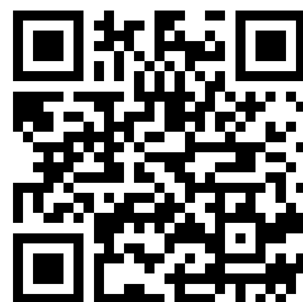
This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

https://books.google.com

Digitized by Google

7
16-G
22

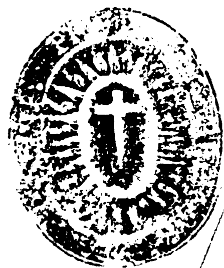

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

IOANNIS DŁVGOSSI
SEV
LONGINI
HISTORIA POLONICA.

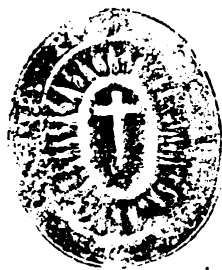

Digitized by Google

Digitized by Google

IOANNIS DŁVGOSSI
SEV
LONGINI
HISTORIA POLONICA.

Digitized by Google

Digitized by Google

SEV

LONGINI

CANONICI QVONDAM CRACOVIENSIS

LIBRI XII.

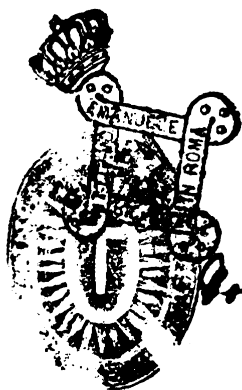
QVORVM SEX POSTERIORES NONDVM EDITI,
NVNC SIMVL CVM PRIORIBVS EX MSCRIPTO RARISSIMO
IN LVCEM PRODEVNT
EX BIBLIOTHECA ET CVM PRÆFATIONE

RVSSORVM CÆSARI A CONSILIIS INTIMIS,
BELLICIS ET IVSTITIÆ &c.

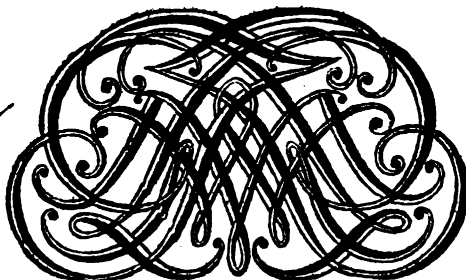
PRÆMITTITVR
PRÆTER VITAM AVTORIS ET DOCTORVM
DE EO TESTIMONIA

SCHEDIASMA DE SCRIPTORIBVS HISTORIÆ POLONICÆ,
PLVRIMIS ANNOTATIONIBVS
AVCTVM

AC BIBLIOTHECARII GEDANENSIS
ACCEDVNT
VTROBIQVE INDICES LOCVPLETISSIMI.

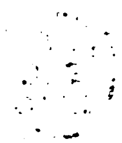

LIPSIÆ,
SVMPTIBVS IOANNIS LVDOVICI GLEDITSCHII
& MAVRITII GEORGII WEIDMANNI
ANNO M DCC XI.

Digitized by Google

Digitized by Google

SERENISSIMO
ET
POTENTISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO,
DOMINO
AVGVSTO
SECVNDO,
POLONIARVM
REGI,

MAGNO DVCI LITHVANIÆ, RVSSIÆ, PRVSSIÆ, MAZOVIÆ, SAMOGITIÆ, KIOVIÆ, VOLHYNIÆ, PODOLIÆ, PODLACHIÆ, LIVONIÆ, SMOLENSKIÆ, SEVERIÆ, CZHERNICOVIÆ.

DVCI SAXONIÆ, JVLIACI, CLIVIÆ, MONTIVM, ANGRIÆ ET WESTPHALIÆ, SACRI ROMANI IMPERII ARCHI-MARESCHALLO, ELECTORI, ET EIVSDEM IMPERII IN REGIONIBVS IVRIS SAXONICI ET FINIBVS AD HVNC VICARIATVM PERTINENTIBVS, NVNC VICARIO, LANDGRAVIO THVRINGIÆ, MARCHIONI MISNIÆ, SVPERIORIS INFERIORISQVE LVSATIÆ, BVRGGRAVIO MAGDEBVRGI, COMITI PRINCIPALI HENNEBERGICO, COMITI MARCÆ, RAVENSBERGÆ ET BARBIÆ, DYNASTÆ IN RAVENSTEIN &c. &.

REGI AC DOMINO
NOSTRO LONGE CLEMENTISSIMO.

Digitized by Google

SERENISSIME
ET
POTENTISSIME
REX,

POlonicarum rerum hiſtorias, quas Dlugoſſi ſtudio quondam compoſitas in Regum & Reipublicæ nullo ævo inter-

Digitized by Google

termorituram memoriam integritati ſuæ reſtitutas primi vulgamus, SACRÆ TVÆ MAIESTATI, REX AVGVSTISSIME, quam humillime offerimus. Nec timendum nobis eſſe putamus, ne ingratum fortaſſe quid & indignum SACRA TVA MAIESTATE adferamus, quum ipſum operis argumentum fiduciam nobis maximam ſubminiſtraverit. Cuius enim magis præſidio muniendum erat hoc Polonicarum rerum monumentum, quam Illius, qui ipſam Poloniam Numine ac Maieſtate Sua feliciſſime continet? Quem tot fortiſſimorum in Poloniæ terris heroum potiorem teſtem pariter & iudicem conſtitueremus, quam Heroem noſtrorum temporum belli pacisque artibus florentiſſimum? Proinde magni iſti heroës, quos hoc volumen æternitati conſecravit, ad aulam TVAM, REX AVGVSTISSIME, admitti cupiunt, ut TE geſtorum ſuorum arbitrum experiantur, laureasque ſuas TVÆ ſubmittant. Præſtringit nimirum ille MAIESTATIS TVÆ fulgor oculos omnium, quippe qui non provincias, ſed regna, non cives tantum, ſed & ultimas extremæ Sarmatiæ gentes colluſtravit. Non TE, REX AVGVSTISSIME, capiebat Saxonia noſtra, quamvis eam minime faſtidires, Poloniæ certe maiorem

& ampliſſimum campum deſignabat, in quo magnitudinem animi, iuſtitiam, clementiam & rerum bellicarum gloriam noſtro ſeculo admirandam, poſteris imitandam incomparabili exemplo demonſtrares. Faxit modo Summum Numen, quod devotis ab Ipſo precibus contendimus, ut Poloniam aliquando pacatam diu posſideas, ut bellum, quod iam atroci tempeſtate recrudeſcere videtur, feliciſſime conficias. Felicior tunc aliquis Dlugoſſo ſcriptor exiſtet, qui res a SACRA TVA MAIESTATE geſtas commemorabit, qui eandem, quam nos Regiam clementiam ſubmiſſiſſime efflagitamus, operi æterno apprecabitur. Det DEVS Opt. Max. ut in omnibus auſpicatiſſima AVGVSTISSIMI TVI NOMINIS omina perfecte impleas, ut ſublatis omnibus iis, quæ terris Tuis imminere iam videntur, AVGVSTEA, hoc eſt, aurea ſecula Poloniæ pariter & Saxoniæ referas. Sic utrasque terras gubernes, ut cum Romanorum & Saxonum Auguſtis, Germanorum vero Fridericis annorum numero contendas, omnes vero felicitate & rerum geſtarum magnitudine antecedas. Sic FELICIOREM FRIDERICIS, MAIOREM AVGVSTIS, SACRATISSIMAM TVAM MAIESTATEM

omnes

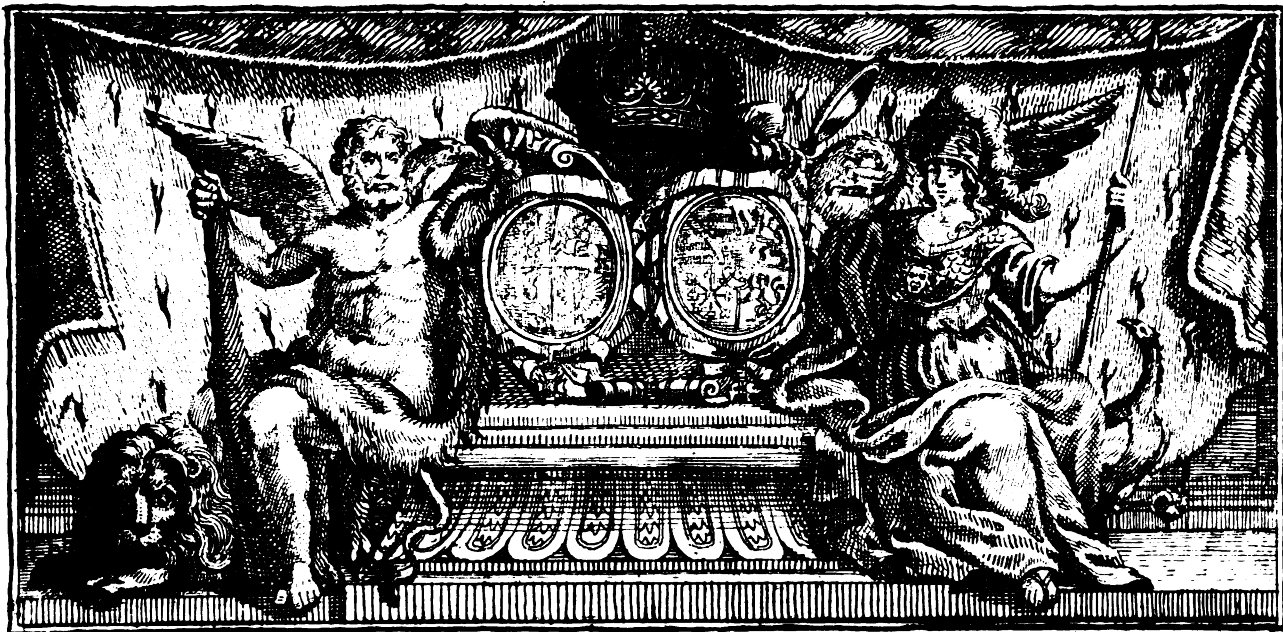
Digitized by Google

omnes uno ore profiteantur. Hæc ſumma eſt votorum, quibus ſe pariter atque opus hoc recens editum SERENISSIMAE TVAE, REX AVGVSTISSIME, MAIESTATI humillime commendant

SACRÆ TVÆ MAIESTATI,
REX POTENTISSIME,

Subditi atque cives devotisſimi
JOH. LVDOVICVS GLEDITSCH
&
MAVRITIVS GEORG. WEIDMANNVS,
Bibliopolæ Lipſienſes.

Digitized by Google

PRÆFATIO AD LECTOREM.

SAtis huc usque Germani noſtri criminationes exterorum,qui illis pingue in excolendis bonis artibus atque diſciplinis ingenium,& gravem in perquirenda veritate & antiquorum monumentorum fide oſcitantiam objiciebant, induſtria ſua diluerunt,atque pares ſe hac in parte Gallis etiam,qui palmam cunctis gentibus præripere annituntur, oſtenderunt. Neminem igitur tam iniquum rerum arbitrum futurum hodie exiſtimamus, qui non fateatur,Germanos quoque in omni eruditionis genere artiumque experimentis ad ſummum,quod homines contingere poſſunt, faſtigium perveniſſe. Prodierunt certe ex Scholis eorum per aliquot annos Philoſophi peracuti, Jureconſulti graves nec inelegantes, Oratores diſerti, Critici & Philologi ſubtiles, Medici peritiſſimi, quos omnes enumerare in præſens non eſt noſtri inſtituti. Sed quid de hiſtoricis dicam ? Hi quoque patriæ noſtræ adeo non defuere,ut etiam reperias,qui non ſolum Germanorum rebus inſignem lucem attulerint, ſed & vicinas gentes mirifice adjuverint in indagandis earum monumentis antiquis rebusque geſtis. Nam & Galli, & Pannones,& Sueci, Danique,& ipſi adeo,a quibus primum eruditio ad nos profecta eſt,Itali multa hodie in hiſtoriis ſuis à noſtris ſcriptoribus mutuantur, & eximia ſæpe Germanorum ingenia præmiis & dignitatibus,ut ad ſe veniant,& res ſuas ſtylo illuſtrent,invitant. Quæ cum ita ſint,nonnunquam miratus ſum,Germanos in perquirendis aliorum populorum antiquitatibus curioſiſſimos, originem & res geſtas Polonorum longe minore ſtudio indagare. Neque etiam diſſimulare poſſum,annales & ceteros a Polonis perſcriptos libros rariſſimos in Bibliothecis noſtris exſtare,atque exiguam hiſtoriarum hujus gentis notitiam,quæ adhuc inter nos viget,non ex illorum monumentis,ſed domeſticis ſcriptoribus noſtris,

par-

Digitized by Google

partium sæpe ſtudioſis & in inveſtiganda veritate, ob remotos & vaſtiſſimos ampliſſimi regni limites parum accuratis hauriri, cum tamen Gallorum res ex Gallis, Italorum ex Italis, Britannorum ex Britannis addiſcantur. Ipſe hoc fatetur Conringius ſincerus alias & prudens vetuſtatis explicator ac interpres, qui *de finibus Imperii Germanici c. 18. Multum* inquit, *profecto intererit, an Polonica monumenta ſequaris, usque adeo a ſe invicem diſſident. Noſtris tamen, iis præſertim, quæ rei geſtæ ævo ſunt ſcripta, ab hominibus piis & fidei alias haud ſuſpectæ, niſi vehementer fallor, præ Polonicis fidendum potius.*

Sæpius cauſas ex quibus iſte ſcriptorum Polonicorum contemtus proficiſcatur, & quare illis ſubleſtæ fidei nota inuſta fuerit, requiſivi, ac tandem quatuor illas potiſſimum eſſe, ex dicto Conringio aliisque intellexi. Primum enim illis objiciunt nimium patriæ innatum amorem ſtudiumque, quo occœcati res ſuas plus juſto extollant, multa vero, quæ dignitatem nationis & gloriam gentis deprimere videntur, aut omnino reticeant, aut ſuſpecta fide quam breviſſime enarrent. Deinde reprehenditur eorum in eruendis antiquitatibus & originibus ſuis negligentia & brevitas, cum reliquæ gentes illas a multis ſeculis & plerumque ab orbe condito usque repetant. Tum accuſatur ſtylus Polonorum obſcurus, turgidus, & nimios aliquando flores redolens, qui longe a ſimplici ac caſta elegantiorum ſcriptorum munditie recedat. Denique plurimi exiguum, quod nobis cum Sarmatis intercedit, commercium, & nullam fere quæ ex ſolida rerum Polonicarum notitia in nos redundet, utilitatem prætendunt, rati barbaros hodieque eſſe Sauromatas, quorum hiſtorias ac res geſtas cognoſcere, noſtra tantopere non interſit.

Hæc omnia non ſine aliqua veri ſpecie dicuntur, & me ipſum fere ab initio, ut cum illis Polonorum obtrectatoribus ſentirem, permoverunt. Qua re etiam cum primum in Johannis Dlugoſſi ſeu Longini Hiſtorias Polonicas, quas huc usque integras non habuimus, inciderem, & in illarum lectione quædam mihi ex recenſitis modo vitiis obſervare viderer; minoris hunc theſaurum, quam debuiſſem, æſtimavi. Nec unquam ego ad illum legendum accedebam ſine amoleto, nec recedebam ſine antidoto, Ciceronis ſcilicet, vel alii aurei ævi ſcriptoris lectione. Nimium Cromero credidi, qui de Dlugoſſi ſcriptis nimis forſan audacter cenſet, *non magnopere Dlugoſſum verſatum in externis hiſtoriis, quæ Polonicam ſcribenti magno adminiculo eſſe poterant, nonnunquam perplexum eſſe, nec perpetuo ſibi conſtare, aut rationem temporum tenere & plus alienis quam quæ ad rem faciunt, inhærere & operi imperfecto immortuum ad recognoſcendum id nil temporis habuiſſe :* Verum poſtquam illum majore induſtria evolvi, & ea quæ utrinque afferuntur accuratius perpendi, vituperationibus hiſce facillime reſponderi poſſe animadverti.

Nam quod ad primum attinet, non equidem inficior, Polonos in recenſendis hiſtoriis ſuæ genti magis quam exteris favere. Aſt hoc commune ſemper omnium fuit vitium ſcriptorum, & adhuc eſt, ut patriam ſuam familiares & neceſſarios, quantum poſſint, extollant. Non ipſi hoc Romani Græcique, a quibus tamen noſtri optimas ſcribendæ hiſtoriæ leges & exempla acceperunt, diffitentur. Inanes frivolasque ſæpe illi victorias vanosque triumphos de exteris gen-

gentilibus actos describunt, longiusque imperiorum suorum fines, stylo quam armis extendunt. Nonnunquam tributa populis, quos non devicerant, imponunt, & virtutem moresque barbarorum præ suis contemnunt. Sed horum mendacia securius fallunt, quo ab adversa parte scriptores deficiunt, qui illa convincant. Hodie autem ubi utrinque annales conficiuntur, studium partium facilius deprehenditur, nec tamen omittitur propterea. Accusant Batavi, Britannique malam Gallorum in condenda temporum historia fidem. At hi vicissim de illis conqueruntur. Irrident Danorum gratulationes Sveci, & ab iis mutuo ridentur. Omitto alios. Minus igitur succensebimus Polonis, quod & illi aliquando reliquarum gentium exempla imitati in suis rebus ornandis sunt studiosiores. Inprimis id deprehendimus, ubi memoriam bellorum dubio sæpe Marte olim cum Moschis gestorum posteris produnt, quod hæc gens rebus potius gerendis quam scribendis, scriptisque aliorum in se injuriosis refellendis fuerit intentior. Neque tamen ideo Germanos illis cum Conringio præferimus, neque historiarum Polonicarum notitiam ex his potius desumendam esse putamus. Equidem non ignoro, multa a Germanis auctoribus aliter longe, quam a Polonicis commemorari. Illi Poloniam subjectam patriæ suæ & stipendiariam, hi liberam & fœderatam faciunt. Illi multas suorum de Polonis victorias enumerant, hi easdem aut silentio prætereunt, aut extenuant, aut Germanorum clades in earum locum substituunt. Exinde tamen non consequitur, in hoc dissidio nostris magis hominibus fidendum esse. Nimis profecto nobis placemus Germani, si partium studium in historia scribenda a nobis solis abesse existimamus; quo tamen fortassis nulla alia gens magis exstimulatur. Conqueruntur de nobis hac in parte non solum Itali, Gallique & ipsi populares nostri. Neque dissimulare possum, scriptores Germanicos ipsos frequentissime inter se in percensendis gentium suarum rebus dissentire, atque pro diversitate aut sacrorum quibus addicti, aut provinciarum ex quibus orti, aut Principum, quibus subjecti sunt, & quos æque ac Proceres regni Poloniæ in diversa ac repugnantia partium studia tractos sæpissime vidimus, diversimode de iisdem factis scribere. Imo vero nonnunquam videmus ex nostris auctores, qui lautiore stipendio allecti ab uno Principe ad alterum transeunt, & quæ pro illo antea scripserant, ipsi refellunt. Exempla ejus rei, utpote cuivis facile nota, in præsens nominare supervacaneum esse existimo. I nunc & Germanorum fidem extolle, atque monumenta eorum Annalibus Polonorum antepone. Quos ego si non majore, certe æquali loco cum Germanis habendos & utrosque ad eruendam veritatem simul conferendos esse intrepidus affirmo. *Prudens ergo*, ait Bodinus in Methodo Histor. c. IV. *existimator laudes cujusque non domesticorum aut amicorum duntaxat, verum etiam hostium ponderibus examinabit. Neque eas historias probare possum, quod perpetuas laudes ac virtutes ejusdem, nulla vitia commemorant, cum nullus sit tanta integritate ac prudentia, ut non sæpissime offendat.*

Venio ad alterum, in quo Polonici Scriptores communiter delinquere dicuntur, quod scilicet recentiora saltem gentis suæ facta commemorent, antiquiora autem silentio aut brevi involucro involvant. Non video, qua ratione crimen hoc, si modo crimen est, depelli queat; confiteamur enim

opor-

Digitized by Google

oportet, Longinum nostrum & cum eo plerosque Polonorum historicos, vetustiore gentis suæ origine primoribus vix labris degustata, statim ad seculum post Christum natum octavum descendere, & quæ in illo atque sequenti gesta sunt, titubanter & strictim enarrare. Quanto confidentius contra aliæ gentes origines suas & res gestas a condito usque mundo, imo cum Sinensibus etiam ulterius, longa imaginum & nominum, & si Dîs placet, rerum gestarum quoque serie deducunt. Imprimis gentibus ad septentrionem positis hoc familiare est, ut in summa antiquorum monumentorum scriptorumque penuria tamen altissime quam possunt, enitantur & remotissimos sibi majores multaque laude conspicuos Heroes, quandoque & Gigantes effingant. Fecerunt id jam olim apud Justinum Lib. 2. Scythæ, atque se reliquis populis omnibus, qui meridiem spectant, antiquiores esse, multis rationibus evicerunt. Nos qui forsan, ut Cluverius l. 1. Antiq. Germ. c. 2. Zuerius Boxhornius, & alii quidam volunt, ab illis descendimus, mirifice hunc eundem morem servamus. De Svecorum vetustate multa & incredibilia congessit *Johannes Magnus* & Rudbeckius in opere, quod *Atlanticum* inscribit. Danorum originem longius etiam arcessit Saxo Grammaticus. Germaniæ nationes singulæ primordia sua non minore studio explicant, atque lepidissimis, quæ undique corradi potuerunt, fabulis exornant. Non dicam de Francis, qui se ex Trojanis ortos gloriantur, nec de aliis. Prodeant nunc saltem Saxones nostri. Horum ortus a Scriptoribus illorum *Wittikindo Corbejensi L. I. Annal.* Eccone Repkovio *in L R.* I. 3. *artic.* 44. & infinitis ferme aliis ad Alexandrum Magnum; ab H. Meibomio l. 1. Script. German. p. 352. Reiner. Reineccio & Heigio ad Sacas, Asiaticam gentem refertur, multisque egregiis commentis illustratur & ad nostrum usque seculum non interrupta serie derivatur. Multum scil. itaque a Scythis majoribus suis degenerasse & contemtum mereri videntur Poloni, quod non pari, qua cæteræ gentes confidentia antiquitates suas ex veterum Annalium caligine ac situ eruant. Verum enim vero tantum abest, ut Polonicos Scriptores hac in parte vituperem, ut potius eorum prudentiam ac modestiam præ reliquis omnibus laudem & admirer. Sicut enim Livius magis etiam propterea a cordatioribus æstimatur, quod ea, quæ ante conditam condendamve urbem poëticis magis decora fabulis, quam incorruptis rerum gestarum monumentis a cæteris traduntur, omittat, ita & ingenua Polonorum verecundia, qua relictis anilibus figmentis, & obscuris gentis suæ incunabulis vera saltem & certa perquirunt, commendari debet, non vituperari.

Quod ad tertium attinet, objiciunt vulgo Polonis inquinatum turgidum & fastuosum stylum. Agnovit hoc ipsum in præfatione Libri, quem Gallica lingua M DCC X. de reditu *Augusti* Regis in Poloniam conscripsit, pro eo quo fuit candore ac generoso spiritu sanguineque politissimus Prewentowius, obsoniorum regiorum scissor, ipse Polonus, cujus præmaturam mortem, dum hæc scribimus, non tantum Illm. parentes, verum etiam omnes qui virtutes, quibus præter ætatem fuit præditus ornatusque, perspexerant, dolentius deplorant. Neque equidem diffiteor intercedere aliquod inter illos & politiores auctores discrimen, paucosque ex illis ad elegantiam & simplicitatem scriptionis, qua Thuanus Sleidanusque historias suas exornarunt, accedere. At excusari & hoc potest. Tametsi enim venustas styli historicum mirifice de-

ceat,

ceat, ne tamen importune nimis ac præfractius rigidiusque eam ab illo exigamus. Potius huc, quod Cicero de Philosophis ait, applicemus: *Philosophum, si afferat eloquentiam, non asperner: si non habeat, non admodum flagitem.* Sæpius historicis, dum nimia superstitione vocabula & commissuras ac formulas deligunt, & munditiei ac collocationi verborum student, veritatem, quæ unice indaganda erat, amittunt. Sæpe odiosus & exquisitus nimium cultus obscuritatem inducit, dum nonnunquam, ut Manilius inquit, *ornari res ipsa vetat, contenta doceri.* Indulgendum quoque aliquid est seculo illi, quo plerique scripserunt, nondum satis expolito, & quo cum exteris nullum fere Polonis commercium fuit. *Interdum enim,* ut Quintilianus monet, *nitor & summa in excolendis operibus manus magis videri potest temporibus, quam ipsis scriptoribus defuisse.* Ferri etiam debet genius populi, & sicut Livio Patavinitas, ita Polonis, sublimis & cothurnatus stylus ac asperior aliquantulum condonandus est, quo plerique usi sunt, popularibus suis magis ut placerent, quas conscripsissent orationes & historias, utpote qui luxurianti illo Asiatico & ventoso magis quam casto, simplici & naturali dicendi genere capi videntur. Neque hic reticere possum Polonos plerosque non tantum illos qui alias regiones inviserunt, sed alios quosvis semiliteratos, etiam fœminas, nulla necessitate vel penuria vocum polonicarum, sed ex mera libidine novandi & se ostentandi, peregrina vocabula & sententias tam sermonibus quam scriptis immiscere, adeo ut vix aliquam longiorem sententiam proferant, quin vel Polonicas voces corrumpant, vel ex aliis linguis putidos centones farciant. Eadem corruptela in Linguam Latinam, quæ in Scholis, cœnobiis, aulis, tribunalibus sacris & diplomatum publicorum officinis utuntur, apud plerosque invasisse videtur. Quod malum tanto Latinitati nocentius est, quanto majorem ei autoritatem & approbationem multitudo & existimatio loquentium scribentiumque conciliat. Hos suo tempore Dlugossum noster secutus sibi licere existimavit, commentariis suis vocabula Italica, *guerras, treugas,* aliaque, præsertim militaria & aulica sequioris ævi verba, quæ hic recensere longum foret, immiscere. Quod tamen magna rerum quas memoriæ tradidit, sacrarum & profanarum, in toga & sago gestarum varietate abunde pensavit. Verum hac in re faciliores quoque erimus, si & nostræ gentis vitia, & auctorum Germanicorum, priscorum maxime, in scriptione sua incuriam cogitamus, quos tamen propterea non abjicimus, sed nihilominus evolvimus frequenter & æstimamus.

Denique quod quidam cum Joh. Barclajo in *Icone animorum c.* 8. autumant, barbaram ac Scythicam Polonos gentem esse, cujus res gestas accurate cognoscere, ob exiguum, quod nobis cum illa intercedat, commercium nostra non intersit. In hac vulgi opinione refellenda non multum desudabo. Nemo est cordatior paululum, qui non moratioribus gentibus Polonos annumeret, illosque bonis artibus & disciplinis imbutos fateatur. Et fac, eos olim subhorridos & incultos, nec non priscis Teutonibus, de quibus Tacitus *de Moribus German.* vel similes, vel inferiores fuisse. Jamdudum, præcipue ex quo Casimirus M. ejus nominis rex secundus Rempublicam legibus armare, bonisque moribus ornare cœpit, feritatem istam exuerunt & ad justitiam mansuetudinemque transtulerunt. Non mihi est animus ea hic adducere, quæ Opalenius, Solikovius

vel

Digitized by Google

vel quisquis ille fuit Poloniæ contra Barclajum defenſor, multique alii in Polonorum laudem J. M. Q. dixerunt. Unicum illud commemorare lubet, quod non alia facile gens cum Polonis commune habet. Videmus eos non tantum promiſcue ſtudia bonarum artium, imprimis quæ ab humanitate nomen acceperunt, amare, earumque cultores tueri ac promovere, verum etiam Viri Principes ab exterarum gentium nobilitate ſæpius ſpretas & triſtes hac tempeſtate Camœnas ſplendori natalium proprias ducunt, nec ulla re magis illuſtrari cenſent, quam doctrina. Unde fit, quod in ſermonibus moribusque eorum non minorem mellis & ſalis ubertatem deprehendimus, quam in eorum latifundiis, & quod hodie non pauci reperiantur tam Senatorii quam Equeſtris Ordinis Viri, qui quoad Latini ſermonis probum uſum, copiam, gravitatem & ornatum peritioribus quibuscunque in hac arte magiſtris conferri merentur. Qui olim ſcriptis hiſtoricis & ad rem publicam ſpectantibus inclaruere, in Commentario Ampliſſimi ac Juris ſcientia peritiſſimi Hoppii hic adjecto laudatos vides. Præterea res illorum ita hodie cum noſtris connexæ ſunt, ut utriusque gentis commoda vix a ſe invicem ſeparari queant. Non dicam nunc de vicinia Potentiſſimi Moſchorum Imperatoris, cujus fœdus & amicitiam, qua Germani nunc perfruuntur, etiam remotæ gentes ambitioſe expetunt. Non illi alias ad nos, quam per Poloniam acceſſus. Neque agam in præſens de munitiſſimo, quod huc usque Polonia Germaniæ præſtitit adverſus Turcarum & Tartarorum irruptiones propugnaculo. Nec commemorabo ſumma, quæ a Polonis accepimus, beneficia & inſignes duas, quas ope illorum reportavimus, ad Viennam & Strigonium victorias, quarum altera imminens jam a Barbaris Germaniæ jugum excuſſum, altera amiſſa Pannonia nobis reſtituta fuit, nullum extat luculentius benevolentiæ illorum erga nos documentum, quam quod novo plane & inaudito exemplo Regem ſibi ex Germanis elegerit gens, quæ huc usque Piaſtæis aſſueta a popularibus noſtris tam acri animo diffidere viſa eſt, ut Hiſpanos cum Gallis faciliore ratione jungendos exiſtimares: Hæc inquam gens, quæ ſe alias maxime æſtimat, cæterisque populis omnibus anteponit, cum Regem Sigismundo ſuo & animi & corporis virtutibus ſimillimum quæreret, non eum in ſuis terris, ſed in media Germania invenit. Quis ergo amplius de arctiſſima, quæ nobis cum Polonia intercedit, familiaritate & commercio, dubitet? Quis accuratam rerum Polonicarum cognitionem Germanis proficuam, imo neceſſariam eſſe neget? Nemo profecto, niſi plane in rebus noſtris hoſpes. Quapropter operæ pretium me facturum & ſtudium Hiſtoriarum Polonicarum mirifice adjuturum exiſtimavi, ſi quem hucusque mutilum & dimidiatum ſaltem habuimus, Johannem Dlugoſſum ſeu Longinum poſt Vincentium Kadlubkonem & Baſconem, antiquiſſimum rerum Polonicarum ſcriptorem integrum exhiberem, auctorem in argumento, quod tractat perſpicuum & fide dignum. Studio enim veritatis odium ſibi peperit ac tot inimicos paravit, ut VI. ultimos Libros quos ab Ill. Alberto Dembinskio, Vexillifero Zatorienſi, Viro ſapientiſſimo noſtrique amantiſſimo conceſſos jam prima vice publici juris facimus, ineditos reliquerit, elogium autoris & præſtantiam hujus operis ex teſtimoniis aliorum hic adjectis lege, & alia impoſterum ſimilia quibus utilitas tua promoveri poterit, exſpecta.

TESTI-

Digitized by Google

TESTIMONIA NONNVLLA DE IOHANNE DŁVGOSSO.

SIMON OKOLSKI *in Orbe Pol. T. III. p. 299.*

JOannes Dlugosz, præceptor filiorum Casimiri III. regis Poloniæ, Canonicus Cracoviensis, legationibus plurimis adfuit, & acta Polonica latino sermone conscripsit, nominatus Archiepiscopus Leopol. obiit 1480. Pater ejus Johannes bello cum Crucigeris sub Vladislao Jagellone rege, magnus triumphator.

SIMON STAROVOLSCIVS *in Historia Episcoporum Cracoviensium.*

In vita Jacobi de Sienno, enarrans calamitates quibus ob trium ad Episcopatum tendentium concertationes, quorum unus a Rege Casimiro commendatus, alter a Capitulo electus, tertius a summo Pontifice de plenitudine potestatis promotus erat, ecclesia illa affligebatur, Dlugossos etiam fratres duos, quorum alter Scriptor rerum Polonicarum, huic calamitati, implexos & hunc potissimum & redituum suorum retentione, & domus direptione, & molesto exilio multatum, nec nisi post biennium pacatis per Senenii cessionem rebus, in pristinum locum restitutum. A. 1462. memorat.

Idem SIMON STAROVOLSCIVS *in Monumentis Sarmatarum* hoc habet Dlugossi epitaphium Cracoviæ in templo S. Stanislai in rupellam positum

R. D. D.

JOHANNES DLVGOSSVS de NIEDZIELSKO,
ILLVSTRIVM FILIORVM REGIORVM INFORMATOR,
CANONICVS CRACOVIENSIS, HVJVS MONASTERII PRIMARIVS INSTITVTOR,
HIC SEPVLTVS REQVIESCIT.
Anno Domini 1480. *die* 10. *Mensis Maii*
ORETVR PRO EO.

GERH. JOH. VOSSIVS *de Historicis Latinis p. 565.*

Joannes Longinus, qui & Duglossus, vel Duglosсhus, vel Dlugossus vocatur, Canonicus fuit Cracoviensis, & postmodo Leopoliensis episcopus. Nomine Casimiri III. Polonorum Regis, varias obiit legationes, ac liberorum quoque ejus fuit præceptor. Anno cIↃ CCCC LXV vitam S. Stanislai Episcopi Cracoviensis & Martyris, tribus tractatibus complexus fuit: Sed Surius stylum mutavit, inque compendium redegit, prologos etiam omisit. Habes Tom. III. a. d. VIII Maii. Scripsit quoque commentarium rerum Polonicarum qui MStus exstat Romæ in bibliotheca S. Mariæ in Vallicella &c.

Digitized by Google

DEDICATIO PRIORIS EDITORIS.

VENETIS
PRINCIPI M. A. MEMO
ET SENATVI
VNICO ORBIS TERRARVM.

RINCIPEM Hiſtoriæ SLAVONICÆ DLVGOSSVM, Vobis, ô qua ſol habitabiles illuſtrat terras, Maximi & liberrimi, omnium ætatum, orbis terrarum, VENETI, adfero. Et quod eiusdem inclytæ gentis & generis, pars magna eſtis; Nam maiores Veſtri ex Paphlagonia ad Timauum Illyricum amnem noſtro Slauico ſanguini permixti vnam ex duabus gentibus fecêre: & quòd maximum & liberrimum Hiſtoricorum, non niſi apud maximos & liberrimos lucem adſpicere deceat. Quid? & Libertas & Nobilitas Polona quonam melius, quàm ad Libertatem & Nobilitatem Veſtram ſpectabit? & Polona Aquila Princeps alitum, cum quo melius, quam cum Principe ferarum Leone Veneto? Sed hæc ſplendida, veriora autem iſta. Natura omnes liberi eſſe volumus, nec vllum animal eſt, quod non vitæ periculo libertatem quærat. Et brutis quidem pro LEGE eſt, nam contraire illi nec poſſunt, nec velle poſſunt. Hominibus queîs rectum & prauum ex æquo, diuino munere data eſt LEX. Eam Princeps Sapientiæ in libro ſuo mundisſimo de mundo, ad Magnum illum Macedona, quem ipſe fecerat Magnum, Deo comparat. Et per hanc ciuilem Reipublicæ ſanctionem, æternam illam & ſanctiſſimam, nec vllo verborum ſplendore dignè vocandam & inuocandam MENTEM, ſcribit ac deſcribit. LEX enim neque hominum ingeniis excogitata, neque ſcitum aliquod eſt populorum, ſed æternum quiddam, quod vniuerſum mundum regit, imperandi, prohibendique ſapientia. In prima LEX illa & vltima eſt MENS, omnia ratione aut cogentis, aut vetantis DEI. Hæc vim habet ad rectè facta vocandi, & à peccatis auocandi. Quæ vis non modò ſenior eſt, quàm ætas populorum & ciuitatum: ſed æqualis illius cœlum atque terras tuentis & regentis DEI. LEX vera atque Princeps apta ad iubendum & ad vetandum orta eſt ſimul cum MENTE DIVINA & eſt ratio recta ſummi DEI. Nec ipſe mundus ſine LEGE ſtare poteſt. Nam & hic DEO paret, & huic obediunt maria, terræque, & hominum vita iuſſis ſupremæ LEGIS obtemperat. Eum ſiue DEVM, ſiue æternam omnium rerum LEGEM, ſecutæ ſunt gentes humanæ ferè vniuerſæ, non ſolùm hæ, quas Europæus ſol, mitiorque Iupiter vrget: ſed illæ etiam feræ Aſiæ & Africæ Aborigenes. Ius ſemper quæſitum eſt æquabile, neque enim aliter ius eſſet. Quod cùm non ſemper iuſti & boni reddant, LEGES ſunt inuentæ, quæ cum omnibus ſemper vna atque eadem voce loquerentur. LEGVM imperia potentiora quam hominum. Sed ô FATA in abſcondito, ô diuinæ Sapientiæ abyſſus multa, Soli vos eſtis, qui veras LEGES hincque DIAM LIBERTATEM, neque ciuilibus armis pollutam, neque externis deformatam & ſummo Soli parem, retinetis. Soli vos eſtis, quos LEX docuit LIBERTATEM, hæc verò admirandam Virtutem & Sapientiam. Petrarcha Rempublicam Veſtram vocat Domum Libertatis & Iuſtitiæ, portum adflictorum, non modò à tempeſtate, ſed à bellis & Tyrannis, ô ventum peſtilentem. Seluagus ſummam quietem, defenſionem ſine precio, ſcholam non viſam. Ego cœlum in ſolo & ſalo Veſtro, & ſolum ac ſalum Veſtrum in cœlo. Nam quæ obſecro nunc gens eſt, quæ nunc viuit, atque æquum agitat, ſiue illi Chriſtiani ſint, ſiue barbari, cui non plurimum de maiorum gloria deceſſerit? quæ nunc, aut optimos Principes, aut fortiſſimos Duces, aut prudentiſſimos Senatores, qui olim erant, non ſuſpiret? Soli Vos eſtis, qui continua æmulatione omnes ſuos deceſſores ſuperatis. Imperare Conſtantinopoli: Regere Cyprum: Cretam & Inſulas Ægei plurimas poſſidere: Triumphare ex maximis orbis terrarum Monarchis: opem omnibus adflictis ferre, Regna & Prouincias conferre, geſta maiorum veſtrorum, maxima ſunt hæc? ſunt; ſed à multis antea facta. Sed firmare LEGIBVS Patriam: immortalem illam reddere: ea quæ nocere poſſent remouere: nec oſtentatione maximi belli permoueri: quæ vos his proximis annis feciſtis, iſta conſilia attin-

gunt solium Iouis & cœlestia dona. Nec illa Vobis desunt. Vidi ego Vos Turcicam pacem non muneribus emere, sed mutuo metu tenere: scio ego ita Vos res Vestras habere, vt nisi vicinorum suspecta esset fides, id totum habere possetis, cuius tertiam partem maiores habuêre: Non ignoro quibus modis & rationibus nuper Henricum quartum Galliæ Regem præclarissimum, & alios viros insignes iuuistis. Quod eò libentius commemoro, cùm pro LEGIBVS, heus quibus ego iactatus fatis, quæ bella exhausi. S. Vestra sic se habent, vt non timeam dicere, ô fortunatum orbem terrarum, si aut à Vobis, aut Vestris LEGIBVS regeretur. At nos quid? voluerunt certè maiores nostri diuini Viri LIBERTATEM nobis relinquere, sed pauca literis consignarunt, rati feros nepotes similes: multa miscuerunt non mala, sed quæ, vel leuiter mali in contrarium torquere possunt, quid verò corruptissimo hoc æuo, pessimi, post homines natos, non faciunt? Tota res in hominum mentibus, heus quàm fluxæ, quàm peruersæ. Et qui aliter fieri potest, vbi cæco quodam impetu ministratur, & administratur, ita perditum it res nostra, nec vllum remedium valentius, quàm si luce Vestra tenebras suas clarescere vellent. Eò illos duco, non modò sermonibus, quà publicis, quà priuatis, sed hac etiam dedicatione huius Historici nunquam publicè visi. VALETE, ORBI IMPERATE.

AVTORIS EPISTOLA DEDICATORIA.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI,

DOMINO ZBIGNEO DE OLESNICA,

Miseratione Diuina Tituli S. Priscæ Sac. Romanæ Ecclesiæ Presbytero Cardinali & Episcopo Cracouiensi.

IOANNES LONGINVS, Canonicus Cracouiensis visione perfrui Remuneratoris æterni, & beata atque immortali stola potiri.

STVDIORVM MEORVM labores, REVERENDISSIME PATER, ad Benedictæ Trinitatis laudem, excellentiam, & gloriam, fidei Orthodoxæ amplitudinem, & in patriæ nostræ, tuumque ornamentum ac decus conuersurus, Annalium rerum Polonicarum, cæterarumque gentium Poloniæ vicinarum memoriam, res pace & bello gestas, complecti & literis mandare suscepi, sopitis hominum cineribus, diuturnaque concretis caligine, largiturus notionem & memoriam, singulisque lectoribus & auditoribus, eorum repræsentaturus actionem. Non ingenii fretus potentia, tenue enim illud & aridum extat, & ad lucubrandum opus præsens vt Herơum illustria facta insignesque victoriæ extolli adornarique possent, languidum & parum sufficiens, nec scribendi arte rudem veterum æquans narrationem. Sed quia multa præclara, & superiorum, & nostrorum temporum acta scitu digna perpetua obliuione tegi doleam. Egregia enim extant, nonnullorum Polonorum Virorum illustrium gesta & memoratu digna, siue pacem, siue bellum spectes, vtrobique exemplorum casibus onerosa, in quibus & gladii fraterno aut cognato sanguine, cæca regnandi cupiditate rubentes, itemque factiones, seditiones, varia exilia, variæ publicarum rerum euersiones, & optimatum atque ciuium exterminia reperiuntur, alias clarius illustrari deposcentia, simulque tuis iussionibus, & assiduis exhortationibus etiam post tua fata pariturus. Tu siquidem, mira charitate, qua ad extollendum res Patriæ flagrabas, Vnum id potissimum me effecturum, precibus iuxta ac imperiis impulisti, simulque materiam scribendi, condendique res, quæ in ætate tua contigerunt, fideli narratione, & domestico præconio præbuisti. Et quoniam non vna eadem fuit, est, & erit, Historiam scriptoribus laboris & scribendi causa, cum alii, vt gloriam honoremque apud præsentes & posteros aucupentur, quale aliquid Tito Liuio euenisse scimus, Vir enim lacteo eloquentiæ fonte manans, ex vltimis Galliarum Hispaniarumque finibus plures habuit admiratores, & Gaditanum quendam ex longinquissimis oris & ad videndum illum fama adduxerat. Mortuus verò omnium ore sententiaque Latinorum laudatus. Cineres quoque sui atque ossa agentia Patauine, de origine & stirpe sua gloriante, propè Ædem S. Iustinæ in porta Palacii maioris, quo aliquid venerationis ossibus accederet, condita sunt. Alii, vt gratiam referant, ab iis quorum virtutes laudant bellicas: Alii quod rebus magnis & arduis pace vel bello gestis affuêre & genus assumpsere laboris. Quod de Homero, Darete, Quinto Curtio, Plutarcho, aut credi, aut præsumi potest. Me porrò nulla harum causarum, sed magnitudo rerum sub obscura caligine vetustatis iacentium, honestatis officium, non spes vtilitatis, charitas quoq; patriæ, quæ omnium omnes charitates com-

Digitized by Google

complecti ſolet,qui vt illam omni ornamento,quod ex me fieri poſſit, redundantem,atque accumulatam,vel redderem,vel efficerem,charitas proximi ex opere præſenti ædificanda ad opus prolixum & ingentis laboris ſuſcipiendum pellexit. Antiquitatis enim & Hiſtoriæ, rerumque domi foriſque geſtarum notitia,virtutis parens & vitæ magiſtra à ſapientibus habita,non tenuiores humano generi,quàm Philoſophia, noſcitur conferre profectus. Nam etſi Philoſophia pro conſequendis virtutibus hominem dirigat,& informet,ad clara tamen facinora aut aggredienda aut implenda,plus hæc virium, quàm illa, obtinet. Cum Philoſophia tantum accendat & moueat,illa verò opus perfectum etiam efficiat,& in qua etiam ſingula quæ ad fortitudinem,ad modeſtiam, ad prudentiam,ad pietatem,& relligionem pertinent,velut in quodam ſpeculo, & humanæ imbecillitatis exemplari contemplari poſſunt. Propterea ſummum decus,ſummamque voluptatem claris iuxta & obſcuris hominibus,non præceptis, non inſtitutis, non diſputationibus ſed rebus geſtis,& inſignium Heroum moribus ad capeſſendam virtutem & aſſequendam celeberrimam laudem,& ad comprehendendos auguſtos honores affert,clariſſimorum quippè hominum geſtis & maximarum rerum recordatione conſtat. Quæ ſola res humanas,& præſertim nobilia pectora ad immortalitatis gloriam vehementer accendit,dulce enim eſt, inter maiorum verſari commercia,& veterum dicta factaque complecti memoria,atque operum præſtantibus actionibus inhærere. Denique cum mortales omnes ſciendi & intelligendi teneantur deſiderio, (quibus neminem aliter,niſi aut æuo diuturno,aut aſſidua rerum contemplatione aut experientia licuit potiri) ſi qui ad Hiſtoriæ cognitionem,& ad perdiſcendũ illuſtrium Virorum, maximarumque regionum & ciuitatum res geſtas, artes, conſilia, bella, fortunam, mentem appulerint, verticem ſublimioris ſcientiæ,& intelligentiæ,ſub breui ætatis & laboris compendio apprehendent. Ad res enim pulcherrimas noſcendas per Hiſtoriæ ſeriem alieno labore partam perducimur, & tranſactorum ſeculorum longum ordinem,& pleraque mortalium tàm priuata quàm publica opera ſub breui temporis compendio intuemur, eoque vno pacto vir iuuenis & viridis,ſenibus vnius ætatis cognitionem tenentibus poterit præſtare, aut ſaltem æquari, velut in quem præclara rerum & optimarum artium eruditio,& vberrima geſtorum & antiquitatum notitia, non ex vnius capite,ſed ex multorum abundantiſſimo fonte manet. Quod cùm ita ſit,quis tàm expers humanitatis erit,qui ſe dare his ſtudiis nollet? quæ adoleſcentiam ad maximam conſequendam gloriam excitant,ſenectutem oblectant,ſecundas res ornant,aduerſas ſalubri conſilio temperant,& in vniuerſum ſola plurimum patriæ proſunt. Quum in illis res hominum geſtæ, fortunæ euentus inſperati,naturæ opera inſolita,& ſuper his omnibus rationes temporum contineantur. Memoria etenim hominum,& quod tranſmittitur, per manus ſenſim elabitur, & vix vnius hominis æuum exuperat. Quod autem benè libris mandatum eſt,perpetuo manet, nec labefactari ita facile poteſt. Nec modo ea,quæ vel facta ſunt,vel dicta adfert,ſed & ſermones notat, & cogitationes hominum effingit. Nec parua iactura cenſeri debet,quod res plurimas noſtras, atque facta Poloniæ cognitione digniſſima pro magna parte latere nos contingit,quorum notitia propter ſcriptorum defectum periit: ea verò quæ habemus,aut anguſtè videmus perſcripta, aut vetuſtate obliterata,pleraque apud alios,quàm apud nos diffuſius annotata. Non mediocriter ad Rempublicam expedite gerendam refert,ſcire vt clara prædeceſſorum facta videamus,nam vt bonorum geſta,dùm leguntur,rectè gradientibus,pieque viuentibus proſunt ad ædificationem: ita damnabilia prauorum facinora eorumq; pœnæ errantibus ad correctionem conducunt. Totis ideo viribus ad ea ſtudia nobis incumbendum eſt,ex quibus & ad ingenii exercitationem,& ad Reip. legitimam ordinationem non mediocris acceſſura eſt vtilitas. Decet namque virtutibus præditos viros,prudentium geſta,imo & ſtultorum ſæpius ad memoriam reuocare,vt bonis exemplis diſcant bonis operibus inſiſtere,& ex malis valeant perditionem euitare. Niſi enim precioſum à vili ſeparaueris,ſtulta concupiſcentia temperare ſe non valens præcipiti curſu demergeris in voraginem & denſitatem tenebrarum. Varia itaque in Annalibus & virtutum exempla reperiens,& facta reproba æquè conſiderans,illa ſequi,hæc præterire diſces. Terrebat autem me, cui quidem nec ars,nec natura dicendi peritiam contulit,onus grande & prolixum,quod in debiles artus,tot ſupremæ ſcientiæ,ornatiſſimis viris tranquille ſilentibus imponebatur: Terrebat immenſæ difficillimæque & arduæ rei moles,claua Herculis onerofior,in qua labori ſummo non vllum præmium,non gratia,ſed corruptiſſimum iudicium,& ſiniſtra interpretatio eſſent reſponſura. Sæpèque ipſe mecum inter ſecreta ocia tacitus reputabam, quam vaſtum & proceloſum æquor exigua titubantis & fragilis ingenii cimba,conſultonè an temerè eſſem ſulcaturus, quantæque obtrectationi & inuidiæ caput apud modernam & poſteram ætatem obiecturus. Non

Digitized by Google

enim eos qui gesta in opere futuro perscribenda,aut me ne quicquam concinne dictasse,aut non integre dictis facta exæquasse,neque onus suscepti muneris impleuisse,actus quoque aliquorum plus æquo extulisse,& pro fictis vera posuisse, quadam aut leuitate, aut maleuolentia, inuidiauè, calumniaturi sunt (vtinam falso ludar augurio) reor defuturos. Difficillimarum enim rerum vnum extat,& non elucubrati tantum ingenii,sed affluentisſimi pariter & acutisſimi offensionem calumniamque in contexenda Historia effugere,& omnibus gratum esse,ac apud summos & peritos viros expectationem,quam in primordio concitaueris,reliqua narratione impleuisse, iuxta ac per asperiora dumeta sine offensione incessus. Noui enim nostræ ætatis hominum ingenia, qui nil probant nisi Italicum nitorem,à quo longè mihi abesse videor. Reprehendunt vetustatem noui & inuidi,qui suo diffisi ingenio, cæteros obloquendo detrahendoque, & suo instituto vtendo moribus impudenter lacessere contendunt. Nam etsi ingenio præditus, parique fretus scientia officium scribendi facilè me implere posse crederem, tam arduum tamen opus aggredi sine aliquo magno & difficultatis & pauoris respectu non possem, propter liuorosam nonnullorum obtrectationem,& inuidiosam calumniam. Quoniam etsi singulæ nationes singularibus vt ingeniis, ita & vitiis abundent, Polonorum tamen genus ad inuidiam & obtrectationem plus quàm ad cætera,siue id succesſio à priscis tradita,siue situs & inclementia cœli, siue occulta syderum vis,siue quod genus & fortunam suam cum aliorũ virtute exæquare æstuet,censetur esse magis procliue,& ingenia Polonorum ad inuidiæ facinus plusquam aliqua alia proniora existimantur. Quo fit vt nonnulli Polonorum & omnium Slauorum Parentem Cham affirment,quod hic Noë Patris femora irridens,etiam in suam posteritatem id facinus inuexerat. Hanc quoq; vnam & præcipuam causam arbitror, quòd Polonia raros & paucisſimos rerum suarum habuerit scriptores,vnoquoque sub iniqua rerum extenuatione exhorrente scribendi officium,& subducente se obtrectationi & liuori: Alteram quòd paucis germinibus suis præclara & solitum atque vulgarem modum excedentia,& hæc ipsa parum iusti precii habitura prouenerunt ingenia. Tertiam, quòd pauci trahuntur cupiditate sapientiæ,doctrinæ,aut virtutis,sed potius honoris,lucri,aut voluptatis. Proinde iis tantummodo vacant literis,quæ opes aut dignitates, aut quæstum aliquem pollicentur,eloquentiæ & scribendi artem perpauci colunt,& hi tantummodo soli, qui egregia quadam animi indole impulsi virtutem terrenis metiuntur præstantiorem, vt nihil mirandum sit cæterarum nationum gesta factaque scriptorum ingeniis quàm maximè celebrata illustrataq; esse,Polonorum ex contrario defectu res amplas & magnificas ad obliuionem,obscuritatemque recidisse,gestaque & virtutes Regum,Principum,& Heroum atque Ducum facta fortia regionum & ciuitatum,fortunas,literarum lumine non patefacta,caliginem sempiternam contraxisse,& in æternas quasdam silentii tenebras scriptorum penuria præcipitatas esse. Quorum si gratiam meruissent,præconiis eorum celebrati apud posteros immortali fama clarescerent. Hæc itaq; inter alios me ratio pellexit ac commouit,vt cæteris studiis humanis neglectis,omnes curas,studia, labores,vigiliasque meas ad illustranda Heroum nostrorum egregia facta,metu omni atque pudore abiecto,conferrem,& veteribus,alienisque insistere non contentus, proferrem in vlteriora pedem. Corpus nouum arido licet & ieiuno stylo conficerem Historiæ,qualiter Reges & Principes cæterisque qui Remp. administraturi sunt,virorum fortisſimorum imagines, quas scriptores Annalium reliquerunt expressas,imitati,animos,mentes & operationes suas,hominum excellentium virtutibus & actionibus conforment. Singula autem rebus Polonicis vndecunque coherentia & commixta,collecta vndique & connexa, quæ Annalibus Polonorum videbantur quomodolibet conducere,operæ precium visum est perscribere,& præsenti nostro connectere operi,Syrenæos cantus,obdurata aure transiturus,qui rerum gestarum neque odio, neque inuidia, neque assentatione,aut gratia vellem corrumpere puritatem. In his præsertim quas mihi coram intueri contigit,ætatis siquidem superioris tempora aliorum adminiculis, quæ verò in nostram incidere ætatem,Marte,vt aiunt,nostro,quasdam verò res,quibus vetustas fidem certam abrogauerat,aut illas literarum vnica fidisſima custodia non perennauerat, ex fama, quæ sola durabat, scrupulosius sinceriusque,quàm poteram,descripsi,& quæ per varias Ecclesias & Bibliothecas, & alia loca sparsa erant,curaui colligere,& collecta in præsens opus vtcunque deducere. Plura verò quæ parum concinnè parumque verè inserta fuerant,allatura factis aut dictis pudorem, omisi. Res & facta veterum vt suis non fraudentur præconiis,de caligine in lucem extracturus, non pro magnitudine operis & virtutis præstantia,quæ aut eruditisſimum scriptorem,aut magnum quendam Poëtam efflagitant,non pro ingenii fiducia,nec dicendi aut scribendi peritia,vel aucupando gloriam,sed pro imbecillitate mea,& omni in patriam gratitudine, & ne temporis mei ætatem mu-

Digitized by Google

mutam ac insciam relinquerem,ingenuè professus magnam vim ingenii,magnum dicendi nitorem inesse scriptori Annalium oportere,qui inter tot Historiarum & casuum aceruos,& laudandi & vituperandi materiam modumque teneat,& singula grauiter expediat,& peritis atque imperitis,prudentibus atque insipientibus,disertis & indisertis placeat, gratumque se vniuersis ex æquo reddat. At certè inter difficillima censetur difficillimum,aliorum sensus,voluntates, & desideria verbis sufficienter describere. Ex omnibus enim literis,quæ ad humanitatis comparata sunt studia,nullæ mihi splendidius relucere atq; excellere visæ sunt,quàm quæ rerum gestarum ordinem nobis commendant. Ex illis enim ad rectè viuendum imbuimur, & singulares fructus,ac egregiam quandam iucunditatem comparamus,studio imitationis accendimur,& à prauis in recta reuocamur. Cæterarum siquidem gentium & Regnorum gesta commendatione laudeq; constat esse referta,ad quorum expressionem venustandam ingenua scriptorum certarunt ingenia:Polonorum verò pauca admodum per tot ætatum spacia & strictim commemorata sunt. Paucissimique Principes & Reges, cæterique Polonorum Heroes suorum facinorum meruêre scriptorès, nonnullorum verò fama cum ipsis sepulta & extincta est. Itaque Polonorum res per contrarium Atheniensium rebus euasère similes,angustæ,tenues, paruæ atque obsoletæ,cùm forent multò maiores,quam scriptis feruntur,scriptorum iniuria & segnitie ex claritate magnifica ad obscuritatem & angustiam pertractæ,nec,vt decuit,pro iusto atque integro celebratæ,adeò,vt nec à Vincentio Cracouiensi Episcopo suæ ætatis scriptore egregio,pòtuerint præclaro ingenio extolli.Itaque plurima Regum,Principum,Pontificum,& cæterorum Poloniæ Heroum celeberrima opera sempiterna obliuione obruta sunt scribentium penuria,& eorum ipsorum languido, aridoque,& parum culto ingenio à nostra notione abducta,nec aliquid celebre illorum potuit manere ad posteros. Et cum ope literarum fulta non fuerint,perinde ac vapor admodum paruus euanuerunt. Nulla enim tàm ingens, tàm clara, tamque admirabilis res gesta est,quam non vetustas obscuret & obliuio,nisi literarum splendor, & scribentium lumen accesserit, iacerentque sepultæ, atque perpetua obliuione obrutæ Regum & Imperatorum res gestæ, quippè quæ raro ætatem hominum excedunt,si eos scriptorum industria,immortalitati non dedicaret. Quoniam opera humana caduca sunt & momentanea,scriptorum verò munimenta sua durabilitate immortalitatis ordinem æmulantur. Accedit ad hæc anxietas amplior, quòd cum cæterorum librorum scriptores viuis & florentibus personis opera sua, quo altior illis inesset autoritas dedicauerint, decreto & approbatione eorum, robur, defensionem & stabilimentum acceptura: (Ego opus præsens meum Paternitati Tuæ iam ex mortalium conuersatione subtracto, & absenti etiam corpore concreto & mortali exuto, dedico, tuo suffragio mortali orbandum tutela.) Idqueeò libentiùs mea tenuitas aggredietur,quod ad me id in corpore mortali positus tua exhortatione,cuius authoritas apud me,etiam post fata magna est,impleta. Nam seculum nostrum velut quoddam Sydus clarissimum splendore morum,virtutum atque actionum tuarum dexteritate illustrabas,nec vlli alteri quàm tibi vigilias ac labores,vires quoque qualescunque illæ mei ingenii sint,dicandas censui,pro summa clementia, prudentia, iustitia, probitate,humanitate,& in patriam charitate,quam omnium iudicio magno splendore,magnisque sermonibus in vita,& post cineres videmus te consequutum,macte insuper virtutis,non à me solùm, sed ab vniuersis nostri Polonici generis hominibus perpetuo celebrandus æuo. Cuius & ego æternum tuorum laborum præconium literis ad perennitatem mandabo. Vnde omnis spes atque defensa in solo cœlesti præsidio,& in superis,qui nostræ regioni & Vrbibus præsident,ponenda mihi est,qua pietate Agni Cœlestis,& Beatissimi Stanislai Patroni & Protomartyris Poloniæ,Episcopi Cracouiensis,tuaque intercessione,quem diuinitate propitia,& operum merito,exutum corpore concreto & mortali,in cœlicolarum numerum translatum, & cum creatore suo, cumque Angelis eius ac Beatis glorificatorum hominum spiritibus lætum agere & tranquillum æuum reor, obtentum, nullas inuidiorum & obtrectatorum calumnias pertimescam, sperans vos erroribus meis velle ignoscere ego quæ humanitùs non potui in hoc opere euitare. Spero vos veniam apud Clementissimum Deum,simulque rectè scribendi iustam & fidelem occasionem,atque mentem in diuinum honorem,patriumque decus,& amplitudinem proximorum instructionem & profectum redundantem,facilè impetraturos,simulq; pudori meo probè consulturos; qui opus proprium ac seueritatem censorum reformidans,vos in tutisſimos patronos,censoresq; accepi. Enitar siquidē pro viribus, vtinam tantum insit mihi roboris ac neruorum,ne res gestas in maius deprimam; quàm efferam; & actus humanos plus iusto celebrem vel sugillem, aut si quid offensum iri veritatem gestarum rerum suspicabor,ad eam diligentisſimè inclinabo,non longius amori quàm veri-

Digitized by Google

ritati, nec quantum scribendo valeam, sed quantum res exiget progressurus. Ad quæ sollicitum me etiam tua admonito reddebat instructiorem, nemo vt dubitet, & me in facinorum relatione, malignitate, aut odio: in virtutum quoque commendatione, affectione vsum esse, & passione animi tantum his gratiam, cæteris ignominiam tribuisse. Succensere autem mihi nemo iuste poterit, si veritatem Historiæ sequens aliquorum mores, actiones, & facinora detexero, cuius natura & conditio est secundas iuxta ac aduersas res, virtuosas perinde ac vitiosas actiones sincerè perscribere, & posteris transmittere incitamenti & cautelæ speculum & exemplar, mordacitatemque scriptorum meorum non ex austeritate mea, sed ex vitio illorum iudicet processisse. Malignum ratus iudicem, qui vna aut altera virtute enarrata de vitiis subticeat. Etenim futurum ipse vaticinor, quod Reges, Principes, & cæteri viri Heroici præsenti nostro operi, non secus quàm speculo ac exemplo ad colendam virtutem, & ad præclara edenda facinora excitari poterint. Vt enim reperiri solent homines virtutibus præclari & insignes, ita nonnulli sunt vitiosi & detestabiles, qualem Catilinam & Clodium in Romana Republica extitisse legimus, pluribus vitiis in patriæ perniciem deprauatos. Qualesque in nostra Patria Boleslai Kryvvousty Ducis filios, & Zbigneum naturalem eiusdem Kryvvousty fratrem fuisse legimus, sed nec defuturos esse aliquis ambiget sensatus. Si quis autem & Sacras, & Gentium Historias velit percurrere, reperiet profectò in omni ætate paucis bonis & virtute deditis mixtos fuisse pessimos, & hos ipsos non solum per opera, sed per auitam, & paternam progeniem, nomen, genus, familiam, & fortunam, quo amplior eis gloriæ aut ignominiæ inureretur nota, designatos. Reperiet insuper pro conditione mortali viros optimos, rebus aduersis oppressos, scelestos verò sæpenumero blandis fortunæ muneribus in sublime actos fuisse. Quæ rerum conditio acerba nimis censeri possit; nisi animæ è corporibus excedentes, quod & pleriq; sensere gentiles, in perpetuas transmigrarent sedes, supplicia pro maleficis, præmia pro virtutibus habituræ. Si quem verò disertum, & pinguiorem Mineruam ac eruditam linguam sortitum, incultus, rusticanus, aut prolixior stylus huius operis, nulla suauitate aures mulcens, nec verborum declamatoria subtilitate frondescens, nec vernanti flore scintillans offendit, cogitet operationes donorum non apud vnum consistere, nec vni imbutas & applicatas esse, nec me tenuitatis arguant, si in fragili vase meo lolium & steriles dominentur auenæ, longum & inconditum sermonem præsenti operi minimè competentem non proferam, præsertim cum scriptoribus illustribus & eruditis materiam scribendi magis videar præbuisse, quàm præripuisse, in qua maiori cum laude & dicendi copia poterunt versari, exquisitiorem politioremque illam suo ingenio, sua industria reddituri. Vtpotè, qui celeritate Ingenii, ex paucis norunt multa colligere. Vellem quidem ego esse breuiloquus. Sed rei gestæ longa series, si paucis deprompta fuerit, insipida est, nec aliquam legenti, nisi illam scrupulosa descriptione detexeris, illustraueris, depinxeris, præstat voluptatem. Succurrit quoque nonnullas res silentio absoluere, quàm transcurrere ieiuna & truncata descriptione. Sed nec quempiam puto adeò stolidum, & rerum ignarum, qui se aut cæteros, qui pro summis scriptoribus habiti sunt, credat singula eo pondere, ea dicendi facundia limasse, vt nullus illic interuenerit error aut labes, id enim soli reseruatum nouimus diuinitati. Nihil enim vetat credi posse, quòd tamen possibile est, siue sic, siue aliter accidere potuisse, sed & labi in multis humanæ fragilitatis est, in omnibus iuxta habere perfectionem diuinum, est. Nam si Demosthenes summus & eloquentissimus vir apud Græcos, interdum Ciceronis aures offendit: Si Homerus scribitur nonnunquam dormitare, & operi longo fas est obrepere somnum : Si Ciceronem in Carmine eloquentia deseruit: quid putandum est mihi contingere posse homini mediocri, & parum erudito? quem pedestri, & quotidiano calle currentem, fas non est cum priscis, sed tantummodo cum ætatis meæ scriptoribus conferri, neque magnorum virorum ingeniis, sed meis tantummodo viribus æstimari. Et quanquam opus præsens primarium sibi Oratorem deposcat, & longè scriptorem alium, quam qui ego esse poterim, dicendi & scribendi peritum, ditius quoque ingenium, & sermonis suppellectilem magis, quàm quæ mihi conueniat, locupletem sortitum, cui & amplior vbertas sermonis, & feracior contigit libertas ingenii, ne ieiunus sermo eximiis videatur derogasse præconiis. Ego tamen tarditatem meam, ea quæ ex alto dabitur, diligentia compensatum iri conabor, & quo minus possum ingenio, eò magis mihi & ignorantiæ meæ ignosci posse confido. Verùm quemadmodum priscorum respectu, mutus mihi & elinguis videor, ita in modernorum non Balbus, satque erit priscorum ingenia, quæ exprimere siccum meum & aridum ingeniolum prohibet, colere saltem & mirari. Maior fateor extat operis huius amplitudo, quam vel ætate mea percenseri, vel ingenio hebeti possit comprehendi, cum virum exposcens, qui & in oratoria excellat, & multarum artium peritiam habeat, &

cui

Digitized by Google

cui acre,celerrimum,atque argutum ingenium contigisset, Herculeo robori magis quàm meo conueniens. Si igitur minus ornatè atque grauiter,quam vel rei assumptæ grauitas aut dignitas, vel legentium expectatio exigit,opus præsens impleuero, id imputetur partim inscitiæ meæ, partim rerum magnitudini,quas pertracto,tribuatur errori iusta venia,qui imperfectus perfectum non poteram texere opus. Non enim tantummodo nostra, sed & priscorum ætas à me describenda,quæ plena est egregiis gestis,plena pulchrorum varietate factorum, plena & illustrium Virorum casibus,& multifariorum exemplorum sarcinis adeò grauida onerosaque,vt rarus tanta dicendi facultate redundet,tàm nitido & perspicaci ingenio polleat, qui non aliquando patriæ nostræ seditiones,factiones varias,transmutationes & exterminia descripturus arescat & balbuciat. Si qua igitur in re lector offensus fuerit,veniam precor dare velit,vel ignorantiæ, vel verbositati,sit quæso pronior ad indulgentiam,quàm ad reprehensionem. Et hoc à me rogatus obseruet, vt quod minus benè, minus accuratè,aut legitimè scriptum animaduertet, benignè emendet. Ego enim ingenuè profiteor,& debilius me scripsisse,& hebetius dictitasse,quam rerum maiestas & pondus requirebat. Ex eo autem præcipuè veniam datum iri opinor infantiæ meæ,quod aliis doctis & eruditis viris silentibus,prior ad scribendum consurrexi,malens aliquid parum culte,parumque concinnè,quam nihil scripsisse. Quod si cætera displicebunt, affectio certe mea & pietas non potuerunt in patriam culpari. Satis insuper mihi erit, si laudem non merui, contemptum apud proprios effugisse,& non dicendi peritis, & à literarum sapore ieiunis, satisfecisse. Quicquid enim ingenium meum præstare potuit,in præsens opus ad patriæ ornamentum conieci. Neque enim,quia multa dare non potui, manum ex toto à labore retrahere licitum putaui. Vnusquisque enim tantum patriæ debet, quantum ingenii sui vires valent exoluere: externus putandus, qui illam aliquo munere non extulerit, non adiuuerit. Exigebas autem Reuerendissime Pater iure tuo, à me illustrandæ patriæ causa vt res gestas superiores, & præsentes stylo meo literis mandarem, astruens non mediocrem me Reipublicæ nostræ allaturum profectum,si præsentibus vetera coniungerem,ex vtrisque corpus perpetuæ Historiæ compacturus. Ego itaque, & si cæteris Historiographis ingenio,studio, & doctrina posthabendus sum, nec vlla ratione illis conferendus, iussione tamen tua & auctoritate fretus, opus arduum & ingens obedienter aggressus sum, singulis Poloniæ proceribus, satrapis, optimatibus, & Almanis summo solatio & vsui illud fore arbitratus. In quibus si quid inconcinnius offenderint scriptum, imperiti ingenii arrogantiæ non imputent, sed primum charitati profundæ in patriam,deinde tuæ,cui recalcitrare nefas putaueram, iussioni, amori tuo in me,& officio responsurus. Vera autem potius quàm speciosa,vetustissima nouis accumulans, vera de veris,aut proxima veris, quæ ad cautelam, memoriam, & gestorum notitiam expedire videantur exacturus. Cum conscriptorem omnia deceat veritati postponere, nonnulla Historiis & Annalibus Polonorum parum concinnè,parumque pudicè, & quæ fastidium exagitant inserta,fabularum ineptias redolentia perosus, Poëticis magis figmentis decora, quàm sinceræ Historiarum traditioni consentanea præcidi repudiauique,ne vas purum & fidele, iuxta quoque vetus prouerbium oleum simul & operam perditurus,infectum incrustatumque ex modico fermento iri contingat. Quoniam neque vetustiori tempore,nec auorum autoritate ab euidenti figmento apud rerum & Historiarum peritos poterant licite defendi. Cætera vera aut verò etsi veris similia putentur, non tamen ea sic affirmare ausim, vt veri periculum mihi & in meum caput assumam, & editionis huius assertio ex fide liberetur mea, tùm quòd res vetustæ & abolitæ coniecturis illustrari, & opinionibus nequirent: tum quia nimia vetustate res scribendæ obscuratæ sunt,& longioris æui spatio repelline an acceptari debeant dinosci ad liquidum non possunt,tamen quod raræ sub iisdem temporibus apud Polonos ac pænè nullæ fuere literæ,vna omnium operum atque euentuum humanorum fides,industria,& si quæ in priuatis aut publicis fuere monimentis,ea crebris,Polonis ea tempestate ferè omnes ædes & arces suas ex ligno fabricantibus,periere incendiis. Quæ verò diligentiori fuerunt in nostram ætatem traducta custodia,pauca fuere,& hæc ipsa nodosa & truncata,ex quibus per nos prorogari ad liquidum vetustatis memoria non poterit. Perdifficile siquidem & laboriosum nimis videtur Historiæ veritatem complecti ad solidum, quum res gestas possibile non sit vniuersas scribentem vidisse,quas aliorum narratio,gratia aut odio acta peruertit sæpenumero atque corrumpit,nec determinat sed inuoluit. Omnium tamen difficultatum nulla difficilior in rebus gestis perscribendis quam offensionem,calumniam,& lapsum effugere,& omnibus,& satisfacere, & placere posse: Rerum præsertim & eorum qui eas gesserunt consiliorum ignarum,de quibus plus quàm difficile est propter

pter euentus iudicare. Cùm etiam hi ſpectando adſunt aliter atque aliter ſæpenumero, vt ferè vſu euenit, referunt, ſed & verba rebus, res temporibus contemperare, & de ſingulis, quæ in diuerſis, & plurimum à ſe porrectis regionibus & ætatibus acciderunt, iuſto & modeſto primum, & tandem culto, atque elaborato calamo exarare, & in opus deducere, eſt hominis ſolidas vires, & perſpicax ingenium, tenacisſimamque memoriam habentis, cuius ego, non modo qualificationem, conditionemque, ſed nec ſimulachrum, vmbramque profiteor me ſortitum. Si quis verò ob id me carpendum putet, quod non ſolùm Polonorum res geſtas perſcripſerim, ſed etiam Bohemorum, Hungarorum, Rutenorum, Prutenorum, Saxonum, Lituanorum, Romanorum inſuper Pontificum atque Imperatorum, & Regum, à multis ignoratas attigerim, ſciat me conſultò & veritatis facibus impulſum id egiſſe. Quoniam & regiones ipſæ plurima aut fœdera, aut bella cum Polonis, tùm propter conformitatem linguæ, tùm propter vicinitatem regionum, propinquitatemque habuere, adeò vt pleriſque temporibus vnius Principis regerentur imperio. Cum enim POLONICIS rebus plura cohæreant externa, non indecorum viſum, ea in ſcribendo non arrogantia, neque enim vires meas ignoro, ſed ne ignorentur etiam à noſtris, attigiſſe. Vnde eam ob rem, cano iam capite, ad perdiſcendas literas Rutenas me ipſum appuleram, quatenus Hiſtoriæ noſtræ ſeries certior redderetur. Romanos quoque Pontifices aut Reges, eorumque exceſſus & tempora ob multos reſpectus inſeruimus, quod & venuſtet, perficiatque opus, & ratio annorum Summorum Pontificum præſtet veritate iucundius cumulatiusque legentibus. Diſcordia autem ſcriptorum, plerumque lenitate & negligentia offenſus, ſequutus ſum in relationibus & rebus ambiguis, qua me vel ſimilitudo rerum, vel ſcribentium autoritas, vel opinio traxit vulgarior. Vt autem legentibus Annales hos rerum geſtarum, firmior credulitas, minorque ſuſpicio occurrat, plures Epiſtolas & contractus præſenti operi inſerui, quo ex ipſa varietate opus firmitatem contrahat, & ſtudioſos curioſoſque rerum in lectura amœna diuerticula prouocet, afficiat, & inuitet, plus voluptatis, quàm moleſtiæ lectoribus quod ſpero allaturum. Opus denique præſens viris doctis & eruditis, ſcriptoribusque illuſtribus & ſignanter parenti meæ Almæ Vniuerſitati Cracouienſi iuuandum, corrigendum & emendandum permitto, pro ſingulari gratia habiturus, ſi quis errata mea præmiſſa aut minus prudenter & inconcinnè ſcripta doctrinæ ſuæ ventilabro in frugem vlterioris ſementis verterit, tranſtulerit, adiuuerit, erexerit, & imperfectum inornatumque ſua incude poliuerit, ornaueritque. Ad quod omnes viros doctos, induſtrios, diſertos, dicendique & rerum peritos exhortor & inuito. Quicquid enim à me indoctè, inconcinnè, fictè, contumelioſè, prauè, inconditè, & incautè ſcriptum eſt, id pro non ſcripto & non dicto haberi velim, gratulaturus, ſi errata mea quis improbando correxerit. Neque enim me ipſum adeò amaui, vt meo latente errore, alios errare velim. Neminem mortalium adeò peritum ratus exiſtere, per quem plenus, durus, & elucubratus, nullum vitium redolens, poſſet condi ſtylus. Veniam à ſingulis mihi datam depoſcens, ſi in hoc opere maiora viribus meis tentauerim, & ſermonem inconcinnum quandoque nonnunquam abortiuum protulerim, ſciens & profitens iuxta ſententiam Senecæ, neminem eſſe tàm circumſpectum ac induſtrium, cuius non diligentia aliquando ſibi ipſa excidat, neminem tàm maturum, cuius non grauitas in aliquem lapſa caſum impingat; neminem tàm timidum offenſarum, qui non in illas dùm vitat, incidat. Atque ſub hoc reſpectu illo ante omnia depulſo periculo, mea quoque ſterilis mens, & parum argutus ſermo culpetur, implorato Spiritus Sancti ſuffragio confidentius ad initiandum opus deſtinatum accedo, ſperans clementiam Diuinam, hebetudinem & imperfectionem meam ſuppleturam.

IOANNIS

Digitized by Google

IOANNIS DLVGOSSI CANONICI CRACOVIENSIS ET RERVM POLONIÆ HISTORIOGRAPHI VITA.

IOANNES DLVGOS vir fuit clarus & insignis, quippe nobili familia *WIENIAWA* oriundus, splendorem gentis suæ virtute & disciplina militari illustrauit. In qua re eo magis ac facilius excelluit, quod magnitudo corporis & membrorum firmitas commoditatem ei dabat ea præstare, quæ ingenii viuacitas imperasset, ob quam rem non mediocriter charus erat inclyto *Wladislao* secundo *Polonorum* Regi. Præficiebaturque plerumque ciuitatibus atque oppidis, maxime illis, quæ Rex aut muniri, aut certe instaurari cupiebat. Cum itaque Præfectus esset in oppido *Brzeznica* anno a Salute mundi millesimo quadringentesimo quindecimo, ex generosa *Beatrice*, quam iam pridem propter splendorem generis & morum elegantiam sibi legitimo matrimonio coniugauerat, filium sustulit. Qui cum ætatem suam in talibus studiis exegisset, vt bene ac sapienter viuendi exemplum multis mortalibus præbuerit, operæ precium esse puto ea omnia, quæ ad vitam eius pertinerent, quantum mediocritas ingenii patietur, literis commendare, vt quando non licet mihi Philosophica grauitate seculi nostri deprauata studia & mores refutare, grauis atque integerrimi Viri vitam recensendo, ante oculos hominum, quasi normam aliquam ponam: ad quam omnes illi conformare se possint, qui vitam suam taliter agendam putent, vt non frustra a natura suscepisse rationem videantur. Igitur nato puero in arce prædicta sub Christiana obseruatione ceremoniarum, assignatum est nomen *Ioannes*, quod deinde quasi fatale decem fratribus post eum natis inditum est a parentibus. Nam cum primogenitus eodem nomine appellatus, non sine indole probitatis futuræ viueret, secundus vero & tertius filius, quibus diuersa nomina iniuncta erant, decessissent, conuersi parentes in religionem nominis, eo vocabulo quartum appellauere, sub cuius auspicio primum filium viuere augurabantur. Quæ res cum feliciter cessisset, quippe quia iste non solum valeret, & viuax esset, sed tota indole etiam primogenitum superaret, & iam tunc in eo virtutis prognostica quædam intuentibus exhiberet, causam dedit, vt cæteris deinde liberis nascentibus, bene ominatum, & quasi aliquid perpetuitatis in se complectens nomen imponeretur. Accessit deinde nomini gentile cognomen *LONGINVS*, & mox defuncto fratre, qui erat maior natu, appellatus *Senior*. Primum itaque nominis obseruatione atque auspicio apud omnium parentem præ cæteris liberis charus esse incepit, tum factus in dies est charior, & morum quadam non puerili elegantia, & cibi atque potus abstinentia & parcitate. Nam præter id, quod modici erat cibi, vsque ad sextum decimum annum aquæ tantummodo potu contentus vixit. Qua frugalitate, cum naturæ prima incrementa debilitarentur, factum est, vt infirmior longeque magis gracilis euaderet, quam cæteri fratres. A quibus quidem per pueriles simultates multa indies patiebatur, eo quod mater, vt plerumque vsu euenire solet, propter naturam debiliorem, ex omnibus ipsum vnice diligendum susceperat, & blandimenta plurima non sine aliorum inuidia ei semper offerebat. Et iam non procul esse apparebat, quod pater in eam sententiam venturus esset quoque, vt tandem euenit. Nam etsi per aliquod tempus pari charitate liberos omnes prosequeretur, tandem non potuit non illi plurimum affici, in quo plura, & manifestiora futuræ probitatis apparebant argumenta. Et proinde cum videret istum quam plurimis optimæ indolis signis totius domus suæ decus atque ornamentum futurum, singulari & præcipua quadam pietate ipsum complexus est, perseueranterque præ cæteris dilexit adeo, quod cum e vita decederet, omnia quæ vel in funere, vel in domesticis rationibus fieri vellet, isti tantummodo commiserit. Cum sextum ætatis annum ageret, paterque Præfectus esset oppidi *Nouæ ci-*

vitatis Korczyn, traditus est ad ludum literarium, ad quam rem natura ipsa Duce ita liberali animo accessit, vt quasi iam tunc sentiret, quanta esset doctrinæ ac literarum maiestas. Et proinde mirabili quodam instinctu ac motu animi, studiorum atque oblectamentorum puerilium instrumenta, quibus vsque ad eam diem inter æquales operam dederat, in proximam paludem abiecit, & mentem totam ad literas conuertit, tanta auiditate, vt nihil pro illis assequendis sibi durum ac laboriosum videretur. Et quod mirari in ea ætate possimus, cum pueris propter humoris affluentiam somnus non solum familiaris, sed omnino sit necessarius, surgebat cum Pædagogo ante diluculum, & a Ianitoribus Arcis, quando preces parum efficaces erant, gemitu & lachrymis exitum ad scholas impetrabat. Post paternam in eo loco Præfecturam, diuersis in oppidis diligentem operam Grammaticæ præbuit, in qua non mediocriter profecit, prout ætas sua, & Magistrorum peritia tunc ferebat. Tandem a Parente *Cracouiam* missus, cum ferre non posset rigidam & austeram naturam cuiusdam Magistri, cui creditus commendatusque fuerat, scripsit ad patrem, petiitque, *vt commodiori præceptori se instituendum committeret*. Quam rem secus ac erat pater interpretatus significauit magistro. Ex quo euenit, vt seuerius & inclementius postea cum discipulo ageret, quippe quod acerbitas naturæ exasperata erat, cum pueri ad patrem reclamatione, tum quod pater animaduertendi in filium Pædagogo liberalius veniam indulserat post adolescentis conquestionem. Cum itaque seueritas & rigor præceptoris indies cresceret, iste inconsulto patre illum deseruit, timensque ne in difficiliorem magis & seuerum incurreret, si alteri cuipiam se crederet, libere instituit vitam agere, ac proinde Collegium diuitum intrauit, in quo fere per triennium Dialecticæ ac Philosophiæ inuigilauit. Sed adeo etiam puer doctus esse maluit, quam videri, quod nunquam aliquo titulo, cum per doctrinam posset, insigniri voluit. Cæterum cum necessaria sibi ægre subministrarentur, quippe quod pater illi difficilem nouercam superduxerat, coactus est vitæ suæ modum statuere, cum nulla esset facultas incumbendi studio, si deessent alimenta. Diu itaque conditionem suam questus, examinatisque pluribus viuendi rationibus, nullam, quæ a literarum studiis aliena esset, satis laudare potuit, eoque semper animus reuoluebatur, vt dura & misera omnia pro nanciscenda doctrina pati paratus esset. Verum vrgente tandem rei domesticæ difficultate, ductus opinione & fama, quæ constans erat de integritate & literatura, humanitateque *Zbignei* tunc Episcopi *Cracouiensis* inter familiares ipsius curauit se adscribi. Sperauit enim fore, vt in domo viri doctissimi atque optimi, non solum honesta conditione viueret, sed continuam etiam rationem studiorum esset habiturus. Cui quidem cupiditati non solum non repugnauit pater, sed laudato filii ingenio diligentissime etiam & efficaciter Episcopo commendauit. Receptus itaque in familiam a *Zbigneo*, statim a principio non mediocriter charus quam pluribus fuit, præsertim domino, erat enim adeo acuti & perspicacis ingenii, vt facile ex solo hominis aspectu vniuersam ipsius naturam præsentiret, ac iudicaret. Sed cum indies LONGINI vita & mores, non solum opinioni de eo conceptæ responderent, sed plura etiam sperari de se adducerent, ille sibi primum Cancellariæ, deinde familiæ, postremo vniuersæ facultatis suæ curam credidit. Quibus rebus ea integritate & diligentia duobus & viginti annis præfuit, vt & per totam vitam *Zbigneus* eum perseueranter dilexerit, & in morte quoque, quid de ipso viuus sentiret, testatus sit. Siquidem inter Exequutores testamenti sui, quasi præcipuum nominauerat, nec per aliquem diligentius supremam voluntatem suam exequendam esse putauit, quam per illum, qui viuentis nullam vnquam voluntatem irritam esse permisisset. Inter initia famulatus, cum, supra quam rati essent cæteri, gratia indies magis ac magis cresceret, apud Episcopum, plerosque veterum familiarium aduersos habuit, ferebant ægre sibi diuturnitatem obsequiorum suorum ab huius diligentia quasi obscurari. Et proinde diuersis machinationibus, aut suspectum, aut inuisum Domino reddere procurabant. Nec defuerunt qui quasi leuem ac temere in ea re sentientem Episcopum coarguerent, quod tantarum rerum summam adolescentulo crederet, quippe quod tunc LONGINVS annum circiter decimum septimum ageret. Sed cum paulatim reliquorum animos partim conscientia, quod innocentem persequerentur; partim patientia & mansuetudo istius infregisset, & ad se diligendum conuertisset, fratris Episcopi Germani *Ioannis Glovvacz* de *Olesnica* Palatini *Sendomiriensis* tam diu infensum animum in se tolerauit, quod Episcopus efficacissimis asseuerationibus, addita iurisiurandi religione merito diligendum persuasit. Ascitus

Dlugossus Cracouiæ studet.

In familiam Zbignei Episc Cracov. peruenit

tus

tus itaque in consiliorum secretorumque omnium partem, nec minus ad summam rerum vniuersarum administrationem, difficile dictu est, quanta bonorum omnium commendatione singula administrabat, quantoque in honore apud domesticos erat. Singuli illum, quod per ætatem mirabile videbatur, & venerabantur, & colebant. Nunquam causam dedit, vt cum aliquo litigaret, prouocantes vero interdum ratione, interdum mansuetudine, quandoque dissimulando superauit. Nihil antiquius habuit, quam vt creditarum rerum sibi rationem integram non solum seruaret, sed etiam augeret. Et proinde statim ab initio omnes fructus, immunitates, prouentus, & iura Episcopatus, quæ propter negligentiam prædecessorum quibusdam codicillis, & commentariolis. non solum dispersa, sed propemodum obsoleta, & perdita erant, in certum ordinem, & authenticum Registrum digessit, & ordinauit, tanta conuenientia & circumspectione, vt non videretur præteritas negligentias emendasse, sed potius Ecclesiam nouis fructibus locupletem atque opulentam reddidisse. Ac denique id cauisse, vt in posterum tuta esset ab omni iactura negligentium, quandoquidem in vnum quasi corpus, compaginata membra sub oculis ita exposuit, vt facili cura successores postea vniuersa, & conseruare, & augere potuerint. Quo etiam beneficio affecit Canonicorum Collegium, & Sacerdotes reliquos Cathedralis Ecclesiæ. Nam cum Præbendæ eorum, salaria, & certa emolumenta diuersis Chirographis, & confusa, & inordinata essent, in ordinem certum & Registrum non sine diligentia exquisita, composuit, vniuersosque Ecclesiæ illius prouentus ita distinxit, atque ordinauit, vt & facile sit vniuscuiusque proprium noscere, et iura bonaque Ecclesiæ tuta sint aduersus iniurias cuiuscunque. Crebris item exhortationibus persuasit *Zbigneo*, vt pro Ecclesia emeret Ducatum *Seueriensem*, in qua re dum tractaretur, varios labores & pericula sustinuit, partim ab his, qui ægre ferebant *Zbigneum* pecuniis exhauriri, partim a nonnullis, qui eo emendo præferri cupiebant. Sed omnia æquissimo tulit animo, cum videret se non solum Ecclesiæ, sed etiam Reipub. in ea re operam nauare. Siquidem Ducatus ille non tam in ditionem Ecclesiæ propter illam emptionem concedebat, quam etiam Regno adiiciebatur. Et proinde contemptis quibuscunque periculis, non prius destitit, quam rem perfecit. Ductus præterea naturali quodam instinctu & deuotione, qua non solum Deo, sed etiam sanctis omnibus afficiebatur, maximo & studioso ambitu imperauit a *Zbigneo*, & Prælatis cæteris *Cracouiensis* Ecclesiæ, vt vascula & scriniola argentea, reliquiis Sanctorum plena, quæ hodierno tempore diebus solennibus monstrantur, emerentur. Ad quam rem conducendam non exiguam pretii partem sponte ac liberaliter contulit. Cæterum mortuo *Zbigneo*, cum vnus ex testamenti Executoribus nuncupatus esset, summo studio & diligentia omnia per eum legata exequenda curauit, nullum vnquam in ea re periculum, nullum laborem effugit. Tantamque fidem & solertiam, vt mortui voluntas quoque perficeretur, adhibebat, quod merito Executores alii omnem curam in eum reiecerunt. Absolutissime itaque omnia, quæ ille post mortem facienda legauerat, adimpleuit. Quæ vero viuus inchoauerat, eo modo, quo ille destinasset, diligentissima ratione absoluit, adeo, vt difficile dictu sit, quanta alacritate & constantia vtiliter dispensauerit supra duodecem millia florenorum, quæ *Zbigneus* Studentum & Religiosorum hominum vsui & amplitudini testamento destinauerat, quantumque laudis ab vniuersis inde fuerit assecutus, palam est. Nam præter id, quod integritatis & fidei magnam existimationem conquisiuit, ab omnibus Vir gratissimus dici promeruit. Siquidem illi mortuo gratias egit, & officium operamque suam præstitit, a quo viuo plura susceperat beneficia. Quam quidem animi gratitudinem, etsi viuente etiam illo, quantum facultas permiserat, semper præ se tulisset, & post mortem tamen adeo diligens in exequendo, quæ suprema voluntate mandauerat, fuerat, vt facile dubitari possit, viuentine, an mortuo diligentius, aut diuturnius inseruierit, nunquam tamen magis quam in morte manifeste apparuisse contenderim. Tunc enim præcipua quadam & propemodum admiranda pietate, eo vsque se gratum, collatorumque in se beneficiorum memorem, testatus est, vt non solum alios, in quos propensissima semper fuerat humanitas & munificentia *Zbignei*, superauerit, sed ipsos etiam consanguineos, & fratres, vicisse asseueretur. Nam cum illius cadauer, vt pote, hominis corpulenti, & crassitudinis inusitatæ, statim tabuisset & flueret, sordidissimoque odore alios omnes a se repelleret, iste nunquam ab eo separari potuit, neque odoris fœditate, neque amicorum suasionibus, qui contracturum noxam asseuerabant. Quos quidem opinio

Digitized by Google

haud sane falsos habuit. Nam etsi beneficio robustæ ætatis tunc haud quaquam prosterni potuerit, irrepsit tamen in arcana spiramenta lues naturæ, & paulatim labefactauit sensus, quos sibi subito infringere non poterat. Ex quo secutum est, vt post elapsum annum grauissime ægrotauerit, asseuerantibus Medicis tabem illam & sordem cadaueris, illius ægritudini causam & originem præstitisse. Accessit ad testimonium miræ erga illum virum gratitudinis, quod cum consuetudo non haberet, ut pro concione in funere mortui laudarentur, LONGINVS epistolis ad amicos plurimos, dolorem quem ex illius morte conceperat, expressit. Ex quibus vnam legi, in qua præter id, quod inexhausti doloris sui acerbitatem testatus est, ita effuse & eleganter virtutes; moresque ac pene vniversam vitam illius recenset, vt nullo modo lector possit non conqueri vehementer, quod talis, tantusque vir e medio sit sublatus. Tantaque ipsius epistolæ ad efferendas laudes illius est efficacia, vt facile affirmare ausim, nullum ex plurimis monumentis, quæ nomini suo propagando ipsemet constituit, diutius, ac illustrius quam eius Epistolam, *Zbignei* famam conseruaturam. Sed cum non solum genere illo scriptionis, sed quamplurimis aliis memoriam viri de se bene meriti exornauerit, & immortalitati consecrauerit, dubium quandoque inter prudentes fuit, cum quo a fortuna melius actum est, an cum LONGINO, cui tam egregio ac liberali viro seruire contigit, an cum *Zbigneo*, cui tantæ probitatis & fidei seruum sors dederat? pluresque in eam sententiam ibant, quod in ea re *Zbigneus* felicior fuisset, cui eius hominis ministerio vti contigisset, qui non solum & sciret, & vellet, fideliter morem gerere, sed qui etiam cumulatissimas gratias, si quid beneficii in eum conferretur, referre possit, eo modo, vt apud omnem posteritatem collata in se officia essent immortalia. Cæterum cum studiosissime frequentaret templa & loca, in quibus Diuinis ceremoniis opera impenderetur, incidit ei aliquando cogitatio, nihil in terris maius, aut præstabilius esse ordine Sacerdotii, quippe quod omnis eorum labor & cura, circa Diuina tantum versaretur, & humana omnia infra eorum dignitatem haberentur. Præterea, cum ab ineunte ætate in frequenti consuetudine habuisset memoriter recitare passionem *Christi*, non sine quodam argumento religiosissimi animi, ex quo non mediocrem cum admiratione sentiebant voluptatem parentes, a quibus plerumque inuitabatur laudibus & blandimentis plurimis, quibus puerorum ingenia delectarentur : Iam tunc ab exordio adolescentiæ Sacerdotii votum nuncupauit, & sese moribus vitæq; tali accommodare instituit, vt qui non tam ad Sacerdotium voto duci, quam illud virtutibus & vitæ sanctimonia mereri videri vellet, illis itaque artibus omnem adolescentiam exegit. Et cum iam primum & vigesimum annum ageret, non ut plerique alii per ambitum, sed meritis suis ita efflagitantibus, sacris Subdiaconatus initiatus a *Zbigneo* Episcopo, nec multo post ad Diaconatum accitus. Sacerdotium autem quinto vigesimo ætatis anno accepit tanto fauore omnium, vt videretur vnus esse, per quem Deus immortalis recte placari, ac generi humano conciliari posset. Beneficia diuersis temporibus plura ei collata obtinuit, quæ potius non renuendo suscepit, quam per ambitionem impetrauerit. Nam cum *Zbigneus* vnice ei afficeretur, velletque apud eum testari quantum cordi haberet commodum & amplitudinem ipsius, ex officio promouit eum apud Parochialem Ecclesiam Sancti *Martini* in oppido *Klobuczko*, resignante illam ob aduersam valetudinem patruo suo germano *Bartholomæo* Plebano, impetrauitque a *Wladislao* tertio inclyto *Poloniæ* Rege, qui ius patronatus in ea Ecclesia habebat, vt promotioni a se factæ consentiret, quod facile a Rege exorauit: nam & illi merita LONGINI innotescebant, & Ecclesiæ illiusmodi, vt pote quæ celebris diuesque esset, hominem bene meritum præfici cupiebat. Nec multo postea, crescentibus semper in eo virtutibus, visus est *Zbigneo* dignus, qui in Collegio Canonicorum *Cracouiensis* Ecclesiæ conscriberetur. Et proinde non sine vnanimi totius Capituli consensu Præbendam ei contulit, quæ in fructibus mediocres excedebat. Deinde, diuersis temporibus melioris sortis conditionem semper ascendens, diuersas Præbendas commutando possedit. Demum, ad illam euectus est, quæ omnium optima & ditissima existimatur. In quibus tanta integritate sua & gratia vniuersi Capituli versabatur, quod vicinarum quoque Ecclesiarum Prælatos eo vsque ad se diligendum conuertit, vt cuperent multi cum illo in eadem Ecclesia, quandoque emolumentum aliquod & viuendi opportunitatem habere, & ex eo facile euenit postea, ut in *Vislicienſi* Ecclesia, primo Cantoriam, exinde Custodiam, adipisceretur. In *Sandomirienſi* Canonicatum præter alia tenuiora beneficia, quæ

fit Subdiaconus, Diaconus, Sacerdos.

fit Canonicus Cracouiæ,

accipit varia beneficia,

quæ in locis pluribus consecutus, viris egregiis, & de quorum virtutibus aliquid sperari possit, liberaliter impartiebatur. In qua re, tam studiosus fuit, vt nonnullis cupidus aliquando videretur. Credebant enim ipsum ad impetranda beneficia studio vtilitatis accedere, cum ipse nulla alia ratione in ea diligentia fuisset occupatus, quam vt immeritis aliquibus, volentibus abuti bonis Ecclesiæ, obsisteret, aut dignos, & probatos sacerdotes in Ecclesias induceret. Nam quantum a cupiditate pecuniæ abfuerit, testantur ædificia, vestes, tabulæ, vasa, picturæ, libri, quæ in Ecclesiis ipso autore partim exornatis, partim instauratis, partim ex integro ædificatis, plurimis in locis pulcherrima & pretiosissima visuntur. In villa enim Custodiæ *Vislicienſis*, erexit opere lapideo templum, sub titulo *Stephani* Regis, cuius quidem structura etiam in ciuitate quauis inter ornatas haberetur. Piscinam insuper operis non vulgaris, effodi curauit, atque aggere circumsepsit, & aquaticum pristinum in altero ipsius angulo, non mediocri impensa & labore locauit. In oppido autem *Vislicienſi* iuxta cœmiterium Ecclesiæ coëmptis duabus areis, redditibusque immunibus ab omni vectigali, turrim ædificari curauit, ac etiam domum amplitudinis haud mediocris, vt pote, in qua commode Collegium Vicariorum illius Ecclesiæ habitat. Quod opus supra commoditatem incolendi necessitas maxime commendandum, & acceptissimum fecit inhabitantibus. Nam cum oppidum illud fato, vt credi potest, quodam, igni sit obnoxium, crebrisque incendiis afficiatur, Vicarii in tuto degunt, nec vt anteactis temporibus continuo, aut timore, aut etiam periculo ignis infestantur. In agro *Sandomirienſi* in villa Præbendæ *Odancbovv*, quam in ea Ecclesia obtinebat, sub titulo Beatæ *Mariæ* a fundamentis erexit templum Parochiale coctili laterculo, pulchritudinis ac magnitudinis maioris, quam aut villæ competat, aut certe ferant emolumenta Præbendæ, in cuius ornamentum ac etiam amplitudinem tale opus consumauit. Præterea, cum inter præcipuos Aduocatos in aduersitatibus suis haberet Sanctum *Stanislaum*, & pro comperto crederet, multas insidias per illius merita, ac intercessionem euasisse, volens, quantum in eo erat, Sanctissimo Martyri gratiam rependere, curauit, vt in villa, in qua ortus est, ex muro Ecclesia erigeretur, atque etiam ornaretur, cum prius esset lignea, & propemodum exigua & vilis, ad quod opus aliquot habuit adiutores. Nam cum Sanctus ille vniuersi Regni Patronus sit, pudebat quam plures, quod ita viliter in natali loco coleretur. Sed neque Præbendæ *Cracouienſis* fructus, aut auare possedit, aut inutiliter dispensauit, quinimo Ecclesiasticis ædificiis debitam partem exhibuit, partem pauperibus erogauit. Instaurauit enim domum muris & fundamentis resarcitis, in quo hodie ius Pontificum docetur, eamque ad habendum Spiritualium Consistorium per Officialem *Cracouienſem* assignauit. Qua liberalitate motus *Thomas* tunc *Cracouienſis* Episcopus, perpetuum Ius Patronatus sibi, familiæque suæ, super Altare *Geruaſii* & *Protaſii* in Cathedrali Ecclesia tradidit. Domum Collegii, cui nomen est *Hieruzalem*, quam moriens *Zbigneus* inceptam reliquerat, in vsum & commoditatem Scholasticorum mira celeritate & diligentia perficiendam locauit, quam postea igne consumptam magnifice instaurauit. Præterea magno ambitu a Rege impetrauit emptionem marcarum centum annui census, quas quidem liberas, & immunes ab omni Regio vectigali, victui, & necessitatibus degentium in ea domo, in perpetuum assignauit. Fuit etiam a natura ita instructus, vt singulorum vsui, & commodis libenter faueret. Sed tum maxime nihil arduum & laboriosum sibi existimabat, cum ea exequeretur, aut procuraret, quæ dantibus operam literis, aut relligiosis viris profutura essent. Ampliauit ergo Collegium, quod pauperum nuncupatur, nam veteri ædificio instaurato, totam partem, quæ in postico est, demptis ruinis & cassulis quibusdam semirutis, & obsoletis, statim ex integro ædificauit. Egitque, vt, commoditate illa inhabitandi, etiam in infima fortuna constituti, facile studiis liberalibus operam nauare possent. *Iudæorum* Synagogam, & diuersoria, quæ e regione Collegii Artistarum erant, cum vicinitas continuam controuersiarum materiam inter Scholasticos & Iudæos subministraret, submouit ad pomerium ciuitatis, ac velut extra fidelium conuersationem relegauit, coemtisque eorum habitaculis, Cistercienſi ordini dedicauit, vt relligiose illic Deus coleretur, vbi per *Iudæos* superstitiose colebatur. Magnifico *Ioanni* de *Melſtyn* persuasit, vt domum, quæ hodie nuncupatur *Hungarorum*, Studentium commoditati legaret. Ex aduerso Collegii Iurisconsultorum coëmta ingenti area, & ab omni Regio vectigali liberata, domum egregiæ

multa opera exſtruit.

giæ amplitudinis insignisque structuræ ex cocto latere ab ipsis fundamentis ædificauit, eamque pro habitaculo assignauit, illis qui Pontificio Iuri operam impenderent. Sed neque minus magni ac liberalis animi fuit in exornandis ædificiis, quam in erigendis, nam omnia, quæ ab ipso ædificata sunt, non solum muris & structura, sed necessariis quibusque sunt locupletata. *Vislicienſi* Ecclesiæ liberaliter erogauit purpureas vestes, auro illitas, quibus Sacerdos, & gemini ministri ad solenne Sacrificium peragendum exornantur, vna cum pallio, quo altare in anteriori parte obducitur. Præterea fuit auctor aurei calicis, qui maximus in eadem est Ecclesia, & inaurati vasculi, quo Eucharistia in solenni processione ad populum circumfertur, quarum rerum precium supra quinque millium marcarum ascendisse putatur. Erat illi cura & cogitatio præcipua, vt quæcunque possideret, meliora efficeret. Et propterea *Sandomirienſis* Præbendæ fructus & emolumenta aucturus, commutatione illius vnius villæ cum additamento marcarum centum, duas recepit ad vtilitatem Præbendæ illius. In agris etiam aliorum beneficiorum multa vtiliter, aut instituit, aut instaurauit. Sed non minus in augendo Diuino cultu, quam in ædificandis Ecclesiis bonisque illarum augendis, & in melius semper conuertendis, sollicitus studiosusque fuit, tota enim mente & cogitatione eo conuersus erat, vt assidue secum meditaretur, quoquo modo sanctius Diuinæ ceremoniæ coli frequentarique possint. Viro enim, qui omnino ingenium conuerterat ad contemplationem Diuinarum rerum, non satis quicquam placebat, quod non in quotidiana fieret consuetudine ad honorem Dei, videbanturque omnia sibi, vel cultu, qui debetur, inferiora, vel minus frequentari, quam innumerabilia Dei erga genus humanum beneficia exigerent. Et proinde cum neque posset, neque liceret sibi nouos ritus religiosius colendi Deum excogitare, inuentos quam sanctissime obseruare, & in frequenti vsu habere procurabat. Itaque impetrauit ab inclyto *Cazimiro* Rege *Poloniæ*, vt liceret sibi inducere in Ecclesiam Parochialem Sancti *Martini* abs se ædificatam in agro *Klobucenſi*, Canonicos Regulares Beati *Augustini*, quorum Sanctimonia & relligio in præcipua apud omnes existimatione habetur. Idque deinde, accedente consensu & fauore *Zbignei*, executus est. In quam rem præter labores & expensas alias impendit fructus, & administrationem vnius Ecclesiæ, quam germano resignauit, qui tum in eo oppido Plebanum gerebat. Ductus præterea eadem cura præter particularem & priuatam deuotionem suam erga *S. Stanislaum*, cum natalem locum prius latericia ornasset Ecclesia, procurauit non sine magna difficultate, vt in Ecclesia *Rupellæ Cracouiæ*, in qua ille Martyrium susceperat, collocarentur confratres sub religione *Pauli* primi heremitæ, vt secundum Ecclesiastica instituta horæ Canonicæ frequentarentur, & reliqua in diuinis officiis ordinata debitis ceremoniis absoluerentur, quo populus non tam a loco, quam etiam a sanctimonia incolarum ad frequentandum Ecclesiam illam inuitaretur, & debitus honos ptotectori & patrono totius Regni impendatur. In qua re præter sumptus alios, & emptionem villæ, pro victu & necessariis confratrum illorum, ac etiam resignationem Præbendæ *Sandomirienſis* factam Plebano, quem ab Ecclesia *Rupellæ* amouere oportuit, innumerabiles labores subiit, cum plerosque aduersos haberet, quibus non facile persuadere poterat, vt in Parochialem Ecclesiam confratres admitterentur. Sed facile illi fuit vnam atque alteram repulsam tolerare, spe illa, quod eorum mentes aliquando, vel per diuturnam instantiam ipsius, vel per merita *S. Stanislai*, cuius in honorem id agebatur, inflecti possent, vt tandem euenit, cum singuli tanta facilitate in eam rem consenserint, quanta prius pertinacia se inexorabiles præbuerunt. In *Sandomirienſi* insuper Ecclesia, cui, quod in ea Canonicus fuisset, præcipua quadam deuotione afficiebatur, sacerdotum numerum auxit, inductis in eam monasteriis octo, quibus negotium est perpetuum, singulis diebus solenne sacrificium, horasque, & reliqua Diuina in honorem Beatæ *Mariæ* Virginis celebrare, coëmptisque duabus villis, videlicet *Okalina* & *Goyczovv* apud monasterium *Suleiouienſe*, ex quarum fructibus victus, & reliqua dictis Mansionariis necessaria suppeterent. Ad quam rem adiutores habuit *Nicolaum Penusser* Archidiaconum *Sandomirienſem*, & *Thomam* Episcopum *Cracouienſem*, cum vterque ad id opus perficiendum in morte sua nonnullas pecunias legasset, quæ negligentia quadam propemodum perditæ erant, nisi cura & studium istius ad eas recuperandas intercessisset. Sed cum legata illorum non satis sufficerent, in multis ille suppleuit, & e custodia *Vislicienſi* germano cessit, vt ille decimas

Digitized by Google

decimas S. *Adalberti* extra muros, & etiam S. *Heduigis* ad negotii huius supplementum resignaret. Ex quibus omnibus eo vsque esset prouisum, vt nunquam dubitari posset futurum, quod tam pium commentatumque opus & institutum inopia vel necessitate aliqua intermitteretur. Sed quod mirari ac dolere homines possint, eo vsque processit malignitas seculi nostri, vt viuenti sub tanta diuinarum rerum sollicitudine, tantoque studio illustrandæ atque augendæ relligionis, non defuerunt persecutores, & quidem graues, quorum auctoritas humanæ perfidiæ effecit, vt commenta in eum crimina experimentum essent patientiæ ipsius, non periculum. Nam cum *Petrus* de *Scrokocin* Vicecancellarius Regni eum falsitatis insimulasset, delataque res esset ad Regni consilium, repetitis vitæ suæ omnibus actionibus, & adductis causis, rationibusque, propter quas, nedum crimen, sed ne suspicio quidem in eo esse poterat, tanta modestia, & circumspectione, causam suam perorauit, vt coactus sit aduersarius negare se vnquam aliquid ignominiosum sibi obiecisse. Cum tandem persequeretur *Longinus* causam suam, & *sponte se ad supplicium venisse* asseueraret, *indignumque facinus esse* diceret, *non altius scrupulosiusque contra sontes inquiri*. Præterea *iniquissimum esse* affirmaret, *scelera, quæ postea in exemplum pessimum adduci possent, impunita dimittere*, obortis lachrymis Vicecancellarius veniam petiit, sibique ignosci postulauit, non sine Regis & circumstantium omnium admiratione, cum viderent eum, qui tanquam reus ibi constitutus erat, constantem, atque intrepidum, accusatorem vero sollicitum & trepidantem. Difficilior diuturniorque fuit insimulatio illa, qua defuncto *Zbigneo* per ipsius fratrem accitus est in iudicium, quasi loculos & secretiora scriniola compilasset. Quod postea falsum indicauit testamentum solenne Episcopi, quo integritas, & fides *Longini* erga Episcopum ipsum facile probabatur. Sed neque a Rege tutus fuit, nam cum vacante sede *Cracoviensi* sequerentur partes *Iacobi* de *Sienno*, quem *Pius* Pontifex maximus ad eam Sedem promouerat, vna cum illo & fratre iuniore *Ioanne* Canonico *Cracouiensi* in exilium missus est, in quo per triennium fuit. Quo tempore crebro persuasum est Regi, nihil commodius ad exterminandum *Cracoviensis* Ecclesiæ schisma, quam si vterque, *Senior, iuniorque Longinus*, quoquomodo e medio tollerentur. Nec defuerunt qui tam atrox facinus patrare parati essent, nisi toto exilii tempore in arce *Melsztyn* non sine diligenti studio se continuissent. Cum vero aliquando sollicitaretur, vt Regiæ voluntati non se opponeret, & *Ioanni Gruszinski*, quem Regius fauor ad Episcopatum *Cracouiensem* promouebat, adhæreret, maluit exilium, periculaque omnia pati & subire, quam ab eo, quod sibi iuris esse videbatur, discedere, potiusque facultates suas ab aduersariis diripi passus est, quam ipse in iusta causa amicum desereret. Ex qua constantia etsi tunc nonnullis inuisus fuerat, tamen postea iudicio omnium commendari meruit. Nam compositis tandem rebus illis, Rex, cui cognita & perspecta satis erat prudentia integritasque ipsius, & proinde sentiens non paruum vsum in eo esse posse, ad curam Reipublicæ instituit eum sibi conciliare. Itaque vt præteritorum omnium videretur oblitus, Secretorum suorum participem habere voluit, admittendo eum in consilium, & quoties se occasio offerebat ad conuentus optimatum, quoscunque frequentare contigisset, destinabat. Quam rem ipse non satis æquo animo ferebat, quippe quod relligioni mancipatus, intelligebat se non nisi periculose, in curis humanarum rerum versare posse. Sed cum Regiæ voluntati aduersandum non putaret, præsertim quod in eo etiam communis omnium salus negligi videbatur, commissa sibi munera eo studio & diligentia obibat, vt semper expectationi hominum de se responderet. Quamobrem gratior indies apud omnes eius erat existimatio, passimque asseuerabatur sacerdos optimus & integerrimus, ciuis vero circumspectus & prudentissimus. Ex quo fiebat, vt ardua & difficilia omnia maxime ei crederentur, vtque ad eas causas legeretur, ad quas cæterorum ingenia minime sufficere putabantur, præsertim vigente bello *Pruthenico*, quod suscipiendum minime censuerat multis rationibus, sed imprimis propter naturam Regis, quem a bello sciebat abhorrere. Sed cum cæteris optimatibus Regni secus videretur, vltro venientibus in ditionem *Pomeranis* & *Pruthenis* plurimis; qui a Magistro tanquam Tyranno ad Regem tanquam legitimum hæredem desciscebant, deditionem eorum accuratissime perscripsit. Deinde cum de fine & pace semper sollicitus esset, quippe quod etiam principio belli contradixisset, non vt in aliis rebus quasi inuitus, sed sponte ac propemodum per ambitionem operam suam adhibuit. Quotiesque de pacificatione illa agendum fuit, haud grauatim procurationem suscepit, præsertim post aduentum *Lauentini* Episcopi, qui a Sede Apostolica eas ad res componendas Legatus fuerat. Tunc enim magis, quam vnquam

in exilium mittitur.

ad Reip. munera adhibetur.

quam

Digitized by Google

quam alias, fretus bonitate & prudentia Legati, enixissimam operam concordiæ dedit, & modis omnibus, quibus res & temporum conditio patiebatur, partibus quietem ac pacem suasit, nec prius destitit, quam quod cogitauerat, & cupiebat, perfecit, interpositis iustis, atque honestis vtrinque conditionibus. Quibus ab eo excogitatis, atque descriptis, cum recitarentur, inclytus Rex *Poloniæ* cum consilio suo, & Magister generalis *Prussiæ* cum Assessoribus liberaliter assentêre, easque suscepêre. Inditumque est fœderi illiusmodi nomen *perpetuæ pacis*. Legationes pro Republica plures ac easdem insignes obiuit, in quibus plurimorum hominum opinionem, sæpe etiam seipsum superauit. Cum exortum esset in *Hungaria* sociale ac propemodum intestinum bellum, missus est a Rege *Poloniæ* ad dirimendum illud, Regnumque pacandum. Quæ quidem res non difficilis solum, sed penitus impossibilis plurimorum iudicio censebatur, quippe quod ambitio & libido dominandi belli causa erat, nec poni a partibus arma poterant sine manifesto periculo. Quam rem etsi ipse a principio intelligebat, prouinciam tamen suscepit, fretus persuasione quadam, Deum scilicet non permissurum, Regnum illud Christianæ relligionis propugnaculum, vastari seditionibus intestinis, & proinde facile futurum, vt Deo integritati suæ aspirante, omnia componeret. Quod quidem non secus ac cogitasset euenit, siquidem omnia pacata reddidit, & iam pugnantibus exercitibus deponere arma persuasit. Cuius rei apud omnes tanta fuit gratia, & admiratio, vt *Nicolaus V.* Pontifex Max. Regi *Poloniæ* ob id gratias quam plurimas ageret, & *Zbigneo* Legati de latere auctoritatem concesserit, & ad reliquias belli *Hungarici* sopiendas, destinauerit. Collega etiam fuit in Legatione, quæ *Wratislauiam* missa est a Rege, pro contrahendo matrimonio cum Illustrissima *Helizabeth* Serenissimi *Alberti Romanorum, Hungariæ, & Bohemiæ* Regis filia. In qua legatione, cum plurima laude digna gesserit, illud maxime commendandum fuit, quod precibus & suasionibus suis *Ioannem* de *Capistrano*, virum relligionis & sanctitatis venerandæ, in Regnum *Poloniæ* induxit, egitque, vt illius miraculis Prouincia illustraretur. Datum est insuper ei negotium redimendorum captiuorum, vt militibus satisfieret post pugnam apud *Choinica* infeliciter gestam. Præterea commissa est ei causa emendæ arcis oppidi *Mariemburg*. In quibus omnibus tantum difficultatis & laboris inerat, vt non immerito collegæ in legatione diffiderent. Itaque vir prudens quanquam & ipse diffidentiæ proximus esset, dissimulabat tamen, & per totum illud iter collegas ad spem bonam excitauit. Postquam vero in *Prussiam* ventum est, ea dexteritate ingenii in omnibus legitimum modum adinuenit, capto consilio ex opportunitate rerum, vt tandem facillima omnia sint visa, quæ prius pene impossibilia videbantur. Nec longa mora, absolutis illis, quæ perficere missus erat, summa cum commendatione omnium remeauit. In bello, quod aduersus *Matthiam Hungariæ* Regem propter *Bohemiæ* Regnum gestum est, multas legationes vtiliter gessit, multa excogitauit, multa scripsit. Obiuit & legationem, quam cæteri magno fastidio horrebant, reliquisque omnibus difficiliorem, quippe quod in causa ipsa, non solum optimates Regni, sed & *Cazimirum* etiam ipsum Regem aduersantem habuit. Nam cum *Zbigneus* insignitus esset titulo Cardinalis, quo tempore schisma erat in *Romana* Ecclesia, neque tanti ordinis adhuc insignia recepisset, quippe quod prudens ac bonus vir, integritatem Iuris omnibus rebus præferebat, expectabatque, vt prius schisma conueniret, quam de honore sibi vltro oblato rationem habere vellet. Neutrum enim eorum, qui se maximos Pontifices asseuerabant, aut spernere, aut approbare vellet, & proinde nullius fauores, aut sequebatur, aut renuebat. Sed cum sopito schismate *Nicolaus V. Romanus* Pontifex vltro etiam id ei honoris obtulisset, haud immerito suscipiendum putauit. Verum simultas & inuidia quorundam, præsertim *Vincentii* primum, deinde *Wladislai Gnesnensis* Archiepiscoporum quorum vterque despectus in ea re videbatur, rem apud Regem eo vsque turbauerat, suspectamque fecerat, quod & literis plurimis, & oratore ob eam causam misso, Rex caueret. Ob quam rem cum *Zbigneus* non mediocriter turbaretur, sollicitusque secum esset, quod aut Regi aduersandum videret esse, aut decus & ornamentum suum obmittendum, *Longinus* causam vltro suscepit, & studium, ac diligentiam suam, si Romam mitteretur, pollicebatur. Idque facile impetrauit, cum quod *Zbigneus* plurimis experimentis iam dudum compertum haberet, nihil ab ipso frustra aggredi, tum quod ipse per se, quid in ea re acturus esset, non satis deliberabat, illinc tanti ordinis ambitione, hinc autoritate Regia diuersa suadente. Sed nec temere *Longinus* eam prouinciam sibi delegit, vir enim consilii ac pru-

legatus est in Hungariam,

& Wratislauiam,

Romam mittitur,

Digitized by Google

ac prudentiæ exquisitæ, intelligebat Regiam voluntatem facile immutari posse, vbi percepisset rem illam, sibi, atque vniuerso Regno fore ornamento & decori. Nec quicquam pertinacius ab aliis Regibus concupisci, quam vt aliquis ex suis in Concilium illud admittatur, apud quod vniuersæ Reipublicæ Christianæ summa versatur. Itaque licet tota *Italia* sociali bello, ac pestilentia vastaretur, imperterritus vtroque periculo iter arripuit. Tanta ei cupido inerat, & honori hominis de se bene meriti consulere, &, quibuscunque dignitatibus posset, Regnum illustrare. Postquam vero in vrbem venit, adeo efficax in persuadendo, tum Pontifici, tum Cardinalibus fuit, quod maxime renitente Oratore Regio, caussam perorauit, & *Zbigneo* Cardinali insignia consignanda impetrauit. Et ne diuturna expectatione hominem torqueret, quanta maxima celeritate potuit, *Cracouiam* regressus est. Nec mora, licet sibi multa minarentur, præstituto die, cum Regni Optimates quamplurimi & *Cracouiensis* Vniuersitas ad Cathedralem Ecclesiam conuenisset, pileum rubeum Cardinalatus insigne, literasque Apostolicas, non sine luculenta oratione, *Zbigneo* assignavit. Quæ oratio in eo fuit, vt & deleret suspiciones, quæcunque erant, quod id, aut periculosum, aut indignum Regno foret: & explicaret, quantum gloriæ ac amplitudinis *Polonorum* nationi exinde obuenturum esset. Præterea quanta ambitione id ab aliis Principibus expeteretur, vt quam pulchrum & magnum esset, Regem inter Prælatos suos hominem eius ordinis habere, cuius consilio relligio tota administratur. Ex quo factum est, vt plerique aliter persuasi ad veram sententiam reducerentur, cœperintque & *Longini* procurationem commendare, & *Zbignei* amplitudinem sibi ipsi ornamento existimare. In quam persuasionem paulo post etiam Rex adductus est, adeoque se præter voluntatem suam caussæ illiusmodi aduersatum fuisse testatus est, quod plerumque gloriabatur se etiam Cardinalibus imperare. Quantum vero gratiæ ob id apud iam Cardinalem *Zbigneum Longinus* fuerit consecutus, non facile dixerim, cum non solum votis illius in assequenda tanta dignitate satisfecisset, sed etiam Regi, cuius maxime iram reformidabat, se conciliasset, charumque reddidisset. Sed nec minus Regi seipsum conciliauit exinde, cum propter exornatum ea dignitate Regnum, tum propter præstitum documentum virtutis, & fidei suæ, in quacunque actione, tam apud suas, quam apud exteras nationes. Peregrinationes variis ex caussis inclytas obiuit. Primam suadente *Zbigneo* in *Italiam* ad *Eugenium* Pontificem maximum, & inde in *Germaniam* ad *Basiliense* Concilium: consecuturus *Cracouiensem* Præbendam, a qua actione sponte destitit, cum ius suum infirmum esse comperisset, maluitque reditus suos frustrari, quam conscientiam lædi. Secundæ peregrinationis caussa fuit in *Pannoniam* delatum *Hungariæ* Regnum ad *Wladislaum Poloniæ Regem.* In quo itinere, cum agrestium tumultus raptores frugum temere insequeretur, & casu in *Zbigneum* impetum fecisset, pro salute illius se opposuit, & non sine ingenti vitæ suæ periculo incolumem *Zbigneum* conseruauit. Flagrauerat etiam pene ab ineunte ætate desiderio quodam videndi *Hierosolymam*, & *Christi* cunabula. Itaque quo anno forte frequentabantur veniæ, quas Iubilæum vocant, *Romam* se contulit, inde *Venetias*, ex quo loco in *Syriam* transire curauit, delatus felici nauigatione in prouinciam pio admodum & ardentissimo affectu *Christi* sepulcrum, mortisque & natiuitatis ipsius loca visitauit. Præterea reliqua omnia, in quibus Dominum diuersatum fuisse, asseuerabant gnari regionis, & rerum illiusmodi curiosi. Dum vero vestigia *Christi* circuiret, visus est plerumque non mediocriter flere, aut gaudio, quod viuo sibi illa videre contigerat, votique compos erat, aut miseratione mortalium, qui eo vsque humanis illecebris detinentur, vt ne ad præsentem quidem Deum oculos conuertant. Sed & plerumque gratis se ad id tempus vixisse iactabat, frustraque in mundo fuisse, quandoquidem Opificis mundi natale solum non prius vidisset. Ac subinde repetebat frequenter illud Psalmistæ: *Nunc dimittis seruum tuum Domine &c.* Cæterum cum nauis ad reditum festinaret, maiore cum mœrore inde abstractus, quam fuerat desiderium, propter quod venerat. Reuersus in patriam, cum iam omnino a curis rerum humanarum se absoluere, & in quiete reliquam ætatem agere, cultuique diuino intendere instituisset, accitus est per Regem ad curam & institutionem liberorum suorum. Quod negotium diu suscipere recusauit, tandem instantibus præter Regem Regni etiam optimatibus, multisque rationibus ad eam rem ipsum cohortantibus, præsertim persuasione illa, quod nihil Deo immortali acceptius facere posset, quam eorum curam suscipere, quos ille ad imperandum gentibus nasci voluit, nihil opportunius, aut vtilius Reipublicæ, quam illos

Variæ eiusdem legationes.

Hierosolymam petiit,

Digitized by Google

illos bene instituere, qui in ea præesse debebant, coactus est sententia sua cedere, ac onus subire. Itaque præfuit illis aliquot annis, ea dexteritate ingenii, vt contra rerum naturam pueri non inuiti, & discerent libenter ea quæ ipsis tradebantur, & apud illum spretis ludis puerilibus, assidue esse cuperent. Ex quo factum est, vt brevi ita eos institueret, vt non minus propter indolem, ac virtutes eorum, quam propter genus Regium chari ac venerabiles omnibus essent. Dedit hæc cura occasionem peregrinationi ipsius ad *Bohemiam*. Nam cum iam dudum fama apud omnes vicinos Principes percrebuisset, de indole admirabilique ingenio, ac etiam institutione inclytæ prolis Regis *Poloniæ*, *Bohemi* primogenitum veluti legitimum hæredem in Regem petierunt. Quorum votis cum pater assensisset, nunquam adduci potuit, vt sine *Longino* ad suscipiendum Regnum filium destinaret, quod negotium plures ob causas *LONGINVS* suscipere recusabat, sed inprim is quod *Bohemia* esset interdicta omnibus Catholicis. Verum cum obortis lachrymis Rex tandem diceret, *Duos esse adolescentuli parentes, se primum qui genuisset, secundum ipsum qui educasset, & instituisset. Crudele admodum immaneque futurum si eodem tempore ab vtroque quasi raptus ad gentes ignotas mitteretur. Se quidem si liceret, cum filio ire paratum, sed cum id conditio Regni non pateretur, dignum videri, quod vtriusque parentis ipse vices impleret, atque tum maxime adolescentulo præsto esset, quando in nouitate rerum erat instituendus.* Victus itaque cum genitoris pietate tum filii necessitate munus suscepit, eundemque *Pragam* comitatus est, ibique tam diu fuit, quoad corona illi, & cætera Regis insignia exhibita fuissent. Deinde compositis rebus, vt temporum conditio ferebat ad curam reliquorum remeauit. Valetudinis fuit variæ, raro tamen cum periculo ægrotavit. In prima adolescentia constituto, inguen vtrumque intumuit, sanatusque est sine sectione a physico per id tempus egregio. In ea ægritudine castitatis votum nuncupauit, nec sine maxima difficultate postea seruauit. Cum ab *Italia* reuerteretur cum insignibus Cardinalatus, quæ pro *Zbigneo* impetrauerat, febre correptus est, quam noxam in itinere contraxisse credebatur propter aërem pestilentem. Vexatus etiam est a quartana mensibus sex post ingressum ex *Hungaria:* quo tempore & *Zbigneus* pro coronatione inclyti *Wladislai* se illuc contulerat. Post mortem quoque *Zbignei* in ægritudinem satis periculosam incidit. In quibus omnibus adeo patienti animo fuit, vt in æquo habere videretur vitæ, mortisque conditionem. Sed illa omnium periculosissima fuit ægritudo, qua afflictus est post reditum ex *Bohemia*, cum propter ætatem iam infirmam, tum magnitudinem & grauitatem ægritudinis. Nam cum in *Bohemia* contraxisset noxam calculi, propter aquarum sulphurearum vim, & miserabiliter illic ab eo tortus fuisset, reuersus statim ab eadem causa vexari cœpit. Accessit etiam ad dolores calculi, febris quotidianæ exæstuatio, vsque ad desperationem medicorum, & suam intensa. Quamobrem vitæ suæ diffidens testamentum non solum scripsit, sed etiam est executus distractis cæteris rebus quæ legabat, sed inprimis copiosissima, & egregia librorum suppellectili, ex qua omnium studentum Collegia secundum facultates eorum locupletiora reddidit. Et procul dubio (vt credi potest) actum erat de ipsius vita, nisi aut doctrina, qua supra omnes medicos excellebat, aut inexhausto desiderio, quo pro salute tanti viri afficiebatur, *Ioannes Stanconis* desperantibus cæteris non solum non desperasset, sed desperatam etiam curam hominis suscepisset, tanto studio & charitate, vt in dubio posuerim, plus ne diligens charitas, an medici eximia doctrina ægroto ad salutem profuerit? Nam vtriusque effusissimam operam ad sanandum illum adhibuit, cum reliquos omnes præter grauitatem infirmitatis, imbecillitas ægrotantis ad desperandum impulisset, *Stanconem* nihil æque terrebat, ac animus ægroti. Videbatur enim non solum vitæ diffidere, sed vltro etiam mortem appetere, vt credi posset, dolore quodam qui mentem ipsius iam dudum torquebat, cum videret Rempublicam ab iis, qui præessent, ita administrari, vt non procul ab infortunio esse appareret, & proinde cupiebat moriens, non in deterrimo statu eam relinquere. Cæterum cum iam de morte, quam de vita, fama constantior esset, conuenêre frequentissime ad eum visendum boni homines, quibus Respublica cordi erat, lamentabanturque passim non sine maximo incommodo bonorum omnium, sed Reipublicæ inprimis, talem virum de medio tolli. Sed præter omnes in mentem Regis altius dolor descenderat, cum intelligeret, se priuari viro integerrimo, cuius consilio multa bono ordine gessisset, liberos vero suos veluti altero parente orbari. Et proinde de salute ipsius sollicitus crebro ad

valetudo eius

Digitized by Google

ad eum visendum descendit, interdum etiam filios misit, vt saltem charitas, qua illorum diuinam indolem virtutesque prosequebatur, aliquam superuiuendi cupiditatem adhuc in animum iam de morte solum cogitantem, iniiceret. Ex quorum studio, & pietate, *Stanconis* quoque cura & diligentia augebatur adeo, vt præter spem omnium ipsum sanauerit. Propter quod non pauciores medico, quam *LONGINO* gratulati sunt, illi, ob felicem curæ suæ euentum, huic, quod veluti iterum vitæ restitutus videbatur. Mirabanturq; plerique varietatem animi ipsius, quod cum calamitates quascunque, exilium, ægritudines, ac denique omnia aduersa patientissimo & forti animo toleraret, vitæ quoque studio tam modico teneretur, vt mortem nunquam formidasset. Propinquorum ærumnas aut mortes vsque ad muliebrem impatientiam animo molli & effæminato ferre non posse testatus est. Nam vt de vtroque parente sileam, ex quibus alterum decimo quarto ætatis anno, alterum vigesimo octauo amisit, quorumque naturaliter iactura omnibus molesta & grauissima est, huic quoque maxime debuit esse, quoniam in matre etiam perdidit alimenta, & suffragia omnia, per quæ liberalibus disciplinis operam nauare desiderabat. Per patris vero obitum curæ familiari successit, quæ etiam literarum studiis aduersa erat. Fratrum moribus quæ ab aliis facile tolerari consueuere, omnino impar fuit. Nam cum iam in matura ætate fuisset constitutus (quippe quod secundum & quadragesimum annum ageret) cum quandoque apud fratrem maiorem natu in vico *Bambelno* ageret, & latrones in domum irrupissent, atque illum sagitta confossum coram se animam exhalarare inspexisset, adeo dolore consternatus est, vt non nisi difficulter retrahi potuerit, quin rebus humanis se abdicaret, & relligioso aliquo claustro includeret, ætatem ab omni humana contagione procul acturus. A qua quidem obstinatione, cum nulla suadendi efficacia ipsum retrahere posset, recordatio tandem paternæ voluntatis eum continuit. Nam moriens Pater, fratrum, sororumque, ac vniuersæ familiæ illi curam delegauerat. Itaque ne aut parentis suprema mandata negligere, aut vtilitate quadam animi, quasi susceptæ curæ familiari non sufficeret, monasterio se mancipasse videretur, se ipsum a destinato proposito continuit. Laborauit etiam impatientia, cum renunciaretur ei in *Bohemia* mors fratris iunioris, qui erat & ipse *Cracouiensis* Canonicus. In qua re etsi potius muliebrem imbecillitatem, quam viri bene instituti robur præ se ferret, tamen erat & ipse apud omnes paulo excusatior, quam in reliquorum necessariorum deploratione fuisset. Nam cum iam ætate confectus, vt pote qui quinquagesimum septimum ageret annum, familiarem curam fratri commisisset, eaque delegatione animum suum cogitationibus omnibus liberasset, quæ ipsum vel a studio librorum, vel a diuinarum rerum contemplatione auocare poterant, non immerito visus est impatienter ferre mortem illam, qua non solum fratre priuaretur, sed etiam in seruitutem curæ maximæ liberis ingeniis aduersæ, ipsum reduceret. Diu itaque propemodum effœminate fratrem defleuit, nec passus est ab aliis consolari, donec mora ipsa paulatim tractabile vulnus reddidit, tantaque fuit in recenti casu propemodum animi consternatio, vt sæpe asseueraret, pro certo se præmori maluisse. Quod ex animo ab eo dici nullus ambigebat, qui intelligeret, quemadmodum ipse omnia semper parui fecisset, quæ inter prima ab aliis nuncupantur, & propter quæ vita solet esse iniucunda. Nam cum omnis cogitatio ipsius esset, vt aliquando sibi ipsi viueret, nunquam aut dignitates, aut officia vlla suscipere voluit, quæ ipsum a proposito immutare possent. Et propterea cum rex vltro sibi Thesaurarii, interdum Vicecancellarii officium offerret, pertinaciter recusauit, quamuis plerique ex necessariis ipsum ad id hortarentur, ne aut pusillanimis, aut ingratus Regi videretur. Nonnulli etiam parum Reipub. affectum esse dicebant, quod ea negotia pro publica salute non susciperet, quæ neminem alium, aut castius, aut vtilius administraturum intelligerent. Renuit etiam *Pragensem* Episcopatum, cum illic esset cum Rege coronando, ea tamen conditione ipsum suscepturum se asseuerauit, vt *Bohemi Romanæ* Ecclesiæ vnirentur. Sed *Bohemis* renuentibus, ipse quoque conditionem oblatam spreuit, asseuerans *satis sibi notam esse sarcinam Pontificis, cum quatuor & viginti annis apud Episcopum fuisset.* Nullaque ratione adduci potuit, vt alium quempiam Pontificatum susciperet; ad hoc consensisset, vt *Pragensem* susciperet, non vt Episcopus fieret, sed vt Episcopatum illum mortuum suscitaret, *Romanæque* Ecclesiæ vniret, & conciliaret, fuit enim tantæ relligionis, vt pro amplitudine illius facile posset & vitam impendere. Nemo diligentius omnes ritus & ceremonias Christianas seruauit, nemo sacerdotii dignitatem, ab omni sorde & ab omni

Pragensem Episcopatum renuit.

Digitized by Google

omni inquinamento magis immunem tenuit, castitatem cum voto, tum sacerdotio debitam, cibi & potus parcitate custodiuit. Nam etsi vsum bibendi aquam adolescens apud *Zbigneum* intermisit, tamen tam modice vinum & cereuisiam sumebat, vt vix naturali necessitati sufficeret, tantum abest vt libidinem procuraret. Statura fuit inter mediocrem & proceram, corpore ac membris gracilibus, naso oblongo, & in inferiori parte incuruatiore, oculis viuacibus, sed intrusis paululumque abactis. Lingua & sermone modice bleso, quod vitium studio & diligentia emendauerat, ingenium mite ac benignum habuit, mores compositos ac venustos, amicitias & iura hospitalitatis ambitiosissime seruauit, & coluit. Rei domesticae diligentissimam curam gessit, corporis ac valetudinis omnino negligens, quippe quod in aegritudinibus etiam familiari & consueto viuendi ordine contentus erat. Et nunquam popularem admirationem elegantia vestis aucupabatur, sed mediocribus pannis contentus erat, & necessitati non ostentationi seruiebat. Erat in eo vera ratio liberalitatis, etsi vulgus prodigalitatem sequitur, nonnunquam parcum, quandoque etiam auarum diceret. Sermonem adeo liberum habuit, vt inuisus esset palam, & sine modo mores & ignauiam seculi nostri carpebat. Plerumque etiam ad particulares obtrectationes descendebat, praesertim cum in graui & matura esset iam aetate. Is nunquam aut timore, aut aliqua alia ratione adduci potuit, vt aut publice, aut priuatim sileret, quae proferenda censebat, aut proferret, quae silenda iudicabat. In qua re eo liberioris erat animi, quo magis cupiebat aliquando, vel ob ipsam causam, quod iusta reticere non posset, a rerum publicarum cura amoueri. Studio eloquentiae operam dare coepit apud *Zbigneum*, & quidem sine Rhetore, adeo diligentia & labore suo insigniter in ea profecit, vt facile sibi esset & eloqui, & scribere, quaecunque vellet, & ornate, & eleganter. Scripsit autem vitas Beati *Stanislai* & virginis *Kunegundae*, Historiamque perpetuam *Polonorum* stylo mundissimo & magnifico, cuius vestigia postea nonnulli secuti, in scriptionibus suis abstergere coeperunt, ac reiicere barbariem sermonis, quae vsque ad ea tempora in promiscuo apud omnes erat. Tanta vero fuit illi sciendi cura, vt & posteris etiam ad sciendum iter aperiret, quod vndecunque posset, semper libros conquirebat, atque emebat. Multos autem, rediens ex *Italia*, attulit, praesertim quos nunquam prius in Regno visos sciebat. Importarat itaque *Curtium, Iustinum, Salustium, & Liuii* quicquid in vsu est, *Ciceronis* etiam pleraque volumina, multosque alios cum veteres, tum nouos aut Theologiae aut Historiarum autores. Sed cum aetas eam mentem ipsius a rebus humanis omnino alienasset, obmissis reliquis tandem se totum Theologiae mancipauerat, in qua etiam iuuenis insigniter profecerat. Studii ac Vniuersitatis *Cracouiensis* adeo amantissimus curator, vt omnium illius officinarum loca, aut illustraret per se, aut illustranda efficeret. Nam & ex ceruicibus maioris Collegii & Artistarum *Iudaeorum* Synagogam, quae vicina Collegio erat, demoliuit, & diuersoria cum studentibus permixta habentia colluuiem, ex qua frequentes seditiones consurgebant, depulit, ipsosque, & eorum sedes vsque ad extremam Sancti *Marci* plateam, dimouit, & assidua litigia studentium & Iudaeorum quietauit, spacia quae Synagoga & Hospitalia Iudaeorum satis ampla occupauerat, proprio aere coëmens Cisterciensi ordini in perpetuam Eleemosynam pro Collegio omnium Relligiosorum dicti Ordinis donauit, vt in loco ipso, non iam antiquis spiritibus, sed Deo vero sacrificaretur. Nobile Collegium pro pauperibus studentibus in loco qui *Hierusalem* appellatur, *Zbigneum* Cardinalem & Episcopum *Cracouiensem* magnifico sumptu coctili muro fabricare induxit. Cui morte Cardinalis secuta & dotem centum marcarum in oppido *Bochnensi*, datis quatuor millibus florenorum ex auro Cardinalis coëmit, & igne conflagratum sumptibus eiusdem Cardinalis refecit, *Ioannem* de *Melsztyn* haereditariam domum in platea fratrum induxit vnire & inscribere vniuersitati. Collegium pauperum Artistarum in platea *Istulae* foedum & angustum coëmpta & a iure & onere ciuili libertata vicina domo, & in fabricam muralem cum postica parte redacta, amplum & magnificum reddidit. Collegium pauperum Canonistarum coëmpta area ampla apud *Ioannem Golka* de *Miedrwiedz* pro quadringentis florenis, & per Regiam munificentiam ad eius instantiam libertata, proprio sumptu a fundamentis iniicians, proprioque, vt ita dicam Marte, muro, & tecto coctili fabricauit, & Canonicae facultati maximum robur, maximumque adiumentum adiecit.

eius statura,

virtutes.

Diuisio Operis istius in Libros Duodecim, & quid vnoquoque libro contineatur.

Primus Sclauorum genus, & Polonorum ex his descendentium originem, & quae apud illos sub gentilibus Principibus contigerunt.

Secundus Quo tempore Poloni a Diis gentium ad fidei orthodoxae leges conuersi sunt, & Regium consequuti diadema.

Tertius Quo ordine Polonicum Regnum instauratum sub Cazimiro Monarcha, & collapsum sub Boleslao sit.

Quartus Successionem Ducalem Wladislai, & filii eius trophaea.

Quintus Propter variam Principum pluralitatem scisuram.

Sextus Ciuilium bellorum cladem refert.

Septimus Saeuam Tartaricam vastationem, & viri Beatissimi STANISLAI canonizationem.

Octauus Diadematis Regii resumptionem a Premyslao maioris Poloniae Duce innouatam.

Nonus Wladislai Loktek bella & triumphos, & mutilationem enormem Regni Poloniae a Bohemis & Cruciferis sub Cazimiro filio eius attentatam aperiet.

Decimus & *Vndecimus* Externorum Regum successionem.

Duodecimus Euentus bellorum, quae populus Polonicus cum Bohemis, Almanis, Turcis, pro fide & pro recuperanda patria, sub duobus Regibus Wladislao & Cazimiro, gessit, monstrabit.

SAMVELIS

Digitized by Google

SAMVELIS IOACHIMI HOPPII
SOLTQVELLA-MARCHICI

DE

SCRIPTORIBVS HISTORIÆ POLONICÆ

SCHEDIASMA LITERARIVM

GABR. GRODDECKII P.P. ac Bibliothecarii

&

VALENTINI SCHLIEFFII Patricii Gedanensis

Annotationibus

auctum.

Digitized by Google

Viro Iuueni Doctisſimo

SAMVELI IOACHIMO HOPPIO,

Auditori ſuo Amicoque ſuauiſſimo,

G. GRODDECK, S. P. D.

SI delineandæ impræſentiarum eſſent virtutes Tuæ, & inter has amor literarum cum ingenii dexteritate morumque probitate coniunctus, de quo nos omnes, quorum Collegia & Lectiones diligenter ſalutaſti, teſtari poſſumus, ampliſſimam in laudes Tuas excurrendi materiam inuenirem. Verum vti id præſtare, mei nunc inſtituti non eſt, ita tamen de ſolido & inſolito ſpecimine tuo, vt nonnulla adiiciam, res ipſa videtur poſtulare. Equidem me hortante, argumentum illud aggreſſus primum es. Volebam enim, vt poſtquam ductu meo, variorum inſignium librorum notitiam Tibi parraueras, in aliquo Scriptorum genere, vires tuas, quantum illæ valerent, explorares. Atque eapropter rerum Polonicarum monumenta, à Doctiſſimis Viris copioſe exſtructa, vt in ordinem redigeres, Autor Tibi eram. Cumque Magnificus Patruus Tuus, cuius prudentiam in iudicando conſulendoque non ſolum hæc Ciuitas ſuſpicit, ſed & exteri mirantur, conſilium approbaſſet, atque inſuper librorum optimorum copiam, ex inſtructiſſima Bibliotheca ſua, Tibi porrexiſſet, labore iſthoc adeo egregie perfunctus es, vt induſtriam tuam iudiciumque exquiſitum non ſatis laudare potuerim. Quam ob cauſam etiam eo ordine, quo poſueras, pleraque reliqui, additis ſaltem nonnullis, Schediaſmati augendo atque illuſtrando maxime neceſſariis, iisque non vna, ſed diuerſis vicibus, nonnunquam feſtinato & ſatis tumultuarie, prout hinc inde partim in Bibliotheca publica nobis obueniebant, partim à Viris quibusdam Illuſtribus benigniſſime nobiſcum communicabantur. Vnde factum eſt, vt interdum alio quam decebat loco, alioque idiomate, Scriptores quidam recenſiti fuerint, id quod æqui bonique Lectores facile condonabunt. - - - - - Plura nunc non addo, ſaltem DEVM T. O. M. precor, vt Vitam longæuam, Viresque ſufficientes Tibi largiatur, quo ad HOPPIANI nominis ampliorem ſemper famam gloriamque aſſurgere queas. Scrib. Gedani Prid. Kal. Ianuar. M DCC VII.

CON-

Digitized by Google

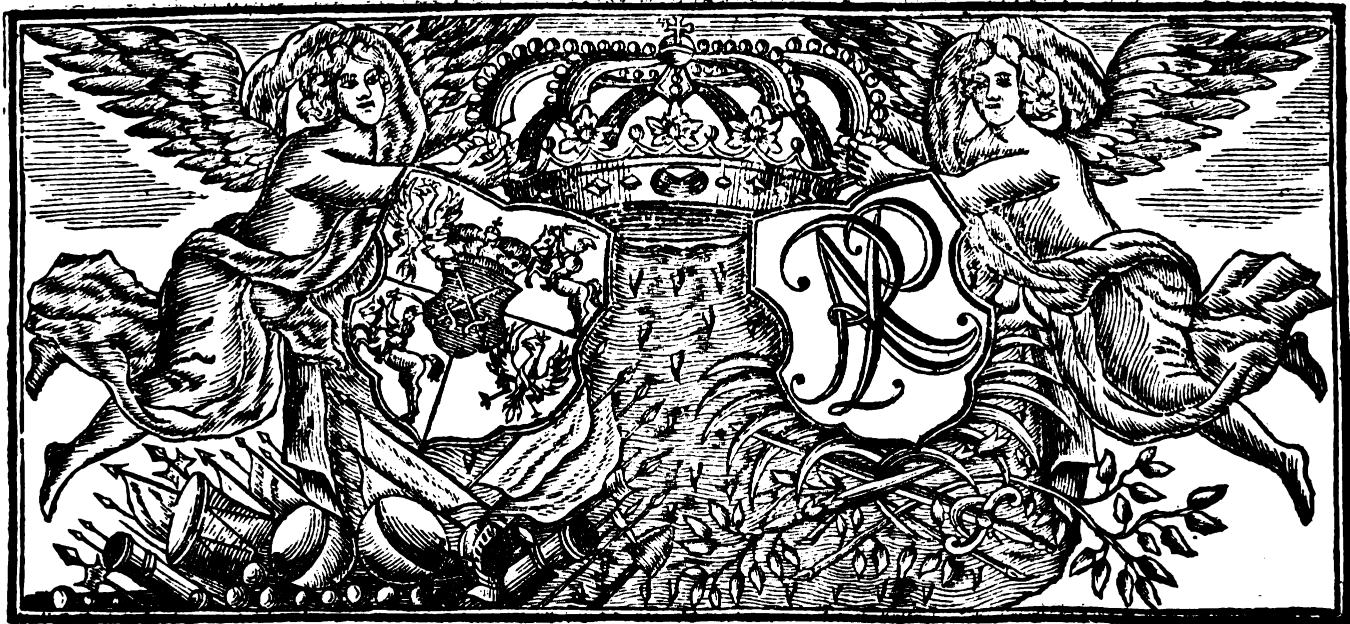
CONSPECTUS SCHEDIASMATIS.

XXXI.

Digitized by Google

Ἀπαν

Digitized by Google

Ἅπαντα σὺν τῷ Θεῷ.

§. I.

Scriptorum patriæ Historiæ notitia utilis est.

VTilissimum esse studium, quod patriæ Historiæ Scriptoribus recensendis impenditur, neminem prudentum facile credo, inficias esse iturum. Comprobant id complures ex omni fere gente ac natione Auctores, qui hoc in argumento laudabiliter sunt versati. Taceo iam illos, qui cuiuscunque generis scriptores suæ gentis cum vniuersim, tum speciatim enumerarunt, quales præcipue sunt, qui vniuersæ nationis rationem habuerunt, ex *ITALIS:* CAPACCIVS, IMPERIALIS, GHILINVS, CRASSVS, ERYTHRÆVS, TOMASINVS; Ex *HISPANIS:* *Andr.* SCHOTTVS, & *Nicol.* ANTONIVS; Ex *GALLIS:* *Franc. de la* CROIX *du* MAINE, *Anton.* VERDERIVS, *Scæuola* SAMMARTHANVS, *Car.* SORELLVS; Ex *ANGLIS:* *Io.* BALÆVS & *Io.* PITSEVS; Ex *BELGIS:* *Aub.* MIRÆVS, *Val. Andr.* DESSELIVS, & *Franc.* SVVERTIVS; Ex *GERMANIS:* *Io.* TRITHEMIVS, *Hieron.* ZIEGLERVS, & *Henr.* PANTALEON; Ex *DANIS:* *Albert.* BARTHOLINVS; Ex *SVECIS:* *Ioh.* SCHEFFERVS, &c.

§. II.

Et quoad varias nationes ab Eruditis contexta.

Quodsi eos tantum consideremus, qui Historicas Bibliothecas certæ gentis Scriptorum contexuerunt, maximus Scriptorum numerus oculis nostris sese obiiciet. Hic enim occurA rent quoad Historicos *GRÆCOS* *Gerh. Ioh.* VOSSIVS & *Bernh. à* MALLINCKROTH; quoad *ROMANOS LATINOSQVE* idem VOSSIVS, *Christoph.* SANDIVS, *Io.* HALLERVORD, *Martin.* ZEILERVS & *Mart.* HANKIVS, qui & *BYZANTINÆ* historiæ scriptores recensuit; * quoad *GALLOS* *Andr. du* CHESNE siue QVERCETANVS & speciatim quoad Scriptores rerum *BVRGVNDICARVM* *Philibertus de la* MARE, cuius Conspectus Historicorum Burgundiæ prodiit *Diuione 1689. 4*; quoad *ANGLOS* & *SCOTOS* *Guil.* NICOLSON, qui hactenus tres partes Bibliothecæ Historicæ Anglicanæ, & vnam Scoticæ edidit *Londini, 1696. 97. 99. & 1702. 8vo*; quoad
B *GERMANOS* *Mich.* HERTZIVS; quoad *HELVETOS* *Io. Henr.* HOTTINGERVS; quoad *PRVSSOS* *Christoph.* HARTKNOCH. Diss. I. de Var. Reb. Pruss. item in Præfat. Chronici veteris & nouæ Prussiæ; (1) denique quoad *INDICARVM* & *AMERICANARVM* rerum Scriptores *Antonius de* LEON PINELLO, Philippi IV. Regis Hisp. quondam Chronographus Indicus, & supremi Indiarum Senatus Referendarius, qui Hispanico sermone publicauit Epitomen Bibliothecæ Orientalis & Occidentalis, nauticæ & geographicæ, *Madriti 1629. 4to*; de quo vid. *Nic.* ANTONII Bibl. Hisp. T. I. p. 110.

b §. III.

(1) quoad *SICVLOS* *Augustinus* INVEGES in apparatu præliminari ad annales Siculos;
(2) quoad *HVNGAROS*, *Dauid* CZWITTINGERVS qui Specimine Hungariæ literatæ, *Francof. & Lipsiæ* a. 1711. in 4. vulgato præfixit Bibliothecam Scriptorum qui exstant de rebus Hungaricis.

Digitized by Google

§. III.

Circa Polonicæ Historiæ scriptores desiderata.

Quæ dum animo reuoluimus, non possumus non dolere, adeò incuriosos fuisse in re- A rum suarum Notitia Polonos, cum apud illos etiam plurima lucem viderint, quorum Catalogum locupletiorem texi, interesset publice. Equidem non sine laude hic commemorari potest *Simonis* STARAVOLSCII Primicerii Tarnouiensis, Scriptorum Polonicorum ἑκατοντάς, seu Illustrium Poloniæ C. Scriptorum Vitæ & Elogia, *Francof.* 1625. 4. edita, quemadmodum huc etiam pertinent EIVSDEM Monumenta Sarmatarum, viam vniuersæ carnis ingressorum *Cracou.* 1655. fol. puclicata. Non minus memoratu digni sunt *Christoph.* WARSEVICII CC. Reges, Sancti, Bellatores & Scriptores Polon. *Romæ* 1601. 8. in lucem emissi. Sic & speciatim Archi-Episcoporum *GNESNENSIVM* seriem, eorumque res gestas edidit B *Steph.* DAMALEVITIVS, vel vt alibi scribitur DOMOLEVITIVS, S. Theol. D. Vladislauiensis, & Crusuicensis Canonicus,) *Varsau* 1649 4. qui etiam Vitas *VLADISLAVIENSIVM* Episcoporum (iussu *Matthiæ* LVBIENSKI Episcopi Vladislauiensis & Pomeraniæ) descripsit, editas *Cracou.* 1642. 4. (1) Solet etiam allegari *Sim.* STARAVOLSCII lib. de Episcopis *CRACOVIENSIBVS*, f. qui tamen nobis visus non est, vt nec alius SCORBISSEVII de Vitis Archiepiscoporum *HALICIENSIVM* & *LEOPOL. Leopoli* 1528. 4. *PLOCENSIVM* Episcoporum Vitas consignauit *Io.* DLVGOSSIVS, in ope- C ribus posthumis *Stanisl. Lubienski, Antu.* 1643. f. vulgatis, exhibitas; Vti *POSNANIENSIVM* Episcoporum seriem contexuit idem DLVGOSSIVS, quam à *Iacobo* BRZEMEZKIO continuatam edidit *Thom.* TRETERVS, Canonicus Varmiens. *Brunsberg* 1604. 4. Et *Nicolaus* ZALASZOVVSKI, I. V. D. & Prof. Cracouiensis, dein Archi-Diac. Posnanensis historicam eorum synopsin add. Tractatui de Iure Capituli sede Episcopali vacante, *Posnan.* 1706. 4. in qua p. 39. mentionem facit Tractatus sui de vitis Ar- D chiepiscoporum *GNESNENSIVM*, & p. 16. alterius, de *VLADISLAVIENSIVM* Episcoporum vitis. De Episcopatu & Episcopis Ecclesiæ *VARMIENSIS* opus posthumum *Th.* TRETERI, publicæ luci exposuit *Matthias à* LVBOMIECZ TRETERVS, S. R. M. Secret. *Cracou.* 1685. f. vbi adiectum Chronicon de vitis Episcoporum *VARMIENSIVM*, per *Ioannem* PLASTVVIG, Decretorum Doctorem, Varm. Ecclesiæ Decanum, conscriptum circa A. M. CD. LXIV. Seorsim quoque prodiit Autore I. B. Series Episcoporum *VARMIENSIVM*, cum eorum Insignibus, impr. typis Manasterii *Oliuiensis.* 1681. 4. Vt taceam *CVLMENSIVM* Episcoporum Catalogum, quem contexuit *Christoph.* HARTKNOCH Diss. XIV. de variis Rebus Prussicis. Hæc omnia tamen valde exigua sunt, in quibus etiam nec plena est, nec semper ordinata Auctorum Polonicorum recensio, adeò vt optime de publico mereretur, qui secundum seculorum aut materiarum seriem omnia consignaret, & accuratam simul Prosopographiam Poloniæ ederet.

§. IV.

Quinam hic allegandi.

In hoc defectu non male me collocaturum esse operam existimaui, tam illustris ingenii æque ac gentis Scriptoribus enumerandis, non quidem omnibus: huic enim operi imparem me esse lubens fateor; sed certi tantum generis, nimirum illis, qui descriptionem regni, mores & instituta populi, Regum Virorumque Illustrium res bello paceque præclare gestas commemorarunt. In quo argumento quidem neminem plene hactenus versatum fuisse, persuasus sum, vtut compendiaria quadam ratione ac velut in nomenclatura hic aliquid præstiterint *Christoph.* HARTKNOCH, qui Catalogum quorumdam Scriptorum Polonicorum, quibus in concinnando de Rep. Polon. opere vsus est, ipsi operi præmisit, ac postea in præf. ad Prussiam Veterem & Nouam, itemque in Diss. de Scriptor. Histor. Pruss. ex parte repetiit; & *Nicolaus* CHVVALKOVVSKI, cuius de Iure publico Regno Polon. Libro, *Regiomonti* 1684. 4. auctius edito, præfixa est Sylloge Scriptorum de Rebus Polonicis conferenda cum exercitatione Chalkovv. opposita, nobis §. XLI. allegata. Vt non commemorem, qui in Bibliothecis generalibus, Introductionibus in historiam in genere, aliisque Libris, vt aliorum, sic & Scriptorum rerum Polonicarum mentionem iniecerunt, quemadmodum LIPENIVS in *Bibl. Philos.* STRVVIVS in *Bibl. Historica*, BECMANVS in *Hist. Orb. Terr. P. 2. c. 8. §. 1. Ferdin.* NEOBVRGVS in *Ephori part. II*, & nuper defunctus B. Dn. *Christ.* GRYPHIVS, Rect. Gymn. Vratisl. quondam celeberr. in *Colleg. Histor. MS. c. 10.* (2) aliique fecerunt. Totum autem argumentum eo ordine tractabo, vt primo recenseam *Scriptores geographicos & topographicos*, qui descriptionem regionum Poloniæ exposuerunt; hinc accedam ad *genealogicos*, qui tesseras ac arma gentilitia indicarunt; quos sequentur *Historiæ Ciuilis & Ecclesiasticæ Scriptores* cum vniuersales, tum particulares; his illos

Ordo huius Schediasmatis.

(1) Quas enim *Clemens* IOANNICIVS scripsit, vt & *Christophorus* CONCKI, qui vitas quoque Episcoporum *CRACOVIENSIVM* dedit, annotante vtrumque STARAVOLSCIO in illustr. Pol. Scriptorum elogiis p. 49. Præter hos *GNESNENSIVM* Archiepiscoporum vitas consignauit *Barthol.* PAPROCIVS, affirmante STARAVOLSCIO l. c. p. 119.

Vitæ Archiepiscoporum & Episcoporum Ecclesiæ *CRACOVIENSIS*, olim per *Christoph.* KAKSK Philos. Doct. hexastichis expressæ, nunc ad aduentum *Ioh.* ALBERTI, Episcopi *CRACOVIENSIS* per *Ioh.* CÆSARIVM in alma Academia Cracouiensi Poeseos studiosum luci restitutæ pr. *Cracov.* 1633. 4.

(2) pr. a. 1710. *Lipsiæ* 8. sub tit. Diss. Isagogicæ de Scriptoribus Historiam Seculi XVII. illustrantibus.

Digitized by Google

illos, qui ad *Politiam Iusque publicum & singulares materias* spectant, subiiciemus; & denique *Scriptores Historiæ Lithuanicæ*, *Liuonicæ* & *Prussicæ* enarrabimus.

§. V.

Scriptores vniuersales Historici & Politici in transcursu nominantur

A *GEOGRAPHICIS* & *TOPOGRAPHICIS* Scriptoribus initium facturus, possem quidem commemorare generales quosdam Scriptores, qui vti aliorum regnorum, ita etiam Poloniæ, rerumque Polonicarum mentionem fecerunt, inter quos ex antiquis præter STRABONEM, *Pomponium* MELAM, PLINIVM, TACITVM, PTOLEMÆVM, *Iornandem* ALANVM cum CASSIODORO editum; occurrunt inprimis *Ditmarus* MERSBVRGENSIS, *Otto* FRISINGENSIS, *Gottfridus* VITERBIENSIS, HELMOLDVS aliique; Ex recentioribus autem nominandi essent: *Raph.* VOLATERRANVS, *Sebast.* MÜNSTERVS, *Gerh.* MERCATOR, *Paul.* MERVLA, *Abrah.* ORTELIVS, *Pet.* BERTIVS, *Io.* IANSONIVS, *Nicol.* & *Guil.* IANSONIVS, *Philip.* CLVVERIVS, *Phil.* BRIETIVS, *Io.* & *Wilh.* BLAEVVII, *Petr. du* VAL. *Ioh. Bapt.* RICCIOLVS, *Phil.* FERRARIVS & *Mich. Ant.* BAVDRAND, DN. *de la* CROIX, *Allain* MANESSON MALLET, ROBBIVS, SAMSON d' ABBEVILLE, *Ludov. du* MAY, AVCTOR GALLVS itinerum Historicorum *Tom.* 8. germanice etiam à personato *Talandro* versus. Hos aliosque Scriptores, in quibus rerum Polonicarum haud infrequens mentio reperitur, prolixius recensere possem, æque ac alios Historicos generales, itemque Politicos Scriptores, quales e. gr. sunt *Lucas de* LINDA, *Io. Ludov.* GODOFREDVS, I. C. BECMANVS, *Io. de* LAET, *Georg.* HORNIVS, *Christ.* FVNCCIVS, *H.* CONRINGIVS, *Phil. Andr.* OLDENBVRGERVS, *Sam.* PVFENDORF, *Bernhard* ZECHIVS, sub ficto *Leutholfi* à Franckenberg nomine latens, *Sam.* CHAPPVZEAV, *Iac. Aug.* THVANVS, *Oseas* SCHADEVS, *Mich. Casp.* LVNDORPIVS, *I. C.* BVLENGERVS, *Georg.* LOHMEIERVS, *Christ.* WEISIVS ac *Io.* HÜBNERVS in Quæstionibus Historico-Politicis germanice euulgatis, *Ferdinandus* NEOBVRGVS in Ephoro curioso germanice edito part. 2. *Martinus* POLONVS, *Melchior* GOLDASTVS, *Adolphus* BRACHELIVS, *Christ. Adolphus* THVLDENVS, *Frid.* HORTLEDERVS, *Henr. Anshelm* ZIEGLERVS &c. &c. *Ioach.* CVREVS in Chron. & Annal. Silesiæ, *Alb.* KRANZIVS in Vandalia, *Gabriel* BVCELINVS, *Ioh.* MICRÆLIVS, *Ioh.* DVBRAVIVS, *Ioh.* BOTERVS, *Hieron.* BRVSONI, *Francisc.* SANSOVINVS, *Victorius* SIRI, *Petr.* VALCKENIER, THEATRVM & DIARIVM EVROPÆVM, MERCVRII, qui in Germania, Gallia & Belgio publicam lucem adspexere, *Recensus historiæ nouiss.* vernalis & autumnalis, opera *Ioh. Burchardi* MAII & aliorum institutus, THEATRVM PACIS, TRVTINA STATVS & INTERESSE PRINCIPVM, aliique.

§. VI.

Scriptores Chorographici

Hos omnes tamen nunc mittam, & ad eos, qui speciatim Poloniam tangunt, propius me accingam. Vbi primum inter Scriptores Geographicos commemorandi illi, qui ap. *Ioannem* PISTORIVM, Nidanum, D. Tomo I. habentur; in quo Tomo scilicet omnia esse dicuntur, quæ ad chorographicam Poloniæ considerationem pertinent, vtut negari non possit, plurimis istorum Tractatuum historica potius argumenta contineri. Tomum hunc cum duobus aliis Autor edidit *Basileæ* per *Sebast. Henricpetri* A. 1582. f. totumque opus appellauit POLONICÆ HISTORIÆ CORPVS, vbi in I. T. apparent.

Tomo I. Iohannis Pistorii.

I. *Æneæ* SYLVII, post adeptam Pontificis dignitatem PII II. nomen sortiti, Relatio de Polonia, Lithuania & Prussia siue Borussia, in qua tamen Auctorem in Sarmatas aliquanto iniquiorem fuisse, quam decebat, quidam obseruant. Hæc Relatio quinque capitibus & tribus foliis comprehensa, desumta est ex eius Historia de Europa c. c. 25--29.

II. *Erasmi* STELLÆ, *Libanothani*, Libri duo de Borussiæ Antiquitatibus, quinque folia implentes, qui iam pridem impressi sunt *Bas.* ap. *Froben* 1518. f. & præterea comparauerunt in Collectione diuersarum Nauigationum & Itinerum à *Io. Huttichio* facta, cui *Simon Grynæus* Epistolam nuncupatoriam præmisit *Basil.* per *Ioh. Heruagium*, 1536. f.

III. *Alexandri* GVAGNINI, *Veronensis* Itali, Equitis aurati peditumque in arce Vitepscienſi Moscou. Præfecti, Chorographia totius Poloniæ, Lithuaniæ, Prussiæ & Liuoniæ, foliorum 28. Hanc autem, si cum prima nitidissima & multis figuris ornata *Guagnini* editione, quæ typis *Matthiæ Wirzbietæ* sine adiectione loci & temporis prodiit, & *Sarmatiæ Europææ descriptio* inscribitur, conferamus, à Pistorio admodum transpositam esse animaduertemus. Nam in laudata editione post Epistolam dedicatoriam, quæ data est *Cracou. anno* 1578. & duo prima Capita; quibus Sauromatiæ Europææ situs, gentisque deductio & origo referuntur, à fol. 7. vsque ad 57. exhibetur Compendium Chronicorum Poloniæ secundum seriem Regum Poloniæ, a LECHO I. vsque ad HENRICVM VALESIVM, quibus singulis præmissæ sunt Vitæ eorundem, carmine elegiaco olim à *Clemente* IANITIO descriptæ, quæ apud *Pistorium* Tomo II. leguntur. Post fol. 57. primum sequitur Poloniæ descriptio vsque ad fol. 79. se extendens, quam *Pistorius* Epistolæ dedicatoriæ, & duobus memoratis capitibus, statim subiunxit. In antiqua illa editione sequitur Lithuaniæ Descriptio, sed quæ à fol. 1. vsque ad 22. de Ducibus Lithuaniæ leguntur, *Pistorius* iterum prætermisit, qui prouinciarum Lithuaniæ descriptionem tantum à fol. 22. vsque ad 33. exhibet. Prussiæ descriptionem, quæ ibi foliis 13. legitur, *Pistorius* integram retinuit, vt & Liuoniæ descriptionem, quæ 9. folia implet; Sed omisit Moscouiæ Descriptionem 47. foliorum, & aliam Tarta-

riæ, quæ 10. foliis comprehensa est. Ad eundem ferme modum hæc diuulsa sunt in alia Collectione Scriptorum rerum Polonicarum, A tribus itidem Tomis constante, quæ *Francofurti* apud *Iohan Wechelum*, impensis *Sigism. Feyerabendii* Anno 1584. 8. prodiit, & *Alexandri Guagnini* auctoris nomen præscriptum habet, quasi is omnium Tractatuum illic insertorum autor esset. Enim vero qui hos tres Tomos obiter saltem euoluit, facile deprehendit, non omnia, quæ hic exhibentur, solius *Guagnini* esse, sed varia collectanea ex *Alex.* GVAGNINO sæpe neglecto Autoris nomine, *Christoph.* WARSEVICIO, *Io.* LASICIO, aliisque variis Auctoribus, Tomis illis contineri, ita vt pleraque huius rapsodiæ iam occurrant in Collectione *Pistoriana*, saltem quod ordo immutatus sit. Primam *Guagnini* de Sauromatia Europea editionem presse B sequitur, quæ *Spiræ* apud *Bernardum Albinum* 1581. f. prodiit, vbi figuræ quoque adiectæ sunt. (1.)

IV. *Martini* CROMERI, Coadiutoris tum temporis ac designati Episcopi Varmiensis, Polonia siue de situ, populis, moribus, magistratibus & Republica Regni Polonici Libri II. à fol. 74. ad 121. qui Autore adhuc superstite aliquoties variis in locis, inprimis *Colon.* apud *Maternum Cholinum* 1577. 8. & auctius apud eundem 1578. 4. vt & cum *Alb. Kranzii* Vandalia *Francof.* ap. *Vechel.* 1575. fol. typis fuère descripti, & aduentanti ex Gallia Regi HENRICO VALESIO, a *Stanislao* C *Karncouio*, in finibus Regni oblati: De quo vid. *Epist.* M. *Cromeri*, quæ extat L. 1. num. 68. qui numerus tamen manu cuiusdam tantum appositus est, *Epistolarum Carncouii* opera editarum. *Cracou.* 1578. 4. (2.) Habentur etiam, sed omissis præfatione & relatione. Sacerdotis cuiusdam de gente silesia, quæ in aliis Editionibus leguntur, in Rep. Polon. *Lugdun. Batau.* 1627. apud *Elzeuir.* in 12. excusa, & in Opere maiori *Cromeriano*, *Coloniæ Agrip.* 1589. f. edito, à fol. 480. ad 530.

V. *Matthiæ* à MICHOVIA, Med. Doct. & Canonici Cracouiensis, de Sarmatia Asiana & Europæa Libri duo, à fol. 121. vsque ad 150. qui excerpti videntur ex Collectione antea memorata, scriptorum scilicet, quos *Huttichius Heruagio* iunctim excudendos dederat, in qua Collectione leguntur à pag. 482. vsque ad 531. (3.)

VI. Descriptio Lithuaniæ ex Moscouia *Sigism. L. B.* in HERBERSTEIN, à f. 151. vsque ad 157. Hæc autem descriptio reperitur in laudati Autoris Commentariis rerum Moscouiticarum a pag. 103. vsque ad 116. edit. *Basil.* per *Ioh. Oporinum* 1556. f. a qua non differt alia eiusdem officinæ, cui annus 1571. præfixus est.

VII. *Pomponius* MELA de Sarmatia, cum Commentariis *Ioachimi* VADIANI à fol. 158. ad 163. Hi vero commentarii *Viennæ* 1518. & *Paris.* 1530. f. editi fuerunt. Potuissent autem meliori iure huic Polonicæ Historiæ Corpori inseri, quæ in Epitome trium terræ Partium, *Tigur.* 1534. & 1548. 8. edita, *Ioach. Vadianus* Heluetius de Sarmatia retulit. Hæc enim magis ad chorographiam regionis huius spectant.

VIII. De Sarmatia Commentariolus *Hartmanni* SCHEDELII (4.) à fol. 163. ad 165. desumptus ex illius Historia mundi s. Chronico Norimbergensi *Norimb.* in fol. excusa. A. 1493. vid. PLACCII Anon. n. 1073 (γ)

IX. *Laurentii* CORVINI (5.) Ode saphica de Polonia & eius metropoli Cracouia, quæ olim prodiit ad calcem Libri, quem Autor inscripsit Hortulum elegantiarum, *Vratislauia* per *Conradum Baumgarten de Rotenburg* Anno 1503. 4.

X. *Conradi* CELTIS Carmen ad Vistulam fluuium depromptum ex eius Amorum Lib. I. eleg. 15.

XI. *Adami* SCHRŒTERI, *Silesii*, Iter Salinarium Sarmaticum. Hoc carmen legitur etiam in *Nicol.* REVSNERI Hodoeporicorum opere L. 7. c. 8. p. 573. ed. *Basil.* 1580. 8.

XII. *Conr.* CELTIS Salinaria. Hæc elegia reperitur in Amorum Lib. I. eleg. 6. Extant autem IV. Amorum Libri cum aliis *Conradi Celtis* Operibus Viennæ absolutis & *Noribergæ* 1562. 4. editis. Extat ap. eundem REVSNERVM p. 579.

XIII. *Iacobi* PRILVSII siue PRZYLVSII, de prouinciis & quibusdam Regum diplomatis Tractatus, ex Statutorum Libris, ab illo *Cracou.* 1553. f. publicatis, exscriptus à fol. 171. ad 255. Quæ diplomata præcipuam huius Tractatus partem absoluunt, ad aliam Scriptorum Polonicorum classem potius referenda.

§. VII.

Geographici alii in Pistoriano Corpore non occurrentes.

Enumeratis Scriptoribus in Polonicæ Historiæ Corpore comprehensis, nonnulli alii iungendi videntur, ad chorographicos vtique etiam referendi. Inter hos est *Stanislaus* SARNECIVS cuius descriptio veteris & nouæ Poloniæ, vt & Russiæ ac Liuoniæ, *Cracou.* 1585. f. à *Io. Sienienio* publicata, eiusdem Annalibus anno 1587. editis, iungi solet. Deinde *Ioh.* CRASSINIVS memorari potest, qui dedit nobis Poloniam, *Bononiæ* 1574. 8. vulgatam, cuius tamen verum autorem fuisse Ca-

(1.) GVAGNINI Sarmatiæ Europeæ descriptio pr. in idiomate Polonico. *Cracov.* 1611. f.
(2.) *Vecheli* editionem mendosissimam vocat CROMERVS in præf. ad *Coloniensem* de a. 1578.
(3.) Seorsim *Basileæ* 1582. f. prodiisse memoratur *Czvvittingero* in Bibl. Scriptor. Hungar. p. 2.
(4.) Artis medicæ Doctoris.
(5) Nouoforensis.

Digitized by Google

Carolum SIGONIUM quidam obseruant. Ita testatur THUANUS lib. I. de vita sua,vid. GRÆVIUS ep. 14. p. 70. PLACCIUS de Pseudon. p. 204. vbi *Petrus* CRASSINIUS appellatur. Nostra ætate Regni huius Choro-& Topographiam exposuit *Simon* STARAVOLSCIUS in Polonia, primum *Coloniæ* apud *Henricum Crithium* 1632. in 24. deinde *Gedani* 1652. sumtibus *Georgii Færsteri* in eadem forma excusa, atque hoc argumentum ita plene pariter ac nitide tractauit, vt aliorum industriam longè superauerit, notante *H. Conringio*, qui etiam paruum hunc, sed admodum vtilem Libellum tanti fecit, vt eleganti præfatione ornatum, *Wolferbyti* sumptibus *Conradi Bunonis* Anno 1656. in 4. typis iterum publicaret, adiectis Tabulis geographicis & indice rerum locupletissimo. In eundem annotationes composuit Dn. *Martinus* Böhm Prof. Gymnasii Thorunensis aliquando publicandas. Huic merito iungendus *Andreas* CELLARIUS, Gymnasii Hornani quondam Rector, cuius Nouissima Descriptio Regni Poloniæ, Magnique Ducatus Lithuaniæ, omniumque Regionum iuri Polonico subiectarum, vna cum potissimarum vrbium iconibus & regni huius geographica delineatione, *Amstel.* 1659. 12. prodiit (1) Equidem *Augustinus* GUDICANUS Borussus pariter Poloniam, siue nouam Regni Polon. in Aquila, huius Regni insigni, Descriptionem, una cum mappa geographica *Colon.* 1659. 8. euulgauit; liber tamen ille non admodum magni est momenti, quamuis ab aliis dignus habitus sit, qui in appendice ad THULDENUM P. IV. n. I. locum inueniret. Nec melius fortassis senserint eruditi de *Ioh. Theod.* SPRENGERI Polonia Nov. antiqua, quæ *Francofurti* 1656. 8. euulgata est; vt & de *Ioh.* Tröſters Nido Aquilæ Polonico (Polniſches Adler-Neſt) germanice cum fig. edito. *Norimb.* 1666. 12. Forte etiam hic reticenda non esset *Auctoris* ANONYMI, qui in Catalogo Bibl. Thuan. T. 1. p. 440. *Ioh. Demetrius* SALISKOVIUS (corrige SULIKOVIUS) ab aliis vero rectius *Lucas* OPALENIUS esse fertur, Polonia defensa contra BARCLAIUM, *Dantisci* apud *Georg. Færsterum* 1648. 4. edita, vbi multa de regionis natura à pag. 1. vsque ad 55. certe alibi non obuia, exhibentur, de quo libro tamen infra quædam afferemus. *Dav.* CHYTRÆI Vandalia, regionum ad Mare Balthicum Pomeraniæ, Prussiæ, Liuoniæ, Moscouiæ, Poloniæ & vicinarum aliquot gentium Principes, & statum Reipublicæ & Ecclesiæ summatim exponens pr. *Rostoch.* 1589. 8. Descriptio succincta Regni Poloniæ, vna cum ducatibus eiusdem, Palatinatibus atque regionibus germanice pr. *Dresdæ* 1706. 8. 3. pl. La description d'Vkranie par lie Sr. de *Beauplan.* a *Rauen.* 1660. 4.

§. VIII.

Ad pleniorem regni notitiam non parum quoque iuuant Itineraria, quale quidem in Germ. lingua nobis dedit *Martinus* ZEILERUS, in descriptione regni Poloniæ & Lithuaniæ, *Vlmæ* 1647. 8. & alia noua descriptione huiusdem regni, ibid. 1657. 8. edita. Latine *Carolus* OGERIUS, cum esset in Comitatu *Claudii* MEMMII, Comitis *d' Auaux*, ad Septentrionis Reges Extraordinarii Legati, Iter Polonicum descripsit, quod cum Danico & Svecico itinere, vt & *Nicol.* BORBONII quibusdam Epistolis prodiit *Lutet. Paris.* 1656. 8. de quo vid. Bibliotheca antiqua p. 341. Gallice præter *Io.* LABOUREUR, de quo infra §. 25. & HAUTEVILLIUM (2) *in Relat. Histor. Poloniæ*, *Paris.* & *Amst.* 1687. 12. edita & germanice per plagium, versa vt patet ex PLACCII An. p. 467; nuper demum simile itinerarium exhibuit nobis *Bernhardus* CONNOR, D. Medicus, Regiæ Societatis & Collegii Medicorum Londinensium Socius, qui Epistolas Anglico sermone edidit, in quibus describitur tum antiquus, tum præsens regni Polon. status historicus, geographicus, physicus, politicus & ecclesiasticus. Prodiit ille Liber *Londini* (non *Louanii*, vt est apud Dn. *Struv. Bibl. Hist.* p. 747.) 1698. 8. ac *Lipsiæ* sequenti Anno recusus, & in germanicum quoque idioma translatus est. *Io. Bapt.* PACICHELLUS in Historia Itinerum per Europam Christianam (memorie de viaggi per l' Europa Christiana) P. 3. ep. 65, occasione excursionis in Poloniam susceptæ multa de statu, atque finibus Poloniæ tradit. Pr. *Neapol.* 1685. 21. *Augustinus* L. B. de *Mayerberg*, Leopoldi Imp. Legatus ad Czarem 1661. missus, plurima habet de Polonia, Pomerellia, Prussia Curlandia, Liuonia, in prioribus foliis libri, qui inscribitur *Iter in Moscouiam.* f. * Nec negligi hoc loco debent Tabulæ siue Mappæ, vt dici solent, geographicæ regni Poloniæ, quas inter satis curata, ceterisque omnibus melior est, quæ ante septennium & quod excurrit, *Noribergæ* in f. luci publicæ exposita est. Alias non inelegans est Mappa, quæ ap. PUFENDORFIUM in *Hist. de Carolo Gustauo* exhibetur. E Polona gente delineationem regni vicinarumq; prouinciarum in Tabula dedit *Wenceslaus* GODRECCIUS, quæ *Basil.* prodiit, & ap. CROMERUM in opere maiori de Polonia, itemque ap. ORTELIUM reperitur. Recentior est Poloniæ, Ducatus Lithuaniæ, Volhiniæ, Podoliæ, Vkrainæ, Prussiæ & Curlandiæ descriptio per *Iustum* DANCKERTS, *Amstelodami* facta, & *Atlanti Minori* nuper inserta. *Gerhardi* MERCATORIS, *Iodoci*

Itineraria regni Poloniæ.

* conf. §. 51.

Tabulæ Geographicæ.

(1) Et in Belgicum sermonem translata a. 1660. eadem forma.

(2) GRYPHIUS de Scriptoribus Histor. Sec. XVII. c. 10. §. 2. p. 515. Sub nomine HAUTEVILLII latere scribit quendam *Casp.* de TENDE qui a. 1697. æt. 79. obiit, idque ex Mercurio Historico & Politico m. Iulii a. 1697. art. 5. §. 9. p. 632. probat.

doci HONDII, *Io.* IANSONII, *Io. & Guil.* BLEAVVII, SANSONII, aliorumque Delineationes, quia vulgo notæ sunt, non commemoro. Tabulam vero, quæ ap. CHVVALKOVIUM & STARAVOLSCIVM *edit. Conring.* conspicitur, è *Philippi* CLVVERII Geographia desumtam esse, cuilibet eas inter se paulo curatius conferenti patet. Reliquæ, si SANSONIANAS exceperis, mutilæ passim sunt minusque emendatæ.

§. IX.

GENEALOGICA *scripta.*

A Scriptoribus Chorographicis progredimur ad GENEALOGICOS. Hos inter primum apparet *Ioh.* PISTORIVS, vel quicunque autor est Tabularum genealogicarum, quæ ad calcem Corporis Hist. Polonicæ Pistoriani habentur hoc titulo: *Tredecim regni Polonici mutationes & familiarum, quæ regnum tenuerunt, genealogicæ explicationes, descriptæ ex optimis Auctoribus, & continua perpetuaque successione proposita in Tabula:* Item *Principum Silesiæ pene omnium & Ducum Massouiæ ac Lithuaniæ Genealogiæ, diligenter magnoque studio collectæ, & ad illustrandam historiam Polon. apposita à Ioanne* PISTORIO. Deinde *Iodoci Ludov.* DECII, Germani S. Lateran. & Imper. Comitis Regisque Sigismundi Secretarii, Liber de Vetustatibus Polonorum, & alius de Iagellonum familia, qui *Tomo II.* f. 260. *&* 284. ap. *Pistorium* habentur, antea quidem *Cracouiæ*, adiecto Libro tertio, de SIGISMVNDI Regis temporibus, 1521. f. editi, huc referri possent, sed libri illi potius historici sunt, quam genealogici, adeoque minus recte ab aliis in hanc classem referuntur, vt factum in *Catal. Bibl. Thuan.* p. 440. Maiori quidem, sed si verum dicere volumus, non vsque adeo curato opere, quod *Orbem Polonum* inscripsit, genealogias Polonicas illustrauit *Simon* OKOLSKI S. Theol. Prof. & Regens studii generalis Leopoliensis, Ordinis Prædicatorum Prouinciæ Russiæ; de quo sinistra iudicia legi possunt in *Ioh. Markewicz Carcere Romano*, eiusque *præfat.* edit. 1666. 4. Constat liber tribus Tomis in *fol.* ordine alphabetico digestis, in quibus omnibus antiqua Sarmatarum stemmata gentilitia & arma insigniaque recensentur. Primus Tomus à lit. A. vsque ad lit. K. se extendens, *Cracouiæ*, 1641, secundus à litera L. vsque ad lit. R. *ibidem* 1643; tertius à lit. S. vsque ad finem *Ibid.* 1645. prodiit. Habetur etiam scriptum Germanicum *Noribergæ* impressum in 4. cui titulus: Polnischer Königs-Stamm / oder Beschreibung des Hertzoglichen Litthauischen Geschlechts / aus welchem bey fast 300. Jahren her / zwölff daraus gebohrne oder demselben anverwandte Fürsten zu Königen in Pohlen erwehlet worden / mit Einführung des neu-erwehlten Königes MICHAEL THOMAS KORYBUTT, gebohrnen Hertzogs von Wisniowicz, &c. Litthauischer und Polnischer Anverwandten / auch Stamm-Verwandschafft mit allen jetzt-regierenden Potentaten / Käysern / Königen und Fürsten. Alias solent allegari *Bartholomæi* PAPROCII opus stemmatum, polonico idiomate sub tit. *Gniazdo Orla Polskiego*, h. e. *Nidi Aquilæ Polonicæ. Cracou.* 1584. f. editum; quod & in quibusdam catalogis inscribitur Herby Rycerstvva Polskiego. Libris V. Re vera autem hunc titulum gerit: Gniardo Cnoty, zkąd Herby Rycerstvva Slavvnego Krolestvva Polskiego Wielkiego Księnstwa Litevvskiego, Ruskiego, Pruskiego, Mazovveckiego, Zmudzkiego, y inzych Panstvv do tego Krolestvva naleza, zych Ksiaząt y Panovv poczratek Svvoymaiq. Pr. *Cracouiæ* 1578. f. & versibus Polonicis conscriptum delineationem gentilitiarum insignium, & nonnullorum effigies continet. *Marci* AMBROSII Arma siue insignia regni Pol. in 8. vulgata, itemque *Mart.* SCHROTI & *Andreæ* VARGOTII similia scripta, de quibus tamen duobus nihil certi definire possumus, vtut de vltimo in *Exercitatione ad Nicol. Chwalkouii Ius publicum Regni Polon* A. 1685. 4. edita p. 18. seqq. notatum sit, *Andr. Vargotii* nomen (1) ex *Andr. Dargotio*, Vel *Dardotio* aut *Dardozki*, cuius extat Tractatus *de Titulata Nobilitate*, effictum esse. Equidem arborem genealogiarum Regum Poloniæ, Magnatum, Nobilium, Ciuium, Ciuitatumq; præcipuarum *Erasmus* GLICZNERVS, Augustanæ Confessionis in Polonia Antistes, *Præf. Chronici sui*, aliquando edendam, promisit, sed hactenus quod sciamus, hæc nondum lucem adspexit. In hoc tamen argumento forte etiam *Simonis* STARAVOLSCII, Primiceri Tarnouiensis, Monumenta Sarmatorum, *Cracou.* A. 1655. *fol.* nitidissime edita, harum rerum curiosum non parum adiuuabunt. Nouissime prodiisse Polonico idiomate & carmine Numerum stemmatum Polonicorum & Lithuanicorum, auctore WACLAVVIO Pir... Cracouiense 1696. f. à Nobiliss. Dn. *Valentino* SCHLIEFFIO, Patricio Gedanensi, accepimus, qui præterea varios Tractatus curiosissimos, ex Magnifici Domini PARENTIS Bibliotheca, nobis ad perlustrandum beneuole porrexit.

§. X.

CIVILIS HISTORIÆ Polonicæ Scriptores, qui gentis origines, chronica, annales, res bello paceque præclare gestas ipsasque Regum & aliorum Virorum illustrium Vitas consignarunt, porro enarraturi, initium iterum ab illis facimus, quos PISTORIVS *Corp. Hist. Pol. T.* 2. quorum aliqui etiam in Collectione *Francofurtana* habentur, inseruit, vbi occurrunt à f. 1. vsque ad 258.

I. *Matthiæ de* MICHOVIA Chronica Polonorum

(1) Autorem quendam reuera exstitisse, *Andr.* VARGOTIVM dictum, qui librum Clenodiorum seu armorum nobilitatis Polonicæ inchoauit, sed morte præuentus absoluere non potuit, STARAVOLSCIVS in Elog. Scriptor. Pol. p. 211. testis est.

Digitized by Google

rum a prima propagatione & ortu eorum, vsque ad A. C. 1504. (rectius 1506.) quatuor Libris comprehensa. Quæ Chronica primum impressa sunt *Cracouiæ* per *Hieron. Vietorem* 1521. f. iconibus Regum ordinata. (1) In hac editione adiecti quoque sunt

II. *Iodoci Ludov.* Decii de Vetustatibus Polonorum, de Iagellonum familia, deque SIGISMVNDI Regis temporibus Libri tres, qui ap. *Pistorium* reperiuntur à fol. 260. ad 340.

III. Tertium locum occupat *Alexandri* Gvagnini, Itali, Compendium Chronicorum Polon. secundum seriem & successiones omnium Principum Regumque gentis à LECHO, primo Duce autoreque Polonorum vsque ad Regem HENRICVM VALESIVM, qui tum regno præerat, à f. 341. ad 397. quod in Collectione *Francofurtana* T. I. p. 49. legitur. Hocce autem Chronicon primum typis *Matthiæ Wierzbicta* in f. sine adiectione loci & temporis, cum iconibus Regum impressum esse, supra §. VI. n. III. iam notauimus; in qua editione quoque

IV. *Clementis* Ianitii Carmina elegiaca de vitis & successionibus singulorum Principum Regumque Poloniæ, quæ ap. *Pistorium* à f. 398. ad 401. seorsim exhibentur, singulorum Regum vitis præmissa sunt, sine auctoris nomine, vti etiam factum est in Collectione *Francofurtana*. Alias hæc carmina seorsim prodière *Gedani*, 1621. 4. ex recensione *Iac.* Gadebvschii sub tit. *Chronici Dynastarum regni Poloniæ*, cui etiam accesserunt carmina in SIGISMVNDVM II. AVGVSTVM, HENRICVM, STEPHANVM & SIGISMVNDVM III, nec non Ianitii dialogus in Polonici vestitus varietatem atque inconstantiam, quæ in memoratis operibus non comparent. (2)

V. *Martini* Cromeri de Origine & rebus gestis Polonorum Chronicon Libr. XXX. (non X. vt est ap. *Lipen.* in *Bibl. Real. Philos.* lit. C. fol. 1221. a. & Dn. *Struv. Biblioth. Hist.* p. 749.) à f. 402. vsque ad 833. Hoc opus insigne, quod à primis gentis incunabulis incipit, & ad A. C. 1506. vel si Orationem in obitum SIGISMVNDI I. addideris, vsque ad A. 1548. extenditur, primum in lucem prodiit *Basil.* 1555. f. post quam editionem duæ aliæ factæ sunt, vt ex quartæ editionis (3) omnium optimæ & locupletissimæ, *Colon. Agripp.* ex officina *Birckmanniana* (post autoris obitum, qui A. 1586. accidit;) A. 1589. f. editæ, præfatione ac dedicatione A. 1586. ad Regem STEPHANVM à Cromero exarata, apparet, vbi inter alia quoque memorat Autor, degisse se tum temporis in aula Imperatoris FERDINANDI, legatione perpetua SIGISMVNDI AVGVSTI nomine, in septimum annum fungentem; maximamque huius laboris partem in itinere se confecisse. Quod hanc vltimam editionem attinet, in illa plurima recognita, nonnulla partim adiecta, partim dempta, partim mutata sunt. Præcipue vero huic editioni præter orationem funebr. in obitum SIGISMVNDI I. Regis, & duos libros de situ, populis, moribus, magistr. & Republ. Polon. accesserunt, quæ in prioribus editionibus non videbantur, vt sunt (1. *Bernh.* Vapovii fragmentum SIGISMVNDI Senioris res gestas, Cromeri descriptione posteriores, continuans. (2. *Mart.* Cromeri Epistola ad Regem, Proceres, equitesque Polonos in Comitiis Varsauiensibus congregatos. (3. *Philippi* Callimachi de rebus gestis à VLADISLAO III. Polon. atque Hung. Rege Libri tres. (4. *Stanislai* Karncovii ad M. Cromerum Epistola, de modo & ordine electionis noui Regis ap. Varsauiam habitæ 1573. (5. *Eiusdem ad Henricum* Valesivm, Polon. Regem designatum Panegyricus. (6. in funere D. SIGISMVNDI AVGVSTI Oratio *Iohannis Demetrii* Solikovii. (7. (3) Probi & Galliæ ac Poloniæ amantis Viri, ad Gallos & Sarmatas Oratio 1575. * (8. STEPHANI I. Pol. Regis imago, ære ad viuum expressa, cum eiusdem elogio & vita, capitalibus literis, vnius folii pagina breuiter comprehensa. (9. *Reinholdi* Heidensteinii de bello Moscouitico à STEPHANO I. gesto Commentariorum Libri sex, qui præterea occurrunt inter *Scriptores rerum Moscouit. Frf.* 1600. f. (10. *Christophori* Varsevicii in obitum STEPHANI I. R. P. Oratio. Accesserunt præterea chartæ geographicæ cum Poloniæ, Prussiæ, Masouiæ, Russiæ, &c. tum Lithuaniæ, Liuoniæ & Moscouiæ, æneis formis expressæ, cum Indice rerum memorabilium locupletissimo. Laudatum illud opus ex latino in germanicum sermonem quoque transtulit *Henricus* Pantaleon, Philos. & Medic. D. Basileensis, & *Basileæ* ap. *Henr. Petri* & *Petrum Perna* edidit 1562. f. Atque hanc ipsam translationem credimus esse, quam, cum forte in manus CROMERI incidisset, ille sibi ad perficiendam recognitionem magis etiam calcar addidisse, fatetur, in *præf.* A. 1566. scripta. (4) Aliud Historiæ Polonicæ, si Diis placet, corpus, Bibliopola quidam Ge-

* vid. inf. §. XXII.

(1) *Annibal* MAGGI in Ital. sermonem h. opus transtulit. Venet. 1562. f. v. Catal. Londin. P. II. p. 37.

(2) Et iam antea seorsim prodierant *Cracouiæ*. 1574. 8. recentissima illorum editio excusa est *Stendaliæ* 1670. 12. in qua Regum Poloniæ vitæ vsque ad Regem Michaelem continuatæ reperiuntur, & quoque adiecta est tabella genealogica Regis Michaelis cum domo regnatrice Iagellonica cognationem indicans.

(3) Tertia pr. *Basileæ* a. 1568. ex officina *Oporiniana*.

(4) Quidam *Martinus* BLAZOWSKI in Polonicum idioma hoc Cromeri chronicon translatum, a. 1611. f. *Cracouiæ* publicauit, quæ tamen versio non habet, quæ in editione *Coloniensi* de a. 1589. supra laudata accesserant.

Digitized by Google

Gedanensis compilauit, in quo nonnulli tractatus habentur dudum apud Förfterum editi, sed ademptis titulis, vt in vna serie semet excipere videantur. Quod tamen fucum facere harum rerum non ignaris nequiit. Integer operis titulis est: Scriptores rerum Polonicarum ex recentioribus præcipui quotquot exstant latini, in vnum corpus nunc primum congesti, & in III. Tomos distincti, collectore C. T. L. *Sorniz. Misnico. Amstel.* sumtibus *Gysberti van Valk* M DCIIC. 4. T. I. complectitur SVLIKOVII Comment. Rerum Polon. à morte SIGISMVNDI AVGVSTI, & FREDRO gesta populi *POLONI* sub HENRICO VALESIO. Tomus II. KOBIERZYCKI Historiam VLADISLAI. Tomus III. *Eiusdem* obsidionem Clari monti Częnstochoviensis & FREDRO Militaria.

§. XI.

Cromeriani operis de Polonia Epitomatores.

Cromeri Epitomen adornauit *Salomon* NEVGEBAVER à CADANO, in Historia rerum Polonicarum X. Libris comprehensa, & vsque ad SIGISMVNDI III. (exclusiue) tempora deducta, quæ prodiit *Francof.* ap. *Vechel* 1611, & *Hanouiæ* ap. *Aubrios*, 1618. 4. quæ editio posterior priori multum præstat, & in contextu historiæ Regum longius porrigitur, vt notauit Dn. *Schurzfleisch. in Diss.* quæ *Annotata ad res Prussorum* exhibet, & *Vitemb.* 1693. 4. excusa est, §. 7. *lit. g.* Similem Epitomen ex *Cromero* fecit *Ioachimus* PASTORIVS *ab* HIRTENBERG, in Floro Polonico, siue Epitome noua histor. Polonicæ, cuius prima editio *Lugduni Bat.* ap. *Hegerum* 1641. 16. altera *ibid.* 1642. 12. prodiit, quam secutæ sunt *Amstelodamensis*, 1664. & *Gedanensis*, 1679. 12. quæ plenissima est, & ad Pacem A. 1660. factam extenditur. Quamvis verò idem Autor deinceps quoque Historiæ Polonæ plenioris duas partes ediderit *Gedani* 1680. & 1685. 8. excusas, hæ tamen de bellis nouissimis tantum sub VLADISLAO IV. & IOHANNE CASIMIRO gestis agunt, adeo vt ad particularis historiæ Polonicæ scripta referendæ sint. Hic vltimus liber vero ideo gratus merito Eruditis esse debet, quod postquam Cosacorum & Tartarorum infanda coniuratio, præcipuam istis bellis & calamitatibus ansam ac materiam dedisset, vtrumque hunc populum curatius, quam ante à quoquam factum, Auctor eo depinxerit, vt sciret melior orbis, quam barbaro flagello plectere hominum peccata, irato Numini placuerit, vt loquitur ipse Auctor in *præf.* Ceterum Operi isti posthumo, siue parti posteriori potius, quam *Georg. Adamus ab* HIRTENBERG, *Ioachimi* filius, in lucem dedit, adiecta quoque est eiusd. PATRIS Differt. philologica de *Originibus Sarmaticis*, qua satis curiosa continentur. Iisdem Cromeri Epitomatoribus accensendus videtur *Io.* HERBVRTVS *de* FVLSTIN, S. R. M. Secretarius, post Castellanus Sanocensis & Capitaneus Premisliensis, ac Regni Polon. Senator, à *Chwalcouio in Syll. script.* valde laudatus, cuius Chronica siue Historiæ Polonicæ compendiosa ac per certa Librorum capita recens facta Descriptio, in SIGISMVNDI I. exitu desinens, prodiit *Basil.* 1571. & 1615. ac *Dantisci*, 1609. & 1647. 4. itemque *Regiomonti* apud *Paulum Nicolai.* 4. & gallice sub titulo: Histoire des Rois & Princes de Pologne &c. *Paris.* 1573. 4. translata per *Franciscum* BALDVINVM vt testis est *Anton. du* VERDIER Biblioth. p. 366. & PLACCIVS in Theatr. anon. p. 594. (1)

§. XII.

Scriptores similes, Cromero antiquiores.

CROMERVM tamen temporum serie præcesserunt alii, inter quos antiquissimus censetur *Vincentius* KADLVBECK, siue KADLVBKO, vel vt adhuc alii scribunt, *Cadlubcus de* KARVVOVV, Episcopus Cracouiensis, quo tamen Episcopatu se abdicauit, Monachus Ord. Cisterciens. in Cœnobio Andrzeiouiensi, studio religionis factus, testante *Okolski* T. II. *Orb. Pol.* in quo post quinquennium obiit A. 1223. Scripsit historiam Polonicam siue Chronicon iussu CASIMIRI IVSTI, qui Seculo XII. Polonis præfuit, vt habet ipse Kadlubko *lib. 4. c. 1.* Editus est cum Commentatore suo (qui tempore VLADISLAI IAGELLONIDIS Commentaria illa composuit) *Dobromili*, 1612. 8. ex officina *Ioh. Szeligæ.* Rudi illum ac imperitò stylo res Polonorum annotasse verius, quam scripsisse indicat *Io. Herburtus, præf. in Chronicon suum*, & ex eo *Dn. Becmannus in Historia Orb. Ciuil.* & *Geogr. c. 17. §. 1.* Multa etiam fabulosa habet, inprimis de antiquitate gentis Polonicæ, adeoque cum iudicio probandus, notante *Hartknochio in Rep. Polon. p. 26. Cromerus*, eum concise admodum, nonnulla etiam fabulis, vt sibi videtur, quam historiæ propiora scripsisse, asserit in *Ep. Dedicat. ad Sigism. Aug.* ap. *Pistor.* T. II. *f. 402. Kadlubkonem* in ordine temporis excipit BASKO, Custos Posnaniensis, qui scripsisse fertur Historiam Polonicam A. 1370. tempore CASIMIRI M. Regis, teste *Christoph. Varseuicio, in Catal. Scriptor. Polon.* quæ tamen Historia in MS. tantum habetur, quod ipse *Hartknochius* monet in *Catal.*

(1) Ad eosdem pertinet Compendium abo Krotkie opisanie tak Kriąząt y Krolow Polskich, iako spraw przypadkow y dawnych drieiow Krolestwa Polskiego z Kroniki Marcina Kromera, y inszych, osobliwie dlatych, Ktorzy Szyrokiem czytaniem nie rudzi siz bawą, przez *Pavvla Demetrovvicza* z drukuna swiat podane. w *Lubczu* 1625. 4. Autor *Vilnæ* vixit & vsque ad SIGISMVNDVM III. historiam hanc pertexuit, electum a. 1587.

Digitized by Google

Catal. quorundam Script. Polon. qui non diffitetur, quoties in *Tr. de Rep. Pol.* à se citatur, hoc ex fide aliorum fieri. Post eum *Johannes* DLVGOSSVS (non vt *G.I. Vossius* hoc nomen scribit, DVGLOSSVS vel DLVGOSCHVS, nec vt alii vocant NVGLOSSVS, notante *Hartknochio, præf. descript. Prussiæ Antiquæ & Nouæ*) LONGINVS cognomine gentilitio dictus, Canonicus Cracouiensis & postea designatus Archi-Episcopus Leopoliensis, Seculi XV. scriptor, (obiit enim Anno 1480.) memorari debet, cuius Historiæ Polonicæ in tres Tomos digestæ Tomus primus, autoritate & sumtibus *Herbulti Dobromilski* editus, *Dobromili* in officina *Ioannis Szeligæ* A. 1615. f. (1) Reliqui duo Tomi adhuc MSS. variis in Bibliothecis asseruantur, vt Romæ in Bibliotheca S. Mariæ in Valicella, in Poloniæ quibusdam locis, ac in Vrbe hac apud Patres Dominicanos, teste *Hartknochio loc.* antea *alleg.* Mihi certe (quod grato animo hic profiteor) vti aliis in rebus, ita & in hoc argumento Tomos hos MSS. vna cum aliis Libris elegantissimis, consulere manibusque terere licuit in Bibliotheca instructissima Magnifici Dn. IOACHIMI HOPPII, iam Præcos. & Montanorum Administratoris longe merentissimi, Patrui omni filiali pietate ætatem prosequendi, quem diutissime saluum florentemque diuina præstet Benignitas! Integrum horum Annalium corpus XII. Libris absoluitur, quorum sex priores constituunt Tomum I, qui in anno 1240. desinit. Reliqui duo Tomi, qui sex posteriores libros complexi, vsque ad A. 1444. quo infelix VLADISLAI ad Varnam cæsi, vitæ exitus describitur, extenduntur. De his autem duobus Scriptoribus, vt & de *Matthia* MIECHOVIO, qui post Dlugossum scripsit, & cuius iam antea mentio facta est, iudicat *Herburtus* in *præf.* l. c. eos quidem diligentia „ac fide, in perscribenda historia singulari, „ceterum non eo ordine ac verborum senten„tiarumque grauitate vsos fuisse, vt ad extero„rum optimis literis exculta ingenia purgatas„que & teretes aures, scripta illorum penetrare „possent. De DLVGOSSO in specie *Cromerus* iudicium dedit in *Dedicator. Epist. ad Sigismund. Augustum*, ap. *Pistor.* T. 2. f. 402.

§. XIII.

Continuatores Historiæ Polonicæ post Cromerum.

Vbi CROMERVS desiit, *Bernardum* VAPOVIVM *de Rudochonice*, I. V. D. Cantorem Cracouiensem, Cubicularium Apostolicum, Regisq; Sigismundi I. Secretarium incepisse, adstruit *Chwalkouius*. Enimuero notat *Autor* Anonymus *Exerc. Chwalkouio opposita* p. 20. quod is non inceperit, vbi Cromerus desiit, sed quod Annales scripserit Regni Pol. ab ipso LECHO, h. e. à primis huius gentis Principibus vsque ad A. 1535. quo scribere simul & viuere desiit. „Atque hic politiore quidem eloquio & veritatis indagandæ summo studio vsus est, ve„rum cum aut immatura mors, aut negotia„ reip. à cœpto opere eum reuocassent, Fra„gmentum tantummodo historiæ nobis reli„quit, (notante *Herburto* l. c.) quod cura *Thomæ de* PLAZA, S. Stephani Cracouiæ Parochi & Canonici Visliciens. simul cum aliis historicis scriptis editum fuit. *Colon. Agrip.* A. 1589. in officina *Birckmanniana*; idemque plane est cum eo, cuius mentio à nobis facta, §. X. & XV. Inter Chronographos post Cromerum referendus quoque est *Martinus* BIELSCIVS, cuius chronicon lingua patria conscriptum, sed Pontificiis ob religionem inuisum, continuauit, expoliuit, & in SIGISMVNDO III. desinens vna cum Patris defensione edidit filius *Ioachimus. Cracou.* 1597. fol. conf. *Exerc. Chwalkouio oppositam*, & *Starauolsc.* p. 100. & 101. Minime etiam prætereundus est, vt ab aliis factum esse videmus, *Stanislaus* SARNITIVS, vel SARNECIVS, Nobili genere natus, *Ioannis* filius, *Iacobi*, Aulici Regii & ad Scythas, quorum linguæ notitiam sibi comparauerat, Legati nepos, Minister V. D. in Ecclesia Niedzuiedensi, notante *Regenuolscio Hist. Ecel. L. III. p. 413.* Hic Annales edidit, siue de Origine & rebus gestis Polonorum & Lithuanorum Libros VIII. *Cracou. 1587. fol.* impressos, quibus ab *Asarmoth*, conditore, vt putat, Sarmaticorum populorum, siue ab Orbis Conditi A. 1790. incipit, & in historia rerum post SIGISMVNDVM AVGVSTVM gestarum, h. e. A. 1586. desinit, de quo opere iudicium legi potest apud *Casp.* CICHOCIVM L. 1. *alloquiorum Osiecens. c. 24. p. 193.* Iam antea autem prodierat eius Synopsis Annalium Polon. edendorum, *Cracou.* 1582. 4. Sic quoque *Erasmus* GLICZNERVS, Ecclesiarum Aug. Conf. in Maiori Pol. Antistes, (qui obiit Brodniciæ, 1603, cuiusque officia & scripta recenset *Regenuolscius Loc. cit. p. 405.* qui etiam *Lib. I. c. 13. p. 94. & 95.* de eo egit) in animo habuit Chronicon Regum Pol. vna cum Origine gentis regniq; Polonici, prouinciarum, districtuum, familiarumque præcipuarum, Ciuitatum, &c. à LECHO, gentis Rege, vsque ad SIGISMVNDVM III. ea tempestate regnantem, describere, vt ex titulo & præfatione apparet; Sed huius Chronici pars tantum extat, quæ ab *Henetis*, Homero etiam memoratis, incipiens, ad ZEMOMISLAVM XVI. & vltimum inter gentiles & dæmonum cultui adhuc deditos, Polon. Regem extenditur, edita *Thorunij 1597. 4.* Recentissime *Matthæus* PRÆTORIVS, Præpositus Waiheropolitanus, Historiogr. & Secret. Regius, *Orbem Gothicum* scripsit IV. libris absolutum, & typis Monasterii *Oliuensis 1688. f.* editum, quo simul Gothiam, productis vltra Europæ Asiæque ter-

C mi-

(1) HERBVLTVS iste Felix, & filius *Ioannis* dicitur STARAVOLSCIO in Ill. Poloniæ Scriptorum Elog.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Digitized by Google

minos in Africam armis, Gothiæ Sarmatieæ acceptam debere originem probare voluit, cuius *Mars Gothicus* postea seorsim quoque accessit, *ib.* 691. f. exhibens veterum Gothorum, (præcipue Polonorum, siue Sarmatarum) militiam, potentiam, arma, machinas, exercitationes bellicas, acies, castrametationes, leges, stipendia, pœnasque militares &c. In *Ioh.* GVALTERII Chronico Chronicorum Politico *Francof.* 1618. 8. ed. T. I. p. 505. habetur catalogus Regum Poloniæ autore *Casp.* SCHÜTZIO, desinens in SIGISMVNDO III.

§. XIV.

Libri, quibus Regum Reginarumque Poloniæ Icones viteque in genere repræsentantur.

Generalibus Scriptoribus adiungendi sunt, qui succincte omnium vel plurimorum Regum, vt & Reginarum vitas, aut elogia delinearunt, vt fecerunt; (1. *Christoph.* WARSEVICIVS, de quo §. III, qui præterea publicauit Memorabilium rerum & hominum coæuorum Descriptionem ab Orbe condito ad A. C. 1585. *Cracou.* 1585. 4. qua res Poloniæ quoque accurate consignatæ sunt: itemque Speculum Analogiæ & metamorphosis aliquot magnatum, seu Cæsarum, Regum & Principum eiusdem generis & nominis Vitarum Parallelarum libros duos, *Francof.* 1608. 8. vbi *lib.* 2. *à pag.* 123. *vsque ad* 412. exhibentur vitæ IAGELLONIS Primi, & IAGELLONIS vltimi, nempe SIGISMVNDI AVGVSTI. Cæterum hos Vitarum parallelarum, quo sub titulo communiter allegari solent, libros duos, parum iudiciose scriptos, & in regno Poloniæ, sub magna pœna prohibitos, asserit *Keckermannus de nat. & propriet. Hist. pag.* 184. (2. *Arnoldus* MYLIVS, cuius Effigies Principum & Regum Polon. cum Comment. editæ *Col.* 1594. f. (1) (3. *Salom.* NEVGEBAVERVS, qui Icones & vitas Principum ac Regum Poloniæ elegantiss. figuris exornata publicauit *Francof.* 1620. 4. (2) (4. *Nic. de* CHVVALKOVVO CHVVALKOVVSKI, cuius habemus Effata Regum Poloniæ vsque ad IOHANNEM CASIMIRVM, *Varsau.* 1694. 4. qui præterea Regum Reginarumque syllabum vna cum figuris (forte ex NEVGEBAVERO desumptis) exhibuit in *Iure Publico Regni Poloniæ lib.* 1. *c.* 5. (5. Anonymus, qui Vitas Regum Poloniæ cum figuris, germanice excudendas dedit, *Norimb.* 1684. 12. (6. *Vespasianus à* KOCHOV KOCHOVVSKI, qui Hypomnema Reginarum Poloniæ, à suscepto fidei lumine, continua serie ad ELEONORAM, Regis MICHAELIS coniugem, inclusiue regnantium, edidit *Cracou.* 1672. 4. 7.) Corona Australis in Polo Poloniæ, inter tergemina diademata, augustissima constellatione refulgens: siue Serenissimarum è stirpe Austriaca Reginarum Poloniæ immortales Virtutes, ethicis, politicis, historicis obseruationibus propositæ per *Vladislaum* TVRLAY Equ. Lithuanum, Notarium castrensem Palatinatus Trocensis. *Vilnæ* 1705. 4. vid. Act. erud. a. 1707. p. 18. (8. Speciatim ELISABETHÆ Reginæ Poloniæ (quæ CASIMIRI IV Vxor, non solum IV. Regum Mater fuit, scil. VLADISLAI Hung. & Boh. Regis, IOHANNIS ALBERTI, ALEXANDRI & SIGISMVNDI I. Regum Poloniæ, sed etiam regnantes vidit) schema genealogicum &c. diss. Historico-politica *Thoruny* adumbratum, à G. WENDIO. XI. Aug. 1700. 4.* (9. de *Iac.* THOMASIVS, in cuius *Orationibus varij Argumenti*, oratio XI. agit de Regibus Poloniæ. (10. Curieuser Geschichts-Calender des Königreichs Polen ab a. 1500-1697. *Lips.* 1698. 8. (11. Series & Acta præcipua Ducum & Regum Poloniæ, in forma Tabulæ. *Varsau.* 1699. f. (12. Historia Poloniæ & Lithuaniæ gall. conscripta, & *Amstel.* 1698. in 12. edita, post præmissam formæ Reipublicæ in Polonia delineationem, à LECHO vsque ad Sereniss. AVGVSTVM II. porrigitur. (3)

** Reliquarum Reginarum vitis particularibus sub Regibus quibus nuptæ fuerunt agitur.*

§. XV.

HISTORICI PARTICVLARES *rerum sub* Vladislao III. Casimiro III. Sigismundo I. & Sigismundo Augusto *gestarum.*

Præter hos Scriptores vniuersales, nonnulli alii, in PARTICVLARI Regum Poloniæ, rerumque sub illis gestarum HISTORIA describenda, fuerunt occupati. Hac ratione *Philippus* CALLIMACHVS, natione Thuscus, Orator & Poeta non inelegans, qui non ad CASIMIRVM M. vt scribit *Chwalkouius*, sed ad CASIMIRVM III. Iagellonidem ex Italia venit, eiusque filiis moderator datus fuit, tribus Libris consignauit historiam VLADISLAI III. Polon. atque Hung. Regis ad CASIMIRVM VLADISLAI fratrem & successorem, qui seorsim 1584. 4. & cum CROMERI Polonia, *Colon. Agrip.* 1589. f. edita f. 628. vt & inter *Scriptores rerum Hungar.* f. 284. *Francof.* 1900. f. extant.

(1) BARTH. PAPROCKIEGO, *Ogrod Krolewski w Ktorem o poczatku Cesarzow Rzymskich, Arcyxiazat Rakuskich, Krolow Polskich, Czenskich, Xiazatsłakich, Ruskich, Litewskich, Pruskich, rozodziemaich krotko napisane naidziesz.* 1599. f.

(2) *Alexandra z Obodna Obodzinskiego Pandora Starozytna Monarchow Polskich, zacnoscia Iasnie oswieconych Krolow, swiatloscia Promieni Bialego Orla Krolestwa Polskiego, wolnoscia zacnych oby watelow Koronnych, dzielnoscia Zodwagac Zastazonego Rycerstwa, poboznoscia Patronow Polskich powaznie ordobiona w* Krakovvie 1643. 4. Continet liber iste vitas Regum Poloniæ a LECHO, vsque ad SIGISMVNDVM III. versibus polonicis descriptas.

(3) *Antonius Chrysanthus* de STRALKOVVO ŁAPCZYNSKI Eq. Polonus, & in maiori Regni Cancellaria Secretarius, omnes ad STANISLAVM vsque Regum Poloniæ vitas breuissime, non tamen satis accurate vna plagula descriptas, ed. 1708. 8.

Digitized by Google

tant. Eiusdem de Clade Varniensi Epist. cum Chronic. Turcico LONICERI T.II. legitur. (1) Qua occasione non possumus non mentionem iniicere S. CASIMIRI, Poloniæ ac Lithuaniæ Patroni, A. 1458. Patre CASIMIRO III. Poloniarum Rege nati, cuius prosapia, vita, miracula & illustris pompa in solemni eiusdem apotheoseos instauratione *Vilnæ* A. 1604. instituta, descripta sunt à *Gregor.* SVVIĘCICKI, editaque *ibidem eodem anno* in 4. vbi præterea adiecta sunt *Quirini* CNOGLERI, Austrii, Pompa CASIMIRIANA, VILNENSIVM Eulogia CASIMIRIANA, & Genealogia S. CASIMIRI collecta à *Gregorio* SVVIĘCICKIO, Canonico Vilnensi. Similiter *Ioh. Ludou.* DECIVS de SIGISMVNDI I. (cui à secretis fuit) Regis Pol. temporibus *Cracou.* 1521. fol. fuit commentatus; sed hic Liber pertingit tantum ad A. vsque 1517. extatque etiam in *Io. Pistorii* Corp. H. P. Tomo II. f. 297. *Bernhardi* VAPOVII fragmentum, SIGISMVNDI I. res gestas, Mart. Cromeri descriptione posteriores, continuans, reperitur cum *Mart. Cromeri* Polonia f. 531. vt paragr. X. & XIII. diximus. Porro historiam SIGISMVNDI AVGVSTI, magna cum grauitate & iudicio pragmatico, stylo item venusto, descripsit *Stanisl.* ORICHOVIVS, Vir celeberrimus, in Annalibus, impressis (2) *Dobromili* 1611. in 8. & *Dantisci* ap. *G. Færsterum* 1643. 12. cui editioni adiecta est PETRI KMITÆ, Palatini Cracouiensis, vita. Sed in hac posteriori editione nonnulla deprehendi omissa ex iis, quæ in editione Dobromilensi inueniuntur, notat. *Chwalcou. in Syll. script. Pol.* Id certum est, ad Annalem IV. aliqua pertinere, ac iis quæ in Dobromilensis ac Gedanensis editionis Annali IV. habentur præmitti debere, quæ ex ipsius Autoris MSC. restituta apud nonnullos exstant. Vti in MSto exemplari, quod ap. Magnif. Dn. IOH. ERN. v. d. Linde/ COS. huius Ciuitatis dignissimum, latet, cui hanc aliasque præsentis Schediasmatis obseruationes plures grato animo debemus. Aliud exemplar MSC. possidet M. *Martinus* Böhm/ Professor *Thorunensis*, ad quem HARTKNOCHII Bibliotheca peruenit.

Quod ipsos Annales *Orichouii* attinet, eos plane insignes & magna prudentia conscri-
A ptos, qui rarissime inueniantur, vocat *I. Henr. Boeclerus*, vel quicunque Autor est Libri, *Bibliograph. Curiosæ* titulo editi. Eadem tempora illustrauit *Lucas GORNICKIVS Tykocinensis* & *Wasilkouiensis* Capitaneus, qui scr. *Dzieie w Koroni-Polskiey* s. acta regni *Poloniæ* ab a. 1538. vsque ad 1572. quæ a. 1634. *Cracou.* in 4. edidit, & WLADISLAO IV dedicauit Autoris filius eiusdem nominis, Canonicus *Wilkensis*, *Warmiensis*, & S. R. M. Secretarius. Fragmentum quoque ex *Simonis* SCHARDII, I. V. D. Historia de Vita & obitu SIGISMVNDI AVGVSTI extat in *Io. Pistorii Corp. H. P.* Tomo III. f. 64. & in *Guagnini* Tomo III. R. P. in fine;
B quæ desumta sunt ex *Schardii Epitome rerum gestarum sub Imperatore* MAXIMILIANO II. & habentur Tomo IV. *Rer. German.* f. 181. edit. *Giess.* 1673.

§. XVI.

Sub Henrico Valesio, Stephano Batoreo, Sigismundo III.

Rerum Polonicarum à morte SIGISMVNDI AVGVSTI, quæ anno 1572. contigit, breuem Commentarium scripsit *Io. Demetrius* SVLICOVIVS, Archi Episc. Leopoliensis, qui prodiit *Dantisci* sumtibus *G. Færsteri* 1647. 4. Non minus extant *Reinholdi* HEIDENSTEINII, (3) Secretarii Regii, Rerum Polon. ab excessu SIGISMVNDI AVGVSTI Libri XII. quos filius *Ioh.* HEIDENSTEINIVS SOLIESCIVS, Castellanus Gedanens.
C Regi MICHAELI inscriptos, publico dedit *Francofurti* ad *Man.* 1672. f. quibus historiam HENRICI VALESII, STEPHANI BATOREI & SIGISMVNDI III. describit. Optandum autem est, vt ipsius, de vita IOANNIS ZAMOSCII, Regni Poloniæ Cancellarii & Exercituum Ducis summi, libri tres, quos in MSto solum videre mihi licuit in instructissimo Bibliopolio WAESBERGIANO, in publicam tandem lucem protrudantur. Scripti sunt illi *Solencii* M. DC. VI. *Kal. Mart.* vt ex dedicatione filio, *Thomæ a Zamoscie Zamoyski* facta, videre est. Speciatim de rebus in electione, profectione & Coronatione HENRICI, R. P. in Gallia & Polonia ge-

(1) STARAVOLSCIVS in Monum. Sarmatarum p. 143. hoc ipsi *Cracouiæ* in templo SS. Trinitatis positum esse epitaphium refert: *Philippus* CALLIMACHVS, *natione* Thuscus, *Vir doctissimus, vtriusque fortunæ exemplum imitandum, atque omnis virtutis cultor præcipuus, diui olim CASIMIRI & IOHANNIS ALBERTI Poloniæ Regum Secretarius acceptissimus, relictis ingenii ac rerum a se gestarum pluribus monumentis, cum summo omnium bonorum moerore, & Regiæ domus, atque huius Reipublicæ incommodo, anno salutis nostræ* MCCCC LXXXXVII. Cal. Nov. *vita decedens hic sepultus est.*

(2) *Felix* HERBVRTVS, *Iohannis* F. primus Orichouii annales luce donasse memoratur STARAVOLSCIO in Ill. Pol. Scriptor. elog. p. 43.

(3) Gryphius de Scriptoribus Sec. XVII. c. X. §. V. p. 510. Reinholdum hunc ab alio eiusdem nominis Heidensteinio, qui res seculi XVI. a Stephano Bathoreo in Liuonia contra Moscos feliciter gestas, stilo longe elegantiore literis mandauit, plane diuersum esse statuit. Sed vid. quæ in hoc schediasmate p. sequenti leguntur.

gestis egerunt *Stanislaus* RESCIVS, *Romæ* 1573. 4. & *Achilles* STATIVS, ib. 1574. citante *Lipenio*, vti quoque *Stanislaus* KARNCOVIVS, A Episc. Vladislauiensis, de modo & ordine electionis &c. A. 1573. habitæ, Epistolam ad M. *Cromerum* scripsit, quæ extat cum *Cromeri Polonia*, f. 688. Præterea in *Pistoriano Corp.* T. II. f. 370. & in *Collect. Francof.* T. I. p. 149. occurrit *Alex.* GVAGNINI Tr. de Celeberrimo ingressu Cracouiam & Coronatione præclarissima HENR. VALESII. Sic etiam habemus *Andreæ Maximil.* FREDRO a PLESZEVICE, Castellani Leopol. & tandem Palatini Podoliæ, Gestorum populi Poloni sub HENRICO VALESIO Librum, quem hic *Dantisci* edidit *Georg. Fœrsterus*, S. R. M. Bibliopola, de factis heroicis Regum Pol. ab obliuione vindicandis, insigniter meritus, A. 1652. 4. recusum apud eum A. 1660. B 12. Incipit vero ab A. 1572. & in A. 1576. desinit. Quæ posterioribus annis à STEPHANO BATOREO in Liuonia contra Moschos fortiter feliciterque gesta sunt, eleganter descripsit *Reinh.* HEIDENSTEINIVS in libris VI. Commentariorum de Bello Moscovitico STEPHANI Regis Pol. *Cracou.* 1584. f. & *Basil.* 1588. 4. editus, qui & in *Cromeri* Polonia, f. 733. & inter *Script. Rer. Mosc.* habentur, ac præterea germanice studio *Henr.* RÆTEL redditi, prodiere *Gorlicii* 1590. 4. Sed sex isti Libri non differunt ab iis, quæ in maiori opere Rerum Polon. ab excessu SIGISMVNDI AVG. lib. 3. 4. 5. & 6. continentur. C Separatim prodiit Historia Rerum à Poloniæ Rege in Moscouia superiori anno fortiter & feliciter gestarum, vt & Narratio de bello Persico, 1581. 4. vbi in fine libri appositum est nomen *Venceslai* BVDOVVITZ à BVDOVA. Cui addi potest Supplementum rerum inter Eum & Moschum An. 1579. gestarum ex historia *Alex.* GVAGNINI, quod extat in *Io. Pistorii Corp. H. P.* Tomo III. f. 114. & ap. *Guagnin.* T. I. p. 211; nec non ipsius STEPHANI Epist. ad ordines regni Polonici de rebus a se in bello adu. Moschos A. 1579. gestis, ap. *Guagn.* T. 1. p. 357. Nec negligi debent D. *Laurentii* MÜLLERI, Consiliarii Curlandici, Historiæ Polonicæ, Liuonicæ, Moscovviticæ & aliæ, germanico sermone fideliter descriptæ, & primum *Francof.* A. 1585. 4. deinde *Lips.* 1606. f. editæ, quibus bella STEPHANI imprimis in compendio recensentur. (1)

§. XVII.

Sub Sigismundo III. & Vladislao IV.

Genealogiam SIGISMVNDI III. Polon. atque Sveciæ Regis, edidit I. MESSENIVS, Suecus, Regique dedicauit, *Dantisci*, 1608. 8. Sed magis Historiam hanc illustrant ea, quæ habentur in *Stanislai* LVBIENSKII, Episc. Plocensis, (qui obiit 8. Idus April. A. 1640. æt. 67.) Operibus posthumis, ab Exsecutoribus testamenti *Antuerp.* ap. *Io. Meursium*, 1643. f. editis, vbi inter alia habentur (α) Profectio Regis in Sueciam, cum post mortem IOANNIS, Sueciæ Regis, Parentis sui, hereditarium regnum capesseret, fol. 1. (β) De motu ciuili in Polonia, qui A. 1606. cœptus est, & ad A. vsque 1608. perdurauit, Libri IV. f. 22-153: quem notabilem motum (à Polonis *Rokosz* dictum) Italico etiam sermone descripsit *Alexand.* CILLI, in Historia motus ciuilis, Anno 1606. 1607. 1608. in Polonia facti, *Pistoiæ* 1627. 4. ex quo verba quædam repetit ac illustrat *Bailius, in Respons. ad quæst. cuiusd. Prouinc.* T. 1. p. 613. (γ) *Stanislai* ZOLKIEVII, Generalis Exercituum R. P. Ducis, de Bello Turcico Epistola, ab Auctore in latinum versa, vbi magnus ille Senex imminentem sibi exitum haud obscure præsagit, f. 185-87. (δ) Epistola nomine SIGISMVNDI III. ad GREGORIVM XV. scripta, continens narrationem belli Turcici ad Chocimum gesti, f. 187-90. (ε) Narratio de eodem bello Imperatori FERDINANDO II. facta, f. 190-93. (ζ) Querela & dissertatio de statu rerum Polonicarum ac militari confœderatione, quæ 1622. accidit, f. 193-202. De his *Stanislai* LVBIENSKI operibus posthumis obiter notamus, quod in nonnullis, & quidem rarioribus exemplaribus aliqua occurrant, quæ in aliis castratis exemplaribus non reperiuntur. Ea nos infra subiiciemus, ne diuerticulo intempestiue hic indulgeamus. (††) Extat quoque Narratio de

(1) Prodiit etiam *Ambergæ* 1595. 4. & *Francof.* 1586. f.

(††) Nempe F. 131. in fin. post verba: *In maximo essent periculo*, sequentia inserenda sunt: *Viri aliquot illustres, quorum nominibus parcendum censeo, turpi, Rege inspectante, fuga famam & existimationem suam fœdarunt. Nec vnus ex præcipuis Proceribus, Vir alioquin clarus, & in bellis feliciter versatus, conceptæ de se existimationi eo die respondit: Nam cum Regii agminis, & earum cohortium, quæ custodiæ Regiæ attributæ erant, adeoque Regiæ salutis tuendæ munus in se suscepisset, turbatis rebus, nec nutantes cohortes sustinuit, nec omnino ea cura, qua opus erat in tuenda Regia salute, versari visus est. Sed vtcunque tum alea prælii ceciderit, sciat posteritas, cui hæc scribimus, Regem Regiumque exercitum in maximo fuisse periculo ob discordiam Ducum, desertum Regem pene ab omnibus, & præcipuos quosque suæ potius quam Principis saluti turpiter consuluisse.* T. 199. lin. 18. lege. *factum est, vt* LVBOMIRSKIO, *nondum exauctorato milite, ab eius regimine amoto, curaque exercitus in alios translata, coiret nefanda conspiratio,* &c. Ibid. lin. 22. post *possent*, adde: *Sero admodum monitus* LVBOMIRSCIVS, *vt nata iam & adulta con-*

Digitized by Google

de Polonica electione in Comitiis Varsauiensibus Anno 1587. acta, & quæ secuta sunt vsq; ad Coronationem SIGISMVNDI III, 1598. 4. Verum propius ad SIGISMVNDI huius eiusque successoris VLADISLAI IV. historiam faciet *Paulus* PIASECIVS, Episc. Premisliensis, cuius Chronica gestorum in Europa singularium, ab A. 1571. inchoata, & in A. 1645. desinentia, primum *Cracou. 1645. f.* deinde secunda editione auctiora, & ad A. 1648. continuata, ibidem *Cracouiæ* in officina *Franc. Cæsarij* A. 1648. f. impressa, & tandem in *Belgio* sine die & consule recusa sunt, vbi etiam obseruationes ad quædam loca huius Chronici, in quibus Autor de rebus Gallicis & Belgicis tractans à veritate nonnihil aberrauit, ad calcem operis in quibusdam Exemplaribus postremæ editionis adiectas videre licet. In hoc Scriptore, alias satis iudicioso, non solum eo statim tempore, quo opus in lucem ediderat, præsertim ex Polonis plurimi, in rebus Polonicis quædam desiderarunt, vti apparet ex variis iudiciis, hinc inde obuiis, & in MS. tantum extantibus, qualia beneuole ad legendum nobiscum communicauit Magnificus Dn. FRIDER. GOTTLIEB ENGELCKE, Inclutæ huius Reip. Præcos. & *Neringæ Scarpauiæque* Administrator, de officiis singulis optime meritus, Patronus obseruantissime colendus; sed etiam postea nonnulli exterorum scriptorum, fabulis indulgens Auctoris ingenium, fidem non vbique integram, & de aliarum nationum ac religionum hominibus nimis sinistrum iudicium reprehenderunt. vid. *Hartknoch. de Rep. Pol.* L. I. c. 2. p. 33. Dn. *Becman in Histor. Orb. Terr. Geograph. & Ciuil. Part. 2. c. 8. §. 1. pag. 676.* & Autor *Bibliogr. Curiosæ tit. Moscou. Russ. Polon. &c.* Porro res auspiciis SIGISMVNDI gestas exponit atque illustrat *Stanislaus* KOBIERZYCKI, Castellanus Gedanensis, postea Palatinus Pomeraniæ, in Historia VLADISLAI PRINCIPIS, Libris XI. nitidissime consignata, siue de eius ante Regiam dignitatem rebus gestis, *Dantisci* apud *Georg. Forsterum* 1655. 4. quam *Conringius* in *Scholis Historic. MS.* Liuianum candorem & vbertatem exprimere, rectissime iudicat, notante B. Dn. GRYPHIO, in *diss. de Scriptor. Histor. Sec. XVII. c. 10. §. 5.* Optandum modo foret, vt Vir illustris eodem habitu VLADISLAVM REGEM (vti quidem recepit in *Epistola dedicat. ad Leonem* SAPIEHAM, *M. D. L. Cancell.*) nobis dedisset, sed fato, vt opinor, præuentus hanc laboris partem non absoluit. Ceterum à *Chwalkouio* adhuc laudantur *Stanisl.* ZOLKIEVII Comment. belli Moscouitici sub SIGISMVNDO Rege, (1) Item *Ioh.* TARNOVII, & *Car.* CHODKIEVVICII Rerum cum Sueco, Mosco & Turca gestarum libri, lingua ipsis vernacula scripti, qui tamen typis non sunt editi. Speciatim famosam illam SIGISMVNDI III. contra Turcas expeditionem, cui VLADISLAVS quoque interfuit, exposuit *Io. Innocentius* PETRICIVS, Medicinæ D. & Professor ac Historiographus in Academia Cracouiensi, cuius studio alias prodiisse legimus Principem Polonum *Cracou.* 1633. 4. & Comitia Sapientum. *ib.* 1628. 4. Huc vero pertinet Rerum in Polonia ac præcipue belli cum Osmanno, Turcarum Imperatore, gesti finitique A. 1620. & 1621. Historia, quæ prodiit primum *Cracou.* 1620. in 4. gesta primi tantum Anni 1620. exhibens, deinde plenius *ibid.* 1637. f. Eandem Expeditionem stylo plane lacteo ac florente descripsit *Iacobus* SOBIESKIVS, olim ad Chotinensem expeditionem ab Equestri Ordine designatus belli pacisue Arbiter, (Commissarium dicimus) post autem Castellanus Cracouiensis, primus regni inter profanos Proceres Senator, & quod his titulis longe maius est, Diui IOANNIS III. Pater,

spirationi iret obuiam, sed segniter id quoque ab eo susceptum negocium, tractatumque multi credidere. T. 240. lin. 35. post *gerebatur*, ita lege: *Nec eæ vires belli moderatoribus, quibus hosti pares esse possent, suppeditabantur.* F. 458. lin. 32. post verba: *aliter consulere cogamur*; in altera editione sequentia sic se habent: *Quanquam adhuc incertum est, vtrum sincere is hostis pacem offerat, an vero diuturniore armorum suspensione, bellum eo fine ducere cogitet, vt nos sumtibus, quos in alendo exercitu erogare cogimur, exhauriat. It Serenissimus Rex obuiam hosti, ex re & occasione consilium capturus. Nullam certe gentem commodius & facilius aggredi Turca potest, quam Regnum Poloniæ, in quod quotiescunque libet, non solum Europæum militem, quo ipsius exercitus robur constat, sed & Tartarorum ingentia agmina, iunctis Transyluanicis, Moldauicis, & Vallachicis copiis quin effundat prohiberi non potest: nulli montes arcent, nulla arces obstant, quæ impetum ipsius vel remorentur vel sustineant. Quodsi exercitum diuidere illis libuerit, nos totis viribus vni parti vix pares, ab altera impune grassante opprimeremur: hostis vero etiamsi semel victus fuerit, non magno suo detrimento alterum exercitum facile reparare potest, & bellum multis continuare annis. Hi sunt metus nostri, hæ periculorum cogitationes, quæ & Seren. Regis nostri heroicos pro Rep. Christiana conatus, & militiæ Polonæ sæpius felices ausus cohibent, ne plus conemur, quam possimus, ne aliis bellis, quibus conspiratione hæreticorum, & eorum qui illis fauent appetimur, obruamur. Hoc ipso anno -- poscit conditiones. Sed ego priuatis rebus* -- usque ad fin.

(1) Cuius chronologiam *Iohannes* KRAIEVVSKI versibus Polonicis insertis figuris edidit, *Cracou.* 1615. f.

Digitized by Google

ter, Libris tribus Commentariorum Belli Chotinensis, quos à tineis & blattis vindicatos, primus in scenam literariam produxit *Georg. Forsterus*, & *Dantisci* typis, vt consueuit, venustissimis tantoque scriptore dignissimis, A. 1646. 4. publicauit. Nominanda hic quoque erit *Samuelis* KVSZEVVICZ Legatio Zbarauiana & rerum apud Ottomanos 1621. gestarum series, *Dantisci* ap. *Georg. Forster.* 1645. 12. excusa. (1) Quod VLADISLAVM IV. (qui A. 1632. imperii summam capessiuit) attinet, de eius Gestis opus in duas partes distinctum conscripsit, eidemque viuenti nuncupauit *Euerhardus* WASSENBERGIVS, *Embricensis*, Historiographus Regius, qui in prima parte, III. Libris constante, VLADISLAVM PRINCIPEM; in altera, totidem Libris, REGEM panegyrice repræsentat. Opus hoc prima vice *Gedani* typis *Hinefeldianis*, A. 1641. 4. deinde iterum *ibid.* 1643. in 4. prodiit, quæ editio licet in titulo dicatur auctior atque correctior, nihil tamen præter adiectam tabulam obsidionis Smolenscensis, in ea mutatum deprehendas, paginas quoque in vtraque editione sibi mutuo correspondere animaduertes. Prolixius vitam & res gestas incluti Regis descripsit *Samuel* à SKRYPNEY TVVARDOVVSKI. (2) De VLADISLAI IV. Extremis, libellum *Ioach.* PASTORII mox plenius allegabimus.

§. XVIII.

Sub Ioanne Casimiro.

IOHANNIS CASIMIRI Vita gallice primum edita, (3) mox in germanicum sermonem versa prodiit *Noriberga* 1680. 12. Illius *Carcerem Gallicum* conscripsit memoratus WASSENBERGIVS, qui liber prodiit 1645. 4. De Consanguineis eius proximisque Agnatis extat plenaria informatio, stylo germ. contexta, in *Append. Diar. Europ.* Part. XIX. p. 69. seqq. Sed maiori agmine infelix illud & calamitosum regimen, quod XXI. anni componunt, literis mandauit *Vespasianus* à KOCHOVV KOCHOVVSKI, Tribunus terræ Cracou. generalis & Historiographus, Phœnix literatorum nostræ ætatis, vt eum appellat B. D. SCHVLTZIVS, *Tr. de Polon. nunquam Tributar.* Eius tres Annalium Poloniæ Climacteres (à *Viro militari stylo quidem satis aspero, sententiis tamen eximia prudentia plenis commendabili, scripti*, quæ verba sunt Dn. GRYPHII in *diss. de Script. Sec. XVII.* c. 10. §. 5.) *Cracou.* 1683. 1688. & 1698. *f.* editi sunt; quorum primus Vkraynense cum Cosacis bellum ab A. 1648. vsque ad 1655. siue res primo septennio gestas, totidem Libris complectitur; alter bella cum Suecis, Moschis, Transyluanis, aliisque ab A. 1655. ad 1661. gesta, aliis septem Libris exhibet; Tertius ab A. 1661. ciuiles motus & interna Reip. dissidia, vsque ad punctum Abdicationis IOH. CASIMIRI Regis, A. 1668. factæ, enarrat, septemque itidem Libris absoluitur. Eiusdem regiminis historiam, bellaque varia, præter Autorem NOVI FLORI POLONICI, germanice editi *Norimbergæ*, 1666. 12. (de quo vide *Placcium* in Theatro Anonym. n. 1837.) illustrat *Ioachimus* PASTORIVS in Bello Scythico Cosacico, qui liber *Dantisci* 1652. 4. ap. *G. Forsterum* prodiit, & in Histor. Polona pleniori, siue de VLADISLAI IV. Regis extremis, secutoque inde Interregno, & IOHANNIS CASIMIRI Electione ac Coronatione, interserta Cosacorum & Tartaricæ simul gentis descriptione, quæ ib. 1680. & cum Parte posteriore de Regis huius Expeditione Zborouiana & Beresteciana, profligatoque ibid. Chano Tartarico, ac Chmelnicio Cosaco, 1685. 8. procurante dicti *Pastorii Filio*, (vt supra §. XI. iam notauimus) in lucem emissa est. (4) Eundem etiam Autorem fuisse putamus Relationis gloriosissimæ Expeditionis, victoriosissimi progressus & faustissimæ pacificationis cum hostibus Seren. IOANNIS CASIMIRI, sine Autoris nomine editæ

(1) Eandem versibus polonicis prolixe descriptam edidit *Samuel* ZSKRYPNEY TVVARDOVVSKI *Cracou.* 1639. 4.

(2) Sermone vernaculo, & quidem ligato. Opus constat V. libris, seu vt Autor loqui amat, punctis. pr. *Lesnæ* 1650. f.

(3) Paris. 1680. 12. per D. L. V. R.

(4) Polonicis versibus expeditionem Zborouianam decantauit eques quidam Polonus, RADVVAN dictus. Varsau. 1649. 4. de rebus a. 1648. & 1649. contra Zaporouios Cosacos gestis exstat narratio *Alberti* WIIVK KOIALOVVICZ. *Vilnæ* 1651. 4. germanice habetur. Kurtzer Summarischer Bericht was im Monath Augusto 1649. zwischen den Partheyen Königl. Polnischer Seyten/ und den Cosaken in Reußland biß zu erhaltenem Frieden vorgelauffen. 1649. 4. Eines Nahmhafften Officirers Relation der Cosaken Revolte wider die Cron Polen/ den Anfang derselben/ biß zur Friedens-composition e. a. 4. Puncta der Verordnung und Befriedigung der Zaporovver Kriegs-Volcks/ wie dieselbe auf der commission unter Biala Cierkievv von den Commissarien a. 1651. im September sind abgehandelt worden. 4. Puncta des Vertrages zwischen dem Könige und der Cron Polen/ und denen Zaporouischen Cosaken/ so auf dem Reichs-Tage zu Warschau 1659. confirmiret worden. 4. Orationes der Herren Niemieryczen als Abgesandten der Cosaken auf dem Reichs-Tage zu Warschau vor dem König und gantzen Senat gehalten 1659. 4.

Digitized by Google

editæ 1649. 4. (1) quo tempore etiam prodiit Obsidio Zamosciana à Cosacis facta, & a *Io.* Bytomski, Prof. exhibita *Zamoscii* 1649. A 4. Ad notitiam huius belli faciet quoque *Alb.* Viminæ, *Bellunensis*, Hist. bellorum ciuilium Poloniæ, sermone hetrusco exarata, & *Venet.* 1671. ac cum Annotat. *Io. Bapt.* Casotti ib. 1678. 4. excusa, vbi Polonorum vitia liberrime carpuntur, multaque leguntur, quæ alibi non inuenies. Eodem sermone descripsit has turbas *Maiolinus* Bisaccioni in Hist. bellorum ciuilium, *Venet.* 1655. 4. quarta vice edita, a pag. 272. ad 397. qui tamen interdum veritati non satis litasse videtur, monente Dn. Gryphio, *loc. cit.* §. 5. Similiter huc pertinet Relatio gloriosiss. Victoriæ IOHANNIS CASIMIRI, R. P. de Hano Crimensi, rebellibusque Cosacis ei fœderatis, die 30. B Iunii 1651. apud Beresteczho obtentæ, impressa *Varsauiæ* dicto anno in 4. nec non Autor Tractatus, qui inscribitur: Res in Lithvania Gestæ per tempus rebellionis Russicæ, impr. *Regiom.* 1653. 12. (2) Item *Iohannis* Zielenievicii memorabilis victoria de Szeremetho, armis IOHANNIS CASIMIRI, P. R. ad Cudnouiam reportata. *Cracou.* 1668. 12. (3) Iuuabunt etiam hanc historiam duo Autores Galli, quorum vnus Anonymus Historiam belli Cosacici, *Paris.* 1663. 12. alter, Linage de Vavciennes, Causas tumultus Cosacici edidit *Paris.* 1674. 12. Iis addimus Cl. Bailivm, qui in Cogitationibus diuersis occasione Cometæ, qui a. 1680 C apparuit Gallice exaratis T. I. p. 77. & seq. de tumultibus Cosacicis à morte VLADISLAI egit. Quibus Polonicæ linguæ vsus est, non sine voluptate legent Maronis Poloni, (hoc enim nomen promeruit) *Samuelis* Skrzypno Tvvardovvski Carmen, trochaicis versibus decantatum, & in IV. Libros diuisum, de Bello domestico Kosaco-Tartarico-Moscovvitico, dein Sueco-Hungarico seu Transyluanico per duodecim annos, regnante Seren. IOH. CASIMIRO, Pol. Rege, gesto, *Calissii*, 1681. f. de quo *Acta Erud.* A. 84. p. 53. (4)

§. XIX.

Sub Michaele, Iohanne III. & Friderico Augusto.

Breue MICHAELIS regnum stylo satis perplexo describit *Casim.* Zavvadzki, Castellanus Culmensis & Capitaneus Lipinensis, in Historiæ Arcanæ, siue Annalium Polonic. Libr. VII. primum *Dantisci 1693. 4.* integre publicatis, (etsi postmodum bibliopola quidam, rationibus forte politicis motus, annum mutauerit, & *Cosmopoli 1699.* posuerit;) Pars illarum iam a. 1675. prodierat *Dantisci* typis *Rhetianis* 4. hoc titulo insignita: *Herculeus labor, spreta præsertim inuidia, & contempto ex flagrantibus odiis periculo, dum Reipublicæ consulitur; publicæ vtilitati, & equestris ordinis dignitati à Casimiro* Zavadzki, *Gubernatore Pucensi, sub specie illustris doni consecratus.* Complexa L. I. II. III. & principium IV, vsque ad illa editionis Cosmopolitanæ p. 161. verba: *Id Gracchorum genti, ceterisque tribunitia potestate alios prægrauantibus.* Hic abruptum opus, nescio qua ex causa remansit, idque à reliquis editionibus hinc inde differre obseruaui. Frontispicio inserta est memorabilis illa parænesis: *O Patria si sapis, exitium Tuum non fato, sed moribus imputes.* Antea idem Zavadzkivs ediderat Diarium electionis Regis Michaelis, sub tit. *Gloria orbi, Sarmatico consensu monstrata, à DEO data, & Seren. Princ.* MICHAELI KORYBVT, *&c. Regi Orthodoxo, cum prima imperii spatia feliciter ingressus fuisset, exhibita Varsau. 1670. 4.* Actum Coronationis eiusdem Seren. Regis idiomate Polonico descriptum exhibet *Iohannes Albertus à Ianic* Ianicki, *Cracou.* 1670. f. de eius Genealogia, vid. supra §. IX. Amores qui in aula eius feruuere, tectis nominibus iisque ob anagrammatismos mire contortis, forte etiam quædam ingenio indulgens descripsit in Memoriis suis Petrus *Franciscus Prodez*, de Peragrem, Marchio d'Almachev, publicatis *Amstelod.* 1677. 12. 2. Volum. Quod obseruatum videmus Viro Nobiliss. Ioh. Burch. Menckenio *de commentariis Historicis, quos Galli MEMOIRES vocant*, n. LIII. (5) IOANNIS III. Regimen con-

(1) Et in germanicum sermonem e. a. translatæ.

(2) Infra §. L. allegatur *Anonymi* Autoris *Rerum M. Ducatu Lithuaniæ per tempus rebellionis Russicæ* (a. 1648.) *gestarum commentarius, Libris II. constans, & Elbingæ* 1655. *editus*, qui vtrum idem sit cum hoc præsenti non constat.

(3) Quam & Anonymus quidam versibus polonicis descripsit, & IV. partibus absoluit. *Cracou.* 1661. 4.

(4) Prodiit prima vice *Cracouiæ* 1660. f. Sed ista editio cuius duo exemplaria ad manus meas peruenerunt, primum modo bellum domesticum Cosaco-Tartarico Moscoviticum a. 1648. & 1649. gestum exhibet, licet in titulo Sueci quoque & Hungarici fiat mentio. Vidi alias eiusdem Autoris bellum Cosacicum posterius A. 1651. gestum, carmine polonico descriptum & impressum *Lesnæ* 4.

(5) Nonnulla ad Connubii eius historiam inseruientia suppeditabit, Vita Caroli V. Ducis Lotharingiæ, cui Serenissima Vidua postea nupsit, germanice in 12. edita. Plenius illa & maximam partem vera, sed immutatis anagrammate nominibus, & admistis passim delectationis causa excogitatis relationibus, sistitur in fabula Romanensi non ineleganti: Die Durchlauchtige Olorena (h. e. Leonora) quam ab Autore suo non perfectam, personatus Talander absoluit ac edidit.

Digitized by Google

concernunt DALERACI *Anecdota Poloniæ*, seu Memoriæ secretæ Regiminis IOHANNIS III. *Parif.* & *Amst. 1699.* duobus Tomis in 8. A gallico idiomate publicatæ; vbi tamen obseruandum, primum Tomum eundem plane esse cum *Memoriis* BEAVJEVSII, eodem sermone seorsim editis *Parif. 1698.* & *Amst.* recusis 1700. 12. vt notauit *Iac. Bernardus in Nou. Reip. Liter. A. 1699. T. 2. p. 633.* Quanquam alii αὐϑόπ]αι hic (quod obiter addimus) cum *Bernardo*, scriptore secus accuratissimo, non faciant. (1) Maiori apparatu Vitam & res gestas IOHANNIS SOBIESKI III. belgico sermone descripsit van der Linde/adiectisque monumentis aliis, publicauit tribus partibus, cum figuris. *Amst. 1685. 4.* Bellum IOANNIS Cosacicum delineauit Dn. *de la* CROIX, olim Legationis Gallicæ, in Aula Turcica, Secretarius, B in libro, cui tit. *Guerres des Turcs avec la Pologne, la Moscovie & la Hongrie, Haga C. 1689. 12.* De Expeditione eiusdem Regis Viennensi extat Relatio *Michaelis Ernesti* DLVGOSSI, sub tit. *Magni* IOANNIS III. *Augustum Viennense*, Veni, Vidi, Vici, *assertum* A. 1683. impr. typis monasterii *Oliuensis.* A. 1684. 4. Nec non *Vespasiani* à KOCHOVV KOCHOVVSKI *Commentarius belli aduersus Turcas ad Viennam & in Hungaria a. 1683. gesti, ductu & auspiciis* IOANNIS III. *Cracouiæ. 1684. 4.* Quæ post obitum IOANNIS, durante interregno, acta fuere, explicantur in BISARDIERII Historia scissionis seu diui- C sionis in Polonia factæ d. 27. Iun. 1697. (*Histoire de la Scission ou division arrivée en Pologne, au sujet de l' election d' un Roy*) *Lutet. 1699. 8.* edita. Eiusdem autem historia Comitiorum apud Polonos, (*Histoire des dietes de Pologne*) *ibid. 1697. 12.* edita, & *Amstel.* e. a. recusa, in morte Regis terminatur, nec quicquam de interregno refert. De aliis ad Regem hunc & Serenissimum eius Successorem pertinentibus infra dicendi locus recurret.

§. XX.

Scriptores, à Pistorio T. III. exhibiti, aliiq́;, qui specialia tantum Regum facta descripserunt, vt Sigismundi I.

Particularis historiæ scriptoribus iungimus nonnullos alios, qui singularia quorundam D Regum facta breuiter memoriæ mandarunt: In qua classe etiam locum teneant illi, qui Panegyricos sermones, lætitia & mœrore facundos, vtroque stylo consignarunt. Initium à SIGISMVNDO I. Rege facimus, (nam de prioribus Ducibus Regibusque pauca particularia monumenta occurrunt, inter quæ tamen locum merentur duæ M. *Georgii* WENDII, Rectoris in Gymnas. Thorun. Dissertationes, in quarum vna, Trium antiquissimorum Poloniæ Ducum LECHI II. LESCI II. & POPIELI II. fata finalia, partim historicis, partim moralibus discursibus interpolata, *Thorun.* 1699. 4; altera VENDÆ antiquissimæ Poloniæ Ducis fatum finale iisdem discursibus interpolatum A. M. DCIC. 4. sunt exhibita; (2) itemque BOLESLAVS CHROBRI, Rex Polonorum primus, carmine publice laudatus à *Dan.* SCHRADERO. Cos. postea Dantiscano. *Gedan.* 1662. 4. SIGISMVNDI autem peculiaria quædam facta referuntur in *Pistoriano Corpore*, eiusque Tomo III, vbi præter alia occurrunt, quæ passim etiam in Collectione, quæ *Guagnini* nomen fert, Tomo III. leguntur, nimirum.

(1. PISONIS, Legati Pontif. Epistola ad *Ioannem Coritium*, de Conflictu Polonorum & Lithuanorum cum Moschouitis, *fol.* 1. & ap. *Guagn.* pag. 515. (2. Epistola SIGISMVNDI R. P. ad LEONEM X. P. M. de victoria, contra Schismaticos Moschouios apud aras Alexandri M. parta A. 1514. d. 8. Sept. *fol. 5.* & apud *Guagnin.* p. 527. (3. ERASMI VITELLII, Episcopi Plocensis, Oratio, in Conuentu August. ad Cæsarem MAXIMILIANVM I. nomine SIGISMVNDI, habita coram omnibus S. R. I. Proceribus, A. 1518. f. 7. & ap. *Guagnin.* p. 513. quam orationem primum edidit, & *Erasmo Roterodamo* inscripsit *Iacobus* SPIEGEL, Selestadiensis, Imperialis Secretarius, *August. Vind. 1518. 8.* postea eam *Volumini I. Select. Oration. de Bello Turcico pag. 65.* inseruit *Nicol.* REVSNERVS, Consiliar. Saxonicus. (4. Victoria SIGISMVNDI contra Vayuodam Muldauiæ, Turcæ tributarium & subditum, &c. quæ à DEO data fuit mense Augusto 1531, excerpta ex ipsis Regis literis per *Ioh.* DANTISCVM, Episcop. Culmensem, Regisque Oratorem, f. 11. & ap. *Guagn.* p. 545. itemque apud *Schard. T. II. Rerum German. pag. 279.* (5. Fragmentum ex *Sigism.* de HERBERSTEIN de bello Poloni & Moschi, f. 13. quod extat in eius *Comment. Rerum Moscouit. p. 10-14. edit. Basil. 1571. f.* (6. *Mart.* CROMERI Oratio in funere SIGISMVNDI, f. 15. & ap. *Guagn.* p. 557. quæ præterea reperitur in *Cromeri Polonia*, f. 460. itemque in *Orat. funebr. Pontif. Regum &c.* p. 286; in quo funere eo tempore aliæ quoque Orationes habitæ fuerunt, ex

(1) Sub ficti huius BEAVJEV nomine latere DALERACVM (d' ALERAC) & has memorias anecdotorum eius partem primam quasi constituere, quippe quæ iter Autoris Parisiis Varsauiam versus prosequuntur, notat idem Dn. MENKENIVS l. c. n. 82. GRYPHIVS quoque l. c. p. 525. stilum ac rationem scribendi id arguere iudicat.

(2) Excusa est *Lipsiæ* a. 1702. 12. fabula Romanensis, sub tit. Die Polnische VENDA, sed res sub Augusto II. in Polonia gestæ sub istis inuolucris tractantur. Autor est Imperialis, quo sub nomine latet *Ioabimus* MEIER I. V. L. & in Pædagogio Electorali Göttingensi Professor,

Digitized by Google

ex quibus saltem allegare licet Orationem *Stanislai* ORICHOVII, *Rutheni*, quæ septimum locum tenet ap. *Pistor.* f. 33. & insuper ap. *Guagn.* A p. 613. & in *Orat. funebr. Pontif. Reg.* pag. 30. reperitur; (1) & aliam *Samuelis* MACIEIOVVSKI, Episc. Cracou. & Regni Pol. Vice-Cancellarii, quæ per *Stanisl.* HOBIVM, Secretarium illo tempore Regium conscripta, extat in *huius Operibus*, studio *Stanisl.* RESCII editis *Colon.* 1584. f. T. II. f. 462. Addimus vero memoratis scriptis, Relationem germanicam de ingressu SIGISMVNDI, Regis, in ciuitatem Gedanensem, & homagio ipsi præstito, *Cracou.* per *Hieron. Vietorem*, editam 1526. 4; nec non Hodœporicon seu itinerarium MATTHÆI CARDINALIS GVRCENSIS, Coadiutoris Salzburg. generalisque imperii locum tenentis, quæque in Conuentu MAXIMILIANI Imp. & Regum VLADISLAI, SIGISMVNDI ac LVDOVICI memoratu digna gesta sunt, per *Richardum* BARTHOLINVM, Perusinum, quæ *Viennæ* primum *Hieron. Vietor.* impressit 1515. 4. deinde T. II. *Script. Rerum Germ.* f. 321. seqq. inseruit *Marqu.* FREHERVS, vbi inter Orationes, Epistolas, Carminaque ibi inserta, etiam leguntur: *Ricardi* BARTHOLINI Carmen heroicum ad SIGISMVNDVM Sarmatiæ Regem, f. 334; *Io.* DANTISCI Sylua, seu poëma de profectione eiusdem Regis, post victoriam contra Moschos, in Vngariam, f. 336; *Gasparis Vrsini* VELII Epistola ad *Iohannem Thurzo*, Episcopum Vratislau. de Conuentu Posonien- C si, eodem stylo, f. 345; & Oratio BARTHOLINI, in eodem Conu. habita, f. 361. (2)

§. XXI.

Sigismundi Augusti.

SIGISMVNDVM I. in regimine excepit SIGISMVNDVS AVGVSTVS, SIGISMVNDI I. filius, & Iagellonicæ stirpis Rex vltimus, de quo multa notatu digna refert *Antonius Maria* GRATIANVS à Burgo S. Sepulchri, Episc. Amerinus, qui scripsit de Vita *Iohannis Francisci* COMMENDONI, Cardin. & Pontif. Legati, tempore SIGISMVNDI AVGVSTI & electionis HENRICI VALESII, Libros IV, *Parisiis* 1669, 4. post obitum Autoris editos, vbi Libr. 2. c. 15. agit de Russia, c. 16. de Podo- D lia, deque eius frequentandæ consilio Regi allato, c. 17. de Rege cupiente diuortium cum vxore facere, & per *Commendonum* dissuaso; Lib. III. de actione cum Rege & Polonis de fœdere; L. 4. c. 1. de SIGISMVNDI AVGVSTI morte, c. 3. de Consiliis eius, Regnum vni è Cæsaris filiis conciliandi, c. 6. de Competitoribus regni, c. 9. de comitiis habitis & HENRICO Rege creato; c. 12. de aduentu Regis & de coronatione & fuga eius. Vitam illam COMMENDONI ex latino in gallicum sermonem nitide quoque translatam debemus FLECHERIO, Episcopo Nemausensi, *Paris.* 1695. 12. excusam. Alias singularia SIGISMVNDI AVGVSTI exhibebunt ipsius SIGISMVNDI AVGVSTI Epistolæ, Legationes & Responsa, nuper e Museo *H. de Huyssen* edita à *Ioh. Burchardo* MENCKENIO *Lips.* 1703. 8. quibus etiam accesserunt STEPHANI BATORII, Poln. Regis, Epistolarum Decas & oratio ad Ordines Poloniæ, vt & opuscula duo alia ad electionem Regis SIGISMVNDI III. spectantia. Elegans est Panegyricus nuptiali Regis Pol. SIGISMVNDI AVGVSTI à *Stanislao* ORICHOVIO, *Roxalano*, olim conscriptus, quem cum alio eius Panegyrico, *Io. Christophoro*, Comiti TARNOVIO dicto, e tenebris in lucem produxit *Gabriel* IOANNITIVS, Regius Prof. *Cracou.* 1605. 4. Nec sicco prætereunda est pede oratio XII, *M. A.* MVRETI, X. Kalend. Febr. A. 1567. pro SIGISM. AVG. R. P. ad *Pium V*, Pontif. M. habita, in qua non pauca de Regni Pol. antiquitate atque amplitudine, & de rebus, quas multis abhinc seculis, Polonorum Reges, sine vlla propemodum intermissione gesserunt, vt & de ipsius SIG. AVG. pietate, animi magnitudine, fortitudine ac præstantia dicuntur. Extat in *Oratt. gratulator. in Electione Coron. &c. Pontificum &c. habitis à Legatis Viris ue suæ ætat. doctissimis p.* 419. seqq. & inter *Oratt.* MVRETI à *Iac. Thomasio* editas *vol.* I. *orat.* 14. p. 127. cuius orationis mentio reperitur *L. II. Epist. Pauli Sacrati p.* 84. Fragmentum de vita & obitu SIGISMVNDI AVGVSTI extat apud *Pistor.* T. III. f. 64. & *Guagnin.* T. III. p. 712, quod ex *Schardio* desumtum, reperitur *Germ. Rerum Script.* T. IV. p. 181. In *Pistoriano* Corpore sequitur *Io.* LASICII Historia de ingressu Polonorum in Valachiam, An. 1572. f. 67. & apud *Guagn.* p. 429. itemque *Leonh.* GORECII descriptio belli Iuoniæ, Palatini Valachiæ, quod is cum SELYMO, Turcarum Imperatore, gessit f. 75. & ap. *Guagn.* p. 451. quæ statim post SIGISMVNDI AVGVSTI obitum acciderunt. Vtrumque illud scriptum quod seorsim prodierat *Francof.* ap. *Andr. Wechelum* a. 1578. 8. germanice transtulit *Nicol.* Höniger von Tauber-Königshofen. & *Basil.* 1578. 4. publicauit. (3) In exsequiis eius non prætermitti debent duæ Orationes, quarum prima

(1) Vt & p. 74. inter orationes Cl. hominum vel honoris officiique caussa ad Principes, vel in funere de virtutibus eorum habitas, quæ in Academia Veneta prod. 1559. 4.

(2) Obitum SIGISMVNDI I. Oratione Panegyrica prosecutus est *Iacobus* PRILVSIVS, notante STARAVOLSCIO in Script. Pol. p. 81.

(3) Ad belli quod cum Moscis illi fuit historiam spectat: Beschreibung wie Polozko in Litthauen a. 1563. von den Moscowitern erobert und eingenommen. 4.

Stanislai HOSII, à *Stanislao Rescio* recitata, extat in Opp. HOSII T. II. f. 479. altera *Io. Demetrii* SVLICOVII, Archi-Ep. Leopol. t. t. A Secretarii Regii, in *Cromeri Polonia* f. 701. habetur. (1)

§. XXII.

Henrici Valesii. De ANDIVM DVCE in regnum Poloniæ allegendo, habetur Epistola *Io.* MONLVCII, Episc. Valentini, Regis Gall. Legati, ad Polon. Ordines, quæ vna cum *eiusdem* Defensione pro Andium Duce aduersus quorundam calumnias, & cum alia, aduersus huius ipsius defensionis calumnias *Zachariæ* FVRNESTERI Defensione, pro iusto & innocente tot millium animarum sanguine in Gallia effuso, prodiit *Lusiniani Pictonum*, excudente *Iuo Dorerio*, A. 1574. Habetur etiam cum aliis ad ea tempora spectantibus Tractatibus in *Collectione Tractatuum Pacis* Gallice ed. Amstel. 1700. fol. T. II. p. 337. Anno autem 1575. pro Ioh. Monlucio, Episc. & Comite Diensi, iterum exiit *Anonymi* Præscriptio aduersus libellum Zach. Furnesteri, quod scriptum in *Cat. Bibl. Thuan.* T. 1. p. 437. *Iacobo* CVIACIO tribuitur; Sed Furnesterus aduersus hanc Præscriptionem eodem adhuc anno nouam defensionem edidit. Ceterum orationes variæ, quæ tum temporis à *Io. Franc.* COMMENDONO, Cardinali, Apost. sedis per Germaniam & Poloniam de latere Legato, item ab Imperatoris & Electorum Legatis, & a *Io.* MONLVCIO, Episc. Valentiæ, in Comitiis Varsauiens. pro electione noui Regis habitæ fuere, excusæ sunt *Cracou.* 1573. 4. (2) Epistola ad Stanisl. Hosium Card. vna cum Actis Legationis de Regno, ad Henricum Pol. R. prodiit *Paris.* 1574. 4. *Caroli* CRASSI, Lingonum Episcopi, ad Legatos Polonorum oratio *Metis* habita, edita est 1573. 4. ZAMOSCII, Legati, oratio ad Henricum Valesium, item *Stanislai* KARNCOVII ad Henricum P. R. Panegyricus, cum *Vidi* FABRI, Domini a PIBRAC (*Guy* du FAVR vt constat ex PLACCII Theatr. Pseudon. n. 2149.) Responsione ad eundem, vt & HERBORTI, Legati Pol. Oratio, cum aliis Tractatibus *Paris.* 1573. & 1574. 4. prodierunt (3) Gallice hoc tempore in lucem emissi sunt Tract. seqq. *Discours de l'entré du Roy de Pologne à Orleans en Iuillet*, 1573. 8. *Les honneurs faits au Roy de Pologne en Allemagne & en Pologne*, *Paris.* 1574. 8. *Harangue publique de bienvenue au Roy Henry de Valois elu Roy de Pologne, prononcée par Stanisl.* CARNCOVIEN, *Euesque de Vladislauie; Reponse a la dite Harangue par Monsf. de* PIBRAC; *Discours de Iean* CHOISNYN *de tout ce qui s' est passé en la negotiation de l' election du Roy de Pologne*, *Paris.* 1574. 8. *Declaration des Polonois sur le retour du Roy en France*, *Paris.* 1574. 8. quæ scripta passim notantur in *Catal. Bibl. Thuan. T.* 1. p. 437. CARNCOVII ille Panegyricus, vt & *Anonymi* cuiusdam, qui se *Probum Galliæ ac Poloniæ amantem virum* vocat, Oratio, extant etiam in *Cromeri Polon.* f. 694. & 721. Latuit autem sub isto nomine *Io. Demetrius* SOLIKOVIVS, si extra dubium posita sunt quæ traduntur in PLACCII Theatr. Anon. n. 1126. a. *Steph.* B quoque FORCATVLVS *Poloniam felicem, regnante Henr. Valesio*, edidit *Parisiis* in 4. quo tit. Autor Panegyricum, quo Henricum, Calend. Ianuar. 1574. salutauerat Regem, insigniuit, qui & *Oratt. Gratulator. in Elect. Coronatione, Natiuit. Nupt. Triumphis &c. Pontificum, Impp. Regum, Principum, Hanou.* 1613. 8. editis, p. 447. insertus reperitur. De Comitiis 1573. habitis & Henrico Rege creato, itemque de aduentu Regis, & de coronatione, & fuga eius, egit supra laudatus *Ant. Mar.* GRATIANVS *L. IV. de vita Commendoni c. IX. & c. XII.* E. Tomo I. *Guagnini* & Tomo III. *Pistorii* huc referendum est Exemplar quarundam literarum super discessum HENRICI D III. itemque Senatus Polon. ad eundem Regem, incerto auctore. Continentur vero isto fasciculo. (1. Oratio DANTZÆ ad Senatum R. P. Cracouiæ congregatum habita, de Discessu Regis Henrici, apud *Guagn.* p. 160. & ap. *Pistor.* fol. 95. (2. Literæ Senatus R. P. ad Imper. Roman. ob discessum Henrici, ap. *Guagn.* p. 164. & ap. *Pistor.* f. 96. (3. HENRICI III. ad Senatores, Nobiles & Equites R. P. Epistola, ap. *Guagn.* p. 166. & ap. *Pistor.* f. 97. (4. Eiusd. Epist. ad Episc. Cuiauiensem ap. *Guagn.* p. 169. & ap. *Pistor.* fol. 98. (5. EIVSD. Ep. ad Palatinum Cracouiens. & Zberouium, Maresch. Curiæ, itemque ad Rev. D. Wolki, Vice-Cancell. ap. *Guagn.* p. 171. ap. *Pistor.* f. 98. (6. EIVSD. ad Dn. à Tienszin, Castell. Weinicens. ap. *Guagn.* p. 172. ap. *Pistor.* fol. 99. (7. EIVSD. ad D. Radl. *Wiel*, Du-

(1) *Matthæus* quoque PISCOROVIVS in hunc obitum funebrem Panegyrim scripsit, STARAVOLSC. in Elog. p. 47.

(2) Interregni huius historiam non imprudenter exhibet, modicus in 4. liber MSC. huius tituli: Interregni Poloniæ liber primus ad *Petrum* CZARCOVIVM Castellanum *Posnaniensem* scriptus. a. MDLXXIII. *Suientoslao Orclio* de BOZCIEVVICE Equite Polono Authore. Definit in missione Legatorum ad Ducem *ANDEGAVENSEM*, & in conclusione Autor se vocat *Swientoslaum* ORZELSKI, *Czarkowium* vero auunculum suum. Locus scriptionis nominatur *Thopola*, tempus autem ex adscripto XIX. Calend. Septemb. a. MDLXXIII. patet.

(3) Pr. etiam Oratio *Petri* VOLSCII Episc. PLOCENSIS, qua HENRICVM Cracouiam ingredientem omnium Regni ordinum nomine excepit, alleg. STARAVOLSC. in Elog. p. 22.

Digitized by Google

Ducem in Olira, Maresch. Curiæ Litu. ap. *Guagn.* p. 173. ap. *Pist.* f. 99. (8. Senatorum R. P. literæ ad S. M. R. cum quibus Cubicularius Mai. suæ Viennam, d. 20. Iunii 1574. missus, ap. *Guagn.* p. 174. ap. *Pist.* fol. 99. (9. Literarum exemplum à S. Cæs. M. Maximil. II. ad Senatores R. P. ap. *Guagn.* p. 176. ap. *Pist.* f. 100. (10. Literarum Exemplar ad Henricum Andegauens. à Senatu & Ordinibus R. P. ap. *Guagn.* p. 177. *Pist.* f. 101. Quæ scripta omnia, vti illo tempore seorsim primo edita sunt, ita præter illa, multo plura adhuc, partim in Gallia, partim alibi tunc comparuerunt. Illius generis sunt *Io.* BONEFONII, Aruerni Claromontani, ad Erricum Valesium, Lutetiam celebri pompa ingredientem, Panegyricus, carmine heroico, *Paris.* 1573. 4; *Steph.* THEVENETI de felici Regni Pol. successu Congratulatio, ad eundem Regem, stylo eodem *Paris.* 1573. 4; & *Roberti* de CHANOLLET Carmen, cui titulus: *Henrici P. R. nuper electi Triumphus, quo Lutetiæ exceptus est, ibid. eod.* Alia huius generis scripta habentur in Collectione diuersorum Tractatuum ad historiam Henrici III. R. Franc. & Polon. pertinentium, quæ gallice edita est *Colon.* i. e. *Amsteld.* 1693. 12. Vid. etiam quæ supra §. XXI. ex GRATIANI Vita Commendoni iam notauimus.

§. XXIII.

Stephani Batorei.

Ad STEPHANVM BATOREVM progredientibus nobis obueniunt primum Carmina in Regis Stephani in *Vilnam* ingressum, A. 1576. edita, quæ extant ap. *Chytræum* in *Saxonia f. 984. seqq.* vbi etiam *Eques Cathaphractus*, (M. D. Litv. stemma,) & *Aquila Polonica*, versibus artificiosis ornata, exhibentur. (1) Clades DANTISCANORVM, A. 1577. d. 17. April. à *Io.* LASICIO, Polono, descripta, in qua causæ belli à Seren. Rege contra Gedanenses suscepti referuntur, antea seorsim latine, *Posnan.* 1577. 4. deinde etiam germanice ex translatione *Leonhardi* THVRNEISSERI, 1578. 4. edita, extat latine ap. *Guagn.* T. I. p. 186. & ap. *Pist.* T. III. f. 104; vbi præterea reperitur Excusatio erga Germanos, ne offendantur, quod toties in clade Dantisc. mentio illorum fiat, *f.* 112; item *Ioachimi* BIELSCII Satyra in quendam Dantiscanum, qui leuibus ac ineptis suis germanicis rhythmis, multa nefaria de Rege & Regno Polon. scribere, & per Germaniam vbique spargere impudenter ausus est, A. 1577. f. 112: quo tempore etiam exierunt Commentarii de Tumultu Gedanensi, *Mariæburgi* 1577. 4. (2) Cum his tamen omnino iungenda sunt, quæ separatim prodierunt: *Declamtio vera, quibus de causis* ORDINES CIVITATIS GEDANENSIS *cum Seren. Principe ac Dn. D. Stephano R. P. &c. aduersariorum suorum impulsu, iam pridem, in eam, quæ nunc etiam durat, controuersiam pertracti sint; pro innocentiæ suæ rationibus & ipsius negotii circumstantiis palam demonstrandis, in lucem edita Gedani* 1577. 4. & eod. ann. germanice etiam translata, ibid. in 4; (3) vt &, quæ illam mox insecuta est, *Appendix declarationis* ORDINVM CIVIT. GEDAN. *de præsenti rerum statu, mense Aprili vulgatæ, Gedani M. Iulio* 1577. itidem in 4. excusa; Item Summarische Schrifft/ in welcher die Unschuld der Stadt Dantzig angezeiget wird/ Dantzig/ 1577. 4; nec non Eigentliche Beschreibung der Stadt Dantzig/ sampt dem zugehörenden Block-Hause die Weichsel-münde genannt/ und dessen Belägerung. 1577. 4. Exempla Literarum a Seren. Stephano P. R. Ciuitati Gedanensi datarum, post receptionem in gratiam, vna cum Iureiurando eiusd. Ciuitatis, edita *Varsau.* 1578. 4. De bello aduersus Moschos ad Equites Polonos oratio *Francisci* GOSLAV de NADARICE prodiit. *Posnan.* 1578. 4. Eiusdem Expeditionem adu. Magn. Moscouiæ Ducem, carmine elegiaco descripsit M. *Samuel* WOLFIVS, Silesius, Scholæ Leuartouiensis Rector, 1582. 4. (4) Moscouitici huius

d 2

(1) De initio regiminis STEPHANI Regis ad Ioh. Gaieroski surrogatum & Vice-Capitaneum Posnaniensem dissertatiunculam scripsit *Ioh.* LASICIVS quæ eius schediasmati de Diis Samogitarum iuncta est.

(2) *Lasicÿ* Clades DANTISCANORVM & BIELSCII satyra subiuncta quoque est *Leonh.* GORECII descriptioni belli IVONIÆ. Forte autem per rythmos illos Dantiscani intelligit, carmen quod *Nicolao* ab VNGERN, & *Georgio* FARENSBEKEN præcipuis GEDANENSIVM Ducibus dedicatum, a. 1577. in 4. hoc titulo pr. Historia und Beschreibung der Polnischen Belagerung vor Dantzig/nebenst der Niederlage der Polen vor der Weichselmündel.

(3) Iniquum in insontem ciuitatem est, omnemque in eius magistratum culpam deuoluere conatur, vix dimidium plagulæ excedens scriptum: Gründliche und warhafftige Ursachen des Bathorischen Krieges vor Dantzig A. 1577. 4.

(4) Illustrant præterea eam (1. Neue Zeitung von der Victorie vor der Stadt Wenden in Liefland wider die Moscowiter erhalten. *Gedan.* e. a. 4. (2. R. STEPHANI epistola historiam susceptæ à se aduersus Moschum expeditionis, & expugnatæ ciuitatis & arcis Polozko recitans, ad ordines regni Poloniæ scripta. 1579. 4. (3. Zeitung wie der König in Polen die Vestung Polozko von den Moscowitern wiederum eingenommen/ a. 1579. 4. (4. Zeitung wie der König von Polen nach eroberter Vestung Vielischa/ ferner dem Moscowiter ins Land gerücket/ endlich auch die Stadt und Schloß

Digitized by Google

huius belli confectum negotium pacemque A. 1582. d. 15. Ianuar. ad *Zapolsciam* factam, Regi quoque gratulati sunt: *Iac.* GORSCIVS A I. V. D. Archi-Diaconus Gnesnensis, Canonicus & Archipresbyter Cracouiensis, nec non Vniuersitatis Professor & Pro-Cancellarius, in quatuor orationibus, quæ cum adiecta oratione quinta ad *Io.* ZAMOSCIVM, Cancellarium regni, *Cracou.* 1582. editæ sunt, de quibus vid. *Aut. Exerc. Chwalkouio* oppos. p. 16; Item *Georgius* LATALSKI, oratione panegyrica *Tigur.* A. 1582. 4. nec non *Christoph.* WARSEVVICIVS, R. P. Orator seu Legatus, in Panegyrico, qui primum locum tenet ap. *Guagn.* T. I. p. I. & antea seorsim excusus est *Magd.* 1582. 4. (1) Idem WARSEVICIVS, postea quoque orationem funebrem edidit in obitu Regis, *Basil.* 1588. 4. impressam, & *Cromeri Poloniæ* f. 838. vt & *Oratt. Funebr. Pontif. Imp. Regum, Principum &c. Hanou.* 1613. in 8. editis, insertam, p. 425. addito Regis Epitaphio, B *Ioan. de* SAMOSCIO auctore. (2) Ceterum de subita & inopinata huius Regis fortissimi morte, (quæ contigit *Grodnæ* Litu. mens. Decemb. 1586.) varia variorum extitere iudicia, plerisque in Medicos culpam transferentibus. Hinc factum, vt iussu & voluntate Dn. *Alberti* RADZIVILI, Ducis in Olika & Niescevvicz, Magnique Duc. Litu. supremi Maresch. &c. *D. Stephani I. Pol. Reg. Sanitas, Vita medica, Ægritudo, Mors, a Simone* SIMONIO, Lucensi, M. D. atque intimo Mai. illius Medico, exposita scriptoque comprehensa prodierit *Nyssæ*, typis *Andr. Reinhecke-* C *lii* A. 1587. 4. Hunc libellum insecuta est in Comitiis general. Varsauiæ proxime celebratis, Epistola cuiusdam *Georgii* CHIAKOR, Vngari, Scribæ; vel potius vt se ipsum vocat, Secretarii Regii, de Obitu & Morbo Stephani, adiecto eiusd. Epist. Examine, Auctore *Anonymo*, quo vtroque scripto longe alia ægritudinis Regiæ idea & curationis ratio exponitur, ac quidem a Simonio fuit descripta. Mox quoque *Nicolaus* BVCCELLA, *Patauinus*, olim Stephani, postea Sigism. III. Archiater, ediderat Refutationem scripti *Simonis* SIMONII, cui tit. *D. Stephani I. P. R. &c. Sanitas, vita medica, ægritudo, mors, Cracou.* typis *Alexii Rodecii* (Sociniani) 1588. 4. ad quam *Simon* SIMONIVS iterum Responsum edidit. BVCCELLA vero Confutationem etiam illius responsi publicauit ib. 1588. 4. Præterea ad memoratam Epistolam *Georgii* CHIAKOR, eiusque Examen, Responsum pro Simonio vulgauit *Amadeus* CVRTIVS, Italus, Medicus Ticinensis, Anno 1587. 4. vbi Lectorem à Simonio sperare iubet Censuram curationum medicarum duo de triginta, à *Nicol.* BVCCELLA, in Polonia empirice institutarum; itemque Dialogos duos, quibus & Buccellæ Conscientiam; & F. V. V. i. e. *Francisci Veselini Vngari*, (qui *Ferenz* vulgo nominabatur, atque cum Buccella Chirurgo, assidue morituro Regi adfuerat) Magnificentiam, Simonius sit ostensurus. Quæ tamen scripta, an lucem vnquam adspexerint publicam, nobis non liquet. Sed tantum monemus sub *Georgii* CHIACOR larua delituisse *Nicolaum* BVCCELLAM, vt *Amadeus* CVRTIVS in Responso suo prodit, BVCCELLA ipso in confutatione huius responsi non admodum repugnante. Ast *Amadei* etiam CVRTII nomen fictum est, a *Simone* SIMONIO qui istam laruam sibi induit, quam detraxit BVCCELLA edita *Cracouiæ* 1588. 4. *Confutatione Responsi* Simonis SIMONII Lucensis *ad epistolam* Georgii CHIAKOR, *Secretarii Vngari de morte* STEPHANI I. Regis, *nec non ad eiusdem epistolæ examen, sub Amadæi* CVRTII Ticinensis *ficto nomine editi.* (3) De priori conferatur Cl. PLACCIVS in Theatro Pseudon. n. 623. de posteriori idem l. c. n. 769. Antequam progrediamur, paucis facienda est mentio ANNÆ IAGELLONIÆ Reginæ, de qua Cl. BAILE in Respons. ad literas cuiusdam Prouincialis gal-

Vielikiluka erobert. 1580. 4. (5. Historia rerum à Poloniæ Rege in Moscouia anno superiori (1580) fortiter & feliciter gestarum, addita ex literis *Constantinopoli* 1581. 14. Ianuar. scriptis narratione de bello Persico, quod à Turcis in Media geritur &c. 1581. 4. (6. Conditiones pacis à Magno Moscouiæ Duce petitæ, & Rege Poloniæ concessæ. *Magdeb.* 1582. 4. conf. p. 27.

(1) Prodiit insuper WARSEVICII Oratio ad STEPHANVM Regem, *qua cum* IOHANNE *Magno Moscorum Duce d. 15. Ianuar. ad Zapolsciam confectam pacem gratulatus est, Thoruniæ 1582. 4.* Præter nominatos gratulatus Regi hos successus est *Andreas* PATRICIVS *Nidecus* Præpositus *Varsauiensis* cuius gratulatio II. (primam non vidimus) pro Clero Varsauiensi, ad Regem post victoriam Velcolucensem Moscouitis ex Varsauiam aduentantem. pr. *Varsau. 1581. 4.*

(2) Pariter *Martinus* SCHWARTZBACH, Ludimod. *Illauiensis* edidit *carmen lugubre in obitum* R. STEPHANI, quod inscriptum est Magistratui *Thorunienst, Mariæburgensi,* & *Graudentinensi, Dantisc. 1587. 4. Christoph.* WARSEVICII Nob. *Poloni,* & *Christoph.* STVRTZII Nob. *Liuoni* ac I. V. D. orationes *de vita, rebus gestis, & obitu* STEPHANI iunctim editæ sunt *Rostoch. 1627. 4.* Nouissime vitam incluti huius Regis, Specimini Hungariæ suæ literatæ inseruit *Dau.* CZWITTINGERVS.

(3) Simonis iterum causam suam egit editis *Scopis contra Nicolaum* BVCCELLAM. *Olomuthy, 1589. 4.*

Digitized by Google

gallice editas T.II. c. 3. agit. Eiusdem elogium affert *Hilarion* de CVSTA in libro gall. de fœminis illustribus p. 21. seq. Laudationem eius funebrem scripsit *Matthaeus Piscoreuius* Cracou. 1597. 4.

§. XXIV.

Sigismundi III. De electione SIGISMVNDI III. extant *Ordinum Regni Pol. nonnullorumque eius Magistratuum ad diuersos Principes Christianos, Legationes, Epistolæ, Responsa, eorundem Ordinum mandato edita Cracou. ex officina Lazari* 1587. 4; & prolixe recensita in *Biblioth. Antiqua. Ienæ.* 1705. 4. edita, p. 225. itemque *Scripta inter Archi-Duc. Maximilianum & Ordines regni Cracou. congregatos posteriora, ibid.* eod. in 4. euulgata; quo referri etiam debent: Relatio Germanica eorum, quæ inter Magnum Cancellarium, Regemque Maximilianum gesta sunt, ex *Abrahami* SCHALBII, Regii Archiatri, literis excerpta, & *Magdeb.* edita 1588. in 4; (1) item, *Henr.* RÆTELN Narratio germanica eorum, quæ ab A. 1584. in regnis septentrionalibus, Polonia, Liuonia, Moscouia & Suecia acciderunt, *Gorlicij* 1591. 4; nec non memorabiles aliquot euentus anni 1595. quibus accesserunt Epistolæ duæ ad Sigism. III, vna CLEMENTIS VIII. Pont. Rom. altera *Cham* KAZIKIEREY, Tartarorum Czarii, excus. A. 1596. 8. Habentur etiam orationes variorum Autorum, quæ in Comitiis general. 1595. d. 22. Februar. celebratis, ad Sigismundum III. cum ab exteris, tum ab indigenis, dictæ fuere, quæ reperiuntur ap. *Reusnerum*, Vol. III. *Select. Oratt. de Bello Turc. ed. Lips.* 1596. 4. *Part. alter. p. 1. seqq.* post quas statim sequitur *à pag. 79. vsq. ad p. 88.* de Transitu Tartarorum, per Pocutiam, A. 1594. Epistola *Ioannis de* ZAMOSCIO, ad D. Cynthium, Cardin. Aldebrandinum missa. Pro felici Eius ex Suecia reditu, singularem orationem edidit *Petrus* LILIAS, S. Theol. D. & Canonicus Posnaniensis, *Posnan.* 1597. 4. Ingressum Eius in Ciuitatem Gedanensem A. 1623. d. 1. Iulii factum, descripsit germanice *Petrus* WITZKE, *Dantisci* 1623. 4. (2) Vti in aduentum Eius in vrbem *Thoruniensem*, oratio quoque prodiit *Thorun.* 1587. 4. Vitam & obitum ANNÆ AVSTRIACÆ, prioris Sigismundi III. Coniugis, exposuit *Fabianus* QVADRANTINVS, Pruthenus, in Speculo pietatis, *Brunsberg.* 1605. 4. quemadmodum, cum eidem Monarchæ Seren. Princeps CONSTANTIA, Archid. Austriæ, matrimonio iungeretur, panegyricam orationem ad MARIAM, Sereniss. Matrem, scripsit *Laurent.* SVSLYGA, *Cracou.* 1605. 4. In quibus sponsalibus præterea oratio Græcii habita, à *Ioh.* DECKERIO S. I. Vniuersitatis Cancellario, prodiit *Cracou.* 1605. 4. (3) Augustæ Heroidi, ANNÆ, IOHANNIS III. Suecorum Regis, filiæ, SIGISMVNDI III. R. P. Sorori, ad littus Dantiscanum, IV. Id. Oct. ex Suecia appellenti, Carmine applaudit *Io.* RYBINIVS, Polonus, *Dant.* 1591. 4. De eiusdem Serenissimæ Principis exequiis, *Thorunij Boruss.* d. XVI. Iul. 1636. celebratis exstat relatio *ibid. in* 4. excusa, vna cum monumento sepulchrali quod VLADISLAVS IV. Amitæ erigi fecit. Quo tempore simul carmina quædam publicata sunt, à Docentibus in Gymnasio Thoruniensi, *ib. f.* nec non Panegyricus, autore *Mart.* OPITIO *ib.* 1636. *f.* Ad media regiminis Eius tempora spectat Salutatio gratulatoria, nomine *Capituli* VARSAVIENSIS facta, cum capto Smolensko, Varsauiam rediret A. 1611. auctore LVBIENSKIO, quæ in eius *Opp. fol.* 465. legitur. Extant quoque *Collegij* DVACENSIS Encomia Sigismundi III. *Duaci* 1628. 4. In memoratis LVBIENSKII Opp. habentur duæ laudationes funebres, quarum *prima* scripta, f. 499. *altera* recitata, quæ & in *Manipulo orationum ab eruditis Polonis habitarum Romæ* 1639. 4. edito, p. 1. & seq. habetur f. 488. reperitur. (4) Similiter in obitu Sigismundi, (qui *quadragesimus quartus* Rex 44. annos regno impendit) extant: 1) *Simonis* STARAVOLSCII Oratio, *Antuerp.* ex officina *Plant. Balth. Moreti*, 1632. *fol.* 2) *Ioh.* HEIDENSTEINII SOLLESCII Oratio excusa *Louanij*, 1633. *f.* 3) *Io.* MOCHINGERI, Pastor. ad D. Cathar. & Professoris quondam de Athenæo hoc optime meriti, Luctus seu Planctus Senatus Populique GEDANENSIS, oratione in Gymnasii patrii Auditorio maximo A. 1632. d. 25. Maii habita, descriptus, & cum alia *eiusd.* orat. panegyrica, super Electione VLADISLAI SIGISMVNDI, A. 1632. *d.* 10. *Dec.* dicta, simul excusus *Dantisci* 1633. *f.* 4) Collegii CRACOVIENSIS S. I. Lachrymæ vectigales, magnis manibus Magni Sigismundi III. inter parentalia sacra persolutæ, *Cracouiæ* 1633. *fol.* 5) *Io.* LIPSKI Referendarii Regni Abb. Wachocensis, Præpositi Cracouiensis, Regentis maioris. Cancellariæ Regni oratio funebris S. GISMVNDO III. & CONSTANTIÆ Reginæ scripta, *Cracou.* 1633. 4. quæ & inuenit, in *cit. Manip. Orationum.* (5)

(1) Coronationem eius carmen Heroico prosecutus est *Dan.* HERMANNVS Prussus. *Cracou.* 1588. 4.
(2) Primum vero in istum vrbem aduentum carmine elegiaco celebrauit *Matthæus* STRATTMANNVS Dantiscanus, excusum ib. 1587. 4.
(3) Nuptiis iis lina epithalamia dicauit *Andr.* LOEÆCHIVS Scotus. *Cracou.* 1605. 4.
(4) Vtraque seorsim prodiit *Cracou.* 1633. prior in f. posterior in 4.
(5) Add. M. *Ioh.* CINERSKI, *Rachtamouii* mnemosynon victuræ gloriæ, & immortalitati, ex immortalibus virtutibus SIGISMVNDI III. concinnatum. *Cracou.* 1633. 4. de

§. XXV.

Vladislai IV. Ad Inaugurationem VLADISLAI IV. spectant: (1. *Simonis* STARAVOLSCII Panegyricus Serenis. Principi Vladisl. omnium votis acclamato Polonorum Regi &c. consecratus, *Antu.* 1633. f. (2. Collegii CRACOV. S. I. Tropæum regale, Regi Vladislao, inaugurationis die dicatum, ibid. 1633. f. cuius autorem *Paulum* KVHN prodit ALEGAMBIVS in Biblioth. p. 367. & ex eo repetitur in B. PLACCII Theatr. Pseudon. 745. (3. *Bart.* PAPROCII, Poloni, Pharus Sarmatica Europæo Trioni Augustis ignibus radians 1633. f. (4. *Petri* POTOCII ad inuictiss. Princ. Vladislaum Pol. & Suec. Regem orat. gratulatoria, *Antu.* 1633. f. (5. *Henrici* à BOMELN sacrum deuotæ mentis, Honori Vladislai Sigismundi &c. peractum Athenis *Bregelanis*, mense Febr. 1633. impr. *Dantisci* fol. Ioh. ZERCOVVSKI Laurea Academica oblata carmine lyrico. *Vilnæ* 1633. qui ex *Alegambio* & *Sotuello* detegitur esse *Andr.* ROSCIOALD Iesuita Prutenus, apud PLACCIVM de Pseudon. n. 2926. (6. Gratulatio *Ioh.* BEHM, Aulæ Elector. Brand. in Prussia à Concionibus, *Regiom.* f. (1.) (7. Descriptio germanica inaugurationis & homagii *Gedani* facti A. 1634. f. (8. SENATVS DANTISC. Oratio ad ingressum Regis in Ciuitatem, circa solstitium hybernum An. 1634. ab HENRICO FREDERO, tum temp. Synd. postea Præcos. habita, atque ab eod. edita, & *Iacobo Zadzik*, Episcopo Culmensi, & Pomesan. Supremo R. P. Cancell. inscripta 1634. f. Eiusd. Magn. Senatus nomine, Orat. Panegyricam habuit *Io.* MOCHINGERVS, vt præced. paragrapho dictum. (9. Carmen Panegyricum Vladislao IV. Pol. ac Suec. R. sub auspicat. ad Ciuitatem Dantisc. ingressum, consecratum à *Georgio* PREVTTEN, Patritio Dantisc. f. (10. VLADISLAO IV. Pol. & Sueciæ Rege, primum post felicem coronationem d. 19. Dec. 1634. vrbē ingrediente, Senatus populique Dantiscani votiua acclamatio carmino heroico concepta. Ged. f. (11. Eiusdem Serenissimi Regis in vrbem Thoruniensem ingressus, descriptus *Thorun.* 1635. f. (12. *Rotgeri* zum Bergen/ Regis Secretarii, Carmen de Eius in vrbem Regiomontanam ingressu, Anno 1636. in 4. Victoriam de Turcis (2) elogio prosecutum Collegium CRACOVIENSE, cuius prostant Immortales gratiæ Seren. Vladislao IV. redditæ, quod in Amurathem, Turcam moueret, 1634; itemque Arcus pacis nouo sine sanguine triumphatori Vladisl. IV, ab expeditione bellica in Amurathem Turcam suscepta, auspicato & feliciter reduci, 1635. quod vtrumque scriptum eundem Kuhnium autorem habet. Restitutam à Suecis Poloniæ per nouas inducias hactenus possessam sibi Borussiæ partem, celebrarunt 1.) SENATVS GEDANENSIS, cuius auspiciis prodiit Supplicatio Vrbis Gedanensis, in honorem DEI O. M. & memoriam Vladislai IV. pro conseruata Borussia & pace restituta, in panegyri, Oratione explicata d. 27. Sept. 1635. à *Io.* MOCHINGERO, Gymnasii Rhetore, *Dantisci*, *1635. f.* qui eodem A. etiam edidit Gratiarum Actionem pro conseruata Borussia. f. (2. Academia REGIOMONTANA, cuius nomine Panegyricus sub auspicium a. 1635. publice dictus est à *Valent.* THILONE, Eloqu. P. P. cum Rex Borussiæ fines auspicato ingressus esset *Regiom.* A. 1635. f. (3. *Henr.*

pompa exsequiarum Regiarum exstat relatio germanica *Cracou.* 1633. 4. necnon alia, quæ præter illam coronationem quoque noui Regis describit. 4.

(1) His inseri possunt: (1. *Petri* GĘBICKI Decani Cracouiensis salutatio VLADISLAI IV. quo die ingressus ad capessendum diadema regni Poloniæ, nomine capituli Cracouiensis habita. *Cracou.* 1633. 4. (2. Carmen Heroicum, quo sub tit. Applausus Musarum cum Phoebo occurrentiū, Nobilitas Scholæ Dialecticæ *Nowodworscianæ* Regiā dignitatem gratulata est. (3. M. *Iac.* VITELLII Eloq. Prof. Tyliciani Augusta Regni felicitas in inauguratione VLADISLAI IV. Oratione Panegyrica expressa. ib. 1633. 4. (4. Eiusd. Epinicion eidem inaugurationi stylo poetico dicatum. *Ib.* e. a. 4. (5. Ei. Poloni Panegyricus Honori eiusdem Regis, electi Magni Moscouiæ Ducis dicatus. e. a. 4. (6. *Dau. Alb.* GRYMZA applausum auspicatissimæ coronationi VLADISLAI IV. carminice scriptum dicauit. *ib.* e. a 4 (7. M. *Danielis* OTRĘBVSZ in Academia Cracouiensi Scholarum Novvodvvorscianarum Professoris Panegyricus ad *Vladislaum* IV. in primo ad regnum Poloniæ ingressu. *ib.* e. a. 4. (8. *Adami* NICORI Philos. Baccal. Collegii Pragensis S. I. Panegyricus triumphus solennis inaugurationis VLADISLAI &c. ib. e. a. 4. *Ioh.* KARVTMANN, Acad. Cracou. Studiosi Vates Polonia nouo Reguli Imperio VLADISLAI IV. carmine Alcaico adumbrata. *ib.* e. a. 4. (10. *Ioh.* SCHLICHTINCK *de* BVKOVVIEC Iudicis terrestris Wschouiensis, & ad comitia coronationis, & Palatinatu Posnaniensi nuntii terrestris, acclamatio panegyrica super coronatione VLADISLAI IV. nomine ordinis equestris euangelici oblata. e. a. f. & 4. 11) Gratulatio Inaugurationis in Regem Poloniæ, VLADISLAO IV. à Principe quodam, bonarum artium & eloquentiæ studioso contexta, & Parenti suo post reditum in Volhyniam ab electione vere libera oblata. 1632. 4. 12.) *Martini* SIEMECK, in Academia Cracouiensi studiosi Novvodvorsciani Bona auspicia VLADISLAI in gratiam Reipubl. anno coronationis collecta. Cracou. 1633. 4.

(2) de qua relatio vernacula pr. *Gedani* 1634. 4.

Digitized by Google

Idem Thilo nomine Academiæ *æternum honoris monumentum post pacem undiq; suis partam illi* erexit, a. 1636, f. 3.) *Rotgerus* zum A Bergen *Rigensis*, Tripudiare Oratorium, in triumphalem Vladislai adventum *Regiom.* 1636. f. (1) 4.) *Henr.* à Bömeln, Borussus, qui *Franek.* 1636. f. edidit Borussiam liberatam lenitate inclyti indomitarum gentium Victoris Vladislai IV. Sarmatis creati, Suecis nati Regis. Habetur *Eiusdem* Panegyricus, in laudem Magni Polonorum ac Suecorum Regis, Vladislai IV. Victoris ac Triumphatoris semper Augusti, scriptus sub initium anni 1635. *fol.* (2) Alias extant *Io.* Ryvvocki, *Pruteni*, S. I. Panegyrici XI. in Vladisl. IV. *Vilnæ*, 1636. fol. & *Andreæ* Scato Porta B honoris, quam Seren. Vladislao IV. &c. Magno in sua Prussia hospiti, erexit & obtulit *Gedani*, 1646. f. Ad famam semper prosperam Vladislai IV. orationem A. 1648. d. 7. Iulii dixit *Ioh.* Mochingervs *Gedani*, editam *ibidem* in fol. Ante dictus *Io.* Ryvvocki, in nuptiis VLADISLAI IV. & CÆCIL. RENATÆ Austriacæ, Ferdinandi II. Imp. filiæ, *Varsauiæ d. 6. Sept.* 1637. celebratis, Iconem votorum vulgauit *Vilnæ* 1637. f. (3) quarum nuptiarum felicitati eodem tempore Panegyricum dicauit *Mart.* Opitivs *Gedani* 4; ut & *Rotg.* zum Bergen/ *Liuonus*, S. R. M. Secret. cuius Debita Gratulatio prodiit *Dant.* 1637. f. & Musæ *Regiomontanæ* interprete *Val.* Thilone, cuius Panegyricus pr. Regiom. 1637. f. *Ioh.* a Lipe Lipske orationes duæ coram Ferdinando Imperatore & Cæcilia Renata habitæ, pr. Cracou. 1637. 4. conf. §. XXX. in fine. (4) M. *Ioh. Nicol.* Kiszka de Ciechanovviec, Castellanus Trocensis Volcouiensis &c. Capitaneus, supremi in M. D. Lithuan. Tribunalitii iudicii Mareschallus, *Reginæ huic Sarmatici Regni fasces & diadema prehendenti*, gratulatus est sermone latino, sub tit. *Triumphalis socii* vulgato. *Vilnæ* 1637.

(1) Add. Gratiarum actio VLADISLAO Pacifico &c. cum pro summis ab ineunte ætate in Patriam meritis, tum pro recuperatis per pacis compositionem Prussiæ partibus, scripta nomine consulum, Magistratus, totiusque communitatis Regii montis cum eandem feliciter reuiseret, *Regiom.* 1636. f. M. *Ioh.* Cynerski dissertatio publica, qua Prussiam recuperatam in Academia Cracouiensi celebrauit. *Cracou.* 1635. 4. & M. *Balth.* Voidii gaudium Elbingense Irenico-Eucharisticum, seu concio sub aduentum Regium Elbingæ habita. *Elbing.* 1634. 4.

(2) Non minor gratulationum votorumque seges prouenit, ob bellum contra Moscos feliciter compositum. Ex quibus mihi innotuit 1) Relationes aliquot germanicæ de victoria contra Moscos, ad Smolenskium. 1633. 4. 2) M. *Ioh.* Cinerski *Ruchtamouii*, Coll. minor. Ord. eloquentiæ Prof. clemens Victoria VLADISLAI IV. pro felicissimis successibus, & recepto Seueriæ Ducatu celebrata. *Cracou.* 1634. 4. 3) *Ei.* Panegyricus sub tit. debiti Pietatis. *ib.* e. a. 4. 4.) Ei. felix omen Vladislao IV. dum recuperato ab obsidione Smolensko, contra Moschos exercitum promoueret, carm. alcaico. *ib.* e. a. 5) *M. Mart.* Michovii *Pilsnensis* votum, VLADISLAO IV. dum anniuersaria electionis die solennes apprecationes pro belli Moscouitici successu Academia Cracouiensis faceret, concinnatum ligato sermone. *ib.* 1633. 4. 6.) M. *Ioh.* Otrebosz, Collegæ minoris Classium Nouodvvorscianarum oratio gratulatoria in felicem ex Moscouia reditum VLADISLAI. *ib.* 1634. 4. 7) *Stanislai* Nieviarovvski Studios. Philos. & eloq. in Academia Cracouiensis, corona obsidionalis Vladislao IV. ab ordinibus seruatæ Smolensciæ delata. *ib.* e. a. 4. 8) Christoph. *Baldouini* de Tenczyn Ossolinski corona ciuica ob Ciues a Moscho seruatos VLADISLAO IV. in declamatione publica oblata. *ib.* e. a. 4. 9) *Stanislai Floriani* Obryvski, Philosoph. auditor in Academia S. I. *Vilnensi*, panegyricus totius Academiæ nomine VLADISLAO IV. Vilnam vrbem debellatis hostibus, recuperatis prouinciis, pace constituta ingredienti 1634. dedicatus. *Viln.* f. Allegatur etiam inf. §. 30. ex manipulo oratt. Romæ a. 1639. publicato. 10.) *Iacobi* Olszevvski S. I. Theol. D. & Academiæ Vilnensis Pro-Cancell. Ecclesiæ parochialis Vilnensis concionatoris ordinarii, duæ conciones Polonicæ *ib.* 1634. habitæ, ac publicatæ, in celebrationem victoriæ ad Smolenskum obtentæ. 11.) *Ioh.* Lesnivvolski *de* Obory S. R. M. aulici, Studiosi in Acad. Cracouiensi, manubiæ triumphales VLADISLAO ob pacatam Moscouiam & receptum Seueriæ ducatum consecratæ. *Cracou.* e. a. 4. 12) *Laur.* Gnatovvski oratio panegyrica pro felici Regis in Moscouiam expeditione. *ib.* 1633. 4. 13) M. *Laur.* Smieszkovvie Med. D. & Professoris Cracouiensis Xenium votiuum VLADISLAO Moschorum perduellium vindici sub exordium a. 1633. 4. 14.) M. *Iac.* Vitellii Eloqu. Professoris Tyliciani Cracouiæ &c. oblatio ob exemptam virtute VLADISLAI ab obsidione Smolenscum &c. in Academia Cracouiensi habita. *Cracou.* 1633. 4.

(3) Et a. 1639. Monumentum gratæ testificationis. VLADISLAO nomine Academiæ Vilnensis S. I. in memoriam beneficii nuper sibi exhibiti erexit, *Idem.* Vilnæ f.

(4) Nuptias regias C epigrammatibus hexastichis coluit *Frider.* Zamelivs. *Elbing.* 1637. 4.

Digitized by Google

1637. f. In huius prioris Coniugis funere Oratio habita est ab Illustr. & Reu. D. *Andr.* Lesczinski, Episc. Caminiecensi, & R. P. M. A Cancellario, *Cracou.* 1644. 20. Iunii; qualis oratio etiam Polonice legitur in *Oratore Politico*, a *Casimiro Ioh.* Woysznarovvitio, lingua Polonica *Cracou.* 1648. fol. edito, *part.* 3. fol. 1. Academia S. I. Vilnensis funus Regium XXII. inscriptionibus comitata est, quæ sub titulo *primarum lachrymarum Vilnæ* 1644. prodiere, & *Georgio* Ossolinski P. Cancellario sunt dedicatæ. Sic quoque interitum Seren. Principis filii, SIGISMVNDI CASIMIRI, ex CÆCILIA RENATA prognati, Oratione parentali deplorauit *Sim. Stanisl.* Makovvski, Acad. Cracou. Prof. *Cracou.* 1647. f. In idem funus extant *Ioh.* Kvviatkievvicz, Poloni, *Vmbræ minores*, B Carmine *Calisſ.* f. expressæ. Expeditio Legatorum in Gallias ad desponsandam LVDOVICAM MARIAM GONZAGAM Vladislao IV. auctore *Andr.* Kanone, *Roxolano*, è Pol. S. I. carmine heroico prodiit *Cracou.* 1646. f. Huius Reginæ, adhuc sponsæ, Iter ex Gallia in Poloniam susceptum, itemque Reditum Dominæ de Gvebrian, descripsit *Ioh.* Labovrevr, Gallice *Parisſ.* 1648. 4. editum, vbi adiectus est prolixus Tractatus de Regno & Regimine Poloniæ. Eiusd. ingressum in Dantiscanam vrbem, reditumque in Varsauiam, Germanice delineauit *Ad. Iac.* Martini, *Ged.* 1646. 4. cui insertum est Nu- C ptiale Hosianna, ore *Iuuentutis Dantiscanæ*, die Constantiæ sacro, prolatum, auctore *Iac.* Zetzkio, t. t. Conrect. Schol. Marianæ, ex latino sermone in germ. translatum. Eundem ingressum, præcipue vero magnificum Portæ Arcuumque Triumphalium Theama, Carmine heroico delineauit *Daniel* Aschenborn, L. S. *Dant.* 1646. f. Discessum vero Seren. Reginæ ex hac Ciuitate, simili carminis genere decorauit *And.* Bythnervs, P. L. Cæs. & Rector. fol. qui ingressum eius variis numerorum modis sub titulo *triumphi panegyrico-gratulatorii* in f. editis celebrauerat. Sic quoque Ingressus huius Reginæ in Basilicam Oliuensem, excipiente Reginalem Maiest. D. *Alexandro a* Bavtzendorf Kesovvski, eius loci Abbate, adiectus est *Alexandri XII.* memorato Alexandro Abbati oblatis à *Gerh.* Nedatsio, Benedictino, *Dant.* 1646. 4. Easdem nuptias celebrauere: 1) *Ioh. Pet.* Titivs, Vir celeberr. cuius carmen gratulatorium *Gedani* 4. prodiit. 2) *Ioh.* Iansonivs, Parochus Sobkouiensis, Oratione, cui tit. *Seculum Aureum. Dantisci* 1646. fol. 3) Collegium Vilnense, sub tit. *Poloniæ pacificæ*, *Vilnæ* 1646. f. 4.) M. *Florianus* Lepiecki Phil. D. & in Vniuer. Cracou. Prof. collega minor, & contubernii Hierosolymitani Senior, panegyrico latino, quo *Poloniæ felicitatem in augustissimis festis nuptiarum* VLADISLAI, & M. L. GONZAGÆ *demonstrauit. Cracou.* 1646. f. Contractus matrimonii huius regii exhibetur, in collectione gallica tractatum pacis (Recueil des traites &c.) T. III. p. 475. (1) In Coronationem Serenissimæ Reginæ Sermo habitus in Cathedr. Eccles. Cracouiensi, editus est *Varsſ.* 1646. 4. Et *Sim. Stanislaus* Makovvski Prof. Cracouiensis Panegyricum conscripsit, cui titulum dedit: *Plenilunium Lunæ Sarmaticæ*. Cracou. 1646. f. Eidem solennitati consecrauit M. *Nicolaus* Sulikovvski Collega maior, Tylicianus eloq. Professor & Eccl. S. Annæ Canonicus *Spem publicam Poloniæ, post lætas & augustas nuptias &c. in primo supremæ Maiestatis aditu, & celeberrima inauguratione. ib.* e. a. f. Nec non, de *Vladislaus* Ossolinski, Præpos. Solecensis, Cracouiensis & Varsauiensis Canonicus, sermonem sub tit. Diadema virtutis &c. ib. e. a. f. (2) In gloriosissimæ Reginæ huius obitum Panegyricus *Adr.* Pikarski, S. I. polonice prodiit *Cracou.* 1667. f. Ceterum singularia multa de Regina hac obseruauit doctiss. Baile in Responsionibus gallicis ad quæstiones cuiusdam prouincialis T. 4. c. 4. Memoriam Regis defuncti Orationibus prosecuti sunt: 1) Collegium Cracoviense, S. I. *Cracouiæ* 1648. in fol. 2) Senatvs Dantiscanvs, qui *Ioh.* Mochingero munus parentandi commisit, cuius Oratio prodiit *Ged.* 1648. f. 3) Academia Regiomontana, interprete *Valentino* Thilone, memoratæ Vniuersitatis Ora-

(1) *Virgilius* Pvccitelli, nuptias Amoris & Psyches in Dramate musico Italico, sub adventum Reginæ in vrbem Gedanensem repræsentauit. ed. *Varsau.* 4. & *Michael Angelus* Brvnerivs eadem lingua drama musicum honori harum regiarum nuptiarum *Gedani* dedicauit, quod sub tit. *Martis & Amoris* prodiit. 4. Epithalamia præterea cecinerunt *Nath.* Rostevscher sub tit. *Spei pacis* e. a. 4. *Frider.* Meibomivs, Canonicus Gutstatensis, Archipresbyter Elbingensis, S. Theol. Licentiatus, & denique *Nicolaus* de Radzanovv, Zab. cki aulicus cubicularius Regius, sub tit. Aquilæ Polonæ &c. *Varsau.* 1646. f.

(2) Iungendus his M. *Valentinus* Stalicki, contubernii philosophici senior, qui felix auspicium, ob vtriusque luminaris VLADISLAI IV. & *M. Ludouicæ* GONZAGÆ consociationem exhibuit. *Cracou.* 1646. 4. & M. *Ioh.* Zyszkievvicz collegii minoris Cracouiensis Professor, qui Theatrum Reginale choris IV. Reginas Poloniæ, Ducumque & Principum sponsas comprehendens, Reginæ coronatæ obtulit ib. e. a. f.

Digitized by Google

Oratore, *Regiom.* 1648. f. 4) *Ioh. Alex.* GORCZYN, cuius Memoria de Virtutibus, Fortuna, & Fato Vladislai, patrio idiomate. *Cracou.* 1648. 4. expressa est. 5) Illustr. & Reu. D. *Andr. de* SZOLDRY SZOLDRSKI, Episc. Posnan. à quo oratio *Cracou.* 1649. 15. *Ian.* habita, lat. *ibid.* in f. excusa est. 6) *Stanisl.* DOMANIEVVSKI, Canon. Chyouiens. qui edidit Solem Sarmaticum obscuratum, *Cracou.* 1649. f. 7) *Thom.* KIESZKOVVSKI, Nobilis, quæ oratio scripta, *Cracou.* 1649. fol. 8) *Sebastianus Fabianus* STRYIEVVICZ, in Acad. Cracou. L. Gr. Prof. cuius Imago Regis Vladislai IV. implacabili fatorum lege extincti, *Cracou.* 1649. 4. prodiit. 9) *Casimirus Io.* WOYSNAROWICZ, Sedis Apostol. Protonotarius, eiusdemque & Regis Polon. Secretarius, in Triumphali Feretro, seu Oratione, Romæ dicta & *Cracouia* recusa, 1648. 4. 10) *Alb.* NOWAKOVVSKI in Cracou. Acad. Gramm. Professor, qui Laudationem funebrem edidit *Cracou.* 1649. 4. 11) *Stanislaus* TEMBERSKI, Philos. Doct. in Academia Cracou. Collega minor, cuius *Nomen Magnum* Serenisf. Vladislai IV. Pol. Reg. dum Pii Manes parentali officio Varsauia Cracouiam deducerentur, declaratum A. 1649. die 2. *Ianuar.* impr. *Varsau.* 4. 12) *Simon Dominicus* WACHOCKI, qui vulgauit Planctum Poloniæ super suorum clade, a KOZACIS rebellibus illata, *Cracou.* 1649. 4. 13) Academia S. I. Vilnensis, cuius aurea messis in regalem manipulum collecta, & in luctuoso gloriosissimi Regum VLADISLAI IV. funere in publici moeroris solatium ed. 1648. f. 14) *Ioh. Franc.* HILBRANT *Prutenus* I. V. D. & S. Brigittæ alumnus *Romæ* in ædibus S. Brigittæ nationis Suecorum, orationem in funus Regum habuit, impressam ibid. 1649. f. (1)

§. XXVI.

Iohannis Casimiri

Quæ electionem & res gestas alias IOH. CASIMIRI concernunt, de iis notatu non indigna habent *les Memoirs* de Mr. CHANVT. quas T. I. infra §. XXXV. plenius allegabimus. Præterea IOANNI CASIMIRO Diadema Re- A gium gratulati sunt. 1) Collegium CRACOVIENSE, S. I. in primo, quod vocat Tributo rei literariæ, *Cracou.* 1649. f. 2) SENATVS DANTISCANVS, qui Panegyrin solennem instituit, Rhetoris officio fungente *Ioh.* MOCHINGERO, cuius Oratio Panegyrica edita *Dant.* 1649. f. 18. *Ian.* dicta, carmina quædam germanica de ceremoniis tum in ista ciuitate obseruatis edente A. I. M. (*Ad. Iac.* MARTINI) Ged. 1649. 4. 3) SENATVS THORVNIENSIS, cuius Compellatio vna cum professione subiectionis & fidei coram S R. M. Legato, Dn. *Andr.* COMITE de LESNO, impressa est *Thorun.* 1649. f. 4) Rector, Senatusque Acad. REGIOMONTANÆ, ore *Valent.* THILONIS, cuius Applausus gratu- B latorius prodiit *Regiom.* 1649. f. Idem Orator Regiomontanus A. *eod.* Vota publica pro felici Ioh. Casimiri, aduersus seditiosos ciues profecti, expeditione, a Nobilisf. quibusdam Iuuenibus facta, *ibid.* 1649. f. edidit. 5) *Stanisl.* DOMANIEVVSKI, Canonicus Chiouiensis, qui edidit Faustum ingressum in sedem auitam, Regalem Seren. Ioh. CASIMIRI, *Cracou.* 1649. 4. (2) 6) *Andr.* BYTHNERVS, P. L. Cæs. in Acclamatione solenni, eaque gratulatoria, vario anagrammatis genere carmine expressa. *Dant.* 1649. f. 7.) *M. Balth.* VOIDIVS, in Concione Gratulat. german. super coronat. Io. Casimiri. *Elbing.* 1648. 4. 8) Huc spectat Professio subiectionis & fidei C *Ioh. Casimiro* coram eius Legato, Comite *Andrea* de LESNO a Ciuitate Thorunensi edita. &c. *Thorun.* 1649. 4. Ad Eundem Regem, Prodromus Virtutum Laudumque Heroicarum Augustissimi Monarchæ, Iohannis Casimiri, post deuictum ac fugatum Tartarum & suppressos rebelles, scriptus ab *Andr.* KNOCHIO, & excus. *Gedan.* 1651. f. Nuptias tanti Regis cum LVDOVICA MARIA GONZAGA coluit *Ioach. Pastorius Aquila Sarmaticæ super nuptiis Io. Casimiri &c. exultantis & lætissima ominantis plausu*, stylo partim ad modum inscriptionis composito partim ligato, & Thoruníi oratione solenni eas celebrauit *Conr.* THAMNITIVS, Gymnasii patrii Prof.

e

(1) 15. *Mich.* MYLIVS *Elbingensis*, cuius VLADISLAVS IV. a ciuitate Elbingensi ipso exsequiarum die a. 1649. laudatus pr. *Elbing.* 4. 16) *Hieron.* GRATO de MOSKORZOVV MOSKORZOVVSKI, qui orationem funebrem habuit, in Academia *Lugd. Batauorum*, *ibidem* excusam 1648. 4. Vltimo Regiorum fratrum IOANNIS ALBERTI, & ALEXANDRI CAROLI non importune mentionem hic facere possumus. Illi, S. R. E. Cardinali, & Episcopo Cracouiensi, hanc dignitatem, & aduentum Cracouiam a. 1633. gratulati sunt. 1) *Ioh* FOKIVS Archidi. Cracou. habita oratione pro capitulo Eccles. Cathedralis Cracouiensis d. 27. Febr. 2) Stanislaus Rakovvski, custos Klecensis, oratione, primum Romæ postea Cracouiæ impressa, a. e. 4. 3) M. *Mart.* MICHOVIVS aeroamate poetico a. e. 4. 4) M. *Ioh.* CINERSKI *Rachtamouius* Prosphtegmate Apollinis Academici. Cracou. e. a. 4. ALEXANDRO CAROLO elogium funebre scr. *Iohannes* LIPSKI Referendarius regni. Cracou. 1634. 4. quod ex *manipulo oratt.* sæpius citato allegatur, inf. §. XXX.

(2) Relation des Einzugs und Krönung zu Krakau/ edita est *Gedani* 1649. add. M. *Ioh.* ROCKI Phil. D. & in Vniu. Cracou. Collegii minoris Professoris Panegyricus d. 17. Ianuar. sacro inaugurationis die dictus. *Cracou.* f.

Digitized by Google

Prof. qui etiam aliam Orationem in panegyri solenni habitam A. 1650. d. XI. *Augusti*, edidit, ob natam Augustorum Parentum prolem, A cuius Orationis tit. *Peplus Minerua Sarmaticus, ex augustissimo Iagellonum & Gonzagarum flore contextus*, *Thorunii*, 1651. f. & ob alium recens natum Filium, sub tit. *Fasciæ, ibid.* Anno 1652. f. cuius Viri doctissimi præterea solennis oratio ob reditum Regis Victoris, Thorunium ineuntis, sub tit. *Genethliaci* prodiit *ibid.* 1651. fol. Ingressus *Ioh. Casimiri*, *Regis Pol. (Iehoua Coronam Regni Protegente)* in Poloniam & Borussiam, Gedanum suum fidelissimum, A. 1656. XV. *Nouembr.* reuisentis, Carmine anagrammatico & heroico, decantatus est a *Iucundis Musis Dantiscanis*, h. e. a *Iohanne* MAVCKISCHIO, *Doct.* qui loco iuuentutis suæ verba fecit, *Gedani* in fol. ac insuper proprio nomine de hoc ingressu carmen scripsit ad *Dn. Adrianum a Linden*, B Protoscholarcham, in f. De eodem ingressu extat breuis Relatio germanica, hic *Gedani* publicata, 1656. 4. cui adiecta est Compellatio Senatus per *Vinc.* FABRICIVM, huius Ciuit. t. t. Syndicum, & Responsum *Stephani de* PILCA KORICZINSKI, supremi Regni Cancell. ex latino idiomate translata, *Gedani*, 1656. in 4. (1) quæ latine prodierunt *ibid.* 1656. f. & præterea in *Vinc.* FABRICII *Oratt. Ciuil. p. 19. & p. 22.* vt & germanice in *Lundorpii Act. Publ. T. 7. p. 1186.* reperiuntur. Hoc tempore *Io. Pet.* TITIVS quoque carmine gratulatorio eum ingressum veneratus est in *fol.* Nec reticeri debet Gratulatio poetica, a *Ioach.* PASTORIO, eodem tempore Regi oblata, quæ *Elbingæ* in f. & in 4. A. 1656. edita, & *Syluarum lib.* 4. legitur adiecta; Vt & alia stylo soluto Regi *ibidem* exhibita. Eundem ingres- C sum Pentade Epigrammatica celebrauit *Daniel* ASCHENBORN, *Dant.* 1656. f. itemque *Iacobus* ZETZKIVS, Scholæ Mar. Rector, qui Aquilam Poloniæ reducem, IV. Annagrammatum Decuriis exhibuit *Gedani* 1657. f. Et *Ioach.* PASTORIVS carmine consolatorio, *cum post ingentes calamitates Rex quasi ab exilio, Gedanum ex Silesia 1656. venisset*, quod stellæ *Eius* aureæ *Dantisci* typis Rhetianis recusæ adiectum. In victoriam Io. Casimiri R. de Moschis relatam, extat *Io. Laurent.* LACCHESINI, *Itali* carmen Romæ 1662. 4. in aliam Victoriam à Tartaris & Cosacis mense *Iul.* 1651. deportatam, inuicti

Sarmatiæ Leonem, siue carmen lat. & germ. edit *Ioh. Georg.* MOERESIVS, Scholæ Petro Paul. Rector, *Ged.* fol. Actum memorandarum solennitatum Abdicationis & Resignationis Serenis. Io. Casimiri, d. 16. *Sept.* 1668. celebratum Varsauiæ in Comitiis Regni Generalibus, *Elias Constantinus* a *Trewen* SCHRÖDERVS, *Dantiscanus*, IC. & Secret. Regius, latine & germ. 1668. in 4. edidit, vbi orationes, quæ ab ipso Rege & Pro Cancellario in Comitiis prolatæ sunt, ex Pol. conuersæ, habentur. Memoratam quoque Orationem Regis, totiusque abdicationis processum, *Hartknoch L. II. de Republ. Pol.* c. 1. p. 253. è *Nicolao Chwalkouio*, teste oculato, exhibet; de quo etiam Acta *Londorpii* legi possunt T. 9. p. 644. seqq. itemque *Theatrum Europ. Part. X.* f. 815--822. &c. Orationes autem Polonicæ reperiuntur *Part. II. Oratoris Polonici (Mowca Polski) Caiisiæ* A. 1676. typis exscripti, p. 11. seqq. Emblematibus aliquot æri incisis, & carmine germanico latino Denck- und Danck-Altar nominato explicatis celebrauit eam *Ludou.* Knauff P. C. & Sub-Iudex Palæopol. Gedan. *Gedan.* 1668. f. Cineres Augusti Io. Casimiri, P. & Su. Reg. &c. auito, Regum Pol. Mausoleo, in Basilica cathedrali Cracouiensi, iustorum sepulcralium regali magnificentia illatos, gratæ in Seren. Domum Iagellonicam. Regiæ Vniuersit. Cracou. nomine, funebris encomii parentali cultu excepit M. *Stanisl. Iosephus* BIEZANOVVSKI, *Leopol.* in Academia Cracouiensi Philos. D. & Poës. Prof. *Cracou.* 1676 d. 30. *Ianuar.* Extat quoque *Andr.* OLSZOVVSKI, Episc. Culmensis, Poloniæ Pro-Cancellarii, Sermo parentalis, in Exequiis Seren. Iohannis Casimiri Regis, dictus, sub tempus Comitiorum regni, Varsauiæ in Ecclesia collegiata S. Iohannis Baptistæ, die 18. *Febr.* 1673. & Seren. *Christina Alexandra*, Reginæ Sueciæ, dicatus in 4. (2)

§. XXVII.

Michaelis Koributh.

In MICHAELIS KORIBVT, Ducis in Wisniovviec, Inaugurationem, A. 1669. factam, sequentia ingenii monumenta ad manus meas peruenerunt: 1) Palmes Coributeus per *Stanislaum* à STERNBERG TEMBERSKI, Canon. Premisl. d. 20. *Sept.* porrectus, *Cracou.* 1669. f. 2) Chronologia Synoptica Palmitis Corributei ad augustissimum Coronationis diem Michaelis I. Reg. Pol. &c. historico sensu

(1) Et sine adiecta oratione e. a. 4.

(2) Mausoleum Regale IOH. CASIMIRI a IOACH. ab HIRTENBERG PARTORIO, F. eloquentiæ in coll. S. I. prope Gedanum studioso carmine elegiaco conscriptum, & *Ioh. Ignatio* BAÇKOVVSKI, Pomeraniæ Palatino &c. consecratum, excusum est typis monast. *Oliuensis* 1673. 4. Non incongruum erit, hic illorum quosdam recensere qui funeri LVDOVICÆ MARIÆ iusta exhibuere, quamuis illius iam mentio facta sit in §. præc. Ita 1) M. *Martinus* WINCKLER Eccles. Cracou. ad D. Annam Canonicus, Regius & Tylicianus Eloq. Professor orationem funebrem habuit. *Cracou.* f. 2.) *Stanislaus* a STERNBERG TEMBERSKI I. V. D. Canonicus Premisliensis lessum edidit. *ib.* 1667. f. 3) M. *Stanislaus Iosephus* BIEZANOVVSKI modo in ipso §. nominatus, Mausoleum Reginale. Ib. s. a. f.

Digitized by Google

ſu producta, *d. 6. Octobr.* per eundem, *ib. f.* 3) Gratulatio Panegyrica Seren. Michaëli ſub felicibus coronationis auſpiciis per *Steph.* RADVAN LODZINSKI, Præpoſ. Scekocinenſ. oblata, *ib f.* 4.) Solennes gratiæ DEO immortali Divisque cœlitibus, pro felici Electione Michaelis Koribut, à *Theod. & Alexand.* COMITIBVS à BUTHLER, Succamer. Regni Polon. conſecratæ, d. 22. Iulii, *ib. f.* 5) Gratulatio ſermone gentilitio ſcripta à *Cypriano* ZOCHOVVSKI, S. Theol. D. *ibid. f.* 6.) Corona nouæ regni felicitatis, ex boni ominis nomine Michaelis, & ex aliis auſpiciis, à *Colleg. Varſav. S. I.* contexta, eidem Sereniſſimo, ipſo inaugurationis eius ac nominali die, dedicata per D. *Steph.* BRANICKI, Mareſch. Cur. Reg. & Capitaneum Stobnicenſ. *Varſav. f.* typis *Elertianis.* 7.) Vaticinium Regale, ſub auſpicatiſſima Coronatæ Maieſtatis primordia Seren. Michaelis, heroica poeſi celebratum, & à *Polona Societat. Ieſu* fauſti ominis ergo oblatum, autore *Alex.* LOVENCOVIC, *S. I. Cracou. f.* qui male LORENCOVIC ſcribitur in B. PLACCII *Pſeudon.* n. 1421, & anon. num. 1673. 8.) Sarmatia ciue patriæ coronata, inter publicos Regiæ Inaugurationis plauſus ſub adſpectun regnis imperiisque data, è voto *S. I. inf.* quæ Oratio etiam extat in *Io.* KVVIATKIEVVICZ, *Oratore Peripatet. Caliſſii* 1680. *in 12.* publicato. 9.) Septizonium triumphale, à *M. Stanislao Ioſepho* BIEZANOVVSKI, Phil. in Acad. Cracou. D. & Ord. Poëſ. Prof. opere literato erectum die 29. Septembr. *Cracou. fol.* 10.) Diadema gloriæ felicibus auſpiciis Seren. Michaëlis, fauente cœlo, triumphante Rep. Cracouiæ in æde S. Stanislai, die Principi Angelorum dicata, Coronam ſuſcipientis, conſecratum à *Ioach.* PASTORIO, *Cracou. 1659. f.* & cum eius *Floro Polon.* edit. *Gedan. 1679. 12. pag. 765.* 11.) Carmen acroſtichum Coronationi Regis applaudens *Sophianna Bernard.* à BERNICZ, Natæ CORBINIANÆ, in *fol.* 12.) Munus Ciuile Regi ſuo à fideli ſubdito oblatum, autore *Veſp.* KOCHOVVSKI, *Cracou.* in 4. 13.) Carmen elegiacum *Io. Pet.* TITII, *Gedani* edit. 1669. f. & aliud, quo inter gaudia ſolenniſſima publica, Muſarum Gedanenſium lætitiam exprimere voluit, *ib.* in f. 14.) Solennitas Coronationis Regiæ, quam Iubilis patriæ accinebat *Andreas* IASKI à IASKINDORF, *Ged.* in fol. Conciones eo tempore gratulatoriæ variæ editæ ſunt, vt *Gedani* duæ *Nath.* DILGERI, & vna *Mich.* FALCKII; *Elbingæ*, *Chriſtoph.* FEIERABEND; & *Cyriaci* MARTINI, *Thoruny*, *Ioh.* NEVNACHBAHR. (1) Sub initium ſtatim regiminis *Andr.* OLISZOVVSKI, Epiſc. Culm. Procancellarius Regni ac Legatus Regius, ad Ordines Ciuit. Gedanenſis, antequam S. R. Maj. fidelitatis & ſubmiſſionis juramentum præſtarent, A. 1670. *d. 9. Iuny*, Sermonem habuit, qui cum Reſponſo, nomine Senatus & Ordinum, per (Dn. *Barth.* FRANCK, Ciuitatis t. t. Syndicum) typis excuſus eſt in 4. *Eiusdem*, Illuſtriſſimi Legati Sermo pro deſponſanda Michaeli, Regi Pol. MARIA ELEONORA, Imperatoris filia,* *d. 13. Decembr. 1669.* habitus, legitur latine & germ. in *Append. Diar. Europ.* P. XX. pag. 309. ſeorſim antea in 4. latine publicatus. Ibidem quoque P. XXVII. habetur Regis Mich. Teſtamentum ſcriptum *Lubl.* 1673. ſtylo germ. it. Epitaphia, mauſoleum, tumulique inſcriptio, latino ſtylo, cum *Ioach.* PASTORII & *Adriani* à LINDA, diſtichis. Tædis Regiis, Poloniarum orbem ſereniſſimo auguſtiſſimoque iubare colluſtrantibus, Anno 1670. *Gedani* etiam applaudit *Ioh. Petr.* TITIVS, *fol.* à quo inſuper *Cyneas Polonicus*, cum iusiurandum Sereniſſimo Poloniarum Regi, A. 1670. *d. 9. Iun.* à Ciuitate Gedanenſi præſtitum ſuſcepiſſet, Epigrammate feſtinantiſſimo celebratus eſt *inf.* In eundem nexum nuptialem Carmen edidit *Ioach.* de HIRTENBERG PASTORIVS, *Ged.* 1670. f. qui præterea Auguſtum Diadema Seren. Reginæ *d. XIX. Octobr. 1670. Varſau.* ſolenniter impoſitum, quibusdam Anagrammatibus celebrauit *Ged.* in fol. (2) Cupreſſum Sereniſſimo Poloniæ Regi *Leopoli*, A. 1673. *d. X. Nouembr.* defuncto, poſuit *Ioh. Petrus* TITIVS, f. Victoriam Regis poſthumam, Carmine heroico, *Gedani* 1674. f. excuſo, deſcripſit *Andr.* JASKI. Sic etiam Dis. (*Regis*) Manibus, de immaniſſimis hoſtibus Ottomanigenis ad Chocimum disiectis obtritisque, die poſt emortualem primo, glorioſiſſime triumphantibus, victrices Coronas ſuſpendit ſacrauitque B. *Godofr.* à PESCHVVITZ, (*Cos. Gedan.*) in f. Splendor Corybutæi Sideris, inextinctus, in funere Michaelis, P. R. æternæ optimi Principis memoriæ, à *Matthia* BROCKI, Ph. D. & Prof. Cracou. lugubri carmine conſecratus eſt, *Ibid.* A. 1676. *d. 31. Ian. f.*

* conf. de ea §. XIX. nat.

§. XXVIII.

Johannis Sobieskii.

IOANNI SOBIESKIO Coronam faſcesque Regios 1676. capeſſenti, applauderunt: (3) 1) *M. Martin.* WINCKLER, Crac. Prof. Eloq. in Panegyrico, in primo ad Regni me-

(1) *Neuteichii Laur.* Fiſcheri. Add. 15) Echo anagrammatica Elbingæ celebrata. *Elb.* 1669. 4. 16) *Ioh. Rutgeri* zur Korſt anagrammata in electionem auſpicatiſſimam &c. Ged. f. patenti.

(2) Huc ſpectat Relation mit was ſolennitäten die Königin a. 1670. d. 19. Octob. gekrönet worden. 4.

(3) His præmittenda: Relation was bey der Wahl Iohannis III. vorgegangen ſub adato Warſchau d. 15. Mai. 1674. 4.

Digitized by Google

metropolin ingressu eidem e voto publicæ lætitiæ consecrato f. 2) *M. Stanislaus Iosephus* BIEZANOVVSKI, Prof. Cracou. in Hecatombæa scuto Regali sacra, binas Panegyres complexa, quarum prima exponit augusta ad electionem Regiam opera, stylo soluto; altera augusta ab electione Regia opera, stylo ligato exhibet. f. 3) Illustris Iuuentutis nomine *M. Alex. Petrus* REMBERT, Prof. Poes. Nouoduorscianus, in Parnasso Nouoduorsciano, Ioanni III. cum Apollinis & Musarum festiuo concentu, dedicato f. 4) *Georg. de* SIECIN in KRASICZYN KRASICKI, Castellanides Premisl. in Scutata Sarmatiæ Aquila, sub Regali Clypeo Ioannis III. repræsentata, f. 5) *Alexander* MORSTIN *de* RACIBORSKO, Capitaneides Koualiensis, qui Carmine heroico eidem applaudit. f. 6) *Ioh.* SZEMIOTH, Succamer. Vend. in Regali Sarmatiæ clypeo, ostenso in Ioanne III. f. 7) CONVENTVS RVPELLANVS, Fratrum Ord. S. Pauli I. Eremitæ, in Armamentis gloriæ Inuictissimi, Victorisissimi Gloriosissimique Principis, Ioannis III. erectis, & in titulos distributis. f. 8) *Ioh.* KVVIATKIEVVICZ in Marte Polon. coronato, qui etiam extat in *Orat. Perip. Calisſ.* 1680. 12. edito, 9) B. D. *Ægid.* STRAVCH, qui insignia Ianinorum, è quorum familia Sobiescii oriundi, Carmine exposuit f. ac præterea Conc. gratulat. germ. edidit, quæ legitur in *Eius* Starck- und Milch-Speise/ p. 909. 10.) *Ioh. Pet.* TITIVS, qui Carmen scripsit in Electione Ioannis III. A. 1674. mense Maio, *Gedani* celebrata, in fol. item aliud in coronatione Regis A. 1676. f. & adhuc aliud, cum fidei sacramentum à Ciuitate Gedan. præstitum, suscepisset: cui iungi & illud debet, quo MARIÆ CASIMIRÆ, Reginæ Pol. auspicatissimum in vrbem Gedanensem ingressum, A. 1676. d. 20. *Augusti* celebrauit, f. (1) & aliud ad ingressum Serenissimi Regis Ioannis III. in eandem Ciuitatem, A. 1677. Kal. Aug. *ibid.* in folio. Quæ V. carmina cum 2. aliis reperiantur in *Ei.* manipulo noctium poeticarum. *Dantisc.* 1684. 12. 11.) *Ioach.* PASTORIVS, cuius Ægis Palladia in Iohannis III. R. P. clypco gentilitio, A. 1676. 11. *Febr.* sub ipsam inaugurationis Regiæ solennitatem carmine heroico adumbrata, seorsim 1676. f. & deinde cum eius *Floro Pol.* 1679. 12. p. 822. prodiit. 12.) B. *Christoph.* BEHR, infra repetendus, cuius Exultans Flammula, quam in Serenissimi Iohannis III. coronatione accendit, exiit *Gedani* 1676. f. 13.) *Georg.* WACHSCHLAGER, Legationis Suecicæ Secretarius, qui Carmen gratulatorium, Serenissimo Iohanni III. post redditam Orbi Polono triumphato oriente pacem Gedanum auspicato ingredienti sacrum, edidit in f. 14.) *Dn. Iohannes* KRIEG, Sch. Mar. R. qui in coronationem Elegiam edidit. f. *Ged.* 1676. 15.) *Io. Nic.* WEBER, eiusd. Sch. olim Con-R. qui eand. solennitatem Carmine celebrauit. *ib.* f. & insuper Laurum Sarmaticam, lætissimo Sarmaticæ pacis nuncio accepto, A. 1676. alio carmine exhibuit *Ged.* in f. 16.) *Car. Fried.* SCHMIEDEN, qui aliquot distichis Serenissimo Regi Thronum Regium conscendenti gratulatus est fol. (2) Eidem Regi à KVVIATKIEVICIO dedicata est Laurus prodroma, seu Carmen triumphale de Victoriis Turcicis *loc. c.* cui iungimus prosa scriptam *Io. Hyacinthi Bakowski* expositionem actionis sub Chotimo, in Coll. S. I. prope Gedanum celebratam. a. 1675. 4. (3) Pariter ob Viennam ab obsidione Turcarum liberatam, cuius expeditionis scriptores nonnullos §. 19. allegauimus) Romæ ab *Antonio* MALAGONNELLIO, *Florentino*, habita fuit oratio panegyrica, quæ reperitur inter *Oratt.* eius, cum *Epistolis, nomine Cardinalium S. R. E. ex Comitiis Vaticanis scriptis*, (*Romæ* 1697. 12.) *Orat. II.* itemque seorsim ad exemplar *Florentiæ* recusum *Gedani* 1684. 4. Ob eandem victoriam, cum Rex diuino munere ac beneficio, Victor ac Triumphator præ-

(1) De Ingressu Reginæ in eam vrbem agit: Relation von der Ankunfft der Königin bey Dantzig/ und derselben erfolgten Einzug in besagte Stadt 1676. 4.

(2) Add. 17.) IOANNIS III. electi Regis Poloniæ merita erga R. P. ciuibus explicata. lat. & germ. 1675. 4. 18.) *Sam.* CORELLEN Pastoris Ecclesiæ Neapolitanæ Elbingensis Krön- und Glückwünschungs-Predigt. *Elb.* 1678. 4. 19.) Scutum Martis coronatum, quod nomine Academiæ S. I. Vilnensis proposuit *Ioh.* ZAVVISZA. *Vilnæ* 1676. fol. 20.) M. *Iac.* BÖRGER Gymn. Elbing. Rectoris echo epi- & anagrammatica coronationis solennibus sacra. *Elb.* 1677. f. 21.) *Ioh. Rutgeri* zur Korst anagrammata in electionem & coronationem. 22.) *Io.* IANSENII scutum Regium inscriptionibus elegiacis adumbratum. *Oliuæ* 1676. 4. 23.) Relation von beyderseits Majestäten Krönung. den 2. Febr. 1676. 4. 24.) Erklärung der Sinnbilder / so an dem Feuerwerck zu sehen gewesen/ welches an dem Krönungs-Tage IOHANNIS III 1676. den 2. Febr. in Dantzig verbrannt worden. Nec omnino negligenda: Die Beschreibung des Actus, bey welchem dem Könige der Ritter-Orden des H. Geistes im Nahmen des Königes von Franckreich durch den Marquis de Bethune in Zolkiev den 30. Nov. 1676. ist conferiret worden. 4.

(3) Epinicion *Magno isti Poloniæ Polemarcho* ob insignem hanc cladem Turcis illatam elegantissimum prorsus cecinit, inclutus maxime vates *Leonhardus Frizon.* S. I. quod exstat in Operibus *Ei.* Poeticis Paris. 1675. II. Vol. 8. publicatis. vol. I. p. 9. seqq.

Digitized by Google

prægloriosissimus, Regiam suam Cracouiam ingressus esset, Palmæ eius oratione publica celebratæ sunt in Athenæo nostro Gedanensi, A à sæpe nominato b. m. *Ioh. Petro* TITIO, Eloq. & Poes. Prof. 1684. die 13. *Ian.* iubente Magnifico Patrum Ordine: de qua victoria etiam *Thorunii* verba fecerat Excell. Dn. *Ioh.* SARTORIVS, Gymn. Thor. eo tempore Prof. dignissimus, A. 1683. *M. Oct.* f. In Belgio *Petrus* FRANCIVS, Poetarum sui seculi facile Princeps, A. 1687. *Laurum* dedit *Europæam*, qua, *ode II.* Ioannis III. Victorias facunde celebrauit. Add. quæ in *Nouis Reip. litter.* A. 1684. p. 178. sqq. habentur. In CHVVALKOVII singularibus Polonicis p. 42. sqq. similiter in huius victoriæ laudem nonnulla occurrunt. (1) Alias gloriæ Serenissimi Regis dicatum est firmamentum Sobiescianum, a. B. B Dn. *Ioh.* HEVELIO in Cœlo erectum, scriptoque illustratum *Gedani.* 1690. f. (2) Alias honor Serenissimi Iohannis III. R. P. duodecim inscriptionibus coronatus, autore ROLCZYCKI, prodiit *Cracou.* 1675. f. Sic etiam *Christophori* MARQVARDI Oratio extat in Diem nominalem IOANNIS III, *Francf. Od.* 1683. f. Pariter commendauit Serenissimum illum Regem D. *Mich. Ant.* HACKI, Abbas quondam Oliuensis, Carmine Heroico doctissimo, quod extat in eius *Apolline Heroico* & *Lyrico*, *Oliuæ* 1692. f. excuso. Quo pertinent EIVSD. Carmen Acrostichon, in Regem Ioannem III. singulari artificio contextum, & *Matth.* PRÆTORII *Marti Gothico*, *Oliuæ* 1691. f. excuso, vna cum alio succincto & ueruoso eiusdem HACKII poemate, adiectum; item, Hilaria Augusta, Nuptiis *Sobiescianis* & *Palatinis* dedicata, f. Applausus item anagrammaticus IOANN. III. & alia quædam, in Regem & Regiam Domum carmina. *Matthæus* ille PRÆTORIVS, Stargardiens. Præpositus &c. Regium Scutum Monarchæ Poloniarum perennatura gloriæ fama posteris consignatum, siue Carmen germanicum ob Serenissimi Regis Ioannis III. victoriam, d. 12. *Sept.* 1683. a Turcis & Tartaris in obsidione Viennensi obtentam, publicauit *Oliuæ* 1684. f. qui præterea Applausum Sarmatiæ, siue Acclamationem in nuptiis Illustrissimi Poloniæ Principis IACOBI LVDOVICI cum HEDVVIGI ELIZAB. AMALIA, Comite Palatina Rheni, A. 1691. d. 25. *Martii*, *Varsauiæ* celebratis, versibus Germanicis edidit *Dant.* eod. anno fol. Eiusdem Regiæ prolis IACOBI SOBIESCII nuptiis cum memorata Principe in panegyri solenni Thorunii applaudit antea laudatus Clarissimus Dn. SARTORIVS, hodie Athenæi nostri Decus, cuius *Scutum Sobiescianum* hac occasione impressum fuit *Thorunii* 1691. f. (3) Horundem Serenissimorum Sponsorum Magnificentiam, Regio eximiarum virtutum opere excitatam, & ad auspicatum hymenæum, e voto lætitiæ publicæ celebratam, prædicauit M. *Mart.* OSLINSKI, Pr. & Canon. Cracouiæ. Similiter Solennia nuptiarum MAXIMILIANI EMANVELIS, Bauar. Electoris, &c. & THERESIÆ CVNIGVNDÆ, filiæ Regiæ, Polon. Principis, A. 1694. *Gedani D. Io.* SCHVLTZIVS, Iur. & Hist. t. t. ib. Prof. Sermone gratulatorio; *Thorunii* vero, auspiciis inclyti Senat. Thorun. Excell. Dn. *Io.* SARTORIVS, modo laudatus, Connubiali Leonis Bauarici cum Aquila Sarmatica Fœdere; & *Halæ*, *Ioach. Henr.* SCHRADER, Gedanensis, Nuptiali Panegyrico (cuius autor est Dn. *Christoph.* CELLARIVS,) coluerunt: quibus *Matthæi* PRÆTORII, Parochi Stargard. S. R. M. Polon. Historici & Secretarii, carmen germanicum iungi debet, in iisdem nuptiis decantatum, & *Gedani* editum 1694. fol. Alii adhuc alio in argumento fuere occupati: Vt, cum *Rex* valetudini restitueretur, idem laudatus Dn. *Io.* SCHVLTZIVS, A. 1694. d. XIII. *Maii*, eius laudes solenniter hic loci prædicauit. Ingressum quoque in Regiam hanc Ciuitatem, 1677. *Kalend. Augusti*, inter gaudia & plausus publicos, Vir optimæ recordationes, *I. P.* TITIVS, Carmine heroico prosecutus est. (4) Et cum æterna memoria dignissimus Rex, A. 1669. d. XVII. *Iunii*, statione mortali decederet, *Magnas eius Exuuias ferali Cupresso*, h. e. Oratione funebri, ex inclyti Magistratus *Thorunensis* Consulto, coluit *Ioh.* REZIK, Gymnasii Prof. & Visitat. qua merita fortissimi Regis in genus humanum, phænomenis etiam cœlestibus nobilitata, pariter & tropæa illius a genere humano emerita, expli-

(1) Præter illos *Christoph. Ioh.* CYBONI Philos. D. Panegyricum post liberatam obsidione Viennam *Ioanni* III. consecrauit. *Zamosc.* 1684. f. cui adiungi potest: *Petri* Schaur Memorial oder unvergeßliche Ehren-Seule/ und Freuden-Zeichen/ als der König IOHANNES III. nach der Befreyung Wien/ a. 1683. 23. Dec. in Krakau ankam/ aufgesetzt in lig ata. *Warschau* 1683. f.

(2) Vid. in illum HIPPARCHI Gedanensis laborem Magnif. V. V. *Io. Ern.* SCHMIEDEN, *Constantini* FREDERI & Cl. *Ioh. Petri* TITII elegantissima carmina.

(3) Et carmine heroico, digno tam illustri vena B. nunc *Io. Ern. Schmieden* Cos. tum, sed postea Præcos. Gedanensis. Qui & natam ex illo thalamo principem pulcherrimo epigrammate celebrauit. Easdem nuptias carmine latino, & alio germanico, veneratæ sunt Musæ Gedanenses. Vtrumque in forma patenti excusum est. Et *Georg.* Wachschlager S R. M. secretarius carmine heroico. f.

(4) Descriptio huius ingressus Regii, additis iconibus nonnullis pr. *Gedani* 1677. 4.

Digitized by Google

cantur. Præterea in funere Regis, iubente Magnifico Patrum Ordine, Orationem *Gedani d. XIX. Iulij* habuit Vir Cl. νῦν ἐν ἁγίοις, *Christoph.* BEHR, Eloqu. & Poeſ. Prof. (1) Præter hanc adhuc aliam videre mihi contigit apud Cl. Dn. PRÆSIDEM, Præceptorem ea, qua par eſt, deuotione proſequendum, quæ eo præſente atque audiente, *d. 5. Decembr. Romæ* in Sacello Pontificio Quirinali ad INNOCENTIVM XII. P. M. à *Carolo de* AQVINO, S. I. habita, & ſeq. anno in fol. ibi publicata eſt. Leſſum ad Illuſtriſſim. atque Excellentisſ. D. *Ioh. Bonau. Coruin Kraſinski*, Palatinum Plocenſem, Auguſto hoc Principe rebus humanis exemto, miſit D. *Iohann.* SCHVLTZIVS, *Gedani* 1696. f. Lublini deduxit Triumphale Regis Funus SOCIETAS I. Polona, Panegyrico, *ib.* 1697. in fol. excuſo. Fata Sereniſſimæ familiæ Regiæ nota ſunt. Nos hic tantum allegamus, literas quibus Sereniſſimam Viduam, ob captiuitatem celſiſſimorum filiorum IACOBI & CONSTANTINI conſolatus eſt CLEMENS XI. P. M. quæ leguntur im Staats-*Mercurio* T. 2. p. 450. exhibitæ etiam im Neubeſtellten *Agenten I. Function.* p. 239. Prodiit ſeorſim 4. 1704. 4. expoſitio rationum detentionis Principis IACOBI, exhibita ſtatibus Imperii in Comitiis Ratisb. per Regis Poloniæ Ablegatum, Comitem de WERTHER. Quæ excerptæ leguntur addita de Sereniſſimis captiuis relatione *l. c.* p. 178. integræ inſertæ ſunt *ib.* p. 391.

§. XXIX.

Friderici Augusti.

Notitiam interregni quod Sereniſſ. Regem AVGVSTVM anteceſſit, æmulorum, & ſtudiorum partium; præter polonica nonnulla adiuuant. 1.) *Andr. Chryſoſt.* ZALVSKI Episc. PLOCENSIS Wahlpredigt gehalten den 15. Mai. in der Pfarr-Kirch zu Warſchau bey angehendem Reichs-Wahltage ex polonico in latinum translata. *Thorun.* 1697. 4. 2.) *Georgii Alberti* DENHOFF Epiſc. PREMISLIENSIS. S. R. I. Principis & ſupremi Regni Cancellarii, concio ſub introductionem S. FELICISSIMÆ tempore electionis factam. Pol. 4. 3.) Propoſition ſo der Republic A von Polen durch des neuen Candidati Ihr. Durchl. von Sachſen Enuoyé extraordinair vorgeſtellet worden/ quod ſcriptum quoque h. t. prodiit: Vorſtellung ſo wegen Chur-Sachſen durch dero Geſandten der Königl. Wahl halber geſchehen. 4.) Das in gantz Europa herrſchende Chur-Hauß Sachſen/ 4. quo Schediaſmate demonſtratur Auguſtiſſimum Regem noſtrum inter maiores ſuos paternæ æque ac maternæ lineæ numerare CASIMIRVM IV. Regem Poloniæ. 5.) Polniſcher Mercurius, d. i. kurtze und deutliche Nachricht von allem demjenigen/ was in Polen vor/ in/ und nach der Wahl Ihro Majeſtät des itzigen Königs vorgegangen. B *Breslau.* 1697. 4. 6.) Ausführlicher Bericht deſſen / was zeitwährenden Königlichen Polniſchen Wahltags inſonderheit den letzten Tag ſich zugetragen. 1697. 4. 7.) Relation wie die groſſe Geſandſchafft aus Polen ihrem erwehlten Könige die Krone angetragen. 1697. 4. 8.) Oratio Palatini WOLYNSKI Dni in IABLONOVVSKI Legati primarii, quæ ad Regem nouiſſime electum habita eſt d. XIII. Iulii. impr. *Cracou.* a. 1697. 6.) Mars Saxoniæ triumphans ſuper aureo pomo Poloniæ, a tot Principibus affectato. (2) Inter illos præcipuus fuit Celſiſſ. IACOBVS, Poloniæ Princeps, cuius cauſam concerrit: IACOBVS diuerſicolor Orbi Sarmatico C præſentatus a ciue habitante Poloniam beatam liberamque 1697. 4. it. Diſcurſus Politicus de electione & ſucceſſione Principis, præprimis IACOBVM, vt vocant, diuerſicolorem, Sereniſſ. Poloniæ Principem concernens, Autore cuius ſymbolum: *Me Gratia Beet domini* (*M. Gottfr.* BARTHOLD, Dantiſcano, Scholæ Iohanneæ in Patr. Conrectore.) Pro Principe CAROLO, duce NEOBVRGICO, germano ſuo, Electoris PALATINI propoſitiones ad Rempubl. Poloniæ, pr. latine itemque polonice 4. (3) Nemo tamen ma-

(1) Peculiares in eadem Vrbe conciones funeri Regio ſacras habuerunt, ediderunt que 1696. 4. Dominus *Samuel* SCHELGVIGIVS & Dominus *Conſtantinus* Schütz.

(2) Add. Conſiderationes circa electionem futuri regnantis. f. Scriptum ad archiuum cordium inclutæ nobilitatis regni Poloniæ & M. D. Lithuaniæ, gratia noui Poloniarum Regis eligendi ad campum Varſauienſem pro 15. Maii 1697. congregandæ, per conciuem equitem ſenio a congreſſu hoc impeditum, porrectum. f. Parallela hiſtorica trium electionum, quæ diuiſa Republ. contigere in Polonia. f. Autor ſchediaſmatis fuit *Andr. Chryſ.* ZALVSKII. t. t. Epiſcopus PLOCENSIS. ed. typis Monaſterii *Oliuæ* 1697. diploma electionis AVGVSTI II. pol. in f. Copia literarum S. R. Maieſtatis AVGVSTI II. ad Cardinalem Primatem regni 1698. 22. Ian. cum huius reſponſo Saxo percuſſit Philiſtæum, ſeu Reſponſio Theologica Cracouienſis ad re ſolutiones Theologi Varſauienſis, cuius falſitates deteguntur honor AVGVSTI II. defenditur, incliti electores ei. Regis a cenſuris bullæ cœnæ domini immunes declarantur, totaque Resp. Poloniæ a cavendis peſtiferis deciſionibus Theologi Varſauienſis expoſtulatur. f.

3) Inſeri poſſunt. Propoſitiones ab Eleonora Poloniæ Regina vidua factæ, pro Leopoldo Lotharingiæ Duce primogenito ſuo, in comitiis electionis. 1697. f. ad IACO-

Digitized by Google

Io. Kvviatkievvicz, S. I. in Oratore Peripatet. *Caliss. 1680. 8.* vulgato, publica vt plurimum argumenta persecutus est. Nempe præter il- A la, quæ iam circa inaugurationem MICHAELIS & IOHANNIS, Polon. Regum, adducta sunt, consecrauit *Casimiro Floriano* Czartorycki, Archi-Ep. Gnesnens. Infulam Principem, Ducali Tiaræ annexam; *Andr.* Olszovvskio quoque, Archi-Ep. Gnesn. Honorum non plus vltra, stylo maximam partem lapidari, exarauit. In obitum *Casimiri Leonb.* Sapieha, composita fuit ab eodem; Meta sagittæ Sapiehanæ, inscriptionibus XIV. constans; præterea *Io.* Wielopolscii, R. Pro-Cancell. & Mariannæ, Marchionis d'Arquiniæ, Reginæ Sororis, nuptias inscriptione honestauit, cui titulus: *Gemma Annuli.* Idem *Io. Stanisl.* a Sbaszin Sbaski, Episcopo Premisl. B in primo cathedræ aditu, obtulit Zodiacum Polon. seu Fasciam infulatam; *Stanislao* autem de Lvbraniecz Dombski, Luceoriensi & Bertensi Episc. secundas infulas exhibuit. Forte etiam eius *Suada Ciuilis*, vt & *Phœnix Rhetorum, Vratisl. 1679. 12.* edit. in hunc censum venire possent, vbi habentur exempla variarum allocutionum & inscriptionum, quæ Poloniæ statum tangunt. Præterea extant Panegyrici Regales, Potentissimi Regis, celeberrimi Ducis, inclyti Regni & Nobilium Polonorum laudibus contexti, per *Thomam* Vitalem, Ord. Prædicat. *Romæ 1645. 12.* qui libellus tres Panegyricos continet. Titulus *primi*, Schola Iagellona; *secundi*, Pius Æneas C & Fidus Achates; *tertij*, Polonia Inclita regno. In *primo* LADISLAI IV. & Principum Regalis familiæ Iagellonæ; in *secundo* Stanislai Koniecpolski & *Nicolai* Ostrorog, in *tertio* Poloniæ, & Nobilium Polonorum laudes insinuantur. Seorsim quoque prodierunt Septem Chodkievvicii Heroes, Exercitus Lithuanici Duces, Illustrissimum Dn. *Christophorum* Chodkievvicz, Palatinum Vilnensem &c. Vilnam ingredientem, gratulatione excipientes, quam Gratulationem *Petrus Casimirus* Lacki, Orator Acad. Vilnensis S. I. nomine Academiæ calamo complexus, Illustrissimo Palatino Vilnensi obtulit, Anno 1642. f. Eiusdem Societatis *Vilnensis* nomi- D ne *Via Augusta* ad Serenissimum Pol. & Suec. Principem *Carolum Ferdinandum*, Episcopum Plocensem, domus suæ Fundatorem, scripta prodiit A. 1644. in f. Non minus extat: Salutatio Celsiss. Principis, Dn. *Ianussii* Radzivilii, D G. Birzarum & Dubincorum Ducis, &c. cum hostibus cæsis, pace restituta, Victor pius, felix ad suos rediret, gratulationis ergo scripta à *Val.* Thilone, *Regiom.* 1651. f. Item Ingressus Illustriss. Dn. *Stephani in* Czarnca Czarniecki in Leopolim, metropolitanam Russiæ vrbem, post Hungaros, Cosacos, Valachos ac Moldauos, insignibus aliquot cladibus affectos, 1657. ab *Anonymo* descriptus, & *Dant.* sumtibus *Georg. Fœrsteri* editus 1659. 4. Item Adlocutio gratulatoria ad Celsiss. S. R. I. Princip. Dn. *Georg.* Lvbomirskivm, supremum R. P. Maresch. &c. super triumphatis, ductu eius, in Borussia hostibus, autore *Godofr.* de Peschvvitz, (COS. olim Gedan.) *Gedani 1659. fol.* Denique Triumphalis Soleatæ Virtutis Appia, qua illustr. Dn. *Vladislaus* Los, Palatinus Pomeraniæ &c. ad trabeati Honoris Capitolium in frequentissimo meritorum Comitatu, nobilibus desideriis & affectibus deductus est, inter festiuos Pomeraniæ applausus, gratulatorio *Gedanens. Rozrazeuiani Collegij Societ. IESV* obsequio salutatus An. 1685. f. Ab eodem *Collegio* habemus præterea Splendorem Oliuæ in imagine virtutum Reuerendiss. Dn. *Mich. Anton.* Hacki, Abbat. Oliuens. &c. inter genethliacas D. Tutelaris *Michaelis* Archangeli apprecationes, Confundatori & Benefactori suo præsentatum 1690. *in folio.* Aliis Præsulibus infulatis stylum suum dicarunt. 1.) M. *Gregorius* Borvski, Prof. in Acad. Cracou. qui *Ioanni* à Lipie, Lipski Archiepisc. GNESNENSI *ad primum Eius in Archiepiscopalem suam sedem ingressum, elogium consecrauit. Cracou. 1639. 4.* 2) M. *Alex.* Zychovvski Parochus Potocensis, qui *Ioh. Baptistæ* de Zamoscie Zamoyski Episcopo PREMISLENSI *ad primum Episcopatus sui ingressum* exhibuit, *Famam testem sublimium in Ecclesia & Patria meritorum &c. Zamosc. 1650. f.* 3) M. *Basilius* Rvdomicz Philos. D. Medicinæ Candidatus, Physices Pr. O. nec non propugnaculi Zamoscensis ProCos. &c. qui *Thomæ* in Lezenice Lezenski Episcopo CHELMENSI, Abbatiæ *Wechocensis* Administratori perpetuo, Academiæ Cancellario, *fausto ad cathedram suam ingressu* obtulit *Fasciam candidam heroicorum fascium Ill. Domus* Lezenianæ. *Zamosc.* 1659. f. 4) *Theophilus* Christecvs S. I. Polonus, qui teste ex Alegambio & Sotvello Placcii Theatr. Anon. n. 1621. autor est libri carminum anonymi, quo Diui Tutelares diœcesis Cracouiensis gratulantur ingressum in suam sedem *Martino* Szykovvski Ep. *Cracouiensi. Cracou. 1617. f.* 5) Collegium Cracouiense S. I. quod *honorum virtutumque nexum soluta ac ligata orationis floribus implexum Petro* Gembecki, Ep. CRACOVIENSI *sub ingressum Eius* repræsentauit. *1643. f.* 6) Collegium S. I. Thorunense cuius exstat: Honor bisontis coronati, *Andrea* Lesczynski Comite à Leszno Episcopo CVLMENSI &c. nouum dignitatis Pontificiæ gradum auspicatissime adeunte. a. 1647. f. In specie ad historiam Abbatum Oliuensium, ex quorum ordine vnius iam meminimus, facit, E. W. (forte *Eberhardi* Wassembergii) oratio in obitum *Ioh.* Grabinscii Abbatis Oliuensis totam vitæ Eius seriem breuiter repræsentans. *Dantisc. 1688. fol.* & Mnemosynon quo *Alexandri* Kessovvski Abbatis inaugura-

Digitized by Google

rationem conuentus Oliuensis recoluit. *Dantisci 1641. f.* Antecessoris Eius *Alexandri* GRABINSCII inaugurationem idem WASSEMBERGIVS oratione celebrauit ed. *Dantisc. 1639. f.* (1) Ex gratulationibus nuptialibus memorandæ veniunt nonnullæ, præsertim quæ celsas familias illustrant. 1.) *Virtus honorata* inter felicissimos Hymenæos *Sam. Georgij Dagoberti* de HVSIATYM KALINOVVSKI, Czernichouiensis, Braclauiensis &c. &c. Gubernatoris; & *Vrsulæ Brigittæ*, *Georgij* Ducis de OSSOLIN, *Comitis* de TĘCZYN, S. R. I. Principis, Supremi Regni POLONIÆ Cancellarii filiæ. *Varsau. f.* 2.) Secunda vota, secunda omnia, quæ Neo-Sponsis D. *Georgio* LVBOMIRSKI Comiti in WISNICZ & IAROSLAVV, S. R. I. Principi, supremo R. P. Mareschallo Generali, *Cracouiensi*, *Chmielnicensi*, *Nisinensi, &c. &c.* Capitaneo, & *Barbaræ* de SCZEKARZOVICE TARLOVIÆ &c. apprecata est vniuersitas Cracouiensis per M. *Florianum* LEPIECKI Collegam maiorem, Regium Philosophiæ ac t. t. Tylicianum eloqu. Professorem. *Cracou. 1655. f.* 3.) *Alexandri* à KONIECPOLC KONIECPOLSKI connubio cum *Io. Barbara* ZAMOSCIA *Thomæ* ZAMOISKI filia plausit M. *Andreas* ABREK, *Leopolitanus*, Eloqu. in Academia Zamosciana Prof. O. 1642. d. 7. Decemb. *Cracou.* f. titulus est *Phœbus post nubila &c.* 4.) *Petri* SIESTRZENCEVVICZ oratio epithalameos ad Ianussium Radziuilium M. D. Lithuaniæ Sub-Camerarium, Camenecensem præfectum &c. Sponsum, & *Catharinam Stephani* à POTOCK POTOCKI Palatini Braslauiensis filiam Sponsam. *Lubecæ ad Chronum 1638. f.* 5) D. *Iacobi* DZIALINSKI Sagitta Dzialynia, famæ prodigiis pronubisque coronis armata in *Paulo Dzialinski*, Palat. Caliss. & *Magdal. Lesczinska*, Palatini Podlach, *Posnaniæ 1687. f.* (2) Nec plane omittendi sunt panegyrici, ac gratulationes, quibus itinera, aditiones officiorum, expeditiones, triumphi, aut alia præcla-

(1) Add. 1.) *Sim.* STARAVOLSCII Panegyricus *Ioanni Carolo*, Comiti CONOPATIO Episcop. WARMIENSI & SAMBIENSI, Cathedram suam ingredienti dedicatus. *Venetijs. 1644. 4.* 2.) *Eberhardi* WASSEMBERGII congratulatio panegyrica EIDEM, sub idem tempus, dedicata. *Gedan. 1644. 4.* 3.) *Frider.* MEIBOMII, Canonici Gutstatensis, Archipresbyteri Elbingensis, S. Theol. Licentiati, congratulatio panegyrica *Wenceslao* Comiti à LESNO Episcopo WARMIENSI & SAMBIENSI primo episcopatum suum ingredienti, habita in templo S. Nicolai. *Elb. 1645. 4.* 4.) *Casp.* SIEMECK gratulatio *Andreæ* a LIPE LIPSKI, Episcopo CRACOVIENSI, Duci Seueriensi &c. de felici in episcopatum CRACOVIENSEM ingressu dicata. *Cracou. 1631. 4.* 5.) M. *Iac.* VITELLII, Eloqu. Prof. Cracouiensis panegyricus EIDEM eodem tempore oblatus. *Ib.* e. a. 4. 6.) *Friderici* SZEMBECK S. I. epistola de morte *Petri* TYLICKI Episcopi CRACOVIENSIS idiomate Polonico ad GĘBICKIVM Præsulem GNESNENSEM exarata. *Cracou. 1617. 14.* 7.) *Nicolai* SVLIKOVVSKI, Rhetor. & Dialect. Pr. in Coll. Bialensi in Acad. Cracouiensi, Harmonia Lyrica, in felici *Boguslai* RADOSZOVVSKI, Episcopi LVCEORIENSIS in suam cathedram ingressu concinnata. *Cracou. 1634. 4.* 8.) *Francisci* LILII, Ecclesiæ Cathedralis Cracouiensis Magistri capellæ, *Concinentis Musæ Symphonia*, *Nicolao* SZYSZKOVVSKI Episcopo WARMIENSI nominato, Abbatiæ Czeruinensis Administratori, Secretario Regni maiori, vrbem Principem diœcesis suæ adeunti dicata. *Cracou. 1633. 4.* 9.) *Currus triumphalis, quem honor publicus vehit* in *Andrea* de LESNO LESCZYNSKI Episcopo CAMENECENSI Regni Procancellario, *amplissimæ dignitatis fasces in Republica prehendente repræsentatus* a *Casimiro Iohanne* WOYSNAROVVICZ. *Varsau. 1645. f.* 10.) M. *Achatij* CVREI, Gymn. Dantiscani collegæ, elegia gratulatoria ad *Iacobum* VCHANSKI Episcopum CVIAVIENSEM &c. *Dantisc. 1559. 4.* 11.) *Immortalis Woynarum tubarum clangor ad mausolæa* Abrahami WOYNA Episcopi VILNENSIS *personans, ab Academia S. I. Vilnensi funebri panegyri redditus. Vilnæ 1649. f.* 12.) Bericht von dem in Dantzig geschehenen Hintritt *Andr.* OLSZOVVSKI, Ertz-Bischoffs zu Gnesen/und der darauff erfolgten Abführung des entseelten Cörpers. 1677. 4. 13.) E. WASSENBERGII oratio in obitum *Mich.* KONARSKI, Abb. Oliuensis. *Gedani 1641. 4.* qui & 14.) eiusdem prima præsulatus auspicia celebrauit e. a. 4. 15.) Conuentus Oliuensis, nouum sidus Ordinis Cisterciensis cum *M. A.* HACKI, Abbas denominaretur. f.

(2) Perficient numerum, non indignæ quæ allegentur, 1.) *Mich.* WEBERI pompa nuptialis *Ioh. Ignatio* à BAKOVVO BAÇKOVVSKI Palatino Pomeraniæ, Thesaurario terrarum Borussiæ, connubium secundum ineunti, cum *Constantia* Comitissa à DÖNHOFF, Palatina Culmensi &c. exhibita *Gedani. f.* 2.) *Sidus publicæ lætitiæ in nuptiis Sigismundi* Com. a DÖNHOFF & *Annæ Theresiæ, Georgij* Ducis in OSSOLIN filiæ *exortum*, & *ab Academia S. I. Vilnensi celebratum Vilnæ 1645. f.* 3.) *Nouus Archimedes Amor, circa nuptialem pompam* Ioh. WIELOPOLSKI Regni Dapiferi &c. & *Christinæ Constantiæ* Comitissæ in LIPTOVV & ORAVVA KOMOROVVSKA præsentatus, per *Matthiam Casimirum* TRETERVM. *Cracou.* 1665. f.

Digitized by Google

clare facta Magnatum quorundam celebrati sunt. In illorum censu 1.) *Obsequium gratitudinis ab Apolline* CROSENSI, *Io. Carolo* CHODKIEVITZ Palatino Vilnensi exhibitum. *Vilnæ 1619. 4.* Cuius autor est *Matthias Casimirus* SARBIEVIVS qui & *Sacram Lithotesin* in prima templi, Collegii Crosensis, ab eodem fundati inchoatione publicauit. *Ib.* 1621. 4. conf. SOTVVELLI *Bibliothecam* S. I. p. 600. b. WITTEN. *Diarium* a. 1640. 12. Apr. & PLACCII *Theatr. Pseudon.* n. 756. 2.) Charites Roxolanæ ad auspicatissimum ab vrbe reditum *Iohannis* in ZAMOSCIE ZAMOYSKI Comitis in TARNOVV, & IAROSLAVV &c. &c. à M. *Nic. Andr.* ZYCHINI Poëseos P. in Academia Zamosciana, evocatæ. a. 1651. f. 3.) *Nath.* ROSTEVSCHERI Elogium in memoriã virtutum *Alexandri* à KONIECPOLE KONIECPOLSKI, &c. cum e Belgio citeriores regiones invisum iret. *Lugd. Bat. 1641. f.* 4.) Siradia trabeata, cum *Stanislaus* à KONIECPOLE KONIECPOLSKI, Supremus exercituum Dux Castellanatum Cracouiensem adiret, proposita carmine heroico nomine Collegii Cracouiensis S. I. Autor est *Seuerinus* KARVAT WOKICIEVVIC S. I. vide SOTVELLI *Bibliothecam* S. I. p. 737. b. WITTENII *Diarium* a. 1658. d. 6. Iul. & PLACCII Th. Pseud. n. 745. 5.) Pilavva, amplissimæ familiæ POTOCIORVM de religione DEI, regno, S. R. Maiestate, optime semper meritorum tessera, in *Stanislai* à POTOCK POTOCKI terrarum Kiouiæ generali Palatino, exercituum Poloniæ supremo Duci &c. ad delatum bellici regiminis insigne & auspicatum Capitaneatus Sckaliensis ingressum publicæ luci exposita, à M. *Andr.* ABREK, *Leopol.* V. I. D. Acad. Zamosc. Prof. & t. t. Rect. 1655. f. 6.) Luna munifica, *Ioh. Nicolai* DANILOVVICZ Supremi Thesaurarii, celebrata ab Auditoribus Rhetoricis S. I. *Cracou. 1646. f.* (1) Multum quoque notitia Procerum Poloniæ iuuatur, orationibus funebribus, vitæ seriem enarrantibus, & præcipue illorum monumentis, qui eam ex professo descripsere. Ex illis nominare possumus *Mart.* OPITII laudationem funebrem, in obitu *Fabiani* L. B. a CEMA Castellani CVLMENSIS. *Thor. 1630. f.* In cuius incluti vatis poematibus P. 2. p. 721. leguntur epicedia lat. & germ. in obitum *Catharinæ*, Ducis CORECII filiæ, *Andreæ* LESCINII coniugis. 2.) *Ei.* Panegyricum inscriptum honori & memoriæ RAPHAELIS Comitis LESNENSIS, Palatini Belsensis, in quo vita eius præcipue ad fidem historicam summatim refertur. *Thorun. 1636. f.* 3.) *Stanislai* BIEZANOVVSKI *Leopoliensis*, Periclem Sarmaticum, seu panegyricum in funere GEORGII Ducis in OSSOLIN, Supremi R. P. Cancellarii habitum. *Cracou. 1650. f.* 4.) M. *Andreæ* ABREK, *Leopol.* Eloqu. in Academ. Zamosc. Prof. Mulierem Virtutis in *Cath.* ZAMOSCIA, Ducissa Ostrog. &c. suprema Regni Pol. Cancellaria, anniuersario obitus eiusdem die (qui fuit VI. *Octobr.* 1643.) in Exequiis Academicis ad imitandum Orbi exhibitam, d. *ann. f.* * (Locum hic summopere merentur: 1.) *Samuel* WĘSŁAVVSKI IOH. CASIMIRI Notarius M. D. Lithuaniæ, cubicularius, & Tribunus Vpitensis, qui *Vincentii Coruini* GOSIEVVSKI, Supremi M. D. L. Thesaurarii & Campi Mareschalli &c. vitam & res gestas prolixe integro tractatu a. 1664. descripsit, complexo totam belli cum Muscouitis a. 1657. seq. gesti historiam, sed edito demum 1691. 4. à *Mich.* WĘSLAVVSKI, Tribunida Vpitensi, & Academico Vilnensi. 2.) *Simonis* STARAVOLSCII laudatio funebris *Nicolai* de PODHAYCE WOLSKI, Supremi R. P. Mareschalli, & Crepicensis, Olstinensis, Odolmouiensis, & Rubstinensis præfecti. *Cracou. 1630. 4.* 3.) *Mich.* MYLII Rectoris Gymn. Elbingensis Sermo funebris, memoriæ *Gerhardi* Comitis à DÖNHOFF, Pomeraniæ Palatini, terrarum Borussiæ Thesaurarii, S. Reginalis Maiestatis Mareschalli &c. Elbingæ ante exsequiarum solennia 1649. d. 24. Martii publice dictus. *Elb. 4.* 4.) *Idem* exsequias *Magni Ernesti* Com. à DÖNHOFF, Palatini Pernauiensis, Torpatensis, &c. &c. a. 1642. VII. Id. Octobris concelebrauit. Vt & 5.) WASSENBERGIVS. 6.) Concio in funere *Gabrielis* WOYNA M. D. Lithuaniæ Procancell. lingua polonica *Vilnæ* habita, a *Martino Widziewicz*, S. I. excusa *ibid. 1615. 4.* 7.) Laudatio funebris *Christophori* RADZIVIL, Palatini Vilnensis, M. D. L. supremi generalis, scripta à *Petro* SIESTRZENCEVVICZ. f. 8.) *Adami* BVRSII Historia vitæ & obitus *Io.* ZAMOSCII pr. cum *Simonis* SIMONIDÆ Poematibus Lugd. Batau. 1619. 8. *Ei.* ZAMOSCII vitam enarrat BVLLART dans l'Academie des sciences P. I lib. I. n. 16. elogium vero reperies in Cl. Græuii ep. 45. p. 241. seq.)* Dum hæc iam a nobis scribuntur,

f 2

(1) Præter illos innotuerunt mihi 1.) P. *Fabiani* SKONIECZNY bellator Sarmaticus in exemplari *Sigismundi* à KVZANOVV KVZANOVVSKI, Supremi Regni Cameræ Præfecti, Kochonauiensis, Solecensis, Globucensis, Mucharouiensis Capitanei expressus. *Cracou. 1634. 4.* 2.) *Nath.* ROSTEVSCHERI votiua acclamatio honori *Gerhardi* Comitis à DÖNHOFF, cum ad capienda Palatinatus Pomeraniæ gubernacula, solennem Schöneckam ingressum celebraret. (in prosa) *Dantisc. 1643. 4.* 3.) EIDEM eodem stylo gratulatus est, E. WASSENBERGIVS. *ib.* e. a. 4. 4.) *Lucidissimus virtutum splendor* Vladislai de KOZYVVONEGA LOS, Castellani Culmensis, *ad serenandos Sarmatiæ dies exortus. Oliuæ. 1681. f.* 5.) E. WASSENBERGII congratulatio panegyrica *Georgio* OSSOLINIO, cum ei Regni sigillum maius in pleno comitio traderetur, oblata. *Varsau. 1643. 4.*

Digitized by Google

tur, forte in manus nostras, beneficio Fautoris cuiusdam, venit *Manipulus Orationum ab Eruditis Viris Polonicæ Nationis, diuersis temporibus & occasionibus scriptarum, Romæ* ex typographia Heredum *Franc. Corbelletti, 1639. in 4.* cuius collectionis Autor est *Andreas* TRZEBICKI, Scholast. Plocensis F. vt ex dedicatione ad Eminent. *Guidonem Card. Bentiuolo,* apparet, qui præterea singulis Orationibus breue aliquod præloquium præmisit. Occurrunt autem in hoc Manipulo *pag. 1.* Laudatio funebris SIGISMVNDI III. à *Stanisl.* LVBIENSKI, Episcopo Plocensi, scripta: *pag. 31.* Oratio in eodem funere a memorato Autore dicta, *pag. 41.* Oratio funebris SIGISMVNDI III. & CONSTANTIÆ, Reginæ, scripta a *Ioan.* LIPSKI, Referendario Regni: *pag. 69.* *Georgii* OSSOLINSKI, Regni Poloniæ Curiæ Thesaurarii &c. Oratio habita Romæ A. 1633. cum Seren. ac Potentiss. VLADISLAI IV. Regis Poloniæ & Sueciæ, electi magni Moscorum Ducis nomine, VRBANO VIII. Pont. Max. obedientiam præstaret: *pag. 79.* *Eiusdem*, ad Seren. Remp. Venetam Legati Oratio habita coram Venetiarum Principe, aliisque Proceribus d. XIV. *Ian.* 1633. *pag. 85.* Panegyricus VLADISLAO IV. Moscouitico Vilnam Vrbem, debellatis hostibus, recuperatis prouinciis, pace constituta, ingredienti, VILNENSIS Societatis IESV Academiæ nomine dedicatus: *pag. 113.* Arcus pacis nouo sine sanguine Triumphatori VLADISLAO IV. Potentissimo Sarmatiæ Monarchæ, ab Expeditione bellica in Amurathem, Turcarum Imp. suscepta, feliciter & auspicato reduci, laureatisque Regni Ordinibus, triumphalem hanc portam vna subeuntibus, inter publicos Europæ acclamantis plausus, e voto *Soc. I.* religiose consecratus: *p. 133.* Elogium funebre Seren. ALEXANDRO CAROLO, Polon. & Suec. Principi, a *Ioan.* LIPSKI, scriptum: *pag. 145.* Laureæ Academicæ, Seren. Polon. Regi, VLADISLAO IV. Vilnam ingredienti, dicatæ: *p. 187.* Theatrum gloriæ, Regi VLADISLAO IV. ab Academia VILNENSI, S. I. extructum & consecratum A. 1636. *pag. 211.* Triumphus, quem Diuo CASIMIRO Principi, Seren. VLADISLAVS IV. Rex, magnifica ac pia in augustum Paternæ libertatis Mausoleum deductione, A. 1636. 14. Augusti *Vilnæ* exhibuit, Panegyrico repræsentatus: *p. 247.* *Georgii* OSSOLINSKI, ad S. Cæs. ac Regiam Hungariæ & Bohemiæ Maiestates, Septemuirosque Romani Imperii Principes, Ratisbonæ congregatos, Legati extraordinarii, Oratio, habita *Ratisbonæ* in Collegio Electorali, A. 1636. d. 26. *Sept.* *pag. 255.* *Ioann.* LIPSKI, Episc. Culm. & Pomes. ad Ferdinandum Imp. Legati, oratio habita in Aula Cæsaris, coram sua Cæsarea Maiestate, d. vlt. *Iulii: p. 261.* Icon votorum Seren. sponsis, VLADISLAO IV. & CÆCILIÆ RENATÆ Austriacæ, in augustas fortunatasque nuptias oblata ac dedicata ab Acad. VILNENSI, S. I. A. 1637. *pag. 305.* A Æternitas Seren. *Stirpis Iagellonicæ* Regum in VLADISLAO IV. orbi expressa, & eidem Seren. Regi, cum Vilnam, Lithuaniæ Metropolin, cum Seren. Regina CÆCILIA RENATA ingrederetur, ab Acad. VILNENSI, S. I. dedicata, qua seorsim singuli stirpis Iagellonicæ Reges tam stylo, quem vocant, lapidario, quam carmine sapphico eleganter depinguntur. conf. §. XXV. & XLVIII.

§. XXXI.

Epistolæ ad hanc notitiam facientes.

Quanquam varias passim epistolas suo loco iam allegauerimus, nonnullæ tamen peculiarem recensionem hic merentur: quales sunt: B *Ioh. Mich.* BRVTI, *Veneti*, Regis Stephani Historiographi, Selectæ Epistolæ, quæ cum libro de Historiæ Laudibus, & alio Præceptorum Coniugalium, prodiere *Cracou. 1593. 8.* recusæ cum aliis quibusdam opusculis obstetricante *Io. Fridér.* CRAMERO, *Berolini 1697. 8.* in quibus epistolæ aliquot ad Regem, plures aliæ ad Poloniæ Magnates leguntur, quæ Lectoribus non ingratæ esse possunt. Reperio etiam seorsim *Francof. 1590. 4.* editam *eiusd.* Autoris, qui S. Cæsar. Maiest. Historiographum se ibi appellat, Orationem ad Polonorum & Lithuanorum Senatum de ERNESTI Archi-Ducis Austriæ, & de vniuersæ Familiæ Austriacæ laudibus, vna cum Censura in orationem *Lucæ* C CHVVALKOVVSKI, qua Sueci Principis petitio in Comitiis Varsauiensibus de nouo Rege creando commendatur. Porro Epistolæ illustrium Virorum in III. Libr. digestæ, opera Reu. Dn. *Stanisl.* CARNCOVII Episc. Vladisl. & Pomeraniæ, in lucem editæ sunt *Cracou. 1578. 4.* ex quo rarissimo libro multa singularia cognosci possunt, quæ ab Anno 1564. vsque ad 1577. in Poloniæ regno acciderunt, in epistolis MELANCHTONIS ad CAMEMARIVM p. 501. nonnulla de Polonia, quanquam non adeo magni sint momenti leguntur. Reperiuntur etiam in *Stanisl.* LVBIENSKI operibus posthumis part. 2. p. 435. tres Epistolarum decades, quæ ab Anno 1622. vsque ad 1638. exaratæ D sunt. Similiter ex *Martin.* RVARI Epistolarum Selectarum Centuria altera, *Amst. 1681. 8.* edita; nec non ex *Stanisl.* HOSII Epistolis per *Stanisl. Rescium* in ordinem redactis, & operum eius Tomo secundo p. 145. insertis, multa memorabilia de Regibus Poloniæ aliisque huius regni personis Illustribus intelligi poterunt. In *Hugonis* GROTII, Viri maximi, epistolis ad *Israelem* IASKI, *Dant.* 1670. 12. editis, non pauca leguntur singularia, statum Poloniæ & ciuitatis Gedanensis attingentia. Sed non prorsus bona fide editas esse, deprehendi, cum exemplum meum ad autographa *Grotii* exigerem.

§. XXXII.

Digitized by Google

Itemque POETÆ.

§. XXXII.

Ex Poetis præter *Clementem* Ianitium, *Laur.* Corvinum, *Conr.* Celtem, *Sam.* A Skrzypno Tvvardovvski, *Rich.* Bartholinum, *Io.* Mochingerum, *Ioach.* Pastorium, *I. P.* Titium, *Io.* Kviatkievicium, aliosque plurimos passim suo loco memoratos & adhuc enarrandos, rerum Polonicarum notitiam porro iuuare poterunt. 1.) *Georgius* Sabinus in cuius poematibus a. 1606. 8. excusis leguntur elegiæ: p. 72. ad *Andr.* Gitium Archiepiscopum Gnesnensem p. 167. ad *Eustachium* à Knobelsdorff Canonicum Varmiensem p. 171. ad *Iohannem* Bogum Regis Poloniæ aulicum, p. 173. ad *Stanislaum* Hosium Episcopum VARMIENSEM p. 179. in annulum coniugis Nicol. Radzuilæ. p. 217. heroicum B carmen de nuptiis SIGISMVNDI AVGVSTI & ELISÆ Cæsaris FERDINANDI filiæ, p. 251. epigramma ad SIGISMVNDVM Archi-Episcopum MAGDEBVRGENSEM SIGISMVNDI Regis Poloniæ ex filia nepotem. p. 255. aliud inscriptum termino in finibus Lithuaniæ & Prussiæ posito. p. 282. hendecasyllabi ad *Iohannem* Dantiscum Episcopum VARMIENSEM, adde p. 290. & 302. p. 408. epistola ad *Stanislaum* Diadusium Polonum. 2.) *Simon* Simonides qui *Ioh.* Zamoscii fuit Secretarius, memoratus Staravolsc. in Elog. n. 99. cuius poemata ex bibliotheca *Ioach.* Morsii prodiere *Lugd. Batau.* 1619. 8. 3.) *Matthias Casimirus* Sarbievius C S. I. Sacerdos, incomparabilis Vates, vt audit *Luca Opalenio Polon. Defens.* p. 92. de quo vid. etiam *Lubienskii* (qui plures literas ad eum scripsit) *Epistolarum Decad. I. Part. II. Opp. f. 442.* Eius in Lyricorum Libris IV, aliisque Epigrammatum, Anno 1660. in 12. editis, Variorum Poloniæ Illustrium virorum laudes decantatæ reperiuntur. 4.) *Albert.* Ines S. I. qui præter Lyricorum Libros, & Epigrammatum Centurias VI. (non VII. vt est ap. *Ferdin. Neoburgum* Ephori curiosi, *Part. 2. c. 1. p. 182.*) *Cracouiæ* primum editas, & *Vratisl.* 1686. 12. recusas, quibus celebria Poloniæ ma- D gnatum facta, suauissimo cantu exornantur, seorsim publicauit *Lechiadem*, siue Ducum, Principum ac Regum Pol. ab vsque LECHO deductorum Elogia historico politica, & Panegyres Lyricas, in quibus compendiosa totius historiæ Polonæ Epitome exhibetur: quæ primum cum figuris æneis *Cracou. 1655. 4.* deinde sine illis *Francof. ad Viadr. 1680. in 4.* prodiere. (1) 5.) *Frider.* Zamelius Patricius & COS. Elbingens. qui Otiorum Delectum seu Horas Poëticas, *Elbingæ 1646.* vno Vol. in 4. publicauit, inque eo varia, sparsim antea à se in lucem emissa poëmata, collegit; e quibus præcipua sunt, quæ nostrum argumentum illustrant: Laus Drusidos seu ELBINGÆ patriæ descriptio Carm. elegiaco; Manipulus Epigrammatum Regiorum, quibus cum amplissimi Poloniæ Regni Decus & gloria, tum Augustissimi Principis ac Regis VLADISLAI IV. clarissimi triumphi ac veræ Regiæ virtutes, partim ante Suecorum irruptionem, partim ipso induciarum tempore, asseruntur; Oleæ præconium seu Pacis assertio; Hymenæus VLADISLAI IV. nec non RENATÆ CÆCILIÆ, celebratus centum Epigrammatis hexastichis; Epigrammatum Regiorum Manipulus alter; Deorum Heroumque Lusus, in quo Regina LVDOV. MARIA GONZAGA, vtramque (quod dicitur) paginam implet; De Galindis ac Sudinis vetustissimis Borussiæ incolis, ad *Rob. Cruquium*, Virum Nobiliss. Carmen hexametrum, in quo multa habet de veterum Prussorum lingua, vnde etiam Hartknochius illud suis de *Variis Rebus Prussiæ Dissert.* inseruit p. 104. seqq. (2) *Rotgerus* zum Bergen / Regius Secretarius, Hereditarius in Braßnecken / cuius in Apolline acerbodulci ad SS. Mundi capita &c. *Regiomonti 1651.* 4. denuo publicato, extant seqq. Epigrammata: Ad VLADISLAVM IV. de eius in Vrbem Regiom. ingressu, script. 1636. de quo supra; Plausus Melicus, quo Auctor Polonorum victoriam & pacis fœdera inter IOH. CASIMIRVM R. P. ac Tartaros Cosacosque percussa, persequitur; Planctus Melicus in obitum VLADISLAI IV; Plausus Melicus ad IOH. CASIMIRVM 1648. d. 17. *Nou.* electum, ac Cracouiæ d. 17. *Ianuar.* 1649. coronatum Regem Pol. 7.) *Mich. Ant.* Hacki, Abbas quondam Oliuensis, cuius præter alia venustissima, quibus subinde delectatus fuit, poemata, ex parte iam supra memorata, adhuc extant in *Apolline Heroico & Lyrico:* IACOBI Principis Tyrocinium triumphale; *Mich.* Radzieiovvski, Card. & Archi-Episc. Gnesnens. Honor Fortunatus; *Io. Cas.* Don-

f 3 HO-

(1) Carmine germanico Reges Poloniæ, quotquot subiectam adhuc habuere Silesiam, addita cuilibet explicatione Historica, descripsit Ioh. Christian. Hallmann / in der Beschreibung aller Obristen Hertzoge über das gantze Land Schlesien / quæ adiuncta est ei. Trauer=Freuden=und Schäfer=Spielen. *Vratisl. 1672. 8.* SIGISMVNDVM III. triplici anagrammatismo, carmine heroico elucidato, prosecutus est *Andr.* Loeæchius *Scotus*, adiunctis V. classibus anagrammatum, quibus Heroes vtriusque dignitatis in Polonia celebrantur. Titulus est: *Astræa apud Iouem supplex*, pr. *Cracou. 1605. 4.*

(2) Rhodanum fl. elegantissima elegia decantauit B. *Christoph.* Behr, quæ ni fallor subiecta est ei. Riuulis Plinianis.

Digitized by Google

HOFII, Card. Eminentia summis proxima; DANTISCVM, *Pandora vrbium Sarmatiæ, &c.* 8.) *Danielis* HERMANNI, *Borussi*, A „Regi Stephano à secretis, vt „Viri eruditi „& vena poëtica pollentis, Regisque STE-„PHANI gesta, eleganti poëmate canentis, " meminit D. *Io. Demetrius* SOLIKOVVSKI, in *Paræn[e]si ad Liuones, Samoscii 1600. 4.* edita, p. 45. Longum illud poëma, quod deinceps in manus nostras incidit, inscribitur *Stephaneis Moscouitica*, seu de occasione, causis, initiis & progressibus belli, à STEPHANO I. contra IO. BASILIVM, Magnum Moschorum Ducem, gesti, & hoste represso fractoque, ad æquas pacis conditiones feliciter deducti, libri duo priores, cum tertii initio excusi *Gedani*, à *Iac. Rhodo* 1582. 4. 9.) A Polonis multum æstimatur *Io.* KOCHANOVVSKI, cuius Varia Poë- B mata, Polonico stylo, sub finem seculi XVI. exarata, prodierunt *Cracou.* 1639. 4. Plura forte similis generis poëmata occurrunt, quæ tamen nunc præterimus. Nec tamen sine piaculo omitti poterant, quæ nobis memoranda primo statim loco fuissent, Illustr. Viri, D. IO. ERN. SCHMIEDEN, Reip. Gedan. Præcos. Senioris, cum fata EVM rebus humanis eximerent, elegantissima Poëmata, variis occasionibus *in fol.* in lucem edita, qualia sunt: Abdicatio CASIMIRIANA; it. Gratulatio ad Seren. MICHAELEM publica felicitate coronatum; Vmbra illustris, Sol ex nube, Opt. Max. Princeps IOHANNES III. Rex C Poloniarum, inter maximarum familiarum IOHANNIS CASIMIRI, Regis, & GEORGII WILHELMI, Ducis Lignicensis, Piastidarum ac Iagellonidum vltima funera, supremasque inferias, Cracouiæ *postrid. Kal. Febr.* Anno 1676. coronatus; Polonia Respirans, Opt. Max. Principe IOHANNE III. &c. quietem rerum A. 1676. 16. *Octobr.* stipulato; Opt. Max. Principes, IOHANNES III. &c. & MARIA CASIMIRA Regina, &c. meta pulchri, iustitia lætitiaque publica coronati; A sa Majesté la Reine de Pologne, pour le jour de son Entrée dans sa ville de Dancig, *le 20. d'Aoust*, 1676. A la gloire de la Reine sur le depart de sa Majesté de sa ville de Dancig le 7. de *Sept.* 1676. Opt. Max. Principi IOANNI III. Regi Heroi Strena; Fortunæ Regiæ Domus Augustæ Poloniæ, recens nato Principe *Kal. Maii.* A. 1680. auctæ; Ad Regem, cum Seren. Principi filio IACOBO, & Sereniss. ELISABETHÆ, Principi Neoburgicæ, sponsis, genialia festa, pompa Regia lætitiaque Europæ, apparauerat; Ad Opt. Max. Princip. IOANNEM III. Regem Heroëm, ex Serenissimis Principibus, IACOBO LVDOVICO, & HEDWIGE ELISABETHA AMALIA, Neob. Avum; Ad Solem, pro Seren. IOANNE III. &c. diem Maiestatis suæ nominalem, felicitate lætitiaque publica, apud Prussos celebrante, Votum; De Valetudine Regia ad Apollinem; Opt. Max. Principi, AVGVSTO II. Regi Heroi, &c. de quorum venustate tamen cum satis dicere non valeamus, ea hic nominasse sufficiat.

§. XXXIII.

Sequuntur ACTA PVBLICA, quæ occasione Electionum, Bellorum cum exteris, Motuum Ciuilium, aliarumque Litium, tum publica tum priuata negotia concernentium, variis temporibus edita fuere, quorum aliqua præcipue ad Seculum XVI. pertinentia, ferme antea, partim ex *Cromero, Pistorio, Guagninoque*, partim seorsim notauimus, qualia etiam infra circa res Lithuaniæ, Liuoniæ & Prussiæ afferentur, quæ hic iterum repetere nolumus. Missis itaque illis, Actisque anteriorum temporum, illorum quæ Seculo XVII. agitata fuerunt, narrationem instituemus, in quorum recensione iterum Regum seriem sequemur. In hoc ordine cum primum locum teneat SIGISMVNDVS III. ad eius Regimen sequentia scripta referri debent; 1.) *Phil.* HONORII, Diss. de Nouo in Polonia Rege eligendo, quæ extat in *Rep. Polon. Elzeuir.* p. 422. (1) 2.) Causæ quare SIGISMVNDVS bellum Moschis intulerit, ad Rom. Imp. MATTHIAM missæ, in LVBIENSKII *Opp. posth.* f. 151. *Cæsaris* BAROFFII Mediolanensis I. V. D. Protonotarii Apostolici, & Comitis *Francisci* SIMONETÆ Episcopi Fulginatensis, Nuncii in Regno Poloniæ Apostolici Secretarii oratio triumphi SIGISMVNDI III. e Moscouia post partas victo-

ACTA PVBLICA *ad Sigismundum III. pertinentia.*

(1) Ad historiam electionis eius pertinent 1.) Oratio nomine IOHANNIS III. Regis Sueciæ, nec non Eius Maiestatis filii Principis SIGISMVNDI per *Ericum* SPARRE, & *Ericum* BRAHE dictæ Maiestatis & Serenitatis Legatos ad Comitia Varsauiensia, noui Regis electioni 29. Iunii 1587. indicta, habita d. 15. Augusti. 4. 2.) RVDOLPHI II. Imperatoris Legati, *Stanislai* PAVVLOVVSKI Episcopi OLOMVCENSIS ad R. P. & M. D. L. Senatores & equites Oratio in castris apud Varsauiam ad noui Regis electionem, habita d. 14. Augusti. 4. 3.) *Clementis* SEVERIANI ad Polonorum & Lithuanorum Senatum vniuersosque regni ordines oratio, circa idem tempus habita & publicata. 4. 4.) *Lucæ* CHVVALKOVVSKI deliberatio de Principe Sueciæ, Regno Poloniæ præficiendo, præmissis in obitum R. STEPHANI carminibus. *Posnan.* 1587. 4. in quam censuram strinxit I. M. Brutus vt §. XXXI. indicatum est 5.) & denique *Christoph.* WARSEVICII oratio post R. STEPHANI mortem in primo & generali totius Masouiæ conuentu habita. 1587. 4.

Digitized by Google

ctorias redeuntis dicata. *Vilnæ* 4. 3.) Oratio Legatorum Hungariæ ad SIGISMVNDVM III. R. P. & Regni Ordines habita A Cracou. 1595. exc. *Cracou.* c. 2. 4. & *Dantisci*, in offic. *Iac. Rhodi*, 1595. 4. & inter *Oratt. &* *Consult. de bello Turcico*, per REVSNERVM edit. *Vol. III. p. 24.* 4.) *Guilielmi* BRVSSI, *Scoti*, consilium ad Principes populumque Christianum de bello aduersus Turcas gerendo. *Cracou. 1595. 4.* 5.) *Germanici* Marchionis MALASPINÆ Episcopi S. SEVERI, Nuncii ad R. P. Apostolici, oratio de fœdere cum Christianis Principibus contra Turcam feriendo, in Comitiis Varsauiensibus habita. *Cracou. 1596. 4.* (1) 6.) Articuli pacis inter SIGISMVNDVM III. (male enim loco citando I. legitur) & OSMANEM I. continentur in Collect. gall. Tractat. pacis T. 3. p. 165. 7.) B Acta & Decreta Commissionum S. R. M. Pol. & Suec. Regiomonti in Annis 1609. & 1612. habitarum; Itemque Responsa, Cautiones, Transactiones & Diplomata, circa Feudum Ducale Prussicum, à S. R. M. Electori Brand. IO. SIGISMVNDO & Ordinibus Ducat. Prussiæ, concessa, &c. edita *Cracou.* 1615. f. & recusa *ibid.* in officina *Andr. Petricouii* 1633. f. Regnique Constit. inserta. (2) 8.) Mandata Serenissimi Ducis SIGISMVNDI, Suec. & Pol. Regis, nec non Senatorum, Procerum & Ordinum Poloniæ ad D. CAROLVM, Sudermanniæ Ducem, exposita per Ill. Dnn. *Ericum* BRAHE, *Aruidum* GVSTAVI, Legatos Suecicos, *Stanisl.* DZIALINSKI, *Stanisl.* CZYCHOVVSKI & C *Nicol.* SAPIEHA, Oratores Polonos, & responsum à CAROLO Regnique Sueciæ Senatoribus & ordinibus iisdem Oratoribus Poloniæ datum, vna cum apologia decreti Suderco-pensis, &c. latinè & Suecicè, Anno 1596. 4. 9.) Ausa *Caroli* SVDERMANNIÆ Ducis (Regis patrui) aduersus SIGISMVNDVM III. susceptá, mandato Regis edita, *Dantisci* 1598. 4. 10.) *Dau.* (non *Iac.* vt est in Tomo I. *Catal.* A *Thuan.* p. 438.) HILCHEN Clypeus Innocentiæ & veritatis pro SIGISMVNDO III. contra Luneburgensium & Rigensium calumnias, *Zamoscij* 1604. 4. 11.) *Georg.* TRISAROLI Vrbinatis Discussio calumniæ, quam aduersus SIGISM. III. P. R. pro *Caroli* SVDERMANNIÆ Ducis perduellione, Legatus eius *Io.* SKYTTE ad M. Britanniæ Regem habuit Anno 1610. *Friburg. Brisg. 1620. 4.* (3) Sub qua larua latuisse *Gregorium Laurentij* F. BORASTVM (non *Petrum* vt vocatur in Catalogo Biblioth. *Thuaneæ* T. I. p. 438.) *Suecum*, religionis euangelicæ desertorem, & Canonicum Varsauiensem, virum alias eruditum ex symbola Cl. NORMANNI refertur in B. PLACCII B Theatr. Anon. n. 1173. *a.*) 12.) *Laur.* BOIERI, *Sueci*, Carolomachia seu Victoria SIGISMVNDI III. R. P. de *Carolo* SVDERMANNIÆ Duce A. 1605. in Liuonia relata carmine decantata, *Vilnæ* 1606. 4. 13.) Descriptio germanica rerum inter regnum Poloniæ & Sueciæ, occasione Liuonicæ inuasionis à CAROLO factæ gestarum, cum narratione de Tartaris, & descriptione eorum, quæ inter Poloniam & Domum Brandenburgicam Varsauiæ 1601. suscepta sunt, per magni nominis Iureconsultum. 1602. 4. *Item* Proceß des gantzen Handels zwischen Schweden und Pohlen / Anno 1605. 8. 14.) Exegesis historica causarum de quibus iure Regio apud Suedos, C cum posteris exutus est SIGISMVNDVS III. *Stockholm.* 1610. 4. Versionis latinæ Autorem esse *Ioh.* MESSENIVM, operis vero ignorari testis est Id. NORMANNVS l. c. 1197. 15.) Rigensium Apologia ad SIGISMVNDVM, cur GVSTAVO ADOLPHO Sueciæ Regi se subiecerint, vnà cum Inuestitura *Christophori* RADZIVILI, Ducis, german. 1622.

(1) Idem pene argumentum tractant 1.) Breuis commonitio de bello Sociali Turcico ad SIGISMVNDVM III & Regni proceres ac ordines in publicis Comitiis proposita a. 1595. per S R. I. Principum Electorum Legatos & oratores, *Iohannem* a KOSTITZ Præpositum & Præsidem Martisburgensem, *Iohannem* a BENCKENDORF &c. Consiliarios Electorales Saxonicos & Brandenburgicos. *Dantisci* 4. 2.) Oratio RVDOLPHI II oratorum ad SIGISMVNDVM III. &c. in Comitiis generalibus habita, d. 25. Febr. 1595. Ibid. 1595. 4. 3.) *Leuini* BVLOVII consilium SIGISMVNDO III. in comitiis exhibitum de societate belli aduersus Turcas cum Cæsare RVDOLPHO ineunda, ab vtraque parte bene disputatum: acc. *eiusdem* consilium eidem tempore coronationis in Regno Suediæ datum. Rostoch. 1595. 4.

(2) *Felix* FIDLERVS, nobilis Prutenus, & Secretarius Regius edidit libros de rebus gestis Regiis quorum secundus qui sine mentione loci, aut temporis impressionis, editus, in manibus meis est, inuestituram feudi ducatus Prussiæ à SIGISMVNDO III. Electori BRANDENBVRGICO IOHANNI SIGISMVNDO & eius fratribus, eorumque hæredibus masculis sub Comitiorum Regni tempore solenniter factum illustrat. Alias pr. Primum beneficium & concessio simultaneæ inuestituræ in ducatu Borussiæ. 4. Ihro K. M. Bekräfftigung des Recesses, der commission so zu Königsberg von Königl. commissarien im Jahr 1612. gehandelt worden. e latino in germanicum translata *Cracou.* 1614. 4. Antwort der Räthe aus Polen und Litthauen auf die Brieffe derer von Thoren / und Dantzig / so auf dem Reichstage zu Warschau eingelauffen. 1615. 4.

(3) It. 1618. 4.

Digitized by Google

1622. 4. (1) 16.) Mercurius Sarmaticus, seu rerum in septentrionalibus regnis in decursu 1605. anni gestarum relatio, vna cum A descriptione germanica regiarum nuptiarum, ex Polon. lingua translat. *Mogunt.* 1606. 4. 17.) Apologia *Mariaeburgensium*, postquam Regi Sueciae se subiecerant A. 1626. d. 18. Iulii, germ. 1627. 4. (2) 18.) Septuaginta graues & arduae rationes, ob quas Regem Poloniae, nec non Senatores & Nobilitatem regni, defensioni in Hungaria, Bohemia & alibi susceptae, non aduersari decet, *Posonij* per D. R. 1619. 4. Quibus deinde Responsio opposita fuit, quae ab initio quidem sine Auctoris nomine prodiit, sed deinde auctorem eius se professus est *Stanisl.* LVBIENSKI, Episc. Ploc. in cuius Opp. f. 163. legitur. 19.) Panegyricus in laudem GVSTAVI ADOLPHI, B Suec. Reg. autore *Elia* de NVKROIS (i. e. *Daniele* KRVSIO,) *Augustae Trinobantum* 1628. 4. (3) quem examinauit eo tempore *Amotus* KRVSIVS, *Syrenatae*, A. 1628. 4. vt & alius Autor Anonymus (4) in Censura ad panegyr. Senatui Gedanensi dicata, *Aug. Trinob.* 1628. 4. Secuta est *Eliae* NVKROIS Palinodia ad Panegyricum in laude GVSTAVI ADOLPHI *Ibid.* 1619. 4. quam excepit SIGISMVNDI III. Pol. & Suec. Reg. de bello Suecico Panegyricus apologeticus ad El. de NVKROIS scriptus à *Iacobo* ROY, Gallo, *Viennae* 1629. 4. 20.) SIGISMVNDI variae Epistolae ad Bohemos, Vngaros & Silesios, vt & illorum Responsa, tempore motuum Bohemicorum An- C no 1619. exarata, extant germanice in Actis Publ. *Mich. Casp.* LONDORPII T. 1. f. 846-851. (5) 21.) Ex eiusdem Collect. T. 3. f. 952. -963. *Ludouici* CAMERARII & aliorum Epistolae variae, à Polonis post obtentam victoriam naualem Anno 1626. in naui quadam Suecica interceptae, quae seorsim prodiere germanice 1627. 4. 22.) Articuli pacis inter Polonos & Suecos A. 1627. propositi, *Ibid.* T. 3. f. 997. germanice. 23.) Responsum Regis Pol. ad propositiones pacis, à Legatis Illustr. Ordin. Belgii factas, A. 1627. latine *Ibid.* f. 998. 24.) Causae, ob quas Regnum Pol. & Dantiscana Ciuitas inducias annuas cum Suecis pacisci non possint, germ. *Ibid.* f. 1011. 25.) Puncta, quae Regni Suec. Cancellarius OXENSTIERNA Polonis pro induciis proposuit, germ. *Ibid.* f. 1043. 26.) Conditiones pacis inter Reges Pol. & Suec. ad 6. annos, Varsau. 8. Oct. 1629. initae, lat. *Ibid.* f. 1104. quae germanice seorsim prostant 1629. in 4. & cum quibus ex collectione Gallica Tractatuum Pacis T. 3. p. 284. conferri potest Traité de Tréve pour six années entre Sigismond III. & *Gustaue Adolphe*, fait au camp d'Altenmark le 15. Sept. 1629. Vbi etiam p. 199. reperitur Traité de Tréve entre la Pologne & Suede fait 1624. 27.) *Iacobi* RVSSELII Legati Suec. Propositiones de Regni successore, Statibus Polon. exhibitae, cum Sigismundus lethaliter decumberet, 1632. germ. *Ibid.* T. 4. f. 27. 28.) Ausführlicher Bericht von dem Schwedischen Marsche nach Preussen / *Regiom.* 1627. 4. Cuius Scripti Autorem esse D. SEBACK Status Liuonici Secretarium, idem NORMANNVS l. c. n. 1855. affirmat. Alia quoque descriptio huius expeditionis *Regiomonti* pr.

§. XXXIV.

Sub pacato VLADISLAI IV. regimine, hæc inter alia Acta præcipue memoranda veniunt: 1.) Propositio Ducis RADZIVILII ad Belgii Ordines Generales, de Electione VLADISLAI IV. exhibita 1633. quae cum Ordinum Responso latine extat ap. *Londorp.* T. 4. f. 347. seqq. (6.) 2.) Legati Polon. ZAVVADZKII Propositio ad eosdem Ordd. de telonio Suecorum Prussis aggrauato, cum Legati Suec. *Lud.* CAMERARII, Responso, Ad Vladislaum IV.

(1) *Io.* NARSIVS *fidem & humanitatem Polonicam* (vt ironice vocat) *erga delegatos regios Suedorum* sermone ligato *commendauit &c. Riga* 1625. 4.

(2) Regiomontani cur oblatam ipsis a Suecis neutralitatem in hoc bello acceptarint ostenderunt peculiari scripto, titulo *Neutralitatis* Regiomontanae publicati. 1627. 4. Ad idem bellum adhuc pertinent: 1) Verlauff des Treffens so zwischen des Königes von Polen und GVSTAVI ADOLPHI Schiffen vor der Dantziger Reyde (zur auantage der ersten) a. 1627. geschehen. 1628. 4. 2.) Acta & literae ab VIII. Maii a. 1624. vsque ad 6. Nouembris a. 1625. inter vtriusque regni Sueciae & Poloniae Senatores ac officiaels commutatae, ex mandato S. R. M. Suecicae edita. 4.

(3) Item 1629. 4.

(4) Quem *Gregorium* BORASTVM esse quidam credunt.

(5) Exemplar literarum quibus Rex Poloniae ordines Bohemiae vt ab armis contra Caesarem sumtis discedant adhortatur, & responsi ordinum Bohemiae, seorsim editum est 1618. 4.

(6) Istam electionem illustrabit 1.) *Io.* WILMANNI Curlandiae ducis ordinarii in aula polonica rerum curialium Agentis, & ad conuentum conuocationis generalem mandatarii, oratio ad R. P. Senatum habita & edita *Varsau.* 1632. 4. 2) Comitis *Honorati* Vice COMITIS, Archiepiscopi Larisseni & Nuncii in Polonia apostolici oratio habita d. 22. Octobris a. 1632. ad senatum equitesque Poloniae & Lithuaniae in castris prope Varsauiam congregatos, ad nouum sibi Regem eligendum. *ibid.* 1632. 4.

Digitized by Google

so, 1634. german. *Ibid.* f. 349. seqq. (1) 3.) Literæ intercessionales Regis Pol. ad Cæsar. Maj. pro Silesiis, germ. *Ib.* f. 472. 4.) Induciæ 26. annorum inter Reges Pol. & Suec. seu PACTA STVMDORFFIANA, à pago *Stumsdorff* (qui quadrante milliaris ab oppido Stumensi versus Mariæburgum situm est,) in quo die $\frac{1}{12}$. *Sept.* A. 1635. coaluerunt, nomen sortita, germ. *ibid.* f. 478-482. quæ latine leguntur ap. *Chwalkow. de Iur. publ. Regni Polon.* pag. 239. & separatim *Gedani* ap. *Georg. Rhet.* 1635. 4. cum adiecta Specificatione Commissariorum, & Ratificatione, S. R. M. Pol. ex originali vernacule edita sunt. Habentur etiam pacta hæc in collectione Gallica Tractatuum pacis T. 3. p. 371. &c. 5.) Bericht von dem Frieden zwischen Pohlen und Moscau/ 1634. 4. (2) 6.) Frölische Zeitung von dem Türcken-Frieden/ 1634. 4. 7.) Der Obrigkeit in Dantzig Ermahnung an die Gemeine/ wie sich dieselbe itzo / da der Friede mit dem Türcken geschlossen/ zu verhalten/ 1634. 4. Copia IV. Literarum Pacis, inter Reg. Pol. & Imp. Turc. confectæ, germ. *Dant.* 1635. 4. Articuli huius pacis exstant in alleg. Collectione T. 3. p. 359. & seq.

§. XXXV.

Ad Iohannem Casimirum.

IOHANNIS CASIMIRI negotia concernunt scripta, tempore belli Suecici (cuius memorabilia satis prolixe exhibentur a *Christ. Adolph.* THVLDENO P. 2. & 3. germ. transl. 1661. 12.) maximam partem in lucem emissa, qualia sunt: 1) Oratio suasoria pro pace vel induciis impetrandis, A. 1655. ad Regem Suec. nomine Regis Pol. habita à *Christoph.* PRZIEMSKI, R. P. Cubicul. & Legato, quæ vna cum Respons. per Epist. *Ern.* PACIANI, & cum Regis Suec. Literis Vniuersalibus, *Lipsiæ*, 1655. 4. prodiit, & seorsim in Actis *Londorpii* T. 7. f. 1015. latine legitur. Hæc oratio quoque iuncta est Epistolæ, quam H. CONRINGIVS (ille enim sub *Cyriaci* THRASYMACHI nomine latitat) de Iustitia armorum Suecicorum in Polonos, perque ea liberata à magno periculo Germania, ad *Andr.* NICANOREM scriptæ, & 1655. 4. latine, sequentique anno germanice variis in locis editæ, vulgauit. De quo scripto iudicium *Vinc. Fabricii* legi potest in *Epist.* ad *Ism. Bulialdum*, quæ reperitur in eius *Oratt.* p. 356. THRASYMACHO personato se opposuerunt tum is, qui *Lucæ de* GABRIIS nomen assumsit, in Iniustitia armorum Suecicorum in Polonos, A. 1656. 4; tum alii. Extant enim A. O. (*Andr.* OLSZOWSKI) vindiciæ Polonæ, seu Responsio ad Literas Vniuersales CAROLI GVSTAVI, d. 28. *Iul. st. veter.* 1656. *Varsauiæ* publicatas, ap. *Fœrsterum* (vt apparet) edita. (3) Hanc secuta est *Nicephori* NICOYMII (è Grecia, vt se vocat, oriundi) Responsio ad Enumerationem Causarum, ob quas Rex Suec. Polonos bello adoriri quasi coactus sit, latine; quæ editio reperitur ap. *Londorp.* T 7. f. 1119. & deinde etiam germanice 1656. 4; quo anno CONRINGIVS Apologiam Suecorum luci publicæ exposuit. Eodem tempore edebatur *Andr.* NICANOR. (4) Responsum ad *Cyr.* THRASYMACHI Epist. cum præmissa Diss. de Manifesto Suecico, cui titulus: *Breuis & præliminaris Enumeratio causarum, ob quas* CAROLVS GVSTAVVS, *Suec.* R. IOH. CASIMIRVM, *R. P. bello adoriri coactus est, Helmst. & Gedani* 1656. 4. quod Manifestum latine quoque exhibet *Londorp.* T. 7. f. 1001. (5) Germanice prodiit illud *Stetini* 1655. & 56. 4. Non prætermittenda hic obseruatio quam ex schedis MORHOFIANIS suppeditauit Cl. *Io.* MOLLERVS in B. PLACCII Theatri anon. n. 1198. Scilicet autorem scriptorum, quæ ab 1655. vsque ad 1658. nomine CAROLI GVSTAVI pro bello Polonis illato prodiere, esse *Dauidem Meuium* celeberrimum Ictum. In specie huic Manifesto hoc tempore oppositum est Anonymi scriptum, cui tit. *Causæ, ob quas Rex Su. &c. breues & præliminares, abreuiter limatæ & eliminatæ*, 1656. 4. Autore vt docet SCHEFFERVS in *Suecia literata* p. 130. eodem Borrasto, quem tamen *Georgium* vocat, *Borræsensi- Vestrogothum*, I. V. D. & Secretarium SIGISMVNDI III. Primum, ceu Idem monet, *Lublini* ex officina *Wiemorcowski*, & mox secunda vice prodiit *Dantisci* auspiciis (vt nos coniicimus) *Fœrsterianis* editæ. Sed idem illud propugnatur ab Auctore *Anonymo* in der Behauptung des Königl. Schwedischen *Præliminar-Manifests*/ und der darüber durch *Cyr. Thrasymachum* aufgesetzten Schrifft/ *Andreæ* NICANORI entgegen gestellet. 1656. 4. itemque in *Elucidatione* (Beleuchtigung) germanice edita 4. Aduersus quam tamen rursus se defendit *Nicanor*, in *Ecly-*

(1) Literæ Regis ad regnum Sueciæ, eiusque incolas, datæ *Thorunii*, 30. Iunii 1655. e suecico in germanicum sermonem translatæ, pr. 4. Iis hortatur ordines, vt se legitimum Regem agnoscant.

(2) Inser: epistolica relatio equitis Poloni ad amicum de prælio VLADISLAI IV. ductu *Stanislai* a KONIECPOLE KONIECPOLSKI, Castellani Cracouiensis, summique R. P. exercitum ducis contra Tartaros ad Achmerouiam 30. Ianuar. 1644. commissi. *Dantisci* 1644. 4.

(3) Manifeste du Roy de Pologne pour seruir de reponse au manifest publié par le Roy de Suede: 1656. 4. In Gallia excusum esse præfatio docet.

(4) Id NICANORIS responsum germanice translatum pr. 1656. 4.

(5) Latine seorsim cum præfatione CONRINGII editum est Helmst. 1656. 4.

Digitized by Google

Eclypsi Elucidationis, eodem stylo edita, *Ged.* 1656. 4. Separatim quoque extant Literae R. M. Sueciae ad Imp. Rom. de Bello Polonico, A *Stetini* 1655. in 4. vt & Nothwendige Anmerckung über das Königl. Schw. Manifest &c. Augsburg 1655. 4. Historiam motuum qui in bellum hoc tandem erupere describunt: Memoires de ce, qui est passé en Suede & aux prouince voisines, depuis l'année 1645. jusque au l'année 1655. ensemble le demelé de la Suede avec la Pologne, tirez des depeches de Mſ. CHANVT Ambassadeur pour le Roy en Suede, par P. LINAGE de VAVCIENNES. T. I. II. III. a *Cologn.* 1677. 12.

§. XXXVI.

De hoc bello Polono-Suecico, praeter ea, B quae in *Diar. Europ.* passim, imprimis vero *Append. Part. VIII.* (vbi p. 225. *Pacta Bydgostiensia* siue, vt alii, sed minus recte, vocant, *Velauiensia* quoque conspicies, infra a nobis cum aliis pacis Tractatibus commemoranda,) & ap. *Londorp.* in *Act. Publ. T. VII.* & *VIII.* habentur, quaeque in *Indice generali* horum *Actorum* 1702. f. edito, copiose satis recensentur, & a nobis h. l. sigillatim propter eorum amplitudinem, & quod facili negotio in memorato *Indice generali Actorum Londorpianorum* inueniri possint, non commemorabuntur; seorsim insuper extant: 1.) *H. I. M.* i. e. *Hector. Ioann.* MITHOBII Tr. de Contro- C uersiis Sueco-Polonicis, seu de Iure, quod in Sueciam Regi, ad Liuoniam Regno Pol. nullum competit, A. 1652. 4. edita & eadem forma *Helmstadii* cum praefat. Praeceptoris *Conringii*, 1656. 4. recusa. Sed laruam detraxit WITTENIVS in Diario a. 1681. d. 12. Ianuarii, & ipsum CONRINGIVM sub MITHOBIO quem commendat, latere voluisse prodit, sicut & PLACCIVS in Theatro anon. n. 1198. *a.* qui tamen n. 1787. de *Pseudon.* dubitat iterum, nec prorsus asserere audet, quia in catalogo Scriptorum CONRINGIANORVM, epistolis eius praefixo, nulla eius rei mentio fit. 2.) Moriens Polonia, quod scriptum etiam germanice D in 4. editum est. 3.) Zwey Tractätlein/ das eine genandt Rossomalza, oder Schwedischer Vielfraß/ das andere/ der Lappländische Doctor, 1658. 4. 4.) Anatomia ambarum literarum Vniuersalium Suecicarum ad Polonos ac Lithuanos, *Mariaburgi*, d. 1. & 8. *Maii* 1656. emissarum, latine primum, deinde etiam germanice edita, 1656. 4. 5.) *Ambrosii* MELLILAMBII (sub quo nomine latet B. D. *Io. Balth.* SCHVPPIVS) Epistola germ. concernens Arma Polono-Suecica, de A. 1654. &c. quae reperitur in *Schuppii Opp. german.* p. 399. *ed. Francof.* 1684. 8. Ibidem p. 413. eodem quoque stylo habetur Hollandica Consabulatio de bello duorum Septentrionis Magnatum, de A. 1657. 6.) *Io.* FRISCHMANNI, Regis Christianissimi Legati, Argentorati quondam residentis, Viri, ob stylum lapidarem quem vocant, plane noti (cui expeditum ad satyras scribendas ingenium fuisse, ex vero alicubi iudicat Dn. SCHVRZFLEISCH in *Epistolis*, notante *B. Gryphio* in *Coll. MS.* c. 2. §. 15.) Animorum in Europa & vicina Asia Motus de Suecici belli motu in Polonia, recusi & aucti. *Vpsaliae* & *Grypswaldiae* 1656. 4. sequentique A. germ. translati, 4. H. CONRINGIVM, Autorem illius aut I. H. BOECLERVM multorum sermonibus destinatum fuisse, patet ex huius epistola ad *Ioh. Alb.* PORTNERVM scripta, qua istam suspicionem refellit, & FRISCHMANNO omnino libellum tribuendum confirmat, antea tamen se credidisse, scribit, partum esse POMERESCHII ICti Grypswaldensis. Ceterum non adeo praeclare de chartis istis sentit. Pars epistolae, vnde nostra haec depromsimus, repetitur in PLACCII Theatro anon. n. 1171. *a*) 7.) *Lucii* APRONII Obseruationes Magnatum Europae, 1656. 4. 8.) Regni Sueciae Senatorum ad Senatores Regni Pol. &c. Literae declaratoriae super missione MORSTENII, internuncii Polonici 1657. in 4. Eorund. Senat. Pol. Responsoriae, *Louicii* 1656. 4. 9.) Rationes, ob quas Elector Brandenb. cum Rege Pol. iterum vnire se debeat, germanice *Ged.* ap. *Phil. Christ. Rhet*, 1657. 4. Quibus mox successit fidelis Patriotae Prussi, festinata Responsio (eilfertige interims Beantwortung) XIII. rationum illarum, eodem stylo exarata. 10.) Copiae literarum FRIDERICI WILHELMI, El. Brand. ad IO. CASIMIRVM, R. P. vna cum *huius* & *Andr. de* LESNO, Archi-Ep. Gnesn. Responsoriis, ratione secessionis ad partes Suecicas, latine & germanice. 1656. 11.) Discursus quo armorum iure exorto inter Sueciae & Poloniae Reges bello, Ser. El. BRANDENBVRGICVS castra Regis Sueciae secutus fuerit. Autorem se profitetur *Iacobus Andreas* CRVSIVS Tr. *de eminenti dominio Principum.* c. 4. n. 15. in fine. 12.) *Sigism. Frider.* WARTMANNI Polonia suspirans, Apollini in Parnasso per querulam Reginam Poloniam proposita, germanice, *Francof. ad M.* 1656. 4. 13.) Eiusdem Poloniae suspirantis continuatio *impr.* A. 1657. 4. 14.) Causae Regum heri & hodie inter se belligerantium, Gall. & Hisp. *Sueciae* & *Poloniae*, expositae & expensae ad iuris & status rationem, Christiano orbi cum figuris aeneis inscriptae, à CR. munerario, (i. e. munus offerente) *Guilhelmo* SERLINO. 1657. in 4. 15.) *Andreae* OLSZOWSKI, Legati Polon. Propositiones ad Electorem Mogunt. ob debellatum à Suecis Poloniae Regnum, factae d. 18. *Maii.* 1658. germ. *Francof.* 4. (1) 16.) Articuli foederis inter LEOPOLDVM & IO-

(1) Et latine a. c. *Eiusdem* memoriale ad S. R. I. Principes & ordines directum pr. 1659. 4.

IOHANNEM CASIMIRVM *Viennæ* d. 27. Martii a. 1657. sanciti leguntur in Collectione gallica Tr. Pacis T. 3 p. 707. 17.) *I.* GILENII, Consiliarii Palatino-Simmerani, Triumphus Suecicus de Polonia & Borussia subiugata. 1656. 8. 18.) Europæ itziger Zustand/abgebildet per *Iustum* Knüppelhardt/ 1658. 4. (1) Nec reticeri debet *Samuel.* HARTLIE-

g 2

(1) Non indignum est ob varia monumenta quod hic plenius recenseatur Actorum & gestorum Sueco Polonicorum semestrale, seu Halbjährige Erzehl- und Darstellung aller im jüngsten von J. K. M. zu Schweden in das Königreich Polen fürgenommenem Feldzug vom Herbst des 1655. biß Ostern 1656. fürgenommener und verrichteter Handlungen / gewechselter Schrifften und anderer Begebenheiten/ 1657. 4. Continet hic tomus sequentia ad statum Polonum pertinentia 1.) Abdruck der 1656. den 27. Iulii geschlossenen Defensiv-Allianz zwischen den Staaten der vereinigten Niederlande / und Churfürsten zu Brandenburg. 2.) Enumeratio causarum ob quas CAROLVS GVSTAVVS, IOH. CASIMIRVM bello adoriri coactus est. 3.) oratio *Christoph.* PRZIEMSKI, & PACIANI epistola de hac oratione facta. 4.) Eadem oratio germanice versa. 5.) Regni Sueciæ Senatorum declaratoriæ super missione MORSTENII &c. cum responso Suecorum Regis, *Christophoro* PRZIEMSKI dato d. 30. Augusti 1655. 6.) Senatorum Poloniæ responsoriæ ad declaratorias Senatorum R. Suediæ. 7.) Eædem germanico idiomate, quibus additæ sunt: (*a*) Puncta des Vertrags/worauff sich die Stadt Elbing an den König von Schweden ergeben. (*b*) Antwort des Königs in Schweden/die dem *Christoph.* PRZIEMSKI gegeben worden. (*c*) Reuers der Stände von Litthauen/von wegen der Huldigung/ Treu/ und Unterthänigkeit/ den Königen/ und Königreich Schweden ewig zu leisten. Hamburg. 1656. 8.) R. Sueciæ literæ ad FERDINANDVM III. quibus exponuntur causæ susceptæ in Poloniam expeditionis. 9.) Eædem germanice. 10.) Palatinorum quorundam Poloniæ epistola ad Regem Sueciæ pro facultate Regem suum adeundi d. 18. Iulii 1655. scripta, vna cum responsione Regis d. 12. Octobris e. a. & Legati Polonici *Adami* BROCHOWSKI ad Regem Suecorum oratione, eiusdemque versione germanica, cui adiecta sunt: Articfel und Puncte/die von Chur-Brandenburg an die Preußischen Stände begehrte Coniunction betreffend. 11.) Relation, wie Quartianer Soldatesca im Königreich Polen sich an J. K. M. aus Schweden ergeben / und derselben gehuldigt haben. 1656. 12.) Ubergabe des Schlosses und der Stadt Krakau. 1655. 13.) Relation von der durch die Moscowiter und Cosacken an der Stadt Lublin verübten Tyranney. 1655. 14.) Königlich Schwedisches Schreiben an die Senatoren und Ritterschafft in Polen / in welchem sie in J. K. M. Schutz und Schirm sich zu begeben nacher Warschau beruffen werden/den 20. Octobr. 1655. nebst einem Schreiben des Türckischen Käysers an den König in Schweden. 15.) Imperatoris Romani literæ ad R. Sueciæ cum oblatione mediationis pro sopiendis inter Poloniam & Sueciam exortis differentiis 16. Nov. 1655. latine & germanice. 16.) Alliance zwischen Chur-Brandenburg und den Ständen im Hertzogthum Preußen 12. Nouembr. 1655. 17.) Extract des zwischen dem Könige in Schweden und Chur-Brandenburg getroffenen Friedens-Instruments. 1656. 18.) *Benedicti* TRANQVILLI literæ responsoriæ ad consiliarium quendam electoralem. 1656. 19.) Panegyricus CAROLO GVSTAVO dictus. 20.) *Ioh. Wilhelm* Zeiters Königlich-Schwedischer Stamm-Baum. 21.) Literæ Cromvelli Protectoris Angliæ ad Regem Sueciæ. 1656. 22.) & denique *Cyriaci* THRASYMACHI Brieff an Nicanorem. *Semestrali Secundo* sequentes tractatus continentur: 1.) Ad præliminarem enumerationem causarum, ob quas Rex Sueciæ Regem Poloniæ bello adoriri coactus sit, responsio. 2.) Nicanoris Antwort an Thrasymachum. 3.) Behauptung des Königl. Schwedischen Præliminar-Manifests. 4.) Chur-Brandenburgs Proposition denen Land-Ständen / 1656. 22. Martii zu Königsberg geschehen. 5.) Grafen von Ostorogs Oration. 6.) Bedencken darüber. 7.) BIOERENCLAV Epistola ad *Hieronym.* RADZIEWSKI. 8.) CAROLI GVSTAVI Vniuersales contra rebelles nobiles Poloniæ 1. & 9. Maii 1656. 9.) Des Hertzogs zu CROY Schreiben an den Rath zu Dantzig/ und die Antwort darauff. 10.) Der Dantziger Antwort an den König in Schweden. 11.) Chur-Brandenburg Schreiben an die General-Staaten/ worinn die Ursachen der Coniunction mit den Schwedischen Waffen entdecket werden. 1656. 4. Iulii. 12.) EIVSDEM Schreiben an den König von Polen/nebst der Antwort des Königes und des Grafen von LESNO. 13.) Beschreibung/welchergestalt Riga von dem Groß-Fürsten in Moscau belägert / nebst Verzeichniß der Granaten/ die hinein geworffen worden/ 1656. 14.) Des Dantziger Syndici Anrede an den König in Polen/ nebst der Antwort. 15.) Königlich-Schwedische proponirte Præliminar-Puncte / ehe zur Haupt-Friedens-Handlung geschritten werde. 16.) Des Fürsten LVBOMIRSKI

Digitized by Google

LIEBII, i.e. *Io. Am.* COMENII Panegyricus, CAROLO GVSTAVO, Poloniam aggredienti, scriptus, *Lugd. Bat.* 1657. 4. qui postea creditur Lesnensis excidii causa fuisse. Hic panegyricus quoque in fine *Epist.* THRASYMACHI *de Iustitia arm. Suec. in Pol.* conspicitur, vbi literis *W. T. L. B. de B.* Auctor signatur. Sed extat quoque Refutatio illius Panegyrici, sub nomine *Apologetici contra Panegyr.* CAROLO GVSTAVO *&c. dedicatum, ad Religionis, Regis, Legisque Polonæ defensionem producti*, sine die & Cos. typis tamen nitidissimis in 4. edita, in quo Auctor, præterquam quod acerbe notetur, „Palponis etiam, non Encomiastæ; alienæ laudis decoctoris, non Oratoris; Mendacis, non Veridici; „Placentini, non Veronensis nomen promeruisse asseritur, ipseque CAROLVS GVSTAVVS acriter perstringitur. Illud Lesnæ excidium, cuius *Comenius* causa fuerat, ipse COMENIVS descripsit, sermone latino, 1656. 4. & LAGNERIVS, *Francof. ad Viadr.* 1657. 4. Memorabilem Obsidionem *Clari Montis Czestochouiensis*, Deiparæ imagine à D. Luca depictæ, in Regno Polon. celeberrimi, ab exercitu Suecorum, Duce *Burch. Mellero*, Generali Legato, sub finem 1655. factam, stylo nitidissimo exposuit *Stanisl. a* KOBIERZYCKO KOBIERZYCKI, Palatin. Pomer. &c. eamque imagine B. M. V. & ectypo obsidionis ornatam edidit *Dantisci*, sumtibus *Georg. Forsteri*, 1659. 4. Quo pertinet etiam *Noua Gigantomachia* contra S. Imaginem Deiparæ Virginis, in *monte claro Czestochouiensi* collocatam, per Sue. & alios hæreticos excitata, conscripta ab *Augustin.* KORDECKI, Ord. S. Pauli in Claromonte, Priore. *Cracou.* 1655. f. (1)

§. XXXVII.

Schreiben an den Fürsten in Siebenbürgen den 27. Ianuarii 1657. latine & german. 17.) Frieden zwischen Moscau und Polen ꝛc. Quanquam enim, quæ ex semestri primo n. 2. 3. 4. 6. 8. 12. 13. 22. ex secundo vero n. 1. 2. 3. 5. 6. 7. 9. 10. 12. 14. hic allegantur, suo iam loco in *Schediasmate* allegata sint, non tamen prorsus vacaneum visum est, hic ea vna cum reliquis, & quidem breuius, repetere. Vt & plenius constet, quænam ambitu suo hæc collectio contineat, & simul perfectior de ipsorum editionibus notitia tradatur. Præcipue cum illis forte vsuro, facilius sit integrum volumen impetrare, quam schedas seorsim excusas, & rarissime recte asseruatas.

(1) Non leue momentum habent, ob quod addi mereantur sequentia: 1.) M. B. I. L. Schwedischer Krieges-Stein über den Danielischen Stein. 4. 2.) Schwedische Grillen über das 2. Capitul Danielis, entgegen gesetzet dem unechten Schwedischen Krieges-Stein. ꝛc. 3.) *Philothei* Warners von Warhausen Schwedischer Spiegel. 1658. 4. 4.) Dreyerley Friedens-Vergleichungen: a) Zwischen dem Graff Wittenberg und den Posnischen und Calißischen Woywodschafften. b) denen Ständen aus Litthauen/und dem Graffen de la Gardie. c) dem Graff Wittenberg/und dem Czarnecki, wegen der Ubergabe Krakau. 1655. 4. 5.) Relation über die bey Wlostovvicz ob Seiten des Königes in Schweden mit dem Czarnecki 1656. $\frac{8}{18}$. Februarii gehaltenen victorieusen Action. Elbing 4. 6.) Relation aus dem Polnischen Lager unter Koscian betreffend den Verlauff zwischen den Polnischen und Schwedischen Völckern/sub dato 20. Maii 1656. 4. 7.) Relation von dem Entsatz des Hauses Tykoczyn in Podlachien $\frac{1}{13}$. Iulii 1656. 4. 8.) Bericht aus Warschau/wie es mit den Krieges-Actionen beyder Armeen auff Polnischer und Schwedischer Seiten abgelauffen 28. und 29. Iulii. e. a. 4. 9.) Formular, wie in den Kirchen des Königlichen Preussens die Dancksagung vor die durch den König von Schweden und Churfürsten von Brandenburg/wider den König von Polen/den 28. 29. 30. Iulii erhaltene Victorie verrichtet und abgelesen worden. 1656. 4. 10.) Beschreibung was sich nach Eroberung Warschau zugetragen. 1656. 4. 11.) Relation von der Eroberung Lublin. 1656. 4. 12.) Verbont tuisschen den K. van Sveden ende den Keur-Vörst van Brandenb. Grauenh. 1656. 4. 13.) Brieff verhalende de Coniunctie van den Koningh van Sweeden, met den Keur-Vorst van Brandenburg, mitsgaders de omstandlicheden van het gevecht tusschen deselfde, ende de Polen, vorgevallen den 28. 29. 30. Iulii 1686. Hagæ e. a. 4. 14.) Relation von der Victorie/die der General Gonsievvski wider die Schwedischen und Churfürstliche Völcker 1656. 8. Octobris. erhalten 4. 15.) Continuation des Successes des General Gonsievvski, nebst der Eroberung der Stadt und Schlosses Lancicez. 1656. 4. 16.) Copia zweyer Schreiben/eines aus dem Polnischen Lager vom 13. Martii, in welchem der Verlauff des Treffens unter Golob zwischen Czarnecki und Pfaltzgraff Adolph enthalten/nebst dem Polnischen Entsatz der Stadt Zamosc; des andern von der Quartianer Abfertigung nach Lublin ꝛc. 1656. 4. 17.) Relation von dem siegreichen Marsche der Polnischen Armee aus Reußland nach Preussen/unter dem Lubomirski und Czarnecki. e. a. 4. 18.) Copia eines Schreibens aus Tuchel an den König von Polen/von dem Treffen zwischen dem Czarnecki, und den Schweden bey Tuchel und Straßburg. 1657. 4. 19.) Relation dessen was

Digitized by Google

§. XXXVII.

Alia particularia, & in specie quoad Ciuitates Borussicas & Ducatum Curlandiæ.

Inter vicinas Regnoque Poloniæ vnitas regiones bellum hoc funestum, per aliquot annos etiam Prussiam, (1) eheu: Curoniamque adflixit. Ad illam generatim pertinent interceptæ binæ Literæ, quæ de *aduersa Suecorum in Prussia fortuna*, stylo germ. in 4. exaratæ fuerunt, itemque scriptum, cui titulus: Preußisches Haanen-Geschrey/ 1656. 4. vulgatum. Speciatim vero in hac belli tempestate ad *Ciuitatem* GEDANENSEM spectant: Literæ *Regis Suec.* & Illustr. Ducis CROYENSIS, ac Comitis STEINBOCKI ad Gedanenses, & ad easdem *Gedanensium* Responsa,

g 3 Men-

kurtz vor Ankunfft des Czarnecki, vom 6. Februarii an/ in Dantzig und andern Orten/ insonderheit in Liefflandt/ biß auff des Königes von Polen Abzug den 10. eiusdem, vorgelauffen. 1657. 4. 20.) Copia 3. Schreiben vom Königlichen Hofe aus Częstochovva, in sich haltende/ was zwischen den Polnischen Völckern und Fürsten Rakoczi vorgelauffen 2c. e. a. 4. 21.) Relation von dem Successe der Polnischen Armee unter dem Czarnecki, so er wider den Rakoczy erhalten/ dem beygefüget die Puncta des Vertrages zwischen der Krone Polen und dem Rakoczy. 1657. 4. 22.) Continuation des itztgedachten Vertrages/ wie auch des Successes der Königlich-Polnischen Armee/ unter dem Czarnecki. 1657. 4. 23.) Accords-Puncta wegen der Ubergabe Krakau an die Polen. e. a. 4. 24.) Ursachen warumb der König von Ungarn und Böheimb verursachet worden / dero Völcker in Polen dem Könige zu Hülffe zu schicken. 1658. 4. 25.) *Matth.* BIOERENKLAV memorialia bina S. R. M. Sueciæ nomine, prius ad Electorem MOGVNTINVM, posterius ad ordinariam Imperii deputationem directa & exhibita: in quo posteriori exponitur, quod inconsultis S. R. I. Electoribus, Principibus, & Statibus, S. C. Maiestas decreuerit, & R. Maiestas Hungariæ & Bohemiæ, ceu S. R. I. membrum susceperit bellum in Polonia contra Sueciam, quodque durantibus dicti belli præparatoriis Austria procurarit & Poloniæ vltimum pene exitium, & Germaniæ non modo inuasiones Polonorum & Danorum, sed etiam nisi in tempore præueniatur ingens belli incendium. 1657. 4. 26.) *Eiusdem* memoriale in quo exponitur, quantopere Rex Sueciæ pacem in Germania seruare, & Polonicum bellum restinguere allaborauerit, quorumque moliminibus & facibus belli Polonici flamma Germaniæ nunc admoueatur, exhibitum S. R. I. Electorum, Principum, & Statuum ordinariæ deputationi Francofurti ad Mœnum, d. 24. Iunii 1659. 27.) Sendschreiben an den König von Schweden / betreffende die letzten Kriege in der Kron Polen und Dännemarck. 1659. 4. In specie ad turbas cum Moscouitis pertinent: 28.) Rationes XXI. cur Moscorum Czar, quamuis lactetur spe Coronæ Polonicæ, nunquam tamen eadem pro se vel pro filio suo potiri possit, latine & germanice. *Hamburgi* 1657. 4. 29.) Relation der Victorie/ welche die Polnische Armee unter der Conduite des Czarnecki, zwischen Slonyn und Myzovv gegen den Moscowiter den 24-28. Iunii a. 1660. erhalten. 4. 30.) Continuation der Victorie wider den Moscowiter/ nebst einem Bericht/ auff was Weise die Cosacken zum Gehorsam sind gebracht worden. 1660. 4. 31.) Copia gewisser Schreiben an den König von Polen / von dem Tarterschen Chan MECHMET GERAY, und dessen Groß-Cantzler Sefer Kary Aga, wie auch General Subhan Kary Aga, aus dem Polnischen ins Teutsche übersetzt. 1657. 4. 32.) Extract-Schreiben aus der Vkraine wider die Moscowiter und Cosacken / wobey die Conditiones, welche nach Endigung dieses Krieges dem Moscowitischen General übergeben worden. 1660. 4. Quid apud Turcas in bello hoc Polonico moliti fuerint Sueci declarat. 33.) Bericht was nach angefangenem Kriege wider die Kron Polen/ von des Königs in Schweden Ministren bey der Ottomannischen Pforte zum dritten mahl zu Trennung der Christenheit angesuchet worden.

(1) FRIDERICVM WILHELMVM ratione Borussiæ suæ præter illa quæ in §. XXXVI. & in notis n. 9. 12. 13. 14. allegata sunt, concernunt sequentia: 1.) Auszug dessen / was zwischen CAROLO GVSTAVO &c. und Friedrich Wilhelmen 2c. vom Jahr 1655. biß auff den 7. Ianuarii 1656. ausserhalb Krieges gehandelt worden/ woraus erhellet/ mit was Recht oder Unrecht der Chur-Fürst zu Brandenburg ein Ursacher und Anstiffter des Polnischen Krieges genennet wird / aus dem Lateinischen ins Teutsche übersetzt. 1660. 4. 2.) Der sämtlichen Stände und Ritterschafft des Hertzogthums Preußen Supplication an den Churfürsten von Brandenburg/ nebst einem Extract eines Schreibens von hoher Hand aus Lück den 2. Octobris 1656. 4. 3.) Derselben abermahlige Supplication den 27. Februarii 1657. übergeben. 4. 4.) Churfürstlich Brandenburgischer an die K. M. von Schweden abgelassener Gesandschafft Verrichtung/ woraus zu ersehen / wie wunderlich man dieselbige tractirt und abgewiesen/ weil sie vom Frieden sprechen / und S. Churfürstl. Durchl. mit Schweden gegen Polen und dessen Alliirte sich in die vorige Krieges-Händel nicht wieder einlassen wollen.

Digitized by Google

Mensibus *Martio*, *Aprili*, & *Maio*, A. 1656. scripta; quæ Literæ in gratiam eorum, qui germanica non intelligunt, latine conuersæ, eodem anno in 4. prodierunt. In hac latina editione typographo visum fuit seriem temporum obseruare, & singulis literis singula responsa Gedanensium subnectere, secus ac in Germanicis edd. factum fuisse videmus. Eædem habentur etiam ap. *Londorp. T.* 7. f. 1144-1147. Porro Oratio, quæ ap. *Londorp. l. c. f.* 1140. legitur, & à Comite OSTROROGO ad *Senatum Dantisc.* in Curia, Mense *April.* 1656. publice dicta fuit, è latino in germ. versa, & cum Iudicio seu Animaduersionibus quibusd. typis commissa est, 1656. 4. Has vero refutauit Auctor *Examinis stulti*, vt vocat, *iudicii* (Examen Närrischer Gedancken/) à quodam Elbingensi, Suecis nimium fauente, profecti, de Propositione OSTROROGI, ad Magistr. Gedanens. facta, A. 1656. in 4. Quo similiter spectat die Beantwortung des Elbingischen Pasquills in 4. De *Gedano* præterea extant Traur-Reden über die Zerstörung der Vorstädte in Dantzig/ 4. (1) Item Der Stadt Dantzig sehnliche Thränen nach ihrem Könige IO. CASIMIRO, 4. *It.* Immota Gedanensium fides erga Seren. IOH. CASIMIR. & Remp. Polon. quam pro Concione sacra, *Dom.* 24. p. *Trin.* in æde D. Brigitt. habita, germ. prædicauit *Seuerinus*-KARWAT WORICIEWIC S. I. Theol. ac Regi à Conc. aulic. *Ged.* 1657. 4. (2) Facit huc Copia literarum de quæst. an status Evangelici, A. C. addicti, speciatim *Gedanenses*, spe promouendæ religionis, à IOH. CASIMIRO, Rege suo legitimo, ad Reg. Suec. deficere debeant? quæ vna cum Vniuersalibus IO. CASIMIRI de tolerandis, nec vllo modo violandis Dissidentibus in religione, stylo germ. edita est A. 1657. 4. (Autore *Nath.* DILGERO, Pastore Mariano.) Eodem tempore emittebatur in publicum Dialogus germanicus, inter *Nicol.* Einfalt/ Wahrem. Ehrenberg 2c. habitus de statu Dantisci *ibid.* 1658. 4; itemque Memoriale (Gedenck-Zettel) acerbi prælii *Dirsauiensis*, inter Ciuit. Dantiscanam, militemque Suecicum & Brandeburg. commissi d. 2. *Sept.* 1657. in 4. Qua ratione huiusdem belli tempore, *Cornelius* TROMPIVS, Hollandiæ Archithalassus, cum classe instructa Belgica, *Dantisco* in subsidium venerit, eandemque seruauerit, refertur in *Vita Cornelii Trompii*, gallice edita *Hagæ C.* 1694. 12. (3) Bello quasi iam confecto prodiere Articuli Pacificationis (Accorts-Puncte) quorum tenore *Hauptum* Gedanense, huic Ciuitati d. 22. *Dec.* 1659. iterum cedebatur. Famosi huius Propugnaculi *Nebringensis*, a Suecis A. 1656. muniti, & a Gedanensibus A. 1659. oppugnati, vberiorem Narrationem germanice edidit *Petrus* VOGETIVS, *Pastor* in Gottswalde/ *Gedani* 1661. 4. ubi *Ioach.* PASTORII, & I. P. TITII, de Haupto expugnato, carmina quædam adiecta sunt, seorsim antea publicata. Eiusd. Delineationem ichnographicam exhibuit *Georg.* à STRACWITZ, Ciuit. t. t. Centurio & Architectus germ. 1661. f. *mai.* Spectat huc quoque R. *Nathan.* DILGERI, Past. ad D. Mar. Christl. Heers- und Kriegs-Predigt/ aus dem 60. Psalm 2c. gehalten/ quæ homilia *Gedani* 1659. 4. excusa, Collegioque huius Civ. Sagato inscripta est. Occasione Vrbis *Thorunensis*, a Rege Io. Casimiro recuperatæ, sequentia tum edebantur scripta: *a.)* Puncta des Vergleichs/ zwischen Polnischen und Schwedischen Deputirten/ wegen Ubergabe der Stadt Thorn/ d. 30. *Dec.* 1658. 4. *b.)* Calendæ Regiæ de auspicato Io. Casimiri in obsessum a se, & feliciter recuperatum Thorunium ingressu, *Dant.* per *Georg. Færster.* 1659. 4. qui & *eod. ann.* Obsidionem Thoruniensem, ab *Isidoro Affaita*, Archit. militari Regio, ichnographice delineatam in forma patenti excudit. *c.)* *Relatio* von dem Abzug der *Guarnison* aus Thorn/ 1659. 4. *d.)* *Diarium* von derselben Ubergabe/ 4. *e.)* Freuden-Zeichen von derselben Ubergabe/ 4. Reliquas Prussiæ ciuitates concernunt Tractatus sequentes: Der Stadt Thorn und Elbing Warnung an Dantzig/ (4) Elbings Treulosigkeit/ 1659. 4. Bericht von Eroberung der Stadt Graudentz/ 4. Recuperirung

(1) It. Missiv eines zu Dantzig sich auffhaltenden Niederländers/ an einen Freund zu Amsterdam/ worinnen Anmerckungen enthalten gegen eine Schrifft/ in welcher die Stadt Dantzig wegen abgebrandter Vorstädte angegriffen wird. 1656. 4. Vtrque hic tractatus Belgice quoque prodiit. a. e. 4.

(2) Eadem polonice pr. e. a.

(3) Inter Gedanensia, quæ hoc bellum exponunt, locum merentur: 1.) Relation auf was Weise der Graff Königsmarck von der Dantziger Reede gefangen genommen und eingebracht worden/ nebst der Lista aller Gefangenen/ so wohl des Schiffes als der Schütte. 1656. 4. 2.) Lista der Schwedischen Gefangenen/ so vom 22. Februarii biß vlt. sept. in Dantzig eingebracht worden. e. a. 4. 3.) Bericht was sich bey dem Ausfall aus Dantzig zugetragen/ entgegen gesetzt den auisen so zu Elbing/ und Königsberg gedruckt worden. 1657. 4.

(4) Antwort auf die hönischen Gedichte unterm Nahmen der Stadt Thorn und Elbing auf die gute Stadt Dantzig ausgesprenget. 1656. 4. & Retorsion auf den Dantziger pasquill. e. a. 4.

Digitized by Google

rirung des grossen Werders / 1659. 4. Quibus addi possunt, quæ ap. *Londorpium* T. VII. & VIII. habentur, in Indice horum Acto- A rum, peculiaribus titulis, accurate enumerata. (1) CVRLANDIAM quod attinet, de Rebus Suecorum ibi gestis, deque IACOBI, Ducis Curland. ac Semigall. in custodiam abductione, varia cum germanico, tum latino sermone scripta, eo tempore in lucem emissa fuerunt, quorum præcipua sunt: 1) Außführlicher und warhafftiger Bericht von Eroberung des Schlosses Mietau / und Gefangen-Nehmung des Hertzogs. 1658. 4. 2.) Warhaffter Bericht von des Hertzogs von Curl. gefängl. Wegführung nach Riga. 1658. 4. 3.) Copie zweyer Schreiben / das eine des Hertzogs aus Curland / das andere aus Mietau den 10. Nov. 1658. 4.) *Relation* der Schwedischen *procedu*ren in Curland. 1658. 4. 5.) Schwedische in Schrifften verfassete / und mit Hand und Siegel bekräfftigte *Parole*, woraus J. K. M. von Schweden schliessen können / was Unrecht dem Hertzog von Curl. geschehen. 1659. 4. 6.) Fides Suecica, seu Plenaria Deductio, &c. 1660. 4. 7.) Schwedische Treu und Glauben / darin die unverantwortl. *procedu*ren der Schweden durch den Feld-M. DVGLAS an dem Hertzog in Curland verübet / vorgestellt werden / 1660. 4. Quæ est versio germanica tractatus præcedentis. 8.) Appendix des Schwedischen Spiegels. 1658. 4. 9.) C Defensio Ducis Curlandiæ, Suecorum calumniis opposita, &c. Pro defensione Suecorum ext. Tr. germ. exhibens causas, quibus Rex Sueciæ inductus præcipue fuit, Ducem Curl. è ducatu suo in custodiam abducendi, 1658. 4. & ap. *Londorp.* T. 8. f. 482. Autorem eius fuisse *Iohannem* HABÆVM ex Symbola DIECMANNIANA refert B. Placcius in Theatro anonymorum n. 1792. γ.) Sed contra hunc Tr. mox vulgata est Refutatio emissarum pro parte Suecica Causarum, quibus prætendunt, Reg. Mai. Suec. adductam fuisse &c. cum oppositione verarum impulsionum, quibus Rex Su. se passus est seduci, stylo germ. 1658. & 1660. 4. & ap. *Londorp.* T. 8. f. 492. Idem scriptum quoque lat. prodiit 1660. 4. cui *Roberti* DVGLAS Vniuersale ad Prouinciæ Curland. incolas adiectum est. Alia refutatio germ. stylo excusa est 1660. 4. (2)

§. XXXVIII.

Pax Oliuensis, aliique TRACTATVS, *tempore* IO. CASIMIRI *initi.*

Postquam fatale illud bellum perpetua tandem pax insecuta esset, inter S. R. M. & Remp. Pol. eiusque Confœderatos ex vna, & inter S. R. M. Regnumque Suec. ex altera parte ad Gedanum in Monasterio *Oliuensi*, III Maii 1660. B inita & conclusa, illius Pacis Instrumentum, separatim mox *Gedani* 1660. 4. sumtibus *Iac. Weis*, R. M. Bibliopol. german. itemque lat. vulgatum est, deinde vero sub tit. *Pactorum Oliuensium Anni* 1660. cum Ratificationibus articuli separati ratione Traditionis Elbingæ, insertum *Constitut. Regni A. 1661. Cracouiæ per Andr. Petricouium* impressis, *f. 41. seqq.* quod præterea cum Actis pacificationis extat apud *Londorp. T. 8. f. 651. seqq.* In *collectione gallica* tractatuum pacis *T. 3. p. 805.* *Item* in *Diar. Europ. P. IV. p. 292.* latine, & *p. 331.* germ. *collat.* cum *App. P. VIII.* a *p. 1.* vsque ad 106. vbi (quod ὡς ἐν παρόδῳ notamus) exhibetur quasi Prolegomenωn loco ad Deiparam Votum, quod IO. CASIMIRVS cum Proceribus Regni in Æde Leopoliensi solenniter vouit pro felici contra Suecos armroum successu. Add. *Chwalkou.* de *Iure publ. R. P. L. 2. c. 7. p. 281 seqq.* (vbi annectuntur *p. 327.* Ratificationes articuli separati ratione traditionis Elbingæ,) aliique. (3) Circa initia Tractatuum Oliuensium Orationem præsentibus Legatis Cæsaris, Regis Pol. & Brand. *Gedani* in maxima frequentia habuit *Ioach.* Pa-

(1) Ad oppidum Coniciam spectat: Extraordinar-Zeitung / welchergestalt der König von Polen die Stadt Konitz annoch belagert halte / wie denn auch von dem See-Gefecht zwischen den Graf Königsmarck und der Dantziger Soldatesca. &c. 1656. 4.

(2) Iung. Schwedisches Jubel-Fest zu Strahlsund über die Victorie wider die Holländer im Sunde / und dann Eroberung der Stadt Mietau in Churland / zugleich Abführung des Hertzogs aus Riga. &c. 1659. 4.

(3) Ad vota & præludia pacis spectat: 1.) Supplication an die Friedens-Göttin / der mit Krieges-Last belegten Unterthanen in Liefland / Polen / Preußen &c. 1658. 4. 2.) Mercurii Europei de pace septentrionali diuinatio, siue de instantibus Polonos inter ac Suecos tractatibus pacis dialogus, e. a. 4. & germanice 1659. 4. 3.) Zwey Abschrifften α) von Käyserlicher Mai. de dato 18/28 August. 1659. an den Churfürsten zu Maynz betreffend die præliminar tractaten zwischen Schweden und Polen / wie auch den Einfall in Pommern. β) Des Königlich Schwedischen Legati *Matth.* BIOERENKLAV Schreiben &c. ad eundem in eadem causa. Nec omittenda hic mihi, declaratio Regis Sueciæ ad tractatus pacis in Prussia Legatorum Plenipotentiariorum, pro pace & libertate omnium ab Ecclesia Catholico-Romana, de religione in Polonia dissidentium, in puncto amnestiæ secundum avitas leges regni cauta, ex ipso originali publici iuris facta. *Sedini* 1660. 4. Ipsum instrumentum ratificatum pacis perpetuæ Oliuensis, vna cum ratificationibus articuli separati declarationi ratione Elbingæ, aliisque his annexis prodiit etiam *Regiomonti.* 1661. 4.

Digitized by Google

PASTORIVS, quæ sub tit. *Aurora pacis* prodiit tum seorsim; tum cum eius *Floro Polon.* edit. *Ged. 1679. 12. p. 705.* Laudatus Autor præterea *Oliuam Pacis* seu Orationem ob pacem Oliuens. 1661. habuit, & in hac vrbe in 4. edidit, vt alibi diximus. Præterea sub hoc titulo eodem tempore Carmen publicauit *Io. Pet.* TITIVS. *f.* Vti non minus Collegium OLIVENSE, eundem titulum retinens, edidit Gratiarum actionem ad S. Cæs. Maj. reliquosque Seren. Reg. & Princip. Christianos, quorum Illustr. & Excellentissimi Legati, d. 3. *Maii* 1660. Pacem orbi restituerunt, *Gedani* 1660. 4. Præterea Tractatus conclusæ pacis cum *Moschis d. 30. Ian. 1667.* latine ap. *Chwalkov. l. c. p. 154.* & germ. ap. *Londorp. T. 9. f. 489.* habetur: cum iam antea de Armistitio inter Io. Casim. & Moschum, nempe an. 1656. *3. Nov.* conuentum esset, de quo *Io. Augustin.* PASTORIVS, Cæsar. & Elect. Saxon. Historicus ac Protonotar. Apostolic. in *Laur. Act. publ. Francof. 1658. 4.* edita *p. 44.* consuli potest. Sic etiam Fœdus defensiuum inter Seren. Regem Sueciæ, Electorem Brandenb. & Remp. Polon. 1667. *22. Iun.* initum, latine legi potest apud *Londorp. T. IX. pag. 494.* PACTA VELAVIENSIA inter Remp. Polon. & Seren. Electorem FRIDERICVM WILHELMVM, *d. 19. Sept. 1657. Velauiæ* inita, & *Bromberga* (polonice *Bydgost*) confirmata, quibus absolutum huic in Prussiam dominium concessum est, tum in *Collectione gallica Tractatuum Pacis; T. 3. p. 714.* tum apud *Londorp. Part. 8. f. 170.* & *Pufendorf. Rerum Brandeb. lib. 6. §. 78. seqq.* alibique obuia sunt. (1) Qua occasione etiam tum varia scripta publicata fuere. (2)

§. XXXIX.

Scripta ad motus intestinos facientia.

Ad IOH. CASIMIRI regimen adhuc pertinet Manifestatio Innocentiæ D. *Hieronymi* RADZIEIOVVSKI, Pro-Cancell. R. P. A. 1652. 4. in *Suecia*, vt opinor, edita, & Gallice etiam recusa; (3) ad quem Varsauia Elbingam 1656. abeuntem Epist. scripsit *Matth.* BIÖRENCLOV, Secret. Sv. latine eod. Anno in 4. Apologia pro Illustr. Principe IANVSSIO Duce RADZIVILIO, exercit. in D. L. Supremo Generali, circa idem forte tempus in 4. prodiit. Quæ ratione Confœderationis A. 1661. seqq. tam intra Regnum Pol. quam extra illud acta sunt, extant in *App. P. VIII. Diar. Europ.* Class. II. ap. 106. ad 271. vbi etiam P. XIII. *App. 3.* p. 1--304. habentur Polonico - Lubomirscica Acta publica, quæ in causa *Lubomirskiana* vltro citroque ab A. 1664. vsque ad 1666. scripta, & typis diuulgata fuere, quorum indicem *Appendici III. L. c.* præmissum, hic non repetimus, indicaturi ex iis saltem ea, quæ separatim in ipsius Illustr. Dn. *Georgij Sebastiani* LVBOMIRSKI gratiam excusa nobis obuenerunt, vt sunt (4) *Equitis Pol.* discursus, exhibens Innocentiam memorati Principis, patriæ oblatus 1665. f. qui extat *Diar. Europ.* l. c. p. 225. Tubus Opticus ad perspiciendam Innocentiam Eiusdem, vna cum responsione ad euidentia figmenta sub titulo *Informationis* edita 1666. f. & in *Diar. Europ. l. c. p. 265.* It. Publicæ Innocentiæ Manifestum, bono publico porrectum A. 1666. f. & in *Diar. Europ. l. c. p. 69.* Sed ab Eius aduersa parte quoque editus est Processus Iudiciarius, in causa Illustris & Magnifici GEORGII, Comitis in Wisnicz & Iaroslavv LVBOMIERSKI. *Varsau.* 1664. f. qui habetur *Diar. Europ. l. c. p. 1.* Generosi Dn. KOMORMICKI, Deputati è Palatin. Sendomiriens. Conuentu, Sermo ad Regem habitus *d. 26. Iunij 1667.* extat lat. in *Diar. Europ. P. XVIII.* pag. 135. in quo Auctor, postquam gaudium de reducta tranquillitate publica contestatus fuisset, præcipue in quosdam factioni Gallicæ addictos, Regique abdicationem regni suadentes, acriter declamat. (5) Compositioni horum motuum

(1) Diploma in welchem der König IO. CASIMIRVS, dem Churfürsten von Brandenburg FRIDERICO WILHELMO das Hertzogthum Preußen / mit ober- und absoluter Gewalt / unter den Rechten der höchsten Herrschafft zu besitzen übergiebt. editum est. 1658. 4. Churf. Durchl. zu Brandenburg manifestation, welchergestalt sie vom Könige / und der Kron Polen / der bißher getragenen Lehns-Pflicht entbunden &c 4.

(2) Ad acta publica horum temporum referri insuper potest: S. R. M. Poloniæ propositio ratione faciendæ electionis habita in senatu absentibus ducibus terrestribus, durantibus regni Comitiis, 4. Iulii. *Varsau.* 1661. 4.

(3) Nec non *Eiusdem* Apologia super nouam a. R. Poloniæ oppressionem.

(4) Separatim quoque ad ventilationem ardui huius negocii facientia scripta prodiere sequentia: 1.) Puncta so mit den Polnischen confœderirten den 18. December 1662. zu Wolborcz veraccordiret worden. 4. 2.) Beschreibung der Tractaten so zwischen dem Könige und der Armee deputirten im Lager unter Iaworovva den 2. Iulii 1663. geschlossen worden. 4. 3.) Execution des Polnischen Friedens / so den 22. Iulii 1663. vollenzogen worden. 1663. 4. 4.) Des Königes von Polen der vormahls vniirten nunmehr aber dissoluirten Armee ertheilte General Amnestia, und darauf erfolgte vniuersalia an alle Magistrat / damit gesamte der confœderirten übergebene Schrifften ex actis publicis cassiret werden sollen. 1663. 4.

(5) Ipsius Regis nomine diuulgatum est: Vniuersal auf die von *Georgio* LVBOMIRSKI

Digitized by Google

tuum accuratius pernoſcendæ proderit: explication des propoſitions faites par IEAN CASIMIR R. de Pologne, à *George* Comte de WISNITZ & de IAROSLAVV, & autres confederez, & par eux acceptées le 8. Nov. 1665. in *Theatro Pacis* T. 2 p. 221. & Collectione Tractatuum pacis gallica T. 4. p. 101. De Actis ſpontaneæ Abdicationis IO. CASIMIRI iam actum ſupra §. XXVI.

§. XL.

Alia tempore Regum Michaelis, Iohannis, & Frid. Aug.

Vacante, per abdicationem Regis IO. CASIMIRI, Throno Polonico, plures Candidati eo tempore ſeſe obtulerunt, quam in rem nonnullæ Epiſtolæ & Orationes, quæ ſeorſim etiam extant, leguntur apud *Londorp. T. 9. p. 686. ſeqq.* Tum temporis lucem adſpexit A. O. i. e. *Andr.* OLSZOVVSKI, Epiſcop. Culmenſ. & Pro-Cancell. poſteaque dignitatem Archi-Ep. Gneſn. adepti, Cenſura Candidatorum Sceptri Polonici in 4. & 12. excuſa, cui oppoſita eſt Cenſura Cenſuræ Candidatorum, 1669. 12. In Cenſura Candidatorum numerus ad V. perſonas redactus eſt, *Moſcum, Neoburgum, Condæum, Lotharingium & Piaſtum*, ſeu Polonum, ex quo Tr. rationes quaſdam etiam excerpſit *Dn. Becman. in Med. Pol. Diſſ. XIX. th. VIII.* Eodem Interregni tempore prælo ſubiectum fuit *Floriani* de GVRRY GVRSKI Examen Sarmaticum, tempore Interregni celebrandum, 1669. 4. (1) Itemque Scriptum ſtylo lapidari confectum, cui tit. *Comitia Warſauica de eligendo Pol. Rege*, (quæ eidem FRISCHMANNO deberi cuius ſupra mentionem fecimus ex *Simonis* PAVLI diſpoſitione libr. hiſtoricorum patet in PLACCII Theatr. anon. n. 1168. 9.) A. 1669. in 4. vbi Conſpectus rerum in fronte præmittitur; nec non *Georgij* VLICOVII, ſeu potius *Iob. Chriſtiani* L. B. BOINEBVRGII Demonſtrationum Politicarum pro eligendo R. P. Specimen, *Vilnæ* 1669. 12. quem Librum merito ſuo magnifacit *Bæcler. Diſſ. de Vtil. hiſtor. Vniuerſ. p. 180. ſeqq.* licet conſilio, quo Regnum Neoburgico, Hero ſuo, conciliare cogitabat, ſucceſſus defuerit. (2) Quæ tum temporis in fauorem CAROLI Lotharingiæ Ducis acta ſint, tradunt *les memoires du Comte de* CHAVIGNAC. (3) Poſtquam vero MICHAELI (Piaſto) præ aliis t. t. regnandi onus impoſitum eſſet, eo quidem viuente, præter alia ap. *Londorp. T. 9. f. 692. & 789.* obuia, publicata fuere Puncta approbatæ Pacificationis ANDRVSOVIENSIS inter Regnum Pol. & Imp. Moſchov. quæ ex Polonico in latinum tranſlata in Actu *Radzini, d. XVII. Mart. 1670.* exhibet *Chwalkov. Lib. II. de Iure publ. R. P. cap. 7. p. 384.* (4) Articuli vero pacis inter MICHAELEM & CZARIVM, *Moſcuæ d. IX. April. 1672.* confecti, germ. leguntur ap. eundem *Londorp. T. IX. p. 815.* Latine in *Theatro Pacis* T. 2. p. 563. itemque in *Collectione gallica Tractatuum pacis* T. 4. p. 294. Eodem A. *d. XVIII. Octobr.* Puncta tractatuum inter Regem Pol. & Imperat. Turcicum ſunt concluſa, quæ germ. extant in *Diar. Europ. P. XXVII. p. 402.* Latine in *Theatro Pacis* T. 2. p. 563. & in allegata *collectione* T. 4. p. 311. Occaſione huius belli prodierat ZIMOROVVICII Leopolis à Turcis, Tartaris, Coſacis, Moldauis, A. 1672. hoſtiliter obſeſſa, à M. *Io. Staniſl.* MOSCICKI in lucem data. *Cracou.* 1697. 4. (5) Tempore memoratæ pacis editæ ſunt literæ de pace, Polonos inter & Turcas inita, à Miniſtro Brand. in Comitiis Varſauienſibus diuulgatæ, vna cum Reſponſione ad illas à vero Ciue Polon. data *Freiſtadij* 4. Ad quæ etiam tempora ſpectat Proteſtatio, quam Seren. Regi & Reipublicæ, Legati Electorales Brandenburgici Varſauia diſcedentes, ſub tit. *Præcuſtoditionis* exhiberi curarunt 1670. 4. Itemque Cancellariæ Polon. Demonſtratio, Cancellariæ Elect. Brand. Declarationis & Expoſtulationis inconuenientia exhibens, lat. & germ. 1671. 4. (6) Sub Interregno poſt obitum MICHAELIS, typis exſcripta eſt Apoſtrophe ad Sereniſſ. Poloniæ Candidatos, 1674.

h 4. Si-

ausgegebene defenſions-Schrifften. 1665. 4. & 1666. vbi adiungitur: Antwort eines freyen Polniſchen Edelmanns. 4.

(1) Eiusdem fere argumenti videtur eſſe conſilium quod pro redintegrando Polonorum regno intimauit HVSANES de GEMLABBVRBITS GEMLABBVRBITZKY. 4.

(2) Propoſitio legati Ducis Neoburgici. 4. Ducis Neoburgici ad Poloniæ ſceptrum aſpirantis, & a multis inique traducti, defenſio. 4.

(3) Oratio ad vniuerſos Reipublicæ Poloniæ ordines dicta a Principis Lotharingiæ legatis d. 12. Iunii 1669. 12.

(4) Seorſim edita ſunt germanice 1670 4.

(5) Relation von der Belagerung Reußiſch-Lemberg. pr. 1672. 4. add. Diarium der Tartariſchen Niederlage/ ſo der Cron-Feldherr wider ſie erhalten/ 1672. 4. La marche de Sultan Mahomet contre la Pologne & en Vkraine avec un ſuccint recit de tout ce, qui c'eſt paſſé de conſiderable de part & d'autre quod ſcriptum ſubiunctum eſt comitis de la MAGDELEINE *Miroir Ottoman* ed. *Baſil.* 1677. 8.

(6) Ad acta publica vltimorum MICHAELIS temporum pertinet: Synopſis regiſtrata, oder Abfaſſung aller auf dem Reichstage dieſes 1673. Jahres geſchloſſenen Reichs-conſtitutionum. 4. & conſtitutio pacificationis internæ R. Poloniæ. 1673. 4.

Digitized by Google

4. Similiter prodierunt Orationes tres Nuncii Apostolici, Legati Gallici & Legati Lotharingici, (1) habita in Consessu Reip. Polon. A pro Electione Regis congregatæ, 1674. 4. Itemque Discursus super Seren. Principe Daniæ GEORGIO, qui censeri potest vnus è principalibus Candidatis ad Regnum Polon. 4. de quo præterea habetur Scriptum, cui tit. *Genealogica Deductio Seren. R. Daniæ* CHRISTIANI V. *eiusque Seren. Fratris, Princip. Daniæ* GEORGII, *à Piasto sextuplex, à Iagellone quadruplex, 1674. 4.* Item Oratio ad Seren. Potentissimumq; IOAN. III. R. P. habita à Legato Regis Sueciæ 1674. quæ cum eiusd. Gallica ad Reginam Oratione, typis Monast. *Oliuensis* in 4. impressa est; Nec non der Frantzös. und Poln. Wahrsager auff das Jahr 1674. autore *Mart.* BARBE, Prof. Paris. in 4. (2) Postquam sub regimine IOANNIS III. A. 1676. sub initium Octobris pax Turcico-Polonica in Campo DANOVÆ BASSÆ conclusa esset, Articuli eius latine & germ. euulgati sunt, qui habentur in *Append. Diar. Europ. P. XXXVIII. p. 273.* & in *Theatr. Pacis* T. II. p. 580. & in *Collect. Gall.* tractatuum pacis T. IV. pag. 375. Induciarum vero ad XIII. annos prolongatarum *d. 17. Aug. 1678.* contenta suppeditat *Chwalkov. L. 2. c. 7. p. 389.* Sequentium Annorum cum Turcis habita negotia illustrant, quæ ap. *Londorp. T. XI.* leguntur. Conditiones pacis cum Turcis a. 1679. initio Octobris sancitæ legi possunt in *Theatro Pacis* T. II. p. 585. & in Collectione gallica tractat. pacis T. IV. p. 380. & 465. Apud *Londorpium* porro *T. XII. f. 545.* habetur Pax & confœderatio offensiua & defensiua inter Reg. Pol. & Moschum d. 25. Apr. A. 1686. conclusa. (3) Pax offensiua & defensiua inter LEOPOLDVM & IOANNEM III. in allegata collectione gallica reperitur T. IV. p. 481. La Triple Alliance entre Leopold, Jean Sobieski & la Republique de Venise, contre le Turc, faite le 2 Septembre 1684. *ibidem* T. 4. p. 500. Bello Turcico adhuc durante, elegans prodiit scriptum, quo Christiani Principes ad bellum hosti publ. inferendum excitantur, titulum præferens: *Tuba verum spargens sonum super sceptro Nationum.* Cui simile scriptum suo tempore edidit *Simon* STARAVOLSCIVS, & inscripsit: *Ad Principes Christianos de pace inter se componenda, belloque Turcis inferendo Protrepticon*, Impr. in 4. (4) Similiter *Lipsiæ* ap. *Ioh. Frid. Gleditsch*, *1685. in 4.* impressus est Tr. germ. cui tit. Das kaltsinnige Pohlen gegen die Türcken/ etc. in quo Lib. causæ, ob quas arma Polonorum contra Turcas deferbuerint, vnice à subdolis Gallorum machinationibus arcessuntur. Eiusdem commatis est Tr. alius, qui A. 1688. 4. vulgatus est sub tit. Der nach der Frantzösischen Pfeiffe tan-

---

(1) Hic inprimis commendatur in *Reflexione ab equite Polono, & amante Patriæ facta, super electionem noui Regis.* 1674. 4.

(2) Diploma electionis Regiæ habetur latine & germanice. 4.

(3) Ad negocia publica quæ cum Moschis intercessere illustranda faciunt 1.) Copia des Königs von Polen Missiue an den Groß-Fürsten in Moscovien aus Lemberg de 20. Dec. 1676 1677. 4. 2.) Einzug der A. 1680 1. Maii in Warschau gewesenen Moscowitischen Gesandschafft. 4. 3.) Bericht/was in der ersten Conferenz zwischen den Polnischen und Moscowitischen Commissarien 1684. zu Andrezovv vorgelauffen. 4 4.) Copia der Rede/welche der Woywod von Posen *Christoph.* GRZYMVLTOVVSKI an den Czaaren bey öffentlicher Audienz den 21. Februarii a. 1686 gehalten.

(4.) Plura iam monumenta rerum contra Turcas à Rege gestarum §. XIX. & XXVIII. ibidemque in notis memorata sunt, sed spicilegio tamen huic locum reliquere. 1.) Relation von der Haupt-Schlacht bey Chocim. 4. 2.) Abbildung der Haupt-Schlacht und Eroberung des Türckischen Lagers bey Chocim, nebst einem Kupffer. 1674. 4. 3.) Extract eines Schreibens aus Zamosc vom 3. Martii 1674. betreffend den Zustand der Türcken in Caminiec. 1674. 4. 4.) Extract eines Schreibens des Königs von Polen aus Javvorovv vom 11. Sept. 1674. an den Nuncium Apostolicum aus dem Italiänischen übersetzt. 4. 5) Copia eines Schreibens des Zaporovvischen Feld-Hauptmanns an Ihro Königl. Maj. zu Polen aus Czechryn. 2. Dec. 1674. 4. 1675. 6.) Extract eines Schreibens aus dem Polnischen Lager unter Lemberg den 27. Aug. 1675. 4. 7.) Relation der Victorie gegen den Türcken unter Trembovvla erhalten. 1675. 4. 8.) Copia eines Schreibens ausm Poln. Lager unter Bucracz de 9. Octobr. 1675. 4. In specie ad expeditionem pro liberanda Wienna susceptam respiciunt post suo loco iam allegata. 9.) Continuation des Königs von Polen Marches nach Wien/nebst der Relation von derselbigen Stadt Entsetzung. 10.) Copia eines Schreibens des Königs von Polen an die Königin/ausm Lager unter Wien/den 13. September 1683. *Bresl.* 4. 11.) Nachricht der vom Könige in Polen wider den Türcken den 9. und 10. Octobr. 1683. erhaltenen Victorie. 4. 12.) Copia eines Schreibens des Königs von Polen/ an den Nuncium Apostolicum, Hn. Pallavicini, in welchem enthalten/ wie GOTT die Christlichen Waffen wider den Türcken gesegnet/d. 9. Oct. 1683. 4.

Digitized by Google

tantzende Polack/ꝛc. (1) Denique Pacis, quæ inter Seren. Regem AVGVSTVM II. & Remp. Pol. ab vna, & inter Imper. Ottoman. ab altera parte, ad CARLOVVICZ in Sirmio Anno 1697. in Congressu generali Confœderatorum Plenipotentiariorum, inita fuit, Instrumentum seorsim in forma maiori, item in 4. excusum conspicitur. Insertum quoque allegatæ collectionis T. 4. p. 787. seq. & in compendium missum in den auffgefangenen Briefen 1. Ravage p. 265. Qua occasione etiam prodiit Dn. *Dau.* CZERNIEVVSKI, *Con-Rect. Schol. Mar.* Exoptata Pacis Oliua è felici Comitiorum euentu, *Ged.* (1699.) 4. Vbi etiam p. 1117. habetur relatio de ingressu Legati Polonici in Vrbem Constantinopolitanam anno 1700. d. 18. Aprilis facto. Deinceps inter alte memoratam S. R. M. & Electorem t. t. Brandenb. occasione Ciuitatis *Elbingensis* edita nonnulla sunt, de quibus agendi opportunior locus infra occurret. Reliqua scripta omnia, quæ partim post electionem Seren. AVGVSTI pro Gallica factione & contra eam, partim post gestum cum Suecis bellum, vltro citroque a variis varie publicata fuerunt, & ex parte etiam cum aliis nonnullis, in *Fama Europæa*, *Epistolis* (vt audiunt) *interceptis*, aliisque similibus libellis germanicis leguntur, cum in omnium adhuc manibus versentur, recensere hoc quidem loco iam non vacat, nec forte expedit.

§. XLI.

IVRIS PVBLICI *Polonici Scriptores Vniuersales.*

Ad Polonici Regni notitiam omnino quoque faciunt IVRIS PVBLICI (vt vocantur) Scriptores, quo nomine intelligimus illos, qui statum politicum tum vniuersim, tum speciatim, iuraque omnia istius Regni descripserunt. Delineationem Locorum Communium talis specialis Politiæ Polonicæ quondam fecerat *Barthol.* KECKERMANNVS, olim Athenæi nostri Prof. celeberr. quæ post eius obitum a *Dan.* BRESLERO, *Dantiscano*, edita, operibusque KECKERMANNI *Geneu.* 1614. f. publicatis, *Tom. 2. p.* 1289. inserta est. Ex instituto vero hoc argumentum, vtut compendiose satis, primus ex veteribus tractasse videtur *Stanisl.* KRZISTANOVVICZ (falso ap. *Lipen.* in *Bibl. Philos.* & *Struu.* p. 754. RITZISTANOVVIC dictus) ICtus, cuius Compendiosa Status Regni Pol. descriptio, *Moguntiæ* primum 1606. 4. edita, habetur in *Rep. Polon. Elzeuir.* p. 1. ac præterea ex lat. lingua germanicæ consuetudini tradita, nuper sub tit. *Curieuse* Beschreibung des Königreichs Pohlen/ *Cracouiæ*, i. e. *Lipsiæ* 1697. 8. cum adiecto Catalogo omnium Principum Regumque Pol. prodiit. Pleniori vero opere Remp. Polon. politice illustrauit *Nicol. de Chwalkow* CHVVALKOVVSKI, Equ. Pol. & Ducis Curl. ad Aulam Regiam Polonam Residens & Consiliarius, edito *Regni Pol. Iure publico*, quod A. 1676. typis *Regiomontanis* in 12. exscriptum, postea *ib.* 1684. 4. auctius exhibitum, figurisque aliquot æneis illustratum est. Cui libro præmittitur *Sylloge Scriptorum de Rebus Polonicis*, quæ ipsa tamen non in omnibus exemplaribus occurrit, sed saltem in quibusdam, iisdemque forte, quæ ante publicatam Autoris *Anonymi Exercitationem*, CHVVALKOVIO oppositam, iam distracta fuerant. Hæc Exercitatio prodiit ἀνωνύμως *Gedani* A. 1685. 4. Ast genuinum eius parentem fuisse B. HARTKNOCHIVM, constat ex ore Dni. M. *Martini* Böhm *Passenheima-Borussi* Gymnasii Thorunensis Professoris, qui ipsemet eandem ad bibliopolam Gedanensem Wasenbergium excudendam tulit: In hac de multis rebus ad Remp. Polonam pertinentibus, itemque de Scriptoribus Polonicis specialia monita, non sine rigida interdum censura, quod & Collectores *Act. Erud. Lips.* A. 1686. p. 485. monent, afferuntur. Conjungendus cum CHVVALKOVIO est *M. Christoph.* Hartknoch/ *Passenheimensis Prussus*, Gymnasii Thorun. Prof. celeberr. qui, postquam prius Dissertationes aliquot de Rebus Polonicis, *Regiomonti*, 1674. 4. ediderat, deinde maiori agmine Libros II. de Rep. Polonica, *Ienæ* 1678. 8. impressos, in lucem emisit, quorum prior historiæ Pol. memorabiliora, posterior autem Ius publ. Reip. Poloniæ, Lithuaniæ, Prouinciarumque annexarum comprehendit; quibus in altera editione A. 1687. quo Auctor diem suum obiit, altero tanto auctiori, accessere II. Dissertt. historicæ, vna de *Rep. Curonica Vetere & Noua*, altera, quæ etiam in priori editione videbatur, de *Originibus Pomeranicis*; Atque hæc eodem plane modo leguntur in tertia & quarta edit. *Francof. & Lips.* 1697. & 1699. in 8. publicatis. Nouissime cum magna diligentia integrum Regni Polon. statum delineare aggressus est *Nicol.* ZALASZOVVSKI, I. V. D. & Professor Cracouiensis, dein Archi-Diac. Posnaniensis, qui edere cœpit Ius Regni Polon. ex statutis & consuetudinibus eiusd. Regni & M. D. Lithu. collectum, & additionibus ex Iure Ciu. Rom. Canon. & Saxon. nec non ex Constitutionibus prouincialibus Gnesnensibus & diœcesanis auctum, historiisque illustratum. Cuius magni Operis in 4. Libros & 2. Tomos distincti,

(1) Alia duo negocia publica attinguntur duobus hisce scriptis: 1.) Bericht/ welcher gestalt der Graff Groß-Cantzler und Extraordinair Ambassadeur von Polen von dem Könige in Franckreich zu Fontainebleau den 19. Octobr. 1685. empfangen worden. 4. 2.) Copia eines Schreibens FRIDER. WILHELMI an den König von Polen/ worinnen Er ersuchet wird/ denen Ungarn ihre Gewissens-Freyheit zu lassen/ und auch solche beym Käyser zu befördern. 1684. 4.

Digitized by Google

Tomus I. ius publicum continens in lucem publicam editus fuit *Posnan.* 1701. f. qui accurate satis recensetur in *Act. Erud.* A. 1702. p. A 162. seqq. Tomus II. vero ius priuatum ad methodum institutionum Iustiniani exhibens *Ib.* A. 1701. in publicum emanauit. Notus alias est hic Autor, edito *Cracouiæ* 1706. 4. Tr. de Iure capituli sede vacante, cuius iam §. III. meminimus.

§. XLII.

Statuta, Priuilegia & Constitutiones.

Ex illis, qui singulares materias tractarunt, maximus Auctorum, Iura regni illustrantium, numerus est. Vbi primum illos recensebimus, qui Statuta, Priuilegia & Constitutiones Regni collegerunt. In quam classem initio referendus esse videtur *Iohannes* LASKI, Cancell. Regni, & postea Archi-Ep. Gnesnens. cuius Statutum latinum, iussu Regis ALEXANDRI editum est 1506. f. (1) Secuta sunt Statuta Seren. Dn. SIGISMVNDI I. Pol. Reg. &c. in Conuentibus generalibus edita & promulgata, vnaque cum Processus Iudiciarii formula typis exscripta, sine loco & tempore in folio. Maiori vero apparatu hanc spartam ornasse videmus *Iac.* PRILVSIVM seu PRZYLVSKI, Castrensem Præmisliensis, & terrestrem Cracouiensis districtuum Notarium ac Ædilem, „qui publica auctoritate in gratiam præcipue „D. SIGISMVNDI AVGVSTI R. P. inque „vsum Reip. Leges seu Statuta ac priuilegia „Regni Polon. omnia, hactenus magna ex „parte vaga, confusa & sibi pugnantia, iam ve- C „ro ordine digesta & conciliata Libris VI. (non „VII. vt est ap. *Chwalkou.*) comprehensa, publicauit, ediditque partim in *Szczuczin,* partim in *Arce Cracouiensi* in ædibus suis, A. 1553. f. labore ac sumtu proprio, vt Auctor in fine Operis testatur. Accesserunt etiam præfationes & Commentaria ex Regum Decretis, Consuetudinibus Regni, variisque Scriptoribus ac Legislatoribus conflata. Index tamen rerum deest, & desideratur, qui ordine alphabetico digestus, habetur in MS. quem ap. Per-Magnif. Dn. PATRVVM, *Ioachimum* HOPPIVM supra laudatum, accurate & nitide descriptum in f. videre mihi licuit. Deinde *Io.* HERBVRTI à FVLSTYN, Regni Pol. Senatoris, (quem D plenius §. XI. allegauimus) Statutum Latinum commemorandum venit, *Samoscii,* 1557. f. excusum; Posthac etiam idiomate Polon. ex voluntate Deputationis, A. 1563. & 65. impressum *Cracou.* 1570. f. Idem Auctor deinceps quoque edidit Statuta Regni Pol. in ordinem alphabeticum digesta, *Cracou.* 1563. 67. 70. & 1600. f. (2) qui Liber propter exemplarium inopiam, recusus est *Dantisci* ap. *Balthas. Andream,* & *Francof.* ap. *Godefrid. Tampachium,* 1620. f. vbi in fine *Stanisl.* SKZRISZOVIVS aliquot LL. subiecit, à *Io. Felice* HERBVRTO, IOANNIS F. acceptas, & ex veteribus quibusdam Codicibus excerptas. (3) Paratitla Statuti Herburtani, cum applicatione Constit. Nouell. in vsum fori controuersi edita, Praxique Iuris Terrestris accommodata, autore *Gregorio* CZARADZKI, IC. impr. *Posnan.* 1620. 12. typis *Ioh. Rossowski.* Ex LASKIO & HERBVRTO collecta sunt Statuta regni Pol. à *Iano* IANVSZOVIO, *Cracou.* 1600. in fol. latino polonice vulgata, quæ Statuta, à CASIMIRO Magno, Successoribusque ipsius, vsque ad tempora SIGISMVNDI AVG. lata, sistunt. Singulari modo B iuxta materiarum ordinem Statuta, & Tabularia (*Metrika* Poloni vocant) Priuilegiorum Regni exhibuit Polonice *Stanisl.* SARNICKI, *Equ. Polon. Cracou.* 1594. f. publicata. Integrarum vero Constitutionum, Statutorum & Priuilegiorum, in Comitiis Regni, ab A. 1550. vsque ad A. 1637. (non 25. vt B. *Hartknoch.* bis posuit cum in *Catal. Script. Polon.* tum in *præf.* Oper. de *Republ. Polon.* præmissis,) Polonica lingua latorum Collectionem, debemus *Andreæ* PETRICOVIO, I. V. D. & typographo Regio, *Cracou.* cum priuilegio Vladislai IV. A. 1637. f. editam. *Eiusdem* studio sequentium Annorum Constitutiones vsque ad A. 1643. seorsim *Cracouiæ* editæ fuerunt. Ab hoc tempore Constitutiones variæ, Comitiis finitis publicatæ, partim *Cracouiæ,* partim *Varsau.* typis impressæ sunt, ex quibus aliæ illarum, quæ sceptra tenente AVGVSTO, latæ fuerunt, A. 1697. *Cracouiæ* per S. R. M. typographum *Nicol. Schedel,* Scabinum Vrb. Cracou. aliæ de A. 1699. *Varsau.* typis *Collegii Scholarum piarum;* denique nouissimæ aliæ *Lublini,* 1703. è typographia *Collegii S. I.* prodierunt.

§. XLIII.

Compendia Statutorum & Constitutionum.

Compendia Statutorum & Constitutionum varii quoque Auctores exhibuerunt, quo spectat: *Pauli* SCZERBIC, Syndici Ciuit. Leopol. postea in numerum Secretariorum R. Sigismundi III. cooptati, Promptuarium Statutorum omnium & Constitutionum Regni Pol. quod latine, cum Indice Rerum & Verborum copiosissimo, editum est *Brunsbergæ* 1604. f. Similem in modum *Theod* ZAVVACKI, ex familia *Rogala* Equ. Pol. Breuem Collectionem Iurium, Statutorum & Constitutionum vsque ad A. 1613. lingua sibi vernacula ador-

(1) Et quidem *Cracouiæ.* Titulus vero est: Commune regni Poloniæ priuilegium &c. iunxitque illi LASKIVS librum iuris feudalis, iuris Magdeburgensis libros II, & Libros IV summæ *Raymundi Parthenopæi.*

(2) It. *Samoscii* 1597.

(3) Recusa quoque hæc Statuta 1693. *Dantisci* per *Ægidium* WAESBERGE & Varsauiæ per *Tobiam Kieller.* f.

Digitized by Google

adornauit, quod opus *Cracou. 1614. f.* lucem adſpexit. Poſt illum *Albertus* MADALINSKI, Inuentarium Conſtitutionum publicauit polonice, *Varſau. 1632. f.* (1) quod aucto Conſtitutionum numero, opera *Ioann.* DZIEGIELOVVSKI vſus, prælo iterum donauit *Petrus Elert*, Typogr. Regius, *Varſauiæ 1644. f.* Illuſtriſſimoque Principi D. *Georg.* OSSOLINSKI inſcripſit. Eodem ſermone *Marcianus Matthias* LADOVIUS Conſtitutionum Compendium 1685. f. *Varſauiæ* edidit. Sic quoque poſt obitum D. IOHANNIS III. prodiit Promptuarium Legum & Conſtit. R. P. ac M. D Lithuan. ad faciliorem indagationem publicamque vtilitatem, ſpecioſum in ordinem redactum concinnatumque per *Auguſtinum* KOLVDZKI, Iudicem terreſtrem Iuniuladislauienſem, impreſſum typis Academ. *Poſnan. 1695. f.* (2) Cum etiam Ius Polonicum hodie non tantum *Statutis* CASIMIRI, VLADISLAI & SIGISMVNDORVM, aliisque Conſtitutionibus Regni nitatur, ſed præterea Ius *Saxonicum* quoque, *Municipale*, ſeu *Magdeburgicum* & *Culmenſe* interdum in ſubſidium vocentur, hac occaſione non debemus prætermittere labores illorum, qui iura illa in ordinem redegerunt, quos inter facile eminet *Barthol.* GORICKI, Vice-Aduocatus Cracou. cuius Ordinem Iudiciorum, negotiorumque ciuitatenſium Iuris Magdeburgici, Polonice auctiorē iterum edidit, Senatuiq; Dantiſcano dedicauit *Matthias Andreouienſis*, Typogr. Cracouienſ. *Cracou. 1616. 4.* vbi adiecti ſunt *Articuli Iuris Magdeburgici* ſeu Speculi Saxon. aliique Tractatus Polonice tranſlati; nec non *Io. Kirſteyn* CERASINI Enchiridion aliquot Locorum Communium Iuris Magdeb. latine. *Idem* eundem 1619. edidit Senatui Cracouienſi dedicatum, *ibidem* itemque *Franc.* CÆSAR, Typographus Cracouienſis a. 1630. 4. In qua vltima editione alii quidam tractatus cum polonici tum latini adiecti ſunt. Sic etiam vna cum *Articulis ſecuritatis*, Speculum Saxonicum Iusque Municipale terrarum Pruſſiæ, & Culmenſe, à *Paulo* SZERBICIO, Secretar. Polonice tranſlata, & iuxta ordinem alphabeticum digeſta, edidit *Petrus Elertus*, S. R. M. typogr. *Varſau.* 1646. f. cum iam antea prodiiſſet *Poſnaniæ* 1610. f. Spectat huc quoque *Benedicti* ZELECHOVVSKI, V. I. D. Canonici Zamoſcienſis & in Academia Prof. Iur. Ordin. Digeſtum Iuris Saxonici Prouincialis, partibus ſex comprehenſum, *Zamoſcij* 1643. 4. Itemque Ius Culmenſe emendatum, ex lat. in Polon. tranſlatum per *Paul.* KVSZEVVIC, *Poſnaniæ* 1623. in 4.

§. XLIV.

Deciſiones, Proceſſus, Inſtitutiones Iuris Polonici &c.

Iuxta Statutorum, Priuilegiorum & Conſtitutionum memoratarum tenorem, Deciſiones, Proceſſus Iudiciarios, Inſtitutiones, Manualia, aliaque ſimilis generis ſcripta plurimi publicarunt. In quo Scriptorum genere præprimis commemorandi ſunt Tractatus ſequentes: *Ioannis* CERVI, *Tucholienſ.* Artium Magiſtri & Phil. D. Farrago actionum, quæ emendatiſſime edita eſt *Samoſcij*, 1607. 8. per *Martinum Lenski*, Acad. Zamoſcianæ typogr. qui in *præf.* trium antiquiorum editionum *Cracouienſium* meminit Anno 1540. 1552. & 1555. 8. Poſtea Collectanea Deciſionum in Tribunalibus Italiæ, Galliæ, Poloniæ, &c. à *Io. Aloyſio* RICCIO, Patritio Neapolit. ac eiusd. Vrbis Eccl. Canonico, edita ſunt *Geneu. 1617. 4.* Porro memorandus venit *Theod.* ZAVVACKI Proceſſus Iudiciarius Regni Pol. in officina *Nicol. Lobij*, *Cracou.* 1612. editus, & magna acceſſione adauctus, tertioque recuſus *ib.* ap. heredes *Iac. Sibeneycheri*, 1619. f. vt & *Varſauiæ* ex officina *Ioann. Trelpinski*, S. R. M. typograph. 1647. 4. omiſſa tamen Auctoris ad Lect. præfatione. Tertiæ editioni legitur adiecta Formula proceſſus iudiciarii terrarum Cracouienſis, Sendomirienſis, Lublinenſis, &c. quæ ab omnibus Dignitariis, Præfectis, Iudicibus, aliisque Officialibus terreſtribus & caſtrenſibus obſeruanda; qui libellus, nulla mentione Auctoris facta, Vrbem *Samoſcium* & annum 1602. præ ſe fert. *Eiusdem* Memoriale Proceſſus Iudiciarii & Floſculorum Legum ſeu Statutorum atque Conſtitutionum Regni Poloniæ, prodiit *Cracou. 1619. in 12. & 1644. 8.* Speculum verò *Eius* Senatorum ac Officialium Regni Poloniæ cum ſummulis Legum excuſ. *Cracou. 1623. in 12.* Non minus Inſtitutionum Iuris Regni Pol. Libri IV ex ſtatutis & conſtitutionibus collecti, & in vſum Nobilitatis Polonæ, iuris patrii ſtudioſæ, publicati fuerunt à *Thom.* DRESNERO, *Leopolit.* I. V. D. in Acad. Zamoſc. Iur. Prof. Ord. *Samoſcij*, typis Academiæ, 1613. 4. *Eiusdem* Collatio Iuris Pol. & Roman. ſiue Similium Iuris Poloni cum Iure Romano, Centuria vna, impr. *Pariſiis 1602. 4.* Alias de vſu & autoritate iuris ciuilis in Polonia egit *Arth.* DUCK de vſu & autoritate. I. C. Romani L. 2. c. XI. Proceſſus autem *illius* Iudiciarius Regni Poloniæ excuſ. eſt *Samoſci 1601. & Varſau. 1636. in fol.* Nec prætermitti debet Manuale fundamentorum Iuris Ciuilis ac Poloni, IV. Diſpp. iuridico-hiſtorico-politicis comprehenſum, & ad IV. Libr. Inſtit. Iuſtin. publico examine, in Illuſtri Schola *Auriaca*, ventilatum, Præſide *I. Henr.* DAVBERO, *Naſſouio* I. V. D. ac Scholæ Auriacæ Anteceſſore. Sed has Diſputationes jam antea diſquiſitioni publicæ expoſuerat *Paul. Boguſl.* de ORZECHOVV ORZECHOVVSKI, Equ. Pol. *Bredæ* ex offi-

h 3

(1) Antea prodierat Lepoli 1630.

(2) B. GRYPHIVS diſſ. de Hiſtoricis S. XVII. KODLVCKYVM vocat & lat. ac pol. prodiiſſe *Poſnan.* 1697. f. affirmat.

Digitized by Google

ficina *Io. a Waesberge, 1646. 4.* quas *Henr. de Schœllen, ibid. seq. anno*, sub nomine DAVBERI, iunctim iterum edidit, & in *Dedic.* ad illustr. A aliquot Polonos ad oculum aliquando se demonstraturum promisit: homicidii pœnam „vel longe duriorem iure Polono celebrari, „quam quæ capitalis nomen apud alias natio„nes retineat; Inuehitur etiam *Editor* in eos, „qui ex mera, vt ait, ignorantia iuris Poloni, „illud nullis iusti iniustiq; fundamentis inniti, „idemque ceu barbaris quibusdam consuetudi„nibus introductum calumniantur.„ Pertinere huc quoque videntur *Gregorij* CZARADSKI, ICti Processus Iudiciarii Compendium impr. *Cracou. 1612. 8.* & maius *Illius* opus polonice editum *Posnan. 1620. fol.* De *Eius* Paratitlis Statuti Herburtani vid. §. XLII. Sic & *Staniul.* LOCHOVVSKI Processus Iudiciarius Gra- B nicialis Regni Poloniæ prodiit *Cracou. 1641. 4. Eiusd.* Regulæ Iuris & Loci communes forenses, excusæ sunt *Posnaniæ. 1643. 12. Adami* ZYDOVVSKI Potioritas & nonnullæ dispunctiones Iuris, editæ *Varsau. 1640. 4.* (1) *Samuelis* KUSZEVVICZ Collectanea de Foro & Iurisdictione Ciuitatum Regiarum in Regno Poloniæ & M. D. Lithuaniæ, impr. *Varsau. 1646. 4. Andreæ* LYSIECKI Instigatoris Regni Tribunal capitale Poloniæ, polonice *Cracou. 1638. f.* vulgatum est. Simile scriptum, eodem idiomate publicauit *Franc. Lewaltus* POVVALSKI. *Gedan. 1669. 4.* Sine Auctoris nomine prodiit *Coaquatio* iurium, vna cum ordinatione iudiciorum Tribunalitiorum & re- C partitione locationeque exercituum M. D. Lithuan. *fol.* In causis, ad forum sacrum, iurisdictionemque Ecclesiasticam spectantibus, plurimum huc conducet *Iacobi* IANIDLOVII, *Bozantini*, Phil. & I. V. D. Acad. Cracou. Prof. & (Bernardi Maciejovvski, Card.) Consistorial-Assessoris, Processus Iudiciarius ad praxin fori spiritualis Regni Pol. Anno 1606. conscriptus, & *Cracou.* 1606. & 1619. 4. vulgatus, denuo autem A. 1643. *ibidem* impressus in 4. Cui iungendus est *Andr.* LIPSKI à LIPE, I. V. D. Scholasticus Crac. & Plocens. S. R. M. à secretis, hinc Pro-Cancell. R. & Episc. Luceoriens. demum Cancell. & Episc. Cracouiensis, qui in Decade Quæstionum publicarum Regni Pol. Ecclesiastica iura & immunitates status Ecclesiast. elucidauit, *Dantisci*, sumtibus *Hünefeldianis 1646. 4.* & *Fœrsterianis 1647. 4.* cuius præterea extant Obseruationes Practicæ, ad stylum vsumque Iudiciorum Curiæ Regalis Poloniæ accommodatæ, *Paris. 1627.* ap. *Andr. de Villa noua in 4.* cum Centuriæ II. semisse, & *Dant. 1648. 4.* per *Georg. Fœrsterum* editæ, vt ut in his non admodum multa de rebus Polon. occurrant. Vid. Auct. Exerc. *Chwalk.* oppositæ *p. 17.*

§. XLV.

Politici & Satyrici Scriptores, qui de forma ac scopo Reip. Polon. egerunt.

Reliqui Iuris publ. Polon. Scriptores particulares, partim circa totam regiminis formam, partim circa certos regni Ordines, aliasque particulares materias politicas occupati fuerunt. Ad formam regiminis, Reique publicæ scopum in genere cognoscendum, præter Auctores quosdam, præsertim Gallos, supra indicatos, faciunt imprimis. 1.) *Iacobus* GADEBVSCHIVS, qui edidit Encomium Regni Poloniæ; *Dantisci.* 1621. in 4. (2) 2.) *Alb.* DEBOLECKI, Francisc. Theol. D. qui Poloniam antiquissimum in Europa regnum esse scripto polon. demonstrare voluit. (tit) *Wywod Iedyno Wlasnego Panstwa swiata wktorym pokazuie X.* Woyciech DEBOLECKI &c. *zenastaradawnieysze w Europie Krolestwo Polskie. Warsau.* anno 1633. in 4. 3.) *Christophi* VARSEVICIVS, qui Librum *de optimo Reip. statu, Cracou.* 1598. edidit, (3) quo plurima ad statum regni Pol. pertinentia contineri, notat *Auct. Exerc. Chwalkou.* oppos. p. 21. vt nihil dicam de *eiusd.* Autoris *Legato*, *Rostochii* 1597. 12. & *Lichæ*, 1604. 8. itemque *Dantisci* 1646. 12. edito; vt & de *Paradoxis*, *Pragæ* 1588. & *Cracou.* 1598. 4. vulgatis & ap. *Reusner.* Vol. IV. *Oratt. Select. de Bello Turcic. pag.* 197. obuiis, & XIV. *Turcicis* quas ad exemplum Philippicarum Ciceronis composuit, quibus Turcam ab vniuersi Orbis Christiani Principibus impetendum esse asserit, quarum duæ repetitæ sunt *l. c.* Vol. III. p. 167. Iunctim prodiere addito L. *Erider.* Ceriolæ opusculo de consilio & consiliariis Principis ex hispanico in latinum a nostro translato, libelloque de Legato & legatione. *Cracou.* 1595. f. SIGISMVNDO III. inscriptæ. 4.) Discursus Politicus de caussis & Remediis malorum Poloniæ. A. 1661. 12. 5.) Polnische Kriegs-und Staats-Sachen, die sich von 100. Jahren her unter 6. Königen in Polen, (SIGISMVNDO AVGVSTO, HENRICO, STEPHANO, SIGISMVNDO III. VLA-

(1) Illæ etiam *Varsauiæ* 1631. 4. excusæ sunt.

(2) Simile argumentum præclare tractat: *Dominici* RONCALLII Protonotarii Apostolici S. R. M. Pol. & Sueciæ Secretarii, Philos. ac Theol. D. ex Academia Humoristarum, Panegyricus in laudem Polonorum habitus Romæ in eadem Academia, excus. *Cracou.* 1633. 4.

(3) Vidi eiusdem libb. II. de optimo statu LIBERTATIS *Cracou.* 1598. 4. editos, qui iidem forte sunt cum h. l. allegatis.

(3) Paradoxa WARSEVICII pr. etiam Romæ 1601. 12. vna cum Dialogo de origine generis & nominis Poloni.

Digitized by Google

VLADISLAO IV. IO. CASIMIRO) begeben/nebst nothwendigen Stamm-Tafeln. Nürnberg. 1666. 12. 6.) Beschreibung des Königreichs Polen/ Podolien und Ukraine/ 1672. 12. 7.) Der Polnischen Nation Politische Staats-Maximen. 1670. 12. 8.) *Thom.* LANSIVS in Orat. pro Polonia, & alia contra Poloniam, in *Consultatt. de Principatu &c.* p. 627. seqq. *edit. Tubingens.* 1678. 8. 9.) *Andreas de* PILCA CORYCINIVS, Castell. Vislicens. qui prope septuagenario maior, patrueli suo *Stephano* de PILCA *Corycinio*, ad electionem Ioh. Casimiri Regis profecturo, egregium Tr. dedicauit sub tit. *Perspectiua Politica Regno Pol. elaborata, per quam quid & qualiter Regibus & regno prospiciendum sit, de longe tanquam de proximo facile cognoscitur;* qui liber post fata Auctoris *Dantisci* ap. *Georg. Fœrsterum* 1652. 4. in lucem editus, optimo iure elogium *Chwalkouii* meretur: *quot verba, tot pondera, & quot lineæ, tot sententiæ.* 10.) *Anonymus*, (quem tamen constat esse Virum illustrem *Lucam* OPALENIVM, licet alii alium huius libri faciant Parentem) in Polonia defensa aduersus BARCLAIVM, (cuius Iudicium de Polonia & ingeniis Polonorum ex *Icone Anim.* c. 8. desumtum, tum ibi, tum etiam in *Republ. Polon. Elzeuir. p. 436.* legitur) *Dantisci*, sumptibus *Georg. Fœrsteri*, *1648. 4.* in quo elegantissimo scripto Auctor ostendit, ea, quæ Barclaius de Polonis dixit, falsa & commentitia vt plurimum esse, & aut imperite ac temere, aut maligne ac contemtim scripta. 11.) *Franciscus* MARINIVS, (sub quo nomine *Ioh.* SAX, seu SACHSIVM, *Fraustadiensem*, Civit. quondam Thorun. Secretarium, latere, plures obseruant. Vid. præ aliis Auctor *Exerc. Chwalkou.* oppositæ p. 8.) Huius Diss. erudita de Scopo Reip. Poloniæ, *Vratislauiæ 1665. 12.* publicata, mox tamen ideo prohibita fuit, quod erga Serenissimam Austriacorum familiam intemperantius se gessisset; cui etiam Libellus oppositus est de Scopo Reip. & Domo Austriaca, adu. *Franc.* MARINIVM, *Hamburgi 1665. 12.* editus; cuius Autorem ipsum CONRINGIVM fuisse volunt nonnulli, & inter eos B. GRYPHIVS l. c. verum iuuenem aliquem eruditum MOTHIVM, qui frater amoribus Regiis in Daniæ celeberrimæ comitis de Ramsoe, & Secretarius Regius Danicus postea fuit, causam illam egisse *Christoph.* SCHRADERVS Luneburgensis ad dicetam Ratisbonensem Legatus, familiariter olim Autore vsus confirmat in PLACCII Theatr. Anon. n. 1407. Sed eruditissimus ille *Marinii* Aduersarius aliis, rem intelligentibus, non visus est negocium istud acu (vt loqui amant) tetigisse, Mariniique Liber ab omnibus cordatis in pretio habetur, testante B. Dn GRYPHIO in diss. de Historicis S. XVII. c. 10. §. 2. 12.) *Ioach.* HAGEMEIERVS, S. Cæs. M. Consiliarius, Principis Fris. Orient. & Collegii Wetterauici Comitum in Comit. Ratisb. per multos annos Legatus, horumque Pro-Cancellarius, in peculiari Epistola ad *Antonium Comitem Aldenburg.* de Statu Regni Polon. exarata, quæ inter eius *Epistolas Iuris publ. Europæi*, diuersis vicibus editas, & ab *Henr. Günther.* THVLEMARIO, IC. Heidelb. continuatas, ac *Francof. ad M. 1681. 4.* publicatas, est *Epist. 8.* 13.) Relation de l'Etat de Pologne & de leur Republique, de la maniere dont ils sont administrez & comme vn Ambassadeur doit s'y conduire pour en tirer les avantages du Prince, qui l'envoye. a Cologne 1668. 12. 14.) *Andreas* FRICIVS *Modrzewscius*, SIGISMVNDI AVGVSTI Secretarius, qui scripsit libros IV de emendatione Reipublicæ per *Oporinum Basileæ* editos. I. agit de consuetudinibus, II. de Statutis, III. de bello, IV. de Scholis vsque ad SIGISMVNDVM AVGVSTVM. Hos libros latinitate donauit *Cyprianus* BASILICVS, & *Nicolaus* OLECHOVVIZ MONVVIDVS DOROHOSTAIKI, Palatinus Plocensis in M. D. Lithuaniæ, sumtibus suis edi curauit, cui dedicati etiam sunt latina præfatione ab *Andrea* VOLANO. a. 1577. f. 15.) *Franciscus Goslauus* de NADARICE, qui de Iudiciis & moribus corrigendis Parænesin scripsit ad Stephanum, Polon. Regem, *Posnan. 1678. 4.* 16.) *Caspar* CICHOCIVS, in Alloquiis Osiecensibus siue variorum familiarium sermonum libris V. *Cracou. 1615. 4.* Latuit sub hoc nomine *Caspar* SAVVICKI S. I. *Lithuanus*, Canonicus & Parochus Sandomirensis, quod *Guidonem* olim PATINVM & P. BAELIVM quamuis anxie inquirentes latuit, ceu hic in *Dictionario* suo in *artic. Sawicki* fatetur. Detegitur autem adductis aliorum testimoniis in PLACCII *Theatr. Pseud.* n. 649. 17.) *Simon* STARAVOLSCIVS, in Declamatione contra obtrectatores Poloniæ, *Leopoli 1630. 4.* & *Cracou. 1631. 4.* 18.) *Stanisl.* ORICHOVIVS in Idea Apocalyptica, in qua facies perturbatæ & afflictæ Reipubl. eiusque restaurandæ ratio repræsentatur, ex recognitione *Blasii Lipowski*, *Cracou. 1660. 12.* & nouissime per *Paul. Anton.* RADZINSKI, Guardianum Sanocens. typis Coll. Schol. piar. *Varsau. 1696. 8.* Extat etiam Eiusdem ORICHOVII *Roxolani* Fidelis subditus, siue de Institutione Regia ad Sigismundum Augustum libri duo, *Cracou. A. 1684. 4.* & denuo *Varsau. 1696. 4.* 19.) *Matthias* DARGOTIVS seu DARGODZKI, cuius Tr. polon. de Titulata Nobilitate, seu de iis, qui titulos peregrinos Principum, Marchionum, Comitum, Baronum &c. quærunt, & ab exteris Principibus impetrant, aliâs satis acerbum scriptum, A. 1634. prodiisse testatur *Hartknoch.* *L. 2. Reip. Pol. c. 5.* & *Auct. Ex. Chwalkou.* oppos. *p. 19.* qui etiam polonicum titulum integrum *ibidem* attulit. 20.) Polonus Iure politus, mores patrios ad Leges conformans, Autore *Petro* MIERZKOVVSKI, Canon. Posnan. S. R. M. Secretario, *Calissii* 1637.

Digitized by Google

1637. 4. (1) 21.) *Casimirus* ZAVVADZKIVS, Capitaneus t. t. Pucensis. Hic Exilem, vt titulus habet, Tractatum super aduertentiam A defectuum in Capitibus Imp. Sarmatici, IOANNI III. sub tempus Comitiorum Coronationis, 1676. obtulit, *Cracou. eodem Anno in 4.* A quo scripto non differt, quod Anno 1690. *Varsauiæ in 4.* exscriptum est sub tit. *Vere repræsentans Speculum Anomaliam*, (vel *Anomaliarum*) *in capitibus Imp. Sarmatici IOANNI III. oblatum à Casim.* ZAVVADZKI, &c. 22.) Iuuenalis Rediuiuus, quæ Satyra est *Lucæ* OPALENII, Poloniceque stylo ligato prodiit 1691. 8. qua Auctor Ciues suos de emendandis tum moribus, tum regimine grauiter admonet. Antea prodierat 1652. f. à IO. CASIMIRO proscripta, conf. *A. Erud. Lipſ.* Suppl. T. 2. S. III. p. 150. & 151. 23.) *Stanislaus* LVBOMIRSCIVS, (is enim literis S. L. intelligitur:) R. P. Supremus Maresch cuius habentur Consultationes XXV. siue de Vanitate B Consiliorum Liber vnus, in quo Vanitas & Veritas rerum humanarum politicis & moralibus rationibus clare demonstratur, & dialogice exhibetur, *Varsau. 1700. 4.* editus, & deinceps in Germania 12. etiam recusus: 24.) Nouissima Scripta sunt: Das noch bey zweiffelhaff-tiger Wahl eines neuen Königs gantz verwirrete und unruhige Pohlen. Cölln 1697. 4. 25.) Polnischer Cedern-Hayn/das ist/kurtz-gefaßte doch ausführliche Beschreibung des Königreichs Pohlen. Breßlau 1698. 4. 26.) Das Polnische Staats-*Protocoll.* C 1698 4. 27.) Eiusdem *Continuation. 1698. 4.* 28.) Der Sarmatische Wahl-Schoppen/Cöln/1698. 4. 29.) Der *curieuse* und vollkommene Polnische Staats-Mann/oder das denckwürdige Wahl-Feld bey Warschau. 1698. 4. 30) Histoire de Pologne & du grand Duché de Lithuanie depuis la fondation jusqu'a present. *Amſt. 1698. 12.* 31.) L'etat actuel de la Pologne à *Cologne. 1702. 12.* 32.) Der Staat von Polen. (Leipzig/) 1704. 4. (2)

§. XLVI.

Politici miſcellanei. Speciatim Electionem, Coronationem, aliaque Regis solennia & iura exposuit *Alex.* GVAGNINVS, cuius *Ordo, qualiter Rex Polon. iuxta veterem consuetudinem coronetur, & quæ solennitas & ceremoniæ circa id seruari sint solita*, A extat ap. *Piſtor. T. II. f. 373.* & in *Collect. Francofurtana Tom. I. p. 274.* Num viuo Rege nouus successor eligi possit? tempore IOH. CASIMIRI disquisiuit *Andr. Maxim.* à FREDRO, Castell. Leopoliens. cuius scripta polonica & latina collegerat *Franc.* GLINKE, sed illa tantum edidit *Leopoli 1670.* erudito Discursu, qui ex Polonico versus habetur latine in *Append. P. VIII. Diar. Europ. p. 196.* vbi etiam *p. 205.* eadem lingua reperitur *Anonymi* Responsum ad Fredronis Discursum. Idem FREDRO in gratiam Reip. Polonæ scripsit Prærogatiuam Reip. siue popularis status, quæ reperitur in *Additament.* ad eius *Militarium Libros II. Amſtel.* ap. *Færſterum 1668. in 4.* editos. Præterea ex EIVSD. *Fragmentis Scriptorum* huc pertinent: Discursus de loco Poloniæ Legatorum *p. 111. ſeqq.* Itemque ea, quæ habentur *p. 288.* vbi scriptorum quorundam scommata, maligne aut per leuitatem in Polonam gentem iacta, breuissime refutantur &c. Accesserunt memoratis Fragmnentis Peristromata Regum Symbolis expressa, *Dantiſci* sumtibus *Færſteri 1660. 12.* edita. Forte etiam ex laudati Auctoris Monitis Politico-Moralibus & Icone ingeniorum, in *eodem bibliopolio*, 1664. in 12. extantibus, haud pauca excerpi possunt, quæ statum huius Reipubl. illustrant. Ad Interregnum Polon. spectat *Stanislai* KARNCOVII Tr. de Primatu Senatorio Regni Polon. ex quo quædam haut contemnenda attulit *Hartknoch. L. 2. Reip. Polon.* c. 1. §. 7. De Interregnis post obitum abitumque SIGISMVNDI AVGVSTI, HENRICI & STEPHANI, R. R. Pol. inspici meretur *Iani* IANVSSOVII liber singularis, Statutis regni annexus. De Interregno Poloniæ Anno 1587. Diuinatio *Horatii* SPANORCHII, item de nouo in Polonia Rege eligendo Dissertatio exhibetur in *Phil.* HONORII *Theſaur. Polit.* & quidem in editione Italico latina *Francof.* 1617. 4. excusa p. 426. & 454. in priori autem quæ Italico tantum *Mediolani* 1600. 4. prodiit T. I. p. 553. & 591. eædemque etiam reperiuntur in *Nic.* BELLI dissertationibus de Statu imperiorum prior T. I. n. 24. p. 328.

(1) *Ioh.* HEIDENSTEIN Normam ciuis in Republica boni somnio Ioh. Zamoscii expressam publicauit. *Dantiſci 1637. 4.* *Caſp.* SINECK Ciuem bonum schediasmate politico ad Iohannem a Zebrydovvice ZEBRZYDOVVSKI, Regni Poloniæ ensiferum, Lanckoronensem capitaneum &c. descripsit. *Cracou. 1632. 4. Idem* Laconem, seu de Republica recte instituendæ arcanis dialogum edidit, *ibid. 1635. 4.* cui vtrique scripto varia ad Statum Poloniæ pertinentia immiscentur.

(2) Huc pertinens Polnischer Staat/ oder Beschreibung des Königreichs Polen und Groß-Hertzogthums Litthauen / worinnen dieser Republique Stärcke und Schwäche/Vortheile und Mängel ꝛc. ꝛc. umständlich gezeiget/ und aus funff und zwantzig-jähriger Erfahrung durch einen Frantzösischen Edelmann beschrieben/ und anitzo ins Hochdeutsche übersetzt. Cöln. 1697. 4. est germanica tantum versio tractus HAVTEVILLII qui allegatur §. VIII. vt & PLACCIO obseruatum in Theat. anon. n. 1850. β)

Digitized by Google

328. posterior n. 25. p. 332. Quibus alia de regno Poloniæ n. 22. p. 305. præmissa est. De Comitiis Regni, præter LVBOMIRSCIVM, in ante memorato Libello de *Vanit. Consiliorum, Consult. XII. XIII. XIV*, eleganter egit *Vinc.* FABRICIVS, in quadam *Epist.* quæ inter *Oratt. & Epistolas varii argum.* extat p. 389. De Indigenatu Poloniæ M. *Io.* Gottlieb Meister/ Rector Scholæ Nicolait. Lipsiens. *ibidem* 1698. Disputationem habuit, quæ maximam partem in germanicum idioma ab *Auctore* des wohl-*informirten* Redners translata, exhibetur im Gelehrten *Critico* über 100. *curieuse Dubia* und Fragen. *Lipf.* 1704. 8. vulgata, *qu.* 81. De eodem Indigenatus Iure, Præside D. *Carolo Friderico* LAV, *Regiomonti* A. 1645. disputauit *Ioannes Treug*, Mariæb. Pruss. Extat etiam de indigenatu sincera Collatio Iurium & priuilegiorum Poloniæ & Prussiæ Regiæ, 1667. 4. De Cancellariorum, cum in summi Pontificis curia, in Imperio Germanico, regnisque diuersis: tum præcipue in florentissimo Regno Poloniæ & M. D. Lithuaniæ heroicis virtutibus, splendidissimis honoribus & ornamentis, præclarissimis officiis, meritis, & præmiis lib. II. conscripsit *Rutgerus* zur Horst/ Liuonus, aliquoties nobis memoratus, editos *Dantisci* 1628. 4. De libertate Politica, seu ciuili, Libellum lectu non indignum scripsit *Andr.* VOLANVS, *Cracou.* in officina *Matth. Wierzbieta* 1582. 4. Singulare argumentum de Polonia nunquam tributaria, tractauit X. Dissert. historico-politicis, *Ged.* 1694. 4. editis, b. m. Dn. *Io.* SCHVLTZIVS, Francofurtensium quondam Iuris Professor, Regiusque Consiliarius, ante quinquennium ibi viuis ereptus, cuius tamen studium in gratiam gentis Polonæ hoc opere præstitum, non æqualem apud exteros inuenit approbationem, cui etiam quædam opposuit Celeberrimus Dn. *Martinus* HANKIVS, in *Exercitat. de Silesiorum Antiquitatibus* ab A. C. 550. ad 1170. *Lipsiæ* 1702. 4. De Cosacis Dissertationem Historicam in Academia *Lipsiensi* A. 1684. defendit Præses Dn. M. *Godofredus* WEISSIVS, Thoruniensis Ecclesiæ Mar. hodie Mysta dignissimus. De quibus insuper nonnulla leguntur im Staats-Mercur X. Giornata p. 30. & 77. Memorabilia Reip. Polonicæ consignauit *Io. Ludou.* HARTMANNVS, Prof. in Academ. Regiom. quæ *ibid.* A. 1677. 4. exiere. Similiter *Nicol.* de CHWALKOWO CHWALKOWSKI, Singularia quædam Polonica collegit, quæ primum *Leopoli* 1686. deinde auctius *Varsau.* 1696. 8. edita, Cardinalique *Henrico a' Arquien* inscripta fuerunt. Inter singularia ista, (quæ maximam partem quoque germ. leguntur in dem Fliehenden Passagier durch Europa/ in der 5ten *Promenade*, p. 12. *seqq.*) memorabile p. 4. 5. & 6. occurrit Vaticinium de Regibus Poloniæ, ab HENRICO VALESIO successiue hactenus impletum; *Flos de valle; Corona; Exul fortunatus; Gloria succedens; Manipulus sterilis; Noctis breue sidus; Manus congregatorum:* quibus Symbolis *Henricum Valesium, Stephanum, Sigismundum III. Vladislaum, Ioannem Casimirum, Michaëlem & Ioannem III* h. præfiguratos fuisse, *ibidem* ostenditur. Eodem ferme tenore hæc repetuntur im Fliegenden Passagier/ p. 14. *l. c.* & in *Hubneri* Histor. Fragen. *P. IV.* p. 598. In Calendario autem Viri cuiusd. Celeberr. de A. 1698. hoc Vaticinium ab ERICO VI. Rege Sueciæ, casu repertum fuisse, traditur, vbi hæc præterea adiecta sunt: *Diuersicolor; Vnus ex duobus; Aquila biceps; Sic transeunt felicia regna.* Hac occasione recentius quoddam Vaticinium de Regibus Poloniæ post SIGISM. III, bona cum legentium venia adiicere nobis liceat, quod ex Archivo secretiori Cracouiensi depromptum, beneuole nobiscum communicauit, Vir Magnificus, nobisque nunquam satis laudandus Dn. IO. ERN. von der Linde/ Reip. COS. & Syndicus meritissimus. Rythmice vero formatum ita se habet:

En Frater, quam vis procul abs te mittere prolem
Polonia regno, tibi sunt consideranda,
Primus adest horum V. gentis prosecutus amore.
I. C. non ornat regnum, nec M. diu regnat.
I. moritur; post hunc A. Rex fit cum Domino, qui
Incipiet forti zelo: bene singula fient.
Ille animam perdet bellando pro grege Pastor.
T. ruet, E. que luet. S. C. M. sponte patescent.
Atque H. L. aperient pro tunc altaria sacra
Tempore, quo fiet nouum cum Principe fœdus.
Aquila nigra biceps albâ pereunte sequetur
Iuncta Lechis, & sic pereunt nunc secula Regno.

Per V. *Vladislaum IV.* per I. C. *Iohannem Casimirum*, per M. *Michaëlem*, per I. *Ioannem III.* & per A. *Augustum II.* notari, quiuis facile diuinare potest. Sed quid reliquæ literæ indicent, futura demum tempora nobis aperient. De alia prophetia, quæ Seren. FRIEDERICVM AVGVSTVM spectat, vid. *Bailij Responf. ad quæst. cuiusd. Prouincialis*, T. 1. c. 4. p. 28. seqq. De Regno Poloniæ *Nicolai* DRABICII, *Strasnicensis Moraui*, Vaticinia varia, habentur inter Eius Reuelationes, cum *Christoph. Kotteri* & *Christinæ Poniatouiæ* Reuelationibus, per *I. A. Comenium* editas 1665. 4. de quibus Iudicia legi possunt in *I. B. de Rocoles Vienna Obsessa*, & ap. *Bailium, Nouv. de la Rep. des Lettres*, Anno 1684. p. 172. Simile funestum *Ioachimi Greulichij* Vaticinium exhibetur

tur in *Gottfr. Arnoldi* Kirchen- und Ketzer-Historie *p.art.3.c.26.f.244.* De quo præterea *conf.* Cl. TENZELII *curieuse Bibliothec* anno 1705. p. 208. & seq. vbi & de vaticinio, quod BAILIVS memorauit, quædam afferuntur. Vaticinium *Ioh.* HANKII sacrorum quondam apud Waldenburgenses antistitis, quod ante obitum suum protulit: Für Türcken und Frantzosen fürchten wir uns noch nicht / aber Polen/Polen wird uns noch Händel machen / commemorat FEVSTELIVS in epistola ad S. R. PIPPINGIVM pag. 127. add. Acta Erud. Lips. a. 1708. p. 184. De aliis Vaticiniis consuli possunt die Theolog. *Offerten/* siue *Menses Reseruati*, *part. 1. p. 278. & 449. seqq. adde* Nov. Liter. Germ. a. 1707. p. 56. Circumfertur etiam *Ioan.* DANTISCI Vaticinium de interitu Regni Poloniæ huiusque Ciuitatis, quod cum nimis prolixum sit, hac vice prætermittimus. Quædam illius ap. *I. B. Schuppium* leguntur, *Opp. p. 411.* (1)

Vt in viam iterum redeamus, sub *Singularium* quoque titulo Dn. *Martin.* BÖHM, Gymn. Thor. Prof. & Visitat. (ad quem B. *Hartknochij* Bibliothecam insignium Librorum Codicumque MSS. peruenisse accepimus,) Disput. vnius plagulæ *Thorun.* edidit, A. 1703. d. 4. *Ianuarij*, Resp. *Mich. Wachschlagero*, vbi ex variis Scriptoribus Pol. obseruationes speciales congestæ sunt. Quo spectant etiam Lineamenta Sarmatica, sub præsidio Dn. C. S. SCHVRZFLEISCHII publice asserta à *Io. Christoph. Alberti*, *Witteberga* 1670, recusa A. 1683. in 4. vbi breuis Scriptorum rerum Polon. Syllabus præmittitur. Quæ ex parte refutauit B. HARTKNOCHIVS in MSC. quod apud Dn. *Martinum* BÖHM Thoruniensem asseruatur. Sed iam antea Variarum Lectionum librum, in quo præcipue Sarmatica, publicauerat *Mart.* OPITIVS, *Dant. 1637. 4.* Monumenta quædam Poloniæ præter *Sim.* STARAVOLSCIVM supra allegatum illustrat b. m. Dn. *Mich.* TESSIN, Ciuitatis Gedanensis primariæ Scabinus desideratissimus in inscriptionum monumentis publicis *Gedani* a. 1696. 8. evulgatis p. 95. vbi quoque p. 115. exhibentur Oratt. VI. ab exterorum Principum Legatis in comitiis R. P. generalibus 1683. solenniter habitæ. De primis Polonorum Nummis argenteis seu grossis Pragensibus, in memorato Gymnasio *Thorun.* duas Exercitationes cum adiectis figuris publice proposuit Vir Clar. M. *Georg.* WENDE, *Vratislauiens.* dicti Gymn. Rector, *Thorun. 1702. 4.* Idem ille Impp. Romanorum nummos, in memoriam Victoriæ de Sarmatis olim reportatæ, cusos, Polonicis Nummophilis considerandos exhibuit d. XIX. *Mart.* MDCIIC. in 4. Alia de Re nummaria Polonorum, itemque de vectigalibus Reg. Polon. Excerpta ex Histor. *Salom. Neugebaueri*, habentur in Rep. *Elzeuiriana p. 443. seqq.* Instituta rei militaris publicauit *Sim.* STARAVOLSCIVS typis expressa *Florentiæ 1646. 12.* Naturalis historiæ quædam phœnomena, Poloniam, Lithuan. & Prussiam tangentia, examinat *Adalb.* TYLKOWSKI, S. I. in *Physica Curiosa*, typis Monasterii *Oliuens.* edita 1680. 8. vbi inter alia etiam egit de *Plica Polonica*, de qua præterea Literas ad *Cornel. Bontekoe* exarauit *Ianus Abrah.* de GEHEMA, Archiater Regius & Consiliar. quæ *Hagæ C.* 1683. 8. & *Hamburgi* eod. A. in 12. excusæ sunt. De eadem quam Poloni Gwordziec, Roxolani Kolthumum vocant, iam antea librum ad Ioh. Zamoyski Regni supremum Cancellarium scripserat, *Hercules* SAXONIA Prof. *Patauinus* ed. 1600. 4. quemadmodum etiam figura Plicæ ex *Frid.* RVYSCHII *Thesauro Anatomico* exhibetur in *Act. Erud.* 1704. p. 363. *Andreas* POSTHVMVS de *Sarmatica lue* tractatum edidit *Vicent.* 1600. 4. De Salinis Cracouianis obseruatio, Authore *Iodoco* WILLICHIO, *Reseldiano Crac.* 1543. edita, iterumque recusa est *Dant.* ap. *Georg. Færster.* 1645. 8. vbi præfigitur *Io. Broscii* dedicatio ad Vladislaum IV. & præfatio ad Lectorem. (2) Catalogum plantarum tam exoticarum quam indigenarum quæ a. 1651. in horto regio Varsauiæ nasci obseruatæ sunt, habetur in viridariis variis, collectis studio D. *Simonis* PAVLLI Medici Haffniensis. *Haffniæ* 1653. 12.

§. XLVII.

Scripta Historico-Ecclesiastica.

De Scriptoribus statum Regni politicum concernentibus abunde satis diximus. Sed nec illi silentio plane inuoluendi sunt, qui ad statum ECCLESIASTICVM spectant. Vbi quidem dolendum maxime est, a nemine adhuc Gentis illius præclarissimæ Historiam Ecclesiasticam ex professo consignatam fuisse, vtut specialium Ecclesiarum, præcipue à religione in Polonia præualente dissidentium, historicæ quædam Commentationes extent. In quo Scriptorum genere commendari omnino debet *Adriani* (quem nonnulli *Andream* vocant) REGENVOLSCII Systema historico-chrono-

(1) Auget numerum: Eine Prophezeyung das Königreich Polen betreffend/ so von einem gottsfürchtigen Manne der Geburt von Crakau / an seinem letzten Ende a. 1558. geschehen / welche hernach in eines Priesters/ der a. 1595. verstorben/ Bibliothec gefunden / und gedruckt worden. 1664. 4.

(2) *Dan.* HERMANNVS *Brussus* discursum Philosophicum stylo poetico emisit, de rana & lacerta succino Prussiaco insitis, ex quo occasio sumi potest de causis salinarum Cracouiensium naturalibus ratiocinandi. *Cracov.* 1583. 4.

Digitized by Google

nologicum Ecclesiarum Slauonicarum per prouincias varias, præcipue Poloniæ, Bohemiæ, Lituaniæ, Russiæ, Prussiæ, Morauiæ &c. distinctarum, Libris IV. adornatum, continens Historiam Ecclesiast. à Christo & Apostolorum tempore ad A. D. 1650. Editum. *Traiect.* 1652. 4. cum *Gisb. Voetij* præfat. Idem opus prodiit postea sub titulo *Sclauonia Reformata* Amstel. 1679. 4. præfixo vero Autoris nomine *Andreæ* WENGERSCII, quem HARTKNOCHIVS *Hist. Eccl. Prut.* p. 305. 469. & 892. aliique Adamum nominant, eundem esse cum REGENVOLSCIO obseruantes. Quod & probatur in PLACCII Theatr. Pseud. n. 2290. Quanquam B. Dn. *Nicol.* BERGIVS per *Liuon.* quondam Superintendens in exercitatione de Statu Ecclesiæ & Religionis Moscouiticæ *Holmiæ* 1704. 8. edita, p. 29. distinguat eos, & WENGERSCIVM plagii manifesti accuset. *Franc.* STANCARI Canones reformationis Ecclesiarum Gallicarum editi sunt *Francof. ad Oder.* 1552. 8. Iura & libertates dissidentium in religione Christiana, in R. Poloniæ, & M. D. Lithuaniæ ex Legibus Regni & aliis Monumentis authenticis excerpta a. 1708. *Berolini* ex typographia Regia prodierer. Porro *Ioachimus* CAMERARIVS in Historica Narrat. de Fratrum Bohemorum Ecclesiis in Bohemia, Morauia & Polonia, *Heidelb.* 1605. 8. excusa, itemque *Ioh.* LASITIVS, Nobilis *Polonus*, in Hist. de Orig. & rebus gestis Fratr. Bohem. A. 1649. 8. edita, Poloniæ historiam Ecclesiasticam attigerunt. Ad earundem Ecclesiarum historiam spectant, quæ *Io. Am.* COMENIVS in Histor. Fratrum Bohemorum, cum præf. Summe Reu. Dn. *I. F. Buddei*, *D. Halæ* 1702. 4. publicata, p. 27. seqq. attulit, in quo postremo scripto narratur, quomodo fratres illi in Prussiam venerint, & quomodo in Polonia reformauerint. *Andr.* TRICESII equitis Poloni Tr. de SS. euangelii in ditione R. Poloniæ post reuelatum Antichristum origine, progressu & incremento. *Reg.* 1556. 4. editus, nobis quidem visus non est, nisi in catalogo Bibliothecæ Francofurtanæ a V. Celeberrimo *I. C. Becmanno* 1706. denuo edito p. 386. Ex aduersa parte *Andr.* CRICIVS, *Episcopus* PREMISLENSIS de Schismate Lutheri epistolam ad SIGISMVNDVM P. R. scripsit, quæ vna cum edicto Regio in Lutherum & *Barth.* ab VSINGEN sermone de Matrimonio Sacerdotum, *Argent.* apud *Io. Heruag.* a. 1523. 8. excusa est. Elegans scriptum est *Stanisl.* LVBIENIECII, Equ. Polon. Historia Reformationis Polon. in qua tum Reformatorum, tum Antitrinitariorum origo & progressus in Polonia & finitimis prouinciis narrantur, *Freistadii*, i. e. *Amstelod.* 1685. 8. Ad hos in specie referendus est liber: *Summa Doctrinæ Sarmatarum*, vt habet titulus MSC. *Conradi* VORSTII, qui illud congessisse perhibetur; seu *Compendiolum doctrinæ ecclesiæ Christianæ nunc in Polonia potissimum florentis*, ed. 1630. Idem in Belgicum sermonem translatus, & deinde à CLOPPENBVRGIO, qui eum OSTORODO ac VOIDOVIO tribuit refutatus est. Conf. *Placcij* anon. n. 843. a.) (1) Cui merito iungi debent Tractatus nonnulli, qui Bibliothecæ Antitrinitariorum *Christoph.* SANDII, *Freistadij* 1684. 8. publicatæ, annectuntur, nempe: *Io.* STOINII Epitome historiæ originis Vnitariorum in Polon. p. 181. *Georgij* SCHOMANNI Testamentum vltimæ voluntatis, continens Vitæ ipsius, nec non variorum actuum Ecclesiasticorum succinctam historiam, p. 189. De typographiis Vnitariorum in Polon. p. 199. Relatio de *Io.* TYSCOVICII Martyrio p. 203. *Andr.* WISSOWATII Narratio Compendiosa, quomodo in Polonia a Trinitariis Reformatis separati sint Christiani Vnitarii, p. 207. quæ præterea etiam extat in SANDII *Append. ad Nucl. Hist. Eccles.* p. 86. seqq. & in WENGERSCII *Slauonia Reformata* L. 3. p. 53. Anonymi Epistola, exhibens Vitæ ac mortis *Andr.* WISSOWATII, (*Fausti Socini* ex filia Nepotis) nec non Ecclesiarum Vnitariorum eius temporis breuem historiam, p. 219. Denique Vindiciæ pro Vnitariorum in Polon. religionis libertate, ab *Equite Polono* conscriptæ, p. 265. Euangelicorum querelæ de A. 1669. leguntur latine ap. *Londorp. T. IX. f.* 690. (2)

§. XLVIII.

Alia eiusd. generis, vt & Hist. Literariæ monumenta.

Breuiores Tractatus sunt: *Ioh.* ARGENTI, *Mutinensis*, S. I. per Poloniam Prouincialis Liber de Statu S. I. in Polon. & Lithuan. ad SIGISMVNDVM III. scriptus, & *Ingolstadij* 1616. & *Cracou.* 1620. 8. impressus, notante *Algambe*, *Bibl. Iesuitarum.* p. 218. seqq. Item ad *Dau.* CHYTRÆVM scripta Epist. de Russorum religione, itemque de Tartarorum religione ac moribus A. 1582. 8. & alibi sæpius excusa, vbi in fine quædam leguntur de rebus Polonicis: quæ

(1) A. 1642. 4. edita est confessio fidei Christianæ edita nomine ecclesiarum Polonicarum, quæ vnum DEVM & filium eius vnigenitum I. C. cum Spiritu S. profitentur, præfixa præfatione *Ioh.* SCHLICHTINGII de BVCKOWIEC.

(2) Huc etiam facit Vita *Fausti* SOCINI ab Equite Polono scripta & præmissa eius operibus, quæ primam Biblioth Anti-Trinit. partem constituunt, vt & vita *Ioh.* CRELLII *Franci*, ab I. P. M. D. exposita & eius oper. in eadem Bibliotheca præfixa. Denique præfatiuncula ad *Ioh. Ludou.* WOLZOGENII Bar. *Austr.* opera tertiam istius bibliothecæ partem facientia, quæ breuem vitæ Wolzogenianæ notitiam suppeditat. Et vita *Stanislai* LVBIENIECII scriptis eius præfixa, atque a Cl. Bælio in dictionario Historico Critico repetita.

Digitized by Google

quæ Epist. præterea adiecta est *Ioannis* MELETII ad *Georg. Sabinum*, de Religione & Sacrificiis Veterum Borussorum Epistolæ, de A qua infra §. LV. Nec *Stanisl.* CARNCOVII, *Io. Mich.* BRVTI, *Stanisl.* HOSII, *Stanisl.* LVBIENII, aliorumque Epistolæ, supra §. XXXI. memoratæ, negligi debent; vt nec alii Scriptores, qui Vitas Archi-Episcoporum, Episcoporum & Abbatum in Polonia scriptis consignârunt, quorum similiter supra §. III. mentio facta est. Sic quoque in Viri illustris, *Vit. Ludou.* SECKENDORFFII *Comment.* de *Lutheranismo, L. III. §. 73. n. 13. fol. 230.* habentur Acta Protestantium cum Rege Poloniæ. Egregium pro defensione religionis suæ Responsum est Illustriss. Dn. *Nicol.* RADZIVILI, Palatini Vilnensis, ad *Aloysii Lipomani*, Pontif. R. in Polon. Legati, Epistolam, quæ duæ Epp. iunctim B prodierunt *Regiom.* 1556. 4. De dignitate Ordinis Ecclesiast. R. Pol. *Augustin. Rotundus* MILESIVS, I. V. D. & Prætor Vilnensis, scripsit ad *Andr.* VOLANVM, *Cracou.* 1582. 4. Huius *Andreæ* VOLANI extat etiam Parænesis ad omnes in Regno Poloniæ &c. Samosatenianæ vel Ebioniticæ doctrinæ Professores, *Spiræ* 1582. 8. Pro tuendo iure decimarum Cleri Polon. contra prætensam Iesuitarum exemptionem Tr. scripsit *Io.* MARKIEWICZ, I. V. D. & Canon. Posnan. eumque dimidiatum *Senis* primum, 1643. 4. deinde integrum *Parisiis* A. seq. publicauit, cum approbatione Sorbonæ, cuius Libri titulus est: C *Decima Cleri secularis in Regno Polon. defensa contra exemptiones Patrum S. I.* inque eo *Auctor* disputat contra Bullam, quam Ordo *S. I.* à Sede Apost. hanc in rem impetrauerat, quam variis rationibus impugnat atque conuellit. *Eiusdem* studio porro edita, Decima cleri secularis &c. ad effectum Executionis debitæ accommodata, *Cracou.* 1646. 4. cui opposita est Polona decimarum pro Patribus S. I. contra libellum MARCHEVICII, Consultatio, *Romæ* 1647. 4; *Eiusdem* MARCKIEVII nomine Decima Cleri secularis, tertio S. Congreg. Rom. repræsent. prodiit *Crac.* 1648. 4. Ad hanc materiam præterea spectant: Carcer Roma- D nus *Ioh.* MARKIEWICZ, A. 1666. 4. Itemque Veritas bonæ vitæ, ex occasione occupatæ hæreditatis Iaroslauiensis, Patribus Societatis demonstrata per *eund. Paris.* 1671. 4, & speculum zeli, impr. *Gedani* 1652. itemque Scandalum Expurgatum, *ib.* 1654. 4. Aliæ Controuersiæ cum ordine ecclesiastico in Polonia peti possunt 1.) Ex postulatis ordinis ecclesiastici vniuersi in R. coram S. R. M. ordine Senatorio, & equestri, in comitiis Varsauiensibus generalibus a. 1585. habitis propositis. *Posnan.* 1587. 4. quo libello continentur: *a)* *Alberti* Bolognetti Card. & Episcopi MASSANENSIS, nuntii Apostolici oratio, habita in comitiis d. 12. Febr. 1585. *b)* alia D. GOSLICKI Decani Plocensis, pro Clero huius regni eodem loco & tempore habita *c)* capita per deputatos status ecclesiastici, de iniuriis quibus idem grauatus est, proposita 2.) ex libro sine mentione Autoris & loci 1592. in 4. edito, de controuersiis inter ordinem ecclesiasticum & secularem in Polonia, quem a *Laurentio Arturo* FAVNTEO *Lecestrensi* scriptum memorat, RIBADENEIRA, ALEGAMBE, SOTVELLVS & ex iis *Placcius* in An. n. 843. 3.) Ex Tractatione de controuersiis inter ordinem ecclesiasticum & secularem in Polonia ex iure diuino regnique statutis, priuilegiis, ac præscriptione, in qua refellitur libellus quidam famosus & mordax contra querimoniam & postulata cleri in comitiis regni 1585. publice oblata conscriptus. *Cracou.* 1632. 4. Quibus non incongrue fortassis adiungi potest, *Phil.* CALLIMACHI *Florentini* oratio de contributione Cleri in Synodo episcoporum 1584. habita, cui præfationem ad nominatum modo BOLOGNETVM præfixit *Iac.* GORSCIVS. Ex LVBIENSKII *Opp. posthumis f.* 202. huc referri potest *Illius* Responsum ad Protestationem, quæ nomine Dignitariorum, Officialium & Nobilitatis Palatinatuum, Posnaniensis & Calissiensis, contra Statum spiritualem, A. 1622. in lucem prodierat. SIGISMVNDI III. tempore prodiit Historia Confœderationis Polonicæ *Clementi* POLO communiter tributa h. e. ad libellum quendam Polonicum, contra Confœderationem Dissidentium de Sententia religionis editum, Responsio, siue de Iniquitate, Auaritia, Crudelitate & Idololatria Barbarico-Papistica, & de iusta causa Evangelicorum, *Debreceni* A. 1596. 4. vbi etiam accessit Replicæ Processus & Confœderationis breuis Refutatio. Similiter huc pertinet Consilium de recuperanda & imposterum stabilienda pace Regni Pol. in quo demonstratur, pacem nec constitui, nec stabiliri posse, quamdiu Iesuitæ in Polonia maneant, ad illustres R. P. Proceres, ex Polonico in latinum conuersum, & A. 1607. 4. sine Auctoris, Interpretis, ac Loci nomine vulgatum, deinde vero in *Germania* eadem forma recusum A. 1609. quod præterea *Francof.* 1632. 4. editum, & *Axelio* OXENSTIERNIO dedicatum, hanc habet Inscriptionem: *Grauis & maximi momenti Deliberatio de compescendo perpetuo crudeli conatu Iesuitarum.* Sed huic tamen scripto opposita fuit *Anonymi* Spongia, qua absterguntur conuicia & maledicta Equitis Pol. contra Iesuitas, Autore, cui ἀνάγρ. Sanis Recta Salus, *Cracou.* ap. *Andr. Petricou.* 1609. 4; itemque Responsio *Nic.* ZIEMECKI, Archidiac. Pczeuensis, *Cracou.* 1610. 4. Et præcipue CASPAR SAWICKI sub *Casparis* CICHOCKI vt supra iam monuimus larua delitescens, scripta a. 1611. anatomia consilii editi, de stabilienda pace Regni Poloniæ, Iesuitis pulsis,

Digitized by Google

(1) quod exstat in paralipomenis amphitheatri honoris *Caroli Scribanii*. (hunc enim esse personatum Clarum Bonarscium constat) A Memoratis scriptis iungi potest *Matthæi* DRESSERI Epist. ad *Zamoscium*, qua Iesuitarum conatus in Polon. exploduntur, *Lips.* 1607. 4. Necnon Consilium de componendis ob religionem excitatis motibus è gallico in latinum conuersum, & *Fabiano* à *Czema*, Capitaneo Stumensi, dedicatum à *Salom.* NEVGEBAVERO à *Cadano*, A. 1615. 4. Extat etiam Mandatum monitorium Regis Pol. ad Iesuitas germ. *Cracou.* 1620. 4; nec non Responsio Anonymi ad famosum libell. à PP. Soc. I. in Academiam Cracouiens. scriptum, & nomine *Reprotestationis* vulgatum 1622. (2) Alia Oratio germanica egregia cuiusdam Equ. Poloni (qui B dicitur fuisse *Calisius*, Rector Scholæ Leowartoniensis Samosatenianus) adu. Iesuitas, A. 1591. ad Senatores in pleno consessu habita, ex latino translata prodiit ap. *Nicolaum Pistandrum Neosaniensem*, Aō. 1592. 4. Similia scripta sunt: *Pax non Pax*, seu rationes aliquot, quibus Confœderationis Evangelicorum cum Catholicis pacem, nullo modo veram esse pacem, breuiter ostenditur, A. 1615. 4. cui oppositus est Tr. *Pacatus Impacatus* &c. itemque *Pacatus Impacatus ad Examen vocatus*, *Cracou.* 1616. 4. Addi possunt Rationes, quod non expediat nouam Academiam Leopoli PP. Soc. I. erigere, (regnante I. CASIMIRO, vt coniicimus, compositæ) in quibus præcipue C decus & auctoritas Academiæ Cracouiensis stabiliuntur, in 4. (3) Eristicis scriptis adhuc annumerari debet *Stanislai* ORICHOVII *Roxolani*, Chimæra, siue de STANCARI funesta Regno Poloniæ secta, *Colon.* 1563. 8. Non importune hic quosdam allegabimus, quæ de constitutione regiminis & iurium ecclesiasticorum egerunt. Ita *Andr.* OLSZOWSKI edidit L singularia Iuris Patronatus R. Polon. sed suppresso nomine, quibus probare voluit ius constituendorum Abbatum Regi competere. Et quodammodo huc referri potest *Laur.* NICOLART Theol. D. Protonotarius Apostolicus & Canonicus Leodiensis, qui compendiosam praxin beneficiariam ex concordatis Germaniæ, POLONIÆ, Galliæ, cum sede Apostolica & Clero Leodiensi. (4) Alias quoque Acta & Constitutiones variæ Synodorum, Metropolitanæ Eccles. GNESNENSIS, Prouincialium, diuersis temporibus editæ fuerunt, vt 1.) Formula fidei tradita in Synodo prouinciali, Louicii in Polon. celebrata 1556. XI. *Sept.* præsidentib. in ea Nuncio Apost. *Aloysio* LIPOMANO, Episc. Veronensi, & *Nicol.* DZIERGOWSKI, Archi Ep. Gnesn. quæ vna cum Confess. CHRISTOPHORI, Duc. Wurtenb. Concilio Trid. d. 24. *Ian.* 1552. oblata, excusa est *Regiom.* per *Io. Daubmannum*, 1556. 8. 2.) Confessio fidei catholicæ in Synodo Petricouiensi facta per *Stanislaum Hosium Mogunt.* 1557. f. eademque germanice *Ingolst.* 1560. 3.) *Hieron.* POVODOVII Agenda seu Ritus Sacramentorum ecclesiasticorum, ad vniformem ecclesiarum per vniuersas prouincias R. Poloniæ officio Romano conformati, & ex decreto synodi Petricouiensis Cracou. 1591. f. editi. 4.) Gnesnensis Metropolitanæ Ecclesiæ Constitutiones Synodorum Prouincialium &c. *Crac.* 1574. 4. 5.) Concilium Prouinciale Regni Pol. quod *Bern.* MACIEIOWSKI, Archiep. Gnesn. habuit Petricouiæ, 1607. *Cracou.* 1630. 4. (5) 6.) Synodus Prouinc. sub Illustr. Dn. *Laurentio* GEMBICKI, Archi-Ep. Gnesn. Petricouiæ, A. 1621. d. 26. *April.* celebrata, *Cracouiæ* 1624. 4. 7.) Synodus Prouinc. Gnesn. sub Illustr. Dn. *Io.* WĘZYCK, Archi-Ep. Gnesn. Petricouiæ, A. 1628. d. 22. Maii celebrata, *Cracou.* 1641. 4. Oratio in hac Synodo a *Ioanne* FOKIO, Archidiacono Cracouiensi d. 22. Maii habita, & actis Synodalibus inserta seorsim quoque prodiit. 8.) Constitutiones Synodorum Prouincialium, autoritate (Synodi) Prouincialis GEMBICIANÆ per Deputatos recognitæ, iussu Illustr. Dn. *Ioh.* WĘZYCK, Archi-Ep. Gnesn. *Crac.* 1630. 4. 9.) Synodus Prouinc. sub Eodem, Varsauiæ, A. 1624. d. 13. *Nou.* celebrata. *Cracou.* 1636. 4. 10.) Synodus Prouinc. sub Illustr. Dn. *Matthia* LVBIENSKI, Archi-Ep. Gnesn. Varsauiæ, A. 1643. die 8. *Nou.* celebrata. *Ib.* 1646. 4. 11.) Chelmensis Synodus *Matth.* LVBIENSKI 1624. 4. Quibus addantur ex Prussicis, Synodus Culmensis & Pomesaniæ *Casp.* DZIALINSKI anno 1641. 4; Constitutiones Synodales Diœcesis Varmiensis per *Simon.* RVDNICKI, & *Mart.*

(1) Add. Equitis Poloni in Iesuitas actio prima. 1590. 4. & *Mart.* SISCOVII Canonici Cracouiensis pro religiosissimis S. I. Patribus contra ficti equitis Poloni actionem primam oratio. *Ib.* e. a. 4.

(2) Et *Edimburgi* a. 1625. recusum, bono publico, vt habet titulus, omnium Academiarum Germaniæ, Galliæ, Italiæ & Poloniæ. Origo litis inde pullulauit, quod vniversitas solennibus ob consecrationem IGNATII non interfuerat, & molientibus Cracouiæ Academiam Iesuitis palam restiterat.

(3) De natione Polona in Vniuersitate Patauina, ac ei. Bibliotheca, agit *Iac. Phil.* TOMASINVS Gym. Patau. p. 53.

(4) De Legatione nata, de principatu & priuilegiis Archiepiscopatus Gnesnensis, editus est liber 1677. f.

(5) Pr. etiam *Cracou.* 1609. 4. edente Archiepisc. Gnesnensi, *Alberto* BARONOVVSKI.

Digitized by Google

Mart. CROMERVM, Episc. Varmienses, *Brunsb.* 1612. 4. Vox catelli pastoritii penes ouile Christi *Adalb. Gabr.* STAVVOSZ. Oliuæ 1679. 8. editus, huc, vt quidem nonnullis videri posset, non pertinet, sed est acerba in evangelicos satyra.

Antequam hinc pedem vlterius promoueamus, liceat nobis adhuc indicare nonnullos Scriptores, qui memorias quorundam Polonorum vitæ & doctrinæ claritate insignium, scriptis conseruarunt. (1) Hos inter (præter libros §. III. allegatos) facile eminet, totius qui Sarmatiæ Patronus audit, STANISLAVS Sanctus, Episcopus olim Cracouiensis, de quo Commentariolum scripsit *Hartman.* SCHEDELIVS, Med. D. qui extat ap. *Pistor.* T. 1. f. 165. Vitam autem, gesta & miracula *Mart.* BARONIVS Clericus Iaroslauiensis Cracou. 1609. 4. Vitam eius exhibet etiam SVRIVS in vitis Sanctor. T. 2. p. 634. canonizationem prolixe describit *Dlugossus* Annal. l. VII. ad a. 1253. S. CASIMIRI, Polon. Principis Regii, Regnique Pol. Tutelaris, supra §. XV. facta est mentio. Celebritatem qua imago eius ex VRBE Vilnæ illata est sub titulo *Pompæ Casimirianæ* poemate heroico descripsit, quanquam omisso nomine *Laur.* BOIERVS *Holmia Suecus*, S. I. Brunsb. 4. *B. Stanislaum* KOSTKA, S. I. bello ad Chocimum Dacico contra Osmannum, Turc. Imperatorem, Auxiliarem, tanquam *Propugnaculum Tutelare*, sub Auspiciis *Christoph.* ZEGOCKI, nominati Episc. Chelmens. in Regali Basilica Principum Apostolorum Petri & Pauli, VI. *Kal. Nouembr.* 1669. aliquot Carminibus repræsentauit Collegium *S. I.* CRACOV. *ib.* 1669. f. Vitam eius scripsisse dicitur *Franc.* SACHINVS. Orationem protrepticam de eo edidit *Christoph.* CHODKIEWICZ. Cracou. 1606. 4. Officium eius, cum vitæ compendio *Cracou.* 1632. ib. editum, a *Franc.* STANISLAO S. I. Polono latine versum esse docet SOTVELLVS, & ex eo PLACCIVS in Theatr. Anon. n. 2761. (2) *Mart.* BARONII, quem modo allegauimus vitæ gesta & miracula V. fratrum Polonorum Eremitarum Casimiriensium ordinis S. Romualdi, luci expositæ sunt *ib.* 1610. 4. De vita, miraculis, & actis canonizationis S. Hyacinthi confessoris Poloni, ord. fratr. Prædicatorum habentur IV. libri F. SEVERINI *Cracouiensis.* Romæ 1594. 8. Vita B. *Esaiæ* Poloni, ord. fr. Eremitarum a. 1471. tumulati, ab eodem BARONIO consignata, *ibid.* e. a. excusa est. 4. (3) Ad historiam Sanctorum merito refertur: Honor Sanctorum reliquiis Vilnæ exhibitus, oratione soluta *Matthiæ Casimiri* SARBIEVII *Vilnæ* 1631. 4. Præter hos, & quos §. XXX. iam recensuimus nominandi sunt. 1.) *Io.* DLVGOSSVS, Canon. Crac. cuius Vita *Tom. I.* Annal. Eius, *Dobromili* impressorum, præmittitur. 2.) *Io. Demetr.* SOLIKOVIVS, Archi-Ep. Leopol. cuius Testamentum in fine *Comment. Rerum Polonic. a morte Sigism. Aug. p.* 228. seqq. legi potest. 3.) *Matth.* PSTROCONIVS seu PSTROKONSKI, Episc. primum Præmisl. deinde Vladislau. & Regn. Suprem. Cancellarius, cuius Vitam stylo floridiori contexuit *Stan.* LVBIENSKI, in *Opp.* P. 2. f. 396. 4.) *Stan.* LVBIENSKIVS, Episc. Plocens. cuius Vitam, (quam ipse, suorum alias in Episcopali cathedra Prædecessorum ab obliuione vindex, silentio inuoluit,) *Andr.* TRZEBICKI, Scholast. Ploc. Regiusque Secret. scripto exposuit, quæ habetur dd. *Opp.* f. 389. *seqq.* 5.) *Mich. Steph.* RADZIEIOWSKI, Card. Archi-Ep. Gnesn. ante ann. hic loci defunctus, cuius Testam. seorsim 4. lat. pariter & germ. excusum est. Vitæ eiusdem descriptio germanica pr. *Colon.* 1704.

(1) Elogia Diuorum Tutelarium diœcesis Cracouiensis, a congregat. assumptionis Deiparæ, apud S. I. istic instituta dicata *Martino* SZYKOVVSKI Episc. Cracou. pr. *Cracou.* 1617.

(2) Eundem amore diuino actuantem ode alcaica decantauit *Iac.* WALLIVS quæ exstat p. 257. in Ei. Poematibus vna cum *Sidronii* HOSCHII, & *Guilielmi* BLCANI carminibus Lugd. Gall. 1688. 2. edit.

(3) B. *Esaiæ* BONERI, Augustiniani & Theol. Doct. vita pr. *Cracou.* 1610. ex qua de illo agit BZOVIVS ad a. 1471. n. 34. seq. & non satis accurate eum secutus *Simplicianus* a S. MARTINO in hist. Augustin. P. IV. c. 19. Quippe qui integro seculo recentiorem facit. Rectior est MERERA in Alphab. Augustiniano. Optimi autem BOLLANDVS & HENSCHENIVS in Act. Sanctorum m. Februar. T. II. p. 214. eandem quidem biographiam secuti, sed emendatam a *Frider.* SZEMBEK S. I. quem non solum Poloniæ Regibus in conquirendis ac distribuendis reliquiis operam nauasse, sed & Sanctorum aliquot Polonorum vitas procurasse, ex Alegambii Bibliotheca memorant. Viuum exemplar apostolicæ constantiæ: B. *Stanislaus* CASIMIRITANVS Professor quondam in Acad. Cracouiensi, Sac. Theol. D. & e congreg. S. Saluatoris Lateranesn. Canonicus regularis, pio labore *Mich. Aquilini* GORCZYNSKII I. Canon. & S. Theol. D. & Pr. eiusdem congregationis, expositum. *Cracouiæ* 1702. 4. Autor qui lingua polonica scripsit, dum recenset diui miracula prouocat ad *Christoph.* LONIEVVSKIVM, qui a. 1616. & *Stephanum* RANATOVVICIVM, qui eadem a. 1660. consignauit. Excerpitur lib. in Act. Erud. Suppl. T. IV. p. 260. & seq. M. *Adamus* PATOVIVS S. Theol. Pr. Cracou. & ad S. Annam Decanus, vitam *Ioh.* CANTII S. Theol. D. & in eadem Acad. Professoris, pro beatificatione illius consequenda collegit, & descripsit. *Cracou.* 1628. 4.

Digitized by Google

1704.4. (1) Supersunt *Vinc.* KADLVBKO, *Pet.* KMITA, *Io.* DANTISCVS ac *Stan.* HOSIVS; sed de duobus prioribus supra iam diximus; ceterorum vero infra rationem habituri sumus, vbi ad res Prussicas peruenerimus. Vltimo loco indicandũ, quod animaduerti allegari centuriam clarissimorum virorum Polonorum, & Lithuanorum, iuxta alphabeti seriem in 4. loco & anno editionis non expresso, mihi quidem non visam. De Bibliothecis Polon. & Pruss. vid. *Lomeier.* c. X. p. 266.

§. XLIX.

Libri, CONFINIVM PROVINCIARVM *Historiam illustrantes.*

Ducimus quoque instituto conuenire, vt, postquam de Polonicæ Historiæ Scriptoribus egimus, quædam adiungamus de Scriptoribus aliarum CONFINIVM PROVINCIARVM, quæ cum Polonia in vnam Remp. coaluerunt. Quales in genere sunt, qui partim apud *Pistorium*, partim apud *Guagninum*, partim in *Republ. Elzeuiriana*, in compendio exhibentur. *E Tomo I.* Corpor. Histor. Polonicæ à *Pistorio* collecti, huc faciunt: *Æneas* SYLVIVS, *fol. 1. 2. & 4.* *Alex.* GVAGNINVS, *f. 40. 49. & 64.* *Matthias* MIECHOVIENSIS, *f. 142. 146.* *Sigism. L. B. in* HERBERSTEIN, *f. 155. 156.* *E Tomo II.* iterum *Alex.* GVAGNINVS *f. 380. 398.*

conf. §. XXX.

E *Tomo III. num. V.* Fragmentum *Sigismundi* HERBERSTEINII *f. 13 - 15. num. IIX.* Tertii belli à Moscorum Imperatore contra Liuones, 1558. gesti, Descriptio *f. 55 - 64.* quæ etiam ap. FREHERVM *T. III. Rerum Germ. f. 39 - 46.* reperitur *num. XV.* *I.* LEVVENCLAII seu LEVENCLAVII Comment. de Moscorum bellis aduersus finitimos gestis, ab annis iam LXX. quibus, antea per Europam obscuri, paulatim innotuerunt *f. 128 - 136.* & Epistola Mosci ad *Guilhelmum*, Magistrum Ord. Teutonici, vbi caussas belli suscepti contra Liuones exponit, *f. 136.* Horum Tractatuum nonnulli etiam in *Collect. Francofurtana*, quæ *Alex. Guagnini* nomen gerit, leguntur inserti, vbi præterea seorsim habentur: *T. I. p. 346.* Nouæ Gubernationis Liuoniæ forma, recens à STEPHANO R. P. instituta 1583. *Tom. II. p. 105.* Prussiæ cum suis Prouinciis & Ciuitatibus, omniumque Magistrorum Crucigerorum Teutonici Ordinis, iuxta seriem, compendiosa Descriptio; *Ib. p. 141.* Liuoniæ totius cum suis Prouinciis, Ciuitatibus, Castris, & Commendaturis seu Palatinatibus, &c. succincta Descriptio, cui addita est breuis Narratio, quomodo hæc regio in ius Inuictissimi Regis Pol. SIGISMVNDI AVGVSTI, cesserit, & quo pacto à Moscorum Principe, & Rege Suec. diminuta fuerit. Ex *Rebusp. Polon. &c. Elzeuir.* huc referri debent: Excerpta de Valachia, ex THVANI *Hist. Lib. LVIII. p. 254.* De Lituanæ Gentis origine & moribus, ex *Alex.* GVAGNINI *Sauromatia Europæa, p. 256.* Quædam ad Lithuaniam pertinentia ex fragmentis MICHALONIS *Lithuani, p. 265.* De Ducatu Samogitiæ ex *Alex.* GVAGNINO *p. 274.* *Iohannis* LASITII, *Poloni*, de Diis Samogitarum, ceterorumque Sarmatarum, *pag. 291.* qui Tr. seorsim prodiit *Basil.* 1615. 4. (2) Articuli constitutionum bellicarum M. D. Lituaniæ in Comitiis generalibus constituti, & à *Gregorio* CHODKIEWICIO, Supremo & Generali copiarum Imperatore, confirmati & militibus imperati, *p. 309.* Prussiæ cum suis Prouinciis & Ciuitatibus compendiosa Descriptio ex *Alex.* GVAGNINO, *p. 318.* Origo & series Principum Teutonici Ordinis, *p. 343.* Liuoniæ descriptio cum addita Narratione, quomodo hæc regio in Ius R. P. SIGISMVNDI AVG. cesserit, *p. 366.*

§. L.

In specie, Historiam Lithuaniæ.

Ex his Prouinciis tres inprimis eminent, in quarum historia euoluenda Scriptores laudabilem posuerunt industriam, nempe LITVANIA, LIVONIA & BORVSSIA, quorum Scriptorum Catalogum breuiter iam, seruato certo ordine, texemus. Et quod primum LITVANIAM attinet, eius Annales consignauit *Matthias* STRYKOVVSKI OSSOSTEVICIVS, Canonicus Samogitiæ, Vir (testimonio *Koialouicii*) sua ætate pereruditus, in historia Lithuanica, quæ Polonice, 1582. *Regiomontanis* typis in *fol.* apud *Georg. Osterbergium* exscripta est. Auctor huius historiæ, notante passim *Hartknochio*, Libros *Alex.* GVAGNINI, *de Sarmatia Europæa*, (quos supra §. VI. recensuimus,) non vno in loco sibi vindicat: testatur enim, *Lib. VI. Histor. Lituan. c. 13.* in editione Sarmatiæ Europeæ *Spirensi* a. 1581. f. excusæ & alibi passim, DEVM T. O. M. quod Guagninus ille Italus „ne primis quidem Heliconis fontibus labra „admouerit, literarumque prorsus expers, sibi „hunc labore[illegible]um stipendia mereret, surri- „puerit. (3) Sed vt ad *Strykouium* nostrum redeamus, Liber eius, cum Polono sermone

(1) *Matthiæ Casimiri* SARBIEVII elogium, comptissima ad eundem elegia cecinit *Sidronius* HOSCHIVS S. I. quæ exstat inter Eleg. eius p. 95. seq. Eiusdem Lyram Europæos Principes ad S. Bellum excitantem ode alcaica elaboratissima celebrat *Iacobus* WALLIVS l. c. p. 271. seq. Pauli Poloni a. 1549. Prof. libri III. Auicennæ in Vniuers. Patauina mentio fit in Tomasini Gymn. Patau. p. 327. & Stanislai Poloni Sophisticæ a. 1548. Professoris ibid. p. 337. nec non Laurentii de Polonia Vice Rectoris Vltra montanorum ib. p. 173.

(2) MICHALONIS *Lithuani*, de moribus Tartarorum, Lithuanorum & Moschorum fragmina X multiplici historia referta, & *Ioh.* LASICII Sched. de Diis Samogitarum &c. religione Arminianorum & initio regiminis STEPHANI *Batorii* iunctim per *Io. Iac.* GRASSERVM pr. *Basil.* 1615. 4.

(3) STRYKOVIO eam quoque tribuit STAROVOLSC. in Elog. Script. Pol. p. 52.

Digitized by Google

mione conscriptus, exterorum vsibus plane inutilis esset, domi vero, distractis pridem paucis exemplaribus, breui interiturus videretur, nouo operi manum admouit *Albertus* WIIVK KOIALOVVICZ, S. I. Th. D. qui latino idiomate Historiam Lituanam scripsit, cuius Pars prior Libris IX. prodiit *Dantisci* per *Forsterum*, 1650 posterior (quae rarius comparet) *Antuerp.* Anno 1669. in 4. In hac historia Auctor ita versatus est, vt maxime notabilia ex Annalibus *Matthiae* STRYKOVII excerpserit, inque meliorem ordinem redegerit. Praeterea ANONYMI Auctoris, Rerum in M. Ducatu Lithuaniae per tempus rebellionis Russicae (A. 1648.) gestarum Commentarius, Libris II. constans, prodiit *Elbingae*, typis *Achatii Corellii* 1655. 4. vbi etiam obiter & succincte attinguntur, quae in annexis Regno Pol. Prouinciis eodem tempore euenerunt. Vitam & mores Lithuanorum in Borussia sub districtu Insterburgensi & Ragnicensi degentium, breui Delineatione adumbrauit *Eberh.* Wagner / *Insterb. Bor. Regiomonti* typis *Osterbergerianis*, 1621. 4. Ad statum *Ecclesiasticum* praeter REGENVOLSCIVM & LVBIENIECIVM, supra adductos, faciunt *Alberti* WIIVK KOIALOVICII, S. I. Miscellanea rerum ad statum Ecclesiasticum in M. Duc. Lithuan. pertinentium, *Vilnae* 1650. 4. edita; Itemque *Stanisl.* CHOCHLOVVSKI, quondam Ord. Franciscanorum in Conu. Vilnensi Guardiani, nunc conuersi, Epistolae V. quas de Episcopo Litigioso (ita enim titulus habet,) & seditionum in Ecclesia Dei & in Rep. Concitatore, *Constantino Brzostowski*, Episc. Vilnensi, nulla mentione loci (quem tamen *Rigam* esse quidam putant,) facta, 1695. in fol. vulgauit, atque *Ordinibus Foederatar. Belg. Prouinc.* inscripsit. In quibus V. Epistolis ad *Henr.* LIPSENBERGIVM, *Bohemum*, (cuius Responsum in fine fol. 116. Epistolam VI. absoluit) scriptis, etiam literae aliorum, *Andreae* nempe SANCTACRVCII Nuncii Apost. *Caroli* Principis RADZIVVILI, M. D. L. Pro-Cancell. itemque *Casimiri* SAPIEHAE, Palatini Vilnens. Supremi Exercit. M. D. L. Ducis, &c. Forma item Excommunicationis contra *Casimirum Sapieha* A. 1694. promulgatae, & alia Instrumenta publica decretaque exhibentur. (1) Ius Lithuanicum concernunt Decisiones *Petri* ROYZII, *Maurei Alcagnicensis*, Regis Pol. ICti, de Rebus in sacro Auditorio Lithuan. ex appellatione iudicatis, ad Sigismundum Augustum, P. R. quae prima vice prodierunt *Cracou.* 1563. 4. & postea *Francof. ad M.* vna cum Decisionibus Senatus Pedemontani, & Parlamenti Parisiensis per *Petr.* FABRICIVM, impensis *Hier. Feyerabendii*, A. 1570. f. recusae sunt. Statutum Lituaniae consensu VLADISLAI IV. totiusq; Reip. Pol. editum est *Varsau.* 1648. f. lingua polonica. Alia scripta huc pertinentia, vt KOLVDZKI Promptuarium, *Sam.* KVSZEVVICZ Collectanea, &c. supra iam memorata à nobis fuere.

§. LI.

Historiam LIVONICAM speciatim ex antiquis descripserunt *Balthasar* RVSSOVVIVS, Praeco Verbi Div. Reualiensis, qui lingua germ. infer. Chronicon huius Prouinciae vsque ad A. 1578. secunda vice edidit *Rostochii*, 1578. 8. per *Augustin. Ferberum*, quod postea auctius ad A. 1583. vsque perductum, Tho Bart per *Andr. Seitnerum*, 1584. 4. excusum est. Deinde extat *Salomonis* HENNINGII, *Vinariensis*, Duci Curland. à Consil. Chronicon Liuoniae & Curlandiae ab A. 1554. ad 1590. tempore diuturni belli Moscovv. germ. lingua exaratum, quod *Lipsiae* 1594. *in folio* publicatum est. Historiam belli Liuonici, quod Dux Moscouiae aduersus Liuones gessit, descripsit *Tilemannus* BREDEMBACH, Canonicus Dorpatensis, *Duaci*, 1565. 8. quae inserta est *Rerum Moscouit. Scriptor. p. 210.* De *Laurent.* MÜLLERI Historia Polonica, Liuonica & Moscouit. germ. exarata, acta supra §. XVI. Germanico etiam sermone prodiit *Matthaei* (quem B. *Hartknochius* vbique *Thomam* salutat, eumque plagiariis annumerat) WAISSELII, *Bartensteinensis*, Pastoris Lanckheimensis Chronicon vetustarum rerum Prussicarum, Liuonicarum & Curonicarum, (Preußisch. Liefflandischer und Churl. Sachen.) *Regiom.* 1599. 4. quod ad A. 1525. quo ALBERTVS, relicto Ordine Teutonico, Dux Prussiae factus est, extenditur. Ex recentioribus vero, in Liuonica historia describenda occupatus fuit *Casparus* von CEVMERN, *Salcensis Sorabus*, primum Aduocatus, deinde Secretarius Ordin. Equestris, post Adsessor & Vice-Praeses iudicii Aulici Dorpatensis, tandemque Consiliarius Prouincialis in Duc. Liuoniae, qui Theatridium, vt appellat, Liuonicum (Kleine Liefflandische Schau-Bühne /) edidit, quo non tantum omnium Episcoporum & Archi-Ep. vt & Magistrorum Ord. Mariani, siue Templariorum, Regumque nomina, ordine Chronologico, vsque ad A. 1621. quo vrbs Riga in Suecorum potestatem transiit: Sed etiam Catalogum vrbium, arcium & monasteriorum, prout A. 1555. ante Moscorum irruptionem se habuerunt, earumque Ecclesias, Nomenclaturamque Nobilitatis tum extinctae, tum hodie florentis, Priuilegia quoque cum in antiqua inferior. Saxon. lingua, tum in latina, Nobilitati quondam concessa, germanico versa, Monetae denique

(1) Ad haec Lithuaniae Miscellanea pertinet narratio de Casim. Liszynski, Equ. Atheismi accusato & propter eum a. 1689. d. 30. Viln. capite plexo. ex qua de eodem agit Tentzelius in Colloq. Menstr. a. 1689. p. 981. & seq. De eodem nonnulla habet Cl. la Croze in Colloq. div. *Colon.* 1711. 8. gallice editis versus finem.

Digitized by Google

que antiquæ valorem suppeditat; quod Opusculum prodiit *Rigæ* 1690. 4. Eodem stylo Liuonicam historiam vna cum Esthonica & A
Lettica nobis exhibuit *Christian.* KELCHIUS, Past. ad D. Ioan. Ieruæ in Ducatu Estlandiæ, quod Opus V. Libris distributum, & ad An. 1690. perductum, lucem adspexit *Rudolphst.* 1695. 4. (1) Extat quoque ANONYMI Neu-eröffnetes Liefflandisches Theatrum, vorstellend eine kurtz-gefaßte Erzehlung der Liefflandischen alten und neuen Geschichte und Regiments-Veränderungen/ A. 1701. 4. Anglico sermone ante paucos annos prodiit ANONYMI Narratio de Liuonia (*An Account of Livonia*) vna cum Historia originis, progressus & interitus Ord. Teutonici Mariani, nec non de Ducatibus Curlandiæ & Semigalliæ, & de districtu Piltensi, adiecta descriptione Itineris B
ex Liuonia in Belgium A. 1698. facti, *Londini* 1701. 8. cuius Libri excerpta legi possunt in *Iacobi Bernardi Nov. Reip. liter. A. 1701. T. 2. p. 603. seqq.* & in *Act. Erud. Lips. 1702. p. 262.* (2) Districtus Piltensis reuocat nobis in memoriam summariæ deductionis iuris, Illustrissimis Curlandiæ Ducibus in districtum Piltinensem competentis. f. & Summariæ demonstrationis episcopatum Piltinensem subesse S. R. M. totiusque Reipublicæ ordinationi; & ius vindicandi seu eximendi huiusmodi episcopatum posse concedi illi episcopo, cui salubriter S. R. M. & R. P. censuerit expedire. Originem gentis Curlandiæ & mores duabus dissertationibus recensuit M. *Sam.* RHANÆUS, *Gremidena-Curlandus. Vitenb. 1683. 4.* Resp. *Io. Christoph.* ERNESTI *Thuringo.* (3) C

§. LII.

Miscellanea Liuonica. Minoribus magisque specialibus Liuonicæ Historiæ scriptis accensenda Liuoniæ Historia in compendium ex Annalibus contracta, à *Thoma* HORNERO, *Egrano*, cui accessit *Iohannis* MENETII seu MELETII de Sacrificiis & idololatria veterum Liuonum & Borussorum Libellus, in Academia *Regij Montis* excusus per *Ioh. Lufft*, 1551. 4. de quo infra §. LV. In specie Encomion vrbis Rigæ, Liuoniæ emporii celeberrimi, approbante *Ioh.* SIMONIO, Prof. Eloq. Rostoch. exercitii gratia scriptum & publice recitatum ab *Henr.* ab VLENBROCK, Riga-Liuono, *Rostoch.* 1615. 4. Sic & *Claudius* ARRHENIUS OERNHIELM, S. R. M. Suec. Historiographus, in *Vita illustrissimi Herois Ponti de la Gardie*, Exercituum Suec. Supremi Ducis, regnante IOANNE III. Suecorum R. gloriosissimo, *Lipsiæ*, 1690. 4. edita, totius fere Liuoniæ historiam complexus est. Sub Præsidio Dn. *C. S.* SCHURZFLEISCHII, A. 1700. d. 28. April. Liuoniam certis propositionibus comprehensam, publice defendit M. *Herm.* BECKER, *Liuonus*; qui etiam seorsim Historiam Ecclesiasticam huius Gentis, diu desideratam illustrauit, proposita, Respondente *Christiano Braunschwigio*, Belgardia Pomerano, *Viteb. d. 22. Maii*, eodem adhuc anno, Dissertatione, cui titulus: *Liuonia in sacris suis considerata*, vbi argumentum hoc in tria distinctum capita exhibuit, quorum primum de impio Liuonorum cultu, alterum de religionis cultu in Ecclesia Rom. recepto, tertium de renouato & instaurato per D. Lutherum cultu, agit. Eruditum scriptum est Dn. *Henr. Leonh.* SCHURZFLEISCHII, qui *Conradi Samuelis* Frater dignissimus. Hist. Prof. in Academ. Vitebergensi claret, Historia Ensiferorum Ordinis Teutonici Liuonorum, publicata *Vitenb.* A 1701. 8. De quo Ordine Celeberr. *Frater* Dissertationem breuem, antea in lucem ediderat Viteb. 1685. in 4. Resp. *Andrea Hornung* Rev. Liuono. Iuuabit quoque ad notitiam huius Prouinciæ Differt. historica de Ciuitatibus Hanseaticis cum in genere, tum de nonnullis ac præsertim Liuonicis in specie, in florentissima propter Salam Vniversitate, Præside M. *Vdalrico* HEINSIO, ac Respond. *Henr. Meiero*, Riga-Liuon. A. 1684. habita. (4) Pariter in *Ant.* VARILLASII *Historia de Reuolut. Europæ in materia religionis*, (gallice edita, *Parif.* 1690. 12.) *T. 5. lib. 24. in fine*, quædam, quamuis odiose satis, referuntur, quæ à GOTTHARDO KETLERO, Liuonici Ord. Magistro, in religionis mutatione, & accepto à Rege Pol. Curlandiæ Ducatu acta fuere. Ius Liuonicum edocebit *Dionysius* FABRI, e Pomerania oriundus, Vir doctus, qui ob inopiam scholarum in Liuonia, circa A. 1538. Liuonicos Processus Iuris, quinque Libris constantes, in lucem emisit, vt habet *Herm.* Becker/ *in Liuonia in sacris suis considerata, c. 3. §. 4.* Prodiit quoque *Friderici* MENII in Acad. Dorpat. Iuris Prof. Historischer *Prodromus* des Liefflandischen Rechtens und Regiments/ Dörpt. 1633. 4. Ad notitiam Autorum, qui Rigæ scripta quædam publicarunt, proderit *Io. Ioach.* PHRAGMENII, *Rigensis*, Diss. de Riga li-

k

(1) Huc referenda est M. Z. Topographia Liuoniæ, quæ germanico idiomate insertis præcipuarum vrbium figuris, & totius regionis tabula geographica, descripta & subiuncta est. *Ej.* Topographiæ Electoratus Brandenburgici, quæ inter Topographias MERIANEAS partem XIII. constituens *Francof. ad Mæn.* 1652. f. prodiit.

(2) Gallice pr. *Vltrai. 1705. 8.*

(3) *Ioh. Arnoldi* de BRAND, I. V. D. & Prof. Duisb. itineris quod in legationis Brandenburgicæ comitatu per Marchiam, Borussiam, Curoniam, Liuoniam &c. in Moscouiam fecerat, descriptionem germanicam post fata Autoris ed. *Henr. Christianus* HENNINIUS. *Wesal.* 1702. 8. cum fig. æn.

(4) Et in germanicum translata *ibid.* 4.

Digitized by Google

literata,quam Præside Dn. D. *Zach.* GRAPIO, *Rostochij* 1699. eruditorum examini submisit. Faciet ad hanc classem quoque Transactio inter A WILHELMVM, Archi-Ep. Rigensem & Magistrum Ord. Liuon. ac SIGISMVNDVM P. R. per Commissarios Imperii Rom. 1557. *d. 5. Sept.* confecta, quæ extat in *Dauid.* CHYTRÆI Saxon. *f. 967. seqq. edit. Lips. 1611. fol.* Idem Auctor, Nobilitatis Liuonicæ priuilegium, (quod etiam Generosus Dn. von CEVMERN P. 2. p. 61. seqq. exhibet,) cum adiecta serie primorum Liuoniæ Episcoporum & Archi-Ep. Rigensium, quibus breuia epigrammata subiunguntur, Appendici *Libr. cit.* inseruit, f. 974-980. quorum, vt & Magistrorum Ord. Catalogum, supra iam f. 18-21. ferme dederat. In Liuonia, Regibus Pol. adhuc subiecta, *generales*, vt vocantur, *Reuisiones* duæ institutæ sunt B quarum prima, auctoritate STEPHANI R. P. A. 1582. per *Stanisl. Pekoslowski, Io. von Thiesenhusen, de Berson, Theod. Skumin, Daniel. Hermannum & Samuel. Cerasin* instituta; altera iussu SIGISM. III. 1599. per Reuisores siue Commissarios, vt vocant, octo, quorum caput erat *Io. Demetr.* SOLIKOVVSKI, facta est. Atque Hic, commissione finita, Rigæ *d. 28. Sept.* 1599. in supremo discessu egregiam ad Liuoniæ incolas orationem habuit, quæ sequ. Anno 1600. typis *Acad. Samosc.* exscripta, & hoc titulo vulgata est: „Ad Liuones Reuerendissi„mi in Christo Patris & Dn. D. *Io. Demetr.* „SOLIKOVVSKI, Dei & Apost. Sedis gratia, Ar„chi-Ep. Leopol. & R. P. ac M. D. Lith. in Li- C „vonia cum aliis Collegis Generalis Commis„sarii, Paterna & Amica Parænesis, *Samosci* „1600. 4. Fuerunt illi Collegæ seqq. D. *Leo Sapieha*, M. D. L. Cancell. *Georg. Schenking*, Castell. Vendens. *Matthias Leniek*, Castell. Derpatens. *Petr. Ostrowski*, *Bertram. Holtzschur*, Succam. Dorpatenses, *Ioh. Vilczek*, & *Dav. Hilcken*, Secretarii Regii, vti in fine ex Allocutione *Solikouij* elucescit. Seorsim Constitutiones Liuonicæ post submotum ex Liuonia Moschum à STEPHANO P. R. sancitæ, *Cracou.* primum in officina *Nic. Scharffenbergeri*, 1583. 4 editæ, mox hic *Gedani* elegantioribus typis recusæ sunt. Quibus addantur Constitutiones Liuonicæ SIGISMVNDI III. 1589. 4. Noua D Singularia de fame memorabili, quæ A. 1602. in Semigallia sub FRIDERICO Duce accidit, german. consuetudine per *Frider.* ENGELCKE, Pastorem Liu. *Reg.* 1603. 4. prodierunt. Habentur etiam Epistolæ duæ Historicæ, prior, qua Rigenses ad Seren. SIGISMVNDVM III. R. P. causas perscribunt, ob quas se vrbemque suam, Liuoniæ metropolin, in potestatem Seren. GVSTAVI ADOLPHI, Suec. Regis, & quibus conditionibus dederint: posterior CHRISTOPHORI RADZIVILII, Principis Birzarum, &c. inuectiua contra Rigenses, qui fortiter resistere debuerunt, vernaculo sermone impr. *Francof.* 1622. 4. Vtraque cum duabus aliis Epistolis exhibetur quoque in Tr. de Expugnatione Ciuitatis Rigensis, Liuoniæ metropolis A. 1621. à Gustauo Adolpho facta, exc. *Rigæ* p. *Nic. Mollinum* 1623. 4. (1)

§. LIII.

Scriptores Historiæ Prussicæ, præter *Casp.* HENNEBERGERVM & *Casp.* SCHÜTZIVM, de quibus mox dicemus, accurate satis recensuit *Christoph.* HARTKNOCHIVS, Diss. I. *Select. Diss. Histor. de Var. Reb. Pruss.* & in præf. *Prussia Vet. & Noua*, ex quo velut in compendio, præcipuos Scriptores, eosque typis editos, hic iterum repetemus, adiectis quibusdam aliis ab illo prætermissis. Primus vero in hoc ordine locus merito assignatur *Petro* de DVSBVRG, Ord. Teuton. Sacerdoti, qui sub initium Sec. XIV. Chronicon Prussiæ scripsit, in quo Ordinis Teutonici origo, nec non res ab eiusdem Ordinis Magistris, ab A. 1226. vsque ad 1326. in Prussia gestæ, exponuntur. Quod Chronicon cum Incerti Auctoris Continuatione vsque ad ann. 1435. cum Notis item peculiaribus in Dusburgensem; Priuilegiis quibusdam, quæ Prussis antiquis concessa sunt; & Dissertationibus XIX. antea allegatis, Antiquitates Prussicas complexis, edidit M. *Christoph.* HARTKNOCH, *Iena* 1679. in 4. Deinde *Erasmi* STELLÆ, *Libanothani*, Med. D. & COS. Zuiccauiens. duo de Borussiæ Antiquitatibus Libri laudari debent, de quibus supra §. VI. Stellam excipit M. *Georg.* RANIS, qui breue Chronicon Prussiæ concinnauit, quod sine Auctoris nomine A. 1536. & iterum A. 1564. in 4. editum est *Elbingæ* apud *Wolffg.* DIATMARVM, quo tempore alterius Anonymi simile Chronicon germ. ab A. 1200. vsque ad A. 1525. *Regiom.* 1568. 4. publicauit *Io.* DAVBMANN, illius loci Typographus, qui vterque liber sub Typographi nomine vulgo allegatur. Non minus commendari debet M. *Dionysii* RVNAWII, *Hieropolitani Prussi*, Concionatoris postea *Dirsauiensis*, Historia belli XIII. annorum, ab A. 1454. ad 1466. gesti, vbi adiecta Descriptio belli duorum annorum 1520. & 1521. inter SIGISMVNDVM I. Reg. P. & ALBERTVM, Magistrum Ord. nec non Ciuitatum, Castellorumque Prussiæ, iuxta seriem alphabeticam Recensio, quæ omnia germanice vulgata sunt *Vitenbergæ* ap. hæredes *Io. Krafft*, 1582. 4. Maiori studio historiam rerum Borussicarum, vernaculo sermone contexuit M. *Casp.* SCHÜTZIVS, vrbis huius quondam Secretarius fidelissimus, eamque ad A. vsque 1525. perductam, vna cum Magistrorum Ord. Teutonici Insignibus, aliisque

Historia Prussicæ Scriptores

(1) *Ioh.* NARSSIVS, *Dordracensis*, Med. D. Rigam deuictam à GVSTAVO ADOLPHO, carmine heroico cecinit. *Rigæ* 1625. 4.

que figuris, ac Tabula geographica *Henr.* Cellii, X. Libris edidit *Scruestæ* 1592. f. Hoc opus, sine adiectis tamen figuris, iterum recusum est, cum Historiæ Continuatione, quæ tribus Libris absoluitur, per D. *Dauidem* Chytræum facta, & cum *Georgij* Knoffs Descriptione belli à STEPHANO aduersus Gedanenses 1577. suscepti, *Lips.* ap. *Henning. Grossium*, & *Islebii* 1599. f. vulgata. Liber *Imus* Prusiæ memoratæ *Casp.* Schützii antea prodierat *Regiom.* 1563. 4. Chorographicum magis scriptum est *Casparis* Hennebergeri, Pastoris primum Mülhusini, & deinceps Regiomontani, quod titulum gerit: *Breuis verque Descriptio Prouinciæ Prusiæ*, *&c.* german. excusa *Regiomonti*, 1584. 4. vbi præter Tabulam chorographicam, adiecta descriptio germanica omnium Magistrorum Ord. Teutonici, à Daubmanno quondam edita, cum Insignibus Magistrorum huius Ordinis. Ex hoc *Hennebergeri* Libro αὐτολεξεὶ esse desumta, quæ in Anonymi *Belgæ* Chronico Prussiæ, eodem Belgico sermone, *Harlemi* 1657. edito, leguntur, testis est *Hartknoch.* loc. antea cit. Idem vero Hennebergerus postea quoque edidit stylo germ. Commentarium, siue Explicationem *Prusicæ Tabulæ geographicæ maioris*, quam seorsim primum satis accurate delineauerat, quæque hodie inter rarissimas tabulas merito numerari debet. In hac vero germanica Explicatione, quæ per *Regiomontanum* prelum rursus A. 1595. f. lucem adspexit, & in qua etiam Insignia Magistrorum Ord. Teut. iconibus expressa sunt, Auctorem celeberr. in Dantiscanos nonnihil fuisse iniquiorem, animaduertere licet. Quia tabulæ geographicæ meminimus, succurrit mappa derer drey Werder/nebst angräntzender Nährung und Höhe/ Autore *Olao* IOANNIS, *Gotho.* (1) De *Matthæi* Waisselii Chronico veterum rerum Prussicarum, Liuonicarum & Curonicarum, mentionem iam fecimus, §. LI.

§. LIV.

Alii Scriptores Historiæ Borussicæ.

Ab Hartknochio etiam affertur ex veteribus *Martinus* Murinius, qui sub finem Sec. XVI. Anonymi Chronicon germanicum Polonicæ consuetudini tradidit, quod secunda vice per *Sigism. Kempinium*, Typograph. *Cracou.* 1606. editum, Thoruniensibusque, vti etiam in priori factum erat editione, nuncupatum fuit. Ex recentioribus *Io. Cap.* Venator, Th. D. Ordini Teuton. à Consiliis & sacris, Ecclesiæque Mergentheimensis in Franconia Pastor, *Noriberg.* Ao. 1680. in 4. germanice edidit Relationem historicam de Ordine Equestri Teutonico Mariano, qua res Borussicæ haud parum illustrantur, vbi adiectæ quoque sunt plurimæ figuræ, vt & Insi- A gnia Magistrorum Ordinis. Notitiam huius Ordinis insigniter etiam iuuabunt, quæ Clariss. Dn. I. P. Ludovici, D. & Profess. Halens. in lib. qui inscribitur: Vertheidigtes Preussen wider den Anspruch des Teutschen Ritter-Ordens/ rc. in Mergentheim/ 1703. 4. edito attulit. De statu Borussiæ V. & Nouo orationes aliquas edidit *Andr.* Crebs I. V. D. *Francof.* ad *Viadr.* 1614. 4. qui Autor alias notus est edito gubernationis Borussiæ triumpho IO. SIGISMVNDO a Rege Poloniæ decreto. *Regiom.* 1619. 4. annumerando illis quæ supra recensuimus, ad nexum quam regnum Borussiæ cum Polonia quondam habuit declarandum facientia. Eximia insuper B Dissertatio est Dn. C. S. Schurzfleischii, quam de Rebus Prussorum, *Vitembergæ* Anno 1672. in 4. habuit; ad quam etiam *Annotata* scripsit Anno 1674. *ibidem* in 4. publicata, typisque eius loci repetita A. 1693. in 4. Præ aliis omnibus vero de patria sua optime meruit Vir Clarissimus nobisque sæpius laudatus M. *Christoph.* Hartknoch/ *Passenheimens. Borussus.* Nam præter *Differtt. de Var. Rebus Prussic.* aliquoties memoratas, ab eius ingenio profecta est Descriptio germanica *Prussiæ Vet. & Nouæ*, duabus partibus comprehensa, & cum figuris edita *Francof.* 1684. f. quæ in quibusdam conuenit cum Dusburgii Chronico eiusque Continuatore, in nonnul- C lis vero etiam differt, cum plurima hic de nouo adiecta sint, & reliqua quoque plenius vberiusque exponantur. Eiusdem Auctoris industriæ debemus *Prusiæ historiam Ecclesiasticam*, stylo itidem german. contextam, & VI. Libris absolutam, quæ prodiit *Francof.* & *Lips.* 1686. 4. Vtinam vero delicias suas antiquitatum Prussiæ nobis dedisset M. *Matthæus* Prætorius *Memelensis.* Cuius operis Syllabus materiarum ante plures annos vna & dimidia plagula 4. constans, palatum eruditorum sollicitauit. Recentioribus scriptis annumeranda est Notitiæ Ducatus Prusiæ delineatio generalis & specialis *Iac.* Lydicii, *Hohensteina-* D *Prusi*, excus. *Witteb.* 1677. 12. in quo tamen Tractatu Prusiæ Ducalis imprimis habetur ratio. Ante biennium prodiit *Germani* Adelholdes Höchstgepriesenes Preussen/ oder umständliche Beschreibung des herrlichen Landes Preussen/ rc. nebenst einer Verzeichnuß aller fürnehmsten Städte/ Vestungen und Plätze/ samt deren Merckwürdigkeiten/ Franckf. und Leipzig 1704. 12. in quo Tr. nonnulla quoque, quæ moderna belli calamitate in Prusia a Suecis gesta sunt, exponi deprehendes. (2)

(1) M. Z. topographia Prussiæ & Pomerelliæ adiectis figuris adiunct. est *Ei.* topogr. Electoratus Brandenb. *Francof. ad Mœn.* 1652. f. editæ.

(2) Non tamen satis accurate.

Digitized by Google

§. LV.

Miscellanea Prussica, cum Ecclesiastica, tum Naturalia & Literaria.

Eandem Prusiæ historiam illustrabit *Iacobi* Zerden/ *Iuris Pract.* Bekehrtes Preussen/ Thorn/ 1690. 8. Ex antiquis *Io.* Meletivs, seu vt alibi scribitur, Menetivs, Archi-Presbyter Lyccensis in Borussia, Epistolam scripsit ad *Georg. Sabinum*, primum Acad. Regiom. Rectorem, de *Prussorum veterum idololatria*, quam ipse Auctor primum edidit *Regiomonti* 1551. 4. deinde vero Ao. 1563. eadem forma emendatam & auctam (vt titulus habet) recudi fecit *Hier.* Meletivs, Io. filius, Principi Pruss. ab interpret. linguæ Polon. quæ præterea extat cum Anonymi Epistola ad D. *Chytræum* scripta, de Russorum religione, *&c.* A. 1582. 8. impressa, & *Collectioni Francof. Scriptor. Polon. T. 2. p. 417.* inserta. Plenius de religione Prussorum egit *Cœlestin.* Mislenta, Theol. Regiom. celebratiss. in *Prolegom. ad Manuale Prutenum, Regiom.* 1626. 8. In specie de quero Romowe apud Veteres Prussos sacra dissertationem historicam locum eius & formam exhibentem ed. M. *Martinus* Ieschke *Resp. Theodoro* Rhodman *Regiom.* 1674. 4. Post restitutam evangelii lucem pr. Warhafftiger und gründlicher Bericht/ wie und was gestalt die ärgerliche Spaltung von der Gerechtigkeit des Glaubens sich anfänglich im Lande Preussen erhoben &c. *Regiom.* 1552. De corporis doctrinæ Prutenici repetitione sub M. *Martino* Boehm disseruit, *Ioh. Cristoph.* Stiege *Pomeranus Thorun.* 1707. 4. (1) In Reformatorum gratiam, german. prodiit Breuis Relatio, de Religione Reformatorum in Borussia, *Hanouia* 1603. 4. cuius Libri auctor est D. *Iac.* Fabricivs, sicut ipse fatetur P. II. der *Probation*-Schrifft contra *Coletum* p. 723. Verum occasione huius scripti alia similis generis eo tempore prodierunt, quæ cum eristica vt plurimum sint, h. l. recensere nolumus; rationem potius eorum habituri, qui propius ad historiam vniuersæ prouinciæ faciunt. Ita *Reinhardi* ab Eppingen oratio, in qua differitur de Virorum illorum laudibus qui in Borussia & vicinis locis Christianam religionem primum propagarunt, habita *Regiom.* 1626. *Æneæ* Sylvii Vita S. IVTÆ, & *Thomæ* Clagii LINDA MARIANA seu de Virgine Lindensi in Borussia, tr. ab *Hartknochio* memorantur. Quibus addi potest *Fr.* Szembeck, *Cracouiens.* Collegii Brunsberg. S. I. de Vita S. DOROTHEÆ, Prusiæ Patronæ, aliorumque eius Patronorum Tr. *Thorunii*, 1638. editus, & impensis *Adriani* von der Linde/ Canonici Varmiensis, A. 1698. 8. recusus, atque Illustr. Reuer. & Excellent. Episcopis, Palatinis, Castellanis, Dignitariis, vniuersisque Statibus Terrarum Prusiæ dedicatus. Pariter S. WOITICHI seu Voicechii, alias *Adalberti*, communis Prusiæ Doctoris, & velut Apostoli Vita, reperitur ap. *Canisium* T. V. *Antiqu. Lect. P. II. p.* 329. seqq. & *Laur. Surium T. II. in Vit. Sanct.* ad d. 23. *Aprilis*, sine auctoris nomine; Sed inter Scriptores *Rerum Bohemicarum* per *Marqu.* Freherum, *Hanou.* 1602. & 1607. fol. editos, (vbi pariter extat,) Cosmæ Pragensi adiudicatur: præter quam adhuc alia ADALBERTI Vita, a *Matthia Bened.* Bolelucki consignata, ab *Hartknochio* allegatur. Extat insuper *Stan.* Hosii, Card. Maioris Pœnitentiarii & Episc. Varmiens. Vita, a *Stan.* Rescio conscripta, quæ iuxta primam editionem, *Romæ* (vbi obiit Hosius) 1587. impressam, recusa prostat *Oliuæ* 1690. 8. Testam. *Eius, Heilspergæ* 1569. scriptum, annectitur *Opp.* illius *Tom. II. f.* 483. vbi etiam f. 484. legitur Epist. *Stanislai* Rescii de Transitu & Dormitione D. *Stan. Hosii*, ad fratrem *Ioh. Hosium* perscripta, vt & *Eiusdem* Autoris Ode lugubris, f. 485. (2) De Vita *Nicol.* Copernici, *Thorunens.* Canonici Frauenb. qui A. 1543. ibidem demortuus est, peculiari Libro egit *Petrus* Gassendvs, Dienens. Ecclesiæ Præpositus, cum *Eiusdem* L. de Vita Tychonis Brahei, *Paris.* 1654. & *Hagæ C.* 1655. in 4. excus. (3) Restituta Evangelii luce præclare de vniuersa Borussia meruit D. *Io.* Wigandvs, vltimus Pomezaniens. Episcopus, de cuius vita & obitu extat Oratio funebris, a Viro b. m. *Conrado* Schlüsselbvrgio habita, quæ vna cum Catalogo librorum à Wigando editorum *Francof. ad M.* 1591. 4. & alibi publicata est. De vita eius præterea *Melch.* Adamvs in *Vitis German. Theol.* p. 603. seqq. & Vir Clariss. Dn. *Io. Casp.* Zevmervs, in *Vitis Theol. Ienensium* p. 46. seqq. consuli possunt. Vid. etiam *Bibliothec. Antiqua* ann. 1705. p. 49. Ipse B. Wigandvs de Succino Borussico, de Alce Borussica, & de Herbis in Borussia nascentibus Historiam conscripsit, quæ vna cum eius Consideratione Methodica & Theologica de Sale, creatura DEI saluberrima, post obitum Au-

(1) Conf. de eo Ven. Abbatis I. A. Schmidii diss. de Corporibus doctrinæ Pomeranico, Prutenico, Iulio &c. add. M. *Petri* Sikii Theol. Pr. Regiomontani oratio de statu Ecclesiarum Prutenicarum, & de confessione ALBERTI &c. contra calumnias P. Scalichii. Regiom. 1572. 4. It. Erwehlung derer beyden Bischöffe zu Samland und Pomesan/ auch von ihrem Amte/ Verordnung der visitation &c.

(2) Ei. Vita & Elogium in ss. Bullarti Academie des Sciences P. I. l. 1. n. XI. Epitaphium quoque habet Phil. Rondininus l. II. de S. Clemente eiusque Basilica c. XI. quo recensentur Cardinales, qui Basilicæ s. Clementis titulares fuerunt. pr. Romæ. 1706. 4.

(3) Habetur eius vita & epitaph. in Bullart Academie des science P. II. l. 2. n. V. item sed non satis accurate in Lor. Crasso Elogii d' huomini letterati l. II. p. 14. seq.

Digitized by Google

Auctoris in lucem emissa est, studio *Io.* Rosini, Pastoris Wickerstadensis, *Ienæ* 1590. 8. Alias Succini Prussici physicam & ciuilem Historiam, *Francof.* Ao. 1677. in 8. & aliam succinctam Succini Prussici historiam & demonstrationem, *Berolini*, 1699. 4. edidit Dn. *Phil. Iacob.* HARTMANNVS, Medic. & Physic. Regiomont. celeberr. Fautor summopere colendus, qui aliorum etiam Auctorum, qui de Succino hoc scripserunt, mentionem iniicit. (1) De laudibus Borussiæ habemus Orationem conscriptam per *Ern.* BARTHOLDI, *Dantiscanum*, *Dant.* 1653. 4. & encomium *Georg. Ioach.* RHETICI annexum Eius narrationi de libris reuelationum COPERNICI. *Basil.* 1541. 8. De Insignibus Prussiæ Exercitationem historicam, *Regiom.* 1693. 4. Præside *M. Mich.* HOYNOVIO, Scholæ Löbnic. Rectore, & Resp. *Henr.* SIVERTO ventilatam, vbi etiam figuræ quædam adiectæ sunt. Solennia Secularia ob recuperatam à Crucigerorum tyrannide libertatem, ore *I. P.* TITII, Hum. & Eloqu. Prof. d. *VI. Martii*, 1654. celebrauit Respublica GEDANENSIS, quæ Panegyris typis exscripta est h. t. *Oratio secularis, Prussia, Seculum, (sublata Cruciferorum tyrannide,) libertatis, sub Augustiss. R. P. tertium ordiente*, Dantisci in Auditorio Athenæi maximo habita; in qua terrarum Prussiæ, sub Cruciferis post eximia merita fœdissime degenerantibus, calamitas, earundemque, profligata tyrannide, sub Augustiss. Potentissimisque Pol. Regibus, felicitas proponitur. Adiecta sunt Carmina secularia, quæ eundem Virum latinissimum, (vt nonnemo Patronorum B. TITIVM vocare consueuit,) agnoscunt Auctorem.

§. LVI.

Scriptores ad Ius publicum Borussiæ facientes.

Ius Prussicum, inprimis quod ad Processum attinet, edocebit *Io.* NIXDORFF, ICtus Gedan. cuius Opuscula Iuridico-practica, regnum Pol. terrasque Prussiæ regalis concernentia *Dantisc.* 1685. 12. prodierunt. Præter hunc iam antea *Stanisl.* CARNCOVIVS seu KARNKOWSKI, Episc. t. t. Vladislau. nobis plus simplici vice allegatus, de *Iure prouinciali terrarum maiorumque Ciuitatum Prussiæ*, Libellum concinnauerat, eumque Regi Pol. Henr. Valesio, inscriptum ediderat, *Cracouiæ* in offic. *Nicol. Scharffenbergeri* 1574. in 4. Circa quem tamen obseruandum, Constitutiones SIGISMVNDI AVGVSTI de A. 1552. quæ *pag.* 43. *seqq.* adducuntur, & quas *Mart.* CROMERVS, a se conscriptas esse, asserit, (*Polon. lib.* 2. p. 202.) quæque rectius Responsiones D. SIGISMVNDI AVGVSTI ad petitiones nonnullorum priuatorum è Communitate Gedanensi, vocari merentur, nunquam vim legis in Ciuitate Gedanensi obtinuisse, nec in obseruantiam & praxin fuisse deductas; Cæteras vero *pag.* 79. *seqq.* relatas ita dictas Constitutiones Gedanenses Anni 1570. cum annexis, per *Tractatus Portorii* cum Seren. Rege STEPHANO initos, & Varsauiæ in Conuentu Regni Generali d. 26. *Febr.* A. 1585. datos, (quos exhibet *Reinh.* CVRICKE, *Chron. Gedan. l.* 2. *c.* 20. *p.* 164. *seqq.*) abolitas esse, prout accepimus a Magnifico Dn. IO. ERN. von der LINDE, Patrono nostro, aliquoties supra honorifice allegato. Prostant etiam Exempla literarum (vti Inscriptio habet) a Seren. STEPHANO, Polon. Reg. Ciuitati suæ Gedanensi datarum, continentia Receptionem in gratiam, Abolitionem proscriptionis, Confirmationem iurium, Cautionem de Religione, Edictum de iuridicis Ciuitatis negotiis, impressum *Varsauiæ*, Anno 1578. in 4. (2) De aliis Prussorum iuribus, eorumque editionibus variis, videndus *Hartkn. Diss. XVII. de Var. Reb. Pr.* vbi tamen quædam editiones omissæ sunt, videlicet Editio Priuilegii Culmensis, (Colmische Handfeste) germ. *Dantisci* per *Franciscum Rhodum*, Anno 1539. in 4. item Iurium Municipalium terrarum Prussiæ, & Legum ad eas terras priuatim pertinentium, *ibidem* Anno 1578. in 4. per *Iacob. Rhodum*, additis literis quibusdam SIGISMVNDI I. & SIGISMVNDI AVGVSTI aliisque Priuilegiis, Ciuitates Prussicas concernentibus, quæ Iura nouissime quoque (iuxta exemplar Ged. *Andreæ Hünefeld* 1657.) *ib.* sumtibus *Simon. Beckensteinii*, 1685. 4. prodierunt, adiecto Iure terrestri Nobilitatis Prussiæ, A. 1598. correcto, quod latine primum *Thorunii*, *Andreas Cotenius* 1599. 4. excudit, latine polon. ac germ. curâ *Daniel.* PATTERSONII, *Dantiscani* rursus editum fuit hic *Ged.* 1625. & 1647. 4. In specie quoad Ius *Culmense* emendatum, præter Magn. Dn. *Io.* KLEIN, mox iterum allegandum, eius cum Iure ciuili collationem, sub moderamine celeberrimi ICti, Dn. *Barthol. Leonhardi* SCHVVENDENDOERFFERI, in Acad. Lipsiensi publice instituit Nobiliss. Dn. *Io. Henr.* SCHVLTZ, *Thorunens.* hodie Reip. patriæ à secretis, *Lips.* 1692. 4. Cui Comitem addimus *Christoph.* WEGNER Iun. Nob. Prussi disp. inauguralem de differentiis Iuris Ciuilis Cæsarei, & Prouincialis Prutenici. *Reg.* 1640. 4. Pertinent huc etiam: *Eliæ* RICCII Tr. Iuridicus

(1) *Dan.* HERMANNI Disc. philos. de rana & lacerta succino Prussiaco insertis alleg. ad §. XLVI.

(2) Huc referri possunt: Legatorum Nobilitatis Prussicæ literæ insinuatoriæ appellationis à se interpositæ a. 1582. ad S. R. M. (STEPHANVM) Instructio Legatorum Nobilitatis ex germanico in latinum translata a. 1585. Et grauaminum Ducatus Prussiæ breuis complexio a. 1585. Scripta hæc vna edidit *Fridericus* a VLOCK. 4.

Digitized by Google

eus de ordine & forma Processus Castri Skarszeuiensis Palatinatus Pomeraniæ, impr. *Oliuæ* 1691. 4. Item Processus Iudiciarius Episcopatus Varmiensis proprius, ex Laudo olim Statuum & Ordinum Episcopatus Varmiensis sancitus, ac Iudiciis omnium Instantiarum obseruatus, nunc marginalibus notis auctus, & impressus germ. & lat. in *Oliua* A. 1679. in 4. Ordinatio Iudiciorum interregni, vnanimi statuum & ordinum terrarum Prussiæ consensu, publico Laudo sancita in conuentu generali, *Marieburgi*, d. 25. Iunii a. 1649. celebrati. *Thorun.* 4. De Iure Indigenatus Terrarum Prussiæ, polonice extat Dissert. *Ioannis* à WERSEN, Succamerarii Pomeraniæ, *Thorunii*, 1645. f. uæ altera parte auctior prodiit *Gedani* 1647. 4. Item de Indigenatu Sincera Collatio Iurium & Priuilegiorum Poloniæ & Prussiæ Regiæ ad sopienda Statuum dissidia, *Mente Bona Concordiæ Gratia* (i. e. à *Michaele* BEHM, COS. Gedan.) scripta A. 1669. 4. nec non scriptum polonica lingua, non expresso Auctoris nomine, exaratum, cui titulus: *Ex seruato Indigenatu Prussiæ salus publica, ex non seruato pernicies & ruina Prouinciæ, per Indigenam Borussum orbi deducta:* Accessit Iuris correcti Terrarum Prussiæ de successionibus inter fratres & sorores defensio, impr. A. 1696. 4. Huic Anonymus quidam se opposuit, edito eadem lingua, scripto, sub tit. *Responsum Indigenæ Borusso datum, cuiuis Nobili Polono, Fidem & Veritatem amanti, ad perlegendum necessarium, in 4.* Sed vindicauit prior Autor veritatem assertorum suorum, diuulgato in publicum Tractatu, quem inscripsit: *Replica Indigenæ Borussi ad Responsum inciuile, in veritate & iustitia errans, cuiuis veritatem & salutem publicam amanti ad trutinam oblata per A. B. (Adamum* BAYERSKI) A. 1697. 4. Quod ad statum Monetarium terras Prussiæ concernentem attinet, typis expressæ extant Quæstiones tres monetales ad Consultationes huius temporis in Republica Polona pertinentes, exscriptæ *Gedani,* 1636. 4. (ab *Henr.* FREDERO, Synd.) Item Unvorgreiffliches Bedencken eines Müntzerfahrnen über itziger Zeit in Pohlen erregte Fragen vom Müntzwesen / quod latine quoque reperitur in 4. (1) Eodem tempore prodiit Discursus contemporaneus de causis aucti valoris monetarii in regno Polono, pro Innocentia officinæ regiæ, & redituum publicorum indemnitate, 1636. 4. Aliquot annis post in eodem negotio publicatæ sunt Considerationes monetales circa commissionem monetariam Varsauiæ celebrandam probe expendendæ, 1659. 4. quæ Autorem agnoscere dicuntur *Vinc.* FABRICIVM, Civ. Gedan. Syndicum, & germanice etiam recusæ sunt. Pertinet huc Breuis & exacta deductio damnorum, ex varii generis moneta, quæ in regno Poloniæ nunc cuditur, in specie ex nouis solidis cupreis prouenientium, cum solida refutatione scripti Polonici, cui tit. *Informatio ratione Solidorum per Fidelem Indigenam Prutenum Nobili Polono oblata*, impr. polon. item latine, nec non german. A. 1661. 4. Paulo post in lucem exiit Discursus de re monetaria Regni Poloniæ, ostendens damna enormissima, ex vilioribus monetis nouis argenteis & cupreis, eorumque remedia, ad trutinam Seren. Reip. Polonæ, *Mente Bona Sinceraque* (i. e. à *Michaele* BEHM, *Silesio*, COS. Gedanensi;) conscriptus 1664. 4. german. recusus A. 1665. 4. (2) Item Epistola Mercatoris cuiusdam ad Equitem Polonum, Statum modernum rei monetariæ concernens, A. 1669. 4. quæ Auctorem habere dicitur *Fabianum* GVSTMEIERVM, Secretar. Gedan. Iura Prussiæ circa expeditionem generalem bellicam, sermone polono deduxit Autor Anonymus *Breuis Informationis, quod Borussi bellica generali expeditione non ligantur,* impr. in 4. Item Autor breuis discursus, *An Terra Prussiæ ad expeditionem generalem bellicam vna cum Regnicolis obeundam teneantur,* editi Anno 1651. 4. Eandem materiam nuper speciali, ex Historia Prussica, dissertatione eiusque continuatione, quibus ostenditur, Borussos ad generalem Expeditionem extra fines suos non esse adstrictos, in Gymnasio *Thorunensi* tractarunt, Præses M. *Martinus* BÖHM, Prof. Publ. & Respondens *Iohannes Hintz,* mensibus *Octobr.* & *Decembr.* Anno 1700. 4. Quæstio, *An & quatenus Nobiles in Vrbibus Prussiæ forum sortiantur & possint iudicari,* ventilata est occasione Nobilis cuiusdam Gedani decollati propter homicidium A. 1675. de quo Relatio typis polonicis excusa est in 4. Alias extat Anonymi Informatio de iuribus terrarum Prussiæ & Ciuitatis Gedanensis, aduersus nouam ibidem telonii affectationem, edita *Gedani* A. 1637. 4. cuius Tractatus Auctorem fuisse accepimus b. m. *Henricum* FREDERVM, Syndicum t. t. huius Ciuitatis meritissimum, post ad Præ-Conf. honores euectum, & 1654. quo à S. R. M. Burggrafii fascibus fuerat ornatus, pie denatum, Viri Illustr. B. Dn. CONSTANTINI FREDERI, quondam Præ-COS. & Insulæ Neringianæ Administratoris, Mæcenatis maxime suspiciendi, Parentem, qui amore Patriæ ductus, Exactionem *Spiringianam* in

(1) Tit. Consideratio quarundam in R. Poloniæ motarum quæstionum super re monetaria. Addatur Appendix IV. quæstionum typis editarum de re monetaria 4. appendix appendicis, & quæstio an reductio monetalis sit idonens monetæ Regni restituendæ modus, destinata Regni Comitiis a. 1625. edita 1627. 4.

(2) Deductio rei monetalis in qua variatio & immutatio rei monetariæ de seculo in seculum ostenditur, pr. 1664. 4.

Digitized by Google

in portu Gedanensi contra iura publica nouiter affectatam, modeste retudit, anno, quo IVra InnoCentVM InIVrIIs & oDIIs graA VantVr à SpIrIngIIs. Occasione eiusdem prætensi Telonii plurima tunc temporis in publicum prodière scripta, videlicet: Rationes contra telonii marini exactionem nouiter affectatam, cum Responsione ad rationes adversarias A. 1637. 4. (Autore præfato Dn. *Henr.* FREDERO;) It. de Telonio affectato cuiusdam Patriæ Amantis Dissertatio, 1637. 4. (Auctorem agnoscens *Ioh. Ernest.* SCHRÖER, Præ-Cons. Gedan.) Item *Information* wegen der Bürger Zulage in Dantzig/ (autore *Mich.* BORCKIO, Secretario,) extatque etiam polonice in 4. Item *Copie* einer *Missiue* eines Preußischen von Adel an einen in Litthauen/von wegen der Stadt Dantzig Bürger Zulage/ (autore B *Clemente* CÖLMERO) polonice etiam recusa, 4. Item *Elisei* AVRIMONTANI ad Dantiscanos Epistola, in qua Vatem iis popularem exhibet A. 1638 4. quæ Epistola *Danielis* CRVSII, S. I. est, (teste *Piasecio* in *Chron. gestorum singular. in Europa, sub ann. 1638.* p. m. 501.) Alii tamen *Ph.* LACKIVM Ex-Secretarium Gedanens. Autorem faciunt; Item ad *Elisei Aurimontani* Epistolam Responsoria, quæ Vanitatem ipsius peculiarem exhibet, excusa *Alithopoli* A. 1638. 4. (Autore *Ioanne Ernesto* SCHRÖERO;) It. *Constantis* SINCERI Spongia in Elisei Aurimontani Epistolam contra Dantiscanos nuper editam, anno exeunte 1638. 4. (cuius autor *Christoph.* RICCIVS, Syndic. Ged.) It. *Iusti* PATRICII ad C Elisei Aurimontani in Dantiscanos Epistolam breuis Responsio 1638. 4. (Autore *Michaele* BORCKIO, Secret.) Item Discursus necessarius, qui polonice quoque extat in 4. & Refutatio discursus dicti necessarii, necessario conscripta, ad demonstrandam Ciuitatis Dantiscanæ innocentiam A. 1638. 4. (cuius Autor esse dicitur *Ioan.* CHEMNITIVS, Secretar.) item *Mare Balthicum*, i. e. Historica deductio, vtri „Regum, Daniæne an Poloniæ prædictum ma- D „re, à multis jam annorum centenariis, afferen„te non fallaci hominum censura, sed ipsa nun„quam fallibili natura, se desponsatum fatea„tur & agnoscat? Poloni cuiusdam nuper ty„pis excuso Tractatui, qui Discursus necessarius „inscribitur, opposita (à *Christiano* LIPPE, Regis Daniæ Cancellario) germanice etiam translata A. 1638. 4. cui oppositum Scriptum, quod dicitur *Anti-Mare Balthicum*, siue breuis & analytica Recapitulatio Tractatus nuper editi, cuius titulus est: Mare Balthicum &c. in vim Prodromi cuiusdam editum A. 1639. 4. (Auctore *Ioanne* PFENNINGIO, Præ-COS. Mariæburg.) nec non *Ioannis Antonij* CARNIOLI Eliseus Aurimontanus defensus A. 1639. 4. Quibus Tractatibus iungi potest Diss. super vetere Austriacorum proposito de occupando Mari Balthico, omnibusque & Poloniæ, & septentrionalis Germaniæ mercaturis ad se attrahendis, in Galliarum & Fœderati Belgii detrimentum, vna cum mediis, quæ hanc perniciem auertunt, Emin. Card. MAZARINO dicata, *Paris.* ann. 1644. in 4.

§. LVII.

Seorsim Descriptionem historicam vrbis **Gedanensis.** DANTISCANÆ, quæ Prussiæ Regalis clarissima Ciuitas audit, vernaculo quondam sermone consignauit *Reinholdus* CVRICKE, vrbis huius Secretarius Anno 1645. quam e tenebris in lucem protraxit filius, Dn. *Georg. Reinhold* CVRICKE, figurisque æneis illuminatam nitidissime edidit *Amstelod.* per *Waesbergios* 1687. & 1688. f. Ædificia sacra, siue Templa huiusdem Ciuitatis ichnographice & historice, germanico adornauit idiomate *Barthol.* RANISCH, Ciuis & Architectus huius loci murarius, in arte sua versatissimus, *Gedan. 1695. f.* Qua lingua etiam Emblemata, ciuium huius loci signis militaribus inscripta, A. 1646. explicuit *Ad. Iac.* MARTINI, in Libello, qui annectitur der kurtzen Beschreibung/ von *Ludou. Mar. Gonzagæ* Königl. Einzuge/ &c. d. A in 4. Ex antiquis scriptis forte memorari posset liber paruus german. cui titulus: *Chronica* oder Handbüchlein vieler Gedächtniß-würdiger Geschichte/ von Anbegin der Welt/ biß auff das Jahr 1578. impr. Königsb. 1579. 12. cuius libri maxima pars, præcipue posterior, Annales Dantisci continet, vbi seorsim quoque in fine accedit descriptio Dantisci & Castelli, eod. idiomate. (1) Inter recentiores, qui hanc vrbem encomiis prosecuti sunt, extant: 1.) *Wenceslaus* CLEMENS, *Bohem.* Exul, cuius Gedanum seu Dantiscum Carmine Heroico adumbratum, & in IV. Libros distributum, *Gedani*, 1630. 4. luci publicæ traditum fuit; 2.) *I. G.* SALICETVS, cuius Poëma germ. extat sub tit. Vergöttertes Dantzig/ *Ged.* 1643. 4. 3.) *I.* KLEIN, *Pannonius*, Gedani Schol. Barthol. R. qui publicauit Curiam Gedanensem Anagrammaticam, A. 1651. 4. (2) 4.) *Eberh.* WAS-

(1) Idem libellus *Gedani* per *Iacobum Rhodum* 1594. 12 recusus est, cum continuatione ad a. editionis. Ceterum quæ Sec. XVII. memorabilia in vrbe acciderunt breuiter complexus est, concione Seculari Vir S. Reuerendus Dominus D. *Sam.* SCHELGVIGIVS a. 1700. 4.

(2) Emendata & aucta pr. 1660. 4. Carminibus quibus vrbs decantatur add. Georgii Bernhardi Vorsingers und Pauperum Præceptoris zu S. Marien Poetische Beschreibung von dem Ursprung und ersten Erbauung der Stadt Dantzig. *Gedan.* 1641. 8. *Mich. Anton.* HACKI Abb. OLIVÆ Pandora felicior Vrbium Sarmatiæ Dantiscum, pa-

Digitized by Google

WASSENBERGIVS, qui nobis dedit *Saguntum in Dantisco non deletum*, *Francof.* 671. 4. in qua præcipue Gedanensium fidem, & quæ A post resignationem IO. CASIMIRI secuta sunt tempora, panegyrice persequitur; 5.) *Simon* IACHIMONOWSKI, S. I. & in vicino Schotlandiæ Collegio, quod à fundatore *Rozrazeuianum* dicitur, Eloqu. Prof. cuius Oratio in laudem vrbis Gedan. artibus literariis addictissimæ, tempore solennis studiorum Renouationis habita, ἀνονύμως excusa est *Gedani* 1684. f. sub tit. *Summi in Emporio Gedanensi Literarum Pretij*; 6.) denique *E. P. Prodigium temporum in Republ. Gedan. celebratum* 1692. *f.* Ad statum Naturalem eiusdem Ciuitatis pertinet *Nicol.* OELHAFII, Medici Regii, & in Rep. Patria Physici Ordin. Elenchus plantarum circa Dantiscum sua sponte nascentium, *Stetini* B typis *Rhetianis* an. 1643. 4. Hic Elenchus, qui secundum Alphabeti seriem procedit, & synonyma, locos natales, florum tempora & speciales autores allegatos habet, sub incudem reuocatus est per B. Autoris in munere successorem, *Laur.* EICHSTADIVM, D. *Ged.* 1656. 8. (1) Ex regno Minerali non obliuiscendum nobis est Lapidis Rostochio huc delati, & à Magnif. Dn. *Ioh. Nicol.* QVISTORPIO, Theol. Rostochiensi, Plur. Rev. Dn. *Ioanni* Falcken / Pastori ad D. Cath. assignati, iamque illius munere, in Bibliotheca publica asseruati, cuius eminentiores literæ, calligraphico satis & superioris seculi artem loquente ductu delineatæ, C Gedanensibus fausta quæuis apprecantur, his verbis: VIVANT GEDANENSES. Occasione huius lapidis, Præclariss. Dn. *Georgius* WENDIVS, (cui roganti ad spectandum lapis transmissus fuerat,) breue Schediasma scripsit, hoc tit insignitum: *Vtrum notabilis illa Lapidis Rostochiensis inscriptio*, VIVANT GEDANENSES! *Natura adscribenda sit, an Arti?* Mens. Mart. M DCC III. Respond. *Christoph.* Eißwagen / *Thor. &c.* ventil. & *Thoruniј* 4. impressum, vbi ipse beatus Autor pro Artis quidem pegmate decertat, inque eo omnes, quicunque literas curiosiori paululum lustrarunt oculo, sibi ὁμοψήφους promittit. (2) Progredimur ad Scholas huius Ciuitatis publicas, (illa vera Ecclesiæ & Reip. Seminaria,) quas inter primum merito locum tenet GYMNASIVM, per VII. & quod excurrit, annos studiorum meorum dulcissima Mater, de cuius Constitutione Noua A. 1558. facta, Tractatum scripsit *Andreas* FRANCKENBERGER, huiusdem Gymn. t. t. Rector, post Vitebergam vocatus, *Gedani* ex officina *Iacobi Rhodi*, 1568. *in 4to*. Super huius Gymn. Natali nouo, quem dies 22. *Dec.* Anni 1643. ruentis attulit, & quo B. CALOVIVS Rectoratum adeptus est, Exclamationem panegyricam publicauit *Io.* MOCHINGERVS, in fol. Seculare Iubilæum, quod cum *Illustri Ienensi Academia*, Athenæum nostrum, idem, licet mense diuerso, sortitur, in Gymnasio, die XIII. Iunii 1658. *Oratione panegyrica* celebrandum, B. D. *Io.* Mauksch / peculiari indixit Programmate, typis *Rhetianis* in 4. excuso, quo beneficiorum diuinorum, per illud Seculum Gymnasio exhibitorum, memoriam sigillatim repetit; ad quem carmen d. III. supra X. Iunii Vir Illustris B. Dn. *I. E.* SCHMIEDEN, ea occasione scripsit excusum in f. Eodem etiam tempore à ceteris huius Athenæi Professoribus, laudato nempe D. MAVKISCHIO, D. *Laur.* EICHSTADIO, D. *Ioach.* PASTORIO, L. *Christ.* ROSTEVSCHERO, *Io. Pet.* TITIO, M. *Georg.* NEVFELDIO, *Wolffg.* ROSTEVSCHERO, & M. *Ioh.* RAVIO, variæ cum Orationes Panegyricæ, tum Dispp. solennes ad hoc institutum facientes, habitæ sunt. Alias Doctores atque Professores in hac Musarum sede, vna cum syllabo Præconum Verbi Diuini in vrbe Patria, Vir pl. Rev.

negyrice ad lyram Apollinis decantata, reperitur in *Ei.* Apolline heroico & lyrico §. XXX. allegato. *Ei* Gloria coronæ, corona gloriæ vrbs virgo Dantiscum, auitis geminæ crucis & virtutis suffulta trophæis acrostichо heroico panegyri decantata typis monasterii 1698. f.

(1) Abbildung oder Beschreibung des Stein-Adler-Kampffes / welcher den 2. Apr. 1655. drey Meilen von Dantzig sich begeben. Dantzig 1655 4. Beschreibung des Adler-Kampffs / welcher sich den 6. Ianuar. 1666. anderthalbe Meilen von Dantzig über der See zugetragen. pr. ib. 1666. 4.

(2) Præmittentur à nobis nonnulla de templis: 1.) *Nath.* DILGERI concio eucharistica ob conseruatam ædem primariam D. Mariæ, quæ ipsa feria II. Paschatos fulmine percussa fuerat. 1653. 4. 2.) Domini D. *Sam.* SCHELGVIGII concio cum ædem SS. Trinitatis a. 1699. d. 3. Sept. fulmen feriisset, insequenti die dominica habita, & edita. 1700. 4. 3.) *Eliæ* Hirschfelds Einweyhungs-Predigt der von Grund auff neu erbauten Kirchen in Petershagen bey Dantzig. ed. 1635. 4. 4.) Dn. *Ephraim* PRÆTORII concio, qua domi eleemosynariæ ineunte hoc seculo erectæ conclaue diuino cultui dicatum consecrauit, nonnulla ad historiam domus facientia complectens. 1703. 4. 5.) ad turbas conuentus monialium S. Brigittæ aliquando motas facit *Lucæ* LVNOWSKI (qui est *Casp.* SAVICKI S. I. Lithuanus) dialogus Polonicus cursoris & nautæ de violenta Gedanensium monialium S. Brigittæ, per hæreticos facta proscriptione. Et 6.) Information mit was Recht das Dorff Schiedlitz dem Kloster Marienbrunn Ordens der H. Brigitten in Dantzig zukomme. 1677. 4.

Digitized by Google

Rev. ac Cl. Dn. *Eph.* PRÆTORIUS, hodie R. Ministerii Aug. Conf. addicti ap. Thorun Senior, & ad D. Mariæ ib. Pastor, *Lipsiæ, 1704. 8.* breuiter recensuit, prolixius vero id factum est in *Ei. Athenis Gedanens.* quas vtinam aliquando luci expositas videre liceat. Præter Leges peculiares huius Athenæi aliquoties editas, & nuper A. 1701. 4. typis *Stollianis* repetitas, seorsim Anno 1653. (quo B. Dn. D. MAUKISCHIUS Rect. munus gerebat,) in 4. prodiit *Breue Summarium, qua ratione iuuentus imposterum in Gymnasio, aliisque Scholis Ciuitatis Gedanensis, in latina atque aliis linguis vniformiter erudiri debeat.* De Incrementis *Bibliothecæ Gedanensis* Epistolam & Commentationem, siue Annales, dum Bibliothecarii munere adhuc fungeretur, composuit Summe Rener. Dn. D. SCHELGVIGIUS, Patronus atque Præceptor omni animi submissione deuotissime prosequendus, atque edidit 1677. 4. postquam antea iam publicauerat *Specimen Bibliosophistarum Gedanensium*, seu erudita colloquia in Biblioth. publica intra trimestre hyemale habita, *Gedani* 1675. 8. Athenæo nostro succedat SCHOLA MARIANA, cuius me olim alumnum fuisse, non pœnitet. Hæc; vt reliquas huius Ciuitatis Scholas Triuiales taceam, cum ob alia, tum inprimis ob elegans celebrari meretur ædificium, pro cuius liberali instauratione, Charites seu gratiarum actionem vulgauit *Valentin.* SCHRECKIUS, Sch. Mar. Rector, sub initium Anni 1582. in 4. Præterea de eadem extant Leges, officia Docentium & Discentium in schola Mariana *Dantisci* complectentes; it. Typus Classium & Exercitiorum puerilium, cum sententiis quibusdam Eruditorum, de institutione puerili & de officio scholastico, lat. & germ. *Dantisci* 1592. 4. Ab hac Schola prodierunt Soteria, quibus *Gedanum*, seculo multis populis infelicissimo, se adhuc felicitate beantem collaudauit DEUM, modulantibus Filiorum suorum vocibus, in Schola B. Virg. &c. 1645. typis *Hünefeldianis* in 8. excusa, quæ *Iac. Zetzkius*, Con-R. Deo, Curiæ, Prætorio & Iani-Medio Gedanensi, consecrauit. Sed iam antea sub restitutæ purioris doctrinæ tempus, Ludum literarium in hac Ciuitate, ex decreto Senatus aperuerat *Andr.* AURIFABER, qui de suo instituto paruum A edidit Tractatum, cui titulus: *Schola Dantiscana*, cum Exhortatione ad literas bonas, latina & germanica, *Dantisci* ap. *Franciscum Rhodum*, 1510. 8. (1) Alia scripta particularia, quæ ad historiam motuum Ciuilium, cumprimis autem Ecclesiasticorum faciunt, & in causa *Reformatorum*, itemque *Iohannis Arndij*, *Casp. Mouij*, *Herm. Rathmanni*, *Henr. Nicolai*, *Ægid. Strauchij*, *&c.* edita sunt, nec non Conciones varias in coronationibus atque inaugurationibus Regum Pol. aliisque solennitatibus, diuerso tempore editas, lubentes inpræsens prætermittimus. Præ aliis tamen, quæ oculis vsurpare contigit, scriptis, notari merentur: B Historischer Auszug von Veränderung der Religion in Dantzig / 1651. 4. item Verbesserter Historischer Auszug von Veränderung der Religion in Dantzig / 1652. 4. Nec non *Ioh. de* TEMPORIBUS Erläuterung des Histor. Auszugs und Verleitung des verbesserten Histor. Auszugs von Veränderung der Religion in Dantzig / 1652. 4. Quibus add. *Formula Concordiæ*, oder Notel der Kirchen zu Dantzig / 1652. 4. nec non Erörterung der Frage: Ob die Reformirten Kirchen der Dantziger Notel mit gutem Gewissen unterschreiben können / 1652. 4. Et denique Kirchen Agenda publicata sub finem Martii anno 1708. 4. Ad historiam motuum in incluta C vrbe Theologicorum quodammodo facient epistolæ grauissimorum Theologorum B. Botsacci, & B. Maukischii, aliorumque, insertæ epistolis de Syncretismo hodierno &c. conf. nov. Liter. M. Balthici anno 1706. pag. 270. Ex aliis scriptis particularibus adhuc occurrit Accusatio criminalis contra Rebelles, (vt vocat,) *Elbingensem* scil. & *Gedanensem* in Prussia Magistratus, &c. per *Mich.* FRIDEWALD, Regii officii Instigator. *Lublini* 1569. d. 23. Mart. in generali Regni Conuentione proposita, in 4. *Eiusdem* temerario ausu quoque exiit Narratio germ. de rebus Prussicis, duobus Lib. comprehensa, quorum primus ex *Matthiæ* LAVENTOTTERI Tr. 1454. exarato, tanslatus est *Cracou.* 1578. 4. (2) Sed in Commissionis Geda-

I nen-

(1) *Iacobus* SCHLACOVIUS Ecclesiastes ad ædem D. Barbaræ, Scholam ad eandem ædem a. 1636. conditam peculiari concione e. a. 4. edita prosecutus est.

(2) Crederem ferme vtriusque autorem fuisse *Matthiam* LAVENTOTTERUM, vt circa finem libri II. expresse semet nominat. Sed primum librum nunquam vidi. Secundo qui haud minus raro occurrit præfixam animadverti libellum sex plagularum, in prosa scriptum: Die gemaine und eintrüchtige auch gancz rechtmeßige Aywweichunge der Lande Preußen von denn Creuczherren/wegen Irer geybeteten grausamen Tyranneien/Auch die gemaine Wydder Untergebung/und der öffentliche Landes-Aiht/welcher dem Aller-Durchlauchtigsten Fürsten und Herren Casimiro, von GOttes Genaden Konige czu Polen rc. gethan worden ist zu Thorun a. 1554. durch den Konigl. Preuschen Instigatorem Herr Mychel Frydwald ins Deutsche transferyret/expreßt zu Krakau 1578. annexa sunt pauca alia documenta, & eundem LAVENTOTTERUM autorem esse ex ipso opusculo liquet. An vero hoc primum librum *Narrationis allegatæ* constituat, cum secundus stylo ligato satis prolixo & in Gedanenses innocuos mordaci exaratus sit, decidere non audeo.

Digitized by Google

nensis negotio, oppositum ei fuit scriptum, tribus Lib. absolutum, bonaque fide ab eo, qui præsens Commissioni interfuit, (i. e. *Caspare* A SCHÜTZIO, Secretar. Ged.) elaboratum 1578. 4. Non minus *Nic.* SCHVLZIVS Apologiam contra *Fridwaldi* calumnias edidit *Magdeb.* 1593. 4. Ad eadem tempora spectant *Matth.* RADECKEN, Secret. Gedan. (qui postea Socinianorum castra secutus est,) Ursachen/warumb er sich von Dantzig wegbegeben. 1593. 8. Statum Politicum Reip. Gedanensis vellicant Theses Politico-Practicæ, quas Præside M. *Manlio*, *Appius Claudius*, Illustri sex & viginti Virali Collegio offerre fingitur, german. etiam recus. 4. quibus oppositæ fuerunt Antitheses, sine Præside B ab *Æmilio Probo*, veritatis studioso, in lucem emissæ, adiectis quibusdam Problematibus; quorum occasione iterum prodiit Iudicium *Publii Vatinij*, (*Eliæ Schrœderi*, Braxatoris Gedan.) de Problematibus ab *Æmilio Probo*, Veritatis studioso, propositis ad *Marcum Antonium*, Brundusium ex castris Cæsaris scriptum. Hoc tamen rursus exceperunt Castigationes in Iudicium *Publii Vatinii* super Problematibus *Æmilii Probi*, Veritatis studiosi A. 1652. 4. Extat quoque *Eliæ Constantini* de TREVVEN SCHRÖDERI Prodromus apologetici, contra calumniosas Consistorii Gedanensis officiantes in specie contra *Io. Frid. Lerchenfeld*, *Gedan.* 1672. 4. In Historia Iuris Statutarii Gedanensis insignem operam præstitit Magnificus Dn. *Ioh. Ern.* von der LINDE/ Differt. de Origine, Libris, & auctoritate Iuris Civ. Rom. & Statutarii Gedanens. *Dantisci* publicata, 1680. 4. (1) & post illum Magnif. Dn. *Io.* Klein/ Seren. Duci Mecklenb. à Consiliis, &c. in Diss. Iuridica, qua Conuenientiæ Iuris Culmensis & Gedanensis cum Iure Communi Saxon. Prutenico, & Lubecensi, in XII. Decades diuisæ exhibentur, Respondentis munus obeunte Dn. *Daniele Godofr.* Nimsgart/ *Gedan. Rostochii* ann. 1697. in 4. Historiam literariam, præter Excerpta ex literis illustrium & clarissimorum Virorum ad *Ioh.* HEVELIVM, studio Dn. *Ioh. Erici* OLHOFFII, Secretarii, *Gedani* 1683. 4. publicata, illustrabunt *Laurentii* GABLERI, Iuris Practici & Poet. Laur. Cæsarei, Elegidia Epidictica elegantissima, quorundam in Europa Regum, Principum, Comitum, aliorumque clarissimorum Virorum, qui in Ciuit. Dantiscana, & extra illam olim vixerunt, & adhuc viuunt & innotuerunt, Virtutes & actiones

Secundo illi quem vidi addita erant 1.) Vexillum obtentæ victoriæ Nobilis *Michaelis* FRIDEWALDI contra *Nicolaum* SCHOLZ, 1579. 2.) *Martini* ALEXSVANGII, indigenæ Elbingensis gratulatio (carmine elegiaco scripta) de felici è Polonia adventu *Michaeli* FRIDWALDI in arcem Mariæburgensem. *Cracov.* 1572.

(1) IDEM VIR MAGNIFICVS edidit: Trigam quæstionum prætensum in villis & pagis (spiritualibus Civitati Gedanensi adiacentibus) mercaturæ, opificiorum, braxationis, propinationis & distributionis cerevisiarum exercitium concernentium, ipsisque Iurium & instrumentorum publicorum verbis decisarum. 1704. 4. It. inclytam Poloniæ Rempublicam civitati Gedanensi æquiorem a. 1703. 4. Vterque tractatus sine CONSVLTISSIMI AVTORIS SVI nomine, a. 1710. quanquam alios præferat prodiit. Ceterum acta publica insuper concernunt: 1.) Nefaria de prodendo Gedano Colonelli Habaldi macchinatio. 1651. 4. 2.) Tractatus commercii initus inter *Nicolaum* de BRY Residentem Regni Poloniæ & *Christianum* SCHRÖDERVM Deputatum Gedanensem, & deputatos fœderati Belgii e latino in belgicum sermonem translatus & ed. 1656. 4. præfixo Tractatu Gvarantiæ inter Regem Daniæ & ordines fœderati Belgii, commercium liberum in mari Balthico concernente. 3.) Versoek van *Christian* SCHRÖDER Afgesant van Danzic an de Staeten Generael der vereenichde Nederlanden. *Middelburg.* 1656. 4. 4.) Oratio a capite deputationis Gedanensis, Viro per Per-Magnifico & Generoso *Gabriele* de BOEMELN nunc PræCOS. maximis meritis splendidissimo, ad Regem Galliæ, in arce eius Versaliensi habita, gallice & in latinum versa edita est ab Oratoris Nobiliss. filio *Georgio Simone* sub tit. exigui ac levidensis munusculi &c. *Gedan.* 1704. 12. Occasione pestilentiæ quæ vrbem a. 1709. afflixit sequentia edidere Viri maxime Reuerendi: 1.) Dominus D. *Ioachimus* Weickhmann/ Pastor ad D. Mariæ & Minist. Senior Theologischen Unterricht von der Pest. Dantzig. 1710. 8. 2.) Dn. D. *Sam.* SCHELGVIGIVS aliquoties in hoc Schediasmate laudatus Denckmahl der Pestilentz. *ib.* 1709. 8. Vtrumque scriptum notabilia multa de isto contagio continet, & posterioris præfatio exhibet indicem contagiorum quæ antea Gedanum hausere. 3.) IDEM concionem eucharisticam ob sublatum malum, Dom. Quasimodogeniti a. 1710. habitam publicauit. 4.) Dn. *Constantinus* Schütze/ Pastor ad æde D. Mariæ dedit Erinnerung zur Beybehaltung der Buß-Gedancken/ so bey denen über diese Lande schwebenden Gerichten Gottes/ insonderheit aus Gelegenheit der 1709. in Dantzig grassirenden Pestilentz sind erwecket worden. *ib.* 1710. 4. 5.) Dn. *Io. Christoph.* GOTTWALD Med. D. publicavit Verzeichniß dessen/ was in Dantzig bey der daselbst 1709. grassirenden Pestilentz sich zugetragen ꝛc. *ib.* e. a. 4. 6.) *Manasse* Stöckel/ Chirurgus, scripsit Anmerckungen/ welche bey der Pest/ so a. 1709. in Dantzig grassiret/ beobachtet worden. Dantzig 1710. 4.

Digitized by Google

nes notantia, & ad expellendas calumniantium iniquitates, cum præf. apologetica ad Ampl. Magistratum Ged. in lucem emissa A. 1653. 4. A Quibus iungi possunt *Mich.* Kongehls / Secretar. Regiom. Immer-grünender Cypressen-Hayn / *Dant.* 1694. 8. in quo libro similiter quorundam Celebrium Gedanensium effigies, eorumque elogia rythmo germanico exhibentur. Non secus in *Mich.* RETELLII Poematibus multa habentur, in Eruditos Gedanenses composita. *Dant.* 1574. 8. Ex aliis Virorum clarorum, famam publicam hic promeritorum, Vitis, quæ typis excusæ prostant, videntur huc referri posse: Vita JOH. de CVRIIS DANTISCI, Episc. Varmiensis, S. R. I. Princip. & Præsidis terrarum Prussiæ, quæ ex autographo Sconouiano in Bibliotheca Gedan. asseruato, edita *Gedani* 1693. 4. Itemque B M. *Andr.* WELSII Oratio de Vita & morte Io. BERNARDINI BONIFACII, Oriæ Marchionis &c. A. 1597. in hac Ciuit. defuncti, quæ cum ipsius *Io. Bernard.* BONIFACII Miscellaneis Hymnorum, Epigrammatum & Paradoxorum, prodiit *Dantisci* 1599. 4. de cuius præterea fatis, lectu digna quædam attulit Clariss. Dn. PRÆSES, *in Triade Observ. ex Hist. Literar. Obs. I.* Sic etiam Dis Manibus & æternæ memoriæ illustr. Viri, *Io.* HEVELII, COS. Ged. Mathematici Principis, elegantissimum posuit Cenotaphium, Illustr. Dn. IO. ERN. SCHMIEDEN, t. t. COS. Ged. quod cum Epistola Eius ad *Ism. Bulialdum*, excusum est *Ged.* 1688. in fol. (1) C Pariter ex Memoriis ab *Henningo* WITTENO collectis, & quidem ex *Memor. Theologorum* hic allegari debent Memoriæ: *Io.* BOTSACCI, A. 1647. denati, *Decad. XIV.* p. 1815. *Io.* MAVRISCHII, A. 1669. vita defuncti, *Decad. XIII.* p. 1660. & *Ægid.* STRAVCHII, A. 1682. demortui, *Decad. XVI.* p. 2102. Quibus iungi merentur *Adr.* PAVLI Vita ap. *Melch.* ADAMVM, in *Vit. Theol. Germ.* p. 808. itemque *Abrah.* CALOVII Vita ap. Plur. Reuer. Dn. PIPPINGIVM in *Memor. Theolog. Decad. IV.* p. 108. Ex Memoriis *Philologorum* & *Philosophorum* ab eodem Witteno conseruatis, celebrandæ sunt Memoriæ: *Mart.* OPITII, 1639. extincti, P. 1. p. 439. *Io.* MOCHINGERI, 1652. denati, P. 2. p. 136. *Laur.* EICHSTADII, A. 1660. mortui, *ibid.* p. 361. (2) & *Henr.* NICOLAI, *eod. A.* defuncti, *ibid.* p. 379. Quibus addatur *Barth.* KECKERMANNI Vita, apud *Melch.* ADAMVM in *Vit. Germ. Philolog. & Philos.* p. 499. itemque *Philippi* CLVVERII, ap. CLARMVNDVM in *Vit. Clar. Vir.* P. 2. p. 46. & *Io. Pet.* TITII, ap. *Eundem*, P. 1. p. 200. (3)

§. LVIII.

Ad monumenta THORVNIENSIS Ciuitatis priusquam accedamus, memoranda primo statim loco sunt Scripta, quæ occasione famigeratissimi illius, quod *Caritatiuum* vocant, Colloquii, *Thorun.* 1645. instituti, in lucem publicam emanarunt, qualia sunt: *Thorunensia, Elbingensia &c.*
1.) Epistola Synodi prouincialis Polon. Varsav. 1643. celebratæ, ad Dissidentes in rebus fidei ab Ecclesia Romana in Regno Pol. Magnoque Duc. Lithuan. qua ad amicum congressum inuitantur Thorunium, A. 1464. in 4. 2.) Diploma Regis VLADISLAI IV. in hoc negotio publicatum *Vilnæ* 1644. 4. 3.) Responsio Ordinum Euangelicorum ad hanc Ep. & Diploma Regium eod. anno, quæ tria scripta germ. quoque edita sunt 1644. 4. 4.) Relatio germanica de Ecclesiasticorum Conventu Thoruniensi, d. X. Octobr. 1644. instituto. 5.) Responsum Regium ad libellum supplicem, ab Ordinibus Euangelicis *Orlæ* scriptum, in quo terminus Colloquii prolongatur in anni sequentis 1643. diem XXVIII. Aug. eod. a. in 4. 6.) Caritatiui Pontificiorum in Polon. Colloquii Consilia secretiora, eodem anno. 7.) Literæ Ducis Curland. ad S. R. M. quibus ad Colloquium Caritatiuum Inuitatoriis respondet, vna cum Responsione Regia ad easdem, 1645. 4. 8.) Consultatio Romana de modis Lutheranos Germaniæ Principes ad Ecclesiæ communionem reducendi, 1645. 4. 9.) Iudicia quorundam Catholicorum in Polonia, de Reconciliationis in religio-

(1) M. *Io.* HOPPIVS postea Rector Gymn. Gedanensis orationem funebrem de obitu *Conradi* LAGI, I. D. & Synd. Gedanensis recitauit Regiom. 1546. & publicauit 1548. 8.

(2) Elogium eius eleganti ad Ioh. Heuelium epistola exhibuit *Ioach.* PASTORIVS. 2. pl. f.

(3) *Io. Ioach.* REVSSII L. Gr. & Ebr. Professoris in *Reinh. Henr.* ROLLII Memoriis Philosophorum, Oratorum &c. Dec. I. ed. *Rostoch.* 1710. 8. Cl. Polyhistoris G. Groddekii cuius auspiciis hoc schediasma debetur, d. 12. Sept. a. 1709. immatura, bonisque omnibus ac literis admodum acerba morte exstincti, vita recensetur in der neuen Bibliothec &c. P. 2. p. 180. seq. Eruditam Virginem *Constantiam* CZIEKEMBERGIAM, PræCOS. Gedanensis filiam eleganti elegia propter doctrinam istam honorauit OGERIVS in Itiner. suo. Ex quo illius meminit Cl. MORHOF. Im Unterr. von der Deutschen Sprache. p. 403. Ceterum *Io. Ephr.* GNOSPII Gedanum Literatum promittitur in *Mich.* LILIENTHALII Consultat. de conscribenda Gentis cuiusdam Historia Literar. p. 2. qui eiusmodi historiam Prussiæ literatæ meditatur. Sed ni fallor eius tantum, quæ in Regnum euecta est, quod colligas ex indice Cl. Virorum in illa olim conspiciendorum l. c. p. 144. & 145. Alias *Christoph.* quoque HELVICHIVM Cal. Medicum literatam Borussiam sub manibus habuisse, in Nou. Liter. M. Balth. alicubi relatum esse memini.

Digitized by Google

gione dissidentium impossibilitate, eod. an. 10.) *Iohannis Licinii* NAMYSLOVII ad Fratres, Ministros Euangelicos, pro ineunda concordia A Paraenesis, lat. & pol. 4. 11.) Fraterna admonitio ad Dissidentes in Religione, pol. 4. cui eadem lingua opposita, fraterna declaratio ad non fraternam admonitionem. 1646. 4. 12.) Copia Literarum, quibus Dissidentes in rebus fidei ab Eccl. Cath. Rom. in Regn. Pol. & M. D. L. ad fraternam cum eadem reconciliationem invitantur, nec non Dissidentium ad easdem Responsum *Dant.* 1645. 4. 13.) Orationes habitae Thorunii a Deputatis d. 28. Aug. Ao. 1645 in 4. 14.) *Extract* eines Schreibens aus Thorn/wie es mit dem *Colloqu. Charitatiuo* abgelauffen / gestellet den 29. *Nou.* 1645. 4. 15.) Entdeckung der B Unwarheiten / welche D. *Io.* HÜLSEMAN von dem *Colloqu. Charit.* ausgesprengt durch *Constantinum* PRAWDECKI, Samogitien / 1647. 4. 16.) Acta Conuentus Thorun. ad protocollum Regium, *Varsau.* 1646. 4. impressa. 17.) *Hieron. a S.* HYACINTHO, Carmelitani, Idea Colloquii Caritatiui cum Dissidentibus, vna cum animaduersione in *Ioh. Hülsemannum*, Ministrum Witteberg. *Cracou.* Ao. 1646. in 4. 18.) Scripta partis Reformatae in Colloquio Thoruniensi an. 1645. parti Romano-Catholicae exhibita, *Berolini* an. 1646. in 4. 19.) Scripta facientia ad Colloquium à Seren. VLADISLAO indictum, cum *Georg.* CALIXTI Considerat. & Epicrisi *Helmst.* 1645. C in 4. 20.) Breues Positiones doctrinae & fidei Aug. Confess. in Colloq. exhibitae, lat. & germ. in 4. 21.) *Io.* HÜLSEMANNI Refutatio germ. Relationis Caluinianae de Colloquio Thorunensi, *Lipsiae* 1646. 4 22.) *Ei.* Examen Confessionis Calvinisticae, quae sub nomine Ecclesiarum Reformatarum in Polonia & Borussia exhibita fuit in Colloquio Charitatiuo Thoruniensi A. 1645. excusum *Lipſ.* 1659. 4. 23.) *Georg.* CALIXTI Animaduersiones in Confessionem Thorunensem a Reformatis 1645. in Colloquio oblatam, editae primum in Belgio 1654. 4. & postea correctius *Brunsuici* 1655. 4. Alias iam A. 1595. *Synodus* generalis inter Dissidentes *Thorunii* habita fuit, cuius Acta & Conclusiones seu Canones, prodierunt vna cum Actis & Canonibus Synodorum *Sendomiriensis*, *Posnaniensis*, *Cracouiensis*, *Petricouiensis* & *Vladislauiensis*, praecedentibus annis confirmatarum, sub generali tit. CONSENSVS SENDOMIRIENSIS, lat. & pol. *Thorun.* 1596. 8. quae typis lat. repetita sunt *Heidelb.* 1605. 8. & germ. *Amberga* 1605. 4. ut & nouissime germ. & lat. per Dn. *Samuel.* STRIMESIVM, S. Theol. D. & Prof. Ordin. Acad. Francofurtanae, *Berol.* 1704. 8. ac praeterea inserta reperiuntur Libro, qui inscribitur *Corpus & Syntagma Confessionum fidei, quae in diuersis regnis & nationibus, Ecclesiarum nomine fuerunt authentice editae, &c.* *Geneuae* 1654. 4. *Part.* a. quae habet Augustanam Confessionem &c. p. 21. seqq. Hoc tempore simul prodierunt Scripta duo de causis ac remediis dissensionum & turbarum in religione, cum praef. ad Proceres Regni Pol. 1596. 8. itemque *Benedicti* Morgenstern/ Pastoris Grudentini in Prussia, Tr. de Ecclesia, vbi praeter alia ad historiam Ecclesiasticam, Ciuitatum Thorunensis & Elbingensis facientia, quaedam adferuntur de Caluinistarum Valdensiumque Ecclesiis, & harum in religione consensu, Sendomiriae in Polonia A. 1570. fabricato, qui Tr. prodiit *Francof.* ann. 1598. in 8. (1) Memoratis scriptis pauca quaedam alia iungimus, quibus res Thorunensium maxime notabiles sistuntur. Inter haec elegans Oratio est *Conr.* THAMNITII, Prof. Thor. de Constantia Thoruniensium in obsidione probata, quae prodiit *Thor.* 1651. f. *Idem* cum memoriam assertae fidei & constantiae d. XVI. Febr. a. 1653. Ciuitas Thorunium celebraret, XVI. anagrammatismos *ibid.* f. publicauit. Sic & vetus nouumque Thorunium germanicis rythmis descripsit *Iacob.* Herden/ Iuris Practicus, ediditque *Thorunii* 1688. fol. Patrocinium pupillorum (2) eiusd. Ciuit. ab *Henr.* Stroband/ Sen. COS. in lucem datum fuit *Thor.* 1605 4. De insignibus Thoruniensibus Praeside Cl. BÖHMIO disquisiuit *ibid.* *Ioh. Dau.* HEINRICHSDORFF a. 1706. 4. Nouae scholae Thorunensis Ratio doctrinae & disciplinae, conscripta a M. *Matthia* BREV, Scholae eiusdem Rect. impressa est *Dantisci*, ap. *Iacob. Rhodum*, 1568. 4. vbi Leges quoque adiectae sunt. Aliquot annis post prodierunt Orationes X. quarum aliae in Actu Examinis An-

(1) Ad turbas quas Iesuitae Thorunio excitauerunt referendum: Patrocinium veritatis literarum Thoruniensium ad conuentum Szrodensem, & Praezouiensem scriptarum ad Senatores, equitesque Regni Poloniae directum, contra iniuriosam & calumniosam Iesuitae cuiusdam anonymi orationem. 4. in germanicam quoque linguam translatum 1614. 4. Iesuita ille anonymus erit forte *Albertus* ROZCISZEVSKI S. I. Polonus, quem absque addito nomine suo scripsisse orationem ad Senatum equitesque Polonos in qua refelluntur ea quae in conuentu tum Proszeuiensi, tum Schadensi Thorunenses Iesuitis obiecerant, & responsionem ad calumnias cuiusdam qui Patrocinium Thorunensium susceperat, memorat ALEGAMBIVS p. 10. & ex eo PLACCIVS in Th. anon. n. 843. *&c.*

(2) Germ. Wäysen-Ordnung/nebst einem kurtzen Auszug der Qvartier-Ordnung. estque recusum 1691. 4. Statum politicum inique perstringit autor scripti, quod pr. sub tit. Unzeitiger Haß gegen die Brauer/und unbedachtsame Liebe zur Contribution. 1696. f.

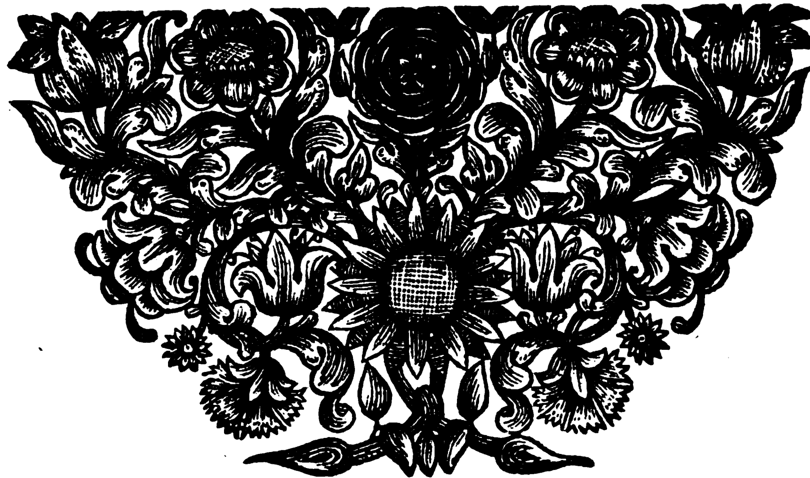
Digitized by Google

Anniuersarii, aliæ in Inauguratione nouæ Curiæ, eiusdemque operarum inchoatione, habitæ sunt in Gymnasio Thorun. 1594. 4. Similiter Gymnasii, ac Oeconomiæ scholasticæ Thoruniensis, Institutum & Scopus, siue Kurtzer Bericht von der Schul und *Oeconomie* zu Thoren in Preussen. 4. exc. habetur. In obitum Cl. V. *Conr.* GRASERI R. Gymn. Thor. solertisf. &c. extat Oratio prosa & versa, habita d. 24. *Octob.* 1630. quæ cum præmisso Programm. Scholarcharum, & adiectis Docentium aliquot & Discentium Carminibus excusa est *Thorun. eod. ann.* 4. Lusus anagrammatico-poeticus in honorem nonnullorum doctrina clarissimorum in Patria virorum &c. conscriptus est a *Ioh. Henr.* ZERNEKE Scabino Thorun. 1706. & 1708. 4. cuius tabulæ naufragæ historiæ Thorunensis sub prælo sunt. Speciatim prodiit ad Viros Doctos, Prouocatio a decreto abdicationis Thorunensis, M. *Ernesti* Königs / Thor. Gymn. ab A. 1667. Rectoris, *Sedini* 1683. 4. Orationem memoriæ Eius sacrum Thorunii 1698. habuit *Ioh.* CZIMMERMANN, editam *Thorun.* f. De Notabilibus & Curiosis quibusdam Thorunensibus egit B. *Georg.* WENDIVS, in Exerc. *Thorunii* d. XVII. Iul. MDCIIIC. certis thesibus proposita, in quarum decima notatur, Tabulas cereas, quæ in Biblioth. publica ibidem asseruantur, Ciceronis non esse, secus ac *Ferd. Neoburgus (Eph. Cur. P. 2 p. 172)* aliique in Itinerariis suis retulerunt. Præterea Catalogus Presbyterorum Thorunensium ab initio Reformationis 1554. vsque ad 1671. præfixus est *Postillæ Euangelico - Catecheticæ Ioannis* Neunachbahr / Ecclesiar. Thorunens. Sen. & ad D. Mar. Pastor. *germ.* publicatæ *Francof. & Lips.* 1675. f. Parem consignationem omnium V. D. Ministrorum, qui in & extra ciuitatem Thoruniensem, ab initio reformationis euangelicæ ad hoc usque tempus vixere, annexa est concioni Pl Reuerendi Dn. *Ephr.* PRÆTORII Senioris Thoruniensis grauissimi eucharisticæ pro pestilentia amota. *Thor.* 1709. 4. Occasione pestis quæ almam ciuitatem afflixit pr. Eiusd. Dn. ZERNEKE Vergifftetes Thorn / oder Summarischer Auszug der Pestilentz-Seuchen / womit die Stadt Thorn von Anfang ihrer Erbauung biß itzt heimgesuchet worden. *Ibid.* 1710. 4. Aram DEO ob pulsam a Ciuitate Thorunensi pestem erexit, sæpe laudatus BÖHMIVS, *Ib.* 1709. f. Sub *eiusd.* præsidio occasione templi suburbani S. Georgii restaurati de Encœniis templorum disputauit *Ephraim* OLOFF, *Ibid.* 1706. 4. In *Stan.* HOSII *Opp. T.* 2. f. 61. habentur Eius Relatt. de Actis cum Thorunensib. A. 1551. it. f. 70. de Actis cum Elbingensib. 1553. porro f. 85. de Actis cum Graudentinensibus 1556. & f. 92. de Actis cum Braunsbergensibus 1564. fol. 102. denuo de Actis cum Elbingens. 1565 - 1568. quædam habentur, vbi etiam alia plura leguntur, quæ ad historiam Elbingensium faciunt. Huius vero Ciuitatis Elbingensis, historiam Ecclesiasticam iuxta ac literariam insuper illustrabunt: Scriptum germanicum, cui titulus: Offenbahrliche Nachricht wegen etlicher Sachen zum Religions-Wesen in der Elbingschen Kirchen gehörig / und zu wissen nothwendig / 1663. in 4. in quo Tract. res cum *Christoph.* FEIERABENDIO, Pastore, occasione Syncretismi Dreieriani, *ib.* gestæ exponuntur; Item duæ Orationes, habitæ in Gymnasio Elbingensi, in Noua Constitutione Scholæ Anno 1598. & in Dedicatione noui ædificii scholastici, Ao. 1599. à M. *Ioh.* MYLIO, Scholæ Rect. *Dantisci*, Ao. 1600. in 4. excusæ; Nec non I. P. D. h. e. *Ioach.* PASTORII Doct. Oratio honori literarum & memoriæ posthumæ duorum Gymnasii Elbingani Rectorum, *Ioann.* & *Michael* MYLIORVM, Patris & Filii, dicta *die* XX. *Iun.* M DC LII. *Elbingæ* typis *Corellianis* impressa. Qua occasione ex eodem *Achatii Corellii* chalcographeo prodierunt: Epicedion gloriæ & memoriæ Clarisf. Viri *Mich.* MYLII sacrum, auctore *B.* VOIDIO, Ecclesiæ ibidem Pastore; itemque Charis funeralis a Gymnasii Elbingani nonnullis siue Professoribus, siue Docentibus atque Amicis, charitatis Christianæ & Collegialis quondam nexus ergo, superinducta tumulo Amplissimi Viri, Dn. *Mich.* MYLII, Rectoris bene meriti. *Balthasaris* VOIDII, quem modo nominauimus laurea, & varia poemata excusa sunt ib. a. 1644. & seq. Ad recolendum Elbingensis Gymnasii Natalem, qui incidit in XXIV. *Nouembr.* A. 1689. Officiosissima extat Inuitatio, Interprete M. *Ernesto* König / Rect. d. A. in 4. Ex *Frider.* ZAMELII Variis, quibus patriam illustrauit, Poëmatibus, iunctim editis, nobisque supra, cum de Poëtis ageremus, recensitis, præter laudem Drusidos ibidem notatam, nominanda quoque est Drusis gemmifera, siue Gemmarum *Elbingens.* Detectio carminice 1635. 4. cui Gemmarum Mango in prosa annexus est. Nec prætereundum eiusdem Epulum rurale (quod vocat) *Euthalii*, seu Descriptio Pascuorum *Elbingensium*, vbi quotannis epulo rurali, à Prætore annuo, Magistratus loci excipitur. Iuuenilis labor fuit Dn. *I.* NAGELII, Profes. tum, nunc Ecclesiastæ Elbingens. quem *Illustris Elbingæ Topographiam, calamo poetico delineatam* inscripsit, atque *Regiom.* 1698. 4. publicauit. Ad negocia quæ inclutæ ciuitati cum Sereniss. Electore Brandenburgico, nunc Borussiæ Rege intercessere spectant. Schreiben an S. C. D. von der Stadt Elbing nebst dero Antwort darauff. 4. S. C. D. der Stadt Elbing gegebene capitulation, samt Schreiben an den Magistrat. 1698. 4. Vorstellung des Rechtes / Krafft dessen S. C. D. befugt seyn die possession der Stadt Elbing / als eines derselben durch ein ewiges Bündniß und beschwor-

Digitized by Google

schworne Verheissung constituirten Unterpfandes nach mehr als 40. jähriger Gedult/ und Nachsehen endlich zu ergreiffen. 1698. 4. Beschreibung der Stadt Elbing/ auch wie und warum selbige von J. C. D. in possession genommen / Leipzig 1698. 4. exemplum literarum ad Regem Poloniæ ab Electore exaratarum, quibus ad iniuriosas ac immeritos exprobrationes, quæ in vniuersalibus Stylo polonico publicatis continentur, respondetur. Colon. 1698. 4. *Andr.* ZALVSKI Episcopi Warmiensis sermo post euacuationem a milite extraneo Elbingæ dictus 3. Febr. 1700. 4. (1) Ex reliquis Prussiæ Ciuitatibus, MEVAM, paruam Pomerelliæ ciuitatem, obsidione Polonorum liberatam, ductu Gustaui Adolphi Reg. Sueciæ, cum aliis Poëmatibus Suedo-Borussicis, Moschouiticis, edidit *Io.* A NARSSIVS, *Anastasii* Fil. *Dordraco-Batauus*, *Stockholmi* 1627. 4. *Henr.* RICHTERI Concionatoris Dirs. memento Dirsauiense, oder 2 geistliche Predigten / wegen der 100. jährigen Feuers-Brunst ad hanc classem etiam pertinet. Sic & CHONECIÆ (quæ *Cromero* Choinicia, vulgo *Conitz* dicitur) Constantiam, Ordini Equitum Teutonicorum Marian. variis bellis probatam, & tandem pristino hæredi redditam, peculiari Dissertatione ventilauit Dn. M. *Mart.* BÖHM, Prof. Thorun. Resp. *Sim. Andr. Poltzin, Chonecensi, Thoruníj*, Anno vltimo seculi XVII.
in 4to.

(1) Tractatus retraditæ Elbingæ f. & 4. editus est. In ita dictis literis interceptis passim de hoc negocio agitur. 1. Rauag. p. 17. Von Chur-Brandenburgs Recht auff Elbing/Brandenburgischer Attaque und deßhalben gewechselten Schrifft/nebst 2. Brieffen von Chur-Brandenburg an den König in Polen/und Primatem Regni. p. 91. Die Accords-Puncta p. 799. der Vergleich darüber zwischen Polen und Brandenburg p. 939. von denen Kleinodien/welche Polen an Brandenburg wegen Elbing eingesetzet. De rebus Elbingensibus occasione vrbis a. 1698. occupatæ Tubingæ disseruit *Andr. Adam.* HOCHSTETERVS hodie in illa Academia Theologiæ Professor celeberrimus. *Christophorus* Falcke *Annab. Misnicus* stylo ligato scripsit: Lobspruch und Beschreibung der Stadt Elbing/ samt ihrer umliegenden Landschafft. 1565. 4.

IN-

Digitized by Google

INDEX I.

exhibens

Nomina Sanctorum, aliarumque insignium personarum, quarum vitæ rerumue gestarum scriptores in schediasmate allegantur.

Numerus prior paginas, posterior Romanus additionem notat.

Pos-

INDEX II.

Autorum quorum Scripta recensentur.

Digitized by Google

Ias

Digitized by Google

Pe.

Ioa-

):(◉):(

IOANNIS

Digitized by Google

maiori contentione pro obtinendo regno nisus est, quam Princeps de CONTY: Huc pertinet: Censura Candidaturæ de natione Gallica A Reipubl. pro cautela necessaria. 4. Equitis Poloni examen literarum, quas m. Octob. 1696. Galliæ Legatus Abbas Poligniacus ad Episc. Cuiauiensem dedit. 4. Copia Responsoriarum Episcopi Cuiauiensis ad literas nimium prolixas Legati Gallici. Contisches Diarium, oder des Printzen CONTY Schiffarth nach Polen / worinnen beschrieben / was derselbe vor Anschläge gebrauchet / zur Polnischen Crone zu gelangen / wobey auch das Manifest der Contischen Parthey nebst der Widerlegung 4. bey Dantzig 1697. 4. Manifest des Printzen de CONTY, gegeben auf der Flotte bey Oliua. 1697. 4. it. polonice. f. (1) B Alios libellos qui inter istos motus, aut sine Autore priuata autoritate prodierunt, aut satyram magis quam historiam condidere lubentes & consulto hic omittimus. Conuertimur Itaque ad Serenissimum Potentissimumque FRIDERICVM AVGVSTVM cuius causa ita cœlo placuit vt sceptro Polonorum posthabitis reliquis admoueretur. Quod capessenti solennia gratulationis exhibuit, nomine *Academiæ Vitenbergensis*, A. 1697. Vir meritis suis in rem literariam illustris, Dn. *C. S.* SCHVRZFLEISCHIVS. Eodem A. prodiit Panegyricus *Acad. Lipsiensis* & *Halensis Magdeburgicæ* f. Perorauit quoque de his Regiis fascibus nobilis Iuuenis, *Io. Siegfr.* von Beichlingen / C Equ. Misnicus in Academia Fridericiana, *d. 29. Octobr. 1697.* quæ Oratio rursus Auctorem habet celeberr. Dn. CELLARIVM, vt ex *Catalogo Script. à Professoribus Halensibus editorum*, apparet. Ex Cathedra Ecclesiastica Coronationem regiam celebrarunt in hac Ciuitate præcipue, B. A. *Andreas* KÜHN, Dn. D. *Samuel* SCHELGVIGIVS, & Dn. *Constantin.* SCHÜTZIVS, quorum Sermones germanice typis vulgati sunt, in 4. (2) Relatio de ingressu Serenissimi Regis in *Vrbem Cracouiensem, d. 12. Sept. 1697.* germanice recusa est *Dantisci* 4. ex Polonico translata: Alia relatio de ingressu in *eandem* Ciuitatem, germanice in 4. exiit. Descriptio coronationis Regiæ, germanice pr. *Dresdæ* & *Wratisl.* 4. Solennium quibus *Varsauia* aduenientem Regem coluit, monumentum est: Beschreibung der Ehren-Pforten / so beym ersten Einzuge in Warschau / den 12. Ianuar. 1698. auffgesetzt. 4. Eiusdem R. M. in vrbem Gedan. ingressum, *die 12. Martij*, Anno 1698. omniaque eius solennia, vt & Orationes elegantissimas, à Magnif. Dn. IOH. ERN. von der Linde / Reip. COS. & Syndico, hac occasione diuersis vicibus ad S.R. M. habitas, exhibet accurateque describit Dn. *Georg. Reinh.* CVRICKE, quæ Descriptio figuris etiam ornata, prodiit *Gedani*, 1698. f. præter quam descriptionem adhuc alia extat, ab Autore, cuius Symbolum *Bonis Legibus*, i. e. *Balth.* LANGE, consignata, quæ german. *ibid.* exiit 1698. 4. & adhuc alia germanica vna cum descriptione *Mariæburgi* & *Dantisci*. 4. Sub eundem ingressum, *Aquilam Poloniæ feliciter gladiis armatam*, Carmine heroico veneratus est antea laudatus *Christoph.* BEHR, Eloqu. & Poës. Prof. Præceptor post fata quoque colendus. Nec reticendus Vir Nobiliss. Consultissimusque Dn. *Io. Gotofred.* à DIESSELDORF, COS. nunc vrbis primariæ grauissimus, qui elegantissimum Carmen sermone vernaculo, eodem tempore Regi obtulit f. insertum Poëmatibus germ. von Hoffmannswaldau T. 3. p. 287. quali deuotione alii etiam Serenissimum Regem tunc venerati sunt, vt Plur. Reu. Dn. *Samuel* VERCH, *Io. Valent.* MEDER, Capellæ Musicæ Præfectus, *Io. Andr.* THVMMEL, nunc palæopoleos Gedanensis Scabinus & *Ioh. Iacob.* SCHLAKOW, quorum Carmina germ edita, prostant f. Latino heroico eum veneratus est *M. A.* HACKI, Abbas Oliuæ, sub tit. *Arcus Pacis &c.* quod recusum reperitur, in den auffgefangenen Briefen 1. Rauage. p. 457. Thorunii vrbem cum Sua S. Reg. Mai. prima vice ingrederetur, *Syllogen Obseru. aliquot Hist.* po-

BVM adhuc spectat *Mich. Ant.* HACKI Meta Votorum, diuersicolor Candidatus, Sereniss. IACOBVS Regius Princeps, carmine heroico celebratus 1696. f.

(1) Add. Nobilis Poloni epistola ad Regis Galliarum in Polonia Legatum de dato *Posnan.* 1696. 20. Dec. f. Copia epistolæ quam scripsit Episcopus CVIAVIENSIS Legato Galliarum vna cum responso Legati. *Varsau.* 1696. f. Rationes pro non eligendo Galliarum Principe in Regem Poloniæ f. Literæ a Magistratu GEDANENSI ad *Melch.* de POLIGNAC Legatum Galliæ cum eius responsoriis. 1697. f. Copia orationis quam habiturus erat Legatus Galliæ in comitiis conuocationis, si non abrupta subito fuissent.

(2) *Iohannes* etiam PLATOVIVS Ecclesiastes in insula Principis (Fürsten-Werder) eidem solennitati homiliam consecrauit editam Gedani. a. 1698. 4.

Digitized by Google

Politic. è Ser. R. AVGVSTI II. Nomine, Persona, Famil. Elect. &c. petitarum, Regi obtulit *G.* WEND, Gymn. Rect. *Thor. 1698. f.* (1) A Alias extat quoque Exitus & Exortus, Casus & Cursus in Regno Pol. vterque Fatalis, anno, alter 1696. alter 1697. contentus & luculentus, literis consignatus ac typis publicatus ab *Andr.* CARÆO, priuato Pol. incola, *Berol. 1698. f.*

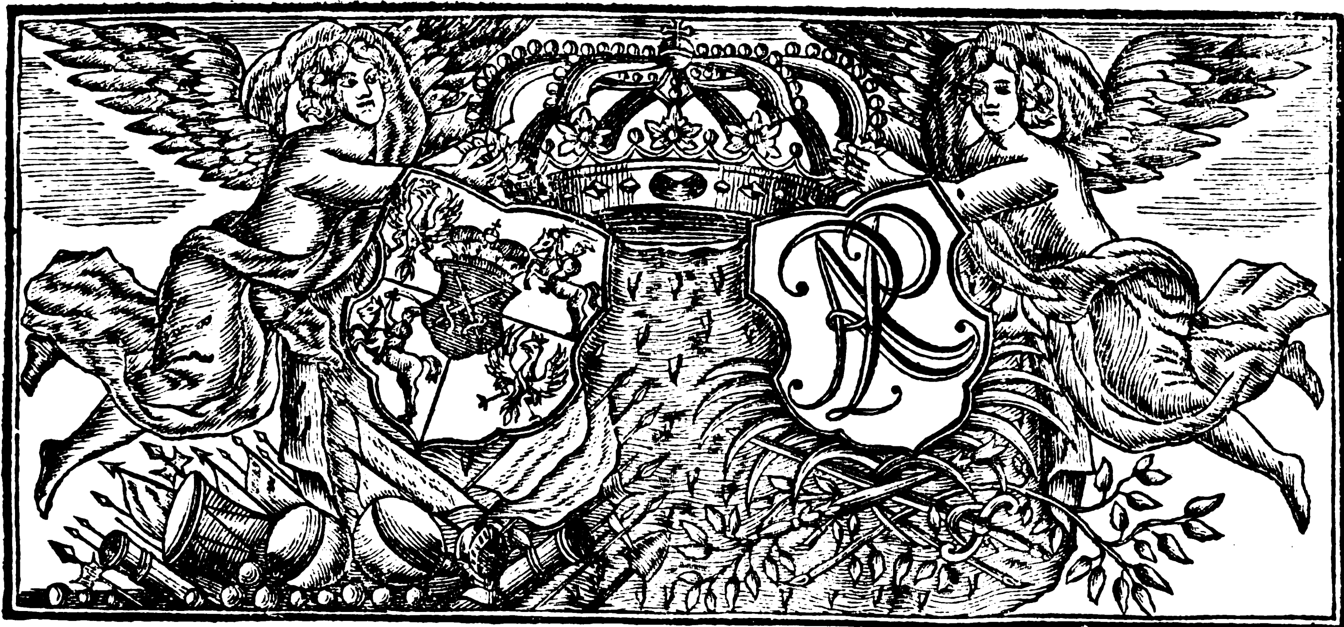
§. XXX.

Aliorum Magnatum Poloniæ.

Memorauimus præcipuas Regum Panegyres, aliaque similis generis scripta, facta Regum singularia spectantia. Sed procul dubio plura similia extant, à nobis prætermissa: quis enim omnes Panegyristas, scriptaque alia minora cuncta recensere valeat? imo vero longe maior numerus illorum est, qui Poloniæ Heroas B alios eodem studio collaudarunt, quos omnes accurate recensere nec possumus, nec vsui illud esse credimus, cum ab eo Scriptorum genere minima tantum Historiæ Polonicæ notitia haurir queat. Interim quia in hac classe Scriptorum aliqui occurrunt, qui Viros præ aliis illustres, aliaque argumenta egregia, Commendatione illustrarunt, hos quidem prioribus merito iungemus. Primum vero locum teneant *Simonis* STARAVOLSCII Sarmatiæ Bellatores centum & triginta, Elogiis historicis comprehensi, *Colon. 1631. 4.* Eiusdem Ἑκατοντὰς siue Centum Illustrium Poloniæ Scriptorum Elogia & Vitæ, impr. *Francof.* C *1625. 4. & Venet. 1627. 4.* Idem de claris Oratoribus Sarmatiæ Tr. edidit *Florent. 1628.* 4. Eiusd. Vita & miracula *Vinc.* KADLVBKONIS. exc. *Crac. 1642. A.* Hunc sequatur *Iohannes* RYWOCKI, S.I. qui Ideam magni Herois, siue Illustrissimum Dn. *Leonem* SAPIEHA, Palatinum Vilnensem, Exercituum M. D. L. supremum Ducem, tredecim orationibus panegyrice descripsit, quæ prodierunt *Antwerpiæ 1645. 4.* Imprimis vero commemorandæ veniunt Orationes *Georgij Ducis in* OSSOLIN OSSOLINSKI, supremi Regni Pol. Cancellarii, quas nitidiori descriptas typo, nobis exhibuit *Georg.* *Fœrsterus, Dantisci 1647. 4.* inter quas (*1ma* D habita fuit Anno 1633. *d. VI. Decemb.* cum nomine VLADISLAI IV. electi Magni Moschorum Ducis, VRBANO IIX. P. M. obedientiam, vt loqui amant, præstaret. (*2da d. XXVI. Septembr. 1637.* ad FERDINANDVM III. Septemuirosque S. R. I. Principes, Ratisbonæ congregatos. (*3tia vltimo Martij 1621.* Londini ad IACOBVM I. M. Britanniæ R. nomine SIGISMVNDI III. auxilium aduersus barbaros poscentis. (*4ta* ad Reginam Pol. LVDOVICAM MARIAM, *d. X. Martij 1646.* in qua orator eam VLADISLAI IV. Sponsi nomine salutat. (*5ta die XIV. Ianuar. 1633.* ad Sereniss. *Venetiarum* Principem & Senatum. (*6ta d. XXIIX. Augusti 1645.* cum VLADISLAI IV. nomine, publica in *Colloquio*, quod *Caritatiuum* vocant, legatione fungeretur. Porro ex *Ioachimi* PASTORII Panegyricis scriptis quædam supersunt, qualia sunt, quæ eius *Palæstra Nobilium, Francof. ad Mœn. 1678. 12.* editæ, adiuncta conspiciuntur, ex quibus huc pertinent: Gratulatio ad *Andr.* LESCZINSKIVM, Comitem de LESNO Episc. Culmensem, cum anno 1650. Magni Cancellarii munus adiret, quæ seorsim prodierat *Elbing. 1650. 4.* item Panegyricus SIBYLLÆ MARGARETHÆ, Comiti DENHOFIÆ, Duci Silesiæ, Anno 1657. scriptus. Eiusdem Syluis, *Gedani 1656. 12.* editis, (in quibus Poëmata, variorum illustrium Poloniæ Virorum laudibus dicata, continentur) adiecta est *Stella Aurea*, seu Panegyricus, SIGISMVNDI GÜLDENSTERNII honori dicatus, qualem etiam eidem illustri Viro consecrauit *Conr.* THAMNITIVS, *Thorun. 1649. f.* Nec reticeri debet eiusdem PASTORII *Peplum*, quod vocat *Sarmaticum*, seu de præcipuis quibusdam Poloniæ Principibus & proceribus liber, *Dantisci* sumtibus *Georg. Fœrsteri 1653. 12.* Eiusdem Calendæ Regiæ, qua Thorunium expugnatum IOANNI CASIMIRO gratulatur: itemque de præcipuis Beneficiis & successibus, quibus Diuina Gratia S. R. M. & Remp. Polon. vniuersam, nec non Principes Populosque fœderatos A. M DC LIX. decorauit Oratio, in celeberr. Panegyri præsentibus Cæsareis, Regii, Electoral. Legatis, Gedani, d. 13. *Ian.* Anno 1660. ineunte, habita, ibidemque in 4. impressa: nec non Oliua Pacis seu Oratio ob pacem Oliuæ prope Gedanum sancitam, 1661. habita, hic loci seorsim in 4. prodierunt. Egregium eiusdem est Poëma, *Plausus Castalij* titulum gerens, ob auspicatum aduentum Illustrissimi D. *Andreæ* OLSZOVII, Homagium fidelitatis, Serenissimi Poloniæ Regis nomine, à maioribus Ciuitatibus Prussiæ, & inter alias *Gedan.* anno 1670. d. *9. Iunij* suscepturi, *Ged. 1670. f.* Denuo quoque memorandus venit B. *Vincent.* FABRICIVS, *Hamb.* COS. quondam huius Reip. eiusdemque per XXIII. annos Syndicus meritissimus, *Varsauiæ 1667.* in functione publica denatus, cuius extant Orationes Ciuiles ad Serenissimos Potentissimosque Poloniæ Reges, nomine Ciuitatis Gedanens. habitæ, quæ vna cum Dissertat. varii argumenti, Epistolis ad illustres Viros, Poëmatumque duabus Partibus, (quarum posterior in edit. *Bataua* non comparet,) accurante Dn. *Fried.* FABRICIO, Fil. nunc Magnifico huius Vrbis COS. iterum prodiere, *Francof. & Lipsiæ 1685. 8.* Non minus Io

(1) Elbingæ *Andr.* WAHL, nouæ ciuitatis Cantor, publicauit in ligata Lob- und Danck-Altar vor die glückliche Wahl FRIDERICI AVGVSTI: It. Magnum Magni AVGVSTI II. nomen à nouem Musis celebratum. *Elb.* 1697. f.

Digitized by Google

IOANNIS DŁVGOSSI
SEV
LONGINI
CANONICI CRACOVIENSIS,
HISTORIÆ POLONICÆ
LIBER PRIMVS.

MILL. I.

HVmanum genus in ipsa sui creatione & fabrica, in puritate, ac innocentia in primo nostro parente conditum *Adam*, quem alterum post se præsidem DEVS, si tantummodo voci Plasmatoris potius quàm suasoris obedisset, facere disponebat, quem ad propriam formaverat imaginem ab Angelis paulò minus imminutum, nobilissimum inter creaturas, & creaturis ipsis dominaturum pro libito: infundens illi animam rationalem praua à bonis discreturam, dum primum contra præceptum dominicum pomo ligni vetiti prægustato, à paradisi gaudiis in terram spinis & tribulis obsitam, eiectum est, in sudore vultus, & amaritudine doloris pane vesciturum. Deinde dum se temporis successu fœdis libidinibus coinquinasset deprauassetque, iniusta licentia iustam punitionem exigens, vagum & profugum in terra miseriæ oberrans aquis diluuii (octo tantummodo animabus ad substituendam fidei originem, & operum merito

Quomodo post diluuium generale

reseruatis) diuinitas delictis provocata humanis deleuisset. Tandem propitiante Deo, sedato κατακλύσμῳ vehementer germinans in similem præuaricationem, quam sibi *Adam*, & posteritati suæ in paradiso contexuerat, antiqui hostis suggerente versutia, casurum pari cœperat in Deum transgressione grassari, & communi deliberatione, communique sumptu & labore, ducentesimo primo anno post diluuium *Nemrod* gigante, filio *Thanan*, autore & suasore, inter *Nubiam* & *Ægyptum* negatam immortalitatem, vel potius primorum parentum transgressione perditam, arte se recuperaturum, & breuissimum vitæ spatiū, quod Deus indulserat protelaturum se existimans, turrim *Babylon* in sublime ædificandam, coctili latere, vice cæmenti, & arenæ interstrato, atque interlito bitumine, quod ora illa passim è terra gignit, volens æquiparari altissimo, constituit. Cuius crassitudo fundamenti trecentorum passuum erat, vt opus erigendum, quod sensim artabatur solidius consisteret: quatenus altitudine eius & robore omni pauore remoto aduersus quoslibet casus tutum & securum de cætero consistere valeret, & tàm vndarum alluuionem, quam reliqua Dei contra se ferenda prohiberet & arceret edicta:

MILL. II.

circa ædificationem turris Babylon

Digitized by Google

MILL. II. proprio arbitrio absque subiectione, & qualibet lege victurum. Misericordem autem se Deus filiis *Adæ*, prout pollicitus fuerat, A demonstrans, præsumptæ quidem temeritatis & superbiæ, scelus ædificantium, turrim irruptione diluuiali, ne vniuersa obduceret absumeretque iuxta fœdus quod pepigerat punire distulit: ne tamen amplius serperent conatus improbi, vnam Hebræam, quam vniuersi sonare, & intelligere consueuerant linguam, & quæ sola tunc in vsu erat ab *Adam* vsque in illa tempora deriuatam, in duas & septuaginta superbam mentem sermonemque construentium confusurus, opusque turris, quod aliquantulum creverat exterminaturus, diuisit, *Noe* siquidem generatio in *Chaldæa & Damasci Syria*, ac maiori *Armenia* siue *Assyria*, in qua *Ninive* sita est, sedes suas atque habitacula posuerat. Cæteræ regiones *Asia*, *Africa*, atque *Europa* nulla hominum frequentatione aut populatione cultæ, feris tantummodo & auibus plene vastam solitudinem retinebant, donec primordia nostræ originis superbia confundente vnitatem simplicium linguarum diuisio separauit. Ex qua & in moribus, conuictibus, animis, gestibus, legibus, iudiciis, cæremoniis, ritibus, diuersitas, varietasque sequuta est. Propter quam odiis magis, quàm linguis dissidentes, ad quærendas nouas sedes, populandasque nouas terras discessère. Et filiis quidem *Sem* in viginti duas linguas diuisis, filiis verò *Cham* C in tres & triginta, *Africam* occupantibus, à filiis *Iaphet* decem & septem linguas sortitis, *Europa* vniuersa in hæreditatem sempiternam accepta est. A flumine autem *Tanai*, quem *Poloni* sua lingua *Don* vocant, *Tartari Edil*, *Europa* sumens principium, hinc *Tyrrheno*, inde *Septentrionali* & *Gaditano Oceano* terminatur. Ex *Rhiphæis* autem montibus *Tanais* oriens, adeò præcipiti cursu ruit, vt cum vicina omnia *Mæotis*, & *Bosphorus* frequenter solidentur in glacies, solus ex confractuosis montibus euaporans nunquam *Scythico* algore indurescat, *Africa* & *Europæ* alteram partem concludens, alteram iniicians, famosus limes. *Fretum* D enim *Gaditanum* in finibus *Celtiberia* à *Gadibus Herculeis* nuncupationem sumens alterum terminum præstat. Inde *Oceanus Septentrionalis*, qui versus septemtrionem aliquando *Sarmaticum* nominatur *Mare*, quod in littoribus suis *Sarmatæ* siue *Poloni* regiones & vrbes possideant. Ex quibus sunt illæ duæ magis insignes, *Lubik*, quæ *Polonicæ Bukowiec* vocitatur, & *Gdansk* à *Polonis* populatæ. Plurimas insulas in se tenens, *Scandiam*, *Angliam*, *Scotiam*, *Hiberniam*, & alias minores. Ab iisdem *Gadibus* versus meridiem *Tyrrhenum mare* cum insulis, quæ *Tyrrheni* littore includuntur, videlicet

vnam linguam Hebræam à creatione mundi vsque in illa tempora durantem, Deus Opt. Max. in septuaginta & duas linguas diuiserit:

Et qua ratione posteritas Noë ob varietatem linguarum, indeque dissidiorum subsecutam rituum altercationem, partes mundi, nempe Asiam, Africam, & Europam (quarum etiam fines describuntur) impleuerit.

Maiorica, *Minorica*, *Euica*, *Frumentaria*, MILL. II. *Corsica*, *Sardinia*, *Sicilia*, *Mitilena*, *Venetia*, *Creta*, donec ad *Mæotim paludem* peruenitur. *Bizantium* insuper siue *Constantinopolis* vrbs in Europa sita est. Hos itaque omnes terminos, & vsque ad *Gadizam*, quæ cum *Pella* includit *Decapolim* septem filii *Iaphet*, videlicet *Gomer*, *Magog*, *Madai*, *Iauan*, *Tubal*, *Mosoch*, & *Thiras*, vel alias *Thorias*, in cognominibus linguis & familiis suis possederunt. Porro tres filii *Gomer:* Primus *Ascenas*, à quo *Sarmatæ* seu *Sauromatæ*, quos Græci *Reginos* vocant, ex quibus processerunt *Calabri*, *Siculi*, *Appuli*, & *Latini*, qui *Latium* habitant. Secundus *Riphat* à quo *Paphlagones*, qui *Paphlagonia* contigua *Galatia* in *Italiam* B transuecti *Eneti* vocati sunt, à quibus *VENETI*, *Ligures* & *Æmilii* processerunt. Tertius *Thogor*, à quo *Phrigii*, qui terram suam *Phrigiam* appellarunt. Quatuor filii *Iauan*, quorum primus *Elisa*, à quo *Græci* qui *Eulides* dicuntur. Secundus *Tharsis*, à quo *Cilices*, qui *Ciliciam* habitarunt, quorum metropolis *Tharsus*. Tertius *Cetim*, à quo *Cetime Cyprii*, & secundum hoc *Cyprus* filius *Iaphet*, non filius *Sem* prouenit, quorum insula *Cyprus* dicitur. Quartus *Dodanin*, à quo *Rhodii*, quorum *Rhodus* ciuitas dicitur. De *Gomer* filio *Iaphet Galatæ*, qui Latine *Gallograci* dicuntur. Olim enim *Senones Galli* quandam partem *Græcia* inuadentes, à *Gallis* & *Græcis Gallogræciam* appellarunt. De *Madai Medi*, à quibus *Media* nomen sumsit. De *Iauan Iones*, qui & *Græci*, à quibus *Ionium mare*, ex quibus *Græci*, qui *Troiam* & fines eius habitarunt, processerunt. Qua destructa *Priamus* & *Antenor Venetias* nauigio peruenerunt: ex quibus *Antenore* mortuo, & *Padua* sepulto *Priamus* cum comitibus *Germaniam* occupauit, & ab ipso, & *Antenore germano Germania* fuit dicta, quæ nunc à Teutos, qui est *Mercurius*, *Teutonia* vocatur, à *Latinis* autem *Alemania* dicitur, à *Lemano* fluuio. Quæ has continet regiones, *Lotharingiam*, seu *Brabantiam*, *Vestphaliam*, *Frisiam*, *Thuringiam*, *Saxoniam*, *Sueuiam*, *Bauariam*, *Franconiam*. Et inde *Gallias* irrumpentes à fractione patriæ, & eorum ferocitate *Francia* fuit dicta, simili quoque nauigio ex *Troia Britus* adueniens, eam prouinciam, quæ nunc *Anglia* dicitur, à suo nomine *Britanniam* nominauit. A qua etiam olim *Siluania*, nunc citra mare *minor Britannia* vocatur. De *Mosoch* filio *Iaphet Cappadoces*, quorum metropolis *Masaca*, quam *Tiberius Cæsar* à suo nomine *Cæsaream* appellauit; *Tyras*, à quo *Thraces*, quasi *Tyraces* à nomine patris sui terram à se populatam *Thraciam* vocauerunt. Sextus filius *Iaphet Thubal*, à quo *Hiberi*, qui & *Hispani* processerunt, qui primo *Cetube-*

Digitized by Google

MILL. II. beles sunt vocati, quasi *Cœtus Tubal.* Et attendentes stellam, quæ ibi tarde occultatur post occasum, stellam *Hesperum*, & patriam à stellæ nomine *Hesperiam* vocauerunt. Pagis autem & vicis circa fluuium, qui nunc *Iberus* dicitur constructis, qui prius *Cetubeles*, ab *Ibero* tandem fluuio corrupto vocabulo *Celtiberos* se vocauerunt, & regionem à se possessam, quæ *Oceano* & *Tyrrheno*, *Ibero*, & *Pireneis* montibus terminatur, *Celtiberiam* appellarunt, quæ postea ab *Hispano* in ea dominante *Hispaniæ* denominationem accepit. Septimus filius *Iaphet Magog*, à quo *Scythæ*, qui & *Masagetæ* appellantur *Gothi*, *Sueui*, *Alani*, *Hunni*. Hi sunt filii *Iaphet*, filii *Noe*, filii *Lamech*. Primus autem homo de genere *Iaphet* venit ad *Europam* *Alanus* nomine cum tribus filiis suis, quorum nomina sunt hæc, *Isicon*, *Armenon*, *Negno*. *Isicon* autem habuit quatuor filios, quorum nomina sunt hæc, *Francus*, *Romanus*, *Momaurus* & *Britto*, à quo primum *Britannia* dicta & habita est. Secundus autem filius *Alani*, *Armenon*, habuit quinque filios. Hi sunt *Sochus*, *Valgotus*, *Cebidus*, *Burgundus*, *Longobardus*. Tertius autem filius *Alani*, scilicet *Negno* habuit quatuor filios, quorum nomina sunt hæc, *Vandalus*, à quo *Vandali* dicti sunt, qui nunc *Poloni* dicuntur, qui etiam nomine suo fluuium, qui nunc *Wistá*, aliàs *Vistula* vulgariter nuncupatur, *Vandalum* censuit appellari. Secundus filius *Negnonis*, *Targus*. Tertius *Saxo*. Quartus *Bogorus*. Sic igitur ab *Isicone* primogenito *Alani* orti sunt *Franci Romani*, & cæteri *Latini* & *Alemani*. A secundo filio *Alani* orti sunt GOTHI & *Longobardi*. A *Negnone* autem tertio filio gentes diuersæ sunt per totam *Europam*, videlicet tota *Russia* vsque ad orientem, *Polonia* maxima terrarum: *Pomerania*, *Cassubia*, *Suecia*, *Sarnia*, quæ nunc *Saxonia* dicitur, & *Noruegia*. A filio *Negnonis* tertio qui *Saxo* vocabatur *Bohemia* & *Moravia*, *Styria*, *Carinthia*, quæ nunc *Dalmatia* dicitur, *Lisna*, *Croatia*, *Seruia*, *Pannonia*, *Bulgaria*, *Elisza*. Itaque *Negno* omnium *Sclauorum* parens egressus de campo *Sennar*, *transita Chaldæa*, *Graciaque* circa *Ponticum mare*, & fluuium *Istrum*, quem & *Danubium* vocitamus, (qui *Germanicis* jugis ortus, montem qui *Rauracus* vocatur latè effusus, omnem *Europam* emetitur, sumpto ex cellis initio, quadraginta amnes ferè omnes nauigabiles in se recipiens, latum spacium itinere terreno conficiens in *Euxinum mare*, quod vulgari vocabulo *Pontus* appellatur ab *Euxino* fluuio, qui in eum fluit, vt quibusdam placet, denominatum, cum antea vocaretur *Axenum* septem hostiis *Pontum* influit, quorum quatuor adeò grandia sunt, vt per sexaginta millia passuum non misceantur æquori, suauesque haustus amaritudine freti, natiuum & incorruptum saporem retinentes in tam protenso cursu non vincuntur) cum filiis, cognationibus, & familiis suis consedit, & primum *Pannoniam* primam & veterem *Slauorum* sedem, parentem & alumnam, quæ nunc *Hungariæ*, *Longobardis Slauos* inde pellentibus, deinde *Hunnis* de ea contendentibus, sortita est vocabulum. Inde *Bulgariam*, *Dalmatiam*, siue *Messiam*, *Serbiam*, *Caruatiam*, *Bosnam*, *Rasciam*, *Carinthiam*, & *Illiricum*, cæterosque illarum orarum, & *Adriatici*, *Jonii*, *Ægeique* maris tractus & insulas successionem nepotum populauit *Græcis*, ab oriente & meridie, *Latinis* & *Italicis*, *Teutonicis* ab occidente conterminans, in quo & felicitas generis *Slauonici*, quod tàm optimas terras sortiti sunt, notari potest. Nullæ enim terræ orbis præter *Indiam*, quam hæ à *Slauis* primum possessæ, aurum, argentum, sal, ferrum, cuprum, & cætera metalla, quæ mortales prima ducunt, feracius noscuntur producere. Et equidem amplior in Deum præuaricatio, quàm illud eiiciendum ob scelera decernens *Hunnis*, *Turcis*, & aliis nationibus, tam diues & opulentum solum possidendum concessit, furoris sui magnitudinem in eo potissimum ostendens, quòd & rabiem barbaricam in *Slauos* sæuire, & ex sedibus originalibus migrare permiserit. Maxima siquidem & grandia generi *Slauonico* propitiatio diuina contulerat, perpetua apud nationem ipsam mansura, si illius legitima atque iusta scrupulosiori cura seruauisset, sed legem Dei multiplici enormitate excessuum præuaricantibus omnia erepta, atque in alias gentes & nationes inuecta sunt. Prouinciarum autem quas *Danubius* à *Barbarico* ad *Mediterraneum mare* secludit, prima est *Missia* siue *Messia*, à *messium* prouentu vocata, vnde & eam veteres *Cereris* horreum nuncupabant. Hæc à modernis *Bulgaria* appellatur, ab Euro *Thraciæ*, à meridie *Macedoniæ*, ab occasu *Histriæ* iuncta. MI LL. II.

Pannoniorum Regnis propriorum & aduenarum habitatione coalescentibus, vrbibusque nonnullis, & coloniis crebris in illis constructis, primum discordiarum & odiorum fomes, deinde apertarum guerrarum & cladium fragor inter *Iaphet* nepotes pro terminis terrarum, coloniarum & vrbium subortus ciuili & fraterno sanguine, aliquoties præliis commissis terram fœdauit. In eam etenim summam numerumque concreuerant, vt eis Regna, quæ possederant, angusta viderentur. Duo itaque filii *Iani* nepotis Iaphet, *Lech* & *Czech*, quibus *Dalmatia*, *Serbia*, *Slauonia*, *Caruatia*, & *Bosna* contigerant, & præsentium, & futurarum collisionum, discrimen & pericula vitaturi, pari & concordi voce & deliberatione, originario solo relicto, nouas sedes quærendas populandasque decreuerunt, & cæteris quidem fratribus in *Pannoniis* re- SECVL. VI. post C. N. — Egressi Lech & Czech fratres de Pannoniis,

Digitized by Google

SEC. VI. post C. N.

manentibus ipsi cum omnibus coloniis, familiis, & substantiis, quæ ditionis eorum erant, ex *Slauonia, Serbia, Caruatia, Bosna,* & A ex castro *Psari* in altissima rupe (quam fluuius *Gui Slauoniam* & *Caruatiam* disterminans alluit) sito, cuius etiam hactenus nonnulli aspiciunt priscam magnificentiam, testante ruina, & eius vetustam nuncupationem villagium *Psari,* sub loco arcis situm in eadem die retinet, in quo Principum præfatorum *Lech* & *Czech* familiarior, peculiariorque habitandi, & illic subditis iura reddendi esse vsus consueuerat. Egressi vicinas & proximas terras versus occidentem (sciebant enim orientem cæteris nationibus refertum esse) petierunt. Oram autem quam *Morauia, Egra, Albia, Multania* alluunt, perambulando, glebam eius animaduertentes fœcundam, & aquis, pascuisque irriguam, nil tamen præter vastam solitudinem habentem culti soli, iunior natu *Czech* eam sibi à germano *Lech* natu maiori multifariis precibus obtinuit in perpetuam, & hæreditariam sortem, & possessionem relinqui. Cùm enim longo tempore in locis illis, & signanter in monte, qui lingua eorum *Rzip* vocabatur inter *Albiam, Multaniam,* & *Egram* positum, statiua communia habuissent, soli fœcunditas & cœlestis auræ temperies, valliumque & montium crebri sinus adeo alterum Principem, suasque colonias, & familias ceperat, deuinxeratque, vt cæteris neglectis & abdicatis hanc sibi sedem, & posteritati sufficere arbitraretur. Fratre C autem altero Principe *Lech* precibus suis condescendente, duas sedes ponit, duasque vrbes condit, vnam ad ripas *Multanæ* fluminis, quam *Pragam* sui linguagii intitulauit vocabulo. Alteram ad fluentam fluuii *Morauæ,* & hanc *Wielegrad* nominauit, in colonias quoque terra distributa plures vicos & rura construxit, terraque vniuersa ab eo sortita cognomen, etiam in præsens *Czeska* vocatur, licet latina lingua, quæ *Slauonicum* nomen proportionaliter sonare non potuit, quod *Slaui* Deum eorum lingua *Bob* vocitant, eam *Bohemiam* appellant. Ea quoque pars terræ, quam *Moraua* fluuius circumfluit, è nemoribus & siluis plerasque planicies virides & graminosas mericas in se habentibus, aliam appellationem videlicet *Morauia* vsurpauit. *Bohemia* longitudinem latitudinemque parem asserunt habere, in coronæ rotunditatem formatam silua vniuersam ambit, quam veteres *Herciniam* vocauere, à *Græcis* & *Latinis* scriptoribus nominata, amnibus & ipsa irrigua, inter quos *Alba* seu *Laba* ex montibus, qui *Bohemiam Morauiamque* disterminant, oriens mediam prouinciam perlabitur, qui *Poloniæ,* siue *Sarmatiæ Europæ,* & *Germaniæ* limites fecit, item *Multana* insigniores censentur. *Multana* autem circa metropolim *Pragam* decurrit, medius ponte lapideo quatuordecem fornices habente commissus, *Brunnam* verò fluuius *Ruda* interfluit.

vicinas terras petunt,

Czech Bohemiam fratre concedente apprehendit,

& Pragam, atque Wielegrad ciuitates erigit.

Lech itaque iuniori fratri valedicens, cum colonis, familiis, sarcinisque suis, & omni substantia ab eo digressus superatis montibus & saltibus, qui nomine vetusto *Hercinii* vocantur, *Poloniam* & *Bohemiam* ambientibus regionem latissimam, siluis, nemoribus, & boris vastam, solitudinibus & desertis, & quibusdam perpetuis, penè septam, pluribus fluminibus, torrentibus, & aquis irriguam glebam quidem bonam habentem, sed cuius fœcunditas nisi stercore aleretur, diuturno consistere non potest, gelubus tamen & frigore rigentem, extra septimum & vltimum clima sitam reperiens in ea consedit, eamque sibi & suæ posteritati hæreditandam & possidendam B primus cepit, quippe animantia & germinantia omnino patientius & tolerabilius ad summum frigoris, quàm ad summum caloris accedunt. Quapropter *Europa* regio, quamuis hiemali constricta rigore, cultior tamen est & amplior situ & populis, quàm *Africa* solis ardore torrida, quia & natura sui plus habet spatii, & cœli clementia, incolarumque prouidentia, frigus à se per ignes & focos arcentium minus deserta. Regio *Polonica* fœcunda frugibus, amœna fructibus, deliciosa piscibus, sapida lacticiniis, clamosa venationibus, copiosa armentis & gregibus, dulcis mellibus, commoda equis, referta alitibus, diues ferro, & plumbo gloriosa, cera crassa, butiro, esto quod in plerisque locis, abscisa magis quam separata, culturæ respondet fœcunditas, nemorosa regio, & ideo diues pecorum, & abundans lactis, herbifera. In plerisque locis ægrum atque ieiunum solum, & natura sterile, nemorosum tamen & arboribus variis generis consitum, aut pro aluueariis apum, aut pascendo pecore congruum, nec vsquequaque ociosum, vini & olei propter aquilonarem regionem, indigens, cereuisia pro vino vtimur, quæ ex cerere, tritico, hordeo, aut siligine fit; Ager in plerisque locis crassus, in aliis verò arenosus, silvestris, incultus, & infœcundus. Salis verò adeò grauida, vt sales in illa plus extrahant, quam decoquant. Rigida niuibus, & lubrica glacie, aura & ventorum flatibus, salubris. Terræ motus, quos aliæ regiones frequenter, vsque in ruinam & internecionem ciuitatum, & vicorum, & scissuram *Alpium* patiuntur, & alluuionum nisi perraro, & quasi prodigioso tempore prorsus ignara. Frumenta cuiuslibet generis in annos plures & tempora, absque omni læsione conseruanda; quæ apud vicinam & finitimam regionem *Pannonicam,* si anni vnius spatium excesserint, in muscas euadunt & vermes. Habet & sulphureos montes, parum tamen feraces & aluminosos, sed balnea naturalia non nouit. (Magistratus & officia publica apud *Polonos* non annua sunt, sed ad vitam

SEC. VI. post C. N.

Lech ingreditur in Poloniam,

& in ea consedit,

cuius natura & fœcunditas recensetur,

Digitized by Google

SEC. VI. post C.N.

tam durantia, quam quidem illorum obseruantiam, neminem sensatum satis probare crediderim. Annuis enim vicibus, mutare A Magistratus Præsidum & Officialium, salus communis est, & quasi quidam Reipubl. neruus.) In qua & Principis existimatio, quo obedientius & venerabilius illi pareatur, si mutari potest, terribilior efficitur, aut contemptibilior redditur, si ei mutationis facultas præripitur, videmus euidentissime inclusam, dum nec insolens ob insolentiam sequestrandus diutius cum pernicie aliorum manere permittitur, & alius moderatior illi succedens, parem destitutionem veretur. Ab Aquilone Polonia septentrionalis, pars est *Slauonia*, quæ habet ab oriente *Russiam*, ab Austro *Hungariam*, a Subsolano *Morauiam* & *Bohemiam*, ab occidente *Daciam* & *Saxoniam* collaterales. Terminatur autem *Polonorum* regio ad Aquilonem à *Sarmatis*, qui & *GETÆ* vocantur in *Daciam* & *Saxoniam*, à *Thracia* autem per *Hungariam*, siue verius *Pannoniam* hinc descendendo per *Carinthiam* in *Bauariam*. Ad Austrum verò iuxta *Mare mediterraneum*, ab *Epiro* deriuando per *Dalmatiam*, *Caruatiam*, & *Histriam* finibus *maris Adriatici*, definitur, vbi *VENETIA* & *Aquilegia* sequestrantur.

& quibus regionibus sit contermina. B

Flumina Poloniæ primaria septem,

Septem præcipuis fluminibus, quæ amnes quandoque, loca à se rigata, & circa quæ defluunt, amœna efficiunt, nuncupamus, quæ C regionem ipsam circumfluunt, partim ex montibus cadentia, partim ex occultis visceribus terræ erumpentia, & in *Oceanum* pluribus aliis fluminibus in eadē regione consurgentibus aucta & inflata decurrunt, nomina lingua sua *Sclauonica* dedit. Vni quidem *Wista*, quem authores, & historiographi antiqui *Vistulam* dicunt, nonnulli verò *Vandalum*, à *Vandalo* filio *Negnonis* primogenito *Alani* filii *Iaphet*, filii *Noa*, plerique à *Polonorum* Ducissa *Vanda*, quæ ob victoriam de *Germanis* relatam Diis se deuouens, in illum se dedit præcipitem. A nationibus quoque orientalibus *Polonis* vicinis, ab aquæ D candore, alba aqua. Esto quod idem fluuius sit denominationem quadruplicem sortitus, rectius tamen *Wista* nominatur, quasi pendens, fons enim eius propè oppidum *Skoczow*, supra villam *Wstronie* in terra *Teschinensi* de supercilio montis, qui vulgo dicitur *Skalka*, ex summo *Sarmaticorum Alpium* cacumine, magno vndarum & fragoso strepitu excurrens, antequam in subiectum recidat solum, pendenti magis, quam currenti similis existimatur. Per *Cracouiam* ciuitatem singulare totius *Poloniæ* decus, medius iam aliquibus susceptis fluminibus validior effectus, decurrit, apud *Polonos* celeberrimus. Maiorem enim *Polonici* Regni irrigat regionem, qui & ipse inter *Polonicales* amnes Principatum facile sortitus, longius enim quàm cætera flumina terrestre conficiens spatium, ab occidente in orientem aliquantulum progressus; tandem in septemtrionem flectit iter, frequentioribus etiam fluminibus, qui in illum defluunt, quorum aliqua magis vulgata annotabimus, auctus, in tria ostia se scindens. Quorum primum apud ciuitatem *Gdansk*, alterum apud villam *Tepht*, quod *Hib*, id est *magnus lacus* vocatur, tertium apud oppidum *Elblag*, quod *Mogat* vocatur, in *Oceanum Sarmaticum* grandis deuoluitur, albo fluore & haustu salubris. Pisces Salmones & Esoces, qui raris tantummodo & nobilibus contingunt amnibus, gignit. Plurima autem flumina ab occidente austro & septemtrione excipiens à sui nominis denominatione non declinat. *Odra* alter, quasi *spolians*, eo, quod præcipiti cursu suo spolia nemoribus & campis solitus est inferre, qui & ipse à scriptoribus *Latinis Guttalus* inscribitur, cuius fons iuxta oppidum *Odry*, ostiis quatuor infunditur in magnam paludem, quorum primum apud villam *Svvinia*, quod in *Polonico* vulgari significat *Scropha*; secundum apud villam *Dziwno*, quod in *Polonico* idiomate sonat *mirabile*; tertium apud villam *Piana*, quod in *Polonica* lingua sonat *spuma*; quartum apud oppidum *Volgosch*. Euoluens autem se de lacu stricto alueo in *Oceanum* propè oppidum *Strzalsmith* illabitur Oceano siue *Sarmatico* mari. Tertius *Wartha*, quod significat *scrutinium*, non enim vno eodemque alueo contentus, sed in plures diuisus, & distractus, locis vicinis quasi quædam scrutinia per aquas diffusas inducit, cuius fons in terra *Cracouiensi* in vico ignobili *Kromolovv*, qui circa castrum *Santok* fluuio *Notes* mixtus, & ipsius vocabulum appellatione propria amissa sortitus, flumen *Odram* circa oppidum *Czorsztyn* ingreditur. Quartus *Dniestr*, cuius fons in *Sarmaticis* montibus propè castrum *Sobien* in terra *Præmisliensi*, ostium in mare maius infra *nigrum* & *album Castrum*. Quintus *Bug*, cuius fons in palude in superiori parte castri & oppidi *Olesko* in villa *Kolczovv*, ostia in flumine *Narevv* inferius *Drohiczyn*. Sextus *Niemen*, cuius fons ex siluis & paludibus oppidi *Kopielovv* longo spatio terrarum confecto inter duos alueos propè castrum & oppidum *Prussia Ragneth* scinditur, & priore ac vetusto nomine deinceps amisso fluuius vnius aluei, versus *Liuoniam* decurrens cognominatur, *Rossa*, alter ad *Prussiam* spectans *Lilia* appellatur. Tandem diuerso meatu, ambo propè castrum *Memel* in lacum magnum ex *Oceano* deriuatum se infundunt, qui adeò recuruis & indirectis ac sinuosis circumagitur fluoribus, vt qui in eo nauigant, integro die nauigatione exacta, ignem à foco hesternæ diei ex propinquitate loci propter aluei circulationem frequenter fumant. Septimus *Niepr*, hic in latino *Drinus* siue *Boristhenes* appellatur. Cuius fons ex finibus *Moscouia* ex sil-

quorum nomina, & fontes originarii atque ostia subnectuntur.

SEC. VI. post C.N.

Digitized by Google

SEC. VI. post C. N.

uis *Wiaśnia*, ostia in lacu propè oppidum *Dasȩovv*. Lacus verò vtroque flumine inflatus *Oceano* se miscet. Minorum etiam fluminum, quorum à præfatis septem fluminibus absorbuntur nomina subnectam.

Quæ flumina a meridie in Vistulam influant,

Primus autem fluuius *Poloniæ* siue *Lechiæ Wista* aliis augetur fluminibus, quorum etsi aliqui commixtione aliquorum aliorum fluminum nomen amittant, digni tamen visi sunt, qui huic operi insererentur. Primo *Biała*, qui propè fontem *Vistulæ* ex *Sarmaticis* montibus oriens ostia habet propè oppidum *Zebrace*. Item *Sola*, cuius fons in *Sarmaticis* montibus, ostia propè oppidum *Oświęcim*. Item *Raba*, cuius fons in *Sarmaticis* montibus oriens, ostia habet circa oppidum *Vście*. Item *Skavva*, cuius fons in *Sarmaticis* montibus, ostia circa villam *Smolice*. Hunc aliqui scripserunt ex inundatione ingenti, quæ ante annos ducentos contigerat, quod ego ridiculum reor, ortum esse. Item *Dunaiec* niger & albus, cuius vtriusque fons in *Alpibus* altissimis *Hungariæ*, quorum niualis semper vertex, qui *Tatri* à vulgo appellantur, ostia habet circa oppidum *Opatovviec*. Item *Lośośina*, cuius fons propè oppidum *Timbarg*, ostia in *Dunaiec* propè oppidum *Oczchovv*. Item *Vschovv*, cuius fons propè villam *Łaki*, ostia è regione villæ *Przemakovv*. Item *Poproth*, cuius fons ex monte *Pannonico Thatri* propè *Kucovvna*, & *Filka* villas. Qui longo itinere in *Hungaria* confecto per *Sarmaticos* montes alueo deriuato *Dunaicovvi* inter *veterem* & *novam Sandec* miscetur. Item altera *Biała*, cuius fons in *Sarmaticis* montibus propè villam *Giebultovv*, ostia in *Dunaiec* propè villam *Biała*. Item *Wisłoka*, cuius fons in *Sarmaticis* montibus, ostia circa villam *Zdakovv*. Item *Bzrzenica*, cuius fons propè oppidum *Wielopole*, ostia in *Wisłokam*, circa villam *Kanczyc*. Item *Wisłok*, cuius fons in montibus *Sarmaticis*, ostia in flumine *Shan* circa villam *Trincza*. Item *Mlecka*, cuius fons in silua propè oppidum *Brzozovv*, ostia circa villam *Gnievvnica*. Item *Shan*, cuius fons in montibus *Sarmaticis* ex monte qui dicitur *Beskid*, & planicie *Huska Połonina* vocata. Item *Rogoznik maior* & *minor*, vterque ex *Alpibus* quas vocamus *Thatri* ortus, vterque se in fluuium *Dunaiec* vna cum fluuio *Lipitnica*, qui apud montem *Obidovva*, oritur circa villam *Ludomierz* exoneratur. Item *Wiar*, cuius fons ex montibus *Sarmaticis* in monte *Tribuch*, ostium in flumine *Shan* circa villam *Orsko*. Hæc autem flumina omnia ex parte meridionalis plagæ, & in eadem orta in fluuium *Wisła*, aut per se, aut cum aliis fluminibus illabuntur.

qua ab oriente,

Pauciores plaga orientalis non contemnendos tamen mittit. Primus *Wiślica*, cuius fons circa villam *Strzoza*, ostia circa villam *Rybitwy*. Item *Gielcow*, cuius fons circa villam *Borzęcin*, ostia in flumine *Wieprz*, circa villam *Siestrzenitow*. Item *Bystrzyca*, cuius fons circa villam *Chrzanow*, ostia in flumine *Wieprz*, circa villam *Blinow*. Item *Por*, cuius fons propè villam *Zawieprzyce*, ostia in flumine *Wieprz*, circa villam *Nawoz*. Item *Wieprz* in *Bełzensi* terra, cuius fons ex lacu *Wieprzowe Ieżioro*, propè villam *Rogozno* & *Rachanie*, ostia circa oppidum *Stężyca*. Item *Ropa*, cuius fons circa oppidum *Biecz*, ex montibus *Sarmaticis*, ostia inferius oppidum *Iasło* in *Wisłoka*. Item *Iasiel*, cuius fons ex montibus *Sarmaticis*, circa villam *Licowno*, ostia in *Wisłoka* propè castrum *Golesch*. Item *Lada*, cuius fons ex monte propè villam *Chrzanow*, & ostia in flumine *Thanew* duobus milliaribus à *Krzeszow* in borra. Item *Thanew* ex paludibus propè villam *Dzikow*, & ostia in flumine *Shan* inter *Kupki* & *Krzeszow*. Item *Brnew*, cuius fons in villa *Brnew*, ostia in *Shan* in villa *Brennica*. Item *Biała*, cuius fons in villa *Godziesżow*, ostia in *Brnew* circa venationes *Turobinenses*. Item *Sanna*, cuius fons ex merica propè villam *Wierzchowiska*, ostia circa oppidum *Zawichost*. Item *Zapoth*, cuius fons ex lacu *Kolpithe*, ostia in *Thanew* circa villam *Lukowa*. Item *Zołkievv*, cuius fons in villa *Zołkievv*, ostia in *Wieprz*, circa *Krasnystaw*. Item *Wołucza*, cuius fons circa villam *Cyzow*, ostia in *Wieprz* inter villam *Lethycow* & *Dworzyska*. Item *Wieprzec*, cuius fons in villa *Wieprzec*, ostia in *Wieprz*, circa villam *Nielisch*. Item *Chodel*, cuius fons circa villam *N.* ostia eius circa villam *Dobra*. Item *Thysmienica*, cuius fons ex villa *Gozdnica* propè *Parcow*, ostia in *Wieprz* propè villam *Gorka*.

qua a septentrione.

A Septemtrione autem flumina in *Wisłam* cadentia sunt ista. Primus *Narew*, cuius fons ex paludibus propè oppidum *Słonim*, ostia circa *Nowydwor* in *Mazouia*, atras ostendens vndas, *Vistæ* mixtus per longum spatium natiuum non deponit colorem. Eo vel maximè memorabilis, quod venenata eum non sustinent, sed quamprimum attigerint aquas eius, singuli serpentes qui se lignorum strugibus per multa spatia applicati abdiderunt, sibilo edito quasi fatalem sibi effugiunt. Quæ res non exteros solùm, sed & indigenas sui in admiratione tenere solet. Item *Pisz*, cuius fons ex lacu circa villam & castrum *Pisz*, ostia in flumine *Narew*, circa oppidum *Nowygrod*. Item *Lidinia*, cuius fons circa oppidum *Ciechanow*, ostia in *Warka* penes *Novvemiasto*. Item *Swider*, cuius fons ex siluis *Czysz* & *Miensk*, ostia in villa *Wlera* e regione ciuitatis *Warsouiensis*. Item *Orzic*, cuius fons ex siluis & paludibus prope oppidum *Nidborg*, ostia in flumine *Narevv*, circa villam *Magnuszevvo*, inferius *Kosan*. Item *Płona*, cuius fons circa oppidum *Płonsko*, ostia in flumine *Wlera*, circa villam *Santocino*.

Item

Digitized by Google

SEC. VI. post C. N.

Item *Wkra*, cuius fons circa oppidum *Dzialdovv*, ostia in flumine *Narevv*, supra villam *Novvydvvor*. Item *Strkvva*, cuius fons circa oppidum *Bielsko*, ostia circa ciuitatem *Płocko*. Item *Ossa* diuidens *Polonorum* terras à *Prutenorum*, cuius fons ex lacu prope oppidum *Radzin*, ostia non longè ab oppido, & castro *Grudziądz*, *Gadibus Boleslai Chabri Polonorum* primi Regis, quas per ferream columnam in illo locauerat insignis. Item *Drwanca*, cuius fons in villa *Drwanca*, ostia circa *Złotoria*. Item *Biedrza*, cuius fons in paludibus & siluis oppidi *Tykocin*, ostia in *Narew*, circa oppidum *Goniadz*. Item *Omołow*, cuius fons ex paludibus circa castrum *Scythno*, ostia circa oppidum *Ostrolęka*. Item *Renia*, ex siluis *Sulow*, ostia in *Narew*, circa oppidum *Sieraczec*. Item *Liwna*, cuius fons ex lacu *Bieskrzyc*, ostia inferius oppidum *Kwidzin*. Et hic solus ex fluuiis *Prussia Wisłam* ingreditur.

que ab occidente.

Ab Occidente vero fluuius *Wisła* his irrigatur fluminibus. Primo vtroque *Przemscha albo* & *nigro*, albi fons in borra oppidi *Ogrodzeniec*, nigri in siluis *Trzysemik*, propè villam *Rokitno*, ostia vtriusque (*albus* enim miscetur *nigro*) circa villam *Kopciowice*, è regione oppidi *Oświęcim*. Item *Smierdziąca*, cuius fons in siluis *Zalesie* propè *Tenczyn*, ostia propè villam *Smierdziąca*. Item *Rudawa*, cuius fons in villa *Gierzmanowice*, ostia in *Cracouiensi* ciuitate. Item *Prądnik*, cuius fontes in villa *Sulosowa*, ostia infra ciuitatem *Cracouiensem*. Item *Dłubnia*, cuius fons circa villam *Iangrod*, ostia circa villam & monasteria *Mogiła*. Item *Strzeniawa*, cuius fons in villa Wierzchovvisko, ostia circa oppidum *Koszycki*. Duo autem ii fluuii *Dłubnia* & *Strzeniavva*, quod nullis amnibus in *Polonia* subpetit, solis feruore, aut hiemali constrictione non diminuuntur in alueis, sed æquo retinentes tenore vndas, soli de siccitate & frigoris immensitate non queruntur, soli supernos imbres, & cœlestes pluuias non requirunt, sed naturali fœcunditate, diuites in fonte, æstus & pruinæ intemperiem non horrescunt. Item *Brzeźnica*, cuius fons in villa *Sandek* terræ *Sieuieriensis*, ostia in nigrum *Przemscha*, circa villam *Pogonia*. Item *Niedzica*, cuius fons in villa *Zandovvice*, ostia circa villam seu locum *Lavvy*, terras *Cracouiensem* & *Sandomiriensem* diuidens. Item *Nida*, cuius fons in villa *Moskorzovv* consurgens, per aliquale spatium fluens, subterraneum agit gurgitem, & tandem in borra villæ *Dzierzkovv* Præposituræ *Cracouiensis* emergit, ostia ab vtraque parte oppidi & castri *noua ciuitatis Korczyn* propè villam *Grotniki*. Hic in aliquot, paucis tamen, locis *Gnesnensem* & *Cracouiensem* diœceses diuidit. Item *Schodnia*, cuius fontes in villa *Młyny* & *Stolkovv*, ostia in flumine *Czarna*, propè oppidum *Połaniec*. Item

SEC. VI. post C. N.

Koprzyvvnica, cuius fons circa oppidum *Lagovv*, ostia circa villas *Skotniki*, & *Krczyn*. Item *Lukawa*, cuius fons circa villam *Bukowiany*, ostia circa *Słupca*. Item *Krempa*, cuius fons ex paludibus villæ *Rzeszovv*, ostia circa oppidum *Soliec*. Item *Kamiona*, cuius fons in silua *Nogi* propè villam *Odrovvąz*, ostia circa villam *Pavvłovvice*. Item *Moravvica*, cuius fons ex siluis *Cierpielovv* villæ *Włosczovvice*, ostia in *Nidam* in parte dextra inter *Zerniki* & *Brzegi*. Item *Bobrza*, cuius fons ex monte *Bobrzyca* propè villam *Zagnovvsko*, ostia in *Nidam* in parte leua inter *Zerniki* & *Brzegi*, qui & ipse in aliquibus locis inter *Cracouiensi* & *Gnesnensi* diœcesi habetur pro limite. Item *Ilza*, cuius fons in siluis villarum *Bieszkovv* & *Bzdovv*, ostia in flumine *Chodza*, propè villam *Osuchovv*. Item *Chodza*, cuius fons circa villam *Pakostavv*, ostia propè villam *Ianovvice*. Item *Radomierza*, qui inter *Cracouiensem* & *Gnesnensem* diœceses limitem facit, cuius fons ex siluis villæ *Bąbnovv*, ostia propè oppidum *Ryczyvvoł*. Item *Pilca*, cuius fons propè castrum *Pilca*, à quo castrum, sub quo oritur & ciuitas, quam præterfluit, denominatur, terram *Siradiensem* & *Sandomiriensem* in aliquibus locis disterminans, ostia circa villam *Ostrovv*. Item *Drzevvica*, cuius fons in siluis villæ *Perusa*; ostia in *Pilca*, circa villam *Dzierzązna*. Item *Pilczyca*, cuius fons ex villis *Krassocyn* & *Ludinia*, ostia in *Pilca*, circa villam *Czemiątki*. Item *Lucieża*, cuius fons propè oppidum *Rosprza*, circa villam *Bliszyn*, ostia in *Pilca* in villa *Barkovvice*. Item *VVolborza*, cuius fons in siluis oppidi *Tuszyn*, ostia in *Pilca* propè villam *Zavvady*. Item *Moszenica*, cuius fons circa villam *Strozko*, ostia in *Wolborze* inferius oppidum *Wolborz*. Item *Bzura*, cuius fons in villa *Lagiewniki*, propè oppidum *Zgierz*, ostia propè oppidum *Wyssogrod*, circa villam *Kamion*. Item *Rawa*, cuius ortus ex silua villæ *Lesczyny*, ostia in *Bzura* super villam *Kozłow*. Item *Iezióra*, cuius fons in villa *Osuchow*, ostia circa oppidum *Czyrsko*. Item *Zgowiathka*, cuius fons ex lacubus villarum *Kamieniec*, *Chelmo*, & *Orlic*, ostia circa ciuitatem *Wladislauiensem*. Item *Wola*, cuius fons ex lacu & villa *Gadz*, ostia circa oppidum & castrum *Swiecie*. Item *Wierzysza*, cuius fons ex lacubus villarum *Koscerzyno*, & *Garść*, ostia circa oppidum *Gniew* in parte superiori. Item *Mothława*, cuius fons circa castrum *Grabino* ex palude circa villam *Gothlant*, ostia circa ciuitatem *Gdansk*. Item *Radunia*, cuius fons ex lacu *Grabia* & palude, ostia ab altera parte ciuitatis *Gdansk*. Item *Brda* fluuius *Pomerania*, cuius fons ex lacu *Kransko*, in cuius vtero exortus in alterum lacum amplum dictum *Lutomie* ingreditur, ex quo se euoluens subintrat lacum am-

Digitized by Google

SEC. VI. post C. N.

amplissimum *Charkzyowny*, vbi quasi victor se extrahens aliquali spatio terræ confecto proprio alueo decurrens in *Wistam* propè oppidum *Fordan* terræ *Cuiauia*, exoneratur. Item *Mthawa*, cuius fons ex lacu *Mthawsko*, exoneratur autem in *Wistam*, propè oppidum *Nowe*. Item *Kamiona* alius à priore, cuius fons ex lacu *Slochow*, ostia circa villam *Dzedzno*, supra monasterium *Koronow*, quod veteri nomine appellabatur *Czyszkowa*. Et hic terram maioris *Polonia* & *Cracovia* à *Pomerania* diuidit, & in terra *Pomerania* villa *Sobkow* in *Władawa* ex lacu *Leba* egreditur fluuius *Leba* deriuationem nominis à lacu trahens, cuius ostia in mare circa villam *Giethnovv* in bonis Episcopatus *Vladislauiensis* Ecclesiæ.

Qui fluuii in Oderam se exonerent,

Odra secundus Polonorum fluuius, qui etiam *Guttalus* dicitur infra scriptos accipit fluuios. Primo *Olscham*, qui in *Sarmaticis* montibus habet fontem circa oppidum *Iabłonkovv*, ostia circa oppidum *Oderberg*. Item *Ossobłokam*, cuius fons ex *Sarmaticis Alpibus* in siluis dictis *Gnuk Manthel*, ostia circa oppidum *Chrapkovvice*. Item *Nisam*, cuius fons circa oppidum *VVarckovv*, & villam *Vartha*, ostia circa oppidum *Surgosth*. Item *VValdapevv*, cuius fons circa villam *Czynkovv*, ostia circa monasterium Sanctimonialium Præmonstratensis ordinis *Czarnovvąz*. Item *Olavva*, cuius fons circa villam *VVilkovva*, circa oppidum *Grodkovv*, ostia circa ciuitatem *VVratislauiensem*. Item *Nisam* alterum à priori, cuius fons circa oppidum *Luben*, ostia circa villam *VVilkschin*. Item tertium *Nisam*, cuius fons propè oppidum *Szytauam*, circa villam *Schochovv*, ostia circa villam *Schydla*, quod à duobus superioribus aliud est. Item *Morauvica*, cuius fons propè oppidum *Olbrachcyce*, ostia circa *Niemiecka Ostrovva* oppidum. Item *Bobr*, cuius fons propè oppidum *Hersberk* ex montibus, ostia circa oppidum *Krosna*. Item *Stobrawa*, cuius fons in borris & siluis *Olesno* oppidi, ostia circa villam *Kolno*. Item *Kłodnica*, cuius fons circa oppidum *Glivvice* decurrit, ostia circa oppidum *Kozlie*. Item *VVidavva*, cuius fons in siluis villæ *Stradomia*, ostia propè ciuitatem *VVratislauiensem*, circa villam *Banovvice*. Item *Opauica*, cuius fons circa oppidum *Brunthal*, ostia circa villam *Trębovvica*. Item *Ostrauica*, cuius fons circa oppidum *Fridlant*, ostia circa oppidum *Ostraua Niemiecka*. Item *Psyna*, cuius fons ex paludibus supra oppidum *Bauorno*, ostia circa villam *Tvvorovv*. Item *Obra* qui in siluis super maius *Kormin* habet ortum in villa *Obra*, ostia circa villam *Gluchin*. Item *Baricz*, cuius fons ex silua monasterii *Olobog*, & oppidi *Ostrzeszovv*, ostia supra maiorem *Głogouiam*, circa villam *VVelikie*, & hic diuidit *Gnesnensem* diœcesim à *Vratislauiensi*. Item *Kaczbach*, cuius fons circa oppidum *Kosin*, ostia super oppidum *Parthouice*. Item *Kvvisza* cuius fons circa monasterium *Oblink*, ostia circa monasterium *Lubens*. Item *Plisk*, cuius fons ex paludibus propè oppidum *Droschen*, & circa oppidum *Suidnica*, ostia circa villam *Gatki*. Item *Sprovva*, cuius fons ex *Alpibus* circa villam *N.* ostia inter monasterium *Noua cella* & *Francfordiam*. Item *Notesz*, cuius fons circa oppidum *Notesz* lacum amplissimum *Gopło* irrigat, & fluuio *VVartha* circa *Santhok* permixtus fluuium *Odram*, circa oppidum *Kostrzyn* ingreditur. Item *Orlia*, cuius fons ex siluis oppidi *Kozmin*, propè villam *Orlia*, ostia in *Barycz* inter villas *Betkaczovv*, & *Pakosłavv*. Item *Ruda* fluuius, cuius fons in villa *VVosczyska* extorrente *Srebrnik*, & fluit circa villam *Patovvice*, & oppida *Zary* & *Rybniki* ad monasterium *Ruda*, ostia in *Odram* circa oppidum *Kozlie*, super villam *Dzierzgovviec*. Item *Kocavva* qui dividit Episcopatum *Cracouiensem* à *Vratislauiensi*, cuius ostia in *Odram* inferius oppidum *Kozlie*, ortus verò ante oppidum *Bitom* ex torrente *Kliczborn*, & inferius villam *Sosnice*, ingreditur fluvium *Kłodnica*, & commixti intrant *Odram* ante *Kozlie*.

qui in Wartam.

Tertius fluuius Polonorum *VVartha*, à quo & oppidum *VVartha* nomen accepit, infra scriptos in se amnes recipit. Primo *Isdvvartam*, cuius fons circa villam *Barannovv*, ostia in villa *VVaszosze*. Item *VVidauam*, cuius fons circa villam *Kodrab*, ostia in *Grabia* circa villam *Podogorzyce*. Item *Niz*, qui *Lancitiensem* terram & *Siradiensem* distinguit, cuius fons in siluis villarum *VViskitno* & *VViaczanie*, in lacu qui dicitur *Smierdzaca VVoda*, ostia circa *Chełm* villam Archiepiscopalem, inferius duobus milliaribus oppidi *Vnieiovv*. Item *Przosna*, cuius fons ex palude propè oppidum *Byczyna* consistens, ostia circa villam *Lissovv*, propè oppidum *Pyzdry*. Item *Ruda*, cuius fons circa ciuitatem *VVielun*, ostia circa villam *Moniatovvice*. Item *Olobog*, cuius fons in villa *Logota*, ostia in *Przosna*, circa molendinum *Radziesz ovv*. Item *Grabia*, cuius fons in siluis villæ *Sczygvvin*, propè oppidum *Tuszyn*, ostia circa villam *Pstrokonie*. Item *Nirzec*, cuius fons in siluis villæ *Czyszymin* Capituli *Cracoviensis* ostia in loco qui *Gorbi* appellatur in *Nir*, circa villam Capitularem *Laszkovvice*. Item *Czybina*, cuius fons ex lacubus *Pobiedzisba* oppidi, ostia in ciuitate *Posnaniensi*, post Ecclesiam Cathedralem. Item *Głovvnia*, cuius fons ex siluis villæ *Iemielno*, ostia inferius villæ *Zavvady*, propè ciuitatem *Posnaniensem*. Item *Paklica*, cuius fons supra villam *Lubenovv*, ostia circa oppidum *Miedzyrzec*. Item *Odra* alius à priori, cuius fons ex siluis villæ *Czerekwica*,

SEC. VI. post C. N.

ca, ostria circa oppidum *Skwirzyna*, hunc fluvium *Odra* fluuius exuberans aliquando irrigat per antecessum. Item *Luthinia*, cuius A fons circa villam *Ligota*, ostia inferius inter villas *Logow* & *Dambno*. Item *Wierzcyca*, qui etiam dicitur *Trzemesla*, cuius fons è siluis villæ *Borzanice*, ostia inferius villam *Kathy*. Item *Goplinica*, cuis fons ex lacu *Gopło*, ostia circa villam *Morysława*. Item *Koprzywnica*, cuius fons circa villam *Dziadowice*, propè *Thurek* oppidum, ostia circa molendinum *Pranducyn*. Item *Września*, cuius fons ex fonte villæ *Mnichow* Præpositi *Gnesnensis*, ostia circa villam *Piestrzykow*. Et hic fluuius *Gnesnensem* Diœcesim & *Posnaniensem* diuidit. Item *Kwieczyszewska* diuidens terras *Maioris Poloniæ* & *Cuiauiæ*, cuius fons ex monte propè villam *Niewszastow*, ostia circa *Notesz* B versus oppidum *Pakość*. Item *Biała*, cuius fons ex siluis villæ *Zbiesko*, ostia circa villam *Kapaino*. Item *Wielina*, cuius fons ex riuo villæ *Iankow*, plures lacus videlicet *Rogowskie*, *Skurskie*, *Tonowskie*, & *Lawica* ingreditur, ex quibus se euoluens per medium oppidorum & Monasterium *Wagrowiec*, *Ianowmłyn* maiorem *Poloniam* & *Pałuki* diuidit, decurrens, ostia infra castrum & oppidum *Oborniki*. Item *Notesz*, cuius fons circa oppidum *Notesz*, lacum amplissimum *Gopło* irrigat, exinde se euoluens, defluit circa oppidum *Pakość* & *Labiszyn*, ostia circa antiquum castrum *Santok*. Item *Groda*, cuius fons ex lacubus *Stetinensibus*, ostia in *Notesz* in superiori parte oppidi C *Vście*. Item *Dobrzyca*, cuius fons ex lacubus *Nobliny*, ostia in *Grudam* circa *Otoczyce*. Item *Krampnica*, cuius fons ex lacubus *Krampska*, ostia in *Gruda* infra *Pleczemin Brod*. Item *Drwa*, cujus fons ex lacu magno *Drawsko* inter *Draim* & *Falkemberg*, ostia in *Notesz* inter *Czarnkow* & *Lemberg*.

qui in Dniestr,

Quartus fluuius *Polonorum Rutheenorumque* regionum *Dniestr*, qui in *Latino* vel *Græco Tirifanis*, in *Tartarico Turlo*, alias *Tiras* appellatur. Is dividit *Sarmatiam* à *DACIA*, quam Beatus *Augustinus* antiquam vocat, quæ quondam fuit Regnum *GOTHORVM*. Cuius fons propè castrum *Sobien* ex monte *Bieszkid*, ex loco qui appellatur *Dabrowica*, propter singularem quercum illic stantem, ex cuius radicibus duo fluuii quos prædiximus *San* & *Dniestr* in *Polonicales* terras. Tertius *Tysa*, qui *Tybisrus* in *Pannoniam* fertur, & circa *album Castrum* exoneratur in *Euxinum mare*. Notabilibus etiam fluuiis ex *Valachica* regione, quæ & ipsa *Polonorum* regno subiecta est, à meridie, orienteque fluentibus fœcundatur primo fluuius *Styrus*. Cuius fons est in montibus *Sarmaticis*, propè villam *Wissocka*, ostia circa *Zydaczow* oppidum. Item *Tyśmienica*, cuius fons in montibus *Sarmaticis*, circa *Pokucie*, ostia circa oppidum *Czesybiesy*. Item *Pruth*, cuius fons est in montibus *Sarmaticis*, ostia in *Sereth* inferius oppidum *Pokucie*. Item *Bassa*, cuius fons ex lacu, circa villam *Sczepanowice*, ostia in *Pruth*, circa villam *Pieczora*. Item *Sereth*, cuius fons ex palude propè *Olesko* castrum in villa *Scharkow*, ostia in *Danubium* inferius *Targouisce*. Item *Zbrucz*, cuius fons in palude vocata *Kuśmin* propè *Olesko*, ostia circa *Ryczywoł* castrum. Item *Smotricz*, cuius fons in montibus *Zbieraskie* ciuitatem situ & petra admirabilem *Kamieniec* suis vndis cingens, ostia circa villam *Vście* dictam. Item *Lippa*, cuius fons ex paludibus *Olesko*, propè villam *Czeremosna*, ostia inferius *Halicz*, circa villam *Baranow*. Item *Sczykło*, cuius fons ex mericis *Dobrzesłany*, ostia in *Wrzeszyca* ex silua dicta *Zelazne nogi*, ostia in *Vśniam* circa villam *Lowczyce*. Item *Dressa*, cuius fons circa *Drochum* oppidum, ostia propè *Zaskitarg* in *Pruth*, alias *Philistinorum forum*. Item *Moldawa*, cuius fons ex montibus *Sarmaticis* ex monte *Kirbielia*, ostia in *Sereth* propè *Romanowtarg*. Item *Socawa*, cuius fons ex *Alpibus Sarmaticis* ex monte alto, qui vocatur *Iuco* supra villam *Dziekowie*, ostia in *Pruth*, circa villam *Czarnowice*. Item alius *Sereth* ex montibus *Sereth*, ostia in *Pruth* in villa *Valachia*. Item *Stripa*, cuius fons ex palude & lacu circa villam *Subowce* versus *Kamieniec*, ostia circa villam *Chmielowa*. Item *Błozwa*, cuius fons ex palude *Fulsztyn*, circa villam *Błozwie*, ostia circa villam *Dolobow*.

qui in Bug,

Quintus fluuius Regionum *Polonicalium* & *Ruthenicalium Bug*, fluore fluens atro, *Ruthenis* omnibus abominabilis est. Nam ad fluenta eius à *Polonis* à primo Rege eorum *Magno Boleslao* vires eorum attritæ sunt, & vrbes eorum atque metropolis *Kiow* in eam vsque diem ostendens vestigia cædis, conquassatæ, his rigatur fluminibus. Primus *Muchawiec*, cuius fons ex siluis & palude *Iaroienisce*, propè oppidum *Turow*, ostia circa castrum & oppidum *Brzeście*. Alter *Betz*, cuius fons in borra villæ *Przeworsk*, ostia circa villam *Kluszow*. Item *Vczew*, cuius fons ex siluis *Grodek* villæ *Podchorzyce*, ostia in villa *Grodek*, vbi prius antiquitus castrum *Wotin*, à quo vniversa terra *Wołynska* appellatur, erat, quæ nunc *Chelmensis*, & *Lucensis* nominatur. Item *Ratha*, cujus fons in superiori parte villæ *Wierzchrata*, ostia propè villam *Siedlec*. Item *Swinia*, cuius fons circa villam *Drzewna*, ostia in *Ratham* inferius villæ *Dworcze*. Item *Wolczwin*, cuius fons ex paludibus villæ *Gotuszyn*, ostia prope villam *Podzimierz*. Item *Połthew*, cuius fons ex villa *Zubrza*, non longe post *Leopolim*, ostia circa oppidum *Busko*. Item *Nur*, cuius fons ex siluis oppidi *Bielsko*, ostia circa villam *Zaskow*. Item *Liw*, cuius fons ex siluis oppidi *Lukow*, ostia circa *Mazoviæ Kamieniec*. Item *Kostrzyn*, cuius fons ex siluis *Dąbrowka*, ostia in *Liw*, circa villam *Po-* D

Digitized by Google

SEC. VI. post C.N.

libow. Item *Błothnia*, cuius fons ex paludibus quæ vocantur *Baranowe błotho*, ostia circa oppidum *Sokalie.* Item *Drzewnia*, cuius A fons in palude circa villam *Dworce*, ostia circa oppidum *Sokalie.* Item *Włodawa* in palude villæ *Sosnowice*, propè oppidum *Chełm* in terra *Chełmensi* exortus terram præfatam *Chełmensem*, à terra *Brzestensi* disterminat, & frequenti influentia aquarum auctus fluuium *Bug*, propè villam *Sosno* illabitur.

qui in Niemen,

Sextus fluuius *Polonicalium* & *Ruthenicalium* regionum *Niemen*, qui à *Latinis Curuntius* inscribitur. *Niemen* variis vt supra diximus incuruatus fluxibus hos accipit amnes. Primo *Merecz*, cuius fons circa villam *Crudzewo*, ostia circa oppidum *Merecz.* Item *Vilia*, cuius fons circa villam *Kamieniec*, ostia circa oppidum *Kowno.* Item *Wistucz* cuius fons B circa oppidum *Mobilno*, ostia circa curiam & villam *Dubno.* Item *Swiatha* ex *Samogitia*, cuius fons propè *Vilkomiriam*, & in villa *Remygola*, ostia circa *Mariewerder*, & hic diuidit *Lithuaniam* & *Samogitiam.* Item *Niewiesza*, cuius fons circa oppidum *Kieidany*, ostia infra oppidum *Kowno*, & circa villam *Wilka.* Item *Wilna*, cuius fons circa villam *Lawarzyski*, ostia in villa circa ciuitatem *Wilno.* Item *Miedniki*, cuius fons circa oppidum *Szocawa*, ostia in *Niemen* propè *Kowno.* Item *Merecz*, cuius fons propè villam *Soleccznik*, ostia in *Niemen*, iuxta oppidum *Merecz.* Item *Brześnia*, cuius fons circa villam *Swiatha*, ostia in *Viliam* prope oppidum *Niewienczany.* C Item *Kotra*, cuius fons ex lacubus *Gierszany*, ostia circa villam *Mieczniki.*

qui in Dniepr,

Septimus fluuius *Polonicalium* ac *Ruthenicalium* regionum *Dniepr*, vocatur a *Latinis Dritius* aliàs *Boristhenes*, circa *Kiow* vrbem metropolim *Russiæ* currens, hos autem fluuios habet cadentes in se, qui in *Tartarico* vocatur *Krzesze.* Primo *Przypiec*, cuius fons non longe à castro *Lubomla* in villa *Olowno*, ostia inferius castrum *Czarnobole*, circa villam *Pochost.* Item *Styr*, cuius fons in palude circa *Olesko* in villa *Iesienow*, ostia in fluuio *Przypiec* non longe à *Pinsko.* Item maior *Słucz*, cuius fons circa villam *Choiwicze*, ostia in fluuium *Przypiec*, inferius oppidum *Turow.* D Item minor *Słucz*, cuius fons circa oppidum & castrum *Cośmin*, ostia in fluuium *Przypiec* circa *Grodek.* Item *Gietrzew*, cuius fons circa castrum & oppidum *Cudnow*, ostia in fluuium *Przypiec* circa villam *Mumickovvice.* Item *Słuniew*, cuius fons ex paludibus villæ *Satyczow*, ostia in *Styr* inferius *Lucko* infra ciuitatem. Item *Rosz*, cuius fons ex paludibus propè oppidum *Smolniany*, ostia circa castrum & oppidum *Orsza* in *Dniestr.* Item *Iaśiodla*, cuius fons circa *Kopilow*, ostia in *Przypiec* infra oppidum *Pinsko.* Item *Brześnia*, cuius fons ex paludibus & desertis *Russiæ maioris* propè oppidum *Połocko*, ostia in *Dniepr* propè oppidum appellatum *Dobrogiska.* Is fluuius *Brześnia Lithuaniam* à terris *Russiæ* diuidit. Item *Swisłoc*, cuius fons circa villam *Porosłow* in superiori parte, ostia in *Brześnia*, circa oppidum *Borysłow.* Item *Swinia*, cuius fons ex lacu *Włoska*, ostia in mare propè *Rigam.* Item *Polota*, à quo ciuitas & regio *Połocensis* appellatur, cuius fons propè castrum *Brzewa*, ostia in fluuium *Dwina* iuxta castrum *Połocko.* Item *Bob*, cuius fons ex superiori parte *Olesko* siluæ, ostia in *Dniepr*, circa castrum & oppidum *Dasłow.* Item *Wiszew*, cuius fons in villa *Nowosiedlce*, ostia inferius castrum *Rathno* in *Przypiec.* Item *Lutha*, cuius fons circa villam *Tremno*, ostia in *Wiszew* non longe à *Rathno.* Item *Berezyna*, cujus fons circa oppidum *Vboro*, ostia circa oppidum *Strzesno.* Item *Brzeznica* fluuius terram *Lucensem* distinguens à *Litwanis*, & ille est verus limes regni *Poloniæ.* Item *Orsza.* Item *Bobr.* Item *Borysłow.* Item *Orinia*, cuius fons circa oppidum *Dambrowica*, ostia in fluuium *Styr.*

SEC. VI. post C.N.

Quibus ciuitatibus Vistula, cuius est singularis commendatio, Odra, Warta, & Dnistr, fluuii insignes illustrantur.

Fluuius autem *Wisła* qui *mare Oceanum* tribus ostiis illabitur, & in orientis partem parum flexus, quadraginta & amplius flumina in se recipiens, plures nobiles & insignes quam alii fluuii nactus est vrbes. Licet enim *Odra* cuius aquæ occidentem petunt *Ratiboriam, Brzegam, Wratislauiam*, & *Francfordiam*; *Warta* verò, qui medius inter eos decurrit, *Siradiam, Pizdry, Posnaniam*; *Dnipr, Kiouiam*, famosas vrbes habeant, *Wisła* tamen inter *Polonicos* fluuios facile præcipuus amnis amplioribus nobilitatur locis, videlicet, *Cracouiensi, Sandomiriensi, Varschouiensi, Plocensi, Wladislaviensi, Torunensi, Culmensi, Grudziadzensi, Suecensi, Derschouiensi*, & *Gdanensi* vrbibus. Ligna quercina & taxina diuersi generis pro igne & nauigiis, picem, cineres, fraxinos, telam, simplicem, terpentinam, ceram, mel, plumbum, cuprum, ferrum, & frumentum, pluresque alias res, quibus portus *Anglicani*, & *Hollandenses* perstrepunt, ex regionibus *Polonorum* mari *Oceano* alueo suo subministrans. Meminisse hoc loco par est, quia tribus Pontificalibus Basilicis *Visla* fluuius inclytus sit, cùm in quolibet, ex residuis amnibus vna tantummodo numeretur. Ea autem quæ de *Visla* seu *Vistula*, qui & *Vandalus* & de *Odra*, qui *Guttalus* fluminibus narrauimus, *Solino* teste defenduntur. Ita enim *Germaniæ* principium describere orsus inquit: Mons *Seno* ipse ingens nec *Riphæis* minor collibus initium *Germaniæ* facit. Hunc *Ingeuones* tenent, à quibus primis post *Scythas* nomen *Germanicum* consurgit. Diues virorum terra, frequens populis numerosis & immanibus. Extenditur inter *Hercinium saltum* & rupes *Sarmatarum.* Vbi incipit, *Danubio*, vbi desinit *Rheno* perfunditur. De internis eius partibus

c. 20. edit. Salmasii.

SEC. VI. post C. N.

bus *Albis*, *Guttalus*, *Vistula* amnes altissimi præcipitantur in *Oceanum*.

Notandum est autem, quòd omnes ferè amnes *Polonici*, videlicet *Istula*, *Guttalus*, *Wartha*, *Bug*, *Dniepr*, *Dniestr*, frangunt & subruunt suorum alueorum ripas, multasque arbores, cum magna parte soli, frequenter etiam & vicos absorbent. Solus *Niemen* tàm profundum & instar caldaris rotundum habet alueum, vt silenter decurrens, nec nemoribus, neque campis nocens, suis contentus ripis, fluat. Omnia insuper flumina *Poloniæ* prædicta & lacus moliuntur & insulas, & nonnunquam veteribus alueis destitutis nouos alueos, nouasque insulas, nouos insuper lacus quasi quadam alluuione efficiunt, plerumque etiam in veteres reflectuntur. *Dzwina* amnis fluit secus ciuitates *Russiæ Połocko* & *Witepsko*. Item ab alia parte, *Witepsko* fluit *Withba* satis insignis fluuius. Post *Istulæ* fluminis ostium *Cronis*, *Rubonis*, *Turuncii*, *Kersinii*, fluuiorum ostia in *Oceanum*.

Niemen inter omnes fluuios pacificus.

VNIVERSAM itaque regionem quam septem fluuii prædicti, & cæteri omnes qui in eos deriuantur, & delabuntur, ab eorum ortu vsque in *pelagum Oceanum*, *Lech*, *Lechitarum* seu *Polonorum* parens & princeps complexus, eam sui iuris fecit, & in illa per se & suos nepotes frequentibus populis hæreditat, & propitia diuinitate hæreditabit. Ab oriente nullis quidem nisi *Græcis* & *mari Leonino*, ad quas per siluas, & nemora ducentorum & amplius miliarium spatium, & plura flumina ipsi etiam principali conditori tunc ignota habent nomina pro ea tempestate eundum erat, vicinis. Quæ quidem regio orientalis ab vno nepotum *Lech*, qui *Rusz* vocabatur, post plures ætates habita & populata *Russiæ* nomen accipiens, in latissimas, ditissimasque prouincias, regiones & vrbes creuit, quas in præsentiarum cernimus, vbi sabellonum, mardurum, & aliorum nobilium animalium pelles, quas vicinæ solitudines producant pro summa opulentia habentur. Quarum incolæ ipsarum pellium delicatarum portantes decora, licet tenuem & inopem habeant victum, ditissimè vestiuntur. A meridie *Alpes* quæ *Pannoniam* perpetuis iugis disterminant, & vsque in *mare Leoninum* porriguntur, & in multa spatia porrectæ, magnam longitudinem & latitudinem conficiunt, *Polonorum* tamen Principum per longas ætates & successiones regebantur & parebant imperio. Ad quod nonnullorum priscorum scriptorum euidens potest testimonium adduci. *Puteolanus* enim Historicus, & veterum scriptorum gestorum scrupulosus indagator scribit, quod anno *Marciani* Imperatoris tertio, qui circa annum Incarnationis Domini quadringentesimum quinquagesimum octauum imperauit, surrexit in Polonia Princeps qui *Bulgaris Mesianisque* imperabat, volens etiam in *Hungaria* dominari. Hunc *Hungari* variis muneribus allectum, explorata illius diminuta potentia improuiso aggressi cum tota militia peremerunt. Ab occidente *Germaniam*, quam à *Polonorum* prouinciis *Labia* alias *Alba* fluuius interseçat, à septemtrione *mare Oceanum*, *Daniam*, *Sueciam*, & *Norueiam*, ac vltima terrarum ipsis etiam incolis tunc inaccessibilia freto superato ostendens.

Descriptio Poloniæ a quatuor plagis,

& unde Russia

pellibus delicatis ditissima dicatur,

Quamuis autem à primo Principe & conditore *Lech*, regio eius *Lechia*, & gentes eius *Lechitæ* appellatæ sunt. Quia tamen in plerisque locis camporum planicies ad ferendum aptæ, recenti cultorum diligentia & industria in breui tempore excisione nemorum auctæ, & in similem planiciem redactæ, speciem naturalium quasi camporum præbuerunt, *Lechitæ*, & hi præsertim, qui in campestribus habitabant, & à cæteris cognatis & familiis, qui siluas insiderant, & à vicinis gentibus in circumhabitantibus *Polianie*, id est campestres tam frequenti vsu & appellatione vocati sunt, vt veteri nomine abolito tàm gens, quàm regio generali iam & vsitato vocabulo *Polonia* etiam à scriptoribus aliquibus nominetur. Vicinæ tamen nationes, & præsertim *Ruthenorum* quæ in suis annalibus de stirpe Principis *Lech* ortas se esse gloriantur, *Polonos* & eorum regiones *Lechitas* appellant, in hunc diem apud *Slauos*, quoque *Bulgaros*, *Caruatos*, & *Hunnos* eadem adhuc manet appellatio, licet & in plerisque locis à nonnullis autoribus intitulentur & scribantur. *Vandalitæ* à fluuio *Vandalo*, qui idem quod *Wista* est, quod ipsius quoque fluminis principalitatem signat. A veteribus autem scriptoribus & Historiographis, *Sarmatia Europæa* appellatur, & tam *Rutheni*, quàm *Poloni Sarmatæ* nominantur. Idque reor iustum & verum quod *Polonis* & *Ruthenis* indidit antiquitas vocabulum. Vnde & *Alpes* quibus conterminant quique *Poloniam*, *Russiamue* à *Pannoniis* disterminant *Sarmatici* vbilibet ab autoribus inscribuntur. *Scythas* plerique, nonnulli *Germanos* parum iusto vocant cognomine, quod omnis ea regio, quæ inter *Tanaim* & *Albam Istulamque* est posita *Scythia* nominatur à scriptoribus, quam cum processu temporis *Poloni* & *Rutheni* populandam introissent, *Scythæ* & ipsi à nonnullis vocati sunt, & quia *Istula Scythiæ* & *Germaniæ* tenens confinia in *Polonorum* meditullio decurrit, & à sui fonte, siue ab ortu vsque ad occasum nulla gens alia quàm *Polonica* illum incolit & populatur, *Poloni* etiam *Germani* vocitantur. Asserere nonnulli eam rationem conantur, *Rusz* non *Lechonis* nepotem, sed germanum extitisse, & secum vna atque *Czech* fratre tertio ex *Caruatia* egressum, amplissima *Russorum* regna, quorum *Kiouia* caput & metropolis est, & *Dniestr*, *Dniepr*, *Niemen*, *Pruth*, *Slucz*, *Styr*, *Strucz*, *Smotrycz*, *Sereth* amplissimis irrigantur amnibus, populasse, & terminos suos vltra *Nouogrod*, auro, & argento, pellibusque

Vnde dicuntur Lechitæ,

Poloni,

Vandali,

Sarmatæ,

Scythæ,

& Germani,

& de Russo opinio, a quo Russia.

SEC. VI. post C.N.

que ditissimam, & notissimam, inter paludes & stagna sitam *Russiæ* ciuitatem ad fines propriæ terræ dilatasse. Scriptorum tamen varietas de origine *Ruthenorum* plus connubilat eorum originem quam declarat.

Ruthenorum principem

Ab eo quoque *Russone* primo *Russiæ* patre & populatore, *Odouacer Ruthenus* stirpem ducens, & progeniem cum *Ruthenorum* copiis sub anno natiuitatis *Christi* quingentesimo nono, sub *Leone* Papa primo, & *Leone primo* Imperatore in *Italiam* adueniens capta *Ticino*, ferro atque igne destructa, *Orestem* captum, capite damnans, & *Augustulum*, qui imperium occupare præsumpserat effugans *Romam* vrbem, victor cum suis ingressus, totius *Italiæ* regnum nullo inquietante possedit, quod cùm per annos quatuordecem in summa pace & otio gubernasset, *Theodoricus GOTHORVM* Rex per *Bulgariam* & *Pannoniam* in *Italiam* magna fatigatione pertingens, dùm non longe ab *Aquilegia* in pascuis vberrimis se, & copias suas reficeret, *Odouacer* cùm totius *Italiæ* viribus ipsum illic inuadens, à *Theodorico* & *GOTHIS* contritus est, qui cum paucis fugiens *Romam* à populo ingredi vetitus *Rauennam* se recepit, quem triennali obsidione, in *Rauenna* maceratum, & deditionem facere coactum, *Theodoricus* cepit & necauit, & Regnum *Italiæ* a *Ruthenis* ereptum in se *GOTHOS*que transtulit.

Romam & totam Italiam quatuordecim annis possidentem Theodoricus Gothorum Rex necavit, & Regnum Italiæ obtinuit.

Lacus Poloniæ præstantiores.

Fluuiorum *Polonicalium* descriptione expedita, vtcunque pro qualitate laboris assumpti poterant à me, tàm vbi oriuntur & emergunt, quàm vbi exonerantur & decidunt: ad scribendum lacus famosos, qui in *Polonica* regione & prouinciis sibi subiectis consistunt, animum inflexi, qui & ipsi vel flumina generant, vel ex fluminibus gignuntur, aut quod plerisque locis contingit per flumina fœcunditatem consequuntur & incrementum. Esto quod cernamus plures lacus absque incremento, aut sorbere ingentia flumina, aut tanquam hospites iuxta suscipere & emittere. Appellantur autem lacus aquarum grandes congeries, ex occultis terræ meatibus in vnum defluentes atque consistentes lacum commoda mortalibus subministrantes. Et quamuis nonnulli lacum à stagno plurimum asserant differre, & parum concinne putent stagnum lacum, & lacum stagnum, quemadmodum dictiones ipsas pro vno & eodem significato scriptorum solet committere autoritas, nuncupari, cùm lacus viuas in se vndas habeant, stagna limosas, putres, olidas, ac tetrum odorem spirantes. Nos tamen, quoniam ita fert *Polonorum* atque *Ruthenorum* communis locutio, qui nulla distinctione facta vno vtuntur pro altero, lacum à stagno non sequestrabimus. Non est autem mihi animus omnium *Poloniæ* lacuum, & cæterarum orarum regno subiectarum *Polonico*, nominatim situs describere, esset enim ingentis & difficilis opus laboris, quoniam cum regio *Polonica*, & terræ sibi subiectæ situm habeant bassum, & *Oceano Sarmatico* pro maiori parte conformatum, frequentibus & pæne innumerabilibus lacubus referta est. Illustriores itaque & magis famatos satis erit attigisse. Et quoniam lacus *Goplo* adeò vniuersali *Polonorum* consensu grandis & famosus est, vt rem aliquam grandem *Poloni* significaturi, ex lacus prædicti magnitudine prænomen *Goplo* definiant, huic & nos pro sui merito, & pro nominis appellatione inter lacus *Polonicos* principatum tribuemus.

GOPLO in prouincia *Maioris Poloniæ* lacus amplissimus, & *Polonis* celeberrimus est, piscium multitudine adeò fœcundus, vt in vicina quoque capti in eo pisces, quadrigis delati, sufficientiam vel potius abundantiam mortalibus subministrent. Hic apud oppidum fontis sui nominis *Notesz* ex fontibus scaturientibus exortus, iamque illic vbi exoritur, continuo grandis & profundus tam longo latoque tractu diffusus, vt maris speciem visentibus repræsentet. Nam medium miliare in latum, quinque in longum prætenditur, & demum circa castrum *Sarlense* non mediocrem de se emittit fluuium, qui *Notesz* appellatur, ex suo vtero profluentem, & generantur varia piscium genera in illo, gustatu & specie, quàm in aliis lacubus, præstantiora.

CZARTORIA, lacus propè castrum & oppidum *noua ciuitatis Korczyn*, & ex fertilitate piscium, & ex conditore suo *Casimiro* secundo *Polonorum* Rege insignis, qui duorum fluuiorum *Istulæ* & *Nidæ* alueis aliorsum per industriam deductis, lacum perpetuum, & lacum protensum, qui ab vtroque fluuio tam vndis, quàm piscibus fœcundantur, constituit.

SWIECIECHOW, lacus propè villam Episcopalem *Cracouiensem Swieciechow*, à quo & denominationem accipit consistens, fontes perennes in vtero suo ebullientes lacui suo perennitatem conferentes, habet. Esto quod etiam nonnunquam ex *Wista* flumine non longe decurrente irrigationem accipiat.

SLESINO, lacus oppido sui nominis imminens ex monte *Przewłoki*, ortus quatuor miliaria *Polonica* in longum, quartale miliaris in latitudinem conficit, & fluuium *Goplenica* ex se circa villam *Gappa* parturiens fluuio *VVarthæ* apud villam *Morzysław* miscetur.

POVVIDZ, ingens lacus oppidum sui nominis *Powidz* irrigans tria miliaria in longum, vnum miliare in latum conficit.

BDANIE lacus supra oppidum *Dolsko* ingens plures lacus in se in quamlibet partem gignens.

LEDNICA, lacus amplissimus *maioris Poloniæ*, cuius initium supra villam *Srzonek*, plures lacus ex se minores emittens, duobus miliari-

Digitized by Google

SEC. VI. post C. N.

liaribus à *Pobiedziska* oppido situs. Insulam non mediocrem habens in sui corpore, in qua *Gnesnensis* Ecclesia metropolitana, A primum à veteribus memoratur magis quam scribitur fundata fuisse. Quod murorum ruinæ, & reliquiæ testantur, & processu temporis propter difficultatem accessus *Gnesnam* translata. Duo miliaria & amplius in longum conficit.

BLANDNO, lacus amplissimus *maioris Poloniæ*, qui amplitudinem lacus *Gopło* asseritur superare oppido *Zbąszyn* impendens, piscibus vberrimus, quem fluuius *Odra* apud oppidum *Kośmin* ortus à principio vsque in finem irrigat, anguillas plures numero gignit.

NIEZAMYSL, magnus lacus *maioris Poloniæ* non longe à fluuio *Wartha*, qui & op- B pido, à quo sumit exordium, dedit nomen, qui vsque ad oppidum *Głąszyna* decurrit, odiosus Cruciferis de *Prussia*, qui ad illius littora per Marschalcum *Poloniæ* in villa *Połwica* profligati sunt.

WONIESKA, magnus lacus *maioris Poloniæ*, cuius initium penes oppidum *Osieczno*, fines verò vsque ad villam *Kurzagora* protenditur, & illic fluuio *Odra* miscetur.

DOMINICE, lacus ingens *maioris Poloniæ*, cuius initium penes oppidum *Brenno*, & apud monasterium *Przement* terminatur.

PCZOWO, lacus *maioris Poloniæ* magnus, qui & oppido ad *Ripes* residenti nomen dedit. C

LVBSTOWO, *maioris Poloniæ* lacus magnus, circa villam sui nominis consistens, quem fluuius *Goplinica* irrigat, & ad duo miliaria in longum protensus, latitudine verò coarctatur.

TVLANVS, *lacus maioris Poloniæ* villæ ex se denominatæ nomen dedit, vnum miliare in longum conficiens, circa oppidum *Pakość* terminum sumens, fluuio ex oppido *Gębice* decurrente irrigatur.

IELEN, lacus circa ciuitatem *Gnesnam* consistens, magis ciuitate *Gnesnensi*, quam suo situ insignis.

DRAWSKO, lacus ingens *maioris Poloniæ* continens in ambitu suo septem miliaria *Ger-* D *manica*, piscibus fœcundus, à *Drawa* fluuio, qui illum irrigat, cognomen sortitus, qui & arci insigni sibi impendenti *Drahim* nomen dedit.

NOBLINY, *maioris Poloniæ* lacus propè castrum proxime nominatum *Drahim* consistens, tria miliaria in longum, vnum in latum conficiens.

KRAMPSKO, *maioris Poloniæ* lacus, quatuor spatiis diuisus propè *Walcz* consistens, tria miliaria in longum, quartale in latum conficiens.

Lacus Terræ Lublinensis.

IEDLINO, lacus circa ciuitatem *Lublinensem* in borra consistens, cui villa eiusdem nominis à lacu sortita nomen imminet, medium miliare in longum, & dimidium in latum conficiens.

CZARNE, lacus terræ *Lublinensis*, alius ab illo, qui in terra *Chelmensi* consistit, ab oppido *Parczovv* duobus distat miliaribus, in partes omnes se æqualiter porrigens, medium miliare in quamvis partem conficit.

RACZNO, lacus terræ *Lublinensis* propè villam *Bolechovvice* situs, vnius quartalis miliaris continentem in omnes partes habens.

GLAMBOKIE, lacus terræ *Lublinensis*, habens villam sui nominis sibi imminentem, æqualem proportionem de vno quartali miliaris habens in longum & latum.

VSTONOW, lacus terræ *Lublinensis* cui subiacet villa *Stunovv* à lacu cognominata, ac rotunditate sua, ad quartale miliaris æquali tenore porrectus.

TRACZANO, lacus terræ *Lublinensis* in borra, propè eandem villam *Lanczno* consistens sphæricum habens corpus, cuius longitudo & latitudo quartale miliaris non excedit.

ROSKOPACZOW, lacus terræ *Lublinensis*, iuxta quem villa appellata *Roskopaczovvska Wola* consistit, miliare vnum habens in longitudinem, quartale in latitudinem, fluuium ex se sui nominis emittens, qui se fluuio *Tysmienica* infundit.

DRZASTOW, lacus terræ *Lublinensis* propè villam *Lanczna* consistens, medium miliare habens in longitudinem, quartale in latitudinem.

NADVB, lacus terræ *Lublinensis* positus non longè ab eadem villa *Lanczna*, medium miliare in longum, & quartale in latum conficit.

BIESZCZE, *Lublinensis* terræ lacus, duobus miliaribus distans à *Lanczna*, quartale miliaris in longum, in latum dimidium conficit.

OSTVVISZ, *Lublinensis* terræ lacus non longè ab eadem villa *Lanczno* consistens, medium miliare in longum, quartale in latum conficit.

Lacus Terræ Cuiauiensis.

BIELSKO, *Cuiauiensis* terræ lacus circa villam *Bielsko*, à quo & villæ deriuatum est nomen, singulares pisces, & qui raro in aliis reperiuntur lacubus *Polonicis*, quos *Sielany* nominamus, sapidi saporis genus, medium miliare in longum conficiens.

BRDOW, *Cuiauiensis* terræ lacus inter *Kłodauam* & *Hizdbicam* oppida consistens, medium miliare in longum conficiens.

ORLIE, *Cuiauiensis* terræ lacus Episcopi *VVladislauiensis*, amplitudine sua insignis, & fœcundus piscibus, fluuium *Zgoniatka* ex se emittens, miliare vnum in longum conficit.

TVR, *Cuiauiensis* terræ lacus magnus, alius à priori non longè à *Bidgostia* oppido situs,

SEC. VI. post C.N.

tus, piscium, qui *Klesczе* vocantur multitudine refertus, medium miliare in longum conficiens.

LVBOTYN, *Cuiauiensis* terræ lacus eiusdem nominis villam irrigans, in fluuium verò *Notesz*, amnem ex se cadentem emittens, medium miliare in longum conficit.

KRZEWIANTKA, lacus magnus *Cuiauiensis* terræ haud longè ab oppido regio *Kowalie* situs, medium miliare in longum conficiens.

LANCZNO, *Cuiauiensis* terræ lacus Episcopi *Wladislauiensis*, oppido *Pakość* imminens à fluuio *Notesz*, dum iam lacum *Gopło* liquisset generatus, vnum miliare in longum conficiens, latitudine verò parum extensus.

PTVR, *Cuiauiensis* terræ lacus, cui villa de lacu denominata imminet quartali miliaris in latum, & vnum miliare in longum conficiens, irrigatur flumine *Notesz*.

SECVNDVS lacus *Borzymowski* eiusdem terræ ad unum miliare extensus.

Lacus Terræ Pomeraniæ.

LEBSKO, lacus magnus terræ *Pomeraniæ* in villa & hæreditate Episcopi *Wladislauiensis*, *Charbzouo* à fluuio *Leba*, qui interfluit illum *Lebsko* appellatus, *Pomeraniæ* terram à *Stolpensi* disterminans.

VZDZICE, lacus terræ *Pomeraniæ* amplissimus, continens ad longitudinem quinque miliaria, qui incipit propè castrum *Kiszchovv*, & tendit propè castrum *Tucholia*.

OSIECZNO, magnus lacus terræ *Pomeraniæ* propè castrum *Osiek* situs, vnum miliare in longum, medium in latum conficit, à quo castrum *Osiek* denominationem accepit.

STWORZONA GAC, lacus ingens terræ *Pomeraniæ*, habens in longitudinem septem miliaria, in latitudinem quinque, situs non longè ab oppidis *Choinica*, *Tucholia*, *Stochow*, & *Bithom*, ex cujus vtero *Brda* fluuius consurgit.

BORZYCHOWO lacus terræ *Pomeraniæ* propè oppidum *Starogard* vnius medii miliaris in longitudinem, & quartale in latum conficiens.

BIALA, lacus terræ *Pomeraniæ* propè oppidum *Tucholia* consistens, vnius miliaris in longitudine, medii verò in latitudine, ex quo fluuius eiusdem nominis decurrens, fluuium *Wierzysza* ingreditur.

KRAG, lacus terræ *Pomeraniæ* in districtu *Swiecensi* propè oppidum *Tucholia*, medium miliare in longum, in latum verò quartale miliaris conficit.

SVCHVM, lacus terræ *Pomeraniæ* in districtu *Swiecensi*, quartale miliaris in longum, & latum ex æquo conficiens.

OSTROWICE, lacus terræ *Pomeraniæ* in longum miliare vnum, quartale verò in latum conficiens.

BESZCZNO, lacus terræ *Pomeraniæ* in districtu *Swiecensi*, ad quartale miliaris protensus.

PIASECZNO, lacus terræ *Pomeraniæ* in districtu *Swiecensi*, ad quartale miliaris se protendens.

STEKLNO, lacus terræ eiusdem propè villam *Grodek*, consistens vnum miliare cum medio in longum, medium miliare in latum conficit.

MVKSCHA, lacus terræ *Pomeraniæ* propè oppidum *Tucholia* situs, æqualem in longum & latum, ad quartale miliaris vnius porrectus.

KREMPSKO, lacus terræ eiusdem inter *Szlacaw* & *Emerstin* situs, tria miliaria in longum, quartale in latum porrectus.

LVKAMIE, lacus terræ eiusdem propè *Choinicam* situatus, quinque miliaria in longum, vnum verò in latitudinem conficiens.

CHARZYKOWY, magnus lacus terræ *Pomeraniæ* sex miliaria in longum, duo verò in latum conficiens, fluuius autem *Brda* ex ventre lacus *Krampsko* se euoluens primum lacum *Lukamie* ingreditur, & inde se extrahens, tertium lacum *Charzykowy* intrat, vbi victor effectus proprio alueo notabile spatium terræ conficiens in *VVista* tandem exoneratur.

Lacus Terræ Chelmensis.

SVVITASCH, magnus lacus in terra *Chelmensi* circa villam sui nominis situatus, quinque miliaria in girum, duo in longum, vnum in latum conficiens, & optimos pisces producens *Klesczе*.

SACKO, magnus lacus terræ *Chelmensis* binominis, alio enim nomine ab incolis vocatur *Lucomir*, sed propter villam cui est proximus *Sacko* nomine vulgari appellatur, fluuium ex se *Lucomir* sui nominis emittens, medium miliaris in longum, medium in latum conficit.

THVR, magnus lacus terræ *Chelmensis*, in omnes æqualiter partes in longum, duo cum medio miliaria, in latum vnum miliare conficit, qui & villæ propè se consistenti nomen sui vocabuli *Thur* indidit. Rigatur à flumine *Lucomir* in eum, ex *Sacko* decurrente, qui inde egressus, & nonnullos ignobiles lacus victor prætergressus hæret in *Przypiec* flumine.

BIALA, lacus ingens terræ *Chelmensis* in solitudine inter duas villas *Radsztow* & *Vethlie* consistens vnum miliare in longum, medium verò in latum conficit. Crassos adeò pisces *Klesczе* producens, vt ex illorum adipe plura vasa impleantur aruina. Aqua verò lacus eius in mensibus Maio & Aprili corpora humana nigredine tingit & fuscat, nec enim per aliam aquam nigredo potest dilui.

ORZE-

Digitized by Google

SEC. VI. post C. N.

ORZECHOW, ORZECHOWIEC, & *OSTROWIE*, lacus magni, qui rigantur flumine *Lucomir*, qui ex his lacubus paululum progressus flumini *Przypiec* se miscet. A

MSZANE, lacus terræ *Chelmensis*, propè villam *Zamorowice* consistens, quartale miliaris in longum, & dimidium in latum conficit, frequentissimos lapides silices, habet in fundo, qui cum piscibus vna extrahuntur in aridum.

POLMO, lacus magnus terræ *Chelmensis*, iuxta villam sui nominis *Polmo* consistens vnum miliare in longum, medium verò in latum conficit.

PIASECZNO, lacus terræ eiusdem propè villam *Luboczyn* consistens, miliare vnum in longum, & medium in latum conficiens, fluuium *Krzemionka* ex se emittens. B

SMOW, lacus terræ *Chelmensis* a villa sui nominis, iuxta quam consistit, appellatus, montibus vndique septus, & in longum & in latum rotundus, est enim æqualiter porrectus.

KRZEMNO, lacus eiusdem terræ sui nominis villæ imminens, rotunditatem præ se ferens, & æquales latitudinis & longitudinis partes habens, rigatur à flumine *Krzemionka*, qui in illum ex lacu *Piaseczno* defluens, exinde in fluuium *Przypiec* incidit.

LVKIE, magnus lacus terræ *Chelmensis*, propè villam *Dubiecko* consistens, quartali miliaris in latum, & in longum quo ad rotunditatem. C

WELIKIE, lacus terræ *Chelmensis*, propè villam *Polapy* situs, quartale miliaris in longum, & in latum propter sui rotunditatem æqualiter conficit.

CZARNE, lacus terræ *Chelmensis* cui villa sui nominis imminet, medium miliare in longum conficit, quartale in latum.

KINACZ, lacus terræ eiusdem, cui villa sui nominis imminet, medium miliare in longum, in latum quartale conficit.

OKVNIN, lacus terræ eiusdem, propè villam *Ostrow* situs, quartale miliaris in longum conficiens, dimidium in latum.

PLOCICE, lacus terræ *Chelmensis* magnus, propè villam *Wiethli* consistens, medium miliare in longum, quartale in latum conficit. D

STRZYBORZ, lacus magnus terræ eiusdem, propè villam *Sczodrochowskie* imminens, quem fluuius *Przypiec* irrigat, per dimidium illius decurrens, rotundus est, in omnes partes æqualiter porrectus.

WIECZNINO, lacus terræ *Chelmensis*, propè oppida *Chelmza*, *Kowale* situs, vnum cum dimidio miliari longus, & medium latus.

Lacus Terræ Russiæ.

NOBEL, lacus magnus terræ *Russiæ* in districtu *Pinsko* consistens, quem fluuius *Przypiec* irrigat, & fœcundum efficit in piscibus.

OLBIASZ, lacus magnus terræ *Russiæ* in districtu *Pinsko* consistens, quem fluuius idem *Przypiec* vndis & piscibus locupletat.

ORZECHOW, lacus magnus terræ *Russiæ* in districtu *Brzestensi* alius à priore, qui & ipse à fluuio *Brzna* piscibus fœcundo irrigatur.

Lacus Terræ Prussiæ.

DRVSZEN, lacus magnus *Prussiæ*, propè *Elbing* ciuitatem, quatuor miliaria in longum, duo in latum protensus.

SPERDENI, lacus ingens terræ *Prussiæ*, circa oppidum *Licc*, septem miliaria in longum, medium in latum diffusus.

HANVSBORG, lacus terræ *Prussiæ* ab oppido eiusdem nominis, circa quod consistit quatuor miliaria in longum, vnum verò in latum cum dimidio conficiens.

PARTECINO, lacus *Culmensis* propè castrum *Brathian* situs, tria miliaria in longum, & in latum duo protensus.

MALDESZE, lacus terræ *Culmensis* inter *Radzin* & *Rogozno* oppida consistens, vnum miliare in longum, quartale in latum conficit.

DAMBROVVNO, lacus terræ *Prussiæ* oppidi sui nominis muros ambiens, vnum miliare in longum, quartale in latum conficiens.

MELNO, lacus terræ *Prussiæ*, prope oppidum *Gronfeldt* situs, vnum miliare in longum, quartale in latum protensus.

LVBNO, lacus terræ eiusdem propè oppidum præfatum *Gronfeldt*, vnum miliare in longum, quartale verò in latum porrectus, vterque autem lacus prædictus, videlicet *Melno* & *Lubno* Cruciferis de *Prussia*, cæterisque *Almanis* odiosus & execrabilis est, in eorum enim meditullio per *Polonos* & eorum Regem *Wladislaum* secundum magna cæde adfecti sunt.

SCHEILANG, lacus terræ *Prussiæ*, propè oppidum *Osterrod* consistens, qui circa villam *Schemberg* exortus, quinque miliaria in longum, quartale verò in latum definitur.

GIESTRVTH, lacus terræ *Prussiæ* à villa *Ilszan*, vsque ad oppidum *Ilana* protensus, quinque in longum miliaribus, vno verò in latum diffusus est.

STAWANTH, lacus terræ *Prussiæ* propè oppidum *Kogez* consistens, duo cum dimidio miliaria in longum conficit, quartale verò in latum.

LYK, lacus terræ *Prussiæ*, duo miliaria in longum, quartale verò in latum protensus est.

Lacus Terræ Lithuaniæ.

BERSTY, lacus *Lithuaniæ*, medium miliare in longum conficiens, fluuium ex se gignens, qui vocatur *Kotsa*, fœcundus piscibus, vt nullus eo in *Lithuania* sit fœcundior, ibi venationes regiæ bissontium & ceruorum, & curia eiusdem nominis.

DVBICE, lacus *Lithuaniæ*, cui oppidum à lacu denominatum imminet *Dubice*, & quamuis quatuor videantur lacus, tamen vnam habent denominationem, quos etsi paludes qui-

SEC. VI. post C.N.

quidam interſecant, vndæ tamen illorum ſimul mixtæ omnem altercationem dirimunt.

A Notandum inſuper eſt, quia lacus inſignis triginta miliaribus ſuper oppidum *Smolensko* verſus *Nowogrod* ſitus, ex eo oriuntur tres fluuii, de quibus in ſuperioribus fecimus mentionem.

Primus *Dzwina*, qui vadit in *Rigam*, verſus *Oceanum*.

Alter *VVolga*, qui creditur eſſe fluuius poricus, vadit ſuper montem *Tanais*, & intrat *mare Caſpium*, quem *Scythæ Perotha* appellant, *Græci Pirethon*, *Poloni* & *Rutheni Wolgam* appellant.

Tertius *Dniepr*, qui in *Latino* vel *Græco* vocatur *Boryſthenes*, & intrat *mare Ponticum* circa caſtrum *Oczakow*.

B ITEM *Dnieſtr* fluuius in *Latino* vel *Græco* vocatur *Tyrſanis*, & diuidit *Sarmatiam* à *DACIA*, quam beatus *Auguſtinus antiquam* vocat, quæ quondam fuit regnum *GOTHORVM*. Item montes *Pannoniæ* inferioris qui ſunt circa *Danubium*, vocantur *Sarmatici* qui habent ortum à monte *Carpete*, & *Metanaſt*[illegible], quam vocamus *Valachiam*. Et tali non ine vocantur omnes montes *Germaniæ*, vſque ad fluuium *Rhenum* propter earum ortum. Ex montibus autem iſtis *Sarmaticis* oriuntur tres alii fluuii notabiles & inſignes, videlicet *Iſtula* aliàs *Wisła*, *Guttalus* aliter *Odra*, & *Albia*, ſiue iuxta antiquos *Albis* aliàs *Albia*. Item ex *Sarmatia* præfata egreſſæ ſunt gentes hæ,

C quæ poſſederunt *Scandiam*, & nouam *Daciam*, quæ dedit ortum *Teutonis*, *Vandalis*, *GOTHIS*, *Longobardis*, *Rugis*, & *Lepidis*, quos vocant aliqui *Cimbros*, quos hodie vocamus *Pomeranos*. Illa autem *Sarmatia occidentalis*, ortum habet à *Sarmatia orientali*, quæ eſt infra *mare Caſpium*, & habet ortum à *Saruth*, qui fuit quartus ante *Abraham* de *Sem*.

Lacus Terræ Dobrzinenſis.

GORZNO, lacus terræ *Dobrzinenſis*, amplitudine & fœcunditate piſcium inſignis Epiſcopi *Plocenſis*, à fluuio irrigatus.

MOKOWO, lacus magnus terræ *Dobrzinenſis* non longe ab oppido *Dobrzin* ſitus.

SKAMPSKO, lacus terræ *Dobrzinenſis*, non longe ab oppido *Lipno* conſiſtens.

Lacus Terræ Belzenſis.

D *BRZYMICE* vel *Krynice*, lacus terræ *Belzenſis*, medium miliare in longum, quartale in latum conficiens. In quo propter ſui profunditatem difficilis eſt piſcatura, ſingularem ab aliis lacubus habens naturam ſecretam; Nam certo tempore aliquando infra triennium, aliquando infra biennium magno edito mugitu à fluctibus intumeſcentibus concuſſus, in montem petroſum ſibi contiguum per cauernas occultas, & ſubterraneas ingreditur, & pauciſſimas vndas in alueo ſuo relinques multitudinem piſcium facile à piſcatoribus concludendam & comprehendendam relinquit.

Deſcriptio montium Poloniæ.

Quamvis autem *Polonicum* Regnum pauciores quàm cætera climata montes habeat, vt potè, quod in planiciebus & campeſtribus ſitum primariam ſui nominis & principalem ab aliis accepit denominationem, habet tamen quàm plures montes tàm ſaxeos, quàm terreos, quorum inſigniores deſcribemus. Pro ſui autem fama & celebritate *Caluariam* proponemus omnibus, & Principem, vt eſt, aliorum conſtituemus. Cui *Vauel* ſubnectemus, quoniam apud illum ſummam rerum conſiſtere, & Regiam illi imponi conceſſum eſt.

CALVARIA mons eſt excelſus, in terra *Sandomirienſi*, oppido *Opatow* propinquus, aſſiduo pænè rigens frigore, & frequentes niues, nebulas, & pluuias producens, ſcaturientes in pleriſque locis habens fontes, famoſiſſima quondam, ſi veteri & vulgatæ aſſertioni ſtandum eſt *Cyclopum*, quod ingentes aceruí teſtantur lapidum ex arce, quam monti impoſuerant, ruinati, nunc verò virorum religioſorum ſub regula *S. Benedicti* militantium habitatio. Incertum à quo *Cyclopum* & quo tempore arx tanta tot parietum continens longitudines, & tam grandes æuo ſuo moles ſumptu tam magnifico exſtructa fuerit. Cujus monſtroſi ædificii monſtroſam lapidum congeriem, atque ruinarum aceruos ingentes, neque vepres, dumoſaque gramina, nec arbores frequentes potuerunt contegere. In arcis locum ſuccedenti monaſterio, à magno enim *Boleslao* primo *Polonorum* Rege ex petra ſuperædificato, in quo ligni Dominici magna mortalibus beneficia conferens, notabilis habetur portio à Beato *Emerico* filio *B. Stephani Hungariæ* Regis monente per viſum Angelo illic relicta. Ob quam rem locus ipſe in celebri habetur reuerentia, & in aſſidua mortalium ſuis neceſſitatibus ſuccurri per virtutem ſanctæ Crucis depoſcentium frequentatione. Qua in re altitudinem diuinæ prouidentiæ, & eius diſpenſationis mira opera libet admirari, nam qui pro ſalute generis humani pati dignatus eſt in monte *Caluariæ*, is lignum in quo patiebatur pro ſalubritate & conſolatione *Polonorum*, in monte eius appellationis voluit conſiſtere. Acceſſit ad hæc admiratio amplior, nam cum *Lithuani* ea tempeſtate gentiles & idolatræ clandeſtino incurſu Regnum *Poloniæ* irrupiſſent, & ſpoliato præfato monaſterio etiam lignum viuæ Crucis in ſuam terram apportaturi rapuiſſent, ſed priuſquam *Sandomirienſem* regionem egrederentur, quadriga, in qua ſacratiſſimum lignum vehebatur, ſubſtitit, nec ab equis aut bobus, ſtupentibus barbaris, moueri potuit. Ingens illic peſtis exorta maxima ſtrage tam homines quam pecora abſumebat. Quo malo *Lithuani* perterriti conſilio quoque *Polonorum*, quos captiuos ducebant, vſi, lignum Dominicum in locum ſuum cum magnis muneribus detulere; & illico omnis peſtifera vexatio ab eis non ſecus quàm quondam poſt interceptionem

SEC. VI. post C. N.

nem & restitutionem archæ à Philistinis conquieuit.

WAWEL, mons saxeus qui à *Wisla* fluuio cursu præcipiti alluitur, in quo & Basilica insignis Martyris famosissimi Beatissimi *Stanislai*, & prima ac præcipua arx Polonorum *Cracouia*, atque Regia sita est. Videntur etiam in diem hanc in monte ipso plures specus, aut cauernæ, seu antra latebrosa, in quibus draconem & belluam miræ magnitudinis habitasse, & incolas loci magnis incommodis affecisse, literis & fama vulgatum est.

CZESTOCHOWA, qui & clarus mons propter monasterium in eo situm, & Ecclesiam Beatæ *Mariæ* Virginis illic superædificatam meruit appellari, ad quam frequenti & annua deuotione fit concursus, propter eiusdem Beatæ *Mariæ* Virginis, quæ illic ostenditur imaginem, quæ vel à Beato *Luca* Euangelista, vel ad instar saltem imaginum, quos pingebat, æstimatur formata.

KONIVSZA, qui & *Equirea* in latino appellatur oppido nominato *Proszowice*, mons imminens, Ecclesiam Parochialem superædificatam habens ab euentu raro & mirabili nomen sortitus est. Nam cum miles quidam *Polonus* genere nobilis de domo & familia *Srzeniauitarum*, *Przybyslaus* nomine, illum nonnullo tempore constructa illic æde, cum coniuge & liberis inhabitaret, in vna noctium equus raræ magnitudinis, quem miles ipse ad fœcundandum equarum partus vni *Pannoniorum* Satrapæ triennio iam exacto vendiderat, ducens secum frequentem equarum à se ex *Pannonia* depulsarum gregem, quem noctibus tantummodo ne dies furtiuum deprehendisset ex *Pannoniis* discessum, notatus est conduxisse, aduenit, & vngula pedis domum & portas Heri quondam sui, ac blando hinnitu quatenus aperiretur pulsare cœpit. Cuius crebra in portam percussione & hinnitu sibi multipliciter noto, miles *Polonus* excitatus, & à somno expergefactus, primum quidem verebatur hostiles insidias. Postea verò cum per diligentem explorationem omnia pacata esse agnouit, nouo hospiti portas aperuit, & secum vna maximum equarum, & pullorum subiugalium, ex quo breui locupletatus est, gregem accepit. Qui muneris sibi præstiti gratum se suo autori Deo ostendens Ecclesiam ex cocto latere monti imposuit, dotemque præstitit.

TYNIEC, mons fluuio *Wislæ* suspendens arcem conficiens, & cœnobium religiosorum Fratrum Sancti *Benedicti* inter omnia monasteria Regni *Poloniæ* primarium & insigne.

GOLESCH, mons fluuio *Wisloka* imminens, in quo arx eiusdem monasterii de qua immediate egimus, *Tynecensis*.

LIWOCZ, mons longè ab oppido *Kołaczyce*, & eidem oppido imminens.

SEC. VI. post C. N.

MRVKOW, mons petrosus & altus oppidum *Zmigrod* prospectans, arcis vetustæ monstrans, vestigia.

CHECINY, mons arcem habens cum oppido sui nominis, ab eodem sibi impositum, *Lazuri*, & æris tàm ex se, quàm in circuitu ferax.

RABSTYN, mons saxeus arce insignis & oppido *Ilkusz* propinquus, habens in circuitu solum plumbi venis fœcundum.

PELCZYSKA, mons vno miliari à *Wisliciensi* distans oppido, Ecclesiam superædificatam ex petra habens, & villæ Episcopali *Cracouiensi* sui nominis imminens.

BABA, mons altissimus supra fluuium *Sola*, herbas multiferas germinans, & oppido *Zywiec* imminens.

DZIEWKA, mons, quem præfatus fluuius *Sola* alluit.

IAWORNIK, mons in *Oswięcimensi* terra, in quem ferax syluestrium ferarum, hoc est ceruorum, & damarum fit concursus.

SKRZECZNO, mons in *Oswięcimensi* terra, in quo alites omnium generum constat habere conuentum, à torrente *Kosiorowa* alluitur.

SADLNIK, mons *Oswięcimensis* excelsus, ex quo torrens *Kosiorowa* erumpit.

SVCHA, mons super fluuium *Sola* non longe ab oppido *Zywiec*.

SOLA, mons sal gignens, & salsos gurgites emittens, à quo *Polonico* idiomate vocabulum sortitus est, *Sal* enim *Poloni* sua lingua *Sol* appellant, in terra *Oswięcimensi* situs.

ZARNOWKA, mons in *Oswięcimensi* regione, qui torrenti subter se fluenti nomen dedit.

OSSOBITA, mons in *Oswięcimensi* terra torrentem sui nominis *Ossobita* generans.

WIELKA PVSZCZA, in terra præfata oppido *Kęthy* imminens.

WOLEK, mons duos torrentes habens sub se, & in vertice arcem fortem & munitam.

Montes Terræ Russiæ.

KOBRYN, mons altus in terra *Russiæ*, quem fluuius *Muchawiec* ambit, oppido sui nominis *Kobryn* imminens.

CHELM, mons altus, à quo terra *Chelmensis* denominationem accepit, cui arx supra posita est.

KRZEMIENIEC, mons altus in terra *Podoliæ* habens arcem fortem in sui vertice, totus saxeus, silices frequentes producens, a quibus monti nomen inditum est. *Poloni* enim & *Rutheni* silicem *Krzemien* appellant.

HALICZ, mons altus terræ *Haliciensis* argillosus, qui à fluuio *Dniestr* alluitur, cui arx super imposita est, qui regioni & arci nomen dedit.

LISA GORA, mons altus ciuitati *Leopoliensi* imminens in terra *Russiæ*, in quo arx magna, & Regia quæ alta consueuit appellari, sita est.

SEC. VI. post C. N.

POTHYLIC, mons altus terræ *Belzensis*, qui à fluuio *Potylica* alluitur, & oppido sui nominis imminet, in quo quondam arx notabilis A habebatur.

Mons terræ Siradiensis.

CHELM, mons terræ *Siradiensis* alius à priori, totus saxeus villæ sui nominis superiacens, non longè ab oppido *Przedborz* situs, tanta altitudine eminens, vt *Sandomiria, Olsztyn, Miechovv, Cz stochovva, Piotrkovv, Caluaria*, & plura oppida ex eo clara die spectantur. Ecclesiam habens à Comite de *Skrzyn* muratam, & septē fossis profundis videtur cinctus.

Montes maioris Poloniæ.

RZERZVCHOVVA, mons *maioris Poloniæ* non longè à fluuio *VVartha* & oppido, excelsum habens verticem vicinas prospicientem ciuitates.

TVRZA, mons *maioris Poloniæ* non longè ab oppido *Gromadno* siluis & borris obsitus, B statiuis quas illic *maioris Poloniæ* exercitus habuit aliquot hebdomadis expectans importationem coronarum, quas *Romanorum* & *Hungarorum Sigismundus* Rex pro *Vitoldo* Duce magno *Lithuaniæ*, & consorte sua *Iuliana* Regnum *Poloniæ* læsurus transmiserat, insignis.

ZYRKOVV, mons *maioris Poloniæ* altus, non longè ab oppido *Pyzdry* situs, quem fluuius *Lutnia* præterfluit, ex quo *Posnania* & ceteræ ciuitates *maioris Poloniæ* claro die spectantur.

GIEC, mons magnus & latus ante *Gnesnam* & *Posnaniam* situs, vbi quondam ducalis arx habebatur, hodie verò habetur Ecclesia. C

BIESZCZAD, mons propè castrum *Sobiense* terras *Polonicales* à *Pannonicis* disterminans. In illius enim vertice situatus est lapis *Ruthenicis* inscriptus literis, & à *Leone* quondam duce *Russiæ* locatus limites Regnorum *Poloniæ* & *Hungariæ* demonstrans. Ex hoc monte, & ad eius verticem hi fluuii insignes & memorabiles orti consurgunt, videlicet *Dniestr, San, Styr*, & *Lissa*, & in subiectas regiones, videlicet *Poloniam, Russiam* & *Pannoniam*, diuerso itinere ex ipsa montis summitate decurrentes franguntur.

NICKO, mons terræ *Plocensis* propè *Sarnovv* & *Radzanovv* oppida consistens, quem fluuius *VVkra* alluit, sub tempore guerrarum D munitus à *Cruciferis*, sed à *Mazouiæ* militibus expugnatus, omnium Cruciferorum desiderato, aut capto præsidio.

Notandum quod montes *Pannoniæ inferioris*, qui sunt circa *Danubium* vocantur *Sarmatici*, qui habent ortum a monte *Carpatho* in *Methaneste*, quam vocamus *Valachiam*.

Lech

Aliquanto autem tempore *Lech Lechitarum* Parens, vir sapientia, industria, fortuna, & vitæ integritate præstans, cum illi natura eam omnia excellentia contulisset, facile illius ætatis, illiusque gentis Princeps regionem nouam speculans & girans, sæpiusque cum suis examinans & deliberans, quisnam locus pro sua habitatione, & pro fundanda Principatus sui sede esset aptior, campestres planicies fœcunditate soli & clementia auræ præferens, quas plures vicini lacus suapte nati ambiebant, ex quorum quasi generali vtero perennes amnes prodeunt, piscium salubritate, & abundantia fertiles reperiens, statiua sua illic ponit, & tàm ipsius Principis *Lech* quàm omnium natu maiorum, qui sub eius consistebant imperio, decreto locus ipse designatur, & eligitur pro prima Regni sede Metropoli & vrbe, eique *Lechiticum*, seu *Polonicum* nomen *Gnezno* ab euentu impositum est, quod in vulgari sonat nidus. Ibi enim primum Princeps & Parens *Polonorum Lech*, statiua figens peregrinari desiit, & illic sibi & suis omnibus natu maioribus nidificandum, & sedem Ducalem figendum, ac manendum esse decreuit, illicque in altis ac proceris arboribus aquilas nidificasse comperit. Ibi veteri ritu Diis patriis sacrificio celebrato, quatenus Principi & suæ posteritati Regnum stabiliant. Velint sibi & genti suæ propitii, tàm operum, quàm bellorum Duces, ac bonorum consiliorum autores fore, pluribus iugulatis hostiis litauit. Cerealia etiam frumenta nouæ virginalique terræ, primum aratri dolabro violatæ inserta sunt, cum ante fuerint rastro intacta, nec vllis saucia vomeribus. Condita autem noua vrbe, & principalioribus familiis populata, arce insuper pro Principe suo, cuius imperium etiam loci præeminentia à cæteris secretum veneratione ampliore colatur, extructa, cætera omnis multitudo Principis ordinatione in colonias distributa, in varia loca vberiorem glebam & situm habentia deducta est. Propter terrarum enim diffusionem cogebantur noui cultores late diffundi.

Metropolim Gnezno fundat, & in easdem suam Ducalem ponit,

Quo autem anno post confusionem linguarum Princeps prædictus *Lech* ex *Slauonia Caruatiaque* excesserit, & quo anno, quonè tempore primum terras *Polonorum* populare cœperit, parum apud autores constat. Gessisse tamen *Sarmatas* cum finitimis & nonnullis aliis longè positis nationibus, vt cum *Cæsaribus Romanis* videlicet *Valentiniano, Tiberio*, & cæteris bella legimus, & dum se *Sarmatæ* per Prouincias *Pannonias, Romanis* tunc subiectas diffudissent, easque vastarent, *Valentinianum* Imperatorem aduersus eos bella parantem fluxu sanguinis apud *Strigonium* extinctum esse, *Carolumque Magnum* cum *Polonis* bellasse, & Ducem eorum *Lech* superasse, *Martinus Gallicus* vt in sequentibus narrabimus autor est. Constat autem *Polonos* ab initio suæ originis idololatras extitisse, & pluralitatem Deorum & Dearum videlicet *Iouem, Martem, Venerem, Plutonem, Dianam*, & *Cererem*, cæterarum gentium & nationum errore lapsos credidisse coluisseque.

& quos Deos Poloni adhuc idololatræ illis temporibus coluerunt.

Appellabant autem IOVEM *Iessem* lingua sua;

Digitized by Google

SEC. VI. post C. N.

sua; à quo velut Deorum summo, omnia temporalia bona, & omnes tàm aduersos, quàm felices successus sibi credebant præstari. Cui etiam A præ cæteris Diis amplior impendebatur honos, frequentioribusque colebatur sacris.

MARTEM vocabant *Liadam*, quem præsulem & Deum belli, Poetarum figmenta pronunciant. Triumphos de hostibus, & animos feroces ab illo sibi precabantur conferri, asperrima illum placantes cultura.

VENEREM nuncupabant *Dzidzielia*, quam nuptiarum Deam existimantes, prolis fœcunditatem, & filiorum atque filiarum ab ea sibi deposcebant numerositatem donari.

PLVTONEM cognominabant *Niia*, quem inferorum & animarum, dum corpora linquunt, seruatorem & custodem opinabantur, postulant se adeò post mortem in meliores in- B ferni sedes deduci. Quibus etiam delubrum primarium in *Gnesnensi* ciuitate, ad quod ex omnibus locis fiebat congressus, fabricarunt.

DIANA quoque quæ superstitione gentili fœmina & virgo existimabatur, à matronis & virginibus, serta simulacro suo ferebantur. *Ceres* à colonis, & agriculturam exercentibus frumentorum grana sacris certatim ingerentibus colebatur. Habebatur & apud illos pro Deo *Temperies*, quem sua lingua appellabant *Pogoda*, quasi *bonæ auræ largitor*. Item *Deus vitæ*, quem vocabant *Zywie*. Et quia imperium *Lechitarum* in regione vastissima siluas & nemora continente fundari contigerat, C quibus *Diana* à veteribus inhabitare, & illorum habere imperium persuasum fuerat, fingebant nomen illorum lingua *Dziewanna*.

CERES autem mater & Dea frugum, quarum satis regio indigebat, *Marzanna* vocata, apud illos in præcipuo cultu & veneratione habita fuit. His autem Diis Deabusque à *Polonis* delubra, simulachra, flamines, & sacrosancta instituta, lucique in præcipuis ac frequentioribus locis venerationes & solennitates cum sacrificiis institutæ, ad quas mares & fœminæ cum paruulis conuenientes, Diis suis victimas & hostias, de pecoribus & pecudibus, armentisque, nonnunquam de hominibus D in prælio captis offerebant. Qui confusam ac popularem Deorum placandam multitudinem libaminibus credebant, in eorumque honorem ludi certis temporibus anni decreti & instaurati sunt, ad quos peragendos multitudo vtriusque sexus ex vicis & coloniis in vrbes conuenire, pro diebus institutis iussa, ludos huiusmodi impudicis, lasciuisque decantationibus & gestibus nonnunquam plausu, & delicata fractura, cæterisque venereis cantibus, plausibus, & actibus, Deos Deasque præfatas receptis inuocando, obseruationibus celebrabant. Horum ludorum ritum, & nonnullas eorum reliquias *Polonos* quamuis ab annis quin-

SEC. VI. post C. N.

gentis Christianitatis cultum constat professos, vsque in præsentia tempora annis singulis in Pentecostes diebus repetere, & veterum superstitionem gentilium annuali ludo qui idiomate eorum *STADO*, id est grex appellatur, quod greges hominum ad illum peragendum conueniant, & in cuneos seu greges diuisi homines tumidi & seditiosi, in voluptates, segnitiem, & commessationes proni, peragunt, meminisse.

De Polonorum natura & moribus.

Polonorum Nobilitas gloriæ appetens, & in rapinas prona, periculorum & mortis contemptrix, promissi parum tenax, subditis & inferioribus grauis, lingua præceps, vltra facultatum modum expendere solita, Principi suo fida, agrorum sationi, & armentorum nutrimento dedita, in aduenas & hospites humana, & benigna, & hospitalitatis vltra cæteras gentes amatrix.

Plebs rusticana in ebrietatem, rixas, calumnias, cædes procliuis. Nec facilè aliam gentem reperies tot domesticis homicidiis & cladibus contaminatam, nullius laboris aut oneris fugax, frigoris atque inediæ patiens, superstitionum & figmentorum sequax, in rapinas prona, hostilitatis sectatrix, & auida nouitatum, rapax & alieni appetens, in confouendis ædibus parum operosa, gazis vilibus contenta, audax, & temeraria; ingenio callida, & parum facilis, gestu & habitu decora, viribus præcellens, statura alta & procera, corpore valida, membris apta, colore albo & nigro permiscua, ferox. Cœli aura, cruda, gelida sidera, inclementes venti, longæ niues, diu rigantes. Aduenæ forenses, & peregrini homines, etiamsi in illis ingenium spectetur aut vita, raro ad regendos, & non nisi procedente tempore, & ætatis successione assumuntur ad Magistratus, & si quando id contigerit, raro tamen sine inuidia. Vtinam *Poloni* virtuosis *Hispanorum* vterentur ingeniis, qui nullum hominum genus, in quo virtus elucescit, fastidiunt, conuersisque ex *Iudæis* & *Saracenis* Pontificia, & celsiores Magistratus, mandant, hac quoque benignitate Rempubl. suam florentiorem rectioremque efficiunt. In hoc *Bohemis* dissimiles, qui nefas ducunt, quoslibet Regni sui Magistratus nisi in vna etiam per improbos, ignavos, continuare familia, polluendos, si in alteram transferantur: Prouidi aliquando in cæteris, in hac tamen re videntur mihi non parum desipere, qui velut diuinitati vim ponunt, & donorum eius gratiam obseruare aut vsurpare contendunt, illud genti ingenium, ea indoles, vt tenuem virtuti, tenuem doctrinæ honorem tribuant, ad illos fasces dignitatum & Magistratuum officia deferant, qui effusiores omnibus opibus abundant, animum habentes contemptorem mortis, ad necemque aliorum proniorem.

Ciuitates & oppida Poloniæ celebriora.

Ciuitates & oppida apud *Polonos*, & sub Regno *Poloniæ* consistentia magis insignia, magisque memorabilia esse ea dignoscuntur.

Digitized by Google

SEC. VI. post C.N.

CRACOVIA, per *Grachum* Principem *Polonorum* apud *Stennam* ad vada fluminis *Vistulæ* condita, & à *Graco G* litera mutata in C *Cracovia* appellata est. Illic enim Regum & Principum *Poloniæ* ortus, crepundia, ibi regenerationis in *Christo* aguntur eorum primordia. Illic totius eorum Genealogiæ cineres, magnificis vrnis & sumptibus reconduntur: illic oportunitate & gratia loci præeminens omnium *Polonorum* facile arx & metropolis, tàm Regis, quàm Pontificis honorificata sedes, in tres diuisa vrbes. *Cracoviam* mediam vocant, cui arx in colle petroso, & editiori, à veteribus *Wawel* nuncupato, imminet à *Vistula* ablutus, saxo in plerisque locis abscisso superimposita, & in coronæ modum, muris, palatiis, turribus, cæterisq; propugnaculis munita, & in ea regia sita est sedes, & S. *Stanislai* Martyris & Pontificis *Cracouiensis* sacri corporis gleba, & basilica, petra quadrata fabricata, ossibus & corporibus, reliquiisque veneranda Sanctorum plurimorum, clauo insuper Dominico, & Beati *Ioannis Baptistæ* mandibula, item corqore *S. Floriani* Martyris dotata. Altera ad meridionalem plagam vrbs *CASIMIRIA*, à *Casimiro* secundo *Polonorum* Rege, suum illi imponente nomen, fundata, eiusdemque B. Martyris *Stanislai* nobilitata martyrio, ædibus religiosorum quam ciuium feracior, infrequens enim extat ædificiis, templaque superiorem aliquem tenent locum. Tertia ciuitas *FLORENTIA* à B. *Floriani*, in ea, priusquam conderetur, ædificato templo, denominationem accepit, & ipsa ab eodem *Casimiro* secundo *Polonorum* Rege fundata. *Cracouiensis* vrbs, etsi pluribus præemineat commoditatibus, ea tamen vel sola insignis, quod ad omnes regiones sibi vicinas, videlicet *Pannoniam, Bohemiam, Morauiam, Russiam, Podoliam, Lithuaniam*, proportionaliter porrecta, à quibus merces variarum accepit materiarum, & porrigit studio generali, Item coronationibus, corporibus, incunabulis, & sepulturis Regum: Item Ecclesiis Collegiatis quatuor fit illustris, copiam petræ, lignorumque, & cuiuslibet alterius materiæ ad erigendos muros, ad excitandum necessaria opera, in propinquo habens. *Vistulam* præterea amnem nauigabilem oportunum ad importandum, quæ vsui forent, subter mœnia *Cracouiensis* & *Casimiriæ* urbis in medio fluentem. Magnarum insuper gentium haud longè fines absunt, quarum commercium in eam maxime urbem mutui vsus contraxere.

GNEZNA, *Polonorum* altera metropolis nomine magis quàm re, & veteri potius splendore, quàm nouo lumine insignis, & nisi Prouincialis Ecclesia eam diffunderet, ignorata à plerisque foret. Omnium tamen *Polonicalium* vrbium mater, à nido denominata, à primoque Principe *Lechone* fundata, quoniam ibi primum cum familiis & cognationibus constitit, & tàm Regiam, quàm vrbem erexit, Nidus ex euentu appellata, eo vel solo parum felix, quod cum plures vrbes *Polonicales* parturierit, se ipsam exinaniuit, lacubus ferax, & solo B. Martyris *Adalberti* corpore ex *Prussia* in maiorem Ecclesiam translato felicissima.

LEOPOLIS tertia etiam Poloniæ metropolis & sedes, quæ dignitas ad illam sub *Wladislao* tertio Rege *Poloniæ* translata est, ex *Halicensi* vrbe, duabus arcibus, quæ illi supereminent, insignita, & plurimarum mercium quæ per *mare Nigrum* inuectæ terrestri itinere transmittuntur ad illam, ferax est. Amnis tamen nauigabilis, qui commoda vrbium augere solet, indiga.

POSNANIA, priscorum *Poloniæ* Regum arx, sedes, & regia, atque sepultura. Pontificali honore prædita est, flumine *Wartha* irrigua, & religiosorum ædibus ampla.

WRATISLAVIA, à *Mieczsław Polonorum* Principe, sub quo primum *Poloni* à Diis gentium ad Christianitatis iura conuersi sunt, condita, Cathedræ honore, & corporibus Beatorum Martyrum, ac templis Sanctorum pulchro opere fabrefactis, fluuioque *Guttalo* illam alluente celebris.

WLADISLAVIA ad fluenta *Wislæ* sita, a *Wladislao* Monarcha *Poloniæ* primi Regis *Poloniæ* filio, nomine suo illam vocitante condita, qui pro illius incremento sedem Pontificalem *Crusuicien sem* in eam transtulit, nulla alia re, nisi Cathedra Pontificali memorabilis, quæ nisi eam ostenderet, à pluribus illam ignorare potius contingeret, quàm scire, cum in propatulo sita sit, nulla propugnacula, nulla mœnia retinens, & cuilibet hosti ad diripiendum facile exposita.

PLOCKO, sede Episcopali & arce vrbi confrontata, amne quoque *Vistula*, qui illic inflatus alueum suum late spargit, insignis.

CHELM, quæ ad differentiam nouæ *Chelm*, ad fluenta *Vislæ* sitæ *Chełmza* vocatur, honore tantummodo Cathedræ Pontificalis nobilis.

KAMIEN, à lapide (plures enim dum condebatur locus ille, lapidum habebat congeries,) appellationem sortita, lingua enim *Polonica* lapidem *Kamien* vocant, Pontificali excellentia nobilis.

LVBVSCH, veteri magis denominatione, quàm præsenti significato celebris, quæ cum dignitate Pontificali tantummodo excelleret, communi verò habitatione rara & sterilis foret Pontificalis sedes in *Furstenuald* oppidum magis cultum, magisque tutum translata est, priscum tamen retinens vocabulum non *Furschenuald*, sed *Lubucensis* appellatur.

PRZEMISLIA, à *Przemislao* fundata, Episcopali dignitate, & arce, & templo in arce ex petra quadrata erecto magis, quàm alia re, fluuio insuper *Shan* subter illam decurrente, insignis.

KAMIENIEC, petram altam, spissam & abruptam in coronæ modum vndique habet pro

Digitized by Google

SEC. VI. post C.N.

pro muris & mæniis, quam fluuius *Smotricz* non mediocris vndique cingit, & alluit, aliquantulum dum illam circumfluit stagnans. A Tam raro & inusitato naturæ solius effigiata situ, vt conspectus eius singulos in admirationem commoueat, præruptis vndique interclusa rupibus, non vallo, nec fossa, quemadmodum aliæ vrbes, sed profundis vallata præcipitiis, quæ intuentem horrore quodam inuoluunt, aliarum rupium in circuitu, velut quodam vallo communita, septoque naturali abscondita, vt nemo prius vrbem illic cogitet esse, quam in ipsam fuerit ingressus. Vnus tantummodo ad illam accessus ex arce & à plaga meridionali, arduo tamen ascensu patet. Pontificali & ipsa eminentia, & arce vrbi superimpendente insignis, solum melle, cera, & pecore ferax. B

KIOVIA, ab vno *Polonorum* & gentilium Principum *Kig*, condita, & ab illius nominis proprietate vocabulum sortita, maxima quondam & famosa vrbs trecentis templis, quorum nonnulla ruinauit vetustas, honore insuper Cathedrali, & amne nobili & feraci *Dniepr* aliàs *Boristhene* arce quoque in colle, ex quercinis roboribus constructa, propinquitate insuper maris memorabilis, adeò piscium ferax, vt vix similis alia.

WILNA, honore Episcopali & arce editiori insignis, duobus fluminibus *Wilna*, & *Vilia* illam à parte vtraque ambientibus fœcunda.

MEDNIKI, Pontificali honore & arce editiori insignis, fluuioque *Medniki* secus illam C decurrente.

LVCKO multa salis fœcunditate nobilis, & vno fluuio pulcherrimo *Styr* vocato irrigua. Pontificatu & arce insignis à *Wladimiro* Principe condita.

CHELM, tantummodo Pontificali honore & arce vulgata, adeò inculta & ignobilis, vt honor ille sibi ademptus, & in *Rubieszow* oppidũ cultius & magis habitatum transferri debeat.

SOCAWA, honore Episcopali insignita mercibus insignita, quam fluuius eiusdem nominis præterfluit. Et quidem hæ sunt vrbes in *Poloniæ* Regno Pontificale habentes decus. Cæteræ quos subnectemus, minus vulgatæ sunt, & Collegiatarum Ecclesiarum nomine D aliis præstantiores.

SANDOMIRIA, regionis magnæ *Sendomiriensis* caput, quæ à fluuio *Wista* alluitur celebritate, indulgentiarumque 2. Iunii maximo illic hominum concursu frequentatur memorabilis.

WISLICA, a *Vislao* Comite, Heroe peruetusto *Poloniæ*, nomen suum illi imponente, sub gentilitate condita, & in meditullio amnis *Nidæ* sita, palustribus locis vndequaque septa, in qua obstrepentes, & rem diuinam turbantes ranas, fama fert sacerdotem quendam loci pro sua sanctimonia silentium ranis iussisse, atque ex eo negantur tempore, ranæ illic coaxare.

KIELCZE, à *Gedeone* Episcopo erecta.

OPATOW, foro & mercium venalium importatione famata, famosior si magis opulentum amnem, quàm sit *Lukawa* eam præterfluens, sortita fuisset.

SEC. VI. post C.N.

SANDECZ, a *Venceslao Polonorum* & *Bohemorum* Rege, vtriusque enim Regni tunc tenebat iura, in editiori loco ad confluentiã duorum fluminum, *Dunaiec* & *Kamiona* fundata.

SCARBIMIRIA, solo fœcunda, & fluuio *Nidzica* irrigua.

TARNOW, per *Spicimirum Cracouiensem* Castellanum condita.

LANCITIA, palude protensa, & vix permeabili, latus illius septemtrionale cingente nobilis.

KALISZ, ciuitatum vetustissima, cuius nomen inter *Polonicales* ciuitates per *Ptolemæum* in sua Cosmographia descriptum tantummodo potest dignosci. *Prosna* flumine palustrem illi causante situm, alluitur.

WIELVN, a qua vniuersa regio, quæ prius *Rudensis* vocabatur, *Wielunensis* vocitari cœpta est, Collegio *Rudensi* & ciuibus in eam translatis per *Casimirum* secundum Regem *Poloniæ* ad riuos pulcherrimos è terra planè ebullientes, condita.

KVRZELOW, arenosum solum habens & sterilem, habitatoribus quoque infrequens.

LOWICZ, à *Iaroslao Boguria Gnesnensi* Archiepiscopo ad flumen *Bzura* condita, habitatoribus copiosa.

GLVSZTNO, nulla alia re, quàm Canonicali Collegio memorabilis.

NISZA, propter fluuium *Nisza* penes illam decurrentem, huiusmodi nomen sortita est à *Boleslao* Victorioso dicto *Krzywousty*, *Polonorum* Duce & Monarcha condita.

OPOLE, duabus pulcherrimis arcibus optime insignis.

BRZEG, oppidum, quod in littore fluminis *Odræ* conditum sit, vulgari *Polonico Brzeg*, quod littus sonat appellatum.

GLOGOVIA maior, flumine *Odra* iam illic vndis inflato, & duobus castris venusta.

GLOGOVIA minor, arce tantummodo & fluuio *Ossobogla* clara.

LEGNICA, arce, templo, & mœniis nobilis.

RATHIBOR, arce ornata & flumine *Odra* irrigata.

ODMVCHOW, arcem quidem habens superimpendentem sed fluminis indiga.

KRVSWICA, vetus quondam regia lacu amplissimo *Gopto* circumcincta, & seminibus frugifera.

POLTOWSK, Ecclesia collegiata, & Clero in ea residente celebris, & pulcherrima arce supereminente, pisce, frumento, & cæterarum rerum venalium importatione opulenta, illic vini rarissimus vsus, nec vini cultura cognita. Habet tamen quendam potum coctum *Poloni*-

Digitized by Google

ca regio ex tritico, humulo & aqua, qui vulgari *Polonico Piwo*, id est cereuisia appellatur, quanquam nihil melius ad ipsum corpus alendum, inhabitatores delicatos reddit, aduenas sui saporis mira delectatione vltra cæteras regiones retinet, amne *Narew* irrigua.

Habet præterea Regnum *Poloniæ* nonnulla oppida, esto quod neque Pontificali, neque Collegiatarum Ecclesiarum honore, fulgeant, insignia. Et in primis

GDANSK, nedum apud *Polonos*, verùm apud cæteras gentes memorabile etsi non magnum oppidum, sed frequenti emporio celebre, quod multarum rerum merces, in illud flumine *Wisla*, quæ illic ostio vno ex tribus miscetur, æquori *Oceano Sarmatico*, magnarum gentium fines contingens. Quarum commercia illic, terra, vndis, & pelago frequenti, & mutuo vsu ex variis regionibus trahuntur.

TORVN, pulcherrimis ædificiis & tectis ex cocto latere irradiantibus, adeo memorabile, vt vix aliud sibi pulchritudine situ & resplendentia exæquari possit, & supra ripam, *Wistulæ* ponte ligneo magna arte & impensa superædificato positum.

ELBING, ex vicinitate maris plurimas sortita commoditates, muris & turribus, satis insignis, verum FIDE sub tempore guerrarum in *Casimirum* tertium Regem Poloniæ, quam demonstrauit, INSIGNIS. Referuntur insuper, & in Cosmographia *Ptolemæi* describuntur, & aliarum *Polonicalium* vrbium sedes & nomina, videlicet *Calissia, Sedibaba, Lutidanum, Budoricum, Laucaristus, Sturgum, Limosalcum, Ascamalis, Rugium, Viritium*, & *Arsonium*; in quibus neque loca, neque nomina, præter solum *Calisch* potuimus recognoscere. Non solùm autem sub Imperio & Principatu primi *Polonorum* Principis, & conditoris *Lech*, qui generis & seminis *Polonici* Princeps esse promeruit, sed & sub filiorum suorum & nepotum, quorum quilibet in Principatum succedens, auito & paterno nomine *Lech* appellabatur, gubernatione & regimine *Polonorum* Prouincia per diuturna tempora, longasque ætates & successiones secura potiebatur pace & tranquillitate. Bella rarò repellens, quippe quæ *Alpibus* aut freto septa, aliarum nationum, quas à continente habebat, confrontatas, audiebat magis quàm sentiebat bella. Habet longo terrarum mediante tractu villagia & vicinia, sed neque æquore aut terra, externarum regionum more, gens *Polonica* frequentabat fora, aut transmarinarum, peregrinarumque gentium mercibus, aut connubiis se miscebat, sed simplici alimento, quod natiuum producebat solum, & hirsuto humilique vestitu, domestica elaborato arte, contenta, omnium mollium & delicatorum expers, sitim vndis, esuriem frumento, carne, pisce, lacte, melle & olere sedabat. Nullas habens tunc opes, quibus vicinas & finitimas sibi gentes, vel adduceret, vel ad sui incolatum & frequentationem alliceret. Legum autem humanarum rudis & ignara, Principum arbitrium pro legibus obseruabat. Et quidquid à Principe sancitum, mandatum, vel decretum esset, prono deuotoque animo exequebantur, cum contumaces & rebelles seuera animaduersione, nullo pœnitendi dato spatio plecterentur, propter quod imperium Principis pro legum norma habebatur, nihil temerè, nihil tumultuosè agi licebat, ad Regum arbitria digna atque indigna, & quoque extrema posita. Pendebant autem singuli pro Principe, statutis vicibus & diebus, labores, obsequia, deinde tributa, ac pro mensa & curia sua, frumentum, carnes domesticas, & siluestres, pisces, mel, & aliorum victualium necessaria iuxta Ducis arbitrium, siluestriumq; animalium, mardurum, castorum, ermeliorum, & vulpium, quibus *Polonorum* regio pro ea tempestate ferax fuit, pelles sub certo numero pro tributo conferebant, huiusmodique laboribus, datiis, & rebus annua tributa reddebant, auri, argenti, æris, cæterorumque metallorum nullus apud eos vsus præter ferrum, quod vel hastis, vel aratro cæterisque instrumentis competebat. Culmo tegentes tuguria, & nudo solo accumbentes, pecore & frumento diuites, litium discordiarum & iudiciorum ignari, omnium superfluorum apparatuum nescitabantur osores, propter quod nemo ad eos peregrinus aduentauit hospes, nemo pannos, nemo aromata, nemo vina, cæteraque huiusmodi oblectamenta ad luxum pertinentia, quibus maximè humanus & ferox animus remittitur, aduehebat, scientes hæc apud gentem parco & grosso victu assuetam in contemptu magis, quàm in pretio haberi; tunc enim *Polonia* nihil lasciuum, nihil luxuriosum habere nouerat. Mutua autem fora non nisi cogente necessitate obibant, non quidem proprie aut forensia numismata, nullum enim tunc extabat, & si quid importabatur, refutabatur, sed vitæ rerum necessariarum cambio, commercio & permutatione vtebantur, quibus magis quàm pecuniis res per illos aut dabantur, aut parabantur. Nullus itaque tunc hostis, nullus liuor, nulla cum exteris gentibus bella, nulla fœderum ruptura, nulla ciuium violatio, omnia pacata & tranquilla, omnia beata, & tuta adeò, vt ætas illa sub Principe *Lech* filiisque suis & nepotibus traducta, aurea potius quàm *Lechitica* possit vocitari, in qua etiam tenues transgressiones & minutæ castigabantur, ne ad grauiores ex facilitate fieret transitio, in ipsisque initiis comprimebantur delicta, ne fœda imitatio cæteros inuolueret. Erant autem tunc *Poloniæ* Reges & Principes magis quàm leges terribiles.

Duabus rebus *Polonorum* regio prodigiosa & miranda est, quas *Solinum* cætera orbis mirabilia scrupulosius inuestigata describentem admiror tacuisse, & quæ aut immerito pro sui veritate vt naturæ præpotentis opera nihilo aliis inferiora, iis quæ à *Solino* enume-

rau-

Digitized by Google

SEC. VI. post C. N.

rantur, possunt adiungi. Vna quod in campis villæ *Nochovv* propè oppidum *Srzem* in *Posnaniensi* diœcesi sitæ, item in villa *Kozielsko* in districtu *Patuki*, propè oppidum *Lekno* vniuersi generis sponte, & sola arte naturæ absque omni humano adminiculo variarum formarum & iis similes, quas humanus conuictus habet in vsu, sub terra nascuntur ollæ, teneræ quidem & molles dùm consistunt in natiuo nido sub gleba, sed dùm fuerint extractæ & vento, aut sole duratæ, satis firmæ, diuersis formis & quantitatibus compositæ, non secus quam artificio figuli effigiatæ, & quarum, quod admirabilius reor, generatio, augmentatioque naturalis nunquam nota est, gleba etiam non dehiscente decreuisse. Altera quod in siluis, campis, & borris oppidi *Potilicz*, in terra & regione *Belzensi* & *Chelmensi* diœcesi, pinearum arborum ea est natura & conditio, vt si earum aliqua pars, vtpote ramus, præcisa, vel decerpta fuerit, aut vniuersa arbor succisa, quod lignum sub anima vegetatiua fuerat, in naturam Silicis post annos aliquot conuertitur & transformatur, & iuxta ac naturalis silex, ignem excussus producit, quantitatem & proportionem, in qua præcisum est, retinens, saxi verò & silicis qualitatem & naturam.

Ollæ nascuntur sub terra.

Arbores pineæ mutantur in silices.

Vigente quam narrauimus inter *Polonos* parsimonia & modestia, & tranquillitate, adeò res eorum creuerunt in vniuersum, vt & has oras, quas colendas acceperant, habitabiles, cultasque efficerent, & nonnullas insulas maritimas contingerent: germina coloniarū suarū vsque ad *Almaniam*, quæ nunc *Myszna* dicitur diffundendo, propter quod plerique ex illis, qui desertas & singulares regiones subiissent, varia cognomina sunt sortiti, videlicet *Drzevvianie* à multitudine siluarum, in quibus primum sedes suas posuerunt notabiles ciuitates, videlicet *Bukovviec*, quæ nunc *Lubek*, *Ham*, quæ *Hamborg*, *Breme*, *Slesnik*, *Czesznina*. Item *KASZVBIANIE* a plicatione rugarum in vestimentis, quibus primum vestiri consueuerant. Huba enim in *Polonico* seu *Slauonico* dicitur *Ruga*. *Kasz* autem dicitur plica in modo Imperatiuo. Item *Travvnianie* ab abundantia graminum appellati, locus enim quem insederant graminibus vberrimis erat refertus. Item *POMORZANIE*, eo quod maris septemtrionalis oram maritimam incolebant, à quibus terra *Pomerania* est denominata. Item *SERBIANIE*, à præfecto suo *Serb* extiterunt cognominati. Quamuis autem variis his & aliis à situ locorum, vel nominibus præfectorum appellentur, unum tamen *Lechiticum* seu *Polonicum* singuli sonant linguagium, licet *Teutonicis* & *Saxonibus*, qui eorum terras occuparunt, mixti quædam verba confusione idiomatum proferant, nunc ineptè & corruptè. Cæteri verò *Poloni*, qui ad reliquos oras populandas

Polonorum varia a situ & loco cognomina.

SEC. VI. post C. N.

se converterant vniuersali nomine non mutato, *Poloni* appellantur, licet inter eos sit quædam per regiones, quas incolunt, quæ a capitibus urbium, quæ in illis successione temporum consurgebant, denominationem acceperunt, discretio, omnes tamen tàm propinqui, quàm remotè positi tributa constituta Principi *Lech* filiis suis & nepotibus, post illum nulla interposita renitentia & contradictione persoluebant, singularibus etiam largitionibus & donis, ex bonis terræ, illos honorando. Inter autem filios & nepotes primi Principis & conditoris *Polonorum Lech*, ex illo rebus humanis absumpto, nulla contingebat diuisione & dissensione interponi. Primus enim dum viueret, & communi omnium deliberatione maior natu in solium & principatum decedentis succedebat. Quæ quidem constitutio solitam castamque habuit obseruationem executionemque, donec vniuersa Principis *Lech* per lineam rectam descendens consumeretur progenies, in longas successiones, ætates, & tempora deriuata, sub quibus omnia memorabilia gesta & bella à *Lechone* & suis nepotibus illata, atque repulsa, & res gestæ quantumuis illustres memorabiles & magnificæ, casusque eorum & successus quibusque & quotannis apud *Lechitas* seu *Polonos* gessere imperia, quibus quoque fulsère virtutibus, & moribus, aut quibus vitiis abundarunt, & quæ in proprios & exteros ediderint facinora, temporis diuturnitate, & literarum penuria, nullis tùm apud *Polonos* extantibus scriptoribus & literis, in perpetuam obliuionem venere, ita vt illorum nomen obscurum prorsus sit & obsoletum, Principibus *Polonorum* illius æui, illiusque temporis munus id non tenentibus in prospectu, nec quidquam pensi habentibus, vt eorum origo bella & opera in posteriorem forent traducta nationem. Quæ rerum maligna negligentia etiam in eam diem apud *Polonos* manet, cum nulli *Polonorum* Principes transacti, Reges autem Heroes soleant rerum gestarum & temporum suorum negotium alicui scriptorum mandare; ad quod *Hebræorum*, *Medorum*, *Persarum*, *Græcorum*, *Romanorum*, *Gallorum*, *Germanorum*, *Hispanorum*, cæterarumque gentium Reges, Duces & Cæsares nomen suum transmissuri, ad posteros præcipuam & scrupulosam curam leguntur impendisse, scriptoresque rerum suarum, & præcones altis & exquisitis extulisse & celebrasse honoribus. Non fortuna autem & ignobilis, sed plurimum vtilis & necessaria humano generi annales conscribendi fuit, estque ratio, vt videlicet sequens ætas, sequensque successio, laudatos mores, actus & virtutes, quas imitetur, bonorum Principum & heroum, pro speculo habeat, & se illis conformare contendat, deprauatosque Deo, & hominibus odiosos sciens, pro illis sugillationem, & execrationem ad se etiam post fata peruentu-

Digitized by Google

SEC. VII. post C.N.

uenturam, deuitet. Nulla siquidem aut bellica aut domestica virtus adeò excellens & insignis fuit, vt eius memoria foret diuturna, nisi posteris scripturarum monimentis traderetur memoriæ. Sed & opus quodlibet siue heroicum siue virtuosum infirmum censeretur atque mancum, quod non fuerit illustratum à scriptoribus, qui soli certam illi sedem constituunt, & res domi aut bello gestas efficiunt celebriores.

Quomodo Poloni

Stirpe *Lech* primi Parentis & Principis *Polonorum* radicitùs sublata, primis *Polonorum* Proceribus, & nobilitate apud *Gnesnam* de Principe surrogando deliberantibus, id omnibus pro ea tempestate optimum visum est, vt Principatus iugo soluti, omnibus viribus libertatem sectarentur, & ad subeundum nouum iugum, cum antiquæ recordationis grauitate tenerentur, nulla ratione assentirent. Monarchiæ itaque statum abrogant, in quo pro libidine impunè agere omnia Reges & Tyrannos licenter viderant, ad illam ex opulentia deuenientes insolentiam, & per liuorem, & vitiationem naturæ, vt superbè populares suos fastidirent, optimis infensi, deterrimis amici essent, & quaslibet criminationes facile admitterent, iura patriæ labefactarent, terminos eius occupari sua negligentia permitterent, fœminis vim inferrent, indemnatos plerosque, aut facultatibus, aut vita exuerent, concessa *Venere* non contenti, illicita se fœdarent: atque adeò omnibus in rebus voluntate pro ratione vterentur. Vniuersis autem hanc sententiam prona approbatione sequutis, ne Respublica in longas terrarum propagines deriuata, sine rectoribus remaneret, leges patrias, & quas rudi illi, & agresti seculo sufficere arbitrabantur, inprimis condunt. Deinde duodecem viros ex proceribus innocentis vitæ, & recentioris spiritus, nobilitate & diuitiis præstantes eligunt, illisque summam administrandæ Reipublicæ & omnium quæstionum, iniuriarum, differentiarumque decisionem, punitionemque committunt; quorum imperium aliorum surrogatione, si fortè necessitas vel vtilitas postulasset, producebatur; qui etsi integritate quàm potuerunt ampliore Regno commisso intendissent, puritatis tamen & libertatis vsus insolitus fastidiosum & contemptibile tandem eorum Imperium reddidit, veteris enim disciplinæ & rigoris *Poloni* obliti ex concessa libertate insolescebant, Imperiumque duodecim rectorum, si quando vsu aut necessitate cogente aliqua imperauissent, detrectabant, eorumque sententias & decreta improbabant. Scientes contumaces & rebelles aliqua animaduersione non posse percelli, ipsi quoque duodecim præfecti à vulgo ingeminatione querelarum insimulabantur, quod Republica posthabita priuatis tantummodo commodis & vtilitatibus cum legum promulgatarum præuaricatione inhiarent. Ex quo crebræ inter præfectos & communitatem contentiones, & odia exorta benè fundatam Rempublicam pessundare cœperunt. Ea enim natura multitudinis perhibetur esse, quæ & freti. Si enim aliquanto fluctus suos impellentibus flatibus extulerit, non facile ad priorem potest reduci tranquillitatem. Sanctum quippe nacti, Regibus & Principibus diuinitate propitia extinctis, *Poloni* consilium, imperium suum libertate & legibus stabiliendum censebant, optimum factu rati, satius parere legibus quam regibus, fuissetque eorum Respublica felicibus incrementis prosperata, si partam libertatem pati & tueri potuissent. Paucis siquidem exceptis cæteri insolentes, arrogantes & rixosi facti, siue id natura gentis, siue moles dilatati imperii causabat, impunita transgressione, & suapte illecti, ad quæque illicita & noxia dilabebantur. Iam domesticis & ciuilibus non contenti facinoribus etiam in vicinas gentes & regiones suas factiones diffundebant. Hinc quoque effectum vt vicinæ gentes ab illis violatæ, variis durisque bellis eos affligerent, & in regionibus *Polonorum* nullo, hostile bellum repellente, grassando illos pro libito vastarent. Quapropter dulce libertatis nomen, ad salubrem Imperii statum destinatum, abutentibus illo *Polonis*, grandem Reipublicæ attulit pernitiem & iacturam. Imbecilliores deinde a potentioribus oppressi serum & tardum ex duodecim Rectoribus præsidium assequebantur. Tendendo enim quisque Rectorum ad suas ambitiones & consilia, dedere documenta in administranda Republica multorum Imperium non posse fieri vtile neque diuturnum, & plerisque virtuti incumbentibus in publico, vehementiora priuatim odia suscitari consueuerant, vt vnoquoque partes primas sibi vendicante, & tàm in dicenda sententia, quàm in cæteris id genus publicis rebus excellere conante, ad ingentia odia, nec non seditiones & cædes ventum est, ob quas ad Monarchiam coacti sunt recedere.

sub duodecim præfectis sine Rege

non diu

& pessime steterunt

sub specie libertatis.

RVTHENORVM sub idem tempus Principatus *Polonis* ciuili bello sese collidentibus, & incrementum & ortum habuit, quorum regio apud oram, quæ hactenus *Podolia* nuncupatur, adeò agro perhibetur ferax, vt cum semel satæ fruges fuerint, recidentibus subinde seminibus, segetem nouantibus alteræ messes sine satione proueniant. Erant apud illos tres viri, eodem patre & vtero geniti *Kig, Sczyg, Korew*, & quarta soror; liberi tàm ingenio quàm virtutibus præstantes, vt qui facile, Principatum in gente consecuti, cæteros redegerunt in suas ditiones, à quibus cæteræ nationes secundum tribus & domos suas deriuatæ sunt. Hi tribus castris in Russia erectis, sua illis indiderunt nomina. Nam *Kig* castrum super fluuium *Niepr* à se constructum vocauit *Kiow, Sczyk, Sczykawica, & Korew Korewica, &* gentilium & ipsi errorem consequuti, stagna, lacus,

Quomodo res Ruthenorum creverunt,

& a quibus principaliores ciuitates & castella ædificata sunt.

Digitized by Google

SEC. VIII. post C. N.

lacus, fontes, aquas, pro Diis colebant. Erant & alii *Ruthenorum* Duces, vnus videlicet *Radzyn* in flumine *San*, & alter *VViathko*, in flumine *Olka* confidentes, quod de nominibus suis regionibus & populis vocabula indiderunt, à *Radzyn* enim *Radzymierzanie*, à *Wiathko Wiatyczanie* vocati sunt, qui ad fluuium *Bug* consederunt. *Dulebianie* à Duce eorum *Duleba* vocabantur, qui nunc *Luczanie* appellati sunt. Habebant autem nationes *Ruthenorum* ex *Polonis* descendentes in ducendis vxoribus, & contrahendis matrimoniis inter sorores germanas, & propinquas discretionem, abstinendo à concubitu earum, propter quam honestatem sortiebantur vitam longam. *Dulebianie* verò & hi qui processerant ex *Radzyn* & *Wiathko* habitabant more ferarum in siluis, committentes omnem immunditiam, pudoreque soluto, & alienis & cognatis vxoribus rapientes miscebantur. Absumptis deinde *Kig*, *Sczyg* & *Korew*, filii eorum & nepotes linea directa succedentes, dominabantur apud *Ruthenos* annis multis. Donec successio huiusmodi ad duos fratres germanos videlicet *Oskald* & *Dir* peruenit, quibus apud *Kiouiam* manentibus, nonnullæ *Ruthenorum* nationes quæ ex ingenti multiplicatione nouas sedes sibi quæsierant, eorum Principatum pertæsæ à *Varabis* tres duces acceperunt: quoniam ex propriis neminem eligi propter paritatem placebat. Primus autem dictus est *Rurek*, qui in *Nouogrod*, secundus *Scyniew*, qui in *Biale iezioro*, tertius *Trubor*, qui in *Zborsk* sedes suas posuerunt. His & cuilibet eorum à *Ruthenis*, & populis suæ ditioni subiectis, de quolibet capite humano pro tributo vnus aspergellus albus reddebatur. Duobus autem Ducibus processu temporis, videlicet, *Sciniew* & *Trubor* nulla prole relicta mortuis, *Rurek* in eorum Principatum succedens & moriens filium nomine *Ihor* reliquit, qui adolescentiam pertingens, *Oskaldum* & *Dir Kiouiensium* Principes nihil hostilitatis ab eo suspicatos in dolo occidit, & Principatus & terras eorum occupavit. Sed neque Duci *Ihor Oskaldi* & *Dir* Ducum *Kiouiensium* diu impunita fuit occisio. Dum enim populos qui *Drzewlanie* vocabantur, *Ruthenici* generis Ducem proprium *Miskinam* habentes, ad tributum fretus potentia cogeret, & prima solutione, de qua inter eos conuenerant, non contentus, secundam eodem anno exigeret, a *Drzewlanis* iniuriam non ferentibus nefariè occisus interiit. Qui missis ad suam relictam *Olbam* nuntiis, quatenus Ducem eorum *Miskinam* virum acciperet, & Principatus vniret, summopere suadebant, illa muliebri dolo vsa, primis & alteris nuntiis benigne acceptis & retentis, *Drzewlanos* cum Duce eorum *Miskina* ad se venire, quasi coniugium consociatura iubet, quibus iussa implentibus legatis eorum quos domi retinebat, per varios cruciatus clandestinè primum enecatis in occursum *Drzewlanis* procedit, & ad insidias locaque iniqua, in quibus fortem exercitum collocat, ferè omnem eorum exercitum ad quinque millia virorum extendentem se, occiso marito suo *Ihor* parentando, deleuit. Susceperat autem Dux *Ihor* ex *Olba* consorte sua filium vnicum nomine *Suantoslaum*, qui annos viriles attingens vir bellicosus & in armis strenuus esse cœperat. Patris autem sui *Ihor* occisionem vlturus, primam expeditionem in *Drzewlanos* egit, & graui cæde domitos sub iugum mittit, tributumque imponit. Transfretans autem mater sua *Olba Constantinopolim*, apud *Græcos*, a Patriarcha *Constantinopolitano* in fide Christiana edocta, superstitione gentilium relicta, baptisma accepit, barbaroque nomine mutato, pro *Olba Helena* appellatur. Benedixit autem illi Patriarcha *Constantinopolitanus* dicens: Benedicta tu inter mulieres *Ruthenorum*, & nomen tuum in omnes generationes sit gloriosum, & benedictum; Quæ à *Constantinopoli* in *Russiam* reuersa, *Suantoslao filio* suo fidem *Christi* suscipere, deposito gentili errore, persuasit, sed ille monita materna contemnens & irridens non acquieuit, neque spurcos gentiles ritus deposuit.

Poloni sentientes Rempubl. libertate collabi,

Progredientibus in hunc modum *Polonorum* rebus, & ciuili discordia collisioneque & externa hostilitate, per tempora plura debilitatis & afflictis rursus omnis nobilitas vulgusque desiderare vnum Principem Monarchamque cœpit. Quamuis enim libertas experta dulcesceret, speciosaque & iucunda ac omnibus præferenda esset, ad retinendum tamen statum Reipublicæ sub pluribus rectoribus dilapsum, ne seruitutem ex hostibus experiri cogantur, libertatem abdicant, & ad regendos frequentes populos, latasq; terras ex re visum est vnū Principem ac Rectorem assumere, illique parere, qui æquo iure potentes iuxta atque tenues retineat. Hinc vero exorta quæstio, quis tantam molem subire, & gentem post libertatem, plurimum rebellionis, & duritiei habentem, regere aptior esset, rem ad magnam vsque factionem perduxit, scrutinio tandem diligenti habito ad virum quendam ad fluenta *Wislæ*, & regione ad montes *Pannoniæ* porrecta habitantem animosum, strenuum, industrium & solertem nomine *Grack* siue *Grachum*, quod & specimine ingenii cæteris præstare, & cuius probitatem pluribus iam experimentis didicerant clarescere, vniuersi sua vota concordi deliberatione conuertunt, ac ipsum approbatione, & decreto cunctorum in Principem deligunt, & sibi totius Regni gubernacula, & summam rerum demandant: ille diu cunctatus iniicientium sibi fasces, & purpuram manibus repugnabat, apud se quoque tacitus maxima perplexitate satisne insanirent, quod quasi delirum maiestatis simulacro delinirent, deliberabat, tandem ambiguitate discussa importunitate petentium

elegerunt in Regem Grachum, cuius laudes recensentur.

Digitized by Google

SEC. VIII. post C. N.

tium non valens resistere, Polonorum suscepit Principatum, resque extunc publicas *Polonicas*, ea modestia & prouidentia administrare cœpit, A vt non aliter quàm parens à *Polonis* coleretur, neque enim priscorum Principum more tyrannidem & superbiam in *Polonos* exercuit, sed pro subditorum vtilitate & quiete singula administrans, rudem & ferocem populum magis beneuolentia quàm imperio in fide continuit, nobilitati atque plebi æque gratus. Hunc *Grachum* existimant nonnulli *Romanum* de stirpe & familia *Grachorum* genus duxisse, & ciuili seditione duobus *Grachis Tiberio* videlicet & *Gaio* tribunitiam potestatem immoderatè pro lege agraria exercentibus, mota, anno ab vrbe condita sexingentesimo secundo factione Principum occisis, *Roma* relicta ad *Polonos* quæsitum ocia & latebras diuertisse; & summam rerum apud *Polonos* sortitum esse. B Considerans autem *Grachus* plurima bella in id tempus, quasi quadam conspiratione contra *Poloniam* ebullisse, ad resistendum quoque singulis vires deesse, quædam pactis intercepit, quædam compositione extinxit, reliqua aggressus tanta felicitate, & ingenio gessit, vt ex quolibet certamine gloriosus victor rediret. Qua ex re, & militum tepidi ex superioribus congressibus infeliciter gestis, animi firmati sunt: & apud hostes fama eius dietim crebrescens, & contemptum ademit, & pauorem incussit. Cum itaque *Galli* cæteris Prouinciis peragratis etiam *Pannoniam* contigissent, & eam variis guerrarum turbinibus C vexassent, in *Poloniam* ingressuris, *Grachus Polonorum* Princeps occurrit, & pugna commissa insignem & memorabilem victoriam de *Gallis* cùm robore veteranorum, & exercitatorum militum, tùm astu & arte militantium reportauit. *& victoria de Gallis relata,* Qui etsi suis charus esset, hoc tamen triumpho de *Gallis* relato, charior, honoratiorque esse cœpit, maiorique deuotione & promptitudine erat sibi ex tunc à *Polonis* obtemperatum. Huius tanta fuit fama clara, & nobilitas, vt *Bohemia* tota sibi deditionem fecerit, & eius omni vitæ tempore sub suo degebat regimine & Principatu. *& Bohemorum deditio eidem facta.* Habet tamen nonnullorum existimatio & assertio, *Grachum* Principem ante incarnationem *Christi* annis circiter quadringentis regnare apud Polonorum gentem cœpisse, & tam industria quam viribus celebre nomen sibi fecisse. D

Hostibus in circuitu *Grachus Polonorum* Princeps bello & pactis submotis, satis prospera felicitate vsus ad promouendas ciuiles res, externis quietatis, diligentiæ suæ studia conuertit. *Grachus arcem,* Inprimis itaque in edito colle, qui ab incolis *Wauel* appellabatur, & quem *Wista* vndis suis alluebat, latam & sparsam planiciem in summitate habente arcem regiam construit; *& ciuitatem Cracouiensem ædificat,* Deinde pro eius firmiore subsistentia, amplitudine & decore, vrbem haud procul ab arce ab eodem flumine *Wista* fundat irrigatam, eique à suo nomine nuncupationem adoptans *Grachouiam* vocat. In huiusmodi quoque arce & vrbe, thronum sui regni collocat, illicque iura *Polonis* & *Bohemis* reddit, ac illam metropolim ac primariam sui Principatus designat decernitque sedem, raro & naturali situ spem sibi de magnitudine futuræ vrbis non ambiguam promittendo, nec eum opinio fefellit. Velocibus enim incrementis *Gracho* & bona vigente valetudine vrbs *Cracouiensis* multipliciter consurgere cœpit, & in eum statum ac fortunas attolli, vt à vicinis regionibus ac vrbibus eius sorti & conditioni inuideretur. Vehementiori autem æmulatione & liuore *Gnesnensis* ciuitas ei infesta esse cœpit, quod fasces primarias & præcipuè dignitatis specimen illi detraxerit, & priscum suum obtenebrarit candorem. Inter tot tamen suorum primordiorum grata & fœcunda auspicia incommodo angebatur ingenti. *& draco ingens latitans sub arce* Bellua enim insolitæ magnitudinis Draconis aut Olophagi speciem habens, in antro montis *Wauel*, super quo castrum *Grachus* erexerat, cubile posuerat, quæ ad explendam suam esuriem, iumenta pecorum, aut armentorum præbita corripiens deuorabat, sed nec humanis differebat corporibus, *incolis onerosus* verum quoties illius ventrem non reperti aut non dati pecoris diutius excruciasset rabies & fames; toties sub clara luce diei ad mitigandum sui ventris ingluuiem horrenda rictibus ora trahens, & cubili suo potenter emergens, & valida iumentorum, atque boum corpora, siue adiuncta carpento, siue subiugata aratro inuadebat, suffocabat, vorabat, in quosque etiam homines sæuiens, nisi in totum refugerent, aluum suam illorum horrenda cæde explebat. Quæ execranda ingluuies & rabies adeò ciues *Cracouienses* terruit, afflixitque, vt de deserenda magis quàm de habitanda vrbe, propter tàm infestum vastatorem cogitarent. Mandato autem & decreto Principis *Grachi*, qui vrbis à se fundatæ molestiam ægrè ferens, ciuium ordinauit tria singulis diebus iumentorum iactari corpora, quorum satietate non hominibus solùm, verùm & cæteris animantibus præstabatur securitas, sed cùm hæc quoque onerosa magis Principi quàm ciuibus, qui post mortem suam vrbem desertam iri verebatur, conditio videretur, iactanda monstro corpora sulfure & caumate, parum igne contecta cera atque pice iussit corpora iumentorum impleri, & belluæ exponi, quæ cum naturali & solita auiditate deglutisset, ab igne torrente, & flammis altius diffusis in interiora vrgentibus sensim collapsa & extincta est. *occiditur.*

Occidente bellua & immani monstro, quod à quibusdam scriptoribus Olophagus intitulatur, *Cracouiensis* vrbs periculo grandi præter spem exuta tentorii sui longius cœpit dilatare funiculum, & facile inter *Polonicales*

Sec. VIII. post C. N.

les vrbes vendicare Principatum. Sed & ipse *Grachus* Princeps, ob deletam sua arte & ingenio belluam, parens & liberator patriæ appellatus, apud populos & externos insignis & inclytus habebatur. Tunc primum leges promulgat: iudices constituit, decreta condit, mandata edicit, quibus rudem illam ætatem credidit posse regulari, quibus *Poloni* in posterum vsi sunt, Prouincia autem pace & quiete, ciues opibus aucti. Quicquid autem ab illo conditum, sancitumque fuit, id per multas successiones, & ætates pro iustissima lege, & perinde, ac si quodam diuino oraculo promulgatum fuisset, apud *Polonos* custodiebatur. Cùm præter insitam legibus & ab ipso conditis naturalem iustitiam, etiam legislatoris charitas & existimatio illis singularem cultum, reuerentiam, pariter atque metum adjiciebat. Siluit autem in diebus eius *Polonorum* regio annis multis, finitimis omnibus, aut eius prudentia & festiuitate tritis, aut bello perdomitis, quapropter sub Principatu suo, & in antiquis oppidis coloniisque noua consurgebant tecta, & in vastis nemoribus nouæ erigebantur coloniæ. Pluribus itaque annis *Gracchus* Princeps *Polonorum* Rempublicam feliciter & prouidè administrans in senecta vbere plenus dierum hominem exuens, satis est interceptus. Ad cuius exequias honestandas, primum Polonorum proceres, cæterumque vulgus promiscuum accurrit, & iuxta morem illius temporis, cadauer suum in monte *Lassotino*, qui *Cracouiensi* vrbi confrontatus est, iusto honore & comploratione sepeliuit. Bustum autem eius quo esset durabile & perpetuum, & nulla illius edax posset abolere obliterareque apud posteros vetustas, sabulo monti in quo conditus est, arte & ingenio superiecto duo filii eius à patre dùm adhuc viueret speciali mandato edocti, ad tantam produxerunt altitudinem, vt collis ipse omnibus vicinis sit editior & sublimior humano cacumine, elaboratoque opere & tanti viri sarcophagum arte excisum *Polonorum* pro traducenda nominis sui ad posteros memoria, & tribuenda illi immortalitate etiam in hoc tempus fauorem ostendit. Quæ etiam sepulchri editioris formatio, *Romanum* eum fuisse conuincit, vt ea fabrica conditorem vrbis *Romulum* sepulchrum in collis modum ex petra congestum habente pro viribus exprimeret.

Grachus tradit Polonis leges,

& moritur,

cui pro tumulo ex sabulo montem fecere altissimum.

Post mortem Grachi Lubussa filia eius

Bohemorum gens, apud quam *Grachus* pro sua industria & virtute etiam Principatum memoratur gessisse, *Lubussam* vnam ex tribus filiabus, quas *Bohemis* reliquerat, in Dominam & Principem assumit, quæ fastidium populi iniquo animo imperium muliebre ferentis, sedatura, rusticanum quendam hominem ruri & agriculturæ vacantem boues & aratrum relinquere coactum *Przemysl* nomine, in coniugium & regnum accersiit. Cuius successio & posteritas in plures filios & nepotes deriuata vsque ad tempora *Ioannis Cæci Luceburgensis Bohemis* imperauit in *Vislao* Rege apud *Olomuniec* occiso extincta: licet septennio integro regimine *Przemislai*, *Lubussa* vxore fatis intercepta, fœminæ, *Valasta* virgine Duce, *Amasonum* more, & ingenium sortita, cladibus aliquot viros, & eorum exercitus sternendo perturbassent, dolo tamen magis & astu *Pramislai* debellatæ & confractæ, quàm viribus.

SEC. VIII. post C. N. rustico Przemysl sibi in coniugem accepto regnauit in Bohemia.

Expletis, diebus luctus, quibus vniuersi de Primoribus *Polonorum* super morte *Grachi* iusta funeri persoluendo erant occupati, ad surrogandum in thronum *Grachi* alium Principem curas intendunt. Reliquerat autem *Grachus* duos mares, *Grachum* & *Lechonem*, & tertiam filiam *Vandam*, in spem successionis genitos, hosque moriens proceribus *Polonorum* commendarat, enixis precibus rogans, *vt beneficiorum suorum memores prolem suam dignam Principatu iudicarent, vnumque ex filiis sui in sede constituerent.* Minor itaque natu *Lech* maiorem fratrem natu *Grachum* sibi in Principatu successione cùm primogeniture ætatis magis maturæ, tùm ratione beneuolentiæ, & præstantiæ virtutum ac morum, quibus germanum anteibat, metuens anteferri, & se contemptum iri temporum oportunitate seruata, fratrem maiorem natu clandestinè obtruncauit, & lacerum cadauer pressum sabulo abscondit. Et ne ob fratricidii crimen excluderetur à Regno, fratrem mentitur venationi operam dantem, & audacius quàm sat erat in belluas grassantem occisum. Relationi quoq; vt facilior daretur credulitas, fictas lachrymas admiscet, in hunc modum *Polonorum*, proceribus circumuentis & delusis, Rex ab eis constituitur, & inprimis illi decernitur Principatus, quem cum aliis pluribus tenuisset, non minori illum omnes *Poloni*, quàm parentem coluerunt, fide, obedientia, & deuotione perpetrati fratricidii scelere, primum secretis rumoribus miscente, post verò certa indagine illustrato patefactoque omnibus inuisus esse cepit, tantumque odium Procerum *Poloniæ* in eum ob impium scelus, & immeritam fratris necem conflatum est, vt illum à sede Principatus deiicerent, & perpetui exilii pœna in detestationem & terrorem facinoris per eum admissi mulctarent. ¹ Non mediocri ob eam rem commendatione digni, quod fratricidii ambitionis reatum exquisitissimo expiauerunt animo & remedio, nec passi sunt tàm atrocis piaculi autorem sibi diutius imperare. Aliis placet *Lech* præfatum, neque exilio, neque alia pœna perpetrato fratricidio punitum fuisse, sed diuinitatem omnium iniuriarum vltricem, prolis fœcunditatem illi & subditorum chari-

Lechus Grachi filius

necato Gracho fratre,

in Principem assumitur,

tandem detecto facinore,

priuatus dominio

Digitized by Google

SEC. VIII. post C. N.

tatem ac beneuolentiam ademisse. Quapropter tàm conscius in fratrem necis, quam *Polonorum* iustis odiis vexatus, mœrore & anxietate contabuit, & nullo memorando edito actu è vita inglorius & detestandus excessit. Vtcunque tamen sit, certum est, illum nullo superstite relicto diem obiisse.

misere obiit.

Vtroque *Grachi* filio absque liberis ex humanis absumpto rebus, Principatus *Polonorum* gubernacula vnicæ filiæ *Grachi*, quæ *Vanda*, quod *bamus* in latino sonat, nominabatur; *Polonorum* vniuersali consensu delata sunt. Tantus enim amor *Grachi* omnium *Polonorum* pectoribus insederat, tantum probitas eius, in amplianda defendendaque patria, & virtus recenti memoria virescebat. Accedebat fermè tantus decor, & omnium lineamentorum tàm venusta speciositas, vt animos intuentium in se, affectionesque solo aspectu conuerteret, natura doti suæ munera prodiga largitate in eam effundente. Vnde & ab ipsa formæ pulchritudine id nomen nacta erat, cum splendore speciei suæ singulos quasi hamo in sui amorem admirationemque raperet, venusto vultu, aspectu decoro, eloquens verbis atque omni pulchritudine composita, auditoribus dulce præbebat alloquium. Spes autem omnium Procerum *Poloniæ* mentes haud dubia tenebat, Principem aliquem prudentia & diuitiis insignem, quò amplior *Poloniæ* regionibus amicorum & vicinorum perueniret accessio, *Vandæ* virgini, quæ vsq; in diem illam quoslibet procos repudiauerat, se associaturos. Cùm verisimile esset plures illam quàm ante formæ excellentia, & dominiorum magnitudine illectos ambituros esse. Sed hæc Regni paterni solium sortita alto magnoque ingenio, & animo omnium eam precantium, præsertim iuris sui se factam videns, repudiabat connubia, & tàm salubriter, tàm prouidè, & iustè singulas Reipublicæ dominii sui regebat gubernabatque partes vt singulis eius factiuitas & industria cederet in stuporem mirantibus cunctis, & id quadam assertione vsurpantibus, talem ac tantum virilem animum in sexu muliebri insedisse, dum & sapientes maturique viri sententias illius magno eueherent præconio, & hostiles animi in eius aspectu & præsentia succumberent. Itaque cùm sub regimine & auspiciis *Vandæ*, *Polonorum* res atque opes florentes essent, & *Almanorum* ea tempestate princeps *Rithogarus* & genere & potentia illustris, & regno *Polonorum* vicinus, celebrem famam *Vandæ* virginis, quæ per oram multarum regionum sonabat, audiens & sperans, tàm illius forma, quàm regno *Polonorum* potiri, procos mittit solennes *Vandæ* nuptias sub belli denunciatione petituros, sed cùm à *Vanda* quæ celibem vitam se custodituram deuouerat, aliquoties promissionibus, & precibus nequicquam resumptis vacui rediissent; *Rithogarus* Princeps *Almanorum* intelligens virginem *Vandam* precibus, & oblationibus amplissimis frangi, & ad tædas coniugales pellici non posse, dolens quoque se contemptum, & repudiatum esse, collecto ingenti exercitu *Poloniam* intrat, quod precibus non poterat, armis consecturus. Nil autem *Vanda Polonorum* Regina rumore belli territa, sed copiis *Polonorum* in vnum celerrimo edicto coactis exercitui *Almanico* occurrit, copiamque facit decertandi, substitit paulisper *Rithogari* animositas, & precibus iterandis per colloquium prius melius, quàm armis vtendum ratus, aliquot ex purpuratis suis ad *Vandam* virginem armis dimicare paratam transmissis. Torum expetit, diuitias suas enumerat, potentiam ostendit, minas subnectit, existimans fœmineum animum vtcumque vel precibus, vel minis frangi, aut emolliri posse. *Oratum*, inquiunt, *ad te Regina Vanda nomine Principis nostri Rithogari venimus, quatenus te toro illius coniungere patiaris, sponsum habitura viridem, opibus & potentia pollentem, amplissima tibi largiturum dotis munera, si tuum assensum suo non negaueris coniugio, sin minus, armis te ad id impulsurum minatur.* Illa, medius fidius, constantis & virilis animi fœmina. *Adeóne* (respondit Legatis) *tenuis fortis & coniugii indigna vestro Principi mulier visa sum, vt Regni mei celebritate & potentia deposita, grauis quoque iniuriæ, quàm Regno meo iniuste intulit, insertque, oblita, me illi subiectam iri cum Regno consentirem, decusque Regni confunderem. Proinde renunciate Duci vestro, & suum & cuiuslibet alterius connubium me perosam esse, sanctiùs quoque Dominam me quam Dominantis coniugem appellari. Bellum mihi indixit, bellum paret, turpe putet stante acie, & Virum & Principem, omisso Marte, de Venere transigere, armisque neglectis coniugalia tractare.* Quo responso edito signa canere, & suos armis correptis in aciem descendere hostilem iubet, & superbam denunciationem sibi à legatis ingestam victricibus armis humiliari. Verùm dùm *Almanorum* milites præcipui vultum *Vandæ Polonorum* Reginæ diligentius contemplati fuissent, volentes experiri eorum quæ apud eos fama de singulari eius pulchritudine vulgauerat veritatem, omnium subito corda, tàm eorum qui viderant, quam cæterorum, qui à referentibus audiebant, mollita, & in quandam tabem soluta sunt, vt omnes concorditer certamen futurum, quod & pro causa iniusta, & cum exercitu potentiori sciebant gerendum, aperta publicaque denunciatione detractarent, asserentes se sacrilegium horrescere, non prælium, nec velle pro causa noxia & impia notorium subire discrimen. Sic à loco certaminis diuertunt, in castraque reuersi nulla poterant ad decernendum, aut castigatione, aut persuasione, armis resumptis induci. Vehementer itaque mentis afflictione deiectioneque Princeps consternatus *Almano-*

Lechoni successit Vanda soror,

quo spreto Rithogari Almanni connubio

post partam de ipso victoriam

SEC. VIII. post C. N.

SEC. VIII. post C.N.

norum Rithogarus, quod omnia secus quàm sperauerat euenerant, ne ad Penates redire cogeretur inglorius, à vicinis quoque ludibriorum pati cogeretur opprobria, qui illum solo muliebri aspectu commutatum & deuinctum dicerent fati diem præoccupare statuit. Conuocatisq; militibus ait: *Quoniam* inquit, *à vobis desertus omni morte amariorem iniuriam hanc reputo, & qui bellum vltro inferebam, sine bello superor. Vanda enim mari, Vanda aëri, Vanda terræ imperans Deorum immortalium voluntate vos effecit pauidos, & imbelles, corda quoque vestra solus eius aspectus infascinat, & in vestrum meumque dedecus perpetuum conuertit. Ego tamen, ô Proceres, & commilitones mei pro vobis solennem hostiam me ipsum inferis deuoueo, hanc tamen vobis à Diis, quos peto, quosque desidero, imprecor sortem, vt tàm vestra, quàm vestrorum filiorum & filiarum progenies, pro expiando scelere in me admisso sub fæmineo consenescat imperio.* Sic fatus gladio, quem acumine contra se verso gerebat corpore inermi incumbens vita se priuauit. Vanda autem cum primoribus *Almanorum* fœdere celebrato, & miro maximoque bello vnius voluntaria extinctione confecto exercitum incolumem cum triumphali pompa *Cracouiam* reducens, cum magna reuerentia & solennitate recepta, pro tàm magnifica & insigni victoria, pro tàm felicibus successibus, quibus in omni vita sua supra cæteros mortales abundabat, primum Diis suis ad omnia puluinaria per triginta dies supplicationem pro re benè gesta decreuit, qua ritè expleta, seipsam spontaneam victimam Diis offerendam (*Diis se immolandam*) instruit, errore illius seculi lapsa, quo tale gratum Diis arduumque & heroicum facinus putabatur, simulque ne actionum eius vniformis splendor & felicitas aliquo casu aduerso esset obscurata. Proceribus itaque conuocatis *Polonorum*, victimis prius cæsis, & sacrificio more patrio ritè peracto, in quo & gratiæ de præstitis donis exoluebantur, & imponebatur precatio, vt sibi partes meliores concederentur apud inferas sedes, de ponte in amnem *Vislam* saliens (*in VVislam submersit,*) vndis fluuii præfati *Vislæ* se donauit. Quibus præfocata mortem subiit, ac supra fluuium *Dłubnia* vno à *Cracouia* militari in campo sepulta est, res apud posteros plus admirationis habitura, quam fidei, sepulchro quoque idem honos qui paterno seruatus. Terrena enim mole collis in altum erectus, bustum suum illic in hanc diem testatur, à quo & loco nomen est *Mogila* inditum. (*& in Mogilam sepulta est.*) Quod munus supremum tàm *Gracho*, quàm *Vandæ* pro merito nemo à *Polonis* datum ambigit. Tali enim vtrumque perpetuitate celebrandum decreuerunt, fluuius insuper *Visla* cognomen à *Vanda* Regina *Vandalus* sortitus, gentesque *Polonica* ab illo à plerisque scriptoribus & gentibus *Vandalitæ* nuncupantur, licet vetus fluminis nomen non sit abolitum, quod *Albulæ* qui nunc (*Inde Vandali dicuntur Poloni.*)

Tiberis dicitur *Romam* præterfluenti, à *Tiberio* in eo submerso, legimus contigisse.

SEC. VIII. post C.N.

A *Przemyslai* Principatu per mortem apud (*Przemyslao*) *Bohemos* finito, duobus filiis suis immaturo funere absumptis, tertius morienti seni *Premislao* succedit *Minislaus* nomine, segnis & in (*Minislaus,*) omnia tardus ac piger, mollis quoque, & lasciuiarum sectator, *Minislao Mnatha* successit. (*& Minislao Mnatha successit in regnum Bohemiæ, Mnatha Vnislaus & VVratislaus,*) Quo excedente è viuis duo filii sui *Vnislaus* & *Wratislaus* successère, quorum alter videlicet *Vnislaus* apud *Pragenses* alter *Wratislaus* apud *Zathocenses* patre ordinante, dominatum sortiti; Ex *Vnislao* natus est *Grzymislaus*, qui (*Vnislao Grzymislao, qui patruum VVratislaū regnum ambientem occidit.*) & *Nieklam* dictus, vir pauidus & ignauus. Cuius ignauiam patruus suus *Wratislaus*, animo metiens, & vniuersam *Bohemiam* ditioni suæ subiicere destinans, in nepotem (iam B enim pater obierat) mouet arma, & plura aduersus eum feliciter gerens, in extremum nepotis & gentis, quæ illi parebat, lactantibus etiam non parsurus excidium, grassabatur, & pugna acerrima in campo, cui *Tusco* nomen est, commissa, vincit *Nieklam* patruum suum *Wratislaum*, qui in locum suum *Sderico* corpore, sibi per quam simili, sed animo & fortitudine dispari constituto, vniuersas copias in belli discrimen adducit. Ambobus autem Ducibus videlicet *Wratislao* & *Sderico*, in huiusmodi conflictu cadentibus *Nieklam* summa rerum potitus est. Inuentusque *Wratislai* filius impuber, Principi *Nieklam* traditus est, qui, misertus patruelis sanguinis & ætatis, educanC dum illum *Duringo* patri pueri amicissimo tradidit, qui cœca cupidine captus, tanquam gratiam *Grzymislai* initurus, caput puero, piscationi operam danti aufert, atque illud ad *Nieklam* defert, asserens se puero enecato solium suum firmauisse: verum *Nieklam* impium scelus perosus, obiurgato carnifice, quòd illum neque amici memoria, neque innocentis pupilli miseratio à scelere reuocauit, *Duringum* in patibulum egit.

Principatus iugo ex morte *Vandæ Poloni* (*Mortua Vanda sine hærede Poloni libertatem resumunt,*) soluti, ad firmandum libertatis statum omnium aspirabat intentio. Hic enim est omnium hominum instinctus & affectus, vt præsentibus, & recentibus, in quibus versamur, ea D quæ non attigimus, vel deseruimus, credamus potiora. Abrogato itaque vnius regimine & principatu, duodecem Præfectos iuxta numerum Prouinciarum, quæ tunc Regno *Polonorum* subiacebant, creant, eosque vulgari vocabulo *Woiewodas*, id est, *Exercituum Ductores* appellant, (*& duodecim creant Præfectos,*) quibus regimen Prouinciarum & bellorum administrandorum curam committunt, vt pro defendenda patria, tutandaque ab hostili inuasione, diligenter excubias facerent, & quoties id exigeret necessitas, delectus agerent, & vocarent quoslibet ad arma, copiasque in hostes ducerent, & disciplina quoslibet contumaces, & rebelles coercerent: pace autem reddita iura populis subiectis darent.

Digitized by Google

SEC. VIII. post C. N. qui diu durant.

rent. Quæ consuetudo illo tempore cœpta, & per multas successiones traducta, etiam in hanc diem apud Polonos manet, & vetusti priscique temporis speciem præfert. Nam quilibet Ducatus & Prouincia Woievvodam seu Palatinum salariatum ex publico habet, qui & maiores causas suæ prouinciæ cum aliquibus aliis magistratibus illi pro consilio iunctis, iuxta iura *Polonorum* municipalia constituto tempore iudiciorum decidit. Exercitum suæ prouinciæ cum aliquibus aliis magistratibus ad bella producendum lustrat, gubernat, & producit. Bannitis & proscriptis dummodo iuri parere se astringant, saluumconductum largitur. Item ministeriales publicos creandi, cœtusque & conuentiones particulares suæ prouinciæ celebrandi, pondera & mensuras instituendi, cæterasque quibus regulatur & gubernatur prouincia, sibi & non alteri est attributa facultas. Vnde & maiores natu, & qui meliora sortiti sunt ingenia, ad regendum hunc magistratum exquiruntur, cùm ex illis salus & pernicies Reipublicæ dependeat: Funguntur pænè eadem autoritate sub Regibus & principibus, quibus stante libertate, & imperio Regum & principum abrogato, fungebantur. Regebantur autem *Polonorum* prouinciæ per huiusmodi duodecim Woievvodas & Præfectos annis multis, vnoquoque Woievvodarum prædictorum enixius pro administranda iustitia, pro defendenda patria, & libertate operam nauante, ne grauior, duriorque Polonorum offensio, desiderium creandi Principem animos intenderet, & statum libertatis, quo res eorum priuatæ, & publicæ vehementer infloruerunt, pessundarent.

Stante florenteque Republica *Polonorum* sub duodecim Palatinorum seu præsidum gubernatione annis multis, rursus dùm *Poloni*. more ingenii humani gubernationem Palatinorum pertæsi, desiderio noui Principis tenerentur, credentes se sub ejus regimine magis feliciter victuros, temporis oportunitate ad explendum grauidum iam & maturum desiderium, sunt adducti: Duplex enim & vterque in grandi & frequenti numero, ex *Pannoniis* primùm, deinde ex *Morauia*, quibus cæteræ nationes præbuerunt auxilia, in *Polonorum* regiones concitatus hostis copias ducebat, *Polonos* sui iuris adempta libertate facturus. Quibus etsi *Polonorum* turmæ sub ductu & auspiciis suorum Palatinorum occurrissent, & prælio conserto pro viribus dimicassent, læuam tamen & aduersam fortunam experti, & cladem aliquoties ab hostibus perpessi, ne de summa rerum periclitarentur, cœpit illos anxietas & formido horrere, dum hostes quotidie palantes per agros prædas agerent, & libera licentia vagarentur. Omnibus itaque Reipubl. *Polonorum* exercitibus deletis, hostibus dietim grassantibus, existimantibus amissam, vir vnus restituit, retinu-

Grassantibus per Poloniam Pannoniis & Morauis, dum Palatini non possent resistere,

itque hanc Rempubl. Erat ea tempestate vir quidam impiger *Przemysl* nomine, inter *Polonos* industriæ disciplinæque militaris, aliquanto, quàm pro sorte in qua erat, expertior, ingenio itaque atque industria, quàm prosapiæ genere maior, iustitiæ opinione insignis, ac apud vulgares propterea celebris, & vir multiplici præstantia clarus, quæ res certiori spe *Polonos*, quàm quæ oculis subjici potest, impleuerat, cui ad naturalem indolem frequens præliorum, in quibus militauerat, accesserat exercitatio. Is cùm apud hostes omnia negligentius agi explorasset, ad consilium magis dolosum, quàm audax animum adiecit, & secum tacitus circumspiciens, diuque agitans, quanam arte hostilis superaretur potentia, quam languidis suis viribus videbatur frangi non posse, solerti rem insolitam animo excogitat, & vani terroris, vanæque ad pugnam simulationis, instruit apparatum. Simulacra siquidem galearum in crebra multitudine, in collibus, castris hostilibus confrontatis, primo manè sole oriente ordinauit suspendi. Quarum reuerberatio solis facta radiis, adeò hostilem exterruit exercitum, vt vniuersi armis certatim vicunque comprehensis, nulla lege, nullo ordine seruato, illuc, vbi micantes galeas viderant, præcipiti cursu concurrerent, nouam victoriam de Polonis relaturi. Verùm dùm ad loca, in quibus ab illis simulacra galearum conspecta erant, peruenissent, & nullas illic *Polonorum* acies, sed nec prius visas galeas reperissent, (repente enim illas exercitum hostilem *Pannoniorum* & *Morauorum* armari videns, vt auerteret illos ab ea, quam cœperant, opinione, *Przemysl* subduci mandauerat) comperissent diffugisse *Polonos* qui apparuerant rati, solutioribus ordinibus in statiua reuertuntur. *Przemysl* verò occasionem bene gerendæ pugnæ quam quæsiuerat, se videns magis simultate & arte, quàm veris viribus consecutum, *Polonorum* milites, qui se illi iunxerant, animat, hortaturque ad pugnam, certam illis spondens, si & ipsi quoque deuouerint ad vincendum animos, victoriam. Atque ita illis acerrimum ad triumphum conceptum infundens, vt ea aggredi auderent, quod non ausuros eos hostes verisimiliter videantur, à tergo & lateribus somno stratos, & corpora curantes, prima vigilia hostes aggressus fortissimè, & audacissimè alienatis à memoria periculi *Polonorum* sensibus, & hostium tela intrepidè excipientibus, obtruncat; & plurimis occisis, cæteris verò omnibus metu nimio perterritis fugientibus, hostiles copias cum paucis prosternit, & deuincit, castraque hostium fugientium pluribus rebus & spoliis referta capit, prædamque illic repertam militibus concedit. Facile autem hostium fugientium multitudo poterat deleri atque capi, sed *Przemysl* patriam liberasse, & hostem vicisse contentus, fugientes insequi vetuit. Tantus verò ob defensam liberatamque patriam erga

SEC. VIII. post C. N. Przemyslaus miles astu & imperio superauit,

SEC. VIII. post C. N. & publico edicto eligitur in Principem.

ga *Przemyslaum* amor esse cœpit, vt tàm militari, quàm vulgari fauore dignus imperio acclamaretur, mox in *Polonorum* Monarcham & Principem vniuersorum suffragiis & consensu creatur. Ab eo autem tempore prisco nomine abrogato *Leszko* appellatus est, quod significat vafer & dolosus: eo, quod astu & vafricie à calliditate magis, quàm armis & robore hostilem, & aliquoties victorem exercitum superauit, siue (quod verum magis reor) ne quid illi ad conditionem autoritatemque Principatus deesset, nomen vetus & commune Principum *Poloniæ* ei impositum est, quod à *Lechone* primo cæteri Principes ex eo descendentes appellatione diminutiua, quæ singulis ferè gentibus in vsu est, vocabantur *Leszkones*, non *Lechones*. Quod quidem nomen in generationibus Principum *Poloniæ* in tempora nostra traductum perseuerat.

SEC. IX. Mortuo Przemyslao multis Principatum ambientibus

Leszkonis seu *Przemyslai* Principatu annis aliquot continuato, & felicibus successibus finito (nemo enim in diebus suis ausus fuit in regiones *Polonorum* bello publico, principante eo, inuadere, *Pannoniis* & *Morauis* magna clade perdomitis) nouum inter *Polonos* de surrogando Principe subortum est dissidium, noua & varia post mortem suam generata sunt Principatus studia. Præfatus enim *Przemyslaus* seu *Leszek*, nullam suæ posteritatis in virili, aut fœmineo sexu, reliquerat progeniem, propter quod illo mortuo ad occupandum Principatum plurimorum animi variis respectibus incitati aspirabant. Alium enim instigabat genus, alium diuitiæ, alium factiuitas, alium industria, alium consanguineorum crebra suppellex, alium maiorum claræ imagines. Hinc quoque effectum est, vt postquam Comitiorum dies ad eligendum nouum Principem aduenissent, varia quoque ambientium Principatum apparerent tàm studia, quàm ingenia, quem vnusquisque ad se iuxta vires rapere conabatur. Pluribus itaque diebus super nouo eligendo Principe, necquicquam consumptis, intendebatur amplius, quàm remittebatur petentium illum ambitio, nec finis monstrosæ electionis suffragiis, eligentium in plures diuisis aliis alium ordinare cupientibus sperabatur, nec tamen fœdum eligentium disturbium, qui in apertas & publicas contentiones, atque schismata, æmulatione eligentium, crebro etiam strage, & interitu multorum propterea subsequuto, veritum est prodiisse, ne in vniuersæ Reipublicæ vergeret atque serperet periculum & discrimen. Post longas discordias ad sedandum exortum disturbium, hæc via omnium consensu aperta captaque est, vt certo tempore ad id constituto seruaretur columna, quam omnes principatum *Polonorum* ambigentes equis distinctis, & varias maculas, seu colores in corporibus habentibus, velociore quam possent cursu à præfinito loco peterent, & quicunque ex currentibus primus

Poloni decernunt cursum equorum ad columnam erectam, ut, qui prius eam attigerit, Rex fit

SEC. IX. post C. N.

columnam attigisset, is *Polonorum* Regimen & Principatum conditione cuiuslibet cessante,
A perniciori cursu sortiretur. Ad assequendum itaque Rectorem per hanc viam, in qua cuiuslibet fraudis & doli nullatenus posse interponi credebant, maturum, vtilem, & idoneum Rectorem campestris planicies propè ciuitatem *Cracouiensem* versus fluuium *Prandnik* situs, & prospectum habens vniformem, placidum, & virentem eligitur, columna figitur, spatia cursorum certis signis & terminis præfiniuntur, singula impedimentorum obstacula remouentur, senes, & grandæui proceres, puri, & sinceri, ad inspiciendum, iudicandumque currentium merita eliguntur, nobile brauium, principatum videlicet Regni *Polonorum* victori, & athletæ collaturi. Verum vt est ingenium hu-
B manum nullis cautelis circumseptibile, facile via capta est, per quam studiis humanis repertum decretum, dolus superueniens vincit. Vir enim quidam ingeniorum & astutiarum plenus, qui inter eos, qui petebant per cursum *Polonorum* Principatum, ardentior, ambitiosiorque habebatur *Leszek* nomine omne campestre spatium, quo ad columnam currendum erat nocte intempesta sine arbitrio, ne à quoquam prodi, vel vulgari facinus posset, ferreis exigonis cautè replet, & sternit, viridi sabulo, ne posset notari, superiecto, vna tantummodo laterali semita, per quam sibi currendum credidit, sine exigonorum labe & stramento relicta, & certis tantummodo signis sibi notis di-
C screta, quo facto non sine ingenti gaudio comitiorum diem, Principatum nihil dubitans ad se peruenturum, operiebatur. Interim autem artificiosum ingenium casus prodidit: Duo siquidem adolescentes sortis tenuis, & obscuræ ad locum palestræ delectandi animi gratia egressi, ludicro fœdere inter se paciscuntur pedestri cursu & itinere, columnam locatam se petituros, eo præmio posito, vt victus victorem semper Regem & nominet, & salutet. Verùm destinatum pactum implere in ipso mox primordiali cursu exigonis ferreis plantas lædentibus prohiberi subsistunt, ac vniuersam illam planiciem similibus ferreis stratam reperiunt, nihil tum de his quæ casuali de-
D prehensione inuenerant, vulgandum rati, rem omnem silentio prætermittunt. Cumque comitiorum dies aduenisset, & plures tàm viri, quàm adolescentes, in discoloribus equis fortunam experturi, aduenissent, ad palestræ locum per eos, quibus huiusce rei cura mandata erat, deducuntur; vniuersa nobilitate & plebe *Polonorum* ad tam grande & rarum spectaculum, in frequenti numero exitum nouæ rei spectatura conueniente, constitutus, Idibus Octobris currendi dies, ex omni parte spectaculum præbuit. Stratus arena campus, extructum primoribus & proceribus Regni solium, populique vndique ad spectandum conuenerant, ora, mentes, oculos, in currentes conuerterant,

Leszek clam uncos in terram, per quam currendum erat, recondit

Digitized by Google

SEC. IX. post C. N.

terant, quibus multiplex vt fit metus, fauor, misericordia, & studium iuxta affectionem qualitatis inerant. Cumque omnium Regnum A competentium ex pari incitatus esset cursus, vniuersorum equi læsuram exigonorum, quos nullatenus vitare poterant, passi, primum cæspitant subsistuntque, & ad extremum concidunt, sessoresque suos vehementius illos vrgentes deiiciunt, remorantur aut sternunt, solus *Leszko* exigonorum dolosus iactator, qui & vngulas equi sui babatorum ferramentis vndequaque accuratius sepiuerat, vt etiam exigonorum, si in aliquod euentu inciderat, fefellisset discrimen, semita non infecta gradiens primus & solus, non sine comitum & spectantium stupore & admiratione, ad columnam eques prior peruenit, & columnam, velut victor & athleta, apprehendit, sed neque alter ex B duobus adolescentibus, quos pridem ludibrii pacto concurrisse narrauimus, qui pauciora ab exigonis vulnera contraxerat, iamque sanitati redditus erat, palæstram illam negligendam duxit, quinimo equestri itinere ad currendum dato, expressoque tempore mox & ille itinere arena consito, rapidoque cursu ad statuam secundus peruenit. Quamuis autem *Leszek* primus in equo maculoso iuxta conditionem ad columnam peruenisset, & Rex Princepsque ab omnibus consalutatus est, mox tamen per competitores suos de euidenti incusatur fraude, causamque dicere coram iudicibus ad inspiciendum constitutis currentium merita, est compulsus. Producuntur autem in euiden- C tiam patratæ fraudis, omnes equi sui quatuor vngulæ ferro vndique circumuolutæ, illoque euidenti documento, strator iactatorque exigonorum, & publici instituti vafer temerator esse conuincitur, omniumque iudicio, concordi sententia, ambitus reus, & doli artifex damnatur. Damnationis autem in illum prolato decreto à competitoribus suis, quos fefellerat, & cæteris, qui illius exquisito irascebantur facinori, membratim laceratus, ac discerptus est, & fraudis suæ pœnam meritam pendens, atroci supplicio, dedit. Concordi autem uniuersorum instinctu & acclamatione, adolescens ille, qui pedestri cursu statuam iocabundus contigerat, dignus Principatu iudica- D tus, in thronum regium extollitur, & sublimatur, & sibi quamuis sortis, vt prædiximus, obscurioris, singulorum consensu defertur Principatus, decernentibus cunctis sincere illum iuxta edictum legis Principatum meruisse. Ne quid autem ad principandam personam nouam deficeret, vetusto nomine abrogato *Leszek* vocatus est, crebro enim id nomen apud *Polonos* tunc temporis habebatur, vt etiam quos in Principatus dignitatem assumerent, illos quasi quodam charactere insignirent, sic pro vno eodemque tempore, & Sacrosanctus Regiæ Maiestatis Magistratus, fraudulento ambitiosoque homini cum sua pernicie negatus est, & humili simplicique viro, cum summa eius laude collatus, verificatumque tunc est veridicæ scripturæ Eulogium, multi consederunt in throno, sed insuspicabilis portabit diadema.

& dum ipse equi sui pedes ferreis soleis muniset, & aliorum læsi claudique essent, primus accurrit, & Rex acclamatur. Sed dum alter quidam iuuenis, quod pedes spatium cursus circumiens, secundus ad columnam accurrerat, priore ob dolum occiso Rex Leszko appellatur.

Obscuram autem sortem conditionemque suam in fastigium regale mirabili prouidentia diuinitatis euectam, tantis *Leszek* heroicis extulit operibus, tot virtuosis illustrauit actionibus, vt non in rusticano tugurio natus, sed à regalibus thronis parentibusque ingenuis ortus crederetur. Animus illi liberalis, vastus & impiger, audaciaque ferox, qui non solùm vicinorum hostium dominia sua inuadentium impetus represserit; sed etiam *Pannoniis, Morauis, Bohemis, Teutonicis,* aliisque in circuitu nationibus bella vltrò intulerit, in quibus gerendis, solertia & felicitate vsus, nonnullos hostium magnis præliis fuderit, cæteros terris & fortunis mulctauerit. Si quando verò extraneus hostis deerat, ne militum corpora longa quiete hebetata languescerent, curiis indicebat ludos hastarum, & simulachra pugnarum, cæterosque actus militares instaurabat, victoribus, & athletis præmia proponebat, & ea cum magna animi alacritate, inter vincentes partiebatur. Quæ quidem actuum militarium & luctarum continua instauratio, & charitatem illi apud vincentes milites magnoperè conciliauit, & milites ad gerenda bella, continua armorum exercitatione atque vsu, effecit constantes atque pronos. Tanta insuper liberalitate, & in domesticos, & in aduenas resplenduit, vt sæpe maluerit ex largitione egere, quàm per tenacitatem ex abundantia ditescere. Nullum bene meritum renumeratione negligens, aut petenti, aut egenti patrocinium, seu suffragium recusans, vt non Rex, sed omnium indigentium saluberrimus prouisor putaretur. Parco autem & castigato victu contentus; maximus ebrietatis & crapulæ osor habebatur: Mensam denique suam admiranda prouidentia, parsimoniaque venustauerat, vt omnibus quidem vescentibus dapes sufficerent, ingurgitationis verò occasio procul abesset. Exigua hæc quidem, & minus admiranda in Principe viderentur, nisi & his omnibus vnum specimen virtutis, cætera supergrediens adiecisset, eam enim animi continentiam modestiamque, quàm dum priuatus esset, à virtute nè mutuatam, an à natura datam, incertum est, ad regalem fortunam pertulit, eiusque vsum in omni tempore vitæ suæ seruauit, sæpè quidem in actibus publicis, quoties illum chlamide regia vestiri aliqua necessitas impulisset, toties pannos hirsutos & vestes ignobiles in quibus suscepit Regnum, super verticem suum in eminentiori loco iussit extendi, volens vt habitus ille originariæ sortis sibi reuocaret, repræsentaretque memoriam, & ipsum vitæ necisque dominum insolescere non sineret. Cuiuslibet pompæ, arrogan-

SEC. IX. post C. N.

Quomodo Leszek partis de hostibus multis victoriis diu & pacifice multis virtutibus decoratus regnavit.

SEC. IX. post C. N.

gantiæ,& iniuriæ sibi transgressione indicta,ab initio Principatus, vsque ad vitæ exitum, humanus & clemens erat. Tenuitatem generis A originarii, neque vnquam inficiatus est,quin etiam in decus tulit,atque in facinus pulcherrimū,quod in eam Principatus amplitudinem,ex sorte humili euehi,& ascendere illi contigisset.

Iusto & modesto regimine,dùm apud *Polonos* annis multis *Leszek* secundus victoriosè & feliciter imperasset, longæuo senio confectus, ad maturam ætatem perueniens,vita excessit. Nonnulli asserunt, hunc *Leszkonem* in prælio cum Cæsare *Carolo Magno* inito victum & occisum esse: Ita enim reperi *Martinum Gallicam* de eo scripsisse. Anno 805. Imperator *Carolus* misit *Carolum* filium suum in *Poloniam*, qui depopulatis omnibus,Ducem terræ illius *Leszkonem* occidit,indeque reuersus ad Patrem eum in silua *Woszego*, venatui studentem inuenit. Ex quo quidem constat *Polonos*,& tunc, & antea bella cum Imperatoribus & Regibus finitimis gessisse,sed quo tempore,quoue ordine aut fortuna, quibusue Ducibus propter literarum & scriptorum,quibus tunc *Poloni* velut gentiles caruere,penuriam, parum constat.

Leszek filium Leszkonem III. reliquit hæredem, se non inferiorem,

Itaque siue naturali,siue violenta morte *Leszko* decedens,vnicum filium sui nominis,*Leszkonem* tertium *Polonis* pro hærede reliquit. Qui ob Patris præstantes actus & merita,in solium paternum dignus iudicatus est succedere. Nihilo autem paternis actibus,quibus peroptimè fuerat institutus,inferiorem se gerens,celebris fama virtutibus & gloria apud suos & exteros habebatur,vt Patris virtutem,& merita transcendisse magis,quàm æquasse videretur. Plurima hic cum finitimis bella gerens, nomen & gloriam gentis suæ, & suum plurimis heroicis nobilitauit operibus;quasdam verò *Polonorum* Regni prouincias sua prudentia,& bellica virtute vacillantes, & res nouas cupientes in fide continuit,motusque earum compressit. Quasdam etiam denuo expugnatas suo adiecit imperio. Crebris autem vicibus à *Pannoniis* tunc per *Græcos* & *Italos* bello lacessitis,magnis precibus & largitionibus ad administrãda bella inuitatus, legiones *Italorum* & *Græcorum* frequentibus victoriis fudit, gentemque *Pannoniorum* qui & ipsi *Slaui* sunt,ne *Græcis* aut *Ita-* D *lis* tributaria fieret,tàm suo,quàm exercitus sui robore,atque arte militari,qua pollebat, defendit.

qui tandem vnicum legitimum deliquit filium Pompilium Regni successorem, & naturales viginti,

Ex legitima autem vxore vnum duntaxat filium,nomen *Pompilius* imponens,progenuit, quem in spem futuræ suæ successionis, adhibitis magistris & curatoribus,dignis moribus,& virtuosis institutis,curauit educari. Ex pluribus autem pellicibus viginti filios omnes mares suscepit,videlicet *Casimirum, Boleslaum, Wladislaum,Wratislaum,Ottonem,Baruinum, Przybyslaum,Præmislaum,Iaxam,Semiamum, Semouitum, Semomislaum, Bogdalum, Spicigneuum,Spicimirum,Sbigneum,Sobeslaum,Visimirum,Crespimirum,*& *Vislaum.* Veritus autem *Leszek*,ne eo ex humanis rebus absumpto, super dominiis & principatibus suis contentiones & bella sanguinisque profluuia inter filios consurgerent, filium legitimum *Pompilium* Monarcham, & Regni *Polonorum* Dominum constituit,cæteros verò suos fratres naturales suæ subiecit obedientiæ & seruituti,& iureiurando constrinxit, & obligauit mandans, vt sibi in omnibus pareant,& illius tribunal atque superioritatem recognoscant.

SEC. IX. post C. N.

quibus sub ditione eius relictis certas in vita sua terras eis diuisit.

Partitur autem inter viginti filios prædictos omnem maritimam,& *Sclauorum*, & *Rugianorum*, *Pallatorum*, *Obotritorum*, *Variensium*,& *Cassubitarum* oram,versus *Misnam*,& *Vestfaliam*, & *Oceanum mare* se prætendentem,& omnes regiones *Poloniæ* inter flumina *Albiam* & *Halebam* sitas,& cuilibet congruam assignat portionem. B Qui in illis plurimo tempore Principatum gerentes,plures vrbes,castra,municipia, atque castella ex suo nomine condiderunt, quas etsi natio *Teutonica* successione temporum occupasset occupatq; inpræsens,vetus tamen nomen vrbium,castrorum,& locorum,quamuis in *Almanicum* transformata sint,manet in hanc diem appellatio,videlicet *Bukow,Dobyn,Brema,Mykielburg,Luneburg, Aldemburg,Raczesburg, Sigerburg, Plunen,Slesnik,Ilow, Zwerin, Malecnow,Rostog,Kuczyn, Werle,&c.* Occupatæ autē sunt terræ & regiones *Sclauorum* præfatæ vnâ cum castris & ciuitatibus, per *Saxones*, *Vestfalos*, *Olandros*, *Frisones*, cæterosque *Teutonicæ* linguæ populos,& successiuè Principes,Proce- C res,Optimates,Nobiles,præfatarum regionum ab *Almanis* exterminati & eiecti sunt. Ad extremum *Nicolaus* Princeps *Slauorum* cum duobus filiis,*Przybyslao* & *Warczyslao*,ab *Henrico Leone* Duce *Saxonum* deleti sunt, in vicis tamen & rure *Slaui* rusticani generis habitant in hunc diem,nec aliam linguam nisi *Polonicam* seu *Slauonicam*,licet corruptam, & in pluribus mutatam propter commixtionem & ciuitatem aliarum linguarum, & variationem idiomatum sonant.

Mentio de filiis naturalibus *Leszkonis* facta me admonet, ne illorum Principatus & dominia,vrbesque ab illis conditas & populatas,obruam silentio, quatenus *Polonorum* posteritas intelligat,quantum sit *Polonorum* regionibus per *Almanicam* nationem detractum, cum omnes illas oras,atque prouincias *Almani* possideant, itaque *Boleslao* primogenito naturali *Leszkonis Baruino*, & *Bogdalo Pomerania inferior*, *Casimiro* & *Wladislao Cassubia*, *Iaxæ* & *Semiano Serbia*; *Wratislao Rama*; *Przybyslao*, *Czeszemiro* & *Ottoni Dituonia*, quæ nunc *Olsacia* nuncupatur: *Præmislao Semouito* & *Semomislao Zgorzelica*, quæ nunc *Teutonico* nomine *Brandeburg* appellatur, aliis verò residuis fratribus,quædam sortes in huiuscemodi Prouinciis consistentes, adiectis quibusdam desertis siluarum & nemorum, fuere consignatæ. Condidit autem *Wislaus* ca-

SEC. IX. post C. N. De castris per viginti filios ædificatis.

strum *Miedzyborze*, quod nunc *Meidburg* dicitur, *Sobeslaus* castrum *Dalen*, quod *Dalemberg* dicitur, *Visimirus* castrum & ciuitatem in A ripa maris Septemtrionalis *Vissimiriam* ex nomine suo, quæ in hanc etiam diem *Vissimiria* nuncupatur. A cæteris hæc castra noscuntur erecta, castrum *Bremen* in confiniis *Vestfalorum* & *Frisonum* situm, quia pondus hostile exceperat. *Brzemie* enim in *Slauonico*, *Pondus* denotat. Item castrum *Luna*, quod nunc *Lumburg* dicitur, in petra enim altissima, quam vndique latitudines planitiesque camporum ambiunt situm, nomen castro indidit. *Slaui* enim, splendorem Lunæ nocturno tempore interlucentem, *lunam* vocant, a cuius similitudine ripæ & campestri planitie lucentem, castrumque in ea fundatum *Lunam* vocarunt. Item castrum & ciuitatem *Bukowiec*, B quam *Almani Lubek* appellant, licet per *Slauos* in circuitu commorantes prisco intituletur vocabulo. Item *Ratibor*, item castrum *Swerin*, item castrum *Lubow*, quod quia à quodam *Miklone* conditum est, *Teutonici* illud *Mikielburg* appellant, & Principes, qui in eo dominantur, *Mikielburgenses* appellant, à camporum verò spatiosa latitudine in latere Magnopoliensi ex duobus integris, licet in duplici idiomate, *Latino* videlicet & *Slauonico* compositum vocitatur. Item castrum *Gilow* à crassitudine terræ. Item *castrum Rostoki*, à dissolutione inundationeque aquarum. Item castra *Verla*, à crudelitate. Item *Zwanouo*, à vocando. Item castrum *Ostrow*, C à loco insulæ, in quo stat erectum. Item *Teszyn*, *Marlewo*, *Bobel*, *Trzebieszewo*, &c. pluraque alia castra, municipia, vrbes, & castella, quæ à filiis viginti *Leszkonis*, filiisque eorum, & nepotibus, circa *Sarmaticum Oceanum*, & *Septentrionale mare*, paludibusque, insulis, & desertis fretum illud ambientibus sunt constructa & erecta, quæ frequenti numero gentium, propter maritimas opes, & lucra incoluntur & inhabitantur; nouarumque vrbium in oris illis varia consurrexit structura, & habitatio numerosa. Illa enim Septemtrionalis plaga, quantò minus solari ardore exuritur, niuali gelidoque magis frigescit frigore, tantò salubrior corporibus hominum, & D ad producendum humanos fœtus & gramina aptior existit.

Pompilius Leszkonis filius, mortuo Patre in Regem coronatur,

Ordinationi *Leszkonis* tertii in singulis quæ de filiis viuens confecerat, paritum est: Legitimus enim filius suus *Pompilius*, tam fratrum, quàm vniuersorum *Poloniæ* Procerum approbatione vnanimi & consensu Patre fatis absumpto, in Regem & Monarcham *Poloniæ* susceptus, & surrogatus. Vniuersis viginti fratribus ex concubinis susceptis, præstantibus sibi iuxta iusiurandum, & Patris decretum debitam obedientiam, & feudalem subiectionem, Firmato itaque Pompilius solio viginti fratres ad procurandas, quas

& fratres obedientes

illis Pater *Leszko* donauit, Prouincias dimisit, quas tunc iuxta vniuscuiusque attributam industriam cœperunt administrare. *Pompilius* itaque siue *Popiel* suscepto *Polonorum* Regno, montana, sub quibus vrbs *Cracouiensis* fundata consistit, pertæsus, in campestribus & planiciebus delectari cœpit. Vnde & sedem Regni sui à *Cracouiensi* arce vrbeque transferens, in quibus prædecessores suos nouerat habitasse, ad originariam priscorum Principum *Poloniæ*, *Gnesnam* videlicet, rediit. Sed cum huius quoque inhabitatio sibi ingesisset fastidium, volens Principatus sui in posteros relinquere monumenta, in campestribus longum prospectum habentibus, nouam arcem, nouamque vrbem, iuxta lacus & paludes condidit, eamque *Crusuiciam* nominauit, in illam suam continuam mansionem transtulit, principalem eam sedem Regni sui constituens. Ob quam rem vrbs noua mercatorum & colonorum facile numero impleta, inter *Poloniæ* vrbes, pro ea tempestate famosa, & insignis habebatur. Quoties autem aduersitate hostili, aut vicinorum bellis *Popiel* se opposuit, aut *Poloniæ* Principatus ab hostibus inuasus fuisset, toties fratres sui personis propriis & omnibus copiis illum contra quoslibet hostes adiuuabant, non prius redeuntes ad propria, donec aut hostes fusi, aut exorti motus conditione honesta compositi fuissent. Nullum autem opus insigne aut heroicum prædictum *Popiel* scimus edidisse, neque auita, aut paterna in administrando Regno, in propagandis eius finibus, in edendisque militaribus actibus in eo reluxit propago, sed parta tantummodo gubernare contentus de coniuge legitima vnico filio suscepto, quem suo nomine *Pompilium* appellauit, nondum ad senectam perueniens, in marcida & torpenti ætate morbo correptus vita decessit. Cætera in illo venerabiliora videbantur, illud quoque criminosius, & enorme, siue natura infudisset, siue venturi mali omen foret, quod in omni sacramento atque execratione murium deuorationem successu temporum diuino iudicio permittente, sequutam sibi deprecabatur euenturam. *Latino* idiomate vocatus est *Cinereus*, *Almanico Osserich*, circa annum Dominicæ Incarnationis octingentesimum, apud *Polonos* creditur imperasse, & Monarchiam *Polonorum* Monarcha ipse per annos plures rexisse.

SEC. IX. post C. N. confirmat in statiuis, sedem regiam Gnesnã, tandem Crusuiciam per eum ædificatam transfert. vbi gaudens quiete nullo edito memorabili opere relicto vnico filio obiit.

Languore *Pompilii* Principis viginti fratres eius audito, qui ad maris Septemtrionalis oram, & in *Pomerania* inferiori, *Cassubiaque* Principatum tenebant, de dominiis suarum habitationum egressi, propero cursu *Crusuiciam* ad visitandum fratrem *Popiel* languentem conueniunt, postridie iam animam exhalasse reperiunt. Super cuius morte non mediocri dolore consternati, plures fletus fundunt, corpus

Quomodo venientes fratres ad Pompilium illoque mortuo inuenio

Digitized by Google

SEC. IX. post C. N.

pus eius, iuxta morem illius temporis, honesto loco condunt, & honore debito funeralibus suis iusta peragunt. Ea autem in omnium pectore ad fratris filium, quem vnum *Pompilius* superstitem reliquerat, reperta est charitatis affectio atque fides, vt quamuis potuissent probantibus proceribus & primoribus *Poloniæ*, propter imbecillem nepotis ætatem Regni *Poloniæ* nancisci curatorum nomine administrationem, omni tamen ambitione circumscripta nepoti *Pompilio*, quamuis immaturo & paruulo regimen relinquere, quam illud in aliqua parte contingere maluerunt. Vnde & tunc adolescentia nepotis in dies longiores minime expectata, ipsum in Regem & Monarcham *Poloniæ* extulerunt, ac illi quemadmodum à Patre sacramento constricti erant, fidelitatis obedientiæque homagium præstiterunt. Accedebant autem aliqui ex eis, quibus onus illud cæteri mandauerant, & per certa interualla maiorum quæstionum & causarum, quæ ad *Pompilium* referebantur, audientiam faciendo, decisiones, & edicta in curia nepotis donec adolesceret, benigna longanimitate morabantur: rati se *Pompilio* nepoti ex tam benigno assiduoque negotio seu officio in illius tenera ætate impenso, quousque in virum euaderet, chariores fore.

filium ipsius Pompilium acceperunt in Principem

& curarunt recte omnia administrari.

Sub diligenti & accurata Patruorum sollicitudine, minor *Pompilius* annos adolescentiæ prætergressus suo iuri, & potestati, à patruis relictus, ab auitis mox cœpit degenerare moribus, his rebus tantummodo intentus, quæ parum commercii habere videbantur cum virtute, in omnia quoque praua, & scelesta proclinis, turpis & flagitiosissimus habebatur. Nulla in eo nobilis indoles, nullus actus viro heroico & Principe dignus, nullum virtutis specimen, nullus honestatis amor, somno aut ventri, aut crapulæ deditus. Non Baronum suorum intendebat consiliis, sed lasciuiam petulantiamque sectatus, in apparandis conuiuiis, in trahendis ebrietatibus, in ducendis plausibus, & choreis occupatus. Posthabita omni virtutis cura, serta tractabat non arma, fœminarum cœtibus, & conuersatione implicitus, virorum & præsertim maturorum & prudentium consortia, quasi quandam pestem & perniciem fugiebat. Propter quod vicinorum hostium suorum furor priorum Principum strenuitate solertiaque compressus, mox reuixit, *Pompilii* Principis scelere & pusilanimitate accensus. Crebris itaque bellis diuinitate permittente lacessitus, muliebri illa, pauentique animo administrabat: Ad consuetas & radicatas voluptates semper reflexus, vnde & sæpe contigebat, hostes, quamuis minoribus potentiis fretos, commisso prælio euadere superiores; Ipse enim *Pompilius* tardius omnia, quæ ferro administranda erant, prouidens, primus in fugam prosiliens, cæteros magno discrimine mortis & captiuitatis, aut fugæ ignominia inuoluebat. Si quæ autem A bella felicius sub Principatu suo gesta sunt, non suis, sed suorum priscorum ingeniis prouenerunt, quoniam ad repellenda bella gerendaque certamina Baronum deliberationi, & consilio nunquam illum, velut quandam infelicitatis sentinam, placebat acciri. Non solùm autem despectui, sed ludibrio apud suos & exteros patuit. Qui cum deformes & hos quidem attritos & raros in cæsarie haberet capillos, turpis propter id, sed turpior propter laxatos in omne facinus mores haberetur, *Chwostek* a suis pro vituperii nota (quod significat vilem, attritum, & deformem scopam) cognomen accepit, bello segnis & timidus, in quolibet verò opere cunctator, aduersus denique B corruptelas pecuniarum parum purus.

De moribus Pompilii detestandis,

Procatur autem illi & desponsatur ex Principibus *Almaniæ* vicinis *Polonico* Regno coniunx, generis nobilitate præstans, & formæ elegantia rara, fœminas plures suæ ætatis supergressa, in omne tamen facinus, & præsertim in ambitionem & auaritiam muliebri ingenio prona. Ea spe & respectu à patruis & Proceribus *Poloniæ* illi coniuncta, vt viri actus, detestandosque mores, in meliora verteret. Verùm illa blanditiis suis muliebribus, calliditatibusque illectum, captumque illaqueauit adeò, vt apud illam magis, quàm apud Regem totius Regni administrandi consisteret potestas. Singulaque per legem decernenda non secus C rata habebantur, ac illa Reginæ consensus & autoritas probauisset. Duo denique pignora ambo mares ex illa suscipiuntur. Procedente tempore prolis fœcunditas ampliorem illi struxit, & apud Regem, & apud Primates Regni venerationis gradum, statumque eius, & ex venereo amore mariti, & ex productione filiorum credebant perpetuum. Ex quibus omnibus Regina magis magisque insolescens conditionis suæ oblita, totius Regni administrationem & regimen ad se vnam iure hebetato & effœminato traduxit. Regiumque animum suapte tetrum & languidum, Proceribus ne quicquam potiora suadentibus, ad deteriora quæque propensiori studio inclinauit. Filiis D autem regiis nomina indita sunt auita. Vni quidem *Lech*, alteri nomen parentis *Pompilius*.

SEC. IX. post C. N.

& quomodo uxor eius per blanditias viro effœminato suscipit omnem Reipublicæ curam, duobus filiis procreatis.

Videntes autem & ab experto cognoscentes patrui secundi *Pompilii* suum nepotem in quæque praua declinasse, & tàm suis, quàm exteris magno despectui & ludibrio esse, sæpius illum priuatim & publicè accedunt, sæpius per auitos & patrios cineres obsecrant, admonent, & deprecantur: quatenus suam & eorum progeniem non pollueret, & indignis moribus scurrilibusque abusibus non contaminaret euidenti demonstratione, pluribus argumentis & exemplis illi declarantes, non diuinitatem solùm, sed nec subditos fœda sua iudicia, & pe-

Quomodo castigatum à patruis Pompilium

Digitized by Google

SEC. IX. post C. N.

petulantia opera quoquomodo repressuros, sæpius & illi Regni minantur exterminium, sæpius suum & suorum tàm suffragiorum, A quàm consiliorum hactenus illi præstitorum allegant discessum. Verum *Pompilio* secundo ad malignitatem naturali conditione insitam, altera labes, consors videlicet, quam ex Principibus *Almanorum* duxerat, impietas accesserat, quæ *Pompilii* secundi suapte ægrum, & ad omnia nefanda pronum animum, ad quæque deteriora inclinabat. Propellens siquidem maritum suum, tàm primoribus, quàm inferioribus, tam diuitibus, quàm pannosis exosum & inuisum esse, verita ne proceres Regni eius malignos mores, & muliebres actus pertæsi ad eius proscriptionem, eiectionem, aut perniciem procederent, & in locum eius aliquem de Patruis suis, Principibus videlicet B ad oras septemtrionales habitantibus surrogarent, stirpis quoque suæ duos mares, quos ex *Popiel* susceperat, in exilium ire contingeret, nocte & interdiu animum viri muliebribus blandiciis demulcet, lenit, flectit, in necemque patruorum allicit, mollit, & inclinat.

uxor ægre ferens

Non est, inquit, *tibi, sed neque proli tuæ, quæ tibi successura est, patruis superstitibus, secura vita, non est tranquilla Regni, quod habes, sed momentanea prorsus & periculosa possessio. Quotquot enim patruos habes, tot tuorum pignorum insidiosos hostes. Disertos tecum miscent, & familiares sermones, crebris te coarguunt monitis, magnam auisamentorum congerunt suppellectilem, maximam vim præ- C sidiorum pollicentur: Omnia hæc callido vafroque animo agunt, vt tibi laqueum struant, vt te subditis tuis magis reddant contemptum & exosum non patruorum solum, sed parentum se erga te opera egisse glorientur. Altam vicissitudinis compensationem, crebra sermonum vsurpatione exigunt, sæpè te non Regem, non Primorem Principem, sed sui figmenti vocant mancipium, suorum consiliorum nituntur te regere disciplinis, non quo melior exercitatiorque, sed quo contemptibilior euadas, auitas virtutes, mores, & actus, assidua relatione obiectant. Bella te cogunt, aut repellere, aut inferre quo te celerius extinguant: Vniuersæ quoque eorum ad hoc suadent, ad hoc lucubrant, ad id vigilant D artes & ingenia, vt te, & prolem tuam exterminent, tibique in Regno succedant. In tua itaque manu situm est, Princepsne, an aliorum seruus? inclytus, an ignominiosus? felix, an miser censeri & esse malis? Si itaque sapis, si aliqua prudentia viges, si tuum, tuorumque cupis stabilem esse statum, expergiscere aliquando, & hunc, quo hactenus es vsus, excute torporem, & priusquam patruorum tuorum in te roborentur machinationes, priusquam te suis fraudulentis casibus includant, vitam illorum, si ferro parum tutum & conueniens censes, saltem potione toxicata extingue: Cuius rei me fidam habebis cooperatricem, & ministram. Dii te penates, patrii quoque, & tàm paterna, quàm auita imago in Regni solium te vocat, sed & plebs omnis nobilitas, omnis cœtus creat, vocatque Regem. Patrui tantummodò obstant, nec felicem gloriosumque Regem sinunt, quibus sublatis omnia tibi non dubites pro voto cessura.*

n...ritum, vt eos veneno necaret, miris persuasionibus hortatur.

His aliisque persuadendo, increpandoque modis virum, ad facinus instigat, suo artificioso seductum alloquio, & muliebribus verbis illaqueatum.

His vocibus pluribusque similibus sermonibus, viri animum expugnatum ad innocentem patruorum suorum necem nefanda fœmina pelliciens, oportunum tempus & modum, quo destinata animo mandet celeri effectui, in ingenti sollicitudine obseruat. Ea itaque huiuscemodi muliebri calliditate dirigente, *Pompilius* secundus in grauem morbum se simulans incidisse, in grabatum se velut languidus & moribundus imponit, Patruos crebris nunciis & literis obsecrans, vt ad illum celerrimè non cunctentur, antequam illum languor non conficiat, accedere, suprema quædam mandata ab ipso percepturi. Quibus ex more prono & deuoto animo conuenientibus, sic apud eos, *Popiel* audiente Regina, & Primoribus Procerum disseruit. *Deorum* inquit, *beneficio proximam mortem mihi imminere, & languore, quo me correptum cernitis, edoctus, non amplius fas est posse me aura vitali frui. Vos charissimos Patruos meos dignum existimaui accersere, vt antequam vita mea exui me contingat, de successore Regni vestro celeberrimo consilio, cui parere consueui aliquid constituam, ut quemadmodum vestro regnaui munere, sic & vestro perenni & immortali viuam beneficio per successionem filiorum. Magis enim me superstitem, quàm extinctum: magis viuentem quàm mortuum existimare potero, si vobiscum meas celebrauero exequias, & vestra in me studia palpitante adhuc anima viuens prospexero, quæ mortuo studio & lege humanitatis affinitatisque estis impensuri, fatis enim vocantibus dissoluor, nec fas est mihi vobiscum diutius commorari. Præstate itaque viuo, quod morienti essetis præstituri, impietatis enim censeretur facinus, id viuenti abnuere amico, quod etiam non consueuit hostis exanimato negare.* Simulat inde lachrimas, & gemitus cum suspiriis arte compositis, execranda potius vafricia, quam vero dolore compressos, & velut occupatos luctu oppressos lachrimis, præpeditus singultibus, aggrauatus languore dicendi ordinen non tenet. Ad hæc tam dulcia, & mellea suauitate delinita verba, pectoribus omnium grandi mœrore perculsis vniuersa regia domus altis cœpit concrepare singultibus, audiens hinc veras, hinc fictas lamentationum voces, inde suspiria, aut horribiles vlulatus, alibi percussiones pectorum, aut complosiones palmarum, lacerant crinem virgines, matronæ vultum, habitum annosæ. Augebat autem omnium lamenta Reginæ si-

SEC. IX. post C. N.

Pompilius simulata gravi infirmitate patruos suos ad se conuocat,

mu-

SEC. IX. post C. N.

mulatricis,& plus quàm *Punica* fraude ementitus eiulatus, quæ nunc virum, nunc mariti Patruos, nunc singulos Procerum luctuosè amplexa suspiriosis fletibus tenet & emulcet, & suo comploratu simulato, Patruis & Proceribus veras lachrimas excutit pro marito. Tantus omnium mentes occupat mœror, vt etiam fama prodente omnium assertione, falsò licet vulgatum fuerit, simulacra quædam ærea, & statuas in regia positas, ad tantarum lamentationum mugitum, sudorem in lachrimarum morem largiùs, quàm inanimatis conueniebat profudisse: plurimi ad nutum *Pompilii* Regis sumptu liberali & magnifico funebrales apparatus inchoantur, consummanturque viuentis hominis, quod monstro par videri potest, exequiæ. In quibus tanto quiuis ex Patruis *Pompilii* Regis & Primoribus *Poloniæ*, studium officiumque suum extulit, quanto à spectatore Rege, & omnium officia scrupulosè notante, strictiori fauoris & beneuolentiæ gradu anhelabat commendari. Supersticiosis itaque exequiis more & ritu gentilitatis illius temporis expeditis, omnes qui aderant, delicato excipiuntur conuiuio, & singuli epularum pro relata administratione opipare tractantur. Quos à refectione digressuros, etiam mœrore leuatos, *Pompilius* Rex ad præsentiam suam præcipit adduci, simulans se ex eorum iucunda præsentia, & dulcissima allocutione imminentem fati horam leuius toleraturum. Conspiciens autem Reginam fallacibus indulgere lachrimis, his eam solatur verbis. *Quid,* inquit, *charissima coniux mœsta mades fletibus? quid luctuosis oppressam te quereris acerbitatibus? viduitatemne times? At certè his, quos pro tua orphanitate tutanda relinquo curatores, superstitibus, viduitatis incommoda te ingressuram non speres, sed incolumibus illis, viuum, quamuis tuum reputa parentem. Singulos enim tàm Patruos meos stricta mihi affinitate iunctos, quàm Baronum meorum præcipuos, quos moriturus desero obtestatos precatosque esse volo, vt in te, natisque nostris communibus, mei viuat vigeatque nominis recordatio, vtpotè, qui te, filiosque meos reliquias corporis mei, & dimidium animæ meæ illis pro hærede relinquam.* Assurgunt Patrui, assurgit & Baronum venerandus status, & pro se quisque operam suam, iuxta eorum posse, erga consortem & filios *Pompilii*, se pro viribus nauaturum promittit, mortemque aut perniciem sibi accidere prius imprecatur, & deuouet, quàm Reginæ & filiorum salutem quoquomodo negligeret. Simplici enim & recto corde, quod vnusquisq; sentiebat, certatim depromebat, ad demonstrandum suæ deuotionis & charitatis in Regem & Reginam affectum. Neque credere aut perpendere poterant, quod simulatæ tàm Regis, quàm Reginæ fuerant lachrimæ, & gemitus arte compositi, nec vllo dolore expressi. Adiiciunt Patrui & Duces, Proceresque *Poloniæ*, quo maius fletus flebiles rescindant, Regis & Reginæ sic cent lachrimas, quas in veritate, & non in dolo opinabantur effusas, *se filiorum regiorum nondum epheborum ætatem supergressorum, Leszkonis videlicet & Pompilii, tàm studiosam tamque accuratam curam Pompilio Rege absumpto gesturos, ac propriorum, vt alios parentes filii Regii non desiderent, illumque honorem & cultum, fidem, & deuotionem, quam ipsi Patri exhibere consueuerant, in eius filios superstites translaturos.* Ex his gaudere se *Pompilius* simulat gaudio ingenti, & obortis fictis lachrimis, quas fraudis & dolis magnitudo excutiebat, vniuersis in genere gratias egit, singulos deinde proprio nomine compellans, amplexibus & falsis osculis deliniens, cunctos obsecrat, vt verbis suis dando virtutem in promissa fide permanerent. Ad horam autem, qua propè moriturus erat regiam coniugem, duosque in successionem *Poloniæ* à se genitos filios illis lachrimis madentibus commendat.

celebratisque exequiis

filios eis commendat.

Inter hos sermones in spatium decliuis Olympi solare approximabat iubar, & *Pompilius* singulis suis dolositatibus ad fallendum Patruos, & primos Procerum, arte coniugis compositis, iam perfunctus erat. Patrui quoq; & Proceres singuli, quæ penes moriturum mortuumuè Principem rite expediri solebant, peractis, dissolutionis tempus, iuxta denunciatam diuini oraculi certificationem credebant imminere. Tùm *Pompilius* Patruis & Proceribus suis quasi valedicturus nectar sibi iubet surrogare per ministros, extremum fœdus potione illius & osculo cum Patruis & Proceribus percussurus (erat autem aureum poculum ingenio subtili cælatura & arte elaboratum, cui infusus liquor, quamuis tenuis & exiguus in altum spumabat, vt cratere vix dimidio, liquor vaporali ascensu in summum euadebat, qui oris flatu dissolutus ad veram quantitatem successiuè, vt in bullientibus igne subducto cernimus, redibat) tali itaque vase lethifer potus infusus, primum *Pompilio* Regi porrigitur, vt à Rege prægustatus, à cæteris velut purus & salubris haberetur. Verùm Rex ad singulos proceres prægustationem fallacem, & simulatam faciens virtute flatus spumarum densitatem, quæ medium crateris occupabat, nil de substantia, ne dum contingens, sed nec libans, consumebat; reliquum verò potionis dimidium, in qua validum conditum erat virus, absumere quisque ex Patruis & Proceribus iuncto Regi prius osculo iubebatur. Huiusmodi pestifera potione impletos somnum sibi ex eorum suaui & assidua colloquutione obrepere fingens, re autem vera, ne in suo conspectu aliquem illorum extingui contigisset, excedere de cubili iubet. Veneni autem vigore præcordia, artusq; virorum neci iniustè addictorum occupante, subitò in quandam amentiam, furoremque versi, à plerisque ebrii, ab aliis deliri, & insani putabantur.

Patrui veneno à Pompilio necantur.

SEC. IX. post C. N.

Tandem virtus sedem animæ pertingens, singulos pestifero nectare ebrios, antequam noctis succederet conticinium, multis affectos A cruciatibus peremit, patens quoque ruptura, etiam in cadaueribus præmortuis, prorumpens venefica illos infectione interiisse, euidentissima demonstratione vulgauit. Tunc quoque primum ab vniuersis notatum, & compertum est *Pompilium* Regem fallaci & virulenta potione inebriasse Patruos, & sub iniquissimæ suæ mortis dolore illorum detestabilem sibi, detestabilem patriæ, detestabilem suo vniuerso gee ri mortem maturasse, & magis vxoris persuasionibus, & acclamationibus, magis suis ambitionibus, quàm diuinis naturalibusque & humanis factis parere voluisse. Cupiditate siquidem terrarum, quas Patrui possederant, illectus & coniugis suæ, B alterius quodammodo *Iesabel* in *Achab*, & ipse versus instinctionibus, consiliorumque assiduitate inescatus, de iustis possessionibus, patriisque sedibus, Patruos germanos eiecturus, omni communione sanguinis neglecta, omni pudore posthabito, iniuriarum vltorem uilipendens Deum, neque credens illum iustum & innocentem sanguinem vindicaturum, aut sanguini germanorum Patruorum pœna celeri & condigna nunquam parentaturum: Nec prius à pessimis cœptis resiliit, donec ea spiritu maligno instigante peregit.

Sideribus patriæ indigna miserabilique occidentibus morte, mœror tacitus & suspiri-C um, crebra ingeminatio mentes omnium hominum occupauit. Pauore siquidem tyranni constricti ac veriti, ne quid in eos, qui mortes necatorum publice deplangerent, consuleretur grauiùs, patulos proferre non audebant eiulatus. Solus tyrannus cum consorte sua miris tripudiis hilarescebat, conuiciis & calumniosis coniurationibus in uiros innoxios à se ueneno sublatos vtebatur, asserens *illos ob hoc facinus in Regem nepotem & amicum excogitatum cœlesti verbere miraculosè percussos interiisse. Dùm necem nepotis & Regis, de qua in hesternis gratulabantur funeralibus, uniuersi diuina vltione exceperint, impietatemque quam sub relligionis* D *& officii prætextu fictis & simulatis lachrimis deflendo excessum Regis monstrabant, repentino suo interitu detexisse.* Geminato autem necis, & criminationis scelere in Patruos Proceresque non contentus, peccata peccatis congeminans, aliud æquè fœdum adiicit: Prohibet edictione seuerissima, extinctorum cadauera à quoquam contegi, aut sepeliri, negansque amicis & Patruis sepulturam, quibus ademerat vitam; Qui secus agerent pœna capitali plecterentur. Primus ille autor tam sæui exempli, occupaturus insignem crudelitatis titulum, non sine infamia illius sæculi emersit. Iacebant itaque mortuorum cadauera tabe defluentia, & vniuersis inspicientibus commiserationis & horroris ingerebant terrorem. Tyrannus interim *Pompilius* Lamia crudelior, atroces singulorum facinorum impetus edidit, & totus scortorum impudicorum gremiis se infudit, non aliter libitis, quàm licitis vtens, existimans se de cætero beatam & felicem vitam Patruis & Proceribus decedentibus, absque vlla reprehensione in sertis, choreis, balneis, vnguentis, odoribus, somno, crapula, & ebrietate, luxuque traducturum. Sed non est ingenio humano, aut robore comprehensibilis manus Dei, vt quantum velit, vltionem non inferat delinquenti. Vltor si quidem & omnium iniuriarum uindex Deus, scelus illud, quod *Pompilius* suis nitebatur inficiari dolositatibus, graui mulctauit supplicio. Dum enim spurcissimus omnium *Popiel* auget scelera, celebrat conuiuia, madet mero & vnguentis, dissoluitur crapula & luxu, & vt alter *Sardanapalus* omnis lasciui genere fœdatur & insanit, repentina diuinitatis obruitur vltione. De cadaueribus siquidem Patruorum & Procerum, quæ tyrannus abiici iusserat inhumata, insolitæ quantitatis murium multitudo ebulliens, sedentem in conuiuio, & uoluptati dantem operam *Pompilium* non sine aliorum stupore, in vnum duntaxat tyrannum *Pompilium*, & suam consortem, duosque filios *Pompilium* & *Leszkonem* cœpit continuatis & rabidis morsibus infestare desæuireque. Quos etsi militum seruorumque sedula cura abigeret, recentesque succederent fatigatis: Vincebat tamen perseuerans murium, & noctu & interdiu, nullo spatio ad quietem concesso, multitudo omnium suffragiis aut defatigatis, aut se ab eius tutela subducentibus. Cùm & in defensores rabies sæpius murium verteretur, noua remedia præparantur, extruuntur frequentes & ardentes foci, & in medio eorum *Pompilius* cum vxore & filiis consistit, si forte incendiis mures arcerentur, sed & ignes quantumcunque flammantes, muribus peruii nullum præstabant *Pompilio* auxilium. Sic ad aliud elementum reuersus, in late patentia stagna deportatur per naues *Pompilius* cum consorte & liberis, & turri locatur lignea, vndis vndique ambita, sed nihilo plus vndæ tulerunt remedii, quàm ignes. Singulos enim gurgites, in quos se *Popiel* contulerat, mures natando uariis itineribus illum persequebantur, consequutique nauem assiduis corrosionibus infestabant: Milites autem & nautæ, ne simul naui a muribus perforata aquarum suffocatione interirent, ipso etiam *Pompilio* mandante, in littus nauem reducunt. Cui è naui egredienti, nova murium caterva occurrit, & cum his qui illum in stagna consequuti fuerant, simul coniuncta tyrannum uehementius infestant. His itaque & aliis pluribus remediis, ne quicquam profi-

Quomodo Pompilius negauit Patruorum corpora sepeliri,

unde mures eum cum uxore & liberis suis

SEC. IX. post C. N. in Kruszvica devorarunt

proficientibus, virtutem diuinam vniuersi agnoscentes, ab eo diffugiunt. Qui videns se ab omnibus desertum, in turrim castri *Crusuiciensis* excellentiorem cum coniuge, & duobus filiis conscendit, vbi à superabundanti murium multitudine, à quibus sine interuallo oppugnabantur, duo primùm filii sui, eo & infelici matre inspectante, nullamque ferre valentibus opem, deinde crudelissima coniux, & ipse ad extremum tyrannus *Popiel* adeò lacerati & corrosi, & cum singulis partibus artubusque deuorati sunt, vt neq; alicuius ossis vel nerui vestigium reliquerint. In hunc modum scelestus & impius *Popiel* cum suggestrice iniqua, altera *Iesabel* & filiis, ultione diuina deletus, & insolito nouoque genere mortis consumptus, manibus necatorum Patruorum & Procerum iustas pœnas dedit. Cuius interitu cognito, ossa & reliquiæ peremptorum ab eo Primorũ & Procerum, quæ nondum tabefacta erant, à *Crusuicienst* pia multitudine collecta, vnius sarcophagi tumulo condita atque sepulta sunt. Hic autem insolitus vltionis diuinæ, & rarus casus *Popiel* tyranno & Principi *Poloniæ* accidens, à pluribus scriptoribus & Historiographis, pro singulari monstro & miraculo eorum libris insertus reperitur. Morbo simili, & ferè eadem peste *Arnolphus Francorum* Rex & *Romanorum* Imperator *Augustus* ex concubina magni *Caroli* filius scribitur interiisse, non muriũ quidem, vt hic noster *Pompilius*, sed pediculorum vndiq; scaturientium infestatione consumptus. Qui, omnibus nocte & interdiu non cessando, corrosis ossibus nervisq; relictis vsque ad præcordia penetrarint. In hunc modum *Pompilius* Polonorũ Rex cum Regina consorte & pignoribus diuina vltione deletus, & aliquanto grauius præcipitatus (vnde per iacturam & sanguinem Patruorum & Procerum innocentum se ascensurum, & filios suos euecturum crediderat) quam *Phaethon* è curru Solis. Intuere quæso quilibet mortalis & diligenti studio considera, & oculos tuæ mentis in *Arnolphum* Imperatorem & *Pompilium* Regem coniice: Quorum alter nulla medicorum ope à pediculis liberari, alter nulla militum resistentia à murium corrosione defendi poterat; qui tàm dolore, quam fastidio torti morte abominabili & miseranda interierant. A quorum corporibus pediculi tàm paruuli, & mures inermes nequiuere auelli, quos neq; opes immensæ, neq; thesauri, neque diademata, neque purpuræ à pediculis & muribus tutari potuerant. Et his duobus, si cætera deessent, humanæ infelicitatis argumentis certissimis, tuos actus, tuosque exitus metire, pediculis Arnolphi, muribus *Pompilii* terrefactus. Fastu posito Deum omnipotentem omnibus virtutibus cordis & corporis cole; maiores æquo animo tolera: pares iugi dilectione promeritis honora: minoribus per charitatem indulgendo compatere, & in lege altissimi die ac nocte meditare.

SEC. IX. post C. N.

Morsu murium tyranno *Popiel* consumpto, & filiis eius unà deletis, & iusto Dei iudicio extinctis, Proceres Nobilesque *Polonorum* vniuersi ad prouidendum de futuro Rege & principe generalem conuentum apud *Crusuiciam* indicunt, velut in vrbe, quæ pro ea tempestate prima & famosior habebatur, & in qua hactenus nihil præter famam durat, vix vici retinens nomen, & magnarum quondam opum tenue vestigium, nec regiam quis vel modernus illic sedem fuisse credat, sed nec regium bustum. Ita sunt turpi omnia, aut vetustate dissoluta, aut deflagrata incendio, supernæ diuinitatis prudentissimo prouidente consilio, & in horrorem sceleris à *Pompilio* patrati, quatenus locus ipse fœcundum licet fundum habens solitudinis potius, quàm frequentationis repræsentaret formam. Initiato & pluribus diebus continuato super electione futuri Regis, & Principis *Poloniæ* tractatu, variæ dissensiones, contentionesq; subortæ sunt, & inter eligentes schismata, nonnullis priuata ambitione & suffragiis cognatorum, Principatum molientibus sibi vsurpare, cæteris verò contraria oppositione reluctantibus, indignum iudicantibus aliquem indigenam, in Principem surrogari: Filios autem interfectorum à *Popiel* Patruorum, & *Poloniæ* Principum, ex pluribus respectibus vniuersis Proceribus & nobilibus assumi non placuit, tum quod à pellicibus eorum protendebatur origo, tùm quod stirps, & cognatio *Pompilii* cunctis fuerat execrabilis & inuisa, tùm quod metus & respectus apud nonnullos suberat, ne aliquis occisorum filius à *Popiel* in Principatum euectus Patris & Patruorum necem, retorta in Proceres & Nobiles *Poloniæ* culpæ causa, vltum iri contenderet. Votis itaque eligentium in diuersas partes diuisis, infensis animis ex *Crusuica* discessum est, nullo ordine pro administranda Republica procurato. Interea per circuitum vicinæ nationes infesto agmine *Poloniam* ingressæ, pro libitu eam, nullo resistente, spoliis & rapinis affligebant, & nonnullos eius districtus & oras, iuri & proprietati suæ vsurpabant. Procerum insuper & Nobilium *Poloniæ* deterior erat conditio, qui mutuis intestinis se grassantes odiis, continuis se cladibus & depopulationibus consumebant: Propter quod *Polonia* aliquanto tempore propriis & externis bellis deferuescens, magnæ patuit ruinæ & calamitati gaudientibus, & in singulari exultantibus per circuitum nationibus tripudio, quod *Polonico* Regno plurimorum bellorum intestinorum, stridoribus seipsum collidenti crediderunt exterminium prouenturum.

Conventus pro electione novi Principis fit in Crusuica,

indeque omnes nulla re constituta discedunt,

ob idque intestina oriuntur bella.

Polonia

SEC. IX. post C. N.

Conventus alter pro electione Principis indicitur.

Poloniæ oram dum vidissent primi Proceres ex dissensione domestica, magis quàm hostili bello vexatam & attritam, secundum apud *Crusuiciam* indicunt pro eligendo Principe conuentum, ad quem dum vniuersus Procerum & popularium cœtus de Principe ordinando conuenisset, sedatis inueteratis odiis & simultatibus, (sedari enim illas & componi extrema calamitas Regno imminens compellebat) modestos concordesque cœperunt habere de surrogando Principe tractatus. Erat autem in urbe *Crusuiciensi* vir quidam nomine *Piast* ab eo, quod staturæ quidem depressæ, sed robustæ atque crassæ esset, nomen huiusmodi sortitus, *Poloni* enim suo vulgari eam partem rotæ, quæ in axe voluitur truncam & crassam *Piastam* appellant: vir simplex & rectus naturali iustitia, cæterisque gradibus virtutum insignis, sed ob inopiam agellum exiguo colens aratro, cui, vt pler sque, tenuitas causa probitatis erat. Habebat paribus virtutibus & moribus vxorem, quæ *Rzepica* vocabatur, & vnicum filium ex ea susceptum, nondum aliquo nomine appellatum, ambo agrorum cultui intenti, cunctaque humo gignente victum quæsiuerunt. Admiranda, & per omnium ora celebrata charitate indigentibus, aduenis, peregrinis, miserabilibus personis, & quibuscunque aliis eorum opem implorantibus, cum tamen gentiles ipsi & ethnici essent, erogabant, vt ad eorum tuguria maior, quàm ad regiam stipem mendicantium frequentia conueniret. Contigit autem viuente impio Rege *Pompilio* à muribus corroso, duos peregrinos & hospites, nunquam antea cognitos, neque visos, in *Crusuiciam* in habitu venerando & humano aduenisse, & primum apud regiam susceptionem, simul & refectionem expetiisse, qui cum à ianua regia prohibiti & exclusi essent, in domum communem & hospitalem *Piast* se conferunt, & tàm à *Piast*, quàm à consorte sua *Rzepica* hilari vultu excipiuntur, & affectu ingenti pertrahuntur. Coxerat enim *Piast* vrnam mellis, porcumque saginatum nutriuerat, vtrumque hoc pro parando conuiuio, excipiendisque vicinis hospitibus, dùm, more gentili, tondendi filii vnici cæsariem, aduenisset dies, in quo & puero imponebatur nomen, reseruabat. Verùm duorum illorum hospitum, plurimum lætatus aduentu, ad conuiuium destinatum peregrinorum, consumendum decernit, porcoque occiso, dapes conditioni suæ congruentes præparat, mensam ponit, & hospitibus accumbere iussis, cunctos apponit cibos, liquoremque medonis magna sedulitate, vna cum consorte sua *Rzepica* subministrant, multiplici ingeminatione precum, vtrumq; hospitem deprecantur & obsecrant, *ne pauperes & tenues dapes suas fastidiant, ne pronam suam in omnia eorum beneplacita voluntatem contemptum iri sinant, sed affectum eius si appositus cibus & potus vilis sit, referant in acceptum.* Hospitibus autem iusta gratitudine refectionem illis præstitam commendantibus, diuinitatemq; operum omnium bonorum præmiatricem pro se retributuram asserentibus, liquor medonis nunciatus est suapte sponte accrescere & fluere, atque in abundantiam prodire. Monentibus autem & iubentibus hospitibus, commodantur à vicinis vacua vasa in frequenti numero & quantitate. Liquorq; medonis exuberans, tamdiu singulis infunditur, quousq; vasorum defecit accessio, & porco insuper occiso, ea carnium multiplicatio sequuta est, vt illam vix decem lintres explere valerent. Geminatum innouatumq; miraculum per *Heliam* primum apud *Sareptam Sidoniorum* vrbem, deinde per *Elizeum* apud *Samariam* crederes præstitum, nisi in Prophetarum locum hi duo, vel Angeli, vel Martyres successissent. Pro qua re hospitum munere & largitate sibi præstita, *Piast* ditior factus, singula hospitum illorum suorum agit arbitrio. Vnde pro futuro, quod celebraturus erat, pro tonsione filii sui conuiuio, non solum ciues & vicinos, sed & ipsum Principem *Pompilium*, hospitibus sic iubentibus inuitat, quem magnifico cum omnibus conciuibus, Deo singula augente, procurat prandio, in quo filius *Piast* duorum hospitum tondetur ministerio, nomenque ei ab eisdem duobus hospitibus imponitur *Semouitus*, qui ex ea die peracto disparuerunt officio. Angeli à nonnullis crediti sunt, à quibusdam *Ioannes* & *Paulus* Martyres, quorum festum 6. Calend. Iulii agitur, forte enim huiusmodi nominibus quærenti *Piast*, qui vocarentur, & qui essent, se insinuauerant. Gratissimum itaque summo Deo & sublimis præmii hospitalitatis officium esse, vel hinc vnusquisque aduertat, quod etiam gentilibus, huiusmodi opus Deus ipse non dedignatus est tàm liberali compensare præmio, vt & Angelos hospitio exciperent, tantamque suæ posteritatis fœcunditatem, & generis sui celebritatem, & excellentiam apprehenderent, vt ex eorum lumbis Reges & Principes *Poloniæ* prodirent agnitione vnius veri Dei & successione, & septingentis amplius annis, exorta in tempus præsens multiplici, florida, auctaque ingerminatione perseueraret.

& quomodo Piast ciuis Crusuiciensis

vir bonæ vitæ

habuit duos hospites miraculose.

Inter felicissimos *Piast* ipse reputandus, qui hospitalitatis conditionem naturamque licet gentilis sortitus fuerat ob illius officium & meritum, medonis liquorem ab Angelis non secus, quàm mulier vidua ad *Helizei* Prophetæ iussionem, oleum auctum, donec vasa commodata deficerent, infusum vidit, & ad instar *Abrahæ* Patriarchæ Angelos hospitio suscepit. Cuius stirps munere diuino in Ducibus *Poloniæ*, qui *Silesiam*, *Mazouiam*, *Hassamque* inhabitant in hodiernum diem, ex illo tempore perseuerat, quamuis amplitudinem & fulgorem Regiæ dignitatis, quam etiam illius

Digitized by Google

SEC. IX. post C. N.

illis superaddiderat altissimus eorum, & subditorum irritatus impietate & iniustitia amiserint. Actum autem id scribunt *Polonorum* A Historiographi anno gratiæ noningentesimo quarto, quo tempore præfuit Ecclesiæ catholicæ *Agapitus* Papa secundus, qui sedit annis octo, & diebus sex.

Cum itaque *Polonorum* Proceres & vniuersa nobilitas pro electione futuri Principis *Crusuiciæ* dies plures incassum consumpsissent, nec satis inter primores conueniret (ambientium enim Principatum electionem difficile fatiebant importuna suffragia) contigit eidem multitudini, quæ ad electionem conuenerat, victualium necessaria deesse. Quo defectu cum singuli angerentur, & discessionem electione imperfecta pararent, duo hospites illi qui in tempore superiori filium *Piast* B totonderant, medonisque augmentum & carnium effecerant, domum *Piast* non sine sua, & vxoris suæ ingenti iucunditate introeunt, eidemque denunciant futurum eum esse oportere *Polonorum* Regem, & in *Polonia* annis multis regnaturum per filiorum & nepotum successionem, qua denunciatione ille perterritus hospitum suorum reficitur consolatione, qui illi Principatum felicibus successibus augendum declarabant diuina voluntate, cui resisti non potest, obuenturum. Proceribus itaque & Nobilibus *Poloniæ*, non tam fame esurieque, quàm siti laborantibus, *Piast* hospitum suorum instructione, & iussu vasculum medonis, quo se ille tantum cum domesticis aleret, peregrinorumque necessitati subueniret, exponit. Cúmque omnis illa cohors & congregatio pro tàm necessaria refectione, in domum suam concurreret, omnibus tamen ex tenui, & exiguo vasculo inebriatis medo, liquore illius diuina virtute & hospitum aduentu aucto, non solùm pro necessitate, sed etiam pro satietate cœpit sufficere. Vbi autem tanti prodigii, primum vulgata, deinde deprehensa est certitudo, ad eligendum virum tam sanctum in Regem omnium corda, & intentiones quasi quadam religione commotæ, inspirantur. Vnusque *Piast* miraculi prodigio declaratus, ex omnibus dignus visus est, ad quem Regnum deferrent, incredi- D bileque erat, quantus ardor huiusmodi dignitatis ad *Piast* deferendæ, Procerum & totius Nobilitatis corda peruaserat. Altero itaque die illi frequentes in solitum atrium conueniunt, atque vniuersi concorditer *Piast* Regem denunciant & eligunt, atque in casam suam in magna multitudine aduenientes, iuxta denunciationem, quæ ei pridie Angelico ministerio reuelata fuerat, ipsum iam virum ætatis mediæ & virilis in Regnum vocant vero ritu & assumunt. Verùm quo promptius eligendum instabant, ipse electus resistebat perseuerantius. Postremo reluctantem circumfusi omnes precibus deuincunt, vt magis coactus

Piasto denunciatur per illos duos peregrinos futura de eo electio,

& sic in Principem cum magno omnium gaudio eligitur,

& Regni solium.

quàm voluntarius Principatum susciperet (eo quidem maiori cum sua & totius suæ posteritatis laude, quod ad fastigium huius dignitatis, non ambitione populari, sed spectabili morum moderatione diuino instinctu credatur, euectus) & Regem salutant; Regemq; sibi & vniuersæ genti, ac Regioni *Polonorum* constituunt & ordinant. Nihil pensi habentes, quod vir in tugurio rusticano genitus, & nulla nobilitate insignitus, sortis etiam tenuissimæ fuerit, vtpote agrariam, & mellicidiorum exercens artem. Ex vili autem in quo degebat tugurio per *Polonorum* Proceres in Ducalem aulam deducendus, sandalia ex suberino robore elaborata secum attulit, asseruarique in Regia mandat, posteris suis videnda exhibendaque, quatenus intelligerent, superbireque & insolescere desinerent omnes, *Polonorum* Regnum accepturi, quod originarius eorum Parens ex humili fortuna fastigium Regium conscenderit, felix nimium iudicandus, ex quo tot pullularunt excellentissimæ plantæ: tot illustres Principes emanarunt: tot animæ candidatæ prodierunt: tanta prodierit Regum videlicet & Principum *Poloniæ* numerosa propago, etiam ad nostra tempora florescens.

Restitisset autem *Piast* omnibus conatibus electioni de se factæ, illamq; quadam insania ad se delatam credidisset, nisi diuino hospitum suorum miraculo de illa certior factus fuisset. Itaque quamuis stupens & trepidus consentit electioni, plurimum mirabundus, quæ sibi sors C nec speranti, sed nec cogitare audenti contigerit. Quapropter generis sui propago tantò euasit sublimior, quantò stirps credebatur fuisse depressior. In administrando autem & regendo *Polonorum* Regno, adeò illi diuina pietas (quam extunc licet suo gētili ritu feruentissima & magis præcipua, quā tunc, quando priuatus viueret, operum misericordiæ cura colere adnixus est) successus dedit, vt admiranda cunctis & celebris eius haberetur industria, cui singuli Proceres & vniuersa Nobilitas *Polonorum*, videntes specimen singularis sapientiæ, & quæ magis collata infusaque diuinitus, quàm naturali dote concessa videbatur, in eo lucere promptam obedientiam & subiectionem in omnibus quæcunque decreuerat, aut imperauerat exhibendo, parebant. Quieuit & sub eius regimine singulorum hostium *Poloniam* inuadentium furia, prædonum & furum rabies contabuit, dùm & hostes mira æquitate modestiaq; compesceret, & latrones animaduersione debita puniret. Quo effectum est, vt Respubl. sub iniquo & doloso Rege *Pompilio*, & tandem post corrosionem suam, & stirpis suæ ex Baronum & Nobilium intestina commotione & guerra plurimum languida & depressa maximum reassumeret robur. Patrato per *Pompilium* suum immediatum prædecessorem in Patruos & Proceres suos sceleri plurimum infestus, Regiam in *Gnesnam* ex *Crusuicia* originarium suum & vetu-

SEC. IX. post C. N.

diu reluctans accipere cogitur.

Piast omnia pacifica & domi & foris reddens

sedem ex Crusuica Gnesnam transfert,

SEC. IX. post C N.

vetustum locum transtulit. Indignum iudicans illic *Polonorum* Metropolim consistere, & iura gentibus reddi, vbi tam atrox facinus, A quod etiam loci inspectione renouabatur, admissum extitisset. Et quamuis sub præfati *Piast* regimine & Principatu omnibus florerent successibus, id tamen vnum magno discrimine *Poloniam* diuturno tempore inuoluit, quod filii & nepotes Principum circamarinorum *Pomeraniæ, Cassubitarum* aliarumue quarum superius mentionem fecimus, orarum, quorum parentes veneno à *Pompilio* fuerunt extincti, & parentum morte, & suo contemptu, alteriusque de humili sorte surrogatione in Regem grandi furore commoti tributarium, & feudale iugum cui hactenus erant subiecti, amaritudine iuramenti, s. potius indignitate electionis permoti, abiicerent, pro infestis quoque hostibus magis, B quàm pro feudalibus Principibus habiti in *Polonorum* gentem regionemque frequentibus debachationibus sæuiebant. Dolebant siquidem parentes suos toxica fraude peremptos, sed vltio diuinitùs immissa dolorem attenuabat. Verùm amplior cruciatus vniuscuiusque subibat præcordia, quod rusticanæ sortis hominem omnibus his præteritis videbantur præposuisse, & in Principatus locum, quolibet eorum neglecto suffectum. Principes verò & vniuersi proceres ac Satrapæ *Poloniæ* neque indignum ducebant *Piast* parere fascibus, & illius adorare tribunalia, quem obscuræ sortis hominem nouerant, relligione ad id non minus, C quàm virtute inductum. Ineratque singulorum pectoribus non tenuis admiratio, quod quem primum manus aratro apponentem, boues iungentem, & in exigua gleba arantem, ex aluearIis quoque apum quæstum exigentem in vili tugurio degentem animaduerterant, eundem in regia iura reddentem, necis & vitæ potestatem habentem, exercitus regentem, de hostibus triumphos & spolia referentem, viderent.

cui nepotes Pompilii *tributum pendere negant,* *& multas in Polonos faciunt incursiones.*

Id ne cui scrupulum ad diffidendum pariat, & scripta nostra præsentia præbeant occasionem ad obtrectandum, duo exempla subnectam, vnum quod legitur in vita Sancti *Remigii*. Qui cum esset Archiepiscopus *Remensis*, & sollicitus valde, vt inclytum populum suæ fidei D commissum ad aulas reduceret cœlestes, & diœcesim suam annis singulis per se ipsum corrigendo deformitates & vitia, & zizania euellendo visitaret, hospitatus esset in domo cuiusdam consanguineæ suæ, videns erubescere pro eo, quod vitrum non haberet omissis omnibus facta oratione ante dolium vacuum, & signo crucis edito vinum exibat. Insuper aliud quod in vita *S. Germani* legitur: Qui cum in *Britannia* cum sociis & discipulis suis viris religiosis prædicaret, hiemis asperitate vrgente Regis palatium intrat, petens hospitium a Rege, qui ei negauit. Cùm autem subulcus Regis egrederetur è domo Regis ad suam portans portionem cibi sui, misericordia motus videns *Germanum* & Monachos eius in niue algentes, rogatos adduxit in tugurium, occidens & parans eis vitulum, quem *S. Germanus* congregatis eius ossibus super pellem, suis precibus reparauit, tunc mane Palatium ingreditur, & conuocato populo arguens Regem de crimine, & ostendens eum indignum gubernatorem Regni, deposuit eum à Regno, & ille cum virtuti diuinæ perquam operabatur Sanctus, non posset resistere, licet inuitus recessit cum coniuge & liberis suis de Palatio. Sanctus autem *Germanus* dictum subulcum Regem *Britanniæ* constituit propter hospitalitatem, & charitatem suam, & extunc Reges illi de subulco sublimati sunt.

Mira rerum metamorphosis opera Beatorum Remigii *& Germani euenit*

Annis multis *Polonorum* Regno per *Piast* prudenter & feliciter gubernato, sub quibus plura per *Pompilium* deformata ad euidentem instaurationem fuêre redacta, *Piast* ipse senio longo confectus centesimo & vigesimo anno ætatis suæ rebus exuitur humanis, non sine vniuersæ nobilitatis & populi grandi mœrore & luctu, singulos enim pro cuiuslibet conditione & merito extollebat, & præmiis afficiebat, parentisque magis quam Regis ab omnibus colebatur loco. Post eius decessum fauore & voluntate concordi totius Nobilitatis filius eius *Semouitus* in Ducem assumitur, & thronus paternus illi decernitur gubernandus, viuente siquidem Patre in Principem militiæ creatus in administrandis bellis, cæterisque Regni obeundis expediendisque negotiis pluribus probitatis signis emicuit. Frigoris enim, inediæ, & caloris patiens cibum potumque pro naturali mensura non pro voluntate sumebat, vigillarum, somniq; non disterminans tempora, crebris vicibus inter custodias, stationesque militum excubabat, solusque vniuersa, vbi insidiæ hostiles poni possent circumspiciens, largitate in omnes munificus, & seueritate correptioneque modestus habitus suus nullam pompam redolens, vix procerum & Nobilium habitui æquabatur, quibus virtutibus, adeò se militibus & Proceribus, cunctisque statibus *Polonorum* insinuauerat, vt plusquam charo illum singuli venerarentur affectu, morteque Patris sequuta, dignum omnes Principem acclamarent, imperium, ad annum Saluatoris noningentesimum primum adeptus est.

Piast moritur, *cui filius fuit Semouitus, vir optimus,* *succedit.*

In paternum solium *Semouitus* ascendens, prioribus virtutibus aliquid magis adiicere conabatur. Vniuersam igitur curam pro bene regenda Republica Principatus sui, pro restituendis finibus Regni occupatis, & nouis propagandis intendens, creato primum Principe militiæ, etiam centuriones quinquagenarios, Decanos, Tribunos, Chiliarchos, ordinum tàm equestrium quam pedestrium Ductores, præfectosque constituit, hosque antequam ad bella prodirent, certaminum simulacris & hastarum, pugnarumque ludis exercitari, quo animosiores

Semouitus

SEC. IX. post C. N.

Digitized by Google

SEC. X. post C. N.

res & cautiores in hostes existerent, disposuit: finitimis deinde *Pannoniis Almanis & Pruthenis*, pro terminis Regni sui sub *Popiel* Principis ignauia occupatis, bella mouit, & aliquot certaminibus confligens, hostesque magna strage confundens, magnæ virtutis triumphum referens celebratus, cunctisque per circuitum nationibus in terrorem erat. Recuperatis autem assiduitate bellorum veteribus *Polonorum* finibus, in aliud bellum mox conuersus, Principibus *Pomeranis, Cassubitarum*, & transmarinis, quorum Patres *Pompiliana* extinxerat per venenum sæuitia, guerram pro denegato sibi & Patri feudo indixit, eamque annis aliquot Principibus illis non robore aut militia exercitus, sed situ, & difficultate locorum fortiter resistentibus, continuauit: Verum antequam duras & rebelles eorum ceruices domuisset immatura morte apud *Gnesnam* obiit diem, 32. annis in Principatu peractis.

multa bella feliciter gessit,

tandem Gnesnæ moritur.

Arnolpho Imperatore, qui anno Natiuitatis Domini nostri octingentesimo cœpit apud *Romanos* regnare, tres *Slauorum* Duces, videlicet *ROTISLAVS, SVENTOPELCVS*, & *KOCZIEL*, missis ad *Gregorium* Imperatorem *Michaëlem* nunciis, petierunt quatenus pro ipsis & eorum gentibus in fide christiana erudiendis, doctos illos viros transmitteret, *Methodium* & *Cyrillum* mittit, qui Duces & gentem *Slauonicam* tùm primum ad fidem conuertunt scripturas de *Graco* in *Slauonicum* transferunt, Sacra in vulgari *Slauonica* peragenda institunt lingua, sedem Pontificalem apud *Wielogrod* ponunt. Accersiti posthæc *Romam*, & à Summo Pontifice arguti, quod rem diuinam *Slauonica* lingua agerent, respondent à scriptura omnem spiritum laudare Dominum debere. Disceptatione tandem in Sacro Senatu habita, licet non pauci apparuissent contradictores, obtentum tamen & decretum est, vt sacra in lingua *Slauonica* iuxta atque *Latina, Græca*, & *Hebraica* peragantur.

Tres Duces Slauorum ad Arnolphum Imp. nuncios miserunt, petentes sibi viros doctos in S.Scripturis mitti.

Semouito decedente eius mors magnis *Poloniam* inuoluit mœroribus. Cùm enim Principem viderent sibi subtractum, cuius virtute & auspiciis magnas iam res gesserant, & maiores se acturos sperabant, cuius etiam largitione munifica, & triumphorum relatione priuatim & publicè opibus armisque, & equis aucti erant, vberioraque victoriarum trophæa, amplioraque præmia, & laceræ patriæ redintegrationem eius ductu, eiusque solertia se adepturos non dubitabant, beneuolentiam *Semouito* præstitam, in filium eius *Lesconem*, quem vnicum reliquerat, conuertunt. Qui etsi nondum debitæ ætatis statum attingeret, Procerum tamen & Nobilitatis communi assensu post Patris [illegible], summus per *Polonos* honos iuxta gentilitatis & illius ætatis ritum est impensus. *Lescko* ipse in Principem assumptus, & certi Barones pro Curatoribus, donec adolesceret illi deputantur, sub quorum gu-

Lesco filius Semouiti

in Principem Poloniæ eligitur.

SEC. X. post C. N.

bernatione bellorum contra Principes *Pomeranorum, Cassubitarum, Slauorum* & cismari-

A norum continuatio, intermissa elangit. In virilem autem statum *Lesco* prouectus, paternarum virtutum cœpit esse imitator singulari prudentia, solertiaque Rempub. dirigens iustitia & liberalitate ac probitate in omnes suos subditos clarescens. Militiæ tamen munera non æquè vt Pater coluit, partisq; & restauratis per Patrem nihil adiecit, & bellum contra Principes *Slauorum, Cassubitarum*, & *Pomeranorum* penitus gerere intermisit anno Incarnationis Christi noningentesimo quinquagesimo secundo, ad regendam Monarchiam *Polonicam* assumptus.

Procerum & Optimatum *Poloniæ* charitate magis quam suo merito, in annos plures Princi-

B patu *Lesconis* producto, nascitur illi filius, de cuius ortu plurimo exhilaratus gaudio nomen illi circa tonsuram *Zemomysl* imponit significatione nominis, quod sonat terram recognitans terrarum *Poloniæ*, (in quarum futurum regimen genitus erat) sollicitam sibi curam demandans. *Lescone* itaque mortuo prænatus filius suus *Zemomysl*, perfectam in vita Patris nactus ætatem sibi succedit, naturali virium robore plurimum valens, non minori etiam virtutum ornatu fulgescens, enitebatur, si quidem pro viribus, & id præcipua vendicabat cura, vt tam auitam, quam paternam in omnibus actionibus exprimeret indolem, & virtutum fragrantiam, iuxta ac ille in ciues & forenses ef-

Lesconi Zemomysl nascitur,

filius optimus & succedit.

C funderet. Et quamuis auitam felicitatem, audaciamque in gerendis bellis non impleuit, cæteris tamen virtutibus suis nihilo fuit inferior, & quod illi bellica laude & armis, hoc iste toga, & prudentissima in singulis rebus libratrice modestia creditus est patriæ præstitisse facinora. *Ioanne* Papa X. impie mortuo, *Benedictus* quintus a *Romanis* eligitur contra *Leonem*, sed à *Cæsare Ottone* deponitur, & in exilium ad *Saxones* missus, illic consenescens obiit.

Angebatur autem Princeps *Zemomysl* dolore ingenti, quod vxor sua annis pluribus sterilis manebat, credens stirpem suam extinctum iri. Inspectore tamen, & omnium virtutum remuneratore Deo, apud quem nullum opus

D sine præmio præterit, sterilitatis opprobrio adempto, fœcunda & grauida esse cepit, sed partus die adueniente, summum gaudium, quod de ortu nouæ prolis *Zemomysl* credebat sibi prouenturum, verti contigit in luctum. Enixa quidem est vxor *Zemomysl* marem, sed cœcum, quod vtrique parenti singularem dolorem, & amaritudinem inferebat, sterilitatis quoque incommodum dedecore illo magis videbatur auctum, quam præcisum. Stimulabat & amplior dolor, quod Regina illa, vnico filio cœco edito parere desinens, sterilis vt ante permansit. Natus quoque filius in annos aliquot succrescens, nec aliqua visus potentiæ signa præferens, perpetuam caliginem oculorum prætende-

Nascitur filius Zemomislao cœcus.

SEC. X. post C. N.

debatur habiturus. Pater autem pueri in virtutum operatione nihilo factus segnior, sed pluribus actionibus Deo placitis refulgens, hospitalitatem, quam ceu hæreditariam à Proauis acceperat, summo studio sectabatur. Omnium autem quos vnquam legi *Polonorum* historiographorum annales & literas, de cæcitate huius *Mieszkonis* concordant, scribentes illum adhuc intra cellam materni vteris, cæcitatis contraxisse tenebras, cæcumque effusum integro septennio ab ortu cæcitatis ærumnas tolerasse aiunt. At clementissimus Deus generi *Polonico* propitiationis gratiam, post tot quæ processerunt ætates, impressurus; lumineque *Polonos* iuxta ac cæteras illustraturus gentes fidei, cæcum Principem nasci, cæcitatisque opprobria septennio ferre oculto iudicio permisit. Vt ipse Princeps caligine oculorum percussus mente plus videret quam oculis, & cæcitatis tenebris à se per gratiam saluatoris depulsis carnalibus propensius, & ipse à se, & ab vniuersa gente sua *Polonica* infidelitatis, & idololatriæ sordes & tenebras depelleret diuturno tempore concretas.

Mieszko nomine

Cum post septennium Mieszko tonderetur,

Instante denique septennio, in quo iuxta ritum *Polonorum* veterem & gentilem filius Principis debebat tonsurari, & nomen illi aptari, & imponi, *Zemomysl* Princeps Proceres & Nobiles *Poloniæ*, *Gnesnam*, ad solennitatem tonsurationis in filio suo quamuis cæco peragendam inuitat, dieque constituta aduenien te, dùm de nomine puero aptè imponendo quæreret, *Mieszkum* illum & Patris & Procerum decreto appellari placuit, quod in vulgari *Polonico* sonat turbatio, vel commotio, eò quod conditione suæ cæcitatis & patentibus, & genti *Polonicæ* in suo exortu confusionem intulit, & ipso *Zemomysl* decedente maiorem turbationem esset illaturus, verentibus Proceribus & Nobilibus *Poloniæ*, & id crebra sermonum & tractatuum ingeminatione vsurpantibus; quod à Patre suo *Zemomysl* mortuo maior vel eadem turbatio, quæ post mortem *Pompilii* acciderat, *Poloniam* esset inuasura. Tonsurato itaque Principis *Zemomysl* filio cœperunt tàm ipse quàm omnes Proceres epulari. Ouantibus tamen omnibus solus Princeps *Zemomysl* filii tunc tonsurati cæcitatem animo & cogitatione dimetiens, altis suspiriis pectus implebat, tacitis singultibus de tanta nati infelicitate, seipsum verberando, cui tanto dolore consternato mirum in modum subitus nuncius aduenit, denuncians filium *Mieszkonem* in ipsa hora perfectam claritatem, & visionem oculorum accepisse, sed Patre Principe, & conuiuis omnibus dubitantibus magis quàm credentibus, mater pueri Principissa de epulantium triclinio exiliit, experimentum denunciatæ nouitatis palpatura. Quæ cubile quo puer asseruabatur ingressa, videns in orbibus oculorum prioribus, nebulam dissolutam & veram claritatem illuxisse, attonita præ gaudio decidit in terram, & à ministris subleuata resumpto spiritu, rapto in vlnas puero, ad coniugis & conuiuarum defert conspectum, sciens nisi coram cernerent puerum, accidenti miraculo nullatenus credituros. Repletur summo gaudio Pater, replentur & conuiuæ, Pater tamen sublato opprobrio vberius exultans, lachrimis faciem irrigat, quas lætitiæ immensitas indices cordis excusserat. Puer quoque *Mieczsław* mirabundus exultans, & nunc parentem, nunc conuiuarum intuitus, quos nunquam ante viderat, vultus, singulis illum certatim deosculantibus applaudit, extenduntur dies conuiuis, epularum quoq; præparatio intenditur, & magno strepitu, mugitu atque iubilo Regia concrepat vniuersa. Parum quoque *Zemomysl* ducens singulis Proceribus & Nobilibus inuitatis munera largiri, munificum se cunctis eo die & tempore plus solito ostendens, quod diuinitate propitia desiit esse, & infelix & orbus. Placet nonnullis Ducalem puerum *Miecslaum*, quod significat iturum in gloriam appellatum fuisse, sed & nomen *Mieszko* per vocationis diuinationem, dum pueritiam ageret, defluxisse. Quam opinionem, nos quoque ex multiplici respectu probamus attendentes, quod *Poloni* Regum & Principum suorum nomina non in *ko*, sed in *sław* terminare soliti sunt, lingua sua formando Principum & Regum nomina, *Władysław*, *Bolesław*, *Przemysław*, *Stanisław*, *Swiętosław*. Puer *Mieczslaw* cultiori post hæc prouidentibus parentibus cura habitus est, ac tàm ministrorum, quàm suppellectilium ad eius ingenuam educationem duplicatus numerus & ordo. Magnum enim illum futurum, tàm apud Patrem, & Proceres Nobilesque *Poloniæ*, quàm apud vicinas nationes declarabat naturalis cæcitatis vsque ad septennium perpessæ, supernæ quoque illuminationis diuinitus attributæ portentum. Quo quidem *Zemomysl* Princeps vehementius, quàm cæteri paterno incensus ardore ac promotus, ariolos, aurispices, diuinos, pithonesque sæpius scrupulose consultos inquirebat, quid filii sui cæci nati caligo, & in septennio diuinitus collata illuminatio portenderet. Omnium autem consona responsione accipiebat Regionem *Polonorum* superiorum Principum prauis moribus & ignauia cæcutientem tenebrescentemq;, filii sui virtute, & singulari prudentia fore & illustrandam & in sublimè erigendam, quod etsi Pater diuinatoresque implendum carnaliter intellexissent; veriori tamen spirituali intellectu approbatur fuisse impletum. Postquam *Miecsław* ipse superstitione idolorum, quam hæreditaria successione coluerat, & quorum cultura per plures successiones traducta, septennario, qui vniuersitati deseruit, significatur munere abiecta, lucem veri luminis & fidei, vt in sequentibus narrabimus apprehendit. *Zemomysl* itaque *Polonorum* Monarcha, cum plures annos gra-

& pater celebraret conuiuium mæstus

aperti sunt oculi illius,

& vidit cum omnium lætitia.

SEC. X. post C. N.

Ariolis illum magnum futurum pollicentibus,

SEC. X. post C. N.

gratus ciuibus, gratus Nobilibus, gratus forensibus in Principatu exegisset, & Rempublicam strenue ac prudenter gubernasset, filio A Miecslao, iam maturam ætatem sortito, Regnum derelinquens in ætate pænè eadem, qua proauus suus Piast, licet in ritu sacrilego, complorante illum vniuersa Polonia, mortuus est, & in Gneznensi castro Patribus suis gentilitatis more appositus, anno ab ortu Christi noningentesimo sexagesimo quarto, annis octo in Regni Polonia gubernatione absumptis.

deinde eo adulto Zemomysl moritur non sine luctu omnium.

Sepultura Zemomysl Principis iusto honore confecta, Proceres & Nobiles vniuersi Polonia, vnico filio eius Miecslaw, vltimo paganorum Duci collatum dudum à Patre innouant Regnum, & ipsum Gnesna in Dominum & Monarcham Polonorum assumunt, ac quidem minus cunctanter, pro maiori spe suam Rempublicam per illum, vt diuinatores prodiderant, amplificandam credentes, & quamuis iusto imperitauerit regimine, nonnullaque bella B cum finitimis feliciter gesserit, per annos tamen multos falsa augurum non implentur oracula, vt etiam quibusdam à spe concepta excidisse videretur. In Venerem namque more barbarico procliuis erat. Cuius licet castissima fuerit adolescentia, libidinosa tamen & lasciuiens fuit ætas prouectior. Septem enim pellicibus, quas vxores nominabat, vtebatur. Non tamen ex aliqua illarum sobolem & futurum suæ successionis solatium susceperat. Qui dum orbitatem suam crebris accusaret sermonibus, per nonnullos viros catholicos spirituales atque seculares qui in curia sua obseruabantur, & qui ex finitimis regionibus curiam C suam accedebant, per quos iam fidei splendor & Christi redemptoris aduentus lucere in Polonia cœperat, sensim sibi suggestum est, vt sacrilego idololatriæ cultu relicto, vnum verum Deum agnosceret, & fidem catholicam cum gente sua profanis ritibus dedita susciperet, tunc enim & fœcunditatem sibi prolis, & cuncta alia feliciter prouentura, & ipsum inter Principes catholicos Slauonici generis atque linguæ in se & filiis suis celsiorem sortiturum thronum, & magnum & celebrem futurum, cui suggestioni benignas aures accommodanti, plurima per viros religiosos & eremitas adiecta sunt, quibus & idolorum, quæ hactenus colebat spurcicies, & cultoribus eorum generales, & perpetui præparati detegebantur cruciatus. Simul quoque diuini consilii super redemtione nostri generis, summa benignitas sibi declarabatur. Propitiatione itaque agni cœlestis, qui Polonorum gentem sacrilegis ritibus hactenus spurcidam & fœdam, cæterisque Slauorum nationibus inuisam & contemptam corripere, & ad sui nominis agnitionem, inuocationem, & cultum voluit perducere, inspiratus, & salutaribus consiliis & monitis virorum religiosorum & eremitarum persuasus, flexus est christianum venerari dogma, & se per omnia eorum doctrinis acquieturum promisit, & omnes Polonorum regiones à diis gentium ad veram orthodoxam religionem, cæremoniasque eius adducturum se spopondit.

Miecslaus parenti Zemomysl succedit,

& quamuis ad libidinem pronus esset,

tamen consilio catholicorum

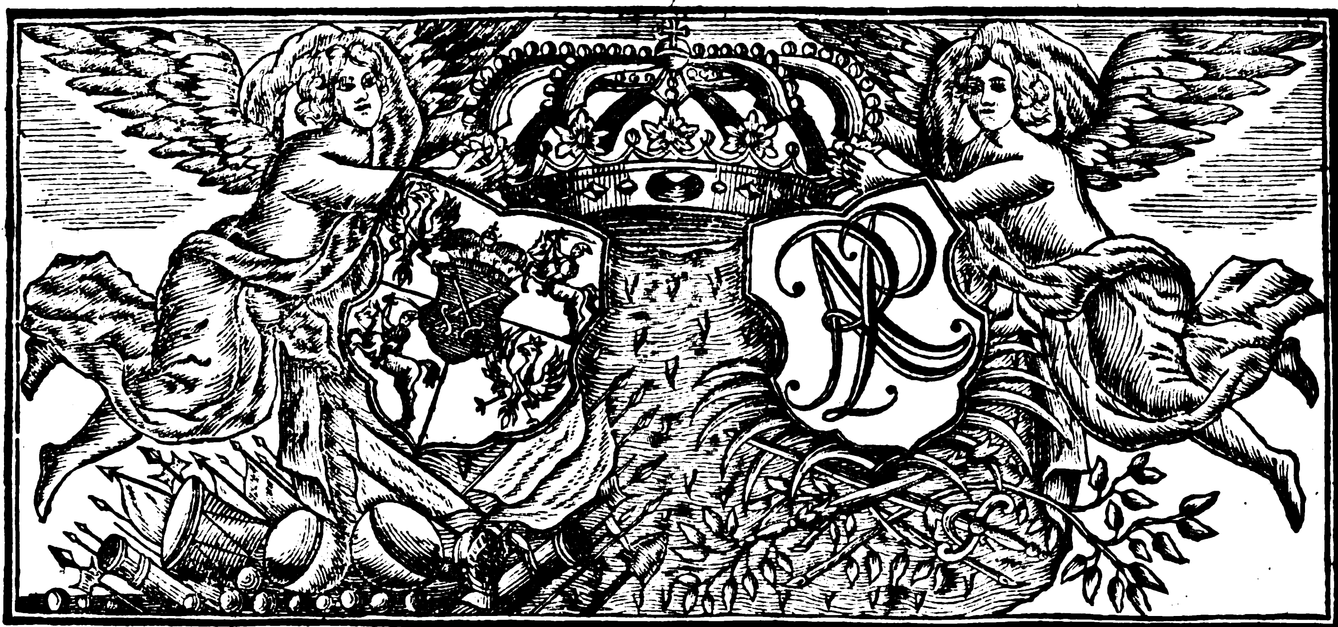
inducitur ad suscipiendam fidem christianam, & promittit.

Premislaus seu Nieklam Bohemicus Dux moriturus, Hestinicum maiorem natu filium in Principatu instituens, Dipoldo altero filio Prouinciam Gurmensem in sortem dedit, Hestinico Borzywoi successit, qui & ipse à Beato Methodio Morauorum Episcopo, cum Ludimilla coniuge sua filia Comitis Samborii ad gratiam Baptismi perductus est, Borziwoi duos filios Spitigneum & Wratislaum reliquit. Primus Patri successit, sed moriens sine liberis fratri Principatum reliquit. Coniux Wratislai Drahomicia mulier audax; & in scelus prona duos vno partu geminos Venceslaum & Boleslaum effudit. Prior à Ludimilla enutritus, alter à matre, vterque mores alumnarum sortiti, Venceslaus pius, mansuetus, religiosus, & in pauperes liberalis: Boleslaus contra, ambitiosus, rapere, occidere, adulterari, & opprimere solitus. Ludimilla Patre excedente imperium Regni sortita iussu Drahomiciæ strangulata est, & inter Sanctas relata. Venceslaus charitate populi propter Sanctos mores celebris & admirandus habebatur, at odio frater Boleslaus inflammatus matre instigante conuiuium instruxit & Venceslaum fratrem inuitat, tùm post epulas ad Ecclesiam orationis gratia properantem in limine, anno Christi noningentesimo trigesimo octauo, & anno Ottonis primo obtruncat, qui & ipse clarissimis fulgens miraculis, Sanctorum ordines sortitus est. Mater Drohomicia pro scelere patrato apud Pragensem arcem hiatu terræ absorpta est. Boleslaus totius Bohemiæ germano interfecto, cuius sibi longum putabat mortem expectare, Dominium adeptus. Indignam mortem B. Venceslai Otto primus vlturus, Boleslao Principi bellum indicit, longaque inter eos altercatio annis quatuordecim fuit.

Sanctus Venceslaus & Ludomilla à fratre Boleslao in Bohemia interficitur.

FINIS LIBRI PRIMI.

Digitized by Google

IOANNIS DŁVGOSSI
SEV
LONGINI
CANONICI CRACOVIENSIS,
HISTORIÆ POLONICÆ
LIBER SECVNDVS.

A. C. 965. *Miecslaus* 965.

Onentibus autem viris catholicis & religiosis, septem pellices, quarum carnali detinebatur amore à se abdicare iussus, ne mollioies muliebris eum in assuetacta detineret idololatria. Quarum contubernio remoto ad Principem *Bohemiæ Boleslaum* Sancti *Venceslai* interfectorem & germanum, procos mittit filiam suam *Dąbrowkam* pro vnica & legitima vxore sibi petituros. Verùm dum *Bohemiæ* Princeps responderet se magnificum & insignem generum non abominaturum, si illum ritus gentiles abiicere, & fidei sanctæ catholicæ normam suscipere contigisset. Aliter enim filiam suam nulla ratione gentili, & idolorum cultori Principi aliquatenus desponsaturum esse. Eodem etiam responso virgo Ducalis *Dąbrowka* procis & nunciis *Miecslai Poloniæ* Ducis illam de ineundo fœdere matrimonii interpellantibus vsa respondit, non conuenire professioni suæ christianæ, vt idololatræ nubat, vbi tamen *Miecslaus* Dux *Poloniæ* spurcitias idolorum abiecerit, & baptismatis lauacro renatus fuerit, non recusaturam se vt in A eius transeat amplexus. Eo responso in *Poloniam* relato, cum frequenti Senatu *Miecslaus* Dux *Poloniæ* coacto, quid facto opus esset, consuleret, Satraparum suorum sententiis variantibus placuit rem in crastinum differri. Nocte verò subsequenti propitiatio diuina ærumnas longi erroris *Polonorum* miserata, *Miecslao Polonorum* Duci & plerisque suis consiliariis per quietem inspirat, & imperiosa iussione mandat conditionem oblatam, ne negligant felicitatem Regni ex fide susceptа ab eo tempore in omnes ætates habituros. Mouit hæc visio Ducem *Poloniæ* & Proceres, decretoque concordi de assumenda christianæ religionis puri- B tate facto, cùm frequentes nuncii in *Bohemiam* missi promitterent, coniuncta affinitate Principem suum non se solum, sed & vniuersam Polonorum gentem de fidei articulis peroptimè instructam, vnda baptismatis abluturum esse. Euidenti certificatione allegantibus affinitatem postulatam Dux *Bohemiæ* gratificat, & nunciis Ducis *Poloniæ Miecsław*, filiam suam *Dąbrowkam* virginem nobilem & honestam, cum dote & suppellectili locante & accipiente digna, tradit præfato Duci *Polonorum* desponsandam. Fuerunt autem plures numero Polonorum Regni Proceres & Satrapæ, qui in

Dąbrowkæ Bohemorum Principis filiæ nuptias petit,

quæ ea conditione, vt Miecslaus christianam religionem assumeret,

ipsi traditur.

Digitized by Google

965. in suscipienda fide christiana dissentientes grauiter aduersabantur, alii dicentes esse superstitiosam christianorum sectam: alii obseruantias eius fore difficiles: alii non esse bonum postponere commoda paternarum traditionum, & nouæ sectæ, & hactenus insolitæ libera colla subiugare. Has tamen & plures alias oppositiones miseratione diuina, quæ dat salutem Regibus, ærumnas longi erroris *Polonorum* miserata, facile dissoluit inspirando *Polonis* concordiam, & religionis christianæ pietatem, ne illa abiecta a *Bohemis*, cæterisque nationibus pro contemptibilibus haberentur. Procis autem Ducis *Poloniæ Miecslai*, pluribusque Baronibus & Nobilibus de *Bohemia* virginem *Dambrowkam* cum apparatu & sumptu magnifico, dotemque & suppellectilem raram & insignem secum, vt par & dignum erat socero & genero, ferentem, comitantibus ad regiam *Gnesnensem* perducta. Vbi tam à Duce *Miecslao* & suis Proceribus *Poloniæ*, quàm ab omnibus ordinibus sibi obuiam itum est, & ingressus suus magnifico cultu & superbo exceptus est, pro qua honestanda insigniores matronæ & virgines *Poloniæ* variis gemmis, auro argentoque onustæ, cæterisque insignibus *Gnesnam* iussu Principis conuenerant. Transactis autem paucis diebus, Dux *Miecslaus* de fidei orthodoxæ articulis & ritu sufficienter per viros religiosos, & anachoriticam vitam in religionibus suis ducentes, quos eam ob rem singulariter accersiuerat, instructus, tenebris vetusti erroris renunciat cum principalioribus Baronibus & Nobilibus, vrbiumque Poloniæ Primoribus saluberrimam orthodoxæ religionis Catholicæ legem amplexurus, suæ de tenebris idololatriæ, in lumen fidei conuersionis primitias sacro fonte consecrat, sacrum in *Gnesna* suscipit Baptisma, & deposita per regenerationis vndam vetustate peccati, in nouam animæ innocentiam, vitæque infantiam est renatus lauacro baptismatis sordes abluens, tam facinorum, quàm idolorum, ex cœca & vetusta caligine idololatriæ, in agnitionem puritatem, atque religionem fidei orthodoxæ vocatus, lumenque eiusdem fidei lumine rationis naturalis, qua etiam illum vigere altissimus concesserat, excedente, illustratus ex gratia Spiritus Sancti, ex aqua & spiritu renatus est, vetustoque nomine *Mieszko* abrogato, velut barbaro, *Miecslaus* nominatur. Sed & germana sua virgo sacro charactere fidei insignita catholica efficitur, eique nomen *ADLEIDA* aptatur. Eodem insuper die sacramento baptismi percepto, Dux *Miecslaus* aliud suscipit sacramentum, & virginem *Dabrowkam* ritu catholico sibi desponsat, & nuptiæ felicissimæ corrogatis vicinis Principibus *Gnesnæ* pluribus diebus magnifico celebrantur apparatu, & singuli inuitati conuiuæ delicatis tractantur necessariis, & multiplices ludi ac spectacula in honorem Principis, ac decus magna solennitate instaurantur. Quibus finitis Principes finitimi, Baronesque & Nobiles *Bohemiæ* sumptuosis muneribus à Duce *Miecslao* honorati, in oras proprias reuersi, Ducis *Poloniæ Miecslai* munificentiam & opulentiam laxato sermone diuulgant. Ex eo deinde tempore vniuersa *Polonorum* regio, fidei catholicæ iugum suscepit, studio quoque Ducis *Miecslai* & consortis suæ *Dambrowkæ* feruentissimo *Poloni*, miseratione diuina, lumine fidei illustrati, præsidente in cathedra *Petri Leone* octauo natione *Romano*, qui eodem anno rebus humanis exemptus est, & cui in Vicarium *Christi*, *Stephanus* septimus natione *Germanus* per electionem conformem pietatis successit, secundum alios *Ioannes XIV.* natione *Narniensis*, aliqui scribunt *XII.* Strictissimo posthæc *Miecslai Polonorum* Principis edicto, & omnium Baronum, & Nobilium *Poloniæ* consensu conformi, confringuntur idola, & falsorum Deorum simulacra, atque ædes flammis traduntur; cultores verò illorum & singulorum bonorum priuatione & capitis præcisione mulctantur, non modo singulos ritus celebrationes atque festa, quibus honos & supplicatio idolis impendebatur, sed & omnes incantatores, ariolos, augures, & phitones, *Mieczslaus* Dux *Polonorum* abrogauit, & erasit de terra, ludos omnes publicè & priuatim in honorem deorum gestos prohibuit. Non enim est Deus noster vt dii gentium, quos sæpè populus *Polonicus* ludis, plausibus, & gestis inhonestis, atque sexcentis aliis generibus impietatis placatos credidit efficere. Felicissimus profectò & Deo amabilis Princeps, qui primus *Polonorum* regiones fidei orthodoxæ & corpori sanctæ Ecclesiæ per veritatis cognitionem & idolorum desertionem inuisceravit. Et quoniam ferè in omnibus ciuitatibus, oppidis & vicis insignioribus *Poloniæ*, simulacra deorum & dearum idola atque luci habebantur, quæ lentius tardiusque quam iussio habebat, *Miecslai* Principis succidebantur confringebanturque; septima dies Martii ad confringendum abolendumq; ea in vniuersis *Polonorum* regionibus à *Miecslao* indicta est, qua adueniente quælibet ciuitas, quæq; villa deorum suorum simulacra confringere, & confracta in paludes lacus & stagna prosequente vtriusque sexus populo demergere, saxisque obruere, cultoribus deorum dearumque & iis præsertim, quibus sacra eorum erant quæstui profusius ingemiscentibus, illachrimantibusque non tamen quicquam metu præfectorum Ducalium mutare audentibus, coacta est. Quæ quidem deorum & dearum idolorumque confractio & immersio, tunc facta apud nonnullas Polonorum villas, simulacris *Dziewanna* & *Marzanna* in longo ligno extollentibus, & in paludes in Dominica Quadragesimæ Lætare proiicientibus & demergentibus, repræsentatur renouatur in hunc diem, nec hu-

Marginalia: 965. — *& tota Polonia,* — *omnemque gentilitatem abrogat,* — *Baptismum deinde accipit* — *idolis Dominica Lætare confractis,* — *cum sorore sua,* — *qua consuetudo quotannis repetitur.*

Digitized by Google

huius consuetudinis vetustissimo effectus vsque modo apud *Polonos* defluxit.

A. C. 966. *Miecslaus* Rudimenta fidei nuper susceptæ & initiatæ, *Miecslaus* qui & *Mieszko Polonorum* Princeps post sacros suscepti baptismatis latices aucturus, apud cœlestem Regem suorum cumulum meritorum, & fulgorem sui diffusurus Principatus in soliditatem perfecti roboris, volens perducere, & in omnibus, quibus *Christianam religionem prosequens* Christiana religio veneraretur, & coleretur, cæteris Principibus nihil omninò inferior esse, ad sacrorum locorum dotationem, ministrorumque Dei institutionem, fideli & deuota consorte Ducissa *Dambrowka* suapte religiosum, & feruenti deuotione refertum animum mariti & Principis sui instiganti, omnem curam & cogitationem suam conuertit, & primum *duas Metropoles,* quidem in locis magis celebribus, *Gnesnæ* videlicet & *Cracouiæ* duas fundat Metropoles: *Gnesnensem* videlicet in titulum & honorem Excellentissimi Dei, & eius genitricis virginis *Mariæ*, à qua plenitudo totius salutis & gratiæ manauit: *Cracouiensem* verò ad instantissimas preces consortis suæ *Dambrowka*, in titulum sancti *Venceslai* noui eo tempore martyris, cuius eadem *Dobrowka* Ducissa germana erat neptis. Et quamuis in natione *Slauonica* primus martyrio & sanctitate insigni refulsisset, *Gnesnensi* tamen superiorem esse voluit, & apud illam decus Principale consistere; *Cracouiensi* verò secundam. Itaque Ecclesia *Cracouiensis* prærripuit *Gnesnensem*, ne esset vna, *Gnesnensis* verò prærripuit *Cracouiensem* ne esset prima. *septem Episcopatus,* Pro quarum honore Metropolitico septem alias Ecclesias, videlicet *Posnaniensem, Smogorzouiensem*, quæ nunc *Wratislauiensis, Krusuicensem*, quæ nunc *Wladislauiensis, Plocensem, Culmensem, Lubucensem*, & *Kamenecensem*. Quas septè Ecclesias iure Metropolitico, *Gnesnensi* & *Cracouiensi* Metropolibus, voluit esse subiectas. Duæ autem Suffraganeæ quas nominauimus, *Smogorzouiensis* & *Crusuiciensis* propter locorum transmutationem etiam titulos suos variare coactæ sunt. *Smogorzouiensis* enim primum in *Byczinam* oppidum districtus *Brzegiensis*, sed propter vberiorem situm tandem in *Wratislauiam* translata est, & vltimi loci sortita est appellationem: *Crusuiciensis* verò propter solitudinem loci, in quo primum fundata erat, *Wladislauiam* meruit transferri: Cæteræ Ecclesiæ Cathedrales, & loca & nomina originaria retinent in hunc diem. Fundauit *& multas Collegiatas Ecclesias fundat.* præterea & alias Collegiatas plures Parochialesque Ecclesias, monasteria & loca religiosa, secundum quod neophitorum populorum, tùm necessitati, tùm deuotioni videbat congruere, *Smogorzouiensem* seu *Wratislauiensem* Sancto *Ioanni Baptistæ*, Principatum post intemeratam virginem inter omnes sanctos retinentem: *Posnaniensem* Sanctis duobus præcipuis Apostolis *Petro* & *Paulo*: *Crusuiciensem* seu *Wladislauiensem* Sanctæ *Mariæ* Virgini: *Plocensem* Sancto *Sigismundo* Regi & Martyri: *Culmensem* Sanctæ Cruci: *Camenecensem* Sancto *Ioanni Baptistæ*: *Lubucensem* Sancto *Ioanni* Euangelistæ in titulos erexit, & in honorem eorum Basilicas præfatas dedicari disposuit, quod quidem sui operis pium & laudabile in fundandis & dotandis tot Ecclesiis Cathedralibus meritum, felicitatem suam ad æterna capessenda prouexit præmia, & tàm suo, quàm omnium successorum suorum Principum & Regum Poloniæ exemplo, templa omnibus Sanctis laude maxima efferendis mandauit, & res perituras coegit transire, mercedem & immarcessibilem thesaurum sibi apud posteros cumulaturus: testimonia ad id nulla exquirens, cum operis effectus sub hominum conspectu assiduè relucens dicta præponderans, quantalibet dispositione solennior opus suum apud Deum & homines illustret. Quapropter omnium bonorum retributor multiplicauit Regni *Polonici* prosperos successus, multiplicauit incrementa frugum, iustitiæ, leges cumulauit, gloriam præstitit virtutis, præmia post hæc æterna largiturus. Ordinatus est autem in *Gnesnensi* Ecclesia primus Archiepiscopus *Vilibaldinus*: in *Cracouiensi* verò primus Archiepiscopus *Prochorius*: *Quarum Episcoporum nomina.* in *Posnaniensi* primus *Iordanus*, in *Wratislauiensi* primus *Gotfridus*, in *Wladislauiensi* primus *Lucidus*, in *Plocensi* primus *Angelotus*, in *Culmensi* primus *Octauianus*, in *Camenecensi* primus *Iulianus*, in *Lubucensi* primus *Iacintus*. Egit eo anno Dux *Russiæ Suatislaus* in *Kozaros*, qui & ipsi *Ruthenorum* sunt populi, expeditionem, & obtinuit eos bello, & cepit castrum eorũ *Biatouica*, & facti sunt ei tributarii.

Egidius Episcopus *Tusculanus* Cardinalis *& confirmatio recensetur.* in *Poloniam* à summo Pontifice *Ioanne* tertio missus, singulos Episcopatus *Poloniæ*, videlicet binas Metropoles, *Gnesnensem* & *Cracouiensem*. Item *Posnaniensem, Wratislauiensem, Wladislauiensem, Plocensem, Chelmensem, Lubecensem*, & *Kamienecensem*, Cathedrales Ecclesias confirmauit, & singulis diœcesibus terminos posuit & distinxit. De quo etsi singulæ Ecclesiæ eiusdem *Egidii* Cardinalis & Legati priuilegia & literas habuissent, singularum tamen Ecclesiarum singulæ literæ, aut parum solerti cura custoditæ amissæ sunt, aut frequentibus cùm tunc in Polonia non frequentes forent muri, periere incendiis.

967. Nouem Ecclesiis Cathedralibus à se fundatis, *Miecslaus Polonorum* Dux dotes sufficientes as- *Miecslaus* signat, & tàm Pontificibus earum, quàm personalibus dignitatibus, & Canonicalibus, & Cathedralibus, & in aliis institutis monasteriis & Ecclesiis Parochialibus, omnem vniuersæ *Polonorũ* regionis omnium frugum nascentium de- *Ecclesias fundatas reditibus instruit,* putauit decimationem, sed & omnes Barones Proceres, ciues & rusticos, non solùm ad redditionem, sed etiam ad ducturam campestralis decimæ subiiciens, largitus est. Præterea Ecclesiis Cathe-

967. Cathedralibus collegiatis, conuentualibus, & Parochialibus, largas possessiones, fundos, reditus, & prædia largitus est, & preciosa clenodia, & vasa diuersi operis ex auro argentoque fabricata, vestes quoque sacras, & cætera ornamenta donauit. Sed neque his contentus, omnes Cathedrales Ecclesias à se fundatas, firmissimis, licet humilibus & angustis muris, iuxta illius temporis qualificationem & morem, quadrata petra & tabulata perfecit, & ornamentis plurimis variatas lapidum iuncturis commissionibusque ferri & plumbi communiuit. Ex omnibus tamen octo Ecclesiis præfatis deuotione & sumptu suo fabricatis, vnam tantummodo *Crusuicienſem* superesse videmus antiquitatem suæ fabricæ, saxo, artificio & muro attestantem. Septem enim cæteræ successu temporum & Regum, Principum, Pontificumque *Poloniæ*, deuotione & liberalitate accrescente, demolitæ sunt, & in earum vicem insignes & excellentes Ecclesiæ magnifico & sumptuoso opere, amplificato situ extructæ. Prouidebat & illustris religiosaque fœmina Ducissa *Dabrowka*, pro vice sua singulis Ecclesiis à viro suo fundatis, vasis, apparatibusque ad cultum Ecclesiarum necessariis, & vniuersa quæ potuit habere in sacrorum locorum vsum & ornamenta erogabat, adeò, vt eam cum marito suo Duce liberalitate, & largitione in Ecclesias & seruos Dei constet pio studio certauisse. Quorum vniuersa *Poloniæ* Baronitas, & nobilitas æmulata mores & vestigia in prædiis & villis suis ad constructionem & fundationem Ecclesiarum, dotationemque earum feruentius intendebat. Ex alto autem benignitas diuina in opera iam per Ducem *Miecslaum* & consortem suam *Dambrowkam* edita edendaue respiciens, prolis fœcunditatem illis concessit. Nam Ducissa *Dabrowka* concipiens filium pulcherrimum peperit: Cui patre annuente, matre quoque pluribus precibus instante, aui, auunculique materni in sacro baptismate nomen imponitur *Boleslaus*, quod significat plurimum famosus, magnum illum & famosum futurum hoc nomine portendens. Eodem anno *Boleslaus Bohemiæ* Dux sancti *Venceslai* occisor, & *Poloniæ* Ducis *Miecslai* gener moritur: cui filius *Boleslaus* vir plurimum modestus, & pius, germanus Ducissæ *Dambrowka* succedit, patrui magis æmulatorem se gerens ad augendum cultum diuinum, fundando plurimas quoque Ecclesias animum intendit. Frater alter eius *Stracislaus* seculo relicto apud *Ratisbonam* ciuitatem in cœnobio sancti *Emerani* monachorum habitum assumpsit. Soror altera *Mlada* sacris imbuta literis, & multa eruditione pollens monasterio sancti *Georgii* in arce *Pragensi* constructo, & sacerdos illic facta cæteras virgines suo exemplo ad profitendam virginitatem & religionem induxit.

ut & Dabrowka,

quæ filium Boleslaum parit.

968. *Geisa Pannoniorum* & *Hunnorum* Princeps fama nobilissimæ virginis *Adleidis* Ducissæ *Polonorum*, & sororis germanæ *Miecslai* ad se A plurimorum relatione perlata, multiplici commendatione pulchritudinis, & virtutis eius dotes differentibus, mittit in *Poloniam* ad Ducem *Miecslaum* solennes Nuncios, virginem præfatam *Adleidam* sibi petituros pro consorte, priore vxore fatis intercepta. Quorum petitione Dux *Miecslaus* audita, & in consilium Prælatorum & Baronum suorum relata, quid agendum sit aliquanto consultat, & quamuis & ipsa virgo *Adleida* torum gentilis Principis magnopere abnueret, & nonnulli ex consiliariis huiusmodi affinitatem propter ritus disparitatem improbarent, disponente tamen cœlesti prouidentia, quæ ex malis nouit optima deligere, flectit Dux *Miecslaus* animum suum, & sororem suam *Adleidam*, spem futuræ ductionis B Principis *Geisæ*, & gentis *Hunnorum* ad fidem catholicam sibi ingerens per eam fiendam & conseruandam. Itaque Duce *Miecslao Poloniæ* de consilio consiliariorum consentiente, contrahitur inter *Poloniæ* & *Hungariæ* Dominia & Principes, eorum affinitas, & virgo *Adleida Hungariam* deducta, Duci *Geisa* copulatur. Quæ velut fœmina religiosissima, cœpit magnæ deuotionis & sanctitatis specimen (quamuis inter sacrilegos & profanæ fidei homines versaretur) sedula persuasione operibusque religiosissimis, tàm virum suum *Geisa* Ducem, quàm Proceres & Nobiles suos ad fidei sanctæ catholicæ agno- C scendum & amplectendum lumen inuitare. Fouebat & ipsa *Adleida* Ducissa mulier benedicta viros religiosos & bonos, quos secum ex *Polonia* susceptam semel fidem contagione nulla temeratura conduxerat. Itaque Ducissa *Adleidis* iussa legis diuinæ, & Euangelii saluberrima monita sæpius Duci *Geisæ* & consiliariis eius instillabat. Quorum assidua doctrina, & consortis suæ quotidianis precibus, & lachrimis peruictus, sordes idolorum, in quorum cultura in eam diem versabatur, abiecit, & cum Primoribus & Baronibus fidem sanctam suscipiens, dirigente prouidentissima coniuge *Adleida* baptizatur, maioremque regni sui partem D sacro baptismatis fonte ablui procurat. Mirabili itaque miseratione altissimi *Polonis* per *Bohemam Dambrowkam*, *Hunnis* per *Polonam Adleidam* catholica veritas eadem ætate, licet modicum distincto tempore resplenduit, sanctificatio quoque per fœminas prouenit, non virorum solùm, sed duarum inclytarum nationum. Ecce quàm mirabilis imo inæstimabilis diuinæ miserationis respectus, vt duas terras, videlicet *Poloniam* & *Hungariam* conferendæ salutis æternæ causa duarum obsequio mulierum, miseratione visitaret. Vna enim earum extitit occasio, imò causa catholicæ fidei in *Polonia* seminandi mysteria, & diuini verbi semen salubriter peragendi: Altera verò earum fuit origo superstitionem idolorum ex *Hun-*

968. *Geisa Hunnorum Princeps*

Adleidam Miecslai sororem

in vxorem accipit,

& per eam cum regione sua ad christianam fidem conuertitur.

Digitized by Google

968. ex *Hungaria* penitus eradicandi, & religionis christianæ principium cognoscendi, & sanctitatem vitæ cum deuotione assumendi. Quarum prima edidit Ducem *Poloniæ* strenuum defensorem *Boleslaum*: Altera genuit *Stephanum* Regem *Hungariæ*, vitæ merito totius *Hungariæ* assiduum protectorem. Gratias igitur agant vtriusque regni incolæ immensæ Dei pietati, & in tripudium iubilationis & laudis, cum exultatione mentis & corporis indesinenter dicentes prorumpant: *Benedictus es Domine Deus noster, qui diuturni laboris nostri & erroris misertus oriens ex alto, & viam veritatis nobis aperiendi nostram dignatus es visitare & illuminare cæcitatem, & inæstimabili precio redimere captiuitatem.*

969. Feruenti solicitudine ad eradicandos eliminandosque ritus sacrilegos, & ad plantandam in singulis locis & angulis Regni *Hungariæ* fidem religionemque christianam, Geisæ Duci *Hungariæ* vna cum consorte sua felici *Adleida* intendenti, insolita & stupenda diuinæ bonitatis dignatio *Geisam* Ducem consolatur visione. Astitit enim illi adhuc quiescenti adolescens decoro & placido aspectu, & stertentem adhuc in auroræ ortu, vehementer exterruit eique dixit: *Pax tibi Geisa Christiane Deo dilecte, annuntio tibi vota tua ad conspectum altissimi perlata esse, perque eius aures benigne suscepta. De his quoque quæ pro religione christiana meditaris ne sis sollicitus, ex lumbis siquidem tuis nascetur filius, cuius solerti prouidentia vniuersa ad cultum, fidei necessaria procurabuntur, atque veræ fidei ardore plenum, religione sanctitateque insignem, instructione sua in singulos dirigendum, plenitudine temporis veniente, non dubites, voluntate diuina venturum, sed & ipse filius tuus primus inter Principes Hungarorum diademate ornaturus est tempora, & terreno regno transacto, æternum pro labili & caduco commutaturus.* Visione huiusmodi Dux *Geisa* supra modum exhilaratus, altera die consortem suam *Adleidam* Ducissam comperit grauidam, quo signo credidit omnia sibi denunciata ex ordine infallibiliter prouentura. Similis quoque sed magis illustris visio nobili fœminæ *Adleidæ* Ducissæ contigit. Dum enim partui esset vicinior, apparuit illi vir venerandus, Leuitico habitu amictus, trementique & visione eius pauidæ, dixit: *Confide filia, & depone timorem, certaque esto, quia filium in breui es paritura, coronam primum terrenam, deinde pro meritis immortalem adempturum, cui nato impones nomen meum.* Quem cum timore attonita Ducissa inquireret: *Quis es Domine aut quo nomine vocaris? Ego sum*, inquit *Stephanus Protomartyr, qui primus martyrio stolam meam insigniui, meum quoque nomen ex tuo nascituro vtero iubeo imponi* quibus dictis disparuit. Ducissa quoque felix *Adleidis* visione præfata; primum consorti suo Duci *Geisæ*, deinde viris timoratis & religiosis non sine profluuio lachrimarum patefecit, filium post menses nouem editum *Stephanum* nuncupat licet aliqui *Hungarorum* annales fingant *Geisam* Ducem *Hungariæ* ex *Sarolth*, filia *Cutæ* Ducis *Transiluani* vxorem iam tunc fœcundam *Stephanum* filium de quo loquimur suscepisse, quo etiam tempore *Stephanus* octauus natione *Germanus Leoni* immediate succedens, cathedram *Petri* iam rexerat triennio. Et qui eodem decedens anno, *Martinum* tertium natione *Romanum* habuit successorem.

Geisæ Hungariæ Duci eiusque vxori Adleidæ per somnium a Stephano filius promittitur, qui natus Stephani nomen accepit

MIECSLAVS Polonorum Princeps, attendens quod virtutum Dominus per potentiam clementiæ suæ super exaltanda gloria sui nominis, suæque fidei sibi affectum & intelligentiam præstiterat, omnemque opem & operam in amplianda & propaganda fide christiana, in nouis *Polonorum* plantis quam efficacissimè poterat, impendebat, producens superna propitiante clementia gratissimos religionis christianæ fructus, in vniuersa *Polonorum* regione incremento & profectu eorum, qui crediderant relucente.

Miecslaus in Polonia veram religionem propagat.

IOANNES Pontifex *Romanus* à Præfecto vrbis captus, & aliquot dies in carcere custoditus, in exilium tandem mittitur. Sed *Otto* Imperator iniuriam hanc, occisis culpatoribus *Romanis*, Summi Pontificis iniuriam vltus est ac violentiam. Sedit annis septem, diebus decem.

Joannes P. R. in exilium mittitur.

970. Non contentus Dux *Russiæ Swatislaus* Principatu paterno, *Bulgaris*, vicinis suis infert bellum, & octuaginta eorum castris quæ ad *Danubii* fluenta sita sunt expugnatis, *Bulgaros* cogit ad tributum. *Suiatoslao* autem Duce *Russiæ* in *Bulgariam* expeditionem innouante, gens *Pieczeniegorum* aduenient castrum *Kiiow*, in quo mater *Suiatoslai Holcha* alias *Helena* cum tribus filiis *Suiatoslai* nepotibus, videlicet *Jaropelko*, *Olcha*, & *Wladimiro* residebat, vallat & impugnat. Fuisset tum deditio castri *Kiiow* fame *Olcham*, & viros qui inerant cum ea, premente subsequuta, nisi nonnulli ex *Ruthenis Pieczeniegos* hostes fallendo, metum illis iniecissent, suggerendo *Swiatoslaum* Ducem cum victore exercitu ex *Bulgaria* aduentare. Eo enim auisamento territi *Pieczeniegi* obsidione soluta, magna trepidatione discedunt, subquo tempore mater *Swiatoslai Olcha* moritur.

Swatislaus Russiæ Dux Bulgaris bellum infert & Pieczeniegos qui Kiiouiam obsederant, depellit.

IOANNES summus Pontifex, imperatoris *Ottonis* fretus auxilio captiuitatem euadens *Romam* victor ingreditur, & diuersæ factionis Principes grauiter mulctat. Ob remunerationem autem collati in se beneficii *Ottonem Ottonis* Imperatoris filium Augustum appellauit.

Signum ignei coloris in cœlo apparens, plurimorum mentes in admirationem & stuporem vertit, eaque res velut noua & insuetata religionis loco apud *Polonos* habita est.

Dissidium

Digitized by Google

971. *Svatoslaus filiis regionem suam viuus diuidit.* Dissidium post mortem suam, *SVATOSLAVS Russiæ* Dux inter filios suos pro Principatu *Russiæ* se absumpto accidere veritus, *Russiæ* A Principatum inter filios diuidit & *IAROPELKVM* quidem natu maiorem in *Kiiouiensem* Ducem præfecit, *OLCHAM* verò alium filium *DRZEWLANIS*, tertium *WLADIMIRVM Nouogrodensem* duces constituit; Magna execratione quemlibet constringens, vt sorte sua contentus ab alterius occupatione se contineat.

972. *Martino* Papa tertio, qui annis tribus, mensibus sex, diebus decem sedit, defuncto, *Agapitus* secundus natione *Romanus* succedit. *Otto Dux Saxoniæ hostes suos vincit, & fratrem interficit.* Cuius temporibus *Otto* primus Dux *Saxoniæ*, qui per Germaniam tantummodo *Berengario* in *Italia* imperante, regebat, duram suorum Principum *Germaniæ*, videlicet Comitis *Pa-* B *latini*, & Ducis *Lotharingiæ*, & germani sui *Tagmari*, qui se illis iunxerat rebellionem & hostilem guerram perpessus, ex omnibus tamen triumphans, & rigidam vltionem ex illis cepit. Frater etenim suus *Tagmarus*, castro *Heresburg* cui se incluserat expugnato in Ecclesia ad quam fugerat, confossus interiit.

Swatoslaus a Pieczenigis vincitur, capitur, & ex testa capitis eius poculum fit. Reuertenti *Suatoslao Russiæ* Duci, à *Græcorum*, terra quam hostiliter inuaserat, & spolia *Græcorum* ferenti, *Pieczeniegi* hostes sui per nonnullos *Ruthenos* in *Kiiow* aussati, cum singulis potentiis accurrunt, & *Svatoslaum* exercitumque suum, tum quod spoliis onustus esset, tum quod in loco iniquo pugnaret, facile C vincunt. *Svatoslaus* ipse pugnam restituere, & suorum turpem fugam sistere satagens in hostium manus viuus venit. Cuius caput Dux *Pieczenigorum Bura* vocatus præcidens, testam capitis auro ornatam scyphum fecit, ex quo in signum deuicti hostis biberè solitus triumphum suum quotidie innouabat.

973. *Otto I. Imp. Saxones conuertens, Magdeburgensem Archiepiscopatum fundat, moritur, & Magdeburgi sepelitur.* *Romanorum Otto* Rex primus, & Dux *Saxoniæ*, quam plurimos *Saxonum* cultibus idolatriæ deditos, aut fructifera suasione, aut potestatis suæ terrore, aut Episcoporum prædicatione fidei subiecit cristianæ, & vt fides religioque christiana firmius haberet stabilimentum in *PARTHENOPOLI*, quæ ab accolis *MAIDEBVRG* dicitur, cathedram Metro- D politicam instituit, certos sibi subiiciens Episcopatus, qui anno eodem mortuus *Ottonem* secundum habuit successorem filium suum. Qui & ipse paternam æmulabatur probitatem Ecclesiæ *Romanæ* deuotus & fidelis. In eadem autem *Maideburgensi* S. *Mauritii* Ecclesia Metropolitana, quam fundauerat, sepultus est, quæ Prouincialis est *Almaniæ*.

974. *Dambrowka Polonorum Ducissa* Frequentibus & variis pietatis operibus, quæ nobilis & beata fœmina Ducissa *Dambrowka* consors *Miecslai* Ducis *Poloniæ*, pro cultu diuino in noua fidei plantatione deuotissimo studio egerat, acturamq; se disponebat non contenta, ad patriam suam *Bohemiam* oculos conuertit. Sciebat enim illam, quamuis religione christiana annis pluribus pollentem, honore tamen Pontificali inopem esse. 974. Cruciabaturque spiritu perpendens *Poloniam* posteriorem quidem ordine in lucem fidei perductam nouem Cathedralibus sedibus in ipsis primitiis fore inclytam, *Bohemiam* verò fidei susceptione priorem, ne vna quidem Cathedra ornatam esse, sed sub exterorum Pontificum, videlicet *Moguntinensis*, & *Ratisponensis* administratione hucusque desituisse: illi enim Diœcesano subiecta erat. *sororis suæ sensu Boleslaus Bohemiæ Dux Cathedralem Ecclesiam Pragensem fundat.* Missis itaque crebris nuntiis & literis ad fratrem *Boleslaum Bohemiæ* Ducem, qui ex Patre *Boleslao S. Venceslai* occisore, anno Domini 967. mortuo, Ducatum *Bohemiæ*, velut natu maior, & magnæ vir pietatis & religionis regendum susceperat, illum & sororem germanam *Mladam* in continentiæ & virginitatis proposito Domino famulantem rogat, quatenus tàm diuturnum non sinat in sua fronte & gentis *Bohemiæ* in fidem opprobrium, sed illud tanto celerius meliori prouisione summoueat & abstergat: Sororis itaque suæ *Dambrovcæ* crebris precibus & suasionibus stimulatus, in arce *Pragensi* Cathedram Episcopalem in Ecclesia S. *Viti* per auum suum B. *Venceslaum* muratam fundat, illamque certis bonis temporalibus ditat. Ad quam primus Episcopus *Ditmarus* vir religiosus, & monasticam vitam ducens natione *Saxo* in *Slauonica* lingua aliquantulum eruditus, eadem Ducissa *Poloniæ* dirigente promotus est: præsidente in Cathedra *Petri* Papa *Agapito* secundo. Præstiterat autem clementia Dei per preces Beati *Venceslai* occisoris & germani, filiis filiabusque gratiam: Nam & filius suus *Boleslaus* Pius propter virtutes vocabatur, alter vero *Straciquas* ad cuius natale S. *Venceslaus* à fratre occisus *Boleslao* inuitatus fuerat, monasterium S. *Emeriani* in ciuitate *Ratisponensi* Ordinis S. *Benedicti* ingressus, monasticam vitam degebat. Filia quoque sua senior Ducissa *Dambrowka* consors *Miecslai* magnum incrementum fidei attulit, & claris fulsit virtutibus edens multa pietatis opera. Altera soror *Mlada*, regulam S. *Benedicti* in monasterio S. *Georgii* castri *Pragensis* professa, & post eiusdem loci facta Abbatissa, in bonis operibus vitam consumavit. Comparatione autem iusta *facta*, reperies *Gnesnensem*, *Cracouiensem*, *Wladislauiensem*, cæterarumque *Polonicalium* Ecclesiarum fundationem annis octo *Pragensem* præcessisse nec vnquam labefactatas, aut pessundatas aliquo casu, vel errore esse, sed per gratiam Dei ab exordio vsque ad præsentem ætatem, in fidei & Christianæ religionis virenti perseuerantia & augmento floruisse.

Magna biems huius anni. Hiems anni huius grandis & onerosa plurima niue grauida, & quæ omnia maria, stagna, lacus, & paludes inglaciauerat, à Calendis Nouembris, vsque ad æquinoctium vernale

Digitized by Google

974. nale durauit in magnam admirationem apud singulos versa, quod sine illius ætatis exemplo prouenerat.

975. *Mortuo Papa Agapito II. succedit Ioannes XII.* *Agapitus* Papa secundus *Romanus*, quum annis tribus, mensibus sex, diebus decem sedisset, moritur, & in Ecclesia S. *Petri* tumulatur: Et cessauit Episcopatus diebus duodecem. *Octauianus* qui *Ioannes* duodecimus cognominatus ei successit, natione *Romanus* ex patre *Alberico*, qui quidem *Albericus* alias *Albertus* filius *Berengarii Italiæ* Imperatoris, cùm potens in vrbe foret, vocatis Nobilioribus *Romanis* induxit illos & iuramento constrinxit, vt mortuo Papa *Agapito* filium suum *Octauianum* promouerent. Quod & factum est ac ex *Octauiano Ioannes XIII.* appellatus, Cathedram Piscatoris ascendit. *Otto Imp.* *Otto* cum magno exercitu *Italiam* ingreditur, detestabilem insaniam *Ioannis XIII.* spurcitiis carnalibus vacantem damnat, *Berengarium* capit, & catenis in *Almaniam* ductum onerat, *Alberto* filio eius in *Corsicam* festino cursu fugato. *Berengarium in Italia capit.*

976. *Filiis Suatoslai de principatu contendentibus* Non poterat inter filios *Suatoslai Russiæ* Ducis instituta a Patre charitas & terrarum diuisio esse diuturna, sed occisione *Suatoslai* secuta, quasi prouinciæ & regiones latissimæ *Ruthenicæ* à patre relictæ angustæ illis forent, contentio inter illos de principandi maiori autoritate & præeminentia suboritur. Quam sibi *IAROPELCVS* natu maior vendicare satagens castrum *Waraſz*, in qua germanus suus *Olcha* consistebat conquirens, *Olcham* interficit, & in Ducatum *Drzewlianorum* sanguine fraterno dotatus succedit. *cæteris occisis* Formidans autem *Wlodimirus* natu minor *Iaropelconis* tyrannidem ad se quoque aliquando peruenturam, quasi fraternam necem vlturus castrum *Kijow*, & fratrem *Iaropelcum* in illo, circumuallat, venientem quoque ad se in pace *Iaropelcum* fratrem suasu & consilio sui scelesti consiliarii nomine *Blut* Palatini interficit, & omnes tres Principatus possidere cœpit. Principatibus autem sanguine fratrum germanorum quæsitis non contentus, *solus Wlodimirus rerum potitur.* etiam vxorem *Iaropelci Græcam* genere ex *Iaropelco* grauidam accepit in vxorem, ex qua filium *Suatopelcum* nomine duos habentem Patres, *Wladimirum* & *Iaropelcum* accepit.

Prodigium. Quinto Calend. Nouembris, igneæ acies visæ sunt in cœlo per totam noctem in *Poloniæ* Prouinciis, res quoque huiusmodi monstrosa, vti est insueta, *Polonis* visa, ne quod malum imminens genti & terris *Polonorum* portenderet, hostiis maioribus diuinitatem exorari placuit.

977. *Dambrowka moritur,* *Dambrowka* Ducissa *Poloniæ* consors *Miecslai Poloniæ* Ducis fœmina religiosa, & deuota rebus absumitur humanis. Hæc in ætate prouecta caput non velabat, sed ad instar virginum serto & corona incedebat ornata. *& Gnesnæ sepelitur.* Cuius corpus in Ecclesiam *Gnesnensem* relatum, sepulturæ mandatum est, & funeri suo à *Miecslao* Principe, & Proceribus Optimatibusque *Poloniæ* magnifico & liberali sumptu iusta 977.
persoluta. Luxit autem illam Dux *Miecslaus* Poloniæ, maritus, & *Boleslaus* filius planctu magno, sed & omnes viri Ecclesiastici non secus, quàm piam matrem desiderabant.

Firmato Principatus sui solio, *Wladimirus* 978.
Dux *Russiæ* ad religionem versus in montibus *Kijouiensi* castro proximis, fana, simulachra & idola locat, templaque & delubra ædificat. *Wladimirus Russiæ Dux, idololatra* Inter omnes tamen suæ profanæ superstitionis deos Fulminis numen in præcipua apud illum cultura & veneratione habebatur, cui & plura templa instituit, & excellentiora. Nec ipse Dux tantum, sed & vniuersus *Ruthenorum* populus detestabiles ritus huiusmodi secutus, Fulminis numen præstantioribus immolationibus & holocaustis venerabatur. Fabricauit autem Dux *Wladimirus* deo suo principali Fulmini corpus & simulachrum ex ligno, *Fulminis dei idolum locat.* caput ex argento, & nares ex auro, cæterisque diis lucos & simulachra constituit, & adducens filios suos & filias, sacrificat diis, & coinquinat se & terram *Russiæ* idolis. Accepit autem *Wladimirus* plures vxores, ex quibus vna generat quatuor filios, *Izaslaum*, *Mscislaum*, *Iaroslaum*, *Wszewolodum*, & duas filias. *Eius vxores & filii recensentur.* Item ex *Græca Suatopelcum*; item ex *Bohemica Wisseslaum*; item ex quarta *Suatoslaum* & *Mscislaum*; item ex *Bulgarica Boris* & *Chleb*, tenuit plures concubinas, cæteras quoque virgines & vxores alienas parum pudicas & temperatas deuirginebat. *Otto* coronam Imperii insignem a *Benedicto VII. Romæ* accepit.

Scrupulosiorem indaginem *Miecslaus Polonorum* Dux in his, qui nondum sacri fontis 979. *Miecslaus*
baptismate initiati fuerunt, *Polonis* ostensurus, ad plures vicos, oppida & villagia personales facit aggressus, & tàm adultos, quam infantes *religionem Christianam propagat,* mares iuxta ac fœminas aquis regenerationis innouat, innouatosque & ablutos in fide firmat, & tam pecuniæ, quàm vestium largitione exhilaratos, & in fidei, & in sui charitatem pellicit. Quod quidem sui pii operis meritum in amplificanda fide orthodoxa, & tunc & plures alias fideli & sancto ingenio exhibitum, non solùm illi æterna attulit præmia, pia vt credulitate præsumi potest, sed etiam Principatus & regiminis sui recolendam memoriam apud præsentes & posteros collaudandam effecit, sed in cætera religionis catholicæ opera consumenda, atque explenda, virtuosos suos sine intermissione dirigebat effectus, catholicorum Regum & Principum satagens in singulis sequi vestigia, & eorum æquare virtutem, ne religione eorum foret inferior, quorum erat charitate, & Principatuum amplitudine atque Dominio non minor. Ipsius siquidem opera & instinctu sacrosanctus mos in Proceres, militares, & quoslibet nobiles eo anno introductus est, prope ad nostra vsque *& inter nobiles ritum introducit,* tempora seruatus, vt præfati Proceres *Polono-*

rum

Digitized by Google

979. *rum* & milites diebus Dominicis audituri diuina, Ecclesias sacras militari gladio ingrederentur accincti, & ad diuina sacerdote canente sequentia S. Euangelii secundum *Matthæum*, vel alios Euangelistas è vestigio omnes velut certamen inituri extendebant pro dimidietate è vagina gladios, quousque à scholaribus responderetur, *Gloria tibi Domine*, viceuersa in vaginas recondebant. Demonstrantes eo tam frequenti & quolibet die Dominico repetito actu, pro defensione veritatis Euangelicæ ab eis cognitæ & professæ intrepide & alacriter pugnaturos, &, si, oportet mortem etiam oppetituros. Quem benedictum morem vehementer doleo, nescio quo leuo sidere ex *Polonia* Regno abolitum esse, qui illorum singularem zelum, atque fidem orthodoxam declarabat.

ut lecto Euangelio gladios e vagina educerent.

980. Intelligens *Miecslaus Polonorum* Dux plerosque suæ gentis subditos, tàm Nobiles quam agrestes, fallacium & veterum suorum deorum teneri consuetudine & sacrilego ritu, thura & libamina in domibus propriis illis offerre & litare, varia quoque superstitione distentos alligatosque baptismatis gratiam in eadem die neglexisse, missis in singulas regiones & vicinitates, quæ pro subditis habebantur regionum Præfectis & præconibus mandat vniuersis stricto imperio, vt ad proximiorem & viciniorem Cathedralem Ecclesiam à se fundatam qualibet excusatione circumscripta singuli conueniant, & Christianitatis, tàm nomine quàm baptismatis, insignirentur vnctione, grandibus in eos extremis vsurus pœnis. Bona quoque confiscaturus, si sequi imperium suum detrectarent, & si sub certo termino atque die, in Cathedralium Ecclesiarum locis, vnda sacri baptismatis non fuerint renouati. Inflictam autem & infligendam pœnam *Poloni* vitaturi, certatim omnes ad suscipiendum beneficium fontis perrumpunt, & ad Episcopalium Ecclesiarum loca conuenientia charactere christiano se insigniunt. Ab Episcopis autem, aut à sacerdotibus in articulis fidei, & in ceremoniis aut ritibus instructi, Dominicos dies, festa quoque *Christi*, & suæ genitricis *Mariæ* atque Apostolorum obseruare & festiuare, & in diebus *Mercurii*, *Veneris* atque *Saturni* à carne abstinere iussi sunt. In hunc itaque modum zelo & opera Ducis *Miecslai* omnia *Polonorum* simulachra radicitus euulsa, & ignibus aut paludibus in perpetuam obliuionem tradita, studiis quoque vigilantissimis *Miecslai* quæcunque fuerunt per totam *Poloniam* portenta potius quàm simulachra erasa, ritusque profani & quælibet sortes, auguria, diuinationes, phytones, omnesque superstitionum veterum gentilicii errores è medio sublati.

Miecslaus Polonos adhuc gentiles baptizare iubet.

981. Primo Episcopo *Pragense Dithmaro* mortuo; *Adalbertus Bohemus* natione & lingua de nobilibus parentibus ortus (pater eius *Slawnik*, mater eius *Strzezislawa*,) in *Pragensem* Episcopum acclamatione cleri & populi electus est. Cuius etiam electionem dæmones in obsessorum corporibus velut dignam & sanctam ante pronunciauerant. Hic in baptismo nomen *Bohemicum Woiciech*, quod significat *exercituum consolator* acceperat; sed Episcopus *Maideburgensis* apud quem exegerat adolescentiam, eum *Adalbertum* difficultate expressionis originarii nominis motus cognominat. Extremum autem spiritum *Dithmarus* Episcopus *Pragensis* prædictus fusurus pluribus verbis omnibus qui astabant, inter quos *Adalbertus* vnus Episcopus erat, causam & seriem damnationis suæ perpetuæ depromebat. *Væ mihi*, inquit, *quod dissolutius vixi bita fructu temporis perdito; quam vellem vixisse nunc, dum morior. Decepisti me fallax seculum, annosam mihi pollicendo ætatem, & ecce insperatè anima & corpore saucius necor, damnationis autem mea facinus, & si per virtutem Passionis Christi venia dignum esset, ob scelus tamen Bohemici populi vltro in desideriis & voluptatibus suis immersi, qui etiam vsque nihil aliud operari nouit, nisi quod Satanæ digitus in eius corde tetro atramento conscripsit, iustissima Dei lege, quoniam latrare iuxta ac canis expaui, damnor, itinere recto ad inferna igne inextinguibili arsurus, proficiscor.* Sic aiens, miseram animam iam tunc cruciatus gehennales ob negligentiam cernens expirauit. Quo terrore *Adalbertus* correptus, omnibus deliciosis cibis & vestibus abiectis noctu cilicio carnem amiciens, caput verò cinere aspergens, in alium hominem ex milite delicato mutatus, omnia quæ habebat in egenos, pupillos, & viduas erogauit.

Dithmaro Episc. Pragensi mortuo succedit Adalbertus.

Dithmarus a. ante mortem se damnatum oratione habita pronunciat.

982. Agapito *Papa* secundo, qui sedit annis tribus, mensibus sex, diebus decem, obeunte, *Ioannes* natione *Romanus* ex patre *Alberico* viro nobili, & pro ea tempestate in vrbe potenti, intrusione & ordinatione patris sui in Papam vt præmisimus, assumptus est. Veterator & lubricus fertur fuisse; tantæque in Deum præuaricationis, vt etiam in domo sua concubinas fouere non erubuerit. Duos autem Cardinales transgressiones suas *Ottoni Romanorum* Regi per scripta denunciantes, vt Ecclesiæ succurreret expetentes, graui & horrida pœna mulctauit. *Ioannem* quidem Cardinalem in naso, alterum in manu mutilando. Quibus omnibus *Otto Romanorum* Rex motus, venit in *Italiam* cum valido *Germanorum* exercitu, & *Ioannem* Papatu cedere coegit, cum in Papatu annos octo, menses decem, dies decem exegisset, in cuius locum *Leo* octauus laicus communi populi voto, propter singulares eius virtutes, qui *Ottonem* diademate coronauit, surrogatur.

Agapitum Papam fœde viventem Otto Imp. deponit, Leonem VIII. successorem constituens;

Eodem insuper tempore *Otto* Imperator deuicto *Berengario*, qui sua tyrannide cum filio *Adalberto Italiam* premebat, *Adalmundam* reli-

Adalmun-

Digitized by Google

982. dam vxorem sumit, & Berengarium captiuitate liberat.

relictam *Lotharii* Imperatoris, quam *Berengarius* tenebat, captiuam liberat, & sibi matrimonio copulat, nuptiasque in Natali Domini in *Papia* celebrat. *Berengario* deinde in gratiam recepto, & *Marchia Taruisia*, *Verona*, *Aquilegia* exceptis, totam *Italiam* suæ gubernationi restituit.

Angeloto Plocensi Episc. succedit Martialis.

Angelotus Plocensis Episcopus natione *Romanus*, dùm Pontificatum *Plocensem* annis XV. rexisset, pro conditione humana moritur, & in *Plocensi* Ecclesia tumulatur, cui *Martialis* à *Ioanne II.* ordinatus, qui genere & ipse *Romanus*, anno sequenti succedit.

983. Romani Leone posthabito Benedictum V. constituunt Pontificem. Quem Otto Imp. in exilium eiicit & Leonem restituit.

Molestè ferentes *Romani*, hi præsertim qui *Ioanni* duodecimo cognatione iuncti erant, affinem suum de summo Sacerdotio eiectum esse, & *Leonem* octauum sibi successisse, dùm *Ioannem* propter notoria sua scelera, & turpitudinem vitæ restituere vererentur, *Benedictum* quintum viuente *Leone* in Papam assumunt. Qui cum mensibus duobus, & diebus quinque sedisset, venit Imperator *Otto* de *Almania*, & obsedit *Romam*, nec prius obsidionem soluit, donec *Benedictus* suæ potestati traditus est: Quem *Otto* mittit in *Saxoniam* in exilium. Ingressus autem *Otto* Imperator *Romam*, *Leonem* in suam sedem restituit, deformata recuperat, & nonnullos *Romanos*, nouas res molientes proscribit, filium suum quoque *Ottonem* secundum, tunc secum *Romæ* præsentem, per Papam *Leonem* procurauit Regem Romanorum benedici. Pacataque Ecclesia in *Saxoniam* reuersus, in ciuitate *Maideburg* post plurima quæ Imperio *Romanó* digna peregerat, Nonis Calendis Maii moritur, anno regni sui 37. Imperii decimo. Cuius corpus in Basilica admirandæ magnitudinis in *Maideburg*, quam ipse viuens in honorem S. *Mauritii* opere sumptuoso fabricauerat, eo quo dignum erat, Cæsareo cultu est humatum, mortuus autem valde senex, vnico filio eiusdem nominis relicto.

Post moritur & Magdeburgi sepelitur.

Gotfrido Smogorzouiensi Episc. mortuo succedit Vrbanus I.

Annis 36. in Regno *Poloniæ* transactis, primus *Wratislauiensis* Episcopus qui *Smogorzouiensis* tunc intitulabatur, *Gotfridus* genere *Romanus* Pontificatu suo per annos 17. continuato moritur, & ibidem sepelitur. Cui *Vrbanus* primus ad petitionem *Boleslai Chrabri* Ducis *Poloniæ* & Monarchæ, nobilis genere, natione *Romanus*, ad prouisionem *Ioannis Papæ* XII. fuit substitutus.

984. Boleslaus Iuditham Geisæ filiam vxorem duxit.

Boleslaus Dux *Miecslai Poloniæ* Ducis filius, diebus luctus materni è vita excessus, qui vsque in annum sextum tendebatur, expletis, *Miecslao* iubente patre, coniugalia sacra suscepturus, & cum *Pannoniis* veterem innouaturus amicitiam, *Iudith* virginem pulchritudine & forma insignem, amplissimam insuper dotem auri & argenti secum ferentem, filiam *Geisæ Hungarorum* Ducis ex prima vxore desponsat, & nuptiæ apud *Gnesnensem* ciuitatem in præsentia Prælatorum atque Baronum, qui sub frequenti numero ex *Polonis* & *Hungaris* conuenerant, in splendido apparatu & ludorum instauratione celebrauit. 984.

Otto II. Imp. ex Theophania coniuge Ottonem III. & Nactidam filiam suscipit, Lotharium Galliæ R. vincit, tandem Romæ moritur.

OTTO secundus, octuagesimus secundus ab *Augusto*, patre è vita excedente Regno successit, qui quum prius sub patris præsentia à *Leone* Papa VIII. fuisset in *Romanorum* Regem designatus & coronatus, morte tamen patris secuta ab omnibus qui aderant, denuò coronatur, & in Regni sede locatur, huic pater viuens filiam *Ioannis Græcorum* Imperatoris nomine *Theophaniam* desponsauerat, nuptiasque *Papiæ* celebrauerat. Ex qua idem *Otto* secundus filium insignem nomine suo, clarissimique sui sanguinis normam propemodum exprimentem, filiamque *Nactidam* suscepit, & Imperii *Romani* strenue disponens regimen, *Lotharium* Regem *Galliarum* exuit possessione. Qui cum plura bella contra infideles gessisset, ad extremum toto ferè exercitu in *Calabria* amisso, ipse meritò B. *Petri* Apostoli, quem suppliciter inuocabat seruatus, *Romamque* reuersus, exactis in Imperio annis nouem, moritur, in Ecclesiaque S. *Petri* sepelitur, cui filius *Otto* tertius succedit, & à *Gregorio* V. cuius fuerat consanguineus, *Romæ* coronatur.

Wladimirus bellum excitat, & varia Poloniæ castra expugnat.

Prosanis religionibus *Russiæ* Dux *Wladimirus* persunctus ad arma animum intendit, Ducique *Poloniæ Miecslao* bellum primum mouet, quod vario marte gestum est: nunc *Polono*, interdum verò *Rutheno* triumphos retinente. Expugnauit autem Dux *Wladimirus* castra *Polonorum* videlicet *Przemysl*, *Czerwien*, & alia expugnata occupat, præsidio militum forti imposito, suæ & *Ruthenorum* subiecit ditioni. Vadit deinde contra *Radimnice*, qui & ipsi ex *Polonis* descendunt, victisque tributum imponitur. 985.

Leoni VIII. Pont. succedit Ioannes XIV.

Summo Pontificatu *Leo* VIII. beneficio *Ottonis* Imperatoris resumpto, constituit, & nullo sine consensu Imperatoris assumeretur in Papam. Dùm autem post assumptionem Papatus sedisset annũ vnũ, & menses quatuor, moritur. Cui *Ioannes* XIV. natione *Narniensis* successit.

Proborinio Cracouiensi Archiep. mortuo succedit Proculsus.

Proborinius, siue vt aliis placet, *Proborius* 986.
primus *Cracouiensis* Ecclesiæ Archiepiscopus, & fidei religionisque christianæ in noua plantatione dilatator, ætate & senio confectus, moritur, & ibidem in Ecclesia *Cracouiensi* sepelitur: cui præsidebat annis vno & triginta, eique *Proculsus* succedit.

Fames in Polonia.

Exigentibus sceleribus humanis fames va- 987.
lida & generalis, frumentis ferè in vniuerso mundo male prouenientibus, secuta est, quæ in singulis regionibus multos mortalium absumens, etiam in *Polonos* grassata, in pluribus ciuitatibus vicis & villis orbitatem induxit.

Wladimirus Russiæ Dux

Sollicitatus tunc *Wladimirus Russiæ* Dux, primum à *Machometistis*, vt ritum pseudo *Machmet* susciperet, deinde à *Latinis*, tertio à *Iudæis*, vt legem Hebraicam, postremò à *Græcis*, vt fidem

Digitized by Google

987. fidem christianam assumeret, nuntios quidem ritus præfatos sibi persuadentes, benignè tractatos, etiam remuneratos remisit: cum suis A verò *Ruthenis* quænam fides acceptanda esset consultat, placuit autem ad omnes nationes rituum prædictorum nuntios speculatum mitti, & cuiuslibet ritum explorari. Missi itaque ad

variis religionibus probatis

Bulgaros Latinos & *Græcos* nuntii, singulorum ritus, vt iussi erant, speculantur & explorant, & *Machmeti* quidem ritus plura habens in se fœda & turpia, illicò ab eis profanus & iniquissimus iudicatus est. *Latinorum* verò ceremoniæ parum illis religiosæ, & templa parum ornata videbantur. Cùm verò in *Constantinopolim* peruenissent *Basilius* & *Constantinus Græcorum* tunc Imperatores, intellecto eos speculandi gratia ritus suos illuc venisse, cœtu religiosorum vocato, magnam solennitatem in- B stituunt, & in splendidissimis ornamentis celebritatem missæ per Patriarcham teneri disponunt, *Ruthenorumque* nuntios ad Ecclesiam introductos in loco eminentiori, ex quo omnes cerimonias videre possent, locant, honoreque mensæ exceptos splendide tractant, & muneratos remittunt. Qui ad Ducem suum *Wladimirum* reuersi, de singulis ritibus, quos viderant disserunt, sectamque spurcissimam *Machometi* contemnendam prorsus, & repudiandam esse persuadent, & *Græcorum* sectam omnium præstantissimam contestantur, *in Græcorum Ecclesiis plura, & magis cultiora ornamenta, quàm in Latinis consistere. Tantam insuper in missa Græcorum cui interant,* C *testabantur se dulcedinem sensisse, vt pænè extra se rapti magis cœlesti, quàm terrenæ solennitati se putauerint interfuisse.* Ad ritum igitur

ad Græcam se conuertit.

Græcorum suscipiendum omnium Procerum sententiæ inclinabant, persuadendoque *Wladimiro* dicebant, si fides *Græcorum* bona non esset, non auia tua *Olcha* inter mulieres prudentissima illam accepisset. Assensit itaque *Wladimirus* Procerum sententiæ, & baptisma ritu Græcorum accepit.

988. Aquarum inundatio frequens & diuturna fuit, quam æstas feruida, & pluribus perniciosa secuta est, propter quod fruges partim disparitæ, partim diminutæ. Siccitas insuper vernalis modum excedens acciderat, ob quam sa- D tio vernalium frugum impedita, nix insuper nimia decidit, quàm imber assiduus sequebatur, adeò vt autumnalem sationem prohiberet, famemque induceret.

Magnam inundationem secuta siccitas.

989. *Adalbertus Pragensis* Episcopus populum *Bohemicum,* cuius erat ipse vnicus Episcopus, enormibus sceleribus, quorum hæc erant præcipua, quod pluribus vxoribus contra legem catholicam abutebantur: quod gentiles & sacrilegos ritus practicabant: quod subditos proprios, filios filiasque *Christi* charactere insignitos, *Iudæis* in seruitutem vendebant: quod fora diebus Dominicis frequentabant: quod sepulturas in profanis eligebant locis: videns

Albertus Pragensis Episcopus ob varios Bohemorum abusus

deditum esse, & omnem correctionem hactenus per eum adhibitam habere in contemptu, 989. virorum timoratorum vsus consilio, sedem Episcopalem deserere, & habitum monachicum assumere in animum inducit, quod vt facilius consequi posset, *Straciquas* S. *Benedicti* monachum & germanum *Boleslai* Ducis diligenti cura persuadet, & precatur, quatenus Episcopatum *Pragensem* suscipiat, facilius enim illum plebis *Bohemicæ* abusus, & facinora, cum fratris Ducis *Bohemiæ* assistentia sanaturum. Cui *Straciquas* respondens, *non licere sibi,* ait, *quæ contempsit, mundana repetere, & terrenis omnibus mortuum ad honorem fastigiumque culminis Pontificalis aspirare, subinferens se & honore Episcopali indignum, & pastorali pondere in sufficientem.* Ad quem vir Dei prophetico spiritu fertur dixisse: *Scio,* inquit, *frater Pontificalem sedem Pragensem quam nunc iusto titulo, & vero ostio conscendere potuisses contemnentem te, & post iniqua via iniusto titulo te petiturum esse, & successum malum habiturum; & quod nunc recusas in tuam perniciem post vehementer expetes.* His dictis *Bohemiam* & sedem suam præ tædio plebis incorrigibilis relinquens, *Romam* petiit, *Hierosolymam* visa *Roma* petiturus. Verùm *Romæ* consistens consilio virorum religiosorum monasterium S. *Bonifacii* ingressus, vitam monasticam in vitæ arctitudine agere cœpit, fratre suo *Vito Gaudentio* in eodem monasterio secum vna delitescente, piæ suæ conuersationis, & vitæ studio, quasi angelus Domini ab vniuersis reputatus, quoniam sub corporis mortalis habitu vitam sanctissimam ducebat, & tàm propriis quàm forensibus admirandus, religiosissimè viuens, verbo resplendens pariter & exemplo.

resignat, & in monasterium intrat

Iudith Ducissa consors *Boleslai Polonorum* 990. Regis, annos quinque sterilitatis perpessa opprobrium, tandem anno sexto fœcunda, virilis sexus puerum effudit, de cuius natiuitate dùm & auus *Miecslaus,* & parens *Boleslaus Polonorum* Duces immenso exultarent gaudio, solennem curiam constituto die baptisteriorum inducunt, & infantulum apud *Gnesnam* sacro fonte abluunt, etiam auitum nomen *Miecslaus* imponunt, quod significat *habiturus laudem.* Congregata *Wladimirus Russiæ* Dux gentium suarum multitudine copiosa, *Græcis* bellum infert, & castrum insigne *Græcorum Korszin* conquirens, vicinam ex eo sibi subiecit regionem, cogitque oram illam ad tributum. Mittit deinde nuncios ad *Basilium* & *Constantinum Græcorum* Imperatores, petens sororem eorum *Annam* coniugio copulari sibi, offerens se, potitum eius connubio exemplo de castro *Korszyn,* quod conquisierat & regione quam subiecerat, excessurum. Sed *Basilius* & *Constantinus Græcorum* Imperatores, respondent, *non conuenire sibi, & suæ honestati, cum Principe gentili & idolorum cultura* pollu-

Boleslao nascitur filius Miecslaus.

Wladimirus Græcorum regionem inuadit,

Annam deinde Basilii & Constantini Impp. ep. sororem

Digitized by Google

990. *polluto affinitatem contrahere, & germanam suam illius connubio sociare. Si verò errore gentili deserto fidem christianam profiteri vellet, non se eius petitionem abnuituros.* *Wladimirus* autem *Russiæ* Dux eiusdem nunciis remissis offert se prono animo fidem christianam suscepturum, modo venirent personaliter, sororemque *Annam* offerrent, & ipsum baptizarent. Aduersabatur autem soror *Anna* Imperatorum, huic affinitati, assumereque illam multiplici renitentia dedignabatur, sed *Basilius* & *Constantinus* fratres differendo, persuadendoque, quanta bona ex affinitate huiusmodi sequutura sint, & quod vniuersa *Russia* ex eius connubio fidem *Christi* sit susceptura, animum sororis expugnant, peruincuntque ad consensum. Veniunt itaque *Basilius* & *Constantinus* cum sorore sua *Anna* in *Korszyn*, & illicò *Wladimirum* Ducem *Russiæ* oculorum cœcitas inuadit, fluctuareque vario mentis æstu cepit, an ritu suo gentili derelicto fidem christianam & baptisma *Christi* esset suscepturus. *Anna* autem soror Imperatorum & futura sua coniux docet, cœcitatem quæ illi acciderat suscepto baptismate disparituram. Ab Episcopo itaque *Corsinensi* baptizatus, illicò oculorum caligine depulsa illuminatus: nuptias cum *Anna* celebrat, & Ecclesiam in signum & memoriam, tàm suæ conuersionis, quàm baptismatis & illuminationis ædificat, castroque *Corszyn* Imperatoris derelicto & restituto, in *Russiam* cum noua sponsa plenus gaudio redit.

assumta christiana religione vxorem duxit.

991. *Ioannem XIV. Pont. a Romanis electum restituit Otto II.*

Ioannes XIV. natione *Noruegiensis* succedens *Leoni* a *Petro* Præfecto vrbis comprehensus in castrum Angeli primum detrusus, deinde in *Campaniam* in exilium missus. Quo malo *Otto* secundus, qui patri in Imperio successerat ad se perlato, cum magno exercitu venit *Romam*, & *Ioannem* Papam exilii molestiam duobus annis sustinentem, restituit. *Romanos* verò captiuitatis suæ reos quosdam trucidauit, quosdam laqueo suspendit, aliquos in exilium in *Saxoniam* misit, vbi etiam à *Ioanne* Papa prædicto, vnctionem & benedictionem suscepit Imperialem. Cùm autem tam *Roma*, quàm *Italia* pacata regredi in *Almaniam* disponeret, audiens *Ioannem Græcorum* Imperatorem suæ consortis *Theophaniæ* Imperatricis genitorem defunctum, & alium in locum suum surrogatum, sibique de *Calabria* vxoris suæ hæreditate consuetum negare tributum, mittit legationem. Responsum accepit *non Calabriam Theophaniæ Imperatricis dotem & hæreditatem esse, sed signum S. Crucis in Imperio Constantinopolitanæ vrbis hactenus seruatum, & filiabus Imperatorum pro dote dari solitum.* *Otto* igitur Imperator ira ductus, non rationis maturitate, cum non satis iusto exercitu *Calabriam* petens, eam ferro & igne deuastat, & *Beneuentum* capiens ossa B. *Bartholomæi* inde asportauit, *Græcas* contemptui habens diuitias, expoliat opibus ærarium. Contra *Græci* pro vita, pro patria, auro argentoque *Saracenos* sibi paciscuntur in auxilium, & maioribus copiis & insidiis collocatis pauciores cum *Ottone* pugnam conserunt, quos cum deuicisset ab his qui in insidiis latuerunt, inuasus cum vniuerso exercitu suo, *Romanis* & *Beneuentanis* terga vertentibus obtritus atque victus est. Et ne in manus hostiles veniret, omnibus tàm insignibus, quàm vestibus abiectis, inermis se vndis iniecit, fluctibusque maris tota innatans nocte, manè à piscatoribus captus, occisi Imperatoris se fingebat armigerum. Piscatores autem illum & ex decore, & ex dispositione corporis, prout erat, Imperatorem suspicati: *Græca* de illo colloquebantur lingua. Existimantes autem illum non intelligere linguam astruentes eum non armigerum, sed verum Imperatorem fore, disponebantque eum in *Græciam* freto ductum *Græcorum* præsentare Imperatori, præmia ampla relaturi, qui periculum vitaturus, ea nautas arte circumuenit, fingit se apud *Siciliam* magnam abscondisse pecuniam, petit vt nauem ad terram reducant, pecunia accepta felicius nauigaturi. Quibus cupiditate illectis rogata explentibus in littus perueniens, & Episcopum probum in armis *Cæsum* nomine cum nonnullis suis militibus offendens, & illorum suffragia inuocans, nautas 40. numero inuadit, & nulli parcens trucidat, diuinoque S. *Petri* assiduo inuocando auxilio geminatum periculum deuitauit. Primumque ad Imperatricem *Theophaniam* peruenit, à qua cum hilaritate exceptus, *Romamque* perductus, cum ex labore & dolore sensim languesceret, sexto Idus Decembr. *Romæ* moritur, cum annis octo imperasset, & in porticu S. *Petri* tumulatur, post cuius mortem filius eius *Otto* tertius in *Romanum* suffectus est Imperium. Et licet ob odium Imperatricis *Theophaniæ*, quæ fœminea & *Græca* leuitate Optimatibus Imperii de amisso in *Calabria* prælio, fugam & pauorem exprobrans, plures sibi hostes conciliauerat, nonnulli *Henricum* Ducem filium germani primi *Ottonis* in Imperium surrogare laborassent, aui tamen & patris beneficiis recensitis omnium iniuriarum obliti *Ottonem* tertium ab *Henrico* prædicto, sub cuius custodia & tutela tenebatur graui ære redemptum Imperio præficiunt. Qui illud singularis *Ezonis* Comitis, Palatini *Rheni* prudentia industriaque extunc administrare cepit.

Deinde cum Ioanne Græcorum Imp. de Calabria pugnat, vincitur, & a nautis capitur. Ab illis autem se eripiens Romamque perueniens moritur. succedente filio Ottone III.

Sacrilegos ritus, quibus priscis temporibus *Ruthenorum* gens dedita erat, *Wladimirus Russiæ* Dux eliminaturus, tertio ex quo *Christi* fide illuminatus erat anno, idola, lucos, arasque & templa eorum confringit, incendit, & comminuit. Simulachrum verò Fulminis, quod præcipua veneratione apud *Ruthenos* colebatur, ad caudam equi alligatum, spectante multitudine *Ruthenorum* per terram trahi, & *exstirpato* in flumen *Dniepr* mergi gentibus *Ruthenis* ex *gentilismo* 992.

Wladimirus Russiæ Dux

vtro-

992. vtroque sexu deorum & simulachrorum suorum fletu, & eiulatu ingenti confractionem prosequentibus, mandauit. Promulgauit insuper *Wladimirus Russiæ* Dux edictum, vt omnes nationes & populi sibi subiecti relictis idolis *Christi* fide & baptismatis charactere se insignitent, habiturus eos pro hostibus, bonaque eorum confiscaturus, qui detrectarent sanctis suis parere iussionibus. Qua necessitate populus *Ruthenorum* constrictus ad *Kijow* cateruatim confluxit, & fidem *Christi* confessus in flumine *Dniepr* ab Episcopo *Corsinensi*, & Presbyteris ex *Gracia* adductis baptizatur, & in fide ac ceremoniis eius eruditur. Audita autem est vox & eiulatus draconis in aere querentis se ex possessione *Ruthenorum* diuturna, non ab Apostolis aut Martyribus, sed ab vna fœmina eiectum esse. Ædificauit autem *Wladimirus* primam Ecclesiam in loco, quo prius idolis thura incendebantur, & eam B. *Basilio* dicari ordinauit, sed & in aliis regionibus *Russiæ* templa & sacerdotes Dei multiplicat. Ædificat alteram Ecclesiam B. *Mariæ* Virgini in *Kijow*, & ornat eam vasis aureis & preciosa suppellectili, & tam in ea, quàm in aliis Ecclesiis *Russiæ* a Duce *Wladimiro* & Baronibus *Rusiæ* ædificatis, *Corsinensis* Episcopus ministros & sacerdotes instituit, pro quorum sustentatione *Wladimirus* Dux prædia & censum largitus est, & primitias & decimas tàm *Boiaris* quàm agrestibus mandat solui & offerri. Baptizauit & tunc *Wladimirus* Dux decem filios suos, videlicet *Wszeslaum, Izaslaum, Suatopelkum, Iaroslaum, Wseuoldum, Suatoslaum, Mscislaum, Boris, Chleb, Stanislaum*, &c. Pueros *Ruthenorum* applicat literis, artifices insuper ex *Gracia* adductos salariat, & plures Ecclesias ex muro & latere ædificat.

christianam religionem propagat.

993. *Bohemorum* Principales & nobiles discessione sui Pontificis *Pragensis Adalberti*, & absentia eius septennio integro continuata, plurimum angustati, & dolore amaritudineque vexati, Pontificali honore ab eis sublato in præcipitium multorum malorum ferebantur dietim, culpam omnem in virum Dei *Adalbertum* vertunt, quasi ipse omnium, quæ illis contigerant, malorum fuerit suo discessu autor & patrator, propter quod in furiam rabiemque versi, pœnas quas ab illo absente exigere non valebant, in fratres suos, genusque illius & patriam vertunt, & sub vnius diei celebris tempore oppidum *Lubik* in frequenti numero armisq; ingressi, primum quinque fratres S. *Adalberti* germanos, videlicet *Sobobor, Spicimirum, Doboslaum, Zauissam*, & *Krzeslaw* variis cruciatibus extinguunt, nec fratres tantummodo viri S. necare contenti, sed & fratrum filios masculum vna cum fœmina insontem damnant. Aberat tunc forte à *Bohemia*, & à paterna domo sextus S. *Adalberti* germanus, *Porai* nomine. In curia enim & obsequiis *Boleslai Polonorum* Ducis filii *Miecslai* superioribꝰ temporibꝰ est pro illa tempestate versatus, trucidationem tyrannicam, quæ fratribus & domui suæ, vniuersæque stirpi acciderat, longe à domo positus ignorabat. Hic quoque solus ex omni stirpe & familia viri Dei remanserat superstes, prouidente clementissimo Deo, ne prosapia tàm nobilis de terra viventium eradicaretur. Hunc cùm *Boleslaus* Dux *Polonorum* cædem fratrum suorum, & suam conditionem assiduis & lugubribus lachrymis deplorantem vidisset, magis enim diram in se *Bohemorum* truculentiam, quàm quæ in fratres edita fuerat, si in solum paternum rediret, verebatur futuram, benignè adolescentem consolatus, bono animo esse iussit, pollicitus se illi temporalium bonorum, quæ in *Bohemia* habuerat, possessionem hæreditariam sua munificentia resarciturum. Dat deinde promissis virtutem, & *Poraio* S. *Adalberti* germano, multas possessiones, opes, & hæreditates in *Polonico* regno largitur, ac illum suo dominio, & *Polonorum* militum nobilitati interserit, adiungit, & implantat. Ex hoc autem vno surculo multiplex in *Poloniæ* regno surrexit propago, & in magnam & frequentem progeniem viri Dei familiam, quæ se *de Rosis* nominat, albam rosam in campo rubeo deferens, & *Porai* pro clamoris signo habens, euasit successionibus fœcundis, vsque ad nostra tempora deriuata. Fratribus & consanguineis Pontificis S. *Adalberti* vario mortis genere deletis, *Bohemi* deinde vniuersum populum vtriusque sexus oppidi prædicti *Lubik*, septem videlicet animarum millia carnificum more in ore gladii, nulli sexui, ætati, aut conditioni parcendo perimunt. Nec his contenti in tecta etiam innocua sæuiunt, & oppidum prædictum igne exurunt. Quod quidem tàm atrox facinus, neque per Ducem *Bohemiæ* prohibitum extitit, neque aliqua vltione punitum, vnde si cædis præfatæ, quam scriptam apud *Bohemorum* annales reperi, vera esset series (plura enim in hoc tempore transcribo quàm credo) satis gentis *Bohemicæ* pro ea tempestate miranda est feritas, quæ nec naturali quidem compassione etiam bestiis insita, à cæde tàm atroci in ætatem infirmam & domesticam facta poterat deterreri.

Bohemi Adalberti Episc. abitum ægre ferentes,

familiam eius trucidant,

(excepto vno fratre qui apud Boleslaum erat,

cuius etiam posteri in Polonia genus suum propagarunt)

omnes oppidi Lubik incolas interficiunt,

& ipsum oppidum exuunt.

Strage autem tam inhumana *Moguntinensis* Archiepiscopus Metropolitanus *Bohemorum* ad se perlata, missis ad summum Pontificem Nuntiis, in quanto periculo fidei religionisque catholicæ res in *Bohemia* versentur, declarat, obsecrans obtestansque, vt pro rescindendis abolendisque malis patratis & patrandis, Suffraganeus suus *Pragensis* Episcopus, ad plebem *Bohemicam* remittatur. Summus autem Pontifex *Gregorius*, aliàs *Ioannes* fidei religionique christianæ consulens, mandat B. *Adalberto* ad se accersito, ad oues suas regressum. Declarat autem vir Dei Apostolico, aperitque gentis *Bohemicæ* mores & qualitatem, asserens *illam & fortem & ceruicem habere*

Postea Adalbertus a Gregorio Pontifice

993. *bere durissimam, & cor indomabile, seque in casum illic rediturum, rogans vt sibi licentia prædicandi fidem Christi & verbi gentibus Prussorum, qua oram Septemtrionalem incolunt, tribuatur.* Tum Apostolicus *Dei, inquit, si te contempto monitis, instructionibusque tuis non paruerint, excusso puluere pedum tuorum linque illos, & genti apostaticæ atque perfidæ præsentiam tuam subtrahe, nos enim extunc & à vinculo, quo Ecclesiæ Pragensi hactenus tenebaris te absoluimus, & Pruthenis cæterisque nationibus fidem in Christum prædicandi potestatem impartimur.* Qua quidem potestate sibi tributa Sanctus Dei vir supra modum exhilaratus, vrbe & monasterio S. *Alexii* in quo degebat, relictis, *Germanorum* etiam cædem dummodo solus perueniri posset, non pertæsus, *Pragam* reuertitur, sperans *Bohemos* veteres suas superstitiones, & flagitia derelicturos. Vnde multifariis remediis plebem suam sanaturus, alios obsecrat & mulcet blando suæ instinctionis alloquio, plerosque corripit, arguit & obiurgat, sed omnes suos conatus & studia perditum iri videns, & amarissime ingemiscens, subsistendumne sibi, an recedendum deliberabat. Interim sopore ex vigiliis & tristitia oppressus, diuina voce audit se allocutum: *Tu*, inquit, *stertis, & ego iterum vendor Iudæis:* qua voce exterritus prosiliit, & in forum progressus christianos vendi *Iudæis*, vt vox cœlestis denunciauerat reperiens, data pecunia venditoribus, & fidei ludibrium dispulit, & his qui vendebantur præstitit libertatem.

in Bohemiam remittitur.

vbi christianos Judæis vendi prohibet.

Annis septem, mensibus vndecim, diebus quindecim, *Ioannes* Papa XIV. in Pontificio *Romano* exactis moritur, & in Ecclesia S. *Petri* sepelitur, et cessauit Episcopatus diebus tredecim, *Benedictum* VI. natione *Romanum* habuit successorem. Primus *Wladislauiensis* Episcopus, qui & *Crusuiciensis* antiquitus dicebatur, annis tribus & triginta exactis in sede *Crusuiciensi* moritur, & in Ecclesia Parochiali in *Dzwirczno*, quam ipse fundauerat, fabricauerat, & dotauerat sepelitur. In cuius locum eodem anno *Mauritius* primus surrogatur.

Joanni XIV. Pont. succedit Benedictus VI.

& Wladislauiensi Ep. Lucido

Mauritius.

994. Prouidens venerandus Præsul *Adalbertus Pragensis* plebem *Bohemicam*, ad quam Apostolico mandato curandam, regendamque redierat, suo recalcitrare imperio, & abominandis transgressionibus in Deum deditum esse, non sperans se amplius in gente indomitæ frontis & rebellis quicquam profecturum, *Praga* iterum relicta, *Romam* regressus a vinculo quo *Pragensi* Ecclesiæ tenebatur, obtinuit se per *Benedictum* Papam VI. absolui, & sibi ad prædicandum barbaris nationibus, vltra *Poloniam* situatis, licentiam prædicandi concedit. Qua obtenta cum *Gaudentio* cæterisque religiosis viris *Hungariam* ingressus ad ducem *Geisam* peruenit, in fide catholica & ceremoniis eius, quam ipse ante annos aliquod suscepisse eum audierat, suis monitis & prædicationibus instructurus. Cum autem Duci *Geisæ* & consorti eius *Adleidæ* aduentus fuisset denunciatus, summa mox lætitia concepta ad laudes diuinas organa laxarunt: Hunc enim virum ad se venisse, qui sibi in visione dudum fuerat præmonstratus, intelligebant. Cum magna itaque veneratione & deuotione susceptus filio Ducis *Geisæ* confirmationis characterem impendit, & verbum Dei *Slauis* & *Hunnis* tam per se quam fratres suos, per vnum & amplius annum mellifluo sermone prædicauit, plurimosque *Slauorum* & *Hunnorum* adhuc cultibus idolorum deditos conuertens, omnem *Hungarorum* perambulauit regionem, eos quidem qui crediderunt, erudiens, & paterna pietate confirmans, idololatras vero ab erroribus reducens & confirmans, ad cuius etiam exhortationem Dux *Geisa* cum filio suo *Stephano*, & consorte sua *Adleida*, plures Ecclesias fundant, erigunt, & instituunt: & Episcopalia illis bona largiuntur. Sed & ibi quoque facta persecutione ob manuum violentarum in personam suam inuectione, non maledicens, nec repugnans, sed benedicens, *Pannonia* discessit. *Geisa Pannoniorum* Dux posthæc infra dies paucos moritur, filium *Stephanum* relinquens successorem. 994.

Pragam iterum relinquit

& in Hungaria

religionem veram promouit.

Geisa Hungariæ Dux moritur.

Hungaria relicta vir Dei *Adalbertus Pragensis* Episcopus in *Poloniam* aduenit, & à *Miecslao Poloniæ* Duce eiusdemque filio Duce *Boleslao*, omnique populo & Clero cum magno iubilo & honore susceptus, in *Cracouiensi* primum vrbe, (ea enim sibi ex *Hungaria* egredienti prima occurrebat) aliquanto tempore moratus est, & in ciuitatis prædictæ circulo, suæ prædicationis sanctæ vulgari suo *Bohemico*, quod a *Polonis* potuit bene intelligi, assidue exoluebat officium, fiebat autem ad illum ex vicinioribus oris & districtibus frequens concursus. Multi enim in languoribus ægritudinibus, & necessitatibus suis ab illo suscipiebant votiua solatia; vexati autem à dæmonibus liberationem. Rapiebatur autem vir Dei delectatione mirabili, videns vniuersam *Poloniam* fidei sanctæ puritate, miræque deuotionis ardore candescere, in Ecclesiis nouem Cathedralibus, cæterisque sacris locis nobilitatam esse: Pontifices verò & ministros Dei magno honore haberi, simulq; lachrymis obortis suspirans aiebat: *Poloni posteriores christiani quam Bohemi, nouem cathedris Pontificalibus quasi veris octo beatitudinibus in basi noua fide catholica eradicatis, suas illustrauerunt regiones, nomen venerantur, feruntq; Pontifices Dei magno honore haberi, & hos omnes exteros atq; peregrinos, omnemq; illis præstant deuotam & sinceram subiectionem. Bohemia vnam tantummodo habens Cathedram, me vnum sui generis Pontificem ferre non potuit, sed non sine fidei sanctæ ludibrio, suaque infamia, mores catholicos perosa, me cum vituperio*

995.

Adalbertus ex Hungaria in Poloniam transit, & primo Cracouia,

Digitized by Google

995. *perio & dedecore repulit, exclusit & deiecit.* Tantam autem vir Dei *Adalbertus* sua prædicatione, conuersatione, vitæ merito & exemplo sui memoriam apud *Cracouiensem* reliquit vrbem, vt post sui gloriosi martyrii consummationem in eo loco, quo prædicationem suam peragere solebat, basilicam in eius honorem conderent, quæ vsque in diem hodiernam permanens, & sollicitudinem viri Dei in verbo vitæ disseminando, Polonorum erga illum testatur deuotionem. Digressus autem ex vna *Polonorum* Metropoli *Cracouiensi* Cleri multitudine, & populi discessum eius deplorante, & in longa spatia eum sectante, in alteram *Polonorum* Metropolim *Gnesensem* Ducis *Miecslai Poloniæ* militibus illum, & comites suos omnium necessariorum prouisione tractantibus, viamque monstrantibus peruenit. Constitutus autem in itinere ferme in rure quolibet & villagio, ad quod illum venire contingebat, docebat *Polonos* tanta sedulitate vt etiam conductores sui longa mora pertæsi, illum frequenter relinquerent. Cum autem quodam die errore viæ lapsus ad villam quandam in *Polonia Maiori* peruenisset, rusticis suum & comitum suorum monachalem habitum, aut cucullatum, quem antea nunquam viderant, irridentibus & pro insanis eos reputantibus, repente in irrisores Dei vltio affuit, quæ illis visum auditus & loquelæ ademit. Qui postea *Gnesnam* ad eum venientes, & scelus suum publice confitentes, restitutionem vtriusque sensus, eius meritis & oratione receperunt. Contigit autem pro illo tempore *Robertum Gnesnensem* Archiepiscopum mori, cuius locum *B. Adalbertus* maximis Ducis *Miecslai*, & filii eius *Boleslai*, totiusque Cleri & populi instantiis deuictus suscepit. Vbi desides gentis animos & parum de spe futura sollicitos, stimulare verbis & prædicatione succendere, negligentiamque eorum excutere & abolere, cœpit.

Mox Gnesnæ prædicat,

ibique mortuo Roberto fit Archiep.

996. *Benedictus* VI. Papa *Romanus*, cum vno anno, mensibus sex sedisset, à *Curtio* Nobili *Romano* captus, & in castro *Angeli* strangulatus est, cui *Donus* II. natione *Romanus* successit. Sub cuius Pontificatu, duo *Bulgarorum* Duces, *Petrus* & *Baianus* moto *Græcis* bello, & aliquot relatis victoriis *Constantinopolitanam* ciuitatem adeo vexauerunt, vt eius potentia in pluribus fuerit diminuta & collapsa. A nonnullis autem scribitur præfatus *Benedictus* à *Tito Romani Theodori* filio fame extinctus: Cuius tyrannis non inuenitur vindicata *Dono* tempore breui mortuo, & vno anno, mensibus sex sedente.

Benedicto VI Pont. strangulato succedit Donus II.

Bulgari Græcorum Imperium bello vexant.

Cracouiensis Ecclesiæ secundus Archiepiscopus *Proculfus*, cum annis decem sedisset, moritur, & in *Cracouiensi* Ecclesia sepelitur: Cui *Lampertus* per Cleri & vicinarum Ecclesiarum Parochialium Rectorum electionem, consensu Ducis *Poloniæ Miecslai* accedente, suffectus est in Metropolitanam sedem.

Proculfo Archiep. Cracouiensi succedit Lampertus:

Robertus Gnesnensis Archiepiscopus, dum annos viginti & quinque sedisset, obiit, & in *Gnesnensi* Ecclesia sepelitur: Cui *Adalbertus Pragensis* Episcopus genere Nobilis, de domo *Rozarum* succedit. 996.

Annum vnum, menses sex, *Donus* Papa in Pontificio exigens *Romæ* moritur, & in Ecclesia S. *Petri* sepelitur, cessauitque Episcopatus aliquot diebus. Cui succedit *Bonifacius* Romanorum potentia intrusus, cuius nomen & patria ignota, ipseque sede *Petri* indignus. Hic in vrbe *Romana* pluribus molestatus & perculsus aduersis, Ecclesia S. *Petri* spoliata notabilioribus clenodiis gemmisque *Constantinopolim* fugit, deinde *Romam* cum pecunia ingenti reuersus, cum in Pontificatu tenendo profecturum se non speraret, in tyrannidem versus; *Ioanni* Diacono Cardinali oculos eruit, & ipse tandem cholera confectus, & melancholia extinctus est, cum vno tantummodo mense, & diebus duodecim sedisset. Quo mortuo *Benedictus* VII. *Suteriensis* Episcopus, sanctitate & probitate insignis *Romanum* Pontificatum accepit, & plerosque *Romanos* rebus nouis & tyrannidi studentes, fauore & assistentia *Ottonis* tertii captiuauit, & digna pœna coërcuit.

Dono Pont.

Bonifacius, qui Rom. Ecclesiæ bona spoliauit.

Ei succedit Benedictus VII.

997. Æstuans vir Dei S. *Adalbertus Gnesnensis* Archiepiscopus ignito & flagranti desiderio, lauream martyrii suscipere, de qua accipienda, visione sibi monstrata certificatus erat: viderat enim chorum duplicem beatarum animarum, cœlesti fulgore radiantium, ordine purpuratorum, videlicet & candidorum. Cumque stupens quid eiusmodi visio portenderet secum tacitus quæreret, cœlesti illi voce nunciatum est *martyrum & virginum duos sacerrimos cœtus iam beata immortalitate vestitos, quos viderat ordines esse, & in vtroque eum consortium loco præmii sui recepturum.* Hac itaque visione vehementer instigatus, non sine Ducis *Miecslai Poloniæ* & filii eius *Boleslai* Ducis molestia & dolore, *Gnesnensem* sedem deserit, & fratre suo *Gaudentio* pro se Archiepiscopo *Gnesnensi* ordinato, comitantibus illum Ducis *Poloniæ Miecslai* triginta militibus & familiaribus versus *Pruthenorum* regionem, *Polonorum* regioni confrontatam à flumine *Ossa*, qui & ipse in *Wislam* decidit, terrasque Polonorum a *Pruthenis* disterminat, vsque ad mare septemtrionale protensus pergit. Fuit autem pro ea tempestate *Pruthenorum* gens sæua & crudelis idololatriæ, & cultui dæmonum, & tam cæco & caliginoso dedita errori, vt solem, lunam, stellas, bestias, aues, ignem, & cætera creata pro diis colerent, & quasdam siluas, lacus, & aquas, quas neque piscatu, venatu aut incisione contigere licebat, sacras putarent, speciale habens idioma, à *Latino* tamen aliquantulum deriuatum & quod cum *Lithuanico* habet concordantiam aliquam, eosdemque pæne ritus, deos & sacra

Adalbertus martyrii cupidus

Archiepiscopatu Gnesnensi se abdicat fratre Gaudentio successore. Inde ad Pruthenos conuertendos pergit,

997. eadem colentes, vnum & eundem sacrorum Pontificem apud ciuitatem eorum pro metropoli habitam *Romoue* vocatam, residentem à *Roma* intitulatam, venerabantur, cuius iussa à singulis non obedienter impleri capitale erat, & qui Pontifex *Kriue*, eorum lingua appellatus est. Vnius & moris & linguæ, cognationisque *Prutheni* & *Lithuani Samogitæque* fuisse dinoscuntur, & bellis ciuilibus in *Italia* per *Cæsarem* & *Pompeium* exortis, flagrantibus ciuilibus bellis *Italiæ*, veteribus sedibus desertis, in has, quas incolunt oras venisse, sedesque suas in nemoribus & desertis fluminibus, stagnis, & paludibus obsitis posuisse, ad instar quoque *Romæ* ciuitatem Principalem *Romoue* condidisse, & summum sacrorum Antistitem illic locasse eos asserunt, & quamuis gentes ipse in pronunciatione verborum differunt, quemadmodum *Poloni*, *Bohemi*, *Rutheni*, nihilominus in multis conueniunt, non vnius tamen stirpis & linguæ fuisse æstimantur; sed *Pruthenis* alia fertur fuisse, quàm *Lithuanis* & *Samogitis* origo. Dum enim *Prussias Bythiniæ* Rex, apud quem *Annibal Pœnorum* Dux à populo *Romano* victus & fugatus exulauit, suasu *Annibalis* temerè contra populum *Romanum* bellum suscepisset, & publicam pugnam non respondentibus fibris dùm exta conspicerent, inire esset ausus, (vbi etiam in hunc modum ab Annibale increpabatur: *An tu*, inquit, *ô Prusias vitulinæ caruncula credere mauis, quàm Imperatori probato?*) conflictus ergo & superatus *Prussia* cum *Bithiniis* gente sua in aquilonarem oram *Romanos* fugiens venit, & ex suo titulo *Prussiæ* nomen fecit. *Bithinii* autem populi etiam in hanc diem manent vestigia, quoniam nonnulli *Prutheni* priscæ linguæ retinent vocabula & ab *Æolicis*, *Doricis*, *Atticis*, & *Ionicis* populis competenter intelliguntur. Coniuges his venales erant, seruilia etiam opera coactè agere, defunctorum cadauera cum armis, equis, & vestibus, cæterisque rebus, quæ viuis cordi erant incendere soliti. In *Pruthenorum* itaque Prouinciam vir Dei *Adalbertus* ingressus, cœpit per interpretem à Duce *Polonorum Miecslao* ad id sibi singulariter præbitum, *Pruthenico* populo euangelizare *Christum*, & illos à cultura dæmonum auertere, docens *ea quæ colerent, solem, lunam, stellas, bestias, ignem, quem perpetuum vocabant, & siluas creaturas veri Dei esse, & in illis permissione diuina spiritus dæmonum consistere, & cultores suos ludificare.* His & aliis pluribus vir Dei vsus sermonibus, loca magis inhabitata colebat, continuò plantationi fidei & prædicationi sanctæ insistens. Superanti autē flumen *Ossa*, & remitti sibi naulum & sociis ob egestatem deprecanti, à remige grauem in caput ictum excepit & in glorificatione Domini, qui sibi aliquid pro suo nomine pati tribuisset, inde soluit, ostendens exemplum, quia nihil terribile est vbi diligitur

quorum regio & origo describitur.

Deus, nihil graue & acerbum, per quod ab errore ad fidem reducitur proximus. Et licet videret *Pruthenicum* populum ad ea quæ annunciabat obstinatum difficulter domabilem esse, de Dei tamen pietate quæ sibi prædicandi gentibus nomen suum donum concesserat, non desperans, pluresque iniurias & opprobria perferens, adeò vt sæpè domo & tectis exclusus, sub dio frigore & pluuia lacessitus, cogeretur hospitari, mira perseuerantia patientiaque cœptum prædicationis officium diligentissimè prosequebatur. *Prutheni* autem molestè ferentes Deorum suorum contaminationem & vituperium, quorum cultum & ritum à maioribus susceptum iniquo animo dolebant confutari & rescindi, summo sacrorum Antistite *Kriue* dicto, & aliis Sacerdotibus idolorum primores *Pruthenorum* animantibus in necem suam conspirant. Cum itaque vir Dei vniuersa ferè *Prussia* disseminando verbum vitæ peragrata ad vicum in littore *Oceani* propè oppidum, cui nomen hactenus *Felschaus* situm peruenisset, & in colle petroso vico impendenti, die Veneris, quæ fuit nona Calend. Maii ageret missarum solennia, & supplicibus precibus pro conuersione *Pruthenica* pietatem diuinam obseruatione & sacrificio imploraret, *Prutheni* conueniunt, & credentes illum incantationibus in Deorum suorum perniciem vti, in ipsum insiliunt, & pluribus quassatum scissumque ictibus & sæpius confossum, caput à corpore abscindunt, & in quadam vicina arbore, vt ampliori pateret contumeliæ, suspendunt, quod per tres dies, quibus habebatur ostentui, diligenti ab aquila seruabatur tutabaturque custodia. Sic anima illa sancta carnificis excruciata percussionibus, ad supernæ Maiestatis thronum, geminatam lauream perceptura, & sempiterno æuo fruitura, angelico obsequio comitata conscendit, & Sanctus ipse carnis vinculis absolutus ad frugem transiit supernæ & immarcessibilis voluptatis, corpus sacrum, quod in plures partes scissum, hospes beati viri in sportam recollectum seruauerat, *Prutheni* ne post mortem aliquibus per illud afficerentur incommodis, sub diligenti & secreta custodia apud eundem, à quo mactabatur, virum, abscondunt, comites verò B. *Adalberti*, videlicet *Benedictum*, *Matthæum*, *Ioannem*, *Isaac*, *Christinum*, & *Barnabam*, iniuriis & plagis variis affectos denunciantes eis mortem, si redire auderent, de regione sua eiiciunt & educunt. Habebant autem *Prutheni* barbari in suis ritibus & obseruantiis hanc legem, vt mortuos suos igne cremarent, adiungendo funeri cremando magis splendidas vestes, equos, arma, & quæcunque meliora, existimantes mortuum iis omnibus, quibus cum cremaretur, in vita altera vsurum, homicidium crudeli vltione damnando, reum atque culpæ affinem capite expiabant, in hospites liberales & humani, ebrietati & baccho dediti, equino lacte, 997.

a quibus occiditur,

& comites eius eiiciuntur.

Mores Pruthenorum.

997. lacte, quod multipliciter inebriare consueuit, vtebantur. Vini vsus apud illos tunc erat ignotus, adeò ebrietatis sectatores, vt nullum A se officium in amicum & hospitem crediderint contulisse, si ebrium illum non viderent, mulieres ac viri iuxta in ebrietatem procliues, vxorum nullus illis finitus numerus, sed quot vnusquisque poterat emere, tot habebat, propter quod neque in honore habebantur, sed ancillarum & seruarum cogebantur explere officia, balneorum quotidianus, tàm viris, quàm mulieribus vsus, quibus hesternæ diei ebrietatem astruunt ex corporibus depelli, & vitam produci. Nemo mendicare permittitur, affatim vnicuique esurienti, in quamcunque se domum contulerit, cibus ministratur.

Miecslaus *Miecslaus* interim *Polonorum* Dux Prælatorum & Baronum *Poloniæ* sedula admonitione & consilio persuasus, vt ad summum Pontificem *Benedictum* VII. nuncios mittat, & coronam sibi, & *Polonorum* regionibus dari petat. Ea enim tunc opulentia frequentiaque tàm hominum, quàm diuitiarum in *Poloniæ* Prouinciis & iustitia Ducis *Miecslai* habebatur, vt digna *Polonia* visa sit, quæ ad numerum catholicorum regnorum accederet. Ad hanc autem tàm arduam rem obeundam expediendamque, Pontifex *Cracouiensis*, Lampertus vir doctrina & eloquentia spectabilis, electus est: Qui cùm ad summum Pontificem *Benedictum* Papam peruenisset, & disertè grauiterque Ducis *Miecslai*, & *Polonorum* mandata exponens, petiisset, *vt Duci Miecslao & Poloniæ regionibus pro maiori fidei S. catholicæ per eos susceptæ, quam mirum in modum per fundationem nouem Cathedralium Ecclesiarum, aliorumque sacrorum locorum deducebat germinasse corroborationem, pro infidelium quoque & Schismaticarum nationum Poloniæ vicinarum reductione & exterminio daret coronam, deducens Miecslaum Ducem Poloniæ verum Catholicum, religionisque Christianæ feruentissimum zelatorem, attestantibus id operibus existere, in armis actibusque militaribus strenuum & ingenuum, multarum gentium copia gloriosum.* Cùm autem Summus Pontifex *Benedictus* VII. communicato Cardinalium consilio, *coronam Miecslao Polonorum Duci pro incremento & dilatatione fidei catholicæ, & gloria gentis Polonorum se benignitate paterna daturum, Lamperto Cracouiensi* Episcopo respondisset, Ducis *Hungarorum Stephani* germani ex sorore *Adleida* Ducis *Polonorum Miecslai* nepotis, qui eodem anno genitore *Geisæ* mortuo *Hungariæ* Ducatum regendum susceperat, nuncius *Austriacus* cœnobii S. *Benedicti* ordinis ad radicem *montis ferrei* Abbas, & post in *Strigoniensem* Archiepiscopum promotus, licet per anticipationem *Strigonensis* Archiepiscopus inscribatur in annalibus, *Romam* aduenit, & pro Duce suo *Stephano Hungariæ* coronam petere à summo Pontifice

a Romano Pont. ut se Regem declaret, petit

cœpit. Et licet *Benedictus* Papa dispositus fuerit, vtrique Duci, *Hungarorum* videlicet & *Polonorum*, dare coronam, intelligens largitionem coronæ pro vtroque nulli esse præiudicialem, & magnum rebus fidei religionisque christianæ profectum posse adferre. Interim tamen fertur *Benedictus* Papa angelica visione admonitus esse, quatenus promissum pro Duce *Polonorum Miecslao* Episcopo *Cracouiensi Lamperto* factum rescinderet, & Duci tantummodo *Hungariæ Stephano*, eiusque nuncio *Austriaco* coronam conferret, subinferens *Polonos magis sanguini, cædi, & venationibus quàm deuotioni, & misericordiæ operibus: magis oppressioni subditorum & rapinis, magis mendacio & dolis, quàm veritati deditos & intentos esse, maiorem illos agere belluarum & canum, quàm hominum curam, in effusionemque sanguinis humani procliues, nondum dignos existere, quibus corona hactenus debeatur conferri. In proximo autem si erit Deus genti illi placatus, miserebor, & coronam, quam nunc ei denego, glorificabo exaltaboque illam, extant enim in ea gente plura hominum millia in lege mea incedentium sine offensa, quorum merito & supplicatione cæteris miserebor, sed neque multorum bonorum operum in plurimarum erectione, dotationeque Ecclesiarum, cæteroque quibus ab ea veneror cultu, potero obliuisci.* Huiusmodi itaque visione *Benedictus* Papa permotus, coronam quam Duci *Miecslao* præparauerat, Duci *Stephano Hungariæ* tradendam, *Austriaco* suo nuncio largitur. *Lampertum* autem *Cracouiensem* Episcopum licet tristem & lugubrem in *Poloniam* remittens bene sperare iussit, asserens *non longo tempore decurso Ducem Polonosque, postquam sordes spurcitiasque scelerum quibus hactenus displicuerant Deo, abiecerint, & exercitati virtutibus colendo iustitiam & æquitatem studuerint, Dei benignitatem, pro votis suis se largissimè consequuturos.* Veritus autem *Benedictus* Apostolicus, ne occasione coronæ Duci *Stephano Hungariæ* datæ, Duci verò *Poloniæ Miecslao* negatæ, inter auunculum & nepotem *Hungarorum* & *Polonorum* Duces prædictos execranda bella, & guerrarum motus consurgerent, D vocato vtroque nuncio, hortatur, commonet, & mandat, *vt pacem & charitatem affinitatis vicinitatisque iure contractam indissolubilem obseruent, custodiant, & nullo respectu, aut occasione, labefactari permittant, per vtrum steterit, quo minus pax seruaretur, eum se anathematis censura censuraturum.* Habet autem nonnullorum assertio, quod summus Pontifex non angelica visione permotus, sed ex certitudine, qua doctus erat, *Miecslaum Poloniæ* Ducem obiisse, coronam illi non dederit, quod & ego in *Polonorum* aliquibus annalibus memini me legisse, sed apparitionem angelicam ab *Hungaris*, quo coronæ missio eis à *Benedicto* Papa facta foret celebrior, confictam & somniatam

997.

qui somnio monitus

coronam non Miecslao sed Stephano Hungariæ Duci mittit.

Digitized by Google

997. tam esse, quam etiam in hanc diem parum iusta appellatione sanctam vocant, cùm nullum metallum potest in se includere sanctitatem, nisi A vsurpatam vel ementitam.

Vastatis eo anno Dux *Russiæ Caruatis*, infertur illi à *Polonis* bellum, contra quos egressus ad fluuium *Rubiessa* eos offendit, cumque fluuio impediente periculosam sibi vterque exercitus dimicationem censeret, vir altus & raræ fortitudinis de castris *Pieczyngorum* egressus prouocabat *Ruthenos*, vt alium darent ad pugnam, tribus annis, si vinceretur, vastationem suæ terræ perpessurum. Vnus itaque ex *Ruthenis*, qui domi remanserat, adductus id munus suscepit, quem pro deuicto vtroque exercitu inspectante, eò, quòd statura mediocris esset, *Pieczyngus* despexit. Inito tandem certamine vincit *Ruthenus Pieczyngum*, & B continuò exercitus *Pieczyngorum* fugit. Quem *Ruthenus* prosequutus multos occidit aut cepit. *Wladimirus* illic castrum *Berestaw* erexit, eò, quòd vir, qui vicerat, ex *Berestaw* ortus esset.

Rutheni Pieczyngos vincunt.

998. Anno Domini 998, septimo Idus Februarii *Boleslaus* Dux pius vocatus germanus Ducissæ *Dambrowcæ Poloniæ* moritur, vnicum filium *Boleslaum*, alter enim *Venceslaus* immatura morte absumptus erat, reliquit, qui Patri in Ducatu *Bohemiæ* successit. Grauiter & molesto animo ferens *Polonorum* Dux *Miecslaus Bohemiæ* Ducatum post mortem *Boleslai* pii Ducis auaritia Baronum distractum & vsurpatum iri *Boleslao* consanguineo suo solo nomi- C ne Principanti compatiens, congesto forti exercitu, habens in suo comitatu *Boleslaum* filium suum *Poloniæ* Ducem, *Bohemiam* ingreditur, & cæteris ciuitatibus cum honore illum excipientibus, eiusque ordinationibus & iussionibus parentibus, sola *Praga* portas clausit, imperium eius abnuitura. Tùm *Miecslaus* illam aggressus expugnat, & in suam redigit ditionem, impositoque tam arci, quàm ciuitati, præsidio, & ordinato rerum *Bohemicarum* statu, alacer, victor, & incolumis in *Poloniam* reuertitur.

Boleslao Bohemiæ Duce mortuo succedit filius Boleslaus, cuius authoritatem vindicat Miecslaus, & Bohemos in ordinem redigit.

Irruentibus eo anno *Pieczyngis* in terram *Russiæ*, & eam vehementer cæde & igne vastantibus, *Wladimirus Rusiæ* Dux cum suarum D gentium copiis occurrit illis, & ingenti cæde vtrinque edita, contritus est *Wladimirus*, & exercitus eius à *Pieczyngis*. Et cadentibus plurimis, affugit *Wladimirus*, prosequentibusque illum *Pieczyngis*, ne in illorum manus viuus incideret, sub pontem, qui fugienti occurrerat, se abscondit. Cuius beneficio vsus hostes se insequentes fefellit, *Pieczyngi* autem spoliis & castris *Ruthenorum* potiti, prædata *Rusiæ* terra, in regiones suas captiuos & pecora, cæteramque prædam deducunt. Post quorum discessum, *Wladimirus Rusiæ* Dux in signum suæ euasionis Ecclesiam transfigurationis in *Kiow* ædificat, & dotat. Eo quidem festo

Wladimirus à Pieczyngis vincitur.

iuxta *Græcorum* ritum, clades illa & sua euasio contigerat. Duo viri ea tempestate insignes, vita & exemplo ac conuersatione floruerunt, 998. *Swyrardus*, qui ad fluuium *Dunaiec* prope oppidum *Czechow* in *Cracouiensi* diœcesi eremita sub rupe, quam in hanc diem cernimus, habitabat, & in qua per annos plures Christo militauerat, & *Benedictus*, anachoriticam vitam ambo ducentes, è *Polonia* egressi intrauerunt *Pannonias*, & in cœnobio S. *Benedicti* ad radicem *montis ferrei*, sub Abbate *Austerico* militantes, *Swyrardus* qui & *Zorardus*, confessoris decus asperitate vitæ promeruit, *Benedictus* sanguine fuso laureola martyrii coronatus.

Miecslaus Polonorum Dux cum annos plu- 999. res in Principatu egisset, & fidem christianam cum *Dambrowka* consorte sua, filia Ducis *Bohemiæ*, primus in *Polonia* plantasset, multarumque Ecclesiarum Cathedralium & Parochialium fundator, cæterorumque piorum actuum deuotus patrator extiterat, religiosè & catholicè perceptis ritu christiano sacramentis, mortuus, & in Ecclesia Cathedrali *Posnaniensi* sepultus. Cuius funeri, tàm à filio suo illustri *Boleslao*, quàm à Prælatis & Baronibus eius decessum magnoperè deplangentibus, singula iusto debitoque honore persoluta sunt.

Miecslaus Polonorum Dux moritur,

Post expletas autem funebrias *Boleslaus* filius vnicus triginta habens annos duosque, cuius optima indoles in militaribus rebus iam dudum in multis & heroicis actibus resplenduerat, & qui in ea ætate viguisse tam insigni modestia notatus est, vt iam appareret plura illum experimentis reseruasse, quàm tempore transacto præstitisse, fauore Prælatorum & Baronorum *Poloniæ*, & miranda omnium vociferatione, acclamatione, & consensu in locum Patris sufficitur, & Principatus regni *Poloniæ*, sibi gubernandus committitur. Erat enim corporis elegantia venustissimus, mentis industria prudentissimus, animi magnitudine fortissimus, ad disponendum negotia, tàm priuata, quàm publica discretissimus, eo nimirum pollens profectu, vt suam, populique sui gloriam, continuis diffunderet augeretque decoribus, in Ecclesias, & ministros Dei munificus, in milites beneficus, & in cæteros ordines liberalis. Quibus rebus tanta singulos deuinxerat charitate, vt vitæ illius, iuxta ac suæ, timerent. Curiam denique suam, non solùm militum & Baronorum præcipuorum, sed & libertorum, quos à seruitute dissoluerat, numero habebat stipatam & ornatam, tantaque refertam frequentia, vt à specie iusti exercitus parum differret. Cuius fretus robore facile hostiles insultus reprimebat acri vir ingenio, consilio & virtute præclarus, iussionum suarum seueritatem liberalitate & blandiciis, quasi quodam validissimo temperamento condecorans, non ad fortunæ nutum, sed ad virtutis normam singula Reipublicæ administrans negotia,

succedit filius Boleslaus, cuius laudes prolixe describuntur.

Digitized by Google

999. gotia, cui natura magnificam, præstantemque personam cæteros mortales excedentem donauerat. Benignissimè fouens virtutes, vitia A verò seuerissimè vindicans. Erat autem *Boleslao* Duci *Poloniæ* præfato ingenium facilè ad omnia quæcunque agere vellet accommodatum, & versatile, loco, personæ, & tempori congruens, qui didicerat omnis conuenientiæ rationem singularem, vt ad omne, quod siue pace, siue bello agendum emergeret, artibus optimè affectus, instructusque censeretur, robore, sanitate, integritate sensuum, facundia, opibus, liberalitate, claritate gloriæ vigens, & cæteris id genus ornamentis, gloriæ auidus, & notam ignominiæ metuens. Morte autem *Miecslai Polonorum* Ducis in regionibus, quæ sibi parebant vulgata, nouem omnes Ecclesiæ Cathedrales ab ipso fundatæ & dotatæ, certa- B tim illi funebria, pompa solenni peregerunt, agendasque à se & suis successoribus Pontificibus ipsarum Ecclesiarum quotannis instituerunt, rectissimè quidem, vt mihi videtur, & dignè, vtpote principi & primario suo fundatori, à quo illis & cuilibet choro per liberalem dotationem perpetuo in hanc diem vigens, commendatus est spiritus.

Beato viro *Adalberto Gnesnensi* Archiepiscopo, ad prædicandam fidem Christi in *Prussiam* profecto, beatus *Gaudentius*, qui alio nomine *Radzin* vocabatur, frater germanus beati *Adalberti* secundum carnem, *Gneznensem* Cathedram à beato *Adalberto* viuo suffectus suscepit, genere *Bohemus*, & nobilitate clarus, C eisdem parentibus quibus beatus *Adalbertus*, *Slawniko* & *Strzelislawa* ortus de domo *Roza*, & ea familia, quæ se *Porai* nuncupat, *Rozam* rubeam pro insigni deferens.

1000. *Prutheni corpus Adalberti* Sentientes *Prutheni* gloriosum *Christi* Martyrem *Adalbertum* Illustrissimo Principi *Polonorum Boleslao* tàm in vita quàm morte charissimum fuisse, & pro eius habendo corpore, & in *Poloniam* transferendo sollicitum esse, (tanta enim ipse Princeps *Boleslaus* erga sanctum Dei æstuabat affectione, vt, nisi *Pruth.ni* corpus suum pacto aliquo vel pacis via redderent, decreuerat illos indicto bello grauius quo possit, donec suum sacrum corpus redderent, lacessere.) mittunt ad *Boleslaum* Principem Nun- D cios, qui superba legatione vsi hæc verba faciunt: *Deum tuum Adalbertum, quem interfecimus, tibi cordi audimus esse. Pro quo habendo suo corpore sollicitum te esse, vt etiam nos armis impetere, & bellum nobis inferre coneris, armis quidem Dei tui corpus obtinere non poteris, ignotum tibi & pluribus inuio obrutum loco. Verum si illud habere desideras, argento opus est non ferro, dare tibi illud offerimus, si precium argenti, quod appenderit, te consenseris soluturum.* *Boleslao reddere volunt, pro simili argenti pondere.* *Boleslaus* autem *Polonorum* Princeps, & si molesto acerboque animo legatorum arrogantem denunciationem audiret: ingentis tamen spiritus sui feruore compresso, in tempus aliud fastum *Pruthenicum* castigandum reseruans, modestius quam ferebat natura sua, quo facilius in possessionem corporis sancti peruenire posset, Legatis *Pruthenorum* pro tempore respondet, offerens *se conditionem per eos oblatam impleturum.* Ex pacto itaque 1000. *Boleslaus argentum mittit,* inter *Boleslaum Poloniæ* Ducem, & Nuncios *Pruthenorum* inito, mittuntur per *Boleslaum* Ecclesiastici & militares in *Prussiam* viri, sufficientemque copiam argenti ex thesauro Ducis magna liberalitate præstitam secum ferunt. Quo cùm peruenissent, & iuxta pacta Primores *Pruthenorum*, qui ad huiusmodi rem expediendam conuenerant, corpus sanctum miram spirantem odoris fragrantiam de loco abdito attulissent, primùm an illud sit per *Polonos* recognoscitur, deinde ex vulneribus recentem testantibus cædem, aliisque euidentibus signis recognitum collocatur in statera, & argentum per Ducem *Boleslaum* missum appenditur apud vrbem *Romoue Pruthenorum* Metropolim in tale leuitatis impendulum operante diuinitate corpus illud sacrum, quod dùm viueret Spiritus sancti organum, habitaculumque censebatur, versum est, vt pæne nullum pondus habens argenti, exiguissimæ responderet articulo libræ. *sed corpus admodum leue deprehenditur,* Omnibus autem tam *Polonis*, quàm *Pruthenis* magno stupore repletis, in laudem Maiestatis diuinæ pro præstito miraculo & beneficio *Poloni* ora resoluunt, & cum omni honore deuotioneque Ecclesiastici viri corpus Beati *Adalberti* de statera leuant, & in capsam pulcherrimi operis pro hominum vsu & necessitate secum allatam recondunt, ac ferè vniuersum argentum, quod pro appendendo sacro corpore attulerant, in scrinio referunt, non sine *Pruthenorum* magno cruciatu, & qui thesauro viso & allato se frustratos mentis anxietate, ingeminatione verborum premebantur. Non audebant autem *Prutheni* conclusa pacta, quamuis aliquorum illis suaderet improbitas, retractare, ne & à superna Maiestate Dei, cuius mirandam potentiam in appendendo sacro corpore expertam habuerant pœnam, & iusto bello pro temeritatis pactis vltro oblatis per *Boleslaum* Ducem, & gentem *Polonorum* vexatum eos iri contigeret. Accepto itaque Nuncii *Polonorum* in *Prussia* sancto Dei corpore *Adalberti*, illud cum debita solennitate, reuerentia, atque honore in *Poloniam* deferunt, plaudentibus & exultantibus populis *Polonorum*, & gregatim cum cereis accensis sancto corpori occurrentibus, per quorum possessiones rura atque vicinia ferri illud contingebat. *quod in Poloniam refertur* Dùm autem *Boleslaus Polonorum Dux* denunciantibus Nunciis in *Prussiam* missis cognouisset omnem ordinem & modum, qui in appendendo corpore beati Martyris *Adalberti* diuino numine habitus est, & qualiter videlicet corpus beatum modicum, imò pænè nullum causasset pondus in statera, & quod Nuncii sui iam illud intra

fines

Digitized by Google

1000. fines Regni sui cum omni securitate detulissent, vehementi exhilaratus gaudio, in laudem Saluatoris, qui sibi & *Polonis* tàm mirifica præstitisset beneficia, prorupit: deinde omnibus Pontificibus, Ecclesiasticis quoque & secularibus viris accersitis, in grandi & numerosa multitudine omnium statuum & ordinum sancto corpori obuiam processit, & dùm illud offendisset prosternitur cum clero, populo & vniuerso comitatu; deinde laudes concinendo, corde & ore excepit, & illud in cœnobium *Trzemeszno* ordinis Canonicorum Regularium beati *Augustini*, quod pater suus *Miecslaus Polonorum* Princeps in primordio adsumptæ fidei fundauerat, & mirifica largitate dotauerat, deferens, illic collocauit. Deinde modici temporis interuallo elapso volens S. *Adalberti* corpus amplius honorare, congregata magna Pontificum Ecclesiasticorumque & secularium virorum multitudine, corpus sacrum ex *Trzemesno* in *Gnesnam* ciuitatem ea tempestate florentem & populosam cum magna solennitate & pompa 13. Calend. Nouembris deduxit, & in Ecclesia Metropolitana *Gnesnensi* cuius Sanctus ipse aliquanto tempore erat Archiepiscopus, honore excellenti collocauit. Pluribus post diebus sequentibus *Gnesnæ* in memoriam tanti beneficii festos dies egit, largissimas eleemosinas egenis distribuens, & vniuersis pro necessitatibus suis illum interpellantibus munificum & gratiosum se demonstrans. Corpore autem sancti Dei viri *Adalberti Gnesnam* translato frequenti & assidua cœpit vir Dei miraculorum operatione clarescere, & in variis languoribus supplicibus suis magnificus adiutor existere, propter quæ non solùm ex *Polonia*, sed ex remotissimis *Germanorum*, *Pannoniorumque* finibus ad tumbam corporis S. populorum cateruatim eam adeuntium, sanctitatisque solatia recipientium, cœpit esse frequentia & concursus, miraculorum ab ipso patratorum seriem huic operi non inseruimus, eò quod in pluribus libris habentur, descripta. Multa prodigia is annus habuit, & inprimis terræ motum apud *Polonos*, in regione enim *Polonorum* cometes 19. Calend. Ianuarii apparuit, qui cœlo aperto quasi facula ardens & facem in longum protendens adeo splendore suo cunctos perterruit, vt non hi tantum qui in agris, sed etiam qui in tectis erant; quasi quodam fulmine ferirentur.

& primum in Trzemeszno cœnobio,

post in vrbe Gnesnensi deponitur.

Prodigia.

Benedicto & Ioanni XV Pontificibus

Mortuo *Benedicto* qui sedit annis octo, mensibus sex, & secundum alios annis decem, cessauit Episcopatus diebus quinque, & apud Ecclesiam S. *Petri* sepultus. *Ioannes* XV. qui & *Papiensis* primus Episcopus succedens, tenuit cathedram mensibus octo, & in castro Angeli per quatuor menses fame afflictus, mortuus, & in *Vaticano* sepultus, *Ioannem* natione *Romanum* virum eruditissimum, & qui nonnullos libros composuit, habuit successorem, qui paruo tempore, videlicet mensibus quatuor superuixit, & alium *Ioannem* habuit 1000. A successorem natione Romanum. Hunc *Crescentius Fabricius* pater *Bonifacii* septimi in tantum afflixit, vt ex vrbe egressus pro Imperatore *Ottone* secundo, vt vrbem veniret, Nuncios misit. Quod audientes Romani ipsum reuocant, & vsque ad terram prostrati, veniam petunt & obtinent, sedit annis decem, mensibus decem, diebus sex, & Romæ moritur.

Ioanne XV. Papa absumpto *Gregorius* V. natione Saxo ad instantiam *Ottonis* tertii Imperatoris, cuius erat consanguineus, in Papam assumitur. Hic ante *Bruno* dicebatur, vir venerabilis & spectatæ virtutis. Imperatore autem *Ottone* ab vrbe discedente, *Placentinus* B intruditur à *Crescentio* propter pecuniam, & *Ioannes* XVI vocatur. Ob quod schisma Imperator *Romam* reuersus, *Crescentinum* capite truncat, *Ioannem* verò Anti-Papam exoculari, & in pluribus membris mutilari fecit, nihil eum iuuantibus Ducatibus suis, & reddita est pax Ecclesiæ. Et nota, quod iste *Gregorius* cum *Ottone* III. Electores Imperii ordinauit, & instituit, qui deinceps permanserunt vsque nunc. Nec potuerant *Franci*, aut *Itali* illam ordinationem, non propter aliquam culpam *Saxonum*, sed ad præcauendum pericula futurorum factam, retractare. Vnde versus:

succedit Gregorius V.

Electorum origo.

Moguntinensis, Treuerensis, Coloniensis,
Quilibet Imperii sit Cancellarius horum.
C *Et Palatinus Dapifer, Dux portitor ensis,*
Marchio Præpositus Cameræ, Pincerna Bohemus.
Hi statuunt Dominum cunctis per secula summum.

Verùm vt quidam dicunt hac occasione Aquila multas pennas amisit, & in fine totaliter denudabitur.

Miraculis singularibus & stupendis, quæ clementia Saluatoris per merita S. *Adalberti Gnesnensis* Archiepiscopi operata est, & in plures oras longè lateque diffundentibus *Otto* tertius Imperator *Romanorum* æger, & suo instinctu & aliorum familiarium suorum auisa- D mento permotus sanctum Dei *Adalbertum* pro sua liberatione cœpit solicitè inuocare, vouensque votum Domino, promisit eius sepulchrum personaliter adire, si illum contingeret priori restitui sanitati, mirum in modum facto voto, ab ea, qua detinebatur infirmitate, sensit se perfectè ad inuocationem S. *Adalberti* liberatum. Voto itaque suo satisfacturus ad corpus sacrum digna sancto munera oblaturus, in *Poloniam* versus stipatus multitudine Principum & militum procedebat, simul, & vt votum suum persolueret, & Ducis *Boleslai* personam, quàm vniuersorum fama magnis celebrabat laudibus, videret. Constabat quoque illum non solum pro visendo corpore beati *Adalberti Poloniam* profectum fuisse, sed etiam *Boleslai* 1001.

Otto III. Imp.

Adalberti merito a morbo liberatus gratias agendi causa in Poloniam proficiscitur,

1001. Ducis *Polonorum* fama pertractum. Cuius aduentum *Boleslaus Polonorum* Dux plurimorum denunciatione præsentiens, singularum A rerum, quibus tam magnificus hospes & eius exercitus excipi, procurarique posset, instituit apparatum, & venienti Imperatori ad fines *Poloniæ*, eum cum omni excepit reuerentia & honore. In finibus autem suis exceptum omnibus necessariis, tam ipsum, quam omnes suos milites abunde & liberaliter procurat, & per loca directiora vsque ad *Posnaniam* deducit. Et quoniam *Otto* Imperator in conditione voti sui habebat septem miliaribus ad corpus sancti *Adalberti* pedestrè iter conficere, ex *Posnania* (tanto enim spatio iter intermedium versus *Gnesnam* protenditur) ire decreuit. Qua re ad noticiam *Boleslai* perlata, quo omnem possibilem sibi honorem Imperatori exB hiberet, omne iter à *Posnania* vsque *Gnesnam* variorum pannorum coloribus, per quod Imperator *Otto* transiturus erat, consterni disposuit, vt in gradiendo Imperator cum militibus nullibi terram contingeret. Verum etsi Imperator huiusmodi officio aliquantulum se non indigere, & magis sibi oneri, quam honori esse significasset, *Boleslai* tamen precibus deuictus, & ne deuotionem suam affectionemque repudiatam iri quæri posset, voto illius acquieuit, *Boleslao* eum pedestri simul itinere cum suis militibus associante *Gnesnam* peruenit, vbi Archiepiscopo *Gaudentio*, cæterisque Episcopis, Prælatis, & Baronibus matronisque nobilibus & virginibus, filiabusque eaC rum, quas Dux *Polonorum* festinanter pro excipiendo Imperatore conuenire mandauerat, cum magna suscipitur reuerentia, deuotione & honore, quos etiam Imperator ipse pro sua affabilitate benigne suscipiebat, iamque tunc varios apparatus & cultus diuersorum ordinum, matronarumque & fœminarum nobilium, variam ex auro gemmisque & lapidibus, vnionibus pretiosis, supellectilem superbam, quibus in occursum eius ornati, onustique descenderant, cœpit animo & cogitatione non sine quadam admiratione metiri, singulasque & vere regias in *Boleslao* Duce dudum apud se fama vulgata recognoscere virtutes, quanta videlicet celeritate conficeret illa negotia, qua D polleret industria, quem laborem accommodaret negotiis, quam fortitudinem periculis, & quale consilium in prouidendo vniuersis, rara insuper & singularis dexteritas, & humanitas, quam de se tunc vulgatius, quam alias monstrauerat, faciebant illum tam Cæsari quam suis omnibus chariorem. Tantos insuper apparatus, tantam auri, gemmarum, purpuræ, & vnionum supellectilem, tot militum ordines & cateruas ostendens, quantas, & quantam nunquam fuerat arbitratus, videns insuper *Boleslai* egregia & magnifica facinora, non iam auribus sed vultu, fronte, & oculis perspecta, maiori admiratione ex conspectu & præsentia magnis nominibus inimica, quam ex fama, quoniam Princeps solertissimus atque industrius ad faciendum quodcunque niteretur, manu promptus & lingua esset excellens. 1001.

a Boleslao excipitur

per septem milliaria pedibus it,

& Gnesnæ deuotionem suam peragit.

Boleslaum & eius magnificentiam miratur,

Imperator itaque *Romanorum Otto tertius in ciuitatem Gnesnensem* perueniens Ecclesiam maiorem ingressus ad corpus S. *Adalberti* se prosternens, cum magna deuotione gratias Deo egit, & S. *Adalberto* de sua ad bonam valetudinem restitutione. Ad sepulchrum quoque suum digna Imperatore munera in auro & argento obtulit, per diesque aliquot *Gnesnæ* deuotionem suam, quam ad Sanctum Dei habuit explendo permansit. Curam autem *Boleslaus* Dux ad hoc vnum verterat, intenderatque, vt tam Imperatorem *Ottonem*, quam omnes qui cum illo venerant Optimates, Barones & milites, non solum vberrima victualium omnium procuraret administratione, sed insuper excellentium donorum, cæterorumque humanitatis officiorum honoraret largitione, proferebantur itaque singulis diebus Imperatori & Baronibus suis noua munera diuersis gradibus & ministrorum ordinibus variata, & hi quidem ferebant vasa aurea, alii argentea, alii gemmas, alii monilia, cæteri aut equos insignes, aut peregrinas nobilesq; pelles, aut argento auroque ostro & purpura superbas vestes. Imperator autẽ *Otto* apud quem nomen *Boleslai* Ducis dudum fama vulgatũ percelebre erat, & cuius rei experiendæ gratia *Poloniam* ingredi aliquanto tempore cupiebat, tot honoribus, tot donis, & officiis à *Boleslao* se victum, magis quàm tractatum apud se & suorum conscios secretorum querebatur, præsentiaque *Boleslai*, quod rariusculè contingit maior apud illum habebatur quàm fama, propter quod Imperator & Optimates sui, de fortibus factis, & prudentia, industria, factiuitate, liberalitate, cæterisque Imperatoriis actibus celebratum, oculos conuerterant. Videns insuper virtutes *Boleslai* diffusas, famaque ampliores, naturalem quoque prudentiam cum industria coniunctam, videns singularem prudentiam & ingenium ad res diuersissimas parandas & imperandas admiranda tam factiuitate quàm prouidentia refertum, militum quoque & populorum suorum numerosam frequentiam, & qui illi inæstimabili obedientia & amore parebant. Considerans insuper singulorum militum, & ministrorum ordinem vniformem in executione eorum, quæ mandabantur, per prouinciam teneri. Et cum indolem animi ingeniique eius maiorem multò, quam fama detulerat, raræque inter Principes gerere virtutis specimen, deprehendisset, ad incrementa gloriæ suæ, decus diadematis regii illi adiicere in animum inducit. Conuocatisque optimatibus, & Consiliariis suis fertur stuporem animi sui super operibus *Boleslai* tàm insignibus cœptum, quàm diu celatum animo gestauerat, publicasse. *Nihil*, inquit, *fama quæ de Polo-*

ab ipso splendide tractatur,

Digitized by Google

1001. *Polonorum Principe Boleslao ad nos vsque detulerat, mentita est, quinimo maiora subtraxerat, plurima sepelierat, quam prodiderat,* A *neque ea qua experimur, quaque coram metimur & videmus ad liquidum produxerat singula operum suorum & virtutum praconia, tenaciter, inuide & rauce diffundens. Multo enim minor erat, quam in prasentia conspicio. Adeo eum prudentia, fortitudine, magnanimitate, iustitia, clementia, liberalitate, fide, integritate, caterisque animi regii virtutibus experimur indies relucere, vt merito sublimibus posteris clarissimum exemplar proponi possit. Turpe itaque, imo scelus magnum & grande reor, si vir tantus, & tam nostra persona, quam Imperii nostri amicissimus, sub sola Ducalis tituli modestia delitescat, & non potius in Regalis culminis euehatur fastigium, quem & superio-* B *rem non ignoramus inter Duces, & quem prudentia Regi parem facit. Hunc itaque nos si & vobis id bonum vtileque videtur pro Dei honore fideique sancta exaltatione & incremento, & barbararum nationum, qua Polonorum Regioni vicina sunt, exterminio, regio dignaremur honore, hunc in plenitudinem potestatis nostra assumere, & sceptra Regalis excellentia illi deliberauimus conferre, vt tot immensis honoribus & donis, quibus & nos & vos dietim ab eo obruimur, saltem hac vicissitudine, dum hactenus alia non licet, respondeamus.* Vniuersis autem Principibus, Optimatibus & Baronibus imperialibus, deliberationem & decretum Imperatoris certatim approbantibus, laudantibus, C & extollentibus, & miris laudibus sermonibusque in *Boleslai* Ducis commendationem ora soluentibus, constanterque asserentibus *omnium bonarum artium, omniumque excellentium virtutum in Boleslao culmen consedisse*, Imperator *Otto* ex thalamo egressus, cum Duce *Boleslao* in *Gnesnensem* Ecclesiam pergit, vtrumque comitante frequentia militum, & vtriusque sexus multitudine infinita. Vbi dum peruentum esset, mandat Imperator *Otto* *Gandentio Gnesnensi* Archiepiscopo cæterisque Episcopis *Poloniæ Boleslaum* in Regem *Poloniæ* sacro chrismate inungi, & singula, quæ in Regum coronationibus & vnctionibus fieri solita sunt, cum orationibus & obsecrationibus con- D suetis iusto ordine persolui. Quo expleto, in sellam eminentiorem, ex quo ab omni circumstanti turba videri posset, Imperator *Otto Boleslaum* perducit, & diademate nobili, quod tunc in capite gestabat, ex vertice suo deposito, caput eius coronat & insignit, constituens & decernens eum & quemlibet eius posterum, & successorem *Polonorum* Regem, & Imperii *Romanorum* socium & amicum, subiiciens sibi, & Regno suo omnes *Polonorum* regiones nationesque, donans vero singulos Principatus, terras, & districtus per eum, & successores suos Reges *Poloniæ* sub barbarorum infidelibus, & schismaticis nationibus acquisitas, & in posterum munere & suffragio

eumque primum Polonorum Regem constituit.

diuino acquirendas. Aquilam vero candidam sibi, & vniuerso Regno *Poloniæ* pro perpetuo largitur insigni, ut quemadmodum *Romanum* Imperium simile insigne in atro colore differens nationes omnes *Teutonicas* habet subiectas, ita & ipse eodem insigni, in rubeo campo, de cætero vsurus, subiectas sibi facere non desistat singulas *Slauorum* & barbarorum nationes, hortans, & monens illum, quatenus pro fidei S. catholicæ augmento & dilatatione, barbarorum exterminio, quam maiorem posset nauet operam, subditos in æquitate & iusticia dirigat, Ecclesiæ Dei sua iura, suamque honestatem, ministrisque illius obseruet, & in fide, ac amicitia sua Imperiali perseueret, ampliora Dei, & Imperii beneficia, pro suis operibus & virtutibus, tempore succedente, in se aut filiis, & nepotibus, ac successoribus suis propitio Deo accepturus. Et quo donatio ipsa diuturnior esset, priuilegio Imperiali auream bullam habente, roborat & communit, Reges, Regnumque *Poloniæ* singularibus priuilegiis, libertatibus & prærogatiuis eximens, libertans, & extollens, & à sua, suorumque successorum Imperatorum, *Romana* obedientia & subiectione perpetuo remittens & absoluens. *Boleslaus* autem Rex *Poloniæ* nouellus, modesta oratione super his, quæ eum admonuerat, respondens, & de his, quæ sibi præstiterat, gratias ingentes agens, *impleturum se omnia pro posse cum Dei assistentia* repromisit. In hunc itaque modum *Polonorum* Respublica in Regum iura redacta est, & *Boleslaus Polonorum* Princeps, super omnes, generis *Slauonici* atque linguæ Duces magnificatus, ad cuius cumulatam omni ex parte felicitatem, cum nihil, præter regium diadema, deesse videretur, etiam illud sibi diuina prouidentia est largita, propter hoc, & plurima alia decora apud genus suum, & linguam, aurea & argentea statua, & arcu triumphali in æuum glorificatus, quod primus apud *Polonos* regiis insigniis ornatus fuerit. Dies quoque illa apud *Polonos* habita est celeberrima, variis apparatibus in magnificentiam, honorem, & præsentiam duorum Regum, & conferentis, & accipientis, coronam insignis. Ludorum quoq; magnificentia, & spectaculo mirificus, in quo *Boleslaum* Regem prædictum, summus Deus ad culmen Regni *Poloniæ* euexit, & in quo præclaro initio salutarem & optabilem *Polonis* vniuersis diadematis Principatum auspicatus est. Claritatem regii nominis & decoris *Boleslaus* videns sibi, & suis regionibus, atque *Polonorum* populis, diuinitate propitia, & fauore Imperatorio accessisse, intellexit sermonem *Benedicti* Papæ septimi ad patris sui *Miecslai* nuncium *Lampertum Cracouiensem* Episcopum expressum in omnibus adimpletum fuisse, & magno exhilaratus gaudio tribus sequentibus diebus delicatissimum conuiuium pro Cæsare *Ottone*, & vniuersis Principibus, 1001.

Prælatis,

1001. Prælatis, & Baronibus suis mirifico apparatu instruxit, in quo gloriam sui nobilissimi, generosique animi, & diuitiarum suarum magnitudinem monstrauit. A In illo siquidem triduo omnium ante se Principum liberalitatem adeo supergressus est, vt Cæsaris, suorumque Optimatum animos, effusione magis donorum, quam largitione in cunctos deuicit, vt & præsenti ætati, ipsi præsertim Cæsari, & suis, quendam stuporem induceret: futuræ vero posteritati incredibilitatem relinqueret. Omni siquidem die illius tridui noua vasa aurea & argentea, gemmis, lapidibusque preciosis nitentia conuiuantium mensis inferebantur, quæ statim epulatione, prima die exacta, in vnum aceruum congesta, Cæsari pro dono præsentabantur, quod & in secunda die, deinde in tertia fuit per noua, & ponderis preciique altioris, vasa repetita. B Cæsare verò tam munificis honorato muneribus ad Principes, Prælatos, Barones, & familiares Cæsareos processit, & iuxta cuiuslibet conditionem, ordinem, & gradum, vnicuique munera distribuit, beneficium in coronatione motu proprio per Imperatorem præstitum, admiranda cuncta liberalitate, recompensans. Edebantur autem per singulos dies in Cæsaris honorem, hastarum, chorearum, plausuumque, & aliorum variorum generum, ludi, & vniuersa regia, nocte & interdiu, musicorum concentu, & ludorum instauratione, concertabat. Quibus officiis tantum sui amoris infudit Cæsarianis omnibus, vt plus videatur C meruisse, quam accepisse, minorque Regni collata potestas, quam profusa in omnes comitas & largitas existimaretur.

Otto III. Imp.

Cæsar *Otto* tertius, vt erat vir nobilis & illustris ingenii, turpe sibi, & suis ratus, si pro tot iteratis beneficiis, quæ in se, & suos, *Boleslaus Polonorum* Rex effuderat, nouo beneuolentiæ genere, non responderet cum suis. Aliquanto tempore deliberans, cum *Boleslao* Rege affinitatem iungit, & filio *Polonorum* Regis, cui nomen erat auitum *Miecslaus*, & qui erat patri vnicus, neptem suam *Rixam* filiam primogenitam *Esonis*, alias *Gotfridi* Comitis, Palatini *Rheni* ex sorore sua germana *Mechtilde* susceptam, Principis, D pro ea tempestate in sanguinis nobilitate, prudentiæ claritate, excellentissimi, solenniter desponsat in vxorem, & ad illustrandam amplius famam nominis, & gloriam Regni *Polonici*, præfato *Miecslao* Duci charo & vnico *Boleslai* Regis pignori, consociat, vt, qui iam Regium decus contraxerat, claritate Imperialis sanguinis amplius longiusque fulgeret, stipulationesque & promissiones publicæ, inter Cæsarem & Regem, vice natorum contrahuntur, & literarum inscriptione instruuntur. Maximum enim id, prout erat, censebat sui Imperii stabilimentum, si affinitate huiusmodi Almanorum & *Polonorum* regiones conglutinasset. Nec his Cæsar contentus, donat *Boleslao* vnum clauum de cruce, perforatione corporis Dominici nobilitatum, & S. *Mauritii* lanceam, cum hac adiectione verborum. *Hunc*, inquit, *clauum, quo nil preciosius, nil charius, nil iucundius, gratius, in omnia mea supellectili me habuisse, sed nec habiturum esse rebar, tibi amicissimo meo affini pro vexillo triumphali dono, designans te, tam excellenti munere omnium in circuitu hostium, & barbararum præcipue nationum magnificum triumphatorem. Neque enim amplissima dona tua mihi, & meis, tributa auro & argento, in quo te video satis opulentum esse, sed quod omnes gazas terrenas superat, clauo Domini rependo. Lanceam insuper S. Mauritii Thebanæ legionis Principis addo, qua in bello contra barbaras nationes tuo Regno vicinas, tantummodo vti te volo, propitio Deo, & S. Mauritio patrocinante, barbaricam potentiam contriturum.* *Boleslaus* autem *Polonorum* Rex de affinitate tam splendida ac illustri, & de muneribus excellentibus, & raris gratiarum condignam actionem effundens, Cæsari Beati *Adalberti* brachium condonat, cum magna gratitudine, & deuotione à Cæsare susceptum, simulque tale Cæsari edit responsum. *Cum* inquit, *dietim experior personam meam, populumque meum, deinde prolem meam tibi curæ esse, conglorificatione mea, & populi mei non contentus, etiam filium meum in generum adoptasti. Clauo insuper Dominico, & B. Mauritii lancea regium solium meum in quo a te euectus sum, triumphalibus insigniis, velut firmissimo robore, sanxisti, enitar pro viribus, vt tanto à te nobilitatus decore, factis potius, quam verbis respondeam, & pro te, tuoque Imperio, bella, ad quæ me per te accersiri continget, prono, fidelique animo geram, ne à quoquam vinci possem, officio gratitudinis certaturus.* Acta autem hæc est primi Regis *Polonorum Boleslai* coronatio, & Regum super *Polonorum* regiones vnctio, præsidente in Cathedra *Petri Ioanne* Papa sedecimo.

Miecslao Boleslai filio Rixam neptem suam coniugem dat,

1001. Boleslao clauum de cruce Christi & lanceam Mauritii donat,

pro quibus a Boleslao Adalberti brachium accipit.

Coronatione primi Regis *Polonorum Boleslai Otto* Imperator peracta, & affinitate per neptem suam *Rixam* contracta, onustus auro & argento, donisque multiplicibus *Gnesna* egreditur, magna lætitia exultans, & intrinseca exhilaratione ouans, quod in Principem tam liberalem, & munificum coronationis & affinitatis officia contulisset, & ipsum suum, & Imperii amicum effecisset. Comitabatur autem Imperatorem ad propria redeuntem *Boleslaus Polonorum* Rex usque ad terminos regni, in singulis locis suæ ditioni subiectis Imperatorem, & exercitum eius splendide procurans & pertractans. In finibus autem Regni sui, Imperatori gratiis peractis, fœdere perpetuæ amicitiæ percusso, & variis pollicitationibus firmato, valedicens, in *Poloniam* reuertitur. Imperator quoq; *Otto* in *Almaniam* suam diuertens, sospes, & incolumis in *Maideburg* (ibi enim erat sua familiarior mansio) peruenit

Otto Imp. in Germaniam reuertens,

Digitized by Google

1001 Rixam Miecslai sponsam in Poloniam mittit.

peruenit, & illustrem virginem *Rixam* neptem suam Nunciis *Boleslai* Regis *Polonorum* qui eum ex *Polonia* comitabantur, & patri virginis *Esoni* Comiti *Palatino* magni pretii attulerunt per *Boleslaum* missa munera, cum dote tradit *Poloniam* deducendam. Qui illam cum plerisque *Almaniæ* militibus, per Imperatorem & Patrem virginis Comitem *Palatinum Esonem* adiunctis, in regiam ad *Gnesnam* afferunt virginem doctam literis, moribus conspicuam non secus forma & genere, quàm fœminea præstantem grauitate, dotisque repræsentant munera, & aulicæ domus ornamenta, rogant auunculi patris & parentum nomine, *vt illam in solatium fidelitatis, societatis, & thori Miecslaus Dux filius Regius assumat, & dulcedine pertractet, suauissimam habiturus consortem, modestam, tractabilem, & morigeram.* *Boleslaus* autem Rex prudenter attendens fauore diuino & humano consensu se assecutum culmen regni, & diadematis solium, multisque Principibus orbis dignitatis regiæ excellentia, & multifariis aliis donis se prælatum iudicio, miscendo clementiam, iusticiam dilexit, communiuitque & stabiliuit suum Imperium, & statu magnifico lætabatur Principatus.

Boleslaus Rex ... cum Wladimiro Russiæ Duce fœdus init.

Potentiam *Boleslai Polonorum* Regis latissimè se diffundentem *Wladimirus Ruthenorum* Dux perhorrescens, & veritus, ne quandoque in se, & terrarum suarum periculum recideret, mittit ad *Boleslaum Polonorum* Regem nuncios insignes, petens, secum, & terris suis iungi fœdus. *Boleslaus* autem amicitiam *Ruthenicam* intelligens Reipublicæ plurimum conuenire, fœdus *Wladimiro Russiæ* Duci concessit, & sub æquis conditionibus illud secum iure iurando firmauit. Et quo vtraque terra maxima quiete annis pluribus floruit, & quieuit.

1002.

Bohemi Boleslao regiam dignitatem inuidentes Boleslaum III. Ducem suam (cuius genealogia repetitur)

Excellentiam, qua Cæsareo fauore *Boleslaus Polonorum* Rex, & dominia sua, in donatione regii diadematis, claui Dominici & lanceæ S. *Mauritii* fuerant illustrata & insignita, vicinarum regionum mox inuidiæ liuor excepit. *Bohemorum* tamen pectora labe illa, vltra cæteras nationes, abundantia, altior de *Boleslai* & *Polonorum* felicibus successibus cruciatus inuasit, qui permolestè ferebant sublimitatem regii culminis, prius regioni *Polonicæ*, quàm suæ *Bohemicæ* accessisse. Regebat pro eo tempore *Bohemicum* Principatum, *Boleslaus* tertius. Sæuus etenim *Boleslaus* S. *Venceslai* germanus & occisor, cuius filia *Dambrowka* fœmina nobilis & deuota *Boleslaum* primum Regem *Polonorum Miecslao*, vt in superioribus narrauimus, ediderat, duos filios, moriens, reliquit. Vnum *Boleslaum*, qui annis pluribus Ducatum *Bohemiæ* modestè & clementer regens, pii *Boleslai* adeptus est cognomen. Alterum *Straciquas*, in cuius baptisterii conuiuio occisio S. *Venceslai* fuit secuta, & ex euentu tàm improbæ necis, nomen illi aptum *Straciquas*, quod sonat perdens fermentum. Qui in *Ratispona* in monasterio sancti *Emerani* ordinis sancti *Benedicti* ordinem ingressus, paternum scelus monachico habitu expiabat. Quem etsi beatus *Adalbertus* quodam tempore *Pragæ* offensum rogasset, vt ei in cathedram *Pragensem* succederet, feliciter eum, germani fratris suffragio, impia enormiaque *Bohemorum* scelera rescisurum. et ille tunc abnueret, post tamen, quod & vir sanctus Dei *Adalbertus* ei abnuenti, & ostio in ouile ingredi detrectanti futurum euenire prædixerat, ambitione, quam aliàs detestari videbatur, incensus, exulante B. *Adalberto*, *Pragensem* Ecclesiam sibi, per fratris sui *Boleslai* intercessionem, ab Imperatore *Ottone* tertio dari obtinuit. Qui cùm de mandato Cæsareo per *Moguntinensem* Archiepiscopum in *Pragensem* Episcopum consecraretur, & in ipso consecrationis processu, iaceret in faciem de more prostratus, sacris de more induendus Pontificalibus, occulto Dei beneficio, in secundam, tertiam, & quartam generationem facinora vindicante, à dæmone inuasus, tàm terribiliter & impetuose vexatus est, quousque cunctis, qui aderant, videntibus, stupentibusque, vitam miserabiliter finiret. *Boleslaus* pius & fecundus moriens, vnicum filium *Boleslaum* reliquit. Illum *Bohemi* multis verbis pelliciunt, vt *Poloniam* inuadat, & eam, aut aliquam partem sibi tributariam faciat, clarius nomen, si regni *Poloniæ*, Dux ipse terras vastauerit, expugnaueritque, apud Imperatorem cæterosque Principes habiturus. Nec deerant inter *Bohemiæ* Barones, qui, & præsertim Nobiles *Vrschouienses* & ferè tota *Rauitarum* domus, viri callidi & vafri, & ea tempestate in *Bohemia* potentes, qui inter fratres, ex fratre & sorore genitos, discordiæ, & belli malum ea mente insererent, quatenus ipsi pondus generationis suæ, & fortunarum suarum supellectilem, quod stante pace sperare non poterant, in guerra augerent.

1002. ad bellum contra Polonos instigant.

Proborio Posnaniensi Ep. succedit Timotheus.

Proborius siue *Proborinus* primus *Posnaniensis* Episcopus cùm annis viginti sex sedisset, moritur, & in *Posnaniensi* Ecclesia sepelitur. In cuius locum *Timotheus* in *Posnaniensem* Episcopum ordinatur, natione *Romanus*, nobilis genere, per *Benedictum* Papam VII. prouisus.

Otto III. Imp. Crescentio Romæ tyrannidem usurpante sublato

Ex *Polonia* autem *Otto* tertius reuersus, audiens *Ioannem* Papam XVII. à *Crescentio Romano* strangulatum, ipsum etiam *Crescentium*, assumpta tyrannide, *Romam* oppressisse, & *Italia* inuasa, vniuersi Imperii occupationem facilem sibi in animo destinasse, insolentiam eius, iuxta, vt dignum erat, indignè ferens, constructo in honorem S. *Adalberti* Episcopi & Martyris Canonicorum Regularium monasterio, *Romam* cum frequenti optimatum suorum numero contendit, vbi vacillanti turbatæque plurimum *Romanæ* Reipublicæ succurrens, Ecclesiæ S. Dei, simul & Imperii statum, indefesso labore, & cura ingenti, instaurat, & reparat, &

Bruno-

Digitized by Google

1002. *Gregorium V. Pontificem constituit,*

Brunonem quidem Archicancellarium suum, qui *Gregorius* V. appellatus est in sedem Apostolicam surrogat, virum vita, moribus, & scientia, insignem & cognitum. *Crescentium* vero *Romanæ* ciuitatis & imperii inuasorem in validissima Imperatoris *Adriani*, quæ & *Theodorici* opinatur fuisse tyranni, fabrica, quam sibi in arcis modum muniuerat, se continentem, robore millitum oppugnatum, & inde extractum super *Tyberis* pontem capite plectit, & tam vrbi, quam *Italiæ* pacem reddit, habiturus pro tam festino succursu perpetuam laudem, si iuxta de vitiis, ac hostibus sibi triumphare contigisset. Cernens siquidem *Crescentii* tyranni a se deuicti, & damnati, miræ pulchritudinis vxorem, in eius execrabilem incidit amorem, quam nocte sequenti constuprans, ab eadem veneno inficitur, & augescente, grassantis per venas veneni, peste,

post moritur.

non multo post grauissimo languore corripitur, & quinto Calend. Februarii rebus absumitur humanis, cum annis 18. imperasset.

Hereberto autem *Coloniensi* Episcopo, cuius tota Imperialis curia parebat consilio, familiarius eum obseruante, ibidem moritur. Et mox eodem *Hereberto* Episcopo ordinante, ac si viuus esset, purpura indutus, super equum, velut expeditionem acturus, arte extruitur, & in hunc modum, morte eius *Romanis* celata, quorum nonnullos, occiso *Crescentio*, grauiter sciebat infensos, cis *Alpes* in *Sueuiam* defertur, sepultis eius intestinis, in ciuitate *Augusta*, corpus in *Aquisgranum* delatum, in medio Ecclesiæ B. *Mariæ* honorifice ab eodem *Hereberto* venerando *Coloniensi* Episcopo, cæterisque *Almaniæ* Principibus, extitit tumulatum. Et quoniam idem *Otto* Imperator nullos liberos reliquerat, *Henricus* secundus Dux *Bauariæ*, octuagesimo quarto loco ab *Augusto*, in *Romanum* Imperium succedit, à *Viligisto Moguntino* Archiepiscopo coronatus, filius *Henrici*, fratris primi *Ottonis*. Huius autem *Ottonis* Imperatoris tertii tempore, Ecclesia Metropolitana *Maideburgensis* ab auo suo Ottone primo fundata & dotata est. Habuit Archiepiscopum nomine *Vdonem*, qui per Beatissimam Virginem mirabiliter promotus fuit. Sed post, propter detestabilem, & sordibus plenam vitam, per solius Dei iudicium, quod in Ecclesia *Maideburgensi* publice & visibiliter actum est, sententialiter damnatus, & decollatus est. Cui adhuc viuenti, vt se corrigeret, Angelus illud ingeminabat. *Vdo cessa à ludo, iam satis lusisti Vdo.*

& in Germania sepelitur, succedente Henrico Bauaro.

Vdo Archiep. Magdeburgensis decollatur.

Bohemiæ Dux Boleslaus III. in Poloniam irrumpit.

Perniciosо Dux *Boleslaus* tertius *Bohemiæ* consilio seductus, guerram, causa non præcedente, aut de merito Regi *Polonorum* mouens, in terras *Polonorum* versus *Klecko* armatus descendens, cœpit illas hostiliter vastare igne, populatione, & gladio, suæque ditioni subiicere & tributo. Qua nouitate ad *Boleslaum* Regem perlata, magna percellitur admiratione, quod ab eo, quem fratrem ac amicum in suis oportunitatibus experiri crediderat, bello iniusto, prouocatione nulla intercedente, premeretur. Legatis ad illum transmissis, qui & per sanguinis, & pacis hactenus obseruata iura restitutionem ablatorum & deformatorum solutionem repeterent, & vt pacem seruaret, hortarentur. His *Boleslaus Bohemiæ* Dux auditis, respondit, *se iniuriis prioribus prouocatum bellum suscepisse, coactumque & inuitum bellum, Polonis fines suos incursantibus, intulisse: non recusaturum tamen se omnem possibilem æquitatem.* Consentientibus itaque *Polonorum* Regis *Boleslai* Legatis, treuga interponitur & firmatur. Cuius conditione *Boleslaus Polonorum* Rex bellum suspensum aut finitum credens, animum ab expeditione auertit: verum *Boleslaus Bohemorum* Dux eodem consilii tenore, quo & prius, persuasus, maiori potentia coadunata, ruptis treugis *Poloniam* ingreditur, illamque fortius, quo potest, inuadit, suggerentibus sibi *Bohemis*, *Boleslaum Regem Polonorum sibi suis viribus & copiis resistere nullatenus ausurum.* Quibus verbis Princeps parum sensatus credens, bellum eo feruentius promouebat. Quo malo *Boleslaus Polonorum* comperto, leonino rugitu fremens, ex vniuerso Regno suo celerius, quo potest, conuocat fortissimos quosque milites & bellatores & contra *Boleslaum* Ducem *Bohemiæ* celeri cursu acies producit: verum *Bohemiæ* Dux referentium sibi exploratorum denuntiatione certior factus *Boleslaum Polonorum* Regem cum magno exercitu, & suo plurimum superiore aduentasse, vastatione *Poloniæ* omissa, in *Bohemiam* se recepit. Quem dum *Boleslaus* Rex in locis, quæ vastauerat, non reperit, altius fremere cœpit, quod & ille subductus esset hostis, & calamitates, fletusque, illum, quam maxime, eorum, qui à *Bohemis* bello vexati oppressique erant, commouerent, ingentique spiritu, calamitate suorum coram conspectu incensus, fertur *Boleslaus Rex* dixisse. *Quando*, inquit, *nec sanguinis communio, neque vis fœderum Boleslaum Ducem Bohemiæ à clade, meo Regno inferenda, potuerunt auertere, de cætero mihi vsque ad interemptionem prosequendus est: non prout iustus hostis, sed vt insidiator veneficus.* Comperiens *Boleslaus Chrobri Poloniæ* Rex Imperatorem illustrissimum *Ottonem* miserabili & indigna morte peremptum esse, cum omni Regno suo diebus pluribus, omni lætitia interdicta, in atra veste illum luxit, & obsequias illi apud *Gnesnensem* Ecclesiam omni cultu sumptuosas & honorificas persoluit. Cui etiam anniuersarium vsque ad diem mortis suæ quotannis solebat pia gratificatione accepti beneficii peragere.

sed postea re infecta in Bohemiam redit.

1003. *Boleslaus Poloniæ Rex,*

Dolorem anxietatemque mentis, quam super Regni sui vastationem per Ducem *Boleslaum Bohemiæ* factam, *Boleslaus Polonorum*

Digitized by Google

1003. Rex conceperat, & hactenus ex bonis affectibus aëris veritus intemperiem, & cætera incommoda, milites ad suos penates remiserat, A amplius tolerare & ferre non valens, expeditionem in *Bohemiam*, vltum iri cupiens suas iniurias, indicit, magnasque tàm equestrium, quàm pedestrium ad id bellum felicius gerendum copias instaurat. Et cum exercitu potenti *Bohemiam* ingressus, singulas *Bohemiæ* vrbes resistentes expugnat, cætera verò ignobilia oppida & colonias vastat & exurit, sperans *Boleslaum Bohemiæ* Ducem, sui Ducatus spoliatione, vastatione, & incensione motum, ad campestre posse elici certamen.

totam Bohemiam subiugat.

Erat pro ea tempestate in *Bohemia* maior *Vrsouicensium* domus, quæ cæteris genere, familiis, possessionibus, fama, & valore præcellebat. *Vrsouicensis* autem familia ideò appellabatur, quòd pro B insigni vrsum, virginem coronatam gestantem, deferebat. Huius autem familiæ maior & senior Baro *Kochan* vocatus, opibus & autoritate inter suos maior familiaris *Boleslao Polonorum* Regi erat, liberalitatemque regis in transacto tempore expertus, suisque multiplicibus beneficiis obligatus, omnes de amicissimis & parentela sua ad fauendum copiis & actionibus Regis *Boleslai* inducit, quem, & cognatos fratres suos Rex *Boleslaus*, indita liberalitate, plurimis, crebrisque largitionibus inescatos, in suam fidei deuotionem & culturam magnoperè incendit, illorumque fideli opera, & auisamentis vsus conficiendæ feliciter suæ expeditioni accommodatos ad res bene C gerendas cooperatores habuit, ipsorum ductu & assistentia maximas *Bohemorum* regioni inferens continuas cædes, & perniciem, vastationemque calamitosam, longè, lateque *Bohemicum* est populatus agrum. Cum itaque *Boleslaus Polonorum* Rex vniversam *Bohemiam*, præter *Vrsouicenses* possessiones, quibus parci mandauit, cædibus, igne, & spoliis contriuisset, *Boleslaus* verò *Bohemiæ* Dux eius potentiæ resistere non valens, in castro *Wissograd* se cum filio suo *Iaromiro* contineret, ad ipsam *Bohemorum* metropolim *Pragam*, & *Wissograd* castrum, *Boleslaus* Rex copias sui exercitus admouit: ipsamque obsidione cingens, & arietibus, cæterisque propugnaculis quatiens, D & biennio fame affligens, obtinuit magnificè & expugnauit, & militibus suis dedit in direptionem & prædam. *Pragam* autem capta non multò post etiam *Wissograd* strenuè conquassauit, in quo Ducem *Bohemiæ Boleslaum* cum filio *Iaromir*, (alter enim filius *Vdalricus* seruitiis Cæsareis applicatus, absens erat) repetiens captiuat, & vniuersam *Bohemiam* in suam redigit obedientiam, & ditionem, Præfectosque tàm in *Wissograd* & *Praga*, quàm in cæteris municipiis suo nomine præficit, & ordinat, sedemque suam Ducalem *Pragæ* collocat, & vniuersos & nobiles *Bohemiæ*, qui *Pragensis* ciuitatis & castri *Wissogradiensis*, triumphali conquisitione audita, ad se venerant, benignè excipit, tractat, & honorat, qui etiam nullo cogente fidelitatis & obedientiæ sibi præstabant iuramenta.

Boleslaum III. cum filio Iaromiro capit.

1003. Cuius liberalissimam largitionem pluribus & assiduis donationibus experti, deuoti, & fideles, in eius obedientia permanebant. Redacto *Bohemiæ* Ducatu *Polonorum* Rex *Boleslaus* in suam ditionem & potestatem in singulis ciuitatibus & castris suæ ditionis & iuris Præfectos & Capitaneos, aut ex *Polonis*, aut ex *Bohemis*, quos sciebat sibi, & suæ parti magis esse pronos atque fideles, statuit, & locat, & omnibus bono ordine compositis, recedere in regnum suum *Poloniæ*, reducereque victoriosum exercitum parabat. Detinebatur autem supplicibus precibus, & obsecrationibus *Bohemorum*, quatenus moram cum illis faceret magis diuturnam. Quod cum Rex *Boleslaus* nullatenus se facturum responderet, cùm & regnum suum *Poloniæ* præsentiam suam magnopere desideraret, consultum illi à *Bohemis*, & præsertim ab his, qui fideliores erant illi *Vrsouicensibus*, quatenus *Boleslaum* Ducem *Bohemiæ*, & filium suum *Iaromirum* à se captos, occidi disponeret: quoniam illis viuentibus *Bohemiam* sciret sibi quandoque recalcitraturam, sed & alterum filium *Boleslai* Ducis *Bohemiæ Vdalricum* in obsequiis Imperatoriis *Ottonis* consistentem, curaret extinguere, aut in suam redigere captiuitatem. Rex autem *Polonorum Boleslaus* etsi vera illos suggerere intelligebat, facinus tamen atrox in Ducem & fratrem committere exhorrebat. Stimulatus tandem *Bohemico* consilio, Ducem *Bohemiæ Boleslaum* excæcari præcipit, & oculos ei eruendos mandauit, ne quando vlla rerum conuersione recursus illi pateret ad Principatum. Filium verò eius *Iaromirum* in custodiam & captiuitatem *Vrsouicensibus* tradidit, eoque patrato facinore, copioso *Polonorum* militum *Pragæ* & in *Wissograd* relicto præsidio, *Poloniam* incolumis rediit.

& Boleslaum excæcat.

Verùm etsi *Boleslaus Bohemiæ* Dux hostis suus fuerit, & regnum suum prior hostili vexatione inuaserit, fratri tamen amitali, & propinqua cognatione iuncto, oculos euellere, & cum in visu perpetuo orbum facere decreuit, nisi forte iustiores intercessissent causæ nobis ignotæ, quibus gloriosissimus ille Rex *Boleslaus* pertractus, facinus illud excæcationis admiserit, quod non modo ab eo, sed à genitore suo Duce *Polonorum Miecslao* (annales *Bohemici* attestantur,) licet id temporum ordini non videtur co gruere, patratum. Duplex malum grande, perniciem mortalibus adferens, pestis videlicet, & fames, inualuit, & epidemiæ morbus non *Polonorum* tantùm regiones, sed vniuersum ferè orbem tam infesto languore peruaserat, vt sepelientium tædio, viuum adhuc spiritum trahentes, obruerentur vnà simul cum mortuis & sepeliendis.

Pestis & fames in Polonia.

1004. Parum autem visum est clarissimo Principi *Bole-*

1004. *Boleslaus Poloniæ Rex totam Morauiam sibi subiicit.* *Bolcslao Polonorum* Regi *Bohemiam* habere tributariam & subiugalem, nisi illi etiam *Morauiam* adiecisset. Quapropter habito ex A Regni sui terris delectu, cum militum suorum forti & expedita manu *Morauiam* ingreditur, & tam ciuitates, quam castra *Morauiæ*, quæ Principatum suum abnuebant, potenter inuadit, circumuallat, & expugnat. Erat siquidem *Boleslaus Polonorum* Rex ea animi à natura insiti fretus constantia, & magnanimitate, vt nihil sibi aggrediendum præsumeret, a cuius cœptis temerè desisteret. Quapropter obsidionem ciuitatis, tam in *Bohemia*, quàm in *Morauia*, non aliter soluit, nisi aut sponte in ditionem suam, aut viribus obsessa ciuitas veniret. Qua quidem constantia & robore animi subsecutum est, vt vniuersa *Morauia*, aut sponte, aut armis, aut suæ potentiæ viribus subacta, suo se B subiiceret Imperio & ditioni. In cuius castris & ciuitatibus principalioribus Præfectos suos ex *Polonis* & aliquibus fidelioribus sibi *Morauis* constituens, multo tempore *Morauiam* & *Bohemiam* tenuit feudalem. Singuli etenim introitus, census, & reditus, ad ducalem fiscum pertinentes, ex vtroque Principatu *Bohemiæ*, & *Morauiæ*, thesauro regio in *Poloniam* annuis temporibus inferebantur.

Henrico per electionem ad Imperium assumpto, primum institutum fuit, vt in futurum non per sanguinis successionem duceret Imperium, sed Archiepiscopi *Moguntinensis*, *Coloniensis*, *Treuerensis*, item Dux *Bohemiæ* *Electores eligunt Imperatorem.* Comes Palatinus *Rheni*, Dux *Saxoniæ*, & C Marchio *Brandeburgensis* haberent potestatem deligendi Imperatorem. Hic *Henricus*, vir magnæ sanctitatis, multa bella prospere gessit. Vt autem tam *Bohemiæ* quàm *Morauiæ* possessio *Boleslao Polonorum* Regi firma & diuturna esse posset, & populi regionum illarum, fluxæ & ambiguæ fidei, resque nouare soliti in fide continerentur, misit *Boles-* *Boleslaus ab Henrico Imp.* *laus Polonorum* Rex ad *Henricum* Imperatorem primum, consobrinum, & amicum suum, nuncios solennes, liberalissima & magnifica dona variorum munerum transmittens, per eosdem, qui inprimis sibi felices *Boleslai* Regis successus, quos in acquirendis duabus vicinis terris, videlicet *Bohemia*, & *Morauia*, D & quas Regno suo *Poloniæ* subiecit: quantas, quotue expugnauerit ciuitates, & quanta spolia ex deuictis in regnum suum *Poloniæ* retulerit, ex ordine patefaciunt, & declarant. *etiam Vdalricum alterum Boleslai Bohemiæ Ducis filium impetrat* Vltimò precantur & deposcunt, quatenus *Vdalricum* filium *Boleslai* Ducis *Bohemiæ* in curia sua Imperiali commorantem sibi tradat & remittat, stabilimentum maximi momenti terris *Bohemiæ*, & *Morauiæ*, per eum subactis, adiecturus. Cæsar autem *Henricus*, qui intenso & feruentissimo amore *Boleslaum Poloniæ* Regem, propter eius heroica opera, & ingenuas virtutes, diligebat, cùm esset *Bohemis* plurimum iratus, & infestus, *Vdalricum* nunciis *Boleslai Polonorum* Regis tradit. Qui per illos in *Poloniam* ad *Boleslaum Poloniæ* Regem deductus, & honestæ custodiæ traditus, per annos plures asseruabatur. Cuius captiui- *& custodire iubet.* tate *Bohemi* & *Moraui* cognita, sincerius *Boleslao Polonorum* Regi parebant, nec vnquam ausi sunt quicquam aduersi moliri, aut eius ditioni aduersari. 1004.

Gregorio V. qui sedit annis duobus, mensibus sex, obeunte, cessauit Episcopatus diebus quindecim. Cui *Ioannes* octodecimus, natione *Græcus*, in Pontificatum successit, & potiùs iuxta aliquarum chronicarum assertionem intrusus est. Nec computatur inter summos Pontifices, & nonnisi mensibus decem sedit. *Gregorio V. Papæ succedit Ioannes XVIII.*

Floruerunt ea tempestate in *Poloniæ* regno sex viri religione & vita insignes, videlicet *Benedictus*, *Matthæus*, *Ioannes*, *Isaac*, *Christinus*, & *Barnabas*. *Boleslaus* siquidem *Poloniæ* Rex beati *Romualdi* celeberrimam famam audiens, misit ad illum, magna rogans instantia, quatenus sibi aliquos sui Cœnobii fratres in *Poloniam* remitteret, *Polonorum* gentes primitias fidei, fauore diuino, consecutas, vitæ suæ exemplo atque doctrina ædificaturos. Hanc quoque petitionem *Boleslai* Regis *Henricus* Imperator præsentia personali, apud virum Dei *Romualdum*, tunc in *Pirenæo* agentem, promouebat. *Romualdus* autem nullis suorum id præcipere, autoritate suæ Prælationis, volens transeundi in *Poloniam*, aut in monasterio subsistendi, in cuiuslibet arbitrio reliquit. Ignorabat siquidem in re huiusmodi beneplacitum Dei, propter quod voluntate fratrum illam relinquebat. *Henrico* tamen Imperatore obsecrante, roganteque, duo tantummodo ex omnibus reperti sunt, qui se vltrò ad eundum in *Poloniam* promptos obtulerunt. Quorum vnus *Ioannes*, alter *Benedictus* vocabatur, quos ad se per nuncios suos perductos *Boleslaus Poloniæ* Rex, velut Dei Angelos, magna iocunditate excepit, atque illis, & quatuor aliis, *Isaac*, *Matthæo*, *Christino*, & *Barnabæ* genere *Polonis*, qui se illis coniunxerant, linguam *Polonicam* ab illis percepturis, locum, vbi nunc *Cazimierz* oppidum in *maiori Polonia* situm est, tunc quidem siluis & nemoribus vndique obsitum, pro suo incolatu assignauit, & illic, pro numero habitationibus constructis, in abstinentia arctissima anachoricam vitam ducentes, rege illos sustentante, morabantur, & tàm vitæ sanctimonia, quàm verbo sanctæ doctrinæ magnum in *Poloniæ* regno facientes profectum, opinione & re celebres habebantur: nulla illis fuit possessio, nulla habitatiuncula, largitione fidelium, nihil habentes, in communi, aut priuato alebantur. Vestis grossa & hispida, cibus vilis, & inconditus, qui duntaxat famem excluderent, per singulos dies orationibus deuotis & ieiuniis 1005. *Septem viri sancti & anachoretæ.*

1005. iuniis intenti erant, corpus non solùm macerabant inedia, sed insuper verbere mutuo, cæterisque disciplinis coercebant, & spiritui seruire cogebant. Ad hos, non solùm viri ecclesiastici, & seculares, vulgusque promiscuum, accedebant, sed ipse excellentissimus omnium virorum Princeps *Boleslaus Polonorum* Rex illorum domicilia & heremitaria frequentabat, maximaque ex illorum conuersatione, vita, merito, & doctrina, ad *Polonos* ædificatio promanabat, supremus & largifluus remunerator Deus illorum volens præmiare labores, martyrii palmam & lauream, quam quæsiuerant, illis donauit. *Boleslaus* siquidem *Polonorum* Rex deuotionis suæ morem tenens, cum comitatu regio ad viros deuenit. Et aliquanto tempore in heremitariis eorum pausans, expletis orationibus & obsecrationibus suis, discessurus, viris Dei pro leuanda eorum inopia & necessitate, massam notabilem auri, comitatu suo spectante, & vidente, donauit, & obtulit. Quo etsi viri Dei se aliquatenus non indigere denunciassent, Regemq; vt illam reciperet, & aliis applicaret vsibus, deprecarentur: *Boleslaus* tamen Rex, *aurum semel Deo oblatum, humanis applicari vsibus, ineptum, & scelestum esse*, respondens, auro relicto, commendans se, & rempublicam regni sui *Poloniæ* virorum sanctorum orationibus, discedebat. Insolitam auri possessionem viri sancti abhorrentes, vehementem concipiunt turbationem, & dolorem: turpe sibi odibileque Deo existimantes, qui mundum, & omnia eius delectabilia in ætate virili reliquerant, cuiusque concupiscentias in eam vsque diem calcatas peruicerant, auri portione, in senio & tempore decrepito inquinari. Quo pacto, inquiunt, tanto suffarcinati auro, poterimus pauperem Christum sequi? & sub eleemosynæ prætextu illius occupabimur vsu, nobis quidem in damnationem, cæteris in perniciosum scandalum & ruinam. Consultatione itaque super his, quid factu expediens foret, habita, placuit tàm *Benedicto* qui senior pater inter eos habebatur, quàm residuis fratribus, quam celeriter, & nulla mora interposita, ad Regem *Boleslaum Poloniæ* illud referri, & sibi illud quamprimùm præsentari. Decreto itaque cæterorum, *Barnabæ*, velut ætate & ordine iuniori, qui exteriores solitus erat tractare causas, onus illud imponunt. Qui, fratrum parendo iussioni, sumpta auri massa, cœpit ad Regem properare aurū *Polonorum* Regi *Boleslao* redditurus. Eo autem nec dum medium itineris emenso, nocte exitum suum ab heremitico loco subsequenti, nonnulli ex *Polonis* filii Belial ardore auri, quod per Regem fratribus illis oblatum viderant, capti, adscitis sibi aliis, in heremum clandestine sub intempestæ noctis tempore perueniunt, aurum per Regem præbitum recepturi. Rabie itaque furiosa exagitati, velut furentes habitacula seruorum Dei, ante mediam noctem, pridie Idus Nouembris irrumpunt, & *massam auri, per Boleslaum Regem pridie oblatam sibi dari, viris Dei in cantu & psalmodia occupatis*, incunctanter præcipiunt, diram mortem, ni reddatur, vnicuique ex seruis Dei interminantur: nec verbis tantum, sed solicita, curiosaque indagine omnes angulos & loca habitationum seruorum Dei rimantur & perquirunt. His, cùm à seruis Dei responsum fidele, & verax, crebro editum fuisset, *auro eos non indigere, aurum Regi remisisse*, eò maiori furia insaniaque concitati, existimantes seruos Dei falsa responsione, & excusatione vti, *& aurum illud in sabulo abdidisse*, in viros Dei, iam non probris & contumeliis, sed ipsis verberibus, desæuiunt. Et vno quoque comprehenso, & vario ligamine constricto, illos abinuicem segregant, & per tormenta varia cuilibet sigillatim, vario genere cruciatus adhibito, elicere se posse credunt auri celati confessionem. Tantam autem præstitit Dominus seruis suis patiendi constantiam atque virtutem, vt omnes penè vno ore & conformi responsione profiterentur, *aurum eis præstitum Regi integrum remisisse*, neque illatis pœnis, aut inferendis, posse adduci, vt in offensam Dei scienter, mendacii reatu se polluerent. *Testis*, inquiunt, *est nobis Deus, non eo respectu nos negare, vt aurum nobis, quo nunquam eguerimus, remaneat, sed ideò, ne falsa, ac mendax confessio crudelitate mendacii reos nos efficiat.* Latrones vero impii in vnum illos existimantes conspirasse, rursum fortioribus tormentis in viros Dei tàm diu debacchati sunt, quousque inter ipsos cruciatus vario modo verberibus, & flammis torti, deficientes spiritus suos *Christo* redderent, cateruis angelicis, in aulas cœlestes, & in trophæa martyrum, pro *Christo* passis, etiam ab æuo præparata, inferendos. Thesaurum post hæc accuratè perquirunt, & cuncta, quæ cellæ virorum Dei habebant, euertunt. Sed postquam nullus labori & facinori responderet profectus, ad obtegendum tanti reatus crimen, vtque humana præsumptio non malignitate, sed causali flamma id gestum existimaret, habitationem sanctorum Dei incendere, & ipsa etiam cadauera pariter conati sunt conflagrare. Sed admoti ignes, perditis naturæ viribus, neque cellis, neque corporibus aliquem poterant inferre contactum. Ita enim suppositos ignes parietum, quamuis lignea materies repellebat, iuxta, ac si silices durissimi haberentur. Quo miraculo latrones exterriti in fugam se conuertunt.

Wolodimirus Russiæ Dux duodecim filios reliquit, quatuor, videlicet *Visseslaum, Isaslaum, Suatopelkum*, & *Iaroslaum* ex prima vxore, & octo, videlicet *Wszewoldum, Suentoslaum, Mscislaum, Boryszt, Gleb, Stanislaum, Poswisd*, & *Sudislaum*, quos ex *Anna* sorore germana *Basilii*, & *Constantini*, Imperatorum *Græcorum, Bulgara* & *Bohema*, ac aliis, susceperat. Abundè beatus 1005.

quos Boleslaus Rex auri massa donauerat,

quod tamen Regi remiserant,

a latronibus interficiuntur.

Wolodimirus Russiæ Dux viuus filiis suis

Digitized by Google

1005. beatus & felix, dùm annis aliquot *Russiæ* terras, tàm castris, quàm oppidis & villis vehementer auxisset, veritus ne se obeunte inter filios dira certamina super *Russiæ* Principatibus consurgerent, filiis regnum diuidit, & *Visseslao* quidem natu maiori dat *Nouogrod*, *Isaslao Polocko*, *Suatopelko Turow*, *Iaroslao Rostow*, sed *Visseslao* fatis rapto, *Iaroslao Nouogrod*, *Borysz Rostow*, *Gleb Muromum*, *Suentoslao Drzewiany*, *Wseuoldo Wolodimiriam*, *Mscislao Timutokany*, cæteris verò filiis tribus natu minoribus, videlicet *Stanislao*, *Posuisd*, & *Sudislao*, *Kiouiensem* & *Berestow* Principatus, non, nisi morte sua, in eos deuoluendos reseruat. Verùm *Iaroslaus*, cui *Rostow* cesserat, vnus ex filiis molestè ferens, se a *Kiouiensi* Principatu, quem ambiuerat, sequestratum esse, venit in dolo cum gentibus suis, & aliis precio conductis, contra *Kiow*, & creditus in pace venisse, castrum *Kiouiense* occupat, & thesauros paternos in suam redigit ditionem. Quod pater *Wolidomirus* acerbissimè ferens, copias ex omnibus Principatibus, quos inter filios diuiserat, contrahit, cum *Iaroslao* filio pugnaturus. Quo *Iaroslaus* comperto, mittit & conducit *Pieczyngos*, & *Varahos* patri resistentiam facturos. Interim *Wolodomirus* Dux & pater, propter filii *Iaroslai* rebellionem & hostilitatem, ex dolore proueniente, graui languore correptus, filium *Borysz* exercitui præficiens, contra *Iaroslaum* mittit. Ipse morbo inualescente, paucis post in castro *Berestow* moritur, & in *Kiow* adductus in Ecclesia B. Virginis, quam ipse viuens ædificauerat, sub marmoreo lapide sepelitur. Confluxit autem ad honestandum funebria sua *Ruthenorum* multitudo, quæ in sepultura sua planctum magnum edens vociferabatur *patrem, se, & liberatorem patriæ, & fidei christianæ in Russia plantatorem immaturè perdidisse.* Ignari patrem suum, scilicet Ducem *Wolodimirum*, hi duo filii, *Borysz*, & *Suatopelkus*, è vita excessisse, certamen cum *Iaroslao* & gente sua ineunt, & victus *Iaroslaus* cum *Pieczyngis*, & *Varahis* adiutoribus suis, fugit. *Suatopelkus* verò occupat *Kiouiam*, & rapit Principatum, altero fratre *Borysz*, paternæ mortis luctui vacante. Et licet Dux præfatus *Borysz* in agmine militum, quatenus *Suatopelko* fratre pulso, Principatum *Kiouiensem* ipse possideat, vrgeretur, militum tamen instantias abnuens, respondit *Suatopelkum fratrem, patre absumpto, patris se culturum loco, nec quicquam aduersi illi se vnquam moliturum.* Verùm *Suatopelkus* disparem gratiam fratri referens, subornat *Nouogrodenses* viros Belial, qui *Borysz* Ducem, in cubili suo orantem, lanceis transfodiunt, sed & armigerum eius *Gregorium*, natione *Hungarum*, Dominum suum protegentem, secum vnà necant. Mittit deinde *Suatopelkus* ad alterum fratrem *Gleb* in dolo, inuitans eum ad se, sed à fratre *Iaroslao* nuper conflicto auisatus

regionem suam distribuit,

sed hi patre

mundum mortuo

se inuicem trucidant.

A B C D

ad occisionem se vocari, presso gradu subsistit, & magno eiulatu, & patris mortem, & fratris necem plangit. Veniunt tandem alii viri a *Suatopelko* missi, & *Gleb* Ducem, abscisso capite, interficiunt. Corpora autem tam *Borysz*, quàm *Gleb*, in *Kiow* deducta, in Ecclesia S. *Basilii* in vno sepulchro tumulantur. Colit hos duos fratres *Ruthenica* Ecclesia, *Ruthenicusque* populus pro martyribus & sanctis, astruens illos nonnullis coruscare miraculis. *Suatopelkus* verò Dux, patricidio duorum fratrum insignitus, in magnam erigitur superbiam, existimans se, & cæteros fratres facilè deleturum, & vniuersum *Russiæ* Principatum occupaturum. Principalium virorum, qui Duces *Borysz* & *Gleb* occiderunt, hæc sunt nomina *Puchsza*, *Halicz*, *Lowicz*, & *Lasko*. 1005.

Martialis Plocensis Ecclesiæ Episcopus, cùm annis duobus & viginti in *Plocensi* Ecclesia sedisset, diem obiit, in *Plocensi* Ecclesia sepultus, *Martinum* primum, ad petitionem *Boleslai Polonorum* Regis, per *Benedictum* VII. prouisum, habuit successorem, virum conspicuum nobilitate, natione *Romanum.*

Martiali Plocensi Ep. succedit Martinus I.

Celerrima denunciatione sanctorum Dei martyrum, *Benedicti, Matthæi, Ioannis, Isaac*, & *Christini* occisione ad *Boleslaum* Regem *Poloniæ*, qui tunc in regia *Gnesnæ* agebat, in crastinum perlata, ea enim prouidentia, eoque ordine *Boleslaus Polonorum* Rex regnum suum stabiliuerat, ordinaueratque, vt singuli casus, singulæque contingentiæ, & nouitates propinquæ, & remotæ, ciuiles & forenses, ad eius, nocti non parcendo, perferrentur notitiam. Plurimum itaque de virorum Dei, quorum intercessione & merito, regnum suum dirigi feliciter, & prosperari credebat, de crudeli nece ingemiscens, mox cum omnibus militibus, & familiaribus suis equos, quàm ocius potest, conscendit, & peditum numero, ex rure vicino, in magna copia accersito, nemus, in quo sancti Dei habebant domicilia, in gyrum, & ab omni parte corona circumdat, & constringit: intelligens latrones, post scelus in sanctos Dei perpetratum, in nemore illo, quod tunc ad milliaria aliquot tendebatur, ad latitandum locum delegisse. Obsesso autem nemore, equites & pedites frequentes ad perscrutandum absconditos immittit, solicito studio, per seipsum interim, ne quocunque modo effugerent, cautela adhibita. Verùm etsi locus vastus, in longumque, vt præmisimus protensus, difficilem maleficorum comprehensionem pollicebatur, tantam tamen Rex curam pro eorum inuentione intenderat, vt scrutatores cuneis inseparabilibus iuncti in cedendo vno passu, nihil inscrutatum relinquerent, & facile ad eorum cubilia peruenirent. Tota siquidem nocte per fruteta nemoris, per latitudinem saltuum, per opaca siluarum viam, qua euaderent, anxii inquirebant, quam

Rex Boleslaus in latrones anachoretarum inquirit,

Digitized by Google

1005. tamen nullatenus valuerunt errabundis vestigiis reperire, sed neque mucrones in necem Martyrum exutos, brachiis arefactis poterant A recondere in vaginas. Locus autem in quo Sanctorum corpora iacebant, copioso lumine visus est splendescere, modulata quoque angelici cantus suauitas, tota nocte illa in testimonium sanctitatis seruorum Dei non desiit resonare. Quibus comprehensis, neque enim facinoris conscii repugnare ausi, manus dare militibus coacti sunt. *Boleslaus* Rex mœrorem super necem Sanctorum ingestum temperauit. Angebatur autem facinore inaudito, quod si aliquo casu non divindicatum publica vltione transisset, indignationem diuinam, & obtrectationem humanam sibi, & Regno suo euenturam formidabat. Quali autem pœna illos mulctaret, non satis poterat prouidere. Hoc tandem postremo decreuit, vt nequaquam eos, sicut merebantur, variis tormentis & cruciatibus extingueret, sed ferreis catenis vinctos, ad sepulchra Martyrum destinaret, vt illic vinculis constricti fame & inedia miserabiliter perirent, aut, si propitiæ diuinitati, & S. Martyribus aliter videretur, ipsi eos sua misericordia liberarent. Qui cum ex præcepto Regis ad Sanctorum tumulum fuissent perducti, mox, ineffabili diuinitatis benignitate, nexibus vinculorum confractis, absoluti sunt. Sanctorum autem Dei corpora, quo amplior honos illis fieret, in Ecclesia Metropolitana *Gnesnensi* transferri, & omnia in vna tumba, ad id specialiter adornata, recondi disposuit. Residuus autem & sextus virorum Dei socius *Barnabas*, C fratres, & socios suos audiens peremptos, inæstimabili mœrore angustiabatur, fletibusque multis infelicitatem lugebat, quod cum viris Dei societatem martyrii non meruerat. Itaque sortem increpans suam ad heremitarium suum plenus dolore remeabat. Quo cum peruenisset, & fratres suos variis affectos tormentis vidisset, tum quidem ampliori grauabatur cruciaturque luctu, quod se vnum relictum & desolatum, & illos palmam, laureolamque videbat iam apprehendisse triumphantem. Domini tamen iudicio, & eius benignitati, se, & omnia committens aiebat. *Absque tuo siquidem nutu Domine, neque aliquem cadere, neque folium ex stipite in terram defluere certum* D *habeo, quanto magis hanc occasionem fratrum meorum, a qua me, velut immeritum, sequestrasti, sine tua voluntate nullatenus accidisse, persuasissimum mihi est: supplex tamen obsecro, vt me a tuo, & sanctorum tuorum consortio non sequestres.* Post hæc cella de nouo constructa, abstinentiis & orationibus intentus, vitam in operibus bonis finiens, iussu, & ordinatione Regis *Boleslai*, fratribus suis & sociis appositus est. Extant nunc Ecclesiæ in eodem loco quinque, in cuiuslibet cella, & oratorio, in venerationem, & memoriam singulorum deuotione fidelium ædificatæ, quem quisque Sanctorum locum pro oratorio & cella in vita habuerat, protestantes.

eosque inuentos, ad domum Sanctorum alligat, qui tamen fractis vinculis absoluti sunt. eo loco domum redindegrat, & moritur.

Excedente è vita *Ioanne* XVIII. quoniam tantummodo mensibus decem Ecclesiæ *Romanæ* præfuit *Guibertus* natione *Gallicus*, & qui *Siluester* secundus appellatus est, in Summum Pontificem promouetur. 1005.

Ioanni XVIII. Papæ succedit Siluester II.

Smogorzouiensis seu *Wratislauiensis* Ecclesiæ Episcopus *Vrbanus* vita eo anno excessit, & in villa *Smogieszow*, secundum aliquos in villa *Riczow*, sepultus est. In cuius locum, *Boleslao* Rege petente, a clero *Wratislauiensi* electus est *Clemens* primus, *Italus* genere & nobilis, & à *Benedicto* septimo confirmatur.

& Vrbano Ep. Wratislauiensi Clemens I.

Nepos ex sorore germana *Adleida Miecslai* olim *Polonorum* Ducis, & frater amitalis *Boleslai* Regis, Rex *Stephanus* in *Hungaria* Principatum tenebat, vir miræ in Deum deuotionis & relligionis, cuius quoque sanctitas multis & euidentibus prodigiis atque operibus erat illustrata, cum ex consorte legitima *Silla, Henrici* primi Imperatoris sororis germanæ, filium procreasset, *Emericus* illi nomen dedit. Quo ad virilem ætatem traducto, vxorem illi, ne successio sui sanguinis absumeretur, coniunxit, sed hic miro in Deum amore accensus, non audens patruis recalcitrare imperiis, vxorem quidem suscepit, sed cœlibem, virgineamque vitam, & corpus ab omni carnali & libidinosa corruptela purum seruare decreuit. Vnde vxorem suam pro sorore ducens, & nunquam illam attrectatione maritali cognoscens, non solum in virginitate ipse permansit, sed consortem suam virginitatem custodire vsque in diem mortis obtinuit, & merito quisque duo ingenua corpora, delitias, diuitiasque mundanas, & etiam quæ prima mortales ducunt habentia, difficillimo religionis genere, nihil à martyrio distante, cœlum stupeat rapuisse. Vir igitur Dei *Emericus* ad priuignum & cognatum suum *Boleslaum Poloniæ* Regem, deserta regia, solitus erat crebris vicibus frequentare, & plura tempora in *Polonia* absumere, vt à visione, communioneque parentum, & vxoris, sequestratus, facilius suggestiones diabolicas, & carnis stimulos extingueret, & deuotioni suæ operam daret. *Boleslaus Polonorum* Rex singulari Ducem *Emericum* nepotem suum prosequebatur charitate, & amore, cum non solum nexus sanguinis, sed & ipsa virtutum clara probitas faciebat illum, tam Regi, quam suis militibus amabilem & gratiosum. Quodam itaque tempore, *Boleslao* venationibus, in siluis circa oppidum *Kielce* sitis, insistente, & secum Ducem *Emericum* in societate habente, contigit illis in iugum *Alpium*, quæ *Caluariæ* vocantur, & quibus *Poloniæ* Regnum altiores non habet, ceruum insequentem venando, deuenire. Vbi ceruo omisso, ruinas veterum 1006.

Stephani Regis Hungariæ filius Emericus vxore & patria relicta in Poloniam venit

Digitized by Google

1006. rum habitationum, quæ & diluuio vuiuersali, & temporum antiquitate in saxorum molem qualem & hodie cernimus, defluxerant, cœperunt mirari, locum enim illum ferunt commodam habitationem, & arcem Gigantum seu Cyclopum, & virorum fortium fuisse, & illic incolatum aliquanto tempore tenuisse. Vir Dei itaque *Emericus* spiritu diuino instinctus, & vt aliquorum habet credulitas & assertio, visione noctis præcedentis ductus admonitione, loci singularitate & vetustate delectatus, conuenientissimum locum illum, pro seruis Dei, solitariam vitam professis, astruit, & indignum, vt sine hominum incolatu debeat patens esse. Rogat deinde patruum & affinem suum *Boleslaum* Regem, quatenus pro Dei honore, & fidei sanctæ augmento, animarumque remedio, & salute, cœnobium illic manachorum, & monasterium erigat, & constituat, stabilius, feliciusque Regnum, postquam illam a terreno solui contingeret in cœlestibus pro eiusmodi sancto opere habiturus. Cumque ad id *Boleslaus Polonorum* Rex facilem & vltraneum liberali & regio animo præbuisset consensum, Dux *Emericus* sua se petitione & desiderio videns potitum, in magnam exultationem erumpit &, primum Deo, deinde *Boleslao* Regi gratias agens, mox crucem bifurcatam, portionem notabilem, Dominici ligni continentem, modico argento obductam, parenti suo *Stephano Hungarorum* Regi a *Græcorum* Cæsare ex *Constantinopoli* pro magno munere transmissam, quam vir Dei in pectore ex patris largitione gestare consueuerat, exemit, illique loco (ita enim in visione monitus fertur fuisse) donat. *Hoc* inquit *preciosissimum lignum Saluatoris nostri cruore pollutum, & quo charius nihil habui, sed nec sum habiturus, huic loco dono propitia diuinitate, virtute sua, omnibus in necessitatibus, pressuris, angustiis, & grauaminibus constitutis, plurima beneficia largiturum. Boleslaus* itaque Rex sponsioni suæ satis faciens, anno eodem monasterium S. *Benedicti* illic erexit, & regali munificentia, dotem illi benignam & sufficientem consignauit, fratres Deo sub habitu & regula S. *Benedicti* militaturos inducit. Ecclesiam quoque sub honore & titulo S. Crucis ex fundamentis initians, *Græcorum* more ex lapidibus construit, & consummat, locans & recondens lignum preciosissimum Dominicum, per B. Virum *Emericum* largitum in eadem Ecclesia. Cuius conditio & qualitas in hanc diem perdurans longæuam eius testatur antiquitatem.

ibique in alto monte

monasterium ordinis S. Benedicti extruit.

Gaudentius qui & alio nomine *Radzin* nominabatur germanus Beati *Aqalberti* Archiepiscopi *Gnesnensis* cum annos septem in vitæ sanctimonia & Pontificatu *Gnesnensi* exegisset, apud *Gnesnam* moritur, & in *Gnesnensi* Ecclesia sepelitur. Fertur hic moribundus in *Gnesnensem* ciuitatem ob multitudinem immanium scelerum, quibus se coinquinauerat, nec eo monente pœnitere voluerat, anathema protulisse. Nec in cassum transiit, quod vir Dei prædixerat, à *Bretislao* enim *Bohemiæ* Duce, & suo exercitu, vt in sequentibus narrabimus, *Casimiro Poloniæ* Rege in *Almania* exulante inuasa, cladem ingentem pertulit, & nobilissima sua clenodia opesque plurimas, quibus ad inuidiam vsque abundauerat amisit. Huic *Hippolytus* genere *Italus* successit.

Gaudentio Archiep. Gnesnensi succedit Hippolytus.

1007. Captiuitati calamitatique *Vdalrici* filii *Boleslai Bohemiæ* Ducis, quam aliquanto iam tempore in *Polonia* pertulerat *Boleslaus Poloniæ* Rex pia miseratione compatiens, tum quod illi sanguine & affinitate propinqua iunctus esset, tum quod pluribus sponsioni, à fide deuotione atque officio *Boleslai* Regis se nunquam discessurum lachrimis & iureiurando interpositus asseuerabat, captiuitatem soluit, & equis familiaribus, vestimentis, & plurima regali supellectili exornatum vestitumque in *Bohemiam* remittit. Qui ex carceribus *Boleslai* Regis beneficio in libertatem vindicatus, omnium quæ *Boleslao* Regi spoponderat, & beneficii quod illi præstiterat oblitus, in *Bohemiam* reuersus, & præsidia quæ à *Polonis* tenebantur, extrudebat, & plerosque Barones Regi *Boleslao* fidem temerare nolentes, & signanter *Vrsouicenses* quorum genus *Boleslao Poloniæ* Regi fide sincera adhæsisse noscebat, peremit, bonorum oblatione mulctat & proscribit, adeoque in *Poloniæ* Regem & suos sæuire cepit, vt lachrimas quas in conspectu Regis profuderat, gaudio videretur proiecisse. Nec his contentus, suspectam habens fratris germani *Iaromiri* societatem, nimio principandi flagrans desiderio, fratrem eundem *Iaromirum* captiuat, captumque innocenter, & nullo intercedente excessu, aut merito, quo firma Ducatus in eum *Bohemiæ* solum recideret successio, vtroque oculo excœdat & priuat. Crudelitatis suæ munimenta in fratrem germanum & innoxium deprompta præsenti & futuræ ætati, non sine suo & suæ posteritatis dedecore relinquens. Fames, pestis, luesque miserabilis non in Regno tantummodo *Poloniæ*, sed pene per vniuersum orbem fuit, quarum clades multos mortales absumens, multas vrbes & colonias desertauit.

Vdalricus a Boleslao Rege dimissus, rebellis fit, Bohemos Regi amicos obtruncat, & fratrem excæcat.

Fames & pestis

1008. Forti frequentique exercitu ex *Ruthenis* & *Varabis Iaroslaus Russiæ* Dux comparato, contra *Suatopelkonem* fratrem hostiliter procedit, duorum fratrum germanorum, videlicet *Gleb* & *Borysz*, indigna nece peremptorum ab eo mortem vlturus. Cui cum *Ruthenis* & *Pieczynigis*, *Suentopelkus* circa castrum *Lowce* & fluuium *Dniepr* occurrit. Et flumine *Dniepr* vtrumque exercitum diuidente, trimestri spatio statiua illis, vno alterum propter mediantes vndas inuadere non audente, habita sunt. *Iaroslaus* autem flumine *Dniepr* cum omni suorum exercitu superato, *Suento-*

Iaroslaus Russiæ Dux fratrum mortem vindicat.

1008.

Suentopelki exercitum vincit,

Suentopelcum, & exercitum eius inter duos lacus consistentem, subitò & insperatè inuadit. Exercitus autem *Suentopelki* hostium armatorum & expeditorum inermis ipse aduentu perculsus, in lacus frigore hyemali congelatos ex tabernaculis diffugit. Vbi glacie fragili violata, plures numero sorbentur ab vndis, reliqui à *Iaroslao* & exercitu eius, aut trucidantur, aut capiuntur. *Suentopelkus* autem Dux vix manus hostiles euadens, repenti cursu in *Poloniam* aufugit, & ad *Boleslaum Polonorum* Regem se conferens, supplex sibi contra fratrem ferri *Iaroslaum* auxilia, plurima offerens, plurima pollicens, expetiit. Capit autem *Iaroslaus* Dux *Suentopelkonem*, & exercitu eius confiicto, castrum *Kiow* tradentibus se illi *Kiouiensibus*, & sedit in Principatu *Kiouiensi* habens annos 28.

& Kiouiam cepit.

Boleslaus Rex Suentopelkonem restituturus Russiam inuadit

Præcipuis bellatoribus & militibus ex *Poloniæ* regno *Boleslaus Poloniæ* Rex in grandem exercitum coactis, perfectisque, qui ordines ducerent, & millenariis, centurionibus, quinquagenariis & decurionibus, cæterisque qui agminibus præessent, legitimè ordinatis, *Setegio* verò *Cracouiensi* Palatino, Principe militiæ constituto, terram *Russiæ Suentopelkonem* Ducem expulsum restituturus, potenti brachio ingreditur, plures factiones, prædas, spolia & iniurias, quibus regnum *Poloniæ Rutheni* crebrius vexabant, vindicaturus. Agmen autem vniuersi exercitus *Boleslai* Regis in Præfectorum præcipua cura adeò instructum regulatumque erat, vt instare & sequi, & in ordines coire, & quicquid posceret necessitas, agere pronum esset. *Russiam* itaque *Boleslaus Polonorum* Rex ingressus, vniuersas eorum ciuitates & oppida sine resistentia aliqua capit, & conquirit. Neque enim pro ea tempestate aliquæ ciuitates munitæ habebantur, rarusque murorum vsus apud *Ruthenos* erat, sed etsi ciuitates aliquæ principales frequentiam habebant domorum & ciuium, hæc tantum solo naturæ situ aut lignorum struibus, pro muris & mæniis ædificatis erant debiliter stabilitæ. Omnes itaque ciuitates *Russiæ Boleslaus Poloniæ* Rex comprehendens, & militibus tribuens in prædam, arces dimittebat inconquisitas, videns illas pro sui conquisitione non modicum temporis cuius apud eundem erat magna caritas & æstimatio, absumpturas. Celerrimo igitur cursu *Russiam* spoliis & incendiis, nullo resistente conficiens ad *Ruthenorum* terram *Wolinensem*, quæ *Lucensis* nunc appellatur, peruenit. Postquàm autem *Russiæ* Duci *Iaroslao*, qui tunc voluptati & solatiis deditus, hamo pisces in fluuio *Dniepr*, quorum fluuius ipse magnam edit abundantiam, piscaretur, aduentus *Boleslai Polonorum* Regis citus & velox denunciatus fuisset, tunc quidem subito pauore perculsus, hamo quem manu gestauerat in terram proiecto. *Nil*, inquit, *hoc hamo hactenus opus est, neque vt pisces comprehendamus, sed qualiter hosti occurramus curandum, ne hostis infesti & potentis, effusionem sanguinis nostri sitientis, hamo inuoluamur.* Congregatis itaque multiplicibus ex *Ruthenis*, *Varabis*, & *Pieczynigis*, copiis *Boleslao Polonorum* Regi ad fluuium *Bug* occurrit, transitum illius si posset prohibiturus, sin minus, decertaturus. Absumptis itaque ad ripas fluminis *Bug* ab vtroque exercitu diebus aliquot, fiebant inter exercitus concursiones & certationes, mutuaque præludia, tandem ad vniuersæ dimicationis discrimen, primum glebis & improperiis acta re, ad disceptationem ex paruo, (vt fit) momento excanduit, vt iam à multis per saxa, iacula, & sudes res agi cœpta sedari nequiret. Erat *Iaroslao Russiæ* Duci suus alumnus nomine *Budy* plurimum charus, & omnium consiliorum & negotiorum *Iaroslai* consultor, moderator, & director, qui in altera ripa consistens, multis improperiis *Boleslaum Polonorum* Regem & suum exercitum irritabat, nunc *meticulosum*, nunc *crassum Boleslaum Poloniæ Regem* appellans, astruens *se illius crassum ventrem*, *si in aciem prodire auderet, confossurum.* Quibus contumeliis *Boleslaus Poloniæ* Rex prouocatus, concione aduocata militum prudenti vsus oratione, *ne suam, & Regis sui ignominiam æquo animo ferrent, sed armis expeditis illicò in prælium prodeant*, hortatur. Vniuerso itaque exercitu velocissimè armato, *Boleslaus Polonorum* Rex primus *Bug* flumen insiliit, quo superato *Ruthenos* trepidantes, & suos in arma vocantes inuadit, mirificum hinc inde accensum est certamen, adeò vt ad omnem fortunæ experientiam veniretur. Et quamuis aliquantis horis hinc inde fuisset pugnatum, ad vltimum tamen *Iaroslaus* Dux *Russiæ* cum vniuersis suis copiis contritus, & profligatus est, & cum quatuor tantùm comitibus in *Kiouiam* aufugit. Ingens cædes tunc à iusta ira edita est, sed & multi ex *Ruthenis*, *Pieczynigis*, & *Varabis* capti, castris etiam hostilibus magnæ opulentiæ *Polonicus* exercitus potitus est. *Iaroslaus* Dux in *Kiouia* consistens, ne à suis proderetur, in paludinosa loca diuertit, futurum vt erat ratus *Boleslaum Polonorum* Regem se persecuturum, & locum vbi esset obsessurum. Ab exploratoribus autem & fugitiuis, *Boleslaus* Rex *Iaroslaum Russiæ* Ducem ex ipsa Principatus sui arce *Kiouia* doctus diffugisse, tanto velociùs ad *Kiouiam* promouet exercitum, & aliquot statiuis illic applicans vrbem ad vada fluminis famosi *Dniepr* sitam, situ & populo diffusam & amplissimam, eaque tempestate famosam, cuius magnitudinem opulentiamque, etiam nunc ruinæ, & trecentarum vel amplius Ecclesiarum excellentes muri protestantur, vndique cingit, & tam terrestri, quàm nauali loco eam obsidione coarctat, prouidens omni studio & cautela, ne quid ad illam posset importari, sciens tantæ multitudini, quæ illic erat inclusa, & quæ ex pluri-

Iaroslaum bis vincit,

Digitized by Google

1008. pluribus Rusſiæ oris illuc defluxerat, consiſtere non poſſe, & alimenta propediem deeſſe. Impugnationem itaque vrbis, tenuibus infeſtationibus oſtendens magis quam exequens, finalem eius conquiſitionem in aliquantum tempus differebat, ſperans ſe illam, vel ſola fame abſque periculo & interitu militum conſecuturum. Nec eum opinio feſellit, pluribus enim in vrbe obſeſſis, vel fame extinctis, vel inedia maceratis traditur *Boleslao Polonorum* Regi ciuitas, quam in ſplendore armorum equis & enſibus nudatis, cum expeditis militibus aliquot agminibus eum præcedentibus, & ſubſequentibus, ingreſſus in portam, per quam primùm intrabat, & quæ aurea ab incolis vocabatur forti brachio mucronem vibrans impegit, & illam in ſui medio diuidens, & proſcindens ſignum triumphale ſuæ captionis, aut victoriæ illic reliquit, & deinde ad arcem ducalem diuertens eam comprehendit, & vniuerſam ſuppellectilem, & theſauros ducales adeptus, militibus plura in ſolatium dedit, & *Suentopelkonem* Ducem *Rusſiæ* in ſedem *Kiouienſem*, a qua pulſus erat, reſtituit. Præſtantioribus autem militibus circa ſe *Polonorum* Rex relictis cæteram omnem multitudinem, iam enim hiems appropinquabat, in hiberna diſtribuit, *Suentopelkone Rusſiæ* Duce *Polonorum* militibus affatim prouidente, & de comitatu, & de veſtitu. Cognoſcens autem *Iaroslaus Rusſiæ* Dux *Polonorum* exercitum ex *Kiow* in hiberna deductum eſſe, & *Boleslaum* Regem cum paucis in *Kiow* remanſiſſe, congeſto exercitu clandeſtine verſus *Kiow* tranſiit, *Boleslaum Poloniæ* Regem quacunque arte aut ingenio occiſurus. *Boleslaus* autem Rex denunciato ſibi *Iaroslai*, & hoſtium aduentu correptis armis, equum illico conſcendit, *militesque ſe ſequi, & in ordines ire* iubet, ordinatoque exercitu, & flumine *Dniepr* ſuperato *Iaroslaum* & exercitum eius in altera parte fluminis agentem ſtatiua inuadit, fitque acerrima pugna, & vincitur *Iaroslaus* à *Polonorum* Rege, & omnis militia *Iaroslai*, aut tunc cecidit, aut in poteſtatem *Boleslai Polonorum* Regis viua venit, *Iaroslaus* autem paucis equis in *Nouogrod* fugiens peruenit, vbi ex nimio pauore & dolore conſternatus, non audens conſiſtere (*Boleslaum* enim *Poloniæ* Regem ad ſe expugnandum, illuc verebatur venturum,) vltra mare diſponebat fugere, quem *Nouogrodenſes* non ſolum retinent, ſed pauentem ac dubium rebus ſuis & ſpe altiori reficiunt: Et vt nouus & recens exercitus contra Regem *Polonorum* inſtaurari poſſit, vt quilibet agreſtis quatuor mardures, nobilis quinquaginta marcas, Capitaneus decem marcas ſoluat, decreuerunt. Certatim itaque magna pecunia congeſta, *Varabos* in ſui ſolatium conducunt, *Boleslao* nouum bellum illaturi. Totus autem ille apparatus bellicus *Iaroslai* ex pauore recentis cladis in auras euanuit. *Boleslaus* deinde

Kiouiamque capit

Rex *Herculem* illum fortiſſimum, qui in finibus *Heſperiæ* duas columnas fabricauerat, imitatus, tres & ipſe in flumine *Dniepr* ex ſolido ferro columnas, quas in eam vſque diem permanere aſſerunt, pro *Gadibus* perpetuis locat in flumine *Sula*, & in occidente tres poſtea locauit triumphales ſuas victorias, & terminos *Polonorum* apud poſteros teſtaturas. Sedit autem *Boleslaus Polonorum* Rex in *Kiow* multo tempore, & parebant *Ruthenorum* Nobiles, Proceres, & vniuerſæ *Ruthenicæ* gentis eius imperio atque ditioni. Verum *Suentopelkus Rusſiæ* Dux parum ſenſatus, *Boleslai* Regis diuturnam moram moleſtè ferens, aliquos *Polonorum* milites, in hybernis commorantes clam aut ipſe interficit, aut interfici à ſuis diſponit. Qua iniuria *Boleslaus Poloniæ* Rex iuſte permotus, militibus ſuis, & vniuerſo *Polonorum* exercitu ex hibernis reuocato, ciuitatem *Kiouienſem Suentopelkone* diffugiente dat militibus in prædam. Caſtra quoque *Rusſiæ* in ſuam redigens ditionem, rapinis non prius temperari iuſſit, donec omnes *Ruthenorum*, *Kiouienſiumque* fortunæ, felicitate diuturna cumulatæ per *Polonos* fuiſſent digeſtæ. Ex eo autem tempore *Kiouia*, & ſi per varios participes reparata ſit, vrbis quoque ducalis dignitatem obtineat, acceptæ autem tunc ruinæ poſteris ſigna profert. Duas deinde ſorores *Suentopelkonis*, & *Iaroslai* Ducum *Rusſiæ*, videlicet *Przeeslauam*, & *Mscislauam*, item Boiaros & Proceres *Rusſiæ* magis inſignes captiuat, & vinctos vt obſidum loco eſſent, onuſtus *Ruthenorum* ſpoliis, pluresque ordines captiuorum ex *Ruthenis* ſecum ducens in *Poloniam*, pluribus caſtris *Rusſiæ*, forti militum *Polonorum* præſidio impoſito, remeauit. *Athanaſium Ruthenum* qui ſe illi dolo inſinuauerat, theſauris ſuis in fidem theſauriarum & ſeruitorem præficiens. 1008.

Verum deficiente ab eo Suentopelko ne

Rusſiam omnem diripit,

atque ad ſuos redit.

Silueſter Papa ſecundus, cum annis quatuor, menſe vno, diebus decem ſediſſet, rebus eximitur humanis. Hic primum *Floriacenſis* cœnobii in *Aureliaenſi* diœceſi monachus fuit, ſed relicto monaſterio diabolo promittenti, *ſi ſe illi totum traderet, quod pro voto omnia habiturus eſſet*, homagium facit. Cum dæmone autem ſuper ſuis deſideratis frequenter colloquens, in tantum apud *Hiſpalim* ciuitatem *Hiſpaniæ* ſtudendo profecit, vt maximus in doctrina habitus *Ottonem* Imperatorem, & *Robertum* Regem *Franciæ*, pluresque alios haberet auditores. Ambitiones deinde ſuas dæmone prouehente, primum in *Remenſem*, poſtea in *Rauennatenſem*, poſtremo in *Romanum* Pontificem promouetur. Dum autem à dæmone quæreus, *quanto tempore victurus eſſet*, accepiſſet reſponſum: *Quam diu non celebraret in Hieruſalem, tam diu eum victurum eſſe*, ſupramodum gauiſus eſt ſperans ſe longe abeſſe à fine, ſicut longe abfuit à peregrinationis in *Hieruſalem*, vltra mare, voluntate.

Silueſtro II. Papæ,

qui cum diabolo pactum habuit,

1008. tate. Et cùm in quadragesima in Basilica sanctæ crucis in *Hierusalem Romæ* sacrificaret, & strepitu dæmonum sensit ibi mortem adesse, & suspirans ingemuit. Et licet sceleratissimus esset, de misericordia tamen Dei non desperans, reuelando coram omnibus scelus suum, membra omnia, quibus Deo seruierat, iussit præcidi, & truncum exanimem super bigam poni, & vbi cumque illud iumenta perducerent, & sisterent, illic sepeliri, quod & factum est, sepultusque est in Basilica *Lateranensi*. Et in signum, quod misericordiam Dei consequutus fuerit, sepulchrum eius, tàm ex tumultu ossium, quam ex sudore præsagium est Papæ morituri. Cui *Ioannes* XIX. natione *Tuscus* successit.

Succedit Ioannes XIX.

1009. *Boleslaus Rex*

Ex *Russia Boleslao Polonorum* Rege, cum grauibus & insignibus spoliis in *Poloniam* remeante, *Iaroslaus Russiæ* Dux, quem armis & virtute superare desperauerat, astu & dolis vincendum credebat. Notabili autem ex *Ruthenis, Polowcis*, & *Pieczynigis*, & *Varabis*, cæterisque nationibus exercitu collecto egressum *Boleslai* Regis cautissimè obseruabat, suaque & sui exercitus egredientis, pedetentim & latenter insequebatur vestigia, in finibus terrarum exercitu *Boleslai* in diuersas oras distracto, irruptionem facturus, arbitrabatur siquidem *Polonos* more conditionis humanæ, quòd & auro & argento, cæterisque spoliis quàm maximè dotati, & subsarcinati erant, ac coniuges, liberos, cæteraque pignora longo tempore non viderant, celeri passu domos suas petituros, & Regem cum paucis relicturos, callido autem satis suo ingenio etiam euentus ad spem respondet. *Boleslaus* autem *Poloniæ* Rex *Iaroslaum* Ducem *Ruthenorum*, qui sub tanto tempore ignarus erat, quòd se in latibulis absconderat, pro victo reputans ad fluuium *Bug* perueniens, exercitui vt sua quisque loca peteret, licentiam dedit, iamque amplissima pars sui exercitus defluxerat, cum *Iaroslaus Ruthenorum* Princeps a speculatoribus cum numeroso & copioso exercitu nunciatur adesse, illic enim *Boleslaum* Regem consequutus erat, doctus à suis exploratoribus exercitum *Boleslai* defluxisse, & defluxurum esse. *Boleslaus* autem Rex, vt erat vir, animositatis & fortitudinis raræ, insignis, nihil hostium aduentu perculsus, plerosque milites, qui paruum recessum confecerant, reuocat, & cum hostibus quantacunque potentia præditis decernere statuit, vrgebatur enim *Ruthenorum* impetuosa inuasione, fugam autem turpem sibi & exercitui suo magis quàm mortem execrabatur, intelligens *Ruthenos* fuga sua animatos, interiora regni sui penetraturos, & hostiliter in vniuersos sæuituros, sed & per *Ruthenorum* irruptionem, claritatem, & titulos superiorum suarum victoriarum apud gentes & nationes subactas, & subiiciendas amarius morte ducebat frustrari, & præberi illis occasionem & audaciam contra suum Imperium calcitrandi, se &

Iaroslaum Rusiæ Ducem se adgredi audentem,

in eo loco à *Iaroslao* Duce *Russiæ* occupatum videbat, ex quo exercitus suus residuus non nisi victor recipi posset, prius tamen quam ad congressum cum *Rutheno* veniret, alloquendos sibi milites, & ad pugnam incendendos ratus, hæc apud illos facit verba: *Probitatem vestram, o milites in pluribus bellis & periculis retroactis frequentius expertus, certamen cum hostibus, qui nobis multò plures numero sunt, est ineundum. Cùm aliud agere honestas dissuadet, vos duco, verbis meis, nihil quidem vestræ virtuti adiecturus, verùm ea quæ imminent, quæque verisimiliter contingere possunt commemoraturus, hostem enim cernitis, & suapte, & nostris prouocatum armis infensum, dissolutione defluxioneque exercitus nostri, qui neque colligi, neque reuocari absque euidenti nostra clade, & periculo, potest, ceruicibus nostris, & de victoria gloriabundum, imminentem. Itaque si viuere honestè in libertate volumus, si penates nostros, & coniuges, & liberos seruare, si partis victoriis gloriari, & subiectas nationes sub iugo & tributo detinere; si deinde Russiam ipsam tributariam nobis facere, & optima spolia, atque captiuorum mancipia, ex ea relata possidere libet, ferro armisque hostis, numero quidem magnus, sed animo imbellis & ignauus summovendus est, & inanis spes reportandæ victoriæ, qua iam inflatus superbit & tumet, vestris dextris eripienda. Quid enim proderit Bohemos vicisse, illosque & Morauos ditionis nostræ fecisse, cæterasque nationes in circuitu debellatas humiliasse, si Ruthenorum armis victi, & ab hoste timido fugati, & pauore debellati, sic singulis quæ virtute quæsiuimus exuamur? fines regni nostri propagaturi, bellum Ruthenis indiximus, nisi nunc hinc victores euadamus, amittimus propagatos. Ego in cœlestium confisus auxilio, spero me vestra virtute die hodierna insignem victoriam ex hac hostium multitudine relaturum, meisque superioribus victoriis famosum, & clarissimum titulum huius victoriæ euentu adiecturum, spe optima plenus optimè vos sperare iubeo. Quæ si non subesset, necessitas tamen, quæ maximum ac vltimum est telum stimulare nos deberet. Quocunque enim nos vertamus ò milites, ad extrema peruentum est, fugæ enim prædas nobis præsertim hostiles vehentibus, nulla facultas circumfusis vndique hostium copiis, & nos impigrè obseruantibus. Deditio verò hostibus, perpetuam vilitatem & turpitudinem nomini meo, atque nostro generi inureret. Auxiliarias verò ex Polonia præstolari copias, eorum esset, qui certaminis possent declinare discrimen. At nostra paucitate hostes conspecta perpeti in prælium armantur feruore. Dum itaque virtute non possumus, necessitate superiores euadamus; Cura igitur mortis & vitæ præsentis spe circumscripta, vnusquisque vestrum ruat in hostem, jugulum hosti perfracturus, magis quàm præbiturus. Paucorum annorum accessio vnumquemque vestrum*

1009. *milites sua pulchra oratione adhortans*

Digitized by Google

1009. *vestrum non moueat, cum etsi nunc seruati, post tamen nihilominus peste, morbo, vel casu aliquo sumus morituri.* Hac cohortatione incensi A militum animi gloriosam mortem potius se subire malle, quam ex prælio pedem referre, magnis acclamationibus protestabantur. Quos vt alacres & plenos bonæ spei *Boleslaus* Rex vidit, extemplo signa tolli iubens, ducit in hostem, & pugnam conserit, equis & hastis velocissimo cursu concitatis, *Rutheni* vt inferri sibi prælium contra ac erant rati viderant, plurima admiratione percelluntur, paucitatem in multitudinem circumferri, primos tamen impetus sustinentes, magno & ipsi animo ex spe dudum concepta bellum gerunt. Verumtamen tempore procedente videntes *Rutheni* suorum numerositatem diminui, & *Polonos* ad extremum casum paratos, maiorem quam pro B numero cladem *Boleslao* Rege vnumquemque ex nomine cohortante edidisse spe priori extincta, cadentibus enim primis ad se quisque cædem non ambigebat peruenturam, pedem referunt. Quanta tamen possunt vi abundante multitudine resistunt. Audaciores pugnacioresque *Polonos* faciebat necessitas, cùm nullam viderent nisi per ferrum tantis circumfusi hostibus spem euadendi, verum *Boleslaus* territos eos perpendens, suis si paululum adnitantur, victoriam denunciat, nec Regis atque Ducis officio contentus cum militibus, qui eum obseruabant, prælio se infundit, aciesque hostiles cedendo, ad extremum perforat, prosternit, & dissoluit, manus & copias exhibens C prælio, & contra hostes fortiter pugnans, prouidentiam tamen boni Ducis non omittebat, sed vbicunque consilio opus erat, accurrens bellum, & bellantes adiuuabat. Et cùm *Mars* magis, magisque valesceret, nunc adhortatione, nunc stricto gladio, nunc feriendo, nunc sauciis recentes substituendo, dubium effecit, plus ne sapientis Imperatoris artibus, an fortis militis opera, pro consequenda victoria vteretur? suisque celeriorem victoriam largitur, triumphalemque & magnam viri fortis in ea pugna gloriam effectu maiori consequutus, quàm voto. Omnia enim erant tumultus, timoris, & fuga plena. Dux ipse *Ruthenorum Iaroslaus* suos, crescente pugna D deteriori loco, & in fugam versos conspiciens, insignibus ducalibus, ne proderent fugientem, abiectis, equos mutando, persequentium *Polonorum* manus, fugiendo euadit. Omnis autem illa hostilis multitudo, aut prælio occubuit, aut viua in *Polonorum* manus venit, paucis qui in itinera magis abdita ex communi cursu diuerterant, saluatis. Tanta autem *Ruthenorum* cædes tunc edita fertur fuisse, vt fluuius occisorum inebriatus sanguine fluorem suum per certa spatia rubrum perduxerit, & *Rutheni* ex regionibus longinquis ad reperienda suorum charorum corpora, in certaminis locum aduenientes, planiciem vniuersam stratam multitudine funerum videntes crebras congeries eorum contemplati à quærendis iis, quos sepeliendos aduenerant difficultate quæstionis arcebantur, capta aliqua signa militaria, impedimenta ferè cuncta cum sarcinis militum, & equorum complura millia comprehensa, & in deditionem accepta. Memorabili clade & prælio confecto, & cæde, quàm maxima in *Ruthenis* & cæteris qui illi auxilia tulerant *Boleslaus Polonorum* Rex edita, in *Poloniam* non iam solùm cum prædis & *Ruthenorum* spoliis, sed cum captiuorum cuneis feliciter regrediebatur. Cui per loca transitum facienti, processiones & exceptiones omnium ordinum, velut glorioso athletæ, & victori honor exhibebatur. Ex spoliis autem *Russiæ*, primùm honorauit Ecclesias omnes regni sui Cathedrales, dando vnicuique Ecclesiæ magni ponderis clenodia, in Ecclesia tamen *Gnesnensi*, illic enim coronationis suæ agebantur solennia, illic & Regina magis vsitatam habebat mansionem, liberalitate erat profusior. Quæ quidem insigniter magni pretii clenodia, & in hunc diem *Gnesnensis* Ecclesia obtinet, trophæa *Boleslai* Regis per ea succedenti ætati innouans & ostendens, deinde ex eisdem spoliis milites, quos vidit enixius in bello meruisse, de publico honorauit, & honoratis spolia innata liberalitate distribuit, largitione huiusmodi præmians, & animosa corda in altiora strenuitatis opera inflammans.

vincit,

1009. *et spoliis onustus in Poloniam redit, Ecclesias ex iis ditans.*

Ioanne Papa XIX. qui sedit mensibus quatuor, diebus viginti, mortuo, *Ioannes* XX. patria *Romanus*, è regione portæ Metropolitanæ sufficitur, & cessauit Episcopatus XIX. diebus.

Ioanni XIX Papæ succedit Ioannes XX.

1010. *Boleslaus* primus *Poloniæ* Rex *Chabri*, id est, *potens*, & *animosus* appellatus, videns multiplicia diuina beneficia, & in se, & regnum suum excreuisse, beneficiis ipsis munificentia regali pro sua virili responsurus, aliud claustrum monachorum nigrorum, sub regula S. *Benedicti* degentium, in prædio & villagio viri nobilis *Setegi*, à quo & villagium ipsum *Sieciechow* nomen accepit, & de consensu ipsius *Setegi* ad fluuium *Wisla* in terra *Sandomiriensi*, & in loco amœno & saltuoso fundat, erigit, & fabricat, eique in dotem certas villas regias & introitus consignat, locum autem ipsum & *Wisla* diues iam aquis non longè à monasterio præterfluit, & aquæ aliquæ ambiunt, quæ stagnando lacus efficiunt. Contulit autem tunc in dotem præfati monasterii *Setegius* Comes, & fundum, & villas 12. expost verò *Henricus* Dux *Sandomiriensis*, item *Iaxa* Comes, item *Martinus* Comes, item Comes *Krzywosad*, & alii proceres regni plures villas, nemo tamen in dote tàm magnificus, quàm *Boleslaus Poloniæ* Rex, qui ratione supremi iuris obuentiones ex villa qualibet percipiebat.

Boleslaus Rex monasterium ordinis S. Benedicti fundat.

Superiore anno clade apud fluuium *Bug* *Iaro-*

Digitized by Google

1010. *Iaroslaus Russiæ Dux* — *Iaroslaus Russiæ* Dux accepta, anno insequenti congerit contra *Suantopelkonem Russiæ* Ducem nouum ex propriis & auxiliariis exercitum, & A vadit contra *Kiow*. Cui *Suantopelkus* occurrens in loco, in quo suo iussu *Borysz* occisus fuerat, initio certamine vincitur, & succumbit. Et non audens ad *Boleslaum Polonorum* Regem pro sui solatio recurrere, ad *Pieczynigos* diuertit, & contractis celerrimè copiis reuertitur *Suantopelkus Russiam* in fortitudine magna, & occurrit illi *Iaroslaus* Dux cum exercitu suo, & positis statiuis circa *Olham* fluuium, in loco, vbi a *Suantopelkone* occisus erat *Borysz*, in alterius diei aduentum certamen differunt. Quo adueniente (erat autem dies *Veneris*) sole oriente congrediuntur, & præualet *Iaroslaus* & exercitus eius, & *Suantopelkus* fuit victus, & venit in *Brzescie*, quod à *Boleslao Poloniæ* B Rege, & suo præfecto, atqve præsidio tenebatur. Exinde verò clementia *Boleslai* Regis plurimum fidens *Poloniam* procedebat, noua auxilia ad restituendas suas calamitates à *Boleslao Polonorum* Rege petiturus, sed in itinere repentino languore correptus moritur, & à comitibus suis in loco deserto & ignoto sepelitur. Post cuius mortem *Iaroslaus* Dux pacificum apud *Kiouiam* tenuit Principatum, & inter *Russiæ* Duces præstantior habebatur, *Boleslaum Polonorum* Regem super castris *Russiæ*, quæ in potestatem suam receperat, nullo pacto, potentiam suam pertimescens, audens quomodolibet impetere vel molestare. Possedit autem *Boleslaus Polonorum* Rex & successores sui castra, oppida, & fortalicia tunc sub *Ruthenis* conquisita, & ea per præfectos suos & Capitaneos administrauit, magnamque terrarum *Russiæ* portionem tunc armis quæsitam, propè *Kiow* se protendentem, in suam ditionem, & regni sui *Poloniæ* perpetuam potestatem subegit.

Suantopelkum fratrem vincit, & eo mortuo, Russiæ Ducatum tenuit.

1011. *Iaroslaus Russiæ Dux Bretislaum Ducem de Polocko prælio, & Rededam Ducem de Koschochbori singulari certamine* — Vno aduersario, videlicet *Suantopelkone Russiæ* Duce fugato atque exstincto, alter *Iaroslao Russiæ* Duci aduersarius consurgit, & pro patre nepos succedit. *Bretislaus* enim Dux, filius *Vislai* Ducis de *Polocko*, congregato de suis *Polocensibus* & *Varabis* exercitu, vadit contra *Nouogrod*, & occupat illud, & vniuerso *Nouogrodensi* Ducatu, in suam ditionem & obedientiam redacto, præsidiis illic dimissis, in *Polocko* ad sedem paternam regrediebatur. Cui *Iaroslaus* Dux *Kiouiensis* hæreditaria sorte, Ducatu videlicet *Nouogrodensi*, se exutum molestè ferens, ad fluuium *Sudomir* occurrit, & certamine duro inter vtrumque inito, præualuit *Iaroslaus*, & cæsis plurimis, *Bretislaus* victus fugit in *Polocko*, Ducatumque *Nouogrodensem Iaroslaus* recuperat, & spolia reducit. Vadit posthæc *Iaroslaus* Dux *Kiouiensis* contra *Rededa* Ducem de *Koschochbori* subiecturus illum sibi, & singulari certamine victum, (ita enim inter Duces, & eorum exercitus conuenerat, vt Duces potiùs, quàm exercitus congrederentur, victusque pareret victori) regionem gentis *Koschochbori* subiecit, tributumque genti imposuit. 1011. *vincit*

1012. *Boleslaus Rex* — *Ruthenico* bello *Boleslaus Poloniæ* Rex perfunctus ad alia bella obeunda, ne animi militum ex quiete hebetarentur, animum conuertit, indomitisque vsque ad id tempus *Saxonibus* bellum infert. Acturus autem in *Saxones* expeditionem, omnes copias ex singulis terris vrbibusque regni sui dudum, & in primordio regni sui per illum delectu habito ordinatas, & conscriptas, conuenire iussit, habebat siquidem vnaquæque vrbs capitalis regni sui designatum numerum, quot videlicet, & quantos milites in bellum generale missura foret, propter quod facilè poterat Rex virium suarum æstimata potentia, aut bellum repellere, aut inferre. Collecto itaque exercitu numeroso *Saxoniam* ingressus *Saxones* sibi occursuros, & certamen secum præsumebat inituros, eoq; respectu & *milites ire in ordine, & à signis nunquam discedere* iubet. Postquàm autem ab exploratoribus certior factus est, *nihil contra se hostile geri, & Saxones potentiam suam veritos, aut in nemorum & siluarum lustra, loca inuia, se, & pecus, omnemque suppellectilem abdidisse: aut in castris munitionibusque fortioribus, cæteris debilioribus concrematis, ne hostibus præsidio essent, se continere*, milites in agros, oppida, & villas se dedêre, & populationem latè longèque extendere, quò amplior terror hostibus accederet, iussit. C Omnem autem *Saxonicam* oram, vsque ad flumen *Albam*, quod & *Labia* dicitur perambulans, vastansque, & consumens vniuersa, nullam expertus resistentiam humiliatis *Saxonibus* regrediebatur. Cùm autem ad fluuium *Sola*, aliàs *Solaua*, qui *Saxoniam* medius interfluit, peruenisset, columnas ferreas in ripa fluminis illic figens, terminos, Gadesque Regni sui *Poloniæ* posuit, *Poloniam* à terris *Almanorum* locatione huiusmodi ferrearum columnarum disterminauit, quatenus & titulum victoriarum, triumphorumque pacifici, & fines *Polonicalium* Regionum testarentur. *Saxoniam peruasit.*

Ioanne XX. Papa mortuo, qui annis quatuor & amplius sedit, in Basilica S. Petri sepulto, D *Sergius* IV. natione *Romanus*, vir castæ vitæ, & conuersationis sanctæ succedit, qui sedit annis duobus, & mortuus, in Basilica S. *Petri* sepultus est. Cui *Benedictus* VIII. natione *Tusculanus* succedit. Iste *Benedictus* pœnis purgatorii afflictus, rogauit per quendam Episcopum, cui apparuit, vt *Ioannes* XXI. successor suus, aperta theca, quandam pecuniam inuentam erogaret pauperibus, eò, quòd prior pecunia de rapinis collecta sibi non proderat. Quod & fecit. *Ioanni XX, Sergio IV, & Benedicto VIII. PP. succedit Ioannes XXI.*

1013. *Boleslaus Rex* — Domitis humiliatisque *Saxonibus Boleslaus Polonorum* Rex turpe sibi, suoque nomini ratus, si singulæ regiones olim à *Polonis* possessæ

1013. possessæ & populatæ à quoquam alio, quam à se possiderentur, reuocat in animum regiones ad mare septemtrionale sitas, *Pomeraniam* quoque inferiorem *Kassubiensem*, & ceteros transmarinos tractus, quos etiam nunc *Slaui* incolunt, propter suorum Principum indignam necem, per *Popel* tunc *Polonicalium* regionum Monarcham à muribus corrosum, procuratam diuturno iam tempore à corpore Regni *Polonici*, & eius obedientia alienatas abstractasque fuisse. Propter quod exercituum suorum potentiam in oras illas deducens, quasdam ferro & expugnatione, quasdam beneuolentia & liberalitate, cæteras metu & aliarum exemplo in suam redigit potentiam. Principabantur etenim tunc in illis 20. Principum à *Popel* extinctorum nepotes, quos *Boleslaus* Rex de sanguine regio sciens creatos, & illos sibi consobrinos esse, innata tractauit munificentia, & singulis liberalitatis suæ dona tribuens, nihil sibi de illorum Principatibus & Regionibus præter feudalem obedientiam & subiectionem reseruauit, rem non contemnendæ honestatis ponderisque existimans, si Regnum suum *Poloniæ*, & suam integritatem resumeret, & frequentiam tot principum haberet feudalium & subiectorum.

septentrionales Prouincias regno suo subiicit.

Miecslaum filium suum *Boleslaus* Rex, & virginem *Rixam* neptem Imperatoris *Ottonis* eidem dudum desponsatam videns ad annos nubiles peruenisse, solenni curia apud *Gnesnam* indicta, vicinis Principibus, Proceribus, & Satrapis, Primisque *Poloniæ* congregatis, & accersitis nuptias suo filio vnico præfato *Miecslao* celebrat, & virginem *Rixam* illi coniungit, quæ hactenus in regia a matre *Miecslai Juditha*, iuxta ac filia, materna charitate fouebatur.

Nuptiæ Miecslai & Rixæ

1014. Tertius *Cracouiensis* Ecclesiæ Archiepiscopus *Lampertus*, cum annis decem & nouem pie modesteque *Cracouiensem* sedem gubernasset, in ætate matura in horam extremam prouenions moritur, & in Ecclesia *Cracouiensi* sepelitur. Summus autem Pontifex *Benedictus* octauus, vacanti Ecclesiæ *Cracouiensi*, volens de idoneo pastore prouidere, *Boleslao Polonorum* Rege instante, virum probitatis spectatæ licet in lingua *Polonica* parum eruditum *Poponem* nomine, in *Cracouiensem* Ecclesiam ordinauit. Mortuo siquidem *Sergio* Papa quarto, qui sedit annis duobus, & apud S. *Petrum* sepulto, *Benedictus* octauus natione *Tusculanus* in Papam electus successit, à patre *Gregorio* hic fuit de Papatu eiectus, & in locum alius quidam intrusus, propter quod magnum schisma exortum fuit in Ecclesia Dei, aut propter malam vitam eius, aut prauum ingressum. *Henricus* secundus *Romanorum* Rex, & *Bauariæ* Dux, collecto notabili exercitu descendit in *Italiam* à ciuitatibusque *Italiæ* debito honore susceptus, & nullam resistentiam, aut aduersitatem passus, *Romam* pacificus, & inclytus venit. Vbi post aliquos tractatus inter eum & Papam *Benedictum* VIII. interpositos, in Ecclesia S. *Petri* coronatur, & ab eodem *Benedicto* imperialem accepit benedictionem. Qua perfunctus paucis diebus, in vrbe commoratus, in *Alamaniam* est reuersus.

Lamperto Cracouiensi Archiep. succedit Popo.

Schisma Pontif.

1014. *Henricus II. Jip. Romæ coronatur.*

Crusuiciensis siue *Wladislauiensis* Episcopus *Mauricius*, anno eodem fato extinctus, *Marcellum* per *Ioannem* Papam XXI. ad instantiam *Boleslai* Regis *Poloniæ* prouisum habuit successorem.

Mauricio ep. Crusuiciensi succedit Marcellus.

Nonus filiorum *Wladimiri* Ducis *Russiæ Mścislaus*, Dux de *Timutokany*, *Kiouiensem* sedem occupaturus, comparato non mediocri ex *Kozacis*, & *Koschochoris* exercitu, vadit contra *Iaroslaum* fratrem suum Ducem *Kiouiensem*. Et licet *Iaroslaus Kiouiensis* Dux in sui solatium Ducem *Wolinorum Iakim* accepisset, duplici tamen certamine, fortuna tentata, conflictus succumbit, & in *Kiouiensem Mścilai* victoris ditionem contendit. Is post victoriam clementior atque modestior sedem *Kiouiensem*, quam conquisierat, fastidire cœpit, missisque legatis, qui *Iaroslaum* fratrem promissa securitate reducerent, venientem benigne excepit, & complectitur. *Repete, inquit, frater quoniam natu maior es, & tibi ex frequentiori respectu debetur sedes Kiouiensis, & ea pro tuo libito quiete vtere, quam iure belli quæsitam, victor victo æquo animo restituo.* Itaque pacificatione, reconciliationeque huiusmodi præter spem omnium inter fratres celebrata, Dux *Mścislaus* in *Czernieiow* abiit, Dux vero *Iaroslaus* sedem *Kiouiensem* repetiit. Quam cum per se administrare ausus non esset, per Præfectos administrauit.

Mścislaus Russiæ Dux

Iaroslaum fratrem bis vincit & tamen Kiouiensem sedem restituit

Eodem anno nascitur apud *Iaroslaum Kiouiensem* Ducem filius & imponitur nomen sibi *Izaslaus*.

Iaroslao nascitur filius Izaslaus.

1015. Vicinis regionibus, quas ab origine *Poloni* & *Slaui* populi populauerunt, in suam ditionem, & in vnum Regni *Poloniæ* corpus, vnamque Monarchiam per *Boleslaum Poloniæ* Regem victoriose redactis, rebantur se *Polonorum* milites de cætero ab armis & militia quieturos. Verum *Boleslai* Regis pectus laudis & gloriæ auidum, quietis quoque impatiens nouum bellum orditur, & in *Pruthenorum* gentem ad eam diem intactam, bello expeditionem indicit. Omnes autem veteranos milites in huiusmodi bellum armat, sed & magnum tironum numerum ex vniuerso Regno suo, & Prouinciis eidem subiectis conscribit, collectoque potenti, & ordinato exercitu, versus *Pruthenorum* regionem procedit, illamque per terram Regni sui *Culmensem* ingreditur. Est autem *Pruthenorum* terra, vt in superioribus narrauimus, ad septemtrionem sita, quam fluuii *Wisla* & *Ossa* à Prouinciis Regni *Poloniæ* disterminant. *Oceano* etiam mari in plerisque locis confrontata duobus fluminibus, *Wisla* videlicet & *Memel*: quorum alter ex *Polonia*, alter ex *Russia* manat insignis, in octo regiones distincta

Boleslaus Rex Prussos inuadit.

1015. distincta, quarum vna vocatur *Pogeza*, altera *Nautaga*, tertia *Sama*, quarta *Nadrowasz*, quinta *Solaua*, sexta *Sudoua*, septima *Galinda*, A octaua *Barta*; Et quidem pro ea tempestate pauca habebat oppida, & hæc ipsa tantummodo naturali situ aquis videlicet & paludibus circumsepta, castrorum insuper omnis erat ex ligno fabrica, *Boleslaus Poloniæ* Rex facile oppida *Prussiæ*, & nonnulla castra, in quibus barbari se abdiderant, conquirit & *Romam* sedem *Pruthenicam* principalem, item *Bulgam*, *Radzin* facta oppugnatione capit, captamque iubet, aut dirui, aut incendi. *Pruthenorum* autem Primores videntes suis viribus contra *Boleslai* Regis *Poloniæ* potentiam niti non posse, caduceatoribus missis, *parci patriæ*, quæ tota spoliis & incendiis flagrabat, petunt, *se quoque deditionem facturos*, *& tributum pensuros*, *ac in potestate Regis futuros* repromittunt. B *Boleslaus* autem Rex, vt erat animi ad compatiendum calamitati afflictorum proni, petitioni eorum annuens, & præcipuos *Pruthenorum* ad se venientes, comiter pertractans, deditionem eorum suscepit, tributumque singulis annis fisco Regio pendendum imposuit, agrumque *Pruthenicum* vastari prohibuit. Tunc primum *Prussia* in Prouinciæ formam redacta, & armis *Boleslai* Regis subacta, Regno *Poloniæ* cœpit esse subiecta & tributaria. Posuit & tunc *Boleslaus* Rex Regni sui *Poloniæ* in fluuio *Ossa*, qui *Prussiam Poloniamque* disterminauit, perpetuas *Gades*, ferream videlicet columnam in fluminis medio, quartale C miliaris ab oppido *Rogozno*, inter *Leszyn* & *Rogozno*, vnde & villa ad *Gades* huiusmodi sita *Stup* à columna vocabatur. Et licet Cruciferi temporis processu, occupata terra *Chelmensi*, ferream etiam columnam, vt *Gades* huiusmodi abolerent, sustulissent, & molendinum muro erexissent, *Stup* tamen in eandem diem appellatur. Siquidem *Boleslaus* propagandi fines Regni sui *Poloniæ*, & ne vnquam propagati confundi possent, cupidine ardens, diuturnitatis causa, statuas ferreas in oriente, & occidente, septemtrioneque locauit, *Herculis* imitatus morem & exemplum, putans illarum monimentum perpetuo duraturum esse.

eosque sibi tributarios facit.

1016. Silentibus bellis externis, & hostibus in cir- D cuitu Regni *Poloniæ* armis, & æquis conditionibus summotis, *Boleslaus Polonorum* Rex ad res vrbanas & domesticas Regni sui bene gerendas, animum intendit. Omnis autem præcipua sua cura in causis pauperum & viduarum audiendis, promouendis, expediendisque, si compositio sequi non poterat, per iudicia versabat, quibus intentus adeo erat, vt solus & per se, ne fraus in administranda iustitia, aut dilatio, committeretur, in illis præsideret. Quamuis autem tunc rariores extarent iniuriæ, oppressiones, & querelæ, quippe metus, fines omnes superiores, iuxta ac inferiores, in æquitate & obseruantia legum continebat: non patiebatur tamen *Boleslaus Poloniæ* Rex

Boleslaus Rex domi iustitiam obseruat & administrat.

1016. ad audiendas tam maiores, quam minores causas solos præsidere iudices, sed illis, aut solus præsidere solitus erat, aut, si illum aliorum negotiorum Regni sui auertebat cura & expeditio, in locum suum viros integros, timoratos, & iustitiæ zelatores surrogabat, qui summopere cauebant, prouidebantque, ne eorum decisio sententiaque ab æquitate & iustitia abhorreret, cum prudentissima sanctione *Boleslai* Regis scirent eum, si qua partium quereretur, se grauatam esse, processum vniuersum examinaturum, et quod præter æquitatem, aut contra leges pronunciatum fuisset, non sine eorum reprehensione retracturum esse. Omnibus insuper viduis, pupillis, orphanis, & rusticanæ, tenuisque sortis hominibus, præsentiam suam cum querelis adeuntibus, Prolocutores, Syndicos, & procuratores, ex fisco suo Regio salariatos deputabat, rigide mandans & prouidens, *vt cum solerti*, *scrupulosaque diligentia ad curandas promouendasque viduarum*, *orphanorum*, *& pauperum causas essent intenti*. Interim autem cum causam huiusmodi coram se, aut iudicibus suis tractari contingebat, tam actori, quam reo, & cuiuslibet conditionis homini mensam suam regiam patere voluit, & vnicuique iuxta qualitatem personæ liberaliter victum ministrare. Qua quidem iusticiæ victusque administratione singulos diuites videlicet, iuxta ac pauperes adeo demeruerat, vt paterno ab omnibus magis, quam regio coleretur affectu, & virtutum suarum præconia, latè longeq; manarent.

Octauo Calend. Augusti, *Rikscha Poloniæ* Ducissa, consors Ducis *Miecslai*, infantem pulcherrimum enixa est. Cui aui sui *Boleslai* Regis *Poloniæ* mandato nomen in baptismate impositum est *Cazimirus*, quod idiomate *Polonico* significat *iubens pacem*.

Miecslao nascitur filius Casimirus

Sub huius autem anni tempore terræ motus in *Polonia* Regno accidens, prodigii loco habitus est.

Terræmotus

Exiguam & semiplenam virtutem, iusticiam *Boleslaus* Rex *Poloniæ* sine misericordiæ comitatu iudicans, tanto moderamine inter iustum seuerumque iudicem, & misericordem Principem se partitus est, vt damnati, damnandique, & rigorem eius iustitiæ extimescerent, & clementiam eius crebro experti de salute sua, bene pterarent. Et quamuis Rex ipse in singulos misericordiæ visceribus defluens, reis, legumq; præuaricatoribus se facilem & liberalem præstaret: legitima tamen consors sua *Iuditha* Regina, spectatæ virtutis fœmina, clementiam Regis efficiebat sagacitate industriaque muliebri magis celeberem & illustrem vt vtriusq; opera notiora forent. Vnum quod illo tempore gestum manauit ad posteros memoriæ suæ causa subiiciamus. Nobilium nonnulli filii à patrum institutis moribusque degenerantes, dum facultatibus propriis lasciuius, quam sat erat, vterentur in paupertatis fortem fuere delapsi, quam cum moleste ferrent

1017. *Boleslaus Rex præter iustitiam misericordiæ fuit studiosus, cuius exemplum recensetur, quod nobilibus quibusdam latronibus*

1017. ferrent priorem fortunam resumpturi, ad spolia rapinasque intendunt animum. Verum dùm facinus eorum reiteratione aliquanta proditum, vulgatumque fuisset, iussu Regis capti, & sceleris prædationum facile conuicti, sententia regis, & consiliariorum capitalem pœnam excepturi neci addicerentur. Quorum immaturæ morti, & viridi ætati prudentissima Regina compatiens, Rege nec quidquam petito, persuaso, aut consulto, in secreto, abditoque loco, paucis consciis, asseruari illos iubet, opportuno tempore vitam illis restitutura. Dum autem iuxta morem *Boleslaus* Rex cum consiliariis super Reipublicæ negotiis, Regina fortè præsente sermonem diutius protraxisset damnatorum prædonum, ab eo nobilium filiorum, & quos credebat dudum extinctos mentio incidit, subeunteque pœnitentia, animum Regis, cœpit Rex crebra ingeminatione verborum pro desideratis affligi, asserens *dolori non paruo sibi esse, quod tàm insignes, & ingenuos adolescentes, ad obeunda belli munera aptos, & qui patriæ ornamento potuissent esse, capitali sententia damnasset, & facinus patratum adolescentiæ fragilitatique eorum non tribuisset, præsertim cùm eorum damnatis cæteris superstitibus de eorum domo & familia cessisset, in ignominiam, & sugillationem de postremo subintulisset se, non solum damna passis singula resarciturum, sed & largam amplamque donationem se præstiturum, si iuuenes huiusmodi mulcta capitali & infelici cruore non damnasset*, tùm *Iuditha* Regina propositum animi exequutura sciscitatur a Rege: *Quantum*, inquit, *esset tibi gaudium; & qua id apponderares statera, si quis cælicolarum suo suffragio & merito repræsentaret illos tibi viuificatos.* Ad quam Rex: *Quamuis*, inquit, *id impossibile reor fieri, tamen si diuinitas, cui hæc, & ampliora licent, quod suggeris, concederet, nihil tàm charum, tamque preciosum possidere me declaro, quod pro viuificatione occisor funeratis non largirer, vt non tàm necati viuerent, quàm genus eorum iniusta ex eorum damnatione infamia careret.* Incensum ad misericordiam pectus regium quæstione regia, & ad parcendum procliue, Regina intelligens Tribunali Regio, cum Baronibus, & consiliariis vniuersis veniam damnatis deprecatura prosternitur, dirigitque ad Regem plurimum admirantem, & quidnam post effusos sermones rogatura esset, hæsitantem, verba: *Nihil*, inquit, *clementissimè Rex, ad reddendam vitam damnatis cælesti opus est præsidio, tu ipse calamitosis damnatisque clementia tua regia eam præstare potes. Ex media autem morte raptos, & ne in hanc diem iuxta pronunciationis tuæ decretum ceruices eorum plecterentur, seruatos occuluisse me profiteor, facinusque meum non temeritate aliqua, sed muliebri compassione admissum, primùm mihi ignosci, deinde vitam damnatis donari supplex cum his omnibus, qui me-*

cum vnà prouoluantur, scabello tuo deposco. Eo etenim respectu id factum egi, vt haberes, quibus parceres, & quos post damnationem & mortem, quasi ex quodam Acheronte, in vitam, non sine clementiæ tuæ admirandæ diuulgatione reuocares. *Boleslaus* autem Rex supra modum exhilaratus, & in admirationem quandam versus ex throno desiliens, Reginam ex humo eleuat, & in eius ruens amplexus, pietatis furtum per eam sagaci dolo commissum, multipliciter extollit, & commendat. Cunctis autem, qui aderant, huiusce rei nouitate in stuporem conuersis, certatim Reginam de pietate, sagacitate, probitate, & industria laudantibus, Rex iuuenes neci addictos, parum verbis Reginæ fidens, iubet sibi celeriter præsentari. Ex locis autem, in quibus conditi erant adducti, primum Reginæ per ipsam verbali correptione admoniti, præsentantur, quæ demùm illos, velut vitæ eorum conseruatrix ad conspectum regium perducens, ignosci illis, & ipsorum transgressiones aboleri supplicat. *Boleslaus* autem, qui iam pridem ad ignoscendum se pronum obtulerat, & qui non fuit ad delicti vindictam procliuis, coniugis precibus expugnatus, exorabilem se continuò præstitit ad indulgentiam, pœnamque, cui ex demeritis fuerant obnoxii, illis remisit: non erat enim apud *Boleslaum* Regem labor iste difficilis, vt ignosceret supplicanti, verba primùm ad illos facit, *quod, nobilitatis suæ obliti, pluribus sceleribus genus suum fœdassent, & claris imaginibus suorum prædecessorum, quos nomine & virtute extollebat, magnam caliginem suis operibus obduxissent*, & hos, qui ætate prouectiori erant, asperioribus verbis mulctans, iuniores verò in balneum deductos, & in sui præsentia virgis leuiter cæsos, tandem, culpa relaxata, vestibus nouis indutos, quo honoratiores essent, in ædes proprias absque labe de cætero victuros remisit: per expressum interminans illis, *ne se vllo modo post hæc placari posse, si eos in eadem, vel paria crimina recidere contigisset.* His & pluribus aliis munificentiis, pietatis suæ operibus clementiam suam longè latéque diffundens, plus amore, quàm metu quosque suos subditos in iustitia & æquitate, legumque, & legitimorum institutorum obseruatione, continebat, concisè & breuiter obiurgatos, blandè, ac cum miseratione admonens. Quemadmodum autem *Abigail* eloquentia ab irascentis *Dauidis* gladio seruauit virum suum illæsum, sic & huius Reginæ prudens industria, & nobilium filiis, ne interirent, prouidit, & Rex *Boleslaus* consortem suam pluribus reddidit admirandam & gloriosam, & qui per libram & examen iustitiæ plectendi & damnandi vltimo supplicio fuerant addicti, clementia *Boleslai* Regis, ad preces & intercessiones *Judithæ* Reginæ facti fuissent iusti. 1017.

vitam donauerit.

Iuditha Regina consors *Boleslai Poloniæ* Regis graui infirmitate correpta, moritur, & in *Gnesnensi*

1017. *Gnesnensi* Ecclesia iusto honore tumulatur, fœmina religiosa, benigna, & deuota.

1018. *Iaroslaus Russiæ Dux* *Ruthenorum* Princeps *Iaroslaus*, molestè ferens terræ suæ & metropolis ciuitatis *Kiouiensis*, vastationem, expugnationemque superioribus annis per *Boleslaum Poloniæ* Regem factam, se quoque, & exercitum suum ad fluuium *Bug* grandi strage profligatum, & humiliatum dolens, & latens, tacitum coquebat bellum, tàm proprios milites armans, quàm alios finitimos conducens oportuno tempore, illud *Boleslao Poloniæ* Regi ad detergendam cladis suæ ignominiam, apud fluuium *Bug* acceptam, illaturus. *Boleslaus* autem, etsi iam pridem de hostili in se Ducis *Ruthenorum* animo, à Præsidibus, Capitaneisque suis, & ab exploratoribus illuc missis certus erat, aliquanto tamen tempore ab armis se continuit, Ducis *Ruthenorum* animum existimans posse, & tempore, & sua patientia sanari. Postquam verò cognouit *Ruthenorum* Principem ad inuadendum regnum suum *Poloniæ* arma induisse, & *Poloniam infestaturus* cum forti exercitu regno suo quotidianis statiuis, propinquiorem fore, copias & ipse suas, quas in euentum hostilis, & futuri belli tenebat paratas, mouet, celerique passu in *Russiam* contendit, inferendum sibi a Duce *Ruthenorum*, bellum repulsurus. Itaque sub vno eodemque tempore, & *Polonus Russiam*, & *Ruthenus Poloniam*, adeò properè latenterque ingrediuntur, vt alteri ignotus esset alterius ingressus & inuasio, ad ripam tamen fluminis *Bug*, è regione sitam vterque consedit, & castris positis, alter alterius aduentum cognoscens, de futuro certamine in crastinum ineundo consulebat, & *Boleslaum* quidem Regem, sacratus Dominicus dies crastinus à pugna detinebat. Nolebat enim ob illius celebritatem prælium eo die committere, vnde & milites in castris detinuit, & ne quid eo hostile gereretur, interdixit. Verùm prohibitionis eius exiguæ rei euentus & occasio, vt plerumque in bello accidit, ordinem violauit. Media siquidem die desuper feruente sole, & milite quiescente, familiares *Polonorum* ad ripam fluminis, aut equos balneantes potantesque, aut occisorum pecorum carnes abluentes, primùm verbis, deinde missilibus cum hostili exercitu in altera ripa stante, & illos prouocante se lacessunt. Temporis verò processu adeò creuit inter contendentes pugna, vt clamore ab vtrisque sublato, vterque exercitus ad arma se concitus moueret. *Boleslai* itaque Regis exercitus vniuersus armis celerrimè correptis, equisque conscensis, vniuersa acie in prælium descendebat. Et quoniam hostes propter fluminis interiectionem, nisi eo vadato adiri non poterant, periculo quod illis & ab hoste, & à flumine imminebat, nec quicquam attento, vt erant armati, flumen ingrediuntur, quo diuinitate adiuuante superato, in hostes nondum plenè armatos, neque sub ordinibus consistentes, sub vario pauore hinc illincque vagantes, 1018.

subitus enim eos, visis *Polonorum* aciebus peruaserat pauor, irruunt, & primas acies eorum facile disrumpunt, obtruncant, & prosternunt, suorum autem strage ad *Ruthenos* delata, Dux ipse *Ruthenorum*, ne viuus in *Polonorum* manus veniret, à suis fugam capessere compellitur, quo ex prælio discedente, reliquo agmini altior metus est iniectus, propter quod non prælio, sed fugæ intendentes, *Polonis* victoriam concedunt. Mandante autem *Boleslao* Rege, miles suus *Ruthenos* in aliquot milliaria sequutus, plures autem viuos cœpit, quam gladio extinxit. Dux autem *Ruthenorum*, & multitudo magna fuga euasit: castris *Ruthenicis*, & spoliis innumeris *Poloni* potiti, Rege *Boleslao* concedente ea diripiunt. Tandem *Boleslaus Poloniæ* Rex cum signis victorialibus, & infestis ad interiora *Russiæ* procedens, insigniora *Russiæ* loca, ferro, igne, & vastatione perdomuit, pluraque castra *Russiæ*, aut expugnat, aut deditione capit. Tantoque discrimine *Ruthenos* tunc humiliauit, & afflixit, vt & pacem petere à *Boleslao* Rege, & intra parietes se continere, diffisi de armis cogerentur. *Boleslaus* autem memorabili victoria potitus, pecore plurimo ex hostili terra abacto, aliisque spoliis onustus, in regnum *Poloniæ* reuersus, cum magna lætitia excipitur, & honores illi triumphales, à singulis statibus & ordinibus impenduntur. Asserunt & alii belli *Ruthenici*, quod anno præsenti per *Boleslaum* gestum est aliam causam extitisse. Dùm enim *Boleslaus Poloniæ* Rex ex obitu consortis suæ Reginæ *Iudithæ* viduatus, procos ad Ducem *Ruthenorum Iaroslaum* petendo, sororem suam in consortem transmisisset, & *Iaroslaus* propter diuersitatem ritus nuncios vacuos remisisset, *Boleslaus Poloniæ* Rex in magnam indignationem actus bellũ *Iaroslao* indixit, munitionibus suis expugnatis, etiam sorore *Iaroslai* capta, pro concubina abutebatur.

a Boleslao Rege vincitur.

Insigni famosaque victoria, *Boleslaus Polonorum* Rex ex *Ruthenis* allata, non in aliquam insolentiam, aut pompam, vt natura qualitasque victoriæ suggerebat, prolapsus est, sed solitum humilitatis, & modestiæ gradum obseruans, cunctis se exhibebat, & rectus ad audiendum, & in reddenda iustitia, impendendaque largitione gratiosum, & benignum, sed & erga *Ruthenos* victos, tunc & captiuos, patrem se magis, quàm victorem egit. Nam & *Ruthenorum* Principi per plurimas legationes eum interpellando, & pacem, modesto imposito tributo, restituit, & singulos captiuos liberaliter remisit. Qua quidem facilitate corda *Ruthenorum* adeo promeruit, vt virtutem eius, probitatemque efferendo, magnis celebrarent laudibus, & maximum illum Principem, nulli comparandum vocabulo linguagii sui *Chrobri*, quod etiam illi in multas successiones suas fuit, & est perenne, nominarent. Ab eo insuper tempore Princeps *Russiæ*, & populi eius 1019.

Boleslaus Rex

Ruthenorum amorem sibi humanitate sua conciliat

1019. eius ea tempestate locupletes & numerosi, modestia, & virtute *Boleslai* Regis *Poloniæ*, magis quàm armis victi perseuerabant in fide, & singula pacta cum *Boleslao* inita, accurata custodia explebant, neq; audebant *Boleslao* superstite de bello innouando, & iugo superimposito abiiciendo quidquam moliri, vniuersas suas artes, & conatus non dubitantes, *Boleslaum Poloniæ* Regem præstanti virtute & animo compressurum. *Rikscha* Ducissa, consors *Miecslai* filii *Boleslai Poloniæ* Regis iterum fœcundata, infantem parturit, cui nomen auitum *Boleslaus* datum est, qui tandem pauco tempore viuens, immatura morte diem obiit. Prohibiturus *Boleslaus Poloniæ* Rex excursiones clandestinas à finitimis nationibus furum & prædonum, in regnum suum plures arces in confinibus regni fabricat, easque valido præsidio militum firmat, victualiaque pro eorum sustentatione, plurimis villis in circuitu iuxta cuiuslibet villæ conditionem, & qualitatem, imponit annis singulis vehenda. Hæc autem datia à *Polonis* appellatur *Stroza*, quod militibus regni fines ab hostibus custodiendis soluebatur. Decreuit etiam plerasque villas, colonisque earum & rusticis id officium demandauit, vt noctibus singulis excubias nocturnas per vices facerent, & voce sonora, atque cantu fideles excubias se facere declararent. Qua quidem prouisione ab eo prudenti consilio instituta, à successoribus verò suis parum prudenter abolita, effecerat, vt regni *Poloniæ* fines, & termini militibus, qui illos obseruabant, egregiè tuentibus nunquam possent impunè ab hostibus inuadi.

& finibus regni præsidia imponit.

1020. *Boleslaus Rex*

Multifariis & gratuitis donis Dei solium suum, & regni sui *Boleslaus Poloniæ* Rex videns, propitia diuinitate firmatum, animum in religionem, resque diuinas conuertit, non ignorabat siquidem ex vniuersis Principibus *Poloniæ* eum præcedentibus aliquem tot, tantaque tulisse decora, tantasque diuitias, successus felices & gloriam, talem insuper industriam prudentiamque non habuisse, qualia quantaque in se vnum contulisse, & Principatus sui fulgorem vltra cæteros Reges & nationes magnificasse. Volens itaque de amplissimis beneficiis Deo gratum se ostendere, & illis aliquantula vicissitudine respondere, Ecclesiis tàm Cathedralibus, quàm aliis inferioribus, à genitore suo Duce *Miecslao* erectis, & fundatis, oppida, villas, & prædia pro ampliori illarum stabilimento, & dote, munificè & largitèr tribuit, & donauit, pluresque Parochiales Ecclesias in villis vicisque, quæ sub suo, & patris sui tempore consurrexerant, construxit & fundauit, vasis quoque aureis & argenteis, in ministerium & cultum diuinum necessariis, Ecclesias singulas sed præsertim Cathedrales adeò ornauit, locupletauitque, vt liberalitatem suam in Ecclesias Dei abundè effusam, multa secula testarentur. Decimarumque manipulorum pro Ecclesiis & ministris Dei in vniuersis Principatibus suo imperio subiectis, solutionem nullatenus passus est, aut varietate aliqua diminui, aut in dubium aliquatenus reuocari, sed mandauit, decreuitque illam esse perpetuam & perennem, varia diuinæ vltionis flagella, filiis, nepotibus, successoribus suis interminans, si per quempiam illarum præfatarum decimarum contingeret redditionem intercipi, transmutari, vel rescindi. Gladii insuper Regalis potentia à Domino concessa, non pro sui ambitione, & in aliorum iniuriam, sed pro Dei beneplacito molem iniquitatis assiduæ, in quibuslibet subditis regni sui euellendo & destruendo vtebatur, nonnullorum compescentem iniuriam. Excessit è vita eo anno *Timotheus* Episcopus *Posnaniensis*, & accepta in *Posnaniensi* sepultura, *Paulinum* primum natione *Italum*, a *Bonifacio* septimo *Boleslao* Rege petente, confirmatum habuit successorem. Aliis placet illum non in *Posnaniensi* Ecclesia, sed in *Brandeburgensi* fuisse sepultum.

Ecclesias suas magnopere ditat.

1020. *Timotheo Ep. Posnaniensi succedit Paulinus I.*

1021. *Boleslaus Rex*

Diuinis sacrisque rebus, *Boleslaus Poloniæ* Rex religiosa & prouida ordinatione in Dei honorem, & fidei sanctæ Catholicæ incrementum compositis, rebus autem publicis Regni sui, & præsertim arcibus & castris in confiniis dominii sui positis, & hostilibus terris confrontatis prouisurus, qua ratione consisterent diuturna, & victualium necessariis, ad singulos emergentes casus essent prouisa, plerisque vicibus deliberabat. Ordinauerat siquidem præfatus *Boleslaus* Rex plura in confiniis castra, arces, & munitiones, illisque exercitatorum militum præsidia imposuerat, qui summo studio, summaque ratione districtè id mandante Rege curas intenderent, ne hostes clam vel publicè imperium regni sui grassarentur, nec militibus fidens frequentibus vicibus castra huiusmodi obibat, illicque aliquantum temporis assumebat, satius iudicans, quamuis paruo & castigato contentum victu pro subditorum suorum tranquillitate tenere excubias, quàm delicatis epulis immersum dissolui per dissidia, & præbere hosti occasionem ad inuasionem. Consiliariis itaque suis probantibus generalem tunc edidit sanctionem, vt quilibet colonus seu Kmeto mansum integrum colens, vnam siliginis, alteram auenæ mensuras de purgato grano absque cunctatione persoluat, & in propinquiora regalia horrea deducat, in vsum, vestitum videlicet, & victum militum eorum, qui castra commetanea administrabant, & pro pace regni totius militabant, conuertendas. Solutio autem ipsa cum omni alacritate ab incolis rusticisque excepta est, & in multa tempora extunc deriuata ab effectu impositionis suæ etiam in hanc diem *Stroza*, quòd significat custodiam, quoniam in regni & castrorum cedebat custodiam, & per effectum est sortita. Quarto Idus Maii, alias feria sexta post Ascensionis Domini, in Italiæ, Franciæ, & Hispaniæ regnis, magnus

tutelæ & munitioni finium prospicit

1021. magnus terræ motus exortus, nonnulla loca absorbuit, quædam vero ruinauit. Incendia insuper crebra, & ingentia in pluribus contigisse locis nunciata sunt, à quibus omnibus Poloniæ Regiones fuere gratia Dei immunes.

1022. *Boleslaus Rex*

Catholicæ religionis fidem, cultumque Satanæ inuidia, & malignitas in Regno *Poloniæ* & regionibus vicinis videns in breui temporis spatio, primum quidem sub *Miecslao* Duce, deinde sub filio eius *Boleslao* primo *Polonorum* Rege vehementer germinasse, & funiculos tentorii sui latissima propagine diffudisse, turbinem & procellam in Regno eodem exciuit, & res fidei extinguere, & quietem stabilitatemque visa est perturbare. Nonnulli siquidem Nobiles *Poloniæ* Satana suggerente onerosam decimarum manipularium solutionem, onerosos christianæ religionis ritus ducentes, hi præsertim qui in spurcitiis gentilitatis enutriti, iugum orthodoxum non facile tolerabant, ad ritus redire prophanos, & vetustam sacrilegamque vitam resumere, & decimas tempore instituto non reddere, nec Ecclesias frequentare, ministrosque & Sacerdotes de eorum Ecclesiis pellere, frequenti conspiratione disponebant. Id cum ad *Boleslai* Regis Poloniæ notitiam perductum esset, non tulit fidelissimus catholicæ fidei propagator gliscentem conspirationem consurgere, sed in ipso suo ortu illam mox extinxit, autores enim illius missis militibus comprehendit, & capita conspirationis partim capitali supplicio extinxit, partim verberibus mulctauit, cæteris minus reis, & sola contagione fundatis, aliorum suasionem sequutis parcendum decreuit.

gliscentia contra religionem dissidia dissoluit.

Cogitanti Beato *Stephano Hungariæ* Regi, & in animo suo formanti, vt ab administratione *Hungariæ* Regni se subduceret, curam quoque rerum mundanarum à se penitus abdicaret, & in oratione, & contemplatione restantem traduceret ætatem, atque in Ducem *Emericum* filium suum qui illi vnicus erat, fasces regias transferret Dux ipse *Emericus* continenter, & in virginitate cum sponsa sua, quam in sororem commutauerat viuens, anno eodem moritur, & in Ecclesia *Alba Regalis* coruscans miraculis sepelitur, quem Pater B. *Stephano* magno planxit mœrore, quod & renunciationem Regni quam in animum induxerat interceptam, & stirpem suæ propaginis per eum videbat extinctam. *Wislaus* miles de nobilitate & armis *Zabawa*, confert in monasterium S. Crucis *Calui montis* aliquas sui patrimonii hæreditates, & *Setegius* alius miles de domo bipennium, fundato monasterio ordinis S. *Benedicti* à *Boleslao Chrobri Poloniæ* Rege, sub honore decem millium Martyrum in *Sieciechow* supra *Wislam* in *Cracouiensi* diœcesi in dotem illi ex hæreditariis suis propriis consignat, plerasque possessiones & villas

Emericus Stephani Hungariæ R. filius moritur.

1023. *Cracouiensis* Ecclesiæ Archiepiscopus quartus *Popo* Domino vocante infirmatus moritur, & in *Cracouiensi* Ecclesia tumulatur. Ne autem *Cracouiensem* Ecclesiam diutius pastore carere contigisset, *Boleslaus Poloniæ* Rex missis ad *Benedictum* Papam VIII. tunc sedi *Romanæ* Præsidentem nunciis *Gomponem* virum literatum, & expedite linguam *Polonicam* sonare scientem, obtinuit præfici, in *Cracouiensem* Archiepiscopum. 1023.

Poloni Archiep. Cracouiensi succedit Gompo.

Cum annis prope sexaginta, *Boleslaus Poloniæ* Rex in assiduis occupationibus & curis tempus consumasset, sæpe illi ab amicis suggestum fuit; *vt tandem fesso corpori aliquantulum quietis daret, curarumque tam publicarum, quam priuatarum, molem in filium Ducem Miecslaum deuolueret*, sed dum id sibi nulla ratione persuaderi posset, animus enim ad omnia negotia obeunda, vegetus & ferox corpore sæpe reluctante vincebat ætatem, tunc tamen naturalem vigorem sibi professus diminutum administrationem Regni, & expeditionem querelarum, & causarum, ad eius audientiam ex omnibus regionibus confluentium filio suo Duci *Miecslao* mandauit, generali quoque conuentu apud *Gnesnam* habito, Ducem *Miecslaum* filium suum probantibus, & gratificantibus Prælatis & Baronibus *Poloniæ*, sibi in Regnum successurum designauit. Non enim magis præcipua, quam de Regni *Poloniæ* sui stabilimento animo suo insederat cura, quod & Regni gloria, & diuitiarum abundantia, & finitimarum nationum subactione, variis quoque triumphis, disciplina militari, & domesticis institutis adeo nobilitauit, effecitque splendidum & illustre, vt omnem splendorem, omnem ornatum, famam, & gloriam, omnem denique Reipubl. statum, disciplinam, & ordinem ipse primus Polonorum genti, quasi quandam animam viuificantem infuderit. Ipse quidem terminis, quos à Patre & proauis, atauisque susceperat, parum contentus, *Bohemiam, Morauiam, Russiam*, bello subactas & oppressas, & cæde multiplici, excœcationeque *Boleslai* Ducis *Bohemiæ*, cæteraque strage sanguinaria, humilitas *Poloniæ* adiecit, fecitque sibi & Polonis *tributarias* & subiugales, eaque heroica & summa animi virtute resplenduit, vt inter *Polonorum* Reges, & Principes sibi succedentes, neminem hactenus constare satis potuit, ad suorum gestorum & virtutum arcem pertigisse, aut illum gloria, bellicarum, domesticarumque rerum æquasse, ob quam heroica nuncupatione dignus *Chrobri*, id est, *vir altæ & heroicæ* virtutis cognomentum sortitus est, à quo & vicus ab eo amatus, ad vada fluminis *Nida* non longe à *Vislica*, vbi & arcem sibi extruxerat, & in quem negotiis publicis perfunctus pro quiete declinabat, *Chroberz* denominationem accepit. Signum mortis suæ haud obscurum fuit, fulgens face magna cometes, vt plane attenderent homines, magni viri & Regis curam fore cœlestibus, fratres ordinis S. *Benedicti*, 1024.

Boleslaus Rex

Miecslaum filium sibi successorem designans

morti vicinus est.

1024. Benedicti, qui in spiritu deuotionis, humilitatis, & rigoris obseruantia monasticæ disciplinæ, Domino sedulo famularunt, cæteris ordinibus specialibus prætulit & amauit, tali ad vtramque fortunam comparatus natura, & arte, vt nec fractus varietate temporum caderet, nec elatus fortuna intumesceret, qui sermones suos inter serium iocumque ita moderabatur, vt illius iocunditate nihil seuerius, nil seueritate iucundius putaretur, magnanimus diuitiarum contemptor, quas nemo sapiens concupiuit, & plerique angusti animi sic amant Principes, vt eos honoris omnis & officii capiat obliuio. Hunc ego illum Regem & Principem fuisse contenderem, cuius ope & opera res diuinæ in *Polonia* auctæ sunt, & *Poloni* ex agresti feraque vita, in vrbanum mitemq; cultum deducti. Tantum denique amplitudinis gloria eius in vniuerso peruagatur orbe, vt quantus inter Principes viros, tantus inter Principes Princeps emineret. De quo illud, quod de *Nestore* literis proditum est, merito dixerim. *Cuius ex lingua melle dulcior fluebat oratio*, ad mansuetudinem, clementiam, misericordiam, bonitatemq; se componens, pro omni tempore, quæ longè stabilior, atque gloriosior est, quàm regni aut diuitiarum est hæreditas. Virtutum autem suarum id vnum vel maximum testimonium est. Nam quamdiu apud *Polonos* rerum summæ præerat, prosperè cuncta succedebant, victores exercitus remeabant, res bello paceque feliciter gerebantur, arma *Polonorum* vniuersam territabant viciniam. Posteaquam vero fato subtractus est, spes *Polonorum* retro sublapsa cœpit referri. Ab isto Rege, & fidei christianæ in *Polonia* cœpit exordium, & per regalem splendorem & gratiam, peruenit *Polonis* diadematum, & vnctionis sacramentum, per illum solum tantæ rei tantique decoris *Polonis* affluit, & accessit accessio, nec inter Principes suæ ætatis alterum fuisse, constat in quo ampliora benignitatis & humanitatis refulxissent officia, ita regnum terrenum administrans, & taliter actus suos diuinis conformando beneplacitis, vt appareret illum in terreni solio Regis, non parua ex parte ad cœleste regnum spirare & perficere. Faciles ad eum aditus, facilior allocutio, & cum multos multis in rebus excelleret, tamen se singulis parem præstare videbatur, promptus ad ferenda beneficia virtutis suæ: siue bellum spectando, siue pacem, strenua apud *Polonos* relinquens præconia, sed in eo potissimum, quod repudiatis falsis diis & erroribus Maiestatem veri Dei, & cultum eius felicissimo auspicio agnouerit, inchoauerit, ampliauerit, & honorauerit.

Eius laudes prolixe recensentur.

1025. Grauibus continuisque laboribus, quibus *Boleslaus Poloniæ* Rex, & inferendis, & in repellendis bellis, & in rerum publicarum administratione, atque in domesticis institutis & ordinationibus occupabatur, nam sine vllis induciis agebat vitam, consenescens & viribus corporalibus sensu decidens, grauem & aduersam valetudinem incurrit, quæ illum mensibus aliquot vexatione assidua torquebat medicinis, quæ adhibebantur nullum afferentibus profectum. Inualescente itaque morbo, primùm prudentissimus Rex confessione criminum suorum aliquoties repetita, & salutari sumpto viatico Prælatos, & Barones *Poloniæ* accersit, quibus in castrum *Posnaniense* ad eum conuenientibus, illic enim eum inuaserat ægritudo, cœpit plures de conseruando stabiliendoque regno *Poloniæ* cum illis conferre sermones, contestans, & per beneficia quæ regno & illis præstiterat, & per coronam, quam sua virtute & sudore quæsiuerat & dilatauerat, obtestans illos atque rogans, *quatenus morte sua sequuta, seruarent concordiam, vnionem & charitatem, & ad filium suum, quem in spem successionis vniuersi regni Poloniæ, vnicum relinquebat Miecslaum Ducem, nepotemque paruulum ab eodem Miecslao ex Rikscha genitum nomine Cazimirum omnem conuerterent fauorem & respectum, & illum in regem assumentes, regio diademate insignirent.* Filio quoque Duci *Miecslao* tunc præsenti, & ad grabatum cum consorte, & infante *Cazimiro* assistenti, longo sermone serio præcipiens, *vt, virtutum suarum æmulator existens, diuina in primo & præcipuo retinens cultu, Consiliarios in honore, cæteros subditos in iustitia & æquitate contineret. Voluptates autem mollitiemque quàm maximè fugeret, & in armis tractandis occupatus, heroicum quoque virum se exhiberet, asserens nationes finitimas à se armis subactas, nisi potentia & armis in fide contineantur, facilè iugum detrectaturas, & neruo subiectionis & obedientiæ, quo hactenus tenebantur, abiecto, rebellaturas.* Excepta autem sunt ab vtrisque cum omni mansuetudine huiuscemodi mandata. Pollicetur imprimis Dux *Miecslaus se virtutum paternarum sectatorem, & operum adiutorem, ne qua occasione sibi, regnoque Poloniæ, segniter se gerendo nebulas offundat.* Pollicentur deinde Prælati & Barones *concordiam se seruaturos, & prolem suam, ac posteritatem omnem in regio honore, atque dignitate habituros, spe optima pleni, quòd in Duce Miecslao,* quem diademate regio ornaturos se vltro compromittebant, *& sua vigere instituta, & relucere deberet virtus, & imago eius.* Iste *Boleslaus* primus Christianæ religionis funiculos in *Polonorum* regionibus dilatauit, propter quod benedictionem filii *Iaphet*, nec immerito hæreditauit, quem pater benedicens: *Dilatet*, inquit, *Deus Iaphet.* Gentilitatis enim errore, & superstitione idolorum abiecta, fides & religio christiana, in cultu vnius veri Dei per obsequium vnius *Boleslai* in *Polonia* est dilatata. Huius enim tempore Ecclesia sancta in *Polonia* sumpsit incrementum in rebus & personis, ipse enim, vt superioribus scripsimus, constituit nouem Episcopatus & Episcopos, limitauit & dotauit Ecclesias,

Boleslaus Rex morbo laborans

Prælatos Poloniæ

& Miecslaum filium

optima quaque monet.

Laus Boleslai,

1025. sias, attribuens eis prædia, & castra cum pertinentiis earum, scilicet seruitutes diuersorum officiorum, prouentus rerum mobilium, & immobilium, tàm præsentium, quàm futurorum terra nascentium, scilicet ferri, plumbi, salis, & argenti sine exceptione, auri verò cum exceptione, & immunitatem à muneribus, seu omnibus seruilibus eis liberaliter conferendo, ne angariis & præangariis per officiales regios aut ducales aggrauarentur, seu molestarentur. Immunitatem autem in priuilegium Ecclesiasticæ libertatis, & personarum ad eam pertinentium, ipse suo tempore Ecclesiæ diligenter exhibuit, & posteris suis sine scrupulo retractationis adhibendum reliquit, Reipublicæ etiam tenorem idem *Boleslaus* ad vnitatem ciuium, & concordiam indigenarum mutuo conseruandam sagaciter ordinauit, legesque salutiferas gratia humanæ societatis descriptas condidit, & edicto publico promulgauit, vt eorum motu humana coërceretur audacia, & tuta esse possit inter improbos humilium innocentia, vnde etiam omne genus hominum pestiferum, scilicet fures, prædones, eraptores, concussores, seu calumniatores, sacrilegos, plagiarios, abigeos, & cæteros maleficos propulsando, & proscribendo, prouidè de terra exterminauit. Totam præterea *Poloniæ* terram pertransiens, erroribus superuacuis salubriter purgauit, deorum gentilium culturam, qua in variis erroribus gentilitas delusa erat, tollebat, & aliarum vanitatum superstitiones superuertendo penitus aboleuit, & vnius Dei creatoris cœli, & terræ maiestatem venerari & adorari, vniuersali imperiosa & stricta iussione demandauit, cuius cura, industria, & opera, *Poloniam* Deum videmus illustrasse, qua nil luce clarius, quàm recta fides in pectore Principis elucescit, vnde duo ex militibus eius Barones *Wislaus* & *Setegius*, Regis & signiferi sui exemplum, & documenta sequuturi, duo claustra monachorum S. *Benedicti* fundauerunt. *Wislaus* videlicet in *Lisiec calui montis* in loco alto, situ eminenti fundatoris intentione, pro vita solitariæ deuotionis fundamenta claustri iecit, & erexit, vel, vt verius loquar, iactis dudum, & erectis insigne augmentum præstitit. *Setegius* autem in loco plano viatoribus ex diuersis partibus commeantibus, & institoribus nauigantibus competenti, & necessariæ hospitalitati in *Sieciechow* supra fluuium *Wislam* cœnobium aliud fundauit, & ædificauit, & vterque eorum pro sua possibilitate vtrumque eorum sigillatim, & de facultatibus suis dotauit, vt in vno eorum fratrum Deo seruientium, & *Mariæ* exemplo vacantium contemplationi cenuentus esset, in altero verò *Marthæ* exemplo Deo militantium, & in proximi necessitate, supportanda solicitè desudantium. Ecce nouellæ plantationis felix seminarium. Quod enim *Miecslaus* Dux fide catholica suscepta plantauit, hoc *Boleslaus* propagando dilatauit, & affectu charitatis irrigauit. Felix igitur exordium *Miecslai* in fidei catholicæ susceptione, felicior egressus *Boleslai* in christianæ professionis propagatione, felicissimam præstolatur pro catholicæ fidei confessione, consumationem in præmii collocatione, præstante Iesu Christo in seculi regeneratione. Ordinatione insuper regni *Poloniæ* expedita, rursus *Boleslao Poloniæ* Rex animum vrgente valetudine intendit, & quonam pacto continui sui milites, & familiares præmiari debeant. De nonnullis quoque aliis priuatis rebus Duci *Miecslao* filio mandata, voce iam labente, edidit. Hinc verò consiliariorum & militum turba in ædem, qua decumbebat admissa, charitate, qua illi iuxta, ac parenti afficiebatur, permoti, monere Regem, atque ab eo doceri vehementer expetiit, *quibus honoribus, & qua pompa, quoue ordine, quantis insuper diebus, quantoque tempore funus suum essent ritu & traditione catholica persequuturi, & terra ac mutata veste, lugubrique habitu excessum suum deplancturi.* Tum ille in vberes lachrimas resolutus, non de sepulturæ qualitate, sed statu patriæ, cuius etiam tunc charitate flagradat, solicitus. *Nil*, inquit, *aut parum interest mandare mihi, aut eloqui, qua gloria, quauè dignatione à vobis post fata debeam funeris officio efferri, sed neque vestrum super morte mea mœrore finito tempore fas iudicio, quemadmodum vestra habet supplicatio circumscribi, neque enim adeò angustè & ignauiter me scio vixisse; vt operum meorum recordatio aliquando debeat apud vos quacunque limitatione concludi, verùm etsi à vobis ordine fatorum subtrahor: conscientia tamen clarissimorum operum meorum à me editorum, & secundo fauore rerum à me gestarum ea spe plenus decedo: ita me in vestris pectoribus celebratum iri existimo, vt non à vobis tantummodo, & filiis, nepotibusque vestris, sed ab vniuersa gentis Poloniæ posteritate, quocunque æuo successura coli mirarique debeam memoria sempiterna, & nouis, atque exquisitis, tùm cladibus, tùm suffragiis à genere Polonico, in regiminis mei honorem apud cælestes, & quoslibet mortales attolli. Noscitis quidem me à puero firmatum, taliter & inspiratione diuina, magis quàm humana sic institutum fuisse, vt ad erigendam, ornandam, locupletandam patriam hanc, omnes vires, facultates, & ingenia scrupulosa intentione, conuerterim, ac pro eius incremento nullum laborem, nullumque periculum, vsque in diem hanc exhorruerim, primisque meis partim moribus, partim victoriis, regiam illam dignitatem sublimare obtinuerim, vt nemo quantumcunque iniquus eorum æstimator dubitet me è maioribus meis virtute, & bellica laude, domesticisque institutis adeò perluxisse, in patriam quoque tàm frequentia ornamenta, tàm immortalia beneficia contulisse, vt sim meæ domus, posteris nota excellentiæ & nobilitatis vertex, & re-*

habitis duabus elegantibus orationibus ad Proceres Imperii

Digitized by Google

1025.

& regiæ stirpis prima & clarissima propago, patriæ verò parens præcipuus, suique splendoris autor primarius & origo. Post hos sermones dum Rex parum conticesceret, vox à Consiliariis Proceribusque & militibus *Polonorum* sublata, non *patrem* eum tantummodo *patriæ*, sed & *liberatorem, instauratorem*, & *alterum à Lechone conditorem, triumphatoremque pacificum* succlamauit. Dùm in eis laudibus certatim immorarentur, & vniuersa regia blando murmure personaret, tandem *Boleslaus* Rex rupto silentio ait. *Mihi quidem in præsenti agone constituto, non quo loco condar, quibusuè officiis funeri meo iusta soluantur, à vobis insidet sollicitudo, quippe qui funebrias pompas, per vos celebrandas, ne quicquam mihi reor profuturas. Altior autem nunc de vobis & vestra Republ. distinet, & singulari cruciatu conficit cura. Video siquidem, & è longinquo diuinitate mentem meam inspirante, contemplor Rempubl. Poloniæ quam speciosam, atque florentem relinquo, per seditiones, diuisionesque vestras ciuiles direptum, & pessundatum iri, quantumque cruoris domesticis bellis Polonia fusura sit, quantisque cædibus me assumpto parentatura, contemplor, iamque hostilium castrorum, & eorum quorum ceruices vobis subiugaueram, fremitum in vos, & patriam hanc grassantium exaudire mihi videor: video & prolem prosapiamque regiam meam hinc exulantem hostibus, quos domaueram supplicem fieri, & Monarchiam Regni Poloniæ in varia diuisionum monstra scindi, & horrenda bellorum ciuilium inuasione, iusto Dei permittente iudicio, cuius cultum religionemq́; negligentius & tepidè, in luxum, voluptates, & seditionem versi, tractabitis, collidi, sola quoque hæc doloris anxietas, etiamsi morbus non vrgeret, animam esset exclusura, nisi multitudine malorum imminentium spes melior temperaret, miseratione enim cœlesti propitiaturum stirpi meæ, & vobis video Deum, prodituru mque ex lumbis meis suspicor in clarissimi sideris morem vnum, qui penè languidam & exanguem Rempubl. Polonicam, & terminos eius à finitimis occupatos restituet, qui instaurabit dissoluta, qui superbiam humiliabit hostilem, qui gladii mei capulo conteret, subiicietque rursus eas, quæ contra vos recalcitraturæ sunt nationes, Regno Poloniæ mirificum iubar, pristinumque fulgorem suo ductu, suisque virtutibus, auspiciis, & operibus infusurus.* Ea voce, eaque denunciatione, rauco & debilitato iam sono lætas & aduersas res *Poloniæ* portendente edita, oculorum orbibus clausis, manibusque defluentibus, agonem suum *Christo* supplici ingeminatione commendare non desiit, donec anima corpus relinquens, in præparata sibi pro operibus in fidei catholicæ stabilimentum sæpènumero exhibitis, habitacula, ministerio angelico, vt pia habetur credulitas, tertia die mensis Aprilis est inuecta.

moritur,

Itaque mortuus est *Boleslaus* Rex *Poloniæ* anno vitæ suæ 58. cum annos quinque, & viginti in Regno exegisset, in cuius laudem & memoriam vniuersa *Polonici* generis præsens & futura propago, aptissimè illud *Virgilianum* assidua modulatione poterit tenebiturque depromere: 1025.

Semper honos nomenque tuum, laudesque manebunt,

& illud *Alexandrinum:*

Si vitæ meritis respondet gloria famæ,
Nulla tuos actus poterit delere vetustas.

Qui etsi mature decesserit, plus tamen luctus & desiderii, quàm cæteri ante se Reges in *Polonorum* pectoribus reliquit, quanto vir magnanimus, & præsenti semper fortuna meliorem se exhibebat. Mœror deinde ingens, primùm Episcopos, Comites, Barones, Nobiles, cæterosque suæ mortis spectatores, expost verò vulgꝰ promiscuum occupat, luctusq; & lamentatio, non solùm in regia, verùm in vniuersa regionũ vicinia continuati increbrescebat, sed & coloni morte Regis vulgata rure relicto, & agricultura neglecta cateruatim accurrebant, exanime corpus optimi Regis visuri, & suæ ipsius in firmæ sortis sedulitatis officium sibi impensuri. Confluxit tandem ad funeris pompam, tàm Ecclesiasticorum, quàm militum frequens numerus, & corpore regio in aula stante, tristi mœrentium militum, & matronarum lamentationes, & eiulatus emittentium frequentabatur officio. Expost verò in Ecclesiā *Posnaniensem* deductum, iuxta magnificentiam regalem à Duce *Miecslao* filio suo, per Præfectos Regios singula gubernatione dirigenteque, exequiis in dies aliquot prolatis, in medio templi conditum est, & funeri suo iustissimus honos persolutus.

Posnaniæ sepultus,

Tantus autem dolor vniuersis ordinibus, vniuersisque populis super morte tàm clarissimi Regis futura mala, quæ illos exceptura erant, vt reor iam tùm ominantibus, suaptè ingestus est, vt anno plusquam integro, quasi ex quodam edicto dies luctus singuli agerent, matres quoque familias & virgines omnem cultum abiicientes ornamenta solita negligebant, sunt item conuiuationes, ac epulæ abrogatæ, nuptiarum solennitates, cætus nobilium, curiarumque celebrationes intermissæ, nullus cantus, nullaque secularium iubilatio, non plausus in vrbibus & villis, sed nec in agris audita sunt.

cum ingenti omnium subditorum mœrore.

Omnis siquidem sexus, omnis ætas, omnis conditio, super morte tàm optimi Regis deplangenda, non se vnquam parum illi autumans habiturum, videbantur pro certàmine conspirasse, omnes siquidem tàm ingenuos, quàm rusticanos ex *Boleslai* morte magnus dolor peruaserat, non sicut assolent fictum ostendentes dolorem in principis funere, sed vero & fideli cuncti consumabantur, Regisque sui mortem propria acriorem iudicabant. Adeò vnumquemque ex Optimatibus, & inferioribus eius mores, & colloquiorum suauitas demulserat. Extat autem carmen à veteribus scriptoribus in laudem præfati *Boleslai* editum, quod nostro præsenti interseruimus operi, vt expri-

Digitized by Google

1025. ex priscorum commendatione Regis præfati amplior reluceat amplitudo. Neminem enim Principem aut Regem ætas illa habuit, A qui diligentius, qui sincerius, qui sanctius quam *Boleslaus* à Polonis cultus extitisset, quod maxime fletus & mœror, tam Procerum, quam vulgi in funere honestando, & plangendo habitus demonstrauit. Dolebant siquidem quodam animi præsagio, iam futura ominantes, maximis incommodis, ob eius mortem, se non tam esse affectos, quam afficiendos. Deflebant quoque eum sibi subtractum fore Regem, qui cunctos suæ ætatis mortales, liberalitate, industria, beneuolentia, morum suauiate, humanitate, facilitate anteiret. Qui non solum rogatus miserorum, & calamitosorum, aut aliqua egestate grauatorum subueniebat inopiæ, sed etiam vltro offerebat, quæ B pudor petere prohibebat, mores illius generosi & illustres, & gratiam redolentes, specie decorus, & forma non contemnendus, media siquidem pollebat corporis statura, barba copiosa & crispa, atra tamen, & suffultum habens cæsarie caput, publicis & priuatis abstinendo expilationibus, benignum se per omne tempus præstitit Regem, in subditos modestus, in hospites officiosus; in calamitosos & delinquentes exoratu facilis; conuersatione & vita nitidus atque pudicus: optimo temperamento inter pietatem & rationem vsus, sub eodem tempore, quo desideria sentire cœpit, oppressus. Cuius ideo virtutes descripsisse succurrit, vt cæteris omnibus Regibus, & Prin- C cipibus *Poloniæ* futuris, virtutis exemplar, & imago reluceat, quem si cæteri, qui rerum summa potiuntur imitari vellent, meliori loco sese haberent, Polonorum res minoribus exagitarentur incommodis, instructiorem, & magis cautum habituri animum in suis actionibus, Regis præfati exemplis firmati, cuius etiam ope & opera *Poloni* homines quondam barbari, ex agresti feraque vita in vrbanum ciuilemque cultum deducti sunt, & in mores conciliati ciuiles & nobiles. Quæ cum ita sint, quis eum Regem non probet? non admiretur? non tollat in cœlum summis laudibus? quem intelligit tot immortalia beneficia populo & Regno *Poloniæ* contulisse.

Laudes Boleslai.

Henricus primus *Bauariæ* Dux, Imperator *Romanorum*, cum annis viginti regnasset, & plura bella feliciter confecisset, fine beato absumptus est, & in Ecclesia *Bambergensi*, quam viuens fundauerat, dotauerat, & extulerat sepultus, ad Sanctorum numerum relatus, cuius festum agitur.

Henricus I. Imp. moritur.

Corpore regio cum debito honore Ecclesiasticæ sepulturæ mandato, Prælatorum, Comitum, & Baronum, Nobiliumque Poloniæ, in *Posnaniensi* ciuitate maximus habitus est conuentus, ad prouidendum de futuro Rege *Poloniæ* in *Boleslai* locum successuro. Conformis autem tunc frequentis Senatus iuxta ac multitudinis erat sententia, vt patri optimo filius *Miecslaus* Dux succederet, cum & per patrem futurus Rex designatus foret, & propter paternam probitatem virtutes & merita, affinitatem insuper, quam ex parte vxoris suæ *Rikscha* cum Principibus *Almaniæ* & imperio retinebat, nulli æque, vt sibi successio, & solium Regni *Poloniæ* debebatur. Publico itaque decreto, decorando *Miecslao* Duce concorditer confecto, dies Dominica Pentecostes ad coronandum illum est indicta, qua adueniente ad Metropolim *Gnesnensem* Princeps *Miecslaus* cum magna militum cohorte aduenit, & in Ecclesia *Gnesnensi* die præfata Pentecostes, ipse quidem Dux *Miecslaus* in Regem, consors vero ipsius Ducissa *Rikscha* filiæ Comitis Palatini *Rheni*, & nepotis tertii *Ottonis* Imperatoris, in Reginam *Poloniæ* per *Hippolitum* tunc Archiepiscopum *Gnesnensem*, assistentibus sibi *Gompone* Archiepiscopo *Cracouiensi*, *Palatino Posnaniensi*, *Marcello Wladislauiensi*, *Glemente Wratislauiensi*, & *Albino Plocensi*, Pontificibus, Comitibusque Proceribus, Baronibus *Poloniæ* inunguntur & coronantur. Paternis autem institutis *Miecslaus* nouus Rex *Poloniæ* edoctus, tam Pontifices, Principes & Barones, quam vniuersam militiam & nobilitatem, quæ ad suæ coronationis solennia, velut spectaculum visura *Gnesnam* confluxerat, & coronationis suæ die, & pluribus aliis sequentibus regali mensa accepit, & oppipare eos tractari, singulisque abunde mensis epulas regias inferri disposuit. Distribuebantur insuper ex præcepto & ordinatione *Miecslai* Regis in pauperes eisdem diebus largæ eleemosinæ, & singulorum prouidebatur egestati. Obtulit etiam *Miecslaus* nouus Rex in coronationis suæ die & Regina *Rikscha* insignia in auro & argento ad maius altare munera, sed & vestes sacras Ecclesiæ *Gnesnensi* largiti sunt, in diuinitatis propitiationem, & Ecclesiæ *Gnesnensis* honorem, suæ vero coronationis perennem memoriam. Vrbs eo anno conflagrata Cracouiensis, graue dispendium & incendium pertulit. 1025.

Miecslaus Rex Poloniæ coronatur.

Incendium Cracouiæ

Conradus ex *Almaniæ* Principibus vnus in Regem *Romanorum* dissidentibus, in eius electione ab Electoribus eligitur. *Lupoldus* D vero Dux, cum ad imperium aspirare vellet, repudiatur instinctu *Albini Moguntinensis* Archiepiscopi. *Henricus* enim Imperator suadentibus Principibus, *Conradum* præfatum Ducem sibi successorem designans, diem obierat, cum annis duodecim secundum aliquos duobus & viginti imperasset, secundum vero alios viginti. Iste *Conradus* multas leges edidit, pacem strictissime sub pœna capitis custodiri præcepit. Quem veritus *Lupoldus* de terra aufugit, & rusticane in tugurio vixit, a *Gregorio* VI. consecratus.

Conradus fit Imp.

Benedicto octauo mortuo, qui annis vndecim, mense vno, diebus tredecim sedit, *Ioannes* XXI. natione *Romanus*, ex Patre *Gregorio* succedit, qui annis aliquot nonnullas guerras &

Benedictum VIII. Papam sequitur Ioannes XXI

Digitized by Google

1025. & controuersias cum *Romanis* gessit. Scribit *Petrus Damiani*, quod quidem Episcopus vidit præfatum *Benedictum* Papam nigro equo quasi corporaliter insidentem, & dixit ei: *Nonne tu es Benedictus Papa, quem iam defunctum esse nouimus? Ego sum*, inquit, *ille Benedictus; & quid est tibi*, inquit, *Pater, grauiter* inquit *torqueor; sed de Dei misericordia non despero, si mihi adiutorium præbeatur. Vade*, inquit, *ad successorem meum Ioannem Papam, & dic ei: vt summam pecuniæ in tali theca repertam distribuat pauperibus, quia quicquid ante pro me dabatur, nihil profuit, quoniam de rapinis fuit*; quod Episcopus fideliter implens, & Episopatui cedens monasterium introiuit.

Benedictus damnatus

1026. *Polonorum* Rex *Miecslaus* exacto integro anno, in quo patrem suum cum omni militia veste mutata, lugebat, ex *Gnesnensi* castro, in quo continuum tenuerat domicilium, versus *Cracouiam*, ducens secum *Rikscham* Reginam processit, vbi aliquot mensibus exactis in fines *Russiæ*, cum militiæ suæ frequenti multitudine se contulit. *Iaroslaus* etenim atque *Miecslaus Russiæ* Duces, morte *Boleslai Poloniæ* Regis audita, cum magna tam militum, quam popularium caterua, ac exercitu, fines Regni *Poloniæ* inuadunt, castrumque *Czerwiennsko*, & alia castra oppugnant, vastatisque aliquibus regionibus *Poloniæ*, captiuos agrestes secum abducunt, & eos prope fluuium *Porszy*, prope *Kiouiam*, ad colendam terram locant. Certum insuper erat *Ruthenos*, per Patrem suum *Boleslaum* subactos, secuta morte eius, ad res nouandas plurimum inflammatos, plerasque conspirationes clandestinas tenuisse, & ad reiiciendum impositum iugum animatos esse, apparebatque illos in apertam rebellionem aliquando, nisi interim daretur remeditatio, prodituros. *Russiam* itaque *Miecslaus Polonorum* Rex perueniens, principaliores ex *Ruthenis* capit, & captiuos *Cracouiam* per castra distribuendos transmittit, quos aliquantis annis obsidum loco habuit. Quo facto, & gliscentem rebellionem oppressit, & *Ruthenos* in fide continuit, eisque nouandi res de cætero opportunitatem ademit. Rebus vero *Russiæ* compositis, & castris, munitionibusque iusto militum præsidio, & victualium fulcimento prouisis, in *Poloniam* remeabat, & primum quidem in *Plocensem* terram descendit, & in illa, audiendis, expediendisque causis & querelis subditorum, vacauit. Abinde vero in alios *Lancitiensis*, & *Cuiauiensis* terræ districtus conuersus, ad solitam habitationem suam *Gnesnam* rediit. Et quoniam filius suus *Cazimirus* iam ætatis annum septimum agebat; primo pater illum literis applicat & viros graues doctores adolescenti adhibet, vt illustratus scientiarum lumine, ad gubernandam Rempub. *Polonorum* instructior, ingeniosiorque euaderet. Hic autem ex Principum *Poloniæ* sanguine primus deprehenditur qui doctrinam literarum dolabro amplius nobilitauit & poliuit. Cæteros enim priscos Principes *Poloniæ* in discenda literarum scientia nusquam constat exercitatos fuisse. In ipso autem regnandi initio apparuit *Miecslaus Poloniæ* Rex tardus ingenio, hebes animo, moribus quoque incultus, consilio ineptus, actione leuis, ad res dignitatem aut grauitatem deposcentes, expediendas parum idoneus. Qui abiectis prudentibus, æuo & natura grandæuis consiliariis, iuuenum se, & leuium hominum, permisit consiliis. Quæ quidem tam potentissima fuit causa, cur Regnum *Polonicum* sub eius tempore plura detrimenta senserit, quod nec ipse sapientiæ studere voluit, neque colere sapientiæ studiosos.

Miecslaus Rex

Russos in ordinem redigit,

domi vero iustitiam administrat, filium in literis informare iubet,

1026. *ipse vero in regnando non adeo prudens est.*

B Interim cum *Ruthenorum* rebus *Miecslaus Polonorum* Rex vacabat, *Bohemi* turpe reputantes tributa *Poloniæ* Regibus pendere in rebellionem apertam prodeunt, & *Polonos*, quos in *Bohemia* reperiunt, aut comprehendunt, aut expellunt. Erant pro ea tempestate duo Principes, *Vdalricus* & *Iaromir* filii *Boleslai*, per *Boleslaum Poloniæ* Regem excæcati: apud *Vdalricum* tamen Principatus *Bohemiæ* administratio consistebat, alter enim frater *Iaromir*, ne consortio suo Principatum sibi ademeret, aut saltem truncaret, captus ab eo excæcatus vitam agebat priuatam & calamitosam. Erat *Vdalrico* Duci *Bohemiæ* filius ex agresti & rusticana fœmina, *Bozena*, alias *Beatrice* C nomine, susceptus, *Bretislaus* nomine, adolescens ferox & impiger. Is rebellionis præfatæ primarius autor existens, non *Polonos* solum, sed & Nobiles *Bohemiæ*, & specialiter *Vrszouicenses* cæterosque *Polonis* fauentes, magno odio prosequebatur. *Vdalricus* siquidem genitor suus iuramenti *Boleslao Poloniæ* Regi præstiti sacramento adactus, temerario illud infringere non audebat, potentiam etiam *Boleslai Poloniæ* Regis, & pœnam excæcationis, qua pater suus *Boleslaus Bohemiæ* Dux, in ea vsque tempora viuens, mulctatus fuit, veritus, *Boleslao* vero *Poloniæ* Rege mortuo, ipse quidem iuramenti conscius a rebellione abstinuit, sed illam per filium *Bretislaum* confeD cit. Et vt à *Polonis* immani sua excæcatione, atque in paterna captiuitate acceptæ iniuriæ memor foret, adolescentem suapte in *Polonorum* odium procliuem inflammare non destitit. Germano insuper suo *Iaromiro*, siue proditoribus suis gerentibus, siue quod ætatis suæ beneficio illum sibi præferri verebatur effodi oculos iussit, rusticanæ fœminæ, *Bozenæ* nomine, captus spe & amore, quamuis amici aduersarentur, ille sibi matrimonio sociauit, quæ illi *Bretislaum* filium genuit.

Bohemi aduersus Polonos rebellant.

Gnesnensis Archiepiscopus *Hippolytus* moritur, & in *Gnesnensi* Ecclesia tumulatur, successit autem illi per canonicam electionem, *Miecslai Poloniæ* Regis accedente consensu,

Hippolyto Gnesnensi Archiep.

Digitized by Google

1027. *Succedit Bosutta, Clementi Wratislauiensi Ep. Lucilius I.*

Bosutta vir prouidus & sagax, per *Ioannem* Papam XXI. confirmatus.

Febre graui correptus *Clemens Smogorzouiensis*, siue *Wratislauiensis* Episcopus, annis duodecim in Pontificatu exactis, moritur, & in *Smogorzouiensi* Ecclesia sepelitur. Cui *Lucilius* primus Canonicus *Smogorzouiensis* à Capitulo electus, à *Miecslao Poloniæ* Rege promotus, per *Siluestrem* secundum Papam confirmatus & per *Stephanum* Archiepiscopum *Gnesnensem* consecratus, vir *Italici* generis, sed *Polonicæ* linguæ satis gnarus.

1028. *Bretislaus Bohemiæ Dux*

Diuturno iugo, quo *Polonis* tributa *Bohemi* pendentes tenebantur obnoxii, per *Bretislaum Bohemiæ* Ducem abiecto, & soluto, rursus *Bretislaus* Dux ipse, discessionem ipsam impune videns succedere, & *Miecslaum Poloniæ* Regem dissimulatione, & silentio illam transire, ausus altiores sumit, & exercitu ex equestri, & pedestri milite collecto, in *Morauiam*, quæ tunc vniuersa à *Polonis* tenebatur, contendit, ciuitatesque *Morauiæ*, quæ præsidio *Polonorum* in fide continebantur, obsidione cingit, & ad eam oppugnationem curam intendit, eò quidem maiorem, quo ciues obsessarum vrbium nouandarum rerum studiosos, & *Polonorum* regiminis pertæsos, deditionem, nisi *Polonorum* Rex *Miecslaus* velocibus auxiliis obsidione soluat, facturos indubie intelligit. Licet autem *Polonorum* milites, in præsidiis huiusmodi agentes militiam & Præfecti eorum sæpius nuncium ad *Miecslaum* Regem mitterent, & in quantis versarentur periculis, denunciantes, auxilia sua implorarent: Rex tamen *Miecslaus*, siue aliis curis publicis & priuatis tunc impeditus, siue ad tractanda repellendaque bella parum illi animi natura tribuisset, siue quod militiam pro tenenda, defendendaque *Morauia*, *Poloni* detrectarent, obsessis petitum & quam maxime speratum suffragium ferre distulit. Quæ quidem sua dissimulatio ad notitiam ciuium *Morauiæ*, qui obsidebantur, (neque enim latere eos poterat, quippe & ipsi per proprios nuncios *Miecslaum Polonorum* Regem, de soluenda obsidione, sollicitabant) relata, magnam *Polonorum* militibus, præsidio ciuitates defendentibus, perniciem ingessit, vltima enim desperatione, magis magisque *Bohemorum* quam *Polonorum* malentes subiici Principatui, facturos se Duci *Bretislao* deditionem per clandestinos tractatus paciscuntur, apertisque portis sub noctis conticinio *Bretislaum* recipiunt, vnius autem & duarum ciuitatum exemplum cæteræ sequutæ, similem fecere deditionem. Crudelem autem *Bretislaus Bohemiæ* Dux victorem se gerens, milites *Polonorum*, quosdam quidem trucidauit, alios in captiuitatem & alia supplicia egit, ceteros qui ciues & incolæ *Morauiæ* facti fuerant, exilio, & bonorum confiscatione damnauit, nonnullos venundedit.

Morauiam Polonis eripit.

1029. *Miecslaus Rex*

Geminatam iniuriam à *Bretislao Bohemiæ* Duce, & in tributi ex *Bohemia* pensi denegatione, & in *Morauiæ* occupatione illatam *Miecslaus Polonorum* Rex etsi diutius, quam satis erat, pertulerit: Baronum tamen suorum *Poloniæ* crebris impulsionibus exagitatus, expeditionem generalem Regni sui in *Morauiam* indicit, & collectis copiarum suarum exercitibus, in notabili potentia *Morauiam* ingreditur, neque expugnationi ciuitatum, quæ à se defecerunt, intendit, obstinatis enim animis intelligebat, & reatus defectionis conscios, & præsidio eis à *Bohemiæ* Duce *Bretislao* misso munitos, & obsidionem toleraturos, sed igne & spoliis mandat singula vastari. Incendebantur itaque suburbana earum ciuitatum, quæ defecerant, incendebantur oppida, villæ quoque, & rura, & post plurima damna *Morauiæ* illata, prædam multam pecoris, & cæterorum spoliorum secum vehens, *Miecslaus* Rex *Morauiam* vtramque vltus defectionem; in *Poloniam* saluus cum exercitu rediit.

Morauiam vastat,

1030. *Germaniæ prouinciæ a Miecslao deficiunt,*

Exemplum *Morauorum Bohemorumque*, Præfecti castrorum & munitionum ciuitatum cis *Albim* sitarum, secuti, ab obedientia, ditioneque *Miecslai* Regis, Regnique sui *Poloniæ* deficere ceperunt, ignauia desidiaque Regis, & *Almanorum* affinitate, qua inuicem dando, accipiendoque vxores, iunxerant, eis defectionis materiam subministrante, audiebant siquidem, & plures ex illis ab experto nouerant, Regis *Miecslai* partim molliciem, partim iniuriam, propter quam pauor, obsequela, & Maiestas Patri suo quondam *Boleslao Poloniæ* Regi à propriis & finitimis seruata, contemptum & despectum iri in filio cœpit. Præfati siquidem cis *Albim* Præfecti conspiratione facta, neque ad iussum & vocationem *Miecslai* venire, neque vectigal solutum fisco regio reddere, interpositis primum fucatis excusationibus, quod vexationem hostilem proprio ære & milite sustinerent, & reprimerent, cœperunt, sensimque & non subito defectionem huiusmodi, quatenus remaneret, vt cætera, impunita callidis, vafrisque, & contectis specie mendacii ingeniis conflabant. Et quoniam huiusmodi conditio semel concepta ambitione contenta non est, sed se in varios desideriorum & affectuum, ni in suo exordio castigata & allisa fuerit, deriuat & diffundit reflexus. Præfecti *Polonorum* cis *Albim* simplici defectione non contenti, non se iam Præfectos Capitaneosque Regis, & Regni *Poloniæ*, quinimo nec subditos, aut feudales, sed Dominos gerebant & nominabant, ditionisque & Principatus fasces orarum *Cisalbinarum*, tam ipsi, quam filii eorum, & nepotes suapte, & propria autoritate defectionem leuibus principiis motam, sed successu temporis importunitate altam & auctam, Rege *Poloniæ* tolerante, vsurpauerunt. In eam insuper præsumtionem elationemque *Cisalbinorum* Præfecto-

earumque Præfecti se ipsos Principes constituunt.

1030. Præfectorum excreuit audacia, vt præcedente tempore terras, quas gubernauerant, à *Polonorum* regno & communione secernerent, & Du- A cum atque Principum diademata sibi imponerent, ex quibus Marchionatus ille *Brandenburgensis*, qui in *Polonico* vocatur *Zgorzelec*, exortus. Cæteris autem subactis & extinctis, superioritatem in Principatu sortitus in hanc diem perseuerat, etiam per aquilam rubeam, quam defert pro insigni *Polonorum* quondam fuisse regionem, quorum alba aquila vniuersale est insigne, sed ab illorum ditione scissam, & abstractam niueo colore, in coccineum transumpto, constans, indicat.

1031. *Deficiunt & prouinciæ septentrionales.* Peruenit tandem *Morauorum, Bohemorum* & *Cis albinorum* Præfectorum ad gentes *Cassubitarum, Serbinorum*, & eas, quæ insulas, & oras maritimas incolebant, quas *Boleslaus* Rex B *Polonorum* ditioni & imperio suo restituerat, defectionis contagio. Hæ quidem, vt natura est humana, ad res nouandas pronæ, & sæpius bellis finitimorum *Almanorum* lacessitæ, crebrisque præliis, & spoliis hostilibus vexatæ, nihil defensionis, & præsidii à *Miecslao Polonorum* Rege tulerunt, facile à sua & *Polonorum* desciuerunt obedientia, in variasque ditiones & proprietates scissæ, nonnullæ ad Imperialem obedientiam subactæ, cæteræ à finitimis Principibus occupatæ, aliquæ verò suis parere præsidibus, & illorum suscipere dominium compulsæ sunt. Ab eo autem tempore, gentes, oræque prædictæ, discerptæ, & à corpore regni *Poloniæ* distractæ, variosque Do- C minos & Principatus sortitæ, per tàm longum & diuturnum tempus earum defectionem secutæ, nunquam ad integritatem eius potuerunt reduci. Ex quibus famosa illa & insignis ciuitas *Bukowiec*, quæ in teutonico *Lubek* appellatur consurgens, maritimis opibus & terrestribus, quæ ad illam propter situs opportunitatem facilè importantur, aucta, & *Teutonicorum* politia exculta, in illud vsque erigit fastigium, vt Principum, qui illam occupauerant, abrogato imperio, hactenus suis viuat legibus, & commune fascium ius per se conficiat. Inde quoque & Comitatus *Magnopolensis* erupit, veteris nominis præferens, à magnitudine & latitudine camporum vocabulum, ex duobus D integris, licet diuersis, *Latino* videlicet, & *Polonico* idiomate confectum. *Henricus* siquidem *Romanorum* Imperator illius temporis cum *Slauorum* & cæterarum gentium atque orarum Principe, qui *Nicolaus* alias *Nikiel* nominabatur, à quo & castrum insigne *Nikielburg* nomen accepit, bellum gerens, ipsum, tàm terris, quàm castris ab eo possessis, exuit, & quasdam Imperio adiiciens, quasdam verò militib9 suis distribuens Comitatum prædictum *Magnopolensem* asseritur primus creasse. Cuius in hanc diem ditio & nomen perseuerat.

1032. *Pomeranos a* Excutere iugum, & ab obedientia *Miecslai* Regis & regni *Poloniæ* se soluere *Pomerani* aliorum defectionem & exemplum sequuti tentauerunt. Principali enim nobili, 1032. *se deficientes* & qui apud illos opibus prudentia & factiuitate præstabat, fasces regiminis deferunt, eumque sibi in Principem creant, & assumunt. Quorum rebellionem defectionemque *Miecslaus* Rex ad eum perlatam molestiùs, quàm cæterorum; ferens, indignam illam, vt erat, toleratu iudicans, instigantibus illum Consiliariis & Proceribus *Poloniæ*, *ne tàm manifestam iniuriam, dedecus nouum, scissuram verò regno suo inferentem inultam sinat iri.* Itaque expeditione indicta ex omnibus terris, quæ Imperio suo parebant, colligit numerosum & fortem exercitum, & quo magis esset gloriosior conspectiorque & *Pomeranis*, quibus inferrendum erat bellum, terribilior, tres Duces *Vngarorum*, *Andream*, *Belam*, & *Leuentam*, *Stephani* Regis *Vngariæ* nepotes, quos ex *Vngaria*, vt suprà monstrauimus, fugientes susceperat, & more regio, iureque hospitis tractauerat qui ipse munus huiusmodi belli & militiæ sibi non negari plurimis instantiis deposcebant, assumit, ordinatoque exercitu copiis conuenientibus in *Pomeraniam* exercitum traducit. Collegerat & *Pomeranorum* Tyrannus, & ex *Pomeranis* & finitimis gentibus haud contemnendum exercitum, fortunamque tentare, & cum Rege, ac Domino suo *Miecslao* nil conscientia patrati in eum sceleris & defectionis motus quamprimùm decernere, ne & à suis & auxiliariis, tempore succedente, desereretur, constituit. Itaque nil cunctatus exercitum producit, & cum *Miecslao Polonorum* Rege confligit. Augebat animum *Polonis* ista ira, quod proprii consanguinei, familiares, & subditi eius vltrò arma inferunt; *Pomeranos* sceleris in Regem commissi recens atrocitas incendebat. Quapropter ab vtraque parte acriter pugnatum est. *vincit Miecslaus*, Sternuntur tandem *Pomerani*, & *Miecslaus* Rex felici victoria potitus, autores defectionis capitali mulctat pœna, cæteræ multitudini ignoscit. Et quoniam in huiusmodi pugna virtus *Belæ* Ducis *& Belæ Vngariæ Duci fortiter pugnanti filiam tradit*, *Vngarorum* super cunctos enituit, *Miecslaus* Rex illum, vt dignum erat, præmians, generum sibi elegit, & dans ei filiam suam in vxorem, etiam vniuersum censum *Pomeranicum* ad tenendum statum Ducalem sibi consignat. Qui mirum in modum de tàm sublimi beneficio, & honore sibi præstito exultans, magna deinceps fide, officio, & affectione, tàm *Miecslaum* Regem, quàm *Polonos* coluit, & pluribus annis mansionem suam in *Polonia* continuata, ex filia Regis duos filios, illic commorando, *Geyszam* videlicet & *Wladislaum* in- *ex qua nascuntur Geysza, & Wladislaus S. Hungariæ Rex* fantes ingenuos suscepit. Hic quoque est ille *Wladislaus*, qui ad virilem ætatem perueniens, & sceptra Regis *Vngariæ* tenuit, & ob vitæ sanctimoniam in Diuorum catalogum translatus est. Aliis placet *Belam Vngariæ* Ducem cum tyranno *Pomeraniæ* congressum,

Digitized by Google

1032. sum, singulari illum certamine vicisse, & ob id in generum Regis adscitum esse.

Gomponi Archiep. Cracouiensi succedit Rachelinus.

Absumptus est *Cracouiensis* Ecclesiæ Archiepiscopus *Gompo* nomine, dum annis nouem Ecclesiam eandem rexisset. In locum autem eius *Rachelinus* à Summo Pontifice *Ioanne* XXI. prouisus successit. Per Prælatos vero & Canonicos *Cracouienses* XXV. die Augusti ad præsidendum *Cracouiensi* Ecclesiæ in Pontificem via scrutinii celebrato generali Capitulo, conformiter electus, vir Italicæ nationis prosapiam habens nobilem, & actionem virtuosam.

1033. Quietus is annus *Polonis* fuit, neque aut ad inferendum bellum finitimis, aut ad repellendum cogebantur. Quamuis enim, vt superius monstrauimus, plures regiones & gentes à Regis *Polonorum Miecslai* ditione & imperio defecissent: earum tamen defectionem *Miecslaus* Rex *Poloniæ* dissimulanter ferre, quam armis vindicare, maluit, nec enim paternus illi inerat animus, otioque & quiete marcescere: quam armis occupari malebat, in luxum insuper & carnales illecebras, vt aliquorum habet assertio, diffluens, ius matrimoniale regiumque nomen pellicum contagione fœdabat. Quapropter nec propriis tam grauis aut gloriosus, neque hostibus, æque, vt Pater erat, esse poterat formidabilis, sed neque bella ab eo gesta virtutis constat fuisse, sed necessitatis, non voluntate, sed hoste, aut defectione exigente, suscepta, Rempublicam quoque Regni sui vt desidiosus ignauiter administrabat, vnde & odium à subiectis exortum est. Concepta autem ex eo *Rikscha* Regina *Poloniæ* infantem animo eodem progenuit, cui auitum nomen in baptismo imponens, *Boleslaum* illum vocauit. Non durauit tamen infans ipse diuinitate irata, & *Miecslai* Regis, successu suis transgressionibus non aspirante, sed post menses aliquot tactus infirmitate, non sine vtriusque parentis grandi mœrore, occubuit. Nil in *Miecslao* Rege sanguinis auiti, nil paternæ industriæ, nil splendoris domestici, nil regiæ munificentiæ aut frugalitatis, famam denique suam aut existimationem fuscam & truncam, fecerat, apud proprios & exteros tenacitatis & suapte innatæ, & a consorte Regina *Rikscha* nutritæ obscuritas. Graue itaque Proceribus videbatur pondus sui regiminis, acta sua ad nutum fœmineum moderans, grauior aliquanto apud exteras nationes tributas pendentes oriebatur sarcina inuidiæ, dum *Miecslaum Poloniæ* Regem attenderent, regia quidem dignitate splendere, sed morum & virtutum regiarum non habere lampadem, & ex muliebri pendere arbitrio, qui velut timidus atque iners animum pusillanimitate atque pauore obliterauerat, vacans ventri, somno, otio, & voluptati, non ob aliud magis apud proprios & exteros contemptui habitus, nisi quia pro grauitate per iniquitatem & violentiam negligentior ad vindictam extiterat.

Miecslaus Rex ob varia vitia suis incipit esse inuisus.

A

B

C

D

1033. Cum regimen *Wlatislauiensis* Ecclesiæ, alias *Crusuiciensis*, Marcellus primus annis duobus & viginti administrasset; moritur, & in Ecclesia Parochiali in *Dwirezno*, in qua & alii duo sui immediati Prædecessores conditi fuerant, sepelitur, morbo febrili consumptus, cui *Venantius* vir *Italicus* à Capitularibus electus, & à *Serbio* Papa quarto prouisus succedit.

Marcello I. Ep. Wladislauiensi succedit Venantius.

Mscislao Russiæ & *Czernieiouiensi* Duce, dum venationibus operam daret, absumpto, & in Ecclesia sancti Saluatoris, quam ædificauerat, sepulto, *Iaroslaus Kiouiensis* Dux illi, quia non reliquerat successorem, in Principatu successit, & Monarchiam totius *Russiæ*, quod lingua *Ruthenica* sonat *Iednowladec* gerere cepit. *Iaroslao* autem prædicto *Russiæ* Duce apud *Nouogrod* commoranti *Pieczynigorum* gens in grandi multitudine veniens, *Kiow* violauit. Qua nouitate *Iaroslaus* per significationem celeris nuncii accepta, contractis vbique copiis, in *Kiow* aduenit, & cum *Pieczyngis* obuiam sibi euntibus, congressus fortiter depugnat, vtrisque autem pro victoria adnitentibus, cæduntur *Pieczyngi*, & multi, dum fugere contendunt, suffocantur in aquis, cœteri aut capiuntur aut fugantur. In signum autem victoriæ in loco certaminis Ecclesiam S. *Zophiæ*, ante conflictum votum *Iaroslaus* erigit. Quæ post honore Metropolitico insignita fuit. Eodem anno nascitur *Iaroslao* Duci *Kiouiensi* filius, & imponitur sibi nomen *Venceslaus*.

Mscislao Russiæ Duci succedit Iaroslaus, qui Pieczyngos vincit.

1034. Nondum *Miecslaum Poloniæ* Regem senectus grandæua affecerat, nondum morborum aut curarum onere pressus, diem fato propinquam creditus est tenuisse. Vegeto siquidem tunc & strenuo corpore erat, neque illum quisquam rebatur moriturum, vt pote annum quinquagesimum super egressum, siue tamen naturali cursu id agente, siue Deo permittente, siue aliqua vi morbi, quæ ex lubricitate & petulantia prouenire facile poterat, eum exagitante, in amentiam incidit, qua crebris vicibus non sine cruciatu corporis vexabatur. Quo quidem miserando casu suo, & defectio nationum regionumque, quæ à suo desciuerant Imperio, confirmata stabilitaque est, & rursum etiam, qui metu continebantur, ad defectionem spectare cœperunt. Habebat siquidem sui languoris interdum alleuiationem, & quasi spes lucidi interualli illi adueniebat, rediturusque ad bonam mentem & valetudinem sperabatur, easque spes & subiectas nationes in fide, & milites in ordine, retinebat. Administratio interim Regni apud *Rikscham* Reginam erat, & singula ex eius arbitrio & ordinatione gerebantur: verum dum mensibus aliquot, neque medicorum industria, neque virtute herbarum grassantem, in Rege morborum potuisset dissoluere, ægritudine inualescente 15. Martii mortuus est, in castrum *Posnaniense*, ad cuius exequias cohonestandas Prælati & Barones *Poloniæ* literis & nunciis

Miecslaus Rex in dementiam incidit, & moritur.

Rikscha

Digitized by Google

1034. *Rikſcha* Reginæ accerſiti, conueniunt, & funus regium debito iuſtoque honore proſequuti, in *Poſnanienſi* Cathedrali Eccleſia ſepelitur, eidemque exequias peragunt, corpuſque Regis in paterno ſepulchro condunt. Habebat quidem & Reginam, & Primates Regni dolor ingens ſuper *Miecslai* Regis ſui occaſu, ſed dementiæ reſpectus adferebat leuamen. Poſtquam Regis morte ſublatum fuit, tantum moleſtiæ, quo & ipſi, &Regnum, afficiebantur. Opprobrium quidem christianæ religionis cultum gerebat præcipuum, verum paternis moribus longe diſſimilis, ille enim bello promptus, hic ſegnis: ille armorum exercitatione Regni *Polonici* dilatauerat imperium, hic amiſerat: ille & propriis & extraneis gratus, & formidabilis: hic exoſus & contemptibilis: ille in ſingulos liberalis & munificus: hic tenax & parcus. Subito & vires *Polonicarum* legionum frangi, copiæ profligari, & in deterius diſcrimen ac pauorem verti, & ſingula ad perniciem relabi, propter eius ignauiam, cœpere.

Comparatio eius cum Parente.

Iaroslaus Ruſſiæ Dux monaſteria & templa ædificat & exornat.

A bellis ad religiones *Iaroslaus Ruſſiæ* Dux conuerſus, plura monaſteria non ſolum virorum, ſed & fœminarum, pluresque Eccleſias in *Kiow* fundat & ædificat. Extruit deinde ſumptuoſo muro Eccleſiam S. *Zophiæ*, cuius turrim tabulis deauratis tegit, Eccleſiam vero vaſis aureis & argenteis, libris & veſtibus precioſis dotat, nobilitat, & exornat. Portam inſuper, *Poloniam* reſpicientem, pro ſua, & vrbis magnificentia demonſtranda, largiſſimo & profuſo ſumptu ædificat, eamque auream vocari iubet, quod portas illius laminas, & cacumen tabulis deauratis ornauerat.

1035. Ad ſubſtituendum, in loco *Miecslai* Regis *Poloniæ* defuncti, nouum Regem *Polonorum*, Proceres apud *Gneſnam* & *Poſnaniam* aliquot tenuere conuentus. Pluribuſque conuentibus, & tractatibus interpoſitis; de firmando ſtabiliendoque nouo Regni ſtatu diſcordabant. Aliis enim placebat filium Regis *Cazimirum*, iam annum 20. ingreſſum, coronare, & in Principatum aſſumere: aliis ætas *Cazimiri* tenera & iuuenilis, Principatuique nondum apta videbatur: Verebantur nonnulli ne paternæ dementiæ redoleret in illo mixtura. Sciſis itaque Procerum votis, Coronatio *Cazimiri* regii nati dilata & impedita eſt, & in tam grandem periclitationem ac perniciem graſſata, vt Regnum alioquin *Boleslai* primi Regis inſtitutionibus domeſticis & armis glorioſum & inclytum, pene vſque ad internecionem, vt in ſequentibus narrabimus, perduxerit. Coronationem autem & inſtitutionem futuri Regis ſuſpendi & differri placuit, vt circa *Rikſcham* Reginam *Poloniæ*, & certos curatores ex Baronibus *Poloniæ* ſibi adiunctos, regiminis ſumma conſiſteret. Habet & nonnullorum aſſertio *Cazimiri* filii *Miecslai* coronationem tunc ea tenus impeditam magis, quam ſuſpenſam fuiſſe, quod genitrix ſua *Rikſcha* Regina maritum ſuum *Miecslaum* Regem, ſuis conſiliis & perſuaſionibus eo duxiſſet, vt tam regalium, quam militarium villarum danias, ſuffragia, collectas & tributa in ſingulis præcipue feſtiuitatibus pro menſa & coquina Regis ſolutionem indixerit, morte quoque *Miecslai* Regis mariti ſecuta, ſolutionem huiuſmodi daniarum, quam Barones & milites ſummopere inſtabant reſcindi, Regina volebat continuari. Nec patiebatur vt filius *Cazimirus* Patri in Regno ſucceſſurus quicquam ex Paternis inſtitutis minueret. Quapropter filio magnam, maiorem ſibi, apud Baronum & militum animos conflauit indignationem, & inuidiam, eo vſque gliſcentem, vt Rempublicam ſuam peſſundatam iri, paſſionibus non temperando, ſinerent, ſed & Proceres, neque dicere neque facere quicquam penſi habebant dummodo Reginam comitante *Cazimiro*, perpellerent; non attendentes, quod expulſione huiuſmodi ſe, & Rempublicam ſuam obſtinatis animis perditum irent. 1035.

Diſſidia de creatione noui Regis.

Ioanne Papa XXI. mortuo, qui ſedit annis vndecim & diebus nouem, ceſſauit Epiſcopatus diebus octo. Cui *Benedictus* nonus, qui & *Theophilactus* natione *Tuſculanus*, ex patre *Alberico* ſuccedit, homo vitæ impuræ, ob quam cuidam in ſpecie vrſina & aſinina apparens damnatum ſe perpetuo ſignificauit.

Ioanni XXI Pont. ſuccedit Benedictus IX.

Poſnanienſem Eccleſiam cum *Paulinus* Pontifex annis XV. pie, prudenter, & ſtudioſe rexiſſet, poſt diuturnam valetudinem febrilem, morbo ſuperante remedia moritur, & in *Poſnanienſi* Eccleſia ſepelitur. Cui *Benedictus* primus natione *Siculus* ex *Neapoli* ortus non ſine grauamine cleri, poſt biennium ſuccedit, ciuili bello electa Regina *Rikſcha* & filio ſuo, ſtridente inter *Polonos*, & pendente Interregno. Anno Domini 1037. à *Benedicto* Papa IX. prouiſus, & à *Stephano Gneſnenſi* Archiepiſcopo conſecratus.

Paulino Epiſc. Poſnanienſi ſuccedit Benedictus I.

Turbatio diſſenſionum & ſchiſmatum quæ ex morte Regis *Miecslai* Baronum & militarium, liuore in Reginam *Rikſcham* inſurgente conflata fuerat, amplius inualeſcere, & vires ſuas plus ſolito extendere cœperat. Omnis ſiquidem culpa in Reginam *Rikſcham* per Barones & militares retorta, primum ſucceſſionem Regni, & ſuſceptionem diadematis *Cazimiro* ademit, deinde & furorem ciuilem ſenſim exemit, nam etſi pluribus tributis, datiis, & honorantiis Reginæ *Rikſchæ* fabrica & ingenio introductis, ſe, ſuoſque homines quererentur militares oneroſa ſeruitute grauatos, amplior tamen illos occupabat amaritudo, quod ſeruitutem ipſam Reginæ *Rikſchæ* autoritas & induſtria non ſinebat, iuxta preces militarium aliquoties apud eam & filium *Cazimirum* repetitas abrogari. His tamen omnibus maxima acerbitas, fatis iam *Poloniam* appetentibus, accedebat, ipſa ſiquidem Regina *Rikſcha*, 1036.

Interregnum.

Digitized by Google

1036 *Rikscha*, & in Regis *Miecslai* mariti sui vita, diuturno tempore, & postquam è vita subtractus erat *Polonos* perosa, mores eorum & conuersationem fastidiens, rigida interdum sugillatione carpebat. Tenebat insuper & in aula sua, & in officiis *Almanos*, neglectisque & vt verius loquar, contemptis *Polonorum* Proceribus, & eorum filiis quantumcunque primis & ingenuis quoslibet *Teutonicos* inquilinos sortis & conditionis tenuis ac infimæ homines in conferendis officiis & in largiendis pecuniis præferebat. Verùm etsi ludibrium huiusmodi in vita Regis *Miecslai* ad grauem iniuriam & contumeliam referrent, rescindi tamen illud non rati se habere potestatem æquius sufferebant. Vbi verò occasio & facultas diluendæ publicæ ignominiæ oblata est, tanto liuore, tantoque reciproco odio in Reginam, sed ne tùm quidem iustæ eorum indignationi morem gerentem vniuersorum *Polonorum* exarmata succensaque sunt pectora, vt primùm omnem obedientiam administrationemque Regni, tàm Reginæ, quàm filio suo subtraherent, deinde sibi, castris, & ciuitatibus, cæterisque possessionibus ademptis, Regno etiam illam excluderent, & postremò cum filio Regno *Poloniæ* excedere, & ad *Almanos*, quos tanto dignabatur honore, transmigrare iuberent. Regina siquidem *Rikscha* post mortem mariti *Miecslai Poloniæ* Regis regebat Regnum *Polonicum*, nutriens in sceptra adolescentem *Cazimirum*, quem ex *Miecslao* Rege, vt præmisimus, susceperat, fœmina quidem virilem gerens animum, & in *Christi* religione non feriata, pietati, & virtuti dans operam, sed quæ habenas *Polonici* Regni parum prouidè, & ciuiliter visa est *Polonis* administrasse. Virium enim suarum & fœmineæ conditionis immemor, felicitatem in stultitiam vertit, malo grauiorique consilio vsa. Primum contemptui habere nomen *Polonicum* cœpit, despiciens omnes, & sola vniuersa pro imperio agens. Nulli, præterquam *Almano*, sua credere consilia, *Polonorum* verò aspernari potioresque consueuit Magistratus in *Almanos* conferre, *Polonos* abiicere. Quarum rerum indignitate moti Proceres Regni in stultitiam Reginæ & filii sui *Cazimiri*, stulti & ipsi conspirant, viamque scelerati, & ad extremum dementis consilii arripiunt, Reginam *Rikscham* cum filio *Cazimiro*, ne quoque adultus morum maternorum foret sectator, expellunt, damnationeque iniusta atque indigna, neque sexui, neque conditioni, neque ætati, parcentes, vtrumque exiliant, nihilque infestius vnquam de se & patria de templis, de delubris, focis, & pignoribus consulendo acerbius. Cùm tamen *Cazimiro* infanti, velut iuuenculo & omnis contemptionis atque culpæ maternæ ignaro, etiamsi grauiùs quicquam deliquisset, & propter ætatem, & *Boleslaum* auum fuerat ignoscendum. Sed nil furore populari stultius, nam & *Scipionem*, *Alcibiadem* & *Hannibalem*, non exiliari modò sed & mori inimicorum iniuria & populi coegit ingratitudo. Crebris itaque iniuriis & molestiis *Rikscha* Regina *Poloniæ* à Proceribus & militibus *Polonorum* affecta, & ne in se & filium suum *Cazimirum* ira grauiùs quicquam consuleret, verita, de *Polonia* in *Saxoniam*, in *Maideburg*, & *Brunsuig*, pulsa excedit, filium quoque suum *Cazimirum* secum educit. Sed neque his contenta, omnem in auro, argento, gemmis, & lapidibus preciosis suppellectilem, per *Boleslaum* & *Miecslaum Poloniæ* Reges congestam, magnique ponderis, & valoris duas coronas, quibus Reges & vxor *Boleslai* primi Regis, & tandem ipsa *Rikscha* coronati erant, sed & plura alia clenodia, monilia, vasa, & insignia, caris & præstantissimis gemmis, vnionibus, fulgentia, item pecuniæ regiæ ex thesauro grandem quantitatem aufert, & asportat, *Poloniæque* regnum ingenti thesauro spoliat. In *Saxoniam* autem perueniens Imperatorem primùm adiit, à quo officiosè & venerabiliter suscepta duabus coronis, quas secum ex *Polonia* duxerat, Imperatorem honorauit, & de iniuriis, quibus à *Polonis* afflicta fuisset, questa, seipsum, & filium suum *Cazimirum* in tutelam & gubernationem Imperatoris commendauit. Et Imperator quidem misso in fines *Poloniæ* exercitu, iniuriam eius superficietenus vindicare visus est. Ipsa verò pro his, quæ ex *Polonia* detulerat, plurimas & insignes possessiones, & sibi, & filio suffecturas coëmit. Vt autem filius suus *Cazimirus* ad virtutum specimen posset pertingere, in studium cum *Galliarum Parrisios* temporis processu transmittit, vbi *Polonico* nomine *Cazimirus*, quod illius expressio & sonus barbarus videbatur, immutato, *Carolus* cœpit deinceps vocitari. Ex Regina autem exul facta, ostendit prouerbium vulgare verum esse, *secundam fortunam stulto nequaquam posse esse diuturnam*. Assertio insuper aliquorum habet, quòd *Cazimirus* filius regius, matre sua *Rikscha* Regina in *Almaniam* exulante, in *Pannonias* ad *Stephanum Vngariæ* Regem diuerterat, licet *Bohemi* ad se illum venire inuitauerint, non ex benignitate, sed ex liuore, vt facilius suum procurarent interitum. A *Stephano* autem *Vngariæ* Rege humanè habitus, & muneribus plurimis onustus discedens, ad Imperatorem, vbi genitrix sua morabatur, aduenit, cuius expulsio vniuersam fermè *Poloniam* impendenti ruina inuoluit. 1036

Poloni Rikscham & Cazimirum Miecslai filium in exilium pellunt.

Languore podagrico aliquandiu *Lucillius* *Smogorzouiensis* siue *Wratislauiensis* Ecclesiæ Episcopus vexatus, moritur & in *Smogorzouiensi* Ecclesia sepelitur, annis IX. functus officio Pontificali. Cui *Leonardus* primus *Smogorzouiensis* Decanus, natione Italus, genere nobilis, interregno apud *Polonos* durante, promouente tamen illum *Rikscha Poloniæ* Regis *Miecslai* relicta, per *Benedictum* IX.

Lucillio Episc. Wratislauiensi succedit Leonardus I.

1036. IX. Papam prouisus,& per *Stephanum* Archiepiscopum *Gnesnensem* consecutus successit.

Boleslao Bohemiæ Duce cum duobus filiis mortuo

Boleslaus Dux *Bohemiæ* à *Boleslao Polonorum* Rege excœcatus, & filius suus *Vdalricus*, quem præfatus *Boleslaus Poloniæ* Rex, ex sua ergastulo liberum dimiserat, mortem subierunt. In quorum locum, quia *Iaromir* à fratre suo *Vdalrico* excœcatus, propter carentiam visus, succedere non poterat, nepotem suum germanum *Bretislaum Vdalrici* filium, ex rustica, vt præmisimus, fœmina genitum, surrogatum in *Bohemiæ* Ducatum, pluribus persuasionibus illum commonens,& exhortans, *vt genus Vrsouicensium Bohemiæ Ducibus semper infidum & infestum, quorum excæcatio & suo & patris suasu peruenerat, poneret in exterminium sempiternum.* Quam contumeliam vnus ex genere prædicto, nomine *Koczai*, grauius ferens, præfatum *Iaromirum* aluum purgantem, lancea acutissima per posteriora transuerberans miserabiliter extinxit, sicque sub vnius anni spatio *Boleslaus* Dux *Bohemiæ*, cum duobus filiis absumptus est, & Regina *Poloniæ Rikscha* cum filio vnico *Cazimiro*, è *Poloniæ* Regno exiliata. Visusque est annus ille & *Poloniæ* Regibus, & *Bohemiæ* Principibus fatalis extitisse,& fuisse.

succedit Bretislaus.

1037. *Rikscha Polonorum* Regina cum filio suo *Cazimiro* ex *Polonia* secedente, gliscens dudum ciuilis dissensio serpere amplius, & confestim tumultuari Regnum *Polonicum* cœpit, Res quoque omnes publicæ, aut in seditionem spectare, aut sola in discordia versari, & quasi quædam tabes vniuersum Regnum *Poloniæ* scaturientibus vndique commotionibus & guerris, peruasit. Et primùm quidem inter Proceres, Barones, & militares crebræ clades oriebantur, per quas & præcipui bellatores,& ingenui homines absumpti, deletique mutua cæde forent, in locum illorum vilia seruorum mancipia, præbentibus illis ciuilibus bellis audaciam, succedebant, Baronumque & militarium peremptorum coniuges,& possessiones, interfectis, si qui relinquebantur, liberis, occupabant,& suas in illis, cæterisque ingenuis fœminis,& matronis, explebant libidines & incestus. Vbi verò tantorum scelerum factio suis impuniter, (neque enim iam leges in metu, neq; primores in æstimatione habebantur) procedebat, illicò seruorum rusticorumque agros & aratra linquentium, maximus numerus conflatus est, qui deinde Ducibus a se lectis, armis correpti, passim omnibus nobilibus, omnibusque bonis bellum inferrent,& singulos, quos vincebant, bonis eorum exturbatis, occupatis, aut direptis, obtruncabant, in cæteros, quos subigire non poterant, vicos, villas,& ea omnia, quæ ditionis eorum nouerant esse, inflammando crudeliter debacchantur. In hac quoque tempestate, neque templis, neque sacris locis,& ministris Dei indultum est, sed rapacibus,& sacrilegis manibus, templa magis insignia & locupletia spoliata, bona Ecclesiarum direpta sunt, in sacerdotes vario mortis genere sæuitum est. Alii enim mucronibus & lanceis perfodiebantur, alii iugulabantur. Cæteri lapidibus, quasi quædam victimæ, à profanis hominibus, qui non solum fidem & religionem, sed etiam pietatem & humanitatem à se abdicauerant, obruebantur. Ad ritus insuper gentiles & profanos nonnulli redeundum consentiebant, & ob id contra ius & fas omnia diuina atque humana permixta erant, plures quoque Ecclesiæ desertæ, ferarum animalium, & bestiarum erant cubilia. Tantus quoque belli ciuilis fremitus & stridor contagione quadam animis multorum iniectus fuerat; vt singulæ Regni *Poloniæ* partes, verso in propria viscera gladio, aut mutua & cruenta cæde, aut incendiis & depopulationibus agrorum flagrabant. Omnia itinera suspecta & viæ spoliantium prædonum, latronumque plenæ. Rarus extabat locus, qui conspectu & latebris insidiantium non scaturiret, vix solis volucribus laceratæ patriæ tuta,& peruia tellus erat. Agrestes quoque his vexati assiduò spatio malis, desertis, quibus in pace insudare consueuerant agricultura,& regionibus in prædones rapacissimos concreuerant. Maxima quoque rerum *Polonicalium*, tàm commutatio, quàm confusio incessit, remansitque, terra populis vacua, sanguine plena, lachrimis madida, orbata matribus, destituta filiis, confusa cædibus, infecta cruore, destituta defensione,& omnium suorum solatio desolata, eoque genere cum iniuriæ processu, vt seditionibus domesticis in seipsos manus verterent, latrociniis grauibus affligerentur, teterrimis cladibus se inuicem absumerent. Consurgunt breui latrones & sicarii, latronumque & sicariorum duces, qui non finitimorum, sed propriorum populantur agros, prædantur domos, substantiam diripiunt, tecta exurunt, pecora abigunt,& in omnia nefanda grassantur. Prouincia deinde omni turbata, non longinqua solùm, sed etiam interiora Regni & propinqua collidebantur, ipsa videlicet *Plocensis* regio, in qua *Maslaus* vnus ex nobilitate, poculorumque regiorum Subpincerna, & ipse olim Regi *Miecslao* charus, quod scelus in aliorum redargutione abhorrere & vindicare debuerat commissum, se *Plocensem* Principem gerere cœpit. Ita *Polonorum* Primores & Proceres non sentiendo, non videndo, excœcante ira animum, quò dementiæ progressi forent, quantum periculi & infamiæ in se, quid in patriam, quid in penates, quid denique in Deum & religionem suam, eiiciendo *Cazimirum* innocentem, ac omnis culpæ expertem commiserint, tarda æstimatione pensare, & seriùs facti sui pœnitere cœperunt. Scelus facilè ausum, facilius patratum, non supplicationibus, non hostiis, non proprio sanguine, patriæ insuper calamitate,& interitu, ac perpetuo tributo expiatum, seditiones denique domesticæ, cædesque intesti- 1037.

Poloniæ Regnum intestinis dissidiis laborat.

Digitized by Google

1037. næ,& clandestinæ proditiones exemplò apud *Polonos* coauctæ, Rempublicam *Boleslai* magni institutis nondum firmatam pessundederunt. Domesticis insuper calamitatibus & malis *Bohemicum* bellum accessit, nil domestico & ciuili perniciosius, qui in *Poloniæ* Regnum omni genere crudelitatis grassati pereuntem suaptè *Polonorum* regionem, quo maturiùs periret omnem operam nauarunt.

1038. *Bohemi Poloniam inuadunt.* Ciuili,& plus quam ciuili,Nobilium videlicet, & popularium furore Regnum *Poloniæ* *Bretislaus Bohemiæ* Dux intelligens dilaceratum & collisum, & suo Rege atque Principe destitutum,inuadere illud,velut paratam prædam & amplioribus incommodis afficere, nullam illinc sciens resistentiam, constituit. Ad quod illum non solùm acceptæ in excæcatione aui sui *Boleslai* Ducis *Bohemiæ* per *Boleslaum Chrobri* factæ memoria iniuriæ,sed liuor & odium,simulque occupandi Regni alieni,aut saltim exterminandi stimulabat ambitio, & praua voluntas. Collecta itaque Nobilium & agrestium multitudine,*Poloniam* ingressus,ciuitates eius magis opulentas & insignes, *Wratislauiam* videlicet & *Posnaniam*, oppidaque, vicos,& villas,quas ciuilis stridor nondum deleuerat,diripit,& exurit. Ad *Gnesnam* tandem *Polonorum* metropolim perueniens,illam, quæ nec situ, nec arte munita erat, sed neque defensores habebat,facilè capit,& cùm in vrbe tàm vulgata & famosa Nobilium prædam suæ auaritiæ,prout rebatur,suffecturam non reperit,neque enim illic nisi vilia mancipia relicta erant, ad prædanda diripiendaque templa sacra animum ambitione æstuantem conuertit. Sed illicò Omnipotentis Dei dignatio, potentiæ suæ virtutem ostendens, mirabili prodigio, ne sacer locus maximo suo & præcipuo prædaretur thesauro, prouidit, & quantum sacrilegii facinus profanus, & impius *Bretislaus* esset admissurus, monstrauit. Dùm enim Dux ipse *Bretislaus* Ecclesiam *S. Mariæ* metropoliticam *Gnesnensem* spoliaturus aduenisset, in ipso limine & aditu, tàm ipse, quàm omnes milites sui,& vniuersa plebs, cæcitate & morbo lethargico, qui illos amplius, quam triduo detinuit,quoties in Ecclesiã irrumpere,& sacra disrumpere tentabant, fuêre percussi. Intra autem illorum dierum trium spatium, pietate agni cœlestis, qui *Polonos* verbere suæ plagæ mulctari,non ad extremum tamen consumi permisit, pauci ex ministris Ecclesiæ *Gnesnensis*, qui cæteris metu belli perculsis diffugientibus remanserunt,corpus *S. Adalberti* Pontificis & Martyris in ea conditum,quod verisimiliter *Bohemos* existimabant sublaturos,de loco,in quo annis pluribus vniuersali deuotione quieuerat, abstrahunt, & in loco vili, sabulo obrutum, recondunt. Sub illis quoque diebus *Bretislaus Bohemiæ* Dux in quæque propinqua vastationem iussit extendi,& agrestes capit. In eam spem adductus,vt discordia *Polonorum* intestina, suaque vastatione infesta, Repub. *Polonorum* dissoluta,*Bohemica* fieret angustior. Nam *Bohemos* & Ducem eorum *Bretislaum* exanimatio lethargica, & cæcitas à spolio in sacra perpetrando,trium dierum continuatione deterruerat,resque apud eos,prout dignum erat, in prodigium & religionem versa,futuri sacrilegii facinus in eius magnitudine demonstrans, conceptum furorem dissoluebat. *Seuerus* tamen *Pragensis* Episcopus,qui eiusmodi bello iniusto se miscuerat, & *Gnesnæ* præsens aderat,*Bohemorum* animos suapte in prædam & spolia procliues ad prosequendum cœptum scelus animat & accendit,asserens lethargiæ & excæcationis incommodum, non propter in sacra Ecclesiæ *Gnesnensi* per eos committendum spolium,sed propter veteres *Bohemorum* præuaricationes, & scelera in catholicam religionem, abutendo illicitis connubiis, perpetrando homicidia, committendo adulteria, sectando ebrietates,Sabbatha, diesque festos seruilibus operibus violando,incestuosè viuendo, sepulturas mortuorum in locis profanis, neglectis ædibus sacris,& cœmiteriis faciendo,& templis spolia inferendo, pauperes opprimendo,iniusta iudicia exercendo, commissa accidisse. Ad quorum expiationem Pontifex *Seuerus Pragensi* Duci & *Bohemis* triduanum ieiunium indicit. Quo expleto iurisiurandi execratione se adstringunt, ab omnibus enormibus facinoribus,quibus hactenus se inquinauerant,cessaturos. Post Ecclesiam *Gnesnensem* ingressi,dùm solita non ferirentur cæcitate,ad diripienda singula sacra, & omnem Ecclesiæ suppellectilem,rapacem animorũ, & manuum ingluuiem,fauere sibi Diuinitatem credentes,proposito intendunt. *& Gnesnensem Ecclesiam spoliant.* Correptis autem Ecclesiæ *Gnesnensis*,qui remanserant,ministris, non probris solùm, & cruciatibus, sed etiam amplissimis promissis illos solicitant,vt vbinam corpus *S. Adalberti* Pontificis & Martyris depositum sit,ostendant. Et illi quidem prudenti & industriosa vafritia vsi, corpus *Gaudentii Gnesnensis* Archiepiscopi, & Beati *Adalberti* germani, ostendunt, illudque esse corpus B. *Adalberti* mentiuntur. Creditum est illicò à *Bohemis*,nam & sarcophagi locique & ornamentorum Pontificalium,quibus vestitum erat corpus *Gaudentii*,qualitas fidem figmentis faciebant. Tollunt itaque *Bohemi* corpus *Gaudentii* & immensa lætitia,putantes se corpus B. *Adalberti* Martyris adeptos esse, exultant, & vulgaribus canticis Ecclesiam *Gnesnensem* replent. Deinde illud magna solennitatis pompa de Ecclesia deferunt, & in castra sua traducunt. Quæ quidem ludificatio iustissima Dei lege & prouidentia euenisse *Bohemis* credenda est. Qui enim verum Dei, & suum tunc Pontificem plurimis probris contumeliis,& iniuriis viuentem affecerant,qui eum geminata vice de sede sua ignominiosè eiecerant, qui-

Digitized by Google

1038. quique sæuissima cæde fratres suos, & vniuersum genus suum odio & liuore necauerant, eius sacrum corpus Poloni qui eum susceperant, honorificauerant, eius monitis salutaribus paruerant, eius corpus ex *Prussia* transtulerant, auferre diuinitate decernente iudicati sunt indigni, sed nec Sanctus ipse passus est ossa sua ad gentem apostatricem referri, quæ, quantum in ea erat, & in præsentem, & in absentem, in se, suosque sæuiens, sui nominis memoriam conata est, è rerum natura pertinaci animo tollere & abolere, & quorum viuens consortia visus est fugiendo aspernari, ab eisdem non tulit corpus suum contingi, neque in *Bohemiam* ex *Polonia* auferri. Conuertit post præmissa *Bretislaus Bohemiæ* Dux animum ad cætera sacra diripienda, & quinque fratrum, ac Martyrum corpora videlicet *Ioannis*, *Benedicti*, *Isaac*, *Matthæi*, & *Cristini*; quos sub *Boleslao* primo *Polonorum* Rege, in loco vbi nunc est oppidum *Cazimierz* in *Maiori Polonia* eremiticam vitam in arctissima conuersatione agentes monstrauimus, martyrium passos, quosque *Boleslaus* Rex primum ex loco eorum passionis *Gnesnam* transtulerat. Imaginem insuper crucifixi ex puro auro per *Boleslaum* primum *Polonorum* Regem fabrefactam, & trecentas habentem libras triplici pondere corpus eius appendentem; item tabulas tres, quibus altare magnum adornatum fuerat, auro puro & variis preciosis lapidibus & gemmis superbas, per eundem *Boleslaum Poloniæ* Regem donatas, cæterasque Ecclesiæ *Gnesnensis* res, vasa & clenodia rapit, & sacrilego facinore Ecclesiam *Gnesnensem* plurimis sacris ornamentis, & decoris spoliat. Neque his contentus, campanas nobiles, & in magnitudine, valore atque sono raras aufert, & cum his omnibus, & populi vtriusque sexus multitudine, quam captam tenebat, in *Bohemiam* reuersus est, & *Pragam* in vigilia S. *Bartholomæi* feliciter ingressus, sacras prædas in Ecclesia maiori *Pragensi* collocat & deponit, captiuos verò rusticos *Polonorum*, inter quos & Sacerdotes Ministrique Dei videbantur, (tanta enim erat *Bohemorum* crudelitas, vt nec à Christis Domini manum suam continerent) in colonias deduci, distribuique ordinauit, corpus Sancti *Christini* ex quinque fratribus, *Morauis* instantibus & petentibus, *Olomuncensi* Ecclesiæ, quæ nondum Cathedrali fungebatur honore, donauit, quod apud illam in eum diem sub tabulis argenteis auro tectis requiescit, suoque titulo & nomine Cathedra *Olomuncensis* extat dicata.

Stephano S. Hungariæ Rege

STEPHANVS Hungarorum, seu vt verius loquar, *Pannoniorum* Beatus Rex, fati sibi diem instare prænoscens, cùm orbus, & sine liberis foret, de Regno *Hungariæ*, antequam vita excederet, ne schismate & seditione ciuili illud contingeret, inuolui, ordinaturus, mittit in *Nitriam*, vt *Vazul*, patruelis sui *Michaelis* filius, quem illic ad honestam captiuitatem, reprimendo suam insolentiam, Rex *Stephanus* damnauerat, adducatur, illum enim sibi in *Hungariæ* Regno deliberauerat successurum. Vxor autem *B. Stephani* Regis *Gisla* Regina *Vilhelmi* Ducis *Burgundiorum* filia, & iuxta assertionem nonnullorum, soror *Henrici* Imperatoris, decretum mariti sui satagens rescindere, & fratrem suum *Petrum*, ex vno quidem Patre, sed ex altera matre, sorore videlicet germana *B. Stephani* Regis genitum, & qui in aula *Stephani* Regis, velut nepos suus annis pluribus commoratus, & à Rege *Stephano* ex *Venetiis* accersitus, Princeps creatus militiæ, multorum *Hungarorum* fauores, & beneuolentiam, procurante Regina *Gisla*, sibi conciliauerat, in Regnum *Hungariæ* præficere, *Vazul* excæcari, auribusq; truncari, & per omnia deformem, mutilum, atque despectum effici subordinat. Quo malo *B. Stephano* Regi *Hungariæ* nunciato, febri correptus & nimio dolore vexatus, 15. Septembris in vigilia Assumptionis Dominæ nostræ *Buda*, dùm annos sex & quadraginta Regnum *Hungariæ* administrasset, moritur, & in *Albam Regalem* relatus, flente eum vniuerso *Hungaricali* populo, sepelitur, vbi Diuinitate præstante meritis suis varia in languidis prouenire cœperunt miracula, quibus expost largiùs crebrescentibus Rex *B. Stephanus* in cœlicolarum numerum ascriptus & translatus. Diebus autem planctus expletis, postquam omnia sacro corpori ab *Hungaris* fuissent persoluta, Regina *Gisla*, & *Buda Hungariæ* Barone, cuius tùm inter *Hungaros* magna erat reputatio, procurante, dum nemo de semine regio, filiis *Wladislai* videlicet *Andrea*, *Bela*, & *Leuanta* in *Poloniæ* Regno exulantibus, & filiis *Michaëlis* obtruncatis, extaret, *Petrus Vilhelmi* Ducis *Burgundiorum* filius, & *B. Stephani* nepos ex sorore in *Hungariæ* Regem assumitur, & in *Alba Regali* per *Strigoniensem* Archiepiscopum, & cæteros *Hungariæ* Pontifices, consentiente in eum vniuersali Baronum *Hungariæ* decreto, coronatur. Qui primus apud *Hungaros* peregrinus Rex perhibetur fuisse. Annales autem *Hungarorum* eum non ex *Burgundiorum* genere, sed stirpis *Teutonicæ* fuisse testantur, Beati *Sigismundi Burgundiorum* Regis, germanum ex fratre nepotem. 1038.

mortuo

succedit Petrus Wilhelmi Ducis Burgundiæ filius.

Casimirus Parisiis studet,

Quæsitura autem filio suo charissimo *Cazimiro* Regina *Poloniæ Rikscha*, dùm iam in *Almania* terris consisteret, ampliora virtutum & industriæ vltra dotes naturæ ornamenta, ipsum studiis liberalibus imbuendum *Parisiis*, adiunctis honestis pædagogis & seruitoribus datis nummariis & sumptibus, & cætera suppellectili transmittit. Qui insitam habens ab annis teneris virtutis cupiditatem ipsam tandem in actione consistere intelligens, non ideo se tantum studiosum & docilem præstitit, vt sciret, nisi & scita magis magisque operando exerceret, & aliis non sibi soli præficeret.

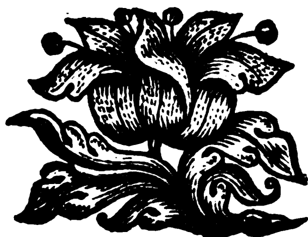
Cazimirus filius *Miecslai Polonorum* Regis, qui & *Carolus* nominatus est, dùm in *Parisiensi* Scho-

Digitized by Google

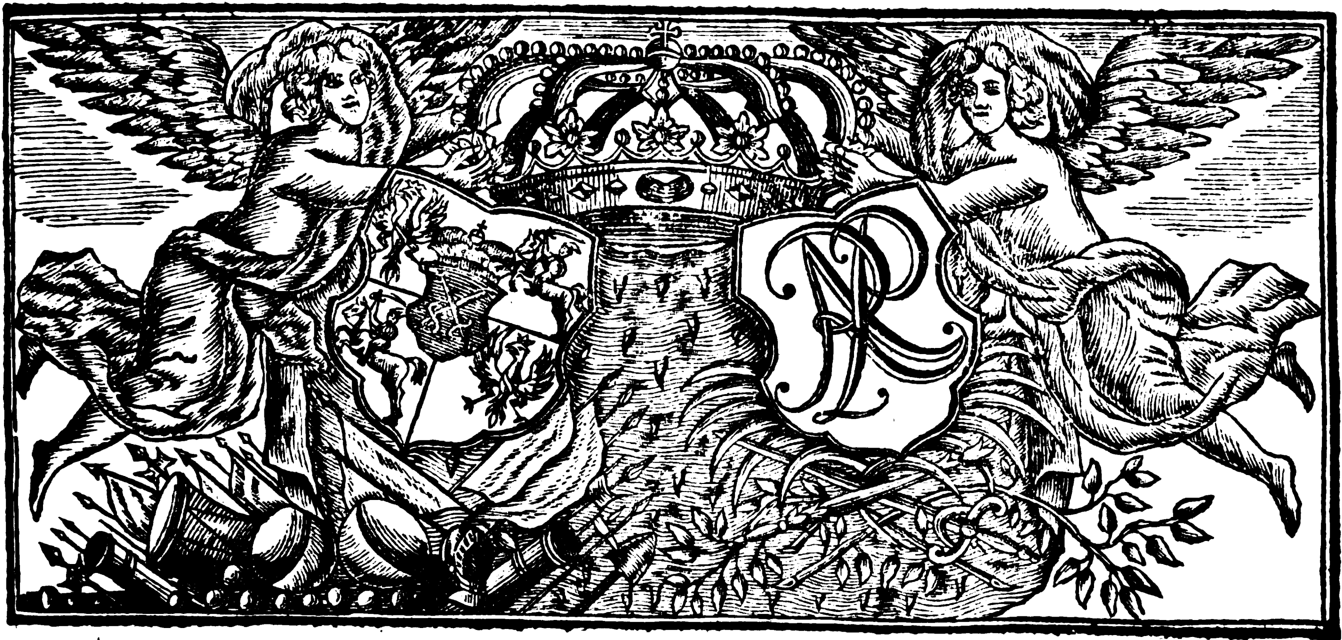
1038. schola integro biennio studiis operam, matre Regina *Rikscha*, impensas largas ministrante, dedisset, & plures coætaneos suos, tàm ingenio & arte, quàm forma excederet, cœpit apud vniuersos opinione & fama celebris haberi. Erat enim corporis effigie formosus, statura procerus, membrorum robore insignis, sensuum viuacitatem, atque integram retinens valetudinem, & cui boni mores virtutesque iuxta atque literæ erant in voluptate. Veritus autem ne aliquando generis sui & fortunæ, in qua erat tàm conditio, quàm qualitas, quam prudenti & industrioso velamine in eam diem occulebat, proderetur, variis æstibus mentis & spiritus collidebatur, & an ad patriam rediret, aut in *Almania* vel *Galliis* consisteret, militiamne an Ecclesiasticam sortem mallet, longo tempore deliberabundus fluctuabat. Quotiens enim naturali, & ingenito ardore patriæ repeteret cogitationem, & desiderium sibi insedisset, totiens exilii iniuria, Regni, & ciuili, & hostili bello subsecuta desolatio & vastitas, prauus quoque & liuorosus in se Procerum *Poloniæ* animus, & defectio, susciperetur ne, an excluderetur, ambiguitas, matris quoque *Poloniæ* iratæ, dissuasiones & consilia propositum huiusmodi rescindebant. Si verò in *Almania* aut *Galliis* subsistendi cogitatio animum subiisset, subitò grandes sugillationes, & ipsa exilii ab inuidis obiicenda exprobratio occurrebat. Tantis igitur fluctuationibus quassatus pro euitando, detorquendoque opprobrii dedecore, & pro consequenda cœlestis Regni sorte & splendore, monasterium ingredi, & in regulari obseruantia Christo militare, in animum induxit, eaque deliberatione, velut medio optimo, quo singulas incommoditates euitare pósset, assumpta, ad beatum *Romualdum*, qui pro ea tempestate magnæ sanctitatis, vt erat, vir habebatur, in *Italiam* ex *Galliis* descendit, donatoque ei pulcherrimo, quem ex *Polonia* habuerat, caballo, & quisnam, cuiusuè nationis, generis, Regni & fortunæ esset, quouè teneretur desiderio, innotescens, confirmationem ab eo petit, & indumentum monachale recipiens in *Gallias* rediit, atque in monasterium, quod *Cluniacense* vocatur, frequentissimo monachorum numero celebre, in ordine *S. Benedicti*, matre sua Regina *Rikscha* desiderio fauente suo, se recipi, & tonsurari suppressa generis sui, & conditionis excellentia obtinuit, habitumque monachicum assumens, illic perpetuo delitescere, & in proposito continentiæ & religionis sanctæ, cuius in loco prædicto diligens & arcta obseruantia tunc florebat, omne tempus vitæ in obsequiis diuinis absumere decreuit. Monasterium autem præfatum *Cluniacense* tàm amplissima dote per *Galliarum* Reges prouisum extat, & tanta monachorum multitudine refertum; vt duodecim priores totidem cohortes monachorum sub suo regimine & cura habentes, & Abbatem tredecimum assiduè tenere consueuerit. *Iaroslaus Russiæ* Dux intelligens *Poloniam* proprio & externo bello implicatam, & plurimum attritam esse, collecto forti exercitu, terrestri, & nauali itinere venit in *Mazouiæ* oram, & eam cæde, igne & spoliis patratis, magno insuper hominum vtriusque sexus numero capto, in *Russiam* se recepit. Inter hæc mala, hasque ciuiles & externas *Poloniæ* Regno iusto Dei iudicio inflictas clades, erant *Bossutæ* Archiepiscopo *Gnesnensi*, Viro religioso & optimo, nocte & interdiu pro panibus luctus, lamenta, fletusque, à quibus magnoperè angustiatus & afflictus ad horam extremam perueniens, tabefactum spiritum, mansionemq; suam perosum emisit, in Ecclesiaque *Gnesnensi* tumulatur. Cui *Stephanus* primus per prouisionem *Leonis* octaui Interregno durante, Nobilis de domo & familia *Poboz*, babatum album transuersaliter cum cruce rotunditati babati superposita, in campo rubeo deferens, genere & natione *Polonus* successit. 1038.

eius laudes. — *in Cluniacense monasterium ingreditur.* — *Iaroslaus Poloniam vastat.* — *Bossuta Archiep. Gnesnensi succedit Stephanus I.*

FINIS LIBRI SECVNDI.

IOAN-

IOANNIS DŁVGOSSI

SEV

LONGINI

CANONICI CRACOVIENSIS,

HISTORIÆ POLONICÆ

LIBER TERTIVS.

A. C. 1039.

Rauem & enormem *Gnesnensis* Ecclesiæ deprædationem per impium *Bretislaum Bohemiæ* Ducem, & suum exercitum, in sacrarum & Deo dicatarum rerum sublatione, & in *Bohemiam* asportatione commissam, Metropolitanus *Gnesnensis Stephanus* primus qui *Bossutæ* successit, molesto & amaro animo ferens, *Rachelini* Episcopi *Cracouiensis*, cæterorumque Episcoporum *Poloniæ* communicato consilio nuntios notabiles *Romam* mittit, coram Summo Pontifice & Cardinalibus de perpetrato per Ducem *Bretislaum*, & *Bohemos* sacrilegio questuros. Qui cum Vrbem accessissent, & coram *Benedicto* Papa nono, audientia obtenta, nefanda Ducis *Bretislai* & *Bohemorum* facinora, sacrilegia in Deum & Sanctos eius, spolia in sacra & templa, cædem & captiuitatem in orthodoxos & fideles, rapinam in omnes, fideli narratione exposuissent, *Seuerum* quoque *Pragensem* Episcopum omnium sacrilegiorum huiusmodi participem & conscium fuisse, sacrilegiaque singula eius suasu & consilio fuisse patrata, Pontifex *Romanus* non secus quam iustum erat, motus, longam cum Cardinalibus aliisque qui tunc in Vrbe aderant Prælatis, tenuit deliberationem. Et cum omnium pari vnanimique sententia execrabile scelus in *Gnesnensem* Ecclesiam admissum, mucrone Ecclesiastico vindicandum censeretur, diuersa tamen dabantur de modo vltionis inferendo vota, & alii quidem decernebant *Bretislaum* omni Ducali honore, & fidelium communione priuandum esse, alii per triennium in exilium agendum, Episcopum verò *Pragensem Seuerum* à Pontificali gradu deiiciendum, & in monasterium pro expiatione tanti sceleris perpetuam illic pœnitentiam acturum, trudendum deprimendumque esse. Alii tam Ducem *Bretislaum Bohemiæ*, quam *Seuerum Pragensem* Episcopum vsque ad plenam omnium sacrorum restitutionem, anathematisandos fore. Hæcque vltima sententia velut mitior & media ab omnibus accepta est. Verùm quia sedes Apostolica parte altera non audita decreta sua promulgare non consueuit, personalis contra Ducem *Bretislaum* & *Seuerum* Episcopum *Pragensem* citatio promulgatur, quorum nuntii dùm *Romam* aduenissent, & pro scelere sacrilegii diluendo, verba coram Summo Pontifice facerent, 1039.

Stephanus I. Archiep. Gnesnensis & reliqui Episcopi Bretislaum Bohemiæ Ducem ob spoliatas Ecclesias apud Pontificem accusant.

1039. *scelus illud* de quo per Ecclesiam *Polonicam* accusabantur, *non diffidenter Ducem Bretislaum & Seuerum Episcopum admisisse, non temeritate* inquiunt *improba, sed deuotione & pietate forsan stulta Sanctorum ossa, cateraque sanctuariorum vasa ex Gnesna sublata, & in Pragam relata sunt, belli enim iure, quod Polonica genti inferebat, credidit se spolium illud iuste Bretislaus Dux noster, & populus Bohemicus admisisse.* Tùm verò Papa nuntiis correptis *stultam etiam & deliram eorum excusationem* ostendit, *nec licere quantumcunque iusto bello Ecclesias Dei suis sanctuariis, & rebus Deo dicatis spoliari, aut ossa Sanctorum de locis Catholicis sine Sedis Apostolica speciali autoritate & consensu transferri, cum bella hominibus non cœlestibus, aut sacris rebus indicere conueniat. Proinde autem singula sanctuaria Ecclesia Gnesnensi, cæterisque Polonorum Ecclesiis erepta, aut restituerent, aut tàm Ducem Bretislaum, quàm Episcopum Seuerum Pragensem Apostolico scirent rigore excommunicandum.* Legati verò *Bohemorum* omnium ablatorum restitutione Ducis & Episcopi nomine repromissa, tàm Ducem, quàm Episcopum ad complendum, quæ verbo promiserant, obligant, largis sermonibus promittendo, *tàm Ducem, quàm Episcopum decreto Apostolico in omnibus deuotè & humiliter parituros.* In hanc pollicitationem, & obligationem dimissi, plerosque Cardinalium *Bohemorum* nuntii adeunt, pluribusque largitionibus & promissis illos sollicitant, *vt suis consiliis & suffragiis decretum Apostolicum de restituendis sanctuariis Ecclesia Gnesnensis rescindant, aut si rescindere non possent, respectibus aliquibus executionem eius suspendant.* Inescati Cardinales præmiis & precibus cœptam in sacrilegiū Principemq; ac Pontificē *Pragensem* seueritatem, & ipsi remittunt, & Papæ remittunt tendam persuadent, *non conuenire* aiunt, *grauitati Apostolica Ducem Bohemia, qui per nuntios suos omnia illicitè recepta restituturum, & præceptis Apostol. se exhibet pariturum censuris aliquibus percelli, & in sugillationem publicam Principem parere paratum adduci, ne iniuste irritatus ad rebellionem se iustam conuertat.* Multifaria tùm erat Sedem *Romanam* ambientium, & de ea contendentium collisio. Nam *Sabinensis* Episcopus, qui se *Siluestrum* nominabat, & *Ioannes* Archiepiscopus *S. Ioannis* ante portam *Latinam*, qui & *Gregorius* sextus, contra *Benedictum* nonum Papatum vsurpabant. Quapropter persuasio Cardinalium, censurarum promulgatione correpta, mente contra Ducem *Bohemia* dissuadentium tunc facile admissa est, & iustitia *Polonorum*, concertatione huiusmodi & schismate de Papatu protelata, impedita, & suppressa *Polonorum* Pontificibus illam promouere & sollicitare desistentibus, bello insuper ciuili *Polonia* Regnum premente emarcuit.

qui per legatos se rapta restituturum promittit.

Verum Cardinales donis corrupti restitutionem differunt.

1040. Iam *Polonia* Regnum quondam gloriosum & laudabile, iam verò miserandum & miserabile innumeris cladibus, bellisque partim domesticis, partim hostilibus & extrinsecis adeò perculsum exhaustumque erat, vt præcipuis militibus & ciuibus trucidatis aut captis, nihil ibi quam vastitas & desolatio cerneretur. Villæ siquidem & oppida colonis & habitatoribus, aut extinctis, aut diffugientibus, raræ poterant reperiri, & hæ ipsæ vel incineratæ, vel semiustæ, vel vestatæ, vel collapsæ, agrorum peribat cultura, singuli negotiatores exulauerant, fora non frequentabantur, omnia in ruinam & perniciem reciderant, alia exterminata, alia præcipitata, alia languida, alia deformata, alia occupata erant, nulla pars Reipublicæ ab vniuersali malo immunis & intacta erat. Vicinæ quoque nationes per circuitum *Poloniam* aut lacerabant affligebantque, prædis, direptionibus, & spoliis, aut subiugabant, & iniuste dominio suo aut iuri oras, & regiones mancipabant. Quo demum periculo hisque negotiis compertum est, in omni Republica Principum præsentiam plurimum valere, & absentium incommoda perficere. Complebantur in singulis *Boleslai Chrobri* primi *Polonorum* Regis vaticinia, quibus moriturus cecinerat *Poloniam de meritò eius exigente, & conquassandam bellis & diripiendam à nationibus fore.* Inter tot autem & frequentia mala, quibus *Polonorum* gens atterebatur, id erat illi vnicum remedium & solamen, quod plerique illorum in paludes stagnosaque & siluestria ipsis etiam feris vix permeabilia loca intrabant, vbi pecus fortunasque suas abscondebant. Cæteri verò prædarum & bellorum diuturnitate pertæsi, æstimantes mala huiusmodi in tempus amplius sæuitura, cum fortunis & pignoribus in regiones trans flumē *Vislam* versus *Lithaniam* & *Russiam* sitas diffugiebant, credentes se amne transito imminens malū declinasse. Et quoniam *Plocensis* terra intrinseco malo minus correpta fuerat, fugientium cateruæ in eam quasi in quoddam firmum præsidium frequentes veniebant. Erat ea tempestate inter *Plocenses* Proceres vir quidam animo ferox, *Maslaus* nomine, *Miecslai* olim *Polonorū* Regis Pincerna, qui post terræ illi ex suo nomine nomen dedit. Is quia cæteris & genere & ingenio præstabat, & expellendæ *Rikscha* Reginæ cum filio suo *Cazimiro* autor principalis fuerat, facilè vrgente communi disturbio summam regiminis arripit, purpuram assumit, seque omnium oram illam inhabitantium, partim dissimulatione, partim consensu Principem erigit, & omnes, primo quidem monendo & exhortando singulos, & quæ deformata fuerant blandè corrigendo, dominiū & ditionem vsurpat, vt satis insuper vndique omnibus, qui pro ingenio prædæ & rapinarum percupidi essent, quiuè studio ad euehendū statum suum & dominationem flagrarent, autoritatem breui & nomen apud *Plocenses* adeptus est, & factis dictisque

In Polonia omnia turbata sunt adeo,

vt etiam Maslaus quidam se Plocensem Principem haberi voluerit.

1040. dictisque omnibus ad fallendum callidus, *Mazouiæ*, populos vanis promissis inescatos, in Dominum se & Principem recipi obtinet, neque enim tunc difficile erat inuadere Principatum, singulis & de summa rerum trepidationem desperationemque animo voluentibus, & ad priuatam salutem tuendam, quam sibi à quocunque præstari deposcebant, conuersis, Regno siquidem per clades & calamitates externas & proprias diuiso, diripientium prædam non potuit effugere. Incanduerat enim ira altissimi, nec voluit diutius *Polonorum* quibus prouocabatur tolerare scelera, sed gloriam illorum quam hactenus sustentabat, collidi permisit, & confundi, fatoque quodam maligno, & vt verius dicam, populorum vitio, & de merito *Polonorum* res ad summam perductæ, & rursus ad infimum velocius quam ascenderant relabebantur. Omnibus autem in *Poloniæ* Regno Rempubl. per desperationem deserentibus, nihilque salutare in commune conferentibus, patriæ occasum cum suo exitio propediem venturum arcibus aut locis palustribus, & inuiis, Proceres & Primores inclusi operiebantur. Sic Respubl. *Polonorum*, vehementi & interno, & externo hoste deformata, & ad extremam fermè internecionem depressa, cum singuli quasi quadam tempestate fuissent iactati, splendor quidam veluti è cœlo demissus pectora primorum inspirauit. Pontifices enim & Barones *Poloniæ*, crebris tractatibus exiguas eius & exangues reliquias saluare cupientes, de summa rerum, & quonam modo status prior & facies Reipublicæ reddi posset, consultabant. Et omnium quidem sententiæ congruebant sine Rege & Principe, neque mala exorta dispelli, neque ad debitum ordinem Regnum posse deduci, in eligendo tamen & assumendo Principe erant varii & diuersi. Quibusdam enim placebat, aut ex vicinis Principibus, aut ex propriis militibus Regem eligi. Sed hæc quoque sententia multas secum futuras difficultates & incommoda trahens, cum verendum esset, ne eligendus Rex, si de Principibus vicinis esset, Principatum detrectaret, si vero de genere proprio, ne in contemptum fastidiumque veniret, damnabatur. Aliis placebat expulsum & exilia-tum hæredem, & filium Regni *Cazimirum* quærere, & omnibus modis ad Regni reducere regimen. Quo viuente certum esset aliquem iustum & prudentem Principem Regnum *Poloniæ*, & lacerum & deforme abnuiturum. Neque parui pendendam prolem Regiam cui hæreditas & successio debebatur, sed imò auitam in *Cazimiro* sperandam esse indolem, neque alium extare Principem, qui Reipubl. Regni *Poloniæ* æque possit, & abrogare deformitates, & instaurare ruinas. Iniquum insuper esse *Boleslai* magni primi *Polonorum* Regis beneficia, & in patriam, & in se præstita oblitum iri, nepotemq; suum eo Regno priuari, cuius ille virtutis suæ excellentia primus diadema meruit. Hæc sententia cum ab omnibus collaudata & accepta foret, decernentibus iudicantibusque singulis Proceribus regionem *Polonicam*, suam dignitatem, suumque statum nisi Rege *Cazimiro* recuperato, recuperare & tenere non posse, post multos itaque tractatus, post varias iactationes, simultates, & tumultus finem desidiis in hunc modum placuit ponere, modumque statuere odiis, solusque *Cazimirus* dignus visus est cui Regnum, Legati communi voto eligendi, deferrent, quem Deus Omnipotens in suæ indignationis nubilo misericordiæ suæ non oblitus, quasi scintillam modicam pro *Polonorum* restauranda gloria voluit conseruare, Pontificibus interim & Baronibus, ex quibus maximè, Ecclesiastico videlicet & seculari statu, vniuersum corpus consilii apud *Polonos* ad promouendam Rempublicam concernebant consilia, nonnullisque aliis Baronibus, paucis tamen admodum *Gnesnam* Metropolim iterum conuenientibus *Stephanus Gnesnensis* Archiepiscopus dicere orsus: *Quo in loco*, inquit, *res nostræ sint, Proceres, differere non expedit; iuxta mecum omnes intelligetis, eo calamitatis & trepidationis ventum esse, vt si rem nostram publicam saluam esse velimus, apud remotas & ignotas regiones exiliatum à nobis Cazimirum sollicitis studiis requiramus, supplicaturi exuli & suasuri reditum, qui adolescenti & innocenti maternarum transgressionum noxas parum iustè imputabamus.* Finem dicendi Archiepiscopo faciente circumspectantibus cæteris omnia alia consiliariorum remedia, licet plerique nouum creari Regem, plerique Gubernatorum Regni deligi consuluerant, nec satis inter Pontifices & Proceres de eligendo Rege conueniret, nihil tamen salutarius præter vnum tutissimum in præsens & futurum ad leuanda celerius mala grassantia, & grassatura occurrebat remedium, quam vt pulsum à se *Cazimirum* Regni Principem & hæredem, quæsitum irent, repertum reducerent, eiusque ditioni se & defensioni permitterent, facilè ad eius regressum furias omnes, collisionesque, & concussiones Regni extrinsecas & intrinsecas quieturas, ipsumq; quod tam se, quàm matrem ignominiose eiecissent, maternis prouocati non ferendis iniuriis, vt sunt ingenia humana ad leuandam propriam culpam, & ad sperandum meliora mitioraque nimio plus fœcunda, deprecentur, & exorent. Nam si alium Regem assumere pergerent, vereri se, & suam electionem viuente hærede, & renunciationem non faciente repudiatum iri; securius se omnia acturos, si *Cazimirum* vel fatis subtractum, vel iuri cessurum, nuntiis reuertentibus constaret. Nuntii posthæc ad *Cazimirum* quærendum designantur, & mittuntur, eo mandato & autoritate instructioneque fulciti, vt pro illius reductione etiam quæque difficilia subeant, cum in illo vno, vnica spes miserabilis patriæ consistat. Nuntii autem *Polonorum* publ. executuri mandata arrepto itinere, primum

Has igitur turbas perpessi Poloni

de Casimiro in regnum revocando ineunt consilium.

Legati ad hanc rem missi

Digitized by Google

1040. primum ad *Almaniam* diuertunt, & *Rikscham Poloniæ* Reginam *Miecslai* olim relictam, In *Brunsuik* degentem offendunt, cui cladium & malorum, quibus *Polonia* Regnum pressum erat, magnitudinem, quam & ipsa ex rumoribus intelligebat, singulatim exponunt, rogantque, vt, vbinam terrarum aut gentium filium suum *Cazimirum* inuenire possent, eis fideliter edicat, & declaret. Regina autem *Rikscha*, etsi suæ, filiique sui exulationis iniuriam vltam esse gaudebat, calamitatum tamen magnitudo etiam muliebrem affectum superabat; propter quod Regno *Poloniæ*, tàm miserabili & afflicto non compati non poterat, spiritu compassionis impulsa, *viuere quidem filium suum Cazimirum, sed in religionem sacram B. Benedicti transisse, & monachalem habitum, & statum in Cluniacensi monasterio in Galliis sito, professum esse* demonstrat, *satisq; vereri illum à religionis proposito Regni terreni cupiditate distrahi non posse, & spe concepta legatos frustrandos esse*. Terruisset relatio hæc quantumcunque viros constantes, Legati tamen *Polonorum*, nihil iis quæ à Regina pro indifficultando & succidendo eorum itinere dicebantur, perculsi, honorata Regina *Rikscha*, de his quæ secum ferebant muneribus, in *Gallias* profecti, *Cluniacum* tandem perueniunt, & Oratores *Poloniæ Cazimirum* Ducem suum monachali habitu cognoscunt, obortoque lachrimarum imbre, certatim in eius ruunt amplexus, felices se existimant, quia Principem suum tanto labore quæsitum, viuum & incolumem reperiunt, apud quem petita audientia, & de consensu Abbatis *Cluniacensis* obtenta verba faciunt: *Omnium*, inquiunt, *Pontificum, Procerum, & Nobilium Regni Poloniæ nomine ad te venimus Princeps clarissime, oratum, qui solus Regnum nostrum hæreditarium tuum Poloniæ labefactum attollere, & discerptum reintegrare, tuerique enixè & egregiè potes, quatenus ad Regnum Poloniæ per nos te deduci, & illius sceptra successione paterna tibi debita requirere velles, neque preces nostras, & totius Patriæ, neque fatigationes nostras, qui te per varias regiones, nationes, & populos discurrendo quæsiuimus, despectum iri sinas. Veni igitur seditiones sedaturus Polonicas, & intestinas eradicaturus illorum discordias, hostes abacturus, ab eorum faucibus Regni tui erepturus reliquias. Iacet enim infelix Polonia frequenti squalore proprio, & hostili oppressa, olim suo imperio, dum illam proauus, auus, & genitor tui administraret, latissima, nunc verò rapinis, incendiis, vastitate, seditione, templorum direptione, hostili vexatione, concussa. Noli committere, vt te per tot terrarum spatia fatigati quæsiuerimus frustra, aduentum enim nostrum omnes spectant, omnes intuentur, tu vnus es, qui nostræ spei respondere, qui Regnum Poloniæ multifariè scissum, & deformatum in suum decus & gloriam vindicare potes. Si nos*

eum in Cluniacensi monasterio monachum & Diaconum offendunt,

ipsum tamen alloquuntur

deseris, quem implorabimus? si despicis, quis subleuabit? Finita deinde sua, & eorum quorum fungebantur legatione, iniusto & graui se deliquisse fatebantur facinore, suppliciter orant, *vt se meliorem erga eos, quam erga illum ipsi fuerunt, exhibeat, exoratuque se mitem & facilem etsi quondam ingratis, nunc tamen supplicibus, vel charitate, vel respectu patriæ exhibeat*. Recognoscit Cazimirus Dux Regni sui Proceres, & de eorum aduentu iubilo immenso cordis iocundatur & exultat, quid tamen agat, quem affectum, quem vultum, legatis & Proceribus *Poloniæ*, quorum aduentus causam ipsis prodentibus non ignotam habebat, prorsus ignorat. Iam enim regulam *B. Benedicti* professus erat, iam & Diaconatus gradum susceperat, alienique iuris & arbitrii factus etiam communem conuersationem cum legatis non nisi Abbate permittente, ne dum regressionem in seculum, sibi nouerat professionis virtute interdictam. Quæ cum *Polonorum* legati Duce eorum *Cazimiro* recensente didicissent, Abbatem *Cluniacensem* conueniunt, congruisque muneribus sibi præsentatis, cur & vnde venerint, exponunt; *variisque*, inquiunt, *diuturnis domesticis, & externis cladibus ob absentiam Principis sui Cazimiri in exilium iniustum missi Procerum odio, Regnum Poloniæ adeò pressum & vexatum est, vt miserabilis eius status, & conditio etiam hostibus & inuidis commiserationem excutiat, neque enim per nos eius calamitates & ruinæ satis depromi & enunciari possunt, quòd primum ciuili discordia & furore, deinde hostium vndique impendentium inuasione, prisco suo splendore & gloria, quibus vsque ad inuidiam abundauerat, exutum est, & multifarie deformatum, & direptum, cædibus enim continuis ad consummationem, vastitatemque redactum, stupris inquinatum, & libidinibus pollutum, spoliis & prædis attritum, diuinis & humanis profanatum, in fide vacillans, in religione aberrans, in moribus & legibus proprios motus sequens, Ecclesiarum Dei & ministrorum eius omniaque Ecclesiasticæ libertatis iura pessundans ac proculcans, ac sacrilego ausu bona ac possessiones diripiens, in omne scelus & nefas non destitit grassari. Et licet pro euitandis rescindendisque tot malis plures viæ tentatæ sunt nulla tamen earum spes nostras impleuit. Omnium itaque Polonorum, tàm Ecclesiasticorum, quàm secularium, qui relicti sumus, sententiis declaratum est Regno Poloniæ salutem aliter prouenire non posse, nisi Principis nostri, quem in tuo monasterio reperimus, reductione. Quapropter tàm nostro, quam eorum, quorum legatione fungimur, nominibus exoratum te, Pater Venerande, velimus, quatenus multiplices acerbitates calamitatum, pressurarum & desolationum, quibus Regnum Poloniæ attritum erat, attendens, Principem nostrum, monachum verò tuum reddere, & in Regnum suum Polonicum illum remittere* 1040.

nec non Abbatem Cluniacensem

Digitized by Google

1040. *mittere non graueris, altius gratiusque Deo sacrificium in purpura quam in cappa per administrationem instaurationemque paterni & auiti* A *Regni profligationem malorum, præmiationem bonorum, quam per regularem precationem, & obseruantiam exhibiturum.* Abbas autem *Cluniacensis* vir ipse eruditus & industrius, prudentum tamen & expertorum virorum communicato consilio, *Polonorum* legatis respondit, *se quidem ad gerendum petitioni & requisitioni eorum morem ex compassione & affectione singulari, vt calamitates Polonici Regni dispelli, & sanari possent, beneuolum atque pronum esse, non tamen huius potestatis se esse, vt & monachum & Diaconum à religione professa emancipet, & interim Regni regimine præuaricato professionis suæ tenore succedere permittat. Proinde supremum in terris tribunal supremamque* B *potestatem, sedem videlicet Apostolicam Romanam & Vicarium Christi adirent, & necessitate publica Polonici Regni, eiusque conditione & statu summo Pontifici declarato, Principem Cazimirum reddi deposcerent, ea benignitate Pontificem summum fretum esse, vt afflicto calamitosum precibus non posset non moueri, & Regno cui suapte debetur miseratio, propitiationem non præstare, facile Apostolicis mandatis in remittendo absoluendoque monacho quàm gratissimè pro salute publica pariturum.* Cluniacensis Abbatis responso *Polonorum* legati accepto, etsi illos non mediocris haberet molestia & amaritudo, quod Principem suum, prout animo destinauerant regulari professioni & Diaconatui arctè intelligerent irretitum, duplicemque illi nodum non sine plurimorum laborum & difficultatum interpositione soluendum, omnia tamen extrema deuouerunt se perpessuros, dummodo salutem possent referre patriæ miserabili & afflictæ. Ex *Cluniacensi* itaque facto discessu, rectiori, quo possunt, itinere *Romam* contendunt. Quò cum incolumes peruenissent, à *Benedicto* Papa nono benignam audientiam sortiti, quibus bellis, quibus cladibus, cædibus & spoliis *Poloniæ* Regnum, cum ab extraneis, tum à propriis, propter carentiam & exulationem stirpis Regiæ vsque ad internecionem confectum sit, quibusque ex causis restitutio Principis eorum *Cazimiri* per *Cluniacensem* Abbatem negata sit, declarant. *Difficilis*, inquiunt, *Pater Beatissime, relata est calamitas, qua Poloniæ Regnum superioribus annis afflictum est & hactenus affligitur, hostibus & propriis in eius exterminium quodam furore intentis, & exæcuatis. Vnico siquidem hærede & Principe nostro Cazimiro, nobilissima stirpe Regia, ob inuidiam maternam genitore absumpto, pulso, omnis pernicies illud inuasit, longoque bellorum tractu, priuatione pacis varias cladium amaritudines experiri compulsum est. Sacra enim & diuina & humana prophanata sunt, sacerdotes & ministri Christi aut pulsi, aut enecati, Primores Regni in parte nobili deleti, matronæ nobiles & virgines stupratæ, ciuitates & vici conflagrati, regia omnis supellex direpta, multi illustres & nobiles viri, multis vulneribus trucidati, multi in prædam & seruitutem tracti, multi gladio & fame consumpti, populus igne & ferro vastatur, cultus Dei deseritur, ciuitates, oppida, castra spoliantur & euertuntur, iustitia exulat, furor augetur, boni premuntur, scelerati orescunt, virtus omnis marcescit, vitia dominantur, Ecclesiarum, monasteriorum, cæterorumque locorum Deo dicatorum, quæ deuotione christianorum Principum exacta, constructa, dotataque fuere, attentata subuersio, & vt multa paucis complectamur, adeò vehementi bellorum & cladium stridore Regnum Poloniæ penè consumptum, & deletum est, vt nullum desolatius, desertius, vastatiusque esse videatur. Ne autem Regnum ipsum à propriis, & à finitimis nationibus proculcatum in barbarorum & schismaticorum, contra quos hactenus militando scuto suo, cæteras Christianorum regiones tutabatur ditione concedat,* supplici legubrique magis eiulatu, quàm voce orare Legati cœperunt, *vt Regno calamitoso & perdito, velut religionis Christianæ parens consulat, Principemque illis suum Cazimirum in Cluniacensi monasterio constitutum, non obstante, quod monachum professus, & gradum Diaconatus adeptus sit, reddat. Ex te enim, Sanctissime Pater,* C *nostra & totius Poloniæ salus, & restauratio pendet. Tu solus patriæ nostræ potes sanare discrimen, tu bellicum furorem inhibere, te patria nostra inuocat, te intuetur, ad te fiducialibus precibus recurrit, tua maximè interest facili autoritate & decreto ei præstare gloriam, & quietem, salutem, & integritatem, per te regionum nostrarum sanari precantur vulnera, quibus nemo præter te mederi potest, vt Respublica Regni nostri Poloniæ sæua discordia miserabiliter prolapsa, in pristinam potestatem pace confecta, vigore resumpto, diuinitate propitia consurgat, maturato opus esse auxilio, nisi cito succursum fuerit, de capite, de fortunis insontium, de totius insuper Regni Poloniæ corpore actum fore.* Nec semel Papam & Cardinales D petere contenti, frequentius petere & instare perseuerabant, rogantes, *ne se irritos spe abire post tantos labores fatigationesque paterentur, & triste responsum in Patriam referre cogerentur, compateretur Summus Pontifex, benignitate paterna Polonorum Regno miserabilibus cladibus obtrito, non aliam habens faciem, nisi sine capite truncum corpus, sine oculis frons & facies tenebrosa.* Legatione Polonorum *Benedictus* nonus audita, quid facto opus foret aliquanto tempore cum Cardinalium collegio, cæterisque timoratis viris, & iurisperitis deliberat. Res enim & supplicatio noua, & sine exemplo, ad se delata, non parum in vtramque partem diffi- 1040.

qui respondet se non posse Casimirum dimittere,

eosq; Romanam ad Pontificem ablegat.

1040. difficultatis & periculi secum trahens, alta longaque indaginis lucubratione eam digerere Summum Pontificem impellebat. Nam ex monacho Diaconoque laicum efficere, solenne religionis & continentiæ votum dissoluere, transgressionis in diuinam legem facinus euidens censebatur, & laboranti afflictoque Regno non prouidere summæ crudelitatis, quæ à Sede Apostolica benigna se omnium matre vocitante, longe abesse debet, erat specimen. Monebant raræ sanctitatis virum, facies miseranda Legatorum, vilis & obsoletus habitus, vultus supplex, demissa supercilia, verborum humilitas. Intellexit siquidem Vir Apostolicus, propter defectum regalis regiminis, multas Poloniæ iacturas accidisse, vtpote militum dissensionem, populi concussionem, Regni deprædationem, fidei subuersionem, Episcoporum, & Sacerdotum indignam oppressionem, virginum deflorationem, & coniugalis pudicitiæ contaminationem. Itaq; post varios tractatus, & consultationes in hac re habitas, dùm plures viæ *Polonorum* Legatis à Summo Pontifice propositæ, velut duræ & intolerandæ repudiarentur, ea tamen & à Summo Pontifice decreta, & à *Polonorum* Legatis accepta est, & tunc demum Summus Pontifex Legatorum *Poloniæ* precibus annuit, & *Cazimirum* illis precario Regno donat, nexum religionis, & susceptum ordinis vinculum soluit, vxorem sibi ducere, & liberos procreare concedit. Dona tamen Apostolica exemplar non habentia, nec vnquam alicui personæ aut religioni concessa rara esse decernit, si illa lex à Polonorum Legatis suscipienda, & perpetuo seruanda cohæreat, Princeps *Cazimirus Poloniæ* dispensante Summo Pontifice *Cluniacensi* monasterio exeat, habituque regula & gradu Diaconi abdicatus, solutus & liber paternum & auitum Regnum instauraturus illud resumat, nubendi, & in spe *Poloniæ* Regni successores generandi habens plenam potestatem, sed tum *Polonorum* regiones, & Regnum in signum præstiti per Sedem Apostolicam, acceptique in magno suæ necessitatis articulo beneficii B. *Petro* & successoribus suis Romanis Pontificibus de quolibet capite nobilium capitibus circumscriptis, vsualem nummum annis singulis soluere cæsariem capitis, & comam barbaro more non nutrire, sed auribus patentibus ad instar Catholicarum & Latinarum nationum, tonsuratum caput gestare, & in præcipuis Christi & virginis matris eius festiuitatibus, panno lineo albo in stolæ modum, dependente ceruicem exornare perpetuo reddantur astricti, quatenus in his tribus signis, & ex monacho & ex Diacone Apostolica concessione & benignitate, dùm aliter concretum periculum dissolui non posset, *Poloni* Regem sibi creatum & redditum cognoscentes, tàm in Deum, quàm in religionem Christianam consistant gratiores atque deuotiores. Placet aliis non *Benedictum* nonum, sed *Clementem* secundum *Poloniæ* Regem *Cazimirum* reddi iussisse. Quam diuersitatem propter plures sub eo tempore de Papatu contendentes reor prouenisse. *Benedicto* enim eiecto nono, Episcopus *Sabinensis* qui *Siluester* vocatus est substituebatur, sed eo quoque eiecto, *Benedictus* sedem recuperat. Quo altera vice eiecto datur Papatus *Ioanni* Archipresbytero S. *Ioannis* ante portam *Latinam*, qui *Gregorius* sextus dicebatur. Qui cùm esset rudis literarum, alterum Papam ad vices Ecclesiastici officii exequendas, secum consecrari fecit. Qui cum multis non placeret, tertius superinducitur, qui solus vices duorum impleret. Vno igitur contra duos, & duobus de Papatu altercantibus contra vnum, mortuo *Gregorio Henricus* Imperator contra duos *Romam* accedit, & ex Canonica & imperiali censura depositis, *Syndegerum Bambergensem* Episcopum, qui *Clemens* secundus dictus est, in Papatum per vim substituit, à quo *Henricus* Imperiali diademate ornatur & benedicitur, *Romanis* sibi promittentibus & iurantibus *se sine ipsius consensu nunquam Romanum Pontificem electuros.* Hæc autem tributi perpetui in Regnum *Poloniæ* impositio quantum attulit Regno oneris, tantum & contulit, ne Regni fines a quodam iniuste occupari, vel mutilari queant, perpetui roboris vociferante solutione tùm impositi numismatis Regnum *Poloniæ* sub iure religionis fuisse, & esse, & occupantes atque occupatores assidue de mala fide, de prauaque conscientia obiurgandos fore. 1040.

qui Casimirum dimittit, ex monasterio.

Origo tonsuræ capitis Polonorum.

CONRADVS Imperator sub iisdem temporibus moritur, & in Ecclesia *Spirensi* sepelitur, cui filius suus adoptiuus *Henricus* tertius, vt quidam ferunt gener, qui dudum Patre viuente in *Romanorum* Regem electus, & consecratus erat 86. loco ab *Augusto* in Imperium successit, iocundus & bellator, in silua natus erat, & bis ad occidendum traditus, sed tamen Deo protegente illæsus euasit, adhuc puer. Cuius beneficii memor consequutus imperium, in loco natiuitatis suæ fabricauit & dotauit insigne monasterium.

Conrado Imp. succedit Henricus.

RVTHENORVM Monarchia, & vniuersali Principatu, *Iaroslaus Russiæ* Dux non contentus, famam & gloriam apud exteros quæsiturus, finitimis *Græcis* bellum infert; filium *Wladimirum* natu maiorem, grauis iam ipse ad sustinenda belli munera, cum exercitu frequenti in nauibus contra *Constantinopolim* transmittit, sed tempestate ingenti exorta franguntur naues *Ruthenorum*, & classe dissipata milites *Rutheni* cum Duce suo *Wladimiro* vix semiuiui continentem attingunt, pedestrique itinere *Russiam* regrediebantur, quos *Græcorum* nonnulli milites ab Imperatore transmissi non desinebant particularibus certaminibus, clandestinisque bellis & infestationibus lacessere, donec prælio inito *Græcis* fugientibus *Rutheni* euasere victores.

Rutheni Græcis bellum illatur.

naufragio plerique pereunt,

tandem Græcos vincunt.

Re-

1041. Restitutione Principis sui *Cazimiri*, qui & alio nomine *Carolus* vrbanitatis gratia dictus est, *Polonorum* Legati apud *Benedictum* nonum seu *Clementem* secundum, sub conditionibus, quas præmisimus, impetrata, alacres, & cum gaudio magno *Roma* benedictione Papali accepta, egrediuntur, portantes secum & deferentes literas, quibus primum *Cluniacensi* Abbati Principis *Cazimiri* redditio, deinde eisdem *Gnesnensi* Archiepiscopo *Polonorum* Primati, cæterisque Archiepiscopis & Episcopis *Poloniæ* coronatio imperabatur. Et Legati quidem *Polonorum* concito cursu ex vrbe in *Gallias*, *Cluniacum* diuertunt, Apostolicasque literas *Cluniacensi* Abbati præsentant, quibus illicò paritum est. Et Dux *Cazimirus Polonorum* Legatis, religioso vestitu amoto, seculari & regio amictus redditur. Nouum metamorphosis genus, & nullis vnquam visum seculis, nec ab *Ouidio* in libris decantatum, ex monacho Rex, ex religioso secularis, ex Diacono miles, ex continentiam perpetuam professo maritus, ex paupere diues, ex contemplatiuo actiuus. Qui Abbati & Fratribus monasterii *Cluniacensis* valedicturus, verba in cœtu eorum, quæ & sibi & monachis lachrimas excutiebant, facit, agitque gratias, *quod annis propè quinque magna charitate eorum fotus sit contubernio, precatur vt tàm ipsum, quàm Regnum suum Poloniæ perpetuo habeant commendatum, suisque orationibus cœlicolas precentur, vt sibi Regnum stabilirent, se quoque ea mente esse, vt tàm loci in quo vixit, quàm ordinis quem professus fuerat, nunquam posset obliuisci*, & his dictis Abbate & fratribus osculatis singulis discessum suum comploratione, & in spatium remotum deductione certatim cohonestantibus, ex *Cluniaco* egressus in *Almaniam* ad genitricem suam *Rikscham* Reginam *Poloniæ* in *Seleuold* commorantem peruenit. Apud quam dum diebus aliquibus quiesceret, persuadere illi molita est, *ne ad Regnum Poloniæ propriorum & externorum bellis direptum, desolatum, & exustum, cineribus magis & fauillis, quàm frequentibus vrbibus & vicis inclytum, vbi sibi prioris exilij & iniuriæ facies pertimescenda foret, consentiret redire: sed postquam Apostolica dispensatione à religione forte, & clericali solutus sit, in Almania consisteret, largas & sufficientes possessiones, & per eam comparatas, & fauore Imperatoris Henrici, propinqui sui auunculi donatas, morte insuper aliorum consanguineorum deuoluendas pro tenendo statu Ducali habiturus*. Non mouerunt *Cazimirum* Ducem exhortationes maternæ, quæ fortes stimulos adferre solent. Verùm matri à filio conuenienter responsum est, *non esse aliquas possessiones Almaniæ, & Dominia tàm vberibus redundantia diuitijs, quorum gubernatione auitum & paternum Regnum, quamuis semiustum, desolatum & direptum, deserendum negligendumque putaret, pro quo solo instaurando, abdicatio religionis ordinisque suscepti sibi à summo tribunali tributa esset potestas. Cuius quoque calamitas, deserta religione & ordine animum eius diuinis & cœlestibus mancipatum obsequiis, ad gubernanda terrena inflexisset. Sed nec in vniuersa Almania tàm gloriosum & illustrem eum, & semen eius futurum, quantum in vno solo Poloniæ Regno, cuius sibi instaurationem per facilem atque inde famam denominationemque percelebrem perfidiæ cuiuslibet fauore circumscripto fore* demonstrabat, *cui etiam iure optimoque respectu ipse debeatur, nec dispensationem sedis Apostolicæ vlteriorem nisi pro regimine Regni Poloniæ, & pro leuanda eius ruina extendi posse: Si in Almania remanendum duceret, ad ordinis & religionis regressum iuste posse & oportere cogi*. Confutatam *Rikscha Poloniæ* Regina in sua persuasione videns, æquiori animo, filium propositum exequi passa est, qui etsi eam secum *Poloniam* redire precabatur, nullatenus propter acceptam confusionis & exilii irrogatam à *Polonis* iniuriam acquieuit, sed in *Almania* consenuit, de bonis quoque & possessionibus dudum à se coemptis, duo monasteria vnum videlicet *Brunsuicense* sub honore *S. Petri* Apostoli, & *S. Nicolai* Confessoris, aliud in loco vbi *S. Kiliani* sociorumque eius sacrum celebratum extabat, monasterium, fundat, constituit, erigit, & dotat, super quo piæ fundationis negotio ipsius Reginæ *Rikschæ*, priuilegium apud prædictorum sacrorum locorum cultores, ostenditur fundationem & dotationem huiusmodi plenius contestans. Plena quoque dierum & bonorum operum apud *Seleueld* defuncta est, corpus verò eius religiosæ, tantæque fœminæ exequiarum congruo apparatu *Coloniam* delatum, & in Ecclesia *S. Mariæ*, quæ est ad gradus, humatum est. Obitum tamen suum non tunc, sed longè post lector contigisse intelligat, pro ea siquidem vice, qua hæc gerebantur, *Rikscha* Regina redeunti filio *Cazimiro* in *Poloniæ* Regnum plura clenodia in auro & argento, gemmisque quæ ex *Polonia* contulerat, restituit, nonnullosque milites & equestris ordinis viros, quorum vallatus caterua filius, honestius *Poloniam* repeteret, ex *Almania* filio adiunxerat, & ne filio eiusque comitibus quicquam posset deesse, de viatico sufficienti materna benignitate prouidet. Expediens autem & summè necessarium, tàm *Casimiro* Duci & matri eius *Rikschæ* Reginæ, quàm *Polonorum* legatis visum est, vt *Henricum* tertium *Romanorum* Regem, & filium *Conradi* Imperatoris adirent, restitutionem coronarum materialium Regni *Poloniæ* per *Rikscham* Reginam *Conrado* Imperatori, vt in superioribus demonstrauimus, donatarum obtenturi, simulque de vastatione & spoliis per *Bretislaum* Ducem *Bohemiæ* in *Poloniæ* Regnum tempore absentiæ Principis iniustè accepta, questuri. 1041.

Casimirus Dux Cluniacensi monasterio valedicit

& ad matrem in Germaniam venit, quæ illum ab assumenda Poloniæ corona absterrere voluit.

sed potius ab ea.

Casimirus vero matrem non sequitur.

Digitized by Google

1041. *& Henrico Imp. viaticum & comites adiunctos accipit.*

Morabatur pro eo tempore *Henricus Romanorum* Rex, non in remoto loco, in insula videlicet S. *Suiperti*, quem cum adiissent, gratus fuit *Henrico* Regi eorum aduentus, multamque comitatem nouo hospiti & propinquo affini suo Duci *Casimiro*, & *Polonorum* legatis & ipse præstitit, & à suis mandauit præstari, & coronas quidem materiales duas Regni *Poloniæ*, quarum petebatur restitutio, prona beneuolentia restituit, ad Ducem *Bretislaum Bohemiæ* nuncios, qui illum & de iniqua Regni vastatione *Poloniæ* arguerent, & vt ablata restitueret monerent, misit, seque Duci *Casimiro* & futuro *Polonorum* Regi contra *Bohemos* in singulis auxiliaturum spopondit. Quo etiam Ducis *Casimiri* in *Poloniam* hostibus & inuidis terribilior, propriis verò & deuotis gratior esset ingressus, insignem militum & curiensium suorum numerum *Cazimiro* pro honore sui & solatio adiungit, & profecturum secum in *Poloniam*, & partes suas contra rebelles, & indomitos adiuturum.

Bretislaus autem *Bohemiæ* Dux à legatis *Henrici Romanorum* Regis *Pragæ* offensus, & super illicita Regni *Poloniæ* vastatione correptus, atque super thesaurorum, & clenodiorum in *Gnesnensi* Ecclesia sacrilega præsumptione raptorum restitutione monitus, graues cum *Bohemis* natura ipsa insolentibus, & superbis concepit iras, bellum enim sibi ab *Henrico Romanorum* Rege in fauorem consanguinei sui *Cazimiri* Ducis *Poloniæ* inferendum, nisi ablata ad plenum redderet, denunciabatur. Vnde & legatis Cæsareis respondet, *Polonis pro veteribus in se Ducatumque suum Bohemiæ damnis & iniuriis, & signanter proaui sui Boleslai excæcatione iustum bellum intulisse, nec ad restitutionem spoliorum cogi per Henricum Regem Romanorum debere. Cui tributo quingentarum marcarum argenti puri, & centum viginti boum electorum de Bohemia solito pro Imperio quotannis reddi persoluto, parare in cæteris nullatenus teneretur, ageret quæ vellet, se antequam Polonicalia spolia restituat, omnia extrema tolerabilius perpessurum.* Rebus suis *Cazimirus Poloniæ* Dux apud *Henricum* tertium *Romanorum* Regem pro voto stabilitis, licentia à Rege & genitrice sua *Rikscha* Regina obtenta ex *Misnia* versus *Poloniam* discedebat. Dùm autem rumor *Poloniam* de sui Principis & futuri Regis desiderato aduentu peruenisset, magna hilaritate & gaudio omnium bonorum Rempublicam saluam esse cupientium, corda profusa sunt, singuli enim boni *Cazimiri* reditum scientes, anxiè per omnes status atque ordines operiebantur, hi verò qui raptu & scelere viuere assueti, quique aut regalia, aut aliena occupabant, non mediocri dolore, & pauore perculsi sunt. Venienti autem ad fines *Poloniæ Cazimiro*, Pontifices & Barones *Poloniæ* cum quanta possunt militia occurrunt, cateruatim obuiam illi effusi summo cordis plausu illum excipiunt, gratulantur incolumitati, & longo post peregrinationem reditui, laudes in illum depromendo concinunt, Principemque suum magna deuotione excipiunt, admonentque & precantur, *vt iis quas sibi, & genitrici suæ inconsideratus temerariusque furor irrogaratis iniuri perpetuo obliteratis, ad capessendam Rempublicam Regni sui prostratam & exanguem animum intendat, & sui animi brachiis se curandos accipiat, nec iram & indignationem habeat virtute potiorem.* Ille *id animo suo insedisse præcipuum*, respondit, *eaque de causa dulcem religionis cultum se reliquisse, & in Poloniam cum Almanorum haud contemnendis copiis se rediisse docet, vt Respubl. ex calamitate eam detinente; & mediis quoque quibus iactata est paneque mersa fluctibus, in tutum euadat*, declarat *se inuitantibus Polonorum Legatis, Papa quoque non permittente solùm, sed & iubente in Poloniam pro Polonici populi & Regni salute & instauratione aduenisse, non solùm non repetiturum pœnas à suis & genitricis suæ eiectoribus, sed etiam omnibus offensis perpetuam obliuionem daturum, vt non tàm autoritate; quàm benignitate & facilitate cunctis imperet.* Excepti sunt & *à Polonis Almanorum*, qui cum *Cazimiro* aduenerant milites, & magnus illis fauor & honor, pro omni tempore, quo militiam agebant in *Polonia*, habitus. Vt autem fama zeli sui pro instauranda Republica concepti diffunderetur, plerasque munitiones & castra in finibus Regni *Poloniæ*, aut per hostes intercepta, aut per vespiliones & prædones domesticos occupata inuadit, expugnat & conquirit, maleficosque in illis comprehensos quosdam patibuli suspensione damnat, quosdam gladio ferit, quosdam manibus & pedibus in aliorum terrorem mutilat, pœnis & suppliciis singulos deterret improbos, male acta & deformata rescindit, delicta vindicat, omne crimen diluit, omne nefas extinguit, omnem arcet iniuriam, quosdam deinde extollit, quosdam deprimit; tantus denique tàm hostibus, quàm propriis, pauor iniectus est, vt & hostes ab occupatis excederent, & domestici parci sibi, & transactas præuaricationes remitti, & propria humiliatione, & amicorum suffragiis implorarent, neque Nobilis & solers Princeps sæuiendum in singulos duxit, sed pertinacibus maleficis, & qui seditionum erant autores, capite mulctatis, cæteris se benignum & placatum exhibuit, ne regio superioribus bellis collisa, in ampliorem etiam rediret vastitatem. Itum est posthæc ad Metropolim *Gnesnam* & per *Gnesnensem* Archiepiscopum *Stephanum*, cæteris Pontificibus *Poloniæ* assistentibus *Cazimirus* nominis huius nouus Princeps, ordine verò tertius, acclamatione, & vniuersali consensu Rex *Poloniæ* appellatus, corona quam retulerat, insignitus, vnctus, & coronatus est. Ad coronationem autem huiusmodi perficiendam, magna ala-

Casimirus à Polonis cum gaudio excipitur,

& Gnesnæ coronatur.

Digitized by Google

1041. alacritate, gaudio, & exultatione, maximo quoque infimorum studio *Gnesnam* concursum est, ab omni ætate, ordine & natione, vno- A quoque arbitrante se *Poloniæ* Regni priuignum non filium esse qui coronationi ipse non interesset, qui non plausu & acclamatione, vultus denique & gestus significatione fauere se non monstrasset. Videbant enim duas sibi & patriæ res præclaras & salutares, quarum desiderio quam maximè tenebantur, & reuersione *Cazimiri*, & coronatione restitutas, pacem videlicet, & Regni fulgorem periocundum. Cernebant insuper ea tempora rediisse, in quibus libertate, fortunis, pace, & otio frui, meliora verò in dies sperare licebat, permixtæ vndique turbæ summa læticia & plausu, quocumque iter facerent, *Cazimiro* congratulabantur, & ad reductionis, co- B ronationisque suæ spectaculum, è fenestris tectisque cateruatim pendebant, atque ipsum his conueniebant, compellabantque vocibus. *Gratulamur*, inquiunt, *Excellentissime Princeps, tuo reditui, tuæque incolumitati, immortalemque Deum precibus obsecramus supplicibus, vt pulcherrimis cœptis tuis faueat, vt Regnum Poloniæ tuo ductu, tuisque auspiciis restituas, amplifices & conserues, & illius Rempublicam variis exagitatam, paneque collapsam procellis, quæ te vnicum filium, liberatorem vnicum, suæ salutis anchoram, & portum amplectitur, erigas, amplies, componas.* Magna insuper celebritate dies ille coronationis à *Polonis* actus est, cum fauore pristino, tùm gau- C dio insperato recuperatæ libertatis, Regni & pacis, & quem nusquam visurum, & reuisurum crediderant incolumem, præsentem, & regio fulgentem diademate viderant, laudes illi in theatro canebant, mirificisque honestabant præconiis, auitæque illi tributæ & imprecatæ laudes, vt patriæ pater illius iure appellaretur, amplissimo honore a populo & Nobilitate vbiq; exceptus. Erat & enim *Cazimirus Poloniæ* Rex moribus suis, eloquiis & responsis

Eius laudes. adeò nitidus, & modestus, vt impleret *Polonos* spe certissima instaurandi Regni, & deperdita recuperandi, amplius quidem & perfectius, quàm per experimentum rerum ratio soleat comprehendere, dando responsa fide & maje- D state, prudentia, Legatis multis vicinorum Regum & Principum suum reditum condigna gratulatione excipientium, & se illis morigeros fore offerentium, & ab omni ferociori verbo alieni. Sumpta regia vnctione & diademate coronationisque solenniis ritu iustè, & legitimè peracta, id inprimis Pontificibus & Baronibus *Poloniæ* efficiendum curandumque visum est, vt *Cazimirus Poloniæ* Rex, aliquam Nobilem ex Ducali genere virginem sibi matrimonio copularet, cuius coniunctione prolis fœcunditas & successio, Regnique *Poloniæ* instauratio & stabilimentum ex affinitate & dote possit prouenire. Obtinebat ea tempestate *Russiæ* Principatum *Iaroslaus* Dux 1041. filius *Wladimiri*, sororem habens germanam, ex *Anna* sorore *Basilii* & *Constantini* imperatorum *Græciæ* genitam, decoram, & virtuosam, *Mariam* nomine, hanc etsi ritus disparis erat, *Cazimirus Poloniæ* Rex propter plures respectus ipsum & consiliarios suos permouentes, accepit in vxorem. Nuptiæ quoque in apparatu & sumptu magnifico iuxta exigentiam status & Principis locantis sororem, & Regis accipientis vxorem, *Cracouiæ* celebrantur. Accepit autem *Cazimirus Poloniæ* Rex à *Russiæ* Principe *Iaroslao*, & pecuniæ magnam quantitatem, & vasa clenodiaque in auro, argento, vestitum quoque equorum non mediocrem suppellectilem in vim dotis, Regnumque suum splendido matrimonio & diuitiis impleuit, & affinitate stabiliuit, nam & Regnū suum versus oram *Ruthenicam* effecerat quietatum & securum, & ad bella quæ illum pro recuperando restaurandoque Regno cum finitimis aut propriis gerere contigit, *Ruthenorum* auxiliis vtebatur. Multa tamen castra & regiones *Russiæ*, quæ auus suus *Boleslaus Polonorum* Rex primus, in *Russia* victo & conflicto *Iaroslao* consecutus fuerat, & in eam diem tenuerat, post contractam affinitatem, in signum veri fœderis & sincera affinitatis *Iaroslao* restituit. Non solùm autem ritum *Græcorum* in quo educata fuit, *Maria* Regina *Poloniæ* reliquit, sed de ritu Catholicæ *Romanæ* Ecclesiæ & eius puritate sufficienter ab Ecclesiasticis viris edocta, ritum *Græcorum* exosum habens, sacro baptismatis fonte, deinde in Ecclesia *Cracouiensi* in supplementum eorum defectuum, qui per *Ruthenorum* Presbyteros, scripturarum & legum diuinarum ignaros persæpè committuntur, abluta est, cumque ritu *Græco* nomen etiam deposuit, *Dobrognieuaque* extunc, id enim sibi in Catholico Baptismate aptatum fuerat nomen, vocitari cœpit, quam successu temporis *Cazimirus Poloniæ* Rex in *Gnesnensi* Ecclesia in Reginam *Poloniæ* disposuit inungi, & reginali diademate coronari. Similem penè casum apud Arragones legimus contigisse, qui stirpe regia deficiente *Rammirum* filium Regis *Sanctii* fratrem *Alfonsi* defuncti, qui in monasterio *S. Pontii* de *Tomaricz* ordinem professus, & monachus & Sacerdos habebatur, de monasterio eductum, Apostolica dispensatione non quæsita, in Regni solio collocarunt, data eidem in vxorem Comitis *Pictauiensis* sorore: Ex qua cum filiam nomine *Petronam*, quæ postea dicta fuit *Wraca* susceppisset, quamprimum annos nubiles attigit *Raimondo Barchinonensi* Comiti desponsata est, & Rex *Rammirus* suo monasterio restitutus, quod immensis possessionibus Regnum regens ditauerat.

Filiam Iaroslai Russiæ Ducis Mariam vxorem ducit,

quæ religione Græca relicta Catholicam suscepit & rebaptizata est.

RESPONSIONEM *Bretislai Bohemiæ* Ducis, *Henricus* tertius *Romanorum* Rex moleste ferens, & *Cazimiro Poloniæ* Regi affini suo

Henricus Imp. Bohemiam bipar-

1041. *tito agmine inuadit,*

suo, quemadmodum sponderat, laturus auxilium, & de contumaci Duce sumpturus vltionem in *Bohemos* expeditionem indicit, bipartitoque exercitu, quo *Bohemis* amplior clades accideret ex *Ratispona* copias deducens ingredi *Bohemiam* disposuit, & *Otardum* quidem *Saxoniæ* Ducem virum disciplinæ militaris peritum, & in singulis agendis prouidum & industrium, cum parte copiarum diuerso itinere ire iubet, ipse vero per viam qua itur de *Ratispona* ad Ripam fluminis *Brzesen* cum aliis copiis perueniens, altera die siluas *Almaniam* à *Bohemia* disterminantes, intrauit, neque speculatoribus, neque his, qui castris loca ante caperent præmissis, existimans siluas huiusmodi & earum densitatem facile aut nullo negotio superari. Obstructa autem arborum incisione, impeditaque singula itinera reperiens, magno militum impedimento, & truncos amouentium labore medium itineris siluarum emensus, ad collem quendam ex quo plana *Bohemiæ* spectari poterant, peruenit. Locatis illic castris, iubet omnes milites sumpta leui armatura impedimentis & equis in statiuis relictis, pedestri itinere reliquum, quod erat siluarum spatium conficere, & campestria *Bohemiæ* ingressos, *Bohemiam* ferro & igne vastare, & milites quidem iuxta quod imperatum erat *Henrico* Rege in castris cum imbecillibus, & his qui arma ferre non poterant, remanente, per colles & montium iuga, & inuia loca progressi, armorumque pondere & solis ardoribus plurimum vexati & afflicti, insolitus enim labor plerosque lassauerat, taciti consederunt, nullumque illic suspicati hostem reiectis armis securè & quietè, altoque fatigati se committunt sopori. De quibus omnibus Dux *Bretislaus* qui in silua huiusmodi se abdiderat ab exploratoribus certior factus, in quiescentem, & lassum Imperatoris exercitum magno clangore, magnaque vociferatione irruit, & perterritos, magnoque pauore perculsos sine vllo negotio prosternit & fundit. Paucis autem fuga elapsis magnum robur militiæ Cæsaris illic aut deletum, aut in captiuitatem acceptum est. Qua clade ad se perlata *Henricus* Imperator tristis & gemebundus in *Almaniam* cum reliquiis rediit. *Otardus* verò *Saxoniæ* Dux, qui *Bohemiam* vastando vsque ad flumen *Belinum* peruenerat, casu Regio audito pressit gradum & exercitum cui præerat, via qua venerat incolumem reduxit *Bohemica* præda onustum, cum quo, quia *Procopius* Comes *Belinenses* parum prospera fortuna vsus pugnauerat, tanquam pecunia corruptus, effossis oculis, manibus & pedibus truncatus, & in fluuio *Belina* demersus est.

quorum alterum a Bohemis vincitur,

alterum cum magna præda redit.

Albino Plocensi Ep. succedit Paschalis. 1041.

Albinus Plocensis Ecclesiæ Episcopus, exactis apud *Plocensem* Ecclesiam annis XVI. labore, senio, & frequenti ægrotatione confectus dissoluitur, & in *Plocensi* sepultus quiescit Ecclesia. Cui *Paschalis* nobilis genere, natione *Italus Tuscus*, vir doctus, Canonicus *Plocensis* per electionem Canonicam, cui facile *Cazimirus Poloniæ Rex Maslao* tyranno deuicto assensus est, per *Benedictum* Papam nonum prouisus, successit.

1042. *Masouia Maslao duce rebellat,*

Singulis ferè regionibus & prouinciis quas Regni *Poloniæ* complectebatur latitudo, de aduentu & coronatione noui regis & Principis sui naturalis, immenso gaudio & gratitudine refertis, promptaque & fideli deuotione, in eius ruentibus obedientiam & ditionem, studiis insuper omnium circa suum Imperium conspirantibus, sola *Plocensis*, quæ nunc mutato nomine *Mazouia* appellatur, prouincia, rebellem se præstitit & communis lætitiæ atque gratitudinis expertem, ad quam illam *Maslaus* vnus ex Proceribus *Poloniæ*, vir specie & forma magis quàm virtute & gloria insignis, dominationisque improbæ cupidus, qui durante interregno, & superiori dissensione ciuili, Principem se & Principatum in illa creauerat, & falso nomine Ducales fasces sibi vsurpauerat, animabat, decertare etiam acie, si impeteretur, paratus, *Pruthenicis* addictus solatiis, maiora sibi quàm conditio sua capere poterat, portendebat, & sortem suam ignorans, pennis præsumebat volitare *Icareis* recordatione eorum beneficiorum, quæ *Miecslaus* Rex *Poloniæ* in eum contulerat, nil inhibitus, quem *Cazimiri* Regis Pater in celebri dignitatis honore (poculum enim in Pincernæ modum Regi ministrare solitus) collocarat, homo effrænatæ temeritatis intolerabili spiritu, in ciuilium bellorum renouandas cicatrices prærumpit, & arma contra *Cazimirum*, *Plocensibus*, & *Pruthenis* eum adiuuantibus, sumpsit, ratus facinus suum, quod in *Rikscham* Reginam & *Cazimirum* admiserat, aliquanto maius fore, quàm cui à *Cazimiro* Rege deberetur ignosci, neque enim beneficii alicuius est plenitudo, quod non vellicare malignitas possit. Cuius rei gratia & externa finitorum conducebat auxilia, & non Nobilitatem tantum notabilem, sed & plebem seruosque in militiam asciuerat, facilem sibi victoriam de *Cazimiro Polonorum* Rege pollicendo. Augebat spem suam vastata & ab hoste, & à propriis Regionibus *Polonorum* conditio, raritatemque & diminutionem eorum qui apud *Cazimirum* Regem militabant: frequentia verò externi & proprii militis à se conducti pensata, contemnebat, eaque *Maslai* rebellio terrorem plurimis, ipsi etiam *Cazimiro* Regi meditationem tyrannis inserebat. Vir enim erat fallax, & maleficus, ac supra conditionis suæ fortunam altiora sperare promptus, nulla altercatione mutatus, & cum grandia per liberali-

1042. liberalitatem Regis *Miecslai* accepisset, pro frequentibus beneficiis hostem se in filium egit, indignè tamen & plusquam molestè *Cazimirus Poloniæ* Rex rebellionem arrogantiamque *Maslai*, prout par erat, tulit, quod seruus & subditus Patris etiam sui *Miecslai* beneficiis astrictus, rebellionem primum deinde arma in illum commouisset, omnibus tamen rumoribus, qui ex *Mazouia* afferebantur contemptis, opprimere *Maslaum* priusquam illi externa & finitimarum gentium possint peruenire auxilia, statuit. Veteranorum itaque militum ex *Polonia*, & horum quos secum ex *Almania* adduxerat, robore tantummodo fretus in *Mazouia* descendit iustæ deditioni illam simul cum *Maslao* subacturus. Cui *Iaroslaus* Dux *Russiæ* consortis suæ germanus, cum omnibus *Ruthenicis* copiis in auxilium aduenit. *Maslaus* certior à suis de Regis aduentu factus quamuis nondum suas copias videbat conuenisse, superiorem bello se ratus futurum *Cazimiro* Regi occurrens, prælium committit, *Mazouitæ* seu *Plocenses* sceleris inuidia parum pensata, nec aduertentes, quod non in hostes, sed in ciues, non in tyrannum, sed in legitimum Dominum *Maslai* grassaretur inuidia & audacia, & Regi naturalique Domino & ciuibus pro tyranno bellum inferunt, manus impias pro causa noxia conserturi, pugnatum est ab vtrisque animo pertinaci, iustaque Regis ira militibus accensis addebat vires, vnde *Maslai* exercitus impetum regium non sustinens in fugam verti, & sensim defluere cœpit. *Cazimirus* autem fugientibus instare ac persequi suos milites iubens, magnam stragem effecit in hostibus, *Maslaus* fuga elapsus ad *Pruthenos*, vinci acies suas videns, diuertens euasit, *Mazouia* verò in Regis *Cazimiri* ditionem plenè extunc redacta est. Regnum quoque *Polonicum*, quasi ex aliquo flagrantissimo incendio *Cazimiri* Regis opera ereptum, qui passus non est omnem maiorum suorum gloriam interire, conatus omnes pro instauratione Regni sollicito studio impendens, à quo omnis iustitia, & omnis vetus superiorum Regum & principum disciplina, sub tempore sui exilii & absentiæ migrauerat.

sed Maslao victo,

Casimiro subiecta est.

HENRICVS tertius *Romanorum* Rex clade apud *Bohemicales* siluas accepta, irritatus magis quàm fractus, expeditionem omnibus Imperii, & *Almaniæ* Principibus & subditis contra *Bohemiam* indicit, & fortem ac potentem exercitum congregans, tripartito exercitu, *Petri* enim *Vngariæ* Regis iuuabatur auxiliis, *Bohemiam* ingreditur, eamque & vniuersas vrbes eius, vicos & oppida, cæde, ferroque atque igne vastat, atterit, & succendit, in *Bohemos* quoque & Ducem eorum *Bretislaum* ex superiori victoria tumescentem, tanto amplius debachatur & sæuit, quantò crudelius & superbius sibi & suo nomini non ignorabat

Henricus Imp. tripartito exercitu in Bohemiam ingreditur,

illos post ademptum triumphum, vsque ad tempus illud insultasse, in dolis siquidem & artibus suis *Bretislaus Bohemiæ* Dux confidens plures muscipulas & laqueos, Imperatori *Henrico* & suo exercitui congesserat, existimans se illum priori sorte circumuenturum. Verùm *Henricus* Rex & suus exercitus accurata prouidentia vsus, *Bretislai* Ducis & *Bohemorum* insidias partim elusit, partim confregit. In apertam autem dimicationem *Bretislaus* nullatenus prodire audebat, potentiam hostilem, & suorum euidens periculum veritus. Quapropter Duce *Bretislao* & *Bohemis* in castris, munitionibus, siluis aut locis inuiis se continentibus, *Henricus* Rex suam & sui exercitus cladem vlturus populationem, & incendia iussit latius extendi. Omnibus autem ciuitatibus & vicis per circuitum conflagratis, & consumptis *Pragam* expugnaturus exercitum admouit, cuius obsidionem *Seuerus* Episcopus *Pragensis* non tolerans, vrbemque capiendam non ambigens, *Praga* elapsus ad Regem *Romanorum* fugitiuus venit, seque illius ditioni & decreto in singulis pariturum promisit. Dux autem *Bretislaus Bohemiæ* ex fuga *Seueri* Episcopi vrbem *Pragensem* dedendam suspicatus, caduceatoribus ad *Henricum* Regem missis, facinus suum recognoscit, pronam deditionem facit, orat *ne vasallum, & feudalem suum exterminet, & pati extrema cogat, se omnia quæ iusserit impleturum.* *Henricus* autem Rex satis se vltum suas superiores iniurias aduertens oblatam deditionem acceptat, Ducem *Bretislaum Bohemiæ* primum dare obsides, deinde castris, & munitionibus, quas in Regno *Poloniæ*, aut occupauerat, aut erexerat cedere, & *Cazimiro* Regi reddere imperat. Postremo duobus millibus marcarum argenti puri, & quinquaginta auri mulctat. Quibus omnibus dum *Bretislaus* paruisset, *Henricus* Rex humiliatis *Bohemis* obsidionem soluens in *Almaniam* est egressus, Ducem *Bretislaum Bohemiæ Ratisponam* deditionem innouaturum, & iureiurando fidelitatem præstiturum se sequi coarctans. 1042.

ibi omnia vastat,

cui se primo dedidit Seuerus Episc. Pragensis,

deinde Bretislaus, acceptis duris conditionibus

Sed nec in *Vngaria* minores erant bellorum motus, quippe & ipsa proprio bello inuoluenda futuri sui incendii iam ignes conceperat. *Petrus* siquidem *Vngariæ* Rex, quem propinquioribus hæredibus, aut exiliatis, aut excæcatis Reginæ *Gilæ* relictæ olim *B. Stephani Vngarorum* Regis, & *Budæ* Baronis, ingeniis assistentia & opera Regnum *Vngariæ* adeptum fuisse monstrauimus, qui in libidinem procliuior, & in *Teutonicos Italosque* castra credendo, officia & magistratus conferendo, *Vngaris* contemptis & neglectis, esset propensior, vehementer cœpit esse *Vngaris* grauis & molestus, molestiamque ex his duabus quas præmisimus causis in dies gliscentem, & responsio ab eo edita auxit, & *Vngarorum* animos in rebellionem inflammauit, petentibus siqui-

Petrus Vngariæ Rex suis magnopere molestus

Digitized by Google

1042. siquidem *Vngaris* grauamina, quibus atterebantur tolli & in vxorum filiarum & sororum suarum, quas querebantur & à Rege, & à suis A curiensibus, aut fœdatas, aut fœcundatas pudicitiam conseruare, & externos sibi non præferri, superbum ferunt à *Petro* Rege responsum, *ea quæ hactenus egisset, nullam habere speciem iniuriæ, & iuxta appellationem regionis Vngariæ Vngariam oppetere, se quoque eo proposito esse, & pro stabiliendo suo Regno, non Teutonicis tantum aut Italicis, sed & aliis nationibus Vngariam impleturum.* His & aliis causis *Vngari*, vt est gens ad nouandas res præceps & procliuis, permoti, *Albam* Comitem alias *Ouonem*, qui de sorore & sanguine *B. Stephani* genitus fuit, & alii propinquiores aberant, Regem sibi uniuersali Ecclesiasticorum & secularium consensu constituunt, B & in *Albam Regalem* deductum coronant. *Budam* verò Baronem, cuius consilio *Petrus* Rex vtebatur, lapidibus obruunt, duobus filiis suis visu priuatis. Quo comperto *Petrus* Rex cum paucis fuga elapsus in *Almaniam* ad *Henricum Romanorum* Regem diuertit, *Alba* verò nouus *Vngariæ* Rex & *Teutonicos Italosque* à publicis amouit officiis, & constitutiones, edictaque *Petri* Regis gratificando *Vngaris* irrita fecit, Magistratus quoque & officia in *Vngaros* distribuit.

deponitur, & Alba Rex creatur.

Casimiro Rege Pol. nascitur filius Boleslaus.

Regina *Dobrognieua Poloniæ* primogenitum filium effudit, de cuius exortu *Cazimirus Poloniæ* Rex magna lætitia exultans, auitum C illi nomen *Boleslaus* in baptismo imposuit, gaudiumque de natiuitate filii celebritate dierum sequentium monstrauit.

1043. *Maslaus iterum se mouet,*

Conatus *Maslaus Plocensium* seu *Mazouitarum* pseudo Princeps, per stragem à *Cazimiro Polonorum* Rege in se & suis prima congressione contra omnium spem & opinionem suam acceptam dolens recidisse in sui contumeliam, & ruinam, non tamen clade huiusmodi fractus, adeò illi animus constans & ferox erat. Nam quamuis victus, contumax tamen hominis alebatur spiritus *Pruthenicis* auxiliis subnixus. Itaque *Pruthenos* ad quos confugerat *Iacuingos*, *Slonenses*, cæterique *Pruthenici* tractus barbaros, resarciendum casum acceptum pluri- D bus blandimentis & persuasionibus in bellum sollicitat, *facili negotio Cazimirum Poloniæ Regem, paucas & has ipsas debiles superiori pugna diminutas copias habentem, fundi vincique posse*, asseuerans. *Cuius potentiam si augeri diffundique sinerent, nossent se per illum maiorum more in suum Regnique Poloniæ Dominium & ditionem subacturos, & tributis quæ imponeret seruituros.* *Pruthenì* cæterique barbari dùm *Maslaum* vera persuasisse existimassent, suaptæ tamen & ipsis *Polonis* veluti finitimis, & in christiana religione diuersis infesti, in bellum *Cazimiro* Regi rursus inferendum conspirant, & non solùm ex militibus, & ex his qui arma soliti tractare 1043.
erat, sed & agrestibus, & seruitiis ingentes copias contrahunt, & conquirunt. Sub ductu quoque *Maslai* in *Mazouiam* suæ potestati, suæque ditioni illam redacturi, descendunt, spe multa pleni, omnem fortunam experturi. Qua nouitate & rumore, & crebro nuncio ad se *Cazimirus* Rex perlata anxiari animo doloreque confici cœpit, quod bellum sua æstimatione extinctum viribus redintegratis aduersus se vidit conflatum, sibique belli nouam fortunam experiendum. Congregatis itaque vtcunque poterat, suorum militum potentiis contra *Maslaum*, *Pruthenos*, cæterosque barbaros exercitum suum producit. Clamitabant autem aduersus *Maslaum Polonorum* Proceres, & milites horridas voces, frequentibusque illum incessabant conuiciis, atque opprobriis inquientes: *Omnium mortalium scelestissime & impurissime, qui primus apud Polonos facinus perfidiæ occupasti, qui Regnum Poloniæ qui patriam communem copiis adductis barbaricis conaris scindere in turpem spem, aut Regni occupandi, aut Regis & Principis tui occidendi deliro adductus cerebro.* Non curauit autem *Maslaus*, his sugillationum verbis, & vocibus auditis, flectere animum suum, ne ex mala conscientia propositi sui maligni habere remorsum: tanta hominem ingens cupido Principatus exagitabat, ad quem capiendum non alia re magis nisi languore Reipubl. & seditione exorienda, auxiliisque barbaricis per *Pruthenos* præstitis incitabatur. Accedebat animus, licet domi modicus, bello tamen ingens, gloriæ, & Principatus auidus pollens scientia militari. *Cazimirus* itaque Rex cum hostiles copias suis multo auctiores superioresque prospiceret, non animo solùm defluere, sed & futuram suam dimicationem minus feliciter successuram de summaque belli desperare cœpit. Fluctuatione quoque & vario mentis æstu obrutus, religionem discessionemque è monasterio, summique Pontificis dispensationem irritam, neque adeò probatam, probandamuè esse (vt fert sollicitudo) in memoriam reuocabat, anxiumque illum, & de futuro pugnæ euentu pauidum curæ nimiæ & angores agitabant ingenti sollicitudine incussæ, & secreta æstimatione duro timoris interprete, omnia in aduersum trahente, pensante, vt aduersa sibi potius, quàm prospera metum euentura augurareт. Hæc etiam illi afflicto & desperanti cogitatio incidit, facinus desertæ religionis & ordinis, & solium Regni, statumque laicalem rupto continentiæ & religionis voto assumendo contraxisse, cuius iusto Dei iudicio vltionem aduenire figurabat, nec summum Pontificem secum de deserenda religione & de abdicando Diaconatus ordine dispensare potuisse, pœnitentiaque multifaria mentem anxiam subibat, qui abdita monasterii cum aula permutasset.

& contra hunc exercitum educit Boleslaus.

Quem magnopere fluctuantem

Regres-

1043. Regressurum itaque se ad religionem & ordinem, relicto Regno, relicta vxore & seculo, tacita cogitatione, temporalem & A imminentem à barbaris, & æternam plagam euasurus disponebat, vnde & certamen differre, & pugnam detractare, contra morem suum, cunctator magis quàm actor rerum bellicarum esse cœpit. Astitit autem illi clementissimus Deus, & fauoris sui sibi accommodat præsidium, præstatque metum suum religionis zelo conceptum, deteriora quoque videbat accidere, nec in periculoso articulo deseruit vacillantem Angelica apparatione animatus, & cœlesti suffragio corroboratus. Etenim his curis eum distractum & anxium sopor oppressit, atque illi per quietem stertenti magis quàm dormienti vox insonuit: *Consurge, consurge, & omni metu excusso age in hostes irruptionem, habiturus* B *de hostium multitudine cœleste suffragium, & magnificum triumphum.* Erigens itaque se, nec dum tamen denunciato sibi diuinitus oraculo fidens, ad milites suos veniens, quam vocem audiuerit exponit. At illi ingenti spiritu concepto (nulla enim re magis quàm religione depressi, exanguesque animi solent multitudinis moueri) arma ocius corripiunt, equos conscendunt, ordinatisque aciebus in hostes non de pugna, sed de præmio pugnæ cogitantes, alacres procedunt, vociferationeque, qualem animus de eventu futuro securus edere solet, sublata, ineunt certamen cum hoste acerrimum. Multitudine barbari freti resi- C stunt *Polonis*, & diuina propitiatione, primum voce, deinde cum pugna in feruore esset, visibili signo denunciata, iustaque ira viros animosque addebat. Visus enim est tunc à *Polonis* signa infesta in hostes inferentibus, & prælium capessentibus, vir quidam niueo amictus vestitu, alboque equo insidens, vexillum quoque candidum gestans in aere consistere, & continua adhortatione *Polonos* vsquequo certamen durabat ad dimicandum animare, quo effectum est, vt *Poloni* omnium quæ cogitari poterant periculorum obliti, plusquàm humanis viribus conueniret, in hostes inuecti maximam stragem paruo suorum dispendio & desiderio effecerunt, sed nec prius ferocius D grassari, heroicisque pectoribus hostes impetere destiterunt, donec omnes hostium phalanges & acies confractæ deletæque sunt. Reliqui autem eorum in turpem miserabilemque fugam conuersi, in qua maior trucidatio fugientium quàm pro numero secuta est, singulis *Polonis* cædi magis quàm capiendis hostibus intentis. In eo insuper prælio *Cazimiri* Regis virtus plurimum spectata est, qui non Ducis solùm sed & militis opera vsus, præliando milites tantis adiuuabat viribus, vt cruore occisorum hostium oblitus & madefactus esset. Difficile etiam à suis poterat agnosci ea in super lassitudine hostes insequendo confectus est, vt semianimis ad tabernaculum

vox in somnis audita confortat,

& vir quidam diuinus hostes profligare adiuuat,

per quendam *Gregorium* militem, quem etiam pro fide sua remunerans, nobilitate extulit, & diuitiis decorauit, in lecticam relatus sit. Confecto prælio viri acies *Polonicales* diuinitus adiuuantis visio disparuit. Victus *Maslaus*, & cum omni sua potentia debellatus, inclinat mox *Mazouiam*, & cæteras finitimas Regiones ad veteris imperii respectum, vt omissa pertinacia ac rebellione, submitterent se graui necessitati *Cazimirumque* potiùs Regem adorando susciperent, quàm rebellando hostem experirentur certificati quod *Cazimirus* Rex *Maslaum* pseudo eorum Principem, hominem furentem, & tùm suis, tum auxiliatorum præsumentem atque exultantem viribus compescuit, ferociamque eius atque impetum in omnium se grassantem perniciem oppressit; Processit autem triumphus præfatus ex euidenti & manifesta Dei gratia, quæ rarissimè patitur quemquam regnare cum scelere, cuius quoque dignatio Rempublicam *Polonorum* ad veram & stabilem voluit integram perducere. 1043.

quo facto Mazouia ad Casimirum redit.

Capta sunt in prælio prædicto, quod ad ripas fluminis *Istulæ* in *Mazouia* gestum est, hostium duo millia, cæsa quindecim. *Maslaus* tamen bellorum huiusmodi dux incitator, & autor, aciem suam inclinatam aduertens, tempestiuè prælio excedens, ne in manus *Cazimiri* Regis & *Polonorum* viuus veniret, extremaque quemadmodum se meritum esse non ignorabat cum ignominia pati cogeretur, in *Prussiam* confugit, tutum se apud barbaros *Pruthenos*, & nouas copias reparaturum ratus fore. Qui cum reliquias *Pruthenorum*, *Iacwingorum*, cæterorumque barbarorum, ad bellum denuo redintegrandum solicitaret, spesque suas in effectum prodituras crederet, res longè aliter quam ratus erat euenit. Barbari enim in furorem & iustam indignationem versi, quod illius consiliis exitium grande passi, parentes, fratres, necessarios, & omne militiæ suæ robur perdiderant, *Maslaum* vincientes diuersis pœnis, tormentis, & contumeliis (neque enim barbarorum conditio simplici genere pœnæ contenta est) excruciant, & tandem laceratum in patibulum, in loco eminentiori fabricatum, vt conueniens traditori & impostori erat, agunt, denunciantes *eum altitudinem, quam sanguine & interitu eorum quæsierat, nusquam iustius pleniusque quam illic percepturum.* Viuoque & mortuo à barbaris non indignè exprobratum, vt alta teneret, qui suæ conditionis vires & modum transcendendo alta petiuerat. Sic *Maslaus* qui pennis præsumpserat volitare *Icareis*, quàm turpissimè dissolutus decidit. Sic dignum moribus factisque suis exitum vitæ, Deo tardè, iustè tamen vlciscente inuenit præuaricationis suæ pœnas, quas apud *Polonos* euaserat, à barbaris, quos sibi conciliare se posse credebat, cumulatius excipiens, posteris ne falsum & in-

Maslaus ex prælio in Prussiam confugit,

ibique trucidatus & patibulo affixus est.

Digitized by Google

1043. iuitum principatum vsurpare contendant, suo casu documentum & exemplar esse poterit. Post eam victoriam diuinitus de *Maslao, Pruthenis, Iacwingis*, cæterisque barbaris relatam, quæ per finitimas regiones diffusa, famosa & celebris vbique habebatur, omnium aut in rebellionem spectantium, aut bella *Poloniæ* Regno inferentium, animi adeo domiti sunt, vt à finitimis regionibus, certa pax & tranquillitas, à propriis verò integra fides & subiectio proueniret. *Prussia* quoque ipsa parere *Cazimiro* Regi *Poloniæ* coacta in plenam deditionem venit; relaxatione quoque captiuorum suorum apud *Cazimirum* Regem *Poloniæ* obtenta, tributis seruiens, tributa *Polonis* pendens, in fide & iugo permansit. Orta deinde est sub regimine *Cazimiri* Regis, propter illius excelsam strenuitatem & gloriam singularem, iustitia & abundantia pacis, finem accepit seruitus, consolationem lachrymæ, & augmentum fides, fidelis securitatem, patria dilatationem, &c. Sedit in fortitudine arcus eius, gloriam inuenit in conspectu altissimi, magnificauit eum in timore inimicorum. Fugit *Ruthenus*, timuit *Bohemus*, cessauit exactor, & Dominus per manum illius impios, in sua iniquitate fecit corrigibiles & depressos, Vniuersalis quoque & propriorum & externorum appellatione denominatus est (quod etiam nomen illi in hanc diem perseuerat) instaurator. In hunc modum *Maslao* debellato, & cæteris in circuitu hostibus contritis, libertate recuperata in sua iura vindicauit *Poloniam*. Omni insuper memoria tyrannicæ dominationis ablata, soliditatem Regni solus *Cazimirus* obtinuit, & gratia diuina solium illius dirigente, nemo amplius illi resistere ausus est. Ex cuius prudenti & modesta admiratione adeò præsentium rerum bonitas, & tranquillitas permanere cœpit, vt obliuionem præteritorum malorum pareret. Nec abs re pietatis enim opere, *Cazimirus* Deo se & hominibus amabilem exhibens, summam Regni *Polonici* cum religione pura, & virtute animi ac moderatione procurabat.

Prussi se Casimiro dedunt.

Pax & tranquillitas temporibus Casimiri.

Regina *Poloniæ Dobrognieua* ex *Cazimiro Poloniæ* Rege fœcundata, alterum filium, enixa est: cuius natiuitatem *Cazimirus Poloniæ* Rex à singulari solennitate & lætitia *Cracouiæ* celebrans, nomen in baptismo indidit illi *Wladislaus*.

Casimiro nascitur filius secundus Wladislaus.

Eo insuper tempore, *Bohemia* magna fame afflicta est, dum enim superioribus annis semina terræ mandata male prouenissent, anno autem illo permissione diuina omnia ferè germina extincta forent, plures mortales solo natiuo deserto in *Poloniam, Vngariam*, cæterasque finitimas regiones fugere pro euitanda famis pernicie compulsi sunt. In cæteros qui remanserant, tam valida fames debachata est, vt de populo *Bohemico* pars tertia fame contabescens perierit. Quo malo diuina maiestas propter sacrilegium in *Polonos* & Ecclesiam *Gnesnensem* commissum credita est *Bohemos* afflixisse. 1043.

Fames in Bohemia.

1044. Experientiis multifariis & felicibus successibus *Cazimirus Poloniæ* Rex in rebus arduis & difficilibus, adiutum, auctum, & cohonestatum per diuinam propitiationem se recognoscens, egressum quoque suum de monasterio & ordine, & assumptam Regni natiui gubernationem intellexit, Regum Principi placuisse. Satagens itaque crebra reuolutione mentis creatori & propitiatori suo pro susceptis beneficiis aliqua facere responsura, religionis quondam suæ & possessionis sacratum D. *Benedicti* ordinem, qui eum in lege diuina erudierat, monasterium decreuit fundandum. Mittens itaque speciales in *Cluniacum* nuncios, multa per illos Abbati & fratribus *Cluniaco* dirigit donaria, denuncians eis, quantis illum clementia Saluatoris, & in Regni *Poloniæ* adoptione, & in hostium profligatione, & in prolis masculinæ susceptione glorificasset, decoris, simulque inquirens & rogans, *vt certi de monasterio Cluniacensi fratres religionis libros, cæremoniasque secum delaturi sibi remittantur. Locum & monasterium sumptu regio ædificandum, & dotem amplam, & liberalem fundationem accepturi.* Legatione huiusmodi abbas *Cluniacensis*, simul & fratrum sacer cœtus exhilaratus, celebrata in Deum gratiarum actione, quod alumnos eorum collapsis & penè perditis Ecclesiæ & patriæ apud *Poloniam* rebus maximum adiumentum, robur & correctionem attulerit, morem suis precibus gerendum decreuit, & cum nunciis regiis duodecem fratres, quorum vnus *Aaron* nomine, vitæ maturitate, & prudentiæ sagacitate præcipuus habebatur, remittit. Hos *Cazimirus* Rex *Poloniæ* ad se venientes, plurimum de illorum aduentu exhilaratus, velut Angelos Dei videre meruisset, suspiciens, vnum cœnobium illis in monte *Tyniec* ad fluenta fluminis *Visla* situm, & à *Cracouia* duobus miliaribus distans, in honorem *S. Petri* Principis Apostolorum extruit, & pluribus oppidis, villis, possessionibus, introitiuis, prærogatiuis, libertatibus adeò dotat, extollit, & locupletat, vt nullus monasterii in Regno *Poloniæ* ante & post hanc diem fundati fundus dotis, tunc à Rege *Cazimiro* præstitæ, & per eum etiam possessæ vsque hactenus, æquiparari poterit. Cuius primus Abbas frater natione *Gallus Aaron Cazimiro* Rege ordinante fuit institutus. Cui quidem monasterio, cætera *S. Benedicti* monasteria & loca sub prouincia *Gnesnensi*, sub quibuscunque diœcesibus aliis consistentia subiecta sunt, & eius primariam dignitatem debita obseruatione profitentur. Extant in eam diem apud *Thiniecensem* monasterium nonnulli Regulares & Chorales libri ex *Cluniaco* allati, vocationem fratrum ex *Cluniaco* & fundationem originemq; huius monasterii te-

Casimirus Rex vocatis ex Cluniaco monachis duo monasteria ordinis S. Benedicti fundat & dotat, unum in monte Tyniec,

Digitized by Google

1044. testantes. Licet & alii ex *Leodio* fratres vocatos in *Thiniecense* monasterium commententur. Extruxit & aliud cœnobium eiusdem ordinis & professionis ad flumen *Odra*, in loco qui *Iulij mons* (statiua enim quondam *Iulius Cæsar* habuisse fertur) *à Polonis* verò voce *Latina Lubens* appellatur. Regiam quoque & liberalem ei assignat dotem, donando eidem monasterio oppidum *Lubens, Nouum forum, Bogunow, Dobrogostow, Napstir, Stepin, Vikschino, Nalibin*, & plures alias villas, possessiones, reditus, census, telonea & introitus, atque in flumine *Odra* piscationes & naulum, in siluis verò mellificia & venationes. Vtrumque autem monasterium, & eius hæreditates atque sortes, singularibus libertatibus & immunitatibus priuilegiat, vtrique vasa aurea & argentea, vestes quoque nobiles & purpureas, ad ministerium, & res diuinas explendas necessaria abundè largitur. Et licet monasterium *Thiniecense* centum & amplius villis, *à Cazimiro* primo *Polonorum* Rege fuerit dotatum, in quadraginta tamen villis, tunc eidem à primario suo fundatore *Cazimiro* Rege donatis, nequitia & auaritia humana, negligentia insuper præsidum diminutum fuit. Obtinuit insuper præfatum monasterium à Pontificibus, & à *Cracouiensi* Ecclesia, & præsertim ab *Aaron* Archiepiscopo *Cracouiensi* notabilium decimarum mensæ Pontificalis *Cracouiensis* liberalem donationem, quæ illi quieta & integra in diem hanc perseuerat.

alterum iuxta oppidum Lubens.

1045. Confirmatum & stabilitum *Poloniæ* Regnum prudentia & industria *Cazimiri* Regis, Summus Pontifex *Benedictus* nonus Papa relatione plurimorum intelligens, gratulatione singulari repletur, liberalem dispensationem *Cazimiro* alias *Carolo* præstitum profectum attulisse. Misso autem ad *Cazimirum* Regem speciali nuntio, requirit illum, *vt iuxta Legatorum Polonorum, Apostolicam sedem pro sui Regis dispensatione, plurimis instantijs flagitantium, sponsionem & suam subsecutam confirmationem, capitis census de vniuersis Regni Poloniæ prouincijs conquisitis, & conquirendis mandaret pro Beato Petro & suo successore Papa Romano collectoribus Apostolicis singulis annis exhiberi.* Volens *Cazimirus* Rex *Poloniæ* pactis, Summo Pontifici *Benedicto* primum per Legatos *Polonorum*, deinde per se promissis satisfacere, generalem omnium suarum Prouinciarum indicit conuentum. In quo & pollicitatio Apostolicæ Sedi per Legatos *Polonorum* facta concordi omnium deuotione, & consensu, decreta & innouata est, & vniuersali mandato solutio vnius vsualis obuli de capite, tàm ciuitates & oppida, quàm vicos & rura colentium in duabus Prouinciis *Gnesnensi*, & *Cracouiensi*, & diœcesibus eisdem subnectis, videlicet *Posnaniensi, Plocensi, Crusuicien*si, *Wratislauiensi, Lubiecensi, Culmensi*, & *Camenecensi*, impetrata. Ab eo quoque tempore Regnum *Poloniæ* factum est *Romanæ* Ecclesiæ, imò Vicario *Iesu Christi* Summo Pontifici feudale & tributarium, nec vnquam tributi prædicti passum est solutionem quacunque occasione aut pacto intermitti, aut rescindi. Videbatur autem census ipse, qui denarius *S. Petri* appellabatur, primum *Polonis* onerosus & difficilis, vtpotè qui secum perpetuam trahebat in *Polonos* grauedinem, & postquam varios profectus & commoda Regno *Poloniæ* cognitus est præstitisse & præstare, vt non ab homine, sed ab ipso Deo, generi *Polonorum*, propitiante impositio eius credatur profluxisse. Quamuis enim per multa annorum spatia impositionem præsentem sequentia Regno *Poloniæ* in plures Ducatus & Prouincias scisso, & nonnullis finitimis gentibus & nationibus Regnum *Poloniæ* in suis Prouinciis & pertinentiis, præsertim *à Bohemis* & fratribus domus *Teutonicæ* nigram crucem in albo habitu deferentibus, in suis Prouinciis & pertinentiis fuerit occupatum & direptum, nullum tamen tàm validum, tamque efficax ingenium, quamuis ad id plurimi interpositi fuissent industrii labores & conatus, poterat reperiri, quo proprietas Regno *Poloniæ* in huiusmodi terris & Prouinciis competens potuisset per huiusmodi occupationem aboleri. Quinimò denarius *S. Petri* prædictus cæteris testimoniis suppressis, aut vetustate abolitis, & consumptis, iniustam terrarum vociferat occupationem, & detegit & illas de sorte, titulo, iure, ac proprietate Regni *Poloniæ* fuisse & esse demonstrat. Ab eo siquidem tempore vsque in hanc diem omnes veteres Regni *Poloniæ* regiones, omnesque Ecclesiæ & *Poloniæ* diœceses, vno & perpetuo iuris tenore vsurpato, & nunquam intermisso, tributum denarii *S. Petri* Ecclesiæ *Romanæ* pendunt, præter *Camenecensem* diœcesim, speciali Apostolico priuilegio ad preces Legati Apostolici capti, & ex diuturna seruitute opera *Camenecensis* Episcopi in libertatem restituti, exonerata & exempta, optassentq; Reges *Poloniæ* vt & *Ruthenicæ, Pruthenicæ, Lithuanicæ* regiones, expost Regno *Poloniæ*, vnitæ, pari censu ornarentur futuro seculo, futuræque ætati terminos & iura Regni *Poloniæ* testatura.

1045.

Pontifici Benedicto IX. petenti

Casimirus ex Regno suo denarium Petri soluit,

Poloniæ quod tributum abrogari non potuit.

Rachelinus Cracouiensis Archiepiscopus, dum in Pontificatu *Cracouiensi* annos quatuordecim exegisset, religiosè moritur, & in Ecclesia *Cracouiensi* iusto honore funeri soluto accepit sepulturam.

Rachelino Cracouiensi Archiep.

1046. Ad substituendum in locum vacantis *Cracouiensis* Ecclesiæ dignum Pontificem, *Cazimirus Poloniæ* Rex impendere non destitit præcipuam curam. Quamuis enim plures personæ ad culmen Archiepiscopale idoneæ se offerebant, omnibus tamen prætermissis & neglectis, ad *Aaron* monasterii

succedit Aaron.

Digitized by Google

1046. *Thiniecensis* Abbatem natione *Gallum* omnem considerationem & cogitatum vertit. Nouerat siquidem probè, dum vnà in *Cluniacensi* A monasterio obuersarentur, eius singularem doctrinam, vitæ sanctimoniam, religiosæ conseruationis virtutem. Hunc itaque propter raras hominis virtutes obtinuit in Archiepiscopum *Cracouiensem* postulari, postulationemque suam à *Benedicto* Papa nono confirmari. Præfatus siquidem *Benedictus* nonus *Cazimiri* Regis *Poloniæ*, quem in promouenda præfati *Aaron* viri literati, & religiosi persona habuerat, zelo delectatus, postulationem confirmando & pallium decernendo, *Cazimirum Poloniæ* Regem voluit specialiter honorare. His enim verbis legimus eum vsum fuisse. *Pro reuerentia Beati Petri Principis Apostolorum, sub cuius velamento te staturum constituisti, & pro amore Regis Poloniæ Caroli, alias Cazimiri Domini vestri, eiusque coniugis Mariæ, eorumque filij Boleslai, & pro honore totius Regni Poloniæ statuimus, stabilimus, dicamus, & benedicimus in perpetuum in Ecclesia & ciuitate Cracouiensi esse Archiepiscopatum & Metropolim. Cui subiicimus omnes omnium Episcopatuum, qui in toto Regno Poloniæ sunt, parochias, vt Archiepiscopali more præsideat vniuersis. Tibi quoque & successoribus tuis pallium de corpore Beati Petri sumptum concedimus, diebus solennibus à iure institutis deferendum.* Operæprecium visum est præsenti operi hæc inserere, & pro Cazimiri Regis quo eum Summus Pontifex dignabatur honore, & Ecclesiæ *Cracouiensis* excellentia & dignitate. Quam etsi per negligentiam succedentium huic *Aaron* Pontificum retinere desiit, iustum tamen est & Reipublicæ *Polonorum* decorum & necessarium, vt illam aliquando benignitate diuina & Regum *Poloniæ Gnesnensium* quoque & *Cracouiensium* Pontificum opera resumat, *Gnesnensi* siquidem non tenuis splendor, sed amplior honor accederet, si potius non ad vnius *Leopoliensis* Archiepiscopalis Ecclesiæ, sed ad duarum *Cracouiensis*, videlicet & *Leopoliensis* respectum primas vocaretur.

Nascitur Casimiro tertius filius Miecslaus.

Tertius filius *Cazimiro Poloniæ* Regi ex *Dobrognieua*, alias *Maria Poloniæ* Regina natus est. Cui mandato patris auitum nomen *Mieszko* datum est in baptismo, alias *Miecslaus*.

Henricus Imp schisma Pontif sedat.

Henricus tertius *Romanorum* Rex *Italiam* ingressus, & à *Romanis* magno honore susceptus, tres de Papatu contendentes, videlicet *Benedictum, Siluestrum* & *Gregorium* indignè constitutos synodaliter deposuit. *Romani* siquidem *Benedicto* eiecto, *Siluestrum* constituerant, sed idem à *Benedicto* pulsus, *Gregorius* contra canonum successiones surrogatur. Omnium itaque trium prædictorum potestate synodali abrogata, *Singerus*, alias *Swedegerus Bambergensis* Episcopus natione *Saxo*, nimium reluctans, qui & *Clemens* vocatus est, in Papam eligitur, & in die Natiuitatis Domini consecratur, à quo eodem die *Henricus* Rex cum *Agneta* coniuge sua filia *Vilhelmi Pictauiensis* Principis benedictione Imperiali sublimantur. 1046.

Clementi Papa succedit Damasus II.

Eodem quoque anno præfatus *Clemens* Papa moritur, cui *Popo Brixiensis* Episcopus, qui *Damasus* secundus vocatus est, succedit.

1047.

Hungari Abba Regi suo infensi

Nondum *Abba Hungariæ* Rex, quem *Petro Teutonico* suo Rege reiecto *Hungari* Regem sibi creauerant, quadriennium in Regno exegerat, cum *Hungarorum* primi ab eo auersi sunt. Deinde sibi adeò infesti esse cœperunt, vt in necem suam magnus ordo nobilium & primorum coniuraret. Coniurationis autem prædictæ plures perhibentur fuisse causæ, B quod & *Abba* Rex procedere in Regno *Vngariæ* videns, prisca modestia abiecta insolenter, superbè, & iniustè imperium exercebat, in *Vngaros*, siue quod censuris Apostolicis super *Petri* Regis expulsione percellebantur *Vngari*, & bellum ab Imperatore *Henrico* sibi inferendum verebantur. Ad cuius tutelam & *Petrus* Rex, & plures *Vngari* partes suas secuti diffugerant. Nouerant enim *Henrici* Imperatoris animum non solùm ob expulsionem *Petri* Regis, sed ob iniuriam grandem per *Abbam Vngariæ* Regem & *Vngaros* recenter illatam, qui *Austriam* & *Bauariam* ingressus hostiliter, vastitatem vtrique patriæ intulerat, plurimosque mortalium inde captiuos abduxerat sibi C esse plurimum iratum, quem etiam idem *Abba* missis nunciis & donis insignibus, captiuorumque solutionem omnem offerens, & ex post quòd promiserat negligens, in ampliorem indignationem exarcebauerat. Et Cæsar quidem *Henricus* aliquoties exercitum contra *Vngaros* congestum super impendentibus maioribus imperii curis, & signanter bello, quod sibi *Gotfridus* Dux *Lotharingiæ* inferebat, distractus dissoluebatur. *Abbæ* verò *Vngariæ* Regi, interim & audacia, & animus ad magis insolescendum augebantur. Conspirationis quidem contra se factæ scelus ab vno coniuratorum habens detectum, dùm in *Chamadino* propter Quadragesimam ageret, Principales Barones, D & eos præsertim quos contra se coniurasse intellexerat, quasi de publicis rebus cum illis consilia digesturus conuenire iussit, quos conuenientes & in thalamo regio consilium agentes ab armatis militibus circumdari captiuarique, & tandem confessione & viatico negatis quinquaginta ex illis vario carnificio excruciatos necari & obtruncari disposuit. De cætero quoque eos quos fidos & amicos credebat, tenuit suspectos: Pro qua seueritate à B. *Gierardo Tanadiensi* pro eo tempore Episcopo plurimum correptus est, qui etiam finale discrimen nisi pœniteret, sibi denunciabat, pro scelere perpetrato imminere. Ea seueritate per *Abbam* Regem in Baronibus & coniuratis pa-

propter crudelitatem.

1047. patrata, tantus cæteris qui diffugerant, quique remanserant, metus iniectus est, vt singuli voluntario exilio se damnantes ad *Petrum* Regem, & ad *Henricum* Imperatorem in *Almaniam* diuerterent, & sæuitia Regis exposita, animum *Henrici* Imperatoris ad ferendam *Petro* Regi exuli opem, asserentes cæteros *Vngaros Abbam* deserturos, inflammarent. Itaque Cæsar *Henricus* expeditione indicta in *Vngariam* cum grauibus copiis aduenit. Cui *Abba* Rex circa *Iaurinum* occurrens, & de victoria plurimum præsumens, tertio nonas Iulii prælium conseruit. Et vtraque parte pro victoria obtinenda plurimum adnitente æquo Marte ad longam diei partem ab vtrisque pugnatum est. Turbo interim concitatus vehemens in ora *Vngarorum* se coniecit, & vultus *Vngarorum* obscurans, quasi elementa viderentur armis Cæsareis fauisse Cæsari victoriam præbuit, licet non incruentam. Magna enim *Almanorum* multitudo comperta est illic cecidisse. *Abba* vero Rex versus *Thraciam* fugiens in cuiusdam villæ tugurio à suis *Vngaris* vociferans se indigna perpeti iugulatus est. Cæsar triumpho relato benignum se omnibus *Vngaris* victorem præbuit, neque pœnam deserti & exulantis Regis sumpsit ipse a quoquam, nec *Petrum* Regem sumere permisit, quinimo *Vngaris Petrum* Regem, & *Petro* Regi *Vngaros* reconcilians in *Albam Regalem* venit, & *Petro* insigniis Regiis induto diadema propriis manibus imposuit, Regnumque *Vngariæ* omni populo acclamante *Petro* confirmauit, & innouauit, atque *Vngaris* propriis, atque municipalibus legibus, viuere concessit, compositisque debito ordine *Vngarorum* rebus, multis honoratus à *Petro* Rege & Baronibus *Vngariæ* muneribus incolumis *Ratisbonam* rediit, & ad res imperii gubernandas dirigendasque animum intendit.

Petrum superiorem Regem reuocant.

Cui suppetias tulit Henricus III. Imp. & Hungaros fudit.

Abba in Thracia interemtus,

Petrus vero solio restitutus est.

1048. Non tulit autem *Vngarorum* gens *Petri* Regis diuturno tempore imperium, sed ad res nouandas pro varietate ingenii animum conuertens, qualiter *Petrum* Regem vel exilia-rent, vel occiderent, & *Andream, Belam* & *Leuentam* Principes suos filios *Wladislai* Calui, qui apud *Poloniæ* Regem *Cazimirum* exulabant, in Regnum *Vngariæ* adducant, per tractatus varios decoquebant. Qua nouitate, ad *Petrum* Regem *Vngariæ* perlata, principales eorum, videlicet *Viskonem, Budam*, & *Brusnam* iussit comprehendi, & in aculeis suspensos interfici. Cæteros vero eorum societatis & sectæ consocios effossis oculis tormentari. Non ob id tamen gliscens contra *Petrum* Regem seditio oppressa, sed magis aucta est. *Vngarorum* enim fere vniuersi Proceres similem pœnam, & cruciatus veriti conuentum apud Chamadinum in frequenti numero agunt, exindeque missis ad *Andream, Belam* & *Leuentam* celeribus nunciis significant *in quanto vniuersi, ni celeriter ipsi redeant, periculo versentur, se nunquam ab eorum fide & obedientia iureiurando pollicentur discessuros*, & *Andreas* A quidem cum *Leuenta* desiderio regnandi, & patriæ afflictæ succurrendi permoti ad *Vngariam* cum nunciis redeunt. *Bela* vero pro ea vice apud Regem *Cazimirum* germanum consortis suæ perseuerandum duxit. Occurrit autem *Andreæ* & *Leuentæ Vngarorum* magna multitudo, & magno gaudio illos suscipiens, id primum ac illis sibi valido clamore & instantia expetit, *quatenus Episcopis, & Clericis interfectis, Ecclesiis quoque exterminatis liceret ex prisco ritu viuere gentili, & Deos patrios colere fide christiana totaliter abiecta, cum sub cultura Deorum patriorum felicem, & beatam vitam quondam occupando varias terras Regna & dominia subegissent. Alias non sperarent* B *se ab eis aliquam fidem & obedientiam habituros, neque arma pro eis contra Petrum Regem sumpturos.* Principes autem prædicti *Andreas* & *Leuenta*, etsi petitionem *Vngarorum* intelligerent detestabilem & iniquam, non tamen detractauerunt, siue id ambitio terreni Regni, siue imminens periculum suadebat abrogare, sed vel amentia, vel dissimulatione pernicioso sceleri assensi coinquinari *Vngaricum* populum, & à fide sancta orthodoxa apostatisare permiserunt. Inter Barones autem & milites *Vngariæ*, *Vacha* de *Belus* deuouit se dæmoniis, & ritum sacrilegum practicare extunc cœpit, sed & filius suus *Ianus* conformans se paternæ præuaricationi, magos, aruspices, & Pithonissas ad se coaceruarunt, eorumque C exemplo cætera *Vngarorum* multitudo seducta, dæmoniis libamina offerre, & tura accendere, & execrabilia quæque scelera committere visa est. Nam primum omnes *Latini*, & *Teutonici* Regis *Petri* Præfecti & Officiales vbique locorum quæsiti, & reperti vario genere mortis consumpti sunt: Deinde B. *Gerardus Chanodiensis* Episcopus bigæ impositus, de monte *Kierenfeludt* præcipitatus, & lancea perfossus in pectore, & hi duo alii Episcopi *Bestorus* & *Guldi*, cum plerisque Presbyteris, clericis, & laicis saxis obruti, aut vulneribus sauciati, felici cruore pro nomine IESV damnati sunt. Ipse quoque *Petrus* Rex *Vngariæ* omni humano destitutus auxilio, pericu-D lum sibi videns imminere, versus *Austriam* fugam iniit, sed ex fuga nunciis *Andreæ* & *Leuentæ* verbis pacificis & dolosis reuocatus, in quandam curiam diuertens per triduum cum militibus suis impetentibus se resistebat viriliter. Militibus tandem suis telorum multitudine confectis, ipse in manus hostiles *Vngarorum* veniens viuus excæcatus est, *Albamq; Regalem* deductus nimio dolore eum intus & extra exagitante mortuus est, & in Basilica *Quinque Ecclesiensi*, quam ipse fundauerat sepultus est. Consortem insuper eiusdem *Petri* Regis, vel potius relictam multis contumeliis & iniuriis afficiunt, insuper milites in obsequiis

Hungari Petrum non ferentes Annam, Belam & Leuentam ex Polonia in Hungariam vocant,

quorum duobus venientibus

omnes se gentilitatem assumere dixerunt,

quapropter Episcopos orthodoxos interficiunt,

Petrum quoque Regem oculis priuant, qui deinde moritur.

1048. quiis *Petri* Regis demorantes, aut propellunt, aut trucidant. Quod facinus *Henricus* Imperator Imperii negotiis occupatus, Italiam A transiturus vindicare ea vice non potuit.

1049. Miserabili morte *Petro* Rege *Vngariæ* defuncto, *Andreas* alter Ducum in Regem *Vngariæ* in *Alba Regali* à tribus Episcopis, quos ipse de morte liberauerat, coronatus est, & continuo cultum Catholicum resumere & instaurare, cultoresque dæmonum & idololatras vehementer prosequi cœpit, persuadens vniuersis *Vngaris* spurcitias sacrilegas esse relinquendas, & in cultura vnius veri Dei, quam illos B. *Stephanus* primus Rex docuerat, & in qua eos relinquerat, esse fideliter permanendum. Infra dies autem illos frater Regis *Andreæ Leuenta* idololatra ipse, & idololatrarum receptor morte absumptus est, & in loco pro- B phano circa villam *Toxim* sepultus, qui si regimen *Vngariæ* & dies longos sortitus fuisset, vniuersam *Vngariam* ad inquinamenta sacrilega, & idololatriam sequela sua exemplo & mandato pertraxisset, morte tamen sua & Regis *Andreæ* zelo virus illud, quod se multifariæ in perniciem vniuersalem diffuderat, restrictum est, & cultus idololatriæ abrogatus.

Andreas Hungariæ Rex creatus catholicam religionem instaurat,

Leuenta vero idololatra moritur.

Vndecim annis *Benedictus* primus *Posnaniensis* Episcopus gubernata Ecclesia moritur, & in eadem humatur. Cui ad electionem Canonicam, *Ioannes* Papa XX. à *Cazimiro Poloniæ* Rege primo rogatus, *Marcellum* primum natione *Romanum*, de familia & domo veteri *Marcellorum* substituit.

Benedicto I. Episc. Posnaniensi succedit Marcellus I.

Vacabant pro ea tempestate & *Cazimirus* Rex, & milites sui à bellis. *Maslao* enim tyranno *Plocensi* deuicto, & digna morte mulctato neminem vinci, ex his qui se Rege absente in tyrannis erexerant, subesse puduit. Ipsi quoque *Prutheni*, *Iaczwingi*, cæteræque barbaræ nationes in fide continebantur. Quapropter *Cazimirus Poloniæ* Rex quietatam patriam superioribus tamen bellis plurimum vexatam, & afflictam, multifario conatu restaurabat deformata reparans, & erigens collapsa, diuina quoque clementia illum & facta sua dirigente, charus erat militibus, & vniuersis subditis, vicinis vero principibus & nationibus, formidabilis & admirandus. Natusque est illi ex D *Dobrogniewa* Regina quartus filius, quem *Ottonem* nominauit, vt genus *Ottonum* Imperatorum, de quo ipse ex sanguine materno satus erat, se honorare, & diligere testaretur. Infans autem præfatus *Otto* paucis mensibus ab ortu superuiuens, immatura morte diem obiens, vtrique parenti maiorem luctus præstitit materiam in funere, quàm læticiæ præstiterit in natiuitate. Humilitatis autem & modestiæ specimen, quod sibi *Cazimirus Poloniæ* Rex in monasterio agens *Cluniacensi* familiare fecerat, in culmen Regium euectus, non reliquit, nec vlli malignitatis odio, quod super eiectione sua & matris plerique illum habiturum

Pax in Polonia.

Cazimiro nascitur filius Otto, qui statim moritur.

crediderant, succensuit, sed sponsionem suam nobilitat, & ad integrum impleuit, quæ omnia contra se & matrem gestorum habere obliuionem fuerat pollicitus. 1050.

Damasus Papa, qui in *Popo Romæ* moritur, & apud *S. Laurentium* extra vrbem sepelitur. Post quem *Bruno* natione *Almanus*, *Leucorum* Episcopus ab Imperatore *Henrico* electus, & *Romam* missus, summo honore à Clero & populo *Romano* susceptus, in Pontificem Summum consecratus, *Leo* nonus appellatus est, *Romanis* siquidem petentibus sibi ab *Henrico* Imperatore dari Pontificem, & nullus ex *Almaniæ* Episcopis ad assumendam *Petri* Cathedram posset induci, præfatum *Brunonem* Episcopum, secundum aliquos *Tulensem*, virum simplicem Cæsar surrogauit. Qui ad vrbem veniens, & de acceptatione Summi Pontificatus de manibus Imperatoris conscientiæ verme remorsus cessit Papatui, sed denuò ab omnibus electus laudabili vita Papatum gessit.

Damaso Papa succedit

Leo IX.

Stabilito *Vngariæ* Regno *Andreas* Rex, & morte *Petri* Regis pacificato, misit præfatus *Andreas* Rex in *Poloniam* nuncios ad *Belam* germanum suum, significans sibi felices suos successus, & qualiter Regni *Vngariæ* plenam & pacificam adeptus sit possessionem rogans, *vt in Regnum Vngariæ aequo iure sibi propinquum, & hæreditarium redire non recuset, sibi in Regno, cum & ipse orbus esset, non in fratris solum, sed & filii loco habendus successurus*, asse- C rens *non conuenire vtriusque conditioni, vt post diuturnum exilium communiter toleratum felicitate tributa, æqualiter non fruantur.* Hac legatione *Bela* Dux *Vngariæ* persuasus *Cazimiri* insuper *Poloniæ* Regis germanæ, vxoris suæ, consilio communicato, cum vxore præfata & duobus filiis *Geisa* & *Wladislao*, quos in *Polonia* genuerat, & cum omni familia, substantia & suppellectili in *Hungariam* rediit, & à fratre *Andrea* Rege cum immensa hilaritate susceptus est. Cui etiam præfatus *Andreas* Rex, pro charitate fraterna tertiā partem Regni *Vngariæ* duabus pro se reseruatis consignauit. Accepit præfatus *Andreas* Rex Principis *Russiæ* filiam nomine *Anastasiam* pro consorte, ex qua nati sunt ei duo filii, videlicet *Salomon* & *Dauid*. *Belæ* quoque Duci tertium filium; ex quo in *Vngariam* rediit, Ducissa sua peperit, cui nomen aptauit *Lampertus*. Viguit quoque aliquanto tempore fratrum concordia, & charitas inter Regem *Andream*, & *Belam* Ducem *Vngariæ*. *Henricus* interea Imperator indignam necem *Petri* *Vngariæ* Regis vltum iri cupiens expeditione indicta, & notabili exercitu collecto *Vngariam* ingressus, castrum *Przesburg* obsidione cinxit, & aliquot mensibus proiectionibus bombardarum quatiens, & *Vngariam* agrorum vastatione affligens, expugnatione castri eiusdem imperfecta ad agendum bellum contra

1050.

Bela Vngariæ Dux à fratre suo Andrea Hungariæ Rege vocatus

cum suis in Hungariam profectus est.

Andreæ Regi nascuntur duo filii Salomon & David.

Henrici Imp. expeditio in Hungariam.

Gott-

fridum, & *Balduinum* in *Almaniam* rediit.

1051. Indixerat & eo anno Cæsar *Henricus* contra *Vngaros*, & Regem eorum *Andream* generalem expeditionem, tam contumeliam Saluatoris nostri abiecta fide orthodoxa & idololatria repetita, quàm occisionem *Petri Vngariæ* Regis consobrini sui vlturus. Cùm autem tempus procedendi, & traducendi exercitus in *Vngariam* aduenisset, motus varii Principum, cæteræque Imperiales curæ, ne personaliter eidem expeditioni interesset, distraxerunt. Impedimenta autem occurrentia molestè ferens expeditionem in *Vngaros* non omisit, sed exercitu collecto *Gilhardum Ratinsponesem* Episcopum suum patruum germanum præficiens, cum grandibus copiis ad inferendum bellum transmisit: Ipse verò in *Almaniam* ad comprimendos motus orientium bellorum, & ad res Imperialis officii bene gerendas remansit. Et *Gilbardus* quidem *Ratisponensis* Episcopus; vt sibi ab *Henrico* Cæsare mandatum erat, *Hungariam* ingressus, eam incendiis spoliis & rapinis in locis plurimis afflixit. *Hungari* tum non faciebant pugnandi copiam, sed in castris & munimentis, cæterisque abditis locis se continebant, & tàm nocte quàm interdiu ex insidiis oportunitate conspecta Cæsaris exercitum infestabant, pabulatorésque & cæteros *Almanos* passim per agros pabulantes, aut capiebant, aut trucidabant, propter quod præfatus *Gilbardus* Episcopus, nullo memorabili in huiusmodi expeditione edito opere in *Almaniam* exercitum Cæsareum reduxit. Grandi indignatione *Henricus Romanorum* Imperator contra *Cazimirum Poloniæ* Regem *Bretislai* Ducis *Bohemiæ* prouocatus suggestione, quasi *Andreæ Vngariæ* Regis partes enixius promouisset, & rebellionem contra Imperatorem molitus, imperii regiones bello affligere conaretur, expeditionem contra *Poloniam* parabat, sed interim graui infirmitate obrutus, Legatis *Polonorum* Regis *Cazimiri* ad eum venientibus, & causas accusationesque falsas monstranti bus, & indignationem & apparatum bellicum deposuit.

Alia expeditio in Hungariam.

1052. Administrationem belli contra *Vngaros* & *Pannoniam*, per *Gilbardum Ratisponensem* Episcopum Cæsareo nomine anno superiore factam Cæsar videns ad irritum recidisse, maioribus copiis collectis personaliter *Vngariam* *Petri* mortem vlturus, & *Vngarorum* contumaciam compressurus aduenit, & ipse quidem terrestri itinere exercitum duxit. *Gilbardum* verò *Ratisponensem* Episcopum victualium necessaria nauali transitu per *Danubium*, ne exercitum suum inedia laborare contingeret, ferre ordinauit. Itaque Rex *Vngariæ Andreas*, & *Bela* Dux germanus suus, Cæsareo exercitui se intelligentes sine euidenti discrimine resistentiam opponere non posse, singula loca, per quæ Imperator cum exercitu erat iturus, ex industria incendiis abradunt, agrestesq; cum pecore & omni supellectili in loca remotiora & abdita secedere compellunt, sed & ipsa terræ germinantia quæque igne consumunt, interim & *Gilbardus Ratisponensis* Episcopus, qui nauibus victualia ducebat *Iaurinum* perueniens, & vbinam locorum Cæsar ageret ignorans, transmisso nuncio, in literis petebat se à Cæsare instrui, quo sibi aduertendum esset: sed nuncio ab *Vngaris* comprehenso, & Regi *Andreæ* præsentato, *Almanus* alius in locum eius surrogatus, ad *Gilbardum* remittitur, falso sub nomine Imperatoris *Henrici* ad bella in *Almania* exorta se *Pannonicum* bellum omisisse, & in *Almaniam* rediisse, mandareque, *vt & ipse quam celerius reuerti festinet*, quo vafris mandatis obsequente, Imperatoris exercitum fames vrgere primum cœpit, ex qua deinde aliud pestis & dysenteriæ malum accessit. Infestabatur insuper Imperatoris exercitus ab *Vngaris*, qui *Teutonicos* aut pabulatum euntes, aut per agros palantes sagittis venenatis & insidiosis, ex occultis locis nocturno præsertim tempore populum affligebant, nemo enim eorum quem sagitta veneno delinita tetigisset, poterat vitæ compos esse. Videns itaque Cæsar tantæ multitudini quam ducebat, non animum ad expugnandum, sed pugnandi copiam & victualium necessaria deesse, pluresque ex suis, aut fame tabescentes, aut morbo, aut veneno confectos esse, prudenti vsus consilio exercitum in *Almaniam* reduxit, opportuno tempore expeditionem tùm cœptam resumpturus.

Tertia expeditio Imp. in Hungariam, non magnopere memorabilis.

IAROSLAVS Russiæ & *Kiouiensis* Dux graui & diuturno morbo, & qui dietim inualescebat, grauatus, sentiens se propediem moriturum, vocatis quinque filiis, quos reliquerat, videlicet, *Zaslao, Suantoslao, Wsewoldo, Gregorio*, & *Venceslao*, longo sermone monet illos, & persuasionibus, & exemplis, *vt morte sua secuta concordiam & vnionem fraternam inter se florentem, & diuturnum Principatum habituri, retineant, quod si sciderint, non dubitent hostes se & sua vltro inuasuros.* Diuidit deinde *Iaroslaus* Principatum *Russiæ*, & *Zaslao* quidem, natu maiori *Kiow*, *Suantoslao Czernieiow*, *Wszeuoldo Pereaslaw*, *Gregorio Wladimiriam*, & *Venceslao Smolensko* cōmittit, mandans, *vt singuli filiorum Zaslao magis sensato & perito parerent. Zaslaus* verò *vt fratres dirigat, protegat, & eorum curam gerat*, & post hæc moritur *Iaroslaus* 7. Nouembris, anno vitæ 76. & in Ecclesia *S. Zophiæ*, quam in *Kiow* ædificauerat à filiis: & magna multitudine sepelitur, sederuntque filii eius in sedibus & Principatibus, quos illis pater eorum *Iaroslaus* moriturus designauerat.

Iaroslaus Russiæ Dux *Ducatum suum filiis diuidit, & moritur.*

Imperator *Henricus* expeditionem contra *Pannoniam* resumens, cum frequenti & numeroso exercitu, in quo & copiæ gentium à *Cazimiro Polonorum* Rege transmissæ, & *Bretislaus*

Henricus Imp. Hungariam inuadit,

1052. *tislaus Bohemiæ* Dux cum suis gentibus numerabantur, *Hungariam* ingreditur, flammisque & incendiis vicos & ignobilia oppida consumit, vastationemque & depopulationem agrorum longius iubet extendi. Audiens autem hæc *Vngariæ* Rex, fratris sui Ducis *Belæ* communicato consilio decernere integris copiis, cum exercitu Cæsareo periculum veritus supersedit, sed eisdem artibus, quibus superiori anno vsus fuerat affligere exercitum Imperialem conabatur. Clandestinis & nocturnis insidiis eos qui pabulatum ibant, aut incautè ab ordinibus secedebant, impetendo: Verùm dùm insidiæ *Andreæ* Regis sæpius tentatæ secus acciderant, & *Vngariæ* regiones continuo igne & vastitate vrerentur, Legatos ad imperatorem mittit, pacem æquis conditionibus composituros. Et Imperator quidem *Henricus*, vt erat vir tractabilis & nobilis ingenii, humiliationem Regis *Andreæ*, & ea, quæ suo nomine proponebantur, ad exauditionis gratiam admittens, & commissum in *Petrum Vngariæ* Regem mortis, & in se rebellionis scelus fatentibus & supplicantibus, facile remisit, & à spoliis cædibusque se continuit, & de cætero induciis interpositis agros *Pannonicos* vastari, & tecta vri prohibuit, per tractatus insuper treugarum tempore interpositos, pacem Regi *Andreæ* & Regno *Vngariæ* addidit, quæ vt firmior diuturniorque consisteret, & ipse ad cætera Imperii negotia obeunda liberius vacare possit, etiam cum *Andrea* Rege affinitatem petitam iungit; filioque eiusdem *Andreæ* Regis, quamuis impuberi filiam suam *Zophiam* desponsat in vxorem. Posthæc Rex *Andreas* ad Imperatorem veniens, & insignibus rarisque muneribus *Henricum* munerans, fœdus initum iureiurando firmauit. Imperator verò reconciliato sibi *Pannonico* Rege & Regno ad *Ratisponam* venit, & *Leonem* Papam eum operientem ibi offendit. Vbi *Leo* Papa V. *S. Wolfangum* de tumulo leuauit, & catalogo Sanctorum adscripsit. Exinde Papa & Imperator sub vno comitatu, primum in *Bamberg*, deinde in cæteras *Rheni* partes diuertuntur. Ab eo quoque tempore Imperator *Henricus* Regnum *Vngariæ* lacessere bello intermisit.

cum Andrea Rege pacem facit,

& filiam suam Sophiam filio eius desponsat.

Conditionem *Smogorzouiensis*, tùm *Byczynensis* Ecclesiæ, *Cazimirus Poloniæ* Rex satagens efficere meliorem, locum *Wratislauiensis* ciuitatis, intelligens propter fluorem *Odræ* habere situm multis commoditatibus refertum, illam de *Byczyna* velut loco tùm obscuro & agresti, in quem altera iam vice de *Smogorzow* fuerat translata, in *Wratislauiam* transtulit, & locum amplissimum castro suo *Wratislauiensi* proximum & cognitiuum, in circuitu quoque cætera loca pro Pontifice & prælatis atque Canonicis assignauit, ab eoque tempore nomine priori abrogato & mutato *Wratislauiensis* cœpit vocitari. Primus eiusdem Ecclesiæ Episcopus, ex quo de *Byczyna* in *Wratislauiensem* translata est, fuit *Hieronymus*, neque alias nisi tunc, nomina Episcoporum *Wratislauiensium* cœpta sunt annalibus inscribi. Aliorum enim Episcoporum nomina, quæ Ecclesiæ eidem dum in *Smogorzow* & *Byczyna* consisterent, præfuerunt, & penuria iniuriaque scribentium, & duplici Ecclesiæ præfatæ translatione suppressa sunt, vsque ad nostram ætatem, per me verò vtcunque recollecta sunt, & in speciale Distichon redacta. Translata autem Ecclesia memorata, per *Cazimirum Poloniæ* primum Regem & procurata causam dedit errori, vt *Cazimirus* ipse Rex in nonnullis annalibus & historiis inscribatur, & referatur primarius Ecclesiæ *Wratislauiensis* fundator, cùm tantummodo illius fuerit translator. Fundatio enim præfatæ *Smogorzouiensis* seu *Wratislauiensis* Ecclesiæ, sub vno eodemque tempore cum *Gnesnensi*, *Cracouiensi*, *Posnaniensi*, *Plocensi*, *Crusuicensi*, *Lubucensi*, *Culmensi*, & *Camenecensi* Ecclesiis, quarum diœcesibus in plerisque locis confirmatis, à *Miecslao* primo *Polonorum* Catholico Principe, & Monarcha cœpta & perfecta est. Neque enim *Polonorum* Pontifices, aut aliquos ex illis adeò negligentes & deliros, & suarum iniuriarum ignaros repressores credi fas est, vt intra fines suarum diœcesium nouam Cathedralem Ecclesiam, tam diffusos terminos, quales nunc *Wratislauiensis* obtinere nouimus, habentem erigi, & suas diœceses coarctari, & vsum perceptionemque decimarum manipularium, in quibus Ecclesia ipsa, quamadmodum & cæteræ *Polonicales* Ecclesiæ fundatæ sunt, adimi passi fuerint. Poterat & ad priorem erroris præfati causam etiam altera accedere. Dùm *Cazimirus* Rex *Poloniæ* præfatus, in translatione huiusmodi, oppidorum & villarum prædictorum liberalem donationem, priore multo superiorem Ecclesiæ *Wratislauiensi* adiiciens, per donationem munificam, & translationem prouidam à plerisque habitus creditusque est, habito ad priscam tenuitatem Ecclesiæ respectu, fundator ipsius verius quam tanslator.

Casimirus Byczynensem s. Smogorzouiensem Episcopatum Wratislauiam transfert.

1053. Aliquanto igitur tempore, *Leo* Papa & *Henricus* Imperator vnà in Almania commorati, Natalem Domini anni illius *Vormatiæ* Diœcesis *Moguntinensis* ciuitate solenniter celebrarunt, plurimas res deformatas in *Almania* concordi & vnanimi voto componendo. Tandem Summus Pontifex *Leo* ex *Almania* Imperatori valedicens discessit, & frequenti numero militum ex diuersis Imperii prouinciis, mandante Cæsare congesto, plerisque etiam *Almaniæ* Principibus & Prælatis subsidia ferentibus, cum iusto exercitu *Apuliam* intrauit, *Nortmanos* Apostolicarum possessionum in regione illa, & Imperii inuasores oppressurus, & *Robertum Guiscardi*, qui *Apuliæ* incolas, nunc potentia, nunc dolo affligebat, repulsurus. *Roberto* autem

Leo Papa Nortmannos ex Apulia pulsurus

Digitized by Google

1053. autem prædicto, & *Nortmanis* ad pugnam contra gentes Papæ venientibus, 14. Calend. Iulii, atrox prælium est commissum. Dein- A de cæde grandi vtrinque facta debilitatis *Almanicis* viribus, *Roberto* & *Nortmanis* cessit victoria, roboreque militiæ *Almaniæ* confracto, *Leo* Papa cum paucis fugiens in castellum quoddam, quo per hostes expugnato in *Beneuentanam* ciuitatem deducitur. Exindeque *Romam* feliciter rediit. Tanta autem fuit vtrinque cædes edita, vt aceruus ex ossibus mortuorum vsque ad hæc tempora perseuerans, aduenientibus pro admiratione soleat ostendi. Ea autem clades Papæ, & suo exercitui ideo accidisse credita est, quod Summum Pontificem pro rebus caducis, magis oratione & lachrimis, quàm armis belligerare conueniebat, & quod nefarios homines, quam mul- B tos ad se ob impunitatem scelerum, vel quæstum auarum confluentes secum conduxerat.

ab iis vincitur.

Fames in Polonia.

Frugum penuria cùm anno superiori *Polonorum* Regiones pressisset, & anno amplius inualescens variis incommodis *Polonos* afflixit.

1054. *Leoni IX. Papæ (cuius electio describitur)*

Leo Papa nonus natione *Almanus* de *Lotharingia*, cum sedisset annis quatuor, mensibus duobus, & diebus sex, 16. Calend. Maii *Romæ* moritur, & in Ecclesia *S. Petri Romæ* magnifico sumptu tumulatur. Cuius ad Apostolicæ sedis fastigium ascensus eo ordine prouenerat, *Romani* siquidem *Damaso* Papa decedente ab Imperatore *Henrico*, iuxta consuetudinem & ordinem, pro ea tempestate ser- C uatum, Papam sibi dari petierunt, Imperator *Henricus Brunonem*, *Fuldensem* Episcopum, virum bonum & simplicem, ad regendam Sedem *Romanam* literas transmisit, qui ad Vrbem transiturus, in *Cluniacum* peruenit, vbi *Hildebrandus Cluniacensis* Ordinis *S. Benedicti* Prior illi suggerit, *illicitum fore per secularem manum gubernationem vniuersalis Ecclesiæ sortiri.* Ea admonitione vir conscientiæ purissimæ compunctus, Pontificali habitu se spolians, habitum peregrini assumit, & *Hildebrandum* Priorem *Cluniacensem* secum *Romam* adducens, vrgente conscientia Papatum restituit, sed à Clero *Romano* denuo electus, regimen Ecclesiæ assumere coactus est. D Hic sapientia & sanctitate clarus, cùm ad suscipiendum Apostolicam Sedem ex *Almania* versus Vrbem iter faceret, audiuit cantantes Angelos: *Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis.* Hic cùm pauperem leprosum ante fores Palatii vidisset, se *Christum* in pauperis persona recepisse obstupuit. Translatus est ad priorem suam sedem *Fuldensem* fato functus, vbi multis claruit miraculis. Surrogatur autem in locum *Leonis IX. Gilbardus Egistatensis* Episcopus natione *Almanus*, metu Imperatoris *Henrici*, surrogationem suam

succedit Victor II.

causante, & *Victoris* secundi accepit nomen in die Cœnæ Domini consecratus; quæ circa hæc tempora nimis inualuisse viderentur, & deinceps continuata, multumque dolenda ambitione prælatorum & Simoniaca labe, quàm plurimum scripta Sanctorum Patrum habentur detestantia abusiones istas. Et nota, quod facile inuenti sunt pauperes, Clerici, & Doctores, qui pluralitatem beneficiorum, & pompam Ecclesiasticorum apprehenderent, donec offerret se occasio participandi: Qua accepta, grauiter auaritia excœcat eos. Fertur de quodam Magistro magnæ literaturæ, qui valde subtiliter disputabat contra diuitias prælatorum, & fastum eorum, quasi omninò sic viuere non liceret. Hæc cùm nunciata Domino Papæ fuissent, plausibiliter respondit: *Demus ei Præposituram bonam, & hæc, & illa beneficia, & bene pacatus erit.* Factum est ita, & ecce protinus sententiam mutauit, dicens: *Nunquam intellexi materiam hanc, præter modo*, quippè qui de inope diues, de contemptibili repentè gloriosus apparuerat. Hos *B. Hieronymus* velut pestes quasdam contagiosas vitandos pronunciat. Dixit quidam notabile verbum: *Qui habet vnum beneficium competens, & eo legitimè viuit, rectò calle ad patriam tendit, qui vnum superaddit, vno oculo conscientiæ priuatur, qui adhuc plus acceptat, etiam altero lumine priuatus, totaliter excœcatur, & deinceps quæcunque poterit coaceruat.* Hanc maledictionem insatiabilis auaritiæ olim præsignauit *Ieroboam* Rex Israel, qui, licet diuinitus ad Regnum peruenerat, statim tamen à cultu Dei recessit, fecitque duos vitulos aureos, ne populus Israel ad templum Domini ascenderet. Factum est autem hoc verbum in peccatum, ita, vt omnes sequentes Reges hunc cultum sacrilegum obseruarent in destructionem Regni, ita de Ecclesiastico statu timendum esse S. viri communiter asseuerant, & iam in pluribus mundi partibus completum cernimus. Clerici qui nil possidere deberent, præter rationalem competentiam, neque se de temporalibus intromittere, omnia possidere, omnia gubernare volunt. Idcirco vt Bernardus inquit: *Qui ordinem nullum seruant, illuc properant, vbi sempiternus horror inhabitat.* Olim Pharisæi contra auaritiam disputantem Dominum deridebant, & insanum iudicabant, sed nunc Dominus subsannat eos. Caueas, Lector, qui multa occupas beneficia, ne idem facias, neque eadem patiaris. Deus non irridetur, sed quæ seminauerit homo, hæc & metet, noli sequi consuetudinem periculosam: noli te per Papæ dispensationem excusare, ad oculum vides quod vituli aurei adorantur, sed cæteri mactantur, sed quæ sanctitas, quæ reuerentia in hoc est Deo exhibita, quod de numero ministrorum eius propemodum medietas est resecata. Si enim cuilibet beneficio suus permitteretur dari possessor, numerus seruorum Dei esset duplex, quod modo est simplex. Seque-

1054.

Querela Auctoris in auaritiam & alia vitia Clericorum.

Digitized by Google

1054. re consilium eorum, qui Deo iam in cœlestibus coniuncti sunt, ne cum vitulis aureis æterno igni confleris. Quid prodest vltro prohibitos beneficiorum titulos coadunare, cùm etiam simplices communiter videmus in frugali honestate amplius abundare.

Venceslaus filius *Iaroslai*, Dux de *Smolensko* moritur, nulla prole relicta, cui germanus suus *Gregorius* succedit in Principatum, qui & ipse paruo tempore subsistens moritur.

1055. *Casimiro Regi nascitur filia Suientochna.*

Noua *Cazimiro* Regi superueniens voluptas, immenso illum gaudio refecit, consors enim sua *Dobrogniewa*, quæ iam quatuor masculos pepererat, & annis aliquot parere desinens, sterilis de cætero permanere debuisse credebatur, filiam effudit, ad cuius baptismum *Cazimirus Poloniæ* Rex, Prælatos & Barones Regni sui conuocans, solennem curiam *Posnaniæ* celebrauit, & filiæ nuper natæ *Suientochna* nomen dedit.

Synodus Florentina.

Synodus *Florentiæ* celebratur, in qua multi Episcopi propter simoniam & fornicationem Synodali sententia damnantur, per *Victorem* Papam secundum ob scelera præfata puniti, & de suis sedibus eiecti.

Bretislaus Bohemiæ Dux moritur,

Bretislaus Bohemiæ Dux *Pannoniis* seu *Vngaris* bellum illaturus, cum exercitu vsque *Krudzon* alias *Czyndzyn* peruenerat, vbi graui languore correptus, & cœptam contra *Vngaros* expeditionem omittere, & animam exhalare 4. Idus Ianuarii coactus est, quinque filios relinquens, videlicet *Spitigneuum*, *Wratislaum*, *Conradum*, *Ottonem*, & *Iaromirum*.

cui successit Spitigneus,

Cuius morte sequuta maior natu *Spitigneuus*, ita enim pater ordinauerat moriturus, in Ducatum *Bohemiæ* successit, qui primitias sui regiminis, sæuitiæ & crudelitati consecrans. Prima enim die Principatus sui publico edicto omnes *Almanici* sanguinis & generis homines, intra triduum *Bohemia* excedere mandauit, capitis pœnam subiturus, si quispiam ex *Teutonicis* intra illud triduum, intra *Bohemiæ* terminos fuisset repertus.

qui Germanos,

Cui edicto illicò paritum est, & omne *Teutonicorum* genus vitæ consulens, quam sibi lapso triduo *Bohemos* non ignorabant adempturos, tumultuario more possessionibus, domibus & agris, cæterisque bonis immobilibus derelictis ex *Bohemia* fugiunt. Et ne quid tam rigido Ducali edicto crudelitatis deesset, *Spitigneuus* præfatus genetricem suam *Iuditham*, quam suus Pater *Bretislaus* è monasterio *Ratisponensi Nidermunster* vocato, filiam *Ottonis* Ruffi Imperatoris rapuerat, & Abbatissam S. *Georgij Brunonis* Comitis *Almaniæ* filiam, quod sanguinis *Teutonici* vtraque erat, in biga pro ampliori contumelia extra *Bohemiam* ordinauit deduci, vel potius ejici, & in *Almaniam* deportari, maternum vterum tàm iniurioso opere dehonestans, ad quam repensandam vicem mater prædicta

& matrem Iuditham ex Bohemia expellit,

1055. *Iuditha*, quamuis ætate confecta, vni *Almano* nupsit, cuius crudelitatem germanus suus *Wratislaus* veritus, dùm illum venire in *Moruuiam*, in qua ipse morabatur, audiret, in *Vngariam* ad Regem *Andream Vngariæ* effugit, sed *Spitigneuus in Mazouiam* adueniens, dùm in fratrem *Wratislaum* absentem sæuire non posset, in vxorem suam in *Olomunc* dimissam sæuiens ipsam captiuauit, & ad castrum *Leszczen*, Baroni *Msczziis* custodiendam, & deportandam tradidit. Vbi dùm mensem exegisset, quoniam pronam partui agnouerat, solui eam iussit, sed illa de *Leszczen* egressa, & molestiis captiuitatis & laborum, quos in itinere ferre cogebatur attrita, in partu periclitata est, quam dùm vir suus *Wratislaus* inconsolabiliter fleret, *Andreas Vngariæ* Rex hospitem singulari humanitate tractatum volens a mœrore soluere filiam suam *Adleidam* tradidit illi in consortem, quod *Spitigneuus Bohemiæ* Dux audiens, & potentiam fratris noua affinitate adauctam suspectam habens, missis nunciis, eum sibi reconciliat, & omnia, quæ sui iuris erant, in *Moruuia* restituit.

fratrisque Wratislai uxorem captiuam ducit

qua mortua,

cum fratre reconciliatur.

Imperator *Henricus Italiam* cùm insigni exercitu & comitatu *Victore* Papa petente & monente aduenit, & super statu Ecclesiæ & *Italiæ* multa solerter & sollicite tractans, & differens, pacem in *Italia* composuit, in *Apuliam* quoque contra *Nortmanos* iura Ecclesiæ occupantes militiam misit, quæ nihil memorabile agens partim hostili inuasione, partim morbis & languore confecta, infelices successus habuit. Agente *Henrico* Imperatore, in *Italia Victor* Papa apud *Florentiam* Synodum celebrauit, & multos Episcopos Simoniacos & incontinenter viuentes à sedibus suis deposuit.

In Pontificatu *Wladislauiensi* siue *Krusuicensi*, *Venantius* Episcopus annis tribus & viginti absumptis, peste epidimiæ tactus diem obiit, & in Ecclesia villæ *Parkanie* conditur. Cui *Andreas* primus per electionem Canonicam, *Cazimiro* Primo Rege *Poloniæ* suum ad id præbente consensum, succedit, à *Leone* Papa VIII. prouisus.

Venantio Episc. Wladislauiensi succedit Andreas I.

Fames valida vniuersas ferè Christianitatis regiones inuadens, multos mortales afflixit & extinxit, serpente quoque dietim penuria & egestate, & seditiones quoque populi exinde cum bellis tàm ciuilibus, quàm forinsecis coortæ sunt. 1056.

Lintici bello Saxoniam inuadunt.

Lintici quoque populi, genus à *Slauis* & *Polonis* ducentes, quorum regio in finibus *Albæ* fluminis, vbi *Albis* in *Oceanum* cadit, sita est, bello *Saxonibus* cæterisque conterminis populis moto, prelioque conserto victores effecti, magnam cædem ediderunt, fugientes verò in aqua suffocati sunt. Tunc quoque *Vilhelmus Saxonum* Marchio, cum aliis maioribus *Saxoniæ* à *Linticis* occisus est.

MEN-

Digitized by Google

1056. *HENRICVS* tertius *Sueuus* natione Imperator, compositis in *Italia* rebus in *Almaniam* veniebat. *Victor* quoque Papa precibus Imperatoris flexus, Vrbe relicta in *Almaniam* vna descendit. Conuentu deinde apud *Traiectum* indicto & celebrato, Imperator *Henricus* morti se intelligens, propter valetudinem, qua detinebatur aduersam, propinquum, de consilio Summi Pontificis *Victoris* tunc præsentis, & *Almaniæ* Principum ius electionis habentium, filium suum *Henricum* ex *Agneta* susceptum, septennem, Regem ordinat & instituit, sensim quoque ægritudine inualescente in *Bothfelden* decumbens, 3. Nonas Octobris moritur. Cuius corpus *Spiram* relatum, Summo Pontifice *Victore* præsentia sua eius cohonestante funebrias, celebrem accepit sepulturam. Omnibus autem iusto ordine funeri persolutis, & rebus Imperium tangentibus, prout qualitas temporis ferebat, ordinatis, Summus Pontifex *Romam* cum pace rediit. Mortuus autem *Henricus* præfatus tertius, huius nominis Imperator, anno natiuitatis suæ 39. Regni 18. Imperii verò 15. Vir inquietus, sexagesies & bis acie dimicauit, magnus eleemosinarius, reconciliatus *Gregorio* septimo absolutionem obtinuit, sed iterum ei rebellans Antipapam contra eum *Romæ* locauit, à quo de Imperio depositus, *Saxoniæ* Dux *Rudolphus* ab electoribus iussu Papæ *Gregorii VII.* eligitur, quem *Henricus* cruento bello superauit, ipse quoque à *Roberto Angliæ Rege Roma* pulsus miserabili morte à filio, quem in Regnum sublimauerat, captus, vitam in carcere finiit.

Moritur Henricus III. Imp.

1057. Quartus *Henricus* Imperatoris tertii filius, admodum puer Patri succedens, regnare cœpit ab *Augusto* loco 88. Hic cùm infantulus adhuc esset, septimum scilicet ætatis agens annum à primoribus Regni, matri suæ Imperatrici *Agneti* ad educandum commendatus est. Cuius sororem nomine *Matildam Rudolphus* Dux *Almanorum*, qui & postea in perniciem affinis sui *Henrici* inuasit Imperium, duxit vxorem, filio autem *Henrico* existente impubere, *Agnes* Imperatrix aliquanto tempore Regnum *Almaniæ* sub sua cura tenuit, & sapienter ac strenuè illud rexit. Pluribus autem incommodis Regiones *Germaniæ* fame videlicet & mortalitate afflictæ sunt, & in plerisque locis lapides miræ magnitudinis permixti grandine deciderunt, & plures mortales fulminis violentia extincti sunt.

Cui succedit Henricus IV. septennis, qui à matre Agnete educatur.

VICTOR secundus Papa *Romanus*, qui & *Gielardus Romæ* moritur, & in Ecclesia *S. Petri* sepelitur. Pro quo *Fridericus* frater *Gotfridi* Ducis iam monachus factus, & Abbas tunc Monasterii *Casinensis* à *Romanis* Pontifex ordinatur natione *Lotharingus*, & *Stephanus IX.* appellatus est. Post quem *Romani* accepta pecunia, *Ioannem*, vel vt placet aliis, *Micium* *Veltrensem* Episcopum contra canonum instituta elegerunt, & *Benedictum* vocauerunt. Qui sine confirmatione dies aliquot sedens, à Duce *Gotfrido* fratre *Stephani* noni expulsus est. Dum autem præfatus *Stephanus* Papa 9. mensibus, diebus 25. sedisset, moritur, & *Florentiæ* sepelitur. Quo mortuo *Gilbardus Florentinus* Episcopus a collegio Cardinalium apud *Senas*, vel vt aliis placet, apud *Hostiam* canonicè & legitimè electus est, natione *Burgundus*, qui & *Nicolaus* secundus vocatus est. Hic electionem Papæ dedit, quæ habetur distinctione XXIII. in nomine Domini. Et *Romæ* apud *Lateranum* consilium celebrans, *Berengarium* circa Sacramentum Eucharistiæ notabilissimè errantem, & asserentem, non esse Corpus & sanguinem Christi in Sacramento nisi vt in signo, reuocare errorem suum multipliciter confutatum coegit.

Victori II. & Stephano IX. Pont. R. 1057. *succedit Nicolaus II. qui Berengarium damnauit.*

1058. *Poloniæ* Regnum, quod ex morte *Miecslai* Regis alto languore & penè morte confectum erat, optimo *Caziniri* primi *Poloniæ* Regis regimine & gubernatione ad robur primum pertingebat, tranquillam beatamque sub Principe illo *Poloni* agentes vitam, miranda celeritate, regiaque benignitate & fauore collapsa, prostrata superiori tempore & perdita crexerant, solidauerant, refecerantque. Ipse quoque *Cazimirus* Rex timorem Dei singulis actionibus suis præ se ferens ac immiscens, & simplici rectaque via in conspectu Dei gradiens, iustitiam & pacem summoperè diligebat, externos motus, qui sæpenumero conficere solent bellum, in ipsis initiis confringens, ac dissoluens, præcipuus Dei cultor viduarum orphanorumque defensor, Ecclesiarum munificus dotator, patriæ ardentissimus amator, prædonum & furum hostis habebatur. Tanto insuper ardore, tanta solicitudine & charitate extollendi, magnificandique Rempublicam, Regni sui *Poloniæ* studio, continuo & indefesso certare, laborareque visus & notatus est, tantamque afflictis & penè perditis Regni sui rebus indidit coalescentiam, & perfectionem, vt vniuersali appellatione & consensu instaurator pacificus, & tunc quidem vocitatus est; & in hæc vsque tempora vocitatur. Vix autem & vitæ & regiminis tempus dimidium emensus fuisse putabatur, dùm fatis illum appetentibus, forti languore correptus, in grabatum decidit, mensemque integrum cum morbo luctatus, cum victa natura moriturum se agnouisset, Prælatos & Primores Regni sui *Posnaniam*, illic enim decumbebat, conuocat, & pluribus limatisque verbis apud eos concionatus, *quatenus concordiam & iustitiam summopere colerent, vt morte sua secuta primogenitum filium suum Boleslaum, prudentia & natu maiorem pro Rege susciperent.* Tandem in aula regia *Posnaniæ* Dominico corpore,

Casimirus Rex (cuius laudes recensentur)

1058. cæterisque Sacramentis sumptis, deuotè, religiosè, vt tanto conueniebat Regi 28. Nouembr. mortuus est, & iusto ac magnifico apparatu in Cathedrali Ecclesia *Posnaniensi* in sepulchro aui sui *Boleslai* primi *Poloniæ* Regis, cum paternis cineribus consepultus, anno Regni 18. vitæ verò 44. vir statura procerus, forma compositus atque comptus, barba promissa, capillo copioso, habitudine vegeta, studio pietatis & instaurationis vsque ad exitum vitæ viguit, & cùm supremum vitæ diem adesse intelligeret, successorem, vt præmisimus, Regni *Boleslaum* natu maiorem filium designauit. Stella crinita vitæ suæ, suoque Regno exitium portendere putata, per continuas & plures noctes apparuit.

moritur.

Et succedit filius Boleslaus.

Gentiles & Barbari vocati *Polowczy*, veniunt hostiliter in *Wszeuoldum* Ducem *Russiæ* de *Pereastaw*, & inito certamine, vincunt *Wszeuoldum* & exercitum eius, 2. die Februarii, obtenta victoria cum Duce suo dicto *Sobal*, alias *Siekal*, crudelissima vastatione in Ducatum suum grassantur. Hæc autem clades primarium fuit malorum, quæ tunc primum, & expost passa est terra *Russiæ* à *Polowcis*.

Polowci Russiæ Ducem Wszevoldum eum exercitu vincunt.

Restricto & inhibito luctu ac mœrore, qui ex immatura *Cazimiri Poloniæ* Regis morte in pectora Primorum *Poloniæ* ascenderat, neque enim eum Principem & Regem iusto & fideli dolore lugere satis poterant, quia sua monastica quiete deserta eos à calamitate & luctu, & penè ab interitu vindicauerat, extulerat, honestauerat; sub cuius Principatu hostibus in circuitu oppressis & exterminatis, securi ac felices fortunis, & rebus aucti quiescebant, ad substituendum pro eo alium Regem, vniuersi Pontifices & Proceres *Poloniæ* tractatus agitabant. Visum autem est Primoribus, & in eam sententiam Nobilitas vulgusque omnis consensit, vt primogenitus Regis *Cazimiri* filius *Boleslaus*, tùm quod maior natu esset, tùm quod supra ætatem prudentia & factiuitate singulari, liberalitate immensa, cæterisque regiis dotibus relucebat, tùm quod à Patre designatus successor esset, in Regem promoueretur. Accedebant & maternæ Reginæ preces *Dobrognieuæ*, lachrymis & singultibus oneratæ, quæ vnumquemque ex Consiliariis obtestans, protelationem quam omnes suadebant, velut perniciosam Reipublicæ rescindi, & *Boleslaum* filium suum coronari obsecrabat. Hac conclusione stabilita, confirmataque *Gnesnam* Metropolim, is enim locus pro ea tempestate, & pro veteri obseruantia, veneratione & autoritate huiusmodi pollebat, itum est, & in Ecclesia *Gnesnensi* præfatus *Boleslaus* Dux, & Regis *Cazimiri* primogenitus, tres & viginti annos agens, à duobus Metropolitanis, *Stephano Gnesnensi*, & *Aaron Cracouiensi* Pontificibus, *Wratislauiensi*, *Posnaniensi*, *Plocensi*, *Crusuicensi*, & *Culmensi*, Episcopis assistentibus, magno Baronum & Nobilitatis fauore in *Polonia* Regem ad altare magius coronatus & inunctus est. Non solùm autem coronationis dies, sed & plures subsequentes in lætitia & lusibus absumpti sunt, & vniuersi Prælati & Barones honore mensæ, & magnificis epulis per dies illos tractati, in locumque magni mœroris, spe optima singulos de prouida administratione Regni mulcente, lætitiæ vicissitudo æquè successerat.

Boleslaus coronatur.

Vno de viginti annis & duobus mensibus, Archiepiscopus *Gnesnensis Stephanus*, in *Gnesnensi* Ecclesia Pontificatu gesto 7. Martii moritur, & in Ecclesia *Gnesnensi* sepelitur. Cui *Petrus* natione *Polonus*, nobilis genere, de domo *Nalęc*, Decanus *Gnesnensis*, per electionem canonicam in die Annunciationis B. *Mariæ* celebratam succedit, à Summo Pontifice *Victore* secundo, ad intercessionem *Boleslai Poloniæ* Regis, electionem Capitularem promouentis, ordinatus. 1058.

Stephano Archiep. Gnesnensi succedit Petrus.

Regali ordine post obitum *Cazimiri Poloniæ* Regis, & substitutionem filii sui *Boleslai* mutato, Sacerdotium etiam immutationem accepit. *Aaron* siquidem Archiepiscopus *Cracouiensis* (quem in superioribus ex *Cluniaco* cum duodecim eiusdem professionis fratribus, *Cazimiro Poloniæ* Rege vocante venisse, & in *Thiniec* locum pro monasterio dote sufficienti, à *Cazimiro Poloniæ* Rege præbita cepisse monstrauimus) ex *Thiniciensi* Abbate in Sedem Archiepiscopalem *Cracouiensem* promotus, & senio longæuo, & laboribus confectus vita excedit, cum annis duodecim Ecclesiam *Cracouiensem* Metropolico honore & iure rexisset, & in Ecclesia *Cracouiensi*, *Boleslao Poloniæ* Rege sua præsentia eius cohonestante exequias, debito honore tumulatus. Hic creditur, & in Ecclesiam & diœcesim suam *Cracouiensem* gradus viuorum induxisse, & diœcesim suam ad complendum huiusmodi gradus diebus Quadragesimalibus obligasse & onerasse. Ipse insuper *Thiniecense* cœnobium multis libertatibus, prærogatiuis, & immunitatibus, largitioneque decimarum manipularium, ad mensam Archiepiscopi *Cracouiensis* pertinentium, extulit & dotauit. Vniuersos quoque *Thiniecensis* monasterii Abbates, eo honore perpetuo priuilegiauit & insigniuit, vt quilibet *Thiniecensis* Abbas sit in Ecclesia *Cracouiensi* Canonicus natus, stallumque in ipsa Ecclesia inter Canonicos obtineat, ac in eadem Ecclesia *Cracouiensi* intra diuina officia & horas Canonicas superpelliceatus & amulciatus incedat. Quamuis autem præfati *Aaron* Archiepiscopi morte secuta Canonici *Cracouienses*, variis vicibus futuri Archiepiscopi electionem celebraturi conuenissent, nullatenus tamen poterant se de alia apta persona, votis eligentium in varia vota diuisis, concordari. Vnde contigit *Cracouiensem* Ecclesiam ex scissura

1059.

Aaron Archiep. Cracouiensis moritur, cuius vita repetitur.

tam

1059. tàm detestabili integro ferè biennio Episcopo vacare.

Polowci Russos iterum vincunt,

Polowcys barbaris terram *Russiæ* irrumpentibus, cum tres Duces, *Zaslaus Kiouiensis*, *Suantoslaus Czernieiouiensis*, & *Wszeuoldus Pereastauiensis*, vastationem terrarum suarum prohibituri occurrissent, certamen dirum circa flumen *Olcha* inter se committunt, & *Ruthenis* diffugientibus, cessit barbaris victoria, qua obtenta barbari, vastationem terræ *Russiæ*, quo longius possunt extendunt, & in singula oppida, villas, regiones vicos, libera cæde, atque spoliatione debachantur, non existimantes *Ruthenos* & Duces eorum animos ad pugnam contra se de cætero resumpturos. Cum autem hi duo Duces, *Zaslaus Kiouiensis*, & *Wszeuoldus Pereastauiensis* in *Kiow*, *Suantoslaus* verò in Ducatum suum *Czernieiouiensem*, clade apud *Olcham* accepta fugiendo deuenissent, Nobiles & militares *Russiæ* celebrato apud *Kiow* conuentu, Duces suos *Zaslaum* & *Wszeuoldum*, *quatenus illis equos & arma sumministrent* conueniunt, *offerentes se cum barbaris, qui post victoriam per agros passim vagantur, & discurrunt felicioribus auspiciis, & cum spe certa victoriæ ad detergendum dedecus acceptum, pugnaturos*. *Zaslao* verò & *Wszeuoldo* militari petitioni, ne noua clades reliquias *Ruthenicas* deleret, non acquiescentibus, rursum milites *Russiæ* flagitare cœperunt, *quatenus WSZESLAVS Dux Polocensis, & duo filii anno superiori in dolo capti, & in eam diem vinculis alligati soluerentur*. Quod cum impetrare non possunt, in seditionem vertuntur, qua Duces *Zaslaus* & *Wszeuoldus* perculsi & veriti, ne militaris furor graue aliquid in eos moliretur, ex castro *Kiow* diffugiunt, milites verò ergastulo disrupto *WSZESLAVM Polocensem* Ducem, & filios eius soluunt, vniuersam verò *Kiouiensem* suppellectilem & substantiam diripiunt. *Zaslaus* verò Dux *Kiouiensis* ad extrema peruentum ratus, in *Russia* consistere non audens, se & sua saluaturus in *Poloniam* ad *Boleslaum Polonorum* Regem fratrem suum amitalem germanum fugit, à quo humane & benignè exceptus, & habitus est.

& regionem vastant,

quos repellere volentes Primores Russiæ

Zaslaus & Wszeuoldus non permittunt.

qui postea effugiunt in Poloniam,

Polowci postea a Suantoslao vincuntur,

Polowcy interim dùm vniuersas regiones spoliis & cædibus in girum affecissent, contra *Czernieiow* procedunt, quibus *Suantoslaus* Dux *Czernieiouiensis* nil superiori clade deterritus, habens tantummodo, tam ex militibus, quàm ex agrestibus tria millia virorum, obuiam processit, & cum duodecim millibus hostium circa *Snowsko* prima die Nouembr. pugnam committit, in qua multitudo à paucitate victa succumbit, & *Ruthenis* animosè pugnantibus sternuntur vincunturque *Polowcy*, sed & Dux eorũ cum primoribus viuus in potestatem *Suantoslai Russiæ* Ducis venit, & omnis præda, quam in *Russia* terris quæsierant, excussa. *Suantoslaus* verò cum magna gloria & militari fauore, in suam sedem *Czernieow* multis hostium spoliis decorus rediit. 1059. *Zaslao* autem *Kiouiensi* Duce cum filiis suis *Msćislao*, *Suantopelkone*, vxore, & aliquibus militibus in *Poloniam* ad *Poloniæ* Regem *Boleslaum* effugiente, *WSZESLAVS* *Polocensis* Dux militari fauore a captiuitate solutus, Ducatum & castrum *Kiouiense* occupat, & illic sedem suam ponit. Intuens autem in cælum, his vsus est verbis. *O Crux Sanctissima & fidelis, qui in te sperant, non confunduntur, qui te reuerentur, periclitari non possunt, maxima est virtus tua, tu enim fortissimos quoque tuos violatores contemptoresque debellas, sternis, & debilitas, tui verò numinis deuotos & obseruatores protegis, liberas, & glorificas.*

& Wszeslaus Polocensis Kiouiensem ducatum accipit.

Quindecima die Maii, *Aaron Cracouiensis* Archiepiscopus annis duodecim in Archiepiscopatu *Cracouiensi* expletis rebus humanis eximitur, & in *Cracouiensi* Ecclesia sepelitur, vacauit Ecclesia *Cracouiensis* aliquanto tempore propter discordiam eligentium.

Tranquillitate solida in *Vngariæ* Regno 1060. consistente, ex paruo, vt fit, fomento grauis commotio & tempestas coorta est. *Andreas* siquidem *Vngariæ* Rex diuturnam eiusdem Regni turbationem, & ex morte *Petri* Regis, & ex pace cum Imperatore *Henrico* occisionem *Petri* Regis vlciscente compactam penitus sublatam videns, induxit in animum *Salomonem* filium suum impuberem, & nondum septimum annum transgressum, cui filiam Imperatoris *Henrici Zophiam* desponsauerat, dùm viueret, coronari, veritus ne se absumpto, ad *Belam* fratrem pro vegetiori ingenio, & charitate *Vngarorum* sibi iam dudum suspecta, diadema *Pannonii* transferrent. Exequuturus autem propositum, diem constituit, & fratrem *Belam* ac Prælatos & Barones regni ad coronationem, & inunctionem filii sui *Salomonis* inuitat & venire iussit. Dùm autem iuxta ordinationem *Andreæ* Regis, filius suus *Salomon* in *Alba Regali* coronationis & inunctionis acciperet insignia, & ad passum illum per consecratorem ventum esset, *esto Dominus fratrum tuorum*, *Bela* Dux, qui scrupulosius coronationem nepotis, nunquam antea visam, in singulis pensabat cæremoniis, grauiter ingemiscens, & coronationem nepotis tàm immaturam in sui contumeliam, atque probrum confectum dolens, & vultu & lingua mœrorem dissimulare non valuit, sed ad Barones astantes, ingeminans coronationem nepotis, non tàm iniuriosam, quàm ignominiosam sibi astruxit. Veritus autem ne frater suus Rex *Andreas*, aliquid grauius consuleret in eum, compresso & dissimulato dolore cum tribus filiis, vxore, familia, fortunis, & omni suppellectili in *Poloniam* ad Regem *Poloniæ Boleslaum* affinem suum, quanta potuit, celeritate discessit, & quantam

Andreas Vngariæ Rex

Salomonem filium coronari iubet,

quo facto Bela Dux ex Hungaria in Poloniam redit.

Digitized by Google

1060. qualemcunque iniuriam & confusionem a fratre suo *Andrea* accepisset, coram *Boleslao Poloniæ* Rege, Prælatis & consiliariis suis deduxit, petens, *ne suam, & filiorum suorum iniuriam, qui ei propinquo fuerant sanguine iuncti, sinant esse inultam.* Rex autem *Boleslaus Poloniæ* magna humanitate & honore, & *Belam*, Ducem & materteram suam Ducissam vxorem eius, fratresque suos, filios eorum, excipiens, & omnibus necessariis illos munifice & liberaliter tractans, *bono animo esse* iussit, offerens *se parentis eorum necessitati, & cuilibet ex post ingruenti, fido pectore pro viribus consulturum.*

Opera *Boleslai Poloniæ* Regis, & nonnullarum personarum Ecclesiasticarum dissidio, quod in electione & substitutione *Cracouiensis* Pontificis exortum erat, & biennio prope integro durauerat, sublato, *Lampertus* vocatus *Zula*, in Sedem Archiepiscopalem *Cracouiensem*, eo quod vir doctus & literatus esset, per *Nicolaum*, vel vt alii asserunt, per *Alexandrum* secundum promotus est, nescio tamen, quo leuo sidere petere Archiepiscopalia insignia neglexit, & *Cracouiensem* Ecclesiam extunc Metropolitico honore & iure priuauit, & in Episcopalem, atque suffraganeam redegit. Nec ab eo tempore dignitatis suæ fulgore, licet plerisque Pontificibus suis adnitentibus resumere valuit.

Lampertus Zula fit Archiep. Cracouiensis, sed quia Archiepiscopalia insignia petere oblitus est, ius metropoliticũ amisit.

1061. Annum sextum in Ducatu *Bohemiæ Spitigneus* agens, & seuerè ac crudeliter, & in fratres germanos, & in Ecclesiasticas, secularesque personas sæuiens 5. Calend. Febr. *Pragæ* moritur, *Bohemis* excessum suum gaudio comprobantibus immenso. Qui cum orbus & sine hærede absumptus esset, *Wratislaus* frater suus, qui in *Vngaria* exulabat, inde reuocatus fauore omnium *Bohemorum* Dux principalis constituitur. Is modestum se erga fratres & subditos gerens, duobus fratribus, *Ottoni* videlicet & *Conrado Morauiam* diuisit, perpetua hæreditate possidendam. Cognita autem *Iaromirus* frater residuus *Spitignei* morte, cuius metus illum in literis & studio continebat, deserto studio in *Bohemiam* remeauit, arbitrans se largitione fratris *Wratislai* aliquam portionem Dominii ad instar aliorum fratrum accepturum. Castigatum autem Dux *Wratislaus*, & salubri consilio admonitum, ne statu clericali abiecto in militiam variis grauitatibus refertam abiret, inducit, partimque terret, & impellit inuitum, quatenus ad sacra conscendens, in virum Ecclesiasticũ se ordinari pateretur, *Pragensem* Episcopatum morte *Seueri* Episcopi, quæ propter maturum senium eius longè abesse non poterat secuta, habiturus, hac ille spe & pauore pellectus vsq; ad Diaconi gradum se consentit ordinari, sed mox animum pœnitentia subeunte, nonnullorum *Bohemorum* proposito suo fauentium, persuasione seductus, in apostasiam versus, habitu & tonsura clericali abiecta, laicum induit, & militiam secularem de cætero in statu militari acturus repetiit. Veritus autem ne per Ducem *Wratislaum* aliqua in eum fieret ob desertam professionem animaduersio, in *Poloniam* ad *Boleslaum Poloniæ* Regem, plerisque *Bohemis* eum comitantibus aufugit, à quo benignè susceptus, & omnibus sumptibus, & necessariis abundè tractatus, adeò fauore, beneuolentiaque *Boleslai Poloniæ* Regis mulcebatur, vt integrum, in *Polonia* continuando mansionem suam, exigeret septennium. Felicem tunc *Poloniam* quis asserere dubitabit? quæ *Pannoniorum*, *Bohemorum*, & *Rathenorum* tres insignes exules excepit, tractauit, & confouit, & quod his amplius statum eorum dubium, & prostratum suis auxiliis, vt in sequentibus narrabimus, sustentauit, & erexit. Nec tam felicitatem illi tribuere conuenit, quam clementiam & charitatem, quibus omnium iniuriarum hostilium obliterata memoria exules Duces in suum sinum suscepit, & liberales sumptus absque omni fastidio, & nausea, omnibus ministrauit.

Spitigneus Bohemiæ Dux moritur, cui succedit frater Wratislaus, qui duobus fratribus Morauiam diuidit, tertium Iaromirum ut in monasterio maneat, hortatur.

Qui tamen ex eo egrediens, ad Boleslaum in Poloniam iuit.

1062. Fugam *Iaromiri* fratris sui in *Poloniam*, *Wratislaus Bohemiæ* Dux irato & molesto animo ferens, cum sugillationis & ignominiæ haberet plurimum, & suspicionis non parum. Verebatur enim *Wratislaus Bohemiæ* Dux, ne *Poloniæ* Regis *Boleslai* & *Polonorum* suffragiis, *Iaromirus* frater suus stipatus, *Bohemiam* inuasurus adueniret, & *Bohemorum* gentem ad defectionem inclinaret; Et cùm à *Iaromiro* pœnas clandestini discessus exigere non poterat, omnes iras, quas pro fuga huiusmodi conceperat, in Regem *Poloniæ Boleslaum*, & *Polonos* qui *Iaromirum* iure & honore hospitii susceperant, vertit. Quapropter cùm omnibus gentium suarum agminibus vsurus fugitiui fratris receptionem, *Poloniam* inuadens, eam flammis & spoliis affligere cœpit, nulla hostilitatis denunciatione præmissa, à siluis quoque *Hirciniis*, quæ *Poloniam* à *Bohemis* disterminant, incipiens, oram omnem, quæ nunc *Silesia* appellatur, vastabat. Hoc vbi *Boleslaus Polonorum* Rex à suis notificatum intellexit, correptis armis tumultuaria potius, quam ordinaria acie maiori, qua poterat celeritate *Wratislao* obuiam processit, flammantis patriæ ignes sanguinis profluuio restincturus. In quadam autem silua, *Wratislaum* & *Bohemos* in vlteriora *Polonorum* dominia transitum facientes consequutus, statiua facit, militesque corpora curare iubet, diluculo adueniente, resumpto post continuam fatigationem vigore cum hoste certamen initurus: Interim per peditem militem, cuius multitudine abundabat, siluam iubet in girum arborum detruncatione, ne hostis inclusus euadat, circumsepiri, qua arte sedendo debellare hostes posse credebat. *Bohemus* interim dolo vsurus, cum moram sibi periculosam vide-

Wratislaus Bohemiæ Dux Poloniam inuadit, ubi a Boleslao in silua inclusus

Digitized by Google

1062. videret, & inde abire & fallere Regem vellet, missis sub occasum solis caduceatoribus, petit in crastinum colloquendi facultatem, multisq; sermonibus, *se magis amicum* repromittit *fore futurum, quam hostem.* *Boleslaus* autem Rex *Poloniæ* colloquendi potestate, vt erat rogatus, negata, *se in crastino cum eo conuenturum, & non verbis, sed armis pro accepta iniuria* respondet *certaturum.* Quibus cognitis *Wratislaus* Dux *Bohemiæ*, pluribus ignibus

su euadit.

in speciem remanentium latius extructis siluam secundis vigiliis, hostem frustratus, tàm silenti & composito agmine egreditur, vt etiam *Polonos*, qui siluam obsederunt, falleret. Omnibus autem impedimentis, & sarcinis magis vilibus abiectis, concito cursu festinus *Bohemiam* aufugit. Rex illucescente altera die abiisse hostem, & pugnam detractasse, cùm sensisset delusum se, & prædam insignem ex cassibus suis excussam esse dolens, & fortunam suam increpans, fugientes *Bohemos* pluribus diebus prosequutus est, pluresque ex eis præsertim qui aut languore aliquo correpti, aut necessitate distracti, agmen sequi distulerant, comprehendit. In hostilem quoque terram, *Morauiam Bohemis*, qui *Iaromirum* comitabantur, ductum præbentibus perueniens, magnam eius partem igne conflagrauit, & captiuorum magnum numerum, spoliaque plurima in *Poloniam* reduxit.

Boleslaus Morauiam vastat.

Hieronymo Wratislauiensi Episc. succedit Ioannes.

Hieronymus Wratislauiensis Episcopus, cùm annis vndecim Ecclesiam *Wratislauiensem* rexisset, infirmatus *Wratislauiæ* moritur, & in Ecclesia *Wratislauiensi* sepelitur. Hic cum genere nobilis, & *Romanus* esset, pluribus reliquiis & ossibus Sanctorum, Ecclesiam *Wratislauiensem* in suis clenodiis & suppellectilibus tenuem, reddidit insignem. Suffectus autem est in locum *Hieronymi Ioannes* Canonicus *Wratislauiensis.* Qui cum esset à maiori parte Capituli *Wratislauiensis* electus, *Boleslao Poloniæ* Rege electionem suam acceptante approbanteque, ab *Alexandro* II. Papa *Romano* electio sua fuit confirmata. Et ipse anno insequenti in Episcopum *Wratislauiensem* ordinatus, & à *Petro* primo *Gnesnensi* Archiepiscopo, in *Gnesnensi* Ecclesia *Boleslao* Rege præsente consecratus. Genere hic nobilis de domo Accipitrum, & qui primus ex *Polonis* abrogatis *Italis* Pontificale pedum in *Wratislauiensi* Ecclesia gessit.

Nicolao II. P.R. succedit Alexander II.

Nicolaus secundus, postquam annis tribus, mensibus sex, diebus viginti sex sedisset, moritur, & *Alexander* secundus natione *Mediolanensis*, ante *Anzelmus* vocatus, Episcopus *Lucensis* a Cardinalibus concorditer electus est. Contra quem *Candulus Parmensis* Episcopus à *Lombardiæ* Episcopis ius Papam eligendi, ad se tantummodo pertinere asserentibus, fauente & suggerente *Henrico* quarto *Romanorum* Rege *Romæ* eligitur. Qui cum bis *Romam* cum magno exercitu, quem Imperator *Henricus* per suas gentes augebat, accessisset, bis à *Matilda* Comitissa & *Gottfriedo* Duce *Spoletano*, 1062. A qui pro *Alexandro* stabant, repressus, *Lombardiam* redire coactus est. Tandem operante *Henrico* Imperatore, & Papa *Alexandro* in *Lombardiam* descendente, & *Candulo* suum reatum recognoscente, pax Ecclesiæ reddita est, *Candulo* cum his Episcopis, qui eum temerè elegerant, in gratiam susceptis ab *Alexandro* Papa. Hic miro modo *Lucanam* ciuitatem diligens, Episcopum eius pallio & cruce, ita vt ante illum deferatur crux, insigniuit, & *Lucensibus* plumbea bulla vti concessit. Et præfato *Candulo* Episcopo *Parmensi* virilem resistentiam opponens, B *Romanæ* Ecclesiæ dudum ancillatæ suum decus, suamque libertatem restituit. Hic statuit, vt nullus audiat missam Presbyteri, quem scit habere concubinam, sub pœna excommunicationis.

Exulceratum, & iusta ira grauidatum 1063. *Boleslaus Poloniæ* Rex animum contra *Wratislaum Bohemiæ* Ducem, ob iniuriam superiori anno acceptam gestans frequentes copias parare, & in *Bohemiam* expeditionem militibus indicere cœpit, querens se grauiter offensum, quod pro humanitate Duci profugo, & penè exiliato *Iaromiro* præstita, hostilitatem & Regni sui vastationem à germano electi Ducis pertulerit, à quo se gratiam sperabat relaturum.

In Bohemiam inuasionem meditatur Boleslaus.

Wratislaus autem Dux C *Bohemiæ* vt erat vir in singulis prouidus & oculatus, bellum contra se & rumore & pluribus auisamentis intelligens agitari, per amicos communes cœpit agere de reconciliatione, & de pace, neque enim tutum putabat cum vicino Regno hostile gerere bellum, neque suis satis fidebat, ne eo deserto pro eo *Conradum*, vel *Ottonem* surrogarent, vel ad *Iaromirum* deficerent. Variis itaque tractatibus interpositis, pax ægrè *Iaromiro* & suis infectionem causante, æquis conditionibus, per quas damna illata compensabantur, & captiui relaxabantur, comparata est, quæ vt solidior atque diuturnior consisteret, violationem enim illius Dux *Iaromir* in *Poloniæ* Regno præsentia, por- D tendebat, affinitate firmata est.

sed petenti Wratislao pax data est,

Absumpta enim erat superiori anno Duci *Bohemiæ Wratislao* iam altera vxor *Adleides* Regis *Andreæ Vngariæ* filia, duos filios, *Bretislaum* & *Wratislaum*, totidemque filias, *Ludimillam* & *Iuditham* ex *Wratislao* susceptas, relinquens. Agentibus itaque & procurantibus, pacis compositoribus, orant *Boleslaum Poloniæ* Regem, vt virgo insignis *Swiantochna Cazimiri* filia, & *Boleslai* soror Regum *Poloniæ* Duci *Wratislao Bohemiæ* detur in consortem. Nuptiæ quoque *Cracouiæ* magnificentia magna, & solennitate celebratæ sunt. Tunc insuper Dux *Bohemiæ Wratislaus* personali notitia & amicitia cũ *Boleslao Poloniæ* Rege contracta, dotalibus muneribus, liberalitate *Boleslai* Regis plusquam conuentum

& affinitas cum ipso inita.

Digitized by Google

1063. uentum erat præstitis, cùm noua sponsa sua quam vernacula lingua *Bohemi Suatauam* vocant, in *Bohemiam* alacer rediit, quæ ei tempore procedente quatuor filios, videlicet *Bretislaum, Cazimirum, Wladislaum*, & *Sobieslaum* procreauit.

Zaslaus Kiouiensis, Suantoslaus Czernieoniensis, Wszeuoldus de *Pereastaw*, Duces fratres germani inuidiæ stimulati liuore, exercitibus coadunatis vadunt contra *Wszeslaum*, Ducem de *Polocko* fratris sui patruelis *Bretislai* filium, volentes illum, & Principatum suum sibi subiicere, & conueniunt omnium trium Ducum copiæ circa *Minsko*, & abinde aciebus ordinatis vadunt, versus *Polocko*, quibus *Wszeslaus* Dux *Plocensis* circa flumen *Niemca* occurrens confligit cum eis, & cadentibus plurimis hinc inde *Wszeslaus* victus aufugit, & miserunt post illum Duces nuncios in dolo persuadentes, vt conueniret cum illis, fœdusque iungeret, polliciti iureiurando *nihil se illi aliquid hostile illaturos*. Qui huiusmodi sponsione certificatus cum legatis per flumen *Dniepr* aduenit, sed Duces contra ius gentium iuramento fracto illum captiuant, & concludit illum *Zaslaus* Dux *Kiouiensis* cum duobus filiis in carcere *Kiouiensi*.

Bellum inter Russiæ Duces.

1064. *Bohemicam* pacem *Pruthenicum* bellum mox excepit. Barbari enim rebellare, & tributa hactenus pensa denegare non contenti, excursiones crebras in Regiones *Polonorum* faciebant. Fabricato autem castro, quod à *Polonis Grodek* vocabatur, validoque ei præsidio imposito, ad inferenda *Poloniæ* damna, & spolia, latius liberiusque vagabantur. Ea iniuria *Boleslaus Poloniæ* Rex, vt par erat, commotus, *Grodek* obsidione vallauit. Expugnationi autem illius longo tempore insistens, cùm & natura & arte locus satis munitus esset, *Prutheni* quoque egregiè illum tutarent, cœptam expugnationem irritam, reliquit. Creuerunt illicò *Barbaris* animi & Rege *Boleslao* abscedente magnam *Pomeraniæ* partem deditam sibi, & tributariam effecerunt; Ad vlteriora quoque quoties Regem in longinquiores oras Regni sui abiisse didicerant, gradum promouebant, omnemque ferè *Pomeraniam* in ius suum & proprietatem pertraxerant. Affligebat itaque magna audacia, magnoque spiritu Regem *Pomerania* adempta, & ignominia apud *Grodek* accepta. Quapropter quo ordine, quauè ratione *Pruthenos*, qui pugnæ copiam non faciebant, clandestinis & furtiuis excursionibus contenti, in prælium eliceret, agitabat. Itaque cum expeditis militibus *Pomeraniam* ingressus *Pruthenorum* aduentum nil minus, quàm Regis tunc ingressum suspicantium operiebatur. Nec eum opinio fefellit. Exploratorum enim denuntiatione certificatur *barbaros in frequentibus copiis conuenisse, & statiua vltra fluuium Ossam tunc aquis inflatum posuisse. Altera die vadato fluuio in Poloniæ confinia ad inferendam vastitatem & spolia transituros.* Rex moræ impatiens, veritus ne hostes eius aduentu cognito, in consueta nemorum & stagnorum cubilia refugerent, copias illico suas ad hostem ducit, cumque amnis profunditas ardorem militum moraretur, primos ordines, vt erant armati, aquas obstantes Rex tranare, & cæteris metum adimere iubet. Vnde cum plures pondere armorum ab aquis coram suffocarentur, cæteri mortem vitaturi armis in ripa relictis, fluuio superato, silenti agmine ad hostes Rege vnum quemque exhortante perueniunt, paruoque negotio hostes superatos & inermes, tàm magna strage fundunt, trucidantque, vt pauci, qui intra tumultum fuga euaserant, & occupata *Pomerania* excederent, & solita tributa Regi penderent.

Prutheni Poloniam ex castro Grodek vastantes

1064. *a Boleslao vincuntur.*

In *Cis Alpina Gallia Parmensis* Episcopus in Pontificem *Romanum* fuit electus, qui bis contra *Alexandrum* armata manu *Romam* vsque profectus est. Tandem Imperatore *Henrico* intercedente, Concilium *Mantuæ* indicitur, in quo composito schismate *Alexander* confirmatur.

1065. Sextum iam *Bela* Dux *Vngariæ* cum vxore & filiis in *Polonia* apud affinem suum *Boleslaum Poloniæ* Regem agebat annum. Dùm illum ardor redeundi in *Vngariam* persuasit, neque ad id solum naturali ferebatur affectu, sed Baronum & Nobilium *Vngariæ* dietim ad eum in *Poloniam* confluentium mouebatur rogatu, nonnullorum verò clandestinis legationibus solicitabatur. Multis autem & variis difficultatibus periculisque reuersionem suam septam animaduertens, cum & germanus suus *Andreas* Rex vniuersum Regnum in ditione sua possideret, & in *Vngaris*, fluxam fidem habentibus, parum spei reponendum existimaret. Terrebat insuper eum tàm Imperatoris *Henrici* quarti, quàm *Wratislai Bohemiæ* Ducis affinitas, cùm alterius filiam filio *Salomoni* desponsasset, alteri suam dedisset, intelligens tàm socerum, quàm generum *Andreæ* Regi, quod & euentus rei postea monstrauit, auxilia laturos. His cogitationibus distentus *Boleslaum Poloniæ* Regem aggreditur, orat, precatur, sollicitat, & per communionem sanguinis ostendens tres filios ex matertera sua susceptos, obsecrat, *vt pro officio fidelis amici & affinis sui morem gerat, copiisque & gentibus suis, paternam hæreditatem, patrium Vngariæ Regnum restituat, ne eum cum filiis in exilio consenescere contingat.* Rex autem etsi rem arduam à se exigi per *Belam* suum affinem videret, maximo tamen animo & liberalitate, quorum vtroque naturali præeminentia pollebat, motus, se illi omni sua militia spondet auxiliaturum, præsertim cum *Bohemis* pacificatis & *Pruthenis* compressis, feriatum animum illum habere videret. Itaque in expeditionem *Vngaricam* iturus, ex omnibus

Belam Hungariæ Ducem

summopere rogantem

Digitized by Google

1065. *in Hungariam cum exercitu deducit Boleslaus,*

bus Regni sui terris delectum agit, & tribus agminibus, quibus *Wszeborius* Princeps militiæ præerat, *Belam* Ducem restituendo, *Vngariam* ingreditur, vxore sua & tribus filiis in *Polonia* relictis. Rex autem *Andreas Vngariæ*, bellum à *Poloniæ* Rege sibi tam ex rumore, quàm ex *Vngarorum* auisamento sciens inferendum, filium suum *Salomonem* ad *Henricum* quartum Imperatorem, notabili stipatum *Vngarorum* caterua, per *Niechbaldum* Comitem transmittit; rogans, *vt si illi aduersa fortuna accideret, curam eius, velut generi sui agat, sibique subsidia in gentibus destinet.* Iisdemque precibus apud *Wratislaum Bohemiæ* Ducem vsus tam *Almanorum*, quàm *Bohemorum* duos insignes exercitus ab Imperatore *Henrico* & *Wratislao Bohemiæ* Duce transmissos accepit, tertium ipse, his duobus immensiorem, ex *Vngaris* conficit. Et *Almanis* quidem duo Duces, videlicet *Vilhelmus* & *Pontianus* præerant, *Bohemos* Dux *Conradus Morauiæ* germanus *Wratislai* Ducis *Bohemiæ* regebat. Tot & tantis subsidiis Rex *Vngariæ Andreas* stipatus, magis de victoriæ præmiis, quàm de pugna cogitabat. In altera parte rarior erat numerus militum, ex *Polonis* duntaxat in agmine triplici agregatus, spem tamen victoriæ augebat exercitatio, nam & in ordines ire, & pedem, quoties necessitas exposceret referre, stare, & ire, ad iussum Regis dudum assueuerant, *Vngarorum*, qui partes *Belæ* sequebantur, haud contemnenda erat multitudo, & ex his *Boleslaus Poloniæ* Rex quartum agmen constituerat. Nam etsi singulis ordinibus præfecti ordinati essent, summæ tamen belli *Boleslaus* Rex, tanta indoles viro iam tunc inerat, præsidebat, suo quoque arbitrio cuncta gerebantur. Ad fluuium itaque *Cyssæ* vterque exercitus conuenit, & quamuis exercitus *Andreæ* auidior, in quo & ipse Dux & cohortator aderat tàm numero, quàm robore multis partibus exercitum *Boleslai Poloniæ* Regis & *Belæ* Ducis excederet, nil tamen vterque eius multitudine territus, ad capessandam pugnam agmina deducit, magnis verbis, & animis maioribus ab vtrisque prælium cœptum, & horis aliquot tam acriter pugnatum est, vt in ambiguo esset, cui populo funestus Mars victoriam decerneret, vtrisque autem magna vi pro triumpho adnitentibus deteriori loco pars *Andreæ* Regis esse cœpit, nam & magna pars *Almanorum* & *Bohemorum*, aut iam prostrata, aut obtrita erat, ordinesque eorum principalioribus cadentibus defluxerant. Poterat adhuc pugna restitui, sed *Vngari* qui in exercitu *Andreæ* Regis erant, inclinatam suam videntes aciem, veriti ne sequuta victoria *Bela* in eos quicquam grauius consuleret, relictis ordinibus, desertoque *Andrea* Rege & auxiliariis suis ad *Belam* diffugiunt. Ex hinc facile *Belæ* plena cessit victoria, multique morta-

victoque Andreâ fratre

Hist. Polon. Liber III.

les ex *Almanis* & *Bohemis* occisi, Rex *Andreas* ne viuus in manus fratris *Belæ* veniret, fugere in *Almaniam* contendens, in fuga ad portas *Meson* captus, & in silua *Bokui* crudelius quàm suæ ætati conueniebat tractatus, exspirauit, in monasterio *S. Auiani*, quod ipse extruxerat, sepultus, cùm annis paulò amplius, quàm 15. regnasset. *Almaniæ* & *Bohemiæ* Ducibus, cum nonnullis militibus captis, *Boleslao Poloniæ* Rege moderante victoriam, & honos seruatus, plena libertas donata, quamuis *Bohemiæ* Dux *Vngarorum* decreto, tetræ & miserabili pœnæ, priuationi videlicet oculorum fuisset destinatus. Ex loco certaminis *Boleslaus Poloniæ* Rex *Belam* Ducem *Albam Regalem* ducens, eum in Regem *Vngariæ* coronari ordinauit, rebusque *Vngariæ* feliciter compositis pluribus donis, tàm ipse, quàm exercitus suus à Rege *Bela* honoratus *Poloniam* rediit.

1065. *qui paulo post moritur,* *in Regem Vngariæ coronari iubet*

Tertio Idus Aprilis, *Boleslaus Poloniæ* Rex apud suam Regiam ciuitatem *Plocensem* agens & in præsentia *Paschalis*, alias *Alexandri Plocensis* Episcopi, multiplicia diuinæ propitiationis beneficia sibi in multifariis bellis atque victoriis præstita, recogniturus, in oppido suo Regali *Mogilno Gnesnensis* diœcesis, monasterium Ordinis *S. Benedicti*, in hunc enim, quod pater suus *Cazimirus Poloniæ* Rex in eo apud *Cluniacum* militauerat, propensiori ferebatur affectu, fundat, locum dote munifica atque ampla insigniens, cui & introitus regales infrascriptos, videlicet nonum denarium, nonum torum, nonum porcum, nonum poledrum, nonum piscem: Ex castris, oppidis, & curiis suis regiis, *Grudziadz*, *Zakrocim*, *Szeroczec*, & mediate telonei fluuii *Bug*, *Ripin*, *Stetin*, *Sepich Nowe*, *Radzim*, *Oslch*, *Znuiendzic*, *Ciechanow*, *Stopsko*, *Grobesko*, *Nasilsko*, *Wyssogrod*, *Plock*, *Dobrzyn*, *Włodysław*, *Prypust*, *Flowst*, in *Laszyn* vero decem marcas, in *Sbuczymir* septem marcas, in *Rossprza* septem marcas, in *Wolborz* quatuor marcas, in *Zarnow* duo & medium marcas, quotannis percipiendas largitus est. Contulit & oppidum *Mogilno*, fundum & locum monasterii cum villis infrascriptis, videlicet, *Czerwiensk*, *Chrzanow*, *Bolmo*, *Wielerich*, *Kossow*, *Krennow*, *Golumbino*, & plerasque alias villas contulit, & seruos adscripticios ex nomine designatos. Donationes insuper per milites suos, *Sbilutum Dobrogostium*, *Paulum Ziemian*, *Odolny*, & *Andream* de villis *Bogusżyno*, *Padniewo*, *Lisiec*, *Knapnik*, *Sokolowo*, & *Gorzymowo* factas confirmauit. Ad prædictum autem *Mogilnense* monasterium fratres & monachos, ex monasterio *Tinecensi* diœcesis *Cracouiensis* sumptos introduxit. Cuius primus Rector & Abbas fuit *Mangosius* Vir religiosus, natione *Gallus*, & secundus *Rudgierus* fuit, de *Cluniacensi* monasterio cum fratribus rece-

Boleslaus monasterium ordinis S. Benedicti in Mogilno fundat & ditat.

R pti

1065. pti. Fabricauit autem *Boleslaus Poloniæ* Rex in *Mogilno* Ecclesiam monasterii, & monasterium, illamque Beato *Ioanni Baptistæ* dedicauit, & murauit in loco horti vnam criptam inferiorem, alteram superiorem.

Marcello I. Episc. Posnaniensi successit Theodorus. Pontificatu *Posnaniensi* annis decem & septem *Marcellus* primus administrato, scabiem incurrens omnibus Sacramentis deuotè perfunctus moritur. Cui petente *Boleslao* secundo *Poloniæ* Rege à *Nicolao* secundo Papa prouisus, nomine *Theodorus*, genere *Italus*, successit.

1066. *Pannonica* victoria ex *Andrea* Rege *Vngariæ* & *Almanis* atque *Bohemis* subsidia sibi tunc ferentibus relata, *Polonicus* exercitus plurimum ditatus, Rex quoque *Boleslaus Poloniæ* apud vicinas nationes glorificatus est, adeò vt prouinciis vicinis esset probitas sua in admirationem & terrorem. Casus autem aduersus eo anno secutus non mediocrem illi intulit molestiam, & prosperos successus mœroris caligines obduxit. Germanus enim suus Dux *Miecslaus* quem tenerrimo diligebat amore in lectum ægritudinis decidens, vita excessit, nullo sui seminis (celibem enim egerat vitam) superstite relicto, de cuius morte *Boleslaus* multi doloris ostendens indicia, vltra quàm viro & Regi conueniebat illum visus est luxisse.

Miecslaus Boleslai Regis frater moritur.

Vngaricus insuper populus ea tempestate secundam visus est in apostasia discessionem facere à fide christiana, Rege enim *Bela* apud *Albam Regalem* agente conuentum, tanta illuc colonorum & seruitiorum confluxit multitudo, vt tàm Rex, quàm Episcopi & Barones trucidationem veriti, in ciuitate se recluderent. Creati autem per eos Præfecti, Capitanei, & Præpositi, speciem iustæ seditionis & belli ciuilis effecerant. Horum legati venêre ad *Belam* Regem postulantes, *vt Episcopis & Presbyteris exterminatis Ecclesiis campisque comminutis liceret eis ritu vetusto, & gentili viuere absque decimarum, quarum eis onerosam deducebant solutionem, redditione.* Consternatus hac legatione *Bela* Rex, *post triduum se responsurum* spopondit, interim Præpositis, & Præfectis rusticorum fidem & religionem christianam blasphemantibus ac detestantibus, gentile verò ritus offerentibus, vniuersa plebs eis assensa, priscum ritum & barbarum se de cætero seruaturum magna cum gratulatione pollicebatur. Rex in tàm periculoso discrimine, & religionem orthodoxam, & statum suum, ac Regni, videns versari, nihil amplius cunctandum, ne seditio coalesceret in immensum, ratus, tertia die, qua daturus erat responsum, submissis armatis militibus Præpositos & Præfectos, cæterosque illius factionis Principales iussit comprehendi, & vario mortis genere excruciatos in conspectu cæterorum necari. Quo viso cætera multitudo pauore concepto confestim diffugit.

Hungari iterum a vera religione deficere volunt, sed Bela Rex primores ipsorũ capite plectit, & ita reliquos in ordinem redigit.

In hunc modum ota apostasia, & seditio *Belæ* Regis prouisione & industria oppressa & extincta est.

Cometes stella in occidentem facem dirigens apparuit, plura mala, quibus & *Almaniæ* & *Britanniæ* regiones, afflictæ fuerunt, designans. In *Britannia* quæ nunc *Anglia* dicitur, Rex *Eraldus* occiditur, & in *Almania* Principes variis cædibus in se debachantur.

1067. Crebris consiliisque Ecclesiasticorum & secularium, *Boleslaus* secundus *Poloniæ* Rex superiori tempore & persuasionibus, quatenus aliquam illustrem virginem suo connubio sociari pateretur, solicitatus, tùm quoque non sollicitari solùm sed vrgeri cœpit, vt legitimò toro initiaretur, ne stirps regia ad duos tantum redacta absumeretur. Excessus quoque alterius fratris Ducis *Miecslai* anno transacto sequutus, & residui Ducis *Wladislai*, in eam diem cælebs vita, adhæc, & quietum tempus, in quo singula in circuitu bella oppressa erant, allegabantur. Rex *Boleslaus* etsi *nondum in eam se ætatem pertigisse, quæ tædas coniugales magnopere expeteret, satis quoque temporis ad onerandum se coniugali iugo restare, vereri insuper ne amor futuræ sponsæ illum acrem, & ad bella gerenda, inferenda, & repellenda ferocem animum efficeret languidum & remissum*, respondet, ad extremum tamen consiliis suorum cedens, consensit se matrimonium accepturum. Inquirentibus deinde consiliariis, quæ fœmina tanto Rege digna esset, Principis *Russiæ* filia, & patris sui vnica, cui magna pars *Russiæ* ex successione paterna debebatur, in considerationem accessit. Hanc *Boleslaus* Rex cæteris, quæ tunc per Consiliarios vicinorum Regum & principum nominabantur filiabus, reiectis, se ducturum consensit, quòd & pulchritudine, dotibusque animi, & corporis præstabat cæteris, & quòd *Russiam* iustius subigeret, de qua inuadenda subiiciendaque dudum animum, vt & virtutes auitas æquare posset, intenderat. Missis itaque solennibus procis, præfatam virginem *Wiszeslauam* in vxorem accipit. Nuptias quoque *Cracouiæ*, pro more regio sponsa aduecta, celebrat, & per dies plures ludis militaribus, & hastariis instauratis solennitatem peragit nuptiarum.

Boleslaus II. Rex Wiszeslauã Russiæ Ducissam vxorem ducit.

Henricus IV. *Romanorum* Rex, *Bertam* hominis priuati *Itali Ottonis* filiam sibi in vxorem accipiens, nuptias etiam iuxta decentiam Imperialem celebrat apud *Triburias*.

Henricus IV. Imp. Bertam ducit.

Obeunte sub hoc tempore *Seuero Pragensi* Episcopo, qui sub omni vita sua, ex quo fœdam & perniciosam rem in spolium Ecclesiæ *Gnesnensis* consentiendo egerat, variis probris, contumeliis, & quod referre pudet, carcere, & compede à Duce *Wratislao* turbatus esse, iusto remuneratore Deo hanc ei pœnam pro suis feris factis inferente, non destitit. *Conradus* & *Otto* Duces *Bohemiæ*, quibus

Seuero Pragensi Episcopo

Morauia

Digitized by Google

1067. *Morauia Wratislao* Duci Principali *Bohemiæ*, & maiore natu concedente cesserat, mittunt in *Poloniam* ad germanum suum Ducem *Iaromir*, laici potius quàm sacerdotis in eam diem, in gestu, habitu, & moribus personam præ se ferentis, quatenus relicta *Polonia* ad eos *Morauiam* redeat, consilio & auxilio eorum sedem Episcopalem Pragensem adepturus. Qui etsi omnium rerum largitione & abundantia à Rege *Poloniæ Boleslao* procuratus & magno in honore & charitate habitus, & perpetuus *Poloniæ* ciuis fore in animo destinasset, cupiditate tamen honoris Pontificalis incensus, Rege *Poloniæ Boleslao* adito, & causa recessus patefacta, vt se æquo animo redire Bohemiam pateretur, facilè impetrauit. Non solùm enim Rex licentiam abeundi dedit, sed pecunias, equos, vestes, cæteramque suppellectilem, quo insigniter, & non exulis in morem ad suos rediret, munificè præstitit. Quo ad fratres *Conradum* & *Ottonem* in *Morauiam* proueniente, nunciatum est Ducem *Bohemiæ Wratislaum* in Episcopum *Pragensem*, curiæ suæ Presbyterum, *Luckonem* nomine, *Saxonem* genere, literis & industria pollentem substituisse. Quare *Iaromirus* vehementer afflictus extemplò in *Poloniam* reuerti statuerat, nisi ægre à *Conrado* & *Ottone* fratribus substitutionem *Luckonis* se rescindere promittentibus fuisset retentus.

succedit Lucko:

& Paschali Plocensi Marcus.

Obeunte *Paschali Plocensi* Episcopo ex intestinorum dolore frequenti torto, & regimine Ecclesiæ *Plocensi*, 26. annis administrato, *Marcus*, natione *Lucensis*, ab *Alexandro* II. Papa prouisus, *Boleslao* II. *Polonorum* Rege petente, succedit.

1068. Tacita forsan posset quispiam mortalium hæc nostra scripta legentium ambiguitate pulsari, an *Boleslaus Poloniæ* Rex in *Iaromirum Bohemiæ* Ducem, & sæpe numero suum, & Regni sui infestum, saltem in progenitoribus hostem, & calamitosum, & exulem, & quod cætera superauerat, sui ordinis apostatam & desertorem, potuerit esse tàm beneficus & liberalis, vt præfatus *Iaromir* exilium *Polonicum* libertati *Bohemicæ* anteponeret: verùm si Regis *Boleslai Poloniæ* plurimorum literis prodita vulgataque attendatur prodiga liberalitas, facile hæc & quæcunque alia magis difficilis & nodosa ambiguitas poterit absolui. Ipse namque inter omnes Reges & Principes *Poloniæ* ea gloria liberalitatis effulsit, vt neminem ad se ciuem, vel externum venientem sine munere dimiserit. In honorandis tamen externis militibus, qui ad vulgatam famam eius nominis militiæ, & causa visendi varios Principatus & Regna, ad dominia illius redibant, erat effusior, propter quod multorum virorum, & militum illustrium ad curiam suam affatim aduenientium fiebat concursus, cui naturalis instinctus tàm vastum, & patentem, ad largiendum animum formauerat, vt omnes voluptates, fortunas, felicitatesque & virtutes suas in liberalitate numeraret, extremi ingenii, & obscuræ, rusticanæque, ac miserabilis sortis Principem eum appellans, quem hac virtute carere contigisset. Cuius vt ipsa liberalitas fiat notior, vnum ea tempestate, eoque anno gestum, memoriæ causa, subiiciemus exemplum. Cùm in *Cracouia* regia vrbe *Boleslaus* Rex in aula sua consisteret, & variarum prouinciarum, quæ suo parebant imperio, Præfecti, aut eorum Legati iuxta tempus constitutum tributorum, & redituum regalium varias argenti & auri species, vasa quoque & clenodia ex his in vsum & pompam regiam, & in largitionem hospitum fabrefacta, item gemmas & lapides, diuersos præferentes vniones, item aliud aurum & argentum denariatum in Regis conspectu effunderent, Clericus quidam humilis sortis, admirationis & curiositatis gratia, aulam argento, auro, gemmis, & pecunia refertam ingressus, quantitatem opum regiarum, & suæ conditionis tenuem & vilem sortem, tàm frequenti submurmuratione, & suspiriis ab imo pectore amissis cœpit ingemiscere, vt querelæ quoque eius & murmur a Rege fuerit exauditum. In hunc quoque Rex liberalior, quàm vtrique conueniebat, esse volens. *Desine*, inquit, *fundere in nostri præsentia suspiria, desine ingeminare querelas, tristitia quoque seposita, vtere hac die liberalitate nostra, & pecuniæ, quantumcunque ferre poteris, tolle summam, pauperiem tuam nostro dono exclusurus.* Qui mox chlamide qua vestitus erat diffusè strata, altiùs, quàm suis conueniebat viribus, onus tollere aggressus, tanta mole amictum ex humeris pendentem de metallo impleuit, vt mole ipsa pressus, paulum spatii conficiens, & pondus cupiditate doni incensus non remittens, fracta ceruice expiraret, plus ferens, impellente auaritia metalli, quàm quod suis viribus potuisset moderari. Cuius morte Regi *Boleslao* nunciata, neque pecuniam in regium ærarium inferri, neque cadauer Clerici inter cætera fidelium corpora humare permisit, sed vtrumque in profundo *Vislæ* fluminis gurgite demergi mandauit, indignè decernens & eam pecuniam vsui humano fore quæ hominem peremisset, & eum hominem cæterorum cineribus iungi, qui pecuniæ ardore periculum mortis ipse sibi consciuisset, hominis miseri cupiditatem etiam post fata puniens, quatenus cadauer illius piscium esca fieret, & metallum, cuius occasione Clericus mortem sibi consciuerat, ab hominum vsu perpetuò interiret.

Boleslai liberalitas laudatur,

eiusque exemplum narratur

Dux *Bohemiæ Wratislaus* & duorum germanorum *Conradi* & *Ottonis*, & omnium fere Baronum crebris monitis & precibus, expugnatus variare de *Luckone* sententiam, & *Iaromirum* fratrem in *Pragensem* Episcopum promouere coactus est. Qui ab Hen-

Wratislaus Luckone repulso Iaromirum fratrem Pragensem Episc. creat,

1068. *Henrico* Imperatore de *Pragensi* Ecclesia inuestitus à *Gelbardo Moguntinensi* Archiepiscopo, & consecrationem & nominis A mutationem, qui eum *Gelbardum* sui nominis æquiuoco vocari voluit, in *Moguntino* accepit.

Henricus Romanorum Rex adolescentiam suam per licentiæ campos vagari permittens, lusibus, venationibus, & aliis tantummodò voluptatibus operam dabat, propter quod res imperii plurimum fluctuare cœperunt, & *Henricus* ipse multos sibi hostes, & insidiatores conflauerat.

1069. *Boleslai Regi nascitur filius Miecslaus.* Vniuersis *Polonorum* Proceribus, & Primoribus Regni de suorum Principum orbitate, sterilitateque sollicitis, *Wisesława* Regina *Poloniæ Boleslai* Regis coniunx vterum nunciatur impleuisse. Qua nouitate & Rex & Proceres exhilarati, non sine animorum inter spem & metum colluctatione futuri partus euentum ambigui operiebantur. Regina interim variis votis, quatenus & virilem fœtum & incolumem illi edere contingeret, propitiationem diuinam præueniens, conceptu materno filium *Cracouiæ* 12. Aprilis effudit. Qui in Ecclesia *Cracouiensi* à *Zula* seu *Lamperto Cracouiensi* Episcopo aqua baptismatis ablatus *Miecslaus* auitum nomen, Patre Rege *Boleslao* id ei nomen & in auitam & in fraternam, qui nuper excesserat, memoriam adoptante, accepit, plures dies in ludis & spectaculis ab his qui inuitati confluxerant, absumpti sunt. Rex quoque *Boleslaus* nouæ prolis dono exultans effusas, & ipse in quoslibet inuitatos donorum suorum fecit distributiones, tàm perfunctoriam opum regiarum, quæ dietim congerebantur ratus gloriam, vt præter dandi facultatem, nihil illi iocunditatis aut dulcedinis inesse assereret.

Excepit sub eodem tempore Regem *Boleslaum* molestus casus, affinis enim suus Rex *Bela Hungariæ Rex* *Vngariæ Bela*, dùm ex omni parte pacificato Regno securus & felix consisteret, & Regnum *Vngariæ* singulari prudentia & industria administraret, inopinato euentu, vsque ad internecionem obrutus est. Dùm siquidem in *casu ædium oppressus* quodam villagio regali *Gimel* appellato moraretur, ædes quas inhabitabat a ventorum turbine concussæ corruerunt, & Regem *Belam* ruina sua lethaliter oppresserunt. Qui etsi imminens mortis periculum se euasurum credens, ex *Gimel* ad riuulum *Kinisna* quædam negotia regia expediturus se duci in lectica ordinasset, illuc tamen perueniens fortius cœpit languore premi, qui cum à medicis inhiberi non posset, Rex dolore continuo ingrauescente extinctus est, *& mortuus est.* corpus in locum qui dicitur *Zukszad* delatum, in monasterio S. Saluatoris, quod ipse viuens fabricauerat, cum honore debito sepulchro traditum est.

Affinis sui *Belæ Vngariæ* Regis, *Boleslaus* 1070. Rex mœroris aculeis ex obitu Regis causatis *Expeditio Boleslai in Russiam.* necdum hebetatis, animum tamen ad bellum *Russiæ* Principibus inferendum, & ad recuperandam vniuersam *Russiam* armis quondam *Boleslai* primi *Polonorum* Regis proaui sui subactam, intendit. Primo quoque ætatis tempore omnes milites in armis esse, & in expeditionem *Ruthenicam* copias ex vniuerso Regno, tàm equitum, quàm peditum iubet conuenire, sub specie quidem, quasi fratrem *Zaslaum* Ducem *Kiouiensem* in Principatum restituturus, reuera verò *Russiam* sibi & Regno *Poloniæ* subiecturus. Omnia verò quæ ad futurum belli apparatum nouerat necessaria, & per seipsum, & per Præfectos, præsertim verò per *Wszeborium* Principem B militiæ maxima prouidebat cura, magnam pecuniæ quantitatem inter milites equestris & pedestris ordinis, quo alacrioribus promptioribusque animis in expeditionem irent, partitus est. Æstuabat siquidem ferocis pectoris vir proaui sui *Boleslai* primi *Polonorum* Regis famam & gloriam, in eam vsque diem crebris hominum sermonibus celebratam, aut transcendere, aut si minus proueniret æquare, & *Gades* veteres per proauum suum influminibus *ZVLA* & *Dniepr*, per columnas constitutas Regno suo adiicere, & innouare. Stomachabatur insuper omnes terrarum *Russiæ* tractatus, ad eum belli & materno iure deuolutos per *Russiæ* Principes possessos, & contra ius fasque patre suo *Cazimiro* Rege, C vel consentiente, vel dissimulante occupatos esse, de quorum restitutione crebro à *Boleslao* moniti respondebant se nullatenus illos redditurος. Frequentibus itaque copiis ex omni Regno ad Regem congregatis, aduocata militum multitudine priusquam in hostilem agrum ducere pergeret, ita apud illos disseruit. *Ea* inquit, *maiorum nostrorum erat virtus, ea probitas, is animus, vt quam plurimas vicinas prouincias Regno Poloniæ fecerint tributarias & subiectas, fluminaque Sala, Odra & ZVLA, fixis etiam gurgitibus eorum columnis, terminos Regni sui constituerent. Nunc ad quam angustam sedem ex collisione ciuili redacti sumus, videmus cùm & ipsa Rus-* D *sia & gentium iure & belli, ditionis nostræ existens, cuius me materno & auito titulo amplior contigit portio, Imperium nostrum detractat. Eius itaque rebellionem oppressurus, & arma ipse indui, & vos in armis esse iussi. Magno itaque præsens capessite bellum animo, non prius coniuges & liberos, ipsamque quam nunc linquimus patriam nostram communem, quam Russia subacta fuerit, visuri.* Hæc Regis oratio cum ingenti militum alacritate & assensu excepta esset, altero die triplici agmine *Russiam*, habens in comitatu suo *Zaslaum Kiouiensem* Ducem & filios eius, ingressus est, & pluribus quidem diebus, ordinatis aciebus

1070. aciebus, præcedebat gradum promouendo, & cohibendo milites à populatione illos in castris continuit, existimans *Russiæ* Principes, iusta acie secum congressuros. Præerat autem summæ rerum in *Polonorum* exercitu *Wszeborius* Comes, dudum à *Boleslao Poloniæ* Rege Princeps militum constitutus, in quem Rex *Boleslaus* velut militaris disciplinæ peritum, magnam partem curarum cogitationumque suarum verteret. Congesserat autem *Wisseslaus Polocensis* Dux, & qui *Zaslaum* ex *Kiow* depulerat, haud contemnendum exercitum ex *Ruthenis Pieczyniegys*, & *Wallachis* cum *Boleslao Polonorum* Rege decertaturus, verum dùm *Boleslao* Regi prohibiturus suum ad *Russiæ* interiora ingressum circa *Bialogrod* occurrisset, visa *Boleslai Polonorum* Regis potentia, concidit cor eius, & non ausus confligere cum *Boleslao* & *Polonorum* exercitu, videbat enim se multo viribus inferiorem, ignorantibus suis deserto exercitu, paucis consciis, & se sequentibus diffugit in *Polocko*, sed & exercitus suus fuga Ducis consternatus, & perculsus in varia loca abiit. Ab exploratoribus autem *Boleslaus Polonorum* Rex certior factus *Ruthenos*, & cæteros hostes ad tuendas munitiones dilapsos esse gradum vlterius promouebat. Interim miserunt *Ruthenorum* Primores *Kiouienses*, ad *Suantoslaum* & *Wszeuolodum* Duces in *Czerniciow*, Legatos dicentes: *Etsi iniquè egerimus pellendo Ducem nostrum Zaslaum ex Kiouia: vos tamen venite, & defendite castrum Kiow à Polonis & Rege eorum Boleslao, quoniam exercitus suus multus est, & fortis nimis, cui nos resistere nequimus, quod si facere contemnitis, castrum Kiow à Polonis & Rege eorum Boleslao occupatum, antequam in Polonorum ditionem concedat, igne comburemus, soli verò cum fortunis pignoribus & familiis nostris trans mare in Græciam migrabimus, iugulum irato hosti subducturi.* Accipiunt autem *Kiouienses* à Ducibus *Suantoslao* & *Wszeuolodo*, responsum benignum, *nuncios se ad Zaslaum Ducem missuros rogaturosque, vt se, & Polonicum exercitum ab hostilitate contineat, pacificusque ad illos sua omnia rehabiturus introeat. Quod si nolit, spondent se cum potentiis suis illi occursuros, prohibiturosque, ne principalis arx eorum Kiouiensis, & populus occupetur à Polonis & eorum Rege.* Quibus verbis *Kiouienses* confirmati, voluntate comburendi castri omissa subsistunt. Nuncii verò ad *Zaslaum* Ducem extemplò expediuntur, qui cùm illum à *Kiow* haud longe accessissent, verba apud illum & *Boleslaum Poloniæ* Regem in hunc modum Ducum *Suantoslai*, & *Wszeuolodi* nominibus faciunt. *In cassum* inquiunt, *tàm fortissimum exercitum, in tam remota terrarum spacia produxisti, frustra durissimos impendis conatus, cùm videas Wisseslaum Polocensem Ducem hostem tuum, & omnes aduersarios combuisse. Omissis ergo Polonis quietam sedem tuam Kiouiensem, non est enim qui aduerseretur tibi, repete, & Polonorum gentem duram à nostra Russiæ terrarum vexatione auerte. Quod si te aliquis furor ad vlciscendum acceptam à Kiouiensibus iniuriam exagitat, ipsemet potius vltionem & in Kiouienses, & in arcem, sine ferro, sine igne liber, dummodo Poloni in nos & gentem nostram non debachantur, exerce.* Qua legatione accepta *Boleslaus Poloniæ* Rex cum *Zaslaó* Duce & expeditioribus militibus, parte copiarum cum impedimentis relicta, se tamen subsequi iussa versus *Kiow* celeriori gradu procedunt. Dolum autem & fraudem in verbis Legatorum veriti, *Mścislaus* filius *Zaslai* in *Kiow* cum nonnullis *Polonis* & *Russiæ* militibus præmittitur, an quietiores apud *Kiouienses* essent, & an insidiis & fraudibus *Kiouienses* vti possent, exploraturus, atque prouisurus. Qui illuc pertingens, seditionis autores & capita numero 70. partim excœcat, partim trucidat, & sæuam vltionem, delendo etiam eos qui habebantur insontes, exercet. Renunciante autem *Mścislao* omnia secura & quieta apud *Kiouienses* esse, *Boleslaus* Rex cum *Zaslao* Duce aduenit, & à *Kiouiensibus* obuiam illi ad septimum lapidem primum occursum, deinde amplissimis muneribus exceptus est. Secunda autem die Maii, *Boleslaus* Rex *Kiouiam* ingressus, omne æstatis, autumni, & hiemis tempus illuc cum vniuerso exercitu suo deduxit. Hibernabant autem *Polonorum* milites in oppidis & villis *Zaslao* Duce singulis tàm vestimenta, quàm victualia prouidente. Iuit autem *Zaslaus Kiouiensis* Dux cum *Polonorum* ac *Ruthenorum* militibus, *Boleslao Polonorum* Rege in *Kiow* remanente, contra *Wisseslaum* Ducem in *Polocko*, qui potentiam suam & *Polonorum* veritus, diffugit. *Zaslaus* verò Arce *Polocensi* & regione in suam ditionem redacta, locat illic filium suum *Mścislaum*, qui dùm infra dies paucos absumptus esset, alterum filium *Suantopelkonem* in locum eius substituens, *Kiouiam* regreditur.

Salomon Vngarorum Rex patrui sui Regis *Belæ* audita morte, magnis studiis, & precibus auunculum suum Imperatorem *Henricum* deprecatur, *quatenus se in Vngariæ Regnum Bela Rege orbatum, & vacuum restituat.* Imperator autem & genero & filiæ volens efficere profectum eo quidem anno, cùm iam è vicino hiems aduentaret, ferre illi subsidia distulit, futura autem æstate se cum eo personaliter iturum, & Regnum *Vngariæ* restituturum repromisit. Quapropter suæ ditionis militibus expeditionem huiusmodi insinuans arma illos expedire, & primo veris tempore *Vngariam* secum proficisci mandauit.

Hibernali tempore in *Kiouia* exacto, 1071. *Boleslaus Poloniæ* Rex maturè ex hibernis festinauit egredi, cùm iam tempus *Boleslaus Rex* ap-

Digitized by Google

1071. appelleret, quo res geri possent. Maximis autem & amplissimis muneribus, tàm ipse, quàm milites sui à *Zaslao* honorati versus *Premysliam* procedit & quasdam munitiones, & oppida circa *San* fluuium consistentia, partim voluntaria deditione, partim metu aut vi recepit. Certior deinde factus *Premysliam* oppidum multorum *Ruthenorum* receptaculum esse, qui illic res & fortunas suas ex munitionibus, & rusticis ædibus, velut in locum tutiorem, & præsidio valido munitum contulerant, omnibus id aggredi copiis constituit. Erat eo tempore vrbs valida, & multitudine ciuium aduenarum, qui in ipsam confugerant, & omni bellico apparatu instructa, fossis quoque profundis & aggeribus, in altum porrectis, amne quoque *San*, qui vrbem à parte septentrionali præterfluit, munita, admouere copias ad vrbem *Boleslao* Regi paranti, amnis ipse *San* imbribus plus solito auctus intumescens, aliquanto tempore obstitit. Quo tandem decrescente omnes copias per fluuium, *Ruthenis* ne quicquam ripas defendentibus, traduxit. Castraque non plus mille passibus ab vrbe posuit, inde per occasionem nunc hac parte, nunc altera milites in hostium agros mittebat, præcipiens, *vt quam longissimè à castris præcederent, inopinatosque hostes opprimerent.* Quare hostes vndique territi, in siluas paludesque & in inuia loca diffugiebant, plerique nec iam egredi extra munimenta castellorum, & munitionum ad lacessenda alia castra audebant, pecoris præterea, & frumenti, aliorumque commeatuum magna vis excepta, & intra castra regia deducta, magnam omnium victualium abundantiam in regio exercitu effecerant. Leuia deinde prælia sine vllo satis certo euentu per dies plures inter obsidentes & obsessos commissa sunt, vno tamen die erumpentibus maiore caterua ex vrbe *Ruthenis*, & vsque ad statiua regia discurrentibus, prope iusta pugna fuit, adeoque *Rutheni* pauentes in vrbem refugiebant, admodum deuicti, vt in tergis eorum plerique *Poloni* hæserint, nonnullosque ceperint, aut armis exuerint, excursionibus hostilibus prohibitis, castra Rex propius vrbem admouit, & oppidum circumdari a tribus partibus, à quarta enim parte arce tutabatur, disposuit, deinde tribus diebus vrbem sine intermissione oppugnat, in plerisque locis hostes ex stationibus per tela & sagittas summouit, & exturbauit, partimque vrbis ad plana camporum spectantem defensoribus nudatam, in suam redegit potestatem. *Premisliam vrbem* Quarta die *Ruthenis* in arcem confugientibus vrbe potitur, cuius omnis præda militi concessa est, spatio deinde quietis militibus concesso, sub quo saucii ad mœnia expugnatæ vrbis curari possent, arcem vallari, & corona cingi iubet. Quam cum enixius *Rutheni* tuerentur, oppugnationem tamen illius quamvis sibi difficilem cum & natura loci, & turribus frequentibus egregiè munita fuerit, non remisit, vniuersumque æstatis tempus in arcis prædictæ obsidione absumpsit, ratus, quod euenit, *Ruthenos* ad deditionem posse famis tædio compelli, magna siquidem multitudo *Ruthenorum* cum coniugibus & pignoribus vrbe deserta in arcem confugiens, intolerabili fame, aquæ præsertim penuria dietim tabescens, cuius haustus moderatus ægrè arcis defensores sustinebat, nullas enim arx in sublimi posita perennes tunc habebat aquas, triste suis spectaculum cadente in dies multitudine efficiebat. Huius quoque pestis contagionem præsides arcis, & milites *Ruthenorum* veriti ad se peruenturam, crescente desperatione caduceatorem ad Regem *Boleslaum* mittunt, vt eis inde cum singulis equis & rebus abire liceret, paciscuntur, *Boleslaoque* Regi die, quo inter eos conuenerat, arcem tradunt. *Boleslaus* autem Rex arce potitus, mœnia, turres, cæteraque loca *Præmisliæ* vrbis sua impugnatione debilitata, aut diruta, ordinat, fortius refici, & instaurari, militibusque ad hibernandum in vrbem deductis, ipse cum prioribus Procerum & Baronum in arcem se recepit. *& arcem capit.* 1071.

HENRICVS Imperator promissis *Salomoni Vngariæ* Regi genero suo satisfacturus, cum valido exercitu *Italorum* & *Alemanorum* cæterarumque nationum in *Vngariam* à parte, quæ *Austriam* recipit, intrauit, ducens secum præfatum *Salomonem Vngariæ* Regem. *Henricus Imp.* Cuius aduentu *Vngari* comperto, vt est gens in fide suorum Principum mutabilis & fluxa, *Geisa* Duce & fratribus eius, *Wladislao* & *Lamperto* filiis *Belæ* Regis, quibus in eam diem debitam obedientiam & subiectionem exhibuerant, desertis, certatim ad *Salomonem* deficiebant. *expulsis Geisa & fratribus* Dux itaque *Geisa Vngarorum* desertum se ab *Vngaris*, & opprimendum à potentia Imperatoris animaduertens, communicato cum fratribus consilio cedendum imminenti tempestati, & meliori tempori se reseruandum decreuit. Itaque duobus germanis *Wladislao* & *Lamperto*, & paucis quibusdam *Vngaris*, qui nullo pacto ab illius fide abstrahi poterant, assumptis, in *Poloniam* ad fratres suos *Boleslaum* Regem, & *Wladislaum* Ducem *Poloniæ*, tutum illic non dubitans sibi & suis fore in rebus dubiis receptaculum, diuertit. A Duce autem *Wladislao*, & genetrice eorum *Dobrogniewa* Regina benignè excepti & appellati. Cum tunc *Boleslaus* Rex bello *Ruthenico* occupatus esset, omnibus debitis vitæ necessariis abundè tractabantur. Imperator itaque *Henricus* Duces *Vngariæ* intelligens diffugisse, ad *Albam Regalem Salomonem* perduxit, apud *Vngarorum* quoque Pontifices & Barones, cæteramque multitudinem, quæ illuc confluxerat, concionatus, sæpè vanam fidem *Vngarorum* carpens, *Salomonem Vngaris*, & *Vnga-* *Salomonem*

1071. *Vngariæ regno restituit.* *garos Salomoni* iurisiurandi pactione interposita conciliauit. Ne quoque prior sua coronatio in dubium reuocari posset, ipsum A in Regem in sui præsentia coronari ordinauit, abindeque pluribus donis à *Salomone* honoratus in *Almaniam* rediit. Dux autem *Geisa* aliquandiu *Cracouiæ* moratus, dùm persensisset Boleslaum *Poloniæ* Regem non facile in *Poloniam* reuersurum, ad eum se contulit, & ipsum in *Præmislia* hibernantem offendens, vt sibi & fratribus suis armis & potentia Imperatoris ex *Vngaria* pulsis, opem ferre non differat, precatur & orat. Cui Rex bonum animum habere iusso, eum apud se aliquanto tempore fauorabiliter honoratum, & tractatum detinuit, deliberans, an *Ruthenico* bello insistendum esset, an eo dilato, *Vngariæ* Ducibus auxilium B ferendum.

Lampertus Episc. Cracouiensis moritur, *Lampertus* alias *Zula Cracouiensis* Antistes cum decennio *Cracouiensem* Ecclesiam rexisset, vigesima quinta die Nouembris mortuus in Ecclesia *Cracouiensi* accepit sepulturam. Hunc ad deuotam petitionem *Nicolai* de *Mikołaiow* filii *Wsczekłych*, cornu pro armis: *Stanislai* & *Bugusii* de *Zemlice*, caput asininum: *Petri* & *Iacobi* de *Zbilutowice*, clypeum in clypeo: *Mscugii* & *Ioannis* de *Iakusowice*, babatum cum cruce: pro insigniis deferentium, Ecclesiam Parochialem in minori *Kazimierza* reperio fundasse, & certas decimas manipulares ad- C iunxisse. In fundationis quoque priuilegio anno Domini 1063. in *Dzierzązna* scripto & confecto, cuius memini me legisse tenorem, Beatum *Stanislaum* tunc *Cracouiensem* Canonicum, pro primo & principali cum aliis *Cracouiensis*, & *Wratislauiensibus* Canonicis testem scripsisse. Iste *Zula* fuit vir facetus & liberalis, complexionis sanguineæ & pro vitæ suæ integritate meruit apud Clerum & populum Regni *Poloniæ*, & celebrem memoriam, & ad gradum Pontificalis dignitatis, per conformem electionem ascensum. *cui succedit Stanislaus.* Huic, vnanimi consensu Capituli accedente, *S. Stanislaus* Canonicus *Cracouiensis* D successit.

1072. *Boleslaus Rex* Bellis duobus, *Ruthenico* videlicet & *Pannonico* illato, & inferendo Boleslaum *Poloniæ* Regem distinentibus, quid horum mallet, ad quoduè se verteret, tacitus secum, deinde & in frequenti suorum consilio discurrebat, nam neque bellum *Ruthenicum*, & *Zaslai* Ducis *Kiouiensis* in sedem suam restitutionem secundis auspiciis hactenus inchoatum & gestum volebat omittere, neque fratribus suis *Geisæ*, *Wladislao*, & *Lamperto*, omnes spes suas in suo suffragio reponentibus, deesse. Et quamuis omnium Consiliariorum *Poloniæ* sententiæ *Ruthenicum* bellum prosequendum, & à *Pannonico* interim abstinendum, 1072. propriasque curas potius curandas, quàm alienas, censerent, Boleslaus tamen turpe ratus fratres suos Duces *Vngariæ* in tam periculoso discrimine deserere, *Ruthenica* expeditione omissa, valido præsidio arci & ciuitati *Præmisliensi* imposito, ad inferendum bellum *Salomoni Vngariæ* Regi cum Ducibus *Geisa*, *Wladislao* & *Lamperto* & cum propriis militibus pronunciat se iturum. Delecta itaque expeditorum militum manu, nouis quoque militibus in horum, quos in *Præmisliensi* præsidio reliquerat supplementum, ex *Polonia* accersitis, fratres suos *Geisam*, *Wladislaum*, & *Lampertum* in *Vngariam* reducit, quæuis extrema pro illis tàm cum *Salomone*, quàm cum alio quolibet eorum hoste experturus. Neque deerant *Vngarorum* Proceres, quorum iam dominationis *Salomonis* pertæsum erat, qui *Salomone* relicto ad *Geisam*, *Wladislaum* & *Lampertum* transfugerant. *Geisam & fratres in regnum Vngariæ restituturus cum copiis in Hungariam inuadit,* *Salomon* itaque externis *Almanorum* subsidiis destitutus, cum *Vngarorum* fidem huc illucque labentem probe nosset, veritus ne à *Polonico* agmine & fratribus interceptus necaretur, præsertim cùm illos iam statiua propè *Budam* sentiret locasse, ex *Buda* fugiens in castrum *Muszur*, arte & natura munitissimum se recepit. Diu Boleslaus Rex & Duces quid agendum esset, ventilabant, cùm & conquisitio castri, in quod se *Salomon* Rex condiderat, esset periculosa & difficilis, & agrorum agrestiumque nihil reliquerat vastatio plusquam tristis. Interim Pontifices *Vngariæ*, quibus bellum ciuile formidolosum, & detestabile videbatur, ad castra Regis & Ducum pacem inter *Salomonem* Regem & *Geisam*, *Wladislaum* & *Lampertum* Duces, æquis conditionibus composituri superueniunt. Quibus in consilium admissis, multis instantiis *Geisam* & fratres suos deprecantur, *ne communem patriam, in qua maiores eorum regnauerant, in qua quoque & ipsi essent regnaturi, mutuis collisionibus subiicerent, vastitati & ruinæ, occupandamque barbaris præberent.* Orant & Boleslaum Regem Poloniæ, *vt Duces fratres suos ad capessendas æquas pacis conditiones pelliceat.* Et cum à Rege & Ducibus responsum esset, *pro pace communi nullas se conditiones honestas, recusaturos, sed in Pontificum potestate futuros.* Rex enim Poloniæ redire ad bellum *Ruthenorum* magnopere satagens *Vngaricum* bellum, aut sufferentiis suspendi, aut pace componi æstuabat. Itum extemplo in *Muszur* est, & sub his conditionibus pax ex vtraque parte conuenta, *vt Salomon quamuis natu iunior regio fungatur diademate, titulo & honore, & duas partes Pannonici Regni in sua ditione habeat: Geisa, Wladislaus & Lampertus, Ducalem honorem, & tertiam Regni partem possideant*, Boleslaus Polonorum Rex, *& suus exer-* *& æquis conditionibus cum Salomone pacem facit.*

Digitized by Google

1072. *exercitus de communi vtrorumque ærario muneratus abscedat.* In hunc modum pace composita, in qua componenda æstas integra A exacta est, *Boleslaus* cùm magna gloria, & vtriusque partis fauore, neque enim eo abnuente pax componi potuisset, in *Præmisliam* rediit, illicque hibernauit: *Geisa, Wladislaus* & *Lampertus*, in *Quinque Ecclesiis* coram magna *Vngarorum* multitudine *Salomoni* imposuerunt diadema.

Varia inter Russiæ Duces turba. Leui ex causa inter *Suantoslaum* & *Wszeuoldum* Duces *Czernieiouienses* ab una, & *Zaslaum* Ducem *Kiouiensem* ab altera partibus pro finibus terrarum, & spoliis vtrinque sequutis contentio exorta, etiam illos in arma exciuit. Congregatis itaque exercitibus, *Suantoslaus* & *Wszeuoldus Czernicio uienses* Duces, vadunt contra *Zaslaum Kiouiensem* Ducem. Verùm *Zaslaus* fluxam & fragilem suorum mi- B litum in se fidem perpendens, veritus ne viuus veniret in manus hostiles, ex *Kiow* discedit. *Suantoslaus* verò & *Wszeuoldus* Duces, 22. die mensis Martii *Kiouiam* ingressi Principatum occupant, & sedem *Kiouiensem*, paterna prohibitione temerata, qui singulos filios constrinxerat, ne alter alterius vsurparet Principatum. *Zaslaus* verò *Kiouiensis* Dux cum vxore & filiis, & plerisque militibus in *Poloniam* ad *Boleslaum Poloniæ* Regem aufugit, ducens secum aurum, argentum, vasaque concupiscibilia, & omnem nobilem ac preciosam suppellectilem, quæ omnia aut *Boleslao Polonorum* Regi donauit, aut inter *Polonorum* milites distribuit, suppliciter se in sedem suam C *Kiouiensem*, per *Boleslaum Polonorum* Regem deposcens reponi. Decembris 21. *Suantoslaus Czernieiouiensis* Dux, qui *Kiouiensem* sedem occupauerat, in *Kiow* moritur, & in *Czernieiow* relatus, in Ecclesia S. Saluatoris sepelitur. Cui *Wszeuoldus* frater suus in Principatum *Kiouiensem* succedit. Reliquit autem filium vnicum *Cleb*, hic paternum Ducatum, videlicet *Nouogrodek Suantoslao* obeunte possedit.

Ioanni Wratislauiensi Ep. succedit Petrus. *Ioannes Wratislauiensis* Episcopus cum annis X. cathedræ præsedisset à calculo correptus, mortuus est, & in *Wratislauiensi* Ecclesia sepultus, *Petrum Wratislauiensem* Scholasticum habuit successorem, & electio sua quo- D niam vniformis erat, & illi præsens aderat, à *Petro Gnesnensi* Archiepiscopo in *Gnesnensi* Ecclesia confirmata, & consecrationis munus fuit illi ab eodem Archiepiscopo ibidem *Boleslao Polonorum* Rege, qui electioni aderat consentiente, impensum. Nobilis de domo vulpium.

1073. *Boleslaus Rex Zaslaum Russiæ Ducē restituturus* Ex *Præmislia* valido illic præsidio, vt populares in fide continerentur relicto, *Boleslaus Polonorum* Rex agminibus suorum exercituum eductis, in vlteriores *Russiæ* partes *Zaslaum* Ducem restituturus, in sedem suam ire pergit, & itinere, quo versus *Kiouiam* processisse credebatur omisso, in terram *Chelmensem*, quæ prius *Wladimiriensis* vocabatur, nunc vtroque nomine abrogato, *Lucensis* appellatur, diuertit. Regio erat in eam diem diues & opulenta, frequentes habens vicos, & oppida, pauca erant munita, facile suam expugnationem hosti præbentia. Pleraque itaque voluntate in deditionem venêre, cætera in quibus præsidia *Ruthenorum* erant, paruo negotio, expugnata. Castra regionis erant principalia tria, *Wolyn*, *Wladimir* & *Chelm*, singula tamen ex ligno & trabibus fabrefacta, & in collibus natura ipsa editioribus sita, hæc magna *Ruthenorum* militum manus tuebatur. Primum itaque *Boleslaus Polonorum* Rex prædas agere, & nonnullos vicos, & rura incendi iubet, peragrata prædataque regione, cùm plurimum pecoris & spolii agrestium esset congestum, deduci illud militibus per seruos in *Poloniam* Rex permittit, ad castrum deinde *Wolhyn* copias admouit, & illud omnibus viribus nocte & interdiu expugnare non destitit. Verùm dùm à *Ruthenis* castrum egregiè defendentibus resisteretur, spes potiundi castri recidebat sæpiùs in irritum. Dùm insuper plerique *Polonorum* milites obsidionem ipsam differendam persuaderent, nullo pacto persuasioni acquieuit, veritus ne castro inexpugnato dimisso, animi *Ruthenorum* ad faciendam ampliorem resistentiam erigerentur, sex mensibus in obsidione pertinaciter perseuerantes, *Ruthenorum*, qui castrum tutabantur animi, partim metu, partim spe, ex liberalitate, quam nouerant *Boleslao* inesse, franguntur, missisque caduceatoribus, de castro cedendo, apud Regem sermonem faciunt, conditionesque proponunt, vt singuli cum omnibus, quæ ditionis suæ essent, discederent, qui remanere elegissent, æquo iure cum *Polonis* in castris regiis militarent, Rex insuper illis duo marcarum millia largiretur. Sub his conditionibus, dùm pax conuenisset, castrum *Wolhyn* Regi deditum. *Boleslao* autem *Poloniæ* Rege in terra *Wolynensi* agente, *Wszeuoldus* Dux decertare cupiens *Ruthenicas* copias illuc adduxerat, sed *Polonorum* copiis ad liquidum lustratis manifestum periculum, si tentaret fortunam, incursurum se videns, retrorsum abiit.

1073. *exercitum in Russiam ducit, & varia agit.*

Iaromirus Pragensis Episc. *Iaromirus*, alias *Gerhardus Pragensis* Episcopus, molestè ferens Episcopatum suum *Olomonecensem* dismembratum esse, pro integranda illius vnitate, plures conatus impendit, quos, cum obstante *Wratislao* Duce *Bohemiæ*, qui eiusdem mutilationis, & præfati *Olomonecensis* Episcopi fundationis primarius fuerat institutor, & autor, in irritum iri videret, *Ioannem Olomonecensem* Episcopum clam accedens, pluribus contumeliis, & tandem verberibus per seipsum & familiares mulctauit, de qua nouitate *Bohemiæ* Dux *Wratislaus* plurimum consternatus, querelam ad auditorium *Ioannem Olomonecensem Ep. contumeliis & verberibus tractans,*

Digitized by Google

1073. rium Summi Pontificis contra *Iaromirum* *Pragensem* Episcopum, dùm primi nuncii vrbem missi *Iaromiri* mandato mutilati, A & cæsi in itinere fuissent, deduxit. Sceleris magnitudine Papa *Alexander II.* motus, *Rudolphum* Cardinalem ad coërcendam enormitatem sceleris & transgressionis transmisit. Cui dùm *Iaromirus* obedire, & coram eo citatus comparere contumaciter recusaret, priuatur Pontificatu etiam diœcesim *Pragensem* Ecclesiastico subiicit interdicto, placidius tamen expost, ne maiora scandala suborirentur, agens, & Episcopo *Iaromiro* officium Pontificale restituit, & interdictum à diœcesi *Pragensi* tollit, terminum tamen ad comparendum coram Papa *Alexandro* vtrique Episcopo designat. Quo cùm ambo perue- B nissent, Papa priuationem *Iaromiri* ratam esse decreuit. Precibus tandem multifariis Comitissæ *Mathildis*, filiæ *Bonifacii* Ducis *Lucensis* in *Tuscia*, quæ vniuersum patrimonium suum B. *Petro* perpetuo contulerat & Ecclesiam *Romanam* ab hostibus strenuè defendebat expugnatus, omne facinus in se, & *Ioannem* Episcopum commissum condonauit, & *Iaromirum* pristinæ dignitati restituit. Ita tamen quod Ecclesiæ *Olomonecensis* fundatio de cætero firma & perpetua perseueret.

à Pontificatu remouetur.

post rogatu Mathildis restituitur.

1074. Primo æstatis tempore, agmina suo- C rum exercituum *Boleslao Poloniæ* Rege ex *Wolyn*, ad conquirendum castra duo residua, *Wladimiriam* & *Chelm* educere paranti Principis *Wladimiriæ Gregorij*, cuius castra ipsa pro ea tempestate erant, nuncii adueniunt, hi ad consilium Regis introducti, petunt, *vt ex terris eorum copias suas deducat, terrasque illas vastari, & castra expugnari non admittat, Principem suum Gregorium in potestate Regis vna cum cæteris castris, & terris futurum, & deditionem facturum, imperanda quæque expleturum* asseuerant. Rex *Boleslaus* vt in vlteriora *Russiæ* liberius, celeriusque penetraret, *oblatas pacis conditiones acceptarum se, si obsides darentur*, re- D spondit. Quo accepto, & induciis interim firmatis, ad Principem suum reuersi responsum exponunt. Graue inprimis & indignum videbatur dare obsides, molestius tamen & grauius tecta, & vicos vri. Itaque Princeps ipse *Gregorius*, & sui personaliter ad Regem *Boleslaum* veniunt, deditioneque facta obsides tradunt, *Boleslaus Gregorium* non solum benigne appellatum, sed etiam liberaliter muneratum domum remittens, agmine citato ad caput & metropolim totius *Russiæ Kiow* ire pergit, non aliter se bellum *Ruthenicum* nisi *Kiouia* acquisita, ratus consumatu-

Boleslaus Rex cum Gregorio Wladimiriæ Principe in gratiam rediens

rum. Dux *Wszeuoldus* tunc inter *Ruthenorum* Principes potior, & terrarum multitudine, & militum frequentia habebatur. Is quoque tunc & terram, & ciuitatem *Kiouiensem*, cæterasque vicinas Prouincias, sub sua ditione continebat. Qui vt ab exploratoribus, ipsorum more accepit, bellum sibi à *Boleslao Polonorum* Rege inferri, & in regionem suam belli sedem transferri, omnes ditionis suæ homines iubet arma expedire, cæterorumque vicinorum Principum plurima contrahit, conquiritque solatia. Multi insuper voluntarii *Ruthenorum* Proceres & milites, qui ex *Præmisliensi*, *Wolynensi*, & *Chelmensi* terris, per *Boleslaum* aut expugnati, aut in fide recepti diffugerant, se sibi coniungentes, exercitum haud sane contemnendum effecerant. Quorum multitudine & continua acclamatione, vt ex templo ad hostem duceret, Dux *Wszeuoldus* lætior factus, aciebus ordinatis ad castra *Boleslai* nouis statiuis, cursu celerrimo profectus peruenit. Altera quoque die suos ad pugnam educit. *Boleslaus* Præfectis, Tribunis & Centurionibus, & qui ducebant ordines, singulisque militibus conuocatis: *Decernendi*, inquit, *cum hoste, quod frequentibus votis optastis, nunc vobis oblata est facultas, virtutem, quam sermonibus iactabatis, nunc dextris monstrate, hostis siquidem & numero & robore superior est, omnis spes in præsidio cœlesti & virtute reponenda, sæpe enim hostis ipse à patribus nostris leui negotio victus fususque, & subactus est, quem & hodierna die magno animo vos firmate fusurum, maxima præmia victoriæ vrbem opulentissimam Kiow, cum finium, quas patres nostri posuerant, pulcherrima recuperatione habituri.* Hac cohortatione monitos, & in aciem eductos, pugnam conseruit. Magna vi ab vtraque parte concursum est, ancipitique marte aliquandiu pugnatum, à dextra parte ægrè *Polonus* resistebat, clamoresque dissoni, ad incertos suorum euentus *fugere hostes* proclamantium, à præsenti certamine auertebant animos, turbatisque ordinibus superiores *Rutheni* esse cœperunt, nisi *Boleslaus* nouam cohortem laboranti alæ, & propè fugam prospicienti submisisset. Itaque pugna restituta æquis viribus, & propè pari spe pugna gerebatur, tandem *Boleslao* Rege fortiorem hostium cuneum prorumpente, fuga extemplò *Ruthenorum* sequuta est, fusosque *Ruthenos* & victos sequuti, magnum illorum numerum ad castra reduxerunt. Dux *Wszeuoldus* fuga saluatus, multi tunc ex *Ruthenis* cecidêre. Sed ex *Polonis* propè mille desiderati sauciis in quadrigas impositis, & his, qui ceciderant, sepultis, in *Poloniam* spolia plurima *Ruthenica* referens, cum victore exercitu *Boleslaus Polonorum* Rex rediit incolumis.

Wszewoldum magno certamine vincit

Digitized by Google

1074. *S. Stanislaus Ep Cracouiensis Regem pro adulterio monet,* Commissum adulterii & rapinæ facinus, *Stanislaus* Episcopus *Cracouiensis*, quod *Boleslaus Poloniæ* Rex in *Cristina* fœmina militis A *Mscislaui* consorte patrauerat, non ferens, dùm Regem paternis monitis corripuisset, & extendere in Regem, monita salutaria negligentem censurarum rigorem decreuisset, *Boleslaus* Rex magna percitus ira, pluribus contumeliis & opprobriis Episcopum insectabatur. Verùm insectari parum contentus ad inferendum Episcopo quaslibet aggrauationes, & iniurias animũ intendit. Non facile autem occasionem, qua viro Dei nocere posset, Rex scrupulosa indagine cuncta rimatus, poterat reperire. Vita enim viri Sancti sincere & innocenter traducta quamlibet calumniam etiam verisimiliter confictam excludebat. Ad oppressionem tandem viri indefesso studio Regi anhelanti, modus op- B portunus oblatus est. Coemerat vir Sanctus *Stanislaus* pro sui Episcopatus *Cracouiensis* amplitudine villam in sua diœcesi, ad fluenta *Visla* in terra *Lublinensi* sitam, *Piotrouin* nominatam, apud *Petrum*, qui *Piotrek*, dùm viueret, nominabatur, Nobilem armigerum, pro certa pecuniæ quantitate, venditionique huiusmodi fratres & nepotes, pluresque testes vendens & ementes adhibuerat, quo solidior duraret venditionis contractus. Is foro confecto, & pecunia ad plenum à B. Episcopo percepta, triennio, priusquam hæc, quæ narranda suscepimus, gererentur, *Stanislao* Episcopo in pacifica possessione villæ *Piotrouin* notabili parte existente, vita excedens, in Ecclesia Parochiali *S. Thomæ* C Apostoli, præfata villa *Piotrouin* consistente extiterat tumulatus. *qui propinquos Piotrik pro Piotrowin villa in eum mouet* Huius nepotes & proximi *Boleslao* Rege mandante, & suam illis operam promittente, cœperunt Episcopum *Stanislaum* pro villæ propriæ hæreditate *Piotrouin* impetere, asserendo hæreditatem ad se deuolutam Episcopum *Stanislaum* violenter occupasse, quo occupationem violentam in regio iudicio negante, & legitimam venditionem & emptionem pro villa homini interesse, & *Petrum* mortuum coram testibus probatæ fidei celebratam, opponente, decreto iuris decisorio ex autoritate Regis & Baronum prolato, D admittitur *Stanislaus* Episcopus velut actor, & diuturnus villæ, pro qua lis pendebat, possessor ad probandum per testes, qui contractui affuerant, legitimam villæ emptionem. Verùm dùm testes per Episcopum conscripti & nominati, pro die constituta laturi testimonium timore *Boleslai* Regis *Poloniæ* constricti venire expauissent, sententia quoque peremptoria contra Episcopum, vt de villa *Piotrouin* testibus deficientibus excederet, instaret ferenda, magnus fide *Stanislaus* Episcopus, inspiratione etiam afflatus diuini sentiens se *Stanislaus in defectu testium promittit ipsum* perfusum: *Video*, inquit, *veritatis, & iustitiæ meæ causam terreno consilio, & imperio deprauatam, obnubilatamque, & penè perditam, cœlesti suffragio illustrari & reparari oportere, & proinde testibus veritati & iustitiæ meæ ferè testimonium detrectantibus, principalem Petrum me venditorem Petrum statuere polliceor.* 1074. *Petrum statuere ante triennium mortuum.* Deliramenta Regi *Boleslao* & Baronibus secum iudicio præsidentibus, quæ S. Dei pro releuanda causa sua edixisset, visa sunt, facilius tamen oblatio sua quæ Regi & Baronibus impossibilior credebat, dum vir Dei infra quatriduum eam expleturam firmaret, accepta & dimissa est. Iudicium non illius tantummodo Episcopalis causæ, sed terrestre & generale, quod apud *Polonos* colloquii & magnorum terminorum nomine, quadam vsurpatione nuncupatur, in pratis, quæ inter *Solec* & *Piotrouin* in bassis, & paludinosis locis, siluis etiam obsitis, sita erant, gerebatur; Mos siquidem antiquorum Regum & Ducum in multas ætates obseruatus erat, generalia iudicia in planiciebus & campestribus, pratis, & aquis, quo facilior cuilibet venienti in iudicium, quod non diebus solum, sed aliquod hebdomadis agebatur, præberetur pabulatio, celebrandi. Is iam dudum abrogatus est, iudiciaque ipsa in castris aut vrbibus non papilionibus, vt olim expediuntur, *Polonis* cultiores, quam nunc eorum maiores habebant, mores & ingenia sortitis. *Stanislaus* Episcopus oblationis suæ, siue decreto accepto in villam suam *Piotrouin*, quæ duodecim passibus à loco iudicii vix aberat, secedens, omnibus Clericis, qui aderant, & quos festinatio rei accersiri permittebat, triduanum ieiunium indixit, vacareque singulos missis, obsecrationibus & orationibus præcipiens, non hæc modo quæ roganda absumpserant, sed his maiora, si fidem instar grani sinapis habuerint, facilè apud clementiam diuinam impetraturos persuadebat. Ipse in oratorio Ecclesiæ, non diebus, non noctibus, illic cessans, lachrymis & fletibus intermixtis excubabat. Quarta deinde die diluculo è oratorio egressus, sepulchrum militis *Petri* mortui sabulo amoto iubet aperiri, & cadauer triennio putrescens detegit, tum Clericorum plebisque astante multitudine, rigato primum vultu lachrymarum imbre procidens supplex ad terram, orationem fundens ad Deum, ait: *Clementissime omnium Deus, qui propitiatione tua immensa perdito humano generi consulturus, assumpta humanitatis nostræ sarcina, descendens ad terras quadriduanum Lazarum fœtentem, Archisynagogi filiam, & filium viduæ de Naim reuocasti in vitam, credentibus quoque & credituris in te, horum, quæ ipse gesseras, maiora te præstiturum, verbo nunquam transmutabili promisisti, respice de excelso solio gloriæ tuæ ad fletus, & gemitus supplicum tuorum, & multifaria largitate benignitatis tuæ, quam etiam indignis præstare soles, concede, vt Petrus miles causæ Ecclesiæ tuæ, quam in tuo nomine confisus defendendam suscepi, laturus testimonium, ab inferis deficientibus à veritate filiis hominum, consurgat, & potentia*

1074. *tia virtutis tuæ in vitam reuocatus, causam Ecclesiæ tuæ caligine iniquitatis humanæ infectam illustret, vt promissa tua verificentur in* A *cunctis nationibus, & nomen tuum gloriosum clarificetur in seculum.* Cùm ab vniuerso Clericorum & populorum cœtu responsum esset, *Amen*, ad tumulum accedens, baculo pastorali cadauer *Petri* militis tangens, dixit: *In nomine Patris & Filij, & Spiritus Sancti. Surge Petre de puluere, & exurge à mortuis, testimonium veritati perhibiturus, vt augeatur fides credentium, & castigetur corripiaturq; improba temeritas impugnantium, & opprimentium iustitiam & veritatem.* Ad hanc protinus vocem *Petrus* miles consurgens stetit, primusque apud nos sanctitatis *Stanislai* & virtutum, vel materia, vel testimonium fuit. Cui vir Dei *Stanislaus* manum porrigens obstupente vni- B uersa multitudine, & magna vociferatione, clementiam Dei laudante, primum de sepulchro, & deinde ad *Boleslaum Poloniæ* Regem in cœpto iudicio cum Baronibus perseuerantem deducens, ait: *En*, inquit, *iuxta pollicitationem meā pridem coram concilio vestro factam Petrum militem sisto, & pro villa Piotrouin, pro qua iniustè conuenior, hunc principalem, non mea, sed diuina virtute, ab inferis suscitatum, & testem perpetuæ venditionis, & euictorem cuiuslibet impedimenti, pono, persona sua, singulis ferè vobis nota est, ante triennium vobiscum ferè conuersata est, non putetis hunc phantasma esse, quem carnem, & ossa, si quis dubius palpare voluerit, inueniet, resumpsisse.* Rege *Boleslao* & vniuerso Baronum C & militum cœtu nouitate miraculi non obstupescente solùm, sed penè exanimato, nec quicquam loqui, aut interrogare ausi. *Petrus* miles à Beato viro suscitatus, rupto silentio, ait: *Ego*, inquit, *virtute diuina & precibus huius viri, B. Stanislai Cracouiensis Episcopi, à morte suscitatus protestor, & clara aptaq; voce, coram tuo Tribunali Rex profiteor, paternam meam quondam hæreditatem Piotrouin, B. viro Stanislao Episcopo, & suæ Cracouiensi Ecclesiæ me perpetua & irreuocabili venditione vendidisse, & precium, de quo inter me, & B. virum conuenerat, effectualiter tulisse, nepotesq; & consanguineos meos nihil iuris, aut deuolutionis in ea habentes, virum Dei Stanislaum impiè & calumniosè pro illius pro-* D *prietate molestasse.* Et conuersus ad nepotes & consanguineos, qui Episcopum impetebant, & eos qui testari timuerant. *Quis*, inquit, *ausus vobis hanc dementiam iniecit, vt vos calumniando, veritatem reticendo, graui vos contaminaretis scelere? pro quo me denunciante, nisi pœnitentiam condignam egeritis, dira vos supplicia tormentorum non dubitetis subituros.* Silentio scelus his atque illis consitentibus, *Stanislaus* Episcopus, regia, & omnium Baronum diffinitiua decisione vicit aduersarios, & villam *Piotrouin* cœlesti non terrestri testimonio, ditionis suæ & Ecclesiasticæ fuisse, & fore confirmans in pacificam villæ, quam & in

Teste ex mortuis producto

Stanislaus villam Piotrowin per sententiam Regis & Procerum in di-

hanc diem *Cracouiensis* Ecclesia retinet, repositus est possessionem. Monstratur & in hanc diem huius iudicii locus oratorio quoque in eo superædificato, singulari deuotione à *Polonis* frequentatur. Ab hoc primum tempore B. viri *Stanislai* nomen mactæ virtutis apud *Polonos* esse, & celebrari cœpit, qui Sanctus ab hominibus, potens etiam, & verè Apostolicus habebatur. Cui sacratissima anima, & in Pontificatu religio maiestatis veneratione plena, singularis admonitio dulcis, & modesta, increpatio terribilis, conuersatio grata, & facilis, gestus grauis, & Pontifice dignus fuit. Testimonii officio, ad quod implendum suscitatus erat *Petrus* miles persunctus, vir sacratissimus *Stanislaus Cracouiensis* Episcopus illum ad Ecclesiam *S. Thomæ* in *Piotrouin*, comitante se omni ferè quæ ad iudicia expedienda conuenerant, multitudine, ita vt hi, qui B. Episcopum pro villæ proprietate vexauerant, ex accusatoribus & aduersariis veneratores facti sequerentur, & Rex penè solus in tentorio desertus remaneret, reduxit, quem antequam sepulchrum reintraret, B. *Stanislaus*, hoc conuenerat sermone: *Vis*, inquit, *Petre, spatium vitæ in aliquot annos protrahere, aut aliud gratum tibi à Domino meo IESV CHRISTO precibus meis conferri?* Cui miles. *Non hanc*, inquit, *vitam, quæ morti magis, quam vitæ similis esse perhibetur, Pater Sancte, sed eam, in qua sancti sempiterno æuo felices visione beatissimæ Trinitatis fruuntur, me optare conuenit, quam me adepturum purgationis tempore, de quo parum adhuc superest, expleto, certissimè confido, quod vt pietate diuina tua intercessione ad plenum rescindi, etiam nunc, antequam expleatur, possit merito tuo, & prece quæso efficias.* Quo sepulchrum reintrante, & animam corpore locato exhalante, B. *Stanislaus* psalmis traditione Catholica cum Clero suo super commendatione animæ deuotissimè peractis, tumulum ex more iacto sabulo composuit.

1074. *tionem Ecclesia accepit.*

Petrus vero ad tumulum reuertitur.

Integra hieme & veris parte *Boleslaus Polonorum* Rex in propriis penatibus consumpta, maiori quàm antea, exercitu, ex equite pediteque comparato, in *Russiam* celeri itinere contendit, & ad *Kiouiam* metropolim *Russiæ* accedens, ipsam obsidione vallauit, dùm autem à *Ruthenis* vrbem tuentibus crebræ fierent in Regis castra excursiones, certaminibus leuibus inter partes in maius crescentibus, sæpe vniuersus regius exercitus, suis, qui à *Ruthenis* interdum sagittis eminus emissis, propellebantur, laturus auxilium, velut in iustam aciem consurgebat. Fame tandem ciuitas laborare cœpit, rarescentibusque hostilibus excursionibus, castra propius vrbē Rex admouit, doctus quoque à transfugis famem, & apud vrbanos, & apud milites inualuisse, itinera omnia obsideri, ne quid ad obsessos importari posset, summa cura & ipse prouidit, & milites illi nego-

1075. *Boleslaus Rex*

1075. gotio præfectos partim minis, partim promissionibus, vt enixius quamlibet importationem prohiberent, onerauit, ea enim vis animi ingenii que Regi *Boleslao* inerat, vt non grandia solùm, sed etiam minima per se adiret, militibusque & præfectis munera belli & obsidionis demandando, pleraque ipse, priusquàm à milite inchoarentur, perficeret. Vigilias quoque per se adeundo & segnes corripiendo, & mulctando, ne quid milites de solerti & continua diligentia aduentum regium semper suspectum habentes, remitterent, diligentes effecerat. Camporum insuper vrbem corona cingentium, vasta planicies, ita vt illam visiua virtus in Pelagi morem terminare non queat, vt quælibet importatio interdiu poterat deprehendi, propositum Regis adiuuabat. Vrbs præterea *Kiouiensis*, ea tempestate amplissima in plures largosque vicos porrecta, nullo satis certo murorum robore subnixa, facili captioni, militibꝰ præsertim eam tutantibus continuis vigiliis, & diuturna obsidione fatigatis, subiacebat; vniuersas *Polonis* vias stricta custodia obseruantibus, importationemq; cuiuslibet rei prohibentibus, fames horrida vrbem inuasit, multique mortales dietim fame cadebant tabefacti. Accessit & pestilentiæ malum, vis quoq; morbi, & in militum, & in locupletum corpora peruaserat. Veriti itaq; ne viui in *Boleslai* & *Polonorum* venirent manus, legatos de vrbe dedenda ad Regem *Boleslaum* mittunt. Rex legatis rogantibus nihil aliud, quam *vt se victis mansuetum victorem præstaret, & fame, & peste afflictæ ciuitati parceret*, legatis more suo ceruice bassas inclinationes rogationi adiicientibus, benignè correptis, quod tàm fœda in defendenda vrbe passi essent, quæ nec irati victores victos pati coegissent, propitium se & fauorabilem singulis futurum respondet. Quo ad vrbem relato, non alterius diei aduentu expectato, eodem die vrbem Regi dedunt. Quam *Boleslaus* cum multitudine armatorum militum ingressurus, gladio vibrato conformem triumphum proaui sui *Boleslai* primi *Polonorum* Regis impleturus, in portam ferream impegit, geminandoque ictus, foramen verberatę mucrone laminę in porta, & in victoriæ, & deditionis signum reliquit. A ciuibus magno honore exceptus modestissimum se, prout spoponderat omnibus victorem præbuit. Et ne cuius ædes, corpus, vel fortunæ, à quoquam suorum militum violarentur, plectendos violatores capite decernens, effecerat. Qua vna re ciuium *Kiouiensium* pectora adeò sibi deuinxerat, vt amplissima munera, tàm Regi, quàm exercitui suffectura, sponte præsentarent. Quæ Rex paucis sibi retentis, omnia ferè inter milites, eos præsertim, quorum virtus, aut in dimicando, aut in expugnando oppidorum & castrorum, aut in lacessendo hoste fuerat conspectior, distribuit. Ea re memorabili confecta, *Kiouiaque* in deditionem subacta, cum vniversa *Russia* pacata esset, vectigalia magna instituit, generisque materni propinquum Ducem *Zaslaum* summæ rei præficit, & *Kiouiensis* terræ illi attribuit gubernationem. Magna ex singulis *Russiæ* regionibus dietim afferebatur pecunia, magnæ cumulabantur opes, in quibus aggregandis exigendisque residuum, quod restabat, hiemis effluxit.

iterum Kiow capit,

& tributa à Ruthenis exigit.

Suentoslao Ducis *Czernieiouiensis* filio *Chleb*, à suis nequiter occiso, & in *Czernieiow* in Ecclesia S. Saluatoris sepulto, *Suantopelk* filius *Zaslai* in *Nouogrodensem* Ducatum succedit. *Wladimirus* verò alter filius *Zaslai* sedit in *Smolensko*, & *Iaropelk* tertius filius, in *Wissogrod*.

1076. Sub ea mora qua in ciuitate *Kiouiensi* hibernatum est, vniuersi *Polonici* exercitus robur & disciplina languidior facta, in eamque perniciem ex voluptatibus, commessationibus, ebrietatibus, & libidinibus, tàm *Boleslaus Poloniæ* Rex, quàm milites sui paucis exceptis, deiecti sunt, vt plus nocuerit vicisse, quàm victoria caruisse, victoriaque potiri multò magis discriminis, quàm commodi ingessit. Omnium siquidem victualium, quæ cuilibet gulæ sufficiunt, *Kiouia* ferax est, carne, melle, pisce, frumento fœcundissima, fœminas habens statura proceras, crine glaucas, & speciosas, sed lasciuas, earum pulchritudine, tàm Rex, quàm *Polonorum* milites capti, felicitate insuper victoriarum elati, & rerum omnium abundantia locupletati, in omnem libidinum sentinam corruerant. Ipse insuper *Boleslaus* Rex *Poloniæ* plenam fortunam in victoriis ciuitatum deditionibus, spoliis, diuitiis, & impensis honoribus, videns sibi peruenisse, tantum arrogantiæ & lasciuiæ induerat, vt difficiles ad se petentibus faceret aditus, & plerisq; responsa & mandata per internuncios daret. Nec simplici genere libidinum contentus, in spurcissimum Sodomiæ scelus, *Ruthenorum* detestabiles mores, apud quos scelus illud in vsu erat, imitatus, fœdissimè prolapsus est, quosque armis vicerat, vitiis eorum victus, vniuersæ posteritati suæ, sed & Regno suo, & genti suæ, grande & diuturnum dedecus sola propitiatione diuina abolendum inuexit. Quantum autem scelere huiusmodi maiestas omnipotentis Dei, quæ illi tot victorias, tot felices successus præstiterat, offensa fuerit, euentus, qui in sequentibus narrabuntur, monstrabunt. Primum quidem ipse Rex *Poloniæ* propriis, deinde *Ruthenis*, quamuis eorum lasciuiam æmulatus esset, contemptui esse cepit, æstimatioque & charitas regia in pectoribus militum succisa magis, quàm diminuta. Nec Rex solùm contemptu & odio à propriis & *Ruthenis*, sed & *Poloni*, verbere diuino, obruti sunt. Vxores siquidem, sorores, & filiæ eorum, præsertim qui immoderatius libidinibus *Kiouiæ* inseruierant, longa absentia virorum offensæ integro propè septennio se orbas, & virorum solatio, prolisque fœcunditate querebantur destitutas, quas neque facinus, neq; iu-

Boleslao ex victoria elato

in libidinesque prolapso,

1076. *Polonorum vxores seruis & aliis se miscent.* iuuentus, neque muliebris conditio meliora sentire permittebat. Diuturna itaque maritorum expectatione fessæ, dùm insuper rumor vulgasset, alios diem obiisse, alios in prælio occisos esse, alios pellicibus se permiscuisse, ad seruorum conuolant nonnullæ amplexus, quædam vi pertractæ, cæteræ blanditiis, & falsis delusionibus, ac figmentis expugnatæ. Hæc prostitutio passim de omnibus *Polonorum* vxoribus ad castra regia crebro rumore, crebrisque nunciis fama omnia in maius extollente cùm allata fuisset, & super re ipsa ex metu & suspicione plurimæ fingerentur, vulgarenturque opiniones, manaretq; & serperet in dies alio alii tradente, mali ipsius contagio, tantus fremitus & indignatio in exercitu suborta est, vt limphaticorum more vnus ad alterius tabernaculum suas iniurias & casus communicaturi, & questuri discurrerent. Tantus insuper nonnullos eorum inuasit furor, vt Rege ne quicquam permittente, aut consulto in *Poloniam*, velociori, quo possent, cursu excurrerent. *quo audito Poloni subito domos petunt Rege relicto.* Paucorum exemplum magna expost multitudo cæterorum militum suas iniurias de vxoribus & seruis vlcisci, & inhibere anhelantium, sequuta est, qui neque regia castigatione, neque blandis sermonibus poterant inhiberi, quin quibuslibet diebus nocte, & interdiu, ferociam enim Regis nonnulli iam experti fuerant, diffugerent *Boleslao* Rege suo in terra hostili deserto. *Polonorum* milites ex castris in domos non flagitatione, vt olim accitos, sed flagitiis vxorum reuersos nouum & seruile bellum (Deo hanc *Polonis* iustè pro libidinibus in *Kiow* admissis, immittente vltionem) excepit. Serui etenim, qui vxores eorum temerauerant, pœnarum acerbitatem pro scelere se à Dominis non ignari subituros, *Poloni seruos adulteros & vxores puniunt.* non suadentibus, sed adiuuantibus fœminis, quas consuetudo stupri seruis deuinxerat, arma corripiunt, & occlusis portis Dominos intrare volentes excludunt, cum potentia ingressuris bellum gerunt, quos Domini ægrè & cum suorum dispendio victos, variis & exquisitis cruciatibus, vnà cum vxoribus adulteris, illis præcipuè, quæ libidinem sectatæ vltro se seruis coniunxerant, interimunt, ac sic de coniugibus & seruis adulteris vlti, satiato iusto furore stupra exterminant. Erat pro ea tempestate matrona quædam nobilis *Margaretha*, vxor Comitis *Nicolai* de *Zemboczyn*, villa propè *Proszowice* sita, nobilis de domo & armis *Streporum*, *Margaretha de Zemboczyn pudicitia.* quæ nitorem pudicitiæ conseruatura, absq; cuiuslibet contagionis labe, quam alias fœminas viderat prostituisse, in Ecclesiam *Zemboczyn* lateritiam se cum duabus sororibus recludens, & per funem per omne tempus, quo vir suus in regiis militabat castris, victum sumens, custoditæ pudicitiæ vsque in diem hanc celebratur commendatione. Regis interim *Boleslai* truculentior ira non in fœminas solùm, quæ pietate virorum aut immunitate scelerum seruatæ erant, sed in viros ipsos grassari cœpit.

In *Poloniam* siquidem *Russia* cum raris agminibus reuersus, desertum se à militibus propriis, quibus multa bona largitus erat, in medio hostilis regionis, & hostium expositum discrimini, fremebundus & calens ira deplangit, militum desertione penè morte aut infami captiuitate se obrutum, diuina benignitate seruatum ingeminat. 1076. *Boleslaus in milites & vxores sæuit,* Corripit deinde milites, à quibus transfugiendi principium ortum est, capitis pœna, alios, qui sequela peccauerant, carceris molestia, aut bonorum priuatione mulctari iubet. Mulieribus quibus mariti pepercerant fœtu, quem ex seruis susceperant, abiecto, catullos ad mamillas in vltionem admissorum stuprorum applicari mandat, indignas agens eas, prolem humanam, sed caninam idoneas lactare, quæ humanitatis oblitæ viris militiam agentibus toro violato seruis se miscuerant, denique exterminium, & quælibet probra, non vitam promeruisse. *catullis ad mamillas adhibitis* Ita cor retinens saxeum & viscera gestans ferrea, matronarum tam dira calamitate & angustia, suo imperio canes pendentes & admotos ad vbera lactantium, non mouebatur. Calamitosus tunc, & fœdus in *Polonia* erat Reipublicæ vultus, dum milites, qui inter hostium agmina, in ipsis denique conflictibus tuti erant, domum reuersi, variis incommodis suarum vxorum & seruorum afflicti, ab ipso quoque Rege seueritatem, quam in hostibus vitauerant, & in se, & in propinquis, & in ipsis coniugibus, quas seruandas decreuerant, experirentur. Hæc cum per se detestanda essent, omnibus tamen his detestabilius, quod *Boleslaus* Rex vsurpatum in *Russia* lasciuum & brutalem contra naturam vsum auxisse, non remisisse videbatur, sed neque in tanta virorum Ecclesiasticorum & secularium, quos ambitus Regni *Poloniæ* continebat, turba, aliquis repertus est, qui Regem de tanto scelere, & de tanta truculentia illius, omnibus sæuitiam eius pertimescentibus, ausus esset corripere, seu admonere. *nemine castigante.* Propter quod Rex & in flagitium horrendum, & in quælibet alia facinora subditorum suorum grauissimam perniciem, & oppressionem secum trahentia, nullo monitore castigatus licentiis suis grassabatur. Quibus *Stanislaus Cracouiensis* Episcopus visis, & cognitis plurimum indoluit, & velut indulgentissimus Pontifex, cura gregis sui, cura etiam Regis anxiè macerabatur.

Sub eisdem temporibus celeberrimus & insignis ordo *Carthusiensis* cœpit, qui teste Beato *Bernardo* inter omnes Ecclesiasticos ordines & religiones primatum tenet, non ratione temporis, sed rigoris, vnde vocat ipsum *speciosissimam columnam Ecclesiæ*, verùm propter nimiam abstinentiam paucis portabilis erat, & ne diu paruus maneret, post ab Ecclesia moderatus fuit, nec vnquam à sancto proposito recedit, singulariter a Spiritu Sancto præseruatus vsq; in hodiernum. *Carthusiensis ordinis origo.* Cœpit autem primum in diœcesi *Gratianopolitana* à *Brunone* Magistro in

1076. Theologia natione *Coloniensi*, & ab aliis sex venerabilibus viris, & Papa *Victor* III. vidit per somnum Deum dignationi suæ in solitudine A *Carthusia* habitaculum construentem. *Grandimonstensis* ordo inchoatur hoc tempore per sanctum virum *Stephanum* nobilem *Auernorum* stirpe progenitum.

Turba in Hungaria. Liuor ingens inter *Salomonem Hungariæ* Regem ab vna, & *Geisam* ac *Wladislaum*, Duces *Hungariæ* partibus ab altera, primum ex leuibus suspicionibus coortus, procedente verò tempore adeò altus & grassatus, vt signis collatis inter se quasi crudelissimi decernerent. Et licet in prima pugna *Salomon* Rex superior, *Geisa* verò Dux & *Wladislaus* pro victis abscessissent, expost tamen *Wladislaus* cum *Ottone Morauiæ* Duce ferente fratri *Geisæ* solatia, vicit, *Salomon* Rex victus bello, *Posnaniam* se recepit, & *Geisa* in victoriæ signum Ecclesiam *Wacinensem* Cathedralem, ibi enim pugnatum fuit, ante pugnam voto promissam fundat, & fauore *Vngarorum* in Regem *Vngariæ* coronatur. Cui etsi *Henricus* Imperator laturus velut genero auxilium venisset, nulla tamen re memorabili gesta, Consiliariis suis à *Geisa* plerisque muneribus corruptis, discessionem persuadentibus in *Almaniam* cœpto irrito rediit. Quapropter Regni *Vngariæ* ad *Geisam* plena administratio, regimenque peruenit. *Salomon* verò tristis gemebundusq; suæ infelicitatis deplorat angustias, Pontifices *Vngariæ* quibus totum ciuile dissidium molestius visum est, & si sæpè tractassent concordi- C am, & *Geisam* ad cedendum de Regni fastigio induxissent, effectus tamen illius eorum Baronum, qui partes *Geisæ* sequebantur impediente studio, nunquam ad liquidum perduci poterat.

Turba in Lithuania. Liuore & maligno acti spiritu *Borys* & *Olech*, alias *Alexius* Duces *Russiæ*, Barbaros *Polowcones*, vt terram *Russiæ* hostiliter ingressi deuastent, inducunt, quibus *Wszeuoldus* Dux *Czernicziouiensis*, 25. Aug. in loco qui *Ziczce* dicitur, occurrit, prælioque inito ab illis profligatur & vincitur, in quo conflictu miles insignis apud *Ruthenos Iwan Zirostawic*, item *Tukic*, item *Bokiei* aduerso pectore concidunt, triumpho obtento *Borys* & *Olech Polowcorum* robore freti, etiam castrum *Czernieiow* conqui- D runt, & plurima execranda facinora fundendo sanguinem innoxium committunt. *Wszeuoldus* itaque cum *Wladimiro* filio suo & clade, & sedis suæ Principalis proditione angustiati, & pressi, ad fratrem suum *Zaslaum* Ducem *Kiouiensem* diuertunt, gemituque & planctu ingenti edito, suas illi, & gentis suæ calamitates & ærumnas exponunt. Qui illos benignè consolans, bono animo esse iubet. *Ego*, inquit, *vobis in exemplum sim, qui omnibus spoliatus & exutus, in terris alienis stipe & fauore Polonorum aliquanto tempore vixi; quorum suffragio singula expost recuperaui.* Nec verbis solum, sed & rebus illos confirmans, pollicetur se illis solatia contra hostes *Borys*, & *Olech*, laturum. 1076.

Coaceruata itaque militia vadit *Zaslaus* Dux *Kiouiensis* cum *Iaropelko* filio, & *Wszeuoldus* Dux *Czernicziouiensis* cum filio suo *Wladimiro* contra *Czerniew*, in quod se *Borys* & *Alexius* Duces receperant. Abnuebat autem *Alexius* & *Borys* Duci persuadebat, ne in vltimum dimicationis venirent discrimen, dicens illi: *Non pugnemus contra quatuor Duces paternos, & fratres nostros, qui ferociores nobis sunt, sed missis caduceatoribus petamus aquis conditionibus pacem.* Et non acquieuit *Borys*, sed in superbiam elatus respondit: *Non te aliqua de victoria sollicitudo teneat, sed tantummodo hilaris & spe plenus belli euentum præstolare.* Et congressu facto interficitur *Borys*, filius *Czeslai*, qui pacem abnuebat, & multi hinc & inde ceciderunt interfecti, sed & Dux *Zaslaus Kiouiensis*, dùm iam prælio confecto, inter pedites securus consisteret, ab vno militum *Alexii*, qui se proprium fingens peditibus ingesserat, inter scapulas percussus, & transfossus occiditur, & *Alexio*, & exercitu eius fugiente castrum *Czernieiow Wszeuoldus* recuperat. Corpus autem *Zaslai* Ducis in *Kiouiam* delatum, & à filio suo *Iaropelko* deplanctum, in Ecclesia *B. Mariæ* sepelitur. Fuit *Zaslaus* magnus cultor & administrator iustitiæ, & vir excellentis corporis atque staturæ, & successit illi frater germanus *Wszeuoldus* in *Kiouiensi* Principatum, velut natu maior filium suum *Wladimirum* locans in *Czernieiow*, alterum verò *Iaropelkum* in *Turow*. *in quibus Zaslaus Dux Kiouiensis interficitur.*

1077. Grauem & intolerabilem *Boleslai Polonorum* Regis continuè exuberantem sæuitiam, & in scelere abominando profundam demersionem *Stanislaus Cracouiensis* Episcopus vlterius non ferens, dùm Metropolitanum *Gnesnensem Petrum*, cui correctionis & increpationis primarius honos, officium & meritum debebatur, dissimulantius suam in Regem, ad deteriora quælibet in dies procliuum, agere censuram conspexisset, ad se id officium, hunc honorem & meritum, hanc palæstram, & palmam pia credulitate existimans pertinere, sibique & non alteri fauore diuino seruatum esse, cùm & sedes sua *Cracouiensis* negligentia sui immediati prædecessoris *Zulæ*, alias *Lamperti* Archiepiscopali dignitate recenter fuit orbata, penè nihil à Metropoli *Gnesnensi* differt, in his præsertim, quæ manû correptionis, & horum, quibus vniuersa Respublica atteritur, & tabescit, rescisionem desiderant, magno animo, nilque sibi conscio consurgens, *Boleslaum Poloniæ* Regem omnibus arbitris exclusis, blandè prius & pietate paterna, manantibus etiam vltrò lachrimis, quas magnitudo compassionis & charitas effuderat, & verba interrumpentibus, monet, corripit, & obsecrat, *ne dignitatem regalem, & genus nobilissimum fœda peccati contra naturam, cogitatione inquinet, ne, vt iumentum in suo stercore putrescens, se Deo & hominibus odibilem & inuisum* *B. Stanislao ob admonitionem paternam*

Digitized by Google

1077. *uisum faciat, ne gloriam suam, & victoriarum variarum ab optimo Deo largitarum titulos, ignominia sempiterna sibi & sua domui inurenda prostituat & commutet, sed si promissa voluptate carnali uti liberet, cum vxore sua potius procreandorum filiorum causa illam expleat, & vt saeuire in milites & foeminas carnificinia & belluina truculentia desistat, & si iniquitate detineantur notoria, libram iustitiae adhibeat, idque primum prouideat, ne plus iracundia quam iustitia in eos vsus videatur; vt subditis in exigendis stationibus, & imponendis exactionibus, & vectigalibus non sit onerosus, cùm subditorum clamor immoderata haec à se exigi vociferantium, vsque ad thronum diuinum vltionem expedens non dubitetur ascensurus, facile Deum si quieuerit, si ex toto corde ad Deum conuersus, in corde humiliato & contrito poenitentiam egerit, omnibus suis sordibus & prauaricationibus, quantumcunque enormibus ignosciturum.* Dùm haec monita Regem *Boleslaum Stanislaus Cracouiensis* Episcopus videt velut stipulam contempsisse, Baronibus aliquot coassumptis durius Regem, *vt vitam suam corrigeret, vt flagitium turpe à se penitus abdicaret, vt Prouincialibus & subditis neces & grauamina non inferret*, admonuit, *pietatem diuinam scelere suo laesam & laedendam, sordes suas, propter quas quinque Regna perpetuo exterminio aquis supergradientibus, quod non credi solùm corde, neque auditu hauriri, sed visu quoque, si quis discederet, posset percipi, ob par scelus deleuisse, nullatenus toleraturam, & tàm ipsum, quàm semen suum exterminaturam, stirpi quoque sua Regium decus & gloriam ademturam, infallibilibus iudiciis edicens se insuper velut Pontificem, & speculatorem vita Dei positum non quieturum, sed Apostolica virga, quorum esset diuina propitiatione successor, censura Ecclesiastica suas prauaricationes & vitia pro viribus coerciturum.* Non mouit *Boleslaum Poloniae* Regem salubris, & medicinalis *Stanislai Cracouiensis* Praesulis ex pectore sincera charitate, & zelo optimo abundante, profecta correptio, quinimò in vehementem iram contra B. Virum periculum sibi & suo semini denunciare solitum, in eam bilem accendit, vt & Pontificem Sanctum aula, in qua haec gerebantur excedentem, probris & contumeliis lacesseret, tantam eius in se admissam audaciam, & temeritatem minaci vultu & sermone ingeminans pro posse vlturum, Baronibus nequicquam Praesulem, ne grauius aliquid Rex in eum moliretur, à regia iniuria defendentibus, sic continuis conatibus ad opprimendum virum Beatum recta sibi suadentem animum intenderat.

Rex irascitur.

Alexander Papa II. cum annis 11. mensibus 6. diebus 25. sedisset. *Romae* moritur, in cuius locum *Hildebrandus* natione *Tuscus*, patria *Senensis*, propter eius laudabilem vitam, à Cardinalibus processu temporis electus successit; vocatusque est *Gregorius* VII. Hunc cum *Cintius* Praefecti vrbis filius, in Natali Domini ad *Mariam maiorem* coepisset celebrantem, & in turrim retrusisset. *Romani* rupta turri eum liberauerunt, eadem nocte *Cintium* extra vrbem eiecerunt. Ordinante deinde *Henrico* Imperatore, quem *Gregorius* pro inuestituris Episcoporum excommunicabat, *Gibertus Rauenatensis* Archiepiscopus, ab Episcopis *Lombardiae* in Papam eligitur, & *Clemens* appellatur. Quem *Henricus Romam* deuectum in sede *Petri* locat, *Gregorio* cum Cardinalibus capto, & in castro S. Angeli recluso, sed *Robertus Guistardi Apuliae* Dux *Romam* veniens, *Henricum* Imperatorem secedere cogit, & *Gregorium* ac Cardinales liberat, fautoresque Imperatoris proscribit, & necat, & *Henricus* Imperator à *Gregorio* deponitur de Imperio. *Rudolphus* verò *Burgundiae* Dux, ab Imperii electoribus *Gregorio* Papa procurante eligitur. Cui à Papa *Gregorio* corona missa, cum hac inscriptione: *Petra dedit Petro, Petrus diadema Rudolpho.* Hunc *Sigifridus Moguntinensis* Archiepiscopus benedixit *Moguntiae* in Regem, & facta à *Moguntinis* seditione contra eos, *Rudolphus* cum Archiepiscopo nocte aufugit, & in *Ratisponam* se recepit, à qua iterum ab *Henrico* Imperatore pulsus est. Sub huius *Henrici* regimine Imperium grauissimè scissum est, parteque Principum & Procerum illi rebellante, tota ferè Regni latitudo, ferro, flamma, caedibus, & spoliis inuoluta est. Hunc *Gregorius* VII. anathemate ferit, qui hanc nouitatem amarissimè ferens, Episcoporum & Principum ex *Italia*, *Gallia*, & *Germania*, apud *Brinoram*, quae nunc *Brixia*, *Bauariae* ciuitatem conuentum congregat. Vbi *Gregorius* à coetu Clericorum & Episcoporum sibi iam pridem infensorum, in fauorem Imperatoris deponitur, & *Guibertus Rauenensis* Archiepiscopus denuo eligitur, & *Clemens* vel potius *Demens* appellatur. Imperator deinde copioso milite collecto ad vrbem *Romam* vsque progressus, *Romani* populi fauore adiutus *Gregorio* pulso, *Guibertum* sedi *Romanae* praefecit, A quo benedictionem Imperialem *Romae* suscepit. 1077.

Variae turbae in Pontificatu & Imperio Romano.

Romanus Russiae Dux conductis in sui solatium *Polowczys*, venit hostiliter contra *Wszeuoldum Kiouiensem* Ducem, Principatum *Kiouiensem* occupaturus. Et licet *Wszeuoldus Kiouiensis* Dux occurrisset illi cum suis copiis circa *Pereastaw*, cōmunibus tamen Baronibus mediantibus, pacificantur 2. die Augusti Duces, quod *Polowcy* molestè ferentes seditione in castris exorta, *Romanum* interficiunt, quod ipsis inconsultis pacem consummasset.

Gregorius Papa VII. persecutionem *Henrici* Imperatoris fugiens in *Tusciam* venit, & à *Mathilde* Comitissa benignè susceptus, sententias maiores contra Imperatorem innouat, & plures Principes *Almaniae* in eum concitat. *Rudolphum* insuper Ducem *Sueuorum* siue *Saxo-*

Digitized by Google

Saxonum Romanorum Regem designans, ipsum regio diademate insignit.

1078. Terruerat paulisper *Boleslaum Poloniæ* Regem in *Petri* militis resuscitatione, à *B. Stanislao* Pontifice editum, & per Regem visum miraculum, motusque suos prauos, & actiones paululum restrinxerat. Postea etiam maiora prioribus adiiciens, militibus & subditis plus solito grauem, & infestum, viduis & orphanis, cæterisque oppressis magis infensum se gerere cœpit. Sed quod his omnibus obscœnius detestabiliusque in cœno fœditatis infandi vitii Sodomitici, non sine plurimorum scandalo & exsecratione, Rex spurcissimus salutaria *B. Stanislai* contemnens monita, volutabatur. Videns itaque *Stanislaus Cracouiensis* Episcopus *Boleslaum Poloniæ* Regem pro eo tempore impium Regem, profunditate scelerum demersum, contemptum, & pertinaciam induisse, nil de cætero cunctandum, aut dissimulandum ratus, communicato virorum spiritualium timoratorum consilio, censuram Ecclesiasticam, saluare ipsum, non perire cupiens, in eum extendit, & illum per se Pontificalibus indutus (cæteris omnibus metu tyranni, à munere huiusmodi se subtrahentibus) monet, & requirit, *quatenus vitium sordidissimæ Sodomiæ à se prorsus reiiciat & abdicet, & ab exactione euectionum, quæ Poduodæ nominantur, se contineat, militibus bona, quæ tyrannide illicita occupauerat, reddat, à ciuibusque & rusticis, tam spiritualium, quam secularium personarum, stationes non exigat, & in cæteris actionibus, Catholicorum Regum, & Principum moribus se conformet.* Non tenuit choleram Rex, sed in præcipitem iram quasi in quandam rabiem versus monentem se Episcopum, &, nisi monitis paruerit, excommunicationis sententiam proferentem, multis probris & contumeliis aspersit, nec procul abfuit, vt mitissime replicanti Episcopo, & benignitate suauissima eum reprehendenti, manus iniiceret, monitionibus fatalibus decursis. Nihil regiis minis, & per seipsum auditis, & per necessarios, crebrius in sui auisamentum ad se perlatis, deterritus, *Boleslaum* Regem publicè in Ecclesia *Cracouiensi* denunciauit excommunicatum esse, & à fidelium communione, & grege præcisum, quem & in singulis Ecclesiis publicè excommunicari, &, ab vniuersis statibus hominum suæ diœcesis mandauit, arctius euitari. Tum demum Rex *Boleslaus* non stomachari solum, sed fremere contra virum Dei *Stanislaum* cœpit, iuramento se obstringens, quamprimum se illum vbilibet compertum, occisurum, milites insuper siccarios, & largitionibus & promissis corruptos, in eius pellicit & subornat necem. Vir autem Dei *Stanislaus*, non vt imminens mortis declinaret discrimen, (tali enim munere se beandum, dignificandumque se lachrymosis suspiriis, supplicibusque obsecrationibus continuè precabatur) sed ne sponsam suam venerandam Ecclesiam *Cracouiensem* tyrannidi Regis & morsibus exponeret luporum, quantum sciuit & potuit à regio contubernio & communione se subtrahebat, & in secretis abditisque locis se recondens, fletibus immensis & missarum sacrificiis assiduis pro Regis conuersione, & eius tyrannidis mitigatione vocabat. Sicque Regis & eorum qui regis persuasione ac iussu in eius necem se deuouerant, anno plusquam integro, sollicitos conatus dextra Dei protectus elusit. 1078.

S. Stanislaus Regem prius monitum excommunicat, cui Rex in necem insidias parat.

Septimo Calendas Maii, *Geisa Vngariæ* Rex moritur, & in Ecclesia *Wacinensi*, quam ipse fundarat sepelitur, & in eius locum *Wladislaus* germanus suus substitutus est, & in Regem *Vngariæ* coronatus. Licet *Geisæ* essent liberi, & *Salomon* Rex nondum è vita excessisset, virtutum tamen mira excellentia in Duce *Wladislao*, iam tunc cradians omnium *Vngarorum* mentes adeò in se conuerterat, vt omnes illum renuentem Regnum suscipere diadema, cæteris omnibus neglectis, certatim precarentur, vnctione & coronatione apud *Albam Regalem* suscepta, modestissimè se erga fratrem patruelem *Salomonem* Regem gessit. Idque sibi primum curæ fuit, vt *Salomoni* ipsi nihil præter appellationem regiam deesset.

Geisæ Hungariæ Regi succedit frater Wladislaus.

Eodem tempore prælium atrox inter *Henricum Romanorum* Imperatorem, & *Rudolphum* Ducem *Saxoniæ*, qui Imperium *Henrici* inuaserat, fuit, in quo præfatus *Rudolphus* victus, & plures de suis militibus amisit, incolumis tamen euadens ad instaurandum nouum exercitum animum intendit.

Henricus Imp. Rudolphum vincit.

Iaropelkus Dux filius *Zaslai* olim *Kiouiensis* Ducis, ad suam grandem iniuriam referens *Wszeuoldum* Ducem patruum suum, in *Kiouiensem* Principatum, Patre suo *Zaslao* obeunte, successisse, comparat exercitum, per quem *Wszeuoldum* bello impetat, & de sede *Kiouiensi* depellat. Quod dum *Wszeuoldus* persensisset frequenti consilio aduocato, quid facto opus sit, consultat. Consulit autem illi vnus è numero Consiliariorum, differens in hunc modum. *Comparato exercitu, mitte filium tuum Wladimirum contra Iaropelkum, & me ante illum præmitte, ego enim fallam Iaropelkum, & sine armis debellabo illum.* Quo consilium huiusmodi probante, venit fallax consultor ad Iaropelkum, & dixit ei: *Non confidas Consiliariis & militibus tuis. Omnes enim cum hoste tuo Wszeuoldo sentiunt, & spoponderunt te illi prodituros. Ausculta itaque fideli consilio meo, fuge ad Boleslaum Poloniæ Regem, qui quondam Patrem tuum Zaslaum pulsum restituit, auxilia illius postulaturus.* Credit *Iaropelkus* sermoni doloso, & fallaci, ac deserta *Russia* fugit in *Poloniam*, habens omnes Consiliarios, & milites suos suspectos. Locat autem vxorem matrem, & filios cum familia in castro *Lucko*, præcipiens eis, *vt quàm fortissimè possent, quousque cum Polonorum exercitu rediret, hostibus resisterent.* Quo in Po-

Turba in Russia.

Digitized by Google

1078. *Poloniam* discedente, venit *Wladimirus* filius *Wszeuoldi* cum exercitu ad *Lucko*, cui protinus nulla facta resistentia castrum traditum est, in quo matrem vxorem, filios & familiam *Iaropelki* Ducis reperiens, in *Kiouiam* captos pertrahit, & familias venundat. *Boleslaus* autem *Polonorum* Rex, non valens *Iaropelko* ferre personale subsidium, propter schisma inter illum & milites exortum, copias tamen de gentibus suis *Polonis*, mittit cum illo, quorum robore stipatus, primum *Lucko* applicat, & *Wladimirus* filius *Wszeuoldi*, non audens illi & suæ potentiæ resistere, missis Nunciis pacificatur illi, & non solùm *Lucko* & alia castra *Iaropelkonis*, quæ receperat, sed omnia quæ pertinebant ad *Iaropelkonem*, aut tunc restituit, aut se restituturum spopondit. Pace autem confecta, *Wladimirus* sedem suam *Czernieiow* repetiit. *Iaropelko* verò exercitu *Polonorum* remunerato, & in *Poloniam* remisso; dum ex *Wladimiria* in *Zmigrod* vehiculo veheretur, à familiari suo *Nieradzec* 22. die Nouembris quiescens obtruncatur, & fugit in *Nieradzec* ad Ducem *Burik*. Corpus verò *Iaropelkonis* in *Kiouiam* deductum est, cui obuiam à *Wszeuoldo* & duobus filiis suis, *Wladimiro*, & *Roscislao*, item, à *Ioanne* Metropolito & Boiaris *Kiouiensibus*, vniuersisque *Kiouiensibus* ordinibus itum est. Planctu autem magno super nece sua edito, in Ecclesia *S. Demetrii* sepelitur, qui viuens crebrius gerebat in votis, vt pari morte, quemadmodum proaui sui *Borysz* & *Olech*, quos *Ruthenorum* Sanctos colit Ecclesia, excedere illi è vita contingeret, vir mansuetus & fratrum amator, soluens decimas de omnibus frumentis, pecoribus, armentis, & de omni substantia sua omnibus annis vitæ suæ.

1079. *S. Stanislaus* Ruenti *Boleslao Polonorum* Regi, in omne scelus nefasque, & ad quælibet deteriora prolabenti, dum censurarum quibus à viro Dei *Stanislao Cracouiensi* Episcopo feriebatur, vigorem irridens, diuina suo in Ecclesias ingressu profanaret mysteria, & sanctionem authoritatemque Ecclesiæ irrisioni, & contemptui deputaret, vir Dei *Stanislaus* zelo cœlesti, vt alter *Phinees* incensus pro lege Dei sui, & pro grege sibi commisso animam positurus, Regem ipsum anathematisat, & Ecclesiam suam *Cracouiensem* ingredienti occurrit, prohibens autoritate omnipotentis Dei, & sua, *ne Ecclesiam anathematisatus introeat; alioqui cum fœdiori ignominia illius denunciat se à diuinis cessaturum.* Quam contra prohibitionem viri Dei, Rege cum militibus suam temeritatem mulcentibus, irrumpente, illicò Episcopo *Stanislao* mandante, Clerus tacens cœptum officium intermisit. Tum verò Pontifex *Stanislaus* ad Regem accedens, his eum verbis conuenit: *Qua* inquit, *fronte, qua audacia, in altissimi conspectum, & templum, spurcissimo facinore Sodomitico inquinatus, &*

Regem Boleslaum, quia Ecclesiam ingrederetur excommuni-

Hist. Polon. Liber III.

à me anathematizatus, manus habens sanguine innocentum pollutas, ingredi non exhorruisti? Patientia fortasse Dei, & meæ humilitatis respectus, te ad maiorem pertinaciam inducunt. Sed crede mihi, lentum hunc in te vltionis progressum, pœnæ inferendæ grauitate, diuinitatem compensaturam. Proinde si sapis, si nondum omnem à te sensum rationis abiecisti, antequam superna in te vindicta tendatur arcus, acquiesce paternis consiliis, & monitis meis; & sceleribus tuis, deprauatisque actionibus renuncians, te altissimo, à quo & pietatem, eminentiamque regalem, & amplissima in pluribus nationibus trophæa, multaque alia gratuita dona accepisti, reconcilia facile omnium præuaricationum tuarum in Deum, & sordium, si tantummodo quieueris, & pœnitentiam egeris, relaxationem percepturus. Tam paternæ & misericordi *Boleslaus* Rex ne quicquam respondens admonitioni, verba sapientis viri non sustinens ore, & manu viro Dei minitans, & totus furore & indignatione fremens de Ecclesia se eiecit, & in castrum regium templo vicinum se recipiens ad necem viro Dei inferendam animum, & singulos conatus intendit. Et dissuadentibus plurimis Ecclesiasticis, & secularibus proceribus, male fixam animo sententiam exequi ire pergit. Cuius etsi nota foret tyrannis, nemo tamen credere poterat, quod vsque ad parricidium prolaberetur. Eo audaciæ & temeritatis præsumptione progressus & impulsus, vt vertice desperationis ascenso, animi sui plusquam barbarum & ferinum motum sequeretur. Tertio Idus Maii, in quintam tunc cadens feriam, illuxerat dies, cùm debitum, vt solebat, *Stanislaus Cracouiensis* Episcopus, satagens exhibere sacrificium *Christo* ad Ecclesiam *de Rupella S. Michaelis*, & *omnium Angelorum* nomini dicatam, missarum solennia celebraturus, & pro Regis, ac populi peccato intercessurus (veritus ea per ingressum Regis *Boleslai*, si ipsis in maiori Ecclesia intendisset impediri) comitantibus eum Clericis, descendit. Ea tunc in campestribus, & pratorum planicie, in editiori tamen rupe, & in coronæ modum, prout & in præsentiarum cernere licet emunita, patentem habens à singulis partibus prospectum, facile B. Virum *Stanislaum* ad eam progressum Regi *Boleslao* per crebros nuncios, vbinam locorum *Stanislaus Cracouiensis* Episcopus esset exploranti, & tyrannidem suam eo die in ipso explere cupienti prodidit, correpto raptim gladio, militibus quoque frequentiori agmine quàm solitus erat, se sequi iussis, illuc ire obtruncaturus virum Dei pergit. Nondum Pontifex *Stanislaus* Rege locum contingente, missarum solennia expleuerat, quæ res Regem *Boleslaum* ne præceps in Ecclesiam irrumperet, continuit. Dum tamen illi omnis mora molesta & prolixa nimis videretur, mittit milites, qui Episcopum *Stanislaum* etiam sacrificantem interimant.

1079. *catus, corri-*

T

1079. mant. Affuit illicò virtus diuina, quæ, quantum esset cœlestis potentia terrena superior, demonstrauit. Carnifices siquidem virum A Beatum præcepto Regis necaturi in Ecclesiam ingressi, dum strictis mucronibus virum Dei nituntur contingere, concidunt retrorsum in terram, & reptantium more ex Ecclesia euoluti à *Boleslao* Rege, quod vacui rediissent, castigantur, tùm resumpto ferro, facinus etiam resumpturi, Ecclesiam reintrant, manus sacrilegas Pontifici molientes iniicere, pari itidem vt prius casu vibrati in terram resupini ruunt. Quos ab Ecclesia cœpto irrito reuersos Rex *Boleslaus* velut meticulosos corripit, imperatque atroci verborum virtute, duplici ingressu neglectam necem maturare. Mirum in modum, imperata Regis impleturi, Ecclesia re- B petita vehementiori casu, quam ante, tertio prosternuntur, nec virum Beatum contingentes pauore nimio correpti, de Ecclesia iterum prosiliunt, & imbelles manus suas ad irrogandam necem B. Episcopo, seque diuina virtute tertio prostratos, & repulso tyranno demonstrant. Indignum, vt arbitror, Dei prouidentia iudicante, vt Christus Domini futuro dignificandus martyrio à quoquam priusquam à Rege, qui & ipse Christus Domini erat, deberet contingi. Nihil his, quæ à militibus referebantur *Boleslaus* Rex deterritus, & putans eos ea, quæ de casu suo trino retulerant, pauore consternatos confixisse, vehementiùs illis iratus, obiurgat eos dicens: *ô degeneres & ignaui, non milites, fœminæ, non viri, tanta* C *pusillanimitate & pauore perculsos vos intueor, vt vnum Presbyterum de Ecclesia trahere, & meas graues iniurias in eo vltum iri non audetis.* Gladio itaque euaginato, sibi & cuilibet alteri Regi, & præcellenti non ad irrogandas, sed ad propulsandas iniurias & neces innoxias, à superna pietate attributo, furibundus & æstum vltionis in virum Dei spumans, frendens, & euomens, in Ecclesiam, quam ab omnibus oppressionibus hostium in coronatione sua tutandam se iureiurando astrinxerat, insilit, & non loco, non tempore, non Pontificali ordine deterritus, non diuinam, non Sanctorum præsentem veritus maiestatem, Pontifici S. missarum solennia consumanti, ense vibrato san- D ctum verticem disrumpit, & Pontificalem cruorem recentibus sacrificiis permiscens, Sanctum Dei *Stanislaum* Episcopum veniam sibi, & suis cæteris percussoribus, & satellitibus deprecantem, Rex impius & sceleratus prosternit, & interimit, Sponsum in gremio sponsæ: Pastorem in suo ouili: Patrem in filiæ amplexibus, & filium in maternis pænè visceribus perimens, & obtruncans, & omnes laudes suas priores, virtute heroica comparatas, in opprobrium, gloriam in ignominiam, famamque in infamiam, vno illo parricidii facinore commutans, & non tàm sibi, quàm stirpi suæ, & Regno suo notam perpetui facinoris inu-

Stanislaus Episcopus Cracouiensis occiditur à Boleslao.

rens. Sed neque milites de tribus domibus & familiis, qui ad peragendum scelus cum Rege aduenerant, quamuis virtutem diuinam vice triplici experti, abstinendum sibi à contagione patrati iam à Rege parricidii censuerant, videlicet babatum cum cruce, item streparum, item fluminis *Srzeniawa* cum cruce, qui ab ipsis scisi sunt, simplicem fluuium sine cruce, qui se *Druzina* appellant, pro insigni deferentes, quorum progenies & successio in hanc diem in *Polonia* perdurat, quinimò quasi priorem pusillanimitatem à Rege eis exprobratam detersuri, corpus viri S. in terram à regio ictu, cerebro rupto, defluens, certatim mucronibus, & pugionibus inuadunt. Et qui in viuum potentia superna prohibiti sæuire non poterant, in corpus exanime vnus alterum præueniendo, & impediendo, crudelissimos ictus edendo desæuiunt, vt Rege scelus tantum inspectante, is in suo fauore haberetur potior, qui crudelius in Sanctum impegisset. Vnde factum est vt cadauer Sanctum minutatim in mille particulas dissecaretur, vt à membro quolibet singularem se exigere voluisse pœnam declararet, & tot mortibus quod concisionibus virum Dei plectendum censuisset. Hac *Boleslaus* Rex rabie solita dehiscens, neque crudeli nece, neque crudeliori carnificio se satiatum declarans, in varia, & remotius porrecta loca corpus dissectum spargi, & vt à bestiis, feris, canibus, vulturibus, coruis, cornicibus, & cæteris alitibus sanguipetis deuoraretur, memoriam eius nominis deleturus de terra, cuius iam vitam deleuerat, iubet exponi. Moxque milites Rege spectatore iussa perficiunt, & corporis S. partes per circuitum dispergunt, & velut aliquod heroicum decus peregissent, sanguine Martyris aspersi, in regiam aulam cum *Boleslao* Rege reuertuntur. Anima verò beatissima *S. Stanislai Cracouiensis* Episcopi, tot ictibus & tormentis carnificum à carne exclusa, benedictæ Trinitatis speculum, pro sui martyrii singulari merito profundissima acie visura, & inter primos Martyrum ordines locum perceptura, ministerio Angelico aduentum eius Patriarchis, Prophetis, Apostolis, Martyribus, Confessoribus, Virginibus, & vniuersis animabus, quæ iam sempiterno æuo fruuntur, suo occursu honorantibus, sub *Gregorio* VII. Papa in æternas & sempiternas mansiones euecta est. Nobile autem viri Beatissimi *Stanislai*, ferro impii Regis consummatum martyrium, ingentibus & manifestis prodigiis Sanctum Dei illustrantibus, probantibusque, extunc cœpit vulgari, & elucescere, nulla arte vel ingenio obliterandum. Cùm altera post occisionem viri B. *Stanislai* illuxisset dies, *Boleslaus Polonorum* Rex, suique milites, & in scelere in Pontificem S. patrato consortes, cæterique, qui eorum assentiebantur facinori, corpus Beatum à se concisum, & dispersum, credidissent, à feris alitibus, &

Milites corpus S. Stanislai lacerant.

Digitized by Google

1079. *Corpus S. Stanislai ab aquilis custoditum.* & bestiis consumptum & deuoratum, è quatuor partibus mundi rari corporis, raræque magnitudinis visæ sunt aduolasse aquilæ, quæ loca passionis, & artuum corporis Beati circumgirando sublimius, & singulari curiositate, vultures, coruos, cæterasque bestias, & alites, à contactu corporis S. abigebant. Visæ sunt insuper à quibusdam timoratis, & deuotis viris nocte occisionem Martyris insequente, miræ rutilantiæ cœlestis radii in vniuersas corporis partes descendisse, & fulgorem suum usque in diei subsequentis diluculum continuasse, totque in singulis locis supernæ fulserunt lampades, quot sacri corporis dispersæ sunt partes, euidentissimo signo demonstrante altissimo, tot militem suum coronare *Stanislaum* laureolis, quot illum mortibus tyranni truculentia, quantum in se sæuierat, destinasse. Biduo itaque hæc prodigia non rumore solùm, sed publica assertione vulgata, & in admirationem & religionem versa, nonnullis deuotis patribus Ecclesiæ *Cracouiensis*, Prælatis & Canonicis, iniecerunt curam, dederuntque ausum, vt partes S. corporis colligerent, & honesta conderent sepultura. Nil itaque deterriti atrocitate Regis, quem nouerant Pontificis *S. Stanislai* corpori de sepultura non fauisse, & ne prouenire posset, per artuum disiectionem prouidisse, ad locum passionis accedentes, partes corporis variis locis dispersas, & vsque in eorum aduentum ab aquilis scrupulosè custoditas, accurate recolligunt, & dante diuina prouidentia membra laniata, & in rosæ liliorumque morem candentia, & rubentia, apto, & congruenti ordine, partem iungendo ei, a qua excisa esse credebatur, parti corpus lacerum componunt. *redintegratur* Stupendum dictu, sed superno artificii, & æterno suorum athletarum remuneratori facillimum. Vix dum ab artuum compositione cessauerant, cum subdito corpus sacrum cœlesti medicamine in singulis partibus solidissimè sine omni cicatricum nota redintegratum conspiciunt. Cuius rei tam spectaculo benigno exhilarati, minus cunctanter corpus sacrum ad *& sepelitur.* Ecclesiam *S. Michaëlis de Rupella* in qua sanctus martyrium pertulerat, veriti, ne in cæteras vrbis *Cracouiensis* Ecclesias Regis *Boleslai* edictum illud vetaret inferri, cum debito honore, & summa omnium, qui huic officio adesse meruerant, alacritate deferunt; vt ante fores Ecclesiæ in propatulo, & sub dio, ne ex Ecclesia Regis nondum quietata tyrannis illud mandaret eiici, in tumba aromate referta recondunt. Et quam reintegrationem in S. corpore oculis viderant, reuersi cunctis stupentibus, enarrabant. Varios Sanctos, variis legimus à propitia diuinitate miraculis & virtutibus, pro suis actionibus & meritis fuisse illustratos. Huius autem Viri *S. Stanislai Cracouiensis* Episcopi, & in vita, & in morte meritum, & sanctitas tot prodigiis, & miraculis declarata & illustrata est, vt pænè humanam credulitatem excedant. Quis enim non miretur virum Beatum *Petrum* militem post triennales cineres suscitasse! & *Boleslai* Regis milites ad mactandum virum S. ter destinatos, ter retrorsum abeuntes corruisse? cum & *Lazarum* à *Christo* Domino resuscitatum quatriduanum legimus fuisse, & *Iudas Iscariotes*, cùm *Iudæis* Dominum nostrum IESVM CHRISTVM tradens captiuaturus esset, semel tantummodo retrorsum abiens cecidit? Quis insuper non stupeat martyris *B. Stanislai* corporis scissi millenas partes, non aquilarum sed Angelorum ministerio à quolibet ferarum contactu nocte, & interdiu custoditas, supernis luminaribus irradiatas fulsisse, & S. corpus, tàm immensis concisionibus distractum, perfectam reintegrationem, etiam sine nota cicatricum resumpsisse? Quapropter pia credulitate obseruari conuenit, quod martyr *B. Stanislaus* in omni vita sua vir vitæ angelicæ extitit, & tam mente quàm corpore integram virginitatem gerens, virgo vsque ad consumationem martyrii permanens, & pro Dei & Ecclesiæ, & populi iniuria, cæteris Episcopis Prouinciæ *Polonicæ* dissimulantibus, omnium aliorum vicem & negligentiam suppleturus, in aciem discriminosam se ex diuerso ponens, & vsque ad mortem pro veritate & iustitia agonisans, tàm sublimibus ab omnipotente Deo meruit mirificari prodigiis. Vnde non immeritò vniuersa Ecclesia Catholica per orbem terrarum diffusa, in ipsius amplissimam decantat laudem: 1079.

Veri solis radius, medicus cœlestis,
Meritorum Martyris autor est & testis:
In splendore corporis castitatem signans
Quod integrum reddidit, amorem designans.

Trabea autem carnis tàm inclyto martyrio peracto, athleta Dei inuictissimus S. *Stanislaus* solutus, & angelicis manibus vsque ad thronum altissimi perductus, poterat vnigenitum Dei filium supernorum ciuium spectante & admirante agmine, de rebus à se in mundo gestis, differendo his verbis conuenisse: *Videsne qualia patiuntur (ô verbum Dei) reprehensores criminum nefandorum? Ecce Boleslaus Poloniæ Rex, increpationem meam non ferens, & Petri militis ab inferis post triennium reuocatione, & casu trino suorum militum me occidere suo iussu venientium, tuæ insuper maiestatis potentia, nequicquam deterritus, non loco, non tempori, non ordini, non dignitati suæ, & meæ deferens, sed ausu sacrilego me ad aram pro sua, & populi ignorantia immolantem, dextris suorum militum tua virtute prostratis corripiens, sanguinem meum tuis sacrificiis miscuit, & caput meum manu truculenta amputans, corpus etiam in duodecim frusta dissecat, & feris deuorandum eiicit.* Accepit autem Regis æterni, cui militauerat, tale responsum: *Vidi certamen, vidi*

Digitized by Google

1079. *vidi agonem tuum, & non solùm spectator, sed & adiutor aderam. Et quoniam pro meo nomine & veritate non exorruisti prælium, victorem & martyrem gloriosum vniuerso orbi, Polonis verò Protomartyrem, & Patronum magnificum te decerno. Corpus tuum nouis radiis & luminaribus cœlestibus illustratum, absq; cicatricum nota redintegro, Angelorum illi deputo custodiam, geminata laureola te adorno, virgineo corpore referente ex hoste triumphum.*

Ex commissione Romani Pontificis

Tam lugubri & crudeli in Sanctum Dei per *Boleslaum* Regem *Poloniæ* deprompta occisione, ad notitiam Summi Pontificis *Gregorij* septimi, variis nunciis & literis perlata, Summus ipse Pontifex *Gregorius*, & vniuersus suorum tunc Cardinalium cœtus in flebilem lamentationem ruens, & qua rigiditate *Boleslai* Regis, & militum *Poloniæ*, tàm insolens parricidium plectendum esset, matura deliberatione tempus terens, tandem *Petro Gnesnensi* Archiepiscopo, & omnibus *Poloniæ* Ecclesiarum Episcopis per specialia scripta dedit in mandatis, quatenus in patrati per Regem *Boleslaum*, & suos milites facinoris, execrationem & pœnam, generale interdictum in vniuersa *Gnesnensi* Prouincia obseruarent. Regem insuper *Boleslaum*, & Regnum *Poloniæ* omni honore, dignitate, & excellentia Regali priuauit; & omnes Barones, Milites, Principes, Vasallos, & subditos, ab eius ditione absoluens, obedientiam, & subiectionem solitam, sibi exhiberi vetuit. Filiis insuper & nepotibus eorum militum, qui *Boleslao* Regi auxilium, consilium, & assensum in facinus peractum præstiterant; ascensum ad quælibet Ecclesiastica officia, beneficia, dignitates, & honores, vsque in quartam generationem interdixit, & beneficiis habitis & habendis, priuauit. Inhibens eidem *Gnesnensis* Archiepiscopo, & suis Coëpiscopis, ne aliquam cuiuscunque gradus, præeminentiæ, & status personam, in *Poloniæ* Regem coronare & inungere audeant, sede Apostolica inconsulta. Archiepiscopus autem *Gnesnensis Petrus*, & omnes *Poloniæ* Ecclesiarum Episcopi, mandatis Apostolicis acceptis, etsi grandia & amara videbantur, præuaricari tamen Summi Pontificis mandatum non ausi, interdictum Summi Pontificis publicant, & in Ecclesiis singulis obseratis, laudum diuinorum organa, non sine suo graui, & populi ciulatu, suspendunt. Reuelatum præterea fuit nonnullis deuotis, & religiosis viris diuino oraculo, pro patrato in virum Dei *Stanislaum* per *Boleslaum* Regem & suos milites scelere, *Poloniæ* Regnum, & Prouincias ei subiectas, in tot diuisionum monstra scindendum fore, in quot *Boleslaus* Rex per se & milites corpus sacrum, in duodecim frusta dismembrasset, & post aliquanta secula per populorum humiliationem & contritionem placato & propitio Deo, in morem Præsulis Sancti, omni notamine cuiuslibet cicatricis vacui, redintegrandum. Cuius quidem oraculi denunciationem tunc notitiæ humanæ præstitam, & verificatam succedens ætas vidit, nostra quoque nunc videt, & futura præstante Christo Domino est visura.

Regnum Poloniæ interdicto feritur, occisores B. Stanislai castigantur, & Rex ipse priuatur Regno.

Scissio Regni futura reuelatur.

Nouo & diro certamine, *Henricus* & *Rudolphus* pro *Romanorum* Regno in loco qui dicitur *Fladechein* confligunt, & multis hic inde occisis, victoria *Henrico* cessit, *Rudolpho* euadente. Qui nihil secunda clade perterritus, arma rursus in tertiam expediebat.

1080. Licet autem *Boleslaus Polonorum* Rex Summi Pontificis *Gregorij* septimi autoritate & decreto, omni dignitate & honore Regni *Poloniæ* pro scelere in Sanctum commisso, fuisset priuatus, & subiectio obedientiaque subditorum, eodem Apostolico decreto fuisset illi adempta, Regem tamen se gessit, & singulos suis imperiis parere coëgit, quærens se, & Regnum suum iniusto decreto perculsum, neque pro occisione vnius dementis & temerarii Episcopi, culpa sua necati, tot pœnis mulctandum. Adiiciebat quoque his vnà cum militibus, sceleris sui consortibus, & proposito suo fauentibus, in Sanctum Dei conuicia, frequentique vsurpatione sermonum, crimen commissum apud idiotas & simplices extenuaturus, Præsulis S. famam lacerare non puduit, agens illum fuisse prolificem, non Pontificem: pistorem, non Pastorem: oppressorem, non Præsulem: Opiscopum, & opibus deditum, non Episcopum: Spiculatorem, non Speculatorem: non cordium, sed (quod dictu quoque nefas est;) renum scrutatorem; & pro sua tegenda nequitia, aliorum libidinibus fræna laxauisse. His & aliis criminationibus, licet Sanctus Dei Rex insectatus fuisset, nullam tamen sanctitati suæ obducere poterat, in eorum præsertim pectoribus, qui vitam, & conuersationem S. nouerant, caliginem, cùm & luminaria superna ad sepulchrum Viri Sancti, sæpissimè à fidelibus descendere visa, variæque ægritudines & morbi, ad sui nominis inuocationem depulsi, ab huiusmodi probris & contumeliis Sanctum Dei efficacissimè vindicabant. Sed & ipse *Boleslaus* crebro rumore de luminaribus supernis ad tumbam viri Dei descendentibus, ad se delato percitus, & an verus confictusue esset, experturus, in speluncam arcis *Cracouiensis* conscendens, luminaria superna descendere, & corpori Sancto venerationem impendere, claro visu deprehendens, & Sanctum probris lacessere destitit, & sibi vehementer pro admisso in eum parricidio, molem sui facinoris tùm primùm recognoscens, timere cœpit, præsertim, cùm & contemptus in dies gliscens suorum eum affligeret militum, & execratio non ignota exterorum illum torqueret. Qui etsi in primordiis regiminis sui solidum & stabile, visus sit, in defendenda propagandaque patria, in liberalitate exercenda, qua sola tantùm valuit, vt solus inter *Poloniæ* Reges liberalis, & largus, antonomasticè nuncu-

Boleslaus Rex

S. Stanislaũ contumeliis adficit,

videns tamen luminaria cœlitus super eius sepulchro descendere, pœnitentia aliquantum captus est.

1080. cuparetur, virtutis fecisse fundamentum; vitiorum tamen mole, singula sua facta confundens, quòd strenuitatis in illo fuit, profunditate A flagitii spurcissimi extinxit: quod liberalitatis, altero parricidii facinore deleuit. Et quærens maiorum suorum æquare, & transgredi gloriam, adeptus est turpem sibi, & posteritati suæ ignominiam. Et satagens Regni sui propagare terminos, iusto Dei permittente iudicio perdidit propagatos, & crasso tenebrarum fuscatus atramento, gloriam domus suæ amisit, decusq; & nomen Regni eneruauit.

Tertiam pugnam *Rudolphus* cum *Henrico Romanorum* Rege, iuxta fluuium *Elestrum* conferens, vsque ad internecionem multis *Saxoniæ* Principibus, & militibus interfectis, profligatur; & manus illi amputatur, in *Marsburgũ* delatus, moritur ex vulneribus. Non B tamen res Imperii pacificantur eo mortuo & absumpto. *Hermanus* enim *Lotharingiæ* Dux illi suffectus, & ipsi noua militia parabat, sed à nonnullis *Henrico* fauentibus occisus, finem tumultibus fecit. *Rudolphi* sepulchrum cùm aliquando *Henricus* Imperator accessisset, dicente sibi quodam milite: *Cur eum, qui Rex non fuerat, tàm decoro sepulchro fungi permitteret?* Henricus verò respondens: *Vtinam, inquit, omnes hostes mei tàm honorifico conderentur Mausoleo.*

1081. *Boleslaus* Felicem & Regni sui *Poloniæ* viridem suum statum *Boleslaus Poloniæ* Rex, ad magni opprobrii, & improperii specimen, propter S. Præsulis *Stanislai* necem videns recidisse, cùm & ple- C ræque Prouinciæ *Ruthenicales*, præsertim ab eo subiugatæ, iugo subiectionis abiecto, tributa illi & vectigalia consueta negarent, & à propriis Baronibus dietim sibi cresceret odium & contemptus. Ad eam insuper pannositatem, & egestatem, magnitudo quondam excellentiæ suæ defluxerat, tamque miserabili sorte, diuinitate illum pro demeritis suis feriente, pessundatus erat, vt Primores Regni in illius & eorum, qui criminis in Sanctum Dei commissi participes extiterant, necem, aut captiuitatem coniurarent, non aliter se regii diadematis decus, & diuinorum relaxationem habituros, præterquam eo necato aut capto posse existimantes. *suorum insidias timens* Verùm dùm quod pepigerant, pigrè D & cunctanter agunt, coniuratione detecta, *Boleslaus* Rex cum militibus suis sceleris participibus, quorum mors iuxta ac Regis quærebatur, in *Vngariam*, ducens secum vnicum filium *Miecslaum* iam annum 12. ingressum, veritus ne se absente indignatio Baronum quicquam in illum grauius consuleret, celerrimo cursu, comprehendi à coniuratis metuens, effugit, & ad *Wladislaum* affinem & alumnum suum iam in *Vngaria* regnantem, plerisque militibus illum comitantibus, & his præsertim, qui necis in Sanctum Dei commissæ conscii fuerant, diuertit. *in Hungariã confugit,* A quo condigno honore exceptus, & aliquanto tempore pro sanguinis & hospitii præstiti, & præstandi vicissitudine (*Boleslai* 1081. enim potentia, & impensis se in paternam hæreditatem profitebatur restitutum) iusto fauore tractatus, multa & varia *S. Stanislao* Dei Episcopo impingens facinora, & iure illum à se cæsum allegans, in Regis *Vngariæ* & suorum audientia extenuando magnitudinem sceleris deducebat. Tandem suam excellentiam regiam apud Regem *Wladislaum* & *Vngaros*, propterea quod exul esset & parricida, clandestina submurmuratione, in suas interdum aures penetrante, non ferens diminui, filio, *Miecslao* & militibus, qui secum transmigrauerant, illis apud Regem *Wladislaum Vngariæ* relictis, ipse in *Carinthiam* vno tantum seruo comitatus, chlamide abiecta, ne prehendi posset, discessit, & in quibusdam monasteriis à suis protauis fabrefactis, & fundatis, & signanter in monasterio *Vilthina* propè *Isbrug*, in Prouincia suæ regionis *Athesis* tractu iacentis, in arcta pœnitentia coquinæ squaloribus se mancipando omnibus suam conditionem, & stirpem ignorantibus, delituit, & scelus, quod in Sanctum Dei *Stanislaum* admiserat, sacramento pœnitentiæ expiauit. *& post cum vno famulo in Carinthiam. Vbi in quodam monasterio ignotus seruiens, & pœnitentiam agens obiit,* A nonnullis verò asseritur, dùm in *Vngaria* apud Regem *Wladislaum* consisteret, in amentiã versum, tamdiu cruciatum, & molestias dementiæ, donec animam 12. Cal. Aprilis exhalaret, pertulisse, à canibusque propriis in siluis *Pannonicis* deuoratum esse, & pro reatu paricidii pœnam tam miserabilem à superno vltore inflictam pendisse. Exulatione autem sua, & morte *Boleslai* secuta, fulgor & decor Regni *Poloniæ* sensim pessundari, & extingui cœpit, culmine quoque regio, quod in quatuor tantummodo durauit Regibus, abrogato, *Poloniæ* à iure Regum, quod illi virtus & probitas *Boleslai Chabri* primi *Polonorum* Regis quæsierat, scelere tetro in Præsulem Dei *Stanislaum* admisso, quod patrator eius *Boleslaus* defendere, & extenuare, quàm expiare maluit, in iura Ducum detrusa, multò disparem sortem sub Ducibus, quàm sub Regibus habitura. *& regnum ad Duces rediit.* Non immeritò autem *Boleslaus Poloniæ* Rex in suis actionibus, & successibus à se diuersus, admiratione quadam me percellit, vt in ea parte, qua iure laudatur, neminem post protauum suum *Boleslaum* primum *Polonorum* Regem æqualem habeat; In ea verò qua reprehendi meretur nemo fœdius, nemo scelestius inter *Poloniæ* Reges Deum læsisse, & Rempublicam pessundasse conuincitur. Dùm enim *Russiam*, *Vngariamq;* trophæis suis implet, dùm fines patriæ propagat, dùm in omnes liberalitatem depromit, *Boleslaum Chabri* exprimit: Dùm verò in abominandum Sodomiæ scelus lapsus, tyrannidem in fœminas, & in milites agit, dùm reprehendi atque corrigi dedignans, in Sanctum Dei sæuit, eoque trucidato, scelus defendere pergit, alterum se *Pompilium Polonis* ostendit. Et quidquid per transactos Reges & Principes no-

Digitized by Google

1081. nobilitatis & decoris *Poloniæ* quæsitum fuerat, confundit.

Salomon Vngariæ Rex

Salomon Vngariæ Rex priscam Regni potestatem & gloriam recuperaturus, in necem Regis *Wladislai Vngariæ* moliri insidias cœpit. Quo deprehenso, in carcerem *Wissogrodensem* coniectus, & exinde pietate *Wladislai* Regis *Vngariæ* solutus, ad *Cunnos*, tùm *Vngaris* infestos, confugit. Præerat tùm *Cunnis Kustek* Dux, hunc sibi ad ferendum auxilium *Salomon* pellicit, promittens se eius filiam ducturum, & *Transiluaniam* regionem iuris sui effecturum. His promissionibus barbarus incensus, *Vngariam* inuadit, sed à *Wladislao Vngariæ* Rege certamine inito, amissis plurimis, ad extremum & *Salomon* Rex & Dux *Cunnorum Kustek*, fugatus fususque est. Quo malo perculsus ad *Bulgaros* concessit. Vbi dùm cum suis, qui eum sequebantur, rapto in dies viuens Prouincialibus molestus esset, à *Bulgaris* & *Græcis* penè omnibus suis trucidatis, fugatus est. In qua anxietate positus, dùm ad quandam siluam fugiens venisset, comitibus se operiri iussis in loca interiora abiens, de cætero nusquam apparuit, sed omne residuum tempus vitæ in peregrinatione & vita religiosa traduxit. Ad *Polam* deinde *Istriæ* ciuitatem, in littore *maris Adriatici* sitam, in habitu peregrino delatus, illic mortuus requiescit. Nullum ipse *Salomon*, sed nec *Dauid* frater suus hæredem femoris sui reliquit, Deo semini *Andreæ Vngariæ* Regis hanc orbitatem iusto iudicio inferente. Qui pro nanciscendo Regno & ritus gentiles ac prophanos innouari, & Sacerdotes ministrosque Dei trucidari *Vngaris* petentibus consenserat.

Cunnorum auxiliis fretus

Wladislaum Regem petit,

sed fusus ad Bulgaros fugit,

à quibus etiam pulsus

in peregrinatione vitam finiuit.

Rusi Poloniam vastant.

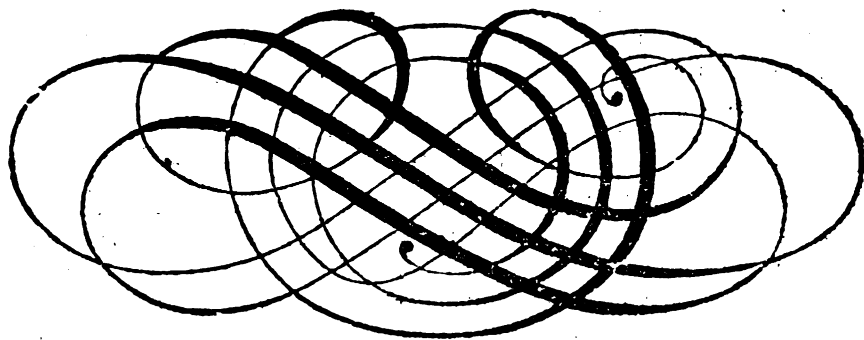
Wasillio Rosciulawic Russiæ Dux pro comperto habens *Boleslaum Poloniæ* Regem ex *Polonia* profugisse, & Regnum *Poloniæ* magna commotione pessundatum esse, inducit in animum ad vastandum illud, & conductis mercenariis militibus, tàm ex *Polowcys*, quàm ex aliis nationibus Regnum *Poloniæ* ingressus, igne ferroque vastat illud, & aliquibus munitionibus conquisitis, cum præda & spoliis *Rusiam* reuersus est.

Annus hic apud *Polonos* & *Vngaros* duorum Regum, videlicet *Boleslai* & *Salomonis* fuga insignis feruoreque solis ingenti memorabilis, quo multæ siluæ incensæ, & plura loca paludinosa, à caumate cœlesti siccata arsere.

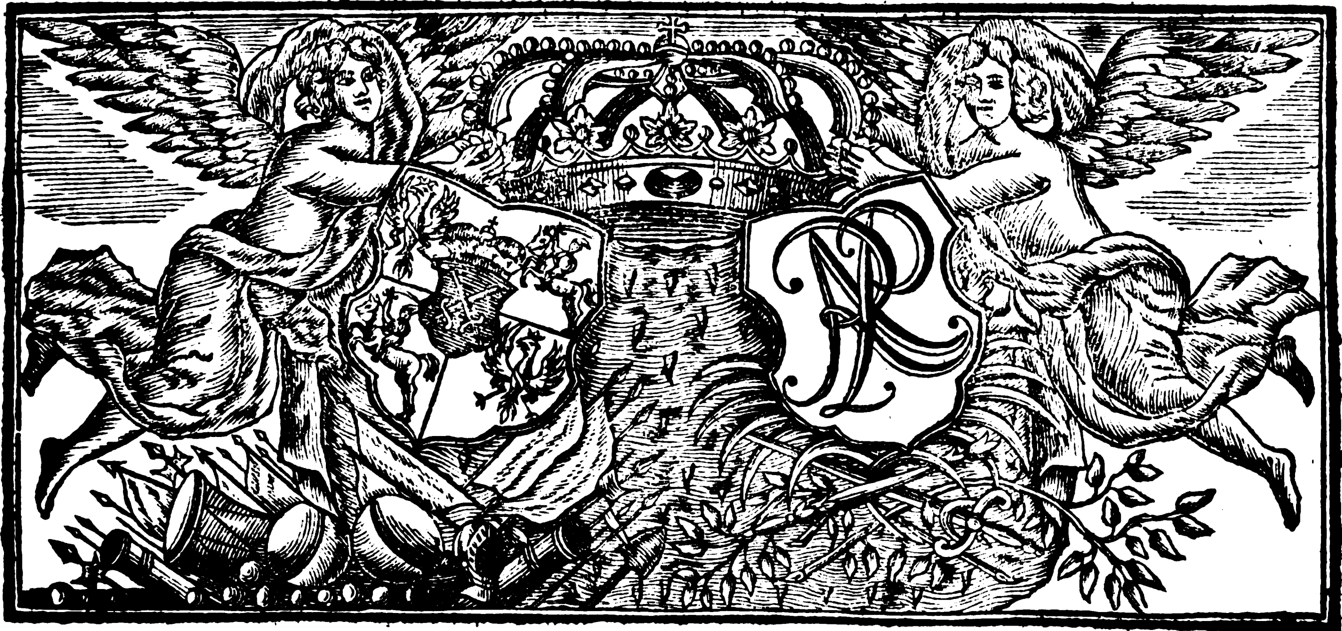
Andreæ Crusuicienfi Ep. succedit Baptista I.

Andreas Crusuicienfis Episcopus annis 25. *Crusuicienfi* Ecclesia administrata, senio grandæuo confectus moritur, & corpore prædecessoris sui *Vincentii* additus, in Ecclesia Parochiali in *Parkanie* sepelitur. Cui *Baptista* primus natione *Romanus*, per *Gregorium* Papam VII. electione Capitularium *Wladislauiensium*, & suffragio *Wladislai* Poloniæ Regni Ducis & Monarchæ subscribentem, surrogatur.

FINIS LIBRI TERTII.

IOAN-

IOANNIS DŁVGOSSI
SEV
LONGINI
CANONICI CRACOVIENSIS,
HISTORIÆ POLONICÆ
LIBER QVARTVS.

A. C. 1082. 1082.

Efluxuro mihi ad præscribendas Respublicas à Regibus in Duces, & stilus ex se etiam tardus fatiscit, & ingenium plus solito hebetius fieri incipit, molestia singulari deturbatum. Ab eo siquidem tempore, quo Viri B. *Stanislai Cracouiensis* Episcopi occisio per *Boleslaum Poloniæ* Regem, & suos milites patrata obuenerat, & honor regius *Poloniæ* detractus est, & ipsa in plures Principatus multipliciter, Ducum successione, diuisa, corporis robusti & vniti formam amisit, & in conditionem depressam & seruilem transiit. *Boleslao* etenim *Polonorum* Rege, siue metu, siue patratæ in virum Dei necis conscientia agitato, in *Vngariam* decedente, Prælatis & Baronibus, ad formandum Reipublicæ nouum statum conuersis, *Wladislaus* ex filiis Regis *Cazimiri* residuus, & *Boleslai* Regis germanus, cognomento *Hermanus*, consensu omnium concordi, in *Boleslai* locum suffectus est. Qui etsi inprimis, vt Rex habitus & cultus sit, & licet ab omnibus Regis appelletur nomine, ipse tamen sibi titulum & decus regium non vsurpare duxit, siue quod maiorum more coronatus & vnctus non erat, Pontificibus regiam illi benedictionem conferre, ne Apostolicum præuaricarentur mandatum, detrectantibus, siue quod fratrem suum *Boleslaum* Regem aliquando sperabat rediturum, & tamen non Ducem tantummodo *Poloniæ*, sed Regni *Poloniæ* hæredem se titulauit, tanquam fasces regiæ, & decus regium homini, non Prouinciæ tributæ essent. Principatum autem Regni *Poloniæ* vniuersorum approbatione sortitus, cùm esset Vir spectatæ deuotionis & religionis, primum id agendum curauit, vt interdictum Ecclesiasticum, ob non ita pridem à fratre suo patratam super B. *Stanislao* Pontifice necem positum, à Regno *Poloniæ* & à *Cracouiensi* Ecclesia orbitas & viduitas, qua in eam præmebatur diem, nemine tam dignissimo Sancto *Stanislao*, in tot rerum fluctuatione succedere auso, tolleretur. Et quia interdicti censura ex sedis Apostolicæ autoritate peruenerat, Nuncios solennes Ecclesiasticos & seculares *Romam* ad *Gregorium* VII. mittit. Quorum humillimis, & sedulis precibus *Gregorius* VII. motus, cùm & *Boleslaum* Regem S. viri occisorem pro comperto accepisset de

Boleslao Regi succedit

Wladislaus Dux

cuius petitu à Gregorio VII.

Po-

1082. *Poloniæ* Regno exulasse, & fratrem suum *Wladislaum* Principem raræ deuotionis successisse, & interdictum hactenus in Ecclesia *Polonica* sustulit, & *Lampertum Polonum* natione, virum sibi à pluribus annis cognitum, & in negotiis officiisque curiæ *Romanæ* sincere versatum, genere nobilem de domo & familia *Habdank*, *Cracouiensem* Canonicum, via scrutinii à Capitularibus electum, in *Cracouiensem* Episcopum præfecit & ordinauit. Cœpit insuper *Wladislaus* Dux Regni *Polonici* gubernationem in cæteris prudenter dirigere, stratas publicas pacificans, & pro imbecillibus defensionem suam contra potentiores opponens. Nonnulla insuper *Boleslai* Regis *Poloniæ* fratris sui germani decreta retractans, & ad mitiorem formam reducens.

Lampertus Cracouiensis Ep. constituitur.

Prælium eo anno inter *Wratislaum Bohemiæ* Ducem, fratresque suos, *Conradum* & *Ottonem* ab vna, & *Leopoldum Austriæ* Marchionem partibus ab altera, ob iniuriam ab australibus *Morauis* sub *Conradi* & *Ottonis* ditione consistentibus, illam, gestum in *Morauia* est. In quo ab vtraque parte multis cæsis & vulneratis, victoria *Wratislao* Duci *Bohemiæ* & fratribus suis *Conrado* & *Ottoni*, Marchione *Austriæ*, *Leopoldo* fuga saluato, obuenit. *Wratislaus* spoliis onustus in *Bohemiam* reuersus.

1083. Stirpe Regum *Poloniæ* ad vnum tantummodo *Wladislaum* Ducem *Poloniæ* redacta, vniuersali Prælatorum & Baronum *Poloniæ* requisitione, & prece, ne domus & prosapia vetus, & illustris, in totum deficeret, *Wladislaus* Dux coniugales inire tedas compellitur. Qui in omnibus voluntati Consiliariorum deferens virginem illustrem *IudithAm* non forma solùm, & genere ingenuam, sed moribus & virtutibus excellentem, & insignem, *Wratislai Bohemiæ* Ducis filiam ex prima vxore *Adleida* Regis *Vngariæ Andreæ* nata susceptam, accepit in vxorem, suadente & instigante etiam ad id germanum suum *Wladislaum Poloniæ* Ducem *Suiantochna* Ducissa *Bohemiæ*, *Wratislai* Ducis in altero matrimonio consorte, quæ probè familiari experientia *Iudithæ* virginis à se educatæ, morum honestatem nouerat. Qua à patruis suis *Conrado* & *Ottone Morauiæ* Ducibus & Primis Baronibus *Bohemiæ* *Cracouiam* deducta, nuptiæ cum magna celebritate peractæ sunt. Hanc & in mariti Ducis *Poloniæ Wladislai*, & Patris *Wladislai Bohemiæ* Ducis honorem, & ob virtutum excellentiam, & raritatem Reginam sermone vniuersali, & literis comperimus appellatam. Quam adeò & gentem & Regnum *Polonorum* memoria proditum est dilexisse, vt pro eius amplitudine, atque instauratione multos labores subiisset, vt non in *Bohemia*, sed in ipsa *Polonia* nata atque educata crederetur.

Wladislaus Dux Iuditham Wratislai Bohemiæ Ducis filiam sibi matrimonio iungit.

Peste sæuissima apud *Ruthenos* & eorum regiones exorta, vtriusque sexus mortales deleti sunt. Absumitur etiam epidimiæ morbo *Wszeuoldus* filius *Iaroslai*, & nepos *Wladimiri Kiouiensis* Dux, 13. die Mensis Aprilis, & in Ecclesia *S. Zophiæ* in *Kiow* per filios *Wladimirum* & *Roscislaum*, quos reliquerat, sepelitur; amator pauperum & spiritualium. Cui Pater *Iaroslaus*, ob illius humilitatem moriturus benedixerat. Post mortem autem *Wszeuoldi Wladimirus* filius suus natu maior ea cogitatione agitabatur; *Si accepero Kiouiensem Principatum, sedem Patris mei, restat mihi cum Suantopelkone filio Zaslai bellum gerendum*, quoniam sedes patris sui erat. Et differens hæc apud se, missis nunciis, *Swantopelkonem* accersit, & ei de sede *Kiouiensi* cessit, solus verò iuit in *Czernieiow*, & frater suus *Roscislaus* in *Pereaslaw*. *Swantopelkus* autem dum in conductu Paschæ *Kiouiam* aduenisset, à *Kiouiensi* occursu, & muneribus exceptus est, & in solio Patris & Patrui extunc consedit. 1083.

Moritur Wszeuoldus Russiæ Dux.

Turpe sibi & domui, familiæque suæ *Wladislaus Polonorum* Dux ratus, nepotem suum *Miecslaum* filium fratris sui *Polonorum* Regis, & *S. Stanislai* occisoris, in exteris terris, exulis more, contineri, mittit in *Vngariam* ad B. virum *Wladislaum* nuncios, qui tàm nepotem *Miecslaum*, quàm cæteros milites cum eo exulantes in *Poloniam* reducant. *Miecslaus* Dux iam apud affinem suum B. virum *Wladislaum Vngariæ* Regem, post Patris discessionem, integro biennio moratus, donis naturalibus, gratuitis, & acquisitis, eum sibi in Beati *Wladislai* Ducis, & fratrum suorum *Geisæ* & *Lamperti* conspectibus fauoris gradum extruxerat, vt in filii educaretur loco. Agilitate insuper & robore corporis adeò omnes non coætaneos solùm, sed altioris quàm ipse fuerit ætatis, homines *Polonos* & *Vngaros* anteibat, vt omnium *Vngarorum* gratiam, & admirationem quocunque ire pergeret, in se inclinaret, & charissime ab omnibus diligeretur, ac veneraretur affectu; omnes tamen hos & alios nodos, natura & amor reuisendi patriam potentior expugnauit. Venientibus itaque patrui sui *Wladislai Poloniæ* Ducis ad repetendum & reducendum eum nunciis, illicò *Vngarorum* contubernio derelicto, se illis iunxit. Et vt cum fauore & gratia remitteretur, nutritorem & affinem suum *Wladislaum* Regem *Vngariæ*, cui à patre Rege *Boleslao* commendatus fuerat, quique solicitam illius curam in eam diem egerat, flagitare cœpit. Qui etsi adolescentem admirandæ virtutis & indolis priuata sanguinis necessitate, sibi strictè coniunctum, molestè pateretur à se disiungi, ad extremum tamen ardore suo, quem eum pro redeundo in patriam hausisse viderat, conspecto, equis, & vestibus, armisque ac clenodiis muneratum ad patruum eius Ducem *Poloniæ Wladislaum* remisit. Rediit & cum eo *Borzywoy* filius *Mstæ*, *Sbilutus*, *Dobrogostius*,

1084. *Wladislaus Dux Miecslaum Boleslai filium ex Hungaria revocat.*

1084. *stius, Paulus, Zema, Odolon, & Andreas*, cæterique omnes milites, qui cum *Boleslao* Rege in *Vngariam* effugerant. Quibus *Wladislaus* Dux *Poloniæ* omnia bona eorum immobilia vniuersali decreto Cameræ fisco Ducali, propter necem B. *Stanislao* illatam, & propter transfugii crimen applicata, ad plenũ restituit.

Henricus Romanorum Rex cum coniuge sua *Berta* in die Paschæ à *Clemente* Papa, quem ipsemet *Henricus* in Papam constituerat, Imperialem accepit benedictionem, verum Papa *Hildebrando* renitente & exulante. Qui *Clemens* ante *Guibertus Rauenensis* Archiepiscopus dicebatur.

1085. Rebus publicis quæ ex B. *Stanislai* Episcopi occisione, & *Boleslai* Regis discessione turbine grandi, inuolutæ & incrustatæ erant, *Wladislaus Polonorum* Dux, ordine quo poterat reintegratis & refectis, sterilitatis vehementius quam sat erat, cœpit angi incommodo. Ducissam enim suam *Iuditham*, quia tanto tempore vterum non impleuisse nouerat, perpetua credebat sterilitate infœcundam, prosapiamque stirpis suæ in se cruciabatur extinguendum. Ducissa itaque *Iuditha* infœcunditatis opprobrium euasura, in religionem versa, in Ecclesias, pupillos, egenos, viduas, peregrinos, omnesque miserabiles personas profusas erogat donationes, quotidianis insuper suspiriis, obsecrationibus, & fletibus dari sibi fructum boni germinis & masculinæ prolis à Deo Optimo Maximo precabatur. Crebris eorum singultibus & acerbitatibus, *Lampertus Cracouiensis* Episcopus, cum natione *Gallus* esset remedium præstiturus, ita apud vtrumq; disseruit: *Habet*, inquit, *Franciæ Regnum in prouincia Prouinciæ contra Austrum iuxta Massiliam, vbi Rhodanus miscetur Oceano, corpus preciosi Confessoris B. Ægidii in monasterio suo nomini specialiter dicato, in quo & deuotorum monachorum sub Regula B. Benedicti militantium habetur frequentia, tam præstanti virtute & merito apud altissimum refulgens, vt nemo salutare & iustum aliquid in suo nomine petens, repulsam visus est habuisse. Illum vobis propitium repromitto, si ad eum confidentes recursum habueritis, pro quo me & vadem pono, desideratam fœcunditatem, & prolem sua prece obtenturum.* Hac consultatione aliquantulum ad spem depellendæ sterilitatis erecti, & imaginem infantis effigiem præ se ferentem, & calicem raræ magnitudinis de puro metallo auri industria artificum fabrefactam, item B. *Ægidii* auream & ponderosam effigiem, item vasa præter hæc aurea & argentea, vestes quoque aureis laminis, & ostro intextas, & multa alia, quæ *Lampertus Cracouiensis* Episcopus suaserat, aggregabant, & per insignes nuncios ex statu Ecclesiastico, & seculari lectos, quorum *Petrus* Canonicus *Cracouiensis* Principalis erat, in *Prouinciæ* prouinciam ad honorandum S. Dei *Ægidium* monasterio suo tradenda, transmittunt. Qui cum incolumes ad locum destina-

Iuditha Poloniæ Ducissa

tum peruenissent, & monasterii Abbati, fratribusque, *Wladislai* Ducis *Poloniæ*, & suæ consortis *Iudithæ* nomine oblatis, cum omni deuotione S. *Ægidio* allatis muneribus, postulationes, vota, & desideria, cæteraque mandata exposuissent, triduanum monachis per Abbatem indicitur ieiunium, sub quo Omnipotentis Dei clementiam instantius obsecrari iussit, vt præclara sui Confessoris *Ægidii* merita apud peregrinos, & remotas nationes, pro sui nominis dilatando honore declarans, vota peregre fatigatorum impleret *Polonorum*, & virili prole vterum Ducissæ *Iudithæ* sua largissima dignitate ac benignitate fœcundaret. Nec dum triduo ad affligendum ieiunio animas instituto exacto, vni cæteris relligione & vitæ integritate monacho præstantiori reuelatum est, B. *Ægidium* sua prece sterilitatem depulisse, & fœcunditatem Duci *Wladislao* & consorti suæ *Iudithæ* impetrasse. Proinde *Poloniæ* legatis per Abbatem certissima spes facta, omnia, pro quibus S. *Ægidium* precaturi aduenerant, diuinitatem largitam esse. Alacres nuncii tam certò & optato responso accepto, efficax & verax fuisse denunciatum sibi per Abbatem oraculum, Ducissamque *Iuditham* vterum impleuisse, & gratiarum actionem in Deum & S. *Ægidium* pro concepto fœtu, celebrare, domum reuersi comperiunt.

sterilitas à S. Ægidio depellitur.

Frequenti exercitu *Polowcy* barbari *Ruthenorum* hostes infestissimi congesto, ad vastandum terras *Russiæ* animum intendunt, præsertim cum didicissent *Wszeuoldo* mortuo *Suatnopelkum Zaslai* filium in Principatum *Kiouiensem* successisse. Præmittunt tamen nuncios ad *Suantopelkum*, qui monerent, *vt pacem cum illis paterno more obseruet, & de tributis neglectis illis respondeat. Suantopelkus* vero nuncios *Polowconum* legationem eorum moleste ferens, captiuauit. Quod dum apud *Polovvcos* percrebuisset, versi in furorem terram *Russiæ* crudelissime vastare cœperunt. *Suantopelkus* vero intelligens se nuncios *Polovvconum* captiuando inique egisse, solutis ac remissis nunciis pacem, quam prius respuerat, à *Polovvcys* flagitare cœpit. Quam cum negarent, milites in arma cogebat, cum *Polovvcys* summe cupiens decernere. Et dum parum sensati milites propositum animi sui laudarent, cæteri quibus altior inerat sensus, damnabant, asserentes, *si copiis eorum etiam octo pugnatorum millia accederent, non se tuto, cum Polowcys signa collaturos.* Suggerentibus autem militibus, mittit *Suantopelkus* ad *Wladimirum Czernieiouiensem*, & *Roscislaum* fratrem suum *Pareaslauiensem* Duces petens sibi succurri. Qui coadunatis exercitibus veniunt in *Kiow*, *Suantopelkonemq;* Ducem acriter carpunt, quod contra Ius gentium nuncios *Polowconum* violasset. Consiliariis vero suadentibus, vt postquam *Polowcy* sine cessatione terram affligerent, iurgiis aliud reseruaret

Polowcy Russiam inuadunt.

Digitized by Google

1085. reseruaret tempus, & defensioni terrarum potius vacarent, exercitum in campestria contra hostes educunt, & primis statiuis ad *Gerropolie* habitis ad flumen *Stuchnia* perueniunt. Vbi militum animos, si decernere vellent, explorant, & sententiis diuersificatis *Wladimirus* Dux suadebat, transito flumine agere cum hostibus de pace. Quod cum multi probassent, *Kiouiensibus* sermo displicuit, qui negabant se cum *Polowcys* aliquam pacem inituros. Qua sententia ab omnibus accepta, flumine *Stuchnia* tunc aquis impleto transuadato acies ordinatas dirigunt contra hostes, *Roscislaus* leuum, *Suantopelk* dextrum cornu, *Wladimirus* medium eorum tenebat, & 16. Maii die pugnam committunt. *Polowcy* sagittariis ante se præmissis, *Ruthenorum* exercitum inter duo fossata consistentē inuadunt. Inprimis autem *Suantopelkum* & exercitum eius in cornu dextro confligunt, cuius militibus in fugam versis, & ipse *Suantopelk* fugiens sequutus est illos. Irruunt deinde *Polowcy* in *Wladimirum* & *Roscislaum*, profligantque eos, & fugiunt ambo Duces cum militibus, qui supererant, periclitabaturque *Roscislaus* in flumine *Stuchnia* aquarum vorticibus illum prementibus. Cui laturus auxilium *Wladimirus*, frater suus parum abfuit, quin & ipse aquis suffocaretur. Et suffocato *Roscislao*, & pluribus militibus, *Wladimirus* cum paucis tranato flumine in altera ripa constitit, flens fratrem suum *Roscislaum*, & milites, qui in prælio & vndis vna secum perierant. Exinde fugit *Suantopelk* in *Kotropol*, & ad vesperam illic vsque commoratus sub caligine noctis subsequentis peruenit in *Kiow*, corpusque *Roscislai* in aquis repertum, in *Kiow* delatum est, & in Ecclesia S. *Zophiæ* in paterno sepulchro sepultum. *Polowcy* victoria potiti, populationem quanto longius possunt, extendunt, castrumque *Torcz* circumsedent. Et premente obsessos fame, petebant sibi à *Suantopelkone* succurri, asserentes se diutius ni succurratur, famem non toleraturos. Et licet *Suantopelk* miserit victualia, non tamen poterant ad castrum importari, hostibus vndique obsidentibus vias. Quindecim autem diebus obsidione ad castrum *Torcz Polowcy* bipartito agmine continuata, consurgit vna pars, & vadit contra *Kiow*, altera in obsidione permanente. Exiuit autem *Suantopelk Polowcys* obuiam, & commissa pugna multis vtrinq; cadentibus, præualent *Polowcy*, & *Suantopelk* duobus tantummodo comitatus in *Kiouiensem* arcem, militibus suis occisis aut captis, refugit. Reuertuntur itaque *Polowcy* in *Torcz* cum spoliis *Ruthenorum* & captiuis, & fit planctus magnus apud obsessos, postquam ex ostentatione captiuorum Ducem suum *Suantopelkum* intellexerunt, succubuisse, & non valentes se vltra propter famem retinere, dum spes de subueniendo nulla foret, dedunt castrum *Polowcys*. Quo *Polowcy* accepto, succendunt illud, ma-

eorumque Duces binis præliis fundunt.

gnumque populi *Ruthenici* numerum in captiuitatem abducunt in regiones suas. Vbi plures 1085.
A numero hyemis austeritate extincti sunt, cæteri incedunt squalidi & semiuiui. Factoq; mutuo scrutinio, de qua stirpe, regione, aut villa forent, captiuitatem suam & seruitutem ploratu ingenti & lamentis deplangebant. Die 16. Nouembr. *Roscislaus* filius *Mscislai* nepos *Zaslai* moritur, & in Ecclesia S. *Mariæ* in *Desiebniow* sepelitur.

Sub omni autem tempore, quo conceptam 1086.
munere diuino & S. *Ægidii* meritis sobolem *Iuditha* Ducissa *Poloniæ* gestabat, ieiuniis, vigiliis, deprecationibusque vacans, in Ecclesias quoque & ministros earum egenos, pauperes, & quosq; indigentes, postulans, vt felicibus auspiciis partus proueniret, liberalitatis dextram,
B fœnore duplicato intenderat. Nec tam humilem & deuotam Ducissæ *Iudithæ* supplicationem in cassum iri pertulit diuinitas. 20. namq; Augusti die pulcherrimum filium effundens, & oraculum à monachis B. *Ægidii* editum impleuit, & fructum suorum operum ac largitionum accepit. Ad partum prodigiosum & optatum Prælatis, & Baronibus confluentibus, & corrogatis, ataui nomen *Boleslaus* per *Lampertum Cracouiensem* Episcopum vnda baptismatis regeneratus puer, patre iubente accepit. Conuiuia insuper opipare habita, & ludorum magnifice institutorum apparatus conuiuas, & inuitatos pluribus diebus detinuit. Magna dehinc S. *Ægidius* cœptus est in *Polonia* venera-
C tione coli, & à matronis steriles vteros habentibus, pro fœcunditate sobolis inuocari. Hinc in *Cracouiensi* vrbe ædes illi, certum Canonicorum habens dotatum numerum, à Duce *Wladislao Poloniæ*, nouam editionem filii gratificantis primum condita est: Deinde per vniuersum Regnum *Poloniæ*, in oppidis, villis, vicis, & villagiis in *Tarszek* videlicet, *Pkanow*, *Klodawa*, *Kcinia*, *Krobia*, *Czernieiow*, *Gebultow*, & *Zborovv* Episcopali, & per Ducem *Wladislaum* & milites suos templa quæ & hactenus extant, fundata sunt. Ducissa post hæc *Iuditha* filium editū *Boleslaum* tenerrimo affectu educans, breuiusculo tempore superueniens in ipsa Natiuitatis Dominicæ nocte fatis intercepta,
D & in vitam sempiternam (vt pia ex virtuosis suis operibus præsupponi potest credulitate) translata est. Cuius excessus & *Wladislaum Poloniæ* Ducem consortem suum, & Ecclesiastici secularisq; ordinis viros quib9 admodum chara extitit, singularibus luctus aculeis afflixit. In ambiguo quoque Dux *Poloniæ Wladislaus* versabatur, orbusne consorte superstite esse maluerit, an genitor, tam chara & prudenti vxore amissa. Puerum autem natum eò teneriori educari ordinauit cura, quando illum manifestiori diuino munere, de sterili coniuge susceperat. Huius fœminæ benedictæ intercessione & suffragio Comitatus *Chropi* in *Siradiensi* terra, quæ nunc *Pabianice* appellatur, Canonicis *Cracouiensis*

Wladislao Poloniæ Duci nascitur filius

Boleslaus.

Iuditha Poloniæ Ducissa moritur.

cuius liberalitas laudatur.

1086. *ensi* Ecclesiæ perpetuo donatum est, & monasterio *Tinecensi* villa *Xiaznice* inscripta, & Ecclesiæ *Wladislauiensi* Cathedrali, Castellania *Lagouiensis* cum suo districtu in terra *Sandomiriensi* perpetua donatione concessa. Surgere quidem fecerat prouidentia diuina & mystica, *Iuditham Polonorum* Reginam, quæ diuinæ auida visionis non minus quam *Salomonis* austri Regina fuit. Hæc cœlitus diuini muneris largitate astitit Ecclesiæ *Polonicæ* beneficiorum varietate. Illa enim exploratrix sapientiæ *Salomonis*, venit de longe videre industriam terrenæ ordinationis, hæc solers indagatrix, cœlestis contemplationis meruit videre, & accipere dona salutiferæ operationis. Nam oblita domus paternæ traditionis, & aquiescens consiliis Euangelicæ admonitionis, quicquid rerum habuit, ad decorem domus Domini liberaliter erogauit, & loca diuinæ habitationis multipliciter ditando insigniuit. Canonicis enim Ecclesiæ *Cracouiensis*, vt præmisimus, contulit Castellaniam de *Chropi* cum hominibus ascripticiis, qui per 30. annos fuerunt in manuali possessione, vel qui astricti sunt glebæ soli propria professione, & originariis, qui ex ascripticiis nati in ipso solo glebæ coaluerunt, & cum seruitutibus eorum & tributis, quæ consistunt in frumentis, melle, pellibus mardurinis. Obsequio igitur tam deuoto subsidii temporalis prædicta *Iudith* meruit adiuuari perpetuæ orationis suffragiis. Nam prædicti Canonici ipsius Reginæ astricti deuotione, horas gloriosæ virginis *Mariæ* peragunt. Monasterio vero *Tinecensi* eadem *Iudith* contulit *Xiaznice* cum suis appendiciis scilicet cum villis supra *Vislokam* fluuium constitutis, & cum hominibus easdem incolentibus ascripticiis & originariis, cum seruitutibus eorum & tributis. Episcopo vero *Cuiauiensi* contulit Castellaniam de *Lagow*, cum seruitutibus eiusdem. His igitur & consimilibus in subsidia diuersarum in *Polonia* Ecclesiarum attributis, quidquid patrimonii vel dotalicii in auro, argento, gemmis, & cæteræ suppellectilis ornatu possedit, in pios vsus, & conseruationem pauperum orphanorum, & miserabilium personarum affectu compassionis erogauit. Quæ cum tot beneficiis charitatis, thesauros immarcessibiles in cœlesti patria sibi cumulasset, ad epulas *Christi* meruit inuitari. Nono enim Calend. Ianuarii in vigilia festi Natalis Domini, de ergastulo huius carnis soluta, ad festum æternæ iucunditatis euocata, feliciter migrauit, & diuinæ fruitionis desiderio non fraudata, in pace felici requiescens, æternæ beatitudinis præmiis expectat insigniri.

Varia turbæ in Rusſia. *Suantopelkus Kiouiensis* Dux post cladem geminato prælio acceptam vt cunq; serius, quam expediebat, cum *Polowcys* fœdus init. Pro cuius soliditate *Tubortkam* filiam Ducis *Polowconum* accepit in consortem. Impetrato à *Polowcys* auxilio *Olech Rusſiæ* Dux castrum *Czernieiow*, & eius regionem impugnat, & *Wladimiro* Duce *Czernieiouiensia* mœnia tueri contento, *Olech* monasteria, Ecclesias, vicos, & rura, in circuitu igne deuastat. *Wladimirus* autem videns se plurimum angustiatum, missis caduceatoribus, pacem cum *Olech* concludit, & de castro *Cerniciow Olech* excedens, in *Percaslaw* se recepit. Nec tamen ob id *Polowcy Olech* permittente à vastanda *Czernieiouiensi* terra quieuerunt. In qua multi *Ruthenorum* occisi, multi capti, multi in seruitutem abducti. Locustæ insuper in graui multitudine in terras *Rusſiæ* appulsæ, omnia germina deuorant, & consumunt, regioque *Ruthenica* hinc vastatione & clade barbarica, illinc locustarum demolitione sub vno tempore vehementer afflicta est. 1086.

Polonorum Regina *Dobrognieua*, alias *Maria* relicta olim *Cazimiri* primi *Poloniæ* Regis, & Ducis *Wladislai* genitrix, quæ vsque in ea tempora vixerat, annis iam matura, & æuo, simul quoque de casu & ruina filii sui *Boleslai Poloniæ* Regis occisoris S. *Stanislai*, deinde & exilio contabescens, moritur, & in Ecclesia *Cracouiensi Wladislao* Duce matris suæ cohonestante exequias legitimo honore tumulatur. 1087. *Moritur Maria Regina Poloniæ.*

Posnaniensis Ecclesiæ Episcopus *Theodorus* primus, annis duobus & viginti in Pontificatu *Posnaniensi* exacto, febrem tertianam lenem, sed diuturnam perferens moritur, & in *Posnaniensi* Ecclesia sepelitur. Cui *Dionysius* primus *Italicæ* nationis vir, sed linguæ *Græcæ* gnarus ab *Vrbano* Papa suffectus, & Capitulo *Posnaniensi*, & *Wladislao* Principe, & monarcha *Poloniæ*, multipliciter abnuentibus, quorum vterque gestiebat prisco more abrogato non *Italum* sed *Polonum* promoueri. *Theodoro I. Ep. Posnaniensi succedit Dionysius I.*

Henrico quarto Imperatore *Romanorum*, anno eodem solennem Curiam Principum *Moguntiæ* per dies plures tenente, *Wratislaus Bohemiæ* Dux ad illum accessit, & magnæ æstimationis atque ponderis in auro & argento vasis cælatis, gemmisque oblatis muneribus se in *Bohemiæ* coronari Regem, & tempora sua diademate ornari obtinuit. Mandante siquidem *Henrico* Imperatore præfato, *Engelbertus Treuirensis* Archiepiscopus *Pragam* venit, & in Ecclesia *Pragensi* 17. Calend. Iunii *Wratislaum Bohemiæ* primum Regem, consortem vero suam *Suiantochnam*, filiam *Cazimiri Poloniæ* Regis in Reginam primam, coronis per Imperatorem *Henricum* decretis, solenniter astante magna *Bohemorum* multitudine, & de suæ gentis prosperitate, varia & frequenti modulatione exultante, inunxit & coronauit. Itaque pæne sub vno & eodem tempore, & *Bohemiæ* Regnum cœpit, & *Poloniæ* Regnum desiit, vtriusque Regni continuationem, & progressum quasi natura in vna lingua inuidente. *Wratislaus Bohemiæ Dux in Regem coronatur.*

Octaua Augusti *Marco Plocensi* Episcopo 19. annis Pontificatu functo, mortem ex scabie oppetente, *Stephanus* primus natione *Polonus*, Præpositus *Marco Plocensi Ep. succedit Stephanus I.*

Digitized by Google

1087. Præpositus *Plocensis* a Capitulo, *Italis* neglectis, electus, à *Victore* Papa III. aliquanto tempore cunctante, & *Italum* potius, quàm A *Polonum* promouere cupiente *Wladislao* Duce & Monarcha, crebris literis instante sufficitur.

Olomuncensis Episcopatus Pragensi vnitur.

Sub idem tempus *Iaromirus Pragensis* Episcopus *Olomuncensem* Episcopatum, cuius tunc ex obitu *Ioannis* Pontificis vacatio intercesserat, suo Episcopatui *Pragensi* reintegrari & vniri, germano suo *Wratislao* vnionem ipsam in fraternum fauorem, quam tamen alias detestabatur, promouente, ab *Henrico* Imperatore impetrauit. Quæ res adeò illi maioris insolentiæ contulit fomentum, vt præsente Rege interesse diuinis contemneret.

Henricus VI. Imp. cum Gregorio VII. Pont. redit in gratiam,

Cùm multo tempore *Gregorius* Papa VII. cum *Henrico* IV. Imperatore ad inuicem certassent, & vnus alium Concilio conuocato de- B ponere, vltimo Imperator suum facinus recognoscens, ad obedientiam *Gregorii* rediit, *Guiberto* quem in Antipapam erexerat, mala morte cum suis obeunte. Veniens siquidem *Henricus* Imperator in *Italiam* ad Papam *Gregorium*, nudis pedibus super niues & glacies pluribus diebus stetit, & sic veniam impetrauit. Crucem quoque contra *Saracenos*, Ecclesiæ, quam pertinaciter læserat, pœnitentia satisfacturus, assumpsit.

qui paullo post moritur succedente Victore III.

Exactis autem *Gregorius* in Pontificatu annis 10. moritur *Salerni*, & illic sepultus est, miraculis corruscando. Quo mortuo, *Victor* III. Abbas *Cassinensis*, *Desiderius* ante vocatus, per electionem Canonicam succedit, & sub e- C ius Pontificatu ordo *Carthusiensium* sub Patre *Brunone* cœpit. Aliis placet, vt verius, *Henricum* quidem Imperatorem, reconciliationem cum *Gregorio* Papa fecisse, sed cito posthæc ad rebellionem rediisse, & suum Papam *Guibertum* Romam deduxisse. Quapropter *Gregorius* VII. *Salerni* in exilio moriturus fertur dixisse: *Dilexi iustitiam, & odiui iniquitatem, propterea morior in exilio.* Maius deinde discrimen in Ecclesia *Gregorio* obeunte, secutum est, *Guiberto* per vim sedem *Romanam* occupante.

1088. *Wladislaus Sophiam Salomonis Hungariæ Regis viduam ducit,*

Charæ vxoris *Iuditha*, *Wladislaus Polonorum* Dux orbatus destitutusque solatio, alterum matrimonii fœdus abhorrebat. Cre- D bris tandem suorum Prælatorum ac Baronum persuasionibus expugnatus, B. *Wladislao Pannoniorum* Rege suo affine, id quoque & sibi, & Reipublicæ expedire censente, *Zophiam* alias *Zophoniam Vngariæ* Reginam, *Salomonis* Regis *Vngariæ* relictam, & *Henrici* tertii Imperatoris filiam, & quarti *Henrici* tunc regnantis, sororem desponsat in vxorem. Hæc in *Vngaria* (*Salomone* Rege post infelicem pugnam, quam *Hunnorum* adiutus auxilio cum Duce *Kustek* gessit, in *Bulgariam* primum, deinde *Istriam* diuertente) morabatur, omnisque ei honos à B. *Wladislao* Rege seruatus est, & donatio dotis nomine sibi de rebus & possessionibus, per *Salomonem* facta sincerè, & integrè habita, & propter prosapiæ excellentiam, & status Reginalis dignitatem. Eo quoque beneficio B. *Wladislao Vngariæ* Regi obligata minus cunctanter, ipso B. Rege huiusmodi promouente matrimonium, *Polonorum* Duci *Wladislao* nupsit, & in *Poloniam* frequenti & insigni comitatu deducta, haud contemnendam nobilium rerum, & elenodiorum suppellectilem, secum in *Poloniam* attulit. Et licet prædicta *Zophia* Regina vxor *Wladislai* Ducis *Polonorum*, viuente primo marito *Salomone* Rege sterilis semper fuerit, ex *Wladislao* tamen *Polonorum* Duce fœcunda esse cœpit, tres quoque filias tempore procedente edidit. Accepit & tunc *Miecslaus* Princeps *Boleslai* Regis *Poloniæ* filius, epheborum ætatem parum iam transgressus *Swantopelki Kiouiensis* Ducis sororem germanam *Eudoxiam* nomine, *Wladislao* patruo suo *Polonorum* Duce ordinante, vxorem, quatenus *Russiæ* regiones à patre suo subactæ hac affinitate magis sinceriores, & deuotæ in fide persisterent, magnusque *Cracouiæ* conuentus Principum & Baronum habitus est, & *Wladislao*, & *Miecslao* Ducibus *Poloniæ* celebritatem singularem exercentibus, pro accepto matrimonio geminato.

& Miecslaus Russiæ filiam Suantopelki Eudoxiam.

Victor III. Pontifex *Romanus*; dùm anno vno, mensibus 4. diebus 9. sedisset, per amicos *Henrici* Imperatoris sibi in calice venenum propinatum sumens, ventris profluuio fatigatus dissoluitur. Cui *Otto*, vel *Oddo*, qui prius monachus *Cluniacensis*, post Cardinalis Episcopus *Ostiensis* fuit, *Vrbanus* II. nominatus succedit. Qui in *Franciam* vadens, aliquot Conciliis congregatis, Principes *Franciæ*, *Hispaniæ*, *Angliæ*, *Nortmaniæ*, *Flandriæ*, ad recuperationem terræ Sanctæ à *Saracenis* occupatæ, & plurimos *Christi* fideles crucem assumere induxit, & sub eius Pontificatu, terra Sancta feliciter recuperata est. Renouantur autem *Vrbano* assumpto inter ipsum & *Henricum* Imperatorem, & *Guibertum* Antipapam scandala, vno alium variis censuris, & dehonestationibus percellente. Grauisque turbatio Ecclesiam Dei vexabat eo tempore, viris Ecclesiasticis (& quod execrabilius est) Pontificali dignitate præditis, se inuicem collidentibus, ac per contentiones & zelos carnaliter sese æmulantibus. Nullus nexus spiritualis concordiæ, in cæteris inferioribus *Italiæ* prælatis poterat seruari. Hic *Vrbanus* II. in Concilio apud *Clarum montem* celebrato statuit, vt horæ B. *Mariæ* virginis quotidie, officium verò Sabbati die solenniter implerentur, quod hoc Beata virgo fratribus in *Carthusia* reuelauit.

Victori III. P. R. succedit Vrbanus.

Schisma in Ecclesia.

Decimi iam anni, ex quo beatissimus martyr & Pontifex *Stanislaus Cracouiensis* Antistes, *Boleslao Polonorum* Rege felici cruore damnatus erat, tempus agebatur, hominum tam Ecclesiasticorum, quàm secularium illius temporis sua curia, qui & martyrium suum coram vide- 1089.

Corpus S. Stanislai,

Digitized by Google

1089. viderant, Sanctitatis sublimitatem nouerant, miraculorum ab ipso in vita, & post patratorum scientiam plenam habuerant. Corpus A tamen B. ante fores Ecclesiæ S. *Michaelis* de *Rupella*, in eo cinere, quo primum humatum fuit, patiebatur delitescere, donec S. Dei *Stanislaus*, id sibi præstari imperauit officium. Dùm siquidem Nobilis quædam, & religiosa matrona, ipso B. *Stanislao* prò excellentia meritorum plurimum deuota, *Swiantostawa* nomine, sæpè nocte intempesta, pro suis & aliorum necessitatibus sanctum Dei, à quo iam in frequentibus suis obsecrationibus postulatam impetrationem acceperat, interpellatura ad suæ sepulturæ locum, crebras ageret excubias, in vnius noctis, quam illic in orationibus & precationibus totam ferè absumpserat, diluculo versa in extasim, Ecclesiam S. *Michaelis* de B *Rupella* multorum luminarium, atque lampadum fulgore refertam ingreditur, officiorum diuinorum solennia auditura. Tùm ad Ecclesiam venerandus, vt illi videbatur, *Stanislaus* Pontifex Pontificali amictu indutus, venerabilium personarum munus ministerii secum unà exequentium, in coronæ modum cinctus frequentia magnam quandam celebritatem expleturus aduenerat. Cumque singula ritu solenni expleta essent, ea vox à Pontifice S. ad matronam insonuit: *Indignum*, inquit, *prouidentiæ diuinæ videtur, & maiestatis suæ oculis ingratum, quòd paucus mihi debitus honos impensus est, & ossa mea decennio ferè iam exacto, vili consistunt in puluere. Consurge* C *itaque filia, Deo & mihi deuota, & intrepida, Lampertum Cracouiensem Episcopum successorem meum, & Canonicos fratres meos adi. His quoque omnium quæ hic agi vidisti, relatione fideli patefactis, manda illis, vt corpus meum in Ecclesiam maiorem non cunctanter transferant.* Qua relatione *Lampertus Cracouiensis* Episcopus audita, cum Canonicis solenni processione omnibus vrbis Ecclesiis indicta, corpus sanctum in Ecclesiam Cathedralem *Cracouiensem* S. *Venceslao* dicatam intulit, & in medio Ecclesiæ nobilem tumbam, auro, & gemmis adornatam, qua & cineres & ossa condita sunt, fabricauit, hosque versus capitalibus literis in aurò inscripsit:

ipso iubente

in Ecclesiam S. Wenceslai transfertur.

Tumba Stanislai cineres tegit ista Beati,
Regis Boleslai, quia non fauet impietati,
Martyrio meritas cœli migrauit in ædes.
Felix cui Deitas merces, cui sidera sedes.

Omisit autem *Wladislaus* Regni *Polonici* Dux studioséque distulit, pro S. Dei *Stanislai* laborare canonizatione, quamuis videret illum mirificis fulsisse, fulgereque prodigiis, silentii latibulo opera S. Dei contegens, suo, & generis sui, qui per canonizationem B. *Stanislai* illustrandus, detegendusque fuerat, parsurus pudori, ignominiæ, turpitudini, & dedecori. Excessit post translationis huius paucos dies è vita Dux *Miecslaus* filius *Boleslai Polonorum* Re-

Miecslaus

gis, & S. *Stanislai* occisoris, nec aliquam pro- 1089.
lem ex vxore, quam anno transacto susceperat, reliquit, in quo semen *Boleslai* Regis parricidæ desiit, vt verbum S. Viri *Stanislai*, quo illi in scelere perseueranti orbitatem, & femoris sui perpetuam extinctionem prædixerat, impleretur. Cuius vitæ breuitas nihil habet memoria dignum aliud, nisi quòd caligine subitæ & insperatæ mortis inuolutus, declarauit, non plus certitudinis protrahendæ vitæ habere florentissimum adolescentem, quàm incurium & veteranum senem. Habet nonnullorum scriptorum assertio, factione certorum *Poloniæ* Baronum, eorum præcipuè, quorum autoritate, & obiurgatione *Boleslaum Poloniæ* Regem exulatum iri constabat, veneno Ducem præfatum *Miecslaum* sublatum fuisse. Nam cum supra ætatem, vegetior illi erat indoles, & tam liberalitatis munificentia, quam militaribus actibus, factiuitate, comitate, & industria, plusquam illi conueniret ætati, patrem expressisse videretur, præfatorum Baronum improbitas; verentium, ne paternas iniurias statu & ætate maturante vltum iri pergeret, illam sibi veneni pestem asseritur procurasse. Qua non ipse tantum, sed & sui nonnulli domestici familiares infecti, aut exhalabant animas, aut diuturno morbo correpti miserè languescebant. Suspectum etiam affectati Regni nonnulli ferebant *Wladislao* fuisse, ob idque mortem suam æquo minus tulisse, quod circa eum ingentem totius *Polonici* populi gratiam videret adolescere, & ob id de his, qui illi necem subministrauerant, neglexit pœnas inquirere. Obitum autem *Miecslai* Ducis tàm miserandum, quàm miserabilem, quis iustus rerum æstimator, sola Dei iustitia sequutum dubitabit accidisse? qui scelera patrum vsque in quartam puniens generationem, quod in patre ad integrum non puniuerat, in filio vindicauit, & non naturali, aut honesta morte, sed turpi, violenta, & venefica, scelus in S. Dei *Stanislaum* digna retributione compensans, illum occumbere permisit, vitæque immaturæ iustè subtractus est, cuius parens Pontifici beato vitam iniustè ademerat. Quod & temporum vicissitudine lucescere poterit, cùm pro eodem tempore *Bo-* D *leslai* Regis vnicum pignus occidit, in quo Martyris Dei *Stanislai* nomen & meritum, & translationis honore, & ampliori veneratione à fidelibus cœptum est coli & venerari. Immatura autem Ducis *Miecslai* mors, in vrbibus, oppidis, vicis nunciata, omnes ferè *Polonos* in luctum & lachrimas impulerat, magnumque iuuenis desiderium in *Polonorum* pectoribus accenderat. Dum enim parentis sui *Boleslai* Regis numerarent victorias: dum subactas ab eo præcenserent prouincias: dùm vultum instruentis aciem & milites educentis in prælium, & exhortantis ad pugnam: dùm liberalitatem, factiuitatem, industriam, & alias dignas Rege virtutes, quas *Miecslaum* filium su-

Boleslai Regis filius moritur.

 um

Digitized by Google

1089. um plenius quàm patrem innouaturum sperauerant, certatim efferent, non gemere, non anxiari, non vacare mœrori & luctui, & fortunam suam non increpare sibi, & statui suo, atque *Poloniæ* Regno, quod per virtutem *Miecslai* instaurandum facile crediderant, non timere, & casus suos in illius occasu non dolere, non poterant. Quapropter ad funebrias illius in Ecclesia *Cracouiensi* habitas, non militum modò, sed mechanicorum & agrestium operibus intermissis magna multitudo confluxerat, & quoad licuit feretrum, in quo corpus exanimè portabatur *Miecslai* sequuta, inconditum emittebat flendo eiulatum. Miseram insuper *Miecslai* Ducis matrem, & *Boleslai Poloniæ* Regis consortem *Wisseslauam* continuatus adeò priuatus, & publicus dolor in funere nati, quàm maximè potens vexauerat, ærumnas suas, & pro exilio gloriosi quondam mariti sui *Boleslai* Regis, & pro occasu filii sui ingeminans, vt velut exanimis, & mortua, de Ecclesia, dùm cadauer filii conderetur elata, finibus quoque matronarum aliquanto tempore fota. Vix tandem Pontificum *Poloniæ*, qui & ipsi officio funeris aderant, aquas frigidas in ora Reginæ exanguis & supinæ spargentium compos mentis effecta est. Non exiguam enim *Miecslaus* Dux *Polonis* dederat spem, magni iustique Regis indolem, se subditis, si vita foret extensior præbiturum, & Regno *Poloniæ* decus suum restituturum. Et quo fuerat desiderabilior, eò & mors sua habebatur suspectior, & periisse factione primorum insimularetur, eo respectu veneno sublatus, ne non grauis fieret Dominator. Genitrix illius nullas consolatorias, quæ ingerebantur admittens voces, mœsta per omnem vitam & lugubris in funere semel imposita lugubria, nunquam exuit, geminato vexata malo, & mariti exilio, & filii fato, non multò post quinto Idibus Martii fato subtracta.

Russiæ Duces

Vniuersis ferè *Russiæ* Ducibus, & regionibus à *Polowcys* aut vastatis, aut subactis, *Wladimirus* de *Pareaslaw* Dux solus restabat. Huic quoque & regioni *Polowcy* cum duobus Ducibus, *Kitano*, & *Itlar* inferunt bellum. Qui missis nunciis antequam Principatus suus ab hostibus vastaretur, pacem etiam sub conditionibus iniquis acceptat, obligans se *Polowcys* ad annui solutionem tributi. Super quo, & filium suum *Suantoslaum*, nec enim aliter pax conuenisset, dare coactus est in obsidem *Polowcys*. Suggeritur interim *Wladimiro* Duci *Pereaslauiensi*, & à propriis militibus, & à *Slauenta* milite *Kiouiensi*, qui ad illum mandata certa perferens à *Swantopelkone Kiouiensi* nuncius venerat, vt *Polowcios* quietos, & hinc inde dispersos opprimat & obtruncet. Qui diu reluctatus, asserens id suo honori & fidei non conuenire, victus tandem acquieuit, & *Slauentæ* ac aliis militibus negotium demandat. Qui primum *Suantoslao* filio *Wladimiri* obside, (negligentiùs enim à *Polowcys* asseruabatur) furtim sublato, *Kitanum* vnum ex Ducibus, & omnes viros, qui secum una morabantur, interficit. Alterum quoque *Polowconum* Ducem *Itlar*, apud vnum ex Boiaris *Russiæ*, *Ratibor* nomine, hospitantem, missis aliis militibus *Wladimir*, cum omnibus suis militibus obtruncat. Ea cæde expleta contrahunt *Suantopelk Kiouiensis* & *Wladimir Pereaslauiensis* Duces, quantò maiores copias possunt, Ducem insuper *Olech* requirunt, vt illis laturus contra *Polowcios* solatia aduenjat. Quo pollicente, sed vafro ingenio in aliam diuertente viam, *Suantopelk* & *Wladimir* stationes *Polowconum* nil hostile veritas inuadunt, & pluribus, qui resistere audebant trucidatis, cæteram imbellem turbam fœminarum, impuberum, paruulorum puerorum, camelorum, pecorum, & equorum captiuant, & in *Russiam* deducunt. Indignati autem vehementer Duci *Olech*, quod promissa sua variando, ferre illis auxilia distulisset, mittunt nuncios qui eum corripiant, accusentque, *quod contra hostes communes & infestos in commune rescindendum periculum non venisset*, deinde rogant, *vt filium vnius Polowconum Ducis Itlar apud se asseruatum, aut tradat illis, aut necet*, sed cum *vtrumque non esse facturum* respondisset, odium in se graue, tàm Ducum, quàm militum *Russiæ* excitauit. Non quieuerunt posthæc *Polowcy*, sed nouo exercitu comparato castrum *Vbrow* Ducis *Suantopelkonis* æstate integra circumsident, & fuisset illis deditum, nisi *Suantopelkus* missis muneribus *Polowkos* placatos discedere fecisset. Succedunt *Polowcys Prutheni*, & 28. Augusti terras *Russiæ* in magna multitudine ingressi vastant illas. *Dauide Suiantoslauic* Duce *Nouogrodensi*, ex *Nouogrod* in *Smolensko* discedente, *Miecslaus Wlodimirouicz* petentibus *Nouogrodensibus* venit ex *Kustow*, & *Nouogrodensem* occupat Ducatum. 1089. *Polowcos variis præliis fundunt.*

1090. *Rutheni se à Poloniæ Regno seiungunt.*

Fluxam & dubiam fidem post *Boleslai Poloniæ* Regis in *Vngariam* discessionem terræ *Russiæ*, (quæ & hæreditario, & belli iure sub regimine eiusdem *Boleslai* Regis in *Poloniæ* regni ditionem concesserant) præ se ferentibus, & propter Regni *Poloniæ* mutationem, in rebellionem spectantibus, Ducis *Miecslai* morte sequuta, & apud *Ruthenos* vulgata, cui terræ illæ ex iure consortis nuper ductæ, & paterno, & materno iure debebantur, in rebellionem prodierunt apertam, solutosque se à iugo & fœdere, quo vel *Boleslao Poloniæ* Regi, vel *Miecslao* filio suo deditos ingenuè fatebantur, in commune pronunciant, armisque correptis Capitaneos & Præfectos *Polonorum* de castris & munitionibus *Ruthenicis*, quæ sine præsidio fidelium militum tenebantur, exturbant, & depellunt, aliquos pecunia corruptos, alios fame maceratos, de castris & munitionibus excedere cogunt. Qui verò dolo, & fraudibus, aut

Digitized by Google

1090. aut largitione, peruinci non poterant, longa obsidione *Ruthenorum* victi *Wladislao Polonorum* Duce vel dissimulante, vel negligente, A vel aliis bellis, & Reipub. implicato, opem obsessis ferre, dedendis castris & fortalitiis cum *Ruthenis* paciscuntur. Itaque sub vnius anni tempore terrarum *Russiæ* iusta, & continuata possessio propter Principis desidiam à *Polonorum* ditione subducta est, *Ruthenis* non tàm ex iniusto & auaro regimine, quàm ex ritus in fide disparitate *Polonorum* imperium quam maximè abhorrentibus.

Wladislaus Bohemiæ Rex cum fratre Iaroslao Ep. Pragensi simultates exercet,

Inter *Bohemiæ* Regem *Wladislaum* & germanum suum *Iaromirum* alias *Gelhardum Pragensem* Episcopum quibusdam simultatibus in dies gliscentibus, quas assentatorum, quibus aures Principum continuò pruriunt, promouebat assertio, etiam sopitum pro Ecclesia B *Olomuncensi*, repullulat incendium. Visus siquidem *Wratislao Bohemiæ* Regi *Iaromirus Pragensis* Episcopus nimium suis votis & actionibus rebellis, aduersus, arrogans, & insolens, primùm in illius opprobrium & contumeliam *Wissegradensis*, nulli, nisi Apostolicæ autoritati immediatè subiicienda, fundata est Ecclesia, & *Olomuncensi* Ecclesiæ sola Regis *Wladislai* voluntate dismembratæ, Presbyterum curiæ regiæ *Wech* nomine, in Pontificem præficitur. Depulsurus & ignominiam & iniuriam *Iaromirus* Episcopus *Pragensis* Pontificem *Romanum* adire constituit, & in eundo ad virum B. *Wladislaum Vngariæ* Regem suis intercessionibus & auxiliis causam suam fulciturus declinauit. Quem cum *Strigonii* offendisset, subito languore correptus, sub breui tempore dolore grassante diem obiit, ex quo facilior Ecclesiarum *Olomuncensis* & *Pragensis* Rege *Wratislao* procurante, sequestratio successit. Et in vnius *Iaromiri Pragensis* Episcopi locum, hi duo Pontifices, videlicet *Andreas Olomuncensis* & *Cosmas Pragensis* suffecti sunt.

illumq; Pragensi Episcopatu priuat.

1091. Defectio *Russiæ* à *Wladislao Polonorum* Duce, cum iniuria tolerata *Pomeranos*, *Prussos*, in similem defectionem pertraxit. Qui obedientia subtracta, tributa solita cameræ Ducali fisco pendere interdicunt, eosque Præfectos & Capitaneos, qui vna secum non seruirent, D aut necant, aut contumeliis affectos depellunt. Non secùs quam par erat, *Wladislaus Polonorum* Dux, huiusmodi commotus iniuria, bellum contra *Pomeraniam* & *Prussiam* indicit, copiasque omnes suorum Principatuum pro festo S. *Ioannis Baptistæ* in metis iubet conuenire. Quibus iuxta edictum conuenientibus, terram *Pomeraniæ* ingreditur, & castra munitionesque plerasque conquirens, agros eorum depopulatur, vicosque exurit. *Pomerani* cum barbaris *Pruthenicis* iuncti, non placandum sibi Dominum naturalem & hæredem, sed bello aggrediendum decernunt, congestoque valido exercitu *Wladislao* Duci, in festo

Wladislaus Dux Pomeranos & Pruthenos, qui à se defecerant,

1091. Assumptionis B. *Mariæ* circa *Rzececz* occurrunt; acieousque dispositis Ducis *Wladislai* exercitum, propter festi celebritatem eo die pugnam detrectantem, inuadunt. Ea necessitate impulsus *Wladislaus* Dux, suos & ipse arma, in grandi se versari conspiciens periculo, iubet capessere. Atrox prælium initur, *Pomeranos* enim & *Pruthenos* male præsumpta accendebat defectio, *Polonos* indigna rebellio. Iam prælium in maiorem diei partem, vtraque parte pro victoria incumbente, extractum erat, cùm ordines *Pomeranorum* & *Pruthenorum* rarescere, pedem subinde referre, & post paulum in fugam agi cœperunt. Fugientes, *Polonus* longissimo itinere persecutus est; magnaque cædes in fugientes, ab ira edita, cum magna iucunditate residuum diei à Duce *Wladislao* & exercitu absumptum est. Omnisque tunc obtenta victoria B. Genitricis Dei suffragiis deputata. Hac pugna *Pomerani* & *Pпритheni* fracti, ad obedientiam reuersi, se suaque omnia *Wladislao* Duci tradunt, veniam certatim deprecantur. Quam ille facile eis concessit, existimans illos fideles futuros, singulas tamen munitiones principales, & castra, ab eorum potestate, & regimine auferens, suis ea probatis militibꝰ regenda distribuit, nonnulla verò, ea præsertim, quæ in finibus terrarum consistebant, quo maior adimeretur *Pomeranis* & *Pruthenis* rebellandi occasio, dirui aut incendi iussit, omnibusque debito ordine compositis ad sedes suas cum victoria & incolumi exercitu rediit. C

vincit, & sibi subiicit.

Circa eadem tempora, tempore *Cœlestini* tertii Papæ per operam *Meinhardi* Episcopi *Liuoniæ*, *Liuonia* ipsa ad fidem Christianam conuersa est. Cui successit frater *Bertoldus* à *Liuonis* occisus. In cuius locum *Albertus* substitutus, & residuum *Liuoniæ* ad fidei puritatem reduxit, *Rigensem* Metropolim & ciuitatem *Gottorum*, & aliquot Episcopatus in *Liuonia* autoritate Apostolica fundat & dotat, & ordinem Canonicorum Regularium in Ecclesia *Rigensi*, in qua annis 30. sedit, instituit.

Liuonia ad fidem Christi conuertitur.

Infestum validoque exulceratum odio *Wratislaus Bohemiæ* Dux animum, contra germanos suos, *Conradum* & *Ottonem* gerens, ea vel maximè suspicione perculsus, quod Regnum *Bohemiæ* se moriente filio excluso, illos rebatur inuasuros, portionem eorum *Morauiam* graui agmine ingressus, *Olomunc* ciuitatem & alia oppida, quæ iuris *Ottonis* fuerant, capit, filioque suo *Bretislao* tenenda committit. Sub hac contentione *Ottone*, duobus filiis *Suentopelkone* & *Ottone* relictis, morte subtracto, in *Conradum* fratrem residuum sæuiens crudeliùs, *Bruniam* fortem eius obsidere cœpit. Sub qua filius eius *Bretislaus* Baronem maiorem *Zderad*, (cuius opera *Wratislaus* Rex in bello plurimum vtebatur, ob id quod sibi stationem prope vndas, quibus lasciuè se abluere consueuerat, dari, Regem faceto magis, quàm digesto sermone rogauerat,

Variæ turbæ in Bohemia,

1091. rat, dolose ad se accersitum. *Conrado* etiam patruo, iuuenis suapte feruentem exacuente iram, interemit. Scelereque perpetrato pater- A nam incanduisse sentiens iram, in alteram partem fluminis sequente se magna exercitus parte, sua transfert tabernacula, & quamuis reconciliatio inter patrem & filium *Vitpurga* vxore *Conradi* agente, fuisset secuta, filius tamen parum illi fidens, versus *Grodek* processit. Pro qua re patre altius offenso, & à *Conrado* fratre, pro nepote se opponente, placato, *Bretislaus* ipse non audens de patre amplius confidere, ad B. *Wladislaum Vngariæ* Regem confugiens, vsq; ad patris mortem in *Vngaria* prope *Tenczyn*, in districtu *Banow* degit. *Wratislaus* quoque Rex de filio vlturus, *Conradum* fratrem sibi in Regno successurum ordinauit.

& Russia Afflictioni terrarum *Russiæ* quam illi *Polowconum* intulerat seueritas, *Suantopelk Kiouiensis*, & *Wladimir Czernieouiensis* Duces prouisuri, conuentum apud *Kiow* instituunt. B Missisq; ad *Olech* Ducem nunciis precantur, vt & ipse illuc adueniat, arbitrio Episcoporum, Monachorum, & Boiarorum in ordine super defensione terræ *Russiæ* à *Polowcys* consensurus. Qui Legatorum verba irridens, & contemptui habens: *Non adducetis*, respondet, *vt Episcoporum, Monachorum, & vilium personarum Imperiis caput meum substernam.* Quo responso *Suantopelk* & *Wladimir* Duces offensi, in *Olech* primum, quam in *Polowcos* arma inferunt, qui à facie eorum ex *Czernieiow* fugiens, in *Starodub* se recepit, vbi à *Suantopelkone* & *Wladimiro* C Ducibus vallatus & conclusus, 30. diebus obsidionem tolerauit. Fame tandem illum, & viros, qui cum illo erant, peruincente, pacem petit, offerens se in Ducum *Suantopelkonis* & *Wladimiri* pietate futurum. Qua misericordia Ducum obtenta, & obsidionem soluunt, & vt germanum suum *Dauid* in *Kiow* abducat, illi præcipiunt. Qui non solùm obedienter, sed & iureiurando cruce deosculata, obtulit se imperata facturum. Interim Dux *Maniak* cum *Polowcys* venit contra *Kiow*, & multis spoliis & damnis commissis, curiam Ducalem in *Berestow* comburit, *Tuborka* insuper alter *Polowconum* Dux, & *Suantopelkonis* socer, venit cum *Polowcys* contra *Pereaslaw*, sed *Suantopelkone* & D *Wladimiro* defensionem opponentibus, 19. Iulii ad flumen *Trubosza* pugna committitur, & victis *Polowcys* etiam Dux eorum *Tuborkai* & filii eius occiduntur. *Polowcy* autem nihil hac re territi, nouo instaurato exercitu, tàm silenti agmine in *Kiow* perueniunt vt parum abesset, quin castrum *Kiouiense* negligenter custoditum caperent. Qui spe sua frustrati, templa, monasteria, & rura incendunt. Præuaricato Dux *Olech* iuramento, in conuentum Ducalem venire fastidiens, exercitu congesto Ducatum *Moromosz*, qui ab *Izaslao* filio *Wladimiri* Ducis *Kiouiensis* tenebatur, asserens illum ad se, velut paternam hæreditatem peruenire inuadit. Sexta autem die Septembris, *Izaslaus* cum militia sua *Olech* occurrens, confligit, & 1091. vtroque pro victoria adnitente, *Izaslao* occiso, cedit *Olech* victoria, militibusque *Izaslai* in varia loca diffugientibus, *Olech* Dux in castrum à *Moromoszensibus* acceptus est, & iam *Rostow* castrum dedentibus se illi *Rostouiensibus* & tributa pendentibus, in suam retorquet ditionem. Potentiam autem Ducis *Olech*, eiusdemque tyrannidem *Mscislaus* alter filius *Wladimiri*, & germanus *Izaslai* occisi, qui in *Nouogrod* residebat, veritus, missis ad *Olech* nunciis offert se, & spondet illum, & patri *Wladimiro* Duci *Kiouiensi* & sibi, non obstante, quod *Wladimiri* filium & fratrem suum *Izaslaum* occiderit, cum non solùm Ducum, sed & Regum, & Cæsarum sæpè cædes contingat, reconciliaturum. *Olech* autem *Nouogrodensem* ambigens Principatum, & sperans se *Mscislaum* facilè de eo pulsurum, nunciis *Mscislai* absque responso remissis, hostiliter *Nouogrodensem* regionem inuadit, & *Iaroslao* germano suo ad specula præmisso, ipse in *Turow* cum exercitu consistit. *Iaroslaus* autem speculandi gratia longius quàm sat erat progressus, à *Mscislao*, & eius militibus intercipitur. Quo euentu Dux *Olech* territus secedit in *Rostow*, *Mscislao* illum persequente. Cœpit autem *Mscislaus* castrum *Sazdam*, & incendit illud, *Olech* verò sibi præcauens fugit in *Moromosz*, cum quo *Mscislaus* missis nunciis, pacem componit, & exercitum suum dissoluit, existimans animum natura tyrannicum, & in cædes procliuem sua modestia sanaturum. *Olech* intelligens *Mscislaum* campum soluisse, fœdere violato, cum suo agmine contra illum venit. Qui à facie *Olech* fugiens, militibus ad arma vocatis, *Olech* cum persequentibus occurrit. Quatuor quoque diebus congredi differens, in castris se continuit, gentes ex *Kiouiensibus* & *Polowcys*, & fratrem *Miecslaum* in sui auxilium à patre *Wladimiro* transmissos, de quo nunciatum erat, præstolatus. Quibus aduenientibus cum *Olech* militibus *Mscislai* pedestrem pugnam cientibus congreditur, & pugna acerrima inter vtrumque feruente, præualet *Mscislaus*, & *Olech* victus fugit in *Moromosz*: Vbi Duci *Mscislao*, à quo victus erat per communes milites reconciliatus, non existimans se, de cætero *Russiæ* post plures dolos commissos tutum fore, cum nonnullis militibus in *Resanos* profugit. Quem *Mscislaus* Dux persequutus, & milites qui secum vnà fuerant, & ipsum *Olech* Ducem verbis dulcoratis, plenam spem redolentibus, alloquitur: *Turpè est*, inquit, *tibi, turpe nobis fratribus tuis, turpe & militibus tuis, vt in alienis terris exules, calamitosus delitescas, fabulam de te hostibus, & inuidis, his quoque apud quos commoraturus es, facturus. Reuertere itaque in terram Russiæ, vbi securior poteris habitare. Non adeò maligni sunt fratres tui*

Duces

1091. *Duces Russiæ, vt tibi omnia mala, quæ in illos & terras eorum commisisti, dummodo facinorum tuorum te pœniteat, non ignoscant.* Quo A huiusmodi verbis pellecti, & acquiescente, ipsum & milites suos ex fuga reducit, & reuersus *Olech Mcislao* permittente, & fauente intrat castrum *Nouogrod.*

Petro I. Ep. Wratislauiensi succedit Ziroslaus I.

Wratislauiensis Ecclesiæ Episcopus *Petrus* primus, cum annis vno & triginta in Ecclesia *Wratislauiensi* præsedisset, diem in bona senectute obiit, & in Ecclesia *Wratislauiensi* sepultus, *Ziroslaum* primum *Wratislauiensem* Præpositum, genere nobilem de domo *Roza*, in terra *Cracouiensi* ortum via scrutinii electum, habuit successorem. Cui facile & *Wladislaus*, appellatus *Hermanus*, Dux & Monarcha Regni *Poloniæ* filius *Cazimiri*, & germanus *Boleslai Poloniæ* Regum assensus est, à B *Martino* primo Archiepiscopo *Gnesnensi* in anno subsequenti ipse *Ziroslaus* apud ciuitatem *Kalisz* fuit consecratus.

1092. *Wladislaus Dux Pruthenos & Pomeranos iterum impugnat,*

Ferias sibi *Wladislaus* Dux *Poloniæ* conatibus *Pomeranorum* & *Pruthenorum* oppressis agere, anno eo videbatur. Sed extemplo affertur illi nuncium, *Pomeranos* & *Pruthenos* obstinatius rebellionem induisse, & peste recidiua Capitaneos suos ac præfectos, aut suppliciis aut mortibus destinasse, paucis qui sibi iustius benigniusque imperabant, vitam indulsisse. Atrocitate iniuriæ permotus *Wladislaus Polonorum* Dux, ea bili incanduit, & suorum iniustas neces vlturus & *Pomeranorum* C *Pruthenorumque* rebellionem oppressurus, cum parua militum, exercitatorum tamen, manu (quoniam alios in tempestiuum tempus accersiri prohibebat) in Februario mense ad *Pomeraniam* se intrepidus contulit; bipartitisque cum *Setegio* Palatino *Cracouiensi*, & militiæ principe agminibus, gressu citato vniuersam *Pomeraniam* peragrat, & *Prussiam*, spoliisque & exustionibus vicorum milites iubet intendere. Integra illic fere Quadragesima moratus, militibus non custodientibus ieiuniorum legitima, magna vi captiuorum pecoris & spoliorum congesta, *Pruthenis* & *Pomeranis* in siluis & locis inanibus se continentibus, neq; copiam bellandi facientibus, ex *Pomerania* D *Poloniam* ingrediebatur. In locum quoque qui ab incolis *Drzen* dicitur, quem fluuius *Nakel* circumfluit, peruenerat, dum speculatores à tergo relicti denunciant, non contemnendam *Pomeranorum* & *Pruthenorum* multitudinem superuenisse, nec longius quinque miliaribus à castris Ducalibus abesse. Paucitas siquidem in Ducali exercitu per *Pruthenos* & *Pomeranos* conspecta, vt arma viriliter corriperent, prædasque suas eriperent, & *Wladislaum* Ducem nusquam aliter oportunius confligerent, illis animos fecerat. Diu secum & cum his qui ordines ducebant, *Wladislaus* Dux deliberans, confereretne cum hostibus frequenti numero suas copias excedentibus manus, an se tempori meliori reseruaret, diuersis, (vt fit) varia sentientibus, hæc tandem sententia vicit, satiusque visum est honeste dimicare, & animas effundere, quam inglorios, & de fuga notatos reuerti. Signis itaque collatis, nonnullis debilioribus ad prædas & sarcinas relictis, durum inter vtrosque prælium feruebat. Anceps Mars neutra acie inclinata spectabatur ambigua spe, *Polonisne*, an *Pomeranis* victoriam largiretur. Dum *Pomerani* in locum deficientium, aut sauciatorum integris submissis, pugnam in pluribus locis inclinatam renouant, multitudineque suæ parti destinarent victoriam. *Poloni* militum peritia, obstinatisque ad moriendum animis, impetum hostilem repellebant. Incredibile id forte quod relaturus sum, plerisque videbitur, sed de eo omnes annalium scriptores consentiunt, tantus vtrique parti ad consequendam triumphi gloriam fuit ardor, vt vsque ad tenebras pugnatum sit, cum pugna hora tertiarum cœpisset. Instante crepusculo *Pomeranorum* acies profligata abiit, nemo tamen abeuntem ex *Polonis* consecutus est, sauciatis fere omnibus, aut fessis: Plures quoque erant in tam producta & intensa pugna desiderati quam capti; pro triumpho a *Polonis* habitum est non cessisse, neque prædam partam è manibus dimisisse, memorabili pugna edita, diu iu prælii loco *Wladislaus Poloniæ* Dux cum suis deliberabundus, quid facto opus esset, substitit, pergeretne quo cœperat, itinere in *Poloniam* ire, an remeare in *Pomeraniam*, pauidosque & metu perculsos *Pomeranos* non dato ad respirandum, sed nec ad consultandum, spatio debellaret. Probatur hæc a singulis posterior via, pecus tamen hosti ablatum, & frequentes in cæteris rebus prædæ, vulneratorum quoque in proximo certamine numerus, & militantium paucitas, adhæc insuper instans Dominicæ Resurrectionis dies celebris, & tempus intempestum redire in *Poloniam*, inclinarunt. Paucos tandem dies in sedibus Ducalibus, sub quibus militum frequentior non ex *Polonia* solum, sed ex *Bohemia* numerus conduci posset, immoratus, in *Pomeraniam* cum potenti & numeroso remeabat exercitu, gestam pridem periculoso certamine pugnam, si *Pomerani* & *Pruthenti* decernere ausi essent, non proprio tantummodo milite, sed etiam externo (plures enim sibi milites laturi auxilium donario accepto, ex *Bohemia* aduenerant) illaturus, fidens humano brachio à cœlesti desertus, *Pomeranis* inter latibula se continentibus, & discrimine pugnæ prioris fractis, cum nouo & recenti milite congredi fastidientibus, *Wladislaus*, Dux *Polonorum* inops consilii, quo ordine hostibus bellum inferret (iam enim propinqua, & remota terræ *Pomeraniæ* loca ab hoste, & propriis vexata, ampliorem vastationem non sinebant) castrum *Nakiel*, (ibi enim plures didicerat *Pomeranos*, & ad tuendam munitionẽ & ad faciendam in *Poloniam* irruptionem conuenisse) obsidione vallauit.

eosq; vincit.

1092. *Post cum maioribus copiis castrum Nakiel obsidet,*

1092. In qua obsidione *Polonorum* exercitus, noctibus fere singulis vmbris quibusdam armatorum speciem præseferentibus, ludificatus consurgere cogebatur in arma, somnoque soluti milites, de improuiso turbabantur, quod omnia hostibus repleta crederent. Metus quoq; & tenebrosæ noctis caligo non patiebantur ludibrium dinoscere, & quod metuebat animus, præfigurabat oculus, mentis quoque pauor, fiebat imago visus. At ego ominor ex nocturno & lunari iubare, quod fere tunc semipleno lucebat orbe, nocte concubia, radiosque monstruosos fuderet, militumque *Polonici* exercitus feriendo terga, longissimas præ se porrigeret vmbras, vano singuli, re ad plenum non discussa, neque ad liquidum examinata, caperentur errore, crederentque quas ipsi faciebant vmbras, hostium iam superuenientium, & eos inuadere gestientium esse turmas. Quo timore acti corripiebant arma, arcus, gladios, tela & sagittas, quasi extemplo cum hoste discrimen pugnæ inituri. Cumque diutius hanc ludificationem perferrent, noctium vna eodem pauore expergefacti, hostes consequuntur, ac quidnam rei in ludibrio esset, experturi, certatim e castris prosiliunt, longiusque, quam obsidentibus conueniebat, progressi, nihil aliud quam vmbras, & vana quædam phantasmata se tandem consectari agnouerunt. Sub illo tamen eorum improuido de castris egressu, hostes ex castro *Nakiel* irruptione facta, igne in stationes, & tabernacula, quæ plerumque stramine, aut gramine desiccato operta erant, immisso, grande excitarunt incendium, quo homines, aut res, plures periere. Machinisque & operibus castrum quatientibus pernicies illata, inutiles eos de cætero reddidit. Hieme insuper, quæ in oris illis celerior, asperiorque prouenit, appetente, cum nonnullos *Bohemos* fames affligeret, quosdam algor frigoris grauaret, *Wladislaus* Dux castri *Nakiel* expugnatione, cum a *Pomeranis* egregie defenderetur, omissa, irrito cœpto *Gnesnam* rediit. Ex quo mirum in modum *Pomeranis* creuerant animi, in magnamque superbiam erecti, nihil de semel arrepta rebellione laxauerunt. Hæc autem ignominiosa vexatio creditur tunc *Polonis* propter Quadragesimalem ieiunii fractionem gulosius quam temporis ferebat qualitas, in carne, aut lacte edacitate intensa, prout quibusdam timoratis, & deuotis viris cœlesti oracula reuelatum est, contigisse.

sed illud relinquere cogitur.

Petro Archiep. Gnesnensi succedit Martinus I.

Decima nona Augusti die, *Petrus Gnesnensis* Archiepiscopus, dum annis 24. præfedisset, moritur; & in *Gnesnensi* Ecclesia sepelitur, pusillanimis & cunctator. Cui *Martinus* primus Nobilis genere, & religione insignis, per electionem Canonicam suffectus, & ab *Vrbano* Papa secundo *Wladislao* Duce & Monarcha Regni *Poloniæ* instante prouisus est.

Wratislao

Febre valida *Wratislaus Bohemiæ* Rex correptus, 19. Calend. Februarii *Pragæ* moritur, & in Ecclesia *Wissegradiensi*, cuius ipse primarius fundator extiterat, sepelitur. Alii non ex febre, sed ex casu ferunt illi mortem accidisse. Dum enim auidus in venatione feram insequebatur, cadens de equo, fracta ceruice, interiit. Germanus suus *Conradus*, iuxta illius, dum viueret ordinationem filio *Bretislao*, qui in exilio *Vngariæ* agebat, neglecto consensu Episcoporum & Baronum, accepit diadema. Hic quoque cum septem mensibus, & duobus de viginti diebus *Bohemiam* rexisset, 8. Idus Septembris eiusdem anno absumptus est. Vtriusque itaque morte Patris videlicet & Patrui, *Bretislaus* audita derelicta *Vngaria*, *Pragam* adueniens, a Clero & populo debito honore susceptus. 8. Calend. Octobris in regimen Regni substitutus, non tamen in Regem est coronatus. Religionis Catholicæ primum se deuotum cultorem gerens, omnes ritus, superstitiones gentiliū, omnes pythones, pythonissasque, aruspices, ariolos, & sacrilegos erasit de terra, quibus sub regimine Patris sui *Wratislai Bohemia* abundabat.

& Conrado Bohemiæ Regibus mortuis, succedit Bretislaus.

1093. Congesta equestrium & pedestrium ex omnibus suis Dominiis valida manu, *Wladislaus Polonorum* Dux *Pomeraniam* primo æstatis tempore repetit, & castrorum, munitionumque expugnatione omissa, agros vastans, & tecta, quæ vel relicta, vel deserta fuerant, exurens, *Pomerania* vniuersa peragrata, ad *Pruthenos Pomeranorum* auxiliatores diuertit, parique vastatione, & incendio *Pruthenos* affligens, magnum & hominum captiuorum, & pecorum numerum illic conquisitum secum adduxit. Ea expeditione *Pomerani* & *Pruthe*ni singulis fortunis, quæ illis rebellionis spiritum ingesserant, exuti, adeo fracti, humiliatique sunt, vt missis ad *Wladislaum* Ducem nunciis, si eorum errori ignouerit, se plenam obedientiam & deditionem facturos se offerent. Dux *Wladislaus Poloniæ* Legatis pro tempore benigne respondens, *& bonum animum eos, ac cæteros, qui seditionis causa non extiterant, habere* iubens, iussit, *vt singuli ad eum conuenirent, reconciliationem illic suam cum Domino, & hærede naturali, firmaturi*. Quibus conuenientibus seditiosos omnes, & qui rebus nouis inhiabant, aut pœna capitis mulctauit, aut in alios transtulit Principatus, cæteræ multitudini pepercit.

VVladislaus Dux iterum Pomeraniam vastauit,

cuius incolæ tandem pacem petere coacti sunt.

Pomeranico bello *Wlatislaum Poloniæ* Ducem *Bretislaus Bohemiæ* Dux occupatum intelligens, atque ad interiora *Pruthenorum* cum omnibus copiis transgressum, quanto maiori poterat exercitu collecto, Regnum *Poloniæ*, & eius terras hæreditarias, & naturales, *Albæ* fluuio conterminatos ingressus illas igne, & spoliis vastabat. Vacuas quoque eas tunc militibus reperiens, cum hostilitatem suam *Wladislaus* Dux *Poloniæ* minime suspicatus, ex omnibus Principatibus suis milites in *Pome-*

Bretislaus Bohemiæ Dux Poloniam vastat.

1093. *Pomeranicum* bellum asciuerat, liberius vastationi eius intenderat. A castro quoque *Grecz* supra *Albim* sito, quod iuris *Polonorum* erat, initium sumens, vsque ad fluenda *Odræ* grassabatur. Causam licet falsè belli confingens, oram illam datiam quandam debitam non pendisse, re autem vera spoliis regionis, ea tempestate, pecore opulente, suam & suorum esuriem, visa opportunitate impleturus.

1094. *Wladislaus Poloniæ Dux* Pro temerario & iniusto bello per *Bretislaum Bohemiæ* Ducem terris *Poloniæ* anno superiori illato, *Wladislaus Polonorum* Dux iustas concipit iras, paratque exercitum, ex singulis suis terris, auxiliarem etiam mercede conductum, ex *Vngaris Bohemisq;* *Bretislao* Duci suapte infestis comparat manum. Quod bellum illi tractanti, & maius aliud, quod tam *Morauiæ* quam *Bohemiæ* inferre ea æstate parabat, in animo voluenti, subitus obrepsit morbus. Nihil tamen de vice *Bretislao* rependenda remittens, *Setegium*, qui *Sieciech*, Palatinum *Cracouiensem*, & Principem militiæ, virum ea tempestate in armis & singulis operationibus Reipublicæ magni precii, cum comparatis conuenientibusque equestribus & pedestribus copiis in *Morauiam* transmittit, hæc enim vicinior, magisque opportuna ad vastandum videbatur. *copias in Morauiam mittit,* Committit autem *Wladislaus* Dux *Poloniæ* Principi militiæ *Setegio*, vt castrorum impugnatione & ciuitatum omissa, obuia quæque igne, & vastatione conterreret. Hæc mandata *Wladislao* Duce *Setegio* danti *Boleslaus* filius aderat, singulasque instructiones & monita Patre edente scrupulosius quam illi conueniebat ætati, notabat. Cum vero ardorem gerendi belli, quam pectus adolescentis in infirma licet ætate hauserat, continere non valeret, flagitare Patrem cœpit, vt ad bellum *Morauicum* cum *Setegio* vna mitteretur. Patre vero abnuente, vnicus enim & charus erat illi, & difficultates periculaque belli, ad quas perferendas maiorem ætatem requiri declarante: *Satis*, inquit, *& annorum & virium mihi est*, (nonum autem annum agebat) *si tu optime genitor indulseris.* *cum filio nouenni Boleslao.* Quo tam faceto dicto expugnatus Pater, promittit illi ad bellum *Morauicum* cum *Setegio* eundi facultatem. Tanta enim *Boleslai* pueri in expeditione illa virtus, tanta disciplinæ militaris apprehendendæ sollicitudo, non à *Setegio* Principe tunc militiæ, cui cura iuuenis à Patre mandata fuerat, sed ab vniuerso exercitu conspecta est, vt sæpe inter milites nocturnas obseruantes excubias, somni, æstusque patiens, integro vigiliarum tempore versaretur. Et si quando somno pressus foret, sagulo tantummodo militari opertus, nuda humo teneros componebat artus. Si vero quando aut hostes propulsandi, aut inuadendi essent, ad primos accurrebat dimicaturus, nisi à *Setegio* summoueretur, ordines, pugnandiquē deposcebat munus, cuius nondum etiam erat spectator legitimus. *Setegius*, vt illi à *Wladislao Polonorum* Duce mandatum fuerat, vniuersa *Morauia* igne & spoliis vehementer afflicta, magnam secum vehens prædam, magnum quoque captiuorum numerum, (quippe in aliquot particularibus dimicationibus de *Morauis* triumphans) in *Poloniam* cum nouo tirunculo *Boleslao*, vniuerso exercitu certatim tirocinium *Boleslai* efferente, reuersus est. 1094. *camq; vastat & spoliat.* Non solum enim tunc, sed & in ipsa mox adolescentia Ducale & Regium fulgebat decus in *Boleslao*, euidenterque iam monstrabat expectationem de se futuræ domi & militiæ probitatis. Fortis quoque & heroica natura, ne tum quidem in eo, quamuis ephebo latuit. Quamprimum ex ephebis excessit, prima militiæ arma, & graue *Martis* opus ad iustum *Polonorum* Imperium propagandum, regendumque induit, verba, opera, cogitationes, ita moderare solitus, quasi Patrem vsquequaque adesse cerneret.

Horrenda & sine exemplo eo anno *Almaniam* pestis inuadens, adeo in singulos status grassabatur, vt multæ vrbes, vici, villagia, & oppida sublatis habitatoribus deserta remanerent. *Pestis in Germania.* Ea tamen lues propitio Deo à *Polonis* & eorum regionibus non sentiebatur.

Ordinem pro defensione terrarum *Russiæ* à barbaris *Polowcys* plurimum afflictarum posituri, *Suantopelk Kiouiensis*, *Wladimir*, *Dauid Hrehorouicz*, *Wasilko Roscislawicz*, *Dauid Svvantoslavvicz*, & frater *Olech* Duces *Russiæ* in *Lubicz* conueniunt, & suis ambitionibus, suisque passionibus increpatis, quod bello intestino se collidendo inuicem, barbaros *Polovvcos* efficerent victores, communi conclusione decernunt, quod quilibet paterna sorte contentus, alterum in sua portione non molestet. *Variæ & miræ turbæ Ducum Russiæ.* Santiunt insuper, vt *Suantopelk* teneat *Kiovv*, *Wladimirus* cum suo fratre *Izaslao* *Wladimiriam*, *Dauid Svvantoslavvicz* & frater eius *Olech Pereaslavv*, *Dauid Hrehorovvicz*, & *Wasilko Roscislavvicz Præmisliam* & *Trebovvliam*. Iuxta quam sanctionem fœdus ictum, & iuramento firmatum est, communis hostis habendus, si quis illud fuerit præuaricatus. Ingenti gaudio *Ruthenorum* milites exhilarati, quod Duces suos in tam iustam & vniformem conclusionem intellexerant conuenisse, domos regrediebantur, sed Satan illico nectit inter *Russiæ* Duces nouum discordiæ seminarium. *Suantopelk* enim *Kiouiensis* Dux, suspectam habens *Wasilkonis Roscislavvicz* erga se fidem, cum *David Hrehorovvicz* conspiratione facta, *Wasilkonem* ad se in *Kiow* in pace venientem primum captiuat, & diu lictoribus eum prementibus reluctantem in *Zmigrod* deductum, vtroque oculo cœcat, ratus eo incolumi, non se, & filios suos tuto sedem *Kiouiensem* possessurum. Fleuit autem *Wlodimirus*, qui & *Wolodor*, cœcitatem fratris sui *Wasilkonis* fletu magno, asserens nunquam tam

1094. tam execrandum nefas apud *Ruthenos* contigisse. Conuentione tandem *Wlodimir* cum *Dauid* & *Olech Suantoslawicz* facta, mittunt A nuncios ad *Suantopelkonem Kiouiensem* Ducem: *Quam grande*, inquiunt, *& quàm horrendum facinus cœcando fratrem nostrum communem Wasilkonem patraueris, perpendere te non dubitamus. Qui etsi in te quàm grauissimè deliquisset, coegissemus illum apud nos conuentum, & conuictum ad iustificationem.* Qui in sui excusationem conficto responso, vsus astruebat, *pro certa & explorata re didicisse, Wasilkonem, & in suam necem, & in suorum Principatuum occupationem, conspirasse.* Quo responso *Wlodimirus, Olech* & *Dauid* magis irati, quàm molliti, cum copiis gentium suarum contra *Kiow*, & Ducem *Suantopelkonem*, procedunt. Non sustinuisset eorum aduentum B facinoris conscientia eum deterrente *Suantopelkus*, fugereque ad *Polonos* parabat, nisi à Metropolitano & primis *Kiouiensibus* bene sperare iussus esset. Qui occurrendo *Wladimiro, Dauid* & *Olech*, Ducibus, & exercitibus eorum humili supplicatione deposcebant, *vt armis depositis Suantopelkoni & Dauidi veniam tribuerent, desinerentque in propria viscera grassari.* Fracti autem & expugnati Duces, sermonibus tam supplicibus nouo cum *Suantopelkone* Duce icto fœdere discedunt. Cœcatione autem *Wasilkonis Dauid Hreorowicz* non contentus, parat se ad inuadendum eius Principatum, sed audiens sibi à *Wladimiro* fratre *Wasilkonis*, si progrederetur, tensas C insidias paratas, in *Buskos* se recepit, vbi à *Wladimiro* Duce illicò obsessus est. *Wladimiro* autem eum increpante, quod post facinus in fratre illius admissum, non ad pœnitentiam, sed ad aliud patrandum scelus, animum conuertisset, licet *Dauid* omnem culpam in *Suantopelkonem* refunderet astruebat se, *nisi fratem suum Wasilkonem, quem cœcauerat, solueret, in eum animaduersurum.* Acquieuit enim *Dauid*, soluensque *Wasilkonem* cum *Wlodimiro* pacificatus est. Seditque *Wasilko* in *Trebowla, Dauid* in *Wlodimir* se recepit. Primo autem vere venit *Wladimirus* cum fratre suo *Wasilcone* cœcato, in terram *Wolinensem* D contra *Dauid*, castroque *Wszeuolos* conquesito, incendunt illud, & plures numero homines in castro *Wszeuolos* repertos, vlciscendo facinus in *Wasilkonem* admissum, crudelissimè peremerunt. Applicant deinde exercitum ad castrum *Wladimiriense*, & obsidione illud constringunt, missisque ad obsessos nunciis, offerunt *se omni multitudini parsuros, & obsidionem soluturos, si Wasilko & Lazarus eis dedantur.* Qua conditione ab obsessis accepta, & impleta, *Dauid* & *Wasilko* obsidionem omittunt, *Wasilkonem* verò & *Lazarum*, quod causa cœcationis *Wasilkonis* fuisse perhibebantur, in altum suspensos, frequentissimo ictu sagittarum interimunt. Sumpturus autem *Suantopelk Kiouiensis* Dux de *Dauid*,

qui illum coram *Wolodor, Olech*, & *Dauid*, 1094.
Ducibus de cœcatione *Wasilkonis* inculpauerat vltionem, in *Brzescie* se contulit, & a *Poloniæ* militibus & Proceribus in castro *Brzescie* præsidio locatis, ferri sibi auxilia contra *Dauid* flagitauit. Qui illo apud se in *Brzescie* degere, & bene sperare iusso, *Poloniæ* Ducem *Wladislaum* interim, quid facere debeant, consulunt. *Dauid* autem Dux aduersarius *Suantopelkonis, Polonorum* suffragia præoccupaturus, quanta potest velocitate ad *Wladislaum Poloniæ* Ducem ire pergit, præsentataque illi massa auri, suppliciter orat, sibi auxilium contra *Suantopelkonem* à *Wladislao* Duce & *Polonis* impendi. *Wladislaus Polonorum* Dux cui præstiturus sit, auxilium, ex contendentibus plurimum fluctuans & distentus, congregato exercitu ex potioribus militibus, in *Brzescie* pergit, ducens secum *Dauid* Ducem, sperans se illum Duci *Suantopelkoni* reconciliaturum. Duce autem *Suantopelkone* stante in *Brzescie* castro, *Polonorum* Dux *Wladislaus* ad flumen *Bug* statiua ponens, *Suantopelconem* cum *Dauid* componere & pacificare, per tractatus secreto colloquio habitos laborabat. Quod dum facere nequiuisset, (in exulcerato enim *Suantopelkonis* animo, odium graue contra *Dauid* insidebat) honoratus magnis à *Suantopelkone* donis, in *Poloniam* reuertitur, neutri Ducum contententium sua auxilia præstaturus. Mox ergo *Suantopelk* in castro *Wladimiriensi Dauid* obsidet & oppugnat. Qui etsi obsidionem septem hebdomadis, sperans à *Wladislao* Duce *Polonorum* auxilia superuentura, tolerasset, ad extremum tamen castro *Suantopelkoni* dedito, ad Ducem *Poloniæ Wladislaum* fugiens, benignè ab illo exceptus, & habitus est. Castro *Wlodimir* conquisito, *Suantopelk* Dux *Kiouiensis* exercitum contra *Wlodimirum* & *Wasilconem* producit, nec illi detrectauerunt pugnam, sed suis quoque copiis ordinatis, quamprimum decernere statuunt. Vtroque autem exercitu ad pugnam procedente, mittit *Wasilco* nuncios, qui dicant *Suantopelkoni*: *Num parum existimas cœcasse me, nisi & animam de corpore excludas?* Quo nihil respondente, congrediuntur exercitus, & vtroque exercitu acerrimè pugnante, multis hinc inde cadentibus, cessit *Wasilconi* & *Wladimiro* victoria. *Suantopelk* cum duobus filiis suis, item duobus filiis *Iaropelconis* Ducis, item *Suantoslao* filio *Dauid Suantoslawic*, & aliis militibus, qui eum prælio enixè adiuuerant, non prosequente illos *Wladimiro*, neque *Wasilcone*, neque exercitu eius, (verebantur enim insidias,) in *Wladimiriam* peruenit, & *Mscislao* filio naturali ex concubina genito, in *Wlodimir* locato, alterum filium *Iaroslaum* ad *Vngaros*, quæsiturus eorum contra *Wladimirum* & *Wasilkonem* auxilia, transmittit, ipse in *Kiouiam* nouum exercitum aggregaturus contendit. *Colomanus* autem *Vngariæ* Dux, *Iaroslai* filii *Suantopelkonis* tam precibus, quàm pro-

1094. promissis expugnatus, venit cum octo milibus pugnatorum, duos Episcopos habens secum, & castris ad flumen *Wiar* positis, *Premisliense* castrum, in quod se *Wladimir* receperat, & expugnare, & obsidere cœpit. Sub eodem autem tempore *Dauid* à *Polonorum* Duce *Wladislao*, apud quem cum vxore, & familia hospitabatur, *Russiam* reuersus, vxore apud *Wladimirum* in *Premislia* relicta, ad *Polowcos* se contulit, subsidia, quæ ei contra *Suantopelkonem* à *Polonis* negata fuerant, à *Polowcis* petiturus. Regente autem fortuna obuiam habens *Polowconum* cum Duce suo *Boniak* turmam, eos in subsidium *Wladimiro*, & his, qui apud *Premisliam* ab *Vngaris* obsidebantur, conducit. Statiuis autem haud procul à *Premislia* positis, consurgens nocte media, *Boniak Polowconum* Dux vadit in propinquiores saltus & siluas, & vlulatu edito lupis concurrentibus, & vicissitudinarium vlulatum reddentibus *Boniak* ad suos in castra reuersus, armari illos & certa sperare ex signo, quod ex vlulatu luporum acceperat, iubet victoriam. Alteroque die exercitu tripartito statiua, & exercitum *Vngarorum* prima turma, duabus reliquis latentibus inuadit. Quæ congressu facto dùm iuxta Ducis *Boniak* instructionem victam se simulans, in fugam agi cepisset, *Vngarorum* exercitus debellatum credens, effusius, illam insectabatur. Tùm verò *Boniak* cum *Ruthenorúm* & *Polowconum* Ducibus, residuis turmis in terga *Vngarorum* irrumpens, eos confligit & prosternit. Plurimis autem *Vngaris* aut occisis, aut in flumine *Wiar* suffocatis, cæteri dum in siluas, & montes diffugiunt, à *Ruthenis* & *Polowcis* biduo illos persequentibus, aut occiduntur, aut capiuntur. Inter quos & Episcopus vnus *Vngariæ Cupranus* nomine, & plures insignes milites desiderati sunt. *Colomanus* Dux incolumis euasit, quatuor millia *Vngarorum* eo die, quatuor aliis fugientibus cæsa referuntur, castris *Vngarorum Rutheni* & *Polowcy* potiti, *Iaroslaus* filius *Suantopelkonis* cum paucis fuga euadens, ad *Polonos* in *Brzeście*, (neque enim cum *Vngaris* habere pro ea tempestate contubernium satis tutum putabat) diuertit. *Dauid* autem Dux ex ea victoria animo resumpto castrum suum *Wladimiriense* recuperaturus obsidione vallauit. Vbi dùm inter obsessos & obsidentes crebræ excursiones fierent, *Mscislaus* filius *Suantopelkonis*, cui castrum *Wladimir* à patre fuerat commendatum, sagittam in hostes ex castro emittens, sub maxilla ab hostili sagitta percussus moritur. Cuius mors dùm quatriduo celata fuisset, quinto demùm die morte publicata, obsessi dedendum castrum *Dauid*, neque amplius tabescendum fame decernebant. Metu tamen ne à *Suantopelkone* duriùs in eos animaduerteretur, illos deterrente, missis ad *Suantopelkonem* nunciis, in quanto & ex morte filii sui *Mscislai*, & ex penuria victualium versentur discrimine, & ni celeriter illi succurrat, dedituros se *Dauid* castrum significant. 1094. *Suantopelk* periculo intellecto *Putatam* Palatinum suum ad ferendam laborantibus opem mittit. Qui *Wladimirum* cum exercitu, habens in suo comitatu *Swantosam* filium alterius Ducis *Dauid*, qui de singulis, quæ in exercitu *Suantopelkonis* agerentur, sibi, *Dauid* opportune significabat, astrinxerat. Veniens statiuis propè castrum positis, altero die silenti agmine castrum ingressus, in *Dauid*, & exercitum eius quiescentem, & nihil prouidentem, faciens impetum vehementem confligit, & peruicit illum, stationibusque illius potitus, soluit obsidionem, & *Basilio* in Capitaneum constituto, *Putata* in *Kiow*, *Suantosa* in *Lucko* regrediuntur. *Dauid* verò ad *Polovvcos* fugiens, auxiliis eorum impetratis, cum Duce *Polovvconum Boniak Suantosam*, qui eum fallendo cladis acceptæ autor fuerat, in *Lucko* obsidet. Qui fame coactus de castro *Lucko* excedens ad patrem suum in *Czernieiovv* contendit, *Wladimiriam* deinde expugnaturi *Dauid* & *Boniak* procedunt. Quorum aduentu *Basilius* Capitaneus *Wladimiriensis* perculsus, antequam venirent, castro relicto, diffugit, & *Dauid* tàm *Wladimiriensi*, quam *Lucensi* castro facili impendio potitus est.

Initium ordinis Cisterciensis.

Cisterciensis ordo cœpit per *Robertum* Abbatem, & *Albertum* successorem eius, & videntur quasi secundarii reformatores ordinis S *Benedicti*, cuius habent Regulam, iuxta quam simpliciter viuere cœperunt, curiositati & abusionibus variis abdicatis, creuitque ipse ordo magnis incrementis in breui tempore. Cuius tertius Abbas fuit *Stephanus*, qui B. *Bernardum* cum fratribus suscepit.

Boleslaus Poloniæ Princeps castrum Pomeraniæ oppugnat, immi-

Morauico bello *Boleslaus* Dux infans, ius & 1095. scientiam tirocinii sub *Setegio*, aliàs *Sieciecho* Palatino *Cracouiensi*, & Principe militiæ *Polonorum* adeptus, dùm nunciatum foret castrum *Miedzyrzecz* versus oram *Saxonum* situm, per quosdam *Pomeranos* fugitiuos interceptum fore, & ex illo vicinam regionem prædis & spoliis plurimum afflictam, petit sibi à Patre *Wladislao Polonorum* Duce dari exercitum, ad castri intercepti conquisitionem, non tironis solùm, sed Ducis officio se exhibet perfuncturum. Cùm diu patrem nec quidquam reluctantem multifariis precibus flagitasset, tandem mitti se cùm exercitu ad præfati castri *Miedzyrzecz* expugnationem peruicit, *Setegio* tamen militiæ Principi parere iussus, ne quid temerarium in his quæ ferro administranda erant, ætas lasciua admisisset. Fauore itaque militari cœpta noui Ducis mulcente, castrum *Miedzyrzecz* obsidione vallatum est. Quod etsi naturali situ egregiè munitum fuerat, amplius tamen id *Pomerani* in eo conclusi,

immi-

1095. imminentem frustrari expugnationem muniuerant. Imperante autem *Setegio*, Duce vero *Boleslao* milites adhortante castrum, corona, trabibus, lignisque ingentibus vniuersorum consensu septum est, & bombardæ propius admotæ. Quarum frequenti tormentatione, & castri propugnacula in plerisque locis diruta sunt, & plures ex defensoribus latius procedente ruina, aut in vita, aut in membris mulctati. Crescente verò in dies obsidentibus spe castri potiundi, obsessis verò desperatione, consilium magis necessarium, quàm honestum à *Pomeranis* initum est, de castri deditione. Missi extemplò à *Pomeranis* ad Ducem *Boleslaum* & *Setegium* nuncii de deditione, vt *Pomerani* cum singulis equis, rebus, sarcinisque suis incolumibus abire liceat, conueniunt. Castro *Miedzyrzecz* in potestatem redacto, pace quoque regioni reddita, *Boleslaus* Dux cum militibus reuersus à patre *Wladislao* tàm altam & virilem indolem in filio admirante, in hilaritate exceptus est. Quem cum tenerrimè diligeret, illius quoque vernantem admirabatur indolem, sæpius secum reputans, quorsum indoles tanta esset euasura. Iam etenim in illo magni ingenii elucebat lumen, cuius postea in bellicis rebus, & militari disciplina singularis & rara vigebat disciplina & industria. In illa quoque ætate iam vehemens admodum animi ac spiritus plenus elato animo, alta quæque & eximia spectare notabatur. Augebatur insuper in *Boleslao* in dies virium robur, & animus in feruorem militaris disciplinæ, & rerum bellicarum, cæterorumque agendorum exæstuabat.

& capit.

Eius heroica indoles laudatur.

VVladislao Vngariæ Regi sue cedit

Quarto Calend. Augusti, B. *Wladislaus Vngarorum* Rex multis religiosis & sanctis editis operibus, cum *Vngariæ* Regnum annis duodeviginti, sanctè, & iustè administrasset, moritur. Duo quoque Regna, videlicet *Dalmaticum* & *Caruaticum Vngariæ* Regno adiecisset, duplici iure in eum deuoluta. Vltimus enim illorum Regnorum Rex *Zaromarus* propinquus & affinis suus sine liberis decedens, præfata Regina B. *Wladislao* legitima successione reliquit. Germana insuper soror B. *Wladislai* coniunx *Zaromari*, quæ marito mortuo ea gubernabat, moritura, ea fratri delegauit, & in *Waradiensi* Ecclesiâ magna celebritate sepulturæ tumulatur, in locum eius *Colomanus* filius *Geisæ* Regis, Episcopatu *Waradiensi*, ad cuius titulum consecratus erat, derelicto, in Regnum suffectus est. Beato *Wladislao* non relinquente liberos, & Regnum *Vngariæ* cæteris fratribus morte absumptis Summo Pontifice dispensante gubernabat.

Colomannus.

1096. In *Wladislaum Polonorum* Principem vsque ad ea tempora felicibus successibus regnantem, cùm & fœcunditate prolis & vitæ diuturnitate, opumque gloria erat sublimis, & frequentia militum, bellorumque triumphali pompa euaserat illustris, subitò aduersa fortuna coorta est. Erat illi naturalis filius ex concubina, priusquam *Boleslaus* filius legitimus ex *Iuditha* nasceretur, susceptus, nomen ex eo, quod Ducissa *Iuditha* scelus, & incontinentiam mariti perosa, tàm pellici, quàm ex ea natæ proli, iusta indignatione erat infesta, *Zbigneus*, quod significat iram euadens, sortitus. Is in obscuro & ignoto loco alitus & educatus, propter euitandas nouercales iras, *Iuditha* Ducissa morte absumpta, literis addiscendis *Cracouiam* applicatus est, in quibus cùm aliquantulum profecisset, pro contegenda sua, & spurii ignominia, & ne tempore procedente cum filio legitimo in participationem paternæ hæreditatis veniret, in *Saxoniam* Duce *Wladislao* ordinante, deductus, in monachum tonsus, & monasterio traditus est, minus vituperii & improperii patri Duci *Wladislao*, si extra *Poloniam* illum versari, minus impedimenti & obstaculi filio legitimo Duci *Boleslao*, si monachalis fortis illum participem fieri contigisset, illaturus. Erant præterea ex militibus *Polonorum* plures numero in *Bohemia* fugitiui & exules, qui vel ære alieno, vel in iudiciis pro scelere damnati, aut potentia, & liuore *Setegii* Palatini *Cracouiensis* pulsi. Qui autoritate pro ea tempestate apud *Wladislaum Polonorum* Ducem solus cæteris neglectis pollebat arroganter & superbè erga singulos vsus, multos Nobiles, quos suæ conditioni obstare videbat, iniustis decretis, & iudiciis grauauerat, aut possessionibus exturbauerat, *Bohemiam* impleuerant. Hos *Bretislaus Bohemiæ* Dux vir callidus, in perniciem *Poloniæ*, tàm consilio, quàm largitione subornans, suadet illis, & facilis erat apud animos frementes, & exulceratos persuasio, quatenus *Zbigneum* filium *Wladislai Polonorum* Ducis in monasterio non sua sponte, sed imperio patris contrauenire non auso, delitescentem assumant, sibique pro Duce constituto, vicinam *Bohemis Wratislauiensem* oram occupant, non aduersam aliquam impugnationem ex *Bohemia*, sed fidem & efficax sui propositi suffragium habituri. Callida & speciosa pro odio, quod *Bretislaus* in *Polonos* gerebat, magis quàm salubria, & tuta danti consilia (quippe non aliter se de *Polonia*, quàm ciuili disseminata procella vltum iri arbitrabatur) vniuersus fugitiuorum & exulum grex facile verbis dolosis spe impletus, assensus est. Extémploque monasterio in quo *Zbigneus* manebat, adito, *Zbigneo*, vt versus *Wratislauiam* ad occupandam ciuitatem oramque illius regionis secum consentiret, ire suaserant, quem tandem persuasione huiusmodi peracta, è monasterio monachis ne quicquam aduersantibus, extrahunt, &, vt *Bretislaus Bohemiæ* Dux suaserat, ad *Wratislauiam* perducunt. Tenebant arcem & oram *VVratislauiensem* tunc milites, & Comes quidam *Magnus* nomine à *VVladislao Polonorum* Duce, cùm etiam genus clarum inter *Polonos* duceret, & probitate esset conspecti- 1096.

Zbigneus naturalis Boleslai filius

a parente in monasterium detrusus

cum Polonis in Bohemiam profugis nouas res molitur,

Digitized by Google

1096. ſpectior, ſibi commiſſam. Erat autem in *Setegii* Palatini *Cracouienſis* odium, propter multas ſimultates inter eos iamdudum conflatas & nutritas, & ipſe feruidus & procliuis. Ad hunc fugitiui & exules *Zbigneum* comitantes nuncium mittunt, verbaque tempori congruentia apud eum faciunt. *Nouimus*, inquiunt, *Comes Magne, & generis maioritate, & virtutum claritate te Setegio præſtantiorem fore, multaq; indigna ab eo, qui & exilii, & dedecoris noſtri autor eſt, perpeſſum fuiſſe, maiora quoque niſi tibi & nobis, quin enim verò, & vniuerſæ nationi noſtræ Polonicæ, magna calamitate & ſeruitute à Setegio oppreſſæ, & pene ſub iugum miſſæ ſatis proſpexeris perpeſſurum. Eſt nobis Ducalis filius Zbigneus, & huius regionis quam gubernat, & cæterorum Poloniæ Principatuum patre iam grandæuo per conſumptionem proximè decedente hæres & ſucceſſor. Hunc vna nobiscum petimus à te in arcem ſuſcipi, & infami noſtro exilio, ne in eo nos conſeneſcere, aut deſperatione, ſi excluſi fuerimus, concepta, aliquid extremum patriæ, & generi noſtro indignum conſulere contingat, prouideri. Quod ſi te noſtra miſerabilis non mouet calamitas, moueat ſaltem Zbignei Principis conditio, qui & ipſe conſilio Setegii eſt in monaſterium detruſus, non minor nobis calamitate, & perpetuo exilio cenſetur. Cuius beneficio ſi primitiis eius nunc ſuffragia tuleris, poteris extolli, & maior inter Barones haberi. Sed & Setegii, quem tu iuſtè oderis, graſſantes in dies, & multis bonis perniciem afferentes conatus, & furiæ non aliter quàm Ducis Zbignei, & noſtra pro te ſuſceptione poterint aut reſcindi, aut inhiberi.* Hac legatione à fugitiuis, & exulibus, inter quos plures erant, qui ſibi ſtricta neceſſitate coniuncti erant, *Magnus* Comes *Wratislauienſis* Capitaneus, accepta, longo tempore quid ageret, hæſitauit. Hinc enim eum vrgebat ſpes & odium, hinc repugnabat fides & honeſtas. In ambiguo itaque rotatus, accitis *Wratislauienſis* regionis Primoribus, quid facto ſit opus, ſingulorum conſilia exquirit. At illi, vt erant in *Setegium* nouandarumque rerum ſtudium vehementer incenſi, veriti, ne eorum regioni per *Zbigneum* Ducem, exulesque & fugitiuos vis aliqua fieret, *Zbigneum* cum exulibus & fugitiuis ſuſcipiendum vnanimi voto decernunt, iureiurando tamen aſtrictum, vt nihil contra patrem & patriam moliatur. In hunc modum, *Magnus* Comes perſuaſus, vir alioqui fide & humanitate egregius, & multis artibus bonis præditus, partim ſibi, partim patriæ proſpiciens *Zbigneum* & vniuerſos fugitiuos, & exules excipit, & Ducali illum veneratus honore in arce *Wratislauienſi* locatus, ſingulorum illi victualium neceſſaria, & his qui ſecum vna venerant adminiſtrant, odio in *Setegium* hanc illi mentem aduerſus auaritiæ vitium, & ſugillationis notam minus prouidè ſuggerente. Suſceptione *Zbignei* Ducis, & fugitiuorum exulumque per *Magnum Wratislauienſem* Capitaneum facta, ad notitiam Ducis *Wladislai* perlata, vehementes in eum amaritudinis & indignationis concitauit aculeos, ſe contemptum apud ſuos iri, & bellum ſibi à naturali filio, & a fugitiuis, exulibusque *Bohemorum* auxiliaribus intermixtis moueri depromentem. Altius tamen omnis ira & amaritudo in pectore *Setegii* Palatini *Cracouienſis* inſedit, qui ſui odio & inuidia, & multorum militum fugam exiliumque, & eam, quæ apud *Wratislauienſes* contigerat, rebellionem, probè nouerat celebratam. Pro ſingulis quoque huiusmodi factionis patratis, & patrandis, non inuidiam modo, ſed periculum ſui ſtatus verebatur altius in dies militum in eum excandeſcente iuſta ira & ſeditione protendi. Mittitur ob eam rem in *Wratislauiam* à Duce *Wladislao* nuncius, & temeritatem *Magni* Capitanei, nobiliumque, & ciuium *Wratislauienſium* pro admiſſo *Zbigneo* in arcem fugitiuis, & exulibus correpturus, & *Setegii* excuſaturus innocentiam. Is dicendi ſibi copia, adſtante ſibi *Wratislauienſi* multitudine, facta, *mirari Ducem Wladislaum, & magis dolere*, declarat, *cur eius hoſtes, videlicet Zbigneum in externas oras relegatum, & fugitiuos, exulesque ſuis ſerè factis deprauatos, arce & vrbe exceperint, & domino ſuo naturali, & hæreditario deſerto, ac inconſulto illos ſibi coniunxerint, quærere & ſcire velle : Pro rebellibusne eos, & patriam communem Bohemi hoſtibus infeſtis prodere volentibus, an pro ſubditis & deuotis debeat æſtimare.* A *Magno* Capitaneo & *Wratislauienſi* Comite, reſponſum Ducali nuncio datum eſt: *Non ſe temeritate aliqua aut rebellione, ſed bono reſpectu permotos, neque prodendæ Bohemis patriæ gratia, quorum hoſtilitatem, odium, & vafriciem, ipſi vicini experiri noſſent, Zbigneum filium Ducis naturalem, & exules fugitiuosque in ſuam communionem, vrbemque recepiſſe, non vt Ducales, patriæque hoſtes, ſed naufragii communis per Setegium procurati reliquias, ne in patriæ & generis Polonici vniuerſalem contumeliam, & ludibrium in externis oris ſtipem alienam efflagitare compellerentur. Se quidem ab obedientia & fide Wladislai Ducis, & filii ſui Boleslai illuſtris, nullo pacto, nulla conditione, diſceſſuros, Setegii tamen improbitatem & arrogantiam Ducis ſui geſta & opera damnantis, & amplius ſuis calliditatibus deprauaturi diutius ſe ferre non poſſe.* Cùm autem Ducalis nuncius, vt ſibi imperatum fuit, factiones *Setegii* conaretur diffuſo ſermone diluere, tantas iras odio *Setegii* in illum multitudo concepit, vt niſi Capitaneus *Magnus* cum primoribus interceſſiſſet, fuiſſet nuncius ipſe à multitudine, quæ iam ad lapidandum nuncium ſaxa corripuerat, fœdè violatus. Nuncio ex *Wratislauia* reuerſo, & omnibus, quæ ſecum acta erant, quæque Capitaneus *Magnus* Barones & populus reſpondiſſet, ex ordine narratis, *Wladislaus* 1096.

& Magno Comite Caſtellano Wratislauienſi ſibi conciliato

Wratislauiam occupant.

Wladislaus Dux ægre id ferens nuncium Wratislauiam mittit, qui de re certiorem eum faceret,

qui in Setegium culpam huius motus coniici comperit.

Verum Wla-

Dux

1096. *dislaum ipso Wratislauiam adeunte* Dux quamuis iam annis, militaribus quoque, & ciuilibus muneribus, grauis abscessisset: vigente tamen in senili corpore, animi, consiliique vi, non vltra cunctandum ratus armis correptis, & expeditione indicta gliscentem in dies exulum, & fugitiuorum seditionem oppressurus, filio *Boleslao Cracouiæ* relicto, *Wratislauiam* contendit, castris & munitionibus, & eorum præsidibus in circuitu *VVratislauiensis* ciuitatis consistentibus, ad *VVladislai* Ducis sui obedientiam & fidelitatem certatim occurrentibus, cùm postremo ad *VVratislauiam* ventum fuisset, Præsul *VVratislauiensis Zeroslaus* cum singulari Ecclesiarum ordinum & statuum processione, *VVladislao* Duci velut Domino suo, patrono & naturali hæredi, occurrit, & ipsum debito honore vsque ad vrbem deduxit. Patuit & arx, quam *Magnus* Comes tenebat, in eam quoque *VVladislaus* Dux cum omni militia sua à Capitaneo eius *Magno*, cum omni humilitate & deuotione exceptus. Ex qua postridie *Zbigneus* singulique fugitiui & exules, non tàm *VVladislai* Ducis aduentum, cuius pectus clementia refertum nouerant, quàm truculentiam *Setegii* veriti, omnium *VVratislauiensium*, ipsiusque *Magni* Comitis subtracta sibi videntes suffragia, in castrum & ciuitatem *Crusuicensem* eatenus frequentia ciuium & populorum refertam, ab exulibus & fugitiuis occupatam perfugerunt. *Zbigneus cum suis effugit,* Pauco illic tempore *VVladislaus* Dux commoratus, *Magno* Capitaneo & Nobilibus, ciuibusque *VVratislauiensibus* quod se inconsulto *Zbigneum* & exules fugitiuosque recepissent, clementius obiurgatis. *Magno* Comite à gubernatione castri, & Prouinciæ *Wratislauiensis* pro commisso facinore destituto, filio suo *Boleslao* & *Vislao* eius curatori eam dat tenendam. Citatoque cursu filium *Zbigneum* & fugitiuos, exulesque persecuturus, exercitum in *Crusuiciam* deducit. *Pomerani* suaptè *VVladislao* Duci infesti à *Zbigneo* acciti, frequentes *Crusuiciam* vt ibi bellum gererent, ciuili feruescente stridore, conuenerant, *Pruthenosque* & cæteros barbaros secum adduxerant. *& adiungentibus se sibi Pomeranis & Pruthenis* Lætus tanta multitudine *Zbigneus*, certum sibi de patre ac eius exercitu nihilo suo superiore portendebat victoriam. Quapropter nulla mora facta, patri cum septem fugitiuorum & exulum aciebus, & *Pomeranorum Pruthenorumque* turmis obuiam procedens, signis collatis, ad lacum *Goplo Krusuiciæ* contiguum dimicat. *cum patre confligit,* Exulibus autem & fugitiuis pro victoria adnitentibus, tantum cruoris illic fusum est, vt lacus ipse sanguine, & cadentium cadaueribus fœdatus, neq; se potabilé, neq; piscem humano generi ad edendũ aptũ diu præbere potuerit. Paucis ex *Wladislai* militibus desideratis, vulneratis autẽ plurimis, omne robur *Zbignei* exercitus cæde immensa confectum est. *Zbigneus* ipse cum paucis in castrum *Krusuicense* diffugiens, viuus in potestatem patris venit. *vincitur & capitur.* Vrbs *Krusuicensis*, quia *Zbigneo* tulerat auxilium, militi in prædam A concessa est. Ab eo quoque tempore omni opulentia & fortunis spoliata, nihil de prisca gloria præter solum nomen seruat. Ex *Krusuicia VVladislaus* Dux in *Masouiam* diuertit, *Zbigneum* quoque filium in carcerem coniectum, *Setegio* Palatino *Cracouiensi* in castro asseruandum in custodiam dedit, plerisque consiliariis consulto id illi suggerentibus, prouidere iam tunc magnopere satagentibus, ne cum vilissimo corruptibili pignore, *Boleslao* filio legitimo æquale fieret commercium. Paterna enim indulgentia in *Boleslaum* magna extabat, nec minor omnium Optimatum & Procerum *Poloniæ* fauor & affectio sperantium illum egregii animi virum, domi forisque euasurum. B Erat enim tunc ferox ingenio, membris robustus, frigoris ac caloris iuxta patiens, in inferendo bello non minus quam repellendo auidissimus, & vitæ prodigus, mortisque contemptor, in ferrum vulnusque præceps. Opportunitatem rei quam conflauerat *Bretislaus Bohemiæ* Dux, vt magis coalesceret, ita enim recedentibus à se *Polonorum* fugitiuis & exulibus spoponderat, adiuturus, versus *VVratislauiam* exercitualiter processit, & sub eo tempore, quo ad *Krusuiciam* inter patrem & filium dimicatum est, eam partem *Poloniæ*, quæ circa fluminis *Nissæ* consistit oram inuadens, spoliis & incendiis agrestes affligebat, & castrum *Bardo* ad ripas *Nissæ* situm, (vacuum enim defensoribus C erat,) occupauit, & igne conflagrauit. *Bretislaus Bohemiæ Dux eo locorum veniens* Reperta autem, haud procul inferius fluuium *Nissa* descendendo, rupe, cuius moles in singulis circumquaque locis abrupta, velut turrita consurgebat. Quæ dùm in basso larga esset, ad sublimitatem coartata, speciem naturalitatis castri effecerat. *rupem naturali firmitate pollentem exprimit,* Hac *Bretislaus Bohemiæ* Dux lignorum constructione amplius communita, castrum in ea extruxit, & *Kamieniec* illud, quod nomen in præsens retinet, cùm in saxo situm sit, appellat, præsidioque loco imposito, quod postea virtutem *Boleslai* filii *Wladislai* Ducis *Polonorum* admiratus restituit, *Bohemiam* vadit. Locus ipse monachorum sub regula S. *Benedicti*, Deo militantium frequentia celeD bris habetur, & insignis multis possessionibus, oppidis, vicis, & villagiis, per *Boleslaum* alterum *Wratislauiensem*, *Legnicensem*, & *Glogouiensem* Ducem deuotione, qui primus illic fundauit Deo monasterium, abundè dotauit. *ex quo postea monasterium fit.* In *Bohemiam* autem *Bretislaus* reuersus *Marszynam* & *Koyatam*, generis *Vrsouiensium* erant, qui apud *Polonos Rauitæ* nuncupantur, de *Bohemia* eiicit, insimulans *Polonorum* rebus contra *Bohemos* semper, præsertim tamen in bello, quod tunc inter se & *Polonorum* Ducem *Wladislaum* agebatur, fauisse, & sua singula secretò *Polonis* prodidisse. Bona insuper eorum mobilia & immobilia occupat, & suæ Cameræ infiscat. Hi cùm in *Poloniam* nudi penè, pannosi,

1096. si, & omnibus rebus exuti venissent, à *Wladislao Polonorum* Duce benigne excepti, & comiter tractati sunt, & larga vtrique & familiis eorum possessio attributa.

1097. *Gnesnensis Ecclesia dedicatur.* *Gnesnensis* Ecclesiæ *Polonorum* Metropolitanæ, Martinus eiusdem Archiepiscopus, dilatam consecrationem in eam diem molestius ferens, ad dedicandam eam primam diem Maii constituit. Quæ quo celebrior esset, *Wladislaum Polonorum* Ducem & *Zophiam* Ducissam, *Boleslaum* quoque filium *Wladislai*, & fere vniuersos Episcopos Proceresque, Barones, & Primores Regni *Poloniæ*, vt illam præsentia sua honorarent, ad illam inuitat. Solita calliditate, quum aperta vi nequirent, *Pomerani* vsuri, in dedicationis præfatæ *Gnesnensis* Ecclesiæ vigilia, intelligentes proposito suo tempus opportunius non fore, Duce *Wladislao*, & fere singulis *Polonis* festiuitate dedicationis Ecclesiæ occupatis, castrum *Sanyok* occupaturi (iam enim plerosque ex *Polonis* qui in eo morabantur, pecunia corruptos, deditionem illius, die ad id constituto facere pellexerant,) intempesta nocte silentio adueniunt, & signo dato, de quo inter eos, & traditores conuenerant, funibus ad castrum inuehuntur. Verum dum se castro potitos lætarentur, in interiora quoque castri eos, quia sociis proditi quiescebant, captiuaturi, penetrare pararent, subitus illos quo vnusquisque eorum velut saxum diriguit, occupat terror. Vir namque armatus caballo nitido insidens, eis visibiliter apparens gladium dextra gestatum manu in quemlibet eorum infixurus ni cederet, vibrabat. Discurrebant ex tunc miseri *Pomerani* per ignota & noctis obscurata caligine loca, quo quemque sors & imminens ante ceruicem mucro depulerat. Fragorq; & strepitus per gradus & cœca loca à facie prosequentis dilabentium, existimante vnoquoque ex *Pomeranis* se tantummodo persecutore pelli, exortus, etiam soporatos Castellanos suo excitauit tumultu. Qui & ipsi nimio pauore expergefacti, agitare cœperunt, perculsos cœlesti verbere hostes, & plerisque trucidatis, reliquos omnes comprehendunt, suam vitam & castrum perditum, sed protectione cœlesti custoditum, meritis B. *Adalberti* Martyris & Pontificis gloriosi, prout dignum erat, adscribunt. Huncque albi equi insessorem fuisse, qui *Pomeranos* castrum intercepturos agitabat, veris indiciis coniiciunt, atque in laudem & gloriam suam obsecrationes edunt, & vota pro seruata vita & castro emittunt, soluuntque excelsi illum apud Deum coram vniuersis offerentes meriti, qui ædibus suo nomini sacratis nocte, tam salubrem & necessariam opem præstiterat *Polonis*.

Pomerani castrum Santok, *per proditionem inuasuri nocturno terrore a suo proposito auertuntur.*

Dedicationis Ecclesiæ *Gnesnensis* benedictione absoluta, *Wladislaus Polonorum* Dux *Martini* Archiepiscopi *Gnesnensis*, singulorumque Procerum & Baronum *Poloniæ*, qui solennitati illius diei intererant, multifariis precibus expugnatus, *Zbigneum* de carcere deuocatum se amplius Patri, & in eius potestate futurum pollicentem, relaxat, & vtrumque filium dato illis frequenti exercitu in *Pomeraniam* transmittit. Sed cum ex *Pomerania*, nullo memorabili edito opere, discordiarum seminario inter fratres de primatu & imperio exorto, reuertissent, Pater amare filiorum certamen ferens, veritus eos morte sua secuta ampliori dissidio certaturos, *Poloniæ* Regnum inter eos diuidit, & *Boleslao* quidem legitimo filio *Cracouiam*, *Wratislauiam*, *Sandomiriam*, *Siradiam*, & quæ meliora cessura decernit. *Zbigneo Pomeraniam*, partemque *Poloniæ maioris*, *Lanciciam*, *Cuiauiam*, & *Masouiam* assignat, omnium prædictarum terrarum vsu, & administratione sibi ad vitam reseruata se absumpto sine litigio suam quilibet sortem apprehensurus.

1097. *Zbigneus ex carcere liberatur.*

Wladislaus Dux duobus filiis regnum partitur.

Wlodimir, *Dauid*, & *Olech* Duces *Russiæ*, *Kiouiensem Ducatum* vastaturi copias in campum eduxerunt, quibus statiua apud *Horodecz* agentibus *Suantopelk Kiouiensis* Dux occurrit, fortunam belli tentatus. Communibus tandem Baronibus agentibus de pace inter Duces actum est, qua æquis conditionibus confecta, vnusquisque in propria rediit cum pace.

Quarta Octobris cometes in occidente facem porrigens apparuit. Nimia aquarum inundatione autumnalis satio impeditur, quæ sterilitatem frugum induxit. *Baptista* primus *Crusuiciensis* siue *Wladislauiensis* Episcopus annis 15. functus Pontificali officio rebus eximitur humanis, & in *Crusuiciensi* Ecclesia sepelitur. Cui *Paulinus* primus natione *Italus* ab *Vrbano* Papa secundo suffectus est.

Baptistæ I. Wladislauiensi Ep. succedit Paulinus I.

Diuisione Regni *Poloniæ Wladislaus Poloniæ* Dux inter *Boleslaum* legitimum, & *Zbigneum* naturalem filium facta in *Masouiensem* Prouinciam, eius enim situs & habitatio cæteris omnibus sibi placidior videbatur, diuertit, Interim illi velox nuncius allatus, *Bretislaum Bohemiæ* Ducem copias congregasse, clandestine *Poloniam*, & *Wratislauiensem* regionem inuasurus. Id cum *Wladislaus* Dux *Boleslao*, *Wratislauiam* & vicinam ei oram paterna indulgentia gubernanti, insinuasset, & arma contra *Bohemos* resistentiam facturus expedienda mandasset, paritum illico à *Boleslao* est, & exercitus ad confinia Regnorum deductus. In quo cum *Woislai* Pædagogi absentia notata fuisset, ingens suspicio inter milites *Boleslai* primum, subsequenter priuatum murmur, & tandem aperta vociferatio coorta est: vnoquoque semel ortam suspicionem augente, differensque non abs re *VVoislaum* in suo comitatu deesse; & alumnum suum *Boleslaum* Ducem in tam difficili necessitatis articulo deseruisse omniumque consona voce credebatur *VVolislaus Boleslao* de-

1098. *Variis ortis turbis Boleslaus & Zbigneus fratres*

1098. deserto ad *Setegium* Palatinum *Cracouiensem* defecisse, & vtriusque calliditate & ingenio ad agendum contra *Bohemos* bellum, apud quos A missi exploratores quieta omnia nunciabant, *Boleslao* & sibi *Setegii*, & *Woislai* versutia, à Patre arma ad proditionem aut interitum *Boleslai* imperata fuisse. Grauis eatenus & infestus vtrique filio *Setegius*, grauior tamen & infestior *Boleslao*, quippe admirandam illius in singulis, virtutem, in suam tandem perniciem peruenturam Patre mortuo formidabat, nec aliter quam hostis ab vtroque est habitus fratre, cum omnium fere castrorum & munitionum distributarum illis Regni *Poloniæ* Prouinciarum, in suam suorumque fratrum, aut eadem secum sapientium tenutam, *Wladislao* Duce consentiente rediens, interitum Ducalium filiorum, vt Principatum Regni *Poloniæ* B ipse ageret, communi assertione, & fama ac effectu ingenii vafri, incertum est, vel ab inuidia coorta, vulgatus fuerit. Ad cuius frustrandos conatus *Boleslaus*, & *Zbigneus* fratres, stricto se fœdere & iureiurando astrinxerant, vnus alteri fideliter & sincere auxiliaturos. Militibus itaque se, & *Boleslaum* non ad bellum gerendum accitos, sed ad periculum subeundum expositos ingeminatione continua querentibus, bello ocius pro euitando machinato periculo discedere, & auxiliatorem *Zbigneum* placuit accersire. Quo iuxta pactum cum festinatione adueniente, ad *Wratislauiensem* ciuitatem, ne ipsa à *Setegio*, vel suis occuparetur, agmine citato itum est. Vbi vniuersis regio- C nis & ciuitatis *Wratislauiensis* conuocatis militibus, *Boleslaus* Dux ita apud illos concionatus est: *Quam late, quamque callide, & vafre Setegii Palatini Cracouiensis grassaretur temeritas, vnicuique vestrum patefactum esse non ambigo. Qui Patre nostro, siue illud causet suum grandæuum senium, siue Setegii dolus, & versutia ad omnia qualibet pertracto, & bene vincto, & infascinato facile sibi Principatum Regni Poloniæ castris & munitionibus sui iuris & potestatis effectis, Patre nostro absumpto repromittit. Et quod sine indignatione rei vix eloqui valeo, lachrimæ quoque ipsæ, quas dolor & acerbitas elicit, vt coram cernitis*, (rigabat autem fletu immenso genas) *testes sunt, quo*- D *modo vterque nostrum in spem Regni huius genitus intereat, magna prouidet cura, iuxtaque nostra, velut immanium hostium, aut barbarorum licitatur capita. In hac Vrbe, quæ nondum sua tyrannide attacta & infecta est, nos saluari posse propter dudum expertam fidem confidimus, in vobis, spes nobis suprema videtur relicta, vestram erga nos fidem percepturi, huc nos ex cæteris locis profligati contulimus, vobis sinceritatem fidei, nobis seruantibus tuti, donec super impendens Setegii furia tonat, quiescemus, reliquas sedes Regni Poloniæ declinare cogimur, comparatam nobis necem subituri. Si autem nec hic hæredibus manere licet in externas oras abeundum est; vitaque quam Setegius eripere contendit, saluanda exilio.* Commota erant omnium ad misericordiam filiis Ducalibus ferendam viscera, tantumque apud vniuersos & miseratio adolescentum, & odium *Setegii* valuit, vt clamore sublato omnem fidem, subiectionem, & deuotionem, Duci *Wladislao* Patri eorum hactenus præstitam in eorum profectus, & commoda pollicentur conuersuros. Orant deinde vt omni mora circumscripta eum, quæ contra *Bohemos* collegerant exercitum, amplioribus copiis augendum, ad locum vbi Pater residet, ducerent, ad *Setegii* improbam audaciam, antequam fatis occupetur Pater, contundendam. Interim dum hæc *Wratislauiæ* aguntur, *Woislaus Boleslai* comes aduenit, & omnium quæ gerebantur ignarus, mitti se in vrbem petit sedulitatem suam suo alumno exhibiturus. Sed cum illi propterea, quod *Setegio* propinqua cognatione iunctus esset, & secum vna necem Ducis moliri, pro suspecto haberetur, accessio ciuitatis denegaretur, ille se è contra purgare, & non necem, sed honorem & gloriam alumno suo summopere cupere, nihilque sibi commune cum *Setegio* fore differens, iniquis auribus odio *Setegii* callentibus auditus à consortio quoque huius exercitus, qui ex *Wratislauia* versus *Zarnowiec*, ibi enim Dux *Wladislaus* mansionem facere nunciatus est, procedebat. Cui se *Woislaus* satagebat coniungere, exclusus non sine sui pectoris, nihil eorum quæ in eum popularis suspicio confinxerat conscii, afflictione, perditum suam fidem, suosque labores, & non cogitato scelere se insimulatum doluit. Ex *Wratislauia* in *Masouiam* vniuersus exercitus sub *Boleslai* & *Zbignei* ductu penetrans statiua prope *Zarnowiec* vicum ignobilem, curiam illic Duce *Wladislao* tenente posuit. Res quoque inter patrem & filios non armis, cuncti enim id execrabantur facinus, sed alternis legationibus agi cœpit. Omnem autem huius litigii molem in eo constabat consistere, vt Dux *Wladislaus Setegium Cracouiensem* Palatinum à se abdicet, & castris munitionibusque destituat, quem hactenus in suam ignominiam, & filiorum perniciem perfusis largitionibus suapte inflatum in ampliorem superbiam erigentibus, parauerat: *se non hostes patri, quem omni studio publico & priuato veneraturi essent, sed Setegii ferocis hostis sui capita eorum dum ferro non licebat, licitantis, vltores aduenisse, obsecrareque patrem ne Setegii dolus & perfidia, qua Respublica Polonorum ad internecionem vsque perducta est, plus pensi apud illum, quam filiorum & cæterorum Nobilium sincera fidelitas, & deuotio habeat, ne quoque de castris Poloniæ filiis suis successoribus, minus quam Setegio confidat.* His & pluribus aliis iustis rationibus, *Wladislaus* Dux suggerentibus id sibi & magnopere suadentibus Pontificibus, 1098.

Setegii potentiam suspectam habentes.

Digitized by Google

1098. bus, & Ecclesiasticis personis, qui pro tollendo communi dissidio illuc conuenerunt, animo deliberato cedens, & *Setegium* à se protinus abdicat, & sacramento se obligat, nunquam illum ad pristinum Magistratus & officii gradum assumpturum. Accedunt Patrem inermes filii, & pronis ceruicibus debito honore patri impenso, illum venerati, inuicem reconciliantur. Discedentem post hæc *Setegium* Palatinum, & ad castrum *Sieciechow* à se erectum, suique nominis appellatum vocabulo; & pluribus fossatis, & propugnaculis egregie munitum, tutumque esse illuc consistere ratum, declinantem biduo, fratres *Boleslaus* & *Zbigneus* cum agminibus militum persequuntur, extra fines Regni *Poloniæ*, si manus eorum effugeret, illum propulsuri. Non tulit *Wladislaus* Dux id filiorum & vniuersorum militum suorum decretum, sed ad labefactandum illud in noctis medio, dum in filiorum castris, & suo Ducali creditus est quiescere tabernaculo, patris persona exuta, & priuati induta, tribus tantummodo secretioribus seruis comitatus, & in vna cymba per alueum *Vislæ*, cuius illic aquæ inflatiores sunt, vectus, ad *Setegium* ire contendit, sua præsentia illius discrimen auersurus. Consternatum ea nouitate *Boleslaum* & suum exercitum, & an ire contra *Setegium* pergeret, an subsisteret consilii inopem id consilium, ea cogitatio, militibus probantibus subiit, quatenus regionum, sibi paterno decreto pro sortibus distributarum, arces & capita, tam *Boleslaus*, quam *Zbigneus* curent apprehendere, minus negotii arcibus occupatis, patre mortuo, cum *Setegio*, si quid moliri vellet habituri. Et *Boleslaus* quidem *Cracouiam*, *Sandomiriam*, *Siradiam*, cæterasque suæ portionis arces illico cepit. *Zbigneum* à *Plocensi* castro, quod magno militum tenebatur præsidio, ignominiose repulsum, (iam enim & *Wladislaus* Dux ad illud redierat) cætera aggredi puduit. Coniunctis demum exercitibus, *Boleslaus* & *Zbigneus Plocensem* arcem & vrbem, *Setegium* à patre sequestraturi circumsident. Sed *Martinus Gnesnensis* Archiepiscopus, vir licet grandæuus, mediatoris vicem inter patrem & filios aliquanto tempore, non fracti, & senilis corporis fatigam gerens, prouidensque ne ciuilis nubecula grandem aliquam & perniciosam procellam in commune cieret, cum filiis patrem superiori conditione arctiori sacramento & cautela obsirmata, de abdicando & nunquam reassumendo *Setegio* mitigatis vtrumque guerris pacificat, & patre pacta seruante, pellitur à filiis *Setegius* de Regno, & in *Russiam* exulat, *Wladislao* quoque Duci, sedes à *Boleslao* possessæ restituuntur. Qui quidem *Setegius*, etsi annos plures in exilio delituerat, benignitate Ducis *Boleslai* reditui, suffragio Pontificum & Baronum obtinuerat, potentia tamen & autoritate, quo vsque ad inuidiam sub Duce *Wladislao* abunda-

eo tandem rem redigunt, vt ex Polonia in exilium pulsus sit.

uerat, caruit. *Setegius* hic Palatinus *Cracouiensis*, de genere & familia bipennium erat, habens ingenium callidum, & ad omnia versatile, factiuitate mixtum, habens & plures prosapiæ suæ fratres, cognatos, affines, & nepotes, habens & possessiones plurimas Ducali fauore & indulgentia sibi & suis donatas. Ob quæ omnia magnam affectati Principatus, (siue id fastus proprius, siue inuidia aliena causabat) incurrerat suspicionem. Communis autem cuiuslibet Monarchiæ custodia, nulla allia re præstantior est, quam Virum alquem magnum non facere. 1098.

Pontifex Henricum IV. Imp. filio succedente deponit,

Vexationem quam Ecclesiæ Imperator *Henricus* IV. inferebat, *Vrbanus* Papa secundus satagens rescindere, ipsū omni honore & administratione Imperiali priuat, mandans electoribus Imperii filium illius *Henricum* Ecclesiæ & sedi Apostolicæ fidelem & deuotum ad Imperium eligi. Qui dum iuxta mandatum Apostolicum *Henricum* filium *Henrici* Imperatoris prædicti elegissent, electus ipse scandala, quæ in Ecclesiam Dei genitor suus induxerat, & inducturus verisimiliter timebatur, summoturus, cum & patre viuente suam electionem videbat recidere in derisum, patrem captiuat, & in carcerem recludit.

qui patrem in carcerem conicit.

Castrum *Wlodimir*, & regionem *Wolinensem* à Duce *Dauid* occupatam, *Suantopelk Kiouiensis* Dux recuperaturus, cum pedestribus & equestribus copiis, primo vere veniens versus *Wladimiriam* procedebat. Cuius aduentum *Dauid* Dux veritus, cum & in suis satellitibus fidei ambiguitatem probe nosset, castro relicto ad *Wladislaum Poloniæ* Ducem cum vxore & vniuersa supellectili diuertit, *Suantopelk* vero castro *Wlodimir* potitus, processu temporis casu lugubri filio suo *Suantoslao* 12. Iunii à propriis occiso, exceptus est.

Pomeranorum furia ad lacessendum *Poloniæ* Regnum accurata diligentia semper intenta, quamuis illi superiores conatus male cessissent, quietis tamen impatiens, nouo nocendi genere, aduersus *Polonos* vsura, contractis vtrisque copiis ad castrum *Santok* accedens, intercipere illud primum dolo & fraude, & tandem spe non respondente, vi aperta expugnare moliebatur. Ac irrito vtroque cœpto, quoniam & firmo præsidio militum, velut portus, & ostium *Poloniæ* Regni septum erat, & ad humanum firmamentum etiam situs naturalis qualitas accesserat, nihil aduerso euentu *Pomerani* deterriti, è regione castri aliud castrum *Polonis* ex iusto nequicquam resistentibus, in tam propinqua vicinitate, vt se mutuo loquentes exaudirent, & trabibus, & quercinis lignis, cæteraque materia illic ad manum suppetente erigunt, & vallis fossatisque ingenti celeritate communiunt, maximum momentum rebus adiecturi, si tam castro necessario *Polonis* adempto, incursiones pro libitu in *Poloniam* extenderent. 1099.

Pomeranis in finibus Poloniæ castrum ædificantibus,

Digitized by Google

1099. Magnitudine periculi, quod a *Pomeranis* tendebatur, *Wladislaus* Princeps ad se perlata, motus, mandat filio *Zbigneo*, (ei enim oræ illius portio obuenerat) vt quam celerrimè consurgat, & *Pomeranorum* abigat insidias, & munitionem nouam à *Pomeranis* extructam deiiciat, castroque *Santok*, & his, qui in illo acriter oppugnabantur, opem ferat. Ille etsi prima iussa exequendo illuc cum iusto exercitu accessisset, segniter tamen in singulis, quæ agi cum hoste oportebat, se gerens, re infecta, confirmatis hostium animis, suorum verò qui obsidebantur plurimum hebetatis, discessit. Quod vbi ferocis pectoris adolescens *Boleslaus* filius *Wladislai* Ducis legitimus, prærupta iam tunc vir audaciæ, intellexit, fraternam detersurus ignominiam, & patriæ obsessisque succursurus, cum paucis admodum militibus illuc adueniens, magnos impetus edit. Egressos, siquidem ipsius paucitate conspecta, *Pomeranos* paruo negotio fudit, fugatque, & vsque ad portarum limen, tam auidè fugientes prosequitur, vt parum abfuerit, quin cum fugientibus castrum irrueret. Pontem deinde a *Pomeranis* fabrefactum, aut disrupit, aut exurit, obsidentesque paruo ante tempore *Pomeranos*, ponte effracto & ablato, noua terruit constrinxitque obsidione. Probitatem & ardorem infirmæ adhuc ætatis *Pomerani* admirati, magno illum certatim celebrant sermone, dignumque iudicabant, cui ferrum & arma tractanda committerentur, *Zbigneum* velut pusillanimum & hebetem, in sacerdotii sortem detracta militia arbitrabantur detrudendum. Castro deinde quod erexerant, amissionem illius veriti, incenso; sub noctis caligine diffugiunt. Auunculus illius germanus *Bohemorum* Dux *Bretislaus*, spectata adolescentis virtute, coram se sæpius recitata delectatus, missis nunciis, eum ad se venire inuitauit, charissimoque affectu honoratum remisit, arcemque *Kamieniec* prope flumen *Moisza* sitam, ei restituit. Ita *Boleslaus* vno egressu duplicem hostem confecit, *Pomeranum* quidem congressu, *Bohemum* verò suæ virtutis admiratione. Donis præterea quamplurimis nepotem *Bretislaus* cumulauit, tum propter singularem amorem, quo in eum fuerat incensus, tùm quia procul dubio indole & moribus *Boleslai* contemplatis; sperabat egregii animi virum domi forisque euasurum. Abeuntem longa deductione prosequutus, monuit, vt nepotis erga se & Principatum *Bohemiæ* seruaret amorem, nihil dubitans se sibi de cætero benigno animo responsurum. Ille graui & benigno responso reddito, in propria reuersus, dona quæ à *Bretislao* auunculo acceperat, singula in milites distribuit.

Boleslaus Pomeranos prælio vincit, castrum verò exurit, postea ad Bretislaum Bohemiæ Ducem proficiscitur, & ab eo beneuole suscipitur.

Stephano Plocensi Ep. succedit Philippus.

Stephanus Plocensis Episcopus annis XI. in Pontificatu *Plocensi* absumptis, vita & ipse absumptus est, & in *Plocensi* Ecclesia sepultus: Cui *Philippus* Decanus *Plocensis*, genere nobilis, de familia *Doleuitarum*, per electionem Canonicam via scrutinii actum, vir consilio & æuo maturus succedit, quem ad petitionem A *Wladislai* Ducis *Poloniæ* & Monarchæ, *Paschalis* Papa secundus promouit. 1099.

Generali conuentu Duces *Russiæ* 10. die Augusti in *Wietice* indicto, quatuor numero, videlicet *Suantopelk*, *Dauid*, *Olech*, & *Wolodor*, cum suis singulis Consiliariis conueniunt, habitisque inter se variis tractatibus, pacem mutuam ordinant & concludunt. Ad quos illic agentes *Dauid* Dux literis eorum accersitus ex *Polonia* aduenit, & dicendi potestate facta quærit *ad quid vocatus sit*, offerens *se cuilibet de se querulanti responsurum.* Cui Duces per *Wlodimirum* respondent: *Tu ipse per nuncium rogasti nos, vt liceret tibi conuentui nostro interesse, & de iniuriis, quas pateris queri. En sedemq; æquis auribq; te audituri, si quid habes, propone.* B Quo se sua hæreditate *Wladimiriensi* videlicet Principatu spoliatum querente, secedunt Duces, & collatione habita, mittunt ad *Dauid* nuncios ex parte *Suantopelkonis Putatam*, pro parte *Wlodimir*, *Ratibor*, pro parte verò *Dauid* & *Olech Thorcinum*, qui apud illum ita disserunt: *Non est propositum Ducum Russiæ, reddere tibi Wladimiriensem sedem, eò quòd frequenter terras Russiæ hostili gladio, quod nemo alius ante te memoratur egisse, vexabas, non intendunt in mortem, aut captiuitatem tuam, aut aliquod nocumentum machinari, & dùm sat est, culpam ignoscere, etiam beneficentiam, ne in externis gentibus in tui & eorum ludibrium exul & profugus vageris, adiiciunt,* C *Ostrog, Dobin, & Cartorisk, VVladimir centum marcas annuas, Dauid & Olech alias centum marcas similiter annuas pro suis partibus tibi consignat.* Quo huiusmodi conditionem acceptante, sedit *Dauid* in *Borzysko*. Cui expost *Suantopelkus* vltra possessiones priores etiam *Drohobisch* adiecit, vbi degendo absumptus est. Missi etiam sunt ex eodem conuentu ad *VVolodorum* nuncii qui monerent, vt *VVasilkone* cœco ad se recepto vnum agerent in *Premislia* Principatum. Quæ conditio ab vtroque repudiata est.

Russiæ Principes pacem inter se faciunt.

1100. D Heroicos actus *Boleslai* Principis sua animosa opera etiam apud vicinas nationes iam crebrescentia, & sonore vulgata, quibus futuræ suæ indolis efficaciam, & virtutem maximis indiciis signisque insinuauerat, *VVladislaus* Dux *Polonorum* honorare satagens, & oriens ex suo femore sidus ampliori rutilantia illustrare, non ignorans, nullum alimentum honoris ad exacuandam solidandamque virtutem æquè conferre, cingere illum militari balteo, cùm nunc ætatis annum 15. ageret, decernit. Assumptionis quoque B. *Mariæ* virginis diem in ciuitate, & in Ecclesia *Plocensi*, cuius etiam honori Basilica ipsa dicata est, constituit, curiam quoque solennem pro conferendo militari sacramento *Boleslao* indicit, singulos

Quum Boleslaus Poloniæ Princeps baltheo militari cingendus esset,

Præ-

Digitized by Google

Præsules, Barones, & Primores *Poloniæ* ad solennitatem huiusmodi corrogans & inuitans. Iam solennitati huiusmodi dies aduentauerat A destinata, inuitatique & in patris, & adolescentis honorem magnitudine apparatus, maximaque pompa ludos celebraturi frequentes confluxerant, dùm subito affertur nuncio, *Pomeranos* ingeniorum calliditate & opportunitate temporis semper vsos, etiam ex huiusmodi opportunitate temporis, castrum *Santok* grauibus copiis obsedisse, ad eius quoque expugnationem omnes suos extraneos conatus & curas intendisse. Rebantur siquidem *Polonos* & *Boleslaum*, & constituta ad celebritatem militaris balthei die, & subsequentibus occupatis præsenti solennitate, & lætitia, & à cura defensionis auersis animis, omnem castri defensionem neglecturos, se interim castra sub- B uentione longius dilata potiundos esse. Tam audax *Pomeranorum* cœptum omni ratione salubriter compositum, virtus *Boleslai* potentior dissoluit. Honore siquidem, quo eo die insigniendus initiandusque erat, neglecto, quo illi post crassior, ornatiorque perueniret, Pontificibus nequicquam eum retinentibus, equo veloci conscenso, de singulis qui conuenerant, sequi iussis, ad *Santok* peruenit, & *Pomeranos* in tabernaculis quiescentes soporeque in diluculo grauatos inuadit, & inopinato aduentu territos prosternit, fundit, & obtruncat, in paruoque temporis spacio omnes *Pomeranorum* copias, paucis per fugam elapsis, aut occidit, aut captiuat, & subsequente se longo ca- C ptiuorum ordine in *Plocensem* ciuitatem patre cum Episcopis & grandæuis, atque emeritis solennitatem militibus inchoatam continuante, hostium cruore madens, aduenit. Prædaq; Patri oblata, primùm ipse, demùm frequens *Polonorum* numerus, ex ingenuis, & coæuis suis viris, his quoque qui vna secum militauerant, delectus à sene patre, & balteo cinctus & sacramento militari addictus est, & dies illa cum sequentibus progeminata lætitia, cum iusto gaudio traducta. Laudis super ætatem & modum cupidus, nullos labores, nullum fugiebat discrimen, omnia pericula ob gloriæ cupiditatem, & patriæ quietem, decus atque D propagationem vilipendens.

Ignobili & miseranda morte, *Bretislaus Bohemiæ* Dux 21. Decembris anni eiusdem decedit. Dùm siquidem ex venationibus, quibus aliquanto tempore vacauerat, rediret, & prope villam *Stebnam* consisteret, venator suus *Laurentius Lorek* vocatus *Bozei* ex *Mutinæ* Nobilium de *Vrszouicensibus* alias *Rauitis*, qui à *Bretislao* ipso omnium bonorum mobilium & immobilium mulctati & exiliati, in *Poloniam* diuerterant, largitione & promisso corruptus, lancea quam manu gestabat, Ducem *Bretislaum* adeo lethaliter circa ilia proditoriè percussit, vt tertio die ex inflicto vulnere animam exhalaret. Huic frater germanus secundo genitus *Bratislai Borzywoi* in *Bohemiæ* Principatum successit. 1100.

Templariorum ordo sub hoc tempore cœpit, qui prius albis vsi sunt mantelis, post rubeam crucem subpositam portarunt. Cuius primi fundatores fuerunt *Hugo* & *Ganifredus*, Beatus quoque *Bernardus* regulam dicti ordinis fertur composuisse. *Vrbanus* secundus cum annos 12. mensibus sex, diebus 15. sedisset, *Romæ* moritur, & in Basilica B. *Petri* honorificè sepelitur. Cui *Paschalis* secundus natione de *Bleda Tusciæ*, qui *Reginherius* tituli S. *Clementis* Presbyter Cardinalis vocabatur, qui tres Antipapas vicit, *Albertum*, *Arnolphum*, & *Theodoricum*, in Cathedram Papalem successit.

Templariorum initium.

Vrbano II. P.R. succedit Paschalis II.

Iaroslaus Iaropelczyc Dux *Suantopelkoni Kiouiensi* Duci inferens bellum, pugna inita superatur. Quem captum & vinctum *Suantopelk Kiouiam* adductum includit ergastulo, hunc expost ad instantes petitiones Metropolitæ *Kiouiensis* & monachorum solutum, & nihil de cætero moliri *Suantopelkoni* pollicentem dimittit.

15. Septembris *Ruthenorum* Duces, *Suantopelk*, *Wladimir*, *Dauid*, *Olech*, & *Iaroslaus* celebrato in *Stakow*, cum *Polowconum* Ducibus conuentu pacem confiniunt, quæ vt ab vtroq; firmius custodiretur, dati inuicem obsides. Quartadecima die Aprilis, *Wszeslaus* Dux de *Polocko* moritur.

Nouam *Boleslai* Ducis militiam nouus & antehac insolitus hostis excepit, *Ruthenorum* namque Duces, *Wlodimir Nouogrodensis*, *Dauid* & *Olech Pereaslauienses*, *Wolodor Præmisliensis*, & *Iaroslaus Iaropelczyc*, abnuente & detrectante huiusmodi expeditionem, *Suantopelkone* Duce *Kiouiensi*, superiorum bellorum eis à Regibus *Polonorum* illatorum vltum iri cupientes iniurias, vt quæ constaret vires illorum sic excreuisse, vt timendi magis censeri debeant quàm timidi, valido congesto exercitu in *Poloniam* ingrediuntur, & quadrifariam agmine dispartito, quo & prædatio populatioque maior proueniret, & terror multiplicatorum exercituum diffunderetur, eam omni genere vltionis vastaret, prædantur, & affligunt, non paruum quoque locorum spatium vsque ad flumen *Vislæ* emensi, & prædarum spoliorumque & captiuorum maximum consequuti numerum. Iamq; votis potiti, graui & tardo gradu, grauem trahentes mancipiorum, & pecorum, prædam in *Russiam* remeabant. Cum subitò *Boleslaus* Princeps, qui in colligendis accersendisque in hoc bellum militibus, omne id tempus, quo *Rutheni* in *Polonia* immorati sunt, absumpserat, aduenit. *Ruthenosq;* iam *Poloniæ* regni confinia transgressuros, & fastu immani, atque lætitia, quod expeditionem illam nihil aduersi experti absoluissent, inflatos consequitur. Verùm cum ab exploratoribus, & per seipsum accepisset, vires hostium suis in notabili excedentia ampliores esse, & dimicationem futuram, militibus præsertim suis longitudi-

1101. *Ruthenos Poloniam vastantes*

 tudi-

Digitized by Google

1101. tudine viæ fessis imparem, oportunitate temporis vtendum, (numero quidem plures hostes, robore verò suos superiores & pugnandi cupidos ac peritos) ratus, cum omnis cunctatio, ne hostes à conspectu abirent, & in munitiones se reciperent, allatura dispendium videretur, accelerationem optimam ducens, (nam quo iissent celerius, eo ipsos repertum iri imparatiores) in noctis conticinio, quam dies Dominica sequebatur, cùm *Ruthenos* in soporem versos haberet exploratum, in illos irruit, iussisque militib9 altius clamorem attollere, omnem eorum potentiam inuadit, & trementes atque pauidos, vt in tali casu solet accidere, *Ruthenos*, ne quicquam paucis resistentibus, Ducibus primum, deinde militibus, cæterisque in fugam versis, fundit, sternitque *Polonorum* captiuis cœptam cladem *Ruthenorum* magnopere augentibus. Ingenti strage edita, plurimis captiuis, & spoliis onustus, suis quoque *Polonis* in sexu vtroque manumissione præstita, reuersus ad patrem, & agrestium quos liberauerat, & militum, quos magna hostili præda ditauerat, efferebatur sermonibus: *Felicem fore Rempublicam Polonorum tali Principe, felicem gentem, cui imperauerint, felicia tempora, quibus Poloniæ regno prisca gloria & omnis instauratio, decor & amplitudo forent absque dubio prouentura, felicem & beatum virum, qui tàm strenuum & fortunatum effudit bellatorem.*

vincit Boleslaus.

& captiuos Polonos liberat.

Bohemiæ Dux fit Borzywoy.

Pro *Bohemiæ* Principatu, in quem anno transacto *Borzywoy* filius *Wratislai* ex *Suantochna Casimiri* Regis *Poloniæ* filia genitus successerat, res inter eundem *Borzywoy*, & *Vdalricum* filium *Conradi* Ducis quondam *Bohemiæ* filium ad testatas inimicitias & arma, re in controuersiam versa, prodierat. Is namque *Vdalricus* sibi velut maiori natu *Bohemiæ* Ducatum vendicans, etiam ab Imperatore *Henrico*, quem *Ratisponæ* conuenerat, de eodem Ducatu inuestitus & prouisus, cum aliquanto *Teutonicorum* exercitu, sperans plures *Bohemos* ad se defecturos, *Bohemiam* accesserat. Sed dùm *Borzywoy* fortiori agmine circa riuulum *Wiszplica* illic occurrisset, & nulla accessio *Bohemorum* ad *Vdalricum* fieret, à *Teutonicis* apertum discrimen subire detrectantibus, & temeritatis illum arguentibus desertus est, *Borzywoy* nouus Princeps *Bozei* & *Mutinæ* germani sui *Bretislai* percussoribus ex *Polonia* reuocatis, oppida eorum *Bozei Sancz, Mutinam, & Lewtomorzycz* restituit.

Lamperto Cracouiensi Ep. succedit primum Cziaslaus, deinde Balduinus I.

Vigesima quinta Nouembris, *Lampertus Cracouiensis* Episcopus, & corporis B. *Stanislai* ex *Rupella* in Ecclesiam maiorem translator, absumptus est, & in Ecclesia *Cracouiensi* sepultus, cùm annis 20. *Cracouiensem* Ecclesiam rexisset. *Balduinum* primum, *Gallum* genere, Summo Pontifice *Paschali* secundo prouidente habuit successorem, annis 7. in *Cracouiensi* Ecclesia præsidentem, non tamen immediate *Balduinus Lamperto* successit, sed annis tribus vir venerabilis *Cziaslaus* tenuit *Cracouiensem* Episcopatum per *Wladislaum* Ducem *Polonorum* sibi collatum. Fuit hic *Balduinus* Canonicus *Scobnicensis*, & *Boleslao* Duci Monarchæ Regni *Poloniæ* in grandi necessitate subuenerat, eius itaque patrocinante suffragio in Cathedram *Cracouiensem* promotus. 1101.

Conradus Henrici Imperatoris filius *Florentiæ* moritur, & in altero anno *Henricus* coronam Imperii à *Paschali* Papa sumit, nec multò post illum cum multis Ecclesiæ Prælatis capit, & carceri includit, vnde parum post liberatus euasit.

1102. Sexagesimum suæ ætatis vno minus annum *Polonorum* Dux *Wladislaus Hermannus* cognominatus, impleturus, in grauem incidit languorem. Qui cùm illum vexasset diutius, *Boleslaus* tamen filius suus nunquam à languentis lectulo, nisi quantum patris curandi visus postularet, discedebat. Tandem viribus corporis debilitatus, animam de carne 5. die mensis Iunii exclusit, affuit sui excessui *Martinus Gnesnensis* Episcopus, ipseque Duci decessuro, & sacratissimi corporis Christi viaticum, & supremam vnctionem præstitit. Cadauer quoque exanime, donec filii, Præsules, Barones, & milites ad iusta Ducali funeri exsoluenda conuenirent, vsque in diem quintam asseruauit. Scribunt & astruunt nonnulli annalium *Poloniæ* scriptores; *Wladislaum* Ducem præfatum *Poloniæ* non naturali morte concidisse, sed à filio spurio *Zbigneo*, qui & *Zbieg* à *Polonis* cognominatus est, occisum esse per fraudem. Sed filiis confluentibus *Zbigneus* non de honore & iure patri sepeliendo, impendendo, sed de thesauro à patre relicto curam intenderat. Solita quoque furia vexatus, litem grauem & pro tempore execrabilem, cum Boleslao fratre fletibus & mœrore occupato, & confecto, inchoauerat. Castrum *Plocense*, cùm suæ sortis esset & iuris, etiam thesaurum illic repositum sibi tantummodo integrum debere cedere. Qua intercessione *Martini Gnesnensis* Archiepiscopi, cæterorumque Episcoporum & Baronum sedata, officio sepulturæ, per dies plures vacatum est. Ducis quoque mortui *Wladislai* corpus in Ecclesiæ *Plocensis* choro, non sine *Boleslai* filii legitimi Prælatorum & Baronum *Poloniæ* luctu, debito honore conditum est. Thesaurus quoque prout ex dicto *Martini* Archiepiscopi, & Episcoporum *Poloniæ* conuenerat, inter Boleslaum & *Zbigneum* ex æquo diuisus; quanquam iure municipali minus perscriptum est, legibus tamen Imperialibus, & communi iure gentium sancitum, vt naturales filii sortem hæreditatis in regno non possint accipere. *Zbigneo* quoque in *Masouia* & *Plocko*, sibi enim sorte prouenerat, remanente, *Boleslaus* in sedes à patre sibi designatas abiit. Tum quoq; primum *Polonici* Regni

Wladislaus Poloniæ Dux moritur,

& in Plocensi Ecclesia sepelitur.

Digitized by Google

1102. gni Prouinciæ discerpi, atque scindi cœperunt. Tantam autem charitatem *Boleslaus* Princeps nobilis parentis, nobilissimum veraxque germen in patrem mortuum monstrauit, vt eius excessum quotidie nouarum effusione lachrymarum, & habitu vestis atræ integro lugeret quinquennio. Laminam insuper auream & paternam imaginem, simul & nomen insculptam habentem, ceruici appendit, noctéque & interdiu gestauit, vt quasi Patrem coram cerneret, eiusque aduentum ad singula sua agenda figuraret, vtque præsentia sua in virtuosis actionibus consisteret erectior, crebro id apud se lamina aurea suggerente ingeminans atque repetens, dictabat: *Sermonem tuum antequam prodeat,* (*pater enim illum exaudit*) *vt honestus & cultus sit, circumcide opera tua, vt iustitiam & veritatem redoleat:* (*pater enim singulorum inspector adest*) *vt omnia iustè administrentur, via regia vt in singulis quæ vel meditando, vel fando, vel operando egeris Deum & parentem magno metu sapientiam præstantem, reuerere.* Talibus documentis, quæ sua sponte pectus ingenuum spirabat, *Boleslaus* eruditus, breui in virum solertissimum, & perspicacissimum clementia Saluatoris illum dirigente euasit. Armorum, & equitandi peritus, laborum vltra fidem patiens, eloquio nitidus, in iudiciis strenuus, pietate præstantissimus, gubernatione regni strenuus & præcipuus, in bellicis actionibus & victoriis semper clarus. Vltra autem militaris gloriæ laudes plurimæ in eo fulsere virtutes, fides, prudentia, & industria. In omnes charitas, & erga calamitosos ac inopes miseratio semper prompta, patri *Wladislao* non absimilis, cæterum disciplina rei militaris longè peritior, copiis, apparatuque longè opulentior, instructiorque, liberalitate animi, facilitate morum, dexteritate ingenii copiosior.

1103. Egregiam operis nostri partem, in quam diuinitate propitia, vtcunque peruentum est, inchoaturus, id mihi primum præfari liceat, quod & plerosque rerum scriptores in vertice suorum operum professos memini. Tempora me & bella memoranda egregiæ & raræ felicitatis atque virtutis, Ducis *Boleslai Polonorum* Monarchæ describturum. Cuius pectus tàm fuit ferox in aggrediendo, animositas tàm constans in agendo, celeritas tàm prompta in conficiendo, liberalitas in largiendo, industria in prouidendo, modestia in deuictos, clementia in afflictos, commiseratio in calamitosos, vrbanitas in hospites, æquitas & pietas in subditos, quemadmodum memoriæ multorum autorum literis proditum est, adeò ampla ac immensa, vt inter *Polonorum* Reges & Principes, neque vir melior, neque Dux peritior, neque miles audacior, neque victor felicior, neque patriæ amator feruentior, neque iudex iustior illo vnquam memoretur extitisse. Septem & quadraginta prælia constat illum confecisse. In quibus adeo prudenter & animosè

Laus Boleslai,

1103. versatus est, vt ferè in singulis sua plerumque virtute triumphauerit, inerat illi in oris extremitate quædam ad gratiam magis, quàm ad deformitatem producta recuruitas, ob quam *Boleslaus Krywousty*, videlicet *indirecti oris* est agnominatus. Tantas autem præclaras in Principe virtutes sola credulitas vitiauerat, cui etiam in apertis & expertis rebus tàm se obnoxium substrauerat, vt actionibus suis, alioquin gloriosis & magnificis, aut leuitatis notam inustam, aut confusionis ignominiam constabat permixtam. Altero post obitum patris anno, Prælatis & Baronibus *Poloniæ* diu cunctantem renitentemque, & ætatem nondum maturam opponentem, cogentibus, vxorem Principis maioris *Russiæ* filiam *Suantopelkonis* Ducis *Kiouiensis* nomine *Zbislauam*, virginem forma & moribus illustrem, (quamuis alter alterum quarto consanguinitatis gradu æquè contingeret) accepit, verentibus consiliariis, ne tàm nobile germen, non relictis frondibus excederet. Nuptiarum celebritatem *Cracouiæ* 16. die Nouembris acturus, *Zbigneum* fratrem naturalem, quem plusquam germano affectu diligebat, & in quem charitatis & venerationis officium, quòd patri præstare solitus erat, contulerat, ad illam inuitat. Qui etsi pro honore fraterno ad illam venire se promptum obtulerit, illico tamen pecunia accepta ad *Bohemiam* se contulit, & tàm Ducem *Bohemiæ Borzywoi*, quàm nepotem suum *Suantopelk* & præsenti pecunia, & futura promissione inescatos arma contra *Boleslaum* sumere, & Ducatus suos inuadere induxit, nullum aptiùs tempus, eo quod *Boleslaus* Dux *Polonorum* nuptiarum solennitati vacauerit, de cætero ad inuadendum suos Principatus prouenturum. In fines copiæ *Bohemorum* peruenerant, cum murmur *Bohemorum* & indignatio exorta erat querentium se ad iniusta bella, ex quibus ad solos Principes locupletatio, ad se tenuitas proueniret, cogi. Rem in seditionem verti timentes & *Borzywoi* & *Suantopelk* Duces in *Bohemiam* (*Zbigneo* ignominiosè deserto, vana tamen spe impleto alio se tempore suis desideriis morem gesturos) reuertuntur. *Boleslaus* impedimento hostili, quod illi inuidia fratris exciuerat, *Bohemicorum* militum seditione solutus, magno sumptu & pompa nuptias egit, 16. quoque diebus integris quibus nuptiarum celebritas tendebatur, amplitudine sua digna munera inter conuiuas, & inuitatos distribuit, consanguinitatis impedimentum, quod inter *Boleslaum* Ducem & nouam sponsam vertebatur, *Paschalis* Papa secundus *Balduino Cracouiensi* Episcopo procurante, Apostolica dispensatione sustulit. *Bohemica* repulsa *Zbigneus* accepta, ad alias rursum molitiones animum inducens, *Pomeranos*, *Pruthenosque* & quoscunque alios adire festinat, in bellum & arma illos contra *Boleslaum* Ducem *Polonorum* inducturus. Ambitio enim ad

qui cum Zbislava Suantopelkonis Russiæ Ducis filia,

Zbigneo frustra Bohemos aduersus ipsum instigante,

nuptias celebrat.

1103. ad occupandum *Poloniæ* regnum vniuersum, & liuor in Ducem *Boleslaum*, illos sibi subministrabat spiritus, cùm illum iusta matre- A familias, se pellice ortum: illum fauore, & charitate *Polonorum* magnum, se inuisum & contemptibilem esse nosset. Nullam sibi itaque spem ad adeptionem Regni nisi in scelere relictam ratus, ad id omnes, quos poterat, conatus intendit, & germanitatis obliterata memoria, non insidiatoris modò, sed ganeonis manifesti personam induens, noctes diesque insidiari illi cœpit. Callidus enim, & versutus natura *Zbigneus*, quo se inferiorem materno latere cernebat, eò studiosius per fraudes & dolos capitales insidias non desinebat extruere *Boleslao*, non aliter se, nisi *Boleslai* interitu dedecus originarium existimans depulsurum. Videns insuper fauorem B & dignitatem *Boleslai* apud omnes validam fore, sibi nullam spem Regni nisi in scelere ratus, ad id vnum omnes cogitationes curasque suas intendere pergit, nec illum metus à periculo aut ratio à furore reuocabant, furtiua vitiatus sobole, qui de matre erubescere debuerat, Principatum appetebat.

Polowcy Russiam inuadentes

Pacta cùm *Russiæ* Ducibus firmata violantibus *Polowcis*, terrasque *Russiæ* excursionibus & spoliis assiduis vehementer vexantibus, conuentu apud *Kiouiam Russiæ* Duces octaua die Aprilis celebrato, expeditionem contra *Polowcos* æstate non expectata gerendam indicunt. Milites autem *Ruthenorum*, etsi non conuenienter tempore hiberno geri bella astrue- C rent, & grauari se plurimum per indictam expeditionem quererentur, Duce tamen *Suantopelkone Kiouiensi* differente, *cum eo ipsis hoste bellum esse, qui nec quicquam obseruatis temporibus assiduè illos infestet, & cui pro omni tempore resisti oporteat*, expeditio huiusmodi vniuersali consensu accepta est. Ad quam communibus viribus & armis *Ruthenorum* Ducum & populorum gerendam, *Dauid* & *Olech* Duces, qui conuentui *Kiouiensi* intererant, cùm vocarentur, *Dauid* quidem vocationi paruit, *Olech* verò ægritudine simulata venire contradixit. *Wlodimirum* itaque cum suis copiis procedentem *Suantopelk Kiouiensis* Dux, *Dauid Suantoslawicz*, *Dauid Wszeslawicz*, *Mscislaus* D nepos *Hreorii*, *Wiszeslaus Iaropelczyc*, & *Iaropelk Wlodimirowic* Duces, vnusquisque cum gente sua equis & nauibus vecti, secuti sunt. Egressi autem de nauibus conscensis equis, & aciebus ordinatis, veniunt in *Schuten*. Quorum apud *Polowcos* percrebrescente aduentu congregantur *Polowcy* in maxima multitudine, cum *Ruthenis*, quos iam vicisse & subegisse crediderant, dimicaturi. Suasit autem vnus ex Ducibus *Polowconum*, *Rubosa* nomine, *Polowcis*, *vt certandi animo omisso, pacem potius, cuius ipsi violatores extiterant, à Ruthenis in grandi exercitu venientibus, flagitarent.* Qui etsi salutaria suaderet, arguentibus tamen *Rubesam* de ignauia, & metu notantibus, cæteris auditus non est, profitentibus *se & Ruthenos qui aduenerant, debellaturos, & tàm terras, quàm munitiones eorum occupaturos. Nec superesse quenquam ea potentia præditum, qui Ruthenos ab eorum inuasione sit seruaturus.* Quo tàm superbo & feroci dicto *Rutheni* & Duces eorum cognito, pro consequenda ex alto victoria, frequentibus votis promittendo templis & monasteriis largitiones amplissimas Dei clementiam precabantur. *Archonga* autem, vir in armis fortis & strenuus, cum aliis non paucis ad speculandum à *Polowcys* præmissus, à *Ruthenorum* speculatoribus interceptus, nullo valente effugere, cum omnibus comitibus suis occiditur. Quæ res velut de summa belli pronunciasset *Ruthenos* victores, *Ruthenorum* animos erexit. *Polowcis* itaque in magna multitudine, quam nemo *Ruthenorum* poterat, aut circumspicere, aut æstimare, in aciem prodeuntibus, immisit diuinitas pauorem & terrorem in illos & occupati pauore & trepidatione antequam in congressum cum *Ruthenis* venirent, non ipsi modò, sed & equi eorum cespitare, mœroremque quendam præ se ferre cœperunt, *Ruthenis* è contra ordinanter, & cum magna alacritate equis etiam eorum in lætitiam effusis, frequentius hinnientibus ad prælium prodeuntibus, *Polowcy* solo eorum conspectu perculsi, & debellati, pugna omissa, terga vertunt. Cædes itaque non certamen fuit, & fugientes *Polowcos* passim trucidant. 20. Duces *Polowconum* eo prælio occisi, videlicet *Rubosa*, *Kocza*, *Harslonopa*, *Kikalopa*, *Huniana*, *Chasupa*, *Kurtaka*, *Czemebrepa*, *Surboz*, & plures alii, multa millia cæsi, multa capta. Castris *Polowconum Rutheni* potiti, ex auro, argento, gemmis, pecoribus, camelis, & alia varia suppellectilia illic recepta, *Ruthenicus* exercitus affatim ditatus, onustus multis spoliis, & multos *Polowconum* captiuos ducens, victor in *Russiam* rediit. Fecitque Deus in die illa magnam salutem *Ruthenis*, graues & infestos hostes *Polowcos* tradendo in manus eorum. Procedente autem tempore eiusdem anni, terræ *Russiæ* a *Ruthenis* & *Lithuanis* vastatæ sunt. Volunt & nonnulli annalium *Poloniæ* Historiographi eo primum anno & non 1065. quemadmodum in superioribus narrauimus, *Miecslaum* Ducem filium *Boleslai Poloniæ* Regis, confirmata apud *Crusuiciam*, vbi tenebat sedem, monasterii in *Mogilno*, per patrem suum fundatione simul cum *Eudoxia* coniuge sua 2. Idus Martii vi veneni, quod fortè vna die simul hauserant, extinctum esse. Cuius confirmationis apices originales in ipso *Mogilnensi* monasterio in pargameno exaratos, ego legi, vidi, & tractaui. 1103.

à Ruthenis magna clade afficiuntur.

1104. Hostilitate quam aduersus se *Boleslaus Polonorum* Dux affines suos *Borzywoy* & *Conradum Bohemiæ* Duces, ad *Zbignei* fratris sui suggestionem machinatos, sub diebus nuptia-

1104. nuptiarum suarum agnouerat, vehementer offensus, nec suggestori tantum *Zbigneo*, quantum *Conrado* (is enim *Borzywoi* Duce A *Bohemiæ*, bellum *Boleslao* inferendum declinante, ardentius id geri expetebat) iratus, milites magis præstantes & veteranos in arma euocat. Et valido exercitu ex proprio tantummodo milite congesto, pœrficiens illi in Ducem & Principem militiæ Comitem *Zelislaum* in *Morauiam*, quam tunc *Suantopelk* velut sortis suæ hæreditatem possidebat, transmisit. Tanto autem ad vlciscendum *Suantopelkonis* hostilitatem ferebatur ardore, vt tempore belli apto non expectato in Quadragesimæ diebus expeditionem ipsam milites agere iusserit. Ne tamen expeditioni huiusmodi interesset personaliter, ægre à Consiliariis exorari potuit.

Zelislaus Boleslai Dux Morauiam vastat,

Zelislaus itaque Princeps militiæ triplici agmi- B ne, ita enim erat illi a *Boleslao* Duce imperatum, *Morauiam* ingressus, incendiis, spoliis, & prædis, non in Quadragesimæ solum diebus, sed etiam festum Paschæ sequentibus grandi incommodo eam afflixit. Et vniuersa fere *Morauia* absque aliquali resistentia peragrata, prædarum & captiuorum magnis turbis, maximoque numero onustus in *Poloniam* remeabat, iamque locis quæ *Poloniam* à *Morauia* disterminant, proximus erat, dum & exploratorum & speculatorum denunciatione certificatus est, *Suantopelkonem* cum exercitu frequenti, plus de pedite, quam de equite habente se insectari, nec plus duobus miliaribus à se castra posuisse. Sistit illico gradum *Zelislaus* & imbecillioribus infirmisque cum captiuis, præda, & spoliis præire iussis, quatenus C futura dimicatio expeditius iniretur, ipse aciebus instructis, milites paucis, *vt cœlitibus iuuantibus fortiter decernerent,* hortatus, in statiuis hesterna die habitis *Suantopelkonis* aduentum cum vniuerso *Polonorum* exercitu alacer operiebatur. Aduenit tandem *Suantopelk Morauiæ* Dux, & irarum, fellisque pro sortis *Morauicæ* exustione plenus, bellum animo infesto conceptum conseruit, suæ & suorum virtuti plurimum confidens, nihil casui reseruabat, secundos sibi destinans successus, quasi non & in altera parte viri æque pugnaces fuerint, magno impetu ab vtriusque concursum D est, maiori tamen vi vsque ad vespertinam horam, cum in tertiis cœpisset pugna, gerebatur. Et vtraque parte pro victoria adintente, fuso vtrinque multo sanguine, plurimisq; hinc inde cadentibus, aut vulneratis, æquo Marte vtraque acies, hæc in *Poloniam*, illa in *Morauiam* ex infesta palestra rediit, *Suantopelkoni* & *Morauis* vltra mœrorem, quem pro his, qui in prædicto prælio ceciderant, etiam his, quod prædam à *Polonis* non excusserant, accessit. In hoc certamine dum *Zelislaus* Princeps militiæ, & Ducis & militis officio egregie functus, in locis aliquot pugnam resistens manum dexteram amisisset amputatorem illi ipse lea occidit.

cum Morauis æquo Marte pugnat,

& manum dextram a-

Pro qua illi ob virtutis insigne, *Boleslaus Polonorum* Dux sua liberalitate ampla contulit munera. Nec oblatis fides defuit quoniam & donationib9 mirificis illum locupletauit, & pro carnea amissa, manum illi auream fabricauit. Cui9 simulachro visus fortitudinis suæ facinore, magis quam vera manu fiebat conspectior. Plures & alii *Poloni* in huiusmodi prælio, aut desiderati, aut vulnerati sunt; quæ plaga creditur propterea *Polonis* accidisse, quod Quadragesimam esu lacticiniorum violassent, & in die Resurrectionis quædam nefanda scelera patrauerant, maioremque gloriam eius victoriæ quam lætitiam miles *Polonicus* habuit. Indignum siquidem iudicauit, & deforme sibi *Boleslaus Polonorum* Dux, simulachrum manus aureæ *Zelislao* Principi militiæ non reddere, qui pro suo imperio fortissime dimicans, in acie, veram amisisset. Omnes autem Ducalium suorum introituum sumptus in nullam, vt cæteri, conuertebant, voluptatem, sed ad equos & arma, & quamlibet aliam militiæ & artis Imperatoriæ suppellectilē, proqua vna adipiscenda, maxima cura, studio, conatuque adeo flagrauerat, vt nulla ipsum vnquam occupatio auocauerit, labor distraxerit, discrimen deterruerit, nec *Poloni* ad capessenda pericula alio Duce plus audaciæ ostentarunt.

misit pro qua ipsi Boleslaus auream fabricari iubet, 1104.

Suantopelkonem Morauiæ Ducem, *Boleslaus Poloniæ* Dux denuo insectaturus, ea quæ *Zelislaus* & exercitus sibi commissus egerat, parum probans, alio rursum coacto exercitu, magis potenti *Morauiam* per *Alpes* confrontatas ingreditur, per quas etsi in eam diem vsque quæuis itineratio fuit, ipse tamen primus ferro, & igne iter illud patefecit. Ad illius aduentū vniuersi agrestes fuga dilapsi, aut in munitiones se cum fortunis suis conferunt, aut in siluis & abditis locis pecus condunt. Intelligebant enim Dominum suum *Suantopelkonem* priori certamine satis debilitatum, *Boleslao Polonorum* Duci cum recenti & fortiori agmine aduenienti, decernereque æstuanti, nullatenus occursurum. Libere itaque vastata *Morauia*, ampliori etiam incendio afflicta, incolumis & nullam *Morauorum* resistentiam expertus, cum exercitu nouis spoliis ditato, rediit.

Morauia a Polonis iterum vastatur.

Summi Pontificis *Paschalis* secundi nuncius cum potestate Legati de latere, *Gualdo, Episcopus Baluacensis*, in *Poloniam Boleslao* de *Morauica* expeditione redeunte, venit. Qui à *Boleslao* Duce comiter exceptus, *Polonia* visitata, prout à Summo Pontifice iussus erat, Ecclesia rigore iustitiæ in sceleratos Ducis *Boleslai* illum animante acuenteque assistentia, duos Prouinciæ *Gnesnensis* Episcopos, culpa exigente, damnauit, & suis per sententiam depositionis priuauit sedibus. Qui tamen ipsi fuerint, & quarum Ecclesiarum Episcopi vario & diligenti in quibuslibet annalibus scrutinio facto, legisse me non meminerim. Reor tamen ex coniectura euidenti, quod vnus Episcoporum

Gualdo Ep. Baluacensis Nuncius Apostolicus

1104. rum depositorum fuit *Czeslaus*, qui *Cracouiensem* Episcopatum nulla Summi Pontificis autoritate, sed sola Ducis *Wladislai* donatione detinebat.

Boleslao nascitur filius Wladislaus. Editus est à Ducissa *Zbislawa* consorte *Boleslai* in anni huius fine infans egregius, quem præfatus *Gualdo* Episcopus *Baluacensis* cum aliis *Polonorum* Episcopis in *Cracouiensi* Ecclesia de sacro fonte leuauit. Qui patre iubente, auitum nomen *Wladislaus* accepit.

1105. *Boleslaus Dux* Secretam & cautelosam expeditionem paucis consciis in *Pomeranos* terminos Principatuum suorum lacessentes, *Zbigneo* eos ad id crebris, clandestinis tamen auisamentis & promissionibus incitante, *Boleslaus* Dux *Polonorum* acturus, copias equestres tantummodo in *Glogow* speciem expeditionis in *Bohemiam*, quo & *Zbigneum* & *Pomeranos* falleret, iussit conuenire. Omnibus tandem, quæ illi expeditioni rebantur sufficere comparatis, exercitum per quinque integros dies, per siluarum opaca, & colles inuios, ne propositum suum prodi possit, versus *Goltberg* ciuitatem ea tempestate opibus famosam duxit. Cumque sextis statiuis propius eam accessisset, militibus ex itinere fessis, quietem aliquam daturus curare illos, primum animas sacro Eucharistiæ viatico, demum corpora iubet. Septima die quæ in Sabbato obuenerat, officio B. *Mariæ*, in cuius deuotionem singulariter ferebatur, absoluto diluculo, ad *Goltberg* incautos oppressurus accedit, flumenque quod circa vrbem decurrit, tunc inflatiores solido vndas habens, pontibus non requisitis, vt suus ab hostibus dinosci non posset aduentus, cum vniuerso exercitu tranat, diuisoque trifariam exercitu duas cohortes in subsidiis locat, ne à *Pomerano* à tergo adoriretur, subita inuasione, ipse cum tertia vrbem inuadit, aggreditur, & oppugnat. *Pomeraniam inuadit,* Iam plerique milites effractis portis, iter cæteris ciuitatem irrumpendi effecerant, se maiori parte militum ad diripiendam suburbanam prædam, quam ad vrbis impugnationem magis discurrente & intenta, milites qui ciuitatem intrauerant, conspecta eorum à ciuibus paucitate, obsistente ciuium multitudine, retrocedere non sine grandi periculo sunt compulsi. *& Goltberg castrum, quamuis frustra, impugnat.* *Pomeranorum* Dux qui tunc in *Goltberg* morabatur, ne in *Boleslai* manus viuus veniret, inter hunc tumultum elapsus est fuga. Magnis expost conatibus *Boleslaus* *Goltberg* expugnare adortus, castigatis militibus, qui præda viliori occupati, opportunitatem bene gerendæ rei exequi neglexerant, in pluribus locis impugnationem vrbis instaurat. Fessis autem aut vulneratis, nouos & recentes succedere iubens, circa oppugnationem ciuitatis casso labore, vsque ad vesperam ciuibus constanter mœnia sua tuentibus, immoratus est. Videns autem conatus suos, militibus nequicquam proficientibus, ad vltimum fatigatis recedere in irritum, receptui signo dato, suos ab oppugnatione vrbis reuocauit, suburbioque tunc primum militibus in prædam dato, illoque in locis pluribus in circuitu conflagratis, magnum captiuorum numerum secum vehens, in propria rediit, intelligens oppidi *Goltberg* conquisitionem sibi fato tunc aduerso subductam. 1105. *suburbia tamen eius exspoliat.* Breui quiete postquam à *Goltberg* reditum est ad expediendum arma, & curandum corpora militibus à *Boleslao* concessa, alteram in *Pomeraniam* cum eodem expedito milite, quo circa *Goltberg* vsus fuerat expeditionem acturus, dum æstate illa nullo amplius belli munere, vacaturus crederetur, remeauit. *Deinde Suantoborum vasallum suum liberaturus* *Suantobor* oræ maritimæ Princeps, & *Boleslai* Vasall9, *Boleslao* quoque consanguinitate iunctus, à *Pomeranis* in captiuitatem coniectus, (sui siquidem milites, & subiecti iniustum eius imperium perosi, illum de Dominio exturbauerant, vinctumq; *Pomeranis* velut hostibus infestis tradiderant, breui illum existimans apud *Pomeranos* extinctum iri,) expeditioni præfatæ secundæ in *Pomeranos* causam præstiterat Hic siquidem longo tempore carcerales apud *Pomeranos* sustineret molestias. *Boleslaum* per literas & crebros nuncios suppliciter fatigat, *vt sui misertus, calamitosum eum esse, & in horrendo carcere mori, per necessitatem communis sanguinis non sinat*, *Boleslaus* etsi probe nouerat *Suantoborum* maioresque suos & omnem progeniem, sibi & suis progenitoribus nunquam puros, sed semper in fide fluxos & vafros extitisse. Sua sponte tamen *Pomeranis* infensus, per occasionem liberandi *Suantobori* sui Vasalli *Pomeraniam* ingreditur, missis nunciis, qui (nisi *Suantoborus* reddatur,) *Pomeranis* denuncient bellum. *alteram expeditionem suscipit,* *Pomerani* autem non denunciatione belli, sed aduentu post denunciationem *Boleslai* tam repentino & insperato perterriti, vastationem sibi, & terræ suæ impendentem prouide euitaturi, *Suantoborum* de carcere soluunt, & vsque ad castra *Boleslai* perductum, *Boleslao* restituunt. *sed Pomerani eam non sustinentes Suantobor Duci tradunt.* Qui vitam & libertatem sibi à *Boleslao* præstitam, publica voce professus, dignationi suæ multiplices gratias agens, fidior de cætero in subiectione sua permansit.

Henricus V. Imp. cum patre Henrico IV. bellum gerit. *Henricus* V. *Romanorum* Rex, mandato & ordinatione Papæ *Paschalis* secundi, *Henrico* quarto Imperatore ob rebellionem in sedem *Romanam* deposito, suffectus, congregatis pluribus ex Imperii terris bellatoribus, *Saxoniæ* terram ingressus, eam suæ ditionis facit, & plures Principes, Episcopos, & Barones, *Almaniæ*, ab obedientia *Henrici* Imperatoris genitoris sui auersos, in suam ditionem inclinat, resistentes destituit & expellit. Ad quorum restitutionem dum Imperator *Henricus* alterum exercitum contra filium comparasset, Regno quoque *Almaniæ* miserabiliter ferro, flammaq; vastato, in ripa fluminis *Rheni* parricidale bellum commissuri, tam Pater, quam filius consederunt. intelligens autem *Henricus*

Digitized by Google

1105. *ricus* Rex patris sui *Henrici* præcipuas vires in *Borzywoy Bohemiæ* Duce, & Marchione *Leopoldo* consistere, magnis donis & promissis A vtrumque corruptum Patrem linquere, & sibi adhærere coegit. Quibus abscedentibus *Henricus* Imperator decernendi voluntate omissa, in arces, dissoluto exercitu, secessit, ab eo quoque tempore res filii prosperari, Patris sensim diminui cœperunt. Ad *Bohemiæ* Principatum obtinendum, dum *Conradus Morauiæ* Dux filius *Ottonis*, filii *Wratislai* primi Regis vehementer aspirans inducit in animum, vt Patruum germanum *Borzywoy* eius possessionem pacificam nactum, ab illo deiiciat, quod illi non solum proprius ambitus, sed quorundam Baronum *Bohemiæ*, qui rebus nouandis studebant praua persuasio suggessit. Exercitu itaque notabili congesto in *Bohemiam* ingreditur, pluresque *Bohemi Borzywoy* deserto, ad illum deficiunt. Quorum defectione elatus, & totius *Bohemiæ* sibi principatum destinans, celerius ad caput *Bohemicum*, ciuitatem videlicet *Pragensem* apprehendendam festinabat. Respondisset autem spei suæ plenus effectus, nisi *Borzywoy Pragam* venisset, ex præsidio firmo in ea collocato, castro quoque *Wissegradensi* fidei *Hermanni* Episcopi *Pragensis* commisso, rebus suis tempestiue prouidisset. Quamuis autem *Suantopelk* cum sex legionibus *Pragam* venisset, à *Pragensibus* tamen portas ei claudentibus exclusus, in *Morauiam* abiit. Quem etsi *Borzywoy* abeuntem fuisset consequutus, distulit tamen cum illo, quamuis superiorem se numero militum videret, decernere, ambiguitate fidei *Bohemicæ*, ne desertus in nepotis manus incideret, deterritus.

Conradus Bohemiæ Ducatum eiecto Boryzwoy occupat.

1106. Vacationem militiæ & bellorum, Consiliariis impellentibus, *Boleslaus Polonorum* Dux suæ tantummodo personæ assumens, & ciuilia Diuinorum negotia pertractans, *Scarbimirum* tamen nihilominus virum in armis bene strenuum, & expertum, in Principem militiæ creans, ipsum cum equestrium & pedestrium copiis in *Pomeraniam* transmisit. Qui cum quasdam munitiones, castella & oppida ignobilia munita, primo impetu cepisset, magnum tamen inde captiuorum & spoliorum numerum congerens, in *Poloniam* deduxit, eodemque itinere, quo venerat *Pomeraniam*, reuersus, castro *Bitom*, militum magna audacia conquisito, vicis nonnullis prædatis & incensis, cum nemo ex aduerso appareret, magna *Pomeranorum* spolia in *Poloniam* intulit, ad Ducem suum *Boleslaum* cum nonnullis militibus, his præsertim qui ordines ducebant de rebus à se in *Pomerania* gestis relationem acturus venit, *Boleslaumque* ab vno ex suis militibus dedicationem Ecclesiæ villagii sui, & nuptias sub eius expensis agente, inuitatum inter conuiuas reperit. *Boleslaus* de *Scarbimiri*, & suorum militum felici reuersione repletus: lætitia prandio expleto senibus in conuiuio

Scarbimirus Boleslai iussu Pomeraniam inuadit & vastat.

1106. relictis, ipso *Scarbimiro*, & cæteris militibus iuuenibus assumptis ad siluas, (in quibus ferarum multitudinem constabat accubuisse) venationibus daturus operam, ne virtus ex otio languesceret, processit, sed ferociores feris *Pomeranos* illic reperiens, quippe post *Scarbimiri* recessum in interiora *Polonorum* furtim se & glomeratim diffuderant, & multos ex *Polonis* incautiores occupabant, in eorum pene agmen ni ex signis & equis cogniti fuissent, incidisset. Aduersus apparatum tot terribilium cuneorum, tot distringendorum gladiorum rectos oculos tenuit, nec aliquid ex vultu & mutauit, quid tamen ageret Dux inuictus, fugeretne, an pugnam cum graui multitudine consereret, quoue gradum verteret, prorsus nesciebat. Cum tandem ferocem spiritum ad B moriendum magis quam fugiendum destinasset, paucis comiter, *ne se in ea necessitate desererent, sed potius honestam mortem secum vna oppeterent, cauerentque ne animas inulti effunderent* adhortatos, ipse Primus ante suos omnem illam *Pomeranorum* tribus millibus hominum constantem multitudinem adoritur, turmam perforat, scindit, & ense hostium cæde cruentato, vniuersum hostile penetrat agmen. Rem incredibilem ausus, quod nisi adiuuisset eum fortuna, plus temeritatis habitura foret, quam gloriæ. Et dum altera vice eandem penetrationem geminasset, multosque ex hostibus velut leo furibundus strauisset, tertio iam suis hinc inde aut fractis, aut dissipatis, & tantum- C modo quinque militibus secum relictis, dum eandem penetrationem vellet repetere, vnus de quinque superstitum numero, equi Ducalis videns viscera in terram defluxisse, exclamat: *Noli*, inquit, *Clarissime Princeps, in apertum discrimen, non te solum, sed totam Poloniam perditurus, prodire, sed meliori tempori te reserua, parce tibi, parce & patriæ, quam si nunc tibi peperceris, conseruas. Integro quoque equo meo conscenso, ex manifesto te subduc periculo, me hic morari satius est, quam te sidus patriæ, in quo vita singulorum inclusa est, occumbere.* Hæc vociferantem Ducalis equus moribundus sessorem suum inclytum Ducem *Boleslaum* quasi nouisset, quem tulisset, D placide deposuit. Qui equo militis conscenso, pedetentim in partem vix 30. militibus, sauciis tamen singulis ad eum confluentibus, declinauit, *Scarbimirum* quoque Principem militiæ vulneribus confectum, & dextro oculo in pugna mutilatum reperiens, in locum, ex quo processerat, totus ad hostium cædem anhelans, & fremens, *Pomeranis* abeuntem sequi non ausis, regrediebatur. Quem omnis turba eorum qui in conuiuio residebant, pugna, quæ gerebatur, audita, ex conuiuio raptim armis correptis, suo Duci latura auxilium prosiliens, in medio itinere excepit, & cum magna hilaritate, quod saluum illum, quem captum, aut occisum putauerant, recepissent, in conuiuii locum perduxit. Sic temeri-

Pomerani vero Poloniam furtim ingressi.

cum Boleslao & paucis eius militibus confligunt.

Boleslaus tamen eos euadit.

Digitized by Google

1106. tas victoriam inuenit, & euentus periculum in gloriam vertit. Cùm autem de clade taliter sequuta rumor quædam falsa veris immiscens A fuisset intra *Poloniam* vulgatus, fit ad Ducem frequens omnium ordinum saluum eum videre gestientium concursus. Cumque ab omnibus certatim temeritatis argueretur (frequentes enim & in galea, & in armis, & in corpore ictus, disruptiones, ruinæ, & fissuræ, magnitudinem periculi, in quo versatus fuerat, eo etiam reticente depromebant) *nihil*, inquiunt, *æstimamus vilius, quam fortitudinem tuam dimicatione temeraria confundi, & illic eam consumi, vbi non potest ostendi, indignum facinus & seculis relicturus fabulam, si in tàm ignobili dimicatione occubuisses. Aliud*, inquit Dux, *carpendi & obiurgandi me vobis suppetet tempus, nunc verò si vulneribus, & læsionibus, si morte meorum* B *militum & fratrum vestrorum mouemini, omnes vos non requisitos modo, sed rogatos esse volo, vt armis quanto celerius induti in Pomeraniam mecum vnà vos conferatis, gaudium si quod ex clade meorum perceperant Pomerani, diuinitate propitia illis erepturi.* In hanc vocem cunctis in domos ad induendum arma dilapsis, sub breuibus diebus ingens tàm pedestrium, quam equestrium multitudo ad locum à *Boleslao* designatum *Pomeraniam* ingressura conuenit.

Bohemi Polonis bellum inferre tentant.

Nunciatur interim *Bohemorum* gentem & Ducem eorum *Suantopelkonem*, qui patruo germano Duce *Borzywoi* iusto *Bohemorum* Principe adiuuantibus illum primoribus *Bohemiæ*, profligato sedem Ducalem occupauerat, C ad vastandum *Poloniam* armis accinctum esse, & tàm equestribus, quàm pedestribus copiis in vnum coactis, prope *Klocko* consedisse, *Borzywoi* quippè *Bohemorum* Dux, tutum sibi apud *Boleslaum Polonorum* Ducem sciens credensque exilium, à nepote *Suantopelkone Poloniam* se contulerat, benigneque à *Boleslao Polonorum* Duce cum suis omnibus recollectus, magnum odium *Boleslao Duci*, & *Polonis* in *Suantopelkonis* & *Bohemorum* exciuerat pectoribus, eam quoque iniuriam armis se minabantur vlturos.

Borzywoy in exilium ad Boleslaum venit.

Ad quos igitur hostes primum iter *Boleslaus* faceret fluctuans, cum neque *Pomeranorum* vltionem differre, neque *Bohemis* interim oportunitatem *Poloniam* inuadendi D volebat largiri, vtrique negotio satisfacturus copias diuidit. Quarum vna parte *Scarbimiro* attributa, illum in *Pomeraniam* destinat, ipse cum altera ad siluas *Bohemiam* a *Polonia* scindentes, quas *Hercinias* vocamus, accedit, sed *Bohemi* occursurum sibi intelligentes *Boleslaum*, acie dissoluta in domos regrediuntur, *Pomerani* à *Scarbimiro* incendiis & spoliis aliquot hebdomadis afflicti, iustas suarum inuasionum in *Poloniam* pendunt pœnas.

Dionysio Posnaniensi Ep. succedit Laurentius I.

Duobus de viginti annis in regimine *Posnaniensis* Ecclesiæ decursis, *Dionysius* Episcopus moritur: Cui *Laurentius* primus Præpositus *Posnaniensis*, Capitulo *Posnaniensi*, & *Boleslao* Duce & Monarcha Regni *Poloniæ* instante, & aliquem ex *Polonis* promoueri gestiente, succedit, à *Martino* Archiepiscopo *Gnesnensi* ad illam prouisus, confirmatus, & consecratus. Hic *Laurentius* natione *Polonus* erat, de humili stirpe agrestium procreatus, virtus tamen & vita probe acta illum in nobilitatem coniecerat. 1106.

Moguntiæ Principum *Almaniæ* maximo conuentu, cui & Apostolici Nuncii intererant, pro die Natalis Domini celebrato, *Henricus* quartus Imperator, ad euitandum tollendumque schisma, quod sui occasione in Sacerdotio Imperioque contigerat, cedere Imperio, & Regalia tradere filio assensus est. Sunt qui credant, non ad damnationem, sed probationem eam tentationem accidisse, affirmantque ipsum misericordiæ operibus meruisse, vt lascivia eius in Imperio conuersatio in præsenti puniretur. Imperialia manibus Legatorum sedis Apostolicæ capiti *Henrici* imposita sunt, electio quoque sua à Principibus *Almaniæ* tunc innouata.

Polowcys in terras *Russiæ* clandestina & silenti excursione irrumpentibus, oramque quæ *Zarzecko* appellabatur vastantibus, *Suantopelk Kiouiensis* Dux exercitum suarum gentium, præficiens illis *Ioannem*, alias *Iwankonem*, *Zacharzyc*, & *Kozarzyna* in Duces post eos mittit. Qui illos apud *Danubium* consequuti, spolia quidem per eos apud *Zareczko* rapta excutiunt & referunt, cum *Polowcys* autem non veniunt in dimicationem. *Zbigneus* interim frater naturalis *Boleslai Poloniæ* Ducis, a facie eiusdem fratris sui *Boleslai* propter fraudes & dolos in eum commissos, fugiens ad *Suantopelkonem* Ducem *Russiæ* in *Kiow* peruenit, sperans se per illum velut *Boleslai* socerum gratiam *Boleslai* inuenturum. Vbi aliquanto tempore commoratus ad preces *Suantopelki*, venia illi à *Boleslao* Duce concessa est. Qua illico abusus ad *Bohemiam* se contulit, nouis dolis & ingeniis *Bohemos* contra fratrem subordinaturus.

Poloniæ Boleslai Ducis consors *Zbislawa*, eo anno fœcundata 12. Aprilis die filiam apud *Cracouiensem* Ecclesiam baptizatam, cui nomen datur *Swantoslawa*, enixa est. *Boleslao nascitur filia Swantoslawa.*

1107. Vniuersis ferè ciuitatibus, castris, & munitionibus *Pomeranorum*, ad faciendam *Boleslao Polonorum* Duci deditionem, inclinata, dum soli *Albenses* qui *Bialogrodenses* appellabantur, contumacius resistendo, cæteros etiam à proposito auertissent, *Boleslaus Polonorum* Dux collectis tàm equitum quam petitum copiis, in *Pomeraniam* processit, & solito more tecta vri, agrosque vastari, iubens tandem ad *Albam* copias deducens, ipsam obsidione vallauit, superbiamque & contumeliam *Albensium* ex abundantia exortam, (vrbs enim erat magnis referta diuitiis) suo calcaneo compressurus. Sperans tamen Albenses ad dedi-

Boleslaus Dux Albam Pomeraniæ vrbem oppugnat.

Digitized by Google

1107. *Quæ deditionem respuit,* deditionem compelli posse, missis caduceatoribus cohortatur illos, *ne se ad vltimum reseruent discrimen, ne quoque sibi necessitatem imponant, sanguine suorum militum Alba expugnata, Albanorum sanguinem diffundere.* Ferre & caduceatores duos scuta, rubrum vnum, candidum alterum, iussit, *Albensibusq;* si vtro vti velint, dare optionem. In punico excidium suum & suæ ciuitatis: in niueo & pacem & victoris mansuetudinem percepturi. Nil caduceatorum verbis *Albenses* moti, in maiorem insuper pertinaciam eriguntur, superbo quoque caduceatoribus responso edito, eos vrbe excedere iubent, *neutrius scuti delectionem se* perhibent *facturos*, sed vtriusque significationem complexi, & in repellendo *Boleslao* à sua vrbe suisque manibus album se scutum, & in cæde suorum militum si obsidere perseuerauerint, etiam se rubrum consequuturos. Tam indigno responso *Albensium Boleslaus* calefactus, vineas agi, turres & propugnacula parari, & ad mœnia applicari iubet, conquatique turres, & muros ciuitatis, fossataque sarmentis impleri mandat. Omnibusque ad expugnandam *Albam* maturè comparatis, copias educens, irrumpere debilitatos & disiectos muros, sagittariis in coronæ modum, qui milites vrbem aggredientes, tutentur, iussit; & ne quenquam segnities aut cunctatio detineat, ipse ante omnes militum ordines procedens primus ad portam principaliorem accurrit, vallibusq;, & fossatis superatis (incredibilem vim in vno indiuiduo cernens) scuto tantummodo opertus, crebris ictibus portarum valuas scindit, milites quoque suos huiusmodi suo exemplo ad similem operis ardorem accendit. Non illum saxorum supernè cadentium moles, non sagittarum densitas terret, non ciuium resistens, & picem aquamque feruentem capitibus impugnantium superinfundens multitudo, non ante oculos suos palpitatio morientium, aut cadentium militum timidiorem fecit, non prius imminenti periculo se subduxit, donec porta effracta, ciuitatem primus irrumpens, sanguine interemptorum vbique completus, vniuerso exercitui suo aditum patefacit. *post capitur,* *Albenses* qui primum occurrebant sternit, alios obtruncat. Cesserat siquidem hostis obsessus, missilibus exclusus, sed nec hi, qui tormenta retardabant, diutiùs resistere poterant, & muro terno conuulso ariete peruium obsidentibus in obsessos iter præbuerat. Cædes ingens militi permissa permiscui sexus fuisset, ni *Albenses* sagaci consilio vsi, & terrore Maiestatis *Boleslai* perculsi, armis abiectis cum matronis & paruulis proni ad pedes *Boleslai*, ignosci sibi deprecantes, corruissent in terram, neque suam necem, sed coniugum & liberorum, cæterorumque insontium, & impuberum, dèprecantur, se pro superbo responso magis cruce quàm vita & venia, definiunt dignissimos. Quanto submissius se gesserunt in recognoscenda culpa, tanto facilius vita donati sunt. Cunctis siquidem Proceribus & militibus *Polonorum* ad excidium ciuitatis, & omnium permiscue necem, insuper & ad delendam vrbem in eorum qui in oppugnatione ceciderant vltionem, vehementi conatu aspirantibus, *Boleslaus* Dux indulgentissima clementia in deuictos statuit vtendum, optimo vltionis genere vsus est, cunctos *Albenses* in gratiam suscepit, cunctis ignoscit, *Albensibus* quoque suis infestioribus hostibus, & vitam, & libertatem, & fortunam quæ ad victoris potestatem reciderant, simul donat, & ne quisquam *Albensium* à militibus suis violetur, aut in fortunis patiatur dispendium, prouidet. *incolis tamen supplicibus parcitur.* Qua quidem magnitudinis suæ in deuictos clementia plures *Pomeranorum* ciuitates cepit, quàm armis expugnauit. Is enim suus in *Albensibus* demonstratus pietatis affectus, subita fama & rumore latus diffusus effecit, vt *Goltbergensium, Caminensium, Wolunensium, Cossominensium*, & aliarum cis mare sitarum ciuitatum, Primores & Præfecti cum amplis donis *Boleslaum* adirent, & venia petita, facileq; impetrata plenam & omnimodam vrbium suarum deditionem prostrati facerent, astringentes se in illiꝰ subiectione fideliter permansuros.

Philippo Plocensi Ep. succedit Simon. *Philippus Plocensis* Episcopus sedem suam annis septem administrans, febre tertiana vno anno vexatus defungitur vita, & in Ecclesia *Plocensi* est sepultus. *Simonem* Archidiaconum *Plocensem*, genere nobilem *Polonorum* de domo *Gosdauidarum*, via scrutinii electum habuit successorem, à *Martino* primo Archiepiscopo *Gnesnensi Boleslao* Duce & Monarcha Regni *Poloniæ* patrocinante confirmatus & consecratus. Huius Pontificis *Simonis* quanta probitas fuerit, *Vincentius Kadlubkonis* de villa *Karwow* Episcopus *Cracouiensis* in Chronica sua, quam de *Polonorum* gestis diserto stilo contexuit, monet ita scribens: *Laudes Philippi.* *Zelus nimirum Domus Dei aureo inscribendus calamo, Simonem & Alexandrum Plocensem Antistites armauerat, qui vtrosque hostes peruigili solertia studiosissime ab arce Dominica arcere satagebant.* Et in sequentibus: *Magnus quidem Alexander Episcopus Plocensis, sed maior, vt video, Simon Alexandro, qui Patriarchæ Abrahæ, & Legislatoris Moysi animando Polonos contra barbaros ad prælium, & pro illis feruente pugna assiduè orando, donec vniuersus contritus est hostis, in se virtutem expressit.* Et post pauca: *Adest Antistes Simon institis & infulis Pontificalibus insignis, non tàm luctu quàm precum, & suffragiorum miserabile spectaculum prosequutus, qui eminus exclamat: In vno tantummodo filioli spes est vincendi, non in multis victoria, nec mortis est metuendum discrimen, maximè cùm pro salute proximorum agitur, quia mors corporis hominem non extinguit, sed ad præmium virtutis admittit. Quo dicto suos pugnæ, sese orationi committit, nec cessat donec omnis illa prædonum* nume-

Digitized by Google

1107. *numerositas succubuit, paucis admodum fuga elapsis.*

Kozle castrum incendio absumitur,

Kozle castrum versus *Morauica* confinia loco magis, quàm arte munitum, *Odra* enim fluuius facit illud suo fluore,&stagnis robustum, dum fortuito conflagrasset, nuncio conflagrationis *Polonorum* Dux *Boleslaus* accepto, dolositate *Bohemica* credens incendium prouenisse,& arcem in *Bohemorum* ditionem ex hoc redigi debere, paucis militibus se sequi iussis, illuc accurrit, arcemque à fundamento reficere,adorsus,nulli labori aut fatigæ se subtraxit. Veritus autem ne *Bohemorum* incursione in loco adusto & minus tuto opprimeretur, ad fratrem *Zbigneum* nuncios mittit, vt sibi cum aliquot militum agminibus in præsidium veniat, vel saltem militiam suam mittat, milites suos in *Albensium* oppugnatione, & *Pomeranica* expeditione fatigatos, indignum sibi subinferens visum ad tam paruum negotium obeundum eos accersiri. *Zbigneus* verò iam tùm odii flammas in *Boleslaum* propter eius vbique sonoram gloriam, & successuum felicitatem, vomens, arroganti dato responso, etiam nuncios ipsos iuris hospitii oblitus, minus honestè tractat, & probris in fratrem acerbius sparsis, redeuntes prope violat. Huius tamen contumeliæ fraternæ genus, *Boleslaus* patientia deuincens, & exustionem castri *Kozle* celeri supposito ædificio in integrum restituit, & suam suorumque nunciorum iniuriam dissimulationis tolerantia absoluit. Videns autem *Zbigneus* fratris sui *Boleslai* Ducis dignitatem, magno vbique per *Polonos* fauore, & honore coli,se verò ab vniuersis, & ab his, quibus imperabat contemptum iri, frequentius denique, quod ex vulgato corpore genitus foret,nec vllam speciem, aut similitudinem patris præ se ferret, sermone vsurpato carpi ratus, nullam spem potiundi Regni, & contumelias & opprobria, quibus discindebatur, supprimendi nisi in scelere superesse, ad id vnum omnes cogitationes intendit, vt *Boleslaum* quoquo modo enecet, & disperdat.

quod breui restituit Boleslaus.

Sub eiusdem temporis tempestate,cùm *Polonorum* Princeps & Monarcha *Boleslaus* S.Ægidii Confessoris præcipuus cultor, vtpote cuius ex parentibus longo tempore sterilibus & infœcundis parentibus suis,&illi9 meritis obtentus fuerat ortus,*Pomeranos* in suam,&*Regni* sui *Poloniæ* cogendo ditionem castrum & oppidum *Pomeraniense Sczecino*, positus castris suorum exercituum obsiderat, & omni conatu ad illius expugnationem, quæ tandem & diuina & S. *Ægidii* opitulatione sequuta est, adniteretur. Habebat inter alios sui exercitus homines militem vnum *Setegium* nomine impigrum adolescentem, lingua promptum,& manu inter raros milites eorum,& qui apud illum Pincernatus officio fungebatur. Sed cùm primo expugnationis die post varia prælia ad mœnia oppidi, sub oculis Principis *Boleslai*

Setegius Pincerna

1107. commissa, in castra sub vesperam reuertisset, subito languore & terrore, quasi altero die hostili gladio in expugnatione arcis interiturus, correptus est, ita apud aures sociorum non clandestinè sed apertè profiteri cœpit, *non se ad expugnationem arcis & vrbis, nisi peccatis pœnitentiam suis per prius confessis & dilatis remeaturum, suam differens* sed die altero illucescente, dùm in oppugnationem à *Boleslao* Duce & suis militibus iretur arcis & vrbis, *Setegius* Pincerna postquam sibi restitutus fuisset animus, sponsionis suæ facile votum obliterans, in oppugnationem cum cæteris militibus confessione inexpleta processit, & rediens eodem metu & valetudine percullus votum confitendi priusquam subiret mœnia resumebat, sicque per dies aliquot assidue, dùm ab expugnatione, tortus metu, pellebatur se cessaturum à facinoribus, & contritione ac confessione purgaturum, subsequenti die sponsionem suam metu & ægritudine subsidente, præuaricatus est. Nam miles ille *Setegius*, quod & aliis vsu venit, vt emendationem polliceantur, metu infirmitateque ingruente, sed redeunte prioris fortunæ indulgentia in eandem mentis insolentiam,prauosque mores redeatur. Castro expugnato & vrbe, hostibus subactis, obsidibusque potioribus ex vrbe receptis, cùm in propria remearent, *Setegius* Pincerna præfatus benignitatem & longanimitatem patientiæ Dei, qua non subito ab eo feriebatur, ducens in abusum, apud commilitones gloriari cœpit, se non inutiliter nec imprudenter pœnitentiam&confessionem distulisse, cum dilatione vitam promeruerit,quàm acceleratione pœnitentiæ amisisset. Id dictum cùm nonnulli administrantes adolescenti, ad insolentiam & ipsi procliues laudibus efferrent,viri prudentes & timorati deliramenta sua perosi, & aspernati corripiendo illum abscedebant. Cumque *Setegius* nocte insequenti corpori se dedisset, beatus *Ægidius* Abbas canitie veneranda respersus illi quiescenti apparuit, & quamuis nunquam à *Setegio* visus, instinctu tamen superno à *Setegio* recognitus ait: *Tu quidem Setegi ex dilatione confessionis, orationis & pœnitentiæ mortem euasisse te gloriaris, at ego tibi interitum vicinum iam iamque adesse prædico.* Quo dicto & vox & visio *Setegium* deseruit, qui etsi visione oraculi deterritus, etiam in membris singulis languidatus foret, non ob id tamen emendatior effectus, *Boleslaum* Ducem post dies quinque venationes tractantem in saltus de *Vsosin*, quibus zubronum habebatur copia,est sequutus.Cùmque *Boleslaus* Dux mulctatis multis feris zubronem vnum raræ magnitudinis, & ferociæ, aliarum aspernantem consortia, & quæ lingua eorum *Odiniec*, vnicus & singularis de cubili in quo latebat exturbasset, & fera rictus canum, venabulaque militum euasura, fuga se efficaci ex omnium insidiis eripuisset, in *Setegium* forte Pincernam incurrit. Qui

a S. Ægidio per somnium monetur,

1107. Qui cùm fugere aut se occultare Duce *Boleslao*, & cæteris commilitonibus inspectantib9, turpe duceris, equo desiliens, venabulo ægrè A excipit feram, sed ferro ne quicquam adacto humi cadit prostratus, feræ sæuitiam, vel ea prostratione euitaturus. Verùm turus, qui sua natura & more in iacentes obstinatius grassatur, *Setegium* primum vngulis, deinde cornibus exceptum, & in aëra altius ibidem proiectum iuxta ac quandam pilam frequentius ventilatum; ad extremum in fruteta & spineta confractum, & semiuiuum proiecit. Qui cùm inde fera discedente, familiarium manibus leuatus, pannisque inuolutus & constrictus, in proximam ciuitatem relatus, nullo sensu suum satis vigorem retinente, mentis insuper alienationem, quæ illi ex crebra feræ iactatione prouenerat passus, non secus à cognitis & familiaribus, quàm prope horam moriturus plangebatur. B Verùm illi in extremo agone iam agenti S. *Ægidius* in specie, quæ sibi prius vigilanti apparuit, blandè super obstinata mente pœnitentiæque neglectione correptum illi dixit: *Nisi me in aduocatum interpellaueris, mortem impendentem nullatenus euadere poteris.* *Setegius* autem S. Dei *Ægidium* non secus quàm cognitum & sibi familiarem intuens, magno gaudio impletus, maximaque spe erectus in hæc verba prorupit: *Supplex obsecro, Sancte Dei, primum bonam mihi valetudinem obtineas, deinde pro me apud clementissimum Dominum te vadem & aduocatum ponas, spondeasque vitam, mores & actus emendaturum, & pro commisso iniungendam acturum* C *pœnitentiam, pedibus insuper bustum tuum & cœnobium quamprimum visitaturum.* Ad quem Sanctus: *Ego*, inquit, *à te rogatus, suffragatorem me tibi & misericordem aduocatum apud altissimum, qui neminem perire, sed omnes saluare vult, exhibeo, iamque ex parte sua Maiestatis salubritatem integram reddo. Tu de cætero caue, ne tuos actus initiaueris, & pondus prioribus addendo te ipsum præcipitem dederis, duriori vltione percellendum.* Mirum dictu, visione disparente *Setegius* Pincerna in singulis membris confractis, comminutis & collisis, sentiens se mox sanatum absque omni humano adminiculo & medela, cunctis familia- D ribus & cognatis qui aderant, nouitate rei in stuporem & admirationem versis, *Prouinciam* ad monasterium in quo S. *Ægidius* quiescit, pedestri itinere prouectus, Sanctum Dei donis oblatis, supplici veneratione, & sui periculi curatorem & liberatorem recognouit, ac in propria remeans facinorum suorum fœditatem, in puluere corde contrito & humiliato deplangebat.

postea à turo in venatione fere vita priuatur,

sed intercessione Ægidii restituitur.

Boleslaus Dux cum Zbigneus frater naturalis varia

Moleste, vt dignum & par erat, *Boleslaus Polonorum* Dux Legatorum suorum, quos ad naturalem fratrem *Zbigneum* pro subsidio sibi in castri *Kozle* instauratione impendendo miserat, ferens, illatamque eis iniuriam castro perfecto ad animum reuocans, quid in hac re agendum foret ad consilium retulit. Neque enim primum ea iniuria querebatur se à *Zbigneo* fratre suo naturali, sed & aliis pluribus grauibus & enormibus violatum. Iam siquidem publica notitia, publicoque rumore proditum atque vulgatum erat, *Zbigneum, Bohemos, Pomeranos & Pruthenos*, in fratris sui *Boleslai*, & suarum terrarum excidium, non verbis solùm & falsis suggestionibus, sed & fœderibus cum illis iunctis, pecuniis, sumptibus, donis, & multifariis promissis animasse. Iam insuper fama erat *Zbigneum Pomeranis Boleslai* terras irrumpentibus, auxilia, consilia, & receptacula dedisse, & in vnam voluntatem, actionem, & facinus, cum illis conspirasse. *Pomeranos* denique omnes captiuos de terris *Boleslai* venundasse, cæteros omnes de terris *Zbignei* casualiter correptos, vna cum rebus ablatis ad primum *Zbignei* nuncium aut chartam remisisse. Discurrebant insuper crebri inter *Zbigneum* & *Pomeranos*, aut nuncii, aut tabellarii, aut mutuas sibi deferentes fabulationes, aut quid ageret *Boleslaus*, quid quoque contra *Pomeranos* prætenderet, aut vbinam terrarum esset, denunciantes. Mittebant insuper sibi vicissitudinaria munera, & omnium spoliorum atque prædarum, quas in terris *Boleslai Pomerani* rapiebant, *Zbigneum* faciebant consortem. Quoties verò *Pomerani* aut alii hostes terras *Boleslai* inuadebant, toties *Zbigneus* ad alteros hostes *Bohemos* vel *Pruthenos* se conferens, aut nunciis, aut literis eos inuitans, ad inuadendum ex altera parte terras *Boleslai* Ducis magnopere sollicitabat, nefariasque cum *Bohemis, Morauis, Pomeranis, Saxonibus*, pluribusque aliis, scelerum pactiones societatesque, exclusurus fratrem à regno, conflabat. Quas hostilitates & fraudes contra *Boleslaum* fratrem & patriam; pro quadam virtute & vsu agitabat, eò quidem crebrius & audacius, quo magis videbat fratrem suum *Boleslaum* omnium facinorum tàm notoriorum sibi impunitatem & penè occasionem ad agendum tradidisse. Solitus enim erat *Boleslaus Polonorum* Dux, tam nefanda fratris *Zbignei* scelera, dum illi panderentur, vltioni diuinæ reseruare. Vniuersis autem Consiliariis *Boleslai* Ducis nefanda facinora *Zbignei* execrantibus, & his quæ à *Boleslao* Duce compendiosè deprompta erant, multò tetriora & maiora adiicientibus, consenserunt singulorum sententiæ, *Zbigneum nullatenus in patria quam toties hostibus prodiderat, tolerandum esse, sed velut hostem publicum & pestem communem exterminandum, eiiciendum, & vsque in terrarum extrema extrudendum fore, omnibus terris quas ei paterna indulgentia donauerat, ei ablatis.* Nunciatur interim, *Zbigneum Bohemos*, & *Pomeranos*, pluresque alios hostes in *Boleslaum* & sua Dominia concitasse. Intercipiuntur & nuncii *Zbignei* cum literis, ex quarum lectione, & Nunciorum relatione multa consilia,

1107. aduersa cum moliretur,

& hostibus eius se adiungeret,

1107. lia, quibus *Zbigneus* contra *Boleslaum* vsurus, propositum exequi conabatur; reperta sunt. Quæ res cùm in vnum tempus confluxissent, A magnam *Boleslao Polonorum* Duci, & suis fluctuationem ingesserunt. Dubitat enim, *Bohemis* ne, an *Pomeranis*, aut fratri *Zbigneo* primùm occurreret. Misit præterea in *Russiam*, *Pannoniamq;* Nuncios, qui in auxilium suum quoscunque voluntarios aut mercenarios milites accerserent. Significauit & socero suo *Suantopelkoni* Duci *Kiouiensi*, in quanto à triplici hoste circumsessus, versaretur periculo, rogans, vt personaliter illi cum quanto amplioribus posset copiis, ferret auxilium. Prudentissimo autem vsus consilio, missis ad agmen *Bohemicum* Nunciis eos sibi conciliat, & in *Bohemiam* redire impellit. Ad *Pomeranos* autem cum illis congressurus contendit. Qui eius aduentu audito cuncti dissipati sunt, timore illius perterriti. Perculsus, & *Zbigneus* magno pauore, cùm intelligeret tàm notoriam, atque tàm grandem noxam, nullatenus sibi *Boleslaum* ignosciturum, ex terris *Maioris Poloniæ*, (illic enim collegerat contra fratrem exercitum,) velut criminis maximi conscius, in *Masouiam* confugit, illic se ratus tutum aduersus fratris iram permansurum. *Boleslaus* verò Metropolim *Zbignei* Dominii & Principatus *Gnesnam* vna cum arce infra dies paucos obtinuit, deinde *Spiczymierz* & *Lanciciam* castra, quæ ditionis *Zbignei* erant, recepit, & suos illic Præsides & Capitaneos proposuit. Quæ illi agenti, exercitus *Vngarorum* & *Ruthenorum* auxilia præstiturus aduenit, cum quibus *Vislam* versus *Masouienses* terras transgressus, *Zbigneum* velut Principatus sui perniciem, in illis se occultantem, eliminare disponebat. Tùm verò *Zbigneus* in desperationem versus, non tàm de retinendo Dominio, quàm vita cœpit esse sollicitus, & mediantibus inter *Zbigneum* & *Boleslaum* *Balduino* Episcopo *Cracouiensi*, & communibus Baronibus, *Zbigneus* coram adductus est. Vbi cùm omnia scelera quæ in se admisisset, *Boleslaus* enarrasset, *Zbigneus* suppliciter orare cœpit, *vt sui misertus vitam sibi, & aliquam Regni portionem concederet*, iuramento corporali astruens *nunquam se illi aduersaturum, sed in omnibus, vt miles suo Domino & Principi obeditu-* D *rum*. Motus *Boleslaus* illius precibus & fletibus, *Masouiam* duntaxat, vt remotior à *Pomeranis* & *Bohemis* consisteret, reliquit. Quod *Zbigneus* ad magnam gratiam computauit. Reconciliatione que in hunc modum inter fratres composita, vterque exercitus, *Vngarorum* videlicet & *Ruthenorum* in sua remeauit, astruens nihilominus ex confidentia callidi, quod sortitus fuerat, ingenii, *si sibi facultas tribuatur, purgandi, facilè se de omnibus, quæ in illum iactabantur sceleribus, purgaturum*. quamuis ardua & insueta loquenti, nullam sibi præstitum rei fidem notabat, quis esset, ad quem se conferret, vt non tanquam ad scopulum propter suas

omnes eius regiones capit,

supplici tamen illi vitam & partem suæ regionis, Masouiam reddit.

calliditates & figmenta allideretur, & variis 1107. sellis sedere solitus, nulli fidus, pro transfuga habebatur, plenus dolis & fallaciis, plenus vafriciis, inconsideratissimæque ac dementissimæ temeritatis audax, callidus, in scelere vigilans, manu & lingua promptus.

In Parochialis Ecclesiæ *Spiczymerz* diœcesis *Gnesnensis* oratorium, *Martinus Gnesnensis* Archiepiscopus auditurus diuina, *Gnesnensi* Archidiacono *Nicolao* secum vna parente, iter *Gnesnensem* illac faciens descenderat, Pontificalique more cum Presbyterio officium missæ celebraturo, confessionem generalem explebat, dùm subito à ministris nunciatur, hostes *Pomeranos* in vicum illum irruisse. Ab exploratoribus siquidem docti, *Martinum* illic Archiepiscopum venisse, ex castris vicinis ad ipsum comprehen- B dendum, (propterea quod ipsos idololatriam relinquere, & religionem Catholicam sincerè colere, decimasque & primitias reddere cogebat) gressu concito aduenerant. Pauidum Archiepiscopum *Martinum*, & quid ageret cespitantem, neque enim familiares suos multitudini *Pomeranorum*, si dimicatio iniretur, pares futuros, qui & ipsi visis hostibus dispersi se occultarant, intellexerat, Archidiaconus suus in Ecclesia stare perseuerantem, & Dei pietatem maioribus fletibus, quàm vocibus pro sua liberatione exorantem, foras prorumpens, saluare & ipse quoque fuga satagens, deseruit. Hunc *Pomerani*, splendidè enim vestitus erat, Archiepiscopum *Martinum* rati, fugientem com- C prehendunt, magnoque ouantes gaudio, honestè & debita veneratione habitum vehiculo imponunt. Ad Ecclesiam deinde ingressi, cæteros suos comites requirunt, sed nullum illic reperientes, ociùs ex illa Ecclesia *Spiczymirensi* suis sacris spoliata, & spe optata, contenti exeunt, & in *Pomeraniam* citato gradu, ne & ipsi præda *Polonorum* fierent, abeunt. *Gnesnensis* siquidem Archiepiscopus *Martinus* timore subministrante, quas iam ætas grandæua absumpserat vires, dùm Archidiaconi sui *Pomerani* captiuationi intenderent, sublimius tectum oratorii inter laquearia conscendit, illicque se occultauit, sacerdos verò officiaturus inter altare & templi frontem se abdidit. In huncque modum *Pomeranis*, nullas oratorii partes occultiores, scrutantibus, vel, vt pia credulitate supponi potest, miseratione diuina & precibus Archiepiscopalibus lethargica passione obcæcatis, manus eorum Archiepiscopus *Martinus* euasit. Res stupenda, sed quam fas non est ad scrupulum incredulitatis redigi, multorum enim scriptorum autoritate celebris est, accidit. Singuli *Pomerani*, qui aut Ecclesiæ *Spicymirensis* vasa contingerant, aut ea inhonestis vsibus applicanda disposuerant, aut in insaniam alienationemque mentis versi, aut morbo epileptico acti rotabantur, nec ipsi solùm, sed & eorum coniuges, propinqui, affines, & liberi simili peste percussi, velut dementes ac deliri,

Pomerani Martinum capturi

Archidiaconum pro eo sumunt,

& Spiczymirensem Ecclesiam spoliant.

Sed omnes diuina vltione in furorem acti,

nunc

Digitized by Google

1107. nunc ferro, nunc saxis, se inuicem obruebant, notos & necessarios ædib9 exturbabant. Quos cum contingere non possent, seipsos dentibus & vnguibus discerpebant, plures ex illis huiusmodi peste confecti & exanimati sunt. Hac itaque inflictione pene deterriti, & intelligentes sibi eam ob scelus in sacra Dei, & in virum Dei commissum, inflictam, ferè singula sacra in manus & potestatem Archidiaconi restituunt, idololatriæ renunciantes, fidem sanctam suscipiunt, & ipsum sanum & incolumem libertati & patriæ reddunt. Sed & solutionem primitiarum, & decimarum hactenus negatam propensius, & perpetuo se reddituros deuouent. Itaque felicibus auspiciis eo anno res in *Pomeranos* acta est. Duplex quoque triumphus ex *Pomeranis* relat9, licet postremum illustriorem crediderim, vnus *Boleslai* armis, alter Archiepiscopalibus suffragiis, qui tam diu in eodem oratorio fletibus & orationibus vacans perstitit, donec Archidiaconum suum cum sacris redditis saluum accepit.

Archidiaconum & bona Ecclesiæ restituunt,

Borzywoy Bohemiæ Ducem iniuria de Ducatu suo, factione nepotis sui *Suantopelkonis*, & quorundam Baronum *Bohemiæ* pulsum, in *Polonia* exulantem frater suus germanus *Sobieslaus*, multique Barones & Nobiles *Bohemorum* tyrannicam & iniustam *Suantopelkonis* occupationem perosi, in *Poloniam* secuti sunt. Quos omnes *Boleslaus Polonorum* Dux mira benignitate etiam apud quoslibet suos hostes admiranda suscipiens, & animum illos bonum habere iubens, singulorum necessitatibus Ducali munificentia prouidebat. Sumptibus deinde suis, & liberali largitione, Dux *Bohemiæ Borzywoi* prouisus, & aliquorum Baronum prudentia comitatus, fratre *Sobieslao* in *Polonia* relicto, ad Imperatorem *Henricum* ex *Polonia* profectus est. Cui in *Saxonia* reperto occupationem Ducat9 *Bohemiæ* à se legitimo iure possessi, indignum quoque exilium, & quod non ipse solum, sed & frater suus *Sobieslaus*, plures que *Bohemiæ* Barones per *Suantopelkonem* pulsi, precario & stipe *Polonica* viuant, exponit. Imperatoremque *Henricum* calamitate sua & promissionibus ad misericordiam flectit. Misso itaque vno ex militibus Imperator *Suantopelkonem* accersit, qui vocationem ipsam propter occupationis facin9 suspectam habens, collecto exercitu, & in potestatem fratris *Ottonis* tradito, ad Imperatorem proficiscitur. Quē uenientem illico Imperator vinciri iubens, *Borzywoy* in *Bohemiam* (mandans *Bohemis*, qui cum *Suantopelkone* vna venerant, hunc & non alium pro iusto Principe coli) transmittit. Ad castrum *Donin Borzywoy* cum suis & *Almanis* peruenienti, & versus *Pragam* tendenti, *Otto* Dux frater *Suantopelkonis* iam de captiuitate fratris certificatus, cum eo, quem habebat exercitu, occurit castrumque *Donin* obsidione cingit. Ex quo Dux *Borzywoy* fauore *Bohemorum* cum suis omnibus incolumis dimissus, & in

Borzywoy Bohemiæ Dux a Swantopelkone fratre expulsus ad Boleslaum in Poloniam,

post ad Henricum Imp. venit,

qui eum, capto Suantopelkone restituit,

Poloniam rediens *Ottonis* manus euasit. *Suantopelk* interim decem milium marcarum argenti quantitate *Henrico* Imperatori promissa & reddita, sponsione quoque, vt cum omnibus copiis Imperatori in *Vngariam* contra *Colomanum*, ad subiiciendum illum Imperio, ituro, solatia ferret, præstita, imperiales carceres euasit, obsidemque *Ottonem* fratrem Imperatori dare coactus est. Qui & ipse dum dissimulantius asseruaretur, fuga elapsus, *Bohemiam* repetiit. Pro exsoluenda vero decem millium marcarum argenti summa *Suantopelk*, & Ducale ærarium emungere, & Ecclesias *Bohemicas* sacris & clenodiis spoliare, Clero quoque & populo tributum inponere coactus est. 1107.

Suantopelkone quoque postea liberato.

In autumni huius anni tempore, *Boleslaus Polonorum* Dux parum contentus, *Albam* & cæteras *Pomeranorum* orarum ciuitates in suam redegisse potestatem, castrum & oppidum *Czarnkow*, quod tunc iuris & ditionis *Pomeranorum* erat obsidione aggressus, constructis in circuitu eius quatuor turribus altitudinem castri & oppidi superantibus, tam sedula & forti impugnatione castrum & oppidum non destitit impetere, donec obsessi caduceatoribus missis deditionem castri & oppidi facerent. Quo in suam potestatem redacto, *Boleslaus* Dux *Polonorum* castri *Czarnkow* Dominum & hæredem *Gnieuomirum* nomine, cum omnibus suis nondum pura fide initiatis baptismum sumere persuasit, ipsoque *Gnieuomiro* de fonte leuato, in signum filiationis contractæ, & quo eum sibi magis fidum redderet, *Czarnkow* castrum & oppidum sibi restituit, & noua largitione donat & inscribit.

Boleslaus castrum Pomeraniæ Czarnkow capit, quod Duci eius ad christianismum conuerso, restituit.

Clades suas per *Ruthenos* & Duces eorum inflictas *Polowcy* resarturi, terras *Russiæ* in magna multitudine cum *Boniak Sarukan*, & aliis pluribus Ducibus *Polowkonum*, irrumpentes statiua sua circa *Lubnia* ponunt. Contra quos *Suantopelk Kiouiensis* Dux *Wlodimirus*, *Olech*, *Suantoslaus*, *Mscislaus*, *Wiszeslaus* & *Iaropelk Russiæ* Duces, cum potentiis gentium suarum egressi, flumine *Sula* transito, in *Polowkos*, & stationes eorum 12. Augusti irruunt improuise. Qui timore grandi consternati, neque acies constituere, aut expedire, neque in ordines ire poterant, sed aliqui equis tumultuarie raptis & conscensis, alii vero pedestres ex castris in siluas proximas diffugiebant. *Rutheni* in fugientes maiorem quam pro numero ediderant stragem, plurimis *Polowconum* captis, quousque ad domicilia illorum persequebantur. Germanus Ducis *Boniak* Dux *Tasza* cum multis aliis cæsus est, castris *Polowconum* & omni suppellectili *Rutheni* potiti, in sedes & ciuitates suas cum magna gloria & iucunditate reuertebantur.

Polowcy a Ruthenis vincuntur.

Henricus quartus Imperator Regalibus filio suo *Henrico* resignatis, ex Rege opulentissimo & fortissimo miserabile mortalibus relinquens exemplum, egens factus, ad *Coloniam* primum, deinde *Leodium* se contulit, & ab

Henricus V. patre mortuo fit Imp.

1107. vtraque ciuitate non vt exul, sed vt Imperator Cæsareo habitu est susceptus, vbi se fraude circumuentum, & ad relinquenda Regalia coactum declamabat. Quem collecto exercitu filius sequutus circa *Mosam* consedit, sed inde ab *Henrico* Duce *Belgarum* propulsus, ad instaurandum nouum exercitum sollicitudinem intenderat. Interim vero Pater *Leodii* moritur, & in *Spiram* relatus, iuxta patrem & auum tumulatur. *Henricus* itaque V. patre mortuo, libere regnans, res in *Germania* & *Gallia* per bellum intestinum deformatas, sollicite componit, & plures Episcopos à suis sedibus in schismate pulsos restituit. Vnus autem ex Baronibus *Almaniæ* præcipuus; *Henrici* quarti aduersarius, à muribus in conuiuio repente inuasus, qui illum per ignes & pelagus sequebantur, & nulla vi arceri poterant, corrosus est. Quod factum ideo hic scribere volui, vt propter conuenientiam & paritatem narrationi nostræ, quam in superioribus de *Pompilio* Duce *Polonorum* scripsimus, possit adstipulari. Hic *Henricus* armis strenuꝰ, totum Imperiũ adeo in breui suæ subiecit ditioni, vt omnes eius subditi subiectionis iugum æquanimiter ferrent, & vicini metu ab armis quiescerent.

1108. *Colomanus Vngariæ Rex* *Pannoniorum* Rex *Colomanus* satis compertam habens *Henrici* Imperatoris aduersus se hostilitatem (satis etenim fama rumoreque vulgatum erat, & amicorum exploratorumque auisamento pro certo perditum præfatum Imperatorem *Henricum* magnum ex *Almanorum* nationibus, comparasse exercitum, & *Suantopolkonis Bohemiæ* Ducis, cæterorumque vicinorum Principum auxilia asciuisse) arma & ipse *Pannonica*, quibus Imperatori resisteret, expediebat. Belli autem quod *Henricus* Imperator *Colomano Vngariæ* Regi & *Vngaris* mouebat, iusta causa erat. Quoniam *Vngari* multos *Almanos* cruce signatos per *Pannoniam* in terram Sanctam, & eius subsidium proficiscentes extinxerant, captiuauerant, afflixerant, spoliauerant, variisque contumeliis aut mortibus quassauerant. *ob infestatos Germanos in terram sanctam proficiscentes,* *Alnius* quoque *Colomani* germanus, ab eo ex *Vngaria* pulsus ad *Henricum* V. se contulerat. Cuius restitutionem *Henricus* procuraturus in Pannonias se processurum parabat. Quæsiturus & *Colomanus Vngariæ* Rex contra potentiam Cæsaream externorum auxilia, cum singula in circuitu aut aduersitate suspecta viderentur, horrerentque vniuersi contra Cæsarem pro *Vngaris* arma sumere similem hostilitatem, quæ in *Vngaros* edebatur, à Cæsare veriti. Prælati & Barones *Vngariæ* in tam ardua difficilique necessitate à *Ploonis* auxilia imploranda censebant, eos enim sibi semper amicos fidos, & puros cæteris vacillantibus nullatenꝰ in eo casu defuturos. *bellum sibi ab Imp. inferendum timens,* Huic consultationi *Colomanus Vngariæ* Rex quam maxime assensus, versus *Poloniam* se conferens, & conueniendi colloquendique copiam à Duce *Polonorum Boleslao*, per nuncios petens, in *Scepusiensi* territorio, prout per nuncios tractatum erat, cum

A *Polonorum* Duce *Boleslao* conuenit. Causis conuentionis expositis, petit *Colomanus Vngarorum* Rex, *vt Boleslaus sibi contra conatus Cæsareos assistat, æquam vicissitudinem in pari necessitate ab eo percepturus.* *fœdus cum Boleslao Duce init,* Post multos tandem tractatus, per communes Consiliarios ventilatos, Rex *Colomanus* & *Boleslaus* Dux inter se fœdus ineunt, contra quoslibet hostes sibi mutua auxilia præbituri, fœderi etiam affinitatem adiiciunt. *Colomanus Vngariæ* Rex filio suo natu maiori *Stephano* filiam *Iuditham Boleslai Polonorum* Ducis desponsat vxorem, *& filio suo Stephano filiam illius Iuditham in matrimonium collocat.* *Prouinciam Scepusiensem*, quæ tunc iuris *Polonorum* fuerat, & pars eius non modica in terra *Cracouiensi* consistebat, *Boleslaus* filiæ in

B dotem consignat. Ab eo quoque tempore sequestrata à *Polonia* in proprietatem & ditionem *Vngarorum* transiit. *Boleslaus Polonorum* Dux, ex dieta huiusmodi reuersus, aliam rursus dietam cum *Zbigneo* fratre tenendam per nuncios componit. Ad quam cum ambo fratres cum Prælatis & Consiliariis Regni *Poloniæ* conuenissent, frequentes & dolosæ iniuriæ per *Zbigneum* attentatæ, per *Boleslaum Zbigneo* obiectæ sunt. Quas purgare aut inficiando, aut excusando aggressus, pene in omnibus succubuit, vt prorsus intelligeretur etiam in maioribus, quam de quibus accusabatur, deliquisse. *Boleslaus Zbigneum fratrem eiicit.* Et dum communes Consiliarii ad tollendam tam infestam pestem virus suum

C continue diffundentem maxima vi laborarent, *Boleslaus* omnibus transgressionibus *Zbignei* amplius ignoscere non valens, cum & de *Mazouia* precatio illi concessa, & de vniuerso Regno suo, quod tunc redintegrationem acceperat, eiicit, depellit, & exturbat, vt fortius subsidium *Colomano* Regi *Vngariæ* promissum prouenirer. *Boleslaus* quoque Dux vt cum potentia & eminentia, tum futura cum hostibus gerenda de *Zbigneo* suo insidianti calcaneo, assecuratus, felicius obiret bella, potentiarum suarum vires domesticis non distrahentibus insidiis.

D *Henricus* Imperator *Pannoniam* sibi & Imperio subacturus, cum magnis & frequentibꝰ variarum nationum populis ingreditur. *Henricus Imp. cum Suantopelkone Bohemiæ Duce Vngariam innadut,* In cuius auxilium *Suantopelk* Dux *Bohemorum* cum gente *Bohemica* secundum pollicitationem iureiurando firmatam (duos Barones quibus amplius fidebat *Wackonem* & *Mutinam* pro gubernatione *Bohemiæ* relinquens) aduenerat. Dum autem *Colomanus* Rex *Vngariæ* copiam pugnandi non faceret, sed imperatoris exercitum in locis opportunis maximis afficeret incommodis, Imperator ciuitatem *Prasburg* obsidione vallauit. Sed cum in eius obsidione tempus inaniter absumpsisset, *Vngariæ* præsidio egregie ciuitatem defendente, copiis diuisis, *Vngariam* in pluribus locis incendiis, & vastatione aggressus,

eam

Digitized by Google

1108. *tamque vastant.*

eam oram, quæ inter *Danubium* & *Wag* fluuios sita est vastam effecit. Nullaque memorabili re patrata in *Almaniam*, multis de suis amissis, crudelitatem *Vngarorum* expertis, rediit. *Boleslaus* interim *Polonorum* Dux iuxta fœdus cum *Colomano Vngariæ* Rege percussum, & augmen nobile de nobilibus militibus egregiis *Colomano* in *Sngariam* misit, & ipse cum exercitu expedito & potenti, habens in suo comitatu Duces *Bohemiæ Borzywoy* & *Sobieslaum* fratres germanos, & plures *Bohemiæ* Barones & Nobiles, qui propter tyrannidem *Suantopelkonis* exulauerant, *Bohemiam* inuasit, temeritatem *Suantopelkonis* qui & patruos germanos iustos *Bohemiæ* Duces & Barones suæ tyrannidi aduersos expulerat, & Imperatori *Henrico* contra suum affinem, & confœderatum *Colomanum Vngariæ* Regem auxilia tulerat, vlturus. *Wacko* & *Mutina* gubernatores *Bohemiæ*, dum in confinibus Ducatuum *Boleslao* in siluarum, quæ *Bohemiam* à *Polonia* disiungunt, medio occurrerent, pugnam conserunt, paruoque negotio ab ipso victi fusique *Pragam* refugiunt. *Polonorum* Dux *Boleslaus* in interiora *Bohemiæ*, singulis à conspectu eius diffugientibus, progressus aliquot castra & oppida vi capit, & magna parte *Bohemiæ* peruastata, frequentem prædam *Bohemicam* secum ferens, in *Poloniam* vna cum *Borzywoy* & *Sobieslao Bohemiæ* Ducibus, cæterisque *Bohemis* eorundem fidem sequutis rediit. Qua nouitate *Suantopelkus Bohemiæ* Dux percussus, *Henrico* Cæsare in *Vngaria* deserto, veritus ne vniuersa *Bohemia* in ditionem aduersariorum veniret, ad *Bohemiam Henrico* Cæsare contra *Boleslaum Poloniæ* Ducem magnas iras concipiente, remeabat. In cuius mœroris solatium *Henricus* Imperator iureiurando astringit, & obligat se in Duce *Boleslao Poloniæ* ac *Polonis* eam iniuriam quam primùm vlturum. Reuertenti ex *Vngarica* expeditione *Suantopelkone*, & non tam *Polonis*, quam suis vicariis *Wackoni* & *Mutinæ* pro vastatione quæ *Bohemiæ* contigerat, irato, *Wacko* omnem culpam in *Mutinam* reiiciens, illum illius vastitatis fuisse autorem & ministrum astruit. Comprehensus itaque à *Suantopelkone Mutina*, & causa neque examinata, neque dicta illico capite damnatus est, *Vnislaus* insuper & *Domislaus*, duo filii *Mutinæ*, item *Bozci* cum filio suo *Borszak*, singuli de genere *Vrszouicensium* captiui, decreto regis truncantur, caterua *Vrszouicensis* cognatio in *Poloniam* (deleri quippe vniuersam *Suantopelk* iusserat, percussoribus præmium bona eorum proponens) celeri gradu se contulit. Vbi benignum & liberalem Dominum *Boleslaum Poloniæ* Ducem nacta, in magnam & immensam familiam, & sui germinis propaginem, & ciuitatum, castrorum, atque villarum ampla possessione se diffudit. *Vrszouiensium* tamen veteri nomine abrogato, *Rauitarum* vocabulum sortita est. *Colomanus* insuper Vngariæ Rex, *Henrico* Imperatore de finibus Regni sui discedente, vltionem de *Suantopelkone* Duce *Bohemiæ* petiturus, *Morauiam* ingreditur, & feroci atque exulcerato animo populationem latius iubet extendi, & cuncta flammis vastari. Tam fœdam domini sui vastationem *Suantopelk* prohibiturus, cum interim copias ægre eduxisset in vnius siluæ transitu, ramo fortiter arboris in oculum suum fortuito impingente, violatus atque excæcatus, remeare cum exercitu coactus est. *Morauia* quoque tanto sæuiorem diuturnioremque *Colomani* Regis *Vngariæ* vastationem ferre coacta est. Redeuntem de *Bohemica* expeditione *Boleslaum Polonorum* Ducem, duplex casus illi denunciatus, graui mœrore turbauit. Nam & consors sua *Zbislaua* Ducissa fatis intercepta erat, & castrum *Vscie* à *Pomeranis Gnieuomiro*, quem *Boleslaus* de fonte sacro leuauerat, cuique castro *Czarnkow* expugnato, perceperat, illudque sibi liberali animo reddiderat plurimum ad id cooperante, (erat enim vir facundia magis quam fide melior,) occupatum fuerat. Sentiens siquidem *Pomeranorum* versutia negligentius illud asseruari, & milites pro eius præsidio & custodia relictos in Ducis *Boleslai* absentia, ex illo ad priuata negotia obeunda discessisse, ad obsidendum illud, quasi ad certam diripiendam prædam vnus alterum cohortati accurrunt. Cumque obsessis continua desperatio propter paucitatem defensorum cresceret, amplior etiam illis à præfato *Gnieuomiro* ingesta est. Callidi siquidem caduceatoris ministerio vsus, suadebat obsessis, *ne extrema subituri pericula defendendi castri sectentur pertinaciam, ab experto se nosse* Boleslaum *Ducem illorum, & à* Bo*hemis cum omnibus suis profligatum & captum Imperatoris Henrici captiuitati traditum esse.* His mendaciis & figmentis obsessos sua sponte perterritos, *Pomeranis* castrum *Vscie* incolumitate personarum & rerum concessa, coegit tradere. Fremitu itaque ingenti directiori quo poterat itinere ex *Bohemia* ad illud repetendum, cum paucis voluntariis militibus, cœteris *Bohemica* expedition fatigatis, in domos diuertentibus *Boleslaus* contendit. Cuius expugnationem etsi sibi videbat magis impossibilem, quam difficilem, *Pomeranorum* tamen pluribus captiuatis, & eorum vicis atque possessionibus incensis se neque victum, neque captum fuisse, sed magis victorem & incolumem rediisse, pœnasque debitas à *Pomeranis* exacturum fore, certa insinuatione & eorum, quos comprehenderat, & fauillarum, quæ in ora cæterorum vicis fumantibus recidebant, monstrauit. Paruo deinde spacio, in quo quies militibus data fuit, exacto, illico *Pomeraniam Boleslaus*, vltionem eorum, quæ *Pomerani* in absentem egerant, nullatenus dilaturus, regreditur, fratre etiam *Zbigneo* cum nonnullis *Masouiæ* militibus sibi ferente personale subsidium comitatus,

1108.

Boleslaus contra Bohemiam.

Vrszouicenses migrant in Poloniam.

Colomanus Morauiam vastat.

Zbislaua Boleslai coniux moritur.

Pomeranos Castum Vscie expugnantes

Digitized by Google

1108. mitatus. Neque castrum *Vscie* recenter per *Pomeranos* interceptum. Nouerat enim valido illud præsidio munitum esse, sed castrum *Wielun, Gniewomirum*, (ibi enim se abdiderat,) oppressurus, aggressus est, & magno conatu nocte & interdiu ad eius expugnationem intendebat. Sub ipso autem obsidionis tempore, *Pomerani* obsessis opem laturi, *Zbigneo* clandestinis auisamentis eos instigante, nocte, exercitum *Boleslai* oppressuri adueniunt, *Zbigneo* hostilem exercitum præcedente. Qui dùm in exercitum *Boleslai* cum magno impetu irruissent, *Boleslaus* in ipsa nocte more solito faciens excubias, *Pomeranos* à tergo inuadens dissipat, sternit, captiuat, & in fugam vertit. Cùm quoque inter alios *Zbigneus* captus, & galea detracta, quis esset cognitus fuisset, reseruatur in crastinum, sub quo tempore præparare se animo atque colligere cœpit, quibus modis criminationi occurreret, vulgatumque facinus & notorium extenuaret. Tandem cùm dies refulsisset; concione aduocata frequenti, vt fraus & dolus *Zbignei* à singulis cognita esset, quo genere pœnæ mulctari debeat, consultatur. Palatinus *Cracouiensis Setegius* sententiam dicere iussus, in hunc modum disseruit: *Non expedit*, inquit, *Princeps illustrissime, vosque, viri optimi, qui adestis publicam Zbignei, qua nos, & exercitum nostrum, teque primum Principem delere machinatus est, proditionem & malignitatem in dubium reuocare, cùm iniquissimum facinus illius, quo nos, nisi beneficio Dei & Principis nostri cura seruati fuissemus, consumpturus erat, doli eum manifestissimè etiam nobis silentibus, conuincat. Noctem siquidem quietam nos agere pro comperto habens, castris nostris egressus, hostes nos oppressuros induxit, antecessit, arma, vestes, & equum mutauit, vt si hostes vicissent, gloriam victoriæ sibi velut præcessori & Duci vendicaret, si vincerentur, aut fuga euaderet incognitus, aut si caperetur, denunciaturum se præcessisse hostium aduentum callidè nobis, prout illum id commenturum reor, mentiretur. Ad hanc amentiam à natura prodiga productus & fornicatoria, paterna beneuolentia, & liberali educatione incitatus, nostra verò patientia animatus est, vt mendaciis & fallaciis non secus, quàm præclaris artibus gaudeat excellere, & omnes suas colorare sceleratas actiones. Sed si ad originem primùm, & deinde ad omnem vitam suam extendatur consideratio, omnia in illo pessima intelligemus confluxisse, qui & ex fornicatione satus, & inter Bohemos Almanosque educatus, adeò malignis fraudibus illic inescatus, atque imbutus est, vt & patrem plurimis iniuriis lacesserit, & in fratris Boleslai exterminium, vt solus in Regno succedens dominaretur, Bohemos, Almanos, Pomeranos, & Pruthenos, frequentius subornauerit, ducens ab impietate & scelere ineuntis ætatis commendationem. De quo cùm varia extent testimonia, solus dies hodiernus, postquam cætera sua maleficia tulimus, saltem nos moueat, vt communem pestem amplius non feramus, non prius quieturam quam cladem, aut excidium nostrum videat, quod nullo beneficio nostro infuso sanguine vinci potest.* Cumque omnes *proditorem non ferro solùm laniandum scindendumque, sed dentibus discerpendum* acclamatione continua deposcerent, tumultu vbique coorto, à Principe *Boleslao* vix sedato, & indignum ostendente hominem inauditum damnari, *Zbigneus* dicere causam iussus, calidissimo figmento facinus suum tegere excusareque & purgare cœpit, *non se cum hostibus venisse aut sensisse, sed eorum aduentum nunciaturum præcessisse*, commonens, rogans, & obsecrans, *ne ad delationes calumniosas & confictas, disseminatasque & vulgatas præsumptiones per eum diluendas, damnationis periculo illum subiicerent, obiicerent contumeliæ, dederent exiliationi*, pluribusque aliis pro tempore vtens verbis, quæ illum versutum, fallacem, dolosum, & vafrum demonstrabant. Ad quem *Setegius* Palatinus dirigens sermonem: *Quousque tandem*, inquit, *Zbignee, nostra patientia abutere, quàm diu dolis tuis & fallaciis nos lacesses, quem ad finem sese tua isthæc temeritas efferet? Quousque nostra vexatio, direptio, calamitas tibi erit libera & impunita? Quam verò gratiam, & quam indignam, tùm fratri tuo Principi clarissimo, tùm nobis refers? Attende qui te ex illicito natum connubio prauis studentem actionibus, nulla virtutum commendatione cognitum, maternam redolentem infamiam, stirpem, & semen malorum hominum, mente scelerata ac nefaria præditum de pernicie populi Polonici, de exitio Regni nostri, acerba & crudelia exquirentem studia, non modo nullis, ac meritus eras, non affecit suppliciis, aut in terrarum vltima, velut portentum monstrosum non detrusit, sed in participium & communionem Regni admisit.* Et quamuis apertè constitisset mentitum *Zbigneum* esse, non tamen, vt meruerat, morte, sed perpetuo exilio mulctatus in *Bohemiam* se contulit. Fatigati deinde vigiliis & continua resistentia *Pomerani*, & vltima desperatione fessi, dùm plures ex suis quotidie interfecti aut sauciati caderent. Nuncii insuper ad primos *Pomeranorum* à *Wielunensibus* missi, nihil in eis præsidii esse retulissent, portas *Boleslao* aperiunt, pacti, & in signum pactionis chirotheca, de dextera *Boleslai* sibi dari petita; ne quid hostile paterentur, cùm signa *Boleslao* mandante in castrum referrentur, *parci* quoque *deditis* Dux voce præconis pronunciasset, murmur primùm, deinde clamor militum est sublatus, *indignum* querentium *facinus, post tot suorum indignas mortes cicatricesque, & continuos & asperrimos, non æstate solùm, sed hyeme perpessos labores, præmio victoriæ frustrari, Pomeranorum verò perfidias, vafram & fluxam fidem, & pactorum violationem impunè transiri*, omnes passim *Pomeranos* in *Wielun* repertos, ipso Duce 1108.

Boleslaus vincit,

& inter alios Zbigneum fratrem capit,

quem quidam capite plectendum volebant,

Boleslaus autem exilio mulctat.

Digitized by Google

1108. Duce *Boleslao*, ne quicquam iram militum potentiorem tunc, quàm Imperium castigante interimunt,& suorum indignis mortibus iustiori cæde parentant. A Captus & tunc est castro *Wielun* obtento *Gnieuomirus*, qui Duci & exercitui suo,obtentæ victoriæ geminauit lætitiam, iubente quoque *Boleslao*, & inspectante exercitu pro perfidia,quam exercuerat,& mendaciis, quibus *Pomeranos* à fide *Boleslai* alienauerat,fuste capite decusso, interit. Vir improbus,atque in exiguo ponens mendacia, fraudes,& proditiones. Satagebat autem *Boleslaus Polonorum* Dux suo instituto misericordiam exhibere in deuictos,sed iusto alioquin militum dolori Imperator clemens resistere nequiuit. Benignus itaque ex sua natura apparuit, sed ex inobedientia militum seuerus.

Gnieuomirus capite plectitur.

1109. Omnem culpam male à se in *Pannoniis* gesti belli, *Henricus* Imperator in *Boleslaum Poloniæ* Ducem referens, quod & *Colomano Vngarorum* Regi militum suorum præstitisset auxilia,& Regem *Pannoniorum* enixius validiusque adiuuisset, & per se ipsum *Bohemiam* graui vastitate afflixisset. Duces insuper *Bohemiæ Borzywoi* & *Sobieslaum* hospites receptos Ducatum *Bohemiæ* illis restituturus, sumptibus suis & gentibus in Imperialis iuris & dignitatis contumeliam adiuuisset, ac præterea *Polonico* Regno graui odio infensus, in vltionem tantarum iniuriarum, expeditionem *Saxonibus*,*Bauaris*,*Sueuis*,*Turingis*,*Franconibus*, *Misniensibus* & aliarum nationum gentibus indicit. *Suantopelkone* Duce *Bohemiæ*, & *Sbigneo* fratre naturali *Boleslai Polonorum* Ducis, qui in odium suum à *Suantopelkone* fouebatur,sua sponte exulceratum Cæsaris animum, amplioribus suggestionibus inflammantibus. Adiiciente *Sbigneo* quòd plures ex *Polonis* ad ipsum velut legitimum hæredem essent defecturi, & castra ac munitiones absque negotio traditurí. Itaque primo æstatis tempore *Henricus* Imperator cum validissimo exercitu *Suantopelkone Bohemiæ* Duce, & in fauorem Cæsaris, & in odium *Boleslai* Ducis,tàm pedestri quàm equestri milite in magna frequentia Cæsaris exercitum augente, *Poloniam* inuadit, & eam oram *Poloniæ* quæ nunc *Silesia* & *Saxonia* dicitur incendiis, prædis, & depopulatione contorquet,castrum magnum ea tempestate & forte *Lubusz*, obsidione (id enim sibi primum ex *Almania* procedenti occurrerat) cingit, sed cùm & situ, & defensione militum difficilem illius expugnationem animaduertisset,obsidione soluta,aut iuxta aliquos, expugnato, & perpetua donatione Archiepiscopo *Maideburgensi* donato, & inscripto, in *Poloniæ* vlteriora processit, & continuo gradu ad territorium *Bitomiense* peruenit. Vbi oppidum *Bitomiense* plus arte quàm situ difficile contemplans ad expugnandum, illud per deditionem conquirere tentabat. Sed militibus qui in præsidio erant, continuas excursiones & duella adeò, vt etiam Cæsari admirationem iniicerent, contra suum exercitum facientibus, toruo oculo *Sbigneum* intuens Cæsar, *Siccine*, inquit, *verificari video promissa tua, quibus vrbes, gentes, & castra tui contemplatione in meam ditionem ventura promittebas, infesta quippe nobis & aduersa omnia video, & singulos Polonorum erga Boleslaum fratrem tuum vnius fidei vniusq; tenoris experior.* Ex eo tempore æstimatio *Sbignei* in Cæsaris pectore perempta est. *Boleslaus Poloniæ* Dux, & si de *Polonis* exercitum non spernendum collegisset, *Bohemorum* quoque milites, qui de *Bohemia* exulauerant, in castris haberet, multo tamen & ferocior ac superior exercitus Cæsareus sibi visus est,qui cùm B non posset iusta acie pugnam sine suorum discrimine conferre, sæpè tamen periculi, quod imminebat oblitus, neque suis, neque hostium pensatis viribus decernere æstuabat, nisi militum suorum graui obiurgatione fuisset distentus, differentium, *suis cæsis militibus, suoque exercitu profligato Poloniam externis seruituram.* Non quieuit tamen vastus ac ferox Ducis *Boleslai* animus, sed Cæsareum exercitum ab eo tempore quo *Poloniam* ingressus est, continua infestatione nocte & interdiu diuersis in locis per equites suos in hostes palantes, qui aut prædatum, aut pabulatum ibant, faciens impetum & incursiones, lacessebat. C Nam & eos qui agmen paululum deserebant continuò comprehendebat, & eos, qui passim per agros vagabantur, trucidabat. Frequenter insuper custodibus exercitus Cæsarei vel captis vel insciis, ad exercitum Cæsareum intempesta nocte accedens, pluribus interfectis & captiuatis, vniuersum exercitum tàm graui confusione disturbabat, vt Cæsar numerum militum pro custodia exercitus duplicaret. Gentes insuper Imperatoris gratia pabulandi longius ab exercitu progressas dietim inuadens, & vsque ad ipsa castra Cæsarea fugans & cædens, non prius sequi destitit, donec vniuersum exercitum contra se vidisset prosilire. Et tunc quidem cedens, & in abdita velut locorum peritus se recipiens, eandem inuasio-D nem & exercitus & pabulantium sæpius non sine multorum de exercitu Cæsareo discrimine, resumebat. Sed & in exercitum Cæsareum milites nocte destinans, plures aluum purgantes intercipiebat. His & multiplicibus aliis excursionibus inuasionibusque, adeò exercitum Imperatoris vexarat afflixeratque, vt nemo pabulatum,nemo spaciatum, nemo longius à castris prodire, sine frequenti armatura, auderet. Quodlibet nemus, siluula, aut rubus suspecta habebatur. In omni vmbroso & condenso loco *Boleslaus Poloniæ* Dux stare credebatur, vniuersi quoque milites Cæsarei in aliquod munus militiæ, aut pabulatores protegere iussi ire, illius sibi figurabant

Henricus Imp. Poloniam inuadit.

Lubusz obsidione statim relinquit.

1109. *Boleslao vero subitis incursionibus maximoperè vexatur.*

Digitized by Google

1109. bant occursum. Sed nec eos fallebat opinio, quamprimum enim aliquas turmas de castris Cæsareis exire agnouisset, illicò illas vel conflixit, vel in turpem fugam conuertit, maioremque sui & timorem, & laudem huiusmodi clandestinis, crebris tamen inuasionibus diffudit, quam si acie iusta & integra decertasset. Nam & in exercitu Cæsareo fames, pabulatione deficiente, coorta, multosque equnos, multosque insuper & homines tabe confecit. De operibus quoque *Boleslai* tam fortibus & animosis cantilenæ ab *Almanis* compositæ in illius gloriam, in Cæsaris verò ignominiam, in vniuerso Cæsareo exercitu sonora voce canebantur. In vicis quoque & vrbibus propter maximam suæ virtutis gloriam heroico robore partam, canentium vocibus celebrabatur, donec publico edicto Cæsar pœnam capitis & bonorum confiscationem omnibus interminatus est, quicumque carmina ipsa depromere ausi forent. Erat tamen in ore omnium militum Cæsareanorum, atque in sermone frequenti *Boleslaus Poloniæ* Dux, summas in eum laudes accumulantium, & miris laudibus suam strenuitatem celebrantium. Nec mirum, hostes enim quacunque arte sibi præsumpserat capiendos, occultis insidiis, fraude, dolo, fallendos, furto, rapinisque exhauriendos, nil denique prætermittens, quo tàm fortis exercitus debellari posset. Magna parte *Silesiæ* peragrata, vastataque, nonnullisque munitionibus ignobilibus captis, castro etiam *Rzecensi* expugnato, & per ignem demolito, *Henricus* Cæsar ad vrbem *Polonorum Glogow*, quam *Odra* vnus ex principalibus *Poloniæ* fluuiis præterfluit, cum copiis suis in die S. *Bartholomæi* peruenit. Et quamuis *Boleslaus Poloniæ* Dux positis militibus vada *Odræ*, & eius ripas vbique communisset, obstruxissetque, transitum Cæsari omni nisu prohibiturus, Cæsar tamen propè *Glogouiensis* ciuitatis mœnia vadum, nunquam etiam antea indigenis cognitum reperiens, fluuium *Odra* superauit, multam pecorum, hominumque prædam, sed & nonnullos *Boleslai* milites, qui passim vagabantur, inopinatè detinuit. Eam cùm obsidione cinxisset, & multorum dierum interuallo, proiectione bombardarum, ciuitatem humiles muros & debiles turres, atque propugnacula tunc habentem conquassasset: Veriti ciues ne in potestatem Cæsaris viui capta vrbe venirent, & excidium suum, & suorum experirentur, de vrbe dedenda sub cæteris conditionibus, si videlicet Dux *Boleslaus* intra quinque dierum spacium obsessis non succurrat, missis nunciis, cum Imperatore paciscuntur. Imperator non quinque solùm dies, sed & plures se illis concessurum respondet, certus *Boleslaum Poloniæ* Ducem secum decernere nullatenus ausurum, dummodo in spem futuræ deditionis filios eorum ciuium, qui natu maiores in ciuitate haberentur, pro obsidibus & in pignus futuræ deditionis sibi consignent. Necessitate vrgente *Glogouienses* filios suos Cæsari pro obsidibus tradunt, & Cæsar certus eos pacta seruaturos, ab oppugnatione vrbis milites cessare iussit. Mittunt interim *Glogouienses* ad Ducem & Dominum suum *Boleslaum*, *Poloniæ* Regni Monarcham & *in quanto versentur periculo, nisi saniori consilio pactis vsi fuissent*, denunciant, supplicantque, *vt aut illos ab oppugnatione obsessioneque hostili liberet, aut pacta rata habens impleri ea permittat.* Iam *Boleslaus Polonorum* Dux maioribus copiis exercitum refertum habebat, quippe ex *Masouiensi*, *Sandomiriensi*, & *Lublinensi*, terris, magnus numerus pedestrium & equestrium ad eum defluxerat. *Ruthenorum* quoque copiæ aduenerant, plenusque spe occasionem pugnandi cum Cæsare inuestigabat. Collaudatis itaque *Glogouiensibus* nunciis & ciuibus, *quod prudenti vsi consilio, ciuitatem maturè perituram, in eam diem seruassent*, discretissimè prohibet, *ne quicquam de his quæ cum Imperatore pacti erant, obseruent, malintque filiis, quam se, & patriam libertate orbari, se in tempore adfuturum, & obsessis opem laturum*, respondet. Et quo constantiores essent, si prohibitionem suam in dedenda vrbe Imperatori transgrederentur, iratum *se illos & cum filiis Imperatore discedente exterminaturos.* Mandato *Boleslai* Ducis *Poloniæ* per nuncios ad *Glogouienses* relato, dùm vniuersa ciuitas grandi mœrore consternata esset, (nam hinc metus, hinc pietas, hinc charitas pignorum obiecta, quid agerent consilii inopes collidebantur) publicam tamen pietatem singulis approbantibus magis quàm priuatam, *Boleslao* Duci se parituros, & mortem potiùs subituros, quàm deditionem pactam seruaturos, deuouent. Non hostium illos terret impetus, non laboris frangit asperitas, nec filiorum auertit pietas, omnibus in commune vnus est animus patriam & vrbem sanguine tutari. Quapropter ab vniuersis in commune ad ruinas instaurandas tanta cura, tanta diligentia concursum est, tantaque sedulitas in restauratione collapsorum monstrata, vt intra biduum, quo induciæ à Cæsare datæ nondum expirauerant, omnis necessaria instauratio absoluta fuerit. Cæsar cùm die quinta vrbem sibi iuxta pacta dedi requisiuisset, existimauit se ciuibus vltrò portas aperientibus ciuitatem ingressurum. Cùm verò offenderet contra, atque ipse ratus, resisti, aduersarios infestos *Glogouienses* habiturus, quos iam deditos crediderat, more ingenii humani pacta in spem meliorum successuum variantes, à ciuibus contrarium responsum accepisset, in indignationem non mediocrem versus, quia pacta non reseruassent, ad expugnandam vrbem armari vniuersum exercitum iubet & ab omni parte oppu- 1109.

Postea Glogouiam obsidet,

cui tamen eius ciues, obsides licet eorum filios habenti,

1109. oppugnationem disponit, credens & ciuitatem se facile capturum, & transgressoribus pactorum dignas pœnas illaturum. Magna itaque vi A ab *Almanis* & *Bohemis* ciuitatem vndique Imperatore spectante, & adhortante milites, impugnantibus, non minori vi ab oppidanis resistebatur. Credens autem Imperator pietate filiorum nullatenus eiues in sua pignora telis aut operibus sæuituros, sed charitate obsidum obsessos magis, quàm armis expugnari posse, filios *Glogouienses* in propugnaculis de asseribus ordinatis, quo milites ad oppugnationem transituri appetebantur, distendi iussit. *fortiter restiterunt,* Sed cùm nec sic *Glogouienses* molliri posse videt, sed in eos filios qui distenti erant sudes & iacula emittere, & egregie in quoslibet tela contorquere, propter quod Cæsareani temere ad mœnia subeuntes de superioribus locis percussi cadebant. Imperator verò innocenti ætati misertus, illo genere expugnationis velut crudeli & infami omisso, milites muros ciuitatis, & turres subire, & expugnationi tota die vacare iussit. Maximo conatu atque labore vtrinque certatum est, Cæsareos milites indignatio ex violatione pactorum orta, & frequens militum continuè ad pugnam profligatis recedentibus, & sanis ac integris pro sauciis succedentium numerus, oppidanos extrema desperatio animabat. Tantus autem vtrisque, his quidem conquirendi vrbem, illis defendendi, ardor iniectus erat, vt nullum genus, vtrinque aut hostes expugnandi, aut ciues repellendi omiserint. Et cum *Almani* & *Bohemi* audacius ciuitatis mœnia subeuntes, proiectione lapidum supernè obruerentur, aqua tamen & pice feruenti plures læsuram incurrerant, multi qui scalis appositis muros conscenderant, ciuium robore exinde præcipitati; animas (inspectante Cæsare) exhalabant. *Glogouienses* siquidem erga *Boleslaum* Principem suum tàm feruido cordis ferebantur affectu; & tam firmam constantiam fidemque monstrarunt sinceram, vt maluerint & personas & charissima pignora grauissimis subiicere periculis, quàm ad hostilem deditionem detorqueri, vnde non immeritò eorum fides & sincera deuotio, etiam in hanc diem apud *Polonos* honorifico sydere fulgent. D Dùm autem pluribus diebus huiusmodi continuasset expugnationem, pluresque insignes ex Baronibus *Bauariæ*, & *Saxoniæ* cecidissent, referri eorum cadauera in *Bauariam* & *Saxoniam* Cæsar iussit, & pro iusto honore à suis sepeliri, ab oppugnationeque vrbis quæ eum tot præclaris militibus spoliauerat desistere, ne & aliis esset in perniciem, coactus est. *donec ab oppugnatione desisteret.* *Bohemi* verò qui circa expugnationem ciuitatis desiderati sunt, campestrem haud longe à castris exceperunt sepulturam. Rogabant autem *Boleslaum Poloniæ* Ducem sui milites, *vt in certamen illos cum Imperatore deducat, omni conatu pro victoria adnixuros, præstare sibi aut gloriosè vincere, aut honestè mortem oppetere, quàm tot suorum tectorum incendia spoliaque & dedecora sub conspectu perferre.* *Boleslaus* verò militibus benignè pro opera de victoria nauanda commendatis, ad sua quemque redire munera, & tempus aptum pro certamine ineundo, dum signum ipse dederit, iubet cum silentio operiri. *Se enim consilio ac prudentia, non animi impetu pugnas gerere consuetum, pugnam committere, si illud & vtilitas maior & opportunitas loci temporisque suaserit, non neglecturum.* *Glogouiensi* obsidione durante nulla dies absumpta est, sub qua *Boleslaus Polonorum* Dux, nunc à dextra, nunc à sinistra, nocturnis pariter atque diurnis horis, graui molestia, continua B aggressione, Imperatoris castra non afficeret. Propter quod Imperator nunquam cum vniuerso exercitu ad vrbem expugnandam potuit intendere, sed maiorem partem militum in campestri statione, ad pugnam ordinatam, ne *Boleslaus* à tergo castra inuaderet, opponebat, certus enim erat, nisi hæc prouidisset, se à *Boleslao* discrimen incursurum. Solitus autem erat Imperator huiusmodi exercitui, *Suantopelkonem* cum gente sua *Bohemica* adiungere; & eum Ducem vtrique populo, in euentum futuræ dimicationis, præficere. Eodem tempore cum prospera ac læta in exercitu Cæsareo viderentur omnia, periculum horrendum à *Boleslao Polonorum* Duce *Instinctu Boleslai* C dudum meditatum superuenit, quod suo momento robur Cæsareum magna in parte languidauit, *Boleslaus* enim dum infirmiorem se perpenderet quam qui cum Cæsareanis & *Bohemicis* copiis acie iusta contendere posset, in *Suantopelkonem Bohemiæ* Ducem iras vertit, infestior illi quàm Cæsari, inducitque in animum quolibet modo obtruncare illum, ingenio & astu suo, & suorum propulsaturus, postquam vis aperta parum procederet, infestissimo respectu ad id impulsus, quod & patruos suos iustos hæredes de *Bohemiæ* Regno eiecerit, & eorum Dominia occupauerit & quod contra se, *Bohemica* matre satum sibi etiam propinqua cognatione iunctum, & contra gentem *Polonicam* eiusdem pænè linguagii, & eiusdem nationis arma in auxilium *Almanis* tulerit. Sæpè autem de hac *Suantopelkonis* iniquitate apud suos quæstus percussori eius præmia magna proponit, ac multis huiusmodi munus aggredi, & hostem patriæ deleri cupientibus, *Ioannes* miles Nobilis, filius *Czystæ* de genere *Vrszouiensium* siue *Rauitarum* ortus facinus præoccupat. *Ioannes Czystes* Nil eorum, quæ Imperator cum Duce *Bohemiæ*, & suis moliebatur, *Poloni* nesciebant. Quippe & per exploratores, & nonnullos in exercitu Cæsaris *Bohemos*, acta suorum prodentes progressum omnem & statum hostilem inuestigatum habebant. Itaque oppor- 1109.

Digitized by Google

1109. portuno explorato tempore *Ioannes Czyfies* miles in Cæsareum exercitum perueniens, Ducisque *Bohemiæ Suantopelkonis* militem se fingens, cùm & plures haberet in exercitu *Suantopelkonis* cognatos & fratres tempus ad occidendum *Suantopelkonem* Ducem obseruabat. Cum autem die 12. Septembris *Suantopelk* Dux *Bohemiæ*, in papilioue Cæsaris consisteret, *Ioannes* præfatus in Ducem ipsum stantem ante Cæsarem lancea acutissima tàm fortiter impegit, vt eius vtrumque latus proscinderet, & *Suantopelkus* Dux in terram illicò palpitans, nec vna voce quidem emissa expirauit. Qua nece patrata *Ioannes* miles ex tentorio exiliens, equum ad id apparatum conscendens, fugere cœpit. Quem etsi nonnulli *Bohemi* prosequuti fuissent, pluribus tamen propensius persequentibus aut victis, aut vulneratis, integer & incolumis ad Ducem suum *Boleslaum* peruenit, & pro ausu tàm celeri ab eodem *Boleslao Polonorum* Duce maximis præmiis videlicet castris, oppidis, villis, & possessionibus, quæ & in hanc diem genus suum possidet, est muneratus. Cadauer autem *Suantopelkonis Bohemiæ* Ducis per suos milites ex papilione Cæsareo in castra *Bohemica* & in Ducale tabernaculum relatum. Fremitus deinde ingens, & commotio in vniuerso exercitu Cæsaris coortus omnes milites Cæsaris iussu nocte tota insequenti in armis tenuit. Excubiæ quoque campestres crebriores habitæ, singulis *Almanis* pro certo destinantibus *Boleslaum Polonorum* Ducem nocte cum suis copiis superuenturum, & belli fortunam tentaturum. *Ioannes* miles filius *Czystæ*. pro patrato in Ducem *Suantopelkonem* facinore, non secus, quàm *Mutius Scæuola Romanus* & propriorum & hostilium militum laudatus est, & celebratus sermone. *Suantopelkone Bohemiæ* Duce totaliter, vt præmisimus, occiso, & exercitu *Bohemico* in *Bohemiam* remeante *Henricus* Imperator consilio aduocato, an in obsidione vrbis *Glogouiensis* persistendum esset, vel in *Almaniam* redeundum, deliberat. Sed cum singuli probassent, obsidionem cladibus & funeribus magis quàm victoriis insignem omittendam esse, neque in bello male auspicato diutius commorandum. Nuncii *Polonorum* Ducis *Boleslai* (misit quippe illos *Boleslaus*, sperans *Suantopelkone* Duce *Bohemiæ* interfecto, facile animum Cæsareum ad pacem inclinaturum) adueniunt, petentes, *vt Romanorum Rex & obsidionem Glogouiensem tollat, & ab agro Polonico exercitum abducat, Ducem suum Boleslaum præter meritum Imperiales hostilitates hactenus perpessum esse, quem contra infidelium nationes continua bella gerentem, conuenientissimum erat auxilia Imperialia non expugnationem meruisse.* His à Cæsare responsum est *si Polonorum Dux Boleslaus & Poloni imperio & tributis subiecti esse volunt, Sbigneumque ad portionem suam restituere, petitionem eorum Imperator facile esset admissurus.* Sed cum Nuncii *Ducem suum* Boleslaum, *& Polonos, nullo pacto ditioni suæ seruituros, & tributa pensuros, sed neque Sbigneum velut hostem infestissimum patriæ, in gremium suum certam perniciem iterum illi allaturum, assumpturos* respondissent, multa *Henricus* Rex coram Nunciis de potentia & diuitiis Imperii disserens, etiam illis thesaurum quem secum in castris habuerat, vasa quoque & clenodia concupiscibili auro & gemmis ornata monstrat, subinferens hunc solum sufficere ad eorum Ducem & gentem domandam. Erat huius legationis forte Princeps nobilis, quidam Comes *Skarbek* tres tracturas æquales in stellæ, quæ ab Astronomis *Gasipia* appellatur, modum, pro insigni deferens, qui Cæsari thesaurum ostentanti, & de potentia sua disserenti, responsum aliquod conueniens editurus, annulo aureo quem in articulo gestabat detracto, in eius quem Cæsar ostentabat thesauri medium proiiciens, ait: *Aurum iungatur auro.* *Henricus* autem Rex cùm esset perspicacis ingenii, facile intelligens, quod legatus *Boleslai* & proiectione annuli, & adiectione verborum contemptum tantarum gazarum significare vellet, contemptum quem notabat exclusurus, in *Almanico* respondit *Habdank*, quod significat *habeo gratias*; quasi his pauc s verbis exprimeret: *Etsi tu thesauro meo contempto, etiam in ampliorem eius contemptum paruam auri quantitatem adiecisti, & de hac ego quidem tibi habeo gratias.* Legati Ducis Boleslai à Cæsare infecto negotio dimissi, redeuntes, singula ex ordine, quæ eis responsa fuerunt, exponunt, legatusque ille, & sua omnis successio, ac posteritas appellationem suorum armorum, & domus *Habdank* in diem hodiernum accepit. Maior in dies in exercitu Cæsareo discessione *Bohemica* terror augebatur, ob quem in castris Imperatoris duplicatæ excubiæ & Imperatori recessus ab amicis magnopere persuasus, ne & ipsum insidiis *Boleslai* circumuentum iri in exercitu suo contingeret. Quæ quidem consultatio facile ab Imperatore accepta est, vtpotè in cuius iam pectus altiùs, quàm quisquam ratus erat, obtruncatio *Suantopelkonis* Ducis *Bohemiæ* se infuderat, deterioríque conditione se à *Bohemis* querebatur desertum, hostili potiùs fauore non necessitate, quàm si ab initio subsidia illi non tulissent. 1109.

Suantopelkonem coram Imperatore obtruncat,

& saluus ex castris euadit.

Boleslaus Imperatori pacem offert,

sed non impetrat.

Historia de Comite Habdank.

Paucis post hæc diebus, dùm *Boleslai Polonorum* Ducis legatos pacem petentes dimisisset, in obsidione *Glogouiensi* Cæsar moratus, obsidionem (victus suoru[m] prece & consilio) dissoluit, & versus *Wratislauiam* processit, expugnationem *Wratislauiæ* si forte illic sibi melior proueniret fortuna, tentaturus.

Henricus Imp. Glogouiensem obsidionem soluens

Digitized by Google

1109. turus. Sed dùm ad vnius miliaris spatium à *Wratislauia* statiua posuisset, *Boleslaus Polonorum* Dux omnibus potentiis dominiorum suorum, quanta potuit celeritate, ordinatis, magna insuper agrestium, (vt speciem validi exercitus hostibus obiiceret) auctus turba, agmen exercitus sui cursus magis quam itineris modo persequendo Imperatorem ducit, adeo, vt nec nocturna quidem quiete à diurnis reficerentur laboribus; *Henricum* Romanum Regem persequi, & cum illo decernere statuit. Quem cùm in dictis statiuis vno tantummodo miliari à *Wratislauia* distantibus consecutus fuisset, ordinatis aciebus, paucis milites adhortatus, *quatenus suæ nobilitatis & originis memores, quàm fortissimè pro patria ac libertate dimicarent, perpetuam gloriam, si orbis terrarum Imperatorem veterem eis libertatem adimere & tributis eos subiicere conantem, sternerent, & de vastitate eorum regioni irrogata, se vindicarent, & ipsi habituri, & posteris magno fœnore eam relicturi, hanc diem, qualis cuiusque sit virtus, ostensuram.* Concurrunt validissimo impetu & clamore vtræque acies, & vtraque pro victoria adnitente, durissimo Marte dùm mane pugna cœpisset, vsque ad vesperam certatum est. Cadentibus ex vtraque parte pluribus mortalibus sæpenumerò Cæsareani milites cum numero superiores essent, etiam in pugna prævalebant. Nutabat *Polonica* acies, plerique ex pugnatoribus *Polonis* spectabant ad fugam, ni sollicite *Boleslaus* quælibet loca circumiens, & nouos fessis substituens suorum in locis aliquot labentem pugnam restituisset. Et confirmatis suis, pulsis aduersariis, erectis militum animis, prælium ex integro reparasset. In ipso autem feruore pugnæ, *Silesianorum* militum acies, quam in subsidiis *Boleslaus* locauerat eius iussu erumpens, in latus exercitus Imperialis, quam fortissimè potuit, impegit, & ordines *Almanorum* disrumpens, cæteris militibus, pugnatoribusque viam ad irrumpendum in hostes & ad comprehendendum victoriæ brauium aperuit. Ab hostibus enim ex improuiso conspectus pectora illorum effecit timidiora, dùm cætera omnis multitudo *Polonorum*, non militum solum sed & agrestium partam victoriam effecit. Cæsar suorum aciem inclinatam perpendens, illico suorum monitu, in fugam se (insignibus Imperii, ne fugientem proderent, abiectis) conuertit. Post hæc magis trucidatio quàm pugna fuit. Omnibus *Almanis* vario itinere fugientibus quorum etiam magnus numerus in fuga comprehensus, *Boleslao* redditus est, quos in honore iusto habuit semper magnam in illis exhibuit clementiam, ac humanitatem. Tanta autem fuit in loco certaminis cadauerum copia, vt ex omni propinqua regione multitudo canum illuc ad vorandas humanas carnes concurrens, periculosum aliquanto tempore omnibus paruo comitatu illac proficiscentibus iter efficeret, vnde & locus ipse in hodiernum vsque diem *caninus campus* vocabulum sortitus, argumentum relatæ tunc per *Boleslaum* de Cæsare tam famosæ victoriæ sua nuncupatione renouat & conseruat. Et quamuis clades ipsa fatalis & ignominiosa extiterit, non secus tamen apud illos, & alias finitimas gentes post relatum de Cæsare triumphum *Boleslaus* Dux *Polonorum* celebratus est, quàm *Marcus Marcellus* post deuictas *Syracusas* & diruta *Nolana* mœnia, & *Annibal* post pugnas ad *Trasimenum* lacum & *Cannensem*, ex quo planè constat, nil quæstuosiùs, nil vberiùs virtute. Hæc quoque *Boleslai* victoria nomen eius gloriosum inclytumque reddidit, gentisque *Polonicæ* gloriam dilatauit, heroica quoque *Boleslai* vbique vulgata ferebantur facinora. Præclarum enim visum est sub vno eodemque tempore, & Imperatorem armis, & *Bohemum* astu superasse. Admirandusque propterea *Boleslaus Polonorum* Dux apud proprios & exteros effulsit, sapientia præstans & re militari, pro singulari sua virtute, prudentia, audacia, belli peritia, militari disciplina, & suorum & hostium vno ore Dux atque Imperator vigilantissimus decantatus. Eo triumpho omnibus locis maximè celebratus, nec iniuria, nam si sincero affectu circumscripto, animaduertes, & non Cæsarem solum *Henricum* & eius exercitum, sed vniuersos *Almaniæ* populos profligatos fuisse, vno illo eximio prælio fatebere. Super nece *Suantopelkonis Bohemiæ* Ducis, dum nocte occisionem suam insequente planctus verusnè an simulatus à *Bohemis* celebratus, incertum est, altera die *Henricus Romanorum* Rex ad tentorium, in quo cadauer Ducis *Suantopelki* iacebat, adueniens, tristem & ipse vultum super illius tam improuisa & indigna morte ostendit. Et quo mors sua *Bohemis* minus molesta esset, permittit illi, vt quem velint de natis suis duobus, *Henricum* videlicet, vel *Venceslaum*, in Patris locum surrogent, asserens *se in fauorem eorum eam, vel quamcunque aliam eorum electionem confirmaturum.* *Bohemiæ* autem Barones vtroque filio *Suantopelkonis* perterrito, *Ottonem* secundo genitum, *Wratislai* germanum dicti *Suantopelk*, temerato iuramento, quo se post mortem *Suantopelk* non alium quàm *Wladislaum* filium *Wratislai* tertio genitum ex *Swantawa*, & germanum *Borzywoy* assumere astrinxerunt, in Ducem deligunt, & surrogati Ducis gaudium funesto funeri miscuerunt. Qui etsi ab *Henrico* Imperatore approbatus fuisset, *Pragamque* in possessionem accepisset, infra tamen paucos dies *Ottone* excluso & reiecto, præfatus *Wladislaus* à singulis *Bohemis* in Ducem assumptus est, facileque possessionẽ totius *Bohemiæ* 1109.

Polonis magna clade afficitur.

Suantopelkoni in Bohemia Ducatu succedit Wladislaus.

1109. miæ sortitus. *Bohemicus* exercitus Duce suo *Suantopelkone* occiso, remitti se ad propria magnis instantiis expetebat, veritus ne per exules, Duces B*orzywoi* & *Sobieslaum* res in B*ohemia* nouarentur.

Henricus autem *Romanorum* Rex discessionem B*ohemorum* molestè ferens, retinere illos omnimodè æstuabat, persuadebatque *vt aliquibus* Baronibus B*ohemiæ cadauer Ducis Suantopelkonis in Pragam referentibus, cæteri omnes in castris suis subsisterent, & eum in Polonicam gentem agentem expeditionem desertum iri non finerent, plures incursiones, inuasionesque & pericula ab eo hoste, qui neque nocte, neque interdiu nouit quiescere, perpessurum.* Verùm B*ohemis* tàm infelicem militiam, in qua Ducem suum obtruncari contigerat, magnopere obtrectantibus, & non se amplius in bello parum auspicato, sine Principe, sine capite, perseuerare velle respondentibus, suo illos Cæsar arbitrio relinquere, & in B*ohemiam* discedere coactus est. Remanere in castris Cæsareis, B*ohemicis* copiis discedentibus *Zbigneus* frater naturalis B*oleslai* Ducis *Poloniæ*, veritus, quippe qui sibi omnes *Almanorum* Principes, ipsum quoque *Henricum* Regem nouerat infestos, cum B*ohemis* vna discessit, sortem suam intelligens Ducis *Suantopelkonis* occisione vehementer debilitatam & attritam.

B*ohemi omnes ex castris Imperatoris discedunt.*

Septima mensis Septembris B*alduinus* Episcopus *Cracouiensis* natione *Gallus* moritur, & in Ecclesia *Cracouiensi* sepelitur, cum annis septem Ecclesiam rexisset. In eius locum per Papam *Paschalem* secundum alias B*lasium* secundum *Maurus* ordinatus, B*oleslao Polonorum* Duce eius ordinationem acceptante vir genere *Italus Romanus*, ex familia nobili ducens genus.

B*alduino Ep. Cracouiensi succedit Maurus.*

1110. Cladem apud *Wratislauiam* in *Psiepole* vico ignobili *Henricus* Rex *Romanorum* Imperator acceptam, etsi molestissimè ferret alteram quoque in *Poloniam* meditaretur agere expeditionem, ignominiam suorum detersurus, negotiis tamen Imperii, & itinere quod pro suscipienda Imperiali corona anno futuro *Romæ* faciendum erat, auertebatur, simul quod B*oleslai* Ducis *Polonorum* animum expertus probè nouerat, aut secum congressurum, aut si congredi propter imparitatem metueret, exercitum suum grauibus dispendiis & incommodis clandestinis, & subitis incursionibus lacessiturum. Verebatur insuper ne se absente B*oleslaus Polonorum* Dux suas & Imperii terras naturales Regno *Poloniæ* vicinas, in vltionem belli à se contra *Poloniam* gesti inuadens vastaret atque exureret. Multorum etiam sui Imperii nobilium militum, qui superiori bello per B*oleslaum* Ducem *Polonorum* captiuati erant, ipsum vexabat detentio, quos, antequam *Romam* iret, soluere magnopere, ne eorum captiuitas in maiorem suam ignominiam recideret, satagebat. His curis maximè vellicatus atque distentus, secundiorem compendiosioremque partem assumens, pacem à B*oleslao Polonorum* Duce superiori anno petitam, & à se negatam dare eidem, suadentibus id Consiliariis disposuit. Quod vt honestiùs proueniret, per communes egit amicos, *vt* B*oleslaus Polonorum Dux mutatum animum Cæsaris intelligeret, & ad se in* B*amberg personaliter veniret, neque pacem, neque amicitiam, neque quicquam aliud se dignum sibi negaturum.* Diu ad Cæsarem ire B*oleslaus* Dux *Polonorum* deliberans, multis tamen suis & Dominii sui vtilitatibus, qui ex profectione sua sequuturi erant, pensatis, in apparatu suo pulcherrimo ad *Henricum Romanorum* Regem in *Bamberg* venit, & verbis honestis, atque ad persuadendum compositis, eam pacem petiit, quæ sibi, & genti suæ, non in infamiam, sed in gloriam & decus verteretur, *se de sanguine Regum Poloniæ* satum, *omnia communia cum Regibus præter nomen retinuisse. Scire se & Poloniam, & eius Reges atque Principes nunquam tributis seruiuisse, sed plena semper libertate vsos in eam diem fuisse, pro qua tenenda conseruandaque, & arma necessitate impulsum sumpsisse, & contra Cæsarem dimicasse, prius quoque omnia se, & gentem suam extrema passurum, quàm Regnum suum & gentem tributis dediturum. Sed nec Cæsarem eam expeditionem contra se, nisi falsis Suantopelkonis Bohemiæ Ducis & fratris sui Zbignei suggestionibus accensum, cùm ipse Imperium Romanum in nulla re offendisset, incepisse.* Orabat deinde B*oleslaus* Cæsarem *vt illum amicum Imperii sui potius, quàm hostem habere malit. Henricus* Rex B*oleslao* benignè appellato, & *omnem indignationem ab inuidia, contra illum apud se concitatam se illi* offert *liberaliter remissurum, & eum inter Principes Catholicos iusto honore, velut suum, & imperii amicum habiturum, & quæcunque honesta petere vellet, largiturum.* Ad hanc tàm munificam & fauorosam *Henrici Romanorum* Regis responsionem, B*oleslaus* P*olonorum* Dux sororem Regis sibi in sponsam, filio vero suo *Wladislao* ex *Ruthena* genito, filiam Regis *Henrici Christinam* nomine, virginem forma venustam, cœpit petere in vxorem. Quæ omnia *Henricus* Rex sine cunctatione concessit, & celebratis in B*amberg* nuptiis cum sorore Cæsaris tàm nouam nuptam sibi, quàm filio *Wladislao* virginem *Christinam* iuuenculam cum dote duplici comitatus militibus Cæsareis, in P*oloniam* deduxit, & omnes captiuos *Almanorum* in prælio & guerra captos *Henrico* Regi *Romanorum* remisit. Magnaque extunc & deinceps pacis charitatisque amœnitas inter Dominia Imperii & P*olonorum* terras eorumque subditos viguit, & *Henricus Romanorum* Rex castris & terris in P*olonia* conquisitis, & signanter castro 1110.

Henricus Imp. & Boleslaus pacem faciunt,

& adfinitate duplici confirmant

1110. castro *Lubusz*, quod ab eo in dominationem perpetuam *Maideburgensis* Archiepiscopus acceperat, expressè renunciauit.

A

Audiens *Bohemiæ* Dux *Borzywoi* filius secundo genitus *Wratislai* primi Regis *Bohemiæ*, quem ex Regina *Suantaua* susceperat, qui cum germano suo *Sobieslao* & pluribus *Bohemiæ* Baronibus in *Polonia* apud *Boleslaum Poloniæ* Ducem annis aliquot exulabat, fratrem suum natu minorem *Wladislaum* post occisionem nepotis sui *Suantopelkonis Bohemiæ* Principatum, qui nulli alteri, nisi ipsi *Borzywoi* iusto iure debebatur, *Ottone* etiam fratre *Suantopelkonis* de eo depulso, assumpsisse, supplicat, *Boleslao Polonorum* Duci; *vt illi pro recuperatione Ducatus sui dignetur ferre auxilium, & aut cum eo personaliter vadat, aut gentem expeditam transmittat.*

B

Boleslaus autem *Polonorum* Dux conditionem suam Ducalem animaduertens, cum robusta militum suorum manu, ipsum versus *Bohemiam*, comitantibus illum pluribus Baronibus *Bohemiæ*, qui secum vnà exulauerant, suo sumptu omnibus prouidens conducit, *Sobieslao* altero fratre in *Polonia* remanente. Et cùm iam in metas *Bohemiæ*, & siluam *Herciniam*, quæ *Bohemiam* & *Poloniam* diuidit, deuenissent, plures *Bohemiæ* Barones cognito *Borzywoi* Ducis sui aduentu, ei obuiam eunt, ipsumque cum magna lætitia excipiunt, precanturque; *vt Dux Boleslaus Polonorum in Principatus suorum redeat, daturos se operam, quod sine bello Dux suus Borzywoi Ducatum Bohemicum possideat.*

Borzywoi Ducatum Bohemiæ appetit,

C

Victus itaque *Boleslaus Polonorum* Dux, tam *Borzywoi* Ducis, quàm *Bohemiæ* militum precatione in *Poloniam* regreditur, & nihilominus cum *Borzywoi* Duce insignem suorum *Polonorum* militum cohortem destinat. *Borzywoi* itaque *Pragam* à suis deductus, & solenni processione susceptus, illicò eius & castri *Wyssegradiensis* plenam, frater enim suus *Wladislaus* in *Pilzno* tunc agebat, nanciscitur possessionem, & *Hermannum* Episcopum *Pragensem* comprehensum damnat in carcerem. *Fabianus* verò Capitaneus *Wyssegradiensis* omnibus relictis, de manibus *Borzywoi* elapsus aufugit. Plures & alii

D

ciues *Pragenses* qui sibi erant conscii, quique partem alteram tuebantur, relictis vxoribus, filiis & possessionibus, ad vicinas regiones diffugiunt. Fit magnus in vniuersa *Bohemia* tumultus, & rumor, villarum vicorumque incensio, vastatio, & prædatio. *Otto* interim *Suantopelkonis* frater cum *Wackone* Barone qui tunc potens in *Bohemia* habebatur, congregatis militibus, *Pragam* ingredi tentant, castrumque *Wyssegradiense* à *Praga* repulsi, obsidione cingunt. *Wladislaus* Dux occupatam à fratre *Pragam* & *Wyssegradum* dolens cum gentibus *Pragam* venit, ad quam petenti negatus est ingressus. Mittit proinde

sed eo reiecto

nuncios ad *Henricum Romanorum* Regem, de expulsione sua queritur, petens, *vt illi autoritate sua Ducatum ademptum restituat.* Qui in *Bohemiam* duobus Ducibus curiæ suæ *Dipoldo* & *Berengario* destinatis, *pacem mandauit inter dissidentes super Ducatu fratres reformari, & omnes dissidentes, ad se personaliter venire plenam decisionem super quæstione recepturos.* Qui cùm ad eum venissent, *Wladislao* quidem *Ducatum Bohemiæ reddendum* decreuit, fratrem verò illius *Borzywoy* in captiuitatem coniecit. *Wladislaus* verò Ducatu *Bohemiæ* suffragio *Henrici* Regis *Romanorum* potitus, plurimos Barones nobilesque *Bohemiæ*, & ciues *Pragenses* quos fauisse fratri suo *Borzywoy* intellexerat, variis pœnis, exiliis, & tormentis affecit, nepotemque germanum *Ottonem* suspectum habens; ne illum in Ducatu supplantaret, ad se pacificè in *Saczka* accersitum captiuat, quem primum in castro *Wyssegradiensi* deinde in *Krzywoklad* triennio detinebat, *Wackonis* Baronis consilio ad id plurimum animatus & permotus.

1076.

obtinet Wladislaus.

1111. Captiuitatem fratris & alumni sui *Borzywoy Bohemiæ* Ducis per *Wladislaum* fratrem eiusdem *Borzywoy* & Ducatus *Bohemiæ* occupatorem, *Boleslaus Polonorum* Dux molestè ferens; validissimo congregato exercitu cum *Sobieslao* Duce *Bohemiæ*, Ducis *Borzywoy* fratre apud se exulante; *Bohemiam* circa festum Sancti *Michaelis* ingreditur, fratres ipsos aliquibus honestis conditionibus, per quas & *Borzywoy* Dux à captiuitate absolui posset, pacificaturus. Sed dùm *Wladislaus* Dux pluribus nunciis & litteris à *Boleslao* Duce *Polonorum* inuitatus, vt ad se securè in pace veniret, decisionem controuersiæ inter se, & fratres suos *Borzywoy* & *Sobieslaum*, ipso eorum communi fratre & amico arbitro, super Ducatu *Bohemiæ* recepturus, nullatenus vocationi & inuitationi huiusmodi acquieuit, sed in uocatione & inuitatione præfata dolum latere prætendens, & nuncios cum iniuria repellit, & exercitum Ducis *Polonorum* inuadere decernit. Quod cùm *Boleslaus* Dux *Polonorum* sensisset, omnem oram circa flumen *Albim* multis Primoribus *Bohemorum* diffugientibus, incendiis & spoliis vastauit, præfatoque *Wladislao* Duci occurrens, ipsum graui cæde 8. Idus Octobris circa flumen *Cydlina*, multis Primoribus *Bohemorum*, aut occisis, aut captis, conflixit, & fugere in *Pragam* coegit, multisque spoliis & exustionibus in *Bohemia* patratis, incolumem, victoremque exercitum suum, & *Sobieslaum Bohemiæ* Ducem in *Poloniam* sanum cum ingenti præda reduxit. Quæ clades *Bohemis* tunc per *Polonos* inflicta, etiam *Bohemorum* annalibus apud incredulos & dubios potest ostendi. Vehementi dolore *Suantaua Wratislai* relicta Bo-

Boleslaus Poloniæ Dux Borzywoi restituturus,

Bohemos vincit.

Digitized by Google

IIII. *Bohemiæ* Regina *Boleslai Polonorum* Ducis quondam filia, super filiorum suorum *Borzywoi, Wladislai* & *Sobieslai*, collisione mutua A afflicta, dùm vnum captiuum, alterum exulem, tertium victum videat, mediatricem se posuit, & pluribus sanis & prudentibus tractatibus interpositis filium *Wladislaum*, quod fratribus suis *Borzywoi* & *Sobieslao* paritatem in Ducatu habentibus, aduersus & infestus esset, correctum cum fratre *Sobieslao* in *Polonia* exulante, verita ne ampliores strages inter ipsos consurgerent, pacificauit. Reuocatus igitur *Sobieslaus* tàm maternis quàm fraternis Nunciis, & literis ex *Polonia* in *Bohemiam* venit, & *Zacen*, ciuitatem cum suo districtu & prouincia, ita enim inter eos *Szuantawa* mater eorum composuerat, in possessionem & hæreditatem accepit.

& mater Ducem Bohemiæ illos conciliat.

Pontifex Ecclesiæ *Cracouiensis* aliàs *Wladislauiensis Paulinus*, cùm eandem Ecclesiam annis duodecim rexisset, debitum carnis in ætate matura soluens, moritur, & in Ecclesia *Cruszuicensi* sepelitur. In cuius locum *Balduinus Gallicus* de consensu *Boleslai* Ducis *Poloniæ* velut Patroni ordinatur.

Paulino Cracov. Ep. succedit Balduinus.

Victoriis superioribus de *Polowcys* relatis, *Ruthenorum* Duces animati, qui ægrè *Polonorum* bella repellebant, ad inferendum vltro *Polowcys* bellum eriguntur. Expeditione itaque indicta *Suantopelk Kiouiensis* Dux cum filio *Iaroslao, Wlodimir* cum filiis, & *Dauid* cum vno filio, *Russiæ* Duces, secunda Quadra- C gesimæ Dominica copias equestres & pedestres sola spe in Deo & Angelis eius reposita, in campum educunt. Superatoque flumine *Sula*, veniunt in *Chorola*, vbi currus instruunt, & acies ordinant. Ab inde ad flumen *Olba* peruentum est, & aliquod diebus statiuis habitis ex *Olba* ad aliud æquè magnum flumen *Wolba* traiiciunt. Quibus quidem fluminibus superatis ad flumen *Tanais*, quod *Don* appellatur, magnitudine rara priora flumina excedens, exercitus peruenit, illicque arma induens, & signa militaria extendens, agmine composito, iuxta ac si in conspectu hostis esset, incedebant. Ad castrum deinde *Rukaniæ* applicans, à viris, qui in illo erant, piscibus, & vino exceptus, ad aliud castrum *Smuron* pertin- D gens, illud exurit, & interim ad flumen *Tanaim* peruenit. *Polowcy* itaque suarum regionum vastationem non ferentes, *Ruthenorum* Ducibus & agminibus occurrunt, prælíumque conferunt. In quo adhortantibus se mutuo *Ruthenorum* militibus, & mori potius quàm fugere deuouentibus, primis *Polowconum* aciebus cæsis, fusisque reliquæ diffugiunt. Post paucos verò dies, nouo & fortiori exercitu *Polowcy* ex multis legionibus instaurato, fortunam tentaturi, ad congressum veniunt. Sed parem priori referendo fortunam, à *Ruthenis* & Ducibus eorum certamine inito, conflicti & victi sunt, fugientesque *Polowcos Rutheni* in plurima milliaria persequuti, IIII. quatuor diebus castris eorum, equis, pecoribus, camelis, vxoribus, & paruulis, & omnia alia suppellectili potiti, duplici prælio victores in *Russiam* reuersi sunt, maximo honore & gaudio processioneque à suis excepti.

Polowcy à Ruthenis binis præliis funduntur.

Quietem, quæ hactenus *Pomeranis* & *Pruthenis Boleslao* circumuicinis bellis assiduè occupato peruenerat, *Pomerani* & *Prutheni* non ferentes clandestinis & secretis prius habitis inuicem & celebratis conuentibus contra *Polonorum* regionem decoquunt & assumunt bellum. Et quoniam *Boleslaus Polonorum* Dux partes *Posnanienses* & *Cuiauienses* crebrius solito tunc incolebat, in *Pomerania* quoque plura castra valido præsidio superimposito, in suam ditionem redegerat, potentiam B suam resistentiamque barbari velut fulmen veriti in remotiores Prouincias, ad quas non accedebatur, eorum incursionis aduentus bellum conuertentes, clandestina & secreta, & nunquam alias denunciata hostilitate, Prouinciam *Masouiæ* inuadunt, prædis, spoliis, conflagrationibus, vicorum, villarum, & ædium tumultuario bello patratis, antequam *Boleslaus Polonorum* Dux noscere posset, eorum incursionem & irruptionem in sua cubilia reuersuri. Aliter tamen quàm illi rebantur, spes illis respondit, regebat siquidem pro ea vice *Masouiensem* regionem *Magnus* Comes, quem in superioribus *Wratislauiensem* oram rexisse monstrauimus. Is quamprimùm *Pomeranorum* & *Pruthenorum* contra se & regionem suæ fidei, & regimini commendatam sensit aduentum, nullatenus illas prædas & spolia ex *Masouia* efferre, aut incendia & populationes agere permisit, sed exemplo cum omnium *Masouiensium* nobilium & popularium manu, quos sub tanta celeritate cogere potuit, eis cum spoliis & prædis procedentibus occurrit, illosque quiescentes, & quieta omnia suis exploratoribus denunciantibus esse existimantes, inopinatè priusquam illucesceret aggressus, tanta clade soporatos oppressit, vicitque, vt pauci, qui aut occiderentur, aut caperentur, euaderent. Subito enim aduentu atque insperato hostes perterriti, neque consilii habendi, neque arma capiendi spacio dato veluti dedecores & inulti, non secus quàm pecora trucidabantur, sexingenti occisi, mille ducenti capti, eo prælio hostes referuntur. *Simon Plocensis* Antistes raræ vir probitatis & deuotionis, victoriæ *Polonorum* ex *Pruthenis* & *Pomeranis* tunc relatæ, maximum creditus est adiumentum præstitisse, qui sub omni tempore, quo hostes *Pomerani* & *Prutheni* patriam ingressi sunt, continuis singultibus, ieiuniis, precibus, & lachrymis vna cum Clero suo obsecrare pietatem diuinam, pro victoria *Polonis* danda non destitit, sed nec prius mentem ac corpus ab oratione, ieiunio, & obsecratione laxauit, donec certificatus est *Magnum* Comitem & *Masouien-*

IIII. Pomerani & Prutheni

Masouiam inuadentes

à Magno Comite vincuntur.

Digitized by Google

1112. *uienses* plenam & magnificam victoriam de hostibus retulisse. Quæ tàm feraciter & abundè prouenerat, vt *Pomerani* & *Prutheni* A tunc à *Polonis* victi & debellati, qui se in siluis & nemoribus abdiderant, fugiendo, pluribus diebus, ne dum à viris, sed matronis & puellis gratia legendi fraga siluas frequentantibus, caperentur, & armis exuti vincti ligatique à tergo in victoris ducerentur conspectum. Eadem fortunæ facies apud *Silesienses* affulsit, qui *Zbignei* milites & satellites prædas & spolia apud eos agentes & incendia, singulari certamine superatos, aut extinxerunt, aut in captiuitatem diram coniecerunt.

Henricus Romanorum Rex inter Imperatores quartus, sed quantum ad *Henricos* quintus, cum *Tusciam* cùm magno exercitu triginta videlicet millibus armatorum coronam imperia- B lem recepturus aduenisset, Nuncios ad *Paschalem* Papam secundum, inuestituras Episcoporum refutando, & illis se perpetuo abdicando præmittit, sciens aliter sibi Papam munus coronationis nullatenus impensurum. Expost *Romam* veniens, cùm ab omnibus processionibus Ecclesiarum honorificè susceptus esset, *Paschalis* etiam Papa cum Cardinalibus ad gradus ei occurrens, ad portam argenteam eum deduxit, & osculo dato Imperatorem designauit. Verùm postquam ad portam Porphiricam ventum fuisset, & Papa super abdicatione inuestiturarum Episcopalium iuramentum ab *Henrico* requireret, *Henricus* Rex de consilio suorum *Paschalem* Papam cum Car- C dinalibus, & tota curia sua captiuauit, & *Vlrico Aquilegensi* Patriarchæ custodiendum tradidit, & in carcere duobus mensibus, donec petitioni de abdicatione inuestiturarum renunciasset detinuit. Liberatus ergo Papa & solutus, in die festo Paschæ *Henricum* coronat, & in *Almaniam* redeuntem, noua censurarum fulminatione, vt se inuestituris Episcoporum abdicet, percellit, *Henrico* Imperatore toto tempore, quo *Paschalis* Papa vixit in pertinacia perdurante. Captiuitatis *Paschalis* Papæ autor fuisse dicitur *Albertus* natione *Lotharingus*, qui postmodum *Moguntinensis* Archiepiscopus fuerat, tunc verò Regis Cancellarius, quem D post reditum Rex captiuatum, & in carcere positum diuersis tormentis & incredibili famis inedia afflixit, & pro amicissimo pestiferum hostem tenuit, diuino iudicio hanc illi iustissime inferente vltionem. Nonnulli insuper scelerati filii ex Clero *Romano* per Imperatorem inducti post liberationem *Paschalis* tres Hæresiarchas, videlicet *Arnolphum*, *Albertum*, & *Theodoricum* in Papas eligere præsumpserunt. Qui etsi *Paschali* Papæ multas intulissent molestias, ad extremum tamen ab eo prostrati & deiecti sunt.

Henricus Rex à Paschali Papa Roma coronatur.

Sexta decima die Mensis Aprilis *Suantopelk Kiouiensis* Dux, & socer *Boleslai* Ducis *Poloniæ* in *Kiow* moritur, & in Ecclesia S. *Michaelis* in *Kiow*, quam bienio ante sumptuoso opere deauratum ei fabricando verticem, fundauerat, sepelitur. 1112. Cuius morte secuta missi sunt à *Kiouiensibus* Nuncii ad *Wladimirum* germanum *Suantopelkonis*, quem monerent *vt veniret, & sedem Kiouiensem paternam & auitam susciperet*. Eo verò in luctu occupato venire tardante, milites in seditionem versi, curiam primum *Putatæ* Palatini *Kiouiensis*, viri ei tempestate locupletissimi, deinde singulos Iudæorum in *Kiow* consistentium inuadunt, & diripiunt. Noui itaque Nuncii ad *Wladimirum vt non mutaret aduentum*, missi, quæ spolia, quæ mala apud *Kiow* emerserint, edicunt, simulque denunciant *vereri Kiouienses, si venire negligat, militarem furorem & licentiam in templorum & monasteriorum, & Ducalium curiarum spoliationem grassari*. Quibus rebus *Wladimir* Dux non secus quàm par erat motus, cum magna festinatione ad *Kiow* perueniens, à *Kiouiensibus*, suppliciter susceptus ortam & orituram militarium seditionem suo aduentu oppressit. *Iaroslaus* autem filius *Suantopelkonis*, & germanus *Zbislauæ Polonorum* Ducissæ, in Ducatum suum *Wladimiriensem* diuertit, gentem *Iacwingorum*, molestam infestamque per frequentes excursiones *Ruthenis*, *Suantopelkonis Kiouiensis* olim Ducis *Iaroslaus Wladimiriensis*, Dux oppressurus, cum exercitu illic ire pergit. Qui illorum Regione in parte notabili vastata, copias etiam eorum prælio inito fudit, victorque rediens filiam *Mscislai* & neptem *Wladimiri* accepit, 11. Maii in consortem. Gens autem *Iacwingorum* natione, lingua, ritu, religione & moribus, magnam habebat cum *Lithuanis*, *Pruthenis*, & *Samogitis* conformitatem, cultui idolorum & ipsa dedita, cùius principalis & Metropolis arx *Drohiczyn*.

Pomeranorum & *Pruthenorum* clandestina in *Masouiam* irruptione *Boleslaus Polonorum* Dux, graui indignatione offensus, parum putans eos pro sua socordia à *Magno* Præfecto *Masouiæ* pœnas pendisse, expeditionem in *Pomeraniam* indicit. Et copiis equestribus & pedestribus, in vnum coactis, primùm ad *Crusuicense* oppidum peruenit, vbi vniuerso exercitu inspectante, & statiua sua ex *Crusuicia* mouente, adolescens quidam formæ venustissimæ in pinnaculo oraculi S. *Viti*, quod in vrbe *Crusuicensi* consistit, apparens, cuius mirandus splendor non oppidum tantummodo *Crusuicense*, sed etiam eius vicinia campestria illustrauerat, omnium in se, præcipuè verò *Boleslai Polonorum* Ducis conuerterat aspectum. Cumque miro modo & stuperent & mirarentur, adolescens ipse motis castris pinnaculo desiliens exercitum præcedebat, & recto itinere ducens, exercitu vniuerso ductum illius sequente ad *Nàkiel* peruenit, pomumque aureum, quod in manu gestabat, vibrans, & versus vrbem *Nakiel* proiiciens, disparuit, 1113.

Boleslaus Dux

 co-

Digitized by Google

1113. capiendæ vrbis certam spem relinquens. Qua fiducia *Boleslaus* Dux & exercitus eius plurimum animatus,& exhilaratus, castrumque & A oppidum *Nakiel*,quod tunc à *Pomeranis* tenebatur, & ex quo plurima Regno *Poloniæ* inferebantur damna,inuasiones, & spolia obsidione vallat,atque expugnanda machinarum proiectione crebra vsus & ariete, cæterisque expugnationum generibus illa inuadens omnia præstantia castri & oppidi fundamenta aut diruit,aut debilitauit. Cumque Castellani & oppidani se à *Boleslao*, quamprimum exercitum ad mœnia admoueret, comprehendendos vidissent,ne cogerentur capta vrbe extrema experiri, postquam iam essent extrema desperatione fessi, promissum quoque à Principibus *Pomeraniæ* subsidium, tanto tempore præstitum non esset. Caduceatoribus ad *Boleslaum* B in castra missis, secum paciscuntur,vt infra dies 15. castrum & oppidum, si à suis Principibus requirendum interim subsidium non accepetint,dedant. In hunc modum induciis concessis,ab oppugnatione castri & oppidi cessatum est,& nuncii à Principe *Pomeranorum* & *Pruthenorum* missi,cum festinatione, eos iam paratos,& in armis congregatos laturos obsessis suffragium conueniunt, in quanto versentur periculo, edicunt, & quæ cum *Boleslao* de dedenda vrbe & castro ni illis tempestiua proueniat subuentio, pacta inierunt, ex ordine declarant, magnus illico rumor, fremitus, & indignatio apud *Pomeranos* coorta est, quod vrbem & mu- C nitionem tàm vtilem & necessariam in hostium potestatem deuenturam ni feratur auxilium, agnouissent,qua amissa multa sibi de suis commodis detrahenda,& *Polonis* adiicienda opinabantur. Accedebat ad indignationis cumulum, quod oppidum *Nakiel* ea tempestate capitalis principalisque vrbs apud *Pomeranos* habebatur,qua adempta,se graue dispendium & dedecus Metropoli sua exuti subituros querebantur. His & pluribus aliis respectibus incensi, certatim se deuouent ad pugnam. Et quo certior proueniret victoria, tàm à veteranis, quàm à tyronibus nouo sacramento iuratum est,cum magnam multitudinem, non ingenuam solùm, sed agrestium in id bellum D exarmassent,non se ex acie pro liberanda patria, nisi victores redituros. Nunciis itaque *Naklensium* remissis,& de suffragio illis, priusquam dies quindecima laberetur,ferendo,bene sperare iussis ipsi de modo & ordine gerendæ cum *Boleslao* pugnæ consultant. Et quamuis recensitis suis bellatoribus supra quinquaginta millia armatorum se habere comperissent, in pluribus tamen præliis *Boleslai Polonorum* Ducis virtutem & felicitatem experti, etiam de tanta multitudine diffidebant, astu quoque, dolo,& stratagemate non viribus, aut armis de hoste tàm felici, audaci, & exercitato referendam sibi victoriam concludebant. Celeritas & clandestina præoccupatio ad id plurimum conferre ostendebatur,vt & inopinatè & celeriter aduenirent,priusquam hostes illos conuenisse præsumerent, vt incautos & imparatos hostes faciliùs opprimerent. Equos insuper relinquere domi, & pedestri certamine pugnam inire placuit,quatenus adæquato periculo fiducialius pertinaciusque prælium ab vniuersis gereretur, & fugæ spes nullis subesset, simul quoque ne equorum hinnitu aduentus eorum apud hostes prodi posset. Silenti itaque & composito agmine, ex castris media nocte signo dato,egressi,omni itinere publico,campo & planicie euitato,per siluas, boras, & nemora gradientes tandem ad *Nakiel* tàm improuisè & latenter perueniunt,vt quoslibet exploratores *Boleslai* fallerent, & eius custodias circumuenirent,tantò diligentiori explorantes omnia cura, quantò nocturna caligo, (neque enim tunc lucebant sidera) ampliùs sibi prouidenda ademerat. Et quanquam non venit tàm audax inceptum ad destinatum finem, tamen haud omninò vanum fuit. Agebatur tunc *S. Laurentii* Martyris gloriosi, qui apud *Polonos* magna colitur veneratione, solennis dies, & Dux *Boleslaus*, vniuersusque exercitus suus, quod & induciæ essent,& hostium nulla suspicio,auditione diuinorum occupati,arma exuerant,dùm subito exercitus *Pomeranorum*,Duce & *Polonis* sacerdotali suscepta benedictione,in tentoria diuertentibus conspicitur, magis quàm nunciatur aduenisse. Plures tam inopinatus hostium aduentus ex *Polonis* terruit, tumultuarioque more ad arma induenda à singulis Duce *Boleslao* cogente, concursum est. Apparebat is insperatus aduentus *Pomeranos* extemplò fore victores, si eadem celeritate, qua cœperant, *Boleslaum* inuasissent. Verùm quò tutiores aduersus hostes consisterent, loco satis sibi tuto & apto,quo decernerent electo, etiam illum vallo fossisque communiunt, sudes insuper præacutas & oblongas igne in extremitate duratas,tàm in fronte, quàm à lateribus denso & frequenti ordine terræ infigunt, quæ vniuersum *Pomeranorum* exercitum egregiè à qualibet inuasione tutabantur. Eo opere *Pomeranis* occupatis, *Boleslaus* interim spatio dato ægrè ordines, aciemque tumultuariè magis quàm deliberatè explicauit, exercitumque suum longè hostibus numero imparem & inferiorem in duo tantummodo distinguens agmina, vnum *Scarbimiro* Palatino *Cracouiensi*, qui & Princeps militiæ suæ tunc erat, commisit, alterum ipse ducebat, militibus non paucis,qui & machinas,& opera, castraque, ne ab obsessis infra tempus pugnæ irruptione facta violarentur, custodirent relictis. Paucissimis autem verbis pro temporis breuitate milites allocutus : *Non subest*, inquit, *milites spacium,quo vos vt solebam pugnaturos, alloqui possim, hostis enim quem sæpè vicistis in conspectu vestro præsens, multa me loqui non finit.* 1113.

Ani-

1113. *Animo non verbis opus est, si vincere velimus, nihil me verbis meis vobis additurum reor, si probitas vestra vos deseruerit. At ego de* A *probitate vestra dudum mihi cognita & expertæ certus, certam mihi victoriam repromitto, quam vt eripiatis hosti in multitudine & feritate sua confidenti, præsens etiam necessitas & amor patriæ monet. Si agrum quem colimus, si patriam, si penates, si vxores, si templa, si labores, & quæcunque charissima salua volumus, Pomeranorum & Pruthenorum hostium infestorum nobis, sanguine inundare oportet. In sola diuinitate, & B. Martyris Laurentii, in cuius honore celebramus sibi dicatum diem suffragio spes omnis, atque in audacia fingenda nobis est. Ego Deo propitio, & B. Laurentio, vel pulcherrima, & insigni morte pro vobis hodie defungar, vel si vos adniti volueritis,* B *gloriosam victoriam de superbo & idololatro hoste, apud posteros etiam famam & nomen habituram, reportabo.* Omnibus moriendum esse, aut vincendum repromittentibus, nominisque *S. Laurentii* inuocationem, vt suis succurrere dignetur, crebra & varia supplicatione ingeminantibus, *Boleslaus* ad hostem ducit. Quem cum vidisset vallo fossatis & præacutis sudibus, hastis, lanceisq; transuersaliter defixis in terram, & in altum cuspide porrectis, vndique munitum, antequam ad teli iactum veniret, gradum premere, paululumque ne a sagittis hostium, in quibus hostes maiorem vim suæ fiduciæ locauerant, violarentur, suos iussit consistere, cum paucis quoque vbi ad penetran- C dum agmen hostile miro modo glutinatum, glomeratum, & pressum esset aditus, considerabat, obequitans atque girans. Ingens & euidens periculum, si a fronte vel latere hostis inuasio fieret, imminebat, animaduertit tergum hostilis exercitus sudibus, lanceis, & hastis rectum non esse, irruptionique locum patere. Quo non sine alacritate notato, *Scarbimirum* cum agmine sibi commisso inuadere tergum hostile iubet: *Cùm ego, inquit, in frontem & in primas hostium turmas impetum fecero, & in certaminis ardore me fore senseris, tunc tu quoq; tergum inuade, & perclusis signa inter, dissipatos enim & otiosos raros quibus ferrum in manu sit, inuenies, quos priusquam aduertere, & se* D *reuoluere possint, cæde pauidos, cruentamque illis inuasionem redde.* Deinde quasi cum hoste commissurus, aciem sui agminis in hostem reflectit, vt hostem à *Scarbimiro* in se conuertat. *Scarbimirus* imperata executurus, mira celeritate & cursu ad terga hostilia deuectus, quanto maiori potuit impetu, terga penetrans irrumpit, valloque & fossato superato hostes inuadit, truncat, dissipat, *Boleslao* frontis aciem, & iacta ab hoste tela sustinente. Clamor illicò ab his qui à *Scarbimiro* à tergo cædebantur sublatus, omnes de *Pomeranico* & *Pruthenico* exercitu, qui contra *Boleslaum* à fronte pugnaturi, iacula sagittasque

opem, vt putabat, S. Laurentii

emittebant, vehementer turbauit, diuque quid ageret, quoue se verterent, succurrerentnè suis laborantibus, an ex vallo fossisque contra *Boleslaum* prorumperent, consilii inopes detinuit. A *Scarbimiri* interim exercitu magna cædes & trucidatio in *Pomeranos* & *Pruthenos* confusis ordinibus, vno alterum impediente, facile edebatur, breuiquè ad spem euentus respondit, postquam & imbecilliores tironesque à tergo locati essent, nec ex primis ordinibus possent auderentque ad postremos laturi auxilium recurrere. Magna iam parte hostilis exercitus per *Scarbimirum* cæsa, *Boleslaus* moræ impatiens, dolens se & ipse in dimicationis parte non esse, equo concitato, periculoque sudium, lancearum, & hastarum, ne quicquam pensato, in hostem à fronte irruit. Vbi sudibus, lanceisquè aliquanto tempore non sine periculo certatum est, nonnulliquè milites insignes, qui ordines ducebant, iniquitate loci & sudibus hastisque ab hoste de exercitu *Boleslai* obtriti sunt, equorumque transfossus & necatus numerus, equites in pedestrium conditionem redegit. Succedentibus deinde nouis, & recentibus militibus, & periculo superato, dùm hostes & à fronte, & a tergo circumuenti impeterentur, sustinere vim *Polonorum* non valentes, coniurationis & voti obliti, passim in omnes partes, quo quemlibet sors ferebat, diffugiunt. Omnibus vna cura fuit propinquiores siluas petere, & earum velamento vitam saluare. Hærebant in tergo fugientium *Poloni*, fugientesque etiam in nemora persecuti, magnam stragem de hostibus peregerunt, plures tamen & locorum præsertim periti, nemore & frondibus tecti, fuga saluati sunt. Quadraginta milia hostium *Pruthenorum* & *Pomeranorum* cæsa, & duo capta. Eo die *S. Laurentii* nonnulli in paludibus, stagnisquè & limosis locis, ne in persequentium venirent manus, periere. Tàm magnæ hostium cædis, tantæquè victoriæ tunc relatæ, congeries, haud paruum collem efficiens, in quam hostium cadauera, ne ex fœtore contagio sequeretur, congesta & sabulo obruta sunt. Extat in hodiernum diem monumentum etiam certaminis ipsius locum demonstrans, & effectum renouans. Omnis victoria tunc parta propitio Deo & suo venerando Martyri *Laurentio* attributa, in quem vniuersus exercitus pro collato triumpho, & euitato periculo, gratiarum actiones celebrans, cum iucunditate resonabat. Castrum illico *Nakiel* cum oppido & Castellanis & oppidanis, qui omne suorum robur concidisse viderant, in potestatem *Boleslai* Ducis deditum est. Traxit & hæc clades in *Pomeranos* tunc edita, sex alia oppida viciniora in similem deditionem. Strage enim suorum audita missis nunciis se suaque oppida & munitiones in ditionem *Boleslai* & *Polonorum* plenariè dederunt. Castrum autem *Nakiel* & oppidum, sexque alia 1113.

Pomeranos fundit,

& castrum Nakiel capit.

1113. alia oppida sibi tunc dedita, *Boleslaus* Dux *Suantopelkoni* Baroni,& Consiliario suo,vni ex *Poloniæ* Primoribus enixius partes suas adiuuante in tutelam & gubernationem suo nomine tenenda fauorabiliter, sperans eum sibi & Regno suo purum & fidum fore, concessit. Præstabat enim cæteris non tàm generis nobilitate & diuitiarum opulentia,quàm dexteritate,factis & fide. Nam & generis illi origo ex domo *Griphonum* familia veteri *Polonicæ* gentis,lingua promptus & manu, pluribus se probitatis,& virtutum meritis, ipsa quoque dimicandi, & militaris disciplinæ peritia in frequentibus certaminibus & pugnis *Boleslao Polonorum* Duci charum gratumque effecerat. Nec fraudis & suspicionis venenum in tàm generosa & probata propagine poterat præsumi, in quam plurimæ bonæ actiones, & artes notabantur concurrisse. Verùm ille dominandi principandique studio ardentior cœpit confestim videri, quàm naturali accessui, conditioni,& moribus suis conueniret, impatientiusque se atque superbius gerere varias exquirens vias, quibus & iugum subiectionis excuteret, & in principando, imperandoque neminem ferre cogeretur,potestatis suæ superiorem vel consortem.

Sobieslaus Bohemiæ Dux Wackonem Baronem interficiens,

Sobieslaus Bohemiæ Dux ex multorum *Bohemorum* sibi fauentium auisamento intelligens, *Wladislaum Bohemiæ* Ducem fratrem suum,qui tunc in *Bohemia* Principalis habebat,sibi infestum esse,& de consilio & suggestu *Wacek* Baronis captiuitatem suam conclusisse, positis insidiis *Wackonem* obtruncat. Veritusque *Wladislai* Ducis pro patrato in *Wackonem* nece vindictam,per *Serbiam* in *Poloniam* cum suis omnibus tentauit confugere. Sed cùm per *Ekembertum* castri *Donin* Præfectum,quod tunc nomine Imperatoris tenebatur,inuitatus,& in dolo captus esset, diffugientibus ab eo in *Poloniam* militibus,ipse ad *Saxoniam* vinctus delatus est. Sed cùm vno lapso mense de captiuitate fugiens euasisset, in *Poloniam* ipse venit, & à *Boleslao Polonorum* Duce cum suis omnibus benignè exceptus,& liberaliter habitus,fotus & tractatus est.

in Poloniam fugit.

Singularis etiam deuotionis & zeli in Deum & religionem christianam Comes *Michael* natione *Polonus*,de domo & familia *Habdank* fundato,& dotato,de bonis propriis monasterio in *Lubien* ordinis *S. Benedicti*, moritur, & in eodem monasterio sepelitur. Eodem etiam anno monasterium de firmitate fundatur.

1114. *Boleslaus Dux Sobieslaum Bohemiæ Ducem restituturus eam inuadit,*

Ferox *Boleslai Polonorum* Ducis pectus cuiuslibet quietis impatiens, & ad externa à domesticis se conferens *Pomeranis* & *Pruthenis* superiori bello & clade domitis ad *Bohemos* se conuertit,quamuis domestica necessitate externa voluntate bella gesserit. *Sobieslaum* quidem *Bohemiæ* Ducem affinem suum in *Bohemiæ* Ducatum, vnde à fratre natu minore,solertiore tamen,& magis militaribus & popularibus grato, expulsus erat, suis potentiis,suis impensis, suo brachio reducturus,copias ex militibus,animo,& manu promptis comparat,ac cum illis habens secum in comitatu *Sobieslaum Bohemiæ* Ducem,& omnes *Bohemiæ* fugitiuos, in *Bohemiam* descendit. Missisque ad fratrem *Wladislaum Bohemiæ* Ducem nunciis,sollicitat & requirit illum, *quatenus fratrem Sobieslaum in fauorem & gratiam resumens, portionem etiam illi paternæ hæreditatis iusta diuisione cessuram largiatur. Wladislaus* Bohemiæ Dux contra respondet, *se illi amplam gratiam, quam seruare nesciuit præstitisse, & notabilem sortem largitum esse,nihilque à se aduersi passum, principaliori suo Consiliario &* Barone *sub specie colloquendi euocato neci impiæ & dolosæ tradito, ex Bohemia in Poloniam cum consortibus facinorum aufugisse, & omni gratia & fauore se abdicasse, & indignum reddidisse.* Nunciis verò *Boleslai Polonorum* Ducis iuxta instructionem scelus *Sobieslai Bohemiæ* Ducis purgantibus, & eum maiori, quàm ante, fauore pro eo, quod eum qui inter fratres lolii discidium seminare, & vnum contra alium suo sermone excitare solitus erat, iusta ira prouocatus extinxerit, dignum censentibus, respondet: *Non magnopere recusaturum se fratrem Sobieslaum in fauorem & gratiam recepturum, si & Boleslaus Polonorum Dux Zbigneum fratrem suum naturalem apud se in Bohemia exulantem, in parem gratiam acceptare concesserit. Diuisionem verò Bohemiæ Ducatus Cæsare inconsulto sibi cum fratre celebrare non licere.* Quo responso *Boleslaus* accepto, dùm constaret *Wladislaum Bohemiæ* Ducem nullam æquitatem exhibere velle, *Boleslaus Polonorum* Dux exercitum in vlteriora *Bohemiæ* promouit, agrosque vastari, vicos, villa, & oppida incendi *Sobieslao Bohemiæ* Duce, ne huiusmodi conflagratio patriæ suæ fieret intercedente orante que, iussit. Eam populationem & exustionem *Wladislaus Bohemiæ* Dux prohibiturus, in campum & ipse copias deduxit. Castraque haud longe à castris *Boleslai Poloniæ* Ducis posuit. Subsequuta quoque certa dimicatio inter Duces & eorum exercitus fuisset,nisi flumen *Cibina* limosum alueum habens,vtrumque separasset,cùm *Poloni* illum supra & inferius vadare tentantes, profunditatem illius *Bohemis*, qui cum *Polonis* erant, periculosam asserentibus extimuissent, eo enim obstante, nulli parti sine euidenti periculo patuit transitus per illud. Rogabat deinde *Boleslaus Polonorum* Dux missis nunciis *Wladislaum Bohemiæ* Ducem, *vt vel cum copiis suis eo permittente fluuium securus transiret, vel sibi & suo exercitui eandem conditionem præstaret.* Vtrumque verò *Wladislao* Duce *Bohemiæ* abnuente, *Boleslaus Polonorum* Dux castris motis, versus *Albim* contendit, nec longe à flu-

& vastat,

Digitized by Google

1114. flumine *Alba* fluuiolo *Cibina* sine iactura sua & exercitus sui superato, cum festinatione ad loca, vbi statiua *Bohemorum* dimiserat, perrexit. Sed cum *Bohemos* ex castris illis discessisse, sola quoque castrorum & focorum vestigia comperisset, densæ siquidem nubes, fulmina & tempestates horridæ absconderant diem, quam oportunitatem *Wladislaus* Dux *Bohemiæ* sortitus, silenti agmine discesserat. Simularitne id *Wladislaus Bohemiæ* Dux, quo improuiso grauior accederet, an mobilitate ingenii pacem atque bellum mutare solitus diffugerit, parum exploratum est. Sequendine *Bohemi* essent, an in *Poloniam* redeundum, vastandane *Bohemia* esset, frequens consilium adhibuit. Et cùm singulorum sententiæ requisitæ variarent, senioresque post tot Ducatus *Bohemiæ* vastationes, post tot quæsita & nusquam requisita prælia, maturam reuersionem, iuuenes non nisi vniuersa *Bohemia* vsque ad *Pragam* vastata peragrataque & hoste contuso, debellatoque redeundum censerent. Assensurus iuuenum consilio *Boleslaus* videbatur, nisi omnium quæ secum ex *Polonia* ferebant commeatuum nunciata defectio, animum *Boleslai* ad sequendum senum consilia diuertisset. Reuertendi itaque sententiam complexus, licentiam hactenus ad petitionem *Sobieslai Bohemiæ* Ducis suspensam, populandi agros, & exurendi vicos, permisit, populationemque & exustionem iussit quàm latissimè extendi. Cùm autem ad oppidum *Klocko* ventum esset, portas oppidanis claudentibus, *Boleslaus* suburbia eorum incendi iussit, ex quorum inflammatione & ciuitas *Klocko* ab igne vicino, vento flante contacta, quamuis oppidani deditionem offerrent, penitus conflagrata est, reliquiæ verò eius in prædam militibus datæ. Largitionem siquidem prædæ, quam & tunc, & crebro alias *Boleslaus Polonorum* Dux militibus permittebat, comitate insuper vniuersis benigna, adeò militum suorum animos deuinxerat, vt mira auiditate pugnam certaminaq; suis sub suo auspicio deposcerent, & singulos labores atque pericula impauidi subirent, comitate, liberalitateque *Boleslai Polonorum* Ducis ad huiusmodi labores & pericula accensi.

oppidum Klocko incendit,

Oppido *Klocko* & villis, vicisque in circuitu igne consumptis, rectiori via in *Polonia* itum est, depopulatioque agrorum & villarum non intermissa, militum speciali caterua eos, qui ad populandum agros, vrendumque tecta discurrerent, prouidè tutante. Iam ad siluas, quæ magnæ vocantur, *Poloniam* à *Bohemia* disterminantes (ea enim via per quam *Boleslaus* in *Bohemiam* intrauerat, & pleræque aliæ succisis arboribus clausæ nunciabantur) peruentum erat, dùm noctis conticinio *Boleslao* solitis orationibus incumbente, factus coortusque rumor, & strepitus de aduentu hostium, vniuersum exercitum clamore ab vno sublato in metum trepidationemque quasi extemplo pugnandum esset, concitauit. Ad quem sedandum *Boleslaus* illico ex papilione, in quo orationi vacabat, prosiliens, & in locum eminentiorem, vt ab omnibus exaudiri posset, ascendens, suos milites *bono animo esse, pauoreque quolibet falso magis quàm vere vulgato, sublato, strenuos & audaces in præsens & futurum imminens cum hostibus certamen esse* iussit, orationeque prudenti & audaci gliscentem tumultum sedauit. Cumque altera illuxisset dies, appareretque *Bohemos*, & suspitione euidenti, & exploratorum speculatorumque relatione, siluarum loca obsedisse habita opportunitate ex loco æquo *Polonis* iniquo pugnaturos, missa in totius exercitus *Polonici* conspectu ordinante *Boleslao Polonorum* Duce solenni cantu celebrata, & prædicatio vulgaris habita est, pluresque milites, tanquam de crastina pugnaturi confessione suorum peccatorum facta Eucharistiæ diuinissimo Sacramento procurati sunt. Tùm quoque exhortatio *Boleslai* Ducis in hunc modum ad exercitum subsecuta est. *Certos* inquit, *vos arbitror, quibus ex causis in Bohemicum bellum, etiam domesticis interea neglectis, vobiscum me unà contulerim, vt videlicet Sobieslaus Bohemiæ Dux nobiscum præsens de portione Ducatus sui exclusus, me reduci, & vobis illum nancisci, Bohemorumque superba iactantia, crebro terras nostras cum Zbigneo fratre meo, patriæ nostræ hoste infestantium aliquando reprimi, & elidi posset. Et quidem si verum fateri oportet, is noster præsens in Bohemiam ingressus, eaque quam fecimus agrorum depopulatio, villarumque & oppidorum exustio, etiamsi superiora quæ aduersus illos gessimus bella non extarent, sufficienter omnia damna, & iniurias per eos nobis crebris inuasionibus illatas compensant, cum nos terras eorum girando, plures districtus, villas, & vicos, vel spoliauimus vel exussimus, signisque collatis, si ausi decertare fuissent in certamen illos vocauimus. Nunc verò ex iniquo loco vobiscum pugnaturi feruntur aduenisse, siluasque quas transituri sumus obsedisse. Itaque vnumquemque vestrum non segnem, non cunctatorem, non dissimulatorem, non somnolentum aut pigrum, sed animosum, strenuum, & ad singula pericula, bellaque subeunda paratum esse volo. Cùm Bohemi non nisi in vestra segnitie & securitate suam victoriam positam habeant, sed & hodierna dies, qui iustius arma induerit, velut certissimus arbiter diiudicabit. Nostram erga illos puritatem, humanitatem, beneuolentiam, charitatem, amicitiam, & fidem, illorum verò erga nos parentesque nostros continuas inuasiones, odia, despectum, fastum, superbiam, & elationem, vltionemque Deo nobis propitiante, vindicaturi. Sed & prælio inito, consertoque memores estote, oculisque vestris* ob- 1114.

Digitized by Google

1114. *obuersetur, quas prædas in patria nostra sæpè egerint, quanto spolio Gnesnensem Ecclesiam matrem & Metropolim nostram afflixerint? quan-* A *tis eam thesauris despoliauerint, quot captiuos in Bohemiam abduxerint? quantis contumeliis, stupris, & violationibus matronas nuptas innuptasque affecerint? quoties nos cum externis hostibus pugnaturos à tergo inuaserint, irritauerint, offerendit. Et dum horum memoria mentem subierit, quanto fortius ferociusque illos aggrediemini, tanto gloriosius de infesto hoste, aut magnificam referetis victoriam, aut animam effundetis.* In hunc modum cùm apud suos *Boleslaus* non sine amaritudine bileque *Sobieslai Bohemorum* Ducis, eorumque *Bohemorum*, quos hospitio fouebat, disseruisset, *Polonosque* ad subeundum quodcunque periculum in vltionem earum iniuriarum, B quas à *Bohemis* pertulerant, animasset, in interiora siluarum itum est. Et agmine quidem magno, in quo & fortissimi quique milites à tergo & a fronte, & in medio infirmior ætas, & impedimenta locata erant, præcedente, cæterisque subsequentibus *Scarbimirus* Palatinus *Cracouiensis* Princeps militiæ, cum expedita cohorte sinistrum latus, *Boleslaus* ipse dextrum expeditos & ipse milites habens, à tergo distantia aliquali interposita tutabantur. Substiterat paululum cohors vna, quæ *Gnesnensis* vocabatur, (milites enim eius regionis sub ea militabant) maiori parte siluæ transita, planicieque reperta, Ducis sui præstolatura aduentum, pausam agebat. Quam *Boleslaus* dùm C in ea loca peruenisset, hostium ratus, parum abfuit, quin illam extemplo inuaderet, nisi signa cognita errorem monstrassent. Siluarum extrema pars iam restabat, dùm *Bohemi* certi de victoria *Polonos* existimantes in fine siluarum solitum ordinem & diligentiam remisisse, in *Polonos* in locis variis faciunt impetum, & tàm *Scarbimiri* quàm *Boleslai* cohortes, illudque quod præcedebat, agmen adorti pugnam diuersis conserunt locis, magna vi ab vtraque parte bellum geritur & *Scarbimiro* quid apud *Boleslaum* maiusque agmen, *Boleslao* quoque quid apud *Scarbimirum* ageretur, itidem ignorante, vtraque pars pro victoria adnitebatur. In *Boleslai* tamen cohorte *Boleslaus* ante o- D mnes progressus, eum, qui primus ex *Bohemis* occurrerat, hasta confodiens interimit. Pincerna Ducalis *Derslaus*, Ducem secutus, alterum ante aciem progressus ex equo deiiciens occidit. Qua re cæterorum militum ardor incensus est adeò, vt primis & melioribus de exercitu *Bohemico* audacissimè confectis, *Boleslai* cohors prior hostes deuicerit, instrumentumq; vt cæteræ vincerentur fuit. Dùm enim *Wladislaus Bohemiæ* Dux, qui in eo certamine aderat, suos tàm fœdè vidisset cecidisse, veritus eandem fortunam cæteros subituros, signum receptui dedit. Quo accepto illico vbique fuga, non receptio *Bohemorum* fieri cœpta est. Retulisse pedem *Bohemos* ex industria non ex pauore, nedum fugam sed secessionem rati, fugientibus primum non instant, conualle quadam inter *Polonos* & *Bohemos*, media, suspicionem magis secessionis, quàm fugæ apud *Polonos* augente. Postquam verò ambiguitate depulsa vera fuga comperta est, cùm *Polonorum* primi milites in tergis fugientium hærentes magnum numerum, eorum præsertim, qui equis deficientibus fugere non valebant, occidendo, captiuandoque impleuerunt. Elapsus est & tunc hostis patriæ suæ *Zbigneus*, naturalis frater *Boleslai* Ducis fuga, qui ad interitum occisionemque *Polonorum* cum his qui eius temeritatem sequebantur, laturus *Bohemis* auxilium venerat. Dux quoque *Bohemiæ Wladislaus* cum militibus suis atque Baronibus ex acie fugiens, fuga salutem acquisiuit. *Boleslaus* ea victoria obtenta, sauciatos secum vehens, *Bohemiam* repetiit, & maximis prædis, spoliis & incendiis iterum iterumque patratis, onustus præda ingenti, & longum captiuorum ordinem de *Bohemis* secum trahens, humiliato superborum fastu & ceruice, victor gloriosus iubilans Deo cum omni exercitu suo, de præstita sibi victoria canticum gratitudinis & lætitiæ in *Poloniam* cum *Sobieslao* Duce rediit. 1114.

& Bohemos vincit.

Tertio nonas Februarii *Colomanus Pannoniorum* Rex moritur, & in *Alba Regali* honore conditus sepelitur. Hic tantæ crudelitatis perhibetur fuisse, vt Ducem & consanguineum suum propinquum *Almum* occidere machinatus, dùm effectus machinationis non respondisset, & *Almus* in *Poloniam* in exilium abiisset, filium eius *Belam* de materno gremio extractum, in infantuli ætate positum, ne filiis suis in successionem Regni *Vngariæ* impedimentum afferat, excœcari iussit, vt ineptus & calamitosus ad suscipiendam Regalem coronam redderetur. Cui filius eius *Stephanus*, gener *Boleslai Polonorum* Ducis filiam eius *Iuditham*, ex prima vxore genitam habens consortem, successit in Regno, & a *Strigonensi* Archiepiscopo *Laurentio*, cæterisque Episcopis & Baronibus Regni *Vngariæ* coronatio eius apud *Albam Regalem* in Regem & *Iuditha* consortis eius, in Reginam perfecta est.

Colomanno Vngariæ Regi succedit filius Stephanus.

Ad inferendum alterum *Bohemiæ* Duci *Wladislao* bellum, *Boleslaus Polonorum* Dux expeditionem militibus indixerat, non prius quieturus, donec *Sobieslaus* alter Dux *Bohemiæ* apud eum in *Polonia* exulans, in Ducatus *Bohemiæ* sortem æquo iure admissus esset. Quod cùm *Wladislaus Bohemiæ* Dux agnouisset, neque enim cum pluribus *Bohemis* in *Polonia* pro exulibus manentibus futuri belli *Bohemiæ* inferendi latere poterat apparatus, mittit ad *Boleslaum Polonorum* Ducem Nuncios, offerens pacis æquas conditiones, & pollicens sub illis *Sobieslaum* fratrem suum, ad certam sortem Ducatus *Bohemici* admissurum, petens postremo suorum 1115.

Bo-

1115. *Bohemorum*, qui in prælio in silua habito capti fuerant, manumissionem. *Boleslaus* autem *Polonorum* Dux tractatu cum *Sobieslao* A *Bohemiæ* Duce, & his, qui partes suas sequebantur *Bohemis*, super hac re habito, *pacem se respondit suscepturum, & captiuos dimissurum, dummodo Sobieslaum Ducem Bohemiæ certificatus fuerit, portionem sui patrimonii adeptum.* Quod vt felicius proueniat, Nuncii alii à *Boleslao* in *Bohemiam* ad *Wladislaum*, qui pacem huiusmodi sub certis conditionibus componant, mittuntur. Gratus fuit *Wladislao Bohemorum* Duci illorum aduentus, honorificéque illis habitis pacem cum illis composuit, portionemque iustam *Sobieslao* se daturum, omnibus odiis, iniuriis, damnisque hinc inde illatis, perpetua obliuione deletis, iuramento firmauit. Ad horum consummationem, B cum de die & loco inter *Wladislaum Bohemiæ* Ducem & Nuncios *Boleslai Polonorum* Ducis conuenisset, pro die *S. Procopii* ad flumen *Nissa*, tam *Wladislaus Bohemiæ* Dux, quàm *Sobieslaus* cum *Boleslao Polonorum* Duce conueniunt, pacemque statuunt, firmant, & corporali interposito sacramento roborant. Accepit tunc *Sobieslaus Bohemiæ* Dux pro sorte sibi debita *Hrodecz* oppidum cum aliis quatuor castellis, cum eius prouincia & districtu in *Bohemia*, & *Olomuncensem* prouinciam & ciuitatem in *Morauia*. Reconciliationeque mutua tunc solenniter celebrata & peracta, captiuisque omnibus solutis, & donis inter se largitis, & exulibus restitutis cum C magna animorum hilaritate in domos reditum est. Rara autem & tenuis, & nonnisi sub hibernali tempore ab armis interponebatur quies à bellicoso Duce, nec res vlla amplius sibi voluptatis afferebat, quàm bellum, vt illum tantummodo ad Martis opera edenda diceres à natura productum.

Pax fit inter fratres Bohemiæ Duces.

& Sobieslaus partem Ducatus accipit.

Ne autem post pacem cum *Bohemis* confectam marcesceret otio militum virtus, *Boleslaus Polonorum* Dux hieme huius anni, cum leui militum armatura *Prussiæ* oram ingressus est, cùm propter lacus & paludes, & loca limosa in æstate non tam conuenienter potuisset adiri, & primo quidem effusis populationibus diripi incendique iusserat *Pruthenorum* D fines, deinde regionem interiorem ingressus, castris militem tenuit, dimicandum cum hoste ratus, audierat enim *Pruthenos* in armis esse. Dum autem vniuersam *Prussiam* peragrasset, & *Prutheni* in siluas, montes, paludes, locaque inuia secedentes pugnandi copiam, quam *Boleslaus* magnopere requirebat, non facerent, viderant enim se ad decertandum multò *Boleslai* viribus inferiores, *Boleslaus* mutata belli gerendi ratione, incensionem vicorum & villarum, & agrorum populationem milites iussit latius extendi. Cumque nec sic posset barbaros elicere, ad pugnam, aut deditionem, iussit milites prædas non pecorum solùm sed hominum præcipuè agere. Cumque milites dicto parentes 1115. maximum hominum de vtroque sexu numerum coaceruassent, *Boleslaus* cum ingenti hominum & pecorum præda, vniuersis ferè oppidis, vicis, & villis in *Prussia* concrematis, in *Poloniam* feliciter reuersus, *Pruthenos* tunc captos per colonias ad operandum terras distribuit, pluresque villas ex *Pruthenis*, quibus etiam ex nomine gentis appellatio tunc indita, in eam diem manet, populauit.

Boleslaus Prussiam vastat.

Imperator *Romanorum Henricus* V. sumpto diademate ex *Italia* discedens & processu dierum *Belgas* ingressus *Reginaldum* Comitem in castro *Barra* obsidione longa angustiatum in deditionem, *Lotargium* vero *Saxoniæ* Ducẽ nudis pedibus coram eo procumbentem in gratiam suscepit. Curia deinde *Moguntiæ* instituta virginem *Matildam Henrici Angliæ* Regis sibi matrimonio copulauit & regio apparatu nuptias *Moguntiæ* celebrat.

Succisam vbique spem de recuperanda aliqua in *Polonia* sorte, *Zbigneus* naturalis frater 1116. *Boleslai Polonorum* Ducis via belli perpendens, cum omnis inuasio ex *Bohemia*, in qua tunc degebat, & auxilium à *Bohemis* ferendum, in quibus residua sua spes sita erat per fœdus anno superiori cum *Wladislao* Duce *Bohemiæ* ad *Nissam* fluuium ictum sibi nosset interdictum, *Pomeranos* quoque audierat graui cæde à *Boleslao* debellatos, cæterasque machinationes, & spes suas ad irritum videns recidisse, solam spem in clementia & propitiatione fratris sui *Boleslai Polonorum* Ducis relictam fore, mittit in *Poloniam* Nuncios *Boleslao* pro venia supplicaturos. Qui cùm dicendi potestate concessa verba facerent profunditate miseriarum, & extrema pauperie, quam *Zbigneus*, postquàm in exilium meritum delegatus erat, incurrerat, quamque annis pluribus non sine sui & *Boleslai* Ducis grandi sugillatione pertulerat, declarata suppliciter orabant, *vt exilio suo finem imponeret, & eo in Poloniam reuocato aliquam portiunculam in Regno Poloniæ, ne pannosus, inops, & exul, in externis regionibus delitesceret de mera gratia & pietate, largiri dignaretur,* pollicentes *Zbigneum de cætero in omni subiectione, fide, mansuetudine, & humilitate Boleslao Polonorum Duci, velut Domino suo gratioso seruiturum.* Veritatem & efficaciam nunciorum verbis inesse *Boleslaus* ratus, continuo ad misericordiam flexit animum, pluribus quoque periuriis, proditionibus, & tradimentis, quibus in eum & gratiam quàm grauissimè deliquerat, commemoratis, & coram nunciis illius ex ordine recensitis, etiam sub ea vice, Consiliariis ne quicquam improbantibus & dissuadentibus, ignoturum, & districtum aliquem in possessionem, dummodo pœnitentiæ & humilitatis veræ, reconciliationisque & probitatis integra signa de

Zbigneus à Boleslao Duce petens recipi

Digitized by Google

1116. de se monstrauerit, largiturum. In hanc spem nuncii dimissi, *Zbigneum* de gratia & clementia *Boleslai Polonorum* Ducis securum in *Poloniam* reducunt. Qui ad conspectum *Boleslai* Ducis accessurus, siue naturali, siue maleuolorum acquiescens & seductus consilio, omnium eorum, quæ nuncii sui eum facturum spoponderant oblitus, in fastu & pompa, cum superbiaque arroganti aula præcedente, modulantibus & cantantibus tubis, organis, tympanis, cæterique generis musicis psallentibus, modulantibus, ac sonantibus, gloriosè & magnificè ingreditur, vt prorsus declararet, se fastu tàm elatô, non de exilio, sed de triumpho, non castigatum, sed erectum, non humiliatum sed stomachabundum, non seruiturū sed regnaturum, non pariturum sed imperaturum, non precario sed necessario in *Poloniam* rediisse, & singulis proditionibus, atque hostilitatibus, quibus alias *Poloniam* afflixerat, ferocius vsurum esse. Gestus quoque sui illi non ingrati solùm atque deliri, sed & arrogantes cunctis videbantur. Incertumque erat dignoscere, an in se, an in patriam, an in fratrem sceleratior extiterit, & extare debuerit in futurum. *Boleslaus* autem *Polonorum* Dux etsi *Zbignei* stultam arrogantiam prudenti dissimulatione tegens, benignè illum excepisset, tractasset, illicò tamen animo premi dolore subeunte cœpit vehementer, quod virum dolosum, & suæ vitæ atque fortunæ insidiatorem, cuius mores, ingenium vafrum, & hostile probè multiplici experientia doctus nosset in gratiam assumpsisset. Exulceratum sua sponte *Boleslai* animum contra *Zbigneum* fratrem Consiliarii & Barones, quibus *Zbignei* reuocatio semper molesta, acerba, & suspecta erat, accendentes longo sermone, macta occasione ex suo superbo & arroganti ingressu, amplius exulcerati, & inflammati: *En*, inquiunt, *accepisti fructum credulitatis & clementiæ tuæ qua nobis abnuentibus, Zbigneum in Poloniam reuocasti, quem potius debueras in vltima terrarum, velut omnium litium, dissidiorum, proditionum, guerrarum, & tradimentorum satorem domesticum relegasse. Qui assuetus fraudibus, argutiis, mendaciis, artificio simulationis eruditus, veterem in te & nos suæ malignitatis morem, donec viuet, obseruabit. Quieturumne illum à flagitiis quibus hactenus nobilitatus est, & furorem quo rapinis, dolis, & omnibus exitiis publicis plurimos perturbauit, & mores suos atque ingenium à natura illi traditum depositurum credis? qui nec pro eo temporis momento, quo se sibi exulem humilitatis more offerre debuit, poterat illud abdicasse. Qua spe illum sub tua ditione, & imperio credis victurum? qui æqualem principatum non tulerit? Nonne eam indolem eum à iuuenta gessisse? iam spe & ambitione vniuersum Poloniæ Regnum complexum, vt in senectute te superiorem & dominum laturus videatur? quid illum, dùm amplius temeritas sua excreuerit, dùm omnium malignorum mentes & animos sibi conciliauerit, facturum censes? Nempe in tuum tuorumq; natorum excidium omne ingenium suum clandestinè, postquam apertè non licet, vt ipsi soli Regni tui cedat successio conuersurum, & in tuam necem cuiuscunq; sortis hominem, qui te veneno aut ferro ex rerum natura tollat, amplissimis promissionibus te occidente implendis subordinaturum, quod bello & aperta vi consequi non poterat, licitatione consecuturum. Neque à nobis satis dici, & explicari potest, quantis ille sceleribus, quantis exitiis mentem in tuum & patriæ excidium inquinatam grauidatamque exhibeat. Pestem itaque istam, quam hic in te, & in nos omnes iam diu machinatur in ipsum retorquere, & non tàm perniciosum fratrem, quàm acerbissimum hostem, furiam & facem luctuosam, exitiosum prodigium, priusquàm te, & nos ab eius fallaciis oppressum iri contingat, ob scelera plurima, & in te, & in patriam ab eo edita, opprime, vitamque suam iustis ac debitis suppliciis eripe, & hominem bonorum omnium inimicum, hostem patriæ, latronem Poloniæ interfice, à ceruicibusque tuis atque nostris impendentem facem depelle, idque celerius age, ne per fugam elapsus fiat infestior. Nec vt hostis modo tibi & nobis habendus est, sed vt veneficus proditor geminato afficiendus supplicio, quandoquidem difficilius est cauere ab occulta, quam ab aperta peste, & perniciosius soleat comparare periculum vafer proditor, quàm hostis publicus.* His *Boleslaus Polonorum* Dux sermonibus certatim inescatus & coargutus, à misericordia in iram & indignationem versus, & procerum sententia in dolorem accensus, ira quoque extunc longius eueruescente *Zbigneum*, quod diutius distulerat, eo tempore necare suadentibus, assensus est, & in mortem destinat non aliter se patriamque securam fore ratus, donec bellua tàm immanis & perniciosa occidisset, insanabile illius pro comperto habens ingenium, vanum, callidum, à nouandis quoque rebus & exercenda perfidia nunquam cessaturum. Etsi nonnulli procerum *Poloniæ* viri religiosi & timorati ipsum deprecarentur, vt naturæ contemplatione leuaret conceptum indignationis furorem, fratrique ignoscens, ius naturæ pluris quam vltionem æstimaret, atque necessitudini daret, quod debebatur dolori. Quidam exhorrendo scelus fratricidii consulebant, vt in vltimas relegaretur regiones, suscepturus alibi fatum suum. Milites itaque quibus negotium mandauerat *Boleslaus*, capta loci & temporis opportunitate, *Zbigneum* aggressi, facinoribus, quibus *Poloniam* vexauerat, exprobratis, contentione suborta, *Zbigneum*, fidem & defensionem fratris Ducis *Boleslai* nequicquam implorantem, interimunt. Sunt quidem qui illum non necatum, sed 1116.

in Poloniam redit,

sed mox suasu consiliariorum

obtruncatur

Digitized by Google

1116. sed exoculatum scribant, & perpetua caligine damnatum, ab omnibusque desertum non post multos annos diem obiisse. *Boleslaus* A post *Zbignei* interitum mœrore angebatur ingenti, quod fratris occisione, & vitæ & rebus à se gestis crediderat non mediocrem maculam, à se diutius vitatam iussisse, feliciorem se arbitratus, si illud facinus perosus, mundas manus à fraterna cæde seruauisset. Itaque parum consentaneum videtur, parumque ciuile & humanum Principem, alioquin magno animo præditum, tam tetrum & crudele in fratrem facinus accepisse.

Ad vndas fluuii *Olszei Vngariam* & *Morauiam* disterminantis dùm *Stephanus Vngariæ* Rex & *Wladislaus*, *Sobieslaus*, *Otto Bohemiæ* Duces, parte ab altera, ex composito B pro reformandis quibusdam dissidiis inter subditos hinc inde exortis, & pace vtrinque firmanda conuenissent, Satanæ suggestione, paucis tractatibus per nuncios habitis, vna pars alterius sermoni ampulloso non deferens, in aciem pugnatura armis correptis, tam subito venit, quasi non pro pace consumanda, sed pro certamine indicto illo crederes conuenisse. Dùm autem strage magna plurimi ab vtraque parte cecidissent, & *Wladislaus Bohemiæ* Dux ab *Vngaris* profligatus in *Bohemiam* refugisset, *Sobieslaus* & *Otto* in altera parte pugnantes prælium restituunt, ac *Vngaris* victis, in fugam versis castra eorum & spolia diripiunt. *Stephanus Vngariæ* Rex beneficio sui Archiepiscopi *Strigoniensis Laurentii* seruatus in *Vngariam* sospes rediit. C

Pugna inter Vngariæ Regem & Morauiæ Duces.

1117. Victis *Pomeranis* & *Pruthenis* populis inter ipsos quoque victores bellum exortum est, *Scarbimirus* siquidem *Cracouiensis* Palatinus & militiæ Ducis *Boleslai Polonorum* Princeps, quo ea tempestate inter *Poloniæ* Barones, genere, consilio, ingenio, & manu nemo maior habebatur, duarum victoriarum, quarum ex *Bohemis* vnam in silua magna, alteram ex *Pomeranis* ad *Nakiel* sub auspiciis tamen *Boleslai Polonorum* Ducis retulerat, insolens factus cœpit Domino suo Duci *Boleslao* contumax & rebellis esse, clandestinis submur- D murationibus illum sugillando, gloriam anteactorum triumphorum sibi vendicando, deducens se vno non existente, victoriam de *Bohemis*, *Pomeranis* & *Pruthenis* prouenturam non esse. Postquam verò *Scarbimirus* Palatinus clandestina sugillatione non contentus, Ducem *Boleslaum* frequentibus probris carperet & aspergeret, ad testatas inimicitias, controuersias, & odia, res perducta. Adeò quoque *Scarbimiri* ascenderat intumueratque temeritas, vt in auctoritate sua & amicorum, fratrum, consanguineorum & horum quos beneficiis deuinxerat, assistentia confisus, in apertam rebellionem & hostilitatem contra *Boleslaum* Dominum suum prodiret, aperta acie cum his,

Scarbimirum Palatinum Cracouiensem noua molientem

quos in sui adiutorium adunauerat, contra *Boleslaum*, si quid mouere vellet, dimicaturus. *Boleslaus* autem communem perniciem deuitans, *Scarbimirum* Palatinum *Cracouiensem* iussit vincire, & aliquantis diebus seruatum in carcere cœcari. Quo facto superimpendens omnis procella, quam *Scarbimirus* factione sua exercitaturus erat, illicò conquieuit, Magistratu insuper videlicet Palatinatu *Cracouiensi* illum priuat, & pro crimine læsæ Maiestatis Palatinatus titulum, qui prior fuerat, Castellanatui postposuit. 1117.

Boleslaus excæcit, & a dignitate sua remouet

Quinta die Martii mensis *Maurus Cracouiensis* Episcopus dùm annis septem Ecclesiam *Cracouiensem* rexisset, moritur & in Ecclesia *Cracouiensi* sepelitur, *Radosz Polonum* genere, à *Paschali* Papa secundo ordinatum habuit successorem. Hic Ecclesiæ cœnobioque *Andreouiensi* nondum fundato & dotato, fabricato tamen in consecratione Ecclesiæ per ipsum factæ contulit decimas manipulares mensæ suæ *Cracouiensis* in villis *Mirouice*, *Przemiestauice*, *Konari*, *Miechowo*, & *Wegielno*.

Mauro Craouiensi Ep. succedit Radosz.

Borzywoi Bohemiæ Dux à captiuitate quam apud *Henricum* imperatorem annis octo pertulerat, solutus, fratrem *Wladislaum* natu minorem, Principatum *Bohemiæ* occupantem, & qui eius captiuitatem procurauerat, plurimum terruit, ne eum *Boleslai* Ducis *Polonorum* & fratris *Sobieslai*, qui in *Morauia* Princeps erat, assistentia, & a Ducatu *Bohemiæ* excluderet, & in similem, quam ipse sibi texuerat, coniiceretur seruitutem seu captiuitatem. Ad componendum itaque dissidium inter eos *Boleslaus Polonorum* Dux, ab vtraque parte arbiter electus, *Bohemiæ* Ducatu inter eos diuiso, ita vt *Wladislao* ora aquilonaris versus *Albim* sita cederet, reliquam omnem sortem *Borzywoi* Dux administraret, eos pacificat.

Boryzwoi partem Bohemiæ auxiliante Boleslao accipit

Wlodimir Russiæ Dux qui germano suo *Suantopelkone* Duce *Kiouiensi* obeunte, sedem *Kiouiensem* acceperat, suspectum habens *Iaroslaum* filium *Suantopelkonis*, nepotem germanum, ne illum ex sede *Kiouiensi* expelleret, opprimere illum quamprimum statuit. Et *Dauid Wasilkone*, *Roscislao Wolodorovvicz*, filiis quoque *Olech* armorum auxilia sibi præstantibus, vadit contra *Iaroslaum*, & in castro *Wlodimiriensi*, neque enim cum tot Ducibus tutum putabat decernere, se continentem obsidet. *Iaroslaus* autem cùm nihil sibi conscius esset ex castro ad Ducem *Wlodimirum*, cæterosque *Russiæ* Duces veniens inermis, verbis pacificis & modestis *Wladimirum* sibi assentatorum falsa suggestione infensum, placat & reconciliat. Qui continuo obsidionem soluens, in *Kiovv* reuersus est, *Iaroslao* tamen pluribus sermonibus prius obruto & obiurgato.

Turbæ inter Russiæ Duces.

Parantem in *Pomeranos Boleslaum* Ducem 1118.

 Po-

Digitized by Google

1118. *Polonorum* expeditionem, iam siquidem intellexerat *Suantopelkone* Duce, in cuius fidem *Nakiel* castrum cum sex oppidis & munitionibus commiserat, ad vacillationem temerato, quod sibi præstiterat, iuramento contrauenire, imbres & pluuiæ tenuere, dùm enim veris tempore cœpissent, etiam nec in æstate remittebant, continuaque pluitione & descensu, non solùm *Poloniæ* Regnum, sed & vicina Regna, atque prouincias quamplurimis vexarunt incommodis, & inundatio sine exemplo in vniuersa terra, ex assiduis tempestatibus sequuta, & agros seri, & sata meti in plerisque locis prohibuit. Ea tamen loca huiusmodi inundatione, quæ fluuii maiores circumfluunt, aquis vltra solitum inflatis, & ripas egredientibus fuere oppressa & afflicta. Eodem insuper anno post solis occasum cœlum totum in tantam rubedinem versum est, vt velut ignis vel flamma tribus horis colluceret. Quæ res in prodigium & admirationem apud multos versa, magnum aliquem effectum productura, tunc insinuasse credita est. Nec multo post tanti imbres descenderunt in terram, tantæ coortæ sunt pluuiæ & tempestates, tanta denique creuit fluuiorum inundatio, vt alterum cataclysmum aliqui pertimescerent prouenturum.

Multæ pluuiæ in Polonia.

Martinus primus Metropolitanus, Ecclesiæ *Polonicæ Gnesnensis* Pontifex, dùm annos sex & viginti sedisset, moritur & in Ecclesia *Gnesnensi* tumulatur. In eius locum *Iacobus* primus ex oppido *Zwiniacz* parentibus consularibus ortus, per *Calixtum* Papam secundum suffectus est. *Kiouiensis* Dux *Wladimirus* maioribus suggestionibus inuidorum, ira graui contra nepotem suum *Iaroslaum Wladimiriensem* Ducem, quasi illi mortem & expulsionem de sede *Kiouiensi* machinantem, concepta, eum ad se in *Kiow* literis & Nunciis accersit. Qui non aliter se venturum denunciat nisi iureiurando *Wlodimirus* firmet, nil se hostile illi illaturum. Et quamuis *Wlodimirus* huiusmodi suspensionem de sede *Kiouensi* pro maiori securitate *Iaroslai* fecisset, *Iaroslaus* tamen Consiliariis & militibus *Wlodimiri Kiouiensis* Ducis, de periculo & laqueo, qui illi imminebat, vere ne, an sub dolo incertum est, venire in *Kiow* negauit. Deinde falso & vafro fitorum militum seductus & persuasus consilio, cum vxore, filiis & omni suppellectili castro *Wladimiriensi* militibus commendato, in *Poloniam* ad *Boleslaum Polonorum* Ducem sororis suæ olim *Zbislauæ* maritum confugit, à quo benignè & humaniter exceptus quadriennio illic mansit, *Boleslao Polonorum* Duce singula sibi subministrante necessaria. Infra id autem tempus castrum *Wladimiriense Wlodimiro Kiouiensi* Duci per milites *Iaroslai* deditum est. Verentibus autem *Ruthenis* ne eo *Poloni* potirentur, ad principandum illic filium suum *Romanum* transmittit, quo 14. die Ianuarii mortuo, alterum filium *Andream Wladimirus* Dux *Kiouiensis* ad regendum in *Wladimiriam* surrogauit.

Martino Archiep. Gnesnensi succedit Iacobus I.

Iaroslaus Russiæ Dux Wladimiri insidias timens ad Boleslaum fugit.

A Imperator *Henricus* in *Italiam* reuersus absente Pontifice *Paschali* ingreditur *Romam*, ibique concedente populo & aduersantibus Primoribus cum ritè coronari non obtineret, *Mauritium* suæ partis Archiepiscopum euocauit, & ab eo sibi coronam imponi iussit. 1119.

Dilatam anno superiori in *Pomeranos* expeditionem *Boleslaus Polonorum* Dux, non obstante, quòd eo etiam anno tempestate inquieta ventorum vis fortissima multa disrumpens & comminuens ædificia flare cœpisset, continuaturus, militiam suam armari iubet, & copiis conuenientibus in *Pomeraniam* exercituum deducens, quicquid vel reparatum, B vel relictum fuerit, iubet demoliri, & incendi. Congerunt itaque *Pomerani* & *Pruthenì* validum exercitum; & vniuersa iuuentute armata, coactis etiam agrestibus *Boleslao* occurrunt fortunam tentaturi, nec *Boleslaus*, decertandi auidus, distulit pugnam, sed quamprimum *Pomeranorum* & *Pruthenorum* acies apparuerunt, signa canere, & acies suas ex aduerso procedere iussit. Et cùm ex vtraque parte magna vi, magnoque animo acies conuenissent, æquo marte aliquanto tempore pugnatum est. *Poloni* pectus iræ plenum habentes ferociam singularem in certando deprompserunt. Verùm dùm *Pomeranorum* primis victis ad iuuentutem deuentum esset, acies il- C licò *Pomeranorum* inclinari cœpit. Quod vbi *Boleslaus* aduertit, nouam militum cohortem, in perculsos induxit, freqeuntiorique pugna *Pomerani* conturbatis ordinibus contriti, in fugam versi sunt. Capi autem non cædi fugientes, & parci iuuentuti & agrestibus, vt essent, qui terram incolerent, *Boleslao* mandante plures numero capti, & ad *Boleslaum* reducti, clementiam suam experti sunt, plures siquidem dimitti etiam vestitos iussit. Eo prælio *Pomerani* & *Pruthenì*, velut fatali, & extremo victi, quod ingentem luctum simul & pauorem apud eos concitauerat, quippe in eo quod floris, quod roboris in restante iuuentute erat, amiserant, se in gratiam *Bo-* D *leslai* Ducis *Polonorum* dediderunt, nec ausi sunt vltra calcaneum suæ rebellionis contra *Boleslaum* mouere, ex eo quoque tempore Dux usque ad vitæ suæ tempora vtramque terram *Pomeranicam* videlicet & *Pruthenicam* possedit.

Pomerani & Prutheni à Boleslao victi,

regiones suas illi dedunt.

Gente *Pomeranica* & *Pruthenica Boleslaus Polonorum* Dux debellata, subacta, & in deditionem accepta versus *Nakiel* ad *Suantopelkonem* opprimendum, qui famosus, & inter suos ob temeritatem & flagitia notior, *Boleslao* insuper Duci, & *Polonorum* Proceribus magis inuisus habebatur, quod *Pomeranos* aduersus *Boleslaum* arma moturos incenderat, contendit. *Nakiel* quoque castrum & oppidum obsidi-

Boleslaus aduersus Suantopelkonem vadit,

1119. dione cingens etiam *Suantopelkonem* in eo includit. A festo autem natiuitatis *S. Mariæ* vsque ad festumNatalis Domini, niue, frigore, & A pruina crebro militem affligente, obsidionem ipsam produxerat. Nec sub tanto tempore *Nakiel*, quamuis *Boleslaus* & miles suus plurimum adniteretur, poterat, resistente *Suantopelkone* cum suis expugnari. Clade enim *Pomeranorum* & *Pruthenorum* audita, & rebellionis, temeritatisque iurisiurandi in *Boleslaum* conscius, viris, armis, & commeatibus in annum & amplius suffecturis, peroptimè arcem & ciuitatem communiuerat. Nec ea sibi singula quietem securitatemque præstabant, quin nocturnis diurnisque meditationibus & angoribus vexaretur, ne aliquo casu vrbs, & arx in potestatem *Boleslai* recideret, & ipse supplicio capitali pro fraude & perfidia in B Dominum & benefactorem suum admissa, meritò mulctaretur. Quod euitaturus frequentibus nunciis fatigabat *Boleslaum*, vt sui misertus, gratiam illi & veniam concedere dignaretur offerens de cætero sinceriori fide maleficium suum compensare, dara quam *Boleslaus* imperaret, pecunia, datis itidem & obsidibus. Abnuebat primum & iterum, iterumque *Boleslaus Poloniæ* Dux *Suantopelkonis* preces, neque ei miserationem dignum impendi respondebat, qui semetipsum ea indignum affecisset, cum quod proditorem & fidefragum frangi & lacerari, dùm quod sagitta ipse de oppido vulneratus, vltum iri vulnus suum æstuabat. Dùm verò spes expu- C gnandæ vrbis & arcis effectus non responderet, cùm & mœnia munitionesque, egregiè defensa essent, & machinas, bombardasque illuc conducere, tempore præsertim hiemali terra ex resolutione, in locis præsertim paludinosis limosis & lubricis dehiscente, onerosum & parum vtile videretur, milites insuper non solùm æstiuo tempore, sed & hiberno se in bella trahi, & multorum dispendiorum perferre iacturam quererentur, etenim cum multis in ea ipsa obsidione vrgerentur incommodis, nulla tamen res æquè, vt vigiliæ sub die & noctibus hiemalibus, & protensis actæ conficiebant. Precibus itaque *Suantopelkonis* assiduis, fidem & correctionem D asserentibus, *Boleslaus Polonorum* Dux expugnatus, magis tamen querela militum suorum militum pro eo tempore detractantium fractus, veniam *Suantopelkoni* pecunia, qua illum pro scelere perfidiæ mulctauerat, & filio suo pro obside in pignus conseruandorum promissorum pro prius receptis concedit, & obsidionem soluit.

qui se illi dedidit.

Paschali Papæ succedit

Cùm *Romanam* sedem annis decem & octo, mensibus quinque, & diebus decem, *Paschalis* Papa secundus rexisset *Romæ* moritur, & in Ecclesia *Lateranensi* sepelitur, qui etiam *Albertum*, *Arnolphum* & *Theodoricum*, qui Papatus dignitatem diuersis temporibus vsurpare nitebantur, & qui postea mala interierunt morte, habuit hostes, & 1119. in Papatu competitores. Et in eius locum *Ioannes* Cardinalis de *Gaieta* natione *Campanus* per electionem Cardinalium est substitutus, & *Gelasius* secundus vocatus. Qui dùm Imperatoris *Henrici* persecutionem formidaret (conabatur enim sua electione, cùm tunc in *Italia* agebat, quòd absque suo scitu & consensu peracta esset, irrita facta, alium sufficere) in *Gaietam* se contulit. Quò *Henricus* Imperator audito maiore furore actus, *Hispanum* quendam *Burdinum* nomine in Papam assumit, & eum *Gregorium* cæteris eum Antipapam vocitantibus, appellat. Quod intelligens *Gelasius* in *Gaieta* trans mare cum Collegio Cardinalium fugit in *Franciam*, veniensque in *Cluniacense* monasterium illic infirmatur, & moritur, in eodemque monasterio sepelitur, dùm anno tantummodo vno, & diebus quinque sedisset.

Gelasius II.

Contra quem Henr. Imp. creat Gregorium.

1120. *Suantopelkone Pomeraniæ* Duce & *Naklensi* præfecto pacta violante, quæ se seruaturum iureiurando, & filio in obsidem *Boleslao Polonorum* Duci dato, astrinxerat, *Boleslaus* perfidia sua & tot periuriis motus, ea æstate exercitum iterum in *Pomeraninm* deducit perfidiam *Suantopelkonis* vlturus. Verùm quia intelligebat hostem paruas uires habere, & *Pomeranos* debellatos, & sub sua iam ditione consistentes illum non adiuturos, lustrato exercitu, & infirmis, pannosis, & tenuibus in domos remissis, cum expedita tantummodo militum veteranorum & exercitatorum manu fortalicia, munitiones, & oppida quæ à *Suantopelkone* tenebantur aggressus expugnare contendit. Et primum quidem ad oppidum & munitionem *Wissegrad* perueniens, & diebus 16. in eius expugnatione moratus, illud vario genere tormentorum, machinarum, & missilium, peruincens capit, & in suam redigens ditionem octo diebus illic, dando quietem militi circa oppugnationem continuam fesso statiua habuit. Præsidio deinde militum frequenti *Wissegrado* imposito, ad alia rursum oppida, castra, & munitiones itum est, & *Nakiel* castrum & oppidum, cuius anno transacto expugnatio non poterat expugnari, obsideri cœptum. Dùm autem prima luce mœnia corona cingere aggressus esset, credens pauore animos oppidanorum & castellanorum concutiendos, dedituros se esse. Constantius tamen quam illos *Boleslaus* facturos destinauerat, viris mœnia defendentibus, fœminis omnis generis tela, picem feruentem, aquam bullientem, & saxa afferentibus, frustra deditio tentata est. In pluribus itaque locis admotæ bombardæ, muros & structuras quatiebant, nec à *Naklensibus* quicquam quo aut opera aut hostis arceri posset, prætermissum est, aut enim pro dirutis noua reficiebant munimenta, aut eruptionibus subitis, in opera hostium, stationes

QuumSuantopelko deficeret,

Boleslaus Wissegrad

& Nakiel,

Digitized by Google

1120 tiones decurrebant. Turres deinde altitudinem mœniorum excedentes, *Boleslaus* extructas propè muros, fossis primùm terra lignisque completis admovit, hostes magna sagittarum missione ex illis afficiens, & ne in mœniis consistere possent, submouens, castrum & vrbem se capturum prætendebat, castellani verò & oppidani *Suantopelkone*, qui intus aderant, eos adhortante, ne viui in manus *Boleslai* venirent, ad dispellendum imminens periculum, congeriem lignorum pinaticorum & aridorum ad turres comportant, proiectioneque frequenti lardi, picis, butiri, & aliæ materiæ, qua solet ignis foueri, ignem subiiciunt. Ac sic *Polonis* nequicquam incendium satagentibus depellere, materia pingui conatus *Polonorum* peruincente, turres consumuntur. Nouis in conflagratorum turrium locum *Boleslai* sollicitudine & opera illicò surrogatis, dùm eodem animo, & adnisu eadem quoque prouidentia & arte a *Pomeranis* simili ingenio fuissent succensæ, & exustæ, tertiæ rursum eadem celeritate, qua & primæ, secundæque à *Boleslao* surriguntur. Illis quoque per *Pomeranos* igne depastis, quartæ rursum tàm propinqua locatione mœniis admotæ sunt ut manuale personaleque inter obsessos & obsidentes fieret certamen. Atrox quoque pugna sæpiùs coorta *Pomeranis* ignes iniicientibus, *Polonis* prohibentibus turrium conflagrationem, in maiorem diei partem producta vtrarumque partium studio accensa feruebat, per quam non parua strages aut vulneratio quotidie in *Polonis*, maior tamen in *Pomeranis* edebatur, tàmque obstinata à *Pomeranis* resistentia opposita est, vt plus in dextris, quam in mœniis spei esse facile appareret. Pax deinde à *Boleslao*, vt obsessis liceret abire incolumibus, petita est, quàm dum petentibus abnuisset treugæ in dies aliquot magna instantia deposcebantur, sed cùm has quoque *Boleslaus* maiori renitentia denegasset, *Pomeranisque* iam vires, iam tela, iam victualia, iam ante omnia animus ex *Boleslai* constantia deficeret, in desperationem animis omnium spectantibus, rursum nunciis ad *Boleslaum* missis, vt saltem vitam illis donare dignaretur. Precibus eorum *Boleslao* acquiescente deditionem faciunt. *Suantopelkus* verò viuus in *Boleslai* manus traditus perpetua captiuitate est damnatus, *Nakiel* oppidum captum, cætera oppida & munitiones spontaneam fecere deditionem. Sancitumque ab eo tempore est non castra, non oppida, non munitiones aut castella *Suantopelkoni*, aut filiis ipsius velut hominibus dolosis, & fluxæ ambiguæque fidei committenda. Ex eo autem tempore in *Boleslaum* Ducem *Polonorum*, milites propensiori incitati sunt amore, quòd viderant illum nullum formidare discrimen, nullum laborem, sed nec bellorum genere fatigari, consequutum præterea esse patientiam in re qualibet administranda, industriam in prouidendo, celeritatem in conficiendo.

Post duram obsidionem

cum Suantopelko capit.

Exiguo tempore inter *Borzywoi* ab vna & *Wladislaum Bohemiæ* Ducem germanos, partibus ab altera, qui Ducatus *Bohemiæ* regimen inter se, circa tamen *Borzywoi*, velut natu maiorem Principatu remanente, partiti erant, concordia vigente, rursus cùm ad priores contentiones, lites & dissensiones *Bohemis* odia alterius in alterum, assentatione aut suggestione suggerentibus, res rediisset, *Borzywoi* de fratris sui *Wladislai* ira feruida iam certus, veritus ne in se grauis aliquid improbitate suggerentium per fratrem consuli contingeret, *Bohemia* deserta, in vetus suum hospitium *Poloniam* ad Ducem *Boleslaum* concessit. Cumque illic aliquanto tempore moratus, & à *Boleslao* comiter habitus fuisset, in *Vngariam* deducendi temporis causa transuectus, illic diem obiit. 1120

Borzywoi Bohemiæ Dux

in Poloniam & Vngariam fugit, illicò moritur.

Gelasio Papa cùm tantummodo vno anno & quinque diebus sedisset in *Cluniaco* mortuo, Cardinalium vniformi electione in *Cluniaco* celebrata, *Guido* natione *Burgundus*, Comitis *Burgundiæ* filius, & Archi-Episcopus *Viennensis*, *Calixtus* secundus vocatus, in Papam assumptus est. Qui ex *Cluniaco Romam* cum fauore omnium pergens *Burdinum* pro Papa se gerentem in *Sutrio* conclusum capit. Quem super mula aversa ad caudam facie impositum, caudamque mulæ pro freno tenentem Romam deductum, & in turrim coniectum, in squalido carcere mori fecit. Hic cùm vir animosus & ciuilis esset, & vniuersis propter suam affabilitatem charus, Imperatorem *Henricum* in inuestituras Episcoporum sè ingerentem, anathemate nouo percellit. Quem cùm videret *Henricus* Imperator, & propter amicorum & populi fauorem vinci non posse, inuestituris Episcoporum perpetuò renunciaturus, apud *Wormaciam* concilium frequens *Germaniæ* Principum indicit. Et veritus propter anathema Imperium à se deficere, iam enim senserat plerosque Principes adversus se coniurasse patris metuens exemplum, inuestiturarum Episcoporum legato sedis Apostolicæ *Lamberto*, qui postmodum in Papam suffectus, *Honorius* dicebatur, exigente resignauit, per eumque anathematis vinculo solutus est.

Gelasio P.R. succedit Calixtus II.

Ziroslaus Wratislauiensis Episcopus soluens naturæ debitum *Wratislauiæ* moritur, & in ecclesia *Wratislauiensi* sepelitur, cùm annis octo & viginti Ecclesiam *Wratislauiensem* prouidè & modestè rexisset, in eius locum per *Calixtum* secundum *Heymo* alias *Imislaus* natione *Polonus* de domo *Lesczyrarum* alias *Aceruorum* successit, Duce *Polonorum Boleslao* eius personam per nuncios & literas, velut vnico patrono promouente.

& Ziroslao Ep. Wratislauiensi Imislaus.

Apud *Zninam* ordo Præmonstratensis cœpit

Digitized by Google

1120. *Origo ordinis Præmonstratensis.* pit, cuius fundator *Northberius* vir Dei de partibus *Lotharingiæ* oriundus, genere ac nobilitate clarus, primarius pater atque fundator A extitit, qui in breui tempore magna religione fulgens, multos habuit ex viris illustribus fundatores, qui progressu temporis dum magnopere, germinasset, tandem nostris temporibus videmus illum, & præcipue in Regno *Poloniæ* in magnam ariditatem corruisse. Hoc etiam tempore ordo D. *Joannis Baptistæ Hierosolymitani* inchoatur à venerabili viro *Raimundo*, operibus misericordiæ dedito, & in breui tempore multum creuit.

1121. *Wladislaus Boleslai filius cum Christina Henrici V. Imp. filia nuptias celebrat.* Annos nubiles *Christina* filia *Henrici* Imperatoris quinti dum impluisset, quam *Boleslaus Polonorum* Dux filio suo natu maiori primi matrimonii *Wladislao* desponsauerat; quamque in *Poloniam* ex *Almania* deuectam, decennio iam exacto nutrierat, eo tempore B *Boleslaus Poloniæ* Dux diem designans nuptiarum, *Stephanum Vngariæ* Regem generum suum cum Baronibus *Vngariæ* ac Primoribus, *Iaroslaum* Ducem *Wladimiriensem* socerum suum, item alios Principes *Russiæ*, suique Regni *Poloniæ* Prælatos, Barones & Proceres ad huiusmodi nuptiarum solennitatem, nunciis & literis inuitat. Quibus in frequenti numero *Cracouiæ* conuenientibus, munificentiam, potentiam & gloriam suam *Boleslaus* ostensurus, in dies plures protraxit conuiuium, & singulos inuitatos necessariis omnibus abunde tractauit, singulis etiam dona mittentibus digna remisit. Ludos plures, hastarum præcipuè & gla- C diorum, ad lætificandum & honorandum conuiuas præmio victori proposito instituit & cum magna omnium hilaritate & comitate solennitatem huiusmodi consumauit. *qua Polonos aspernatur.* Præfata autem Ducissa *Christina* ex fastu & superbia communionem singulorum *Polonorum* aspernabatur, à mensa quoque & conuictu illos abiciens, *Teutonicorum* obsequiis ad singula quæque officia vtebatur, asserens *Polonos* olidos esse & in conspectu suo fœtere, nec habitum & amictus eorum ferre posse. Sacerdotes insuper *Polonicos* non secus quam seculares pertæsa, nullo honore illos dignans, nullam illis reuerentiam exhibebat.

Magna siccitas. Mensibus tribus continuis Martio, videlicet, D Aprili, & Maio, validissima siccitas & æstus terrarum pressit, propter quam non æstiuales solum, sed & hiemales, segetes extenuatæ & arefactæ annum illum effecerunt, apud *Polonos* annonæ, caritate, pressum, & sterilitatem, vicinæ quoque Prouinciæ & regiones eandem siccitatem & sterilitatem expertæ, fame & inedia aliquanto tempore premebantur.

1122 Nuptiarum primæui filii *Wladislai* solennitate transacta non inferior alia solennitas, cumulatura, vel potius renouatura gaudia sequuta est. Ducissa enim *Athleida* consors *Boleslai Polonorum* Ducis filia Imperatoris *Henrici* quarti, & soror quinti sterilitate, 1121. quam decennio pertulerat, in fœcunditatem commutata filium feria quarta ante festum Assumptionis B. V. *Mariæ* produxit, de cuius natiuitate miro modo pater Dux *Boleslaus* exultans, in Cracouiensem vrbem pluribus Prælatis & Baronibus conuocatis, solennitatem Baptismi, magno sumptu, magnaque pompa exegit; & infante per *Radostonem* Episcopum Cracouiensem in Ecclesia *Cracouiensi* sub frequentia multorum Procerum & plebis baptisato nomen suum & auitum cooptans *Casimiri* nomen imposuit. *Boleslao nascitur filius Casimirus.*

Terminos *Polonorum Wolodor* Duce *Prémisliensi* ex castro *Przemisl* crebro infestante, prædamque agente, *Boleslaus Polonorum* Dux missis ad *Wlodimirum*, & alios Duces *Russiæ*, nunciis, de iniuriis, quæ Regno *Poloniæ*, per *Wolodor* inferebantur, apud eos querebatur, sed videns suarum iniuriarum grauamina à *Russiæ* Ducibus dissimulatum iri; mandat militibus & præfectis suis, vt iniurias suas amplius inultas esse non sinant. *Wolodoro* itaque *Polonorum* fines spolianti, milites, quibus id à *Boleslao Polonorum* Duce munus mandatum fuerat, occurrunt, & prælio inito insignioribus militibus suis occisis, vincunt, prædam quam ex *Polonia* tulerat, eripiunt; fugientem etiam persecuti in loco, qui *Wissokie* appellatur, comprehendunt, vbi vincula aliquanto tempore sustinuit. Processu autem temporis nuncii *Wasilkonis Prémislensis* Ducis, *Cracouiam* adueniunt, & cum *Boleslao Polonorum* Duce, qui pro liberatione *Wolodori* 80. milla marcarum argenti petebat, de soluendo *Wolodoro* agentes de viginti millibus marcarum argenti pro solutione *Wolodori* dandis conueniunt, datisque tunc duodecim millibus argenti de soluendo residuo *Iaroslai* filium obsidem ponunt. Postea verò quingentis vasis argentis, scutellis videlicet, picariis & sciphis de opere *Græco* allatis, plenam solutionem impendunt. *Wolodor* itaque solutus *Boleslao Polonorum* Duci reconciliatur, & tam cum illo, quam *Colomano* Regis *Vngariæ* fratre fœdere icto, & iureiurando firmato *Wolodor* reuertitur *Præmisliam* 22. die Mensis Iulii. *Wolodor Russiæ Dux Poloniam vastans* *Vincitur & Cracoviam ducitur;* *postea soluta pecunia dimittitur.*

Grandis commotio in *Bohemia* inter germanos *Wladislaum* & *Sobieslaum* Duces coorta, grandem dimicationis procellam inter vtrumque exciuit. Dum siquidem *Sobieslaus Morauiam* obtinens *Wladislao Bohemiam* obtinenti subesse detrectaret, *Wladislaum* insuper multis probris & querelis, propter alium fratrem *Borzywoi* in exilium actum, & in exilio iam tunc senescentem, sugillaret, carperetque, in apertam hostilitatem inter illos creuit commotio æmulationis. Ad arma quoque ab vtroque concursum est, infestisque signis, velut inter hostes sæuissimos, non sine interitu multarum 1123

1123. personarum est dimicatum, victumque *Sobieslaum*, & fuga elapsum *Morauiæ* exuit possessione, & *Morauiam* inter *Lentoldum* quondam A filium *Conradi* senioris & primogeniti fratris olim *Wratislai* primi Regis *Bohemiæ*, & *Ottonem* atque *Suantopelkonem* filios *Ottonis* fratris prædicti *Wratislai*, consorte etiam *Sobieslai* fratris in maius odium & punitionem inde eiecta, diuisit. *Sobieslaus* autem acie à *Wladislao* victus in *Almaniam* ad Imperatorem *Henricum* quintum auxilio suo cladem acceptam reparaturus confugit. Verum cum preces suas crebro ad Imperatorem fusas aspernatum iri aduertisset, se insuper in fauorem *Wladislai* fratris, & hostis sui capi, & ab Imperatore detineri pertimescente, *Almania* deserta in *Poloniam* cum suis omnibus ad *Boleslaum Polonorum* Ducem diuertit. Qui calamitosum & B profugum Ducem recolligens, & singulis rebus necessariis, quæ illi & suis deesse videbantur, munifice reficiens, collapsum erexit, & diffidentem, vacillantemque de auxilio sibi ferendo repromisso confirmauit, pessima vicissitudine hæc, & tanta *Boleslai Poloniæ* Ducis sibi & fratris sui *Borzywoi* in necessitatis articulo præstita beneficia, vt in sequentibus narrabimus, pensaturum. Coniunx vero *Sobieslai Almusa* nomine à *Wladislao* Duce *Bohemiæ* eiecta, cum esset *Stephani* Regis *Vngariæ* consanguinea, in *Vngariam* se conferens, illic omne tempus exilii egit.

Sobieslaus e Bohemia eiicitur & ad Boleslaum in Poloniam fugit

Multæ turbæ inter Duces Russiæ.

Affinem suum *Iaroslaum Wladimiriensem* Ducem quadriennio prope in *Polonia* commoratum, *Boleslaus Polonorum* Dux ad Principatus suos, & Dominia restituturus, exercitu C ex *Polonorum* militibus comparato, in *Russiam* ire pergit. Cui circa *Pramisliam* statiua agenti, *Colomanus Vngariæ* Regis frater, & ipse *Iaroslao* exuli contra *Wladimirum Kiouiensem* Ducem auxilia laturus, cum notabili *Vngarorum* exercitu aduenit. Duces insuper *Russiæ Wolodor* & *Wasilko Pramisliensis*, item *Wlodimir Wlodorowicz Iaroslai* partibus suffragantes, *Colomano Vngarorum* & *Boleslao Polonorum* Ducibus, se adiungunt cum suis copiis. Dantur autem *Iaroslao Wladimiriensi* Duci ex *Polonis* & *Vngaris* septem equestrium D millia, cum quibus exercitum *Colomani* & *Boleslai* quadrigis & impedimentis grauem anteibat. Vallata autem sunt ab exercitu præfato *Belz*, *Czerwien*, *Wladimiria*, & alia castra *Iaroslao* per *Wlodimirum Kiouiensem* Ducem ablata, quæ paucis diebus obsidione parum pertollerata *Iaroslao* deduntur. Quibus in potestatem suam redactis ad Metropolim *Rutbenorum Kiow* ad opprimendum *Wladimirum* omnes copiæ traductæ sunt. *Iaroslaus* autem *Wladimiriensis* Dux, dum iuxta morem *Colomanum* ad *Boleslaum* cum militibus sibi adiunctis diebus aliquot in *Kiouiam* præcessisset, cum pedestribus ex *Kiow* contra eum egressis pugnam committit. Quos deuincens, vsque ad portam, quæ *Polonica* appellatur, illos persequendo sternit, capit, & obtruncat. Nouis autem peditibus in eorum, qui ceciderant, supplementum, in maiori quantitate occurrentibus, instauratur pugna, & pluribus *Polonorum* & *Vngarorum* militibus, qui *Iaroslaum* comitabantur à cohorte peditum *Kiouiensium* occisis, equus etiam *Iaroslai* Ducis multis telis conficitur, quorum acerbitatem non ferens, *Iaroslaum* Ducem sessorem suum deiecit in terram. *Rutbenis* autem capere illum, *Polonis* vero & *Vngaris* de periculo eripere satagentibus, dirum certamen feruebat, inter vtrosque præualentibus tum *Polonis* & *Vngaris*, *Kiouienses* in castrum refugere, pugna relicta, coacti sunt. *Iaroslaus* vero Dux in pugna huiusmodi aliquot vulneribus confossus, paucis post diebus moritur, *Colomanus* tamen *Vngariæ* & *Boleslaus Poloniæ* Duces cœptam obsidionem castri *Kiouiensis* continuant. Verum *Andreas Kiouiensis* castri præfectus à *Wladimiro*, qui in illo consistere non ausus ante aduentum *Colomani* & *Boleslai* ex castro egressus erat, pacem supplex à *Colomano* & *Boleslao* petere cœpit. Quæ *Wlodoro* & *Wasilkone Pramisliensi* Ducibus suffragantibus illi à *Colomano* & *Boleslao* minus cunctanter, dum *Iaroslaus* Dux gratia cuius id bellum assumpserat, extinctus esset, concessa est. Icto autem fœdere inter *Colomanum Vngariæ*, & *Boleslaum Poloniæ* Duces ab vna, & *Wlodorem* & *Wasilkonem*, & cæteros *Russiæ* Duces partibus ab altera, pollicentibus, in qualibet necessitate sibi inuicem auxiliaturos, *Colomanus* in *Vngariam*, *Boleslaus* in *Poloniam* rediit. *Tartari* circa hæc tempora permissione diuina monte exisse putabantur, in quo clausi fuerant per diuturnum tempus in magna miseria & fame, genus vile & rapax. 1123.

Triennio integro iam ex magna parte exacto, hostibus vndique in circuitu lacessitis, vel subactis, dum tranquillæ res apud *Polonos* essent, *Boleslaus Polonorum* Dux, qui in tractandis bellis & armis omnia studia sua, voluptatem & ingenium conuerterat, marcescere diflueréque, se & milites suos otio turpe, & ingloriosum reputans, flore totius militiæ suæ collecto, nauibusque apud *Gdannsk*, cæterasque maritimæ oræ ciuitates, frequenti numero præparatis, imposito in *Daniam* traiicit prosperoque vento, & prospera fortuna vsus cum omni classe integer, & incolumis in *Daniam* peruenit, suæ autem in *Daniam* traiectionis non ambitio inuadendi Regni alieni, non prædæ rapiendæ, non opprimendi quenquam, sed iusta & necessaria causa censebatur. Dum siquidem *Boleslaus Polonorum* Dux, non apud vicinas solum, sed etiam remotius porrectas gentes & nationes cum fama bellica, tum naturali in cunctos, 1124.

Boleslaus Poloniæ Dux

in

1123. in exteros tamen præcipuè comitate, beneuolentia, dexteritate, & largitione celebris haberetur, multique milites ex oris lon- A ginquis causa consequendæ gloriæ, & disciplinæ militaris ad eum confluerent, inter alios adolescens insignis ex *Dania* & cunctis *Danis* ea tempestate, forma, diuitiis, nobilitate, & ingenio præstans, quamuis patri, qui & ipse inter Barones & Proceres *Daniæ* primus, potior omnium Regni *Daniæ* negotiorum moderator, arbiter, & director habebatur, vnicus & charus esset, *Petrus* nomine in *Poloniam* aduenerat. Et cum à Rege suo *Daniæ* commendationis suæ epistolas ad *Boleslaum Polonorum* Ducem, quibus eum in familiarem recipi petebat, attulisset, & intercedentis respectu, & sui meritò à luxu & leuitate abhorrentibus, magis re, quàm ver- B bis, facilius se quam quis posset *Boleslao* insinuauit, breuique effecit, vt pro robore corporis, & strenuitate in armis sæpè ostensa, & pro virtute ingenii supra ætatem frequentius deprompta, pro morum placida & benigna conversatione in singulos demonstrata, non ipsi solùm *Boleslao* Duci & suis aulicis, & his cum quibus vnà militabat, sed vniuersis Baronibus *Poloniæ* & satrapis, omni liuore, quod raro in homine præsertim aduena, & aulico contigit, circumscripto, charus & gratus habebatur. Adeò autem in addiscendo idiomate *Polonico* operam dedit, adeò se morigerum & tractabilem, cùm res exposceret præbuit, adeò Rempublicam *Polonorum* C sibi cordi fore, cùm quid arduum agendum esset, monstrauit, vt non ex *Dania* ortus, sed in medio *Poloniæ* genitus credi posset. Obligare eum amplius *Boleslaus Polonorum* Dux sibi, Regnoque suo & vt patria sua obliterata perpetuum deinceps in *Polonia* ageret incolatum, satagens, multis illi castris, oppidis, vicis, villis & possessionibus, & inter alias oppido *Skrzyn*, & villis, vicinis, & vniuerso *Skrzynensi* comitatu donatione perpetua largitus, splendido etiam illam coniugio, data illi virgine decora, Ducissa *Russiæ Maria* nomine, quæ primam *Boleslai* Ducis *Polonorum* coniugem affinitate propinqua contigebat, in vxorem dignificat, & amplius nobilitat, eri- D git, & extollit. Tristi interim & miserabili casu, quo *Daniæ* Rex *Henricus* à germano suo Regnum *Daniæ* vsurpaturo *Abel* nomine pluribus vulneribus obrutus, & necatus est, emergente, ingens thesaurus à Rege *Daniæ* interfecto, à superioribus Regibus *Daniæ* longo tempore congestus, in manibus & potestate *Petri* Patris de *Dania*, paucis consciis, relictus est. Qui cùm se grandæuum & propediem moriturum non dubitaret, veritus ne se obeunte tantus thesaurus in tyranni & fratricidæ *Abel* qui fratre *Henrico* occiso Regnum inuaserat, potestatem recideret, secreto, & expertæ fidei nuncio in *Poloniam* misso, filio *Petro* regium thesaurum ad se 1124. peruenisse, & in sua manu situm, nullique alteri quàm sibi se traditurum, denunciat. Daret proinde ordinem, vt ea potentia stipatus celerius *Daniam* adueniret, qua & tutus à tyranno Rege consisteret & thesaurum suæ sorti à Patre iam destinatum in *Poloniam* referret. Arduam sibi prout erat, & absque *Boleslai Polonorum* Ducis auxilio nullatenus aggrediendam rem à Patre delatam prudenti discursu ratus eam ad Ducem *Boleslaum* defert, enixius supplicans Duci, *ne occasione, bene gerendæ rei, quæ perspecta, non suus tantùmmodo sed & Ducalis & totius Poloniæ status, illustrandus dilatandusque esset, intermitteret & negligeret*, quo placidiora verioraque à Patre narrabantur, eò magis *Boleslaum* Ducem mouerunt. Erogata itaque in eos milites, qui secum transfretaturi in *Daniam* erant, pecunia, cætera omnia, quæ ad classem opportuna noscitabantur, & per se, & per præfectos summa cura, summoque studio administrabat. Primoque tempore quo felix & tempestiua nauigatio patuit, mare, vt præmisimus, *Petrum*, gratia cuius illam classem parauerat in suo comitatu habens circa oppidum suum Ducale *Gdansk* conscendens, peregrinationem illam etsi sumptuosam, sibique æquoris fastidia in experto difficilem aggressus, nullum respuens pro dilatando insigniendoque Regno suo periculum, vel laborem, in *Daniam* peruenit. Destinata autem exequuturus, quo minus suspitionis, plus fauoris & gratiæ aduentus suus apud Danos haberet, ad vlciscendum se occisi innocentis Regis, mortem, amici sui, aduenisse simulans vniuersos fermè *Danos* ad induendum contra tyrannum & fratricidam arma, & ad adiuuandum partem suam pellexit. Itaque occisot & tyrannus à suis desertus, ne viuus in potestatem *Boleslai* veniret, de Regno, quod sanguine fraterno effuso rapuerat, fugitiuus, & tristis fuga abcessit, castrisque omnibus *Daniæ Boleslaus Polonorum* Dux potitus, ea in ditionem & potestatem primorum Daniæ Baronum resignans, vtque sibi de Rege legitimo & prouido prouiderent, eosdem exhortans, sublato vniuerso à Patre *Petri* propter quem venerat thesauro, vniuersam etiam cognationem *Petri* secum vehens, gloriosus & sospes in *Poloniam* reuersus, geminato *Poloniam* gaudio, & pro suo incolumi reditu, & pro apportato thesauro, exhilarauit. Eo autem thesauro *Petrus Danus*, qui processu temporis magnus Palatinus & Comes *Piotrek* appellatus est, & septuaginta septem Ecclesias de sectis, ac dolatis lapidibus, ignominiam *Poloniæ*, cum tunc in ea infrequentes Ecclesiæ ex muro essent, detersurus, fabrefecit, & monasteria duo, vnum in *Strzelno*, monasterium autem Sanctimonialium Præmonstratensis ordinis, quod nunc etiam in *Strzelno* cerni-

rogatu Petri Dani

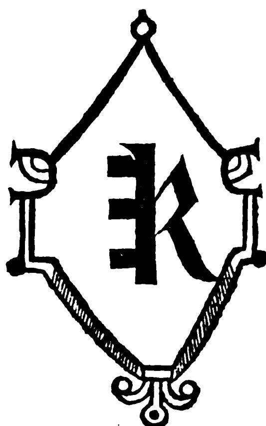
classe in Daniam proficiscitur, & eiecto ibi Abel tyranno

thesauros Petri Dani in Poloniam deduxit.

Petrus multa monasteria fundat.

1124. cernimus, præfatum Comitem *Petrum* de *Skrzyn* constat in villa *Kalino* propè *Izdbica* in *Wladiensi* diœcesi fundasse, & Ecclesiam sub titulo & honore *Mariæ Magdalenæ* quadro & molari lapide, quam in diem hodiernum cernimus, illic fabricasse. Expost verò ad locum magis fœcundum & cultum ex loco sterili, & parum culto, ex *Kalino* videlicet, in *Strzelno* præfatum cœnobium Sanctimonialium propter identitatem diœcesis transtulisse. Aliud S. *Vincentii* extra muros *Wratislauienses* quadrato etiam lapide sumptuosè ædificatum de ordine Præmonstratensi, qui sub eo tempore velut nouus multum venerationis habebat, Duce *Boleslao Polonorum* permittente, fundat & munificè dotat. Sed & genus & cognatio *Petri* pro insigni cignum seu olorem in campo rubeo deferens, frequenti germine in plures familias dilatata, in *Polonia* in hanc diem perseuerat, & nominibus, cognominibus, *Petrum* se originis suæ habuisse & ex Dania ortam esse, insinuat, & designat.

Pro ea autem tempestate cygnum deferebat supra galeam, in clipeo verò pro insigni & armis in campo albo literam quandam, capitali literæ similem, tribus mediis crucibus, in parte anteriori adornatam gestabat, quæ iuxta picturam hic expressam effigiata est.

Wolodor Præmisliensis Dux intelligens *Polonorum* Ducem *Boleslaum* in *Daniam* transfretasse, fœdere, quod cum *Boleslao Polonorum* Duce in *Kiow* pepigerat, & iureiurando firmauerat, violato, filium suum *Wlodimirum* cum exercitu ad vastandum *Poloniæ* regionem transmittit. Qui illam improuisè, & nulla denunciatione præmissa ingressus, vastando agros, & vrendo tecta, usque versus *Biecz* hostiliter nullo repressionem opponente grassabatur, captaque & congesta graui pecorum præda in *Russiam* illam deduxit. *Wolodor Russiæ Dux Poloniam vastat.*

1125 *Incendium Cracouiense.* Variis successibus felicibus *Poloniæ* Regno, pace tamen foris & infra proueniente, sub *Boleslai Polonorum* Ducis regimine & auspiciis multifario decore florente, ordinarium suæ felicitatis successum, emergens casus turbauit. Incendium enim fortuitò casu *Cracouiæ* exortum vrbem prædictam, & ædificiorum ligneorum, pulchritudine tamen & diuitiarum, merciumque, quæ à circumuicinis Prouinciis in eam inserebantur, copia & magnitudine gloriosam & inclitam, depastis & consumptis templis, sanctuariis, & domibus reddidit deformem, & longo tempore tenuem & pannosam. Asserunt nonnulli incendium ciuitatis *Cracouiensis* non fortuitò, sed *Bohemorum* hostilitate accidisse, qui ciuitatem ipsam clandestina incursione ingressi, ipsam flammarum delerunt incendio, offensi, quod *Boleslaus Poloniæ* Dux hostem suum Ducem *Sobieslaum*, vbique spretum, vbique contemptum, & quem nec Imperator *Henricus* in suis dignabatur fouere dominiis, calamitosum, & inopem exceperit. 1125. Longa ægritudine *Wladislaum Bohemiæ* Ducem cruciante *Sobieslaus* germanus suus, quem in *Polonia* apud *Boleslaum Poloniæ* Ducem exilium egisse monstrauimus, in *Bohemiam* sumptibus & militibus *Boleslai Polonorum* Ducis illum adiuuantibus reuersus est. *Bohemiæ Duces conciliantur.* Prouida quoque matre eorum *Suantaua* de collisione filiorum molesta, & pacificatione sollicita, operante, inter fratres ipsos diuturno diffidentes litigio, reconciliatio tandem plena sequuta est, eò magis quidem per *Wladislaum Bohemiæ* Ducem icta, quo se ad limen mortis propinquius sentiebat accessisse. Secundo deinde idus Aprilis dùm *Wladislaus* morbo, quo vexabatur, consumptus esset, *Sobieslaus*, cùm inter *Bohemiæ* Duces nullus eo maior natu relictus foret, cum fauore Baronum & populi, quamuis *Otto* filius senior *Ottonis*, nepos suus, pluribus calliditatibus illum consequi niteretur, in *Bohemiæ* Principatum impedimentis quæ sibi ab *Ottone* struebantur, confutatis, 15. Calend. Maii iure hæreditario successit.

Vastationem Regni sui *Poloniæ* per *Wolodorum* & filium suum *Wladimirum* contra ius fasque & violationem fœderis attentatam, *Boleslaus Polonorum* Dux, iusta ira eum stimulante, vlturus, cum omnibus potentiis suis *Wolodorum* & Ducatum suum *Præmisliensem* inuadit, & populatione quanto longius potest extensa, oppida, vicos & rura exurit. *Boleslaus Dux* Cui *Wolodor* Dux cum suis & aliorum Ducum *Russiæ* copiis occurrens, in loco, qui *Wilichow* appellatur, pugnam committit, sed ab exercitu *Polonorum* frequentissimo exceptus in stipulæ modum plurimis *Ruthenorum* cadentibus, fusus victusque & castris exutus est. *Wolodorum Russiæ Ducem vincit* Duo tunc *Ruthenorum* insigniores milites, & in armis strenui, videlicet *Nawrotynski* & *Zawszytinski* cum pluribus aliis cæsi, captiuorum quoque ingens numerus fuit. *Wolodor* Dux suos in fugam effusos inhibere non valens, pariter & ipse fugit, & usque in *Halicz* se conferens, colligebat exercitum, volens denuò cum *Boleslao Polonorum* Duce, qui post victoriam regiones *Russiæ* singula cæde & igne inuadens vastabat, *& Russiam vastat.*

con-

confligere. Hyems sæua & horrida, in qua multa pecora, hominesque frigore magno periêre, & quassatis frigore frugibus, fames magna in regionibus *Poloniæ* subsequuta est.

1126. *Boleslaus Cracouiensem Ecclesiam ædificat, & ditat.*

Beneficia multiplicia, quibus se *Boleslaus Polonorum* Dux propitia diuinitate per frequentes, & insignes triumphos, & subactos hostes, gentes, & nationes, glorificatum, Regnum quoque suum *Poloniæ* nouerat illustratum, sedulitate qua poterat, & humanitatis studio, gratitudine quoque aliquali recogniturus, Ecclesiam *Cracouiensem* ad quam miro deuotionis ferebatur ardore, vltra cæteras Regni sui Cathedrales Ecclesias magnificaturus, & muros eius, qui tunc bassi & humiles erant, altiùs erexit & duas turres à fundamento illas initians adiunxit. Calicibus insuper, cassulis, crucibus, ex auro & argento fabricatis, & contextis cæterisque ornamentis eam decorans, pro ampliori suo cultu splendore, & gloria, de spirituali consilio & consensu *Radostonis Cracouiensis* Pontificis, Canonicorum *Cracouiensium* veteri numero, castigato quidem tunc & angusto, viginti Canonicatus Præbendatus de decimis manipularibus per Episcopum *Radostonem* largitis, & villis aliquibus, ac possessionibus liberalitate Ducali donatis & villis aliquibus etiam coemptis propè ciuitatem *Cracouiensem* dotatos adiecit. Sua munificentia, opera, & fauore, magna beneficia in Ecclesia *Cracouiensi*, in eam vsque diem perseuerantia, reliquit, perpetuò duratura munimenta. Omnium tamen Canonicatuum & Præbendarum tunc à se & *Radostone* Episcopo *Cracouiensi* fundatarum, & dotatarum collationem, etiam ius patronatus voluit in perpetuum, circa *Radostonem* Episcopum & suos successores Episcopos *Cracouienses* consistere.

Wolodor Præmisliensis

Decimo nono Martii *Wolodor Præmisliensis* Dux moritur, & in Ecclesia S. *Ioannis*, quam ipse fundauerat, *Præmisliæ* sepelitur, duos filios *Wladimirum* & *Roscislaum* relinquens. Diuisione autem celebrata, cessit *Wlodimiro Swinigrod*, & *Roscislao Præmislia*, collecto autem qualicunque exercitu, illum (Duces soli ire parum ausi) ad vastandam *Poloniam* transmittunt. Qui & ipse pauore perculsus, vix fines *Poloniæ* attingens, aliquot villis circa *Wisloka* crematis, rediit. Decima quoque Maii *Wlodimir* Dux *Kiouiensis* obiit & in Ecclesia S. *Zophiæ* apud *Kiouiam* sepultus in sepulchro, cui *Mscislaus* filius suus senior succedit, & in *Kiouiensi* solio consedit. Alter verò frater suus *Iaropelk* in *Pereaslaw* tenuit Principatum. Audientes autem *Polowcy* mortem *Wladimiri*, in terram *Russiæ* hostiliter irrumpunt, sed à *Iaropelko Pereaslauiensi* Duce & sua militia, qui non expectato fratrum suorum auxilio conflixit cum eis, victi sunt, & plures in aquis suffocati.

& Wlodimir Kiouiensis Duces moriuntur.

1126. *Calixto II. P. R. succedit Honorius II.*

Calixtus Papa secundus cùm sedisset annis 5. mensibus 10. diebus 6. *Romæ* moritur, & in Ecclesia *Lateranensi* sepelitur. Cui *Honorius* secundus natione *Bononiensis*, per conformem Cardinalium electionem successit. Qui ante Papatum *Lambertus* vocabatur *Hostiensis* Episcopus Cardinalis. Mortem *Calixti* Papæ, mors *Henrici* Imperatoris sequuta est, qui dùm apud *Traiectum Frisiæ* vrbem morbo correptus, curiam in diebus Pentecostes celebrasset, 6. Calend. Junii obiit, nullum filium post se reliquit hæredem. Quæ illi orbitas ideò iusta diuina vltione æstimata est accidisse, qui Patrem suum *Henricum* Imperatorem, quem præcepto Dominico honorare debuerat, captiuans, & in carcerem recludens, eum in carcere mori fecit. In hoc *Henrico* Imperatore quinto *Henricorum* progenies à *Saxonibus* descendentium in totum extincta est. Obitu eius *Honorius* Papa audito, legatos in *Teutoniam* misit, electores, apud *Moguntiam* pro electione futuri Imperatoris conuentum agentes pro vniformi electione Principis prudentis, religiosi, & deuoti, Ecclesiæ hortaturos. Itaque electorum consensu *Lotharius* Dux *Saxoniæ* eligitur, & à *Friderico Coloniensi* Archiepiscopo benedicitur, & inungitur. Corpus Imperatoris *Henrici* quinti per *Coloniam Agrippinam* deportatum, in ciuitate *Galliarum Spira*, iuxta Patrem, auum, proauum Imperatores, cultu Cæsareo sepultum est. *Lotharius* autem *Romanorum* Regnum adeptus, omnibus cognatis *Henrici* grauis esse cœpit, & omnem *Henrici* progeniem humiliauit, ex quo multorum mortalium periclitatio in anima & corpore sequuta est.

& Henrico V. Imp.

Lotharius.

Haimoni Ep. Wratislauiensi succedit Robertus.

Moritur & Episcopus *Wratislauiensis Haimo*, dùm annis propè sex Ecclesiæ *Wratislauiensi* præfuisset, in cuius locum *Boleslao Polonorum* Principe fauente & consentiente *Robertus* alias *Ropertus* Custos *Wratislauiensis* per electionem Capitularem, via scrutinii celebratam succedit. A *Iacobo* primo *Gnesnensi Archiepiscopo*, *Boleslao* Duce *Poloniæ* & Monarcha in electionem suam consentiente, in *Opatow* confirmatus, & in *Calisiensi* Ecclesia consecratus, *Polonus* genere, ex familia Nobili *Korabitarum* ortus.

Inter *Bohemiæ* Duces *Sobieslaum* & *Ottonem* pro Ducatus *Bohemiæ* indies gliscente æmulatione, *Sobieslaus* cum potentia in *Morauiam* veniens, sorte quam in *Morauia Otto* habuerat, eum eiecit, & eam *Wratislao* filio *Vdalrici* in possessionem tradidit. *Otto* autem conspectum *Sobieslai* fugiens, ad *Lotharium Romanorum* Regem confugit, petito ab eo subsidio, & obtento, cum rediisset habens *Lotharium Romanorum* Regem secum circa oppidum *Chlumek*, prælio inito, non victus *Otto* solùm, sed occisus est. Plures de *Almanis*, aut occisi, aut capti. Ipse quoque *Lotharius Romanorum* Rex suis ex

Otto Bohemiæ Dux in prælio contra fratres cadit.

Digitized by Google

ex acie cadentibus fugere coactus, primitias Imperii sui clade insigni & turpi fuga fœdauit.

1127. *Boleslao nascitur filius secundus Boleslaus Crispus.* Consors *Boleslai Polnorum* Ducis *Athleida*, & soror germana *Henrici* Imperatoris quinti nuper defuncti, alterum infantem *Boleslao* effudit, & mœrorem de morte fratris Imperatoris *Henrici* conceptum, noua filii natiuitas temperauit. In baptismo puer Patre iubente, paternum & auitum nomen sortitus *Boleslaus* accipit. Qui ab ipsa infantia cæsariem à natura crispam nactus etiam ex re adeptus cognomen *Boleslaus Crispus* tempore procedente vocitatus est.

Translatio S. Adalberti. Latebant vsque ad ea tempora B. *Adalberti* Martyris & Pontificis *Gnesnensis* olim *Pragensis* ossa in *Gnesnensi* Ecclesia occultissimis locis, ne à *Bohemis*, aut aliis nationibus raperentur, scrupulosè condita, & acuratissimè custodita, quorum locum non nisi soli *Gnesnensi* Archiepiscopo, & paucis Prælatis ac Canonicis scire & nosse concessum erat. Verùm Metropolitanus *Iacobus Gnesnensis* inspiratione diuina permotus, suorum Prælatorum & Canonicorum *Gnesnensium* communicato consilio, non tulit, vt ossa B. viri amplius in occulto delitescerent. Et proinde 7. Calend. Martii, primùm caput S. *Adalberti*, deinde vniuersa sacri corporis ossa, ex abditis locis in lucem & in publicum pro consolatione Regni *Poloniæ* & *Polonorum* vniuersorum produxit, & ad colendum fidelibus vniuersis, perinde ac si nouiter reperta essent ostendit, & reuelauit.

Laurentio I. Ep. Posnaniensi succedit Martinus I. Grandæuus ætate & senio confectus *Laurentius* primus *Posnaniensis* Episcopus fato absumitur, dùm annis vno & viginti sedisset, in Ecclesia *Posnaniensi* sepultus. *Martinum* primum Decanum *Posnaniensem* à capitularibus concorditer electum, *Polonum* genere, de obscura stirpe progenitum habuit successorem. Quem *Iacobus* primus Archiepiscopus *Gnesnensis* post consensum *Boleslai* Ducis & Monarchæ *Poloniæ* apud *Lanciciam* confirmat, & ad ordinem Pontificalem consecrat.

Wlodimirus & Roscislaus fratres inter se dissident. Clandestinæ simultates & odia inter germanos fratres, *Wlodimirum*, & *Roscislaum*, filios olim *Wolodori Præmisliensis* Ducis exortæ, ad tàm graues detestandasque prodière inimicitias, vt Principatibus suis crudelissimè vastatis, vnus alteri mortem, & exitium machinaretur, & quo id facilius perageret, exterorum subsidia vterque quæsiit, *Wlodimir Pannoniorum*, *Roscislaus Ruthenorum*. *Vngaris* autem serius *Wlodimiro* auxilia, quæ implorauerat ferentibus, *Roscislaus* nactus *Ruthenorum* auxilia, videlicet *Mscislai Kiouiensis* Ducis ac *Gregorii* & *Iwanii Wasilkowicz* contra *Wlodimirum*, veniebat. Interim verò per Barones & milites inter fratres de pace componenda agi cœpit. Qui cùm apud *Scirecz* pluribus diebus pacem componere laborassent, re infecta, ad arma reditum est. Et 1127.
A *Roscislaus Præmisliensis* Dux, de potentia suorum auxiliariorum confidens fraternum castrum *Swinigrod* vallat, & oppugnat, facilem eius ratus futuram expugnationem. Sed cùm castrum prædictum à tribus millibus virorum, quos *Wladimirus* in eo locauerat, strenuè defenderetur, *Roscislaus* aliquot militibus de suis desideratis, soluta obsidione discedit. Quam licet cum iisdem potentiis altera vice maiori conatu resumpsisset, spei tamen suæ videns aduersum respondere effectum, quoniam gentes obsessæ *Wladimiri* eruptione è castro facta ingentibus suis edebant, stragem ab obsidione discedit.

1128. *Contra Lotharium Imp. eligitur Conradus,*
B *Lotharii Saxoniæ* Ducis ad Imperium electionem superiori tempore, Summo etiam Pontifice *Honorio* secundo id procurante, factam, pauco interposito tempore quidam ex electoribus rescindere conati, *Conradum* Ducem *Sueciæ* sororinum germanum Imperatoris *Henrici* quinti, in Regem *Romanorum* eligunt, pacificamque *Almaniam* bellorum stridoribus inuoluunt, non enim deerant Principes & Barones *Almaniæ*, qui adhæsione sua ortum schisma nutrirent. Ignominiam autem & iniuriam sibi præter æquum & meritum illatam *Lotharius* Rex non ferens, ex omnibus *Almaniæ* terris suæ ditioni parentibus contrahit exercitum, auxi-
C liares quoque Principes in suum auxilium conducens, contra *Conradum* competitorem suum exercitum ducit. Neque *Conradus* alter electus detrectat pugnam, quippe & ipse ex plurimis Principibus & gentibus suas partes sequentibus, de hostilitate *Lotharii* non ignarus, copias ad decernendum parauerat. Prælio magno feruore partium vtrarumque gerebatur & dùm frequentes mortales, & pugnatores nobiles in parte vtraque concidissent, ad extremum pars, *Lotharii* præualuit, & *Conrado* in fugam cum suis conuerso, Deo etiam iustiorem adiuuante, famosam victoriam pluribus de parte *Conradi* captis obtinuit. Ea quoque clade *Conradus* fractus am-
D plius ius suum prosequi destitit, sed suadentibus omnibus arbitris & gentibus se *Lothario* reconciliauit. Cuius reconciliationis B. *Bernardus Clareuallis* Abbas fuisse scribitur principalis mediator. *sed mox reconciliantur.*

Sobieslaus Bohemiæ Dux post adeptum Principatum, & post relatum de *Lothargio* Rege *Romanorum* triumphum, in tyrannidem insolentiamque versus, nepotibus suis filiis fratrum suorum intolerabilis esse cœpit, & primum quidem *Conradum* filium *Leutoldi* fratris *Vdalrici* captiuans, eum in vincula in castrum *Wissegradense* coniecit. Paulò verò post in *Sobieslaum* & *Bretislaum* fratres germanos, filios verò *Conradi* senioris fratris quondam

Digitized by Google

1128. dam *Wratislai* primi *Bohemiæ* Regis, cum nec verbo etiam inclementiori, nec facto in eum deliquissent, sola suspicione in eos manum extendit, & vtroque capto, ambos captiuitati in castro *Domin* includit.

Boleslaus Polonorum Dux cum notabilibus nunciis ex Regno *Daniæ* ad eum transmissis, apud *Wielun* magnificum tenuit conuentum, vbi *Geslaum* seditiones, & furta agentem combussit, & filiam Regis *Danorum* adductam filio suo per Barones *Daniæ* cum magnifica dote accepit in vxorem, nuptiasque sumptibus profusis celebrauit. Baronesque & Nuncios *Daniæ*, qui virginem ipsam attulerant, donis plurimis muneratos in *Daniam* remisit.

Grauem hostem & aduersarium suum *Rościslaum Præmisliensem* Ducem, à quo sæpius lacessitus & inuasus erat *Wladimirus* Dux de *Swinigrod* non ferens, in *Vngariam* cum vxore & familiis transit, *Vngarorum* auxilia contra fratrem *Rościslaum*, qualibet arte ac ingenio quæsiturus. *Balduino* Episcopo *Crusuiciensi* obeunte *Swidgierus* primus in Pontificatum *Crusuiciensem* succedit, vir generis *Almanici*, suauium morum comis & humanus ab *Honorio* Papa II. missus.

1129. Facinus suum *Boleslaus Polonorum* Dux quod in fratre naturali *Zbigneo* necando, & *Scarbimiro* Palatino *Cracouiense* excœcando admiserat, quamuis iuxta consilium & commissum confessoris acta pœnitentia expiasset, Pontifices quoque Abbates monachi & Sacerdotes in vniuersis ferè Regni sui Prouinciis & Ecclesiis hostias & obsecrationes pro illius expiatione frequentius obtulissent, ampliori tamen pœnitentia diuinam clementiam placaturus, peregrinationem ad monasterium S. *Ægidii* in *Gallias* assumit. Sancti quidem *Ægidii* meritis ex matre sterili memorans se productum, illius etiam suffragio reatus suos, quàm maximè confidebat deleri. Quo autem pœnitentia sua atque peregrinatio voluntariè assumpta magis efficeret diuinitatem propitiam & placatam, Quadragesimale tempus omne in magna abstinentia rarissimè cibos gustans, in pane & aqua ieiunans, cilicioque carnem affligens, huiusmodi quoque cilicio tectus somno pressus, quietem capiens, in cinere se volutans, in largiendis eleemosinis, in alendis pauperibus, in abluendis peregrinorum & miserorum pedibus, in orationibus & vigiliis adeò continuo absumpsit, vt tam dura pœnitentia sua plurimis esset in admirationem. Priuato deinde habitu, ne agnosci posset indutus, sacerdotibus verò & clericis, & aliquibus laicis timoratis pro comitibus huius itineris, cujus pauci ex Baronibus erant conscii, assumptis, in *Franciam* post Festum Paschæ *Ægidium* Patronum & alumnum suum aditurus, perexit. Sed nec in peregrinatione de huiusmodi

Boleslaus religionis caussa ad monasterium S. Ægidii in Galliam peregrinationem suscipit.

A austeritate quicquam remisit, quinimo abstinentiam semel cœptam continuans, etiam aliquid illi superaddere studebat. Nam & singulis diebus hospitio egressus, horas maiores Canonicas, & horas B. *Mariæ* Virginis minores, deinde Psalmos pœnitentiales, frequentius etiam vigilias defunctorum adiungendo, pedibus nudatis deuotus psallebat, nec prius calceis vsus est, donec vniuersum officium horarum prædictarum absoluisset. Ingenti quoque liberalitate in Deum, Ecclesias, & pauperes vsus, nullam Ecclesiam Cathedralem, Abbatialem, Collegiatam, aut Conuentualem, cui donum aliquod in auro, vel argento insigni non conferret, reliquit,

B nullum hospitale, nullum egenum sine consolatione munifica pertransiit. Cùm verò ad Monasterium S. *Ægidii* ventum esset, Abbas loci iam de eius aduentu certificatus, processionis honore quem sibi Dux deferri molestè ferebat, eum excepit, deinde ad monasterium siue Ecclesiam ingressus, ad locum tumuli S. *Ægidii* cum magna lachrymarum effusione se prosternens, gratiarum actiones S. *Ægidio*, quod eius meritò editus fuerat, quod eius suffragiis in multis præliis victor eualerat, & tanto tempore viuens suum venerandum sepulchrum adierat, celebrabat. Quindecim tandem diebus in maxima deuotione & abstinentia, ita vt monachos religione vinceret, in monasterio S. *Æ*-

C *gidii* magna charitate Abbate, & fratribus eum tractantibus demoratus, dona excellentia S. *Ægidio*, & monasterio suo relinquens, eodem religionis, deuotionis & liberalitatis in redeundo, quem in eundo præstiterat, tenore seruato, sospes in *Poloniam* aduenit & maximo gaudio, maximaque hilaritate ab Ecclesiasticis & secularibus saluum illum, votique compotem, ex tam longinqua peregrinatione reuersum lætantibus, exceptus est.

Mscislaus Kiouiensis Dux, cui frater suus *Iaropelkus Pereaslauiensis* Dux in Principatu *Kiouiensi* successit moritur, *Kiouiensibus* vltro pro *Iaropelko* Nuncios mittentibus, & illum cum gaudio & honore excipientibus. Na-

D scitur *Wladislao* primogenito *Boleslai Poloniæ* Ducis ex *Christina* Ducissa filius, qui *Mieczslaus* nomen sortitus, etiam *Laskonogi* ob proceritatem tibiarum cognominatur. Septima die mensis Maii *Simon* Episcopus *Plocensis* dum annis vno & viginti sedisset hepatis dolorem incurrens, moritur, & in *Plocensi* Ecclesia sepelitur. Cui æque bonus vir *Alexander* natione *Polonus*, genere nobilis, de domo & familia *Dolega* per electionem Canonicam successit, instante & consentiente *Boleslao Poloniæ* Duce & Monarcha, à *Iacobo Gnesnensi* Archiepiscopo confirmatus, & consecratus ad Cathedram *Plocenem*. Meminit & huius *Vincentiana* Chronica & singulari eum laude efferens, scribit *Masouiam consiliis esse* for-

Simoni Plocensi Ep. succedit Alexander.

Digitized by Google

1129. *fortem, & vernantissimam militiæ flore & Maiestatis. Inter cuius primores homines Alexandrum Plocensem Episcopum summa* A *dignum admiratione duco, qui tàm diuersis ac summis rebus sufficere potuerit? idem agnus & Leo, idem lupus & Dux gregis, idem Præsul & miles simul armatus, & deuotus, vt inter iuges armorum excubias, nil, quod suum erat, deuotionis, neglexerit. Magnus quidam Alexander Macedo in præliis, sed in diuinis obsequiis maior Alexander Plocensis Episcopus. Nam vt extructas ab eo Basilicas alicuius inuidiæ silentio prætercam, irreligiosus quo pacto æstimabitur, qui tàm conspicuum B. Virginis templum erexit & consumauit; quod non solum intrinsecis & spiritualibus dotauit & locupletauit apparatibus ac ornamentis, sed etiam armis muniuit materialibus, & necessariis vndique comuniuit, &* B *sopiuit præsidiis.*

1130. *Boleslaus ad B. Stephani corpus in Vngariæ.* Peregrinatione *S. Ægidii* in *Galliis* votiuè obita, in aliud rursus *Boleslaus Polonorum* Dux scelus suum, maiore qua poterat pœnitentia purgaturus & superiori fatigæ aliam rursus adiecturus, se conuertit, & ad sepulchrum *B. Stephani Vngariæ* Regis, cuius corpus in oppido *Albæ Regalis* diœcesis *Vesperimensis* requiescit, pedestri itinere ire perexit. Quem ad huiusmodi peregrinationem pergentem, longus Ecclesiasticorum & militarium de Regno *Poloniæ* ordo sequebatur. Adhæc & commeatus, & Du- C calis suppellex, in quadrigis & euectionibus ducebantur, non enim sub habitu dissimulato, vt priore, sed notiore *Boleslaus* Dux peregrinationem huiusmodi peragebat. *Stephanus* autem *Vngariæ* Rex & socerum, & rarum sospitem honoraturus, plures milites familiares, & Curienses suos, qui Ducem *Boleslaum*, cum suis omnibus & hospitiis exciperent, & omnibus necessariis abundè tractarent præmittens, ipse quoque *Stephanus* Rex ad *Budam* ei occurrit, & magno honore socerum suscipiens, in *Albam Regalem* vsque perduxit, pluribusque donis se, & socero suo dignis, *Boleslaum* Ducem & comites sui itineris munerans, etiam eos qui redeuntem iisdem officiis prosequerentur, in fre- D quenti numero adiunxit. *Boleslaus* autem *Poloniæ* Dux corpore sacro viso & adorato, Ecclesia *Albæ Regali*, cæterisque Ecclesiis Cathedralibus, Collegiatis, & conuentualibus, per quas transitus facere contingerat, Ducalibus & munificis donis largitis in *Poloniam* regrediebatur, Pontificibus & Baronibus *Vngariæ* certatim illum diuertere per multas preces, in sua domicilia atque loca cogentibus. Quorum petitiones repudiatum iri turpe putans, & in eorum ædes descendens ægre ferebat in peregrinatione pro maceratione & afflictione carnis suscepta, se splendide tractari, cum in excipiendo, Pontifices & Barones *Vngariæ* variis officiis & æmulatione certarent, *Cracouiam* tandem reuersus, quamuis defatigatus & anhelans, *Gnesnam* tamen reuersum ad limina Beati *Adalberti* Martyris & Pontificis gloriosi, patronum quoque Regni honoraturus, & visitaturus contendit. Et quanto vrbi *Gnesnensi* propinquior erat, tanto nudo pede iter faciendo, maiori se deuotione & afflictione, fletibus quoque frequentibus rigans, ora astringebat. Quo cùm peruenisset, multis diebus ad sepulchrum S. Dei *Adalberti* deuotione singulari intentus, dimitti sibi scelus suum prostratus, cum lachrymarum profluuio precabatur. Octuaginta deinde marcis auri purissimi, lapidibus insuper, & gemmis rari pretii, raræque quantitatis dro fabricando sacrophago corpori sacio oblatis, Pontificibus quoque Canonicis, & Ecclesiasticis personis Baronibus, militibus, & singulis, qui vnà secum tunc erant, de nobili indumento vestitis, omnibus quoque Ecclesiæ *Gnesnensis* ministris, ita vt nec sanctuarios negligeret, donatis inde discessit. 1130. *& deinde Adalberti Gnesnam pedibus it.*

Sobieslaus Bohemiæ Dux plures *Bohemiæ* Barones præsertim de cognatione *Vrsouicensium* quosdam etiam familiares & *Curienses* suos, de nece sibi subordinatione nepotis sui *Bretislai* filii *Conradi*, quem ceperat, & captiuum tenebat, inferenda insimulatos, vario mortis & pœnarum genere consumpsit, & *Bretislaum* Ducem nepotem suum miserabiliter excœcat. Adeo insuper insimulatio ipsa in plures perducta fuit, vt etiam *Menchardum Pragensem* Episcopum & nonnullos Ecclesiasticos contingeret. *Sobieslaus Bohemiæ Dux in suos sæuit.*

Primogenitus *Boleslai* Ducis *Polonorum Casimirus* ex *Athleida* sorore *Henrici* quinti *Romanorum* Imperatoris susceptus, cum ex continua ægrotatione debilior sensim efficeretur, tandem, morbo ingrauescente mortuus, magno *Boleslaum* parentem luctu & dolore confecit. Sed cùm Ducissa filia *Romanorum* Regis alium peperisset infantem, cui in baptismo iussu paterno *Mieczslaus* nomen datum fuit, dolor parentum alleuiatus est. In tantam autem *Mieczslaus*, infans tunc natus prudentiam industriamque temporis processu euaserat, vt cunctis compositos eius mores modestiamque & sapientiam in ætate nondum matura relucentem, mirantibus cognomen senis à maturitate inditum fuerit. 1131. *Casimirus Boleslai filius moritur.*

Stephanus Hungariæ Rex & *Boleslai Polonorum* Ducis gener, filius *Colomanni* cum annis 18. & mensibus 5. *Hungariæ* Regnum tenuisset, moritur & in *Varadino* sepelitur. In cuius locum *Hungari* filiis *Stephani* iusto Dei iudicio, cùm auus eorum *Colomannus* in ætatem infantilem deliquisset, contemptis, & neglectis, *Belam* cœcum filium *Almi*, quem *Colomannus* Rex successurum, neglectis suis filiis & nepotibus veritus, de gremio materno, dùm adhuc infans esset, ereptum cœcauerat, in Re- *Stephano Hungariæ Regi succedit Bela cæcus.*

Digitized by Google

1131. Regem assumunt, & *Albam regalem* deductum quarto idus Maii coronant. Hic procedente tempore cum ex *Helena* filia Imperatoris *Constantinopolitani* quatuor filios videlicet *Geisam*, *Wladislaum*, *Stephanum* & *Almum* suscepisset, instigante vxore 68. Barones & nobiles, qui suæ cæcationi suggestionem & consensum dedisse ferebantur capite damnauit, & progeniem eorum exterminari præcepit, bona verò Ecclesiis Cathedralibus distribuit.

Honorio II. P. R. mortuo schisma continuatur.

Honorius Papa secundus cum annis quinque mensibus duobus diebus tribus sedisset, moritur & in Ecclesia S. *Ioannis* de *Laterano* quæ & *Constantiana* vocatur, honorificè tumulatur, Post cuius mortem grandis in Ecclesia Dei turbatio, propter discordem Cardinalium electionem sequuta est. Maior enim & senior pars *Innocentium* secundum natione *Romanum* ex Patre *Ioanne* pro vero summo Pontifice elegit, minore parte *Petrum Leonis*, qui se *Anacletum* vocari iussit, eligente. Cùm autem *Petrus Leonis* potentior esset, dùm & *Romanorum* maior pars & rogans *Siciliæ* Dux partes suas promoueret, *Innocentius* cum suis Cardinalibus in domibus *Frangepanensium* in *Colisæo* se tyrannidem *Petri* euasurus recolligeret. Verùm cum tyrannis *Petri* dietim cresceret, *Petrus* quoque ipse Ecclesiam S. *Petri* crucifixo aureo, & duodecim coronis reliquoque thesauro, & cæteras vrbis Ecclesias spoliasset, thesauro quoque ipso multos *Romanorum* corrupisset, veritus *Innocentius* ne ab eo inualescente potentia caperetur, in *Franciam* per mare transiit, vbi partem *Petri Leonis* in *Claro monte* congregato concilio damnat, & *Lotharius Romanorum* Rex de auxilio sibi ferendo requisitus illud prompte & deuotè obtulit se præstiturum, de quo Papam *Innocentium* per solennes nuntios videlicet *Conradum Wimanensem*, & Ekibertum *Monasteriensem* Episcopos certificat.

1132. *Boleslaus filios Stephani Hungariæ Regis restituturus, expeditionem suscipit,*

Filii *Stephani Hungariæ* Regis, à successione *Hungarici* Regni, *Bela* cœco coronato, exclusi, & ne extremum pati aliquid cogerentur, pauore constricti, cum matre sua *Iuditha* filia *Boleslai Polonorum* Ducis, & nonnullis *Hungaris* partem eorum secutis ad auum *Boleslaum Polonorum* Ducem veniunt, vitam, ne eriperetur, seruaturi. Quorum pupillari conditioni *Boleslaus Polonorum* Dux consulturus, & pupillos in Regnum paternum reducturus expeditionem in *Hungariam* parat, eò quidem faciliùs quò nulla suberat vicinæ hostilitatis in dominia sua suspicio, verùm credulitati suæ dispar effectus respondit. Potentiam enim suam *Bela Hungariæ* Rex veritus cum *Sobieslao Bohemiæ* Duce fœdus contra *Boleslaum Poloniæ* Ducem init. Quod à *Sobieslao* & *Bohemis* eò minus constanter ictum est, quò magis ad bellum *Poloniæ* inferendum procliues erant. Horum omnium quæ contra se gerebantur, *Boleslaus Polonorum* Dux ignarus, cum magnis copiis in *Hungariam* ingreditur, & eam vastat, exuritque. Cui cùm exercitus *Hungaricus* præsentia *Alberti* Marchionis *Austriæ*, qui sororem *Belæ* habuerat, & suorum gentium robore adiutus, vastationem & exustionem Regni prohibiturus, à *Bela* Rege missus in *Sczepusio* occurrisset, durum prælium conseritur inter vtrosque. Feruente deinde pugna, *Hungarorum* & *Almanorum*, res, deteriori loco esse cœpit & his, qui in primis ordinibus erant victis, reliqua multitudo, cui *Boleslaus* Dux parci iussit, sine vllo negotio in fugam acta est. Ad *Budam* ergo *Boleslaus* Rex *Polonorum* exercitum suum ducturus, iam penè medium iter exegerat, cùm *Sobieslaus Bohemiæ* Dux iuris hospitii, iuris quoque affinitatis, qua *Boleslaum Poloniæ* Ducem contingebat, oblitus, fœdere cum *Bela Hungariæ* Rege icto, satisfacturus, *Poloniæ* Regnum ingressus, illud in *Wratislauiensi* regione peruastat, depopulatur & exurit. Quod nouum ad *Boleslaum* in *Hungariam* perlatum diu, quid ageret, quoue exercitum verteret, deliberantem in ambiguo tenuit. Vicit tandem vicinior & vtilior causa, *Polonis* quoque omnibus satius propria, quam aliena tueri conclamantibus, ex *Hungaria* reditum est, non sine filiorum *Stephani* Regis, qui & ipsi in castris iam tunc cum eo militabant, magna tristitia & mœrore.

sed Sobieslaô Bohemiæ Duce Poloniam vastante Hungaria reuerti cogitur.

Ac contra *Sobieslaum Bohemiæ* Ducem, directiori via, *Hungaria* relicta, eundum erat. Sed agmen graue, longum etiam terrarum spatium emensum tardius progressum, *Sobieslaô Bohemiæ* Duci spatium dedit, vt se cum suis & præda, in *Bohemiam* reciperet.

A *Iaroslao* & Andrea *Ducibus* castrum *Kiow* cum gentium suarum robore obsidentibus, *Iaropelkus* Dux *Kiouiensis* per tractatus & Consiliarios communes, pacem init cum eis, & dat *Andreæ Pereastaw*, & *Iaroslao Swientosławicz Wladimiriam*. Produxit & hoc anno Ducissa *Polonorum* consors *Boleslai* filium, qui in honorem & memoriam, & aui *Henrici*, & auunculi sui *Henrici* Imperatoris *Romanorum*, *Henricus* primus est appellatus, eò quod in genealogia Regum & Principum *Poloniæ* id nomen tùm primum inductum est, ne stirpis Cæsareæ *Henricorum* penitus aboleretur memoria.

Boleslaô nascitur filius Henricus,

In *Bohemia* bellum inferendum *Boleslaum Polonorum* Ducem magno conatu, magnaque & iusta ira intentum filii *Stephani Hungariæ* Regis, & nonnulli Barones & nobiles *Hungariæ* qui *Bela* Rege deserto ad filios *Stephani*, *Hungariæ* Regis se contulerant, magnis precibus expugnatum peruincunt, vt cum his gentibus quas contra *Bohemiam* parauerat, in *Hungariam* potius traiiceret. Prouinciæ itaq; *Wratislauiensi* militibus ad oppo- 1133.

Boleslaus altera vice Hungariam inuadens

Digitized by Google

1133. ponendum resistentiam *Bohemis* relictis ipse in *Hungariam* cum copiis ire pergit. Sub aduentum suum multi ex *Hungaris* milites continuo ad filios *Stephani Hungariæ* Regis *Bela* deserto, deficiebant. Iamque parte filiorum *Stephani* continuo crescente, *Bela* in castrum *Wissegrod* obsidionem toleraturus confugerat. *Sobieslaus* interim cum omnibus *Bohemiæ* & *Morauiæ* copiis in *Poloniam* ingreditur, & *Wratislauienses* milites impetum eius sustinere non posse rati, in castra è campo delabuntur. *Sobieslaus* autem *Bohemiæ* Dux beneficia *Boleslai Polonorum* Ducis, quibus illum olim exulem & calamitiosum fratris sui *Wladislai Bohemiæ* Ducis fugientem conspectum obligauerat, vberius repensurus, monasteriis plerisque, & Ecclesiis ac trecentis & amplius villis, in *Silesia* & *Wratislauiensi* regione vna cum ædibus sacris incendio conflagratis, præda etiam pecorum magna, & spoliorum abducta, in *Bohemiam* rediit. Tam fœda exustione terrarum suarum *Boleslaus Polonorum* Dux ad se perlata, bello *Hungarico* omisso, versus *Morauiam* transiit, & magna parte *Morauiæ* feroci & continua flamma vastata, prædam etiam ingentem hominum & captiuorum atque pecorum secum abduxit. Quo discessu rebus filiorum *Stephani Regis* infectis, & penè prostratis, solium *Belæ* cœci Regis, partem suam diuinitate iuuante, prosperatum & stabilitum est. Nec potuit amplius *Boleslaus Polonorum* Dux, ferre illis auxilia propriis bellis frequentibus occupatus, non solùm enim *Boleslai Bohemiæ* Ducis, sed & *Lotharii Romanorum* Regis hostilitatem verebatur, qui à *Bela Hungariæ* cœco Rege per nuncios, quorum *Petrus Albæ Regalis* præpositus Princeps erat, & per magni pretii munera sollicitatus, assistentiam suam illi contra *Boleslaum Poloniæ* Ducem, & nepotes eius *Stephani* olim *Regis Hungariæ* filios promiserat.

Sobieslao Poloniam vastante reuertitur,

& Morauiam vastat.

Decimo septimo Calend. Aprilis *Petrus Danus* de *Skrzyn* fundat monasterium, & Ecclesiam quadrato lapide fabricat, ordinis Præmonstratensis in villa sua *Strzelno* diœcesis *Crusuiciensis*, cui quidem monasterio præfatam villam suam *Strzelno* contulit cum plurimis aliis in dotem in die dedicationis Ecclesiæ præfatæ. Quam in præsentia *Bernardi* Episcopi *Lubucensis*, & præfati *Petri* Comitis *Swigderus* Episcopus *Crusuiciensis* peregit, dedicando præfatam Ecclesiam monasterii in honorem & titulum S. *Crucis* & S. *Mariæ* virginis.

1134. Duplicem Regni sui *Poloniæ* vastationem, à *Sobieslao Bohemiæ* Duce, in multifariorum beneficiorum, quæ a *Boleslao Polonorum* Duce susceperat, vicissitudinem, *Boleslaus* ipse *Polonorum* Dux molestissimè ferens, omnibus suarum terrarum potentiis congregatis, ascitis insuper plurimis de *Russia* auxiliis terram *Bohemiæ* potenter ingreditur; & eam vsque ad flumen *Albim* vastat, depopulatur, & exurit. Et quamuis *Sobieslaus Bohemiæ* Dux frequenter nisus esset cum *Boleslao* decertare, & terrarum suarum vastationem exustionemque prohibere, vires tamen suas æstimans, & cum hostibus conferens, dùm eas comperisset longè *Polonorum* viribus inferiores, in apertum, & vniuersale prodire certamen, suorum certam subsecuturam cladem ratus, non ausus, exercitum *Boleslai Polonorum* Ducis ex insidiis & iniquis locis, pabulatores præsertim, & eos qui à stationibus longius progredebantur, lacessebat. *Boleslaus* verò *Poloniæ* Dux, & tum & pluribus aliis vicibus, ingenia *Bohemorum* expertus, sentiens quoque hostem de propinquo ad se offendendum succedere, cum magna in omnes partes cura, coacto agmine procedebat, incendia vicorum, villarum, & oppidorum, quòad longius poterat, extendendo. Magna igitur parte *Bohemiæ* depopulata & exusta, dùm neque vastandis agris, neque vrendis tectis, cùm non villæ solùm, sed frequentes quoque vici incendiis fumarent, *Boleslaus Polonorum* Dux *Bohemos* ad pugnam elicere posset, cum præda, & captiuis in *Poloniam* feliciter remeauit. Grauiter eam ignominiam & exustionem *Sobieslaus* Dux *Bohemiæ* ferens, *Bohemis* & *Morauis*, in quanto maiori numero poterat, contractis, *Polonico* exercitu in diuersa loca abeunte & dispersso, in *Poloniam* ingressus agmine citato & torrenti, nonnullos vicos & villas *Bohemicali* oræ viciniores, & versus fluuium *Odram* porrectos, tumultuario magis quàm iusto bello, *Boleslai* enim reditum verebatur, vastauit. Nec *Boleslaus* vastationem tàm repentinam prohibere potuit, & militibus in sua data licentia dilapsis, & anno iam in hyemem producto.

Boleslaus Bohemiam vastat.

Ruthenorum interea Principes pluribus clandestinis conuentibus *Iaropelko Wladimirowicz* Principe *Kiowiensi* autore, celebratis, de excutiendo iugo, quo hactenus à *Boleslao* & *Polonis* tenebantur astricti, frequentibus deliberationibus consultabant. Inter quos autor repetendæ libertatis *Iaropelkus Wladimirowicz* Princeps in hunc modum disseruit. *Graue*, inquit, *iugum*, *quod fore hactenus pertulimus*, *quodque perpetuo in filiis & nepotibus nostris*, *nisi hoc tempore aliquo modo nobis prospectum fuerit*, *laturi sumus*, *magna nos*, *& vniuersum genus nostrum ignominiæ labes oppressit*, *cùm ex ingenuis & liberis in seruilem conditionem redacti*, *& tributa Polonis pendimus & bella externa cum Hungaris & Bohemis*, *periculo nostrorum capitum procul à domo*, *procul à patria cogimur suscipere*, *& sub ductu & auspiciis alterius ritus Principis militare*, *non sine nostra irrisione & contemptu*. *Etsi autem*

Russi Iaropelko Duce suadente rebellant.

Digitized by Google

1134. *tem superiori tempore eam contumeliam metu ferre oportuit, ne Boleslai & Polonorum armis maioribus quàm ante cladibus innoluti premeremur, nunc tamen Boleslao & Polonis, Bohemico & Pannonico bello occupato cum à tergo & fronte grauis & potens vrgeat hostis, ea nobis occasio quam sæpè ventunum precabamur oblata est, per quàm, si originis atque ingenuitatis nostræ reminisci volumus, facilè iugum excutiemus, & in libertatem nos atque patriam nostram vindicabimus, neque enim Boleslaum Polonorum Ducem ad tria simul bella gerenda suffecturum credi fas est, si Hungarico & Bohemico bello nostrum tertium accesserit, & postquam constiterit Ruthenos, per quos hactenus tàm Bohemis quàm Hungaris formidabilis fuit, sibi rebellasse, & ex auxiliariis hostes factos esse. Itaque me autore, me Duce, restituite vobis & liberis atque posteris vestris libertatem, ne nos qui in libertate geniti eramus, in seruitute consenescere, & hanc ignominiosam sortem posteris nostris relinquere contingat.* Huic orationi cùm facilè omnes Primores assensi fuissent, omnes concorditer in rebellionem opportuno tempore patefaciendam conspirant, & ne prodi intempestiuè posset, coniurant. Non tamen coniuratio ipsa tàm sincere seruata est, quin extemplò ad *Boleslaum Polonorum* Ducem eius vniuersus tenor & ordo perueniret. Nam vt sunt *Ruthenorum* fluxa ingenia, facilè perfluunt, & secretum inter eos perrarum est, quod castius seruaretur. Mouit ea nouitas *Boleslaum*, & plurimam illi, ne tot bellis vno & eodem tempore implicitus, periculisque subiaceret, curam excitauit, Consiliariis itaque celeriter accersitis, quid agi in tam periculoso negotio placeret perquisiuit. Et variis varias sententias dantibus, à singulis tamen *Ruthenorum* gliscens conspiratio, nisi celeriter opprimeretur, ingens vulnus statui Reipublicæ allatura concludebatur. Erat inter *Poloniæ* Barones *Petrus Wloszczowicz* de *Xiąz* Comes, in quo inter alios Consiliarios Ducales vis animi consiliique supra cæteros vigebat. is sententiam iussus dicere, *frustra ramos & sarmenta ab arbore decutienda* aiebat, *stipite & radice non succisa, nec posse vndas arescere riuo & originali fonte defluente. Superfluum*, deinde subinferebat, *cum Prouinciis Ruthenorum rebellionem meditantibus bella suscipi, si rebellionis & conspirationis autor, & omnium malorum commentor Princeps Iaropelkus Wladimirowicz primus obsessus non fuerit, tunc enim omnium aliorum Ruthenorum molimenta cessatura.* Ei sententiæ cùm omnes fuissent assensi, *Petrus* ipse negotii conficiendi onus, *Boleslao Polonorum* Principe illum multiplicibus impensis adiuuante, suscipit. Vt autem negotium, quod consecuturus erat, faciliùs procederet, & votiuum consequeretur effectum, callididitate & ingenio vafro opus erat. Itaque *Petrus Wloszczowicz* Comes de *Xiąz* paucis fidis comitibus, & eorum quæ agenda erant, penitus ignaris, coassumptis, ad *Wladimirum* Principem eum vultum & habitum gerens, qui tristem eum, & aliquid passum significabat, accessit. A quo cum causam itineris Princeps *Iaropelkus* curiosius sciscitaretur, *exulem se, & Boleslai Polonorum Ducis frequentibus iniuriis, & grauaminibus lacessitum* asseruit. *Ad postremum autem ne quid grauius in se consultum iri experiretur, voluntarium exilium elegisse, ad Principem, cuius sibi & comitas & humanitas dudum nota esset, declinasse, precari vt se suscipere & confouere non aspernaretur.* Gratus fuit *Iaropelko* Duci *Russiæ Petri Wloszczowicz* aduentus, gratus & *Ruthenis*, opportunoque tempore, quo destinatam rebellionem executuri erant, illum sibi velut diuinitus missum astruebant accessisse. Suam quoque accessionem magnum rebus suis præstare debere adiumentum, vnde & rebellionem conceptam maturius semper posse perficere prætendunt, *Petri* quoque *Wloszczowicz* exulis & *Boleslai* ac *Polonorum* hostis ductu & consilio, bello se accingunt, *Boleslaum* & *Polonos* aggressuri. Sæpius autem *Petrus Wloszczowicz* à suis familiaribus, quænam causa eum in exilium egerit, cùm nullam ipsi nossent, intercessisse sciscitantibus, *quietos eos esse & nullis amplioribus quæstionibus super hac re impeti, atque sub taciturnitate & silentio euentum rei à se gerendæ operiri* iussit, *vt vbi opus facto esset, confestim armati, paratique existerent.* Opportuno itaque tempore, dum Principem *Iaropelkum Wladimirowicz* paucis comitatum pransum sedisse conspexit, explorato, suis, *vt arma capesserent*, edixit, *Iaropelkum*, dicto parentibus, atriumque vbi Princeps accumbebat, ingressus, hostem se pro hospite professus corripit, & resistere conantem humo sternit, coniectumque vinculis in *Poloniam* celeri cursu, omnibus fluuiis, quorum sibi nauigia ante prouiderat, superatis, transportat, & pro fatali ac insigni munere, *Boleslao Polonorum* Duci præsentat. A quo benignè, & in consiliis, & in concionibus laudatus, quod solius sui capitis periculo grande bellum à patria auertisset, multis etiam possessionibus atque muneribus, pro tàm insigni facinore nobilitatus est, *Wladimirowicz* Principis captiuitas cæteros *Russiæ* Principes & Barones prodita coniuratione & nonnullis aliis, qui causam coniurationi præstiterant, castigatis in fide continuit, & bellum magna iam ex parte coeptum ordiri, dissoluit. 1134. *quem Boleslaus astu per Petrum Wloszczowicz capit*

1135. Maioribus copiis, maioreque instructione, & apparatu in bellum *Bohemicum Boleslao Polonorum* Duci, vltum suas iniurias profecturo, literæ & Nuncii à *Lothario Romanorum* Rege afferuntur, quibus *Boleslaus* ipse benignè petebatur, *quatenus bello Bohemi-*

Digitized by Google

1135. *mico omisso ad se venire personaliter non cunctetur*, offerens *se inter eum & Ducem Bohemiæ Sobieslaum æquis conditionibus pacem* A *compositurum*. *Lothario* autem *Romanorum* Regi prædicto in *Italiam* ad res Ecclesiæ turbatas ordinandas, & pro adoptione Imperialis coronæ ituro, à *Sobieslao Bohemiæ* Duce suggestum fuit, vt dissidium horrendi prius belli inter se & *Polonos* tolleret, neque enim modum se reperturum, quo *Lotharium* in *Italiam* proficiscentem debitum è suis gentibus subsidio iuuare posset, bello vicino implicatus. *Boleslaus* autem *Polonorum* Dux *Lothario* Regi *Romanorum* suæque fauorabili inuitationi, cum id frequens consilium *Polonorum* probaret, gesturus morem, in co- B mitiua insigni & notabili ad *Lotharium Romanorum* Regem in *Almaniam* in *Bamberg* transiit. Quò cùm vna & *Sobieslaus Bohemiæ* Dux aduenisset, pluribus diebus de pace inter *Boleslaum Polonorum* & *Sobieslaum Bohemorum* Duces reformanda, *Lothario* Rege mediante, casso labore certatum est, neque pax æquis conditionibus, vtroque Duce plus iusto suas æstimante iniurias componi poterat. Ne tamen negotio infecto, & plus animis his, quæ vtrinque iactata fuerant probris irritatis, quàm pacatis discessio Ducum fieret, ipse quoque *Lotharius* ne *Bohemicali* subsidio frustraretur, prudenti consilio vsus, *Boleslaum Polonorum* Ducem instantiis & precibus mul- C tifariis peruicit, vt bellum triennali treuga, quoad ipse ex *Italia* rediret, suspenderet. In hanc itaque conditionem *Boleslaus Polonorum* Dux *Romanorum* Regis *Lotharii* desideriis pertractus, sufferentias triennales autoritate *Lotharii* firmatas acceptat. Constat insuper *Petrum* præfatum Comitem *Skrzynensem* ingentis animi & spiritus virum extitisse & pro amplificanda exornandaque *Polonorum* regione, charam, & homine magnifico, ac liberali dignam monstrasse curam. Qui cùm duas amplas Prouincias *Calissiensem* videlicet & *Crusuicìensem* suo Regimini à Duce *Polonorum Boleslao Krzywousti* commissas administraret, & frequentia itinera de vna in a- D liam perageret, longitudinem itineris, qua vna distabat ab altera, mensus in earum meditullio columnam è saxo, quàm etiam in præsens in cœmiterio Ecclesiæ Prochialis in *Konin* cernimus, locari disposuit, cui etiam ea metra insculpi iussit:

Lotharius Imp. Boleslaum Poloniæ & Sobieslaum Bohemiæ Duces conciliat.

De Calisz hic medium in Crusuiciam fore punctum,
Indicat ista via formula iustitiæ,
Quam fieri fecit Petrus Comes Palatinus.

Petri Wioszczowicz de *Xiąz* Comitis vafricies, quanto maiorem rebuspublicis *Polonorum Iaropelko Wladimirowicz* Principe dolo capto tranquillitatem commoditatemque afferre visa est, tantò illas altiori, deinde casu & præcipitio afflixit & pessundedit, pro iure hospitii, iureque gentium, quod à *Petro* 1135. Comite de *Xiąz* publico consilio inito fœdatum, violatumque erat. *Iaropelci* namque *Kiouiensis* Ducis filius *Wasilko* calamitatem paternam leuaturus, & in libertatem illum restituturus, omnibus, quos habere poterat, thesauris congestis, dato pretio, quod arbitratu *Boleslai* impositum fuerat, patris procurat redemptionem. Dùm verò apta vi, suas, & patris iniurias vlcisci se non posse cognosceret, pari dolo, parique proditione, qua pater suus præcipitatus fuerat, vsus *Vngarum* quendam inter suos genere & dignitate præstantem, ad peragendum facinus, quo minus suspitionis de homine externæ gentis esset, cùm de quolibet *Rutheno* aperta fraus deprehendi facilè posset, magnis donationibus, maioribusque promissis pellicit, & subornat. *Pannonius* itaque ille ad *Boleslaum* Ducem in *Poloniam* confugiens, multis se à *Bela Vngarorum* Rege pro eò quod partes nepotum suorum filiorum olim *Stephani* Regis constantissimè prosequebatur, turbatum iniuriis, ad extremum singulis bonis quæ in *Vngaria* obtinebat exutum, & nisi fugam præoccupasset, neci destinatum mentitur ad *Boleslaum* filiorum *Stephani* Regis gratia, quorum hæc illi acciderant, auum & curatorem, dùm sibi cæteras regiones vicinas propter potentiam *Belæ Vngariæ* Regis videret obstructas, confugisse. Nullam fraudem, nullum dolum in verbis suis *Boleslaus Poloniæ* Dux suspicatus, cùm actiones suæ transactæ, quibus *Boleslao* Duce rem filiorum *Stephani* in *Vngaria* prosequente partes nepotum eius adiuuerat, fidem dictis astruerent, *Vngarum* suscipit, verbisque suis virtutem & fidem sinceram inesse ratus. Præstruit itaque sibi *Pannonius* fidem in paruis apud *Boleslaum* Ducem, ea tamen calliditate, eo animo, & respectu, vt cum operæ precium videret, magna mercede illum fallat, atque circumueniat. Itaque Dux non solùm ad gratiam benignitatis, sed ad conuictum, & secretorum arcana illum admittit, quoniam morum suorum vitia, sub vmbra eloquentiæ, & obsequendi promptitudine latentia, non facilè poterant deprehendi, vrbem quoque illi *Vislicensem* cum villis & possessionibus circumiacentibus pro manu tenenda, statui suo liberaliter consignat, vrbem ea tempestate populosam & famosam, cuius naturalem & inexpugnabilem situm fas est mirari, cùm in medio amnis *Nidæ* iam tunc latissimi, & aliorum fluuiorum incursione augmentati paludinosi & penè stagnantis in coronæ modum in saxo posita, ad omnes hostiles impetus facilè repellendos arte naturæ vberrimè sit munita, existimante *Boleslao* Duce, & Proceribus *Poloniæ*, animo illum gerere, quod, proh dolor, mollibus & mellifluis labiis offerebat. *Boleslao* itaque *Polonorum* Duce in *Almaniam* ad *Lotharium Romanorum* Regem, prout in superioribus mon-

A Wasilkone Iaropelki filio

Hungarus quidam dolose ad Boleslaum mittitur,

cui Boleslaus vrbem Vislicensem donat,

Digitized by Google

1135. monstrauimns, reformandæ pacis gratia cum *Bohemis* diuertente, *Pannonius* ille nullum aptius tempus ad fraudem commentam exequendam peruenire posse ratus, fraudem ipsam exequi pergit, quam tali ordine consumauit, vulgauit siquidem *pro comperto se, & ex literis, & ex Nunciis accepisse, Duces Russiæ cum omnibꝰ copiis suorum populorum patefacta rebellione consurrexisse, & concito gradu Poloniam crudeli cæde & captiuitate peruastare, proinde publico edicto, vt omnes nobiles & populares Vislicam, velut locum tutum & ex omnibus viciniis commigrent, & illic fortunas, atque res suas magis charas deportent, imperat.* Et quo Imperium suum formidabilius sit, pœnam adiicit *omnium bona qui iussa detrectarent in confiscationem Ducalem cessura.* Et hostium inuasione, & pœnæ comminatione singuli perculsi, sine cunctatione, ita enim imperabatur, iussa peragunt, & *Vislicam* in frequentissimo numero vniuersa illa regio, populosa, res suas & pignora, & quæque chariora secum vehens, confluxit. Dum autem *Pannonius* proditor omnia iuxta suum arbitrium vidisset, quæ proditioni necessaria erant, comparata, ad *Iaropelkum* Principem & filium suum mittit *quatenus ad Vislicensem ciuitatem cum multitudine populi, & fortunis plurimis prodendam; sexto idus Februarij, cum exercitu maiori, quo poterit venire non negligat.* Qui cùm festinatione nimia *Visliciam* aduenisset, nocturno tempore singulis securè quiescentibus, proditor *Pannonius* portis silentio, ita, vt singulos falleret apertis, *Iaropelkum* Ducem cum filio & suis omnibus in vrbem intromisit. Quam ingressus crudelissimè in omnes cæde, nulli parcens ætati, conditioni, & sexui grassatur ingentemque stragem facit. Et paucis qui inter tumultum fuga in flumen euaserant, exceptis, singulos ciues & incolas, & eos qui illuc confluxerant suam rabiem satiaturus, aut necat, aut captiuat. Vrbeque despoliata, & igne conflagrata sine vlla resistentia, aut aduersitate, in *Russiam* reuertitur, prædam rerum & hominum & pecorum secum vehens, & sanguine *Polonico* madens. Ita proditio paribus initiis, quibus à *Petro Wlosczowicz* facta erat, ab *Vngaro* cœpta, eosdem imò multo tristiores exitus habuit. Ampliorem autem retributionem, prout spoponderat, *Russiæ* Dux *Iaropelkus* proditori largiturus, linguam ei primùm præcidit, deinde vtrumque oculum euellit, postremò, ne seminis proditorii vlla relinqueretur propago, genitalibus castrat eumque sic eneruat. *Boleslaus Polonorum* Dux *Vislicensi* clade & excidio ad se perlato, plurimum indoluit, & fraudem, ac dolum à *Pannonio* commentum admirans, vt quem multis affectum beneficiis, mox ita sibi & Regno *Poloniæ*, perniciosum & infestum viderat, serius intellexit, natura *Pannonios* parum fidos fore.

quem ille collectis in ea plurimorum incolarum diuitiis.

Iaropelko tradit.

Cædem a *Iaropelko Wladimirowicz Russiæ* Principe in *Vislicensi* vrbe proditoria excidione patratam, digna vicissitudine *Boleslaus Polonorum* Dux vlturus, non ingenuos solùm, sed etiam populares, & agrestes arma sumere iubens, in *Russiam* fremens, & furens ingreditur, *Wladimirowicz Iaropelkum* Ducem & filium eius omni conatu pro commisso flagitio puniturus. Qui implacabilem conscientia patrati facinoris eum exagitante, *Boleslai Polonorum* Ducis sentiens iram, castris & munitionibus, quantumcunque fortibus relictis, in vltima terrarum *Russiæ* abiens, in siluis, nemoribusque, paludinosis, & inuiis locis delitescebat. *Boleslaus* suorum sanguini indigna cæde peremptorum parentaturus, cædem passim in omnes *Ruthenos* iubet extendi. Itaque trucidatio multorum mortalium tunc secuta est, & puberibus cæsis, etiam in impuberes & in tecta innocua est sæuitum, & plus cædis aliquanto ab ira quam ab iusto bello editum. Nemini enim placuit parci, nullam fas erat quantumcumque amplam redemptionem offerentem excipi. Et in compensationem excidii *Vislicensis* vniuersa *Wladimiriensis* regio, cum sibi adiacentibus crudeli excidio fuit vastata, & conflagratione consumpta, magnaque vis tàm captiuorum vtriusque sexus, quam pecorum in *Poloniam* reducta. 1136.

Boleslaus Russiam vastat.

Innocentius Papa secundus quadriennio in *Galliis Petro Leonis* Papatum *Romæ* per vim occupante, exacto, à *Franciæ* & *Angliæ* Regibus maximo honore habitus, in *Italiam* comparatis omnibus, quæ ad obterrendum tyrannidem *Petri Leonis* Antipapæ credebantur necessaria, ingreditur. Cui *Lotharius Romanorum* Rex in introitu *Lombardiæ*, cum Archiepiscopis & Episcopis occurrit, ipsumque vsque *Romam* honorificè deducit. Potenti quoque exercitu *Romam* intrans, *Petro Leonis* eius conspectum fugiente, *Innocentium* in sedem restituit, coronamque Imperialem in Ecclesia *Saluatoris* quæ *Constantiana* dicitur, quoniam Ecclesia *S. Petri* a *Petro Leonis* præsidio super imposito occupata erat, ab eo suscipit. Et omnibus *Romanis*, qui partes *Leonis* Antipapæ sequebantur, extirpatis, *Rogerio* etiam victo, & ab occupatione *Siciliæ* depulso, pace Ecclesiæ reddita, in *Almaniam* Imperator rediit. Ex *Almania Lotharius* Imperator in *Saxoniam* diuertens, nouam militiam in *Italiam* rediturus comparabat. Quem *Boleslaus Polonorum* Dux apud *Bamberg* offendens, plurimis illum & insignibus excepit honorauitque muneribus, quibus ab eo acceptis, *Lotharius* Imperator petebat, vt de *Pomeranorum* & *Rugianorum* terris, quæ *Boleslao Polonorum* Duci parebant sibi faceret omagium, & redderet tributum. Sed *Boleslao Polonorum* Duce *Pomeraniæ* & *Rugiæ* terras suas & *Polonorum* natiuas esse & nunquam ad Imperium, sed ad Regnum *Poloniæ* perti-

Innocentius Papa sedi suæ restitutus

Lotharium Imp. coronat.

tinuisse monstrante, Cæsaris quieuit impetitio.

1137. *Boleslaus Dux*

Ruthenorum regione in vltionem excidii A *Vislicensis* per *Boleslaum Poloniæ* Ducem graui duraque quassatione contrita & afflicta, *Russorum* Principes & Primores velut furentes & insani, vehementi dolore de suæ regionis desolatione torquentur. Frequenti deinde conuentu apud *Wladimiriam* habito, quamuis omnium sententiæ ad bellum cum *Boleslao* & *Polonis* aperta vi gerendum inclinarentur, *Iaropelkus* tamen *Wladimirowicz Kiouiensis* Dux & æuo & prudentia grauis, negat *id bellum Ruthenis cedere in profectum, quod iusta acie Boleslao fuerit illatum. Aliamq; de bello cum Boleslao gerendo, si superiores esse velint, oportere iniri rationem, nec Boleslaum, nec Polonos à se nisi latenti & simulato dolo vinci posse sperarent.* B *Desinerent itaq; de bello cum Boleslao gerendo solliciti esse, & sibi munus circumueniendi Boleslaum, cùm id magis suæ, quam aliorum proprietati conueniret, relinquerent, imperio quoque suo quoties, & quando iuberet, obedientes essent.* Omnibus operam suam nauare enixius pollicentibus *Haliciensem* Principem *Iaroslaum* eo, quod cum secum non sensisse, sed singula, quæ apud se gererentur *Boleslao* denunciaturum esse, pro comperto habebant, à Principatu *Haliciensi* turpiter eiiciunt, deturbant, turpiterque expellunt. Qui eorum cedens furiæ, in *Poloniam*, neque enim quo alibi diuerteret, habebat, confugit, & à *Boleslao* C Principe benignè exceptus est, notabilesque illi possessiones collatæ sunt ad manendum. Tempore post hæc paululum procedente *Halicienses* primi dolis & fraudibus Principis *Iaropelki* sufficienter inescati & imbuti, ad *Boleslaum* in *Poloniam* veniunt, supplicantque, *vt eis Ducem suum Iaroslaum ad suam regionem remittat, & quo suus reditus sit honorabilior atq; conspectior vt illum suis gentibus, suaq; præsentia in Halicz reducat, & nihil hostile verendum censeret. Hostes enim timore Boleslai, procul velut feras in sua cubilia refugisse, omnia tranquilla & pacata apud Haliciensem Ducatum fore.* Magnas postremò Duci *Polonorum Boleslao* depromunt gratias, *quod eorum Ducem exceperit, fouerit, & adiuuerit, eamq; gratiam suo Principi præstitam, humilibus & deuo-* D *tis obsequiis repromittunt se pensaturos.* Nondum *Ruthenis Haliciensibus* certo responso reddito *Vngarorum* nonnulli nobiles & Proceres *Haliciensibus* confrontati, & vicini, qui & ipsi in fraudem quæ *Boleslaum* oppressura erat, conspirauerant, aduen iunt. Qui *Haliciensium* legationi, cùm conformia & sororia retulissent, *vt cum Haliciensium Principe non cunctetur in Halicz procedere*, preces & supplicationes adiiciunt, *se enim ad eius restitutionem conficiendam oportunè cum omnibus copiis* astruunt *aduenturos.* Dolum & venenum à *Ruthenis* & *Vngaris* cum vtrisque potentia *Boleslai*, & eius

se iterum falli sinens

1137.

virtus molesta, & formidabilis esset, conflatum, minimè *Boleslaus* perpendens, quippè qui cæteris virtutibus clarescens, credulitatis vitio obnoxius erat, atque his quæ ad eum perferebantur facilius quàm sat erat, quamque suæ grauitati conueniebat, crederet, quo eueniebat, vt armis & potentia inuictus, sola credulitate doloq; quo impetebatur, non discusso vinceretur. *Vngarorum* & *Ruthenorum* animis laudatis quasi rem ingenuam peregissent, offert *se, & Ducem Iaroslaum restituturum, & secum vnà pro die constituta personaliter aduenturum.* Itaque sinceram, vtrorumque legationem ratus, versus *Haliciam*, quasi illic epulaturus cum insigni militum agmine, ducens secum *Iaroslaum* Principem exulem contendit, & ad diem de qua inter eum, & *Ruthenos* conuenerat, venit, *Vngarorum* cateruæ primò venientem, dùm excepissent, in tergum omnes, & intra postremas acies, dilabuntur. Quæ res *Boleslao Polonorum* Duci iam præsaga mente malum superimpendens ominanti, extemplò suspecta esse cœpit. Dùm deinde frequentiores *Haliciensium* turmæ, quæ & ipsæ simulata amicitia, & subiectione longius obuiam progressæ erant vtroque Duce excepto, in eandem tergi partem, quam iam *Vngari* occuparant abiissent, appareretque sine tergiuersatione *Boleslaum* & suam gentem ad insidias pertractam esse, *Boleslaus Polonorum* Dux in ipso negotio consilium à virtute & fortuna capere coactus, *Wszeborio* Palatino *Cracouiensi*, Principe militiæ accito, *Suspicarisne*, inquit, *Wszebori eam suspitionem, quæ mea insidet menti?* At *Wszeborio* quid suspicaretur scrupulosius percunctante: *Non vides*, inquit, *omnes, tàm Vngarorum, quàm Ruthenorum turmas, qui nos consalutatum aduenerunt, officio doloso peracto, in terga & posteriora nostra diuertisse, & locum illum eo proposito ex composito præoccupasse, vt aliis turmis, quas ex templò ominor aduersum nos venturas, à tergo & à fronte conclusi, in ferarum & pecudum feriamur & cædamur morem. Quam difficultatem, priusquam nos constringat, erumpendam reor, & antequam fortior & geminatus hostis accedat, belli tentanda fortuna, virtuteque & dextris via, qua hinc euadamus, aperienda est.* Vbi itaque fallacem gentem, alia agentem, & alia simulantem videt, & neque numero se, neque magnitudine parem, optimum factu ratus, in tàm necessitate periculosa quamlibet belli fortunam tentare, licet numero inferior suis, tamen pro tempore magnifice ac breuiter hortatus manu cum hoste conserere priusquam ab eo inuaderetur, decreuit. Monens suos, *vt potiùs animam honestè profunderent, quàm miserabilem captiuitatem subirent.* Nec dùm sermonem finierat, cùm subitò acies confertissima *Ruthenorum*, quam *Iaropelkus Kiouiensis* Dux propero cursu ducebat, apparuit. Itaque non diutius differre certamen, iam

in Russiam venit,

ibiq; à Russis circumuentus est,

Digitized by Google

1137. iam enim in conspectu hostis erat, valens, paucis suos iterum, *vt se viros meminerint, & ne inulti ceruicem præbeant*, hortatus, licet vndique illum circumiacentia vrgerent pericula, septus tamen non modico animo, & victoriæ auido atque à memoria periculi, quod a tergo, & à fronte imminebat, alienato, prius irruit in eum, qui à fronte veniebat, hostem, acerrimeque ea ala, quam sibi assumpserat, eum adiuuante, pugnat contra hostes, magnamque *Ruthenorum* cædem edit. Stratis deinde omnibus obuiis, & acie disrupta, quamuis & à fronte & a tergo sciebat se vrgeri, victoriam tamen sibi destinabat, omnia fortitudinis suæ priora opera in ea dimicatione superegressus, nec fortunæ tunc succubuit, sed donec illa volubilem agebat rotam, pro victoria adnitebatur, non permittens illam in ingeniosum suum spiritum ius vendicare, & necessitate humanæ conditionis, quam maximo & præcipuo patrocinio, in tali casu vtendum ducens, concitatissima desperatione in pugnam extimulatus id egit, hostes vbique sternendo, ne animam inultus profunderet. Pugnatur vtrinq; acriter, fortunaq; in *Polonos* translatura videbatur, benignitate diuina adiuuante, atque certamine in longius extenso, victoriam. Quamuis *Boleslaus Poloniæ* Dux ex omni parte circumuentus esset, victor tamen potuisset euidere, breuique suæ spei respondisset effectus, nisi unus ex Principalioribus *Boleslai* Palatinus Baro (cuius nomen, conditionem, & originem, omnes *Polonorum* annales nescio qua suppressère negligentia) qui & ipse ordines ducebat, metu territus, acie, & pugna deserta fugiens, in parem fugæ ignominiam maiorem *Polonici* exercitus partem, pugna remissa, secum pertraxisset, victoriamque *Pannoniis* & *Ruthenis* concessisset. Tùm demùm *Boleslaus Polonorum* Dux se magis victum, quàm victorem gerere cœpit, non tamen pugnam cum his, qui eum comitabantur, remisit, verùm dùm plurima cæde hostes vbique funderet, vnus ab omnibus, iam telis eminus, iam lanceis & gladiis cominus multifarie peteretur, equus, cui insidebat ingentibus vulneribus confectus corruens, pugnantem deponit, & haud multum abfuit, quin & ipse opprimeretur. Equo prolapso & ruente, dùm nihilominus hinc à tergo, hinc à fronte hostium impetus sustineret, saluti fuit *Gregorius* miles quidam, qui Ducem suum pedes pugnantem, dùm agnouisset, veritus, ne cum dedecore totius patriæ aut occumberet, aut viuus in potestatem veniret hostilem, equo raptim desiliens, vt se fuga eriperet Ducem in equum proprium inter volantia tela, atque inter vibratos cominus enses perrumpens, Principis vitæ, sua neglecta, consulens, imposuit, & voce alta precabatur: *Cape*, inquit, *Princeps clarissime, hunc equum nondum fessum, & non tàm tuæ, quàm nostræ, & communi consule saluti, ne morte, aut captiuitate tua casum hunc nobis funestiorem, hostibus autem dolosa & iniquissima acie nobiscum dimicantibus, lætiorem facias, mihi verò viuo aut mortuo gratiam refer, quem vides, tuam salutem suæ præposuisse. Huius quoque diei, atq; horæ memineris, maior enim aliquanto censeri debet, quàm vt tibi venienti in Regnum tuum incolumi memoria possit excidere.* Miles iste obscuro quidem genere ortus, cæterum multis fortibus actis in eo, quod tunc agebatur, prælio, ipsa etiam fide in vltimo necessitatis articulo expressa, in Principem suum, animo quoque & ingenio, aliquanto, quam pro fortuna, in qua natus fuerat, insignior, quibuslibet nobilibus tunc ex prælio Duce suo deserto turpiter diffugientibus, præferendus. Equo deinde à *Gregorio* milite præstito conscenso, Dux inclitus intelligens ad restituendam pugnam, nil ratione, nil manu, aut ingenio administrare posse, cernens, maximis audaciæ, ac fortitudinis suæ in ea pugna editis, vt etiam hostes in sui admirationem conuerteret, operibus, saluus propitia diuinitate, suis quam plurimis, & strenuis militibus, desideratis, aut captis, in *Poloniam* mœstus, & tristis, de suo, & suorum, casu aduenit. Nec mora, Baroni ei, qui de prælio fugerat, quique plurimos in fugam pertraxerat, fugæque causa multis extiterat, tria donaria, in præmium suæ timiditatis & ignominiosæ fugæ transmittit, videlicet leporis pelliceam, colum, & pensum, fœminam eum in colo, leporem in pellicea, & in penso versatilem designans, quæ illi maiori fuêre, quam mors supplicio. Grauius siquidem viros torquent probra militiæ, quam necis pernicies. His donariis miserandus homo receptis cum eorum significationem nullo prodente facilè percepisset, tanta mentis angustia illico tortus est, vt in proprii oratorii campanili funiculæ propriis manibus iniecto suspendio miserum spiritū excluserit, vir alioquin ex generosa stirpes imaginum ortus, teterrimo illo piaculo suo, nobilitatis suæ decus, & in præsens, & in futurum grauissimè obfuscauit, vt esset domui suæ portentum sordidum, mortis quidem erubescendo, sed iustò genere pœnæ consumptus. Cuius tàm horrendus è vita excessus, in his ipsis muneribus sibi missis intelligebatur inclusus, in colo patibulum, in penso verò funem, & in lepore fugam spiritus exprimens. *Gregorium* verò militem, qui & ipse è loco certaminis viuus euaserat, pro beneficio sibi tunc præstito, nobilitat, locupletat, & extollit, Nobilitateque & iustis honoribus adornat, paremque claris viris facit, nec solùm villis, ac possessionibus, sed & officii, atque magistratus honore effecit inter suos, cum progenie sua celebrem & insignem ex obscuro & inope clarum, atque opulentum faciens honoribusque insignibus affecit, viro nobilitatem contulit, & gratiæ suæ pignora impartiuit. Ad redemptionem captiuorum, cùm omnes etiam veterum Regum & Ducum *Poloniæ* fuis- 1137.

fortiter tamen cum suis pugnat,

& vix euadit,

Digitized by Google

1137. fuissent, thesauri erogati, & emuncti, non tamen plena omnium captiuorum ex *Polonis* redemptio poterat prouenire, quin plures & milites nobiles, & alii equestris ordinis viri, à barbaris ærario publico deficiente, in seruitutem miserabilem venditi, vitam illic infamem, morte etiam subsequente peregerunt. Anxiebatur autem ingentis spiritus vir *Boleslaus Polonorum* Dux super casu & infausto dolo *Pannonico* & *Ruthenico*, ac fortunæ iniquitate sibi iniecto, & graues dolores, assiduè grauiora trahens suspiria, sentiebat, puncturus execrationes plurimas in Palatinum suo scelere atque nexu suspensum, ingeminans, qui sua fuga tot legionum *Polonicalium* cladem effecisset. Turpe sibi existimans, tot rebus gestis, tot fortibus exercitibus deuictis, tot claris victoriis de hostibus in circuitu relatis, acie vafra & iniusta à simulatis amicis, magis, quam ab hostibus se verius deceptum, quam victum esse, fortunæ suæ conditionem obiurgans, quæ post plurima beneficia quibus illum extulerat, ad casum durum & indignum illum seruaret. Nunquam alias nisi in illo certamine fortunæ conuersionem expertum, quæque præclaris & splendidis suis gestis, quod plerumque fieri solet, infaustum casum miscuerit, & magnarum lætarumque rerum cursum, & ordinem naturæ suæ seruans conditionem, confunderit. Incertum, eo fusus prælio, relinquens, vtrum in dimicatione virtus, an casus præponderet, multis itaque fastidiis & angoribus nobilis ille & inuictus fatigabatur semper animus, qui post septem & quadraginta victorias ex hoste relatas, cladem illam quasi vulnus vltimum acceperat, fortunæ mores, constantiam, conditionemque parum pensans, quæ *Iulium Cæsarem*, quæ *Hectorem*, quæ *Hannibalem*, quæ *Scipionem*, frequentius victores, vltimo tandem discrimine damnauit.

Priusquam triennales treugæ cum *Sobieslao Bohemiæ* Duce, per *Lotharium Romanorum* Imperatorem confectæ expirarent, communibus Baronibus, tàm *Poloniæ*, quàm *Bohemiæ* agentibus, de pace perpetua inter Regna & Duces firmanda, tractatus haberi cœpti sunt. Post quos vtraque parte in pacem conspirante, expedire visum est vt Principes personalem agerent conuentionem, cui *Kloczko* oppidum consignatum fuit, vtroque Duce illuc adueniente *Boleslaus Polonorum* Dux coram communibus Baronibus plurima se indigna à *Sobieslao Bohemiæ* Duce pro multifariis in eum præstitis beneficiis passum deduxit: *Sobieslao* verò *Bohemiæ* Duce obiecta purgante, in *Boleslaum Poloniæ* Ducem suas quoque iniurias iactante, interpositione communium Baronum omnes veteres inimicitiæ, contentiones, querelæ, iniuriæ, & æmulationes, damna quoque hinc inde sequuta, inter illos sedantur, complanantur, & compensantur, & pax perpetua inter eos eorumque Regna & dominia stabilitur.

Boleslaus Poloniæ & Sobieslaus Bohemiæ Duces conciliantur.

Affuit huic pacificationi *Wladislaus Boleslai Poloniæ* Ducis filius maior natu, qui in signum fidelis fœderis filium Ducis *Bohemiæ Sobieslai Venceslaum* nomine de sacro fonte leuauit. In hanc pacem *Boleslaum Poloniæ* Ducem ideò tam facile constabat consensisse, vt ora *Slesitica* pacata & bello *Bohemico* extincto, cumulatius contra *Ruthenos* bellum gerere posset, cladem apud illos & per illorum dolosam fraudem acceptam, omni modo, & adiumento reparaturus. Cuius cum tantus pudor & verecundia, tantus dolor & amaritudo ceperat, vt & cœtus & colloquia hominum vitando, mœrori de amissis & desideratis militibus solitarius delitescendo indulgeret, obstinatum agens silentium, & surdas ad omnia quæ illi ab amicis ingerebantur, solatia, aures obturans. Quæ singula non pusillanimitatis aut deiectionis, sed ingentem vltionem ex feroci & vasto pectore cientis, apparebant esse indicia. Ex omni siquidem numero Regum & Principum *Poloniæ*, nemo fuit illo pugnatior, sed nec pugnando, prius quisquam in eum diem ipsum æquauit. Alii sua ætate Reges & Principes nitebant purpura, ac satellitum turba, voluptate præterea venandi, aut ventris luxu, aut somni ignauia, aut rei domesticæ cura, aut auri congerie occupabantur, *Boleslaus* tantummodo armis & virtute pollebat, nauseam ratus, si quando bellum non repelleret, aut non inferret, reuirescebatque animus, quoties vel pugnandum, vel bellandum erat, inediæ, algoris, & vigiliæ patiens, prælio strenuus, consilio, industriosa agilitate, & exercitatione corporis nemini cedebat, milites audacia facile omnes superabat.

Lotharius Saxo Imperator *Romanorum*, dùm vndecim annos in Imperio & Regno exegisset, & placidè ac benignè imperasset, in *Italia* quoque rebus prosperè gestis *Italiam* & *Siciliam* pacificasset, ex *Italia* discedens apud *Tridentum* ægritudine inuasus, autumni tempore in castro suo *Rothoburg* moritur, & in *Brunsuig* sepelitur, plenus fide, & deuotione. Cuius immatura mors, tàm Ecclesiasticis, quàm secularibus Principibus plurimum fuit execrabilis & molesta. Credebant enim per suam probitatem & industriam res Imperii reflorescere debere & Imperium suum decus & gloriam resumpturum. Asserunt alii eum non in *Brunsuig*, sed in *Luter* monasterio *Saxoniæ*, quod viuens construxerat, sepultum. Actus quoque eius vt nulla possint aboleri obliuione in plumbeis laminis descripti iuxta illum reconduntur.

Mors Lotharii Imp.

Ducissa *Polonorum* & consors *Boleslai* Ducis iterum fœcundata filium effudit, qui in baptismate *Cazimirus* vocatus est, sed nec hæc filii noua natiuitas languores *Boleslai* Ducis, quibus vltra iustum atque modum pro clade apud *Halicz* accepta afflictabatur, & penè deperibat, poterat lenire, quin continuè acerbiori 1138.

Boleslao nascitur filius Casimirus.

se

1138. se doloris verme pro chariſſimis ſuis militibus, & qui ceciderant, & qui capti fuerant, roderet & conſumeret, præſertim cùm & propter ætatem ſenilem, & caſum, cladem que militum ſuorum, exhauſtionemque ærarii Ducalis, non facilè, vt animo & cogitatione æſtuabat, eum poſſet congerere exercitum, cum quo poſſet de *Pannoniis* & *Ruthenis* debitam ſumere vltionem.

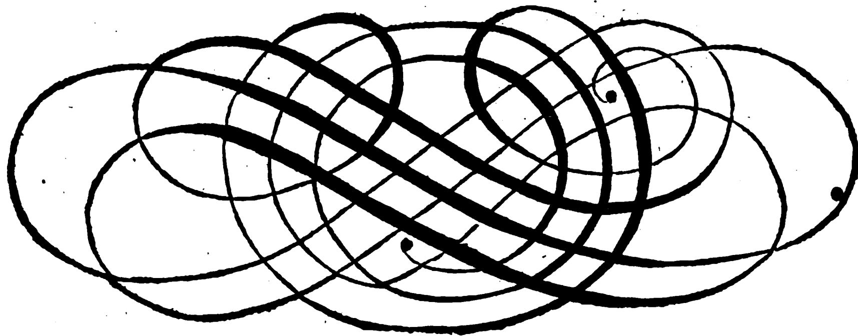
Imperator fit Conradus Sueuus. At vacans ex morte *Lotharii* Imperium, per Principum electionem concordem conſentu apud *Confluentiam* celebrato in quadrageſimæ medio *Conradus* ſecundus Dux *Sueuiæ* electus eſt, nonageſimus tertius ab *Auguſto*. Fuit autem *Conradus* ipſe ſecundus reſpectu Imperatoris, ſed tertius quantum ad Reges, nepos germanus ex ſorore germana *Henrici* quinti Imperatoris, in cuius etiam priuatum dominium iure illo, dùm *Henricus* Imperator nullos reliquiſſet filios, ſucceſſit. Secundum alios octuageſimus quintus ab *Auguſto*, qui cum *Lothario* quarto de *Romano* Imperio in principio Regni contenderat. Electionem autem tam conformem, *Theodenainus* Epiſcopus Cardinalis ab *Innocentio* Papa ſecundo in *Confluentiam* deſtinatus effecit. Qui mox ad Palatium *Aquiſgrani* veniens à prædicto Cardinali *Theodeniano* (nam *Colonienſis* Archiepiſcopus, qui id iure facere debuerat, nouiter inauguratus, pallio carebat) cooperantibus *Moguntinenſi* & *Treuirenſi* & aliis Pontificibus in Regem vngitur. Et licet *Henricus Saxoniæ* & *Bauariæ* Dux gener Imperatoris *Lotharii* propter potentiam & diuitias, quibus pollebat, reſiſtentiam *Conrado* in *Almaniæ* Regno oppoſiturus credebatur, ab omnibus tamen deſertus, à *Conrado* quoque Rege proſcriptus, & Ducatu in Palatio *Goslarienſi* priuatus, ſupra hominum æſtimationem humiliatus eſt.

1139. *Boleslaus Dux* *Boleslaus Polonorum* Dux ex clade apud *Halicz* accepta, ſpiritum gerens afflictum, generoſus enim ille, & ſemper vincere aſſuetus animus, fraudis & per fraudem relatæ de ſe victoriæ, iuſto grauius ferebat contumeliam, adeoque anxiabatur, vt non aliquid iucunditatis aut ſolatii ab amicis ingerentibus admitteret, dùm mœrorem, ſuadentibus amicis non inhiberet, ſed augeret, & ne in ægritudine quidem quicquam iucunditatis admitteret, ſenſim defluens & tabeſcens, grauem ſibi conſciuit languorem. Is quanquam à medicis ſuccorum virtute diſpelli potuiſſet, *Boleslao* tamen Duce quælibet antidota faſtidiente graſſari cœpit. Atque ita cum propè vnius anni *cum morbo conflictans,* ſpacium, *Boleslaus* à morbo in grabato detentus languore ingraueſcente debiliorem ſe indies conſpiceret fatale munus ſoluturus, frequentem ad ſe Prælatorum & Baronum conuocat ordinem. Diſſolutionemque ſibi teſtatus imminere, rogat, *vt ſe mortuo vnionem retinere conentur & conſenſum ne ex ſchiſmate Reipub. ſubſequatur interitus & ruina.* Quinque autem viuos relinquens filios, quod à pleriſque, vt erat, Polonorum applicabatur infortunio, diſcidium Regni cito fore ominantibus, inter tot Principes concordiam non poſſe fieri diuturnam. Sicut neque fefellit opinio, vt in ſubſequentibus narrabimus. Ne inter filios pro Regno, ſe abſumpto, bella, odia, aut contentiones contingant, Poloniæ Regnum cuius ipſe in eam diem vnus fuit Princeps & Monarcha, inter filios diuidit. Et primogenito quidem *Wladislao* ex *Ruthena* ſuſcepto, *Cracouienſem, Siradienſem, Lancitienſem, Sileſiamque* & *Pomeraniam* terras legat. Decernens, vt circa eum primogenituræ iure ſuperioritas, & principandi maior & prima autoritas conſiſtat, omnibus aliis fratribus ſibi parere & intendere iuſſis, aſſerens in *Polonorum* Regno, niſi vnus fuerit, ad quem totius ſummæ cura referatur, vniuerſa in ruinam ſolutum iri, *Boleslao* verò *Criſpo Maſouienſem, Dobrzinenſem, Cuiauienſem* & *Culmenſem*, *Miecslao* Seni *Gneſnenſem Poſnanienſem* & *Calisienſem, Henrico* primo *Sandomirienſem* & *Lublinenſem* terras, diſtrictus & regiones pro ſortibus conſignat. *à filiis Regnum diuidens* Reſtabat quintus filius *Cazimirus* anno ſuperiori genitus, infantulus, & cunas adhuc obſeruans, cui cum omnibus terris & prouinciis in quatuor filios diſtributis, nullam ſortem reliquiſſet, obliuione hæc illum, aut morbo neglectum feciſſe, omnibus, qui ordinationi ipſi aderant, autumantibus, nomen & memoria quinti filii *Cazimiri* infantuli ſuggeſta eſt, monituſque, vt & illi, velut teneriori æquam inter fratres portionem relinqueret, reſpondet: *Iam dudum illi ſuam ſortem delegaui.* Admirantibus cunctis, & quænam, quinta ſors eſſet, ſcrupuloſè inter ſe ſciſcitantibus. *Non aduertitis*, inquit, *inter quatuor rotas ſedem quintam, quæ in Polonico Waſag appellatur, conſiſtere, & in medio poſitam eſſe partem nobiliorem, & à natura partium appellationem deriuatam vſurpaſſe. Sic & huic infanti inter quatuor Tetrarchas fratres, delegatur ſucceſſio, plus venerationis & amplitudinis, quàm aliqua illarum habitura. Proinde deſinite de pupillo ipſo & de meo inofficioſo teſtamento eſſe ſolliciti, quoniam eam curam conuenit tutoribus eius relinqui.* Nonnullos ex filiis præſcientia quadam animi tenens, quemadmodum in opinione ſua falſus non eſt, non fore diuturnos. Sed ſiue inſpiratus, ſiue, vt fit, in mortis articulo, à ratione alienatus ſenſerit, ſiue vt maiorem diuiſionem ſciſſuramque Regni abhorrens decreuerit, haud liquido patet, neque noſtro decidetur iudicio. Salutari deinde ſumpto viatico Dux Illuſtriſſimus & ſuæ patriæ amator, defenſorque acerrimus, diem functus eſt, ægritudine potius animi & angore, quam corporis extinctus, cum ad annum circiter ſexageſimum vixiſſet. *moritur.* Manſuetudinis & clementiæ, tunc maximè gloriam exiſtimatio-nem-

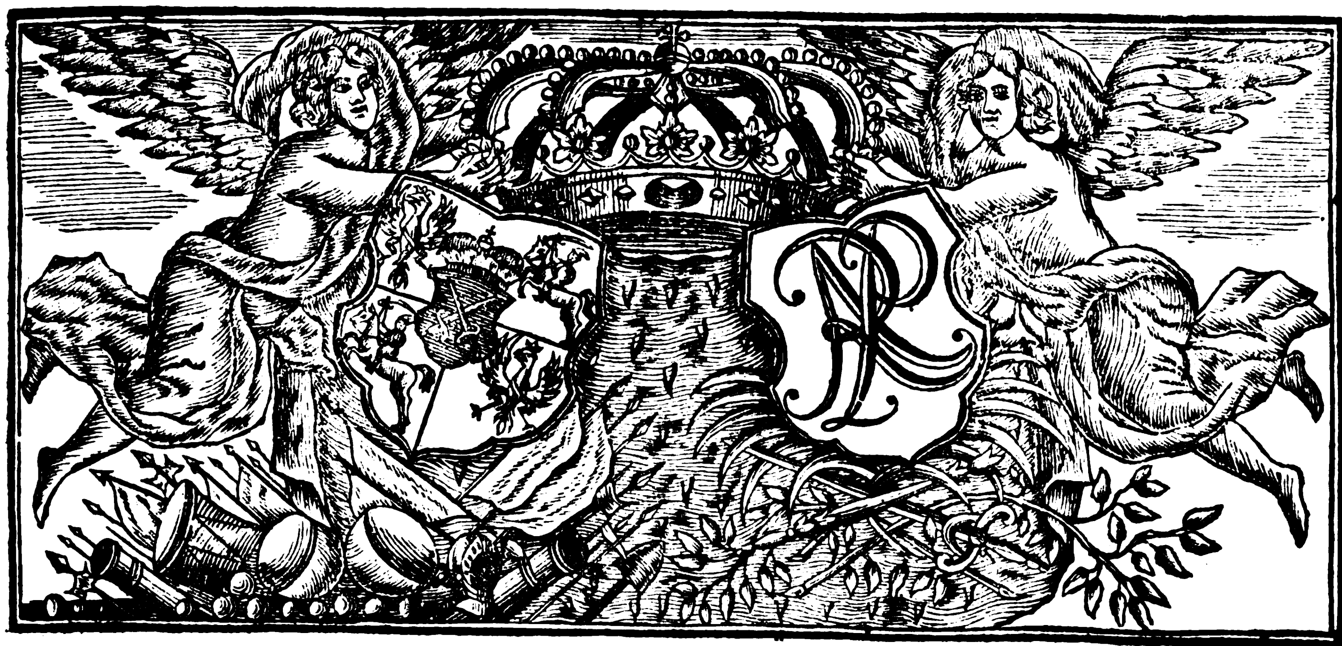
1139. nemque assequutus. Quem è vita excedentem vniuersa gens *Polonica* longo luxit tempore. Corpus eius in *Plocensem* vrbem relatum in *Plocensi* Ecclesia iusto honore sepultum, & cineribus paternis sociatum est. Mortuus autem anno Regni sui tricesimo sexto, ætatis verò, quinquagesimo quarto. Quem sola afflictione & mœrore super cæde & clade suorum ad *Halicz* in dolo sequuta, mortem tàm immaturam & fati diem pro comperto habitum est magis præoccupasse quàm soluisse, cùm naturalis vita sua in multo longius tempus potuisset extendi. *Eius laudes.* Natura strenuus, & ferox, frequenter oportunitatem bella gerendi, in quibus magnitudinem animi exerceret, affectabat. Ab adolescentia bellis exercitatus, nullo vnquam bellorum defatigabatur genere. In suscipiendis & adeundis periculis studiosus, ad captandam honoris & gloriæ magnitudinem cupidus, in tolerandis supra vires corporis laboribus patiens. Corporis habitudine fuscus & mediocris, nimium confidentiæ relationibus tribuens, facilitate credendi leuem se plerumque & incautum magis, quàm prouidum monstrabat. Ad iram & gratiam ex æquo pronus, facile succensus cholera, ad obiurgandum, succensendum, & puniendum, hilaritate verò redeunte eodem tenore ad præmia mouebatur. Ad opera Martialia, ab adolescentia intentus, corpore robustus, brachio validus, ad decernendum ardens, in certaminibus acer & strenuus, viuidus, & vegetus corpore. Natura vir ad dimicandum promptus & ardens, in largitione profusus, animo magnus, eo solo æger, vt credibile duceret, quicquid ad illum afferebatur, pro vero, quodque illius tàm bellica facinora, quàm frequentes pugnæ declarant, animosus & heroicus, in cæteris verò actionibus ciuilis & benignus. In ipsa autem fatali & mortis die militum, quorum frequens confluxerat numerus, celebrabatur, efferebaturque sermonibus, neminem eo bellicosiorem, neminem feruidiorem, ad Martialia edenda opera, Principem apud *Polonos* extitisse, neminem tot victoriarum numerum reliquisse. 1139. Quadragesies enim & septies publica acie cum hostibus pro patria pugnasse, totidemque trophæa constabat illum retulisse. Appellabatur autem *Krzywousti* in vulgari *Polonico*, quòd significat indirecti oris, morbus enim anthrax in adolescentia proportionem vultus eius sua vexatione disterminans, oris curuitatem à qua cognomen sortitum esse constat, illi induxerat. Frequentius acie cum hoste confligens, nunquam aduersam nisi tùm, cùm deceptus est, expertus fortunam, maxima & honestissima aggressus, & consequutus facinora. Iste Princeps *Boleslaus* pluribus villis & libertatibus donisque monasterium *Sieciechouiense* ordinis *S. Benedicti* supra *Vislam* situm, sua liberalitate & munificentia insigniuit, propter quod in eodem monasterio specialis illi quotannis innouatur anniuersarius & memoria.

Filii *Olech* Ducis *Russiæ Polowconum* quæsitis & obtentis auxiliis, terras *Russiæ* hostiliter *Turbæ in Russia.* ingressi, circa flumen *Sula*, exurunt oppida & villas, deinde in *Pereaslaw* progressi, cædes & multa mala committunt, & *Vscie* exusto, discedunt in *Supon*, contra quos *Iaropelkus* Dux *Kiouiensis* cum fratribus suis filiis *Wladimiri* egressus, dimicat cum illis. Et multis vtrinque pertinaciter cadentibus, vincuntur filii *Olech*, & *Polowcy* diffugiunt, quos *Rutheni* persequendo occidunt & captiuant. Et dùm post persecutionem in certaminis locum redirent, a *Polowcys* inuaduntur & cæduntur. *Iaropelkus* autem captiuitatem euadens in *Kiouiam* diffugit, & *Wasilko* nepos suus cum multis Boiaris capitur, *Polowcy* verò *Kiouiam* obsident, contra quos etsi *Iaropelkus* Dux magnum de nouo exercitum congregasset, voluit tamen dimicare sed æquis conditionibus pacificatus est cum *Polowcys*.

FINIS LIBRI QVARTI.

IOAN-

IOANNIS DŁVGOSSI
SEV
LONGINI
CANONICI CRACOVIENSIS,
HISTORIÆ POLONICÆ
LIBER QVINTVS.

A.C.1140. 1140.

Vgubris & immaturus *Boleslai Polonorum* Ducis è vita excessus, qui cum bello, ferro, & armis hostilibus consumi non posset, dolore, & mœrore nimio tabefactus, & consumptus est, diu *Polonos*, ne ad substituendum alterum Ducem & ad prouidendum de Reipublicæ forma, ordine, statuque procederent, tenuit. Mortui etenim principis desiderio adeò habebantur constricti, vt cuiuslibet alterius, illo sibi, sub quo tàm mirifici, pauendi, & gloriosi euaserant, sublato, Principatum fastidirent. Accedebat altera non dispar pernicies Regni *Poloniæ* in quatuor partes sequutura diuisio, quam velut pestem quandam, ciuilem collisionis procellam quandoque excitaturam, & in ciuile malum recisuram, haud casso augurio perhorrebant, ex Regni *Polonici* diuisione, se ad interitum necessitate quadam pertrahendos ominati, cùm omnem diuisionem capiens, interitum quoque capere necesse sit. Postquam deinde rerum publicarum vacillatio, Principibus diuersa sentientibus, diuersaque iubentibus, oriri cœpit, & Principes quatuor filii *Boleslai* iuxta paternam ordinationem ad Ducatus & terras eis designatas se admitti flagitarent, fit apud *Cracouiam* omnium terrarum generalis conuentus. Vbi post varios tractatus, & deliberationes, *Wladislaus* primogenitus & natu maior *Boleslao* Patri in Monarcham, omnium Prælatorum & Baronum assensu & ordinatione, successurus decernitur, vtque circa ipsum primæuitas, & superioritas remaneat statuunt. Ipse quoque cæteris fratribus, videlicet *Boleslao*, *Miecslao*, & *Henrico* parentibus imperitet. Bella conformiter & ex æquo gerant, sed assumendi ea circa *Wladislaum* autoritas consistat, cæteris non inferendi sed repellendi potestas permissa. His taliter ordinatis, tribus Principibus in suas sortes *Boleslao Crispo* in *Masouiam*, *Mieczlao* sene in *Posnaniam*, *Henrico* primo in *Sendomiriam*, secedentibus, *Wladislaus* Dux & *Monarcha* in *Cracouia* relictus est, & illic stando alios suos Principatus & dominia Remque publicam disponebat. Apud illū quoque *Casimirus* infans, & quintus Dux relictus est, sibique illius cura, tàm à cæteris fratribus Ducibus, quàm à cæteris *Poloniæ* Satrapis & Consiliariis mandata. In hunc modum corpus *Poloniæ* in plures partes scissum est, di-

Wladislaus fit Monarcha Poloniæ.

quæ diuiditur in quatuor partes.

1140. cordantibusque processu temporis Ducibus, *Polonia* arma contra seipsam sumpsit, ferrumque, quod in hostes versura erat, in propria viscera conuertit, & furentis instar iras concepit, gladios corripuit, corpus suum ac membra ciuili bello mutilatura. Tunc quoq; Regni *Poloniæ* decus & fortitudo, quæ in partium consistebat integritate præcipitata fuit, Regnoque quadrifariè scisso, & in monstruosam diuisionem partito.

Monasteriũ Cisterciensium in oppido Andrzeiouiensi fundatur.

Cùm illis temporibus *Cistercienses* ordo floridus, & celebris haberetur, Nobiles de domo *Griffonum* videlicet *Ioannes* alias *Ianik*, vir venerabilis, primum quidem *Wratislauiensis* Episcopus, deinde *Gnesnensis* Archiepiscopus cum germano suo *Clemente* eius deuotione attracti, in prædio suo *Breznica* vocato in *Cracouiensi* diœcesi monasterium *Cisterciensium* erigunt, & oppidum *Andrzeiouiense* & septem villas, videlicet *Brzeznica*, *Rakośino*, *Potok*, *Lyssakow*, *Lanczno*, *Rachowo*, *Tarszawa*, *Chorzawa*, pro fratrum sustentatione, in dotem illi perpetuò largiuntur. Ex *Morimundo* monasterio in *Burgundia* sito fratres accersiti, primum locum illum cœperunt inhabitare. Vnde & a plerisque monasterium *Andreouiense*, eò quod a *Morimundensibus* originem habuit *Moribundus* vocatum est. Plantationem nouellam præfati *Andreouiensis* monasterii B. *Bernardus* de nobili prosapia Comitum de *Castalione* genitus, qui in anno vicesimo secundò constitutus, cum triginta sociis monachatum assumpserat, & propter perfectionem vitæ regularis, quam in suo ostenderat ingressu, monasterium *Claræ vallis* regebat, visurus *Poloniam*, cùm fratrum agmine processerat, fratres qui in *Andrzeouiensi* monasterio degebant, visitaturus, & eos in obseruantia, rigore, verbo, & exemplo confirmaturus. Cùm autem in huiusmodi itinere constitutus *Spiram* venisset, humillimum propositum eius, & monasterio, ad quod ordinandum pergebat, & *Polonis* profuturum aduersa, & grauis valetudo damnauit. Ea enim correptus, & eius inualescentiam veritus, in *Claram vallem* ad monasterium suum rediit.

Fundatores autem & dotatores præfati *Andrzeiouiensis* cœnobii *Ioannes Gnesnensis* Archiepiscopus, & *Clemens* miles, ad nil aliud præfatum monasterium voluerunt esse obligatum, nisi vt in signum sancitæ à se dotis oppidani *Andrzeiouienses* sibi suæque proximiori stirpi mactatorum pecorum & pecudum corda, & de singulis halecum vasis in oppido præfato, vendendis, aliquot haleces repræsentarent. Quod quidem tam leue tributum cognatio fundatorum per Abbatem *Andrzeiouiensem* redimi & aboleri consensit.

Sobieslaus Bohemiæ Dux Silesiam inuasurus

Sobieslaus Bohemiæ Dux, audiens *Boleslaum Polonorum* Ducem obiisse & *Polonorum* Regnum quadrifariam scissum esse, pactum & fœdus, quod cum *Boleslao Polonorum* Duce iurisiurandi obstrictione pepigerat, præuaricatus 1140.
Regnum *Poloniæ*, & *Silesiticam* oram inuadit, A depopulatur & vastat. Sed neque vastatione hostili contentus cum *Wladislaus Poloniæ* Dux, cui ea ora obuenerat, iniuriæ oportunus videretur, in animum, inducit, vt oram *Silesiticam* sibi faciat, aut tributariam, aut proprietariam. Quapropter in vico *Kośćian* vocato, vndique paludibus & lacubus septo, & naturali situ plurimum munito, oppidum & munitionem construere, & illi suum præsidium imponere satagens, plures dies in opere moliendo consumit, verùm vltio diuina, quæ quoslibet fœderum transgressores ferire solita est, illicò illum percussit, nam febribus correptus, cœpto abscedere compulsus, & à suis ambitionem suam carpentibus, *Pragam* reductus, inualescente fe- B bre 16. Calend. Martii mortuus, & in *Wissegradensi* Ecclesia sepultus, tres filios, *Sobieslaum*, *Vdalricum*, & *Venceslaum* relinquens, successit tamen ei filiis non obstantibus *Wladislaus*, filius *Wratislai* in *Bohemiæ* Ducatum.

moritur, succedente fratre Wladislao.

Iaropelkus Dux Kiouiensis moritur, cui succedit Wszeuoldus.

Decima die Februarii *Iaropelkus Wladimirowicz*, Dux *Kiouiensis* moritur, & in Ecclesia *S. Andreæ* sepelitur, & licet *Wiceslaus* frater suus sedem *Kiouiensem* accepisset, *Wszeuoldo* tamen *Olchowicz* in *Kiow* cum militia sua veniente, ne dimicare secum cogeretur, per medium Metropolitæ pacificantur, & de *Kiow* excedit, & vadit in *Turow*. *Wszeuoldus* autem *Kiouiensem* in pace sortitus est Prin- C cipatum.

Regni *Poloniæ* quadrifaria, quam demonstrauimus scissura, haud multo tempore æquis animis poterat perferri, sed pene in ipso sui initio intestinorum bellorum exciuit stridores. 1141.

Wladislaus Dux aduersus fratres

Wladislaus siquidem *Polonorum* Dux primogenitus & natu maior, etsi inter fratres potiorem, & magis insignem portionem *Cracouiensem* videlicet Ducatum accepisset, & tàm patris, dùm viueret, quàm Prælatorum, Baronum, & procerum *Poloniæ* designatione, fratrum insuper consensu superioritas & Monarchia Regni circa eum consisteret, omnes tamen eos Principatus & Dominia quæ in fratrum sortem cesserant, detracta & erepta sibi ratus, multifariis angoribus anxietatibusque spiritum gestabat turbulentum & afflictum, D frequentesque amicis huius suæ ignominiæ & spolii repetebat querelas. Animum autem *Wladislai* Ducis suaptè huiuscemodi ambitionis & liuoris peste flagrantem & infectum, superbum & immitem, consortis suæ Ducissæ *Christinæ* sororis Imperatoris *Henrici*, sermones contumeliis & improperiis referti, ad hauriendam ampliorem in facinus bilem inflammabant: *Non in hanc*, inquit, *tam truncatam & tenuem, quæ tibi relicta est, portionem, sed in totius Poloniæ Regni spem vnius filia Cæsaris existens, & alterius soror, sponsa ætate viridis tibi tradebar, potentiari & ditiori, nisi hæc spes genitorem Cæsarem fefellisset, despon-*

a coniuge stimulatur.

san-

1141. *sanda. En ad quam vilem & miseram conditionem, te marito redacta sum, multo vt perspicio in peiorem, nisi interea aliquid prouideris, cum prole ex te suscepta redigenda. Ex eo siquidem Regno in quo te morituri Patris voluntas, & maior sanguis, splendidumque, quod ex me nactus es, coniugium, hæredem & Monarcham efficiunt, in quartam tantummodo partem es detrusus, laceratoque tuo Principatu, & in tres alios fratres, quos magis tibi seruire, & tuo parere imperio, quàm ex æquo principari conueniebat, translato, non nisi semiprinceps mereris vocari tribus filiis in spem totius Regni Poloniæ genitis, exiguam sortem, & obscuriores fasces atque titulos relicturus. Eligibilius mihi fuisset fatis absumi, quàm in tàm ignobile connubium, generis mei splendorem obfuscaturum, prolapsam esse. Expergiscere itaque, & tam fœdam conditionem, tibi & proli tuæ perpetuum dedecus, dissolue, omnesque Principatus à fratribus occupatos iterum & repete, & tàm tua quàm mea præsenti & futuræ ignominiæ, si virum te censes non fœminam, dùm licet, consule. Ad quod si te nostra communis non mouet conditio, saltem moueat prolis communis respectus, sortem miseram, nisi prospexeris, subituræ.* His & pluribus aliis muliebribus colloquiis sedulò, ægra mens *Wladislai* Ducis stimulabatur, & tàm animo, quàm vultu, his vocibus illum & frangi & torqueri apparebat. His quoque & aliis pluribus suggestionibus incendebat virum, donec ipsum affectu germanitatis enecato, in bellum contra fratres pelliceret, & suis suasionibus ad scelestas dementiæ tenebras præcipitaret, vt animo obtemperans suo germanis excidium inferret, idque quod detestabilius est, qui curandos illos non exhæreditandos paterno testamento susceperat.

Radost Ep. Cracouiensi succedit Robertus Ep. Wratislauiensis, & huic Magnus.

Cracouiensis Antistes *Radost* 19. Ianuarii cùm annis 25. *Cracouiensem* Ecclesiam rexisset, tùm demortuus est, & in Ecclesia *Cracouiensi* sepultus. Huic *Robertus* seu *Rupertus*, Episcopus *Wratislauiensis* in sedem *Cracouiensem* ab *Innocentio* Papa secundo translatus, per ordinationem Ducis *Wladislai*, qui & *Cracouiensem* & *Wratislauiensem* regebat Principatus, successit. Ad Ecclesiam verò *Wratislauiensem* per huiuscemodi translationem vacantem *Magnus* in Episcopum Custos *Gnesnensis*, *Wratislauiensis* & *Cracouiensis* Canonicus Ducalis Cancellarius genere Nobilis de domo *Zaremba* per *Innocentium* secundum est promotus.

Bela cœcus Vngariæ Rex moritur cui succedit filius Geisa.

Secundo Idus Februarii *Bela* cœcus *Vngariæ* Rex cum annis nouem, mensibus vndecim regnasset, moritur, & in *Alba regali* sepelitur, & quatuor filios *Geisam*, *Wladislaum*, *Stephanum* & *Aluium* reliquit. Cui maior natu *Geisa* in Regno successit, biennio post mortem Patris in Dominica Inuocauit coronatus. Consors autem *Belæ* cœci Regis *Helena* filia Imperatoris *Constantinopolitani*, septuaginta *Hungariæ* Barones qui cœcationem *Belæ* procurauerant, capite damnauit, & bona eorum Ecclesiis distribuit, etiam post mortem mariti in cœcationis suæ autores, & in omne genus eorum sæuiens, aut exilio, aut confiscatione bonorum mulctauit. 1141.

1142. *Wladislao Duci fratres subiugare cogitanti a Consiliariis resistitur.*

Ad occupandum germanorum suorum *Boleslai*, *Miecslai*, & *Henrici*, sortes & Principatus, *Wladislaus Poloniæ* Dux animum dietim intendens, dùm iam muliebribus suggestionibus inescatus, ad exequutionem propositi sui procedere decreuisset, frequenti numero Prælatorum & Baronum, in *Cracouiam* aduocato, an cogitata per eum prosequenda sint, cum illis deliberat. Adhibita est ad id consilium, quo in votum Ducalem Consiliariorum mentes & sententiæ facilius irent, Ducissa *Christina*, pleraque ad colorandum ambitionis feruorem callido ingenio proposita, inter quæ id vnum præcipuum erat, *expedire Reipublicæ Polonorum vnum esse Principem, vnum rectorem, vnum Monarcham, diuisionemque Principatuum inter fratres celebratam, pro salute totius corporis rescindendam, & fratres non Prouinciis, non Principatibus, sed aliquibus oppidis & villagiis donandos, eosque non pares, sed subiectos, & obsequentes Wladislaò velut Monarchæ, à patre & vniuerso consilio Polonorum designato fieri oportere. Secus re acta, & corpore Regni Poloniæ in plures sortes scisso, & Poloniam perditum euersumque iri, & in prædam vicinis regionibus oportune virtute debilitata concludebat exponi.* Ad hæc & *Zbignei* fratris naturalis *Boleslai* Ducis *Polonorum* defuncti opera, quibus & in fratris & in totius Reipublicæ crebro grassabatur perniciem, memorabantur, nec eo viuo & superstite *Poloniam* à mutua cæde, & collisione, vicinorumque hostium oppugnatione, nisi salubri consilio deperisset, quieturam vnquam fuisse. His, & pluribus aliis recitatis, mœstum & penè obstinatum silentium Consiliarios aliquanto tempore tenuit, apparebatque iam tùm illos in sententiam Ducis *Wladislai*, & suæ consortis *Ducissæ Christinæ* minime transituros. Requisitis deinde Consiliariorum sententiis Primores omnes ferè propositum Ducale detestabantur, *impium astruebant & crudele, & ab humanitate alienum, fratres de suis sedibus atque sortibus exturbari, iuraque gentium, & instituta tàm diuinarum quam humanarum legum pessundari & confundi, nil sancti, nil pensi, nil iusti inter homines hoc exemplo relinqui. Nec eam rem impunè cessuram, sed diuinitatem parti læsæ contra ius fasque patrocinaturum. Causam Zbignei naturalis fratris Boleslai nullo pacto huic conformandam, cum ille ex pellice susceptus, hi iusta matre familias, suâ quidem matertera, & Imperatoria sorore sunt producti, nullo facinori earum, quibus Zbigneus de-*

Digitized by Google

1142. *detestandus erat, obnoxii.* Orabant deinde *Wladislaum* Ducem. *quatenus à tàm exitiali crimine sibi & suis nocituro, animum auerteret, & germanitatis memoriam subire in pectus pateretur, horrendos euentus stirpisque suæ domus & Principatus euersionem, clades insuper quàm plurimas & non subditorum solùm suorum, sed & forensium execrationes, & cæteras res suo nomine indignas, si destinata effectui mandare ire pergeret, subiturus, pluresque alios ipsis cladibus inuoluturus.* In hanc sententiam cùm penè omnes Consiliarii pedibus iissent, Dux etiam *Wladislaus* illam sequuturus sperabatur, naturæ tamen impotentia, & vxoris amor, & paucorum Consiliariorum respectus, qui assentando magis, quàm consulendo in rem ibant, modestum eius propositum, & labefactauit, & peruicit. Itaque tàm vxoris consiliis, quàm precibus & improperiis expugnatus, in facinus dudum cogitatum consentiens, primum quidem ne tyrannis sua ab omnibus notaretur, subiectionem & tributum ab omnibus Principatibus, qui in fratrum suorum sortem cesserant, iubet sibi velut *Polonorum* Monarchæ persolui. Mox deinde iubet sibi, & nulli alteri per singulas regiones parere, rebelles, & contumaces, aut verbere, aut carcere, aut bonorum ademptione percelli. Et quoniam *Polonorum* Proceres, Nobilesque ad id facinus tutò perpetrandum, rebatur sibi parum fidos, ex *Ruthenis*, cùm & ipse matre *Ruthena* genitus sit, quosdam auxiliares accersit, eorumque ministerio occupationem bonorum fraternorum peregit, eò quoque processit iniuriæ, vt ex omnibus possessionibus fratres deturbaret. Nam cum esset inuidus & ambitiosus, vxoremque sortitus fastu arrogantiæ tumidam & procacem, in rebus etiam ad se trahendis rapacem, per ipsum quidem vitium inuidiæ, Regnum *Poloniæ* decreuit fratribus suis communicandum non debere, ex ambitione verò decreuit fratres ipsos de terra exterminare. Vxor verò sua fastu tumens superbiæ consortia & mores aspernata *Polonorum*, officiales etiam suos, Pincernas & Dapiferos vetabat accedere, dicens sibi tædium ex eorum aspectu generari, eò quod anhelitu fæterent, & amictu inculti eius displicerent oculis. Vnde & leuiros suos dedignabatur, fastidiebatque. Per auaritiam verò, prætextu palliatæ honorificentiæ, sibi non immeritò exhibendæ, populo terræ mandabat, vt in magnis festiuitatibus pullos gallinarum, porcos, anseres, mel, triticum, auenam, quilibet pro suis facultatibus honorificè ad mensam Ducis liberaliter præsentaret. Quibus aliquot vicibus præsentatis, decreuit vt hæc in posterum ad fiscum annuatim persoluantur, & per hanc astutiam populi libertatem, in debiti necessitatem, & seruitutem obnoxiam conuertit.

Ille tamen fratres possessionibus suis eiicit.

Idem penè furor apud *Bohemos*, qui & apud *Polonos*, ea tempestate, siue id cœlestium vis, siue ambitionis fomes causubat, erat. *Bohemi* siquidem Principatum *Wladislai* Ducis sui, propterea quod vegetioris sensus erat, & quosdam eorum officiis submouerat, quibusdam etiam frena licentiæ remiserat, non ferentes, *Conradum* Marchionem *Morauiæ* filium *Leutoldi* filii *Conradi* fratris *Wratislai* primi Regis *Bohemiæ*, ad occupandum Principatum *Bohemiæ* vafro & doloso ingenio subornant. *Conradus* itaque Marchio *Morauiæ* prædictus, ferentibus sibi tum milite, tum præsentiis suis auxilia *Ottone Olomonecensi* Duce, *Wratislao* filio *Vdalrici*, fratris dicti *Conradi*, *Wladislao* filio *Sobieslai* filii *Wratislai* primi *Bohemiæ* Regis *Zbigneo* & *Leutoldo* filiis, qui & ipsi *Borzywoi* suis sedibus & Ducatibus pulsi, ad nouandum res, quibus illis suus status reddi posset, animum intenderant, cum valido exercitu in *Bohemiam* ingreditur, & illam cædibus, igne, & spoliis plurimum velut terram hostilem vexat & contorquet. Eam vastationem Dux *Bohemiæ Wladislaus* non ferens, in monte *Visoka* 7. Calend. Maii cum nonnullis militibus, qui partes suas sequebantur, occurrens, confligit, & cæde magna, & plusquam ciuili vtrinque edita *Wladislaus* succumbit, & in *Pragam* refugit. Sed nec illic subsistere tutum ratus, ad *Conradum* Imperatorem, cuius sororem *Giertrudim* nomine in consortem habuerat, auxilia petiturus, decurrit. *Conradus* interim Marchio *Morauiæ*, victorem exercitum ad *Pragam* admouens, eam *Theobaldo* fratre germano Ducis *Wladislai* ad tuendam ciuitatem *Pragensem* relicto, ne quicquam resistente expugnat, & acquirit, Ecclesiamque Cathedralem & monasterium S. *Georgii* pluraque alia loca Deo dicata, & profana incendit, atque subuertit, magnaque cæde & creudelitate, in Ecclesiasticos & seculares vsus, Ducatum *Bohemicum* sortitur, à quo post paucos dies socero suo *Wladislao* personale ferente subsidium à *Conrado* Imperatore *Romanorum* deiectus est.

Wladislaus e ducatu Bohemiæ a Conrado Moraviæ Marchione eiicitur.

1143. Gliscente indies *Wladislai Polonorum* Ducis in fratres suos *Boleslaum*, *Mieczslaum* & *Henricum* Duces sæua tyrannide, cumque iam fratres ii pluribus castris, ciuitatibus, oppidis, munitionibus, & possessionibus, à præfato *Wladislao* Duce, quem suæ pupillaris conditionis protectorem sperauerant, exuti forent, quid agant? quo se uertant? cuius opem implorent? resistantnè fratri Duci *Wladislao*, an suos Principatus occupari sinant, prorsus ignorant. In publicum quidem venire cum fratre certamen, & ætas infirmior, & fratris *Wladislai*, potentia, illorũ viribus longe superior, eos & qui ab illorum partibus erant prohibebat. Veriti etiam, ne in victos grauius quicquã Dux *Wladislao* irritatus statueret, geri omninò rem armis, & ferro inter fratres, nemini eorum, qui

Fratres Wladislai expulsi.

pro-

Digitized by Google

1143. pro pupillis stabant, satis placebat. In misericordia itaque & precibus omnem spem reponendam censebant, & orandum *Wladislaum* Ducem, vt sua sorte contentus, fratrem se gereret, non hostem. Primum tamen consortem illius Ducissam *Christinam* omnium eorum, quæ tùm agebantur, commentricem adire suadebant. Ea enim placata, & virum pietate flecti posse, muliebri verò ira non expugnata, & maritum inexorabilem fore. Eo consilio primum *Christinæ* Ducissæ per pupillos supplicatum est, prostratique tres Duces in fœminæ conspectu, non tàm vocibus, quàm fletibus, & lamentis, *per communem sanguinem, qui illis, cum viro, & secum esset*, orabant, *quatenus Principatus & possessiones, quas pro suis sortibus, & Polonorum more, & gentium iure, ipso etiam Wladislao Duce diuisionem sacratam tunc habente, acceperant, finerentur quiete retinere, ne quoque Dux Wladislaus in eos amplius sæuiret, & dominia eorum per scelus & nefas occuparet, vtque iura sanguinis, æquitatis, & iustitiæ, omni Principatu atq; Regno duceret potiora, plus ignominiæ & decoris, quàm honoris, plus damni quam profectus oppressis orphanis tandem habiturus.* Non mouit trucem fœminam, neque iacentium ad pedes suos Ducum & leuirorum fratrum etiam suorum respectus, non preces, non lacrymæ, non eiulatus, obstinato ad hæc omnia pectore, preces pupillorum repudians *Wladislaum virum suum* respondit *iustam & necessariam rem egisse, neque ob id carpendum fore, cùm status Reipublicæ Polonorum nisi Regno reunito seruari & prosperari non possit. Scisionem eius, si & ipsi sapere possent, cunctis exitialem esse. Salubrius eos atque magis sensate acturos, si se & sua arbitrio & voluntati Ducis Wladislai velut natu maioris permitterent, rebellionem quamlibet & resistentiam in capita eorum, quique illis adhærerent, recisuram.* Itaque rigidiorè quàm sperassent, Ducissa *Christina* inuenta, pupilli amariores discedunt, quæ nec salubres timoratorum hominum consultationes illam à proposito reuocantes, nec leuirorum submissas preces admittens, nec orari, nec leniri se quidem passa est.

Christinæ Ducissæ supplices fiunt,

sed nihil recipiunt.

Duodecima die mensis Aprilis *Robertus Cracouiensis* Episcopus tantummodo ** postquam de *Wratislauiensi* ad *Cracouiensem* Ecclesiam translatus fuit, in eius regimine exacto moritur, & iusto honore in Ecclesia *Cracouiensi*, quam uiuens dedicauerat, conditur. vir singularis probitatis, cuius optimarum virtutum flagrantia effecit, vt *Cracouiensis* Ecclesia potiùs, hunc pro suo regimine postulans, deposceret, quàm aliquem de suis legeret. *Matthæus* Scholasticus *Stobricensis Roberto* succedens ab *Innocentio* secundo Ecclesiæ *Cracouiensi* præficitur, *Wladislao Poloniæ* Duce eius substitutionem promouente, eo, quod illi in quadam necessitate subuenerat pecuniario subsidio, sumptuosus, prodigus, & in gulositatem præceps. 1143.

Roberto Cracouiensi Ep. succedit Matthæus.

Firmato Principatu & solio suo *Wladislaus Bohemiæ* Dux, & aduersariis suis assistentia, & robore *Conradi* Imperatoris *Romanorum*, soceris suis ex *Bohemia* effugatis, & deiectis, *Morauiam* cum hostili exercitu ingressus, primum *Conradi* Marchionis *Morauiæ*, deinde *Ottonis* prouincias crudelibus flammis, spoliis, cædibus, vastauit. Ducensque varia spolia & prædas, dùm Marchiones *Morauiæ* pugnam detrectassent, cùm ferè omnem *Morauiam* exussisset, in *Bohemiam* reuertitur.

Wladislaus Bohemiæ Dux restitutus Morauiam vastat.

Repudium precum suarum *Boleslaus*, *Miecslaus*, & *Henricus* Duces apud Ducissam *Christinam Wladislai* Ducis *Polonorum* & Monarchæ consortem passi, ab omni spe retinendi sortes suas dilabuntur. Iam enim *Sandomirienses, Lublinenses, maioris Poloniæ, Morauiæ, Lubucensesque* Barones, crescente indies *Wladislai* odio in pupillos, potentioris spem adiuuandam iudicantes, nonnulli verò largitionibus & promissis corrupti, orphanis desertis ad *Wladislaum* deficiebant. Duo tantummodo reperti *Petrus* de *Dania*, qui etiam *Piotrek*, Magnus Comes de *Skrzyn* appellabatur, & *Wszeborius Sandomiriensis* Palatinus, qui libera fronte pro pupillis starent, causamque eorum, quoad poterant, tutarentur. Et *Wszeborius* quidem armis & ferro rem gerens, etiam in quibusdam particularibus certaminibus superior euadebat, spemque *Wladislai* improbam retardabat. Comes verò *Skrzynensis Petrus Suantoslai* filius, diuitiis & potentia, cæterisque eius generis ornamentis clarus, probitate verò, & existimatione quamuis externus & aduena, facile in Regno *Poloniæ* Princeps, ne ab inuidia inuaderetur, quod magnis viris natura quodammodo comparatum est, euitare non potuit. Caput autem & origo suæ inuidiæ ex hinc cœpit. Quod frequentibus familiaribusque sermonibus *Wladislaum* Ducem, accedens, tyrannidem cœptam, & hactenus continuatam carpebat damnabatque, ostendens non verbis solùm, sed exemplis, eum in propria viscera, & propriam perniciem grassari, nec ea tyrannide vniuersali Regni *Poloniæ* dominium assequi illum, sed & proprium, & legitimum verti in discrimen, nullaque re magis, quàm fraterna vnanimitate, & sociali concordia, in altum statum, quem tantopere cuperet, euasurum. Non surdis autem tantum auribus, sed etiam iniquis quæ à *Petro* Comite dicebantur audita sunt, tantamque insuper & tàm feruidam, primùm suspitionem, deinde indignationis flamam *Wladislaus* Dux *Polonorum* a *Petro* Comite reprehensus hausit, vt in illum iuxta ac in fratres tyrannidem vertendam cogitaret, veritus quam maximè, ne *Petrus* Comes *Skrzynensis* qui ea tempe-

1144.

Petrus de Dania Comes Skrzynensis Wladislao dissuadet sæuitiam contra fratres,

1144. pestate, tàm genere, quàm facultatibus clarus & potens habebatur, orphanis adiunctus, & propositum suum ad irritum deduceret, & potentiam suam, vel confunderet, vel languidaret. Infensum suapte in *Petrum* Comitem *Skrzynensem Wladislai* Ducis *Polonorum* animum in ampliorem bilem coniunx *Wladislai* Ducis *Christina* accendit, cum qua Dux *Wladislaus* de rebus quibusque consultare solitus erat, cùm & ipsa dudum graui ira *Petro* Comiti *Skrzynensi* infesta sit. Ferarum siquidem venationes quodam tempore tàm Duce *Wladislao*, quàm *Petro* Comite, vnà tractantibus, cum fera cursu suo vtrumque in desertum, & longe à statiuis distans nemus abduxisset, rugiensque fame stomachus, carne comprehensæ bestiæ, ægrè fastidioseque impletus, sitim glacie & niue exclusisset, ambo insuper nuda humo, somnum & quietem capturi, delicias suas quæ illis ex cibariis potuque & ex parum molli strato, contigerant, familiari confabulatione recenserent. *Mollius*, inquit *Wladislaus* Dux, *coniugem tuam, Petre, cum Abbate Skrzynensi reor, quàm nos quiescere.* Huic faceto dicto & ad leuandam præsentem difficultatem à Duce *Wladislao* prolato, *Petrus* Comes simile responsum redditurus. *Quis scit*, inquit, *non tantummodo meam cum Abbate sed & tuam cum Dobiesz molles nunc cepisse somnos.* Erat autem *Dobiesz* miles à Ducissa *Christina* amatus, cuius familiaritas, pudicitiam Ducissæ *Christinæ* in sugillationem apud plerosque perduxerat. Concepit illico *Wladislaus* Dux ex ea responsione iras, cautiùs tamen eas supprimens, cùm & sæuiendi oportunitas, parum tunc tuta esset, & *Petrum* Comitem velut affinem suum, qui matris suæ propinquam sororem pro consorte habebat, maiori vltra omnes Barones æstimatione colens, nollet habere alienatum & infensum, sub silentio & patientia rem ad præsens absoluit. In domum verò reuersus tristitiam animi in vultu præseferens, sciscitanti vxori mutationis causam, cùm die vno, nequicquam restitisset, expugnatus tandem sedula importunitate, secretum auida instigatione exigentis mulieris, vel indignabundus, vel vt plerisque placet, iocabundus, sermones, quos præcedenti nocte cùm *Petro* Comite de vxoribus inuicem confabulassent, ex ordine aperit. Qua relatione Ducissa *Christina*, dùm pudicitiam suam per illos in dubium reuocari credidisset, torta adeò & exacerbata est, vt ab illo tempore muliebri more, qualiter eam iniuriam vltum iri posset, variis studiis, varioque æstu mentis certauerit, & iræ impotens neglectam a viro, & nimis leuiter latam iniuriam suam indignabunda, qualiter de *Petro* Comite sumatur vltio, exquisitius voluebat. Ea itaque occasione, quam retulimus, oblata, omni conatu, omnique nisu, consilio, atque suasu, vt de *Petro* Comite vltum iri posset, *Wladislai* Ducis viri sui egregium animum pellicit, suggerens eo incolumi nullo pacto plenum Regni *Poloniæ* Dominium Ducem *Wladislaum* obtenturum. Studiosius quoque deinde compositis simulationibus, & per se, & per alios, quos sibi ad id scelus faciliùs conficiendum adiunxerat, in necem *Petri* Comitis, quasi rebellionem, & deiectionem, atque venenum in necem Ducalem meditantis, animum viri vrgere cœpit. Et licet, ne id ageret, à timoratis viris admoneretur, nil tamen diuinum, nil dignum, nil salubre auris admittebat mulieris, maiorique vltionis flagrabat ardore, quæ potius pro debito coniugalis muneris errata viri reprimere, & officiis suis flagitiorum etiam inuidiam compensare debuisset. Cæterum cùm ad explendum in *Petro* Comite facinus, quod muliebri animo comparatum erat, fidus minister, & vt arcanum illud tuto, ne proderetur illi committi posset, necessarius quæreretur, cùm appareret rem per se execrabilem, & quæ non sine euidenti illam administrantis periculo propter *Petri* Comitis, qua pollebat, potentiam confici posset, singulos quoque aspernaturos, *Dobiesz* ad id idoneus visus, priuatam & ipse contumeliam in *Petro* vlturus, deligitur. Qui etsi onus detestandum in Ducissæ *Christinæ* fauorem, quæ etiam illi in facinoris præmium *Petri* Comitis, quo vigilantius studiosiusque rem ageret, bona pollicebatur, suscepisset, parum tamen se validum, vt id consequeretur, censebat, vna ad id commodissima muliebri ingenio aperiebatur via, si *Petrum* nil ex præparato agentem in alienis ædibus oppressisse. Tandem *Petrus Skrzynensis* Comes filiam suam *Iaxæ* Duci *Serbiæ* nuptum dat, celebrationemque nuptiarum in *Wratislauiensi* ciuitate, vt receptaculum hospitibus esset, & hastarum ludos præmio proposito victoribus indixerat. Illic *Dobiesz* frequentia satellitum fultus accedens, *Petrum* Comitem *Skrzynensem* incautius se in hospitis morem gerentem captiuat, vinctumque ex *Wratislauia* educit, & Duci *Wladislao* præsentat, nuptiarumque solennitatem perturbans, conuiuium fœdat. Diu in eum *Wladislaus* Dux quicquam grauius consulere cunctabatur, & innocentia viri, & meritorum eius in se & Patrem, patriamque recordatione deterritus, verita Ducissa *Christina*, ne misericordia viri captiuum *Petrum* absoluisset, non precibus solùm, & consiliis, sed minis *discessuram se ab eo, si violatam suam honestatem à Petro inultum iri sineret*, contestans, perpulit virum, vt supplicium de optimo, atque bene merito milite sumeretur. Missi carnifices, qui linguam illi præcidant, & vtroque lumine *Petrum* cœcant. Itaque vir & virtute & opere egregius fœmineo furore pro crimine proditionis affecto, ad pœnas raptus, nobilioribus membris spoliatus & exutus, indigna vltione mulctatus est. A scriptoribus *Pe-* 1144.

qui, quod pudicitiam Christinæ Ducissæ infamaret,

oculis & lingua priuatus est.

1144. *Polonorum* tantum vni huic viro tribuitur vt pro insigni suæ innocentiæ atque virtutis memoria referatur, diuina propitiatione & miraculo, in quem tot pietatis facinora contulerat, & oculos, plenamque potentiam visionis, & integram loquelam, lingua instaurata illum recuperasse, & quinquennio, quo post vixit, monasteriis, Ecclesiis, & piis locis, his præsertim, quæ ipse fabricauerat, & fundauerat, largas donationes fecisse. Cætera quoque supplenda, quæ locis piis ac monasteriis prædictis deerant, filiis *Constantino* & *Ægidio* in morte mandauisse, celebrem decedens habuit in monasterio S. *Vincentii* extra muros *Wradulauiensis* ordinis Præmonstratensis, quod ipse viuens fundauerat, in chori medio terræ mandatus sepulturam, magna *Polonorum* frequentia eius honestante exequias, ipsisque funebriis monstrante, quantum viuum amauerant, sed & in hanc diem *Petri* Comitis *Skrzynensis* nomen apud *Polonos* extat sonorum ac celebre. Consors sua *Maria* expost fatis intercepta, in eadem, qua *Petrus*, vrna mariti consocianda cineribus condita est, duo insuper versus huiusmodi inscripti sepulchro vtriusque attestantes sepulturam, qui tales sunt

Hic situs est Petrus, Maria consorte fretus,
Marmore splendente, Patre Vilhelmo peragente.

Extant vsque in hæc tempora plures in *Polonia* Ecclesiæ, quæ ab eo feruntur muris ædificatæ. licet earum maior numerus per nouarum constructionem demolitus sit, videlicet ad S. *Vincentium*, item ad S. *Michaelem* in *Wratislauia* in *Strzelno*, in *Klobuczko*, in vtroque *Skrin*, *Zarnow*, in antiqua *Siewior*, in *Paieczno*, in *Rudaj* in *Chelmce*, in *Wierzycow*, in *Lancitia*, in *Kiie*, in *Opatow*, in *Pkanow*, in *Chelmo*, in *Tyniec*, in *Chlewiska*, in *Kościelec*, diœcesis *Wratislauiensis* ad S. *Mariam* in arena, ad S. *Martinum* in *Wratislauia*, ad S. *Laurentium* in *Kalisz*, ad S. *Saluatorem ante Cracouiam*, in *Zwierziniec*, ad S. *Suiridum*, ad S. *Laurentium* in *Cazimiria*, ad S. *Ioannem*, & ad S. *Andream* in *Cracouia*, in *Cazimiria*, ad 5. fratres in *Mstow*, ad S. *Petrum* in *Hisza*, in antiqua *Konin*, in *Korow*, in *Numborg*, Sanctimonialium, Prædicatorum in *Rambino*, in *Czerwony Kościol*, in *Lauin* Conuentualis, & Parochiales duæ in *Tulcze*, in *Gecz S. Ægidii* ante *Crobia*, & in *Iezow*. Constat insuper præfatum Comitem *Skrzynensem* ingentis animi & spiritus virum extitisse, & pro amplificanda, exornandaque *Polonorum* regione, raram, & homine magnifico, & liberali dignam, monstrasse curam. Qui dum duas amplas prouincias *Calissiensem* videlicet & *Crusuiciensem* suo regimini à Duce *Boleslao Krzywousti* commissas, administraret, & frequentia itinera, de vna in alteram perageret, longitudinem itineris, qua vna ab altera distabat mensus, in earum meditulio columnam de saxo, quam etiam in præsens in cœmiterio Ecclesiæ Parochialis in *Kownin* cernimus locari disposuit. Cui etiam ea metra insculpi iussit:

Multarum Ecclesiarum fundator.

De Kalisz hic medium in Crusuiciam fore punctum.
Indicat ista vix formula iustitiæ.
Quam fieri fecit Petrus Comes Palatinus.

Innocentius Papa secundus cum annis tredecem, secundum aliquos quatuordecem, mensibus septem, diebus octo sedisset, *Romæ* moritur, & in concha porphirica miro opere fabricata in Ecclesia *Lateranensi* honorifice sepelitur. Cui *Cælestinus* secundus natione *Tuscus* de *Castro Felicitatis* succedit, vir religione & scientia præditus, cum magna Cardinalium vnanimitate ad sedem *Petri* electus. 1144.

Innocentio II P. R. succedit Cælestinus II.

Petro de *Dania* Comite *Skrzynensi* detestabili crudelitate mutilato cœcatoque, *Wladislaus Polonorum* Dux tyrannidem cœptam, superintendens, non ad occupandum solũ fraternos Principatus & sortes, sed & ad eliminandum eos ipsos de patria, studia sua conatusque conuertit cum ad id non solum ambitionis ardore, & vxoris irritamento, sed & impunitate scelerum & assentatione improborum ferretur, nemine eius tyrannidi post crudelitatem in Comitem *Skrzynensem* depromptam obstare, aut eius conatus carpere, seu quæ vera & legitima essent, dicere auso. Contracto itaque ex omnibus Principatibus & dominiis suis exercitu, *Ruthenorumque* auxiliariis frequentiori numero, quam vnquam alias accersitis, *Wszeuolodus* enim *Kiouiensis* Dux filium suum *Suantoslaum*, item Ducem *Izaslaum*, item Ducem *Wszeuolodimirum* *Haliciensem* cum copiis *Ruthenorum* in auxilium transmiserat, *Boleslaum* de *Plocensi*, *Henricum* de *Sandomieriensi* castris fratres germanos depellit, cæteraque eorum præsidia eiicit, & omnes eorum Principatus & terras, iustis Principibus fugatis subiugat. Vnus tantummodo *Miecslaus* senex vocatus restabat, *Gnesnensis*, *Posnaniensis*, & *Maioris Poloniæ* Dux, ad quem hi duo fratres, *Boleslaus Crispus Masouiæ*, & *Henricus Sandomiriensis* Duces sedibus suis pulsi diffugerant, arcemque *Posnaniensem* omnes tres ademptes etiam viris armisque eam munierant, resistentiam Duci *Wladislao*, si illic quoque impeterentur, oppositur. Quod vbi Dux *Wladislaus* agnouit, ocius illic iter pergit, celeriori quoque quo potest cursu, exercitum admouit, & *Posnaniense* castrum fortissima obsidione vallauit, vniuersos fratres vno loco, vnaque obsidione debellaturus, & comprehensurus. Cinxit deinde sepibus & frequentibus turribus *Posnaniense* castrum, ne cui de obsessis liceret fugere, bombardis quoque & arietibus illud nocte & interdiu quatiebat, omnibus ingeniis artibusque humanis ad eius conquisitionem intentus. Principes autem *Boleslaus*, *Miecslaus* & *Henricus* videntes se per obsidionem illam plurimum coartatos, ne viui in manus hostiles venirent, ne quoque in captos quicquam grauius statui

1145. *Wladislaus Dux fratres suos eiicit, præter Miecslaum, ad quem reliqui Posnaniam fugerunt, quos Wladislaus obsidet.*

Digitized by Google

1145. statui contingeret, mittunt nuncios ad *Wladislaum Poloniæ* Ducem rogantes, *vt nubilo suæ indignationis mitigato, illos hostiliter impetere, & Principatus eorum occupare desineret; solueretque obsidionem, & fratrem se, atque defensorem non hostem gereret, sorteque sua contentus esset, neque in exterminium eorum, qui eodem patre essent geniti & æquale in Poloniæ Regno ius cum eo haberent, adspiraret, memor humanarum rerum, & suam fortunam modeste regeret, & aliena ne vrgeret.* Legationem autem huiusmodi *Wladislao* Duce fastuosè repellente, & irridente, nil quoque pacati respondente, Ducibus *Miecslao, Boleslao* & *Henrico*, & omnibus cum eis obsessis maior pauor incessit, fortunamque suam miserandam & miserabilem lachrimosis eiulatibus crebro deplorabant. Pro more deinde ingenii humani ad conditiones pacem aliquam laturas versi, deditionem plerique facere, ceteri de aliqua forte Principatuum cedere, & furorem ambitionemque Ducis *Wladislai*, vtcumque placandam, decernebant. Sed cum conditio vtraque grauis & intolerabilis videretur, & Dux *Wladislaus* non aliter existimabatur quieturus, donec cum fratrum exterminio plenum illi regimen Regni *Poloniæ* prouenìret, perseuerare in obsidione, eamque tolerare, & omnia extrema pati definiunt, sperantes diuinitatem, quæ pro iusta causa stare consueuit, se & suam oppressionem aliquando respecturam. Sub ipso autem obsidionis tempore *Wladislai* Ducis exercitus, auxiliares præcipue *Rutheni*, prædis, spoliis, & innumerabilibus maleficiis non contenti, etiam ingenuis matronis & virginibus stupra, plerasque cædes, & corporum cruciatus, cæteraque abominanda, & Christianis indigna rabie barbarica inferebant. Quibus malis venerandus *Iacobus*, tunc sedis Metropolitanæ *Gnesnensis* Antistes permotus, in castra Ducis *Wladislai* ingressus in quadriga aduectus, iam enim annis excesserat, amictu & mitra Pontificali, quo terribilior videretur, vestitus, & in eadem qua vehebatur quadriga papilionem Ducis *Wladislai* intrans, prudenti & digesto sermone *vt armis depositis, obsidioneque soluta, in gratiam cum fratribus rediret, patriamque, quæ illum produxerat ac extulerat, barbarica inuasione stupra, cædes, spolia, & incendia, in eius exterminium & ludibrium inferendo, persequi & vexare desineret, & sua sorte contentus, aliena contra ius fasque non ambiret, benignius quo poterat, exhortabatur, certum illum reddens, ea mala quæ egisset, non sibi impune cessura, sed fusum fundendumque sanguinem in eius perniciem redundaturum*, huiuscemodi illum conuenit sermone: *Venio*, inquit, *ad te Clarissime Princeps, senio quidem graui, sed anxietate & dolore maiori confectus, rogaturus, vt bello pernicioso omisso, quo fratres eliminare contendis, labem etiam, qua te, & genus tuum fœdare constituisti, attendas, eo quidem maiorem, quo testamento patris curator fratrum scriptus amplitudinem illorum non exterminium procurare debueras. Tu siquidem ex curatore insidiator, ex amico inimicus, ex fratre hostis, arma quæ pro fratribus opponere conueniebat, in ipsos vertis, quos tutandos assumpseras, multifarie & collidis, qualis humani generis res, fidem, societatem, fraternitatem, sanctissima fœdera, ipsum denique sacrosanctum humani generis vinculum violas, securitatis auxilia in metum vertis, malorum omnium vnde minus expectabantur, pericula in fratres & patriam congeris. Optimum crede temperamentum, oppressa ambitione, qua cales, deposita tyrannide, quam exerces, cum fratribus, ex æquo viuere, & post bella execranda, post vultus & actus minime fraternos, subituram tandem aliquando tibi germanitatis & curationis memoriam. Horrendam hanc existima, quam prosequeris, & plusquam ciuilem discordiam, stirpem vestram ac illustre Dominium & Regnum funditus, nisi celerius resipueris eversuram. Honorem amplum & fructum cumulatissimum, si monitis meis parueris, sin minus, diuinam & humanam vltionem percepturus. Reuolue animo, quam fœdum, quamque plenum dedecoris, & iniquitatis est, te hominem Christianum & Principem de suo Deo & eius assidue pendentem iudicio id agere, quod gentiles à veri Dei & Christiana religione alienos constat execrari, vt plus in pectore tuo possit cupiditas Regni inanis, quam fraternæ pietatis affectus.* At *Wladislaus* Dux fuga & discessione fratrum in vnam arcem elatus, salubres Pontificis monitus, clara voce, sibi successuum varietatem prædicantem aspernari sustinuit, & prosperitatis suæ velocē cursum vana sibi quædam ominans & pleno velo semper se nauigaturū confidens, à moderationis contubernio exclusit. Sed renitendo tam optimo consultationis bono declarauit, quod non in omnes cadit donū prudentiæ salutaris, nec quemlibet patitur possessorem, & superborum, atque insensatorum Principum auaritia obcæcatorum more in sua persistendum duxit sententia. Obstinato ad ea quæ à Præsule optimo dicebantur, edito à Duce *Wladislao* responso dum appareret illū à rabie concepta, nullo pacto quieturum, *Iacobus* Archiepiscopus prædictus spiritū diuino impletus, scutum fidei, & loricam spei, velut præliabundus assumens, moxq; è sella, cui insiderat, altius consurgens. *Postquam*, inquit, *lege diuina & humana prophanata, iure etiam gentium, & naturali præuaricato tantos ausus assumpsisti, vt neq; Dei metus & reuerentia, neq; humana persuasiones & monita, neq; mea exhortationes & consilia, te queunt à prauis & execrandis facinoribꝰ abstrahere, & ad rectum inclinare, auctoritate Dei omnipotentis, cuius vices in hac parte prosequor, te velut Principatuum fraternorum iniustum violentumque inuasorum, fidei & patriæ hostem, legum diuinarum & humana-* 1145.

non habita ratione intercessionis, Iacobi Archiep. Gnesnensis,

1145. *manarum transgressorem, & meorum paternorum monitorum rebellem contemptorem, ad omnia salutaria obstinatum, Pharaonicam cordis duritiem præseferentem, primum quidem coram præsenti, quæ astat multitudine, excommunico, deinde velut pertinacem anatematiso, & vltimo velut incorrigibilem vltioni diuinæ puniendum relinquo.* Execratus deinde in caput, & exercitum *Wladislai* Ducis ac etiam in auxiliares copias superos, violatæ ab eo religionis & fidei, sui quoque saluberimi spreti consilii testes inuocans, anathemateque illas damnans, in vehiculo vectus ex papilione Ducali recedebat, interminans stipendia, quæ a fratribus exigebat, a se propediem per fratres iustius expetenda. Sed neque his ingestus terror saxeum mouit pectus, nec excruciatam ambitionis igne mentem sanauit. Non tamen in Præsulem se ferientem contumeliis, improperiis, aut comminatione Principum more vtendum duxit, sed singula sub patientia perferens, nil se aut corripiente indignum deprompsit, & motus animi omnes in potestate habuit. Egrediente Archiepiscopo de tabernaculo Ducali, auriga Archiepiscopi quadrigam & equos incautius agens vltimo axe columnas, quibus papilio Ducalis sustentabatur, euertit, tabernaculum quoque exinde corruens vsq; ad solum cecidit, nec longe abfuit, vt suo prolapsu *Wladislaum* Ducem opprimeret. Eum quoque casum Dux *Wladislaus* ira subpressa, quam moris sui esset, patientius tulit, & non sibi tantum, sed & aurigæ obiurgationi indulsit, pluresque suæ patientiæ admiratione tenebantur. Nonnulli vero casum tabernaculi scrupulosius notantes velut præsagium, & euidens futuri casus aduersi signum augurabantur accidisse. In breui scilicet temporis spatio, post eas, quas a Metropolitano suo salubres admonitiones spretum iri permiserat, post fratrũ suorũ, quos præter iustum æquumque paterna hæreditate exuere æstuabat, humiliationem supplicem, quam ludibrio habuerat Ducem *Wladislaum* ominantes ruiturum. Vnde & ab aliquibus suis Consiliariis aditus, atque rogatus est, *vt feroci animo deposito pacificari fratribus sub æquis conditionibus dignaretur, vereri se asserentibus, ne pro armis iniuste sumptis secum vna simul diuina obruerentur vltione.* Dum obturatas ad omnia salutaria monita aures, & obstinatum animum *Wladislai* Ducis, Principes, *Boleslaus, Miecislaus*, & *Henricus*, & Barones Principatuum suorum, *Sandomiriensis, Maioris Poloniæ, Masouiæ, & Cuiauiæ*, qui causæ eorum turpe & fœdum deesse putarunt ex literis & nunciis *Iacobi* Archiepiscopi *Gnesnensis* singula ex ordine, quæ pro illis gessisset denunciantis sensissent, in vltimam desperationem versi, etiam in mortem & in omnia quæque indigna, antequam se tam impio fratri & iniusto hosti dederent, deuouent & destinant. Videntes insuper se longa obsidione inclusos & maceratos, vndique insuper constrictos, nec vllum effugii locum esse in A misericordia, & pietate fraterna Archiepiscopo *Gnesnensi* illum inflectere non valente, nil amplius restare spei, ex ipsa desperatione sumpsere audaciam, promtioresque in pugnam & in mortem faciebat vltima necessitas, & præruptum periculum. Et vnusquisque ita animatus accingebatur ad id, quod futurum esse debuerat, prælium, vt deuoueret se potius telis hostilibus, si ita sors ferret, quam miserationi fraternæ sæpius petitæ, & nunquam obtentæ, caput obiecturum. Vna & ipsa tardior quam tempus postulabat euadendi spes erat, si hiberno tempore subueniente, solui hostilem exercitum inopia pabulorum, & intemperie hyemis contingeret, sed interim quoque, & apud se B nesciebant defutura alimenta. Res itaque suas videntes, ad extremum, nocte & interdiu versas suum exitium metiebantur, & crescebat assidue in singulorum pectoribus desperatio. Quoniam nulla ratio tolerantiam amplioris obsidionis, dum nulla ventura auxilia expectare fas erat, afferebat. Complexi deinde se inuicem certissimum moriendi propositum, datis dextris, factisque osculis, quam primum occasio subierit, assumunt. Crebro itaque in opera & stationes hostiles, insilientes, magnam stragem conficiunt. Sed dum ob eam rem militum numerus pro tuendis operibus duplicaretur, obsessorum Principum milites per multiplices insidias incautos intercipiunt. Sæpius C quoque certamine inter vtrosque accenso, mirificum prælium sequebatur, plures tamen de exercitu *Wladislai* Ducis aut capti, aut occisi, quotidie succumbebant, in *Ruthenos* tamen maior, quam pro numero, in excursionibus & congressionibus huiusmodi cædes edebatur. Pluribus deinde diebus ab obsessis nil mouebatur, Principesque obsessi omnes suos intra arcem continebant, cum lacessendi magis, quam sustinendi hostes leuibus certaminibus experientiam accepissent, nulla parte viribus hostium pares. Dilapsi hostes ex stationibus custodiaq; operum, ac cæteri *Wladislai* milites, postquam ab obsessis copia pugnæ non fieret, corpora curabant, aut luxui ebrietatique operam da- D bant, omniaque in castris *Wladislai*, quasi victi & expugnati hostes forent, solutiora, fractos quoque & vltima desperatione fatigatos Principes, *Boleslaum, Miecyslaum*, & *Henricum*, eosque qui secum vna obsidebantur, ratus, lætus, & gloriabundus, deditionem eorum *Wladislaus* Dux operiebatur. Contemptus deinde hostium, negligentia in exercitu *Wladislai*, velut re prospere succedente, & successura haberi cœptus est. Paucis ad stationes, & opera relictis, cæteri se in varia loca sparserant, plerique in lasciuiam explendam abierant, pars aut ludo aut comessationi, vacabat, quidam hesternam eructantes crapulam somno strati, iacebant, inermes inordinati vt 1145.

Wladislaus Dux obsessos pro victis reputans

1145. quibus velut pro comperto erat obsessos de cætero, nil hostile moturos. Vbi Principes satis obsessi contemptum sui viderunt apud *Wladislaum* & milites eius insedisse, scirentque ex captiuis & profugis negligentiora omnia apud hostes esse, arma suos capere, fortunamque tentare iubent, gloriosius aliquanto in pugna aduersis vulneribus, quàm in arce fame & inedia strati, morituri. Omnibus tàm equitibus, quàm peditibus ad erumpendum præparatis, signum quoque rubrum, in turris cacumine Principum iussu erectum est. Cuius erectio dùm militibus in exercitu *Wladislai*, præsertim Ducibꝰ *Russiæ, Suantoslao, Izaslao*, & *Wszeuoldimiro* tunc ad latus *Wladislai* confidentibus admirationem ingessisset, significatum signi *Ruthenorum* Principibus operosius sciscitantibus Ducem *Wladislaum* respondisse ferunt *Principes obsessos & deditionem offerre, & misericordiam flagitare.* Cumque *Ruthenus parci victis seque dedentibus abstinerique à fraterna & propriorum cæde summopere æquum censuisset*, ferox *Wladislai* pectus, siue vltionis, siue exterminii fratrum auidum respondit; *Clementiæ & reconciliationi locum de cætero non superesse*, sub hac confabulatione & sermone Principes obsessi, cum fortissimis & exercitatissimis militibus, mori potiùs, quàm cedere persuasis, adhæc cum promiscua cuiusque ordinis ætatisque multitudine quæ castro claudebatur, media ferme die, dùm magis sopiti, aut epulis intenti hostes essent, erumpunt, clamorque ab omni etiam infirma ætate sublatus diu *Wladislaum* Ducem & suum exercitum suspensum & attentum, amentiam enim illam non audaciam plerique rebantur, tenuit. Vbi vero effusissimo & subitò cursu eos ad se pergere aduertunt, vehementer perterriti, neque consilii habendi, neque arma expediendi spatio dato perturbabantur. Tùm primum trepidatio, siue numine occulto metum illis ingerente, siue quod se nudos impræparatosque & inermes cernerent, siue quòd causæ suæ, & futuro certamini iniustis armis tractando parum fiderent, iuxta acsi insidiis circumuenti forent, coorta est, diuersi diuersa moliebantur, nulli, quid potissimum agendum esset constabat. Nec homines solùm, sed & equos terror ex tumultu & clamore peruaserat. Pauci itaque inermes equis vtrinque correptis, dum ordinatis & armatis occurrerent, facilè trucidantur, sparsi & ferè omnes opprimuntur. Nonnullis res pretiosiores seruandi cura erat, adeò diuersa rerum conspiciebatur facies, nec quisquam sibi trepidatione aliquid consulebat in commune. In castra hostilia igne ingesto, incendium late diffundi cœpit, materia arida & sicca ex culmo & stramento, quo castra operta erant, alimentum subministrante. Fuga deinde passim ferrum & flammam euitare conantium, & expost cædes erat, sub modico interuallo validum robur ex *Polonis*, & *Ruthenis* congestum, fusum fugatumque & castris exutum est. Et dùm in omnes partes capessunt fugam, equites fugientes persecuti, magnam cædem in fugientibus, *Ruthenis* præsertim ediderunt. Nonnulli ab vndis suffocati *Wartam* & *Glowniam* fluuios, ad quos certamen gerebatur, cadaueribus impleuerunt. *Wladislaus Polonorum* Dux cum *Ruthenorum* Ducibus & paucis quibusdam effugiens, versus *Cracouiam* à suis desertus concessit, mœrensque, & calamitate plenus, equos mutando *Cracouiam* sine militum frequentia, perinde atque priuatus foret, aduenit. Documentumque suo exemplo, & præsentibus & posteris dedit, ne quis de potentia confidens in aliorum oppressionem cum legis diuinæ & humanæ præuaricatione, & salutarium monitorum obauditione inexorabiliter aspiret. Principes *Boleslaus*, *Miecslaus* & *Henricus* victoria modeste vsi, omnes qui ex *Polonis* capti erant, libertate donauerunt. Ex eoque tempore res eorum contra *Wladislaum* fratrem prosperatæ sunt, & omnia quæ illis abstulerat breui sunt recuperata. Castris insuper tàm *Wladislai* Ducis *Polonorum*, quàm omnium *Ruthenorum* Ducum potiti variis quoque ex manubiis vtriusq; exercitus, *Polonici* videlicet & *Ruthenici*, ditati rebus, plures pro sui solatio, non ex propriis tantummodo, sed etiam ex forensibus milites armauerunt. *Ruthenorum* Duces *Suantoslaus*, *Izaslaus*, & *Wszeuolodimirus* per fugam *Cracouiam* aduenientes tàm militibus, quàm rebus nudati, exinde cum paucis militibus in *Russiam* rediere. 1145.

ab eis vincitur

& castris priuatur.

Cœlestinus secundus Papa cùm mensibus quinque, diebus tredecim tantummodo sedisset, *Romæ* moritur, & in *Lateranensi* Ecclesia sepelitur, cui *Lucius* secundus natione *Bononiensis* ex patre *Alberto* succedit, vir pro mansuetudine & humilitate sui, officio summi Sacerdotis dignus. Qui ex Presbytero & Cardinali tituli S. Crucis in Papam assumptus, totam illam Ecclesiam & claustrum renouauit. Is à *Romanis* grauem persecutionem passus, venire *Conradum Romanorum* Regem ad suam defensionem literis inuitauit. *Romani* enim priscum fulgorem resumpturi, creatis Senatoribus & patriciis *Lucium* Papam de oblationibus & decimis antiquorum sacerdotum more viuere cogebant, omnium Regalium intra & extra vrbem sibi nequiter vsurpando potestatem. Horum malorum tædio Papa vexatus breui tempore superuixit.

Cœlestino II. R.P. succedit Lucius II.

Henricum Olomuncensem Episcopum Romam proficiscentem *Conradus* Marchio *Morauiæ* occultè captiuare nitebatur. Qui dum manus suas effugisset *Conradus* Marchio familiaribus aliquibus Episcopi trucidatis, omnique sua supellectili vsurpata, hospitio etiam Episcopali incenso recessit.

Diuinæ propitiationi gratiam humanam *Miecslaus* senex *maioris Poloniæ* Dux pro consecuta

Miecslaus Dux mona-

Digitized by Google

1145. *sterium Wągrowiec fundat,* secuta nobili & memorabili victoria, quam de germano suo *Wladislao Cracouiensi* Duce & *Russiæ* Principibus contra suam & omnium A spem retulerat, redditurus, ad fluenta fluuii *Warta* in villa sua Ducali *Lenda* monasterium ordinis *Cisterciensis* fundat & erigit, & illud Ducali munificentia villis, prædiis & amplis muneribus donat, dotat, & liberat. Ad monasterium autem hoc & aliud eiusdem ordinis vocatum *Wągrowiec*, monachi in prima monasteriorum huiusmodi fundatione, ex monasterio quod vocatur *vetus mons* tribus miliaribus à *Coloniensi* ciuitate supra *Rhenum* sita distante sumpti sunt. Ab eo autem tempore mos erat laudabilis & omni commendatione dignus, vsque ad tempora mea obseruatus, quod nemo in monasteria præfata, in regularē obseruantiam assumitur, nisi sit genere *Coloniensis*. Ex B quo nimirum prouenit, quod monasteria præfata optimo reguntur ordine, tàm in spiritualium, quàm temporalium gubernatione, passura illicò & religionis & rei familiaris naufragium, si hunc morem quandoque deseruerint, nec mos ipse nudè & fortuito, sed rationabiliter & ex euidenti, & merito præfatis duobus monasteriis pro iure perpetuo, & lege perhenni ob eam causam fuit concessus. Visitante siquidem *Miecslao maioris Poloniæ* Duce Ecclesiam *Aquisgrani*, & corpora sanctorum trium Regum in *Colonia*, dum à *Coloniensibus* maximis certatim celebraretur honoribus, hanc *Coloniensibus* refundit gratiam, super qua & priuilegium scripsit, vt in vicissi-C tudinem officii sibi à *Coloniensibus* exhibiti, nullus ad præfata duo monasteria, nisi sit *Coloniensis*, possit assumi, aut in eisdem tolerari.

in quod nemo nisi Coloniensis suscipitur.

1146. *Quum tres fratres Wladislaum persequerentur,* Principatibus propriis *Boleslaus*, *Miecslaus* & *Henricus*, miro omnium Baronum & nobilium fauore & consensu recuperatis, cum præter insitam inuidiam, & execrationem, qua erga *Wladislaum* Ducem occupatorem iniustum milites *Poloniæ* tenebantur, etiam in eam partem versi erant, quo se iam fortuna inclinarat, collectis tàm equestribus, quàm pedestribus copiis, ad *Cracouiensem* vrbem & arcem, in quà *Wladislaus* post fugam delitescebat, procedunt, *Wladislaum* inde propulsaturi & suas D iniurias damnaque, antequam ex clade apud *Posnaniam* accepta se reficeret, vlturi, rati eo Monarchiam *Polonorum* obtinente, nouis bellis cum *Ruthenorum* assistentia, se quandoque infestaturos. *Wladislaus* autem Dux clade *Posnaniensi* perculsus, & tàm militibus, quàm fortunis armisque exutus, cum & homines omnes, omnia loca, animis ab eo alienatis, suspecta haberet, nec satis cuiquam fideret de *Cracouia* in *Ratibor*, & exinde in *Almaniam* per *Silesiæ* oram ad *Conradum Romanorum* Regem auxilia sua imploraturus, ne in iratorum, & pro suo merito sibi infestorum fratrum manus incideret, confugit, vxore & tribus filiis in

ille ad Conradum Imp. confugit,

arce *Cracouiensi* relictis. *Cracouienses* autem ciues, dùm Ducibus *Boleslao*, *Miecslao* & *Henrico* vrbem obsidentibus aliquantis diebus obstitissent, tandem dùm nil spei in *Wladislao* & filiis eius sibi viderent superesse, portas aperiunt, timentes ne quid hostile paterentur. Nec ita post multos dies arx cum vxore & filiis *Wladislai* dedita est, in quam etsi magnitudo acceptæ iniuriæ consultatioque & instantia nonnullorum, & præsertim amicorum *Petri* Comitis *Skrzynensis* id magnoperè, & deposceret, & exigeret, neque animaduersum quicquam, neque sæuitum est, sed sine iniuria, sine contumelia habita est, & omnis illi honos ab exacerbatis, iustaque ira candentibus victoribus Ducibus & leuiris seruatus. Quia tamen liquebat ea in *Polonia* manente, *Poloniam* satis pacificam esse non posse, verebanturque Principes *Petrum* Comitem *Skrzynensem* aut propinquos & affines eius, suam quandoque cœcitatis iniuriam, in ea contumeliis aut occisione vltum iri, ne futuræ calamitatis, aut mortis euentus sibi inferendus esset, ipsos quoque Duces in sugillationem adduceret, in *Almaniam* cum tribus filiis suis ex *Wladislao* susceptis, *Boleslao alto*, *Mieczslao*, & *Conrado Loripede* ad virum suum deducta est. Et quæ alienos Principatus ardentius expetiit, iustissimo Dei iudicio etiam proprios amisit. Consortem suam *Christinam* cum pignoribus ex *Polonia* propulsam ad se venire *Wladislaus Poloniæ* Dux conspiciens, contritione geminata affligitur, quod & Ducatum *Poloniæ* amiserat, & in externas regiones cum vxore & filiis stipe aliena victurus, exulatum ire coactus fuerit. Tunc quoque primum in malis, quæ illi acciderant, reatum suum in Deum & fratres recognoscens, de aspernata admonitione *Iacobi Gnesnensis* Archiepiscopi corpore & animo torquetur, tum quoque primum mulieris consilii, quod præceps magis quàm necessarium senserat illum pœnitere cœpit. Pulso *Wladislao* Duce ex *Polonia*, pulsa tandem Ducissa *Christina* consorte sua, pulsis filiis, dùm integra per omnes Regiones *Poloniæ* quies affulsisset, *Boleslaus Crispus* cognomine, inter fratres secundi matrimonii natu maior, & fratrum Prælatorumque & omnium Baronum militariumque consensu, maiorem Principatum & Monarchiam *Polonorum* obtinens, & sorte sua videlicet Ducatu *Masouiæ* & *Cuiauiæ*, & eius ditione integrè remanente, etiam *Cracouiensis* Principatus, illi, ita, vt fratrem minimum natu *Cazimirum*, cui à patre nulla sors relicta erat, curaret, adiectus est. Qui cupiditatis causas & occasiones, propter quas animaduertebat inter fratres, à *Wladislao* procellam grauium cædium & bellorum exortam esse, succidens, fratres omnes magna colebat affectione & charitate. Nec solum modestiam summam in eos exercuit, sed etiam liberalitatem plerasque possessiones iuris sui eis largiens & condonans.

1146.

quo etiam capta Cracouia Christina vxor cum tribus filiis missa est,

Poloniæ vero Monarchiam accipit Boleslaus, qui in fratres pius est.

 Qua

1146. Qua quidem munificentia & modestia effecit, vt illi summa fide, summaque deuotione ab omnibus pareretur, & fratres absque querela & A murmure eius obirent iussiones & Imperia. Qui etiam *Casimiri* germani iunioris curam & regimen suscepit. Cuius iam tunc tàm continentes, tam culti & ornati à singulis notabantur mores, vt vim ætatis superarent. Sub quo tempore à *Polonis* maximè vulgata experientia notatum est quam validissima res est iustitia, eo altius emergens, quo obsceniùs fuerit proculcata, temeratoresque suos atrociori mulcta percellit, grauiorem pœnam infligens in se delinquentibus, & criminosis.

Lucio II. P.R. *Lucius* Papa secundus cum mensibus vndecim, diebus quatuor, in sede *Petri* sedisset, *Romæ* moritur, & in *Lateranensi* Ecclesia sepelitur. Post cuius mortem Cardinales in Ecclesia S. *Cæsarii* de vrbe in conclaui conclusi, dùm super eligendo futuro Summo Pontifice in vota varia scissi essent, aliquantoque tempore concordia inter eos prouenire non posset, in *Bernardum* Abbatem S. *Anastasii* extra vrbem ordinis *Cisterciensis* B. *Bernardi* conuersatione filium, & virtutum suarum æmulatorem virum reuerendæ senectutis, & vitæ sanctæ, natione *Pisanum*, ex insperato dirigunt vota sua, & ipsum in Papam per auspicationem eligunt. Qui *Eugenius* tertius vocatus est in consecratione, quam dùm *Romæ* non auderet explere, in *Farsense* monasterium se transferens, illic eam accepit. Ad hunc etiam B. *Bernardus* C librum de consideratione, vitia Prælatorum & Clericorum *Romanorum*, euidentissimè carpens, scripsit. *Iordani* autem patricii & *Romanorum* suscitatam in se persecutionem vitaturus in *Galliam* se transtulit, & à *Ludouico Franciæ* R[illegible]ge gloriose susceptus, concilio *Rhemis* celeb[illegible]o, prædicari crucem in subsidium terræ Sanctæ multipliciter tunc à *Saracenis* afflictæ mandauit. Et multos Principes prædicatio ipsa ad assumendam crucem & ad transferendam induxit. Hunc Deus, quia simplex, purus, & rectus erat, mirabiliter ostendit, perfusum in gratia, in facundia, & sermone. Sub eius Pontificatu, dùm apud *Viterbium* ageret, ab vltimo pæne oriente ab *Armenorum* D Ecclesia & illoru[illegible]Patriarcha venerunt solennes Nuncii, gra[illegible]b *Eugenio* suscepti, omnem illi subiectionem & obedientiam offerentes, formamque sacrificii, pro qua cum *Græcorum* contendebant, à *Romana* Ecclesia velut omnium magistra sibi dari deposcunt. Quos *Romanus* Pontifex suo sacrificio astare, & cunctos ritus ad plenum addiscere iubens, plenè edoctos remisit. Princeps autem legationis vnus ex illis Episcopus inter sacrificandum summo Pontifice diuina agente, splendido fulgore radium solis super caput eius coruscare, & in ipso duas columbas ascendentes, & descendentes vidit. Quo miraculo in obedientiam *Romanæ* Ecclesiæ accensus, cunctis quæ viderat, aperuit. 1146.

succedit Eugenius III.

Moritur eo anno *Magnus Wratislauiensis* Episcopus, cum paulo plus quàm lustro vno Cathedræ *Wratislauiensi* præsedisset, & *Ioannes* secundus vocatus *Ianik* concorditer a capitularibus electus de consensu & fauore *Boleslai Crispi Polonorum* Ducis & Monarchæ succedens, ordinatur à *Iacobo Gnesnensi* Archiepiscopo, natione *Polonus*, & genere nobilis de domo *Griphonum*, quem cum germano suo milite *Clemente* in patrimonio suo *Brzeznica* monasterium *Andreouiense* fundasse & dotasse in superioribus monstrauimus. *Magno Wratislauiensi Ep. succedit Ioannes II.*

Venientem ad se *Wladislaum Polonorum* Ducem *Conradus Romanorum* Imperator, primò benignè comiterque excipiens, cùm ad- 1147. B uentus causas intellexisset, spe bona data, animum bonum *Wladislao Polonorum* Duci habere iussit. Postquam verò *Wladislai* Ducis consors Ducissa *Christina* cum tribus filiis, à leuiris de *Polonia* expulsa, suos, & mariti filiorumque casus, & ærumnas, longo sermone *Conrado Romanorum* Regi narrasset, vt sui & filiorum suorum misereri dignaretur, & per ius sanguinis, & per officium Imperatorium, adiectis lachrimis precabatur, *Wladislaus* autem *Polonorum* Dux & per seipsum, & per aulicos Regis sedulis precibus *Conradum* Regem, vt suæ calamitati præstaret auxilia, & se cum vxore, & filiis in exilio consenescere non sineret fatigabat. Ad Ducem insuper *Bohemorum Wladislaum* personaliter se conferens, Ducem vero *Ruthenorum* per Nuncios sollicitans, vt se in Regnum suum restituant, variis conatibus instigabat. Rumoribusque continuis *Boleslaus Crispus Polonorum* Dux, & fratres sui *Miecslaus* senex & *Henricus* primus terrebantur, tam *Conradum Romanorum* Regem, quàm *Wladislaum Bohemorum* Ducem cum potentiis validissimis ad restituendum fratrem eorum in Regnum contra se ab vna & *Ruthenos* ab altera partibus venturos. Æquo tamen animo vulgatos & iniectos excipiebant terrores, & futuræ resistentiæ atque dimicationi se parabant. *Conradus* autem *Romanorum* Rex, etsi precibus *Wladislai Polonorum* Ducis, & consortis suæ *Christinæ* Ducissæ motus, auxiliaturum se eorum causæ, & restituturum in Regnum pollicitus frequentius fuisset, rebus tamen Imperii & calamitatibus, quæ terræ sanctæ, & Christianis in ea habitantibus inferebantur, pluribusque aliis priuatis & publicis negotiis, ne quam pollicitus fuerat, fidem *Wladislao* præstaret, auertebatur. Expugnata siquidem ea tempestate fuerat ciuitas *Edissa*, quæ in sacra scriptura *Arach* nominatur per Regem *Alaph*, de *Turcarum* genere, qui omnes *Francos*, quos illic inuenit, aut morte aut seruitute damnauit. Archiepiscopum verò ciuitatis cum toto clero in confessione *Christi* constantissimè se gerentem, felici cruore cœcauit.

Conradus Imp. Wladislao se auxiliaturum promittit, licet expeditione in terram sanctam impeditus.

Adhæc

Digitized by Google

1147. 1147.

Adhæc & super aram B. *Ioannis Baptistæ* speciosissimæ & nobiles matronæ, & virgines stupra pati coactæ sunt & ciuitas, quæ ab *Agabaro* Rege, cui *Christus* ante suam passionem Epistolam direxerat, orthodoxe instituta tunc primum a gentibus profanatur. Ex hoc autem casu Christianitas in partibus orientis plurimum debilitata, succurri sibi magnopere flagitabat. Ne autem *Conradus Romanorum* Rex causam *Wladislai Polonorum* Ducis prorsus deseruisse, & ex animo remisisse putaretur, primùm quidem gentes *Almanorum* illi concessit, quorum adiutorio castra duo *Niemce* & *Gredis* construens pluribus excursionibus *Poloniam* lacessebat, deinde Nunciis & literis apud *Boleslaum Crispum Polonorum* Ducem & Monarcham, fratresque instititit, *quatenus sors Wladislaum contingens sibi redderetur, sibi quoque adimeretur necessitas & affinem & oppressum adiuuandi.*

Quum autem nuncios ad Boleslaum & fratres mitteret,

Huic legationi a *Boleslao Crispo Polonorum* Duce & fratribus modestum responsum editum est: *Nil nos vnquam in fratrem Wladislaum Ducem hostile moliti sumus, sed tyrannicum nostrorum Principatuum spolium ab eo passi, mox quoque etiam exterminium, dùm omni humanitate ne dum germanitate exutus, nullis precibus, nulla æquitate, nulla submissione flecti posse videretur, passuri, ex obsidione, qua inclusi, & pænè extincti eramus, erumpentes, pro Principatibus & sortibus, pro spoliis, pro ipsa quoque vita cum fratre inexorabili, non aliud quàm sanguinem nostrum sitiente, acie decertare compulsi, ipsum propitia diuinitate cum exigua manu vicimus, bellumque illatum & mucronem nostris ceruicibus impendentem, Deo iuuante, abegimus, & repulimus. Scimus verò nos æque ac magis etiam quàm Wladislaum Conrado Romanorum Regi sanguine iunctos esse, scimus quoque suam causam iustiorem fore, & ob id Romanorum Regi quàm maximè interest, ne iniusto bello se miscendo contaminet, & ne affinibus & innocentibus bellum inserat. Cogitet, discernat, perpendat, & calculet Imperator, quantus hostis noster Wladislaus, quoties insidiis nos petiuerit, quod suis, quod auxiliaribus potentiis in capitis nostri periculum vsus fuerit, quanto studio, quanto ardore necem nostram maturauerit. Habeat potius ipse iratum, quàm propitium Cæsarem, qui crudeliter nos excarnificare contenderat, quique non insidiatoris modo sed cùm insidiæ parum processissent, hostis publici, carnificis & percussoris, speciem induens contra nos se gessit. Qui etiam prece Archiepiscopi Gnesnensis, quibus vitam nobis deposcebat, repudiauit. Talem eum fuisse Imperator sciat, vt nec quid ageret, nec quid sentiret, aut diceret, dùm modo nos aut propelleret, aut deleret, quicquàm pensi habebat. Et proinde induximus in animum* (sic postremo Cæsaris Nunciis respondent) *hosti potius, quàm fratri conciliari velle, expulit enim illum, non liuor noster, sed suus, non nostra ambitio, sed vxoris, non nostris eiectus est armis, sed suis moribus, quibus nobis Principandi potestate ablata exilium & mortem inferre regnandi cupidine, omnem pietatem, & Archiepiscopalia monita, mulieri soli morigerari ardens, perosus maturabat.*

Hac responsione *Conradus* Rex adeò emollitus, fractusque est, vt ardor quem ad promouendam causam *Wladislai* Ducis *Polonorum* ex ingeminatione querelarum *Wladislai* & suæ consortis hauserat, prorsus in eodem debilitari notaretur. Exulem insuper *Wladislaum Poloniæ* Ducem carpens, *iustè id illi exilium contigisse, iustam quoque fratrum suorum iram esse* dicebat. Qua correctione ipse amplius quàm exilio tortus, omnem exilii sui culpam in consortem *Christinam* tacitis & crebris suspiriis retorquebat. In *Almania* autem consistens, ex honorato contemptus, ex diuite egenus, vsu & processu temporis esse cœpit. Vnica spes in fratrum misericordia restabat, quam cùm sibi videret negari, quotidie crescentis inopiæ vim altiori gemitu perferebat, neque se à sua calamitate breui liberatum iri sperabat.

eorum responsione plane mutatus est.

In subsidium autem terræ Sanctæ *Conradus Romanorum* Rex, qui iam à beato *Bernardo* in *Francfordia* circa *Mænum* cum multis Principibus & Baronibus *Almaniæ* ad Passagium complendum cruce insignitus erat, transfretaturus, iter suum per *Poloniam*, quod & compendiosior & expers periculorum esset via, facere destinauit, simul quod sperabat *Wladislaum* Ducem *Polonorum*, & *Boleslaum*, *Miecslaum* & *Henricum* sua interpositione sedaturum.

Postea in terram sanctam per Poloniam proficiscens

Qui cùm ad fines *Poloniæ* cum frequentissimo Principum & Baronum numero, equestris quoque & pedestris ordinis milite, nam & *Bohemiæ* Dux *Wladislaus* cum fratre germano *Henrico*, & *Zbigneo* patrueli se illi cum suis copiis coniunxerat, accessisset, *Boleslaus Polonorum* Dux & Monarcha cum vtroque fratre *Miecslao* & *Henrico* illi ad terminos Regni *Poloniæ* occurrunt, & per omnes regiones *Poloniæ* Regno subiectas, regio apparatu excepit, omnesque sumptus & commeatus, quibus exercitus regius indigebat, liberaliter, vt Regi *Romanorum* & se conueniens erat, subministrauit, & in honorem Cæsaris pontes in fluminibus transitu difficilibus construxit.

a Boleslao honestè excipitur,

Qua quidem comitate adeò se *Boleslaus* Dux & fratres sui *Miecslaus* & *Henricus Conrado Romanorum* Regi & suis Principibus insinuauerat vt alienatione mentis, quam in illum ad *Wladislai Polonorum* Ducis suggestionem conceperat, abrogata, miro illis affectu & familiaritate iungeretur. Egit tamen *Romnaorum* Rex *Wladislai* Ducis *Polonorum* apud *Boleslaum* & fratres suos *Henricum* & *Miecslaum*, causam, instareque, quamdiu in *Polonia* moratus est, non desiit, vt *Boleslaus Polonorum* Dux, & fratres sui præteritarum iniuriarum obliti, cum *Wladislao* Duce in amicitiam redirent. Nec Cæsar solùm,

cum quo de restituendo Wladislao agit.

1147. solùm, sed & *Wladislaus Bohemiæ* Dux, cæterique *Almaniæ* Principes, vt cum fratre *Wladislao* Duce in gratiam redirent, *Boleslaum* & A fratres eius crebris obsecrationibus perurgebant. *Boleslaus* contra hæc etsi multis facinoribus, quibus à *Wladislao* Duce ipse & fratres eius afficiebantur enarratis, *omnem reconciliationem, maiores motus, perniciosioresque vtrisque simultates, liuores, bellorumque stridores suscitaturum* respondisset, in Cæsaris tamen potestate postquam Passagio prospere acto rediret, se & fratres suos futurum pollicebatur. Ita Cæsar rebus *Wladislai* Ducis *Poloniæ* magis tentatis, quàm sanatis, nolens tàm munifico & amico hospiti molestus esse, ex *Polonia* per *Russiam* & *Valachiam* procedebat, inde quoque non per *Poloniam* solùm, sed per *Russiam* & *Valachiam* prosequente *Boleslao Polonorum* B Duce, & omnia præparante ad *mare Leoninum* peruentum est. Ibi & Cæsar & Principes nauibus ad id præparatis, milite & armis impositis, versus *Constantinopolim* nauigarunt, & apud *Iconium* se *Ludouico Francorum* Regi, & Principibus *Galliarum* & *Hispaniarum* coniungens, res terræ Sanctæ aliquanto tempore prosperè gerens, *Ascalonam* cœpit, licet multi de peregrinis *Alexio Constantinopolitano* Imperatore, & *Græcis* calcem farinæ immiscentibus infirmati obierint. Sed nec Deus *Alexii* Imperatoris facinus tàm horrendum tulit, nam & ipse pessima morte, & omne suum genus interiit. Ex Baronibus insuper & militibus *Poloniæ* aliqui voluntarie cruce assumpta præmium propositum merituri, sequuti Imperatorem transfretarunt, & in suo exercitu, donec rediret, militando, versati sunt.

Res tamen usque ad reditum Imp. differtur.

Martino Posnaniensi Ep. succedit Boguchualus.

Martinus Posnaniensis Episcopus annis 19. Pontificatu administrato obiit, & in Ecclesia *Posnaniensi* in choro sepultus, *Boguchualum Polonum* genere nobilem, de domo *Kossy* Custodem *Posnaniensem* apud *Znenam* confirmatum, deinde a *Iacobo Gnesnensi* Archiepiscopo in Episcopum consecratum, habuit successorem.

Sobieslaus absente Wladislao fratre Bohemiam sibi subiicere tentat sed frustra.

Post discessum *Wladislai* Ducis *Bohemiæ* in terram Sanctam *Sobieslaus* filius *Sobieslai* Ducis *Bohemiæ* sede patria exulatus ex *Almania* rediit, Ducatum *Bohemiæ* Duce *Wladislao* D absente fauentibus & adiuuantibus nonnullis *Bohemorum* Baronibus, spe sua inuasurus. Verùm dum plerosque Barones *Bohemiæ* dulcibus sermonibus & promissis ad votum suum inclinare contendit, à *Theobaldo* Duce *Bohemiæ Wladislai* germano, cui *Bohemiam* regendam *Wladislaus* commiserat, capitur, & custodiæ carcerali deputatur in *Przemenda*, bellumque intestinum in *Bohemia* accendendum captiuitate præfati *Sobieslai* oppressum est.

Wszeuoldo Duce Kiouiensi mortuo varia turba oriuntur in Russia.

Duodecima Iulii moritur *Wszeuoldus* Dux *Kijouiensis* & Dux *Ior* filius *Wszeuoldi* occupat sedem *Kijouiensem*. Quod cùm *Kijouiensibus* molestum fuisset, Dux *Izaslaus Pereasla-uiensis* ab eis accersitus, venit in *Kijow*. Contra 1147. quem etsi Dux *Ior* cum fratre suo *Suantoslao* egressus fuisset, dimicatione tamen non tentata fugit vterque, & *Izaslaus* in castrum *Kijouiense* introiuit cum laude & gloria. Post quatuor autem dies *Ior* adducitur ad *Izaslaum* captiuus, quem in monasterio S. *Ioannis* in *Pereaslaw* adhibitis custodibus tenuit in carcere. Cuius cruciatum euasurus, petiuit, vt ei liceret in sacerdotem tondi, & permittente *Izaslao*, tonsus est. Nec post multos dies conspirantibus fratribus *Ior* Ducibus de *Czernieiow*, seditione *Kiouiensium* exorta, quam *Wladimirus* frater *Izaslai* sedaturus, parum absuit, quin & ipse violaretur, de Ecclesia, in qua *Ior* orabat, eductus interficitur.

In Synodo Remensi Henricus Boleslaum cum fratribus & Episcopus propter Wladislai expulsionem accusat.

In Concilio seu Synodo generali *Remensi* pro medio Quadragesimæ per *Eugenium* celebrato, *Henricus* iunior, qui patri successerat, missis nunciis cum bulla aurea, & sublimationem suam ad *Romanum* Imperium Papæ significat, & querelam contra tres Duces *Poloniæ*, videlicet *Boleslaum*, *Miecyslaum* & *Henricum* deponit, quod quartum fratrem suum *Wladislaum* in Regno diuidendo, sorte & portione sua excluserint. Querebatur & contra *Iacobum* Archiepiscopum *Gnesnensem* metropolitanum *Poloniæ*, & alios *Poloniæ* Episcopos illius suffraganeos, videlicet *Matthæum Cracouiensem*, *Magnum Wratislauiensem*, *Suidgerum Crusuiciensem*, *Bernardum Lubucensem*, *Boguchualum Posnaniensem*, *Alexandrum Plocen-* C *sem*, quod contra iusiurandum patri suo Duci *Boleslao* præstitum in exclusionem præfati Ducis *Wladislai* consensissent.

Vix annum cum dimidio in terra Sancta 1148. *Conradus Romanorum* & *Ludouicus Franciæ* Reges & Principes qui secum vna illuc laturi Christianis auxilium condescenderant, immorati, dùm vt præmisimus, magna multitudo militum ex pane, calce & farina malitia *Græcorum* & *Turcorum* cocto, infecta deperiisset, in Regna & Principatus suos variatis magis quàm confirmatis rebus terræ Sanctæ, reuersi sunt. *Conradum* itaque *Romanorum* Regem ex Passagio prædicto reuersum, *Wladislaus Polonorum* Dux exilium in *Almania* agens, accedit, & vt rebus suis filiorumque suorum consulat, flagitare cœpit. *Conradus* verò, quia in sua ad terram Sanctam profectione ex *Boleslai Polonorum* Ducis, verbis, spe certificatus erat, singula pro arbitrio suo *Boleslaum Polonorum* Ducẽ in ea re obedienter facturũ, *Wladislaum* Ducem, & ipse quibus verbis potest, eam spem sequi confirmat. Mittuntur itaque à *Conrado Romanorum* Rege ad *Polonorum* Ducem *Boleslaum* Nuncii, qui *Boleslao* apud *Cracouiam* offenso mandata Cæsarea edicunt, precanturque, *pollicitationi suæ præstita fide Wladislaum Polonorum Ducem in sortem suam, Cracouiensem videlicet, & Silesiticum Principatum restituat, commiserationemq́; fratri tanto tem-*

Conradus Imp. a Boleslao Wladislai restitutionem petit.

Digitized by Google

1148 *tempore cum uxore & filiis exulanti impendat, satis, eum pœna, pro temeritate, & piaculo suo exoluisse.* *Boleslaus* autem *Polonorum* Dux Legatis Cæsareis magnifico sumptu magnificisque donariis tractatis, ambiguum dat responsum: *Restitutionem Wladislai Ducis Poloniæ in Regnum, sibi quidem & fratribus suis Miecislao & Henrico agens non aduersam esse, pro honoreque & beneuolentia Cæsaris desiderio & voluntati suæ, se & fratres suos morem gesturus. Verùm probè sibi perspectum ac notum esse reditum Wladislai Ducis statum Regni Poloniæ hactenus pacificum turbaturum, caedibusque & sanguine ciuili fœdaturum. Proinde in re tali, cum pari sanguine omnes fratres Cæsari iungantur, Cæsarem prospicere æquum censebat, ne dùm suæ instantiæ & decreto paritum sit, bellicus furor inter fratres altius serpens, mutua collisione Regnum Poloniæ, horrenda pernicie & ipsum Cæsarem miserabiliter inuoluat.*

sed ambiguum responsum accipit.

Absumptus est eo anno *Iacobus Gnesnensis* Archiepiscopus, vir optimus & grandæuus, qui in Ecclesiæ *Gnesnensis* regimine multas de se probitates & virtutes annis 28. uiuens monstrauerat, in Ecclesia *Gnesnensi* Pontificali honore tumulatus. Successit autem ei *Ioannes* alias *Ianik*, siue *Ianislaus Wratislauiensis* Episcopus, de Ecclesia *Wratislauiensi* ordinante *Boleslao Crispo Polonorum* Duce à Papa *Eugenio* tertio translatus, *Wratislauiensi* verò Ecclesiæ ex translatione huiusmodi vacante, *Valterus Polonus* genere præfectus est, Scholasticus Cracouiensis & Canonicus *Wratislauiensis* à *Gnesnensi Ioanne*, iuxta electionem Canonicam, confirmatus & consecratus, Nobilis de domo *Zadora* qui Ecclesiam *Wratislauiensem* ad id tempus ligneam muro fabricauit, & Ecclesiæ *Lugdunensis* ex *Galliis* habitum & cultum in eam introduxit.

Iacobo Archiep. Gnesnensi *succedit Ioannes Ep. Wratislauiensis, & huic Valterus.*

1149 Ambiguum *Boleslai Polonorum* Ducis & fratrum suorum *Miecyslai* & *Henrici* responsum, *Conradus Romanorum* Rex ad nauseam & fastidium accepit, & ignibus iracundiæ contra *Boleslaum Polonorum* Ducem & fratres eius, haustis etiam per *Wladislaum Bohemiæ* Ducem, qui partes *Wladislai Polonorum* Ducis in *Boleslai* Ducis & *Polonorum* odium promouebat, ad id accendebatur irritamentis. Ipse insuper *Polonorum* Dux *Wladislaus* in conspectu *Conradi Regis* assiduè versatus, vt in patriam restitueretur, non tantum quotidianis precibus & querelis, sed ipso solo aspectu commiserationem & pollicitum suffragium exigebatur. *Conradus* itaque *Romanorum* Rex non amplius differendum ratus expeditionem contra *Poloniam* indicit, ex regionibusque *Almaniæ* Imperio subiectis, tàm equestribus quàm pedestribus copiis collectis, *Poloniam* inuasurus, & *Wladislaum* Ducem exulem secum præsentem restituturus procedit. Sed & *Wladislaus Bohemiæ* Dux, *Polonorum* hostis quàm *Almanorum* infestior,

Conradus Imp. Wladislaum restituturus in Poloniam cum exercitu transit.

cum omni suorum exercituum ex *Bohemis* & *Morauis* collecto robore personaliter adueniens, Cæsareum exercitum ex se magnum, frequentiorem effecerat. Crescebat *Wladislao Polonorum* Duci exuli certa indies spes, & quanto propinquius Cæsar & exercitus suus gradum & statiua promouebat, tanto ampliore fiducia replebatur. Iam ad metas *Poloniæ* peruentum erat, *Odra* quoque fluuius tunc solito plus vndis inflatus, & quidam motus ex *Almania* nunciati, *Conradum* Regem & suum exercitum ne traiiceret distinebant. *Boleslaus* interim *Polonorum* Dux fratribus suis *Miecyslao* & *Henrico* enixius adiuuantibus, etsi gentes quas hostibus, opponeret, ex *Polonis* tantummodo contraxisset, non tamen rem fortunæ committere, & in casum uniuersæ dimicationis venire, terrente illum confertissimo hostium numero ex variis nationibus & regionibus collecto, audebat. Sed paternum morem sequuturus, milites locauerat, qui in impeditis & iniquis locis Cæsareum exercitum lacesserent, & occasionem bene gerendæ rei non omitterent, plus se eo genere pugnæ, quam dimicatione aperta ratus profecturum. Verùm antequam res ad ferrum & arma veniret, ingeniis, verbisque magis, quam acie dimicaturus, & super imminentem bellicam molem cui se nequaquam videbat parem, dissoluturus, in Cæsarea castra petita & præstita securitate, peruenit, in frequentique concilio à Cæsare dato, fraternis facinoribus, Ducis videlicet *Wladislai* expositis, adeò de iustitia sua atque æquitate disseruit, vt Cæsar & Principes responsione *Wladislai* Ducis satis facile à concepto furore lentescerent, & de pace magis, quàm de bello agendum, componendasque fraternas discordias putarent, sed & ius hospitii quod *Conrado* Regi cum *Boleslao Polonorum* Duce erat in Cæsareum, ne quid illi hostile moliretur, subibat pectus, verbis ex templo *Boleslauus Polonorum* Dus res adiecit, & primum *Conradum* Regem, deinde primores Principum & Baronum, eos præsertim, quorum consiliis & monitis didicerat Regem agi, sumptuosa largitione & donatione peruicit, effecitque, vt discessionem reuersionemq; frequentes decernerent, nec in eo bello, quod non solùm inter domesticos, sed etiam germanos gerendum erat, *Boleslao Polonorum* Duce & fratribus eius, quicquid Cæsar æquum censeret acceptare se offerentibus, immorandũ. Et licet *Wladislaus* Dux *Polonorum* adiutorio etiam *Wladislai* Ducis *Bohemiæ* fretus, id decretum quam maximè improbare & auertere conatus fuisset, Principibus tamen & militibus *Almaniæ* ad penates suos & coniuges redire anhelantibus, nullo pacto poterat infirmari. Motisque altero die castris *Conradus* Rex cum suo exercitu & *Wladislao Polonorum* Duce in spe sua ludificato in *Almaniam* rediit. Sic *Boleslaus Polonorum* Dux bellũ ingens sine dimicatione & sine armis solo astu & prudẽtia cõfi-

sed a Boleslao mitigatus in Germaniam redit.

1149. ciens magnus & gratus inter suos & exteros cœpit haberi.

In Russia Izaslaus Dux a reliquis Ducibus ex Kiouia eiicitur.

Suggestione hostis generis humani Duces *Russiæ* videlicet *Georgius, Roscislaus, Olech*, & *Suantoslaus* stimulis inuidiæ agitati contra *Izaslaum Kiouiensem* Ducem insurgunt, de sede *Kiouiensi* illum exclusuri. Qui collectis copiis vadit contra eos, & quamuis *Metropolitanus Kiouiensis* recipere pacem multifarie persuasisset, *Izaslaus* tamen in multitudine sui exercitus confisꝰ fidei consultatione reiecta congreditur, & multis hinc inde cadentibus ad extremum succumbit. Et pluribus de suis aut occisis aut captis ipse fugiens venit in *Kiow*, obsidionemque à victoribus veritus, recepta vxore & filiis, in *Lucko* diuertit. Georgius vero Dux cæteris illum Ducibus adiuuantibus, primum *Pereaslaw* ingressus, posthæc in *Kiow* peruenit, & in sede paterna & auita consedit. *Izaslaus* autem Dux & sedem *Kiouiensem* recuperaturus, & cladem acceptam correcturus, cœpit in *Polonos* & *Hungaros* donatiuū erogare, veneruntque illi in auxilium in hieme anni eiusdem duo germani, videlicet *Boleslaus Cracouiensis* & *Masouiæ*, & *Henricus Sandomiriensis* Duces cum gentibus & militibus suis. Veniunt & *Hungari*, integraque hieme apud eum immorati ad decernendum cum hostibus aduersariis suis æstuabat, positis circa *Czernieiow* statiuis. Verum videntes eum cunctanter omnia agere, & virum pauidum esse, tam Duces *Polonorum Boleslaus* & *Henricus* quam *Hungarorum* copiæ faciunt ab eo discessionē. Quo Duces *Russiæ* comperto, veniunt contra illum, videlicet *Georgius* Dux *Kiouiensis* cum duobus filiis *Roscislao* & *Andrea*, item *Venceslaus* frater *Georgii*, pluresque alii Duces & auxiliatores, obsident *Izaslaum* in *Lucko*, non sinentes aliquid ad obsessos importari. Cum autem *Izaslaus* diutius obsidionem tolerasset, auferunt illi Duces vsum aquæ. Qua necessitate difficultateque *Izaslaus* cum suis perculsus pacem quam alias spreuerat, per *Wladimirkonem* Ducem cœpit petere. Cuius petitioni *Rosnislaus* filius *Georgii Kiouiensis* & *Georgius filius Iaroslai* Duces aduersabantur. *Andrea* vero filio *Georgii Kiouiensis* Ducis pacem petitam dari suadente, *Georgius Kiouiensis* Dux cum cæteris Ducibus *Russiæ* in eius sententiam vadens, pacem cum *Izaslao* conficit, & eam firmat iureiurando, soluensque obsidionem in *Kiow* reuertitur.

1150. Maximo & periculoso bello in quod vniuersam *Almaniam* & *Bohemiam* constabat arma sumpsisse à *Polonia* Regno ingenio & prudentia *Boleslai Polonorum* Ducis depulso, tranquillæ apud *Polonos* res erant. Principes quoq; *Poloniæ* aut iura reddebant populis, aut venationes tractabāt. Non quieuit tamen *Wladislai Poloniæ* Ducis instantia, quin *Conradum Romanorum* Regem in nouam expeditionem *Poloniæ* inferendam accenderet. Consecutusque

Wladislaus frustra Conradum Imp. aduersus Boleslaum excitat.

Wladislaus Polonorum Dux suarum molitionum effectum fuisset, nisi interim *Conradum* 1150.
A Regē valetudo aduersa oppressisset, cuius diuturnus languor *Wladislaum* Ducem instantiam suam remittere coēgit. Nonnullas tamen possessiones & reditus *Wladislao* Duci Cæsar largitus est, quo & æquanimius restitutionem suam, bellumque contra *Poloniam* instaurandum ferret, & honestati atque conditioni suæ congruum statum ageret. Sed & filium præfati *Wladislai* Ducis minorem natu *Conradum* nomine, propterea, quod in tibia deformis esset, & ob id *loripedes* cognomen sortitus, Abbati *Fuldensi* asseruandum, & tam literis quam moribus imbuendum, ut successu temporis relligionis amor eum caperet, commisit, vterque enim parens eius ob deformitatē tibiarum B monasterio magis quam seculo ipsum destinabat.

Boguphalo Ep. Posnaniensi succedit Pianus.

Boguphalus *Posnaniensis* Episcopus cum annis duobus sedisset, senio incertum est, an morbo confectus fato absumptus, & in *Posnaniensi* Ecclesia sepultus est. Capitularibus discordantibus *Pianus Italus* nobilis genere ab Eugenio Papa tertio prouisus succedit.

Boleslaus & Miecslaus duas sorores Wszeuolodimiri Russiæ Ducis vxores ducunt.

Boleslaus *Polonorum* Dux & Monarcha cognomine *Crispus Poloniæ* Regnum vndique pacatum, & solium suæ Monarchiæ diuinitate propitia animaduertens prosperatum, volens illi ampliorem pacis amœnitatem, & stabilimentum facere cum *Wszeuoldimiro Russo*, tunc Principe *Halicziensi*, affinitatem iungit, & filiam C suam *Anastasiam* nomine accepit in vxorem. Quæ cum ampla dote à patre & Principibus *Russiæ Cracouiam* deducta, *Boleslao* præfato copulata est, & nuptiarum solennitas pluribus diebus *Cracouiæ* habita, Prælatis & Baronibus *Poloniæ* sua præsentia, militibus vero hastarum ludo, cæterisque militaribus actibus eam cohonestantibus. Exemplum vero fratris sui *Miecyslaus* alias *Mieszko maioris Poloniæ* Dux secutus, alteram *Wszeuolodimiri Russiæ* Ducis filiam, *Eudoxiam* nomine accepit in vxorem, nuptiasque ex more apud *Posnaniam* celebrat. Quæ breui tempore superuiuens, masculini sexus prole infœcunda obiit. 1151.

Piano Posnaniensi Ep. succedit Stephanus.

Pianus *Posnaniensis* Episcopus cum anno D vno, mensibus sex sedisset, fato absumitur, & in *Posnaniensi* Ecclesia sepelitur. Cui *Stephanus* genere *Polonus* de domo *Agricolarum*, quæ in campo rubro rosam albam cum tribus vomeribus defert, pro insigni electus à capitularibus, & à *Ianislao* Archiepiscopo *Gnesnensi* confirmatus & consecratus succedit de *Miecyslai* Ducis consensu.

Ioannes de Temporibus moritur.

Hoc anno ferunt *Ioannem de Temporibus* natione *Gallum*, qui cum armiger *Caroli* Magni extitisset, communem tamen & vsitatum ætatis & viuendi modum excedens, trecentis septuaginta & duobus annis pro comperto habitus est vixisse, vt priscorum ætate perfunctus magnum miraculi specimen, præsenti &

Digitized by Google

& futuræ ætati de tam protenso vitæ suæ spatio reliquerit.

1152. Ex diutino languore *Conrado Romanorum* Rege ad meliorem valitudinem paulisper redeunte, *Wladislaus Polonorum* Dux in *Almania* cum vxore & filiis exilium agens, nouis precibus Cæsarem, vt sui & filiorum misertus, illum amplius exulem non patiatur fore fagitat. At *Conradus* Rex, etsi subueniendum *Wladislao* decreuisset, auxiliumque illi crebrò polliceretur, imperii tamen rebus dietim ad se confluentibus adeò impediebatur, vt sperare magis *Wladislao Polonorum* Duci auxilium Cæsareum, quàm habere licuerit. Moram itaque tam longam atque continuatam *Wladislaus* non ferens, militiam saltem sibi a *Conrado* Rege dari petiit. Quam cum liberalitate Cæsaris impetrasset in *Poloniam* venit, & duo castra superiori tempore à se constructa, videlicet *Gredisz*, & *Niemce* ex trabibus, roboribusque fortificat fossisque & vallis muniuit, & militum præsidio utrique imposito *Wratislauiensem* ciuitatem, quæ vicinior extabat, cæterasque *Polonici* Regni oras affligere & infestare cœpit. Non tulit eam *Boleslaus Polonorum* Monarcha iniuriam, sed cum utroque germano *Miecslao* videlicet & *Henrico*, exercitu dominiorum suorum consurgens, vtrumque castrum obsidione vallauit, populationemque Regni sui prohibuit. *Wladislaus* Dux superimminentem non ferens, sed strenuis militibus in castris relictis ad *Conradum* pro auxilio militum, quo obsidione solui posset, rediit. Et quamuis milites *Wladislai* animosè castra suæ fidei credita tutati fuissent, longa tamen mora obsidionis fracti, dùm ex *Almania* ferendum subsidium spes eorum fefellisset & fames primum, morbi deinde in corpora succrescerent, castra *Boleslao Crispo* Duci & Monarchæ pacti ne quid hostile paterentur, tradunt.

Wladislaus ex duobus castris Poloniam infestat

quem tamen fratres eiiciunt.

Rediit ex *Francia* in Vrbem *Eugenius* Papa tertius, & tàm à clero, quàm populo, cum tanto humilitatis feruore susceptus est, vt vniuersa concio in laudem suam vociferatione alta depromeret: *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Romanis omnibus pollicentibus, nunquam se de cætero illum, sed nec successores eius in iuribus Ecclesiæ *Romanæ* vexaturos. Secundo Calend. Iunii *Geisa*, *Vngariæ* Rex filius *Belæ* cæci moritur, cum annis viginti regnasset, quatuor filios *Stephanum*, *Belam*, *Arphat*, & *Geisam* relinquens, cui *Stephanus* filius eius maior natu in Regnum succedit.

1153. *Maioris Poloniæ* Dux *Miecslaus* propter prudentiam singulari indole in eo ab ætate tenera relucentem, senex appellatus, qui in *maioris Poloniæ* & *Pomeraniæ* regionibus, quemadmodum in superioribus præmisimus, principabatur, *Ioannis Gnesnensis* Archiepiscopi, cæterorumque Prælatorum & Baronum dominiorum suorum actus persuasione & consilio, filiam *Belæ* cæci *Vngariæ* Regis *Gertrudim* nomine, virginem & moribus & forma egregiam accepit in consortem. Quæ ex *Vngaria* in *Poloniam* traducta splendidam & magnificam dotem in vasis aureis & argenteis, cæteraque suppellectili inuexit, nuptiarum quoque solennitas in *Posnaniensi* ciuitate pluribus diebus, sub frequentia plurimorum hospitum habita. Ea verò affinitas ideò expetita & accepta est, vt priorum veterumque discordiarum, & bellorum inter *Belam Vngariæ* Regem, & *Boleslaum Krzywousti Polonorum* Ducem, Patrem *Miecslai* initorum, obliteraretur memoria, & inter finitima sibi *Vngariæ* & *Poloniæ* Regna, quies & animorum identitas atque tranquillitas proueniret. 1153.

Miecslaus Dux Gertrudim Belæ Hungariæ Regis filiam ducit.

Vndecimo Calend. Martii *Conradus Romanorum* Rex Ducum *Poloniæ Boleslai*, *Miecslai*, *Henrici* & *Cazimiri* auunculus, apud *Naimberk*, postquam de transmarinis partibus redierat continua infirmitate decumbens, vita decedit, Regni sui anno 15. sepultus est in eadem *Naimberek* ciuitate. Hic licet Imperialem benedictionem, assiduo languore premente, sortitus non fuerit, nil tamen illi præter solum titulum ad Imperialem deerat splendorem, cùm & virtute militari fuerat strenuus, & in singulis actionibus prouidus, & animosus.

Conradus Imp. moritur,

Ne autem diutina esset Imperii vacatio, Electores Imperii apud *Francfordiam* in Quadragesimæ medio *Fridericum* primum filium *Friderici* Ducis *Sueuiæ*, & *Conradi* Regis *Romanorum* defuncti nepotem germanum in castro nobilissimo, quod *Stupha* vocatur, & altitudine sua æthera tangere videtur, summo omnium fauore & consensu (magnam enim de se atque raram transmarinis partibus sub *Conrado Romanorum* Rege & patruo suo militans, probitatem, comitatemque monstrauerat) in *Romanorum* Regem assumunt, qui ab *Arnolpho Coloniensi* Archiepiscopo *Aquisgrani* in Dominica Lætare in Regem diademate coronatur. Hic successu temporis *Fridericus Barbarossa* cognomen, cum adusti crinis ex cholera esset, sortitus, octuagesimus sextus ab *Augusto* strenuus, nobilis & fecundus.

cui succedit Fridericus I.

Tribus *Polonorum* Ducibus *Boleslai Krzywousti* filiis, *Wladislao* videlicet, *Miecslao* & *Boleslao* & terrenarum actionum occupatione deditis, & matrimoniali iugo alligatis, *Henricus* germanus illorum in geniture ordine quartus, cui *Sendomiriensium* & *Lublinensium* prouinciarium Principatus obtigerat, à suorum dominorum Baronibus & Consiliariis, ad nuptiarum fœdus subeundum non poterat impelli. Sublimioris enim animi illum ceperat cura, magnusque animus terrenis & infimis contemptis, magna quotidie quibus & virtus enitescere, & Deus placari posset, meditabatur. Id tamen in desiderio suo præcipuè versatum est, vt in terræ sanctæ subsidium, cuius pro ea tempestate, à Regibus & Princi- 1154.

Henricus Poloniæ Dux expeditionem in terram sanctam suscipit.

Digitized by Google

1154. Principibus Catholicis recuperatio agebatur, cum militia quà posset ampliore se conferret, præsidium publicis Christianorum rebus laturus. Quod cùm superiori tempore & per ætatem, & propter bellorum patriam infestantium repressionem executioni mandare non posset, quietis tempus, quo *Poloniæ* Regnum in pacis amœnitate siluerat, nactus, voluntariorum militum facto delectu in terram sanctam cum pulcherrimo militum apparatu terris suis *Sandomiriensibus* & *Lublinensibus* in conditionem & gubernationem *Boleslai Polonorum* Ducis & Monarchæ commendatis, transfretauit. Id ipso autem profectionis suæ articulo Ecclesiam Parochialem in *Iagosc* villa sua ad fluenta *Nidæ* sita in honorem Sancti *Ioannis Baptistæ* fundat, & ampla illi dote collata, eam fratribus Cruciferis, Hospitalariis, qui & Templarii vocabantur, quorum religio propter defensionem terræ sanctæ magna colebatur deuotione, cùm ad illius defensionem primario respectu fuerit instituta, commendat in regimen. Postquàm verò terram Sanctam incolumis attigit, sancto sepulchro adorato, militiæ *Balduini Hierosolymorum* Regis se coniungit, fortissimique militis in certaminibus cum *Saracenis* habitis, opera exercens, martyrii palmam se sperabat adepturum. Verùm cum hæc illi sors tunc obtingere non posset, anno integro illic exacto, aliquibus militibus suis, partim in conflictibus huiusmodi occisis, partim intemperie aëris absumptis, in patriam sospes rediit, & tàm à germanis suis *Boleslao* & *Miecslao*, quàm vniuersis *Poloniæ* Optimatibus, in maximo honore, & animorum gratulatione exceptus est, cuius relatione qualitas, conditio, statusque terræ Sanctæ, & quàm acerrima, quamque fortissima, cum barbaris pro illius defensione agantur prælia, cœperunt vulgari, & diffundi.

& redit.

Andrzeiouiense cœnobium varie ditatur.

Cùm *Andrzeiouiense* cœnobium Cisterciensis ordinis, in fundo Nobilium *Griphonum Brzeznica* vocato, *Cracouiensis* diœcesis, tenuibus reditibus prouisum esset, nec numerus fratrum in eo Deo militantium subsistere illic posset, *Ioannes Gnesnensis* Archiepiscopus, qui illius primarius, dùm adhuc illum minor haberet status, extitit fundator, certas illis mensæ Archiepiscopalis decimas largitus est. Cui quidem loco, antequam Conuentualis esset, *Maurus* primum, deinde *Radost Cracouienses* Episcopi, etiam aliquas decimas mensæ Episcopalis *Cracouiensis* Episcopi donauerant. Exinde autem locus ipse amplificatus, extunc quidem cœpit subsistere, & hactenus propitia diuinitate subsistit. Contulit autem monasterio præfato *Ioannes Gnesnensis* Archiepiscopus præfatus patrimonii sui villas, *Brzeznica*, *Ralesžino*, *Potok*, *Lyssakowo*, *Lanczyno*, *Rachowa*, *Tarszowa*, *Turzewa*, contulit & decimas manipulares mensæ suæ Archiepiscopalis *Gnesnensis* in eisdem villis consistentes. *Maurus* item Episcopus *Cracouiensis* monasterium præfatum consecrando, donauit eidem decimas manipulares in villis *Morawice*, *Przewictawice*, *Konary*, *Miechowo*, *Wachowo* siue *Wegglowo*, *Radost* verò alius Episcopus *Cracouiensis*, contulit decimas manipulares de mensa Episcopatus *Cracouiensis* in villis *Borowa*, *Przekopa*, *Liuniewo*, hasque omnes vterque Episcopus *Cracouiensis* decimas monasterio præfato inscripsit. Item præfatus *Ioannes Gnesnensis* Archiepiscopus dedit eidem cœnobio *Andrzeiouiensi* decimam manipularem in *Holuszy*, mensæ suæ Archiepiscopalis. Item dedit decimam quinquaginta aratrorum, quam postea specificè consignauit in villis *Slatniki*, *Skotniki*, *Rambesryce*, *Iaszewice*, *Zarczyce*, *Zdanowice*, *Czacow*, *Brzeszna*, *Brzem*. Item idem *Ioannes* Archiepiscopus dedit hæreditates istas *Viazd*, *Błonie*, *Zarzece*, *Błonica*, *Skowrodno*, *Kamiennczyce* ad eum ex parte cognati sui *Smil* deuolutas. Item villas per eum emptas *Dzierzazna*, *Buskow*, *Tropisow*, *Biała*, *Best*, *Mierzawa*. 1154.

Turba inter Hungariæ Regem & Russiæ Duces.

Mittit *Izaslaus* filium suum *Mścislaum Polonos* & *Hungaros* contra *Wladimirkonem* conducturum, & non venientibus *Polonis*, venerunt *Hungari*, & Rex eorum *Stephanus* cum *Mścislao*, sed *Wladimirko Galiciensis* Dux visa multitudine *Hungarorum* non audet confligere cum eis, sed ex occultis locis lacessit eos. Et tandem inuasus ab eis transit fluuium, vbi plures ex suis occiduntur, alii capiuntur, alii submerguntur. Fugiens autem venit *Przemysliam* sequente eum *Stephano Hungariæ* Rege, ipsumque obsidente. Et cœpit petere *Wladimirko* pacem, antequam veniret *Izaslaus* ad Regem *Hungariæ* cum exercitibus suis. Et relicto fratre suo cum *Suantopelkone* & exercitu in terga venit solus ad Regem *Hungariæ Stephanum* cum paucis. Et dùm venisset ad fluuium *San* offendit obstaculum, omnia vada quippe fluminis *Wladimirko Haliciensis* Dux, per suos equestres & pedestres occupauerat, & processit *Hungariæ* Rex ad fluuium cum suis exercitibus, & *Wladimirko* videns multitudinem magnam, refugit in castrum *Przemysl*, multis de suis, aut cæsis aut captis. Videns autem se in angustia magna *Wladimirko* versari, cœpit petere pacem. Et *Izaslao* Duce concedere pacem abnuente, *Stephanus Hungariæ* Rex pacem inter eos componit, & pace conclusa, discedit in *Hungariam*, *Izaslaus* in *Kiow*.

Eodem anno venit *Georgius* cum filiis suis, & *Rostowcis* atque *Suszdalcis* & cum Ducibus *Resani*, & vadit in *Russiam* versus *Kiow*. Quo audito *Izaslaus* egressus est contra eum & *Wladimirko* reuersus est in *Halicz*. Dùm autem *Georgius* esset apud *Hluchow*, venerunt sibi *Polowcy* in auxilium in multitudine magna, & Dux *Suantoslaus* filius *Olech*, *Izaslaus* autem *Kiouiensis* Dux, misit fratrem suum *Roscislaum* in auxilium *Izaslao Dawidowic*. Et venit

1154. venit *Georgius*, & obsedit *Czernieiow*, & fiebant magnæ pugnæ inter obsidentes & obsessos. Sed dùm sensissent *Polowcy* aduenire *Izaslaum Czernicioiiensibus* in auxilium, territi diffugiunt. Quibus discedentibus, discedit & *Georgius*, & vadit in *Nowogrod Szewioiski*, & relicto filio *Wasilkone*, vadit in *Susdal*, & *Izaslaus* non inuento *Gregorio* apud *Czernieiow*, vadit versus *Nowogrod*, illicque dedit pacem petentibus, & reuersus est in *Kiow*, & *Wasilko* iuit ad patrem suum in *Susdal*, filium *Miscislaum* mittens in *Polowkos*. Qui solus existens vastat *Polowcos*, & magna præda equorum & pecorum capta, etiam tabernaculis eorum potitur, & nonnullos Christianorum soluit, & reuertitur cum gloria. Eodem anno *Wladimirko Haliciensis* Dux moritur.

Eugenio III. P.R. succedit *Eugenius* Papa tertius cum annis octo, mensibus quatuor, diebus nouem sedisset, *Tiburi* moritur & per mediam vrbem ferè cum totius Cleri & populi turba, & maximo luctu in Ecclesiam B. *Petri* in *Vaticano* deductus, circa altare sepelitur. Erat autem vir simplex, sed religiosus, adhærebat namque carni eius tunica lanea, & diebus ac noctibus cuculla, intus habitum monachi retinens, extra se Pontificem vestibus & moribus exhibebat. Cui *Anastasius* tertius natione *Romanus*, primùm *Conradus* dictus ex patre *Benedicto* successit.

Anastasius III.

1155. *Henricus Dux monasterium in Lubin,* Famosam & celebrem Cistercienşium religionem & quæ propter personarum in ea Deo militantium, sanctitatem supra cæteras eo tempore relucebat, *Miecyslaus Maioris Poloniæ* Dux in suos Ducatus & Dominia introduxit, & in *Lubin* diœcesis *Wratislauiensis* monasterio constructo religionem ipsam primus in diœcesi *Wratislauiensi* plantauit. Ducalique munificentia erga monasterium à se fundatum, vsus, villas, oppida, introitus, & prædia in dotem liberaliter illi contulit, vasisque & vestimentis necessariis ad sacra & ornamenta spectantibus mirificè insigniuit. Hunc locum relatio ferebat templum idolorum famosum quondam fuisse, dum *Polonorum* natio gentilibus ritibus & erroribus tenebatur adstricta.

& Ecclesiam in Kalisz fundat In oppido insuper *Kalisz Gnesnensis* diœcesis Ecclesiam, ex dolatis lapidibus in honorem Doctoris Diui *Pauli* fabricans Præpositum & aliquot Canonicos in ea constituit, & dote sufficienti prouidit. Ad quæ quidem opera pro laude nominis diuini, & salute fidelium instauranda, non solùm propriæ deuotionis ferebatur ardore, sed etiam *Ioannis* Archiepiscopi *Gnesnensis* incitabatur persuasione, qui cultum Dei propensius in diebus suis augendum æstuabat.

Vdalricus Bohemiæ Dux ad Boleslaum in Poloniam confugit. *Vdalricus* filius *Sobieslai Bohemorum* Ducis, dum *Wladislai Bohemiæ* Ducis, qui patri suo *Sobieslao* in *Bohemiæ* Ducatum successerat, conspectum fugiens in *Almania* aliquanto tempore mansisset, in *Bohemiam* rediit. Verùm *Wladislaum* Ducem non tàm sibi purum ac propitium prout sperauerat, considerans, 1155. tyrannidemque suam pertimescens, cum suis sequacibus in *Poloniam*, cui pater suus *Sobieslaus* pro beneficiis acceptis plures hostilitates intulerat, diffugit, & à *Boleslao Crispo Polonorum* Duce, ne dum susceptus & recollectus, sed etiam propitiè & fauorabiliter tractatus est.

Anastasius Papa tertius cum anno vno, mensibus quatuor, diebus viginti sedisset, moritur, & in Ecclesia S. *Petri* in concha porphirica accepit sepulturam. Post cuius mortem *Nicolaus Albanensis* Episcopus, & Cardinalis, natione *Anglicus*, qui *Adrianus* tertius vocatus est, in summum Pontificem successit. *Anastasio III. P.R. succedit Adrianus IIII.*

Operum suorum bonorum *Miecyslaus* maioris *Poloniæ* & *Pomeraniæ* Dux, quæ in fundando cœnobio *Lubinensi* & Ecclesiam S. *Pauli* in *Kalisz* collegiatam erigendo egerat, mercedem & fructum gloriosum excepit. Coniunx etenim sua *Gertrudis* Ducissa filium illi peperit, de cuius natiuitate *Miecslaus* Dux exhilaratus in *Posnaniensi* ciuitate, curia indicta, solennitatem baptismi diebus aliquot celebrauit, nomenque filio in baptismate *Otto* imposuit. Ne Cæsarum *Ottonum*, ex quibus ipse materno sanguine satus erat, nomen obliterari posset. 1156. *Miecslao nascitur filius Otto.*

Lustro vno *Stephanus Posnaniensis* Episcopus in Pontificatu exacto, paralisim incurrens moritur, & in Ecclesia *Posnaniensi* sepelitur. Cui *Raduanus* Scholasticus *Posnaniensis* substituitur per electionem Canonicam nobilis de domo *Srzeniauitarum*, à *Ianislao Gnesnensi* Archiepiscopo confirmatus, & in Ecclesia *Vnicioiensi* de consensu *Miecslai maioris Poloniæ* Ducis consecratus. *Stephano Posnaniensi Ep. succedit Raduanus.*

Fridericus Romanorum Rex vocatus *Barbarossa*, collecta *Germaniæ* Principum & militum multitudine, in *Italiam* Imperialem benedictionem accepturus processit. A quo cum *Veronenses* pro transitu pecuniam exigentes iter suum retardarent, promissa pecunia difficultatem dissoluit, & 12. *Veronensium* legatos ad se pro pecunia venientes in patibulum egit. *Terridona* munitissima ciuitate victa, *Spoleto* verò exusto *Romam* perueniens, ab *Adriano* Papa cum magno gaudio omnium susceptus, in Imperatorem coronatus est. Coronationem autem suam ingens seditio secuta est, nam *Romani* in porta S. Angeli, familia sua inuasa, dùm plurimos trucidassent, clamore facto à Cæsareis militibus victi, & magna cæde adeò domiti sunt vt *Tiberis* sanguine interfectorum rubras vndas ostentaret. Agente tamen *Adriano* Papa, pacificatus est Imperator *Romanus*, & plures, qui capti fuerant, *Romanos* absoluit. Et quamuis Imperator magna fuerit *Adriano* Papæ familiaritate coniunctus, post tamen Imperatoris ex vrbe discessum, plures simultates inter eos conflatæ, & aliquanto tempore ventilatæ sunt, cum Papa coronationem ei præstitam *Fridericus I. Imp. in Italia res agit.*

Digitized by Google

1156 tam pro beneficio, Imperator pro debito computasset.

Suidgero Crusuicensi Ep. succedit Honoldus.

Suidgerus Crusuicensis Episcopus cum annis 23. præfuisset eidem Ecclesiæ ex hepatis vitio moritur, & in *Crusuicensi* Ecclesia sepelitur. Cui *Honoldus* genere *Italus* ab *Adriano* Papa quarto, ad petitionem capitularem, & *Boleslai Crispi Polonorum* Ducis & Monarchæ datus successit. Sub cuius regimine sedes de prisco *Crusuicensi* loco *Wladislauiam* translata est.

Boleslao nascitur filius cognominis.

Anastasia Ducissa *Boleslai Crispi Polonorum* Ducis & Monarchæ consors primario partu filium effudit, de cuius ortu pater singulari lætitia repletus, nomen illi suum *Boleslaus* imposuit.

Bellum Ducum Russiæ.

Veterem hostilitatem *Izaslaus Kiouiensis* Dux vltum iri satagens, contra filium *Wladimirkonis* Ducem *Haliciensem* mouet bellum, vtriusque autem copiis ad fluuium *Sereth* conuenientibus, fit conflictus, à quo abstinere, & in *Halicz* redire *Wladimirkonis* filius (vnicus enim erat) rogatu militiæ suæ, coactus est. Vtrisque autem pro victoria adnitentibus, fit cædes ingens, & tanta inuolutio, vt se inuicem non cognoscerent, & vtrique abirent pro uictis. Et captiuati sunt plures ex *Haliciensibus* per milites *Izaslai*, & plures *Izaslai* milites per *Halicienses*. Diffugientibus autem fratribus *Izaslai Suantopelkone*, & *Wladimiro*, & filio suo *Miecislao*, remansit *Izaslaus* in loco certaminis cum pauca militia. Sed timens ne interim occuparetur per *Halicienses* iussit occidi captiuos exceptis notabilioribus quos secum deduxit in *Kiow*.

Alexandro Plocensi Ep. succedit Vernerus.

Alexander Plocensis Episcopus, cum annis 27. Pontificatum gessisset, obiit, & in *Plocensi* Ecclesia sepelitur. Cui *Vernerus* Scholasticus *Plocensis* genere nobilis de domo *Roza* concorditer electus succedit. Cuius electionem *Ianislaus Gnesnensis*, Archiepiscopus, facile de consensu *Crispi* Ducis *Poloniæ*, vir enim erat eximiæ religionis & deuotionis in Deum, confirmauit, & apud *Lancitiensem* Ecclesiam in *Plocensem* ordinauit Episcopum.

1157.

Fridericus Imp. Beatricem in matrimonium sumit.

Ex *Italia* & *Galliis Fridericus* Imperator discedens & in *Almaniam* rediens, omnium Principum *Almaniæ* in *Wiercburg* alias *Herbipoli* pro Pentecostes festo die agit conuentum, in quo & filiam *Burgundiæ* Ducis *Beatricem* sibi in matrimonium iungit, & de bello *Mediolanensibus* inferendo, quos constabat aperta rebellione erga Cæsarem vsos esse, cum Principibus consultat.

Wladislaus Dux Friderici Imp. implorat auxilium

Inter hæc & *Wladislaus Polonorum* Dux coram Cæsare & Principibus causam suã agere cœpit: *Duodecimus, inquit, Cæsar optime, labitur annus, ex quo cum coniuge & liberis, per fratrum odium & liuorem patriæ pulsus sum in terris tuis indignum exilium ago, nec spei meæ pollicitationique Cæsareæ, aliquis effectus respondit. Prædecessor quidem tuus Conradus, dum crebris legationibus restitutionem mei efficere nequiret, armis illam effecturus, legiones in Poloniam duxerat, sed à fratribus meis Poloniæ Ducibus falsis promissis & blanditiis victus, campoque detractus est, neque post hæc curis Imperii & languore distentus arma in mei restitutionem, licet id crebro polliceretur, resumpsit. Non mea iam sors, sed filiorum, ne & ipsi in exilio mecum vna consenescant, me perurget. Quos consulam? Quos deprecer? à quibus commiserationem sperem? præter te vnum Cæsar, quem in hanc diem colui, cuius quoque subuentione & beneficio viuo, fratribus infestum & implacabilem animum gerentibus, non habeo, si te conditionis meæ non miseret, saltem sororis tuæ, coniugis meæ, quæ & ipsa mecum exulat, & nepotum tuorum, filiorum meorum, quos in viros, dum huc pueri allati erant, euasisse vides, miseria mouearis.* Duxit & tres filios iam adolescentiam transgressos pulcherrimæ & raræ indolis iuuenes, pedibus Imperatoris, quo facilius eum in miserationem flecteret, admouit, *Extorrem se factum habitationis patriæ subintulit, terram, in qua sit natus, negari sibi, Boleslaum, Miecyslaum & Henricum incubare Principatibus suis, qui sibi, & filiis per scelus erepti forent.* Dux deinde *Bohemiæ Wladislaus*, liuoris magis in *Polonos*, quam pietatis in exulem respectu, ne id ludibrium ferat Cæsar, pertinaciamque *Poloniæ* Principum suo calcaneo aduersantium domaret, admonuit, vniuersi deinde Principes *Almaniæ*, huic petitioni assensi, vt restitutionem *Wladislai Polonorum* Ducis efficeret, Cæsarem consiliis, precibusque impellebant. *Wladislaus* enim *Polonorum* Dux & ex continuo contubernio, & ex diuturna mora, fere omnium sibi *Almaniæ* Principum, & familiaritates, & amicitias meruerat. *Fridericus* autem Cæsar, cum suapte ad ferendum exuli subsidium moueretur, frequentibus tamen Principum consiliis sententiis & precibus adeo peruictus accensusque est, vt prius in *Polonos*, quam in *Mediolanenses* expeditionem indiceret, & exulis causam citius agi, quam propriam mallet. Verum quia æstate illa expeditio ipsa minime propter temporis defectum prouentura videbatur, quo iustior belli causa esset, mitti primum ad Duces *Poloniæ* qui nomine Cæsaris restitutionem exulis admonerent, belloque inferendo terrerent, placuit legatos. Hi cum ex eodem conuentu in *Wierczburg* habito missi essent, *Boleslaum* quoq; Ducem & Monarcham *Cracouiæ* offendissent, Imperialia mandata, vt erant instructi, & iussi, coram eo, & duobus reliquis fratribus *Miecyslao* & *Henrico*, quos gratia audiendæ legationis præfatus *Boleslaus Cracouiam* acciuerat, edicunt. Orabant autem, vt *Ducis Wladislai fratris sui errori, veniam, & transgressioni tribuerent, mererenturque, etsi non germanitate, saltem calamitate hominis, & Cæsarea intercessione. Satis Wladislaum Ducem, pro delicto pœnarum dedisse.* *Boleslaus* autem *Polonorum* Dux & Monarcha fratrum & Consiliariorum suorum

quod & ipsi promittitur.

1157.

1157. *Prius tamen de eius restitutione ad Boleslaum & fratres nuncii mittuntur, qui vero illam renuunt.*

suorum deliberatione legationem Cæsaream expendens, respondit: *Nullius se fratres suos in Wladislaum Ducem admissi facinoris conscios, neque se fratri bellum intulisse, sed illatum propulsasse. Illum tàm crudelem in se fuisse, vt non communione sanguinis non eorum adolescentia, non precibus quominus ad exterminium eorum, suos omnes conatus intenderet, moueretur. Indignum Wladislaum Ducem venia, indignum misericordia & intercessione dixerunt, qui omnis cognationis, omnis æquitatis oblitus, nec iuris diuini, nec humani, sed nec iuris gentium sanctiones, nec patris testamento scripta legitima Imperia pati, & custodire potuit, sed nec tunc dum illos ad vnius castri Posnaniensis angulum redegisset, Gnesnensis Archiepiscopi Iacobi paterna obsecratione placari poterat. Se quidem non tàm impios esse, vt non velint fratri tanto tempore exuli misereri, sed vereri, ne restitutus ad exterminium eorum ardentius, dùm ambitioso animo exulceratus accesserit, intendat. Rogarent proinde Cæsarem, vt erga illos indignationem non moueret, restitutionem fratris ciuile bellum, cædemque & exterminium multorum effecturam.* Cum hac responsione Imperiales Nuntii, comiter & liberaliter habiti, dimissi, cùm rediissent, *Fridericus* Imperator responsione ipsa magis offensus, quam mollitus expeditionem contra *Poloniam* in futuram æstatem *Wladislaum* restituturus, *Almaniæ* Principibus & militibus pronunciat, occasione belli hinc maximè accepta, quod *Poloniæ* Duces, eius Imperio recalcitrabant. Imperatori autem sacramentum fidelitatis præstare, & tributum quingentarum marcarum argenti annis singulis publico ærario Imperii inferre, ab eis exigenti negabant, satius ducentes mori, quàm *Poloniæ* Regnum subiici tributis, apertisque & euidentibus responsis, nunquam se sub Imperio aut tributis fuisse, & non clanculariam sed manifestam oppositionem se pro libertate facturos moliebantur.

Miecslao nascitur filius Stephanus.

Effudit hoc anno consors *Miecslai maioris Poloniæ* & *Pomeraniæ* Ducis Ducissa *Gertruda* alterum infantem, cui matre obsecrante *Stephanus* nomen inditum est. In *Hungariæ* enim Regno *Stephanus* Rex suus nepos ex fratre germanus principabatur, nec multò post diem puerpera obiit.

1158. *Fridericus Imp. cum magno exercitu venit in Poloniam,*

Boleslai Monarchæ Ducisque *Polonorum* & fratrum suorum *Miecslai* & *Henrici* responsione *Fridericus Romanorum* Imperator irritatus, magnas concepit iras, & suo in *Herbipoli* condito decreto satisfacturus, expeditionem in *Poloniam* mouet, maximumque tàm ex equestribus, quàm ex pedestribus copiis mense Augusto per *Saxoniam* exercitum traducens illam ingreditur, cui in *Saxoniæ* finibus *Wladislaus Bohemiæ* Dux cum *Bohemis Morauisque* se coniungit, & exercitum Imperatoris per se magnum effecit ampliorem. Omnes enim Imperii vires, & omnem *Almanicam* nationem, *Francos, Sueuos, Rinenses, Bauaros, Saxones Lothoringos, Misnenses*, & quod magnæ exe- 1158.
A crationis poterat videri, ipsos etiam *Morauos* & *Bohemos* vnius penè nationis cum *Polonis* & linguæ contra *Polonos* vidisses infesta arma induisse. Imperator itaque *Fridericus* contra *Polonos* exercitum mouens, cum maximis copiis ad fluuium *Odram*, cum magna difficultate penetrauit, & vndecimo Cal. Septemb. *Odram* cùm exercitu præter opinionem transnatauit.

Boleslaus itaque *Miecslaus* & *Henricus Polonorum* Duces, quamuis & ipsi cum suorum militum exercitatissimo robore Imperatori *Friderico* occurrissent, vires tamen suas metiendo, dùm illas constaret hostilibus multò inferiores & dispares, hostem ex insidiis & paludinosis, & iniquis locis lacessentes in discrimen notori-
B um vniuersæ dimicationis non veniunt. Turmis quoque militum, & belli muneribus, inter se partitis, in loca diuersa abeunt, atque ex illis hostes incautius prædatum, aut pabulatum progressos, aut capiunt, aut interimunt. Omnia insuper loca, per quæ Imperatoris exercitus transiturus erat, ab eis viciniora, interque castra & oppida munita videlicet *Glogow* & *Bitom* igne iniecto consumunt, quæ res in magnas difficultates commeatu & pabulo deficiente Imperatorium exercitum induxit. In singulis quoque statiuis magnus equorum numerus fame tabefactus subsistebat, frequentesque milites ex ordine equestri ad peditum numerum redacti erant, nec pabulatione sine
C manifesto periculo ad remotiora loca progredi poterant, quærendi pabuli gratia, periculosis insidiis, aut trucidandi, aut capiendi. Crebra quoque priorum mors, & trucidatio reliquos adeò terruerat, vt in singulis siluis, rubis, aut siluetis insidias *Polonorum* consistere vererentur. Accessit & amplior exercitui Cæsareo pernicies, mollia enim & delicata *Almanorum* corpora, & vini & ceruisiæ ex hordeo coctæ, quorum in *Polonia* vsus non est, assueta, ex assiduo aquarum haustu in dissenteria prolapsa sunt, adeoque dissentericus morbus in eorum corpora vulgatus erat, vt maiorem partem Cæsarei exercitus ea pestis peruaserit. Cùmque grassatio eius nulla arte, nullisque
D herbis, aut antidotis inhiberi posset, omnes à Cæsare reuersionem flagitabant, neque in malo auspicato bello censebant cum sua pernicie & interitu immorandum. Cæsar etsi vocibus procacibus, precationibusque his, sed & suorum mortibus & ægritudinibus moueretur, pudore tamen ne cœptum bellum leuiter omitteret, retrahebatur. Quid tamen ageret, aut quem fructum ex bello huiusmodi sperare possit, cum *Poloni* in aciem non prodirent, assidua angebatur perplexitate. Sed nec expugnationi castrorum aut vrbium intendere poterat, quippe vrbes raræ & castra apud *Polonos* ea tempestate habebantur, sed & plerasque *Poloni* sub aduentu Cæsaris, proprio igne deleuerant,

sed a Polonis ex insidiis magnopere vexatur,

1158. rant, ad paludinosaque & inuia loca nonnullis desertis diuerterant. Sola itaque agrorum populatione tàm validus & numerosus exercitus contentus, tectis innocuis ignem iniicebat. Territoria quoque & districtus *Wratislauiensem* & *Posnaniensem* incendio & spolio vastabat. Inter hæc solertissimus Imperator & expeditionem illam, cuius illum sæpè pœnitebat, & discessionem suam, quam fames & morborum pernicies, militumque clamor & vociferatio exigebat, honestaturus, per *Wladislaum Bohemiæ* Ducem, velut communem partium amicum egit, vt *Polonorum* Duces *Boleslaus*, *Miecslaus*, & *Henricus* pacem à Cæsare expeterent certitudine facta, eos pacem consecuturos. *Bohemiæ* itaque Ducis pollicitatione Duces *Polonorum* permoti, sub securitatis conductu in Cæsarea castra apud villam *Krischogowe* statiua habenti perueniunt & in tabernaculum Imperiale, vbi frequens consiliariorum numerus conuenerat, deducti, per organum *Boleslai* verba faciunt: *Si scrupulosius*, inquit, *Cæsar optime, & nostram & fratris nostri Wladislai, in cuius restitutionem & fauorem bellum nobis infers, causam examinasses, nequaquam contra nos hostilem animum induisses, ea enim iustitia causam nostram conspiceres esse præditam, vt magis illi defensio quàm vexatio debeatur. Qui etsi tuus gener sit, inficiari tamen non potes, & nos de sanguine tuo satos esse. Nobis quidem persuasum est, neque tibi, neque tuorum cuiquam fratrem nostrum Wladislaum exilii supplicio iniustè affectum videri, quo tres nos omnes fratres suos, nisi iusto marte concidisset, affecturus erat. Et quamuis plurimis damnis patriam nostram sine demerito afflixeris, in castra tamen tua venimus, singulis causis & querelis quibus nos iniustè coram Cæsarea tua Maiestate onerauit, in faciem præsentes responsuri.* His dictis *Fridericus Romanorum* Imperator Ducibus *Poloniæ* sereno vultu exceptis benignè respondens, ait fratris vestri *Wladislai* calamitate, cui nullam miserationem à nobis & prædecessore nostro *Conrado* rogati, præstare voluistis, moti, in præsens bellum descendimus. Quod etsi maximo geratur sumptu, humanitas tamen nostra tanta est, vt facile vobis ignoscat, si frater vester *Wladislaus* plenam suorum Ducatuum sortem acceperit. Interponuntur post hæc de pace & reconciliatione tractatus, inter Imperatorem *Fridericum*, & Duces *Polonorum* sub duabusque conditionibus pax componitur. Vt videlicet fratrem *Wladislaum* suis Ducatibus Duces *Polonorum* restituant, & trecentas lanceas Cæsari in bellum *Mediolanense* mittant. Et dùm vtraque conditio à Ducibus *Polonorum* *Boleslao*, *Miecslao*, & *Henrico* accepta esset, Imperator *Fridericus* ex agro *Polonico* legiones deducens, in *Almaniam* multis suorum amissis remeauit, neque solùm Ducibus *Poloniæ* pacem sub conditionibus dedit, sed etiam affinitatem cum

& terras tantum vastat.

Postea Boleslao fratribq pacem petentibus,

dat, qua Wladislaus restituitur,

illis iunxit, *Miecslao maioris Poloniæ* & *Pomeraniæ* Duci neptem suam *Adeleidam* dando in consortem cum dote insigni, magis diuturnam existimans pacem, ad cuius æquas conditiones sanguinis vinculum adiiceret. Purgauit etiam tunc se *Boleslaus Poloniæ* Dux cum fratribus iureiurando, quòd fratrem suum *Wladislaum* non ad ignominiam Imperii expulisset, pollicitus pro die Natiuitatis CHRISTI ad curiam in *Maideburg* personaliter venire, & iuxta iudicium & sententiam *Polonorum* & *Bohemorum* super expulsione fratris sui *Wladislai* respondere & parere. Omnibus tamen quæ promiserat neglectis, nec ad curiam Cæsaris pro die constituto venit, nec sufficientes pro se procuratores misit. *Italicam* tamen expeditionem adimpleuit, magnificè & animosè. 1158.

& Miecslaus Imp. affinitate iungitur.

Anastasia Ducissa *Boleslai Polonorum* Ducis consors, filio edito, cui nomen *Leszko* datum est, morte absumpta est. Ex cuius obitu *Boleslaus* Dux diuturno cruciatus mœrore alteram superducere aliquanto tempore abnuebat. Eclipsis solis notabilis eo anno nona hora apparuit, & *Ierusalem* Sancta a Zoldano *Babiloniæ* capta est, multis Christianorum militibus illic aut occisis, aut captis. Obscurationem autem solis fames valida, qua plerisque mortales absumpti sunt, secuta est, quæ *Poloniam* & eius regiones notabiliter afflixit.

Tredecima Nouembris moritur *Izaslaus Mścisławic* Dux *Kiouiensis* & sepelitur in monasterio S. *Theodori*, & *Izaslaus Dauidowic* volens intrare *Kiow* non est permissus à *Wenceslao* & *Mścislao* filiis *Izaslai*. Et venit *Rościslaus* ex *Smolensko* frater *Izaslai*, & *Kiouiensem* accepit sedem. Posthæc venit *Olech Georgii* cum multitudine *Polowconum* in *Pereaslaw* contra *Mścislaum*, & *Pereaslauienses* fortiter resistendo, dimicant secum, & discedit *Olech* cum *Polowcis* ea nocte ex *Pereaslaw*, & *Rościslaus* assumens secum *Suantoslaum Izaslawic*, *Wszeuoldorowic*, & *Mścislaum Dauidowic* vadit versus *Czernieow* contra *Izaslaum Dauidowic*. Et dùm pertransisset, nunciatur sibi mors patrui sui *Wenceslai*. Ipse autem dimissis exercitibus suis cum *Suantoslao* reuertitur in *Kiow*, & in Ecclesia S. *Zophiæ* sepelit *Wenceslaum*, & recepta rursus militia, vadit versus *Czernieow*. Audiens autem *Izaslaus Dauidowic*, mittit pro *Olech Georgii* qui venit cum *Polowcys* in eius subsidium. Et *Rościslaus* cum suis exercitibus stetit, circa *Bialawica* & exiuit *Izaslaus* & *Olech* contra eum, & certabant sagittarii pro ripis. *Rościslaus* autem videns magnam multitudinem *Polowconum*, territus est, & mittit ad *Izaslaum*, dando sibi pro se *Kiow*, & *Pereaslaw* pro *Mścislao* nepote. Quod audiens *Mścislaus* indignatus dicebat: *nec ego habeo Pereaslavv, nec tu Kiovv*, & recessit cum militia sua. Quod videntes

Turba in Russia.

Digitized by Google

1158. tes omnes alii fugiunt, & *Polowcy* eos persecuti, plures aut occidunt, aut capiunt, cæteri disperguntur, & *Roscislaus* fugit in *Smolensko*, A *Mscislaus* verò & *Suantoslaus Wszewoldorowic* procedunt fugientes in *Kiow*. Et captus est *Suantoslaus Wszeuoldorowic* à *Polowcis*, *Mscislaus* verò euasit, venitque in *Pereaslaw*, & assumpta vxore sua vadit in *Lucko*, *Kiouienses* autem plurimum aggrauati, mittunt & recipiunt *Izaslaum* in *Kiow*, qui locat *Olech* in *Pereaslaw* *Polowcis*, ibidem patrantibus multa mala circa *Pereaslaw* Ecclesias comburentibus, atq; villas. Deinde *Georgius* venit versus *Kiow* & post multos tractatus, cessit illi *Izaslaus* de *Kiow*, & sedit in *Kiow* se de sua auita & distribuit in vita regiones inter filios, *Andreæ* dat *Wyssegrod*, *Boryſz* *Turow*, *Olech Pereaslaw*, & *Wasilkoni Porszy*.

Ad Patriam & Principatus suos ex diuturno B
1159. *Wladislaus in Poloniam reuersus moritur.* calamitosoque exilio, quod in *Almania* oris annis 13. cum coniuge & liberis stipe aliena & precario viuens, *Wladislaus Polonorum* Dux pertulerat, quos sibi fratrum benignitas iuxta fœdus cum *Friderico* Cæsare ictum restituendos spoponderat, reuersus, arma, equos, quad rigasque & subuectiones cæteras, quibus sarcinæ deferri possent, & reuersionis in patriam & rehabitationis Dominiorum cupidus expediebat, cùm interim languor grauissimus illum occupat, à quo hebdomadis aliquot cruciatus, quarto Nonas Iulii tandem animam exhalat, & in *Aldemburg* accepit sepulturam. Quem quidem locum & consors sua *Cristina* vsquequo fatis intercepta C est, incoluit, cuius persuasiones *Wladislaus* secutus propria perdidit, qui vsurpare nitebatur aliena, primumque exul, deinde hostis patriæ habitus est. A cuius possessione in ipso suæ restitutionis limite excidit, & temeritatis quondam suæ, & in exterminio suorum fratrum, & in excæcatione *Petri* Comitis *Skrzynensis* patratæ pœnas iustas dedit, vt in exilio contabescens, exulisque more in alienis sedibus recumbens, neque propriam patriam, propriosque Principatus & penates, quamuis restitutione patefacta contingeret, quemadmodum *Iacobus Gnesnensis* Archiepiscopus maiorem in modum eius vicem dolens, talem rerum suarum illi narrauerat exitum euenturum. Post D cuius è vita excessum, tres filii videlicet *Boleslaus*, *Miecyslaus*, & *Conradus Loripes* Principes ab eo relicti *Poloniam* redire cunctabantur, veriti ne pro paterno facinore à patruis graue aliquid in illos statui contigisset, vt non in patrem solùm, sed etiam in filios diffunderetur sceleris animaduersio. Esto quod nonnulli asserant *Wladislaum* præfatum Ducem in *Poloniam* cum pignoribus, & supellectili tunc reuersum, tria castra Imperatoris sumptibus & suffragio, videlicet *Welen*, *Grotecz*, & *Niemcze* ædificasse, bellumque fratribus intulisse pro quo rescindendo, dùm ad colloquium *Plocko* cum fratribus venisset, veneno extinctum fuisse.

Fridericus Imperator cum ex *Almania*, *Italia*, *Bohemia*, cæterisque nationibus & regionibus frequentem exercitum adunasset, trecentæ quoque illi lanceæ viris, armis, equisque insignes per Duces *Poloniæ Boleslaum*, *Miecyslaum* & *Henricum*, ita vt unusquisque Ducum centenarium expleret numerum in auxilium suæ contra *Medialanenses* expeditionis missæ aduenerunt. Cum validissimis itaque legionibus *Italiam* ingressi *Brixiensem* primum regionem vastat, deinde *Mediolanum* obsidere aggressus, cùm plures illic Principes & milites in ciuitatis oppugnatione amisisset, *Mediolanensibus* & pacem petentibus victis, victus est, & ipse innata misericordia, pacem dedit, & obsidionem soluit, legionesque in propria redire iussit. Sed *Mediolanenses* mox postea dolo vsi, iusiurandum Imperatori præstitum præuaricati, magnam stragem castra ditionis Imperatoriæ conquirendo fallaciter ediderunt. *Wladislaus* autem *Bohemiæ* Dux, qui in expeditionem huiusmodi contra *Mediolanenses* personalitèr se contulerat, in sui laboris præmium à *Friderico* Imperatore in *Bohemiæ* Regem coronatus est, abrogatisque veteribus insigniis, nigra videlicet aquila, nouis videlicet albo Leone insignitus est. 1159. *Expeditio Friderici I. Imp. in Italiam.*

Adrianus Papa cum annis quatuor, mensibus octo, diebus 28. sedisset, moritur & in Ecclesia B. *Petri* honorifice sepelitur, vir ciuilis, strenuus, largus, facundus, & omnibus actibus suis gloriosus. Cui *Alexander* tertius, *Rolandus* ante vocatus, patria *Senensis* patre *Romano* à maiore parte Cardinalium electus, reluctans & indignum se hoc honore vociferans successit. Eligitur etiam *Octauianus*, qui *Victor* dictus est, & graui schismate Ecclesia turbari extunc cœpit. Octauianus prima Dominica Septemb. *Ronaldus* verò decima octaua Septemb. die, in Papas consecrantur. *Adriano Papæ succedit Alexander III.*

Kiouiensis Dux *Georgius* grauem & iratum animum contra Ducem *Miecslaum Pereaslauiensem* Ducem filiū *Izaslai* gerens, non contentus illum de *Pereaslaw* expulisse, ordinatis & congestis exercitibus, & in potestatem *Georgii Iaroslawic*, & *Iaroslai* Ducum commissis ipsos contra *Izaslaum* Ducem in *Przesopnica* se continentem transmittit. Qui terrore hostili actus cum se imparem futuræ dimicationis videret ex *Przesopnica* fugit in *Lucko* & castro *Lucko* in fidem & defensionem fratris germani *Iaroslai* commendato ad *Polonorum* Duces *Boleslaum*, *Miecslaum*, & *Henricum* confugit intelligens & pro comperto habens, quod *Georgius Kiouiensis* Dux etiam ad exclusionem suam de *Lucko* aspiraret, copiasque congereret Principes autem *Poloniæ*, videlicet *Boleslaus Cracouiensis*, *Miecslaus Posnaniensis*, *Henricus Sandomiriensis* exule *Mscislao* benignè excepto & omnibus necessariis apud se prouiso congregatis Dominiorum suorum potentiis versus *Russiam* hostiliter procedebant, *Mecyslaum* Ducem non in *Turbæ in Russia.*

Digitized by Google

1159. *Peraslauiensem* tantummodo, sed etiam in *Kiouiensem* sedem restituturi. Potentiam autem *Polonorum Georgius Kiouiensis* Dux A veritus per mediatorem *Roscislaum* Ducem *Przemysliensem* pacificatur, cum *Mscislao* Duce & germanis suis *Wladimiro* & *Iaroslao* filiis *Izaslai*, & tàm Ducatum *Pereaslauiensem*, quam omnia, quæ ad eos pertinebant, eis restituit, iureiurando se astringens nunquam ad occupationem eorum Dominiorum aspiraturum. Qua reconciliatione inter eos confecta *Mscislaus* Dux cum magna gloria rediit ad *Russiam* pluribus *Polonorum* militibus eum usque ad *Wladimiriam* conducentibus, & plerisque remanentibus apud eum.

1160. *Miecslao nascitur filius Boleslaus.* Noua *Miecslai Maioris Poloniæ* & *Pomeraniæ* Duci nupta *Adleida* Ducissa, nouum progenuit infantem, qui à *Joanne Gnesnensi* Ar- B chiepiscopo in *Posnaniensi* Ecclesia baptisatus, vocatus est *Boleslaus*. *Miecslaus* autem Dux de filii natiuitate plurimum exultans, congregatis plurimis *Polonorum* primoribus diem natalis filii præfati magna celebrauit solennitate, & tàm in Ecclesias quàm ministros eorum, viduasque & orphanos gratia & liberalitate vsus, multorum precibus & necessitatibus benigna concessione respondit. Affuerunt etiam solennitati præfatæ *Boleslaus Crispus Polonorum* Dux & Monarcha, in cuius honorem infans suo nomine vocatus est, & *Henricus Sandomiriensis* Dux, qui plurimis inter se vicissitudine vicaria transmissis muneribus, in magna animorum charitate & conformitate, C in sedes suas reuersi sunt. Verùm quia inter sermones quos inuicem secretè Duces habebant & disserebant, id præcipuum extiterat, vt *Boleslaus Crispus* Dux & Monarcha viduitatis nomine exuto, alterum coniugale iugum acciperet, frequentibus fratrum & Consiliariorum persuasionibus expugnatus *Cracouiam* reuersus, *Helenam* virginem Principis *Præmisliensis Roscislai* filiam, accepit in vxorem, nuptiarumque solennitas *Cracouiæ* pluribus diebus acta est. Ad quam *Boleslaus* & germanos suos & Prælatos, Baronesque vniuersi Regni *Poloniæ* nonnullos etiam *Russiæ* Boiaros, ac nobiles inuitatos splendidè tractauit, & liberalibus honorauit donariis. D

Boleslaus Dux cum Helena Roscislai premysliensis Ducis filia nuptias celebrat.

Honoldo Wladislauiensi Ep. succedit Rudgerus. Quatuor annis *Honoldus Wladislauiensi* Ecclesia administrata, moritur, & in ea honorificè sepelitur, cui *Rudgerus* vir natione *Teutonus* succedit per *Alexandrum* Papam tertium *Miecslao Maioris Poloniæ* & *Pomeraniæ* Duce consentiente prouisus.

Fridericus Imp. Mediolanum obsidet. Frequentibus & acerbis iniuriis contumeliisq; *Fridericus* Imperator *Romanorum* post datam acceptam que fidem à *Mediolanensibus irritatus* cum illi & Nuncios Cæsareos ad se missos, probris affectos, in mortem, nisi sibi fuga consuluissent, destinauerant, & castris Cæsareis, quæ in circuitu suo erant, potenter & celeriter, ipso *Friderico* in *Italia* adhuc agente, expugnatis, milites suos in illis deprehensos, aut necarant, aut duris coniecerant carceribus. 1160 *Fridericus* ipse noua expeditione indicta *Mediolanum* fortissima militia obsidere cœpit, tantoq; contra *Mediolanenses* gratia & misericordia sua abusos, feruore incanduit, vt iurasset se ab obsidione, non nisi victa *Mediolano*, discessurũ.

Boleslai Wladislai Poloniæ Ducis filius apud Mediolanum cum ingenti gigante congreditur. *Boleslaus* itaque *altus Polonorum* Dux *Wladislai* Ducis & exulis primogenitus, ne otio & desidia torperet, cùm in patriam & Principatus suos, neque sibi, neque fratribus tutum putaret reuerti, duobus germanis, *Miecslao* & *Conrado*, sub cura genitricis suæ *Christinæ* in *Almania* relictis, in *Italiam* se contulit, & in castra Imperatoris *Mediolanum* obsidentis peruenit, militiam suam, & animositatem, vbi facto opus foret, monstraturus. Sub ipso autem obsidionis tempore, miles quidam *Mediolanensis* & roboris, & staturæ singularis, & qui ad *Cyclopum* staturam accedebat, eques ex *Mediolano* prodibat, prouocans Cæsareanos milites de viribus corporis fretus ad singulare certamen. Cumque pluribus diebus prouocationem ipsam repeteret, & omnes euidens periculum declinarent, miles ipse improperiis erga Cæsareanos vsus timiditatem illis & mollitiem pectoris exprobrabat. Quæ res ad demonstrandam heroici animi virtutem *Boleslao Poloniæ* Duci, audaciam cum fortunæ ingenio subministrauit. Ipse siquidem *Boleslaus Polonorum* Dux, gloriæ, famæque auidus, cum & de corporis virtute satis fideret, & nulla re alia, quàm in huiusmodi singulari certamine audaciam & virtutem suam æquè explicari atque apud imperatorem nomen & gratiam mereri posse videret, Imperatore etiam *Friderico* inconsulto & iniussu eius, in certamen singulare cum milite Gigante iturus, equum & ipse conscendit magnumque spectaculum vtrique exercitui præbuit, cùm & Imperatorii milites ex castris effusi & *Mediolanenses*, ex turribus & mœniis euentum futuri certaminis cum silentio & magna omnium admiratione spectaturi conuenissent. Subibat autem Cæsareanos milites vehemens indignatio atque cura, cur tàm periculosum, difficile, & dispar certamen *Boleslaus Polonorum* Dux iniussu Imperatoris & suorum Præfectorum suscepisset, & se aperto iniecisset periculo, magnum dedecus non tam sibi, quàm imperatori, & vniuerso suo exercitui, si eum vinci contingeret, inlaturus. Dissimulante tamen magis quàm probante Imperiali exercitu singulare inter vtrumque certamen initur, & rapacissimoq; equorum cursu, infestisque lanceis primum concurrunt, & *Mediolanensi* milite frustra sine ictu currente *Boleslaus Polonorum* Dux, adeo illum lancea excepit, vibrauitque vt lethali vulnere Gigas excepto, moribundus, ex equo in terram cecidisset. At *Boleslaus* nil cunctatus, cum vir raræ agilitatis esset, ex equo & ipse in terram desiliit, & iacentem Gigantem obtruncat armisque spoliatum, cadaver exanime in palestræ medio relinquit. Maximus

Digitized by Google

1161. mus deinde clamor à Cæsareanis sublatus, exultationem magnam, quam vniuersus exercitus Imperatoris de triumpho conceperat, testabatur.

Ad Cæsarem deinde *Fridericum Boleslaus Polonorum* Dux spolia occisi Gigantis, egregium virtutis suæ testimonium referens, à frequenti militum Imperialium cœtu, certatim eius virtutem, probitatemque efferentium, deductus est, omniumque militum vociferatione concinna exoratus Cæsar, quatenus heroicum *Boleslai* opus, in suam & sui exercitus amplissimam laudem præstitam, absque digna retributione esse non sineret. Cæsar autem & pro sui debito, & pro *Boleslai* merito, militumque precatione se gratissimo animo obtulit tam nobili facinori responsurum, *Boleslaum Polonorum* Ducem tunc quidem coram militibus collaudans. Posthæc ad secretum colloquium paucis Consiliariis conscìis, euocatum temeritatis arguit, quod iniussu suo periculosum discrimen adiisset: *Ego te*, inquit, *laudo & admiror, Boleslae, probitatique tuæ gratulor, de qua vniuersi exercitus mei testimonio, in acie vir acerrimus celebraris. Ego tamen vno offendor, quia discrimen notorium me neque consulto, neque requisito, aggredi voluisti. Qui quanto mihi propinquiore sanguine iunctus es, tanto maiorem in modum amplior dolor & ignominia, si fortuna pro hoste stetisset, ad me videbantur peruentura. Nunc quidem tibi, tuisque ausibus facile ignosco, admonitum te tamen esse volo, ne in posterum ad ea, quæ cum discrimine agenda sunt, iniussu meo cæca temeritate prorumpas.* His verbis increpatum, liberalissime tamen muneratum dimisit, cui & tum & deinceps & à Cæsare & à Principibus suis atque vniuerso exercitu maximus pro deuicto hoste honos habitus est, in altumque gradum sua crescere & ascendere cœpit æstimatio. Sed & quocumque illum incedere aut versari contingebat, Gigantis cum admiratione omnium demonstrabatur victor, heroicaque sua virtus vniuersorum sermonibus celebrabatur. Fugauerat enim in illo seculo *Israelita Philisteum* & loricatum *Goliam Dauid* inermis, in funda & lapide spectatus est occidisse.

Geisa Hungariæ Regi succedit filius Stephanus.

Pridie Calend: Iunii *Geisa* secundus *Hungariæ* Rex cum annis viginti, mensibus tribus, & diebus vndecim regnasset, moritur, & in *Alba Regali* honore iusto sepelitur, in cuius locum *Stephanus* filius eius coronatur.

1162. *Iaxa de Miechow monasteria duo fundat.*

Magno in Deum & meritum passionis *Iesu Christi* miles nobiles *Iaxa de Miechow* armiger diœceseos *Cracouiensis* actus ardore, vir pro ea tempestate magnarum possessionum atque opum abundantia insignis, in subsidium terræ sanctæ personaliter cum familiaribus atque armigeris suis profectus, aliquanto tempore illic moram gessit, & enixius quo poterat, pro terræ sanctæ defensione cum suis militauit. In *Poloniam* autem reuersurus, inter alia suæ deuotionis insignia apud Patriarcham sacri sepulchri *Ierosolimitani Monachum* nomine & eius conuentum, sub S. *Augustini* regula Deo militantem, bifurcatam crucem rubram deferentem, obtinuit, vt secum vnus ex Canonicis suis in *Poloniam* ordinem prædictum plantaturus mitteretur. Tres itaque villas patrimonii sui videlicet *Miechow*, *Zagorzyce* & *Komorow* in dotem ordini præfato conferens, in villa principali *Miechow* quam nunc in ciuitatem frequentia populorum & redditunm habente, increuisse videmus, Ecclesiam & primum cœnobium de speciali consensu & voluntate *Mathei Cracouiensis* Episcopi constituit. His quoque non contentus, aliud monasterium in villa sua *Zwierzyniec* prope *Cracouiam* sita pro virginibus Præmonstratensis ordinis relligionem profitere volentibus, aliquot villis etiam illud dotans erexit. Et ne temporis processu dotatio sua duobus locis prædictis facta, a suis propinquis & cognatis posset labefactari, aut infringi, suppliciter illam petiit à *Boleslao Crispo Polonorum* Duce & Monarcha confirmari. Cuius præstantissimis precibus Dux *Boleslaus* permotus, & operi sancto confirmationem præstitit, & bona vtriusque monasterii per *Iaxam* collata à Ducalibus seruitiis, oneribus, & tributis liberauit, statuit siquidem, vt homines villarum huiusmodi ad expeditionem contra hostes non eant, castra non ædificent, *Poradlne* & *Struzne* non soluant, monetario non obediant, *Powoz* & *Podwodas* date non stringantur. Ea quidem duo monasteria, tunc per virum insignem *Iaxam* in aliquibus villis fundata expost Ducum Episcoporumque & nobilium *Cracouiensium* donatione, decimis, oppidis, villis, & notabilibus redditibus, amplificata atque impinguata sunt. Cuius autem stirpis aut quorum armorum miles *Iaxa* fuerit parum ex veteribus autoribus & scriptoribus constat, licet aliqui nobilium eum conentur astruere de *Griphonum* domo & genealogia extitisse.

Raduano Posnaniensi Ep. succedit Bernardus I.

Raduanus Posnaniensis Episcopus cum annis sex sedisset, à passione iliaca correptus moritur, & in Ecclesia *Posnaniensi* sepelitur. Cui *Bernardus* primus Canonicus *Posnaniensis* via scrutinii electus succedit, à *Ianislao* Archiepiscopo *Gnesnensis Miecslai* Ducis *maioris Poloniæ* patrocinante consensu confirmatus & consecratus.

Fridericus Imp. Victorem Antipapam creat.

Pro tyrannide, & sæuitia, quam in *Lombardos*, & *Tuscos Fridericus* Imperator exercebat, ab *Alexandro* Papa tertio reprehensus, in magnum furoris molem *Fridericus* Imperator excandescens, dum & à plerisque insimularetur *Mediolanensibus* cæteris *Tuscis* atque *Lombardis* contra Cæsarem fauisse, *Octauianum* Cardinalem, qui & ipse à minori parte Cardinalium electus fuerat, contra *Alexandrum* erigit, qui se *Victorem* nominauit, qui fauore Imperatoris facile vniuersum temporale in *Italia* dominium, vero Papa *Alexandro* spoliato, adeptus

Digitized by Google

1162. adeptus est, tantis insuper persecutionibus & insidiis *Alexander*, cùm ab Imperatore *Friderico*, tùm ab *Octauiano* suo competitore petebatur, quod coactus est *Romam* & *Italiam* relinquere, & in *Franciam* se conferre. Quo cum peruenisset à *Ludouico Francorum* Rege honorificè exceptus, atque humanissimè habitus, & tractatus est.

Turba in Russia. Fœdere & iuramento, quod *Georgius Wladimirovvic Kiouiensis* Dux cum *Mscislao Izaslavvic* & fratribus suis *Wladimiro*, & *Iaroslao* pepigerat, temerato, bellum intulit ei. Quo dimicare non audente apud castrum *Wlodimiriense* ipsum cingit obsidione. Fiebant autem per omnes obsidionis dies pugnæ horribiles, inter obsidentes & obsessos, & sanguinis humani grandis effusio à *Polonorum* militibus, qui in *Mscislai* Ducis obsequiis erant, egregia facinora edentibus in obsidentes, & triumphos frequentes referentibus ex iisdem. Paratus autem erat *Georgius* Dux pacem dare *Msciulao*, si illam petere voluisset, sed eo renitente, dùm nil profecisset, multis nobilibus de suis amissis, confusus in *Kiovv* rediit.

1163. Obsidione propè triennali *Mediolanensis* vrbs à *Friderico* Imperatore fatigata, fame insuper & nece frequenti suorum in dies occumbentium, pluribusque aliis incommodis vexata, tandem vi capitur & expugnatur, cuius muros, turresque dirui, & solo, se inspectante, æquari mandauit, nec fortunis solùm, sed & sacris spoliare vrbem victam agressus, corpora trium Magorum, qui infantiam Domini nostri *Iesu Christi* venerati sunt, per sanctum *Astorgium* ex *Constantinopoli* miraculosè quondam *Mediolanum* translata, item corpora sanctorum *Felicis* & *Naboris* per *Rudolphum Coloniensem* Archiepiscopum in *Coloniam* mandauit efferri. *Mediolano* autem diruto cæteræ *Lombardiæ*, & *Tusciæ* vrbes præter *Papiam*, quæ sola Imperatori parebat, in deditionem venere. Imperatorque victoria potitus Principes & gentes auxiliares pro maiori parte in domos remisit, inter quos & *Boleslaus Polonorum* Dux spolia victi à se Gigantis, Imperatoriaque dona referens, remeabat. Scripsit autem *Fridericus* Imperator *Boleslao Crispo Polonorum* Duci & Monarchæ, scripsit & *Miecslao Henricoque* Ducibus *Polonorum* patruis eius germanis in fauorem *Boleslai Alti* literas, virtutem eius magnoperè commendans, petens & vigore pactorum secum initorum requirens, *vt præfatum Boleslaum & fratres suos Miecslaum & Conradum ad suos Principatus, & dominia restituerent, præsertim cùm Pater eorum Wladislaus, non exilio solùm diuturno, sed & morte scelus in eos admissum expiasset.* Nec literis solùm contentus, etiam nuncios, qui hæc ingeminarent; & si preces & adhortationes parum proficerent, terrerent, ad *Polonorum* Duces transmittit. Qui Imperatoris nomine apud *Polonorum* Duces ita verba

Mediolanum capitur

Imperator nuncios in Poloniam mittit, vt filii Wladislai restituantur,

faciunt: *Quando*, inquiunt, *Cæsar firmo & obstinato animo noluisse vos in gratiam cum fratre viuo redire, cognouit, & frequentius illo superstite frustra vos solicitauerit, nunc quoniam ille rebus humanis absumptus est, pignorum saltem suorum, & vestrorum nepotum, vos miserabilis calamitas moueat, pudeatque, qui soli patrimonii extorres alienos lares inhabitant.* His verbis *Boleslaus* Monarcha, *Miecslaus* & *Henricus Polonorum* Duces permoti, cùm & Cæsaris formidarent iram, & nepotum *Boleslai* præcipuè maioris natu propter virtutes illius, & decora, misericordia mouerentur, petitionibus Cæsaris acquieuerunt, veniamque nepotibus se daturos, patratum scelus ignoscituros, promittunt, & vt intelligeret illos Cæsar suis iustis intercessionibus morigeros, respondent, *fratri ideò se non ignouisse, ne, eo suscepto, bella & seditiones peiores prioribus fuissent.* Responsis huiusmodi datis facta amicitiora adiiciunt, viaticum conferunt, oram *Slesiæ*, quam *Odra* fluuius percurrit vsque ad terminos *Saxonicos*, & *Bohemicos* protensam duas habentem insignes *Wratislauiensem* & *Lubucensem* diœceses in sortem perpetuæ hæreditatis illis attribuunt, certosque milites, qui nepotes prædictos ex *Almania* reducerent, transmittunt. Quos aduenientes benignè & comiter appellatos excipiunt, ac vniuersam *Slesiæ* regionem vsque ad *Alpes* & siluas *Hercinias Poloniam* diuidentes, à *Bohemia* se protendentem in perpetuam illis possessionem atque sortem tradunt. Vt autem oritura inter ipsos nepotes litis occasio demeretur, regionem prædictam *Slesiticam*, partiuntur illis tali ordine, *Boleslao* siquidem *Alto Wratislauiensem* & *Krosnensem*, *Miecslao Ratiboriensem* & *Opauiensem*, *Conrado Loripedi Glogouiensem* ciuitates cum suis appendiciis largiuntur. Diuisione autem huiusmodi inter nepotes celebrata, monet illos *Boleslaus Polonorum* Dux & Monarcha, *quatenus pacifici, sibique velut Monarchæ subiecti viuant, paternam quoque tyrannidem caueant imitari, ne calamitate paterna inuoluantur, temeritatem, neque Principatus à se, & fratribus eius largitos iure, sed precario se arbitrentur adeptos, benignitate patronorum donatam potiùs quàm redditam.* Quod se illi cum Patronorum sinceritate custodituros & impleturos spoponderunt, sed non post multa tempora pacto & sponsione violata, præuaricari quàm seruare quæ pepigerant maluerunt. Adhibuit autem Ducum quilibet operosam diligentiam, vt sortes suorum Principatuum ciuili & externo bello vexatas, & propterea desertas in frugem meliorem verterent, eorumque industria breui regio *Slesitica* coaluit. *Miecslaus Opauiensis* Dux ad id dementiæ amore cuiusdam mulierculæ infascinatus venit, vt sortis suæ notabilem ciuitatem *Opauiam* eidem mulierculæ perpetua donatione conferret. *Conradus* post-

quod & fit, data ipsis Silesia.

1163. posthæc morte immatura decimo sexto Calend. Februarii decedens sine liberis, sortem suam *Glogouiensem* Ducatum inter fratres partiendam reliquit.

1164. Hostili metu, qui à Cæsare *Almanisq;* propter Ducis *Wladislai* & filiorum suorum propulsionem & exilium superimpendere videbatur, sublato, cùm & ex reliquis Regionibus *Poloniæ* Regno vicinis, nihil timeretur hostile, *Boleslaus Polonorum* Dux & Monarcha, communicato fratrum suorum, & nepotum Principum *Poloniæ* consilio, expeditionem contra *Prussicam* gentem, idololatriæ in eam diem deditam, indicit, fidei sacræ Catholicæ, & suæ ditioni illam subiugaturus. Conuenientibus itaque omnium Principatuum Regni *Poloniæ* copiis, *Ossa* flumine, qui terras *Polonorum* à *Prussia* distinguit, superato, *Prussiam* agmine tripartito ingrediuntur. Primo siquidem agmini *Henricus* Dux *Sandomiriensis* præerat, secundo *Miecslaus* Dux *maioris Poloniæ*, tertiū *Boleslaus* Monarcha ducebat. *Prutheni* cum vires suas ad resistendum *Polonorum* multitudini imbecilliores æstimassent, in siluas, paludesque & loca inuia diffugiunt, noctibus tamen exercitum *Polonorum*, si quando iniquitas locorum occasionem præbebat, lacessunt, in apertam verò dimicationem non prodeunt. Iam dimidium eorum regionis *Polonorum* exercitus flammas, vicis & villagiis, populationem agris ingerens, emensus erat, cùm *Pruthenorum* Primores securitate petita, in castra perueniunt, pacemque petunt, offerentes se obedienter omnia, quæ imperarentur facturos. At *Boleslaus Polonorum* Dux & Monarcha, primùm iubet decernitque, *vt si pacem salutemque accipere velint, vetustis abdicent se gentilitatibus atque erroribus, fidemque & religionem profiteantur Catholicæ puritatis, absque renunciatione idololatricæ caliginis nullam se sperent æquam pacem cum Polonis habituros, abdicatis erroribus, æquis conditionibus se pacem daturum*. Ea conditio cùm durior, acerbiorque *Pruthenorum* nunciis videretur, ad suos redeuntes, quid opus facto sit, consultant. Verùm etsi multitudinis fremitus vbique coortus conditionem propositam execrari se significasset, à maioribus tamen fremitu sedato persuasum est, vt conditionem ipsam postquam aliter patria liberari nequiret, acciperent, *Polonis* abeuntibus illam reiecturi. Ad *Boleslaum* itaque reuersi, vafri, callidique homines, superstitionibus erroribusque gentilibus renunciant, fana idolaque demoliuntur, fidem Catholicam profitentur, vnda baptismatis, *Boleslao* & Principibus *Polonorum* compaternitatem & affinitatem cum hiis, qui præstantiores erant, contrahentibus abluuntur, Ecclesiæ instaurantur, & sacerdotes ad erudiendos neophitos, hi præsertim qui eorum linguam, aut sonare, aut intelligere nouerant, relinquuntur. Regio quoque *Pruthenica Culmensi* Episcopo committitur cum suis populis, in hiis quæ fidem administrationemque spiritualium concernunt, propter propinquitatem gubernanda.

Polonorum Principes expeditionem in Prussiam suscipiunt,

& Pruthenos ad christianam religionem conuertunt.

Vniuersis denique *Pruthenis Boleslai* iussu proponitur edictum, omnes fidem Catholicam professos, professurosque liberos fore, qui baptismum abnuerent, sub hastam venire. Terruit hoc edictum, etiam eos, qui pertinacioris pectoris erant, nemoque venundari pertimescens reperiebatur, qui in baptismum non prorupisset. Maximo vniuersus *Polonorum* exercitus repletur gaudio, & exultatione, *Pruthenorum* populum videns ad fidem Christianam, quam aliquando persequi solitus erat accessisse, ex hostibus quoque infestis, fideles, & deuotos effectos esse. Ea ratione & respectu *Boleslaus Polonorum* Dux & Monarcha illectus, in fidei sanctæ, cuius dilatationem principaliter intendebat, modico tributo in signum subiectionis *Pruthenis* imposito, exercitum in *Poloniam* reducit.

Eudoxia consors *Miecslai maioris Poloniæ* Ducis, alterum parit infantem apud *Posnaniam*, qui baptismatus paternum nomen *Miecslaus* sortitus est. *Miecslao nascitur filius cognominis.*

In *Pannoniorum* quoque Regno intestinum bellum inter duos fratres *Stephanum* & *Wladislaum* pro Imperio exortum etiam finitimos Reges armis inuoluit. *Wladislaus* siquidem molestè ferens, germanum suum *Stephanum* natu maiorem in *Hungariæ* Regnum, se prætermisso sublimatum, suggestionibus persuasionibusque nonnullorum *Hungarorum*, qui res nouare soliti erant, inflammatus, Regnum *Hungariæ* inuadit, *Wladislaumque Bohemiæ* Regem multis promissionibus inescatum in sui auxilium accersit. Cui *Stephanus Hungariæ* Rex debitam resistentiam oppositurus, Imperatorem *Græcorum Calo Ioannem*, affinis enim suus ex parte vxoris erat, conduxerat. Itaque & à proprio & forensi milite *Hungariæ* Regnum plurimis spoliis & incommodis vexabatur, vterque enim exercitus *Græcus* videlicet & *Bohemicus* prædis & spoliis contentus, in publicum certamen non prodibat. Tractatu deinde interposito, *Wladislaus* cum *Stephano* Rege *Hungariæ*, Imperatore *Græcorum* & Rege *Bohemiæ* mediantibus pacificatus est, & *Transilvanensi* regione contentatus: Iunxit & *Bohemiæ* Rex cum *Græcorum* imperatore affinitatem, filiam filii sui *Friderici* nepoti *Græcorum* Imperatoris dando in consortem. *Turba in Hungaria.*

Quindecima die mensis Maii *Georgius Wladimirowic* Dux *Kiouiensis* morbo implicatus, apud *Kiow* moritur, & in Ecclesia S. Saluatoris apud *Berestow* sepelitur. Dùm autem post mortem suam plures *Russiæ* Duces sedem *Kiouiensem* quam *Georgius* gubernauerat ambirent, *Izaslaus Dauidowic* Dux, fauentibus *Kiouiensibus*, illam adeptus est.

1165. Vafra ementitaque *Pruthenorum* in fidem Christianam, quam ad retinendam libertatem, vitamque *Boleslao Polonorum* Duce & Monarcha vrgente susceperant, religio, vix vnius anni durauit spatio, & velut vapor ad modicum apparens euanuit. *Pruthenis* siquidem, tùm Diabolica suggestione, tùm sua temeritate agitati, dùm illis orthodoxæ religionis iugum asperum difficileque videretur, tumidasque & inflatas gererent ceruices, nec dùm frenis fidei assuetas ab imposito nuper iugo religionis Christianæ resilire cœperunt, ad idololatriæ prophana conuersi, baptismate, quod susceperant, fidei temerato ad prophanos gentilium redeunt ritus, sacerdotesque ac ministros Dei pro eorum eruditione à *Boleslao* relictos, morte interminata, si ad illos reuertantur, in *Poloniam* remittunt. *Boleslao* autem *Polonorum* Duci, cùm ab illo nouum sibi indici bellum vererentur, pro commisso apostasiæ facinore satisfacturi, bellumque sibi inferendum auersuri, nuncios & tributa & munera ferentes, transmittunt, orant, *ne in culpam illis cedat, à fide Christiana auersio, se neque Deos suos patrios, quos tantoperè coluerant, neque sacra, quibus insueuerant, relicturos, Christianam religionem grauem illis & difficilem fore, neque gentem Pruthenicam eius legibus teneri quouis pacto posse. Non ob id tamen de subiectione & fide semel Boleslao & Polonis præstita, & tributis sibi impositis quicquam, aut variaturos, aut diminuturos, sineret Prutheno ritibus & sacris suis viuere, sinatque illos ad vectigalium pensionem, solutionem, ad obeunda insuper pro Polonis bella, & ad singula quæ præter fidem Christianam imperarentur, fidos sibi futuros & sinceros.* Rupturos quoque se minabantur Imperium, si non propriis, sed *Polonorum* & Christianorum ritibus, cogerentur viuere. Nefandum abominandumque *Pruthenorum* apostasiæ piaculum in Deum, fidemque orthodoxam commissum euidentemque sui creatoris iniuriam, siue precibus, siue muneribus *Pruthenorum Boleslaus Polonorum* Dux expugnatus, leuius, quàm suæ conditioni conueniebat, perferre visus, neque illud vindicare, neque rescindere aggressus, dissimulationis torpore in tàm flagranti & enormi facinore vsus, vbi districtissimæ coercionis articulum prò expianda ira Dei, honoranda religione eius, & scandalo tollendo, celerrimè conueniebat interponi. Legatos *Pruthenorum* in sua pertinacia & apostasia magis solidatos, quàm correctos remisit, rerum fidei, rerumque diuinarum, quæ vitæ quoque ipsæ anteponenda erant, omnem à se curam prorsus relegans, & cœlestibus atque æternis præferens caduca & terrena. Nil se læsum, nilque sibi iniuriatum aut ademptum ratus, si *Prutheni* in fidei contumeliam, in idololatriam relapsi, censum se pendere fiscalium tributorum pollicerentur, rebusque suis priuatis, suum statum, suumque tenorem retinentibus res fidei æquius lacerare & contaminari patiebatur, in periculosum discrimen iusto Dei iudicio, cuius religionem vindicare distulerat perueturus. Nec ita multò post *Prutheni* ex impunitate neglecti ritus insolentiore facti suoque ingenio vsi, bello rursus *Polonos* lacessere cœperunt. Abiicienda illa prorsus pestifera conniuentia à Ducali autoritate esse debuerat, quæ aliis parcendo, seipsam scelesto facinore, & indignatione diuina irretiit, diuinæ iustitiæ exceptura sententiam, quia segni indulgentia, dissimulauit plectere peccatores, qui Deo & fidei orthodoxæ inferebant ludibria.

Prutheni à fide christiana deficiunt, ferente id Boleslao, & postea Poloniam inuadunt.

Ioannes primus alias *Ianislaus Gnesnensis* Archiepiscopus annis 17. regiminis onere expleto, moritur, & in *Gnesnensi* Ecclesia sepelitur, in cuius locum *Petrus* Canonicus *Gnesnensis* genere nobilis de domo *Srzeniawa* per electionem Canonicam successit, ab *Alexandro* tertio Papa prouisus, à Ducibus *Poloniæ Boleslao Crispo Cracouiensi* & *Miecslao maioris Poloniæ* promotus, & eorum consensu subnixus.

Ioanni I. Archiep. Gnesnensi succedit Petrus.

1166. Fidei diuinisque rebus à *Pruthenorum* gente in Saluatoris dedecus & contumeliam, nefaria apostasi violatis, terrenis quoque rebus, quarum solam integritatem & statum *Boleslaus Polonorum* Dux sibi rebatur sufficere addiderunt *Prutheni* præuaricationem. Propriæ enim salutis & fidei fœdere impunè disrupto, in maiores mox ausus ad excutiendum subiectionis seruitutisque iugum, dilabuntur. Nam *Boleslai Polonorum* Ducis præfectis, vectigales census exigentibus, & tributa, non denegant solùm, sed & præfectos pluribus iniuriis affectos, quosdam etiam vltimis suppliciis enecatos cum dedecore à finibus suis discedere compellunt, neque his contenti, maximo exercitu, non ex ingenuis solùm, sed etiam ex agrestibus comparato, in *Culmenses Masouiæ* terras, nil tunc hostile veritas, celeriori quo poterant cursu descendunt, & in plures villas ac oppida populatione passim extensa, pecora, & quæ concupiscibilia erant diripiunt, cædeque crudeli præstita frequentem captiuorum numerum in seruitutem suam transportant. Cuius cladis & fraudis nuncium, dum *Boleslaus Crispus Polonorum* Dux accepisset, tumultuario more militibus coactis patriam liberaturus, peruicaciter occurrit, hostesque præda rapta, in sua diuertisse cubilia, cognoscens, vehementi dolore cruciabatur, & pergeretne hostes insequi, quos in paludes siluasque constabat esse dilapsos, an subsisteret consilii inops, diu mente & spiritu afflictabatur. Satius tandem visum est rem in aliud tempus differre, cùm & paucitas militum in hoste callido, & tàm armis, quàm ingenio bellare ex insidiis solito, parum tuta foret, maioribusque copiis hosti bellum inferendum, quibus possit, & discrimen rescindi, & hostium fraus,

Prussi Poloniam inuadunt & vastant.

1166 fraus, temeritas, atque rebellio iusta animaduersione mulctari. Ea sententia accepta, pluribus in locis præsidia militum ad fluenta A *Ossæ* fluuii disposuit, excursiones subitas *Pruthenorum* prohibiturus, bellumque vniuerso *Poloniæ* Regno aduersus *Prussiam* indixit.

Matthæo Cracouiensi Ep. succedit Gedeon

Decima Octobris *Cracouiensis* Episcopus *Matthæus*, cum annis tribus & 20 sedisset, moritur, & in sua *Cracouiensi* Ecclesia honore iusto tumulatur. Cui per diuinam & humanam vocationem *Gedeon* alias *Getko* nobilis de domo & familia *Griphonum*, *Cracouiensis* Præpositus successit, ab *Alexandro* Papa tertio in *Galliis* agente confirmatus, & in die S. *Geruasii* & *Protasii* consecratus. Hic autem *Matthæus* Episcopus epulis & vanæ gloriæ intentus, nuncios Ducis *Poloniæ Boleslai*, subsidium pecuniarum ab eo Ducis nomine petentes, adiunctis familiaribus suis ad cloacæ locum remisit, mandans vt illic thesauros quærerent. *Hic sunt*, inquit, *thesauri mei absconditi*, innuens se singulos reditus Episcopales per gulam & ventrem consumpsisse, & pecuniam aliquam inaniter à se postulari.

1167. *Poloni aduersus Pruthenos eunt.*

Comparatis omnibus, quæ in bellum *Pruthenicum* prouidenda erant, *Boleslaus Crispus* Dux & Monarcha *Polonorum*, primo æstatis tempore copias equestres & pedestres versus *Prussiam* educit, tanto quidem frequentiores, quanto à vicinarum regionum, quæ & ipsæ aliis bellis destinebantur, hostili metu nouerat se solutum, neque *Boleslaum* Ducem tantummodo, sed & *Miecslaum Henricumque* fratres, iusta in id bellum stimulabat ira, quippe in quorum Principatus & dominia propter contiguitatem *Prutheni* crebris excursionibus grassabantur. Vnde & personaliter cum cateruis militum suorum aduenerant, omnem operam pro exterminanda gente perfida dolis & fraudibus assueta nauaturi. Non latuit tam studiosus grauisque *Polonorum* apparatus *Pruthenos*, & tam conscientia præstati in *Polonos* à se facinoris, quam assiduo rumore & exploratorum relatione ad excidium, grauesque pœnas se didicerant destinatos. Accuratissi-D mis itaque studiis, quomodo *Polonorum* impetus excipi & sua pernicies euitari posset, consultabant. Et cum tam vires suas, quam ea quæ in fidem & contra pacta *Polonis* promissa admiserant, metirentur, maiorem in modum vniuersorum animos formido subibat, se quoque neque armis, neque viris, vt qui tantum numerum equitum 16. millia, peditum vero decem millia explere poterant, ad resistendum pares reputantes, omnes conatus ad ingenia dolosque conuertunt, astu & fraude *Polonorum* potentiam, cum iusta nequirent acie, superaturi. Neque illos spes opinioque fefellit, sed callido, vafroque eorum ingenio *Polonos* pro suis transgressionibus iuste Deo puniente, effectus breui respondit. Erant in *Polonorum* exercitu quatuor *Pruthenorum* transfugæ, qui *Boleslai Polonorum* Ducis per moram assiduam, familiaritatem, fauoremque meruerant, quibus tanquam locorum peritis, *Boleslaus* terram *Pruthenorum* hostiliter ingressus, pro ducibus vtebatur, & ex eorum constructione, & arbitrio, castris eligebantur statiua, & iter, per quod exercitus ducendus esset, quæ insuper loca adeunda, quæ vitanda, monstrabant. Tantumque sibi fidei transfugæ ipsi apud Duces vniuersumque exercitum Polonorum fideliter sincereque singula monenda perstrinxeranti, vt omnis belli progressus, & administratio, salus quoque, & periculum exercituum, ex illorum sententia versaretur. Hos B *Prutheni* magnis muneribus, & maioribus promissis corrumpunt, monentque, *vt suæ patriæ, nationisque rationem saltem nunc habere velint, quoniam non de subiectione & tributo Polonis pendendo, quod & ipsis turpe miserumque foret, sed de suo vltimo excidio agatur. Cogitarent præterea se non in Polonia, sed Prussia genitos esse, suos quoque maiores, & consanguineos illic degere, non cunctentur excidium illi præparatum auertere & salutem, quam soli facilè præstare possunt, dare, cum officium per eos Polonis impensum, bello finito, ad obliuionem recisurum esset, beneficium vero genti suæ atque nationi præstandum cum eorum amplissima laude perpetuo mansurum.* His verbis, muneribusque transfugæ expugnati C *Polonicum* exercitum prodere consentiunt, proditionemque pro libito *Pruthenorum* componunt. Iam *Polonorum* Duces & exercitus in *Prussiæ* interiora peruenerant, crudelemque tam puberum, quam impuberum cædem edendo, frequentes quoque villas & vicos, flammis dedendo, in vltima *Prussiæ*, continuando cædes & incendia transire parabant. Compositam itaque fraudem & proditionem transfugæ executuri, non prouisis commeatibus, non exploratis itineribus, sed per inuia & siluestria loca trahebant exercitus *Polonorum*, ac primum agmen, quod *Henricus Sandomiriensis* Dux ducebat, item & reliqua agmina, quibus *Miecslaus* Dux cæterique præfecti præerant, postremum deinde quod *Boleslaus* Monarcha cum exercitatissimis militibus seruabat, primum in saltus siluestres, densaque solitudine rigentes recessus; deinde in loca paludinibus, limosique bituminis lubricitate perpetua obsita, palustria, descensu insuper, & congerie imbrium limosa, & quæ naturales voraginum abyssus, vernantia graminis superficietenus tectos inducunt, magnum hominum pecorumque numerum, locis huiusmodi superatis, assertione dolosa transfugarum quo minus itineris tædium esset, reperturi. Verum dum iam primum *Polonorum* agmen ad angustias saltusque, fraude ductorum perductum esset, Pruthenorum cateruæ in variis locis ex insidiis prosiliunt, & sagittis eminus emissis, agmen primum pro temporis & loci neces-

1167

sed a quibusdam transfugis decepti, & in auia ducti

a Pruthenis magna strage cæduntur.

Digitized by Google

1167. necessitate, aliter quam rei militaris ratio & & ordo poscebat, instructum, neque progredi, neque cedere valens, lethiferis vulneribus A ipsi tuti iniquitate locorum freti, facile paruo negotio fundunt conficiuntque, primis ordinibus in palustrem & limosum incidentibus locum. Celerius quo poterant incumbunt hostes, liberius telis confossuri eos, qui à locorum detinebantur voragine. Vbi & Princeps celeberrimus *Henricus Sandomiriensis* in acie pugnans vi telorum oppressus, cum pluribus insignibus militibus occisus, pluribusque vulneribus confectus, prius spiritum, quam bellum deposuit, honestius ducens per virtutem mori, quam ad ignominiam viuere, & armis ne quicquam illum tutantibus, transfossus in terram moribundus defluxit. Et licet secundum, & item tertium, atque quartum agmen primo auxilium laturum iniussu Ducum & præfectorum accurrisset, fere tamen singuli qui incautius studio suis succurrendi erumpebant, aut à cenosis suffocabantur gurgitibus, aut hostilibus hastis & cuspidibus in mortem propriam cœca rabie ruentes, quasi quædam victimæ excepti, confossique obtruncabantur. Neque enim relinquebatur vllum, aut cedendi, aut effugiendi in tanta rerum iniquitate spacium *Pruthenis*, & à fronte tergoque, & a leua, dextraque vrgentibus, & iacula vibrantibus in inclusos. Inter hæc tamen, limosa paludium & stagnorum vorago, omni hoste terribilior videbatur, cuius profunditas dehiscensque ingluuies armorum C pondere pressos, plures absorbuit, quam quos hostis cepit aut necauit. De extremis agminibus, quos nondum proditorium torcular inuoluerat, *Poloni*, cum se in extrema viderent incidisse, & hostibus nihil impeditum, sibi nihil tutum esse aduerterent, eam tamen tunc præstitere virtutem, vt cum primi aut sagittis confecti, aut limo absorpti caderent, proximi iacentibus supergressi, ex eorum corporibus, donec & ipsi telis conficerentur, pugnarent, nil aliud superesse locorum fraude deceptis, quam solatium honestæ mortis arbitrabantur. Totum fere illic militiæ decus *Polonicæ* barbarorum obtritum rabie, signa *Polonica* ab hostibus intercepta, corpus *Henrici Sandomiriensis* Ducis, fœde & miserabiliter suis insigniis exutum, inter promiscuas cadauerum strues, à cœno deuoratum est, si deuoratio & mors dicenda est, quam pro patriæ pietate, & populi sui victoria oppetiit. Vterque Dux *Boleslaus* & *Miecslaus*, cum ordinibus quos ducebant, saluus euadens, dum pro maiori parte suas copias locorum iniquitate deletas vidissent, in *Poloniam* gemebundus, multos gemitus & eiulatus, cum pro charis Ducis *Henrici* fratris sui, tum pro militum morte, emittens, rediit, reliquias miseri & laceri exercitus reducens. Nec solum tunc, sed in plures ætates, super tam infelici militum desideratorum morte lugubres voces, & lamenta, à cognatis, coniugibus, & amicis audiebantur. In ipsa siquidem miserabili & miseranda clade, *Polonorum* virtus præstantior confracta & extincta est, & robustissimorum militum flos emarcuit. Nam & relatu perdifficile est perstringere, quot ingenuos adolescentes, quot exercitatissimos milites, quos equos, quæ arma, quantas substantias, quantas fortunas, clades illa absumpsit, cum barbarorum insatiabilis rabies non in deuictos sed cœno & voragine limosa illaqueatos, nulla clementia vsa, passim omnes, nulli differens ætati, vel conditioni, trucidabat. Pluribus expost diebus, interfectorum aut suffocatorum barbari legentes spolia, & Diis suis, sacrilegoque ritui tanti triumphi ascribentes B euentum, quem clemens & verus Deus, aut ad detergendum purgandumque scelera *Polonorum*, aut ad exercendum eos dignatus est infixisse.

in qua etiam Henricus Dux Sandomiriensis vitam amisit.

Sedem *Kiouiensem Mścislaus Izaslawic Wladimiriensis* Dux ratus ad se potius, quam ad *Izaslaum Dauidowic* pertinere, in huius anni hieme copias contra *Kiow* ducit. *Kiouiensibus* autem suo proposito fauentibus *Izaslaum Dauidowic* de *Kiow* effugat & expellit sedemque *Kiouiensem* apprehendit. *Izaslaus* autem *Dauidowic* ex *Kiow* desiliens in *Nieczyse* consedit, fastidire autem illico cœpit *Mścislaus Izaslawic* sedem *Kiouiensem*, & *Rościslao* Duce *Smolinensi* patruo germano accersito, *Kiouiensem* sub tempore veris resignat Principatum, solus vero in *Wladimiriam* recedit, sed nec *Rościslao Smolinensi* Duci possessio *Kiouiensis* Ducatus fuit diuturna, quippe & ipse illius regimen perosus Duci *Wladimiro Mścislawic* expulsionem veritus resignauit. 1167.

Turba in Russia.

1168. *Pruthenica* clades *Polonorum* regiones longa caligine mœroris inuoluerat, mœstumque & obstinatum silentium aliquantisper fuit, dum ad vehementem dolorem pudor male gesti belli accedebat. In singulis quoque fere domibus, & regionibus gemitum & complorationem deletorum fratrum & consanguineorum superstites intenderant, & quicquid D ad lenimen solatiumque exulcerati pectoris ingeri poterat, surdis & obseratis auribus excipiebatur. De ordinando tandem duarum terrarum & Principatuum, *Sandomiriensis* videlicet & *Lublinensis* statu, quorum vacatio ex morte Illustris viri *Henrici* inciderat, conuentus per vtrumque Principem, *Boleslaum* videlicet & *Miecslaum*, Prælatosque & Barones *Poloniæ* apud *Cracouiam* habitus est, vt prouideretur, cui eorundem Principatuum deberetur successio, cum Dux *Henricus*, cælibem in illud tempus vitam agens, nullam prolem reliquerit. Et quamuis longa concertatio de partiendis huiusmodi terris, *Boleslaum* & *Miecslaum* Duces tenuerit, id tandem post multos

Digitized by Google

1168. multos tractatus super re huiusmodi interpositos, communi consensu & decreto, acceptum est, vt quintus Ducis *Boleslai Krzywousty* filius A Princeps *Cazimirus* annum vigesimum supergressus, cui pater moriturus in diuisione filiis facta nullam sortem inter fratres reliquerat, in vacantes succederet *Sandomiriensem* & *Lublinensem* Ducatus, qui in id tempus nullam propriam & firmam sedem retinens, *Boleslai* Ducis *Cracouiensis* & Monarchæ liberalitate alebatur. Verùm quia præfatus Dux *Cracouiensis Boleslaus* in administranda Monarchia querebatur se singulis suis introitibus exhaustum & multipliciter grauatum extenuatumque esse, elegantior pars Ducatus *Sandomiriensis*, ciuitas scilicet *Sandomiria* cum suis teloneis & districtibus, Duce etiam *Cazimiro* pro fraterna charitate vltrò assentiente, sibi B decreta, & ad vitæ suæ duntaxat tempora donata est, eo absumpto, ad *Casimirum* recitura. Fratribus autem & primoribus Regni cogentibus *Casimirus* Dux Principis *Russiæ Wszeuoldi* virginem nomine *Helenam*, filiam Principis *Belzensis* accepit in consortem, nuptiarum solennitas propter cladem nuper in *Prussia* acceptam omissa est. Parit & hoc anno *Eudoxia* consors *Miecslai maioris Poloniæ* Ducis filium, qui *Wladislaus* appellatus est.

Henrici Sandomiriensis terras accipit frater Casimirus, & nuptias cum Helena Wszeuoldi Russiæ Ducis filia celebrat.

1169. Nondum *Pruthenicæ* cladis inflictum vulnus, re aut tempore curari cœptum erat, dùm *Boleslaum Polonorum* Ducem & Monarcham nouum, & intestinum excipit bellum. Nepotes siquidem sui *Boleslaus Altus* & *Miecslaus*, filii *Wladislai*, quibus de exilio *Almanico* C reuocatis *Slesiticam* oram partitus erat, & paternas, & suas in *Boleslao Crispo* Monarcha iniurias vltum iri satagentes, arma aduersus illum expediunt, & bellum indicunt, causas iniuriarum & belli exponunt, *quod & Cracouiensem Ducatum ad illos pertinentem detineat, & Monarchiæ Principatum, qui illis successione paterna debeatur, vsurpet, & nonnullas in Slesia vrbes, quas sibi Boleslaus Crispus in signum Monarchiæ & superioris Principatus retinuerat, in eam diem teneat occupatos, satis equidem superque se pressos & iniurias longi exilii perpessos esse. Nec post tàm diuturnam calamitatem, quod iustum atque æquum foret, vllam* D *gratiam ab iratis patruis percepisse, qui etiam se in uacatione Ducatuum Sandomiriensis & Lublinensis neglexissent, cum illorum æqua eis contingeret successio.* Nec tantummodo propriis militibus ad id bellum gerendum contenti auxiliares quosdam ex *Almania* propter materni sanguinis affinitatem eis fauentes, partim prece & beneuolentia, partim pretio acciuerant, iustoque exercitu, tam ex equestribus, quàm pedestribus, confecto, ciuile & domesticum bellum *Pruthenico* perniciosius oriebatur, *Posnaniensemque* districtum & regionem vastabant, cum ad id

Filii Wladislai reliquis Ducibus Poloniæ bellum minantur,

1169. præter insitam animorum irritationem, etiam temporis oportunitate, quod recens *Pruthenica* clades, legiones, fortunas, & vires *Polonorum* absumpsisset, sollicitabantur. *Boleslaus* autem *Crispus Polonorum* Dux & Monarcha cum se nuper & militibus & armis exutum nosset, & eos qui superstites remanserant, ægrè in militiam cogi posse intelligeret, de pace per communes Consiliarios Ecclesiasticos & seculares agendum duxit, & cùm nepotibus pro die constituto conueniens, belli causas breui & prudenti extenuauit responsione: *Ducatum siquidem Cracouiensem extra sortem fore, & nonnisi à Monarcha obtineri ritè posse* declarauit. *Ius verò Monarchiæ, etiamsi pater eorum ab eo deiectus non fuisset, illo tamen mortuo, in se iure decidisse, quod & natu maior esset, & vniuersali consensu electus docuit. Vrbes verò in Slesia propter Monarchiæ ferenda onera legitimè reseruasse. Ducatum Sandomiriensem & Lublinensem portionem soli Duci Casimiro, quia solus in eam diem portionis paternæ expers erat, iuste cessisse disseruit.* Et quamuis iudicio Consiliariorum communium *Boleslai* Ducis responsio singulas nepotum querelas ita confutasset, vt bellum motum & mouendum iniustum sibi videri pronunciassent, iisdem tamen communibus agentibus Consiliariis *Boleslaus* Monarcha nepotes quietaturus, de vrbibus, quas in *Slesia* tenuerat, cessit, & eas inter nepotes sortiri consensit. Magna profectò ob eam rem commendatione dignus, qui ne patriam vulneribus ab hoste inflictis, calentem intestino bello inuolueret, etiam de his quæ legitimo iure obtinebat excessit, & bellum oriens, solerti moderamine extinxit, maximè id moderamine Reipublicæ putauit profuturum, quicquid pro pace & bono statu patriæ suis priuatis censibus viderat detractum.

quod tamen benignitate Boleslai restringitur.

Tres soles in occidente simul visi sunt Nonis Septemb. & post horas duas deficientibus cæteris, qui medius fuit, solus occidit. Simili quoque modo proximis annis Lunæ apparuerunt.

Fraterno & ciuili bello in ipso sui primordio, antequam in perniciem aliquam serperet, *Boleslai Polonorum* Ducis & Monarchiæ prudentia industriàque oppresso, aliud perniciosius à *Cracouiensibus* militibus in *Boleslaum* excitari cœptum est, sed iuxta ac superius in suo ortu modestia *Casimiri Santomiriensis* Principis succisum est. *Iaxa* siquidem de *Miechow* & *Suantoslaus* milites, & penè vniuersi *Cracouienses* proceres *Boleslai Crispi* imperium segniùs, quam Reipublicæ variis calamitatibus pro eo tempestate afflictæ conueniebat, administrantis, perosi, in eius destitutionem conspirant. Monarchiæque Principatum & regimen *Casimiro Sandomiriensi* Duci mandandum decernunt.

Bellum intestinum militum Cracouiensium oritur,

Digitized by Google

1170. Ad quod illos non solum *Boleslai* segnities, & confracta exustaque ætas, sed singularis & admiranda *Casimiri* probitas, mirificis actibus quotidie se diffundens, tùm ne *Boleslao* absumpto *Miecslaum* senem *Maioris Poloniæ* & *Pomeraniæ* Ducem suscipere, velut natu maiorem cogerentur, instigabant. Verùm *Casimirus Sandomiriensis* Dux à *Iaxo*, *Suantoslao*, cæterisque *Cracouiensibus* militibus rogatus, vt Monarchiæ regimen vniuersali consensu sibi delatum, ne *Boleslai* tempore periclitatum illud iri amplius contingeret, acceptaret, respondet: *Iniquum & acerbum sibi videri strenuissimo Principe Boleslao, non germano solùm, sed suæ iuuentutis curatore benigno, & quod his præstantius est, optimè de Republica merito, propter fato, & propter grandæuum senium excluso Monarchiæ occupare Principatum. Se quidem illis pro ea propensione gratias agere, & gratiam quod se Principatu dignum iudicarunt, referre velle, sed nullo pacto in scelus tàm detestandum quo & patria exturbanda esset, & Boleslaus frater, quem priuato etiam in hanc diem coleret officio violandus, puritas quoque sua contaminanda esset, assensurum. Nossent præterea se sic institutum qualificatumque esse, vt ne dum Boleslaum Ducem & Monarcham afficere velit qualicunque iniuria, sed vitam & fortunas pro eius defensione oppositurum.* In hunc modum *Cracouiensium* militum gliscens in *Boleslaum* Ducem seditio extincta est.

quod tamen à Casimiro Sandomiriensi sedatur.

Rudgero Ep. Wladislauiensi succedit Wernerus,

Rudgerus, *Wladislauiensis* Episcopus cùm annis nouem sedisset, absumptus est, & in *Wladislauiensi* Ecclesia sepelitur, *Vernerum* natione *Almanum* Canonicum *Wladislauiensem* à Capitularibus electum, & per *Alexandrum* Papam tertium prouisum habuit successorem.

& Waltero Wratislauiensi Ziroslaus.

Sexto Calend. Februarii *Valterus Wratislauiensis* Episcopus obiit, colica vexatus. Qui duobus & viginti annis Cathedræ præsidens *Wratislauiensem* Ecclesiam ligneam reperiens, pulcherimo muro fabricauit, & *Lugdunensis Galliarum* Ecclesiæ ceremonias, ordinem, & cantum in eam introduxit. Huic *Ziroslaus* natione *Polonus* & genere nobilis successit via scrutinii electus, à *Petro* secundo Archiepiscopo *Gnesnensi Boleslai Alti* Ducis *Wratislauiensis* accedente patrocinio & consensu confirmatus, & in Ecclesia *Kalissiensi* consecratus, ex familia *Rozæ* ducens ortum.

Suantopelkus filius Wladimiri Bohemiæ Ducis in exilium pellitur.

Suantopelk Wladimiri Regis *Bohemiæ* filius seditionem in Patrem commouens, Baronem *Viclaum* cuius consiliis *Wladislaus* Rex regebatur, in manibus *Iudithæ* Reginæ conantis illum defendere, transfossum occidit. Pro quo facinore in exilium à Patre relegatus, primùm in *Hungariam* deinde in *Almaniam* se conferens, vagus, exulque viuebat & in *Bohemia* à necessariis *Vislai* periculum formidans in Almania occubuit. 1170.

A Grandi indignatione *Mscislaus Izaslawic Wlodimiriensis* Dux stimulatus *Wlodimirum Mscislawic*, quod patruum suum *Roscislaum* de *Kiow* eiecerat, ex *Kiow* propellit. Quo ad *Polowcos* diffugiente *Mscislaus Izaslawic*, possidere *Kiow* cœpit. Quod *Andreas* Dux de *Susdal* non ferens, filium suum *Mscislaum* cum *Rostowcis*, & *Wlodimircis* contra illum mittit. Cui auxilium laturi, tantum quippè odium pectoribus multorum contra *Mscislaum Izaslawic* insederat, nouem *Russiæ* Duces conueniunt, videlicet *Olech Pereaslauiensis*, *Romanus Smoliensis*, *Dauid Wyssegradiensis*, *Wlodimir Andrzeiowic*, *Demetrius Georgii*, B *Georgius* & *Slawic* germani, *Olech & Gregorius Swantopelkowic*. Et obsidentibus Ducibus præfatis *Kiow*, claudit se *Mscislaus Izaslawic* in arce, pluribus diebus tolerans obsidionem, sed famem non tolerans, ex *Kiow* cum fratre suo & paucis comitibus in *Wladimiriam* effugit. Duces autem arce potiti, consortem *Mscislai*, filiumque & milites captiuant, *Kiouiensem* autem ciuitatem dant militibus in prædam, qui non domos tantummodo Canonicorum, sed & ædes sacras monasteriaque diripiunt. Locat autem *Mscislaus Andrzeiowic* patruum suum *Chleb* in *Kiow*, qui sedem illius nactus, filio suo *Pereaslauiensem* contulit Principatum.

Turba in Russia.

C Obtinebat ea tempestate in annum quartum decimum Ecclesiam *Plocensem* vir mirificus *Vernerus*, & deuotionis in Deum singularis, & vitæ nitidæ integræ atque religiosæ, egregia pollens animi virtute atque probitate, doctrina insuper eleganti, cum summa humanitate coniuncta. Is cum villam Ecclesiæ suæ *Plocensis Karszko* vocatam à Satrapa *Masouiæ Bolesta* Castellano *Wisnensi* pro insigni armorum babatum deferente, tam diuitiis, quàm amicis, potente primùm inuadi, ad extremum occupari sensisset, personali & benigna primùm admonitione, deinde per amicos communes apud illum egit, *vt propriis contentus sortem Deo dicatam desisteret vsurD pare, vltionis diuinæ iudicium, si in proposito perseuerandum duceret, non euasurus.* At ille, *qui* exhortatione huiusmodi insolentior factus, *eum ne templum insuper se, si imperatur, occupaturum & de Episcopo Vernero extrema supplicia sumpturum* respondet. Intelligens itaque *Vernerus* Episcopus modestiam suam apud hominem sensus reprobi & ambitione cœcati, nulli vsui fore, & admonitionem contemptum iri, in ius illum municipale, quod vocitamus terrestre, pertraxit, existimans suæ auaritiæ ingluuiem, vel iuris rigore posse confundi. Ventilato autem iudicio, dùm in causa non dubia iudex tempus teri non passus, *Vernerum* Episcopum pronunciasset victorem

Bolesta Masouiæ Castellanus Vernerum Ep. Plocensem, qui terras Ecclesiæ raperet, morerat,

Digitized by Google

1170. rem, & illum Decreto suo in villa *Karszko* per scelus & iniquitatem *Bolestæ* oblatæ possessionem misisset, *Bolesta* extunc bilem non A temperans, & plura in Præsulem Beatum iura suæ Ecclesiæ defendentem maledicta euomens, ad trucidandum Episcopum animum, & omnes conatus destinat, oportunitate data, quamprimum propositum executurus. Erat *Bolesta* cum *Pruthenicis* dopulis idolatriæ deditis, & ob propinquam vicinitatem, & morum prauitatem, frequens vsus, frequensque familiaritas & communio, in illo enim *Visnensis* oræ angulo positus, summæ rerum à *Boleslao Polonorum* Duce & Monarcha delegatus præerat, & adeuntibus se cum querelis variis, furta, spolia, inuasiones, & nonnullas alias iniurias continentibus *Pruthenicis* populis iura de *Polonorum* regionibus, aut B reddebat, aut bella orientia, administrabat, aut per pacis, & concordiæ conditiones extinguebat. Nonnunquam legationibus & muneribus, iuxta morem *Pruthenorum* gentis, sibi allatis duplici fœnore, quo illos sibi deuinctos magis, & in sua beneplacita exequenda, commodaque augenda, proniores efficeret, respondebat. *Pruthenorum* itaque ad illum grandi multitudine, dùm apud Castellaniam suæ ditionis *Visnensis* ageret, veniente, largitionibus & promissis illos inescatos, ad domicilium suum perducit, & noctem insequentem, variis eos onerando commessationibus, absumit. Cumque ex longa crapula & ebrietate hilariores videret effe- C ctos, & per exploratores certior factus, didicisset *Vernerum* Episcopum in *Biskupice* villam suam postridie aduenisse, *Bieniasium* germanum cum exprobratione compellat dicens: *Cur tu*, inquit, *Sacerdotem nefandum Vernerum Episcopum sub nostris oculis nostra occupantem non violas? non extinguis?* Qui fraternas iussiones impleturus, omnium *Pruthenorum*, qui tunc aderant, *Bolesta* mandante, comitatus caterua, in *Biskupice* processit, & antelucano tempore illuc, quemadmodum animo gestiebat, perueniens, *Vernerum* Episcopum in dormitorio suo quiescentem, vna cum fratre *Benedicto* ordinis S. *Benedicti* monacho, huius enim & aliorum religiosorum, idem D *Vernerus* Episcopus domi & foris, & vbilibet locorum contubernio ad honestandum testimonium vitæ suæ vtebatur, in cubile irruens, seris effractis, frequentibus percussionibus grauibus vtrumque quarto Februarii die perimit & obtruncat, superiectis deinde in funera tapetiis, & paleis, & sarmentis abscedit. Pro parricidio in virum Dei commisso à *Bolesta* non secus quam si hostem infestum debellasset, commendatus. Antistitis autem *Verneri* cubicularius, qui se metu mortis sub Pontificalem lectum occultauerat, uniuersam tyrannidem quam *Bieniasius* in *Christum* Domini *Vernerum* exercuerat, speculatus, altero die detexit, & publicauit. Ex eo autem tempore, & in post carnifex *Bieniasius* nusquam apparuit, à nullo vnquam homine visus. Quapropter vniuersali æstimatione creditum est, illum tertia die, postquam parricidium peregisset, terram viuum absorbsisse, & neci Pontificis innocentis iustissimo Dei iudicio parentasse. Sed & *Bolesta* Castellanus *Visnensis*, qui principalis autor extitit, virum iustum, sanctum, & Pontificali dignitate præditum, per scelus occidendi, iusta & digna morte interiit. Corpus Episcopale in *Plocensem* delatum Ecclesiam planctu magno virorum Ecclesiasticorum honorifica sepultura terræ mandatum est, & in locum illius *Lupus* Canonicus *Plocensis* successit. Principatus autē suos & Dominia *Boleslaus* Dux & Monarcha *Polonorum* vehementer ob Pontificalem necem afflictos & affligendos pertimescens. Iam siquidem *Petrus Gnesnensis* Archiepiscopus in Prouinciam *Poloniæ* vniuersam Prælatis prius consultis, generale pertulerat interdictum, missis militibus *Bolestam* captiuat, & *Gnesnam* perductum, conuentu generali indicto, sub præsentia præfati *Petri Gnesnensis*, Archiepiscopi, *Gedeonis Cracouiensis Bernardi Posnaniensis* Episcoporum, & vniuersorum procerum *Poloniæ* iudicium contra illum, cui solus præsidebat, instaurat, & pro facinore in Christum Domini *Vernerum* commisso, *Bolestam* in iudicium productum, & scelus suum inficiare, scientem se multitudine testium conuincendum, non audentem, definitiua sententia flammis exurendum condemnat. Nec simplici cremationis genere in eo contentus tela recenter texta, & cera oblita circumuolutum in circulo ciuitatis præfatæ *Gnesnensis*, valido ignis incendio, se & vniuersa sua militia inspectante, combussit, iram quoque diuinam propter scelus parricidii in se, & gentem suam venturam, sæua quidem, sed iusta vltione de reo sumpta expiauit. Cœpit autem extunc deinceps vir B. *Vernerus* signis mirificis clarescere, & ad sui nominis inuocationem exaudire, claudis gressum, cœcis visum, leprosis mundationem, paraliticis restaurationem, mortuis vitam, pluraque alia, pro quibus interpellabatur, beneficia conferre, ut nil dubitandum sit virum illum, tùm pro vita laudabili sanctè & innocenter transacta, tùm pro sanguine in defensionem suæ Ecclesiæ fuso, laureolam meruisse, animarum quoque sanctarum potitum consortio, præmio æternæ retributionis, & visione diuina perfunctum esse. Sedit ipse *Vernerus* in sede *Plocensi* annis 14. cui *Lupus* Custos *Plocensis* post monstruosam electionem de tribus factam, succedit, nobilis genere de familia *Godziemba* à *Petro Gnesnensi* Archiepiscopo *Boleslao Crispo Poloniæ* Duce & Monarcha eius promouente electionem confirmatus & consecratus. 1170.

Ipse autem ab Archiep. Gnesnensi ad ignem damnatur.

Vernero succedit Lupus.

Pridie nonas Maii, *Miecslaus* siue *Miesko maioris Poloniæ* & *Pomeraniæ* Dux pietatem, quam

Miecslaus Posnaniæ Hi-

1170. *Hospitale ædificat.* quam in egenos, & miserabiles personas in ciuitate sua *Posnaniensi* degentes gestabat pectore, expressurus opere, de consilio *Raduani Posnaniensis* Episcopi Hospitale in *Posnania* ad Ecclesiam B. *Michaëlis* fundat, & illius curam & gubernationem fratribus domus hospitalis S. *Ioannis Ierozolimitani* committit. Assignans & donans eidem hospitali in perpetuam dotem villas suas Ducales, *Niechrowy*, *Iagodno*, *Samoczyrska*, *Gorka*, *Gliuka*, *Gosztowo*, *Gleczowo*, *Cerlenino*, *Iarogniewy*, cum omnibus earundem villarum pertinentiis, appendentiis vniuersis. Pro cuius subsistentia vberiori *Raduanus* Episcopus *Posnaniensis* decimas in villis præfatis, nec non & decimas in villis *Mielostowo*, *Andrzeiowo*, *Wygonowo*, *Wielikie*, *Zuchelecz*, *Obrzel*, *Lipnica*, ad mensam suam Episcopalem pertinentes dedit perpetuo, inscripsit, & donauit, pia libertate locum præfatum insigniens.

1171. *Gedeon Ep. Cracouiensis Ecclesiam Kielcensem fundat* *Cracouiensis* Episcopus *Gedeon* cultum diuinum in sua diœcesi ampliaturus, in vastis tunc, & ab hominum habitatione longius porrectis nemoribus oppido *Kielce* ædificato, Ecclesiam illic de saxo quadrato, & artificis subtilitate proportionaliter formatam fabricat, & quatuor dignitates, videlicet Præposituram, Decanatum, Custodiam, & Scholastiam, sex quoque Præbendarios, decem insuper vicarios in ea fundat ac huiusmodi dignitatibus Præbendariis & vicariis, de bonis mensæ Episcopalis Capituli *Cracouiensis* communicato consilio, sufficientem dotem in villis decimis, cæterisque introitibus consignat, ordinans & instituens, vt in eadem *Kielcensi* Ecclesia horæ Canonicæ ad honorem & titulum Dominæ nostræ gloriosæ virginis *Mariæ* dicatæ, nocturnis & diurnis temporibus horæ Canonicæ explerentur. Felicem hunc Præsulem, & raræ deuotionis & zeli, quis negat fuisse? Cui & fabricam Ecclesiæ in qua materiam superat opus, & salutarem eius dotationem, pro qua perennem adeptus est vitam, videmus successisse.

Polowcy Russiam vastant. *Polowcy* ea æstate in magna multitudine glomerati in *Russiam* contra *Kiow* adueniunt, vastationeque longius, cùm repressionem non sentirent, extensa, plurimos mortalium vtriusque sexus cum pecoribus & pecudibus, spoliisque multis captiuant. Et dùm prædam ad satietatem vsque raptam reducerent, de mandato *Chleb* Ducis *Kiouiensis Midralko* frater suus Dux cum *Ruthenorum* copiis eos persecutus, bis vna die cum illis conflixit, & victor in vtroque congressu euadens, omnem prædam, quam ceperant, liberauit & cum exercitu suo incolumis in *Russiam* reuersus est.

1172. *Schisma Pontificum.* Turbatio Ecclesiæ Dei, quam ex pestifero schismate in superioribus ortam monstrauimus, vniuersæ ferè Christianitatis regiones armis, cladibus, odiis, & bellicis stridoribus inuoluens, pernicatius & magis ignitè, furere atque grassari cœpit, *Friderico Romanorum* Imperatore materiam & alimentum schismate suminstrante. Nam etsi *Octauiano*, qui se *Victorem* nominabat, mortuo, pax Ecclesiæ sperabatur facile peruentura, Imperator tamen *Fridericus* in *Alexandri* Papæ despectum schismati defluenti & extincto nouas vires adiecit, & in locum *Octauiani Guidonem Fremensem* presbyterum Cardinalem, qui se *Calixtum* nominabat, quo item mortuo *Ioannem Fremensem* Presbyterum Cardinalem, qui se *Calixtum* appellauit, quo similiter pereunte, tertium *Laudonem*, qui se *Innocentium* vocitabat, surrogabat. *Alexander* autem Papa in *Galliis* existens, tàm *Fridericum* Imperatorem, & suos in Pontificatu aduersarios & contendentes, quàm omnes illi adhærentes, velut verus & legitimus *Christi* Vicarius graui anathemate percellebat, prohibens *Friderico* à ciuitatibus *Italiæ* obedientiam præstari. Quapropter ciuitates *Italiæ Friderico* sua sponte infensæ, rebellione facta, grauibus bellis Imperatorem *Fridericum* conquassabant. *Fridericus* autem Imperator non tàm *Italiæ* ciuitatibus, quàm *Franciæ* Regi *Ludouico* cuius auxilio, brachioque *Alexander* Papa roborabatur, iratus, in *Gallias* exercitum *Bohemorum* & *Dacorum* auxiliis auctum, *Franciæ* Regnum desolaturus promouit. Cui *Ludouicus Franciæ* Rex Regis *Angliæ Henrici* adiutus auxilio obuiam processerat decertaturus. Interim tamen *Friderici* Imperatoris exercitum, iam in *Burgundia* agentem, epidimia inuadens miserabiliter prosternit, & cœpto irrito desistere cogit. *Expeditio Friderici Imp. in Galliam.* Sub hoc autem schismate in plures annos continuato *Almaniæ Bohemiæq;* regiones *Friderici* Imperatoris factionem sequutæ, Antipapas ab eo constitutos pro summis Pontificibus adorabant. *Polonica* verò Ecclesia & regio omni periculo, quod sibi ab Imperatore *Almanisque* imminere poterat, contempto, veri & legitimi Papæ *Alexandri* tertii obedientiam sectabatur, eiusque mandatis & decretis parendo, Imperatorem *Fridericum*, Reges & Principes, ac Episcopos sibi adhærentes excommunicatos denunciabat.

Boleslaus Boleslai filius moritur. Lugubris insuper casus *Boleslaum Crispum Poloniæ* Ducem & Monarcham eo anno excepit, filius etenim suus maior natu *Boleslaus*, in quem pater propter ingenitam indolem, & virtutes in eo relucentes, tùm quod ætatis prouectioris erat, & sibi in Regno successurus videbatur, maiori afficiebatur charitate, languore correptus diem obiit. Cuius mortem *Boleslaus* Pater, graui & immodico dolore luctuque persecutus, nullis consiliorum persuasionumque, quæ illi ingerebantur, remediis, ne fletibus luctibusque indulgeret, poterat auerti, mœrorem suum consolatu difficilem & multiplici necessitudinis

Digitized by Google

1172. nis nomine quam vt verbis leuari posset, differens & demonstrans grauiorem.

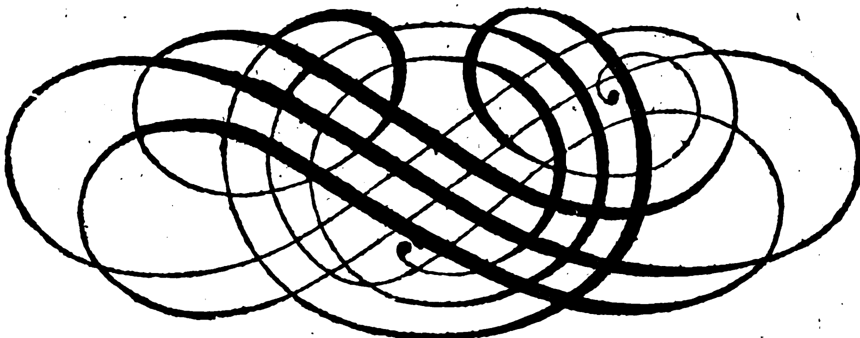
Moritur *Chleb Kiouiensis* Dux, postquam annis duobus in *Kiouiensi* Principatu sedisset, & in Ecclesia S. Saluatoris in *Berestow* sepelitur.

Andreas autem Dux de *Susdal* Ducem *Smoliensem Romanum* in eius locum substituit, & eum ad principandum in *Kiow* transmittit. Qui *Kiouiensis* Ducatus regimine suscepto, filium suum *Iaropelk* locat in *Smolensko*, quem processu temporis *Iaroslaus Izaslawic* de *Kiow* expulit, & in sede *Kiouiensi* consedit.

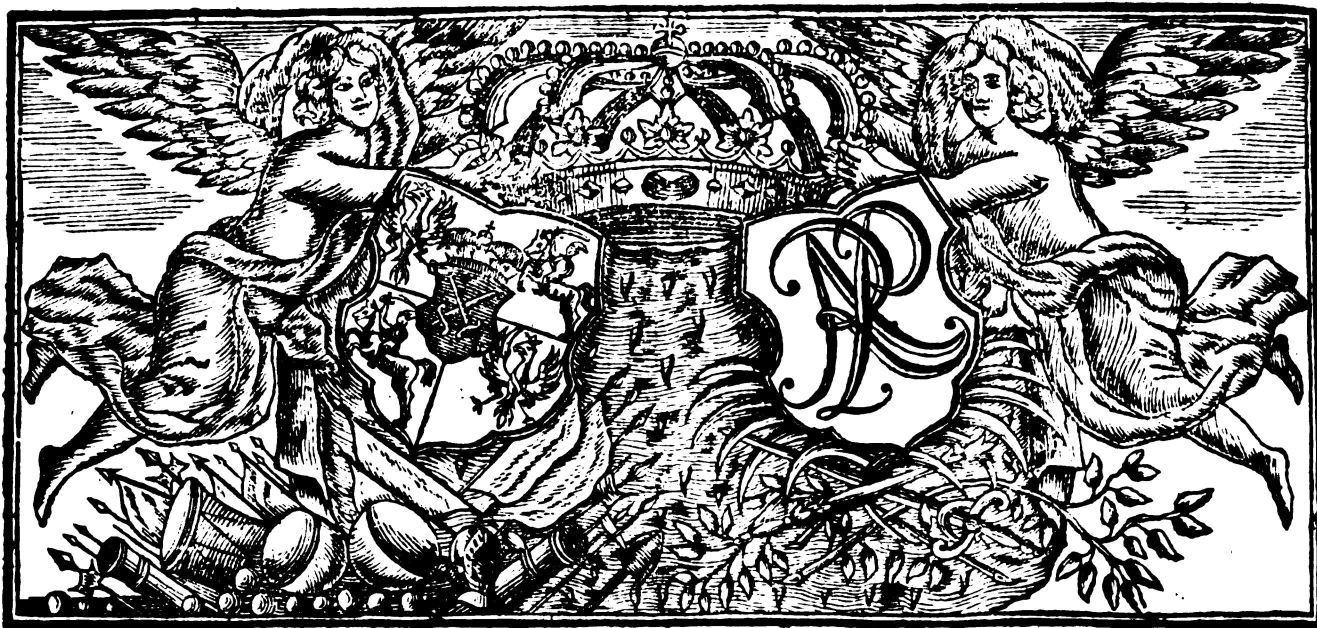
1173. *Boleslaus moritur.* Mœrore pro filii occasu tempore magis quam ratione in *Boleslao Polonorum* Duce & Monarcha sanato, repentinus languor *Boleslaum* inuadit. Hunc cum in se grassari sensim aduerteret, *Casimirum Sandomiriensem* Principem fratrem natu minorem Prælatosque & Barones Regni ad se mandauit accersiri, sub eorumque præsentia, tam de Principatibus, & terris eũ iure successionis contingẽtibus, quam de rebus, thesauris & clenodiis ordinauit. Et filio quidem vnico, quem reliquerat, *Leszkoni*, *Masouiensem* & *Chiauiensem* Ducatus legat, Ducem vero *Casimirum* germanum suum curatorem filii, & *Mariæ* Ducissæ consortis suæ designat, *Cazimirum* obsecrans, *vt eam vicem suo filio Leszkoni præstet, quam meminit sibi ab eo in suæ orphanitatis articulo præstitam fuisse parentemque magis, quam curatorem & patruum in nepote agat, cum fauore paterno semper à se tractatus & habitus sit. Fructum etiam curationis huiusmodi percepturus. Nam si Leszkonem sine prole excedere contigerit, Cazimiro fratre tam Masouiæ, quam Cuiauiæ Ducatus legat legitimam successionem, ipsum solum testamenti à se tunc conditi vigore decernens, in vtrumque Ducatum filio Leszkone obeunte successurum.* Deinde thesaurum, vasa quoque & clenodia Ducalia inter coniugem suam *Mariam*, & *Cazimirum Sandomiriensem* Ducem filiumque *Leszkonem* partitur. Omnibus insuper Ecclesiasticis Sacramentis deuote & Catholice perceptis penultima Octob. in arce *Cracouiensi* spiritum exhalat, & in *Cracouiensi* Ecclesia, Duce *Sandomiriensi Cazimiro*, *Gedeon Cracouiensi* Episcopo, consorte *Maria*, & filio *Leszkone* cæterisque Prælatis & Baronibus Regni iusta funeri soluentibus, sepelitur, cum in administratione Monarchiæ Regni *Poloniæ* annos vnum & triginta exegisset. Post mortem autem *Boleslai Crispi Polonorum* Ducis & Monarcha fit *Cracouiæ* tam *Miecslai Maioris Poloniæ* & *Pomeraniæ*, quam *Cazimiri Sandomiriensis*, item *Boleslai* & *Miecslai Slesiæ* Ducum pro substituendo nouo Monarcha conuentus. *cui succedit frater Miecslaus senex.* Et licet *Cracouienses* summa vi, summisque conatibus adniterentur, quatenus in Monarchiæ Principatum *Cazimirus Sandomiriensis* Dux succederet, à Consiliariis tamen & Baronibus *maioris Poloniæ*, *Slesiæ*, *Pomeraniæ*, cæterarumque regionum in *Miecslaum*, *senem* vocitatum, *maioris Poloniæ* & *Pomeraniæ* Ducem, suffragia ferentibus, victi desistunt. Itaque *Miecslaus* Dux & Monarcha *Polonorum* vniuersali consensu Ducum Prælatorum & Baronum *Poloniæ* declaratus, Monarchiæ suscepit Principatum, & *Cracouiensis* arx, ciuitas, & Prouincia, suæ traduntur ditioni, neque enim *Casimirum Sandomiriensem* Ducem propter liuorem & discordias inde orituras, Duci *Miecslao*, velut natu maiori placebat præferri. Spes quoque omnium animos subibat *Miecslaum senem* in administrando Principatu, iusta & legitima sectaturum & suo prudenti regimini splendorem, & amplitudinem illi adiecturum.

Stephanus Hungariæ Rex a propriis militibus rebellionem & seditionem passus in die Sanctorum *Geruasii* & *Protasii* multis *Hungaris* corruentibus profligatur, & in castrum *Zemplin* fugiens, tertio idus Aprilis moritur, cui *Bela* frater eius & filius *Geisa* furum & latronum persecutor successit. *Stephanus Vngariæ Rex moritur.*

FINIS LIBRI QVINTI.

IOAN-

IOANNIS DŁUGOSSI
SEU
LONGINI
CANONICI CRACOVIENSIS,
HISTORIÆ POLONICÆ
LIBER SEXTUS.

1174. *Miecslaus Dux,*

Monarchale solium *Miecslaus maioris Poloniæ* & *Pomeraniæ* Dux, ex obitu *Boleslai Crispi* electione & consensu vniuersali adeptus, opinioni *Polonorum*, beatam & tranquillam vitam, sub illius præsidentia & regimine se ducturos gloriantium, non respondit, sed mox sui regiminis primitias tyrannide& oppressione fœdauit. Qui etsi ob singulare,rarumque sapientiæ specimen ab annis adolescentiæ in eo relucens, *Senis* cognomen fuerat sortitus, res tamen secundæ, quibus in sublime actus fuerat, mentem suam à iusto & recto creduntur auertisse. Erat siquidem *Miecslaus* præfatus & quinque filiorum, videlicet *Ottonis*, *Stephani*, *Boleslai*, *Miecslai*, & *Wladislai*, quorum duos primos ex filia Regis *Hungariæ*, reliquos tres ex consobrina *Friderici* Imperatoris susceperat, & plurimarum filiarum coniugio, magnarum insuper opum affluentia clarus, & insignis. Cum finitimis enim Principibus affinitatem iungens, *Sobieslao Bohemorum* Duci vnam, *Saxoniæ* Duci alteram, *Friderico Lotharingiæ* Duci tertiam, *Boguslao* maritimæ oræ Duci & filio eius *Boguslao* quartam, & quintam filias locauerat. Filiis insuper suis *Ottoni Haliciensis* Ducis, *Boleslao Pomeraniæ* Ducis & *Wladislao* Ducis *Rugiæ* filias in consortes susceperat, cum residui duo filii *Stephanus* & *Miecslaus* cælibes decessissent. His & pluribus aliis donis fortunæ onustus, omnium mortalium felicissimus habebatur, verùm vtriusque boni rectæ videlicet mentis & fortunæ largitionem *Miecslaus* diutius non tulit, sed donis gratuitis abutens, multifarias exactiones, calumnias iniquitate plenas, in subditos visus est congessisse, ad quod non solùm ferebatur proprio ardore, sed etiam peruersorum consiliariorum, & signanter *Henrici* de *Kietlic*, villa propè *Budryszin* sita, qui omnium suarum actionum monitor & moderator erat, agitabatur instigatione. Pro leuibus quoque causis, & transgressionibus, vrsi, aut damialæ, aut alicuius siluestris animalis interfectione puniebantur tam militares quàm agrestes, & omni pietate relegata, bona eorum per Ducales ministeriales, partim in Ducalem fiscum, partim in priuatos vsus distrahebantur, querelisque grauatorum ad se perlatis, aut inclementius Dux *Miecslaus* respondit, aut ad clamorem

secunda fortuna latus

fit crudelis in subditos.

rem

1174. rem miserorum aures obturauit. Nil denique apud illum, & suos erat sanctum, nil æquum, nil iustum, nil charum præter pecuniam & munera. Ac religione diuina neglecta, iureque diuino & humano quassato, & turbatis Principatus sui, tam iudiciis quàm officiis, omnia ad quæstum commodumque suum Ducalem conabatur referre, longè deteriorem se senem quàm iuuenem gerens. Nilque ad profectum ætas illi profuerat, exactor auarus, punitor crudelis, neque enim quisque illo ea tempestate inter Principes *Poloniæ* amplius grauauit Prouinciam, neque commentus est callidiores, ad expilandum fortunas innocentium, vias.

Wladislao Bohemiæ Rege electo constituitur Dux Sobieslaus.

Grandæuum & labore atque ætate grauem *Wladislaum Bohemiæ* Regem *Fridericus* Imperator curia in *Noremberg* indicta, instigantibus eum Baronibus *Bohemiæ*, quibus regimen *Wladislai* fastidio erat, à Regno *Bohemiæ*, deponit, & *Sobieslaum* Ducem *Bohemiæ* quem ipse *Wladislaus* Rex annis 16. captum, ne res in *Bohemia* nouaret, tenuerat, suo iussu relaxatum, *Bohemis* præficit Ducem, Regali *Bohemos*, ne aduersus se calcitrarent, priuans honore. *Wladislaus* autem *Bohemiæ* Rex in *Bohemia* consistere propter *Sobieslaum*, quem annis tot vinctum tenuerat, quem quoque cœcare constituerat, ne iniuriarum memor grauius in se aliquid statueret, non ausus in *Almaniam* secedens, quarto post hæc mense 15. Calend. Februarii moritur, & in *Mifzen* sepelitur, filius insuper *Wladislai* Regis *Fridericus* patre mortuo *Sobieslai* conspectum veritus, *Friderici* Imperatoris curiam exulis morte sequebatur.

Boleslaus Pomeraniæ Dux moritur, & in monasterio *Oliua*, quod fundauerat, sepelitur, duos relinquens filios *Msczugium*, & *Sobieslaum*.

Thomas Cantuariensis martyrio coronatur.

Thomas Cantuariensis Episcopus libertatem Ecclesiæ strenuè defendens, ab *Henrico Angliæ* Rege in exilium actus est. Quod dùm septemnio pertulisset, ad Ecclesiam suam reuersus antepenultima Decembris die obiit, apud fores Ecclesiæ ab *Anglis* obtruncatus, felicissimum martyrium consumauit, atque ob tam victoriosam palmam in cœlicolarum numerum translatus est.

1175. *Miecslaus frustra à Gedeone Episc. Cracouiensi monetur.*

Cum grauamen & oppressio singularum personarum, singulorumque ordinum *Miecslai* Ducis, & Monarchæ *Polonorum* crudeli mandato, multifarie & exquisite à suis officialibus, Præsidibusque dietim intenderetur, clamorque & vociferatio gementium, & lacrymæ grauatorum, se per calumniam & vim, bonis & fortunis suis exutos querentium, in publicum prodiisset, nec inter Consiliarios quisquam facta Ducis damnare & reprehendere auderet, *Cracouiensis* Antistes *Gedeon*, vir constantiæ & zeli singularis oppressorum fletibus motus Ducem *Miecslaum* adit, & arbitris exclusis causam oppressorum intrepidè agens, quibus, quantisque calumniis vastetur, opprimaturque Prouincia, innotescit, singulorumque grauatorum ex ordine iniuria declarata, deprecatur Ducem *vt nouorum tributorum impositionem, sub antiquis Polonorum Regibus & Principibus ignoratam abroget, inordinatas & non necessarias euectionum exactiones, quæ in Polonico Poduodarum nomine appellari solent, rescindat, calumniosam & tyrannicam bonorum confiscationem à suis officialibus, pro leuibus pœnis, & culpis hactenus irrogatam, per quam multorum substantiæ emunctæ sunt, & personæ in extremam pauperiem redactæ, rescindat, miserorumque & calamitosorum opem, clementiam, & tutelam suam implorantium, precibus, & vocibus moueatur. Prouinciæ quoque in qua illum & maior ætas & voluntas populi Monarcham constituit, parentem se præstet propitium, non tyrannum detestabilem, & execrabilem, amplam laudem, popularium fauorem, si destiterit, maximum dedecus & sui status periclitationem, si perseuerauerit, percepturus.* Nil admonitione hac salutari & paterna *Miecslaus* Princeps motus, quin etiam vehementi ira vexatus durè Præsuli respondet, *iure se, non iniuria quicquam egisse, & tam tributorum nouorum impositionem, quàm euectionum & pœnarum exactionem legitimam fore, nec aliter Regnum & Monarchiam administrari posse. Nil sibi cum Regibus & Principibus antiquis commune fore, se suo sensu, suoque ingenio duci, & suo arbitrio non illorum exemplo actiones suas & decreta moderari. Tam bono insuper & eleganti ingenio se præditum esse, vt non vellet suis, aut cuiuscunque admonitionibus indigere. Desineret proinde se lacessere, & Pontificalibus potius rebus, velut propriis intentus, publica sibi curanda permitteret. Non enim se vlla persuasione, aut pacto ab his, quæ agressus esset, sciret cessaturum.* In hanc sententiam *Gedeon* Episcopus dimissus, tristior quàm venerat abiit.

In monasterium Lubin Cistercienses ex Porta veniunt.

Prima die Maii *Boleslaus* cognomine *Altus Wratislauiensis* Dux apud castrum suum *Grotecz* agens, exclusis fratribus & monachis nigris de monasterio *Lubin*, quod ad fluenta *Odræ Cazimirus Poloniæ* Rex olim *Cluniacensibus* monachis fundauerat, fratres Cisterciensis ordinis ex monasterio *Portensi* supra *Solam* fluuium situato sumptos, in illud introducit, & noua donatione atque inscriptione locum & eius possessiones à *Cazimiro* Rege donatas, priuilegiat, aliquas etiam de nouo adiiciens, adhibita ad huiusmodi transmutationem præsentia & consensu, *Zyroslai* alias *Iuoslai Wratislauiensis* Episcopi, *Miecslai* patrui sui germani *Poloniæ* Ducis & Monarchæ, item germani sui *Miecslai Ratiboriensis*, item filiorum suorum *Boleslai*, *Iaroslai* & *Miecslai* Ducum, item optimatum Principatus sui, & Baronum. Cuius monasterii primus Abbas *Florentius* fuit.

Digitized by Google

1175. fuit. A quo & fratribus secum ex *Porta* in *Poloniam* ad præfatum monasterium venientibus, pomorum genus in *Polonicum* Regnum allatum, quod ex cognomento monasterii, ex quo sumptum est *Daport*, id est *de Porta*, vocitatum est, in hanc diem multiplicatum perseuerat.

Imperator & Papa conciliantur. Concilio apud *Turonum* in *Galliis* per *Alexandrum* Papam tertium celebrato, Imperator *Fridericus* & censura Apostolica & rebellione ciuitatum *Italiæ*, & bello, ab eis illato fatigatus, statum suum periclitatum iri formidans, nuncios suos reconciliationem petens, & culpam recognoscens, transmittit, quæ tandem *Venetiis Alexandro* Papa illic degente & Imperatore illuc veniente per medium *Ottonis* filii Imperatoris, qui à *Venetis* classe ingenti amissa, victus & captus fuerat, iuxta beneplacitum Summi Pontificis conficitur, & Ecclesiæ Dei pluribus annis à quatuor Antipapis mala morte pereuntibus, quos *Fridericus* Imperator manu tenebat, vexatæ, pax & libertas reddita est. Aliis placet quod *Alexander* Papa Imperatorias vires timens *Venetias* perfugit, à *Venetis* quoque benignè habitus, dùm contra *Venetos* Imperator filium *Ottonem* cum classe misisset, & *Otto* ipse superatus prælio nauali *Venetias* adductus esset, tandem euadens captiuitatem schisma inter Papam & Imperatorem summo honore *Venetorum* sustulit. Quibus ad perpetuam rei memoriam Pontifex quædam insignia beneficia donauit.

Bohemi ab Vlmensibus trucidantur. *Bohemorum* exercitus cum *Vdalrico* germano *Sobieslai* Ducis *Bohemiæ* in subsidium *Friderico* Imperatori in *Italiam* ab eodem *Sobieslao* transmissus est, & suo more prædas & spolia agens, in *Vlma* ab oppidanis iniurias non ferentibus, sub octaua Natiuitatis *Mariæ* penè deletus est. Et *Vdalricus* cum paucis in dissimulato & sordido habitu, ne ab *Almanis* obtruncaretur, miserabili calamitate afflictus, & omnibus exutus in *Bohemiam* refugit.

Bernardo Ep. Posnaniensi succedit Suantoslaus. *Bernardus Posnaniensis* Episcopus exactis in Pontificatu annis 13. moritur, & in *Posnaniensi* Ecclesia sepultus est. Cui *Suantoslaus* Præpositus *Posnaniensis*, & Canonicus *Gnesnensis*, nobilitatem ducens de domo Accipitrum per electionem Canonicam succedit a *Petro* Archiepiscopo *Gnesnensi* confirmatus & consecratus, de consensu *Miecslai maioris Polouiæ* Ducis & Monarchæ.

1176. *Miecslaus Dux* Tyrannidem *Miecslai* Ducis *Polonorum* & Monarchæ, suorumque Capitaneorum, Præfectorum, & Officialium, *Gedeon* Episcopus *Cracouiensis* summo studio summaque cura sanare inuigilans, nilque superioris iniuriæ repulsa motus, cùm & Pontificali suo officio id sciret congruere, & calamitosorum oppressorumque singultibus fletu atque obsecratione vrgeretur, nouo reprehensionis genere, illo tamen, quod *Nathan* Propheta olim ad *Dauid* habuit sibi vtendum duxit, quatenus *Miecslaus* Dux exemplo simili moueretur, qui verborum efficaciam ante contempsisset, & sua saltem sententia & decreto conuictus à tyrannide resipisceret, & in suorum reatuum atque erratorum, quibus regio vniuersa, & viluerat, & perierat, veniret cognitionem. 1167. *simulata quadam accusatione* *Miecslao* itaque Duce sub frequenti Consiliariorum præsentia, publica negotia tractanti, matrona quædam per Episcopum *Gedeonem*, qui & ipse coram aderat, submissa, in tetro & lugubri habitu, mœstum insuper & lachrymis obortis, madidum imbre fletuum præseferens vultum, ex industria ante Tribunal Ducale constitit, & super graui iniuria & oppressione sua, alta voce audientiam & iustitiam sibi præstari deposcens, tàm *Miecslaum* Ducem quàm omnium Consiliariorum suorum, quidnam querelæ, eorum audientiæ allatura esset, expectantium, ora conuertit. Hanc *Miecslaus* Dux & pro matronali reuerentia, & ne fastidiosos suis auribus ingeminaret clamores, exauditurus, cùm eminus consisteret, propius accedere, & quid rei haberet, à quibusue personis offensionem excepisset, omni pauore circumscripto iussit depromere, certissima etiam spe deuouens expeditam iustitiam dilatione qualibet succisa ministraturum. Tùm matrona maiori fiducia Ducali sermone subnixa, tribunal Ducale accedens, per capitis demissionem reuerentia Principi exhibita, in hunc penè modum propositionem suam, quemadmodum à *Gedeone* Episcopo edocta erat, disseruit: *Habebam ego, mi Domine Rex, ancilla tua, copiosum balantum gregem, cuius carne, lacte, & vellere viuens, etiam opes ex illis, quæ cuiuslibet ambitioni sufficere possent, quæsieram, felicemque & beatam, illo vnico pecore contenta, agebam vitam. Filius interim meus, mercenarios, quos etiam in tuum conspectum, iustius iudicium eis præsentibus exceptura ire coegi, qui oues excelsis & vberrimis locis pascentes, ad caulas incolumes reducerent, conduxit, & à mercenariis grex meus negligentius habitus, vniuersus ferè luporum sæuis morsibus deperiit. Ita, nisi tu ancillæ tuæ auxilium iustum tuleris, actum de me est, deque fortunis meis, orbaque & misera necesse est efficiar, tàm præcipiti damno pessundata.* Querela matronæ Dux *Miecslaus* exaudita, quærit, *quisnam sit filius eius, qui mercenarios quorum negligentia in tàm grande damnum incidisset, conduxerat.* Edito nomine suo adolescens, filium se querulantis matronæ professus, in mercenarios omnem culpam absorpti pecoris retorquet, sed mercenarii primo loco causam suam dicere iussi, sic refellunt: *Frustra*, inquiunt, *Princeps Illustrissime, perditi pecoris à nobis petitur solatium, frustra in tuum Consistorium, quasi pecus commissum, negligentius asseruando deliquissemus, pertracti sumus, frustra ad hæc matrona adolescentem filium hunc suum, quem tamen constat priuignum*

1176. *uignum suum esse appellat, à quo etsi nobis pascendi custodiendique gregis non inficiamur curam fuisse, accepta mercede commissam, vigilias tamen nostras peruicit, fregitque eiusdem* A *ipsius adolescentis impetus potentior. Ipse siquidem venandi auidissimus, frequentes canes non atrocitate solùm, sed rabie plenos, quorum illi vsus non à nobis tantummodo, sed etiam à viris grauibus & illustribus fuerat sæpenumero exprobratus, vbique secum circumducens, stragem ouium conuincetur, etiamsi notus fuerit, edidisse. Notorium siquidem est canum suorum turbam in gregem ad pascua per nos eductum, latratu horribili insiliisse, & vniuersum penè gregem, nobis nequicquam nostra vociferatione eos* B *abigere volentibus, crebris rictibus lacerasse, strauisse, & necasse.* Huic accusationi adolescens respondere coactus, lupos simul & mercenarios accusat: *Ego*, inquit, *Princeps Serenissime, gregi à me his mercenariis conducto, conspicatus luporum turmam, cominus imminentem, canes nodatos solui iubeo, & per abrupta inuiaque nemorum & Alpium, cum his vnà & mercenariis fugientes insector lupos. Reuersa interim, diuerso itinere luporum pars, desertum & solitarium gregem fundit & exanimat. Non in me itaque, qui lupos abegi, perditi pecoris culpa contorquenda est, sed in hos iniquos mercenarios, & gregis sibi crediti desertores. Miecslaum* Ducem iustam decisionem partium querellis auditis pronunciaturum, diuque, quænam pars da- C mnanda, quæ absoluenda esset, verisimilitudo defensionum perplexum ambiguumq; tenuit. Et quamuis primum mercenarios damnare constituisset, velut gregis, quem seruandum suo periculo susceperant, incautos desertores, quia tamen assertio mercenariorum rabidos canes, iuxta eundem gregem denodatos confessione adolescentis ad liquidum verificata erat, fertur in adolescentem, comprobantibus Consiliariis sententiam, vt ex occasione, qua damnum probatus est dedisse, damnum siue matri, siue nouercæ resarciat, cùm & lege diuina Dominus, cuius bos cornupeta, vel equus calcitrans damnum intulerit, ad damni resar- D cionem teneatur. Pronunciatione sententiæ decisoriè matronæ querela absoluta. *Gedeon Cracouiensis* Episcopus Spiritu diuino repletus, assurgens. *Iustum*, inquit *Princeps excellentissime, diuinæ humanæque congruens legi, protulisti iudicium, & quæstionem nodosam æqua rectaque decisione absoluisti. Sed tùm demum rata tua manebit decisio, sit reipsum velut æquus legislator primum ea constrinxeris, cum te tuis factis, tuoque significato fœmina hæc videtur expressisse, & ad te vnum conuincendum emendandumque arte mea instructa esse, quod quidem abducto velo facilè poteris accipere. Non vigilanti enim tibi atque sopito, nocte atque interdiu Polonorum Respublica occurrit, cuius cum nitorem, libertatem, & amplitudinem procurare debueras, egisti, vt esset vidua, inops, serua, miserà, & penè captiua. Hæc siquidem matrona Polonorum Prouincia est, regimini commissa tuo, tu quod inficiari non potes, eius filius, balantum grex Polonicus populus, cui pascendo hostes & mercenarios non sollicitos, inclementesque pastores præfecisti, ex quo non immeritò filioli nomine abrogato, priuignus infestus huius matronæ postquàm te illius miserabilis & calamitosæ conditionis iuxta ac nouercæ non miseret, vocitaris. Sed & canes rabidos, officiales, præfectos, & exactores tuos, licentiæ fræno laxato, tuoque iussu, & dissimulatione disrupto, omnibus oppressionum multarumque generibus finis debacchari. Quorum atroci & impio morsu grex innocens perijt, & tuam defensionem, nequicquam implorans, in horrendam, te inspectante, pertrahitur calamitatem, cùm exactores truculentissimi adeò etiam in gregem lacerum & confractum deseuiunt, vt non nisi per cruorem, & iugulum gregis rugientem suam esuriem expleturi, Prouinciam tuam perpetua sollicitudine atque nece confecerint. Proprio itaque damnatus atque conuictus iudicio, ea exequitor, quæ aliis imperasti, excussoq; negligentiæ torpore, fœdam enim auaritiam in te suspicari nequeo, tandem aliquando consurge, & tàm honestati, quàm saluti primum tuæ, tùm perditi atque perituri gregis, & tuæ miserabili consule calamitati, ne vltione diuina & humana percellaris, cùm verisimile non sit tyrannidem tuam, Deum & homines diuturno tempore laturos, vt enim cæterorum tui similium exempla transeam, satis tibi documenti B. Dauid in omnes casus sit. Quem populum tantummodo numerari, non opprimi, nec iniustè exactionari iubentem, subitus & districtus vltionis diuinæ vindex perstrinxit, sed neque tibi, nisi reatum tuum iusta pœnitentia expiaueris, parsurus. Expergiscere, precor, aliquando, & nos omnes misera seruitute pressos libera, & tanti temporis moram, dùm licet, dum potes, velocitate compensa, & omni studio virtuti primum, & operationi bonæ, dehinc gloriæ tuæ, & posteritatis judicio, per singulos vitæ passus vaca, & animum tuum, ab omni cupiditate obscœnitate, & prauitate, ne collabatur, aut deuiet, tempera. Alioquin ab vltionum Domino, qui nil impunitum, aut irremuneratum relinquit, in te, & stirpe tua, debitas pœnas & orbitatem non euasurus.* Eam reprehensionem *Miecslaus* Dux *Polonorum* jam enim ira incanduerat, diutius non ferens, non in correctionem sed in contumeliam: non ex veritatis origine, sed liuoris fomite Episcopum astruit commentum esse, atque cum fremitu & ira ingenti, ex concilio se euoluens, vltum iri suas iniurias, tàm de Præsule, quam de Baronibus, qui assensi fuerant, minabatur. Et Episcopum quidem in proscriptionem & exilium, cæteros in necem aut membrorum mutilationem, confiscatione etiam bonorum adiecta, & in quæque extrema frequenti vsurpatione sermonis destinat. Neque 1177.

officii sui admonetur.

Sed magis irritatur.

1176. que ad tàm salubrem, tàm suauem, tàmque artificiosam exhortationem animum suum ab ea, ad quam naturaliter pronus erat, cupiditate retraxit, nec mores suos inconditos compescuit, & non tàm surdis, quàm iniquis ingesta à Pontifice excepit auribus.

Suantoslao Posnaniensi Ep. succedit Geruardus.

Suantoslaus Posnaniensis Episcopus cùm anno tantum vno sedisset, moritur, & in Ecclesia *Posnaniensi* sepelitur. Cui *Geruardus* Custos *Posnaniensis* genere Nobilis *Polonus* de stirpe *Aceruorum* ducens genus, per electionem Canonicam succedit, à Petro *Gnesnensi* Archiepiscopo confirmatus & consecratus.

Suleiowense monasterium fundatur.

Cazimirus Sandomiriensis Dux quarto Idus Augusti cœnobium in *Suleiow*, *Gnesnensis* diœcesis ordinis Cisterciensis in suo Principatu fundat, & monasterium quidem prædictum in prædio *Rustai* Comitis ad fluenta fluminis *Pilcza*, qui absque liberis decedens *Christum* reliquit hæredem, propter loci amœnitatem & commoditatem locatum est. Dux enim *Cazimirus* velut primarius fundator, & patronus & tunc & in omni vita sua erga locum præfatum magna charitate & fauore affectus, prædia, villas, decimas, & sales, cœnobio præfato contulit in dotem, & plurima alia in rebus mobilibus & immobilibus largitus est, pro eius amplitudine & decore, Ducalique munificentia, omnia bona temporalia à se, & monasterio collata, planè libertauit. Contulit autem monasterio prædicto villas *Suleiow*, *Strzelce*, *Dambrowa*, *Baldrzikow* montem, *Buczynam*, *Kampa*, *Paczanow*, *Mianow*, *Sczepanowo*, *Piotrow*, *Chemiam*, *Taniow*, tredecim plaustra salis ex teloneo *Sandomiriensi*, item alueum salis in *Cracouiensi*, & nouem castores ex Camera Ducali recipiendos. Processu verò temporis *Petrus Gnesnensis* Archiepiscopus petitione præfati *Cazimiri* Ducis, & *Fulkonis Cracouiensis* Episcopi eiusdem permotus, eidem contulit cœnobio *Suleiowiensi* decimas manipulares mensæ suæ Archiepiscopalis in *Suleiow*, *Biala*, *Lanczno*, *Milkow*, *Stampin*, *Stibor*, *Domczelan*. Item Ecclesiam in *Baldrzikow* incorporauit loco eidem cum decimis in *Staudow*, *Chenna* & *Pasturow*.

Bello inter *Sobieslaum Bohemiæ*, & *Henricum Austriæ* Duces exorto, Bohemia per *Henricum*, *Austria* per *Sobieslaum* grauibus flammis vicissim vsta, magnisq; prædis, damnis, & spoliis vtraque regio affecta. Qua quidem guerra durante, *Henricus Austriæ* Dux pede in pontis progressu confracto diem obiit, ex cuius morte imperator *Fridericus Sobieslao* quasi ipse mortis affinis sui *Henrici* occasionem præstitisset, infestus esse cœpit.

Primores Poloniæ Miecslai tyrannidem exosi,

1177. Irritatum & furentem *Miecslai* Ducis *Polonorum*, & Monarchæ animum, *Gedeon Cracouiensis* Episcopus, cæterique Proceres pro correctione in se habita, videntes, placari & conciliari ipsum insuper Ducem & à tyrannide cœpta auerti non posse, aduertentes, cumulatiores enim in eos, & in cæteros subditos iussserat, vt se inexorabilem demonstraret, pressuras extendi. Cum animaduertissent, 1177.
A animum *Miecslai* in auaritiam depilationemque præcipitem, ac pene inmedicabilem, veriti insuper, ne iuxta indignationis suæ ardorem graue in se aliquid consuleret, quid facto opus sit, clandestinis decoquunt & digerunt consiliis. *Gedeon* siquidem Episcopus sententiam iussus dicere, sic disseruit. *Videtis*, inquit, *ô Proceres, quo nos casu fortuna inuoluit. Pressuras enim miserabilis patriæ auersuri, pro reprehensione nostra, iusta quidem, honesta, & necessaria, velut Maiestatis violatæ rei, Ducali decreto suppliciis addicti sumus, & nisi interim nobis aliquid prospectum fuerit, ad cruciatus*
B *varios rapiendi, & qui alios pressura leuare contenderamus, pressuris, & ipsi opprimemur; neque salus patriæ nobis tantummodo speranda, curandaque est, sed summo studio, summaque cura salus priuata seruanda. Prouidendumque, ne priuata cum publicis vna pereant, mihi in tàm periculoso & patriæ & nostro discrimine tyrannum placet deiici, & in locum eius meliorem surrogari. Sed anticipationem celeritate etiam admixta factu optimam reor, ne, si tyrannus prior suppliciis nos affecerit, conatus nostri nobis damnatis, recidant in irritum.* Ea sententia facilè ab omnibus accepta, & laudata, tùm demum de substituendo Duce altero & Monarcha consultatio habita est. Quæ cùm plus difficultatis habere videretur, longius in illa immoratum est, præsertim cùm aliquorum sententiæ variassent.
C Verùm Stephanus Palatinus *Cracouiensis* oratione sua cæteros in concordiam reduxit: *Non conuenit*, inquit, *Proceres, vt rem suapte facilem in difficultatem aduocemus, & tàm patriæ, quam nostro gliscente, vel, vt verius eloquar, subimpendente periculo, varietate sententiarum in longiorem trahamus moram. Extat enim in propinquo Princeps ingenuus Cazimirus Sandomiriensis Dux. Cuius probitatem & prudentiam in rebus magnis, & modestiam plurimis non tantum iudiciis, sed signis & operibus, & effectibus & videmus ipsi, & continuè experimur, in quem, liberalitatem, ac penè omnes virtutes, iustitiam, temperantiam, fortitudinem, prudentiam, industriam constat confluxisse. Blandus alloquio, conuersatione grauis, aditu facilis, propriis, exteris ciuilis & humanus, miseris,*
D *& aliqua calamitate oppressis, gratiosus. In virtute honoranda egregius, in labore præmiando prouidus & in distribuendis Reipublicæ muneribus & officiis dispensator fidelis, tantam ad omnes exhibens benignitatem & gratiam, vt dubium effecerit, vtrum in illo natura vincat gratiam, an gratia naturam. Et licet se omnibus & placabilem, & exorabilem exhibeat, cunctorumque excessibus facile deprecatus ignoscat, calumniatorum tamen tàm seuerus & osor & punitor est, vt in perenne eorum confusionis opprobrium, & vt cæteris labes ipsa terrori fieret, quosdam in fronte, aut in genis candentis ferri*

Suasu Stephani Palatini Cracouiensis

Digitized by Google

1177. *ferri insigniuit cauterio, aliis in naso, aliis in lingua mutilationem impressit, plerosque cæcari, aut fustibus cædi mandauit. Frugalitatem vero & liberalitatem in eo commendare* A *non expedit, his enim virtutibus, omnes ætatis nostræ Principes peruicit. Neque vt plerisque Principibus mos est, aut inhiat acquirendis aut incumbit acquisitis, sed vniuersos census suos in Reipublicæ profectus & commoda distribuit. Cibum, & quietem, non nisi ad naturam accipit & sequestrato à se ocio, iugem sibi indixit, ne torpescant ingenia exercitationis, aut in simulachro pugnæ, aut in luctando, aut in ludo hastarum, cæterisque heroicis, & militaribus operibus, laborem illum* B *tamen tùm demum persequitur, dùm publicis & seriis rebus primum plenam expeditionem præstiterit. Cuius autem probitas vt notior sit vnum virtutis suæ insigne, commemorabo. Vna siquidem noctium Princeps Cazimirus, de quo agimus, cum Ioanne de Konari milite & armigero suo ludum alearum ingressus, dum in noctis vsque medium ludum protraxissent, cum alea aliquando Ducem, aliquando militem pronunciaret victorem, vt tandem celerius discessio pro quiete habenda proueniret, communi consensu in periculum vniuersæ victoriæ unus ludus susceptus est. Qui cùm nimio feruore & auida spe euincendi brauii, quod in argenti magna quantitate propositum erat victori, ab vtroque gereretur, Dux tandem* C *Cazimirus, Ioannem militem peruincens, brauii sortem accepit. Ioannes interim miles, omnes fortunas suas vna palæstra perditum iri dolens, in eum dolorem, furorem & rabiem, cum & vino immodice sumpto maderet, versus est, vt summo manus vibramine, facie principis maxillata, noctis beneficio de manibus circumstantium elapsus diffugeret, sed die altera scrupuloso scrutinio comprehensus, omnium iudicio velut maiestatis reus damnatus supplicium capitis subiturus agebatur. Sed Cazimirus Princeps occurrens, damnatum sisti iubens: Non committam, inquit, Iudices* D *vt pro alapæ mihi illatæ iniuria, miles hic, cuius opera in Reipublicæ munere, aliquando mihi erit necessaria, intereat, facinus enim suum, & temporis & ludi qualitas excusat. Quod si quantitatem damni, quo illum fortuna affecerat, spectare velimus, absolui illum non damnari oporteret. Ipse siquidem brauio, in quo omnes fortunas suas contineri sciebat, amisso, non mihi, sed fortunæ iratus erat, furorem tamen suum, quem in fortunam depromere non potuit, in me filium fortunæ vltionem sumpturus effudit. Sed & me conditionis, & status mei conueniebat, meminisse, vt rebus ludicris, quibus labefactatur maiestas abstinerem, cùm in illis plures leuitates, probra & contumelias sæpenumero noueram contigisse. Ampliori itaque ego reatui subiaceo, qui publicam Principatus mei dignitatem ludicris inferens ludibrio me addixi, quàm Ioannes, qui primos & fortes motus frenare non valens, stimulatus insuper ebrietate, vltionem amissi bravii, qua poterat arte, exegit. Non solùm itaque Ioannem à maxillationis meæ facinore absolutum pronuncio, sed illi etiam ingentes gratias habeo, quòd mihi vexationem præstitit, per quam non huius tantummodo, sed & cuiuslibet alterius ludicræ rei labem à me prorsus relegabo. Continuoque & reum absoluit, & omnem argenti quantitatem, quam lege ludi quæsierat, ex integro restituit, & restituta propriam in remunerationis signum adiecit. Ita sub uno tempore & in eodem homine grandis contumeliæ ignouit facinus, damnationem remisit, perdita in integrum restituit, & iniuriam suam iuxta ac fauorem præmiauit. Possem & plura alia in huius Principis commendationem proferre memorabilia, nisi vobis omnibus ea nossem vulgaria & nota. Omnibus itaque votis is nobis Princeps expetendus est, huic & non alteri Monarchiæ fasces deferendæ, sub quo certum est, nos à pressuris, quibus angimur, respirare, & beatum ac felicem vitam posse agere. Non cunctemur igitur Proceres, sed concordi sententia hunc decernamus & assumamus Monarcham.* Itum est à reliquis omnibus in hanc sententiam, & omnes illi assensi Proceres. Ex loco itaque concilii in *Sandomiriam*, vbi Dux *Cazimirus* habebat sedem, tàm *Gedeon* Episcopus *Cracouiensis*, quam Baronum primi peruicaci cursu pertingunt. Ducemque *Cazimirum* secretò audientia obtenta his verbis conueniunt: (Eminebat siquidem in *Cazimiro* Principe *Sandomiriensi* quamuis ætate minor & natura facilior esset, ad concilium ciuilemque prudentiam, aptius ingenium, munificentia & comitate conditum, eratque comis & iustus, & dùm adhuc iuuenilem & floridam ageret ætatem, statim mores ingenui & Regii in eo collucere visi.) *Non ignotum tibi putamus, Princeps clarissime, quam durum & iniquum annorum prope quinque patimur imperium, & in quam vastitatem vtilitatemque nostra regio fratris sui Miecslai, & præfectorum suorum oppressione, adducta sit. Quem etsi precibus, consiliis, & monitis nostris ad tollendum publica grauamina & pressuras, priuatim & publicè obsecrando, & patriæ ruinam demonstrando, hortaremur, casso tamen labore sudauimus. Consiliis enim & precibus nostris repudiatis, tam infestus esse nobis cœpit, vt omnes nos suppliciis exiliisque afficiendos decreuerit. Ad te itaque omnium ordinum concordi consensu oratum venimus, vt Principatum Monarchæ assumas, & tàm patriam, quàm nos tyrannide exoluas. Certus, nos tui fratris Miecslai Imperium, velut patriæ & nostri publici, & infesti hostis, de cætero nullatenus passuros.* Sumpto aliquali ad deliberandum spatio *Cazimirus* Dux in hunc modum respondit: *Non pri-*

Monarchiam Poloniæ Cazimiro Sandomiriensi Duci tradunt.

Hist. Polon. Liber V.

Digitized by Google

1177. *primùm quidem, Proceres, die hodierno de Monarchiæ Principatu suscipiendo à vobis conuenior, dudùm & in vita fratris mei charissimi Boleslai Crispi, à Iaxa & Suantoslao Comitibus, pari petitione vrgebar. Sed nunquam rectum putaui, vt alumni & fratris mei turbare statum, aut de iure & dignitate sua quicquam detrahere, sed omni Regno atque Imperio præstantiorem duxi fraternæ pacis & concordiæ, pietatem. Qui itaque tunc vni fratri fidum me & purum præstiti, qua fronte modestiam meam inquinaturus alterius Principatum vsurpabo? præsertim cum illum filiali semper deuotione coluerim, & reciprocè ab eo paterna complexus & amatus fui charitate.* Tùm *Gedeon* Episcopus & Proceres: *Longe*, inquiunt, *Dux, dispar versatur in præsentiarum respectus. Boleslaus siquidem Crispus frater tuus æquo iure & iusto imperabat regimine, at hunc successorem suum Miecslaum ad omnia Tyrannorum studia, à quibus nullo pacto auelli potest, vides diuertisse. Ingentem itaque pietatem, ingentem charitatem, non facinus, non ambitionem, credas te monstraturum, perpetuamque laudem, & cum beatis mercedem habiturum, si laboranti, & penè suffocatæ, & extinctæ patriæ subueneris, si illam à tyrannide & oppressione vindicaueris. Omnibus etenim quod non Catholicos sed etiam gentiles scimus sensisse, qui patriam adiuuerint, auxerint, defenderint, certum in cœlo & definitum locum eis fore, vbi beati, sempiterno fruuntur æuo. In tyrannum quoque iuxta, atque in damnatum licet sæuire. Tu solus & vnicus crederis, qui nostrum, & patriæ sanare potes discrimen & rescindere. Ad extremum tibi nostram simul & patriæ salutem committimus, in qua potestate & manu situm est, vitam ne nobis, & patriæ, an necem & perniciem, ad quam fratris tui decreto extamus damnati sis præstiturus.* His, & pluribus vocibus aliis *Cazimirus* Dux expugnatus, non regnandi libidine, non ambitionis ardore, non odii liuore, sed sola patriæ charitate, tandem consentit se Monarchiæ regimen suscepturum. Cum modesta itaque suorum militum manu *Gedeone* Episcopo *Cracouiensi* cæterisque proceribus eum comitantibus *Cazimirus* versus *Cracouiam* procedit. Quem aduenientem omnes nobilium & militarium excipiunt legiones, omnes occurrunt, fauent, atque gratulantur. Sed & agrestium turbæ cateruatim se effundunt, & suum ac patriæ acclamant: *In nomine Domini aduenisse liberatorem.* Aberat tunc à *Cracouia Miecslaus* senex, & in maioris *Poloniæ* ac *Pomeraniæ* Ducatus secesserat, cum vxore & tribus filiis de Principatu *Cracouiensi* eiectus, in *Ratiboriam* se contulit, ibique domicilium suum fixit: Vnde & arx, & ciuitas *Cracouiensis* absque omni difficultate & renitentia, *Cazimiro* per Capitaneos & officiales *Miecslai* sunt præsentata. Singula deinde castra, & munitiones in *Cazimiri* vltrò venêre

qui & illum Cracouiam ingrediens suscipit.

deditionem, tantumque odium *Miecslai* Ducis in pectoribus singulorum inualuerat, vt vniuersos crederes in illius deiectionem vna mente & spiritu quasi in quandam communem pestem conspirasse. 1177.

Geruardus Posnaniensis Episcopus breuiusculo tempore viuens, à peste epidimiæ correptus moritur, & in *Posnaniensi* Ecclesia sepelitur. *Arnoldum* primum *Polonum* habuit successorem *Polonum* Nobilem de stirpe *Dolęga*, à *Petro Gnesnensi* Archiepiscopo per electionem Canonicam & *Miecslai maioris Poloniæ* Ducis consensu consecratus.

Geruardo Posnaniensi Ep. succedit Arnoldus I.

Romanorum Imperator *Fridericus* sedulis criminationibus, quæ in *Sobieslaum Bohemiæ* Ducem per *Fridericum* Ducem filium *Wladislai* Ducis *Bohemiæ* in curia Imperatoris velut exulem manentem & nonnullos *Bohemiæ* Barones parti *Friderici* exulis fauentes deferebantur, offensus, (nam & Prouinciam illum superbè & auarè administrare, & Imperatori minus fidum & rebellem esse asserebant) cum *Sobieslaus* purgare se negligeret, illum Ducatu *Bohemiæ*, & eius regionibus deposuit, & *Fridericum* exulem filium *Wladislai*, per traditionem vexilli *Bohemici* de eodem inuestit. Bello insuper inter præfatum *Sobieslaum Bohemiæ* Ducem & *Conradum Morauiæ* Marchionem exorto, *Sobieslaus* à *Conrado*, cuius Prouinciam hostiliter vastandam intrauerat, ferentibus *Austriacis* auxilia, campestri certamine victus in *Bohemiam* effugit. Qua quidem clade *Friderico* aduersario illius creuit animus, & in certam spem erectus, haud dubitat *Sobieslaum* clade huiusmodi perculsum posse de *Bohemia* facile perpelli. Eclipsis solis anno eodem sexta hora Idibus Septembris visa.

Sobieslaus ex Bohemiæ Ducatu eiicitur.

Deiectionem suam à Monarchia & Principatu *Polonorum Miecslaus Poloniæ maioris* & *Pomeraniæ* Dux moleste ferens, armis ac bello vltionem de fratre suo *Cazimiro* cæterisque suis deiectoribus sumere, & restitutionem sui in Regnum summo conatu parat, & contendit efficere, velut is, qui omnium animis graui oppressione & tyrannide irritatis, exulceratisque, nil spei in beneuolentia & charitate subditorum, in his, quæ ad suam restitutionem conducerent, sciebat posse reponi. Accersitis autem consiliariis *maioris Poloniæ* & *Pomeranorum*, hi enim nondum à suo desciuerant imperio, quid facto opus sit, consultat. Et omnium quidem Consiliariorum vniforme erat votum, *iniuriam à Cazimiro illatam armis vindicandam esse, neque vllo pacto deiectionis ferendum opprobrium, vicinorum tamen Principum & generorum suorum ad id bellum impetranda auxilia, sine quibus futura dimicatio cum Cazimiro periculosa videbatur, cui viris armisque propriis abundanti, Ruthenorum etiam subsidia constant accessura.* Missi itaque extemplò, & ad *Sobieslaum Bohemiæ*, & *Saxoniæ*, 1178.

Miecslaus bellum Cazimiro meditatur.

Digitized by Google

1178. *niæ, Lotharingiæque* Duces Nuncii, iniuriaq; *Miecslai* exposita, & quod per fratrem germanum *Cazimirum* de Regno expulsus sit, declarato, petunt, *vt soceri sui dedecus non patiantur inultum, sed aut personaliter in sui auxilium adueniant, aut gentem armatam mittere non cunctentur.* Sed *Sobieslaus Bohemiæ Dux proprio se bello* respondit *occupatum*, cùm *Fridericus* frater à Ducatu *Bohemiæ* eum eiecturus cum *Almanico* exercitu sibi immineat. *Saxoniæ* verò, & *Lotharingiæ* Duces pari excusatione vsi, *in bellum, quo Cæsar in Italiam occupatus erat, militiam suam transmisisse, sed & in aliud bellum, quod pro terræ sanctæ recuperatione Imperator instituit, nouorum militum supplementum sibi imperatum esse.* Sic itaque externis & speratis auxiliis deficientibus, propriis verò militibus congredi non ausis, æstas anni illius sine vllo bellico stridore exacta est. *Cazimirus* verò Dux solium sui Principatus æquitate & iudicio stabiliens, splendorem sui nominis etiam apud exteros & hostes diffundebat.

Oliva monasterium fundatur. Quindecimo Calend. Aprilis *Samborius Pomeraniæ* Dux monasterium ordinis Cisterciensis in villa sua Ducali *Oliwa*, *Wladislauiensis* diœcesis fundat, & septem villas videlicet *Oliwam, Salkowice, Glambow, Sterczow, Stawowe, Grancowy* & *Synczynice*, item decimam teloneorum, piscationum, prædiorum, & pecorum, illi pro dote assignat.

Certior ab exploratoribus *Sobieslaus Bohemiæ* Dux factus, fratrem suum *Fridericum*, *Wladislai* Regis *Bohemiæ* filium, cum *Almanorum* & *Bohemorum* transfugarum, ad se ex Principatu deiiciendum aduentare exercitu, copias & ipse contraxit, & *Friderici* operitur aduentum. Quo callido & vafro consilio moram agente, *Sobieslaus* illum de cætero non suspicatus venturum, soluit exercitum. *Fridericus* verò suam artem prosperatum iri videns, mox *Bohemiam* ingreditur. At *Sobieslaus* cum paucis, neque enim ad conuocandum exercitum vniuersum spatium temporis poterat adesse, illi occurrens congreditur, facileque sua paucitas à *Friderici* multitudine victa est. Fuga tamen *Sobieslaus* euadens, in *Scalam* se cum paucis recepit. *Fridericus* verò *Pragam* in qua *Sobieslai* consors morabatur, obsidione cingens, breui illam capit ac protinus magno militum communit præsidio, intelligens illius possessionem ad cætera subiicienda magno fore vsui.

Sobieslaus Bohemiæ Dux a fratre Friderico vincitur.

Vernerus Wladislauiensis Episcopus Pontificatu annis septem administrato, ex humanis absumitur, & in Ecclesia *Wladislauiensi* accepit sepulturam. Cui *Wonelphus* Decanus *Wladislauiensis* per electionem Canonicam succedit ab *Alexandro* Papa tertio, petente *Cazimiro Poloniæ* Duce & Monarcha prouisus.

Vernero Wladislauiensi Ep. succedit Wonelphus.

1179. *Miecslao maioris Poloniæ* & *Pomeranorum* Duci pro sui in Monarchiam restitutione bellum aduersus *Cazimirum* Ducem *Polonorum* & Monarcham maximo æstu atque conatu ex proprio milite, postquam externus non suppetebat, apparanti, nouus incommoditatis casus iugestus est. Filius etenim suus natu maior *Otto*, ex primo coniugio susceptus, graui iniuria à patre, qui blandimentis secundæ consortis persuasus, filiis secundi matrimonii meliores sortes Principatuum suorum relinquere testamento disponebat, afficiendum se dinoscens, contra patrem cum nonnullis *maioris Poloniæ* Baronibus coniurat opportunoque tempore castris & munitionibus paternis in *maioris Poloniæ* Principatu occupatis, patrem de sua sede exturbat, & depellit, nunciosque ad *Cazimirum* Monarcham mittit, spondens *se obedienter, quod imperaret, facturum, & cum omnibus castris & munitionibus gentibusque suis sibi parentibus, tàm fide, quàm obsequio sincerè adhæsurum.* *Cazimirus* autem omnibus aliis terris & castris, quæ ditionis *Miecslai* fuerant, sub potestate & regimine *Ottonis* nepotis sui relictis, *Gnesnense* castrum & ciuitatem cum suo districtu, propter loci veterem dignitatem & famam fecit sui iuris. Defectionem autem *maioris Poloniæ*, mox citerior & vlterior *Pomerania*, quæ & ipsa *Miecslao* parebat, sequuta est. Facinus tamen *Ottonis* in patrem admissum perosa Nobilitas, Primoribus destinatis *Cazimiro* Monarchæ plenam facit deditionem. Cuius regimen propter locorum distantiam inter duos Præsides, *Cazimirus* partitur. Et vlteriorem quidem *Pomeraniam*, quæ hactenus *Slupsko* vocitatur, Comiti *Boguslao* de domo & genere *Griphonum*, citeriorem verò, cuius *Gdansk* principalior ciuitas erat, *Samborio* Baroni gerendas commisit. Quorum vterque processu temporis Duce *Cazimiro* obeunte, se Dominum non Præsidem gerens, Principatum prædictarum Prouinciarum, & eorum posteritas post illos aliquanto tempore, conciliato sibi militarium & ciuium fauore vsurpauit. Tunc insuper *Boleslai Krzybousti* oraculum, quod moriturus Regno in quatuor filios diuiso, quinto nulla portione relicta, deprompserat, verificatum fuisse notatum, qui in *Cazimirum* tunc quidem infantem, & nullam portionem inter fratres patris ordinatione & testamento sortitum, quatuor tetrarcharum quadrigam spiritu sibi reuelante prædixerat concursuram. Cui etsi *Slesitica* regio à filiis *Boleslai Alti* possessa, propter ciuilem discordiam, minor enim natu *Miecslaus*, maiorem natu *Boleslaum* de Ducatu suo pepulerat, aliquamdiu parere detrectasset: *Cazimirus* tamen Monarcha maturitatis suæ, industria, pacificatis concordatisque fratribus, eam ad sui obedientiam reduxit, *Miecslaumq;* de *Wratislauiensi* Ducatu, cuius eum tenebat ambitio, *Boleslao*, cui sorte obtigerat, cedere coegit,

Poloniæ maior & Pomerania a Miecslao deficiunt. 1179.

1179. git, quod vt æquanimius ferret, & ordinatio tunc confecta de cætero rata foret, duos *Miecslao* districtus à *Cracouiensi* Prouincia abstractos, *Bitomiensem* videlicet & *Oswięcimensem* de nouo largitus est. Cuius filio nouiter nato, ad baptisteriorum solennitatem inuitatus nomen suum *Cazimirus* indiderat. *Mazoviæ* etiam & *Cuiauiæ* Prouincias ad *Leszkonem* nepotem suum filium *Boleslai Crispi* pertinentes, *Zironi* Comiti viro grandæuo & prudenti commisit gubernandas, & *Leszkoni* suo nepoti illum in directorem & patronum, propter eius singularem probitatem præfecit.

Eo insuper anno *Cazimirus Polonorum* Dux & Monarcha *Brestensem*, *Wladimiriensem*, *Premisliensem* Prouincias à Regno suo distractas recuperat, & castris Principalibus conquisitis constitutisque Præsidibus, Prouincias ipsas per se administrabat, *Miecslaus* autem senex *Maioris Poloniæ* & *Pomeranorum* Dux à filio *Ottone* exclusus in *Ratboriense* oppidum, quod suæ extitit potestatis, se recepit, & illic cum vxore & tribus filiis cum omni tenuitate & penuria agebat incolatum.

Suantoslaus Russiæ Dux Kiouiam capit.

Sedente *Iaroslao Izaslauic* Duce *Russiæ*, annis aliquot in *Kiouiensi* Principatu, felicitati & forti eius *Suantoslaus Czernicouiensis* Dux inuidens, exercitu non paruo congregato, ablaturus illi *Kiouiensem* Ducatum vadit clandestinè contra illum, & nulla belli indictione præmissa, dum *Iaroslaus Izastawic* in arce *Kiouiensi* securus consisteret, castrum *Kiouiense* pro amico & fratre existimatus ingreditur cum omnibus suis copiis, & incautum occupat. Inter tumultum tamen Dux *Iaroslaus* ægrè aufugit. Consors verò sua, & filius eius iunior, & omnis militia à *Suantoslao* capta est. Omnibus denique thesauris suis amplissimis, & omni supellectili *Suantoslaus* potitus est, & tàm captiuos, quàm spolia in *Czernieiow* deducens, castrum *Kiouiense* desertum reliquit. Quo *Iaroslaus Izastawic* audito, contractis auxiliaribus copiis, duos insuper nepotes suos Duces, filios *Roscislai* habens in suo comitatu cum gentibus venit in *Kiovv*, & arcem *Kiouiensem* forti præsidio muniens, omnem culpam patrati in se per *Suantoslaum Czernieiouiensem* Ducem facinoris in *Kiouienses*, quasi eorum spe consilio & subordinatione patratum fuerit, refundens, ditioribus ciuibus spoliatis, etiam omnes Abbates, Sacerdotes, monachos, moniales, & quoslibet Latinos captiuat, & grauem censum pro eorum liberatione accepit, cæteros vendit, & multa abominanda in *Kiouienses* committit. Contra *Suantoslaum* denique *Czernieiouiensem* Ducem hostem & spoliatorem suum procedit, & illum in *Czernieovv* obsedit, sed proficere se non videns cum illo pacificatur.

Sobieslaus post duas cum fratre pugnas commissas moritur.

Ducatum suum *Bohemiæ Sobieslaus* Dux à quo per *Fridericum* Regis *Wladislai* filium *Almanorum* suffragio deiectus erat, repetiturus, copiis aliquantis congregatis, *Pragam* in *Friderici* absentia, qui ad Imperatorem vocatus erat, tentauit repetere, sed dùm secus, quàm credebat (magno enim *Almanorum* præsidio *Praga* defendebatur) eueniret, *Fridericum* ex *Almania* cum magno exercitu *Almanorum* reuertentem in lacu quodam deprehensum, iniquitate loci adiutus inuadit, & exercitum suum adeo sternit, & dissipat, vt inuicem duo non possent reperiri. Verùm dùm *Fridericus Conradi Morauiæ* Ducis, & gentium suarum auxilio ex clade accepta erectus in *Pragam* contenderet, *Sobieslaus* superiori elatus victoria propè *Pragam* vtrique occurrit & pugna commissa, strage vtrinque edita victus refugit, annoque insequenti mortuus pacificam *Friderico* Ducatus *Bohemiæ* reliquit possessionem. Hic in *Almanos* tam sæuo & fœdo truculentiæ genere sæuitiam suam *Bohemis* inflammantibus fertur vsus esse, vt quoslibet *Almanos* in *Bohemia* repertos, aut ipse naso mutilauerit, aut mutilari permiserit.

Monasterium in Wąchocko fundatur.

Gedeon Cracouiensis Episcopus fundat, construit & dotat monasterium in *Wąchocko* ordinis Cisterciensis supra fluuium *Kamiona*, de bonis sui Episcopatus *Cracouiensis* & plures decimas mensæ Episcopalis illi donat in dotem, Ecclesiamque ad honorem S. *Floriani* consecrat. Cui singulari affectu famulabatur. Non quidem tunc cum monasterium fundasset sed cùm opus totum quadro consummasset lapide, corpore B. *Floriani Cracouiæ* vt in sequentibus docebimus, illato.

Alexander Papa tertius relictis *Galliis*, in quibus annis propè decem & octo demoratus propter turbationem & schisma Ecclesiæ fuerat, schismate sublato, & quatuor Antipapis sibi successivè succedentibus, mala morte absumptis, periculo maris se committens, *Italiam* & deinde vrbem cum maximo cleri & spirituali fauore susceptus aduenit.

Lupo Plocensi Ep. successit Vitus.

Plocensis Pontifex *Lupus* cum annis nouem sedisset, perculsus paralisi moritur, & in *Plocensi* Ecclesia sepelitur. Cui *Vitus* de *Chotel* ex terra *Sandomiriensi* ortus Nobilis de domo *Ianina* per electionem Canonicam succedit, à *Petro Gnesnensi* Archiepiscopo *Cazimiro* Duce *Cracouiensi* & Regni *Poloniæ* Monarcha consentiente prouisus, qui tria monasteria ordinis Præmonstratensis fundauit, videlicet in *Witovv*, *Busko*, *Plocko*.

Cazimirus Poloniam Remp. restituit.

Vniuersis prouinciis Regni *Poloniæ* ad obedientiam suam *Cazimirus Polonorum* Dux & Monarcha, mira celeritate, ingenioque redactis, id primum sibi Princeps clarus virtute agendum assumpsit, vt patriam exquisitis pressuris & grauaminibus concussam in libertatem & æquitatem vindicaret. Omnes itaque quæ à *Miecslao* fratre suo eiusque Præfectis & Officialibus constitutæ erant nouæ datiæ, tributa, telonea, & exactiones, dissoluit, & abrogat, calumnias resecat, calu- 1180.

1180. calumniatores aut proscribit aut igne cauterisat, & omnia iudicia iniqua, quibus substantiæ hominum absorbebantur, eliminat, & ad A recti iustique libraminis redigit puritatem. Ad maiores deinde abusus, qui ex veteri consuetudine, non inter præuaricationes & vitia, sed inter leges & iura Regni numerabantur, abolendos, operam suam omnem conuertit. Qui quoniam ad Principes & Barones *maioris Poloniæ* peruaserant, difficiliorem sibi efficiebant curationem, molestè ferentibus Primoribus, se suis prærogatiuis & commoditatibus priuari. Erat etenim *Polonicæ* genti consuetudinarium & solenne, vt nobiles & militares facientes per Regnum transitus, & itinera, non fœnum tantummodo, stipulam & paleam, sed annonam & reliquum victum agrestibus sibi dari imperarent, & abnuentium po- B tenti inuasione, domibus & horreis perfractis, suam necessitatem licentius explerent, & bona agrestium non tàm depascerent, quàm proculcarent. Priuata insuper negotia exilem interdum necessitatem habentia, nobiles & militares dispositurí, equos agrestium in ruris vel campis apprehensos, per se aut suos satellites conscensos, citato & pernici cursu, longa interdum terrarum & locorum spatia conficiebant, ex quo equis fatigatis aut irremedicabiliter eneruatis sæpenumero quoque extinctis vel in remota terrarum spatia abductis, interdum etiam si probati & præstantes essent, vsurpatis, magna pernicies & egestas, agrestes in opere suo neglectos, aut equis priua- C tos sequebatur. Bona insuper spiritualium decidentium, tàm mobilia, quàm immobilia prædæ, & diræ rapinæ patebant, aut Ducali fisco mandabantur. Magno itaque conuentu apud *Lancitiam* indicto, quanta mala, quanta homicidia, ex præfatis tribus abusibus consurgant, quantis Regnum vastetur & affligatur incommodis, quantum præuaricatione huiusmodi gentilem & barbaram crudelitatem redolentem, offendatur, prouoceturque Deus, in Ducum, Episcoporum, & militarium frequenti multitudine edicit. Decreuerunt propterea huiusmodi abusus exterminandos esse, vt clementiam Dei sibi efficerent propitiam, & se Christianorum Catholicorum Regnorum D sacris legibus conformarent, se enim sic institutum esse sciant, sub sua Monarchia & regimine diutius, tam sceleratas & prophanas consuetudines offensam Dei, & iniuriam proximi, ac Sacrorum notoriam continentes, non esse passuros. Aderant huic concilio Præsules octo, *Zdzislaus Gnesnensis, Gedeon Cracouiensis, Zyroslaus Wratislauiensis, Onolphus Cuiauiensis, Cherubin Posnaniensis, Lupus* iam obiit, *Vitusco Plocensis, Conradus Camenecensis, Gaudentius Lubucensis*, tres Principes, *Otto Posnaniensis, Boleslaus Wratislauiensis, Leszko Mazouiæ*, Baronum quoq; & militarium multitudo copiosa, quorum frequentes sententiæ abolendas consuetudines iniquas, propter quas diuina in-

& in concilio Lancitiensi

dignatio variis infortuniis & aduersis successibus credita est *Polonos* percussisse, decernebant. 1180.

Et ne consuetudines ipsas contingeret à quoquam in posterum resumi, & innouari, omnes illarum aut alterius ex iis autores placuit horrendo anathematis chirographo vinciri. Postridie itaque tàm *Zdzislaus Gnesnensis* Archiepiscopus, quàm omnes *Poloniæ* Episcopi Pontificali amictu induti *Cazimiro Polonorum* Duce & Monarcha, vniuersisque Principibus, Baronibus, militibus, & communitate, præsentibus, iubilantibus, gratificantibusq;, & tàm se quàm cæteros posteros in legem & vinculum huiusmodi submittentibus, in hunc modum pronunciant: *Qui colonorum & agrestium annonam, aut alias res, vi aut aliquo modo tulerit, aut auferri iusserit, anathema sit. Qui legationis aut necessitatis publicæ vel priuatæ occasione, præterquam ad denunciandum hostium in patriam imminentem insultum cuiusquam quadrupedem, & iumentum in angaria Poduodarum acceperit, vel accipere iusserit, anathema sit. Qui bona Pontificum aut Ecclesiasticarum personarum decedentium rapuerit, occupauerit, vel distraxerit, etiamsi sit persona illustris, & Regali, Ducali, aut quacunq; alia præfulgeat dignitate, anathema sit. Qui Episcoporum spoliatorem, restitutione non rehabita acceptauerit, aut raptorum, aut distractorum relaxationem raptoribus satisfactione legitima non satisfaciente, vel præcedente impenderit, velut sacrilegii particeps & consentaneus, & qui ambitioni suæ & commodis inhiando sacrilegiis occasionem præstiterit, anathema sit.* Et acclamatione concinna à Ducibus & vniuerso populo responsum est: *Amen.* Vt autem tàm saluberrimæ constitutiones perpetuitatis maius haberent duramentum, solerti Ducis *Cazimiri* ordinatione Nuncii ex vtroq; statu *Romam* ad Summum Pontificem *Alexandrum* tertium mittendi deliguntur confirmationẽ Papalem, quæ constitutiones ipsas in scriptum reductas, & Ducis *Cazimiri*, Pontificumq;, Principum, & Baronum sigillis munitas Apostolica firmitate perennet, & corpus, ossaq; alicuius Sancti, quo *Cracouiensis* insigniretur Ecclesia, obtenturi. Et Nuncii quidẽ *Polonorum* apud *Tusculanum Alexandro* Papa offenso benignè habiti & auditi sunt, gratiæ præsente Cardinalium cœtu, ab *Alexandro* tertio *Polonis* actæ, quod pestifero durante schismate nationibus & Regnis vicinis, aut claudicantibus, aut obedientiam Antipaparum profitentibus, ipsi constanti perseuerantia ab eius obedientia non decessissent. Constitutiones deinde *Polonorum*, velut iustas & religione plenas, & commendat, & confirmat. De dandoque sacro corpore, benè legatos *Polonorum* sperare, & se *Romam* subsequi iubet. Confirmationis autem suæ pro rescindendo ambiguitatis scrupulo, exemplar subnectit. Cuius à nobis originale in Ecclesia *Cracouiensi* conditum sæpè attractum & visum est.

abusus quosdam abrogat, promulgato decreto

Ale-

Digitized by Google

1180. *quod Pontifex R. confirmat.*

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio Nobili Viro Cazimiro Duci Poloniæ salutem & Apostolicam benedictionem. Ex parte tuæ magnitudinis relatum est nobis, quòd de Consilio Archiepiscopi & Episcoporum Poloniæ, & Principum terræ quasdam abusiones & solitas iniurias ab Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis amputasti, constituens ne bona decedentium Episcoporum amplius confiscarentur. Constitutum est etiam, vt si quispiam in res defuncti Episcopi manus iniecerit, vinculo anathematis teneatur, nec præsumat vllus raptorum defuncto Episcopo succedere, donec absolutionis beneficium assequatur, ablatis restitutis, vel oblatorum congrua æstimatione præmissa. Consuetudinem autem, quæ à principibus terræ seruabatur, videlicet, vt quocumque pergerent pompaticè, inuadentes horrea pauperum euacuarent, etsi inter absentes aliquid negotioli quandoque contigerit, impii satellites discurrentes raptos quoscumque caballos, pauperum agrestium vel eneruarent in cursu, vel omnino destruerent, de Ecclesiasticorum & secularium virorum consilio emendasti. Vnde quoniam constitutionem tuam iustam pariter & honestam autoritate nostra postulas confirmari. Nos tuis iustis postulationibus annuentes constitutionem præscriptam, sicut in scripto authentico super hoc facto habetur, autoritate Apostolica confirmamus & petentis scripti patrocinio communimus. Sub interminatione anathematis prohibentes, ne quis eam violare aliqua ratione præsumat. Nulli ergo homini omninò liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, aut ei auso temerario contraire. Si quis autem hæc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum se nouerit incursurum. Datum Tusculani Quinto Calendis Aprilis.

1181. *Miecslaus a fratre terrarum suarum restitutionem petit.*

Exclusionis suæ à Principatu & Dominio *Miecslaus maioris Poloniæ & Pomeraniæ* Dux agitatus molestia, dùm restitutionem suam armis & potentia effici non posse aduerteret, omnem spem in fraterna misericordia & compassione Ducis *Cazimiri* reponit, & cùm per Nuncios, tùm per Epistolas frequentes eum obsecrat, precatur, & fatigat, *quatenus ipsum cum vxore & filiis exulem amplius esse, & beneficia à se collata dum eum tenera haberet ætas, obliteratum iri non sinat. Nosse se, & Cazimirum inficiari non posse, quanta charitate, & fide adolescentiam suam fouerit, vtque à patre negatam sortem assequi, fratre Henrico absumpto, posset, quam enixe institerit quàm frequentibus, & cumulatis fauoribus, & beneficiis eum complexus fuerit. Quod insuper nunquam illi aliquid negauerit, nunquam molestus, grauis, fastidiosus, & arrogans fuerit, & illum non nisi fratris solùm, sed in filii amasset loco, Cazimirumque* his verbis compellabat: *Potesne*, inquit, *eo animo & siccis oculis tuis me vnicum superstitem germanum natura, ac certè clementia parentem tuum exulem videre? potesnè beneficiorum à me acceptorum obliuisci? potesnè ferre, vt ego, præ senio cernis respersum albis capillis caput, cum vxore mea glote tua, tuisque nepotibus, in meum, & tuum, imò domus nostræ, & generis grande ludibrium stipe aliena sustenter? & meos Principatus, me superstite, infidus & male de me meritus filius Otto, sub tui patrocinii vmbra possideat? ferreone es pectore, aut ex tygride nactus es præcordia? vt neque te mea, neque nepotum tuorum conditionis misereat? At si tibi nulla communione sanguinis, nullo beneficio, nulla necessitudine obstrictius essem, moueri certè vel sola mea, & meæ consortis, filiorumque meorum mecum vnà expulsorum tàm iniuria, quàm calamitate debueras. Recense & meorum in te beneficiorum collatorum, recense & tuarum sponsionum, quibus nullo pacto, nulla ratione mea in te beneficia moritura ingeminabas, recense & postremò iniuriarum, calamitatisque meæ magnitudinem, & frigescentem in te charitatem, vel tot igniculis accende, & in exule, in fratre, imo in parente, quam nemini alteri negare solitus es, depromе pietatem. Quod si fortasse animum tuum Monarchiæ, ne ab illius solio, me restituto excludaris subit respectus, at ego cùm iam languido & effœto corpore sim, & ad publica munera obeunda parum mihi videor idoneus, benè mecum & cum nostra Republica optime actum reor, quod tu & animo, & manu ad omnia promptus, iure hæreditario, cum sis filius mortui, & germanus viuentis, legitimo tempore, dùm à me vtiliter administrari non poterat, occupasti. Faueo itaque pro benegerendis rebus patriæ nostræ, regimini tuo non inuideo, & te forte Principatus maioris, & Monarchiæ digniorem video, & iudico, tibique viro forti, imbecillis ipse animo & viribus de solio eius, quo in meam restitutionem animi æquioris sis, cedo, iurique omni nostro in illo competenti tàm in præsens quàm in futurum me abdico atque renuncio.*

Proceres & Barones, vniuersumque vulgus terræ & Castellaniæ *Stupensis* grauiter & iniquo animo ferentes, ab *Euardo Daniæ* Rege asserente se, sicut verum erat ex Regibus & Principibus *Poloniæ* per auiam suam originem ducere & genus, terram & Castellaniam *Stupensem*, quam tunc *Wladislaus maioris Poloniæ & Pomeraniæ* Dux sub suo regimine tenuerat, per potentiam occupari & annis plurimis ipso *Wladislao* Duce *Poloniæ* suam & totius Regni grandem iniuriam rescindere negligente, iniusta occupatione detineri, conspiratione vnanimiter facta, ne processu dierum occupatio ipsa violenta in iuris & iustæ subiectionis trahere- *Stupensis Castellania Danis eripitur, & Pomeraniæ Duci subiicitur.*
tur necessitatem, & ipsi in perpetuam Regis & Principum externorum, cum haberent naturales, & proprios, redigerentur seruitutem & ditio-

1181. tionem, superbam & iniustam præfati *Euardi* Regis *Daniæ* dominationem perosi ab ipso deficiunt, & *Suantopelkum Pomeraniæ* Ducem in A Dominum & Principem suum assumunt. Cœpit extunc terra præfata & Castellania *Slupensis* Regibus & Principibus *Poloniæ* in temporalibus, Archiepiscopo vero *Gnesnensi* in spiritualibus, ad quos ex sua primæua fundatione pertinebat, cuius tunc *Henricus Kiethcz* obtinebat sedem, esse obedienter subiecta.

Ad intima pectoris *Cazimiri Polonorum* Ducis & Monarchiæ supplicatio fratris *Miecslai* tàm humilis tamque modesta penetrauerat, lachrimisque obortis se & exuli, & fratri suæq; iuuentutis & orphanitatis patrono compassurum testabatur, sed & mutabilitatem fortunæ in eo recognoscendo mirabatur, quæ illi non Monarchiam solùm, sed & naturales, & B hæreditarios Ducatus ademisset. In tàm verò grandi re, proprio nolens vti arbitrio, frequens consilium aduocat, & de restituendo fratre *Miecslao* apud Senatum verba facit. *Nimis*, inquit, *acerbo animo, Proceres, Miecslai Ducis, qui mihi vnicus frater relictus est, exilium fero, plurimumque sua, & natorum suorum, qui alterum me parentem existimant, calamitatis me miseret, à quo crebro, vt illum in suam hæreditatem Principatuum restituam, exoror, iusq; Monarchiæ penes me relinquens, illi cedit, atque renunciat. Iustam ego, Proceres, petitionem eius existimo. Monarchiæ quoque Principatu se abdicanti sortem hæreditario iure eum concernentem reddi illi æquum censeo, iniquumque reor, si eo viuo, & spirante, aut filius eius Otto, aut cæteri in eius principentur domino, & ipso calamitate atq; exilio affecto, illi gloriosi atque splendidi refulgeant.* Fastidiosis auribus Ducalis sermo à Consiliariis exceptus est murmurque mox subortum, obstinatum deinde silentium omnes aliquanto tempore tenuit. Tum spatio ad consultandum a Duce petito, secessione in alium locum facta, adeò consternatis animis tumultuarioque magis quàm scrutinii more, ita vt res parum à iusta seditione differrent, deliberant. Multorum enim sententiis placebat, & *Cazimirum* simili expulsione æque ac *Miecslaum* percelli, mitigato tandem furore in D hunc modum respondent. *In euidens*, inquiunt, *Princeps Illustrissime, à te vocamur discrimen, sermo quoq; à te de restitutione fratris tui Miecslai habitus, capitale portendit supplicium, nam in omnium nostrum exterminium restitutq Miecslaus non definit grassari. Vehementer angimur, vehementer coarctamur, qui probe nouimus iratum Miecslai animum non sine carnificina in nobis deprompta, quieturum. Superest vt si de restituendo Miecslao sententiam non correxeris, nos omnes aut in voluntarium exilium abituros, aut aliqua alia ratione nobis & vitæ nostræ prospecturos non dubites. Nec nostra tantummodo, sed & tua timemus parti, cum promissorum Miecslaus facile oblitus, in tuam etiam machinabitur expulsionem.* Tunc *Cazimirus* Dux Consiliariorum animos in seditionem spectantes mitigaturus, mutat illicò decretum, & de restituendo fratre *Miecslao* sententiam abrogat, Consiliariisque pollicetur non *amplius se de hac re quicquam innouaturum.* Gratias insuper agit singulis, *quod tàm sinceros, fidos & constantes eorum erga se animos expertus esset.*

Casimirus Proceres suos de restituendo fratre consulit,

qui illam non concedunt,

Miecslaus itaque senex, his quæ de se in Concilio erant acta, *Cazimiri* intimatione cognitis, ad *Fridericum* Imperatorem personaliter se conferens iniuriarum suarum conditione declarata suffragio Cæsareo se in Principatus suos restitui deprecatur. Verum dùm *Fridericum* Imperatorem transmarino bello, quod in terræ Sanctæ subsidium agendum susceperat, aliisq; grauibus imperii negotiis occupatum intelligeret, in *Poloniam* reuertitur, & maritimæ oræ Principi *Mscezugio* locata filia, eius & aliorum sibi fauentium fultus auxilio, *Cazimiro* insuper Duce & Monarcha fauente & consulente *Gnesnense* castrum intercipit. Ex quo cætera *maioris Poloniæ* castra & munitiones, aut vi, aut deditione conquirit. Filius quoque suus *Otto* venia petita, per communes amicos Patri reconciliatus ad subiectionem redit. Ita breui tempore *Miecslaus maioris Poloniæ* Dominia & Principatus ex integro recuperans, adeptus est, & *Cazimirus* Dux & Monarcha restitutionem suam, quam publice efficere nequiuit, clande- C stino fauore & suffragio conflauit.

quare Miecslaus ipse maiorem Poloniam sibi subiicit.

Wratislauiensis Episcopus *Ziroslaus* secundus cùm annis vndecim sedisset, tertio nonas Aprilis de febri moritur. Cui *Franciscus* alias *Franco* succedit fauore *Boleslai Alti* Ducis *Wratislauiensis*, à *Petro* secundo *Gnesnensi* Archiepiscopo confirmatus & consecratus, qui alio nomine *Suanko* appellabatur *Polonus*, genere nobilis de domo & familia *Prawditarum*.

Ziroslao Episc. Wratislauiensi succedit Franciscus.

1182. *Brestensis* ciuitatis & Prouinciæ supra fluuium *Bug*, sitæ, nunciata defectio, *Cazimirum* Ducem & Monarcham illicò concitauit ad arma, & tàm equestribus quàm pedestribus copiis in vnum coactis, celerrimo gradu in *Brzescie* perueniens, illam oppugnat, & intra dies duodecim vincit & conquirit, percussisque securi defectionis autoribus, municipium illic oppido imminens construit, ac valido præsidio, vt populares contineantur in fide, imposito, versus *Haliciensem* ciuitatem & regionem exercitum ducit, affinem suum *Mscislaum* Ducem, quem fratres sumpta occasione falsitatis, quasi non legitimus, sed subductitius & de iniusto matrimonio susceptus fuerit, de Regno eiecerunt, restituturus. Molesta plerisque *Polonorum* Proceribus ea expeditio videbatur, & ægrè in eam militiam procedebant, *quod propriis non contentus externa & iniusta bella parum felicitatis & commodi habitura, tractanda assumpsisset.*

Casimirus Dux Brestensem vrbem capit,

Digitized by Google

1182. *Indignum insuper esse, vt pro spurio & ambiguitori homine in acie, longè à domo sua sine donatione decertarent.* Has querelas etsi *Cazimirus* nosset, per milites ingeminari in castris, nil tamen militari rumore motus, promouet exercitum in vlteriora: Iam propè *Haliciam* ventum erat, dieque altera obsidio *Haliciensis* parabatur, dùm subitò ab exploratoribus nunciatum est, *Wszeuoldum Belzensem* & *Wladimirum Haliciensem* germanum *Mscislai*, Duces, cum omnibus *Ruthenorum* Principibus & Boiaris infesta acie aduentare, tum iam non secreta, sed aperta *Poloni* in Ducem suum *Cazimirum* probra exaggerant, sed & *Nicolaum Cracouiensem* Palatinum Principem militiæ, quasi huius belli præcipuum auctorem contumeliosius insectantur sermonibus, seque ad euidens periculum abductos, & penè *Ruthenis* queruntur proditos. Videbant enim *Ruthenorum* exercitum magnis copiis refertum esse, & quasi in *Polonorum* perniciem vniuersas *Ruthenorum* Prouincias velut ex composito conuenisse. *Ruthenos* præter odium in *Polonos* insitum, *Polonorum* conspecta paucitate, suorumque frequentia, & consulti de futuro belli euentu aruspices, læta omnia sibi, *Polonis* tristia nunciantes in prælium accendebant. *Cazimirus* nil aspectu & multitudine hostium territus, ordinatis aciebus, milites animat, docet *in Ruthenorum multitudine paucis exceptis, vilia esse mancipia, & si parum adnitantur, facilem victoriam præbitura, sæpiusque multitudinem à paucitate fusam extitisse.* Ac sic milite animato, & spe victoriæ alacri, sinistro cornu *Nicolao Cracouiensi* Palatino commisso dextrum ipse regens, signis canere iussis cum hostibus congreditur. *Rutheni* clamore sublato vehementi & ipsi impetu capessunt pugnam, durumque certamen inter vtrumque populum aliquanto tempore gerebatur. Iam quoque leuum cornu, cui *Nicolaus* Palatinus præerat, a leuis armaturæ sagittariis, equis aut confossis aut vulneratis retrorsum cœperat referre pedem, dùm *Cazimirus* denunciato sibi periculo turmam vnam militum in leuum cornu subducens, pulsis *Ruthenorum* sagittariis, prælium restituit, ac in dextro cornu *Polonorum* phalanx *Ruthenorum* aciebus disruptis, proculcatisque, in cæteras *Ruthenorum* turmas gladios stringebat, dùm in leuo cornu *Rutheni* à *Nicolao* Palatino fusi, pulsique in fugam dilabuntur, sed nec hi, qui contra dextrum cornu pugnam sustinebant, faciunt moram, metu enim fugientium perculsi, in fugam & ipsi vertuntur. *Wszeuoldus Belzensis* & *Wladimirus Haliciensis* Duces, ne in potestatem *Cazimiri* venirent, viui equos mutando sequentium se manus euadunt. *Ruthenorum* magnus numerus eo prælio aut occisus aut captus. Castra *Ruthenorum* omnis opulentiæ plena, per *Polonos* iubente *Cazimiro* direpta, castrumque *Haliciense* victori deditum est. Qui illud *Mscislao Russiæ* Duci affini suo, sacramento per prius adacto, quod nunquam se & *Polonorum* gentem in aduersis & prosperis desereret, committens, in *Haliciense* Regnum & ipsum de integro restituit, rebusq; *Russiæ* ordinatis, in *Poloniam* rediit. Et *Wszeuoldus* quidem *Belzensis* Dux è prælio fugiens, in *Belz* castrum suum cum paucis peruenit. *Wladimirus* verò *Haliciensis* Dux in *Hungariam* diuertit à Rege *Hungarorum Bela* suffragium, supplementumq; militum & impensarum pro sua in *Haliciensem* Ducatum restitutione petiturus. 1182.

& Russos magno prælio vincit.

Gnesnensis Metropolitanus *Petrus* secundus cùm annis duobus & viginti *Gnesnensem* Ecclesiam rexisset, moritur, & in *Gnesnensi* Ecclesia sepelitur. Cui *Zdzislaus* Canonicus *Gnesnensis* nobilis genere *Polonus* de familia & de domo *Kozlerogi* per electionem Canonicam succedit, à summo Pontifice *Lucio* Papa tertio *Miecslao maioris Poloniæ* Duce intercedente prouisus.

Petro II. Archiep. Gnesnensi succedit Zdzislaus.

Barones & milites *Bohemiæ* imperium & mores Ducis sui *Friderici* perosi, tam in ipsum quàm fratrem suum *Ottonem*, variis opprobriis & contumeliis deturpatum, seditione exorta, de Ducatu eiiciunt, & *Conradum Morauiæ* Ducem in Principem & Dominum assumunt. *Praterea Pragamq;* quæ pro *Friderico* per militum suorum *Almanorum* præcipuè præsidium tenebatur, obsidione cingentes oppugnant, & per deditionem conquirunt. *Fridericus* autem *Romanorum* Imperator, in cuius tutelam *Fridericus Bohemiæ* Dux ab omnibus suis desertum se videns, confugerat, tàm *Conradum* Ducem, quàm Barones *Bohemiæ* ad suum tribunal, *Conrado* tamen Duce vocationem abnuente, de iustitia *Friderico* responsuros vocat, sed Barones *Bohemiæ* magna trepidatione ad se venientes, *Fridericus* Imperator variis suppliciis coram positis iubet torquere, quorum metu impulsi, deserto *Conrado Fridericum* in Ducem reassumunt, & nouo sacramento atque fœdere se illi obstringunt.

In Bohemia pulso Friderico obtinet Conradus, & paulo post iterum Fridericus.

Alexander Papa tertius cùm annis vno & viginti, mensibus vndecim, & diebus tredecim sedisset, *Romæ* moritur, & in Ecclesia S. *Petri* sepelitur. Cui *Lucius* tertius natione *Tuscus* de ciuitate *Luca* ex nobili prosapia originem trahens, Cardinalis, tunc *Hostiensis* Episcopus, succedit, ad quem *Cazimirus* Dux & Monarcha *Polonorum*, nouos nuncios fatigat ossa S. alicuius, de quibus dandis à suo prædecessore *Alexandro* spes facta fuerat, pro Ecclesia *Cracouiensi* precaturos.

Alexandro III. P. R. succedit Lucius.

1183. Restitutione sua ad *maioris Poloniæ* Ducatus *Miecslaus senex* parum contentus, etiam vt in Principatum Monarchiæ restituatur, magnopere exæstuat, variisque vafris & subdolis machinamentis, nunc hos, nunc illos Consiliarios, aut pollicitationibus, aut largitione corrumpendo, conueniendoque reditum sibi ad Monarchiam conatur extruere, sæpè quoque cum *Cazimiro* Duce & Monarcha sponsionis & cessionis suæ oblitus,

de

Digitized by Google

1183. de Principatu duris & acerbis sermonibus parum à iusta seditione abhorrentibus, contendit, & velut ambitus reum carpit, quod se & germanum suum natu maiorem ex possessione Monarchiæ detraxerit, & non legitimo iure illam detineat, occupatam. Et verbis quidem industria & astu oblitis, *Miecslaus* Dux pro Principatu contendens in arma non veniebat, qui etiam *Cazimirum* Ducem contra se arma expedientem nouo ingenio atque arte viribus se imparem sciens, si res in dimicationem veniret, placabat. Astruens iureiurando ab omni Monarchiæ iure & petitione se amplius cessurum, cum sors suorum Ducatuum sibi absque Monarchiæ Principatu longè sit splendidior atque præstantior, interdum insuper & per se, & per communes Consiliarios apud *Cazimirum* agebat, vt *Leskone* communi nepote absumpto, cuius ægritudo in annos aliquot procedens moriturum illum propediem nunciabat, in *Masouiæ* & *Cuiauiæ* Ducatus *Miecslaus* pro sui iuris, quod in Monarchia habebat contentatione, succederet. Verum *Cazimiro* abnuente & in extrema bella diuertente, resumpto dolo ad *Monarchiæ* Principatum aspirat irrumpere, asserens coactis se sponsionibus non teneri. Propositum autem animi sui aliquando tandem consecuturus, communem nepotem *Leskonem Masouiæ* aut *Cuiauiæ* Ducem, cuius tutelam pater *Boleslaus Crispus* moriturus Duci *Cazimiro* mandauerat, ad se, quibuscunque potest blanditiis pellicit maximam fore accessionem virium rebus suis profuturam existimans, si *Lesko Masouiæ* & *Cuiauiæ* Dux à *Cazimiro* Monarcha deserto in suam ditionem concederet. Sciens autem *Leszkonem Masouiæ* & *Cuiauiæ* Ducem à *Zira* Comite, quem illi *Cazimiri* Ducis autoritas in patronum & alterum curatorem præfecerat, in singulis actionibus dirigi, & omnia illius arbitrio *Leskonus* acta moderari, *Ziram* Comitem non largitione solùm, sed ea præcipuè spe illectum, quod ex pacto inter *Cazimirum* & *Miecslaum* inito, Ducatus *Masouiæ* & *Cuiauiæ* possessio sibi post obitum *Leskonis* esset, tanquam hæredi scripto obuentura. *Lesko* itaque Dux præfatus, patroni sui *Ziræ* Comitis persuasus victusque consiliis, primario & præcipuo suo Duce curatore *Cazimiro* deserto, ad *Miecslaum* transmigrat, & suæ ditioni tutoriæque tàm personam suam, quàm vtrumque Principatum suum commendat, eumque Ducatuum & rerum suarum omnium scribit & designat successorem, in illiusque fidem militares & subditos suos iurare compellit. Quæ nouitas etsi *Cazimiro* Duci permolesta fuerit, iustaque ira, & in fratrem *Miecslaum*, & in nepotem *Leskonem*, cuius astu & ambitione, & in *Ziram* Comitem, cuius præsidio & deceptione rem nouerat conflatam, accensus. Motus tamen omnes sagaciter comprimens, neque *Miecslao* fratri, neque *Leszkoni* nepoti, sed nec eius Curatori *Ziræ* molestus esse voluit, tacitus quoque, quonam tàm improbi & infidi conatus caderent dissimulans, oportuno tempore huius suæ iniuriæ contemptus correctionem destinabat.

Miecslaus Leszkonem Masoviæ Ducem sibi conciliat.

1184. Obruit & alius æque molestus Ducem *Cazimirum* sub eodem tempore casus, dùm enim filius suus adolescentior *Boleslaus* nomine, arborem quandam, iocandi gratia, conscenderet, vipera de stipite corruens, & in gula tenera & delicata *Boleslaum* lædens, violenter eum suffocat & extinguit, adeò quidem præcipitanter, vt de terra a circumstantibus sublatus, neque vocem, neque gemitum ediderit. Cuius tàm subitam, & non vulgarem mortem pater illius Dux *Cazimirus* diuturno prosecutus luctu, honestis eum in *Cracouiensi* Ecclesia extulit funebribus. Filii autem *Boleslai* decessum, quod in meliorem vitam translatus, haud absque diuinitatis ordinatione, cui nequit resisti, illam oppetierit mortem, facili & æquo animo laturus de præiudicio, quod illi fratris *Miecslai senis Maioris Poloniæ* Ducis in occupandis *Masouiæ* & *Cuiauiæ* terris intulerat, ambitio, animo & spiritu, nec tacitus interdum torquebatur. Quod plerique Consiliarii Ducis *Cazimiri* contigisse hæc illi lætabantur, & quibusdam exprobrationibus in eum vsi iuste circumuentum à *Miecslao sene* differebant, vt experiretur eum hostem, quem pro suo scelere exulem pati non poterat, quasi restitutionem illius *Cazimirus Cracouiensis* Dux leuitate potius, & non commiseratione, atq; indulgentia fraterna procurasse videretur.

Boleslaus Cazimiri filius moritur.

Conrado Morauiæ Duce, petitionem Ducatus *Bohemiæ* deserente, *Venceslaus* filius fratris iunioris *Sobieslai*, à Baronibus *Bohemiæ* rerum nouandarum cupidis, suffectus est in Ducatum *Bohemicum*. Quorum potentia fretus *Pragam* aliquanto tempore obsedit, conatibus tamen suis nullus effectus, *Almanis* pro præsidio relictis egregiè vrbem tutantibus, respondet. Interim *Fridericus Bohemiæ* Dux collecto in *Almania* exercitu in *Bohemiam* venit, & *Venceslaum* decertare non ausum, (erat enim *Fridericus* & Germani sui *Adalberti* Archiepiscopi *Salcburgensis*, & *Leupoldi* Ducis *Austriæ* vallatus auxiliis ab obsidione *Pragensi* repellit, obsidioneque soluta etiam eos Barones, qui à se ad *Venceslaum* defecerant, partim beneuolentia, partim metu sibi conciliat, & ciuiles motus sedans *Bohemiam* pacificat.

Variæ mutationes in Bohemia.

1184. Tutoriam *Miecslai maioris Poloniæ* Ducis *Leszko* nepos suus *Masouiæ* & *Cuiauiæ* Dux, in quam malo seductus consilio *Cazimiro* Duce deserto transmigrauerat, diuturno tempore non tulit. Nec abs re, *Miecslaus* enim valetudine *Leszkonis* attenta, suspicatus illum propediem moriturum, non curatorem se, sed Principem gerere cœpit, & in castris ac municipiis *Masouiæ* destitutis antiquis, suos præfectos & officiales instituit. Ex quo facile *Leszko* Dux & patronus eius

1184. *Zira* Comes se, & autoritatem suam contemptum & diminutum iri perpendit. Mox deinde in vehementem pœnitentiam actus trans- A gressionis suæ facinus ampliora incommoda veritus, à *Miecslao* suboritura rescindere curat, & ad *Cazimirum Cracouiensem* Ducem cum *Zira* Comite primisque *Mazouiæ & Cuiauiæ* proceribus, personaliter vsque *Cracouiam* se conferens reatum suum humi prostratus sibi, & suis humili supplicatione petit ignosci. *Non se amplius* spondens *contra Maiestatem patrui sui & Patris ordinationem excessurum.* Excussit ea vox *Cazimiro* Duci lachrimas, nam cum suapte clementia præditus esset, tùm calamitosorum & opem suam, culpa recognita, implorantium deprecatione facile frangebatur. *Leszkone* cum suis assurgere iusso, plurimum illum primum quod se deseruisset, quod pa- B ternam ordinationem temerasset, quod tranquillam & felicem vitam pati nequiuisset, blanda castigatione pene grauatus obiurgat, deinde quod in facinore & excessu suo non perseuerauit, sed peregrinatus magis fuerit, commendat, ac postremò omnem ex animo offensam complectens, & osculans nepotem relaxat, muneratumque in Ducatuum suorum sedes remittit. Qui ex *Cracouia* reuersus, institutos à *Miecslao* Capitaneos & præsides excedere iussit suosque instituit. Eaque ordinatione, qua sibi successorem *Miecslaum* Ducem scripserat, reuocata, paternam ordinationem ratam esse voluit, illi quoque & suæ voluntatis robur, vt nemo præter *Casimirum* illi succederet, adiecit. Barones quoque & Proceres suos ordinationem ipsam castè seruaturos nouo Sacramento adstrinxit.

Lesko ad Casimirum redit.

Iaroslao Izaslawic Kiouiensi Duce obeunte *Suantoslaus Czernieiouiensis* Dux succedit. Sub eodem tempore quatuordecima Iunii *Michalko* Dux *Wladimiriensis* obiit. Cui frater suus *Wszeuoldus* in omnes Ducatus succedit. Quem *Mścislaus Rościslawic* à sedibus, quæ illi obuenerant, turbaturus, cum *Rostowciis* contra illum insurgit, & victus a *Wszeuoldo* in *Rostow*, & deinde in *Nouogrod* refugit. Ea autem victoria *Wszeuoldus* erectus, vadit contra Ducem in *Ressan*, habens in comitatu suo non proprias tantummodo gentes, sed & duos filios *Suantoslai Wszeuoldowic Kiouiensis* Ducis *Olbam & Wladimirum*, & nepotem suum *Wladimirum Chlebowicz*, Ducem *Pereaslauiensem*. *Chleb* autem Dux *Reslanensis* callido vsus consilio, assumptis sibi in solatium suis *Polowciis* in terram *Wladimiriensem* propere accessit, & illam incendiis cædibus, & spoliis adeò crudeliter afflixit, vt Ecclesias, monasteria & ministros eius, omnibus spoliis, & contumeliis affecerit. Ea nouitate sibi Dux *Wszeuoldus* denunciata, festinè ex *Ressanis* rediens, cum *Chleb* & *Polowciis* confligit, ipsoque non sine vtriusque partis cæde magna deuincit, & *Chleb* Ducem *Reslanensem* & filium suum *Romanum*, & fratrem vxoris illius *Mścislaum Rościslawic*, & duos nepotes illius *Mścislaum* & *Iaropelkum* & omnem eius militiam captiua. *Polowcos* verò delet, occidit, & trucidat. Processu deinde temporis *Chleb* Ducem *Ressanensem* in carcere mori fecit. Nepotes verò illius *Mscislaum* & *Iaropelkum* cœcauit, cæteros liberos dimisit.

Turba varia in Russia.

Lucius Papa tertius assiduis supplicationibus *Cazimiri* Ducis & Monarchæ *Polonorum*, etiam apud prædecessorem suum *Alexandrum* tertium, ad exauditionis gratiam admissis, volens se præstare morigerum corpus *B. Floriani* eximii Martyris, Duci præfato & *Cracouiensi* Ecclesiæ donandum decernit, cuius donatio etiam miraculo diuinitus ostenso comprobata est. Summus siquidem Pontifex *Lucius*, vt veteranorum etiam vsq; in tempora nostra deriuata fert relatio, sacrarium quod plura Martyrum corpora continebat ingressus, quis illic quiescentium Sanctorum *Poloniam* migrare vellet, inquisiuit. Ad quam vocem, serione an ioco, incertum est, à summo Pontifice prolatam, ex tumba, in qua corpus sacrum *B. Floriani* conditum erat, manus protensa, summo Pontifici vocitanti designantis & indicantis se apparuit donarique *Polonis*, & Ecclesiæ *Cracouiensi* huiusmodi manus protensione corpus suum designauit. Quo quidem miraculo tum sibi ostenso, *Lucius* Papa commonitus, minus cunctanter corpus *B. Floriani* Martyris *Polonis* & Ecclesiæ *Cracouiensi* tribuit, & in ampliorem, tam San- C cti quam *Polonorum* honorem ossa corporis Sancti per *Egidium Mutinensem* Episcopum, Duci *Polonorum Cazimiro*, & *Cracouiensi* Ecclesiæ destinauit. Qui *Cracouiensem* vrbem 6. Calendas Nouembris cum sacro onere perueniens, à Duce *Cazimiro*, & *Gedeone* Episcopo *Cracouiensi* omnibusque statibus & ordinibus obuiam illi, ad septimum lapidem euntibus, summo honore, summaque iubilatione, & gratulatione exceptus est, ouantibus singulis, quod *Polonis* nouus suffragator & patronus diuina propitiatione accessisset. Et quia Ecclesia *Cracouiensis* celeberrimi martyris corpore & deposito fuerit illustrata & decora (in eam etenim corpus præfatum sub frequentia ingenti populorum in locum depositum est) & altius splendido decore funiculos sui ornamenti, longè latè- D que extendit, & porrexit. In honorem autem Martyris Beati Basilica illi pulchro ac sumptuoso opere, extra *Cracouienses* muros à *Gedeone Cracouiensi* Episcopo in hanc diem diuinitate propitia perseuerans, extructa est, Et *Egidius* Episcopus *Mutinensis* à Duce *Cazimiro* & *Gedeone Cracouiensi* Episcopo magnificis onustus muneribus *Romam* remissus, ab eoque tempore in S. *Floriani* decus & memoriam cœperunt Poloni tam militares, quam ciuiles, & gresses filios suos in baptismo hoc nomine insignire. Fundat & *Cazimirus Poloniæ* Monarcha in Ecclesia præfata in honorem noui hospitis *B. Floriani*, nouum Prælatorum & Canonicorum, 1184.

Corpus B. Floriani a Pontifice Cracouiam mittitur.

Digitized by Google

1184. rum, atque Vicariorum Collegium, & illud villis & decimis à *Gedeone Cracouienſi* Epiſcopo precario impetratis dotat. Præpoſituram A ex reditibus Eccleſiæ Parochialis in *Rupella* ordinans, omnes Canonicas horas pſalli in ea, reſque diuinas agi inſtituit.

Fridericus Bohemiæ Dux eò quod *Bohemiæ* Ducatum ſibi nitebatur ſurripere, de *Conrado Morauiæ* Duce vltionem ſumpturus, fratrem ſuum *Premislienſem* dato ſibi ex pedite & equite exercitu copioſo, in *Morauiam*, vt illam flammis & ſpoliis humiliet, & diſperdat, transmittit. Qui ea incendiis & rapinis peruaſtata, *Conrado* ſecum, cum viribus inferior eſſet, congredi non auſo, in *Bohemiam* rediit, ſed & *Theobaldum* fratrem ſuum *Fridericus* ipſe de *Bohemia* in exilium egit, conſortium ſuum abhorrens, & præſentiam ſibi ſuam ſuſpectam exiſtimans ſtatui ſuo turbationem allaturam.

1185. *Halicienſis Dux a Caſimiro deficit.* Triennio vix penè exacto *Mſciſlaus* Dux *Halicienſis* à *Cazimiro Polonorum* Duce & Monarcha (*Wladimiro* profligato & eiecto, atque in *Pannonias* acto) in Dominium & Principatum *Ruſſorum* reſtitutus, ſuis *Ruthenis* moleſtus eſſe & exoſus eſſe cœpit, quod & eorum non ferebat pleroſque abuſus, & vitia, & in *Polonorum* milites apud ſe conſiſtentes, parum de ſuis confidens, largitione & gratia propenſior, quam in *Ruthenos* videbatur. Primores itaque *Ruthenorum* in eius necem, hi præſertim qui *Wladimiri* exulis partes ſectabantur, conſpirant, quam cum vi aperta diſcrimen ſuum veriti efficere nequirent, (quippe *Mſciſlaus* C fidis corporis cuſtodibus ſeptus ſine periculo à carnificibus non poterat adiri) veneno clam propinato innocentem extinguunt. *Polonorum*q; militibus, qui in obſequiis *Mſciſlai* verſabantur eiectis, arce *Halicienſi* occupata, prò *Wladimiro* in *Hungariam* mittunt, vt adueniret celerius, & aduerſario ſublato Principatum ſuum repeteret. Lætus eo nuncio *Wladimirus* rem ad Regem *Hungariæ Belam* defert, rogatque, vt qui exulem in dubiis & fractis rebus exceperat, tenuerat, aluerat, eundem rebus confirmatis & feliciorem ſortem nactum dignaretur militum equorum & ſumptuum ad repetendum Ducatum releuare præſidio, cum *Cazimiri Polonorum* Ducis ſciret ſibi inſidias & D hoſtilitatem imminere. Qui morte *Mſciſlai* comperta *Romanum Wladimiriæ* Ducem in eius locum ſubſtituendum ad *Haliciam* transmiſerat. *Bela* autem *Hungariæ* Rex ad vſurpandum pro ſe & *Hungariæ* Regno *Halicienſem* regionem opportunum tempus veniſſe ratus, *Wladimirum* exulem in vincula coniicit, filium verò ſuum *Andream* cum ſuis copiis equeſtribus & pedeſtribus in *Ruſſiam* dato mandato, vt quàm celerrimè arcem *Halicienſem* occupet, tranſmiſit. *Rutheni* qui *Halicienſe* caſtrum tenebant, omnium eorum, quæ à Rege *Bela Hungariæ* gerebantur ignari, ſed & captiuitatis Ducis ſui *Wladimiri* expertes *Andream* filium *Hungariæ* Regis, velut rerum ſuarum 1185. ſuffragatorem magno plauſu excipiunt, & in *eius autem* caſtrum *Halicienſe*, *Wladimirum* enim ſe præ- *regio ab Hun-* ceſſiſſe fingebant, intromittunt. Qui ſuarum *garia Rege* gentium multitudine facilè *Ruthenorum* pau- *occupatur.* citatem vincens, *Halicienſe* caſtrum occupat, excluſiſque *Ruthenis*, nonnullis verò qui ad nouandas res videbantur procliues, capite mulctatis, tàm caſtrum, quàm *Halicienſem* Ducatum in ſuam redegit poteſtatem. Et perſonalem illic faciens reſidentiam Ducalem in *Halicienſes* iuriſdictionem exercet. Omnia tamen officia in *Hungaros*, cum *Ruthenos* ambiguæ fidei homines diceret, diſtribuit, & omnia per *Hungaros* adminiſtrat, à veneno quoque quam maximè cauet, quo *Mſciſlaum* nuper nouerat interiiſſe. *Rutheni* vbique ſe oppreſſos, vbique B contemptos & perditos cernentes, tacitis & clandeſtinis tractatibus, queruntur, & Duce ſuo *Wladimiro* capto etiam ſe ſub iugum miſſos deplorant, & ſcelus ſuum in *Mſciſlaum* admiſſum altero ſcelere luunt.

Vigeſima Septembris *Gedeon Cracouienſis* *Gedeoni Cra-* Epiſcopus vir magnæ religionis, & in ſuam Ec- *couienſi Ep.* cleſiam atque Rempublicam magni zeli, moritur, cum annis viginti ſediſſet, & in *Cracouienſi* Eccleſia ſepelitur. Hic plures decimas manipulares menſæ Epiſcopalis *Cracouienſis* duobus monaſteriis *Andrzeiouienſi* & *Miechouienſi*, perpetua donatione contulit, ſingulari deuotione quoniam vtrumque monaſterium à militibus & nobilibus *Griphonum*, à quibus ipſe genus & originem ducebat, fundatum erat, attractus eſt. Succeſſit autem *Gedeoni Fulko*, qui in *Polonico* vulgari *Petka* ſolet dici, Ca- *ſuccedit Fulko.* nonicè electus, genere *Polonus*, ex nobili ſtirpe & domo, quæ crucem geminatam ſagitta impoſita defert pro inſigni, & de vulpibus appellatur, trahens originem. Confirmatio tamen ſua propter *Lucii* Papæ, qui anno inſequenti diem obiit, deceſſum, & propter nonnullas cauſas vltra annum vnum fuit protelata.

Anno eodem monaſterium *Koprzywnicenſe* *Koprzywni-* in *Cracouienſi* diœceſi per *Cazimirum Polono-* *cenſe mona-* *rum* Ducem fundatum & dotatum eſt, & fra- *ſterium fun-* tribus *Ciſtercienſis* ordinis conſignatum, ad *datur.* cuius ampliorem dotem, nobiles & militares de armis *Bogaria* & *Habdank*, aliiſq; domibus & familiis nonnullas villas, ſortes & prædia deuote contulerunt. *Cazimirus* quoque Dux primarius fundator, oppidum *Koprzywnica*, iuxta quod monaſterium ſitum eſt, eidem cœnobio contulit, cum omni iure dominio & proprietate, concedens oppido præfato & villis eidem monaſterio collatis & conferendis, ab omni onere & ſeruitute plenam libertatem. Fratres quoq; ordinis Ciſtercienſis ex monaſterio *Morimundenſi* ſumptos, in præfato monaſterio locauit, fabricauitq; Eccleſiã quadro lapide, eamque S. *Floriano* Martyri nouo hoſpiti dicari procurauit. Primarius tamen poſt *Cazimirum* Ducem fuit Comes *Nicolaus Bogoria*, qui frequen-

Digitized by Google

1185. quentiores villas in præfatum monasterium contulit.

In *Conradi* Ducis *Morauiæ* odium *Fridericus Bohemiæ* Dux *Morauiam* altera vice vastaturus, *Przemyslaum* fratrem suum cum amplioribus copiis transmittit, data commissione & mandato, vt *Morauiæ* regionem quàm latius poterit, populatione extensa exterminet, secus tamen, quàm rebatur, successit. *Conradus* enim *Morauiæ* Dux, & suorum *Almanorum* fretus potentia, *Przemyslao* & *Bohemico* exercitui in loco, qui *Ludowicz* appellatur, occurrens, pugnam conserit. In qua vtraque parte pro victoria adnitente, infestis armis longo tempore pugnatum est. Strage quoque maxima vtrinque edita, cùm de *Bohemis* & *Morauis* primi Proceres occidissent, incerto Marte, cruento tamen discessum est.

Pugna inter Bohemiæ & Morauiæ Duces.

1186. Cruciatus & exhaustus diuturno morbo & languore *Leszko Masouiæ* & *Cuiauiæ* Dux filius *Boleslai Crispi*, neque enim diebus aut mensibus, sed annis aliquot ægritudo sua tendebatur, cùm se propediem absumi prospiceret, pernicibus nunciis missis, *Cazimirum* Ducem & Monarcham *Poloniæ*, patruum suum germanum ad se videndum visitandumque inuitat. Quo in *Plockum*, vbi *Leszko* decumbebat, adueniente, vtriusque Ducatus aduocatis Proceribus, eos Duci *Cazimiro* commendat. Castra quoque & munitiones sibi resignat, ac non multo post sacramentis omnibus, vt Duci Catholico conuenientes erat perfunctus; animam exhalat. Cuius corpus *Cazimirus Polonorum* Monarcha in *Plocensi* Ecclesia in choro sepeliens, diebus aliquot funebrem celeritatem sacrificiis & eleemosinis prosequebatur. Et quoniam *Leszko* Dux præfatus nullam ex se prolem reliquerat, & *Cazimirus* Dux & Monarcha *Polonorum*, tam Patris *Leszkonis Boleslai Crispi*, quàm *Leszkonis* testamento hæres scriptus erat, morte *Leszkonis* secuta, *Masouiæ* & *Cuiauiæ* Ducatus possidere cœpit. *Miecslaus* autem *maioris Poloniæ* Dux, etsi exinde se iniuriatum sentiret, & læsum iri quereretur, cùm ex iure sanguinis, & iure testamenti, dimidia Ducatuum prædictorum portio, ex morte nepotis germani ad illum iuxta atque *Cazimirum* recidisset, potentiam tamen *Cazimiri*, & Baronum, atque militarium in se odium secum reputans, sola querelarum ingeminatione suam iniuriam prosequens, ab armis, quibus se inferiorem non ignorabat, abstinebat. Vnde extunc & vsque ad hæc nostra tempora, quemadmodum propitia diuinitate in subsequentibus monstrabimus, cùm ex aliis Principatibus & Regionibus *Polonorum* filii & nepotes *Cazimiri* prædicti varia rerum mutatione defectioneque defluxissent, in *Masouiæ* tamen Ducatu *Cazimirus*, per succedentem lineam nepotes etiam in diem hanc retinet Principatum.

Leszko Masouiæ & Cuiauiæ Dux moritur, hæredem relinquens Casimirum.

Arnoldo I. Decimo octauo Calendis Februarii *Arnoldus* primus *Posnaniensis* Episcopus, cùm annos nouem in Pontificatu exegisset, à dysenteria vexatus moritur, & in *Posnaniensi* Ecclesia sepelitur. Cui *Mrokota* custos *Posnaniensis* per Canonicam electionem succedit, ab Archiepiscopo *Gnesnensi Zdzislao* confirmatus & consecratus, *Miecslai maioris Poloniæ* Ducis accedente fauore & consensu. 1186.

Posnaniensi Ep. succedit Mrokota.

Fridericus Bohemiæ & *Conradus Morauiæ* Duces, per communes Barones & arbitrios conuentu in *Kunic* habito, pacificati sunt, & vterque Principatus à ciuili clade solutus.

Duces Bohemiæ pacem faciunt.

Facta est autem eo anno in sole eclipsis notabilis, quam magna hominum pestis atq; mortalitas morbo epidimiæ absorbens multos mortalium, fuit subsecuta, quæ in *Polonorum Ruthenorumq;* regiones sæuiebat.

Lucius Papa tertius cùm annis quatuor, mensibus duobus, diebus viginti quatuor sedisset *Veronæ* moritur, & illic sepelitur. In cuius tumba tale Epitaphium, quo ortus processus, & exitus suus, designanter descriptus est.

Lucio III. P. R.

Luca dedit lucem tibi Luci, Pontificatum,
Ostia, Papatum Roma, Verona mori.

Aduersæ deinde sententiæ ponuntur metra & quasi quoddam primorum apologeticon.

Imò Verona verum dedit tibi viuere, Roma
Exilium, curas Ostia, Luca mori.

Fuit autem præfatus *Lucius* Papa *Friderico* Imperatore agente & cooperante, *Roma* pulsus, quo in *Veronam* diuertente, multi de suis officialibus & familiaribus à *Romanis* capti excæcantur, & mitrati super asinos auersis vultibus ligantur. *Lucio* autem *Vrbanus* tertius ex Patre *Ioanne* natione *Lombardus* Episcopus *Mediolanensis Veronæ* electus succedit, qui nonnullas simultates & odia cum Imperatore *Friderico* gessit. Is ante Papatum *Hunbertus* nominabatur.

succedit Vrbanus III.

Carcerales molestias *Wladimirus Haliciensis* Dux apud *Belam Hungariæ* Regem, in quas illum iure hospitii fœdato, quo tutior filio suo *Andreæ* occupatio *Haliciensis* Ducatus proueniret, coniecerat, biennio propè exacto perpessus, cùm solutionem suam difficulter prouenturam metiretur, animum ad ingenia vertit, custodesque suos magnis promissionibus inescatos corrumpit, & vincula carceris euadens his ipsis custodibus, qui licentiam euadendi præstiterant fugæ comitibus, & gressus suos dirigentibus, ad Russiam peruenit. Castrumque & Ducatum suum *Haliciensem* tentans irrumpere, ab *Hungaris*, quorum in castro *Haliciensi* validum præsidium cum Rege *Andreæ* erat, repulsus, incertis itineribus, non habens sedem, in qua persisteret, per *Ruthenorum* regiones, velut vagus, & profugus rotabatur. Collecta ad eum erat rapto viuere assuetorum, aut ære alieno, & pro scelere damnatorum manus, cum qua & *Ruthenorum* circumuicinas regiones, 1187.

prædas

Digitized by Google

1187. *Wladimirus Haliciensis Poloniam vastat.*

prædas agens, infestabat, sed nec *Polonorum* regio ab eius tyrannide tutior fuit. Circa festum siquidem Assumptionis *Mariæ Poloniam* A frugum collectione, & messe occupatam irrumpens, omnem circa *Præmisliam* consistentem oram sub ditione *Polonorum* tunc constitutam inuadit, & singulis vim hostilem inferens, templa, oppida, vicos, villas, spoliat, aut exurit, matronas ingenuas, & nobilium sponsas, & natas aliquantamque agrestium multitudinem captiuat, & versus *Kiow* prædam huiusmodi celeriter transportat, eaque venundata, infelicem suam & suorum sustentat & explet famem. Non tulit *Cazimirus Polonorum* Dux & Monarcha suorum captiuitatem & cladem sed dato *Nicolao* Palatino *Cracouiensi* exercitu, *Wladimirum* ex *Kiouiensi* ora, nusquam consistere, aut congredi ausum, propellit, suosque B captiuos, partim armis, partim pretio exoluit, & in libertatem restituit. Non quieuit tamen *Wladimiri Haliciensis* Ducis rabies, sed in siluas *Alpesque* inuias cum suis se transferens, illis pro præsidio vtebatur, rugientemque suam, & suorum esuriem vicinarum regionum spoliis, sustentabat.

Tartarorum cum Presbytero Iohanne bellum.

Tartarorum genus & natio ex *Armenis*, quibus tàm in vultus similitudine, quàm linguæ identitate communicat, ortum ducens, priscis quidem temporibus orbi ignota erupit. Quæ cum propè ciuitatem *Coroczoram*, ad plagam aquilonarem in campestribus absque vicis & vrbibus habitassent Regi *Buham*, qui *Ioannes Presbyter* appellabatur, tributum soluens, in C gentem maximam se videns creuisse, proprium Regem de sua stirpe *Tinchis* nomine, virum magnæ industriæ sibi creat, cuius ductu vicinas regiones inuadens sibi subiicit, in eamque virtutem conuenientibus vndiq; , qui in variis regionibus seruiebant ad famam noui Regis, *Tartaris*, creuit, vt ipsius Regis quandam *Ioannis Presbyteri* filiam cum missis Nunciis nouo Regi deposceret in vxorem. Qui illorum petitionem perosus dum illos ad solitum tributum cogere statuisset, indicto bello congressus, ab eis victus & occisus est. Ab illo quoque tempore in validissimum robur natio *Tartarorum* cœpit protendi.

1188. Nusquam terrarum *Wladimirus Haliciensis* Dux propter recens & iniquum facinus, quo D in *Cazimirum* Ducem & Monarcham regionemque *Polonorum* deliquerat, tuto consistere ausus, vtpote quem *Cazimirus* etiam per inuia loca, & in quæ se abdiderat lustra, ad necem & captiuitatem ordinabat inquiri, sceleris commissi pœnam debitam pensurus, veritus ne in periculum, ad quod quærebatur, incideret, per crebros Nuncios *Cazimirum* Ducem humillimis precibus, & tandem data veniendi securitate, per se ipsum prostratus humi interpellat, *vt facinori suo atque errori veniam tribuat, & clementiæ suæ propitiationem illi impendat, fidum & obsequiosum seruitorem atque amicum, vt qui priorem transgressionem geminata fidei puritate resarciat, habiturus.* Ea humilitate & prece *Cazimirus* expugnatus, *Wladimirum* infestum hostem in amicum suscepit, & suæ grandi in *Poloniam*, atque in se, præuaricationi facile ignoscit. Et cum satis superque fuerit culpam remittere, adiicit tamen clementiæ, magnam beneficii exhibitionem, frequenti enim congesto comparatoque exercitu, & in fidem atque potestatem *Nicolai* Palatini *Cracouiensis* commisso, in *Russiam* illum destinat, exulem *Wladimirum* & prædonem hostemque suum ad Ducatum *Haliciensem* restituturus. In ludibrium ea expeditio apud exteras nationes habebatur, quæ impossibile censebat *Pannoniorum* Regem *Belam* & filium eius *Andream* ea tempestate armis viribusque, & omni rerum abundantia potentem, ex *Haliciensis* Ducatus possessione à *Polonis* posse depelli. Sed & *Poloniæ* Barones eam expeditionem moleste ferebant, militesque ægrè in militiam ibant dolentes amicum & vicinum Regem indigna hostilitate percelli, & hostem inuisum amico non solùm iuxta poni, sed præferri. *Nicolaus* itaque Palatinus *Cracouiensis* cum *Polonorum* exercitu *Wladimiro* etiam exule secum eunte ad *Halicz* perueniens, castrum *Haliciense*, in quo *Andreas* filius *Hungariæ* Regis se cum *Hungaris* incluserat, obsidione vallauit. Et coactis agrestibus, castella munitionesque in circuitu ædificat & corona castrum angustat, magna cura prouidens, ne quid ad obsessos, nouerat enim castrum exiguè victualibus prouisum esse, posset inferri. Reficiebat *Hungaros* magna spes *Belæ* Regis, quem cum magnis copiis venturum, & obsidionem propediem soluturum, cum ad id per aliquot nuncios solicitatus fuerit, non ambigebant. Verùm cùm obsessi primùm fame marcescerent, tandem desperatio tarde sibi lati à Rege *Bela* subsidii animos incessit, propter quod ad *Nicolaum* Palatinum *Cracouiensem* Principem militiæ missis caduceatoribus, de castro dedendo pacem componunt, pacti, vt incolumibus omnibus in personis & rebus liceret excedere. In constituto quoque die castro reddito in *Hungariam* datis à *Nicolao* Palatino, ne quid hostile pati eos contingeret, ductoribus qui ad metas prosequerentur abeunt. *Nicolaus* Palatinus feliciter expeditione perfunctus castrum *Halicz* Duci *Wladimiro*, ita enim à Monarcha *Polonorum* *Cazimiro* iussus & doctus erat, restituit, iureiurando obstricto, vt tàm ipse quàm successores sui Ducibus *Poloniæ* subiecti, & sinceriores sint, & in eorum subiectione atque obedientia perpetuo, quicumque arma contra illos ceperint, perseuerent. Maximam hæc expeditio *Hungarorumque* ex *Halicz* depulsio *Cazimiro* apud *Ruthenorum* nationes peperit laudem, & pauorem sui Principatus in omnes diffudit, efferentibus eum singulis quòd Regis *Hungarorum Belæ* manus euasit, qui hospitem & amicum

1188. *Cazimirus cum Wladimiro reconciliatur.*

quem capta Halicz in Ducatum suum restituit.

1188. cum cœperit, de Ducatuque suo eiecerit, quem *Cazimirus* quamuis infestum hostem clementia sua erexerit, atque in suum Ducatum fatigatis occupatoribus restituerit.

Saladinus Hierosolyma occupat. *Saladinus* cognita Christianorum Regum & Principum, qui ad subueniendum terræ Sanctæ transfretarunt, discessione, & eorum qui remanserant discordia, fortissimo exercitu congregato *Hierusalem* obsedit, & quatuordecima obsidionis die Idibus Octobris per deditionem, non enim se amplius ciues muris per machinas deiectis sustinere poterant, cepit. Vxores autem & filiæ *Hierosolimitanorum* militum Christianorum qui in bello capti fuerant, ad *Saladini* præsentiam admissæ, ediderunt lugubrem eiulatum. Inquisita causa respondent *se amisisse viros, sibique possessiones ablatas*, petebant *sibi per misericordiam subueniri.* Ille pietate motus eos qui superessent captiuos reddi, puellisque pecuniam ex thesauro suo dari iussit.

Vrbano III. *Vrbanus* Papa tertius consternatus super Sanctæ Ciuitatis *Hierosalem* captione magna tristitia & dolore, languoreque graui corripitur, missisque Nunciis ad *Fridericum* Imperatorem, qui illum pro recuperatione terræ sanctæ celerem agere expeditionem monerent. Paucis post diebus, cùm anno vno mensibus decem, diebus quindecim sedisset, nimio consternatus dolore, moritur & in *Ferraria* sepelitur. Cui *Gregorius* octauus natione *Beneuentanus* qui & *Albertus Vrbani* Papæ Cancellarius à Collegio Cardinalium concorditer electus succedit. *& Gregorio VIII. PP. RR.* Qui cum mensem vnum & dies viginti septem sedisset, composita inter *Ianuenses* & *Pisanos* pace vt recuperationi terræ Sanctæ potentiis vnitis fortius intenderent, *Pisis* moritur, & sepelitur. Cui *Clemens* tertius natione *Romanus* ex Patre *Ioanne* succedit. *succedit Clemens III.*

1189. Expulsionem filii sui *Andreæ*, *Bela Hungariæ* Rex ex castro & Ducatu *Haliciensi* molestè ferens, omnem culpam tàm acerbæ suæ iniuriæ in *Cazimirum* Polonorum Monarcham retorquet, & multifariis querelis dolorem suum ingeminat. Asserens *se ab amico suo non diffidato Cazimiro Polonorum Duce vehementi iniuria violatum, & ex possessione castri & Ducatus Haliciensis præter ius, fasque & contra fœdus, quod Hungariæ & Poloniæ Regna vetusto tempore obseruabant, detractum.* Nec querelis solùm sed & armis iniuriam ipsam pro viribus censet vlciscendam, *Bela Poloniam,* & exercitum gentium suarum ad fines *Poloniæ* transmittens, eam vastatione & spoliis perturbat, præsidiumque militum in castris finium pro lacessendo Regno *Poloniæ* locat. Sed nec *Cazimirus* Dux segnius id bellum à *Bela Hungariæ* Rege motum repellit, *Casimirus Hungariam inuadunt.* nam & per se & per præfectos Capitaneosque *Hungariam* ingressus, eam vicissitudinario more per flammas & spolia subiicit vastitati, & prædas magnas ex illa in *Poloniam* deportat. Ad prohibendas quoque subitas *Hungarorum* inuasiones & insultus, præsidia militum in locis crebris ponit, lento tamen gradu & animo remisso id bellum inter *Hungaros* & *Polonos* gerebatur, vitabaturque dimicatio. Sed soli mercatores & agrestes eo premebantur, ægreque *Polonorum* milites hanc militiam, & eius munera obibant, serebant querelas & murmura, non legitimum bellum Ducem suum *Cazimirum*, cum Regno vicino & amico pro hoste & transfuga nulli Principi fido suscepisse. 1189.

Polonicam Ecclesiam *Clemens* Papa tertius in membris & in capite reformaturus, & pro impensis ad defendendam terram Sanctam, cuius recuperationem magno ardore zelabat, subsidium à Clero *Poloniæ* percepturus, *Ioannem* Cardinalem cognomine *Malabranka Poloniam* transmittit. Qui *Cracouiam* primùm perueniens à *Cazimiro* Duce & *Fulkone* Episcopo omnibusque ordinibus honore processionis exceptus, synodum omnibus Prouinciæ *Gnesnensis* Episcopis in ciuitate *Cracouiensi* indixit, & aliquas constitutiones ad reformandum clerum promulgauit, & tàm Episcopis, quàm vniuerso Clero, pro recuperatione terræ Sanctæ decimam imposuit. *Poloni decimas dant pro expeditione in terram S.* Hunc *Cazimirus Polonorum* Dux & Monarcha comiter pertractans, magnificis illum, & se dignis honorat muneribus.

Fridericus Romanorum Imperator à tribus Summis Pontificibus sollicitatus, congregata insigni & potenti militia & innumerabili Nobilium & vulgarium turba, gubernatione Imperii *Henrico* filio commissa, per *Pannoniam*, *Bulgariam*, & *Græciam*, tàm nauali, quàm terrestri itinere versus terram sanctam in eius recuperationem processit. *Fridericus I. Imp.* Cumque mari stricto, apud S. Georgii brachium superato, in *Armeniam* filio Imperatoris *Friderico* Duce *Sueuiæ* in fronte exercitum præcedente peruenissent, & maxima spes recuperationis omnes mulceret, Dominico die Imperator *Fridericus* sudores loturus, in flumen, quod ab incolis fretum vocatur, tenues vndas habens, prohibentibus eum multis descendit, & subitò sine vndarum rapacitate, siue quòd verisimilius est neruis frigescentibus, militibus, qui secum vnà in flumen descenderant, ne quicquam suffragantibus, suffocatus est. *in Armenia moritur,* Cuius corpus repertũ à filio suo *Friderico* in *Tyrum* delatum illic iusto honore sepultum est. Vir largus, strenuus, facundus, & in decidendis quæstionibus iustitiæ zelator seuerissimus. Christianorum autem, & cruce signatorum exercitus in Imperatoris *Friderici* locum filium eius *Fridericum* virum miræ strenuitatis substituit, & eo Duce primùm *Antiochiam* vbi octo hebdomadis immoratum est: deinde *Tripolim*, *Sur*, & *Alkonor* processit, & hostes occurrentes victoriosè conflixit: verùm peste in exercitu grassante, dum plures nobiles & vulga-

Digitized by Google

1189. vulgares absumpsisset. *Fridericus* etiam ipse Imperatoris filius vnica exercitus Catholici spes & solatium decedit. Ex cuius & aliorum Principum militum, & peregrinorum morte tàm sumptuosa, & insignis expeditio, & terræ sanctæ recuperatione irritum. Mortuus est autem *Fridericus* Imperator anno Imperii 33. Regni verò 30. Cui filius eius *Henricus* concorditer ab omnibus electus succedit, *Aquisgrani* per *Coloniensem* Archiepiscopum 15. Aprilis coronatus.

succedente filio Henrico.

Fridericus Bohemiæ Dux eodem etiam anno in *Praga* obiit, & vniuersorum *Bohemorum* fauore *Conradus Morauiæ* Dux accepit Principatum. Ita sub vno anno & penè eodem tempore tres *Fridericos* morte immatura vides decessisse & fatalem illis annum ipsum fuisse.

Fridericus Bohemiæ Dux moritur.

1190. Dissidium inter *Hungariæ* & *Poloniæ* Regna, ex *Haliciensis* Ducis *Wladimiri* per *Cazimiri Poloniæ* Ducis restitutionem exortum, communes Regnorum Barones & Consiliarii antequam amplius inualesceret, in metis Regnorum conueniunt, pluresque inter se differunt tractatus, vnaquaque partium causam suam iustiorem affirmante. Et *Hungari* quidem se, & Regem suum *Belam* de *Haliciensis* Ducatus possessione armis quæsita querebantur depulsos, *Poloni* ex aduerso *Haliciensem*, & cæteras *Russiæ* regiones ad se pertinuisse, tributisque & obsequiis suis subiacuisse refellebant. Concertatioque studiis partium in dies aliquot tendebatur pacisque reformatio difficilis visa est. Quapropter ad rescindendum vlteriorem dissidii processum, treuga per triennium ab vtraque parte accepta & firmata est, ea conditione interposita, vt treuga pendente, noui ineantur de pace restauranda tractatus, & communes Consiliarii in eundem rursum locum odiis abrogatis pacem stabilem composituri conueniant.

Induciæ inter Polonos & Hungaros.

Mieirichardo primo Episcopo *Liuoniæ* ad flumen *Dzwina*, vbi nunc castra *Iokol* & *Dolei* situata sunt, verbum Dei prædicante, gentes *Liuoniæ* fidem Christi suscipere cœperunt.

Liuoni conuertuntur.

Vnelphus Wladislauiensis Episcopus, cùm annis decem & paulò amplius *Wladislauiensem* Ecclesiam rexisset, moritur, & in veteri Ecclesia *Wratislauiensi* sepelitur, cui *Stephanus* natione *Almanus* per electionem Canonicam, dùm esset *Wladislauiensis* Præpositus successit, à *Cœlestino* Papa tertio *Romæ Cazimiro* Duce & Monarcha *Poloniæ* consentiente, confirmatus, & ibidem iussu Papæ consecratus.

Vnelpho Wladislauiensi Ep. succedit Stephanus.

1191. *Haliciensis* Ducis *Wladimiri*, qui *Poloniæ* fines hostili inuasione vexauerat, per *Cazimirum* Principem & Monarcham *Poloniæ* in Principatum *Haliciensem* restitutio ante biennium, vt in superioribus explicauimus, facta, nemini Baronum *Poloniæ* satis placebat, clandestinisque colloquiis & tractatibus restitutionem ipsam frequenti sugillatione & vsurpatione carpebant, *virum morte dignum non solùm punitione aliqua castigatum, sed etiam honore & dignitate auctum, rem perniciosi exempli fore, & ad capita sua tandem redundaturam. Ea enim vastatione & impunitate cæteros Russiæ Duces in Poloniæ incursionem accendi, & suam vastationem, tàm cumulato fauore promoueri, animarique omnium.* Itaque Baronum *Poloniæ*, quorum 70. Principales erant, re huiusmodi alienatis, offensisque animis, seditio contra *Cazimirum* Ducem gliscere, & tandem in rebellionem apertam aspirare cœpit. Principatumque *Cazimiri* ob præfatum nefas perosi, *Miecslaum senem maioris Poloniæ* Ducem, a se alias exclusum in *Cracouiensem* Ducatum & Monarchiam, qui & ipse restitutionem suam omnibus ingeniis sollicitabat, restituendum decreuerunt, tempusque componunt. Excesserat in id temporis *Cazimirus* Dux in *Russiæ* partes quædam negotia inter *Romanum Wladimiriensem* & *Wszeuoldum Belzensem* Duces, de finibus enim suorum Ducatuum contenderant, compositurus. Id optimum tempus *Cracouienses* Barones ad exequendum propositum rati, *Miecslaum senem* literis & nunciis accersunt, vt insuper Nobilium & ciuium atque vulgarium animos in restitutionem *Miecslai senis* facilius inclinent, fingunt *Cazimirum* Ducem in *Russiæ* partibus veneno propinato interisse. Sub hac itaque spe *Mieslaus senex* cum filiis, Baronibus & militibus *maioris Poloniæ Cracouiam* adueniens, ab omnibus ordinibus, vniuersisque Baronibus, & nobilibus, & ciuibus, debito honore & fauore exceptus est, & tam ciuitas *Cracouia*, quàm omnia castra & municipia in circuitu traduntur eius ditioni, vnus solus *Fulko Cracouiensis* Episcopus cum *Nicolao* Palatino *Cracouiensi* germano suo de armis *Vulpium*, à consiliis & rebellione militum alienus, & restitutioni *Miecslai* aduersus, ne arx *Cracouiensis* in potestatem *Miecslai* veniret, prouidebat. Nouam itaque arcem *Miecslaus senex*, ex lignis balneatis extruit, & fortissimis roboribus breui spatio communit, castrum etiam in *Bohemia* ædificat, & aliquantum in *Cracouia* perseuerat. *Cazimirus* autem *Poloniæ* Dux & Monarcha nouitatibus huiusmodi intellectis, illicò *Cracouiam* cum *Polonorum* paucis, & cum *Romano Wladimiriensi* & *Wszeuoldo Belzensi* Ducibus, & *Nicolao* tunc Palatino aduenit. Cuius aduentu *Miecslaus Senex* audito *Posnaniam* refugit, *Boleslaum* tamen filium & *Henricum Kietlicz* militem, qui illi recuperationem Monarchiæ crebris sermonibus ingerere solitus erat in *Cracouiensi* castro, quod nuper erexerat

Casimiro in Russia degente

Miecslaus ad recipiendam Monarchiam aduocatur.

Digitized by Google

1191. rat, cæterisque castris & municipiis, & militum forte & frequens præsidium reliquit, resistentiam *Cazimiro*, donec ipse cum nouo A militum supplemento præsidium ferret, opposituros. Verùm *Cazimirus* Dux pro accepta à fratre *Miecslao* iniuria fremens & frendens, dùm *Cracouiam* aduenisset, castrum à *Miecslao* erectum, concurrente ad eum, tàm militum, quàm agrestium multitudine, & de suo reditu atque bona valetudine gratulante, nocte & interdiu oppugnat, & fatigatis defensoribus, nonnullisq; peremptis tandem conquirit. *Boleslaus* etenim filius *Miecslai senis* parum spei in defensione fratris reponens, & seipsum & castrum quod tuebatur in potestatem & gratiam *Cazimiri* patrui sui tradit, sed & cætera castra atque munitiones, quæ in ditionem *Miecslai senis* concesserant, illicò ditioni *Cazimiri* B reddita sunt. Et *Cazimirus* quidem Dux ea victoria modestissimè vsus, castrum nouum incendit, & funditus exterminat. *Boleslaum* autem nepotem suum & omnes militares *Miecslai senis* illic captos, ad libertatem restituit, & benignè habitos amplissimè insuper muneratos, in propria remittit. Solus *Henricus Kietlicz*, cuius consilio constabat *Miecslaum senem* regi, & ad recuperandam Monarchiam impelli, & qui omnis dissensionis ciuilis inter fratres fuerat occasio, ad Ecclesiá maiorem, & in eius criptam, sceleris sui conscius, ibi se latere posse existimans confugerat, ibique latitabat. Cùmque irrumpentibus *Ruthenis*, super muros Ecclesiæ, animo & intentione res & clenodia Ecclesiæ, C omnemq; suppellectilem diripiendi tumultus fieret, clamores à sacerdotibus & ministris Ecclesiæ & *Polonorum* gentib9, attolluntur ad *Cazimirum* Ducem, & eius patrocinium, vt Ecclesiam *Cracouiensem* à *Ruthenorum* iuuasione & expilatione defendat, certatim imploratur. Qui accedens insultum *Ruthenorum* compescuit, & res Ecclesiæ, ne ab eis diriperentur animosè defendit. Interea *Henricus Kietlicz* ex cripta tumultu audito, egressus, cateruis vulgi tanquam ignotus permixtus, de castro nitebatur, & sperabatur effugere, quòd cùm facere nequiuisset, captus ad *Cazimirum* Ducem deducitur, quem Dux probris confusum & alapis cæsum, Duci *Romano* in captiuitatem tradit, & D ne amplius inter fratres seminarium futuri dissidii esset, ipsum in exilium in *Russiam* relegat, vbi consenescens moritur, *Romanum* autem *Wladimiriensem*, & *Wszeuoldum Belzensem* Duces cum *Ruthenorum* copiis quoniam sibi tulerant auxilia in *Russiam* remittit. Vt autem tam clemens tàmque liberalis in *Boleslaum* nepotem cæterosque deuictos *Cazimirus* esset, autor fuit *Zdzulaus Gnesnensis* Archiepiscopus, vir præter insitam facundiam raræ & singularis industriæ. Qui *Cazimirum* Ducem vt in *Boleslaum* nepotem, & singulos *Miecslai* milites, non tàm clemens, quàm munificus esset, docens, si secus ageret, bellum atrox iterum inter se, & fratrem *Miecslaum* exoriturum, si modeste se gereret, penitus cessaturum, facilè persuicit. Nec Pontificem *Gnesnensem* opinio fefellit, *Miecslaus* enim *senex* Dux *maioris Poloniæ*, tanta *Cazimiri* Ducis clementia & liberalitate magis, quàm armis expugnatus, omnium iniuriarum, quas à *Cazimiro* pertulerat, obliterata memoria, in puram & integram mediatoris optimi, præfato *Petro Gnesnensi* Archiepiscopo vicem agente, concordiam & reconciliationem rediit, ac ipsum de cætero mira charitate & veneratione coluit, nec eo superstite ad mouendum bellum pro recuperanda Monarchia poterat induci. 1191.

quem tamen statim repellit Cazimirq,

& in captos clemens est.

Clemens Papa tertius cùm annos tres, dies sedecim sedisset, *Romæ* moritur, & in *Laterano* sepelitur. Cui *Cælestinus* tertius natione *Romanus* ex Patre *Petro Bubonis* succedit, qui in festo Paschæ consecratus, secundo die sui Pontificatus *Henricum* filium *Friderici* Imperatoris in Imperatorem *Romæ* coronat, accepta Imperiali benedictione, in *Siciliam* distracta & occupata recuperaturus, exercitum *Henricus* Imperator transmisit, & *Neapolim* obsidione trimestri spatio coartat, ex epidimia, quæ exercitum suum vexauerat, multis absumptis, discessit.

Conradus Bohemiæ Dux moritur, & in *Praga* sepelitur. Post cuius obitum *Venceslaus* filius *Sobieslai* senioris accepit Ducatum, quem cùm mensibus tribus tenuisset, à *Przemislao* filio olim *Wladislai* Regis patruo germano suo do sede Ducali pulsus in confinibus *Serbiæ*, à Marchione *Serbiæ Adalberto* captus, & in vircula coniectus est. *Przemislaus* verò, quia & ipse à militibus *Bohemiæ* spretus, & expulsus fuerat, magnam partem *Bohemiæ* spoliis & incendiis vastauit. Imperator autem *Henricus* notabilibus proceribus & militibus à morbo epidimiæ spoliatis, cùm & ipsum languor peruasisset, discedere ex *Siciliæ* cum paucis in *Almaniam* coactus est, *Constantia* filia Regis *Siciliæ* in consortem desponsata.

Eclipsis solis anno eodem nono Calend. Iunii accidens à tertiis vsque in nonas durauit.

Plenam & sinceram *Cazimirus Poloniæ* Dux & Monarcha reconciliationem cum fratre *Miecslao sene maioris Poloniæ* Duce, omnium denique terrarum suarum, & Principatuum statum pacificum, consecutus, ad vlciscendum fratris *Henrici* primi *Sandomiriensis* Ducis, & exercitu *Polonici* fraude à *Pruthenis* locorum iniquitate circumuenti mortem, animum intendit, & contra *Pruthenos*, quibus ad id vsque temporis spatium impunita fuerat eorum praua temeritas, omnibus copiis bellum gesturus, omnibus terris & Principatibus Polo- 1192.

Casimirq expeditionem in Prussiam suscipit,

Digitized by Google

1192. Polonorum expeditionem indicit. *Miecslaus Senex Posnaniensis* Dux, filium *Boleslaum* cum exercitibus in eam expeditionem transmittens domi remanserat. *Boleslaus* verò *Altus Wratislauiensis* & *Miecslaus Ratiboriensis* Duces nepotes *Cazimiri*, & filii olim *Wladislai* personaliter proficiscuntur. Cum autem singulæ copiæ ad oppidum *Thorun* super *Wislam* situm conuenissent, aciebus ordinatis, in *Prussiam* cauteloso & explorato gradu, ne quis dolus à *Pruthenis* iniiceretur processum est, flumineque *Ossa* superato, vsque ad interiora penetratum, summa quoque cura, summa diligentia, & statiuis eligebantur loca, & ne in pabulatores, irruptiones à *Pruthenis* fierent, ne quis insuper locus sua iniquitate detrimento *Polonis* foret, *Cazimirus* Dux tàm per se, quàm per præfectos prouidebat. *Ptutheni* cum *Polonorum* copiis congredi non ausi, aut in paludes, aut in nemorum densitates, inuiaque loca, quæ sine periculo non poterant adiri, refugerant. *Polonos* tamen locorum iniquitate frequenter intercipere satagebant. Quos cùm *Cazimirus* Dux *Polonorum* ad pugnam elicere non posset, & vastationem agrorum, & incendia vicorum longè lateq; iussit extendi, & tàm puberes quàm impuberes necari. Ingens itaque trucidatio, vt suorũ interfectorum manibus parentaretur, non tam propter Ducis Imperium, quàm ob iustam iram edita, Barones pacē petere coegit. Venerunt siquidem *Pruthenorum* maiores, & ad pedes *Cazimiri* in terram prolapsi misericordiam precabantur, rogantes, *vt ferro parci mandaret, & miserandas eorum delere non pergeret reliquias, satis se pœnarum pro temeritate eorum intulisse*, offerentes *se, & solita & retenta tributa pendere, & quæcunque legitimè imperarentur, implere*. Quorum precibus *Cazimirus* Dux motus, & cædem & exustionem iubet rescindi, retentaque tributa coram offerri, & obsides centum dari, captiuosque & signa intercepta reddi. Nec morantur barbari, sed omnia impetrata perficiunt & mandatis obediunt, *Cazimirumq;* Ducem singularibus donis placabilem sibi effecturi honorant. Ita *Cazimirus* clade suorum vlta, obsidibus quoque *Pruthenorum*, & tributis receptis amplissima laude militibus eum efferentibus, quod prouidè & prosperè *Pruthenicum* bellum gesserit, cum magna sua & suorum alacritate in *Poloniam* finibus Regni recuperatis, remeauit.

sed Pruthenis simplicibus pacem dat.

Saladinus moritur.

Saladinus Babyloniæ Rex post occupatam, permissione diuina, & pro scelere humano terram Sanctam, post multifariam Christianorum stragem, dum apud *Damascum* decumbens mortem sibi sensisset imminere, vocauit signiferum suum, dicens. *Tu qui solebas ferre vexilla mea in bellorum, quæ gessi, congressibus, fer vellixum mortis meæ, panniculum videlicet vilem, super lanceam clamitando per totum Damascum: Ecce Saladinus Rex orientis moriturus, non fert secum ex omni gloria sua nisi hunc panniculum vilem*, & sic mortuus est.

Castigata, & ad seruitutem tributariamque conditionem *Pruthenica* regione per *Cazimirum* Ducem & Monarcham *Polonorum* redacta, ad res Hungariæ componendas, bellumq; quod treuga suspensum erat, extinguendum, opera vtrinque nouata est, & conuentio primum in regnorum metis, quemadmodum triennio ante, per communes Consiliarios inter eos conuenerat, celebrata est. Pro parte Regni *Poloniæ Fulko Cracouiensis* Episcopus, *Nicolaus Cracouiensis* Palatinus, & cæteri *Polonorum* Consiliarii, pro parte verò *Hungariæ* Regis *Strigoniensis*, & *Agriensis* Pontifices, cum Palatino *Hungariæ*, & nonnullis aliis Baronibus conuenissent, multiplici tractatu irritatos animos pacificant, sanciuntque, vt *Bela Hungariæ* Rex suo amplissimo *Hungariæ* regno contentus Regiones *Ruthenorum* ad *Poloniæ* Regnum spectare permittat. Conueniunt deinde personaliter *Bela Hungariæ* Rex & *Cazimirus Poloniæ* Dux & Monarcha in *antiqua villa*, & omnibus offensis atque iniuriis hinc inde remissis, fœdus dudum inter *Hungarorum* & *Polonorum* Regna stabilitum, iureiurando innouant, & amicitias communes sincerè & integrè coli, & tàm prosperos quàm aduersos successus, vicissitudinaria relatione participare debere decernunt, & eo fœdere inito, muneribus inuicem datis, discedunt. 1193.

Pax inter Hungariæ Regem & Poloniæ Ducem.

Pragensis Episcopus *Henricus* Ducalem & ipse ducens stirpem, vt cognati sui *Præmislaus* in Bohemia, *Wladislaus* in Morauia Principatum gererent, apud *Henricum* Imperatorem non precibus solùm, & gratia, sed largitione atque promissione obtinuerat, seque pro promissa Imperatori pecunia vadem posuerat. Quæ cum in tempore constituto non redderetur, & Imperator cùm ob id, tùm quia *Præmislaus Bohemiæ* Dux cum suis hostibus Principibus *Saxoniæ* fœdus contra illum inierat, *Præmislao* infensus esset, *Henricum Pragensem* Episcopum tunc apud se præsentem de Ducatu *Bohemiæ* inuestit, & *Bohemiam* ad principandum remittit. Verum etsi Barones *Bohemiæ* se constanter *Præmislao* Duci contra *Henricum* Episcopum *Pragensem* adhæsuros adstrinxissent, *Henrico* tamen *Pragensi* Episcopo *Bohemiam* cum *Almanis* & nonnullis *Bohemis* intrante, omnes *Præmislao* deserto, ad *Henricum Pragensem* Episcopum deficiunt. Propter quod *Præmislaus*, ne à suis traderetur in carcerem per fugam sibi vix consulere potuit. *Henricus* Episcopus *Pragam*, quæ pro *Præmislao* tenebatur, obsidione cingens, quinto tandem obsidionis mense eam per deditionem accepit.

Henricus Ep. Pragensis fit Dux Bohemiæ

Composita ab intus, & extra pace, & subactis, quæ dudum auersa erant, in obedientia & tributum nationibus, *Cazimirus Polonorum* 1194.

Digitized by Google

1194. Dux & Monarcha celebris & felicissimus apud proprias & exteras gentes habebatur, vtpotè, qui atrocissima bella armis & ingenio prospere gessisset, vnde illum in felicitate parem genitori suo *Boleslao Krzywousty* nonnulli destinabant, quieturum se de cætero, & reliquum vitæ tempus in pace exacturum ratus, ad res vrbanas instaurandas, quæ sub cursu præcedentium bellorum, aut deprauatæ, aut neglectæ erant, animum intenderat, omnem operam pro condendis & ornandis castris & vrbibus deinceps nauaturus. Sed fatorum inuidia oppressus, & propriũ propositum, & spem subditorum, iam de altera felicitatis sorte nimia alacritate plaudentium non impleuit, ne humanam felicitatẽ supergrediens, & triumphator magnificus, & instaurator magnanimus censeretur. Nam cum *Cracouiensi* Vrbe iuxta consuetum morem diem S. *Floriani* patroni loci, & regionis, sub magna deuotione, festiuitateque solennes, & se dignas oblationes & ostias offerens, exegisset, pauperesque *Christi*, & personas miserabiles, Ducali munificentia pauisset, in subsequenti S. *Gottardi* die Pontifices, Barones, & Primos *Poloniæ* honore mensæ excepit. Vbi inter prandendum sub magna animorum hilaritate venere in mentem priores expeditiones, laboresque, & priores frequentesque de hostibus sub *Cazimiri* auspiciis relati triumphi, venère euitata superataque pericula, & subsequuta tempora emerita & tranquilla, sub quibus se, & securos & beatos gloriabantur. Omnium tamen felicitatum & gloriarum suarum splendorem in *Cazimirum* Ducem & Monarcham suum referebant, cuius ductu & auspiciis tantum felicitatis nacti essent, & bella domi forisque prospere gesissent. Cùm itaque singuli magnificis epulis opipare tractati, discedere parabant, *Cazimirus* Dux quasdam pontificibus de statu & immortalitate animæ, de beatorum beatifica fruitione quæstiones proponens, & scrupulosius quo poterat obscurarum latentiumq; rerum circumstantias exquirens, modico exhausto poculo retrorsum elapsus, subita vt ferunt virtute corruptus veneni, amissis sensibus concidit, & sub paucis horis ingrauescente morbo expirauit. Morbo nonnulli extinctum credidere, nonnulli veneno quod illi à quadam *Cracouiensi* muliere, vt illum ad sui inflammaret amorem & Venerem, ferebant propinatum. Monitus siquidem à *Fulkone* Pontifice *Cracouiensi*, quoniam vitare adulterii facinus non horrebat, mortis subitæ per venenum incurrit discrimen. Ex suo autem tàm subito & inopinato occasu, fletus ingens, tùm à consorte & duobus teneris filiis *Leszkone* & *Conrado*, tùm à Pontificibus & militibus in Regia coortus, etiam in Vrbe exaudiebatur. Illum *Ducem egregium*, illum *victorem propitium*, illum *iustum iudicem*, illum *seuerum malis*, *placabilem bonis*, *exterminatorem grauaminum & abusionum*, *latorem optimarum legum*, *instauratorem denique & patrem patriæ* *crebra ingeminatione*, *& comploratu* appellabant. Quarto die comparatis omnibus, quæ ad funebrias illustrissimi Principis necessaria visa sunt, in *Cracouiensi* Ecclesia regales illi maximo sumptu atque apparatu exequiæ habitæ sunt corpusque sepulchro, in chori latere ædificato, manibus militum iusto honore tumulatum. Singulari probitate, modestia, frugalitate, cæterisque id genus animi humani ornamentis constat illum in omni vita operam dedisse, impensius, ob morum suauitatem, felicitatemque naturæ ab vniuersis ordinibus magno desideratus affectu. 1194.

Casimirus moritur,

Funeralibus exequiis ritè peractis, ad substituendum nouum Principem frequens *Cracouiæ* conuentus indictus, & habitus est. In quo de surrogando Principe diebus aliquot, variis diuersisque votis certabatur. Et *Fulko* quidem *Cracouiensis* Episcopus ad milites & multitudinem oratione habita, persuadebat fortissima ratione, *nulla cunctatione in eligendo Principe vtendum fore*, *sed ex duobus Cazimiri filiis attentis beneficiis*, *quæ in patriam contulerat*, *alterum in solium paternum quantò celerius*, *& antequàm caliditas Miecslai senis*, *& aliorum Ducum sedem Cracouiensem ambigentium*, *quicquam in aduersum moliri possit*, *euehendum*, *pendendaque Cazimiro optimo Principi meritorum suorum & in patriam*, *& in singulos vicissitudo*. *Qui etsi domino vocante morte præoccupatus sit*, *in duobus tamen filiis*, *etsi non completam*, *optimam tamen & singularem indolem*, *& quæ patrem expressura*, *habentibus viuit*. *Sed neque patriæ statum sine Principe*, *velut apud gregem sine parente duraturam stare*, *neq; suas & patriæ res*, *legesque saluas & incolumes fore*, *si proprio Principe*, *& apud se educato contempto*, *in alterius transeant ditionem*. *Hiis & aliis eleganter propositis*, *maiorem natu Cazimiri filium Leskonem decernebant substituendum*. Huius sententiæ cum & Senatus, & maior pars militum assensi forent, vnus ex Baronibus negauit *rem boni moris & exempli existere*, *vt ad gubernandum magnas nationes & populos puer surrogaretur*, *& infantilis*, *atque inexperta ætas forsitan vel processu temporis delira- tura*, *vel in regimine Principatus erratura*, *maturis & prudentibus imperet*, *illiusque imprudenti regimine*, *statum patriæ*, *& ea quæ à Cazimiro parta sunt*, *euersum iri*, *& regiones*, *quæ tributa pendunt*, *ad rebellionem reverti*, *opportunitate nacta contingat*, *placere sibi*, *vt patriæ magis consulat*, *quàm pueris*, *& pro bene regendis rebus patriæ eiusq; quieti*, *& stabilimento*, *aut Miecislaus senex maioris Poloniæ Dux*, *qui & ipse obtinendi Monarchiam potior iure*, *quàm Cazimirus nuper mortuus censebatur*, *aut Miecslaus Opoliensis & Ratiboriensis Dux sufficiatur*, *cum sub alterius ex his Principatu & regimine sperandum sit patriam meliores*, *quàm sub puero effectus habituram*. Probabant

in cuius locum plura vota

Digitized by Google

1194. babant nonnulli sententiam taliter deprom- ptam, & pedetentim in illam ibant & plures verisimiliter concedebant in illam, prima quæ à *Fulkone* Episcopo explicata erat deserta, ni idem *Fulko* Episcopus *Cracouiensis* sententiam ipsam refellendo demonstrasset, *ea, quæ Baro disseruisset, tùm demùm vera fore, vbi ius electionis, ius successionis, non perimeret. In præsenti verò consilio, quo tantummodo de iure succedendi non eligendi quæstio ventilatur, rationes & propositiones propositas, locum legitimum non habere, cùm acerbum nimis durumque sit, quandam quoque inhumanam redoleret tyrannidem, & crudelitatem, si filiorum Ducis Cazimiri ad iustam ætatem breui peruenturorum hereditas externo hereditanda traderetur, cùm diuina Canonica & Imperiali lege filiis non adultis solùm modo, sed etiam posthumis paternæ portionis successio debeatur. Pro retinenda verò salute patriæ, pro manutenenda eius autoritate, pro benegerendis eius rebus, repellendisque aduersitatibus, quid vetat curatores, prouisoresque eligi? Et illis tàm filiorum Ducalium, quàm patriæ salutem & regimen mandari? Cùm Reges & Principes frequentius per administratorias potestates, & magistratus, quàm per seipsos etiam virilem ætatem consecuti, Regna & Principatus administrent.* Accepta est hæc Pontificalis sententia, & omnibus quæ in contrarium allegabantur, abrogatis, consurgunt Proceres, & milites, & voce cœlotenus emissa acclamant, *viuat, viuat, Leszko Dux & Rex noster in æternum.* Ac gradu concito, in talamum ingressi, puerum splendidè exornatum, alba cæsarie eum venustante, propter quam & *Albus Leszko* nuncupationem sortitus est, in publicum educunt, atque in sede paterna collocatum Principem constituunt, duosque sibi & Principatibus suis Curatores, videlicet *Fulkonem* Episcopum *Cracouiensem* & *Nicolaum* germanum suum Palatinum *Cracouiensem* deligunt, & illis se, donec Princeps adolescat in singulis parituros obstringunt. De hac autem Baronum & militum vniformi concordia, omnium pectora magna exultatio peruasit, gratulantibus vniuersis pro mortuo Principe oliuam tàm speciosam sibi proluxisse. Quam *Nicolaus Cracouiensis* Palatinus vir ea tempestate plurimum oculatus, & industrius amplius firmaturus, (nouerat enim vulgares animos facilè aura frangi, & auerti) primum quidem omnibus in commune gratias agit, pro patriæ, & filiorum Ducalium ratione habita quod dignum se & honestum Reipublicæ statum formare studuissent. Et tandem vt in eo seruando, custodiendoque constantes essent, ne in illius præuaricationem animo fierent procliui, ab vno quoque iuramenti sacramentum exigit. *Conradus* verò minor natu *Cazimiri* filius *Cristino* Palatino *Masouiæ* cooperante, *Masouiam* & *Cuiauiam* cum suis pertinentiis ex integro suscepit.

eligitur filius Leszko, cui duo curatores dantur.

Russiæ Duces

Russiæ Principes, conuentu apud *Kiouiam* celebrato, expeditionem contra *Polowconum* regiones assidua irruptione vastantes indicunt. Itaque quamprimum tempus æstiuale aduenit, *Suantoslaus Wszeuoldowic Kiouiensis* Dux, *Rurik Roscislawic*, *Chleb Suantoslawic*, *Chleb Iurgieniec Turouiensis*, *Wlodimirus Chlebowicz*, *Mscislaus Romanowic*, *Izaslaus Dauidowic*, & *Wszewoldus Mscislawic* Duces *Russiæ*, item milites *Halicienses*, *Wladimirienses* & *Lucenses* per *Romanum* Ducem *Wladimiriensem* transmissi in terram *Polowconum* adueniunt, & die 20. Iunii cum *Polowciis* in maxima & forti multitudine in occursum eorum euntibus congressi *Polowcos* de sua virtute gloriantes, cæde magna in brachio Dei confligunt, & prosternunt, multisque cæsis, aut captis, paucis vero effugientibus, castris & tabernaculis eorum potiti, prædis & spoliis onusti victores cum gloria reuertuntur.

1194. *Polowcos vincunt.*

Henricus Episcopus *Pragensis* & Dux *Bohemiæ* exercitualiter *Moraquiam* ingressus, affinem suum *Wladislaum* de ea exclusit, deinde tàm ex *Bohemis*, quàm ex *Morauis* maioribus copiis adunatis, iussu *Henrici* Imperatoris, qui *Alberto* Marchioni *Serbiæ* infensus fuerat, *Serbiam* ingressus, eam vastat, & multa relatu indigna, non solum in seculares & agrestes, sed etiam in Ecclesiastica monasteria ac seruos Dei committit.

Parem & ampliorem famam & gloriam, quam *Russiæ* Duces in *Polowconum* vastatione consecuti fuerant, *Ior Russiæ* Dux sibi comparaturus, cum duobus filiis suis de *Siewior* & fratre suo *Wszeuoldo Olchowic* & militibus de *Czernieiow* & *Nowogrod* vadit contra *Polowcos*, & quamuis notabiles eorum copias prostrauissent, vna tamen victoria non contenti constituerunt ire vltra flumen *Don*, omne genus *Polowconum* deleturi, & tanto insigniorem laudem habituri, quanto longiorem, & quam nemo ante illos tentare ausus fuerat, exegissent viam. Interim tamen *Polowconum* ingens multitudo eis prope *Don* occurrens, cunctos conflixit & deleuit, neminem ex hac clade superstitem esse sinens. In *Russia* posthæc terras circa *Pereaslaw* irrumpunt, & omnia castra in flumine *Sula* comprehendunt.

Alios Duces Russiæ Polowcones vincunt, & in Russiam irrumpunt.

1195. Sublimationem *Leszkonis Albi* in *Cracouiensem* Principatum ex morte *Cazimiri* vacantem, per *Fulkonem* Episcopum *Cracouiensem* *Cracouiensesque* & *Sandomirienses* milites factam, se neque auisato, neque consulto *Miecslaus maioris Poloniæ* Dux moleste ferens, frequenti suorum consilio aduocato, *quantum animo ob id consternatus sit, quantis vexetur variisque cruciatibus, quantam illi, & suis, immaturi pueri in Regnum, quod sibi debebatur, euectio ignominiæ materiam attulerit, & in posterum allatura sit,* edicit, omnem culpam in *Fulkonem* Episcopum & *Cracouienses* milites retorquet, quos *propterea Principatum puero mandasse* disserit, *vt Principatus totius admini-stra-*

Miecslaus ægre ferens ad se Monarchiam Poloniæ non deferri,

Digitized by Google

1195. *stratio penes illos consistat, & appellatione quidem vana Leszko Princeps in fascibus appareat, illi reuera actione imperium gerant, & exerceant, & in tenera quidem ac paruula ætate Leszkonem & Conradum nepotes suos blandè tractari, dùm verò ad maiorem ætatem peruenient deleri illos à Cracouiensibus Baronibus veneno, & occupari, stirpe Ducali sublata, astruit Principatum. Nec nunc primum Cracouienses Proceres sed altera vice ignominiosæ exclusionis notam sibi inussisse. Et quamuis patienter fratre Cazimiro viuente, vtrumque tulerit, ciuilem cladem stragesq; domesticas vitaturus, eam tamen quæ nuper erupit, nulla ratione passurum, cum multiplici respectu velut natu maiori* Cracouiensis *sibi quondam non legitime ereptus debeatur Principatus, & cura puerorum nemini magis, quàm sibi, qui alter pupillorum parens sit, contingat, armis eatenus ignominiam, & iniuriam à* Cracouiensibus *sibi illatam rescindendam fore, aut gloriosa morte occumbendum, ne sua despectui & irrisioni habeatur ætas*, decreuit, & cum vniuersi propositum animi sui, velut efficax & necessarium commendassent, *armari suos omnes in id bellum*, *quantò celerius quantoque expeditius* iubet. *Boleslaum* deinde Ducem *Altum Wratislauiensem* & *Miecslaum Opoliensem*, & Ratiboriensem Duces, nepotes suos, filios *Wladislai* exulis, item *Msczugium* Ducem *Pomeraniæ* generum suum, ad ferendum sibi personalia subsidia multifaria exhortatione & prece accendit. Iustius tamen bellum habiturus, nuncium ad *Fulkonem* Episcopum Baronemque *Cracouiensem* mittit, requirens *& sublimationem nepotis Leszkonis Lucis velut iniustam, & in suum præiudicium atq; dedecus redundantem rescindi, & se in administrationem & Regimen Monarchiæ Polonorum, & Principatus Cracouiensis admitti.* *Fulkone* autem Episcopo & Baronibus *Cracouiensibus*, quod sibi ad Monarchiam & Principatum *Cracouiensem* competere astruebat, iustiori confutatione refellentibus, & *se, antequam scita, & decreta sua abrogari, pupillorumque hæreditates occupari patiantur, honesta prius morte morituros*, respondentibus, *Miecslaus senex maioris Poloniæ* Dux contra *Cracouienses* milites arma sumit, habens in suo comitatu *Miecslaum Opoliensem* & *Ratiboriensem*, & *Iaroslaum* filium nepotis sui germani *Boleslai Alti*, *Wratislauiensem* & *Msczugium Pomeraniæ* Duces, & filium suum *Boleslaum*, copiasque tàm equestres, quàm pedestres, versus *Cracouiam* Monarchiam resumpturus, alacri & ingenti spe plenus procedit, auxiliaribus Ducibus gradu tardiori agmen suum insequentibus, nullo autem pacto credebat *Cracouienses* milites secum in dimicationem venturos, sed pactis & conditionibus illum pro Principe & Monarcha abrogato *Leszkonis Albi* Principatu facile accepturos. Non ignari *Cracouienses* Barones & milites, quanto studio & cura, qualique animo & apparatu, quantis denique copiis *Miecslaus senex maioris Poloniæ* A Dux bellum ipsis indicturus procedebat, arma & ipsi de Principatibus *Cracouiensi*, *Sandomiriensi*, *Lublinensi*, *Masouiensi*, *Cutaviensi*, *Brestensi* supra *Bug* fluuium sito, cæterisque *Russiæ* oris, quæ *Cazimiro*, dùm viuebat, parebant, expediunt, *Romanum* insuper *Mscistawic Wladimiriensem* Ducem, & filiorum *Cazimiri* Ducis affinem, per *Cazimirum* multis beneficiis obstrictum in sui suffragium accersunt. Trib9 quoque agminibus, quorum vnum *Nicolaus* Palatinus *Cracouiensis*, alterum *Gouoritius* Palatinus *Sandomiriensis*, tertium *Romanus Wladimiriensis*, alias *Lucensis* Dux ducebant, *Miecslao seni maioris Poloniæ* Duci, & suis auxiliari-
B js obuiam procedunt, populationem agrorum, & villarum, quibus iam *Miecslaus senex* ignem inijci iusserat, prohibituri. Iam vsque in *Andrzeiouiense* cœnobium, & oppidum in *Cracouiensi* diœcesi situm, *Miecslaus senex* cum suo tantummodo exercitu peruenerat, exinde ad fluuium *Mozgawa*, quatuor à monasterio prædicto miliaribus decurrentem, statiua posuerat, dùm *Cracouiensium* militum nunciatur exercitus hostilis aduenisse. In eo itaque loco infestis aciebus, vterque exercitus concurrit. *Cracouienses* enim milites nondum auxiliares Duces *Miecslao* scientes aduenisse, ne simul cum omnibus pugnare cogerentur, acies *Miecslai* faciliorem victoriam consecuturi inuadunt. Et sinistrum cornu *Roman9* Dux, dextrum
C Palatinus *Cracouiensis Nicolaus* tenebat. *Gouoritius Sandomiriensis* Palatinus in subsidiis relictus erat. Ad vesperum diei prælium extractum est, cùm in tertiis cœptum esset, & miro pugnandi ardore ab vtrisque certabatur, quamuis in vtroque exercitu fratres cognati, affines, soceri, generi, variarumque necessitudinum homines constiterant, nemo tamen animum, nemo feruorem belli remisit, nemo fratri cognato, aut amico indulsit, sed mutua se cæde obtruncantes, iuxta, atque inter infestissimos, & perpetuo odio dissidentes hostes, bellũ gerebatur. Quapropter neutra parte referente gradum, strages horrenda cadauerum vtrinque edita est. Ad Duces quoque ipsos, qui suis laturi auxilium,
D prælio se prælium restituturi immiscuerant, clades peruenit. *Boleslaus* siquidem *Miecslai senis* filius, sub patris conspectu lancea traiect9, ex equo desiliens expirauit, *Miecslaus senex maioris Poloniæ* Dux à *Gregorio* milite vulneratus, in mortem mucrone crebros ictus repetente agebatur, ni galea detracta se *Miecslaum* & Ducem, parcique sibi & misereri postulando exclamasset, maiestatis autem suæ, & caniciei terrore, miles *Gregorius* perculsus, non solùm ferro abstinuit, sed etiam ex acie eductum, ne à quopiam alio violaretur, fuga celeri sibi consulere persuasit. *Roman9* insuper *Mscistawicz Wladimiriensis* Dux pluribus vulneribus aduerso pectore acceptis, dùm suos *Ruthenos*, partim

Cracouiensibus bellum infert,

Digitized by Google

1195. tim stratos partim fuga dilapsos conspiceret, è prælio & ipse periculum vitaturus declinat. Multis denique militibus, de vtraque parte aut A occisis, aut vulneratis, prælium diremtum est, quod tàm horrendo, & crudeli marte gestum est, vt vterque exercitus cruenta referens vulnera, pro victo abierit, & nemo in certaminis loco compertus est, aliter, quàm pectore aduerso cecidisse. Cognata arma, acies fraternæ, vexillorum signa communia, vnius patriæ, vnius linguæ, infestis eò primum tum die bellum gessere animis. Solus *Miecslaus Laskonogi* Dux eadem die cæteris diffugientibus, in certaminis loco permansit, solusque sibi soli cessisse victoriam gloriabatur, vtroque exercitu ex certaminis loco diffluente & dilapso. *Miecslaus Opoliensis* & *Ratiboriensis* Dux, qui & ipse partes *Miecslai senis maioris Poloniæ* Ducis inuasu- B rus, tardius egressus, prælio non interfuerat, cum nepote suo *Iaroslao Boleslai Alti* filio *Wratislauiensis* Ducis, & suis copiis, aduenit, eosq;, qui de *Miecslai senis* exercitu diffugerant, recolligens, in certaminis loco consedit, ac signis erectis quasi victoris in morem constitit. Cui & eam ipsam exultationem *Gouoritius* Palatinus *Sandomiriensis*, ad quem reliqui disturbati *Cracouiensis* exercitus se applicauerant, erepturus, nulla, suorum paucitate & recenti clade perculsus, inita ratione, occurrens, acerrimè pugnat, & potioribus de suis amissis, cæteris diffugientibus, numerositate hostium superatus, in hostiles manus fugere turpe ratus, viuus venit, & longam captiuitatem apud hostes, ante- C quam manu mitteretur, pertulit. *Opoliensis* Dux *Miecslaus* cum nepote suo *Iaroslao*, ne iterum à *Cracouiensibus* militibus insectaretur, veritus, ex prælii loco *Gouoritium* Palatinum *Sandomiriensem*, & nonnullos alios *Cracouienses* milites captiuos, spoliaque relati triumphi secum ferens discedit. Et ab exploratoribus & nunciis doctus, *Miecslaum senem* grauiter vulneratum lectica in *Posnaniam* deferri, exercitum verò suum & nepotis in *Slesiam* reducit. Sollicitus de futuro belli ineundi euentu.

sed ab iis vincitur & vulneratur.

Fulko Cracouiensis Episcopus in villa sua *Dzierzazna* duobus miliaribus à conflictu distante substitit, & inter spem atque metum positus, obsecrationibus & lachrimis suis victoriã D cedere precabatur. Aduenit interea ex prælio aliquis fugiens, & Pontifici de exitu belli auidè sciscitanti, respondet, magna cæde *Cracouienses*, *Sandomirienses*, & *Romanum* Ducem *Wladimiriæ* cum exercitibus eorum per *Miecslaum senem maioris Poloniæ* Ducem contritos esse, & tàm Palatinos quàm *Romanum* in acie cum primoribus cecidisse, *Miecslaumq; senem* triumphali pompa insignitum, & spoliis atque signis debellatorum à se hostium onustum, celeri cursu ad occupandam *Cracouiam* contendere. Nondum is relationem suam absoluerat, & vnus quidam, itemq; alius & alius diuersum ferentes successisse casu adueniunt. *Fulko* autem Episcopus, quid veritas contineat gestiens agnoscere, vnum ex Presbyteris suis sub dissimulato habitu in certaminis locum, singulaque, & quali ordine acciderint, & quis successus apud Palatinos *Cracouienses* & *Sandomirienses*, Ducemq; *Romanum* maneat, exploraturum mittit, iubens eum impigrum, diligentem, & cautum esse. Qui cum pedestri itinere ad prælii locum ante occa[illegible] solis peruenisset, & ab his qui semineces relicti erant, & ab his qui interfectorum, aut exhalantium animas, legebant spolia, percunctata resciταq; veritate ad Episcopum suũ *Fulkonem* reuersus, singula eo ordine, quo acciderant, exponit, referens *Miecslaum Senem maioris Poloniæ Ducem, & pro nece filii sui Boleslai, & pro vulnere accepto, pro victo discessisse, Gouoritium Sendomiriensem Palatinum à Miecslao Opoliensi Duce & suo exercitu, qui superuenerat, conflictum & captum esse, Romanum Mscislawicz Ducem in Russiam sauciatum, cæterosq; prout casus quemq; tulit in loca varia abiisse.* Et *Fulko* quidem Episcopus mœrore nimio confectus consternatis pupillis & patriæ consulturus, nocte subsequenti Ducẽ *Romanum* consequutus, obnixè rogat, *quatenus cum his, quæ illum sequebantur, reliquiis, Cracouiam redeat, arcemq; & filios Ducales contra sæuitiam Miecslai senis, quem sperabant supplemento militum habito, ad occupandum Cracouiam reuersurum, defensurus, sed Romanus* Dux, *duplici se causa præpeditum* respondet, *& defectu militiæ quæ aut prælio corruerat, aut fuga defluxerat, & acceptis vulneribus in corpore quæ tumescebant.* Quærenti deinde Episcopo, *quid in tàm periculoso necessitatis articulo agendum pro incolumitate patriæ optimum & necessarium fore censeret*, respondet *de capite omnem curam habendam esse, & Cracouiam omnium Prouinciarum Principem & Dominam ab hostili inuasione tuendam, qua salua & incolumi cætera omnia felicius secutura.* Id consilium Pontifex *Fulko* sequutus, dùm altero die *Nicolaus* Palatinus *Cracouiensis* instaurato exercitu, magnis ausis ignominiam acceptam ad *Mozgauam* detersurus, *Miecslaum senem*, ne insequi pergeret prohibuit, & ne arx & ciuitas *Cracouiensis* in aliquod periculum recideret, *Cracouiam* rediit, & militum præsidio, non solùm *Cracouiensem* arcem, sed & singula ditionis pupillorum castra, ne nunciata clades aliquam procellam excitet, muniuit, & ne nouandi res quisquam ausus sumeret, prouidit.

Cracouia aduersus hostes munitur.

Fœda inter *Miecslaum senem maioris Poloniæ* Ducem & *Cracouienses* milites pro Principatu ad *Mozgauam* gesta dimicatio, fœda insuper clades, per quam multi mortales ciuili bello, & nullum referente triumphum absumpti sunt, diu partem vtramque sub quiete distinuit, quasi ex composito vtrosque crederes trenga bellum suspendisse. *Miecslaum* siquidem *senem maioris Poloniæ* Ducem acceptæ ignominiæ plurimum puduit, quod in prælio 1196.

inito

Digitized by Google

1196. inito multos milites, multasque fortunas, & super hæc omnia charum filium suum *Boleslaum* perdiderit,&quod ipse nihil ex prælio præter vulnera, filiique *Boleslai* cadauer retulerit. Tenebat & *Cracouienses* milites ingens pudor, quod nonnulli eorum signis & locis desertis in fugam abierint, & partam propè victoriam è manibus emiserint. Sub hoc autem turbarum publicarum dispendio salubre visum est, Ducissæ *Helenæ Cazimiri* relictæ,supra sexum muliebrem singulari prudentia pollenti, fasces imperii & regimen Principatuum committi, ea conditione adiuncta, vt absque *Fulkonis* Episcopi, & *Nicolai* Palatini *Cracouiensis* consilio & assensu, nihil in Rebuspub. statuat, innouet, & decernat. Itaque vsque ad filiorum maturam ætatem *Helenæ* Ducissæ præfatæ arbitrio,& vacantium dignitatum & officiorum magistratus personis idoneis mandabantur, & Ducales census ac introitus, aut inferebantur in fiscum, aut in Reipub. distribuebantur commoda & profectus, charitate siquidem quam erga *Cazimiri* stirpem gerebant,milites acti,conditionis suæ quodammodo in tempus, quod viri essent obliti,muliebri potius subiacere imperio, quàm Ducales filios deserere maluerunt.

Helena Cazimiri viduæ committitur Respubl.

Mrokota Posnaniensi Ep. succedit Philippus.

Posnaniensis Episcopus *Mrokota* febri correptus moritur, & in Ecclesia *Posnaniensi* sepelitur,cùm decem annis regimini Pontificali præsedisset,cui per electionem Canonicam 8. Septemb.habitam *Philippus* Canonicus *Posnaniensis* nobilis *Polonus* de domo *Wieniawa* via scrutinii succedit, à *Zdzislao Gnesnensi* Archiepiscopo *Miecslao* Duci *maioris Poloniæ* consentiente confirmatus & consecratus.

1197. *Petrus* tituli S. *Mariæ* in via lata Diaconus Cardinalis *Capuanus* vulgariter nuncupatus, à Summo Pontifice *Cœlestino* tertio, Legatus de latere, ad reformandam Ecclesiam *Polonicam* destinatus, venit in *Poloniam*,qui *Cracouiensem* ciuitatem ingressurus à *Fulkone Cracouiensi* Episcopo & omnium Ecclesiarum processione magno honore susceptus est, primam congregationem *Cracouiæ*, alteram in *Lubcza* agens,deinde in *Gnesnensem*, *Wratislauiensem*, *Plocensem*, *Posnaniensem*, *Wladiensem*, *Chelmensem*, & *Lubucensem*, diœceses se transferens,id præcipuum in Ecclesia reformanda sibi curæ assumpserat, quatenus Presbyteri à mulieribus & concubinis abstinentes, continentem & castam,& quæ laicos ædificare posset, ducerent vitam,cùm plures ea tempestate Sacerdotes vxoribus, velut iure legitimo vterentur. Cuius vsus corruptelam Cardinalis ipse summo studio à *Polonica* eliminauit, & abrogauit Ecclesia, & Presbyteris vxores accipere, & tenere sub grauissimis pœnis interdixit, Laicis verò quacunque excellentia pollentibus, connubia sua in facie Ecclesiæ contrahere instituit. Et hæc quidem salubris præfati *Petri* Cardinalis constitutio, facilè à *Polonorum* Clero, & ab vniuersa *Polonica* Ecclesia accepta, & accurata diligentia custodita, seruataque est, à *Bohemis* tamen Cleroque *Bohemico*, apud quos Cardinalis ipse legationis etiam officio fungebatur, non solum repudiata, sed parum abfuit, quin Cardinalis ipse constitutionem ipsam ordines in Sabbato facientes celebraturus, promulgans, & Presbyteros ad castitatis votum compellens violaretur. In cuius occisionem *Bohemici* sacerdotes grassari *Pragæ* cœperunt, nisi illorum improbos conatus Episcopus *Pragensis Henricus* Ducalem tunc obtinens in *Bohemia* potestatem oppressisset. Non solùm autem in his sed in pluribus aliis Cardinalis ipse prædictus *Polonicam* Ecclesiam Pontificibus & Clero beneuolis se præbentibus, ad singula reformauit. 1197.

Reformatio cleri Polonici.

Wladislauiensis Episcopus *Stephanus* cum annis sex sedisset,moritur, & in veteri Ecclesia *Wladislauiensi* sepelitur. In cuius locum *Agerius* natione *Italus* per electionem capitularem ab *Innocentio* tertio prouisus successit. Valido languore *Henricus Pragensis* Episcopus & Dux *Bohemiæ* correptus 17. Calend. Iulii moritur. In ægritudine tamen positus *Præmislaum* Ducem consanguineum suum, quem de Ducatu *Bohemiæ* eiecerat,in spem mortis suæ Ducatum occupare molientem,per gentes suas conflixit, & de *Bohemia* fugauit, quamuis & parti suæ non incruenta prouenerit, multis cadentibus, victoria. Post mortem verò suam Dux *Wladislaus Præmislai* Ducis germanus, à vinculis, quibus propter germanitatem *Præmislai*,velut suspectus detinebatur,solutus, fauore militum in Ducem acceptus est. Verùm dum Ducatum prædictum mensibus 5. tenuisset,*Præmislaus* germanus suus collecto ex *Bohemis* & *Almanis* exercitu, venit in *Bohemiam*, pro principatu certaturus, *Wladislaus* autem quamuis maiori potentia gentium fultus esset, noluit velut vir pacificus in dimicationem cum fratre venire, sed missis Comitibus & Baronibus pacem & fœdus cum fratre iniit,sorteque *Morauiæ* contentus, *Præmislao* de Ducatu *Bohemiæ* excessit. Qui à *Philippo Romanorum* Imperatore *Friderici* secundi fratre, quem *Romana* Ecclesia non accepit, accepit diadema.

Stephano Wladislauiensi Ep. succedit Agerius.

Henricus Dux Bohemiæ & Ep. Pragensis moritur.

Wladimirus Halicienfis Dux beneficio,brachioque *Cazimiri* olim *Poloniæ* Ducis & Monarchæ, ad *Haliciensem* Principatum,à quo per *Pannonias* deiectus fuerat, restitutus, morte absumptus, dùm nullum superstitem reliquisset hæredem,magnam inter *Leszkonem* & *Conradum Polonorum* Duces eorumque curatores, *Cracouiensesque* milites ab vna: & *Ruthenos*, *Ruthenorumque* Duces partibus ab altera, dissidii suscitauit procellam, iure quidem & æquitatis ordine, fœdere insuper cum *Cazimiro Polonorum* Duce per *Wladimirum*, dùm restitutus esset, icto, *Haliciensis* Principatus ad *Poloniæ* Regnum,& ad filios *Cazimiri*, super 1198.

Wladimiro Haliciensi Duce mortuo.

Digitized by Google

1198. super quo & *Halicienses* milites sacramento addicti erant, debebat deuolutus censeri, multorumque Principum *Russiæ* Ducatum prædictum sibi in feudum dari deposcentium ambitio, plures seditionum rumores concitatura videbatur. Ad quos antequam latius serperent opprimendos, *Nicolaum* Palatinum *Cracouiensem* cum copiis tàm equestribus quam pedestribus in *Haliciam* ad prouidendum de Ducatus vacantis statu, & vt in formam redigi, Regnoque *Poloniæ* vniri posset, ordinandum mitti placuit. In lachrimis illicò *Leszko* Dux resolutus, ne se desereret, sed in illius expeditionis Comitem eum assumeret, primum Curatores, deinde Consiliarios singulos blandis hærens amplexibus precabatur.

Leszko eius Ducatum volebat sibi iungere,

Et dùm tàm mater ducissa *Helena*, quàm Consiliarii resisterent & satius illum in aula interim manere persuaderent. *Quantum*, inquit, *refert quod signa muta, & animi sensu carentia vobiscum itura sunt, & ego Dux vester futurus, relinquor. Assumite precor me, vt virorum contubernio fortium fortis euadam, quoniam inter fœminarum greges me tædet pudetque amplius esse. Quod si non impetro sequar, vel vno tantummodo Comite contentus, vestra vestigia.* His aliisque sermonibus suam indolem futuram exprimentibus vsus, consiliariis animum Ducalem certatim efferentibus, vt se assumerent, peruicit. Insequenti itaque militum numero, dùm in *Halicz* peruenisset, *Halicienses* illi primùm occurunt, & velut Dominum suum legitimum deuotius suscipiunt & adorant, idque primùm ab eo precantur, *vt solus illis imperet, solus Haliciensem administret regatque Principatum, aliorum Russiæ Ducum execraturos se, vel honesta prius morte perituros*, pronunciant ditionem. Collaudatos & blandè habitos Dux *Leszko* præcedere iubet, verùm illi *Leszkoni* & suis curatoribus infensi, quod rumore vulgato cognouerant, *Romanum Mscislawic* Ducem *Wladimiriæ* sibi pro Duce & præside *Leszkonem* locaturum, armis correptis abuiam *Leszkoni*, vt hosti procedunt. Sed cum leui negotio primæ eorum turmæ fusæ fugatæque, postremæ quoque, in quibus erat ingens peditum multitudo, metu perculsæ, fuga dilapsæ essent, & *Leszko* ad oppugnandum *Haliciense* castrum properaret, *Halicienses* missis caduceatoribus, petita obtentaque venia portas castri *Leszkoni* aperiunt, & omnia quæ imperaret, se facturos repromittunt. Plenam & castri & totius *Haliciensis* Ducatus *Leszkone Polonorum* Duce possessionem consequuto tùm demum inter competitores de Ducatu *Haliciensi Russiæ* Duces in altius certamen res venit, & post longa litigia inter eos ventilata, cæteris à proposito resilientibus, solus *Romanus Mscislawic Wladimiriensis* Dux, mortui *Haliciensis* Ducis nepos germanus, sibi Ducatum *Haliciensem* conferri ratione & respectu multiplici deposcebat. Hisque cæteros Duces *Russiæ* à petendo Ducatu *Haliciensi*, tùm rogando & persuadendo, tum terrendo auerterat. Apud Ducem quoque *Polonorum Leszkonem* & suos Consiliarios in præfato Ducatu *Haliciensi* petendo, multiplicibus ingeniis vsus, supplicationem suam quotidie nouis adminiculis suborhabat, iniquum esse ducens, vt patrui sui germani hereditas ad alium, quam ad se peruentura ampliorem sibi mortis patrui causaret dolorem. Neminem præterea vt se adeò meritum inter Duces cui beneficium illud præstari æquum esset, cum merita sua in *Poloniam* & Ducem *Leszkonem* præstita, recentia stigmata, ad *Mozgauam* accepta, & plures sui milites illic desiderati testarentur. Adiungebat his causis minas, iniuriam suam, si à Ducatu *Haliciensi* & forte patrui excluderetur, armis & omni hostilitate facultateq; se vociferans vlturum. Difficilis apud *Leszkonem Poloniæ* Ducem & Consiliarios suos huiusce rei decisio visa, consummatione illius in plures dies (sub quibus Dux *Romanus* submissius se gerens *Haliciensem* Ducatum, non iure, sed precario, non in proprietatem & titulum, sed in procurationem, & regimen temporaneum sibi petebat mandari) extraxit. Nemo erat ex Consiliariis *Polonorum*, cui satis placeret tàm fœcundum Ducatum *Romano* satis inter *Ruthenos* diuiti & potenti, ne in superbiam calcitraret erectus, & ex subdito hostis infestus fieret conferri, sed Ducatum ipsum *Polonorum* Regno velut necessarium, pluresq; allaturum commoditates vniri, *Haliciensium* insuper Baronum & militum querelis & precibus mouebantur, qui sibi callidum & versipellem Principem varia tyrannide in se vsurum dari & præfici abhorrebant. Offerebant præterea *Leszkoni* Duci *Polonorum*, si in formam Prouinciæ redacti *Romano* non committerentur, auri, argenti, gemmarum, vestium, equorum, boum & armentorum certam quantitatem annis singulis pensuros. Mouebant ista *Leszkonem* Principem, & *Polonorum* Consiliarios, respectus tamen futuri cum *Romano*, si refutatum iri suas preces contingeret, belli, & super impendens a *Miecslao sene maioris Poloniæ* Duce hostilitas, ne pro vno & eodem tempore à fronte & tergo vrgerentur, *Leszkonem* Ducem & *Polonorum* Consiliarios peruicit, vt propriis commoditatibus & cæterorum Ducum *Russiæ* & *Haliciensium* militum petitionibus neglectis, *Haliciensem* Ducatum *Romano Wladimiriensi* Principi subiectum, illum fidum sibi putantes futurum, conferrent, ipsumque tunc de Ducatu præfato inuestirent, & illius possessionem non sine *Haliciensium* amaro cruciatu, multiplex malum sibi ominantium, traderent, *Romano* fidem, deuotionem & obedientiam in Ducem *Polonorum Leszkonem*, æquitatem verò & iustitiam in *Halicienses* milites, & subditos, se iureiurando obstringente, & vouente custoditurum. In hunc modū *Haliciensium* rebus compositis, *Lesko* Dux cum sua militia *Cracouiam* repetiit. *Boleslaus* vnus ex 1198.

sed eum præuenit Romanus Princeps Wladimiriensis.

1198. filiis B. *Heduigis* & *Henrici* cum barba Ducis *Wratislauiensis* substantiam celebrato cum fratribus *Henrico* & *Conrado Crispo*, Ducibus A *Wratislauiensibus* patre permittente diuisione, adeptus, Ducatum *Lubucensem*, qui illi forte obtigerat, arcem cum eius territorio Marchionibus *Brandeburgensem* pro certa summa pecuniæ luxuriose & prodigaliter viuens perpetuò vendidit, ex quo tempore præfatus Ducatus & Episcopatus eius *Lubucensis* insignis à *Polonia* Regno abstractus, & sequestratus, ac perperam, & iniustè Marchionatui *Brandeburgensi* applicatus est, non sine Regni *Poloniæ* notabili mutilatione vsque in nostra tempora durante. Adeò autem præfati *Boleslai* Ducis malitia & transgressio progressa est, vt in oppido *Stroda* & in cœmiterio Parochialis Ecclesiæ eiusdem oppidi octingenti homines ipso causam & occasionem præstante flammis & incendio perirent. B

Cœlestino III. P. R. succedit Innocentius III. *Cœlestinus* Papa, tertius, cùm annis sex, mensibus septem, diebus vndecim sedisset, *Romæ* moritur, & in Ecclesia S. *Petri* sepelitur, cui *Lerantius* alias *Lotharius* appellatus *Innocentius* tertius, natione *Campanus* ex patre *Trasimundo*, quamuis ætate iuuenis, sed scientia diuina atque humana acutus, in omnium conspectu gratiosus, vigesima secunda die mensis Februarii succedit.

Henricus Imp. moritur, Eodem insuper anno in die S. *Michaelis Henricus* Imperator cum annis vndecim imperasset apud *Panormum* in *Sicilia* moritur, & *Neapoli* insigniter sepelitur. Hunc plerîq; annalium scriptores asserunt in fine vitæ suæ magnum hostem & aduersarium Ecclesiæ fuisse, C & nonnullos Episcopos, qui nequitiæ suæ assentire noluerant, (obquam causam graui anathemate Apostolico innodatus fuit) trucidasse. In substituendo Imperatore, cum Principes *de cuius successione controuersia est,* variassent, & *Coloniensis* atque *Treuerensis* Archiepiscopi *Ottonem* Comitem *Pictauiæ* filium *Henrici* quondam Ducis *Saxoniæ*, *Moguntinensis* verò Archiepiscopus cum aliis *Philippum* Ducis *Sueuiæ* fratrem *Henrici* sexti Imperatoris elegissent, grauissimus bellicus stridor, & promiscua atq; miserabilis vastatio, & cædes in *Germania* penè vniuersa coorta est, incendiisq; *Almania* fumabat. *Philippus* ius electionis D de se factæ roboraturus, plures *Almaniæ* Principes sibi conciliat, *Bohemiæque* Ducem *Premislaum* in sui suffragium vocat; quem vt propensius sibi obligaret, in Regem creat, & sub sui in *Bamberg* præsentia, vel vt quidam ferunt, in *Moguntia* coronari in *Bohemia* Regem per Archiepiscopum *Moguntinensem* procurat. Cuius fretus auxilio, *Coloniensem* Archiepiscopatum, & alias *Almaniæ* sibi aduersas partes crudeliter deuastat.

Innocentius autem Papa odio habens *Philippum*, quod frater suus *Henricus* Imperator multis contumeliis & iniuriis apud *Siciliam* Pontifices, & Sacerdotes Dei affecerat, *Ottonis* partes studiosissimè promouebat. Cuius etiam 1199. mandato ipse *Otto* corona prima apud *Aquisgranum* fuit insignitus, & *Philippus* velut iniustus Imperii inuasor anathematisatus. *succedit tamen Otto.*

Franciscus aliàs *Franco*, qui alio nomine *Swantko* appellabatur, *Wratislauensis* Episcopus, qui cum annis 17. sedisset, moritur. In cuius locum *Iaroslaus* Dux filius *Boleslai Albi* Ducis *Wratislauiensis* patre ordinante & dirigente succedit à *Zdzislao* Archiepiscopo *Gnesnensi* confirmatus, & consecratus. Hic *Iaroslaus* de consensu paterno Ecclesiæ *Wratislauiensi* terram *Nisensem* perpetua condonatione contulit & inscripsit in dotem, per communes Barones reconciliatus Patri, quem iuuenili ambitione feruens, & propter odium *Adleidis* nouercæ, cùm filios ex ea susceptos videret à Patre sibi præferri, nonnullis militibus id facinus nutrientibus, de Ducatu *Wratislauiensi* expulerat. Hic etiam *Iaroslaus* donationem decimarum noualium per *Zeroslaum* prædecessorem suum monasterio *Lubensi* in toto territorio *Legnicensi* factam, velut mensæ Episcopali plurimum nociuam, irritam fecit. *Francisco Wratislauiensi Ep. succedit Iaroslaus.*

Ruthenorum Dux *Suantoslai Kiouiensis* moritur, & in Ecclesia S. *Cyrilli*, quam Pater suus *Czernieowiensis* Dux fabricauerat, sepelitur. Post cuius mortem *Rurik Roscislawicz* Dux apud *Kiouiensem* principatum cæpit, sed cùm per *Kiouiensis* temporis processu pulsus esset, ad *Polowcos* confugit. *Suantoslaus Kiouiensis moritur.*

Haliciensem Prouinciam *Romanus Wladimiriensis* Dux, fauore, liberalitate, & largitione *Leskonis Albi Polonorum* Ducis consecutus, *Haliciensibus* primum cœpit blandus esse, mox infestus, & ad extremum truculentus, nec sua sponsio, fidesque quam de regendo *Haliciensi* Principatu in iustitia & æquitate Duci *Polonorum Leskoni* præstiterat, fuit constans & diuturna; sed iureiurando & fœdere præuaricato, primos *Halicienses* nil hostile de illo suspicantes, ad se vocatos captiuat, è quibus quosdam publice trucidat gladio, alios infodit mergitque sabulo, alios membratim discerpit, alios excoriat, alios exenterat, plures quasi lignum ad statuam ligatos missilibus conficit, varioque mortis genere interimit. Cùm autem occisorum militum affines, consanguinei, & filii, & ferè vniuersa nobilitas, tàm fœda crudelitate perculsa, in vicinas regiones diffugisset, omnem suis eiulatibus & querelis in *Leskonem Polonorum* Ducem & *Polonos*, quod sibi tàm efferum nil præter humanam effigiem humani habentem Principem præfecissent, culpam retorquentes, *Romanus* suis artibus vsus exquisitis blandimentis & promissionibus illos euocat, & parumper in honore & fauore habitos variis tandem excruciatos interficit tormentis, & fere vniuersam *Haliciensem* nobilitatem tyrannide sua necat, & extinguit, solitus eo pro excusando suo scelere, quasi solenne *Romanus in Halicienses tyrannidem exercet.*

quo-

Digitized by Google

1199. quoddam & cœleste oraculum existeret, vti prouerbio: neminem melle apum nisi prius examen oppresserit, securè vesci posse. Tantum autem terrorem sua truculentia & tyrannide, non propriis tantummodo, sed & finitimis ingesserat, tantum sibi famæ & potentiæ breui quæsierat, vt facile omnibus *Ruthenorum* imperaret prouinciis, & singulos *Russiæ* Principes haberet tributarios & subiectos. Quæ res ne in *Polonorum* perniciem verteretur, sæpè *Polonos* affligebat *Romani* tyrannidem in se quoque ominantes aliquando recisuram.

Miecslaus terram Cracouiensem occupat. *Miecslaus senex maioris Poloniæ* Dux, qui post cladem ad *Mosgauam* acceptam pacificus constiterat, ad res per bellum, & controuersias gerendas animum inclinat, & in *Cuiauiensem* prouinciam, quæ de *Leszkonis* & *Conradi* filiorum sorte *Casimiri* erat, velut Principatibus suis confinem, ex propinquitate & opportunitate occupat, & in suam redigit ditionem. Quæ quidem iniuria à *Leszkone* Duce, & suis Curatoribus repressa tunc non est, quoniam & ciuile bellum verebantur nouas clades iterum pariturum, & atrox concertatio dissensioque inter *Nicolaum Cracouiensem*, de domo *Vulpium*, & *Gouoritium Sandomiriensem* Palatinos, de domo *Rauitarum* ab æmulatione & liuore orta interuenerat, in eumque processerat ardorem, vt post plura seditiosa litigia, *Gouoritius Sandomiriensis* Palatinus hostis sui *Nicolai* Palatini *Cracouiensis* potentiam perhorrens, in *Bohemiam* ad fratres & cognatos domus suæ (beneficio Ducis *Bohemiæ* in sedes suas & hæreditates, eo tamen pacto, vt veteribus insigniis abrogatis in signum patratæ fraudis asciam in *Bohemico* vulgari *Baradaticam*, in Polonico *Oxam* vocatam, pro armis deferrent, restitutus) exulare cogeretur.

Zdzislao Archiep. Gnesnensi succedit Henricus, *Zdzislaus Gnesnensis* Archiepiscopus cum annis sedecim sedisset, moritur, & in Ecclesia *Gnesnensi* sepelitur. In cuius successionem, etsi Capitulares *Thomam* Archidiaconem *Gnesnensem* elegissent, *Mieczslao* tamen & *Wladislao* atque *Ottone maioris Poloniæ* Ducibus instantibus frater *Henricus* dictus *Kietlicz* ordinis Minorum, monasterii S. *Iacobi Wratislauiæ* ordinem professus, ex patre *Theodorico* Duce *Bremensi*, & *Eudoxia* Ducissa *Poloniæ* genitus, licet renitens eligitur, per *Innocentium* Papam tertium, aut vt aliis placet per *Martinum* quartum prouisus, *Morauiæ* Principem propinqua cognatione, & B. *Heduigim* gradu tertiò contingens.

& Belæ Hungariæ Regi filius Emericus. Nono Calend. Maii, *Bela Vngariæ* Rex cùm annis viginti & tribus regnasset, moritur & in *Alba Regali* sepelitur, cui filius eius *Emericus* successit, communi & conformi Prælatorum & Baronum consensu, in solium paternum euectus, sed paruo regnauit tempore.

1200. *Cuiauiensi* Ducatu iniustè per *Miecslaum Senem maioris Poloniæ* Ducem occupato, 1200. *Miecslaus* ipse ad occupandum *Cracouiensem* Ducatum & *Polonorum* Monarchiam animum omnesque conatus intendit, & quia arma, quibus id primum assequi volebat, minus illi prosperè cesserant, astu & dolis, quæ omnium armorum potentiam extinguunt, sperat se haud dubiè consequuturum. *Fulconem* itaque Episcopum, & *Nicolaum* Palatinum *Cracouiensem* germanum eius, cæterosque primi ordinis & dignitatis viros, tùm per se magna comitate, tùm per literas & nuncios varia largitione sollicitat, *quatenus illum, filiis præsertim* Casimiri *Ducis Lescone & Conrado, nondum epheborum annos excedentibus, alienatis, in Polonorum Monarcham assumant prosperam & tranquillam vitam sub illius ditione acturi.* Verùm cum animos virorum huiusmodi blandiciis expugnare non posset, quippe magna charitate erga pupillos effecti, quidquid per *Mieczslaum senem* ingerebatur, surdis auribus excipiebant, ad matrem puerorum Ducissam *Helenam Casimiri* relictam, se totus conuertit, facilè sperans, quemadmodum successit, suis se calliditatibus, illam ad vota sua inclinaturum. Reiiciebant etenim in illam Barones, quos *Mieczslaus* prece aut precio pertentauerat, sui consensus facultatem. Suggerit itaque *Helenæ* Ducissæ, atque suadet, *vt patiatur sibi Principatus, & Monarchiæ Polonorum fasces deferri, stabilitura ex hoc Regnum filiis, & maximas commoditates & profectus perceptura, se quidem, ad quem velut natu maiorem Monarchiæ deuolutus censetur Principatus, dissentiente, non posse filios Casimiri neque pacificè, neque legitimè in Principatu Cracouiensi qui solio Monarchiæ reseruatus est, consistere, sed pro illius ademptione iniusta, nunquam se, & filios suos quieturum. Vbi tamen Ducissa Helena de Ducatu præfato cedere consenserit, velle se & filios Casimiri Lesconem & Conradum nepotes suos primum adoptare in filios, deinde illos militari cingere balteo, Cuiauiensem restituere Prouinciam & Regnum Polonicum perpetuo illis, vt se mortuo, Principatus eorum non possit neque à filiis suis, neque à quoquam alio reuocari in dubium, stabilire, neque aliter posse illos iustè & tutè in Regnum succedere, neque successionem posse esse stabilem & diuturnam, si ab ipso firmata & stabilita non fuerit, cùm huiusmodi stabilimenti robur ex eius arbitrio & auctoritate pendeat. Ea verò quæ morte Casimiri fratris sui sequuta, de filiis suis ad Principatum & Monarchiam per Fulconem Episcopum & Barones electio & substitutio facta est, fragilis & ridiculosa, nullum penitus duramentum, si à se ratificata non fuerit, habitura, consistat necesse est. Attendat præterea se senem & decrepitum, paruoque tempore victurum esse, & pro breuissimi temporis spatio non cunctetur de Ducatu* *Helenæ persuadet, vt sibi de Monarchia Poloniæ cedat.*

1200. *Cracouiensi excedere, fructum multiplicis vsuræ filiis adiectura.* His *Helena* Ducissa crebro expugnata sermonibus, facilitate muliebri omnia, quæ in dolo à *Miecslao* disserebantur, incredulitatem admittens, *Falcone* Episcopo, *Nicolao* Palatino *Cracouiensibus* cæterisque Proceribus, nequicquam renitentibus aduersantibusque, de *Cracouiensi* Principatu cùm *Leskone* & *Conrado* filiis excedere, sub pactis per *Mieczslaum senem* propositis, dummodo tamen ea se iureiurando obseruaturum astringeret, consentit. Constituitur deinde ad hæc confirmanda B. *Bartholomæi* Apostoli dies, pro qua dùm *Cracouiam*, prout inter *Helenam* Ducissam & *Mieczslaum* Ducem conuenerat, frequens Prælatorum & Baronum multitudo conuenisset, *Mieczslaus senex* facta promissa resumit. *Leskonem* & *Conradum* in filios se adoptaturum, *Cuiauiam* se illis restituturum, Regnum se absumpto stabiliturum repromittens. Quæ non solùm à *Mieczslao* sene, sed etiam ab vtriusque partis Proceribus iureiurando, tunc in manibus Pontificalibus sancita sunt. Id vtraque parte laudante addictum, vt si aliquis pacta taliter percussa præuaricari, violare, infringere, & irritare, aut in earum violationem, & irritationem consulere, & assentiri præsumpserit, per *Gnesnensem* Metropolitanum, & quemlibet alium Prouinciæ *Gnesnensis* Pontificem anathematis innodetur opprobrio, Diuina vltione, per cuius nomen fallaci corde iurauerat, puniendus. Icto huiusmodi fœdere Ducissa *Helena* cum *Leskone* & *Conrado* multis Baronibus eam prosequentibus, secedit ex *Cracouia Sandomiriam* reliquos Principatus & sortes filiorum suorum gubernatura, *Mieczslaus* autem *senex* Monarcha *Polonorum* effectus, *Cracouiensis* ciuitatis, arcis, & Ducatus accipit possessionem, & post paucos dies in oppido *Bitomiensi* castrum forte ædificat, vt *Cracouienses* milites in fide contineat, & in rebellionis euentum propinquum habeat præsidium, quo tutus diuertat. Tunc etiam *Gouoritius* Palatinus *Sandomiriensis* ex *Bohemia* amicorum literis reuocatus, reuertitur, & apud *Leszkonem* & *Conradum* primum sortitus locum, *Nicolai* Palatini *Cracouiensis* Principatibus diuisis, hostilitatem cum vterque sub diuerso Principe constaret, non verebatur.

Terra motus in Polonia Quinta die mensis Maii terræ motus in *Polonorum* regione, vicinisque Regnis & terris sub meridiano tempore exortus, & frequenti dierum spatio resumptus; pluresque turres, domos, & munitiones attriuit. Quæ res raro in *Polonia* contingens, velut prodigiosa, & apud plerosque in religionem versa videbatur.

Constantinopolis ab Europæis capitur, *Constantinopolis Græcorum* ciuitas, in qua tunc *Ascharius* imperabat, à *Venetis* & *Francis* capitur. Cuius captio longo tempore non credebatur, eò, quòd fatale fuit, eam non nisi per Angelum capi posse, sed hostibus per murum, vbi Angelus pictus erat intrantibus, veritas fati, & æquiuocatio erroris, tùm primùm notata est. *Ascharius* autem *Constantinopolitanus* Imperator capta vrbe, versus *Ponticum mare*, *Tersonam* transiit, & abinde postea *Galatiam* alias *Haliciensem* Prouinciam, quæ est pars *Russiæ* sub *Polonorum* Regno consistens, peruenit, & à *Romano Russiæ* Duce benignè & humanè susceptus, tractatus, atque habitus aliquanto tempore illic permansit. 1201.

Adleida virgo religiosa & filia deuota *Cazimiri* olim *Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Ducis monasterium Fratrum Prædicatorum sub titulo S. *Iacobi* in oppido *Sandomiriensi* fundat, & erigit. Quæ in virginitate Deo seruiens, cùm anno Domini 1200. octauo Decembris diem obiisset, in eodem monasterio sepulta est.

Emericus Vngariæ Rex cùm vix anno regnasset, moritur, 8. Calend. Decembris in Ecclesia maiori *Agriensi* sepelitur. In cuius locum filius eius *Ladislaus* suffectus est, coronatus 7. Calend. Decembris. *Emericus Vngariæ Rex moritur.*

1201. Alterum iam annum *Miecslaus Senex* in Monarchia & Principatu *Cracouiensi* agebat, nondum tamen ex multiplicibus promissis & pactis *Leskoni* Duci & genitrici illius *Helenæ* Ducissæ factis aliquod impleuerat, sed nec *Cuiauiensem* terram superioribus annis iniustè occupatam restituerat, sed vafro vsus ingenio interdum publicas occupationes, interdum corporis valetudinem in sui excusatione opponebat. Tum primum Ducissa *Helena Cazimiri* relicta se a *Miecslao* sene circumuentam & delusam vanissimis promissis querebatur, tùm etiam cœpit agnoscere muliebres suas actiones & consilia, quibus in id ludibrii ventum erat, virorum consiliis, quæ id maximè improbabant, longe inferiora, & minus tuta fore. Nondum tamen omni spe, quam ex promissis *Miecslai senis* conceperat, deposita, in *Cracouiam* adueniens, *Miecslaum* priuatim primum, deinde publicè conuenit, vt pactorum secum & cum filiis suis initorum memor *Cuiauiensem* terram eis restituat, militari cingulo vtrumque cingeret & Monarchiæ atque principatus *Cracouiensis* hæredes se moriente scribat. Verùm *Miecslaus senex*, (vt erat vir versutiarum plenus) placidis primum Ducissam *Helenam* relictam *Cazimiri*, glotem suam habitis sermonibus satis restare asserit, quo hæc perfici possint de tempore, deinde vbi muliebrem importunitatem vidit. Eo responso non contenta fortius de pactorum violatione queri, respondet, *pactis ampliorem violationem sumptura, si filiis propriis, & debitam iam non ætatem tantummodo, sed & prudentiam honestate neglecta nepotes immaturos, & ephebos anteferat. Sed nec potuisse priuatis pactis filiis sibi legitimè successuris, ius publicum successionis tolli, aut eneruari. Abiret proinde, & intelligeret ius publicum iure priuato non posse aut conuelli nec à se alios creari, aut scribi hæredes, quàm eos qui ex lumbis suis* *Quum Miecslaus pacta cum Helena inita non seruasset,*

pro-

1201. *procedentes, quamlibet aliam creationem minimè forent laturi.* Eo responso *Helena* Ducissa, & violatum pacta, & preces suas repudiatum iri, dinoscens, tristis & gemens in *Sandomiriam* reuersa, plures ex *Cracouiensibus* Baronibus, quorum fida quondam consilia neglexerat, per nuncios & literas, *ne tam notoriam iniuriam sibi, & filiis suis illatam, inultam esse sinant, & filios suos in Principatum Cracouiensem restituant,* obsecrabat, promittens de cætero, *nil se, nisi ex eorum arbitrio in rebuspublicis acturam.* Promouebat autem petitionem huiusmodi, non solùm filiorum *Cazimiri* charitas in pectoribus singulorum, ex beneficiis paternis viuens, sed etiam *Miecslai senis* odium, qui vt securius in *Cracouiensi* imperaret Principatu, aliquos Barones ex veteribus possessionibus ad se illas asserens, pertinere, deturbauerat, & Nobilibus ex *maiori Polonia*, quasi magis sibi fidis, illas, & publicos magistratus, atque officia contulerat, pluresque credebatur temporis processu firmato solio deturbaturus. In perniciem itaque & exclusionem *Miecslai senis* facilè exulcerati, omnium animi consentiunt, & *Miecslao* in terras *maioris Poloniæ* diuertente *Nicolaus* Palatinus *Cracouiensis* arce *Cracouiensi* occupata, *Lesزkonem album* & matrem eius *Helenam* Ducissam in *Cracouiensem* Principatum introducit, & omnium illi animos studiaque conciliat, Officiales & Præfectos *Miecslai*, & quoscunque illi fauere nouerat, iubens post illum in *maiorem Poloniam* transmigrare. Et licet omnia castra & munitiones *Cracouiensis* Principatus *Lesزkoni* parerent, solum tamen *Bitomiense* castrum pro *Miecslao sene* tenebatur, in quod *Miecslaus* Dux fortissimum militum præsidium transmittens, *Cracouiensem* Prouinciam, spoliis, prædis, & rapinis, cæterisque incommodis vexare non omittebat.

ipse à Monarchia Poloniæ deiicitur & Lesزko restituitur.

Præmislaus Bohemiæ Rex prima & legitima sua vxore *Adla* sorore Marchionis *Misnensis* repudiata, *Constantiam* Regis *Vngariæ Belæ* sororem accepit in vxorem.

Iaroslaus Ep. Wratislauiensis

Decimo Calendas Februarii *Iaroslaus* Episcopus *Wratislauiensis* filius *Boleslai Albi* Ducis *Wratislauiæ* moritur, cùm Ecclesiam *Wratislauiensem* triennio vix exacto, gubernasset, & in Ecclesia *Wratislauiensi* sepelitur. Cui *Cyprianus* Episcopus *Lubucensis*, qui Abbas S. *Vincentii* extra muros *Wratislauienses* existens in *Lubucensem* Episcopum promotus fuerat, Canonicè postulatus succedit & ab *Innocentio* Papa tertio confirmatus, & post paucos dies *Boleslaus Altus* Dux *Wratislauiensis* filium suum *Iaroslaum* sequutus 8. videlicet Idus Decembris moritur, & in monasterio *Lubensi* sepelitur. Hic cùm duas vxores habuisset, videlicet *Venceslauam Ruthenam*, & *Adleidam* sororem Imperatricis, coniugem videlicet *Conradi* secundi Imperatoris, ex *Venceslawa* quidem *Iaroslaum* Episcopum *Wratislauiensem* & *Boleslaum* filiamque *Algam* nomine genuit, ex *Adleida* verò *Henricum cum barba* vocatum, *Conradum, Ioannem*, & filiam *Adleidam*, quæ *Dipoldo* Marchioni *Morauiæ* fuit matrimonialiter copulata, suscepit. Sed omnibus filiis *Boleslai Alti* immaturè obeuntibus, & in monasterio *Lubensi* sepultis, solus *Henricus cum barba* superstes existens Patri in *Wratislauiensi* Ducatu, & in aliis Dominiis successit. Secundo genitus enim suus *Boleslaus*, dùm pro militia oras & regiones visitaturus se præparasset, 15. Calend. Augusti obiit, *Conradus* tertio nonas Iunii, & *Ioannes* sexto Idus Martii fatis absumpti. Erat itaque *Henricus cum barba*, non solùm Ducatuum *Poloniæ* à Patre relictorũ integritate conspicuus, sed etiam splendido, & raro coniugio *Heduigis* consortis suæ, filiæ *Bartoldi Morauiæ* Ducis celebris & clarus, quæ admirandis iam tunc vulgens virtutibus sanctitatis suæ decus longè lateque diffundebat.

cum patre Boleslao Alto Duce Wratislauiensi

& reliquis fratribus moriuntur.

Ladislaus Vngariæ Rex cùm exiguo tempore regnasset, Non. Maii mortuus, & in *Alba Regali* sepultus. Post cuius obitum *Andreas* filius *Belæ* tertii adeptus est Regnum, in die Pentecostes fauore omnium coronatus. Huic erat coniunx *Gertrudis* filia *Bartholdi Morauiæ* Ducis, soror germana S. *Heduigis*, quæ tres filios videlicet *Belam*, *Colomanum*, & *Andream*, & vnam filiam, videlicet B. *Elizabet* produxit.

Ladislao Vngariæ Regi succedit Andreas.

1202. *Cracouiensi* Principatu *Miecslaus senex maioris Poloniæ* Dux graui molestia & dolore se querens, Baronum *Cracouiensium* dolo & iniquitate exutum ad repetendum illum, animum & cogitationes intendit. Armorum autem via, velut quæ multas secum difficultates, modosque, & casus fortuitos ferebat, obmissa, ad ingeniorum viam, plus commodi, minus impensæ habiturus, se totum conuertit. Et Baronum quidem *Cracouiensium* pertentatis exploratisque animis, dum spei suæ omnibus Principatum suum execrantibus non responderet effectus, ad nota & trita redit ingenia, & Ducissam *Helenam Lesزkonis* & *Conradi* matrem, *Casimiri* relictam, blandioribus quàm ante conuenit sermonibus. Et primum quidem suspicionis facinus ex transgressione prioris fœderis, quantum valet, extenuat, deinde muliebrem animum amplissimis promissionibus onerat: *Non ex me, inquit, glos charissima, fœderis inter nos icti conditiones putes neglectas, aut violatas esse, ad quarum executionem continuò ferebar, & nunc feror ardore, sed Cracouiensium Procerum, quod seruata & impleta non fuerint, scias iniquitate effectum, qui non sinebant me procedere ad illorum executionem. Nec alia extat meæ expulsionis ex Principatu Cracouiensi causa, nisi quod me senserant eorum consiliis neglectis, ad obseruandum conditiones in fœdere expressas, processurum. Fides itaque mea & iurisiurandi religio, in tuum, & filio-*

Miecslaus Helenam iterum persuadet, vt sibi Monarchiam tradat,

Digitized by Google

1202. *filiorum tuorum profectum peruentura me Cracouiensi exuit Principatu. Quam quidem iniuriam, etsi ego patientiùs, quàm mihi conueniret, tulerim; te tamen pro filiorum tuorum commodis, quæ interceptum ac neglectum iri vides, non arbitror æquo animo laturam. Vt autem de mea in te, & filios tuos, nepotes meos, fide aliquali significatione certior existas, Cuiauiensem Prouinciam, etiam iam nunc resigno, de eaque cedo, literasque quantumcunque efficaces volueris, in filiorum tuorum fauorem, Principatum eis Cracouiensem me obeunte resignans in hæredes eos instituens, scribo, tibiq; trado.* His *Helena* Ducissa liquefacta promissionibus, *Miecslao* Duci se de *Cracouiensi* Ducatu cessuram, si promissas conditiones primùm impleuerit, obligat. Verùm *Miecslaus* Dux veritus, ne noua vis, nouaque consilia *Cracouiensium* Procerum, & præsertim *Nicolai* Palatini *Cracouiensis*, cuius nutu singula dirigebantur, conclusionem huiusmodi inficiat & irritet, *Helenam* Ducissam rogat, *vt si velit singula pacta rata esse, Nicolaum Palatinum Cracouiensem & in exilium mitti, & de arcanis suorum consiliis consentiat eiici, ne de Principatibus & dominiis suis ludibria exerceat, ne pro libito suo vno deiecto, alterum pro Principe instituat. Eo enim in magistratu, quem gerit, remanente, neque fœderis impletionem, neque concordiam & quietem inter se, & nepotes prouenturam, eo verò exulante, ea omnia quæ aut pacta, aut concordiam inficere possent, cessatura.* Hæc autem *Miecslaus senex* ideò æstuabat perficere, vt *Nicolao* Palatino, quem sciebat *Leszkonis* & *Conradi* nepotum suorum fidelissimum, & constantem amicum & cultorem esse, sublato, faciliùs in filios suos *Wladislaum* & *Ottonem* deriuaretur successio. Ducissa autem *Helena Casimiri* relicta, iam dudum *Nicolao* Palatino *Cracouiensi*, pro variis rebus & suspicionibus, quibus inuidorum liuor eum onerarat, vtpotè virum industrium, & iusto ac legitimo tenore singulas Reipublicæ partes administrante, offensa, in exclusionem exulationemque facilem præstitit consensum. Quo periculo *Nicolaus* Palatinus intellecto, ad Ducissam *Helenam Casimiri* relictam, & filios suos *Leszkonem* & *Conradum* supplex venit, orans *vt fidelium suorum obsequiorum, tàm præstitorum, quàm præstandorum memores, exulatum se iri non patiantur, in eius præsertim hostis fauorem, quem non nisi propter fidem in eos, patremque eorum habitam, sibi grauiter nosset iratum, ne quoque hosti communi suum deuouerent caput, quod ipse in certamine ad Mosgauam cum eodem hoste habito extremo periculo pro eis obiecisset.* Verùm cùm nihil pacificum à Ducissa & filiis responderetur, quippe tàm graui indignationis nubilo Ducissa in *Nicolaum* Palatinum efferbuerat, vt supplicationes suas surdis auribus audiret, Palatinus ipse implacabilem attendens iram Ducissæ, rebus suis prospecturus, ad *Miecslaum* ipsum *senem Posnaniam* personaliter contendit, facilius sperans se apud publicum & iratum hostem, quàm apud Ducissam infensam, veniam obtenturum. Magna gratitudine & beneuolentia à *Miecslao* Duce exceptus, maximoque fauore & honore habitus est. Non dubitauit enim Dux *Miecslaus* principalis & præcipui Baronis assistentia solium suum in Principatu *Cracouiensi*, pro se & filiis firmaturum. Gaudebat insuper eum sui rerum quoque suarum habere adiutorem, quem antea infestum expertus erat hostem, & cuius sola autoritate de Principatu *Cracouiensi* vice iam tertia exciderat. Omnium itaque offensarum superiorum culpas liberaliter illi donat & ignoscit, & amplissimis promissionibus oneratum, in sui fidem & amicitiam conciliat, intelligens se ad conditiones in fœdere cum *Helena* inito, Palatini assistentia habita, cogi non posse. Nec eum fefellit opinio, eius quidem ductu & consiliis *Miecslaus* Dux *senex* in *Cracouiam* receptus est, & tàm arx, quàm vrbs *Cracouiensis*, cæteræque ciuitates & munitiones in Ducatu *Cracouiensi* mandante & dirigente *Nicolao* Palatino *Cracouiensi* in ditionem *Miecslai* consignantur, totiusque Ducatus *Cracouiensis* plena possessio *Miecslao*, nulla illarum conditione, quam *Helenæ* Ducissæ promiserat impleta, assignatur, & in Ducissæ *Helenæ* odium singuli *Cracouienses* Proceres *Miecslao* plenam & fidelem faciunt adhæsionem. Ex qua re *Miecslaus senex* iureiurando cum Ducissa & filiis eius se solutum tenens, cùm non ex sua resignatione, sed ex *Nicolai* Palatini *Cracouiensis* fauore, se asserit adeptum fuisse Principatum, nihil de his quæ promiserat, se censet impleturum. Et in hunc modum Ducissæ & nepotibus de implendo fœdere, in conditionibus eius eam requirentibus, respondet; mulcentibusque responsionem suam *Cracouiensibus* Proceribus, non modò *Cuiauiensem* terram iniustè occupatam non restituit, sed insuper *Visliciense* oppidum cum tribus castris ad terram *Sandomiriensem* pertinentibus, quæ in ditione *Leszkonis* & *Conradi* erant, occupat; pro quorum restitutione interpellatus respondet, *illa iuris sui esse, & iustè occupasse, & non ad Sandomiriensem, sed ad Cracouiensem Prouinciam spectare debere.* Sed neque tulisset cæteras vrbes & munitiones *Sandomiriensis* terræ, sub ditione nepotum esse, nisi illum magno animo de reintegratione vniuersæ Monarchiæ cogitationibus distentum, mors insperata absumpsisset. Prius enim quàm cogitata perficere cœpisset, à morte præuentus, in Ecclesia Collegiata S. *Pauli* in *Kalisz*, cuius ipse fundator erat primarius, in sepulchro filii sui *Miecslai* sepelitur. Oppido autem *Calissiensi* de veteri loco, in quo tunc consistebat, in nouum locum, in quo nunc est situm, translato, Ecclesia etiam S. *Pauli* in Ecclesiam S. *Mariæ* Collegiatam translata & trans-

& Nicolaum Palatinum Cracouiensem deponat.

Qui ad Miecslaum confugit,

ipsiq; Monarchiam restituit.

sed is paullo post moritur.

1202. transmutata est, & fabrica Ecclesiæ S. *Pauli* labefacta & defluente, Ducale sepulchrum sub dio relictum monstratur potius ab incolis, quàm scitur. Reliquit autem *Miecslaus senex* duos filios, *Wladislaum* natu maiorem & *Ottonem*, alii enim antequam ad debitam ætatem peruenirent, diem obierunt. Et *Otto* quidem paucis annis post superuiuens moritur, filium *Wladislaum* vnum impuberem, *Plwacz* vocatus est, derelinquens, propter quod *Wladislaus* frater suus, qui magnus & *Laskonogi* vocatus, nepotis tutelam agens, vniuersum Principatum gubernabat.

Rurik Roscislauic Kiouiam occupat. Expulsionem suam *Ruric Roscislauic*, à *Kiouiensi* Ducatu acerbè ferens, *Polowconum* ad quos confugerat, nactus in notabili numerò suffragia, habens etiam in suo comitatu filios, *Olech* venit contra *Kiow*, & nemine aduersus eum stare, aut castrum *Kiouiense* defendere audente, castrum *Kiouiense* 2. Ianuarii capit, barbarorum autem *Polowconum* multitudo & feritas, ciuitatem multifaria clade, crudelitate & spoliis affligens, in omnes etiam Ecclesias, monasteria, ædesque Deo dicatas, ac ministros eius desæuit, spoliando Metropolitanam Ecclesiam S. *Sophiæ*, & omnes alias. Vniuersis autem senibus & infirmis partim trucidatis, partim cœcatis, Sacerdotes, monachos, monachas, & omnes *Kiouienses* Boiaros, ciues, & plebem communem, cum vxoribus, & paruulis, & lactantibus, in captiuitatem & regionem suam deduxit. Captiui etiam sub eodem tempore fuerunt, *Mscislaus Wladimirowic*, & *Roscislaus* Dux cum militia sua per *Polowcos*, quibus malis patratis, *Rurik* in sede *Kiouiensi* vastata & penè deserta consedit.

1203. *Post varia consilia,* Ad substituendam in *Cracouiensem* Principatum, ex *Miecslai senis* morte vacantem, alium Principem *Fulco* Episcopus & *Nicolaus* Palatinus *Cracouienses* generalem conuentum comitiorum gratia, apud *Cracouiam* instituunt. Quo cùm militarium frequens numerus conuenisset, singuli ad *Leszkonem Album*, cùm ob paterna merita, tùm ne Principatus *Cracouiensis* sequestrationem à *Sandomiriensi* acciperet, tùm ob indolem Principis, cœperunt habere respectum, nec inter Principes *Poloniæ* alius æque vtilis videbatur. Aduersabatur huic voto *Nicolaus* Palatinus *Cracouiensis*, & indignum censebat parere Principi, cuius singulæ actiones ex leuitate fœminea dependerent. (Notabat autem *Helenam* Ducissam *Casimiri* relictam, & matrem *Leszkonis*) cuius bile indignabatur se superiori anno fuisse proscriptum. Parua tamen hæc causa & meliori ordine rescindenda putabatur, alia multò acerbior extabat. *Nicolaus* enim Palatinus *Cracouiensis* & *Gouoritius* Palatinus *Sandomiriensis* in tàm testatas & vulgatas inimicitias deuenerant, vt vnus alterius nedum fortunis, sed & capiti insidiaretur. Superiori quoque tempore *Gouoritius* Palatinus *Sandomiriensis* potentiam *Nicolai* Palatini *Cracouiensis* non ferens, in *Bohemiam* exulatum abierat. De quâ à *Leszkone Albo*, postquam *Miecslaus* Monarchiam & Principatum *Cracouiensem* occupasset, reuocatus, in primo honoris gradu, apud *Leszkonem* & *Sandomirienses* Proceres habebatur. In huius itaque odium *Nicolaus* Palatinus *Cracouiensis Leszkonis* magnopere abnuebat Principatum. Difficileq; erat illo dissentiente in fauorem *Leszkonis* aliquod concedere decretum, cùm & sui, & *Fulkonis* Episcopi respectu, cæteri *Cracouienses* Proceres ex eorum sententia penderent. Longo itaque tractatu habito, etsi omnium vota pro *Leszkone Albo* inclinarent, non aliter tamen eum pro Principe suscipere placuit, nisi vt *Gouoritium* Palatinum *Sandomiriensem* à se prorsus releget & abdicet, cum ex duorum mutua & infesta collisione, neque Rempublicam legitimè posse dirigi, neque consilia tutè tractari, neque fidei & subiectioni locum esse. In hunc morem dum *Leszko Albus* Legatos *Cracouiensium* accepisset diu cum suis, quid ageret, perplexus mansit, & optabile quidem erat *Cracouiensem* Principatum vltro delatum suscipere, & execrandis schismatibus, & bellis propterea orituris seminarium auferre. Nemini tamen satis placebat virum innocentem absq; demerito exiliationis pœna, quam de illo *Nicolaus* Palatinus *Cracouiensis* petebat mulctari, & in assecutionis *Cracouiensis* Principatus benè meritum Consiliarium proscribi. Dùm autem in huiusmodi ambiguitate *Leszko Albus*, & sui Consiliarii versarentur, nec quale responsum *Cracouiensibus* legatis ederent, inuenirent, *Gouoritius* Palatinus *Sandomiriensis* difficultatis prædictæ nodum soluturus, ita disseruit: *Indignum*, inquit, *clarissime Princeps, reor, vt propter me vnum cras forsitan aut hodie è vita excessurum, publica deseratur vtilitas, & ob mea salutis vnius respectum salus infinitorum negligatur, tu quoque à Cracouiensi Principatu, cuius tibi Diuina & humana lege debetur successio, excedas portione. Cum in omnibus humanis actionibus optimum sit, publica priuatis anteferri. De me quidem exiguam, & nullam dum modo Cracouiensem Principatum assequaris, habendam fore rationem, & omnem moram exorta propter me difficultatis censeo rescindi. Nunquam enim in iusta acie, horrendum, fideli seruo & militi pro Principe & Domino suo honestam mortem oppetere, quantò magis & mihi gloriosum erit, pro tui Principatus diffundenda amplitudine ad iniustum exilium ire, felicem me, & genus meum ratus, si quid indignum pro te & pro Republica, cui soli vitam debeo, pertulero.* Plus virtuosè loquendo profecit, quàm si arroganter se gessisset, tàm modesta enim & humili sermonis suppellectili omnes mouit, vt potius de salute sua seruanda, quàm de assequendo *Cracouiensi* Principatu cogitaret. *Leszko* quoque *Albus* Dux Legatis *Cracouiensium* in concilium introductis, ita respondet: *Etsi vestrum*

1203. *strum cæterorumque Cracouiensium Procerum erga me fidem gratam commendatamque habeam, quà me in Cracouiensem Principatum elegistis, in quem, & ipsum quoque iure naturali & Diuino mihi competebat successio, non sum tamen terrenorum Principatuum adeò auidus, vt pro illis consequendis tyrannum me potiùs, quàm legitimum Ducem exerceam, & Gouoritium Palatinum Sandomiriensem, militem probatæ erga me fidei, pro sola Nicolai Palatini Cracouiensis voluntate & beneplacito à me relegem, & virum innoxium contra fas iusque exulare compellam, & carnificina erga illum potiùs, quàm Ducali autoritate, improbo commercio, caliginem mihi & nomini meo, obfundens Cracouiensem nanciscar Principatum. Aliis itaq; Cracouiensibus Proceribus eam quam attulistis legationem dicatis me ita instructum norint, vt mallem priùs honestè mori, quàm innoxios iuxta ac scelestos plus iusto punire.* Murmure deinde postquam Dux *Leszko* finem dicendi fecisset, à Consiliariis *Leszkonis* exorto, vexabatur nonnullorum probris *Nicolaus* Palatinus *Cracouiensis*, quod & superbiùs se, quàm suæ conueniret conditioni gereret, & splendore, aliena inuidia & incommodo laboraret, immoderataque eum cupiisse ac petiisse, parumq; honesta asserebant, quod solus contenderet repudiatum iri, quæ cæteri probabant, ac contra omnium decreta, suam valere sententiam. *Cracouienses* Proceres de voluntate *Leszkonis Albi* per Legatos suos certificati, quid facto opus sit, altero apud *Cracouiam* conuentu indicto consultant, & quamuis omnes conditionem improbam de exiliando *Gouoritio* Palatino *Sandomiriensi* tolli, & *Leszkonem* in Principem assumi frequentibus sententiis decernerent: *Nicolao* tamen Palatino *Cracouiensi* in aduersum cum *Fulkone* Episcopo germano suo, & cæteris suæ cognationis fratribus nitente, versus Senatus, qui in bubali morem ab eo quocunque vellet trahebatur, sententiæ suæ assensus, *Wladislaum* Ducem *Posnaniensem* filium *Miecslai senis* nuper defuncti eligit in Ducem. Noui quoque ad illum transmittuntur nuncii, exhortaturi illum, vt *Cracouiam* quàm celerrimè adueniat, geminato iure & successionis, & hæreditario, & paterno, & electionis conformis, nuper de eo à militaribus factæ *Cracouiensem* Principatum possessurus. *Wladislaus* autem *Miecslawic Posnaniensis* Dux sciens *Cracouiensis* Proceres priorem electionem de *Albo Leszkone* Duce *Sandomiriensi* fecisse, petitioni *Cracouiensium* Legatorum consentire cunctabatur, bellorum dissidia, quæ quondam inter Patrem suum *Miecslaum senem*, & patruum *Casimirum* viguerant, execratus. Verùm *Cracouiensibus* Legatis id refellentibus, & refutasse *Leszkonem Album* electionem de se factam astruentibus, *Wladislaus Miecslauic* expressam voluntatem *Leszkonis Albi*, ne se & patriam ciuili bello inuolueret, sciturus, nuncios transmittit per quos & legationem Baronum *Cracouiensium* ad se factam insinuat, & an *Leszko* factam de se electionem ad *Cracouiensem* Principatum prosequi vel relinquere velit, diligentiùs explorat. Offerens *se pro debito fraterno, quamuis & se iuxta, atque illum, tàm electionis, quàm paternæ hæreditatis respectu contingat in præfato* Cracouiensi *Principatu successio, iuri & voluntati suæ non aduersaturum.* His *Leszko Albus* consilio habito, contra omnium Consiliariorum vota respondet: *electionem ad Cracouiensem Ducatum de se factam, dudum propter conditionem de exiliando Gouoritio Palatino Sandomiriensi appositam refutasse, nunc quoque nisi eadem purgaretur conditio, eiusdem voluntatis atq; tenoris esse, nec posse adduci, vt cum Palatini sui dedecore & iniuria sui fasces augeat Principatus. Ageret proinde, quod sibi & Reipublicæ profuturum existimaret, neq; se, neq; fratrem suum Conradum ad Cracouiensem Principatum ejus ascensum impediturum.* Hæc responsio à *Leszkone Albo* iuuenili potiùs ardore, quàm maturo consilio facta, pluribus Ecclesiasticis & secularibus illam magnopere execrantibus, gemitus & lachrymas excussit, dolentibus & vociferantibus prosapiam *Casimiri* Ducis optimi a iusta Monarchiæ successione excludi. *Wladislaus* itaque *Miecslawic* de voluntate *Leszkonis Albi Sandomiriensis* Ducis certior factus etiam Ducis *Opoliensis*, *Ratiboriensis*, & *Henrici Wratislauiensis* animos sibi conciliat. Quorum etsi non magnopere sciebat prodesse sibi fauorem, volebat tamen, vt vir prudens & industrius, tollere inuidiam. Quibus omnibus perfectis *Wladislaus Miecslawic* in *Cracouiam* ascendit, & ab vniuersis Proceribus exceptus, omnium concordi fauore & consensu Monarcha factus, *Cracouiensem* accepit Principatum. in quo se mira benignitate omnibus gratiosum gessit, præbens quibuscunque ad se faciles aditus, causas iusto decidens examine, iniurias ab infirmioribus propulsans, & singulorum iustis & honestis petitionibus condescendens. Vniuersa, quæ habere poterat, in milites munifica liberalitate effundebat, formam & fortitudinem nactus a natura egregiam, formæ tamen ipsi crurum obstabat alta tenuitas, ob quam & ipse *Laskonogi* appellationem sortitus est. 1203.

Monarchiam Poloniæ sortitur Wladislaus Posnaniensis.

Henricus Dux *Wratislauiensis* & *Silesiæ*, frequentibus suæ consortis Ducissæ *Heduigis* fœminæ deuotissimæ & religiosæ precibus, consiliis & persuasionibus, permotus, in Ducatu suo, & loco qui nunc appellatur *Trzebnica* tribus miliaribus a *Wratislauiensi* ciuitate distante, fundat monasterium Sanctimonialium ordinis *Cisterciensis*, sub honore & titulo S. *Bartholomæi* Apostoli. Pro dote autem monasterii oppidum *Trzebnicense*, itē villas, *Lipnicam*, *Comescham*, *Breinow*, *Kotlowice*, *Tuczmandorff*, *Hartliptorff*, *Sudlino*, *Iawor*, *Skrankowa*, *Rozotnice*, & plures alias villas, census & introitus, qui pro mille personis sufficerent, donatione perpetua contu-

Trzebnicense monasterium fundatur.

lit,

Digitized by Google

1203. lit, & donauit, Ducissa B. *Heduigi* abdicanti se iure dotalicii, quod in bonis monasterio largitis habebat inscriptum. A fundamentis autem tàm Ecclesiam B. *Bartholomæi*, quàm monasterium, & eius officinas initians, muro pulcherrimo & sumptuoso infra annos 15. consumauit, & anno 1219. Ecclesiæ ipsius perfecit dedicationem. Compertum autem est facto calculo sumptus Ecclesiæ & monasterii ad triginta millia marcarum *Polonicalium* ascendisse. Sub omnibus autem 15. annis, quibus opus prædictum perficiebatur B. *Heduigis* nullum maleficum, quantocunque scelere inquinatum, siue per *Henricum* Ducem, siue eius officiales & iudices, capitis damnanti sententia permisit notari, sed quemlibet monasterii *Trzebnicensis* applicabat laboribus, vt secundum culpæ demeritum duriori vel faciliori labore, diuturno, vel breuiore tempore patratum facinus expiaret. Ex monasterio autem *Bambergensi* moniales ad suscipiendum locum illum nouum accitæ primum præfatum monasterium incolere cœperunt, primaque loci illius Abbatissa fuit, vrgo *Petrusza Almana*, secunda *Gertrudis Henrici* Ducis & B. *Heduigis* filia, & tàm in primitiis, quam post centum moniales in monasterio ipso pro vno tempore dote monasterii abundante immorari & degere consueuerant. Id circo autē locus præfatus pro fundādo monasterio prædicto acceptus est, licet se alii maiori cōmoditate subnoxii offerrēt, quod *Henricus* Dux venationibus operam dans, in eū ipsum locum, tunc quidem paludinosum cum equo incidens, non se aliter periculum imminens euitaturum existimaret, limosa congerie inuolutus, vt amplius, nisi inuocasset auxilium ex alto familiaribus comitibusque per alia loca saltusque discurrentibus, ferret opem nemo, nisi se voto obstrinxisset, monasterium Sanctimonialium illic quamprimum fundaturum. Verum vt est conditio hominum periculorum articulo multa arduaque polliceri, & promissionum vota, facile consequuto, obliuisci, *Henricus* Dux ab imminenti voraginis exitio, cum qua diutius luctatus fuerat, sola ope diuina liberatus, quod solenniter vouerat, cœpit negligere, voti sui cunctatorem se magis aliquanto tempore exhibens quàm impletorem. Fœmina autem B. *Heduigis* consors sua, & votum huiuscemodi virum suum Ducem *Henricum* sub præfata necessitate emisisse, & in eam diem neglexisse per Spiritum intelligens, non prius illū salubribus, tùm precibus tùm monitis ad reddendum votum, quod emiserat, & cuius emissionem, quod absque arbitris facta esset, tàm Ducissam suam *Heduigim*, quàm quoslibet alios celatum iri crediderat, adducere destitit, donec sponsionem suam pleno operi mandauit, cuius quidem monasterii tàm ædificatione, quàm dotatione perfecta, cum Dux illustris à *Petrusa* Abbatissa & Sanctimonialibus quæreret, *si qua re adhuc ipse vel monasterium ipsarum indigeret, offerens se cuilibet indigentiæ Ducali munificentia prouisurum*, & responso accepto, *domalia sibi & monasterio ab eo præstita munera plena ac sufficientia fore, neque monasterium ampliori prouisione indigere*, ex responsionis euentu loco nomen indidit, & ipsum *Trzebanic*, quod in vulgari *Polonico* sonat *nullius egens* appellauit. 1203.

Lustro vno in Pontificatu *Wladislauiensi Ogiorius* Episcopus exacto moritur, & in *Wladislauiensi* Ecclesia sepelitur. Cui *Bartha Italus* Auditor Palatii, ab *Innocentio* Papa prouisus succedit.

Ogiorio Wladislauiensi Episc. succedit Barth.

Leuis & parua *Leszkoni Albo Cracouiensis* Principatus, (in quam omnibus primariis Consiliariis aduersantibus prorupit, temere magis quam consulto) renunciatio, & cessio primum videbatur, quæ processu temporis non solùm illius famam & amplitudinem diminuit, sed etiam hostium, & inuidorum cerui ces contra illum suscitauit, & erexit. *Romanus* namque *Wladimiriensis* Dux, qui ex concessione & munificentia *Leszkonis* etiam *Haliciensem* adeptus erat Principatum, cognoscens illum à Monarchia & Principatu *Cracouiensi* excidisse, & tantummodo ad *Sandomiriensem*, *Lublinensem*, *Masouiensem*, *Cuiauiensemq́*; Ducatus redactum esse, contemptui illum, tùm propter diminutam potentiam, tùm propter lasciuam, & nondum ad virilem ætatem pertingentem, & cuilibet iniuriæ opportunam, habere cœpit, in rebellionem quoque versus, pensa hactenus denegat tributa, & se non vasallum, neque subiectum, sed hostem infestum *Leszkoni* & suis Ducatibus declarat. Nam & negotiantes in terris suis *Polonos* singulis fortunis despoliat, & commercia illis cum suis subditis de cætero interdicit. Ad hæc terras *Sandomiriensem* & *Lublinensem* suis finitimis, primum clandestinis, mox etiam publicis excursionibus inuadit, & vexat. In plerisque quoque locis præsidia locat, & milites in frequenti numero illis imponit, terras *Leszkonis* vastaturus. Tulit aliquanto tempore *Leszko* Dux atroces huiusmodi iniurias, & missis ad *Romanum* Nunciis, redire ad bonam mentem monebat, existimans se illius temeritatem, beneuolentia magis, quàm hostilitate reciproca sanaturum. Verùm dùm *Romanus* ex verbis & legationibus *Leszkonis* inflatus magis quàm correctus nihil pacificum responderet, repressalibus *Leszko* vti cœpit, & vicissitudinariis ordinatis præsidiis, *Ruthenos* temerè progressos, & ad spolia effusos, aliquot certaminibus prosperis strauit, eorumque insolentiam breui compescuit. 1204.

Romanus Haliciensis Dux à Leszkone deficit.

Morauorum Princeps *Dipoldus Præmislao Bohemiæ* Regi & *Bohemis* infestus, *Bohemiam* hostiliter ingreditur, & pluribus spoliis, incendiis, & damnis in ea commissis adeo in illam

Morauorum in Bohemiam expeditio.

1205. illam propter *Præmislai* regis absentiam qui tunc in expeditione in *Almania* constitutus *Philippum* contra *Ottonem* pro Imperio dissidentem adiuuabat, grassatus est, vt etiam *Pragam* graui & diuturna obsidione stringeret. Quam *Præmislaus* Rex ex *Almania* reuersus dissoluit, *Dipoldo* cum suis detestante certamen.

Excursionibus priuatis & leuibus *Romanus Mscislawic Wladimiriensis Haliciensis* Dux, *Casimiri* olim *Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Ducis germanus nepos ex sorore non contentus, quibus hactenus *Polonorum* oras vexauerat, in eam temeritatem grassatus est, vt *Leszkoni* & *Conrado* Principibus & Dominis suis, quibus fidem & subiectionem iureiurando se seruaturum obligauerat, generale bellum inferre, & & Principatus eorum non horreret inuadere. Animum siquidem *Romani* magnum suapte ferocem opes immensæ tyrannide quæsitæ, *Russia* ferè vniuersa subacta, equestres & pedestres copiæ ex ipsa *Russia* coactæ, *Polonorum* imperium laceratum & distractum, & in plures scissum Principatus, Procerum Regni schismata & discordiæ, Ducum quoque ipsorum *Leszkonis* & *Conradi* semiplena ætas, ad inferendum bellum magnopere accendebant. Accessit & durior responsio legationi suæ per *Leszkonem* & *Conradum* facta. Dum enim peteret & moneret pro damnis & impensis circa dimicationem in *Suchodol*, contra *Mietslaum senem* factam sibi satisfactionem impendi, & omnem oram terræ *Lublinensis* in perpetuam possessionem sibi tradi, resignari, & inscribi, responsum est: *Nihil illum velut profugum & desertorem meruisse.* Quo responso factus iratior, *Poloniam* magnis copiis inuasit. Prius tamen quàm exercitibus & copiis in vnum congestis *Russiæ* fines excederet, mittit *Romanus Mscislawic* Dux ad sui schismatici ritus *Wladimiriensem* Episcopum, nuncios speciales, cum donis, rogans, *vt sibi in Polonicam expeditionem processuro, & triennio Polonos vastaturo, quo felicius bellum tractet, & de hostibus trophæa referat, Pontificali autoritate benedicat.* At *Wladimiriensis* Episcopus missa munera dedignatus, nunciis etiam benedictionem instantius flagitantibus respondet: *Non se Romano Duci impia bella aggredienti, & Polonis, non tàm iniustum quàm execrabile bellum inferenti, cùm sæpenumero Poloni pro Ruthenis contra barbaras nationes pugnantes, capita sua morti & periculis obiicere consueuerint, benedicturum.* Super qua responsione Dux *Romanus* nimio exagitatus furore, Episcopo *Wladimiriensi* remandat, *se eam contumeliam capitis Pontificalis truncatione, cùm ex Polonico bello redierit, vlturum.* Sed eius minas Episcopus *Wladimiriensis* negligens reintimat, *frustra se terroribus exagitari, quoniam & mors sibi nunquam pro veritate pauida fuerit, & Romanus, an ex nefario bello rediturus sit, ignorat.* Magnitudo fidei etiam in schismatico Episcopo admiranda, Maximis itaque & frequentibus copiis ex equestri & pedestri milite coadunatis, primo æstatis tempore *Romanus Ruthenorum* Dux in terras *Polonorum* descendens, *Lublinensem* regionem sibi finitimam primum inuasit, castrumque *Lublinense*, quod per præsidium *Polonorum* militum tenebatur, obsidione cingit, & pro eius conquisitione plures conatus & studia *Polonis* probè arcem defendentibus, integro mense intendere non destitit: Matronas, vxores, filias militum captiuas in quadam indagine vt pecora præcepit detineri, & à suis *Ruthenis* permisit impudicè tractari. Interim autem *Leszkonis* & *Conradi* Ducum iussione, ex *Sandomiriensi*, *Masouiensi*, & *Cuiauiensi* Prouinciis, grandis confluxerat versus *Sandomiriam* exercitus, non solùm ex militaribus, sed etiam ex agrestibus collectus, quem etiam aliqui voluntarii milites ex *Cracouiensi* Ducatu coauxerant. *Romanus* ab exploratoribus factus certior, *Leszkonem* & *Conradum* exercitibus collectis in armis esse, obsidione *Lublinensi* soluta, quam sibi minus prosperè videbat prouenisse, in vlteriores *Polonorum* regiones, singula rapinis & flammis consumendo procedit. Minaturque *se non solùm Poloniæ Regnum vastaturum, sed & paginam Diuinam Latinorum exterminaturum.* Mittitur itaque *Fulko Cracouiensis* Episcopus, cum *Vito Plocensi* Episcopo, & cum aliquibus Baronibus ad furiam eius mitigandam, & pacē tractandam afferendo satisfactionis æquitatem, si *Poloni* in aliquo fœdera societatis temerassent. At ille in pectore versans, pacem pollicitans, & nuncios circumuentos remittens, grassari in vlteriora cœpit. Quosdam quoq; clericos captiuos ictibus sagittarum iussit obrui, vt eliceret fidelem ab eis relationem, vbinam *Leszko* cum exercitu latitaret. Ad fluuium quoque *Vislam* perueniens, partim illum nauibus & lembis, partim vadis in aliquot locis repertis, siccitate æstatis aquis illius diminutis superat, & ad oppidum *Zawichost* statiua ponit, illic eum consistentem frequentes sui exploratores de *Polonorum* aduentu auisant. Quorum cùm irrideret relationes, milites, quos pro excubiis tenendis transmiserat, exploratorum sententiam confirmant, sed cùm his quoque *Romanus* diffideret & *Polonos* nequaquam secum pugnaturos crederet, 19. die mensis Iunii, S. *Geruasii* & *Protasii* martyrio dicata, sole oriente, *Leszko* & *Conradus* Duces cum *Polonorum* exercitibus quorum *Cristinus* Palatinus *Masouiæ* erat Ductor, adueniunt, & ordinatas acies decertare parati ostendunt. *Romanus* ex fastuoso trepidus factus, vix primas acies vrgentibus & infestantibus eum *Polonorum* sagittariis explicare, iu spatio arcto permissus, copias & ipse fusa tumultuario magis, quàm legitimo more educit, & signis collatis dimicat. Ingenti clamore ab vtroque exercitu sublato, infestis lanceis concursum est, & æquo primum Marte prælium gerebatur, Polo- 1205 *Romanus Dux Halicensis Poloniam inuadit.*

1205. *Polonos* quidem indignatio iusta, quod Vasallus eorum nulla offensa læsus, ipsis vltrò bellum inferret, *Ruthenos* libertatis memoria,& Dux ipse adhortans, vnumquemq; ad sustinendum certamen accendebat. *Polonorum* Duces *Leszko* & *Conradus*, etsi exercitui præsentes affuissent, pugnæ tamen propter ætatem interesse prohibiti, paululum à certaminis loco declinantes, exitum rei inter spem & metum anxii præstolabantur, in loca tuta cum custodibus suis, si hostibus cessisset victoria, diuersuri. Interim feruente pugna primis *Ruthenorum* ordinibus per *Polonos* contritis & prostratis, *Polonorum* res meliori, *Ruthenorum* deteriori loco esse cœpit. Abundante tamen multitudine, & *Romano* integros pro cadentibus, aut vulneratis, subducente, prouidentia & solicitudine Ducis *Romani* prælium in pluribus locis inclinatum restituitur, *Poloni* non *Ruthenis*, sed Duci *Romano*, velut proditori fidefrago & transfugæ iràti, ad illius occisionem ardentissimè conspirant, & globo facto, *Romanum* inter primos pugnantem, ex insignibus cognitum adorti inuadunt. *Romano* Duce grauissima cuncta obseruante oculis manus vniuersa militum, quæ circa illum conglobata, hactenus illum egregiè defenderat, à *Polonis* deleta, strenui ac fortissimi quiq; que pugnatores, ante Ducis sui ora cæsi, mutuoque cadentes fugam & Ducis *Romani*, & cæterorum suorum *Ruthenorum* inhibebant. Inter hæc *Romanus* Dux vltimi periculi videns sibi imminere discrimen iam enim & equus cui insidebat, telis frequentibus confossus, excutere illum satagebat, per medias acies prorumpens, ad fluuium *Vistulam* peruenit, vbi equus corruens illum deseruit. Hinc verò maius obortum periculum, quonam modo manus illorum esset euasurus, & fluuium traiiceret, tandem effœtam vt fertur, equam à suis sibi administratam ascendens fluuium ægrè superauit, iumento quoq; illi, quo adiutore fluuium traiecerat, non secus quàm parenti suo, pro sua salute egit gratias. Mixtus deinde fugientium suorum turbæ promiscuum vulgus à *Polonis* fugientes insequentibus, & gregarium militem illum existimantibus, obtruncatus est. Dum insuper milites & gentes *Romani* Ducis, qui periculum mortis fugiendo, & tranando *Vislam* euaserant, in ripa altera *Vistulæ* conglobati & densi, aliorum suorum commilitonum prospectando effugium starent, humus ripæ ab vngulis equorum, & grauitate in ea stantium, molem sustinere non valens, disrupta, dehiscens radicitus suffosa corruens, plures hostium cuneos in *Vistulam* præcipitatos absorbuit. Gloria autem totius triumphi, tunc ex *Ruthenis* relati, in *Cristinum* Comitem Palatinum *Plocensem* absq; controuersia conferebatur; qui & Princeps militiæ erat, & suo astu & industria pugnam confecerat. *Rutheni* cum dudum in fugam spectassent, nisi *Romanus* obstitisset, terga vertunt, & in fluuium

magno vero prælio funditur, in quo ipse moritur.

Vislam à quo haud longe pugnatu est, prout quemq; sors ferebat, cœci & desperati desiliunt, & in gurgites vndarum prolapsi certatim vir virum premens, suffocabantur. Plerique etiam ripa *Vislæ*, vt præmissum est, ad quam natando fugiebant, ab vngulis equorum contrita, cadente absorpti sunt, pauci quos aut natandi ars, aut equorum fortium robur adiuuerat, tranarunt, & hi quoque maiori ex parte à militibus *Polonorum* eos vsque *Wladimiriam* nocte & interdiu prosequentibus, nonnulli ab agrestibus, dùm vel errarent in siluis, vel hospitarentur in villagiis, trucidati vel capti sunt, & de *Romani* illo potentissimo frequentissimoque exercitu pauci admodum euasisse reperti erant, qui suis tàm ingentem cladem nunciarent. Ad *Vislæ* ripas cadauerum, complicabantur acerui, illuc enim cunctantibus *Ruthenis* verticibus vndarum se condere, aliquanto maior cædes, quàm pro numero edita est, adeo, vt fluuius *Visla* cruore humano tinctus, aliquandiu rubrum colorem cum natiuo commiscens, cædis magnitudinem intuentibus, testaretur. Multos denique imperitos natandi, qui graues erant armatura, aut senio hausere gurgites, castris & spoliis *Ruthenorum Poloni* potiti, ex opulentissima suppellectili illic reperta, vasis quoque aureis & argenteis celatis, vestibus, equis, armis, admodum ditati & magnificati sunt. Victoria quoq; ipsa tàm sonora & famosa fuit, vt vicinarum nationum gentiumq; crebris celebraretur sermonibus. *Poloni* quoq; quibus prouenerat, quosq; fama diuitiis & honore extulerat, variis illam & seriem eius prosequebantur carminibus, quæ etiam in hanc diem canora voce in theatris audimus promulgari. Cadauer *Romani* Ducis, quod iam *Sandomiriæ Leszkonis* iussu sepultum erat, exhumatum per *Ruthenorum* Proceres, omnibus, quos ceperat, ex *Polonis* restitutis in libertatem captiuis, & mille marcis argenti ad sepulturam à *Leszkone Polonorum* Duce redemptum, & in *Wladimiriam* delatum est: *Leszko* & *Conradus Polonorum* Duces propitiationi Diuinæ & suffragiis Sanctorum, eorum præcipuè, in quorum die pugnauerant, omnem adscribens victoriam, altare in *Cracouiensi* Ecclesia S. *Geruasio* & *Protasio* erigunt, & largissimis prouentibus illud dotant. Quibus processu temporis adeo castratum esse constat, vt non nisi in Ligatorum platea lapidea, & hæc ipsa deserta, & ex stillicidio ruinata, & locus in portico domorum Canonicalium, ex tam dote amplissima remanserit. Cædes *Romani* Ducis & suorum exercituum adeo *Ruthenorum* Proceres nationesque attriuerat, atq; humiliauerat, vt vltra non auderent *Polonorum* terras lacessere. Episcopus *Wladimiriensis* maximum ex illa apud suos *Ruthenos* clade præconium consequutus, fama & opinione, quasi futuri euentus præscius cladem *Romano* Duci prædixerit, celebris habebatur. Fertur *Romanus* nocte præcedente, cladè per quietem somniasse, quod 1205.

Digitized by Google

1205. parvus avium rubra capita (quos *Sczygielki* appellamus,) habentium numerus ab ea parte, qua *Sandomiria* sita est, adveniens, maximum A passerum numerum devoravit. Id cum amicis in diluculo retulisset, licet plerique iuvenes felix auspicium pronunciassent, senes tamen & prudentes astruxerunt somnium triste esse, & *Polonis* quidem felicem portendere successum, *Ruthenis* verò adversum & calamitosum.

Polowcy a Ruthenis funduntur,

Vastationē crudelem, quam in se, terrisq; suis *Russiæ* Duces à *Polowcys* pertulerant, dolentes in eam diem eis transiisse impunitam, expeditionem contra *Polowcos* concludunt, & indicunt; Et opportuno tempore adveniente, vadunt Duces *Russiæ* cum copiis suis ex pedite & equite collectis contra *Polowcos*, videlicet *Rurik Kiouiensis, Iaroslaus Pereaslauiensis*, magni B *Wszeuoldi* filius, *Romanus Mscislawicz, Haliciensis* & *Wladimiriensis*, & *Roscislaus Mscislawic*. Et inuadentes tabernacula, quæ ipsi magis proprio & vsitato vocabulo turres, id est *wiece*, appellant, magnos greges hominum, vtriusque sexus, senibus trucidatis, magnas prædas camelorum, pecorum & pecudum capiunt, & in *Russiam* deducunt. Plerique etiam *Ruthenicæ* gentis captiui prædis, ac spoliis multifariis onusti, nullam ipsis aduersitatem aut resistentiam passi, in *Russiam* alacres reuertuntur, de quo apud *Russiæ* regiones, lætitia immensa coorta est. Et quoniam *Rurik Kiouiensis* Dux *Polowcos* ad vastandum *Russiæ* terras conduxerat, & omnium malorum, quæ in terris *Russiæ* C patrata fuerant, auctor extiterat, à *Romano Mscislawicz Haliciensi* & *Wladimiriensi* Duce, cæterisque rogantibus & probantibus, dùm ex *Polowcis* redirent, captiuatur, qui illum catenatum in *Kiow* deducens, totondit eum in monachum, & vxorem eius in monacham, filias insuper eius liberas dimittens, filios ipsius *Roscislaum* & *Wladimirum* captiuat, & in *Halicz* deducit captiuatos.

& Lithuani.

Eodem tempore *Lithuani* magna multitudine glomerati, veniunt contra *Russiam*, contra quos Duces *Olechouici* exeuntes, cum illis campestraliter congrediuntur. Et licet multi ex *Ruthenis* cecidissent, *Lithuani* tamen ad vltimum conflicti sunt, & ferè vniuersis captis, aut D occisis, pauci effugiunt. Tùm quoque primum *Lithuanicæ* gentis nomen, quod in eum latebat diem, auditum. Serui enim *Ruthenorum* existentes, annis pluribus perisomata & suberes pendebant.

Suantoslaus Mscislawic Dux intelligens *Kiouiensem* sedem vacuam Principe esse, fauentibus *Kiouiensibus* arcem *Kiouiensem* ingreditur, cæteris id minus suscipere tunc metu *Romani Mscislawic Haliciensis* Ducis, non audentibus & in illa in morem Monarchiæ Principatum suscipit. Quod cum *Romano Mscislawic Haliciensi* Duci molestissimum foret, quippe qui *Ruthenorum* Monarcha reputari, & summam rerum *Ruthenicalium* apud se consistere voluit, cum potentiis suis in *Kiow* adueniens, *Swantoslaum Miecslawic* ex *Kiow* cum ignominia exturbat & depellit, in sedeque *Kiouiensi Roscislaum Kurikowic*, quem apud se tenebat captiuatum locat. Alterum quoque germanum suum *Wladimirum* de captiuitate dimittit, vt fama tàm potentiæ, quàm clementiæ suæ magis sonora fieret, & æstimatio sui nominis augeretur, vt quoque expeditionem, quam in *Polonos* eo anno moturus erat, liberius transigeret.

Ordo Cruciferorum instituitur.

Albertus tertius *Liuoniensis* alias *Rigensis* Episcopus, qui *Bartholdo Liuoniensi* secundo Episcopo a *Liuoniensibus* propè *Rigam* interfecto successerat, ordinem fratrum de militia *Christi* nuncupatum, qui gladium & desuper crucem mantelo insutam pro insignibus deferebant, apud *Liuoniam* instituit, pro defensione fidelium contra barbaros, & tertiam partem bonorum *Rigensis* Ecclesiæ illis in dotem assignauit. Quem *Gregorius* nonus ordini *Teutonicorum* vniuit, & vt in iurisdictione Prælatorum *Liuoniæ* consisteret, constituit.

Leszko Albus Dux *Sandomiriensis*, dùm post relatam de *Romano Ruthenorum* Duce famosam victoriam, & apud exteras & proprias nationes nominatus & celebris haberetur, *Cracouiensibus* tamen Proceribus, qui pro solo *Nicolai* Palatini *Cracouiensis* beneplacito naturali relicto, *Wladislaum Miecslauic maioris Poloniæ* Ducem pro Domino & Monarcha assumere, & *Cracouiam* illi tradere coacti erant, magis charus magisque desideratus esse cœpit, cùm multis gradibus, & virtutum morumque honestate clarior, & felicitate factiuitateque superior, *Wladislao Miecslawic* putaretur, non solùm ab his, quos Pater suus *Casimirus* multis beneficiis devinxerat, verum etiam ab his, qui nouandarum rerum studiosi erant, dignus Principatu & Monarchia *Cracouiensi* iudicatus. Et viuente quidem *Nicolao* Palatino *Cracouiensi*, studia Procerum *Cracouiensium* erga *Leszkonem Album* conticescebant, omnibus autoritate & potentia Palatini *Nicolai*, à rerum nouatione deterritis, quamprimum verò anni huius tempore *Nicolaus* Palatinus *Cracouiensis* ex cuius beneplacito ferè singulorum voluntas dependebat, morte absumptus est, illicò sub *Fulconis Cracouiensis* Episcopi præsentia, conuentu apud *Cracouiam* celerius indicto, omniumque *Cracouiensium* Baronum & militarium votis & suffragiis *Leszko Albus Sandomiriensis* Dux, Monarcha & Princeps *Polonorum* decernitur, & omnes in eius assumptionem, & in *Wladislai Miecslawic* Ducis deiectionem coniurant. Dux interea *Wladislaus Miecslawic* præsidio *Cracouiensi* arci, regioni, & vrbi imposito, fatis absumitur, & in Ecclesia maiori *Cracouiensi* iusto honore sepelitur. Dictus verò fuit *Laskonogi*, eò quòd erat longarum tibiarum proceræ staturæ, pulcher aspectu, solo intuitu gratiam- 1205. 1206.

Mortuo Nicolao Palatino Cracov.

& Wladislao Duce Monarchia Poloniæ redit ad Leszkonem.

Digitized by Google

1206. tiam in se aspicientium merebatur, militia strenuus, in *Teutonia* à pueritia imò ab infantia nutritus&eruditus,in torneamentis exercitat9, A moribus comptis cunctis præeminebat,pauperum,oppressorum,viduarum,orphanorum sagacissimus auditor & protector. Cuius morte sequuta, & impedimento sublato, missi extemplo *Sandomiriam* ad *Leszkonem Album* Nuncii decretum de eo vniuersali consensu factum publicant,simulque orant, *vt solium paternum non cunctetur accipere & conscendere, magis hactenus à Wladislao Miecslawic,potentia Nicolai Palatini Cracouiensis cum sui iniuria occupatum, quàm aliquo iure legitimo possessum.* Qui tàm *Cracouiensium* precibus, quàm suorum Baronum*Sandomiriensium* consiliis victus,*Cracouiam* adueniens,ab vniuersis ordinibus statibusque mira fide, deuotione, & B honore exceptus, *Cracouiensem* adipiscitur Principatum,& *Wladislaum Miecslawic maioris Poloniæ* Ducem & capitaneos, Præfectosq; suos,de illo effugat,& exturbat, & omnes ciuitates munitas & castra fauentibus singulis eius imperio,in suam redigit potestatem. *Wladislaus* autem Dux, qui *Laskonogi* propter tibiarum longitudinem appellatus est,ignominiam &iniuriam suam, cùm esset vir modestus & pacificus,patienter ferens, in *Posnaniam* cum suis secessit,& Ducatu suo contentus *Cracouiensem* Ducatum non repetere statuit.Mittit autem *Leszko Albus* Dux *Cracouiensium, Sandomiriensium,* & *Lublinensium* militum exercitum,præficiens illi *Sulislaum*Castellanum*Sandomiriensem* in Ducem & Capitaneum ad va- C standam *Russiam.* Qui *Suantoslaum* Ducem *Russiæ* Patrem *Agasiæ*,quæ postea*Conrado Masouiæ* Duci nupta erat, cum quatuor militibus insignioribus *Russiæ* captiuat,& iussu*Leszkonis* miserabiliter suspensos in eculeo interimit, propter quod facinus, reor *Leszkonem* ipsum etiam occisum fuisse & stirpem suam non protelasse.

Turba in Russia.

Bohemorum & *Morauorum* exercitus superioribus vastationibus,hinc inde habitis,& animis irritatis & frementibus campestri certamine congressi, dùm mutua collisione plures milites amisissent, *Morauis* cæsis & profligatis, *Bohemi* efficiuntur victores, licet & ipsis, D multis militibus desideratis,non incruenta cesserit victoria. Variis odiorum & dissensionum turbinibus *Russiæ* Duces clandestinè collisi, tandem in apertum furorem, diutius illum celare non valentes, prodeunt, & hostiliter conuenientes, videlicet *Georgius Wladimiriensis* & *Iaroslaus Pereaslauiensis* ab vna, item *Wladimirus Constantinus* & *Mscislaus* Duces *Smolenses* & *Nouogrodenses* fratres germani, partibus ab altera. 12. Aprilis mucrone in propria viscera verso, confligunt, & multis mortalibus vtrinque cæsis, captis, aut in vndis submersis, cessit *Constantino, Wladimiro* & *Mscislao* victoria. Qui *Georgium Wladimiriensem* Ducem in *Wladimiriam* diffugientem sequuti, *Wladimiriensem* arcem obsidione cingunt. Videns autem *Georgius* propter defectum militum se castrum tueri non posse, exit ad victores Duces petens pacem, & concessa est ei pax ea conditione, vt de castro excedat. Quo excedente datum est *Constantino*, exercitum deinde victores Duces contra *Iaroslaum* in *Pereaslaw* post fugam se continentem ducunt, qui illicò à victoribus pacem petiuit. Quam cum æquis conditionibus, & quod sibi *Pereaslaw* retinere liceret, impetrasset, plurima munera reconciliatis transmisit Ducibus.Cæsa feruntur eo prælio *Ruthenorum* plusquam decem millia. 1206.

Monarchia *Polonorum* & *Cracouiensi* Principatu ad *Leszkonem Album* *Casimiridem* plenè deuolutis, *Conradus* natu minor portionem hæreditatis paternæ sibi sequestrari efflagitare cœpit. Epheborum siquidem ætatem transgressus, iuris esse sui æstuabat. Ad quod non solùm naturali ferebatur affectione, sed insuper aliquorum Procerum fortunam suam extolli ambientium instigabatur persuasione. Conuentu itaque ob eam rem apud *Sandomiriam*, propter Ducissæ *Leszkonis* & *Conradi* matris præsentiam indicto, cùm *Fulco Cracouiensis*, & *Getko Plocensis* Episcopi, primique ex Baronibus omnium Principatuum conuenissent, variis tractatibus, per plures dies habitis, diuisio tandem Principatuum & terrarum inter *Leszkonem* & *Conradum* germanos, in hunc modum celebrata & sancita est, vt *Leszko Albus* velut Monarcha, & natu maior, *Cracouiensem, Sandomiriensem, Lublinensem, Siradiensem,Lanciciensem,* & *Pomeraniæ* terras, & Ducatus obtineat, *Masouiam* propter amplitudinem diffusam, cum *Chelmensi, Cuiauiensi* & *Dobrinensi* terris *Conradus* natu minor pro sua sorte & portione accipiat. Hæc diuisio, cum ab vtroque Principe accepta & approbata foret, etiam verbali sponsione a Ducibus & Baronibus interposita, firmata est, & anathematis execratio in præuaricationem apposita, rebusque taliter compositis, vterque Dux in suam sedem abiit. 1207. *Leszko & Conradus terras suas diuidunt.*

Lithuanis ea tempestate in æstate terras *Russiæ* vastantibus, *Ruthenorum*Duces *Wlodimir Rurikowic Kiouiensis* habens in suo comitatu*Smolnensem* militiam,*Romanus Boryschouic, Constantinus, Mscislaus, & Roscislaus* filii *Dauid* occurrunt, & *Lithuanos* magna cæde confligunt, multosque ex Ducibus *Lithuanorum* interficiunt,fugientes autem *Lithuanos* in longum prosecuti, multos in vicis, siluis, cæterisque abditis locis, quibus se à facie persequentium condiderant, occidunt. *Lithuani a Ruthenis cæduntur.*

Fulco alias *Pelka Cracouiensis* Episcopus, cum annis vno & viginti sedisset, vndecima die mensis Septembris moritur, & in Ecclesia *Cracouiensi* sepelitur, genere nobilis, sed actio- *Fulconi Cracouiensi Ep.*

Digitized by Google

1207. actionibus nobilior, plures liberalitates, priuilegia, & immunitates Ecclesiæ *Cracouiensi* apud sedem Apostolicam, & signanter, vt Episcopus *Cracouiensis* omnibus aliis Episcopis Prouinciæ, & Ecclesiæ *Polonæ* loco & voce prior sit, & primus *Gnesnensis* Archiepiscopo in consecrando manum imponat, obtinuit. in locum eius conformi electione Magister *Vincentius Kadlubkonis* de *Karwow* vico propè *Opatow* sito, Præpositus *Sandomiriensis*, cum esset genere nobilis de domo & familia *Roza*, licet aliquam dignitatem aut præbendam in *Cracouiensi* Ecclesia non obtineret, propter excellentiam ingenii & doctrinæ quibus pollebat postulatus, & ab *Innocentio* tertio confirmatus. Cui naturæ prægnantis diues, & fœcundus vterus præclarum ingenium contulerat, quem iam benigno lumine astra inspexerant, vt fine externæ opis adminiculo, nouum condendo corpus, de annalibus Polonorum, historiæ magnificos per seipsum literarum sensus expresserit, & literarum studiis decus & ornamenta, mores ingenuos, & normam rectè viuendi comparauerat, disciplinam pro nobilitate, pro patria, pro parente, pro nutrice adoptauerat. Et quamuis ad illa usque tempora Duces & Monarchæ *Poloniæ*, qui apud *Cracouiam* principabantur ad suum beneplacitum sedem *Cracouiensem* contulissent, decedentibus Episcopis nouos pro suo laicali more substituendo. Quidam tamen Prælati & Canonici *Cracouienses* viri elegantes, & fortes columnæ, huic abusioni, & corruptelæ viriliter restiterunt, & vnanimiter præfatum Magistrum *Vincentium* in Episcopum *Cracouiensem* elegerunt, & electionem eius *Innocentio* tertio Summo Pontifici præsentarunt, qui præsentatum confirmauit, & per *Henricum Gnesnensem* Archiepiscopum demandauit consecrari. Fuit autem ex Prælatis *Cracouiensibus* vnus *Ioannes* Archidiaconus, qui liberam electionem Episcopi *Cracouiensis* Capitulo obtinuit.

Vincentius Kadlubkonis.

Resanorum ea tempestate Dux *Chleb* nomine, stupendæ crudelitatis & auaritiæ homo, integrum apud *Resanos* Principatum occupaturus, sex fratres germanos impia cæde sustulit, sed & plures de Boiaris, quos cœptis & conatibus suis obstare credidit, vario mortis genere deleuit.

Gregorius Papa nonus anno Pontificatus sui vndecimo, ad instantiam *Rigensis*, *Olisiensis* & *Derpatensis* Episcoporum *Liuoniæ*, ordinem fratrum militiæ *Christi* vniuit, & incorporauit ordini B. *Mariæ Teutonicorum*, crucem nigram in albo pallio deferentium, & ab eo tempore cœpit esse vnus ordo ordinans, & statuens, quod ordo ipse sub iurisdictione Episcoporum consisteret.

Ordo Liuoniæ & Teutonicus uniuntur.

Cracouiensem Episcopum *Fulkonem Wratislauiensis* Episcopus *Cyprianus*, cùm in sede ipsa annis sex sedisset, secutus est, & sexto Calend. Decemb. diem obiit, in monasterii *Lubensis* Ecclesia debito honore tumulatus, *Laurentium* Canonicum *Wratislauiensem* per Canonicam electionem, quam quidem *Henricus cum barba* Dux *Wratislauiensis* ratificauit, electum, habuit successorem, nobilem de familia *Doliuiorum* ab *Henrico* Archiepiscopo *Gnesnensi* confirmatum, & in *Olobog* consecratum. 1207.

Cypriano Wratislauiensi Ep. succedit Laurentius.

Occiso apud *Zawichost Romano Wladimiriensi* & *Haliciensi* Duce, qui sibi ferè vniuersæ *Russiæ*, partim tyrannide, partim largitione & ingenio vsurpauerat dominationem & principatum, *Russiæq;* Duces in suum coegerat obsequium & tributum, plures sibi aut armis, aut prece, aut pretio, *Russiæ* Dominium destinabant. Proceres verò & Boiari *Russiæ* in varias voluntates scissi, patriam etiam horrendis bellis impleuerant. Ad finitima itaque Regna vt bellum ciuile tolleretur, censebant Primores habendum recursum, vt alicuius illorum viribus & potentia opprimerentur, exorta mala, & oritura. Et licet aliqui *Polonorum* Ducum suaderent petere suffragia, & in eorum transeundum ditionem, recentis tamen cladis apud *Zawichost* acceptæ memoria, ne ad *Polonos* deficerent prohibebat, *Pannonii* aptiores rei huic visi, per Primores *Ruthenorum* aditi sunt, & Rex *Vngarorum Andreas* à *Ruthenis* suppliciter exoratus, *vt filium suum Colomanum illis in Dominum præficeret*, offerentes *se illi fide, & deuotione sincera parituros*. In credulitatem Rex *Vngariæ* legatione *Ruthenorum* admissa, filium *Colomanum* cum magnis copiis in *Russiam*, & motus intestinos compressurum, & Regnum *Ruthenorum* apud *Halicienses* accepturum, transmittit. Qui dùm *Haliciam* peruenisset à primis *Ruthenorum* Ducibus & Boiaris iusto honore exceptus est, & castri *Haliciensis* illi tradita possessio, & *Mscislaus Mscislawic* vnus ex *Russiæ* Ducibus de *Haliciensi* Principatu exclusus. Qui sub eodem, quo ingressus erat *Haliciam*, tempore, se ab Episcopis Catholicis videlicet *Vincentio* Episcopo *Cracouiensi* & aliis Episcopis, quos secum ex *Pannonia* adduxerat, in Regem *Haliciæ* inungi & coronari, Regemque vocari & intitulari *Galatiæ*, & vxorem suam *Salomeam* Reginam, ita enim à patre doctus erat, procurauit. Quæ res *Ruthenorum* animos fluxam suapte fidem habentium, à *Colomano* cum eis inconsultis confecta coronatio fuerit, & alienauit, & in odium, atque irritationem perduxit, portendentibus coronationem ipsam & ritus ipsorum, & generis exterminium effecturam. Omnes itaque in *Colomanum* conspirant & exercitibus *Colomani*, qui eum in *Russiam* conduxerant, ad *Vngariam* reuersis, dum se *Colomanus* tutum crederet, *Ruthenorum* Principes *Mscislaus*, ob præstantiam *Chrobi* appellatus, *Ruthenorum* & *Polowconum* adiutus auxiliis, *Haliciam* perueniens, nonnullis *Haliciensium* fortaliciis & curiis captis, spoliatis & incensis,

1208.

Colomannus Hungariæ Regis filius in Regem Russiæ coronatur.

1208. ſis, ad *Halicienſem* quoque arcem obſidionem admouit. In cuius oppugnatione dum *Polowconum Dux Miſſerwica* alias *Miciewnica* A ſupernè occiſus eſſet, *Polowcy* in Ducis ſui vltionem multa & execranda mala *Halicienſi* terræ intulerunt, ſcindendo quoſdam *Halicienſes* in quatuor partes, cæteros occidentes, exurendo, mutilando, & plurimos in perpetuam abducendo ſeruitutem. Expugnata & capta arce *Halicienſi* à *Ruthenis* plurimi *Polonorum* & *Vngarorum* Proceres occiſi aut capti, & qui ſe redimere auro parato non poterant, in ſeruitutem venundati. Nouus etiam *Colomanus* Rex eiectus, per fugam turpem, *Vincentio Cracouienſi* Epiſcopo & *Iuone* Cancellario *Poloniæ* ſimul fugientibus, ſibi conſuluit. Eodem inſuper anno præfatus *Colomanus Salomeam* B virginem, ſororem *Leſzkonis* Ducis *Cracouienſis*, accipit in vxorem, cum qua vſque ad mortem cælibem vitam ducens, & ſibi & conſorti, decus virginitatis ſeruauit.

Sed mox eiicitur.

Philippus Dux *Sueuiæ* alter contendentium de Imperio dùm fauorem & aſſiſtentiam multorum Principum contra *Ottonem* Comitem *Pictauiæ* aduerſarium ſuum ſibi vindicaſſet, & ab *Adolpho* Archiepiſcopo *Colonienſi*, qui *Ottonem* elegerat & coronauerat, etiam ſe coronari, prece, & pretio obtinuiſſet potentiaque ſua continuò inualeſceret, contra *Ottonem*, à *Bartoldo* Comite *Palatino* de *Vitkinlinbah*, qui partem tenebat *Ottonis*, ſub pace ſimulata in *Bamberg* occiditur. Ex quo C magna orta eſt in *Almania* commotio, ſed per *Innocentium* Papam, qui in odium & deteſtationem domus *Sueuiæ*, propter mala *Henrici*, quæ commiſit in *Romanam* Eccleſiam fauebat *Ottoni*, ſedatur. Ipſe quoque *Otto Philippi* competitoris ſui filia deſponſata, pacificatis rebus *Almaniæ* venit cum magno exercitu *Romam*, & magno honore fauoreque ſuſceptus, pridie Calend. Octobris in Eccleſia S. *Petri* ab *Innocentio* Papa Imperialem accepit benedictionem.

Occiſo Philippo Imp. fit Otto.

1209. Eiectionem filii ſui *Colomani* de Regno *Halicienſi Andreas Vngariæ* Rex moleſtè ferens, expeditionem inſignem in *Ruthenos*, magno ſumptu & cura parauerat. Pro comperto enim habebat ferè vniuerſos *Ruſſiæ* Duces, in eius deiectionem conſpiraſſe, & bellum in D eam æſtatem maximis apparatibus gerendum decreuiſſe. Duplex malum ſuperimpendens vitaturi. Vnum, ne *Vngari* regionem eorum iuris ſui facerent, ſi *Colomanus* thronum ſuum in *Halicienſi* Regno ſtabiliret, alterum ne pœnas oppugnati & obſeſſi, anno tranſacto in *Halice Colomani*, & pluribus crudelibus & nefariis operibus in *Halice* per ſe & per *Polowcos* patratis, iuſta ſupplicia darent. Intelligens autem *Andreas Vngariæ* Rex *Ruſſiæ* Duces *Polowconum* auxilia in quantitate magna contraxiſſe, & ipſe ad *Leſzkonem Album* Monarcham *Poloniæ* mittens exercitum notabilem, ex *Polonorum* militibus in bellum *Halicienſe* mitti obti- A nuit. In tempore itaque quo inter *Leſzkonem* Ducem & *Andream Vngariæ* Regem conuenerat, & *Vngaricus* & *Polonicus* exercitus ad *Halicz* conuenit, *Vngaricum* Palatinus *Vngariæ Attilia Filnia*, *Polonicum Nicolaus* Palatinus *Cracouienſis* vir in armis egregius, ducebant. Nec *Rutheni* remorantur, quatuor enim Duces videlicet *Miecslaus Mſcislawic*, *Wlodimirus Rurikowic*, *Roſcislaus Dauidowic*, & alter *Roſcislaus Mſcislawic*, cæteris omnibus ſuas copias deſtinantibus adueniunt. *Polowconum* deinde exortus ingens, & *Vngaricum* & *Polonicum* exercitum geminata ſuperans quantitate. Communi autem conſilio *Vngari* & B *Poloni* bellum aduerſus *Ruthenos* geſturi, arcem inprimis *Halicienſem* fortius, quo poſſunt, communiunt, ſed & in ipſa arce ex Eccleſia S. *Mariæ* incaſtellata, alterum caſtellum fortius efficiunt, præſidioque fortiorum, quos inter *Vngaros* & *Polonos* habebant, militum ſuperimpoſito, *Colomano* cum vxore & matronarum fœminarumque, & imbecillium grege relicto, ipſi contra *Ruthenos* & *Halicz* egrediuntur, & aciebus ordinatis prodeunt ad pugnam, *Polonis* dextrum, *Vngaris* & *Halicienſibus* ſiniſtrum cornu tenentibus, leuis deinde armaturæ militibus præmiſſis, exercitum *Ruthenorum* infeſtabant. Duas etiam acies *Rutheni* conſtituerant, vni *Miecslaus Mſcislawic*, alteri *Wlodimirus* Dux præerat, *Polowconum* C verò turmæ in loco remotiori conſiſtentes id ſibi conſilii & propoſiti ſumpſerant, vt pugna feruente, quaſi ex inſidiis prodirent. *Mſcislaus* autem *Mſcislawic* quanta hoſtilis foret potentia conſpecturus, in editiorem locum aſcendit, ſed à *Wlodimiro* Duce argutus vehementer, quod in periculoſo tempore ſpeculatoris magis, quàm Ducis officium gereret, & ſuo diſceſſu vniuerſo, *Ruthenorum* exercitui ruinam compararet, illicò deſcendit & ſuos ad congreſſum animans, benè illos in virtute S. Crucis triumphum relaturos ſperare iuſſit. Sub quo tempore *Polonicum* agmen exercitum *Wladimiri* fortiſſimè inuadit, plurimiſque *Ruthenorum* cadentibus, exercitus *Wladimiri* contritus eſt, & in fugam cum *Wlodimiro* & aliis duobus Ducibus, *Roſcislao Dauidowic*, D & *Roſcislao Mſcislawic*, qui & ipſi in illo conſtiterant, verſus. Fugientes autem in plura miliaria non *Polonicus* tantummodo, ſed & *Vngaricus* exercitus perſecutus eſt, plurimos trucidans, aut captiuans, & iam exiſtimans debellatum. Ea res, eaque tàm longa perſequutio *Polonis* & *Vngaris* victoriam adimens, clade ingenti illos affecit. In terga enim *Vngarorum* & *Halicienſium* qui ſolutis ordinibus incedebant, *Miecslaus* cum *Polowcis* irruens, ipſos facili negotio fundit & proſternit. Duces inſuper *Roſcislaus Dauidowic* & *Roſcislaus Mſcislawic*, dùm *Vngaros* ſeceſſiſſe agnoſcunt, fugam

Quum Hungari Polonorum auxilio reſtituere vellent Colomannum

1209.

1209. gam sistunt, & in pugnam redeuntes, latus *Vngarici* exercitus inuadunt, plurimisque cæsis, Palatinum *Vngariæ Attiliam* capiunt, & A plenam victoriam de *Vngaris* & *Haliciensibus* *Rutheni* consequuntur. Palatino enim capto, *Vngari* & *Halicienses* animos remiserant, passimque à *Polowcis* trucidantur, quoniam neque dimicandi, neque fugiendi facultas illis esse poterat, *Ruthenis* & *Polowcys* vndique circumfusis.

magno prælio à Russis & Polowcys funduntur,

Redeunt interim *Poloni* ex cæde & persequutione *Wlodimiri*, & ducentes secum spolia, & maximum captiuorum numerum, carmen patrium, ignari cladis quæ *Vngaris* & *Haliciensibus* acciderat, canebant, existimantes se plenam victoriam retulisse. Verùm a *Roscislao Dauidowic* & *Polowcys* ab omni parte circumsepti, dùm neque pugnandi, neque euadendi locus esset, occiduntur. Locant deinde *Ru*- B *theni* & in altum erigunt *Polonicum* signum, ad quod dùm residuitas *Polonorum*, qui vel ex cæde diffugerent, vel ex persequutione *Wlodimiri* redierant credentes illic suos consistere, confluxissent, omnes passim trucidantur. Nec interfectorum poterat numerus æstimari, adeo vt flumina rubra ex cruore forent, & morientium atque vulneratorum vociferatio in castro *Haliciensi* exaudiretur. Iacebant autem interfectorum, velùt arena, cadauera insepulta, nec erat circumquaque *Halicz*, qui occisos sepelisset. *Polowcy* autem multis nobilibus spoliis, equis, armis, vestibus potiti, etiam plurimos *Vngaros* & *Polonos* in terras suas perpetuam laturos seruitutem deduxerant. Mandauerat au- C tem *Mscislaus Mscislawic* victoria potitus, superbè ea abutens, suis *Ruthenis*, ne quenquam *Vngarum* aut *Polonum* viuum esse finerent. Quapropter non ab hostibus tantum *Ruthenis*, sed etiam *Haliciensibus* gratificationem *Mscislao*, & suo decreto impensuris, ad quos confugerant, aut apud quos latitabant, pecorum more strangulabantur, peneque omnis *Polonorum* & *Vngarorum* exercitus deletus est. Efferebatur autem tunc *Mscislaus Mscislawic* Dux, quod & victoriam retulisset, & cædem in deuictos *Vngaros* & *Polonos* fieri iussisset, à *Ruthenis*. Qui in lætitiam effusi vociferabantur magnis clamoribus dicentes. *O magne Dux & victor Mscislae Mscislauice, ô fortis accipiter ad* D *conterrendum fortes & robustos, armaque illorum transmissus à Deo, designans se glorificare, qui te victo, sibi destinabant victoriam, quoniam à te omnes magnifico & glorioso Domino nostra humiliati & conflicti sunt.* Assumpto deinde *Mscislaus* Dux Palatino *Vngariæ Atilia*, ad castrum *Haliciense* accessit. Ex quo iam *Vngari* & *Poloni*, futuræ obsidioni se præparantes *Haliciensi Ruthenos* cum vxoribus & pignoribus eorum perfidiam eorum & victualium defectum veriti, eiecerant. Et dùm non aperiretur illi castrum, quod Palatinus *Vngariæ Attilia* aperiendum, nec victori vltra resistendum, apud quem Duces & imperium Regnumque *Haliciense* Deus consistere voluit, suadebat, *Mscislaus* ad castrum reuersus, iterum ad eos qui castrum obseruabant, caduceatorem *Demetrium*, vnum ex suis *Ruthenis* apertionem persuadens transmittit. Qui dùm vacuus rediisset, iterum personaliter ad castrum accessit, & repulsam tertiò passus, vniuersam arcem die altero sepiuit, asserens se obsessos non pugnando, sed cædendo tantummodo confecturum. Dùm autem *Colomanus* & hi qui secum vna in arce erant, negligenter intra obsidionis tempus, portam castri posteriorem obseruarent, nocte vna *Rutheni* suffosione facta, in castrum irrumpunt, & porta occupata *Mscislaum* cum gentibus *Vngaris* & *Polonis*, pauore nimio consternatis, & ex castro partim diffugientibus, partim se præcipitantibus, caligine nocturna metum causante, omnia maiora viderentur, intromittunt. Castro potitus *Mscislaus* luce erumpente, ad Ecclesiam S. *Mariæ* & castellum in quod *Colomanus* filius *Vngariæ* Regis cum vxore, & potioribus militibus, atque fœminis, se irruptione comperta receperat, accedens, illud obsidere cœpit, sæpiusque colloquium cum *Colomano* filio Regis *Vngariæ* expetiit. Quod cum sibi militibus *Vngaris* & *Polonis* suadentibus negatum fuisset, perseuerandum in obsidione duxit. Siti deinde *Colomanum* & suos premente, vas aquæ illis à *Mscislao* transmissum est, quod pro magno munere acceptum, & in capita per mensuram distributum, vix dimidiæ parti satisfecit. Fame deinde premente obsessos, vitam tantummodo pacti se *Mscislao* dedunt, ostiaque aperiunt. Mandante autem *Mscislao* educebantur *Vngariæ* Barones, & vxores eorum, & plures insignes personæ, fœminæ & matronæ, nonnullique *Polonorum* milites, quos omnes aut *Polowcys* distribuit, aut curiensibus suis donauit. Vltimus omnium *Colomanus* filius *Vngariæ* Regis cum vxore sua eductus, à *Mscislao* acceptus est, & in *Torczsko* transmissus, mandante *Mscislao* vt sub diligenti cura & custodia asseruetur, licentiatisque exercitibus *Mscislaus* in *Halicz* consedit.

& Colomanus capitur.

Dùm autem nuncius tantæ cladis ad *Vngariæ* Regem perlatus fuisset, nimio mœrore consternatus, & manu frontem verberans, lachrymis indulgebat, dolens se tàm turpiter conflictum. Quibus ad consolationem consortis abstersis, militem suum *Iarosz* ad *Mscislaum Russiæ* Ducem mittit, monens *vt filium suum, & vxorem eius, cæterosque vinctos solueret, denuncians se ni id fecerit, cum omni potentia contra Russiam venturum.* Quo terrorem huiusmodi nihili pendente, & asserente, *non in sua potestate, sed in Diuina victoriam consistere, & se illum si venerit, excepturum, & in virtute Dei conflicturum:* Hungariæ Rex *Andreas* ea responsione magis magisque consternatus, cùm & Consiliarii illum de superba legatione coarguerent, & nisi gratiorem ei intimaret, filium non esset

1209. esset visurus, meliora consilia sequutus, mansuetiorem legationem per eundem *Iarosz* ad *Mscislaum* æquis conditionibus offerendo A pacem, & solui petendo filium transmittit. Consors insuper *Andreæ* Regis specialem legationem ad *Mscislaum* mittens, submissius quàm Reginæ conueniebat, pro relaxatione filii supplicabat. *Miecislaus* autem veritus, ne, si *Colomanum* dimitteret, de nouo contra illum reintegraretur bellum, *Colomanum* relaxare negauit, sed propriis præfectis in castro *Haliciensi* positis, in *Kiow* ad *Mscislaum Romanowic* Ducem *Kiouiensem* transiit, & pluribus diebus illic in solatiis & voluptate exactis, in *Halicz* rediens, illic regebat Principatum.

Monasterium in Kosciol fundatur. Prima Augusti, *Mscislaus* filius *Boleslai* victoriosi Dux *maioris Poloniæ* fundat mo- B nasterium S. *Benedicti* in *Kosciol* ante *Kalisz*, monasterio *Tynecensi* illud subiiciens. Cui donat pro dote villas *Kosciol*, *Gora*, *Korieiowo*, *Krankowo*, *Glogow*, *Krzywosandowo*, *Klisowo*, *Piotrovvo*, *Nadzierzovvo* cum molendino ante *Kalisz*; & *Lisciec* ante *Konin*, libertando easdem villas & earum bona ab omnibus angariis, tributis, & seruitutibus *Polonicalibus*, in præsentia Ducum *Wladislai Opoliensis*, *Wladislai* filii sui *maioris Poloniæ*, & *Herkembaldi* Castellani *Calissiensis*.

Philippo Posnaniensi Ep. succedit Paulus I. *Philippus Posnaniensis* Episcopus post annos tredecim, quibus *Posnaniensem* rexit Ecclesiam, hominem exuens, in *Posnaniensi* Ecclesia sepultus, *Paulum* primum *Posna-* C *niensem*, Cancellarium, ex Capitularibus Canonicis electum, & ab *Henrico Gnesnensi* Archiepiscopo, de *Wladislai Miecslavvic Maioris Poloniæ* Ducis consensu, confirmatum & consecratum habuit successorem.

1210. *Leszko Pomeraniæ res ordinat.* Singulis terris & Prouinciis, quæ in suam sortem & portionem obuenerant, *Leszko Albus* Dux & Monarcha *Polonorum* prouisurus, singulas eorum specialiter & seriatim adibat, calamitatem mœstitiamque cordis, quæ pectori suo ex clade *Ruthenica* apud *Halicz* accepta grauiter insederat, exterminans, restaurans deformata, violentos & calumniatores puniens, & quæstiones, litesque subditorum dissoluens. Sed & terram *Pomera-* D *niæ* sub suam sortem cadentem adiit, cum ampliore Baronum & militum quam solebat frequentia, in ipsam descendit, & tàm à militibus quàm ciuibus honore debito susceptus, omnem æstatem, & autumnum in ea exegit. Castra & ciuitates illius, videlicet *Nouoslupsko*, *Gdansk*, *Gnievv* visitando, ordinando, & iura populis reddendo, adhibitis Palatinis, Castellanis, & cæteris, qui Magistratus publicos gerebant terrestres. Verùm quoniam terra ipsa remotius, quàm quæcunque alia à sede *Cracouiensi* porrecta est, & difficile erat super omnibus quæstionibus & iniuriis ortis & oriendis, ad Ducem *Leszkonem*, & eius tribunal habere *Pomeranis* recursum, *Pomeranorum* igitur assiduis precibus, & instantiis motus *Lesko Albus*, & de pacifico tranquilloque terræ *Pomeraniæ* statu, prouisurus, *Suantopelkoni* natu maiori genere nobili de domo *Griphonum* filio *Msciugii* Ducis *Pomeraniæ*, prudentia & ingenio præstanti, *Pomeraniæ* Capitaneatum committit, & ei in totum in administranda iustitia, in regendo defendendoque Ducatu, in decidendis quæstionibus, vices suas plenariè committit, illique Principatum in *Pomerania* confirmat, neglectis aliis Principibus, Comitibus, & Baronibus, atque claris, moderatis, & insignibus, credens eum singula non insolenter, nec infideliter, sed modestè & sincere administraturum. Vtrumque autem Palatinum, tàm *Gedanensem*, quàm *Svvecensem* & cæteros dignitarios, ac officiales, Capitaneos ac tenutarios illius iubet parere ditioni, recepto ab eo iurisiurandi sacramento corporali, quod terram præfatam *Pomeraniæ* pro Duce *Leszkone* filiisque & successoribus suis Ducibus *Polonorum* fideliter tenebit, & ipsos colet, & venerabitur fide, obsequio, & obedientia pura, nunquam ab illorum subiectione & dominio se sequestrando. Præstabit etiam annis singulis marcas mille argenti, & in fiscum Ducalem *Cracouiensem* curiam inferet, & pro illorum amplitudine & commodis intendet toto posse, nunquam illos deserendo in prosperis, aut in aduersis casibus. Verùm *Suantopelkus* præfatus, breui post fidem cum tempore varians & mores cum dignitate permutans, fluxa variaque fide esse cœpit, & malignitatis aculeum contra proprium calcitrando Principem exacuit, situm terræ, & callida eorum, quibus præfectus fuerat, imitatus ingenia, Principi & Domino suo *Leszkoni Albo* vice qualibet tantò illudens acerbiùs, quanto operosius vberiorem spem fidelitatis suæ & obsequii repromittebat. *Pomeraniæ* enim gubernationem sortitus, insolenter se gerere, & in summa totius *Pomeraniæ* Principatum appetere cœpit. Metuens autem *Pomeraniæ* Principatum, quem auaritiæ zelo, & multo malignitatis spiritu occupandum censuerat, amittere, multis se actionibus teterrimis vt illum quoquo modo retineret, implicabat.

Filium suum *Colomanum* & vxorem eius *Salomeam* alias *Salonicam* *Andreas Vngariæ* Rex de captiuitate soluturus, plures cum *Mscislao Mscislavvic* per Barones & *Pax inter* Consiliarios suos egit tractatus, & conuentus. *Ruthenos & Hungaros.* In vltimo autem conuentu in finibus *Vngariæ* habito, pax perpetua his conditionibus inter *Vngarum* & *Ruthenum* conuenit, vt alter filiorum *Vngariæ* Regis *Belæ*, filiam *Mscislai* *Mariam* in consortem habeat: *Mscislaus* de *Haliciensi* Ducatu *Colomano* post triennium cedat, & tam ipsum *Colomanum* quàm vxorem suam, & omnes suæ potestatis capti-

Digitized by Google

1211. uos liberet, quæ omnia eo anno fuere consumata.

Russi Poloniam infestant,

Secundorum euentuum certaminumque A prosperitate, quibus *Colomanum Vngariæ* Regis filium de *Haliciensi* Regno primum eiecerant, deinde insigni pugna fuderant, *Ruthenorum* Duces elati, plures faciebant in regiones *Polonorum* excursiones. A *Lithuanis* insuper, & adiuti & docti, rapta præda cum celeri festinatione in propria recurrebant, & nusquam consistere ausi, magnis incommodis & vastationibus *Poloniæ* Regnum affecerant, iamque eam inflationem pompamque induerant, vt *Polonos* contemptui, & ludibrio haberent. Quibus rebus *Lesżko Albus Polonorum* Dux & Monarcha permotus, B habito cum Consiliariis maturo tractatu, *Sulislaum* Castellanum *Sandomiriensem* cum expeditis militibus in *Russiam* talionem *Ruthenis* refusurum, & incursiones eorum oppressurum transmittit. *Sulislaus* autem Castellanus *Sandomiriensis Ruthenorum* terras ingressus, flammis illas vastat, & cædibus, magnoque numero captiuorum congesto, illos in *Poloniam* vinctos remittit. *Ruthenorum* autem Duces vastationem tàm crudelem regionum suarum non ferentes, illi occurrunt, & pugnandi copiam faciunt quàm superioribus annis vafro vsi consilio, detrectauerant. Pugna autem commissa *Rutheni* facili negotio, dùm primas acies *Poloni* strauissent, victi, fugatique sunt, & *Suantoslaus Mscislawic*; & quatuor alii Duces, videlicet *Georgius*, *Iaroslaus*, *Wladimirus* & *Constantinus*, multusque militum & nobilium *Russiæ* numerus captus est. Sed non minor erat desideratorum, in quos ab ira *Poloni* gladios strinxerant, numerus. Et milites quidem, nobilesque *Ruthenorum Sulislaus* Castellanus *Sandomiriensis* in vinculis habuit in *Poloniamque* deduxit. Quorum plerique aut liberalitate *Lesżkonis* Ducis manu missi sunt, aut a suis redempti. *Suantoslaum* verò Ducem & quatuor Duces alios secum captos, propter furtiuas excursiones, quibus *Poloniam* plurimum vexauerant, attriuerantque, vindicandas, & in futurum prohibendas vinctos tenuit; victoremque exercitum de victorum spoliis ditatum & onustum, non sine sui amplissima laude in *Poloniam* reduxit. Processu deinde temporis Duces *Ruthenorum Suantoslaum Mscislawic*, *Georgium*, *Iaroslaum*, *Wladimirum*, & *Constantinum Polonorum* Dux *Lesżko* à captiuitate absoluit.

sed a Polonis vincuntur.

Cometa visus est.

Cometes stella in mense Maio eo anno apparuit, quæ caudam & faucem ab oriente dirigens in occidentem 18. diebu durauit, regionibus *Russiæ* magis propinqua, cladem, quam in anno sequenti a *Tataris* pertulerant, portendebat.

Miecslaus I. Dux Ratiboriensis moritur.

Mieslaus Dux primus *Ratiboriensis* & *Opoliensis* filius olim *Wladislai* exulis, & circa *Posnaniam* à fratribus conflicti, 13. Maii moritur. 1211. Agilis multum & procerus statura, peritus artis gladiatoriæ, multas pugnas duelli & torneamentorum in *Almania* non sine multorum admiratione animosè exercens. Cui filius eius vnicus *Casimirus* succedit in Principatibus. Fundauit autem præfatus *Miecslaus* Dux monasterium Sanctimonialium ordinis Præmonstratensis in *Ribniki*, & sufficientem illi dotem præstitit, quod postea filius suus *Casimirus* in *Carnowasz* ad fluenta fluuii *Malpadensis*, qui illic de prope *Odra* miscetur, transtulit. Consors autem eius *Ludimilla* obiit tredecimo Calen. Octobris.

cui succedit Casimirus filius.

1212. Natalem *Christi* huius anni *Lesżko Albus Polonorum* Dux & Monarcha, *Cracouiæ* cum genitrice sua *Helena* Ducissa, & *Vincentio* Episcopo *Cracouiensi* Baronibusque in magna egit solennitate, & aliquot diebus splendidis conuiuiis Consiliarios tenuit. Et quia eo anno res omnes ad tranquillitatem reciderant, singulis hostibus in circuitu aut quiescentibus, aut debellatis, rebus vrbanis & ciuilibus vacatum est, & iudiciis particularibus, & generalibus in singulis districtibus instauratis, iura populis reddebantur. Sed nec ea tranquillitas ad integrum tuta fuit, nam superna vexatio acerbitatem ingessit. In mense siquidem Iulio fulminis ictu ærarium *Cracouiensis* Ecclesiæ de cœlo tactum est, cuius virtute tignis & roboribus tectum, sustentantibus in- C censis, etiam flamma ad interiora ærarii, nemine ardorem restinguente, peruenit, scriniaque & cistas corripuit, & casulas, cappasque, & multa *Cracouiensis* Ecclesiæ ornamenta atque decora, largitione & liberalitate Regum, Principum, Pontificum, & *Christi* fidelium donata, quæ in cistis ipsis condita erant, dissoluit & deuorauit. *Cracouiensem* Ecclesiam suis preciosis & charis indumentis, pignoribusque, quibus vltra cæteras Polonicas Ecclesias dotata erat, priuauit. Quod quidem factum prodigii loco habitum, etiam apud ministros Dei, & alios timoratos viros in religionem versum est, autumantibus conflagrationem ipsam solius Dei nutu propter facinora illum prouocantia D prouenisse.

Ecclesia Crac. de cælo tangitur.

Irruentes Tatari Russos & Polonos magna clade adficiunt.

Potentiam suam *Tatarorum* gens in eam diem ignorata, & vix audita, ad partes septemtrionales extensura, *Polowcys* ex illa parte magis consistentibus, & pluribus aliis nationibus conflictis, deletis aut subiugatis, etiam ad terras eorum, qui citra mare *Ruthenis* confinanter degebant, venit, *Polowcy* de potentia sua diffisi, periculũ quod illis à *Tataris* imminebat, petentes se vniuersis potentiis *Ruthenorum* adiuuari insinuant, denunciando par discrimen, si victi à *Tataris* fuerint *Ruthenis* imminere. Veniunt & sub idem tempus ad *Russiæ* Duces *Tatarorum* nuncii, exorantes eos *ne se bello Polowconum implicent, nec se iungendo Polowcys, necessitatem Tataris bellum contra Russiam mouendi imponant, sed si sapiunt, de suis finibus Po-*

Digitized by Google

1212. *Polowcos hactenus plurima mala Russiæ terris inferentes, exterminent, cum de aliis regionibus Tatari sint illos verisimiliter exterminaturi.* Duces autem *Russiæ* parum prouido vsi consilio, & nulla super his matura deliberatione præmissa, gentium iure violato, *Tatarorum* interfectis nuntiis vadunt exercitualiter contra *Tataros* auxilium *Polowcys* laturi, videlicet *Mscislaus Romanowic* cum militia *Kiouiensi*, item *Mscislaus Mscislawic* cum *Halitiensi* militia, item *Wladimir Rurikowic*, cæterique *Russiæ*, item Duces *Smolenses*, item Duces *Czernieowienses*, item omnis terra *Polowconum*, & omnes Duces eorum, & aliquibus Ducibus & militibus *Russiæ* in equis euntibus, aliquibus in nauibus perueniunt vsque ad *Protoce*, & inde singuli accensis equis duodecim statiuis ad flumen *Kulcza* perueniunt, quo iam *Tatari* castra sua posuerant, & illicò *Tatari* respirandi spatio non dato, in *Ruthenos* & *Polowcos* irruunt, *Polowcis* autem contritis & diffugientibus, etiam acies *Ruthenorum* turbantur, & hi duo Duces *Mscislaus Kiouiensis* & *Czernieouiensis* captiuantur, plurimaque cæde edita, multis aut captis, aut necatis, cæteri diffugiunt, sed in fugientes aliud æque horrendum discrimen a sociis *Polowcys* in quorum terras fugam maturabant editum, nulli enim ætati aut conditioni parcendo *Polowcy* agrestes, *Ruthenos*, si equites, propter equos, si pedites, propter vestes, trucidabant. Qui verò ex *Ruthenis* in montes fugerunt, fame moriebantur, plerique in aquis suffocantur, horrendumque malum in illa die sequutum est, quale nusquam in terris *Russiæ* visum fuit, neque auditum. *Mscislaus* autem *Mscislawic Haliciensis* Dux, dùm fugiendo ad naues peruenisset, superatis fluuiis, naues, persequutionem *Tatarorum* veritus disrumpi mandauit, abindeque fugax in *Halicz* pauore & trepidatione plenus peruenit. Dum verò alia omnis *Ruthenorum* multitudo ad naues fugiendo peruenisset, & eas offendisset violatas, in mœrorem versa, dùm vndas tranare non posset, fame contabescens illic consumpta est præter Duces & aliquos eorum milites, qui in lembis fluuios traiecerant. *Wladimirus* autem *Rurikowic* fuga & ipse saluatus, in *Kiow* perueniens, sedem accepit *Kiouiensem*, eaque prima clades extitit quam *Rutheni* pertulere à *Tataris*.

Ottone Siciliam inuadente

Otto Imperator omnibus insignibus Imperialibus functus, & nullum sibi sciens in Imperio competitorem superesse, insolenter se gerere, & *Innocentio* Papæ tertio, cuius fauore protectus & adiutus ad Imperium conscenderat, rebellis & aduersarius esse cœpit, vnde & Regnum *Siciliæ* prætendens illud pertinere ad Imperium, *Innocentio* Papa nequicquam prohibente & obstante inuadit, & magnam illius partem dedentibus se aut expugnatis vrbibus *Friderico* abstulit, propter quam causam *Innocentius* tertius videns se deceptum ab *Ottone* ipsum excommunicat, & ab Imperio deponit, & omnes Principes ac Barones à fidelitatis iuramento absoluit, mandans Principibus & Electoribus, vt ad electionem alterius procedant. Qui Apostolico patentes mandato, *Fridericum* secundum *Siciliæ* Regem ex *Henrico* quinto, & *Constantia* monacha vetula genitum, in Imperatorem eligunt. *Fridericus* autem in Regem *Romanorum* declaratus, in *Almaniam* descendens, & conuentus aliquot celebrans, beneuolentiam sibi conciliat Principum, & à *Seyfrido Moguntinensi* Archiepiscopo, Apostolicæ sedis tunc Legato, *Aquisgrani* coronatus est, & *Almania* bellis & schismatibus intestinis feruere cœpit.

Fridericus II. Imp. eligitur 1212.

Asserunt annales *Vngariæ* Regis consortem, & B. *Helizabeth* genitricem, vxorem *Bankbani* in curia sua obseruantem fratri suo ad illudendum tradidisse, & *Bankbanum* de genere *Bor* ortum ducentem, in vltionem stupri vxoris suæ Reginam *Gertrudim* occidisse, in genus quoque *Bankbani* varia cæde sæuitum esse.

Miseranda & misrabili casu *Pannoniorum* Regnum ea tempestate afflictum, & apud *Polonos* sibi conterminos, variisque necessitatibus coniunctos, & apud vicinas exterasque nationes sonorum suæ lamentationis edidit eiulatum, cuius Rex *Andreas* filius *Belæ* tertii etsi splendidò coniugio & prolis multiplicitate felix & insignis esset, & de consorte sua *Gertrudi* filia, *Bartoldi Morauiæ* & *Carinthiæ* Ducis sorore germana S. *Heduigis* Ducissæ *Wratislauiensis*, & *Henrici cum barba* consortis, tres filios, *Belam*, *Colomanum*, & *Andream*, quartam verò B. fœminam *Helizabeth Landgrauio Turingiæ Ludouico Hermani* Principis primogenito in ætate tenera desponsatam, & multa sanctitate refulgentem, suscepisset. Tantæ tamen suæ felicitatis fulgorem fortuna nihil ad plenum tribuens caliginoso euentu repente confudit. Præfatam siquidem Reginam *Gertrudim*, vnus ex maioribus *Vngariæ* Baronibus *Bankbanus* vocatus, *Bor* ortus de genere, mucrone transuerberans funesta occisione 4. Calend. Octobr. necauit. Cuius quidem necis duæ à scriptoribus feruntur fuisse causæ, vna quidem, quod præfata *Gertrudis* Regina vxorem præfati *Bankbani*, in sua curia consistentem, cuidam fratri suo aduenæ & hospiti illudendam consenserat, in cuius sceleris vitionem *Bankbanus* stuprati coniugii pœnam, quam à patratore non potuit, à conciliatrice exegit; sed absurdum videtur, vt fœmina alioqui per se pudica & casta, & quæ sanctam filiam progenuerat, genusque ab ingenuis, & religiosis parentibus ducebat, stupra & adulteria procurasse credenda sit. Alia vero, quod cùm *Andreas Vngariæ* Rex ad consilium consortis suæ *Gertrudis* plures *Almanos* in *Vngariam* accersisset, & cum

Bankbanus Gertrudim Vngariæ Reginam interficit,

1213. cum illis *Vngarorum* castra & munitiones expugnaret, Magistratus quoque Reipublicæ *Vngaris* neglectis *Almanis* mandasset, *Vngari* contemptum iri se dolentes, ad occidendum Regem *Andream* conspirant. Et cum præbente illis animum, & ductum *Bankbano* conspirationem completuri, in curiam Regis aduenissent, *Andreas* quidem Rex à *Gertrudi* Regina auisatus fugiens, mortem euasit. *Bankbanus* verò Rege non comperto, *Gertrudem* Reginam supplices manus porrigentem pro vita, lanceis & hastis perfossam obtruncauit. In cuius necis tàm horrendæ vltionem, *Andreas* Rex *Bankbanum*, & omne genus suum ad interemptionem vsque & exterminium deleuit, corpus Reginæ occisæ in monasterio de *Pilis* iusto cum honore sepultum est. Hæc dùm viueret, in Ecclesiam *Wratislauiensem* liberalem se exhibens & munificam, nobilem coronam auream quam pro ornamento diebus solennibus gestare consueuerat, eidem Ecclesiæ *Wratislauiensi* transmisit, qua conflata, calix aureus, iuxta eiusdem *Gertrudis* Reginæ voluntatem & desiderium est fabricatus.

& ob id cum suis interemptus.

Monasterium in Olobok fundatur & dotatur.

Tredecimo Calend. Nouemb. *Wladislaus Ottonis* Dux *Calissiensis* fundat monasterium in *Olobok* Sanctimonialium ordinis *Cisterciensis* in terra *Calissiensi*, & diœcesi *Gnesnensi*, & illud sumptibus Ducalibus ex fundamentis extruit, cui in dotem villas & hæreditates infra scriptas assignauit, videlicet *Olobok*, *Kitbadlowo*, *Zydowopole*, *Wrosle*, *Rablany*. Item, *Wierzbieta* filius *Clementis* militis, contulit quatuor villas paternas monasterio præfato, videlicet *Konarowo*, *Grzybowo*, *Mislakawo*, & *Druszkowo*. Item, idem Dux *Wladislaus* contulit eidem loco villam *Staw*, commutatam à filiis *Laurentii*, *Dobrogostio* & *Creszacha*, pro tribus villis, *Chotnino*, *Golikowò*, & *Pieniaszkowo*. *Henricus* autem Archiepiscopus *Gnesnensis* ad petitionem *Wladislai* Ducis, consecrauit in *Olobok* Basilicam, monasterio vero contulit decimas Archiepiscopales de consensu sui Capituli, in villis quæ sunt inclusæ inter *Olobok* & *Barycz* fluuios.

Dissidia inter filios Henrici Wratislauiensis Ducis,

Tàm virili ætate quàm viridi *Henricus Wratislauiensis* & *Slesiæ* Dux cum felici & B. *Heduigi* fœmina consorte sua, in prospera & æquabili fortuna traducta, magna vterque coniugum tempestate sub media pace, dùm iam in occiduam vergerent ætatem, obrutus est Duorum siquidem filiorum, videlicet *Henrici* & *Conradi*, qui *Crispus* vocatus est, qui vsque in virile robur euaserat, dùm iam tertius *Boleslaus* fato subtractus esset, liuoroso inter illos serpente, collidebantur odio, alterum *Esau*, alterum *Iacob* ex euentu & conditione crederes, cùm pro vno pater *Henricus*, pro altero genitrix staret *Heduigis*. *Henricus* siquidem Dux pater minorem natu *Conradum* singulari affectione complectens, Ducis *Saxoniæ* illi filiam desponsat, & *Lubucensem* terram, *Lusatiaque* regionem perpetua illi consignat portione. *Henricum* autem natu maiorem B. *Heduigi* persuadente, *Slesitis* & *Wratislauiensibus* Ducem destinat. Id cum molesto & irato animo *Conradus* ferret, & ex naturali instinctu *Polonis* amicus facilis & blandus, *Teutonicis* vero hostis infestissimus foret, parentum ordinationem armis rescindere, dùm preces inualidæ essent, constituit, exercituque notabili ex *Polonorum* & *Lubucensium* militibus & agminibus comparato, fratrem inuasit. Et licet vterque parens tollere dissidium fratrum, & quietare maximis conatibus laborassent, videntes tamen labores suos in cassum recidere, vtrumque filium propositum suum (Dux *Henricus Glogouiam*, & Ducissa *Heduigis* in *Neptz* secedens) exequi passi sunt. Non tulit & *Henricus* natu maior fratris *Conradi* inuasionem, sed exercitum ex *Polonis* & ex *Teutonicis* colligens, *Conrado* inter *Legnicam* & aureum montem in loco qui dicitur *Studnica*, seu *Ruffa Ecclesia* occurrit, vbi dùm congressu facto, fortiter ab vtraque parte pugnatum foret, plurimis in ore gladii cadentibus, *Henrico* cessit victoria. *Conradus Crispus* cum multis suorum amissis, ex prælio diffugisset, ad patrem *Henricum* in *Glogouiam* diuertit, ratus, prout euenit, & se illic tutum consistere. Verùm cùm dierum processu in siluas *Tarnouienses* venandi gratia processisset, feram agitans ex equo corruit, fractisque cruribus exspirauit, in monasterium *Trebnicense* delatus, operante sorore *Agneta* Abbatissa *Trebnicensi*, quæ eum tenerrimè viuentem dilexerat, in Capituli loco sepelitur. Quo sic absumpto fraternum & domesticum bellum, quod quandoque resumi & reintegrari nemo dubitabat, conquieuit. Ne autem matri religiosissimæ *Heduigi* Ducissæ mors filii *Conradi Crispi* præcordia dolore ingenti repente denunciata sauciaret, non ad funerias filii, sed ad visitationem ægroti venire rogata est. Illa autem & cladem primum, & mortem filii dudum in spiritu præcognoscens, & illum iam extinctum esse sciens, nuntiis respondit: *Quare, inquit, languidum Conradum filium meum simulantes, viuere illum confingitis, cuius occasus dudum ante mihi fuit cognitus, quoniam sua temeritate sanguis funderetur plurimorum.* Iuit deinde ad exequias filii, & iusta illi pro Ducalis dignitatis excellentia, & pro maternæ charitatis affectu impendit.

quæ tamen morte Conradi statim sedantur.

1214. Nondum pubertatis annos *Wladislaus* Dux (qui ex post cùm esset in sputu nimius *Plwacz* agnomen sortitus erat) filius *Ottonis* filii *Mscislai senis* Ducis *maioris Poloniæ* transgressus curatorem ac tutorem suum *Wladislaum maioris Poloniæ* Ducem, & *Ottonis* fratrem ab aliquibus, ob proceritatem staturæ ma-

1214. magnum, ab aliquibus verò ob proceritatem & excellentiam tibiarum *Laskonogi* vocitatum, qui velut patruus suus germanus, ipsius tutoriam assumpserat, fastidiebat, Principatumque *maioris Poloniæ* partiri, & sibi illius dimidium à patruo consignari deposcebat, vehementer ad principandum aspirans, & disciplinam patrui sui magnopere abhorrens. Prauam autem suam intentionem non solùm innata prouehebat ambitio, sed nonnullorum nobilium & adolescentum, qui secum vnà creuerant, nutriebat, incendebatque persuasio: Verùm cùm *Wladislaus* magnus *Laskonogi* partim ingeniis, partim autoritate iuuenilem ætatem frustraretur, *Wladislaus Plwacz* moræ cuiuslibet impatiens, satellitibus aliquibus cinctus, *Calissiense* castrum subintrat, & patrui sui Officialibus expulsis, tam castrum, quàm ciuitatem occupat, & se in castro recludit, resistentiam pro viribus si impeteretur, *Wladislao magno* patruo suo oppositurus. Quod cùm *Wladislao magno* nunciatum fuisset, magnas copias ex militibus & agrestibus subitò contrahens, castrum *Calissiense* obsidione cingens, nepotem etiam in eo concludit. Qui dùm quindecim diebus obsidionem continuasset, victualiaque obsessis scirentur propediem defectura, veriti obsessi, ne si castrum per violentiam caperetur, iratus *Wladislaus magnus* in eos aliquid grauiùs statueret, caduceatoribus missis, vt & incolumes eos esse, priscumque honorem & fauorem retinere liceret, de dedendo castro paciscuntur. *Wladislaus* verò *Plwacz* de fauore patrui diffidens, carceris se deputandum pertimescens squaloribus, cum septem tantummodo comitibus nocturno tempore ex castro *Calissiensi* dilapsus, versus *Cracouiam* ad *Lesżkonem Album* contendit, & inde ad *Andream Vngariæ* Regem perueniens, causis itineris expositis, humanè amiceque ab illo fotus, exceptus, honoratus, & habitus est.

Turbæ in Polonia maiore.

1215. Nobilem & illustrem *Cracouiensem* Ecclesiā *Vincentius Cracouiensis* Episcopus sui Pontificatus tempore amplius illustraturus, pro habendis quotidianis refectionibus vndecim decimas manipulares, & septem pecuniarias in villis circumcirca *Czebow* oppidum sitis ad mensam suam Episcopalem pertinentibus, donatione perpetua contulit & donauit. Ex quarum introitibus in vino, luminaribus, cæterisque suis necessitatibus, procuratur *Cracouiensis* Ecclesia, & Prælatis Canonicisque Ecclesiam ipsam frequentantibus, distributiones frequentes ac quotidianæ largiuntur. Nimium fortunatus, nimiumque liberalis Episcopus, æterna in laude versandus, quòd & Ecclesiæ suæ prouidit necessitatibus, & plurimum illi contulit stabilimenti & decoris, amplissimam sui doni compensationem, per gratiam pontificis & remuneratoris superni, abundè iam consequutus. Ne autem de nominibus villarum decimas huiusmodi afferentium, à quopiam ambigi posset, etiam nomina earum inserui. Primo quidem manipularium, *Gnoynik, Golpridowa, Tymowa, Twerkowa, Iurkow, Viazd, Opatowice, Lucslawice, Iazcescbowa, Konczyská, & Zdania*. Item pecuniarum, *Brzozowa, Olszowa, Slona, Bieżnik, vel Bruznik, Polichta, Poszna*. Item in oppido *Casimiriensi Cracouiæ* vicino, ita vt candela inextinguibilis nocte dieque ardeat in altari, reliquum Canonici in suos vsus conferant. Asserunt alii decimas ipsas, non mensæ Episcopalis, sed Ecclesiæ Parochialis in *Czebow* extitisse.

Vincentius Ep. Ecclesiam suam Cracouiensem ditat.

1215.

Actum est eo anno in mense Nouembre apud *Lateranum* concilium celebre & famosum, per *Innocentium* Papam tertium congregatum, quod tanta frequentia illustrium personarum fuit insigne, vt ex Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, aliisque præstantibus Prælatis mille ducenti quindecim numerarentur, in quo & pro generali subsidio terræ Sanctæ ferendo enixius laborauit, & plures ordinationes vtiles pro reformanda Ecclesia Dei, & tollendis abusibus edidit. Cui etiam Concilio B. *Dominicus* Pater & Institutor ordinis Prædicatorum interfuit, & illic sui ordinis confirmationem ab *Innocentio* Papa fieri petiuit. Quem in *Tolosanis* partibus verbo & exemplo contra hæreticos prædicando instituerat. In eodem insuper *Lateranensi* concilio, præfatus *Innocentius* Papa desiderio animæ suæ potitus, quo æstuans in sermone in Concilio proposito, quam quasi Prophetice inchoauerat, *Desiderio desideraui hoc Pascha manducare vobiscum*, obiit. Cui *Honorius* tertius successit, à quo B. *Franciscus* post multos labores per multam instantiam ordinem suum obtinuit confirmari. Beatus insuper *Dominicus* ex *Hispanijs* iterum *Romam* reuersus, vbi Magistrum *Rimaldum* Decanum *S. Auiani Aurelianensem* de peregrinatione terræ Sanctæ reuertentem offendens, ad assumendum ordinem suum induxit. Quo assumpto, cum B. *Dominico* aduenit *Bononiam*, & cœpit prædicare & commendare ordinem Prædicatorum, & eundem ordinem Domino cooperante per totam *Lombardiam* & *Venetijs* in breui tempore feliciter disseminauit. Quasi enim tuba sonora, vox prædicationis eius corda audientium percutiebat, & pectora indurata efficaciter liquefaciebat.

Concilium Lateranense.

Innocentio P.R. succedit Honorius III.

Bartha Episcopus *Wladislauiensis*, cùm annis prope duodecim *Wladislauiensem* Ecclesiam rexisset, rebus excipitur humanis, dolore calculi correptus. Quo apud Ecclesiam *Wladislauiensem* tumulato, *Michael Polonus* nobilis de familia *Godziemba* per electionem Canonicam ab *Honorio* Papa tertio, *Conrado Masouiæ* & *Cuiauiæ* Duce eius electionem promouente prouisus.

Barthæ Wladislauiensi Ep. succedit Michaël.

Duobus de Imperio, videlicet *Friderico* & *Ottone* contendentibus, durus bellorum stridor *Almaniam* premebat, magnæ etenim atque frequentes pugnæ cum cæde & interitu mul- 1216.

Digitized by Google

1216. multarum insignium personarum inter *Fridericum* & *Ottonem* habitæ sunt, & nunc vni, nunc alteri obueniebat victoria. Nec dubium quin *Otto*, qui plures amicos & fautores in *Almania* habebat, superior euasisset, nisi *Innocentius* Papa tertius duram sententiam tulisset contra omnes *Ottonis* fautores. Quo suffragio *Fridericus* adiutus contra *Ottonem* præualuit. Et *Otto* ad *Philippum* Regem in *Gallias*, qui suæ parti fauebat, diuertit. Et quamuis *Innocentio* Papæ non placuisset electio *Friderici*, dissimulauit tamen propter odium *Ottonis*, quia durum erat tot Principes perturbare, coronare tamen *Fridericum* distulit, iuuenilem illi ætatem obiiciens, quæ dilatio ab electione *Friderici*, vsque ad mortem *Innocentii*, quod fuit septennale spatium, tendebatur. *Innocentius* autem tertius Papa post concilium apud *Lateranum* celebratum, in *Tusciam* descendit, ad pacificandū *Pisanos* & *Genuenses*, quatenus vnitis potentiis facilius terræ Sanctæ possent ferre suffragia. Sed cùm venisset *Perusium*, infirmatur, & moritur, cùm annos 17. menses 10. dies 23. sedisset, & in Ecclesia *S. Laurentij* in *Perusio* honorificè sepelitur. Procurantibus autem *Perusinis* claudi collegium Cardinalium, Episcopus *Hostiensis Romanus* natione, in summum Pontificem concorditer electus est, & *Honorius* tertius vocatus, qui eodem promotionis suæ anno ordinem Prædicatorum, quem *Innocentius* quidem confirmare decreuerat, sed morte præuentus neglexerat, confirmauit.

Bellum inter Lithuanos & Russos.

Lithuani cùm in anni huius hieme *Russiæ* regionem prædatum venissent, raptaque præda more suo diffugerent, à Duce *Iaroslao Wszeuoldowic*, & *Nouogrodensi* consecuti, prælio inito confliguntur. *Ruthenis* quoque non incruenta cessit victoria, quoniam & Dux *Dauid Choropecki*, & plures alii *Russiæ* milites desiderabantur, sequenti quoque tempore, dùm alius *Lithuanicus* exercitus ciuitatem & regionem *Polocko* vastaret, Dux *Mscislaus Dauidowic* cum *Smolensi* militia celeri cursu in *Polocko* adueniens, *Lithuanos* incautos offendens, absque numero sternit & occidit. Pluresque verò qui in curias aut domos occultandi gratia confugerant, inde extractos vario supplicio necat, alios etiam in lacubus submergit, & paucis euadentibus fere omnes deleuit.

Premislaus Bohemiæ Rex excommunicatur.

Andreas Pragensis Episcopus, tàm à *Przemislao* Rege, quam à militaribus & nobilibus *Bohemiæ* plures iniurias & oppressiones, cùm in villarum calculationibus, & tributorum exactionibus, tùm in decimarum denegationibus, quas & sibi, & monasteriis, & piis locis, ac vniuerso Clero irrogabant, perpessus, dùm videret Regem & nobiles inexorabiles, in ampliora Ecclesiarum grauamina grassari, & plus solito ad facinora legi diuinæ contraria procliues esse, & nec precibus, nec admonitionibus salutaribus acquiescere velle, sed deteriora indies sectari B. *Adalbertum*, quondam *Pragensem* Episcopum imitatus, cui meritò successisse se sciebat, primum *Præmislaum* Regem & Barones *Bohemiæ* excommunicationis sententia percellit. Deinde cùm Rex & sui censuras irridentes contemnerent, vniuersum Regnum *Bohemiæ* Ecclesiastico supponit interdicto. Et furorem Regium extimescens atque militum quarto Idus Aprilis deserta sede sua, ne contaminaretur sordibus sceleratorum, *Romam* aliquibus Ecclesiasticis & timoratis viris eum comitantibus, secessit, nec ad plebem obstinatam, cuius duram & irrefragabilem ceruicem nouerat, difficulter domari, quanquam Metropolitanus suus Archiepiscopus *Moguntinensis* pluribus instantiis elaborasset eum reducere, vsque ad diem mortis suæ redire acquieuit. Adeò enim grauamina Regis, & militum in Clerum efferbuerant, vt in quibuslibet teloneis, in quibus *Iudæus* nonnisi pro capite nummum reddebat, Presbyteri & clerici ratione coronæ siue tonsuræ triginta soluere cogebantur. Neque ea tantummodo, sed & plura alia ferè barbara adeò, vt plerosque tæderet viuere, subire impellebantur, cum *Christi* Domini sacerdotes viliorem contemptibilioremque apud *Bohemos* quàm *Iudæi* obtinebant locum.

Conradus Masouiæ Dux

Tyrannidem qua *Conradi Masouiæ* & *Cuiauiæ* Ducis, germani *Leszkonis Albi*, pectus refertum erat, quam in ætate iuuenili effudit, quamque ex post effusurus erat, horrendus suarum Prouinciarum casus monstrauit. 1217. Erat illi Baro & miles insignis *Cristinus* nomine, hæres de *Gozdowo Plocensis* Palatinus, genere nobilis de domo & familia, quæ pro insigni Lilium defert *Gozdouitarum*, sed opere & virtute, quoties quid agendum aut expediendum erat, nobilior, per quem salutem *Polonis* Deus dederat in prælio *Zauichostensi*, cum *Romano* Duce *Russiæ* habito, sub cuius ordinatione & regimine, & Ducatibus *Masouiæ*, & *Cuiauiæ* tranquillitas prouenerat, & Ducales prouentus magnopere augebantur, plectebantur scelerati, & honorabantur virtuosi. Qui dùm effœminatos & lasciuos mores ad quæque turpia deuiè procliues Ducis sui *Conradi* corripit, cùm illum primùm secretè, demum coram Consiliariis, vt quosdam abusus prauos & illecebras rescindat, virtutibusque det operam, reprehendit & inducit. Non tulit *Conradus* correptiones huiusmodi salutares, nec non frugiferas, sed in furorem nefandum excandescens, præfatum *Cristinum* Palatinum *Masouiæ*, sui honoris & salutis sincerum zelatorem & seruatorem, adolescentiæ insuper suæ præceptorem, pædagogum, & institutorem captiuat, & squalido carceri includit. Sub quo quidem tempore hostes & inuidi sui, plures de eo criminationes & figmenta apud aures *Conradi*, singula ad crudelitatem recipientis, & signanter *Ioannes Czapla* Cancellarius suus Duca-

1217. *Cristinum Masouiæ Palatinum excæcat & interficit,*

calis, ingerebant. Quibus *Conradus* Dux incensus & inescatus, præfatum *Cristinum* Palatinum, primum in villa *Kouale* excæcari præcepit. Sed neque hoc genere crudelitatis contentus, pessimis assentatoribus suggerentibus, cœcatum iugulat, & militem strenuissimum, totiusque *Masouiæ* florem, virum clarum & heroicis splendentem operibus, dùm æquare non potuit, per eleuationem suspicionis & inuidiæ, salutaria monita perosus, indigna morte truculenta tyrannide & improbo consilio *Ioannis Caple*, Scholastici *Plocensis* vsus necauit. Post cuius excessum *Masouiæ* & *Cuiauiæ* Ducatum speciosus status plurima caligine obductus est & variis iactatus casibus, sensim in præcipitem ruinam innocentem sanguinem vindicante Deo, ferebatur. Hunc ea strenuitate & animositate præditum annales perhibent fuisse, vt *Pruthenis, Lithuanis*, cæterisque gentibus deuictis, atque domitis, & sub iugum coactis, censuales illos atque tributarios *Polonorum* Ducibus fecerit, victriciaque arma sua vltrà mare proferens, id sibi nomen eamque famam à propriis & exteris, quæsierat, vt magnus *Masouiæ* Palatinus à propriis & finitimis vocitaretur. Quem splendorem Dux *Conradus Masouiæ* impatientius ferens, suum & filiorum suorum statum ab eo depressum, aut eneruatum, iri veritus, ipsum iniusto & crudeli mortis genere consumi mandauit. Corpus tamen suum in maiori *Plocensi* Ecclesia debito honore tumulari passus est. In fortissimum siquidem & sibi fidum militem, sæuiebat etiam in occisum duplici genere mortis in eo non contentus, per quem hostibus in circuitu fuerat formidabilis. Truculentum profectò, & plusquam barbarum tyrannidis ingenium, quod tàm nobilem & inclytum militem tàm insignem Ducem & victorem, tàm necessarium bellatorem extinguere potuit. Ab eo quidem *Titus Romanorum* Imperator *Vespasiani* filius habuisse scribitur diuersissimũ; qui duos patricii generis in affectatione Imperii conuictos, à reatu & pœna nobiliter absoluens, nihil amplius, quàm vt desisterent à proposito monuit, dicens *Principatum fato dari, si quid prætereà poscere ab eo vellent*, promittens *se tributurum*. Nec tantæ præsumptionis iniquitas contenta, suis finibus prolem eius persequitur, & proscribit. Diuinæ verò prouidentiæ iustitia, reddens vnicuique pro opere iustam mercedem, nec permittens tantam iniquitatem præsumptionis impunitam transire, vt iusto Dei iudicio idem Dux *Conradus* puniretur, in quo deliquit, barbaras nationes *Pruthenorum* terrarum suarum conterminas, morte audita *Cristini*, in lætitiam permisit, prorumpere, dicentium. Honor nobis & facilis ad terram *Polonorum* aggressio, post quam ipsi Deum, & liberatorem suum occiderunt, *Cristinum* appellantes Deum. Ipse enim virtute sua heroica & adiutorio Dei suffultus, totam

non sine ingenti suo damno.

terram protegebat & defendebat. Quo occiso idem Dux *Conradus* Dei adiutorio ob scelus crudelitatis destitutus, terras suas à modo reliquit indefensas. Vnde euenit, vt cùm per frequentes *Polowconum* incursus terra eius deuastaretur, & depopularetur impunè, coactus est inuocare auxilium *Henrici* Ducis *Wratislauiensis*, ad cuius persuasionem barbaris repressis, & terra *Chelmensi* in suum statum restituta, Fratres Cruciferos in sui auxilium aduocat, & ipsis terram *Culmensem* à *Pruthenis* defendendam assignat. Et rectè auaritiam *Conradi* præfati Ducis iustitia puniuit diuina. Nam qui *Cristinum* Palatinum felicitati & amplitudini eius inuidens propter prædiorum & fortunarum, tàm apparatuum, quàm ornamentorum & rerum copiosam abundantiam cœcauit, & iugulauit, & prolem eius proscripsit, ipse non solùm prædia, & possessiones, sed etiam Principatuum suorum terram insignem coactus indebitè alienare, & posteritatem suam ac reliquos Principatus, graui vexatione reliquit crudeliter impugnandam.

Plocensis Ecclesia casuali incendio in castro *Plocensi* exorto, grauem percepit in rebus suis, & suppellectili conflagrationem.

1218. *Vincentio Ep. Cracou. resignanti*

Statum suum Pontificalem *Vincentius Kadlubkonis Cracouiensis* Episcopus intelligens diuersis curis & periculis implicitum esse, ex pelago multifariorum naufragiorum euasurus, cùm esset vir raræ doctrinæ, & relligionis immensæ, Episcopatu, quem annis iam propè duodecim gesserat, cedere decreuit. Id dudum longo ante tempore perficere nequiuit, aduersantibus eius sancto proposito *Leszkone Albo* Duce, & *Cracouiensi* Capitulo, qui & Rempublicam & Ecclesiam persona tàm egregia, & insigni spoliatum iri vehementer dolebant, tandem frequentibus precibus & humilitate profunda, & Ducalem & Capitularem renitentiam expugnauit. Cui dùm successor idoneus quæreretur, *Iwo* filius *Saulis* Comitis de *Konskie*, genere nobilis de domo *Odrowaz* & natione *Polonus* Cantor *Gnesnensis*, Canonicus *Cracouiensis*, & *Leszkonis Albi Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Ducis Cancellarius, inter cæteros Duci & Capitulo dignior videbatur. Qui vt propter literarum peritiam, & prudentiæ humanæ fulgorem, *Vincentio* in Episcopatu succederet. Verùm dùm in admittenda *Vincentij* cessione per summum Pontificem difficultas timeretur, *Iwo* assumpto sibi in Comitem & Consultorem *Iackone* de *Opoliensi* Prouincia & villa *Lanka*, Canonica *Cracouiensi* viro sensato & industrioso, ad *Honorium* tertium in vrbem se contulit, & tàm *Vincentij* cessionem admitti, quàm suam nominationem confirmari, & in *Cracouiensem* Episcopatum se promoueri, personam suam *Vgolino* Cardinali, Episcopo *Hostiensi* propter familiaritatem præcipuam, quam inuicem in studio *Parisiensi* contraxerant, coram Papa & Cardina-

succedit Iwo.

Digitized by Google

1218. nalium collegio altis efferente laudibus, facilè obtinuit. Qui dùm *Romæ* promotionis suæ pertractans negotia moraretur, B. *Dominicum* A magnis iam prodigiis, initia suæ Sanctitatis & religionis declarantem videre, eiusque familiari conuersatione vti prædicationi suæ coram interesse promeruit. Et dùm die quadam *Stephanus* Cardinalis ad *S. Sixtum*, vbi vir Dei *Dominicus* cum fratribus suis morabatur, venisset, nepos Cardinalis præfati equo in foueam præcipitatus, plangentium manibus exanimis efferebatur vir Dei *Dominicus*, obsecrante illum fratre *Tangredo*, viro magnæ religionis atque dicente: *Quid agis Pater? casus iste tuæ virtutis experimentum expectat.* De superna autem *Dominicus* certus virtute, defunctum oratione fusa, vitæ pristinæ incolumem reddidit. Quo quidem miraculo *Iuo*, B *Cracouiensis* Episcopus, qui omnibus quæ circa resuscitatum agebantur, aderat, prouocatus in *Poloniam* rediturus, fratres à B. *Dominico* petiit. Alios autem obtinere non valens, tres suos comites & familiares, videlicet *Iackonem* Canonicum *Cracouiensem*, qui & ipse de domo *Odrowaz* erat, item *Ceslaum Polonum*, *Henricum Morauum*, & *Hermanum Teutonicum*, ad ordinem per B. *Dominicum* assumi obtinuit, & illos secum in *Poloniam* deducens, primus ordinem Prædicatorum in *Polonia* B. *Dominico* adhuc superstite plantauit. Et *Iwo* quidem ex *Roma* reuersus, ab *Henrico Gnesnensi* Archiepiscopo, in Episcopum *Cracouiensem* consecratus est, *Vincentius* verò in *Andrzeouiense* monasterium, vbi tunc sacra *Cisterciensium* religio, magnis fratrum studiis colebatur, se conferens, & habitum & ordinem suscepit, & ex bono optimus effectus, nudus Christum sequi, & in vitæ austeritate Deo suo militare cœpit. Vndosum hoc, quod inter nos & Deum peccatis interlatrantibus separat, præsentis vitæ salutem Pontificali exutus amictu, & cura expeditius tranaturus. Cuius generosus spiritus ad superna & cœlestia, summique boni verticem semper anhelans, haud tolerare poterat, in terrenis sicut in vmbra prorsus educari, nisi ad cœlestes radios in sanctæ religionis, austeritate D mentis suæ aciem attentius dirigeret.

qui ordinem Prædicatorum in Poloniam introducit.

Colomanus ad Haliciensem Ducatum redit.

Colomanus filius *Andreæ* Vngariæ Regis in *Russiam* cum *Vngarorum* copiis adueniens, & ab *Haliciensibus* & à Duce *Mscislao Mscislawic* magno honore susceptus est. Ducatum autem *Haliciensem* & arcem *Mscislaus* Dux iuxta fœdus cum Patre suo *Andrea* initum, resignans, & de illis excedens, in *Iorek* se contulit, & anno sequenti rebus humanis exutus, in Ecclesia S. Crucis in *Kiow*, quam fabricauerat, sepelitur. Cœpitque extunc *Colomanus Haliciensem* Ducatum pacificè possidere, non tamen diuturna fuit illi huiusmodi pacifica possessio.

Ducibus *Cernieouiensibus* copias suarum gentium contra *Kamieniec* ducentibus, Dux *Mscislaus Smolnensis Polowcos* in subsidium transmittit. Cui potentiæ *Camenecenses* dùm non possent resistere, regio eorum variis calamitatibus afflicta subiacuit. 1218.

Otto quartus *Romanorum* Imperator, qui cum *Philippo* annis vndecim, solus verò annis decem regnauerat, 14. Calend. Iunii apud *Arconburg* fluxu sanguinis moritur.

Otto IV. Imp. moritur.

Andreas Vngariæ Rex patris sui *Belæ* votum redempturus, in subsidium terræ Sanctæ transfretat cum Duce *Austriæ*, & aliis diuersarum nationum Cruce signatis, & cum *Saracenis* fortiter pugnant, ferè totam terram Sanctam recuperant. Rex verò *Vngariæ* breui illic tempore commoratus, cum magno damno terræ sanctæ, Patriarcha nequicquam admonente, & ex post excommunicante, recessit, plures peregrinos arma & galeas atque iumenta secum trahens.

Terra S. recuperatur.

1219. *Gnesnensis* Ecclesiæ Metropolitanus *Henricus*, cùm in Archiepiscopali sede annis decem & nouem sedisset, ad horam extremam perueniens, salutari sumpto viatico, 22. Martii moritur, & in Ecclesia *Gnesnensi* iusto honore sepelitur. Post cuius mortem Prælati & Canonici *Gnesnenses* capitulo celebrato, *Vincentium* genere nobilem, natione *Polonum* eligunt. Qui tandem probante electionem suam *Wladislao Magno Laskonogi maioris Poloniæ* Duce, ab *Honorio* tertio in Archiepiscopum C *Gnesnensem* confirmatur. Iste Archiepiscopus *Henricus* cùm esset animi generosi in beneficiis distribuendis, & funiculis in Ecclesiæ libertatibus *Polonorum* dilatandis, multos labores subiit, & sustinuit, pro Ecclesiæ *Polonæ* libertate acquirenda & dilatanda. Nam cùm Cleri & Sacerdotes ad iudicia Iudicum secularium, etiam pedaneorum indifferenter traherentur, etiam inuiti, ipse de consensu & decreto vnanimi Ducum *Poloniæ*, per eius solertiam & industriam ad eam sententiam inductorum, vniuersos Clericos, monachos, Ecclesiastici fori, priuilegio fecit gaudere, nempè vt non possint conueniri, nisi coram suis Prælatis, videlicet Archiepiscopo, Episcopis, Abbatibus, Archidiaconis, & aliis Officialibus Ecclesiasticis, nec per conuentionem, aut aliquam exceptionem ad forum laicorum possint compelli, sed nec coram ipsis Ducibus, aut eorum officialibus respondere. Et eandem libertatem obtinuit originariis & ascripticiis Ecclesiarum. Deinde cùm pro hac libertate confirmanda, *Romam* se personaliter conferendo, assiduo conatu & pio studio laborasset, & ibidem rebus omnibus pro libito apud sedem Apostolicam ac pro voto obtentis, & confirmatis, accepto legationis officio, in *Gnesnensem* Prouinciam, & in Regnum *Poloniæ* rediisset, cum magno honore à Ducibus *Poloniæ* receptus, Priuilegium Ecclesiasticæ libertatis in multis articulis, quibus

Henrico Archiep. Gnesnensi succedit Vincentius,

qui multa bene ordinat.

Digitized by Google

1219. bus vim Ecclesiasticæ libertatis gnauabatur, petiit & obtinuit confirmari, Tandem Synodo Prouinciali congregata, Clericos in sacris ordinibus constitutos, vxoribus priuauit. Et quia ex constitutione Petri *Capuani* Cardinalis sedis Apostolicæ legati super vxoribus dimittendis, nullus fructus hactenus prouenerat, ne vaga licentia eis admitteretur, specialiter omnes Clericos, tactis Sacrosanctis Euangeliis, vxores deinceps, & quaslibet concubinas, fecit abiurare & ab eis contineri.

1220. *Leszko* Proceres *Cracouienses* veriti, ne propriis Ducibus *Leszkone Albo* & *Conrado* sine liberis obeuntibus, in peregrinorum Ducum ditionem deuenire cogerentur, *Leszkonem* Ducem suum, duo & triginta annos habentem, coniugium assumere compellunt, varia tamen apud Consiliarios erant vota, alii enim cum *Vngaris*, alii cum *Almanis*, alii cum *Bohemis*, cæteri cum *Ruthenis* futuram affinitatem præstantiorem indicarant. Vicit tandem ea pars, quæ cum *Ruthenis* amicitiam suadebat. Pro illaque tempestate *Ruthenorum* amicitia potior iudicata est, cùm vt dominium *Polonorum* latius posset porrigi, tùm vt cum *Ruthenis* pax plurimis bellis & simultatibus infecta posset reformari. Itaque ex Consiliariorum sententia, *Leszko Albus* virginem genere & moribus, formaque ingenuam *Grzimislauam*, filiam *Iaroslai* Ducis *Russiæ*, accipit in vxorem, & nuptiæ, sumptu & apparatu magnifico, in vrbe *Cracouiensi* celebrantur. Quarum celebritas per actus militares & hastarum ludos in dies plures fuit protracta. ea demum affinitate, tàm *Polonis* quàm *Ruthenis* certa & optima pax effulsit, iugi bello, quo se vtrinque collidebant penitus sublato, & superioribus inimicitiis obliteratis, captiui quoque in bellis transactis capti, tàm ingenui, quàm agrestes manumissi.

Grzimislauam Russiæ Ducissa vxorem ducit.

Christinus fit Ep. Culmensis *Christinus*, aliàs *Christianus* Frater ordinis *Cisterciensis*, per *Conradum Masouiæ* Ducem in *Culmensem* Episcopum assumptus est, & per *Honorium* Papam tertium prouisus. Huic *Conradus* præfatus, propter suas virtutes & probitatem, & quia Ducem *Slesiæ Henricum Michaëlem Wladiensem*, & *Laurentium Lubucensem*, Episcopos, aliosque plures milites cruce signatos ad reparandum castrum *Culmense* à *Pruthenis* solo æquatum, & desolatum induxit, plus quam centum villas in terra *Culmensi* donauit.

Fridericus II. Imp. a P. R. coronatur. *Fridericus* secundus *Romanorum* & *Siciliæ* Rex, *Henrici* quondam Imperatoris filius, morte *Ottonis* Imperatoris sequuta, rebus Imperii miro modo pacificatis, cum magno apparatu *Romam* veniens, honorifice à Papa *Honorio* & Senatu receptus est, & in Basilica S. *Petri* vigesimum secundum agens annum, Imperiali benedictione ab eodem *Honorio* sublimatus.

Magno liuore acti *Russiæ* Duces, quod *Colomannus Vngariæ* Regis filius, pacifice arcem & regionem *Haliciensem* hactenus possedisset, *Danielem Romanowic* Ducem suapte ad id procliuem, quod regionem ipsam pater suus habuerit, incendunt. Qui illorum adiutus suffragiis in *Halicz* adueniens, & omnia neglecta offendens, arcem occupat, & *Colomanum* una cum *Vngaris* expellit. 1220. *Colomannus ex Haliciensi Ducatu expellitur.*

1221. *Multa pluuia in Polonia.* Motibus exterioribus atque bellis quietatis, nouum dispendium *Poloniam*, siue id cœlestis faciebat ira, siue fatorum necessitas, persuasit. A festo siquidem Paschæ vsque ad tempora autumalia pluuiarum & imbrium continuus descensus, tantam fluuiorum inundationem causauit, vt aquis supra modum crescentibus & inflatis, quidam particularis cataclysmus terris timebatur accidisse, vndarum autem tàm horrenda & insolita eruptio, plerasq; villas in basso sitas demolitione perpetua absorbuit, vernalia frumenta, seri prohibuit, & quæ terræ per autumnum inserta erant, vorauit, præter pauca loca, quorum agros collium aut montium altitudo à peste huiuscemodi defenderat. Germina itaque frugum huiusmodi alluuione depasta, multis incommodis non solùm *Poloniam*, sed & omnes finitimas regiones, in quibus æque prouenerat vexauere. Nam & domesticorum animalium pabulis deficientibus, mors primum obuenit, deinde fames valida, & spatio triennali continuata, etiam plurimos mortales, agrestes præcipue, victualium inedia tabescens, adeò absumpsit, vt plures villæ & oppida habitatoribus consumptis, vacuæ desertæque remanerent. Malum autem huiusmodi ex imbrium multiplicitate proueniens, hiems grandis & sine exemplo subsecuta, ingrauauit, sub quo etiam tempore pecorum & pecudum magna mortalitas sequuta est.

Fridericus secundus *Romanorum* Imperator & *Siciliæ* Rex, quamuis in principio sui imperii sincere & religiosè se erga summum Pontificem gessisset, velut filius ab Ecclesia educatus, & quæ illum cæteris præteritis in culmen Imperiale suo fauore, opera & auctoritate euexerat, verum in processu temporis morte matris sequuta, ab iniquis consultoribus subuersus, in *Sicilia* Ecclesias grauare, & in seruitutem redigere cœpit. Quamobrem *Honorius* Papa paterne primum illum monet, vt à talibus desistat. Quo non obtemperante, contra ipsum procedit per sententiam excommunicationis. Et cùm magis rebellem contumacemque aduerteret, manum suam contra illum aggrauat, & omnes subditos tàm Regni *Siciliæ*, quàm Imperii à iuramento fidelitatis absoluit. A quo quidem tempore *Fridericus* prædictus magnam tyrannidem in Ecclesiam & omnes sibi deuotos & adhærentes exercuit, & illam vsque in diem mortis suæ non remisit. *Fridericus II. Imp. a P. R. excommunicatur.*

Digitized by Google

1221. *Leszkoni nascitur filius Boleslaus.* Vndecimo Calend. Iulii apud oppidum *Korczyn Grzimislawa* Ducissa, consors *Loszkonis Albi Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Ducis infantem pulcherrimum enixa est, qui patre iubente *Boleslaus* nomen accepit. De cuius ortu pater vehementer exultans, cùm illum magnis votis expetiisset, & celebritatem magnificam diebus aliquot *Cracouiæ* tenuit, & in Ecclesias, monasteria, pia loca, & miserabiles personas, multos liberales sumptus gratificaturus dono sibi cœlitus præstito, effudit.

Andreas Vngariæ Rex iniuriam suam & filii sui *Colomanni* per *Danielem Romanowic* Ducem irrogatam, vltum iri satagens, duos filios suos *Colomannum* & *Belam* contra *Danielem* & *Halicienses* cum magnis copiarum exercitibus & Baronibus præcipuis transmittit. Qui etsi *Haliciense* castrum tribus hebdomatis obsidione & impugnatione vexassent, & propediem illius conquisitio speraretur, duplex tamen malum, videlicet disenteriæ pestis, & fames in exercitum & equos eius sæuiens, ipsos cœpto irrito redire in *Vngariam* plurimis desideratis coegit, plures etiam pabulandi gratia longius progressi aut capiebantur, aut à *Ruthenis* obtruncabantur.

1222. *Monasterium Dominicanorum Cracouiæ.* Singulari erga *B. Dominicum* & nouum ordinem suum iam ab *Honorio* Papa tertio confirmatum, *Iwo Cracouiensis* Episcopus flagrans deuotione, aliquanto tempore, ex quo de *Italia* cum fratribus sibi per *B. Dominicum* consignatis *Cracouiam* aduenerat, deliberatio illum tenuit, quo nam in loco primitias seruorum Dei locaret. Communicato autem super hac re cum *Leszkone Albo Cracouiensi* & *Sandomiriensi* Duce, nec non Capitulo & Consulatu *Cracouiensi* consilio, Ecclesiam SS. Trinitatis, quæ mater & origo Parochiarum erat, & locum speciosum pro conuentu & officinis monasterii fratribus *Dominicanis* assignauit, locumque præfatum calicibus, cassulis, libris, cæterisque ad cultum monasterii necessariis dotat, fratribus habitacula construit, & eorum defectibus prouidendo, tàm habitum, quàm victum administrat. Quorum vitam & religionem *Iacek* de Prouincia *Opoliensi* Canonicus *Cracouiensis* æmulatus, ordinem eorum cum pluribus aliis, quorum pectoribus clementia dauina terrenorum contemptum infuderat, assumit. Erigit extunc *Iwo* Episcopus, in circo vrbis *Cracouiensis* nouam Ecclesiam, & eam in honorem Beatæ *Mariæ* Virginis dedicat, & in eam ius Parochiæ, quæ alias apud S. Trinitatis Ecclesiam constiterat, transfudit, ac transfert.

Eodem tempore atque anno *Iwo Cracouiensis* Episcopus præfatus, feruido erga Deum, & cultum nominis sui augendum æstuans ardore, in vico patrimonii sui hæreditario *Kaczyce* vocato, prope oppidum *Slomniki*, in sua *Cracouiensi* diœcesi sito *Cistercienfis* ordinis monasterium de nouo erigit atque instituit, eique pro dote villam eandem *Kaczyce*, & villas *Prandocin*, *Mankowice*, *Cholewice*, nec non decimas manipulares mensæ Episcopalis, in eisdem quatuor villis prouenientes, consignat, donat, & inscribit, locumque vasis & vestimentis necessariis exornat. 1221. *& Cisterciensium in Kaczyce instituitur.*

Plocensis ciuitas per *Pruthenos* & *Pomeranos* vastatur, & comburitur, magnaque clade, tàm ciuitas *Plocensis*, quàm regio *Masouiæ* à barbaris obruitur, sed neque in solo Pontifice *Cracouiensi Iwone* amor Dei viguisse conspectus est, quin etiam in aliorum cordibus flammam suæ dilectionis accendit. *Nicolaus* siquidem de *Henrichowo* Ducis *Wratislauiensis Henrici cum barba* secretorum Notarius, genere & actione Nobilis, dùm annis pluribus in obsequiis eiusdem *Henrici* Ducis *cum barba* versatus, non paruam rerum & pecuniarum supellectilem collegisset, Dominæ suæ Ducissæ S. *Heduigi* & conuersatione ædificatus, & exemplo, quod cœlesti amore totam viderat mancipatam, de consensu & annuentia Ducis *Henrici cum* barba in villa patrimonii sui *Henrichow Wratislauiensis* diœcesis propè oppidum *Nissam* sita monasterium ordinis *Cisterciensis* fundat, & tàm villam eandem, quàm alias ad illum locum spectantibus dotat. Neque sua omnia Deo donasse contentus, locũ etiã ipsum spreto seculo ingressus, assumpto habitu, in ordine vsque ad mortem felix fundator militauit.

Andreas Vngariæ Rex nouo exercitu in eum annum comparato filium suum *Colomannum* contra *Halicienses* transmittit, qui magis quam anno transacto vsus prospera fortuna *Daniele Romanowic* Duce non vltra audente se sibi potentiæque suæ opponere, absque omni resistentia *Haliciensi* potitus est regione & arce. *Colomannus Haliciam recuperat.*

Miserabilium personarum quarum in *Cracouiensem* ciuitatem frequens concurrebat multitudo statui & conditioni *Iwo Cracouiensis* Episcopus prouisurus in villa *Pradnik* ante fores *Cracouienses* sita, de consilio & assensu capituli sui *Cracouiensis* Hospitale, vt esset omnium miserabilium personarum vtriusq; status receptaculum, erigit & fundat, quod *Fulco* Episcopus *Cracouiensis* fundare & dotare ni morte absumptus fuisset, decreuerat, & villa *Krovvodrza*, item villis vtraque *Wronin*, item decimis nonnullis manipularibus de mensa sua Episcopali sufficienter dotat, & in hospitali huiusmodi fratres hospitalarios, qui de *Saxia* nominantur, duplatam crucem albam, in pallio nigro deferentes sub Regula B. *Augustini* militantes, instituit. Verùm perpendens situm in villa *Pradnik* hospitali huiusmodi à se erecto, velut à frequentia & communicatione hominum longius distante parum conuenire, hospitale præfatum *Cracouiam* de *Pradnik* transfert, & in Sancti Spiritus honorem Ecclesia dedicata tàm pro fratribus hospitalariis, monasterium & monasterii officinas, 1223. *Iwo Cracouiæ Hospitale exstruit.*

quam

Digitized by Google

1223. quam pro infirmis & miserabilibus personis habitacula construit, vtrorumque inopiam de mensa sua sustentans, & defectus propter famem, quæ altero iam anno *Poloniam*, segetibus aquarum imbribus absumptis, vehementius premebat. In translatione autem huiusmodi anno Domini 1244. sexta die Aprilis facta *Iwo* Episcopus præfatus, hospitali huiusmodi duas Ecclesias Parochiales, vnam videlicet S. *Crucis* in *Gracouia*, alteram S. *Martini* in villa Episcopali *Piskupice*, supra *Wieliczkam* sita, cum earum decimis, & prouentibus, pro eiusdem hospitalis subsistentia vniuit.

Vinc. Kadlubkonis moritur. *Vincentius Kadlubkonis* olim *Cracouiensis* Episcopus cùm annos quinque in ordine monasterii *Andrzeioniensis* religiosè exegisset, octaua die mensis Martii laborum suorum immarcescibilem coronam à *Christo*, propter quem omnia deseruerat, percepturus, carnis ergastulo solutus est, & in eodem monasterio in chori medio sepultus est. Qui dum Episcopalem *Cracouiensem* adhuc rexisset cathedram, viuacitate ingenii qua pollebat, super rebus gestis, patriæ, discreto, politoque stylo, quæ incipit, *Tres tribus ex causis theatrales olere solennitates* edidit Chronicam, quam sic accurate, cogitateque perscripsit, vt ad priscorum laudem maximè accesserit, quos tantopere admiramur. Multa de exteris gestis, plura quàm de propriis perstringens, per varia historiarum, quidquid concinnum & aptum *Polonis* fuit, pulcherrima varietate intexuit, quæ à multis *Polonorum* celebrantur & leguntur, & ob varietatem, tam domesticæ, quàm peregrinæ historiæ, & ob elegantiam scriptionis grauitate verborum non vulgarium referra, licet carpatur a quamplurimis, quod verbosus fuerit, alienarum historiarum diligens, propriarum negligentior scriptor. Hic decem Præbendas in *Kielcensi* Ecclesia, fundasse & dotasse asseritur, decimas quoque manipulares iuxta *Gchow* consistentes ab Ecclesia Parochiali in *Brzezie* abstractas Capitulo & Ecclesiæ *Cracouiensi* pro administratione vini & olei contulisse.

Wladislaus Ottonis maioris Poloniæ Dux, cùm annis ferè nouem metu patrui sui germani *Wladislai* magni *Laskonogi* apud *Pannonios* exulasset, in *Poloniam* clandestine sub habitu monachali, ne agnosci à *Polonis* posset, reuertitur, icto prius per internuncios affinitatis fœdere cum *Suantopelkone Pomeraniæ* Præfecto, quod illius sororem germanam *Helingam* nomine sibi matrimonialiter sociaret. Qui sibi in spem amplæ dotis suffragia, quibus paternam à patruo repeteret sortem, obligarat se laturum. In primo itaque *Wladislai Ottonis* ex *Vngaria* reditu, *Wladislaus* ipse ferente sibi *Swantopelkane Pomeraniæ* Capitaneo, opem, suasu & ingenio castrum *Vscie* situ & arte fortissimum, quod duo fluuii, videlicet *Notesz* & *Cuida* ambiunt, negligentius à Capitaneo asseruatum, septima die Octobris irrupit, occupat, & acquirit, & vicinas ex illo vexare extunc cœpit regiones. 1223.

Gregorius de *Crescentia* Cardinalis & *Honorii* Papæ tertii de latere legatus, venit in *Poloniam*, & tàm à *Lesekone Albo*, quàm *Iwone* Episcopo, & vniuersis ordinibus *Cracouiensibus* cum magno honore susceptus est, vbi & pluribus diebus immoratus, & quosdam Clericorum rescidit abusus, & nonnullas edidit pro Cleri regimine constitutiones. Sub cuius præsentia *Iacobus* eiusdem Cardinalis Secretarius natione *Romanus*, ordinem Prædicatorum in monasterio S. Trinitatis *Cracouiæ* assumpsit, seculo renunciando, familiaribus eiusdem Cardinalis ingressum suum fletu & lachrimis prosequentibus, & Ecclesia S. Trinitatis in die S. *Gregorii* per *Iwonem* Episcopum consecrata, in cœnobialem ex Parochiali mutata est. *Legatus Pontificis venit in Poloniam.*

Goslaus alias *Gredka Plocensis* Episcopus cùm annis decemseptem sedisset, moritur & in *Plocensi* Ecclesia sepelitur. Prælatis autem & Canonicis *Plocensibus* monstruosam & discordem electionem de aliquot personis celebrantibus, vacatio *Plocensis* Ecclesiæ in biennium producta est. Quo tandem concordia rescissa, *Ioannes* succedit, cedente de iure suo *Guntero*, qui se gerebat pro electo Episcopo *Plocensi*, cùm discordia inter eum & *Ioannem* alterum electum in biennium extracta fuisset. Fuit autem hic *Ioannes Polonus* nobilis de domo & familia *Gozdauitarum*, ætatis iam tunc infirmæ & fractæ. *Goslao Plocensi Ep. succedit Ioannes*

Maceratis aut absumptis in *Polonorum* regionibus biennali fame pluribus mortalibus, annus tertius duobus transactis, seuerior aduenit, qui non solùm domesticis animalibus, sed & hominibus extitit fatalis, & ampliorem stragem pestemque quam duo præteriti, in hominibus & bestiis causauit. Non ob id tamen Legum seueritate quicquam detractum aut remissum est, sed iura populis in fame iuxta atque vbertate reddebantur. Colloquia autem, quod *Polonis* generale, & sacrosanctum iudicium est, nullam admittens prouocationem, in *Rezegrod* instituta, *Leszko Albus Cracouiensis & Sandomiriensis* Dux ac *Polonorum* Monarcha solus per omnes dies, quibus iudicium tendebatur, iudicio præsedit, & non sine omnium admiratione causarum nodos prudentissimè dissecuit. Cum autem eum illic *Cletus Agriensis* Episcopus ab *Andrea Vngariæ* Rege missus legatus offendisset, cuius legationis summa erat, *Andream Vngariæ Regem de transmarinis partibus, in quas pro defensione terræ Sanctæ paternum votum redempturus, transfretauerat, alacrem & incolumem, & nonnullis Sanctorum ossibus onustum in Vngariam rediisse.* Subinferendoque petebat, *vt motus nonnulli inter eos qui* 1224. *Pestis in Polonia.* *Legatio Hungariæ Regis,*

1224. *qui Regnorum finitima incolunt, per sui absentiam exorti sedarentur, passisque damnum & iniuriam restitutio proueniret.* Orabat deinde, *vt si illum Bohemis bellum inferre contingeret, in sui auxilium, vel personaliter veniret, vel militiam suam transmitteret.* Et de reditu quidem vicini atque amici Regis à *Leszkone* Duce amico more congratulatum est, correctio iniuriarum & restitutio damnorum inter subditos accepta, & ob id dies certa iuxta obseruantiam, in Regnorum metis instituta, sed & suffragium in *Bohemicum* bellum per se aut milites ferendum promissum.

Prutheni Poloniæ terras vastant.

Prutheni barbari facta irruptione, in monasterium *Oliua* Abbatem cum fratribus & vniuerso eius conuentu captiuant, & versus *Gdansk* deductos, omnes crudeli morte, interemerunt, & extunc *Culmensem* & *Lubucensem* terras per insultus & excursiones clandestinas vastare cœperunt. Ad quorum compressionem *Conradus* Dux *Masouiæ* fratres Cruciferos, qui dicebantur milites *Christi*, rubeo ense & cruce signatos, accersiit, & castrum *Dobrzyn*, vt contra *Pruthenos* debellarent, eis tradidit, sed illis non proficientibus, & tenuem resistentiam barbaris opponentibus, terræ prædictæ *Culmensis* & *Lubucensis* fuerunt penitus desolatæ & destructæ.

Leszkoni nascitur filia Salome.

Ducissa *Grzymislawa Leszkonis Albi* consors, partum fœmineum edidit. Qui etsi Patri *Leszkoni* semiplenè gratus esset, eo tamen vno iucundabatur, quod filia tunc genita, & sterilitatis opprobrium consortis suæ abstulerat, & spes certissima futuræ masculinæ prolis erat. Quæ in baptismo patre iubente *Salomea* vocata est.

1225. *Henricus Silesiæ Dux Monarchiam Poloniæ occupare voluit,*

Ad notoriam suam ignominiam & offensam *Henricus cum barba Slesiæ* & *Wratislauiensis* Dux, existimans pertinere, quod *Leszko Albus Casimiri* filius Monarchiam *Polonorum* & *Cracouiensem* Ducatum, qui sibi velut Duci seniori & natu maiori debebatur, occupasset, exercitum tàm de suis, quàm exteris gentibus pretio conductis, comparat, & versus *Cracouiam* procedit, *Leszkonem Album* de Monarchia amoturus *Marci* Palatini *Cracouiensis* & aliorum militum suæ factionis persuasione inductus. Orta enim dissensione inter *Iuuonem Cracouiensem* Episcopum, *Hostasium* Comitem, & eorum societatem, qui erant de armis *Odrovvasz* ab vna, & *Marcum* Palatinum *Cracouiensem* Magistrum *Andream* filium *Clementis*, & eorum cognatos, de domo *Griphonum* partibus ab altera, pro eo quod Dux *Leszko Cracouiensis Ioannem* militem fratrem germanum præfati magistri *Andreæ* Canonici *Cracouiensis* & nonnullos eius cognatos, habitis officiis dignitatibus & magistratibus, ex ea causa priuauerat, quod cùm in *Masouia* in custodia cum *Derslao* filio *Abrahæ*, & *Budeslao* filio *Crzeslai* fuissent, ad defensionem terræ positi, facto incursu *Pruthenorum*, prædictis *Marci* Palatini cognatis, per fugam sibi consulentibus, *Derslaus*, *Budeslaus* & alii multi pro defensione patriæ in conflictu ceciderunt. Vnde cùm vidissent ad honores se non posse restitui, machinantur Ducem *Leszkonem* de *Cracouia* eliminare, & *Henricum* Ducem *Wratislauiensem* substituere. Quapropter *Marcus* Palatinus cum suis cognatis & sociis exulando, ad *Henricum* Ducem *Wratislauiensem* proficiscitur. Qui congregato exercitu, venit *Cracouiam* & stitit ibidem octo diebus. Sui autem præpositi *Leszko* non ignarus, & gentes plurimas de Dominiis suis contra Ducem *Henricum* armauerat, & *Conradum Masouiæ* Ducem germanum suum, ad repulsionem huiusmodi iniuriæ, cum omnibus *Masouiensium* & *Cuiauiensium* militum copiis in adiutorium suum accersiuerat, inferendum sibi ab *Henrico* bellum, duplatis viribus & conatu omni atque ad nisu propulsaturus. Iam *Henricus cum Barba* Dux *Slesiæ* vsque ad fluuium *Dlubnia*, non longè à *Cracouiensi* ciuitate peruenerat illicque statiua habebat, dùm vterque Dux *Leszko Albus* & *Conradus* ordinatis aciebus illum excipiunt, ad decernendum parati, & accincti. *Henricus* autem *Slesiæ* Dux, cùm & suaptè esset vir ingenii pacifici & modesti, & à coniuge sua B. *Heduigi* crebro admonitus foret, *vt sede sua Wratislauiensi contentus, statum suum, & suorum, quæritando Monarchiam, non adduceret in discrimen*, cum & *Leszkonis* Conradique copias suis multò fortiores superioresque non ignoraret, & milites suos grandi pauore, paucitate sua conspecta, & hostilibus viribus pensatis, intelligeret perculsos missis caduceatoribus, colloquium & tempus expetiit. Quod cùm à *Leszkone* & *Conrado* Ducibus, quippè, vt qui ipsi ciuile & fraternum certamen magnopere abhorrebant, concessum esset, in tabernaculo in medio vtrorumque castrorum ad id defixo, cum certo & æquali Consiliariorum numero, conueniunt, Vbi primum *Henricus* Dux dicere iussus, longum de iure suo, quod sibi in Monarchia *Polonorum* competebat, sermonem disseruit. Cui cum *Leszko Albus* respondendo rationes suas dissoluisset, *Iuuonis* Episcopi *Cracouiensis* & communi Baronum interpositione pacificuntur, & in eam concordiam reducuntur. Quod *Henricus Wratislauiensis* & *Slesiæ* Dux de omni iure & titulo Monarchiæ *Polonorum Leszkoni Albo* cedat, & omne ius in Monarchia sibi competens, in *Leszkonem* transfundat. Initum est & à Ducibus speciale fœdus, & iureiurando firmatum, vt vnus alterius procuret honorem, & commoda, & occupationem terrarum & Ducatuum, quos sortiti fuerant, non aspiret. Datis deinde inter se muneribus, celebratis etiam conuiuiis, in magna animorum identitate & amore, ex hostibus facti amicissimi, in suos Ducatus reuertuntur. *Leszko* siquidem *Albus* icto fœdere tam *Henricum Silesiæ*, quam *Conradum Masouiæ* Duces *Cracouiam* inuitaue-

sed hæ turbæ statim sopiuntur.

Digitized by Google

1225. tauerat,& tàm ipsos quàm eorum milites magnificis tractauit necessariis. *Conrado* tamen in *Masouiam* diuertente, *Henricus* Dux *Slesiæ* A octo diebus *Cracouiæ* moratus est,splendidè & humanissimè à *Leszkone* habitus, etiam amplis donis ab eo sibi datis,onustus,lætus in *Silesiam* remeabat, cum apud *Cracouiam* stando, octo dies absumpsisset.

Colomanno mortuo de Haliciensi Ducatu fiunt dissidia.

Colomanus *Andreæ Vngariæ* Regis filius, dùm annis tribus in Principatu *Haliciensi* sedisset,apud *Haliciensem* arcem morbo,an veneno, incertum est, correptus, moritur. Post cuius mortem *Daniel Romanowic* Dux,*Ruthenis* fauentibus,arcem & regionem *Haliciensem* occupauit, in eaque consedit. Sed *Izaslaus* Dux *Haliciensem* Ducatum sibi vendicaturus, B fretus *Polowconum* auxilio, contra illum venit, & pugna commissa,*Daniel* victus, succumbit. Duxque *Wladimirus* & frater suus,qui *Danieli* auxilia tulerant,captiuantur,propter quod arx, & regio *Haliciensis*, in ditionem *Michalconis* Ducis,fauente *Izaslao* concessit.

Ærarium Ecclesiæ Cathedralis *Cracouiensis*, item turris monasterii Sanctimonialium in *Zwierzyniec*,item dormitorium fratrum Prædicatorum in *Cracouia*, fulmine tacta, accensa & exusta sunt,hominibus illæsis & incolumibus.

Turba in maiori Polonia.

Wladislaus Ottonis maioris Poloniæ Dux suffragio filiorum *Ioannis Alberti*,& *Laurentij* adiutus, monasterium *Mogilno* deuastat , & deprædatur. Anno verò insequenti, idem C *Wladislaus* Dux,*Dobrogostonem*,& alios multos nobiles *Poloniæ* occidit,& horrea *Wladislai Laskonogi maioris Poloniæ* Ducis in *Miedzwiec*, & in aliis pluribꝰ villis deprædatur & incendit, & *Poloniam* magnæ subiicit vastitati. Eiectus enim fuerat potenti brachio per *Leszkonem* Ducem *Cracouiensem*,& per *Wladislaum senem* patruū suum de suis Principatibus, videlicet *Calissiensi*,& *Rudensi*, neç in Poloniæ Regno consistere ausus, in *Vngaria*, *Bohemia*, & *Almania* annis aliquot exilium agebat, sed affinitatem & suffragia *Suantopelki Pomeraniæ* Præfecti,ducendo sororem eius in vxorem, nactus,pœnas exiliationis suæ vlturus in singula quæcunque nefanda maximo conatu grassabaD tur.

1226. Iniuriam *Wladislaus Magnus* aliàs *Laskonogi*, *Maioris Poloniæ* Dux, per nepotem suum *Wladislaum Ottonis* illatam, vindicaturus, & castrum *Vsciè* quod interceperat, recuperaturus, omnium suarum terrarum colligit exercitum, & *Vscie* castrum obsidione vallans, etiam nepotem suum *Wladislaum Ottonis* in eo concludit,omnibusque expugnationum generibus vsus, nunc bombardis illud quatit, nunc turres admouet, nunc militum manu ad eius conquisitionem intendit. Sed cùm à *Wladislao Ottonis* & suis castrum strenuè defenderetur,ipse etiam situs loci, conatus *Wladislai Magni* facilè dissolueret,& spes sua reciderет in irritum, obsidio in diem *S. Margarethæ* extracta est, cùm primo vere cœpisset. 1226. Remittebant itaque milites animum, & negligentius obsidionis munera illis distributa,siue dùm ad stationes & excubias eundum esset, siue cum hostibus dimicandum, siue ne quid ad obsessos importari posset, prohibendum obibant. Sed & obsessi huiusmodi obsidentium negligentiam cessando ab eruptionibus, & lassos peneque victos se fingendo, amplius nutriebant. In Apostolorum itaque diuisionis die, dùm soluta omnia in castris obsidentium *Wladislaus Ottonis*,quosdam etiam stationibus desertis, longius à castris progressos, quosdam somno stratos,alios inermes,nonnullos per ebrietatem temulentos,supernè ex arce conspexisset,suos ad bellum paucis cohortatus, promittens illos, si paulùlum adniti vellent, ea die posse fieri victores,in castra hostilia cum omnibus, qui secum obsidebantur, irruit,& tumultuariè inermes agressus, omnes sternit aut fugat,maioremque quàm pro numero stragem cunctis pauore perculsis, aut diffugientibus, edit, sed & Palatinum *Posnaniensem Dobrogostium*, cum pluribus aliis insignibus militibus obtruncat , donec clamore & cohortatione Ducis *Wladislai Magni* milites globo facto,ipsum de castris, nonnullis etiam suis, aut sauciatis, aut cadentibus, in castrum retro cedere compellunt. Qua quidem clade *Wladislaus Laskonogi* deterritus,altera die motis castris obsidionem soluens abiit. Sed *Wladislaus Ottonis* & *Suantopelkonis* affinis, sui & aliquorum militum, qui suæ parti fauebant, fretus potentia, patruum insequutus, *Posnaniense* & *Calissiense* castra & ciuitates, quæ suæ sortis erant, dedentibus se Castellanis & ciuibus comprehendit,& omnia quæ suæ ditionis erant,recuperat,horreaque in *Miedzwiec* & in aliis pluribus locis vastat, prædatur & incendit, & *Maioris Poloniæ* terras pluribus incursionibus & spoliis affligit.

Grzimislawa consors *Leszkonis Albi*, Ducis & Monarchæ Regni *Poloniæ*, filium pulcherrimum apud arcem nouæ ciuitatis *Korczyn* enixa est,cuius natiuitas in magnum gaudium cessit. Baptisatus autem à Fratre *Herardo* Prouinciali ordinis Prædicatorum, & Fratre *Artungo* eiusdem ordinis & Satrapis Regni, *Boleslaus* vocatus est, Patre *Leszkone* iubente.

Leszkoni nascitur filius Boleslaus.

Cracouiensis Episcopus *Iwo* monasterii in *Kaczyce* ordinis Cisterciensium, quod nuper fundauerat,conditionem meliorem effecturus, cùm intelligeret situm loci parum idoneum pro monasterio fore,de sui Capituli *Cracouiensis* consilio & assensu, in villam paternæ sortis *Mogilam* propè fluenta fluminis *Visla*, locum vberiorem & egregium,& pluribus commoditatibus refertum,illud transfert, nonnullasque decimas manipulares mensæ Episcopalis in oppido *Dobczyce*,& villa *Viniarij*, aliisque villis cir-

Monasterium Kaczyce transfertur in Mogilam.

1226. circa *Dobczyce* situatis, eidem monasterio donat, pulcherrimoque opere partim ex delata petra, partim ex cocto latere, tàm Ecclesiam, A quàm Monasterium ædificat, & honori B. *Pauli* Apostoli illud dedicat, & intitulat. Quod quidem salutiferum opus, cuius tunc iacta sunt fundamenta, non sine amplissima præfati Pontificis laude temporis successu prosperatum, etiam in diem hodiernam, propitia diuinitate, in religionis cultura & temporalium affluentia perseuerat, præfatus insuper *Iwo* Episcopus, anno eodem secundum monasterium ordinis Prædicatorum, sub titulo B. *Iacobi Sandomiriæ* erigit, & fratribus loco consignato, etiam Ecclesiam, cellas, & monasterii officinas, fratribus construxit.

Synodus Gnesnensis

Celebrauit & hoc anno *Vincentius* Archiepiscopus *Gnesnensis* Synodum, in Ecclesia *S. Blasii*, vbi contentione, de prima sessione inter B *Iwonem* Episcopum *Cracouiensem*, & *Laurentium* Episcopum *Wratislauiensem*, exorta, *Iwone* Episcopo *Cracouiensi* ius suum per priuilegia Apostolica probante, *Laurentio Wratislauiensi* Episcopo nil opponente, aut producente, de loco tamen cedere nolente, *Iwo* ex Synodo recessit.

Vigesima tertia Ianuarii, *Suantopelkus Pomeraniæ* Dux, de consilio & assensu *Michaelis Wladiensis* Episcopi, fundat & erigit monasterium ordinis Prædicatorum, sub titulo & honore *S. Nicolai* in ciuitate sua *Gdansk*, & locum prædictum libertatibus & priuilegiis insigniuit. C

Ioanni Plocensi Ep. succedit Gunterus,

Ioannes Plocensis Episcopus cum annis quatuor sedisset, à podagritica vexatus passione, obiit. Cui per electionem Canonicam *Gunterus* Canonicus *Plocensis* successit, nobilis de domo *Prussorum*, à *Vincentio Gnesnensi* Archiepiscopo apud *Znenam*, *Conrado Masouiæ* & *Cuiauiæ* Duce consentiente, confirmatus & consecratus.

& Honorio III. P. R. Gregorius IX.

Honorius Papa tertius, cùm annis vndecim, mensibus duobus, diebus tredecim, in Pontificatu *Romano* sedisset, *Romæ* moritur, & in Ecclesia *Mariæ maioris* sepelitur. Cui *Hugolanus* Episcopus Cardinalis *Hostiensis*, natione *Campanus*, frater ordinis Prædicatorum, *Gregorius* nonus appellatus, apud *Septisolium* electus, nona Martii succedit. Qui mul- D tas à *Friderico* Imperatore pertulit aduersitates.

1227. *Suantopelkus Pomeraniæ Præfectus*

Affinitate quam cum *Wladislao Ottonis Maioris Poloniæ* Duce, per sororem habebat *Suantopelkus Pomeraniæ* Capitaneus, & plurimis opibus terra marique in Præfectura *Pomeraniæ* quæsitis, nec non & successuũ felicitate, qui sibi & *Wladislao Ottonis* prouenerant, in singularem pompam elatus, Dominum & Principem suum *Leszkonem Album Cracouiensem* & *Sandomiriensem* Ducẽ, cuius vice & autoritate honore præfecturæ apud *Pomeranos* fungebatur, per se & crebras legationes sollicitare cœpit, quatenus illum in Ducem *Pomeraniæ* creare 1227. & sibi vsum purpuræ, titulumque Principatus *eiusdem Ducatum ambiens,* *Pomeraniæ*, superiore dominio sibi reseruato, concedere dignaretur. Hic de armis *Griphonum*, quem inferiori *Pomeraniæ* & *Kaszubiæ* liberalitas *Boleslai Krzywousti Polonorum* Ducis, filii *Wladislai*, ex Barone in Principem creauerat. Sed dùm *Leszko Albus* petitionem ipsam velut friuolam & temerariam damnaret, & plurimum ob id contra *Suantopelkonem* irarum conciperet, *Suantopelkus* repulsa irritatus ad defectionem spectare cœpit, tributaque ex *Pomerania Leszkoni Albo* solui solita, mittere intermisit. Cuius rebellionem & contumaciam *Leszko Albus* antequam altius serperet, coalesceretque, in ipsis initiis oppressurus, communicato cum *Henrico cum barba Slesiæ* & *Wratislauiæ* Duce (in quo rerum & actionum suarum ex familiaritate pridem contracta sumpserat locaueratque fiduciam) consilio, apud *Zanzauam* prædium monasterii *Trzemesznensis* prope oppidum *Znenam* situm, pro die *S. Martini* indicit celebratque conuentum, iubens *Suantopelkonem* Præfectum *Pomeraniæ* personaliter illic interesse, specie quidem, vt Reipublicæ, velut Monarcha *Polonorum* prouideat, & stabilimentum firmitatemque imponat, re autem vera, vt *Suantopelkonem* illuc sine suspicione aduenientem opprimat, corripiatque, & terris *Pomeraniæ* in quibus se admodum firmauerat, in suumque nomen milites iurare impulerat, sine bello & armis exueret. Verùm *Suantopelkus Pomeraniæ* præfectus, vt erat vir & calliditate & prudentia rara pollens, conuentum apud *Ganzauam*, non contra alium, nisi se & suum periculum, prout erat, indictum ratus, omni humanitate abiecta, cum affine suo, *Wladislao Ottonis* in *Leszkonis Albi*, & *Henrici cum barba*, quem cum *Leszkone Albo* venturum agnouerat, caput conspirant, clandestinasque conflant insidias. Ad quas perpetrandas *Wladislaus Ottonis maioris Poloniæ* Dux, quamuis *Leszkoni Albo* & *Henrico cum barba* propinquo consanguinitatis gradu coniunctus, compertus est aspirasse *Suantopelkone Pomeraniæ* præfecto ad permulcendum animum eius, vniuersi Regni *Poloniæ* Principatum *Leszcone* & *Henrico* sublatis, destinante. Cùm itaque ad diem S. *Martini* constitutam *Leszko Albus* fraudem & dolum abesse putans, conficiendæ quoque rei, & recuperandæ *Pomeraniæ* studio captus, & *Henricus cum barba Slesiæ*, & *Conradus Mazouiæ* Duces in *Ganzauam* pro tenendo conuentu cum Baronibus, militibus, & frequentia hominum conuenissent, & diebus aliquot cum *Wladislao Ottonis, Maioris Poloniæ* Duce, in continuis de stabilienda inter eum & *Wladislaum Magnum Laskonogi* patruum suum *Gnesnensem* Ducem, pace versarentur tractatibus, in insidias præcipitati sunt. Dum enim præfati Duces à *Pomeranis* satisfactionem de grassatu-

cum Wladislao Ottonis conspirat,

ris

1227. ris & damnis, quæ per frequentes insultus cum *Wladislao Ottonis* in terris *Maioris Poloniæ* fecerant, peterent, alioquin iniurias propulsando A minarentur terras *Pomeraniæ* se hostiliter inuasuros, *Suantopelkus Pomeraniæ* præfectus venire differens, aduentum suum Duci & Domino suo *Leszkoni Albo* intimabat, frequentibus nunciis magis explorandæ rei, quæ in *Ganzaua* gereretur, gratia, quam pro sui excusatione transmissis. Iam quarta, ex quo in *Ganzaua* Duces conuenerant, agebatur dies, & plurimarum rerum expeditione perfecta, balnea ad curandum, abluendumque corpora intrauerant, cum *Suantopelkus Pomeraniæ* Capitaneus opportunitatem temporis, per exploratores sibi declaratam in suffragium sui doli habiturus; nusquam magis se Duci *Leszkoni* nocere ratus, quam cum amicus putaretur, cum gen- B tium ex *Polonis* & *Pomeranis* collectarum multitudine superuenit, & hostiliter tam hospitia, quàm tabernacula Ducalia & militaria irrumpens, singulos sibi resistentes obtruncat. Cuius rei periculo Duces in balneo existentes, intellecto, *Leszko* quidem *Albus*, velut corpore iuuenili vegetior, de balneo exilit, & equo à suis sibi ministrato, conscenso, versus villam *Marcinkowo*, paucis illum comitantibus fugere cœpit. Quem *Suantopelkus* omnibus aliis præteritis, velut prædam diu concupitam insectatus, suos omnes in illius necem exhortabatur, asserens omnem triumphum suum in illo vno corpore consistere. Itaque pauci à mul- C tis vndique coarctati, quamuis diu satisque strenuè luctarentur, ad extremum tamen omnes vnà simul cum Duce & Domino suo *Leszkone Albo* à nefario perimuntur. Tanta autem fuit *Suantopelkonis* & suorum ad delendam stirpem Regalem & eorum, qui secum vnà venerant, rabies, vt non solùm in milites & armatos, sed etiam in nudos & hos qui in balneo consisterent, sæuirent. *Henricus* enim *cum barba Wratislauiensis* & *Slesiæ* Dux à carnificibus in balneo comprehensus, aliquot sauciatur vulneribus, qui & ipse tunc occubuisset, nisi quidam miles suus vocatus *Peregrinus de Weszemberg* mira fide, miraque deuotione in Dominum & Principem suum vsus, corpus Ducale suo tegens obstitisset, qui tandem mul- D tis vulneribus confosus, in terramque procidens, etiam cadauer suum exanime in corpus Ducale superiecit, & vterque mortuus creditus, sæuitiam carnificum remisit. Maximæ profectò, & plus quam raræ miles iste in Principem suum fidei, qui occidendi Principis in se necem transtulit, spontaneum se pro vita domini sui constituit vicarium. Poterat & *Leszko Albus* Dux *Cracouiensis* mortem euadere, si æque fortem, æque fidum in sua cohorte iuxta ac Dux *Henricus* nactus foret militem, cuius quidem militis peregrini fidem æstimare verbis arduum est, qui se primum vulneribus deinde morti, ipse pro suo Principe obie-

& Leszkonem Album interficit.

cit, seque quàm Ducem suum occidi passus est, 1227. meritus vt per omnium ora extensa laudationis materia caneretur. Magna & in alios ea die quæ fuit 14. Nouembris strages edita est quasi illico *Suantopelcus* cum *Wladislao Ottonis* in *Polonia* essent regnaturi. Corpus *Leszconis Albi* in *Cracouiam* per suos, qui superstites remanserant, relatum, in Ecclesia *Cracouiensi* cum maximo luctu planctuque sepulturæ mandatum est, *Suantopelcus* non secus quam hoste Principe & Domino suo cæso, neque sceleris pœnituit, neque aliqua re funus suum honorauit. Ab eo quoque die se *Pomeraniæ* Principem legitimum gerere cœpit. *Henricus* lectica vectus *Wratislauiam* reuertitur, de vulneribus inflictis breui curatus, militem spectatæ fidei peregrinum semper commendans, prolem suam larga extulit donatione. Interfuerunt autem huic colloquio in *Gonsaua* habito *Vincentius Gnesnensis* Archiepiscopus, *Iwo Cracouiensis*, *Laurentius Wratislauiensis*, *Michael Wladislauiensis*, *Paulus Posnaniensis*, *Laurentius Lubucensis*, Episcopi, *Gunterus* electus *Plocensis* & Barones quàm plurimi.

Crudeli & infausta nece *Leszconis Albi* per 1228. *Suantopelkonem Pomeraniæ* præfectum de scitu & annuentia *Wladislai Ottonis maioris Poloniæ* Ducis sequuta, mox nouum bellum, nouaque arma inter superstites, *Conradum* videlicet *Masouiæ* germanum *Leszkonis Albi* ab vnà, & *Henricum cum barba Slesiæ* & *Wratislauiensem* Duces, partibus ab altera concitatur, vtroque Monarchiam *Polonorum* & *Leszkonis* puerorum curam ad se rapere festinante. Et *Conradum* quidem *Masouiæ* Ducem *Leszkonis* defuncti germanum, *Henricum* verò *Slesiæ* Principem annositas, quod natu maior esset & Ducissæ *Grzymislaua* relictæ *Leszkonis Albi*, & nonnullorum *Cracouiensium* Baronum, & signanter *Marci Cracouiensis*, *Paccoslai Sandomiriensis* Palatinorum, ac cognatorum eorum, partes Ducissæ *Grzymislauæ* sequentium, crebro ingeminatæ preces, concitabant. Quæ *Conradi Masouiæ* Ducis tyrannidem perosa, se filiumque paruulum *Boleslaum* & filiam *Salomeam*, & eius Principatus atque terras in tutelam & gubernationem *Henrici Slesiæ* Ducis, commendabat, petens *se & paruulos à gubernatione Conradi eripi, & vindicari.* Ex hac itaque occasione & causa ciuili & domestico inter Duces præfatos bello subsequuto, vterque cum gentibus ius suum armis defensurus, versus *Cracouiam* aduenit, factaque est Prouincia *Cracouiensis* sedes belli. Et arcem quidem & ciuitatem *Cracouiensem Grzymislaua* cum filio obtinebat, non permittens *Conradum* & suos contingere illam. *Henricus* verò *Slesiæ* Dux, duas nouas munitiones, vnam prope oppidum *Scalam* in colle, quam *Pradnik* fluuius præterfluit, & cuius in hanc diem ostentantur reliquiæ, alteram in *Merbore* erexerat, & forti præsidio militum imposito, etiam vniuer

Post varias in Polonia turbas

Digitized by Google

1228. uersam *Cracouiensem* Prouinciam occupaturum se sperabat. *Conradus* itaque *Masouiæ* Dux, maximi momenti fore, & ad victoriam spectare credens, si nouas munitiones per *Henricum* erectas deiiceret, ad oppugnandum munitionem prope *Scalam* sitam copias ducit, vbi illi *Henricus Slesiæ* Dux occurrens, durum prælium secum committit, & plurimis hinc inde cadentibus filius quoque *Conradi Masouiæ* Ducis *Przemislaus* adolescens inter primos pugnans occubuit. *Conradus* signo receptui dato, pro victo abiit, & laus victoriæ penes *Henricum* remansit, cladem autem & ignominiam tunc acceptam, *Conradus Masouiæ* Dux correcturus, versus alteram munitionem *Merbore*, fortunam belli ex loco tentaturus aduenit, sed fortuna sua cum loco mutata non est, maiori enim cæde ab *Henrico Slesiæ* Duce, & suis prope villam *Wrocirzyse* conflictus, cum suis in proximas siluas & colles refugit, & vtramque munitionem inexpugnatam pluribus de suis aut occisis, aut captis reliquit. Duobus aduersis præliis *Conradus Masouiæ* Dux ab *Henrico Slesiæ* Duce fusus, fugatusque in *Masouiam* secesserat, ad reintegrandum de nouo bellum milites in supplementum lecturus, verùm cùm in eam militiam, ægrè & minus obedienter suos transire, tempus quoque æstatis transfluxisse animaduerteret, omnem apparatum bellicum ad dolos & ingenia conuertit, facilius illis quàm armis ratus *Henricum* aduersarium suum oppressurum. Iam siquidem *Henricus Slesiæ* Dux debellatum, pro Monarchia & *Cracouiensi* Principatu, hostem credens, filium suum *Henricum* cum copiis in *Slesiam*, colonis ab vtroque exercitu vexatis compassus, securus & tranquillus in *Cracouiensi* Ducatu, fidos sibi & puros singulorum animos reputans obuersabatur. De quo *Conradus Masouiæ* Dux ab exploratoribus certior factus in *Cracouiensem* Prouinciam aduenit, & fauentibus illi nonnullis *Cracouiensibus* militibus ad innouandum res procliuis, *Henricum Slesiæ* Ducem in *Spytkowice* consistentem, & auditioni missæ deditum, in Ecclesia captiuat, & in *Masouiam* ad castrum *Plocense*, &, vt alii asserunt, in *Czyrsko* deportat captiuatum. Verùm cùm *Henricus* filius suus, qui *Annam Othocari* alias *Przemislai* Bohemiæ Regis filiam ex secunda uxore *Constantia*, & filia *Vngariæ* Regis nomine genitam habebat in vxorem, & quatuor filios, videlicet *Boleslaum*, *Wladislaum*, *Henricum* & *Conradum*, & quinque filias, videlicet *Heduigim*, *Agnetem*, *Constantiam*, *Elizabeth*, & *Gertrudim* ex eadem suscepisset, paternam liberationem effecturus, grandem exercitum tam ex propriis quàm mercede conductis militibus congregasset, hostili vexatione *Masouiam* & *Cuiauiam*, ni Pater in libertatem restauraretur, inuasurus. Beata *Heduigis* plurima mala, clades, videlicet, neces, sanguinis Christiani profluuia, desolationes, exustiones, vastationesque terrarum, & agrestium pauperumque hominum oppressiones & angustias, exinde orituras euersura, in *Masouiam* se personaliter contulit, & *Conradum Masouiæ* apud *Plocko*, vel vt aliis placet, apud *Kruswiciam* & *Czyrsko* adiens, funestum martem iam tonantem extinxit, ad eius siquidem conspectum *Conradus Masouiæ* Dux omnem qua flammabat ferocitatem deposuit, & quasi victus, quodamque terrore correptus, omnibus suis votis & precibus se morem gesturum repromisit. At illa Deo inspirata non solùm *Henricum Slesiæ* Ducem virum suum, & *Conradum Masouiæ* Duces dissidentes prudentia qua pollebat reconciliauit, sed etiam affinitatis iura, quo in post quietiores essent, inter ipsos connexuit. Cessit siquidem *Henricus cum barba Slesiæ* Dux de iure Monarchiæ & tutoriæ *Conrado*, renuncians iuri, quod sibi in illis quæsierat, captiuosque *Conradi* libertati restituit, renunciationemque ipsam corporali firmauit iuramento. Duas verò Neptes suas, *Henrici* videlicet filii sui filias, ex *Anna* filia Regis *Bohemiæ* susceptas, videlicet *Constantiam* & *Gertrudim*, filiis *Conradi Casimiro* & *Boleslao* desponsat in vxores, *Casimiro Constantiam* & *Boleslao Gertrudim*. His itaque pactis & conditionibus, & B. *Heduigis* fœminæ iam tunc in operibus famosæ meritis, bellum acerrimum gestum & gerendum sublatum est, & *Henricus Slesiæ* Dux ex captiuitate liberatus, in *Slesiam* rediit, *Conradus* verò *Masouiæ* Dux se & Monarcham, & puerorum *Leszkonis* tutorem *Grzymislaua* matre eorum ne quicquam aduersante repugnanteque gerere cœpit. *Gregorius* tamen Papa nonus *Henricum Wratislauiensem* Ducem, ab huiusmodi iuramento, tanquam per vim exacto absoluit. ***Conradus Masouiæ Dux administrationem Regni suscepit.***

In magna multitudine, & quæ vix æstimari poterat, *Tatari Russiæ* terras ingressi, plurima mala, cædes & flammas in illis committunt, & vniuersam terram *Rzeszanska* vastant, spoliant, Ducemque *Rzeszanorum* occiso, etiam senes & impuberes necant, cæteram multitudinem captiuam in seruitutem abducunt, castraque conquisita incendunt, neque his contenti, iterum in anni huius hyeme in terram *Susdali* adueniunt, & terra vniuersa peruastata, etiam *Georgium* Ducem & filios eius, pluresque alios *Susdalorum* Duces interficiunt, & *Wladimiro* Duci castrum *Roslow* auferentes incendunt, & captiuis plurimis atque prædis pro libito potiuntur. ***Tatari Russiam vastant.***

Præmislaus, alias *Otocarus Bohemiæ* Rex valetudinarium & morti proximum se intelligens, filium suum *Venceslaum* ex *Constantia* sorore *Belæ Vngariæ* Regis, quam legitima & priore vxore *Adla* viuente superduxerat, susceptum, in Ecclesia *Pragensi* in Regem, consortem verò eius *Cunegundim*, *Philippi* Ducis *Sueuiæ* in Regem *Romanorum* in discordia ele- ***Wenceslaus fit Rex Romanorum.***

Digitized by Google

1228. electi, filiam in Reginam per *Sifridum* Archiepiscopum *Moguntinensem* in Dominica Quadragesimæ, ordinauit se spectatore A inungi & coronari.

Elisabeth Vngariæ Regina canonisatur.

Gregorius Papa nonus B. *Helizabeth Andreæ* Regis *Vngariæ* filiam, & *Ludouici Landgraphi Turingiæ* relictam, canonizat, cuius sacrum corpus *Fridericus* Imperator *Romanorum* in *Margburg* hospitale, quod viuens fundauerat, & munifica largitione dotauerat, de tumulo associatis plurimis Pontificibus, & Principibus, cum solennitate & gloria leuat, & pro testa capitis sui ornanda, corona aurea donat.

In *Brzesko* villa, oppido *Brzesko* propinqua ad fluenta *Vislæ*, monasterium Fratrum B ordinis Præmonstratensis fundat, & in dotem illi conferuntur villæ & decimæ manipulares cum *Brzesko* oppido.

1229. Concordia inter *Henricum Slesiæ*, & *Conradum Masouiæ* Duces apud *Plockam*, per B. fœminam Ducissam *Heduigim Henrici* consortem, & eius solertissimam interpositionem celebrata, grauique & infausto bello ciuili extincto, rursus aliud bellum inter *Maioris Poloniæ* Duces, *Wladislaum Laskonogi* patruum, & *Wladislaum Ottonis* nepotem exarsit.

Bellum inter Wladislaum Laskonogi & Wladislaum Ottonis maioris Poloniæ Duces.

Proprio siquidem, & externo milite *Wladislaus Laskonogi* adiutus, venit contra *Wladislaum Ottonis*, iniuriam sibi anno superiori illatam vlturus. Nec *Wladislaus Ottonis* prioribus fidens successibus detractauit bellum, sed aduenienti patruo cum suis militibus occurrit, & quamuis acriter pugnans, cùm esset & robore & numero militum inferior, à *Wladislao Laskonogi* patruo suo victus, pluribus suis desideratis, aut captis, etiam ipse *Wladislaus Ottonis* è prælio fugere turpe raptus, captus est, & à Patruo *Wladislao Laskonogi* in vincula coniectus.

quo ille captus est, sed paulo post euasit.

Sed cùm processu temporis fauentium sibi suffragio captiuitatem euasisset, in *Pomeraniam* ad *Suantopelkonem* vxoris suæ fratrem, qui *Leszkone Albo* apud *Ganzawam* occiso, totius sibi *Pomeraniæ* dominatum vsurpauerat, auxilia ab eo instaurandi contra *Wladislaum Laskonogi* belli quæsiturus, diuertit. Qui non solum illi gentes suas *Pomeranicas* concessit, sed etiam personaliter cum eo contra *Wladislaum Laskonogi* venit. Quorum aduentu *Wladislaus Laskonogi* deterritus, cùm in suis erga se fluxam & ambiguam nosset fidem, qui illum propter libidines & spurcitias suas, ceterasque actiones Principe indignas in liuore & contemptu habebant, decertare cum adueniente nepote & hoste infesto, ne à suis desertus, captiuitatem incideret, non ausus, castris & munitionibus in maiori *Polonia* relictis, discessit, & in castrum *Ratibor* se recepit, à *Casimiro Mieszkowic Ratiboriensi* Duce amice habitus, & exceptus. Propter quod *Wladislaus Ottonis* militibus & castris se illi prona & obsequenti voluntate dedentibus, & propriam sortem obtinuit, & patruelem occupauit. Habebat & aliorum assertio, quod *Wladislaus Laskonogi* quindecima Iulii fortiter dimicans, succubuit, & fugere turpiter coactus est, Palatino *Posnaniensi* cum multis aliis interfecto. 1229.

Iwo Cracouiensis Ep.

Iwo Cracouiensis Episcopus aliquot monasteriorum in sua diœcesi, videlicet *Mogila*, *Dlubnia*, in *Mstow*, item Hospitale pauperum in *Cracouia*, item Ecclesiarum Parochialium in *Dzierzazna*, *Wawrzynczyce*, & *Daleszyce*, Sancti *Pauli* in *Sandomiria* fundator & dotator, splendorem Metropolicum Ecclesiæ suæ *Cracouiensi*, ab aliis Prædecessoribus suis neglectum, satagens restituere, optimum & oportunum tempus ratus, quo restitutio ipsa possit prouenire, in *Italiam* ad *Gregorium* Papam nonum sibi multipliciter propter communionem familiaritatis & amicitiæ in studio *Parisiensi*, dùm ambos minor haberet status, contractam, fauorabilem, & affectum se contulit. Tyrannidem etiam *Conradi Masouiæ* Ducis, qui in *Cracouiensi* & *Sandomiriensi* Ducatibus, tutorio nomine principabatur, cum quo tum pro Ecclesiæ, tùm pro iniuriis militarium in plures simultates deuenerat, declinans. Et cùm Papam *Gregorium*, cuius erat in studiis *Galliarum* apud *Parisios* charus socius, & singulari familiaritate obstrictus, in *Perusio* reperiisset, maximo honore obuiam illi multis C Prælatis mandato Papæ euntibus, & exceptus & habitus est, dignitasque & præeminentia Metropolica Ecclesiæ *Cracouiensis* facile *Gregorio* Papa precibus suis morem gerente, restituta.

Metropoliticam dignitatem Ecclesiæ suæ restituit,

Verùm dùm deuotione feruenti prouocatus, obtenta à *Gregorio* licentia *Romam* ad visitandum Sanctorum limina venisset, febribus correptus est. A quibus nondum liberatus *Roma* egressus, & itineris labore, & solis ardore ingrauauit ægritudinem. Et cùm in *pristinum Burgum* deuenisset 21. Iulii, exactis 12. in Pontificatu annis, moritur, & in *Mutinensi* maiori Ecclesia à familiaribus suis iusta funeri soluentibus, sepelitur, ossa tandem eius post aliquot annorum spacium, per Fratres D Prædicatores domus *Cracouiensis*, quam vt supra narrauimus, ipse fundauerat, ex *Mutina Cracouiam* afferuntur, & in medio chori monasterii S. Trinitatis reconduntur.

& paullo post in Italia moritur.

Frequens *Tatarorum* multitudo in *Smolnensem* & *Czernieiouiensem* regiones adueniens, eas crudelissimè cæde & spoliis, nulli parcens ætati, quatit, & peruastat. Castris autem & fortaliciis plurimis, ex quibus & Duces, & milites diffugerant, consistere in illis non ausi, potita ea incendit. Et nullam resistentiam sentiens, singulis à facie eorum in paludinosa & inuia loca se subducentibus, onusta captiuorum multitudine atque præda, in sua reuertitur.

Optimo & heroicæ conditionis viro *Iwone* Ecclesia *Cracouiensis* destitua viduataque Pon-

1230. *Dissensio propter electionem Ep. Cracouiensis.* Pontifice, cum propter illius mortem, singulari confecta esset anxietate & mœrore, duplicem super hæc miserandum & detestabilem casum excepit, diuisionis vnum, conflagrationis alterum. Quamuis enim Capitulum *Cracouiense* de substituendo altero Episcopo *Vislaum* Canonicum *Cracouiensem*, natione *Polonum*, genere nobilem, de armis *Zabawa*, vitæ quoque spectatæ & doctrinæ elegisset, *Rudolpho* tamen Cantore *Romano*, & Magistro *Andrea* Canonico, electioni suæ quamuis Canonicæ, aduersantibus, ingens & monstruosa diuisio in Ecclesia *Cracouiensi* integro biennio vigebat. Præfatus enim Magister *Andreas*, qui cum *Iwone* Episcopo in *Italiam* transierat, assistente sibi *Rudolpho Romano*, obtinuit sibi de Episcopatu *Cracouiensi* per Papam prouideri, & ob hoc, causa *Vislai* & per biennium pendente, differtur consecratio. Sed *Henrico* Duce *Cracouiensi* & *Wratislauiensi*, qui *Cracouiensem* Ducatum absolutus à Papa de iuramento recuperauerat, interpositionem suam apud Papam faciente, electio confirmatur *Vislai*, prouisione Magistri *Andreæ* cassata. Propter quam & confirmatio *Vislai* apud sedem Apostolicam & consecratio ex huiusmodi causa fuit per biennium non sine maximo *Cracouiensis* Ecclesiæ dispendio, & substantiarum euisceratione impedita & protelata. *Vislaus* præfatus Episcopus de domo *Zabawa* fertur fuisse, & Ecclesiam Parochialem in *Koscielec*, prope *Proszowice*, pulchro lapide petræ tabulatæ, quod villa ipsa patrimonium suum fuerat, ædificasse. Cuius progenitores, quia ex terra *Pomeraniæ Cracouiam* aduenerant, pro aduenis habebantur, & maior inuidia *Vislao* in sua electione propterea origebatur. Dùm insuper sub hac contentione turris Ecclesiæ *Cracouiensis* sumptibus *Iwonis* Episcopi, & sui testamenti exequutorum sollicitudine, plumbo tegeretur, operario negligentius ignem tractante, carbo ignitus ex foco forruito decidit, & proxima laquearia arida reperiens, facile nocte incendit, vniuersamque Ecclesiam, roboratum ignem pluribus mortalibus ne quicquam restinguere aut inhibere audentibus, exussit.

Ecclesia Cracouiensis igne absumitur.

Wladislaus Dux filius *Ottonis* sumptis sibi in auxilium quibusdam *Poloniæ* militibus, & signanter *Albrechto* & *Laurentio* filiis *Ioannis* monasterium insigne *Mogilno* spoliat, prædatur & deuastat, ostendens se & à sanguine, & à maioribus moribusque priscorum Regum, Principum, & Heroum *Poloniæ* magnopere degenerasse, cum monasteria ab ipsis fundata, ipse deleret.

Ottocarus Bohemiæ Rex moritur. Decimo Calend. Ianuarii, *Przemislaus* alias *Ottocarus Bohemiæ* Rex moritur, & in *Pragensi* maiori Ecclesia sepelitur, cui filius suus *Venceslaus* biennio ante, Patre iubente, coronatus successit.

Prussiæ populis in Regnum *Poloniæ* barbaricam feritatem per clandestinas & subitas inuasiones & incendia, abductioneque personarum vtriusque sexus, in seruitutem perpetuam euomentibus, *Conradus Masouiæ* Dux, cum terras suas haberet cum eisdem barbaris vicinas & conterminas, multipliciter grauatus & afflictus, septem Fratres Cruciferos de domo *Teutonica* Ordinis Sancti Sepulchri Dominici *Hierosolymitani*, quorum *Hermanus Ballic* de *Salca* Primicerius & Magister habebatur, in sui auxilium ex *Almania* de consilio *Christini* Episcopi *Culmensis* viri religiosi de ordine *Cisterciensi* accersiit. In primario quoque eorum aduentu in castro *Dobrzin*, à quo Fratres *Dobrzinenses* appellati sunt, ipsos locat. Processu verò temporis eis castrum & oppidum *Nieszow*, cum villis *Murzynow*, *Orlow*, & cum suis attinentiis donat, largitur, & consignat. Cùm autem aliquot secundis præliis vsus, adiuuantibus illum Fratribus Cruciferis stragem ingentem in *Pruthenos* edidisset, precibus assiduis *Henrici cum barba Wratislauiensis* & *Slesiæ* Ducis persuasus de consilio consortis suæ Ducissæ *Agafiæ*, & filiorum suorum *Boleslai*, *Casimiri*, & *Semouiti*, nec non Prælatorum & Baronum terrarum suarum, videlicet *Gunteri* Episcopi *Plocensis*, *Michaelis* Episcopi *Cuiauiensis*, *Cristini* Episcopi *Culmensis*, *Pacoslai* Comitis *Dersouiensis*, terras *Chelmenses* & *Lubauiæ* infra fluuios *Ossam*, *Drwancam*, & *Wrolam* sitas, in quibus barbari *Rogow* castrum & oppidum, & alias munitiones occupauerant, eis inscribit, & donat, licet de facto, non de iure, cùm in præiudicium Regni *Poloniæ* donationem ipsam *Conradus* Dux non poterat aliquatenus fecisse. Quæ quidem donatio, etsi pro ea tempestate videbatur salutaris, ex post tamen Cruciferis ad occupandum terras residuas Regni *Poloniæ* semper anhelantibus, maxima Christiani sanguinis *Polonis* sedes suas naturales defendentibus, sequuta sunt profluuia, & cædes etiam relatu horrendæ commissæ. Nec inter Reges & Duces *Poloniæ* præter præfatum *Conradum* extat alius, qui per donationem terrarum prædictarum *Nieszouiensis* & *Chelmensis*, & vocationem Cruciferorum, maiorem cladem aut pestem ad *Poloniæ* Regnum inuexerit, maioribusque bellis *Polonos* inuoluerit. In ea autem terrarum *Culmensis* & *Lubauiæ* per *Conradum Masouiæ* & *Cuiauiæ* Ducem donatione Fratribus Cruciferis facta id primum & præcipuè fuit cautum, & ad id se tàm Magister *Hermanus*, quàm Fratres Cruciferi patentibus literis astrinxerant, quod *Pruthenicæ* terræ & cuiuslibet alterius sub barbaris conquirendæ possessio debebat inter *Conradum Masouiæ* & *Cuiauiæ* Ducem, suosque filios, & successores *Poloniæ* Principes, & Magistrum atque Ordinem Cruciferorum ex æquo partiri & terrarum *Culmensis* & *Lubauiæ* donatio, terra *Pruthenica* conquisita, irritari, 1230.

Cruciferi vocantur in Poloniam.

&

1230. & ad *Conradum* Ducem suosque successores pleno iure deuolui. Ordinatio quoque ipsa & conditiones ei appositæ, literarum apicibus fuerunt firmatæ, & per nonnullos fide dignos viros apud *Plocenses* Duces & eorum cameras visæ sæpius & tractatæ. Reliquit autem *Hermanus* de *Salca* Magister Ordinis in locum suum Fratrem suum de *Landisberg Conradum*, qui cum auxilio Ducis *Conradi Masouiæ* & gentium suarum in littore *Vislæ* in loco edito ædificauit castellum, quod vocauit *Fogelsang*, ex quo cœpit *Pruthenos* impetere, & eorum subitas incursiones prohibere. Consultanti autem super donatione terræ *Culmensis* Cruciferis facienda, *Conrado Masouiæ* Duci, fabula à *Trogo* descripta, & penè in simili euentu, dùm *Massiliensis* fundaretur ciuitas, ab vno Regulorum in coniectura perspicacissimo à Consiliariis *Polonicis* in detractationem eorum, quæ conceperant obiicienda erat. *Canem aliquando partu grauidam, locum à pastore precario petiisse, in quo partum effunderet. Quo obtento, iterum sollicitasse, vt sibi educare in eodem loco teneros partus liceret. At postremo adultis catulis, fultam domestico præsidio, proprietatem loci Hero suo excluso, vendicasse. Nec secus Cruciferos egisse, qui suos fundatores sedibus exclusos, eorum terras per fas & nefas occupare non pudebat.*

1231. Moram suæ expulsionis & exilii, quæ in quartum iam annum tendebatur, à *Wladislao Ottonis Calissiensi* Duce germano nepote patratam, per quam & Ducatu suo, & rebus quibuslibet exutus erat, *Wladislaus Laskonogi Posnaniensis* Dux molestè ferens, & propriorum militum, qui ad eum sub exilii tempore defecerant, & aliquorum voluntariorum, aut ære alieno, aut iudiciis damnatorum nactus auxilia, ex *Ratiboriensi* oppido, in quo miserabile illud exilium hactenus egerat, discedens, versus *maiorem Poloniam* contendit, & castrum *Gnezna*, quod sui iuris, suæque sortis erat, obsidione vallauit, sperans non illud solùm, sed & castra reliqua per deditionem breui recepturum. Verùm cum spes non respondisset, strenue militibus *Wladislai Ottonis* castrum *Gnesnense* defendentibus, obsidio in duos menses protracta est. Intra quos nemo ex militibus & subditis *Wladislai Ottonis* notatus est ad *Wladislaum Laskonogi*, omnibus turpes & fœdos mores suos abhorrentibus, defecisse. Fama quoque non temere orta vulgatum proditumque foret, *Wladislaum Ottonis* cum *Suantopelkone Pomeraniæ* Duce socero suo, & validis suis & exterorum copiis, pro ferenda obsessis ope, propediem aduentare, tristis & gemens, fortunamque suam carpens, inexpugnato castro *Gnesnensi*, pro cuius expugnatione tàm vires quàm ingenia intenderat, aliquot de suis militibus amissis, obsidionem soluens discessit, & in solitum exilii sui locum *Ratiboriam* remeauit, & anno eodem 15. Calend. Septembris in oppido *Sroda*, tàm mœrore quàm conscientia actorum facinorum grauatus, fato subtractus est, & apud *Ratiboriam*, vel vt aliis placet, in monasterio *Lubucensi* sepultus, nulla stirpe relicta. Ex cuius morte, plena sui Principatus possessio ad *Wladislaum Ottonis*, velut nepotem germanum transiit. Ipse quoque *Wladislaus Ottonis* Dux vtrumque Ducatum *Posnaniensem* videlicet & *Calissiensem* & omnem *maioris Poloniæ* oram pacifice & absque omni insidiarum & defectionis respectu possidere cœpit.

Wladislaus Laskonogi frustra Gnesnam impugnat.

1231. *& post moritur.*

Conradus Masouiæ Dux cum fratribus Cruciferis, & nonnullis peregrinis in sui auxilium aduenientibus, vt amplior, & efficacior *Pruthenis* barbaris opponeretur resistentia, in arbore quercus castrum ædificat, & præsidio tàm fratrum Cruciferorum quàm propriorum militum imposito, *Pruthenos* cœpit à vastatione terrarum suarum cohibere. Locauit & tunc ciuitatem *Torun*, quam postmodum in aptiorem transtulit locum. *Prutheni* verò barbari in eorum præsidiorum, quæ *Conradus* Dux erexerat, destructionem, duo castra erigunt, vnum iuxta *Vislam* vltra *Torun*, quod vocatur *Rogow*, aliud iuxta *Torun*, in eo loco, vbi nunc antiqua *Culmensis* ciuitas extat. Fabricat & tertiam munitionem in lacu *Pipinus Pruthenus* Christianis infestissimus, qui etiam in diem hanc lacus *Pipini* dicitur. Omnia tamen castra prædicta infra paucos dies per Fratres Cruciferos & *Polonorum* milites fuerunt expugnata, & *Pipinus* captus. Qui ventre aperto ad quercum per circuitum vsquequo euisceraretur, agitatus, vecordiæ suæ pœnas dedit.

Cruciferis castrum ædificatur.

qui Pruthenos vincunt.

Fridericus Austriæ Dux vltum iri satagens iniurias, quas patri suo & Ducatui *Austriæ Venceslaus Bohemiæ* Rex intulerat, cum potentia exercituum suorum *Bohemiam* inuadit. Quem in id bellum proficiscentem secutus *Przemislaus* Marchio *Morauiæ*, germanus *Venceslai Bohemiæ* Regis cum eodem *Friderico Austriæ* Duce confœderatus, item *Otto Morauiæ* Dux, item *Henricus* germanus Ducis *Morauiæ*, *Marchio* de *Werdt*, item *Herebrehardus* Episcopus *Bambergensis*, item *Bartoldus* Patriarcha *Aquilegiensis*, etiam germani Ducis *Morauiæ*, filii *Bartoldi* Ducis *Morauiæ*, & fratris germani B. *Heduigis*, consortis *Henrici Wratislauiensis* & *Slesiæ* Ducis cum suis gentibus comitabantur. Tantus autem & tam fortis exercitus, cui *Bohemiæ* Rex *Venceslaus* imparem se videns, resistere, & cum illo decertare non audebat, cum ex *Bohemis* plures sibi sciret parum fidos, & *Przemislai* Marchionis *Morauiæ* partibus fauentes, vno duntaxat castro vetero expugnato, & nonnullis damnis irrogatis, propter infirmitatem *Friderici Austriæ* Ducis, qua subito cor-

Friderici Austriæ Ducis expeditio breuis in Bohemiam.

1231. correptus est, in propria parum operatus, rediit.

Andreæ Vngariæ Regi succedit filius Bela,

Andreas Vngariæ Rex & B. *Helizabeth* pater, cum annis triginta *Vngariæ* Regnum sub tranquillo & felici regimine tenuisset, moritur, & in monasterio de *Egrus* sepelitur. Cui *Bela* filius eius maior natu successit, pridie Idus Octobris in *Alba regali* diademate insignitus.

Vndecimo Calend. Nouembris *Paulus Posnaniensis* Episcopus cum consensu Capituli sui fundat monasterium fratrum Prædicatorum in *Srzodka* ad sinistram viæ, quæ ducit de *Srzodka* in *Glogouiam*, è regione Ecclesiæ Sanctæ *Margaretæ*.

Guntero Ep. Plocensi Petrus.

Gunterus Episcopus *Plocensis*, cùm sedisset annis quinque, in *Vienna Austriæ Romam* pergens moritur, & illic sepelitur. Cui *Petrus* dictus *Romanus* Canonicus *Plocensis* successit, per electionem Canonicam de domo *Polukosa*.

Vislaus electus *Cracouiensis* consecratur in Episcopum *Cracouiensem*, per *Vincentium* Archiepiscopum *Gnesnensem* in Ecclesia *Cracouiensi*, sublato dissidio, quod biennio inter eum, & filium *Clementis* Magistrum *Andream Cracouiensem*, de natione *Griphonum* viguerat. *Gregorius* enim Papa nonus eidem *Andreæ Romæ* præsenti, iure suo de *Cracouiensi* Episcopatu prouiderat. *Henrico* tamen *Wratislauiensi* & *Cracouiensi* Duce interpositionem faciente, ad Papam electio *Vislai* confirmatur, prouisione *Andreæ* cassata.

1232.

Wladislaus Ottonis Ecclesias Gnesnensem & Posnaniensem ditat.

Beneficia Diuina *Wladislaus Ottonis*, qui & *Plwacz* cognomen à nimio sputamine sortitus est, *maioris Poloniæ* Dux, frequentius in eum, & in diræ captiuitatis euasione, & in hostium debellatione collata, repensurus, cùm & ex obitu patrui sui Ducis *Wladislai Laskonogi* quies optima, & Principatuum amplitudo, & ex consorte legitima *Suantopelkonis Pomeraniæ* Ducis sorore, duo elegantes filii *Przemislaus* primus, & *Boleslaus* Pius, rarum quidem, sed multiplex bonum prouenisset, duabus Ecclesiis Cathedralibus, *Gnesnensi* videlicet, & *Posnaniensi*, sub ditione sui Ducatus consistentibus, magnas immunitates, libertates, & priuilegia donauit, & concessit, absoluendo Ecclesiarum præfatarum villas habitas & habendas & earum incolas, ab omni solutione, seruitute, datia, & onere, quæ olim Duci, & eius cameræ præstabantur, & ab omni sua suorumque Palatinorum, Castellanorum, Iudicum, & officialium, à qualibet ordinaria & extra ordinaria iurisdictione, & omne Ducale ius, quod sibi in bonis Ecclesiarum præfatarum hactenus competebet in *Petrum* Archiepiscopum *Gnesnensem*, & *Paulum Posnaniensem* Episcopum, eorumque successores conferens, & transfundens. Potestatem etiam monetam fabricandi, & venationes in bonis Ecclesiarum exercendi, quod sibi tunc Principi congruebat, vtrique Pontifici attribuens. Donauit præterea *Posnaniensi* Ecclesiæ, & eius Episcopo *Paulo* villam *Sulkowa Krobia*, largos præbentem introitus. Quapropter paternum corpus *Ottonis* Ducis & *Boleslai* magni primi Regis, & aliorum Regum *Poloniæ* cadauera in ea condita, in qua & ipse sepulturam sibi destinabat huiusmodi, singulari donatione voluit amplius asserere. 1232.

Laurentio Ep. Wratislauiensi succedit Thomas,

Laurentius Wratislauiensis Episcopus cùm annis 25. sedisset, 7. Idus Iulii in *Pricbow* moritur, & in Ecclesia *Wratislauiensi* sepelitur. In cuius locum *Thomas* natione *Polonus*, & genere nobilis, per electionem Canonicam substitutus est, & per *Vincentium* Archiepiscopum confirmatus. Qui non solùm propter nobilitatem generis, de stirpe enim *Kozlerogi* ducebat genus, sed etiam propter scientiæ & prudentiæ raras, quibus clarescebat, dotes, opinione & fama apud proprios & finitimos celebris, in arcem Pontificalem sublimari promeruit. Accedit autem præfato *Laurentio* mors non vulgaris, ex assiduo siquidem & nimio rosarum odoratu, morbum rheumatis incurrens, curari non poterat.

Vincentio Archiep. Gnesnensi Petrus

Vincentius Gnesnensis Archiepiscopus cùm annos prope 12. sedisset, moritur, & in *Gnesnensi* Ecclesia sepultus, per electionem Canonicam *Petrum* habuit successorem. Eadem etiam mortis conditione.

Deuotio & liberalitas *Wladislai Ottonis Maioris Poloniæ* Ducis, in *Gnesnensem* & *Posnaniensem* Ecclesias exhibita, mentes & pectora Baronum & Satraparum *Maioris Poloniæ*, tam ingenti anxietate & liuore exacerbauit confecitque, vt primum occisionem illius conspiratione clandestina multifarie molirentur. Sed cùm insidiæ in illum instructæ spei eorum & intentioni non respondissent, *Wladislao* Duce machinationes illorum solertissimè deuitante, in apertam rebellionem versi ad *Henricum cum barba Wratislauiensem* & *Slesiæ* Ducem, quem sciebant *Wladislao Ottonis* Duci suo, propter vulnera apud *Ganzauam* in occisione *LesZkonis Albi Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Ducis accepta hostem infestum, adueniunt, & sibi Principatus *Maioris Poloniæ* traditurus, in eiusque ditionem & obedientiam se vniuersaliter transituros, castraque & munitiones consignaturos, repromittunt. Deditionem autem terrarum *Maioris Poloniæ* tunc sibi impensam *Henricus cum barba Slesiæ* Dux, vir alioquin deuotus, religiosus, & iustus, quamuis nouisset iniustam, & ex iniqua & iniusta liuoris radice coortam, contra fœminæ S. *Heduigis* consortis suæ persuasum, non est aspernatus, vt per occasionem ipsam iniuriarum suarum, & vulnerum a *Wladislao Ottonis*, quem illius stragis & tradimenti, in *Ganzawa* commissorum, constabat principalem fuisse commentatorem, posset commodius pœnas meritas exigere. Quapropter exercitu non mediocri ex propriis & auxiliariis congesto, hostiliter

Henricus cum barba

1233.

1233. *terras maioris Poloniae occupat.* liter terras *Maioris Poloniae*, eas vtcunque occupaturus, ingreditur. Sciens autem & probè noscens, *Wladislaus Ottonis* animos suorum militum à se alienatos, sibique aduersos & infestos esse, cum *Henrico* Duce *Slesiae* velut cum potentiori congredi veritus, ne à residuis militibus, qui in partibus suis remanserant, aut proderetur, aut desereretur, in castris se continuit, & castris *Bnin* & *Srzem*, ne per *Henricum* occuparentur crematis, castrum *Gnesnense* forti & fideli militum præsidio communiuit, & ad socerum suum *Suantopelkonem* Dominum *Pomeraniae*, in *Pomeraniam* diuertit. Quapropter castra & ciuitates principales *Maioris Poloniae*, *Posnaniensis*, *Calissiensis*, *Pyzdrensis*, *Sredensis*, item castrum *Biechow*, per Barones & milites *Maioris Poloniae*, Duci *Henrico cum barba* deduntur, & consignantur. Qui illorum possessionem nactus, etiam castra demolita & conflagrata, videlicet *Srzem* & *Bnin* reficit & reparat, milibusq; & defensoribus fortissimis communiuit, datque castra ipsa nepoti suo germano ex sorore filio *Dipoldi* Marchionis *Morauiae Borzywoio* in tenutam, vt ex illis quoscunque rebelles & inobedientes in terris *Maioris Poloniae* cogeret in suam ditionem, obedientes verò & deditos in fide contineret. Præfatus siquidem *Dipoldus Morauiae* Marchio à *Venceslao Bohemiae* Rege, & cognomine *Monoculo* fratre suo ex *Morauia* pulsus, in *Vngaria* consenescens obiit. Mater verò eorum *Adleidis* soror *Henrici cum barba*, post mortem mariti ex *Morauia*, per eundem *Venceslaum* Regem *Bohemiae* eiecta, in paternam domum cum quatuor filiis, videlicet *Borziwoio*, *Boleslao*, *Premislao*, & *Wladislao* reuersa est. Et Marchionissa quidem *Adleidis* in monasterio *Trzebnicensi* degens, mortua est. Cuius cineribus alter filiorum *Premislaus* breui matrem sequutus, appositus est, vltimus filiorum *Boleslaus* sortem Clericalem optimam ducens, Canonicus *Maideburgensis* effectus, reliqui duo *Wladislaus* & *Borzywoius*, apud auunculum suum *Henricum Wratislauiensem* & *Slesiae* Ducem, militabant.

Wladimirus Kiouiensis Dux veritus ritum suum *Graecum* per Fratres Prædicatores, videlicet *Martinum* de *Sandomiria* Priorem *Kiouiensem*, & alios Fratres eius, vtpote viros Religiosos, & exemplares pessundari & confundi, præfatos Fratres de Ecclesia *S. Mariae* in *Kiow* ordini præfato consignata, & circa quam habebant suum conuentum, expellit, redeundi facultatem eis interminans.

Ephaeborum ætate, *Boleslaus*, qui *Pudicus* appellari meruit, *Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Dux, filius *Leszkonis Albi* transacta, annum prope 15. attigerat, & tàm suæ Ducissæ genitricis *Grzymislauae*, quàm *Cracouiensium* & *Sandomiriensium* Procerum, præcipuè tamen *Vislai Cracouiensis* Episcopi instigatione frequenti & persuasu, tutoriam patrui sui *Conradi Masouiae* Ducis, sibi, & Ducatibus suis plurimum perniciosam & damnosam excutere, & se in libertatem vendicare destinabat. Verùm *Conradus Masouiae* Dux, tutoriam sibi à nepote eripi, & consuetis introitibus se plurimum dolens spoliari, tàm Ducissam *Grzymislawam*, quàm nepotem Ducem *Boleslaum Pudicum* ad colloquium amicabile, quasi de Rebuspublicis suorum Principatuum tractaturus, inuitans, eos captiuat, & in *Masouiam* deductos, primum in *Czyrsko* castro suo forti includit, exprobrans, tàm matri, quàm filio præcipitanter nimis & immaturè ad principandi auctoritatem aspirasse. Deinde illos in *Sieciechouiense* castrum supra fluuium *Wisla* in diœcesi *Cracouiensi* situm transportat, & arctæ deputat custodiæ, è thesauris suis omnem sibi diripit suppellectilem, & ad Principatus suos occupandos, & ipsum è vita exterminandum, magno conatu animum intendit. Vnde & illum arctæ apud *Czyrsko* includit custodiæ, & Principatum eius cœpit occupare. Interim *Wladislaus Gnesnensis* Dux petitione & consilio *Marci* Palatini *Cracouiensis* inductus, persuadet Duci *Conrado*, vt animo lenitatis nepotem pertractet, nec aliquid in vitam suam aut suorum præsumat machinari. Qui, vt erat consiliis tractabilis, in cœnobium *Sieciechouiense* eos transmittit, sub diligenti custodia ibidem detinendos, donec deliberet, quem finem præsenti negotio imponat. *Conradus Masouiae Dux Boleslaum Cracouiensem cum matre captiuat.*

Interea *Boleslaus* filius senior *Conradi Mazouiae* Ducis terram *Sandomiriensem* potentialiter ingreditur, & tanquam vacantem occupat, Fratres quidem muneribus demulcens, & promissis, contradictores verò emisso edicto proscribens, bona eorum diripens & dissipans, coegit exulare. Quorum quidem in *Russiam* alii, alii in partes alias, timore mortis fugientes, diuerterunt, misericordiam Dei implorantes vt tyrannidem *Boleslai* Ducis deprimeret, orphanisque & desolatis misereatur.

Gregorius Papa nonus B. *Dominicum* Ducem & institutorem ordinis Prædicatorum *Bononiae* sepultum, pluribus coruscantem miraculis *Reatae* canonisat, & Sanctorum adscribit catalogo, anno à morte eius vndecimo.

Hermanus Magister Cruciferorum castro altero *Kwidzin* in terra *Culmensi* ædificato, castrum *Wilna*, quod in vicino situm erat à *Pruthenis* occupatum, & ædificatum successu temporis expugnat & conquirit, & milites *Pruthenorum*, qui in præsidio illius fuerant, captiuat.

1234. Infidelium *Pruthenorum* terras vastaturi, & barbaricam illam nationem & genus ad cultum religionis nostræ adducturi, *Conradus Mazouiae* & *Cuiauiae* Dux, non ex propriis solùm *Cuiauiensibus* & *Mazouiensibus*, sed ex *Cracouiensibus* & *Sandomiriensibus*, quas pupillari & tutorio nomine *Boleslai Pudici* ne- *Expeditio Conradi & aliorum in Prussiam.*

Digitized by Google

1234. potis sui tenebat terris, Henricus *Wratislauiensis* filius *S. Heduigis*, *Wladislaus* Ottonis *Maioris Poloniæ*, *Suantopelk* & *Sambor* germani A *Pomeraniæ* Duces, validum exercitum, validasque equestres & pedestres copias, nunquam alias in terris *Prussiæ* visas congregantes, in terram *Pruthenorum Ossa* flumine superato comitantibus & adiuuantibus illos magistro *Hermano*, & Fratribus Ordinis *S. Mariæ Teutonicorum*, quos vt in superioribus præmisimus, *Conradus* Dux ipse in sui auxilium contra præfatos *Pruthenos* clandestino & tumultuario bello terras suas affligentes acciuerat, Summi Pontificis *Gregorij* noni specialibus literis admoniti, hyemali tempore *Suantopelkoni* Duci cura totius exercitus commissa, descendunt, & duobus mensibus terram *Pruthenicam* in girum, ignibus, flammis, & spoliis, deuastantes, B cum *Prutheni* decernere non ausi, pugnandi copiam non facerent, cæde de quinque millibus barbarorum edita, & castro *Radzin*, quod magis Catholicis imminebat, sub *Pruthenis* conquisito, & propriis militibus locato, ciuitate quoque *Kwidzin* locata, in propria redeuntes multitudinem captiuorum & spoliorum reduxerunt. Sub ipso verò tempore, quo *Conradus Mazouiæ* Dux bello *Pruthenico* occupatus erat, *Boleslaus Pudicus Cracouiensis* Dux, qui vnà cum genitrice sua *Grzymislawa* Ducissa *Leszkonis Albi* relicta, captiuitatis molestias in *Sieciechouiensi* castro anno vno & paulò amplius pertulerat, beneficio *Nicolai Gallici* Abbatis *Sieciechouiensis* ordinis *S. Benedicti* euasit. Qui castrum *Sieciechouiense* vigilibus, cæterisque capti Ducis *Boleslai* custodibus, tam pecunia, quàm promissis corruptis, Ducem *Boleslaum* & Ducissam *Grzymislawam* solui obtinuit. Gratia siquidem Dei quæ subuenit in periculis, & in necessitatibus laborantibus, oppressionem duræ captiuitatis, præfati *Boleslai* cum matre misericorditer prospiciens, consilium inspirat *Nicolao* Abbati & quibusdam aliis eos liberandi. Nam cùm quadam nocte custodes epulis delibati, potu repleti, securitate dissoluti, solitarum vigiliarum excubias intermisissent, *Boleslaus* Dux cum matre intempestæ silentio noctis euectio- D nibus clanculè præparatis, claustro egreditur. Cui captiuitatem euadenti, duo castra *Sandomiriense* videlicet & *Zauichostense* vltro tradita sunt. Quibus forte imponens præsidium, non audens in terris propriis consistere, nec alteram captiuitatem experiri (Dux enim *Conradus* principaliora in *Cracouiensi*, *Sandomiriensi*, & *Lublinensi* terris castra in ditionem *Masouitarum* tradiderat,) cogeretur, in *Slesiam* & *Wratislauiam* ad Ducem *Henricum cum barba*, tertio affinitatis gradu per lineam directam, sibi coniunctum, refugit. Qui exulem & fugitiuum blandè & comiter suscipiens, omni honore & humanitate tractauit, omniaque de se bene sperare iussit. Qui

Boleslaus cum matre ex carcere profugus.

dùm se iuuari, & in Principatus suos restitui, summopere expetiisset, *Henricus* quidem Dux in omnibus se sibi morigerum fore repromisit, *quæ tamen præmia laborum & impensarum, & quis fructus penes illum manere deberet*, quæsiuit. Tunc *Boleslaus Pudicus* omnes expensas & labores se refusurum, aut aliquas sortes Principatuum suorum sibi largiturum pollicebatur, de quo fuere fœdus & pacta inita. Interea filius *Conradi Boleslaus* collectis quibusdam *Sandomiriensibus* militibus & suis, terram *Cracouiensem* ingressus, furiosè in populum debachabatur, afflictaque ea deprecationibus & grassaturis, in terram *Sandomiriensem* reuertitur. *Cracouienses* verò huiusmodi iniuriam non ferentes, *Vislicensem* terram frequentibus incursibus spoliabant, sicque mutuis vicissitudinibus vtramque terram crudeliter vastantes, in desolationem miserabilem redegêre. Auditis & intellectis omnibus iniuriis, quas *Boleslaus* præfatus *Cracouiensibus* hostiliter intulerat, *Wratislauiensis* Dux *Henricus cum barba*, cum omnibus potentiis suis versus *Cracouiam* vna cum *Boleslao Pudico* contendit, & à singulis ferè Baronibus *Cracouiensibus* & *Sandomiriensibus* exceptus est, & tam vrbs, quàm arx *Cracouiensis* reliquæque omnes ciuitates, & castra, Præfectis *Conradi* Ducis eas deferentibus, facile in suam & Ducis *Boleslai* venêre ditionem. Adeò enim dominatum Ducis *Masouiæ Conradi* aspernabantur, vt ad aduentum Ducis sui naturalis C *Boleslai* singuli in eius obedientiam & susceptionem confluerent. *Henricus* autem *cum barba Wratislauiensis* Dux, *Cracouiensis*, *Sandomiriensis*, & *Lublinensis* Principatuum possessionem nactus, benignum se tutorem & curatorem *Boleslao pudico* præbuit, & tam *maioris Poloniæ*, quàm *Cracouiensem* & *Sandomiriensem* se Ducem gessit & titulauit, præsertim ne Dux *Boleslaus* per ætatem Ducalia bona inter milites distraheret, omnes tamen regiones ex integro *Boleslao* restituit, & eum cum matre fecit gaudere plena & quieta omnium suorum Principatuum possessione. 1234.

auxilio Henrici cum barba

terras suas occupat.

Singularis feruoris & religionis in Deum miles *Theodoricus* Palatinus *Cracouiensis*, genere, fide, & nobilitate insignis, de domo & familia *Griphonum*, quem difficultate nominis *Græci*, *Polonorum* lingua volens eum *Theodorum* appellare, *Cedronem*, & omnes eiusdem nominis appellationem sortitos, appellauit & vocauit, cultum ampliaturus diuinum, & sibi viam structurus in cœlum, in villa sua hæreditaria *Ludzimierz* prope oppidum *Nowytarg* sub *Alpibus Pannonicis* sita, monasterium ordinis Cisterciensis, sub titulo *S. Mariæ* sub Pontificio *Vislai Cracouiensis* Episcopi, & de eius speciali consensu fundat, & tam præfatam villam *Ludzimierz* quàm alias plures sibi pro perpetua dote consignat. Cui etiam præfatus *Vislaus Cracouiensis* Episcopus decimarum

Theodoricus Palatinus Cracov. monasterium in Ludzimierz fundat.

Digitized by Google

1234. rum manipularium post omnes villas in possessione & terra monasterio attributa locandarum, donatione adiecit. Verùm cum Fratri- A bus monasterii prædicti in *Ludzimierz* ex *Italia* accersitis, varia à viris Belial prædam agentibus, vidisset impedimenta, & spolia inferri, decennio lapso, posteaquam in *Ludzimierz* fundationem huiusmodi consummauerat, in villam *Schyrzyc* à *Sulislao Ioannis* militis filio Canonico *Cracouiensi* pro centum marcis argenti comparatam illic transtulit, vbi in hodiernam diem perseuerat.

quod postea in Schyrzyc transfertur.

Liberalitatem *Vislai* Episcopi, *Prandota* Episcopus *Cracouiensis* immediatus eius successor, supergressus de consensu Capituli, decimas manipulares mensæ suæ in villis *Boznanowice*, *Gostachow*, B & *Dlichow*, & in *Nigra sylua*, post centum mansos *Franconicos*, loco prædicto & cœnobio inscripsit perpetuò & donauit.

Decimo Calend. Februarii, *Dionysius* de *Gozdzikowo* Comes Palatinus nobilis genere, de domo & familia *Vieniawa*, caput zubronis deferente, miles & Domicellus *Posnaniensis*, feruorem deuotionis suæ, quo in Deum & redemptorem suum æstu magno flagrabat, vberius effundere satagens, & cultum nominis sui propensius agere, in villa sua præfata *Gozdikowo*, quæ extunc & in hodiernum diem cœpta est appellari paradisus, monasterium Fratrum ordinis Cisterciensis, sub honore & titulo gloriosæ virginis *Mariæ* fundat, & primum villam suam præfatam *Gozdzykowo*, item & C alias villas suas videlicet *Liuiam*, *Klodawam*, *Gorzykam*, & *Polenc*, ipsi cœnobio & Fratribus in illo militantibus, & militaturis, quos primum de monasterio *Leuinensi* eiusdem ordinis per *Hermanum* eiusdem *Leuinensis* monasterii tunc Abbatem mitti obtinuerat in dotem perpetuam donat & assignat.

Monasterium in Gozdikowo fundatur.

Quarto nonas Ianuarii, *Warmienses Prutheni* claustrum *Oliwa* incendunt, & septem conuersos & triginta quatuor monasterii seruos igne, & gladio miserabiliter interimunt. Sub eodem tempore Fratres Cruciferi cum auxilio Marchionis *Mysnensis*, victis *Pruthenis* de territorio *Pomeraniæ* in ædes suas cum præda euntes, fidem *Christi* illos coegerunt susci- D pere. Castrum *Plocense* per *Henricum* Marchionem *Mysnensem* capitur, sed per Ducem *Conradum* & filios eius *Boleslaum* & *Casimirum* reacquiritur, & *Almani* alii miserabiliter trucidantur, alii cum Ecclesia Cathedrali comburuntur: alii per pedes suspenduntur. Anno quoque eodem per Ducem *Conradum Masouiæ*, ordo & monasterium Fratrum Prædicatorum fundatur in *Plocko*.

1235. *Prutthenica* expeditione *Conradus* Dux *Masouiæ*, quam etiam anni huius æstate facturus erat, omissa, omnes vires, omnesque conatus & studia contra *Boleslaum Pudicum Cracouiensem* Ducem, eiusque tutorem *Henricum cum barba Silesiæ* Ducem, non secus quam in propria viscera conuertit, & alta trahens suspiria, vehementi stomachatione vexabatur, quod *Boleslaus Pudicus Cracouiensis* Dux, & *Grzymislawa* Ducissa mater eius manus & captiuitatem euaserant, quod *Henricum cum barba* in suum auxilium acciuerant, quod ei tutoriam, & *Cracouiensis*, *Sandomiriensis*, & *Lublinensis* Principatuum possessionem abstulerant. Cum copiis itaque tàm propriis quàm auxiliaribus in terram *Cracouiensem* adueniens, defectionem aliquorum castrorum & ciuitatum ad se sperans, plures ex Baronibus & Capitaneis, vt *Henrico* & *Boleslao* Ducibus desertis ad se deficerent, tùm largitione, tùm promissis sollicitabat. Sed dùm omnes illum, & eius promissa aspernarentur, maioribus ignibus, vt erat vir in bilem procliuis, agi cœpit, & Ecclesiam *S. Andreæ* sub castro *Cracouiensi*, quæ nondum tunc ambitu murorum ciuitatis *Cracouiensis* erat inclusa, pro suburbana habebatur, item Ecclesiam in *Prandocin*, item Ecclesiam Collegiatam *Scarbimiriensem*, item monasterium *Andrzeouiense* incastellauit, quatuor quoque loca ipsa valido militum præsidio imposito, armis & victualibus communiuit. Primusque extat inter *Polonorum* Duces, qui ædes sacras prophanare & vsibus bellicis applicare ausus, detestabilem illum morem suis successoribus pernicioso dereliquit exemplo.

Conradus Masouiæ Dux bellum Boleslao illaturus,

quasdam Ecclesias munit,

Quamuis autem *Henricus cum barba Conradum Masouiæ* Ducem, & eius exercitum, dum huiusmodi nefandas incastellationes committeret, aut per insidias, aut per locorum iniquorum occasionem, plurimum lacessisset, in congressum tamen vniuersæ dimicationis, quoniam facilius illum frangi cunctando, quam decernendo rebatur, non venit. Sibi quidem, & castrorum, ciuitatumque munitiones, sibi militum deuotionem & fidem, sibi supplementum militum, sibi victualium omnium abundantiam videbat suppetere, ea verò breui hostibus defutura. Multis siquidem difficultatibus *Conradus Masouiæ* Dux adductus, multa sui exercitus parte amissa, magnis tamen populationibus & damnis terris *Cracouiensibus* & *Sandomiriensibus* irrogatis, in *Masouiam* mœrore tabescens, rediit.

sed infectare discedit.

Post cuius discessum Ecclesia *S. Andreæ* per *Henricum cum barba*, & *Boleslaum Pudicum*, eorumque milites, tàm arcta & dira obsidione constricta, & mensibus aliquot angustiata est, vt milites *Conradi* pacti ne quid hostile paterentur, in deditionem cum castello venirent. Contra autem tria reliqua castella in *Prandocin*, *Scarbimiria*, & *Andrzeiow* per *Conradum* disposita, alia rursum tria castella ex lignis & blancis è regione, & in vicinio eorum, per *Henricum cum barba* & *Boleslaum Pudicum* Ducem erecta, atque ædificata sunt. Et miro bellandi studio, vtrisque pro victoria adnitentibus particularia certamina hinc inde sæpius celebrata fuêre ab *Henrici cum barba*, & *Boleslai Pudici* militibus, ne quid ad *Con-*

ra- 1235.

Digitized by Google

1235. radi milites importari possit, magna cura prohibentibus. Conradi verò militibus excursiones nocturnas & clandestinas, exustionesque earum villarum, quæ tributa repromissa exoluere neglexissent, irrogantibus. Inter hæc tamen coloni & à propriis, & ab hostibus vexati intermittebant agriculturam, & agris coloniisque desertis, in loca tutiora se conferebant, calamitasque & desolatio dietim augebatur. Irrepsit & aliud malum in *Polonia* Regnum quæ priorem perniciem duplicauit. Frumentis namque tàm æstiualibus, quam hyemalibus, cùm per asperitatem hyemis, tùm per imbrium frequentem inundationem consumptis, ingens fames vniuersam *Poloniam* longo tempore oppressit, neque facile tantum malum, bello ciuili durante, poterat restingui.

Fames in Polonia.

Andreæ Vngariæ Regi succedit Bela.

Andreas Vngariæ Rex pater B. *Elizabethæ*, cùm annis triginta regnasset, moritur, & in *Varadino* ad pedes *S. Ladislai* Regis sepelitur. Cui filius eius *Bela* successit pridie Idus Octobris in Regem *Hungariæ*, in *Alba regali* coronatus.

Borzywoi maioris Poloniæ miles multo tempore cum *Paulo Posnaniensi* Episcopo, pro villarum terminis, cæterisque iniuriis Ecclesiæ *Posnaniensi* irrogatis, diffidens, cùm in *Srzem* oppidum ad componendum differentias, per amicos communes, data acceptaque securitate venisset, *Paulum* Episcopum *Posnaniensem*, nil tale suspicatum in dolo captiuat, sed captiuitatem suam præfatus *Paulus* Episcopus euadens, ipsum excommunicat, fuitque prædictus *Borzywoi* per vniuersam Ecclesiam, pro excommunicato habitus, & in singulis Ecclesiis publicè denunciatus. Dum quoque pertinaci contumacia censuram tolerans Episcopo satisfacere, à se per fraudem violato, contemneret, apud *Srzem* captus, & necatus suæ vecordiæ pœnas dedit. *Wladislaus* siquidem *Maioris Poloniæ* Dux castro *Srzem* conquisito, illud incendit, & tam *Borzyuoium* quam *Sandiuogium* auxiliatorem eius occidit.

Paulus Posnaniensis Ep. capitur & euadit.

Hospitale Posnaniense ditatur.

Wladislaus Ottonis Maioris Poloniæ Dux fundationem Hospitalis & monasterii ordinis *S. Ioannis Hierosolymitani* in *Posnania* per *Miecslaum* auum, & *Wladislaum* patruum suum, Duces *maioris Poloniæ*, nec non & dotationem præfato monasterio, per dictos Duces factam, innouat, & sub præsentia *Pauli* Episcopi *Posnaniensis*, plurimorumque tàm Ecclesiasticorum quàm secularium donationem, per præfatos Duces ante annos plures de villis infra scriptis factam confirmat, videlicet *Obiezierze* cum ascripticiis, *Wierzbucino*, *Drozin*, cum foro & taberna, *Wielikie*, *Karzicino*, *Wyganowo*, *Milostowo*, *Ondregowo*, & *Pogorzelica* cum naulo, libertans hæreditates & bona prædicta ab omni seruitute, onere, datiis, & tributo, ordinans, vt ex bonis monasterii prædicti horæ Canonicæ, resque diuinæ expleantur, alantur pauperes & peregrini. Quicquid verò residuum fuerit, in subsidium terræ sanctæ domui *Ierosolymitanæ* transmittatur.

1236. Ad obtinendam vniuersi Regni *Poloniæ* Monarchiam, *Henricus cum barba Slesiæ* & *Wratislauiensis* Dux aspirans, dum ætate transacta *Conradum Masouiæ* Ducem de tutoria Ducis *Boleslai Pudici* exuisset, & Principatuum *Cracouiensis*, *Sandomiriensis* & *Lublinensis* possessionem, velut tutor *Boleslai Pudici* nactus esset, rursum contra *Wladislaum Ottonis Maioris Poloniæ* Ducem expeditionem mouet, & castrum *Gnesnense*, quod iam vnicum pro *Wladislao Ottonis* tenebatur, cæteraque omnia in Ducalibus *Maioris Poloniæ* superbam & iniustam dominationem *Wladislai Ottonis* aspernantia in ditionem *Henrici cum barba* cessebrant, obsidione firma cingit, plenam Ducatuum *Maioris Poloniæ*, & pacificam possessionem, arce illa, quæ sola restabat, conquisita, habiturus. Magnis itaque viribus & conatibus, ad illius conquisitionem æstuando, plura tormenta & machinationes contra castrum admouit, & obsessos proiectione frequenti tormentorum, & sagittarum ignitarum, sperans se castrum, quod pro maiori parte ex materia lignea fabricatum erat, aliquando incensurum affligebat. Oppugnabat etiam illud crebra inuasione & impetu militum, qui supernè ab obsessis saxis obruti mortuos & vulneratos plures deferentes, segnius munera obsidionis & expugnationis conatibus eorum singulis recidentibus in irritum obibant. Interim cùm & longum tempus in obsidione arcis præfatæ frustra absumptum esset, & arx ipsa præsidio militum valido septa, qui etiam ad castra *Henrici cum barba* per eruptiones continuas lacessentes, plerosque milites de hostibus ceperant, inexpugnabilis videretur. Noua etiam pernicies *Henrico cum barba* accessit, tres namque machinæ, quæ potiores habebantur, ex vehementi & continua proiectione fractæ & ruinatæ sunt. Ex qua re, neque enim apud obsessos ex arce omnia spectantes ignota esse poterant, obsessis creuit audacia, obsidentibus verò desperatio. Itaque *Henricus cum barba* Dux, deditionis ac expugnationis spe omissa, obsidionem soluens, multis damnis in *Slesiam* rediit. Post cuius discessum *Wladislaus Ottonis* cum gentibus & militibus, qui illius partes sequebantur, castra & munitiones, quæ per milites *Henrici* in *Maioris Poloniæ* Ducatibus tenebantur, lacessere, impugnare, inuasiones, exustionesque villarum, & oppidorum, quæ à se defecerant, facere non desiit. Inter quæ castrum *Szrem*, quod *Borzywoio Dipoldi* Marchionis *Morauiæ* filio, & *Henrici* ex sorore nepoti commissum erat, corruptis vigilibus, nocturna irruptione inuadens, & *Borzywoium* Marchionem *Sandiuogiumque* militem, cæteris metu perculsis diffugientibus, sibi resistentes occidit. Castrisque spoliato, ne ab hostibus

Henricus cum barba Gnesnense castrum frustra obsidet.

Digitized by Google

1236. bus iterum locaretur, illud incendit, & in *Pomeraniam*. ad *Suantopelkonem*. socerum suum diuertit. Deinde in castra *Nakiel* & *Vscie*, quæ in fide sua manebant, se recepit, hostilitatem & periculum veritus, intelligens *Maioris Poloniæ* Barones & milites, in fide & obedientia *Henrici cum barba* constantes & perseuerantes fore.

Penultima Iunii conuentus Principum *Poloniæ* apud *Dankow* habitus est. In quo Domicillæ *Henrici* Ducis *Slesiæ* iunioris *Constantia* & *Gertrudis* illic personaliter aduectæ & adductæ per *Michaelem Wladislauiensem* & *Petrum Plocensem* Episcopos, in facie Ecclesiæ solenniter filiis Ducis *Conradi Mazouiæ*, *Boleslao* & *Casimiro* actualiter desponsantur. Nuptiarum tamen solennitas in aliam diem virginibus in *Wratislauiam* deductis, dilata est. Secunda autem die Iulii, *Conradus Mazouiæ* Dux præfatus, fecit diuisionem Principatuum suorum, inter duos filios præfatos, & cesserunt Duci *Boleslao* Ducatus *Masouiæ*, *Casimiro* vero *Lanciciensis* & *Cuiauiensis* Ducatus, & ambo iureiurando in præsentia *Wladislauiensis* & *Plocensis* Episcoporum & plurimorum Baronum terrarum prædictarum, promiserunt se diuisionem huiusmodi seruaturos.

Casimirus Dux Opoliensis moritur.

Sexto Maii *Casimirus Opoliensis* & *Ratiboriensis* Dux, filius *Mieszkonis*, filii *Wladislai Ottonis Slesiæ* Ducis, frater patruelis germanus *Henrici cum barba*, in *Opole* moritur, & in Ecclesia sui monasterii *Czarnowas* ordinis Præmonstranensis, à se illic ex *Rybniki* propter loci commoditatem translato, vnà cum filia sua eiusdem loci & ordinis Sanctimoniali virgine, pluribus virtutibus & mira deuotione insigni sepelitur. Qui duos filios videlicet *Miecslaum* & *Wladislaum* reliquit. *Miecslaus* itaque maior natu existens, virginem *Iuditam* filiam *Conradi Masouiæ* & *Cuiauiæ* Ducis in sponsam accepit, sed sterilitatis opprobrium passa, nullam prolem reliquit. Suscepit autem præfatos filios *Casimirus* ex *Wenceslawa* Ducissa, quæ & ipsa tertio Idus Martii diem obiit.

1237. *Pax inter Boleslaum Pudicum & Conradum Masouiæ Ducem*

Regionibus aliquot & coloniis ex ciuili & domestico bello, quo se inuicem *Henricus cum barba Slesiæ* & *Wratislauiensis*, & *Boleslaus Pudicus Cracouiæ* & *Sandomiriensis* Duces ab vna: & *Conradus Masouiæ* Dux partibus ab altera ferè integro biennio collidebant, vehementer quassatis, & afflictis, per Barones, & Consiliarios communes agitari de pace cœptum est. Et aliquot dietis ob eam rem celebratis, tandem execrabili & funesto bello abrogato, damnis hic inde illatis, compensatis, & captiuis vtriusque partis absolutis, pax in hunc modum conclusa est: *Vt Boleslaus Pudicus Cracouiensis & Sandomiriensis Dux, ex quo annos pubertatis scitus est transcendisse, Ducem Masouiæ Conradum non teneatur tutorem ferre, sed liber & sui iuris vir Dux & Dominus censeatur, & pro arbitrio suo sibi curatorem & prouisorem constituat.* Qua quidem pace, pactis, & iureiurando firmata; *Boleslaus Pudicus* sub omnium præsentia *Henricum cum barba* Ducem *Slesiæ* sibi in curatorem deposcit, & assumit, seque illi & suis salubribus consiliis directionibusque repromittit pariturum, germanum patruum *Conradum Masouiæ* Ducem, non secus quasi acerrimum hostem vitans. Qui etsi ob id vehementer se quereretur iniuriatum & confusum, pactis tamen & iureiurando constrictus compositioni paruit, & præsidia ex Ecclesiis incastellatis, videlicet *Scarbimiriensi*, *Andrzciouiensi*, & *Prandocinensi* deduxit. Itaque ex eo tempore *Henricus cum barba* se Monarcham Regni *Poloniæ* gessit, & tam solertia, quàm natu & principalioribus, qui in eum confluxerunt, inter *Poloniæ* Duces maior habebatur, nam etsi propter amorem, quo in *Boleslaum Pudicum* flagrabat, à titulo Ducatus *Cracouiensis* & *Sandomiriensis* abstinuit, sed duntaxat se *Maioris Poloniæ* & *Slesiæ* Ducem & Dominum nominauit, in ipsis tamen Ducatibus *Cracouiensi* & *Sandomiriensi* magis illi & suis Imperiis, quàm proprio & naturali Duci *Boleslao Pudico* post fœdus cum *Conrado Masouiæ* Duce ictum parebatur. Sed & Dux *Boleslaus Pudicus* gratificari *Henrico* curatori suo volens, & impensas, quas pro se & suis Ducatibus de manu *Conradi Masouiæ* Ducis eripiendis fecerat, refundere, nobiles Duci *Henrico cum barba* reditus ac introitus, tam in *Cracouiensi* & *Sandomiriensi* Ducatibus, quam in zuppis *Vieliciensibus*, teloneisque consignauerat. Monarchali autem potestate, præsertim in *Cracouiensi* & *Sandomiriensi* terris *Henricus* obtenta, bona monasterii *Opatouiensis*, *Cracouiensis* diœcesis, videlicet oppidum *Opatow* cum sexdecim villis, & aliquot manipularibus decimis, templariis exclusis, quorum insigne illud erat cœnobium, annuente & vltro consentiente votis suis *Boleslao Pudico* Ecclesiæ *Lubucensi* sui dominii applicat. Nec his contentus in terris *maioris Poloniæ* oppidum *Casimierz* cum suo districtu, cum 14. villis & totidem decimis, item in terris *Slesiæ* oppidum *Borek* cum decimis, cum villis & lacubus, præfatæ *Lubucensi* Ecclesiæ donat.

Henricus Slesiæ Dux se Poloniæ Monarcham gerit.

Miecslaus Cuiauiensis Dux a muribus deuoratur.

Dux *Miecslaus* propter mentem capitis parum sanam appellatus *Choscisko*, Ducatum *Cuiauiensem* ex patris sui *Masouiæ* Ducis *Conradi* concessione inter fratres sortitus, dum quasdam viduas & orphanos præter æquitatem & iustitiam spoliasset, & vaccis earum mactatis, substantiisque occupatis, splendidum conuiuium ex illis optimatibus & militibus *Cuiauiensibus* præparasset, & in illo opipare vsurus consedisset, inter prandendum & conuiuandum, iustissimo Deo, enormia sua facta præsentia & transacta puniente, mures infiniti conueniunt, ipsumq; deuorare cœperunt. Qui im-

Digitized by Google

1237. imminens periculum euitaturus, nauim conscendens, ad aquas & flumina perrexit. Quibus nec quicquam suffragantibus, à muribus A illum per omnes vndas & maria insectantibus, miserabiliter consumptus & deuoratus est. Documentum non inutile iniuriæ viduis & orphanis inferendæ posteris præstiturus.

Nuptiæ Boleslai Ducis Masouiæ cum Gertrudi filia Henrici.

Reconciliationi inter *Henricum cum barba maioris Poloniæ* & *Slesiæ*, & *Conradum Masouiæ* & *Cuiauiæ* Duces confecta, nuptiarum etiam solennitas *Wratislauiæ* acta est: In qua iuxta ordinationem B. *Heduigis* & pacta in *Plocko* per medium eiusdem B. matronæ inita, *Boleslaus* filius *Conradi Masouiæ* Ducis maior natu, virginem *Gertrudim* filiam filii *Henrici cum barba*, neptem B. *Heduigis* accepit in vxorem. Nam etsi vt in superioribus B præmisimus, matrimonium huiusmodi dudum fuisset contractum, non tamen poterat, cùm propter minorennitatem contrahentium, tùm propter bella orientia, nisi eo anno consumari. Celebritati autem huiusmodi Beata fœmina *Heduigis*, vt personaliter interesset, nulla poterat prece & supplicatione moliri, sed in monasterio *Trzebnicensi* se continens, contemplationi & orationi sanctæ iugiter insistebat. Quæ etiam cum viro suo *Henrico Wratislauiensi* Duce continentium se lege perpetua vincientes, per annos triginta gratiam coniunctionis non repetebant.

Boleslaus Pudicus Cracouiensis & *Sandomiriensis* Dux precibus & consiliis genitricis suæ C *Grzymislawa* Ducissæ, fœminæ religiosæ & deuotæ, persuasus, fratres minores ordinis S. *Francisci Cracouiam* ex *Praga* vocat, illisque pro Ecclesia & monasterio in ciuitate *Cracouiensi* locum amplum donat, Ducalibusque impensis, tàm Ecclesiam, quàm cœnobium pulchro opere ex latere cocto inchoat, & consumat, quamuis in annis pueritiæ constitutus.

Gregorius Papa nonus ciuitatem insignem *Constantinopolim*, quæ vetusto nomine *Bisantium* vocabatur, de captiuitate liberaturus, *Vilhelmum* Episcopum *Mutinensem*, adiungens ei fratrem *Martinum* de *Sandomiria* ordinis Prædicatorum *Polonum* natione virum prouidum & doctum, ad *Ludouicum Franciæ* D Regem transmittit.

Premislaus Marchio *Morauiæ*, germanus *Venceslai Bohemiæ* Regis, sciens sibi præfatum fratrem suum *Venceslaum* multipliciter infestum esse, in *Hungariam* effugit, castris suis *Morauiæ* præsidio fidelium militum commendatis. Qui tandem à Rege *Bohemiæ Venceslao* obsessi, castra ipsa reddere sibi coacti sunt. *Præmislaus* verò Marchio *Morauiæ* à *Bela Hungariæ* Rege benignè habitus, etiam interpositione sua Marchionatum *Morauiæ* rehabuit.

Hermannus Cruciferorum Magister domus *Teutonicæ*, *Conradi Masouiæ*, *Suantopelk* & *Samborii Pomeraniæ* Ducum fretus auxiliis, in *Prussiæ* terram descensu per aquam, & terram facto, castrum & oppidum *Elbing* in *Pogosimo* districtu ædificat, militum valido præsidio communit, ciuitati dato nomine à fluuio *Elbing*, qui illuc decurrens, stagno magno, quod *Hab* dicitur, se miscet. 1237.

Elbinga ædificatur.

Fratres Prædicatores, videlicet Frater *Martinus* de *Sandomiria*, cum aliis monasterii S. Trinitatis in *Cracouia* fratribus, missi in *Italiam*, ossa *Iwonis* Episcopi *Cracouiensis* ab Episcopo *Mutinensi* impetrata, *Cracouiam* referunt, & in monasterio præfato S. Trinitatis in Chori medio condunt.

Boleslaus Pudicus Cracouiensis & *Sandomiriensis* Dux cum matre sua *Grzymislawa*, dolos & insidias *Conradi Masouiæ* Ducis, & filii sui *Boleslai* perhorrescens, & in terra *Sandomiriensi*, quam pro suo domicilio, & statu Ducali tenendo consignauerat, non audens remanere, petit ab *Henrico cum barba* in aliqua munitione *Cracouiensis* terræ collocari, donec furor aduersariorum suorum conquiescat, & Baronibus suis congregatis & adunatis, status Principatuum suorum vires resumens, aduersus eos inualescat. Dux itaque *Henricus* Curator suus munitionem rupis, quæ dicitur *Skala* in *Przegimia*, eis concedit ad habitandum, & certis redditibus prouidet ad vescendum. Vbi collocati ferè quinquennio delituerunt, ipse verò *Henricus cum barba* Dux cum omnibus prouentibus redditibusque *Cracouiam* ad vsum suum retinens, habito communi consilio Episcopi & Baronum, Rempublicam prouide ordinauit, leges, quibus humana audacia coerceretur, instituit & conscripsit, viros industrios & prouidos præfecit beneficiis ac magistratibus, pestiferum genus hominum videlicet maleficos & calumniatores exterminauit, leges concussionis elisit, videlicet *Pomocne*, virginale & viduale, et si quæ sunt similia, perosus extirpauit. Libertatem insuper Ecclesiæ confirmauit, sicque in eo statu terra posita, eoque regnante, quasi per decennium creuit rerum incrementum & profecit, mutuo vinculo connexa societatis.

Monarchiam Regni *Poloniæ Henricus cum barba Maioris Poloniæ* & *Slesiæ* Dux adeptus, ad felicem tranquillumque statum *Poloniæ* sub regimine & Principatu tàm iusti & celebris Principis visa est peruenisse. Sed & *Henricus* Dux præfatus in *Maioris Poloniæ* Ducatu, solium suum quietum credebatur firmasse, cùm subito nouum dispendium, nouaque pernicies Regno *Poloniæ* accessit. Dux namque *Henricus* ad partes inferiores Ducatum suorum, *Krosnam*, propè terminos *Bohemiæ* descendens, languere grauiter cœpit. Et quamuis de languore suo consors sua B. *Heduigis* per celerem nuntium certior facta fuisset, visitare tamen illum, quamuis precibus viri multipliciter rogata intermisit, ne quam scintillã coniugalis mœroris viso ægro- 1238.

to

Digitized by Google

1238. to marito contraxisset, quem infra annos triginta, quibus vterque cælibem agebat vitam rarissimè, & non nisi in necessitate ineuitabili, quum pro necessitatibus egenorum, viduarum, pupillorum, monasteriorum, Ecclesiarum, & miserabilium personarum intercedendum erat, adibat. Ingrauescente itaque infirmitate, omnibus Ecclesiasticis sacramentis ritè & religiose perfunctus sex lustris, vt præmisimus, in cœlibatu, consorte in sororem commutata exactis, 14. Calend. Aprilis in oppido suo *Krosno* feliciter expirauit. Qui ob id *Henricus cum barba* appellationem sortitus est, quoniam à tempore, quo cœlibem vitam ad instigationem consortis suæ B. *Heduigis* agere cœpit, barbam in conuersorum morem crescere permisit, splendidisque indumentis auro & ostro nitentibus abiectis, laneo, & humili amictu vtebatur. Cùm autem ad monasterium *Trzebniense* per ipsum fundatum, & liberaliter dotatum, in quo B. fœmina *Heduigis* arctissimam agebat inter sanctimoniales *Cistercienses* vitam, funus suum illic sepeliendum ductum fuisset, omnibus monialibus, & pluribus aliis, tàm nobilibus, quàm rusticanis hominibus vtriusque sexus, qui ad cohonestandum funebrias suas ex *Maiori Polonia* & *Slesiæ* Ducatibus in maxima multitudine obuiam corpori mortuo conuenerant, effusis, sola fœmina B. *Heduigis* in monasterio *Trebnicensi* substitit, & honorem illum impendere corpori mariti neglexit. Sed sanctimonialibus, cæterisque tàm viris, quàm matronis mortem *Henrici* Ducis viri sui magno eiulatu, magnisque lamentis & vociferatione incondita, deflentibus, hæc sola siccos tenuit oculos, neque in omnium fletu visa est lachrimasse. Sed & nonnullas sanctimoniales obitum *Henrici* Ducis præfati, tàm ingenti mœrore, vt penè mortuæ viderentur, persequentes corripuit, asserens *iniquum & scelestum esse, tàm inconuenienti & immoderato mœrore voluntati diuinæ, & eius beneplacito aduersari.* Successit autem optimo viro *Henrico* Duci, in vtroque Ducatu, Dominio *Cracouiensi* & *minoris Poloniæ* videlicet, & *Slesiæ*, filius suus *Henricus*, qui illi, cæteris filiis morte sublatis, vnicus remanserat. Neque *maioris Poloniæ* Prælati Barones, & Nobiles quicquam diminuere aut variare, ex præterita obedientia & subiectione, quam patri *Henrico cum barba* præstiterant, in filio dignum ducebant, quamuis sciebant se alium iustiorem Ducem, & hæredem *Wladislaum Ottonis*, qui morte *Henrici cum barba* sequuta, plerosque eorum magnis promissis & precibus, vt de se recogitarent, sibique Ducatum proprium & paternum redderent, sollicitare non desiit, firma certitudine freti *Henricum* secundum ex Beata *Heduigi* genitum, & paternos & maternos mores optimos sectaturum.

Henricus cum barba moritur,

succeßore filio Henrico.

Apud *Haliciensem* ciuitatem monasterium fratrum ordinis Prædicatorum fundatur, & fratres Prouinciæ *Polonicæ* domum illic accipiunt. *Petrus* Episcopus *Plocensis* cum annis sex sedisset, ex vitio pulmonis moritur, & in Ecclesia *Plocensi* debito honore tumulatus, *Andream* habuit successorem à *Gnesnensi* Archiepiscopo *Fulkone*, *Conradi Masouiæ* & *Cuiauiæ* Ducis consensu accedente, confirmatum. Hic *Andreas Cracouiensis* Ecclesiæ Scholasticus, Nobilis genere de domo & familia *Griphonum*, de terra & regione *Cracouiensi* ex villa *Brzeznica* ortus, filius *Marci* Palatini *Cracouiensis*. 1238.

Petro Ep. Plocensi succedit Andreas.

Wladislaus Ottonis Maioris Poloniæ Dux, vniuersali annuentia & conspiratione de Ducatu suo pulsus, mortem *Henrici cum barba* hostis & competitoris sui nullam videns rebus commoditatem, quam sperauerat attulisse, graui dolore & molestia actus, apud *Suantopelkonem* in *Pomerania* exulans, languorem contrahit, & infra paucos dies, rebus exuitur humanis. Corpus exanime, ita enim moriturus rogauerat, in *Posnaniam* adductum, in sepulchro patrum & auorum suorum, Regum & Principum *Poloniæ*, in Ecclesia maiori *Posnaniensi*, permittente *Henrico Pio maioris Poloniæ* Duce, Beataque matre *Heduigi* mandante, exequiis iusto honore peractis, humatum est. Post cuius mortem castrum *Gnesnense* militibus, qui in eius præsidio erant, longa spe fatigatis, in plenam deditionem *Henrici Pij* venit. Reliquit autem *Wladislaus Ottonis* duos filios ex sorore *Suantopelkonis Helinga*, qui sibi Ducatum *Pomeraniæ* filio vsurpauerat, genitos, videlicet *Boleslaum* & *Przemislaum*, duorum tantummodo castrorum cum eorum attinentiis, videlicet *Nakiel* & *Vscie*, quæ sibi vnica dùm moreretur, supererant. Nam alia omnia in ditionem & subiectionem *Henrici Slesiæ* Ducis concesserant possessores. 1239.

Wladislaus Ottonis moritur.

Ex morte *Henrici cum barba Polonorum* Principis & Monarchæ, *Conradus Masouiæ* Dux fastuosus & insolens esse, magnasque iras contra *Boleslaum Pudicum Cracouiensem* & *Sandomiriensem* Ducem, quod se contempto *Henricum cum barba* in suum tutorem acciuerat, & eo Duce ac adiutore præliis aliquot secundis, contra eum vsus fuerat, euomere cœpit. Quapropter haud longe post *Henrici cum barba* obitum fœdus ictum irritauit, & clandestinis primum deinde publicis inuasionibus, *Cracouienses*, *Sandomirienses*, & *Lublinenses* terras vastabat. Ad cuius insolentiam compescendam *Boleslaus Pudicus Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Dux, notabilibus Baronibus, videlicet *Clemente* de *Klimuntow* Castellano, *Ianusio* Palatino *Cracouiensibus* ad *Belam Vngariæ* Regem missis, filiam eius *Kunegundim* qua *Kinga* dicta est, quam soror *Boleslai Salomea*, consors *Colomani Haliciensis* Regis & filii *Belæ*, de pro-

1239. præſtantia virtutum & morum commendauerat, precatus, accipit in vxorem, virginem ea tempeſtate ſingularis formæ & virtutis, cuius futuram optimam indolem ipſa etiam crepundia præmonſtrauerunt. Quamprimum ſiquidem anno incarnationis Domini noſtri 1204. apud *Pannonias* matris aluo primis in lucem infantula edebatur horis, non ab eiulatu & lachrymis vt cæteri infantes, ſed à *Gabrielica* denunciatione ſuos auſpicata eſt ortus, claram enim articulatam & ſonoram, *Aue Regina cælorum*, in idiomate *Vngarico*, edidit vocem. Quartis inſuper & ſextis feriis ſemel tantummodo vbera ſugere contenta, Præſulem Beatum *Nicolaum* in ipſa infantia æmulabatur. Deducta eſt autem præfata virgo *Kinga* cum magno apparatu ferens ſecum amplam quadraginta videlicet millium marcarum dotem *Cracouiam*, vbi & ſolennitas nuptiarum 12. diebus acta eſt. Ex eo tamen tempore, & deinceps *Kunegundis* Duciſſa præfata, Celſitudinis ſuæ nomen & meritum ea celebritate per pietatis opera apud regiones *Polonicas*, diffundebat, vt non ſecus quàm altera egregiæ virtutis B. *Heduigis* Duciſſa *Trebnicenſis*, cuius & ipſa *Kunegundis* neptis ex ſorore germana fuerat, in populo *Polonico* videretur ſurrexiſſe, & ab omnibus mundanis abhorrens officiis, & ab omni ambitione auerſa, hoc vnum concupiſcens, nil præter cœleſtia deſiderauit. Feruntur autem ambo in æuum virgines permanſiſſe, & primo nuptiarum die, primo quidem ad vnum annum, quo lapſo, ad alterum, & deinde in tertium, quo effluxo, felici *Kunegundi* operante, & inſtigante, in omne æuum Domino cœli cœlibatum ſpotanee vouiſſe & ſeruaſſe. Ex quo *Boleslaus Pudicus* Dux meruit appellari. Splendidum autem matrimonium *Conradus Maſouiæ* Dux videns nepotem ſuum *Boleſlaum Pudicum* ſortitum, laceſſere illum deſtitit, & pacificatus eſt illi.

Nuptiæ Boleslai Pudici.

Conradus Maſouiæ Dux Ioan. Czapla necat.

Externis bellis *Conradus Maſouiæ* Dux paululum quietatis, horribilem & deteſtabilem rem perpetrans, in proprios & domeſticos furere cœpit, diabolico vexatus inſtinctu, *Ioannem Czapla* appellatum, & in iure Canonico peritum, Cancellarium Ducatus ſui, Scholaſticum *Wladislauienſem* & *Plocenſem*, in ordine conſtitutum Presbyteriali, & filiorum ſuorum *Boleslai* & *Cazimiri* Pædagogum temerarie per *Semouitum* filium captiuat, & ſquallido carcere diebus aliquot maceratum, tandem in eculeo tortum, velut furem in publicum patibulum egit, extinctum quoque, & ex priori ſuſpendio ſublatum, cùm eum aliqui fratres Prædicatorum depoſitum in ciuitatem ferrent ſepeliendum, Duciſſa *Agaſia* plena furia eis ablatum, non ſecus quam altera *Iezabel* ſanguinem ſacerdotalem ſitiens, ſuper currum poſitum, duobus bobus vectum, in altero rurſus patibulo, ſtudioſe ad id circa Eccleſiam S. *Dominici* fabricato, ſupra *Viſlam* è regione Eccleſiæ *Plocenſis* maioris, ſuſpenſum, vt eſſet tam tremendum quam ignominioſum ſpectaculum, alligauit. Quem frater *Martinus* Prior *Plocenſis* Ordinis Prædicatorum, miſſis fratribus de patibulo ſecundo depoſitum, in Eccleſia maiori ordinauit ſepeliri. Leuiſſima cauſa ad patrandam tam horrendam tyrannidem, ſibi & domui ſuæ ſempiternam ignominiam inuſturam permotus, *Caſimirus* ſiquidem alter filiorum præfati *Maſouiæ* Ducis *Conradi*, anno eodem virginem *Conſtantiam* filiam *Henrici Pii Wratislauienſis* Ducis dudum ſibi per B. *Heduigim* relictam *Henrici cum barba* deſponſatam, acceperat in vxorem. Et nuptiis pro magnificentia celebratis tam ſoceri quàm generi *Wratislauiæ*, *Caſimirus* nouæ ſponſæ captus amore, in domo ſoceri *Wratislauiæ* longum tempus morabatur. Et licet Pater Dux *Conradus* illum tàm nunciis quàm literis redire in *Maſouiam* iuberet, obauditis tamen paternis imperiis diutius, quàm ſat erat, redire tardauit. Credens prædictus *Conradus Maſouiæ* Dux permiſſu & licentia præfati *Ioannis* Scholaſtici velut Pædagogi & Magiſtri ſe & ſuas iuſſiones à filio *Caſimiro* contemptum iri, & veritus ne in vindictam captiuitatis idem *Henricus* aliquam vexationem terræ ſuæ inferre moliretur, præfatum *Ioannem* Cancellarium & Scholaſticum promiſſa omni ſecuritate, per ſe & vxorem ſuam blande reuocat, quaſi conſilium ab eo de filii reuocatione petiturus. Verùm omnem culpam & bilem in Magiſtrum *Ioannem* Scholaſticum & Cancellarium retorquens, furori indulgens, non diſcuſſa, non examinata veritate, crudele & deteſtabile facinus in virum innocentem admiſit, & Palatini *Plocenſis Criſtini* de *Gozdowo* viri optimi, & bellatoris eximii, iniuſtæ morti, aliam iniuſtiorem addidit, & truculentiam ſuam altero facinore ingeminauit, propter quod *Andreas* Epiſcopus *Plocenſis* eum & vxorem eius publice excommunicauit. 1239.

Reconciliatione celebrata *Conradus Mazouiæ* Dux, caſtrum *Bidgoſtienſe* quod à *Suantopelkone Pomeraniæ* Duce interceptum & occupatum fuit, recuperat. *Suantopelkus* verò in vltionem amiſſi caſtri cum exercitu aliquanto ex equite & pedite congeſto, *Cuiauienſem* terram Ducatui ſuo vicinam ingreſſus, tumultuario more igne vaſtat, & oppido *Inowladislauienſi* & pluribus villis exuſtis, in munitiones ſe recepit. Eodem anno caſtrum *Santok* per *Polonos* negligentius cuſtoditum, per *Saxones* intercipitur. *Maideburgenſis* Archiepiſcopus *Vilebrandus* forti collecto exercitu contra *Poloniam* venit, caſtrumque *Lubus* obſidione cinxit, aſſerens illud per *Henricum* quintum Imperatorem *Romanorum* ſub *Boleslao Krzywouſti* expugnatum, Eccleſiæ ſuæ *Maydeburgenſi* perpetuo donatum fuiſſe. Dum autem aliquot hebdomadis obſidionem conti-

1239. nuasset, *Henricus Maioris Poloniæ* & *Silesiæ* Dux cum copiis insignibus aduenit, & exercitum hostilem solutum & incautum aggressus, facilè fudit, & in turpem fugam egit, obsidionemque soluit. *Maldeburgensis* verò Archiepiscopus *Vilebrandus* pluribus de suis amissis, tristis & mœrens incolumis tamen euadit.

Cruciferorũ gesta contra Prussos. *Pompinus* Cruciferorum secundus Magister, copias suas a *Pruthenis* barbaris eo anno ad internecionem deletas vlturus, in earum supplementum nouas surrogans, castrum *Balgam* sub *Pruthenis* conquirit. Quod repetendum barbari, duobus castris in circuitu erectis, tanta vexatione & fame, non sinendo aliquid importari, Cruciferos strinxerant, vt parum abfuit, nisi *Otto* Dux de *Brunswig* cum noua militia adueniens, barbaros repulisset, quin in hostium vnà cum castro venirent potestatem. Eius enim potentia *Pruthenì* barbari conflicti sunt, & duo castra barbarica, videlicet *Portegal*, & *Schrandln*, quæ in editioribus locis ædificauerant, & ex quibus *Balgam* & Fratres in eius relictos præsidio penè vsque ad deditionem coangustiauerant, expugnatam, frequenti *Pruthenorum* præsidio, aut occiso aut capto. Sub eo quoque tempore idem *Pompinus*, aliàs *Pompo Prussiæ* Magister, conuentum & monasterium Fratrum Minorum in *Thorun*, sub titulo *S. Mariæ* Virginis erigit, & fratribus minoribus aream ad habitandum assignauit.

1240. *Conradus cum Plocensi diœcesi anathemate percutitur.* Horrendam & execrabilem necem in virum bonum & innocuum *Ioannem* Cancellarium *Masouiæ*, *Wladislauiensem* & *Plocensem* Scholasticum per *Conradum Masouiæ* & *Cuiauiæ* Ducem miserabiliter patratam, in vniuerso Regno *Polonorum* diuulgatam vox mœroris & lamentationis est subsecuta. Quæ *Petrum Gnesnensem* Archiepiscopum ad mulctandam iniquitatem patrati sceleris permouit, *Andrea* pontifice *Plocense* pauore, qui in virum constantem cadere poterat, ne Ducale facinus in Scholasticum suum admissum, virga Apostolica feriret, mortis respectu constricto. Communicato itaque virorum prudentum, & iuris diuini atque humani peritorum consilio, *Petrus Gnesnensis* Archiepiscopus vniuersas Ecclesias in *Plocensi* diœcesi sitas, & vniuersam *Plocensem* diœcesim missis processibus publicis quibus tam ab Episcopis, quàm clero & populo *Plocensi* paritum est, Ecclesiastico supponit interdicto. Furori primum hæc res apud *Conradum* Ducem fuit, post terrori, dum comperit *Petrum Gnesnensem* Archiepiscopum acriori censura in se vsurum, subitò ergo ad pœnitendum conuersus, missis nunciis conuentum sibi dari petit. Quo apud *Lanciciam* constituto, *Conradus Masouiæ* Dux illuc personaliter cum *Andrea* Episcopo *Plocensi*, & Consiliariis adueniens, signa pœnitentiæ de admissa in Christum Dei necem, dedit, se quoque pro diluendo apud Dominum facinore quamlibet pœnitentiam salutarem laturum astrinxit. Definitum tandem, Duce *Conrado* taliter humiliato, & ab omnibus laudatum & acceptum est, vt in expiationem & expurgationem commissi parricidii, villam *Lowic* cum siluis & nemoribus eam in circuitu ambientibus, quæ quondam Ducalis venatio habebatur, Ecclesia *Gnesnensis* & eius Pontifices perpetuo iure possideant, Ducem tamen *Masouiæ* vnam marcam auri soluendo recognoscant. Et quilibet *Gnesnensis* Antistes Ecclesiæ, Canoniam Præbendatam in *Plocensi* Ecclesia obtineat, & Canonicus natus *Plocensis* censeatur. Ecclesiis verò *Wladislauiensi* & *Plocensi* certas libertates, iura, donationes conferat perpetuo duraturas. Definitione itaque huiusmodi probata, donatione etiam villagio *Lowicz*, & eius attinentiis Ecclesiæ *Gnesnensi* per Ducem *Conradum Masouiæ*, verbo & literis roborata, *Petrus Gnesnensis* Archiepiscopus Ducem *Conradum*, & à reatu parricidii, ad cautelam absoluit, & interdictum sustulit, diuinaque in *Plocensi* Ecclesia resumi, & Ducem *Conradum* pleniorem absolutionem apud Summum Pontificem petere mandauit. Verùm Summus Pontifex *Gregorius* nonus, absolutionem, quam *Petrus* Archiepiscopus *Gnesnensi* Duci *Conrado* impenderat, pronuncians irritam & inanem *Thomæ Wratislauiensi* Episcopo, & *Gerardo Cracouiensi* Scholastico dedit in mandatis, vt recepta à Duce *Conrado* condigna satisfactione, absolutionis beneficium eidem impenderent. Qui priorem satisfactionem *Gnesnensi*, *Wladislauiensi*, & *Plocensi* Ecclesiis per *Conradum* Ducem factam approbantes, Ducem præfatum à reatu parricidii exacta prius à filiis præfati Ducis *Conradi*, *Boleslao Masouiæ*, & *Casimiro Cuiauiæ* Ducibus, omnium eorum quæ *Conradus* Dux Ecclesiis præfatis *Gnesnensi*, *Wladislauiensi* & *Plocensi* contulerat, confirmatione, prout hæc omnia in literis originalibus præfati Ducis *Conradi*, quas *Wladislauiensis* Ecclesia obseruat, à nobis frequentius visis & tractatis continentur, absoluerunt. Quorum tale est exemplar: *Cum piarum sit mentium ibi culpam agnoscere, vbi culpa minimè reperitur, multò magis vigilare is debet sollicitè & studiosè, quem culpa deprimit manifesta, & euidentia patrati sceleris, ab Ecclesiæ excludit vnitate, qualiter valeat & possit matris Ecclesiæ in gremium reuocari, ac gratiam deperditam consequi sui conditoris. Pensatis igitur his & aliis exhortationibus patrum beatorum, & in corde noctè, dieque reuolutis, ego Conradus Dux Lanciciæ pensans, me Deum & Ecclesiam scilicet Wladislauiensem & Plocensem enormiter offendisse, ex hoc quidem quod in calore indignationis intemperatæ, ductus consilio peruersorum, Dominum Ioannem Scholasticum earundem Ecclesiarum suspendij morte absque deliberatione iussi interire, Ecclesiam Romanam de necessitate super hoc dum consuluissem, ab ipsa munus absolutionis, per venerabilem patrem meum Petrum Gne-*

1240. *quod tamen ipso pœnitentiam agente soluitur.* *Litteræ Conradi*

Digitized by Google

1240. *Gnesnensem Archiepiscopum mihi impartiri petendo confirmationem, quam absolutionem sedes Apostolica reddens irritam & inanem venerabili viro Domino Thomæ Episcopo Wratislauiensi, & discreto viro Domino Gerardo Scholastico Cracouiensi delegauit, vt recepta à me condigna satisfactione mihi impenderent manus absolutionis. Prædicti vero Patres mei in negotio sibi commisso ratione praua incedentes, rigorem iuris erga me misericorditer temperando, ad absolutionem meam processerunt, suscepta à me eadem satisfactione, quam in accessu absolutionis primo factæ ad instantiam Domini Archiepiscopi Ecclesiis prænominatis meo detestabili facto læsis, & dehonestatis, contuleram, humiliter & deuotè. Verum quia in satisfactione exhibita assensum meorum filiorum Dominus Episcopus Wratislauiensis & Scholasticus Cracouiensis supradicti, non inuenerant ad hoc accessisse, negotium absolutionis meæ aliquantulum extitit propter hoc prorogatum, & me extunc pia monitione ac paterna exhortatione sollicitauerunt, quatenus filij mei, scilicet Boleslaus Masouiæ, & Casimirus Cuiauiæ Duces, in suis Ducatibus Ecclesiis nominatis satisfactionem impensam, & libertatem perpetuò indultam suo gratuito assensu solidarent. Videntes autem filij mei nominati hæc Ecclesiæ Sanctæ cedere ad honorem, & animæ meæ esse ad salutem, satisfactionem iam datam, & libertatem impartitam, ratam habentes, inclinati paterna petitione, Domino Thomæ Episcopo Wratislauiensi proprijs sigillis instrumentum communitum, in quo libertas Ecclesiarum prædictarum plenius continetur specificatum transmiserant. Vt autem hæc donatio robur sortiatur perpetuæ firmitatis, & à meis successoribus inuiolabiliter conseruetur, sine omni concussione patribus meis Reuerendis Domino M. Cuiauiensi, & Domino P. Masouiensi Episcopis præsens instrumentum conferendum duxi, supplicando, quatenus has meas collationes, non solùm in armario Ecclesiæ Wratislauiensi fideliter & diligenter faciant conseruari, sed per Sedem Apostolicam meis temporibus procuretur etiam confirmari, vt zelus ambitionis nullum meorum successorum, dùm clausero diem extremum, flectat & inducat, ad facti tàm pii perturbationem.*

Gregorio IX. P.R. succedit Cælestinus IV. Gregorius Papa nonus cùm annis 14. sedisset, per *Fridericum* Imperatorem multis tribulationibus pro zelo & defensione Ecclesiæ concussus, tandem bono fine mensis Augusti 14. die ad Dominum transiit, & in Ecclesia *S. Petri* sepultus, *Cælestinum* quartum Episcopum *Sabinensem*, natione *Mediolanensem*, non tamen A immediata post mortem *Gregorij*, sed biennio prope transacto, *Friderico* Imperatore discordiæ & zizaniarum semen serente, habuit successorem. Cui *Fridericus* Imperator talibus versibus missis minabatur.

Roma diu titubans varijs erroribus acta
Corruet, & mundi desinet esse caput.
Fata docent, stellæq; volunt, auiumq; volatus,
Quod Fridericus ego malleus orbis ero.

Cui taliter Summus Pontifex respondit:

Niteris incassum Petri submergere nauem,
Fluctuat, ast nunquam mergitur ipsa ratis,
Astra silent, nil fata monent, nil prædicat ales,
Solius est proprium scire futura Dei.

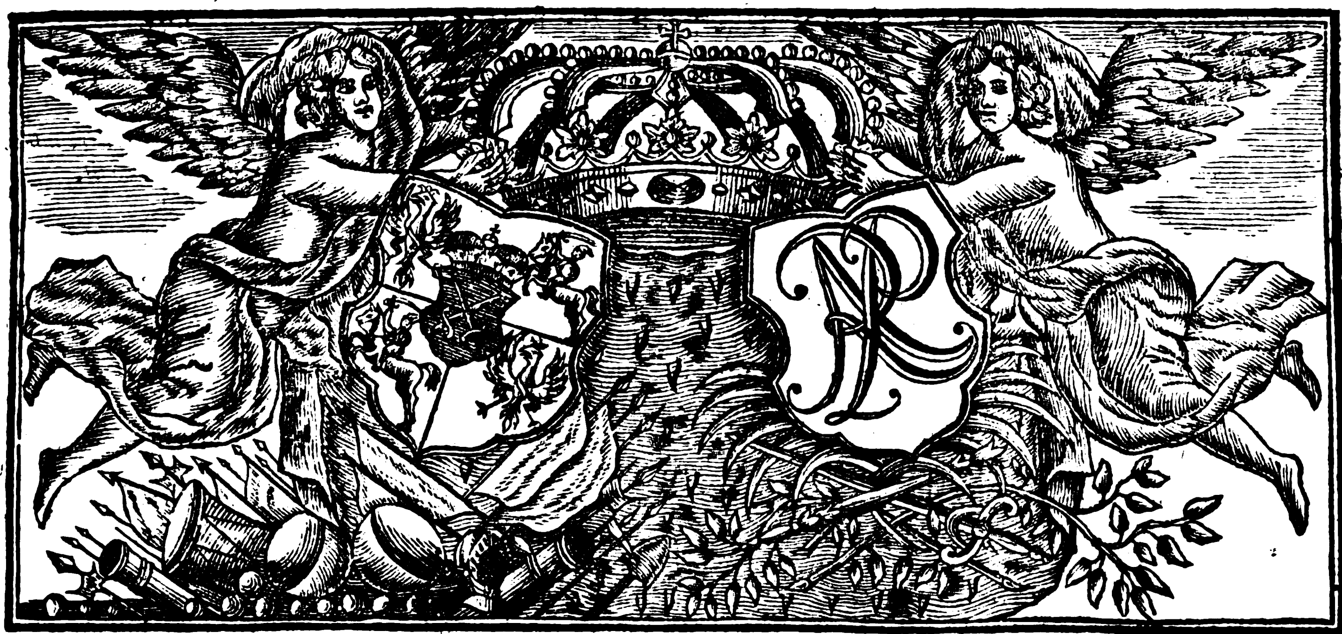
Hic Papa cum sedisset 18. diebus, moritur, & in Ecclesia *S. Petri* sepelitur. Post cuius mortem vacabat sedes Papalis 22. mensibus, & B diebus 14. Sub quo tempore *Fridericus* Imperator hostis Ecclesiæ, multa in Ecclesiæ turbationem ampliorem molitus est, fideles quosque & deuotos Ecclesiæ opprimit, deprædatur, & vexat.

Henricus secundus *Wratislauiensis* Dux, & B. *Heduigis* ac *Henrici cum barba* filius, momente eadem Illustrissima matre *Heduigi*, fratres minores *Wratislauiam* aduocat, & Ecclesiam *S. Iacobi* Apostoli de nouo erectam, & locum pro monasterio illis donat. Sed dùm cum *Tataris* pro fide & religione nostra ac fidelium defensione fortissimè pugnans occubuisset, *Anna* Ducissa relicta sua, & Ecclesiam *S. Iacobi* & monasterium, quæ maritus imperfecta reliquerat, consummationi mandare curauit.

C Fratres Cruciferi castro *Balga* sub *Pruthenis* conquisito, valido illud munierant præsidio, contra quos generatio vna de *Varmien* potens & valida, quæ *Bogietina* dicebatur, duas munitiones, quarum vnam *Portegal*, alteram *Schrando* appellabant, extruxit, ex quibus in tantum Fratres Cruciferos coangustiauerant, quod de *Balga* fugere disponebant. Interim verò *Otto* Dux de *Brunsuik*, cùm suis militibus superuenit, & *Pruthenos Balgam* obsidentes profligauit, munitiones verò eorum expugnatas confregit, sub idem tempus Magister *Liuoniæ* Frater *Volquinius* ordinem suum, qui dicebatur, ordo militum *Christi*, cum ordine Cruciferico nigræ Crucis vniuit. Et post hæc eodem anno in congressu cum *Lithuanis* habito cum quinquaginta Fratribus, & multis sui ordinis pugnans interficitur. 1240.

FINIS LIBRI SEXTI.

IOAN-

IOANNIS DŁVGOSSI
SEV
LONGINI
CANONICI CRACOVIENSIS,
HISTORIÆ POLONICÆ
LIBER SEPTIMVS.

A.C. 1241. 1241.

Rouocatus clementissimus & optimus Deus *Polonorum* fœdis spurcitiis, & impiis execrandisque facinoribus, quibus contra suam Maiestatem per plurimas iniustitias, iniquitates & abusus præuaricando deliquerant, suscitauit *Tartarorum* ferocem & barbaram gentem contra illos. Et qui superioribus annis, aut exteris, aut domesticis & ciuilibus bellis eorum delicta castigârat, solitâ mansuetudine & pietate contra percussos, & contemnentes ad percussorem benignum conuerti, fortis indignationis suæ mucronem vibrauit, grauissimè se *Polonorum* transgressionibus offensum designans, dum iram suam non peste, non fame, non Catholicorum hominum hostilitate, sed barbarorum permisit desæuire in *Polonos* rabie & ferocitate. *Bathi* siquidem *Tartarorum*, ex quo regno exortus erat, tertius Rex, plurimis Regnis orientalium, & Regibus atque Tyrannis eorum subiugatis, supra modum, supraque æstimationem & spem, tam multitudine gentium subiugatarum, quàm opibus auctus, quasi sedes orientales sibi & populo *Tartarico* angustæ es- A sent, in occidentem & partes boreales arma vertit, sperans se tum propter innumeras gentium propriarum & auxilia ferentium copias, tum propter Catholicorum Regum (de qua ab exploratoribus certior factus erat) & signanter Ecclesiæ *Romanæ* cum Imperio discordiam, occidentem occupaturum. Primùm itaque *Russorum* amplissima Regna cum *Tartaris* (antequam in innumerabilem gentem crescerent) bellare, *Tartarosque* vincere & fugare solitam, *Tanaim*, *Volgam*, *Dniepr*, *Dniestr* amnes profundissimos; item B montes *Sarmaticos*, quos & syluas magnas appellamus, superans, inuadit, illaque obterit & deuastat, nonnullos quoque *Ruthenorum* Principes decernere ausos, facili negotio deuincit: mirâ deinde celeritate in *Poloniam* venit, & duo oppida in *Polonia* ea tempestate populosa *Lublin* & *Zawichost*, vicinosque illis districtus & regiones prædatur & deuastat. Vidensque se ingenti prædâ captiuorum vtriusque sexûs ex *Polonis* & *Ruthenis* captâ onustum, per viam qua venerat in *Russiam* redit, captiuisque in loca secura deductis, in *Poloniam* festinanter reuersus, *Bug* & *Vilba* fluminibus *Poloniæ* transitum per glaciem præben-

Tartari Russia deuicta.

Poloniam ingressi, eam latissime vastant.

ben-

Digitized by Google

1241. bentibus, *Sandomiriam* venit, & tam castro quam oppido *Sandomiriensi* vndique obsidione coarctato,& tandem expugnato,*Koprziwnicensem* Abbatem,& omnes fratres domus *Koprzywnicensis* ordinis Cistercienſis , & magnum tàm Ecclesiaſticorum quàm ſecularium virorum, matronarum, nobilium & plebeiorum vtriusque ſexus,qui illuc gratia conſeruandæ vitæ,aut defendendi loci confugerant, numerum occidunt,maximamque ſtragem in ſenes & impuberes edunt,paucis puberibus parcunt,quos & ipſos velut viliſſima mancipia diris conſtringunt compedibus. Excidio tam immani apud *Sandomiriam* acto,per *Visliciam* & *Scarbimiriam*, nemine reſiſtere auſo, verſus *Cracouiam* (ducatum illis *Polonis* qui capti fuerant monſtrantibus)pergebant.Sed ex *Scarbimiria* gratia deducendæ in die Cinerum, quam ex nobilibus & ingenuis agreſtibusque perſonis ceperant,prædæ,in *Sandomiriam* redire cœperant,prædam captam verſus metas *Tartaricas* conducturi,*Boleslao Pudico Cracouiensi* & *Sandomiriensi* Duce, & per ætatem & imbecillitatem tam forti hoſti reſiſtere non valente, ſed continenti ſe cum *Grzymislaua* matre ſua Duciſſa in *Cracouiensi* arce, *Vladimirus* Palatinus *Cracouiensis*, apud villagium *Kalina* militum & nobilium conuentum agit,quem pauor & ſubita trepidatio diſcurrentium, & a facie *Tartarorum* diffugientium,omniaq; plus iuſto de eorum ſæuitia & potentia diſſerentium, alibi agi non ſinebat,tot & tam inſperatis horrendisq; malis, in tam præcipiti hominum diſcrimine & conuerſatione vtcunque valeret,prouiſurus. Audiens itaque *Tartaros* ex *Scarbimiria* reuerſos eſſe,omnes arma ſumere & ſequi ſe iubet,& ad futurum prælium cum *Tartaris*, pro patria,pro coniugibus, pro liberis capeſſendis ſingulos alloquens incendit, aut glorioſam victoriam,aut felicem mortem illos deducens relaturos. Iam *Tartari* oppidum *Połaniecz* ad flumen *Czarna* ſitum attigiſſent,& apud villam quæ *maior Tursko* vocatur ſtatiua habebant, dum illos *Vladimirus Cracouiensis* Palatinus cum cæteris *Cracouienſibus* militibus,paucis tamen admodum,ſed aut vincere, aut mori perſuaſis,conſecutis,ſubitò aggreſſus,prælium audaciſſimè conſerit. Verùm etſi propter ſubitam inuaſionem *Vladimirus* magnam cædem in *Tartaros* ediderit,& ſtrenuiſſimè cum illis pugnam geſſerit,tandem tanta paucitate *Tartari* conſpecta,ſe inuicem cohortati, turma ingenti facta,aciem *Polonorum* frangunt,*Polonosq;* deuincunt. Adoleſcens tunc clarus & ſpectabilis occubuit. Palatinus *Vlodimirus* non ſibi ſed patriæ conſulturus,vt eſſet qui illam tutaretur, euaſit. Inter pugnandum tamen omnis captiuorum multitudo in propinquas & contiguas ſiluas diffugiens,ſe recepit. Poterat tunc *Polonis* plena victoria de *Tartaris* prouenisse, ſed dum primis aciebus proſtratis *Tartarorum*, *Poloni* auidius ſpoliis inhiant, remiſſius tractando pugnam,gloria orbati ſunt. *Tartari* etſi apud ſe victoriam remanſiſſe viderant,ſtrage tamen multiplici,tanquam victi & debellati eſſent,perculſi, non amplius (ne a nouo & recenti inuaderentur exercitu) conſiſtere in *Polonia*,aut prædas agere auſi, citato agmine,morientium ſuorum *Tartarorum* ex vulneribus ſecus viam proiicientes cadauera,in *Zawichoſt*, & exinde in *Sieciechow* ſine cuiuslibet moleſtia perueniunt. Vbi in ſylua magna, quæ *Stremech* in *Polonico* dicitur, aliquot diebus & noctibus (vt inſequentes fallerent,finalem ſtragem & excidium, quæ diuina propitiatione,ſi quis vincere & congredi auſus eſſet, prouenisſet,veriti,) latuerunt. Exploratoribus deinde ſuis nihil hoſtile,ſed omnia pacifica renunciantibus, ſylua *Stremech* egreſſi in *Russiam* redeunt,& ampliori in ſupplementum eorum qui apud *Tursko* ceciderant accerſito exercitu, repetunt *Poloniam*, magno fremitu magnaque ira vltionem de *Polonis* pro edita in ſe ſtrage ſumpturi , & partes quas ſuperiori tranſitu vaſtauerant pacificè prætergreſſi, dum apud *Sandomiriam* duobus diebus ſtatiua habuisſent, exercitum ſuum, conſiderata eius multitudine , bifariè diuidunt ; & minorem quidem partem, cuius *Kaidanus* ductor & Princeps erat, verſus *Lanciciam* & *Cuiauiam* (*Ruthenis* quibusdam *Polonis* infeſtis greſſus eorum & itinera dirigentibus) tranſmittunt, qui regiones illas ſine aliquo obice crudeliſſimè igne & cædibus vaſtarunt. Maior pars in qua ſolus præſidebat *Bathi* verſus *Cracouiam* populatione latius extenſa contendit, & omnem oram verſus *Iłzam* oppidum & flumen *Kamion* ſitam cæde & incendio peruaſtat. Cuius & in hodiernum diem monſtrantur & extant veſtigia. Strata enim in villas *Prandoczin* & *Rzechow* Epiſcopales propè *Iłzam* exiſtentes, per quam *Bathi Tartarorum* Imperator ducebat exercitum,via *Bathi* in hodiernum appellatur. Creuerant etiam ſuperiori certamine cum *Tartaris* & *Tursko* inito *Polonis* animi, & *Tartarorum* quantamcunque multitudinem, contra ſe inſtauratam vinci poſſe, aut,ſi id minus procederet, felicius in bello honeſta morte defungi, quam domi aut in arce, aut inuiis ſyluis collibusque turpiter, hoſte vaſtante patriam, deliteſcere rati, in campum copias educunt,& Duce ſuo *Boleslao Pudico* cum matre *Grzimislaua* & conſorte *Kinga* apud *Cracouienſem* arcem relicto, *Vlodimirus* Palatinus, *Clemens* Caſtellanus *Cracouienſes*,*Pacoslaus* Palatinus,*Iacobus Racziborowicz* Caſtellanus *Sandomirienſis* Ducatuum,cum *Tartaris* & eorum potentiis in *Chmielik* villa prope *Schidłow* oppidum ſita concurrunt,& nihil *Tartarorum* multitudine, quam & ab exploratoribus cognouerant, & oculis ipſi præuiderant,deterriti,feria ſecunda in craſtino Dominicæ Iudica,alias XV. Cal. Aprilis in ſolis exortu cum *Tartaris* congrediuntur. 1241.

Quibus Vladimirus Palatinus Cracouienſis occurrens,

etſi vincere non poteſt

cedere tamen cogit.

Qui redeuntes

Tar-

1241. *Tartari* tamen in duas turmas ingentes diuisi, vna tantummodò cum *Polonis* congressi, alteram paratam stare, & pugnanti laborantique A succursum facere iusserant; *Poloni* vna acie vnaque turma glomerati, nullam in subsidiis quæ laboranti ferret opem, propter gentium suarum paucitatem, reliquerant. Cum prima itaq; *Tartarorum* turma, acies *Polonorum* (cuius leuum cornu Palatinus & Castellanus *Cracouienses*, dextrum Palatinus & Castellanus *Sandomirienses* tenebant) fortissimè aliquot horis dimicans, fortioribus *Tartaris* & his qui ordines ducebant cæsis, eam primo loco cedere, deinde pedem referre, vltimò terga dare coegit. Verùm *Tartaris* ex prima turma in secundam ad subsidia facilè se recipientibus; secunda *Tartarorum* turma, in qua præstantiores bellatores erant, certamen illico iniit, & *Polonos* priori certamine aut fessos, aut vulneratos plurimos obterrere cœpit. Adnitebantur optimi Duces, *Vlodimirus* Palatinus, *Clemens* Castellanus *Cracouienses*, *Pacoslaus* Palatinus, *Iacobus Racziborowicz* Castellanus *Sandomirienses* pro victoria, & non tàm Ducum quàm militum agendo officium, prælium in locis aliquot restituerant. Sed tandem & ipsi vt fortissimis & optimis militibus conueniebat, multis vulneribus pugnando pectore aduerso confossi, cadunt. Quorum occasus à *Polonorum* militibus aut conspectus aut vulgatus, animos illorum primùm perterruit, post fregit. Vnde ab equitatu *Tartarico* etsi multi syluis & notitiâ itinerum tecti euaserint, maior tamen pars exercitûs *Polonici* in prælio illo gloriosam mortem pro fide, pro patria oppetiit. Inter desideratos verò cecidêre *Christinus Sulkowicz* de *Niedzwiedz*, *Albertus Stampoczic*, *Nicolaus Witowicz*, *Zementha*, *Grabina*, *Sulislaus* milites & adolescentes strenui, & alii multi, qui in acie animosè & fortiter pugnauerunt, & quorum laudem & constantiam vniuersos *Polonos* commemorare & efferre conuenit. A flumine autem *Thartar* in regione *Tartarica* decurrente, genus hoc atque lingua ad expiandas præuaricationes, culpas, & scelera *Polonorum*, & cæterorum Christianorum in conflatorium deputata, *Tartarorum* nomen D sortitum est. Prius enim gentes ipsæ *Mangoli*, à multitudine plerique eos *Tartaros* vocitari perhibent; lingua enim eorum multitudo *Tartar* appellatur. Sunt autem *Tartari* homines impii, & tam animo quàm factis crudeles, breues staturâ & tibiis, naso plano & adunco, facie latâ & imberbi, oculis breuibus & perspicacibus, pectore distensi & largi, colore tetri & nigri, corpore robusti, lacte equino, carne & sanguine, cibisque & carnibus crudis, & præsertim milio cruore equino immixto pascuntur, panis, salis, & omnium deliciarum osores. In omnem tamen libidinem & illecebram carnalem procliui & præcipites, frigoris iuxta atque caloris patientes, parco ac parabili contenti cibo, in se ciuiles, beneuoli, fideles, veraces, & humani, in extraneos primùm quidem blandi, sed temporis processu vafri, callidi, & mendaces, ad petendum importuni, ad dandum tenacissimi.

Palatinum cum sua multitudine opprimunt.

Strage & occisione fortissimorum militum apud *Chmielik* iusto Dei occulto suo iudicio permittente secuta, in cæterorum qui in Ducatibus *Cracouiensi* & *Sandomiriensi* relicti fuerant pectora, tantus pauor & hebetudo mentis irrepsit, vt plures in *Hungariam*, alii in *Almaniam* diffugerent, cæteri & præsertim agrestes cum coniugibus, pignoribus, & pecore, in paludes, syluas, & in auia loca se conderent, ac singuli prout quemque sors ferebat, latebras quæsitum discurrerent, scientes *Tartarorum* rabiem nulli ætati vel conditioni parsuram. B Sed & Dux *Cracouiensis* & *Sandomiriensis Boleslaus Pudicus* suorum cæde apud *Chmielik* audita, ex arce *Cracouiensi*, quasi illic minus tutus foret, cum matre & coniuge sua felici *Kinga*, cæterisque charioribus corporibus atque rebus, & vniuersa Ducali supellectili ad socerum suum *Belam* Regem in *Hungariam* effugit; & *Tartaris* expost *Hungariam* vastantibus, per *Morauiam* in *Poloniam* rediit, longo tempore in castro propè *Sandecz* ad fluenta *Dunaiecz* sito, commoratus. *Tartari* autem post cladem apud *Chmielik* patratam, *Cracouiam* in die Cinerum perueniunt, & eam vacuam hominibus (omnes siquidem in abdita loca diffugerant,) reperiendo, tàm in C Ecclesias quàm domos, & quælibet loca sæuientes, die festo Paschæ eam flammis incendunt. Et licet Ecclesiam Sancti *Andreæ* tunc extra muros ciuitatis sitam, in quam homines pauperes & valetudinarii cum suis pignoribus, sarcinis, & fortunis in magno numero se receperant, *Tartari* expugnari contendissent, credentes illic omnes fortunas & opes vrbis illatas esse, *Polonis* tamen Ecclesiam magna vi, magnoque animo defendentibus, ab eius oppugnatione *Tartaros* cœpto irrito recedere, pluribus ex *Tartaris* supernè occisis, coegerunt. Feria verò secunda Paschæ, exercitus alter *Tartarorum* ex *Sandomiria* versus *Lancitiam* & *Cuiauiam* directus, regionibus illis & locis per quæ ibat ferro & igne vastatis, & tàm puberibus quàm impuberibus interfectis, *Cracouiam* rediit, & suo Regi *Bathi* & altero exercitui (de quo inter *Tartaros* magnus celebratus fuit plausus & exultatio, quod incolumibus vtrisque & victoribus personalem visionem resumere licuit) se coniunxit. Vastauit & tunc *Tartaricus* exercitus versus *Lancitiam* directus *Vithouiense* monasterium, & omnes Sanctimoniales, præter tres quæ in syluas diffugerant, barbarica occidit rabie. Propter quod processu temporis Sanctimoniales prædicti monasterii translatæ fuerunt in *Busko Cracouiensis* diœcesis, quasi in locum ma- 1241.

Tartari Cracouiam vastant & incendunt, excepto templo Andreæ quod capere non poterant.

Digitized by Google

1241. magis tutum. Abbatia verò *Buscensis* ex *Busko* translata in *Vithow*. Hac igitur plaga iusto Dei iudicio in populum Christianum cœli- A tus permissa, tremor corpora percussit, timor & hebetudo mentis vniuersos occupauit, ita vt pauidi & stupidi ad inuicem se contuentes, & tanquam amentes, remedio consolationis sibi mutuò non possent subuenire. Fuga igitur qua nihil tutius arrepta, alii in *Hungariam*, alii in *Silesiam* & in alias Prouincias abierunt, pauperes verò in syluas fugerunt. Et *Boleslaus* quidem filius *Leskonis* cum matre ad Regem *Hungariæ*, cuius filiam anno gratiæ MCCXXXIX acceperat in vxorem, diuertit. Sed cum propter Paganorum potentiorem insultum, tristiorem statum inuenisset, in *Morauiam* fugiens, in claustro Cisterciensium commoratur.

Wratislauiensis ciuitas & ora à Tartaris vastatur,

Vrbe *Cracouiensi* exustâ & vastatâ, *Bathi Tartarorum* Rex cum agminibus suis versus *Vratislauiam* (hanc quippe secundam *Polonorum* vrbem magis famosam & insignem didicerat) contendit, & per oppidum *Ratiboriam* ducens agmina, fluuium *Odram*, illic pontes singulos disruptos & exterminatos reperiens, aut vado, aut nauigatione qua *Tartari* vltra omnes nationes orbis pollent, superauit. Vnam autem turmam *Tartarorum Odram* transgressam, & discursiones prædandi gratia incautius agentem, *Meczlaus Kazimirides Opoliensis* Dux inito certamine superauit, & vsque ad internecionem deleuit. Sed cum vniuersum *Tartarorum* agmen necem suorum vindicaturum C celerrimè superuenisset, Dux *Opoliensis Meczlaus* multitudine eorum conterritus, ad fratrem suum *Henricum Vratislauiensem* Ducem, filium Ducis *Henrici cum barba*, quem & ex propriis, & ex auxiliariis contra *Tartaros* parare exercitum cognouerat, in *Legniczam* vbi *Henricus* cogebat exercitum, diffugit, satius vnitus *Henrico* contra *Tartaros* quàm propriis viribus dimicaturus. *Ratiboriensibus* statiuis *Tartari* citato cursu ad *Vratislauiam* applicant. Quam cum ciues pauore simili quo & *Cracouienses* vnumquemque peruadente, adeò vt magis pretiosis tumultuariè & raptim comprehensis, ciuitatem non solùm victualibus D sed & opibus pluribus refertam, certatim quasi *Tartari* coram adessent, diffugiendo reliquissent. Milites & gentes *Henrici* de arce quam tutandam assumpserant egressi & opes & victualia magna celeritate in castrum inuehunt, & tum demum euacuatam vrbem, solerti consilio vsi, ne *Tartari* eius conflagratione gloriari vel illic figere statiua possent, iniectis flammis incendunt. Exustam autem, & tàm hominibus quàm rebus quibuslibet *Tartari* reperientes *Vratislauiensem* vrbem vacuam, castrum *Vratislauiense* circumuallant. Verùm cum obsidionem in dies aliquot expugnatione non tentata protraxissent, Frater *Czeslaus* ordinis Prædicatorum natione *Polonus*, & monasterii 1241. *S. Adalberti* in *Vratislauia* primus Prior, qui & ipse in castrum *Vratislauiense* cum Fratribus sui ordinis & aliis *Christi* fidelibus confugerat, oratione cum lachrymis ad Deum effusa obsidionem depulit. Eo siquidem in oratione persistente, columna ignea de cœlo diuinitus super caput eius descendit, & vniuersum territorium atque locum ciuitatis *Vratislauiensis* stupendo atque inenarrabili fulgore illustrauit. Quo prodigio *Tartarorum* pectora adeò in pauorem stuporemque conuersa sunt, vt obsidione soluta fugerent magis quàm discederent. Interim *Tartari*, qui in *Cuiauiam* iuerant, cum his qui de *Cracouia* venerant, in territorio *Vratislauiensi* feria B secunda Paschæ conuenientes, terram igne deuastantes, populum sagittis & rompheis perimentes, in *Legniczam* proficiscuntur.

& arx eorum prodigio viso obsidione liberatur.

Tartari & ab exploratoribus propriis, & ab agrestibus, qui in illorum manus incidebant docti, apud *Legnicensem* ciuitatem plures Catholicorum gentes conuenisse, illuc ire pergunt, & a *Vratislauia* versus *Legnicense* oppidum, omnia in circuitu dando in flammas, reflectunt iter. Fœmina Beata *Heduigis*, quæ in monasterio *Trzebnicensi* cum virginibus virginitatem & religionem Cisterciensem professis morabatur, non tam sibi metuens quam Sanctimonialibus, ex *Trzebnicensi* loco neque naturâ neque arte munito, in *Crosnam* castrum in confluentia fluuiorum *Odra* & *Bobr* sitam, tam se quàm sorores, & vniuersa quæ monasterii erant; item *Annam* Ducissam filii sui *Henrici* consortem, & plures alias nobiles fœminas & matronas traduci procurauit, & in illo per omne tempus, quo *Slesiæ* ora à *Tartaris* quassata est, quieuit. *Henricus* Dux *Vratislauiensis* filius suus, dum hæc aguntur, tàm *maioris Poloniæ* quàm *Slesiæ* milites & armigeros, sed & rusticos & agrestes homines, spe potiundæ de *Tartaris* victoriæ quàm maximè fretus, in arma coegerat, nonnullosque dato donatiuo conduxerat, plures voluntarii & cruce signati (iam enim auctoritate Apostolica in multis regionibus crux contra *Tartaros*, velut communes & publicos Christianæ religionis hostes prædicabatur) se illi coniunxerant, item *Meczlaus* Dux *Opoliensis*, item *Boleslaus* Marchio *Morauiæ* filius *Dipoldi* expulsi, & nepos germanus *Henrici cum barba* ex sorore germana *Adleida*, qui *Schepolka* cognominatus est, cum militibus suis, item *Pompo* de *Hostern* Magister Generalis Cruciferorum de *Prussia*, & fratres militiæ ordinis sui, laturi in id bellum solatia *Henrico* aduenerant. Quem non duplex clades in *Tursko* & *Chmielik Polonis* per *Tartaros* inflicta, non *Tartarorum* fortissima, & quæ dinumerari vix possent agmina, non suarum gentium paucitas a futuro certamine reuocabant, in quamcumque par-

Tartari Legniczam veniunt,

contra quos Henricus exercitum colligit.

1241. partem euentus futuri certaminis recideret, se tam spe & animo, quàm voce & sonora in cunctos declamatione portendebat, *pluris eam victoriam maiorisque celebritatis, maiorisq́; muneris* existimans *esse debere, per quam illum occidi in corpore, triumphare in anima contingeret, veriorem hunc & immortalem triumphum & sibi ducens, & militibus disserens, si tam se quàm illos in prælio pro fide & religione Christiana occumbere feliciter, quàm relatâ victoria viuere, & labe aliqua pollui contigisset.* Cum *Tartaris* itaque dimicaturus, priusquam copias ex *Legnicza* vbi conuentus militum agebatur educeret, tàm se quàm vniuersos Barones, Milites, & eos qui ordinum erant ductores, missa solenniter & deuotè in Ecclesia *B. Mariæ* virginis *Legnicensi* decantata, viatico sacro, confessione præmissa, procurauit saginari. Deinde à matre optima & Benedicta *Heduigi* Ducissa, vt id bellum fortissimè & constanter ageret, animatus est. Quæ quamuis illum occisurum, & omnem suum exercitum clade grandi in futuro certamine ruiturum spiritu reuelante cognouisset, & tàm filii necem, quàm sui exercitûs ruinam vni ex sanctimonialibus nomine *Adleidi*, & magis religiosæ, & sibi magis familiari prædixisset, non tamen filium ab incepto opere reuocabat, aut distinebat; sed neque aliquem mœrorem, aut fletum emisit, vel mœstum & turbatum gessit vultum, quinimo talem hilaritatis tenorem, & in pectore, & in vultu retinuit, iuxta acsi illum & suum exercitum victorem & incolumem reuerti præsciuisset, conformans se in singulis & gestu & animo diuino beneplacito, & eius irrefragabili, & semper in optima quæque dirigentis, voluntati.

Ex *Legnicensi* oppido *Henrico* Duce cum suis agminibus in bellum cum *Tartaris* gerendum egredienti, lapis de vertice Ecclesiæ *B. Mariæ*, in qua pridie, pro sua & exercitus sui incolumitate Maiestati Diuinæ libamina oblata erant, prolapsus, iuxta caput *Henrici* Ducis, in splendore armorum suorum obequitantis, procidit, parumque absuit quin testam capitis Ducalis non rumperet. Quæ res apud omnes aut in religionem versa, aut pro infesto omine, quemadmodum erat sumpta, futuri discriminis periculum, in quod Dux *Henricus* & suus exercitus ex conflictu recisurus erat, infallibili argumento ostentabatur. Suburbana oppidi *Legnicensis* prætergressus, in planis & campestribus, quæ fluuius *Nissa* circumfluit, exercitum & acies ordinat, & quadrifariam agmina partitur. Agmen primum tenebant cruce signati voluntariique milites ex variis linguis nationibusque collecti. Ad quorum supplementum, quatenus densiores fierent ordines, cum peregrini milites ad id parum sufficientes essent, auri fossores ex oppido

Goltperck (illic enim auri fodinæ erant) adiuncti sunt, id *Boleslaus* Marchionis *Morauiæ* filius ducebat. Alterum *Cracouiensis* & maioris *Poloniæ* milites, his *Sulislaus* frater *Vlodimiri* Palatini olim *Cracouiensis* præerat. Tertium agmen, milites *Opolienses* & *Pompo* de *Hostern* Magister *Prusiæ* cum fratribus & militia sua tenebant, hos *Meczlaus* Dux *Opoliensis* ducebat. Quartum solus Dux *Henricus* ducebat, in quo *Slesitæ* & *Vratislauienses* erant armigeri, & meliores præstantioresque ex terris *maioris Poloniæ* & *Slesiæ* milites, & nonnulli alii mercede conducti. Totidem erant *Tartarorum* agmina, sed multò viribus, robore, & frequentiâ pugnatorum præstantiora, & quorum quodlibet per se omnia *Polonorum* agmina excedebat. In campo itaque, qui *Bonus campus* siue a soli vbertate, siue quod in omnes partes porrectus & latus est, dum vterque exercitus V. Idus Aprilis, alias feria secunda post octauas Paschæ conuenisset, cruce signatorum & voluntariorum militum, & aurifossorum exercitus primus pugnam (id enim munus magno studio efflagitatum, permittente Duce *Henrico*, consecutus fuerat) cœpit; magno impetu ab vtraque parte concursum est, & cruce signati & peregrini milites primos *Tartarorum* ordines lanceis confecerant, gradumque promouebant. Sed cum gladiis cominus agi res cœpisset, cruce signatorum & peregrinorum militum à *Tartarorum* sagittariis vndique circumacta acies, adeò vt illi per cæteras *Polonorum* acies succurri sine discrimine non posset, labefactata, & deinde multitudine sagittarum (cum in ea plures nudi & inermes essent) non secus, quàm si teneræ aristæ à grandine percussæ, obtrita est. Vbi *Boleslao Dipoldi* Marchionis *Morauiæ* filio, cæterisque primorum ordinum militibus cadentibus, residui qui & ipsi *Tartarorum* sagittis confecti erant, ad *Polonorum* agmina refugerunt. Duo deinde agmina *Polonorum* sub *Sulislai* militis, & *Meczlai Opoliensis* Principis consistentia Ducatu succedunt in pugnam, quam cum tribus agminibus *Tartarorum* incolumes pro sauciis subire facientium, feliciter & constanter gessissent, stragemque ingentem in *Tartaros*, cum a *Tartarorum* sagittis, *Polonorum* balistariis ea defendentibus, tuta essent, edidissent, *Tartarorum* acies primùm pedem referre, & *Polonis* acrius contra perculsos instantibus, mox etiam verti in fugam coactæ sunt. Quidam interea de *Tartarorum* agminibus, & an *Ruthenicæ* vel *Tartaricæ* nationis esset incertum habetur, celerrimo & vago passu hinc inde citrasq́; acies discurrens, terribilem vtrúq; exercitum dissonâ adhortans lingua, edebat clamorem, & *Polonica* quidem lingua vociferabatur, *Biegaycie, biegaycie*, id est, *fugite, fugite*, *Polonis* ingerens formidinem & pauorem, *Tartarica* verò lingua *Tartaros* ad pugnam & per-

Digitized by Google

1241. perseuerantiam hortabatur. Ad hanc vocem Dux *Opoliensis Meczlaus*, non hostem sed proprium & amicum ex compassione non vafricie A credens ista esse vociferatum, deserto prælio fugit, magnamque militum, eorum præcipuè qui sibi in tertio agmine parebant, cateruam, in similem fugam traxit. Quo & oculis viso, & aliorum relatione ad se perlato, *Henricus* Dux ingemiscens, lamentari cœpit dicens: *gorze się sstało:* id est, *magna afflictio accidit nobis*. Nihil tamen *Meczlai* fuga & eorum qui sub agmine erant suo deterritus, quartam suam aciem ex melioribus & fortissimis pugnatoribus compositam in prælium subducit, & tres acies *Tartarorum* a prioribus *Polonorum* duabus aciebus debellatas, & disiectas, fortiùs quò potest prosternit & obtruncat, fugamque capessere impellit. Sed B quarta *Tartarorum* acies, in qua Rex *Bathi* erat, omnibus tribus maior superuenit, pugnamque integram restituit, & laborantibus atque disiectis *Tartaris* opem fert, terribilique impetu in *Polonos* inuehitur. Sed non referentibus *Polonis* pedem, pro victoria quoque consequenda adnitentibus, bellum acerrimum aliquanto tempore durabat inter vtrosque, in quo primoribus *Tartarorum* magna ex parte cæsis, non longè abfuit, vt *Poloni* plenâ victoriâ potirentur, iam siquidem *Tartari* ordinibus eorum rarefactis spectare cœperant in fugam. Erant in *Tartarorum* exercitu inter alia signa vexillum perimmane, in quo tale signum X depictum videbatur. In summi- C tate verò hostilis vexilli, imago capitis tetri & nigerrimi cum mento barbato habebatur. Signifer itaque illius vexilli, *Tartaris* ad vnius stadii spatium pedem referentibus, in fugamque procliuibus, caput quod hastili supereminebat fortius quo poterat quatire cœpit, de quo illicò vapor, fumus, & nebula tam fœtidissimè exhalauit, in totumque *Polonorum* exercitum se superfudit, vt præ horrendo & intolerabili fœtore pugnantes *Poloni* penè exanimes & extincti, & ad pugnandum imbelles & inualidi redderentur. Constat siquidem *Tartaros* ab origine sua, & vsque præsens in tempus diuinandi, augurandi, ariolandi & incantandi arte & sci- D entia semper in bellis & extra vsos fuisse, & illam etiam in certamine cum *Polonis* tunc gesto exercuisse, nec inter barbaras altera reperitur, quæ de suis sortilegiis, diuinationibus, incantationibusque, quantum hæc cum quid agendum est, magis confidat. *Tartarorum* itaque exercitus intelligens *Polonos* iam pene victores, ex nebula, fumo, & fœtore, magno pauore, & quasi quadam desperatione percussos esse, clamore horrido sublato in *Polonos* se vertit, & aciebus eorum quæ in id tempus integræ erant disruptis, strage magna, in qua *Boleslaus* Dux *Dipoldi* Marchionis *Morauiæ* filius dictus

Henricus Dux cum Tartaris alacriter congreditur,

vbi dum iam pene victor esset,

Tartarorum infascinatione exercitus eius debilitatus adeo caditur,

Schepolka cum multis aliis insignibus militibus, felici cruore necatus est, & *Pompo* Cruciferorum Magister de *Prussia* cum suis magna clade obrutus, *Polonorum* residuum agmen in fugam vertit. *Henricum* tamen Ducem fortissimè pugnantem nondum suus exercitus deseruerat. Cæteris tamen fuga lapsis ita à *Tartaris* coronâ cinctus erat, vt à tergo & fronte cæderetur, non ob id tamen pugnam omisit, sed obuios quosq; interimendo *Tartaros*, penetrare eorum multitudinem nitebatur, facile tamen paucitas à multitudine absumpta & obtrita est. Iam circa Ducem *Henricum* nonnisi quatuor milites versabantur, *Sulislaus* frater *Vladimiri* Palatini *Cracouiensis* apud *Chmielik* occisi, *Clemens* Palatinus *Glogouiensis*, *Conradus Cunradowicz*, & *Ioannes Iwanowicz*. Aliis itaque certamini intentis, hi quatuor Ducem *Henricum* ne in discrimen necis incideret, quanta possunt vi & conatu ex acie & prælio educunt, & penetratis hostilibus ordinibus, principem incolumem seruaturi, quo minus acerba minusque fœda Principe seruato clades esset, ad fugiendum se disponunt. Respondisset forsitan eorum proposito effectus, sed Ducalis equus plurimis sauciatus vulneribus subsistebat. Dux itaque *Henricus* ex insignibus cognitus per *Tartaros*, veloci concursu consecutus, cum tribus militibus, quarto *Ioanne Iwanowicz* ab illis segregato, vallatus est, cum quibus suis tantummodò tribus stipatus militibus, aliquanto tempore decertabat. Et licet *Ioannes Iwanowicz* equum recentem à *Roscislao* cubiculario Ducali repertum, Duci penetratis hostium cuneis exhibuisset, Dux quoque *Henricus* illo ascenso *Ioannem Iwanowicz* qui sibi viam inter hostes præparabat secutus, euadere adnixus esset, *Ioanne* tamen *Iwanowicz* in ipso cursu vulnerato, & nihilominus euadente, Duci *Henrico* cursus & euasio intercipitur, & tertiò à *Tartaris* vallatur. Omni itaq; spe quatenus euaderet destitutus, iterum atq; iterum nunc læuâ, nunc sinistra contra *Tartaros* audacissimè dimicat. Verùm dum manu dextra eleuata *Tartarum* sibi obuium ferire vellet, ab altero *Tartaro* lanceâ sub ascella transfixus, ex equo demisso brachio moribundus defluxit, quem *Tartari* clamore ingenti & vocum inconditarum strepitu sublato capiunt, & extra certaminis locum quantum geminatus est balistæ iactus, pertractum, framea caput abscindunt, corpus insignibus omnibus detractum, nudum relinquunt. Sed & magna Baronum & nobilium *Poloniæ* multitudo in prælio huiusmodi pro fide & defensione religionis Christianæ felici martyrio consumpta, inter quos vt superius retulimus, *Sulislaus* frater *Vladimiri* Palatini *Cracouiensis*, *Clemens* Palatinus *Glogouiensis*, *Cunradus Cunradowicz*, *Stephanus* de *Vierbna*, & *Andreas* filius suus, *Clemens Andreæ* filius de *Pelcznica*, *Thomas Piotrkowicz*, *Petrus Kusza*, hi 1241.

vt ne ipse quidem Henricus seruari potuerit.

Digitized by Google

1241. hi fuerunt magis clari & insignes. Quam quidem vniuersam cladem & filii necem Beata *Heduigis* in *Crosna* degens, per Spiritum ea qua A acciderat hora cognoscens, *Adleidi* virgini reuelauit. *Ioannes Iwanowicz* consequentibus eum nouem *Tartaris*, dum fugiendo cum duobus suis armigeris, *Luzmanno* militi duos similiter familiares habenti, iunctus & aggregatus, in nouem *Tartaros* suos persecutores, in quodam rure à loco prælii vno miliari distante se reficientes, quamuis duodecim vulneribus transfossus, irruit, & octo ex illis occisis, nonum pro captiuo seruauit. Ordinem quoque Prædicatorum procedente tempore ingressus, religiosè & deuotè (quòd tam in grandi discrimine a Domino cœli protectus fuerit) vitam egit. *Meczlaus* verò *Dux* de *Opol* cum paucis euaB dens, in castrum confugit *Legnicense*, indignus cui laurea martyrii cum tot militibus pro fide *Christi* contigisset.

Maxima victoria de Duce *Henrico* & suo exercitu, cæterisque Ducibus suis auxiliatoribus *Tartari* potiti, lectis spoliis, & vnicuique occiso (quatenus numerus interemptorum sciri posset) vna auricula abscissa, nouem grandes saccos vsque ad summum auriculis replent, & Ducis *Henrici* capite in hastam longiorem erecto, ad *Legnicense* castrum (oppidum enim metu *Tartarorum* exustum fuerat) applicant, caputque *Henrici* Ducis castrensibus ostentant, & per interpretem, *quatenus sibi Duce suo Henrico victo & occiso castrum aperiant*, mandant. Sed à castrensibus conuenienti responso ediC to, *quòd pro vno interfecto Duce plures illis Duces filii optimi Ducis Henrici superessent*, vastatis & incensis his quæ circa *Legniczam* villis, in *Othmuchow* se conferunt. Vbi quindecim dies continuando statiua, omnem per circuitum regionem vastant & incendunt. *Ratiboriensem* oram adeunt, & in *Bolesziskо* diebus octo demorati, in *Morauiam* cum magna cæde secedunt. Corpus Ducis *Henrici* post dies plures, *Tartaris Ratiboriam* abeuntibus, ad sepulturam quæsitum, dum inter cadauera, eò quòd testa truncum esset, & dinosci non posset, relicta sua Ducissa *Anna* signum dante, quòd in pede læuo sex digitos haberet, tandem repertum est, & *Vratislauiam* deduD ctum in Ecclesia *S. Iacobi* apud Fratres minores, solutis omnibus, quæ tanti Principis & athletæ Dei funeri soluenda erant, in chori medio sepultum. In eodem insuper *S. Iacobi* monasterio corpora *Pomponis* Magistri *Prussiæ* & Fratrum, *Clementis* Palatini *Glogouiensis*, *Cunradi Kunradowicz*, *Stephani* de *Vierbna* & filii sui *Andreæ Clementis*, *Thomæ Piotrkowicz*, *Petri Kusza*, & aliorum humata sunt. Fœmina benedicta *Heduigis Henrici* (cum barba Ducis *Vratislauiensis* relicta, dum ad se nuncius tristis, occisionem filii *Henrici* & totius sui exercitus denuncians, perlatus esset, omnem animi motum in potestate habuit, & ne

Tartari ad Legnicense castrum,

& postea in Morauiam abeunt.

Dux Henricus & alij occisi sepeliuntur.

dum lachrymas emisit, sed nec tristem vultum gessit. Ducissam insuper *Annam* filii sui *Henrici* relictam, & sanctimoniales tam ingenti dolore afflictas, vt penè mortuæ crederentur, à fletu & lachrymis cohibebat, asserens *casum cladis illius ex Dei voluntate quæ sibi ante innotuerat procedentem, gratè potius quàm molestè ferri oportere*. Tunc quoque exultans spiritu, eleuata in Deum deuotione depromebat: *Glorifico te*, inquit, *clementissime Deus, quod talem filium te donante genuerim, qui in omni vita sua debitum semper mihi præstitit honorem, charitatem, & famulatum, neque vnquam præstitit se mihi aut molestum aut infensum. Quem etsi pro conditione mortalis huius & caducæ vitæ optarem semper mihi viuere & incolumem esse, magis tamen deligo, glorior & exulto, quòd per eius sanguinem pro te & tua religione effusum, redditus est tibi suo creatori, cuius animum supplex & prostrata tuæ Maiestati commendo*. Corpus *Boleslai* filii *Dipoldi* Marchionis *Morauiæ* in *Lubensi* monasterio in conuersorum choro sepultum est, super cætera corpora fidelium, quæ in prælii loco sepulturæ mandata sunt, Ecclesia in hanc etiam durans diem constructa. Cladis autem *Tartaricæ* magnitudo & acerbitas, etiam ex literis summi Pontificis potest deprehendi. Ita enim in literis Apostolicis, crucem datam pro subsidio *Poloniæ* contra *Tartaros* scriptum reperimus: *Porrò varia sunt & diuersa & admodum grauissima, quæ sine interpositione animum nostrum premunt, videlicet, vrgens negotium terræ sanctæ, instans tribulatio Ecclesiæ, & miserabilis status Imperii Romani. Sed vt verum fateamur, istorum omnium & nostri obliuiscimur, dum persecutionem Tartaricam cogitamus. Nam pensando ne per huiusmodi Tartaros pereat (quod absit) nomen Christianum nostris temporibus, consideratio sola omnia ossa nostra confringit, medullas exsiccat, corpus macerat, spiritus & virtutes extenuat, tantumque nobis affert angustiæ & doloris, quod in extasi quodammodò positi, nescimus quò nos vertere debeamus*.

Non minor cædes & strages fidelium per *Tartaros* in ipso eorum in *Morauiam* ingressu secuta est, Rege siquidem *Venceslao Bohemiæ* in castris & tutis locis se continente, *Tartari* per omnem *Morauiam* liberè grassati, vno & amplius mense, tàm incendiis quàm cædibus, & variis cruciatibus (nemine aut resistere, aut ferre audente auxilium) in *Morauos* debacchati sunt. Statiua autem illis iuxta *Olomuncz* habentibus, Dux vnus *Tartarorum* apud suos tàm genere quàm armis vir magni nominis, cum paucis suis ad mœnia vrbis incautius progressus, à militibus *Morauiæ* suis eum deserentibus captus est. Captiuatori eius ob virtutis insigne, stella pro armis, & castrum *Sternburgk* à *Venceslao* Du-

1241.

Morauiam Tartari vastant.

Horum Dux vnus insignis capitur,

1241.

Duce *Bohemiæ* donata. Cuius captiuitas dum in exercitu *Tartarorum* vulgata esset, magnus rumor & eiulatus de captiuitate tanti Ducis in castris coortus, etiam ab *Olomucensibus* exaudiebatur. Cuius liberationem dum nec terroribus, nec aliorum captiuorum relaxatione efficere valuissent, desertoribus & sui corporis custodibus *Olomucensibus* traditis, (quasi *Olomucenses* magis in eos quàm *Tartari* animaduersuri essent) ab *Olomuncz* discedunt, & septimis castris in *Hungariam* perueniunt, ac illam flammis & incendiis atque cædibus crudelissimis pessundant.

pro quo recuperando quum diu frustra laborassent, tandem in Hungariam abeunt.

Audiens *Bela Hungariæ* Rex *Tartarorum* Duces *Batthi* & *Kandanum* cum pluribus legionibus, & innumerabilibus cateruis *Tartarorum*, bigas, quadrigas, vxores, pignora, & imbellem ætatem, pluraque impedimenta secum ducentibus, Regnum suum *Hungariæ* introisse, & illud in magna iam parte peruastasse, ex omni Regno suo militibus & bellatoribus versus flumen *Czissa*, tam ex equite quàm pedite conuenire iussis, in campum vnà cum *Colomanno* nepote suo germano, & curiensibus, militibusq; suis descendit. Ad quem cum frequens Baronum & pugnatorum numerus in magna multitudine, item Magister Templariorum cum fratribus ordinis sui confluxisset, etiam *Pannonici* Pontifices, videlicet *Matthias Strigoniensis*, *Vgrinus Colocensis* Archiepiscopi, *Gregorius Iauriensis* Episcopus, & ferè vniuersi *Hungarorum* Episcopi, cum aciebus & turmis armatis, signisque extensis (quasi ad bella armaque gerenda, non ad sacrificia pro delictis hominum expiandis offerenda, ordinem suscepissent) conueniunt. Inuasionē autem nocturnalem *Bela* Rex a *Tartaris* veritus, exercitum suum omnem in spatiū coarctauit angustum, & plures dies illic tenuit statiua. Sub quibus *Tartarorum Batthi* Princeps tabernacula *Hungarorum* (denunciantibus exploratoribus) compressa & coarctata intelligens, primoribus exercitus sui conuocatis, nullam industriam, nullam prudentiam, nullam militaris disciplinæ peritiam in *Hungaris*, qui se tàm arctis spatiis in stando compresserant, docet, ipsosque in pugnam crastina die ineundam animat, corporaque curare iubet. Cumque altera illuxisset dies, ordinatis aciebus in *Hungaros* irruit, & quamuis aliquanto tempore *Hungarorum* acies primæ restitissent & fortissimè dimicassent, ad extremum tandem abundante *Tartarorum* multitudine conflictæ & cæsæ sunt. Quibus cadentibus cætera omnis multitudo *Hungarorum* in fugam dilapsa est. Maior autem fugientium pars, *Tartaris* persequentibus in paludem intrare coacta, aqua & luto suffocata periit Vbi duo Archiepiscopi *Strigoniensis* & *Colocensis*, & *Gregorius Iauriensis* Episcopus, cum magna multitudine Sacerdotū extincti, quibus satius fuit se suumque populum piis votis, lachrymis & precibus, in sacris ædibus commorando commendare tremendæ Maiestati Diuinæ, quàm accingi armis, & obuersari noctes diesque in castris. Vnde factum est, vt qui vno agmine ibant ad vetitam pugnam, vno interitu inuoluerentur ad pœnam. Non solùm autem Pontifices & sacerdotes, cæterosque Ecclesiasticos viros, sed & plerosque milites & pugnatores mortis metu fugientes, palus huiusmodi limosa (dum nec progredi, nec stare, aut fugere, sed nec in hostes conuerti & honestè fundere animam luto oblitis & captis liceret,) extinxit in clade. Magister templi cum pluribus militibus sui ordinis; item Baronum & militum *Hungariæ* insignis ordo, occisi. Ambo tamen Principes, dum suos cecidisse, & *Tartaros* præualuisse animaduerterent, ex prælio diffugiunt. Et *Bela* quidem Rex fugiendo in *Austriam* diuertit, & illic in castro quodam se per plura tempora condidit. *Colomannus* vero nepos Regius, fugiendo in oppidum *Pesth* peruenit, vbi notabilem exercitum ex *Hungaris* & aduenis collectum offendens, magnopere illis discessionem dispersionemque (asserens eius aduersus *Tartarorum* potentiam tenues esse vires) persuasit. Verùm cum suadere non posset, (agrestis enim & inculta multitudo nulla sana consilia accipiebat) in *Austriam* & ipse diuertit, & in quodam castro latuit, expost verò in *Zagrabiam* venit.

Tartari in Hungariam veniunt,

quibus Rex Bela cum Colomanno resistere volens

castris imprudenter positis,

exercitum ingentem perdidit. Vbi etiam duo Archiepiscopi & Episc. vnus interierunt,

Bela & Colomannus in Austriam fugerunt.

Victoria de Rege *Bela* & suis exercitibus *Bathi Tartarorum* Rex relata, in magnam superbiam audaciamque erectus, victorem exercitum versus *Pesth* ducit. Illic enim maxima aduersum se Christianorum agmina ab exploratoribus suis conuenisse didicerat. Prælio autem inito ab vtrisque tribus diebus acerrime pugnatum est. Et quamuis *Hungari* cæterique Christiani pro victoria adnixi fuissent, tertia tandem die ad vesperam cessit *Tartaris* ex occulto Dei iudicio victoria, & reliquiæ miserabilis & miserandi exercitus à *Tartaris* absque vllo pietatis respectu deletæ. Centum & amplius Christianorum millia eo prælio per triduum interfecta. Ad oppida, vicos, & rura per Tartaros discursum est, & omnis sexus, omnis conditio, omnis ætas trucidata. Et licet sacerdotes & monachi cæterique Ecclesiastici cum processibus Sanctorum, illorum placaturi furiam eorum aduentum, exciperent, Tartari tamen omnibus Ecclesiasticis & ministris Dei crudelissimè enecatis, vasa Ecclesiæ concupiscibilia suis nefariis vsibus applicando, reliquias Sanctorum passim per terras dispergebant, Ecclesiasque incendebant. Oppidum etiam *Pesth* spoliatum ignibus subiiciunt. Et dum nonnulli oppidani, cæterique qui se ex fuga receperant, in multitudine decem millium hominum ad monasterium Prædicatorum confugissent, & illic se tutos defensione interposita putarent, *Tartarorum* rabies monasterium impugnare aggres-

Centum & amplius millia Christianorum prælio per triduum habito a Tartaris occisa.

1241.

1241. gressa, faciliter illud conquirit, & omnia illa decem hominum millia permiscui sexus inuoluit igne & extinxit. Dum deinde in castra Tartarica plura captiuorum millia ex fœminis eorum & *Hungaris* adducta fuissent, mulieres Tartaricæ sæuissima crudelitate in omnes mulieres *Hungaricas*, quæ speciem aut formositatem aliquam habere videbantur, vsæ, aut illas interficiebant, aut naso & labiis, auribusque, vt deformes efficerentur, truncabant, veritæ ne viri earum specie & forma capti, ipsis contemptis alienigenis adhærerent. Sed & pueri *Tartarorum*, matribus eorum informantibus & instigantibus, in pueros & adolescentes captorum *Hungarorum* sæuiebant, fuste semel atque iterum capita eorum vsque ad cerebri effusionem verberando. Isque *Tartaricus* puer efficiebatur commendabilior, qui fortius & vno ictu Christianum puerum vsque in mortem cæcidisset.

Clade *Hungarica* vulgata, adeò vicinas *Almanorum* regiones terror peruaserat, vt etiam *Romanorum* Imperator *Fredericus* a summo sollicitatus (vt ferret opem Christianis) Pontifice, non de resistendo, sed de transfugiendo & latitanto cogitationes versaret.

Rex Bela Sanctorum reliquias & ornatum Ecclesiæ ex Alba Regali, item coniugem & filium Spoletum mittit. Rex *Bela* de ossibus Sanctorum curam gerens, misit in *Albam regalem*, & corpus *B. Stephani* cum aliorum Sanctorum ossibus & clenodiis, vestibus ornamentisque Ecclesiæ per consortem suam *Mariam* Reginam & filium paruulum biennem, ad regiones maritimas ad *Spoletum* transmisit. Reginam multæ nobiles matronæ sequutæ sunt ex *Hungaria*. Sub hoc tempore Rex *Colomannus* moritur, & in monasterio Prædicatorum apud *Czuszmd* sepelitur. *Colomannus moritur.*

Boleslaus caluus in locum Henrici patris Dux eligitur. Post obitum *Henrici* Ducis *Cracouiensis* & *Wratislauiensis* ac *maioris Poloniæ*, à *Tartaris* in prælio *Legnicensi* occisi, Barones & milites *Cracouienses*, *Sandomirienses* & *Lublinenses*, qui cladi *Tartaricæ* superfuerunt, terras præfatas *Boleslao caluo* filio *Henrici* commendauerant, subiicientes se & terras præfatas eius ditioni & potestati. Qui earum possessionem nactus, *Clementem* filium *Sulislai* de *Rusc za* Palatinum *Cracouiensem* constituens, cæteras quoque dignitates, officia, & Magistratus in alios milites & Barones distribuit. Ægre id ferens *Cunradus Mazouiæ* Dux, & spretum se a *Cracouiensibus* militibus dolens, vlcisci iniuriam suam quamprimum statuit, ob idque assumptis tribus filiis *Boleslao*, *Casimiro*, *Semouito*, assumpto & *Andrea Ptocensi* Episcopo, cæterisque consiliariis & primatibus suorum Principatuum, conuentum personalem cum *Swanthopelkone Pomeraniæ* Duce agit, implorans illius contra *Boleslaum caluum*, *Vratislauienses* & *Cracouienses* milites solatia. Is etsi se de personali auxilio ferendo variis allegatis causis excusasset, gentium tamen suarum agmen se missurum spopondit, & in tempore constituto misit. *Quæ res Cunradum Masouiæ Ducem offendit.* 1241.

Hungarorum Rege *Bela*, & exercitu eius conflicto & profligato, vniuersoque Regno *Hungarorum* peruastato, Tartari sedes suas, quasi regionem illam in perpetuam hæreditatem accepturi, in *Hungaria* ponunt, & in campestribus inter *Strigonium* & *Iaurinum* sitis, planitiem proportionatam, & in omnes partes æqualiter porrectam habentem, statiua figunt, tabernaculaque in morem suum egesta humo, & pro quolibet tabernaculo speciali fouea disposita constituunt. Vbi propè biennium commorati, *Hungariam* pro parte maiori, agrestibus tyrannidem eorum ferre non valentibus, redigunt in solitudinem & desolationem. Sed nec furor Domini in *Cracouiensem* vrbem quieuit, sed manus adhuc eius super eam extenta. *Bela* siquidem Rege debellato, agmen *Tartarorum* per *Scepusiensem* oram citato & celerrimo cursu *Cracouiam* venit, & habitatores ciuesque illius inermes & impræparatos reperiens, grauiorem priore cædem tam in eos quàm in *Polonos* residuos, nulli conditioni vel sexui deferens, fecit. Vnde & quendam Sacerdotem inclusum, cui *Batthi* Rex in Palmis vitam concesserat, occiderunt, & spoliatis reliquiis vrbis, per *Osswecimensem* regionem in *Hungariam* ad statiua quæ in hanc diem cernuntur rediit: quorum numerus magnitudo etiam ex ipsis statiuis potest æstimari. *Tartari in Hungaria biennio commorantur & regionem totam vastant: tum & Cracouiam inopinate adgrediuntur, ibique sæuiunt.*

Ad *Tartarorum* rabiem, etiam bestiarum rabies accessit; aquilæ, lupi, & vulpes in *Hungaria* grege facto homines solitarios gradientes inuadunt, & victos crudelibus rictibus deuorant, & discerpunt. Adeò insuper *Pannonicas* terras Tartari per biennalem mansionem suam, & prædas spoliaque in solitudinem redegerant, vt præ famis angustia matres puerorum suorum carnibus vescerentur, & plerique puluere cuiusdam montis pro farina vtentes miserabilem vitam vtcunque producerent. Tantus autem timor cecidit super omnes posthac Prouincias, vt quilibet existimaret ex eorum insultu, qualibet die sibi mortem imminere, & terram omni populo perituram. Et hic timor annis multis nobiles & ignobiles satis angariauit & afflixit. *Bestiarum interim rabies & fames horrenda Hungariam afflixit.*

Cunradus Masouiæ Dux Altera *Cracouiensis* vrbis per *Tartaros* facta vastatione *Cunradus Masouiæ* Dux cognita, sciens nepotem suum *Boleslaum Pudicum Cracouiensem* Ducem in *Hungariam*, deinde in *Morauiam* a facie *Tartarorum* transfugisse, & præstantiores *Cracouienses*, *Sandomirienses*, *Vratislauienses* & *Opolienses* milites, ipsum quoque *Henricum Vratislauiensem* Ducem, Ducis *Boleslai pudici* auxiliatorem in bellis cum *Tartaris* gestis occubuisse, & *Cracouienses* ac *Sandomirienses* prouincias penè vacuas esse, occasione temporis irritatus, maximo quoque afflictus dolore *Boleslaum caluum* filium *Hen-*

1241. *Henrici* Ducis *Vratislauiensis* in dictos Principatus successisse, inducit in animũ, vt illas iuris sui faciat. Exercitu itaque ex *Masouiæ* militibus, item ex militibus *Pomeraniæ* sibi per *Swantopelkonem* Ducem *Pomeraniæ* missis, item ex auxiliariis *Pruthenis* & *Lithuanis*, quanto fortiori poterat congesto, aduenit, & vtramque Prouinciam, *Cracouiensem* videlicet & *Sandomiriensem*, omnesque arces & munitiones illarum, omnibus se vltro illius potestati & regimini (cum Ducem suum *Boleslaum* pudicum amplius non crederent reuersurum) dedentibus, occupauit. *Zegotha* siquidem de *bipennibus* cum sua societate & genealogia illi adhæsit. *Clemens* vero de *Ruscza* Palatinus *Cracouiensis* supradictus & alii, castrum quod *Skała* dicitur intrauerunt, volentes illud defendere nomine *Boleslai* Ducis *Vratislauiensis*. *Cunradus* vero omissa castri *Skała* expugnatione, castrum *Cracouiæ* ædificat, incipiens ab Ecclesia S. *Venceslai*, a sanctuario altaris B. *Thomæ* tendens ad Ecclesiam S. *Gereonis*, & inde vsque ad Ecclesiam B. *Mariæ* rotundam. Rebusque taliter dispositis, in *Masouiam* est reuersus. Interim *Boleslaus caluus* iniuriam rescissurus, congregatis suis & nonnullis *Theutonicis*, *Cracouiam* accedit. Dumque castri expugnare non posset munitionem, *Conradus* cum exercitu validiori superuenit, cum quo non ausus pugnare, recessit, *Clemente* Palatino in castro *Skała* relicto.

Poloniam maiorem ingreditur eamque sibi subiicit.

Castrum tamen Skała pro Boleslao caluo defensum est.

1242. *Cunradus durissimus in Polonos esse cœpit.*

Possessionem plenam *Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Ducatuum *Cunradus Masouiæ* & *Cuiauiæ* Dux nactus, graues illico vniuersis imponit exactiones, easque & per se & officiales ac præfectos suos omni miseratione neglecta exigit & extorquet, & non solum ciues & oppidanos, agrestesque colonos, sed & clerum militesque insolitis tallis & tributis affligit. Ad ædificationem quoque nouorum castrorum & instauratione veterum omnes passim impellit, ratus occupationem præfatorum Ducatuum nonnisi per subditorum (ne ad calcitrandum prorumperent) afflictionem & tyrannidem sibi posse fieri diuturnam. Quapropter vociferatio & clamor tribulatorum per singula loca audiebatur, querentium se post miserabilem vastationem & cædem, post clades & strages frequentes per Tartaros factas, miserabilius & calamitosius opprimi & grauari. Missique extemplo in *Hungariam* & *Morauiam* crebri perquisitores & nuncii qui *Boleslaum pudicum Cracouiensem* & *Sandomiriensem* Ducem reperirent, & repertum reducerent, afflictæ & oppressæ multipliciter patriæ subuenturum. Interim vero *Cunradus* ipse Dux castrum *Skała*, quod *Clemens* Palatinus cum suis defendebat, obsidere & expugnare cœpit. Sed *Clemens* Palatinus videns sibi & suis periculum imminere, & nullum auxilium *Boleslai calui* superesse, reconciliationem & gratiam eius petiuit & obtinuit, & castro *Skała* ei tradito, eius se dominio subiecit. Quo tradito & successo, & omnium militum *Cracouiensium* societate ad sui ditionem fide interueniente adiuuata, castrum *Cracouiæ*, quod idem *Cunradus* erexerat, funditus est disiectum. Talibus rebus gestis, & huiusmodi ordine compositis, & Magistratibus atque beneficiis in milites distributis, in terram suam reuersus per annum in pace quieuit.

Oppressi Poloni Boleslaum Pudicum per legatos requirunt.

1242. *Interim Cunradus castro Skała expugnato, & rebus dispositis, in Masouiam redit.*

Sed nec in *maioris Poloniæ* & *Slesiæ* terris res quietæ erant, ob sæuitiam *Boleslai calui*, filii *Henrici* occisi a *Tartaris* primogeniti, militibus in defectionem & rebellionem versis. Reliquerat siquidem *Henricus maioris Poloniæ* & *Vratislauiensis* Dux a *Tartaris* occisus quatuor filios, videlicet *Boleslaum*, *Henricum*, *Cunradum*, & *Vladislaum*; & quinque filias, videlicet, *Heduigim*, *Agnethem*, *Constantiam*, *Helisabeth*, & *Gertrudim*, ex eadem matre *Anna*, videlicet filia *Przemislai* alias *Ottokari Bohemiæ* Regis susceptos, occisioneque Patris *Henrici* apud *Legnicz* secuta, duo natu minores *Cunradus* & *Vladislaus*, procurante optima & solerti eorum auia *B. Heduigi*, literis apud *Perusios* operam dabant, *Boleslaus* & *Henricus* natu maiores militiam agebant. Verum cum *Boleslaus caluus* vocatus, plurimas & intolerabiles oppressiones in militares & subditos *maioris Poloniæ* ageret, & quoslibet *Theutonicos* & aduenas quantumcunque pannosos & viles, *Polonorum* optimatibus præferret, Barones, milites, & nobiles *maioris Poloniæ* vniuersi, & signanter *Bogumilus Dirssicraius* Palatinus *Posnaniensis*, *Secundus Gnesnensis*, *Thomas Posnaniensis* Castellani, *Domaratus* Iudex *Posnaniensis*, eius Principatum & dominium sæuum quidem & crudele, & quod se ab eo contemptum & in largitionibus, donationibus, & magistratuum atque dignitatum distributionibus neglectum iri, cum tamen in *Almanos* effusus & liberalis foret, aduerterent, pertæsi, conuentu apud *Posnaniam* habito, ad *Przemislaum* & *Boleslaum* Duces, filios *Vladislai Ottonis*, Dominos suos & hæredes naturales in castro *Vsczie*, quod vnicum illis restabat (*Nakiel* enim per *Swantopelkonem Pomeraniæ* Ducem, eorum auunculum, fraude paullo ante interceptum tenebatur) hactenus demoratos respiciunt, & *Boleslao Vratislauiensi*, fratribusque suis filiis *Henrici* occisi a *Tartaris* desertis, *Przemislaum* & *Boleslaum* filios *Vladislai Ottonis*, in Principes & Dominos reassumunt, durum iugum & non ferendum, quo eos *Boleslaus* filius *Henrici* occisi a *Tartaris* affecerat, excutiunt, & omnia castra, munitiones, atque ciuitates illis præsentant. Sed & castrum *Przemanth*, cuius præfectus cum illis solus sentire distulerat, conquirunt, & Ducibus *Przemislao* & *Boleslao* consignant. Quam quidem

A Boleslao caluo maior Polonia deficit,

ad filios Wladislai Ottonis;

qua defectio-ma-

1242. maioris Poloniæ terrarũ defectionem *Boleslaus* *Caluus Slesiæ* Dux vna cum fratribus suis, *Henrico*, *Conrado* & *Vladislao*, filiis *Henrici à Tartaris* occisi, iubente & persuadente optima auia *B. Heduigi* (quæ terrarum illarum nouerat virum suum *Henricum cum barba* possessionem non legitimè vendicasse) non solùm æquo animo tulit, sed & successu temporis cum *Przemislao* cui Ducatum *Gnesnensem*, & *Boleslao* cui *Calissiensem* tenere contigerat, affinitatem iunxit, & sororem suam germanam in monasterio *Trzebnicensi* se continentem, non tamen professam *Helisabeth* nomine, matrimonio copulauit.

ne Boleslaus caluus nihil offensus

affinitatem etiam cum Ottonis fillo iunxit.

Svantopelcus Pomeraniæ Dux Cruciferorum in Prussia potentiam metuens,

Svantopelkus Pomeraniæ Dux, vir plurimùm versutus, vafer & callidus, et qui dolis (cum esset ex *Cracouiensi* Ducatu de genere *Griffonum* oriundus) sibi *Pomeraniæ* Ducatum (præfecturam tunc illic nomine *Lesconis Albi*, *Cracouiensis*, *Sandomiriensis*, & *Pomeraniæ* Ducis agens) falsò quæsierat, considerans fratres *Cruciferos*, per *Cunradum Masouiæ* Ducem contra *Pruthenos* gentiles & *Polonis* infestos & graues hostes accersitos, & quibus *Nitschouiensem* & *Chelmensem* terras donatione conditionali, vt sibi & suis posteris *Prussia* subrogata redderetur, contulerat, sub breui tempore creuisse, & ciuitates atque castra, videlicet *Thorun*, *Chelm*, *Cherstbark*, *Elbing*, *Balgam*, *Vissenburg*, *Barthenstein*, *Brunzberg*, & *Helzberg*, cæterasque munitiones cum suffragio & adiutorio Ducis *Cunradi Masouiæ*, & filii sui *Casimiri*, qui in omnes expeditiones cum sua gente cum Cruciferis ibat, ædificasse, & primoribus *Pruthenorum* deletis, reliquos *Pruthenos* ad suscipiendum lauacrum regenerationis & baptismi coëgisse, vehementer sibi & Ducatui suo *Pomeraniæ* per tyrannidem & dolum occupato, ne & ipse aliquando illo per Cruciferos exueretur, timere cœpit, & multis cogitationibus vexatus & distentus, aduersari Cruciferorum profectui & fortunæ, dum teneræ adhuc essent eorum vires, constituit. Et quò id facilius conficiat, omnes *Pruthenorum* nationes, tam *Neophitas*, quàm *Idololatras* ad suum propositum inclinat, baptisatosque ritus nefarios resumere inducit. Propter quod vno die omnes *Neophiti* ad idololatriam reuersi, tàm *Polonos* quàm *Almanos*, & quoslibet Catholicos in *Prussia* demorantes, iubente *Swantopełkone*, nefariè exterminant, & strage miserabili edita, omnia castra & munitiones, præter *Baga* & *Elbing*, quæ Cruciferi ædificauerant, interfectis defensoribus conquirunt, ac Ducem *Swantopełkonem*, in Ducem & Dominum assumunt, astringentes sibi se in omnibus quæcumque iuberet parituros. Obsessa itaque erant & terrestria & aquatica supra *Vistam* per *Swantopełkonem* itinera, & omnes transeuntes, hi præsertim qui ditionis Cruciferorum erant, aut trucidabantur aut captiuabantur. Et licet nuncius Apostolicus *Guilhelmus* Episcopus *Mutinensis* per *Innocentium IV.* ad sedandum huiusmodi malum missus auctoritate Apostolica *Swantopełkonem* crebris literis & nunciis monuisset, quatenus tam execrabile cœptum omitteret; sed ille maiori obstinatia inductus, cum exercitu *Pomeranico* & *Pruthenico* in terram *Chelmensem* adueniens, omnem igne & spoliis vastauit, & quatuor millia hominum aut gladio extinxit aut cepit, nihilque in terra *Chelmensi* integrum, præter tria castra, *Thorun*, *Chelm* & *Kadzin*, quæ conquirere non potuit, reliquit. Pro eodem insuper tempore, per præfatum *Guilhelmum* Episcopum *Mutinensem* (qui postea in Summum Pontificem promotus *Alexander IV.* nominabatur) vniuersam terram *Prussiæ* in tres Episcopatus, videlicet *Varmiensem*, *Zambiensem*, & *Pomezaniensem* distinxit. Numerus Christianorum à *Swantopełkone* Duce *Pomeraniæ* vix poterat æstimari. Itaque sub eiusdem anni spatio & *Tartarica* & *Pruthenica* clades prouenerat. Et quod *Tartarus* attingere non potuit, *Pruthenus* deleuit. 1242.

Prussos ad idololatriam pertraxit,

Christianos deinde exterminat, Cruciferorum castra conquirit

Chelmensem terram vastat;

frustra illum Legato Pontificis dehortante.

Dux *Austriæ Fridericus* districtum *Sminensem* cum valido exercitu vastans, & conflagrans incendiis, magnam ex *Morauia* prædam in *Austriam* detulit, illamque omnem inter milites dispartiit, nullam passus ob id molestiam aut aduersitatem.

Fridericus Austriæ Dux Morauiam vastat.

Cum integro ferè biennio sedes Apostolica vacasset, Cardinales apud *Ananiam* vtcunque collecti, *Simbalcz Leodiensem* Archidiaconum in Papam eligunt, qui *Innocentius IV.* appellatus est. Qui anno secundo Pontificatus sui, conatus *Friderici* Imperatoris, quos benignitate Paterna sanare non poterat, oppressurus, in *Franciam* se contulit, & *Lugduni* Concilium celebrauit.

Innocentius IV. Papa eligitur, & Concilium contra Imp. Lugduni celebrat.

Idibus Martii. *Vislaus Cracouiensis* Episcopus cum annis duodecim in Cathedra *Cracouiensi* præsedisset, & ad promouendam Canonizationem *B. Stanislai Cracouiensis* Episcopi, multa miraculorum sublimitate iam tunc refulgentis, segnis & tardus foret, moritur, & in Ecclesia *Cracouiensi* sepelitur. Cuius etiam torpor & segnicies *Falislao* & *Dominicello* militi *Cracouiensi* per quietem monstrata est. Videbatur enim sibi, quòd ad Ecclesiam maiorem *Cracouiensem* gratia audiendi Diuinorum properans, *Vislaum* Episcopum in pede montis induuiis Pontificalibus se spoliantem offendisset; vehementer miratus, quid sibi exspoliatio ipsa vellet, tacitus cogitabat. Cuius occultis cogitationibus *Vislaus* Episcopus respondens, inquit: *Non mireris si Pontificalibus exspolior, & ingredi Ecclesiam meam vetor: Quoniam cum annis XII. Pontifex eius fuerim, nunquam*

Vislaus Cracouiensis Ep. moritur.

1242. *quam Canonizationem B. Stanislai promouere curaui. Et ne in hanc muscipulam Successor meus Prandotha Archidiaconus Cracouiensis & Canonicus Sandomiriensis* de domo *Odrovvasch* & villa *Białaczow* ortus ab omnibus eligentibus, quòd nusquam vel rarò contigit, via scrutinii concorditer electus, & in die *B. Vrbani* consecratus, à *Fulcone Gnesnensi*, mandato *Innocentij Papæ IV.* A

Præfatus *Vislaus* Episcopus cum esset vir prouidus & discretus, controuersiam, quæ inter tres Episcopos *Cracouienses* Prædecessores suos, & quosdam milites, occasione villæ *Kunow* annis multis durauerat, coëmpta ab eisdem militibus villa vicina *Bukowno* pro sexaginta marcis argenti, & sex bobus, & vno herpicario, perpetuò sopiuit & terminauit. Reditus Episcopatûs *Cracouiensis* vtiliter instruxit, erexit, & auxit. Libertatem Ecclesiæ defendit, & tranquillam conseruauit. Principes terræ in concordia custodiuit. Turres tres Ecclesiæ *B. Venceslai* erexit, & plumbo texit. Centum marcas argenti Capitulo *Cracouiensi* legauit. In villa patrimonii sui *Kościelec*, Ecclesiam de muro in honorem S. *Adalberti* sumptuosè fabricauit. Fratribus suis germanis subuentionem facturus, & eorum releuaturus necessitatem, in syluis & mericis *Radłouiensibus* duas villas *Zabawam* & *Drobczam* locari, non sine mutilatione bonorum Ecclesiæ concessit. Quorum nepotes ex huiusmodi duabus villis precariò illis largitis, ius vniuersarum syluarum *Radłouiensium* sibi vendicabant, vendicassentque, nisi *Zbigneus Cracouiensis* Episcopus eorum pertinacem instantiam iure terrestri rescidisset, perpetuorum limitum distterminatione. B C

Tartari Strigonium expugnant,

Batthi Duce *Tartarorum* in stationibus *Strigoniensibus* cum media parte exercitus remanente, *Kandanus* recepta altera parte exercitûs, iuit contra *Strigonium*, & tam arce quàm ciuitate expugnata, multos illic mortales peremit, & quàm plurima tulit spolia. Ad *Albam Regalem* applicans, *Hungaris* egregiè vrbem tutantibus, exclusus discedit, & in partes *Zagrabienses* procedit. Quo audito *Bela* Rex, ex *Zagrabiensi* regione diffugit, comitantibus illum *Stephano Zagrabiensi*, & *Stephano Vatiensi*, *Bartholomæo Quinqueecclesiensi*, Episcopis, & aliis Ecclesiasticis, & Baronibus primoribus, videlicet *Dionisio Bano*, *Vladislao* Comite *Curiæ*, *Matthæo* Magistro *Cauernicorum*, & *Orlando* Magistro *Agazonum*, & peruenit in *Spoletum*. Sed nec ibi sibi tutum putans consistere, peruenit cum vxore & omnibus suis in *Tragurium*. *Kandanus* autem *Belam* Regem *Hungariæ* in omnia loca, quocumque diuerteret, insecuturus, *Sclauoniam* primùm (magnam captiuorum ex *Hungaris* multitudinem, quam in eundo ceperat, crudelissimè se inspectante, in plana deductam, necari fecit) & D

Bela Rex Spoletum &

exinde *Croatiam* ingressus, ad *Spoletum* peruenit, & quoscunque extra mœnia vrbis reperit, trucidauit. *Hungari* autem qui in ciuitatem confugerant, & quorum multitudinem vix ciuitas capiebat, actum de se putantes, maximo metu perculsi, suam & coniugum & pignorum mortem, quasi extemplo capienda foret vrbs, deplorabant. Sed *Tartarus* parum illic moratus, intelligens Regem *Belam* quem quærebat in vlteriora discessisse, in *Tragurium* processit. Sed cum illic quoque repulsus foret, apud *Croatiam* & *Dalmatiam* aliquot mensibus immoratus, in *Bosnense* Regnum, iunctus simul cum *Batthi*, & his *Tartaris* qui cum eo remanserant, aduenit. Expost *Seruiam* & *Bulgariam* intrant, & data licentia omni captiuorum multitudini, vt redirent in sua, glomeratos omnes, & iam castra exeuntes, crudelissimè velut oues perimunt. *Bela* Rex ab exploratoribus certior factus, *Tartaros* ex *Hungaria* discessisse, in *Hungariam* cum suis reuersus est. Sed cladem *Tartaricam* biennalem, mox fames horrida in annum tertium, famem verò luporum rabies cateruatim discurrentium, & obuios quosque etiam armatos & repugnantes inuadentium & deuorantium secuta. Qui cadauerum, quæ *Tartarica* immanitas occiderat sollicitati illecebrâ, esuriem suam cadaueribus non extantibus per viuos homines explebant. Sicquè integro triennio *Hungarorum* regiones ferro, fame, & luporum rictu vehementissimè attritæ sunt, & in eam necessitatem adductæ, vt bobus, equis, cæterisque pecoribus deficientibus, aratri iugo se homines subiicerent, & sic agriculturam exercerent. 1242.

deinde Tragurium venit, quem Tartari insequuntur.

Inde in Dalmatiam, Croatiam, Bosniam, Seruiam & Bulgariam veniunt, & captiuos crudeliter trucidant.

Bela Rex in Hungariam redit.

Fames & luporum rabies in Hungaria dominantur.

Pridie Calend. April. Paulus I. Episcopus *Posnaniensis*, annis tribus & triginta sede *Posnaniensi* administratâ, moritur, & in *Posnaniensi* Ecclesia sepelitur. Post cuius obitum *Boguphalus* Cantor *Posnaniensis* & Canonicus *Cracouiensis*, Nobilis *Polonus* de domo *Rosárum*, per electionem Canonicam substituitur Calend. Maii. Cuius electio Idib. Iunii per *Fulconem* Archiepiscopum *Gnesnensem* fuit confirmata, in crastino in Presbyterum promotus, in die verò *S. Laurentij* per *Fulconem* Archiep. *Gnesnensem* ad Pontificii ordinem in Ecclesia *Gnesnensi* consecratus.

Paulo I. Posnaniensi Ep. succedit Boguphalus.

Przemislaus primus, *maioris Poloniæ* & *Posnaniensis* Dux cultum diuinum in suis Principatibus aucturus, in villa sua Ducali *Owieńska* propè fluuium *Wartha* sita, monasterium sanctimonialium ordinis Cisterciensis fundat, & lateribus coctis tam Ecclesiam quàm monasterium, & habitationes pro sanctimonialibus fabricat, Ecclesiamque monasterii in honorem *B. Virginis Mariæ*, & *S. Ioannis Baptistæ* dedicari procurauit. Monasteriumque prædictum villis & introitibus Ducalibus dotat. Fluuius autem qui vocatur *Struga Owienska*, per medium monasterii decurrit, fluens

Monasterium in Owienska fundatur & dotatur.

1242. fluens ad coquinam & alias monasterii officinas, in quo sunt duo molendina, vnum intra septa monasterii, aliud in parte superiori ante monasterium. Cuius nunc Abbatissa est *Catharina* de *Oborniki*, filia *Nicolai Skoræ* Castellani olim *Calissiensis*, Nobilis de domo *Habdank*.

1243. *Conradus Dux Masouiæ Polonos Boleslaum Pudicum expectare præsentiens,* Omnium *Cracouiensium* & *Sandomiriensium* Baronum atque militum *Conradus Masouiæ* Dux dinoscens à se alienatos animos esse, & in Ducis *Boleslai Pudici* nepotis sui obedientiam & subiectionem, cum propter sui oppressionem & tyrannidem, tum propter *Boleslai Pudici*, quod verus & legitimus hæres esset, affectionem & charitatem, gliscentem defectionem, intellexerat siquidem *Boleslaum Pudicum* cum nonnullis *Hungarorum* militibus reuersurum esse, satagens rescindere, in mense Iulio *Cracouiam* aduenit. Vbi honestè & obedienter susceptus, primos & præcipuos *Cracouienses* & *Sandomirienses* Barones, & signanter *Clementem* Palatinum *Cracouiensem* de domo *Griphonum*, captiuare instituit. *conuentione indicta* Conuentum apud *Scarbimiriense* oppidum (quasi Rebus publicis prouisurus, commenta doli in pectore versans, quomodo militibus *Cracouiensibus* exterminatis, *Cracouiam* possit iure perpetuo sine scrupulo retractationis possidere) tertio Calend. Iulii indixit. Vbi cum omnes conuenissent, secundum occultam malitiæ diffinitionem, dat suis signum milites *Cracouienses* captiuandi. *Barones minoris Poloniæ captiuat,* Nec mora, *Przibislaus Wawrzynczowicz*, *Witbek Bieniowicz*, *Andreas Sulkowicz* de *Niedzwiedz*, *Nicolaus Iastko*, *Sandek* de *Chodzcza*, & alii simplices cum eis captiuantur, & vinculis constricti in *Masouiam* deducuntur, & in arctam custodiam retruduntur. *Clemens tamen Palatinus Crac. effugit.* *Clemens* verò Palatinus *Cracouiensis*, cum fratribus, *Sulkone*, *Theodoro*, & aliis, de medio captiuantium, in *Hungariam* aufugerunt, à Rege protegendi. *Post duos menses & captiui effugientes, & Clemens Palatinus* Captiui autem, & diris inclusi ergastulis, cum mensibus duobus captiuitatem præfatam perpessi fuissent, compedibus ferreis confractis, sub noctis intempestæ caligine, illam singuli euadunt. Et *Clemens* Palatinus *Cracouiensis* ex *Hungaria*, captiuorum solutione audita reuertitur. Diuina enim miseratio non deserens præsumentes de se, prædictos viros captiuos, prima die Augusti à vinculis absolutos, illæsos fecit abire. Qui omnes cum *Clemente* Palatino *Cracouiam* venientes, tam arcem quàm ciuitatem, expulsis & eiectis inde *Conradi* Præsidibus, in suam redigunt potestatem. *Boleslaum Pudicum aduenientem alacres suscipiunt.* Aduenienti quoque *Boleslao Pudico* Duci suo cum consorte sua *Kinga* ex *Hungaria* & *Morauia*, cum magno plausu & iucunditate occurrunt, & consentiente atque rogante *Prandotha Cracouiensi* Episcopo, ipsum in Ducem & Dominum, iureiurando illi præstito, assumunt. Quorum exemplum cæteri nobiles & Armigeri *Cracouienses*, quibus castra & munitiones *Conradus* Dux *Masouiæ* commiserat, secuti, sibi castra & munitiones, pacti vitam & veniam, reddunt. 1243.

A *Quo irritatus Conradus cum exercitu aduenit.* Quo rumore *Conradus Masouiæ* Dux excitus, versus *Cracouiam*, stipatus gentibus multis, *Masouitis*, *Lithuanis*, *Iaczwingis*, & cæteris barbaris, processit. Et dum pugnandi copiam *Boleslaus Pudicus* non faceret, mœnia defendere contentus, *Conradus* Dux *Masouiæ*, *B. Andreæ Apostoli* Ecclesiam extra muros *Cracouienses* sitam, & *S. Georgii* in castra incastellat, & fossatis vallisque dispositis, valido imposito præsidio castello *S. Andreæ*, *Boguthæ* militi *Cracouiensi*, hic Armiger erat, commendato, in *Masouiam* cum potentiori exercitu, mox rediturus discedit. Post cuius discessum castellum *S. Andreæ* per *Boguthàm* eius Præsidem *Boleslao Pudico* redditum est, & omnis hostilitas, quæ *Cracouiensi* vrbi imminebat, amota. B Vocato itaque Duce *Opoliensi Mieczslao*, qui *Henricum Vratislauiensem* Ducem in prælio *Tartarico* deseruerat, vocato *Przemislao Posnaniensi* Duce, vocatis *Lithuanis* & *Iaczwingis* in sui auxilium, *Conradus* præfatus *Masouiæ* Dux, & filius suus *Casimirus*, terram *Sandomiriensem* hostiliter ingrediuntur. Quibus *Boleslaus Pudicus Cracouiensis* Dux, cum suis militibus *Cracouiensibus* & *Sandomiriensibus*, & signanter *Clemente* Palatino *Cracouiensi* iam ex *Hungaria* reuerso, & *Floriano* Palatino *Sandomiriensi*, & nonnullis *Hungarorum* militibus, in *Suchodol* occurrit, & VIII Calend. Iunii prælium committit. *Cum quo Boleslaus congressus eum fundit & fugat.* C In quo etsi *Conradus Masouiæ* Dux tam numero quàm robore militum superior esset; *Boleslaus* tamen *Pudicus*, qui iustius arma induerat, & pro quo sine intermissione sacrificia & supplicationes fiebant ab Deum, *Conradum* Ducem & suum exercitum Diuinitate propitia confregit & debellauit, & pluribus occisis, pluribusque vulneratis, ipsum etiam Ducem *Conradum* Ecclesiæ *Cracouiensi* & suo Antistiti *Prandothæ*, quod eius consilio & industria Ducatum *Cracouiensem* sibi querebatur ademptum, seuera & crudelia minitantem, & filium suum *Casimirum*, item *Mieczslaum* Ducem *Opoliensem*, *Przemislaum Posnaniensem* Ducem, in turpem fugam egit. D *Boleslaus Pudicus* Dux, obtentâ victoriâ modestè vsus, plures captiuos soluit, cæteris munificum se præstitit. Exercitus suus magna prædâ variarum nationum ditatus, victor reuersus, residuas munitiones, quæ pro *Conrado* Duce *Masouiensi* in *Cracouiensi Sandomiriensique* Ducatibus tenebantur, aut deditione accepit, aut vi expugnauit. Videsnè qualis fuerit fides in pectore *Conradi Masouiæ* Principis? qui priori crudelitate tyrannideque olim in *Cristino* Palatino *Plocensi* cœcato & iugulato, item in *Arnoldo* milite occiso, item in *Ioanne* Cancellario suo & Scholastico *Plocensi* & *Vladislauiensi* crudeliter suspenso, parum con-

1243. contentus, nullas exhorrebat carnificationes, dummodò pupillum & nepotem suum germanum ex sua sorte & hæreditate deiiceret. A Turpis hæc & pestifera lues & pernities exempli; vt vnde mansuetudo disciplinæ debuerat prodire, & fidei puritas elucescere, ibi fides & æquitas naufragium patiebantur. Discant itaque posteri abstinere a Principe, cuius fides sorduit tot signis, totque indiciis euidentibus prodita suppliciorum, sibi & posteris suis inurens ignominiam & labem sempiternam. Victorioso huiusmodi triumpho secuto, milites *Cracouienses* priori assumptione *Boleslai Pudici Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Ducis non contenti, iterum illum in Ducem suum assumunt, & *Prandotha* Episcopo *Cracouiensi* cooperante, cum in Ecclesia *Cracouiensi*, solenniter re diuina expleta, argento circumfusum, introuisant.

Cruciferorum ordo Swantopelkonem vlturus,

Theodoricus Cruciferorum de *Prussia* Marschalcus, considerans potentiam *Swantopelkonis Pomeraniæ* Ducis ex assistentia *Pruthenorum* roboratam, & connexione mutua se & ordinem suum fractum & penè exterminatum fore, vocatis Senioribus de ordine, quid facto opus sit, consultat. Et nemini quidem placebat aperta vi, cum multam gentem haberet, cum illo in dimicationem venire, periculumque euidens incidere. Itaque consensu omnium decretum est, vt particularibus præliis & inuasionibus vexaretur, primumq; castri sui, quod *Zarthawicza* vocabatur, clandestina & nocturnalis tentaretur interceptio. Itaque iuxta eam deliberationem præfatus *Theodoricus* in vigilia *B. Barbaræ*, cum viginti quatuor tantummodò viris, ad castrum *Zarthawicza* perueniens, scalis appositis, cum negligentius custodiretur, illud conscendit, & firmioribus locis atque turribus occupatis, captis vigilibus, cum cæteris quinquaginta numero viris, erat illis à noctis medio vsque ad Solis ortum certamen. Quos cum partim occidissent, partim in deditionem accepissent, reliquo etiam omni quod illic *Swantopelkus* seruabat deposito, sed & corpore quodam Sancto (quod quidem *S. Barbaræ* ferunt) potiti sunt. Quam etsi nonnulli astruant eam fuisse, quæ in *Antiochia* martyrio consummata est, alii tradunt in *Pomerania* alteram eiusdem nominis fuisse, & tam virginitate quàm cæteris virtuosis operibus sanctitatem meruisse. Quæ res, vt cæteræ, scriptorum penuria, in caliginem vel potius obliuionem versa, quid veritatis contineat, parùm constat. *Svvantopelkus* etsi tam suorum quàm *Bruthenorum* fultus suffragio, castrum *Zarthawicza* obsidione cinxisset, sub ipso tamen obsidionis tempore, dum expugnatio illius non procederet, in *Chelmensem* terram cum medietate exercitûs descendens, medietate apud *Zarthawiczam* relicta, per *Theodoricum* Marschalcum, & *Casimirum Cuiauiæ* Ducem filium

castrum illius Zarthawicza clam noctu capit.

Conradi Masouiæ Ducis victus, & castris vtrisq; exutus est. Dux insuper *maioris Poloniæ Przemislaus*, à *Theodorico* Marschalco, & *Casimiro Cuiauiæ* Duce rogatus, cum potentia gentium suarum advenit, & potentiis vnitis, primùm ad castrum *Vissegrad*, in terra *Pomeraniæ* situm, processum est. Quo expugnato, etiam omnis terra *Pomeraniæ* vastata, atque flammis exusta est, & magna multitudo virorum & fœminarum in captiuitatem ducta. Exinde ad castrum *Nakiel*, quod *Svvantopelk* sub Ducibus *maioris Polpniæ Przemislao* & *Boleslao* interceperat, ventum. Quod illicò *Pomerani*, vitam tantummodò cum paucis rebus pacti, *Przemislao* & *Boleslao* Ducibus tradiderunt. A quibus tandem Ducibus castrum *Zbąszin* eo anno erectum & constructum est. *Svvantopelk* autem & *Polonorum* & Cruciferorum potentiam B veritus, nè potentiis vnitis sua sequeretur ex *Pomerania* expulsio, cum *Theodorico* Marschalco & Cruciferis, per operam *Gwilhelmi* Legati Apostolici in concordiam rediit, filiumque suum *Msczugium*, item *Weyat* Comitem, & *Vimarum* Burgrabium obsides dedit. Qua celebrata *Cruciferi* omnibus captiuis *Swantopelko redditis*, castrum *Zarthawicza* nullatenus reddere voluerunt, propter cuius restitutionem, concordia per *Swantopelkonem* fuit principaliter acceptata.

1243. *Tum Casimirus Cuiauiæ & Przemislaus maioris Poloniæ Duces Vissegrad & Nakiel capiunt, & nouum castrum Zbąszin erigunt. Opera tandem Legati Apostolici obsidibus datis Swantopelkus Duci Polonorum & Cruciferis conciliatur.*

Przemislaus maioris Poloniæ Dux cum fratre suo iuniore *Boleslao*, & genitrice eorū *Helinga*, *Miechouiensi* Præposito & monasterio ac ordini S. Sepulchri Dominici *Hierosolymitani* hospitale C *S. Ioannis* in *Gnesna*, de consensu *Fulconis* Archiepiscopi & sui Capituli *Gnesnensis* subiiciunt & conferunt. Curam & administrationem egenorum, & regimen temporalium eiusdem hospitalis committendo, ordinando & statuendo. Vt in præfata hospitalis domo cunctæ languidæ & miserabiles personæ foueantur, & aliqui Scholares pauperes, & quòd singulis Magister præfatæ domus teneatur prouidere de necessariis & expensis.

Hospitale S. Ioannis in Gnesna monasterio Miechouiensi commendatur & subiicitur.

Plocensis ciuitas altera vice per *Pruthenos*, ciuibus in castrum *Plocense* euadentibus, vnà cum monasterio & domo Fratrum Prædicatorum: sed & terra *Masouiæ* in circuitu ciuitatis *Plocensis*, in magna parte per eosdem *Pruthe-* D *nos* depopulatur & vastatur.

Pruthenі terram Plocensem iterum populantur.

Fœmina nobilissima & Illustris *Heduigis* Ducissa *Vratislauiensis Henrici cum barba* relicta, magna & euidenti in vita pollens sanctitate, septimo Idus Octobr. moritur, & in *Trzebnicensi* monasterio à se & viro suo fundato & dotato sepelitur. Cuius corpus, quod in vita croceum & exangue, abstinentiis & ieiuniis confectum erat, in morte splendidum apparuit, speciem habens corporis glorificati. Quæ *B. Stanislai Martyris* canonizationem in spiritu præuidens futuram, & in loco monasterii *Trzebnicensis*, in parte sinistra Chori, altare illi dicandum fore præ-

Diua Heduigis Ducissa mors,

Digitized by Google

1243. prædixerat, monens sorores, vt locum illum magna deuotione incolerent, asserens maximo Sanctorum illum consecrari oportere. Quæ A omnia prout prædixerat euenerunt. Hæc per annos octo & viginti cœlibem vitam ducens, ab omni illecebra carnem & spiritum custodiuit. Et quod humanis stupendum est sensibus, inter spinas thori maritalis, vnà cum eodem Illustrissimo marito suo *Henrico*, sicuti lilium germinauit, & tanquam aurum in medio incendiorum probata, voluptatum ignibus per totum tempus prædictum æstuata non est.

& vita eius commendatio.

1244. Cladem suam apud *Suchodol* acceptam, *Conradus Masouiæ* Dux vlturus, *Lithuanos*, *Pruthenos* & *Iaczwingos*, contra nepotem suum *Boleslaum Pudicum Cracouiensem* B Ducem, à quo conflictus fuerat, & contra terras suas, prece & pretio subornat. Qui terram *Lublinensem* in copiosa multitudine equitum & peditum ingressi, ipsam vsque ad flumen *Vista*, nullo ferente opem, barbarico more crudeliter, omnes Catholicas inflammando Ecclesias: item *Sieckiechouiensem* & *Lukouiensem* districtum vastarunt, & prædam ingentem tàm hominum, quàm pecorum & rerum in terras suas transportarunt & abegerunt. Ab eo quoque tempore terra *Lublinensis*, tam nobilibus & militibus, quàm agrestibus & colonis optimè locata & possessa, cœpit redigi in solitudinem & desertationem. Sed & in cæteras vicinas regiones, ne similem vastationem barbaricam experirentur, tantus pauor iniectus C est, tantaque trepiditas *Sandomirienses* milites cepit, vt *Boleslao Pudico Cracouiensi* Duce, suo proprio Domino & naturali hærede deserto, deditionem, vniuersorum voluntate accedente, Duci *Conrado*, quem nouerant barbaros in *Lublinensem* terram subduxisse, vltro facerent. In *Prandotham* verò *Cracouiensem* Episcopum, quod cum cæteris militibus *Sandomiriensibus* sentire noluerit, & *Boleslao Pudico* Duci *Cracouiensi*, puro, fideli, & vniformi tenore adhæsit, *Conradique* Ducis conatibus perseueranti constantiâ restitit, *Conradus* ipse furorem vehementem euomens, missis armigeris, curias Episcopales in terra *Sandomiriensi* consistentes, videlicet *Tharsensem*, quæ nunc *Bodzacinensis* D appellatur, *Kielcensem*, *Kunouiensem* primum spoliatas incendit, & villas præfatorum trium districtuum, multiplici spolio afflixit, & omnem prædam ex Curiis & villis Episcopalibus congestam, in *Masoniam* abegit. *Prandotha* autem *Cracouiensis* Episcopus vir pectoris heroici, nihil huiusmodi incendiis & spoliis consternatus, à fide & subiectione *Boleslai Pudici*, auelli non potuit, quin etiam Ducem *Masouiæ Conradum* prædictum, censuris Ecclesiasticis & anathemate, sua auctoritate, suoque processu excommunicari & anathematizari, ab vniuersa *Polonorum* Ecclesia mandauit. Cuius processum & censuras, *Fulco* qui &

Conradus Masouiæ Dux rursus cum exercitu Poloniam inuadit, & terras Lublinensem & Sieciechouiensem vastat & incendit,

vt & prædia Episcopatus Cracouiensis.

Hanc Prandotha Ep. Cracov. publice excommunicat.

1244. *Pełka Gnesnensis* Archiepiscopus, indicta ob id apud *Lancitiam* Synodo confirmans, mandauit Ducem *Masouiæ Conradum*, velut violentum bonorum *Cracouiensis* Ecclesiæ raptorem & incendiarium, atque iniustum inuasorem, omnibus Prouincialibus Episcopis consentientibus & laudantibus, anathematizatum in singulis Ecclesiis denunciari, & pro excommunicato & anathemizato haberi.

Ordinem Prædicatorum *Conradus Masouiæ* Dux in Dominiis & terris *Masouiæ* plantaturus, fratribus Ordinis eiusdem ex conuentu & domo *Cracouiensi Sanctissimæ Trinitatis*, petitis & acceptis, Ecclesiam & monasterium sub titulo *Sanctissimæ Trinitatis* in suburbanis ciuitatis *Plocensis* fundat, illicque Fratres Prædicatores locat.

Fratres Prædicatores Ploczkam introducti.

Ruthenorum & *Kiouiensis* Princeps *Daniel*, terræ *Lublinensis* solitudine & desertatione comperta, exercitualiter in *Lublin* aduehiens, tàm castrum quàm ciuitatem capit, & vniuersam terram *Lublinensem* sibi appropriat & vsurpat. Et quò sibi & posteris suis diuturnior sit illius occupatio, turrim rotundam ex coctis lateribus in castri medio, habentem in summitate circuitum & propugnacula, mira celeritate ædificat, castrumque & ciuitatem fossis & vallis profundis fortificat, & omnes *Lublinensis* terræ milites sibi parere cogit.

Daniel Ruthenorum Dux ciuitatem Lublinensem & arcem eius capit.

Przemislaus maioris Poloniæ Dux, cum fratre suo Duce *Boleslao*, & matre *Helinga*, monasterium Fratrum Prædicatorum transfert de *Srzodka* in ciuitatem *Posnaniensem*, ad Ecclesiam Parochialem *S. Gothardi*, de consensu *Boguphali* Episcopi *Posnaniensis*. In cuius recompensam, Ecclesiam *B. Adalberti*, contulit Episcopo *Posnaniensi*, cum iure patronatus. Qui etiam *Przemislaus* Dux, filiam Ducis *Slesiæ*, sibi iungit matrimonio.

Conradus Masouiæ Dux, vastatione terræ *Lublinensis* parum satiatus, *Cracouiensem* terram, forti iterum deducto exercitu, noua castra, nouasque munitiones erigendo, illisque præsidia imponendo, affligit. Quæ dum eo discedente per *Cracouienses* milites, pulsis præsidiis, aut sponte se dedentibus, fuissent occupata; *Conradus Masouiæ* Dux iterum rediens, nonnulla expugnauit, & diruit expugnata, *Boleslaum Pudicum Cracouiensem* Ducem nepotem suum, & terras suas, tam per se, quàm per barbaras gentes, multifariè conquassando. Miserabilisque tunc erat terrarum *Cracouiensis*, *Sandomiriensis*, & *Lublinensis* conditio, externo à barbaris, & domestico à propriis, bello vexatarum.

Conradus rursum terram Cracouiensem turbat affligitque.

Ad indignationem, apertamque hostilitatem *Pruthenì* Barbari, contra *Conradum Masouiæ* Ducem versi, quasi illis pro assistentia & labore, quibus illum in deuastatione terræ *Lublinensis*, contra nepotem suum *Boleslaum Pudicum Cracouiensem* & *Sandomiriensem* Ducem ad

Pruthenì terras Masouiæ Conrado absente inuadunt,

Digitized by Google

1244. iuuerat, parum iusta retributione respondisset: Equestri exercitu comparato, terras suas (*Masouiæ Swantopelkone Pomeraniæ* Duce ad id illos pellicente) scientes *Conradum* Ducem cum præstantioribus militibus, in terræ *Cracouiensis* conquisitione occupatum esse, inuadunt, & cædibus spoliisque agrestes affectos, etiam oppida & rura incendunt, & vsque ad *Ciechanow* grassantur. Cumque iam multiplicem prædam hominum pecorumque secum vehentes, regredi disponerent, a militibus *Masouiensibus* & *Lanciciensibus* circa *Cziechanow* tertio Idus Iulii inuasi, & prælio conserto, licet acriter restitissent, conflicti, & oppressi, sunt. Et nongentis cadentibus, ducentis captis, cæteri effugerunt. Præda omnis hosti excussa, agrestibus qui & ipsi ad vincendum suas operas nouarunt, reddita est.

Sed dum onusti præda redeunt, a Masouiensibus opprimuntur

Beata *Heduigi* relicta olim *Henrici* cum barba Ducis *Vratislauiensis* in cœlestes mansiones migrante, nepotes eius, filii *Henrici* a *Tartaris* occisi, cum essent quatuor numero, & duo militiæ, & duo literis intenderent, Principatum *Vratislauiensem* in duas tantummodo sortes diuidunt, videlicet *Vratislauiensem* & *Legnicensem*, ea spe & conditione: vt quoniam *Conradus* & *Vladislaus* natu minores in sortem clericalem, (iam enim *Conrado* in Subdiaconum promoto Episcopatus *Bambergensis*, *Vladislao* Archiepiscopatus *Salczburgensis* destinati fuerant) credebantur transituri, *Conradus* in sorte & portione quæ *Boleslao*, *Vladislaus* in sorte quæ *Henrico* obueniret, includerentur, ex morte aut resignatione ipsorum sortes præfatas perpetuo possessuri. Missis itaque sortibus, *Boleslao Wratislauiensis*, *Henrico Legnicensis* portio contigit. Qua quidem diuisione celebrata, & tandem literis firmata, Ducissa *Anna* præfatorum Ducum genitrix, *Thoma Vratislauiensi* Episcopo assumpto, *Boleslaum* in *Vratislauiensem*, *Heuricum* in *Legnicensem*, Principatus, induxit. Sed *Boleslaus* vocatus *caluus* illico diuisionis taliter celebratæ pœnitere cœpit: & *Legnicensem* sortem existimans præstantiorem, certusque iam existens *Conradum* suæ portionis sortem velut Subdiaconum, & in *Bambergensi* Episcopum breui promouendum, nusquam esse repetiturum, sortes cum fratre *Henrico* commutat, & *Legnicensi* sorte accepta, cedit de *Vratislauiensi Henrico*. De quo iterum prioribus literis irritatis, nouæ confectæ sunt. Verùm interim *Conradus* clericalem sortem fastidiens, studio & Episcopatu deserto, in patriam rediit, & de sorte *Legnicensi* alteram cum *Boleslao* expetebat diuisionem celebrari. Cui etsi *Boleslaus Caluus* primum blanda dederit responsa sperans illius animum temporis processu consilio meliori sanari, *Conrado* tamen perseuerante in proposito, illum a se negata portione exclusit. Qui ad alterum fratrem *Henricum* se contulit, a quo benignè habitus & tractatus est. *Wladislaus* verò, qui in consortem *Henrico* cesserat, in *Salczburgensem* Archiepiscopum promotus, Ducatum *Vratislauiensem Henrico* fratri integrum & immutilatum reliquit. 1244.

Quatuor filii Ducis Henrici Wratislauiensis hæreditatem paternam inter se diuidunt.

Ordo Templariorum subito in variis regionibus Christianorum destruitur, mirantibus vniuersis, quomodo tam magni Domini sic insperate poterant opprimi & extingui. Qui ordo annis centum octuaginta quatuor durauerat.

Templariorum ordo destruitur.

Temerata concordia, & iureiurando, quod *Swantopelkus Pomeraniæ* Dux cum fratribus *Cruciferis* pepigerat, violato, venit *Swantopelkus* cum *Lithuanis*, *Iaczwingis*, & *Pruthenis*, magno exercitu glomeratus in *Culmensem* terram, illamque affecit cæde, incendio, & præda horribili, & animas innumeras pecorum more, in *Culmensi* terra captas, perpetuam seruitutem experturas secum duxit. *Cruciferi* verò deliberabant, qualiter possint & prædam de hostium manibus excutere, & victoria potiri. Et *Theodorico* quidem antiquo Marschalco, suas & hostium metiente vires, placebat, certamen ex iniquo loco & callide agi, & nonnisi medietatem hostium paludem transgressam, reliquam medietatem a tergo, ne primi extremis adiutorio esse possint, inuadi. In quam sententiam omnes prudentiores ibant. Verùm nouus Marschalcus *Berlwinus* non probabat id, asserens *barbaros si adorti in fronte non fuerint, omnes captiuos, omnemque prædam facilè abducturos*. Quod consilium a maiori parte approbatum, cæteris tamen renitentibus, dum exequi pergunt, barbarosque iam flumen *Ossa* transgressos consequuntur, ad quorum conspectum plerique barbari in arces & munitiones cum captiuis & prædis se recipiunt, verùm *Swantopelkus* cum cæteris, Cruciferorum paucitate conspecta, pugna inita ad paludem quæ *Reusin* dicitur, Cruciferos confligit, Marschalcoque interempto, vix viginti effugientibus, cæteros omnes trucidat. Sed & exercitum qui Cruciferis in auxilium post *Thorun* venerat prima victoria potitus, aggressus, vincit & prosternit, magnaque hilaritate & tripudio ouans, prædis & spoliis interfectorum onustus, in propria victor redit.

Swantopelkus in terram Chelmensem Cruciferorum ingreditur, & se insequentes Cruciferos prælio fundit, Marschalco quoque eorum interempto.

Non secus barbarorum victoria ex Cruciferis relata, quam propria *Swantopelkus Pomeraniæ* Dux exhilaratus, ad *Remkam* Aduocatum, nonnullosque *Culmenses* ciues nuntios mittit, literasque scribit, rogans, præmiumque promittens, *vt castro Chelmensi irrupto, ad quod illis pro beneplacito patebat introitus, filium suum Msczugium, cæterosque obsides soluerent, sibique redderent*. Quod cum se *Remka* Aduocatus cæterique ciues *Chelmenses* facturos spopondissent, vnus ex seruitoribus Cruciferorum *Ioannes* vulneribus in prælio confectus, proditionē intelligens, cru-

Swantopelkus per ciues Chelmenses corruptos, obsides datos, & filium liberare conatur.

1244. Crucifero castrum *Chelm* tenenti indicat. Quo auisamento Capitaneus sumpto, *Remkam* Aduocatum & ciues castrum ingredi volentes, excludit, & in castrum *Zarthawicza* nocte *Msczuginm* filium *Swantopelkonis*, & alios obsides vinctos, omnibus si mutire auderent interminatus mortem, transportat. Intelligens autem *Swantopelkus* dolos suos, quos in liberationem filii & obsidum machinatus fuerat, detectos esset, *Culmensem* ciuitatem & *Zarthauicam*, missis quibusdam clandestine satellitibus, procurauit igne immisso conflagrari. Vallatus quoque *Prutheno-rum, Lithuanorum*, & *Iaczwingorum* multitudine, in *Cuiauiensem* terram venit, & eam fidelesque Christianos, suo & barbarorum brachio (quibus æque ac *Polonis* propterea magis quam Cruciferis infestius erat, quod *Casimirum* Ducem *Cuiauiæ* filium *Conradi Masouiæ* Ducis omnes expeditiones contra se ac suos, cum Cruciferis frequentare nouerat) vastat & opprimit, pluribusque interfectis, plures etiam in miserabilem captiuitatem deduxit, & vniuersam terram *Cuiauiæ*, per incendia & stragem barbaricam perdidit & vastauit. Cumque Legatus Apostolicus *Wilhelmus* Episcopus *Mutinensis* & scriptis & nunciis *Swantopelkonem* super his corriperet, ille stomachando respondit, *se a persecutione hostium suorum, & præsertim Cuiauiæ Ducis & Polonorum, nedum propter Apostolicum Legatum, sed nec propter solum Papam cessaturum: & nisi sibi filius obses cum cæteris reddatur*, comminatus est *se omnibus conatibus tam Polonos quàm Cruciferos bello vexaturum.* Et continuo in *Chelmensi* terra ædificauit castrum *Zanthir* ad ripas *Vistæ*, & nullam nauē inspoliatam reliquit. *Cruciferi* tot malis anguistiati, *Samborio* fratri germano *Swantopelkonis*, castrum *Zarthawiczam* per eos interceptum (si *Swantopelkus* pacta cum eis inita se seruaturum, & barbaris suffragia non ministraturum assecuraret) offerebant resignaturos. Sed dum *Swantopelkus* & castri *Zarthawicza*, & filii restitutionem requireret, *Cruciferi* filium *Swantopelkonis* in *Austriam* per triginta armigeros, quos illis *Fredericus Austriæ* Dux in auxilium miserat, transmittunt. *Svvantopelk* liberationem filii effecturus, quiescere non valens in terra *Pomeraniæ* castrum nouum *Svvieczie*, ad fluenta *Vistæ*, vbi *Vista* fortissimos & rapidos edit vortices, vt nauigationem omnem impediret, construere cœpit. *Casimirus* vero Dux *Cuiauiæ*, & *Popo*, alias *Pipinus* Magister cum Cruciferis & gentibus non paucis, *Svvantopelkonem* ab operis noui constructione repulsuri, in nauibus adueniunt, & multa in destructionem nouorum ædificiorum, ædificando, insuper aliud castrum *Puthirborgk* è regione *Svvieczie* moliti, cœpto irrito discedunt, *Svvantopelkus* & castrum *Svvieczie* consummat, & *Zanthir* militibus & victualibus implet.

Quod cum non succedit, vi id extorquere tentat. Cruciferos varie affligit.

Et castra duo ad Vistam locat, & Cuiauiam populatur

Ad libertatem, Ecclesiis *Gnesnensi* & *Posnaniensi* per *Wladislaum Ottonis* Ducali munificentia largitam, rescindendam, Barones & Militares *Poloniæ* vniuersi, solo liuore acti, conspirant, magnisque illam studiis & interpellationibus, apud *Przemislaum* & *Boleslaum maioris Poloniæ* Duces, precantur cassari. Quæ etsi nulli eorum afferebat præiudicium vel grauamen, offendebantur tamen quam maximè, Ecclesiasticas sortes, villas, & prædia liberas esse, suis consistentibus sub graui seruitute & tributis. Altius tamen libertati Ecclesiæ *Posnaniensis* erant infesti, in quam nonnulla iura Ducalia, de moneta iure suo & imagine fabricanda, erant transfusa. *Przemislaus* vero & *Boleslaus Maioris Poloniæ* Duces, Baronum & militarium suorum, nullis precationibus, nullis instantiis frangi, & ad propositum eorum molliri poterant: turpe rati Principis & parentis sui Priuilegium in Dei honorem & Ecclesiasticam libertatem donatum, violatum iri, cum violatio ipsa & Diuinitati contumeliam, & ipsis inureret dedecus sempiternum. Confutatis itaque & reiectis eorum friuolis instantiis, libertatem Ecclesiis a genitore eorum *Wladislao Ottonis* donatam, ne à quoquam posset in posterum reuocari in ambiguum, suis specialibus literis innouant & corroborant, & in foris ciuitatum & castellorum Præconum voce iubent illam firmam & illabatam censeri, ab omnibusque suis subditis intemerate custodiri. Conuentu deinde generali, & Curia solenni apud *Gnesnam* indicta, *Przemislaus* Dux natu maior, fratrem suum iuniorem *Boleslaum*, in crastino *B. Adalberti*, in *Gnesnensi* Ecclesia, *Fulcone* Archiepiscopo missam solenniter decantante, sub præsentia *Bogupbali Posnaniensis* Episcopi, & multorum *maioris Poloniæ* Procerum, militari cinxit baltheo, & variis ludis atque choreis celebratis, Athletis Ducalia largitus est munera. 1245.

Priuilegia libertatum Ecclesiarum Gnesnensis & Posnaniensis Barones Poloniæ tollere contendunt, Ducibus eo magis has ipsas libertates confirmantibus.

Casimirus Cuiauiæ & *Lancitiæ* Dux, filius *Conradi Masouiæ* Ducis, copiis maioribus, quibus poterat, contractis, in terram *Culmensem* aduenit, & cum fratre *Popone* Crucifero, nonnullisque aliis Cruciferis, item cum *Henrico Lichtersteyn*, item *Druszeliff* (Pincerna hic Ducis *Frederici Austriæ* erat) & paucis quibusdam aliis peregrinis, qui ex *Austria*, Cruciferis opem laturi, gratia prædicatæ Crucis venerant, ordinatis aciebus in *Pomeraniam* ingrediuntur, vastationem de *Chelmensi* & *Cuiauiensi* terris *Svvantopelkoni* digna vicissitudine refusuri. Et *Svvantopelk* quidem cum suis *Pomeranis*, cum *Casimiro* & *Cruciferis* decernere non ausus, *Pruthenos*, quos in auxilium acciuerat, præstolabatur. Interim *Casimirus* Dux cum Cruciferis & peregrinis militibus, plurima oppida & vicos nouem diebus in *Pomerania* exurens, prædam magnam ex ea ducebat. Quem *Svvantopelkus*, *Pruthenis* aduenientibus, consecutus, & a fronte

Casimirus Cuiauiæ Dux nouem diebus Pomeraniam libere vastat.

&

Digitized by Google

1245. & a tergo inuadit. *Henricus Lichtersteyn*,& *Druszeliff* Pincerna, præda in *Pomerania* capta præcedente, ante signa ibant, quos *Pomerani* & *Prutheni* facili negotio fundunt fugantque. *Svvantopelkus* cum tribus cohortibus in *Casimirum* & *Cruciferos* adeo animose & constanter inuectus est, vt nonnulli desertis ordinibus, in præcipitem se darent fugam. Erat Duci *Casimiro* miles quidam signifer *Martinus Cruszuicıensis*, hic sua adhortatione milites in locis continuit. Conserta itaque pugna, acerrime pugnatum est, & neutra parte pedem referente, *Henricus Lichtersteyn* cum nonnullis de *Austria* superuenit, (*Druszeliff* enim Pincerna nonnisi in *Thorun* fugam sistere potuit) & *Svvantopelkoni* exercitum a tergo inuadit. In momento itaque *Svvantopelkus* cum suis contritus est, & mille quingentis occisis, cæteri aut capti, aut fuga dilapsi sunt. Sub eo quoque tempore monasterium de *Olivva* cum suis grangiis spoliatum & vastatum est a *Pomeranis* & *Pruthenis* barbaris.

quem Swantopelkus Dux sed infeliciter, insequitur.

Innocentius Papa IV. *Lugduni* concilium celebrat. Quod dum in festo *S. Ioannis Baptistæ* inceptum est, ad Octauam Natiuitatis *B. Mariæ Virginis*, quæ tum primum illic instituta est, durauit, in quo multa vtilia condita sunt. In processu autem Concilii, hoc est XVI. Calend. Augusti, *Innocentius* Papa, approbante Concilio *Fredericum Romanorum* Imperatorem velut hostem Ecclesiæ condemnauit, ipsumque tam ab Imperio, quam a Regno *Siciliæ, Apulegiæ*, & *Calabriæ* deposuit & priuauit, & omnes vasallos à iuramento fidelitatis absoluit, sicut apparet *in Sexto, Extra. de sententia a re iudi gran. Sacro præsente*, & *1. ad Apostolicæ* &c. Depositionis autem istius quatuor assignantur causæ. Vna fuit periurii, quia non seruauit iuramentum quod Ecclesiæ fecerat, tam de Imperio, quam de Regno *Siciliæ*, ratione feudi. Secunda causa fuit sacrilegii, quia procurauit capi Cardinales, & Prælatos, venientes ad Concilium. Tertia, quia notatus fuit de hæresi. IV. Quia sex annis non soluit censum Ecclesiæ *Romanæ* de *Siciliæ* Regno. Idē etiam Papa *Innocentius*, Regem *Portugaliæ*, Baronibus petentibus, ab administratione deposuit, quia negligens erat de iustitia facienda, vnde Regnum peribat. Et substitutus est loco eius frater suus *Alphonsus*, qui erat Comes *Boloniensis*. Sicut patet in *sexto extra. de supplendo negligentia Prælatorum.*

Innocentius IV. Concilium Lugduni celebrat, in quo & Fridericum Imp. & Regem Portugalliæ dignitate sua priuat.

Christinus Chelmensis Episcopus, cum annis quinque & viginti *Chelmensem* rexisset Ecclesiam, moritur, & in *Culmensi* Ecclesia sepelitur, nobilis de domo & familia *Ravva*. Cui *Innocentius* Papa IV. tunc in *Lugduno* agens, nunciis & literis *Conradi Masouiæ* Ducis rogatus & sollicitatus, *Henricum* Episcopum *Armatensem* titularem Fratrem ordinis Prædicatorum, virtute & probitate illius delectatus, V. Idus Ian. Pontificatus sui anno tertio, substituit.

Christino Ep. Chelmensi succedit Henricus.

1246. Grauem & iratum animum *Conradus Masouiæ* Dux, contra nepotem suum *Boleslaum* Pudicum *Cracouiensem* Ducem gerens, cùm quod ab eo in *Suchodol* conflictus & fugatus fuerat, tùm quod illum a *Cracouiensis* Ducatus possessione detraxerit, magnis æstibus & vindictam & vicissitudinem rependere aspirabat. Exulceratum quoque suapte animum consors sua Ducissa *Agafia*, muliebribus prouocabat exacerbationibus, suadens & instigans, vt opprobrium cladis in *Suchodol* acceptæ, propter quam authoritas sua elanguerat, excuteret, & non fineret esse inultum. *Lithuanis* itaque barbaris sibi solatia præbentibus, terras & Principatus nepotis sui *Boleslai* Pudici *Cracouiensis* Ducis, & suarum terrarum & *Lithuanicarum* stipatus auxilio, inuadit. Cui *Boleslaus* Pudicus nepos suus cum *Cracouiensibus* & *Sandomiriensibus* militibus in *Zariszovv* alias *Iaroszyn* occurrit. Et licet copias suas inferiores quàm hostiles aduerteret, pugnam tamen conserit; & forti ac diro inter vtrosque durante prælio, *Conradus Boleslaum* superat & confligit. Multisque de *Cracouiensibus* & *Sandomiriensibus* militibus aduerso pectore cadentibus, multi a *Conrado* capti sunt. *Boleslaus* Dux Pudicus cum paucis, ne viuus in potestatem patrui sui Ducis *Conradi*, a quo se extrema passurum non ignorabat, incideret, fuga elapsus est. Et *Conradus* vastata vicina regione, opprobrium acceptum resarcire contentus, in *Masouiam* cum præda rediit. Paruo quoque tempore transacto, cum gentibus tantummodo suis, sciens vires *Boleslai* a se fractas esse, in *Cracouiensem* terram, habens in comitatu suo filium suum *Casimirum Cuiauiæ* & *Lancitiæ* Ducem, item generum suum *Mieczslaum Opoliensem* Ducem, aduenit, & tantum loca (nolens expugnationem castrorum & ciuitatum vocare) ciuibus *Cracouiensibus* sibi deditionem facere aspernantibus, incastellat. Et primum quidem castrum contra *Cracouiensem* arcem & ciuitatem, in loco vbi *Rudavva Vislam* ingreditur, aliud propè monasterium *Thinecense* supra ripam *Vistulæ*, & hæc duo suis militibus præsidio commendat: tertium in *Lelow* ædificat, & illud *Mieczslao* Duci *Opoliensi* genero suo dat in tenutam. Sed *Conrado* ex *Cracouiensibus* oris in *Masouiam* diuertente, *Boleslaus* Pudicus *Cracouiensis* Dux cum militibus castrum in *Thinecensi* rupe expugnat & conquirit. Aliud verò quod in faucibus *Rudavvæ* & *Vislæ* erectum erat, per deditionem accepit: militibus qui in præsidio eius erant verentibus, ne iuxta ac illi de *Thinecensi* rupe viui in potestatem *Boleslai* Ducis venirent. Contigit non longe post *Mieczslaum Opoliensem* Ducem generum *Conradi*, liberis non relictis mori. Cuius morte vulgata, castrum *Lelouiense*, quod *Mieczslai*

Conradus Masouiæ Dux rursum Cracouiensem terram inuadit, cum quo congressus Dux Boleslaus vincitur, Conradus vi ctor castra quadam extruit ac firmat; quæ tamen Boleslaus expugnat & capit.

1246. *Mieczslai* nomine tenebatur, *Boleslao Pudico Cracouiensi* Duci illico redditum, & omnes *Conradi Masouiæ* Ducis labores & machinamenta reciderunt in irritum. In sortem autem *Mieczslai Opoliensis* Ducis *Wladislaus* germanus suus successit, Ducatumque *Opoliensem* ex integro possidere cœpit. Ad suggestionem autem & petitionem *Conradi Masouiæ* Ducis *Lithuani* terram *Sandomiriensem* silenti agmine ingressi, oppidum *Opatow* & vicinia eius prædantur.

Opiso Legatus Apostolicus Swantopelkum a censuris liberat.

Opiso Abbas de *Messano Innocentii* Papæ IV. in *Poloniam* & *Prussiam* Nuncius, ex *Lugdunensi* Concilio missus, pluribus Apostolicis fultus facultatibus, *Cracouiam* aduenit, & exinde *Prussiam Pomeraniamque* transiit. *Swantopelkonem Pomeraniæ* Ducem *Casimiro Cuiauiensi* Duci & *Cruciferis* fratribus iureiurando pollicentem, cum *Pruthenis* & barbaris contra Christianos non sentire, neque vlla publica vel occulta inire commercia, a censuris, quibus erat per Episcopum *Madensem* etiam Apostolicum Nuncium ligatus per annos aliquot, absoluit, & pecunias denarii S. *Petri* in singulis diœcesibus Ecclesiæ *Polonicæ* per annos aliquot recollectas accipiens, ad Papam *Innocentium* rediit. Qui anno eodem *Lugduni S. Edimundum* Confessorem *Canthuariensem* Archiepiscopum de *Anglia* canonisat. Ipsius insuper *Innocentii* Papæ Electores Imperii parentes mandato, *Henricum Landtgrauium* Ducem *Thuringiæ* cognominatum *Aspe* filium *B. Helizabeth* in Imperatorem eligunt. Cui electioni obuiat & aduersatur *Conradus Frederici* Imperatoris depositi filius, quem Pater ante in *Almania* Regem ordinauerat.

Denarium S. Petri in Polonia exigit.

Edimundus canonisatur,

& Henricus Thuringiæ Landgrauius fit Imp.

Claritatem & præeminentiam Regalis nominis atque fastigii *Daniel* Ruthenorum *Kiiouiensis* & *Drobiciensis* Dux, & qui pro ea tempestate diuitiis, terris, gentibus, factiuitate, & industria pollens, inter *Ruthenorum* Principes celebrior habebatur, adepturus, intelligens *Opisonem* Legatum Apostolicum in *Poloniam* aduenisse, largisque facultatibus Apostolicis præditum esse, missis ad illum notabilibus nunciis, etiam munera magnæ importantiæ per illos sibi transmittit, rogans *vt ipsum in Ruthenorum Regem auctoritate Apostolica euehat, coronet atque inunget.* Offerens *se cum omnibus Russorum terris suæ ditioni subiectis Græcorum ritu derelicto, in obedientiam & communionem vniuersalis Ecclesiæ Romanæ & sui Summi Pontificis transiturum, & tam Ruthenorum quàm aliorum Catholicorum terras, à Tartarorum inuasione, potenter & animosè protecturum.* Exhilaratus admodum his Nunciis eaque legatione Legatus Apostolicus, & credens vehementer rebus fidei & religionis Christianæ conducere, se quoque beatè & feliciter Legationis suæ officium obiturum fore, si *Daniele Ruthenorum* Principe in *Ruthenorum* Regem euecto, plures & insignes Prouinciæ atque Regiones, innumerabiles quoque animæ, ex caligine *Ruthenica* ereptæ, in Catholicæ fidei reducentur puritatem. Itaque Nunciis *Danielis* Ducis benignè appellatis, & benè de negotio suæ legationis sperare iussis, illos ad *Danielem* Ducē remittit, pollicens *se propè diem venturū, & illum, si erroribus Græcorum desertis, veram Catholicam Religionem cum terris & populis suis complexus fuerit, in Ruthenorum Regem coronaturum.* Et licet Pontifices *Poloniæ*, & signanter *Prandotha Cracouiensis* Antistes promissum tam temerarium *Danieli* Duci & suis nunciis factum, rescindere *Opisonem* Legatum Apostolicum multis argumentis persuaderent (quippe probè naturam & mores *Danielis* Ducis, & eius fluxam vaframque fidem optimè dinoscentes, certo certiùs sciebant *Danielem* Ducem suis illusionibus, temeratis & promissionibus, & religioni nostræ, & Summo Pontifici, ac ipsi Legato *Opisoni*, faciliter illusuram) Legatus tamen Apostolicus *Opiso*, siue fidei & religioni Christianæ optimè consulturus, siue Legationem suam ex coronatione huiusmodi illustraturus, siue quod Pontifices *Poloniæ* parum fideliter & magis ex inuidia, existimabat dissuasionem ingessisse, à sententia dimoueri non potuit. Sed in *Drohiczyn*, quæ tunc Ducis *Danielis* principalis erat, perueniens, Ducem præfatum *Danielem*, astante Principum & Baronum *Russiæ*, ad id specialiter inuitata & accersita, multitudine, in castro *Drohiczyn* Regem super *Russiam* coronat & inungit. Præfato Duce *Daniele* solenniter promittente, & se iureiurando in manibus præfati *Opisonis* Legati astringente, cum omnibus Baronibus & Principibus, terris & Dominiis suis, fidem, ritum, & cærimonias *Romanæ* Ecclesiæ, de cætero fideliter & syncere sectaturum, & *Innocentio IV.* Summo Pontifici *Romano* eiusque successoribus pariturum. Misit sub iisdem temporibus Summus Pontifex *Innocentius* IV. ad gentem *Tartarorum* conuertendam, & a sua furia mitigandam fratres *Prædicatorum*, & Minores, zelum Dei habentes, inter quos duo erant principales, ex Prædicatoribus: Frater *Azelinus Lombardus*: ex Minoribus frater *Ioannes* de *Plano*. Iam siquidem præfati *Tartari* totam *Persidem* & *Assyriam*, item totam *Turchiam*, quæ ante dicta est *Armenia maior*, vbi & *Asia minor*, armis & crudeli tyrannide occupauerant, antiquis tyrannis & habitatoribus, partim necatis, partim eiectis, aut in suū ritum & linguagiū traditis, & traductis. 1246.

Daniel Ruthenorum Dux in Regem ab Opisone Legato Innocentii coronatur.

Fame miserabili *Culmensem*, *Pomeraniæ*, & *Prussiæ* terras premente, adeò vt plerique *Cruciferi* inedia extinguerentur, miles *Vidzga Gzyorsthin* ex *Cracouiensi* terra, de domo & nobilitate, quæ *Ianina* dicitur, ortum ducens, Ordinem Cruciferorum ingressurus, tres naues magnas, vino, medone, tritico, lardo, frumento, butyro, cæterisque victualibus oneratas, per aquas *Vistæ*, trecenta vero pecora, boues,

Miles Cracouiensis Vidzga in graui fame Cruciferos subleuauit.

1246. ues, vaccas, item armenta, item equos, per terram vsque in *Thorun* transmisit, gratissimum fame laborantibus munus. Solus A posthæc adueniens, in ordinem comiter & benignè susceptus, laudabiliter in eo perseuerans, defunctus est. Attulit etiam tum secum magnum pondus auri, in montibus *Polonicis* versus *Hungariam* sitis, & supra villam *Łanczko* positis quæsitum, & totum in ordinem contulit.

ac se ordini eorum addixit.

1247. *Maioris Poloniæ* Duces, *Przemislaus* & *Boleslaus*, conuentu apud *Posnaniam* suis Consiliariis indicto, terrarum *maioris Poloniæ* celebrant æquam diuisionem. Cessit autem iuniori natu *Boleslao Calissiensis* Ducatus, a fluuio *Proszna* vsque ad *Przemandt*. Castro B etiam *Przemandt* incluso, & ab inde vsque ad fluuium *Wartha* & *Moszinam* & paludem quæ *Sempno* vocatur, & fluuium *Odra*. *Przemislao* vero natu maiori, *Gnesnensis* & *Posnaniensis* cesserunt terræ, cum suis castris & oppendiis. Diuisioque ipsa, etiam iureiurando interposito, & anathemate per *Boguphalum Posnaniensem* Episcopum in violatorem, Duce vtroque petente & submittente se lato, quasi quodam duplici funiculo difficulter rumpendo, firmata est.

Maioris Poloniæ Duces hæreditates inter se partiuntur.

Boleslaus Legnicensis Dux *Maioris Poloniæ* Ducatus, quos Pater suus *Henricus* tenuerat, velut sui iuris essent, repetiturus, super *Odram* nouum castrum *Kopaniczam* ædificat, contra C quem *Przemislaus* & *Boleslaus maioris Poloniæ* Duces exercitualiter, ædificationem castri *Kopanicza* prohibituri, egressi, per communes Barones, ne inter fratres affines propinquos horrendum interueniret certamen, pacificantur. Et castris *Santhok*, *Miedzirzec*, & *Zbaszin Boleslao Legnicensi* Duci datis, noua munitio castri *Kopanicza* demolita est.

Boleslaus Dux Legnicensis maioris Poloniæ imperium repetit.

Sed datis aliquot castris quiescit.

Barwin Slauorum seu *Cassubitarum* Dux, castrum *Santhok*, quod tunc a *Boleslao Caluo Legnicensi* Duce tenebatur, prætendens sui iuris esse, collecto exercitu obsidet, & vehementer oppugnat. Successisset quoque illius expugnatio propter paucitatem defendentium, & victualium defe- D ctum, *nisi Przemislaus Gnesnensis* & *Posnaniensis* Dux, qui *Boleslai* Ducis *Legnicensis* sororem germanam habebat pro consorte, festinus cum gentibus accurrisset, tulissetque laborantibus & in deditionem castri procliuis, opem. Accelerauit & *Boleslaus Caluus Legnicensis* Dux, cuius castrum erat, aduentare cum copiis. *Barwin* Dux *Cassubitarum* vtriusque veritus potentiam, obsidione soluta discessit, nec apposuit amplius redire. *Boleslaus* autem Dux *Legnicensis*, Ducis *Przemislai Posnaniensis*, & *Gnesnensis* commendata fide & probitate, etiam sibi castrum *Santhok* perpetua largitione donat, vel potius reddit.

Barwin Dux Cassubiensis castrum Santhok oppugnat,

a quo facile repulsus est.

Castrum vero Przemislao donatur.

Non tulit & *Boleslaus Calissiensis* Dux frater *Przemislai* ignominiam & iniuriam suæ sortis, quam illi *Casimirus Cuiauiensis* & *Łancicienſis* Dux filius *Conradi Masouiæ* Ducis, monasterium *Landense* ad flumen *Wartha* situm incastellando, intulerat, sed cum militia sua illud aggressus, conquirit, præsidioque quod *Casimirus* imposuerat depulso, & vallis fossatisque, ac vniuersis propugnaculis disiectis & demolitis, locum monachis restituit.

Boleslaus Calissiensis Dux mona-

1247. *sterium Landense recuperat.*

Matura ætate & continua frequentatione bellorum *Conradus Masouiæ*, *Cuiauiensis*, *Łancicienſis* & *Syradiensis* Dux confectus, (qui in omni vita sua ad consequendam *Poloniæ* Monarchiam aspirauerat, & ob id nepoti suo *Boleslao Pudico Cracouiensi* Duci iniusta bella mouerat) moritur, & in *Plocensi* maiori Ecclesia sepelitur, duos filios *Casimirum* & *Semouitum* relinquens. Inter quos subita concertatio, super relictis paternis Principatibus, exoritur. Vix enim patris corpore sepulturæ mandato, dum adhuc funeri relicta sua *Agafia*, & filius natu iunior *Semouitus* iusta persoluerent, *Casimirus* natu maior, *Siradiense* castrum, item *Spiczimierz* & *Rosprzam*, ex improuiso occupauit, & occupata detinuit, molestè ferens, quod *Conradus* Pater propensiori charitate affectus, *Plocensem* illum sedem & *Masouiæ* Ducatum viuens obtinere iusserat.

Conradus Masouiæ Dux moritur.

Secundo Magistro Cruciferorum *Popone* alias *Pipino* absumpto, tertius *Henricus* de *Vida* successit. Qui in *Pomerania* terra castrum *Christburg* construens, illud fratribus & militibus communit, conatus temerarios *Swantopelkonis Pomeraniæ* Ducis facilius repressurus. Verum *Swantopelk* tempore opportuno explorato, castrum *Christburg* per insidias nocte intercipit, & *Cruciferorum* partim necato partim captiuato præsidio, suum illi imponit. Violatis insuper pacis sufferentiis, plurimos ex Cruciferis circa *Golub* cepit aut extinxit. Suo denique & barbarorum exercitu congregato, terram *Cuiauiensem Casimiri* Ducis hostiliter ingressus, neque impuberibus neque fœminis miserendũ duxit: sed ferro & incendio omnia deuastans, magnà præda onustus in castrum suum *Szwiecie* se recepit. Eo autem *Cuiauiam* vastante, aliud castrum a Magistro *Henrico* & fratribus e regione castri *Christburg* extructum est. Ad quod oppugnandum conquirendumque cum exercitus suus cum curribus & propugnaculis accedens, certamine inito superatus, & in fugam versus, *Cruciferi* curribus & commeatibus, rebusque plurimis potiti. Eam cladem vltum iri *Swantopelkus* satagens, nouo exercitu congregato, nonnullos copias ad lacessendum *Cruciferos*, qui erant in castro *Christburg*, transmittit. Quæ certamine cum *Cruciferis* inito, a *Cruciferis* ex castro *Christburg* victi, dum ad *Swantopelkonis* castra refugerent, clamore inconditо quem fugiendo edebant, adeò *Swantopelkonis* perterruerunt exercitum, vt tabernaculis relictis, trans alteram ripam *Vistæ*, absorbentibus nonnullos vndis, diffugerent.

Swantopelcus bis a Cruciferis profligatur.

Exer-

1247. Exercitus verò *Cruciferorum*, in terram *Pomerania* descendens, grauem vastationem per cædes & ignes infert. Sub qua vastatione, A omnibus horreis & bonis monasterii de *Oliwa* concrematis, & tam equis quàm pecoribus abductis, monasterium prædictum extrema egestate damnatum est.

1248. *Mortuo Conrado cum filio Boleslaus tranquille regnat in Polonia.* Magna tranquillitas certaque pax, *Conrado Masouia* Duce è vita excedente, terris *Cracouiensi*, *Sandomiriensi*, & *Lublinensi*, qui illas & per se, & per barbaricas gentes *Lithuanos* atque *Pruthenos* infestare solitus erat, reddita est. Ducis quoque *Boleslai Pudici*, præcipuo hoste & aduersario sublato, firmatus est thronus. Cœpitque extunc *Boleslaus Pudicus Cracouiensis* Dux, collapsa & deformata erigere, & instaurare diruta. Et tam apud *Polonorum* Duces, quàm vicinas nationes & Regna, propter B probitatem suam, morum elegantiam, & virtutum præstantiam, magnus & celebris haberi. Secutus est autem parentem suum *Conradum Masouia* Ducem, filius eius *Boleslaus*, & rebus absumitur humanis.

Boleslaus Caluus Dux Legnicensis germano suo bellum iniuste infert. *Cracouiensibus* & *Sandomiriensibus* oris quietatis, atrox & ciuile bellum in *Slesiana* ora erupit, *Boleslaus* enim *Caluus Legnicensis* Dux, magno furore actus, quod & de portione meliori Ducatus *Vratislauiensis*, quæ sibi ex forte debebatur, (*Legnicensem* ratus meliorem) *Henrico* fratri sponte cesserat, & quod *Conradus* alter frater suæ portionis consors, Subdiaconatu ad quem promotus, & *Bambergensi* Episcopatu ad quem promouendus erat C desertis, militari statu induto, portionis *Legnicensis* dimidium repetebat; *Henrico* qui *Vladislaum* Archiepiscopum *Salczburgensem* habebat consortem, ex integro sortem retinente, bellum *Henrico Vratislauiensi*, & *Conrado* fratri apud se hospitato, Ducibus, mouit. Et *Saxonibus* stipendio conductis, in auxiliumque accersitis, *Vratislauiensem* Ducatum, (*Henrico Vratislauiensi* Duce, quod vires ad decernendum illi tenues erant, vitante conflictum) spoliis & incendiis, & qualibet hostilitate vastat & incendit. Apud *Nouum* quoque *forum* plebe promiscua ad Ecclesiam confugiente, quingentos homines edaci flamma consumit. Deinde ad ciuitatem *Vratislauiensem* (quæ tum primum *Henrici* Ducis industria a *Theutonicis* disponi, & iure *Theutonico* locari cœperat) accedens, eam tribus mensibus continua obsidione premebat. Quæ etsi tunc in propugnaculis languida atq; nouella exstitisset, obsidionem tamen *Boleslai Calui Legnicensis* Ducis, non solum fortiter tulit, sed etiam per frequentes eruptiones exercitum ipsius multifariis damnis molestauit, adeò, vt *Boleslaus* ab illius obsidione cœpto irrito recedere cogeretur.

Iacobus Leodiensis Archidiaconus ex *Lugduno* a Papa *Innocentio IV.* in *Poloniam*, *Pomeraniam* & *Prussiam* Nuncius missus, aduenit in *Poloniam*, & negotia sibi a Sede Apostolica commissa confecturus, Synodum apud *Wratislauiam* agit. Ad quam cum *Fulco Gnesnensis* Archiepiscopus; *Prandotha Cracouiensis*, *Boguphalus Posnaniensis*, *Thomas Wratislauiensis*, *Michael Wladislauiensis*, *Andreas Plocensis*, *Naukerus Lubucensis*, *Henricus Culmensis*, *Polonica* Ecclesiæ, & *Gnesnensis* Prouinciæ Episcopi, cum suarũ Ecclesiarum Capitulis conuenissent, *Iacobus Leodiensis* Archidiaconus Nuncius Apostolicus, *quantis Sedes Apostolica & eius Præsul Innocentius IV. ex diuturna guerra, inter ipsum & Fredericum Imperatorem, pro defensione libertatis Ecclesiastica, afflicta sit calamitatibus, in quantas difficultates & debita prolapsa, & quantis circumdata angustiis*, longo sermone edicit: nomineque Romanæ Ecclesiæ & *Innocentii IV. medietatem omnium redituum, per tres annos continuos pro subuentione* ab Ecclesia *Polonica*, magno studio flagitare cœpit. Asserens *impium & crudelem fore, qui tam euidenti necessitati afflicta & angustiata matri subuenire detractet.* Pontifices autem *Polonica* Ecclesiæ, variis consultationibus habitis, ad subueniendum Ecclesiæ *Romana* & *Innocentio IV.* de quinta parte suarum Ecclesiarum, & beneficiorum sui Cleri per triennium (medietas enim onerosa videbatur) se submittunt. Et quo subuentio ipsa in Summi Pontificis conspectu gratior foret atque commendabilior, pro vniuerso triennio subuentionem ipsam quintæ partis, in constituto die celerrimè conferunt, & Summo Pontifici per *Gothfridum* Pœnitentiarium Apostolicum, collectam pecuniam & in aurum redactam, transmittunt. Pro quo Pontificibus & Clero *Polonia* ab *Innocentio IV.* gratiæ in publico sunt actæ. *Clerus Polonicus concedit quintam partem omnium redituum Sedi Apostolica ad triennium.* 1244.

Habebatur autem in vniuerso *Polonia* Regno obseruantia vetus & consuetudo ab exordio susceptæ fidei, in eam vsque diem, in morem primitiuæ Ecclesiæ & ritum, quem Orientalis Ecclesia obseruare non desiit, pro legitima sanctione custoditum, ieiunium Quadragesimale, a Dominica *Septuagesima* incipere, & in diem *Pascha* continuare. *Tunc primum Quadragesima a die cinerum incipit, qua prius a Septuagesima.* Quæ a pluribus sæpenumero præuaricata personis, multarum discordiarum inter Clerum & laicalem populum afferebat seminarium & fomentum, aut publica aut graui pœnitentia, aut censura mulctantibus, aut Ecclesiæ ingressum denegantibus; Laicis è contrario opponentibus, consuetudinem & obseruantiam præfatam ab Ecclesia *Romana* contraria consuetudine & obseruantia in singulis Regnis, terris, & Prouinciis *Romana* Ecclesiæ subiectis abolitam fore, & se ad illam more aliorum Catholicorum non teneri. Pluribus itaque diebus in præfata *Wratislauiensi* dieta, per *Iacobum* Apostolicum Nuncium & Pontifices *Polonia* eorumque Clerum, nodo huiusmodi rei ventilato, prædictus *Iacobus* Apostolicus Nuncius, de consilio & assensu Pontificum & Cleri Ecclesiæ *Polonica*, conseruantiam &

Digitized by Google

1248. & consuetudinem, prædictas multas difficultates & scandala parientem, auctoritate Apostolica sustulit, & tàm Ecclesiasticis quàm secularibus personis, vsum carnium ad Cinerum diem exclusiuè, contraria consuetudine Ecclesiæ *Polonicæ*, neque institutione primitiuæ Ecclesiæ obstante, concessit. Ab eo quoque tempore *Septuagesimæ* Dominica à *Polonis* vetus Carnispriuium denominationem, quam hactenus retinet, accepit.

Przemislaus Bohemiæ Regis filius, patrem Regno exuit.

Venceslaus Bohemiæ Rex, qui ob sinistri oculi defluxum & carentiam *Monoculus* appellatus est, senio & æuo grandæuus, tam hostili odio & liuore (procurantibus & serentibus huiusmodi odia Baronibus *Bohemiæ*, & signanter *Stiborio*, cognominato ob singularem industriam *Mudrn hlowá*, id est, *sapiens testa*) insectatus, quàm à filio suo *Przemislao* angustiatus & constrictus est, vt Regnum illi resignaret, tribus tantummodò castris, videlicet *Szwickow*, *Lokieth*, & *Ponthe*, sibi reseruatis. Verùm dum nec sic furor filii *Przemislai* & consulentium sibi quiesceret, sed *Przemislaus* ipse *Barszonem* de *Osziek* alias *Kiremburg* (eò quòd cum Patre contra illum sensisset) capitali persequeretur odio, castrum etiam *Ponthe*, quod *Barszo* à Patre tenebat, obsidione vallaret, *Barszo* cum Baronibus de *Szwemberg*, & *Lemberg*, & aliquibus de *Missna*, castra *Przmislai* nocte inuadens, percussit, pluribusque interfectis, *Przemislaum*, & omnes suos in turpem fugam egit. Rex autem *Venceslaus* & *Bohemorum* & *Austrialium* adiutus assistentia, occupatum à filio Regnum recuperat, & filium ad se in *Thirszow* venientem captiuat, & carceri includit, suorum verò Consiliariorum capita, in monte petrino, trabe iussit decuti. Inter quos etiam caput *Stiborij Mudra hlowá* de *Szumberg* & *Thowaczow*, (qui in sua sapientia adeò confidentiam habuisse asseritur, vt Deum posse se in consilium suum vocare gloriaretur) trabe decussum est. *Przemislaus* verò filius post humiliatus, & per Barones Patri reconciliatus, calcitrare erubuit, & patre concedente, in *Morauia* ad patris mortem gessit Principatum.

Qui tandem à Patre captus est, eiq; reconciliatus Morauiam accepit.

1249. Diuisionem terrarum & Ducatuum *maioris Poloniæ Przemislaus Gnesnensis* & *Posnaniensis* Dux, inter se & *Boleslaum* germanum suum Ducem *Calissiensem*, superiori tempore celebratam infecturus, castrum & ciuitatem *Posnaniensem*, iuxta Ecclesiam maiorem *Posnaniensem*, magna diligentia atque expensa, variisque ædificiis fossatis & propugnaculis extruxit & consummauit. Et fratre suo Duce *Boleslao Calissiensi* accersito, consignato ei *Gnesnensi* Ducatu, ac castris oppidisque *Bnin*, *Grodecz* seu *Giecz*, *Biechow*, *Ostrow*, *Nakiel*, *Vscie*, *Czarnkow*, & *Srzem*, castrum & Ducatum *Calissiensem* ab illo in perpetuam possessionem accepit, nouamque diuisionem inter se, & fratrem *Boleslaum* non ex æquo aut Consiliariorum arbitrio, sed ex sensu proprio, priori irrita (*Boleslao* natu minore aduersari non audente) multis viris improbantibus, celebrauit, meliora quæque in suam sortem approprians, & infœcunda & quæque deteriora *Boleslao* fratri relinquens. Coniecit & in vincula præfatus *Przemislaus Posnaniensis* Dux *Thomam* Castellanum *Posnaniensem*, & *Thomislaum* Pincernam, & filium eius *Sandziuogium* Nobiles de domo *Natencz*: astruens *illos ad se & fratrem suum Boleslaum de maioris Poloniæ Ducatibus eiiciendum, & ad tradendum Ducatus suos præfatos Boleslao Duci Legnicensi, conspirasse*. Quos in castro *Gnesnensi* aliquanto tempore ferreis catenis tenuit constrictos. 1249.

Przemislaus & Boleslaus iterum maiorem Poloniam diuidunt.

Boleslaus Caluus Legnicensis Dux, sortem quæ sibi prius obtigerat, & de qua sponte *Henrico* germano suo cesserat, Ducatum videlicet *Wratislauiensem* repetiturus, *Saxonibus* & *Theutonicis*, cæterisque peregrinis militibus, quos pretio in sui auxilium conduxerat, adiutus, alteram in *Wratislauiensem* terram agit expeditionem. Et fratre suo *Henrico* detrectante certamen, & castra tantummodò & munitiones tueri contento, *Boleslaus Legnicensis* Dux, fortem & numerosum ducens exercitum, oppida & rura vastat & incendit, & prædam magnam pecorum & captiuorum in terram *Legnicensem* abducit. Terra autem peruastata, etiam ciuitatem *Wratislauiensem* secundâ obsidione constringit. Aliquanto autem tempore in eius obsidione commoratus, pluribus damnis per eruptiones & inuasiones eorum, qui pabulatum se conferebant, exceptis, in *Legnicensem* Ducatum fremens & tristis, quòd duabus expeditionibus nihil prosperè egisset, rediit. Quem in *Legniczam* redeuntem, Barones & milites sui captiuant, & incarcerant, posthæc de sinceritate facienda sponsionem faciens, dimissus in libertatem, castra *Theutonicis* tradit, vt liberius proprios vastaret, suam captiuitatem satagens vltum iri. Donat insuper castrum *Lubuscz* Archiepiscopo *Maydeburgensi* ea conditione, vt sibi in gentibus transmittat auxilia. Quibus cognitis *Przemislaus Posnaniensis* Dux gener suus, qui sororem suam germanam habebat in consortem, ipsum velut delirantem detinuit, & sub honesta custodia seruauit captiuatum.

Boleslaus Caluus Legnicensis Dux, iterum Henricum fratrē oppugnat, sed suo malo.

Nicolaus Pragensis Episcopus, apud *Venceslaum Monoculum Bohemiæ* Regem per æmulos famæ & nominis sui accusatus, quòd & ipse cum filio Regis *Przemislao* sensisset, & ipsum ad rebellandum Patri subordinasset, iussu *Venceslai* Regis captus est. Propter quod Interdictum Ecclesiasticum in vniuersa *Pragensi* diœcesi, quousque in libertatem rediit, obseruatum fuit.

Bruno Olomunecensis Episcopus, dignitate Sacerdotii neglecta, oppidum *Ratboriense*, ob quasdam simultates & inimicitias cum *Vla-*

Digitized by Google

1249. *Vladislao* Duce *Ratiboriensi* susceptas, obsidione cingens, expugnat, & tàm Ecclesias quàm monasteria & oppidum incendio absumit. Ad castrum etiam *Ratiboriense* machinas admouet, sed inde repulsus, turpiter abiit. Post tractatus autem varios pro pace componenda hinc inde habitos, *Wladislaus* Dux oppidum *Ratiboriense* tribus millibus marcarum *à Brunone* redemit.

Expeditio per Ludouicum Regem Franciæ contra Saracenos male gesta.

Francorum Rex *Ludouicus*, pro libertatione terræ Sanctæ sumpta cruce, cum suis Episcopis, Baronibus & Principibus, transfretaturus iter transmarinum, & in die Ascensionis Domini ex *Cypro*, vbi integra hyeme hybernauerat, nauem conscendens, nauigansque, portum & ciuitatem *Damiatæ* capit. Vltrà verò ad expugnandum *Saracenos* procedens, obuiam habuit multitudinem Saracenorum in passibus strictis, vbi multi de suis occiduntur, inter quos fuit frater suus *Robertus*, cuius nimia celeritate clades ipsa acciderat. *Ludouicus* verò *Franciæ* Rex cum pluribus suis capitur, & cum captiuitatem annis quinque pertulisset, data pecunia se ipsum & omnes in libertatem vendicauit.

Andreæ Plocensi Ep. succedit Petrus.

Andreas Plocensis Episcopus, dictus *Cracouiensis*, cum annis vndecim sedisset, febribus maceratus decima septima Ianuarii moritur, & in *Plocensi* Ecclesia sepelitur. Cui *Petrus*, cognominatus breuis, Canonicus *Plocensis*, per electionem Canonicam via compromissi celebratam, succedit. A *Fulcone Gnesnensi* Archiepiscopo apud *Calisz*, *Casimiro* & *Semouito* Ducibus *Masouiæ* illum promouentibus, confirmatus & consecratus est.

Claruit sub hoc tempore in *Lombardia*, vita, doctrina, atque miraculis *B. Petrus* de ordine Prædicatorum, natione *Veronensis*, sed in territorio *Mediolanensi* ab hæreticis, Deum tantummodò visibilium, dæmonem inuisibilium creatorem astruentibus, velut sectæ eorum damnator, occisus, magnis cœpit coruscare miraculis.

Innocentius Papa IV. Albertum Episcopum olim *Armanacum*, tunc verò in Archiepiscopum *Russiæ* promotum, ad *Danielem Russiæ* Regem, obedientiam sibi & *Romanæ* Ecclesiæ ab eo præstitum iri requirens, mittit. Sed Rex callidus & rebellis, neque requisitioni Apostolicæ paruit, neque se fidum, sed hostem *Romanæ* Ecclesiæ egit, Legatumque Apostolicum *Albertum* sine honore dimisit.

Henrico Imp. succedit Wilhelmus.

Henricus Landtgrauius & Dux *Thuringiæ*, cognominatus *Aspe*, filius *B. Helisabeth*, mandato *Innocentij* Papæ, ab Electoribus Imperii, post *Frederici* depositionem, in Regem *Romanorum* electus, moritur, & mandato eiusdem Summi Pontificis *Innocentij*, Electores ad electionem alterius Regis procedentes, *Guilhelmum* alias *Vilkinum* Comitem *Hollandiæ* in Regem & Imperatorem *Romanorum* eligunt.

1249. *Cruciferas Pruthenì cædunt.*

Adunato *Cruciferi*, qui *Balgam* & *Elbing* castra & oppida in *Prussia* obseruabant, non mediocri ex propriis & forensibus militibus exercitu, *Pruthenorum* regionem *Nattaga* siue *Managa* hostiliter ingressi, tàm flammis quàm cædibus crudeliter vexauerunt. Vastatione autem peracta, dum redirent, *à Pruthenis* iniquorum locorum opportunitate circumsepti, dum neque effugiendi, neque iusta acie dimicandi spatium foret, barbaris qui & ipsi plures numero erant, instantibus, se hostibus (Marschalco Duce exercitûs, & *Henrico* Crucifero necquicquam improbantibus) dedunt. A quibus omnes ad vnum trucidati sunt atque deleti, circa villam vocatam *Vitke*. Vbi etiam non mediocris alia cæsa est à barbaris Christianorum multitudo.

Crescentibus stupendis & magnificis miraculis, quæ clementia Saluatoris, per *B. Stanislai* Pontificis *Cracouiensis* gloriosa merita, *Polonorum* genti in earum cladium & afflictionum, quibus & à *Tartaris* & à ciuilibus bellis attrita est, leuamen, operari dignata est: *Boleslaus Pudicus* Dux, & *Prandotha* Episcopus, *Cracouienses*, feruentis ambo deuotionis viri, Nuncios, Magistrum *Iacobum* Decretorum Doctorem Decanum *Cracouiensem* ortum de *Skarzeszow*, humilis quidem sortis, & staturæ infimæ & exiguæ, sed magnæ & raræ doctrinæ, prudentiæ & factiuitatis virum; & Magistrum *Gebhardum* Canonicum *Cracouiensem*, & Fratrem *Boguslaum* Ordinis Prædicatorum Subpriorem domus *Cracouiensis*, *Lugdunum* ad *Innocentium* Papam, miracula ipsa expositiuros transmittunt. Quæ etsi summo Pontifici *Innocentio* in facie Consistorii publici per Magistri *Iacobi* de *Skarzeszow* Decani *Cracouiensis* organum, grauiter & disertè enarrata forent, Summus tamen Pontifex, grauitatem in rebus similibus à Sede Apostolica custodiri solitam obseruans, Archiepiscopo *Gnesnensi*, *Wratislauiensi* Episcopo, & Abbati de *Lubens*, examen miraculorum *B. Stanislai* per literas speciales mandat & committit, iubens illis & singulariter iniungens, quatenus propter diuturnam & longæuam earum rerum, quæ de passione & martyrio *B. Stanislai* Episcopi *Cracouiensis* ferebantur, protelationem, quendam militem centenarium (*Gethko* hic erat) cum omni diligentia ac sollicitudine examinent. Qui etsi *S. Stanislaum* non nouerit, eos tamen qui illum nouerant, pro comperto habebatur nouisse, & illis referentibus, vitæ beati viri puritatem & conuersationem, innocenter & religiosè per omne æuum traductam, ordinem denique & causam martyrii, & miracula quæ in vita & morte operatus est, didicisse. Cuius Commissionis tale exstat exemplar.

1250

Nuncij Romam missi pro sollicitanda canonisatione S. Stanislai

& Papa proprium commissarium mittit ad examen.

Commissio Papæ pro canonisatione S. Stanislai.

Innocentius Episcopus Seruus Seruorum Dei. Dilecto filio Iacobo Velletrensi Ordinis fratrum minorum, Salutem & Apostoli-

Digitized by Google

1250. *licam benedictionem. Licet venerabili olim fratri nostro Episcopo Cracouiensi, & dilectis filiis Capitulo & Clero Cracouiensis ciuitatis &* A *diœcesis, suis nobis literis intimantibus, quòd mirabilis Deus in Sanctis suis, piæ memoriæ Stanislao Episcopo Cracouiensi tot & tantis dat coruscare miraculis, vt illius sanctitas apertis indiciis comprobetur, & ipsius inter alios Sanctos non inuocari suffragia est indignum, venerabilibus fratribus nostris Archiepiscopo Gnesnensi, Episcopo Wratislauiensi, dilecto filio Abbati de Lubens, Cisterciensis Ordinis Wratislauiensis diœcesis, dederimus nostris literis in mandatis, vt assumptis sibi viris religiosis & Deum timentibus, de virtute morum, & veritate signorum, operibus videlicet & miraculis, diligentissimè inquirentes, quæ inuenirent, Nobis suis literis fideliter intimarent. Ipsisque in* B *negotio huiusmodi procedentibus, & rescribentibus Nobis, Nos fidem adhibeamus, vt conuenit, propositi eorundem: quia tamen in tanto negotio est grauitate & maturitate præuia procedendum, te ad partes transmittentes, easdem discretioni tuæ auctoritate præsentium, in virtute obedientiæ districtè iniungimus, vt à dictis inquisitoribus, si superstites & præsentes in Prouincia fuerint, an sic processerint, sicut ipsorum sigillis recepimus, perscruteris, & ipsorum actorum exempla, ad maiorem certitudinem tecum portes, faciens tibi præsentari eos, qui dicuntur à diuersis infirmitatibus fuisse liberati, quos & quot potueris. Ac illos duos centenarios si superstites fuerint, de quibus* C *mentio est in actis: quæ dicuntur ab aliquibus accepisse, vel eorum alterum, quòd Sanctum nouerunt eundem, & de ipsius clara & honesta conuersatione, dum viueret, audierunt: inquisiturus ab ipsis & inspecturus an ita sit. Nihilominus deuotionem populi, & famam communem super Martyrio & causa Martyrii, nec non sanctitate ipsius inquiras. Insuper vtrùm Cracouiensis diœcesis Paganis & Ruthenis Schismaticis sit confinis, vt per hoc ex ipsorum confinio lucrum prouenire valeat animarum. Ad hoc librum Chronicorum, quoad capitulum pertinens ad negotium memoratum, ex Archiuo Ducis Poloniæ editum, & etiam librum* D *Annalium & Epitaphium confideras diligenter. Et his summatim sub obtestatione iuramenti, vbi tibi visum fuerit, coram prioribus inquisitoribus præstiti, plenius intellectis, si aliqui testes super prioribus vel nouis articulis fuerint, eos iuratos secundum formam recipiendorum testium prudentum recipias, & diligenter examinare procures. Et sic instructus ad Nos, vt per te super his instruamur plenè, reuertaris. Datum Perusii. Septimo Calend. Iunii. Pontificatus Nostri anno IX.*

Henricus Danorum Rex ab Abele fratre vita & *regno priuatur.*

Henricus Danorum Rex Illustris, cum velut natu maior patre mortuo in Regnum & paternum solium suffectus, annis aliquot illud iustè, piè, & religiosè administrasset, à fratre iuniore *Abel* nomine, Regnum & Dominationem ambiente, tàm Regno quàm vitâ priuatur. Cum nonnullis siquidem scelestis viris, in necem Regis & fratris sui, tenerrimo illum diligentis affectu, conspirans, ipsum capit, captumque marinis suffocat vndis, Regnumque illicò inuadit. Facinus tamen detestandum vlciscente Deo, neque Principatus neque vitâ fuêre illi diuturna. *Frisonibus* enim, sub iugum illos cogi satagens, bellum anno insequenti inferens, prælio inito ab illis occisus, & vitam & Regnum amisit.

Dux Boleslaus fratrem tertio infeliciter inuadit

Duabus expeditionibus contra *Henricum Legnicensis* Ducem *Wratislauiensem* germanum, suumque Ducatum, superioribus annis indictis, *Boleslaus Caluus Legnicensis* Dux tertiam adiecit, & æstate anni huius stipendio conductis militibus, tertiò & Ducatum *Wratislauiensem* vastauit, & ciuitatem obsedit, pluribusque conatibus ad eius oppugnationem curam & cogitationem impendit. Sed tàm militum Ducis *Henrici*, quàm forti ciuium resistentia, tertiò repulsus, in *Legnicz* fremens redit, & singula vastauit igne. A militibus *Teuthonicis*, quos conduxerat, pro mercede promissa vexatus, omnibus equis, armis, fortunis, & clenodiis se exuit, & mercenariis militibus semiplenè stipendium persoluit. Propter quod & in suo *Legnicensi* & *Wratislauiensi* Ducatibus, plura fuerunt noua loca per prædones & eos quibus solutio facta non fuerat, incastellata. Multis autem *Boleslaus Legnicensis* Dux pressus incommodis, castrum suum *Lubecense Ioanni* & *Othoni* Marchionibus *Brandenburgensibus* in leui pecuniarum quantitate (ea etiam spe illectus, quòd *Brandenburgenses* Marchiones illum suis gentibus contra fratres *Henricum* & *Conradum* adiuuare se astrinxerant) obligat. Ab eoque tempore castrum & districtus ipse, à *Polonorum* Regno alienatus, ad Marchionatum *Brandeburgensem* transiit.

& castrum Lubucense à regno alienat.

Verùm dum nec sic longo bello rebus suis, debitis & ære alieno inuolutus, prouidisset, à propriis militibus desertus & contemptus, à mercenariis verò, quibus non exsoluerat, cæterisque prædonibus castra noua occupantibus, adeò exinanitus & in egestatem penè extremam detrusus est, quòd frequentius pedibus, quàm equo vectus, omnibus destitutus familiaribus, vno tantummodo *Surriano Figellatore* miserrimè associatus, & stipe aliena nutritus, passim vagaretur. Ab *Henrici* quoque fratris sui militibus captus, & in vincula apud *Wratislauiense* castrum coniectus, iubente *Henrico* fratre, & calamitatem ignominiamque fraternam, non secus quàm propriam piis abhorrente præcordiis, dimissus, in *Legnicz* se recepit, & contra fratres suos *Henricum* & *Conradum* machinari non destitit. Et pro excutienda egestate qua tenebatur, oppida *Zithauiam* & *Gierliczam* in sua forte consistentia, in summis grauibus Baronibus & sub-

1250. subditis suis tradidit & inscripsit, Ducatumq; suum truncatione enormi discerpsit. Quæ omnia Beata auia sua *Heduigis* dum viueret, A nonnullis timoratris personis prædixerat Ducatibus *Slesiæ* & fratribus per *Boleslaum Legnicensem* Ducem fore inferenda.

Fridericus Imp. moritur.

Fridericus IV. Romanorum Imperator, ab Imperio, & *Siciliæ* Regno, per *Innocentium IV.* sententialiter depositus, ex *Italia*, vbi plures clades & infortunia pertulerat, in *Neapuliam* veniens graui ægritudine apud *Feremsolem* pressus, sine pœnitentia & in anathematis vinculo moritur. Quem fertur *Manfredus* filius eius naturalis (Regnum *Siciliæ* & thesauros paternos ambiens) vno Secretario Imperatoris conscio, ne ex infirmitate qua detinebatur conualesceret, cussino super faciem eius posito, suffocasse. Qui etiam *Manfredus* morte *Frederici* secuta, dominium Regni *Siciliæ*, vsurpare & occupare cœpit. A quo illum *Conradus* Rex filius legitimus *Frederici* de filia *Ioannis* Regis *Hierosolymitani* susceptus, & quem *Siciliæ* Barones singulari prosequebantur fauore, deiecit. Hic *Fredericus Petrum* de *Vineis* Cancellarium suum, & omnium rerum suarum fidelem & solertissimum curatorem, viginti notabilibus Curiensibus, coniuratione contra illum ex liuore facta Imperatori *Frederico* illum de certis & enormibus criminibus pari relatione vnoque tenore separatim accusantibus, fidem præstans, vtroque lumine excœcauit. Accusatione tandem discussa, cum illum innocentem comperisset, vehementer doluit. *Petrus* verò de *Vineis* priuationem luminum impatientius ferens, caput ad petram allidens, miserabiliter expirauit. Qui post cœcitatem Imperatori reconciliatus in dolo consuluit, vt ad rescindendam egestatem qua laborabat extremè, omnium clenodiorum in Imperio & Regno *Siciliæ* consistentium Ecclesiarum acciperet medietatem. Qui cum id consilium fuisset executus, exprobrauit illi in faciem *Petrus* de *Vineis*, quòd non sincerè sed liuorosè & vafrè illud sibi præstitisset consilium, præcipitaturus illum ad Dei indignationem & furorem, & supplicium suæ cœcationis de eo sumpturus.

Is Petrum de Vineis falso accusatum excæcauit.

1251. *Opoliensis* Dux *Vladislaus*, glotem suam germanam Ducissam *Iuditham* relictam olim fratris sui *Mieczslai Ratiboriensis* Ducis, & filiam *Conradi Masouiæ* Ducis, orbam & sterilem, pro quingentis marcis argenti, quas in *Ratiboriensem* Ducatum pro dote à *Conrado Masouiæ* Duce Patre suo intulerat, soluturus, quatenus villas & possessiones in *Ratiboriensi* Ducatu, occasione dotis & dotalitii eidem *Iudithæ* Ducissæ inscriptas, ab obligatione & eiusdem Ducissæ tenuta absolueret, & terram *Rudensem* à principali castro & ciuitate *Ruda* denominatam, quæ nunc *Vielunensis*, ad amœnos, irriguos & perennes fontes, in basso & fœcundo solo translocata, cum *Ruda* in editiori loco consistens, sterilis & inaquosa esset, appellatur. 1251. Quam tempore exilii, quo *Przemislaus* & *Boleslaus* filii *Wladislai Othonis*, ab *Henrico cum barba Slesiæ* Duce de terris *maioris Poloniæ* cum Patre pulsi, de conuenientia eiusdem Ducis *Henrici cum barba*, occupauerat, intelligens sibi possessionem eius fieri non posse diuturnam, præfatæ *Iudithæ* Ducissæ gloti suæ fratris *Mieczslai* relictæ (Duce *Casimiro Cuiauiensi* & *Lancitiensi* rem gratificante) tradere disponit in dotis suæ possessionem. Cum autem dies, de quo inter *Wladislaum Opoliensem*, & *Casimirum Cuiauiensem* & *Lancitiensem* fratrem relictæ *Mieczslai*, Duces, conuenerat, aduenisset, *Przemislaus Posnaniensis* & *Calissiensis* Dux, de his certior per amicorum aui- B samenta factus, ne notabilis portio hæreditatis suæ, ex contractu eiusmodi, ampliorem alienationem contraheret, cum expedita militum manu versus *Rudam* castrum aduenit, & tardantibus nunciis & gentibus *Casimiri* Ducis *Cuiauiensis* & *Lancitiensis* ad possessionem illius apprehendendam tempestiuè venire, *Posnaniensis* & *Calissiensis* Dux *Przemislaus* castrum *Rudense* vacuum reperiens (gentes enim Ducis *Opoliensis Wladislai* iam de illo discesserant, solo tenutario, cum paucis, ad tradendum illud *Casimiro Cuiauiensi* & *Lancitiensi* Duci, relicto) in possessionem illius intrauit. Et in obedientiam & subiectionem eius singulis militibus terræ *Rudensis* spontè ruentibus, terram *Rudensem* extunc pacificè, velut sortem sui patrimonii legitimam, possidere cœpit. Quo cognito gentes *Casimiri Cuiauiensis* & *Lancitiensis* Ducis, qui tardiusculè pro castro *Rudensi* possidendo aduenerant, abierunt retrorsum concito cursu, veriti ne *Przemislaus Posnaniensis* & *Calissiensis* Dux illos inuaderet. Dux etiam *Opoliensis Wladislaus* ademptum sibi *Rudensem* Ducatum æquo animo tulit, nec illum iure aut iniuria à *Przemislao* (sciens se illum violenter & præter æquitatem possedisse) repetiit. Gloti autem suæ Ducissæ *Iudithæ Mieczslai* relictæ, dotis summam argento parato *Henrico Wratislauiensi* Duci qui illam in consortem acceperat, & filium *Henricum* filiamque *Heduigim* ex ea susceperat, exsoluit. Sed & cum *Przemislao Posnaniensi* & *Calissiensi* Duce affinitatem iunxit, & sororem eius *Eufemiam* accepit in consortem, nuptiis cum magna subditorum hilaritate in *Posnania* celebratis.

Przemislaus Posnaniensis Dux castrum Rudense recuperat.

Miraculis Beatissimi *Stanislai* Episcopi *Cracouiensis* & martyris per Commissarios Apostolicos, *Gnesnensem* videlicet Archiepiscopum, *Wratislauiensem* Episcopum & Abbatem de *Lubens* cum magna & exacta grauitate examinatis, & in publicum scriptum redactis, priores huius negotii Nuncii, videlicet Magister *Iacobus* de *Skarzeszewo* Decretorum Doctor, Decanus, & Magister *Gerrhardus* Canonicus, *Craco-*

Iterum nuncii pro S. Stanislai canonisatione Romam mittuntur.

1251. couienſis, canoniſationem Beati viri, apud *Innocentium IV.* Papam ſollicitaturi, ad curiam *Romanam* per *Prandotham* Epiſcopum & Capitulum *Cracouienſe* ſumptibus datis prouiſi, altera vice tranſmittuntur: & vt res ipſa facilius tranſigi & obtineri poſſet, Nunciis præfatis nonnulli Fratres Prædicatores, & Minores de monaſteriis & domibus *Cracouienſibus* in literis Diuinis eruditi, & zelum Dei habentes, adiuncti ſunt.

Sal in rure Bochnia inuenitur.

In villagio & rure *Bochnia*, quinque *à Cracouia* miliaribus diſtante, *Sal* durum & compactum, quod extrahitur in peciebus groſſis, in pleriſque locis adeò candidum, vt criſtalli ſpeciem viſentibus præbeat, cuius & hactenus vberrimus vſus, repertum eſt, & oppidum locatum. Eccleſia quoque Parochialis in honorem Sancti *Nicolai* Confeſſoris erecta, & *à Boleslao Pudico* liberaliter dotata eſt. Quæ quidem ſalis repertio, Beatæ fœminæ *Kunegundis* Duciſſæ *Boleslai Pudici* conſortis meritis, iam tunc fulgentis virtutum iubare, aſſcripta eſt.

Boleslaus Caluus Legnicenſis Dux, filius *Henrici à Tartaris* occiſi, bellum ſibi *à Conrado* fratre germano, ob non præſtitam contingentem comportionem, ratus quandoque imminere, *Hinkonem* filium *Mirszonis* Caſtellani *Groſnenſis*, quamuis ſibi inter paucos eorum ſpe exigendæ pecuniæ in *Almanos* & externos, cum quibus omnia ſua agenda communicare conſueuerat, diſtribuendæ, qua parentẽ ſuum *Mirſzonem* abundare ſperauerat, capit, & captum *Almanis*, quibus pecuniam debebat, pecuniâ mulctandum tradit. Quare adeò omnium *Poloniæ* Baronum, in ſuo *Legnicenſi* Ducatu, animi ab eo alienati, & ſibi infenſi facti ſunt, vt caſtrum & oppidum *Croſnam* cæteraſque quæ in eorum poteſtate erant munitiones, *Conrado* fratri & aduerſario ſuo traderent, & in illius ſe conferrent, *Boleslao Caluo* deſerto, (tyrannidem ſuam in dies amplius graſſantem peroſi) ditionem.

A Boleslao Caluo ſubditi ad fratrem Conradum deficiunt.

Viola genere & natione *Bulgara*, Duciſſa de *Opol*, moritur.

Spoliaturi fines *Polonorum* quidam ex caſtro *Lubuſz* latrunculi, in campeſtria caſtri *Zbaſchin* perueniunt, & gregem pecorum haud mediocrem nacti, etiam paſtorem, ne facinus fugiens denunciaret, ſimul apprehendunt. At ille tàm ſe quàm pecus à ſe cuſtoditum in libertatem vendicaturus, *ſi huc*, inquit, *prædatum veniſtis, ampla poteſt vobis præda, ſi pecus meum inuiolatum fuerit, meo iudicio contingere.* Lætis illis, & incolumitatem tàm ſibi quàm pecori pollicentibus, *caſtrum*, ait, *Zbaſchin, gentibus ad illius excubias pro ſua vice*, (per vices enim cuſtodiri ſolitum) *tardè venientibus, à tribus tantummodò & his pauidis & inertibus, cuſtoditur; illo ſi quid audaciæ vobis eſt, facilè potiri poteritis.* Qui capta præda omiſſa, è veſtigio ad caſtrum perueniunt, & pro cuſtodia caſtri ſe veniſſe, quemadmodum à paſtore docti fuerant, mentiti, ad caſtrum cum fauore intromiſſi, caſtrum occupant, & eos quos ibi reperiebant vinciunt. Cuius facti noctu nouitas, cum ad *Przemislaum Poſnanienſem* & *Caliſſienſem* Ducem, altero ex quo contigerat die, feſtinantiſſimè delata fuiſſet, nihil rei atrocitate, quæ alium pauore perculiſſet, territus, feſtinus & ipſe cum pauca ſuorum Curienſium tantum manu, tàm nobilibus quàm agreſtibus, ſe celerrimè ſequi iuſſis, ad *Zbaſchin* peruenit, & ſpeciem obſidionis occupatoribus monſtrauit. Qua illi exterriti, cum & caſtrum victualium inops eſſet, & nemo obſeſſis opem laturus ſperaretur, vita tantummodò à Principe impetrata, caſtrum dedunt. Prius quoque deditio ipſa facta eſt, quàm illud milites, veram obſidionem effecturi, conſequerentur. Sed & gratiæ illi à latrunculis ingentes actæ ſunt, quòd illis vitam ſcelere eorum demeritam, ſua propitiatione donauerit. 1251.

Caſtrum Zbaſchin à latronibus occupatum Przemislaus recuperat.

In maxima egeſtate & penè deſperatione *Cruciferis*, ex clade apud *Nactagam* regionem ſuſcepta, conſtitutis, Marchio *Brandeburgenſis*, item Epiſcopus *Mersburgenſis*, item Comes *Henricus* de *Szwarczburg*, cum gentium armatarum auxiliis adueniunt, & *Pruthenos* ſuperiori victoria exultantes, ſtrage frequentius edita adeò atterunt domantque, vt quinque *Pruthenicæ* regiones armis ſubactæ, videlicet *Pomerani*, *Erminii*, *Pogezani*, *Barthini*, & *Nactangini*, etiam fidem *Chriſti* profiteri, & idola relinquere coactæ ſunt. Sub quo tempore quarto Magiſtro *Pruſſiæ Hermano* de *Zalcza* obeunte, frater *Conradus* Landtgrauius *Thuringiæ*, in Magiſtrum ſuffectus eſt.

Cruciferorum cladem pii Principes in Pruſſia vlciſcuntur.

Henricus alias *Heidenricus*, qui & *Albertus*, olim *Armacanus*, tunc verò *Culmenſis* Epiſcopus, Eccleſiæ ſuæ bonum regimen, & reſidentiam Canonicorum aſſiduam ordinaturus, cum eſſet Frater ordinis Prædicatorum, Eccleſiam prædictam *Culmenſem* in die *B. Mariæ Magdalenæ* de ſeculari in Regularem transfert, & Canonicis Prælatiſque ſecularibus amotis & conſentientibus, Collegium Canonicorum Regularium in illa inſtituit. Qui bona temporalia habentes in communi, etiam domicilium haberent vnum, & menſam communem.

Seceſſione militarium & ſubditorum ſuorum *Boleslaus Caluus Legnicenſis* Dux, quod ſe deſerto, fratri & aduerſario ſuo *Conrado* adhæſerunt, *Croſnamq;* & alias munitiones tradiderunt, vehementer furore irritatus, non à deſertoribus tantummodò ſuis, ſed etiam à *Conrado* fratre, pœnas ſeceſſionis huius & contemptus exigere cogitat, *Conradumq;* fratrem, nihil aliud quàm ſortem ſuam ab eo repetentem, primùm captiuare, deinde occidere deſtinat, (pacificus enim erat Princeps *Conradus*, & cum ob manſuetudinem tùm ob paupertatem iniuriæ opportunus) carnificeſque quibus id munus delegat, prece & promiſſis ſubordinat. *Conradus* autem Dux inſidias, ſibi à fratre *Boles-* 1252.

Conradus per fratrem Bo-

1252. *leslaum expulsus ad Przemislaum Ducem Poloniæ fugit.*

leslao Legnicensi Duce comparatas, declinaturus, ad *Przemislaum Posnaniensem* & *Calissiensem* Ducem (neque enim in altero germano A *Henrico Wratislauiensi* Duce plus quam in *Boleslao* ponebat spei) diuertit, petens sui misereri, & se in patrimonii sui sortem suo brachio reponi. A quo non solùm benignè susceptus, sed etiam comiter & honestè habitus est, & benè de restitutione sua in sortem & portionem suam sperare iussus. Primùm itaque *Przemislauus Posnaniensis* & *Calissiensis* Dux ad *Boleslaum Caluum Legnicensem*, & *Henricum Wratislauiensem*, Duces, Nuncios mittit, qui rogarent, *vt iustam, germano eorum Conrado, ex paternis Principatibus sortem tribuerent, ipsumque de cætero in commune omnium ludibrium, exulem, & stipe aliena victum queritantem, non finerent.* *Henricus* autem B *Wratislauiensis* Dux, etsi de sorte *Conradum* contingente nihil se habere respondit, obtulit tamen *se apud Boleslaum Caluum Legnicensem Ducem, qui & suam & Conradi portionem occupauit, enixius quò posset, de reddenda Conrado portione, intercessurum.* *Boleslaus* verò *Legnicensis* Dux, cum huiusmodi *Przemislai* Legationi asperum & iniquum dedisset responsum, asserens *Conradum fratrem suum, quòd tonsurâ & Officio Clericali Subdiaconatus relictis, Episcopatu etiam Bambergensi relicto, in secularem militiam migrauerit, indignum cui sors paterna debeatur: Przemislaus Posnaniensis* & *Calissiensis* Dux, tàm de suo quàm fratris sui *Boleslai* Ducis *Gnesnensis* Dominio, C collecto pedestri & equestri exercitu, in Ducatum *Legnicensem* & terras à *Boleslao Caluo* possessas, habens secum *Conradum* Ducem, venit, & castrum *Bithom* supra flumen *Odram* propè *Glogouiam* construxit, illudque forti militum suorum imposito præsidio, fossatis quoque vallis, ac turribus muniens, Duci *Conrado* tradidit, non prius à vexatione totius Ducatus *Legnicensis*, donec sibi æqua per fratrem *Boleslaum* reddatur portio, quieturus. Sub ipsius autem castri constructionis tempore, *Boleslaus Caluus* Dux *Legnicensis* incautiùs speculatum, quid *Przemislai* exercitus ageret, progressus, à militibus *Przemislai* excubias agentibus captus, & D Duci *Przemislao* præsentatus, in vincula coniectus est, qui postea custodibus corruptis euasit. Consummato autem castro *Bithom*, *Przemislaus* Dux incolumis *Posnaniam* reuersus, sororem suam *Salomeam Conrado* Duci præfato desponsat in vxorem, & magnificas *Fulcone* Archiepiscopo *Gnesnensi*, *Boguphalo Posnaniensi* Episcopo, & Baronibus terrarum suarum præsentibus, celebrat nuptias. Vbi *Thomam* Castellanum *Posnaniensem*, *Thomislaum* Pincernam, & filium eius *Sandziuogium*, accepta cautione, quod dolo quolibet circumscripto, sibi & fratri suo Duci *Boleslao Gnesnensi* sinceros fidelesque se præstabunt, à captiuitate absoluit. In die autem *S. Stephani* Protomartyris anni eiusdem, præfatus *Przemislaus* Dux, generum suum *Conradum* in *Posnaniensi* Ecclesia, *Boguphalo* Episcopo Diuina agente, baltheo insigniuit militari, & plura illi in Clenodiis aureis & deauratis contulit decora.

a quo in castro Bithom reponitur, ipsiq; sororem Salomeam iungit in matrimonium.

Nuncii *Cracouiensis* Ecclesiæ, videlicet Magister *Iacobus* de *Skarzeszow*, Decanus, & Magister *Gerhardus* Canonicus, *Cracouienses*, ad procurandam Canonisationem *B. Stanislai Cracouiensis* Episcopi in *Lugdunum* (illic enim *Innocentius IV* tenebat sedem) missi, etsi grandia miracula stupendaque opera viri Dei *Stanislai* coram Papa *Innocentio*, & in Consistorio publico, organis propriis, disertè & splendidè enunciassent, examen insuper testium per Apostolicos Commissarios factum, & in scriptis redactum ostendissent, curâ quoque & sollicitudine ingenti, & *Ioannem Gaietanum* tituli *S. Nicolai* in *carcere Tulliano*, Diaconum Cardinalem, ad videndum examen testium deputatum, & *Innocentium* Papam de consummando Canonisationis munere vexarent, pluribus tamen Cardinalibus, propter vetustatem & longinquitatem temporis, de veritate eorum miraculorum hæsitantibus, maiora quoque sanctitatis *B. Stanislai* experimenta poscentibus, Nuncii negotio infecto in *Poloniam* redire ab *Innocentio* iussi, noua mandata Commissariis Apostolicis afferunt. Quibus mandabatur, vt scrupulosius vitam, genus, martyrium *B. Stanislai*, eius quoque miracula, & ab his quos iam examinauerant, & aliis inuestigarent, & per noua scripta Sedem Apostolicam certiorem redderent. Non intulit huiuscemodi dilatio viro excellenti & optimo *Prandothæ Cracouiensi* Episcopo, quæ alium desperare coëgisset, fastidium, sed plenus feruore & zelo, & proprios testes, & plures alios nouos, *Gethkam* tamen præcipuè militem centenarium, ad Commissarios Apostolicos induxit, & altiori indagatione illos examinari, dictaque illorum in scripta redigi procurauit, & dimidium ferè anni in conficiendo huiusmodi examinationis negotio, singula per se curans & adiens, absumpsit. Discedit etiam *Innocentius* Papa ex *Lugduno*, vbi annis nouem fuerat commoratus, & in *Italiam* veniens, apud *Perusium* consedit, & *B. Petrum* Martyrem ab hæreticis in *Lombardia* occisum, illic canonisauit. Et ad intrandum Regnum *Neapolitanum* contra *Naufredum* eius occupatorem, magnum exercitum comparabat.

1252. *Commissio alia de canonisatione S. Stanislai, quæ tandem peragitur.*

Fratribus *Cruciferis* terram *Pomeraniæ* vastantibus, dum illis *Pomeranorum* exercitus, suas depopulationes prohibiturus, occurrisset, prælio conserto victus ab illis est, & monasterium *Oliwa* grauibus spoliis affectum. Cogebaturque Dux *Pomeraniæ Swantopelkus* per pacis sufferentiam bellum suspendere. Postea verò idem *Swantopelkus* videns se & ætate & bellis attritum fore, per medium *Iacobi Leodiensis* Archidiaconi Apostolici Nuncii, pacem

Swantopelkus cum Cruciferis pacem facit.

Digitized by Google

1252. cem perpetuam cum *Cruciferis* de *Prussia* firmauit.

Castrum Drdzen à Pomeranis occupatum Przemislaus recuperat.

Slesiano bello, *Barwin* Dux *inferioris Pomeraniæ*, cognoscens *Przemislaum*, *Posnaniensem* & *Calissiensem* Ducem, occupatum, castrum *Drdzen*, quod in sorte *Przemislai* tenebatur, inuadit, & sopitis nocte vigilibus comprehendit. Sed *Przemislaus* rebus *Slesiæ* ordinatis & compositis, post vnius mensis spatium cum forti exercitu adueniens, illud oppugnat, & fauore diuo conquirit, milites quoque pro eius defensione & custodia relictos, rebus omnibus quæ habebant in prædam militibus suis datis, captiuat.

Bela Rex Hungariæ Morauiam, Austriam & Styriam vastat.

Hungariæ Rex *Bela*, valido ex *Hungaris* & *Cumanis* (qui genus à *Tartaris* ducunt, quique *Tartaris* in regiones suas ex *Hungaria* abeuntibus in *Pannoniis* consederant) collecto exercitu, *Morauiam*, *Austriam* & *Styriam*, sui illas iuris asserens esse, vastat. Et multa strage in populo edita, maximam multitudinem vtriusque sexus hominum ex terris prædictis in perpetuam abducit seruitutem, *Bohemiæ* Rege *Venceslao Morauis* non ferente opem. Cuius filius *Przemislaus Margaretham* filiam *Leupoldi* Ducis *Austriæ*, relictam *Henrici* filii *Frederici* Imperatoris, ducit vxorem. Quæ cum sterilis esset, vnam de virginibus eius sequacibus filiam Baronis de *Kunring*, nomine * * * * * accepit in concubinam. Ex qua filium generans, nomen illi *Nicolaus* imposuit, & illi *Opaliensem* Ducatum (quem *Mieczslao Ratisboriensi* Duce mortuo violenter occupauit) dat in sortem: ex quo *Opalienses* & *Ratiborienses* moderni Duces traxerunt suum ortum.

Ducum Opaliensium & Ratioboriensium ex concubina origo.

Lithuanorum Dux Mendog Christianum se simulans, in Regem coronatur.

Mendog Lithuaniæ Dux consilio fratrum Ordinis Cruciferorum Domus *Theutonicæ* inductus, & qui præfatis fratribus Cruciferis de *Prussia*, aliquot terras *Lithuanicas* donatione perpetuâ inscripserat, fidem simulatè recipit Christianam, & nuncios ad *Innocentium* Papam IV mittit, Nunciis Magistri & Cruciferorum de *Prussia* adiunctis, petens coronam, & profitens se Catholicam accepisse puritatem. In cuius fauorem Papa *Innocentius* fratrem *Henricum* alias *Heidenricum* quondam Prouincialem *Poloniæ* & Officialem *Armacanum*, tunc verò Episcopum *Culmensem* mittit in *Lithuaniam*. Qui veniens cum aliis Episcopis de *Riga*, *Mandogonem* in Regem consecrauerat.

1253. *Missi nuncij pro canonisatione S. Stanislai.*

Secundario examine super vita, causa, & ordine Martyrii, & magnificis famosisque miraculis, ac aliis omnibus, quæ ad consummationem Canonisationis viri *B. Stanislai Cracouiensis* Episcopi conducere videbantur, ritè & iustè expeditis, priores Nuncii, Magister *Iacobus* de *Skarzesżow* Decanus, & Magister *Gerhardus* Canonicus, *Cracouienses*, per *Prandotham* Episcopum & Capitulum *Cracouiense*, ad Summum Pontificem *Innocentium IV*, iam ex *Galliis* egressum, & in *Italia* consistentem, suis & totius Cleri diœcesis *Cracouiensis* (qui in id opus gratuitò quoties requirebantur conferebant) sumptibus, qui negotio ipsi sufficerent, abundè prouisi, tertiò reuertuntur. Qui cum *Innocentium* Papam in *Perusiis* inuenissent, nouum illi de vita, miraculis, & Martyrio *B. Stanislai* suorum Commissariorum exhibent examen, noua omnium Prælatorum *Polonicæ* Ecclesiæ afferunt scripta & testimonia. Et pro illorum ampliori firmitate, etiam testes viuos & præsentes viros insignes inducunt. In quos aut per merita *B. Stanislai* collata fuerant miracula, aut qui eos, quibus conferebantur, viderant & nouerant, à pluribus languoribus illos detinentibus sanatos. Iam plures, Nuntii *Cracouiensis* Ecclesiæ in sollicitando negotio, dies exegerant, & veluti omnibus difficultatibus & impedimentis functi, alacres, laborem suorum fructum gloriosum propediem, de quo illos *Ioannes Gaietanus* Cardinalis Commissarius, certos faciebat, percepturi, degebant, cum subitò, eodem *Ioanne* Cardinali referente, audiunt, *rem certam & claram, nullaque fuscam caligine*, (de quo Cardinalis ipse grandi admiratione & indignatione commouebatur) *ad infectum & penè desperationem recidisse, Reginaldo, Episcopo Cardinali Hostiensi, vitæ magnæ grauitatis & prudentiæ, cui & nonnulli Cardinales, auctoritatem illius non iudicium secuti, assentiebantur, Canonisationem viri Dei Stanislai, propter diuturnitatem & moram temporis à die Martyrij sui transfluxi, perseueranter obsistente, & indignum atq; incredibile iudicante, vt claritas tam illustris Martyrij, & tam insignis sanctitatis, si vera & non simulata existeret, tanto tempore Sedem Apostolicam, & Ecclesiam vniuersalem latuisset.* Commissarium itaque suum *Ioannem Gaietanum* Cardinalem Nunciis Ecclesiæ *Cracouiensis*, quid facto opus esset consultantibus, inspiratus ipse (licet, vt postea referre solebat, fortuitò se loqui credens) respondit: *Necessarium habet vester S. Stanislaus, post tot quæ eum egisse compertum est, vnum finale, si Canonisationem suam perfici velit, operari miraculum, vt discordes in vnam concordem impellat sententiam. Hi enim qui obsistunt, nonnisi nouo signo (cum singula alia quasi vetustate obsoleuissent in dubium reuocant) ad consensum induci poterint.* Quid agerent Nuncii *Cracouiensis* Ecclesiæ & Procuratores Canonisationis viri Dei *Stanislai?* quò gradum verterent? quid ad consummationem operis adderent? quo Summus Pontifex & Cardinales moueri in Canonisationem possent? nesciebant. Restabat vnum, vt deseri se à *Christo* & viro Beato *Stanislao* pro illius Ecclesia & veritate passo, non posse, tenacissimè confiderent: qui ideò gloriosi Martyris sui *Stanislai* Canonisationis gloriam indifficultari permi-

Et dum Cardinalis Reginaldus resisteret,

1253. misit, vt illam illustriorem nouis prodigiis declaratam efficeret. Re itaque Canonisationis viri Dei languidata, & penè ab omni cura excidente & elapsa, *Reginaldus* Episcopus *Hostiensis* prædictus, Canonisationis viri Dei *Stanislai* præcipuus hostis & aduersarius, cuius etiam sententiis & consiliis, propter notam hominis in vtraque scientia solertiam & prouidentiam, probitatemque, *Innocentius* Papa differebat, graui adeò morbo correptus est, vt tam suo quàm Physicorum iudicio, propinquam sibi mortem imminere speraret. In qua cum dies aliquot laboraret, vigilanti illi, & in camera priuata existenti solitario, *B. Stanislaus* in Pontificali amictu cum magno splendore apparuit, & in grabato iacenti, de visioneque ignotæ personæ & insoliti fulgoris stupenti, vir Dei *Stanislaus* ait; *Agnoscisnè me?* Qui tremens ac stupens, & verba vix formans, *Non agnosco* respondit: *quæso tamen quis sis, qui cum tanta luce, clausis etiam ianuis, cubile meum intraueris, edicas? Ego sum*, ait, *Stanislaus Cracouiensis Episcopus, pro nomine IESV Christi, eiusque Ecclesia & veritate glorioso Martyrio à Boleslao Rege Polonorum damnatus. Cui tu te aduersarium, non rectè de vita, & miraculis martyrioq; meo, propitia Diuinitate à me patratis, sentiendo, constituisti.* Ad quem *Reginaldus* spiritu resumpto, *ignosce*, ait, *mihi & ignorantiæ meæ, Præsul Sanctissime, & veniam præstare digneris meo errori, fortiorem promotorem Canonisationis tuæ, quàm impeditorem pertuleras, habiturus.* Cui vir Dei *Stanislaus*, *vt me*, inquit, *in conspectu Dei & Sanctorum, glorificationem & sanctificationem, martyrio quod accepi, consecutum esse cognoscas, à grabato & ægritudine, quibus detineris, valens & incolumis illicò consurge. Caueque non Canonisationi meæ de cætero aduerseris, quam non tantummodò in meam amplitudinem & gloriam, qua ego iam plenissimè in videndo Deo perfruor, sed in omnium fidelium salutem & profectum, Diuina decreuit consummare clementia.* Cardinali *Reginaldo* omnia quæ iubebantur expleturum se pollicente, visio disparuit. Qui accersitis seruis suis, sterni sibi equum, quo ad Palatium Papale vehatur, imperat. Qui etsi illum primùm delirare credidissent, eo tamen sine adiutorio & de lecto consurgente, & equum ascendente, in magnam & ipsi extasim, de subita Domini sui conualescentia, versi, illum vsque ad Papale Palatium iucundi comitantur. *Innocentius* denique Papa, *Reginaldum* Cardinalem venisse, & plenè sanum, quem propè horam moriturum sperauerat, intelligens, etiam aduenienti occurrit, & *quo modo ad bonam valetudinem tam subitò redierit*, sollicitè inquirit. Cui *Reginaldus* Cardinalis, *Beatissimus*, inquit, *Martyr Dei Stanislaus Cracouiensis Episcopus, cuius ego Canonisationis apud Tuam Sanctitatem fui impeditor, hac eadem hora mihi cum claritate vix ferenda apparuit, & ignorantiæ meæ facinore benignè correpto, etiam* 1253. *mihi in euidentissimum suæ Sanctitatis signum, sanitatem, qua me, ex homine paullò ante infirmo, & ad mortem iudicato, pollere vides, restituit, & beneficium pro iniuria rependit. Interminatus etiam vltionem, si illius Canonisationi obstitero. Scelere itaque ignorantiæ meæ apud Te recognito, & in viri Beatissimi Stanislai Canonisationem pronus eo, & pro illa supplex ad pedes Tuos, ne diutius illam differras, procumbo. Intercessionem etiam suam prolapsu in terram testatus.* Id miraculum dum in *Perusiorum* Vrbe grandi & celebri sermone vulgatum esset, & omnium mentes ac pectora, *Polonorum* præcipuè, & Nunciorum atque Procuratorum Canonisationis viri Dei; gaudio immenso repleuisset, omnes virum Dei *Stanislaum* certatim Canonisatione dignissimum depromebant. Sed & Papa *Innocentius*, cœtus quoque Cardinalium, miraculi, quod in *Reginaldo* Cardinali acciderat, prodigio permoti, omnibus impedimentis quæ imponebantur circumscriptis, & quasi quodam sole siccatis, virum Dei *Stanislaum* in sua sanctitate gloriosum & magnificum, Canonisandum decernunt, & diem Natiuitatis *B. Mariæ Virginis*, quæ tempori quo ea agebantur vicinior erat, in *Assisio* (illuc enim *Innocentius* Papa versus *Neapulitam* exercitum deducens venturus erat) constituunt. Ita verbum *Ioannis Gaietani* Cardinalis ad Nuncios *Cracouiensis* Ecclesiæ fortuitò prolatum, in effectum prodiit. Verificari autem & defendi ea res potest, si quis eam fabulosam aut commentitiam putet, per literas originales, per præfatum *Ioannem Gaietanum* Cardinalem *Prandothæ* Episcopo *Cracouiensi* & suo Capitulo, in pargamæno scriptas, per nos frequentius visas & tractatas, in Scriniis Ecclesiæ *Cracouiensis* repositas. Quarum tale est exemplar.

miraculosè æger factus,

demum sanatus,

mox consentit in canonisationem.

Litteræ Cardinalis Gaëtani de dignitate S. Stanislai ad Ep. & Capitulum Cracouiense.

Venerabili in Christo Patri & amico charissimo Episcopo Cracouiensi, & eiusdem Ecclesiæ Capitulo, Frater Ioannes miseratione Diuina tituli S. Laurentii in Lucina Presbyter Cardinalis, Salutem, & Polonorum Regem glorioso laudum venerari præconio, qui finitimum gregem ouilis Dominici de insigni decorauit Martyre Stanislao. O iucundum Diuinæ pietatis indicium, quòd Boleslaus vincendo vincitur, dum ex eius crudeli ministerio Protomartyr Polonis egregius mirificè ministratur. Gratuletur Ecclesia se tantis prodigiorum feliciter illustratam splendoribus, & ita insignitam coruscantibus vndique miraculis, quorum multitudinis sufficiens est aceruus. Lætetur Ecclesia Cathedralis Cracouiensis, cui iustus titulus & bona fides glebam Sancti pretiosam totaliter appropriauit cum præscriptione longi temporis: ex cuius felici præsentia, non solùm accrescit loco sanctitas, sed etiam ex crebra populi frequentia & confluentia, famæ fœcunditas

Digitized by Google

1253 & honoris. Gaudete vos & exultate specialiter, qui quadriennio iam elapso pro tanti Patris Canonisatione totis viribus laborastis, vt A asscriberetur Sanctorum catalogo: consistentes Procuratorem ad hoc Ecclesiæ vestræ Præpositum, virum oculatæ discretionis, & omni circumscriptione prouidum, qui constanter laborauit, & fideliter in Curia prosequens negotium, toto nisu, sed quot afflictionibus & angustiis affectus exstiterit, in ipsa prosecutione cum Collega sibi deputato, non est nobis facultas præsentibus exprimere, quoniam lingua deficeret nec calamus sufficeret, nec Ælgorithmus inuentor Algorithmi, cum suis radicum extractionibus, aduersitates quas passi sunt, posset efficaciter exarare. Nam si liceret, obuiantium negotio per aculeos obices & dentatas obiectiones seminatim B & per ordinem, prout se habet veritas, distinguendo, describere, vix haberetur numerus in millenario. Tantas difficultates audientium, qui pro monstruosis rerum perplexitatibus, vellet fiduciam narrantibus adhibere. Frequenter enim contigit, quòd consummatum, vel quasi coniecturis probabilibus æstimabatur negotium, & tunc ex abrupto inuenit tempestas impeditiua processus habiti, quæ de facto consumpsit, quod ratio prædixerat consummatum. Sic Saturni motus experti sunt per effectum, qui Planeta dicitur maliuolus, procedens & recedens ordine retrogrado. Et sic longanimiter exercuerunt Curiæ studium, quòd multi profecti sunt, & parum profece- C runt intra terminum, non habente brauium cursu suo. Tandem verò cum rediisset Frater Iacobus Legatus fidelis, & negotii firma sanitas, vix obtenta fuit ad referendum particularis audientia: quamuis ipse vidisset curatos, & examinasset inquisitores primarios, qui processerant in omnibus bona fide. Nos verò finaliter stupefacti de tanta congerie probationum non admissa, Præposito Procuratori diximus quasi parabolicè: Necessarium habet Sanctus vester, vnum finaliter operari miraculum, quod discordantes in miraculis mirabiliter faciat concordare. Et factum est ita, quòd vbi pestis grauior, ibi salus est suborta propinquior, & subito prius D discordes conuersi sunt vnanimiter ad concorditatem concordiæ, decernentes vniformiter talem virum Canonisationis munere dignissimum, & per ea quæ fecit miracula, quorum extat luculenta probatio, veraciter esse Sanctum. Sanè præfatum Procuratorem & Collegam ipsius, pro sua multiplici diligentia, vestræ dilectioni recommendamus diligenter. Nam nostra interest, quòd honorentur qui Nobis astiterunt, in agone certaminis, & quòd tractentur per Vos tanquam benè meriti, saltem pro nostro nomine reuerentur. Quicquid enim honoris, fauoris, vel gratiæ dilectis amicis nostris, cùm pro sua probitate, tùm pro nostro precamine, per Vos exhibitum fuerit, nobis impensum esse generaliter æstimabimus, & ad Ecclesiæ Vestræ defensionem & conseruationem in suis iuribus, nostram vobis exilem potentiam, ad diligentem ipsorum instantiam, liberaliter præsentamus. Valete in Domino IESV CHRISTO. 1253

Canonisatur S. Stanislaus in Ecclesia Assisiensi.

Natali Dominæ nostræ excellentissimæ Virginis MARIÆ adueniente die, Pontifex Innocentius, cum Collegio Cardinalium, & multitudine Prælatorum, ad Basilicam S. Francisci in Assisio, in qua suum & suorum sociorum corpora recondita sunt, ex Palatio, Canonisationem Beati viri Stanislai Episcopi Cracouiensis expleturus, descendit, illamque multitudine plebis, quæ, futura viri Dei canonisatione vulgata, penè ex omni Italia confluxerat, refertam reperit. Quo in Ecclesia præfata missarum agente solenniter diuina, etiam pietas Agni cœlestis, ipsi summo Pontifici Innocentio, quanti meriti Sanctus canonisandus apud se esset declarauit. Adolescens enim quidam ex Assisio, in ipso articulo canonisationis præfatæ defunctus, ad Ecclesiam S. Francisci, parentibus, fratribus, & necessariis magno eiulatu mortuum eum lugentibus, inferebatur, aut tumulandus, aut meritis Sancti canonisandi viuificandus. Propinquis itaque & cognitis, pro eius, obsecrationes & voces emittentibus, resuscitatione, Innocentius Papa ante altare cui insistebat prostratus, fudit cum fiducia orationem in hæc verba: *O Pater & clementissime Domine, si ea, quæ de Beato Stanislao Cracouiensi Episcopo Martyre tuo in nostro conspectu sunt enarrata, vera per omnia, quemadmodum humana habet credulitas, probantur, declara quæso hodierna die nouum Sanctum à me canonisandum, nouo signo.* Vix Pontifex Summus orandi fecerat finem, & mortuus nunciatur illi surrexisse. Tunc itaque mirum in modum, & stupentibus & gaudentibus, ardentesque cereos & luminaria accensa, vt Ecclesiam arsisse putares, gestantibus, Summus Pontifex missarum solennia prosequitur. Quibus expletis, sermone in longum de vita, martyrio, & miraculis B. Stanislai recitato, ambona conscensa, virum Beatissimum Stanislaum gloriosum Martyrem Cracouiensem Pontificem canonisat, & Sanctorum catalogo asscribit: mandans eius festum VIII Idus Maii ab vniuersa Catholica Ecclesia, inter præclaras Martyrum festiuitates cum debita veneratione venerari. Præsentibus autem omnibus vnum annum & dies quadraginta de Indulgentiis largitus est, & orationem de S. Stanislao, tangens in ea ipsius sanctitatis merita, edidit, & per se publicè pronunciauit, quæ incipit: *Populum tuum, quæsumus Domine, intercedente Beato Stanislao &c.* Fabricata insuper est, & in Sancti Stanislai

& in ea canonisatione mortuus resuscitatus est.

Digitized by Google

1253. *lai* honorem, & in illius Canonisationis memoriam, in latere Sancti *Francisci* Ecclesiæ in edito loco Capella, a nobis aliquoties visa, in qua gloriosum martyrium suum desculptum est.

Literæ Canonisationis Sancti Stanislai Episcopi Cracouiensis.

Innocentius Episcopus Seruus Seruorum Dei. Venerabilibus fratribus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, dilectisque filiis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, Archipresbyteris, & aliis Ecclesiarum Prælatis, ad quos literæ istæ peruenerint, Salutem & Apostolicam benedictionem. Olim a gentilium oculis tenebrarum detersa caligine, & ab eorum cordibus infidelitatis gelida hyeme secedente, vernalis ex eo successit amœnitas, redolentium florum venustate decora. Quod Ecclesiæ prius desertæ ac sterili, filii deuotione præcipui, valloque constantiæ præmuniti nascuntur. Qui vt flores primæui, & diffusam spirant suauitatem odoris, & vberioris, per Dei gratiam, fructum sibi proferunt honestatis. Sicque filiorum sibi multitudine proueniente, innumera, suique loco a mari vsque ad mare tentorii dilatato, infra ipsius inualuit terminos vox turturis, gemitus & doloris, dum sæua mitescens tyrannorum crudelitas, idolis exterminio traditis, ad lamenta pœnitentiæ suffragante illo, cuius stupenda sunt opera, mirificè se conuertit. Gaudeat itaque ob hoc ipsa Ecclesia, quæ probrosæ sterilitatis detrimenta abiiciens, salubris incrementa fertilitatis suscepit, ac nuptiali fœdere nunc illi gratiosa coniungitur. A quo priusquam assumpta esset de gentibus, inuenerat se desertam. Lætetur igitur, æmulaque sua de terrestri eiecta Hierusalem Synagoga, videlicet, dudum sibi huiusmodi sterilitatis incommoda impingenti, secura res pendeat, quod iam suæ prolis fœcunditate cœlestis muri Hierusalem cicatrix obducitur. Et quæ antiqui habitatores vacua domicilia reliquerunt, ipsa suæ vniuersitatis illustrabit præsentia, felici postmodum refectione sui atque integritate gaudente. Porro ne huiusmodi exuberante lætitia, in valle miseriæ morientium, terra requiem posset sibi polliceri continuam: exterorum castra, militia super terram; ac ne prædicta Ecclesia quæ mater est cunctorum fidelium, maternæ conditionis expers existeret, si solitas in partu quorundam filiorum suorum, matrum parientium molestias non subiret, interdum instauratur quodammodo sibi aduersitas opportuna, sicut in passione piæ memoriæ Beati Stanislai Cracouiensis Episcopi, cuius meritis præfata refulget Ecclesia, patuit euidenter. Cum enim idem in sortem Pontificalis ministerii digne vocatus a Domino, super gregem sibi commissum prudenter custodiret, hostium sagaciter explorauit insidias, malignantium anticipauit consilia; æmulique nostri deprehendens laqueos, ipsius caute retiacula dissoluebat. Hic nempe pro suis ouibus, cor suum tradiderat ad vigilandum diluculo, vt si quem graui forte deprehenderet tempore concussum, mox vbere consolationis adhibito, eum erigeret desolatum. Et quem in bono proficientem aduerteret, gratulationis vbere confortaret, vt non minus per hoc deficientibus subditis, se claris indiciis ostenderet esse Martyrem. Verum cum non sine interna mentis angustia, Regem Polonorum nomine Boleslaum intentum horrendis voluptatibus subiici, carnisque nefandis illecebris cerneret eneruari, vt in passiones ignominiæ traditus, & in humanis contumeliis afficiens corpus suum, mulierum mamillis, auulsis exinde propriis liberis, catullos apponeret miserabiliter educandos, ne execrandam fouere malitiam, & iniquitati eiusdem videretur præfatus Pontifex per dissimulationem fauere, postquam à præmissis flagitiis, sedula & paterna correctione, auocare non potuit, in ipsum consultò medicinalem Petri gladium exeruit, & in spiritu leuitatis, sperans vt percussus dolens, ad percutientem se in humilitate conuerteret, Dominum exercituum suppliciter requirendo, percussit. Sed ipse corde indurato medicinam exhorrens, & increpationem abominans disciplinæ, immo malleum velut stipulam reputans, non solum nulla pœnitudine correxit se ipsum, verum etiam ad peiora, in suæ damnationis cumulum, prouocatus, iuxta aram, non ordini, non loco, nec tempori deferens, iussit Pontificalibus indutum Antistitem per suos satellites, diris corporis cruciatibus deputari. Sed ipsi quoties in eum irruere tentant, toties compuncti, toties mansuescunt prostrati. Et tunc idem Rex suæ inseruiens impetuosus tyrannidi, manus in eum conuertit sacrilegas, Sponsum è gremio sponsæ, Pastorem abstrahit ab ouili, Patrem inter filiæ amplexus, & Filium in visceribus maternis penè obtruncauit: iubens irritatus atrocitate ferali, ipsius, proh dolor, corpus inhumaniter in frusta concidi, velut singulis membrorum partibus pœna inflicta deberetur. Sed ille apud quem patientia pauperum non peribit in finem, non solùm rutilantibus huiusmodi Sanctissimi corporis partes splendoribus illustrauit, verum etiam ipsum, nullo in eo cicatricis apparente vestigio, integritati restituens, aquilarum suarum præsidio miraculosè a ferarum morsibus præseruauit. Gustato denique acerrimo ob zelum iustitiæ calice passionis, cum ab eodem tyranno totaliter putaretur consumptus; ecce vt lucifer oritur, & quasi meridianus fulgor in firmamento consurgit. Propterea eius faciem, in suis nonnulli necessitatibus deuotissimè de- 1253.

Digitized by Google

1253. *deprecantur. Ipse quidem defossus securus dormit, requiescit, & non est qui iam ipsum exterreat. Nec mirum, quia ciuitatem illam, honoris & corona gloriæ insignitus, inhabitat, vbi est mansio secura, populus sine murmure, ac patria totum id continens, quod delectat. Verum ne militans Ecclesia de tali ac tanto Patrono sibi subtracto inconsolabiliter quasi gemitus singultuosos emitteret, si beneficiorum ipsius affluentia, eam non contingeret sæpius irrigari delectabiliter. Ecce gloriosus in Sanctis suis Dominus, volens eiusdem Patris plenitudinem gloriæ indiciis exprimere manifestis, & præstolanti Ecclesiæ grata conferre super hoc recreationis remedia, & tot & tantis fecit ipsum famosis miraculis coruscare. De quibus facta nobis & fratribus nostris prout debuit, per testes idoneos plena fides exstitit, quod eius inter Sanctos cæteros implorare fiduciam & subsidium reputauimus merito non indignum. Nam mortuis vita, lumen cæcis, auditus surdis, verbum mutis, claudis gressus, epilepticis cerebri robur, & dæmoniacis, immundis ab eis electis spiritibus, corporum requies, ad eius inuocationem nominis, cœlesti dextra subito conferuntur. Propter quod ne huiusmodi rutilantem lucernam sub modio periculosè abscondi contingeret, quam idem Dominus tot mirificis signis rectè disposuit super Ecclesiæ candelabrum honorifice collocari, præsertim cum ex hoc ignorantium Deum propellantur tenebræ, confundatur peruersum hæreticorum dogma, & fidelium beata credulitas augeatur, eorundem fratrum, nec non Prælatorum tunc apud Sedem Apostolicam existentium, communicato consilio, prædictum Sanctum Stanislaum Episcopum dignè Sanctorum Catalogo duximus ascribendum. Quocirca Vniuersitati vestræ per Apostolica scripta districtè præcipiendo mandamus, quatenus VIII. Idus Maii, die videlicet quo mortis absolutus vinculo, victurus perenniter, ad fontem supernæ prodiit voluptatis festum eiusdem, prout miranda meritorum ipsius magnitudo exigit, celebretis, & faciatis solenniter celebrari: vt id vobis de thesauris cœlestibus, eius pia intercessione proueniat, quod ipse præstante Christo percepisse dinoscitur, & possidere perpetuo gloriatur. Cæterum vt vniuersitati fidelium inuisibilis aulæ consequendi delitias, ex concessa nobis potestate desuper, propitiante Domino sit facultas, quinimo & vt nomen Domini exaltetur Altissimi, si sponte suam venerabilem sepulturam fidelium procuremus accessibus frequentari, omnibus vere pœnitentibus & confessis, qui ad dictam sepulturam in memorato festo, & vsque ad Octauas ipsius, causa deuotionis accesserint annuatim, ipsius suffragio petituri, de Omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri & Pauli eius auctoritate confisi, vnum annum & quadraginta dies; accedentibus vero annis singulis ad prædictam sepulturam, infra eiusdem festi quindenam, quadraginta dies, de iniuncta sibi pœnitentia misericorditer relaxamus. Datum Assisii, XV. Calendas Octobris. Pontificatus Nostri Anno XI.* 1253.

Przemislaus Dux Posnaniensis fratrem e carcere soluit, & nouam cum eo hæreditatis diuisionem conficit.

Przemislaus Posnaniensis & *Calissiensis* Dux, a *Fulcone Gnesnensi* Archiepiscopo frequenti castigatione argutus, ne germanum suum *Boleslaum*, quem quasi vitæ & Principatus sui insidiatorem captiuauerat, diutius detineret, ipsum in die festo Paschæ a captiuitate soluit. Et reconciliatione plena per *Fulconem* Archiepiscopum celebrata, noua etiam diuisio Principatuum inter illos, per medium eiusdem Archiepiscopi & Baronum, communi conuentu apud *Giecz* castrum habiro, confecta est, per quam *Gnesna*, *Calisz*, terra *Rudensis* alias *Wielunensis*, *Pyzdry*, *Srzoda*, *Bnin*, *Liechow*, *Giecz* & *Bobiedziska*, *Boleslao* Duci largitis, *Posnaniensem* ciuitatem & terram cum cæteris eius appendiis, solus ipse *Przemislaus* Dux possedit. Ab eo quoque tempore in vnione & concordia fraterna, vnus alteri deferens, vterque vixit.

Monasterii in Staniatki fundatio & approbatio.

Innocentius Papa IV. monasterium Sanctimonialium in *Staniatki* Ordinis *S. Benedicti* in diœcesi *Cracouiensi* situm, quod *Clemens* de *Klimuntow* Comes, de domo & familia *Griphonum*, Castellanus *Cracouiensis*, ex facultatibus propriis muro coctili condiderat, fundauerat, & dotauerat, confirmat. Cuius quidem *Clementis* Comitis Castellani, & suæ consortis *Racziaua* corpora, in Sacristia dicti monasterii, specialibus distincta manseolis, sepultura requiescunt.

Boguphalus Ep. Posnaniensis moritur,

Quinto Idus Februarii *Boguphalus Posnaniensis* Episcopus, vir doctus & literarum amator, libris insignibus, quorum multitudine abundabat, Ecclesiæ suæ præfatæ *Posnaniensis* largitis, in prædio Episcopatus sui *Solecz*, cum annis decem, hebdomadis sex, & diebus nouendecem vixisset in Pontificali sede, moritur, & in Ecclesia *Posnaniensi* sepelitur. Cuius opera chorus, priori propter varias rimas deposito, nouus & pulcherrimus muro a fundamentis, largiori Stemmate, secundo Pontificatus sui anno erectus est. Post cuius mortem Capitulares congregatione pro die Dominico Oculi indicta, facto in *Petrum* Præpositum, *Petrum* Decanum, *Gerbardum* Scholasticum, *Posnanienses*, compromisso, prædictum *Petrum* Decanum, genere nobilem de domo *Prawditarum*, virum pium, & religione ac deuotione rarum, per viam compromissi eligunt in Pastorem. Cuius electionem *Fulco* Archiepiscopus *Gnesnensis* confirmare negauit, erat enim sibi ab *Hugone* Cardinali, & Apostolicæ Sedis per vniuersam *Germaniam* & *Poloniam* Legato, Episcoporum confirmatio interdicta.

cui Petrus Decanus succedit.

Ca-

Digitized by Google

1253. Capitulum verò *Posnaniense* Nunciis ad *Hugonem* Cardinalem, etiam altera vice, dum primi capti & spoliati essent, missis, licet & A mandatum *Gnesnensi* Archiepiscopo de confirmando suo electo, & literas, quibus prohibitionem suam de non confirmandis Episcopis Ecclesiæ *Polonicæ* reuocabat, retulissent, in termino tamen ad confirmandam eorum electionem eis in *Stawno* per *Fulconem* Archiepiscopum *Gnesnensem* præfixo, *Theophilo* de *Kuszak* Archidiacono *Gnesnensi* & Canonico *Posnaniensi*, *Ioanneque* Archidiacono *Posnaniensi*, electioni suæ, quoniam spreti & non vocati essent, se opponentibus, confirmatio ipsa fuit tunc intermissa. *Opiso* tamen Abbas de *Messano* Apostolicæ Sedis altera vice in *Polonia* Nuntius, partes dissidentes ad se in *Wratislauiam* euocans, pacem & concordiam inter illos compo- B suit, & *Petrum* Decanum *Posnaniensem*, cuius electionem etiam aduersarii præfati, agente *Opisone* Apostolico Nuntio, probauerant, *Fulconi* Archiepiscopo confirmandum & consecrandum transmisit. Qui confirmatione illi impensa, etiam ipsum & *Vitum Polonum* fratrem Ordinis Prædicatorum pro *Lithuanis* in Episcopum nominatum, apud villam *Kozlow* consecrat.

Petro Plocensi Ep. succedit Andreas. *Petrus Plocensis* Episcopus, *Posnaniensem* Episcopum *Boguphalum* secutus, morte absumptus, *Andream* Præpositum *Plocensem Ciolek* cognominatum, habuit Successorem: cum annis quinque in Pontificatu *Plocensi* sedisset. Præfatus autem *Andreas* genere nobilis C erat de domo *Taurorum*, a *Fulcone Gnesnensi* Archiepiscopo, Ducibus *Masouiæ Semouito* & *Casimiro* electionem illius approbantibus, apud *Gnesnam* confirmatus & consecratus est.

Bela Rex Hungariæ Morauiam secundo vastat, *Bela Pannoniorum* Rex, alteram in *Morauos* cum *Hungaris* & *Cumanis* agens expeditionem, vniuersam *Morauiam*, fortioribus castris & ciuitatibus exceptis, incendiis, cædibus, & spoliis, nullo resistentiam opponente, vastauit; & pluribus Sanctorum ossibus, campanis, ornamentis, & aliis Ecclesiarum decoribus ipsas spolians, in *Hungariam*, optima secum ferens spolia, rediit. *& Bohemis magnum metum iniicit.* Quo quidem nouo vulgato, tantus *Venceslaum* *Bohemiæ* Regem, & vniuersos *Bohemos* D crudelitatem *Cumanorum* perhorrentes, metus inuasit, vt in singulis castris & ciuitatibus munitis, duplicarentur custodiæ, & *Pragensis* ciuitas nouis muris, nouisque reficeretur munitionibus. Suburbiis etiam, ne hosti adiumento essent, demolitis, & eorum habitatoribus in ciuitatem *Pragensem* translatis, tam castrum *Pragense* quàm ciuitas, ad tolerandum angustias obsidionis, victualium copia certatim fulcirentur.

Boleslaus Pudicus in gratiam Belæ *Boleslaus Pudicus Cracouiensis* Dux & *Polonorum* Monarcha, *Bela Hungariæ* Rege socero suo sollicitante, & deprecante, cum potentiis gentium equestrium & pedestrium, 1253. habens in suo comitatu *Danielem* Regem *Russiæ*, & auxilia *Ruthenica*, *Morauiam* ingressus, ipsam populatur spoliis & incendiis. *Regis Morauiam populatur.* Et magna multitudo captiuorum vtriusque sexus ex *Morauia* & regione *Opauiensi*, quæ amplius vastabatur, in *Poloniam* & *Russiam* deducta est.

Decimo Calendas Octobris *Venceslaus Bohemiæ* Rex cognominatus *Monoculus*, alterum enim oculum, cum esset venandi cupidus, feram agitando, ramo arboris euulsum, perdiderat, apud *Pragam* moritur, cum annis quatuor & viginti, mensibus octo regnasset, moritur, & in monasterio S. *Francisci*, quod viuens fundauerat, sepelitur. Cui etsi vnicus filius *Przemislaus* successisset, non tamen se *Bohemiæ* Regem, sed Ducem aliquanto tempore nominauit. Hic magni ardoris & deuotionis in Sanctum Dei Martyrem *Stanislaum Cracouiensem* Episcopum existens, cum illius Canonisationem audisset, missis ad *Prandotham Cracouiensem* Episcopum nunciis, eius reliquias nondum ex tumulo leuatas sibi donari magna precatione obtinuit, & *Pragam* allatas, solenni omnium Ecclesiarum & ordinum processione, solus illis ad lapidem septimum obuiam eundo, cum magna reuerentia excepit, ac in maiori Ecclesia *Pragensi* locatas, argento vestiuit. *Reliquiæ D. Stanislai Bohemorum Regi donantur.*

Annus hic apud *Polonos*, & Beatissimi Martyris *Stanislai Cracouiensis* Episcopi, quæ ab annis multis neglecta erat, Canonisatione, & duorum sub vno fere tempore *Posnaniensis* videlicet & *Plocensis* Pontificum morte, & nunquam alias apud *Polonos* visa alluuione, insignis. Nocte siquidem & interdiu, a *Magna inundatio in Polonia.* festo Paschæ vsque ad diem vigesimam quintam Iulii, cœlo imbres & continuas effundente in *Polonorum* regiones pluuias, tanta aquarum moles & inundatio erupit, vt in quibuslibet bassis & humilibus locis, aut amnibus proximis, frumenta cooperiret, & agri atque campi iuxta atque amnes nauigabiles forent. quærebantur editiora loca, quæ frumenta collecta susciperent. Ea quoque inundatione, & *Lithuanorum* infestatione, *Visnensis* terra in solitudinem & desolationem redacta est.

Cracouiensis Ecclesiæ Nunciis, videlicet Magistro *Iacobo* de *Skarzeszow* Decano, & *Guielhelmo* Canonico, *Cracouiensibus*, fratribus etiam Prædicatoribus, & Minoribus, ex Curia Romana redeuntibus, & Literas Canonisationis Beatissimi *Stanislai* secum afferentibus, *Cracouiensem* vrbem ingressuris, omnis plebs effusa est: *Prandotha* quoque *Cracouiensis* Episcopus, & vniuersus Clerus, processionem omnium vrbis *Cracouiensis* Ecclesiarum honore, illos excepit. Digni prorsus, quibus honor ille, velut athlethis & triumphatoribus, & longa peregrinatione fessis, publicumque comodum referenti- *Post reditum nunciorum Polonicorum ex Assisio.*

Digitized by Google

1254. tibus, impenderetur. Feliciſſimi certe, quibus labor ille & premiorum fructus, in eorum diem & tempora ſeruatus, obtigit. Ad leuandum A autem oſſa *S. Stanislai* de tumulo, octauam diem Maii, qua feſtum eiusdem a Pontifice *Romano* celebrari ſancitum eſt. *Prandotha Cracouienſis* Epiſcopus indixit, & per vniuerſam *Polonicam* Eccleſiam prædicari & diuulgari ordinauit. Quo quidem die aduenienté, ex omnibus *Polonorum* regionibus, ſed & ex *Hungariæ* Regno tanta multitudo plebis vtriusque ſexus in *Cracouienſem* vrbem conuenit, vt homines aduenas vrbs tanta non caperet. Sed & in campis, quaſi quidam greges, turbæ conſiſterent. Conuenerant inſuper ad huiusmodi ſolennitatem eleuationis oſſium Sanctorum explendam, plures *Polonicæ* Eccleſiæ Sedium Antiſtites, videlicet *Fulco Gneſnenſis* B Archiepiſcopus, *Opiſo* Abbas de *Meſſano* Apoſtolicus Nuncius, *Prandotha Cracouienſis*, *Thomas Wratislauienſis*, *Volmirus Wladislauienſis*, *Andreas Płocenſis*, *Gerhardus Ruthenorum*, *Vitus Lithuanorum*, Epiſcopi; item Abbates, Præpoſiti, Canonici, cæterique Prælati, & Eccleſiarum Parochialium Rectores, & vniuerſi Religioſi, ex *Cracouienſi* ciuitate & diœceſi, & aliarum *Polonicæ* Eccleſiæ diœceſum. *Petrum Poſnanienſem* aduerſa valetudo, *Chelmenſem* vero, *Lubucenſem*, & *Camenccenſem* Epiſcopos, occupatio retraxerat. Conuenerant & Principes *Polonorum* videlicet *Boleslaus Pudicus Cracouienſis* & *Sandomirienſis* Dux, qui tunc velut Monarcha *Polonorum* habebatur, C *Przemislaus Maioris Poloniæ* & *Poſnanienſis*, *Caſimirus Cuiauiæ* & *Łancitienſis*, *Semouitus Maſouiæ*, & *Wladislaus Opolienſis*, Duces. Sub quorum præſentia, & populorum, multitudine infinita, oſſa viri Sancti *Stanislai* ex tumulo prope portam meridionalem in Eccleſia *Cracouienſi* conſiſtente, a Pontificibus qui conuenerant, vino lota, leuata, & populo plaudenti atque vociferanti & patrocinium *Sancti Stanislai* imploranti, oſtenſa ſunt, & in Eccleſias Cathedrales, & alias principaliores Collegiatas, Conuentuales & Parochiales Eccleſias, portio illorum, capite, brachiis, & aliis inſignioribus abud *Cracouienſem* Eccleſiam, cum cineribus ſacri corporis, membris remanentibus, diſtributa ſunt.

octaua die Maii corpus S. Stanislai exhumatur,

& oſſa pro reliquiis in veneratione habentur.

Varia exorta bella inter Duces Polonorum.

Boleslaus Pudicus Cracouienſis & *Sandomirienſis*, & *Wladislaus Opolienſis* & *Ratiborienſis* Duces, moleſtè ferentes *Opauienſe* oppidum & diſtrictum à *Bohemis* & Rege eorum *Venceslao* mortuo occupatum eſſe, exercitu & de proprio & extremo milite collecto, *Ruthenorum* etiam Principibus *Boleslao Pudico* ferentibus auxilia, terram *Opauienſem* hoſtiliter ingreſſi, eam totam ſpoliis flammis, & cædibus vaſtauerunt. Et omnibus oppidis atque villis exuſtis, cum præda tam hominum vtriusque ſexus, quam pecorum & variarum rerum, ad propria incolumes reuertuntur. Sed & inter 1254. cæteros *Polonorum* Duces, aut odia, aut bella conſerta erant. Nam *Caſimirus Cuiauienſis* & *Łancitienſis* Dux fratrem ſuum germanum *Semouitum Maſouiæ* Ducem, & vxorem eius *Gertrudim* captiuat, captosque in *Siradia* detinet. Et *Przemislaus Poſnanienſis*, & *Boleslaus Caliſſienſis*, germani, & *Conradus Sleſiæ*, gener eorum, Duces, terram *Wratislauienſem Henrici* Ducis, hoſtiliter, & cum exercitibus terrarum ſuarum (quod *Henricus* Dux *Wratislauienſis* mediam ſortem Ducatuum olim *Henrici* a *Tartaris* occiſi obtinens, *Conrado* fratri ſuo, neque illius portionem aliquam dabat, neque vt ab altero fratre *Boleslao Caluo Legnicenſi* Duce daretur, inſtabat; item quia *Przemislaum* Ducem *Poſnanienſem* de quinquaginta marcis argenti, pro quodam *Theutonico* capto & dimiſſo, ſolui obligatis, non contentauerat) vaſtabant. Omnibus autem villis & oppidis circa *Oleſznicam*, *Siczow*, *Trzebniczam*, *Czerequiczam*, & circa omnia montana vsque ad flumen *Widawa*, vno a *Wratislauia* diſtante miliari, peruaſtatis, & in prædam expoſitis, etiam vado in flumine *Odra* reperto, in alteram ripam fluminis *Odræ* transgreſſi, magna vi & numero pecorum & ſpoliorum potiti, ſingula nullo obſiſtente in *Maioris Poloniæ* terras deducunt. In hac autem vaſtatione omnibus Eccleſiarum & monaſteriorum villis & oppidis, Ducum ſeuero mandato, ſuus honos ſuaque libertas ſeruata eſt. Prouiderant quoque Duces adhibitis cuſtodibus, ne quisquam de militibus, villas Eccleſiarum & monaſteriorum, aut eorum homines ac poſſeſſiones, in aliquo vel offenderet, vel contingeret. Læſum ſe eo bello eaque expeditione & vaſtatione *Opiſo* Abbas de *Meſſano* Apoſtolicus Nuncius vehementer queritans, quod eo in *Wratislauia* agente & demorante, ſpoliatio & vaſtatio terræ prædictæ *Wratislauienſis* in ſui & Apoſtolicæ Sedis vituperium & contumeliam tentata fuerit, in *Przemislaum Poſnanienſem* Ducem excommunicationis ſententiam promulgat; nec ea contentus, etiam terram *Poſnanienſem Przemislai* Ducis D Eccleſiaſtico (fines non ſolum iurisdictionis, ſed & modeſtiæ ſuæ transgreſſus) ſupponit interdicto. Quod cum ſex & viginti diebus continuatum fuiſſet, tandem Nuncius ipſe Apoſtolicus *Opiſo* Abbas, a nuntiis *Przemislai* Ducis requiſitus, & eorum allegationibus conuictus, & ſententiam in Ducem latam ſuſtulit, & interdictum veritus ne ad notitiam Summi Pontificis deduceretur per appellationem, quæ ſibi nomine *Przemislai* Ducis intimabatur, relaxat.

Contagione quadam bellica, nec *Sleſiæ* Duces quieti erant. *Conradus* namque *Sleſiæ* Dux in caſtro *Bithom* per *Przemislaum Poſnanienſem* Ducem ſibi ædificato conſiſtens, &

1254. & portionem patrimonii sui, neque à *Boleslao Legnicensi*, neque ab *Henrico Wratislauiensi* Ducibus, exigere valens, *Henricum Wratisla- uiensem* Ducem fratrem germanum, per prædia & Curias suas incautius deambulantem, captiuat. Quem etsi honestè seruauerit & magis se erga illum germanum quàm hostem egerit, non tamen ab eo prius dimissus est, donec obsides dedit, quòd aut portionem suam à *Boleslao Caluo* Duce *Legnicensi* repetet, aut si id efficere non poterit sui Ducatus *Wratislauiensis* portionem sibi bona fide præstabit.

Monasterium in Krzyzanowice fundatur,

Quarto Calend. Iunii *Boleslaus Pudicus Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Dux, in villa sua Ducali *Krzyzanowice* supra *Nidam* sita, *Cracouiensis* diœcesis, monasterium sanctimonialium ordinis Præmonstratensis fundat, Ecclesiamque de petra alba fabricat, conferens eidem monasterio in dotem, villas, *Krzyzanowice*, *Konary*, *Lesznica*, *Kowale*, *Sarpkow*, *Kliczanovv*, *Kobylniki*, *Solnik*, *Wola*, *Grochowiska*, *Swieborowicze*, *Kostrz*, *Biernatowicze*, & *Innowidz*, libertans hæreditates præfatas ab omnibus datiis, expeditionibus & tributis.

Petro Posnaniensi Episc. succedit Boguphalus III.

PETRVS *Posnaniensis* Episcopus vir religiosus & deuotus, dum VIII. Calend. Maii apoplexia graui laborare cœpisset, V. Idus eiusdem mensis moritur, & in Ecclesia *Posnaniensi* iusto honore sepelitur, cum anno vno, mensibus duobus sedisset. In cuius locum *Boguphalus* tertius de *Czirnelin* nobilis genere *Polonus* de domo *Rusfia* per electionem Canonicam via compromissi VI. Idus Iunii celebratam, quam *Fulko* Archi-Episcopus *Gnesnensis* confirmauit in *Kurzelow*, suffectus est, & anno sequenti in *Landensi* monasterio ab eodem Archi-Episcopo *Gnesnensi* consecratus.

Apud *Posnaniensem* ciuitatem *Helinga Swantopelkonis Pomeraniæ* Ducis soror, & *Przemislai* ac *Boleslai maioris Poloniæ* Ducum genitrix, diem obiit, & in Ecclesia maiori *Gnesnensi* sepelitur. Consors verò *Przemislai* Ducis *Posnaniensis Elisabeth*, filia *Henrici Slesiæ* Ducis à *Tartaris* occisi, geminas filias vno partu enixa est.

Innocentio IV. P. R. succedit Alexander IV.

Innocentius Papa IV. cum ex *Perusio Neapolim* cum exercitu, Regnum *Neapolitanum*, contra *Manfredum Friderici* persecutoris Ecclesiæ filium naturalem, illud post mortem *Conradi* occupantem defensurus aduenisset, & tempore aliquanto *Neapoli* constitisset, infirmatus, celeriter VI. Idus Augusti moritur, & in maiori Ecclesia S. *Laurentii* honore debito sepelitur, cum annis vndecim, sex mensibus Papatum gessisset. Post cuius mortem *Reginaldus* Cardinalis Episcopus *Hostiensis*, qui canonisationi Beatissimi *Stanislai Cracouiensis* Episcopi & Martyris gloriosi aduersatus fuerat, & quem idem Sanctus de languore grauissimo subitò curauerat natione *Campanus* de Anania, in Summum Pontificem assumitur, & *Alexander IV.* nominatur. 1255.

Boleslaus Caluus fratri Conrado hæreditatis eius sortem restituit.

Frequentes & insidiosas vexationes per *Conradum* Ducem, *Henrici* Ducis *Slesiæ* à *Tartaris* occisi filium, ob negatam portionem patrimonii, cum per se ex castro *Bithom* tum per *Przemislaum* & *Boleslaum maioris Poloniæ* Duces, & eorum gentes pro *Conrado* Duce, veluti genero suo interpositas *Boleslaus Caluus Legnicensis*, & *Henricus Wratislauiensis* Duces, cum à propriis militibus sæpe numerò ob eam iniuriam carperentur, sedaturi, apud *Glogouiam*, vocato *Conrado* Duce fratre, conuentum agunt. Vbi post aliquot tractatus, pro pace & concordia interpositas, cum causa Ducis *Conradi* suapte iniustitia clara esset, *Thomæ Wratislauiensis* Episcopi & Baronum communium arbitrio, Dux *Boleslaus Legnicensis*, quamuis multipliciter detrectans & resistens, & *Henricum Wratislauiensem* iuxta ac se ad dandam æquam *Conrado* sortem deberi astruens, conuincitur, vt solus ipse *Legnicensem* Ducatum cum *Conrado*, velut portionis suæ consorte diuidat, *Henricum* verò *Wratislauiensem* Ducem cum frater alius germanus *Salczburgensis* Episcopus *Wladislaus*, cum quo illi consortium Principatus contigit, viuus exstet, ad largiendum aliquid de sua sorte *Conrado* non teneri. Quo quidem decreto *Boleslaus Legnicensis* Dux adductus, Ducatum *Legnicensem* cum *Conrado*, data ei *Glogouia*, sibi verò *Legnicza* reseruata, non sine anxietate & exacerbatione vehementi ex æquo diuidit. *Conradus* itaque *Glogouiam* sortitus, & tributa in variis villis & oppidis in *Legnicensi* & *Wratislauiensi* Ducatibus imposita relaxat, & obsides *Henrico* Duci restituit.

Mendog Rex Lithuaniæ oppidum Lublin exurit.

Mendog Dux, in Regem *Lithuaniæ* operâ fratrum Cruciferorum, authoritate *Innocentii* quarti Papæ, eo anno euectus, oppido *Lublin* tunc ligneo exusto, factisque in eius circuitu multis prædis & spoliis, plurimos captiuos deducens, in *Lithuaniam* remeauit. Euectio autem in *Lithuaniæ* Regem, dolo & astu fratrum Cruciferorum ex radice auaritiæ procurata, breuiusculo durans tempore disperiit, postquam Magister *Prussiæ* & Ordo terras *Lithuaniæ* & *Samogitiæ* ab eo sibi donatas & inscriptas dari expetebant.

Castrum Nakiel Pomerani subita & inopinata irruptione capiunt.

Ora *Slesitica* vix quietata, rursum in *Pomerania* bellum refulsit, Dux siquidem *Pomeraniæ Swantopelkus* pacem pati non valens, *Msczugium* filium suum, qui apud Cruciferos fratres de *Prussia* aliquot annis obses erat, cum exercitu versus *maiorem Poloniam*, terras nepotum ex sorore infestaturum transmittit. Qui in nocte diem S. *Michaelis* præcedente ad *Nakiel* perueniens, quod castrum in sua sorte à *Przemislao* Duce *Posnaniensi*, pacificè tenebatur, & quod *Swantopelkus* astruebat, intra

Digitized by Google

1255. tra terminos *Pomeraniæ* consistere, minus probè (neque enim ab auunculo germano quicquam hostile *Przemislaus* aut sui verebantur) custoditum, aggressus comprehendit, vno ex balistariis & defensoribus castri, pecunia à *Swantopelkone* corrupto, traditimento & ingenio suo pro comprehensione castri præfati operam nauante. Quod cum *Przemislao* Duci nunciatum est, paucis interpositis diebus, cum fratre *Boleslao* Duce *Calissiensi*, & gentibus vtriusque Ducatus illuc ire pergit, & castrum *Nakiel* obsidione cingit. Cui in subsidium *Casimirus Cuiauiensis* & *Lancitiensis* Dux cum gentibus terrarum suarum personaliter venit & *Semouitus Conradi Masouiæ* Dux octingentos, *Boleslaus* verò *Pudicus Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Dux mille milites in auxilium miserunt. Verùm cum castrum *Nakiel*, & situ, & munitione difficilem sui expugnationem portenderet, *Pomeranis* ad defensionem illius à *Msczugio* in multiplicato numero relictis, strenuè resistentibus, *Przemislaus* Dux *Posnaniensis* sano fretus consilio, aliud castrum è regione castri antiqui versus occiduum intra dies paucos ædificat, & vallis fossatisque ac copia victualium fulcitum, fortissimum de suis militibus, qui egressum & ingressum *Pomeranorum* ex castro antiquo arcerent, ratus, vt erat, facilius illius conquisitionem prouenire, præsidium imponit, & soluta obsidione, etiam auxilia remittit. Crebri itaque inter *Polonos* & *Pomeranos* agebantur conflictus & fere diebus singulis ab utrisque eruptiones facientibus certamina diuerso Marte, nunc *Polonis* nunc *Pomeranis* cadentibus, inibantur. *Poloni* inter se duos desideratos milites *Pacoslaum Friderici*, & *Hermanum* velut magis insignes, amiserant.

Bohemiæ Dux

Bohemiæ Dux *Przemislaus* alias *Othokarus*, treugarum inducias cum *Bela Hungariæ Rege*, sibi & terris suis hoste infesto nactus, exercitu de *Bohemis* & *Morauis* comparato, habens in comitatu suo *Brunonem Pragensem* Episcopum, item Marchionem *Brandemburgensem*, item Marchionem de *Merano*, item Ducem *Austriæ*, item *Henricum Culmensem*, *Anselmum Hermeliensem*, & *Olomucensem* Episcopos, in *Prussiam*, quam veteres *Vlmigiriam* vocauère, contra Barbaros militiam acturus, aduenit. Ad quam & cruce, per Summi Pontificis mandatum, per *Opisonem* Abbatem de *Messano* Apostolicum in *Poloniæ* & *Prussiæ* partibus Nuncium, prædicata, & mensa, quam callido & vafro fratres Cruci ingenio, locando in illa Duces, Comites, Proceres, milites, pro cuiusque præeminentia, & illorum acta & stirpes, per *Aroldos* sub omni tempore, quo ad vescendum residebant, plus vero & iusto efferendo, prouocatus erat. Et barbaris in abditiora loca secedentibus, & decernere non ausis, Dux ipse *Przemislaus*

Prussiam cum exercitu ingressus

Pruthenos in *Samensi* regione propter vastationem igne & gladio illatam, deditionem facientes, per *Pragensem* Episcopum *Brunonem*, suum illis nomen imponens, baptisat. In ipsius insuper præsentiæ memoriam Cruciferi nouam ciuitatem prope *mare Balteum*, & in flumine *Pregor*, quam *Regium montem*, in *Przemislai* Ducis *Bohemiæ*, (quamuis tunc non Rex sed filius Regis exstiterat) item aliam *Brunsberg*, in qua Ecclesia Cathedralis *Varmiensis* sita est, in memoriam *Brunonis Pragensis* Episcopi, constituunt. *Przemislao* autem *Bohemiæ* Duce cum sua comitiua ex *Prussia* discedente, reliquarum regionum *Pruthenis* in *Samenses Pruthenos*, quod iniussu eorum hostibus se dediderant, magno debacchantur furore, & terram *Samensem* hostili & valido agmine ingressi, incendiis & cædibus cuncta fœdant, atque è regione castri *Kinsberg* nouam munitionem quæ à Cruciferis, *Wilow* vocata est, erigunt. Tunc quoque Magistro *Prussiæ* nono *Conrado* Calendis Augusti obeunte, *Gerhardum* de *Herczborg* in officium assumunt, secundum verò alios *Poponem* de *Osterna*. 1255.

multos ad Christianam adegit religionem.

In cuius memoriam mons Regius & Brunsberg construuntur.

IACOBUS Archi-Diaconus *Leodiensis*, Apostolicus Nuncius & Legatus, qui in *Romanum* Pontificem postea promotus *Vrbanus IV.* vocabatur, in *Prussiam* veniens, atrox bellum vndecim annis inter *Swantopelkonem Pomeraniæ* Ducem & Cruciferos fratres gestum intercepit, & per æquas conditiones, pacem perpetuam ordinat, quæ ab vtraque parte fuit deinceps & custodita & seruata.

Tardius quàm animo destinauerat *Przemislaus Posnaniensis* Dux, castri *Nakiel* à *Suantopelkone* Duce *Pomeraniæ* intercepti expugnationem videns successisse, altera ob eam rem expediendam, suis & *Boleslai Calissiensis* Ducis Germani sui terris expeditione indicta, *Casimiro* insuper *Cuiauiensi*, *Lancitiensi* & *Siradiensi* Duce *Swantopelkoni* oppidò infesto, personale suffragium ferente, ad *Nakiel* peruenit, expugnationem castri *Nakiel* intercepti maturaturus. Stragem autem militum si impugnare pergeret, aut ignominiam, si cœpto irrito resiliret, veritus, itineribus nocturnis ad castrum *Raciasz*, quod à *Swantopelkone* tenebatur, & in quod plures militares, ciues, & agrestes, ex *Pomeranis*, cum personis, rebus & fortunis, pro comperto habebat confugisse, antelucano tempore peruenit, & castrum illicò *Racziasz*, singulis qui in illo erant in sopore existentibus, oppugnare cœpit. Quibus à somno expergefactis, tantus pauor, aliis *castrum captum*, aliis *hostes iam intra castrum*, aliis *iam turres & optima quæque loca occupasse* vociferantibus, iniectus est, vt militibus *Przemislai* & *Casimiri* ignes castro in locis frequentibus adhibentibus, ad stationes Ducum per medias flammas exilientes, se in potestatem eorum traderent. Cæteri igne inualescente dum

1256.

Przemislaus Dux Posnaniensis.

castrum Racziasz Pomerania capit & comburit.

Digitized by Google

1256. dum pergunt fugere, à flammis miserabiliter fuere suffocati. Castrum omne, præter res quæ foueis & cellariis mandatæ fuerant, A conflagratione periit. Clade suorum & castri *Racziasz* conflagratione irritatus *Swantopelkus*, vices Duci *Przemislao* repensurus, ad suosque qui in castro antiquo *Nakiel*, à militibus *Przemislai* in castro nouo *Nakiel* consistentibus obsidebantur, victualia illaturus, in Quadragesimæ medio, cum omni potentia gentium suarum, Duces *Przemislaum* & *Boleslaum Maioris Poloniæ* & *Casimirum Cuiauiæ*, post castri Racziasz conquisitionem, in sua remeasse cognoscens, in quadrigis victualia ferens, versus *Nakiel* aduenit. Et victualibus non sine suorum euidenti discrimine ad suos in castrum antiquum illatis, omnes vires & industriam ad conquisitionem castri noui *Nakiel*, licet illud valido militum præsi- B dio fulcitum nosset, interponit. Primumque lignis aridis & pinosis comparatis, fossata huiusmodi lignis implere, & aggeres ex lignis constituere, ligna quoque ipsa incendere, & per illa flamma crescente, nouum castrum *Nakiel* conflagrare nitebatur. Verum cum vna lignorum ad fossata importatio, vix superficietenus fossata impleslet, cœptum perfecturus, gentes suas ad comportandum ampliorem, & ad opus perficiendum suffecturam, lignorum materiam, in syluam propinquiorem transmittit. Sub quo tempore, spatio requiescendi dato, milites *Przemislai* ex castro nouo certatim descendentes, igne adhibito omnes strues iniectas, antequam aliæ adiicerentur, consumunt, & longum *Swantopelkonis* laborem inflammatione huiusmodi dissoluunt. At ille milites in stationes eo die discedere, corporaque curare, altera verò die ad tertiam horam armatos adesse iubens, cum milites dicto paruissent, ab omni parte nouum castrum expugnare adorsus est. Milites sui ex scutis testudine facta, fossatis transgressis, etiam ad latera castri perueniunt, illudque prescindere, & ignem supponere, cæteris illos telis, bombardis, machinis, & fundis ligneis quæ *Proki* vocantur, protegentibus, & castrum nouum eiusque defensores lacessentibus, conantur. Sed non minor fuit *Przemislai* militibus ardor pro defensione, quam *Swantopelkonis* pro impugnatione. Itaque viginti ex eis qui propius accesserant occisis, & pluribus vulneratis, cæteri ne prælio inuoluerentur, fugere & expugnationem intermittere coacti sunt. *Swantopelk* ex impugnatione tentata, cædem suorum referens, vario æstu mentis excruciatus, dùm nulla spes proposito suo affulsisset, gemens, tristis, & confusus ad *Pomeraniam* rediit. Altero deinde exercitu *Swantopelk*, congesto, in *Nakiel* clam & noctu aduenit, apertis & iustis pugnis non proficientibus, arte & astu in *Polonos*, &, eos qui nouum castrum *Nakiel* obseruabant, vsurus. Se itaque cum eo quem secum aduexerat equitum & peditum exercitu, in montanis locis, quæ haud longe à castro nouo sita erant, velut in insidiis collocans, quid fieri velit, per fidum nuncium nocte in castrum antiquum penetrantem, ad suos, & eos qui in castro antiquo erant, demandat. Primo itaque manè diei subsequentis, milites *Swantopelkonis* eruptione ex *Nakiel* facta, militibus *Przemislai* ex castro nouo in pugnam prouocatis, certamen cum illis conserunt, & veluti victos fugere se simulantes, *Polonos* milites, velut deuictis hostibus vsque ad insidias perducunt. Ex quibus *Swantopelkus*, cum omnibus his copiis, quæ secum aduenerant consurgit, & *Polonorum* militibus se ostendit: extemplo & hi, qui se simulauerant fugere, ex fuga conuersi in *Polonos* inuehuntur, & *Poloni* à tergo & fronte circumuenti, velut quædam victimæ, nunc ab his, nunc ab illis cæduntur. Sed nec tunc *Polonis* animus defuit; ex desperatione siquidem in furorem versi, magna strage in hostibus edita, ad extremum omnes aut trucidati aut capti sunt, non incruentam hosti reliquerant victoriam. Captus est autem inter alios miles *Msczislaus* qui multæ probitatis ostensis decoris, incumbentem vndique prosternendo hostem, *Swantopelkone* iubente, *vt sui ferro parcerent*, comprehensus, & cum aliis in *Pomeraniam* deductus. Clades autem hæc cæterorum *Przemislai* militum, qui in castro nouo residui erant, quamuis illam superne spectarent, animos non imminuit, quinimò caduceatoribus à *Swantopelkone* missis, *vt castrum dederent*, ferox dederunt responsum: C Plures captis & desideratis, qui lætitiam de clade fallaciter quæsita inultam fore non sinent, in castro *Przemislai* superesse. *Swantopelk Pomeraniæ* Dux, etsi victoria potitus ex *Nakiel* remeasset, fortius tamen & crudelius bellum pro vnius castri iniustè possessi occupatione, ratus inter se & nepotes suos ex sorore, eorumque auxiliatores serpturum, per Fratrem *Poponem* (*Polonus* hic natione erat, genere nobilis, & *Cracouita*, qui Ordinem Cruciferorum assumpserat, *Swantopelkoni* & *Przemislao* per maternam lineam sanguine iunctus) egit, vt *Przemislaum* Ducem ad reconciliationem mutuam secum induceret. Sed neque *Przemislaus* D Dux, monente illum *Popone*, reconciliationem cum *Swantopelkone* aspernatus, conuentum apud villam *Keyniam* in vigilia Beati *Iacobi* Apostoli cum *Swantopelkone* tenuit. Vbi in prædictum *Poponem* à Principe utroque pleno facto compromisso, frater *Popo* prædictus, exploratam habens *Swantopelkonis* voluntatem, pronunciauit compromissi auctoritate sententiam, vt *Swantopelkus Pomeraniæ* Dux castrum *Nakiel*, velut iniuste nepoti suo *Przemislao* Duci *Posnaniensi* interceptum, secutura die Sancti *Iacobi*, restituat, & omnes captiuos liberos dimittat. *Przemislaus* verò Dux *Posnaniensis*, *Swantopelkoni* quingentas marcas argenti, pro expensis factis, & castri *Racziasz* demolitione in 1258.

Swantopelkus castrum prope Nakiel ædificatum dum non poust acquirere,

præsidium illius dolo euocat & profligat.

Tandem per Poponem Cruciferum Duces inter se paciscuntur.

Digitized by Google

1265. in certis terminis daturus, interim obsides soluat. Qua pronunciatione sententiæ, ab vtroque Principe acceptæ, ad *Nakiel* itum est, & iureiurando interposito, quòd alter in alterius terrarum & castrorum occupationem aspirare non debeat, auunculus & nepos osculo facto reconciliantur, & castrum antiquum *Nakiel* per *Swantopelkonem Przemislao* Duci, cum ambo illud pacificati iunctis dextris ingressi fuissent, resignatur, nouum verò per *Przemislaum* Ducem incendio deletum est. Accepit & tunc *Swantopelkus* à Duce *Przemislao* nouem adolescentes nobiles pro obsidibus, *Dirsicraium* videlicet & *Dobrogostium* filios *Vincentii*, *Wlodimirum Prandothæ*, *Iacobum Boguphali* de *Czirnelin*, *Ianussium* de *Pnievv*, *Samsonem Gnievvomirovvicz*, *Derslaum Iaroczevvicz*, *Mroczkonem Przeczlavvicz*, & *Sandiuogium Sbilutovvicz*, qui apud illum comiter tractati demoratique sunt, quousque sibi de quingentis marcis argenti a Duce *Przemislao* præstita est effectualis solutio.

Pomeranico bello, quod pro castro *Nakiel* à *Svvantopelkone Pomeraniæ* Duce intercepto, tàm animis quàm odiis infestis, integro fere biennio inter proprios gestum est, per compositionem extincto, in *Slesia* rursum bellum ausu sacrilego Duci *Legnicensis*, *Boleslai Calui* renatum est. Qui quasi iacturam, quam *Conrado* fratri Duci *Glogouiensi*, dimidium *Legnicensis* Ducatus dare coactus, pertulerat, instauraturus, Patrum suorum nonnullorum Regum & Principum *Poloniæ* itinera praua sectaturus, dum minus prospere bella cum secularibus acta successissent, cum Ecclesiasticis ea plus vtilitatis, minus impensæ & dispendii habiturus, gerere cœpit. *Thomam* siquidem *Wratislauiensem* Episcopum, virum & pro Pontificali excellentia, & pro vitæ sanctimonia, qua inter cæteros *Polonicæ* Ecclesiæ Pontifices splenduit, & publico & priuato officio sibi venerandum, in *Gorka* prædio Abbatis Sanctæ *Mariæ* de *Arena*, in quod nouam Ecclesiam dedicaturus aduenerat, quiescentem, nocte cum suis *Teuthonicis*, quorum suasu & consilio in id facinus ferebatur, superueniens, cum *Boguphalo* Præposito, & *Hecardo* Canonico *Wratislauiensibus*, sexta Octobris die captiuat, omnesque res, equos, vestimenta, & fortunas Episcopales illic secum consistentes diripit, & nonnisi camisiolà vnà, in qua dormitauerat, tectum, equo imponit. Quem cum Satrapæ sui *Theutonici* didicissent, equitandi, iam enim vir grandæuus erat, vsum non habere, equo cui insidebat transmutato, in alterum equum grauius portantem, illum, ampliorem laborem & dolorem sibi adiecturi, transponunt. Vnus deinde latrunculus, cæteris omnibus *Theutonicis Boleslai* Satrapis, nuditatem ipsius, & dentium, qui ex frigida causa auræ causatus est, stridorem irridentibus, misertus, vetusta & virgulata tunica, veteribusque suis ocreis, ne rigore hiemis consumeretur, illum vestit. Ac sic tectum in castrum *Boleslai*, *Vlay* nomine, perducunt, & tam Episcopum quàm Præpositum & Canonicum secum vnà captos, Duce *Boleslao* iubente (qui decimarum manipularium quæ Episcopo & vniuerso Clero *Wratislauiensi* more patriæ *Polonicæ* in campis manipulatim de omni grano soluebantur, in fertonalem transmutationem, & decem millium marcarum solutionem, à *Thoma* Episcopo exigebat) in carcerem & vincula coniiciunt. Id scelus horrendum, dum nemo inueniretur qui rescinderet, (Dux enim *Wratislauiensis Henricus*, siue mansuetudo siue pusillanimitas id faciebat, nam & à nonnullis de consensu ad capiendum Episcopum dato insimulatus est, à Capitulo *Wratislauiensi*, quatenus de liberando Episcopo nauaret operam, rogatus, rem silentio & dissimulatione absoluit) *Fulco Gnesnensis* Archiepiscopus, Prouincialibus *Poloniæ* Episcopis, ad Synodum in *Lancitia* indictam, coactis celerrimè, sumpta deliberatione, & *Alexandrum* Papam de facinore in *Thomam* Episcopum, *Boguphalum* Præpositum, & *Hecardum* Canonicum *Wratislauienses*, per *Boleslaum Legnicensem* Ducem patrato, literis totius Ecclesiæ *Polonicæ* & veloci nuncio auisat, & quid Apostolica Sedes agendum censeat, consultat, & nihilominus contra *Boleslaum Legnicensem* Ducem, & sui sceleris complices, censuras grauiores promulgat, *Wratislauiensemque* diœcesim Ecclesiastico supponit interdicto. In omnibus itaque Ecclesiis Prouinciæ *Gnesnensis*, infra missarum solennia communione finita, & Psalmus *Deus laudem meam ne tacueris &c.* procidentibus ministris Dei in terram, & Oratio *Exaudi quæsumus Domine Ecclesiam, non solùm Paganorum percussionibus attritam, sed etiam Christianorum prauitatibus afflictam, &c.* vsque ad finem, sonantibus in vnam partem campanis, agebantur, & Dux *Boleslaus Legnicensis*, recitata sua crudelitate, denunciabatur anathematizatus. Sed & Papa *Alexander*, literis Episcoporum *Poloniæ*, & nuntii relatione, in vehementem turbationem, super nouitate quæ acciderat, motus, Archiepiscopo *Gnesnensi*, & *Cracouiensi* ac *Wladislauiensi* Episcopis, dedit in mandatis, vt *Boleslaum Legnicensem* Ducem, de relaxando *Thoma Wratislauiensi* Episcopo, autoritate Apostolica requirerent, & abnuentem, personam suam & facinoris complicum censuris, terram verò suam Interdicti sententiis, percellerent. Qui omnia vt iubebantur, exequuti sunt.

Michael Episcopus *Wladislauiensis*, annis 40. in Pontificatu exactis, senectute bona plenus, octaua mensis Augusti moritur, & in Ecclesia veteri *Wladislauiensi* sepelitur. In cuius locum *Wlodimirus* Præpositus *Crusuicien- sis*, Canonicus *Wladislauiensis*, Ducum *Semo-* uiti

Boleslaus Caluus Thomam Episc. Wratislauiensem cum Præposito & Canonico captiuat,

quem decem millibus marcarum taxat.

Propter quod ipse & Ducatus Legnicensis interdicto supponitur.

Michaelis Ep. Wladislauiensi succedit Wlodimirus.

Digitized by Google

1256.

uiti & *Casimiri Masouiæ* Cancellarius, per electionem Canonicam suffectus est, & per *Alexandrum* quartum Papam, Ducibus præfatis A illum promouentibus, confirmatus, nobilis genere de domo *Bolestarum.*

Boleslaus Cracouiensis Dux Belæ Regis Hungariæ filiam accipit in vxorem.

Boleslaus Gnesnensis & *Calisiensis* Dux, & frater *Przemislai Posnaniensis* Ducis, *Belæ Hungariæ* Regis, fratris germani Beatæ *Helizabeth* filiam, nomine *Iolentam*, quæ à *Polonis Helena* nuncupabatur, conciliante nuptias huiusmodi *Boleslao Pudico Cracouiensi* & *Sandomiriensi* Duce, ducit vxorem. Et solennitas nuptiarum huiusmodi *Cracouiæ* habita, (præfata enim *Iolenta* in Curia Ducissæ *Kingæ*, consortis Ducis *Boleslai Pudici*, sororis suæ germanæ, ex *Hungaria* traducta nutrita erat) pluribus diebus sub præsentia multarum insignium personarum acta est.

Guilhelmus Romanorum Imp. occiditur.

De eius successore dissensio inter Electores.

Romanorum Rex *Guilhelmus* alias *Wilkinus* Comes *Hollandiæ*, in *Frisones* detrectantes imperium expeditionem agens, ab eisdem *Frisonibus*, subiectionem & imperata se facturos pollicentibus, occiditur. Dum autem Electores pro alterius electione conuenissent, discordem celebrârunt electionem. Vna siquidem pars elegit *Alphonsum* Regem *Castellæ*, altera *Richardum* Comitem *Cornubiæ*, & fratrem Regis *Angliæ*, qui cum esset ditissimus, ab Archiepiscopo *Coloniensi* suo Electore coronatus, Regnum *Almaniæ* pro magna parte obtinuit. Durauit autem quæstio huius schismatis multis annis, nec terminata fuit, nisi amborum morte sequuta. Pro qua re, infinita pecunia ab vtroque expensa est, sed præcipuè à Rege *Alphonso* viro animoso, & honorem omnibus præferente. Qui Regnum suum *Castellæ*, dissidio huiusmodi durante, multis thesauris, exinaniuit. Ambo hi de imperio contendentes, sed & *Guilhelmus* Comes *Hollandiæ* pro breuitate temporis quo regnauerunt, nihil egerunt memoria dignum, & omnes caruerunt Imperiali benedictione.

1257.

Thomas Ep. Wratislauiensis

Captiuitatis suæ continuos languores squaloresque *Thomas Wratislauiensis* Episcopus aliquando finiri desiderans, cum à *Boleslao sæuo* (id enim cognomen post facinus in Episcopum patratum sortitus erat) ex castro *Vlay* in D *Legniczam* deductus, & in terram proiectus, arctioribus compedibus vinciretur. Cumque censuræ Ecclesiasticæ, tam auctoritate Summi Pontificis, quàm Episcoporum *Polonicæ* Ecclesiæ in virum pessimum *Boleslaum sæuum Legnicensem* Ducem, ob id latæ, quas ille velut stipulam reputans, seuerius in Episcopum, & suæ captiuitatis consortes, debacchabatur, nullam eliberationem effecturæ sperarentur, cum *Boleslao sæuo*, captiuatore suo, paciscitur. Et commutationem decimarum manipularium, non in sua tantummodò *Legnicensi* sorte, sed & in vniuersa *Wratislauiensi* diocœsi, in fertonales, Capitulo suo *Wratislauiensi* irrequisito, Archiepiscopo insuper *Gnesnensi* Metropolitano suo, & Episcopis *Polonicæ* Ecclesiæ cum Prouincialibus suis, qui pro illius libertate & substantias & sanguinem parabant se effusuros, inconsultis, duorumque millium marcarum argenti solutionem, præter pannos sarlaticos, à *Boguphalo* Præposito, & *Hecardo* Canonico *Wratislauiensi* exactos, pollicitus, medietate pecuniæ per prius soluta, de residua verò medietate, & promisso de transmutandis decimis manipularibus in fertonales implendo, filiis nobilium & Scultetorum suorum datis obsidibus, in festo Paschæ, à captiuitate, cum suæ captiuitatis consortibus *Boguphalo* Præposito, & *Hecardo* Canonico solutus est.

[illegible]atis

1257.

& datis duobus millibus marcarum argenti

a captiuitate liberatur.

Sæuitiam autem tam fœdam in *Thomam* Episcopum, *Boguphalum* Præpositum, & *Hecardum* Canonicum, *Wratislauienses* depromptam, apud obtrectatores suos leuaturus, non in *Henricum* solummodò *Wratislauiensem*, sed & in *Conradum Glogouiensem* Duces germanos, eorumque Consiliarios & Proceres, iurenè an iniuria incertum est, retorquebat, licet decimarum manipularium in fertonales transmutatio, etiam pro eorum terris obtenta, patrati sceleris reos, vehementi suspicione argueret. Nihil itaque mirum, si prouidentia Diuina vlciscens scelera Patrum in tertiam & quartam generationes, Principes *Slesiæ*, id est Regni *Poloniæ* hæredes, ex lumbis & stirpe Regum *Poloniæ* procedentes, de Regno ipso fecit extorres, qui se variis sceleribus, & præsertim cæde & captiuitate ac sanguine Pontificum ac Sacerdotum, decimarumque vsurpatione inquinauerunt, & alienigenas eiusdem Regni fecit hæredes. Recenti scelere, quo in Christos Domini, *Thomam* Episcopum, *Boguphalum* Præpositum, & *Hecardum* Canonicum, *Wratislauienses*, *Boleslaus Legnicensis* Dux, sacrilegas manus iniiciens, vsus fuerat, aliud adiecturus, germanum suum *Conradum Glogouiensem* Ducem, ad se in *Legniczam*, verbo quidem vt secum conueniret, re autem vt captum Ducatu *Glogouiensi* exueret, inuitat. Qui etsi a nonnullis *Boleslai sæui* satellibus certior factus, ad quàm iucundum & oppiparum conuiuium vocaretur, venire repromittens, plures numero Proceres & milites secum in *Legniczam* assumit. Quorum maiori parte in sylua *Legnicensi* oppido vicina relicta, ipse cum expedita aliorum manu, quibus insidias sibi a *Boleslao sæuo* structas, patefecerat, & quid eos agere vellet, instruxerat, in *Legniczam* peruenit, a *Boleslao* quoque *sæuo* benignum demonstrante vultum, exceptus, & in *Legnicense* castrum perductus, videns *Theutones Boleslai sæui* milites, turres & quæque superiora mœnia & cacumina occupasse, facinus in se per *Boleslaum sæuum* committendum anticipauit, & *Boleslaum sæuum* antequam ad superna veniret, vbi capi *Conradus* debuerat, ascensus captiuat, & extra portam castri, ante-

Postea volens Conradum fratrem suum captiuare,

Digitized by Google

1257.

antequam milites *Boleslai* ex supernis possent decurrere, deductum, ad eos qui se in sylua operiebantur, militibus *Boleslai* sequi non audentibus, transportat, & ab inde illum lento passu in *Glogouiam* deducit, & arctæ custodiæ mancipat, nec prius dimisit, donec omnem pecuniam per *Thomam* Episcopum *Wratislauiensem* datam & dandam, ab eo, prædantem prædatus, exigeret.

Ipse per eum raptus Glogouiam defertur.

Alexander Papa ob detentionem Ep. Wratislauiensis cruciatam mittit ad Germaniam & Poloniam.

Prandotha Cracouiensis, & *Volmiri Wladislauiensis*, Episcoporum, literis *Alexander* Papa quartus, certior factus *Boleslaum sæuum Legnicensem* Ducem, & monita Apostolica contemptui, & censuras ab eis fulminatas ludibrio habuisse, neque *Thomam* Episcopum *Wratislauiensem*, & *Boguphalum* Præpositum, *Hecardumq;* Canonicum relaxare (adhuc enim tunc illos *Boleslaus sæuus Legnicensis* Dux carcere clausos & compedibus strictos tenebat) à captiuitate voluisse, zelo Dei in Ecclesiastica libertate, & ministris eius defendendis accensus, insolentiam & temeritatem *Boleslai sæui Legnicensis* Ducis, virga Apostolica compressurus, vexillum crucis contra præfatum *Boleslaum sæuum*, & terras suas, velut ethnicum, & fidei ac religionis Catholicæ hostem decernit. *Gnesnensi* quoque & *Maydeburgensi* Archiepiscopis, dedit per speciales literas, facinus in *Thomam Wratislauiensem* Episcopum per *Boleslaum sæuum* admissum declarantem, in mandatis, quatenus per *Poloniam* & *Germaniam*, crucem huiusmodi prædicarent, & omnes Catholicos Reges, Principes, Comites, Barones, & quoslibet fideles, in præfati *Boleslai sæui Legnicensis* Ducis, & suorum subditorum exterminium inuocarent & animarent. Quo mandato *Fulco Gnesnensis* Archiepiscopus accepto, altera apud *Lanciciam*, pro die Sancti *Calixti* Synodo Prouinciali instituta, *Prandotha Cracouiensi*, *Thoma Wratislauiensi*, qui iam tunc per pacta captiuitatem euaserat, *Boguphalo Posnaniensi*, *Wolmiro Wladislauiensi*, *Andrea Plocensi*, & *Vilhelmo Lubucensi*, Episcopis, multisque Abbatibus, & Prælatis Ecclesiæ *Polonicæ* conuenientibus, mandatum Apostolicum omnibus intimat, crucemque contra *Boleslaum sæuum* prædicat, & illam mandat auctoritate Apostolica ab omnibus Episcopis suæ Prouinciæ prædicari. Argutus est & tunc *Thomas Wratislauiensis* Episcopus prædictus ab omni Ecclesia *Polonica*, quòd pactionem fœdam tam exemplo pessimo quàm re, in transmutatione decimarum manipularium in fertonales, violando & libertatem Ecclesiasticam, & laudabilem *Poloniæ* patriæ, quæ propterea apud exteras nationes celebris habebatur, morem exterminando, fecerit. Qui & *metum, qui in virum constantem cadere poterat, & multiplices passiones suas quas pertulerat*, allegans, spoponderat *se, licet non impleuerit, promissa, de transmutandis decimis manipularibus in fertonales, nullo vnquam tem-*

pore seruaturum. Apostolicarum autem literarum Archiepiscopis *Gnesnensi* & *Maydeburgensi*, de prædicanda contra *Boleslaum sæuum* cruce, scriptarum, quarum Originales apud Ecclesiam Beatæ *Mariæ Sandomiriæ Cracouiensis* diœcesis nos retinemus, tale extat exemplar:

A

Alexander Episcopus Seruus Seruorum Dei. Venerabilibus Fratribus Maydeburgensi & Gnesnensi Archiepiscopis, eorumque Suffraganeis, Salutem & Apostolicam benedictionem, &c. Non absque multa cordis amaritudine iam dudum accepimus, quod venerabili Fratre nostro Episcopo Wratislauiensi, ad villam Gorka suæ diœcesis, vbi quondam Ecclesiam erat consecraturus, diuertente, Nobilis Vir Dux Slesiæ associatis sibi quibusdam iniquitatis filiis, eundem Episcopum, Præpositum, & Hecardum Presbyterum Canonicum, Wratislauienses, capere vsu sacrilego non expauit. Episcopum ipsum ad quoddam castrum suum, reuerentia Pontificali postposita, ferè nudum abducens; degustaturum ibidem angustias carcerales. Propter quod de ipsius Ducis, prout ad nostrum spectat officium, salute solliciti, per Venerabiles Fratres nostros, Archiepiscopum Gnesnensem, nec non Cracouiensem & Wladislauiensem Episcopos, moneri eum mandauimus, vt ipsum, ac etiam alios cum eo captos, absque difficultate aliqua, pristinæ restituens libertati, eos liberè abire permitteret, & de ablatis rebus & irrogatis iniuriis, ipsi Episcopo & Ecclesiæ restitutionem & satisfactionem plenariam impensurus. Verùm eodem Duce tam salutaria parui pendendo monita, ac eligente in suo scelere perire potius quàm parere, præfati Archiepiscopus & Episcopi, prout à nobis in mandatis acceperant, ipsum & omnes eius in hac iniquitate consiliarios & fautores, excommunicatos facientes publicè nunciari, supposuerunt terram ipsius, nec non & locum ad quem ipsum declinare contingeret, quamdiu ibi esset, Ecclesiastico interdicto: spe tam eis quàm nobis per hoc apposita, quòd ipse sic percussus, dolens, ad percutientem se, cum deuotione recurreret: congrua culpæ suæ requirendo remedia, præsertim cum salubrem nonunquam sibi doloris immensitas inueniat medicinam. Porrò idem Dux malleum Ecclesiæ velut stipulam reputans, adhuc in sua perseuerat obfirmatus malitia, omninò contempta Ecclesiæ disciplina, & quod ad cumulum suæ damnationis magis accedit, eos nunc validioribus quàm prius, afficit pœnis & tormentis; pedes enim ipsius Episcopi, qui calceati esse debent in Euangelium pacis, ferreis nexibus alligantur. Et qui gregem suum sacræ prædicationis vbere deberet reficere, nunc in diri carceris ergastulo detinetur, interdicto sibi Capellani sui suffragio, cui in confessione conscientiam suam pandere valeat, & cum quo possit interdum saltem missarum officia celebrare. Equidem cum & nos talis iniuria vulnerat, & non leuem nobis impressura mœstitiam, ad procedendum contra Ducem ipsum acrius nos inuitat. Nam verisimilitudo non tolerat, vt

Litera cruciata contra Boleslaum sæuum Legnicensem Ducem.

B C D

1257. *vt patiente tanto Ecclesiæ membro, caput non langueat, aut expers doloris existat. Si ergo commissum est nobis, licet indignis, & curam gregis Dominici sollicitam gerere, & medelam sauciati vulneribus adhibere, quomodo Ducem ipsum per mortales campos, per iter mortis vltra patiemur discurrere? quin ipsum ad pascua salutis reducamus. Cumque infirmus salutaria respuat, quærat noxia, & plerumque desideriis contrarius vrgeamus: Quomodo Ducem ipsum tanquam laborantem frenesi, impiæ relinquemus voluntatis arbitrio? quin ipsi quantumcunque inuito, amara salutis pocula propinemus? vt id ad curam sanus fuisse cognoscat, quod infirmus non poterat præsentire. Sanè postquam idem obstinatus spiritualem medicinam respuit, postquam Petri gladium prout congruit non attendit: quid superest, nisi vt extrahatur materialis gladius contra ipsum? Et ad quod leui medicamine voluntarius induci non potuit, pœnæ saltem formidine pertrahatur inuitus. En habitatores Poloniæ filios speciales relinquemus expositos illi discrimini, quod ex tam detestabili facto ipsorum imminet regioni? Erat enim in tam enormi excessu patientia nostra tanta, vt & negligentius nomen assumat, & verè patientius nomen perdat. Et quidem quantumcumque ob generositatem ipsius, & suorum progenitorum merita, hactenus detulissemus eidem, id tamen vlterius non patitur prædicti criminis magnitudo. Accusat enim ipsum carcer, arguunt vincula, ac contra ipsum Deum ac homines, prouocat ad vindictam. Cæterum more pii Patris, qui sententiam citò conuertit in veniam, & redire non perire cupit filium, adhuc experiri volentes, si de fragmentis conscientiæ suæ, quæ velut lagena figuli est, grandi contritione confracta, aliqua testa permanserit deuotionis igniculi retentiua, Vniuersitatem Vestram rogamus, monemus & hortamur attentè, in virtute sanctæ obedientiæ vobis districtè præcipiendo mandamus, quatenus præfatum Ducem super liberatione ipsius Episcopi, & aliorum, nec non & super præmissis omnibus moneatis, & moneri & induci efficaciter faciatis. Quod si monitis vestris (quod absit) pertinaciter aures obdurauerit cordis sui, extunc singuli vestrum in suis ciuitatibus & diœcesibus, pro liberatione eiusdem Episcopi, contra Ducem ipsum, iuxta datam vobis a Deo prudentiam, per se, vel per alios viros ad hoc idoneos, prædicetis Verbum Crucis. Nos enim omnibus verè pœnitentibus, contritis & confessis, qui ad prædicationem Vestram eam susceperint, & in propriis personis liberationem huiusmodi fuerint prosecuti, illam suorum peccaminum veniam elargimur, quæ in terræ Sanctæ subsidium personaliter accedentibus in generali Concilio est concessa. Debent enim ad liberationem huiusmodi fideles Christi non remissi, sed feruentes & voluntarii reperiri, quin per detentionem ipsius, illi grauis irrogatur iniuria, cuius legatione fungitur, & qui in suis ministris honorari se asserit, atque sperni. Datum in Laterano, tertio Calend. April. Pontificatus nostri anno tertio. Anno verò Natiuitatis Domini, Millesimo Ducentesimo Quinquagesimo Septimo.* 1257.

Vrbem suam *Cracouiensem, Boleslaus Pudicus Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Dux, ad incrementa, quæ sub *Polonis* & iure *Polonico* assequi non poterat, perducturus, Ius illi largitur *Srzedense* seu *Theutonicum*, Aduocatumque in ea constituit, qui vrbis situm & domus, passim & sine lege, sine ordine consistentem translocat, & transmutat. Et circo vrbis primùm ordinato, etiam plateas ipsius proportionaliter & ex æquo distinguit.

Cracouiæ ius Theutonicum & Aduocatus institutus est.

Alexander Papa quartus nouam religionem mendicantium de Pœnitentia Beatorum Martyrum intitulatam instituit. Cuius fratres & Professores *Cracouiam* aduenientes *Boleslaus Pudicus Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Dux, benignè appellatos suscipit. Et Ecclesia in sancti *Marci* Euangelistæ honorem de nouo fundata, illis locum *Cracouiæ* contulit, & sumptus pro monasterii ædificatione atque etiam Ecclesiæ, dari liberaliter iussit.

Cracouiæ monasterium S. Marci fundatur.

Pridie Nonas Iunii, in *Posnaniensi* castro nobilis & illustris Princeps *Przemislaus Posnaniensis* Dux, filius *Wladislai Othonis* Ducis *maioris Poloniæ*, post quindecim dierum decursum, quibus ab ægritudine pressus languerat, tricesimum & sextum annum tantummodò agens, moritur, funusque suum in Ecclesia maiori *Posnaniensi*, cum cineribus Regum & Principum *Poloniæ*, iusto honore, & lugubri omnium militum comploratu, sepultum est. Hic inter *Poloniæ* Principes mitissimus, sui temporis & supra ætatem prudens, duas præcipuè virtutes, continentiam videlicet & iustitiam, summa cura summoque studio sectatus, cilicina veste in diebus Quadragesimæ, vt caro seruiret spiritui, & ceruisia parum sapida, aut vino lymphato, vtebatur. In pronuncianda verò sententia, & lite dirimenda, tam modestus, tam iustus, vt vtraque pars eius probaret decretum. Nemo illum vidit vnquam aut ebrium, aut iratum, aut gestu, indumento, sermone aut opere superbum. Sacro Cœnæ die duodecim pauperum ablutis & osculatis pedibus, quemlibet nouo panno vestiebat. Media nocte, quod illi cerimoniale iam, & quasi ex debiti necessitate consuetudinarium factum fuerat, dum à familiaribus quiescere putaretur, consurgens, cursum horarum Virginis gloriosæ, quibus finitis Psalmos aliquos, & orationes quas didicerat, depromebat. Contulit Ecclesiæ *Gnesnensi* villam *Czirnelin, Posnaniensi Buk*, præter libertates, quibus vtramque Baronibus ei aduersantibus, magnis prærogatinis extulerat. Quatuor ex consorte sua *Elisabeth* filias, videlicet *Constantiam*, *Veronicam*, *Ophkam*, & *Euphrosinam* reliquit. Ea tamen consorte sua *Elisabeth*, dum in morte viri grauida esset, filium posthumum in die Sancti *Calixti*, omnibus subditis lictò.

Przemislaus Dux Posnaniensis moritur,

vno filio eiusdem nominis posthumo relicto.

1257. tis de virili prole magna iucunditate ouantibus, effudit. Cui in Patris charitatem & memoriam, *Boguphalus Posnaniensis* Episcopus nomen Paternum in Baptismo *Przemislaus* indiderat. Hunc Principem *Baszko* Custos *Posnaniensis* in suis scriptis & annalibus plurima laude celebrat.

Cracouiæ & in vniuersis *Polonorum* vrbibus & regionibus, terræ motus apud *Polonos*, rei huiuscemodi insuetos, pro monstro & religione habitus, pridie Calend. Februar. editus est, tertiarum hora.

Przemislaus Bohemiæ Dux Bauariam ingressus, caditur.

Bohemiæ Dux *Przemislaus Bauariam* hostiliter, multis Baronibus *Bohemiæ*, expeditionem ipsam, cum causas iustas non haberet, improbantibus, ingressus, cum eam vsque in *Lanczuth* prædis & rapinis vastasset, vix Duce *Przemislao* cum modica parte exercitus pontem in flumine *Eunio* transgresso, milites qui sequebantur, ponte confracto, in flumen proiecti, ab vndis, paucis, natare scientibus, euadentibus, vorati sunt. Omnis verò reliquus exercitus suus, qui nondum pontem & flumen superauerat, à *Bauaris*, paucis fugientibus deletus est, & *Bauari* tam victoria, quàm omnibus spoliis & impedimentis potiti. Dux verò *Przemislaus* cum paucis (nam & illi qui pontem transierant, à *Bauaris* insectati aut trucidabantur aut capiebantur) incolumis fugiendo euasit. Nonnulli ex *Bohemis*, qui in oppidum *Melendorff* Archiepiscopi *Salczburgensis* diffugerant, tam diu à *Bauaris* illic obsessi, donec æquis conditionibus inter *Przemislaum Bohemiæ*, & *Bauariæ* Duces, pax sancita est.

B. Iacinthus Cracouiæ moritur.

Quindecima mensis Augusti, nonarum hora, Beatus *Iaczko* Ordinis Prædicatorum, genere nobilis *Polonus* districtus *Opoliensis* ex villa *Lanka*, post multos labores & opera, & in dilatatione fidei Christianæ, & salute animarum apud *Poloniam* & *Russiam* assiduè exhibita, & patratione multorum & stupendorum miraculorum, (inter quæ illud extat insigne, quòd apud *Vyszegradense* oppidum, deficiente nauigio, strata super vndas cappa, atque conscensa, cum tribus fratribus sui Ordinis, videlicet *Floriano*, *Goduino*, & *Benedicto*, vniuerso populo *Wyszegradensi* inspectante, *Vistam* fluuium sicco vestigio tranauit) famosus, in cœnobio *SS. Trinitatis Cracouiæ*, religiosissimè deuotissimeque vitâ excedit. Ad patriam claritatis æternæ, à Matre misericordiæ canente, *Ibo mihi ad montem myrrhæ*, & Angelico cœtu prosequente, (quemadmodum virgini deuotæ religiosæque sanctimoniali *Sromislauæ* in *Zwierzynecensi* monasterio professæ, per visum, in mortis præfati Sancti *Iaczkonis* articulo, monstratum est) deductus, à *Prandotha Cracouiensi* Episcopo & populi multitudine in eodem cœnobio SS. Trinitatis sepelitur. Tantis autem & tam frequentibus prodigiis illum in vita & post mortem insignire & glorificare dignatus est Altissimus, vt non solùm dignus, sed etiam dignissimus (si ipsa prodia neglectum a *Polonis*, & a notitia Pontificis maximi suppressum iri non contigisset) Canonisatione videatur. Quinque monasteriorum sui Ordinis, videlicet in *Frisak*, vbi fratrem *Hermanum Theutonem* reliquit, in *Cracouiensi* vbi solus præerat, in *Praga* vbi fratrem *Hieronymum* præfecerat, in *Wratislauia* quod fratri *Creslao* & fratri *Godnio*, in *Gdansk* quod fratri *Benedicto*, commendauerat, primarius fundator. 1257.

Boleslaus Calissiensis Dux Castellaniam Landensem a Casimiro Cuiauiensi & Lancitiensi Duce recuperat.

Landensem Castellaniam à *Casimiro Cuiauiensi*, *Lancitiensi*, & *Siradiensi* Duce, qui illius annis aliquot iniustus occupator exstiterat, *Boleslaus Gnesnensis* & *Calissiensis* Dux (ad illius enim Ducatus sortem dinoscebatur pertinere) repetiturus, post multas altercationes, inuasiones, & terrarum hinc inde vastationes, per quas agricultura deperibat, & damna inualescebant, solitudinem terris illatura, expeditionem contra *Cuiauiam* indicit, & de omnibus terris *maioris Poloniæ*, etiam fratris sui *Przemislai* pridem mortui, quæ obeunte fratre suo, velut Curatoris parebant imperio, in notabili equestrium & pedestrium multitudine conuenientibus, *Boleslaus* Dux *Cuiauiam* inuadit, & oppidum castrumque *Innowladislauiense*, quod primum sibi *Cuiauiam* ingredienti occurrebat, obsidione cingit, & fortius quo potest omni genere & ingenio impugnat. Cui veluti confœderato *Wratislaus Boguphali Slauiæ* & *Caszubitarum* Dux, cum potentia gentium suarum personaliter laturus auxilia, aduenit. Quod *Casimirus Cuiauiensis* Dux considerans, vastationem Principatus sui, & periculum quod oppido & obsessis cum castro imminebat, auersurus, (neque enim, si cum *Boleslao* decerneret, parem se fore considerabat, copiæ insuper gentium suarum adhuc in arma cogendæ erant) missis caduceatoribus, pacem a *Boleslao* deposcit, offerens se & Castellaniam *Landensem* malè occupatam redditurum, & castrum *Landense* quod superædificauerat, deducto præsidio militari, demoliturum. Ad quæ exequenda, *Boleslao Calissiensi* Duce oblatas pacis conditiones velut æquas non abnuente, dies constituitur, & pactum literis & sigillis, stipulationeque manuali firmatur. *Boleslaus* quoque *Calissiensis* Dux credens hostem suum *Casimirum Cuiauiensem* Ducem pactis staturum, & castrum & oppidum obsidione soluens, in propria redit. Verùm *Casimirus Cuiauiensis* Dux, hostem se fefellisse, & ex agro obsidioneque deduxisse gloriatus, nihil eorum, quæ pactus fuerat, impleuit. 1258.

Fulco Gnesnensis Archiep. moritur.

Quinta die Aprilis, *Fulco Gnesnensis* Archiepiscopus, vir grandæuus, literatus, & religione plenus, cum annis quatuor & viginti in Sede Metropolitica sedisset, post mensem ex quo languerat, *Lancitiæ* moritur, & in Ecclesiam *Gnesnensem* deductus, iusto honore tumu-

1258. *Cui Janussius succedit.* tumulatur. Ad substituendum autem alterum Archiepiscopum, dum Capitulares, XX. Maii indicta, conuenissent, *Ianussium* Præpositum *Gnesnensem*, genere *Polonum* & nobilem, concordibus votis eligunt in Pastorem. Qui pro obtenta electionis suæ confirmatione, *Henricum* Decanum *Posnaniensem*, *Ægidium* Archidiaconum *Lancitiensem*, & *Przibislaum Gnesnensem*, Canonicos, ad Vrbem transmisit. Intelligens autem propter constitutionem nouam, Ecclesiis Cathedralibus onerosam, nisi personaliter veniret, promotionem & confirmationem suam sequi non posse, ad *Alexandrum IV. Romam* se personaliter fatigauit, confirmationemque suam faciliter, feria sexta ante Dominicam *Inuocavit*, obtinuit. Atque in ipsa Dominica *Inuocavit Romæ* consecratus, in *Poloniam* incolumis rediit, *Henrico* Decano *Posnaniensi*, & *Przibislao* Canonico *Gnesnensi*, comitibus sui itineris, in *Lombardia* peste absumptis.

Boleslaus Pudicus Cracouiensis & *Sandomiriensis* Dux, sexto Nonas Martii, apud villam *Korczin*, omnium terarrum suarum agit conuentum. Ad quem non solum *Prandotha Cracouiensis* Episcopus, & Barones ac Proceres *Cracouiensis* & *Sandomiriensis* terrarum, sed etiam *Casimirus Cuiauiensis*, *Lancitiensis*, *Siradiensisque*, & *Semouitus Masouiæ*, Duces, *Boleslai Pudici* fratres patrueles germani, personaliter cum suis Consiliariis rogati aduenerant. Tractatus autem illic differendi, non de bello hostibus inferendo, non de finibus propagandis, non de quæstu augendo, sed de rebus honorem Dei concernentibus, erant. Tractauit siquidem pius Princeps, & id se in summis desideriis, quæ in eo felix sua consors *Kinga* accenderat, longo gestasse tempore asseruit, vt monasterium virginum, cum nullum in terris suis haberetur, honorem Diuinum aucturus, & Baronum ac nobilium suorum filiabus, conditionis infirmæ vel pannosæ, aut connubia aspernaturis, prouisurus, satisfacturus insuper sororis suæ *Salomeæ Gallatiæ* quondam Reginæ precibus, fundaret, petens se & propositum suum *Casimiri* & *Semoviti* Ducum fratrum suorum, *Prandothæ* Episcopi, & Baronum congregatorum consiliis iuuari. Omnibus autem intentionem suam magna laude magnaque commendatione certatim efferentibus, *Zawichostensis* oppidi locus aptissimus visus est, qui rem destinatam, & ab omnibus laudatam expleat. Oppidum itaque *Zawichostense*, & villas Ducales quinque & viginti, ad illud pertinentes, & nonnullas alias *Sandomiriensi* oppido vicinas, prædia insuper, lacus, & telonea, quæ pro sexaginta virginibus possent sufficere, nouo virginum monasterio in dotem donat, literisque Ducalibus donationem perpetuat. Decernens oppidum & villas a se donatas, sempiterno tempore debere esse liberas, & ab omni Regum, Ducum & Dominorum temporalium iurisdictione, exactione, & tributo immunes. Suis deinde sumptibus, & Ecclesiam & monasterium, & habitationes famulabus Dei ædificat & consumat, atque religionem monialium Sancti *Damiani*, Ordinis Sancti *Francisci*, quam in præsens Sanctæ *Claræ* vocitamus, in locum a se fundatum & dotatum inducit. Quam quidem Sanctam *Claram*, *Alexander* Papa quartus, anno immediatè præcedenti, Sanctorum catalogo ascripserat, religioque ipsa nomine mutato, Sanctæ *Claræ* appellata. Ideò autem *Boleslaus Pudicus* fratres suos patrueles *Casimirum Cuiauiensem*, & *Semouitum Masouiæ*, Duces, ad id consilium adhibuit, vt fundatio & dotatio monasterii prædicti *Zauichostensis*, eorum approbatione & consensu, validior atque solidior fieret. Cum enim sterilis atque orbus esset, & suorum Ducatuum, se absumpto, *Casimiro Cuiauiensi*, & *Semouito Masouiæ* Ducibus, & filiis eorum successio deberetur, operæ pretium visum est, successores in rem approbationem facturos, ne irritari aut rescindi, sterilitatis, aut quocumque alio colore, posset, acciri. Quo siquidem negotio confecto, pia mater *Boleslai Pudici Grzimislaua*, quæ & ipsa fundandi monasterii præfati *Zauichostensis* ardorem sedula monitione iniecerat, defuncta est, & in monasterio fratrum Minorum in *Zawichost* sepulta, duobus & triginta annis in viduitate exactis.

Monasterii primi monialium in Zawichost fundatio.

Anno eodem, motus terræ per vniuersam *Poloniam* exortus est. Ex quo processu temporis, guerris, dissensionibus, & plurimis incommodis vexata est *Polonica* regio. Idem quoque motus terræ in *Bohemia*, *Russia* & *Hungaria* fuerat.

Stroinatus Lithuaniæ Dux, partem terræ *Masouiæ* circa *Czirnin* deprædatus est, & castrum *Orzimow* conquirens, viros & puberes occidit, impuberes vero concremauit, & plures fœminei sexus personas in captiuitatē abduxit, maximam crudelemq; plusquàm barbaricam in Catholicos exercens tyrannidem & impietatem.

Varczislaus Slauorum & *Caszubitarum* Dux iniurias suas, frequentius a *Swantopelkone Pomeraniæ* Duce, sibi & suis terris irrogatas, vlturus, congesto ex omnibus subditis suis exercitu, habens insuper *Boleslai* Ducis *Calissiensis* sibi confœderati, gentium & militum expeditorum auxilia, pro præsenti necessitate sua ei transmissa, habens insuper in suo comitatu Episcopum *Cuiauiensem Volmirum*, qui iniurias sibi tam in villis Episcopatus sui illic consistentibus, quàm in manipularibus decimis illatas, æquè propulsaturus, aduenerat, in terram *Pomeraniæ* dicti *Swantopelkonis* hostiliter ingrediuntur, eamque incendiis, cædibus, & depopulationibus vastare cœperunt. In *Stup* autem *Varczislaus* Dux perueniens, vt expeditius vastationem terræ hostilis promoueret, impedimenta & sarcinas, ac pro custodia illarum Episcopum *Cuiauiensem* cum aliqua parte copiarum in statiuis *Stupensibus* relinquens, ipse cum delectis & expeditis mili-

1259. *Varczislaus Dux Slauorum Pomeraniam populatur.*

1259. militibus ad vastandum ire pergit. Quo *Swantopelk* ab exploratoribus comperto, *Varczislaum* quidem *Caszubitarum* Ducem, reputans A cum illo decernere periculosum, grassari in subditos, & recta vri, prædasque & spolia agere permittens, ipse in Episcopum *Cuiauiensem*, & milites ad impedimentorum & sarcinarum custodiam a *Varczulao* relictos, cum gentibus irruit, & incautos opprimens & debellans, Episcopo *Cuiauiensi* cum paucis fugâ elapso, cæteros omnes aut occidit aut captiuat, omnibusque spoliis potitus, priusquam a *Varczislao* & eius exercitu opprimi posset, in castra & munitiones, plus lucri ex spoliis, quam ex hostiii vastatione damni consecutus, se recepit.

Casimirus Cuiauiæ Dux Calißiensem Ducatum vastat.

Vicem vastationis terræ suæ *Cuiauiensis*, per *Boleslaum Calißiensem*, & *Varczislaum Caszubitarum*, Duces, infortunio eiusdem *Varczislai* Ducis, quod ad *Stupenses* stationes à *Swantopelko* pertulerat, accepto, *Casimirus Cuiauiensis, Lanciciensis*, & *Siradiensis* Dux repensurus, terram *Calißiensem* cum omnibus potentiis clandestinè ingressus, quanta potest ampliori sæuitia in eius deuastationem debacchatur. Quod cum per celerem nuncium *Boleslaus pius Calißiensis* Dux, ex *Calisz Posnaniam* iter faciens, comperisset, ex medio itinere reuersus, triginta tantummodò militibus in locis quæ præteribat recollectis, cum Curiensibus & familiaribus suis, agrestibusque, quibus pecus ereptum erat, *Casimirum* Ducem, & exercitum suum prædâ onustum, & pecus abigentem, insectatur. Quem in pinoso nemore, C quod *Saliecz* dicitur, inter *Opathowek* Archiepiscopalem, & *Kalinam* alias *Clomcam* militarem villas, situm, consecutus, neque suam paucitatem, neq; hostilem multitudinem pensi habens, in *Casimiri Cuiauiensis* Ducis exercitum, concione perprius & in pugnam & in mortem suis animatis, a tergo irruit. Et postremis aciebus debellatis, primas quoque (fortem & numerosum exercitum *Boleslai Calißiensis* Ducis, cum tegmen opponentibus arboribus, quantus fuerit, dinosci non posset, existimantes) facilè in fugam vertit. Multis itaque cæsis, multis insuper captis, Duce *Cuiauiensi* per fugam euadente, & præda omnis hosti excussa, & agrestibus reddita est, & *Boleslai Calißiensis* D Ducis exercitus trecentis equis, cæterisque spoliis hostilibus potitus. Sed & Palatinus *Cuiauiensis Martinus*, licet saucius, viuus tamen in potestatem *Boleslai Calißiensis* Ducis, cum cæteris nobilibus fugam execrantib9, venit. Referebat postea miles *Casimiri Cuiauiensis* Ducis, tanto se pauore, dum illos *Boleslaus Calißiensis* Dux inuaderet, correptos fuisse, vt circa singulas nemoris arbores ingentes hostiles copias arbitrarentur consistere. Non quieuit tamen hac clade perculsus *Casimirus Cuiauiensis* Dux, sed *Hercobaldum Gnesnensem*, & *Nicolaum Calißiensem*, Palatinos, *Simonem* Presbyterum fratrem *Hercobaldi* Palatini

Quem Boleslaus a tergo aggressus profligat,

Gnesnensis, pluresque alios nobiles in colloquium euocatos, captiuos suos in *Solieczensi* clade captos liberaturus, captiuat, & in oppido *Pakoscz*, ad Ducatum & Dominium *Boleslai Calißiensis* Ducis pertinente nouum castrum ædificat, & per milites in illius præsidium a se locatos, vicinam oram spoliis & direptionibus infestat. Non tulit autem *Boleslaus Calißiensis* Dux tot & tantas *Casimiri* in se & suos depromptas iniurias, sed die sexta Octobris cum *Boleslao Pudico Cracouiensi* & *Sandomiriensi* Duce patruele, *Ruthenorum* & *Cumanorum* habente auxilia, & *Semouito Masouiæ* Principe, germano eiusdem *Casimiri Cuiauiensis* Ducis, fratribus, ob lacessitos eorum Ducatuum iniustè fines, meritò illum infestum & exosum habentibus, & qui contra *Casimirum Cuiauiensem* Ducem, velut communem pestem & publicum hostem, fœdus & societatem pepigerant, item cum *Romano Danielis* Regis *Rußiæ* filio, quem in sui auxilium *Semouitus* Dux *Masouiæ* cum *Ruthenorum* exercitu adduxerat, terram *Lanciciensem* eiusdem *Casimiri* Ducis *Cuiauiensis* ingressus, in eius exterminium & vastitatem, tàm incendiis quàm spoliis & cædibus sæuiebat. Vniuersa autem *Lanciciensis* terra, in miseram solitudinem & calamitatem, etiam hosti complorandam, redacta. Castrum in illa ædificant, & vallis fossatisque munitum, & victualibus impletum, illud in fidem & potestatem *Semouiti Masouiæ* Ducis commendant. Quibus rebus *Casimirus Cuiauiensis* Dux, qui alias & in factis & in verbis superbo fastu tumebat, adeò humiliatus est, vt missis Legatis, sufferentias pacis ad diem Beati *Andreæ* Apostoli duraturas, à Ducibus præstandas expeteret, & in eodem Sancti *Andreæ* die, iuxta communium Baronum arbitrium, decretum, & castris occupatis & finibus se cessurum, & impetrata à Baronibus se iureiurando spopondit impleturum. 1259.

& cum magna potentia iterum Casimiri terras inuadit.

& Lanciciensem terram vastat.

Heduigis Ducissa, consors *Boleslai Legnicensis* Ducis, & filia Comitis de *Hanhaldt*, duodecimo Calendas Ianuarii obiit.

Monasterium sanctimonialium Gnesnæ fundatur.

Exemplum *Boleslai Pudici Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Ducis, *Boleslaus pius Calißiensis* Dux secutus, alterum in ciuitate *Gnesnensi* fœminarum monasterium Minoristarum, seu Sanctæ *Claræ*, fundat, & villis, prædiis, & introitibus ex fisco Ducali liberaliter dotat & libertat.

Casimirus Cuiauiæ Dux, castrum Ráciasch Ep. Vladislauiensi eripit.

Principatibus suis, *Lanciciensi, Cuiauiensi, Siradiensiq;*, *Casimirus* Dux non contentus, castrum *Ráciasch* cum suo districtu ab Ecclesia *Vladislauiensi* & Episcopo *Volmiro* auferens, per iniuriam occupat, & suæ applicat ditioni. *Volmirus* autem Episcopus *Vladislauiensis*, tam grauem iniuriam non ferens, *Casimirum Cuiauiensem* Ducem excommunicat, & terras suas Ecclesiastico subiicit interdicto. Confestimq; ne per Ducem *Casimirum* impe-

Digitized by Google

1259. impeti posset, diœcesi sua egressus, in *Cracouiensi* diœcesi apud *Lagow* morabatur. Dux autem *Casimirus*, cum in Episcopum non posset, in bona sæuire cœpit, & plures curias suas cum horreis & frumentis, sub tempore Quadragesimæ, igne consumpsit.

Ianussius in Archiep. Gnesnensem Romæ consecratur.

Gnesnensis Ecclesiæ electus Archiepiscopus *Ianussius*, literis nunciorum suorum, *Henrici* Decani *Posnaniensis*, *Ægidii* Archidiaconi *Lanciciensis*, & *Przibislai*, Canonicorum *Gnesnensis*, doctus, confirmationem suam, ob statutum *Alexandri* Papæ quarti, quo cauebatur, *quemlibet in Sedem Metropolitanam electum, conspectui Summi Pontificis præsentari oportere, subsequi non posse*, in Curiam personaliter transiit. Vbi præsentatione Summo Pontifici feria sexta ante Dominicam *Inuocauit* facta, & electio sua confirmata est, & ipse mandato Papæ, illic die Dominico *Inuocauit*, consecratus, tarditatem priorem celeritate subsequenti, Papa *Alexandro* præsente, compensauit. In redeundo verò eo incolumi euadente, nuncios suos *Henricum* Decanum *Posnaniensem*, & *Przibislaum* Canonicos *Gnesnenses*, in *Lombardia* pestis absumpsit.

Tartari Poloniam per tres menses populantur.

Expertes erant *Cracouiensis* & *Sandomiriensis* terræ, ciuilium, quæ inter Principes *Poloniæ* agebantur, bellorum, sed hæ quoque rursus in bellum atrox, & plusquam ciuile (maximè pacis bonum, siue actiones sceleratæ humanæ, siue fatorum inuidia id causet, rarum & caducum est, perturbauerunt) pertractæ sunt. Aduenit enim in illas, statim post festum Beati *Andreæ* Apostoli, *Tartarorum* ingens exercitus, plures de solis *Tartaris*, quorum *Nogai* & *Thelebuga* erant Duces, continens legiones, hunc *Ruthenorum* & *Lithuanorum* Duces, gentes, & copiæ, ingentiorem fecerant. Qui dum *Vistam* & cæteros fluuios, gelida hyeme & glaciebus induratos facilè transissent, subitò *Sandomiriam* perueniunt, & oppido *Sandomiriensi* incenso, Ecclesiisque conflagratis, *Sandomiriense* castrum, in quod ferè vniuersa *Sandomiriensis* regio, cum coniugibus, pignoribus, & fortunis, *Tartarorum* aduentu vulgato, confugerat, corona cingunt, & nec ad quiescendum aut colligendum animos, ex subito panore, spatio dato, illud nocte & interdiu oppugnant. A quo dum militum *Poloniæ* brachio & resistentia repulsi forent, *Waszilko* Dux, frater *Danielis* germanus, *Leo* insuper & *Romanus*, filii *Danielis* Regis *Russiæ*, videntes castri *Sandomiriensis* difficilem & periculosam expugnationem existere, Caduceatores ad *Petrum* de *Krampa* militem *Sandomiriensem* tunc Capitaneum mittunt, persuasuros, *vt sise cum vniuersis qui ad castrum confluxerant, seruare incolumes velit, humiliatus potius in Tartarorum castra securus, & tributum a Tartaris imponendum pensurus, quàm resistentiam de cætero facturus, adueniat.* Neq; ea per caduceatores depromere contenti, etiam ipsi personaliter *Petrum* de *Krampa* Capitaneum conueniunt, & iisdem quæ a caduceatoribus dicta erant, & amplioribus illum, velut virum simplicem, & *Ruthenicæ* dolositatis atq; fraudis parum gnarum, promissis inescatū & circumuentum, tam sibi quàm omnibus, qui in castro erant, securitate data, & quò magis illi fidei inesset, treuga in dies aliquot pacta, in statiua tandem *Tartarorum*, haud procul a castro consistentia, germanum fratrē *Sbigneum*, & alios *Poloniæ* milites magis insignes illū comitantes perducunt. Vbi etsi *Tartarorum* Ducib9 adoratis tributum se illis, quemadmodum inter eum & *Ruthenorum* Duces conuenerat, pensurum obtulisset, neq; tamen oblatione *Tartari* ad misericordiam moti, tam *Petrum* de *Krampa* Capitaneum *Sandomiriensem*, quàm *Sbigneum* fratrem suum, & omnes milites *Polonorum*, qui secum aduenerant, serò se a *Ruthenorum* Ducibus querentes proditos, hospitali violata fide captiuant, & spoliatos verberatosque ad vltimum cæsos capite obtruncant. Cum valido deinde concursu & clamore ad castrū inuecti, quo vel solo imbellis agrestium, infantium & matronarum turba, Capitaneum solum & alios milites & defensores, audiens crudeli supplicio enecatos perterrita, castrum facilè (non enim a quoquam defendebatur) irrupit, & omnes penè illic repertos, virginibus tantummodò & ingenuis matronis, prò explenda libidine reseruatis, sæuissimè trucidant, castroque rebus omnibus spoliato & incenso, plerosq; homines, quibus aliquorum feritas pepercerat, ad vndas fluminis *Vistæ* grege facto impulsos, quasi iam dexteræ cæde desatigatæ essent, aquis suffocant, sed & homines languidos & valetudinarios ad Ecclesiam Sanctæ *Mariæ* confugientes, laceratos necant. Fertur tantum tunc Christiani & *Polonici* cruoris barbarica rabie fusum, vt ex colle in quo arx sita erat, in *Vistam* fluuium arci vicinum, quasi quodam torrente defluxerit. Ea cæde *Cracouiam* perlata, *Boleslaus Pudicus Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Dux, vehementi dolore, manantibus lacrymis, affectus, dum ad resistendum *Tartarorum* potentiis imparem se nosset, arce *Cracouiensi* in custodiam & defensionem *Clementis* Castellanei *Cracouiensis*, & militum atq; ciuium *Cracouiensium* (qui omnes se in illā cum vxoribus, infantibus, & quibuslibet rebus contulerant) commendata, cum *Kinga* Ducissa consorte sua in *Hungariam* abiit, illicq; aliquanto tempore degit, quousq; intellexit *Tartaros* in *Hungariam* sua rediisse. *Tartari* verò clade & spoliis *Sandomiriensibus* non contenti, Ducibus *Ruthenorum* & hominibus ductum præstantibus, *Cracouiam* adeunt. Quam etsi reperissent vacuam, in tecta tamen & homines valetudinarios, qui fugere non poterant, ferro sæuiunt. Multis quoq; ex agrestibus vtriusque sexus in eundo & redeundo occisis aut captis, multo insuper pecore, multisq; spoliis onusti, miserabilē secum deducentes captiuorum turbam, miserabiliores fletus & eiulatus emittentem, quod parentes, patriam, & pe-

Sandomiriam cum castro acquirunt & comburunt.

Boleslao in Hungariam fugiente

Cracouiam capiunt.

1259. *Tandem nullo resistere audente cum magna præda ad suos reuertuntur.*

& penates suos amplius non essent visuri, in *Tartariam*, nullam resistentiam experti, onusti præda ingenti, tribus mensibus *Poloniam* populati, sub quibus plurimi captiui fuerant apud illos redempti, reuertuntur. Multò maiori clade, maiorique cæde & spolio in *Polonos* debacchati, quàm quo milites *Cracouienses* & *Sandomirienses* ad *Tursko* & *Chmielik*, & *Henricum* Ducem *Slesiæ* ad *Legniczam*, non sine suorum strage & incruenta victoria, ante annos circiter decem & octo conflixerant. Corpora eorum qui in castro *Sandomiriensi* fuêre cæsi, in Ecclesia & cœmiterio Beatæ *Mariæ Sandomiriensi* condita sunt, & Ecclesiæ illi, nunciis *Boleslai Pudici Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Ducis, *Prandotha* Episcopi, Ecclesiæque *Cracouiensis*, videlicet *Bodzanta* Decano, & *Alberto* Canonico *Sandomiriensibus*, interpellantibus, & quanta fidelium cædes per *Tartaros* illic edita fuerit, declarantibus, par indulgentia, quam Ecclesia Sanctæ *Mariæ* ad Martyres de Vrbe habet, per *Alexandrum* quartum concessa. Quam *Polonicus* populus magnam Indulgentiam vocat, & tanto cultu tantaque veneratione, extunc & modò prosequitur, vt ad merendum illas pro die secunda Iunii, quasi etiam reliquias Martyrum, tunc a barbaris occisorum, honoraturus, singulis annis, quod nemini alteri Ecclesiæ in *Polonia* reor contingere, in multitudine frequentissima accurrat.

1260. *Mendog Dux Lithuaniæ baptisatus*

Mendolphus, alias *Mendog*, siue *Mindak*, *Lithuanorum* Princeps, & quem fratres Cruciferi de *Prussia*, frequentibus in *Lithuania* oram expeditionibus vsi, primùm fidem Catholicam cum nonnullis *Pruthenis* & *Lithuanis* suscipere, deinde se Regem gerere induxerant, sub eodem anno, quo baptismi lauacro renatus erat, cum omnibus baptisatis ad vomitum & idololatriam rediit. *ad idololatriam rediens,* Huius *Mendolphi* fratres Cruciferi de *Prussia*, plures habent literas, quibus illis & illorum ordini, multipliciter se ab illis honoratum & adiutum, simulatè & fictè magis, quàm iustè & verè astruens, plures terras, quæ ditionis suæ erant, videlicet *Curouienses*, *Iaczwingorum*, *Samogitarum*, *Vczizensem*, & deinde totam terram *Lithuaniæ*, donatione perpetua & irreuocabili largitur, donat, & inscribit. Poteratque suæ in idololatriam reuersionis, vel principalis vel accessoria esse causa, doloris magnitudo & pœnitentiæ, quod à Cruciferis siue coactus siue circumuentus, tot terrarum donationem, quam auersione rescindere conabatur, fecerat. Valido deinde exercitu, ex *Lithuanis*, *Ruthenis*, *Iaczwingis*, *Samogitisque*, ac aliis infidelibus nationibus, secum sentientibus, qui triginta millia pugnatorum habuisse æstimatus est, congesto, *Masouiæ* terram hostiliter depopulandam, clandestinè & insperatè ingreditur. *omnem Masouiam vastat,* Et *Semouito Masouiæ Duce*, qui nec spatium ad cogendum milites suos in arma habere poterat, pugnam cum tot barbarorum millibus committere, propter euidens periculum, detrectante, *Mendog* præfatus, & suus exercitus, in omnem *Masouiæ* terram & eius incolas crudelissimè grassatus, & castrum *Plocense* a militibus, & ciuitatem à ciuibus & defensoribus deserta esse reperiens, succendit. *castro & ciuitate Plocensi exusta* Cætera deinde oppida & villas totius terræ *Masouiæ*, incendiis, spoliis, & cædibus vastauit, & plures vtriusque sexus homines captiuos, in seruitutem, cum ingenti pecorum præda in *Lithuaniam* remisit. Terra autem *Masouiæ* peruastata, in *Prussiam* abiit, vbi Cruciferis castra tantummodò & munitiones tueri contentis, vrbes quas Cruciferi exstruxerant, flamma & cæde delet & euertit, & Catholicos omnes illic repertos, cæde promiscua lacerat & obtruncat, strageque horribili & ingenti in hominibus, quorum etiam (crudelitatem suam & furorem demonstraturus) aspernabatur captiuitatem, edita, pecus tantummodo & spolia in *Lithuaniam* reduxit. *& tandem Prussia tota depopulata, rediit cum præda.*

Boleslaus Pius Calissiensis Dux, vna maiore ex quatuor filiabus *Przemisl*a*i* olim Ducis *Posnaniensis* germani sui, nomine *Constantia*, *Conrado* Marchioni de *Brandeburg* alias *Zgorzelecz*, matrimonialiter desponsata, pro dote, quam secum virgo *Constantia* latura erat, castrum & castellaniam *Santhocensem*, non sano vsus consilio & integritate, Regno *Poloniæ*, cuius ea re scissura agebatur, parum propitius, donat, obligat, & inscribit. *Castrum Santhok a Regno Poloniæ alienatum.* Ab eo quoque tempore castri & castellaniæ præfatorum *Santocensis* alienatio orta, longam palæstram *Polonis* & *Saxonibus*, vtrisque pro illius adeptione & proprietate adnitentibus, ex qua & multum sanguinis fusum est, & dispendia hinc inde secuta, in hanc usque diem reliquit. Reliquæ tres sorores filiæ *Przemislai*, connubia perosæ, duæ videlicet *Veronica* & *Eufrosina Trzebicense* monasterium ordinis Cisterciensis, primùm sorores, deinde propter morum & virtutum præstantiam Abbatissæ; *Offka* verò *Gnesnense* Sanctæ *Claræ* à *Boleslao pio Calissiensi* Duce fundatum monasterium, ingressæ, feliciter illic, obsequiis Diuinis mancipatæ, absumptæ sunt.

Tartarorum validus exercitus in *Poloniam* magna velocitate ingressus, castro & ciuitate *Sandomiriensi* conquisitis, multa hominum vtriusque sexus millia illic reperta, barbaricè trucidat, cæteros pecorum more in *Vislam* impellendo, aquis suffocat. *Tartari in Sandomirienses cæde edita,* Fœminas speciosas & adolescentes in seruitutem abduxit. Monasterium *Zauichostense* & *Calui Montis* vastant, ad *Cracouiam* vsque & *Bithom* agendo prædam & strages, captiuitatesque hominum, grassantur. *duo monasteria & alias terras minoris Poloniæ impune vastant.* Et duobus mensibus integris in *Polonia* commorati, factis multis incendiis, cum maxima hominum captorum & rerum præda, ad propria per *Russiam* (*Ruthenis* & eorum Ducibus eis auxilia ferentibus) reuer-

Digitized by Google

1260. reuertuntur, nullo multitudini *Tartaricæ* audente resistere. Dux enim *Boleslaus Cracouiensis* in *Hungariam*, *Prandotha* Episcopus A *Cracouiensis* in castrum *Ratboriense* secesserant, milites & nobiles in arcibus & syluis degebant. Ad hanc vastationem *Casimirus Cuiauiæ* Dux *Tartaros* insimulatus est induxisse, quem *Poloniæ* Duces delere conati sunt, & multas ei iniurias & contumelias irrogârunt.

Treugis inter *Belam Hungariæ* Regem ab vna, & *Przemislaum Bohemiæ* Ducem, partibus ab altera, expirantibus, ab vtroque in nouum bellum, occasione *Stiriæ*, quam vterque sibi vendicabat, itum est, & magnis copiis variisque nationibus gestum. *Belam* siquidem *Hungariæ* Regem *Boleslaus Pudicus Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Dux, velut gener socerum, item *Leszko niger Siradiensis* Dux, *Casimiri Cuiauiensis* & *Lancitiensis* Ducis filius, B quem secum vna *Boleslaus Pudicus* in soceris auxilium adduxerat, item *Daniel Russiæ* Rex, & filii eius *Leo* & *Romanus*, *Bulgari* insuper, *Raczones*, & *Bosnenses*: *Przemislaum* verò *Bohemiæ* Ducem *Henricus Wratislauiensis*, *Wladislaus Opoliensis*, *Vlricus* Dux *Corinthiæ*, *Otho* Marchio *Brandeburgensis* Duces, adiuuabant. *Bela* autem *Hungariæ* Regi *Morauiam* ingressuro, & tam illam quàm *Bohemiam* vastaturo, populationem suorum prohibiturus, quarto Idus *Iulii Przemislaus Bohemiæ* Dux cum auxiliaribus prope *Theben*, vbi *Morawa* fluuius miscetur *Danubio*, occurrit, & vnam ripam *Morauæ Hungaris*, alteram *Bohemis* obseruantibus, statiua illic vtriusque exercitus, C vsque ad diem Beati *Ioannis* Baptistæ, lacessentibus se inuicem *Hungaris* & *Bohemis*, habita sunt. A quibus *Przemislaus* Dux *Bohemiæ* secedens, versus oppidum *Lawa* ire pergit, quem *Stephanus Belæ* Regis filius, aliqua parte copiarum à patre impetrata, facilius in itinere oppressurus aggreditur. Vbi certamine inito, *Stephani* exercitus, cum inferior quàm *Bohemicus* esset, cum vniuersis Ducis *Przemislai* potentiis decernens, fusus fugatusque est, & ad reliquum exercitum, quem *Bela Hungariæ* Rex cum Ducibus auxiliaribus in castris continebat, accurrens, in flumine *Morauæ* plures quàm prælio amisit. Treuga D deinde aliquot dierum interposita, pax inter *Belam Hungariæ* Regem, & *Przemislaum Bohemiæ* Ducem, per communes Barones tractata, & æquis conditionibus, *Bela* Rege iure cedente *Stiriæ*, composita & conclusa est, adiecta etiam affinitate quò diuturnior foret.

Pax inter Belam Hungariæ Regem, & Przemislaum Bohemiæ Ducem.

Andreas Episcopus *Plocensis* vocatus *Cziołek*, cum annis sex sedisset, moritur, & in *Plocensi* Ecclesia sepelitur. Cui à Capitulo electus, & à *Ianussio Gnesnensi* Archiepiscopo confirmatus, *Petrus* dictus & cognominatus *Niedich*, nobilis de domo *Serpentum*, Canonicus *Plocensis*, de *Semouiti* & *Casimiri* Ducum *Masouiæ* consensu, succedit.

Andreæ Ep. Plocensi succedit Petrus.

Castri *Karszouin* in monte Sancti *Georgii* erectione, per Magistrum & Cruciferos *Prussiæ* facta, *Prutheni* & *Lithuani* barbari vehementer irritati, pro illius exterminio, cum quanto maioribus poterant copiis, ire pergunt. Duobus autem exercitibus, *Prussiæ* videlicet & *Liuoniæ*, qui in defensionem castri aduenerant, offensis, in die Sanctæ *Margarethæ* iuxta fluuium *Durom* in *Curlandia*, confligunt, & magna strage edita, & *Henrico* de *Horuschuszen* Magistro *Liuoniæ*, item *Henrico* Marschalco *Prussiæ*, & pluribus aliis Cruciferis occisis, cæteris verò in fugam versis, victoria barbari potiuntur, & tam castrum *Karszouin*, quàm *Heilsburg*, maceratis fame defensoribus, conquirunt. Ad castrum deinde *Kinsberg* obsidione promota, in ponte quem super flumen *Pregor* construxerat, plures numero à Cruciferis trucidati, obsidionem residui soluere coacti sunt. 1260.

Prutheni & Lithuani Cruciferos in Prussia inuadunt.

Ex huiusmodi autem victoria *Prutheni* Neophiti in superbiam versi, ad idololatriam fide Christiana relicta, in vigilia Sancti *Matthæi* Euangelistæ apostabant. Et constituto sibi *Glippino* pro Duce & Capitaneo, correptis armis, in omnes Christianos, qui intra illorum fines habitabant, crudelissimè sæuiunt. Sacerdotes & ministros *Christi*, & quoslibet Christiano charactere insignitos, obtruncant, Ecclesias quaslibet igne consumunt, sacramenta contaminant, sacris vasis ac vestibus abutuntur.

Prutheni ad idololatriam reuersi christianos necant.

Lithuanicam & *Pruthenicam*, eorumque Principis, quem Cruciferi Regem appellare soliti erant, *Mendolphi*, enormem populationem & vastationem terris *Masouiæ* & *Prussiæ* illatam, vlturus exercitus Catholicus, de terris Regni *Poloniæ*, Cruciferis & *Almanis*, aliisque cruce signatis, collectus, ad inferiores terras *Prussiæ* ad districtum *Nattangorum*, in festo Purificationis Sanctæ *Mariæ* (hoc enim aptius tempus, stagnis, fluminibus, & paludibus, quibus ora *Lithuanica* ferax est, cæterisq; lubricis locis frigore duratis, pro consumando destinato opere, visum est) conuenit. Et aciebus ordinatis, terras *Lithuanorum*, *Samogitarum*, *Iaczwingorum*, & aliorum gentilium idololatrarum intrauit, terras ipsas vastitati & cædi, desolationique per incendia subacturus. His autem qui in principio occurrebant, in stragem & flammas datis, cum residuum iter, quo in interiora *Lithuanorum* & aliarum nationum peruersarum penetrandum erat, viscosum, & pluribus difficultatibus refertum esset, fames quoque pabulorum, barbaris frumenta pauca ferentibus, & hæc ipsa in syluis & paludibus occulentibus, crederetur tanto exercitui occursura, quadrigis & impedimentis cum parua militum manu, qui ea tuerentur, relictis, ad meditullium barbarorum itum est. Sed *Lithuani*, *Prutheni*, & alii barbari, in armis & potentia sua diffisi, animos ad fraudes & do- 1261.

Prutheni & Masouitæ Lithuaniam ingrediuntur.

Digitized by Google

1261. los conuertunt: & ab exploratoribus suis edocti, quæ esset exercitus Catholici facies, quis tenor, qui ordo, milites qui ad impedimenta & A sarcinas relicti erant, omnibus copiis inuadunt, resistentesque paruo negotio (cum Catholici respectu barbaricæ multitudinis pauci forent) fundunt, & in ore gladii ferè omnem turbam illic consistentem perimunt & delent, sarcinisque potiuntur. Quod dum Christiani, paucis qui fuga euaserant, nunciantibus, persensissent, ad locum sarcinarum celerrimè, barbaros occupaturi, reuertuntur. Erat & barbaris par animus pugnam conserendi, propter quod & christianorum reditum, in sarcinarum loco operiebantur. Conuenientibus Christianis & barbaris, fit durum certamen inter vtrosque, & pluribus horis, Ducibus suos adhortantibus, æquo Marte pugnabatur. Et B licet magnæ turmæ barbarorum cecidissent, Christianis tamen primùm pedem referentibus, mox etiam terga vertentibus, barbaris prouenit, iusto Deo facinora Christianorum plectente, victoria. Qui vicisse contenti, & locum insidiarum incidere veriti, profugientes persequi substiterunt, quo factum est, vt clades aliquantò minor, quàm pro numero ederetur. Cecidit autem in huiusmodi prælio miles insignis & bellicosus, *Schinkel* de *Bythen* genere *Vestphalus:* qui barbarorum cuneos transuerberans, antequam medietatem attigisset, barbaricis frameis obtritus est. Cecidit & Comes de *Keiderer*, & plures alii militaris & equestris ordinis viri. Sed & non C parua multitudo viua in manus barbaricas venit. Ex quibus dum iuxta suas nefarias superstitiones, Diis suis pro consecuta victoria oblaturi libamina, vnum sorte deposcerent flammis cremandum, & sors in *Hirczhals* ciuem *Maydeburgensem* cecidisset, beneficio quoque aliquorum barbarorum illum noscentium bis liberatus foret, tertia demum vice, dum illum sors deposceret, sua sponte se obtulit, & sacrilego ritu cum equo cui insidebat, flammis crematus est.

vbi fusi & profligati sunt à Lithuanis.

Pacto & sponsione, de restituenda Castellania *Landensi* iniustè occupata, *Casimiro Cuiauiensi*, *Lancitiensi*, & *Siradiensi* Duce, de quibus inter illum & *Boleslaum Pium Calissiensem* Ducem contractu duplici conuenerat, non D seruatis, præfatus *Boleslaus Pius Calissiensis* Dux, cum *maioris Poloniæ* militibus, hostiliter circa festum Sancti *Bartholomæi* terras *Cuiauiæ* intrauit, & illas vastare ac spoliis afficere cœpit. Ad quem etsi *Casimirus Cuiauiensis* Dux, nunciis missis Castellaniæ *Landensis* restitutionem obtulit, *Boleslaus* tamen *Calissiensis* Dux, illusum se iam altera vice respondens, non prius ex *Cuiauia* copias deduxit, donec medietas castri *Landensis*, & castrum quod *Casimirus Cuiauiensis* Dux ædificauerat, sibi & suis Officialibus fuêre reddita, & medietas *Volmiro* Episcopo *Vladislauiensi* post sibi æquè tradenda, fuit resignata. Pertulit & aliud *Casimirus Cuiauiensis* Dux præfatus, sub eodem tempore infelicitatis eulogium: duo etenim filii sui, *Leszko niger*, & *Ziemomisl*, quos de prima vxore susceperat, nouerca sua altera patris sui vxore, filia *Swantopelci Pomeraniæ* Ducis, falsone an verè, pro incomperto habebatur, quòd illos veneno tollere conaretur, insimulata, patre deserto, *Ziemomisl Lancitiensis*, *Leszko niger Siradiensis*, terras & castra, munitionesque earum, Baronibus & militibus terrarum prædictarum, vniuersali assensu & fauore, tyrannidem & iniustitiam Patris cotum perosi, in eorum subiectionem concedentibus, occupant, & detinebant longo tempore occupata. 1261.

Castellaniam Landensem Boleslaus Calissiensis Dux bello recuperat.

Succursum facturus Christianis, in clade, cum barbaris pugnantibus, plurimùm debilitatis & perculsis, in *Prussia* militantibus, Comes de *Barboigæ* cum sua militia in *Prussiam* aduenit, & *Zambienses* cædibus & spoliis afficere cœpit. Quem *Zambienses* in die Sanctæ *Agnethis* aggressi, deuictis suis copiis, Comitem ipsum, pluribus suis occisis, captiuant. Et posthæc castrum *Heilsburg*, obsident, quod magis a fame quàm ab eorum armis expugnatum, Cruciferis ex eo saluis discedentibus, consequuntur. Tria deinde castra, nomen Christianum erasuri de terra, circumsident, videlicet *Kruczeberg*, *Kinsberg*, & *Gartensteyn*, quæ obsessi tanta fame macerati, vt etiam dentes amitterent, barbaris dedunt. Quartum verò dictum *Keyszil*, antequam obsideretur, periculum quod alii in tribus castris pertulerant veriti, Cruciferi exustum deserunt.

Cruciferorum quatuor castra capiuntur.

Flagellatorum secta quædam, quæ primùm ex *Galliis* & *Parisiis* manasse ferebatur, errores & prauitates multiplices continens, in *Almania* mox coalescens, & funiculos suæ peruersitatis dilatans, etiam ad *Poloniæ* regiones peruenit. Incedebant siquidem homines sectam huiusmodi professi, processionaliter velatis capitibus, in claustralium morem, corpore vsque ad vmbilicum denudati, flagellis quoque quadruplici corrigio connodatis, & nodos habentibus in extremitatibus, vnus alterius dorsum acriter cædebat. Agebant insuper stationes, venias, genuflexiones mirabiles, canendo carmen, quilibet iuxta distinctionem suæ linguæ, inconditum, cum ex variis linguis & nationibus colluuies ipsa contracta esset. Mutuò insuper se, quamuis non ordinati sed laici essent, de quantumcunque enormibus peccatis, confessione audita absoluebant, & pœnitentes solenniter introducebant, asserentes sectam suam a Deo placidam existere, & animabus propinquorum suorum, etiam damnatorum in inferno existentium & cœlos possidentium, & suis dum obirent adferre magnas consolationes & profectus. Dum autem secta hæc primùm *Cracouiam* aduenisset, Ecclesiis visitatis, & velut pœnitentiis expletis, illicò de *Cra-*

Flagellatorum secta in Polonia.

Digitized by Google

1261. *Cracouia, Prandotha* Episcopo, ni celeriter inde recederet, carceres illi comminante, se euoluit. Sed & in cæteris *Polonicæ* Ecclesiæ dioe- A cesibus, *Janussio* Archiepiscopo *Gnesnensi*, & aliis Episcopis *Poloniæ* eorum errores detegentibus, & Principibus *Poloniæ*, ne quis *Polonorum* errores huiusmodi sectaretur, sub graui pœna & bonorum confiscatione mandantibus, secta ipsa irrisa & spreta est. Apud alia verò Regna, igne & gladio deleta: errorque cæteris eius sectatoribus, illum deserentibus, & quod laudabatur, execrantibus, subitò dispeniit.

Casimirus Cuiauiæ Dux *Casimirus Cuiauiensis, Lancitiensis*, & *Siradiensis* Dux, vno bello cum *Boleslao pio Calissiensi* Duce, restituendo illi *Landensem* castellaniam, iniustè à se detentam, vix perfunctus, repentè aliud æquè temerarium *Boleslao* B *Pudico Cracouiensi* & *Sandomiriensi* Duci mouit, *Lelouiensemq;* districtum, sibi vsurpans, & asserens iuris sui esse, castrum in colle oppido *Lelouiensi* propinquo ædificat. Quod eo discedente *Boleslaus Pudicus* conquirit, & in suam redigit ditionem. Et quoniam *Casimirus* Dux rapere & occupare solitus erat aliena, iusto Dei iudicio promeruit, vt perderet propria. Quapropter duo filii sui, *Leszko niger* & *Ziemomisl* in illum consurgunt, & machinati hostilia, *Siradiense* castrum sub eo intercipiunt, quibus milites vniuersi *Siradienses*, spreto Patre eorum *Casimiro*, constanter adhæserunt, tyrannidem Patris perosi.

terram Lelouiensem occupat, quam mox Boleslaus Pudicus recuperat.

Quindecimo Calendas Nouembris *Przemislaus Bohemiæ* Dux *Margaretham* Ducissam C contoralem suam, cum qua annos plures in matrimonio exegerat, & propter sterilitatis opprobrium, & quia votum de ingrediendo monasterio fecisse viro primo mortuo insinuata est, dimittit & repudiat, & *Kunegundim* filiam *Rosczislai* Ducis *Bulgarorum* neptem *Belæ Hungariæ* Regis, accepit in vxorem, nuptiis solenniter in *Posonio* celebratis. Octauo verò Calendas Ianuarii, die qui in Natalem Domini cadebat, se in Regem *Bohemiæ*, & præfatam *Kunegundim* nouam nuptam in Reginam per *Vernerum Moguntinensem* Archiepiscopum procurauit *Pragæ* coronari. Vocatus per Electores ad Imperium, venire renuit, D palam apud suos iactitans, *pluris Bohemiæ Regnum quàm Imperium fore.* Nondum enim tum *Pragensis* sedes excellentiam consecuta erat Metropolitanam, sed erat *Moguntinensi* Archiepiscopo subiecta, & *Bohemiæ* Rex, quoties Regnum vacare contingebat, precaria & emendicata Archiepiscopi *Moguntinensis* coronabatur & inungebatur manu.

Przemislaus Bohemiæ Dux regiam accipit dignitatem.

Octauo Calendas Iunii, apud *Viterbium Alexander* Papa IV. moritur, cum annis septem, & mensibus duobus sedisset, & in Ecclesia Sancti *Laurentii* Cathedrali *Viterbii* sepelitur. Cui *Vrbanus IV.* natione *Gallicus*, *Tricensis*, Patriarcha *Hierosolymitanus*, ex terra Sancta reuersus, & a Cardinalibus concorditer electus, in dieque decollationis Beati *Ioannis Baptistæ*, succedit. Qui exercitum *Saracenorum Siciliam* deuastantem, a *Manfredo* in Patrimonium Ecclesiæ immissum, per crucesignatorum exercitum fugat, & Regnum præfatum *Siciliæ*, *Carolo* Comiti *Prouinciæ*, fratri Regit *Franciæ*, vt illud a *Manfredo* recuperet, confert. 1261.

Papa Alexander IV. moritur, cui Vrbanus IV. succedit.

Conglutinati in vnum *Rutheni* & *Lithuani*, iam inter se pactis & liga fœderati, cum omnibus potentiis, & gentis vtriusque copiis, hostiliter per syluas & nemora, silenter & clandestinè, quò facilius incautos fallerent & opprimerent, in *Masouiæ* terras veniunt, Ducem quoque *Masouiæ Semouitum Conradi*, in villa & curia sua *Iaszowsko*, alias *Iazdow* vel *Iazden*, se tunc continentem, antequam fama eorum hostilis ingressûs denunciari illi posset, nocte in vigilia Sancti *Ioannis Baptistæ* aggressi, occupant, & tam ipsum *Semouitum* Ducem, quàm filium eius *Conradum*, & milites vnà præsentes captiuant, Ducalemque supellectilem diripiunt. Tantum autem *Ruthenorum* in *Polonos* odium tunc expromptum est, vt etiam sæuirent in victos & deditos. Dux enim *Swamirus Russiæ*, siue *Swarro*, nepos ex sorore *Danielis Russiæ* Regis, in *Semouitum* Ducem *Masouiæ*, truculentia plusquam carnificina debacchatus, captum & ligatum (in *Ruthenorum* enim cesserat sortem) capite miserabiliter obtruncat. Pari cæde & carnificio in filium suum *Conradum* vsurus, nisi forte *Mendog* Duci & *Lithuanis* (a quibus seruatus, & anno eodem pecunia redemptus est) obuenisset. Barones & milites *Masouiæ*, casu suorum Ducum, & terræ suæ hostili deprædatione, ad quam peragendam *Rutheni* & *Lithuani* ex *Laszowsko* egressi se diffuderant, & nouitate & atrocitate rei expergefacti, animos tamen non omittunt, sed tam militaribus quàm agrestibus in arma coactis, alterius Principis indignam cædem vlturi, alterius liberationem effecturi, populationemque agrorum, & tectorum suorum exustiones prohibituri, in campum descendunt, etiam cum periculo suo (neque enim respectu multitudinis hostilis, iustam & æquam habebant aciem) parati decernere. Hostibus itaque *Ruthenis* & *Lithuanis*, nonis Augusti, in prædio & rure, cui nomen *Dlugoszkiedle*, consecutis, pugnam ineunt, certamineque feruente inter vtrosque, quamuis *Masouiæ* milites adnitendo pro victoria magnam in hostibus edidissent stragem, ad extremum tamen abundante hostili multitudine, *Masouitis* fugere coactis, *Ruthenis* & *Lithuanis* cessit victoria, pluribus insignibus militibus *Masouiæ* aut occisis aut captis. Posthæc & captiuitate Ducum & victoria elati, vniuersam *Masouiæ* oram, & maiorem partem *Cuiauiæ*, in plures turmas & cuneos effusi, peragrant, & hominibus cuiuscumque conditionis,

1262. *Lithuani cum Ruthenis iterum Masouiam ingressi*

Ducem Semouitum interficiunt, & filium eius capiunt,

nobilitateq; profligata & omnibus exuta.

1262. nis, partim necatis, partim captis, immensas prædas ex pecore & aliis rebus agunt, & tam oppida quàm rura succendunt, onustique præda captiuorum & rerum maxima, in terras suas redeunt.

ad propria reuertuntur.

Conditionem miserabilem terræ *Masouiæ*, in solitudinem pene duplici attritione barbarica redactam, *Boleslaus pius Calissiensis* Dux miseratus, & precibus *Gertrudis Masouiæ* Ducissæ, relictæ olim *Semoniti* Ducis *Masouiæ*, frequentius repetitis, permictus, cum equestri & pedestri exercitu, architectorumque variæ artis numero, & propugnaculorum atque victualium abundantia, ad illam in festo Sancti *Michaelis* venit, reliquiasque eius ad se concurrentes colligit, solatur, & quibus potest largitionibus & donatiuis reficit. Ad *Plocensem* deinde ciuitatem perueniens, castrum a barbaris exustum & deletum, forti & ingenioso opere ædificat, fossatisque & vallis communit. Et omnibus ritè consumatis, relictæ Ducis *Semouiti*, & filiis eius *Boleslao* & *Conrado*, illud præsentat. Non mediocriter ob id efferendus tam laude quam memoria, quòd opprobrium *Polonicæ* gentis abstulit, & ne natio & ora *Masouiæ* a barbaris aut occuparetur, aut prorsus deleretur, sua liberalitate & benigna fatiga, & impensa prouidit.

Boleslaus Pius castrum & ciuitatem Plocensem readificat.

Signis variis & prodigiis, sanctitatem, fauorem, & splendorem, quibus Beatam *Heduigim Slesiæ* & *Poloniæ* Ducissam, *Henrici cum barba Slesiæ* & *maioris Poloniæ* Ducis relictam, pro suis operibus & meritis insigniuit Altissimus, in *Poloniæ* Regno & Prouinciis vicinis, longè lateque se diffundentibus, Principes *Poloniæ* atque *Slesiæ*, *Wladislaus Salczburgensis* Episcopus, *Conradus Glogouiensis*, *Henricus Vratislauiensis*, nepotes illius, *Thomas Vratislauiensis* Episcopus, cum Clero & Ecclesia sua permoti, ad procurandam canonisationem, impensa collata, *Salomonem* Archidiaconum *Cracouiensem*, Magistrum *Nicolaum* Scholasticum *Cracouiensem*, & *Abengebertum* Decanum *Wiszegradensem*, Canonicos *Wratislauienses*, ad *Vrbanum* Papam quartum transmittunt. Quorum propositione, per organum *Salomonis* Archidiaconi *Cracouiensis* in Consistorio publico facta, qua genus, vitam, meritum, & miracula, in vita & post mortem edita, Beatæ *Heduigis* explicabantur, *Vrbanus* Papa quartus audita, grauitatem solitam seruaturus, *Volmirum* Episcopum *Wladislauiensem*, & fratrem *Simonem* Ordinis Prædicatorum Prouincialem *Poloniæ*, pro examinatione vitæ & prodigiorum fœminæ Beatæ deputat, & examen huiusmodi specialibus literis demandat. Continuatum autem fuit examen huiuscemodi, per *Volmirum Wladislauiensem* Episcopum, & *Simonem* Prouincialem *Poloniæ*, vsque ad annum Domini millesimum ducentesimum sexagesimum quartum, cum anno millesimo ducentesimo sexagesimo secundo, septimo Calendas Nouembris cœpisset.

Canonisationis B. Heduigis procuratio incipit.

1262. A *Ruthenorum*, *Tartarorum*, *Lithuanorum*, cæterorumque gentiliū frequentibus & clandestinis in Ducatus suos irruptionibus, *Boleslaus Pudicus Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Dux permotus, summoque prouidens & præcauens opere, ne barbaris in Dominia sua ex improuiso irruentibus, ancillæ *Christi* sanctimoniales, in monasterio *Zauichostensi* a se fundato & dotato, aliquo à barbaris probro vel ludibrio tractarentur, *Zauichostense* monasterium, & sanctimoniales in eo degentes, de consilio *Prandothæ* Episcopi *Cracouiensis* & Baronum suorum, in tutiorem locum, qui *Skalá* alias *lapis Sanctæ* B *Mariæ* appellatur, tribus miliaribus à *Cracouiensi* vrbe distantem, transtulit. Et oppido *Skala*, in loco qui *Stankon* vocitabatur, pro nouo monasterio erigendo, adiecto, etiam priorem donationem, de oppidis, villis, decimis, lacubus, censibus & libertatibus factam, nouis priuilegiis & literis, sexto Nonas Martii apud *Korczyn*, germanæ suæ *Salomeæ* Reginæ olim *Galatiæ*, habitum & professionem prædicti monasterii & ordinis sortitæ, precibus deuictus, innouat & confirmat. Et incrassaturus priorem dotem, villam *Zarnowicze*, & tria telonea, item Ecclesiam ventrosam, cum decimis in *Zarnowicze* illi annectit.

Monasterium Zauichostense in Skalám transfertur.

Frater *Guido* tituli Sancti *Laurentii* in *Lucina* Presbyter, Cardinalis, Summi Pontificis C *Clementis* Papæ quarti, in *Polonia* Legatus, anno eiusdem Pontificatus secundo, committit Abbati & Custodi Sanctæ *Mariæ Wratislauiensi* ordinis Sancti *Augustini* Canonicorum Regularium, longam litem & quæstionem periculosam, intur *Volmirum* Episcopum & suam Ecclesiam *Wladislauiensem* ab vna, & *Casimirum Cuiauiensem*, *Lancitiensem*, & *Siradiensem* Ducem partibus ab altera, occasione castri *Racziasz*, quod idem Dux *Casimirus* occupauerat. Hic autem Abbas & Custos Sanctæ *Mariæ Wratislauiensis*, quatuordecima Aprilis, tribunali apud *Wladislauiam antiquam* posito, partibus auditis causæ per compositionem, adiudicando castrum *Racziasz*, quod idem Dux *Casimirus* occupauerat, cum suo D districtu, *Volmiro* Episcopo, & suæ *Wladislauiensi* Ecclesiæ. Duce quoque *Casimiro* absoluto, interdictum tollunt & relaxant, propter quod occupationem dicti castri obseruabant, anno Domini, millesimo ducentesimo sexagesimo septimo.

Ex commissione Legati Apostolici castrum Racziasz Ecclesiæ Wladislauiensi adiudicatur.

Nouam calamitatem, nouamque deprædationem *Lithuani* & *Rutheni* terris *Masouiæ* anno superiori, & clade apud *Dlugosziedle*, nec non captiuitate Ducum & militarium, atque spoliis & incendiis afflictæ, illaturi, iterum illuc adueniunt, sed dum desideriis, & spei eorum non responderet spoliorum, quæ se consecuturos non dubitabant (omnibus superiori anno incolis *Masouiæ*, vel in seruitutem abductis, 1263.

Digitized by Google

1263. *Lithuani Lowicz prædantur,*

ductis, vel in loca syluestria & munita cedentibus) effectus, in Castellaniam *Louicensem*, ad Archiepiscopum *Gnesnensem* pertinentem, quam ab exploratoribus & transfugis didicerant integram esse, se conferunt. Atque illuc concito gradu peruenientes, tam villas, quàm Archiepiscopales curias, hominibus & iumentis spoliatas, incendunt, & igne consumunt, & prædam satis multiplicem, nemine defensionem ferente, in terras suas stomachando & superbiendo abducunt. Eadem penè huius fratrum Cruciferorum de *Prussia* fuit fortuna, quos *Prutheni* barbari in castro *Weyszenburg* aggressi, in *Masouiam* castro potiti fugere compellunt. Quos licet persequi perseuerassent, Duce tamen eorum *Dway* vulnerato, persecutionem omittunt.

& fugant Cruciferos Prutheni in Masouiam.

Propitiaturus Clemens Dominus *Polonis* in terris *Masouiæ* consistentibus, multifariè a barbaris iusto suo permittente iudicio, ob multiplicata & nusquam pœnitentia deleta scelera, afflictis, *Lithuanorumque* & barbarorum in suæ virtutis dextera gloriantium, superbam & deliram temeritatem compressurus, dissidium intestinum, ciuilesque discordias inter illos gliscere primùm, mox etiam succrescere & adolescere permisit. Molesta enim & grauis fuit cæteris *Lithuaniæ* Principibus *Mendolphi* aliàs *Mendog Lithuanorum* Regis, qua sibi rerum summam vsurpare conabatur, potentia, rati illam, ni abrogaretur, in suam calamitatem recidere. Quem primùm conuiciis apud vulgum, quòd veteri ritu relicto, in Christianorum fidem concesserat, quòd terras naturales *Lithuanorum*, æque sibi & illis communes, Cruciferis inscripserat, lacerant, deinde conspiratione facta, *Stroinath* alias *Trognath*, secundus post *Mendog* loco, nepos suus, dominationem & Principatum apud *Lithuanos* occupaturus, illum quiescentem per insidias obtruncat, & omnes filios eius in dolo tyrannicè delet, & rapit per vim Principatum.

Mendog Lithuanorum Rex a suis occiditur.

Quarto Nonas Aprilis, frater *Hanno* de *Sangerhausen*, octauus Magister *Prussiæ*, fundat monasterium Sancti *Nicolai* Ordinis Prædicatorum in noua *Thorun*, supra fluuium *Makra*, qui non longe a ciuitate erupit, conferens pro dote fratribus præfatæ domus, in omnibus fluuiis, stagnis, lacubus, & paludibus pro suo vsu piscandi facultatem.

Monasterium Prædicatorum in Thorun fundatur.

Solis Eclipsis eo anno in die Beati *Dominici* proueniens, multos tristes in nonnullis regionibus, in *Bohemia* præsertim, causauit effectus vbi a grandine & siccitate, tanta est orta frugum caristia, & tandem fames, vt multi homines sexus vtriusque, famis inedia perierint.

Eclipsis solis.

Petrus Plocensis Episcopus, cùm in sede *Plocensi* annis duobus & medio sedisset moritur, & in *Plocensi* Ecclesia tumulatur. Cui *Thomas* succedit *Thomka* vocitatus, nobilis genere, de familia & cognatione *Prussorum*,

Petro Ep. Plocensi succedit Thomas.

ortum ducens a *Ianussio Gnesnensi* Archiepiscopo, apud Ecclesiam Gnesnensem (fauentibus & consentientibus *Boleslao* & *Conrado* Ducibus Masouiæ) confirmatus, & benedictus in ordinem Pontificalem. 1263.

1264. *Boleslaus Pudicus gentem Iaczwingorum, quæ ubi locorum fuerat, & quibus moribus prædita recenset,*

Boleslaus Pudicus Cracouiensis & *Sandomiriensis* Dux, contra *Iaczwingos* barbaros, Ducatibus suis propter immediatam vicinitatem infestiores, & quòd Principatus suos frequentius lacesserent, bellum acturus, expeditionem omnibus terris suis literis indicit. Et omnibus copiis apud *Zawichost* conuenientibus, & ipse personaliter in bellum huiusmodi ire pergit. Est autem *Iaczwingorum* natio versus aquilonarem plagam, *Masouiæ*, *Russiæ*, & *Lithuaniæ* terris contermina, sita, cum *Pruthenica* & *Lithuanica* lingua habens magna ex parte similitudinem & intelligentiam, populos habens immanes & bellicosos, & tam laudis quàm memoriæ auidos, vt decem ex illis cum centum hostibus decertarent, ea sola spe illectos, quòd post mortem & casum, scirent carminibus de fortibus factis se laudandos. Quæ res illis in eam perniciem versa, cum pauci à multis facilè superarentur, vt sensim natio ipsa fere vniuersa, cladium interiret exterminio, nemine illorum aut iniquam detrectante pugnam, aut consertà fugere persuadente. *Boleslaus* itaque *pudicus Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Dux, fines illorum ingressurus, & acies ordinat, summa cura omnia quæ disciplinam exigunt militarem prouidens, & milites pro concione vocatos in pugnam animat: Pluribus ante certaminibus per suos milites commissis, quòd cum hoste pertinaci, aut vincere aut mori destinato, pugnam propediem (neque enim *Iaczwingos* laturos, vt agri eorum ipsis incolumibus popularentur) esset initurus. Adhibuit & *Boleslaus* Præfectos, qui & vltimum cogerent agmen, & milites a signis & locis discedere vetarent, tam composito semper incedens agmine, quasi hostes semper in conspectu forent. Neque illum opinio fefellit, *Iaczwingi* enim, apud quos tunc maior inter Duces *Comath* Princeps erat, *Polonorum* audito aduentu, in arma alacres consurgunt, & populationem suam prohibituri, *Polonis* obuiam eunt. Decimo itaque Calendas Iulii, exploratores *Boleslao* denunciant hostes adesse, & eodem die sole illucescente, adhuc *Boleslao* tenente statiua, *Iaczwingorum* se acies ad pugnam paratæ ostendunt. Quibus visis & *Boleslaus Pudicus* acies suas educit, & pugnam, alteris in alteros cœca & obstinata mente ruentibus, committit, & æquis viribus æquaque sorte, pugna in horas aliquot prolata, cum *Iaczwingi* vincendi mira pertinatia pro victoria adniterentur, *Poloni* multitudine freti, recentes & incolumes, in fessorum aut desideratorum locum subducentes, acies tan-

Digitized by Google

1264. tandem *Iaczwingorum* succumbit. Vbi Princeps eorum *Comath*, pugnam restituturus, animosius pugnans, a *Polonis* exceptus, pugionibus confoditur. Neque tam sui Ducis *Comath* casus, neq; prostrata rarefactaque acies, reliquos *Iaczwingos* a prælio diuertere coëgit, ad extremum enim cæsi & obtriti sunt. Neque *Polonis* incruenta victoria fuit, pluribus aut desideratis, aut vulnera grauia perpessis. Eo vno prælio, omnis ferè gens, omnisque natio *Iaczwingorum*, adeò deleta & extincta est, vt cæteris, & his quidem paucis & agrestibus, aut valetudinariis, in ditionem *Boleslai* concedentibus, aut *Lithuanis* se coniungentibus, hactenus ne nomen quidem *Iaczwingorum* extet. Terrâ eorum omni, & pecore, quo plurimùm abundabant, cæteraque eorum supellectili *Boleslaus Pudicus*, & suus exercitus potitus, omnes baptismum suscipere, & fidem Christianam profiteri iussit, detrectantes capite mulctari. Papæque *Vrbano* supplicauit, vt in reliquiis gentis illius, religionem Catholicam professis, Episcopum constitueret, pro *Neophitarum* confirmatione & stabilimento. De quo ne de commento argui possimus, mandatum Apostolicum *Gnesnensi* Archiepiscopo super ea re factum, habes infra scriptum:

profligatam in toto delet, reliquis ad baptismum conversis.

Mandatum Papæ ad Archiep. Gnesnensem, vt Iaczwingis Episcopum constituat.

Alexander Episcopus Seruus Seruorum Dei, Venerabili Fratri Archiepiscopo Gnesnensi, Salutem & Apostolicam benedictionem. Ex parte dilecti filii, nobilis viri Boleslai Cracouiensis & Sandomiriensis Ducis, Ecclesiæ Romanæ deuoti, fuit nobis humiliter supplicatum, vt cum contra paganos Iaczwingos, qui terræ ipsius Ducis confines existunt, per Te, ac Suffraganeos tuos, prædicari mandauerimus Verbum Crucis, & tam per hoc, quàm etiam per exhortationem dilectorum filiorum minorum fratrum, quasi pro firmo speraretur, quod iidem pagani ad fidem conuerti debeant Christianam, ipsorumque terra paganorum, eidem Duci sit, vt asserit, ab Apostolica sede concessa, præfici ibidem aliquem Episcopum faceremus. Ideoque Fraternitati Tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus, si ita est, eisdem paganis, postquam ad fidem Christianam conuersi fuerint, dummodò terra ipsorum infra alicuius Episcopatus limites non existat, aliquam personam idoneam, auctoritate nostra, sine alieni iuris præiudicio, in Episcopum studeas deputare. Datum Romæ &c.

Nominis Diuini & Ordinis Prædicatorum religionem, *Casimirus Cuiauiensis, Lanciciensis & Siradiensis* Dux, in suis Principatibus aucturus, in fratres prædictos a Prouinciali *Poloniæ* petitos, ex *Cracouiensi* conuentu assumptos in illo locat, curamque illorum Ducali munificentia gerens, Ecclesiam pro illis erectam, calicibus, cassulis, cæterisque clenodiis adornat.

Culmensis *Culmensis* Episcopus *Henricus* Ordinis Prædicatorum frater, Ecclesiam suam *Culmensem*, quam secularem reperierat, in regularem Canonicorum Regularium Beati *Augustini* transtulisse non contentus, iterum illam in Cruciferorum ordinem, Metropolitano suo Archiepiscopo *Gnesnensi* ignorante & inconsulto, transmutat, & ritu Canonicorum Regularium atque habitu abiecto, habitum atque ritum Cruciferorum ordinis *Theutonicorum* Sanctæ *Mariæ*, vna cum Capitulo suo *Culmensi* assumit, Generali tunc Magistro *Prussiæ Helmerico* & fratribus sui Ordinis, ipsum ac capitulum suum, ad transmutationem hujusmodi, tam prece quam persuasione impellente, adhibita gratificatione & consensu *Anselmi* Episcopi *Varmiensis*, tunc Apostolicæ Sedis in *Prussia* Legati, in Calend. Febr.

1264. *Ecclesia in ordinem Cruciferorum commutatur.*

Castrum *Bergfridt Pruthenis* barbaris obsidentibus, Cruciferorū exercitus adueniens, in barbaros somno pressos irruit, & mille trecentis occisis, reliquos in fugam egit, castrumque *Bergfridt*, ne eo barbari aliquando potirentur, igne deleuit. Reparato nouo fortiori exercitu *Pruthoni*, terram *Culmensem* ingressi, spoliis, igne, & cædibus peruastant, contra quos *Helmericus Prussiæ* Magister, cum *Theodorico* Marschalco dimicans, occisus succumbit, & barbaris præualentibus, vires Cruciferorum, quadraginta etiam fratribus cum Magistro & Marschalco cadentibus, attritæ sunt. In locum occisi Magistri *Helmerici*, septimus Magister *Ludouicus* de *Kaldenschein* suffectus.

Cruciferos Prutheni cædunt.

Boguphalus Posnaniensis Episcopus, miserabilium personarum pia miseratione calamitati compassus, in ciuitate *Posnaniensi* hospitale infirmorum, sub honore & titulo Sancti *Spiritus*, extra muros ciuitatis *Posnaniensis* iuxta fluuium *Wartha*, fundat, cui & dotem aliquam de mensa Episcopali largitur. Tunc etiam Ecclesia Parochialis in ciuitate *Posnaniensi* fundata in honorem & titulum Beatæ *Mariæ Magdalenæ*.

Non defuit & hoc anno inter *Lithuanos* & *Pruthenos*, furor & clades ciuilis, & intestina seditio. Nam cum *Mendog* Rex *Lithuaniæ* cum filiis suis a nepote *Stroinath* occisus esset in dolo, *Woyszalk* filius, & *Theophilus* consobrinus *Mendolphi* alias *Mendog Lithuanorum* Ducis occisi, necem *Mendolphi* vlturus, in *Stroinath* Principem, qui *Mendolpho* occiso, summam rerum, & maiorem apud *Lithuanos* Principatum rapuerat, conspirant. Et venationes tractantem aggressi, pluribus ante tormentis illatis, & *Mendolphi* cæde exprobrata, enecatum interimunt, Principatum, quem morte *Mendolphi* amiserant, recuperant. Quamuis autem præfatus *Woyszalk* in monachum *Russiæ* tonsus foret, deserta tamen religione, assumptis & in auxilium sibi adiunctis *Lithuaniæ* Ducibus, patris necem vltum iri cupiens, *Stroinath* occidit, & se Ducem *Lithuaniæ* gerere cœpit.

Stroinath Lithuanorum Dux a filiis Mendog occiditur.

Pro firmiori fœderis, inter *Belam Hungariæ*,

Digitized by Google

1264. *riæ*,& *Przemislaum* alias *Othokarum Bohemiæ*, Reges icti, glutinio, *Bela* Dux, filius *Belæ Hungariæ* Regis, *Kunegundim* filiam *Othonis* A tertii Marchionis *Brandeburgensis*, ex *Beatrice* filia *Venceslai*,& sorore *Othokari* siue *Przemislai Bohemiæ* Regum, susceptam, accipit in vxorem, sed sponso *Bela* post biennium mortuo, præfata *Kunegundis* Duci *Luneburgensi* nupsit. Alterius germanæ suæ *Mechtildis* coniugium *Barwin Slauorum* Dux sortitus est.

Cometes apparuit,

Cometes, siue sydus accensum & ignitum, tam largus & mirabilis, qualem nullus mortalium tunc viuens ante viderat, apparuit. Ab oriente enim cum fulgore surgens, vsque ad medium cœli versus occidentem, comam perlucidam protrahebat; durauit autem aspectus illius citra tribus mensibus. Primo ,ue ortus sui die *Vrbanus* Papa languere cœpit, & vlti- B mo cometis die, vltima Septembris occidit, cum annis tribus, menso vno sedisset. Vt non aliud ,cometes ipse, quam Summi Pontificis vicinam mortem, præcinisse videretur, in Polonia tamen alium effectum produxit. Eo enim desinente, animalium quadrupedum mortalitas secuta est. Sepulturam autem *Vrbanus* Papa apud *Perusium* in maiori Ecclesia, iusta funeri Cardinalibus soluentibus,accepit. Qui celebritatem de Corpore Christi a Prædecessoribus suis neglectam instituit, Beato *Thoma* de *Aquino* Doctore Officium illius tam cognatis adaptante verbis, vt omnes veteris Testamenti figuras, Sacramentum Corporis C *Christi* repræsentantes, contineat, licet institutio ipsa morte *Vrbani* tunc imperfecta remanserat.

quem mors Vrbani Papa, & quadrupedum in Polonia secuta est.

Iterum nuncii ad procurandam B. Heduigis canonisationem mittuntur.

Nuncii priores ad procurandam Beatæ *Heduigis* Ducissæ *Poloniæ* & *Henrici cum barba* relictæ, canonisationem, videlicet *Salomon* Archidiaconus, *Nicolaus* Scholasticus *Cracouienses*,& *Ahengebertus* Decanus *Visegradiensis*, cum Regestro examinis testium, & literis Commissariorum Apostolicorum, *Volmiri* Episcopi *Wladislauiensis*, & fratris *Simeonis* Prouincialis *Poloniæ*, in fine Augusti *Perusium* venientes, *Vrbanum* Papam quartum absumptum offendunt, de quo non mediocri consternati dolore, cum omnia ad maiorem difficultatem sua negotia viderant morte *Vrbani* recidisse; substitutionem tamen alterius D præstolari coacti sunt.

Boguphalus Posnaniensis Episcopus, quindecima Decembris, in villa suæ Ecclesiæ *Cziazim* alias *Czirmna* moritur, & in Ecclesia *Posnaniensi* sepelitur, cum annos decem in Pontificatu exegisset, virtutibus, quas sibi Deus optimus,& natura contulerat abusus.

1265. *Ruthenos terram Sandomiriensem ingressos,*

Multus & frequens *Ruthenorum* exercitus, de singulis fere Principatuum variorum *Russiæ* Ducum collectus, *Swarnone* tamen *Russiæ* Duce cæteros in arma & sollicitante & cogente, terras *Sandomirienses* Ducis *Boleslai* inuasit, easque diebus aliquot spoliis, rapinis & incendiis afflixit. Interim autem *Sandomirienses* Barones (Duce etiam suo *Boleslao*, ne hostis rapta præda euaderet, non consulto) in aciem cum agrestibus, vt speciem maioris exercitus *Ruthenis* ostenderent, descendunt. Et opportunitate captata,cum *Ruthenos* sparsos & pallantes per agros, prædationibus & spoliis operam dantes,animaduerterent,in illos irruunt & facili negotio, paucos pugnam cientes, fundunt & prosternunt; cæteros metu nimio perculsos, & in fuga consecutos, captivant aut interimunt, magnaque cæde in hostibus edita, omnibus quæ rapuerant recuperatis, insignem de *Ruthenis*, omnibus eorum rebus, & castris direptis potiti, victoriam referunt. 1265.

nobilitas profligat & captiuat.

Leszko niger Dux, a patre suo *Casimiro*, *Cuiauiensi* & *Lanciciensi* Duce, emancipatus,Ducatumque *Siradiensem*, patre *Casimiro* concedente, pro sua portione sortitus, a *Boleslao Pudico Cracouiensi* & *Sandomiriensi* Duce, velut fratris patruelis germani nepos, adoptatur in filium. Qui illum speciali priuilegio & gratia, suorum omnium Principatuum hæredem instituit, & ipsum tantummodo sibi,in omnes terras suas,Ducatus & Dominia,(mactæ enim virtutis sibi & Consiliariis suis apparebat Princeps) successurum decreuit. Qui etiam niger *Leszko*, virginem *Griphinam Roscislai* Ducis *Ruthenorum* filiam, Duce *Boleslao Pudico* huiusmodi affinitatem conciliante, quo terræ suæ quietiores essent, accepit in vxorem. Apparatusque nuptiarum cum magna solennitate in castro *Cracouiensi* exactus est, quod *Boleslaus Pudicus* sub eo tempore nouis & firmissimis ædificiis, uniuersum montem complexus, instaurauerat.

Boleslaus Pudicus Leszkonem nigrum adoptat sibi successorem.

Helisabeth relicta olim *Przemislai Posnaniensis* Ducis,filia *Henrici* Ducis *Slesiæ* a *Tartaris* occisi, nona Ianuarii,in villa sua dotali *Moderz* defuncta & *Posnaniam* relata, in maiori Ecclesia sepulta est,fœmina raræ religionis & sanctimoniæ in Ecclesiam Dei, & in personas religiosas munifica & liberalis.

Conuersionis Beati *Pauli* Apostoli, pro eligendo altero *Posnaniensi* Episcopo, instituta adueniente die, *Petrus* alias *Pietrzyk* Præpositus *Posnaniensis*, nobilis genere, filius militis *Drogoslai* de *Skorew*, de domo & nobilitate *Habdanck*, via scrutinii in Episcopum *Posnaniensem* concorditer electus est. Qui etsi electione sua *Ianussio Gnesnensi* Archiepiscopo in *Znina* præsentata, eam petiuisset confirmari, *Ianussius* tamen *Gnesnensis* Archiepiscopus fauens *Falutæ* Decano *Gnesnensi*,quem *Boleslaus Pius* Dux *Calisiensis* & *Gnesnensis*, & consors sua Ducissa *Helena*,ad Episcopatum *Posnaniensem* magnis instantiis promouebant,*Pietrzikoni* electo,ignorantiam literarum, & præsertim Canonum imperitiam obiecit. Propter quod Decanus *Posnaniensis Ioannes*, *Vestkonis*, militis filius, veritus, ne a *Gnesnensi* Archiepiscopo *Pietrzikonis* electio cassaretur, in appellationem prorupit. Sed infra paucos dies, & suo

Post varios competitores

1265. & suo electo, & appellatione desertis, *Faluta* Decano *Gnesnensi* adhæsit. Inter hæc Capitulum *Posnaniense Pietrzikone* electo, langui- A dè ius electionis prosequente, aliam electionem (quod ipsum quoq; parùm sensatè factum videbatur, iam enim eligendo *Pietrzikonem* iure suo erat perfunctũ) *Pietrzikone* electo de iure electionis cedente, celebrans *Ioannem* Archidiaconum *Posnaniensem*, virum literatum & virtuosum elegit. Is quoque *Gnesnæ Ianussium* Archiepiscopum, pro suæ electionis confirmatione interpellans, repulsam (sed iustam) passus est, allegante Archiepiscopo alium electum exstare. Tum demum noua appellatione interposita, causa ad curiam *Romanam* deuoluta est. Qua non obstante, *Ianussius Gnesnensis* Archiepiscopus, *Falutam* Decanum *Gnesnensem*, in oppido *Pyzdri*, altera appellati- B one, quam Capitulum *Posnaniense* a confirmatione & consecratione præfati *Falutæ* interposuerat, & *Ianussio Gnesnensi* Archiepiscopo per *Nicolaum* Vicarium *Posnaniensem*, vocatum *Collecta*, insinuauerat, reiecta, confirmauit & benedixit. Verùm cum *Clemens* Papa quartus, & *Falutæ* confirmati per *Gnesnensem* Archiepiscopum, etiam apud se præsentis, & *Ioannis* Archidiaconi *Posnaniensis* electionem discuteret, vtraque, quoniam tantummodò merum factum & a iure Canonico abhorrens continebat, cassata, *Nicolaum* Scholasticum *Cracouiensem*, Canonisationis negotium Beatæ *Heduigis* tunc prosequentem, extulit & promouit in *Posnaniensem* Episcopum, & in C *Viterbio*, vbi tunc agebat, mandauit consecrari. Sic tribus de Episcopatu *Posnaniensi* contendentibus, quartus, & ipse insuspicabilis, vt Prophetalis compleretur scriptura, rapuit diadema, nobilis & natione *Polonus*.

Ep. Posnaniensis fit Nicolaus.

Castrum *Santhok*, neglectu vulgato, à *Poloniæ* militibus custoditum, *Saxones* ingressu comprehendunt, & *Conrado* Marchioni *Brandeburgensi*, velut consortis suæ *Constantiæ Przemislai* Ducis olim *Posnaniensis* filiæ, munus dotale repræsentant. Sed *Boleslaus Pius Calissiensis* Dux, grauiter se captione castri præfati altruens iniuriatum, collecto exercitu, ad expugnationem illius contendit. Verùm antequam illuc pertingeret, per communes D Barones mediatio interponitur. *Conrado* Marchione cum *Boleslao Pio* conueniente, ea captatur conclusio, vt *Boleslaus* Dux *Calissiensis* castrum suum *Santhok*, *Conradus* verò Marchio alterum castrum *Drdzen*, velut sibi dispendiosa, raptoribus verò & furibus profectum afferentia, demoliat. Quod tandem vterque, prout inter illos conuenerat, executus est.

Castra Santhok & Drdzen demoliuntur.

Vrbano IV. P. R.

Romana Ecclesia dum post obitum *Vrbani IV*, mensibus quinque ob discordiam Cardinalium vacasset, tandem quinta Februarii *Guido Fulcodii* natione *Prouincialis* de villa Sancti *Ægidii* Cardinalis, Episcopus *Sabinensis*, licet absens, electus est, & quartus *Clemens* vocatus. Vir magnæ probitatis & exempli, qui omnem statum mundi expertus fuerat, & in quolibet gratiosè & virtuosè se gessit. Primò quidem vxoratus, coniuge verò defuncta, *Onixensis* Episcopus, deinde *Narbonensis* Archiepiscopus, per *Vrbanum* quartum in *Sabinensem* Episcopum promotus, ad pacificandam *Angliam*, bello aspero, inter *Henricum* Regem, & *Simonem* Comitem *Montisfortis*, concitato, feruente, missus, ab inde sub dissimulato habitu, *Perusium*, propter guerrosa itinera, reuersus, vix cum lachrymis Cardinalium vinci potuit, vt Papatum assumeret. Quo assumpto in *Viterbium* cum Curia concessit, sic vigiliis, ieiuniis, & orationibus, ac aliis bonis operibus intentus, quòd multas, quas tunc Ecclesia Dei sustinebat tribulationes, Deus suis meritis creditur exstinxisse.

1265. succedit Clemens IV.

1266. Iniustam indignamque necem fratris sui patruelis germani *Semouiti Masouiæ* Ducis, in *Iaszowsko* per *Swarnonem Russiæ* Ducem, nepotem ex sorore *Danielis* Regis *Russiæ*, factam, carnificino more irrogatam, *Boleslaus Pudicus Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Dux vlturus, frequentes quoque eiusdem *Swarnonis* in terras *Poloniæ* insultus & inuasiones repressurus, expeditionem omnibus terris suis, contra *Russiam* indicit. Quam per *Petrum* Palatinum *Cracouiensem*, Consiliariis suis id censentibus, administrat. Copiis itaque apud *Ropczyce* conuenientibus, in terram *Swarnonis* itum est. Veritus autem Palatinus *Cracouiensis* Dux belli, ne, si qua clades exercitui accideret, aut minus prosperè belli successus respondisset, sua id temeritate & negligentia accidisse insimularetur, nil nisi de sententia consilii egit, & cum Dignitariis vnà præsentibus, & signanter *Ianussio* Palatino *Sandomiriensi*, his quoque qui ducebant ordines, singula communicauit; curam quoque exactam, tam de statiuis, quàm de progressu & pabulatione præstitit, quam quousque feliciter reditum est, non remisit. Ingredienti *Russiam Polonorum* exercitui, & secundas statiuas agenti, Dux *Swarno* cum magno *Ruthenorum* & *Tartarorum* exercitu, in loco qui *Piatha* dicitur, feria sexta, decima octaua mensis Iunii occurrit, castraque sua haud longè à castris *Polonorum*, speculatus eorum potentiam, locat. Et in illo quidem die, exercitus *Polonicus* à prælio, crastinum operiens, abstinet, credens diem illum, in quem Sanctorum *Goruasii* & *Prothasii* Martyrum cadebat gloriosa celebritas, salubrem & felicem, *Ruthenis* verò fatalem (eo siquidem die cum *Romano Ruthenorum* Duce, suisque ingentibus copiis, ad oppidum *Zawichost*, feliciter superioribus annis pugnauerant) fore. Sabbato itaque Sanctorum *Geruasii* & *Prothasii* die illucescente, & Palatinus *Cracouiensis Polonos*, & *Swarno Ruthenos*, in aciem producunt. Et *Ruthenis* quidem sagittarum imbrem,

Boleslaus Pudicus exercitu misso contra Swarnonem Ducem Russiæ

Digitized by Google

1266. brem, *Polonis* tela primùm iacientibus, infestis animis concursum, & acriter ab vtrisque pugnatum est: superior tandem acies *Polonorum* esse cœpit, & in medios hostes inuecta, maximam in hostibus stragem edidit. *Swarno* etsi non Ducis solùm, sed & militis operâ vsus, prælium & labantes suorum acies in aliquot locis restituisset, ad extremum tamen & ipse, cæsas & rarefactas acies suorum videns, in fugam, ne in *Polonorum* viuus veniret manus, prosiliit. Passim deinde cædes fieri, omnibus *Ruthenis* in fugam versis, cœpta est, & non pauciores in fuga, quàm in certamine (fugientes enim, *Poloni* in aliquot miliaria persequebantur) interempti, magnus & captiuorum fuit numerus, quibus *Poloni*, satiati cæde, pepercerant. Castra posthæc *Ruthenorum* omnis opulentiæ plena, direpta sunt, & biduo in certaminis loco statiuis habitis, *Swarnonis* terrâ populatâ incensâque, victorem exercitum, & multiplicem spoliorum variæ supellectilis prædam referentem, ex qua locupletatus est, Palatinus *Cracouiensis*, ouans & ipse, quòd res ductu suo & auspiciis feliciter gesta fuerit, in *Poloniam* reduxit. Hæc autem clades adeò *Ruthenos* exterruit, domuitque, vt *Polonorum* terras posthæc annis multis, nunquam auderent contingere. Omnium autem hominum iudicio, triumphus iste tunc de *Ruthenis* relatus, non humanis viribus, cum hostes plusquam in quadruplo excedentes habuerint, sed sola propitiatione Diuina, & suffragiis Ecclesiæ pro gente *Polonica*, sedulius & impensius tunc, sacrificiis, precibus, lachrymis, & obsecrationibus interpellante, maximè tamen meritis Beatæ *Kingæ Boleslai* Ducis consortis, creditus est prouenisse. Cui oranti, & incolumitatem victoriamque *Polonorum* genti de cœlo dari interpellanti, duo viri in albis vestimentis astiterunt, quorum oraculo de futura victoria, *Polonis*, propter suas intercessiones, conferenda, certior facta est, & hi Sancti *Geruasius* & *Prothasius* à nonnullis æstimati.

maximum exercitum Ruthenorum profligat.

Pactis & ordinationi, quæ *Boleslaus Pius Calissiensis* & *maioris Poloniæ* Dux, de castro *Santhok* demoliendo, & de cætero non reædificando, cum *Conrado* Marchione *Brandeburgensi* genero suo inierat, contrauenicns *Boleslaus Pius Calissiensis* Dux, castrum minus Ducale, altero, quod militum & agrestium pro conseruando pecore largioris spatii erat, neglecto, habens secum suarum terrarum equestrium & pedestrium copias, *Saxonum* & *Conradi Brandeburgensis* Marchionis insultum & interruptionem veritus, ædificat, & infra vnius mensis spatium, affatim omni exercitu materiam architectoribus, qui & ipsi frequentes erant, præbentibus, consumat, præsidioque militum castro imposito, & victualibus propugnaculisque prouiso, discedit. Sed abeuntem *Conradus Brandeburgensis* Marchio prosecutus, castrum *Santhok* obsidione vallauit, & ad illius expugnationem magna vi magnoq; ardore animum intendens, adeò illud glebamque illius recentem & crudam, tormentis & bombardis contriuit, vt, ni succurreretur, expugnatio castri propediem erat futura. Certamen itaque *Boleslaus Pius Calissiensis* Dux cum vicino & genero abhorrens, militumque suorum, qui castrum defendebant, saluti & libertati prouidens, missis ad *Conradum* Marchionem Baronibus, pacta se spondet & resumpturum & seruaturum. Et *Conrado* Marchione conditionem acceptante, castrum *Santhok*, deducto præsidio, mandato Baronum *Poloniæ*, & *Conrado* Marchione eiusque exercitu inspectante, exustum est.

Castrum Santhok, quod contra pacta Boleslaus ædificauerat, exuritur.

Lithuanorum, *Pruthenorum*, & aliarum barbararum nationum exercitus in vnum congestus, dum alias *Polonorum* terras timeret attingere, in *Masouiam* rursus venit, & eam partem *Masouiæ*, quæ inuastata remanserat, vastant, spoliisque & incendiis affligunt. Magnaque capta præda, *Boleslao* & *Conrado* Ducibus exiguas habentibus vires, & tantummodò castra & munitiones tueri contentis, resistentiam non facientibus, in terras suas, facto etiam in *Ploczkam* insultu, abeunt.

Masouiam Lithuani & Prutheni vastant.

Vigesima prima die mensis Septembris, *Prandotha* Episcopus *Cracouiensis*, vir vitæ venerabilis, & Canonisationis Beati *Stanislai* præcipuus effector & promotor, omnibus sacramentis, audiendo missam, procuratus, religiosè & deuotè circa noctis crepusculum moritur, & in Ecclesia *Cracouiensi*, apud capellam Sancti *Petri* & *Pauli* sepelitur, cum annos decem & octo in sede *Cracouiensi* absumpsisset. Electione autem per Prælatos & Canonicos *Cracouienses*, super eligendo futuro Pontifice celebrata, *Paulus* Canonicus *Cracouiensis* nobilis genere de domo *Polukosza*, filius Comitis *Iazdonis* de *Przemakow*, *Boleslai Pudici* Cancellarius, concordi electione per viam compromissi inita, ab arbitris, videlicet *Gerhardo* Præposito *Visliciensi*, Magistro *Stephano*, & *Viszon*, Canonicis *Cracouiensibus*, septimo Idus Octobris, in Episcopum suffectus est, anno eodem à Metropolitano *Ianussio Gnesnensi*, in die Sanctorum *Simonis* & *Iudæ* Apostolorum in *Vniciow* confirmatus. Anno verò sequenti in *Lelow* Dominica *Reminiscere* in Episcopum per eundem Archiepiscopum consecratus. Cupiebat autem præfatus *Prandotha* Episcopus *Cracouiensis*, vir sanè optimus, & multis virtutibus clarus & celebris, dudum dissolui, & ex hac malorum sentina ad Creatorem suum, vbi æuo fruatur sempiterno, proficisci.

Prandotha Ep. Cracouiensi succedit Paulus.

Henricus Slesiæ & *Wratislauiensis* Dux, filius *Henrici* à *Tartaris* occisi, etsi pro omnibus annis, ex quo diuisio secuta erat, paternorum Ducatuum, cum germano suo *Wladislao Salczburgensi* Archiepiscopo, quem suæ portionis habuit consortem, concordem egisset vitam, nonnullis tamen militibus, qui & *Henrico*

Wratislauiensis Ducatus ob fratrum discordiam diuiditur,

1266.

rico præfato toxicum ministrasse insimulati sunt, discordiam serentibus, in eam animorum offensam irritationemque proruperant, vt Ducatum *Wratislauiensem* bifarie scinderent. *Henricus* autem Dux, propinquam sibi ex diuturno languore & veneno sentiens mortem adesse, fratre *Wladislao Salczburgensi* Archiepiscopo accito, duplicem prolem, quam ex *Iuditha* filia *Conradi* Ducis *Masouiæ* prima consorte sustulerat, videlicet *Henricum* filium, & *Heduigim* filiam, nondum pubertatis annos transgressos, & consortem secundam *Saxoniæ* Ducis filiam, quam prima abeunte superduxerat, vna cum *Wratislauiensi* Ducatu, obsecrans eorum geri curam, commendat, omnibusque sacramentis procuratus decedit, & in monasterio Sanctæ *Claræ* sepelitur, Nonis Decembris absumptus.

quorum vnus Henricus moriturus fratri Wladislao reconciliatur.

Absumptus est fere sub eodem tempore schismaticus Princeps *Daniel Russiæ* Rex, duos filios relinquens, *Leonem* & *Romanum*. Qui dum scelere perfidiæ in Deum fuerat inquinatus, nam spondens se *Ruthenico* ritu abiecto, veram religionem & vnionem atque dogma Catholicæ & Romanæ Ecclesiæ cum omni gente sua sectaturum, adeptus coronam, qua fuit ob eam fidem & deuotionem mandato Apostolico insignitus, & Rex appellatus, ad vomitum rediens, in *Ruthenicum* ritum, a Catholica fide apostatans, rediit. Extant in Ecclesia *Cracouiensi*, *Alexandri* quarti, quibus illum de hac apostasia arguit, originales literæ. Quarum tenor talis est.

Daniel Rex Russiæ moritur, qui corona accepta ad errores pristinos redierat.

Monitorium Pontificis ad Danielem Russiæ Regem.

Alexander Episcopus Seruus seruorum Dei. Danieli Regi Russiæ timorem Diuini nominis, & amorem &c. Inter alia quæ nobis ex iniuncto Apostolatus incumbunt officio, animarum nos præcipuè conuenit inuigilare saluti, vt eas Regum Regi, qui nos illarum (licet immeritos) voluit præesse regimini, lucrifacere, sua nobis cooperante gratia, valeamus. Verùm quia Deo non est acceptum obsequium, quod sine fide præstatur, nec peruenit ædificatio operum ad salutem, quod supra fidei firmitatem non consurgit, ad propagandam & corroborandam eam in mentibus omnium, & specialiter Regum & Principum, intentione tota, omniq; sollicitudine, ac verbi & operis efficacia laborare debemus, vt Christiana Religione plenius diffusa per orbem, Patris æterni Filius, multiplicatis seruitoribus, plenius honoretur. Sanè tu olim cupiens de infidelitatis tenebris, quæ postquam etiam renatus fuisti fonte Baptismatis, oculos tuæ mentis inuoluerant, ad lumen Catholicæ fidei, sine qua nemo saluatur, & ad obedientiam Ecclesiæ Romanæ, nonnisi Diuina inspiratione redire, iuramento præstito, promisisti, Ecclesiæ prædictæ tanquam fidelis eius filius obedire, ac fidem Catholicam, prout alii Orthodoxi mundi Principes, seruare. Propter quod Ecclesia eadem, volens te in sui deuotione congruis firmare fauoribus, & condignis gratiis confouere, personam tuam ad Regalis dignitatis apicem sublimauit, faciendo te inungi sacri chrismatis oleo, tuoque imponi capiti Regni diadema. Sed tu, sicut ad audientiam nostram non sine cordis turbatione peruenit, tam spiritualium quàm temporalium beneficiorum ipsius Ecclesiæ immemor, tantæq; gratiæ prorsus ingratus, præstiti iuramenti religione contempta, id quod circa obedientiam eiusdem Ecclesiæ, ac prædictæ obseruationem fidei, promisisse dinosceris, obseruare postmodum non curasti, in animæ tuæ periculum, ipsius iniuriam fidei, Ecclesiæ prædictæ contemptum, & opprobrium Iesu Christi. Super quo tantò vehementiùs contristamur, quantò feruentius, super omnia cordis nostri desiderabilia, cupimus, vt cultus eiusdem fidei longius latiusq; diffusus, continuum auctore Domino suscipiat incrementum. Volentes igitur Apostolicis apud te super hoc insistere monitis, & ad veritatem, quæ Christus est, paternis te persuasionibus reuocare, ac sperantes, quòd te grauiter contra Deum ac eius Ecclesiam deliquisse considerans, condignè pœniteas, & errorem tuum corrigere studeas per te ipsum, magnitudinem tuam monendam duximus attentius & hortandam, quatenus ad tuam memoriam reuocans, quanto studio quantaque sollicitudine circa exaltationem tuam Sedes Apostolica laborauerit, considerans etiam quod non Ecclesiam sed te ipsum decipis, tuum in hac parte promissum damnabiliter non seruando, perditionis viam qua gradieris non differas abiurare, & id quod de ipsius obseruatione fidei, & prædictæ Ecclesiæ obedientia, iuramento præstito promisisti inuiolabiliter obseruare procures, ita quod nos tuorum laudabilium operum odore percepto, multa exinde perfusi lætitia, dulcia ipsius Ecclesiæ vbera, quæ dudum copiosè, in multorum beneficiorum perceptione suxisti, tibi, tuis exigentibus meritis, affectuosius porrigamus. Alioquin Venerabilibus Fratribus nostris Olomucensi & Wratislauiensi Episcopis, literis præsentibus iniungimus, vt te ad id per censuram Ecclesiasticam, appellatione remota, compellant, inuocato nihilominus contra te auxilio brachii secularis, non obstantibus aliquibus literis Apostolicis, cuiuscumq; tenoris existant, per quas effectus præsentium impediri vel differri valeat, & constitutione de duabus dietis edita, & Concilio generali. Datum Laterani. Idibus Februarii. Pontificatus nostri anno tertio.

Sub eodem tempore & anno, *Poloni* in magna multitudine glomerati, vastant terras *Russiæ*, & *Ruthenorum* Principes atque exercitus, cum illis decertare audentes, confligunt.

Poloni Russiam vastant.

Fratres Cruciferi a *Pruthenis* barbaris hostiliter inuasi, grandi cæde confliguntur, & Dux exercitus fratrum *Henricus*, dictus *Stange*, Commendator in *Kirczburg*, occiditur.

Cruciferi a Pruthenis cæduntur.

Cano-

1266. *B. Heduigis Ducissa Poloniæ canonisatur.*

Canonisatione Beatæ *Heduigis* Ducissæ *Poloniæ*, & relictæ *Henrici cum Barba* Ducis *Wratislauiensis*, & propter immutationem vacationemque Sedis *Romanæ*, & emergentium rerum occupationem, in annos aliquot dilata, dum nuncii ad id missi inter spem & metum positi, ob varias difficultates interpositas identidem, quadam distinerentur tristitia & desperatione, apparuit vni eorum, *Salomoni* videlicet Archidiacono *Cracouiensi* per quietem Beata *Heduigis*, & blandè consolatum, de expeditione canonisationis suæ, hilarem ac certum esse iussit, & diem, quo prouentura erat prædixit. Qua visione cæteris recitata, cum impensius negotium sollicitare cœpissent, & non tam testimonio hominum absentium, per Commissarios Apostolicos receptorum, verùm etiam multorum in Curia Pontificum vsi, frequentiùs Papam *Clementem* & cœtum Cardinalium de ipsius canonisatione fatigarent, consentientibusque Cardinalibus ferè omnibus, solus Papa *Clemens* cum maiori maturitate grauitateque negotium acturus, rem in dies extrahendo differret, Sanctitatem Beatæ *Heduigis* nouo aliquo signo experturus. Susceperat autem ex legitima coniuge, dum sortis adhuc laicalis esset, filiam, quæ debilitate oculorum contracta, lumine perdito, per annos plures cœca erat. Inter missarum itaque solennia, & suas ad Deum fusas obsecrationes, *Clemens* Papa orare non desiit, vt si Beata *Heduigis* tam percelsi meriti, quemadmodum narrabatur, esset, filiam eius cœcam, sanam & videntem efficeret. Euidentissimo certificatus signo, filiam suam non multis post lapsis diebus, accepto nuncio, puritatem videndi percepisse, fœminam Beatam *Heduigim Poloniæ* Ducissam, miro deuotionis & flagrantissimi in Deum amoris viduam, in Ecclesia Fratrum Prædicatorum, *Viterbii* decimo octauo Calend. Decembris, Sanctorum adscribens catalogo, canonisat, die, quam Sancta prædixerat *Salomoni* Archidiacono *Cracouiensi* per visum. Cuius canonisatione secuta, Pronepos Beatæ *Heduigis Wladislaus Wratislauiensis* Dux & *Salczburgensis* Archiepiscopus, Capellam in monasterio *Trzebnicensi* in parte australi penes chorum sumptuoso opere ex muro ædificat & exornat.

1267. *Cardinalis Guido Legatus in Polonia,*

Guido Cisterciensis Ordinis, Sanctæ Ecclesiæ *Romanæ* tituli Sancti *Laurentii* in *Lucina* Presbyter Cardinalis, & Sedis Apostolicæ de latere Legatus, à *Clemente* quarto in *Poloniam* missus, primùm *Cracouiam* quinto Idus Iulii veniens, à *Boleslao Pudico Cracouiensi* & *Sandomiriensi* Duce, item *Paulo* Episcopo *Cracouiensi*, & processionibus omnium Ecclesiarum, honore legationis exceptus est. Ex *Cracouia* verò *Wladislauiam* diuertit, vbi Synodum generalem Prouincialem in festo Purificationis Sanctæ *Mariæ* tenuit. Ad quam cum *Ianussius* Archiepiscopus *Gnesnensis*, Paulus *Cracouiensis*, *Thomas Wratislauiensis*, *Volimirus Wladislauiensis*, *Nicolaus Posnaniensis*, *Thomas Plocensis*, *Vilhelmus Lubucensis*, *Henricus Culmensis*, & alii *Polonicæ* Ecclesiæ Episcopi & Ecclesiastici conuenissent, *Guido* Cardinalis & Legatus Apostolicus, terræ Sanctæ oppressionem longo sermone exponens, & succurri illi celerrimè dignum deducens, subuentionem à Clero *Poloniæ* dari sibi, & laicalem populum ad contribuendum de facultatibus suis, & anni Iubilei gratiam percepturum, pro huiusmodi opere sancto animari expetiit. Crucem insuper contra *Saracenos* terram Sanctam occupantes, in omnibus Ecclesiis prædicari mandauit, & singula tam expetita quàm mandata obtinuit. Constitutæque fuerunt per maiores Ecclesias archæ, in quas pecunia per eos qui Iubileum mereri volebant, inferebatur. Omnes Pontifices *Polonicæ* Ecclesiæ benignè appellans, & multipliciter honorans, in *Paulum* tamen *Cracouiensem* Episcopum fauore & gratia vtebatur propensiori. 1267. *contra Saracenos cruciatam publicat.*

Nona die Decembris, *Leo Russiæ* Dux, filius *Danielis* olim *Ruthenorum* Regis, cum in Principatum *Russiæ* patre abeunte successisset, & tam opibus à Patre relictis, quàm gentibus suis potens esset, cum *Voyschalco Mendolphi* alias *Mendog* filio Duce *Lithuaniæ*, pro terris *Russiæ*, quas idem *Voyschalcus* sui iuris facere nitebatur, in simultates & odia perueniens, præfatum *Voyschalcum* in quodam rure se continentem, circumuentum obtruncat. *Leo Russiæ Dux Voyschalcum Lithuaniæ Ducem circumuencum obtruncat.*

Cziechanow castrum *Masouiæ* per *Pruthenos* barbaros capitur & comburitur.

Tertio Calendas Iunii, *Thomas Wratislauiensis* Episcopus, in ætate grandæua consistens, exactis in Pontificatu annis quinque & triginta, sub quibus bona Episcopatus sui notabiliter auxit & ampliauit, moritur, & in Ecclesia *Wratislauiensi* sepelitur. Cuius ea erat apud Canonicos & Prælatos *Wratislauienses* reminiscentia & charitas, vt nepotem suum ex sorore *Thomam*, qui & ipse de nobili prosapia militum *Poloniæ* erat, eligerent, rati illum auunculo, quemadmodum loco ita & merito successurum. Impedita tamen fuit eiusdem *Thomæ* secundi confirmatio circa annis tribus. *Wladislaus* enim *Wratislauiensis* Dux filius *Henrici* à *Tartaris* occisi Archiepiscopus *Salczburgensis*, per multas intercessiones, a *Clemente* quarto obtinuerat, vacantem tunc *Wratislauiensem* Ecclesiam, cum vsu & perceptione omnium eius fructuum, ad tempora vitæ suæ conferri in commendam. *Thomæ Wratislauiensi Ep. succedit Wladislaus Archiep. Salczburgensis.*

Frater *Guido*, tituli Sancti *Laurentii* in *Lucina* Presbyter Cardinalis, Apostolicæ Sedis Summi Pontificis *Clementis* Papæ quarti in *Poloniam* Legatus, anno eiusdem *Clementis* Pontificatus secundo, committit Abbati & Custodi Sanctæ *Mariæ* monasterii *Wratislauiensis*, ordinis Sancti *Augustini* Canonicorum Regularium, longam litem & quæstionem periculosam,

Digitized by Google

1267.

Lis inter Wladislauiensem Episc. & Casimirum Cuiauiæ Ducem sedatur.

losam, inter *Volmirum* Episcopum & suam Ecclesiam *Wladislauiensem* ab vna, & *Casimirum Lancitiensem* & *Cuiauiensem* Ducem partibus ab altera, occasione castri *Rácią sz*, quod idem Dux *Casimirus* occupauerat. Prædictus autem Abbas & Custos Sanctæ *Mariæ Wratislauiensis*, quarta decima Aprilis die tribunali apud *Wladislauiam antiquam* posito, partibus auditis, causam per compositionem, adiudicando castrum *Rácią sz* cum suo districtu *Volmiro* Episcopo & suæ Ecclesiæ *Wladislauiensi*, dirimunt. Duce quoque *Casimiro* absoluto, interdictum tollunt & relaxant, quod propter occupationem dicti castri seruabatur.

Ossa B. Heduigis ex tumulo leuata in veneratione habentur.

Quindecima Septembris die, ad leuandum ossa Beatæ *Heduigis* Ducissæ *Poloniæ*, superiori anno canonisatæ, ex tumulo, indicta, adueniente, confluente numerosa vtriusque sexus, ad *Trzebnicense* monasterium, in quo corpus eius sacrum conditum erat, fidelium multitudine, *Nicolaus* Abbas de *Lubens*, & *Mauritius* Abbas de *Kamięn*, cum Prælatis & Canonicis *Wratislauiensibus*, ossa sacra Beatæ *Heduigis* de suo sarcophago efferunt, & lota vino, nonnulla & insigniora in thecam specialem, in eodem *Trzebnicensi* monasterio præparatam, reponunt, alia in *Wratislauiensem* Ecclesiam, cæteraque in *Polonicas* Ecclesias distribuunt. Testa capitis sacri leuata, cerebrum nulla putredine tabefactum, sed omni ex parte sanum & integrum, quod in hanc diem in *Trzebnicensi* habetur monasterio, eundem tenorem integritatis obseruans. Item tres digiti dextræ manûs à corruptione salui, paruulam ex ebore Virginis Benedictæ *Mariæ* gestantes imaginem, reperti sunt. Eam siquidem imaguncula viuens Beata fœmina *Heduigis* in veneratione habens, & cultu singulari prosequens, vbique eam secum circumferre insueuerat. Lapsam deinde fortuitò & amissam, magno ob id gemens, cum vario scrutinio requisita reperiri nequiret, anxiata dolore, dum sus repertam dolabro oris eam gestans, fœminæ Beatæ in æde sacra oranti reiectam porrexisset, tantâ demum illam cura, tanta sedulitatis tractabat obseruantia, vt vigilans, dormiens, cibans, & quicquid operis agens, tribus digitis, ne quo casu iterum excidisset, eam compresserat. In morte denique articulis, a quibus in vita gestabatur, adeò infixa adhæsit, vt nequaquam ex his, repetito sæpius & irrito labore, diuelli posset, Genitrici Dei, cui omnia viuunt, membris etiam exanimatis, gestus officio in sepulchro, quo corpus cum imaguncula claudi necesse erat, seruitura. Eleuationi autem ossium Sacrorum, vnus tantummodò nepos suus germanus ex filio, *Conradus Glogouiensis* Dux, cum tribus filiis *Conrado*, *Henrico*, & *Przemislao*, cum præter hunc duo alii, videlicet *Wladislaus Salczburgensis* Archiepiscopus, & *Boleslaus sæuus Legnicensis* Dux, superstites forent, interfuit. Quos nedum ex vicina, sed ex remotissima ora, iustum erat, & pro auiæ honore, & consequendo merito, tanto celebritatis spectaculo interfuisse.

1267.

Antiochia à Saracenis capitur, vbi fœde Christiani tractantur.

Antiochia ciuitas insignis, vna ex Apostolicis Sedibus, cum per *Zóldanum Babyloniæ* longa obsidione premeretur, tabefactis fame defensoribus, capitur. Cum ante aliquot annos *Hierusalem*, iam non ferentibus Regibus & Principibus Catholicis, laboranti intus populo Christiano, subsidia, capta fuisset. Et sic sensim consumitur terra Sancta à *Saracenis*, in ciuitatibus & castris Christianis possessis. De populo autem Christiano præfatæ *Antiochiæ* ciuitatis tunc captæ, horrendum & nunquam auditum factum est per Saracenos exterminium & ludibrium, nullo crudelitatis genere omisso.

1268.

Salomea Haliciensis Regina moritur, & inter sanctos computatur.

Decima Nouembris die, *Salomea* Virgo Illustris *Gallatiæ* seu *Haliciensis* Regina, soror germana *Boleslai Pudici Cracouiensis* Ducis (quæ sponso suo *Colomanno Gallatiæ* seu *Haliciensi* Rege, cum quo omni carnis illecebra profligata, in virginitate & summa continentia conuixerat, obeunte, religionem & ordinem Sanctæ *Claræ* professa, in *Zawichostiense* monasterium se contulerat, & *Zawichostiensi* monasterio ad lapidem Sanctæ *Mariæ* aliàs *Skalám* propè *Cracouiam* translato, in obseruantia regulari & rigore vitæ, Virginum Domino, annis duobus & triginta, nunquam à carne cilicium amouens, seruierat, Abbatissæ officium gerens in *Zawichostiensi* & in *Lapide Sanctæ Mariæ* monasteriis) moritur. Quæ licet diebus septem iacuisset insepulta, pro fœtore qui cadaueribus inesse consueuit, suauis odor sanctimoniales, corpus suum frequentantes, afflabat. Quarto demum Idus Nouembris in eodem monasterio de *Lapide* sepultum: anno sequenti, quarto Calend. Iulii *Cracouiam* transuectum, in Ecclesia Sancti *Francisci* Fratrum minorum in chori medio, honore congruo humatum. Sed nec tum quidem, quamuis exæstuante Sole, ex cadauere poterat, a quoquam illud comitantium, fœtor sentiri. Sed & quædam ex Sanctimonialibus cœnobii præfati *Martha* nomine, virgo religiosa & grandæua, pro constanti astruebat veritate, etiam tunc ex corpore suo, & suauitatem fragrantiamque odoris, & stillicidium olei manasse, quo multi ægrorum peruncti, integram se sanitatem recepisse testati sunt. Animam eius benedictam, cœlos in magno fulgore petentem, in visione vidit frater *Boguslaus* ordinis Minorum, vir deuotus & religiosus, & Angelicum cœtum canentium suauitate inenarrabili carmen: *Fronduit, floruit Aaron virgula.* Quæ in carne posita, frequentibus suspiriis, lachrimis & obsecrationibus, cœlestem splendorem cognatumque desiderabat, illic degendi normam, piorumque conuentum sitiens.

Casi-

1268. *Casimirus Cuiauiæ Dux moritur.*

Casimirus Conradi, Cuiauiensis, Lancitiensis, & Siradiensis Dux, morbo magis quàm senio vexatus, humanis eximitur, & in *Wladislauiensi* Ecclesia sepelitur; duos filios, videlicet *Leszkonem nigrum, & Ziemomislum* aliàs *Semouitum,* ex *Constantia* Ducis *Wratislauiensis Henrici* secundi a *Tartaris* occisi filia, susceptos, relinquens. Et *Leszko* quidem *niger,* a patre dum viueret, Ducatu *Siradiensi* emancipatus, *Ziemomislum* fratrem residuos Ducatus duos, videlicet *Lancitiensem* & *Cuiauiensem,* (quamuis sors sua inferior esset) passus est possidere. Desponsauerat autem, vitam agens *Casimirus* Dux præfatus *Cuiauiensis, Semouito* filio suo natu minori vxorem, virginem *Salomeam,* filiam *Swantopelci Pomeraniæ* Ducis, ex qua successione temporis tres filios, videlicet *Leszkonem, Przemislaum, & Casimirum* Duces *Cuiauiæ* & *Lancitiæ,* & duas filias, *Feminenam* quæ Regi *Hungariæ Stephano* nupserat, & *Constantiam Trzebnicensis* monasterii Abbatissam, suscepit. Mortem *Casimiri* Ducis *Cuiauiensis,* etiam castri *Bidgoscza,* quod ad flumen *Brda,* in sorte *Semouiti* & *Cuiauiensi* Ducatu situm est, defectio secuta est. Tenutarius enim illius *Theodoricus* genere *Ruthenus,* & qui idololatria relicta, fidem rectam professus erat, nullà necessitate actus, tantummodò sperans se largitionem grandem consecuturum, castrum præfatum *Bidgoscza* fidei suæ creditum, *Boleslao Pio Calisiensi* Duci tradidit. Serò tamen se perfidiam admisisse dinoscens, in desperationem versus, de consciscenda morte ratione inita, accito familiari, *vt se interficeret* imperauit. Qui iussa temeraria exequens, sponte ceruicem tendentem, mucrone, alieno se inquinans scelere, præcidit. Erexit præfatus *Boleslaus Pius Calisiensis* Dux tria alia castra sub eo tempore, vnum quidem in villagio Comitis *Scedrici,* quod appellauit *Dupin,* aliud in villa *Gniewomiri* filii *Trzebislai,* quod vocauit *Niestuch,* tertium in terra *Rudensi* siue *Wielunensi* super *Przosnam,* cui ex nomine suo *Boleslawiecz* cognomen dedit: quod solum prioribus duobus dissolutis, videmus a *Casimiro* secundo *Poloniæ* Rege cocto latere firmatum, tantummodo superesse.

Castri Bidgoscza proditor suo iussu occiditur.

Clemens IV. Papa moritur.

Vltima Decembris die, vir vitæ sanctissimæ *Clemens* Papa quartus, insignis Iurista & Prædicator egregius, diu carnibus abstinens, asperrimo lecto, vestibus verò lineis, & carne nunquam in Papatu vtens, *Viterbii* moritur, cum annis propè tribus sedisset, & in Ecclesia fratrum Prædicatorum *Viterbii* honorificè sepelitur. Post cuius mortem scissis in varia vota Cardinalibus, stetit Ecclesia *Romana,* non sine suo & totius populi Christiani grandi dispendio, annis circiter tribus Pastore viduata.

Swantopelkus Pomeraniæ Dux moritur.

Quatuordecima mensis Iulii die, *Swantopelkus Pomeraniæ* Dux moritur, & in monasterio apud *Oliuam* sepelitur, quatuor filios, videlicet *Mesthuinum* alias *Mscuzugium, Varczislaum, Samborium, & Ratiborium,* relinquens. Quibus in extremis agens, dedit mandata, quatenus a guerra Cruciferis mouenda, quantum possent, se continerent. In Principes verò *Poloniæ,* omnem charitatem gererent, & in suis necessitatibus eorum auxilia expeterent. Hi Ducatum *Pomeraniæ* inter se quadrifariè partiti sunt: circa *Msczugium* tamen natu maiorem, consensu Baronum *Pomeraniæ,* omnis superioritas & iussio relicta. 1268.

1269. *Zemomisl Cuiauiæ Duce Cruciferos magni æstimante*

Zemomisl aliàs *Semouitus* filius *Casimiri, Cuiauiensis* & *Lancitiensis* Dux, Principatum ex morte Patris adeptus, mores & politiem *Theutonicorum* fratrum, videlicet Cruciferorum, vehementer æmulatus (apud illos enim iuuentam transegerat) omnia quæ sibi agenda erant, cum illis communicabat, eorum sententiæ & arbitratui singula permittens. Barones autem & milites *Cuiauienses* & *Lancicienses,* cum se contemptum & spretum iri a Duce suo *Zemomislao* acriter ingemiscerent, & nunc blandis nunc asperis verbis vsi, contemptum suum rescindi frequentius casso labore interpellarent, *Zemomislao* Duce nequicquam a communione Cruciferorum auerso, militari murmure primùm, deinde seditione gliscente, mox etiam sæuior defectio coorta est. Ad vnum omnes, ne ludibrio forent, *Zemomislao* Duce suo deserto, & omni obedientia atque subiectione eidem subtracta, a suo se Principatu & dominio abdicant; & quo diuturnior solidiorque esset eorum defectio, ad *Boleslaum Pium Calisiensem* Ducem fasces deferunt, & illius, reddità defectionis causà, profitentur ditionem, non se hostem infestum, pro Principe & Domino, qui illos multiplici opprobrio vexauerat, de cætero habituros. Serius quàm sibi expediebat *Zemomislaus* Dux suæ transgressionis temeritate in milites discussa, *Boleslaum Pium Calisiensem* Ducem, magnis fatigatum obsecrationibus, donato insuper illi castro notabili fortis & Ducatûs sui *Cruszuiciensis,* peruincit, quod & deditionem militum *Cuiauiensium* & *Lancitiensium* abnuit, & eos *Zemomislao* Duci, eo tamen pacto, vt Cruciferorum consiliis abiectis, eorum velut fidiora & probatiora sectaretur, reconciliauit.

Poloni desciunt,

quos tamen ei Boleslaus Pius conciliat.

Lithuani Cuiauiam prædantur.

Audientes *Lithuani* inter *Zemomislaum Cuiauiensem* Ducem, & milites suos seminarium discordiarum irrepsisse, *Iaczwingis* cæterisque barbaris accersitis, terram *Cuiauiæ* quarto Nonas Septembris inuadunt, & pluribus spoliis commissis, raptà præda hominum & quadrupedum, illam, nemine obstante, in *Lithuaniam* deducunt.

Diuturna concertatio, quæ inter *Plocensem* & *Chelmensem* Episcopatus, & eorum Pontifices super finibus diœcesum agebatur, per medium *Volmiri Wladislauiensis* Episcopi, & fratris *Meinkonis* de *Guer Dinuorth* Magistri *Prussiæ* generalis, octauo Idus Decembris intercepta & exstincta est. *Thomas* siquidem *Plocensis* Episcopus, ex sententia prædictorum arbi-

Digitized by Google

1269. arbitrorum, parte diœcesis suæ, possessionibusque & decimis, quam & quas obtinebat in terra *Chelmensi*, cedens, a *Vernero Culmensi* Episcopo pro compensatione & vicissitudine villam *Orzechow*, cum mensuris Episcopalibus & Iure patronatus, item triginta mansos in terra *Lubauiæ* suæ diœcesis *Plocensis* contigua, nondum tunc cultos recepit, ex quibus processu temporis villæ locatæ sunt, *Plocensis* Ecclesiæ ditioni seruientes.

Otho Marchio Brandeburgensis castrum Saliencz ædificat.

Santhocensem Castellaniam *Otho Othonis* Marchio *Brandeburgensis* in proprietatem & ditionem suam redacturus, castrum *Sulencz*, inter oppidum Regni *Poloniæ Miedzirzecz* & *Lubusz* properè de lignis, adaptata perprius lignorum materia, ne structura ipsa a *Polonis* dissolueretur, extruxit. *Boleslaus* autem *Pius Calissiensis* Dux, etsi consumatam iam structuram castri præfati *Sulencz* grauiter ferret, intelligens ex ea sibi terrisque suis guerram necessario euenturam portendi, abolitionem illius in aliud tempus differens, oppidum suum *Międzirzecz* fossis & vallis, ligneisque propugnaculis, quæ *Blanki* apud *Polonos* vocantur, per circuitum communire cœpit. Apparari aduersum se a *Boleslao Pio Calissiensi* Duce *Otho* Marchio bellum, & illius gratia *Międzyrzecz* muniri ratus, cum hostili exercitu in *Międzyrzecz* irruens, & opus munitionis semiplenum offendens, spoliato oppido, & suis in prædam dato, tam illud quam cœptum munitionis opus, castro *Międzyrzecz* necquicquam expugnato, quamuis ad illius conquisitionem amplissime niteretur, incendit. Discedentem a *Miedzyrzecz*, mox *Boleslaus Pius Calissiensis* Dux, cum potentiis gentium suarum persecutus, dum consequi nequiret, terram omnem *Lubucensem* seu *Lubusanam* præfati Marchionis, igne & spoliis in gyrum vastauit. Qua peruastata, ad castrum nouiter a Marchione erectum *Sulencz* copias deduxit. Milites autem *Polonorum* ex scutis testudine facta, quamuis supernè crebris saxis obruerentur, vsque ad parietes castri irrumpunt, & glebatione securibus perfracta, lignorum congerie pinosa & igne admotis, castrum succendunt, & conquirunt. In quo fere omnibus *Saxonibus* quos *Otho* Marchio pro præsidio illic reliquerat, igne consumptis, *Sabel* Capitaneus cum paucis viuus in manus *Polonorum*, inhibentibus *Polonorum* militibus ignem, cui paullo ante nutrimenta addebant, venit. Præda omnis armorum, equorum, & victualium, in castro reperta, militibus partita est.

postea ciuitatem Międzyrzecz capit.

Boleslaus vero Pius castrum Suliencz capit.

Duæ acies in aere concurrentes visæ.

Prodigium eo anno in *Polonia* regione frequenter visum nunciatum est. Duo enim exercitus armati & equestres, aciebus hostilibus & infestis inter se in aëre & nubibus concurrere, & durum certamen gerere conspecti sunt. Quod ne perniciem Reipublicæ *Polonorum* portenderet, & deuotis & religiosis viris monentibus, Deo omnipotenti supplicationes & obsecrationes habitæ sunt. 1269.

1270. In castri *Sulencz* a *Boleslao Pio Calissiensi* Duce expugnati & demoliti, vltionem, *Otho Brandenburgensis* Marchio, obseruato tempore, quo præfatus *Boleslaus Calissiensis* Dux, *Cracouiam*, Ducem *Boleslaum Pudicum* visitatum abierat, castrum *Santhok* de lignis circa Ecclesiam Sancti *Andreæ* Februarii diebus ædificat & consumat, validoque militum præsidio imposito, fossis & vallis dispositis, discedit. *Boleslaus* autem *pius Calissiensis* Dux ex Cracouia a *Boleslao Pudico* reuersus, *Othonem* Marchionem & pacta temerasse, & hostem se iam per ædificationem & occupationem castri *Santhok* professum esse comperiens, castrum *Drdzen*, vallatus stipatusque forti militum agmine, ædificat. Et cum in die Sancti *Georgii* inchoasset, infra dies octo, abundante artificum multitudine, opus cœptum absoluit, locatque militibus, castrum *Santhok* elisurus. Verùm militibus *Boleslai Pii* tardius & negligentius munera præsidii obseruantibus, castrum *Drdzen* a *Saxonibus* nocte, vigesima septima Decembris die, intercipitur, & pulso inde *Boleslai* præsidio, *Otho* Marchio *Brandeburgensis*, castrũ vtrumque nactus, occupauit.

Otho Marchio Brandeburgensis castrum Santhok reædificat.

Boleslaus Pius itidem castrum Drdzen extruit, quod Otho cepit.

Longo & assiduo languore *Wladislaus* Dux *Wratislauiensis* Archiepiscopus *Salczburgensis*, filius *Henrici* a *Tartaris* occisi, vexatus, (nonnulli enim *Wratislauienses* milites, insimulati sunt toxicum illi per escam, dum morte fratris *Henrici* secuta, Ducatum *Wratislauiensem*, in nepote relicto patrem & patruum agens, administrat, præbuisse,) vigesima tertia Aprilis die, in *Salczburg* obiens diem, in Ecclesia *Salczburgensi* sepelitur. Quo assumpto, *Henricus* quartus pubertatem iam egressus, in sortem patris & patrui succedens, *Wratislauiensis* Ducatûs, optimè a patre locati vtroque parente orbatus (iam enim & mater sua *Iuditha* diem obierat, & in *Trzebnicensi* monasterio sepulta erat) suscipit gubernacula. Et *Thomas* electus à Capitulo in Episcopatum *Wratislauiensem*, quem idem *Wladislaus* Archiepiscopus *Salczburgensis* administrabat, succedit, & a *Ianussio* Archiepiscopo *Gnesnensi Siradiæ* confirmatur & benedicitur. Danti huic *Wladislao* in adolescentia apud *Patauinum* aliàs *Paduam* literis operam, virgo decoræ formæ a patre *Paduano*, ciue quondam diuite, tunc verò inope, quæstûs turpis gratia, adducta est, cuius ille conditionem miseratus, facinusque perosus, & egenti patri subuenit, & virgini pudore seruato, etiam dotem contulit. Pro quo quidem opere, à singulis *Paduani* studii Scholaribus, celebratus est insigni fama.

Archiep. Salczburgensis moritur, cui in Ducatu Wratislauiensi Henricus [illegible], in Episcopatu vero Thomas succedit.

Multa monstra eo anno in *Polonia* regionibus accidisse, nunciata sunt. In terra *Cracouiensi* matrona quædam nobilis *Margaretha*, consors Comitis *Viroboslai* de villa *Nakiel*, triginta sex pueros uno partu, viuos

Vno partu 36. pueri editi.

1270. viuos quidem, sed eodem die mortuos, effudit *Cracouiæ*, tredecimo Calendas Februarii.

Varia prodigia.

Die Lunæ, octauo Idus Decembris, prima noctis hora, cœlo patule in crucis modum aperto, lux immensa, speciem lunæ præferens, apparuit, & tam vrbem quam regionem *Cracouiensem* vniuersam, nouo fulgore illustrauit.

Apud *Calisz* oppidum, infra natalis *Christi* octauas, natus est vitulus habens dentes caninos, & duo capita canina, quorum vnum maius in loco suo, aliud minus ad caudam situm erat, & septem pedes vitulinos, pelle etiam vitulina contectus, cuius cadauer nec canes nec alites volebant contingere.

In *Slesia Odram* & *Nissam* fluuius tribus diebus rubra & sanguineâ aqua fluxisse.

In eadem regione apud villam *Michalow* æstiuo tempore, cœlum sanguine pro aqua pluisse.

Hæc prodigia non in admirationem solùm, sed & religionem versa, ne in perniciem *Polonici* populi verterentur, assiduè à Sacerdotibus, religiosisque & deuotis viris ac fœminis, suppliciter obsecrantibus, propitiatio diuina exorabatur.

Nec prodigiis tantummodò, sed & tempestatibus & diluuiis annus hic apud *Polonos* fuit insignis. A vigesima siquidem & secunda die Iunii, vsque propè dimidium Augusti, continuos nocte & interdiu cœlo fundente imbres, adeò inflati aquis fluuii ripas excesserant, vt non solùm segetes, agros, prata, & campos, sed etiam villarum fastigia operirent. *Vista* insuper fluuius in tantum excesserat, vt vniuersum spatium inter montem *Lassotinum*, & Ecclesiam Sancti *Stanislai* de *Rupella*, positum, occuparet, rabidoque suo cursu, & homines & domos plures, pecora, pecudes, iumenta & quæque reptilia, ac molendina absorbendo, vomeret, & agris syluisque inducerct exterminium & orbitatem, non agros solùm, sed & villas culminaque earum, & villarum incolas sorbens, & demersos tunc agros, ad longa tempora steriles & inutiles efficiens. Scelere humano diluuium huiusmodi *Polonis* contigisse creditum est, vt qui tunc multis & nouis peruersitatibus clementiam Dei offenderent, noua & insolitâ punitione a iusto Deo mulctarentur.

Facile paternarum iussionum *Msczugius Pomeraniæ* Dux oblitus, fretus *Pruthenorum* infidelium auxiliis, bellum mouens Cruciferis, terram *Culmensem* vniuersam, & partem *Prussiæ*, Episcopatum videlicet *Pomesaniensem*, ex opposito oppidi *Nowe*, spoliis, cædibus, & ignibus vastauit, & plures Christianos deleuit, quindecim insuper naues onustas victualibus, Cruciferis abstulit. Quo campum & exercitum dissoluente, *Ludouicus Prussiæ* Magister, exercitum de fratribus ordinis sui, & aliis auxiliaribus colligit, in die Beatorum *Petri* & *Pauli* Apostolorum, *Pomeraniam* circa oppidum *Nowe* ingressus, eam igne & spoliis afflixit, pluresque suos captiuos soluit. Nec ea vastatione contentus, aliam expeditionem in *Pomeraniam* in die Sancti *Bartholomæi* egit, & circa oppidum *Tbczow*, singula spoliis & flammis compleuit. Quod malum *Msczugius Pomeraniæ* Dux mitigaturus, per communes arbitros cum Magistro *Ludouico*, & ordine, agere cœpit de pace. Quæ tandem damnis hinc inde compensatis stabilita est, & à parte vtraque parum inuiolabiliter custodita. 1270.

deinde Cruciferi Pomeraniam vastant,

tandem inter se pacem componunt.

Quinto Nonas Maii, alias die Veneris, Inuentionis Sanctæ *Crucis*, *Bela Hungariæ* Rex, Socer *Boleslai Pudici Cracouiensis* Ducis, genitor felicis *Kunegundis* consortis *Boleslai Pudici*, moritur, cum annos triginta nouem regnasset, & *Strigonii* in fratrum monasterio Minorum, quod ipse Regali sumptuosoque opere inchoauerat, corpus eius sepelitur. Quod licet *Philippus* Archiepiscopus *Strigoniensis*, de monasterio huiusmodi per potentiam abstulisset, & in Ecclesiam suam *Strigoniensem* transtulisset, reddere tamen illud, querelam coram Apostolica Sede fratribus minoribus facientibus, mandato Summi Pontificis *Gregorii* tertii constrictus, ad primæuum locum coactus est. Cui filius eius maior natu *Stephanus*, frater *Kunegundis Cracouiensis* Ducissæ, consortis *Boleslai Pudici*, in Regno *Hungariæ* successit.

Belæ Hungariæ Regi succedit Stephanus.

Decimo Calendas Octobris habita est Synodus Prouincialis in oppido *Siradiensi* de mandato & vocatione *Ianussii* Archiepiscopi *Gnesnensis*, qui in illa personaliter præsidebat. Ad quam *Paulus Cracouiensis*, *Thomas Wratislauiensis*, *Nicolaus Posnaniensis*, *Thomas Plocensis*, *Vilhelmus Lubucensis*, Episcopi, conuenerant.

Obeunte *Prussiæ* Magistro *Ludouico* de *Baltenszteyn*, octauus Magister *Theodoricus* concorditer electus succedit; & *Mesthuinus Pomeraniæ* Dux *Ludouici* morte audita, cum notabili suarum gentium exercitu, terram *Culmensem* ingressus, eam ferociter, specialiter tamen bona Episcopatûs *Pomesaniensis* ferro, spoliis, & incendiis deuastat. Quo cum captiuis & præda discedente, *Theodoricus Prussiæ* Magister, illum cum gente sua insecutus, magnam *Pomeraniæ* partem, *Mesthuino* vicissitudinem referens, populatur igne & armis.

Ludouico Prussiæ Magistro succedit Theodoricus. Mesthuinus terram Culmensem, Theodoricus Pomeraniam vastat.

Thomas qui & *Thomka* Episcopus *Plocensis*, cum annis octo in Ecclesia *Plocensi* sedisset, à paralysi vexatus moritur, & in Ecclesia *Plocensi* sepelitur. Cui per electionem Canonicam *Goslaus* secundus Canonicus *Plocensis*, nobilitatem de domo & familia *Griphonum* ducens, succedit. A *Ianussio Gnesnensi* Archi-

Thomæ Plocensi Ep. succedit Goslaus II.

1270.

Stephanus Hungariæ Rex Cracouiam venit,

vbi à Boleslao Pudico optime habitus,

fœdus inter Hungariam & Poloniam renouant.

Archiepiscopo, fretus *Semouiti* & *Conradi* Ducum *Masouiæ* fauore & consensu, confirmatur, & in Episcopum *Plocensem* benedicitur.

Stephanus Hungariæ Rex, limina Beatissimi *Stanislai Cracouiensis* Episcopi adoraturus, affinemque suum *Boleslaum Pudicum*, & Ducissam eius *Kingam*, sororem suam germanam visurus, in celebri comitatu, *Cracouiam*, septimo Calendas Septembris, aduenit, & processionum honore ab Ecclesiis, à Duce verò *Boleslao Pudico*, singulis necessariis, ex quo Regnum *Poloniæ* & terras suas intrauit, tractatus & prouisus, digna congratulatione obuiam illi cum consorte sua *Kinga* ad septimum lapidem eunte, exceptus est. Aduentum autem noui & grati hospitis *Stephani* Regis *Boleslaus Pudicus* Dux, ampliori gratulatione honoraturus, curiam indixit, & hastarum ludos, & multifarios varii generis assiduè fecit, quibus expletis, victoribus proposita dedit præmia. Multisque diebus *Stephanum* Regem, & omnes milites suos, splendidis conuiuiis & mensis, & omnium necessariorum abundantia, munificè & liberaliter singula administrans, festinauit. Innouatum est extunc inter *Hungariæ* & *Poloniæ* Regna vetus fœdus, vtriusque Regni Consiliariis id optimum & salutare pro quiete Regnorum censentibus, & in verba sacra super lignum Crucis Dominicæ, a *Stephano Hungariæ* Rege, a *Boleslaoq́; Pudico Cracouiensi* & *Sandomiriensi* Duce, Prælatis quoque & Baronibus *Hungariæ* & *Poloniæ* iuratum. Impendentes & euenturas necessitates, communibus propulsarent viribus, eosdem amicos, eosdemque hostes, manente vno & eodem tenore quietis & amicitiæ, inter eos & Regna habituri. Donatum deinde *Stephanum* Regem *Hungariæ*, & suos Primores, muneribus magnificis, *Boleslaus Pudicus Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Dux, vsque, in *Pannonias* reuertentem, in *Sandecz*, cum *Kinga* Ducissa consorte sua, est prosecutus.

1271.

Castrum Santhok Boleslaus pius recuperaturus

omnem oram illius populatur,

Duplicis pacti præuaricatione *Boleslaus Pius Calisiensis* Dux a Marchionibus *Brandeburgensi* offensus, quòd videlicet & castrum suum *Santhok* occupauerant, & aliud *Drdzen* muniuerant, expeditionem contra illos indicit. Et ex omnibus terris *maioris Poloniæ*, tam suis quàm nepotis sui Ducis *Przemislai*, sed & ex terris *Cuiauiæ*, in eius ditionem concedente *Zemomislao* Duce *Cuiauiæ*, copiis equestribus in vnum adunatis, distincto in acies & turmas propter numerositatem exercitu, in Castellaniam *Santhocensem*, villis & oppidis, per Marchiones iure *Theutonico* optimè locatam descendit, & populationem, incendia, vastationemque tam ædium, quàm agrorum & villarum latius iussit extendi, hostes ad pugnam fumorum saltem irritatione eliciturus. Verùm cùm aduerteret illos, tradentibus idipsum exploratoribus, decertandi voluntate omissâ, in castra & munitiones se recepisse, moenia tantummodò tueri contentos, ad oppidum *Soldin*, quod magis permunitum erat, copias aduxit, & scalis appositis illud capit, & inter milites spoliis partitis, incendit. Omni tandem *Santhocensi* prouincia peruastata, demolita, & euersa, prædarum frequentes greges, & spoliorum suppellectilem cum captiuis vehens, in sua rediit, castroque *Cruszuiciensi* nepoti suo *Zemomislao* Duci *Cuiauiensi* restituto, illud, ne a quopiam hostium intercipi contingeret, igne adhibito iussit deleri.

1271.

sed castro Santhok in recuperato redit.

Ducibus Pomeraniæ Mſczugio & Varczislao de diuisione discordibus,

fratrem Mſczugius capit,

cui reconciliatus, partem dat [illegible] catus [illegible]

Qui [illegible] iniuria [illegible]

Gliscente primùm inter *Mſczugium* ab vna & *Varczislaum* partibus ab altera, de Principatu diuidendo discordia, *Pomeraniæ* Duces, fratres germanos *Swantopelci* filios, mox etiam odium hostile alterius in alterum coortum est, maiore natu *Mſczugio*, & superbè & arroganter se erga *Varczislaum* fratrem natu minorem gerente, & Principatûs *Pomeraniæ* differente ex æquo partitionem, quam milites *Pomeraui*, quibus *Varczislaus* fuerat in odio, fieri dissuadebant, Principatum *Varczislai* quàm maximè perosi. Ob quam rem veritus in se *Mſczugius* aut seditionem aut guerram a *Varczislao* excitari, *Varczislaum* nihil hostile suspicantem, à militibus suggestus & inductus, capit, & in vincula coniicit. Qui apud *Redzk* aliquanto tempore tenebatur captiuus & vinculatus, quique, fauentibus illi militibus, *Mſczugii Pomeraniæ* Ducis carceres euadens, confluentibus ad illum plurimis *Pomeranis*, nouarum rerum spe sollicitis, fratri *Mſczugio* bellum infert. Sed certamine cum *Mſczugio* inito, dum *Mſczugius* probatos & exercitatos milites, aciem insuper magis instructam & frequentem haberet, *Varczislaus* tyrones, & hos quidem raros, paruo negotio à *Mſczugio* fusus, in syluas refugit, moxque de alio exercitu instaurando animum intendit. Verùm omnibus *Pomeranis* stragem mutuam execrantibus, & in militiam ægrè euntibus, *Mſczugius* placitare cum fratre *Varczislao* compulsus, indicta ob id die, *Pomeraniæ* Ducatum ex æquo cum fratre *Varczislao* in præsentia militum partitus, reconciliatione mutua habita, ciuile abrogat bellum. Non quieuit tamen *Varczislai* animus, in *Mſczugium* magnoperè exulceratus, sed captiuitatis suæ dedecus, magno furore magnaque indignatione prosecutus, militibus etiam suis suaptè ignito animo ampliores flammas adiicientibus, bellum in *Mſczugium* tam proprio quàm externo milite id gesturus, anxius & sollicitus apparat, non quieturus primum, donec vel *Mſczugium* captum, ea quæ ipse pertulerat, vincitum pati cogat, aut ex *Pomerania* effugiat. Quod vt maturius expleat, *Conradum* Marchionem *Brandeburgensem*, filiam *Przemislai* [illegible] *Posnaniensis* olim Ducis matrimonio [illegible] tem, ad ferendum sibi contra fratrem [illegible] suffragia, enixius non tam precibus, quàm [illegible] præmiorum sollicitabat oblatione. *Conradus* autem *Brandeburgensis* Marchio, [illegible] ambitiosus

Digitized by Google

1271. tiosus & industrius, Cestellania *Santhocensi* in vim dotis sibi data iam inescatus, ad alias quoque terras *Polonorum* occupandas spem & animum porrigit, & laturum se *Varczislao* contra *Mscezugium* auxilia non abnuit, dummodò vel oblata præmia, vel certitudinem super ipsis acceperit. *Varczislaus* autem Dux, pecuniæ & ipse ac donatiui inops, conditionem tamen *Conrado* Marchioni *Brandeburgensi* de præmio dando (tantus fuit vlciscendi de fratre *Msczugio* ardor) impleturus, castrum ciuitatemque *Gdansk*, quæ sibi in sortem cesserant, *Conrado* Marchioni *Brandeburgensi* præfato, donec summam, de qua inter illum & *Conradum* prædictum conuenerat, exolueret, obligat. Castroque *Gdansk* fortissimo *Conrado* Marchioni *Brandeburgensi* tradito, in castrum aliud *Viszegrad*, bellum *Msczugio* fratri mouendum apparaturus, secedit, & graui valetudine ac morbo correptus est, & post paucos dies decedit, in *Iuniorem* & *Wladislauiam* delatus, a militibus apud fratrum minorum monasterium sepelitur. Reintegratum sibi Dux *Msczugius* morte *Varczislai* fratris ratus Principatum, etsi tam *Viszegrod* quàm *Thsczow*, *Gniew*, *Szwiecie*, & aliæ munitiones atque castra, quæ pro sorte sua *Varczislaus* acceperat, morte *Varczislai* secuta, in suam ditionem sponte concederent, castri tamen & oppidi *Gedanensis* possessionem repetenti, a *Saxonibus* *Conradi* Marchionis nomine illud occupantibus, responsum est, *castrum & oppidum Gdansk, ad ius & proprietatem Marchionis sui Conradi, ex pactis cum fratre suo Varczislao initis, & graues impensas ob id factas, recidisse, proinde abiret, & sua in quiete possidere sineret.* Quo responso offensus & irritatus, quid agendum expediret consultabat. Et nonnullis quidem videbatur castrum *Gdansk* obsidione & impugnatione continuâ à *Saxonibus* euincendum esse: sed locus, & natura & arte satis munitus, longam obsidionem & difficilem expugnationem portendebat. Occurrebat & hostium respectus, ne *Conradus* Marchio fortiori fretus potentia, obsidentes obterreret. Implorandum igitur omnes *Boleslaum pium Calissiensem* Ducem, ex matertera *Msczugii* genitum, Principem ea tempestate tam animo quàm militia pollentem, vt fratri suo *Msczugio* opem ferat, & portionem tam insignem *Pomeraniæ* Ducatûs, in quem ipse *Msczugio* mortuo, & successorem non relicturo, successurus erat, abrumpi dolis & vafricie *Saxonum* non permittat. Ea sententiâ ab omnibus comprobatâ, ad *Boleslaum Pium Calissiensem* Ducem itum est, & auxilia sua in recuperationem castri *Gdansk* expetita. Quæ etsi, deliberatione cum suis habita, *Boleslaus Pius*, veteribus obliteratis offensis, conditionem *Msczugii*, fraude *Saxonum* violati, miseratus, se edixit præstiturum: hyeme tamen appetente, anni sequentis tempus, ad obeundam rem huiuscemodi

castrum & ciuitatem Gdansk illi tradit,

tandem moritur.

consignat: faciliùs aut induratura glacie aqua, aut Solis feruore calidata, quàm caduca & fragili, vicesque varias mutante aura, expugnationem castri præfati perfecturus. 1271.

Consors *Lestkonis Nigri Siradiensis* Ducis, Ducissa *Griphina*, filia *Roscislai Russiæ* Ducis, quamuis propè sex annis in viri sui *Lestkonis Nigri* contubernio degeret, virginem tamen se gessit in eam diem, nec à viro suo cognitam, impotentiam & fragilitatem illi obiiciens, Baronum & militarium, matronarumque concione aduocata, agente etiam *Lestkone* Duce coram, & accusationem silentio profitente, deduxit: peplo, quo caput obuoluere vt nupta solebat, in monasterio fratrum minorum in *Cracouia*, sub multorum præsentia, detracto, virginem se deinceps, intecto capite deambulans, gerere, *Lestkonisque* Ducis consortia euitare cœpit, coniugii huiusmodi diuortium quæsitura.

Lestkoni nigro in corona Baronum impotentia obiicitur à coniuge,

quæ postea in monasterium abit.

Bela Hungariæ Rege fatis absumpto, & in locum eius filio *Stephano* per insignitionem diadematis surrogato, bellum inter *Hungaros* & *Bohemos*, pactis & affinitate compositum, mox redintegratum est. Idibus siquidem Aprilis *Bohemiæ* Rex *Przemislaus* alias *Othokarus*, castrum *Preszburg* ad fluenta *Danubii* situm hostiliter inuadens, illud conquirit. Capit & *Tarnauiam* & *Nitram*, & eis spoliatis in cæteras munitiones & regiones igne & spoliis sæuit. Habita quidem sunt inter suos & *Hungarorum* milites particularia certamina, variam sortem partibus adferentia, in congressum tamen vniuersæ dimicationis venire vterque Regum distulit, ponteque in flumine *Raab* abrupto, *Przemislaus Bohemiæ* Rex prædis & spoliis onustus, in *Austriam* quæ tunc in sua ditione consistebat, multis militibus amissis, rediit. Quæ eo ex *Hungaria* discedente, multis & variis tam spoliis quàm incendiis, per *Hungarorum* milites vexata atque lacessita est.

Bellum inter Hungaros & Bohemos repetitur,

in quo superior fit Bohemiæ Rex.

Prima Septembris die, Cardinales Ecclesiæ *Romanæ*, qui, satore zizaniæ serente inter illos discordiam, de eligendo Summo Pontifice, plusquam biennio, identidem conclaue ingredientes (quamuis a *Philippo Francorum*, & *Carolo Siciliæ* Regibus personaliter aditi, de expedienda electione sollicitarentur) conuenire non poterant. De *Simbaldo* Archidiacono *Leodiensi* absente agentes conclaue, conueniunt, qui natione *Lombardus* de ciuitate *Placentina* & domo *Vicecomitum* erat, etiam de Archidiaconatu suo *Leodiensi* ab Episcopo *Leodiensi* (quem postea iustius sede sua priuauit) expulsus, in Sanctam terram ex deuotione transfretauit. Et electione sibi præsentata, *Viterbium*, vbi adhuc degebat, Collegium Cardinalium venit, Papatuque accepto, *Romam* petiit, ibique coronatur & consecratur. Vir miræ in sæcularibus experientiæ, quamuis modicæ literaturæ. Non pecuniarum lucris, sed eleemosynarum in pau-

Electio Papæ in biennium producitur,

tandem Gregorius X. eligitur.

Digitized by Google

1271. pauperes largitioni operam dans. In consecratione autem *Gregorius* decimus nominatur.

Conradus Glogouiensis Dux ducta alia coniuge, Orbatus vxore prima *Salomea*, filia *Wladislai Othonis maioris Poloniæ* Ducis, *Conradus Glogouiensis* Dux, aliam superducit *Brigittam*, filiam *Theodorici* Marchionis *Misnensis*, relictam quondam *Conradi* nepotis sui, ex filio *Conrado Romanorum* Imperatoris *Friderici*, a *Carolo Siciliæ* Rege victi, & in *Neapoli* capite cæsi, magnam & in pecunia & in supellectili secum dotem ferentem. Cui ratione nuptiarum pro dotalitio & dote accepta, *Conradus Glogouiensis* Dux, *Crosnam*, *Greifenstein*, *eidem tria castra dotis nomine legat.* & castra & oppida, obligauit & inscripsit. Rememoratus autem captiuitatis suæ *Boleslaus Sæuus* Dux *Legnicensis*, quam à germano suo *Conrado* pertulerat, oppidum eius *Glogow* intercepit, vbi se pariter & *Conradum* Ducem intercepturum rebatur, parum quoque absfuit vt *Conradus* caperetur. Quiescebat enim in eo oppido suo securus, sed de aduentu hostili *Boleslai* fratris sui paullulùm ante præscius, cum paucis exiliens, euasit.

Volmirus Wladislauiensis Episcopus, cum annis tribus & viginti sedisset, moritur, & in Ecclesia *Wladislauiensi* sepelitur. Cui *Albertus* Decanus *Wladislauiensis*, concorditer electus, nobilis de domo & familia *Perstina* siue *Wieniáwa*, succedit, per *Gregorium* decimum prouisus.

Paulus Episc. Cracouiensis, vir malus Ad illicitos & statui culminique Pontificali aduersos abusus, *Paulus Cracouiensis* Episcopus, Episcopali grauitate pessundata, conuersus, lasciuiam primùm & voluptates sectatus, sanctimoniali quadam ex lapide Sanctæ *Mariæ* violenter abstracta pro concubina abutebatur, violentus tandem & intolerabilis subditis & vicinis, Principi verò suo *Boleslao Pudico*, *Cracouiensi* & *Sandomiriensi* Duci, & iudiciis, contumax & rebellis. Assiduus in syluis, venationibus operam dando, rarus in officio & Ecclesia, Diuinam & humanam contra se prouocabat vltionem. Neque solùm cum aduersariis Ducis *Poloniæ* Baronibus, sed & cum *Lithuanis* & barbaris, connubiis & affinitate sibi allicefactis, quo aduersus Ducem & leges tutus, & impunis consisteret, sentire cœpit. Consistentem autem illum in villa & Curia Episcopali *Kunow*, & tam salutaria monita Ducis *Boleslai* & Prælatorum Canonicorumque *Cracouiensium*, quàm Legum iudiciorumque scita contemnentem, duo militares *Otha* & *Zegotha* de domo *Bipennium*, consentiente & mandante *Boleslao Pudico*, an iniussu eius, incertum est, aggressi, captiuant, & rebus suis inter se partitis, captiuum Episcopum in *Siradiense* castrum, per syluas & nemora, amicorum, fratrum, consanguineorum, & familiarium Episcopi, vim & aduersitatem veriti, transportant. *capitur, & in Siradiensi castro detinetur.* Vbi à Duce *Lestkone nigro Siradiensi*, & eius officialibus susceptus, sub honesta custodia captiuus, mense integro detinebatur. 1271. Quod maiorem suspicionem & coniecturam in *Boleslaum Pudicum* auxit, captiuitatis Pontificalis ipsum fuisse auctorem, cum *Lesźko niger Siradiensis* Dux, neque susceptorem, neque obseruatorem se captiui, nisi voluntatem *Boleslai Pudici* habuisset exploratam, præstitisset. Captiuitatem illius, *Ianussius Gnesnensis* Archiepiscopus, vt par erat, detestatus, omnem *Gnesnensem* Prouinciam Ecclesiastico Interdicto subiicit. Ea necessitate & probris populorum *Boleslaus Pudicus Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Dux affectus, *Paulum* Episcopum *Inde emissus* à captiuitate soluit, & in Quadragesima cum illo per mediatores & arbitros, videlicet Magistrum *Dersicragium* Præpositum, & *Valterum* Canonicum *Cracouienses*, sub certis conditionibus concordauit. *per concordiam,* Quarum fuêre hæ insigniores; vt captiuatores Episcopi *Otham* & *Zegotham* puniat, & a suo consilio & communione sequestret, vt ducentas marcas argenti soluat, vt sortem Ducalem in *Dzierzna* illi donet. Quæ singula *Boleslaus Pudicus Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Dux executus, etiam *Otham* & *Zegotham* captiuatos in vincula coniecit, ac per mensem vnum vinctos tenuit. *castigatis captiuatoribus* Qui tandem amicorum & fratrum soluti suffragiis, & pudorem illis illatum, & Episcopi, & fratrum ipsius impendentes insidias euasuri, hæreditatibus, quas in *Cracouiensi* & *Sandomiriensi* Ducatibus obtinebant, venditis, ad *Wladislaum* Ducem *Opoliensem* commigrauêre, & in *Opoliensi* regione acceperant incolatum. *& magna pœna per Boleslaum Episcopo soluta.*

1272. *Saxonicam* & Marchionis *Brandeburgensis Conradi* affinis sui perfidiam, in occupatione castri & oppidi *Gdansk* depromptam, *Boleslaus Pius Calissiensis* Dux repressurus, delectu expeditorum militum ex *maioris Poloniæ* & *Cuiauiæ* terris habito, primùm in *Pomeraniam*, vbi se illi Dux *Pomeraniæ Msczugius*, cum vniuerso *Pomeranico* exercitu coniungit, quindecima mensis Ianuarii venit, ex inde aciebus instructis ad *Gdansk* applicat, & castrum *Gdansk* tam aqua quam terrâ graui obsidione constringit. *Msczugius Pomeraniæ Dux auxiliatur Boleslai Pio.* Quod cum diebus aliquot tormentis & bombardis frustra quassasset, proiectionem tormentorum structuris castrum sua firmitate elidentibus, nona demum die ad expugnationem castri milites educit. Et testudinibus ex asseribus frequentibus, ne subeuntes supernè obruerentur, dispositis, castrum milites aggressi, variè illud impugnant. Et hi quidem testudinibus castro applicatis, securibus parietes violant, alii ignes parietibus adhibent, defensores flammâ & fumo repulsant, alii scalis appositis mœnia conscendunt, sagittariis mira pertinacia tela in *Saxones* iacientibus in suorum tutelam. Neque *Saxonibus* minor animus inerat, tam se quàm castrum ex impendenti periculo tuendi, quin & ipsi saxis in grandinis modum emissis, feruenti aqua & pice, *Polonos* & *Pomeranos*

Digitized by Google

1272. *ranos* acrius insistentes, ferirent & prosternerent. Expugnatione tandem in longum diei protracta, cum in sauciorum & desideratorum locum *Boleslaus Pius* Dux, singula oculis & diligentia lustrans, nouos & recentes milites succedere iuberet, *Saxones* telis saxisque deficientibus pugnam & defensionem remittunt. Propter quod *Polonorum* & *Pomeranorum* milites spatio dato, castrum in locis aliquot perforant & perstringunt, clamoreque valido quem victores edere solent, sublato, castrum irrumpunt, & obuios quosque *Saxones*, cum perfidiæ, tum acceptorum vulnerum memores, suis parentaturi desideratis, obterunt & obtruncant. Pauci in turrim editiorem euadunt, qui vitam tantummodò pacti, armis & quæ obtinebant deditis, compedibus & captiuitati miseræ addicti sunt. *Poloni* & *Pomerani* castro fortissimo, præter spem, in cuius oppugnatione longum tempus se absumpturos portendebant, breui potiti, etiam spoliis *Saxonum* potiuntur. Castro expugnato, & oppidum quod à solis ciuibus sine militum præsidio tenebatur, Duci suo *Msczugio*, deditionem fecit. In hunc modum perfidia *Saxonum* vlta, & castro *Gdansk* Duci suo *Mszugio* restituto, *Boleslaus Pius Calissiensis* Dux, prosequente illum *Mscugio* Duce, & se in eius fide, obsequio, & clientela, perpetuò vnà cum terra *Pomeraniæ*, mansurum repromittente, in Ducatus suos, exercitu licentiato, abiit. *Mscugius* autem *Pomeraniæ* Dux, in nonnullos ciues ciuitatis *Gedanensis*, & signanter in *Arnoldum* & *Iacobum*, eorumque cognatos, fratres & affines, vltionem exercens, ipsos capite damnauit, bonaque eorum singula redegit in fiscum, quoniam hi & in mortem suam, & suorum Baronum conspirasse, propensiusque Marchioni *Brandeburgensi* adhæsisse, & maiorem hostilitatem Duci *Mscugio* ferebantur monstrasse. Duas autem villas quæ ad illos pertinebant, *Skrobotow* & *Vichomino* Ecclesiæ *Wladislauiensi*, & tunc suo Episcopo *Alberto*, perpetuò donauit, beneficia Diuina recogniturus.

castrum & oppidum Gdansk recuperat.

In maiori insula *Budensi* in *Begmarum* loco, *Stephanus Hungariæ* Rex, germanus *Kunegundis Cracouiensis* Ducissæ, cum annis duobus tantummodò regnasset, moritur, & apud *Albam Regalem* sepelitur, duos filios *Wladislaum* & *Andream* relinquens. Cui celebratis ex more exequiis, *Wladislaus* maior natu in Regnum successit, septima die post obitum paternum Prælatorum & Baronum *Hungariæ* fauore ad Regium culmen suffectus. Alter verò germanus suus *Andreas* cum minorennis esset, Ducale tantum nomen sortitus, sub Regis ditione fouebatur.

Stephano Hungariæ succedit Wladislaus.

Quiete militibus ad expediendum arma, curandaque corpora, quatuor mensium concessa, *Boleslaus Pius Calissiensis* Dux, alteram rursus omnibus passim terris suæ ditionis expeditionem in *Saxones* & *Brandeburgenses* Marchiones, iniuriam occupationis castri *Santhok* prosecuturus, indicit. Ad quam, sexto Calendas Iunii copiis equestribus & pedestribus conuenientibus ire aspernatus, in locum suum *Przemislaũ* Ducem *Posnaniensem* sedecimum iam agentem annum surrogat. Curam tamen traducendi & regendi exercitûs, & omnem iubendi potestatem, *Przedpolkoni* Palatino *Posnaniensi*, & *Ioanni*, qui *Ianek* appellatus, Castellano *Calissiensi*, & ingenio & manu promptis, & quorum æstimatio apud cæteros supereminebat, demandat. His itaque Ducibus exercitus *Polonicus*, terras à *Saxonibus* occupatas, vltra *Drdzen* sitas, ingressus, castrum *Strzelce*, nouiter à *Conrado* Marchione *Brandeburgensi* fabrefactum, quod primum terras hostiles ingredientibus occurrebat, oppugnare aggressus, impetu & feruore expugnandi ingenti adhibito, capit. Et ferè omnes *Saxones* ad præsidium illic relictos cædit interemitque: paucis vita tributa est, quibus vt parceretur, *Przemislaus Posnaniensis* Dux furentes milites assiduâ interpellatione vix peruicit. In tecta deinde & in agros, igne & spoliis sæuitum est, & omnis ora *Saxonica* citra *Odram* sita, hostiliter exusta, & populatione vexata. In *Poloniam* denique cum præda pecorum & spoliorum reuersuro, & iam exercitu iuxta castrum *Wieliun* agente statiua, nunciatur, castrũ *Drdzen* paruo militum præsidio teneri, à *Cassubitis* quoque, qui in *Polonico* exercitu erant, nauigio castrum aggressis, & primam portam adortis, igne apposito incensum esse: militibus, quibus iam discedendi in penates facta erat per Duces licentia, ex itinere reuocatis, ad castrum *Drdzen* admouit exercitum. Sed *Saxones* ad præsidium illius relicti, extrema, quæ suis in castro *Strzelcze* acciderant, se passuros castro conquisito veriti, vitam tantummodò & libertatem pacti, *Przemislao* Duci de castro *Drdzen* deditionem faciunt. Quod illicò, excedentibus de illo *Saxonibus*, & ne violarentur, specialibus militibus ad terminos terrarum conductis, à Duce *Przemislao* firmo militum præsidio locatum est. Dux ipse *Przemislaus Posnaniensis* tyrocinii sui primitiis duorum castrorum conquisitione insignitus, ad obeunda cætera bella, prospero successu initiatus, ouans rediit. 1272.

missio Przemislao Posnaniensi Duce

cum copiis omnem oram Brandeburgensem vastat, & capit castrum Strzelce

& castrum Drdzen

Duobus Comitibus de *Iulich* & *Marka* in *Prussiam* cum gentibus die Sancti *Vincentii*, in auxilium fratrum Cruciferorum, qui iam biennio integro, graues & assiduas clades à barbaris *Pruthenis* pertulerant, venientibus, aciebus ordinatis in terram *Sambiensem* fit descensus. Nec *Sambienses* detrectauêre pugnam, occurrentesque Christianorum exercitui, acerrimè dimicant, ad extremum tamen multis hinc inde cadentibus vincuntur barbari, & ad villam *Skluuen* diffugiunt, vbi certamine innouato, residui confliguntur, & Cruciferis plena cessit victoria.

Pruthenia Cruciferis vincuntur.

Ianussius Gnesnensis Archiepiscopus, cum annos duodecim in Pontificatu exegisset, vigesima sexta die mensis Augusti moritur, & in Ecclesia *Gnesnensi* sepelitur. Post cuius mortem licet Capitulum *Gnesnense* electionem celebrando,

Gnesnensi Archiep. mortuo.

1271.

do, *Philippum Gnesnensem* Præpositum concorditer & canonicè elegisset, electio tamen sua, & propter Sedis Apostolicæ frequentes & diuturnas vacationes, & propter alias causas non fuit confirmata. Quapropter Ecclesia *Gnesnensis*, annis circiter sex, sub quibus magna in suis bonis pertulit dispendia, viduata extabat pastore.

Sex annis sedes vacauit.

Glogouiensi Duci altera vxor moritur.

Breuiusculam & non diuturnam *Conradus Glogouiensis* Dux voluptatem altero matrimonio expertus, *Brigittam* secundam sponsam suam *Theodorici* Marchionis *Missnensis* filiam superiori anno traductam, fato interceptam amisit. Genitor autem illius *Theodoricus* Marchio *Missnensis*, morte filiæ cognita, dotalia illius bona, per *Conradum Glogouiensem* Ducem inscripta, videlicet *Krosnam*, *Greifensteyn*, & *Przin*, missis Officialibus, *Conrado Glogouiensi* Duce nequicquam prohibente, occupat. Et illorum nactus possessionem, *Conrado* Archiepiscopo *Maydeburgensi* dicto de *Steymberg*, ea in decem millibus florenorum obligat; & ipsum Archiepiscopum & suam Ecclesiam *Maydeburgensem*, præfatorum bonorum, eo iure quod sibi competebat in illis, instituit Dominum, hæredem, & Successorem.

Cuius dotalitia bona parens occupat, & Archiep. Maydeburgensi vendit.

1273.

Przemislaus Rex Bohemiæ & Boleslaus Pudicus, de Ducatu Opauiæ concordaturi conueniunt,

Veteres simultates, differentias, & odia *Przemislaus Bohemiæ* Rex ab vna, & *Boleslaus Pudicus Cracouiensis* Dux partibus ab altera, quæ occasione Ducatus *Opauiensis*, à *Przemislao Bohemiæ* Rege perperam occupati, inter illos annis superioribus gestæ sunt, æquitatis via complanaturi, in *Opauia* conueniunt. Et Baronibus communibus agentibus, plures viæ pro pacificandis Principibus, & tollendo dissidio tentatæ sunt. Verùm cum nulla earum procederet, quoniam neque *Bohemiæ* Rex *Przemislaus* de occupato Ducatu *Opauiæ*, asserens *illum post Mieczislai Ducis Opoliensis mortem, testamento sibi legatum & relictum, ad se legitimè deuolutum esse*, cedere, neque *Boleslaus Pudicus Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Dux, tam notabilem portionem terrarum Regni *Poloniæ* abrumpi, & altero Regno appropriari, vellet assentire, Barones communes & Consiliarii Regnorum, bella in eorum capita & pericula recisura, pro posse euitaturi, Principes quidem inuicem reconciliant, & amicitiæ vinculum inter eos firmant. Quæstionem autem de Ducatu *Opauiæ* in annos viginti per sufferentias pacis, in illud tempus duraturas, suspendunt. Redeuntem ex *Opauiensi* dieta *Boleslaum Pudicum Cracouiensem* & *Sandomiriensem* Ducem, ciuile bellum, & nonnullorum militum suorum seditio, dudum quidem gliscens, sed tum primùm erumpens, excepit, Author illius principalis *Paulus Cracouiensis* Episcopus insimulabatur, quem per licentiæ campos iam tunc gradientem, & grauitate Pontificali omissa, venationes per se tractantem, cum *Lithuanis* quoque & fidei *Polonorum* hostibus, iungentem publicè, quò aduersus proprium Ducem & Dominum *Boleslaum Pudicum* securior esset, affinitates & connubia. Ecclesiam suam *Cracouiensem* rarissime officiantem, & conuentus nonnullos cum militibus rapto aut furto viuere assuetis, aut iudiciis damnatis, vel ære alieno grauatis, agentem, Dux *Boleslaus* vel capiendo vel exiliando, restinguere decreuerat. Erant & plerique milites *Boleslao Pudico* suapte infensi, quòd quosdam illorum pro demeritis, bonis hæreditariis, quosdam capite, nonnullos carcere & captiuitate, mulctauerat. Rebellaturi itaque *Boleslao* suo Duci, & seditionem aduersus illum atque bellum excitaturi, *Wladislaum Opoliensem* Ducem per nuncios secretè primùm conueniunt, & suis grauaminibus illi expositis, & eo præsertim, quod illis inconsultis & dissentientibus, *Boleslaus Pudicus Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Dux, sibi successorem *Leszkonem nigrum*, Ducem *Siradiensem*, Principem eis ingratum, destinârit, deditionem illi terrarum *Cracouiensis* & *Sandomiriensis* offerunt, precantes *vt illam non abnuat suscipere, gratiùs ipsum quàm Leszkonem nigrum in Ducem & Dominum propter multos respectus, & vicinitatem connexionemque terrarum, & commoda inde sequentia, habituri.* Elatus hac deditione & oblatione *Wladislaus Opoliensis* Dux, eam parùm deliberatus acceptat, sperans se *Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Ducatuum Dominium, & propter *Boleslai* Ducis orbitatem & senium, quo propediem moriturus destinabatur, facili negotio assecuturum. Mandat quoque *Cracouiensibus* & *Sandomiriensibus* militibus, *vt ad se personaliter pro die certo in Opoliam veniant, deditionem ipsam iureiurando & literis firmaturi.* Ad rem itaque huiusmodi componendam, de consilio & suasu prædicti *Pauli Cracouiensis* Episcopi in numero frequenti, & ferè omni sua & suorum potentia (inuasionem enim a Duce *Boleslao Pudico*, re plurimùm vulgata verebantur) progressi, vsque in *Bogebim* villam monachorum peruenerant, vbi illos *Boleslai Pudici* Ducis exercitus, ex Curiensibus & militibus nobilibusq; qui fidem Duci suo promissam temerare impium & nefas ducebant, collectus, die Veneris quarto Nonas Iunii consequitur. Fit itaque durum certamen inter vtrosque, & tam atroci pugna certatum est, vt ferè nemo loco cesserit, propter quod multi mortales ab vtraque parte cæsi, omnes pectore aduerso, loca quæ ceperant, mortui occupabant. Inter desideratos *Swantoslaus* filius *Wladimiri*, *Rathiborius* Castellanus de *Lukow*, & alii plures numerati sunt. Cessit tamen militibus *Boleslai* victoria, licet non incruenta. Pauci qui euaserant, ad *Wladislaum* Ducem *Opoliensem* se recipiunt fugâ. Sed post victoriam, & in viuos, & in desideratos rebelles, per *Boleslaum* Ducem animaduersum est, & bona eorum singula confiscata, & aut vsibus attributa Ducalibus, aut victoribus distributa. Extabant aliæ magis principales, magisque vrgentes & verificæ seditionum causæ, calumniarum enim virus

quam concordiam relinquunt suspensam.

Interim autore Paulo Episc. Cracouiensi milites multi rebellant

1273.

Wladislaum Opoliensem Ducem vocantes ad Ducatum.

Qua re Boleslaus cognita misso exercitu omnes profligat.

Digitized by Google

1273. *Item vitia Boleslai Pudici enumerantur.*

virus Boleslao Pudico Duce & dissimulante & tolerante, per omnia Principatuum suorum loca, adeò diffundebatur grassabaturque, vt plu- A res militares numero viri simplices & iusti, per calumniatorum astus & dolos, iudiciis damnati, & pœnis innocenter addicti, aut exuerentur suis patrimoniis, aut iudiciales transgressiones, quas culpas vocitamus, tam Duci & Iudicibus, quàm actoribus soluere coacti, grauissimis dispendiis subiacerent. Querulantium insuper, & se super suis offensis & iniuriis adeuntium, parùm iustus parumque finalis decisor, munerumque & largitionum sectator, modico accepto munere, facilè in partem vtramque, cum vnius tamen læsione & præiudicio, præceps ferebatur. His accedebat, quòd canum nimius & immoderatus amator & fotor, venationum quoque excessiuus & intempestiuus tractator, B tam Ecclesiasticis quam secularibus viris, crebra irrogans & ingeminans grauamina, vniuersis suis subditis, qui pro ea tempestate ad tractandum & prosequendum Ducales venationes, ad nutriendū quoq; Ducales canes, erant obnoxii, onerosus & importabilis censebatur.

Lithuani terram Lublinensem prædantur.

Oppresso ciuili bello, aliud æquè horrendum & detestabile barbaricum emersit. *Lithuani* siquidem gentiles, *Pruthenorum* etiam & *Samogitarum* coaucti auxiliis, hostili & graui exercitu in terram *Lublinensem* prima die Iulii descendunt, & *Boleslao Pudico* Duce tum propter diminutam ex ciuili bello potentiam, suis non ferente opem, congrassabantur barbari passim in omnes, & maiorem partem terræ præ- C fatæ *Lublinensis*, velut in vltionem eorum, qui ad Bogehim ceciderant, peragrando, & incendia & stragem miserabilem edunt, & multos mortales cum spoliis & pecore in seruitutem abducunt. Insimulatus est etiam & hanc cladem *Paulus Cracouiensis* Episcopus, insimulatione vulgata & notoria, *Cracouiensi* Duci *Boleslao* suo aduersario, & terræ *Lublinensi*, velut in vltionem illorum, qui ad Bogehim cæsi sunt, procurasse, & *Lithuanos* suapte fidei Christianæ & *Polonis* hostes, ad inferendum *Polonis* & Ducatibus *Boleslai Pudici* bellum, tam literis quàm nunciis, tanquam confœderatos & affines suos, incendisse. Occisorum quoque ad *Bogehim* domestico bello, & in *Lublinensi* terra ex- D terno, sanguis adeò illi imputatus est, vt circumstantibus illum in monasterio *SS. Trinitatis* Ordinis Prædicatorum in *Cracouia* tunc commorantem septuaginta viris, vox ex aëre ad eum, bonine an mali Angeli, incertum, prolata ferebatur, eo ipso in tempore sonuisse. *Væ tibi Paule Episcope, satius tecum actum esset, si natus non fuisses.* Visus est & a quodam Religioso per quietem lupus, erectis prioribus in sursum pedibus, voce humanà contra *Paulum* Episcopum exclamasse. *Væ tibi Paule Episcope, quoniam cepisti & occidisti.* Quâ voce & relatione conterritus, plurimùm contritus erat, cum fletibus & lamentis sua scelera in cu-

Quod etiam Paulo Ep. Cracouiensi attribuitur.

biculo solitarius deplangeret, audiuit alteram vocem, *Ne timeas*, inquit, *Paule Episcope, age quodlibet, in anno septimo moriturus.* Cui voci respondit: *Optimè*, inquit, *aget mecum Diuina pietas, si vitam mihi usque in septennium protelauerit, infra illud tempus de factis meis digna pœnitentià expiationem obtenturus.* Hæ voces adeò fuerunt sonorosæ, vt etiam ab his, qui fores cubiculi obseruabant, patenter exceptæ sunt. 1273.

Terra Polesitarum & Pruthenorum a Ducibus christianis populantur.

Lithuanis terræ *Lublinensis* vastationi intendentibus, *Lestko* & *Conradus Cuiauiæ* & *Masouiæ* Duces, terras *Polesitarum* & *Pruthenorum* forti potentià ingressi, ipsas igne, spoliis, & cædibus populantur. Nullam quoque à barbaris experti resistentiam, magnum captiuorum & spoliorum numerum in propria deducunt, & vicissitudinem dignam in *Lithuanos*, pro terræ *Lublinensis* vastatione, fœnore geminato reddunt.

Boleslaus Pudicus cum magnis copiis Opoliensem Ducatum depradatur.

Cladium quas pertulerat ad Bogehim & in *Lublinensi* ora, *Boleslaus Pudicus Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Dux, magnam & principalem occasionem *Wladislaum Opoliensem* Ducem, quòd militibus *Cracouiensibus* rebellionem, & nouas res molientibus fauerat, & rebellionis eorum acceptator extiterat, fore ratus, omnem iram in illum, velut suorum Principatuum ambitorem vertit, contractisque ex omnibus suis Prouinciis copiis, ferentibus illi personalia auxilia, *Boleslao Pio Calissiensi Maiorisque Poloniæ*, & *Lestkone nigro Siradiensi*, Ducibus, terram *Opoliensem* infesto agmine in die Sanctorum *Simonis* & *Iudæ* Apostolorum, ingreditur, & vastationem latiùs quò potest, vicos & oppida vrendo, extendit. Ad ipsam quoque ciuitatem *Opoliensem* accedit, & omnia suburbana eius peruastat & inflammat: ab expugnatione & obsidione abstinet, vrere tantummodò tecta & depopulari agros contentus. Non poterant multiplices fumi & flammantes ædes *Wladislaum Opoliensem* Ducem elicere ad pugnam, euidens enim periculum, cum tribus simul Ducibus, expeditos & probatos milites habentibus, si ipse cum paucis decertare statuisset, metuebat, in pabulatores tamen & milites, qui longius a castris progressi agebant prædas, sæpius irruens, & pallantes passim per agros, milites deuincens, multis incommodis cædibusque *Boleslai* exercitum & cæterorum Ducum, secum vnà militantium affecerat, vt multos aut obtriuerat aut cœperat. Ab *Opoliensi* oppido continuato itinere, versus *Kozle* & *Ratiboriam* itum est, nec ante vastationi finis datus, donec omnes terræ *Wladislai Opoliensis* Ducis dominio parentes peruastatæ sunt.

Nicolao Posnaniensi Ep. succedit Ioannes I.

Nicolaus Posnaniensis Episcopus, cum annis nouem Pontificatum exercuisset, *Posnaniæ* moritur, & ibidem sepelitur. Cui *Ioannes* primus dictus *Wiszkowiecz* Canonicus *Posnaniensis* per electionem Canonicam successit, à *Gregorio* Papa decimo, per fauorem & intercessionem

Digitized by Google

1273. *Boleslai Pii Calissiensis* Ducis, & *Przemislai Posnaniensis* & *Maioris Poloniæ* Ducis, prouisus, nobilis genere *Polonus*.

Przemislaus Posnaniensis Dux Nicolai Caszubitarum Ducis filiam ducit. Matrimonium propter relinquendum successorem, *Przemislaus Posnaniensis* Dux (vnicus enim erat, a *Boleslao Pio Calissiensi* Duce, qui & ipse, quoad virilem sexum infœcundus, persuasus & instigatus) cum annum tunc sedecimum expleuisset, contracturus, in *Slauorum* terras & ad oppidum *Stetin*, ad Ducem *Slauorum Barwin*, neptem suam, filiam videlicet filiæ, natam *Henrici* Ducis de *Wisczimicz*, vel quemadmodum aliis placet, *Nicolai Caszubitarum* Ducis, nomine *Lukierdem*, visurus, descendit. Et cum tam mores quàm forma virginis illi placuisset, accepit illam in coniugium. Celebratisque in oppido *Stetin* nuptiis, illam in *Posnaniam* septima die Iulii aduehit. Quæ & Processionis honore a Cathedrali *Posnaniensi* cæterisque Ecclesiis, & à *Boleslao Pio Calissiensi* Duce, nec non Baronibus & Optimatibus *Maioris Poloniæ*, obuiam illi euntibus, digna reuerentia excepta est.

1274. Recrudescebant inter *Boleslaum Pudicum Cracouiensem, Sandomiriensemque*, & *Wladislaum Opoliensem*, Duces, anno superiori cœptæ dissensiones, & gestum bellum, & alter in alterius perniciem copias expediebat, & arma, vicinosque Principes, & vicinas gentes, aut necessitatis vinculo, aut donatiuo, contrahebat, maioribus propè odiis quàm armis bellum gesturi. Cum *Wladislaum Opoliensem* Ducem exusti spoliatique Principatûs, & recentes cineres atque fauillæ, in sua & Baronum ora recidentes; Ducem verò *Cracouiensem Boleslaum Pudicum* indignitas facti, quòd *Wladislaus Opoliensis* Dux in suarum terrarum occupationem aspirauerat, & a nonnullis *Cracouiensibus* militibus iniustam deditionem acceperat, ad inferendum bellum stimularent. *Boleslaus* interim *Pius Calissiensis* Dux, quamuis partium *Boleslai Pudici Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Ducis esset, dissidentes Duces cœpit ad pacis & æquitatis viam reducere, & vtrique pacem persuadere. Quorum, per plures tractatus & fatigas, flamma tandem restricta, æquis conditionibus, quod apud nonnullos vix possibile videbatur, redditis hinc indè captiuis, & damnis compensatis, pacem composuit.

Boleslaus Pudicus & Wladislaus Opoliensis reconciliantur.

Quarto Nonas Ianuarii, *Msczugius* Dux *Pomeraniæ* in castro suo *Szwiecie* agens, monasterium in *Polpin* in terris *Pomeraniæ* & territorio *Tunauiensi*, sub titulo & honore Beatæ *Mariæ* Virginis, ordinis Cisterciensis, olim *Nowin Dobrani* appellatum, fundat vel potius transfert. Dudum enim *Samborius* Dux *Pomeraniæ* patruus germanus dicti *Msczugii* illud fundauerat, & bona *Pogotkow*, *Kobylow* & *Koszmin* donauerat. Quod propter inhabilitatem loci *Msczugius* in *Polpin* transtulit, & ampla dote ac libertatibus magnificauit.

Puer recens natus dentes habet, & loquitur. In *Cracouiensi* territorio prodigium nunciatum, plures in admirationem sui conuertit. Puer enim natus masculus, ipso natiuitatis suæ die & hora, dentes habere, verbaque articulatè proferre compertus est, & vtrumque illi tam dentes quàm sermo ad baptismum mansit. Quamprimùm verò fonte sacro renatus extitit, illicò excidentibus dentibus, etiam sermo & loquela intercidit, triennio tandem expleto, vitam quoque amisit.

Lugduni concilium celebratur, in quo Græci cum Latinis vniuntur, Tartari verò conuertuntur. *Gregorius* Papa decimus, pro vtilitate terræ Sanctæ, cuius recuperationi decreuerat personaliter intendere, ex vrbe & *Italia* in *Gallias* descendit, & in *Lugduno* Calend. Maii Concilium, quod ante biennium indixerat, celebrauit, in quo *Græcorum* & *Tartarorum* celebres interfuere nuncii. Et procurante *Pallialogo*, qui tunc *Constantinopoli* imperabat, *Græci* ad vnitatem fidei redire promittunt. In cuius signum, *Symbolum* alta voce & cum solennitate decantauerunt, profitendo *Spiritum Sanctum à Patre* & *Filio* procedere. Nuncii verò *Tartarorum*, infra Concilium baptisati, ad propria redierunt. Numerus autem Prælatorum, qui interfuerunt huiusmodi Concilio, fuit quingentorum Episcoporum, septuaginta Abbatum, & aliorum Prælatorum mille. In quo Concilio multa salubria in subsidium terræ Sanctæ sancita sunt, & tam transfretantibus in illius recuperationem, quàm conferentibus suas substantias, gratia anni *Iubilei* concessa, & trunci in Ecclesiis Cathedralibus *Poloniæ*, ad colligendas eleemosynas instituti.

Rudolphus Imp. a P. R. confirmatur. Sub idem tempus *Rudolphus* Comes de *Anesburg*, circa partes Basilicæ, homo inter *Almanos* humilis sortis & generis, sed animi magni & celebris, in Regem *Romanorum* eligitur. Quam electiõnem *Gregorius X.* in fauorem terræ Sanctæ confirmat. Et pro eiusdem Regis quiete in Regno & subsistentia, *Alphonsum Castellæ* Regem, de iure Imperii, pro quo deducendo multos sumptus & fatigas impenderat cedere, & in suis manibus, renunciare, prece & persuasione impellit. Qui quietatus & confirmatus in Regno, Cruce illicò cum Principibus & Baronibus *Almaniæ* se insigniuit.

Prutheni Culmensi terra vastata, Henricum Magistrum Prussiæ vincunt. *Culmensis* terræ grauem vastationem, quam illi *Prutheni* barbari *Nactagensis*, per cædes varias, prædas, & ignes inferebant, *Henricus* Magister *Prussiæ* prohibiturus, congesta omni sua potentia, barbaros prædam ingentem vehentes, insectari cœpit. Quos apud *Lubauiam* offendens, illorum agmen inuadit. Verùm barbari fuga simulata in vicinum nemus abeunt, ex quo fortius Cruciferorum exercitum, vicissi ferratum, & ob id solutis ordinibus dispersum inuadunt. Et licet durum & longum certamen inter vtrosq; commissum foret, *Prutheni* tamen *Henrico* Magistro, & *Theodorico* Marschalko, pluribusque aliis de exercitu Cruciferico occisis, euasere victores, sed & prædam quam tulerant, in suam regionem transuexerunt. Et licet in subsequenti tempore Dux *Brunszuiciensis*, item Landtgrauius *Thuringiæ*, item

Digitized by Google

1274. item Rex *Bohemiæ*, item Marchio *Brandeburgensis* cum filio, cum suis potentiis, Christianis venissent in auxilium, nullâ tamen re memorabili, propter hyemis mollitiem & intemperiem, edita, in regiones suas abierunt. Marchio tamen *Brandeburgensis* castrum & oppidum constituit, quod *Brandeburg* appellauit.

Thomas de Aquino moritur. Clarissimus & raræ excellentiæ vir, tam in doctrina quàm in vita *Thomas de Aquino* ordinis Prædicatorum, Doctor insignis, post multos scripturarum sacrarum, quibus Ecclesiam Dei multipliciter illustrauerat, labores, ad *Lugdunense* Concilium per *Gregorium* Papam decimum vocatus, dum ex *Neapoli*, vbi degebat, *Lugdunum* perrecturus, in *Campaniam* peruenisset, graui languore correptus, cum sui ordinis monasteria de propè non extarent, ad monasterium Cisterciensis ordinis, quod *Noua fossa* appellatur, diuertit. Et ingrauescente ægritudine, & cum ingenti deuotione, mentis quoque & corporis, qua semper splenduit, puritate, moritur, & in Presbyterio altaris maioris, monasterii prædicti, honestissimè sepelitur. Cuius sanctitatem Clemens Dominus multis miraculorum illustrauit splendoribus.

1275. *Griphina consors Lestkoni nigro per Boleslaum Pudicum reconciliatur.* Separationem, qua se *Griphina* Ducissa, *Lestkonis nigri* Ducis *Siradiensis* consors, obiectâ illi frigiditate & impotentia, quadriennio iam transacto, seiunxerat, *Boleslaus Pudicus Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Dux, molestè ferens, ignominiam, & dedecus, propterea fratri suo Duci *Lestkoni nigro* inustam, abstersurus, in *Siradiam* personaliter descendit, & tam per se quam per Barones *Cracouienses*, qui illum comitabantur, tractatibus interpositis, *Gripbinam* Ducissam Duci *Lestkoni nigro* sexta mensis Augusti conciliat, & altercationes inueteratas & iurgia inter illos, prouida ordinatione rescindit, & coniugalem vtrinque instaurat & ordinat charitatem, quæ extunc ab vtroque syncerè & custodita, & vsque in diem mortis seruata est.

Hedwigis filia *Henrici* Comitis de *Anhalth*, vxor *Boleslai Calui* seu *Saui*, *Legnicensis* Ducis, moritur, & in monasterio fratrum prædicatorum in *Legnicza*, per præfatum *Boleslaum* Ducem *Legnicensem* fundato sepelitur. Quamuis autem ex illa prolem, tàm virilis quàm fœminei sexûs suscepisset; in alteras tamen nuptias *Boleslaus caluus alteram ducit vxorem,* conuolat, & *Adleydam* virginem filiam *Samborii* Ducis *Pomeraniæ*, sibi assumit, læuo & infelici auspicio, in vxorem. Hæc etsi honestis moribus fuerit, propter consuetudinem *quæ adulterium illius perosa* tamen stupri, quod cum muliere adultera virum habente *Boleslaus* habuerat, illam habuit multipliciter infensam & exosam. Qui viri contumelias & pellicis indignitatem non ferens, *Boleslao* deserto, in domum paternam, *ad patrem regreditur.* dum aliter nequiret, peditando rediit. Adeò enim præfatæ concubinæ & adulteræ *Boleslaus* ipse, per incantationes & carmina infascinatus & illaqueatus ferebatur amore, vt alioquin vir

natura seuerus & ferox, libidine illius domitus, omnia ex suo arbitrio egerit. Ex cuius etiam concubitu filium spurium susceptum, *Iaroslaum* vocauit. 1275.

Gregorius X. P. R. moritur, *Lugdunensi* Concilio in *Galliis* exacto, *Gregorius* Papa decimus ex *Lugduno* in *Viennam* venit, abinde *Lausaupum*, consequenter in *Lombardiam* diuertit, ex *Lombardia Tusciam*, *Aretium* perueniens, infirmatur, & ex languore continuo quarto Idus Ianuarii moritur, & in Ecclesia maiori *Aretii* sepelitur. Cui etiam gratia cœlestis illam virtutem præstitit, vt per *& fulget miraculis.* inuocationem sui nominis, operetur in plerisque locis miracula. Sedit autem annis quatuor, diebus decem, accipiendo tempus quo Pontificio vsus est, non quo fuit creatus; inter creationem siquidem & acceptationem tres menses effluxerant.

Puer semestris Tartarorum aduentum Cracouiæ prædixit. Prodigium eo anno nunciatum, multos pauore nimio concussit. Apud *Cracouiensem* siquidem vrbem, puer vix semestris in vocem articulatam prorumpens, *Tartaros superuenturos, & Polonorum capita præcisuros* prædixit. Quæsitus ab astantibus *vnde id nosset; Diuino oraculo se fretum ista nosse* respondit. Interrogatus deinde, *an & ipse Tartarorum aduentum pertimesceret? Quàm maximè se timere* adiecit, *cum etiam inter alios suam forent ceruicem præcisuri.*

1276. *Castra ad Maydeburgensem Ecclesiam deuoluta* In graue & molestum fastidium castrorum & oppidorum *Krosna*, *Greifensteyn*, & *Przin*, in manus externas deuolutio, apud Ducum *Slesiæ* pectora ascendens, ne castra & oppida huiusmodi a *Polonia* alienarentur, per succedentia tempora, Regno assiduam sollicitudinem, scrupulumque, non Ducibus solùm, sed & Baronibus militaribusque *Slesiæ*, iniecit. Magnitudo quoque & grauitas summæ, sed & conditio spiritualis & Ecclesia, cui per obligationem addicta erant, quoties recensebantur, & anxietatem ampliorem, pauoremque pro alienatione, & desiderium altius pro rehabitione, accendebant. Quis tamen foret liberandi castra & oppida obligata modus, non satis prospici poterat, & *Conrado Glogouiensi*, de cuius proprietate & sorte erant, & *Boleslao Legnicensi*, Ducibus, & tenues facultates habentibus, & alieno ære grauatis, *Henrico* itaque quarto, *per Henricum Wratislauiensem ab obligatione liberantur.* *Henrici* secundi à *Tartaris* occisi, ex filio *Henrico* tertio nepoti, *Wratislauiensi* Duci, munus id destinabatur: quod & sorte sui Ducatûs præstantior, & pecunia in pubertatis tempore à Curatoribus collecta, opulentior censebatur. Is itaque & consiliis Baronum suorum, & spe dilatandi finium sui Ducatûs instigatus, *Conrado Maydeburgensi* Archiepiscopo, decem millia florenorum exoluit, & castra atque oppida *Krosnam*, *Greifenstein*, & *Przin*, de obligatione liberans, sui iuris fecit. Quod quantum commoditatis Rebuspubl. *Polonorum* præstitit, tantum dispendii præfati *Henrici* Ducis *Wratislauiensis* priuatis causauit; vtroque Duce, &

Digitized by Google

1276. *Boleslao Legnicensi* & *Conrado Glogouiensi*, iam tunc felicitati & incrementis rerum suarum vehementer inuidente.

Mors militis cuiusdam Poloni infelicissima.

Miles quidam *Polonus* sæuus & impius, in proprios subditos & exteros, de vita futura nihil pensi gerens, cum assiduis præuaricationibus contra Deum peccaret, confiteri & pœnitere pro ludibrio ducens, etiam iras in se cœlestium coaceruasset, in grauem incidit languorem. Sed nec tum quidem scelerum conscientia actus, quicquam sibi de impetranda propitiatione Diuina, ratus se superuicturum, & suas transgressiones resumpturum, prospexit. Inualescente tandem morbo, Fratres Prædicatores, per consortem illius pro sananda ægra mente acciti, militem ad pœnitendum multifariè per salutaria monita inducebant. Quibus miser homo commotus, *serius*, inquit, *ad pœnitendum me impellitis, seriùs confessionem iudicato iam & damnato suadetis, cum pœnitentiæ & gratiæ tempore effluxo, confessionis & pœnitendi spatio mihi subrepto, iusto Dei iudicio in potestatem Spirituum tenebrarum traditus sum.* Vrgentibus deinde maiori instantia ægrum fratribus, & ne qua desperatione commissorum facinorum a confitendo & pœnitendo abstraheretur, opem Diuinam, si confiteri & pœnitere vellet, pollicentibus, extremam edidit vocem. *Frustrà*, inquit, *ingeritis de confitendo monita, proprio exuto & spoliato arbitrio, etiam in Dæmonum potestate consistenti, a quorum cateruis supereminentibus torquendus & flagellandus appetor.* Auditæ illicò sunt percussiones horrendæ, ictus frequentes, & atrocissima ex sonitu & collisione atque reciprocatione flagellantium verbera, & in ægri corpore liuores, plagæ, & vulnera à fratribus, & aliis circumstantibus visibiliter, ab inuisibilibus tortoribus illata, conspecta. Inter quæ ille infelix & execrandus homo, nec vocem nec gemitum edens, miserabiliter expirauit. In quo Beatissimi *Augustini* sermo pro Diuino oraculo cuilibet peregrinanti retinendus, impletus est. *Hæc est*, inquit, *iustissima lex Dei, vt qui viuendo obliuiscebatur Dei, moriendo obliuiscetur sui.*

Hiems insueta tempore insolito Cracouiæ.

Frigore immenso & sine exemplo *Cracouiensem* Prouinciam in fine Septembris premente, sexta deinde Octobris die tanta niuium congeries descendit, *Alpibus Sarmaticis*, qui *Poloniam & Hungariam* diuidunt, & aliis quos *Tatri* appellamus de *Kezmark* sitis, insolitum cœli rigorem augentibus, vt omnem regionem spissitudine grossa vestiret, & pro autumno gelidam hyemem induceret.

Helena alias *Iobeleth* Ducissa, consors *Boleslai Pii Kalissiensis* Ducis, partum fœmineum, dum maximè desideraretur virilis, apud castrum *Calisz* peperit. Ob quod quidem puerperium *Boleslaus Pius Calisiensis* Dux, solennitate baptismati instituta, plures dies in hilaritate deduxit, & natam filiam *Annam* nominauit.

Romanorum Rex *Rudolphus*, *Austriam*, *Stiriam*, *Carinthiam*, *Portum Naoniæ*, & *Forum Iulii*, quæ à *Przemislao* alias *Othokaro Bohemiæ* Rege, propter matrimonium cum *Margaretha Leupoldi Austriæ* Ducis filia contractum, licet temporis processu dissolutum erat, possidebantur, asserens ad Imperium pertinere, mittit nuncios qui requirerent, vt faceret huiusmodi terrarum cessionem. Quo superbius respondente, *Rudolphus Romanorum* Rex, potentiis Imperii coadunatis, armis terras negatas proponit se quæsiturum. Ad cuius transitum prohibendum, dum *Przemislaus Bohemiæ* Rex exercitum de suis, solus ipse venationes domi tractaturus, versus *Teplam* transmisisset, *Rudolphus* Rex *Romanorum* per alteram partem *Danubii Austriam* ingressus, multas ciuitates & castra, aut per vim, aut per deditionem conquirit. Qua re *Przemislaus Bohemiæ* Rex permotus, & ipse personaliter in campum descendit. Et *Rudolpho* Rege circa *Lincz* statiua habenti, ipse in altera parte *Danubii* castra ponit. Vbi per Imperii & *Bohemiæ* Barones, pax inter Reges tractata & conclusa, affinitate etiam, quò diuturnior foret, firmata est, vt *Rudolphus* filio suo filiam Regis *Bohemiæ Agnetham*, & filius Regis *Bohemiæ* filiam Regis *Romanorum Gutham*, vxores desponsent, *Bohemiæ* Rex terris, pro quibus bellum natum est, cedat. Qua quidem pace ordinata, vterque exercitus regiones suas repetiit. 1276.

Rudolphus Imp. quarundam prouinciarum repetendarum gratia in Austriam venit, cum Przemislao tandem reductus in gratiam.

Ad Sedem *Romanam* ex morte *Gregorii X.* vacantem, vigesima prima Ianuarii die, frater *Petrus* de *Tarantasio* Ordinis Prædicatorum natione *Burgundus* Cardinalis Episcopus *Ostiensis*, vir magnæ religionis & doctrinæ, apud *Aretium* Conclaue celebrantibus Cardinalibus, electus, & *Innocentius* quintus appellatus est. Qui post electionem de *Aretio* cum curia recedens, venit *Romam*, vbi in Ecclesia Sancti *Petri* coronatione suscepta, in *Lateranum* se transfert, ibique quinque tantummodò mensibus, & duobus diebus in Papatu exactis, cum multa & insignia in animo facere destinasset, præter suam & aliorum spem, vigesima secunda die Iunii moritur, & in magna gratia Collegii, præsente *Carolo Siciliæ* Rege, in *Laterano* sepelitur. Deinde vigesima octaua die Iunii, *Othobanus* Diaconus Cardinalis, natione *Ianuensis*, & *Innocentii* quarti nepos in Palatio *Lateranensi* in Papam assumitur, & *Adrianus* quintus vocatur, qui solùm in Papatu vno mense & nouem diebus viuens, antequam ordinaretur in Sacerdotem, sine coronationis & consecrationis munere, *Viterbii* moritur, & ibidem in monasterio Fratrum Minorum sepelitur. In cuius locum in fine mensis Septembris *Petrus Iuliani* dictus *Hispanus*, Cardinalis, Episcopus *Tusculanus*, natione *Portugaliensis*, de ciuitate *Vlixbonæ* ortus, & *Ioannes XXI.* nominatus, suffectus est. Clericus vniuersalis, sed in sermone præceps, & parùm in moribus grauis,

Gregorio X. P.R. succedit Innocentius V, & huic Adrianus V, illi iterum Ioannes XXI.

Digitized by Google

1276. grauis, religiosis quoque minus fauorabilis, doctrina medicinæ multos antecellens.

Vigesima pars prouentuum per Papam à clero Poloniæ exigitur.

Nondum *Innocentio* Papa quinto rebus humanis absumpto, misit præfatus *Innocentius* V. fratrem *Gothfridum Theutonicum*, Ordinis Prædicatorum, vnum ex Pœnitentiariis minoribus, in *Poloniam*. Qui ab Episcopis & vniuerso Clero Ecclesiæ *Polonicæ*, vigesimam partem redituum, iuxta veterem Ecclesiarum & beneficiorum taxam, pro subsidio Ecclesiæ *Romanæ* exegit, quam *Innocentio V.* mortuo, successori suo *Adriano V.* præsentauit.

1277. *Boleslaus Caluus incrementis Henrici probi inuidens,*

Amplitudinem, tam Principatuum quàm opum, qua *Henricus* quartus *Wratislauiensis* Dux vocatus *Probus*, cum ex paterna & patrui successione in vniuersum *Wratislauiensem* Ducatum, tum ex coëmptione districtuum *Crosnensis*, *Greifensteinensis*, & *Przin*, ad inuidiam vsque creuerat, *Boleslaus Caluus*, seu *Sauus Legnicensis* Dux, patruus suus germanus non ferens, cum nonnullis *Wratislauiensibus* militibus, his præsertim, qui *Henricum* tertium, patrem *Henrici* quarti, & patruum *Wladislaum* Archiepiscopum *Salczburgensem* insimulabantur veneno sustulisse, in captiuitatem *Henrici Probi Wratislauiensis* Ducis, verentibus militibus facinus in patre & patruo patratum a filio vltum iri, conspirat. Asserens *Henricum Probum nepotem, ex morte Wladislai Archiepiscopi Salczburgensis, portionem Ducatus Wratislauiensis, æquè ad se & Conradum Glogouiensem Ducem alterum fratrem deuolutam, præter æquum & iustum vsurpasse.* Opportuno itaque tempore, quo destinata perficeret, explorato, *Henricum probum Wratislauiensem* Ducem, nihil minùs quàm patrueles verentem insidias, securius in villa & curia sua *Ielczhé* quiescentem, iussis satellitibus & latrunculis, feria quinta ante Dominicam Quadragesimæ *Reminiscere*, duodecimo Calendas Martii, in nocte soporatum à lecto abstrahit, & captum in castrum suum *Leben* deductum, in dira vincula coniicit, ratus onere & grauamine vinculorum *Henricum* nepotem ad cedendum de certis castris, oppidis, & districtibus impelli posse.

illum per insidias captiuat.

Captiuitatem Ducis sui *Henrici Probi*, Barones & milites *Wratislauienses* vlturi, & illius liberationem procuraturi, bellum contra *Boleslaum Caluum Legnicensem* Ducem indicunt, & pro illo gerendo, quo maiore possunt vi & conatu, armantur. De propriis autem viribus diffisi, a *Boleslao Pudico Cracouiensi & Sandomiriensi, Boleslao Pio Calissiensi, Przemislao Posnaniensi* & *Gnesnensi, Conrado Glogouiensi*, & *Wladislao Opoliensi*, Ducibus, variis supplicationibus interpositis, obtinent se iuuari. Duces enim præfati, scelus *Boleslai Saui Legnicensis* Ducis in nepote contra ius fasque admissum magna execratione detestati, *Wratislauiensium* petita, & promissa gentium suarum subsidia destinarunt.

Contra quem Wratislauienses auxilio Ducum Polonorum arma sumunt,

Boleslaus autem *Sauus Legnicensis* Dux, sentiens aduersum se per *Wratislauienses* magnum apparari bellum, & quinque *Poloniæ* Duces suis gentibus *Wratislauienses* adiuturos, cœpit & ipse enixius apparare bellum, & *Misnenses*, *Bauaros*, *Sueuos* donatiuo in sui auxilium induxit. Tulisset & *Ioannes* Marchio *Brandeburgensis* cum sua gente *Boleslao* Duci *Legnicensi* suffragium, sed *Wratislauienses* Barones à ferendo subsidio illum auersuri, quatuor millia marcarum dare illi paciscuntur. Et cum parato ære pacta seruare non possent, castrum & oppidum *Krosnam* in summa promissa illi obligant. *Boleslaus* itaque *Legnicensis* Dux, ne conducta ex *Almanis* gens copiosa frustra stipendium perciperet, primus copias suas, adiuuantibus illum filiis suis, *Henrico* videlicet, *Boleslao*, & *Bernardo*, eduxit, & terram *Wratislauiensem* hostili vastatione aggressus, spoliis & incendio vexare cœpit. Contra quem *Wratislauiensium* copiæ, populationem suorum agrorum prohibituræ, egressæ, in campestribus inter *Skorolcz* & *Proczanum* concurrunt. Sabbato quoque in festo Sancti *Georgii* infestis signis committunt. Magnis viribus ab vtrisque certabatur, tantusque fuit vtrisque pugnandi ardor, vt penè vsque ad interemptionem partis vtriusque, neutra parte pedem referente, conflictus duraret. Cæde quoque ingenti *Boleslaus Legnicensis* Dux suorum conspecta, ad extremumque suos suspicatus vincendos, cum vno tantummodò comite, ne in *Wratislauiensium* veniret manus, è prælio diffugit. Filius tandem suus maior natu *Henricus*, & Ducis & militis officium gerens, pugnam in locis pluribus vel destitutam vel labantem restituit. Animo deinde pertinaci, constantem se exhibens, *Wratislauienses* & eorum auxiliares *Cracouienses*, *Sandomirienses*, *Calissienses*, *Posnanienses*, *Glogouienses*, & *Opolienses* milites, peruicit & debellauit, atque plures de militibus auxiliaribus, turpe fugere ratis, capit. Strages in eo prælio maior quàm pro numero edita est, vt *Legnicenses* quamuis victores, cruenta victoria obtenta, victis insultare nequiuerint. In eo prælio *Przemislaus Posnaniensis* Dux capitur, & plures milites suæ ditionis.

& à filio eius superantur, capto Duce Posnaniensi

Perculsi ea clade *Wratislauienses*, ad *Przemislaum* aliàs *Othokarum Bohemiæ* Regem auxilia petituri diuertunt. Et quò fidior parti eorum esset, cum velut auunculus germanus *Boleslaum Legnicensem* Ducem arctiori affinitate contingeret, castrum & oppidum *Kloczko* morte sua in *Henricum* quartum Ducem *Wratislauiensem* reuoluendum, tradunt. Cuius interpositione & operâ constituto apud *Kloczko* placitorum die, pax inter *Boleslaum Legnicensem*, & *Henricum Probum Wratislauiensem*, Duces, sub his conditionibus, licet *Henrico* quarto *Probo* parùm æquis, (iam enim *Boleslaus Legnicensis* Dux ex victoria insolentior factus fuerat) componitur. *Vt Boleslaus Legnicensis Dux nepotem suũ Henricum Pro-*

Tandem donata ciuitate Kloczko Regi Bohemiæ pax fit

1277. *Probum Ducem à captiuitate soluat, Duci quoque Przemislao Posnaniensi, & militibus apud Skorolcz captis, captiuitatem remittat. Henricus Probus patruo suo Boleslao Legnicensi Duci de castris & ciuitatibus Strzegom, Nouo foro, Stroffa, Greifenberg, Przin, & Gesw͡mdorff, perpetuò cedat.* Quibus stabilitis, & ab vtroque Duce acceptatis, *Henricus* quartus libertati pristinæ restitutus, *Krosnam* a Baronibus suis *Ioanni Brandeburgensi* Marchioni, ne arma contra eos ferret, obligatam, volens redimere, coactus est præfato *Ioanni* Marchioni damna, sumptus & expensas iniustas computanti, sex millia marcarum persoluere, cum tantummodò in quatuor millibus extiterat obligata. Nonnullos verò suos milites, & signanter *Ianussium* de *Misch*, *Thomam*, *Ioannem*, *Zerzuchbam*, & alios, qui cum *Boleslao Legnicensi* Duce contra eum sensisse insimulati sunt, captiuat, & graui carcere mulctat. Ex eo autem tempore arx & oppidum *Kłoczko*, in *Bohemiæ* Regis *Przemislai*, vsque ad obitùs sui diem, consistebat potestate, & in proprietatem Regni *Bohemiæ*, quantùm ad temporale Dominium, in ditionem verò & diœcesim *Pragensem*, per vim & nefas vsque ad nostra tempora concessit; a Regno *Poloniæ* quantum ad temporalia, a diœcesi autem *Wratislauiensi*, quantum ad spiritualia, *Thoma* secundo Episcopo *Wratislauiensi*, iniuriam huiusmodi & suæ diœcesis mutilationem notabilem ferente magis quàm rescindente, abstracta.

& Henricus liberatur.

Cladi ex ciuili Ducum *Poloniæ* bello accidenti, alia æquè fœda, quasi vna super alteram, in eum annum cumulante fortuna, clades accessit. *Lithuani* enim gentiles, in multitudine graui terram *Lancitiensem*, quæ tunc a Duce *Zemomislao*, filio *Casimiri* Ducis olim *Cuiauiensis*, fratre germano *Lestkonis nigri* Ducis *Siradiensis* tenebatur, subitò & inopinatè in festo Sancti *Lucæ* Apostoli & Euangelistæ ingressi, eam graui cæde, grauique spolio, tecta etiam vrendo, peruastant: ad satietatem quoque, nemine opponente resistentiam, in eius depopulatione grassati, cæsis senibus & impuberibus, magnum vtriusque sexûs numerum mortalium, ad quadraginta millia animarum æstimatum, simul cum pecore & suppellectili, in seruitutem miserabilem abducunt.

Lithuani terram Lancitiensem impune vastant.

Apud *Cracouiensem* vrbem in Circumcisionis Domini nocte media apertum cœlum luce ingenti resplenduit, & non solùm *Cracouiensem* ciuitatem, sed & vniuersam, delectabiliter iuxta ac in media die, *Cracouiensem* regionem illustrans, breuique decidens, prodigii loco habitum est.

Cœlum media nocte apertum.

Ioannes Papa XXI, cum mensibus octo, & diebus aliquot sedisset, & in *Viterbio* cum Curia consisteret, ingressus cameram, quam præter Pontificale Palatium *Viterbii* splendidè nimis ipse ædificauerat, respiciebat se ipsum, ac totus soluebatur risu, quasi glorians in seipso. Tunc subitò camera super eum collapsa, ipsum oppressit, qui inter lapides & ligna collisus, sexta die post casum expirat, sua intentione frustratus, quoniam credebat, in sua confidens cùm arte, tùm prudentia & doctrina (quemadmodum multoties ipsemet asserere solebat,) longo se tempore in Papatu victurum. Vir etsi paruæ sapientiæ, humilis tamen, & qui cum singulis quantumcunque tenuibus, dummodò literati essent, conuersari non dedignabatur. Sepultus autem est *Viterbii* apud Ecclesiam Sancti *Laurentii* & vacauit Sedes propter discordiam eligentium per sex menses, videlicet ab hebdomada Pentecostes, vsque ad festum Sanctæ *Catharinæ*. In quo festo *Ioannes Gaiethani* tituli Sancti *Nicolai* in carcere *Tulliano* Diaconus Cardinalis natione *Romanus*, de domo *Vrsinorum*, electus est, & *Nicolaus* tertius appellatus. Qui statim *Viterbio* egressus, & *Romam* veniens, in Basilica Sancti *Petri*, in die Beati *Stephani* Protomartyris, in Presbyterum ordinatus, & subsequenti die Dominico coronatus est. In moribus vir multum compositus, vnde & apud multos appellabatur **** de pulchrioribus mundi Clericus vnus, de magna prudentia & matura responsione commendatus. Religiosorum, sed præsertim Minorum & Prædicatorum, singularis fautor & amator, præcipuus Eleemosynarius. Qui constitutionem *Gregorii* X, de non assumendis de domo *Columnarum* Cardinalibus reuocans, *Iacobum* de familia *Columnarum* creauit in Cardinalem.

Ioannes Papa dum in se ipso delectatur, ab ædificio collapso oppressus, Nicolaum III. habuit successorem.

Absumpto Magistro *Prussiæ* octauo *Theodorico* de *Gatirsleue*, *Conradus* de *Thirberg* nouus assumitur. Sub quo Duces *Pruthenorum*, vnus *Henricus* de *Naktaga*, alter *Clippe* dictus de *Sczenawa*, regionibus, capti, à Cruciferis in patibulum acti, vitam iugulo consumunt. Tertius *Diuam* de *Barthena* duorum necem miserabilem vlturus, terram *Culmensem* cum copiis tam equestribus quàm pedestribus subintrans, graui exterminio sub paucis diebus in illam grassatus, à *Conrado* Magistro *Prussiæ* & eius exercitu inuasus est. Pugna autem conserta, licet Cruciferi pro referendo triumpho operam nauassent, duodecim tamen Cruciferis & quingentis Christianis cæsis, cæteris cum *Conrado* Magistro in fugam versis, barbaris victoria obtigit. Nec multo post tempore effluxo, *Prutheni* barbari castrum nouum, quod inter *Culmense* & *Pomesaniense* oppida, a Magistro *Conrado* magnis sumptibus erectum erat, item castrum *Radzim*, item castrum *Wartemberg*, fortissima & constanti impugnatione vsi, conquirunt, & omnes Cruciferos & Christianos in præfatis castris repertos, rabie barbarica interimunt. Castra verò conquisita, neque tenere, neque tueri ausi, igne consumunt, & in propria remeant.

Theodorico Prussiæ Magistro succedit Conradus. Sub quo dum duo Duces Prussiæ suspenderentur, tertius terram Culmensem vastat, & Cruciferos vincit.

1278. Castri *Santbok*, quod in eam vsque diem a *Brandeburgensibus* Marchionibus detinebatur, iniustam extructionem, *Boleslaus Pius Calisiensis* Dux vlturus, frequentes insuper iniurias, quibus *Saxones Poloniæ* fines lacessebant, restricturus,

Boleslaus Pius Calisiensis Dux

1278. ∣ 1278.

ctturus, bellum contra *Brandeburgenses* Marchiones indicit, & non solùm ex proprio *Calisiensi*, sed & nepotis sui *Przemislai Posnaniensis* A Ducis Principatibus, equestres & pedestres copias ad id bellum armat. Sed & *Msczugium* fratrem suum *Pomeraniæ* Ducem, cum omnibus *Pomeranicis* gentibus, personalem sibi facere assistentiam requirit. Omnibus tandem copiis, *maioris Poloniæ* & *Pomeranicis* conuenientibus, *Boleslaus Pius Calisiensis* Dux, *Przemislao Posnaniensi* Duce in Ducatibus ad omnes casus relicto, ipso Duce *Pomeraniæ Msczugio* comitatus, in terras, quas *Brandeburgenses* Marchiones citra *Odram* occupant, descendit, & illas igne & spoliis vastare cœpit. Cum autem vsque *Soldinum* processisset, *Otho Longus*, filius *Othonis* tertii, cum *Saxonibus* & aliis suis auxiliaribus illi occurrit. Vbi prælio commisso, cum multò inferior viribus esset, facile à *Boleslao* & suo exercitu victus, in castra & munitiones refugiens, fortunam belli amplius tentare distulit. *Boleslaus* Dux & spoliis & victoria multisque captiuis potitus, omni terra citra *Odram* fluuium peruastata, & sufficienti pro suis iniuriis reddita vltione, in terras suas, spoliis ex æquo cum *Msczugio* Duce & *Pomeranis* partitis, remeauit.

terras Brandeburgenses depopulatur, & Marchionis copias frangit.

Samborius Dux, frater *Swantopelci* & filius *Msczugii*, persecutioné graué nepotis sui *Msczugii* pertulit, qué illi Deus aduersariú suscitauerat. Qui ab eo fugatus de terra, & a Cruciferis recollectus, in *Thorun* aliquanto tempore stetit. Ab inde verò sub dissimulato habitu, intercipi C se enim a Cruciferis verebatur, discedens, ad filiam suã *Cuiauiæ* Ducissam confugit, & illic defunctus, apud *Iuniwladislauiam* extat tumulatus.

Breui & modica ex castris, oppidis, & possessionibus, quæ *Boleslaus Caluus Legnicensis* Dux, a nepote suo *Henrico Probo Wratislauiensi* Duce, post victoriam de eius gente obtentam, exegerat, voluptate & vsu potitus, ex languore & senio apud *Legniczam* moritur, & in monasterio fratrum Prædicatorum a se fundato sepelitur. Vir violentus in proprios & exteros, fœdò pellicis amore, vsque ad mortem vincitus, adeò corrupti & velocis sermonis, vt plerumq; audientes in risum & cachinnum solueret. Tortuo- D sus in factis & moribus, & in iudicando non cognita iustitia, in causis, præsertim, sanguinis, præceps, vnde non solum sæuus, sed & *Rogatká*, quod in *Polonico cornutus* significat, a plerisq; vocitatus. Tres filios superstites, quarto *Conrado* in pueritia mortuo, ex *Heduigi* filia Comitis de *Hanhalt* susceptos, relinquens, videlicet *Henricum Legnicensem*, qui *Crassus* & *ventrosus*, quasi abdominis pinguis, appellatus, *Boleslaum Swidnicensem*, & *Bernardum agilem*. Tanta siquidem inerat illi agilitas, vt quatuordecem robora in aliquo ædificio in sursum locationis ordine erecta, cursu præpeti conscenderet, & resiliens in pedibus fixus staret. Habuit ex præfata *Heduigi* de *Hanhalt* vxore sua quatuor filias.

Boleslaus Caluus moritur, cui mores & vitia explicantur.

Quarum *Agnethem* vnam ex eisdem filiabus Comiti de *Wartemberg*, tradidit, alteram *Heduigim Conrado Masouiæ* Duci filio *Semouiti* filii *Conradi* desponsauit, tertia *Anna* in *Trzebnicensi* monasterio Ordinem professa, & tandem Abbatissa, quarta *Catharina* in iuuentute mortua, apud Prædic. in *Legnica* sepulta.

Boleslaus Dux *Masouiæ*, anni huius æstate, habens secum in auxilio & comitiua *Wladislaum Siradiensem* Ducem, *Henrico Glogouiensi* Duci bellum infert, & circa castrum *Czerwin* secum confligit, omnemq; potentiam *Henrici* Ducis prosternit. A *Martino* Abbate *Lubensi* & *Iesczouiensi* de hostium clandestina irruptione auisatus. Cuius beneficii Dux *Masouiæ Boleslaus* memor, præfato monasterio suo *Lubensi* & *Iesczouiensi* de consensu *Semouiti* & *Troiden*, B plures libertates priuilegio suo contulit.

Boleslaus Masouiæ Dux Henrici copias vincit.

Nicolaus Papa tertius, quamuis ad prouidendum vacanti Ecclesiæ *Gnesnensi* de Pastore, per literas *Boleslai Calisiensis*, & *Przemislai Posnaniensis* Ducum *maioris Poloniæ*, de persona *Philippi* Præpositi *Gnesnensi* sollicitaretur, ipse tamen cum esset in fratres Prædicatores enixi fauoris, fratri *Martino* ordinis Prædicatorum genere *Polono*, vni ex minoribus Pœnitentiariis de illa prouidit Sed is vrbe, in Archiepiscopum consecratus, egressus, dum in *Poloniam* pergeret, in *Thusciæ* partibus apud *Bononiam* infirmitate correptus, fato absumptus est, & in *Bononiensi* conuentu fratrum Prædicatorum, propè sacristiam sepultus.

Apud *Cracouiensem* diœcesim, lacus quidam & in longum & in latum notabili spatio porrectus, & infestatione Dæmonum, à piscatura & vsu illius homines variis terroribus & impedimentis arcentium, infamis habebatur. Cum itaque eo anno hyems solito asperior prouenisset, piscaturam lacus præfati tentaturi viciniores, quinque Crucibus & Sanctorum reliquiis atque vexillis assumptis, lacum accedunt. Et laxatis retibus in capturam, primà quidem vice magna adnitentia & labore, sagenam velut grauidam trahentes, tres tantummodò pisciculos percipiunt. Altera laxatione sagena in orbem contorta contractaque, casso labore sudarunt. In tertia verò, quæ & ipsa maximam ingerebat trahentibus fatigam, captum & extractum monstrum terribile apparuit, cuius oculi rubri, ignei, & flammigeri, ceruix in caprarum caput desinebat. Quo viso vniuersi qui conuenerant, ingenti pauore attoniti sunt, vt crucibus & vexillis relictis, pallati & tremebundi, quo quemque sors ferret, diffugerent. Quorum nonnulli morbidis vlceribus fuere attacti. Monstrum autem terrore hominibus ingesto, in aquam subtus glaciem desiliens, & per lacus amplitudinem, quasi pennigero volatu discurrens, strepitum etiam & sonitum horribilem edebat.

Monstrum in lacu apud Cracouiam captum.

Pactis & fœdere, quibus *Przemislaus* alias *Othokarus Bohemiæ* Rex pacem cum *Rudolpho Romanorum* Rege composuerat, irritatis, vexabant

Przemislaus Bohemiæ Rex

Digitized by Google

1278. bant enim *Przemislaum* cordacis spiritus virum, *Austria*, *Stiria*, *Carinthiaque*, Prouinciæ ademptæ, bellum ex integro, spe recuperanda- A rum ademptarum terrarum, à nonnullis etiam Baronibus *Bohemiæ*, callido magis quàm sano consilio id id bellum incendentibus, renouans, cum omni Regni sui potentia in *Austriam* venit, & eam rapinis & incendiis vastare cœpit. Admoto deinde exercitu ad castrum *Drossendorff*, illud celerrimè expugnat. Quo *Rudolphus Romanorum* Rex comperto, exercitum & ipse ex omnibus Imperii terris congregat, & *Danubio* transito, *Przemislaum Bohemiæ* Regem, ad flumen *Morawa* statiua agentem, occupat, & multitudine exercitus fretus, coronâ cingit. Erat *Przemislao Bohemiæ* Regi quidam Baro *Bohemus Milotha* de *Dziedzicz*, & ex inueterato odio, & rancore infestus, cui nihil B hostile *Przemislaus* suspicatus, *Moraniæ* gubernationem commiserat. Is cum nonnullis aliis ad nouandas res aspirantibus proditoriè se gerens, *Rudolphum Romanorum* Regem de singulis quæ apud *Bohemicum* exercitum agebantur, auisabat, spondens se etiam in fauorem suum, proprium Regem *Przemislaum*, si decernendum duxerit deserturum. *Rudolphus* interea *Romanorum* Rex, cædem Catholicorum horrens, mittit ad *Przemislaum* Regem nuncios, qui monerent, *vt ad bonam mentem rediens, cum fortiori, suorum etiam insidiis septus, signa conferre omitteret.* Sed *Przemislaus* eo nuncio inflatior, altera die illucescente, quæ fuit vigesima septima Augusti, cum Re- C ge *Rudolpho* dimicat, & multis in conflictu hinc inde cæsis, *Rudolphus* præualet, & *Przemislaus* à *Milotha*, & aliis eiusdem factionis *Bohemis* desertus, fortissimè vt labantem restitueret pugnam dimicans, occiditur, & *Pragam* reductus, in maiori Ecclesia sepelitur. Cui in *Bohemiæ* Regno *Venceslaus* filius quinque annorum puer successit, cuius & Regni tutelam *Brandeburgensis* Marchio *Otho Longus*, ita enim pater viuens disposuerat, gessit, & tam paruulum *Venceslaum*, quam matrem eius Reginam *Kunegundim*, ex *Praga* in castrum *Bezdzie* deducit, & *Bohemis* amotis, *Saxones* D in eorum obsequia surrogat. Ex tutoria tamen huiusmodi, prementibus *Saxonibus Bohemos*, ad miserabilem conditionem *Bohemia* redacta est. Grassari in *Bohemia* Regnum post victoriam *Rudolphus* Rex disponebat, sed precantibus *Bohemis*, & pax & affinitas iuxta pacta superiora reintegrata, filiam suam *Gritham*, occisi Regis filio desponsante.

Austriam cum exercitu ingressus,

per Rudolphum Imp. sternitur, & occiditur.

Cui filius succedit.

Occisione & morte *Przemislai Bohemiæ* Regis secuta, *Henricus* quartus vocatus *Probus Wratislauiensis* Dux, castrum & oppidum suum *Kłoczko*, quod sui Barones *Wratislauienses Przemislao* Regi, pro danda parti eorum contra *Boleslaum Rogatkám Legnicensem* Ducem assistentia & fauore, ad vitæ tempora contulerant, & inscripserant, repetiit. Et ne ab aliquibus possessio per *Przemislaum* Regem temporaliter habita ad perpetuitatem traheretur, non *Wratislauiensem* solùm se Ducem, sed etiam Dominum de *Kłoczko*, pro rescindenda omnium ambiguitate futurorum, titulauit. Accepit & tunc in consortem *Mechthildim* virginem filiam *Othonis longi Brandeburgensis* Marchionis, qui propter gubernationem Regni *Bohemiæ* famosus & celebris ea tempestate habebatur. 1278.

Henricus IV. Kłoczko repetit,

& vxorem ducit.

Filius Ducis *Lithuaniæ*, vocatus *Trinothe*, copiis *Lithuanorum* & *Pruthenorum*, quæ triginta millia pugnatorum explebant, recensitis, trifariam easdem diuidit. Hæ autem turmæ quibus *Culmensis* terra obtigerat, castro *Bergelow* sub Cruciferis conquisito & incenso, omni terra *Culmensi* peruastata, multas Christianorum animas in seruitutem abducunt. Eodem anno *Prutheni* barbari *Sandouitha*, cum Duce suo *Skomanth*, *Culmensi* terra repetita, duo oppida illius *Lubaw* & *Chelm* obsessa & bombardis expugnata conquirunt, & terram *Cuiauiensem* circa oppidum *Kowalie* prædantur. Sed & *Lancitiensis* ciuitas anno eodem à *Lithuanis* subita irruptione venientibus, perpessa est spolia & damna.

Lithuani & Prutheni terram Culmensem prædantur,

castra, aliquot conquirunt.

Magnæ charitatis in patriam, magnique animi Princeps *Boleslaus Pius Calissiensis* Dux, febribus correptus in languorem incidit, quem cum in dies augeri sensisset, nepotem suum germanum *Przemislaum Posnaniensem* Ducem accersit, eique *Calissiensem* Ducatum ac consortem *Helenam*, & tres filias, videlicet *Hedwigim*, *Helisabeth* & *Annam*, ex ea susceptas, commendat, omnibus tandem sacramentis deuotè perceptis, apud castrum *Calissiense* die Veneris septimo Idus Aprilis moritur, & *Posnaniam* relatus in maiori Ecclesia in Patrum suorum tumulo, *Przemislao* Duce nepote iusta funeri soluente, sepelitur. Post cuius mortem in *Calissiensem* Ducatum *Przemislaus Posnaniensis* Dux successit, & *Maioris Poloniæ* Principatum nactus, tam relictam *Boleslai Pii Calissiensis* Ducis, quàm filias, datis sumptibus & dote abundanti, emancipauit. Et relicta quidem *Boleslai Pii Calissiensis* Ducis *Helena* alias *Iobelcth*, parum apud *Calisz* morata, omnibus rebus & supellectili, quæ ad eam pertinebant, sumptis, *Cracouiam* ad sororem germanam *Kiogam*, deuotionis & religionis singularis fœminam, *Boleslai Pudici Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Ducis consortem, Deo de cætero famulatura, concessit. *Przemislaus* autem *maioris Poloniæ* Dux, neptium suarum curam gerens, *Heduigim* seniorem *Wladislao*, qui ob nimiam breuitatem corporis cubitalis, in *Polonico Loktek* appellatus, filio *Casimiri Cuiauiæ* Duci *Brzestensi*, alteram *Helisabeth Henrico Legnicensi* Duci, *ventroso* appellato, filio *Boleslai Calui* vulgo *Rogatka*, locat in consortem, tertia *Anna* in virginitate diem obiit. 1279.

Boleslaus Pius Dux Calissiensis moritur.

Cui in Ducatu succedit Przemislaus Dux Posnaniensis.

Excess-

Digitized by Google

1279. Excessum *Boleslai Pii Calissiensis* Ducis è vita, alter *Boleslaus Pudicus Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Dux secutus est, quasi annus hic Ducibus *Poloniæ*, id nomen *Boleslaus* sortitis, fuisset fatalis. Qui cum libertatibus pluribus, priuilegiis, præeminentiis, & gratiis Ecclesiam *Cracouiensem* multipliciter extulisset, & nonnullas Ecclesias, monasteria, & pia loca fundasset, corpore suo ab omni illecebra custodito, & pudicitia tam sibi quam coniugi suæ *Kingæ*, per omnes annos, ex quo suum connubium nactus fuerat, seruata, ob quod insigne virtutis meritum, *Boleslaus Pudicus*, quod nemini alii Principum *Poloniæ* reor contigisse, cognomen sortitus, cœlebs & virgo, die Solis, quarto Idus Decembris, deuotissimè apud *Cracouiam* cum annis septem & triginta regnasset, moritur, & in monasterio Sancti *Francisci* fratrum minorum, quod ipse primus fundauerat, in choro Ecclesiæ ad aquilonarem partem sepelitur. Pompam funeris sui *Lestko niger Siradiensis* Dux ab eo in filium & successorem adoptatus, *Paulus Cracouiensis* Episcopus, *Kinga* sua, & *Helena Boleslai Pii* Ducis, relictæ, *Griphina* consors *Lestkonis nigri*, *Barones* & milites singuli, Clerus & populus magna frequentia & concursu, nec secus atque in domestico luctu, mœrentibus publicè cunctis, honorarunt, efferentes laudibus mortuum, quantis ne viuum quidem & præsentem extulerant. Nec a propriis tantummodo, sed a vicinis quoque populis per lugubres fletus & lamenta, ob probitatis & modestiæ opera, in omni vita exhibita, desideratus. Non tulit relicta sua Ducissa *Kinga* amplius mundanis actionibus se miscere, sed corpore mariti Ducis *Boleslai Pudici* vix funerato, cum *Helena* germana, *Boleslai Pii Calissiensis* Ducis relicta, in Ecclesia Sancti *Francisci* ordinem Sanctæ *Claræ* professa, caput velauit, ostendens se ad eam perfectionis religionem dudum aspirasse, & quamprimum coniugali vinculo iugoque solutæ licuit, illico culmen illius apprehendisse. Nec fluere aliquam lachrymarum permisit, sed solum sponsum *Christum* cogitans, gratiarum actiones in illum assiduè celebrabat, quod illam onere grandi liberasset. Pluribus quoque vtriusque sexus hominibus, excessum *Boleslai Pudici* deplorantibus, sola *Kunegundis* nullum tristioris animi argumentum ostendit, ita se conuertens ad Deum, vt videretur mortem optasse. Omnem corporis cultum & vestium, adhuc calente corpore mariti, proiiciens, vilibus se induit, & omnibus pretiosis, gemmis, vnionibus, & clenodiis venditis, in viscera egenorum recondidit. Succeßit *Boleslao Pudico*, nepos illius ex fratre patruele germano *Casimiro* Duce *Cniauiensi Lestko niger Siradiensis* Dux, tam *Pauli Cracouiensis* Episcopi, quàm omnium Baronum militariumque vniformi concordia, & quod Ducem *Boleslaum Pudicum* striciori consanguinitate contingeret, & quod ab eo adoptatus & designatus successor fuerat, & quod Princeps frugi comisque Principatuque dignus habitus, electus est. Ducissa *Kinga Boleslai Pudici* relicta, & a *Lestkone nigro* Duce, & a Baronibus magnis impetebatur supplicationibus, vt *Cracouiæ* residendo, summam administrandæ Reipublicæ assumeret. Sed cum nullis precibus posset expugnari, geminatus dolor apud Ecclesiasticos & milites coortus est, querentium *se pro vno tempore & optimo Principe, & optima coniuge sua orbatos esse*. Quamuis siquidem mortem mariti molestè ferret, eo tamen vno solabatur, quòd liberius esset Domino cœli de cætero seruitura. Quapropter assumpta sorore sua *Iobeleth* Ducissa *Calisiensis*, in Cœnobium Sanctimonialium *Sandecense* abiit, & residuum illic in operibus sanctis, multa sanctitatis ostendendo prodigia, exegit ætatem, castitatis & religionis exemplo prouocans tam virorum quàm fœminarum studia. Erat autem *Boleslaus Pudicus* vir moribus clemens, sed in decisione causarum varius, & a corruptela munerum parum purus, & a Venere contactuque fœminæ prorsus alienus, vultu placidus, sobrius, venationum pro tempore sectator, vitæ nitidæ atque castæ. Propter cuius præstantiam, vniuersali sententia *Pudici* cognomen sortitus, vir bonus, ingenii simplicis, neque vlla simulatione fucati.

Boleslaus Pudicus moritur,

cuius vxor cum sorore Boleslai Pii vxore vitam monasticam complectitur.

Huic Lestko niger Siradiensis Dux in Ducatu succedit.

Substituturi, in locum *Martini Gnesnensis* Archiepiscopi, superiori anno mortui, alium Præsulem Prælati & Canonici *Gnesnenses*, electione apud *Gnesnam* celebrata, *Wlostiborium* Decanum *Gnesnensem*, moribus & genere nobilem, in Archiepiscopum per scrutinii formam eligunt. Qui licet Principis *maioris Poloniæ Przemislai* assistentia, fauore, & intercessione adiutus, enixius suam electionem per Sedem Apostolicam confirmari laborasset, pluribus tamen impedimentis illum obruentibus, perditum iri suas impensas & conatus videns, negotii sui prosequendi & feruorem & voluntatem omisit. Videbat enim & sentiebat *Lestkonem Cracouiensem* & *Siradiensem* Ducem, qui cognominabatur *niger*, iam tunc Regni *Poloniæ* Monarcham, infestum sibi aduersarium fore, cum quo & cæteris Ducibus *Poloniæ*, qui cum *Lestkone* sentiebant, quamuis optimo iure fretus, cum esset vir modestus & mansuetus, ducebat indignum litem trahere. 1279

Wlostiborius in Archiep. Gnesnensem eligitur.

In particulari quodam certamine & congressu, Cruciferi de *Prussia* de domo *Theutonica*, a *Lithuanis* gentilibus deuicti, cum inter alios captiuos duos quoque offendissent Cruciferos, vtrumque exquisitis cruciatibus destinarunt necandum. Propositum itaque executuri, primum in editiori arbore proprio equo alligatum, viuum cum equo vna cremandum, altero coram in spectaculum adducto, distendunt. Et igne ingenti extructo, equus qui

Miraculum de duobus Cruciferis a barbaris Lithuanis editum.

Digitized by Google

1279. quidem illico torrente igne videbatur voratus & consumptus, super Crucifero vero aperto cœlo splendor cœlestis demissus, ignis ardorem in varias partes restringens, corpus Cruciferi reddidit inustum. Cœlum tandem splendor ille, ex quo prodierat repetiit, cum quo simul & corpus Cruciferi in similitudine virginis pulcherrimæ, mirantibus & stupentibus cunctis barbaris adeo, quod nec vllum corporis illius relinqueretur vestigium, conscendit. Verum cum perfidia *Lithuanica*, non virtute Diuina id actum, sed carminibus & incantationibus procuratum censeret, alter superstes Crucifer, in arboris rimam, per secures & cuneos violenter introductam, includitur, elisisque & excussis cuneis, arbore in suam naturam redeunte, durissima pressione ab arbore tortus, pyra extructa viuus vrebatur. Hunc quoque auis quædam niueo candida colore, nunquam alias conspecta, de flammæ medio ereptum, deferre (attonitis supra modum barbaris, & Christianorum Deum magnum, suisque cultoribus benigna & propitia dona largientem, profitentibus) visa est in cœlum.

Boleslaus Masouiæ Dux, filius *Semouiti*, accepit in vxorem virginem *Zophiam* de *Lithuania* filiam Ducis *Lithuaniæ Troideni*, & nuptiarum solennitatem in *Plocensi* ciuitate egit.

Kunegundis Regina Bohemiæ nupsit nobili. *Kunegundis* Regina *Bohemiæ* ex castro *Bezdziesz*, in quo cum filio suo *Venceslao* seruabatur, quasi anniuersarium mortuo marito actura, *Pragam* venit, & ab inde ad *Nicolaum Opauiæ* Ducem filium mariti sui naturalem diuertit. Eo quoque precante *Zawiszium* de *Krumlaw* de genere *Vitkonidum* seu de *Rozemberg*, accepit in maritum, ex quo grauidata filium genuit, paterno nomine *Zawisza* vocitatum. Quod singulis fere *Bohemiæ* Baronibus, & militaribus execrantibus, & pro ludibrio ducentibus, in singulare fastidium & liuorem cessit.

Terræmotus in Italia, Vigesima quinta Aprilis, ex repentino & graui terræ in *Italia* motu, septem oppida simul cum habitatoribus absorpta sunt, audiebanturque voces quatriduo vociferantium identidem ex abysso, *Misericordiam Deus misericordiam*. Eodem etiam terræ motu, qui in quindecim dies tendebatur, nonnulla castra simul cum montibus in quibus sita erant, euersa, montes excelsi ad planitiem, non sine strage proximorum vicorum, deducti, & solo æquati, monasterium sanctimonialium *Cisterciensis* ordinis exanimatis quinquaginta sororibus deleuerunt. Ipse insuper terræ motus duos montes, flumine inter fluenta distinctos, commisit, & vndis fluuii retrorsum conuersis, & agros & villas subuertens, inundatione vastauit. In *Alpibus* quoque *Bononiensibus* ros sanguineus insolitæ quantitatis decidit. *& nubes rorant sanguine.*

Pruthenos multos Elbingensium Glomerati *Pruthení* barbari in aliquot cuneos, pro conquirendo castro & oppido *Elbiag*, aduenitunt, sed cum difficilis expugnatio videretur, molendinum *Elbingense*, in quod principaliores ciues *Elbingenses*, defensuri illud se contulerant, obsidione coarctant. Non ferentibus autem Cruciferis quod se spoponderant laturos præsidium, eo necessitatis ventum est, vt datis viginti quinque obsidibus ex pacto, reliquis ciuibus in molendino conclusis, patere debebat & vita & libertas. Sed caduca & fluxa est apud barbaros, dum prospera fortuna vtuntur, fides. Obsidibus enim contra ius gentium enecatis, crudeliter etiam vniuersos, qui in molendino constiterant, vario carnificio extinguunt. In quorum vltionem *Prussiæ* Magister *Conradus* regiones *Pruthenorum* ferro & igne aliquot hebdomatis vastans, castrum *Elsberg* etiam conquirit. 1279. *ciues necant.*

1280. Successionem nouam noui Ducis *Lestkonis nigri*, in *Cracouiensem*, *Sandomiriensem* & *Lublinensem* Ducatus, noui motus, nouique bellorum stridores, ab externis & propriis illico sunt consecuti, dum fortunæ *Lestkonis nigri*, & in tot Principatus pro vna vice successioni, a domesticis iuxta ac forensibus inuideretur. Primum itaque *Leo Ruthenorum* Dux, *Danielis* olim *Russiæ* Regis filius, qui inter *Ruthenorum* Duces ea tempestate tam militia quam terris & Dominiis potior habebatur, & multitudine gentium & opum fretus, ad occupandum *Cracouiensem*, *Sandomiriensem*, & *Lublinensem* Ducatus, in animum induxit. Conductoque ex *Tartaris*, *Lithuanis*, & *Iaczwingis*, cæterisque gentibus, & voluntario & mercenario milite, tribus exercitibus, & pedite & equite refertis, in graui multitudine terram *Lublinensem* ingressus, eam vastare intempestiue & hyberno tempore, tanta vis animum stimulabat bellandi, cœpit. Qua peruastata, terram *Sandomiriensem*, *Visla* ex hyeme glaciebus gelata præbente iter, introiit, & quæque obuia corripiens & affligens, ad *Sandomiriense* castrum & oppidum peruenit. Cuius expugnatione tentata, militibus *Polonis* egregie mœnia tuentibus, dum secus quàm sperauerat prouenisset, ad prædandum & vastandum vicos & oppida, vrendumque tecta se conuertit. Quo apud villam *Goszlicze*, duobus a *Sandomiria* miliaribus positam, habente statiua, exercitus *Polonicus*, quem *Warszius* Castellanus *Cracouiensis*, *Petrus* filius *Alberti Cracouiensis*, & *Ianusius Sandomiriensis*, Palatini ducebant, in raro & infrequenti numero; iussu enim *Lestkonis nigri* Ducis, copiæ in alium locum conuenerant, occurrit. Et in solo cœlesti præsidio spe posita, cum hostiles copias multifario numero se excedere viderent, cum *Leone* & eius exercitu die Veneris tertia Februarii confligunt, temere magis quàm animose dicerem, nisi pro *Polonis* & eorum facto tam audaci quàm insigni fortuna stetisset. Certamine siquidem inito, iis qui apud *Ruthenorum* exercitum ordines ducebant cæsis, reliquos repente tanta trepidatio Diuinitus in barbaros immissa conterruit, vt velut *Leo Dux Poloniæ Regnum cum exercitu ingressus* *a copiis Lestkonis profligatur,*

Digitized by Google

1280. velut lymphatici, proiectis armis, fugam omnes passim inirent. *Tartari* parua & breui oppositione facta, mox & ipsi in fugam aguntur. *Poloni* per multa miliaria fugientes insecuti, paucis captis, reliquos necabant. Octo millia cæsa, duo capta, signa militaria septem eo prælio intercepta referuntur. Leo principalis Dux cum paucis itinerum expertis fugiens, & confusus euasit. *Lestko niger* repellere bellum nisi inferret, parum ratus, post dies quindecim exercitibus adunatis & recensitis, cum triginta millibus equitum & duobus peditum, magis expeditorum, *Leonem* insecutus, terras *Russiæ* inuadit, multaque castra a *Ruthenis* deserta, aut minus iusto præsidio locata, occupat, expugnat, & euertit, & vsque ad *Leopolim* terra populata, prædam frequentem tam hominum quàm pecorum, *Leone* in vlteriora *Russiæ* diffugiente, & decertare non audente, in *Poloniam* adduxit. In populatione ipsa quinque millia cæsa, quatuor millia in captiuitatem abducta scribuntur.

qui illum usque ad Leopolim sequitur, & magnas prædas reportat.

Thomas alias *Thomka*, Episcopus *Plocensis*, cum annis octo sedisset, moritur, & apud *Plocensem* Ecclesiam sepelitur. Cui *Goslaus* per conformem capitularem electionem via scrutinii, nobilis genere de domo *Gripbonum* successit, a *Martino* quarto Summo Pontifice *Romano*, Ducibus *Masouiæ* consentientibus, confirmatus, & propter *Gnesnensis* Ecclesiæ diuturnam vacationem prouisus.

Nicolaus Papa tertius cum annis duobus, mensibus nouem, diebus tribus sedisset, ad castrum *Szurianum* supra *Viterbium* ad vnius leucæ distantiam situm, quod cuidam nobili, sub prætextu hæreticæ prauitatis abstulerat, & consanguineis donauerat, se transferens, singulari & noua moritur morte, priuatus omni sensu subito, atque etiam motu, vigesima tertia Augusti. Cuius corpus *Romam* translatum, in Basilica Beati *Petri*, & in capella Beati *Nicolai*, quam ipse ædificauerat, sepultum est. Post cuius mortem variæ seditiones *Romæ*, inter *Vrsiones* & *Hannibaldenses*, fieri cœptæ sunt.

Nicolaus III. P.R. moritur.

Decimus Magister *Prussiæ Poppo* de *Ostiria*, *Conrado* de *Thirberg* vel per *Pruthenos* occiso, vel excedente è vita, successit. Quo moriente *Haimo* substituitur, sed cum is quoque absumptus esset, *Hermanus* de *Hodernge* in officium assumptus, duodecimum sortitur locum. Cui *Conradus* de *Vnchtenange* successit, quo libere cedente, *Manegolde* Commendator *Kinsbergensis* suffectus est. Sub cuius regimine in loco castri & oppidi *Czantrin*, veteri nomine abrogato, *Mariemburg* erectum est.

Breui tempore quatuor Pruthenorum Magistri moriuntur.

Marienburg ædificatur.

1281. Cruciatus quondam & passiones suas, quas in captiuitate apud *Boleslaum Saeuum Legnicensem* Ducem vocatum *Rogatka*, *Henricus* quartus, *Probus* appellatus, *Wratislauiensis* Dux, pertulerat, omnibus conatibus expetens vltum iri, cum aperte id se consecuturum parum & difficile speraret, ad fraudes & dolos animum intendit. Et quo facilius cogitatum, & diuturno tempore iam in se agitatum facinus perficiat, conuentum in villa *Baricz* instituit, & tam *maioris Poloniæ* quàm *Slesiæ* Duces, literis & nunciis illic conuenturos, & de pace ac bono statu, & ordine Principatuum, deque nonnullis rebus arduis per ipsum proponendis, bonum & profectum publicum concernentibus, tractaturos, inuitat. Et cæteris quidem Ducibus, varias occupationes pro excusatione allegantibus, *Przemislaus maioris Poloniæ*, *Henricus Legnicensis*, *Conradus Glogouiensis*, in Dominica Septuagesimæ, (is enim dies ab *Henrico Wratislauiensi* Duce ad conueniendum indictus erat) nullam fraudem ab *Henrico Wratislauiensi* Duce suspicati, cum omnes tres arcta affinitate contingeret, cum modesto familiarium & militum numero, conueniunt. *Henricus* autem *Wratislauiensis* Dux, etsi dolore ingenti angeretur, quòd pauciores quam animo destinauerat Principes ad suam capturam conuenissent, non distulit tamen cogitatum exequi facinus. Sed præfatos *Maioris Poloniæ*, *Legnicensem*, & *Glogouiensem* Duces, & iure hospitii, & iure gentium, iure quoque Diuino & humano profanato, primo aduentus eorum die, locum consilii ingressos, scelerate per se & milites suos, quos in grandi numero secum adduxerat, captiuat, & captos in *Wratislauiam* deductos, arctæ custodiæ & vinculis sigillatim includit. Quos cum vsque ad festum Pentecostes vinctos obseruaret, & multis Principibus pro eorum relaxatione fatigas & instantias suas interponentibus, nihil modesti responderet, *Lestko niger*, *Cracouiensis*, *Sandomiriensis* & *Siradiensis* Dux, fratris sui *Przemislai* liberationem, quam precibus & intercessionibus obtinere nequiuerat armis effecturus, cum omnibus suis & terrarum suarum potentiis, in terram *Wratislauiensem* descendit. Cui *Msczugius Pomeraniæ* Dux, item omnes milites *maioris Poloniæ*, auxilium præstituri, adueniunt. Triplici itaque agmine *Wratislauiensem* terram ingressus, eam spoliis & incendiis afficit, & omnium *Polonorum* pectore, iusta, pro Ducis sui *Przemislai* indigna captiuitate, efferuescente ira, plura crudelia eduntur facinora. Nulli siquidem vico, nulli oppido, quod sub *Henrici Wratislauiensis* Ducis ditione consistebat, parsum est, sed vniuerso Ducatu *Wratislauiensi* flammis dato, etiam in suburbana *Wratislauiensia* sæuitum est. Sa xeum tamen *Henrici Wratislauiensis* Ducis, & obstinatum pectus, neque tot incendia in conspectu ab eo visa, neq; suorum militum & subditorum frustra opem suam flagitantiũ fletus & lamenta, vel ad opponendũ resistentiã, vel ad componendam pacẽ, & relaxandũ captiuos, liquescere potuerunt, quin in proposito suo te- 1281.

Henricus Probus Wratislauiensis

Dux captiuitatem suam vlturus

sub specie consilii

Posnaniensem Glogouiensem & Legnicensem Duces captiuat.

Lestko autem niger fratris Przemislai captiuitatem dolens

1281. merè perseuerans,neque cum hoste decertare, potentiam hostilem & suorum casum veritus, neque suorum militum non tàm lachrymis, quàm variis contumeliis,& increpationibus illum pro iniusta Ducum captiuitate incessentium, potuit ad compassionem aut æquitatem inflecti. Quo in sua obstinatia perseuerante,

terram Wratislauiensem populatur.

Lesȥko niger Cracouiensis Dux, vniuerso Ducatu *Wratislauiensi* in fauillam redacto, & præda ingenti de pecore & aliarum rerum supellectili congesta, in terras suas, *Henrico Wratislauiensi* Duce in castro *Wratislauiensi* se continente,rediit. Duces autem qui captiui ab *Henrico* tenebantur,molestias captiuitatis diuturnæ euasuri,cum illo per pacta de liberatione

Tandem per pacta Duces dimittuntur.

sua conueniunt. Et à *Przemislao* quidem *Maioris Poloniæ* Duce, quamuis frater suus amitalis fuerit, terram *Rudensem*, quæ nunc *Wielunensis* appellatur, asserens *illam sui iuris esse, & ad se pertinere, suis quoque prædecessoribus iniustè ablatam* extorquet & depactat. Ab *Henrico* quoque *Legnicensi*, & *Conrado Glogouiensi*, Ducibus, cum exactionare aliquas sortes terrarum non posset, seruituros se sibi cum lanceis triginta, contra quemlibet hostem, & in qualibet necessitate, obligauit, datisque per Duces de implendo pacto obsidibus,& iuramento ab omnibus exacto, ne occasione suæ captiuitatis quicquam contra illum per se vel alios hostile molirentur,tum primùm illos ex captiuitate laxatos, in Principatus suos remisit.

Pruthenì à Masouitis fundantur.

Pruthenorum Primates & animosiores milites,in forti exercitu terras *Masouiæ* ingressi,& castrum *Plocense* subita expugnatione adorti in magnæ temeritatis suæ superbia, capere illud,& terras *Masouiæ* cædibus,spoliis,& flammis affligere nitebantur. Sed à Duce *Masouiæ Boleslao* & gentibus suis inuasi, paucis euadentibus,conflicti, temeritatis suæ pendenrunt pœnas.

Semestri spatio à vacatione Ecclesiæ *Romanæ* effluxo, vigesima prima Februarii *Simon Thuronensis* Sanctæ *Cæciliæ* Presbyter Cardinalis,in *Viterbiensi* Palatio in Papam eligitur,&

Martinus IV fit Papa.

Martinus IV appellatur, *Thuronensis* dictus, quia inde tradunt historiæ originem eum traxisse, vel quia ibi nutritus referebatur. In sumptibus magnificus,& religionum amator. Post electionem autem ex *Viterbio* discedit, *Viterbiensem* mansionem perosus: quod Cardinalem *Matthæum* in priuata camera tempore electionis ciues *Viterbienses* per contumeliam reclusserant, & venit in vrbem veterem,& illic coronatur,residentiaque biennio facta,in *Parisium* transiit.

Wladislaus Hungariæ Rex relegata vxore Comanas

Hungarorum Rex *Wladislaus* ad lasciuiam & illecebras se resoluens,cum *Comanorum* tunc gentilium habitu & moribus, vnà cum militia sua vteretur, etiam & vitiis eorum se capi & fœdari permisit. Vxore siquidem filia *Caroli Siciliæ* Regis contempta, *Andanam, Ruptek*,& *Mandalam*,pluresque alias *Comanorum* mulieres forma præstantes, accepit in concubinas,& ritu barbarico illis cœpit abuti.

in concubinas accepit, & ipse earum moribus accommodat.

1281. Periculum fidei *Martinus IV* Papa veritus, *Philippum* Episcopum *Firminum*, virum magnæ prudentiæ & doctrinæ, in *Hungariæ* & *Poloniæ* Regna Nuncium, cum potestate Legati de latere destinat. Qui in *Pannonias* primùm perueniens, Rege *Wladislao* adito, multifariis & salutaribus consiliis, precibus,& monitis illum obsecrat, *vt habitum & mores Comanicos deserens, Catholicis se Regibus, non solùm in habitu & moribus, sed & in vita conformet, & repudiatis concubinis barbaris, ne cor illius à puritate Catholicæ fidei deprauent & seducant, legitimam vxorem resumat, & in casto pudicoque thoro iustæ consortis viuat. Comanos insuper, quorum consiliis regebatur, à se abdicet, & Catholicorum potius Baronum consilia sectetur.*

A quibus cum per nuncium Papa retrahi non posset,

Qui salutarem doctrinam, mulierum & concubinarum deuinctus amore, irridens & contemnens, Nuncium Apostolicum parum honestè tunc tractauit, expost verò in conspectum non admisit. Ille grauitatem & rigorem, se & Apostolica Sede dignam obseruans, duos Episcopos, qui Regis opera fœda mulcebant,& aut dissimulatione, aut consensu nutriebant, de eorum Sedibus deponit. Regem autem primò, secundò, & tertiò commonitum, dum desiperet, & aurem ad corripientem se obturaret, excommunicatione primùm, deinde anathemate, velut Ethnicum & Ethnicis consentientem inuoluit. Qui ob id insolentior factus, Apostolicum Nuncium præfatum *Philippum* Episcopum *Firminum*, missis satellitibus impiis & *Comanis* captiuat,& aliquibus illi contumeliis irrogatis, in curru illum extra Hungariæ fines educit,interminans illi necem si redeat. Barones autem Regni *Hungariæ*, temeritatem Regis sui,& illius varias in Deum & homines præuaricationes compressuri, illum capiunt,& omnibus suis concubinis cum ignominia relegatis,in castro *Viszegrod* illum cum vxore legitima ponunt,& claudunt; certis Baronibus sua & castri custodia commissa, vt vel sic lubricitate sua inhibita, ad iura matrimonii custodienda animum intenderet, dareturque Reginæ fœcunditas,& Regnum iusto hærede & successore non frustraretur.

à suis capitur, & cum vxore in castro Vischegrod includitur.

Pragensis Ecclesia à Marchione Brandeburgensi spoliatur.

Maiorem *Pragensem* Ecclesiam *Otho Brandeburgensis* Marchio & *Bohemiæ* tutor, certo certius cognoscens, multis opibus, & varia ac pretiosa rerum suppellectili, quam ciues & agrestes, Ecclesiastici & seculares, velut in locum tutum illic deposuerant, refertam esse, mittit *Saxones*, qui omnibus serris perfractis, opes & clenodia, omnesque nobiles & pretiosas sarcinas auferunt, & in *Saxoniam* deportant. *Bohemiam* fere omni auro, argento, margaritis, gemmis, & quicquid pretiosum aut concupiscibile in ea erat, facili negotio ex-

1281. exuunt & denudant. Sed nec repertus eſt aliquis ex *Bohemis*, qui tam grandis iniuriæ genus, ſingulis nec muſcitare audentibus, peteret reſcindi, omnibus ea tempeſtate *Saxonum* formidine conſtrictis.

Prutheni in terra Culmenſi quinq; caſtra conquirunt.

Pruthenorum exercitus pedeſtri & equeſtri ordine collecto, terram *Culmenſem* ingreſſus, tanta cæde, tantiſque flammis & ſpoliis in eam, Magiſtro & Cruciferis neque decertare neque reſiſtere audentibus, graſſatus eſt, vt quinque caſtris, videlicet *Grudziandz*, *Marieuerder*, *Czartyrn*, *Chriſtburg*, & *Clement* expugnatis & conquiſitis, ſingulos homines permiſcui ſexus, quos in eiſdem reperierant, nulli conditioni, ſexui, vel ætati parcendo, miſerabiliter trucidarent.

1282. *Lithuani cum Iaczwingis Lublinenſem terram vaſtant.*

Iaczwingorum reliquiæ, quæ ſe *Lithuanis* iunxerant, cladem ſuam & exterminium, à *Polonis* propitia Diuinitate inflictam, vlturæ, cum *Lithuanorum* copiis, quæ ad quatuordecem equitum & peditum millia æſtimabantur, in terram *Lublinenſem* clandeſtinis itineribus & ſubitò, vigeſima quarta Septembris die perueniunt, & illam cædibus & ſpoliis, exercitu tripartito, & populatione latius extenſa, vaſtant, occiſiſque ſacerdotibus & miniſtris *Chriſti*, & duobus fratribus ordinis Prædicatorum, ſenibuſque & lactantibus, maximum hominum & pecorum numerum congerunt. Et quindecim diebus in eius vaſtatione & prædatione demorati, prædam ingentem in *Lithuaniam* ſecum deferebant. Agebat pro ea vice *Leſtko niger*, *Cracouienſis*, *Sandomirienſis*, & *Siradienſis* Dux *Cracouiæ*, iura reddens populis. Quamprimùm verò nuncius inuaſionem barbaricam in terram *Lublinenſem* denuncians, ei allatus eſſet, illicò cæteris rebus poſtergatis, cum militibus qui ſecum vnà *Cracouiæ* morabantur, ex *Cracouia* egreſſus, verſus terram *Lublinenſem* celerrimo curſu, conquirens & colligens in itinere milites, procedebat, exiſtimans barbaros in *Lublinenſi* terra ſe reperturum, vel hoſtes vincere, vel mortem oppetere exæſtuans. Verùm in *Lublinenſem* terram perueniens, nil præter miſerabiles reliquias (iam ſiquidem barbari prædâ onuſti de illa exceſſerant) offendit. Quid itaque ageret? perſequereturne hoſtes, numero & potentia ſuperiores, in ſyluas & lacus, cæteraque loca, nullam pabulationem ſibi, militibuſque ſuis præbitura, progreſſos, & an ſubſiſteret vel rediret, ſugillationem & inſectationem multiplicem ſuæ expeditionis ſubiturus? Fluctuantem illum conſiliique inopem, viſio Angelica, quæ ſe *Archangelum Gabrielem* profitebatur, per ſoporem monſtrata monet, *vt quolibet reſpectu & conctatione abiectis, non differat perſequi hoſtes*, certamque illi futuram victoriam promittit. Ea viſione vniuerſis militibus in concione vocatis expoſita, etiam timidos & meticuloſos, perſequique barbaros detrectantes, exhilarat. Nihil enim æquè animos militum & popularium confirmare ſolet, quam denunciata religio.

[illegible]s Leſtko [illegible] per An[illegible] hor[illegible].

1281. Sumptis itaque tàm cibariis quàm armis, impedimentis verò, quæ eſcas & pabula ferebant, ſe ſubſequi iuſſis, recentia barbarorum veſtigia intuentes, qua ampliori poſſunt celeritate vecti, barbaros inſequuntur. Et licet illos *Bug* & *Narew* flumina prætergreſſos comperiſſent, certi tamen de oraculi viſione, & ipſi iiſdem fluminibus ſuperatis, barbaros inter *Narew* & *Niemen* flumina conſiſtentes, (neque enim propter prædarum multitudinem facilè agmen barbarorum mouebatur) tredecima die menſis Octobris conſequuntur. *conſecutus* Terruit ſupramodum omnes barbaros *Polonorum* conſpectus, & multò maiorem quàm pro numero exercitum, eundemque audacem & animoſum, mori aut vincere deſtinatum, animo & cogitatione metiebantur, paucos & timidos in tam abdita & remota loca, nullatenus penetrare poſſe. Habebat *Leſtko niger* Dux in ſuo comitatu, ſex *Polonorum* de equite & pedite, inter quos plures equites erant, millia, haud copias contemnendas, omnes tamen in vnum agmen coactas. *cum parua manu* Neque enim locus in quo certandum erat, plus ſyluarum quàm camporum habens, diuidi copias in plures acies patiebatur. Quibus adhortatis, vt non tam pro patria, coniugibus, & liberis, quam pro fide *IESV Chriſti*, de cœleſti ſecuri præſidio, viriliter pugnarent, maximo impetu in barbaros, metu & ſubito *Polonorum* conſpectu attonitos, inſiliit. Et quamuis barbari primos *Polonorum* impetus excepiſſent, & aliquanto tempore toleraſſent, primis tamen & ſecundis ordinibus obtritis, reliqui referre pedem, poſtea verò verti in fugam cœperunt. *profligat,* Cædes deinde non pugna in omnes paſſim fugientes edebatur, quam non ſolùm milites *Polonorum*, ſed à barbaris capti *Poloni*, quos ex *Lublinenſi* terra, in vtroque ſexu abduxerant, operoſè promouebant. Terruerat & barbaros canum, quos ſimul cum captiuis duxerant, viſo *Polonorum* exercitu, vlulatio & vociferatio, exultantium ſpeciem præferens, ſublata, qui & in certamine durante, & in fuga, diris morſibus, quaſi noſſent quos inſectari deberent, laceſſebant. Cæde ingenti, & vſque ad ſatietatem edita, nox ſuperueniens, proſequendi fugientes, finem dedit. Reliquias *Iaczwingorum* ea clade vſque ad internemptionem deletas eſſe vltimam, hi enim pertinacius reſtiterant, certum eſt. Plures inſuper tàm ex *Iaczwingis* quàm *Lithuanis*, qui fuga euaſerant, pudore acti, dum in penates proprios aut erubeſcunt reuerti, partim laqueo, partim aquarum ſuffocatione, mortem ſibi conſciſcunt, vt ex illo frequenti barbarorum exercitu, pauci fuerint ſuperſtites, qui aut *Polonorum* gladiis non ceciderunt, aut ſibi ipſis mortem miſerabilem non conſciuerint. Mirum dictu & vix credibile, apud *Polonorum* exercitum ſcrupuloſius recenſitum nemo repertus eſt, in eo prælio & in per-

nullo ex ſuis amiſſo,

Digitized by Google

1281. persequendo, cecidisse. Quæ res oraculum *Lestkoni* Duci per quietem factum, non phantasticum, non humanum, sed Diuinum & cœleste, eo prodigio monstrauit. *Lestko* Dux, & de hostium strage, & sui exercitûs incolumitate, suorum insuper, quos gentiles ex terra *Lublinensi* captiuos duxerant, liberatione, DEI Omnipotentiam glorificans, eiusque laudes cum omni suo exercitu identidem resonans, spoliis etiam hostium potitus, ouans in suos Principatus rediit. Ab eo quoque tempore Beatum *Michaelem* sui triumphi & successuum felicium auctorem, singulari prosequebatur veneratione & cultura. Ex *Lithuanorum* quoque clade reuersus, in *Lublin* Basilicam Parochialem Sancto *Michaeli* fundat, & eius nomini dicari procurat, quæ etiam in diem hanc beneficia Angelica, tunc *Polonis* collata, & cladem barbaricam attestatur.

& reuersus Ecclesiam Parochialem Lublinensem fundat.

Ex *Lithuanica* & *Iaczwingorum* expeditione, *Lestkonem nigrum Cracouiensem* & *Sandomiriensem* Ducem *Cracouiam* reuersum, & paulisper illic commoratum, militum *Sandomiriensium*, quorum *Ianussius* Palatinus, *Christinus* Castellanus, *Sandomirienses*, erant Duces & capita, cum quibus & *Paulus Cracouiensis* Episcopus astruebatur sensisse, rebellio excepit. Qui ad nouandum res dudum procliui, *Conradum Masouiæ* Ducem, & *Lestkonis nigri* patruelem germanum, quasi ille post *Boleslai Pudici Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Ducis obitum, tàm iure quàm ætate, ad succedendum potior censeretur in terram *Sandomiriensem*, inducunt, & tàm *Sandomiriensem* & *Zauichostensem*, quàm aliorum terræ *Sandomiriensis* castrorum & ciuitatum illi tradunt effectualem possessionem. Nihil ea rebellione & nouitate *Lestko niger* Dux territus, exercitu de curiensibus & terræ *Cracouiensis* armigeris, raptim & tumultuario more congesto, versus *Sandomiriam* processit, cum Duce *Conrado* patrueli fratre pugnaturus. *Conradus* autem & de causa, & de militum animis fluxis & ambiguis diffisus, *Lestkonis nigri*, fratris sui aduentum per exploratores sibi nunciatum sentiens, in *Masouiam* excedit, cum ampliori potentia & copiis reuersurus. *Lestko* interim & castra singula, quæ *Conrado* dedita erant, recuperat, ac *Ianussium* Palatinum, *Christinum* Castellanum, *Sandomirienses*, cæterosque milites defectionis authores sibi conciliat, & prudenti industria sine armis vicit, & omnem submouet & opprimit rebellionem. Astruunt nonnulli authores, *Lestkonem nigrum* Ducem, ob seditionem militarem, in *Hungariam*, seditionum authoribus eum propellentibus, diffugisse, & pòst aliquantulum temporis, quo illic moratus est, reconciliatione inter Ducem *Lestkonem* celebrata, *Cracouiam*, & suorum & *Hungarorum* agmine comitatum, feliciter reuersum fuisse.

Sandomirienses Conrado Masouiæ Duci terras suas tradunt.

Is tamen audito aduentu Lestkonis ad sua reuertitur;

& Lestko Dux omnibus reconciliatur.

Ad intestina & externa bella, fames horrenda, non solùm in *Poloniam*, sed etiam in *Bohemiam* & *Almaniam*, cæterasque horribiliter desæuiens regiones, accessit. Quæ adeò sui atrocitate agrestes, & plures è plebe integro biennio afflixit, vt pernitiem famis vitaturi, laribus, vxoribus, & pignoribus relictis, aliqui in *Hungariam*, nonnulli in *Russiam*, stipem quæsituri, diffugerent. Sed vtrobique illos crudelior pestis & pernities possedit, qui enim in *Hungariam* diuerterunt, ab *Hungaris*, *Comanis* tunc barbaris, venundati sunt. Qui verò ad *Russiam*, traditi *Tartaris* pro tributo: vt aliquando satius fuerit, famis morte in *Polonia* defungi, quam miserabilem & perpetuam seruitutem apud barbaras nationes experiri. Nefanda tamen & execrabilis *Ruthenorum* magis quam *Hungarorum*, qui verum ritum obseruant, conditio, quòd in suam ditionem & fidem fugientes vicinos, calamitate afflictos, ampliori calamitate (nulla commiseratione, quæ etiam brutis & pecoribus inesse solet, ostensa) iure hospitii, iure gentium pessundato, non indignum putarunt inuoluere. Sæuior aliquanto fames *Bohemos* vexabat, qua pressi, matres pietatis oblitæ, quam etiam belluæ non sunt solitæ negligere, fœtus suos, famem exclusuræ, manducabant. Famis malum vulgatis in corporibus, esurie, aut herbis, arborumque foliis, & superfluitatibus nociuis cibis, morbis tabefactis & infectis, sæuissima omnium epidimia secuta est.

Fames in Polonia, Bohemia & Almania, quam pestis sequitur.

Philippus Episcopus *Firminus*, & Apostolicus in *Poloniæ* & *Hungariæ* Regna Nuncius, à *Wladislao Hungariæ* Rege & suis ignominiosè tractatus, & exclusus, in *Poloniam* aduenit, & tàm a Duce *Lestkone nigro*, quàm ab vniuersis Ecclesiis, cum magno honore exceptus est. Et per omne tempus, quo in *Poloniæ* Prouinciis demorabatur, omnibus necessariis à Pontificibus abundè procuratus, maximis laudibus *Poloniæ* Duces, Pontifices, & nationem vniuersam *Polonicam*, *Romam* reuersus, extulit & celebrauit, munificam liberalitatem & ciuilitatem *Polonorum* prædicans coram vniuersis.

Apostolicus Nuncius in Poloniam veniens humanissime tractatur.

Oldamir Comanorum Dux, in superbam iactantiam eleuatus, & credens se vniuersum *Hungariæ* Regnum, propter *Wladislai* Regis prauos & leues mores, subacturum, *Hungariam* inuadit. Cui *Wladislaus Hungariæ* Rex circa lacum *Hood* occurrens, secum confligit. Et prælio acri inter vtrosque durante, tempestas ingens coorta, ora & vultus *Comanorum* verberans & obcæcans, magno adiumento *Hungaris* fuit, vt vincerent. Victus tandem est ab *Hungaris Oldamir*, & omnis suus exercitus, paucis, qui fugiendo ad *Tartaros* euaserant, exceptis, deletus.

Comani à Wladislao Hungariæ Rege prosternuntur.

1283. Exacerbati ad *Narew* fluuium, clade accepta, *Lithuani* dolore continuo vexabantur, stimulabanturque, ad referendam *Polonis* vicem & talionem. Decreta autem & indicta expeditione, id pro sui desiderii faciliori consum-

Lithuanos terras Sandomirienses vastantes

ma-

1283. matione ponebant in prospectum, quatenus *Polonos*, in intempestiuo & non prospecto tempore, velut incautos inuaderent. Quam A sententiam & consilium secuti, æstate transfluxa, multò maioribus copiis quàm ante, resistentiam veriti, quarta Octobris, *Sandomiriensem* terram per *Lukouiensem* regionem, & syluas in ea consistentes, subitò & improuisè irrumpunt, & multa cæde passim patrata, per vicos & oppida discurrunt. Interfectisque senibus & impuberibus, viros & fœminas, cæterosque puberes, pecus quoque & armenta capiunt, & citra sex millia *Polonorum*, cum nobilium & ciuium, tum agrestium, pluribus trucidatis, in seruitutem abducunt. Milites autem *Sandomirienses*, etsi non paruo numero *Sandomiriam* conuenissent, tueri tantummodo castrum & ciuitatem contenti, Duce *Lestkone nigro*, qui B tum *Cracouia* & colloquium & conuentum agebat, de *Lithuanorum* hostili irruptione per celerem nuncium auisato, à certamine, propter sui paucitatem & hostium numerosum multitudinem, abstinebant, propter quod barbari liberius in cædes, spolia, & prædas grassabantur. *Lestko* itaque *niger*, *Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Dux, de suorum Principatum vastatione plurimùm angustiatus, cum omnibus Baronibus, militibusque, qui illic confluxerant, armis correptis, de *Cracouia* exilit, & tàm nocte quàm interdiu gemebundus & tristis, alta pro captiuis qui abducebantur cum suis militibus edens suspiria, iter quam celeriùs potest, rectiori gressu versus barbaros conficit, præmissis C nunciis, qui & eos, qui in arcem *Sandomiriensem* confugerunt, & cæteros milites in castris & munitionibus suis consistentes, se ocyus subsequi iuberent, sciens barbaros rapta præda velociter discessuros. Adunato itaque & hiis qui illum ex *Cracouia* comitabantur, & ex hiis qui *Sandomiriam* obseruabant, militibus, qualicumque exercitu, assumptis insuper agrestibus, vt species iustioris exercitus videretur, sciens omnem victoriam non in multitudine, sed in solius Dei potestate & arbitrio consistere, exercitum vniuersum confessionis & Eucharistiæ Sacramento, se quoque pri[illegible]ùm communit. Propitiato quoque Deo, qui illi anno superiori non speranti, de eodem hoste trophæa contule- D rat, & militibus in concione animatis, hostes, qui nondum metas Principatûs sui ab exploratoribus nunciabantur excessisse, prosequitur, ratus exercitum suum, spiritualibus & materialibus instructum armis, audacissimè & feliciter cum barbaris, pro patria, pro templis, pro focis, proque gente & natione sua in captiuitatem ducta, pugnaturum. Quos cum in *Lukouiensi* regione consecutus esset, graues præda, eoque impeditiori agmine procedentes, *Lithuani* perniciem superioris cladis vitaturi, ne simul & cum *Lestkone* Duce eiusque exercitu, & cum captiuis quos ceperant, pugnare cogerentur, in syluas proximiores, vastas quidem & densas

Lestko niger parua manu comitatus

limosasque secedunt, vbi illos *Poloni*, veluti in munimento forti consistentes distulerunt inuadere, magnaque ob id anxietate acti, quòd hostem è conspectu emisissent. Eadem penè anxietas apud barbaros versabatur, nam & obsideri se à *Polonis* in sylua, in qua delitescebant, & si hinc euaderent, *Polonos* se vsque in *Lithuaniam* secuturos portendebant. Captiuis igitur, ne *Polonis* adiumento forent, in sylua durissimè alligatis, ac sarcinis & impedimentis illic sub custodia paucorum & imbecillium relictis, è sylua glomerati, aciebus ordinatis prodeunt, & ad stationes *Polonorum*, qui in loco **Rowne** appellato consistebant, vociferationes barbaras & inconditas emittentes, perueniunt. Terruit *Polonos* subitus eorum aduentus, & quos fugere putauerant, bellum sibi vltrò inferre videbant; magis tamen multitudine hostili, ad suam paucitatem comparata, mouebantur, propter quod timidiores & inexercitati in fugam spectare cœperant, nisi *Lestko niger* Dux prudenti oratione pauorem militarem excussisset. Astruens *nullum mortis genus sanctius præstantiusque fore, quam quod pro fide & Penatibus susceptum esset. Gauisuros illos potius, quam trepidaturos, quòd ea occasio pugnandi illos teneret, per quam honestissimè apud futura secula, siue vincerent viuerentque, siue interirent, versarentur, dicens: Recolerent insuper anni transacti victoriam è cœlo sibi præstitam, & nunc quoque eadem & ampliori spe, pro victoria adniterentur, postquam cum eodem hoste recenter & identidem ab illis victo, esset certandum. Mouerentur captiuorum miserabilibus singultibus, qui in eorum dextris, fiduciam suæ liberationis reponunt. Se insuper nil saluti suæ parsurum, sed pro exercitu suo & gente, gratissimè se cuique morti expositurum.* In duas tandem alas exercitu partito, quarum vnam *Zegothæ* Palatino *Cracouiensi*, alteram *Ianussio* Palatino *Sandomiriensi* committit, in hostes insiliit, & obuios quosque prosternit, primasque hostium acies adeò obterit, vt si cæteræ in eadem pugnandi constantia aliquanto tempore constiterint, *Poloni* tamen iam, quasi se putabant, primis ordinibus debellatis, victores. Durante prælio, *Zegothæ* Palatini *Cracouiensis* ala (in ea enim curienses Ducis & exercitatiores milites erant) primùm vincere cœpit, à qua tandem ad aliam eadem sors peruenit. Fusi itaque *Lithuani* fugatique, & plura eorum millia eo prælio in stragem data sunt, quamuis & de *Polonis* aliquot insignes milites conciderint. Prælio obtento ad syluas captiuosque *Lithuanorum* & sarcinas itum est, & solutis captiuis, sarcinis quoque *Lithuanorum* in milites diuisis, omnis præda, quam ex *Sandomiriensi* terra tulerant, relata est. Legebantur & per plures dies captiui *Lithuani* & spolia, qui locorum ignari fugiendo oberrauerant. In hunc modum 1283.

profligat, & omnem prædam recuperat.

dum

Digitized by Google

1283.

dum propitia diuinitate, & hostis funestâ clade obtritus, & omnis præda erepta. Sed nec cognitu facilè erat, prudentissiminè Imperatoris, an strenuissimi militis in pugna, *Lestko niger* Dux, opera ediderit.

Duodecima mensis Augusti, *Thomas* monasterii *Thinecensis* Abbas, in oppido suo *Opathowiecz*, *Cracouiensis* diœcesis, cooperante & instante *Lestkone nigro Cracouiensi*, *Sandomiriensi*, & *Siradiensi* Duce, monasterium Fratrum Prædicatorum fundat & erigit, & ipsis fratribus agros nonnullos, & terram donat ac largitur pro prædio & cultura, cum omni libertate.

Przeislawa Ducissa genere *Ruthena*, consors *Semouiti Masouiæ* Ducis moritur secundo Idus Aprilis, & oppidum *Gostinin* per *Conradum Masouiæ* Ducem vastatur.

Zophia Ducissa consors *Boleslai Masouiæ* Ducis filium enixa est, cui nomen dum baptizaretur, iubente Patre, *Semouitus* datum est.

Paulus Cracouiensis Ep. iterum captiuatur.

Inuasionem *Lithuanorum* eo & superiori anno patratam, *Paulus Cracouiensis* Episcopus procurasse, multorum assertione insimulatus, mandato *Lestkonis nigri*, *Cracouiensis*, *Sandomiriensis*, & *Siradiensis* Ducis, per milites, dum in oppido *Lagow* ageret, capitur, & vinctus altera vice in castrum *Siradiense* deportatur. Vbi aliquanto tempore honestè & humanè habitus est, neque ob sui captiuitatem, vacabat enim tunc *Gnesnensis* sedes, Prouincia *Gnesnensis* censuris interdicti subiacuit.

Pridie Calend. Ianuarii, *Przemislaus* secundus, *maioris Poloniæ* Dux, fundat hospitale ante portam oppidi *Calisz*, pro recollectione infirmorum & miserabilium personarum, & illud cum dote ei collata libertat, fratribus *Ioannitis* illud dans in curam & regimen.

Lukerdis vxor Przemislai maioris Poloniæ Ducis à pedisequis interficitur.

Quatuordecima Decembris die, *Lukerdis* Ducissa, consors *Przemislai Maioris Poloniæ* Ducis, & filia *Nicolai Caszubitarum* Ducis, in *Posnaniensi* castro diem obiit, à propriis familiaribus & ancillis iugulata. Quam etsi maritus suus *Przemislaus* Dux fleuerit, & Ducales illi funebrias celebrauerit, insimulatus tamen est, in mortem suam, quoniam sterilis esset, & infœcunditatis gratia, & prolis virilis desiderio, nonnullas personas subordinasse. Auxit quoque suspicionem dissimulata vltio, & præstita authoribus indignæ necis impunitas. Sed & carmina publica, vsque in ætatem nostram decantata, testabantur Ducissam *Lukierdim*, dum se à marito præsensisset destinatam in mortem, flebilibus obsecrationibus rogasse, ne vitam & fœminæ & consorti innocenti pateretur eripi; sed & pro Dei reuerentia, & honore tàm coniugali quàm Ducali, permitteret eam in paternam domum, etiam in vnius camisiæ tegmento deduci: æquo animo sortem quantumcunque inopem, dummodò relinqueretur vita, laturam. Facinus suum *Przemislaus* Dux occultum, perpetuoque tegendum silentio crediderat, velut à paucis conscijs, & obscurè actum. Quod tamen Deo efficiente, publico & vulgari carmine, in suum dedecus audiebat cantari, quod etiam in nostram vsque ætatem constat pertigisse, nostrique seculi illud concinunt theatra. Trahebaturque præfatus Dux *Przemislaus* in facinoris prædicti vulgari quidem sed veridico iudicio culpam, & à plurimis carpebatur, quòd mors præfatæ *Lukierdis*, alieno quidem ministerio, sed suo mandato & iudicio patrata fuerat, neque Ducali reuerentia, neque prohibitione districta, potuit qualitatem sui facinoris de ore & pectore hominum abstulisse. Qui etiam occisione consortis suæ ob sterilitatem, cœlestium firmissimum & irretractabile decretum impedire frustrareque conatus, & scelere se fœdauit teterrimo, & prole virili, altera vxore superducta, non potuit potiri.

Iac. Swinka fit Archiep. Gnesnensis.

Prælatis & nunciis *Gnesnensis* Ecclesiæ Electi sui *Wlostiborii* Decani *Gnesnensis*, electionem suam per Sedem Apostolicam confirmari petentibus, *Martinus* quartus Papa, electione eius cassata, *Iacobo Swinka Polono* & genere nobili de domo *Porcaria*, quæ apud *Polonos Swinka* id est *Sus* vocatur, propter familiaritatem, qua illi in minoribus agenti coniunctus erat, prouidit. Qui anno eodem, die Saturni decima nona Decembris, in oppido *Calisz* in monasterio fratrum minorum ordinatur in Presbyterum, & subsequenti die Solis consecratur à quatuor *Poloniæ* Episcopis, videlicet *Thoma Wratislauiensi*, *Ioanne Posnaniensi*, *Goslao Plocensi*, & *Volmiro Lubucensi*, in Archiepiscopum. Quam solennitatem consecrationis *Przemislaus* Dux *maioris Poloniæ*, exequiis suæ consortis peractis, sua cohonestauit præsentia, & nouo Archiepiscopo *Iacobo* annulum, gemmâ & opere insignem pro munere obtulit.

Sexto Calend. Ianuarii, *Przemislaus* secundus *Maioris Poloniæ* Dux, fundat monasterium sanctimonialium ordinis Prædicatorum *Posnaniæ*. Cui tres villas videlicet *Pianthkow*, *Rudnica*, & *Zaparczice*, item lacum *Gostinino* dat in dotem. Coronatus autem in *Poloniæ* Regem, confirmat donationem per *Vincentium* Cancellarium, ac fratres eius *Nicolaum* Palatinum, & *Miroslaum* de villis *Donathouo* & *Grzimislaw*: item *Nicolai* Palatini *Calissiensis* de villis *Kosczinino*, *Bialekozy*, & *Sokolniki*, ac molendino ante *Posnaniam*; item *Ioannis* Scholastici de villa *Popowo* factam, libertando hæreditates prædictas.

Alberto Ep. Wladislauiensi succedit Vislaus.

Albertus Wladislauiensis Episcopus Nonis Decembr. cum annos duodecem in Pontificatu exegisset, moritur, & in Ecclesia *Wladislauiensi* tumulatur. Vir spectatæ virtutis, & in pauperes religiososque ac quoslibet inopes, liberalitatis profusæ. Cui *Vislaus* Canonicus *Wladislauiensis*, Præpositus *Plocensis* suc-

Digitized by Google

1283. succeffit, anno fubfequenti XIV. Calend. Aprilis à *Iacobo Svvinka Gnefnenfi* Archiepifcopo in monafterio *Strzelnenfi* ordinis Præmonftratenfis *Wladislauienfis* diœcefis, prouifus & confecratus, nobilis genere de domo & familia *Zabavva*.

Variis & externis *Bohemiæ* Barones & nobiles vexati incommodis, Principem fuum *Venceslaum*, fub cura & tutela *Othonis longi* Marchionis *Brandeburgenfis* conftitutum, fibi reddi depofcunt. Sed *Otho* Marchio præfatus, callida ad differendum ingenia conquirens, *Bohemorum* expectationem, quam crebris identidem fpebus implebat, illudebat, donec *Bohemi* terræ fuæ difpendiis dietim ingrauefcentibus prouifuri, pacifcuntur *Othoni* Marchioni *Budiffenfem* Marchiam cum nonnullis caftris & oppidis, in perpetuam hæreditatem & poffeffionem, nec non triginta quinque millia argenti, fe daturos. His duabus conditionibus *Otho* Marchio motus, poftquam fibi à *Bohemis* effectualiter impletæ funt, Ducem *Venceslaum* illis nono Calend. Iunii in *Pragam* adductum, reftituit. Sed hunc ipfum demum genitrix fua *Kunegundis* confors *Zavviffii* de *Rozemberg*, adeò blandimentis maternalibus deuinxit, vt totius *Bohemiæ* regimen & gubernationem vitrico fuo *Zavviffio* committeret. Qui faftuofius fe erga *Bohemiæ* Barones gerens, multorum in fe liuores & odia conuertit. Contumeliofiusque tunc *Bohemia* fub eo, quàm fub *Othone Marchione* difpendiis plurimis afflicta & preffa eft.

Venceslaus fit Dux Bohemiæ.

Tres Mfczugii Pomeraniæ Ducis fratres ordinem Cruciferorum fubeunt, donatis ordini fortibus fuis,

Germanus *Mfczugii Pomeraniæ* Ducis, & vnus ex filiis *Svvantopelci Varczislaus*, tenuitate paternæ fortis, quæ illi obtigerat, confiderata, mundo relicto, Ordinem Cruciferorum de *Pruffia*, conferens eidem Ordini fortem fui Principatus, affumit. Cuius exemplum duo alii fratres *Samborius* & *Ratibor* fecuti, fortes fuas ea conditione Ordini donant, vt ordo illos ftatu & habitu laicali permanentes, & feruitores eorum, expenfis & fumptibus decentibus procuret. Non tulit eam alienationem *Mfczugius Pomeraniæ* Dux maior natu, fed omnes tres, trium germanorum fortes in fuam ditionem redigens, miffo fpeciali nuncio, apud Summum Pontificem *Martinum* quartum, de Magiftri & Ordinis Cruciferici notoria ambitione, qua fortes fratrum ad fe reciſuras occupare nitebantur, querebatur. Qui ad rem infpiciendam *Philippum* Epifcopum *Firminum*, Legatum in *Pruffiam* transmifit. Legatus autem is, auditis vtriusque partis propofitionibus & refponfis, donationem per tres *Mfczugii* fratres, *Varczislaum*, *Samborium*, & *Ratiborium*, Ordini factam, velut iniuftam & iniquam, retractauit & refcidit. Ducem vero *Mfczugium* ad donandum donatione perpetua Magiftro & Ordini oppidum & diftrictum

quod per Legatum Papæ infirmatur.

Gnievv, cum quindecim tantummodo villis, inducit. Quo fic firmato, Magifter & Ordo, A caftro *Puterberg* demolito, caftrum & oppidum *Gnievv* muro ædificauit.

Inefcatus *Henricus* quartus *Probus* cognominatus, *Wratislauienfis* Dux, fuarum fraudum, quas in *Przemislao maioris Poloniæ*, *Henrico Legnicenfi*, *Conrado Glogouienfi* Ducibus captiuandis nequiter commiferat, profpero fucceffu, terra *Rudenfi* alias *Wielunenfi*, de qua pro liberatione fui *maioris Poloniæ* Dux *Przemislaus* illi cefferat, parum contentus, rurfus (vt eft natura hominum, qui fe cupiditati & auaritiæ femel permiferint, auidiori pectore aliena appetere) ad occupandos cæteras *maioris Poloniæ* Principatus animum intendit, & nonnullos fibi ex *maioris Poloniæ* Baronibus, eos præfertim qui rerum fummæ præerant, cum muneribus, tum promiffis ampliffimis, allicit & conciliat, opportuno tempore eorum B opera, ad confequendas ambitionis fuæ fructus, vfurus. Inter quos cum *Sandiuogium Ioannis* Palatini *Pofnanienfis* fpe & largitione corrupiffet, *Sandiuogius* ipfe, caftrum *Calisfienfe* habens a *Przemislao maioris Poloniæ* Duce in fua fide, & tenuta, ob nonnullas infuper fimultates *Przemislao* Duci, & quod in conferendis Magiftratibus & officiis publicis doleret fe ab eo præteritum, infenfus, vltima Septembris caftrum *Califfienfe* (ciuitas fiquidem paullulum ante, feptimo videlicet Calend. Septembris, proprio incendio conflagrarat) *Henrico* quarto Duci *Wratislauienfi* tradit, omnis humanitatis & honeftatis C fuæ oblitus. Qua nouitate, non fecus quam par erat, *Przemislaus maioris Poloniæ* Dux permotus, vniuerfis militibus fuorum Principatuum in arma coactis, verfus *Califz* procedens, caftrum *Califfienfe*, in quo iam frequens ex *Slefia* militum *Henricus Wratislauienfis* Dux præfidium locauerat, & tam victualium prouifione, quàm propugnaculis muniuerat, ab omni parte in coronæ modum cinxit, & vallauit, fperans fe aut tractatibus interpofitis, fame vrgente per deditionem, aut per violentam expugnationem caftrum habiturum, caduceatoribus autem ad milites caftrum obtinentes miffis, qui perfuaderent, vt caftro reddito, D incolumes omnibus ablatis, abirent. Cum nil refponderetur pacati, *Przemislaus maioris Poloniæ* Dux, caftris propius admotis, in diem tertium pronunciauit, *vt milites pro expugnando caftro parati effent*. Quo adueniente, magna vi, magnoque conatu & impetu ad illius expugnationem, vniuerfo ferè die, caffos labores impendit: & loci natura, & arte militumque manu, conatus illius fruftrante. Inclinata tandem die, cum iam infignes milites expugnatio huiusmodi aut abfumpfiffet, aut vulneribus confeciffet, figno dato receptui, illam plus dedecoris & damni ex ea quàm vtilitatis referens, omifit.

1283. 1284.

Caftrum Califfienfe Henrico Probo Wratisl. Duci traditur.

Digitized by Google

1284. Interpositi tandem sunt per communes Barones pro pace tractatus, inter bellantes & dissidentes Duces; & post plures fatigas & labores, A sub his tandem conditionibus, *Przemislao Maioris Poloniæ* Duci parum honestis, pax conuenit. *Vt Dux Wratislauiensis Henricus de castro Calisz occupato cedat, & illud Przemislao Maioris Poloniæ Duci reddat: Przemislaus vero in Ołobok castrum suis sumptibus ædificet, & illud cum regione quæ circa Ołobok consistit Henrico Wratislauiensi Duci consignet.* In hunc modum pace confecta, obsidio soluta est.

Quod Przemislaus oblato pro eo castro Ołobok, recipit.

Henricus Probus

Guerra humana & sociali, licet admodum temeraria & iniusta *Henricus Wratislauiensis* Dux, *Probus*, per antiphrasim appellatus, cum illi magis improbitas conueniret, perfunctus, ad sacrilegam & magis detestabilem, siue pectus rerum auidum & insatiabile, siue inflatus, plusquam humana superbia animus id causabat, arma vertit; & notabiles pecuniarum summas & subuentiones, a *Thoma* Episcopo & Clero *Wratislauiensi*, sibi dari stricto mandato imperauit. Quæ cum non præstarentur, magna furia actus, *Othmuchovv* castrum Episcopale primum, deinde oppidum *Nissa* Ecclesiæ capit. Et quasi ea parua essent, omnium aliorum castrorum, oppidorum, villarum, quæ ad Episcopum *Wratislauiensem* aut eius Clerum pertinebant, possessionem, per satellites suos, expulsis inde tenutariis & Officialibus Episcopalibus & Ecclesiasticis, apprehendit. Decimas insuper vniuersas in suo Principatu (quæ C soli Deo in signum vniuersalis Dominii noscuntur reseruatæ) sub graui interminatione & pœna, iussit sibi præstari. Habebat insuper Episcopus & Ecclesia *Wratislauiensis* castrum *Eudelsten*, in certa pecuniæ summa sibi obligatum, ad illud quoque rapaces manus extendens, in suam redegit ditionem. Tot aduersitatibus & persecutionibus sub vno tempore in Ecclesiam *Wratislauiensem* in cuiusdam tempestatis & procellæ modum coortis, *Thomas Wratislauiensis* Episcopus prouisurus, honestos nuncios ex Prælatis & Canonicis *Wratislauiensibus*, ad *Henricum* Ducem *Wratislauiensem* mittit, pro restitutione bonorum rogaturos. Qui etsi humiliter & submisse legationem suam illi de- D nunciassent, superbum tamen & minarum plenum retulerunt responsum. Missi & alii, itemque alii, & cum in eodem superbiæ & furoris tenore perstare Ducem *Henricum* monstrassent, ad extremum *Thomas* ipse *Wratislauiensis* Episcopus, ad mitigandum sæuum & trucem animum, ire pergit. Sed à Duce *Henrico*, quamuis blandè & mansuetè iustas preces ingeminasset, asperius obrutus, *Iacobo Svvinka Gnesnensi* Archiepiscopo suo Metropolitano, per literas & nuncios, suas & Ecclesiæ suæ *Wratislauiensis* pressuras, prouisionem flagitans, intimat. Qui calamitatibus Ecclesiæ *Wratislauiensis* paterno & benigno affectu compassus, pro sacra Epiphaniarum die anni subsequentis, neque enim temporis qualitas celerius patiebatur rem obiri, Synodum Prouincialem *Lanticiæ* instituit, & omnes Prouinciales Episcopos ad illam inuitat, tam detestabili rei, ne in effectum procederet, occursurus. 1284.

bona Ecclesiæ Wratislauiensis, vi capit

& decimas sibi dari iubet.

Quæ cum requisitus non restitueret,

Synodus prouincialis Lanciciæ indicitur.

Quarto decimo Calend. Iunii *Przemislaus Sprotauiensis* Dux, in *Zegano* oppido sortis suæ monasterium ordinis * * * * ad petitionem & instantiam *Alberti* Plebani *Zeganensis* fundat & erigit, & condignam illi dotem de villis & introitibus Ducalibus largitur.

Mortuo *Manegoldo* Cruciferorum Magistro, *Burcardus* de *Svvanden* surrogatur. Qui illius probitatis exstitit, vt etiam ciuitati *Accon* in terra Sancta, diuturna obsessione *Saracenica* laboranti, depulsis barbaris succurreret. Post paucos verò dies de Officio B Fratribus nequicquam flexis genibus rogantibus, cedit, & *Ioannitarum* Ordinem assumit. In quo parum grauidè & prouidè habitus, Officium in *Prussia* repetere conatus, repulsam passus est. In cuius locum *Mamer* de *Querinuorth*, natione *Saxo*, substituitur.

Saraceni ex Acco depelluntur.

Epiphaniarum festo adueniente, *Gnesnensis* Archiepiscopus *Iacobus Svvinka* in *Lanciciensi* oppido Synodum tenuit Prouincialem. 1285. In qua *Paulo Cracouiensi*, *Ioanne Posnaniensi*, *Vislao Wladislauiensi*, & *Volmiro Lubucensi*, Episcopis, cæterisque inferioribus Prælatis & Abbatibus in notabili multitudine conuenientibus, causa *Wratislauiensis* Ecclesiæ, per *Henricum* quartum *Wratislauiensem* Ducem angustiatæ & oppressæ, tractari & agi coepta est. Et quoniam omni modestia erga tyrannum *Henricum*, *Thomas Wratislauiensis* Episcopus docuit se submissius, etiam qua Pontificalem dignitatem decuerat, vsum fuisse, *Iacobus Svvinka Gnesnensis* Archiepiscopus, de Cœpiscoporum suorum votis & consilio, Processu summario contra tyrannum instaurato, ipsum & omnes suos satellites, familiares, & adhærentes, & singulos qui eidem præstarent consilium, auxilium, & fauorem pro violentia & oppressione, quam Ecclesiæ *Wratislauiensi* intulerat, censuras Ecclesiasticas extendit & aggrauat, & tam *Wratislauiensem* ciuitatem, quam omnia loca alia Principatus sui *Wratislauiensis*, Ecclesiastico supponit Interdicto. Quod etsi mandatis sui Metropolitani iustissimis parendo, vniuersæ Ecclesiæ, vniuersaque monasteria *Wratislauiensis* ciuitatis & diœcesis obseruassent, & organa Diuinæ laudis suspendissent, soli Fratres *S. Francisci* ordinis Minorum in monasterio Sancti *Iacobi Wratislauiæ*, illud obseruare contempserunt. Sed pro Ducis *Henrici* & ciuium *Wratislauiensium* fauore & beneplacito, non compatiendo quemadmodum cætera nobilia & iusta membra, capiti, publicè & notoriè profanabant. Eiectus est igitur tam Episcopus, quam omnis clerus *Wratislauiensis*, eiecti & Fratres Prædicatores (quos honoris & virtutis causa nomino) de *Wratislauiensi* ciuitate & aliis op-

Henricus Probus eiusque terra Ecclesiastico supponuntur interdicto.

quod fratres Minores Wratislauiæ non obseruant.

Digitized by Google

1285. oppidis, atque villis, per Ducem *Henricum* & ciues *Wratislauienses*, qui secum vna sentiebant, & suam fouebant mulcebantque contumaciam & tyrannidem. Et omnes in exilium acti, in *Poloniæ* diœceses secesserant, & illic per omne tempus, quo persecutionis detonabat procella, a *Polonicæ* Ecclesiæ Pontificibus, Prælatis, & Clero, benignè & humanè recollecti, & habiti, morabantur. Soli Minores Fratres humana & temporalia lucra sectati, non sine sua & ordinis sui nota & ignominia sempiterna, non apud illa solùm, sed etiam apud præsentia & futura secula, detestabilem memoriam habituri, reperti sunt, qui Ecclesiasticæ doctrinæ neruo temerato, miserabiliter se inquinauerant, & tyranno *Henrico* Duci, eiusque satellitibus, & ciuibus *Wratislauiensibus*, per assistentiam addixerant. Apud quos plus valere visa sunt humana quàm Diuina, & iussis salutiferis præstantiores victimæ. *Thomas* autem Episcopus *Wratislauiensis* suam & Cleri iniuriam repressurus, ad *Lugdunense* Concilium se personaliter contulit, sed cum quoque illic speratum non offendisset remedium, Dux quippe *Wratislauiensis Henricus*, missis Procuratoribus, absolutionem a censuris & interdicto *Gnesnensis* Archiepiscopi obtinuit, nulla satisfactione de damnis & malis, quorum non erat numerus; *Thomæ* Episcopo impensa, in *Poloniam* & *Lugduno* mœstus rediit, & in *Ratibor* a Duce *Wladislao Opoliensi* recollectus ha..itauit.

Apud Dux absoluitur, nulla satisfactione Episcopo data.

Sedata paullulum, siue potius per externa & barbarica bella dilata & condita, militaris contra *Lestkonem nigrum Cracouiensem* & *Sandomiriensem* Ducem, seditio atque rebellio, quiescentibus bellis, maiori rursus turbine erupit, & tam *Paulo Cracouiensi* Episcopo, quàm *Warszio* Castellano, *Zegotha* Palatino, *Cracouiensibus*, *Ianussio* Palatino, *Cristino* Castellano, *Sandomiriensibus*, cæterisque Primoribus Baronibus terrarum *Cracouiensis* & *Sandomiriensis*, in illius deiectionem, & *Conradi Masouiæ* & *Czirnensis* Ducis institutionem vno voto vno quoque tenore conspirantibus, *Conradus* præfatus *Masouiæ* & *Czirnensis* Dux, notabilibus fretus copiis, primum *Zavvichost*, deinde *Sandomiriam*, *Paulo Cracouiensi* Episcopo, qui captiuitatis suæ vltum iri parans molestias, eam procellam exciuerat, ab omnibus aliis Baronibus, obuiam illi euntibus, aduenit. Vbi diebus aliquot, magno celebrato conuentu, in verba sua ab vniuersis *Cracouiensibus*, *Sandomiriensibus*, & *Lublinensibus*, militibus iuratum est, & omnium castrorũ, ciuitatum, & munitionum facta deditio. Vna sola *Cracouiensis* arx & vrbs restabat, in qua se *Lestko niger* Dux cum *Griphina* consorte, & paucis admodum familiaribus, a cæteris, ne illis perfidiæ esset si secum sentirent, desertus, continebat. Ad eam quoque comprehendendam, *Conradus Masouiæ* & *Czirnensis* Dux, ex *Sandomiria* cum copiis, à *Paulo Cracouiensi* Episcopo, & Baronibus, & militibus *Cracouiensibus* & *Sandomiriensibus* consultus, ire pergit, vnam victoriam in vno solo *Lestkonis nigri* Ducis corpore, si capi posset, ... consistere. Periculosa difficultate vndique *Lestko ni*... arctatus, vario æstu mentis fluctuans, quid sibi agendum restaret, mœstus & consilii inops, deliberabat, deliberationem autem metus, & denunciatio hostilis aduentus, intercipiebat. Arcem quidem *Cracouiensem*, forti defensorum & militum præsidio locandam esse, & ratio & necessitas suadebant: quatenus ea velut capitali retenta, cætera facilius in ditionem redirent. Sed id quoque consilium militum defectio & eorum qui remanserant paucitas, difficilius faciebant. Salubri tandem consilio *Lestko niger* Dux inspiratus, ad *Cracouienses* ciues *Teutonicos* se conuertit, & tam Ducissam *Griphinam* suam consortem, quàm arcem in eorum fidem & tuitionem committit, pollicitus *fidem eorum in necessitatis articulo præstitam, debellatis hostibus, abundè se præmiaturum*: ipse cum paucis, arce ciuibus *Cracouiensibus* tradita, suæ deiectionis iniuriam amplexatus, in *Hungariam* ad *Wladislaum Hungariæ* Regem, auxilia quæsiturus, quantò celeriori potest cursu, quatuordecima die Iulii ex *Cracouia* egressus, contendit. *Cracouienses* autem ciues aduersus *Conradum Masouiæ* Ducem, aduersus quoque priores Barones & proprios milites defendere ciuitatem; quòd & humiles illius tunc muri, & parum prouisa mœnia essent, & tam arcis quàm ciuitatis tuitio, pro vno eodemque tempore, periculosa videretur, diffisi, ciuitate deserta, cum vxoribus, pignoribus & fortunis, se in arcem recipiunt, contra quoslibet impetus eam tutaturi. Aduenit tandem cum exercitu *Conradus Masouiæ* Dux, & vrbem vacuam offendens, in eam se recepit. Mittit deinde Barones ad ciues *Cracouienses Teutonicos* arcem obseruantes, familiares & notos illis milites; qui monerent, *vt arce reddita, & ipsi in Conradi, quem vniuersale & concors Baronum & militarium decretum pro Duce delegisset, ditionem venirent, neque a communi voluntate militum desiperent, iustum & fauorabilem Ducem Conradum; in eorumque votis si qua postulare vellent, clementem & propitium, iuxta & amplius quam Lestkonem nigrum, si secum vna sentire cœperint, habituri, præsentis quoque facinoris impunitatem perpetuam; sin minus, iratum & formidabilem relaturi.* Paruo temporis spatio ciues *Cracouienses* ad deliberationem sumpto respondent: *non licere illis propter iusiurandi Sacramentum, quod omnibus Baronibus Cracouiensibus & Sandomiriensibus Lestkoni nigro Duci præstantibus, & ipsi præstiterant, nouo se polluere periurio, & Lestkone viuente, in Conradi ditionem concedere; non esse rem suæ conditionis suique iuris, obedientiam semel præstitam, Lestkone superstite, variare. Desinerent eos ad rem illam asciscere velle, quam integram, cum illi primum non deliberassent, si nihil de fide semel*

1285.

Deiecto Lestkone nigro imperium Conradi Masouiæ Duci defertur.

1285. *Lestkoni nigro Duci & Domino suo præstita, etiamsi extrema vrgerentur pericula, mutaturos.* Ea ciuium *Cracouiensium* responsione, tam *Conradus Masouiæ* Dux, quam *Cracouienses & Sandomirienses* Barones exacerbati, cum arcis *Cracouiensis* impugnatio, & conquisitio, non minus difficilis quàm periculosa videretur, conceptas responsione ciuium *Cracouiensium* iras, in tecta eorum innocua vertunt, & igne in locis pluribus adhibito, *Cracouiensem* vrbem sæuissimo incendio conflagrant: cuius quondam structuras & ornatum magnopere a Deo, animorum vices versante fortuna, fulsisse optabant. Interim dum ea *Cracouiæ* agebantur, *Lestko niger* Dux cum *Hungarorum* & *Comanorum* exercitu, ex *Pannonia* redibat, *Wladislaus* quippe *Hungariæ* Rex, afflictæ fortunæ suæ compassus, & præstantiores ex Curiensibus suis tam *Hungaros* & *Comanos*, auxilium & restitutionem in Principatus sibi præstituros, secum transmisit, & insuper hortatus est, ad bellum capessendum propere incumbere. Huius quoque rei gratia *Conradus Masouiæ* Dux sibi occursurus, & prælium cum eo conserturus, ex *Cracouia* mouit castra, ratus se cum frequentibus suis copiis facile *Hungarorum* & *Comanorum* paucitatem oppressurum, spei tamen suæ aduersus effectus respondit. In campis siquidem villæ *Boguczice*, haud procul a flumine *Raba*, cum *Lestkone nigro* Duce, & *Hungaris Comanisque* suis adiutoribus collatis signis, secunda die Augusti, cum occasio ipsa nec differendi nec retardandi occasionem daret, pugnans, superatus atque victus est. Et strage magna vtrinque proueniente, *Lestkoni nigro*, qui iusta arma induerat, cessit victoria. *Conradus Masouiæ* Dux, in aliquorum suorum militum paucitate, quam in hoste contempserat, effugiens, non prius fugam sistere voluit, donec in *Masouiam* & castra eius se recepit. Errorem autem suum, ea clade, quam Diuinitus prout erat, rebatur accidisse, perculsus, recognoscens, impetitionem *Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Principatuum, velut iniustam & deformem, omisit. *Lestko niger* Dux, *Hungaris & Comanis*, a quibus vsque *Cracouiam* deductus est, pro opera quam in prælio nauauerant, munifice remuneratis, & in *Pannonias* remissis, victoria modestissime vsus, & captos Barones in libertatem restituit, & profugas veniam deprecantes, in priorem statum & gratiam admisit. Expertus tunc in se *Lestko niger* Dux *Cracouiensis*, quod quisque qui Reipub. administrationem susceperit, inuidias, obtrectationes, odia, seditiones, repulsas, exilia cædesque subeat, oportet. Ciuibus autem *Cracouiensibus*, qui & arcem illi conseruauerant, & nulla aduersitate ab illius fide poterant diuelli, multas libertates præstitit, & *Cracouiensem* ciuitatem, fossatis, vallis, turribus, & muris muniri, & a solis *Theutonicis* illius regimen & gubernationem obtineri & dirigi, (Baronibus & militibus magna execratione & stomachatione rem improbantibus, ne quando aduersus se calcitrarent,) illis permisit. Tanta denique charitate *Lestko niger Teutonicos Cracouienses* ciues ab eo tempore extulit & coluit, vt se tam coma, quam habitu & moribus conformaret illorum. 1285.

Sed Conradus a Lestkone vincitur, & in terram suam redit.

Boleslaus Masouiæ Dux, filius *Semouiti*, potentiis gentium suarum, tam ex equite quàm pedite contractis, terram *Russiæ* ingressus, illam spoliis, igne, & cædibus vastat, & magna spolia in *Masouiam* refert. Cuius exercitu ad propria dilapso, *Rutheni Masouiam* repentina irruptione ingressi, illam vastant, & *Boleslao Masouiæ* Duce detrectante pugnam, spolia & ipsi frequentia in *Russiam* referunt.

Russiam Masouitæ, deinde Rutheni Masouiam vastant.

Nondum vna tyrannide *Henricus* quartus *Wratislauiensis* Dux perfunctus, alteram orsus. *Ioannem Niemczicz*, & germanum suum *Petrum*, item *Sbilutonem*, militares & innocentes viros, quod de violentia Ecclesiæ *Wratislauiensi* illata ab eis reprehensus fuerit, trucidat. *Sandiuogium* vero *Ioannis* Palatini *Posnaniensis* filium, qui illi *Calissiensem* arcem tradiderat, item *Beniamin* militem captiuat, & in carcerem atque vincula coniicit. Quos omnium æstimatione exstinxisse creditus, vitæ tandem & libertati reddidit.

Henricus Dux Wratislauiensis in suos sæuit.

Successorem & hæredem *Przemislaus Maioris Poloniæ* Dux exæstuans relinquere, cuius rei contemplatione & respectu, *Lukierdim* consortem suam, velut sterilem, insimulatus est per satellites suos iugulo sustulisse, *Riksam* virginem filiam *Sueciæ* Regis accipit in vxorem. Et vndecima Octobris die adductam, *Posnaniæ* nuptiarum celebrat solennitatem. De iugulatione autem vxoris præfatæ Ducis *Przemislai Lukierdis*, quæ erat ex prosapia Marchionum *Brandeburgensis* progenita, in execrationem tam fœdi sceleris, Deo permittente, carmina vulgaria, ab agrestibus ruditer composita, lingua *Polonica* vsque ad nostra tempora canebantur. In quibus præfata *Lukierdis* obsecrabat Ducem *Przemislaum*, sibi vitam non eripi, sed in paternam domum etiam in pannis vilibus deduci.

Przemislaus Posnan. Dux filiam Regis Sueciæ sumit vxorem.

Pestiferi vermes, caudas velut cancri habentes, in terra *Prussiæ* in magna multitudine in fine mensis Iunii ebulliunt, & plures mortales suo tactu extinguunt, adeo enim eorum tactus lethalis extitit, vt quemcumque rostro pupugerint, altero aut tertio die exanimabatur.

Vermes in Prussia pestiferi.

Maiori pernicie *Hungaria* à *Tartaris*, quam *Prussia* a vermibus afflicta est. Hi siquidem a *Comanis*, quos *Hungari* vicerant, instigati, in *Hungariam* infra octauas Epiphaniarum adueniunt, & cædibus spoliisque eam

Tartari Hungariam vastant.

Digitized by Google

1285. eam vsque ad *Pesth* & *Budam* peruastant, tanta exerciti multitudine, vt *Wladislaus Hungariæ* Rex congredi cum illis timuerit. Diutius autem *Tartari* in *Pannoniis* vsque post festum Paschæ commorati, tantum *Hungaris* dispendium intulerant, vt pecoribus & iumentis deficientibus, homines bigas & aratra trahendo, vicem pecorum supplerent. Grandis tandem mortalitas, quæ multa eorum millia extinxit, secedere illos ex *Pannoniis* coëgit. Inuaserunt eo anno *Tartari* Imperium *Constantinopolitanum*, multasque terras Imperii, cæde ingenti in hominibus facta occuparunt.

Et quasdam Imperij CP. terras occupant.

Feria quarta infra octauas Dominicæ Resurrectionis, quinto Calend. Aprilis, *Martinus* quartus Papa, apud *Perusium*, tribus annis sedens, moritur, & in maiori Ecclesia sepelitur. Cui *Iacobus* de *Sabello* Diaconus Cardinalis, natione *Romanus*, de domo *Sabellorum* antiquo genere, *Honorius* quartus vocatus succedit. Vir sapiens & nulli nociuus. Qui post creationem *Romam* recedit, & iuxta Sanctam *Sabinam* in monte *Auentino* fabricat Palatia; pridie mensis Aprilis apud *Perusium* in Papam electus. Quarta verò die mensis Maii per *Latinensem Hostiensem* Cardinalem, primùm in sacerdotem promotus, & tandem in Summum Pontificem consecratus est.

Martino IV Papæ succedit Honorius IV.

Kunegundis Regina *Bohemiæ*, relicta *Othokari* Regis, & consors *Zawiszij* de *Rozemberg*, nona Septembris diem obiit, & apud Sanctum *Franciscum Pragæ* sepulta.

1286. Indignè & molestè ferens *Conradus Masouiæ* & *Czirnensis* Dux, castrum & districtum *Gostinin*, à sua sorte & Ducatu sequestratum esse, & in ditione atque sorte *Wladislai Loktek*, fratris patruelis *Brzestensis* & *Cuiauiensis* Ducis, consistere, captus illius ambitione, *Lithuanos* & *Ruthenos* in eius captionem subducit & subornat. Cuius vt captio facilius proueniret, nonnullos ex suis in *Gostinin* castrum, tradimentum & fraudem opportuno tempore, de quo inter ipsum & *Lithuanos Ruthenosque* conuenerat, patraturos, submittit. *Lithuanis* itaque & *Ruthenis* ad constitutum diem clanculo & silenter aduenientibus, nauantibus *Conradi* Ducis satellitibus pro tradimento operam, *Lithuani* & *Rutheni* castrum *Gostinin*, fraude magis *Conradi* Ducis & suorum satellitum, quam robore expugnant & conquirunt, & tanta strage in milites, quos in castro reperierunt, grassati sunt, vt in ore gladii trucidarent plurimos, reliquos in miserabilem ducerent seruitutem. Sexcenti & amplius de ingenuis & agrestibus ea clade aut necati aut capti, castrum *Gostinin* cæde & innocenti Catholicorum sanguine, à barbarorum truculentia effuso, dotatum, *Conradus Masouiæ* & *Czirnensis* Dux accepit. Qui etsi cupidine sua potitus sit, ab vmbris tamen eorum, quorum stragem effecerat, reor illum per quietem identidem vexari. Sed nec diuturna *Conrado Masouiæ*

Conradus Masouiæ Dux castrum Gostinin conquirit.

Duci atque militibus suis fuit ea lætitia, hi enim *Lithuani* atque *Rutheni*, qui illum in conquirendo castro *Gostinin* adiuuarunt, sub eiusdem anni spatio *Masouiam* ingressi, & castrum *Sochaczow* conquirunt, & castrum *Ploczko* negligentius custoditum intercipiunt & exurunt, trucidatis vtriusque sexûs hominibus, nonnullis verò in captiuitatem abductis. 1286.

Magna spe, magnaque expectatione, *Przemislaum maioris Poloniæ* Ducem, de futura virili prole, Ducissa & consorte sua *Rikscha* porrigente in dies vterum, exultantem, fœmineus partus ab ea, prima Septembris die editus, à spe & hilaritate deiecit. Baptismalium tamen solennitatem *Posnaniæ* celebrans, à Prælatis & Baronibus quos inuitauerat, etiam virilem sexum sperare iussus, coniugis nomen nouæ filiæ *Rikscha* imposuit.

Boleslao Duci Posnan. nascitur filia.

Stragem suorum militum & hominum in castro suo *Gostinin*, per *Lithuanos* & *Ruthenos* patratam, *Wladislaus Loktek Brzestensis* & *Cuiauiensis* Dux vlturus, simulque castrum *Gostinin* à *Conrado Masouiæ* Duce occupatum recuperaturus, iusta ira iustaque indignatione in *Conradum Masouiæ* Ducem succensus, qui primùm fratrem suum germanum *Lestkonem nigrum* Ducem de *Cracouiensi* & *Sandomiriensi* Ducatibus exturbare & deiicere conatus est, se denique ex castro *Gostinin* deturbasset, collecto ex pedite & equite exercitu, in *Masouiam* silenti & latenti agmine veniens, castrum *Plocenses* sub intempestæ noctis spatio aggressus, vigilibus trucidatis & comprehensis expugnat & conquirit, & in suam redigit ditionem. Quod non prius *Conrado* Duci, cuius erat, restituendum duxit, donec Baronum communium, ciuile & domesticum bellum molestius ferentium, & exstinguere pro viribus satagentium, interpositione, & damna singula circa interceptionem castri *Gostinin* illata, sibi soluta sunt, & castrum *Gostinin* redditum.

Wladislaus Loktek castrum Ploczko expugnat, & Gostinin recuperat.

Ioannes appellatus *Viskowiecz Posnaniensis* Episcopus, cum propè annis vndecim sedisset, moritur, & in Ecclesia *Posnaniensi* sepelitur. Cui eiusdem nominis, sed alterius appellationis vir *Ioannes*, cognominatus *traditor* aliàs *Herbut* vel *Gerbisch Posnaniensis* Canonicus, per electionem Canonicam via scrutinii celebratam successit. Quam *Iacobus Swinka* Archiepiscopus *Gnesnensis* confirmans, præfatum electum in *Landa* monasterio Cisterciensis ordinis, in Episcopum consecrauit.

Grauiter & iniquo animo *Pelusa Lithuaniæ* Dux ferens iniurias, quæ illi à Principali Duce *Lithuaniæ*, propinquo sanguine sibi iuncto, inferebantur, easque vltum iri æstuans, ad Commendatorem in *Kinsberg*, *Albertum de Missen* secretò veniens, dari sibi per Commendatorem viginti viros, quorum duo erant principales, *Martinus* de *Golin*, & *Conradus* de *Tunil*, in armis exercitatos, ad inferendum molestias Lithuanis, obtinuit. Dumque cum com-

Lithuaniæ Dux Pelusa

Digitized by Google

1286. complicibus suis præfatis in interiora *Lithuaniæ* peruenisset, in castrum Principalis Ducis, in quod nuptias ex more celebraturi principaliores *Lithuani* conuenerant, nocte irruit, & omnes per ebrietatem & crapulam soporatos inueniens, septuaginta Duces & maiores natu, plurimamque aliam multitudinem hominum permiscui sexus occidit. Sponsum verò & sponsam cum multis matronis & virginibus, captiuos, onustos spoliis & clenodiis insignibus, in *Kinsberg* deducit.

Principalem Ducem nuptias agentem cum sponsa captiuat, reliquos trucidat.

Bernardus Legnicensis Dux, ob corporis agilitatem & robur, *agilis* appellatus, filius *Boleslai Saui Rogalki* moritur, & in monasterio *Legnicensi* fratrum Prædicatorum in sepulchro paterno sepelitur.

Tertio Nonas Iulii, *Venceslaus Bohemiæ* Rex, *Iudithbam* filiam *Rudolphi Romanorum* Regis, & Patris sui *Othokari* occisoris, quam necessitate ductus dudum desponsauerat, accepit vxorem, & pro dote ciuitas *Egra* illi à *Rudolpho* pignori data est. Sororem verò suam *Rudolpho* primogenito filio præfati *Rudolphi Romanorum* Regis vice versa tradit in consortem. *Iuditha Venceslai* coniunx viro cautior, inimicitias quæ inter *Venceslaum Bohemiæ* Regem, & *Albertum Romanorum* * * * * consurrexerant, magno labore & studio interposito diremit.

1287. Maximum & notorium dedecus, prout erat, milites *maioris Poloniæ* rati esse, quòd *Henricus Wratislauiensis* Dux, pro restitutione castri *Calissiensis*, quod suo tractatu & blandimentis pollicitationibusque, fraude verò *Sandiuogii* filii *Ioannis* Palatini *Posnaniensis* interceperat, districtum & castrum *Olobok* occupat, iniussu Ducis sui *Przemislai*, facto agmine, illuc ire pergunt. Et die quatuordecima Iunii, castrum *Olobok*, quod ex conditione fœderis *Przemislaus maioris Poloniæ* Dux ædificare suo sumptu coactus fuerat, expugnare adorti, aliquot de suis desideratis, aliquot vulneratis, magna vi & contentione conquirunt. Et nonnullis militibus *Slesiæ*, qui illuc pro præsidio relicti erant, trucidatis, cæteros omnes in vincula coniiciunt, & tam castrum *Olobok* quàm districtum eius, quod *Henricus* quartus suo *Wratislauiensi* Ducatui iniustè annexuerat, in priscam reducunt formam, & suæ Prouinciæ suoque *maioris Poloniæ* Principatui restituunt. Eam autem conquisitionem etsi *Henricus* quartus *Wratislauiensis* Dux acerbè tulisset, missisque ad *Przemislaum maioris Poloniæ* Ducem fecialibus, castrum & districtum *Olobok* sibi reddi petiisset, *Przemislao* tamen restitutionem abnuente, ab armis abstinuit, sperans se dolo non ferro iniuriam suam aliquando vlturum.

Districtus & castrum Olobok à maioris Polonia militibus recuperatur.

Huius insuper anni tempore, vigesima octaua die mensis Decembris, prædictus *Przemislaus* secundus *Maioris Poloniæ* Dux, dum apud *Gnesnam* ageret, *Conradum* Episcopum & suam Ecclesiam *Lubucensem*, notabilibus libertatibus donat, ac bona eiusdem Ecclesiæ *Lubucensis*, sub suo Principatu consistentia, ab omni seruitute & angaria *Polonica* libera esse decernit.

1287. *Dobrzinensem* terram, quam *Semouitus* Dux quintus, & vltimus *Casimiri*, *Cuiauiensis*, *Lancitiensis*, & *Siradiensis* Ducis filius, quemadmodum in superioribus narrauimus, in sortem acceperat, *Lithuani*, *Prutheni*, *Samogitæ*, cæterique gentiles, & barbaræ nationes, furtiuo & silenti agmine ingressæ, primùm principalem ciuitatem *Dobrzin*, die Dominico, ciuibus nihil hostile suspicantibus, & Diuinorum officiorum auditione occupatis, comprehendunt. Spoliata deinde & incensa ciuitate, trucidatis senibus & lactentibus, cæteros & in ciuitate & in rure comprehensos, in miserabilem captiuitatem abducunt. Cæsorum & occisorum numerus, ad tria hominum vtriusque sexûs creditus est ascendisse millia.

Vicini barbari Dobrzinensem ciuitatem spoliant.

Recentem *Dobrzinensem* cladem & vastationem, suas insuper veteres atque transactas inuasiones, & iniurias, quæ & *Lublinensibus* & *Sandomiriensibus* terris, à *Lithuanis*, *Pruthenis* & *Samogitis*, cæterisque barbaris inferebantur, *Lestko niger*, *Cracouiensis*, *Sandomiriensis*, & *Siradiensis* Dux vltum & restrictum iri se simulans, generalem expeditionem omnibus suis Principatibus indicit, & tam se, quam milites suos & satellites, cruce ab Apostolica Sede, contra *Lithuanos*, *Pruthenos*, & cæteros barbaros prædicata & concessa, signat & communit, quasi in barbaricum bellum, cum copiis equestribus & pedestribus, profecturus. Congesto itaque & recensito exercitu, barbaris omissis, in Catholicos ire pergit, & terram *Masouiæ* Ducis *Conradi*, hostis & aduersarii sui, fratris patruelis germani, qui illum de Ducatibus *Cracouiensi*, *Sandomiriensi*, & *Siradiensi* exturbauerat, triplici agmine ingressus, crudeli ferocitate eam cædibus, igne & spoliis vehementer, omni clementia & pietate exutus, vastauit, prædasque pecorum & pecudum plurimas, *Conrado Masouiæ* Duce neque decernere audente, neque aliquam resistentiam faciente, ex *Masouia* in Principatus suos aduexit. Pro ludibrio autem & simultate, quibus in Deum & Catholicos vsus, arma a barbaris in fideles verterat, adeò illum Diuina vltio persecuta est, vt omni felicitate, quam illi propitiatio Diuina, in bellis & actionibus suis largiri consueuerat, amissa, cladibus magis quàm victoriis insignior esset. Nam & in ea, quæ contra *Conradum Masouiæ* Ducem egerat, expeditione, plures insignes milites & bellatores fluuiis, dum eos superare conantur, suffocatos, amisit. Grandem deinde *Tartarorum* inuasionem, postremò pestem & epidimiam in vniuersos grassantem, item famem, agrorum & frumentorum alluuionem, mortalitatem quadrupe-

Lestko niger cruce se & exercitum suum signans, Masouiam multis cadibus & spoliis affecit. Quem tamen Deus vltus est.

1187. pedum, mordacitatem bestiarum & luporum, varias insuper plagas Dei subinuicem succedentes pertulit, vt tam sibi quàm posteris documento sit, ne quis de cætero Deo & suæ religioni mentiatur & illudat, & quod sine religione arma, quantumcunque potentia, non vincant.

In annum quintum *Thomæ* Episcopi, & sui Cleri *Wratislauiensis*, patrata per *Henricum* quintum *Wratislauiensem* Ducem exiliatio, & tàm ciuitatum, oppidorum, & villarum, quàm decimarum & introituum Ecclesiasticorum, execranda occupatio tendebatur, tanti tamen temporis spatio, satietas suæ cupiditatis non poterat expleri. Sed nec Ecclesiastico interdicto, à *Iacobo Swinka Gnesnensi* Archiepiscopo, in terras atque Principatus suos promulgato, ambitio sua & tyrannis nequiuerat restringi. Statum denique suum Pontificalem *Thomas* Episcopus *Wratislauiensis*, & virorum Ecclesiasticorum, qui secum vnà acti erant in exilium, de censibus, introitibus, & decimis, in aliorum Ducum *Poloniæ* terris & ditione consistentibus, quos *Henricus Wratislauiensis* Dux occupare non poterat, sustentans, & in oppido *Ratiboriensi* suæ *Wratislauiensis* diœcesis domicilium agens, quod tunc a *Wladislao Opoliensi* Duce tenebatur, exilii sui & suorum molestias æquanimus perferebat. Conatus illum *Henricus* quartus Dux *Wratislauiensis*, etiam de sede illa deiicere, multis nunciis & literis *Wladislaum* Ducem solicitat, *ne hostem & aduersarium suum Thomam Episcopum cum Clero Wratislauiensi in oppido suo manere sinat: hostem infestum, si secus agendum duxerit, ex se habiturus*. Verum cum à *Wladislao Opoliensi* Duce denunciationes suas & terrores contemptum & irrisum iri videret, grandi exercitu tam de proprio milite, quam donatiuo ex pecunia, quà Ecclesiam *Wratislauiensem* mulctauerat, conducto, terram *Wladislai* Ducis *Opoliensis* hostiliter ingressus, oppidum *Ratiboriense*, propter præsentiam *Thomæ* Episcopi, & sui Cleri *Wratislauiensis* obsidione vallauit. Quam etsi ciues ditiores *Ratiborienses* aliquanto tempore pertulissent, & ampliori se sponderent laturos, vulgus tamen permiscuum in substantiis & victualibus tenuum, fame maceratum, continuas lacrymas & voces, gemitusque suspiriosos, execrationibus & improperiis refertos, contra *Thomam* Episcopum, & suum Clerum *Wratislauiensem*, dum fames & desperatio in dies crescerent, & præsidium *Wladislaus Opoliensis* Dux, potentiam *Henrici* veritus, ferre cunctando negligeret, emittebat. Quibus *Thomas*, benigna pietate, qua semper affluere visus, commotus, *Satius*, inquit, *est me & Clerum meum incidere in manus tyranni, quàm hos innocentes fame consumi; liberemus extemplò obsessos, metu & fame morituros, periculo, & loci huius, qui nos longo tempore sustinuit & aluit, impendentem perniciem, nostra captiuitate, aut si ita visum cœlestibus fuerit, morte soluamus.* Induit deinde vestes sacras, nonnullos quoque ex Clero iubet amici eisdem, ac sic tiara & Pontificalibus insigniis, cum Clero suo vniuerso exulante, oppido egressus, ad castra pergit tyranni, iras suas supremo humilitatis genere placaturus. Cuius tyrannus viso à longè aduentu, tanto metu diuinitus perculsus est, vt de tabernaculo suo exiliens, in occursum Pontificis ocyus procurreret, & corruens pronus in terram, quasi Diuinum aliquod numen in Episcopo videns, & in spem illius æternum Pontificem venerans, transgressionum suarum veniam precaretur. Quem *Thomas* Episcopus ex terra eleuans, omnem se illi præuaricationem transactam, dummodò in ea contritione & deuotione persisteret, obortis lacrymis, spondet indulturum. Et post flebiles amplexus & oscula hinc inde vtrinque præstita, proximam ædem Beato *Nicolao* sacratam, Dux atque Pontifex absque arbitris ingressi, longis & mutuis habitis tractatibus, his demum conditionibus, eoque pacto, pax & reconciliatio, & omnium offensarum & iniuriarum obliteratio conuenit: *Vt Henricus Dux Wratislauiensis castra, ciuitates, oppida, villas, decimas, & quascumque sortes Ecclesiasticas, quas occupauerat, Thomæ Episcopo & suo Clero Wratislauiensi redderet, & pro perceptis satisfactione condigna impensa, amplas libertates & immunitates Ecclesiæ Wratislauiensi, scelus commissum expiando, conferret.* Ea reconciliatione secuta, sublato & relaxato per *Gnesnensem* Archiepiscopum *Iacobum Svvinka* interdicto, & Dux *Henricus* absolutus est, & Diuina Officia in eius Principatu resumi cœpta. *Thomas* denique Episcopus *Wratislauiensis* beneficii & hospitalitatis, à *Wladislao* Duce *Opoliensi*, exiliationis tempore, sibi & Clero suo præstitorum memor, Ecclesiam Collegiatam sub titulo *S. Thomæ Canthuariensis*, in castro *Ratiboriensi*, à *Wladislao* rogatus fundat, eamque decimis mensæ Episcopalis *Wratislauiensis* dotat. Quæ processu temporis ex arce in oppidum transuecta est, & plures Præbendæ largitione Ducum *Ratiboriensium* in ea circa translationem fundatæ.

Reconciliatio inter Henricum Probum & Ep. Wratislauiensem.

Ferocissima gens *Tartarorum*, *Pseudo-Machometi* spurcissimos & detestabiles ritus professa, tam actione quàm nomine Christiano nomini inimica, dum in sedibus suis fame & inedià vexaretur, in graui multitudine in terras *Polonorum*, famem sedatura, Ducibus *Nogay* & *Thelebuga*, processit. Et *Ruthenorum* quidem terris, per quas iter agebat, tributa illi iam tunc reddentibus, aliquantisper victualium receptione, vt famem excluderet, vexatis, primùm in *Lublinensem* & *Masouiæ*, expost in *Sandomiriæ*, *Siradiæ*, & *Cracouiæ* oras & terras, in locustarum numerum & morem, pluribus agminibus dispartita,

Tartari in Poloniam irrumpunt, eamq; vastant.

XI

1287. XI Decembris die, quamuis fortissimis & maximis frigoribus, & densissimis niuibus, oras omnes *Polonicas* prementibus, peruenit. A Et pluribus monasteriis, Ecclesiis, & munitionibus in quas se homines abdiderant, conquisitis & incensis, à castro & ciuitate *Sandomiriensi*, in cuius conquisitione dies aliquot immorabantur, cum ignominia & strage repulsa est, militibus qui in præsidio erant, arcem & ciuitatem strenuè protegentibus. A monasterio insuper Sanctæ *Crucis*, *Calui montis* exercitus *Tartaricus* se continuit, neque illum locum, suadentibus *Ruthenis* qui in eorum comitatu erant, violare, sed nec attingere, si secus facerent, non euasuri, præsumpsit. Applicauerunt posthæc in vigilia *Natiuitatis Christi Cracouiam*, & illam expugnare orsi, dum aliquot insignes pugnatores B amisissent, magno vlulatu edito ab ea discedunt, & populationem ac spolium latiùs per vicos & rura, neminem credentes suæ multitudini posse aut audere resistere, extendunt. Potuisset *Lestko niger Cracouiensis* Dux, palantes per agros, *Tartaros* æquo loco, visa opportunitate, inuadere, sed & multitudo niuium, & militum fractus animus, obstabant. Metu itaque nimio *Lestko niger* Dux correptus, & de viribus suis & militum suorum diffidens, in *Hungariam* secessionem, cum coniuge *Griphina*, & nonnullis Baronibus, fecit. Propter quod *Tartari*, ex captiuis Ducem *Lestkonem* in *Hungariam* secessisse docti, omnem *Cracouiensis* terræ oram, versus *Sandecz* sitam, & vsque ad *Alpes Pannonicas* licentiùs vastabant. Sub quo quidem tam miserabili tempore, felix Ducissa *Kinga*, *Boleslai* olim *Cracouiensis* Ducis, vocati *Pudici*, relicta, cum septuaginta monialium *Sandecensium* cœtu, nec non & duabus germanis suis *Iolenta Boleslai Pii Calissiensis* Ducis, & *Constantia Danielis Russiæ* Regis relictis, quæ & ipsæ sacram religionem & habitum induerant, multisque Sacerdotibus & militibus, in castrum *Pieniny*, quod supra fluuium *Dunaiecz*, & propè oppidum *Krosczienko*, consistens, situm habet natura & arte munitissimum, vno tantum angusto transitu adibile, se contulit, & illic per tempus vastationis *Tartaricæ* secura D mansit. Ad quod licet *Tartari* applicuissent cum exercitu, non tamen illud audebant, nedum impugnare, sed nec contingere, Diuinitate illis immittente pauorem. Sed nec monasterium suum quod deseruerat, fuit à barbaris aut incensum aut violatum, efferatam barbariem, prece & merito felicis Ducissæ *Kingæ*, restringente. Terris itaque nominatis, populo Christiano & pecore enormiter spoliatis, senibus, Sacerdotibus, & lactantibus trucidatis, tam ingentem hominum vtriusque sexus, generis *Polonici*, prædam cepisse comperti sunt, vt prædâ apud ciuitatem *Wladimiriensem* partita, viginti vnum millia de virginibus iuuenculis, nondum nuptis, fuêre numerata. Ex quo vno magnitudo cæterorum virorum, fœminarum, & paruulorum in captiuitatem abductorum, poterit, iustiori habitâ æstimatione, censeri. Genus autem pugnæ, quo *Tartari* in bellis vtuntur, à cæteris nationibus diuersum est. Pugnant siquidem eminus, in gyrum iaciendo sagittas in hostes, præcurrentibus equis aut terga dantibus. Sæpè etiam fugam simulant, vt incautè persequentes, aut vulneribus, aut oppressione circumueniant. Timpanis non tubis vtuntur. Plerumque in ipso certaminis ardore, prælia ideo deserunt, vt paullò post repetant, vt cum te maximè vicisse putes, tunc tibi discrimen subeundum sit grauius. Ingenia genti tumida, seditiosa, fraudulenta, procacia. Prædarum, spoliorum, & largitionum auidi, natura taciti, sed in externos aut domesticos motus inquieti, in libidinem & crapulam cæterasque voluptates proiecti. Fides dicti promissiq; nulla, nisi quatenus expedit. 1287.

Zemomisl Cuiauia alias *Wladislauiensis* Dux, filius *Casimiri Cuiauiensis*, *Lancitiensis*, & *Sandomiriensis* Ducis, annis duodecim exilium de Ducatu suo, quòd *Polonos* odire, *Almanos* fouere, & illos *Polonis* præferre solitus erat, iura militarium temerare, hæreditates eorum occupare, & genus *Polonicum* eliminare de terra, perferens, primâ Octobris die mortuus, nullos liberos relinquens. Cuius Ducatûs portio, ad possessionem fratrum superstitum peruenit. *Zemomisl Cuiauiæ Dux moritur.*

C Idibus Aprilis, *Honorius* Papa quartus, cum annis duobus & diebus aliquot sedisset, *Romæ* apud Sanctam *Sabinam* moritur, & in Ecclesia *S. Petri* sepelitur. Inclusis autem pro alterius electione Cardinalibus, & septem ex eis, propter temporis qualitatem calidam, mortuis, cæteris qui supererant in varia loca abeuntibus, substitutio Papæ in annum alterum erat intermissa. *Honorius IV Papa moritur.*

Furoris & indignationis facibus dudum contra *Conradum Masouiæ* Ducem patruelem fratrem, *Lestko niger*, *Cracouiensis*, *Sandomiriensis*, & *Siradiensis* Dux, exæstuans, alteram in illum & terras suas expeditionem, dum superior parum prosperè cessisset, moliebatur. Verùm *Cracouiensibus* & *Sandomiriensibus* militibus, quòd & bello eodem iam perfuncti, & clade *Tartaricâ* plurimùm vexati erant, militiam huiusmodi detrectantibus, *Lestko niger* Dux, iras suas in *Conradum Masouiæ* Ducem satagens explere, Palatinum *Siradiensem Matthæum*, & terræ tantummodò *Siradiensis* milites, qui minùs vastationis à *Tartaris* pertulerant, contra *Conradum Masouiæ* Ducem destinat. Qui etsi Ducis sui *Lestkonis nigri*, mandata tam fideliter quam feliciter exequens, vniuersam ferè *Masouiam* spoliis & incendiis peruastasset, *Conrado Masouiæ* Duce, vel ex industria, vel ex impotentia, incertum est, defensionem & repressionem negli- 1288. *Siradiensis Palatinus iussu Lestkonis nigri Masouiam impunè peruastat.*

Digitized by Google

1288.

gligente,& belli quod gereret, *Matthæum* Palatinum *Siradiensem* sinendo fortunâ defungi, ad extremùm tamen grandis periculi & infelicitatis discrimine *Matthæus Siradiensis* Palatinus,& suus exercitus perculsus est. *Masouiæ* siquidem terra peruastata, agmine ex præda & pecore onusto, & incomposito ordine procedente, *Masouiæ* Dux *Conradus*, cum militum & agrestium, damna & incendia passorum, multitudine, opportunitatem benè gerendæ rei multifariè inuestigans & explorans, per inuia & abdita loca, quò faciliùs hostes falleret, sectabatur.

quem Conradus Masouiæ Dux inuadit,

In confinio tandem *Masouiæ* præfatum *Matthæum* Palatinum *Siradiensem*, & exercitum eius, statiua agentem, apud quem per crebros exploratores, didicerat omnia, vt fit, à re benè gesta, in negligentiam versa & soluta, securè, & custodiis non prouisum, quiescentem, in diluculo, septimo Calend. Iulii, inuadit, stratosque somno & fatiga milites, repentinâ inuasione adeò perterruit, vt pauci rationis & memoriæ compotes correptis armis, velut lymphantes & attoniti discurrerent, cæteri pauore perculsi fugam maturarent.

occidit,

Matthæus Palatinus *Siradiensis*, Dux exercitûs, cum paucis militibus qui ad se confluxerant, constanter se certamini ingerens, multæ probitatis signis editis, pugnans occiditur. Eadem & militum suorum erat fortuna. *Conradus Masouiæ* Dux, facili negotio *Siradiensi* exercitu fuso & debellato, & hostium castris, fortunis, armisq; potitus est, & omnem prædam de terris suis abactam, nonnullis etiam *Siradiensibus* militibus captis, recuperauit.

& multis captis prædam excussit.

Zophia genere *Lithuana*, consors *Boleslai* filii *Semouiti Masouiæ* Ducis, fœmina raræ pietatis & deuotionis in Deum, moritur, & in *Plocensi* Ecclesia sepelitur.

Pestis in Russia.

Ingens pestis & mortalitas in plerisq; *Russiæ* terris inualescens, plurimos mortales in sexu vtroque extinxit: quæ non ex cœlestium influentia, neque contagione aut auræ afflatu causata, sed ex aquis malignitate *Tartarorum*, quos *Rutheni* superiori anno in vastandis *Polonorum* regionibus adiuuerant, seque illis associauerant, infectis, scita est iustissimo Dei iudicio prouenisse, vt *Rutheni* pessimi sui obsequii *Tartaris* in debellatione præstiti, condignam reciperent mercedem, pessimo genere exitii ab his conficiendi, quibus contra Catholicos, qui & ipsi Catholici æstimari volunt, præsidium tulerant. *Tartari* siquidem post partitam, & in varias nationes venundatam, ex captiuis *Polonis* sexûs permiscui prædam, terris *Russiæ* excessuri, & *Ruthenis* clandestinam, dum apertam, prohibentibus suis Ducibus, nequirent, perniciem irrogaturi, vndas eorum & flumina hoc modo inficiunt. Corda siquidem Christianorum hominum *Polonorum*, ex captiuorum grege, quos pro sortilegiorum, diuinationum, incantationum, & auguriorum officiis, quibus gens illa magnoperè dedita est, peragendis, plus quam centum numero occiderant, de cadaueribus occisorum extracta, fortissimis venenis inebriant & inficiunt, & tam in profluentes & stagnantes aquas, verubus & lignis in longum proiectis, vt diutius durarent, imposita, immergunt. A quibus aquæ infectæ, adeò in *Ruthenos* qui aquas illas quocumque vsu contingebant, venenum & morbos vulgauerant, vt subitò procumbentes, nullis antidotis profectum afferentibus releuati, occiderint. Serò tandem & plurimis per tabem in corpora ingestam consumptis, latens malum deprehensum est, & aquarum vsus velut fatalis & pestifer à *Ruthenis* fastiditus.

Vigesima secunda Februarii die, Cardinales, qui ex infectione apud conclauim proueniente, mortem euaserant, iterum conclaue, viribus resumptis, pro eligendo Summo Pontifice ingressi, fratrem *Hieronymum* ordinis Minorum Presbyterum Cardinalem, virum religiosum, & ab omni carnalitate in nepotes & consanguineos secretum, ex *Marchia Anchonitana* ex ciuitate *Extulo* ortum, *Nicolaum* quartum appellatum in Papam eligunt. Qui illicò ex vrbe se *Reatam* contulit, & vno anno illic immoratus, *Romam* reuersus ad Sanctam *Mariam* maiorem residentiam vsque ad obitum egit.

Nicolaus IV. in Papam eligitur.

Quarto Calend. Maii, in die videlicet *S. Vitalis* Martyris, *Wislaus Wladislauiensis* Episcopus, sub tempore & regimine *Engelberti* Abbatis *Bissouiensis*, transtulit monasterium *Bissouiense* de *Bissouia* loco suæ fundationis primario, in locum & villam *Schmeisse*. Quam appellari voluit *Felicem vallem*, quæ hodie vocatur *Koronow*. Monasterium autem præfatum, primum cœpit in Hospitali in villa supra *Vistam*, è regione ciuitatis antiquæ *Vadislauiensis*, inde *Bischouiam* translatum. Vbi cum annis septuaginta durasset, in *Koronow*, velut locum cultiorem, plures commoditates ob fluuium *Obræ*, qui illum præterfluit, habentem, transfertur.

Henricus Probus Wratislauiæ Ecclesiam S. Crucis erigit.

Henricus quartus *Wratislauiensis* Dux, Diuinitatem, quam conscientia meliori mente illustrata & discussa, deprehendit, exiliando *Thomam* Episcopum & Clerum *Wratislauiensem*, bonaque Ecclesiastica tyrannicè occupando, se vehementer offendisse, placaturus, Collegiatam Ecclesiam, in summo *Wratislauiensi*, sub Sanctæ *Crucis* honore & titulo, pulcherrimam & insignem, ædificat, fundat, & erigit, ac certum Prælatorum & Canonicorum numerum, Vicariorumque in eadem, qui iugiter laudes Deo concinerent, & sacrificia offerrent, instituens, dotem vnicuique munificam, de villis & introitibus suis largitur & consignat. In crastino verò huius fundationis, fratres suos patrueles germanos, *Henricum Legnicensem*, vocitatum *Crassum*, & *Boleslaum Swidnicensem*, militari baltheo accinxit. In eam insuper religionem præfatus *Henricus* quartus *Wratislauiensis* Dux, siue præteritæ præuaricationis in Deum, & Ecclesiam recordatio & gehennæ metus, siue orbitas id efficiebat, per-

1288. perductus est, vt ciuitatem *Wratislauiensem* cum suis suburbiis & attinentiis vniuersis, Ecclesiæ & Episcopatui *Wratislauiensi*, perpetuâ & irreuocabili donatione decreuisset conferre, nisi *Thomas* Episcopus *Wratislauiensis* donationem ipsam, veritus se ciuitatem processu dierum, ab hostili inuasione tueri non posse, patenter & expressè abnuisset.

1289. Variis cladibus & bellis sub triennii spatio infeliciter gestis, cæterisque tam domesticis quàm externis casibus, sub idem tempus accidentibus, *Lestko niger Cracouiensis, Sandomiriensis*, & *Siradiensis* Dux vexatus, graui mœroris & mentis angustia angi cœpit adeò, vt sensim in viribus deflueret. Altiori deinde morbo & ægritudine correptus, vltima Septembris die, in castro *Cracouiensi*, sacro percepto viatico, animam exhalat, & in monasterio ordinis Prædicatorum, in parte chori sinistra, quem locum viuens delegerat, iusto & Ducali honore sepelitur. Post cuius mortem, quoniam non hæredem, non superstitem, non successorem, propter simultates, dudum inter illum & Barones, ac militares exortas, reliquerat, bellicus illicò stridor, & ciuilis commotio inter *Poloniæ* Principes ebuliuit, dum *Cracouiensis, Sandomiriensis, Lublinensis*, & *Siradiensis* Principatuum, qui cæteris in *Polonia* Regno præstant, vacantem ex morte *Lestkonis nigri* successionem, sibi, alius potentia, alius opibus fretus, alius germanitatem, alius consanguinitatem, alius electionem, alius designationem, prætendens, destinant. Paulus interim Episcopus *Cracouiensis*, Baronesque & militares Principatuum, *Cracouiensis Sandomiriensis*, & *Lublinensis*, (iam siquidem *Siradiensi* sequestrato à tribus cæteris, facto in *Wladislai Loktek Cuiauiensis* Ducis ditionem concesserat) de futuro Duce sibi prouisuri, conuentum apud *Sandomiriam* agunt, & *Boleslaum Masouiæ* Ducem, fastidio germano suo *Conrado*, pro quo toties periculis se, cum proprio Duce *Lestkone nigro* pugnando, addixerant, & cui identidē iureiurando se astrinxerant, mores illius perosi, & ne quid grauius Principatu adepto, pro vastatione hostili suo *Masouiæ* Ducatui irrogata, in eos consuleret, in Ducem eligunt & assumunt. Quem pro gerendo Principatu honestis nunciis a *Masouia* accersitum, *Cracouiam* deducunt, & tàm arcis quàm ciuitatis *Cracouiensis*, sibi assignant possessionem. *Boleslai Masouiæ* Ducis electionem & substitutionem, per *Paulum* Episcopum & Barones, militaresque *Cracouienses* & *Sandomirienses* factam, ciues *Cracouienses* velut sibi perniciosam, nè, Baronibus suadentibus, *Boleslaus* nouus Princeps in eos, pro *Conradi* fratris sui repulsa animaduerteret, irritaturi, *Henricum* quartum *Wratislauiensem* Ducem *Cracouiam* accersunt, spondentes se illi arcem & vrbem *Cracouiensem*, cæterasq; munitiones conquisituros, qui confestim congesto exercitu, versus *Cracouiam* ire pergit. Aduenienti verò eo, *Cracouiensis* ciuitas per ciues, carnificum maximè operâ, qui tunc inter cæteros mechanicos præstabant, patefactis portis, quas *Boleslaus Masouiæ* Dux occluserat, tradita est. *Boleslaus Masouiæ* Dux à castro *Cracouiensi* prorumpens, ad *Cracouienses* & *Sandomirienses* milites, facturus Duci *Henrico* quarto *Wratislauiensi* resistentiam, se recepit, & in castro *Sandomiriensi* paruo tempore commoratus, non illic perseuerandum diutius ducens, altera die, militibus acies instruentibus, & ne se desereret, summoperè precantibus, operamque suam pro repulsione *Henrici* quarti *Wratislauiensis* Ducis pollicentibus, furore & indignatione plenus, quòd se non ad Principatū, sed ad bellū, cuius incertus euentus foret, accersissent, discedit. Cuius discessu Barones & militares *Cracouienses Sandomirienses*q; perculsi, ad *Henricum* quartum *Wratislauiensem* Ducem *Cracouiæ* consistentem, cui etiam arcem *Cracouiensem*, *Boleslao Masouiæ* Duce recedente, didicerant consignatam, insignes nuncios mittunt, certasq; illi, si apud illos Principari velit, proponunt conditiones. Quibus ab *Henrico* quarto *Wratislauiensi* Duce, nihil enim præter æquum continebant, approbatis, vniuersorum pari consilio, voto, & consensu, *Henricus* quartus *Wratislauiensis* Dux, in *Cracouiensem*, *Sandomiriensem*, & *Lublinensem* Principem electus est & assumptus. Qui rebus ap. *Cracouiā* compositis, *Wratisl.* reuertitur.

Quam pluribus largitionibus, donis & promissis, *Casimirus Opoliensis* & *Bithomiensis* Dux, *Wladislai* quondam *Opoliensis* Ducis filius, à *Venceslao Bohemiæ* Duce pellectus, & suæ Regiæ stirpis, & prosapiæ nobilissimæ, quàm à Regibus *Polonorum* ducebat, oblitus, non bello victus, non eruptionibus hostilibus fractus, non deniq; aliqua probabili aut euidenti necessitate prostratus, sed temerariam & auaram secutus mentem, se dominio & ditioni præfati *Venceslai* Ducis *Bohemiæ*, necdum enim in Regnum euectus erat, subiicit, se illius & *Bohemiæ* Regni, non in sui solum, sed & stirpis suæ & Ducum *Poloniæ* dedecus, Regniq; *Poloniæ* enormem iniuriā & offensam, vasallum & subiectum professus.

Octaua Maii, *Msczugius* tunc *Pomeraniæ* Dux, pro die illa agens in ciuitate sua *Swieczie*, de consensu *Vislai Wladislauiensis* Episcopi, in titulum & honorem gloriosissimæ *Virginis Mariæ*, fundat monasterium ordinis Prædicatorum in *Thsczow* [*Derschaw*. Donans monasterio & fratribus monasterii præfati arcem & inhabitationem à pede montis propè fluuium *Vistā* siti versus orientem, vsq; ad cimiterium Parochiæ versus occidentem. A meridie autem à platea ciuitatis, quæ à foro directè tendit versus *Vistā*, vsq; ad aggerem inter duo fossata positum inter aquilonem. Dans insuper eis potestatem & licentiam in vniuerso Principatu suo ligna, lapides, cementum recipiendi, scindendi & comburendi, nec non *Vista*, & in riuulis, fluuiis, torrentibus, & quibuslibet aquis, circum ciuitatem fluentibus, liberam piscaturam, item per *Vistam* nau-

Lestkone mortuo

Barones Boleslaum Masouiæ Ducem eligunt,

& Cracouiā ducunt.

Ciues autem Cracou. Henricum IV. Wratislau. vocantes praualent.

Casimirus Opoliensis Dux Bohemiæ Duci se subiicit.

Monasterium in Thsczow fundatur.

1289. naulum & transitum liberum, absque omni thelonei & nauli solutione.

Vitricum suum Dux Bohemiæ captiuat & obtruncat.

Victricum suum *Zawissium* de *Rozemberg*, A matris videlicet suæ *Kunegundis* maritum, multorum *Bohemorum* simultate & inuidia, partim iusta partim ficta, *Venceslaus Bohemiæ* Dux apud se insimulatum perosus, etiam illum de Capitaneatu *Bohemiæ*, in quem illum euexerat, deiicit. Qui nouiter editi à se de filia *Wladislai Hungariæ* Regis, quam nonnulli monialem professam astruunt, & quam secundo matrimonio duxerat, filii solennitatem baptismalium acturus, *Venceslaum Bohemiæ* Ducem ad illam, simulque socerum suum *Vladislaum Hungariæ* Regem, & *Henricum* quartum *Wratislauiensem* Ducem inuitat. Verùm antequam solennitas huiusmodi aduenisset, *Venceslaus Bohemiæ* Dux *Zawissium* de *Rozemberg*, quasi cum *Wladislao Hungariæ* Rege socero suo, & B *Henrico* Duce *Wratislauiensi*, in suum interitum, in baptismalibus futuris efficiendum, conspirasset, captiuat, & biennio in *Pragensi* castro vinculis & carcere excruciatum, ante castrum suum *Friburg*, vt de illo *Venceslao* Duci cederet, perductum, renitentem, capite truncauit.

Lithuani Sambiensem oram spoliant.

Lithuanorum Dux & exercitus, in numero octo millium hominum, *Sambiensem* regionem ingressus, cædibus, flammis, & spoliis eam vastauit. Cruciferis autem decertare cum hostium multitudine non audentibus, exercitus *Lithuanicus* spoliis onustus in propria rediit, quinquaginta tamen de suis desideratis, qui C per Cruciferos sunt intercepti.

1290. Oppressum, per substitutionem *Henrici* quarti *Wratislauiensis* Ducis, in *Cracouiensem*, *Sandomiriensem* Ducatus, & *Boleslai Masouiæ* Ducis cessionem, ciuile bellum, rursus erupit, per *Wladislaum Loktek Cuiauiensem* Ducem, & qui iam *Siradiensem* Ducatum obtinebat, reintegratum.

Wladislaus Loktek

Qui grauiter & irato animo ferens, *Lestkonis* germani sui Ducatus, se, qui & germanus, & propinquior censeri debebat, præterito, per *Henricum* quartum *Wratislauiensem* Ducem occupatos, omnibus viribus, omnibusque conatibus ad consequendum illos, & ad excludendum *Henricum* quartum de *Cracouiensi* sede intendit. Ad quod non solùm suapte, qui naturâ ferox, manu & lingua promptus erat, sed omnium *Masouiæ*, *Lancitiæ*, & D *Maioris Poloniæ*, item *Pomeraniæ* Ducum, solatia sua illi ad rem pollicentium mouebatur. Primo itaq; vere, ex propriis & acquisitis terris congesto exercitu, *Casimiro Lancitiæ*, *Boleslao* & *Conrado Masouiæ*, Ducibus, in propriis personis, *Przemislao* verò *Maioris Poloniæ*, & *Msczugio Pomeraniæ*, Principibus, per milites illi auxilia ferentibus, versus *Cracouiam*, præsidium *Henrici* quarti deiecturus, contendit. De hac hostilitate *Henricus* quartus *Wratislauiensis* Dux, & nunciis *Cracouiensibus*, & rumore certior factus, nequiens propter valetudinem quâ iam corripiebatur, belli impendentis mun9 obire, *Henricum Legnicensem*, *Przemislaum Sprotauiensem*, Duces, cum gentium suarũ copiis, ad *Cracouiam* tuendam transmittit. 1290. Quos, rebus ad *Cracouiam* benè ordinatis, relictisque nonnullis militib9, qui ciues & populares in fide continerent, in *Slesiam* reuertentes *Wladislaus Loktek Cuiauiensis* Dux, cum cæteris Ducibus, circa oppidum *Sziewior* statiua agentes inuadit, illis quoque in arma ruentibus, atrox prælium inter fratres & milites, quanto Calend. Martii, committitur.

fuso Henrici exercitu

Et post multam stragem, vtrinq; prouenientem, *Wladislao Loktek*, & his qui illũ comitabantur, cessit, licet non incruenta, victoria, pluribus *Slesianorum* militibus cæsis, aut in fuga captis. In eo prælio *Przemislaus Sprotauiensis* Dux, filius *Conradi Glogouiensis* Ducis, vix adolescentiam pertingens, occiditur, & in *Slesiam* relatus, in monasterio *Lubensi*, cui ad id, in quo concidit, bellũ iturus, duas villas, videlicet *Liossoskowicze* & *Zirkow* donauerat, sepelitur. *Boleslaus Opoliensis* Dux capitur vulneratus. Duo quoq; certamina, alterũ apud *Skalam*, alterum apud *Swietnicz*, per milites edita, duas quoq; strages in *Slesiæ* militibus effecerant. *Wladislaus Loktek Cuiauiensis* Dux, victoriâ & spoliis hostium potitus, maiori spe & fiducia potiundi *Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Principat9, ex *Sziewior Cracouiam* diuertit; cui velut victori, & tam *Pauli* Episcopi quàm Baronum & militum *Cracouiensium*, adhærentiam sortito, *Cracouienses* ciues aduersari non ausi, portas aperiunt, & tam arce quam vrbe *Cracouiensi* susceptus, Princepsq; *Cracouiensis* declaratus, in castro *Cracouiensi* consedit, Baronibus & militaribus magis, quàm ciuibus *Cracouiensibus*, propensiori illum colentibus fide & deuotione.

pro Principe à Cracouiensibus suscipitur

Nihil sua & suorum clade, quam apud *Sziewior* pertulerat, *Henricus Wratislauiensis* Dux perfractus, nouas copias *Cracouiam*, spem deditionis haud ambiguam nonnullis ciuibus *Cracouiensibus* afferentibus, sub *Henrici* Ducis *Legnicensis* ductu, cum solus aduersa valetudine detineretur, transmittit. Exercitus itaq; Ducis *Wratislauiensis Henrici*, latenter *Cracouiam* adueniens, à ciuibus *Cracouiensibus*, partes *Henrici* Ducis *Wratislauiensis* sectantibus, nocte in vrbem exceptus, parùm abfuit vt *Wladislaum Loktek* inter præsidia militum in ciuitate obuersantem, viuum non caperet. Qui cum nonnullis militibus, pedester hostium manus, quorum aduentum tardiùs persenserat, in fratrum Minorum S. *Francisci* habitu, illum per murum, suo cœnobio coniunctum, demittentium, ægrè effugit.

Breui tamen Cracouiam Henricus recuperauit.

Plures tamen sui milites dum resistunt repugnantque, aut cæsi aut capti à *Slesitis* sunt. Sed neque *Paulo* Episcopo *Cracouiensi* parsum, qui & ipse velut præcipuus *Henrici* Ducis *Wratislauiensis* adversarius, rebus omnibus exutus, captus & abductus, & aliquanto tempore velut captiuus habitus est, captiuitatis calamitatem tertia iam vice expertus. In bona deinde rebellium militum, & qui

Digitized by Google

1289. *Wladislao Loktek* Duci *Cuiauiensi* se addixerant, aut qui in ditionem *Henrici Wratislauiensis* Ducis detrectabant concedere, per *Slesiæ* & *Henrici Wratislauiensis* Ducis milites & exercitum animaduersum est; & agri eorum peruastati, & Curiæ eorum ædesque incensæ. Quibus malis militares attoniti, *Henrico* Duci *Wratislauiensi* se rursus subiiciunt, qui Episcopum *Cracouiensem Paulum*, & omnes milites captos relaxans, præsidium forte militum in *Cracouia* iussit consistere, quod & *Wladislaum Loktek* Ducem *Cuiauiensem* ab inuasione arceret, & desciscendi à se occasionem militibus præcideret. Fratribus Minoribus, qui *Wladislaum Loktek*, & suos nonnullos milites seruauerunt, peracto bello, gratiæ habitæ, eorumque cœnobio tam largitiones quàm immunitates Ducales concessæ.

Henricus IV. Probus moritur.

Valetudinem aduersam ex veneno, sibi per suos *Slesitas* subministrato, à quo plus quam semestri detinebatur spatio, *Henricus* quartus *Probus* alias *Pius Wratislauiensis* Dux, intelligens sensim inualescere, & vim veneni augeri & diffundi, *Thoma Wratislauiensi* Episcopo, & Primoribus Baronibus accersitis, cum nullum superstitem relinqueret, *Wratislauiensem* Ducatum Patruo suo *Conrado Glogouiensi*, *Cracouiensem* verò & *Sandomiriensem Przemislao maioris Poloniæ*, Ducibus, testamentali ordinatione consignat. Cæteras res suas, partim Ecclesiæ, partim consorti suæ *Methildi*, partim miserabilibus personis partitus, vndecimo Cal. Augusti in castro *Wratislauiensi* decedit, & in Ecclesia S. *Crucis* à se nouiter erecta & dotata sepelitur. Post cuius obitum *Conradus Glogouiensis* Dux, cum se ab *Henrico* quarto hæredem, & in *Wratislauiensem* Ducatum successorem nosset declaratum, *Wratislauiam* aduenit, sperans se *Wratislauiensem* Ducatum pacificè & absque competitore possessurum. Principatum autem illius nonnullis tam militaribus, quàm ciuibus *Wratislauiensibus* magnoperè, quod & in guerras bellaque & dissensiones procliuus, & in sermone parum verax foret, fastidientibus, quibusdam verò approbantibus, re ex altercatione & iurgiis iam in seditionem spectante, *Henricus Legnicensis* Dux, filius *Boleslai Saeui Rogatká*, moribus & virtute inter *Slesiæ* Principes spectatior, per maiorem & saniorem militarium & ciuium *Wratislauiensium* partem accersitus aduenit, & *Conradum Glogouiensem* Ducem Patruum germanum, in *Wratislauiensis* Ducatûs possessione aliquanto tempore permanentem ex *Wratislauia* discedere coëgit. Veritus siquidem *Conradus* Dux *Glogouiensis*, ne ab *Henrico* Duce *Legnicensi* vinciretur, per vnam portam *Wratislauiensi* ciuitate egreditur, dum per alteram *Legnicensis* Dux *Henricus*, militaribus & ciuibus in obuium illi effusis, ingrederetur. Militari itaque & ciuili fauore *Henricus Legnicensis* Dux, in *Wratislauiensem* Ducatum succedens, plenam & pacificam illius obtinuit aliquanto, non tamen diuturno tempore, propter insidias, quas illi pro deiectione sua *Conradus Glogouiensis* Dux molitus est, possessionem.

Wratislav. Ducatum Conrado Glogov. Cracouiensem vero Przemislao maioris Poloniæ Duci relinquens.

Sed Wratislauienses Conradum perosi,

Henrico Legnicensi se subiiciunt.

1290. *Methildis* relicta *Henrici* quarti, ad patrem suum *Othonem Longum* ex *Wratislauia*, solutione dotis habita, diuertens, & in viduitate Domino seruiens, moritur, & in monasterio *Leninensi* sepelitur.

Andreas Hungariæ Dux insidias fratris fugiens

Germanum fratrem *Andream* Ducali tantummodò nomine in eam diem contentum, *Wladislaus Hungariæ* Rex, de Regni ambitu, habens delatum & suspectum, cum & ingens in se propter execranda facinora Primorum *Hungariæ* odium, & in *Andream* fratrem, ipsum ad succedendum, fratre depulso aut capto, in Regnum, notorius fauor, suspicioni delationique fidem faceret, ad occidendum illum clandestinè carnifices destinat, & subornat. Quo periculo *Andreas* cognito, cum non reperiret in *Hungaria* locum, in quo securus à fraternis insidiis consisteret, cum paucis consciis in *Poloniam* contendit. Et primùm ad materteram suam *Kunegundim Cracouiensem* Ducissam, in monasterio sanctimonialium in *Sandecz* antiqua, consistentem, peruenit, à qua per signa in corpore demonstrata, recognitus, causis itineris & fugæ expositis, benignè diebus pluribus habitus est. Qua etiam intercedente, mansio illi per *Przemislaum Cracouiensem* & *Maioris Poloniæ* Ducem, apud Curiam Regalem *Chroberz*, consignatis introitibus aliis, qui suæ conditioni suppeterent, concessa est. Verùm quo vitam tutatum seruatumque venerat, illic ibi ei breui erepta est. Nonnulli siquidem *Hungari* à *Wladislao Hungariæ* Rege corrupti, & immissi, ad *Andream* Ducem in *Chroberz*, quasi sui fidissimi, per *Wladislaum Hungariæ* Regem, nisi aufugissent, vltimo supplicio propter fauorem in *Andream* depromptum, se simulantes plectendos, perueniunt. Qui charissimo affectu ab *Andrea* Duce, velut compatientes & vnanimes, licet pectus proditione refertum gestarent, tractati, viso opportuno tempore, Ducem *Andream* comprehensum, in flumine *Nida*, qui villam *Chroberz* circumfluit, nihil præsentem & hospitalem veriti Deum, submergunt, sceleréque huiusmodi patrato, antequam vulgaretur, in *Hungariam*, carnificii sui meritum, ab *Hungariæ* Rege *Wladislao*, cuius mandato illud egerant, percepturi, diffugiunt. Corpus *Andreæ* Ducis a nautis in flumine *Nida* repertum, primùm apud monasterium Fratrum Minorum in *Korczin*, post paucos verò dies, prouidente deuotissima fœmina *Kunegundi Cracouiensi* Ducissa sua matertera, ad monasterium *Sandecense*, decima octaua Nouembris die, deductum est. Pro cuius a morte resuscitatione Sanctimonialium importunis precibus deuicta feruentissima supplicationis oratione in pri-

in Poloniam fugit.

Postea iussu Wladislai aquis immergitur.

Digitized by Google

1290. in priuato oratorio instante, tres moniales variis & vicariis exauditis vocibus, videlicet *Gertrudis*, *Aldegundis*, & *Grzimisława*, ad oratorium prædictum, in quo & corpus præfati *Andreæ* Ducis iacebat exanime, accurrunt. Et videntes fœminam Beatam *Kunegundim* splendore cœlesti illustratam, etiam illam cum quibusdam personis, quarum neque essentiam neque personam videre poterant, colloquentem, quærentem quoque & responsa accipientem, percipiunt. Vident & in corpore *Andreæ* Ducis filii *Stephani Hungariæ* Regis, pridem vndis apud *Chroberz* suffocati, viuificationis & resurrectionis signa. Ad quod Beata fœmina *Kunegundis*, cum religiosis & deuotis sororibus accedens, & pedes illius tangens, surgere illud prohibuit. *Quiesce*, inquit, *quiesce*, *quoniam ita Clementissimo tuo & meo Saluatori beneplacitum est*, *& tuæ saluationi congruum*, *in pace*. Et illicò signis vitæ ad imperiosa verba euanescentibus, funeri sua & mortis signa reddita sunt, corpusque sepulchro mandatum. Cum autem fœmina benedicta *Kunegundis*, per religiosas sui ordinis sorores, cur mortuum corpus nepotis sui Ducis *Andreæ* resurgere non siuisset, quæreretur, silentio multifariis vicibus absoluit quæstionem. A sororibus autem identidem vexata, rupto silentio, quærentium molestias euasura, tres fuisse causas diuinitùs sibi reuelatas, propter quas mortui Ducis *Andreæ* cadauer, ad preces suas viuificatum non exstitit, edixit. *Vnam*, *quòd mors illi salubris*, *& nullo peccato mortali pro eâ vice irretito*, *acciderat*, *cui si vita donaretur*, *plerisq; scitus erat inquinandus sceleribus*. *Secundam*, *quia multus Christianorum sanguis sui occasione veniebat fundendus*. *Tertiam*, *quòd viuificatio illius in vulgarem gloriam apud Polonici & Hungarici generis populares homines*, *quæ meritum præteritorum operum Benedictæ fœminæ mutilasset*, *verteretur*.

Msczugius Pomeraniæ Dux Przemislaum successorem designat.

Videns *Msczugius Swantopelci* filius *Pomeraniæ* Dux, se filiis & filiabus orbum esse (vixerat enim incontinenter & lubricè, fouendo pro concubina sponsam *Christi* sanctimonialem de monasterio *Stolpicensi Sulkam* nomine) *Przemislaum* secundum, *maioris Poloniæ* Ducem, propter identitatem & propinquitatem sanguinis, sibi designat hæredem & successorem, & ei de Principatu *Pomeraniæ* cedit. Cui milites vniuersi Principatus prædicti *Pomeraniæ*, iubente Duce eorum *Msczugio*, fidelitatis & omagii præstiterunt iuramenta.

1291. Funesto Marte, per funestas concertationes & prælia, inter cognatos & propinquos *Polonorum* Duces gesta, apud *Cracouiensem* & *Sandomiriensem* Ducatus, & pro illorum consecutione & ambitu, ferociter detonante, cum *Wladislaus Loktek Cuiauiensis* Dux, cui iam *Siradiam* & *Sandomiriam* obtinenti, sola *Cracouia* deerat, à *Przemislao maioris Poloniæ* Duce occupata, multifariè *Przemislaum* præfatum *maioris Poloniæ* Ducem pro illius cessione, armis & bello lacessitum iri, contenderet, amplior quoque Ducatibus ipsis pernicies accessit. Ducissa namque *Griphina*, *Lestkonis nigri*, *Cracouiensis*, *Sandomiriensis & Siradiensis* Ducis relicta, siue eiectionem & expulsionem de dotalitii sui bonis, si *Wladislaus Loktek Cuiauiensis* Dux consequeretur Principatus, verita, siue guerris intestinis, quæ post mortem mariti intumescebant, & damnis ex illorum continuatione prouenientibus, afflicta, ad *Venceslaum Bohemiæ* Ducem, nepotem suum ex sorore *Cunegunde* genitum; nuncios mittit, donans illi donatione perpetua, ex auctoritate, quam in se per *Lestkonem nigrum* maritũ olim suum, literis etiam publicis attestantibus, astruebat transfusam, *Cracouiensem* & *Sandomiriensi* Ducatus, & rogans *vt vel per se veniat*, *vel gentes suas mittat*, *ad capessendum Ducatuum præfatorum*, *antequam ab aliis iniustis Dominis occupentur*, *possessionem*.

Donatione iniusta Griphina Lestkonis vidua

Ludibrio & cachinno alius hanc donationem excepisset, cum monstro persimile foret, matronam *Bulgariæ* ortam, *Polonorum* Principatus donandi & conferendi potestatem nactam esse, quam falsè sibi a *Lestkone nigro* Duce viro suo ementiebatur, literis, si quæ extabant, vitiatis, & præter mariti voluntatem falsè signatis, attributam. Quamuis nec *Lestko niger* Dux præfatus, orbus ipse, & ad principandum in *Cracouiensi* & *Sandomiriensi* Ducatibus, accitus, poterat in fratrum suorum germanorum, & cæterorum *Poloniæ* Ducum, stricta illum affinitate contingentium, præiudicium, *Griphinæ* Ducissæ huiusmodi facultatem contulisse. *Venceslaus* tamen *Bohemiæ* Dux, qui ad occupandum *Polonorum* Principatus vehementer flagrabat, & qui anno superiori suum consobrinum & fratrem *Nicolaum*, de Ducatu *Opauiensi* per iniuriam eiecerat, tenuissima hac occasione, quasi iure iusto & legitimo pellectus, temerariam materteræ suæ *Griphinæ Lestkonis* relictæ, caduco & labili, & plusquam arundineo fundamento innixam, acceptat de *Cracouiensi* & *Sandomiriensi* Ducatibus donationem, & *Thobiam Pragensem* Episcopum cum exercitu *Cracouiam* destinat. Poterat *Przemislaus maioris Poloniæ* Dux, in cuius ditione *Cracouia* consistebat, *Thobiam* Episcopum *Pragensem* & exercitum *Bohemicum* a *Cracouiensi* vrbe, arce, & Ducatu excludere, copiis & milite, & omni apparatu bellico *Bohemis* superior & instructior, liuore tamen, quo in *Wladislaum Loktek Cuiauiæ* Ducem, agebatur, ne *Cracouiensis* illi ad reliquos, quos obtinebat, Principatus accederet, perustus, *Thobiæ Pragensi* Episcopo de arce atque *Cracouiensi* Ducatu cedit, & illius sibi, *Griphina* Ducissa *Lestkonis* relicta, & nonnullis militibus & ciuibus *Cracouiensibus*, *Wladislao Cuiauiæ* Duci infestis, procurantibus, & fauentibus, tradit possessionem. *Cracouiensi* autem arce & vrbe in possessionem recepta, pro consequendo *Sandomiriensi* Ducatu, *Bohemicus* exercitus versus *Sandomiriam*, militibus aliquibus *Cracouiensibus* auctus, progressus, *Visliciam* oppidum, natura & situ, flumine insuper *Nida*, longo & porrecto

& concessione Przemislai

Ducatus Cracov. in Wenceslai Bohemiæ Ducis potestatem venit.

Digitized by Google

1291. ambitu circumquaque illud stagnante, forte, deditione capit. Castrum insuper *Oblekom* propè fluenta *Vistæ* situm, in quo præsidium *Polonicum* habebatur, expugnat. A *Sandomiriensi* verò castro & oppido per *Wladislaum Loktek* Ducem *Cuiauiensem* & eius milites, dum illud expugnare, deditione non proueniente, contendit, turpi repulsa & ignominia, strageque, plurimis *Bohemis* militibus, partim desideratis, partim vulneratis & captis, discedens, *Cracouiam*, & deinde in *Bohemiam*, præsidio militum *Bohemiæ* in castro & ciuitate *Cracouiensi* relicto, redit. *Griphinam* etiam Ducissam *Lestkonis* relictam, ne quo pacto donatio de Ducatibus *Cracouiensi* & *Sandomiriensi*, *Venceslao Bohemiæ* Duci per eam facta, ad irritum recideret, secum ducens. Quæ apud *Bohemos Pragæ* annis aliquot contemptui & ludibrio habita, tandem moritur, & in monasterio Minorum Sancti *Iacobi*, iuxta sororem suam *Cunegundim*, matrem *Venceslai Bohemiæ* Ducis, sepelitur. Ex eo tandem tempore *Venceslaus* præfatus *Bohemiæ* Dux, se Ducem *Cracouiensem* & *Sandomiriensem* gessit & titulauit. Exercitu *Bohemico* & eius Ductore *Thobia Pragensi* Episcopo ex *Cracouiensi* ora discedente, continuò *Wladislaus Loktek Cuiauiæ* Dux, armis & potentia adeo superior in *Bohemos* euasit, vt & præsidium *Bohemicum* de *Vislicensi* oppido expelleret, & *Vislicensi* oppido in suam ditionem redacto, cæteras à *Bohemis* possessas muniones & præsidia, euerteret expugnaretque, & vsque ad *Cracouiensis* ciuitatis suburbia, cuncta aut vastaret, aut suis cogeret seruire tributis. Propter quod militibus & ciuibus *Cracouiensibus* querelis de sua oppressione *Venceslaum* Bohemiæ Ducem fatigantibus, *Thobias Pragensis* Episcopus cum nouo exercitu in *Poloniam* ad *Cracouiensem* Ducatum transmittitur, auxilium grauatis pace per treugam compositâ, aut defensionem laturus. Sed *Wladislao Loktek Cuiauiensi* Duce omnem compositionem & sufferentiam aspernante, & continuas in rebelles & *Bohemos* apud *Cracouiam* agentes, excursiones & congressus edente, *Thobias Pragensis* Episcopus re infectâ *Pragam* reuertitur, denuncians *Wladislai Loktek Cuiauiensis* Ducis potentiam insolentem & fortem, cui à se resisti non posse, & ad illius oppressionem domationemque fortioribus copiis, quàm quæ sibi mandatæ fuerant, opus fore.

Cuius exercitus apud Sandomiriam fugatur,

& Wladislaus Loktek omnia à Bohemis capta præter Cracouiam *recuperat.*

Rudolpho Imp.

Sedecima mensis Iulii die, *Rudolphus Romanorum* Rex, ægritudine & senio grauatus, Imperiali benedictione non habitâ *Erfordiæ* moritur, & in *Spiram* ciuitatem *Alsaciæ* deductus, propter strenuitatem in sepulchris Imperatorum condigno honore sepelitur. Qui quamuis Comes de *Anusberg*, tenuis & modicæ substantiæ fuerit, ex sua tamen probitate Regnum *Almaniæ* in magna pace, annis decem septem, recuperatis etiam nonnullis terris ab Imperio alienatis, possedit. Electores Imperii tam Ecclesiastici quàm seculares, celebrato conuentu, *Adolphũ* Comitẽ de *Anaxone*, virũ strenuum in armis, sed in potentia debilẽ eligunt A in Imperatorem. Paucos siquidẽ habebat introitus, & parũ in parentella radicatus; in corde tamen fuit magnificꝰ, & virtute plenꝰ; qui respectꝰ Electores Imperii ad eligẽdũ eũ pertraxerat. 1291.

succedit Adolphus.

Nona mensis Iulii die, *Wladislaus* Rex *Hungariæ*, *Andreæ* Ducis germanus & occisor, in tabernaculo suo propè castrum *Kirilsztegi*, quiescens, à *Comanis*, & signanter à *Barbusis*, *Trantek* & *Kementhe*, eorumq; cognatione, quorum ritui & moribus, Ecclesiæ prohibitionem habens ostentui, se addixerat, diris vulneribus multipliciter sauciatus, occiditur, & in *Canadmo* sepelitur: iusto atque innoxio *Andreæ* Ducis B filii *Stephani Hungariæ* Regis sanguine, ad Dei tribunal de terra vociferante, sanguini innocenti *Andreæ* Ducis parentatur. In cuius locum, quoniam orbus moriebatur, *Andreas* de *Venetiis*, ex semine Regum *Hungariæ* ducens genus & originem, decimo octauo post *Wladislai* necationem die, in Regnum substituitur & coronatur. Cuius ea fertur fuisse, quam superficietenus attigisse sat erit, originis propago. Cum *Hungariæ* Rex *Andreas*, huius nominis secundus, quarti *Belæ* Regis & *Colomani* Ducis vxore primà *Gertrudi*, Beatæ *Helisabeth* genitrice, assumpta, facto in terram Sanctam passagio, in reuertendo, hospitio per Marchionem *Estensem* exceptus, filiam suam raræ pulchritudinis illic offendisset, accepit illam in coniugem, & in *Hungariam* deducit, tractatq; vt Reginam. Verùm C *Andreæ* Rege rebus humanis exempto, Regina in paternam domum, priuignis cogentibus, reuersura, se grauidatam Episcopis & Baronibus *Hungariæ* significans; & ad patrem reuersa, edidit infantem, nomen Regum *Hungariæ Stephanus* illi imponens. Qui ad ætatem legitimam perueniens, auum Marchionatu *Estensi* priuare nititur, à quo pulsus, ad *Iacobum Aragonum* Regem, sororem suam ex primo matrimonio, filiam *Andreæ Hungariæ* Regis habentem pro vxore, se contulit. Vbi aliquanto tempore exacto in *Italiam* redit, & à *Rauennatibus* in potestatem assumitur; sed inde iterum pulsus, *Venetias* se confert, & à potente ac diuite *Venetiarum* ciue, qui illum sanguinis Regii fuisse nouerat, colle- D ctus, etiam in generum ascitus est, filia sua illi desponsata. Ex qua filium suscipiens, auitum nomen *Andreas* illi optauit. Qui cum adoleuisset, suffragio amicorum matris in pulcherrimo comitatu in *Hungariam* venit ad *Wladislaum* Regem, & tam moribus quam virtute, quis & vnde esset, se & Regi & Baronibus insinuans, *Pannoniorũ* diadema *Wladislao* occiso, cũ nemo alius de sanguine Regio superstes foret, adeptus. Qui anno secundo Regni sui *Austriam* cum exercitu valido ingressus, ipsam vastauit. Contra quem *Bonifacius* Papa octauus, à *Ioanne* & *Henrico Hungariæ* Baronibus frequenti studio sollicitatus, *Carolũ* vndecim annorum adolescentem, à Regibus *Hungariæ* per lineam maternam descendentem, adiungens Legatum de la-

Wladislaus Hungariæ Rex occiditur:

cui succedit Andreas Venetus.

1291. de latere in subsidium, transmittit in *Hungaria* regnaturum. Sed resistentiam faciente *Andrea* Rege, nullo profectu habito, exclusus est. A

Conradus Glogov. Dux, incursionibus Ducatum Legnic. affligit,

Deiectione sua à *Wratislauiensi* Principatu *Conradus Glogouiensis* Dux, per *Henricum V. Legnicensem* Ducem irrogata, cuius sibi fuerat ab *Henrico* quarto vocato *Probo Wratislauiensi* Duce in extremis agente, successio demandata, graui exacerbatus irritatione, omnes cogitatus conatusque suos, ad guerram & hostilitatem, *Henrico* quinto *Wratislauiensi* & *Legnicensi* Duci opportuno tempore inferendam, intendit. Quam propalam & vi aperta, quod *Henricus* tam gentibus quam opibus excelleret, perficere desperans, versutiis & dolis agendum duxit. Nam Ducatus *Wratislauiensem* & *Legnicensem*, per nocturnas clandestinasq; excursiones, prædationes, captiuationes, & incendia B plurimùm & multifariè vexauit, afflixitque. Et

& cum fratre Henrici Lignic. conspirat.

cum *Boleslao Swidnicensi* Duce, *Henrici* quinti germano, qui & ipse in *Henricum* fratrem felicitati illius magnoperè inuidens, iniquo erat animo, occultis conglutinatus fœderibus, captiuitatem aut necem *Henrico* quinto moliebatur. Conspirasse fratrem suum *Boleslaũ Swidnicensem* Ducem aduersus se & in suam perniciem ignorans *Henricus*, ferri sibi præsidium, & se ab illo tam armis quam consiliis, contra *Conradum Glogouiensem* Ducem, iuuari & defendi, crebris nunciis precibusque optat: faciliùs mutuo & fraterno auxilio *Conradi* insidias superaturus. Quo operam suam, dummodò sibi aliquam sortem de *Wratislauiensi* Ducatu, iuxta C

Sed fratres conciliati

se ac illum contingente, donare consentiat, deuouente, fœdus secum paciscens, duas illi ciuitates *Iawor* & *Strzegom* ex pacto donat. Qui donatione huiusmodi suscepta, astringit se iureiurando, omnem defensionem & assistentiam

Conrado fiunt infesti.

Henrico quinto, contra *Conradum Glogouiensem* Ducem præstiturum.

Saraceni residuum Regni Hierosolymitani conquirunt.

Sub hoc tempore, *Tripolis*, *Achon*, & *Tyrus*, ciuitates terræ Sanctæ munitissimæ, & à Christianis in eam diem, licet *Hierusalem* amissa, possessæ & defensæ, vi prælii a *Zoldano* captæ sunt, triginta millibus Christianorum & amplius à *Saracenis*, qui de illis varia & inenarrabilia constituebant ludibria, occisis. Quibus D conquisitis, nihil de Regno *Hierosolymitano* remansit, quod non fuerit à *Saracenis* occupatum.

Cruciferi Lithuaniam,

Cruciferi Sanctæ *Mariæ* de *Prussia*, Duce Fratre *Bartholdo* de *Brunhauin* Commendatore *Kinsbergensi* vsi, terras *Lithuaniæ* prædatum ingressi, castro *Kolein* conquisito, & exusto, multis *Lithuanis* peremptis, & septingentis captis, in *Prussiæ* oram reuertuntur. Inuasionem autem Cruciferorum *Lithuani* in terras suas prohibituri, castrum *Mingedin* extruere cœperunt. Cuius extructionem Commendator *Kinsbergensis Bartholdus* auersurus, nouo comparato exercitu, illuc ire pergit. Sed *Lithuanorum* multitudine, quæ ædificantes obseruabat, deterritus, in alia loca diuertens, castrum *Lithuanicum Mederabe* conquirit. Vbi omnes Catholicorum soluit captiuos, barbaros verò obtruncat, aut captiuitati reseruat. Vix dum *Bartholdus* Commendator *Kinsbergensis* ex *Lithuania* redierat, cum continuò Magister *Prussiæ Memer*, cum forti & numeroso exercitu *Lithuaniam* aggressus, duos districtus *Posthonow* & *Gierschow* in cinerem redigit, & cum multa præda captiuorum & pecorum reuertitur. Agit & tertiam, Magistro reuerso, *Henricus* Commendator de *Balga* in *Lithuanos* expeditionẽ, & mille quingentis vigintiq; militibus assumptis, duos districtus *Okain* & *Mingedin* igne & cædibus vastat. Post paucos deinde dies *Lithuanorum* Dux *Vithenensem*, hostiliter terram *Cuiauiensem* ingressus, spoliis & cædibus circa oppidum *Brzeszcie* patratis, hominum & rerum prædam non paruam secum abduxit. Et licet *Wladislaus Loktek*, & *Casimirus*, *Cuiauiæ* & *Lanciciæ* Duces, cum militibus suis eos fuissent insecuti, Magister quoq; *Prussiæ Menhardus* accersitus, tempestiuè aduenisset, re tamen memorabili nulla editâ, omnes abiere retrorsum. Communi naturæ vitio, vt reor, *Lithuanorum* insultu, tumultuariò quidem & repentino, quod illos tunc *Lithuanorum* latebat tenuis & incognita conditio, territi, eos persequi, ac cum illis decertare destiterunt.

Lithuanorum Dux Cuiauiam vastat.

Crebra ac identidem repetita militum suorum, qui *Cracouiam* obseruabant, *Venceslaus Bohemiæ* Dux querela & prece, de ferendo angustiatis & oppressis per *Wladislaũ Loktek Cuiauiæ* Ducem, suffragio victus, quam maioribus copiis ex *Bohemis* & *Morauis* conuenire iussis, versus *Poloniam*, ad ferendum suis opem, ire pergit. Et cum propriæ copiæ ad id bellum gerendum languidæ viderentur, *Othonem longũ Brandeburgensem* Marchionem, suum in pueritia curatorẽ, in sui auxilium conducit, bipartitoq; exercitu, per *Opoliensem* Ducatum, traductis copiis, post Assumptionis Dominæ nostræ diem, *Cracouiam* perueniunt. Vbi à *Cracouiensibus* militibus & ciuibus honore iusto exceptus, aliquot hebdomadis illic, de ordine belli contra *Wladislaũ Loktek Cuiauiæ* Ducem gerendi consultando, commoratus est. Et nonnullis versus *Sandomiriam*, cæteris versus *Siradiam* (ambæ enim arces & ciuitates à *Wladislao Loktek* tenebantur) exercitum promouendum censentibus, *Vislicensi* oppido, itineri versus *Sandomiriam* afferente & obiiciente discrimen, versus *Siradiam* itum est, & agri tantummodò villarum & oppidorũ, quæ *Wladislao Loktek* parebant, populati vtiq; *Wladislaus* enim *Loktek Cuiauiensis* Dux in pugnam vniuersæ dimicationis cum *Venceslao Bohemiæ* Duce, & exercitu eius, prudentissima consultatione non veniens, in singulis locis & statiuis, quoties se offerret occasio & opportunitas vtilis, *Bohemicũ* & *Almanicum* exercitum nocturnis inuasionibus lacessebat. Sed & milites pabulatoresq;, longius pabulandi aut populandi gratia à castris progressos,

1292. *Venceslaus Bohemiæ Dux cum ingenti exercitu*

Cracouiam venit.

Digitized by Google

1292. gressos, obterebat fundebatque. Tantumque metum hostibus locorum imperitis, peritus ipse iniecerat, vt vigiliæ in castris *Bohemicis* & *Alemanicis* duplicarentur, & nemo pabulatum auderet, nisi sub forti militum conductu, prodire. Sub tot & tantis difficultatibus *Venceslaus Bohemiæ* Dux, cum *Othone Longo Brandeburgensi* Marchione, *Siradiam* perueniens oppidum *Siradiense* obsidione cingit, & in die Sancti *Venceslai* conquirit. Arcem verò *Siradiensem* conquirere se posse desperans, palude enim & vndis vndique consepta, præsidio insuper forti munita, aut impossibilem aut diuturnam sui conquisitionem portendebat, in *Bohemiam* parum prosperè re gesta militibus aliquibus *Cracouiam* pro tuendis subiectis remissis, ex statiuis apud *Siradiam* habitis, gloriabundus, quòd oppidum *Siradiense* nec arte nec natura munitum cepisset, redit. Quo discedente, *Wladislaus Loktek Cuiauiensis* Dux in *Siradiensi* & *Cracouiensi* Ducatibus principari non desiit, pertinaciusque in *Bohemos* & rebelles grassatus.

Postea oppido Siradiensi capto in Bohemiam redit.

Kinga Ducissa Cracouiensis moritur.

Magnæ sanctitatis & religionis, miræque deuotionis in Deum, fœmina & virgo Ducissa *Kinga Boleslai Pudici Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Ducis relicta & filia *Belæ Hungariæ* Regis, cum annos tredecim in monasterio *Sandecensi* in magna abstinentia, & proprii corporis mortificatione exegisset, graui infirmitate anno propè vno vexata, vigesima quarta Iulii deuotissimè moritur, & in monasterio *Sandecensi* sepelitur: diem & horam mortis suæ habens multo ante tempore diuina reuelatione patefactam. In hora transitus sui felicis, *Christianus* Canonicus *Vsliciensis*, vir religiosus & deuotus, *Vsliciæ* in oratione positus, vidit animam eius ex corpore egressam, niueo candore in cœlum, canentibus agminibus sanctis, *Regnum mundi*, deferri. Quod cum admiratione magna cerneret, dictum illi est, *animam Beatæ Kunegundis esse in illo momento a corpore solutam.* Quæ quidem visio etiam pluribus aliis deuotis personis monstrata est. Et quemadmodum pietas agni cœlestis in vita stupendis miraculis eam extulerat, ita & post felicem obitum amplioribus prodigiis, varios curando languores coruscabat. Ab anno siquidem mortis suæ vsque ad annum Domini millesimum trecentesimum vigesimum nonum, meritis suis octingenti mortui vitæ pristinæ redditi sunt, sexaginta cæci illuminati, 15 captiui a vinculis soluti, septingenti insuper homines vtriusque sexus à variis ægritudinibus curati, vt satis mirandum sit, ætatis illius Prælatos & Principes *Poloniæ*, canonisationem tam sanctæ tamque venerabilis Ducissæ, propter candorem virgineū quem annis multis in thoro coniugali seruauit, inter martyres computandæ, non procurasse. Tantam siquidem circa illam Regis æterni benignitas magnitudinem suæ gloriæ, consolidando contractos, restaurando paralyticos, suscitando mortuos, mundando leprosos, liberando energumineos, illuminando cœcos, erigendo claudos collapsosq;, & multiplices ægritudines suis sanando meritis, multipliciter nosci- 1292.
tur effudisse, vt ex illis præstetur certa & euidens fiducia, quòd quæ in vita præsenti dignitate præfulgebat Regia, per gratiam Regis cœlestis, glorificationem sit amplissimam inter superos consecuta. Nec mirum, coluit enim & custodiuit assiduè integritatem mentis, & nobilissimo pudore integerrimæ virginitatis castimoniam, sub nimio & arduo labore transegit. Expers palmæ non credenda martyrii, quæ puritate mentis duplici cum mortificatione, carnis suæ videlicet & mariti, assiduè cum oculis, cum naribus, cum cæteris sensibus, cum quiete & otio, cum silentio & solitudine, cum ipso deniq; fastu & apparatu Regio, cum cibis & potibus opipare conditis, cum rerum temporaliū affluentia, & successuum felicitate, vestiū, gemmarum, & vnionū purpura, nocte atq; interdiu confligens, momentisq; singulis animi & corporis perferebat cruciatus, sanguineam rosam præseferens, centeno fructu & geminata laurea, virginitatis videlicet & sanguinis meruit coronari. Virginitatē enim magnopere custodiens, mente & spiritu hostē sæuū, quocumq; se verteret, secū ferebat, assiduo premebatur certamine, sine induciis bellū gerens, non vesperè, non nocte, non diluculo, non meridie, non manè respirasse permissa. Sed singulis diebus atq; horis, fornacis medio succensa, auri instar probata, purior prodibat. Cogita quanti officii labor sit & fatiga. Hæc constante matrimonio vixit modestè, castigatè & abstinenter. Non cultus in ea luxuriosior, non conuersatio cum viris, sed nec cum viro licentiosior, non conuictus splendidior. De qua sanè & eius virtutibus atque sanctis operibus tanta dici possunt, vt ad longum vsque volumen excrescerent.

Repressurus graues excursiones & incendia *Henricus* quintus *Wratislauiensis* & *Legnicensis* Dux, quæ sibi & Ducatibus suis per *Conradi Glogouiensis* Ducis subministrationem irrogabantur, germanum suum *Boleslaum Svvidnicensem* Ducem, cuius mentem largitione duorum oppidorū, *Iavvor* videlicet & *Strzegom*, se crederat sibi in totum conciliasse, de ferendo contra *Conradum Glogouiensem* Ducē, quemadmodum iureiurando pollicitus erat, auxilio, requirit. Qui nunc languorem, nunc militum renitentiam, nunc intemperiem aeris allegans, cunctando, tempusq; extrahendo, *Henricum* fratrē *Wratislauiensem* Ducem fallebat. Pro exploranda itaq; & sananda *Boleslai Svvidnicensis* Ducis mente, alter instituitur conuentus. In quo *Boleslao Svvidnicensi* Duce tenuem se sortem ab *Henrico Wratislauiensi* Duce recepisse causante, recusanteque succursum, *Henricus Wratislauiensis* & *Legnicensis* Dux, tria rursum illi oppida, videl. *Reymchembach*, *Frankesten*, atque *Strzelin*, ad priora adiicit, nouūq; & iteratū iusiurandū accipit, pollicentē se omnibꝫ viribus & potentiis, re-

Digitized by Google

1292.

rebus atque fortunis, & proprio corpore, *Henricum* contra *Conradum* adiuturum. Parem tamen altero iuxta ac priori sacramento dans virtutem: præuaricato vtroque, cunctatorem se magis, quam adiutorem negotiis *Henrici* præstabat.

Paulo Cracouiensi Ep. succedit Procopius.

Paulus Cracouiensis Episcopus cum annos duos & triginta *Cracouiensem* obtinuisset Sedem, penultima mensis Nouembris, in Curia sua Episcopali in *Tharschek*, moritur, & in *Cracouiensi* Ecclesia tumulatur. In cuius locum *Procopius* ortus de *Russia*, Cantor *Gnesnensis*, Præpositus *Sandomiriensis*, Canonicus *Cracouiensis*, & *Lestkonis* nigri *Cracouiensis & Sandomiriensis* Ducis Cancellarius, & ipsius *Lestkonis* Ducis, ex parte matris cognatus, & Canonica electione, & Principum *Wladislai Loktek*, & *Venceslai Cracouiensis* & *Sandomiriensis* Ducum, consensu & fauore, nobilis de stirpe *Cyphorum*, succedit, per *Iacobum Svvinka Gnesnensem* Archiepiscopum confirmatus. Hic autem *Paulus* Episcopus, in tantam venationis feruore ferebatur erupisse insaniam, vt conditionis Pontificalis oblitus, tractando in districtu *Kielcensi* venationes, venatorem qui feram incautius, ne vsque ad casses procederet, dispulerat, lancea manu gestata, indignabundus transfoderet, non veritus hominem pro bestia perdere, quem vnigenitus Filius Dei pretiosissimo sanguine suo redemit.

Nicolaus IV. P.R. moritur.

In Parasceue die, *Nicolaus* Papa quartus, cum annis quatuor, mensibus citra duobus sedisset, *Romæ* moritur, & apud Sanctam *Mariam* maiorem sepelitur. Cardinales autem de communi consensu *Perusium* se transferunt, & illic conclaue ingressi, discordibus votis vsi, nullatenus de futuro Summo Pontifice concordare potuerunt, & vacauit Ecclesia integro biennio. Quo quidem tempore magni fuerunt in *Italia* terræ motus, sed maximè versus *Neapolim* in valle de *Biuano*. Ruerunt enim illic castra & villæ multæ, personæque plurimæ cum illis corruendo perierunt.

Terræ motus in Italia.

Thomæ II. Ep. Wratislauiensis succedit Rhomka.

Idibus Martii *Thomas* secundus Episcopus *Wratislauiensis* cum annis viginti duobus sedisset moritur, & apud maiorem Ecclesiam *Wratislauiensem* sepelitur. Cui *Ioannes* vocatus *Rhomka* vnanimem electionem sortitus succedit, de annuentia & consensu *Henrici Wratislauiensis, Boleslai Svvidnicensis*, & *Conradi Glogouiensis*, Ducum, ægre ab illis obtento, qui potius Ducem *Zegam*, filium *Conradi Glogouiensis* Ducis Præpositum *Wratislauiensem* succedere maluissent. Ab Archiepiscopo *Gnesnensi Iacobo Svvinka* confirmatus & consecratus. Nobilis *Polonus* de domo *Sulima*.

Meynhardus Prussiæ Magister fere occiditur.

Prussiæ Magister *Meynhardus*, dum exercitu non paruo collecto, *Lithuaniam* populaturus, ad fines illius peruenisset, coniuratione per vnum de *Pruthenis*, de qua inter *Lithuanos* barbaros, & *Pruthenos* quamuis baptisatos conuenerat, detecta, & ad notitiam perlata, celerrimè in *Kinsberg* nocte & interdiu, reuertitur. Et coniuratione oppressa, ingens periculum depulit: quoniam & per *Lithuanos* a fronte, & per *Pruthenos* proprios, qui ad gentilitatis errorem relabi statuerant, a tergo, nisi sibi celerrimè consuluisset, debebat inuadi.

1293.

Intelligens *Conradus Glogouiensis* Dux conspirationes, quas cum *Boleslao Svvidnicensi* Duce, contra *Henricum* quintum *Wratislauiensem* & *Legnicensem* Ducem, in eius captiuitatem vel mortem congesserat, cunctatione & astu callido *Boleslai Svvidnicensis* Ducis, qui suis tantummodò consulebat profectibus, & per hostilitatem *Conradi Glogouiensis* Ducis, castra ciuitates, & oppida ab *Henrico Wratislauensi* & *Legnicensi* Duce, sub prætextu ferendi auxilii pro suo libito emungebat, retardatas & neglectas esse, exquisito continuoque studio, quonam pacto cogitata perficeret, intentus, *Boleslao Svvidnicensi* Duce omisso, qui eum crebris fallacibus promissis deluserat, Consiliarium quendam *Henrici* quinti *Wratislauiensis* & *Legnicensis* Ducis *Luthkonem* nomine, inter paucos *Henrico* quinto charum, & inter Consiliarios præcipuum, in illius captiuitatem aut necem incendit. Erat in obsequiis & consilio Ducis *Henrici* quinti, priusquam ex morte *Henrici* quarti *Probi Wratislauiensis* consequeretur Ducatum, miles quidam *Pakoslaus Luthkonis* parens, de stirpe & genealogia *Habdank*, qui & famulatu & industria factiuitateque adeò sibi *Henricum* quintum deuinxerat, vt cæteros suos Consiliarios fauore & authoritate anteiret. Is cum quendam militem vicinum suum, siue casu, siue arrogantia, incertum est, occidisset, fratres & consanguinei occisi, quorum multitudine occisus præstabat, *Pakoslaum* occisorem, coram *Henrico* quinto, mœsto nimium, & pro casu qui *Pakoslao* acciderat anxio sollicitoque, & eius tribunali, conueniunt. Causam itaque *Pakoslaus* a Duce *Henrico* quinto, flentibus, querentibus, & iustitiam expostulantibus amicis occisi, dicere iussus, insolenti & superba responsione vtitur. Et in fauore Principis, amicorumque multitudine, insolentiam suam nutrientium confidens, tumidè & iactanter respondet, *se militem occidisse, & occisionem suam patratam, nullo pacto à se inficiari velle*. Amicis occisi iustam pronunciationem post confessata ferri petentibus, *Henricus* quintus *Pakoslao* correpto, monet *vt amicis consultis, aliter de se factæ querelæ respondeat*. A iudicio itaque digressus, consultis amicis, arrogantius edit responsum, profitens *se obiectum homicidium perpetrasse*, & haud multum a magnitudinis Ducalis fastigio se distare credens, inficiari noluit

Luthko

(*Cuius parentes Pakoslaum Henricus V. multis bonis sibi deuinxerat.*)

1293. crimen. Ea responsione *Henricus* quintus Dux turbatus, partibus iudicis omissis, partes amici assumit, & *Pakoslaum* obiurgat. *Stultissi- A me*, inquit, *virorum, quis te spiritus exagitat, vt proprio ore propriaque confessione in necem tuam debacchaaris? Secede itaque a Tribunali meo, & saltem pro vice tertia, tibi tuæque vitæ, dum licet, consule, positaque dementia, ad bonam mentem redi, de cætero me magis iustum iudicem, quam misericordem Ducem, nisi tibi mitiori responsione prospexeris, experturus.* Non mouit *Pakoslaum* tam clemens & repetitus monitus, sed deliberatione cum consultoribus habita, occidisse se vicinum gloriabundus & stomachans fatebatur. Expetentibus itaque amicis occisi, *Henricus* Dux in *Pakoslaum* B sententiam pronunciat, & ex propria confessione in mortem damnat, atque ex atrio per scalas in *Legnicensis* castri, vbi iudicium agebatur, medium, deductum, capite obtruncat: & quem plurimis beneficiis ornauerat extuleratque, hoc vno fatali & extremo casu damnat. Sed nec *Pakoslao* perempto fauorem remittit, vnum enim filium *Pakoslai*, vigesimum agentem annum, qui *Lutbko* vocabatur, pro familiari continuo suscipit, & propensiori gratia pertractat. Verùm a Consiliariis identidem, ne a se damnati *Pacoslai* filium, versari apud se & in camera sua patiatur, ne in vltionem paternam quicquam moliretur aduersi, argutus, *Vehementer*, inquiunt, *suspicamur Luthkonem, necem C Patris iniquo animo laturum, & eius interitum tibi imputaturum fore, cogitaturumque omni tempore & hora, quo pacto illam tuo periculo vindicet, maiore in te quam caput ausurus.* Aspernabatur *Henricus* Dux sibi fideliter suadentium, & periculum suum portendentium, consilia, tutiorem se factum ratus, & gratia quam Patri viuo præstiterat, & beneuolentia quam in filium depromebat. *Luthkonem* tamen aduocat, & præsentibus Consiliariis in hunc alloquitur modum. *Vidisti*, inquit, *quantis desideriis & laboribus æstuauerim, quantosque conatus adhibuerim, vt parentem tuum Pakoslaum ex morte, quam ipsemet sibi, & occidendo innoxium, & homicidii in iudicio profitendo crimen, consciscebat, eriperem, D nouisti quoque patrem tuum sua superbia arrogantique dementia, damnationem sibi nexuisse. Ex duobus itaque vnum infra tempus bimestre elige, aut damnationem patris iustè a nobis factam perpetuo obliuiscere, aut ex curia nostra, nunquam ad illam reuersurus, secede.* Lapso tandem constituto ad respondendum spatio, *Luthko* adueniens, & *iustè legitimeque patrem damnatum, iureq; interiisse*, publica voce prohibet, & *se illius necem, non verbo, non facto, non publicè, non occultè, sed neque nutu memoraturum, aut vlturum, molesteque laturum* iureiurando confirmat, obsecrans *Henricum* Ducem, *ne se & suam fidem suspectum iri permittat, se ea conditione eaque mente fretum esse, vt fidelissimè constanterque & sincerè, obliterata paterna nece, sit illi famulaturus.* Excussit hæc *Luthkonis* vox *Henrico* Duci lacrymas, & complectens illum ait: *In parentis me habebis loco, ea assumpturus ex me beneficia, pro quibus & tu, & cognati necessarii tui, perpetuas mihi gratias agere poteritis.* Nec sermoni Ducali virtus veritasque defuit, nam & *Luthkoni* plerasque donationes liberaliter contulit, & ipsum suis intimis Consiliariis inseruit, breuique effecit, vt auctoritate & fauore ferè singulos excederet. Igitur hunc *Conradus Glogouiensis* Dux, tam promissis, quàm blanditiis, in captiuitatem aut necem sui Domini & benefactoris *Henrici* quinti, asserens non esse ferendum, vt sui parentis indignæ non compateretur morti, subornat. Qui opportunum tempus, ad exequendum ea, quæ cum *Conrado* Duce *Glogouiensi* pepigerat, obseruans, in Dominum suum *Henricum* quintum, in balneo ad fluenta *Odræ* prope *Wratislauiense* castrum corpus curantem, cum satellitibus armatis aduenit. Cuius etsi a ministris *Henrici* quinti præuisus fuerit, & *Henrico* Duci denunciatus aduentus, *bonum tamen & quietum eos habere animum, & omnem suspicationis pauorem deponere* iussit, *cum Lutbko suus familiaris Curiensis, & Consiliarius existat, & impossibile sit quicquam sinistri illum moliri.* Verum *Lutbko* omnium beneficiorum, & parenti & sibi præstitorum oblitus, balneum in quo Dux lauabatur, circumdat, & familiaribus Ducis fugientibus, & resistentiam nudis contra armatos, iniquum enim foret certamen, facere non audentibus, *Henricum* Ducem & Dominum suum, nona Octobris captiuat. Quem etsi vnus ex familiaribus defendere nisus fuisset, & suo corpore Ducale prætexisset, a *Luthkone* tamen & suis, vulneribus variis confossus, interiit. Captus itaque *Henricus* quintus Dux, & ex balneo ignominiosè nudo corpore tractus, in equum imponitur, & vili palliolo superiniecto, tota die & nocte illa subsequenti, qua captus est, equitare cursu vehementi coactus, in *Sandvvorh* abducitur, & Duci *Glogouiensi* per *Luthkonem* præsentatur, infelicitate sua ab eo proditus, cuius parentem in summum gradum prouexerat, & ipsum quoque proditorem promouere maturabat. Quem illico *Conradus Glogouiensis* Dux *Glogouiam* perducens, in dira coniecit vincula, vinctum quoque & catenatum, non solùm horrendo carceri, sed in vas ferreum angustum, & ex omni parte coarctatum, duo tantummodo foramina, & hæc ipsa plurimum breuia & stricta, habens, vnum quo escam excipere spirareque posset, aliud, quo aluum purgaret, & in quo non sedendi, non standi aut iacendi, sed vix ægrè hærendi, relicta erat facultas, includit. Vbi per sex menses, adeò tortus vexatusque est, vt de scapulis & femore eius, & sanies & multitudo vermiū scaturiret. Mortem itaque & crudeles passiones euasurus, dum videret germanum suum *Boleslaum Svvidnicensem* Ducem pro sua liberatione nullam operam nauasse, triginta marcarum millia in pontis medio, supra flumen *Czarna*, qui *Legniczam* 1293.

eum Henricum captiuat.

& hosti Conrado Glogouiensi tradit.

Quem Conradus tam diro genere carceris premit.

Digitized by Google

1293. *Vt ei multa in sui liberationem dederit.* *zam* circumfluit, ex composito primum soluit, deinde infrascriptos districtus, castra, & oppida, videlicet *Namislouiam*, *Berelcbovv*, *Kruczborg*, *Byczynam*, *Kunczestadt*, *Rozemberg*, *Hainouiam*, & *Boleslauiam*, cum terminis & distinctionibus suis, *Conrado* Duci *Glogouiensi* donat & inscribit, illisque perpetuo renunciat. Post liberationem continuo languore affligebatur, quem illi feralis captiuitas causauerat, nec ad diem mortis ad vigorem pristinum poterat restitui. Balneorum fomenta *Polonorum* Principibus inimica & execrabilia, & sub illorum vsu, scrupulosiori, ad sui custodiam, vtendum illis cura. Tres enim constat *Polonorum* Principes sub balneandi tempore periclitatos fuisse. Vnum de quo modo narrationem absoluimus, *Henricum* quintum in valetudine. Item *Lestkonem Album Cracouiensem, Sanodmiriensem* & *Pomeraniæ* Ducem, *Poloniæque* Monarcham, in vita. Tertium *Henricum cum barba Wratislauiensem* Ducem in corpore, propè ad mortem vulneribus lacerato.

Wladislaus Loktek plures de Bohemis refert triumphos. Apud *Cracouiensem* & *Sandomiriensem* oras, cœptum inter *Wladislaum Loktek Cuiauiensem*. & *Venceslaum Bohemiæ*, Duces, pro Principatibus ipsis bellum accerrimè gerebatur, & per *Venceslai Bohemiæ* Ducis absentiam, qui sub eo tempore cum *Rudolpho Romanorum* Rege in *Missna* apud *Grunbain* agebat conuentum, & affinitatem modico duraturam tempore, dando filiam suam *Agnethem Ruperto* filio Regis, iungebat; pars *Wladislai Loktek Cuiauiensis* Ducis, plures ex *Bohemis* referebat triumphos. *Cuius potentiam Tartari diminuunt.* Superuenit tandem ingens *Tartarorum* multitudo, & exercitus in aliquot agmina diuisus, & nonnisi ad *Sandomiriam* grassatus, correpta præda & hominum vtriusque sexus magna multitudine capta, & seruituti mancipata, in *Tartaricos* campos, vnde ebullierat, rediit. Quæ res vires & potentiam *Lokietkonis* Ducis, cui circa oram *Sandomiriensem* parebatur, plurimum hebetauit.

Cruciferi castrum Mingede occupant. *Conradus Stange* Commendator de *Ragnetha*, circa festum Sancti *Iacobi* Apostoli, in *Lithuaniam* cũ gentibus suis, licet paucis, veniens, castrum *Mingede*, quamuis multiplici præsidio *Lithuanorum* septum, impugnans comprehendit, & magnam multitudinem *Lithuanorum*, paucis diffugientibus, aut capit aut occidit. *Lithuani Prussiam vastant.* Quorum secutus est vestigia *Vithenen* Dux *Lithuaniæ*, & cum multitudine *Lithuanorum Ruthenorumque Pruthenicam* oram diebus octoginta vastat. Infra quos a Cruciferis inuasus, victus succubuit, & pluribus de suis amissis, cum paucis fugiens, euasit.

1294. *Vithenem Dux Lithuaniæ Lanciciam clam ingressus,* Non defuit & hoc anno Diuina indignatio, per rabiem barbaricam desæuiens in *Polonos Vithenen* enim *Lithuaniæ* Dux, cum mille octingentis militibus, ex *Lithuanis*, *Pruthenis*, & *Samogitis* collectis in *Lanciciensem* terram impetum fecit. Quam dum feria quinta Pentecostes per syluas & nemora, Duce *Boleslao Masouiæ* permittente & fauente, tam silenti & ignoto agmine, vt quoslibet prætereuntes fallerent, ingressi fuissent, primum ad Ecclesiam Collegiatam accurrunt, populique vtriusque sexus præsentiam, qui illuc gratia celebrandi festi confluxerat, aut trucidant, aut captiuant. *Ecclesiam Collegiatam spoliat* Prælatos, Canonicos, & Sacerdotes Domini miserabiliter captiuant, vestes sacras, vasa, & clenodia diripiunt, cæteros qui ad Ecclesiam confugerant, & in illa se viriliter defendebant, vicinis domibus quæ Ecclesiam circumstant, *& conflagrat.* incensis, in Ecclesiam *Lanciciensem* incendium inferentibus, suffocant & exstinguunt. Ad rura deinde & vicos discurrunt, & præda plurima ex hominibus & pecore comparata, citato cursu redibant. Non tulit & suam & gentis suæ calamitatem *Casimirus Lanciciensis* Dux, sed cum singulis terræ *Lanciciensis* militibus, barbaros persequi cœpit. Quos cum in villa *Zakovv*, propè oppidum *Sochaczovv* supra fluuium *Bzura* situm, secundum alios circa villam *Troianovv* consecutus fuisset, paucitate sui agminis & hostili multitudine minime pensata, in barbaros irruit. Et magna strage edita, multisque captiuis feruente prælio elapsis, à multitudine barbarica victus, succumbit, & *Casimirus* inter confertissimos & primos hostes audacissimè pugnans, nobilem excipit mortem. *Prælio con‑ferto moritur Casimirus Dux Lanci‑tiæ,* Quo occidente, fuga passim per *Polonos* fieri cœpta est, & plures ex *Polonis*, dum mortem honestam vitant, & in mortem turpem incidunt, & in flumine *Bzura*, vltra quod pugnatum est, aquis plus tunc solito ex imbribus inflatis, submerguntur. *Lithuani* & præda & victoria potiti, eam tunc ex captiuis *Polonis* prædam asseruntur retulisse, vt cuilibet barbaro viginti Christiani *Poloni* in sorte cesserint. Non reliquit *Casimirus Lanciciensis* Dux aliquem superstitem, propter quod *Lanciciensem* terram *Wladislaus Loktek Cuiauiensis* Dux germanus suus, legitimè in se deuolutam accipit. *cui succedit frater Wladislaus Loktek.*

Duodecimo Calend. Nouembris, *Conradus* Dux *Masouiæ* & Dominus *Czirnensis* filius *Semouiti* in *Iazdovv* a *Lithuanis* occisi, in monasterio Fratrum Canonicorum Regularium in *Czirwiensko* moritur, & in eodem monasterio iusto honore sepelitur. *Conradus Dux Masouiæ moritur,* Construxit hic monasterium in *Blonie*, & tam introitibus, quàm clenodiis, & ornamentis, munificentia Ducali dotauit.

Biennio & amplius, Cardinalium Collegio, super electione Summi Pontificis, per varias voluntates diuiso, ad persuasionem *Latini Hostiensis* Episcopi, Fratrem *Petrum* de *Murone*, Eremiticam vitam Ordinis Sancti *Damiani*, sub Regula S. *Benedicti* agentem, virum maximæ orationis, totum Deo consecratum, in partibus *Aprucii*, in magna vitæ austeritate in eremo habitantem, septima die Iunii eligunt

Digitized by Google

1294. in Papam. Qui ex eremo *Aquilam* veniens, in die Decollationis Beati *Ioannis* Baptistæ, in Ecclesia *S. Mariæ* de *Colomadio* in Papam consecratur, & *Cœlestinus V* vocatur. Vbi & Curiam suam aliquanto tempore tenuit, & Cardinales illûc ex *Perusio* venire fecit. Verùm licet opera viri Sancti fecerit, & à primi status innocentiâ non recesserit, eandem humilitatem, eandem puritatem obseruando, decipiebatur tamen, velut vir in regimine Pontificali inexpertus, & ob impotentiam senectutis, cum ætatis decrepitæ foret, in gratiis & signaturis, non sciens versutiis & fraudibus Curiæ occurrere. Propter quod ferè à singulis Cardinalibus, periculo, in quo Status Ecclesiæ versabatur, intellecto, editâ constitutione, vt Papa posset cedere Papatu, in vigilia *S. Luciæ* Neapoli, in præsentia Cardinalium cedit Papatu. Et Papatûs deponens insignia, præbuit humilitatis, stupendum cunctis, imitabile paucis exemplum, cum à septima die Iulii, vsque ad decimum nonum vel citra Decembris diem sedisset. Cardinales deinde ad electionem alterius procedentes, *Benedictum Gaiethani*, tituli *S. Martini* in montibus Presbyterum Cardinalem, natione *Campanum* de *Anania* oriundum, longo tempore Curiæ experientiam habentem in Papam eligunt, quem *Bonifacium VIII* appellant. Qui prædecessorem suum *Cœlestinum*, ad eremum latenter fugientem, schismati præcauens, cum ab aliquibus dubitabatur, an cedere Papatu potuisset, capit, & in castro *Fumonis* sub honesta custodia includit, vbi viuens, tandem quatuordecimo Calend. Iunii, anno vno, mensibus quatuor, diebus viginti exactis & octo, moritur, & in monasterio Sancti *Antonii* de *Ferentino*, Ordinis sui, millesimo ducentesimo nonagesimo sexto anno, sepelitur. Multis deinde coruscans miraculis, à *Clemente V.* sub nomine *S. Petri* canonisatur. *Bonifacius* ex *Neapoli* Curiam in Vrbem transferens, illic suam mansionem aliquanto tempore agens, sextum librum Decretalium composuit. *Idem Cœlestinus*, vt aliqui aiunt, in Ecclesia Sancti *Petri*, vbi crucifixus refertur, in monte trans *Tyberim* extra Vrbem, post cessionem Papatus, sanctiori vitam solitariam ducere deuotione cupiens, inhabitauit. Quem *Bonifacius* successor, suspicatus & veritus, ne vnquam alio spiritu ductus, Papatum repeteret, comprehendit, & vinctum squallore carceris miserabiliter extinguit. Hic successor, cessori tyrannicam pro beneficio reddit vicem. Quo metu posteri docti, in sua vocatione cum diuturniori vita consultiùs manere deligunt, quàm ea contemptâ, intempestiuam sibi consciscere mortem, & ex benefactoribus facere tyrannos.

Cœlestinus V Eremita fit P. R.

cui cum Papatu cessisset,

succedit Bonifacius IIX.

In quarto mense, qui apud *Iudæos* vocatur *Chamicz*, vltima die ipsius mensis, in qua die prædixerant Rabi *Iudæorum*, *quòd Iudæi debebant habere signum redemptionis suæ à Deo miraculosè factum.* Ad quorum proclamationem, omnes *Iudæi* fecerunt suas pœnitentias in ieiuniis multis, cum satisfactionibus, eleemosynis, quasi ad Deum reuersi, orantes vt sibi prædictum suæ salutis ostenderet. In quo anno, die, & mense assignatis, intrauerunt synagogas suas, ad orandum Deum, induti syndonibus albis lineis seu sericis, prout est moris apud eos, in die expiationis, scilicet in die decima mensis septimi. Et tunc altissimo DEO cooperante, qui nullum tempus sine bonitatis suæ testimonio reliquit, in syndonibus quæ seruabantur, apparuerunt signa crucis in omnibus, & vbicumque erant, etiam in illis syndonibus, quæ condebantur in suis apothecis. Quo signo viso, multi eorum fuerunt turbati. Quorum quidam dicebant, quòd hoc fuerat factum Diabolica arte, nimirùm cum prædecessores eorum de *Christo*, maxima miracula faciente, *in Belzebub eiicit Dæmonia Matth. cap. 9.* id ipsum dicebant. Nonnulli dubitabant, non audentes loqui, nec aliquid circa hoc iudicare. Alii verò crediderunt hoc signum fuisse veri *Christi crucifixi*, & disposuerunt se ad eius fidem cum baptismo recipiendam, isti tamen fuerunt pauci, iuxta illud *Hierem. cap. III. Assumam vos, vnum de ciuitate, & duos de cognatione.* Et attendendum, quòd inter duos prædictos terminos, qui per prædictos Rabones, in suis libris & tractatibus assignati fuerunt, fuit terminus alius à duobus *Iudæis* in *Hispania*, qui Prophetæ dicebantur, assignatus. Quorum vnus erat in ciuitate *Abulensi* prouinciæ *Compostellanensis*, & alius in villa quæ dicitur *Aylon*, *Saguntinensis* diœcesis, *Tholetanensis* Prouinciæ. Qui quidem duo tam magnalia loquebantur semper Prophetæ, vt quandoque futura prognosticabant, & occulta reuelabant: secundum morem eorum honestè viuebant, quòd ab omnibus *Iudæis* regionis, reputabantur semper Prophetæ. Et isti duo assignauerunt tempus, ad videndum signum suæ redemptionis, in anno à creatione mundi, videlicet millesimo quinquagesimo quinto, secundum eorum computationem. Qui quidem annus concurrit cum anno Domini, millesimo ducentesimo nonagesimo quarto, præsenti.

1294. *Iudæis diem suæ redemptionis expectantibus,*

in omnium syndonibus crux apparet.

In fine hyemis *Prussiæ* Magister *Meinardus* hostilibus armis, terras *Lithuaniæ* inuadens, duos districtus *Pasthow* & *Gierszow* iterum vastat, & castrum *Lithuanicum Mingedin*, bombardis quatit & impu-

Meinhardus Prussiæ Magister varia castra in Lithuania

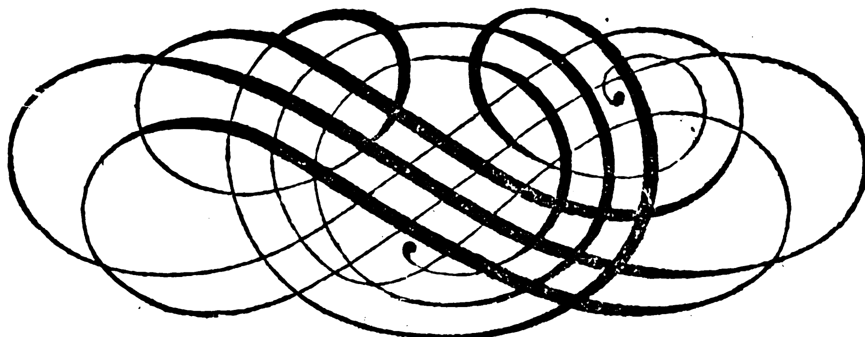
1294. pugnat. Duobus autem castris inferioribus conquisitis & exustis, dum tertii expugnatio difficilior videretur, captiuis *Lithuanorum* A in *Prussia* castra remissis, ad castrum *Viznense Boleslai Masouiæ* Ducis exercitum ducit, illudque iuxta ac barbaricum & hostile, propterea quòd *Lithuani* in eo habebant receptaculum, & frequentiùs etiam ex illo terras *Poloniæ* & *Prussiæ* infestabant, oppugnat, nec *Boleslaus Masouiæ* Dux, legationibus ac nunciis fatigatus, facinus id rescindere volebat, conquirit & exurit. *Lithuanorum* castro *Kimel*, *Ludouicus* de *Ragnetha* Commendator, armis sub idem tempus conquisito, eandem incensionis infert sortem. 1294.

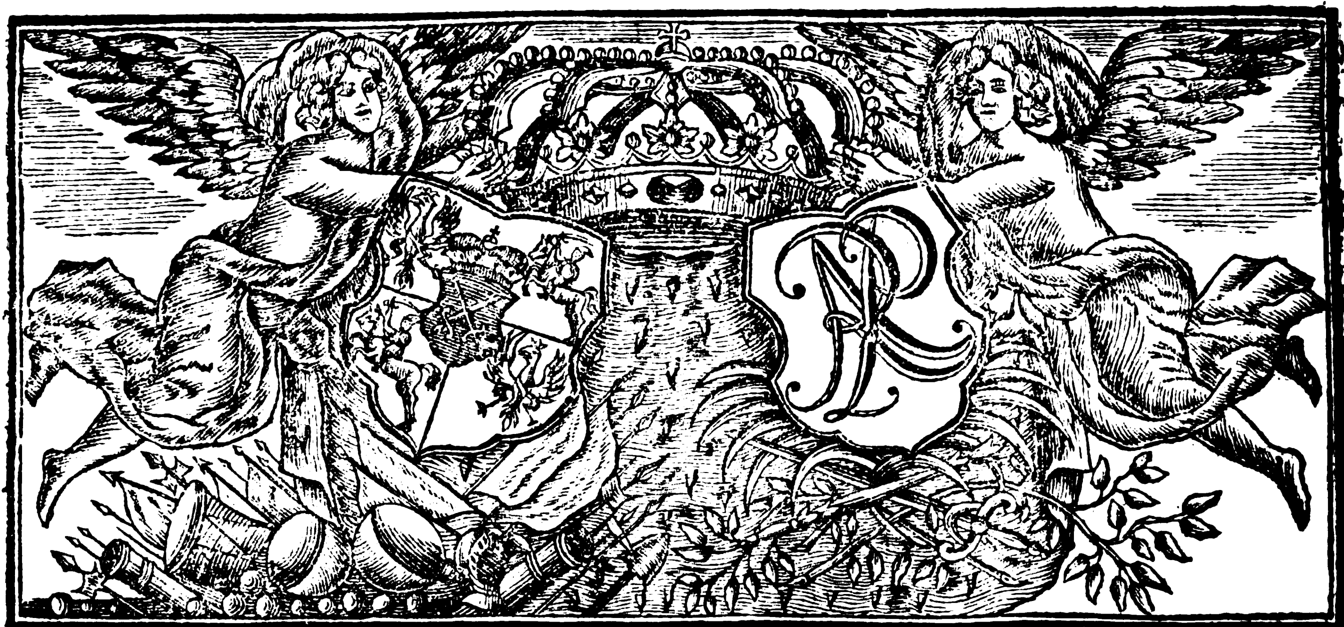
& Viznense Masouiæ expugnat.

Octauo Calend. *Mscugius Pomeraniæ* Dux moritur, & in monasterio *Oliwa* in Prædecessorum suorum sepulchris sepelitur. Post cuius mortem *Przemislaus* Dux *Maioris Poloniæ*, ad quem successio Ducatûs *Pomeraniæ*, tàm sanguinis quam designationis iure pertinebat, venit *Gedanum*, & totius Ducatûs *Pomeraniæ* accepit plenam & pacificam possessionem. Ciuitatemque *Gdansk* primus blancis muniri procurauit.

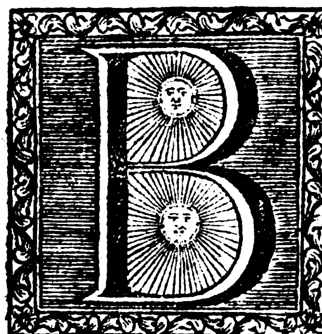
Mscugio Pomeraniæ Duci succedit Przemislaus maioris Poloniæ Dux.

FINIS LIBRI SEPTIMI.

IOANNIS DŁVGOSSI
SEV
LONGINI
CANONICI CRACOVIENSIS,
HISTORIÆ POLONICÆ
LIBER OCTAVVS.

1295. Enignitas agni cœlestis, ex inscrutabili prouidentiæ suæ arcano cuncta prospiciens, cunctaque ratione gubernans, multifariis scissuris, calamitatibus & guerris, quæ in Regno *Poloniæ* à tempore, quo vir Sanctus & Protomartyr *Poloniæ* inclytus *Cracouiensis* Episcopus *Stanislaus*, ab impio Rege *Boleslao*, felici tenore membratim truncatus est, miseratione solitâ compatiens, & propitiam atque placatam de scelere in Sanctum suum commisso, se demonstrans, lacerum, & ex eorum qui in regionibus *Polonorum* principabantur malitiâ monstruosum, & deforme Regni *Poloniæ* corpus, reintegrare, & priscam illi gloriam, priscumque tribuere disponens splendorem, parua illi primùm, quò altior eius futurus notari posset profectus, indidit initia, quod sæpe in rebus ad summum prouenturis, humile exordium habentibus, videmus contingere. Suscitauit namque spiritum viri heroici, & ea tempestate illustris, *Przemislai Posnaniensis* Ducis, qui ex Patre eiusdem nominis *Przemislao*, *maioris Poloniæ* Duce, de vetusta Regum *Poloniæ* domo ducente originem, viro spectatæ pietatis & virtutis, & feruentissimi Christianæ religionis cultoris, & ex *Elisabeth* Ducissa, fœmina religiosa atque deuota, editus, eiusdemque matris solerti studio & cura ab ineunte ætate, virtuosis moribus, (Pater enim ante natiuitatis suæ diem obierat) eruditus, ad hoc vnum sollicitum studium animumque intenderat, vt reliquias patriæ non tam miserandæ, quàm miserabilis seruaret, simulque illam ad culmen Regium, & ad vnam Monarchiam redigeret, sanctam illam felicemque futuram ratus, si suo Ducatu suisque consiliis & auspiciis, pro pluribus Principibus vnum Regem & Monarcham sortiretur. Irritabant ingentis spiritûs virum, *Prussia*, *Slesia*, *Saxonia*, *Wratislauiaque* ademptæ, lugebat *Cracouiam*, cæterasque Regni *Poloniæ* Prouincias, obeunte sine liberis *Lestkone nigro*, *Cracouiensi*, *Sandomiriensi*, & *Siradiensi* Duce, quinto consanguinitatis gradu eum contingente, mutuis cladibus collidi, & plusquam ciuili gladio belli, in propria viscera conuerso, discerpi. Grandi itaque & supra vires supraque ætatem animo fretus, quamuis varios & frequen- 1295. *Przemislaus Posnaniensis Dux*

Digitized by Google

1295. quentes videret naturales Dominos, in Regni *Poloniæ* Prouinciis principari, non cupidine tamen terreni imperii, non ambitione terre- A norum Dominiorum & Regii fastus, sed sola pietate charitateque in patriam, permotus, magnis ausibus, vniuersi Regni *Poloniæ* Diuinitate inspirante, se constituit in animo & destinat Monarcham. Ad quod consequendum non solùm illum proprius & diuinitûs infusus agitabat instinctus, sed etiam Prælatorum & Baronum *Poloniæ* & *Pomeraniæ* inuitabat mira affectio,& consensus. Paternis enim clarissimis moribus, & maternis institutis non contentus, adiectione propriorum radiabat; vnde facilè in se tàm primorum quam inferiorum fauorem conuerterat: illeque vnus inter *Poloniæ* Principes dignus visus, habitusque, cuius tempora insigni Re- B gio adornarentur. Iam annum ætatis agebat trigesimum octauum, iam *Pomeraniæ* Ducatum, mortuo *Msczugio* sine liberis, iuxta pacta inter eos in vita stabilita, obtinebat,iam matrimonii iure virginem *Rickscham* filiam Regis *Sueciæ*, fœminam honestis moribus plenam, consilio & ordinatione *Boleslai* Ducis *Calissiensis* patrui sui germani, copulauerat,ex qua vnicam filiam,nomen ei maternũ imponens *Richscham* genuerat, cum vniuersorum Prælatorum & Baronum *Poloniæ*,concordi voto, deliberatione, & pari consensu diadema decretum, qui cæteris religione, innocentia, fide, iustitia, integritate, clementiaque præstaret. Itaque cum præclaras maio- C rum suorum imagines, tùm res à se feliciter iusto bello paceque gestas,tùm denique omnibus in rebus modestiam suam suspicerent, par omnibus visum fuit,sibi vni genus *Polonicum*, salutemque illius committere. Et vt cunctis ordinatio sua innotesceret, Regiaque veneratione à singulis coleretur, anno natiuitatis Domini nostri, millesimo ducentesimo nonagesimo quinto, die Solis vigesima sexta Iunii, aliàs die Dominico, id festo Sanctorum *Ioannis* & *Pauli* Martyrum, celeberrimus Pater *Iacobus Swinka Gnesnensis* Archiepiscopus, in Ecclesia Metropolitana *Gnesnensi*, celebratis ex more de Sancto Spiritu missarum solenniis, D præfatum Ducem *Przemislaum* in Regem, Ducissam verò & consortem suam *Richscham Poloniæ*, inungit, sublimat, & diademate Regio, quod, mirum dictu, studio arteque virorum Ecclesiasticorum, per plures transactas ætates, seruatum custoditumque est, coronat: assistentibus sibi *Ioanne Gerbic Posnaniensi*, *Ioanne Romka Wratislauiensi*, *Goslao Plocensi*, *Conrado Lubucensi*, Episcopis, Palatinisque & Baronibus *Poloniæ* principalioribus, ac multitudine copiosa. *Procopius* autem *Cracouiensis*, & *Vislaus Wladislauiensis*, Episcopi, cæterisque partium *Cracouienses* Barones, etsi coronationi præfatæ non aderant, expressè tamen & concorditer in illam consenserant, & de eius

in Regem Poloniæ inungitur.

consumatione festos lætosque ducebant dies. 1295.
In hunc itaque morem sceptra regalia, honosque Regius, & dignitas *Poloniæ*, fauente Diuinitate, reddita sunt, quibus per annos propè ducentos caruerat. Celebris quoque dies ille, & annus mirum in modum insignis habitus est, in quo quasi quadam detestanda, & perniciosa Principum pluralitate dispulsa, & vulnere veteri curato, *Poloniam* clementia Saluatoris, ad florentem tranquillumque statum, & ad vbertatem pondusque culminis Regii perduxit.

Przemislaus Ratiboriensis Dux raræ in Beatissimum *Stanislaum Cracouiensem* Præsulem vir deuotionis, & monasterii Sanctimonialium in *Ratibor* ordinis Prædicatorum fundator & dotator, cum in omni vita sua Sanctum *Stanislaum* mira deuotione coluisset, in honorem suum annis singulis, in die sui natalitii, â *Ratiboriensi* castro, vsque ad monasterium Prædicatorum, cereum grandem vires suas excedentem deferre solitus; apparuit ei in extrema ægritudine laboranti *B. Stanislaus*, & benigniùs consolatum, *vt se ad festum suum celebrandum præparet*, admonuit. Cui respondenti, *quomodo potero id facere, cum sim valetudinarius, & graui ægritudine oneratus?* Sanctus Dei adiecit; *Ego te*, inquit, *adiuuabo, præstaboque vires.* Dux *Przemislaus* se id facturum deuouens, in vigilia Beati *Stanislai* moritur, nulla prole relicta, & in die suo festo, quamuis & duo germani sui, videlicet *Casimirus Bithomiensis* & *Mieczlaus Thessnensis*, Duces & *Ratiborienses* Barones, diutiùs in aduersum niterentur, corpusque in alium diem sepeliendum seruari vellent, in monasterio Prædicatorum in *Ratibor*, Ducibus & Baronibus sententias mutantibus, sepelitur; festum Beatissimi *Stanislai* non annuè, sed continuè de cætero celebraturus.

Ratiboriensi Duci ægroto S. Stanislaus apparuit, à quo ad celebrationem festi eius inuitatur, & in vigilia S. Stanislai moritur.

Coronationis solenniis ritè magnificeque peractis, *Przemislaus* Rex *Poloniæ*, cum Prælatis & Baronibus suis voluebat agitabatque deliberationes, quatenus ægrum lacerumque sui Regni corpus, debita soliditate componeret, & terras ab eo abstractas, & per *Almanos* occupatas, eidem reuniret. Maior tamen & præcipua omnibus cura fuit, ne ex intestina *Varczislai* & *Msczugii Pomeraniæ* Ducum discordia, *Pomeraniæ* Ducatus, & præsertim ciuitas cum castro *Gdansk* in Cruciferorum ditionem perueniret. Licet enim per Ducem *Boleslaum Calisiensem* germanum patruum *Przemislai* Regis, præfati Cruciferi, non sine strage plurimorum ex castro *Gdansk*, cuius occupatio in magnum tunc illis discrimen cesserat, fuissent eiecti, ciuitatis tamen prædictæ *Gdansk* situ contemplato, quòd maritima esset, & facile opibus mari importandis excelleret, continuis studiis ad eius occupationem anhelabant. Quid tamen *Przemislaus* Rex primùm ageret, quouè se verteret, igno-

Przemislaus Rex Regnum reintegraturus, intestina mala componit,

Digitized by Google

1295. ignorabat: cæteris Regni Prouinciis, mutuis aut exteris stragibus laborantibus, & suffragia per Legatos implorantibus, distentus. Placuit A tamen Consiliariis & Regi, per conditiones pacis, nonnulla minores morbos habentia componi, vt fortior ad expedienda cætera posset præstari vacatio: placuit & bella cum finitimis siue propriis gerenda in longum, quò tenerum & molle Regni *Poloniæ* corpus coalesceret, & in virile robur euaderet, differri. Verùm licet cunctis in circuitu finitimis tyrannis, & nationibus, *Przemislai* Regis in solium Regale sublimatio fuisset inuisa & molesta, & varii ad rescindendum eam, tam inter *Poloniæ* Duces, qui fremebant se gloria Regali per *Przemislaum* anteiri, quàm inter finitimos, quibus mox terribilis & suspecta cœpit esse Regalis potestas, cōmquererentur rumores, Mar- B chionibus tamen de *Zgorzelecz*, alias de *Brandeburg*, videlicet *Othoni Longo*, & alteri *Othoni*, & *Ioanni*, maioris suspitionis & odii subministrauit ardorem, verentibus, ne Regia dignitate, & accessione multarum terrarum, ipsius regimen spontè subeuntium, auctus, eos de Marchionatu prædicto, captatâ opportunitate temporis, exterminet, quos priuatus, & vix decimum sextum agens annum ex munitionibus *Strzelcze* & *Drdzen*, malè per eos possessis, exturbauerat, periculum sibi & suis Dominiis, nisi per eos Rex *Przemislaus*, cuius clarissimam indolem adhuc in puero habebant perspectam, morte subita tolleretur è medio, euenturum rati, in necem eius Diabolica inspiratione C & instigatione conspirant, propositum scelestæ rei, antequam prodi posset, executuri.

externa bella prorogat.

Cui inuidentes Marchiones Brandeburgenses

in eius necem conspirant.

Cracouiensis Episcopus *Procopius*, cum annis duobus, mensibus tribus in *Cracouiensi* Sede sedisset, moritur, & in Ecclesia *Cracouiensi* sepelitur. Cui *Ioannes Muscatha* Magister artium, Archidiaconus *Lanciciensis*, nobilis genere, natione *Wratislauiensis*, deferens pro armorum insigniis, in campo cœlestino nouem lilia glauca, in die Sancti *Benedicti* Confessoris, concorditer electus.

Procopio Cracouiensi Ep. succedit Io. Muscatha.

Molestè ferens *Boleslaus Masouiæ* Dux castri sui *Wizna* destructionem per Magistrum Cruciferorum factam, aliud rursum castrum D cœpit fabricare. Cuius consummationem *Menhardus* Cruciferorum Magister prohibiturus, omnes homines *Prussiæ* seruos & liberos cogit in arma; sub quo tempore *Zambienses* & *Noctagenses Prutheni*, clandestinâ conspiratione inita, apostatando à fide, fratres Cruciferos in *Bertensten*, nihil tale suspicantes, comprehendunt & occidunt. In aliis quoque locis populationes, cædes, & spolia in Cruciferos & cæteros Christianos vtriusque sexûs peragunt. Quo malo Commendator *Kinsbergensis* cognito, expeditione contra *Boleslaum Masouiæ* Ducem omissa, in *Prussiam* reuersus, gliscentem seditionem oppressit, & capita conspirationis instaurato iudicio puniuit. In *Lithuaniam* deinde traducto exercitu, munitionem quandam, ex qua *Lithuani* diffugerant, exurit. Castrum verò *Kimel* à quo sæpius Cruciferi repulsi fuerant, occisis multis *Lithuanis*, qui illud defendebant, conquirit. 1295.

Cruciferorum Magister castri noui consummationem Boleslao Masouiæ Duci prohibiturus colligit exercitum, sed conspiratione domestica ab incepto reuocatur.

Natalem Domini, qui in diem Dominicum cadebat, & sequentes solennitates, *Przemislaus* Rex *Poloniæ*, circa Ecclesiam *Posnaniensem* exegit, & celebri ac deuota religione in veneratione Diuinitatis vsus, in erogandis pro *Christi* nomine eleemosynis, supplendisque quorumlibet egentium necessitatibus, munificum se vniuersis atque liberalem præstabat. Primitias regiminis sui in administranda iustitia, in defendendo pupillo & vidua, cæterisque sanctis operibus, cœlorum Regi, vt suum stabiliretur imperium, & suis cœptis assisteret Diuinitas, deuouens atque consecrans, ampliori cultu & veneratione in Deum, largiori dextera in egenos, & propensiori pietate in patriam, nisi fatis appetitus fuisset, vsurus. Ne autem pietas sua, quàm in erigendo Regno *Poloniæ*, & ex iure Ducali ad fastigium Regale vindicando, monstrauerat, processu temporis decideret, in sigillo Maiestatis, ordinatione suâ pulcherrimè fabricato, literis capitalibus in gyrum circa aquilam hunc textum inscribi in parte vna iussit: *Reddidit ipse solus victricia signa Polonis.* In altera autem parte, sedebat in throno Regio imago Regalis, tenens in manu dextra sceptrum, in qua etiam consistebat galea cum insigniis *Polonicalium* armorum, In leua verò tenebat pomum cruce signatum, cum titulo literis capitalibus inscripto: *Sigillum Przemislai Polonorum Regis, & Ducis Pomeraniæ.* 1296.

Przemislaus Rex sigillum Regale confici iubet

Celebrato autem Catholico & patrio ritu Saluatoris Natali, *Przemislaus* Rex *Poloniæ* primùm ex *Posnania Gnesnam* contendit, vbi aliquanto tempore, quantum expeditio rerum publicarum permittebat, commoratus, pro diebus Carnispriuii in *Rogozno* descendit, & Curiam Regalem illic celebrans, & victoribus certaminum præmia proponens. Cognito autem per exploratores *Otho longus*, & alius *Otho*, & *Ioannes Conradi*, Marchiones de *Brandeburg*, *Przemislaum* Regem in *Rogozno* solatiis deditum, absque cuiuslibet hostilitatis suspicione consistere, & vitæ salutisque suæ custodiam, pro explorato habentes neglectum iri, loci insuper, qui nullo vallo aut muro septus erat, debilitate prouocati, non propriis solùm, sed aliunde quæsitis, gentibus glomerati, per noctium latebras & syluarum abdita, ne quoquam conspecti, temeritatis pœnas soluerent potius quàm inferrent, feria quarta Cinerum, sexto Idus Februarii, quæ fuit dies Sanctæ *Dorotheæ* virginis, in *Rogozno*, die illucescen-

Przemislaus Rex per Marchiones Brandeburgenses

1296. scente, tam inopinatè & latenter, vt singulos fallerent, (ita enim inter illos conuentum sancitumque erat) perueniunt, atque in A Regem *Przemislaum* in cubiculo Regio quiescentem, proditoriè & fallaciter, nullis enim illi literis aut nunciis diffidauerant, in suosque milites variis hospitiis & locis disiunctos, & ex hesterna crapula & mero graui sopore mersos, ebrietate graues, omnes certè inermes, incompositos atque imparatos, insiliunt & irruunt. Et quamuis rei atrocitate nouitateque Rex *Przemislaus* perculsus, à quibus quantisq; hostibus peteretur, penitus existeret ignarus, dispulso tamen pauore, vt erat vir animi roborisque præclari, cum suis, quos pro facienda hostibus resistentia, exhortatione, sermone, opereque animabat, in hostes insilit. Et congressione facta, multos ex illis aut vulnerat, B aut prosternit. Militis autem magis quàm Regis aut Ducis *Przemislaus* Rex officiis aduersus hostes vsus, abundante hostium multitudine, pluribus sagittarum gladiorumque ictibus petitus ad extremum fortissimè, vt stirpi suæ conueniens erat, dimicans, cadit: corpore ex multitudine vulnerum in terram defluente. *interficitur.* Ab hostibus autem semiuiuus exceptus, grandem illis voluptatis iucunditatisque materiam præbuit. Satagebant enim illum, in triumphi speciem, in penates suos & terras deducere viuum, magnum suis & cæteris populis spectaculum, simulque maximum famæ & nominibus suis monimentum, apud *Almanorum* nationes præbiturum. Verùm dum ex lethali- C um vulnerum multitudine languidatum ac penè iam mortuum *Saxones* seruare, & in regionem eorum ducere conati equo imposuissent, & imbecillior foret, quàm qui equo insidere, aut curru vehi possit, moribundus titubante corpore defluxit in terram. Dum insuper nulla vitæ Regiæ spes in crastinum duraturæ posset portendi, in rabiem furoris conuersi, in corpus captiuum & saucium suapte moriturum sæuiunt, & illud pluribus pugionibus confodiunt, & crudelissima nece sexto Idus Februarii extinguunt: eo vno illos ad tantum scelus irritante, quòd *Przemislaus* Rex non incruentam illis victoriam, dum plures & notabiles de suis desiderarent, reliquisset. In D hoc autem tam nefando execrandoque scelere, etsi *Teuthonicorum* erga *Polonos* malignus inuidusque perspici possit animus, qui orientem gloriam Regni *Poloniæ*, quantum in ipsis erat, extinguere rescindereque ac pessundare conati sunt, tamen crudelitas *Ioannis* Comitis *Brandeburgensis* præfati, non satis admirari potest. Qui cum esset præfati *Przemislai* Regis nepos germanus ex sorore sua germana *Constantia*, patris sui filia, quam *Conradus* Marchio *Brandeburgensis* desponsauerat, susceptus, in necem tamen auunculi germani, & Christi Domini, priuato etiam officio sibi venerandi, dextram extendere, & sanguinis sui parentem cruento mucrone, de rerum natura tollere, non expauit, pietatis violator acerrimus, & honoris sui atque famæ proditor malignus. Habet & nonnullorum assertio, quosdam *Poloniæ* Barones & milites, de armis *Nałęcz* & *Zarąmbi*, necis præfati *Przemislai* Regis fuisse contubernales & consocios, & præfatorum *Othonis Longi*, & alterius *Othonis*, atque *Ioannis Brandeburgensium* Marchionum consiliorum participes, & patrati sceleris adiutores: siue quod Rex ipse *Przemislaus* velut vegetioris vir ingenii, questus eorum & lucra abrogauerat, aut verisimiliter credebatur abrogaturus: siue quod in eos, aut eorum affines, pro quibusdam excessibus animaduerteret: siue quòd eo sublato, alium, cuius fauore & statum & fortunas suas auctum iri succedere sperabant. Neque enim tanti Regis occisio prouenire credenda est, nisi hostium machinationem, domesticorum & familiarium adiuuisset accessio. Fama insuper est, vsque ad tempora *Casimiri* secundi & optimi *Poloniæ* Regis, nobiles domorum & familiarum prædictarum, in horrorem patrati sceleris, ea pœna & mulcta notatos esse, vt neque inter equestrium Ordines aciebus instructis consisterent, neque rubeo colore in vestibus vti auderent. Quæ tandem per præfatum Regem *Casimirum*, dum cum *Russiæ* Principibus pugnatum fuit, abolita est. Funestum autem *Przemislai* Regis corpus exanine, dum ex *Rogozno Posnaniam* duceretur, plurimas tam Ecclesiasticis quàm secularibus personis excussit lacrymas. Lamentantibus cunctis, tam optimum Regem & Reip. Regni *Poloniæ* restauratorem atque parentem, tam crudeli & subita nece concidisse, & *Polonorum* Prouinciis nouam orbitatem induxisse. Sepultus autem est in Ecclesia Cathedrali *Posnaniensi*, in sepulchro Prædecessorum suorum & Regum *Poloniæ Ioanne* Episcopo, Prælatisque & Canonicis *Posnaniensibus*, nec non Baronibus *Poloniæ* eius cohonestantibus exequias, & omnia funeralia, iusta illi lege atque ordine, iuxta magnificentiam Regio corpori debitam, soluta. Vixit annos triginta octo, menses tres, dies viginti quatuor. Regnauit verò mensibus septem, diebus vndecim, vir à *Polonica* gente summis per omnes successiones, & ætates celebrandus efferendusque laudibus, qui patriam prostratam & exanguem erexit, & vicinarum regionum Dominam reddidit, ac spiritum vitalem per multa secula feliciter victuræ, lucem quoque ex caligine, & libertatem ex seruitute, ex mœrore gaudium primus infudit. Quamobrem vt olim prompemodum infelicissimi habebamur, collisi omnibus scopulis, naui fracta hinc inde fluctuabamus, & illud *Herculis* verbum, nobis veriùs ac ipsi accidisset, *Finis vnius mali, gradus erat futuri*: Ita beati nuncupari possumus, qui omnes pro- 1296.

1296. procellas Dei clementia, & *Przemislai* Regis prouida ordinatione, nedum placatas, sed in leuem placidumque zephyrum aspicimus conuersas. Habuit habetque nonnullorum, scrupulosius singula rimantium æstimatio, quòd tam crudelis subitaque mors *Przemislao Polonorum* Regi, ob necem in *Lukierda* prima consorte sua patratam acciderit, facinus detestabile pari pœna Diuinitate vlciscente, quàm ipse malè suspectam habens, vel vt aliis placet, ob sterilitatis opprobrium exosam ducens, iugulari procurauerat. Post cuius mortem a *Pomeranis* accersitus, aliquanto tempore *Pomerania* tenuit Principatum.

Marchiones Brandeburgenses Præpositum Santhocensem

Non quieuit posthæc Marchionum *Brandeburgensium* præfatorum furor, sed in altiorem facem excandescens, ab humanis ad Diuina iura perturbanda prorupit. Præposituram enim Sancti *Andreæ Santhocensis*, villa *Ksiovvo* cæterisque redditibus insignem, cuius Præpositus in Clero ac populo, & in singulis Ecclesiis infra *Odram*, *Iuam*, *Drauam*, *Warthum*, & *Notesz* fluuios constitutis, iurisdictione ordinaria vtebatur, ad collationem, prouisionem, & omnimodam dispositionem *Posnaniensis* Episcopi pertinentes, abstrahunt. Et ne quid commune cum *Polonis* habere viderentur, Præposituram prædictam & eius iurisdictionem, Capitulo Ecclesiæ *Soldinensis* attribuunt & applicant.

Capitulo Soldinensi attribuunt.

Ex quo deinde magnam diœcesis *Posnaniensis* in *Santhocensi* Castellania, & quicquid gentium infra flumina prædicta situm est, passa est sui corporis sequestrationem. Pro qua rescindenda tam *Andreas Simonovvicz*, quam *Domancus Posnanienses* Antistes, nullum diligentiæ humanæ in Apostolico Consistorio, distracta & alienata repetens, genus omisit. Sed his *Ioannes Lodzia* succedens, rem optimè actam, & vsque ad fines victoriæ, magnis sumptibus & fatigis propè deductam, prosequi destitit, dissimulatione sua & neglectu, scissuram & iniuriam Ecclesiæ suæ nutriens, & tam parta quàm paritura confundens.

Ne autem Regnum *Poloniæ* per occisionem *Przemislai* Regis, diuisionum guerrarumque laqueis contingeret inuolui, & per Principes tyrannosque vicinos, in prædam direptionemque exponi, Prælati Baronesque *Poloniæ* Regni, & Ducatûs *Pomeraniæ*, conuentione generali *Posnaniæ* pro die Sancti *Adalberti* celebrata, id primum sibi agendum præcipuum existimarunt, vt aliquem Principem prudentem, animosum, & maturum in Regem substituant: attento quòd Rex *Przemislaus* nullum virilis sexus, præter vnicam filiam *Richscham* nomine, reliquerit hæredem. Et quamuis aliquorum haberet assertio, iniquum iniustumque fore, filiam *Przemislai* Regis a sorte Regni excludi, & hæreditatem paternam sibi auferri, beneficiaque plurima Regis *Przemislai*, per surrogationem externi Principis, simul cum stirpe Regia obliteratum extinctumque iri: periculorum tamen ingentium moles, qua, nisi probatæ virtutis vir substitueretur, Regnum *Poloniæ* verebantur pessundari, & filiæ Regis *Przemislai*, quæ octauum tunc agebat annum, iuuenilis ætas, a cœpta sententia illos desistere coëgit. 1296. Votis igitur singulorum scrutatis, omnium deliberatione, consilio, & assensu *Wladislaus Loktek*, *Cuiauiæ* Dux, *Casimiri* Ducis *Cuiauiensis*, filii *Conradi Cuiauiæ* & *Masouiæ* Principis, sextum a *Boleslao Poloniæ* Rege, Sancti *Stanislai* interfectore, consanguineitatis ducens gradum, cum esset inter fratres suos, *Lestkonem nigrum*, *Cracouiensem*, *Sandomiriensem*, & *Siradiensem*, *Zemomisl*, *Casimirum*, & *Semouitum*, *Lancitiæ*, *Cuiauiæ* & *Dobrzinensem* Duces, tertius natu, in Regem & Dominum *Poloniæ* eligitur, assumitur, & nominatur: cùm quod Princeps esset raræ & singularis animositatis & prudentiæ, tùm quòd illi post mortem germani sui *Lestkonis nigri*, *Cracouiensis*, *Sandomiriensis*, & *Siradiensis* Ducis, item ratione suæ consortis *Heduigis*, filiæ olim *Boleslai Pii*, *Calissiensis* & *Posnaniensis* Ducis, dictorum *Posnaniensis* & *Calissiensis* Ducatuum, iure iusto & legitimo debebatur successio.

Wladislaus Loktek Dux Cuiauiæ eligitur in Regem Poloniæ.

Hic quoque vnus credebatur, qui distractum in plures Ducatus *Poloniæ* Regnum, ad vnius corporis reduceret compaginem, & adunaret illud in veræ stabilitatis vnitatem. Constituuntur & in terra *Pomeraniæ* tres Capitanei, *Petrus Svvancza* Cancellarius *Pomeraniæ*, *Laurentius* & *Iaschko* de *Slavv*, eisque & gubernatio & defensio terræ illius, interim quo Dux *Wladislaus Loktek* aliter disposuerit, mandatur. Auctoritate igitur electionis huiusmodi de se factæ, tam *Cracouiensis*, *Sandomiriensis*, *Lancitiensis*, *Siradiensis*, quàm *Maioris Poloniæ* & *Pomeraniæ* Ducatuum, sortitur possessionem, & omnes in illius obedientiam & ditionem accedunt: castraque omnia Ducatuum prædictorum in potestatem suam traduntur, præter aliqua castra in *Sandomiriensi* & *Cracouiensi* Ducatibus, de quibus se *Venceslaus Bohemiæ* Rex, post mortem *Lestkonis nigri*, *Cracouiensis*, *Sandomiriensis*, & *Siradiensis* Ducis, intromiserat, & ratione illorum, se non solùm *Bohemiæ* Regem, sed *Cracouiensem* & *Sandomiriensem* Ducem, & Marchionem *Morauiæ* intitulabat.

Cruciferi Ecclesiam Culmensem Rigensi Archiep. subiiciunt.

Conuersationem, & omnem communionem *Polonorum*, Magister & Cruciferi Sanctæ *Mariæ* de *Prussia*, perosi, *Culmensem* etiam Ecclesiam a Metropolitani sui *Gnesnensis* ditione, sub qua annis plusquam trecentis constiterat, sequestrant, & Ecclesiæ *Rigensi* eiusque Archiepiscopo in *Liuonia* illam subiiciunt. Neque puduit illos pro acceptis beneficiis referre iniuriam,

&

Digitized by Google

1296. & ex iusto *Gnesnensis* Ecclesiæ corpore, in corpus adulterinum, per remotissima terrarum mariumque spatia, *Culmensem* Ecclesiam transferre. Eam iniuriam *Iacobus Svvinka Gnesnensis* Archiepiscopus molestius ferens, causam *Culmensi* Episcopo sub subiectione Metropolitica, coram *Debegneo* Decano, Præposito, & Scholastico *Wladislauiensibus* mouet, auctoritate rescripti Apostolici, cuius talis extat tenor. *Bonifatius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filiis Decano & Præposito, ac Scholastico Wladislauiensis Ecclesiæ, Salutem, & Apostolicam benedictionem. Sua Nobis Venerabilis frater noster Iacobus Archiepiscopus Gnesnensis petitione monstrauit, quòd Venerabilis frater noster Episcopus Culmensis eius Suffraganeus de Prouincia Gnesnensi se non esse prætendens, ab ipsius Archiepiscopi iurisdictione, in his quæ ad legem Metropoliticam pertinent, se abstrahere nititur, sibique tanquam Metropolitano subesse, indebitè contradicit. Quocirca Discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus partibus conuocatis, audiant causam, & appellatione remota, decidant fine debito: facientes quod decreueritis authoritate nostra firmiter obseruari. Testes autem qui fuerint nominati, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, per censuram Ecclesiasticam appellatione cessante, cogatis veritati testimonium perhibere.*

Post electionem de se ad Regnum *Poloniæ* factam, Dux *Wladislaus Loktek* in partes *maioris Poloniæ* ex *Cuiauia* domicilio suo, Nunciis & literis Prælatorum & Baronum partium illarum euocatus, post festum Paschæ aduenit, & in *Posnania*, ille enim locus tunc insignior habebatur, mansionem suam figens, omne illic tempus expendit æstatis: expost verò in *Calisz*, & deinde in *Pomeraniam* diuertit, de castris & Dominiis ad se deuolutis, disponens, & nouos Capitaneos substituens. Benè meritos de se nobiles, donatione villarum & possessionum remunerans, & iudicia iusta querulantibus decernens. Et in *Gdansk* perueniens, a Duce *Lestkone* filio Ducis *Zemomisl*, nepote suo germano, qui terram ipsam ratione materni generis, vt propriam & hæreditariam vsurpare moliebatur, item a Baronibus & nobilibus vniuersis, item ab omnibus ordinibus & statibus, cum solenni processione, quæ illi ad medium miliare occurrerat, suscipitur, & claues castri *Gdansk* per Ducem *Lestkonem* sibi traduntur. Egressus autem ex *Pomerania* Nobilem *Voislaum* terræ *Pomeraniæ* Capitaneum generalem constituit, & sibi illius terræ omnimodam gubernationem & ordinationem committit. *Lestkone* Duce nepote propriò inde, ne res statum terræ perturbantes moueret, secum educto. Quamuis autem omnium terrarum *maioris Poloniæ* & *Pomeraniæ*, nactus fuisset plenam & pacificam possessionem, diademate tamen Regio, occupante Rege *Bohemiæ Venceslao Cracouiensem*, *Sandomiriensem*, & *Siradiensem* Ducatus, *Wladislaus* distulit insigniri, succedere tempus ratus, quo se in Regni prædictis Ducatibus in suam obedientiam redactis, eius coronatio posset, circumscripta qualibet ambiguitate tergiuersantium, expleri. Vnde non se regem *Poloniæ* sed Ducem & hæredem Regni eiusdem scribere & gerere contentus, sua cunctatione magnum & suis & publicis rebus, vt in subsequentibus narrabimus, dispendium attulit & iacturam.

Wladislaus Poloniæ iacturam non Regem sed hæredem Regni scribit.

Goslao Plocensi Ep. succedit Ioannes.

Goslaus Episcopus *Plocensis*, dum annos sedecim sedisset, moritur, & in *Plocensi* Ecclesia sepultus, *Ioannem longum* habuit successorem, ex patre *Alberto* & genere nobili ortum ducens, ob proceritatem corporis *Altus* cognominatus, a *Iacobo Svvinka* Archiepiscopo *Gnesnensi* confirmatus & consecratus, nobilis de domo *Sulima*.

Decimo septimo Calend. Nouembris, *Ioannes Posnaniensis* Episcopus, de Ecclesia Parochiali in *Gluschin* suæ diœcesis, fundauit Collegiatam Ecclesiam, Præpositum & tres Canonicos in ea instituendo, & certas decimas, redditus, & prouentus eisdem assignando.

Henricus Wratislauiensis Dux

Molestiis & tormentis transactæ captiuitatis Dux *Henricus Wratislauiensis*, filius *Boleslai*, se in corpore & valetudine debilitatum & confectum intelligens, & sensim se ad portas mortis appropinquare agnoscens, accersito germano suo Duce *Boleslao Svvidnicensi*, huiuscemodi verba facit: *Quamuis*, inquit, *angustiarum & acerbitatum mearum, huius quoque mortis, quæ aduentat, te cooperatorem nouerim, excessurus tamen è vita, & tribunal æterni iudicis petiturus, singula tibi indulgeo, & trium natorum meorum, Boleslai, Henrici, & Wladislai*, tot enim relinquebat, *tibi curā & tutelā mando, rogans, vt te fidelem & propitium nepotibus tuis patruum geras.* Qui etsi ad id se pronum offerret, tutoriam tamen subire, nisi sibi de castro *Sobotha* perpetuo cederet, recusabat. Qua re vehementius Dux *Henricus* quàm conueniebat incensus, adiecit: *Prioribus*, inquit, *malis quæ à te pertuli, non contentus, etiam quæ residua sunt, auferre conaris.* Dum itaque re infecta *Boleslaus* Dux *Svvidnicensis* discederet, Nobiles & ciues *Wratislauienses* persuaserunt Duci *Henrico*, etiam de castro *Sobotha*, ratione tutoriæ cedendum esse: ne ex orphanitate plura amittere cogerentur. Duce itaque *Svvidnicensi Boleslao* reuocato, sic illum Dux *Henricus* est allocatus: *Ex quo*, inquit, *absque castri Sobotha renunciatione, tutoriam puerorum meorum abnuis suscipere, non solum castrum Sobotha tibi resigno, sed & natos meos, deinde vniuersos Nobiles, Vasallos, ciues & subditos, & vniuersa quæ ditionis meæ sunt, tuæ fidei simpliciter trado.* In hunc itaque modum tutoria cura, Dux *Boleslaus Svvidnicensis*, in se suscepta, Dux *Henricus Wratisla-*

Boleslao Svvidnicensi tutoriam liberorum suorum tradit.

1296. *moritur.*

tislauiensis post triduum, octauo videlicet Martii die moritur, & in monasterio sanctimonialium sanctæ *Claræ* sepelitur, tres filios, vt præmisimus, & quinque filias relinquens. *Heduigim*, quæ desponsata fuerat Marchioni *Brandeburgensi*, quo mortuo intrauit ordinem Sanctæ *Claræ* in *Wratislauia*, *Annam* in virginitate mortuam, *Helenam* & *Elisabeth*, ordinem Sanctæ *Claræ* in *Gnesna* professas, & *Eufemiam* aliàs *Ofkam*, *Othoni* Marchioni *Carinthiæ* desponsatam.

Lithuani & Prutheni mutuis se cædibus afficiunt.

Withenen Lithuaniæ Dux, terram *Culmensem* in frequenti exercitu ingressus, Magistro *Prussiæ* detrectante pugnam, eam spoliis, cædibus, & igne, & præsertim *Golubiensem* districtum affligit, deinde in *Liuoniam* copias ducit. Quo comperto *Siffridus* Commendator, & alius Commendator de *Kingsberg*, *Lithuaniam* ingressi, castrum *Garthin* obsident. Quo non quæsito, cædibus, spoliis, & exustionibus factis, dum comperissent Ducem *Lithuaniæ*, *Liuoniæ* non vastata, in propria reuersum esse, quam celerrimè redeunt, mille animas captiuorum secum ferentes.

1297.

Pomeraniæ terra, eiusque castris & ciuitatibus, *Wladislaus Loktek*, hæres & Dominus Regni *Poloniæ* vnicus, ordinatis, & vtcunque poterat, bono modo compositis, in partes *maioris Poloniæ*, & deinde in terras *Cracouienses* diuertit. Plures enim in oris illis habebat Barones, qui illum nimia colebant affectione. Sed & in *Cracouiam* liber patebat ingressus, vniuersis in suum Principatum & regimen, quàm in *Venceslai Bohemiæ* Ducis, propensiori fauore inclinatis, magisque sibi in Ducatibus *Cracouiensi*, *Sandomiriensi*, & *Siradiensi*, quam Duci *Bohemiæ Venceslao*, vbicumque diuertebat, præter municipia quæ per Barones tenebantur, parebatur. Sed neque *Bohemiæ* Ducis Præfectos, aut eos, quoscumque sciebat de *Polonis* partium *Venceslai* Ducis esse, sinebat pacificos consistere; sed continuis inuasionibus, per se & gentes suas, quas prædarum & spoliorum assiduitate sibi illexerat, lacessabat. Animaduertens autem *Slesiæ* Principes de eius in Regnum *Poloniæ* assumptione facere iocos, fabulas, & derisiones, tàm ex *Polonis*, quàm ex *Hungaris*, qui secum voluntariè militabant, & quos, vt præmisimus, spoliorum impunitate alebat, iusto collecto exercitu contra *Slesiam* instituit expeditionem, cùm vt Duces *Slesiæ*, tanquam totius Regni *Poloniæ*, cuius ipsi extant membra, Domino parere induceret, tum ne suum & gentium suarum militare robur, pacis voluptate languesceret. *Slesiam* autem ingressus, maiorem partem æstatis illic absumpsit, & *Slesiæ* Ducatuum plurimas oras igne & spoliis, præsertim tamen Ducatum *Wratislauiensem Henrici* mortui vastauit, vltum iri cupiens iniuriam, quam sibi prædictus *Henricus Wratislauiensis* Dux post mortem *Lestkonis nigri* germani sui, *Cracouiensem* ciuitatem & Ducatum occupando, irrogauerat, atque plurimis prædis, spoliis, & captiuis onustus, ad propria cum omni suo exercitu, rediit sanus & incolumis.

Loktek Duces Slesiæ inuadit, & depopulatur.

1297.

Boleslau Swidnicensis Dux Corado Glogov. bellum indicit,

Varii etiam dissensionum & deinde bellorum motus, inter *Boleslaum Swidnicensem* & *Conradum Glogouiensem*, Duces, suborti sunt. Dux enim *Swidnicensis Boleslaus*, molestè ferens germanum suum *Henricum* Ducem *Legnicensem* & *Wratislauiensem*, captiuitatis molestiis vexatum & extinctum, & notabili portione Ducatùs *Wratislauiensis* exutum, molestare illum cœpit. Et tractatibus pacis interpositis, duo oppida videlicet *Haynow* & *Boleslaw* quidem pro se & filiis retinuit, & in districtu eius castrum *Kliczdorff* erexit. *Haynouiam* verò pueris *Henrici Wratislauiensis* Ducis, fratris sui, seruauit. In cuius etiam limitibus castrum *Koczonow* construxit. Iustitiâ autem & modestia suos & nepotum suorum Principatus gubernans, sub breui tempore magnas opes habuisse creditus est. Vnde castra & ciuitates *Bregam*, *Nyemprz*, *Grodkow*, muris notabilibus erigens, præcipuus inter Duces illarum partium habebatur. Vnde & Duci *Bohemiæ Venceslao*, terris suis vastationem minitanti, congregato Principatuum suorum exercitu, occurrere, vsque ad locum *Landishute* gradiens, cum eo decertare paratum se ostendit. Ad ciuitatem quoque *Wratislauiensem*, rebellionem sibi tanquam tutori nepotum molientem, cum notabili exercitu accedens, & obsidione eam stringens, non prius supplicibus ciuibus, temeratam mentem ignoscere, aut ciuitatem *Wratislauiensem* ingredi consensit, donec altitudo ciuitatis quatuor cubitis fuit detruncata.

quod breui sopitur.

Variæ turbæ inter Liuonos & Lithuanos.

Prima Iunii die, *Liuoniæ* Magister *Bruno*, circa flumen *Gredira* cum *Lithuanis*, *Liuoniam* hostiliter vastantibus, pugna conserta, mille quingentis occisis, reliquos egit in fugam, & de suis tria millia per *Lithuanos* capta, & coniecta vinculis, in libertatem vindicat. Decedit eo anno *Prussiæ* Magister *Meyner*, & *Ludouicus* de *Schippin* sufficitur. *Lithuani* posthæc *Liuonitarum*, à quibus victi fuerant, paucitate comperta, in pugnam redeunt; Et Magistro *Liuoniæ Brunone* occiso, omnem eius exercitum deleuerunt. Qua victoria *Rigenses* ciues, cum Cruciferis graui odio & armis dissidentes, in quorum auxilium *Lithuanorum* Dux *Vithenen*, cum gentibus suis accersitus, venerat, plurimum exhilarati; quoniam sperabant se Cruciferos de *Riga* eiecturos, qui etiam propriis armis, absque *Lithuanorum* adiutorio Cruciferos, *Liuonitas* verò certamine conflixerant, petito posthæc & accepto *Lithuanorum* suffragio, obsident *Rigense* castrum nouum mo-

Digitized by Google

1297. molendinum, & fortiter illud impugnant. Prouenissetque illius conquisitio, nisi Magister Generalis Ordinis *Gothfridus* de *Hoenlech*, exercitum sub Ducatu fratris *Bruhan* misisset. Qui vltima Iunii cum *Rigensibus* & *Lithuanis* congressus, & obsidionem soluit, & *Rigenses* & *Lithuanos* cecidit.

Dux Bohemiæ in Regem coronatur. Quarto Nonas Iunii in Penthecostes festo, Dominico die, *Venceslaus Bohemiæ* Dux se in Regem, & coniugem suam *Iuttham* in Reginam, in *Pragensi* Ecclesia, per *Maydeburgensem* Archiepiscopum, procurauit coronari, & extunc se *Bohemiæ* Regem gerere cœpit. Post triduum verò noua Regina, sed vetus coniunx *Iuttha* defuncta est.

Nonnullorum Electorum Principum Imperii, qui conditionem *Adolphi Romanorum* Regis despectum iri moliebantur, *Albertus* Dux *Austriæ*, filius *Rudolphi Romanorum* Regis, fultus præsidio, contra præfatum *Adolphum Romanorum* Regem consurgit, & prope *Varmatiam* in loco qui dicitur *Hazenpul*, exercitibus vtriusque magna pugna, tertio Nonas Iulii concurrentibus, *Adolphus* Rex succumbens occiditur, & in locum eius *Albertus Austriæ* Dux victor, ab Electoribus *Maguntinæ* electus surrogatur. *Albertus Austriæ Dux Adolphum Imp. occidit, cui succedit* Cuius electionem etsi *Bonifacius IIX* reiecisset, & approbare negasset, consurgentibus tamen inter Papam *Bonifacium*, & *Philippum Franciæ* Regem guerris, Papa non solum electionem suam approbauit, sed & Regnum *Franciæ* illi subiiciendum decreuit. Quæ res multorum malorum quæ secuta sunt, fuit seminarium & origo.

1298. *Ob desidiam Loktek magna prædonum licentia.* Siluit terra *Poloniæ* anno illo, nec cum externis per circuitum hostibus bella gessit. *Wladislaus* quoque *Loktek* Dominus Regni *Poloniæ*, ab expeditionibus in vicinas hostilesque terras, quieuit. Milites autem sui, spoliis & rapto viuere assueti, externis deficientibus, in proprios & domesticos manus conuertunt, & in terris *Maioris Poloniæ*, in quibus *Wladislaus Loktek* frequentius manere consueuerat, maior oppressio pauperum, & bonorum Ecclesiasticorum direptio crescebat. Et quamuis hæc iussu *Wladislai* fierent, expers tamen culpæ putari non poterat, qui huiusmodi oppressiones & & spolia, sua dissimulatione alebat. Accessit & alia Regno *Poloniæ* tunc pernicies, nam in animalium brutorum, & pecorum corpora, pestis siue ex inclementia cœli, siue in expiationem humanorum scelerum, diuinitus immissa, tantum debacchata est, vt plurimi etiam ex locupletibus, ad inopiam redigerentur, & in variis locis agrorum intermitteretur, ex mortalitate & penuria iumentorum & boum, cultura. *Pestis animalium.* In *Pomeraniæ* quoque terras, *Saxones*, & alii hostes sæpius grassati, prædis & spoliis eas vehementer premebant: domesticorum quoque prædonum terrebantur continua vexatione. Adeoque, Duce *Wladislao Loktek* maleficorum & prædonum negligente coërcere excessum, furor processit, vt terra *Pomeraniæ* ad quandam vastitatem videretur redacta. Dissolutum enim se tunc Dux *Wladislaus* agebat Principem, & in mulieres malè temperatum. 1298.

In festo Sancti *Michaelis*, *Lithuani* irruptione in terram *Culmensem* facta, nouæ fundationis oppidum *Strasburg* vastant, cædunt, & diripiunt, vasa sacra contaminant. *Lithuani vincuntur.* Quos *Conradus* de *Szak* Commendator cum *Culmensibus* militibus in nemoribus consecutus prosternens confligit, & omnem prædam hominum, rerum, & pecorum reduxit.

Henricus Pomeraniæ Dux Poloniæ Regnum ambit. *Henricus* Dux Regni *Poloniæ*, *Pomeraniæ*, & *Slesiæ* hæres ac Dominus *Glogouiensis*, in festo Sancti *Ioannis* apud *Costhan* agens, patentibus literis se obligat & inscribit: quòd si Regias infulas Regni *Poloniæ* fuerit assecutus, Cancellariatus Regni *Poloniæ* apud *Posnaniensem* Episcopum perpetuò remaneat, promittens illi assignare reditus, iuxta quaslibet ciuitates, vbi frequentius cum Curia illum demorari continget. At ego felix & auspicatum Regnum *Poloniæ* dixissem, si eius diademata *Henricum* Ducem *cum barba*, & suam nobilissimam & Beatam consortem *Heduigim* sortiri contigisset, cuius præfatus *Henricus Glogouiensis* Dux extabat pronepos.

Glogouiensis Dux Conradus Diaconus veneno interficitur. *Glogouiensis* Dux *Conradus*, quem in superioribus Diaconi gradu, ex spe consequendæ *Bambergensis* Ecclesiæ insignitum monstrauimus, à nonnullis suis militaribus venenatus, apud *Glogouiā* moritur, & in Ecclesia Collegiata *Glogouiensi*, quam cum *Thoma Wratislauiensi* Episcopo communiter fundauerat, sepelitur, duos filios superstites ex *Salomea* filia *Wladislai Othonis Maioris Poloniæ Ducis*, cum tribus filiabus, *Anna*, *Eufemia*, & *Heduigi*, susceptos, relinquens. *Henricum Glogouiensem*, *Conradum Stinauiensem*, qui & gibbosus corpore, ob eam deformitatem Dux *Kokirlensis* nuncupatus, in Præpositum *Wratislauiensem* processu dierum, quo deformitas ipsa minus haberet probri, promotus post obitum patris, & in vita huiusmodi Ducatus sortitos. Tertius verò *Przemislaus Sprothauiensis* Dux, in prælio apud *Sziewior* habito, ætatem iuuenilem agens, occiderat.

Sedecimo Calend. Martii, *Wladislaus* dictus *Loktek* Dux Regni *Poloniæ* fundat monasterium Fratrum Minorum in *Radzieiow*, in diœcesi *Wladislauiensi*.

Ioanni Posnaniensi Ep. succedit Andreas. *Ioannes Gerbisz* Episcopus *Posnaniensis*, cum annis duodecim sedisset, moritur, & in *Posnaniensi* Ecclesia sepelitur. Cui *Andreas* Canonicus *Posnaniensis* ex patre *Simone* vocatus *Simonowicz*, nobilis genere de familia *Zaremba*, per electionem canonicam succedit: à *Iacobo Swinca Gnesnensi* Archiepiscopo confirmatus & consecratus.

1299. *Wladislaus Loktek Posnaniensem Ep. vexans.* Inualescente dietim oppressione, crescentibusque grauaminibus, quibus Ecclesia *Posnaniensis*, nonnullique militares, per *Wladislaum* Lok-

1299. Loktek, suosque milites & Curienses, erant affecti, eò malignitatis deuentum erat, vt iuribus Diuinis & humanis nefarie violatis, etiam ab A ædibus sacris non abstineretur. Sed & ipse *Wladislaus* Loktek Dux in vitia militum prolapsus, virginum, & ingenuarum matronarum pudicitiam violenter prostituebat. Cerneresque quasi contagione quadam, & impunitate scelerum singula vel iam deformata esse, vel prope deformanda. Quapropter *Andreas* Episcopus *Posnaniensis*, Ecclesiæ suæ, Clerique & populi suæ diœcesis, iniurias & oppressiones, pro quibus apud *Wladislaum Loktek* sæpè literis & Nunciis, tandem personaliter questus, nullam poterat correctionem, emendam, & iustitiam referre, in animum inducens, tollerantiamque tot malorum Maiestatem supernam credens offensurum, defensionem suæ dexte- B ræ extendens, generali diœcesim suam *Posnaniensem* supponit interdicto. Et in omnibus locis, in execrationem horum quæ gerebantur malorum, prohibet celebrari Diuina. Quæ res *Wladislaum Loktek*, & in eorum quæ gessit, & geri non prohibuit pœnitudinem, & si quæ gerenda meditabatur cautelam, induxit. Vnde & per certas Ecclesiasticas sæcularesque personas, reconciliari Ecclesiæ, & *Andreæ Posnaniensi* Episcopo, & Ecclesiasticum tolli interdictum, restitutione ablatorum per prius impensa, obtinuit. Huius autem anni maiorem partem præfatus *Wladislaus Loktek* in partibus *Maioris Poloniæ* absumpsit, dirigendo & ordinando negotia publica, & pro hyemis tempore in oras *Cracouienses* remeauit.

interdicto supponitur.

Cui reconciliatus Loktek omnia restituit.

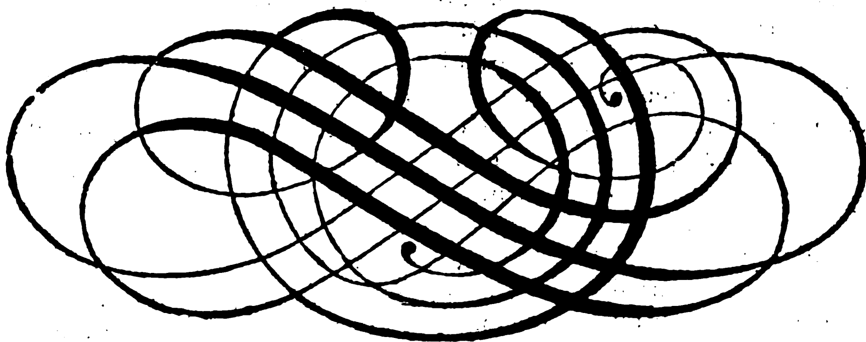
Sexingenti *Lithuani* equestres, terram *Prussiæ* ingressi, illam barbarica vastabant tyrannide. Contra quos Commendator de *Brandeburg*, collecta equestri & pedestri suorum multitudine egressus, apud *Noctagensem* regionem aliquandiu latuit, *Lithuanos* illuc aduenientes facile ex improuiso obtriturus. Verùm *Lithuanis* venire tardantibus, gentes Cruciferica ad propria dilabuntur. *Lithuani* interim superueniunt, & *Noctagenses* vastant ac prædantur: Ducentos quoque & quinquaginta de Christianis aut occidunt, aut captiuant.

Lithuani Prussiam vastant.

Ioannes dictus *Zwerin* Archiepiscopus *Rigensis*, per Magistrum *Liuoniæ* & fratres Cruciferos domus *Teutonicorum* Sanctæ *Mariæ*, quia ipsorum crudeli proposito, in subiicienda ipsis fratribus ciuitate *Rigensi*, aut funditus delenda, renuebat consentire, captiuatur. Quod malum non solùm in persona ipsius *Ioannis Zwerin*, sed etiam in aliis duobus, videlicet *Ioanne Veclita*, & *Alberto* Archiepiscopo, antecessoribus suis, attentauerunt. Superioribus quoque annis *Fredericum* de *Hazeldappe* Episcopum *Darbacensem*, à suo Episcopatu proiectum excluserant.

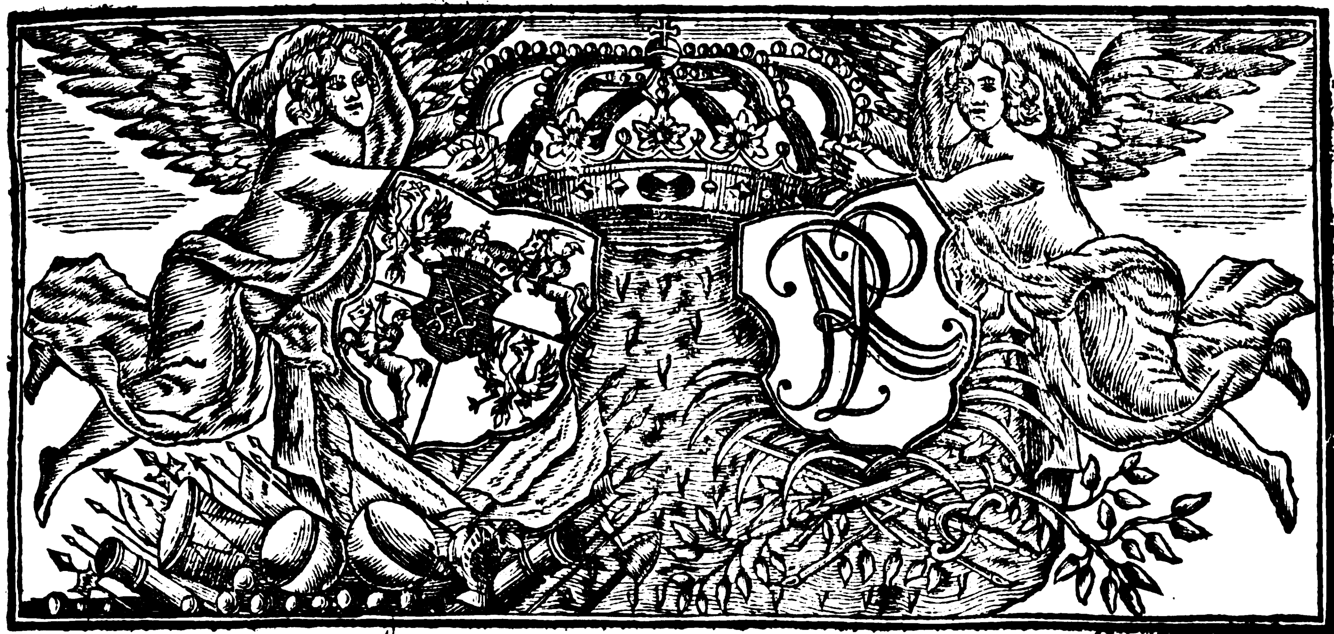
Archiep. Rigensis per Cruciferos captiuatur.

FINIS LIBRI OCTAVI.

IOAN-

Digitized by Google

IOANNIS DŁVGOSSI
SEV
LONGINI
CANONICI CRACOVIENSIS,
HISTORIÆ POLONICÆ
LIBER NONVS.

1300. Rælati & Barones *Poloniæ*, grani amaritudine A & odio contra *Wladislaum Loktek* concepta, quòd in quandam inconstantiam tyrannidemque conuersus, non defensioni & amplitudini Regni *Poloniæ*, sed oppressioni & rapinis subditorum vacabat: & quia deprauatas actiones suas, à quibus se cessaturum, à Primoribus correptus, spoponderat, resumebat; conuentum apud B *Posnaniam* omnium terrarum agunt. Vbi postquam grauamina, oppressiones, cæteræque afflictiones per *Wladislaum Loktek* aut suos illatæ, recensita sunt, subiit singulorum poenitentia & desperatio animos, de Duce *Wladislao Loktek* aliquando electionem celebrasse, & Regni *Poloniæ* Principatum ei mandasse; qui regiminis sui primitias, præter spem opinionemque de illo habitam, indignis mancipasset abusibus, & ab institutis moribusque Catholicorum Principum degenerans, maioribus altioribusque transgressionibus & tyrannide, præsumebatur succedente tempore vsurus, 1300. qui nondum stabilito confirmatoque, nondum ornatus diademate Regio, insolescens, ad plures defoimitates nullatenus tolerabiles proruperit. Dans demonstransque ingenii & propositi sui monimenta haud dubia, qualiter Regnum administraturus erat, ex his quæ in ipsis initiis nouauerat. Feliciterque actum secum putant, quòd coronationis & vnctionis decoris nondum insignitus, facilius eius imperium & Principatus poterat rescindi. Abrogandum itaque & finiendum eius regimen, tanquam inutile sibi, vniuersali sententia omnes decernunt. Et quò magis eorum ratum validumque sit decretum, & minus possit aut ab ipso *Wladislao Loktek*, aut quocumque alio infirmari, *Venceslaum Bohemiæ* Regem, & qui se *Cracouiensem* & *Sandomiriensem* Ducem, propter *Griffinæ* relictæ *Lestkonis nigri* donationem, de eisdem Ducatibus, vt in superioribus præmisimus, factam, gerebat, eligunt in Dominum & Regem. Perspicaci ad id respectu permoti, quatenus & reintegratio Regni *Poloniæ*, quod præfata scindere conabatur *Griffinæ* Ducissæ donatio, & iustius modestiusque illius prouenirét regimen.

Poloni Wladislao Loktek regimen abrogant, & Venceslao Bohemiæ Regi tradunt.

De-

Digitized by Google

1300. Decreto huiusmodi nullo discrepante condito, & ab vniversis approbato & laudato, Nuncii solennes nomine Prælatorum & Baronum Regni *Poloniæ Pragam* ad *Venceslaum* Regem *Bohemiæ* destinantur. Qui illuc venientes, omni dignatione & honore excepti sunt, & in concessa audientiæ die, mandata Prælatorum & Baronum *Poloniæ* exponunt, ac *Venceslaum Bohemiæ* Regem deprecantur, *quatenus electioni de se ad Regnum Poloniæ concorditer factæ, benignum præbeat assensum, & illius acceptet imperium & regimen, neque ad assentiendum scrupulum prioris electionis, de Duce Wladislao Łoktek facta, animum suum perturbaret, cum electio ipsa reintegra, & ipsius Ducis Wladislai exigentibus demeritis cassata sit, & eius imperium atque regimen consensu vniuersali abrogatum, exiguoque laboris & fatigæ impendiolo Venceslaum Bohemiæ Regem, si Regnum Poloniæ acceptauerit, & illuc personaliter accesserit, cunctas aduersitates & oppositiones Ducis præfati Wladislai dispulsurum.* Quæ vt facilius iustiusque proueniant, suggerunt *Polonorum* Legati *Venceslao Bohemiæ* Regi, quatenus virginem illustrem *Richscham* aliàs *Elisabeth*, filiam olim *Przemislai Polonorum* Regis, veram ac vnicam *Poloniæ* Regni hæredem, & generis nobilitate, & virtutum claritate, formæque venustate plurimùm celebrem, accipiat in consortem, felix iustumque Imperium Regni ex huiusmodi connubio habiturus. Rex autem *Bohemiæ Venceslaus* huiusmodi *Polonorum* legationem, cum consilio Prælatorum & Baronum suorum diebus plurimis dirigens, & intelligens eam in suam cedere amplitudinem & profectum, electioni de se ad Regnum *Poloniæ* factæ, publicum & expressum præbet consensum. Ac Legatis *Poloniæ* eum conducentibus, *Poloniam* in pulcherrimo magnificoque apparatu ingressus est, primùm *Calisz*, & tandem *Gnesnam* pertingens, & in Ecclesia *Gnesnensi* per *Iacobum Swinka Gnesnensem* Archiepiscopum, assistentibus sibi *Vislao Wladislauiensi, Andrea Posnaniensi, Ioanne Romka Wratislauiensi*, Episcopis, Palatinorumque, Baronum, & Nobilium Regni *Poloniæ* multitudine copiosa, in Regem *Poloniæ* cum vnctione debita & solenni, ac vniuersorum Statuum alacritate & fauore, vngitur & coronatur.

Nuncii Polonorum Venceslaum ad suscipiendum regnũ, & ducendam Richscham Przemislai Poloniæ Regis filiam inducunt, qui Gnesnæ in Regem coronatur.

Coronationis peractis solenniis, *Venceslaus Poloniæ & Bohemiæ* Rex, ex *Gnesna* in *Posnaniam* diuertit, & virginem excellentem raræ formæ *Richscham* alias *Elisabeth*, filiam olim *Przemislai* Regis *Poloniæ*, & eiusdem Regni *Poloniæ* vnicam hæredem, quæ curâ sollicitudineque Baronum *Poloniæ Posnaniæ* educata, iam ad annos nubiles peruenerat, præsentibus Consiliariis *Poloniæ & Bohemiæ* Regnorum, in consortem desponsat, matrimoniumque cum ea in facie Ecclesiæ contrahit, & tandem consumat. Vbi nuptiis Regio more celebratis, & hastiludiis cæterisque spectaculis iuxta magnificentiam peractis, munera Prælatis & Baronibus *Poloniæ* partitur. Iam enim præfati *Venceslai Poloniæ & Bohemiæ* Regis prior sponsa *Britta* filia *Rudolphi* Regis *Romanorum*, & soror *Alberti Austriæ* Ducis, vnico filio *Venceslao* edito, diem obierat. Nuptiis autem huiusmodi ritè peractis, omnium terrarum Regno *Poloniæ* subiectarum, sed & terræ *Pomeraniæ*, plenam nanciscitur possessionem, quarum gubernationem præfectis suis committit. In castris tamen principalioribus, quò solidius eius Regnum consisteret, *Bohemorum* Barones locat, & *Hinconi* de *Duba Bohemiæ* Baroni, *Maioris Poloniæ* committit Capitaneatum. Ducem verò *Wladislaum Łoktek*, collecto *Polonorum* notabili exercitu, non solùm terris *Cracouiensi, Sandomiriensi, Siradiensi, Maioris Poloniæ* & *Pomeraniæ* priuat, & omnia castra & præsidia, quæ nomine illius tenebantur, in suam redegit ditionem: sed etiam patrimonio suo Ducatu *Cuiauiensi* & *Lancitiensi* exuit, & exutum de Regno *Poloniæ* expellit: non passus illum in aliquo loco consistere: Diuinitate hanc sibi reddente iustissimè vicem, qui in Principatum Regni *Poloniæ* magis fauore Diuino, quàm suo merito euectus, animum assentatorum artibus inescatum, in Ecclesiarum & subditorum oppressionem intenderat. At *Wladislaus Łoktek* magna animi constantia vsus, dum vrgebatur stabat, dum vrgebatur sidebat, assurgebat dum premeretur. Eaque animi moderatione & patientia fortunam superabat aduersam, & mittebat sub iugum. Sub huius autem *Venceslai* regimine, *Boreslaus* Prior heremi in *Szwarnogacz*, cum fratribus suis in monasterium *Oliwam* se transferens, habitum & professionem Cisterciensem vnâ cum fratribus suscepit. Rex quoque *Poloniæ Venceslaus* præfatus, omnes possessiones & reditus, quas heremus prædicta donatione *Poloniæ* Principum habuerat, monasterio *Oliuæ* donauit & vniuit. Transiit autem præfatus *Venceslaus Poloniæ & Bohemiæ* Rex in *Masouiam* ex *Pomerania*, & positis castris circa *Gostinin*, *Ploczkam* conquirere & obtinere nitebatur. Sed cum conatus sui non haberent effectum, pluribus prædis & spoliis factis, inde discessit.

Venceslaus Rex Richscham ducit in vxorem.

Occupato autem *Venceslao Poloniæ & Bohemiæ* Rege in ordinatione rerum publicarum *Poloniæ*, & expeditionem aduersus castra, quæ pro Duce *Wladislao Łoktek* tenebantur, cum militia *Polonica* agente, Principes *Russiæ* motis exercitibus, & congregato omni exercituum suorum robore, Regnum *Poloniæ* inuadunt, ac interim in terram *Sandomiriensem*; hæc enim illis erat vicinior, arma vertunt: intestinum Regni *Poloniæ* dis- *Rutheni Poloniam libere vastant.* 1300.

1300. dissidium & bellum, quo Rex & *Poloni* occupati erant, omnium actorum & agendorum suorum, rati suffragium & fortunam. Nec A opinione suâ frustrati sunt: primùm enim *nouam Ciuitatem*, quæ tunc humili lignorum constructa erat congerie, comprehendunt, deinde vniuersam terram vacuam tunc militibus, in bello Regio militantibus percurrentes, prædas agunt, & aut cæde in homines, aut igne in tecta sæuiunt, ac pluribus damnis illatis, ingenti præda tam captorum hominum, quàm pecorum onusti, in regiones suas, nulla impetitione ex aduerso læsi, reuertuntur. Carptim enim & torrenter huiusmodi prædas agebant & spolia, resistentiam & inuasionem veriti. Nam adeò subito concitoque cursu grassati sunt, vt perprius suos penates post raptam prædam repeterent, quam B eorum repentinus insultus ad notitiam Regis *Venceslai* & *Polonorum* posset deferri. Ab eo autem, quo *Venceslaus* in Regem *Poloniæ* coronatus est, tempore, dies aut nox, tempusque vllum Duci *Wladislao Loktek*, quietum nunquam fuit, neque loco, neque mortali cuiquam, præter paucos, satis fidere *Polonos*, *Bohemosque* in suspicione habere, circumspectare omnia, doctus frigora & caumata, imbres ac solem iuxta pati, humi requiescere, inediam & quemlibet laborem, egestatemque contra decus Regium tolerare, & in paludibus, densis quoque siluis, & auiis locis noctu, rarò sub tecto delitescere. Itaque vagus incertusque, post longam exagitationem, dum perfidiam C suorum expauesceret, *Pannonias* petere statuit, ex *Pannoniis* autem *Romam* in habitu priuato iuit, vbi quicquid in Regnum *Poloniæ* deliquerat, expiauit. Ordinato autem, *Venceslaus Poloniæ* & *Bohemiæ* Rex, Regni *Poloniæ* statu, vniuersisque terris & castris eiusdem Regni suæ ditioni subiectis, Prælatis & Baronibus *Poloniæ*, Præfectisque suis Regni *Poloniæ* gubernatione commendata, quod sibi de cætero neque ad illud redire contigit, in Regnum *Bohemiæ* cum *Elisabeth* alias *Richscha* noua nupta & Regina regreditur.

Loktek nullibi satis tutus, Romam vadit,

Venceslaus vero cum consorte in Bohemiam.

Absumptus est anno eodem *Vislaus Wladislauiensis* Episcopus vigesima septima die mensis Nouembris, & in Ecclesia *Wladislauiensi* sepultus, cum annos sedecim in Pontificatu exegisset, & in locum eius *Geruardus* Canonicus *Wladislauiensis* vir consilii & ingenii singularis, ac zelator Reip. feruentissimus, nobilis genere de stirpe & genealogia *Aceruitarum*, quæ & *Laska* appellatur, per electionem Canonicam, & de consensu ac fauore *Venceslai Poloniæ* ac *Bohemiæ* Regis surrogatus est, & per *Iacobum Swinka* Archiepiscopum *Gnesnensem* confirmatus, ac in *Strzelcensi* monasterio in Pontificem benedictus. D

Vislao Wladislauiensi Episc. succedit Geruardus.

Annus hic insignis & coronatione Regis *Venceslai* in Regem *Poloniæ*, & Ducis *Wladislai Loktek* expulsione, & multarum pluuiarum & imbrium continua tempestate atque descensu. Et quod omnia præmissa superat, Iubilei celebratione. Pro quo merendo, de vniuersis Christiani orbis regionibus, maxima peregrinorum in Vrbem concurrebat frequentia. Iniuriam autem sui exilii adeò forti tulit Dux *Wladislaus Loktek* animo, vt calamitati suæ compaterentur plurimi, modestiam verò mirarentur vniuersi. Cui insuper exilium suum non delicti supplicium, sed illustrandæ virtutis occasio & materia extiterit. 1300.

Anacephalaeosis anni peracti.

Successit hoc anno apud Cruciferos in Officium Magisterii *Elingus* de *Goltbach*, natione *Duringus*, *Ludouico* de *Schippen* absumpto. Sed paucis diebus superuiuens, *Conradum* dictum *Szak* habuit successorem. *Lithuani* spoliis in *Prussia* commissis, in angustiis syluarum quas præterire non poterant, in redeundo à Commendatore de *Brandeburg* occupati, tribus tantummodò ex illa cohorte euadentibus, occiduntur. *Drojko Lithuanus* castro *Onkaim* Cruciferis prodito in *Lithuania*, fidem *Christi* suscepit.

Elingo Cruciferorum Magistro succedit Conradus.

Lithuani caeduntur.

Sedente *Venceslao Poloniæ* & *Bohemiæ* Rege in *Praga*, & Regnum *Poloniæ* per Præfectos & Capitaneos administrante, (Destituto enim *Hinkone* de *Duba*, *Nicolaum Oppauiæ* Ducem, Capitaneum Regni *Poloniæ* in terris *Cracouiensibus*, *Fritzonem* verò *Slesitam* genere in terris *Maioris Poloniæ* & *Pomeraniæ*, *Thaszam* de *Vischemburg* in terris *Cuiauiæ* creauerat) etsi quidem absentia Principis, & quod alienis forensibusque, & præsertim *Bohemis*, naturali superbia inflatis, sibique inuisis, parere cogebatur, plurimas illis molestias anxietatesque produceret, æquis tamen animis insuetum iugum, propter pacis, quæ largius solito prouenerat, respectum, ferebant, & amœnitas largitasque pacis vberior, plurimorumque grauaminum sublatio dissoluebat, præ hæredis naturale desiderium, & angustiatis super iugo alienigenarum animis, afferebat leuamen: cùm, vt fit frequentiùs, externi iustius modestiùsque, quam proprii Principes imperitent. Contigit autem anno eodem *Andream Hungariæ* Regem quatuordecima die mensis Ianuarii in castro *Budensi* excedere ex hac vita. Qui cum nullum hæredem in masculino aut fœminino sexu reliquisset, inter Prælatos & Barones *Hungariæ*, tractatu de surrogando altero Rege celebrato, grauis dissensio exorta est. Et aliis quidem placebat *Venceslaum Poloniæ* & *Bohemiæ* Regem, quod auia sua, soror Regis *Hungariæ Andreæ* exstiterat: aliis *Carolum Marcelli* Regem *Siciliæ*, cuius genus & stirpem in subsequentibus explicabimus, quod is Regem *Hungariæ Andream* strictiori affi-

1301. *Polonia per Bohemos & Morauos iuste gubernatur.*

Digitized by Google

1301. affinitate, velut nepos suus germanus ex sorore *Maria* genitus, contingebat, in *Hungariæ* Regni regimen assumi. Qui viuente *Andrea* Rege, ad Regnum *Hungariæ*, dum vndecim esset annorum, procurante *Bonifacio* octauo Papa, introductus, nutriebatur, tanquam Regi *Andreæ* successurus. Tali quoque monstruosa electione celebrata, vtraque pars electionem suam prosecuta, & alterius irritata, ad quoslibet modos & suffragia recurrebat. Vnde hi qui *Venceslaum* *Poloniæ* & *Bohemiæ* Regem elegerant, missis vsque in *Pragam* solennibus Nunciis, videlicet *Ioanne Koloczensi* Archiepiscopo, *Andrea Agriensi*, *Henrico Waradiensi*, *Haab Vaciensi*, *Anthonino Conadiensi*, *Nicolao Bolnensi*, Episcopis; *Dominico* filio *Stephani* Magistri *Tauernicorum*, *Demetrio* & *Henrico*, Regem *Venceslaum* de acceptanda corona *Hungariæ* sollicitant. Sed *Venceslaus* Rex senem se & morti proximum attendens, omniaque filio quàm sibi mallens, *Venceslaum* filium vnicum ex *Britta* priore sponsa genitum, in duodecimo anno constitutum, *Hungariæ* Legatis, id nomine aliorum & petentibus & approbantibus, in *Hungariam* stipatum insigni militum robore, transmittit. Qui à Prælatis & Baronibus *Hungariæ*, partem suam sequentibus, magna hilaritate exceptus, in *Albam Regalem* deductus, & illic ex more per *Ioannem Colocensem* Archiepiscopum, (vacabat enim tunc *Strigoniensis* Sedes) coronatur, & nonnullorum castrorum & prouinciarum nanciscitur possessionem. Altera parte quæ *Carolum Marcelli Siciliæ* Regem elegerat, ingenti sollicitudine & studio opponente resistentiam, & intendente ad ea, quæ præfati *Venceslai* Regis *Bohemiæ* causari possent regiminis in Regno *Hungariæ* eneruationem. Quorum factionem *Bonifacius* Papa octauus, mittendo in *Hungariam Nicolaum* Cardinalem *Hostiensem*, Fratrem Ordinis Prædicatorum pro Legato de Latere, adiuuabat.

& filius Venceslai in Regem Hungariæ eligitur.

Boleslaus Dux Swidnicensis moritur.

Vtroque Ducatu, *Swidnicensi*, videlicet & *Wratislauiensi*, annis pluribus in rigore & iustitia gubernato, Dux *Boleslaus Swidnicensis*, alter filiorum *Boleslai Legnicensis* Ducis, qui primus exactiones Principatibus suis & nepotum imposuit, & nobilium subditorum suorum seruitia, quanta videlicet quisque arma in bellum laturus esset, habendo ad bona hæreditaria respectum, conscripsit, qui & monasterium ordinis Cisterciensis in *Griszow* dotauit & fundauit, moritur, & in eodem monasterio *Griszouiensi* sepelitur, tres filios relinquens, *Bernhardum* cui Ducatus *Swidnicensis* cessit; *Henricum* qui *Iaworensem*, & *Boleslaum* qui *Sambicensem* alias *Minsterbergensem* sortitus est Principatum.

Absumitur anno eodem, decimo tertio Calend. Decembris, *Romka Wratislauiensis* Episcopus, cum annis nouem sedisset. Cui *Henricus* de *Virbna* genere *Polonus*, nobilis de domo & familia *Dziatossa*, succedit, à *Iacobo Swinka Gnesnensi* Archiepiscopo confirmatus. Cui ob industriam probitatemque ingenii, post mortem *Boleslai Swidnicensis* Ducis, filiorum *Henrici* quinti *Wratislauiensis* & *Legnicensis* Ducis, qui nondum annos maturitatis impleuerant, Baronum & militarium *Legnicensium* & *Wratislauiensium* concordi consensu, gubernatio & tutoria mandata est. Qui sumptus profusos faciens, thesaurum puerorum in *Legnicza* à *Boleslao* Duce *Swidnicensi* conditum, ad sexaginta millia marcarum se extendentem, pro magna parte consumpsit. Pro quo à Ducibus & Baronibus *Wratislauiensibus* magnas persecutiones expost pertulit. 1301.

Romka Episc. Wratislauiensi succedit Henricus de Virbna.

Autumnali tempore, stella crinita in occidentali parte in Scorpionis signo apparuit. Quæ per vnum mensem durans, facis suæ radios aliquando ad orientem, aliquando ad meridiem emittebat.

Cometa.

Lithuanorum exercitus, ad sex millia pugnatorum habere æstimatus, terram *Dobrzynensem* magna vastitate afflixit eo anno, & tàm truculentia quàm spoliis in eam debacchatus est. Et licet *Polonici* milites eos fuissent insecuti, non tamen illis poterant raptam prædam, & in abdita syluarum conditam, excutere. Interim *Lithuanicus* exercitus maioris prædæ auiditate stimulatus, in *Culmensem* terram descendit, & prædas atque cædes agere cœpit: quem fratres Cruciferi aggressi fundunt, & septuaginta occisis, cæteros in fugam vertunt, captiuasque virgines & matronas *Dobrzinenses*, eripiunt atque soluunt.

Terram Dobrzinensem Lithuani vastant, & à Cruciferis funduntur.

Quietato *Poloniæ* Regno sub *Venceslai Poloniæ* & *Bohemiæ* Regis regimine & gubernatione, Barones, Proceres, & Nobiles *Cracouiensis* & *Sandomiriensis* terrarum, pudorosum & ignominiæ plenum existimantes, quòd castrum & terram *Lublinensem Rutheni*, pendentibus intestinis in Regno *Poloniæ* guerris & ciuilibus dissensionibus, annis aliquot impunè occupauerant, & à corpore Regni *Poloniæ* abstractam, suæ illam facere conabantur ditionis, expeditionem pro rescindenda huiusmodi infamia indicunt. Et exercitu de terris duntaxat *Cracouiensibus* & *Sandomiriensibus* congregato, versus *Lublin* exercitum perducunt *Ruthenorum* autem Principes id semper venturum veriti, quò fortiorem possent *Polonis*, de quorum aduentu tàm rumore quàm visione personali certificationem acceperant, resistentiam opponere, Li- 1302.

Poloni.

1302. *Lithuanos* & *Tartaros*, cæterasque nationes barbaras in sui auxilium tàm prece quàm pretio adſciſcunt, & copioſum ex ſuis externisque auxiliatoribus, *Polonicoque* multò & viribus & numero ſuperiorem exercitum conficiunt. Vnde & *Polonis* aduenientibus propè *Lublin* occurrunt, & aciebus inſtauratis prælium committunt. In quo cum aliquandiu ancipiti Marte traheretur pugna, & *Poloni* robore, *Rutheni* numero vincere ſperarent, omnipotente tandem Deo iuſtiorem adiuuante aciem, omnis fortitudo *Ruthenorum*, *Lithuanorum*, & barbarorum contrita eſt, & in fugam verſa. Plures numero aut cæſi, aut ſunt capti: nonnulli verò qui fuga dilapſi in caſtrum *Lublinenſe* ſe receperant, à *Polonis* obſeſſi, cum fame cæterisque difficultatibus contabuiſſent, recentis quoque fugæ & cædis pauor animis oculisque eorum obuerſaretur, nec aliquid ſpei de ferendo à ſuis auxilio ſupereſſet, tam caſtrum quàm ſe ipſos *Polonis* dedunt. *Poloni* alacres, & victoria & ſpoliis, recuperationeque caſtri & terræ *Lublinenſis* inſignes, reuertuntur. In hunc modum terra *Lublinenſis* à *Ruthenorum* inuaſione, propitia Diuinitate, vindicata eſt.

Fuſis Ruthenis & Lithuanis

Lublinenſe caſtrum recuperant.

Gothfrido Magiſtro *Pruſſiæ* ſponte ex officio cedente, *Sifridus de Vnchwange* ſubſtituitur.

1303. Exutus & naturalibus & quæſitis terris *Wladislaus Loktek* Dux & Dominus Regni *Poloniæ*, & de omnibus caſtris, fortaliciis, & munitionibus, quæ pro eo tenebantur, non ſolùm potentia & viribus *Venceslai Poloniæ* & *Bohemiæ* Regis, qui illum & omnes ſibi adhærentes odio proſequebatur hoſtili, ſed etiam vniuerſali Baronum & Nobilium Regni *Poloniæ* conſpiratione & conſenſu eiectus: clandeſtinè tamen aliquorum Baronum Regni *Poloniæ*, in quorum pectoribus ſinceræ fidei & deuotionis erga ſe relictam credebat conſtantiam, præſentiam & domicilia in priuato & diſſimulato habitu adibat, petens & obteſtans *ne ſe deſerent, neuè in ignominiam ſui generis, & Polonicæ gentis, eum exulem & errabundum & vagum in oris externis verſari paterentur*: illi tamen ſiue potentiam & indignationem *Venceslai Poloniæ* & *Bohemiæ* Regis, ſiue ne commune edictum Regni præuaricarentur, & ob hoc in illos & familias eorum aliquid conſuleretur grauius, pertimeſcentes, nihil in eum præter nudam verborum ſupellectilem, & promiſſionum blandarum vmbram, in cuiusdam compaſſionis ſpeciem, conferebant, alienosque reperit, quos beneuolos crediderat: fidem enim, ingenii humani more, mutauerant cum tempore. Qui ſtatum & conditionem ſuam, etiam ab his, quos ſibi nun-

Loktek timens potentiam Venceslai Regis

quam defuturos fallaci ſpe præſumebat, deſertum ſpretumque iri agnoſcens, cedendum A tempori, communi furore vbique ſpiranti, optimum ducens, in ignota abditaque loca, ſyluarum denſitate conſita ſeceſſit. Ibi quoque ſe prodi, & à Præfectis Regis *Venceslai*, & ſignanter ab *Vlrico* de *Boskowicz*, tum *Cracouienſi* & *Sandomirienſi* Capitaneo genere *Bohemo*, cui ſuæ captiuitatis per Regem *Venceslaum* mandata erat cura, comprehendi metuens, in *Hungariam* cum paucis, qui ab illius latere nulla aduerſitatum rabie poterant auelli, perniciem periculumque capitis deuitans, ſeceſſit; Et longis erroribus exul, ad *Amadeum* Palatinum *Hungariæ*, Baronem ea tempeſtate potentiâ & diuitiis clarum, peruenit. Apud B quem deploratis ſuis & domeſticarum rerum & ærumnarum neceſſitatibus, ex tanta rerum conuerſione *Amadeum* ad miſericordiam flexit, quod & potens & diues Princeps, ſupplex ad illum, & omnium rerum egens, exilio inſuper calamitoſus aduenerit. Qui Regiam in eo magis, quàm exulis veneratus Maieſtatem, benignè illum excipit, proſequitur, & tractat. Ac *bono animo eſſe* iubet, diffidentemque rebus & fortunis ſuis erigit & confirmat: pollicitus illi *non ſolùm iura hoſpitii, ſed etiam in Regni ſui recuperationem quæque auxilia opportunè præbiturum.* Cui profundiori compaſſus charitate, liberaliorem ſe in il- C lum agens & munificum, quo magis intelligebat illum indignum illa ſortis iniuria. Erexit autem anno eodem *Venceslaus Poloniæ* & *Bohemiæ* Rex ciuitatem nouam *Sandecz* in confiniis *Hungariæ* ſitam, & in loco villæ *Kamienica* ad *Cracouienſem* Epiſcopatum pertinente, ſitu enim loci, dum in *Poloniæ* Regno ageret, contemplato, quòd editiorem collem ſortitus, duobus etiam fluminibus, paruo videlicet *Danubio* & *Biala*, in vtrumque latus cingeretur, ad conſtituendam futuram ciuitatem, aptiſſimus videretur, dato caſtro & ciuitate *Biecz*, *Ioanni Muſchata* tunc *Cracouienſi* Epiſcopo, locum cambiuit: Iurepatrona- D tus Eccleſiæ Sanctæ *Margarethæ* velut filiæ, & Sancti *Adalberti* velut matris, Epiſcopo *Cracouienſi* reſeruato: de quo & Priuilegium eius exſtat ſpeciale. *Wladislaus* autem *Loktek Polonorum* Dux, in externis poſitus oris, patientia admirabili exilium ſuum tulit, iuſtiſſima lege Dei recognoſcens ſe perculſum eſſe, & multò minora, quàm demerita ſua exigebant, pertuliſſe. Cumque ſuarum transgreſſionum in Deum & legem ſuam facies ante oculos obuerſaretur, ſubibatque grauis pœnitudo animum eius, quòd mandata Diuina prævaricatus, Eccleſias Dei & miniſtros eius per deſcenſus, ſtationes, & tal-

ad Amadeum Palatinum Hungariæ venit.

Noua Sandecz ædificatur.

Digitized by Google

1303. tallias grauauerit, quòd matronis & virginibus ingenuis stupra intulerit, quod viduarum & orphanorum & grauatorum causas parùm diligenter audiuerit, nec pro illis defensionem opposuerit, quòd salubri spreto auxilio, & arbitrio proprio, multa Deum & Rempublicam offendentia egerit: vouens & destinans in corde suo, & id etiam apud milites proprios & familiares, sui exilii comites, crebrius ingeminans: quòd si propitiatio Diuina illi in Regnum suum reditum largiretur, alium se vellet agere hominem, aliis studiis & obsequiis legem colere Diuinam, aliis operibus se insinuare Deo, alium se vniuersis subditis præstare, rectorem. Virginis insuper gloriosæ *Mariæ*, & Sanctorum omnium, præsertim tamen Sancti *Stanislai* Martyris atque Pontificis implorabat patrocinia, & non tam precibus, quàm lachrymis & suspiriis se eorum intercessioni commendabat. Sedulus etiam in oratione persistens, etiam eleemosynarum largitioni, vtcumque poterat, vacabat: vota vouens Domino, si illi hæreditatem patrum suorum restituere dignaretur, ingenii humani vitio & more clarius quam præsentia perpendens transacta, & quantum voluptatis Patriæ conspectus & fruitio afferat, profundius intelligens carendo quàm fruendo.

Venceslaus Rex consortem suam Pragæ coronat

In festo Pentecostes anni eiusdem die, *Venceslaus Poloniæ & Bohemiæ* Rex, consortem suam Illustrissimam *Richscham Elisabeth*, *Przemislai* olim Regis *Poloniæ* filiam, & ob nobilitatem generis, & resplendentiam probitatis, charissimo diligens affectu, volensque illi ampliora venerationis insignia, & apud externos & proprios procurare, de speciali & expresso consensu *Moguntinensis* & *Gnesnensis* Archiepiscoporum, eam in Reginam *Poloniæ* & *Bohemiæ* Regnorum in Ecclesia *Pragensi*, per *Henricum* de *Virbna Wratislauiensem* Episcopum, coronari & inungi, sub plurimorum Baronum frequentibus dispo uit, Curiamq; Regalem illo & subsequentibus diebus celebrans, hastarum & aliorum generum ludos instaurauit. *Nicolao* insuper *Oppauiæ* Duce à tenuta & Capitaneatu Regni *Poloniæ*, propter querelas & oppressiones, quæ de illo afferebantur, amoto, *Friczkonem* de *Schaschowicz Bohemum*, in Regno *Poloniæ*, & terrarum *Pomeraniæ* & *Cuiauiæ* Gubernatorem & Capitaneum ordinat & constituit.

& Polonis Bohemũ dat præfectum.

Conradus Dux *Stinauiensis*, ob gibbositatem à natura productam, *Kokirlensis* appellatus, filius *Conradi Glogouiensis* Ducis, Præpositus *Wratislauiensis*, in *Salczburgensem* Archiepiscopum concorditer electus, possessionem eiusdem Archiepiscopatûs accepturus, notabilibus Prælatis & Baronibus *Poloniæ*, ipsum conducentibus, illuc pergit. Verùm ad *Viennam* vsque pertingens, dum cognouisset *Salczburgam* vinum tantummodò, & non cereuisiam triticeam, qua ab infantia nutritus erat, habere, relicto Archiepiscopatu, ex *Vienna* in *Poloniam* in Ducatum suum *Stinauiensem*, iam à fratre suo *Henrico* possessum & occupatum reuertitur. Quem armis repeteret, capitur à Duce *Henrico*, & in *Glogouiam* captus deportatur, turrique & compedibus vincitur. Qui suorum vasallorum & militum, videlicet Nobilium de *Rudna* & *Lubin*, sollicitudine & cura, de ergastulis nocturno tempore ereptus, Ducatum suum plenè repetens, anno subsequenti, quinto Idus Octobris moritur, & in *Lubinensi* monasterio sepelitur: & vniuersus *Glogouiensis* Ducatus, ad solum *Henricum*, qui *Methildim* filiam *Alberti* Ducis *Brunsuicensis* habuit vxorem, deuoluitur. Tenui impedimento à titulo & consecutione culminis Pontificalis Archiepiscopatûs *Salczburgensis*, ob tenuitatem, vt reor, sensûs, & ingenii, tam leuiter auersus, qui potis erat ex proprio frumento & extero, genus cuiuslibet cereuisiæ sibi ordinare, & Pontificale petalum legitimè sibi quæsitum non contemnere. 1303.

Philippus Francorum Rex

Irritatus exacerbatusque *Francorum* Rex *Philippus*, quòd *Bonifacius* octauus, consilio contra ipsum *Romæ* conuocato, ipsum excommunicauerit & Regno priuauerit; conuentu maximo apud *Parisium* indicto, tam ab Ecclesiasticis quàm secularibus sui Regni, petiturus contra *Bonifacium* Papam consilium & auxilium. Et obiecta fuerunt Papæ crimina, & titulus hæresis, & Prædecessore suo *Cælestino* viuente, intrusio & ingressus illegitimus ad Papatum, & quòd ei non erat parendum. Fuitque contra ipsum facta prouocatio ad Concilium generale. Deinde præfatus *Philippus* Rex, præfatum *Bonifacium* Papam in vigilia Natiuitatis *B. Mariæ*, in *Anagina* ciuitate suæ originis residentem, per *Gwilhelmum* de *Nogaretho*, & nobiles de *Columna*, captiuat, & thesaurus diripitur. Qui captiuitatem die tertia euadens, vrbem rediit. Vbi propter magnitudinem iniuriæ sibi irrogatæ angustiatus, quinto Idus Octobris moritur, & in Ecclesia Sancti *Petri* sepelitur, cum annos octo, menses decem, sedisset. Cui frater *Nicolaus* ordinis Prædicatorum *Hostiensis* Episcopus, natione *Lombardus* de *Teruiso*, vndecimo Calendas Nouembris electus, qui *Benedictus* vndecimus vocatus est, succedit. In ea autem captiuitate *Bonifacius* Papa, præposita sibi Cruce & Sanctorum reliquiis, *Philippum Franciæ* Regem, vsque in quartam generationem fertur maledixisse, & dictum *Guilhelmum* hæreticum & hæretici filium ostendisse, nec in manibus inimicorum suorum territum fuisse, in magnam arrogantiam erectus: vt se ipsum in spiritualibus & temporalibus Dominum totius orbis assereret. De quo scriptum est:

Bonifacium VIII. P. R. captiuat.

Qui captiuitatem euadens moritur,

succedente Benedicto XI.

Digitized by Google

1303. est: *Intrauit vt vulpis, regnauit vt Leo, moritur vt canis.*

Duplex Cruciferorum in Lithuaniam expeditio.

Frequenti numero peregrinorum militum A in *Prussiam* confluente, duplici agmine in *Lithuaniam* itum est. Et vnum quidem agmen, cuius Commendator de *Brandeburg Conradus* erat Capitaneus, in districtum *Gartim*; alterum, quod *Bernardus* Commendator de *Kruczborg* regebat, in districtum *Pogradum* irruens, cæde & igne omnia vastauit. Et strage magna in *Lithuanis* commissa, cum spoliis & magno numero captiuorum rediit. Egit & alteram in *Lithuanos*, sub Quadragesimæ tempore, Commendator de *Kingsberg* expeditionem, & spoliis ac exustionibus villarum patratis, plures ducens captiuos, triginta tantummodò de suis desideratis, rediit incolumis.

1304. Licet superioribus annis, & à tempore, quo ex obitu *Andreæ* Regis Regno *Hungariæ* prouenerat vacatio, inter *Venceslaum* filium *Venceslai Bohemiæ* & *Poloniæ* Regis, & eorum Baronum *Hungariæ*, qui partes suas sequebantur ab vna, & *Carolum* filium *Roberti* Regis, in ætate puerili tunc constitutum, & aliorum Baronum suæ parti adhærentium, partibus, ab altera, guerrarum vigerent & tractarentur discidia: altiori tamen flammâ tunc agi & frequentari cœpta sunt. Cœpit quoque & pars *Venceslai* sensim languidior hebetiorque esse: desciscentibus præcipuis Baronibus ab eo, & in partem *Caroli* Regis facientibus secessionem, quòd & *Caro-* C *lus* ad succedendum Regi *Andreæ* erat propinquior, singularique ingenio & indole, atque venustate morum præclarus, *Hungarorum* mentes in sui venerationem & culturam inflexerat, & *Venceslaus* desidia & superbia, cæterisque corrùptis moribus & flagitiis, odium in se & alienationem animorum prouocabat. Quo effectum est, vt castra municipiaque obedientiam *Venceslai* Regis professa, Regi *Carolo* dederentur, & in personæ suæ clandestini celebrarentur tractatus, quò facilius ciuile bellum intercipi posset, expulsionem vel discrimen. Barones insuper *Hungariæ*, nulli partium fidi, nutrire magis diuisionem quàm extinguere visi sunt, vt castrorum & introituum D Regalium impunis illis esset detentio. Quare ad *Venceslaum Bohemiæ* & *Poloniæ* Regem in Pragam literis & nunciis perlata, grandi fremitu & colera incandescens, comparato ex Regnis Dominiisque suis numeroso exercitu, *Hungariam* ingreditur, eamque militibus suis imperat diripi, & deuastari. Ciuitatem quoque *Strigoniensem* aggressus capit, & militibus exponit in prædam. A *Strigonio* versus *Budam* procedens, filium in mortis magis periculo, quàm regiminis solio constitutum eripit, & pluribus grauibusque damnis in *Hungaria* commissis, in *Bohemiam* reuertitur, coronamque materialem Regni *Hungariæ* secum

Quum occupatus esset Venceslaus bello Hungarico,

asportat & abducit. Non magnoperè pendens Regnum *Hungariæ* à filio suo alienandum frustrandumque esse, cum & vnicus illi fuerit, & Regni *Bohemiæ*, patre obeunte, illi debebatur ampla largaque & certa successio. Superuacuum ratus, externa Regna bello quærere, cum propria & hæreditaria, nullumque discrimen habitura suppetant. Inter hæc *Wladislaus Loktek Poloniæ* Dux, aduersarium suum *Venceslaum Bohemiæ* & *Poloniæ* Regem, bello *Hungarico* implicatum intelligens, *Amadei* hospitis sui fretus suffragiis, in *Poloniam* contendit, & castrum Ecclesiæ *Cracouiensis Pelcziska*, *Wislicienſi* oppido imminens, occupat, & exinde fauentibus sibi indigenis, præsidium *Bohemorum* ex *Vislicia* disturbat, & expellit. *Vislicienſe* oppidum, situ plurimùm munitissimum, item castrum & oppi- B dum *Lelow*, in suam redigit potestatem, Regionemque circumquaque positam compellit ad præstandum sibi deditionem & tributum. 1304.

Loktek cum gentibus Poloniam ingressus aliquot castra & ciuitates capit.

Venceslao Bohemiæ & *Poloniæ* Rege, cum filio suo de *Hungariæ* Regni possessione & iure excedente, filii *Henrici*, & cæteri *Hungariæ* Barones, ad nouandum res procliui, *Othonem Bauariæ* Ducem, vt factionis suæ parti contra *Carolum Roberti* prodesset, introducunt. Vbi in *Alba Regali*, corona legitima, prece vel pretio sibi per *Venceslaum Bohemiæ* & *Poloniæ* Regem restituta, per *Benedictum Vesperiminensem*, & *Anthoninum Conadiensem*, Episcopos inungitur in Regem *Hungariæ*, & coronatur. Exindequè primùm *Budam*, deinde in *Septem castrensem* regionem procedens, à *Wladislao Waiewoda* captiuatur: & post miserabiles carceres, quos aliquanto tempore sustinuit, de Regno *Hungariæ* cum dedecore propulsatur. In qua etiam captiuitate corona materialis Regni *Hungariæ*, per præfatum *Wladislaum Waiewodam*, a præfato *Othone Bauariæ* Duce, fuit extorta & recepta.

Venceslaus Rex filium à Regno Hungariæ reuocat, in cuius locum creatur Otho Bauariæ Dux.

Sub eodem tempore *Lesschko Michalouiensis* & *Gniewkouiensis* Dux, filius *Semomislai Cuiauiæ* Ducis, *Wladislai Loktek* nepos germanus, volens molestiam captiuitatis, in quam, pro *Carolo* Rege *Hungariæ* militando, in manus *Venceslai Bohemiæ* & *Poloniæ* Regis inciderat, euadere, terram suam & fratrum suorum *Przemislai* & *Casimiri*, communem *Michalouiensem*, ipsis etiam fratribus *Przemislao* & *Casimiro* indiuisis reclamantibus & inuitis, *Conrado Hzaac* Magistro *Prussiæ*, in centum & octoginta marcis *Thorunensibus*, pignoris nomine, pacto & conditione legis Commissariæ obligat, videlicet quòd intra biennium habeat posse eam, reddito mutuo, liberandi: aliàs lapso biennio, & pecunia non solutâ, Ducatus ipse *Michalouiensis*, ad Magistrum & ordinem Cruciferorum censeatur deuolutus. De quo &

Lesschko Dux Michalouiensis terram suam obligat Cruciferis.

 Ma-

Digitized by Google

1304. Magister *Conradus* prædictus literalem dedit recognitionem. Quamuis autem in processu temporis tam ipse Dux *Leschko*, quàm fratres sui *Przemislaus* & *Casimirus* & per se, & per Nuncios, & signanter per *Ioannem* de *Plomikovv* Palatinum *Wladislauiensem* plenam & integram mutuatæ pecuniæ Magistro *Conrado* prædicto & ordini obtulissent solutionem: nullatenus tamen ad recipiendum mutuum, & ad relaxandum & reddendum terram *Michalouiensem*, quibuscumque precibus poterat induci. Propter quod Duces prædicti, à patrimonio & hæreditate sua, ludificatione prædictorum Cruciferorum, tam miserabiliter exclusi, *Wladislai Loktek* solatiis & expensis fouebantur. Terra quoque prædicta *Michalouiensis*, tam turpi & fœdo commercio, à Magistro & Ordine Cruciferorum, cœpta est damnabiliter detineri. Vt autem hæc posteris præbeant notitiam, clariorem copiam obligationis Magistri *Conradi* in maiorem euidentiam eorum, quæ narramus, subnexui Quæ talis est.

Quæ postea repetita fratribus Leschkonis negatur.

Tenor obligationis terræ Michalouiensis Magistro Prussiæ.

Vniuersis præsentium inspecturis, Nos frater Conradus Saccus, Magister Fratrum domus Teutonicorum per Prussiam, notum volumus esse. Quòd cùm de consensu Fratrum nostrorum, Illustri Principi Domino Leskoni Duci Cuiauiæ, & Domino iunioris Wladislauiæ, ad instantiam ipsius, centum & octuaginta marcas Thorunenses denariorum, ac demum centum & viginti marcas denariorum eorundem fideliter mutuassemus, ipse Nobis & nostris fratribus, pro eadem pecunia territorium suum Michalouiense, cum omnibus terminis suis nomine pignoris obligauit, ita videlicet: quod si idem territorium à proximo festo Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi intra biennium per ipsum aut fratres suos Przemislaum & Casimirum inclytos Duces & Dominos Cuiauiæ a Nobis & Fratribus nostris per solutionem supradictæ pecuniæ non fuerit exolutum, cum nullus alius exoluere debeat, extunc Nobis & Ordini nostro præstiterunt, & sic ad Nos & Ordinem nostrum deuolutum perpetuò possidendum. Si autem intra præfatum biennium, quocumque tempore fuerit, nobis prædictus Dominus Lestko, aut fratres eius Principes prædicti, pecuniam soluerint prædictam, ex tunc ipsis supradictum territorium, prout ad ipsos pertinet, reddemus, & tenebimur reddere bona fide. Promisimus etiam & promittimus prædicto Domino Leskoni interim, quod tenemus & habemus nomine pignoris prædictum territorium, in eo contra voluntatem eius, nullam faciemus taxam, nec sumptus aliquos, ad quorum solutionem faciendam, ipsum postmodum compellere deberemus. In quorum omnium memoriam & tutelam, sigillum Nostrum præsentibus est appensum. Testes sunt Frater Guntherus de Svvarczburg Prouincialis terræ Culmensis, Frater Henricus de Dubin Commendator in Thorun, Frater Otho Commendator in Scheuen, Frater Henricus de Wederth Commendator in Heszovv, Frater Gosuinus Vice Commendator, Frater Petrus Commendator in Redino: & plures alii Ordinis nostri fratres. Datum Thorunii. Anno Domini millesimo tricentesimo quarto. Calixti Papæ & Martyris.

Vernerus comes de *Hohenberg*, *Adolphus* cum germano suo de *Vinthuel*, & *Theodorus Elner*, plures quoque alii *Rinenses* milites *Prussiam*, Cruciferis contra *Lithuanos* auxiliaturi, aduenniunt. Itaque *Prussiæ* Magister *Conradus Szak* exercitu bipartito *Lithuaniam* ingressus hyemis tempore, illam circa territorium *Garthin* cædibus & flammis vastat, spoliaque in hominibus & pecoribus secum refert. Sub tempore deinde Quadragesimæ, Commendator de *Kinsberg* vocatus *Svvirtil*, in ampliori gentium turma venit in *Onkaim*, vbi *Lithuanus* quidam iuxta clandestinam pollicitationem Cruciferis factam, castrum præfatum, cuius erat Burgrabius, Cruciferis aperit. Qui illud nocte ingressi, omnes passim mares & fœminas, senes & paruulos interimunt, castrum flammis tradunt. Et discurrendo in vicinas regiones, congesta præda, eam in *Prussiam* deducunt.

Conradus Mag. Prussiæ terras Garthin depopulatur.

Commendator de Kinsberg castrum Onkaim conquirit.

Quinto Idus Octobris, *Conradus* Dux *Zeganensis* & Præpositus *Wratislauiensis* primogenitus *Conradi* Ducis *Glogouiensis*, obiit, in monasterio *Lubensi*, in medio chori sepultus.

Benedictus XI. cum mensibus tantummodò octo, diebus decem & septem sedisset, Nonas Iulii in *Perusio* moritur, & in Ecclesia fratrum Prædicatorum, ante maius altare sepelitur, qui plurimis miraculis asseritur coruscasse. Post cuius mortem Cardinalibus super futuri Pontificis electione discordantibus, vacauit Sedes *Romana* mensibus decem, viginti nouem, Cardinalibus stantibus inclusis. Et licet multis artatis a Pe * * * non valentibus concordare, in duas enim se partes Cardinales scinderant, vna *Gallica* pro Rege *Franciæ*, altera *Italica* hostis illi & infesta nimis, & quæ partem *Bonifacii* fouebat octaui. Cardinalis itaque *Nicolaus* de *Prato* Ordinis Prædicatorum Episcopus *Hostiensis*, vir solertis ingenii, voluit se ad partem *Bonifacii* inclinare, & persuasit vt *Burdegalensis* Archiepiscopus Regis *Franciæ* hostis *Bernhardus* eligeretur. Quod cum effecisset, significauit occultissimè Regi *Franciæ*. Qui illicò Archiepiscopum *Burdegalensem* sibi reconcilians, iureiurando illum astrinxit, quòd in *Francia* resideret, & decimas sibi per decem annos remitteret, ac *Columnenses* ad Dignitatem restitueret. Quæ

Benedicto XI. P R. succedit

1304. Clemens V. Quæ omnia impleuit, & vocatus est *Clemens V.* genere vasto. Et sedit in *Auinione*, coronatus in *Lugduno*, decimo octaua Calend. Decembris. Cumque de loco coronationis cum frequenti populorum turba procederet, concurrentibus & comprimentibus se turbis, & Papam coronatum videre gestientibus, cuiusdam muri ruinata materia cecidit, & *Ioannem Britanniæ* Ducem cum aliis vndecem collidens extinxit, Papæ etiam coronam de capite decerpens, & ex corona carbunculum pretii sex millium florenorum auellens. Ex quo plurimis admirantibus, varii successus ominabantur prodituri.

Iacobo Svvinka Gnesnensi Archiep. Quarta mensis Martii, *Iacobus Svvinka Gnesnensis* Archiepiscopus in *Vnieiovv* moritur, & in Ecclesia *Gnesnensi* nona mensis eiusdem Martii, funeri suo omnibus legitimè persolutis sepelitur. Prima autem die mensis Maii, pro electione futuri Metropolitani *Gnesnensis* consignata, *Borzislaus* Archidiaconus *Posnaniensis* & Canonicus *Gnesnensis*, per formam compromissi concorditer eligitur. *succedit Borzislaus.* Qui non per Nuncios, sed per se ipsum negotium electionis celeriori volens consumationi demandare, in *Perusium*, vbi *Benedictus* vndecimus cum curia residebat, processit. Quò perueniens, & *Benedictum* Papam rebus humanis absumptum reperiens, confirmationis suæ dilationem integro ferè biencio pertulit. *Cardinalibus* enim Ecclesiæ *Romanæ* post mortem *Benedicti* vota varia in conclaui fundentibus, electio *Romani* Pontificis tanto tempore fuit protelata. Ad *Clementem* deinde *V*, qui *Benedicto* successit, in *Auinionem* venit, & illic electionis suæ confirmationem non sine difficultate obtinuit.

Lancitiensem terram Rutheni vastant; In die Sancto Pentecostes, *Lithuanorum* exercitus, *Lancitiensem* terram furtiuè & nullo denunciante ingressus, eam spoliis & cædibus deuastat, ciuitatem quoque *Lancitiensem* accedens, & sine resistentia capiens, eam succendit. Cui cum præda graui onusto, impeditiori quoque & pigro agmine incedenti, *Casimirus Dobrzinensis* Dux & *Wladislai Loktek* germanus, cum gentibus suis, reuertenti occurrisset, durum certamen in villa *Troianovv* committitur inter vtrosque. *quibus Casimirus Dux prædam eripit,* Licet autem fauore Diuino cedentibus fugientibusque *Lithuanis*, & in tergis eorum hærentibus *Polonis*, cessisset victoria, & omnis præda *Lithuanis* partim cæsis partim captis, fuisset erepta; *victoriaque Polonis, amisso Duce cessit.* Dux tamen ipse *Casimirus*, non solùm Ducis, sed & militis occupans officia, & in ala quæ laborare cœperat pugnans fortiter, multitudine telorum lancearumque confossus, generoso spiritu fuso, gloriosum quidem & celebrem, sed non incruentam *Polonis*, mortem suam miro affectu lugentibus, dereliquit victoriam. Declinassent autem *Lithuani*, eo ipso tempore omni nisu ingenia sua secuti, certamen, nisi illos *Polonicus* exercitus, in loco apto consecutos, decertare coegisset. Gens enim prædociniis assueta, & propter inopiam domesticam, explendamque esuriem, vicinorum agros incursare solita, pugnæ discrimen magnoperè deuitabat. Tentauit sub hoc tempore, dum in *Poloniam Lithuani* prædatum iissent, castrum *Garthin* per fratrem *Albertum* de *Hayn* Magister *Prussiæ* intercipere, sed cum secus res cessisset, venit solus, tandem in castro validum præsidium reperiens, retrocedit. Quem *Lithuani* aggressi, vsque ad meridiem cædendo & inuadendo ipsum lacessabant, & multi hinc inde occisi, vulneratique. 1304.

Consistente *Venceslao Bohemiæ* & *Poloniæ* Rege in *Praga*, vnà cum filio suo *Venceslao* ex *Hungaria* pridem reducto, valetudo aduersa siue ex morbo, siue ex senio, siue, vt quorundam habuit assertio, ex veneno illum cœpit impetere, & sensim inualescere & grassari. 1305. *Albertus* interim *Romanorum* Rex *Bohemiam*, filius vero suus *Rudolphus Morauiam*, duplici agmine ingressi, hostiliter populantur, & circa montes *Kuthnenses* vtroque coniuncto exercitu, maiori vastitate & spoliis *Bohemiam* per incendia & rapinas subiiciunt. *Marchionatus Morauiæ ab Alberto Imp. & filio vastatur.* Ea belli nacta occasione, quod morte *Grittæ* consortis suæ, & eiusdem *Alberti Romanorum* Regis sororis, secuta, *Venceslaus* Rex de *Egra* ciuitate & *Misnensi* prouincia excedere, ac de montibus *Kuthnis*, qui in diebus præfati *Venceslai* Regis argenti fodinam cœperant producere, de octoginta millibus argenti, pro Imperiali cameræ debitis, pendere recusaret. Et quamuis *Venceslaus* Rex ex gentibus Dominio suo subiectis, & ex Marchionatibus *Misnensi* & *Brandeburgensi*, moliretur comparare exercitum, resistentiam *Alberto Romanorum* Regi, & filio suo *Rudolpho* Duci *Austriæ* oppositurus: tardius tamen, & in pauciori numero, quam sat erat, auxiliis propriis & externis conuenientibus, exercitus *Romanorum* Regis, patratis in Regno *Bohemiæ*, & Marchionatu *Morauiæ*, pluribus incendiis, rapinis, & spoliis, ad propria incolumis rediit: præter aliquos, quos infectio aquarum, ex virulenta decoctione purgamentorum argenti, & sordibus latrinarum, aquis per ciues *Kuthnenses* immissa & procurata, sub obsidionis tempore extinxerat. Ingrauescente autem morbo, præfatus *Venceslaus Bohemiæ* & *Poloniæ* Rex, nono Calend. Iulii ex phthisi in *Pragensi* ciuitate absumptus est, & in monasterio aulæ Regiæ ordinis *Cisterciensis*, quod ipse viuens erexerat, fundauerat, & dotauerat, iuxta Regalem magnificentiam sepulturæ traditus anno Regni Bo- *Venceslaus Bohem. & Poloniæ Rex moritur.*

Digitized by Google

1304. *Bohemiæ* sexto, *Poloniæ* quinto. Post cuius mortem *Boleslaus Wratislauiensis* Dux filius senior *Henrici* quinti *Wratislauiensis* Ducis, A qui in quindecimo anno existens, filiam *Venceslai Bohemiæ* Regis *Margaretham* nomine, ex prima vxore *Iuttha* genitam desponsauerat, & post desponsationem quadriennio, in domo & curia soceri morabatur, in *Poloniam* ex *Bohemia* cum sponsa sua *Margaretha* reuertitur.

Venceslaus II. patri in Bohemia succedit,

Erectus est in *Bohemiæ* Regem, atque in solio locatus paterno, morte *Venceslai Bohemiæ* & *Poloniæ* Regis secuta, & funebriis suis iusto honore celebratis, filius suus vnicus *Venceslaus*, & consensu vnanimi Prælatorum & Baronum *Bohemiæ*, in Regem *Bohemiæ* coronatur. Qui etiam expletis huiusmodi coronationis insigniis cum tunc esset a- B dolescens annorum decem & septem, vxorem accipit virginem *Filiolam* nomine, natam Ducis *Mieczislaui*. Ducis *Theschensis*, & vinculo matrimonii contracto, tertio Nonas Octobris, nuptiæ ex more celebrantur. Præfatus insuper *Venceslaus* secundus *Bohemiæ* Rex, nihil de his, quibus Pater principabatur, minuendum ducens, etiam se *Poloniæ* Regem quamuis nondum de illo inuestitus & coronatus fuisset, & gerebat & scribebat, cum nonnulla castra & municipia pro eo in *Polonia* per suos Præfectos administrata tenerentur. Non tamen res hæc *Wladislaum Loktek Poloniæ* Ducem pauidum in agendis fecit. Sed morte *Venceslai* primi Regis ad eum perlata, ad subii- C ciendum sibi *Sandomiriense* castrum, & cæteras terræ *Sandomiriensis* munitiones, exercitum magis agrestibus, quàm militaribus refertum habens, processit: & dum tenuem languidamque resistentiam inuenisset, (ex morte enim *Venceslai* primi Regis, ferè singuli in Ducis *Wladislai Loktek* obedientiam & regimen, quam in *Bohemorum*, quorum iam illos satietas & fastidium cœperat, *Poloni* erant procliuiores) non solùm castro, sed vniuersa terra *Sandomiriensi* potitur: mira fide & deuotione suum singulis aspirantibus regimen & Principatum. Vnde & præsidia *Bohemorum*, in quibuscumq; locis terræ *Sandomiriensis* consistentia, tunc aut exterminata sunt, aut fugata. Res quoque D præfati *Wladislai Loktek*, ab eo tempore in prosperitatem conuersæ, meliori ordine & loco cœperunt consistere: quoniam Barones & milites, atque Optimates *Cracouiensium* & *Sandomiriensium* terrarum, videlicet *Wierzbiatha* Castellanus, *Albertus* de *Zmigrod* Palatinus, *Cracouienses*, *Zegotha* Palatinus, *Prandotha* Castellanus, *Smil* Iudex, *Sandomirienses*, *Clemens* Cancellarius & Canonicus *Cracouiensis*, & plures alii in suam ditionem concesserant. A quibus & pluribus aliis cum gaudio susceptus, fides promissa, effusus fauor. Plures enim se illi ex *Polonis* iunxerant, more quodam ingenii humani, exilium longo tempore passo, & quem

& Poloni plerique Bohemis expulsis ad Loktek deficiunt,

periisse plerique crediderant, ad misericordiam adstipulabantur, quam etiam *Bohemorum* superbia & auaritia coauxerat, quos exterminatum iri, & de *Polonia* pelli, incredibili odio omnes flagrabant. Et licet *Wladislaus Loktek* debile, & penè nullum ærarium habuerit: in conuentu tamen abundabat armis & equis. Quoniam singuli ferè *Poloni Cracouienses* & *Sandomirienses*, ad aduentum suum, mortuo *Venceslao* primo, *Bohemiæ* & *Poloniæ* Rege, officia intenderant. 1305.

Conflagratione villarum, & captione hominum apud *Lithuaniam* Frater *Philippus* de *Balanth* patrata, præda & captiuis cum aliquanta parte copiarum se præcedere iussis, à Duce *Lithuanorum* & suis gentibus consecutus, belli certamine excipitur. In quo dum & ipse & alii quatuor Cruciferi, qui ordines ducebant, cecidissent, clamore ad se qui præcesserant cum captiuis perlato, accurrunt, & *Lithuanos*, Ducemque eorum, iam victoria exultantes, metu perculsos, magna cæde edita, in fugam vertunt, & male partam victoriam, *Lithuanos* cogunt euomere.

1306. Terra *Sandomiriensi* in suam obedientiam atque ditionem Dux *Wladislaus Loktek* redacta, in *Cracouiensem* terram, non iam cum tenui, sed cum iusto & notabili exercitu (omnes enim partium *Sandomiriensium* Nobiles, ad secum militandum coëgerat) aduenit. Vbi non solum primorum Baronum, sed *Ioannis Muschata* Episcopi *Cracouiæ*, quem sibi promissa restitutione castri *Biecz*, per *Hungaros* intercepti, reconciliauerat, & *Adalberti* Aduocati, atque ciuium *Cracouiensium* fauore, summam rerum adeptus est, & in *Cracouiensem* Vrbem, caput & metropolim Regni *Poloniæ*, cum gentibus suis, prima die Septembris, admissus, castrum etiam *Cracouiense*, quod tunc per *Bohemos* tenebatur, per deditionem accepit: *Bohemis* nec quicquam resistere ausis, cum & victualium premerentur inopia, & *Bohemiæ* Regem *Venceslaum* nullatenus sperarent sibi succensurum. Rex autem *Bohemiæ Venceslaus* secundus, & suorum, qui ex *Poloniæ* castris deiecti fugatique turpiter fuerant, continuis querelis, & his, quæ per Ducem *Wladislaum Loktek* gerebantur, prouocatus, expeditionem in *Poloniam* parat, & vt *maioris Poloniæ* partes, quæ nondum à Duce *Wladislao Loktek* subactæ fuerant in fide contineat, & ipsum Ducem *Wladislaum* de terris *Cracouiensibus* & *Sandomiriensibus*, ac de vniuerso Regno *Poloniæ*, cuius se Regem intitulabat & scribebat, excludat. Occupaturum se Regnum *Poloniæ*, & iure successionis paternæ, & beneficiis armisque præsentibus facilè apud *Polonos* regnaturum crediderat. Sed fatum ineuitabile quo appetebatur, spes cogitationesq; illius veluti insanas, irridebat. Comparato autem satis valido ex propriis & auxiliariis exercitu, ver-

Venceslaus II. sentiens Poloniam occupari per Loktek,

congregat exercitum,

Digitized by Google

1306. versus *Cracouiam* procedit. Et dum in *Olmuncz* consisteret, recensendo pugnatorum propria & externa auxilia, vbi ad illum non- A nulli ex militibus *Poloniæ*, parti suæ fauentibus aduenerant, & in domo Decani *Olomucensis* in meridie, vna duntaxat camisia propter intemperiem aeris velatus, se sopori dedisset, à quodam milite, qui huiusce rei dudum curam susceperat, pluribus vulneribus, quòd ebrietati, & turpissimæ parti corporis dies noctesque indulgebat, aliorum bona diriperet, aliorum vxoribus illuderet, tertia die Augusti confossus & obtruncatus est, omnibus quibus custodia corporis Regii mandata erat minime id sentientibus, & aut propriorum negotiorum actioni, aut sopori tunc deditis & occupatis. Vnde & facinus huiusmodi eà obsitum erat caligine, vt quis autor necis hu- B iusmodi extiterit, quauè de causa patratum sit, & præsentes & futuros latuerit. Insimulatus tamen de vitio huiusmodi miles quidam *Conradus* de *Potenstein*, natione *Duringus*, quòd à quibusdam ex Curia Regis, & de domo Decani *Olomucensis* currere, & gladium cruore aspersum ferre visus sit, furore eorum qui Regem lamentabantur occisum correptus, & repentina rabie, causa non digesta nec discreta, trucidatus est: cadauerque suum canibus proiectum & ab eisdem deuoratum est. Et funeri, occisi *Venceslai* Regis, iustè an iniquè, certum est, vnius duntaxat militis capite parentatum. Illic quoque furor militum, in cædem passim & vltionem Regis prorumpen- C tium conquieuit. Assertio nonnullorum habet, *Albertum Romanorum* Regem tres *Sueuos* milites ad Curiam *Venceslai* Regis *Bohemiæ* misisse, & huiusmodi necem procurasse. Altera die, videlicet quarta mensis Augusti, corpus Regis fauore militum in Ecclesia maiori *Olomucensi* sepultum est. Quod postea per sororem suam *Elisabeth*, in monasterium aulæ Regiæ *Pragensis* translatum est. Habet & nonnullorum assertio, *Venceslaum* Regem prædictum conspiratione propriorum militum necatum esse, quod & parum grauitatis Regiæ in se habens, leuia quædam, & hæc ipsa magnum inconstantiæ & variationis fluxum habentia, tractare solitus fuerit, & quod castra D Regia & introitus in ipsis mox Regni sui primitiis, prodiga largitione distraxerit; verisimili coniecturà, ampliora, nisi sublatus morte fuisset, distracturus. Nonnisi vno plus minusuè anno regnauit, & in eo soboles masculina *Bohemiæ* Regum deleta prorsus & extincta est. Cœpitque ab eo tempore *Bohemia* externis & alienis principibus subiecta esse, plus incrementi an pessundationis, incertum est, ex eorum regimine susceptura. Barones etenim *Bohemiæ*, conuentum apud *Pragam* in octaua Assumptionis *B. Virginis Mariæ* super eligendo futuro Rege habentes, in varia vota scissi fuère: cum nonnullis placuisset *Henricum* Ducem *Carinthiæ* tunc *Pragæ* præsentem, qui filiam Regis *Venceslai* primi, & sororem secundi, *Margaretham* seniorem habebat in consortem, in Regem assumi *Bohemiæ*. Tandem Primoribus, Baronibus, id pluribus & euidentibus rationibus magis probantibus, *Rudolphus* Dux *Austriæ* filius *Alberti Romanorum* Regis, *Henrico Carinthiæ* Duce ex *Praga* excluso, concorditer eligitur, & in Regem Bohemiæ assumitur & coronatur. Et quò iustius solidiusq; suum esset imperium, *Elisabeth* quæ *Richscha* vocabatur, vxor *Venceslai* primi *Bohemiæ* & *Poloniæ* Regis, filia *Przemislai* Regis *Poloniæ*, sibi matrimonialiter copulatur: quamuis filiæ Regis *Bohemiæ* & *Poloniæ Venceslai* primi, & sorores secundi, videlicet *Margaretha* consors *Henrici* Ducis *Carinthiæ*, & *Anna* consors *Boleslai* Ducis *Glogouiæ*, ac *Elisabeth* virgo innupta, Barones *Bohemiæ*, *ne se desererent, neuè de patrimonio suo exhæreditarent, & notis ac propriis externos & indignos præponerent*, flexis genibus, non tam precibus quam lacrymis, fuissent aliquoties deprecatæ. Præfata insuper *Richscha*, *Przemislai Poloniæ* filia, & *Venceslai Bohemiæ*, Regum, olim consors, secundo marito *Rudolpho* Duce *Austriæ* & Rege *Bohemiæ* mortuo, tertium, videlicet *Hispaniarum* Regem, sortita est. Ex qua filiam, *Sanciam* nomine, susceptam, *Aldifonsus Aragonum* Rex accipiens in vxorem, tres filios ex ea progenuit, videlicet *Petrum*, *Aldisonsum* & *Fernandum*, & tres filias, *Constantiam*, *Cleonoram*, & *Sanciam*. 1306.

sed paulo post occiditur.

Cui in Bohemiæ regno succedit Rudolphus Dux Austriæ.

In *Poloniæ* quoque Regno, *Venceslao* Rege prædicto occiso, etiam viscarium schismatis non defuit. Nam licet *Cracouiensis*, *Sandomiriensis*, *Siradiensis*, *Lancizicensis*, *Cuiauiæ*, & *Dobrzinensis*, terræ conuentione in *Cracouiensi* ciuitate in die Sancti *Ægidii* celebrata, Duci *Wladislao Loktek* tunc præsenti innouasset Regnũ, ac in eius Principatum & regimen, nemine discrepante consensissent: terræ quoque *Pomeraniæ* Barones & milites, *Bohemorum* Capitaneis & præfectis eiectis, morte *Venceslai Bohemiæ* Regis cognita: non enim ea tempestate vir in armis melior, & Regnum *Poloniæ* facilius adiuuaturus reperiri credebatur; Prælati tamen, Barones & milites *maioris Poloniæ*, videlicet *Posnanienses* & *Calissienses*, inueterato odio contra eum vsi, quod illis nimis auarè superbeque superiori tempore imperitasset, posuerunt tunc nefandam abominabilemque scissuram. Nam *Henricum Slesiæ* & *Glogouiæ* Ducem, filium *Conradi* Ducis *Glogouiensis*, eò quòd ex sorore germana Regis *Poloniæ Przemislai Salomea* genitus esset, in suum Principem & Dominum eligentes, eius Principatu & Regimine aliquot annis vsi sunt. Et ipse Dux *Glogouiensis Henricus*, per omne tempus quo vixit, se *Dominum & hæredem Regni Poloniæ* scribebat & nominabat, licet, altero

Loktek ab omnibus fere in Dominum assumitur:

soli Barones maioris Poloniæ Henricum Glogouiæ Ducem accipiunt.

Digitized by Google

1306. altero videlicet *Wladislao Łoktek* in *Cracouiensi* & aliis Ducatibus Regni *Poloniæ* principante, benedictionem & vnctionem Regalem nunquam fuerit sortitus. In administranda iustitia nimis seuerus & infestus *Polonis*, mores & conditiones eorum plurimùm fastidiebat. *Mechtildim* filiam *Alberti* Ducis *Brunszwicensis* habens in vxorem, furum, prædonum & spoliatorum, cæterorumque malefactorum, præcipuus persecutor & mulctator. Propter quod sub regimine suo terra *maioris Poloniæ* secura, pace & quiete abundabat. Quo effectum est, vt Ducis *Wladislai Łoktek* truncato & diuiso Principatu, etiam eius in Regem *Poloniæ* per annos plures protelaretur coronatio: cum & Archiepiscopus *Gnesnensis Borzislaus*, vnctionem & coronationem Regi impositurus, alterius ditionis & obedientiæ Principis, nondum ex *Auinione* rediisset: & corona cæteraque insignia Regalia in *Gnesna*, vbi tunc *Henricus Slesiæ* & *Glogouiæ* Dux principabatur, consisterent. Vt autem terræ *Pomeraniæ* vbique hostibus circumseptæ firma sibi duraret possessio, eam duobus Ducibus, *Przemislao* & *Casimiro* nepotibus germanis, filiis olim Ducis *Zemomisl* germani sui cum vniuersis castris dat in tenutam, castro duntaxat & ciuitate *Gdansk* excepto, quod Nobili, *Bogussio* videlicet *Pomeraniæ* Iudici, in gubernationem commendat. Et his taliter compositis, collecto ex *Cracouiensi*, *Sandomiriensi*, *Siradiensi*, *Łanciciensi*, *Pomeraniæ* & *Cuiauiæ* terris, exercitu, expeditionem contra aduersarium suum *Henricum Glogouiæ* Ducem mouit, & multum æstatis tempus, populando Dominia sua, absumpsit: *Henrico* Duce prædicto, cum inferiorem se conspiceret, in castris & fortalitiis se continente. Expeditione autem feliciter peracta, in terram *Pomeraniæ* descendit, & in ea ordinando negotia publica vniuersa, hyemis tempus morabatur, omnibus *Pomeraniæ* militibus plurimùm lætantibus de suo Principatu & sibi deuotam exhibentibus obedientiam & subiectionem. Ipse insuper *Henricus* secundus *Glogouiæ* Dux, propter *Wladislai Łoktek* Ducis impedimentum, in Regem *Poloniæ* coronari nullâ ratione valuit. Quam coronationem suam *Gnesnensis* Archiepiscopus *Borzislaus* nondum ex *Auinione* reuersus, si eam præstitisset, multa incommoda causaturam verebatur. Vnde præfatus *Henricus* non se Regem sed *hæredem Regni Poloniæ*, *Ducem Slesiæ*, *& Dominum Glogouiensem*, *Posnaniensem*, *& Califfiensem* scribebat & gerebat. Descenderat autem *Wladislaus Łoktek* personaliter in *Gdansk*, maximo honore tam militum quàm Ciuium, de suo Principatu exultantium, receptus. Vbi a *Swyancza* Palatino *Gedanensi*, *Voislao* Castellano de *Puczki*, *Petro* Succamerario *Stolpensi*, *Bogussio* Iudice *Pomeraniæ*, *Petro* & *Laurentio* filiis *Swyancze*, *Petro* de *Polnow*, *Iaszkone* de *Slawa*, *Laurentio Rugimuoldæ*, nec non vniuersis Baronibus *Pomeraniæ*, fidelitatis & homagii accepit iuramenta. Comitabantur autem Ducem *Wladislaum Łoktek* in *Gdansk*, & ibi secum notabili morabantur tempore, *Geruardus Wladislauiensis* Episcopus, *Wierzbietha Cracouiensis*, *Kelcius Posnaniensis*, *Bronissius* Cuiauiensis, Palatini, & *Clemens* Castellanus *Siradiensis*. 1306.

Durante Regni scissione

Ad intestinam monstruosamque Regni *Poloniæ* diuisionem, geminatum aliud malum eidem Regno, superna permittente iustitia accessit. *Lithuani* enim tunc gentiles, audientes Regnum *Poloniæ*, taliter vt præmisimus scissum esse, per syluarum & nemorum lustra & inuia intrantes, in *maiorem Poloniam* subitam faciunt irruptionem, & oppida *Calisch* & *Stawischin*, & villas in finibus eorum sitas inuadunt. Ac senibus & impuberibus trucidatis, multisque mortalibus permiscui sexûs captis, plura millia, nullo defensionem aut resistentiam faciente, secum in seruitutem abducunt. Principibus *Poloniæ* & *Masouiæ*, per quorum terras & Dominia captam abigebant prædam, dissimulantibus genti suæ liberationem impendere, & consurgere in hostes, nullâ re quàm nomine metuendos. Intelligens Magister *Prussiæ* frater *Henricus* de *Płoczk*, eo anno in officium assumptus, natione *Saxo*, *Lithuanos* ad vastandum terras Regni *Poloniæ* descendisse, & *Lithuaniam* defensoribus vacuam esse, ad vastandum eam exercitum transmittit. Qui ad castrum *Lithuanicum Garthin*, forti *Lithuanorum* præsidio munitum, sub tegmine nebulæ accedens, & illud apertum reperiens, *Lithuanos* omnes subito hostium aduentu perterritos, nullam facientes resistentiam, aut capit, aut trucidat. Et spoliato castro atque incenso, in propria remeabat. Commendator autem de *Kingsberg*, molestè ferens suos castrum *Garthin* situ forte deseruisse, neque in eo militum posuisse præsidium, cum eodem exercitu illuc ire pergit. Sed præoccupatum locum à *Lithuanis* offendens, impugnationem factam recidere videns in irritum, nouis irrogatis spoliis discessit. Multis deinde militibus peregrinorum *Prussiam* aduenientibus, nouum infertur *Lithuanis* bellum. Qui cum ad pugnam elici non possent, districtu *Karschouin* spoliis & igne vastato, Christianorum exercitus in *Prussiam* remeauit. Sub idem tempus Commendator de *Ragnetha* castrum *Lithuanicum Puthemken* impugnare adorsus, castrum inferius conquirit: & *Lithuanis* illic repertis peremptis, superioris castri, quod probè à *Lithuanis* viderat defendi, conquisitionem omisit. Quem in *Ragnetham* redeuntem, *Lithuanorum* nonnulli persecuti, dum in spoliis

Lithuani maiorem Poloniam

& Cruciferi Lithuaniam vastant impune.

Digitized by Google

1306. spoliis dant operam, omnes, tribus tantummodò fugientibus trucidantur. *Lithuanorum* vnus *Spudo* nomine, castro *Lithuanico*, cui præfectus erat, *Puthemken* vocato, in potestatem Cruciferorum tradito, fidelis efficitur. Castrum à fundamento illic disiectum est, spolia castri, & captiui, in *Prussiam* adducta. Incendio quoque casuali in *Cracouiensi* ciuitate, propè Parochialem Ecclesiam Sanctorum omnium erumpente, carbo ignitus vento flante octaua mensis Maji in Cathedralem Ecclesiam laminis plumbeis tectam delatus, non solùm tectum eius, a plumbo magis alitus quàm restrictus, absumpsit, & muros parietesque collisit: sed & vniuersum castrum *Cracouiense*, cum suis turribus, cum suis Palatiis, domibus, & structuris, ex lignorum materia fabrefactis, sua voragine perpetuo exterminio dissoluit: satis documenti & cautelæ posteris tribuens, ne in tegendis Ecclesiis, magis splendidis & nitorem præ se ferentibus plumbi laminis, quàm in coctis lateribus minus splendoris habentibus, confidant. Ciuitas insuper *Cracouiensis*, in pluribus domibus suis, & in hospitali, demolitionem tectorum, & grauem iacturam ex huiusmodi incendio perpessa est.

Incendium Cracouiæ.

Semouitus filius *Boleslai* Ducis *Masouiæ*, monasterium *Lubense*, & domum *Ieszouiensem*, amplioribus gratiis, quàm genitor suus *Boleslaus* libertat. Sed in recompensam libertatis datæ, quasi mercato, & in putidam mercedem villam *Krosznoua* a *Paulo* Abbate *Lubensi*, & *Benedicto* Præposito de *Ieszow* recepit.

Regnum insuper *Hungariæ* simili discidio, sed breuiorem durationem habituro, quasi quadam peste serpente, contagionatum est. Dux enim *Bauariæ Otho*, in locum *Venceslai Bohemiæ* Regis, quem *Hungari Ladislaum* vocabant, contra *Carolum Siculum* adolescentem, per aliquos Barones *Hungariæ*, qui rebus nouis studebant, surrogatus, nouis *Hungariam* inuoluerat diuisionum & guerrarum stridoribus. Accitus autem in Regnum *Hungariæ Otho* præfatus *Bauariæ* Dux, coronam materialem Regni *Hungariæ*, quam *Venceslaus Poloniæ* & *Bohemiæ* Rex, reducendo ex *Hungaria* filium *Venceslaum*, secum in *Pragam* detulerat, a *Rudolpho* tunc Rege *Bohemiæ*, sibi reddi obtinuerat, & illam secum in *Hungariam* vasculo subtiliter inclusam, ne præualente hostium multitudine capi posset, ferebat: maximum rebus suis, apud *Hungaros* efficere credens prosperamentum, si corona ipsa, quam *Hungari*, velut sacrosanctum insigne speciali venerabantur scripturarum cultura, insigniretur, & *Hungaris* per eum dictæ coronæ prouenirет redditio. Sed quod ordinatum erat in salutem, id penè in perniciem versum est. Intempesta enim nocte, iter *Othone* prædicto faciente, vasculum cum corona decidens, tam *Othonis* quàm suorum animos, quasi quoddam fatale supereminens malum turbauerat, vt ab omni spe excidisse viderentur. Illucescente autem die, vasculum coronam continens repertum, nouà iucunditate, mœrore dispulso, *Othonem* & suos refecit. In *Albam* autem *Regalem* perueniens, per *Benedictum* Episcopum *Vesprimiensem*, & Fratrem *Anthoninum Conadiensem* Episcopum, in Regem *Hungariæ* coronatur & inungitur. Et ex inde *Budam* veniens, & in capite coronam gestans, inspectante populo, *Budensis* castri & civitatis nanciscitur possessionem. Non post multos verò dies, in insulam *Czyepel* iter faciens, vacat venationibus, a Voieuoda tandem *Transsyluaniæ Ladislao* capitur, coronaque Regni *Hungariæ* materialis, quam etiam secum ferre solitus erat, aufertur, & ipse in vincula est coniectus. Qui captiuitatem beneficio cuiusdam effugiens ministri, & terram suam *Bauariæ* pertingens. Ius Regni *Hungariæ*, ingenium gentis fluxum ac variabile expertus, prosequi destitit. Ab eoque tempore res *Caroli Marcelli*, meliori loco esse cœperunt, & Baronum *Hungariæ* fides sincerior illi præbita. Cuius etiam firmandi solii causa, Summi Pontifices *Romani*, *Bonifacius* octauus, & *Clemens* quintus sibi succedens, mittendo Legatos de Latere, videlicet *Nicolaum* Episcopum *Hostiensem Gentilem* tituli Sancti *Martini* in montibus Presbyterum, Cardinales, & alios Nuncios, plurimùm exhortationibus & consiliis, nonnunquam etiam censuris Ecclesiasticis cogendo Barones, ad bonorum Regalium, quæ detinebant, restitutionem, magnoperè adiuuabant. Qui etiam pro sui status ampliori robore, *Mariam* virginem speciosam, filiam *Casimiri* Ducis *Teschnensis*, accepit in vxorem. 1306.

Dux Bauariæ Otho — *in Regem Hungariæ coronatur.* — *Postea a Voieuoda Transsyluaniæ captiuatur.* — *Qui tandem effugiens, Regno cedit, & Carolus eo potitur.*

Obtenta *Borzislaus Gnesnensis* electus, a *Clemente* quinto, post diutinam præstolationem ex vacatione biennali Sedis Apostolicæ causatam, & post diligentem rigidamque examinationem suæ electionis confirmatione, in qua neminem habuit contradicentem; Accepta insuper à *Petro* Cardinali & Episcopo *Hostiensi*, de mandato Sedis Apostolicæ consecratione, dum in *Auinionensi* Curia summi Pontificis, negotia Regni *Poloniæ* & Ecclesiæ suæ, & præsertim causas iniuriarum, contra Magistrum & Ordinem Cruciferorum, super *Culmensis* abstractione Episcopatûs, promouendo & sollicitando consisteret, correptus ægritudine, vltima die Iunii occubuit, & in Ecclesia Sancti *Ioannis* Euangelistæ Fratrum Prædicatorum, *Auinione* sepulturam accepit. Post cuius mortem, *Clemens* Papa

Archiep. Gnesnensis Auinione moritur.

Digitized by Google

1306. quintus *Ianussio* Archidiacono *Gnesnensi*, viro Nobili de domo *Sulima*,& probatæ industriæ, tunc in *Auinione* præsenti, quem *Borzislaus* Archiepiscopus, pro benè gerendis & expediendis rebus suis suæque promotionis, in suis tenebat obsequiis, non expectata Capitulari electione: cum prouisio Ecclesiæ in Curia summi Pontificis accidens, dispositionis solius Sedis Apostolicæ effecta esset, de ipsa Ecclesia *Gnesnensi*, septima die Nouembris prouidit. Qui etiam illic consecratione accepta, ad Sedem *Gnesnensem* reuersus, miro omnium fauore & hilaritate exceptus, & possessionem eiusdem Ecclesiæ nullo obice interueniente nactus, Sedem Gnesnensem annis pluribus gubernabat.

cui succedit Ianussius.

In festo Beatæ *Mariæ Magdalenæ*, in *Gallorum* Regno, mandante & ordinante *Philippo Francorum* Rege, omnes *Iudæi*, in quibuscumque ciuitatibus & oppidis, aut locis commorantes, vna die fuêre per satellites & Officiales Regis capti. Et bonis eorum singulis confiscatis, vniuersi ex Regno *Franciæ*, sine spe redeundi, expulsi.

Iudæi ex Gallia pulsi.

1307. Nondum vno aduersario, videlicet *Henrico Glogouiæ* Duce debellato, nondum terris *Maioris Poloniæ*, quæ eiusdem *Henrici* Ducis *Glogouiensis* regebantur imperio, quietatis, nouus in terra *Pomeraniæ* Duci *Wladislao Łoktek* aduersarius est exortus. *Petrus* enim *Swyancza* Cancellarius *Pomeraniæ*, filius *Szwyancze Gdanensis* tunc Palatini, Principatum eiusdem *Wladislai Łoktek*, & suorum Capitaneorum molestè ferens, seque ab eodem Duce *Wladislao* negligentius, quàm sorti suæ conuenire præsumebat, indigniusque tractari dolens, & in magnarum pecuniarum quantitate, quam in tuenda *Pomerania* expendisse asserebat, solutione a Duce *Wladislao* petitâ, repulsum se iri dolens, nouare res, & Principatum eiusdem Ducis *Wladislai* in terris *Pomeraniæ* turbare, prosapiâ generis & possessionum copia sibi subministrante audaciam: a patre insuper suo *Szwancza* Palatino *Gdanensi* suggestus, in animum induxit, Marchionibusque *Brandeburgensibus Woldemaro* & *Ioanni*, multiplici respectu Duci *Wladislao* hostibus infestis, adhærens, tradere illis terram *Pomeraniæ* repromittit, & ad occupandam eam, corda eorum cupiditatis & hostilitatis ardore flammantia, facilè, dum esset nouem castrorum in terra *Pomeraniæ* Tenutarius & possessor, & inter Barones & Nobiles terræ *Pomeraniæ* natu & conditione maior, perlicit. Machinamentis autem præfati *Petri* Cancellarii, cognitionem *Wladislao Łoktek*, à fidelibus suis celerrimè, vt conditio & rei necessitas expostulabat, perlatis, *Wladislaus Łoktek*, nouitate acerbitateque rei, non secus quàm dignum erat, permotus, in terram *Pomeraniæ* in frequenti & potenti exercitu veniens, præfatum *Petrum* Cancellarium in *Pomerania* comprehendit & in *Cracouiensi* castro captiuitati includit. Quem si in captiuitate huiusmodi detinere perseuerasset, neque Regni *Poloniæ* per alienationem terræ *Pomeraniæ* truncatio, neque Regni eiusdem per crebras guerras à Cruciferis motas turbatio, desolatioue prouenisset. Verum duobus germanis dicti *Petri* Cancellarii, cum aliis Baronibus Regni *Poloniæ*, pro liberatione præfati *Petri* Cancellarii, sollicito studio laborantibus, & in fratris locum subire captiuitatem, ipsumque *Petrum* Cancellarium, in fide & potestate *Wladislai Łoktek* futurum, varia sponsione repromittentibus, Dux ipse *Wladislaus* debita rigiditate omissa, petitionibus eorum condescendens, *Petrum* Cancellarium à captiuitate soluit: in locum quoque eius, duos germanos eius, *Nicolaum* & *Ioannem*, non parem vicem habiturus, in vincula pro obsidibus coniecit. Sed hi aliquanto tempore carceres & captiuitatem perpessi, custodibus pecuniâ corruptis, siue quòd verius puto, incautius asseruati, diruptis vinculis, captiuitatem euadunt, & in *Pomeraniam* ad fratrem *Petrum* Cancellarium, de liberatione sua plurimum ouantes, perueniunt. In publicam autem & apertam rebellionem mox conuersi, Marchiones præfatos de *Brandeburg* alias de *Zgorzelecz*, *Voldemarum* & *Ioannem*, multis promissionibus ad inuasionem terræ *Pomeraniæ* inducunt. *Volmarus* siquidem præfatus, & propriis, & *Ioannis* nepotis sui, cuius tunc tutoriam agebat, gentibus fretus, in *Pomeraniam* exercitualiter aduenit. Et cum præfati *Petri* Cancellarii, fratrumque suorum & consanguineorum assistentia & consilio, quædam loca & municipia expugnat & intercipit, quædam incendiis & spoliis deuastat. Deinde ad castrum & ciuitatem *Gdanske*, velut ad caput terræ *Pomeraniæ*, quod tunc per *Bogussium* Iudicem terræ *Pomeraniæ Wladislai Łoktek* nomine tenebatur, exercitu admoto, illud obsidione vallatum, fortius quò potest impugnat: ciuibus *Gdanensibus*, quorum præstantior pars ex *Almanis* iam tunc erat, aperto fauore & assensu, in dominationem & obedientiam Marchionum *Brandeburgensium* inclinatis, dedentibus Marchionibus ciuitatem. In his itaque periculis *Bogussius* Iudex *Pomeraniæ* & Capitaneus *Gdanensis*, vnà cum *Alberto*, *Voislao*, & pluribus militibus & Nobilibus terræ *Pomeraniæ*, qui in defensionem castri suo mandato vocati confluxerant, videns se circumdatum, cum & victualia sciebat sibi in breui defectura, & non tam hostium impugnatione, quàm ciuium *Gdanensium* defectione, & patenti dolo atque rebellione premeretur, plurimorum virorum, qui secum militabant, concilio congregato, Ducem *Wladislaum Łoktek*, in quantis periculis & angustiis ipse & sui, castraque & fortalitia terræ *Pomeraniæ* vniuersa versentur, auisandum, & vt cele-

Petrus Swyancza Cancellarius Pomeraniæ

vocat Marchiones Brandeburgenses ad occupandam Pomeraniam.

Quem captum,

acceptis duobus fratribus illius obsidibus, dimittit.

Illi aufugientes

iterum reuocant Marchiones.

1307. celerius laborantibus succurrat, orandum, decernit. Et quò celerius necessitati huiusmodi possit consuli, & imminens periculum A depelli, castro *Gdansk* aliorum fidei Baronum commendato, ipse cum altero Barone, inter cæteros natu & conditione præstante, *Nyemiera* vocato, assumpto, ad Ducem *Wladislaum Loktek* celeriori quo potest cursu pergit. Quem cum in *Sandomiria* tunc agentem offendisset, *quanta hostilitas & oppugnatio, castro, ciuitate Gdanensi amissa, & toti terræ Pomeraniæ a Marchionibus Brandeburgensibus, instigatione maliuolà Petri Cancellarii & fratrum suorum concitatis, & in quantis versentur anxietatibus*, ex ordine edicit, & *vt celerem succursum rebus laborare incipientibus impendat*, summè precatur & orat. Dux autem *Poloniæ Wladislaus*, vt erat vir ad singula B agenda & conficienda non impiger, & animo ac manu promptus, *se personaliter venturum, & celerrimum laturum auxilium* respondet. Verum dum præfati Nuncii *Bogussius* & *Nyemiera*, *saniori eum consilio vsurum* deducerent, *si Magistrum & Ordinem Cruciferorum de Prussia, singulari tunc amicitia & beneuolentia sibi cuniunctum adscisceret, & eius suffragio, quod ex vicinitate continuò prodire posset, in hostium repulsam vteretur. Se quoque non solùm benè sperare, sed certos existere, Magistrum & Ordinem Cruciferorum, quòd & eleemosynarii sui essent, & pluribus beneficiis obligati, pronis animis desideriis Wladislai Loktek gesturos, & necessitati præsenti, quamprimùm requirerentur, omni potentia succursuros*, humanissi- C mum propositum suum variauit fato impellente; existimans se succursum, quem locorum intercapedine per se difficile ferre potuit, per Cruciferos compendiosiùs laturum. Hæc enim Nunciorum *Pomeraniæ* sententia probabilis & compendiosior, & Duci & Consiliariis visa, & tandem, vt est omnium hominum, & præsertim *Polonorum* natura, vt maluit ea quæ ferro administranda sunt, per alios disponi, accepta est, & præfato *Bogussio* Iudici *Pomeraniæ* & Capitaneo *Gdanensi*, omnis huius negotii dispositio & ordinatio, per *Wladislaum Loktek* Ducem mandata. Is autem cum rediisset, illicò Magistrum *Prussiæ Henricum* de *Ploczski* & Ordinem conuenit, & D omnia, quæ, vt Ducis *Wladislai Loktek* Legatus, ferebat, fideliter exponens, suffragium per Magistrum & Ordinem Duci *Wladislao*, & terræ *Pomeraniæ*, ab hostibus afflictæ, & præsertim castro *Gdansk*, ne in hostium dederetur manus, commemoratis plurimis beneficiis, per auum suum *Conradum Masouiæ* & *Cuiauiæ* Ducem ipsorum primarium fundatorem, Ordini præstitis, expetiit: dignam vicissitudinem & meritum pro opere impendendo, fauore & brachio Ducis *Wladislai Loktek*, pollicetur in futurum. Magister autem *Henricus* & Præceptores, ad occupandam terram *Pomeraniæ*, cuius cupidine dudum intestinâ A ambitione flagrabant, aptam illis credentes viam, in omnia Ducis *Wladislai Loktek* postulata, non ipsius Ducis, sed propriis consulturi profectibus, quemadmodum in processu temporis experientia apparuit, ad liquidum certitudo, consentiunt, & pactis quibusdam, & signanter quod castrum *Gdansk* pro sui medietate, altera medietate dicto *Bogussio* Iudici, & *Polonis* remanente, vno anno integro custodirent, & viriliter defenderent propriis fatigis & impensis, nullo respectu, nulloue casu in debitum aut pignus *Wladislao* Duci, aut castro *Gdansk*, & terræ *Pomeraniæ* computandis. Quo lapso, expensas illic in subsequenti tempore faciendas, computare inciperent, de medietate castri *Gdansk*, solutione expensarum post lapsum vnius anni spatium compensandarum & computandarum, a Duce *Wladislao* habita, nudè & simpliciter absque damnorum aut aliarum difficultatum interpositione, cessuri. Sub his pactis, fide & literis firmatis, Magister *Prussiæ Henricus* dolo & versutiâ plenus, subsidiorum suorum mittit auxilia: specie quidem iuuandi *Loktek* Ducem, & propellendi Marchionem, re verâ autem acerbissimâ occupandæ terræ *Pomeraniæ* cupiditate, mentem iam circumferens. Cuius gentes medietatem castri *Gdansk* a *Bogussio* Iudice *Pomeraniæ* Capitaneo *Gdanensi* accipiunt, & Fratrem *Guntherum* de *Szwarczburg* Cruciferum, cum aliis Cruciferis & gentibus, in notabili numero, ad gerendum bellum C contra Marchiones *Brandeburgenses* & *Saxones*, cum victualium congruenti prouisione transmittunt; In alteram medietatem *Bogussio* præfato cum Baronibus succedente, residenteque. Is quoque *Polonorum*, de terra *Pomeraniæ* alienanda, primarius fuit prolapsus, difficulter & anxiè per multas ætates erigendus. Cruciferis autem taliter, vt præmisimus, in castrum *Gdansk* introductis, & castro victualibus in parte vtraque refertò, *Saxones*, *Polonorum* & Cruciferorum vnitis potentiis, a castri *Gdansk* mœnibus sæpè repellebantur confusi, sæpe plures ex eis, vltronea *Polonorum* & Cruciferorum inuasione, cadebant trucidati, adeoque *Polonis* & Cruci- D feris creuerant ausus, vt etiam crebri in castra fierent incursus: quos vitaturi, in ciuitatem se recipiunt. Sed dum quoque illic impeterentur, Marchiones *Brandeburgenses* videntes de conquisitione castri *Gdansk* omnem spem ademptam, cum situ, & aquarum paludumque confluentiâ esset munitissimum, & præsidium esset duplicatum, famis quoque sublatum esset, in qua vna omnis spes eorum de conquirendo castro versabatur, dispendium, cum etiam iam æstate necquicquam & inaniter consumpta, hyemis rigor plus solito illas oras premens, exercitui esset onerosus, 1307.

Vnde Magister Prussiæ vocatus in [illegible]

recepto exercitus sui agmine,

& repulso hostili,

1307. obsidionem soluunt, & tam ciuitati *Gdanensi*, quàm aliquibus locis præsidiis impositis, de *Pomerania* excedunt. Post quorum excessum, illicò ciuitas *Gdanensis* per *Polonos* & Cruciferos capta & expugnata est, & occisi quàm plurimi milites præsidii. Quorum corpora *Rudgerus* Abbas de *Oliva*, ad monasterium suum deducta, in cœmiterio Sancti *Iacobi* ante claustrum sepeliuit. Ciuesque defectionis autores capite cæsi. Ad mulctam tandem *Petri Swancze* & fratrum suorum *Wladislaus* Dux procedens, eos & fratres eorum duobus castris, videlicet *Trcziel* & *Zbąschin*, & duobus oppidis *Babimosth* & *Zbąschin*, quæ adhuc in *Polonia* obtinebant, exuit, & illa suo fisco Ducali applicauit.

incipit ordini suo vsurpare Pomeraniam.

Ducis *Henrici* de *Bauaria*, & suarum gentium comitatus caterua *Theodoricus* de *Aldemberg* Magister *Prussiæ*, expeditionem in *Lithuanos* barbaros agit; & in vicinio castri vocati *Vielunya*, *Lithuanorum* duo castra noua, nomen vni imponens *Fridberg*, id est, *Mons pacificus*, alteri *Beier*, id est *Bauariæ*, erigit, & frequens ac forte, tam Cruciferorum, quàm militum aliorum præsidium, eisdem imponens, eaque armis, bombardis, pro magna parte per *Henricum Bauariæ* Ducem derelictis, & victualibus fulciens, discedit: ratus & castrum *Lithuanicum Vielunya* ad deditionem & *Lithuanos* oræ illius, in suam obedientiam cogi posse. *Gediminus* autem, *Lithuaniæ* Dux supremus, impendens periculum dispulsurus, Magistro *Theodorico* in *Prussiam* abeunte, castra noua cum forti exercitu circumdat; & pro illorum conquisitione duos & viginti dies magnâ curâ & studio intendit, & multiplici inuasione obsessos quatit. Erat inter obsessos *Prussiæ* vnus Crucifer sagittandi peritus, & qui ob id Sagittariorum Magister vocabatur, qui igneis sagittis barbaros vexans, dierum vnâ, Ducem *Lithuaniæ Gediminum* igneâ sagitta in dorsum per corpus transfixit, a quo vulnere moribundus, animam illicò exhalauit. Cuius morte secutâ, exercitus *Lithuanicus* obsidionem soluit, & in propria abiit. Magister verò *Prussiæ Theodoricus*, alteram vno anno in *Lithuanos* expeditionem resumens, *Henricum Prussiæ* Marschalcum in *Lithuaniam* cum exercitu misit. Qui districtu vocato *Wiedukki*, tam cædibus quàm flammis vastato, spoliis & captiuis onustus, in *Prussiam* rediit.

Magister Prussiæ contra Lithuanos duo noua castra extruit.

Dux Lithuanorum interficitur.

Duplex expeditio in Lithuaniam.

In die Sancti *Galli*, *Lithuani* irruptione clandestina in Regnum *Poloniæ* facta, terram *Siradiensem* & *Calissiensem*, ferocius quam cæteras, inuadentes spoliant, & cæde igneque plurimùm vexatam, prædam ex ea ingentem rapientes, antequam robur *Polonici* exercitûs in defensionem adunatum est, in *Lithuaniam* concito gressu deducunt.

Lithuani Siradiensem & Calissiensem terras vastant.

Obsidionem ciuitatis *Horaszdziegiowicz*, *Rudolphus Bohemiæ* Rex anno eodem faciens, & duorum Baronum *Bohemiæ*, videlicet *Bauari* de *Strakowicz*, & *Vilhelmi* de *Haszemburg*, qui suo aduersabantur imperio, rebellionem punire & abrogare volens, disenteriâ percussus, quinto Nonas Iulii interiit, & Regnum *Bohemiæ*, quod vno anno possederat, sine hærede reliquit. Cuius corpus cum in Ecclesia *Pragensi* sepultum est, *Elisabeth* siue *Richscha* consors sua, olim *Venceslai* secundi *Bohemiæ* Regis relicta, & *Przemislai Poloniæ* filia, altare sub titulo Sanctorum *Simonis* & *Iudæ* Apostolorum, ad tumulum suum erexit, & vt sacrificia pro salute viri sui prædicti agerentur, Ministros cum dote sufficienti instituit. Barones autem *Bohemiæ*, in congregatione, pro eligendo futuro Rege in *Pragensi* ciuitate indicta, in seditionem versi, *Dobessium* de *Bethin* & nepotem eius, qui *Frederici* Ducis *Austriæ*, & nuper mortui *Rudolphi Bohemiæ* Regis partem promouens, *Fredericum* prædictum surrogandum in fratris locum astruebat, crudeliter obtruncant. Et hac nece patrata, rumore altius consurgente, clamorem attollunt, clamitantes *Australes Duces aspernandos esse, & ad propaginem Regum Bohemiæ redeundum.* Qua sententia comprobata ab omnibus, *Henricus Strigiæ* Dux, qui *Annam Venceslai* primi *Bohemiæ* Regis filiam habebat pro vxore, eligitur, & in Regem *Bohemiæ* præficitur & coronatur. Qui non longo transacto temporis spatio, celebrata apud *Pragam* curia solenni, Barones principales, quos ambiguæ & suspectæ erga se suggestione ciuium *Pragensium*, reputabat fidei, aut obtruncat, aut captiuat. Seditione quoque crescente, sæpe præfatus *Henricus* Rex, *Missnensem* Principem cogebatur ad tutelam sui capitis inuocare. Suspectiorem autem consortis suæ germanam virginem *Elisabeth* habens, ne aliquis Princeps connubio suo potitus, ei *Bohemiæ* Regnum surriperet, ipsam non alicui illustri, sed cuidam sortis humilis nobili Baroni de *Bergow* desponsare destinabat. Rogata autem à Rege, *vt huic desponsationi consentiret*, petebat *ne in ignominiam generis sui inferiori iungeretur, aut daretur sibi libertas ad ingrediendum, quatenus suspicio omnis conquiesceret, religionem.* Verùm preces repetente Rege, & ipsa abnuente omnem precem, charioremque tali matrimonio ducens mortem, in captiuitate, iussu Regis, reclusa est.

Rudolphus Bohemiæ Rex moritur.

Cui succedit Henricus Strigiæ Dux.

1308. Marchionibus *Brandeburgensibus* & *Saxonibus* a castro *Gdansk* expulsis, viribus etiam & potentia *Petri* Cancellarii & fratrum suorum confractis & debilitatis, ciuitate insuper *Gdansk* quæ rebellauerat, subacta, & in obedientiam subiectionemque Ducis *Wladislai Loktek* redacta, Cruciferorum præsidium, quod in primordiis ingressus sui in *Gdansk* tenue, pannosum, & humile erat, frequenti subingressione gentium, ad id studiose per Magi-

Digitized by Google

1308. Magistrum *Henricum* directarum, adeo auctum dilatatumque est, vt cum *Bogussa* Iudice *Pomeraniæ*, & alterius partis castri *Gdansk* A Capitaneo, sæpe ad lites & controuersias apertas inflato spiritu descenderit, tantaque in pietatis & defensionis locum, eorum successit ambitio, & impietas, vt præfatum *Bogussam*, & Barones militesque *Pomeraniæ* principales, in captiuitatem coniicere, cum essent numero & robore superiores, & vniuersi castri *Gdansk* possessionem sibi vsurpare non horruerint. Præfatus autem *Bogussa* Iudex, suæ & eorum qui secum detinebantur consulturus libertati, noua pacta & ordinationes cum Magistro *Prussiæ* & ordine conficit, literisque confirmat. His cauebatur, vt Iudex præfatus *Bogussa*, de altera castri *Gdansk* medietate cum suis excedat, & illud gubernandum & defendendum Magi- B stro & ordini relinquat: Magister vero & Ordo teneantur de illo ad requisitionem Ducis *Wladislai Loktek* pure cedere & illud dicto *Wladislao* Duci *Loktek* restituere & resignare: habita tamen omnium expensarum, quas pro conseruatione & custodia castri præfati deinceps facturi essent, plenariâ & integrâ solutione. Verùm etsi ordinationem prædictam dolum fraudemque continere constaret: à prædicto tamen *Bogussa*, & cæteris *Pomeraniæ* Baronibus, & in libertatis suæ, & in castri *Gdansk* qualemcumque retentionem Duci *Wladislao Loktek*, improbè & inconsultè acceptâ est: & sub huiuscemodi pacto *Bogussa* C Iudex *Pomeraniæ* prædictus, cum *Stephano* de *Pirisczc*, & *Nycmiera*, aliisque Baronibus *Pomeraniæ*, ex castro *Gdansk* eiectus magis, quàm dimissus est, & Cruciferi præfati cœperunt ad occupandam terram *Pomeraniæ* intendere ardentius.

Eiecto Bogussa Cruciferi ciuitatem Gdansk occupant.

Et necem paternam, & patriæ vastationem, *Olgerth Lithuanorum* Dux, qui *Gedimino* patre extincto successerat, vlturus, forti exercitu ex *Lithuanis* & *Ruthenis* congregato, *Prussiam* hostiliter ingressus, eam cæde & ignibus vastat; populationeque latius extensâ, capta hominum & pecorum præda, in *Lithuaniam* remeabat. Quem *Henricus Prussiæ* Marschalcus quatuordecima Augusti die, apud nemus quod *Galebonke* nominatur consecutus, quam- D uis se hosti videbat imparem, confligit: vtrisque autem pro victoria adnitentibus, tanta cædes vtrinque edita est, vt pars vtraque pro victa discesserit. Maior tamen aliquanto clades in *Lithuanis*, qui mille ducentis & viginti ex suis desideratis, etiam captiuas animas & pecus relinquere coacti sunt.

Lithuani Prussiam vastant,

quibus Prussiæ Marschalcus prædam eripit.

Berengarius quidam senex Sacerdos, Regis quondam *Venceslai Bohemiæ* seruitor, prolem Regiam, *Elisabeth* videlicet virginem, & Domini sui filiam, malè tractari, & in captiuitatis custodia asseruari dolens, eam, *Ioanne Vischegradensi* Præposito, quem *Venceslaus* Rex ex concubina susceperat, adiuuante, à captiuitate soluit, & solutam in oppidum *Nemburg* super *Albam* positum deducit. Quæ ciuibus eiusdem oppidi conuocatis, *quæ esset, & qua necessitate impulsa in eorum fidem confugisset*, aperit. Ac demum ad eos concionata, multa beneficia Patris sui ciuitati præstita, *quòd eam ex vico rusticana in ciuitatem haud contemnendam erexerit, quòd eam muro forti cinxerit, quòd eam pluribus libertatibus & priuilegiis insignem famosamque reliquerit:* ac demum suos casus, & *Henrici* Regis *Bohemiæ* crudelitatem in se depromptam commemorat; & *quod duabus sororibus suis, alteri Henrici Regis prædicti, alteri Boleslai Glogouiensis Ducis felix & faustum coniugium sortitis, sibi indignitatem coniugii, quod illam Rex Henricus suscipere compellebat, aspernanti, in libertate & perpetuo castitatis voto consistere non licuerit;* orans *ne se in eorum præsidium confugientem excluderent, ne Patris beneficia in ea mori & extingui finerent, ne quoque eam in ludibrium conditionis suæ & generis, vagari per externas regiones paterentur.* Omnium autem animis huiusmodi oratione in misericordiam flexis, cura eius à ciuitate suscepta est, & omnis securitas atque fidelitas illi repromissa. Ei autem illic exiliente, cœpit ad illam Baronum *Bohemiæ*, eorum præsertim, quos *Henricus* Rex in ipsis aut cognatis violauerat, fieri concursus, vbi & frequentes tractatus de abrogatione Regni, contra *Henricum* habiti sunt. Ex quibus nec in *Praga* quietus passus est consistere. Sed ab his qui partes *Elisabeth*, ab eo deficientes, sequebantur, pluribus insultibus per castri *Pragensis*, in quo residebat, impugnationem, eo etiam inspectante, lacessitus. Omnium etenim *Bohemorum*, ad nouandum res, quamprimùm se occasio offert, aut lucri vel liuoris respectus suggerit, animus est naturaliter procliuus.

Elisabeth Venceslai filia Nembergam confugit.

Romanorum Rex *Albertus* Dux *Austriæ*, nepotis sui germani *Ioannis Sueuiæ* Ducis, propter iuuenilem eiusdem ætatem, curam gerens, illum in curia sua donec adolesceret, detinuit. Verùm ille ex fauore patrui insolescens, conspiratione facta, patruum suum *Albertum Romanorum* Regem, nihil tale suspicantem, cum egrederetur è naui, transito *Rheno*, obtruncat, & interficit. Cuius occisione patefacta, Electores Imperii concorditer *Henricum* de *Lucemburg* in *Romanorum* Regem *Frankfordiæ* in die Sanctæ *Catharinæ* eligunt. Qui ab *Henrico Coloniensi* Archiepiscopo *Aquisgrani* Epiphaniarum die coronatus, corpora suorum prædecessorum *Adolphi* & *Alberti* in locis occisionum tumulata effodiens, *Spiram* deduxit, & honestissimè sepeliuit. Et missis ad *Clementem* quintum in *Auinionem* duobus Episcopis, & tribus Comitibus, electionem suam confirmari, & pro benedictione Imperiali *Romæ* suscipienda, tempus & diem, biennio videlicet elapso, consignari, obtinuit. 1308.

Albertus Imp. occiditur,

cui succedit Henricus Comes Lucemburgensis.

Exclu-

Digitized by Google

1309.

Exclusione Iudicis *Pomeraniæ Bogussæ*, & aliorum militum de castro *Gdansk*, ad Ducem *Wladislaum Łoktek* in terris *Cracouiensibus* tunc agentem perlata, magnâ cœpit vnà cum Prælatis Baronibusque & Consiliariis torqueri anxietate: intelligendo Cruciferorum velatam dolis fidem in perfidiam versam esse, & in Marchionum *Brandeburgensium Saxonumque* locum, magis callidos, magisque duros & fallaces hostes subiisse. Vehementique tunc primùm cœpit pœnitudine vrgeri, quòd Marchionum *Brandeburgensium* & *Saxonum* impetus, non suis repulisset armis, sed animi & propositi sui sententiâ mutata, Cruciferis frangendos mandasset, vtrosque pro infestis hostibus, cum multarum difficultatum accessione, habiturus. Nondum tamen in Magistro *Henrico* & Cruciferis *Prussiæ* omnem extinctam esse ratus fidem, credens quoque per tractatus mutuos, eorum perfidiam posse restringi, honesta Legatione Magistrum præfatum *Prussiæ Henricum*, per Nuncios requirit, quatenus secum in aliquo loco competenti conueniat, iniuriam quam sibi in *Bogussæ* Capitanei *Gdanensis*, & militum suorum de castro *Gdansk* eiectione querebatur illatam, in beneuolentia animorum discussurus. Annuente Magistro, in villa *Kray*, alias *Kraiowicze* prope *Radzieiow*, in terra *Cuiauiensi* sita, Magistro personaliter cum aliquot Commendatoribus accedente, conueniunt. Vbi in præsentia *Gerwardi Wladislauiensis* Episcopi, aliorumque *Poloniæ* Baronum, & eorum præcipuè, qui de castro *Gdansk* per Cruciferos exclusi fuerant, *Wladislaus, Poloniæ* Dux querimoniam exorsus, commemoratis pluribus beneficiis, per eum & Prædecessores suos præstitis, iniuriam eiectionis militum suorum de castro *Gdansk*, longa oratione disseruit: petens & requirens eam cum castri *Gdansk* restitutione rescindi. Iniquum & acerbum, apudque ætates futuras infame nimis & detestandum cunctis seculis scelus, si ex auxiliatoribus hostes, ex eleemosynariis persecutores, & ex amicis & sociis infestos suos & suarum terrarum impugnatores debeat experiri. Magister autem *Prussiæ Henricus*, verbis competentibus ad diluendum patratum facinus vsus, *non ad iniuriam sed ad profectum Ducis Wladislai Łoktek, exclusionem Bogussæ & militum Pomeraniæ, vt seditio sæpius inter dissidentes & rixantes Ducis Wladislai Łoktek & suas gentes, euitaretur*, astruit *egisse. Se quoque in fide data & pactis cum Bogussa Iudice Pomeraniæ percussis, mansurum esse, nihilque de eis diminuturum: offerens se de castro Gdansk excedere, & illud Duci Wladislao Łoktek, ad cuius dominium & iurisdictionem non diffitebatur illud semper pertinuisse, ac spectasse, resignare, dummodò sibi & Ordini promissa per pacta, impensarum illic factarum per Ducem Wladislaum Łoktek impendatur refusio.*

Dux Łoktek super expulsione Bogussæ ex castro Gdansk cum Magistro Prussiæ conuenit.

A Tali responso Dux *Wladislaus Łoktek*, nullam ei reputans inesse vafriciem, exhilaratus, *omnem expensarum quantitatem, etiam cum gratiis*, offert *se restituturum, & pacta per Bogussam Iudicem, quamuis eo ignorante, inita, seruaturum: ediceret tantummodò quota esset huiusmodi impensarum de vno duntaxat anno factarum quantitas.* Magister verò *Henricus*, latens virus effundere coactus, *centum millia marcarum latorum grossorum*, respondet *se in castri Gdansk defensionem, custodiam, & conseruationem expendisse, multosque insignes milites, ad quorum non posset dari æstimatio, in gerendo bello contra Saxones, perdidisse: non tamen* B *aliud quàm solutionem impensarum flagitare, sine qua resignationem castri Gdansk, nullo colore, nulloue ingenio secuturam.* Dux autem *Wladislaus Łoktek*, etsi immoderatissimam expensarum taxam pluribus & euidentibus rationibus refelleret, & quicquid iustus æquusque arbiter decerneret, se refusurum promitteret; Magistro tamen perseuerante in sententia, & arbitrariam abnuente decisionem, dum nihil aliud quàm fraus & dolus ex verbis responsionibusque Magistri elici possent, re infecta, animisque irritatis magis quàm pacatis, ex huiusmodi rure discessum est. Suspectam deinde habens Magister Crucifericus ciuium *Gdanensium* fidem, superbiam quoque eorum quæ se efferre cœperat humiliaturus, tædebat enim iam illos iniusti & vsurpati Dominii, C munitiones præfatæ ciuitatis, ne in Ducis *Wladislai Łoktek* legitimum redirent imperium, demoliri penitus procurauit, atque frangi. 1309.

Qui impensas in Gdanensi castro factas ad centum millia æstimat,

quibus negatis discessum est.

Clemens Papa quintus ad *Ruthenorum* Regem Nunciis insignibus missis, hortatur & requirit eum, vt iuxta pollicitationem suam per Nuncios & literas factam, ad obedientiam & vnionem Ecclesiæ *Romanæ* venire non negligat. Qui Nuncios Apostolicos vacuos remittens, in schismate inueterato perseuerauit, & errorum *Græcorum* potiorem duxit Catholicâ pietate.

Papa Nuncios ad Regem Pussiæ pro abnegando schismate mittit.

Castro *Gdansk*, ordine eo, quo præmisimus, in ditionem potestatemque suam, Magi- 1310.
D ster & Cruciferi *Prussiæ* redacto, dum Ducem *Wladislaum Łoktek* & occupatione belli *Lithuanici* & *Ruthenici*, & ex diuisione intestina Regni *Poloniæ*, cum alius in terris *Maioris Poloniæ* imperitaret, pluribus & difficilibus curis distentum esse viderent, & ad sufferendam illatam, & inferendam iniuriam opportunum, plures *Almaniæ* partibus gentes donatiuo conducunt, vniuersam terram *Pomeraniæ*, ex quo eis castri *Gdansk* aliquanto tempore impunè subactio prouenerat. Valido itaque & potenti exercitu congesto, cum apparatu bellico repentino aduentu terram, quæ tunc, vt præmisimus, per *Przemislaum* & *Casimirum Gniewkouiensem* & *Michalouiensem* Duces, nomine

Magister Prussiæ

capto castro Gdansk,

Digitized by Google

1310. nomine Ducis *Wladislai Loktek* gubernabantur, ingrediuntur, & ciuitatem *Gdansk*, quæ in obedientia Ducis *Wladislai* tunc A consistebat, ipso die Sancti *Dominici*, pro quo ibi Nundinarum dies, & populi ad forum frequentior concursus esse consueuit, obsidione circumuallat. Hæc cum pluribus diebus obsidionem tolerasset, militibus & nobilibus *Pomeraniæ* eam strenuè animoseque defendentibus; ad vltimum fraude aliquorum ciuium *Gdanensium Teutonicorum*, qui de prodenda ciuitate per tractatus clandestinos, cum Cruciferis conuenerant, nocte tradita est, & hostes per portam vnam intromissi, ciuitatem comprehendunt. Omnesque milites & Barones ac Nobiles *Pomeraniæ*, & quod crudelius est, vulgus promiscuum occidunt, & vario mortis genere extinguunt, nec vlli *Polonicæ* gentis parcunt conditioni, sexui, aut ætati. Sed tam puberes quàm impuberes, & ætatem infantilem & lactantem, absque vllo miserationis respectu extinguunt: vt fama crudelitatis tantæ diffusa corda cæterorum perculsa, ad faciendam in aliis ciuitatibus & munitionibus resistentiam, pauescerent, vtque deletis Nobilibus & Baronibus, militibusque regionis, securior illis occupatio dictæ terræ proueniret. Raro cædes inhumanior, raro vnquam *Polonici* sanguinis in alicuius loci conquisitione plus effusum, nec vllum iniuriæ aut crudelitatis genus omissum, per quod hostilis manus in *Polonorum* exterminium debacchata non C fuerit. Indignum facinus atque teterrimum, nulli barbaro quantumcumque tyranno comparandum, ingeminare ausi. Primum quidem ad defensionem castri *Gdansk*, a Duce *Wladislao Loktek* implorati, mox expulsis cum dedecore his, quibus opem tulerant, castrum interceperunt. Paullatim deinde procedente tempore, ciuitatem *Gdansk* militibus, qui ad Nundinas venerant, iuxta ac quibusdam victimis trucidatis, occuparunt: quippe vt *Polonis* optabilius fuerit, superatum se iri a *Saxonibus*, quam cum Cruciferis *Saxones* superasse. Nam siue victoribus victorum iure seruissent, siue de sedibus suis pulsi essent: non tamen inter dor- D miendum & quietem, inter sacros aditus & patrios focos, pecorum more miserabiliter trucidati, scelestissimis suffragatoribus omnia bona sua mobilia & immobilia, longo tempore parta, omnes denique fortunas longo tempore cumulatas, ipsas insuper coniuges, filios, & pignora, calamitosè seruituras reliquissent.

ciuitatem per deditionem capit,

& omnes Polonos necat.

Conquisita ciuitate *Gdansk*, & Baronibus Nobilibusque *Pomeraniæ*, vulgo quoque & lactantibus, feritate plusquam barbarica trucidatis, Magister *Prussiæ Carolus* de *Lucemburg*, ad conquirenda cætera castra *Pomeraniæ*, exercitum suum promouit, & versus *Tczovv*, contendit, incendiis, cædibus, & spoliis vniuersa quassando. Quod dum *Casimirus* Dux *Gnievvkouiensis*, qui castrum & ciuitatem *Tsczovv*, nomine Ducis *Wladislai Loktek*, patrui sui germani, gubernabat, agnouisset, ad exercitum Magistri & Cruciferorum, non longè iam à *Tsczovv* tenentem statiua, assumpto secum *Vincentio* Decano *Gnesnensi*, tunc apud eum præsente, & duobus Baronibus, processit. Et illuc perueniens, ad tabernaculum Magistri deductus, post missæ auditionem, qua Magistrum reperit occupatum, verba facit, orat, precatur, *vt armis depositis, à terra Pomeraniæ, fidei & gubernationi suæ commissæ, conflagratione se temperet, vt illam contra ius fasque capere, & sibi vsurpare desisteret, vt ex auxiliatore maiorem* B *perniciosioremque se hostem, quàm contra quem inuocatus sit, cum sui & Ordinis sui infamia sempiterna non constitueret, vt promissionum & pollicitationum multiplicium eidem Duci Casimirò crebrius ingeminatarum meminerit, quibus tam sibi, quam Duci Przemislao germano suo pollicebatur; vt si terram Pomeraniæ eos tenere contingeret, nullam se illis hostilitatem, sed securitatis & auxiliorum solatia deuouebat præstiturum.* Et quò Magister & Commendatores sibi assistentes facilius ad compassionem & miserationem flecti possent, supplicationem suam genibus flexis, manibusque complicatis, ad Magistrum repetiit. Magister autem Cruciferorum *Carolus*, humilitatem precesque aspernatus Principis, illisque magis ad superbiam, quàm in pietatem pertractus, respondit. *Non diffiteor*, inquit, *te fratremque tuum Przemislaum Ducem, ad terræ Pomeraniæ suscipiendam gubernationem, meam Ordinisque mei repromittendo assistentiam & fauorem animasse, & vtrique vestrum bonam spem fecisse. Vos enim duos, quàm aliquem alium grauem mihi & potentem Principem in dicta terra Pomerania gubernationem malebam succedere. Nunc verò promisso meo non variato, sed mutato in melius, de terra Pomeraniæ magis mihi & Ordini meo, quam tibi aut cuicumque alteri faueo. Id autem habebis a me & frater tuus Przemislaus humanitatis præstitum, vt cum gentibus, rebusque omnibus tuis quocumque libuerit excedas, & castra terramque Pomeraniæ, per me & Ordinem meum de cætero possidendam, relinquas, aut si id tibi conuenire minimè astruis, defensionem opponas.* Quo dato responso, Ducem *Casimirum* prædictum & suos omnes prandii honore excepit. Inter prandendum autem exercitus Magistri, motis castris versus *Thczovv* processit, & tam castrum quàm ciuitatem vallauit. Dux autem *Casimirus* prandio peracto, tristis gemensque abscessit, & versus *Thczovv* properans, castrum-

Ad Magistrũ Prussiæ obsidentem ca- 1310. *strũ Thczovv, Casimirus Dux gubernatore supplex venit, obsidionem orans solui. Vix autem obtinuit, vt cum suis castro relicto solus euaderet.*

Digitized by Google

1310. ſtrumque obſidione cinctum videns, gradum continuit, ne mortis aut captiuitatis periculum incideret; & è veſtigio *Vincentium* Decanum *Gneſnenſem* ad Magiſtrum remittit, petens, *vt libertas ei & ſuis de recedendo, ſaluis rebus perſoniſque ſeruaretur, & quod Dux Caſimirus ſecurus poſſet caſtrum Thczow accedere, & gentes ſuas atque res de illo auferre.* Cui Magiſter reſpondens aiebat. *Credidit fortè Dominus tuus nos ſomno & dormitione occupatos eſſe, & ab expugnatione caſtrorum terræ Pomeraniæ quieuiſſe. Non in ſomnum, ſed in laborem, tam valido & potenti exercitu comparato egreſſi ſumus: non prius, donec vniuerſam terram Pomeraniæ ditioni noſtræ ſubiiciemus, quieturi. Non igitur Dominum tuum falſa ſpes decipiat: Sed ſi ſapit, celerius cum ſuis omnibus excedat, aut ad opponendam exercitui noſtro reſiſtentiam ſe coarmet.* Dux autem *Caſimirus* videns ſe & viribus imparem eſſe, & caſtrum *Thczovv* nec arte nec loco munitum, ſed nec victualibus prouiſum eſſe, & ſuo & ſuorum prouidens periculo & indemnitati, de caſtro *Thczovv* cum omnibus excedit, & poſſeſſionem illius Magiſtro tradit. Quod illicò a Magiſtro & exercitu ſuo incenſum incineratumque eſt: & ipſe Dux *Caſimirus*, deducentibus eum gentibus Magiſtri, ſaluus in perſona & rebus in caſtrum *Szvviecie* conceſſit.

Magiſter Pruſſiæ obſidet caſtrum Szvvieczie,

Redacto in ditionem ſuam caſtro *Thczovv*, *Carolus Pruſſiæ* Magiſter exercitum ſuum in partes vlteriores terræ *Pomeraniæ* promouit. Et aliquot oppidis & vicis ignobilibus, videlicet *Choynicza*, *Novve*, & aliis captis, partimque exuſtis, verſus caſtrum *Szvviecziæ* aduenit. Id enim adhuc vnum in terra *Pomeraniæ* per milites & duos Duces *Przemislaum* & *Caſimirum Gnievvkouienſes*, pro *Wladislao Loktek* Duce tenebatur: cætera omnia aut expugnatione, aut deditione, in poteſtatem Magiſtri & Cruciferorum deuenerant. Id quoque gentibus militaribus & victualium abundantia refertum, obſidionem & impetum hoſtilem tolerare, & ne vniuerſa terra *Pomeraniæ* in Cruciferorum ſubiectionem veniret, reſiſtentia ſua efficere credebatur. Vnde & Cruciferi ampliori cura & ſtudio eius oppugnationem adorſi, quatuor validis bombardis caſtri ſtructuras tunc humiles & ligneas, interdiu & nocte validiſſimè quatiebant. Duobus quoque patibulis contrà faciem caſtri erectis, denunciabant *Przemislao* & *Caſimiro* Ducibus, aliiſque militibus caſtri defenſoribus, *niſi caſtrum dederent, ſe patibuli ſupplicio, expugnato caſtro*, quod propediem euenturum rebantur, *punituros.* Et quo maiori percellerentur defendentes caſtrum terrore, ſingulis diebus duos aut

tres vel plures homines agreſtes in rure captos ſuſpendebant. Durante inſuper ob- 1310.

A ſidionis tempore Crucifer quidam *Ziffridus*, quem Commendatorem oppidi *Gnievv* titulabant, genti *Polonicæ* infenſiſſimus, aduerſus eam hanc crudeliſſimam tyrannidem depromebat. Caſtris ſiquidem manè egreſſus, & funibus corpori equi, cui inſidebat, alligatis onuſtus, deuouebat *ſe die illa non prius comeſturum, donec in Polonorum ſuſpenſione omnes chordas illas conſumeret.* Quo quidem immaniſſimo ſcelere efficiebat, vt agreſtes & miſerabiles, atque valetudinarii homines, qui in vrbes munitas non refugerent, per præfatum *Ziffridum* Commendatorem ſuſpenſione immerita, etiam crudeliſſimis barbaris deteſtanda, tormentarentur. His facinoribus, Magiſtro nequaquam prohibente, immò magis

B vel diſſimulante vel probante, dum præfatus *Ziffridus* haberetur in exercitu Magiſtri *Pruſſiæ* inſigni militari fauore, vt eſt belligerantium genus in commendationem eorum quæ crudeliter aguntur procliuum, nobilitante & efferente ſua flagitia, ſubita & conuenienti vltione a Diuinitate percuſſus eſt. Dum etenim dierum vna ad focum artus reficiens conſiſteret, à Dæmone repente correptus & iugulatus, & tandem in ignem deiectus eſt. Dignas profectò operum ſuorum pœnas pendens, vt qui alios iugulando innocenter perimerat, beneficiumque ſepulturæ

C ſuſpenſis abſtulerat, iugulatus & ipſe Sathanæ miniſterio, non in terra, quam mortibus innocentum hominum inquinauerat, ſed ignis abſumeretur incendio. Non mouit autem horum omnium quæ agebantur, milites caſtrum defendentes, de propinquo monſtratus conſpectus, nec alicui eorum pauiditas iniecta eſt; ſed pari fortitudine atque animo omnes tolerandam obſidionem, & quoſcunque caſus decernebant. Magiſter autem præter ſpem opinionemque ſuam obſidionem trahi, & oppugnationem ſuam nihil profectus afferre videns, veritus, ne conatus ſui ad irritum reciderent, cum & caſtrum ſitu eſſet forte (ab-

D luit enim illud & circumfluit pro magna parte *Viſla* fluuius aquis illic inflatus) & munitiſſimum, militum quoque magna defenderetur ſtrenuitate, animum in dolos, viribus nequicquam proficientibus, conuertit, & vnum ex militibus caſtri, vocatum *Andream Czedrovvicz* de armis & familia *Gryphonum* ducentem genus, auro corrumpit. Qui tradimentum, ad quod conuentus erat, executurus, chordas baliſtarum & omnia inſtrumenta bellica, intempeſtæ noctis ſilentio violat, frangit, & præcidit. Et militibus caſtri, dum nouarum chordarum & rerum, ac inſtrumentorum ad defenſionem ca-

Digitized by Google

1310. castri ordinatorum, non posset prouenire instauratio, præcipuum genus impetendi hostes, & refellendi eorum conatus, eneruat, ex adiutore quoque factus transfuga, ministerium quod præstiterat, Magistro patefacit. Qua nouitate Magister & vniuersus exercitus exhilaratus, maiori ausu in expugnationem castri contendit, & turribus castri mœnia vincentibus extructis, eisdemque ad vicinium castri, ab ea parte, qua castrum flumine nudum est, promotis, continua ac valida impugnatione, à telorum iactu, experientia etiam prodente, videns se securum, cœpit impetere. Castrenses autem, etsi diebus aliquot impugnationi tantæ corporibus oppositis restitissent, in periculum tamen ingens videntes se detrusos, ne grauius in se, castro conquisito, per Cruciferos consuleretur, cum Magistro & Cruciferis paciscuntur, vt Dominum suum Ducem *Wladislaum Loktek* de repellenda obsidione per specialem Nuncium eis requirere & implorare liceat. Quæ si intra mensem non prouenerit, ipsi castro saluis omnibus rebus & personis, excedant. Verùm Nuncio tanti periculi ad Ducem *Vladislaum* perlato, quamuis Dux *Vladislaus* succurrendum, obsessorum periculo animum intendisset, Baronum tamen suorum saniori consilio, qui vires hostiles superiores suis nouerant, & summam rerum in discrimen adduci, delirum putabant, reuocatus, Nuncium ad *Svvieczenses, vt sibi qualicumque poterint ratione, si repulsa intra mensem non interuenerit, consulant*, remittit. *Andream* verò Castellanum *Rospergensem*, gentibus suis in Ductorem præficiens, laturum obsessis suffragium, iubet quam celeriter accedere. Qui negligentius iussa agens, retrorsum, non lacessito, nec viso exercitu hostili, abiit. Mense itaque elapso, dum petitum & promissum non apparet subsidium, castrum *Szvvieciæ* post decem hebdomadas, ex quo obsideri cœpit, Magistro & Ordini deditum est, & ambo Duces germani *Przemislaus* & *Casimirus*, *Bogumil* Capitaneus, *Otho* Castellanus, *Lekxik* inter Barones præcipuus, aliaque multitudo Baronum & Nobilium *Pomeraniæ*, fortunam suam increpantium, quæ illis læuo sidere, & fraude detestanda *Andreæ Czedrovvicz* acciderat, cum rebus omnibus excedunt, & ad Ducem *Wladislaum Loktek* non sine profluuio multarum lacrymarum profecti, ab eoque benigne suscepti, domiciliis & hæreditatibus statui cuiuslibet congruis donati sunt. In hunc modum per eum ordinem, quem in auxilium contra exteras & barbaras gentes *Poloni* aduocauerant, quem quoque ex inope & pannoso, largitione & donatione Principum sustulerant & erexerant, *Pomerania* primum Regno *Poloniæ* cum strage & interitu multorum militum hominum *Polonici* generis adempta est. Tales quoque fructus ex aduocatione & fundatione Ordinis præfati referre cœpimus.

quod proditione capit.

Henrici Glogouiensis exercitus profligatur.

Maioris Poloniæ Baronum animos, *Henricus maioris Poloniæ & Glogouiæ* Dux, à se alienatos, & sibi primùm infensos, propter nonnullorum rituum & iurium violationem, intelligens, seditionem dietim gliscentem compressurus, *Ianussium* Comitem dictum *Beberstein*, cum forti exercitu, non ex propriis tantummodò, sed etiam ex *Almanis* collecto, in partes *Maioris Poloniæ* transmittit. Qui cum castrum *Kleczko* primum obsidere cœpisset, *Dobrogostius* de *Schamotuli* cognominatus paruus de domo *Natencz*, filius quondam *Thomislai* Palatini *Posnaniensis*, congregato ex *Polonis* notabili exercitu, venit contra *Ianussium Beberstеyn*, & congressu inito, multis vtrinque cadentibus, præfatum *Ianussium Bebersteyn* conflixit, & castris ac omnibus spoliis suis potitus est.

Wladislao Loktek nascitur filius Casimirus.

Secundo Calendas Maii in oppido *Kovvalye* terræ *Cuiauiensis*, Ducissa & consors *Wladislai Loktek Heduigis*, filium *Casimirum* enixa est. Cuius ortum & natalem singulari commemoratione, dignum futuræ tradere ætati ratus sum. Per illum enim ad legum instituta, abrogatis abusibus *Polonicis*, redacti sumus, & florentem atque beatum statum eius ope & prudentia, quæ etiam in puero reluxit, sortiti. Eius etiam cura, sumptu & animo munifico, Regnum *Poloniæ* pulcherrimorum murorum fabrica exornatum est.

Post mortem Henrici Ducis,

Quinto Idus Decembris, *Henricus maioris Poloniæ & Glogouiæ* Dux in *Glogouia* moritur, & in *Lubensi* monasterio sepelitur, quatuor relinquens filios, videlicet *Henricum* cui *Zegan*, *Conradum* cui *Olszna*, *Ioannem* cui *Stinauia* & *Gora*, & *Przemislaum* cui *Glogouia*, cum suis pertinentiis in diuisione cesserunt. Terrarum autem *maioris Poloniæ* nulli illorum contigit portio. Prælati enim & Barones *maioris Poloniæ* morte *Henrici* Ducis secuta, recesserunt à filiis suis, quos videbant consiliis & regimine *Teutonicorum* instinctos ad id inflammari & conduci, vt vniuersam gentem *Polonicam* exstinguerent, & delerent. Quò factum est, vt *Gnesnæ* conuentione generali habita, Ducem *Wladislaum Loktek* in Dominum & Regem eligerent, Principatu & Dominio filiorum Ducis *Henrici* in totum abrogato: quatenus deprauato schismate, quo se à cæteris *Poloniæ* terris sequestrauerant, sublato, facilius totius Regni *Poloniæ* adunatio proueniret. Ea autem conclusione & decreto Prælatorum & Baronum *maioris Poloniæ* non obstante ciues *Posnanienses Przemek* ciuitatem *Posnaniensem* Duci- 1310.

Polonia maior se Lokietkoni dedit.

sed Posnanienses turbas mouent.

Digitized by Google

1310. cibus *Glogouienſibus*, velut hoſtibus patriæ tradidit; & Eccleſiam maiorem *Poſnanienſem* incaſtellauit, præſidiumque in ea hoſtile admiſit, per quod crudeliter nimis in Prælatorum & Canonicorum *Poſnanienſium* domos fuit ſæuitum, fueruntque omnes ædes eorum exuſtæ, & *Nicolaus* dictus *Schamotula* interfectus. Multa quoque damna alia & ſtrages commiſſæ. Præſidio autem huiuſmodi per milites *Polonicos* depulſo, & pace reddita, in pœnam criminis per *Przemkonem* ciuem *Poſnanienſem* commiſſi, fuit ſancitum & laudatum, quod nemo ex filiis ciuium *Poſnanienſium* ad dignitates aut Præbendas Eccleſiarum Cathedralium Regni *Poloniæ* debeat promoueri vel aſſumi.

Ioanni Epiſc. Plocenſi ſuccedit Io. Abraba.

Ioannes Altus Epiſcopus *Plocenſis* moritur, dum annos quatuordecem ſediſſet, moritur & in Eccleſia *Plocenſi* ſepelitur: cui *Ioannes Abrabæ* ſuccedit, & Prælatis & Canonicis *Plocenſibus* via ſcrutinii electus, & per *Ianuſſium* Archiepiſcopum *Gneſnenſem* confirmatus & benedictus, nobilis genere & actione de domo & familia *Nalencz*.

Poſt varias ſeditiones, diuiſioneſque inteſtinas; quibus *Hungariæ* Regnum poſt mortem *Andreæ* Regis afflictum eſt alia quoque pernicie premi cœpit. Frater enim *Gentilis* de ordine Minorum *S. Martini* in Montibus Cardinalis per Sedem Apoſtolicam, cui tunc *Clemens* quintus præſidebat, procurante *Philippo Francorum* Rege, cui ſtricta affinitate iungebatur, ad pacificandum Regnum *Hungariæ*, & ad ſtabiliendum thronum *Caroli Marcelli* miſſus, annis tribus & amplius ſalutiferas admonitiones ſuas, quibus Barones *Hungariæ* ad reſtituendum occupata per eos, & longo tempore poſſeſſa Regalia inducebat, contemptum & perditum iri animaduertiſſet, Principales Barones Regni *Hungariæ*, & hos præſertim, qui maiorem rebellionem ſuis monitis opponebant, auctoritate Apoſtolica damnat anathemate, & eorum terras & Dominia Eccleſiaſtico ſubiicit interdicto. Quo effectum eſt, vt multa corpora morientium Baronum & Nobilium *Hungarorum*, extra ædes ſacras & cœmiteria terræ prophanæ mandarentur. Quo malo *Hungari* perculſi, conuentum in *Peſt* agunt. Vbi in primis *Wladiſlaum Woieuodam Tranſyluanienſem*, coronam materialem, quam capto, vt præmiſimus *Othone Bauariæ* Duce, nactus fuerat, qui & ipſe per Cardinalem prædictum, quod cum *Stephano Seruiæ* Rege ſchiſmatico, data ei filia, affinitatem iunxerat, excommunicationis vinculo innodatus erat, & omnes Barones, reddere Regalia *Carolo Marcelli*, & ipſum veneratione Regia & cultu proſequi compellunt. Quibus compoſitis, & omnibus Regalibus redditis, & interdictum cum cenſurarum relaxatione ſublatum eſt, & *Carolus* prædictus in *Alba Regali* tunc primum ab ipſo Cardinale vnctus, & in Regem *Hungariæ* coronatus, ſolidum & pacificum Regni *Hungariæ* regimen, ſublatis competitoribus & diuiſionibus ciuilibus, adeptus eſt. Qui etiam proceſſu temporis, *Mariam* filiam *Caſimiri Poloniæ*, *Theſznenſis* Ducis *Bithomienſiſque* accepit in conſortem, virginem tunc forma rara præſtantem.

Hungari interdicto vniuerſali coacti Carolum Marcellum in Regem eligunt.

In Italia & Sarmatia tota, inundatio & fames maxima.

Eo anno in *Italia*, *Polonia*, *Bohemia*, & *Almania*, maximis tempeſtatibus coortis, tanta inundatio ſubſecuta eſt, vt multa oppida, villæ, & rura ſimul cum hominibus & pecoribus perpetua alluuione abſorberentur. Sol quoque vltima Iunii paſſus eſt eclipſim, ex qua ſubſecuta eſt magna ſterilitas vini & bladi, qualem nemo meminerat à Prædeceſſoribus audiſſe. Præ inopia quoque panis & bladi, herbas & radices ad trahendum vitam homines manducare compulſi ſunt.

Boleslaus Wratislauienſis Henrico Glogouienſi bellum infert;

Paternas iniurias *Boleslaus Wratislauienſis* Dux filius *Henrici* quinti in filio *Conradi Glogouienſis* Ducis *Henrico* vlturus, mouet illi bellum, & terram ſuam crebris inuaſionibus vaſtat. *Henricus* verò *Glogouienſis* Dux ſatis animi ad reſiſtendum habens, cum *Boleslao* confligit, & multis hinc inde cadentibus, ſuccumbit. Ea victoria *Boleslaus Wratislauienſis* Dux elatus oppidorum & villarum militibus ſuis donationes facit. Curias inſuper, choreas, & haſtiludia celebrare cœpit. Et ad famam ſuæ libertatis multis concurrentibus militibus, grandi ære alieno ſe inuoluit. *Henricus* autem *Glogouienſis* Dux præfatus, qui & ipſe Regnum *Poloniæ* obtinere nitebatur, cum eſſet a Prælatis & Baronibus *Maioris Poloniæ*, velut nepos ex ſorore *Salomæa Przemislai* Regis *Poloniæ* ad *Poſnanienſem* & *Caliſſienſem* Ducatus aſſumptus, & ob id ſe non ſolum *Glogouienſem* Ducem, ſed & Regni *Poloniæ hæredem* titulabat, quinto Idus Decembris apud *Glogouiam* moritur, & in *Lubenſi* monaſterio ſepelitur, quatuor filios ex *Melchide* filia *Alberti* Ducis *Brunſzuicenſis* relinquens, videlicet *Henricum* cui pro ſorte ceſſit *Zeganum*, *Conradum* qui *Olſznam*, *Przemislaum* qui *Glogouiam*, & *Ioannem* qui *Stinauiam* & *Goram*, ſortiti ſunt. *Poſnanienſis* enim & *Caliſſienſis* Ducatus, patre eorum *Henrico* abſumpto, filios, qui *Teutonicorum* tantummodo ſecuti conſilia, ab illis regebantur, pertæſi, illicò in *Wladislai Loktek* conceſſerunt obedientiam, vt faciliùs reintegratio corporis Regni *Poloniæ* efficeretur. Inter filios autem præfati *Henrici Glogouienſis* Ducis, cum *Przemislaus Glogouienſis* Dux vegetioris eſſet ingenii, & prius eligeret mori, quam *Ioanni Bohemiæ* Regi, ad id illum, & fratres ſuos ſtringenti, ſubiici, veneno à pro- 1310.

Eoque mortuo, bona inter filios quatuor partiuntur.

1310. à propriis vasallis toxicatus, nullam ex se relinquens prolem, interiit, & apud *Lubense* monasterium requiescit. Cessit autem *Henrico Zeganensi*, & *Ioanni Stinauiensi*, Ducibus, in commune *Glogouia*, *Conrado* per *Stinauiam* contentato. Sed illicò *Ioannes Stinauiensis* Dux, *Ioanni* Regi *Bohemiæ*, mediam partem oppidi *Glogouiensis* se concernentem, non eo quidem anno, sed processu temporis vendidit, & *Henrico* fratri venditione huiusmodi multa dispendia subministrauit. *Ioannes* enim *Bohemiæ* Rex, alterius partis, quæ Ducis *Henrici* erat, Capitaneo largitione corrupto, exercitualiter versus *Glogouiam* aduenit, & *Glogouienses* ciues detrectantes eum ad possessionem totius ciuitatis admittere obiurgatos, ciuitatem à Capitaneo *Henrici* Ducis sibi traditam ingreditur, & vniuersum *Glogouiense* oppidum perperam in suam redigit ditionem. Sub hàc oppressione & grauamine *Henricus Zeganensis* Dux absumptus, & in monasterio *Lubensi* sepultus, filius eius vnicus eiusdem nominis *Henricus*, adeò paternam iniuriam molestè tulit, vt pro recuperatione mediæ partis *Glogouiensis* oppidi, *Ioannem Bohemiæ* Regem, & filium sibi in Regno succedentem *Carolum*, continuis guerris & inuasionibus vexaret. Necesseque haberet *Carolus Bohemiæ* Rex, cum notabili exercitu aduenire, & *Glogouiensibus* ciuibus ferre opem, longo iam tempore ab *Henrico* lacessitis. Patris autem occupationem alterius partis *Glogouiensis* Oppidi ratus, prout erat, iniustam, eam *Henrico Zeganensi* Duci, suam ditionem & subiectionem profitenti, restituit, & diuturnam concertationem, meliori compositione extinguit. Obeunte insuper *Ioanne Stinauiensi*, & oppido *Gora*, inter *Conradum Olsznicensem* Ducem patruum, & nepotem suum *Henricum Zeganensem* & *Glogouiensem* Ducem partito, *Conradus* præfatus *Olsznicensis* Dux, ad grandæuam senectutem perueniens moritur, & in *Trzebnicensi* monasterio sepelitur, vnicum filium *Conradum* relinquens.

Bohemiæ Rex Glogouia potitur.

1311. Vniuersa terrâ *Pomeraniæ*, & castris eius Magister *Carolus Prussiæ*, & Cruciferorum Ordo, dolo armisque expugnatâ; Baronibus quoque & Nobilibus eius partim necatis partim expulsis, Magister *Carolus* prædictus pro eius ampliori occupatione animum simul & curam intendit, & per Nuncios literasque Ducem *Wladislaum Loktek* precatur, *vt secum in loco competenti conueniat, super terra Pomeraniæ & eius occupatione concordiam initurus.* Dux autem *Wladislaus Loktek*, terræ *Pomeraniæ* prædictæ restitutionem, & damnorum refusionem sperans, per aliquos tractatus & conditiones posse melius quàm per bellum componi, in conuentionem cum Magistro & Ordine ob huiusmodi causam tractandam consentit. Tandem in *Brzesczie Cuiauiensi* oppido, dum tàm Dux *Wladislaus* cum Prælatis & Baronibus Regni *Poloniæ*, quàm *Carolus* Magister cum Commendatoribus suis conuenissent, cœpit *Wladislaus Poloniæ* Dux, commemoratis primum multifariis beneficiis à Principibus *Poloniæ* Ordini impensis, per quæ ab humili sorte ac tenui, in eam amplitudinem atque substantiam peruenissent, graues suas iniurias à Magistro & ordine sibi illatas queri; *quòd videlicet Patrimonium suum & hæreditatem, terram Pomeraniæ hostiliter, denunciatione belli non præmissâ, oppidis & villis exustis, occupassent: & quod in Baronibus & Nobilibus, aliisque fidelibus suis crudelem cædem aut exclusionem egissent. Attenderent religionem suam, attenderent & vocationem, recentiaque sui aui Conradi beneficia, qui eos primùm in regiones has accersiit, & donationes largas contulit, obliteratum iri non finerent: neuè eum prædicta hæreditate Pomeraniæ, in cuius defensionem adsciti fuerant, spoliare dignum ducerent: Diuinam vltionem, si humana deficeret, quandoque contra se in compensationem tot malorum effundendam habituri.* *Carolus* autem Magister, nihil horum quæ obiiciebantur sciens, valensque defendere, omnia enim sonora, & nulla caligine aut excusatione velari, nulloque ingenio humano poterant refelli, supplicare Duci *Wladislao*, & Prælatis Baronibusque Regni *Poloniæ*, quàm obiecta purgare nefanda adorsus, magno studio maiorique calliditate flagitans, *vt terram Pomeraniæ, circa Ordinem finerent consistere: vtque ab eo & Ordine, tàm terræ Pomeraniæ, quàm damnorum illatorum, refusione in auro & argento accepta, ius illius, proprietatem & titulum per patentes literas se profiterentur in perpetuum vendidisse & resignasse.* Offerebat ad hæc Magister & Ordo *Cœnobium*, *cuiuscunque Wladislaus Dux mallet Ordinis, de numero quadraginta Monachorum, pro sua suorumque progenitorum salute, data sufficienti dote, fundaturum; castrum quoque Nyeschaw, cum villis Orlow & Murzinow, restituturum: & pro qualibet suâ & Regni Poloniæ necessitate, quadraginta lanceis suis damnis & expensis propriis seruiturum.* Non mouit autem hæc supplicatio oblatioque Ducem *Wladislaum*, sed ad indignationem choleramque accendit, dum contra suam & Consiliariorum spem, non terræ *Pomeraniæ* restitutionem, sed quædam in-

1311. *Conuenit Magister Prussiæ cum Loktek super terris Pomeraniæ tractaturi,*

1311. indigna & leuia videbat offerri; & proinde edito ad hanc supplicationem responso, *quòd nulla supplicatio nullauè oblatio ad venditionem terræ Pomeraniæ posset eum peruincere: Iniquas* differens *eleemosynas*, *iniqua sacrificia prouocatura Deum in deterius, quæ de raptis & contumeliis illi contigerit offerri*; tristis & furibundus, & de recuperatione terræ & hæreditatis suæ *Pomeraniæ*, secum & Consiliariis suis multa voluens, ex *Brzescie* discedit. Tenuitque ab eo die, vsque ad tempora *Casimiri* tertii *Poloniæ* Regis, & vsque ad annum Domini millesimum quadringentesimum sexagesimum sextum, Ordo Crucifericus *Pomeraniam*, tyrannicè & per iniuriam occupatam: vltra, quam tanta Ordinis conditio, & Christianitatis Religio postularet, donec miseratione Diuina operante, propriis militibus, ciuibus, & subditis, contra Ordinem consurgentibus, & annis quindecim *Casimiro* tertio *Poloniæ* Rege, assiduè bello Ordinem premente, Regno *Poloniæ* reddita & reunita est.

Quærens Magister Prussiæ aliquid iuris ad terras Pomeraniæ,

Repulsum se, & in petitione ac spe sua Magister *Prussiæ Carolus* spretum videns, magno tamen ardore ad occupandam terram *Pomeraniæ*, propter portum maris, cuius iam inescatus erat largo introitu, feruens, curam & studium, vt quocumque titulo etiam phantastico & colorato, eam sibi ac Ordini approprìet & vsurpet, intendit. Ad *Waldemarum* itaque Marchionem *Brandeburgensem*, & nepotem suum *Ioannem*, destinata animo executurus, Nuncios mittit, & vt sibi terram *Pomeraniæ* pro decem marcarum millibus latorum grossorum vendat, & perpetuâ venditione inscribat, donet, & resignet, paciscitur. Nihil veritus, ab eo se terram *Pomeraniæ* petere, quem non longo transacto tempore, *Polonorum* & suis armis ab eius iniustâ occupatione fugauerat. *Waldemarus* autem Marchio *Brandeburgensis*, pecuniam decem millium marcarum sibi per Magistrum oblatarum, pro lucro insperato & votiuo gaudens offerri, cum sciret se & præfatum *Ioannem* nepotem suum, nihil iuris, proprietatis, & tituli habere, in venditionem & resignationem huiusmodi, velut in rem non sui iuris, vltrò annuit & consensit. Et pecuniâ, decem millium marcarum sibi in latis grossis oblatarum, in *Stupsk*, vt verò alii asserunt, in *noua Calisch*, per Nuncios & homines suos, videlicet *Peczkonem* de *Leszow*, & *Ludkonem* de *Wel*, a Magistro & Ordine acceptâ & numerata, terram *Pomeraniæ* Magistro & Ordini, per certi tenoris literas, se vendidisse & resignasse profitetur. Illarum tenorem inserere libro huic, operæ pretium visum est, vt summa ambitio, summaque iniquitas, scelerata voluntas & vendentis & ementis appa-

illas à Waldemaro Marchione Brandeburgensi emit.

reat; simulque constet, quàm nefariis & exquisitis dolis, fraudibus, & ingeniis, ad occupationem terræ *Pomeraniæ* Magister & ordo aspirarit. Literarum itaque Marchionum *Brandeburgensium* huiusmodi venditionem & resignationem testantium, tenor est talis. 1311.

Cuius venditionis tenor inseritur.

In Nomine Domini. Amen. Quoniam iuxta verbum viri sapientis, generatio præterit & generatio aduenit: nihil stabile, nihilque permanens est sub Sole, sed vanitati atque mutabilitati subiacent vniuersa: Et ne cum labentibus annis, rerum magnificè gestarum & perutiliter, pariter labatur & aboleatur memoria, munificentias & libertates, præsertim in pias causas & loca religiosa collatas, scripturâ conuenit perpetuari. Nos igitur Waldemarus Dei gratia Brandeburgensis, Lusatiensis Marchio, tutorque Illustris Ioannis Marchionis Brandeburgensis, ad vniuersorum notitiam præsentium & futurorum cupimus deuenire. Attendentes, quæ, quanta, & qualia virtutum, religionis, ac deuotionis beneficia per religiosos viros Christi milites Magistrum, & fratres Ordinis Hospitalis S. Mariæ Teutonicorum Hierosolymitanensium Ecclesiæ Christi, in suis membris in Prussiæ partibus, maximè in plantanda extensione fidei Christianæ, ac eiusdem plantatæ defensione, continuè impendantur: quemadmodum tam eorum sanguis, qui pro Christi nomine signa sua militiæ, proprio sanguine rubricantes, ad Dominum emigrarunt; quàm eorum vita, qui in negotio fidei adhuc fruentes spiritu, sub continuâ expectatione Martyrij, pro æterno gaudio, gladios & tormenta infidelium subire non metuunt, quotidiana facti euidentia satis perlucidè manifestat. Proinde ad brachium fortitudinis paganorum conterendum, & ob salutem & prosperum atque pacificum statum Christi fidelium terræ Pomeraniæ incolarum, de nostrorum Consiliariorum sano consilio & consensu, ad laudem & honorem Dei, & gloriosæ matris eius Virginis Mariæ, & in remissionem nostrorum, & progenitorum nostrorum, peccaminum, ac etiam vt præfatorum Fratrum bonorum operum nonnihil participentur, eisdem Christi militibus, quorum spes verus Deus est, videlicet Magistro & Fratribus, ac eorum Ordini, partem prædictæ terræ nostræ Pomeraniæ, videlicet castra & ciuitates, Danczik, Derschouiam, atque Szwyecam, nec non omnem terram circumiacentem, quæ ad dicta castra ab antiquo pertinebat, pro decem millibus marcarum Brandeburgensium argenti & ponderis, purè, ritè, ac rationabiliter vendidimus ac vendimus, cum castris, castellis, villis, monetis, teloneis, vectigalibus, foris, cum agris cultis & incultis, viis & inuiis, pascuis, syluis: nemoribus, lacubus, paludibus, venationibus, piscationibus, borris, mellificiis, cum omni vtilitate & fructibus, quæ de dicta terra in præsenti percipi poterint in his quæ super terram humano se repræsentant conspectui, aut qui percipiendi sub terra futuro tem-

Digitized by Google

1311. *tempore apparebunt, videlicet in sale, plumbo, ferro, cupro, argento, auro, aut in cuiuslibet generis metallo, quocumque nomine censeatur,* A *& si in ea quomodolibet poterint reperiri, cum omni iure, dominio, indicio, ac proprietate in perpetuum liberè possidendam. Quam nominatam pecuniam nobis recognoscimus esse solutam, integraliter ex toto, & ad vsus nostros & inclyti Ioannis Marchionis Brandeburgensis, cuius tutelam gerimus, esse conuersam. Sæpedictam verò terram, præfatis Magistro & Fratribus, ac ipsorum Ordini voluntariè resignamus, ipsosque ac ipsorum Ordinem in possessionem eiusdem quietam & pacificam inducimus, cum omni pleno dominio, & integrali libertate & proprietate: renunciantes nihilominus pro nobis, ac pro Illustri Ioanne Marchione Brandeburgensi superius nominato, ac pro nostris suisque successoribus & hæredibus legitimis in perpetuum omni actioni,* B *impetitioni, defensioni, exceptioni, omnibusq; priuilegiis ac literis gratiam & iustitiam continentibus, iam impetratis seu impetrandis, seu iam habitis vel habendis, ac omnibus quæ in posterum quocumque iure canonico vel ciuili cautelis, contra præsens instrumentum de facto vel de iure possent obiici vel opponi; nihil prorsus iuris, dominij, vtilitatis, aduocatiæ, patronatus, vel cuiuslibet alterius iurisdictionis vel potestatis, quocumque nomine possit appellari, nobis seu Inclyto Ioanni Marchioni Brandeburgensi, & hæredibus seu successoribus nostris, in omnibus contentis in parte prædictæ terræ nostræ sic venditæ, retinentes: Sed omnia & singula cum libertatibus ac pleno iure, proprietate, possessione, & dominio, in prædictos Magistrum & Fratres, ac ipsorum Ordinem in perpetuum transferentes. Insuper profitemur & recognoscimus, nos sæpedictis Magistro & Fratribus, à Serenissimo nostro Domino Henrico Dei gratia Romanorum Rege semper Augusto, super huiuscemodi nostro contractu confirmationis literas impetrasse. Vt autem hæc omnia piæ donationis nostræ facta rata permaneant, & inuiolabilia perpetuo tempore perseuerent, præsens scriptum super his confectum, nostri sigilli appensione duximus roborandum. Quod etiam dictus Marchio Ioannes, sui etiam sigilli patrocinio, cum ad annos ætati legitimæ deputatos peruenerit, confirmabit. Testes autem huiusmodi contractus sunt nostri fideles, Domini, Henricus de Regestein, & Vlricus de Lindow Comites, Ludolphus & Haszo de Vedele, Bernardus de Plozek, Henricus & Fredericus de Heluensleue, Droysceco de Chrache, Henricus, Heningus, & Henricus de Slegeli, Bernardus de Bruk, & Henricus de Verbin, Milites: Henricus de Gradzon Præpositus, Slateto nostræ Curiæ Prothonotarius, & quamplurimi alij, nihilominus fidei testimonio decorati. Actum & Datum in Curia Bredensi, in vigilia B. Iacobi Apostoli. Anno Domini millesimo tricentesimo vndecimo.* 1311.

A Crescente in dies Baronum *Bohemiæ*, contra Regem suum *Henricum Carynthiæ* Ducem indignatione & odio: seditione insuper militum & rebellione populi sensim gliscente, sæpe Rex ipse *Henricus* inuasione hostili lacessitus, pluresque de suis *Australibus* pro eo militantes, aut cæsos aut captos videns, in castro *Pragensi* supernè prospectans, suorum & hostium certamina intra se concludebat: accipiens in sui tutelam & defensam nouorum militum ex *Austria* supplementum. Non enim aliter etiam intra proprios parietes constitisse à fraude *Bohemica* rebatur securus. Barones autem *Bohemiæ*, B dum aperta rebellio doli quoque contra *Henricum* Regem sæpe tentati secus acciderent, ad alia ingenia aliosque dolos rursum conuersi, *Henricum* septimum *Romanorum* Regem, Comitem de *Lucemburg*, qui propter præstantiam morum, virtutum & actionum suarum, quibus alios Illustres & in Principatu constitutos anteibat, *Alberto Romanorum* Rege & Duce *Austriæ*, scelere & impietate germani nepotis *Ioannis* occiso, ad Imperium fuerat concorditer surrogatus, in ciuitate *Spirensi* tunc agentem, adeunt. Et causis aduentus sui, discriminibus quoque Regni *Bohemiæ*, quibus collisione intestina attritum est, expositis, precibus & persuasionibus plu- C rimis pelliciunt, *vt filium suum Ioannem, quatuordecimum annum tunc agentem, Elisabeth virgini, filiæ olim Venceslai secundi, & sorori Venceslai tertij, Regum Bohemiæ, ad quam Regni Bohemiæ ex pluribus respectibus venit successio & hæreditas, matrimonialiter coniungat, & de Regno Bohemiæ inuestiat Imperiali iure & vxoris sorte; Henrico Carinthiæ Duce, vniuersis Bohemis infesto & exoso, eiecto, illic regnaturum. Henrico* autem *Romanorum* Rege ad singula quæ *Bohemi* deposcebant persuaso, *Elisabeth* virgo vigesimum sextum annum agens, in *Spiram* adducitur: & nuptiis iuxta magnificenti- D am Regalem celebratis, præfatoque *Ioanne* de Regno *Bohemiæ* Iure Imperiali inuestito, ipsum cum sponsa noua & gentibus armatis, adiungens illi *Petrum Maguntinensem* Archiepiscopum, & quosdam Comites & Barones *Almaniæ*, pro faciliori *Henrici Bohemiæ* Regis exterminio, in *Bohemiam* remittit. Qui cum *Pragam* perueniens, illam obsidione cinxisset, *Henricus* quoque *Bohemiæ* Rex resistentiam opponeret, fraude tamen ciuium *Pragensium*, Nonis Decembris, portis ciuitatis apertis, *Ioannes* Comes *Lucemburgensis* cum omni gente secum militante, in *Pragam* receptus est. *Henricus* autem Rex *Bohemiæ*, videns fraudibus & dolis *Bohe-* *Bohemi eiecto Rege suo Henrico*

1311. *hemicis* vbique se septum, altiora discrimina & sui status dedecus veritus, è castro *Pragensi* cum *Margaretha* consorte, & suis omnibus, intempestæ noctis silentio excedit, in penatibus suis *Carinthicis* securius de cætero mansurus. *Pragensis* autem ciuitatis cæteræ exemplum secutæ, omnes deditione factâ in *Ioannis* Comitis *Lucemburgensis* obedientiam venêre. Ipse quoque *Ioannes* Comes, Baronibus *Bohemiæ* id procurantibus & sollicitantibus pridie Nonas Februar. in Regem *Bohemiæ*, consors verò *Elisabeth* in Reginam, per *Petrum Coloniensem* Archiepiscopum inungitur in Ecclesia *Pragensi*, & coronatur. Qui à tempore coronationis prædictæ, Baronibus *Bohemiæ* ad id illum instigantibus, se non solùm *Bohemiæ*, sed & *Poloniæ* titulabat & gerebat Regem, quamuis nullum ius Regni *Poloniæ* electione, vocatione, aut successione, quantumlibet remota, sortiri illum contigerat. Ex eoque tempore vsque ad *Sigismundum* Imperatorem, *Bohemia* per annos fermè centum & viginti sex in potestate *Lucemburgensium* fuit. Sub illis quoque, & præsertim sub *Venceslao* quarto, in varias hæreses & errores prolapsa est, quos sub diuersis Regibus & annis multis, vt in sequentibus narrabimus, tenuit, practicauit & dogmatisauit.

Ioannem Comitem Lucemburgensem eligunt.

Primarius *Lithuanorum* Dux *Vichtenen*, omnibus suarum gentium copiis collectis & ordinatis, terras *Prussiæ* sub Carnispriuii tempore ingressus, magnam partem per cædes & flammas redegit in desolationem & fauillam. Captis autem quingentis hominibus, in *Lithuaniam* prosperè, prædâ spoliorum & captiuorum onustus, reuersus; idolis suis de fortuna, quæ illi apud *Prussiam* contigerat, gratias agens, quasi hæc illi eorum propitiatione contigisset, holocausta & libamina offerebat. Commendator interim de *Kingsberg*, vno agmine, & quinque Commendatores altero agmine diuersoque itinere in *Lithuaniam* furentes & bilem gestantes ingressi, singula quæ occurrebant, nulli deferendo ætati, conditioni, vel sexui, aut occidunt, aut exurunt: Et tam Ducem *Lithuanorum Vichtenen*, quàm gentem suam post actam expeditionem, vacantem in comessatione & voluptatibus, grauissimè perturbant & lacessunt. *Lithuanis* autem decertare non ausis, magno captiuorum numero potiti, in *Prussiam* absque incommodo reuersi sunt. Eam vastationem Dux *Lithuanorum Vichtenen*, vltum iri satagens, quatuor millibus pugnatorum, facto ex cæteris delectu, comparatis, in vigilia Ramis Palmarum *Prussiæ* oram intrat, & cuncta ferro & igne, cædendo, prædasque agendo, vsque ad *Brunsberg* grassatus, Ecclesias Dei, vasis & clenodiis suis spoliatus, dat in flammam; Diuinissimum quoque *Eucharistiæ Sacramentum*, in terram cum ignominia proiectum, ore conspuit, & pedibus

Lithuani Prussiam duplici,

Prutheni vero atq; Cruciferi triplici expeditione Lithuaniam vastant.

Illi SS. Eucharistiæ Sacramentum

obterit, & conculcat; exprobrans captiuis Christianis Deum eorum, cui cultum & honores Diuinos exhibent, se disperdidisse. Maxima itaque cæde & incendiis in Catholicos debacchatus, Magistro & Cruciferis pugnam detrectantibus, in *Lithuaniam*, pellens captiuorum magnam multitudinem, & spoliorum supellectilem, regrediebatur. Dum autem statiua in vna syluarum ad collem in limitibus terrarum consistentem locasset, recogniturus & inter suos diuisurus, captiuos adducit, & virginibus atque ancillis, quæ solæ absque viris & matronis mille quadraginta numerum explebant, cœpit illudere: quærens *an nossent vbi eorum Deus* consisteret. Iubens autem sacrarium in *Pruthenorum* terris, in quo *Sacramentum Corporis Iesu Christi* claudebatur, receptum afferri, fracto Sacrario, prophana manu Diuinissimum *Eucharistiæ Sacramentum* exertum, ante pedes virginum & aliorum captiuorum proiecit: Quod nefando ore conspuens, & spurcissimis pedibus calcans atterebat, cum ea contumelia atque probro: *En Deum quem colitis & inuocatis, sub vestris oculis contero, non valentem neque mihi resistere, neque vobis suis cultoribus aut sibi auxiliari; Iam Deus vester, me illum conculcante & conterente disperiit. Dii mei potentiores sunt, quorum adiutorium prosperor, & quorum nutu vos captos & vinctos detineo: satius est honorem & cultum Diuinum iis, quàm vestro exhiberi.* His improperiis & contumeliis sauciati, necquidquam contra barbari Principis rabiem hiscere velut captiui ausi, suspiriis & fletibus immensis, quos magnitudo doloris pro iniuria sui conditoris eliciebat, barbari superbam arrogantiam contundi tacitè precabantur. Non tulit superna Maiestas diutius blasphemari nomen suum. Altera siquidem die diluculo, octauo videlicet Idus, die Martis, mensis Aprilis, *Henricus* de *Ploczk*, cum octoginta militibus Fratribus de Ordine, & forti aliorum gentium propriarum & exterarum numero, Ducem & exercitum *Lithuanicum*, in eisdem statiuis, quibus nomen blasphemauerat Diuinum consecutus, pugnam acriter conserit. Et licet *Lithuani* aliquandiu fortiter restitissent, ad extremum tamen omnes victi fugatique sunt. In fugientes verò & victos acriter sæuitum, neminem seruari placuit, singuli captiuorum aut in patibulum acti, aut vndis suffocati. Ex tanto *Lithuanorum* numero, nemo præter Ducem & eius Comites duos, qui & ipse in capite vulneratus, aufugit. Cruciferi tam victoria, quàm castris & spoliis hostium potiti, solutis etiam suorum captiuorum agminibus, alacres in domos reuersi, in memoriam tam famosi triumphi, Monasterium sanctimonialium in *Thorun* fundant, fabricant, atque dotant. Egit & alteram Commendator de *Brandeburg* in *Lithuanos* expeditionem, & vastato districtu Po-

1311 *blasphemant & proculcant:*

hi victores monasterium in Thorun fabricant & dotant.

1311. *Pogrodne*, ne cum Duce *Lithuanorum* tàm *Lithuanos* quàm *Samogitas* continente in armis confligere cogeretur, citato agmine discedit. Egit & tertiam eo anno in *Lithuanos*, Magister *Henricus* de *Płoczk* expeditionem, & secunda Iulii *Lithuaniam* ingressus, ferro & igne districtum *Salsemkey* vastans, etiam tria castra illic conquirit & incendit. Datis autem multis militibus *Lithuanorum* in stragem, septingentos in captiuitatem ducens, superato *Memel* flumine, duodecim Fratribus desideratis, qui per insidias *Lithuanorum*, dum Cruciferi *Memel* fluuium traiicerent, occisi sunt, regressus est.

Ad inquirenda Cruciferorum scelera Papa Legatos designat *Clemens* Papa quintus in *Auinione* tunc agens, Magistrum & Fratres, totumque Ordinem Domûs *Teutonicorum* Beatæ *Mariæ* de nigra Cruce in *Prussiæ* & *Liuoniæ* partibus constitutos, plures crudelitates, in varias Catholicorum prouincias perpendens perpetrasse, *Ioanni* Archi-Episcopo *Bremensi*, & Magistro *Alberto* de *Mediolano* Canonico *Rauennatensi* Capellano suo, *per literas,* tam horrendorum facinorum per literas Apostolicas committit inquisitionem & examen. In quibus cædem per ipsos fratres in ciuitate Regni *Poloniæ Gdansk* factam, & alia teterrima scelera commemorat. Quarum literarum tale habetur in Ecclesia *Rigensi* originale, in quo triginta & vnus articuli contra eosdem Fratres conscripti deducuntur. *quarum tenor inseritur.* *CLEMENS Episcopus Seruus Seruorum DEI. Venerabili Fratri Ioanni Archi-Episcopo Bremensi, & dilecto Filio Magistro Alberto de Mediolano Canonico Rauennatensi, Capellano nostro, salutem & Apostolicam benedictionem. In vinea Domini licet immeriti cultores positi & Custodes, sic in ipsius cultura salubrisque custodia nos debemus ministerio exercere, vt in ipsa infatigabiliter operantes, extirpandis vitiorum spinis, & peccatorum tribulis, quæ superficiem eius interdum obumbrare conantur: nec non plantandis virtutum germinibus, in quibus Altissimus delectatur, feruore Spiritûs & diligenti sollicitudine intendendo, ipsam ab illis præsertim oppressionum discriminibus tueamur, quæ sub pietatis specie cautius subintrantes difficiliùs præcauentur. Sanè tam Prædecessorum Nostrorum Romanorum Pontificum, quàm nostris continuatis successivè temporibus, ex clamore valido & insinuatione famosâ, ad audientiam Sedis Apostolicæ est deductum, quòd Præceptores & Fratres Hospitalis Sanctæ Mariae Teutonicorum, ad hoc solum per Sedem eandem, in Rigensi, Liuoniensi, & Prussiæ Prouinciis, constituti, vt Ecclesias ac personas Ecclesiasticas, aliosuè Catholicæ fidei professores, vallo fortitudinis munientes, ipsos à paganorum & schismaticorum tueantur incursibus, & ad dilatandum ibi Catholicæ fidei nomen & cultum, iugiter elaborent: in gravem (pròh dolor) nostri Redemptoris iniuriam, fidelium cunctorum opprobrium, & eiusdem fidei detrimentum, facti sunt hostes domestici, & familiares sunt redditi inimici. Non insurgentes pro Christi nomine aduersus hostes fidei, sed in eorundem fauorem (quod stupet auditus) variis calliditatum generibus dimicantes, potius contra Christum. Ad id præcipuè, prout euidentia facti ostendere dicitur, intendentes, vt Ecclesiis omnibus, earumque facultatibus, & aliis bonis fidelium, dictarum partium, earum vsibus applicatis, in rerum amplitudine contabescant. Propter quod dimissâ Christi militiâ, imò contra Christi fideles, armis nequitiæ, bellum miserabile conserentes, nonnullos Archi-episcopos qui fuerunt pro tempore, aliosque Prælatos & personas in dignitatibus constitutas, illarum partium, non absque iniectione manuum in ipsos, timore Dei postposito, temerè, violento, detestabili & sacrilego ausu capere, diris mancipare carceribus, & alias eis graues corporales afflictiones inferre, damnabiliter præsumpserunt. Sic de quatuordecim Ecclesiarum Suffraganeis, quas Ecclesia Rigensis Metropolis partium earundem habere consueuerat, septem totaliter deleuerunt, septem aliis in tali statu dimissis, vt plus sint dedecori & pudori decentiæ pastoralis, quàm si penitus non adessent. Nam de quatuor earumdem Ecclesiarum eiectis Canonicis, in eis Canonicè institutos fratres sui Ordinis, pro Canonicis in dictis Ecclesiis locârunt, quos in eisdem de facto instituunt & destituunt sicut volunt. Et tales eorum Confratres, pro Canonicis se gerentes eligunt in ipsos, quos iidem Præceptores fratres mandant de suis confratribus eligendos. Electi verò taliter falsâ, imò veriùs confirmatione aliqua non obtenta, in Episcopos se faciunt consecrari, nullam obedientiam eidem Rigensi Ecclesiæ locorum Metropoli facientes. In residuis autem tribus Cathedralibus Ecclesiis vacantibus, intrudunt personas quas volunt, etiam minus dignas: De quibus per potentiæ suæ abusum electionem faciunt celebrari, ac de modo & forma electionum huiusmodi, nulla examinatione præmissâ, per antedictos Fratres sui Ordinis pro Episcopis se gerentes, Electos huiusmodi in Episcopos faciunt consecrari; omnia bona earumdem Ecclesiarum, quæ insignes consueuerunt habere Pontifices, cum solennibus Capitulis, la-* 1311.

1311. *tis & magnis facultatibus & redditibus abundantes, propriis vsibus, non absque pernitioso earundem Ecclesiarum dispendio, enormiter applicant; seque, vt liberiùs in prædictam Metropolim & Ecclesias, cæterosuè Prælatos, & fideles partium prædictarum valeant desæuire, eorumque munitiones, castra, terras, iurisdictiones, & iura propria subiicere ditioni; eisdem Paganis nequam amicitiæ fœdere vnientes, ac publicum eis aduersus dictos fideles impendentes auxilium, consilium, & fauorem, ferrum, arma, equos, & alia mercimoniorum genera, per quæ dicti pagani fideles eosdem possint acerbiùs impugnare, vendunt, & per alios ipsis vendi permittunt. Quodque grauiùs est, iidem Præceptores & fratres, non solum à confinibus eorumdem paganorum, in quibus contra illorum incursus debuissent se murum defensionis opponere, in detrimentum fidelium recesserunt, sed quoddam castrum Rigensis Ecclesiæ, eisdem paganis pro certa quantitate pecuniæ venundârunt. Regnum Płoczech, quòd quondam Rex Płochensis, ad fidem Christi conuersus, prolem non habens legitimam, eidem Ecclesiæ Rigensi contulerat pro animæ suæ salute, dictis paganis, non absque iactura multitudinis numerosæ fidelium dimiserunt. Cuius occasione duæ solennes Cathedrales, Zelouiensis videlicet & Ruthenensis Ecclesiæ, consistentes in Regno prædicto, totaliter sunt deletæ: Quibus castro & Regno prædicto, ad manus dictorum infidelium taliter deuolutis, dicti pagani à locis confinium repulsis fidelibus, magnam partem dictarum prouinciarum, tunc fidelium multitudinem populosam, in solitudinem redegerunt, eisdem fidelibus partim peremptis gladio, partim eorumdem paganorum miserabili iugo suppositis perpetuæ seruitutis. Quodque detestabilius est, si quando iidem Præceptores & fratres offendendi paganos sub cuiusdam vmbra pallio velint ostendere se gerere voluntatem, illos fraudulenter impugnant, vt ex eorum facto fideles atrocius impugnentur, eosdem Paganos ex tenuis prædæ damno modico, ad destruendum reliqua castra eiusdem Rigensis prouinciæ, prauis nocendi artibus irritantes. Fertur etiam de ipsis execrabile facinus, quòd cum Rex paganorum cum suis subditis fuisset ad fidem Christi conuersus, ac diuersos Episcopos successiuè & Presbyteros seculares, ac fratres Prædicatorum, & Minorum Ordinum, in toto Regno suo ordinasset, ad extirpationem errorum, & illuminationem plantationemque fidei Orthodoxæ permansuros; iidem Præceptores & fratres prædicti, prôh pudor, velut eiusdem fidei subuersores, quosdam eorundem Episcoporum & fratrum ex inde deiici, quosdam verò interfici, latentibus & occultis studiis procurârunt: & taliter pagani etiam ad fidem conuersi, lumine veritatis abiecto, errores, prôh dolor, pristinos resumpserunt. Et sic quondam Lechouiensis Ecclesia Cathedralis in dicto Regno consistens, cum sua ciuitate & diœcesi, non absque multorum fidelium animarum & corporum deplorando periculo, miserabiliter fuit deleta. Populum etiam Christianum terræ Semigalliæ, habentem Episcopum & Presbyteros Orthodoxos, qui eis Ecclesiastica Sacramenta ministrabant, iidem Præceptores & fratres totaliter deleuerunt. Nobiliores eiusdem terræ, quos ad conuiuium inuitârunt, proditionis nefandæ & miserandæ sæuitiâ, mutilatione capitum peremerunt: Reliquam multitudinem dictæ terræ vltrà quàm centum millia populi vtriusque sexûs, ad terras paganorum crudeliter profugârunt, dictique fideles eorundem paganorum, in depressionem fidei, perpetuæ sunt redditi seruituti. Propter quod & Episcopatus Semigalliæ, qui per septem dietas amplam diœcesim obtinebat, totaliter de medio sublatus fuerat. Et vt omninò impediatur ampliatio fidei, & proponendi Verbum Dei facultas qualibet subducatur, ex eo quòd Fratres Ordinis Minorum castri Brunsberg eiusdem Rigensis prouinciæ, prædicationi dictorum paganorum insistentes, verbum Dei continuè diffundebant, ac quidam Frater dicti Ordinis, iugiter per Paganos discurrens, virtute verborum & operum coruscando, die quolibet multos paganos cognitione vera fidei illustratos, sacro regenerationis lauacro innouabat; eisdem fratribus Minoribus de dicto loco ignominiosè eiectis, eundem locum funditus destruxerunt: nullos omninò eiusdem verbi prædicationi insistere permittentes, Ecclesias quoque, oratoria, & capellas ædificare pro Neophitis non permittunt: ita quòd dicti Neophiti in rudimentis fidei non instructi, ac in Ecclesiis cum Orthodoxis participium non habent, nec in fide nec in moribus fidelibus sunt conformes: pessimum etiam vitium eorundem paganorum sectantes, confratres suos, si quos contigit interdum in hostili congressu vel conflictu aliquo vulneribus sauciari, contra morem eiusdem fidei Orthodoxæ, priusquam expirent, impietate quadam sæuissima feritatis extinguunt, eorum corpora flammarum incendio concremando. Ac vt præmissa & alia eorum detestabilia scelera eiusdem sedis effugiant notionem, vniuersos fideles clericos & laicos, cuiuscumque dignitatis & status existant, ad exponendum querelas de ipsis tantarum persecutionum, necessitate cogente, ac Sedem Apostolicam accedentes, crudeliter persequuntur, mortem eis per se & alios inferendo. Sicut hæc in personis quondam Magistri Alexii Doctoris Decretorum, & aliorum quàm plurimorum, quos redeuntes de Romana Curia, ad quam venerant contra eos, crudeliter occiderunt,*

Digitized by Google

1311. runt, dicuntur liquidò apparere. Nec dum finem præmissis enormitatibus imponentes, sed mali esse, boni credi, sub pallio ignoratæ nequitiæ A cupientes, passus & itinera debita, per quæ de ciuitate Rigensi exitus & reditus ad eandem quadam necessitate ineuitabili peraguntur, sub ea faciunt custodia detineri, vt nonnisi personis, quas volunt, gressus ex ea pateat vel regressus. Sicque dicta ciuitas exitum & reditum non habendo liberum, eiusdem obsidionis & angustiæ dispendia cogitur deplorare. Ad quam quidem obsidionem, præclusis itinerum quorumcumque vestigiis, fortiùs angustandam, quoddam castrum à superiori parte ad portum monasterij Dimimundensis, Cisterciensis ordinis eiusdem ciuitatis ac diœcesis Rigensis, in quo eadem Ecclesia Rigensis ius obtinet patronatûs, ab inferiori parte eiusdem ciuitatis B Rigensis consistens, absque quibus ciuitatem eandem, nec per terram, nec per maris vestigia vllus potest ingredi, vel exire, quodam illicito emptionis titulo, cum monasteriis alienatio sit prohibita sacris Canonibus, & etiam ipsius monasterii Dimimundensis propitiæ memoriæ Gregorij Papæ noni Prædecessoris nostri priuilegio speciali cuiuslibet alienationis contractus foret specialiter interdictus, temeritate propria occupârunt, & detinent occupata. Propter quæ in eisdem prouinciis, in quibus Ecclesiam suam fœtu nouæ prolis ad fidem conuersæ Dominus ampliabat, familiari peste intestinam exercente sæuitiam, non solùm fides radicata & fundata non proficit, sed etiam C persecutione domestica, & nisi celeri occurratur remedio, nomen ibi deperit Christianum. Nouissimè ad nostrum peruenit auditum, quòd dicti Præceptores & fratres Hospitalis eiusdem, dilecti Filij Nobilis viri Wladislai Cracouiensis & Sandomiriensis Ducis terram hostiliter subintrantes, in ciuitate Gdansko vltra decem millia hominum gladio peremerunt, infantibus vagientibus cuiusuis mortis exitium inferentes, quibus etiam hostis fidei pepercisset. Iidem quoque Præceptores, & Fratres, quàm plura alia detestanda dicuntur committere, quorum series se nimis extenderet, si singulariter singula præsentibus claude- D rentur. Nos igitur, qui disponente Domino, eiusdem Dominicæ vineæ regimini præsidemus, desiderantes vt in ea virtutes & virtutum palmites conualescant, succisis vitiorum tribulis: Attendentes quoque quòd præmissa quæ de dictis Præceptoribus & fratribus referuntur, vt potè pernitiosa, & nostræ fidei contraria, imò Christi fidelium cunctorum cordibus inimica, sub dissimulatione transire saluâ conscientiâ nequeamus: Considerantes etiam, quòd in talibus debitum correctionis referre remedium, nihil esse aliud, quàm licentiam sceleribus indulgere, discretionem Vestram, de quorum circumspectionis industria, plenam in Domino fiduciam obtinemus, hortandum attentè duximus & monendum, 1311 Vobis per Apostolica scripta districtè præcipiendo mandantes, quatenus ad partes illas, seu loca illarum partium, quæ vobis pro executione huiusmodi negotij videri poterunt magis apta, vos personaliter conferentes, & habentes præ oculis solum Deum, contra prædictos Præceptores eiusdem Hospitalis, in dictis prouinciis & partibus consistentes, super præmissis omnibus & singulis, nec non super articulis, quos sub bulla nostra Vobis destinamus inclusos, ac super aliis criminibus & excessibus, super quibus eos inuenietis publicè diffamatos, inquiratis diligentiùs veritatem: eaque diligenter ac sollicitè inquisitâ, quæcunque inueneritis, in scriptis redacta & sufficienter instructa, nobis sub sigillis Vestris procuretis fideliter intimare. Cæterum, castrum & monasterium Dimimundense, quòd dicti Præceptores & Fratres, vt permittitur, sub cuiusdam emptionis colore retinent, occupatum, per eosdem Præceptores & Fratres, facientes expeditum & liberum dimitti, & illud vsque ad nostrum beneplacitum præfatæ Sedis nomine teneri, ac per personas idoneas atque fideles, quas ad hoc eligendas industria vestra perspexerit, faciatis cum diligentia custodiri. Vt autem ad præmissorum executionem eò liberius intendere valeatis, quò maiori fueritis per nos auctoritate muniti, vobis inuocandi auxilium & succursum ad præmissa omnia & singula exequenda, vbi & quando expedire cognoueritis, tàm Prælatorum, quàm etiam Principum, & alium secularium cuiuscumque conditionis vel status existant, vel quacumque dignitate præfulgeant, contradictores quoque & rebelles, nec non testes, quos ad hoc duxeritis conuocandos, per excommunicationis, suspensionis, & interdicti, nec non priuationis priuilegiorum eisdem concessorum à Sede prædicta, sententias compescendi, tàm de duabus dietis, in Concilio generali, quàm de aliquo extra ciuitatem & diœcesim, nisi in certis exceptis casibus, & illis vltra vnam dietam à fine suæ diœcesis ad iudicium vocando, & aliis quibuscumque constitutionibus, quæ vestræ possent iurisdictioni vel potestati, eiusque libero exercitio quomodolibet obuiare, aut si testes quos ad hoc euocari contigerit fuerint, Prædicatorum vel Minorum Ordinum quorumcumque, vel si prædictis Ordinibus à prædicta Sede indultum existat, quòd prædictorum Ordinum Fratres ad perhibendum testimonium in quibuscumque causis vel negotiis compelli non possint: seu si dictis Præceptoribus & Fratribus ab eadem sit Sede indultum, quòd excommunicari, suspendi, vel interdici non possint, per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, & quibuslibet aliis indulgentiis, & literis Apostolicis quibuscumque, in quacumque formâ ver-

1311. *verborum concessis, per quæ præsentibus non expressa vel totaliter non inserta præmissorum executio posset quomodolibet impediri, nequaquam obstante, plenam vobis concedimus tenore præsentium facultatem. Quòd si non ambo his exequendis potueritis interesse, alter vestrum ea nihilominus exequatur. Datum Auinione tredecimo Calendas Iulii. Anno Domini, millesimo tricentesimo vndecimo. Pontificatûs nostri quinto.*

1312. Mutilato Regno *Poloniæ* in magna & notabili sui corporis, terræ videlicet *Pomeraniæ* portione, Duce quoque *Wladislao Loktek* spiritum ob id gerente mœstum & afflictum, altera quoque afflictio illi subministrata est. *Albertus* namque *Cracouiensis* Aduocatus, cum ciuitatis *Cracouiensis* Consulatu & Magistratibus, regimen & Principatum Ducis *Wladislai* molestè ferens, quòd & taliis exactionibusque grauibus pro administrandis bellis quibus impetebatur, eos premeret, & furum prædonumque flagitia, per quæ stratæ solitam securitatem amiserant, non coerceret, cum *Boleslao Oppoliensi* Duce, missis Nunciis, & habitis clandestinis tractatibus, de dedenda *Cracouiensi* ciuitate componunt. Is namque quæ secum decocta compositaque erant executurus, congesto notabili exercitu *Cracouiam* possessurus aduenit, & ab Aduocato Consulatuque, & vniuersâ *Cracouiensi* ciuitate, portis apertis, susceptus est, cum omni subiectione & honore. Castrum tamen *Cracouiense*, quod in fide Ducis *Wladislai* manebat, quamuis molientibus ciuibus, nulla arte aut ingenio poterant redigere in suam ditionem. Propter quod in domo *Alberti* Aduocati prædicti recollectus, aliquanto tempore *Cracouiæ* mansionem firmauit. *Wladislaus* autem Dux periculi damnique grauitate plurimùm angustiatus, quid sibi in tam perniciosa nouitate, exterminium Statûs sui redolente, acturus esset, consultabat. Omnibus autem, quamprimùm periculum rescindendum, & congregatis tam militarium quàm agrestium copiis, *Cracouiensem* vrbem obsidione arctandam suadentibus, Dux ipse *Wladislaus* saluberrimo vsus consilio, exercitum quidem fortem, *Cracouiam* obsessurus congregare non negligit; Legatos tamen ad *Boleslaum Oppoliensem* Ducem *Cracouiæ* consistentem mittendos, de pace tractaturos, cum certis mandatis, quibus suaptè æger in occupanda aliena vrbe animus sanari posset, plurimùm censuit: cum notabili exercitu eos subsequens, vrbem & occupatorem, nisi ciuitas redderetur, obsessurus. Hi cum ad præsentiam *Oppoliensis* Ducis *Cracouiam* aduenissent, & mandata Ducis *Wladislai*, quibus eum ad excedendum hæreditate sua requirebat, exponerent, [illegible] sorte *sui Ducatûs contentus, infame turpeque sibi putaret, ad leuem ciuium Cracouiensium auram, Cracouiam venisse, & eo superstite, filio insuper suo Casimiro in spem successionis procreato, illam vsurpare posse. Corrigeret, dum nondum funestus Mars inter vtrosque desæuiret, & cœpta mutaret in melius: sibique documento esset quam irato molestoque animo sui patrimonii occupationem esset laturus. Sin verò in sententia persisteret, pro maiori se illum, quam Albertum Aduocatum & ciues Cracouienses, per quos in id scelus adscitus sit, hoste habiturum.* *Boleslaus* autem *Oppoliensis* Dux, eorum omnium quæ in eiectionem oppugnationemque suam composita erant non ignarus, submissè ac modestè Nunciis respondit: Aduentûs quoque sui *Cracouiam* & occupationis eiusdem, causas in *Albertum* Aduocatum, & ciues *Cracouienses* retorquet, asserens *se nihil hostile, aut moribus suis indignum egisse, & Cracouiensem vrbem ad persuasiones Aduocati & ciuium Cracouiensium venisse. Cuius dum sibi iuxta spem præmissam iustum non sentit prouenire imperium, se de illa sine cuiuscunque læsione & iniuriâ ad penates suos excessurum.* Nec responsionis remoratur effectum, veritus, ne à Duce *Wladislao* & exercitu suo occupatus, captiuitatis aut fugæ dedecus exciperet. Sed *Alberto* Aduocato *Cracouiensi*, & aliquibus ciuibus *Cracouiensibus*, qui se nouerant pro suis fore factis puniendos, metu graui illos premente, cum se nossent per defectionem maiora commisisse, quàm quibus posset ignosci, assumptis, in *Oppol* regreditur, fremens dolensque, quòd eiusdem Aduocati & ciuium verbis fide præstita, se occupationi *Cracouiensis* ciuitatis, non sine grandi obtrectatione & infamiâ miscuerat. *Wladislaus* autem Dux *Cracouiam* frequentiori numero, quàm solitus erat, ingressus, Aduocatiæ *Cracouiensis* omnes reditus, & introitus molendinorum, camerarum, macellorum, domorum, & aliorum locorum, habentium largam supellectilem, suæ Ducali mensæ attribuit & infiscat. Aliquos autem ciues *Cracouienses*, seditionis præfatæ auctores, in horrorem patrati sceleris, vt essent pro exemplari & cautela futurorum, comprehendit, & equis per vicos tractos, in patibulum aut rotam egit. Ex domo autem Aduocati arcem erigit, & in valua *S. Nicolai* turrim extollit, atque illic militum collocat præsidium; Vacillantem cæterorum ciuium *Cracouiensium* fidem, arce illâ & præsidio firmam sibi de cætero effecturus. Insimulatus est etiam, licet falsè, *Ioannes Muschata* Episcopus *Cracouiensis*, eò quòd natione *Wratislauiensis* & *Silesita* esset, tradimenti prædicti conscius fuisse, & in *Wladislai* Ducis exclusionem, *Boleslai* quoque *Oppoliensis* admissionem, cum *Alberto* Aduocato, & ciuibus *Cracouiensis* formaliter & expressè, consensisse & ob id plures persecutiones & odia in persona & bonis Ecclesiæ suæ crebro, & captiuitatem per *Wladislaum* Ducem intentatam pertulit, nec castri & districtus *Byecensis* pos-

Albertus Aduocatus Cracouiensis cum ciuibus vocat Ducem Oppoliensem, & dat illi ciuitatem.

Qui per Wladislaum monitus recedit cum Aduocato, cuius bona confiscantur.

Et Episc. Cracouiensis proditionis iniustè insimulatur, Byecensis

Digitized by Google

1312. *stristus adimitur.* possessionem & restitutionem, de quo per *Hungaros*, regente illud Abbate *Thinyecensi*, spoliatus fuerat, poterat promereri. Praefatus autem *Albertus* Aduocatus *Cracouiensis*, nec in *Oppoliensi* oppido sibi tutum consistere ratus, cum & illic saepius tam à Duce, quàm à Nobilibus & ciuibus pro fraude in Dominum suum naturalem commissa, non probris solum variis, sed & captiuitate squallida, & diuturno tempore perpessa afficeretur, tristis & moestus *Oppolia* excedens, in *Pragam* se contulit; atque illic cum coniuge & liberis, pannosam & miserabilem vitam, scelus quod in Dominum suum Ducem *Wladislaum Loktek* commiserat, frequenti sermone & memoria increpans & damnans, duxit.

Ordo Templariorum aboletur. Concilio generali *Clemens* quintus apud *Viennam* congregato, Ordinem *Templariorum*, qui annis circiter centum octoginta quatuor durauerat, propter inauditam, & quam nec dici fas est praeuaricationem & infamiam, aboleuit & destruxit: bonaque temporalia eiusdem Ordinis, Hospitali Sancti *Ioannis Hierosolymitani*, & aliis religionibus concessit. Anno verò sequenti, in duorum Cardinalium ad id specialiter missorum praesentia, Magister *Templariorum* cum nonnullis eiusdem Ordinis Commendatoribus *Parisiis* igne publico, vndecima mensis Martii crematus est. *& Magister eorum cum aliquot fratribus publice crematur.* Cuius causa post publicata est, quae fuit prophana professio, cum abnegatione *Christi*, & expuitione super Crucem in opprobrium Crucifixi, prout plures eorum confessi sunt.

Henrico Prussiae Magistro succedit Carolus. *Henrico* de *Ploczk Prussiae* Magistro officio cedente, *Henricus* de *Trirquin*, qui & *Carolus* appellatus, succedit. Qui castro *Christmemel* propè *Ragnetam* in confinibus *Lithuanorum*, ad fluenta *Memel* aedificato, ad fulciendum illud, naues & homines quadringentos cum victualibus transmittit, quorum plures coorta tempestate periere. *Tres expeditiones in Lithuaniam.* Duae expeditiones eo anno in *Lithuaniam*, vna quidem per Magistrum contra castrum *Bisen* se itinere terrestri, altera per *Bernerum* Commendatorem de *Ragneta*, nauali classe per fluuium *Memel*, contra castrum *Mergist* actae, parum attulere profectus. Nam praeter paucos captiuos & spolia nullo effectu vterque exercitus potitus est. Egit & tertiam *Henricus* Marschalcus, sed cum sua & exercitus sui pernicie ingenti. Nam castro *Bisensi* inconquisito relicto, in tres districtus, videlicet *Miedniki*, *Crmuicin*, *Trzunicani* abiit. In quibus castro ignobili *Sirdithin* expugnato, hominibus singulis in abdita syluarum dilapsis, in tecta innocua per dies plures saeuiebat. Sub quibus exercitus suus nusquam locorum victualia reperiens, magna fame coepit vexari. Qua in dies inualescente redire per spatium centum & amplius miliarium coactus, de suis multos inedia extinctos amisit. Sed & hi, qui domos vna die, viginti miliaribus iter agendo, attigerant, auidius, quàm stomacho debili conueniebat esca sumpta, extinguebantur. Miserat & Dux *Lithuaniae* Praefectum suum *Surminum* virum ingeniosum & callidum, cum centum nauium classe contra castrum *Christmemel*, qui naues Cruciferorum vacuas in flumine *Memel* reperiens, incendit. Tandem à Cruciferis ex castro cum eo confligentibus victus, tricentis quinquaginta de suis amissis, cum reliquis eadem classe vectis, in *Lithuaniam* refugit.

1313. *Castigatis ciuibus Cracov. Loktek multitudini parcit.* Fraude & furore *Alberti* Aduocati, & reliquorum ciuium *Cracouiensium*, qui sceleris patrati erant suscitatores & capita, condigna animaduersione expiata, caeterae multitudini, quae magis contagione quàm deliberata voluntate insanierat, a Duce *Wladislao Loktek* parsum est. Cum nonnulli eorum ne tunc quidem nosse videbantur, quo audaciae progressi fuerant, quidque facinoris in Principem, quid in patriam, quid inter parentes & liberos moliebantur. Veritus autem *Wladislaus*, ne furoris extincti aliquando scintilla in flammam proditura resurgeret, potentiam ciuitatis in eligendo consulatu & Magistratibus restrinxit, vt quò truncatior illis esset auctoritas, eò minus in Principem rebellionis, calcitrationisque ederent. *Sed ciuibus facultatem eligendi Consules adimit & Palatino attribuit.* Mulctat itaque *Wladislaus* Dux ciuitatem *Cracouiensem* iure eligendi consules, quae in illam diem erat illi perennis, & eam Palatino *Cracouiensi* pro tempore existenti attribuit. Ordinans atque constituens, vt non solùm in decedentium Consulum locum, viros spectatae & singularis virtutis, ex ciuium *Cracouiensium* numero deligat: sed etiam decernendi potestas circa illum consistat. Qui Consules annis singulis vrbem regere, & in Consulatu praesidere, resque vrbanas administrare quotannis debeant. Eo itaque modo Consulum *Cracouiensium* creatio & ciuitati adempta, & in *Cracouiensis* Palatini ditionem translata est. Grassabatur & assiduè furor *Wladislai* Principis incrudescebat in *Albertum* olim *Cracouiensem* Aduocatum, in eam coleram progressus, vt vltionem de absente, quam non poterat, fuga interueniente, à praesente, exigeret. Villam enim optimam *Lanthkovvice*, non longe à fluuio *Srzeniavva* sitam, & vberem glebam habentem, per vxorem *Gnievvomiri*, & filium eius monasterio *Miechouiensi*, in primordio fundationis eius donatam, nullo alio interueniente demerito, nisi quia idem *Albertus* à fratre suo germano tunc praeposito *Miechouiensi* temporali donatione obtinebat, violenti & iniusto brachio a monasterio *Miechouiensi* abstulit, & fisco Ducali appropriauit. Ab eoque tempore monasterium *Miechouiense* villa praefata castratum est.

Octauo Calend. Maii, Dux saeuissimus, sed

Digitized by Google

1313. sed iustus & prudens, furum, prædonum & malefactorum præcipuus persecutor & hostis, *Boleslaus Masouiæ* Dux, filius *Semouiti* filii A *Conradi Masouiæ*, frater patruelis Ducis *Wladislai Loktek*, in *Vischegrod* moritur, & in Ecclesia *Plocensi* sepelitur: tres superstites filios, videlicet *Semouitum*, *Troydeuum*, & *Vankonem*, qui sibi in Ducatu *Masouiæ* successerunt, derelinquens. Duas in vita vxores sortitus, vnam *Liubuanam* multùm honestam, ex qua *Semouitum* & *Troydeuum*, alteram *Bohemam*, ex qua vnicum filium *Venceslaum*, qui & *Vanko* appellatus est, & vnam filiam suscepit. Quem *Boleslaus Oppoliensis* Dux secutus, diem & ipse in *Oppoliensi* castro obiit, XII. Maii in monasterio Minorum sepultus.

Boleslaus Masouiæ, & Boleslaus Oppoliensis Duces moriuntur

In Apostolorum Sanctorum *Petri* & *Pauli*, B quod in diem Dominicum eo anno cadebat, festo, *Henricus* septimus *Romanorum* Rex, & Comes de *Lucemburg*, sumpta corona secunda apud *Mediolanum*, duabus ciuitatibus *Verona* & *Cremona* expugnatis, murisque earum & turribus demolitis, vxore quoque sua *Margaretha* filia Ducis *Brabantiæ* apud *Ianuam* obeunte, apud Minores sepulta, *Romam* veniens, per *Hostiensem* Episcopum *Nicolaum*, & alios duos Cardinales ex *Auinione* per *Clementem* quintum Papam missos, in Ecclesia Sancti *Ioannis* de *Laterano*, *Roberto* interim *Siciliæ* Rege potenti gentium manu Ecclesiam Sancti *Petri*, & burgum ei contiguum, in illius ignominiam & aduersitatem occupante, in *Romanorum* Imperatorem benedictus, vnctus, & coronatus est. Sub ipso autem coronationis die, & aliis subsequentibus diebus, quibus *Henricus* Imperator *Romæ* demoratus est, crebro inter Imperatoris *Henrici*, & Regis *Siciliæ Roberti* gentes, proueniebant strages & certamina, nonnullis *Romanis* partes Regis *Roberti* enixius adiuuantibus. Vnde euenit, vt & *Leodiensis* Episcopus, & Abbas *Vizumbergensis*, & plures alii de parte Imperatoris insignes milites, in seditionibus huiusmodi sanguinem profunderent, & si qui caperentur *Romani*, passim gladio aut aquarum suffocatione plecterentur. Tandem *Henricus* Imperator *Roma* egressus, *Florentiam* suum detrectantem Imperium obsidere contendit. Cuius dum impugnationi intenderet, obsessique, præsertim de vulgari populo, fame premerentur, in sacro Assumptionis Dominæ nostræ die Veneris, pro deuotione sua Sacramento altaris volens refici, per hostiam sibi pro Sacramento, per quendam fratrem Ordinis, vt fama fert, Prædicatorum ministratam, venenatus, siue vt aliorum habet verior assertio, naturali ægritudine de pustula sub dextri cruris genu exorta, quæ anthrax vocatur, vexatus, apud *Bonum Conuentum*, pagum, duodecim miliaribus à *Senis* distantem, occubuit. Cuius morte secuta, *Florentiæ* ciuitatis obsidio soluta est, & cadauer suum *Pisas* delatum, in *Pisarum* maiori Ecclesia, magnifico & Excellentiæ Imperiali conuenienti cultu, sepulturæ mandatum est. Post cuius mortem variâ gerebantur in terris Imperii disturbia. Vir nunquam elatus prosperitate, nunquam deiectus aduersitate. Imperauit annis circiter quatuor, mensibus octo, & diebus decem & octo. *Ioannes* insuper filius suus *Bohemiæ* Rex, ex eo tempore insanire & insolescere, *Bohemiæ* Barones, Proceres, milites, & Nobiles contemptui habere cœpit, præferens illis quoslibet *Almanos*, & vniuersos *Bohemos* habens ludibrio, conferens officia & Magistratus in *Sueuos* & *Rinenses*, *Bohemos* ab eis excludens. Eam contumeliam *Bohemi* iniquo animo vt par erat ferentes, ipsum de Regno *Bohemiæ* turpiter eiiciunt & propulsant, Regina *Bohemiæ Elisabeth* in *Praga* apud se retenta.

HenricusVII. Imp. Romæ coronatur: Qui Florentiam obsidens, hostia venenata accepta moritur.

eiusque filius à Bohemis Regno pellitur.

Apud castrum *Mattrum* supra *Rhodanum*, *Clemens* Papa quintus moritur, & inde corpus suum transportatum fuit *Carpentoratum*, vbi curia fuit; & exinde *Vasconiam* transuectum, sepultum est in Ecclesia *S. Mariæ* de *Vyesta Vaszatensis* diœcesis, in villula minus insigni. Sedit annis octo, mensibus decem, diebus quindecem. Qui *Petrum* de *Morono*, olim *Cœlestinum* Papam sub nomine Beati *Petri* canonisauit. Et vacauit sedes annis duobus, mensibus tribus, diebus septemdecem. Nam licet Cardinales numero viginti tres morte *Clementis* secuta, apud *Carpentoratem* ciuitatem conclaue ingressi, ad Electionem futuri Pontificis procedere statuissent, discordiis tamen subortis, electionem irritam reliquerunt. Et vacauit sedes annis duobus, mensibus tribus. Hic composuit *Clementinas*.

Clemens V. Papa moritur, & sedes vacat biennio.

Non contentus *Carolus Prussiæ* Magister, & 1314. Ordo Cruciferorum temporali Dominio terræ *Pomeraniæ*, Duci *Wladislao Loktek* contra ius fasque violenter ablato; in ea quæ Diuinitati & Ecclesiis dicata sunt, famescentem ambitionem extendit, & decimas quidem omnium frugum, quæ iuxta consuetudinem Patriæ vetustam in manipulis Archiepiscopo *Gnesnensi* & *Wladislauiensi Posnaniensique* Episcopis, cæterisque monasteriis, Prælatis, & Beneficiatis diœcesum prædictarum, annis singulis soluebantur, abrogat, & in pecuniales, vix vicesimam partem eorum, quæ prius importabant, valentes, reducit. Prohibens de quolibet manso culto & possesso, quo ante occupationem suam decima manipulatim soluebatur, nonnisi duos scottos vsuales pro decima per colonos reddi. Sua verò & omnium Commendatorum, atque terrigenarum prædia, à solutione cuiuslibet decimæ etiam pecunialis decernit esse penitùs libera & exempta. Quasdam insuper villas Ecclesiarũ, & monasteriorũ diœcesum prædictarũ proprietati & Dominio suo applicat & vsurpat. Ex quo nimirum Archiepiscopales, & monasteriorum, aliorumque beneficiorum in-

Magister Prussiæ prohibet dari decimas manipulares,

Digitized by Google

1314. inferiorum introitus plurimum extenuati, & in perpetuam quandam maciem redacti sunt. Nonnulla quoque beneficia cum titulis suis periêre. Verùm etsi *Gnesnensis* Archiepiscopus, *Wladislauiensis* Episcopus, in cuius diœcesi ferè vniuersa terra *Pomeraniæ* consistit, *Posnaniensis* etiam Episcopus, & alii monasteriorum & beneficiorum rectores, defensione ecclesiastica vsi, Magistrum & Ordinem in genere & specie, villarumque rusticos, pro tam enormi iniuria, & beneficiorum suorum læsione, censuris Ecclesiasticis percellerent, subiiciendo etiam quædam loca Ecclesiastico interdicto: Magister tamen & Ordo appellationibus ad Sedem Apostolicam interpositis se tuebantur, & rigorem censurarum eludebant. Atque sub huiusmodi appellationum præsidio, continuatis ausibus, in vsurpationem eorum, quæ iuris Diuini & Ecclesiarum erant, vehementius grassabantur: non cum hominibus tantummodò, sed cum ipsa quoque Diuinitate & Cœlicolis in explementum suæ auaritiæ bellum gesturi. Ea quoque tempestate *Culmensis* Ecclesia in pluribus & notabilibus villis, quæ illi Regum & Principum *Poloniæ* munificentia donauerat, per Magistrum & Cruciferos damnabiliter spoliata est.

Electores Imperii, pro eligendo Imperatore, post mortem *Henrici*, agentes in *Frankford* supra *Magum* conuentum, in diuersa vota scissi, discordem electionem conficiunt. Et Archiepiscopus quidem *Coloniensis*, *Henricus Rudolphus Palatinus Rheni* & *Saxoniæ* Dux, *Fridericum Austriæ* Ducem, *Alberti* olim *Romanorum* Regis filium; altera vero pars, videlicet *Ioannes Bohemiæ* Rex filius *Henrici* Imperatoris, *Petrus Moguntinus*, *Balduinus Treuerensis* Archiepiscopi, & *Voldemarus Brandeburgensis* Marchio, *Ludouicum* Ducem *Bauariæ* in Regem *Romanorum* eligunt. Et *Ludouicus* quidem *Bauariæ* Dux, per Electores partis suæ *Aquisgranum* deductus, a *Moguntinensi* Archiepiscopo *Petro* coronatur. *Fridericus* autem *Austriæ* Dux ab *Henrico Coloniensi* Archiepiscopo *Bunæ* coronationis suæ accepit insignia. Ex quo Imperii Principibus in duas partes diuisis, & vnoquoque suam partem enixè promouente, varia hinc inde inter partes consurgebant bellorum discrimina. Prælio autem campestri inter *Ludouicum Bauariæ*, & *Fridericum Austriæ* propè *Moludorff* commisso, quamuis à parte vtraque acerrimè æquo Marte aliquantulum pugnatum est, (nam vtraque pars cum magnis copiis in prælium descenderat) *Ludouico* tamen Duci *Bauariæ*, quem *Ioannes Bohemiæ* Rex cum gentibus suis *Bohemis* personaliter adiuuabat, cessit victoria adeo insignis, prospera & famosa, vt etiam *Fridericus Austriæ* Dux competitor suus in *Romanorum* Regem electus, captus, & viuus in suam potestatem veniret. Ab eo quoque tempore *Ludouicus Bauariæ* Dux possessionem eorum, quæ Imperio debebantur, sortitus, *Romanorum* Regnum securiùs liberiusque administrauit. *Fredericum* autem *Austriæ* Ducem, competitorem suum, de iure Regni, & munitionibus, quæ suæ obedientiæ erant cedentem, iuramento fidelitatis & subiectionis ab eo exacto, a captiuitate absoluit. 1314.

Duo Romanorum Impp. eliguntur.

obtinet tamen Ludouicus Bauarus.

Circa Natale Domini cometes apparuit, cursumque suum circa polum in nocte faciens, longam comam suam nunc in occidentem, nunc in orientem, aliquando verò ad austrum & aquilonem porrigebat: durauitque vsque in finem mensis Februarii. Paulò post apparauit & alter cometes in parte orientali, qui sicut erat priori loco par, ita & duratione. Tres etiam simul Lunæ in cœlo apparuere.

Duo cometæ & tres lunæ apparuere.

1315. Bellis externis & commotionibus domesticis paulisper in Regno *Poloniæ* sedatis, fames omni bello atrocior *Poloniæ* regiones inuasit. Dum etenim, niuibus vltra solitum terram occupantibus, dies veris superuenissent, fruges terræ mandatæ, a calore vernali paludamento niuis opertæ, depastæ & extinctæ sunt. Ex qua cœli inclementia, contagio famis ad vniuersos perueniens, plures ex agrestibus afflixit, plures atrocitate sua confecit, tam senes quàm impuberes.

Fames in Polonia.

Annos pubertatis *Henricus* & *Wladislaus* Duces, filii *Henrici* quinti Ducis *Wratislauiensis*, transgressi, seniorem fratrem suum *Boleslaum* scientes cœptam prodigalitatem in donando & expendendo non remisisse, *Wratislauiensem* Ducatum magna importunitate obtinuerunt sibi partiri, quatenus fraterna prodigalitas in soliùs *Boleslai* verteretur, non in commune discrimen. Iuxta autem numerum Ducum, tres designatæ sunt partes, vna *Wratislauiensis* secunda *Legnicensis*, tertia *Brigensis*: ea tamen conditione apposita, quod is qui *Wratislauiensem* portionem sortiretur quadraginta octo marcarum: is verò qui *Legnicensem*, triginta duo Marcarum millia, ei soli, cui *Brigensis* obtingeret, propter inæqualitatem portionum, esset superadditurus. Quod cum à Ducibus probatum fuisset *Boleslaus* ad habendas pecunias aspirans, *Brigam* præter sortem accipit. Reliqui duo *Henricus* & *Wladislaus* sortiri designatas portiones iussi, *Henrico* obuenit *Wratislauiensis*, *Wladislao Legnicensis*. Et *Henricus* quidem *Wratislauiensis*, Dux, pecunia apud milites & ciues *Wratislauienses* mutuata, fratrem suum *Boleslaum Brigensem* Ducem, quadraginta octo millibus marcarum iuxta ordinationem diuisionis contentauit. Dux verò *Legnicensis Wladislaus* natu iunior, & qui in Ecclesiasticam sortem aspirans in Subdiaconi gradum erat promotus, non valens pecuniam acquirere, *Legnicensem* ciuitatem

Henrici Ducis Wratislav. filii Ducatus inter se partiuntur.

Digitized by Google

1315. tatem *Boleslao* fratri Duci *Brigensi* in triginta duobus millibus marcarum obligat. Cum quo velut germano & manere, & cibum A capere, & conuersari vnâ simul in *Legnicza* cœpit.

Samogithæ Exercitu forti & numeroso *Samogithæ* congesto, subito *Ragnetham* aggressi, obsidione cingunt. Pro quorum repulsione etsi Cruciferi & cæteri *Ragnethæ* defensores, vario congressu adniterentur, victi tamen & cæsi à *Samogithis*, dimicationem, tueri tantummodò mœnia contenti, omittunt. *Samogithæ* etsi longum tempus in obsidendo exegissent, cum castri expugnationem intelligerent, quod probè a Cruciferis defenderetur, difficilem, conculcatis segetibus, quæ vsque ad maturitatem pertigerant, omnia etiam in circuitu vastant & exurunt, ac in domos re- B grediuntur. *Samogiticum* cœptum *Lithuaniæ* *& Lithuani Prussiam,* Dux *Vithenen* adiuturus, cum frequenti *Lithuanorum*, *Samogitarum*, & aliarum gentium numero in *Prussiam* veniens, castrum *Christimemel* obsidione vallauit. Ad cuius expugnationem proiectione bombardarum decem & septem diebus varios conatus intendit. Dum autem ducenti milites ab *Henrico Prussiæ* Magistro missi penetrare, & ad obsessos ingredi omni ingenio contenderent, à *Lithuanis* cæsi, & vsque ad vnum omnes obruti sunt. Id vbi Magister *Henricus* comperit, contractis tam equestribus quàm pedestribus copiis sex millium armatorum, aduersus illum ire pergit. Sed C *Lithuanorum* Dux certior ab exploratoribus factus, Magistrum *Prussiæ* aduentare, obsidione *Prussi vastant Lithuaniam.* solutâ, in sua se recepit. Quem Magister *Henricus* consequi non valens, in terras nihilominus hostiles *Lithuaniæ* se contulit, & plures de *Lithuanis* aut occidit aut capit. Regressusque ad castrum *Christimemel*, quicquid per barbaros erat ruinatum instaurat.

1316. Maturum & longa expectatione digestum tempus, diuisione præsertim intestina, ex morte *Henrici Slesiæ* & *Glogouiensis* Ducis sublata, & terris *Maioris Poloniæ*, videlicet *Posnaniensi* & *Calisiensi*, in vnam Monarchiam, a qua viuente *Henrico* Duce *Glogouiensi* prædicto, pestifero D schismate exciderat, reductis, *Wladislaus Loktek* Dux, Dominus & Monarcha Regni *Poloniæ* *Wladislaus Loktek* aduenisse ratus, quo eidem Regno sui decoris & excellentiæ possit restitui imago. Simul quoque de recuperatione terræ *Pomeraniæ*, de qua super Eleemosynarios suos fratres Cruciferos de *Prussia* spoliatum gemebat, sollicitus, communicato Prælatorum & Baronum Regni *Poloniæ* consilio, *Geruardum Wladislauiensem* *Wladislauiensem Episc. ad Papam, mittit,* Pontificem, virum singularis & raræ prudentiæ, & feruentissimum patriæ, ad cuius commoda sese natum educatumque depromebat, amatorem, ad Summum Pontificem *Ioannem* vigesimum secundum, in *Auinione* tunc tenentem Sedem (qui post biennalem Sedis Apostolicæ, propter discordiam inter Cardinales exortam, vacationem eo anno electus fuerat) decreuit mittendum; suapte legationis huiusmodi munus, ad rescindendas & patriæ & suæ *Wladislauiensis* Ecclesiæ graues atrocesque iniurias à Cruciferis de *Prussia* illatas, & dietim exuberantes, deposcentem. Huic in instructionibus mandatum est, vt Ducem *Wladislaum Loktek*, cui ferè omnium Ducatuum Regni *Poloniæ* cessit successio, strenuitate & animositate sublimem, industria verò, prouidentia, disciplinaque militari, cæteros suæ ætatis Duces excellentem, Summus Pontifex, Statui Regni *petens coronã regiam.* *Poloniæ* multipliciter collapso, ex coronatione huiusmodi contra barbaros & vicinas nationes illud infestantes, priorem resumpturo vigorem. Item vt Magistrum & ordinem Cruciferorum de *Prussia*, terram *Pomeraniæ* nuper per violentiam a Regno *Poloniæ* abstractam & temerè occupatam, reddere, & de illa cedere Apostolica authoritate compelleret. Hæc enim via, Regno *Poloniæ* superioribus guerris & intestinis diffidiis debilitato & quassato, nondumque in robur virile erecto, pro recuperatione terræ *Pomeraniæ*, aptior commodiorque visa est: nec occupatio dictæ terræ, dum armis & materiali gladio expediri rescindique pro illa tempestate non potuit, saltem in Ecclesiastico gladio, præsertim ne per diuturnitatem senesceret, rescinderetur. Cruciferi quoque nossent acceptam iniuriam, & terræ *Pomeraniæ* occupationem *Polonis* curæ esse, & ex cordibus animisque eorum nunquam abolendam. Instructionibus autem verbo datis, etiam literæ Prælatorum & Baronum Regni *Poloniæ*, ad Summum Pontificem & Cardinalium cœtum titulatæ, superadditæ sunt, vt magnitudinem earum rerum, pro quibus *Geruardus Vladislauiensis* Episcopus mittebatur, & feruorem mittentium, sermonis & scripturæ geminatio testaretur.

Quamuis post obitum *Clementis* quinti Cardinales ad substitutionem Summi Pontificis processuri, conclaue apud *Carpentoratum* ingressi fuissent, ob grandem turbationem illic exortam inde recesserant, & in diuersis ciuitatibus aut villis amplius quàm annis duobus stabant: Diligentia tamen *Philippi* Comitis *Pictauiensis* fratris Regis *Franciæ*, qui super his anno & dimidio laborauerat, apud *Lugdunum* congregati, & in conuentu Fratrum Prædicatorum, in vigilia S. Apostolorum *Petri* & *Pauli* inclusi, quadragesima die, videlicet septima mensis Augusti, ab inclusione *Iacobum* de *Cathurto*, ex Patre *Arnoldo* Episcopum *Portuensem* Cardinalem, concorditer eligunt, qui *Ioannes* *Ioannes XXII Papa eligitur.* *XXII* est appellatus; Nonis Septembris in *Lugdunensi* Ecclesia coronatus, ex *Lugduno* curiam in *Auinionem* traiecit, & Sanctum *Ludouicum* Episcopum *Thelosanum* Ordinis Minorum, filium *Caroli* secundi *Siciliæ* Regis, & patruum germanum *Ludouici Hungariæ* & *Poloniæ* Regis canonisat septimo Idus April. apud *Auinionem*. An-

Digitized by Google

1316. Anno quoque sequenti Prædecessoris sui *Clementis* constitutiones ordinat publicari, & ad studia generalia transmitti. Anno verò millesimo tricentesimo vigesimo, quindecimo Calendas Maii, Beatum *Thomam Eusodensem* Episcopum, Theologiæ & Canonum Doctorem canonisat. Huius tempore *Ludouicus* Dux *Bauariæ* in *Romanorum* Regem electus, missis ad *Ioannem* Papam Nunciis, rogabat vt *Romam* ad coronandum eum personaliter venire dignaretur. Sed Papa *Ioanne* iustam excusationem opponente, *Ludouicus* ipse in coleram, de consilio suorum & quorundam *Romanorum*, absentiam Papæ molestiùs ferentium, Antipapam alium creauit, appellauitque *Nicolaum.* Quem *Ioannes* Papa legitimus, propter scandalum & errorem schismatis, ex malignitate inductum, anatematisauit, vnà cum præfato *Nicolao* Antipapa & sequacibus suis: *Bauariæ* terram Ecclesiastico subiiciendo interdicto.

Cui Ludouicus Imp. Antipapam constituit.

Marschalcus *Prussiæ Henricus* de *Ptock*, *Saxo* genere, ex proprio tantummodo milite exercitu collecto, *Lithuaniam* ingressus, districtum *Paszow* vastat & exurit. Et quingentis *Lithuanis* captis, in *Prussiam* regressus, plures milites ex *Rheno* in *Kinsberg*, gratia exercendæ in barbaros militiæ, offendens, alteram illicò in *Lithuaniam* expeditionem egit; districtumque *Medeniki* ingressus, castro *Bisen* conquisito & exusto, octoginta quoque *Lithuanis*, qui illic reperti erant, necatis, etiam districtum *Myednicensem* continuà vastatione & incendiis redegit in fauillam. Magister deinde *Prussiæ Henricus* cum maioribus copiis *Lithuaniam* repetens, castro inferiori *Gedemin* expugnato & exusto, cum superius probè defenderetur, dum *Lithuanos* ad congressum intelligeret elici non posse, exercitu quadrifariam diuiso, populationem, vastationem, & incendia, iussit latiùs extendi. Quo effectum est, vt plures numero districtus *Lithuanorum* ad eam diem intacti, & incensi sunt, & captiuorum longus ordo congestus. Dum autem spoliis & captiuis Christianorum exercitus subfarcinatus ex *Lithuania* rediret, *Prussiæ* Marschalcus pedibus iter, quo propositum suum fieret secretius, conficiens, ad *Indegin* castrum diluculo perueniens, illud se arbitrabatur facilè, ob torporem & neglectum *Lithuanorum* intercepturum. Sed dum spe sua frustratus, castro tantummodò inferiori exusto, regrederetur ad suos, à *Lithuanis* illum persequentibus inuasus est. Multis autem vtrinque occisis, hi qui de parte Marschalci fuerant, densitate syluarum tecti, manus *Lithuanorum* effugiunt. Frugibus autem ad maturitatem pertingentibus, intrat iterum Marschalcus *Lithuaniam*, & duobus castris *Pisthin* & *Indegin* expugnatis & exustis, omnia etiam sata aut conculcat, aut adurit. Eam vlturus molestiam *Dauid* Præfectus castri *Lithuanorum Garthin*, cum octingentis armatis *Prussiam* inuadens, districtum *Vonstorff*, agendo cædes, spolia, & captiuitates hominum, deuastat. Hunc Commendator de *Capiow*, dum rediret, consecutus, certamine inito, & captos ab eo liberat, & quinquaginta quinque occisis, cæteros in fugam agit. 1316.

Variæ vastationes Prussiæ & Lithuaniæ.

Cognito Magister & Ordo Cruciferorum de *Prussia Geruardum Wladislauiensem* Episcopum, ad Summum Pontificem, & pro decernenda corona Duci *Wladislao Loktek*, & ad querendum de eorum temerariis ausibus & malefactis *Auinionem* transisse, cœperunt vehementer solliciti esse, vt vtriusque rei impedirent consumationem. Et exactione quidem vniuersis terris, quas occupauerant, constitutâ, pro administrandis & exequendis his, quæ aduersus missionem *Geruardi* præparauerant, de vnicâ terrâ *Pomeraniæ*, quamuis ex recenti bello languida & pannosa, scotum vsualem a marca exigendo, triginta millia marcarum feruntur habuisse. His quidem & aliis pecuniis ex portu *Gdanensi* & mercibus naufragio periclitatis, quas lege, quæ appellatur *Rhodia*, ex tunc vsurpare cœperunt, sub breuiusculo tempore res eorum coaluerunt, creueruntque in immensum. Crescentibusque opibus, animus suapte temerarius & insolens, in maiorem superbiam erigebatur. Missis itaque in *Auinionem* Nunciis, qui propositiones & querelas Regni *Poloniæ* friuolis & sinistris responsis eliderent, alios Nuncios ad *Ioannem Bohemiæ* Regem, cum donariis & largitionibus magnæ importantiæ transmittunt, eumque pretio & precibus sollicitant, & facilè inclinant, *ne in Regno Poloniæ patiatur Wladislaum Loktek in Regem erigi, hostem illum suum & Regni sui futurum habiturus, præsertim cum & ipse possit ius Regni Poloniæ iustius quàm Wladislaus petere, ratione consortis suæ Elisabeth, quæ erat filia Venceslai Bohemiæ & Poloniæ Regis, illum legitimè contingente.* In hanc sententiam Nuncii Regis *Bohemiæ Ioannis*, *Auinionem* missi, petitionem Regni *Poloniæ* per *Geruardum Wladislauiensem* Episcopum factam, priuatim & publicè impediunt, & pluribus respectibus Regnum *Poloniæ* ad *Ioannem Bohemiæ* Regem, qui etiam illius titulo in hanc diem fungebatur, astruunt deuolutum: offerentes *se loco & tempore, singula quæ proposuerant, & allegauerant, probaturos.* 1317.

Magister Prussiæ

Ioannem Bohemiæ Regem ad petendam Poloniæ coronam instigat.

Electus propter multiplices transgressiones iustas & legitimas, *Ioannes* Comes de

Ioannes Comes Lucemburg

Digitized by Google

1317 *Lucemburg Bohemiæ* Rex, à Baronibus & Militibus *Bohemiæ*, eiectionem suam ignominiosam vlturus, contractis *Almanorum* A & signanter *Sueuorum* auxiliis, adiuuante etiam illum *Boleslao Brigensi* & *Legnicensi* Duce, *Bohemiam* ingreditur, & eam igne, spoliis & cæde peruastat. Cui *Guilhelmus Zaiącz* occurrens, primùm *Sueuos* confligit: deinde & *Ioannes Bohemiæ* Regem auxiliis *Sueuorum* nudatum, expellit. *Ioannes* ipse Rex pro hoste *Bohemorum* iudicatus, qui *Teutones* in primis haberet acceptos, Regnumque *Bohemiæ* multis expost calamitatibus subiacuit, & omnium ferè *Bohemorum* odiis in eum concitatis, pluribus contumeliis & probris, auditio sua & nomen per *Bohemorum* Proceres lacerabatur. Subibat quoque animos *Bohemorum* magna pœnitudo, quòd virum *Almanici* sanguinis, suapte sibi & linguagio eorum *Slauonico* infestum, scabrosis quoque moribus plenum, in *Bohemiæ* Regem delegissent, iam tunc in eorum perniciem grassantem, & amplius, nisi sibi consuluerint, grassaturum.

Bohemiam vastat. Sed a Guilhelmo Zaiącz profligatus eiicitur.

Fames in Polonia.

Tanta eo anno fames *Poloniam* & *Bohemiam* inuasit, vt matres filios angustiatæ comederent. Lupi insuper famem euasuri, in obuios quosque etiam tensas portantes balistas, irruerent, & peruictos edacissimè deuorarent.

Quindecima die mensis Decembris, *Maria* consors *Caroli Hungariæ* Regis, & filia *Casimiri Poloniæ* Ducis *Thesznensis* & *Bithomiensis*, in *Themesżwar* moritur, & in *Alba Regali* sumptu Regio tumulatur. Cuius morte secutâ *Carolus Hungariæ* Rex, *Beatricem* filiam *Henrici Romanorum* Imperatoris, & germanam *Ioannis Bohemiæ* Regis, in secundum matrimonium superduxit. Quæ & ipsa vix vno anno vitam producens, fatis intercepta, apud *Varadinum* sepelitur.

1318. Tactus grandi & intrinseco dolore *Wladislaus Legnicensis* Dux, filius *Henrici* quinti *Wratislauiensis* Ducis, quòd sortem suam & Ducatum *Legnicensem*, germano suo Duci *Boleslao Brigensi* in triginta duobus marcarum millibus, vigore diuisionis inter fratres celebratæ, debitarum obligasset, cum eo pannoso & egeno existente, *Boleslaus* & *Legnicensem* & *Brigensem* sortem haberet possessam, guerrandum contra *Boleslaum Brigensem* Ducem fratrem suum, iniquorum consultorum seductus consilio, duxit: ratus per guerram fratrem *Boleslaum*, & debitum relaxaturum pecuniarum, & fratri de *Legnicensi* Ducatu cessurum. Quantis itaque potest amplioribus, & *Legnicensem* proprium, & *Brigensem* fraternum Ducatus, rapinis, spoliis, incendiis, & prædis deuastat. Cuius temeritati *Boleslaus Brigensis* Dux validam resistentiam opponens, 1318. cum milite præstaret, sumptu & armis, conatus suos perfringit. Et sæpius fusum fugatumque, tandem comprehendit, & in carcerem in *Legnicensi* castro coniectum, dimidio anno in pedibus & manibus alligatum, detinet captiuum. Agentibus deinde communibus amicis, fit reconciliatio inter eos, eo pacto & conditione, *vt Boleslaus Brigensis Dux, Legnicensem Ducatum in pecunia sibi decreta teneat, & Wladislao fratri annis singulis octingentas marcas, quibus statum suum ducere possit, soluat.* In hoc fœdus à captiuitate *Wladislaus Legnicensis* Dux solutus, de his quæ pepigerat B seruans, *Boleslaum Brigensem* Ducem, asserens illum largas & multiplices largitiones promisisse, grauiter & molestè impetit. Quo promissionem negante, coactus est *Boleslaus Brigensis* Dux, arbitris & Baronibus communibus decernentibus, per triplex iusiurandum facere purgationem. Dum itaque *Wladislaus Legnicensis* Dux, secus sibi omnia cessisse quàm sperauerat vidisset, frenesim hausit, & delirans, militi cuidam, qui castrum *Horusberg* situm in montibus habebat, se adiungit, & ex castro huiusmodi cum exiliatis, profugis, & ære alieno grauatis, prædas agere in *Legnicensi* & *Brigensi* Ducatibus cœpit. Sed dum in villas *Iankow* & *Virbin* in terra *Brigensi* sitas, spoliaturus illas, impetum fecisset, à rusticis, C qui pro suâ securitate centum armatos conduxerant, captus est cum viginti complicibus, & *Boleslao Brigensi* Duci præsentatus. Qui cum illum in vincula trusum anno integro in *Legnicensi* castro detinuisset, tantam tamque ingentem frenesim induit, vt se ipsum & singulos sibi ministrantes conaretur occidere, nemoque illi auderet appropinquare. Mitigata tandem frenesi, à vinculis dimissus, nunquam stabilem tenuit gradum, sed delirantis in modum, cum vno vel duobus comitibus, nunc apud Ecclesiasticos, nunc militares aut Scultetos hospitatus vehebatur: Sub hac quoque mentis alienatione & insania aliquanto tempore D versatus, ad animi tandem sui competentiam redierat.

Wladislaus Legnicensis Dux Ducatum suum recuperaturus, expeditionem parat

Opponente *Geruardo Wladislauiensi* Episcopo in Curia *Romana* tunc in *Auinione* constituta, super iniuriis Ecclesiæ suæ, à Magistro & Ordine de *Prussia*, debitam defensionem, & prædictos Magistrum & Ordinem cum propositionibus publicis, in Apostolico consistorio editis, tum monitoriis pœnalibus à Sede Apostolica in restitutionem eorum, quæ in decimis & villis, mensam *Wladislauiensem* contingentibus in terra *Pomeraniæ* occupauerant, decretis, debitâ animaduersione

Digitized by Google

1318. *Magister Prussiæ Procuratorem Episc. Wladislau. captiuat, quem trecentis marcis acceptis a captiuitate soluit.* sione percellente, Magister & Cruciferi, cum in Episcopum sæuire non possent, in suos conceptam depromunt crudelitatem, & *Paulum* eiusdem *Geruardi* Episcopi in terra *Pomeraniæ* Procuratorem in villa *Sokowo* captiuant, & carcerali deputatum custodiæ, longo tempore tormentant. Qui diros cruciatus & captiuitatis molestias volens euadere, trecentas marcas pro sui liberatione iuxta depactationem, numerata Magistro persoluit. Conceperat enim Summus Pontifex *Ioannes* vigesimus secundus, & ex *Geruardi Wladislauiensis* Episcopi, & aliorum multorum instructione graue odium in Crucifericum Ordinem, pluribus præuaricationibus laborantem: adeoque illum execrabatur, quod illum iuxta ac Templariorum exterminare disponebat.

Io. Abrahæ Plocensi Ep. succedit Florianus. Absumitur eo anno *Ioannes Abrahæ Plocensis* Episcopus: octo annis in Pontificatu exactis, & iusto ordine apud *Plocensem* Ecclesiam sepultus, *Florianum* de *Koscielecz* natione *Cuiauiensem* habuit successorem: ex peste epidimiæ infectus, quæ vniuersum *Polonicum* Regnum grandi infestatione vexabat. Erat autem *Florianus* ipse genere nobilis, de stirpe & domo *Aceruorum*, electione Capitularium substitutus, & a *Ianislao Gnesnensi* Archiepiscopo confirmatus & consecratus, de speciali annuentia & fauore *Venceslai* aliàs *Vankonis Masouiæ* Ducis.

Solutio denarii S. Petri. Solutio denarii *Petri* pro lampadibus, per *Casimirum* primum Regem *Poloniæ*, *Romanæ* Ecclesiæ & eius Pontifici repromissa, quæ in id tempus perfunctoriè reddebatur, Collectoribus Apostolicis agentibus, innouata est. Licet enim ab exordio institutionis ipsius de domo & familia qualibet tres tantummodò denarii vsuales, & auenæ cribrum, soluerentur, huiusmodi tamen consuetudine abrogatâ, sancitum est, vt de quolibet capite, coloni & rusticani homines, vnum denarium vsualem annuatim exoluant. Quæ etiam in diem hanc, & vsque in ætatem nostram continuatur.

1319. *Pontifex Rom.* Concertatione super iure & titulo Regni *Poloniæ*, coram *Ioanne* Papa vigesimo secundo, & Consistorio Apostolico, per *Geruardum Wladislauiensem* Episcopum, pro *Wladislao Poloniæ* Duce & Monarcha; & Nuncios *Ioannis* Regis *Bohemiæ*, in longum progressâ; quamuis allegationes pro parte *Ioannis* Regis *Bohemiæ* præpositæ, fuissent per *Geruardum Wladislauiensem* Episcopum sufficienter ad plenum confutatæ, & præfatus *Geruardus* Episcopus, etiam post Nunciorum Regis *Bohemiæ* ex *Auinione* discessum, solicito studio Summum Pontificem & Cardinales de decernenda sibi pro *Wladislao Loktek* corona sollicitaret; *Propter obiecta Ioannis* Papa tamen nolens esse *Ioanni* Regi *Bohemiæ*, qui cum *Francorum* Rege *Philippo* affinitatem iungens, filiam eius filio suo *Venceslao* accepera, & in Curiam *Francorum* Regis educandam tradiderat; vbi mutato nomine, *Caroli* nomen est sortitus; molestus, a decreto quidem, super quo nomine Regni *Poloniæ* instabatur, abstinuit, literas *Bohemiæ Regis Wladislaum nolens promouere* tamen, quibus Prælatorum & Baronum *Poloniæ* animi, dubietatis caligine dispulsa, in coronationem Ducis *Wladislai* prouocarentur, eisdem *Poloniæ* Prælatis & Baronibus *Poloniæ* scripsit: Se quidem de non dato decreto excusans, Prælatorum verò & Baronum *Poloniæ* mentes ad celebrandum coronationem *Wladislai* Ducis, subtilius celaturis, & quid fieri vellet redolentibus, inflammans. *scribit literas satis honestas.* Super quo & *Geruardus Wladislauiensis* Episcopus, negotii præfati feruentissimus promotor, schemate largiori Apostolicam habens exploratam voluntatem, Ducem *Wladislaum*, Prælatosque & Barones *Poloniæ*, per literas & Nuncios commonefecit, cùm suam residentiam apud curiam *Romanam*, donec negotia Regni & Ecclesiæ votiuum sortirentur effectum, ipse firmauerat, quatenus sine cunctatione aliqua coronationem Regiam felicem habituram exitum expediant & peragant. Super autem terræ *Pomeraniæ* occupatione, Papa rescriptum Archiepiscopo *Gnesnensi*, *Posnaniensi* Episcopo, & Abbati de *Mogilno* transmisit. Mandans *vt summariâ informatione acceptâ, si Magistrum & Ordinem Cruciferorum terram Pomeraniæ occupare repererint, eos ad restitutionem per censuram ecclesiasticam, cum brachii secularis inuocatione compellant.* Quæ omnia vt ad liquidum possint à succedentibus ætatibus agnosci, & nullo pacto aut ingenio in dubium reuocari, vtriusque Rescripti Apostolici continentiam, fidem his, quæ referimus, daturam, adiecimus. *Ioannes Episcopus Seruus Seruorum Dei. Venerabilibus Fratribus, Archiepiscopo Gnesnensi, eiusque Suffraganeis, Salutem & Apostolicam benedictionem. Dudum Venerabilis Frater noster Geruardus Episcopus Wladislauiensis, Vester, & dilectorum filiorum vestrorum Abbatum, monasteriorum, Priorum, Prædicatorum, & Gardianorum Minorum Ordinum, & conuentuum eorundem: nec non Capitulorum, Ecclesiarum, ac nobilium virorum, Ducum, Comitum, Baronum, ac Vniuersitatum, ciuitatum, & castrorum, per Regnum Poloniæ consistentium, Nuncius, ad hoc specialiter deputatus, & destinatus, ad præsentiam nostram accedens, Nobis Vestras, & eorum literas præsentauit: per quas Apostolatui nostro inter cætera significare curastis, quòd ab olim post obitum claræ memoriæ Regis Poloniæ, qui tunc seditionibus ac dissidiis, ac* guer-

Digitized by Google

1319. *guerrarum discriminibus intestinis, inter ipsius habitatores Regni, peccatis exigentibus, suscitatis, Regni Status eiusdem, quod solebat florere diuitiis, tam propter hoc, quàm etiam propter crebros Tartarorum, Lithuanorum, Ruthenorum, & aliorum Paganorum incursus, qui Polonorum gentem quasi nonnullam desidem, captiuam diuersis vicibus abducentes, in miserabilem redegerant seruitutem, & lumine fidei derelicto, in nostri contumeliam Redemptoris, Idololatriæ seruire cogebant; nec non propter occupationes diuersarum Regni eiusdem partium, & locorum defensore carentium, quæ nonnulli alienigenæ violenter inuaserant, erat grauissimâ depressione collapsum. In Ecclesiis verò, monasteriis, & aliis Deo dicatis locis, fidelium deuotione constructis, in quibus deuotis laudibus colebatur omnipotens, cultus Diuini Nominis neglectui tradebatur; quorum aliqua speluncæ latronum effecta, aliqua solitudini derelicta, & ipsorum multæ ruinæ vastatibus subiacebant. Adiicientes nihilominus in literis supradictis, quòd nisi per prouidentiam Sedis Apostolicæ, & circumspectionem super his occurreretur celeriter remedio opportuno, verisimiliter poterat formidari, ne terra ipsa ad exinanitionem irrecuperabilem deueniret. Propter quod tam vos per Episcopum, & literas supradictas, quàm idem Episcopus per se ipsum, cum multa instantia nobis supplicastis: vt cum Regnum supradictum esset nobis & Romanæ Ecclesiæ, nullo mediante subiectum, & in signum subiectionis huius, census qui denarius Beati Petri vocatur, nobis & eidem Ecclesiæ deberetur eiusdem Regni, aperientes viscera pietatis, & eius calamitatibus ac pressuris, paterno compatientes affectu, & illud clementis propitiationis oculis intuentes, de tali Rege prouideremus, eidem qui se patenter ostenderet exemplum, qualiter subditos oporteret per iustitiæ semitas ambulare, quique in potentia virtutis Altissimi dirigeret indirecta, insolentes reprimeret, & restauraret deperdita, dictumque Regnum tantæ calamitatis angustiis, quibus subiicitur incessanter, Deo auxiliante subductis, statum resumeret quietis & dulcedinis primitiuæ, dilectum filium nobilem virum Wladislaum, Cracouiensem, Sandomiriensem, Siradiensem, Lanciciensem, Cuiauiensem, Regni Poloniæ ac Pomeraniæ Ducem & hæredem, ac etiam possessorem, strenuitate sublimem, industriâ, militiâ stipatum, multitudine vasallorum onustum, munitionibus, diuitiis, & fortalitiis præpotentem, promouendum per nos in Regem Poloniæ concorditer nominando, supplicantes instanter, vt præfatum Ducem in Regem dignaremur ipsius Regni Poloniæ de benignitate Apostolicâ promoueri, & coronari diademate Regio mandaremus. Quia verò Nobis ex præmissis firma spei fiducia suggerebat, quòd præfatum Regnum per promotionem huiusmodi ad virium suarum potentiam restauratam, fortius dictorum paganorum præualeret incursibus, & faciliùs pestiferos conatus reprimeret eorundem, vbertate pacis, cultu seruato iustitiæ frueretur libertas Ecclesiastica, ex præmissis dissidiis conculcata, suum resumeret Deo propitiante vigorem, Ecclesiasticæ quoque personæ dicti Regni, ipsis & Ecclesiis eorundem, ab oppressionibus releuatis, possent vacare commodius, circa cultum Diuini Nominis ampliandum, ipsiusque Regni fideles, in Diuinis beneplacitis prosequendis, & eiusdem Ecclesiæ Romanæ, quam ipsi Matrem eorum & Dominam recognoscunt, fidelitatis & deuotionis firmiùs stabiliri constantia, prædictos Episcopum & literas benignè recepimus, & ea quæ idem Episcopus super eiusdem promotionem Ducis proponere voluit coram nobis, libenter audiuimus, dictarumque literarum tenorem, cum multa iucunditate perspeximus diligenter. Demum autem charissimi in Christo filii nostri, Ioannis Regis Bohemiæ illustris, superuenientibus Nunciis, per eos fuit Apostolatui nostro humiliter supplicatum, vt, cum eidem Regi, in dicto Regno Poloniæ ius competeret, quod se offerebant suo loco & tempore probaturos, abstinere ab eiusdem promotione Ducis dignaremur. Sed idem Episcopus post Nunciorum ipsorum instantiam, sicut prius, crebris vicibus contrarium certitudinaliter affirmando proposuit, quòd Rex præfatus in dicto Regno Poloniæ nullum ius proprietatis seu possessionis sibi poterat vendicare, cum plenum ius prædicto Duci, tanquam ipsius Regni Domino naturali, & hæredi legitimo, cui successit iure naturæ a suis progenitoribus, debebatur, in Regno competeret supradicto, pro huius sæpe dicti Ducis promotione, tam pro parte vestra, quàm per se ipsum suppliciter insistendo. Nos igitur volentes vnicuique iura sua seruare, ab huiusmodi promotione ipsius Ducis petita, ad præsens prouidimus abstinendum: non intendentes per hoc iuri vestro & aliorum supplicantium prædictorum, præiudicium aliquod generari, quin illo sic vti, si & quando vobis expedire videbitur, valeatis, quòd ius cuiusuis alterius non lædatur. Datum Auinione, tredecimo Calend. Septembris. Anno Domini millesimo tricentesimo decimo nono. Pontificatûs nostri tertio.* 1319.

Duplici malo, expulsione videlicet de Regno *Bohemiæ* turpi, & clade perniciosa, *Ioannes* Comes de *Lucemburg Bohemiæ* Rex insperatè obrutus, quid ageret ignarus, neque enim opes neque vires sibi suppetere, ad humiliandam *Bohemorum* rebellionem, videbat, ad Summum Pontificem *Ioannem* vigesimum secundum, & ad Ecclesiasticum auxilium confugit, & censuras, vt vxor sua *Elisabeth* sibi redderetur, dari obtinuit. Sed cum Proceres *Bohemiæ* censuras & interdictum nihili pendendo contemnerent, ab Ecclesiasticis *Bohemiæ* rogati, ire Reginam *Elisabeth* ad Regem *Ioannem* in *Lucemburg* decernunt, dant- *Ioannes Comes Lucemburgensis*

que

1319. que libertatem & licentiam abeundi, conducentibus illam *Almanis* à *Ioanne* Rege missis. Vsque ad *Pilznam* cum peruenisset, Proceres A *Bohemiæ* pœnitentia acti, illam insequuntur, & propè *Tachow* consecuti, *Almanis* repulsis, ad *Pragam* reducunt. Ab eo quoque tempore, nullâ ratione poterant induci, vt reddere Reginam Regi, quàm sustinere censuras animo contumaci & obdurato mallent. *Ioannes* autem Comes *Lucemburgensis* & *Bohemiæ* Rex, armis omissis, dolis vtendum potius ratus, ad quos illum etiam suapte vafra natura, & callidum ingenium adiuuabat, per communes amicos agit cum *Bohemis* de pace, illosque sibi, morum suorum & actionum correctionem per iusiurandum pactionem & fœdus repromittens, conciliat, Regnique *Bohemiæ* annis aliquot intermissam administrationem assumit. B Ardens tamen pro contumeliis, vituperiis, & cladibus quas superioribus annis susceperat, in *Bohemicam* vltionem, clandestinè illam effecturus, cum aptè non posset, nec auderet, amœnissimum pratum muro circumdat, & in eius circuitu turres locat, ludumque torneamenti *Bohemis* indicit; per *Almanos* milites in huiusmodi turribus includendos clandestinè, Barones & Proceres *Bohemiæ* sub medio certamine torneamenti distentos occisurus. Id malum, hanc quoque fraudem, dum *Elisabeth* Regina *Bohemiæ* præsensisset, gentis suæ tam miserabilem necem auersura, *Bohemiæ* Baronibus, quæ in eorum capita comparata sunt mala, denunciat. At illi citato agmine exercitualiter congregati, ad torneamenti pratum conueniunt, & tam cir- C cularem murum quàm turres in eorum discrimen magno sumptu fabricatas, à fundamentis subruendo dissoluunt. Qua nouitate perculsus *Ioannes Bohemiæ* Rex, veritus ne quandoque fraudes suæ & dolositates in caput suum reciderent, non apposuit amplius fraudes perniciosas struere, & contra *Bohemos* debacchari.

Henrico Episc. Wratislau. mortuo Mortuo sub hoc tempore *Henrico* de *Wyerzbno Wratislauiensi* Episcopo, nono Calend. Octobris, & in Ecclesia *Wratislauiensi*, sepulto, *Wratislauiense* Capitulum electionem de futuri Pontificis substitutione celebrans, bifariam diuisum est. Quidam enim *Vithum*, alii *Lutholdum* Canonicos D *Wradislauienses* eligunt. Et discordia pestifera tam inter Electos, quàm eligentes, liuorosâ æmulatione consurgit. Neutra autem parte de iure cedente, fidebat enim vterque Electus iuri suo, quæstione ad tribunal *Sedes septem annis vacat.* Summi Pontificis delata, annis propè septem litigatum est, & grandes sumptus inutiliter emuncti. Licet enim post multas altercationes *Vitho* cessisset victoria, octo tamen tantummodò diebus, post relatum ex aduersario *Lutholdo* triumphum superuiuens, morte subtractus est.

Amaro & exulcerato *Boleslaus Brigensis* & *Legnicensis* Dux ferens animo, & patris sui *Henrici* quinti captiuitatem depactationemque, & nonnullarum ciuitatum & oppidorum alienationem, in *Conradi* Ducis *Glogouiensis*, patris sui captiuatoris & depactatoris nepotes sæuit, & *Conrado* filio *Henrici Glogouiensis*, cui *Olschna* & ciuitates a patre suo depactatæ obtigerant, bellum mouet. Quod tam infesto tractat peragitque animo, vt *Conradi Olesznicensis* aduersarii sui Principatu incendiis & spoliis peruastato, & per aliquot certamina fuso, *Conradum* ipsum ad fundum egestatis redegerit, vt potè, qui equum tantummodo retinens vnum, pallio lineo amiciebatur. Bello tamen huiusmodi Baronum communium interpositione sedato, coactus est *Conradus Oleschnicensis* Dux, ex fœdere tunc icto, *Namislauiam*, *Berolthow*, *Kruczborg*, *Piczen*, & *Kuncenstad*, Duci *Boleslao Brigensi* & *Legnicensi* restituere, & perpetuam de illis cessionem facere. *Volouiam* autem atque *Lubens*, etsi ad *Legnicensem* Ducatum pertinuerint, & à patre, suo *Henrico* quinto iniustè abstractæ fuerint, *Boleslaus Brigensis* & *Legnicensis* Dux, *Conrado Oleschnicensi*, suæ compassus egestati, dimisit & donauit. Accessione autem tot bonorum ditatus, *Slesiæ* Principes, gloria & famâ anteibat. Quam amplius cumulaturus, in milites, clientes & vasallos, liberalius quàm sat erat se gerere; sumptus insuper prodigos & damnosos facere rursum cœpit. Ex quo multifariis se debitis, per vsurarios contractis, inuoluens, oppidum *Nyeptz* cum suo districtu, Duci *Bernardo Swidnicensi*, item *Haynouiam*, & *Aureum Montem*, in pluribus marcarum millibus creditoribus ciuibus *Wratislauiensibus* obligat. 1319. *Boleslaus Legnicensis Dux iniuriam patris vlturus Conrado Olesschnicensi bellum infert, atque eo ad summam egestatem redacto omnium potitur.*

Famis malum cum annis duobus transactis *Poloniæ* Regnum variis & execrandis vexasset incommodis, etiam in annum tertium ebulliens, & ampliori quàm ante sæuitia vniuersos percellens, adeò plerosque affecit, macerauitque, vt parentes filios, & filii parentes, pro excludenda fame, occiderent, & illorum nefandis carnibus vescerentur. Nonnulli insuper cadauera in patibulum actorum raperent, vt ventrem rugientem illis implerent. Erant qui cibo immoderatiùs stomacho debili & exangui commisso, in ipso comestionis articulo, aut cito post, cadebant extincti. *Fames Polonos adegit corpora humana vorare.*

Prælati & Barones, Proceresque & Nobiles vniuersi Regni *Poloniæ*, Summi Pontificis *Ioannis* vigesimi secundi auditis literis, & his quæ tacitè suadebant, digestione singulari recensitis, auisamentis insuper *Geruardi Wladislauiensis* Episcopi persuasi, Ducem *Wladislaum Lokiek*, expressiori decreto Papæ non expectato, in Regem *Poloniæ* coronandum, vniuersali acclamatione, fauore, consensu decernunt, & diem Dominicum Sanctorum *Fabiani* & *Sebastiani*, ad eam rem conficiendam indi-

Digitized by Google

1320. inducunt. Vt autem coronationis prædictæ feliciora & magis decora essent auspicia, placuit à *Gnesnensi* Ecclesia, honorem coronationis *Poloniæ* Regum rescindi, & illum *Cracouiensi* Ecclesiæ, quæ & ipsa quondam Metropolica fungebatur excellentiâ, applicari. Dignum & iustissimum existimantibus Patribus & Proceribus vniuersis, *Cracouiensem* Ecclesiam & vrbem, quæ cum situ, tum frequentia & cohabitatione hominum, tum murorum structuris, & omnium rerum, quæ illi à circumuicinis porriguntur prouinciis, celeberrima, variis etiam decoris, præsertim tamen S. *Stanislai* Martyris, & Sanctorum plurimorum corporibus extat miro cultu, & veneratione nobilitata, prærogatiuâ illa amplius illustrari. Die itaque Dominico, festo Sanctorum *Fabiani* & *Sebastiani* adueniente, ad *Cracouiensem* vrbem ab omnibus statibus Ordinibusque Prælatorum & Baronum itum est, & Dux *Wladislaus Loktek* in *Cracouiensi* Ecclesia per *Ianislaum Gnesnensem* Archiepiscopum missam de Spiritu Sancto solenni officio celebrante, assistentibus sibi *Ioanne Muschata Cracouiensi, Domarato Posnaniensi*, Episcopis, & *Thyniecensi, Mogilensi, Andrzeiouiensi, Brzezensi*, Abbatibus, in pluuialibus & mitris infulatis, ac multitudine Procerum, Baronum, & Nobilium copiosa, in Regem, Ducissa verò *Heduigis* consors sua, Ducis *Boleslai Posnaniensis* filia, in Reginam *Poloniæ* inunguntur, & diadematibus Regiis, quæ etiam ex *Gnesna* cum pomo & sceptro, aliisque insigniis Regalibus *Cracouiam* translata sunt, coronantur; & dies illa cum omni celebritate, & hilaritate omnium traducta. In crastino verò coronationis, *Wladislaus* Rex fastigiis vestitus, in vrbem *Cracouiensem* ad thronum sibi præparatum, cum Prælatis & Baronibus descendens, gyrata prius vrbe, à ciuibus *Cracouiensibus*, vltrò illud præstantibus, omagium & fidelitatis iuramentum accepit. Ab eo autem tempore *Cracouiensis* Ecclesia iure coronandi *Poloniæ* Reges, primùm dotata, insignita, & priuilegiata est, perpetuis temporibus illo fruitura. Communique edicto sancitum, vt in *Cracouiensi* castro, velut arce firmissimâ, corona, aliaque deponantur & obseruentur Regalia, quæ in rure *Gnesnensi*, hostilem inuasionem necquicquam prohibere valente, tutè seruari non poterant; & in Ecclesia *Cracouiensi* Regum & Reginarum *Poloniæ* de cætero coronationes expediantur; quòd & *Cracouiensis* vrbs sit multorum hominum capacissima, & in procurandis alendisque eisdem, in omnibus rebus ad vsum hominum pertinentibus, fœcunda, tam propriis quàm forensibus aduenis, voluptates & delicias, pulcherrimumque & securum sui spectaculum præbitura. Ab ea autem die *Wladislaus Poloniæ* Rex, ab omnibus subditis Regni *Poloniæ*, magna reuerentiâ, timore, & charitate cultus est: & cuius fata dum in *Pannoniis* errabat irriserant; illius postea thronum supplices summa veneratione adorabant. 1320.

Wladislaus Loktek Cracouiæ in Regem coronatur.

Correptus aduersâ valetudine *Ioannes Muschata Cracouiensis* Episcopus, dum illam hebdomadas aliquot ferret, tandem septima Februarii, Sacramentis omnibus procuratus, religiosè & deuotè de vita mortali, cum *Cracouiensem* Ecclesiam annis sex & viginti rexisset, excessit. Cuius corpus in monasterium *Claræ Tumbæ* delatum, illic in choro in latere sinistro, iuxta ordinationem, quam viuus fecerat, conditum est, & funeri iustæ honestæque solutæ exequiæ. Post cuius mortem Prælati & Canonici *Cracouienses*, qui tunc pro festo Purificationis S. *Mariæ* recenter elapso, generale *Cracouiæ* iuxta morem agebant Capitulum, *Wladislao Poloniæ* Rege instigante, vocatis absentibus, ad electionem futuri Pontificis procedentes, *Nankerum* Canonicum *Cracouiensem*, genere nobilem de domo *Okscha*, ex prouincia *Oppoliensi* ortum, propter virtutum & morum singularium, quæ in illo iamdudum perlucebant, redolentiam, in Episcopum *Cracouiensem*, per formam scrutinii concorditer eligunt. In quem & *Wladislaus Poloniæ* Rex, à Capitulo *Cracouiensi*, & ipso *Nankero* electo, rogatus, Regium vt Patronus præbuit ascensum. Fuit autem electio sua per *Ioannem* vigesimum secundum confirmata, & ipse per *Ianislaum Gnesnensem* Archiepiscopum in Episcopum *Cracouiensem* ordinatus. Quanti autem pretii vir, & quantæ religionis Pontifex fuerit, in ipso suæ assumptionis primordio mox monstrauit. Nam Ecclesiam suam *Cracouiensem* situm angustum habere perspiciens, quæ opere veteri, iuxta opes illius temporis, ex humillimis constans structuris, recenti etiam erat deformata incendio, nouam demolitâ veteri, opere sumptuoso ex quadrata petra initiauit, latitudinem eius atque longitudinem, quantum spatia loci patiebantur, extendens. Hinc quoque subsecutum est, vt multa insignia sepulchra Principum & Pontificum, nouâ ædificatione superueniente obruta perierint. In ædificationem autem tam nobilem tamque sumptuosam Ecclesiæ Cathedralis *Cracouiensis*, non solùm *Nankerus Cracouiensis* Episcopus duas partes, & Capitulares tertiam, sed & Clerus totius diœcesis *Cracouiensis*, subuentionem charitatiuam contulit & cuiuslibet beneficii & Parochialis Ecclesiæ de collatione Regia & laicali vacantis, primi anni fructus, in sumptus fabricæ exigebantur & reddebantur.

Io. Muschata Cracou. Episc.

succedit Nankerus,

qui Cracouiensem Ecclesiam ædificauit.

Post peracta coronationis solemnia, *Wladislaus* Rex *Poloniæ* de rebus publicis, præsertim de stratarum publicarum pacificatione, furumque & prædonum exterminio, Prælatis & Baronibus *Poloniæ*, suis consiliis, certatim eum reuelantibus, varias constitutiones & edicta decreuit, & vt executioni omnia tempestiuè

Digitized by Google

1320. ſtiuè mandarentur, prouidit. Quoniam autem de amiſſione terræ *Pomeraniæ* & eius occupatione, vehementi angebatur dolore, de eius occupatione quam potuit tunc curam intendit. Ordinauit itaque Conſiliariis ſuis id laudantibus & probantibus, vt iuxta commiſſionem Apoſtolicam, Archiepiſcopo *Gneſnenſi*, Epiſcopo *Poſnanienſi* & Abbati de *Mogilno* factam, iudiciarios contra Cruciferos inſtaurare proceſſus, reſcriptumque Apoſtolicum in ſua præſentia, *Ianislao* Archiepiſcopo *Gneſnenſi*, & Epiſcopo *Poſnanienſi* iubet exhiberi, vigore cuius citatio contra *Fridericum* Magiſtrum & Commendatores Cruciferorum de *Pruſsia*, ad inſtantiam præfati *Wladislai* Regis eſt decreta, & Pontifices præfati pro adminiſtratione iuſtitiæ rogati, omnem operam enixè ſe ad id nauaturos obtulerant. Quibus taliter confectis, Pontificibusque & Baronibus pro cuiuslibet merito præmiatis, ex *Cracouia* diſcedens, & in *Sandomiriam* ſe cum Illuſtri *Heduigi* Regina conferens, tempus Quadrageſimale illic exegit; vbi *Philippum* Cancellarium, *Sbigneum* Vice Cancellarium Regni *Poloniæ*, & *Ioannem* Canonicum *Rudenſem* Capellanum ſuum, in Procuratores, & cauſæ contra Cruciferos, ſuper terræ *Pomeraniæ* occupatione defenſores & tractatores conſtituit, & eos ad procurandum & promouendum cauſam cum ſufficientibus inſtructionibus & impenſis, remittit. Dans eis & cuilibet eorum in mandatis, vt cauſam prædictam feruenti ſollicitudine, quàm celerius poſſent procurent, & ad debitam conſumationem producant. Cœpit & ex tunc *Wladislaus* Rex vota, quæ in exilio poſitus vouerat, Domino reddere. Iuſtitiam quoque & pietatem cunctis præferre, iura reddere, viduis, orphanis & aduenis benignus eſſe, facilem aditum ad ſe præbere. Potentes iuxta ac inopes in decernendis iuſtis iudiciis æſtimare, & ſingulas ſuas actiones ad morem legis Diuinæ referre, adeò vt felix cenſeri potuit ſuum exilium, in quo legi Diuinæ & mandatis eius obſequi didiciſſet. Sed & rebus publicis magnum affert profectum, Reges & Principes fuiſſe calamitoſos & miſeros, & alienum manducaſſe panem. In propria enim anguſtia cognoſcunt, quales ſeſe Diuinitati, quales ſe ſubditis debeant exhibere.

Wladislaus Loktek præſentat commiſſionem iudicibus Apoſtolicis, & Magiſtrum cum Ordine de Pruſsia citans

Procuratores mittit,

ipſeque iuſtitiæ intentus eſt.

Intermiſſam hactenus *Lithuanorum* vaſtationem, Marſchalcus *Pruſſiæ Henricus* de *Ploczk* reſumpturus exercitu tam de equite quàm pedite inſtructo, habens ſecum quadraginta fratres Ordinis, qui ordines ducerent, *Lithuaniam* inuadit, & *Myednicenſem* diſtrictum quàm protenſius poteſt, in partes ſingulas conflagratione & cæde peruaſtat. Lithuani interim ſe & *Samogithæ*, nihil eà vaſtatione deterriti, armis accingunt, & anguſtias vnius ſaltus, quem Cruciferi in redeundo tranſituri erant, occupant, & maioribus arboribus circumquaque ſaltum ſucciſis, Marſchalco *Pruſſiæ* & eius exercitui inſidias ſubornant. Dum autem Marſchalcus *Pruſſiæ*, & exercitus eius inſidiarum ignarus, ſaltum ingreſſus eſſet, à *Lithuanis* circumuentus, in primis ipſe, deinde primores milites ſtrangulantur, & quaſi laqueo capti, ad vnum omnes aut deleti, aut capti ſunt. *Lithuani* & victoria & ſpoliis hoſtium potiti, Diis ſuis pro præſtita victoriâ litando thura, ingenti pyra extructa, vnum ex Cruciferis fratrem Aduocati de *Samlenth*, cum equo & armis in holocauſtum incendunt, *Gerhardus Rude* nomen eius. 1320.

Henricus de Ploczk

Myednicenſem Lithuaniæ diſtrictum lacerat.

Tandem in redeundo à Lithuanis captus, & ad vnum cæſus eſt.

Iudiciario proceſſu contra Magiſtrum *Pruſſiæ Fridericum*, & Commendatores, totumque Cruciferorum Ordinem per Procuratores *Wladislai* Regis *Poloniæ* inſtaurato, citatione a Iudicibus delegatis Apoſtolicis, videlicet *Ianislao* Archiepiſcopo *Gneſnenſi*, Domarato *Poſnanienſi* Epiſcopo, & fratre *Nicolao* Abbate de *Mogilno Gneſnenſis* diœceſis, Ordinis S. *Benedicti* decreta, & debitæ executioni mandata, Magiſtroque Commendatoribus, & Ordine perſonaliter, per *Potentianum* Archidiaconum *Vnieioujenſem*, & *Laurentium* Plebanum, in *Brzescye* apprehenſis & citatis, primus terminus in *Brzeszie* præſidentibus, omnibus tribus Iudicibus ſeruatus eſt. In quo Procuratoribus Regiis propoſitiones & articulos contra Magiſtrum & Ordinem Cruciferorum offerentibus, *Ziffridus* de *Papow* Presbyter, nomine Procuratorio *Friderici* Magiſtri & Ordinis Cruciferorum comparens, mandatumque ſufficiens ad cauſam coram Iudicibus reproducens, contra eorum iuriſdictionem verbo excepit: cuius cauſa fuiſſent replicationes repulſæ; appellationem nomine Magiſtri & Ordinis, à grauamine præſenti, & omnibus inde ſecuturis ad Sedem Apoſtolicam interpoſuit, & *Brzeszcye* exceſſit. Iudices autem Apoſtolici friuolâ appellatione Magiſtri & Ordinis non obſtante, decreuerunt, inſtantibus Procuratoribus Regiis, ad vlteriores actus & terminos procedendum. Tribunal quoque ſuum ex *Brzeszcye Iuniuladislauiam* tranſtulerunt, per annum fere integrum ad omnes actus & terminos eſſentiales, in contumaciam Magiſtri & Ordinis, per Procuratores Regios, coram Iudicibus præfatis fuit proceſſum. Et pro verificatione articulorum pro parte *Wladislai* Regis *Poloniæ*, contra Magiſtrum & Ordinem Cruciferorum oblatorum, teſtes notabiles, Pontificali, Abbatiali, & Militari dignitate inſignes, fuerunt inducti, & ſufficienter examinati, quo proceſſus ipſe Iudiciarius, plus ſoliditatis contraheret per proceſſus Iudicum, & publica edicta in valuis Eccleſiarum in *Thorun* fuerunt affixa, quibus Magiſter & Ordo ad omnes & ſingulos actus vocabatur gradatim & ſucceſſiuè.

In cauſſa Pruthenica,

poſtquam à friuolo grauamine per Procuratorem Magiſtri fuit appellatum,

Iudices in Iuniuladislauia per dictum procedunt.

Hunga-

Digitized by Google

1320. *Carolus Hungariæ Rex*

Hungariæ Rex *Carolus*, superatis extinctisque bellis intestinis, quibus non à vicinis hostibus, sed a propriis Baronibus, & signanter à *Matthæo* de *Tranczin* Palatino *Transyluaniensi*, ea tempestate opum & gentium multitudine potente premebatur, rebellibusque Baronibus partim exterminatis, partim bello occisis, aut sub iugum missis, ipso etiam *Matthæo* Palatino *Transylvaniensi* morte absumpto, dum gloriosus & pacificus victor, in throno Regni *Hungariæ*, ex triumphis superioribus de aduersariis suis relatis, firmatus consisteret, lætabatur quidem pacis amœnitatem vbique sibi prouenisse: orbitatis tamen suæ reminiscentiâ secretis cruciabatur suspiriis. Nam etsi duas illustres matronas, videlicet *Mariam Casimiri* Ducis *Bithomiensis* & *Theschnensis* filiam; & ea obeunte *Beatricem Henrici* de *Lucemburg* Comitis, *Romanorum* Regis filiam, & *Ioannis Bohemiæ* Regis sororem, sibi matrimonialiter iunxisset, fructus tamen filiorum in spem *Hungariæ* Regni generandorum, ex vnius sterilitate, ex alterius verò in partu periclitatione, orbus est. Cuius sterilitatis opprobrium, & orbitatis suæ dedecus volens excutere, ad *Wladislaum* Regem *Poloniæ* procis notabilibus missis, filiam eius virginem *Elisabeth*, formâ & moribus præstantem & decoram, sibi in consortem dari exposcit. Cuius preces de Prælatorum & Baronum *Poloniæ* consilio *Wladislaus Poloniæ* Rex, dum ad gratiam exauditionis admisisset, firmantur literis & promissis sponsalia, & virgo prædicta *Elisabeth*, à Baronibus & Proceribus *Poloniæ*, cum sufficienti dote & Regali apparatu *Budam* deducta, *Carolo Hungariæ* Regi, die Dominico in Octaua Sanctorum *Petri* & *Pauli* Apostolorum, copulatur. Quam, celebratis ex more nuptiis, procurat coronari in *Alba Regali* in *Hungariæ* Reginam. Cui tanta a Diuinitate collata fuit fœcunditas, ut qvinque illi pulcherrimos masculos, videlicet *Carolum*, *Wladislaum*, *Ludouicum*, *Andream*, & *Stephanum*, per successiones & interualla annorum produceret. Quæ cum tanta filiorum numerositate esset sublimis; humilitatis tamen excellentiâ & largâ liberalique pietate & erogatione in omnes, & præsertim in Ecclesias, & earum ministros, orphanos, & pauperes, adeò sibi omnium statuum & ordinum homines deuinxerat, vt vniversi illam miris efferrent laudibus, & singulari colerent velut parentem veneratione.

petit connubium Elisabeth Poloniæ Regis filiæ,

quo impetrato,

eam in Hungariæ Reginam coronari iubet.

Domarato Ep. Posnan. succedit Ioannes III.

Duodecima Martii *Domaratus Posnaniensis* Ecclesiæ Episcopus, vir nobilitate & virtutibus clarus, de domo & familia *Grzimilitarum* stirpem ducens, cum in *Posnaniensi* Ecclesia * * * * annis sedisset, moritur, & in *Posnaniensi* Ecclesia sepelitur: Cui *Ioannes* tertius dictus *Doliwa*, nobilis de genere *Doliuitarum*, Præpositus *Posnaniensis*, succedit: a *Gnesnensi* Archiepiscopo *Ianislao*, de consensu & annuentia *Wladislai Poloniæ* Regis, confirmatus, & in Ecclesia *Posnaniensi* consecratus.

1320. *Boleslaus Legnicensis ambiens fratris Henrici VI. Wratislav. Ducatum,*

Grauatus & pressus ære alieno *Boleslaus Brigensis* & *Legnicensis* Dux, in *Henricum* sextum germanum suum *Wratislauiensem* Ducem, virum mitem & simplicem, & ex moderatione locupletem, liuoris stimulum conuertit, dolens illi *Wratislauiensem* portionem, velut inter sortes præstantiorem obtigisse. Vnde ipsum per certos Barones pulsat, & requirit, *quatenus Legnicensi Ducatu, qvod hæredes masculini sexûs non relinquebat, recepto, sibi qui abundabat filiis cederet de Wratislauiensi.* Verùm dum *Henricus VI. Wratislauiensis* Dux id facere recusasset, maiori bile *Boleslaus* excandescens, Ducatum suum *Wratislauiensem*, ordinauit clandestinis spoliis, rapinis, inuasionibus, ex *Marczinkowice*, cæterisqve *Bregensis* districtûs curiis & munitionibus, fingens se omnium quæ fieri mandauerat ignarum, affligi & vexari. Sed cum has quoque vexationes *Henricus VI. Wratislauiensis* Dux partim patienter ferret aut dissimularet, partim per milites suos reprimeret, *Boleslaus Bregensis* & *Legnicensis* Dux, iam non fratri *Henrico*, sed Consiliariis suis iratus, *Nicolaum* de *Bancz* Canonicum *Wratislauiensem*, *Henrici* Ducis Consiliarium de Ecclesia Sancti *Ægidii* trahi per satellites suos mandauit, & in *Ielcze* de duci. Vbi aliquanto tempore vinctus, tandem amicorum & fratrum intercessione, vix absolutus. Alium insuper *Henrici* Ducis Consiliarium, ciuem *Wratislauiensem* vocatum de *Molensdorff*, de Ecclesia Sanctæ *Elisabeth* per Curienses extrahi ordinauit: & Canonico & ciui pro culpa imponens, quòd in *Henrici* Ducis consilio personam suam sugilassent. Qui equo impositus, valido clamore ferri sibi præsidium per ciues petiit, captiuatoribus nisi sileret, occisionem sibi minantibus. Sed cum in clamore perseueraret, veriti captiuatores per concursum populi periculum, de equo proiectum occidunt, & de ciuitate celerrimè se, ne apprehenderentur, euoluunt: Ducique suo *Boleslao Bregensi* & *Legnicensi*, qui ante portam illorum operiebatur aduentum, seriem gesta per eos rei exponunt. Ille autem plurimâ perturbatione afflictus, quòd spe sua in singulis frustrabatur, viuum enim & incolumem ciuem *Wratislauiensem Molensdorff* optabat accipere non cæsum: quoniam per illum credebat se ab *Henrico* Duce aliquam concordiam suæ ambitioni profectum allaturam extorsisse; alias rursum vias quibus cogitata perficeret, moliri non desiit.

& eo potiri nequiens, obstante Henrico,

in Consiliarios suos seuit.

1321. *Obseruatis omnibus terminis Iudices*

Causa super terra *Pomeraniæ* & eius occupatione, contra Magistrum & Ordinem Cruciferorum de *Prussia*, anno integro per Procuratores *Wladislai Poloniæ* Regis, coram *Gnesnensi* Archiepiscopo, Posnaniensi Episcopo, & Abbate *Mogilnensi* ventilata, & omnium termi-

1321. terminorum essentialium obseruatione, literarum, priuilegiorum, & munimentorum exhibitione, testiumque notabilium inductione, ad plenum & sufficienter fundata & instructa, dum adeo maturata & perfecta esset, vt non nisi finalis decisio, & sententiæ diffinitiuæ prolatio in ea restaret agenda, petentibus Procuratoribus Regiis, per Iudices Apostolicos in ea conclusum est, & dies decima Februarii mensis ad ferendam diffinitiuam sententiam pro termino peremptorio in *Iuniuladislauia* assignata. Cum autem dies prædicta aduenisset, Procuratores Regii citatione, ad ferendum sententiam diffinitiuam, contra Magistrum & Ordinem, per affixionem patentem in valuis Ecclesiæ *Thorunensis*, & in aliis Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis, per organum & publicam denunciationem Vicariorum & Hebdomadariorum, debitam executionem demonstrantium, reproducta, sententiam diffinitiuam ferri instantiùs exposcebant Iudices autem Apostolici, Magistro & Ordine diutiùs expectato, & sæpius citato, dum *Ziffridus* de *Papow* gerens se Procuratorem Magistri & Ordinis, compareret, & priores replicationes, prioremq; appellationem verbo & scriptis interponeret, replicationib9 & appellab9 huiusmodi, tanquam friuolis & temerariis reiectis, & refutatis, concluserunt in causa, & ipso *Ziffrido* procuratore Magistri & Ordinis præsente, ad sententiam diffinitiuam in Ecclesia *S. Nicolai*, in circulo *Iuniwladislauiensis* oppidi sita, tribunali posito, processerunt. Ipsamque per organum *Ianislai* Archiepiscopi *Gnesnensis*, sub ratihabitione aliorum duorum, videlicet *Domarati Posnaniensis* Episcopi, & *Nicolai* Abbatis de *Mogilno*, vt ab omnibus populis astantibus intelligeretur, promulgauerunt; Magistrum Cruciferorum & Ordinem, ad restitutionem terræ *Pomeraniæ* illicite occupatæ, & ad solutionem triginta millium marcarum monetæ & numeri Regni *Poloniæ*, ratione fructuum perceptorum, & damnorum; & ad soluendum centum quinquaginta marcarum latorum grossorum *Bohemicalium*, ratione impensarum in causa huiusmodi factarum, astante Cleri & populi multitudine, condemnàrunt. Cuius quidem sententiæ tenor, pro maiori elucidatione eorum quæ narrauimus, talis est. *In nomine Domini Amen. Exorta coràm Nobis Ianislao Diuinâ & Apostolicæ Sedis prouidentia, Sanctæ Ecclesiæ Gnesnensis Archiepiscopo, Domarato Dei gratia Posnaniensi Episcopo, fratre Nicolao Abbate de Mogilno diœcesis Gnesnensis Ordinis S. Benedicti, à Sede Apostolica delegatis, inter Inclytum Principem Wladislaum Poloniæ Regem Illustrem parte ex vna: religiosos viros Magistrum & Fratres domus S. Mariæ Teutonicorum parte ex altera, super terra Pomeraniæ, materia quæstionis: Sanctissimus Pater Dominus Ioannes Sacrosancta Romana Ecclesiæ Summus Pontifex suas nobis direxit literas in hæc verba. Ioannes Episcopus Seruus*

[Tu]lerunt sententiam diffinitiuam de restituenda Pomerania contra Magistrum & Ordinen Cruciferorum,

cuius tenor inseritur.

Seruorum Dei. Venerabilibus fratribus, Archiepiscopo Gnesnensi, & Episcopo Posnaniensi, ac dilecto filio Abbati monasterii Sancti Benedicti de Mogilno, Salutem & Apostolicam benedictionem. Grauem dilecti filii Nobilis viri Wladislai Ducis Poloniæ querelam accepimus, continentem, quòd Magister & ordo domus Sanctæ Mariæ Teutonicorum, non attendentes, quòd quondam Conradus Dux Poloniæ auus eiusdem Ducis, eosdem Magistrum & fratres, quos veros credebat Catholicæ fidei defensores, & ad partes illas pro defensione ipsius fidei primitus aduocauit, & nonnulla mobilia & immobilia bona liberaliter concessit; eosdem alias dictus Conradus, & successores sui benignè & fauorabiliter prosequendo. Sed ipsi dicto Duci se reddentes ingratos, & ad bona ipsius rapacitatis manus extendentes, illicitè Ducem ipsum terrâ sua Pomeraniæ Wladislauiensis diœcesis, quæ de Regno Poloniæ fore dinoscitur, temeritate propria spoliantes, illam cum hominibus, vasallis, castris, villis, possessionibus, & bonis existentibus in eadem, contra iustitiam occupàrunt & detinuerunt iam per octo annos & amplius, sicut adhuc detinent violenter, fructus, prouentus ac redditus prouenientes ex illa percipientes indebitè & iniustè, illam sibi reddere contradicunt, in ipsius Ducis graue dispendium, & Regni prædicti diminutionem enormem, & scandalum manifestum. Quare Nobis Dux præfatus humiliter supplicauit, vt prouideremus sibi de remedio super hoc opportuno. Nos igitur volentes eidem Duci in suo iure deesse, in quo sumus omnibus debitores, discretioni Vestræ per Apostolica scripta committimus & mandamus, quatenus Vos, vel duo Vestrum, vel per alios, super præmissis, auctoritate Nostra, summariè de plano, sine strepitu & figura iudicii procedentes, si rem inueneritis ita esse, Magistrum & fratres prædictos, ad restituendum dicto Duci terram, homines, vasallos, castra, villas, possessiones, & bona prædicta cum fructibus, redditib9, prouentib9, medio tempore perceptis, per censuram Apostolicam, appellatione postposita, compellatis, inuocato ad hoc, si opus fuerit auxilio brachii secularis. Non obstantib9 de duab9 dietis editis in Cōcilio generali, & felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. Prædecessoris nostri, per quas Iudices a Sede deputati prædicta, extra ciuitatem & diœcesim, in quibus deputati fuerint, & alibi quàm in ciuitatibus & locis insignibus, procedere, aut vires suas committere, vel aliquos vltra vnam dietam, à finibus suæ diœcesis trahere prohibentur, & aliis contrariis constitutionibus quibuscumq; dummodò vltra tertiam vel quartam quis extra suam diœcesim ad iudicium non trahatur: seu si dictis Magistro & fratribus, vel quibusuis aliis communiter vel diuisim, à sede Apostolica sit indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari, aut extra vel vltra certa loca trahi, vel ad iudicium euocari non possint Literas Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem: Et quibuslibet priuile- 1321.

1321. *gijs, indultis, & literis Apostolicis generalibus vel specialibus, eisdem Magistro & fratribus ac Ordini concessis, communiter vel diuisim, quorumcunque tenorum existant, per quæ Vestræ Iurisdictionis explicatio posit hac in parte quomodolibet impediri, & de quibus quorumcunque tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis. Datum in Auinione, tertio Idus Septembris, Pontificatûs nostri anno quarto. Nos igitur iuxta formam mandati nobis directi, præfatos Magistrum & fratres, ad nostram præsentiam fecimus euocari. In termino itaque peremptorio, ipsis partibus per nos assignato, discreti viri, Dominus Philippus Cancellarius Regni Poloniæ, & Sbigneus Cancellarius Siradiensis, tunc Vice Cancellarius, ac Magister Ioannes Rudensis, Procuratores eiusdem Domini Regis, nomine Procuratorio ipsius comparuerunt coram nobis, suum Procuratorium exhibentes; ex parte verò dictorum Magistri & fratrum, frater Ziffridus de Papow eiusdem Ordinis, Procurator eorum, similiter cum Procuratorio comparuit. Petitione autem pro parte præfati Regis Poloniæ accepta, & diligenter discussa, considerantes iuxta tenorē literarum Apostolicarum, quòd in causa eadem posset, lite non contestata, procedi, testibus pluribus idoneis, pro parte dicti Regis, & eis secretò & sigillatim examinatis, attestationibusque ipsorum apertis & publicatis, ac ipsius causæ meritis plenè discussis, parte dictorum Magistri & fratrum citatâ, ad audiendum sententiam diffinitiuam, & præsente ipsorum procuratore prædicto, coram nobis in termino ad hoc præfixo constituto, & præhabita nobiscum deliberatione sufficienti, & communicato sapientum consilio, Procuratoribusque præfati Regis præsentibus, & sententiam proferri cum instantia postulantibus; Dei Nomine inuocato; Quia iidem Procuratores Domini Regis intentionem suam clarissimè comprobauerunt, prædictum Magistrum & Fratres Domus S. Mariæ Teutonicorum, ac dictum Ziffridum Procuratorem ipsorum præsentem, eorum nomine, & Commendatorum de Gdansk, Gniew, & Szwieczie, qui dictam terram Pomeraniæ possident, ad restitutionem eiusdem terræ cum suis pertinentiis, & ad solutionem triginta millium marcarum monetæ & ponderis Regni Poloniæ, ratione fructuum perceptorum, & qui percipi potuerunt ex illa, prout Procuratores de violentia illatâ, probata per testes, quantitatem prædictam fructuum per suum iuramentum legitimè comprobauerunt, & ad satisfactionem expensarum in causa factarum, præfato Domino Regi Poloniæ, seu Procuratoribus eiusdem prædictis faciendam, in his scriptis sententialiter cōdemnauimus. Quas quidem expensas ad centum quinquaginta marcas grossorum Pragensium taxamus, eo quòd Procuratores dicti Regis præfati, se eas dixerunt in hac causa expendisse, prout suis declarauerunt iuramentis. Lata est hac sententia in Ecclesia Sancti Nicolai in Iuniwladislauia Wladislauiensis diœcesis, post missam, quarto Idus Februarii. Anno Domini millesimo tricentesimo vigesimo primo. Præsentibus Fratribus nostris Nicolao Decano, Gerlibo Scholastico, Gnesnensibus. Ioanne Archidiacono Posnaniensi. Petro Cantore Wladislauiensi, Michaele Præposito Kruszwicensi, Venceslao Calissiensis, Potentiano Vnieiouiensis Ecclesiarum Archidiaconis. Vincentio & Alberto Gnesnensis, Voislao Posnaniensis, Ioanne Plocensis, Ecclesiarum Canonicis. Et Religiosis viris Francisco Priore Posnaniensi Ordinis fratrum Prædicatorū, Wyerzchoslao Custode Prouinciali, Michaele Guardiano Wladislauiensi fratrum Minorum, & aliis quàm plurimis secularibus & religiosis. In quorum omnium testimonium, & euidentiam certiorem, prædictam sententiam per subscriptum publicum nostrum scribi, & in publicam formam redigi fecimus. Et ad maiorem cautelam, nostrorū sigillorum appensione muniri. Et ego Boguslaus de Sandomiria, & ego Nicolaus quondam Ludouici de Strigonia, Clerici Posnanienses.* 1321.

Diffinitiua sententia per Iudices Apostolicos, super terræ *Pomeraniæ* occupatione, & damnis ac sumptibus inde secutis, pro *Wladislao Poloniæ* Rege obtenta & promulgata; Nuncio quoque Magistri & Ordinis *Ziffrido* de *Papow*, refutatoriis Apostolicis consignatis, sententia ipsa, quia non tenebatur aliqua legitima appellatione suspensa, petentibus Syndicis Regiis, per Iudices prædictos Apostolicos, executioni mandata est, & processus executoriales, cum omni censurarum fulminatione, interdicto etiam Ecclesiastico in terras & loca, in quibus Magister & Commendatores demorarentur adiecto, decreti vigore. Quorum in vniuersis terris & Dominiis Regno *Poloniæ* & Prouinciæ *Gnesnensi* subiectis, Magister & Ordo Crucigerorum, singulis diebus festiuis coram populi multitudine denunciabantur excommunicati & anathematizati. Et in eorum præsentiâ & aduentu, Ecclesiasticum interdictum tenebatur. Et licet vigore appellationis a sententia diffinitiua pro *Wladislao Poloniæ* Rege per Iudices Apostolicos lata, causa amissa pro absolutione, multis variisque fatigis & impensis, apud Sedem Apostolicam adhibitis, etiam fauoribus & promotionibus variorum Principum desudassent, nullàtenus tamen illam, Regiis Procuratoribus impedientibus, & quaslibet eorum propositiones & allegationes elidentibus, donec in totum rei parerent, iudicatæ, potuerunt impetrationem eius peruincere. *Magister & Ordo Cruciferorum Ecclesiastico interdicto subiicitur.*

In festo Exaltationis Sanctæ Crucis, *Lithuani* terram *Dobrzinensem*, quæ tunc à Ducis *Semouiti* relicta tenebatur, irruentes, improuisè eam vastant. Et oppido *Dobrzin* prædato & exusto, raptis vtriusque sexûs hominibus, nonnullis verò trucidatis, veloci fugâ disgrediuntur. *Lithuani terram Dobrzinensem spoliant.*

Dantes Alegiberi Florentinus Poëta, *Rauenna* in exilio moritur, ætatis suæ anno quinquagesimo sexto. Qui in vulgari suo *Italico* opere insigni in quo de cœlestibus sphæris, & inferni atque ante-

inferni

Digitized by Google

1321. inferni cameris curiosissime tractat, personas virtuosas & sceleftas induces) edito, memorabilis apud Italos habetur & insignis atq; celebris.

Die Veneris vigesima sexta Iulii eclipsis Solis notabilis, a tertiis vsque ad horam sextam perseuerans, apparuit.

1322. *Ioannes Bohemiae Rex ambiens Wratislau. Ducatum,*

Considerans *Iohannes Bohemiae* Rex, & Comes de *Lucemburg* Principes *Poloniae* & *Slesiae*, & eos praecipuè qui Regno *Bohemiae* per vicinitatem erant proximi & confrontati, viros simplices & parum industrios existere, iam enim & ex conuersatione, & aliorum relatione, qualia sortiti essent ingenia, quibusque vterentur moribus, habebat exploratum, eorum Principatus, castra, ciuitates, & dominia, iuris sui & proprietatis facere in animum induxit. Vnde & aliquos ex illis ad maiorem conuersationem, & familiaritatem suam plurimis largitionibus, simulque & affabilitate adsciscit & perlicit & pluribus artibus calliditatem vafram redolentibus, tanquam vicinos & notos sibi conciliat & deuincit. Ea enim est callidorum natura, vt in paruis & exiguis fidem astruant, quò facilius in magnis & arduis fallant. Primùm itaque *Boleslaum* Ducem *Zambicensem* alias *Monsterbergensem Bernardi* Ducis *Swidnicensis* germanum, suorum ingeniorum hamo comprehendit, & cum pecuniis & largitionibus, tum liberalibus & amplissimis promissionibus inescatum, ad ea quae moliebatur, inclinat. Castrum quoque & oppidum *Kloczko*, quod in *Polonia* Regno situm, vtriusq; Regni, videlicet *Poloniae* & *Bohemiae*, claudebat confinia, ab eo sibi resignari, & pro leui tenuique pecunia vendi, faciliter velut ab homine parum prouidentiae & sensûs habente, disponit. Cuius possessionē & proprietatem sortitus, homines illic praedae & rapinis assuetos, in quantitate notabili locat, mandatque vt Duces *Poloniae* & *Slesiae* sibi contiguos, spoliis, rapinis, aliisque incommodis lacessere non intermittant. Filium deinde *Carolum* Marchionem *Morauiae* mittit, qui obsidione *Frankstein* cingat & ad feudum *Boleslaum Falkembergen* cogat. Sed inde repulsus, etiam pecunia apud filium suum *Nicolaum*, *Frankstein* coemit munitionem. Inter ipsos quoque *Poloniae* & *Slesiae* Principes, discidiorum germen facit, & in caedes guerrasque mutuas illos coarmat, vt ciuilibus domesticisque collisionibus attriti, sua suffragia & arma expetere cogerentur, aut ipse pro dirimendis litibus arbiter electus, decernendi quae vellet, imperium nancisceretur, facillimè in Principum discordiâ, cupiditatem suam expleturus. *Wratislauiensis* insuper ciuitatis ambiens dominium, vario aestu mentis, quòd id assequeretur, nocte & interdiu flagrabat, omnesque suas curas praecipuè ad id vnum efficiendum intenderat. Vnde *Boleslaum* alterum, *Legnicensem* & *Bregensem* Ducem, filium quondam *Henrici Wratislauiensis* Ducis, in fratrem germanum *Henricum*, cui *Wratislauiensis* Ducatus sorte obuenerat, pecuniarum & clenodiorum, rerumq; concupiscibilium, profusa donatione subornat. Qui cum ab eodem fratre *Boleslao* guerrarum & iniuriarum spoliorumque multiplici genere, vt in superioribus praemisimus, premeretur, cum esset vir pacificus, & bellis insconsuetus; sed nec posset Ducatûs sui, propter pauperiem, facere contra germanum, Regis *Bohemiae* sumptibus bellum sibi inferentem, liberationem & repulsam, ad *Wladislaum Poloniae* Regem, sciens illum virum bonum & iustum, propinquo affinitatis gradu sibi coniunctum, se totum conuertit, & *Wratislauiensem* ciuitatem & Ducatum sibi perpetuò concessit & resignauit, mallens illum à *Polonis*, quàm à *Bohemis* possessum iri. *Wladislaus* autem *Poloniae* Rex, etsi possessionem Ducatûs & ciuitatis *Wratislauiensis* apprehensam, aliquanto tempore illam gubernasset, & Ducis *Boleslai Legnicensis* compescuisset conatus, expost tamen eiusdem *Henrici* Ducis paupertati compassus, Ducatum & ciuitatem *Wratislauiensem* sibi restituit, vt & suae fratrisque germani *Wladislai*, qui iam in Diaconum promotus erat, nubilibusque iam quatuor sororibus, de dotibus & necessitatibus prouideat, & debitae fidei ac beneuolentiae vicissitudinem rependat. *Ioannes* itaque *Bohemiae* Rex, *Henricum* Ducem *Wratislauiensem* Ducatum recuperasse audiens, plurimùm gaudii & voluptatis ex hoc coepit, qui de *Wladislai* Regis *Poloniae* in *Wratislauiensem* Ducatum successione spiritum amarum & anxium gestauerat. Non igitur bellis & impressionibus contra illum, sed callidis ingeniis & blanditiis vtendum satius putat. Propter quod illum ad se accersitum, multiplici honore & largitione pertractat, & tam liberalitate suâ, quàm astutiâ, ad resignandum sibi ciuitatem & Ducatum *Wratislauiensem*, inducit. Praefatus enim *Henricus Wratislauiensis* Dux, in *Boleslaum Legnicensem* & *Bregensem* Ducem grandi odio aestuans, eius quoque impressiones & grauamina euitaturus, facilè in resignationem & alienationem ciuitatis & Ducatûs *Wratislauiensis* militaribus & ciuibus etiam *Wratislauiensibus* suis consiliis ad id eum impellentibus consensit. Recepto itaque à *Ioanne Bohemiae* Rege oppidi *Kloczko* solùm ad vitae tempora vsu & tenutâ, ciuitatem & Ducatum *Wratislauiensem* sibi perpetuò resignat, & de illo excedit perpetuâ donatione, licet cum graui Regni *Poloniae*, de cuius corpore Ducatus & ciuitas *Wratislauiensis* semper fuerat, iacturâ & iniuriâ, Ducatum praedictum *Ioanni Bohemiae* Regi inscribendo. Venditio autem praedicta, non solùm in Regni *Poloniae*, sed etiam in duorum fratrum suorum germanorum, videlicet *Boleslai Legnicensis* & *Bregensis*, qui illum a Rege *Bohemiae* pecunia corruptus, bello in suam pernitiem vexauerat, & *Wladislai* Diaconi, & trium filiarum, *Agnetis*, *Margarethae*, & *Elisabeth*, cedens discrimen; nec Diuino & humano iure, sed solâ iniquitate, violentiâ, & impressione

Boleslaū Legnicensem ad bellum fratri inferendum animat,

Henricus autem non potens se defendere Regi Poloniae Ducatum Wratisl. inscribit,

quem tamen ille restituit,

Tandem astu Ioannis Bohemiae Regis seductus hunc ipsum Ducatum Bohemiae Regi inscribit.

Digitized by Google

1322. one. constat esse confecta. Quippe *Henricus* ipse Dux *Wratislauiensis*, nullam posteritatem sui femoris virilem relinquens, nullâ arte A iustâ aut ingenio resignationis aut donationis huiusmodi perpetuæ, poterat celebrare contractum. Qui cum esset tam scelestus & iniquus, poterat, nisi potentia Regis *Bohemiæ*, & fauor militarium, & ciuium *Wratislauiensium*, qui in sortem Regis *Bohemiæ* se lætabantur translatos, obstitisset, quolibet iure per fratres *Boleslaum* & *Wladislaum* Duces, quibus eiusdem ciuitatis & Ducatûs, obeunte *Henrico* Duce, debebatur successio, rescindi. Ab eo itaque tempore Ducum *Wratislauiensium* cessauit successio, & ciuitas *Wratislauiensis* obedientiam Regis *Bohemiæ* professa à *Poloniæ* Regni corpore se velut apostatatrix curauit subducere, & alterius ditionis apparere. Sed census denariusque Sancti *Petri*, qui ex illa vniuersa *Wratislauiensi* diœcesi præstatur Summo Pontifici, & Ecclesiæ Cathedralis *Wratislauiensis*, per *Boleslaum* primum Regem *Polonorum*, & patrem suum Ducem *Myeschkonem* fundatæ, *Gnesnensi* Archiepiscopo iure Metropolitico subiectio, multaque alia insignia & decora, quorum obliteratio sæpius tentata nunquam prouenit, sed magis proluxit, clamant & demonstrant *Wratislauiam Polonorum* Regni prouinciam fuisse, propitia Diuinitate ad corpus & vnitatem Regni *Poloniæ*, abrogato iniusto superboque imperio, quandoque redituram, postquam Dominus *Polonicæ* plebi propitiatus fuerit, & *Poloni* sordes scelerum suorum, ob quæ huiusmodi mutilatio Regni eorum secuta est, dignis contributionibus absterserint.

Ab eoque tempore Ducatus iste a regno Poloniæ alienatus est.

1323. *Wratislauiensis* Ducatûs & ciuitatis donationem & alienationem nefariam & temerariam, ex causa scelesta, & contra ius fasque confectam, *Boleslaus Bregensis* & *Legnicensis* Dux, in cuius principaliter præiudicium redundabat, rescindere adorsus, *Ioannem Bohemiæ* Regem monet precaturque per affinitatis iura, duas enim sorores germanas vxores habuerant, *ne patrimonium suum, & sortem hæreditariam, ad se & natos suos, morte Henrici sexti Ducis Wratislauiensis secutâ, deuoluendam, Ducatum videlicet & ciuitatem Wratislauiensem, occupare iniuste contendat. Memor iusiurandi, quod sibi super Diuinissimo Eucharistiæ Sacramento præstiterat, nunquam se ad terras & Dominia eum quomodolibet contingentia aspiraturum, & contra quamlibet personam Ecclesiasticam & mundanam se sibi auxiliaturum. Repeteret insuper superiora tempora, sub quibus in difficili & periculoso temporum articulo, contra nonnullorum Bohemorum hostilitatem, vitæ & statui suo insidiantium, arma cum notabili suorum militum caterua, proprio ære, proprioque periculo, nullam consecutus vicissitudinem aut præmiationem, pro eo, & in sui defensam tulerit, quod illum propè ex Bohemia ignominiosè pulsum, per se & gentes suas restituerit; & pro tot officiis, desisteret saltem in eius grande damnum & præiudicium grassari.* *Ioannes* verò Rex *Bohemiæ*, omnibus ferè quæ *Boleslaus* Dux *Bregensis* commemorabat, silentio absolutis, id vnum refellendum duxit. *Fateor*, inquit, *me tibi contra quamlibet personam auxilia deuouisse, sed non contra me ipsum, quem promissione ipsa circumscribebam.* Dum itaque irritatis magis, quàm quietatis animis, alter in alterius odium inflatior inuicem discederent, *Ioannes Bohemiæ* Rex ciuibus *Wratislauiensibus*, iam ditionem suam & obedientiam professis, mandauit, *quatenus sibi Haynouiam, & Aureum Montem, quæ illis Boleslaus Bregensis Dux pignori obligauerat, præsentarent:* comminatus *se ea per potentiam, nisi dicto parerent, recepturum.* Rediit interea B ex *Masouia Wladislaus* Subdiaconus, *Legnicensis* Dux, germanus *Boleslai* Ducis *Bregensis*, vbi veteri virgine filia *Boleslai Masouiæ* Ducis, in matrimonium propter dotis quantitatem ducta, certo tempore, donec dotali pecuniâ consumpta, etiam consortem perosus, inde remearet, immoratus fuerat. Is quoque Regem *Bohemiæ* accedens, *Legnicensem* ei Ducatum, quem *Boleslao Bregensi* Duci in triginta duobus marcarum millibus obligauerat, venalem exhibuit: astruens Ducatum præfatum *Legnicensem* sortis suæ fore: de quo & ciuium *Legnicensium* literas patentes produxit. *Rex* autem *Bohemiæ Ioannes*, solitâ vafriciâ vsus, literas quidem *Legnicensium* ad se C recipiens, *deliberaturum se* Duci *Wladislao* respondit, *Boleslao* verò *Bregensi* Duce in cameram paucis arbitris adhibitis accersito, literas *Legnicensium* ciuium monstrat: monens *vt ipse exemplum fratris Henrici Wratislauiensis Ducis sequens, in suam & Regni Bohemiæ ditionem concederet, ablaturum se illi Ducatum Legnicensem minitans, si calcitraret.* Territus *Boleslaus Bregensis* Dux huiusmodi denunciatione, & propter facultatum suarum diminutionem, ex prodigo sumptu & largitione secatum, parum animi ad resistendum habens, periculum & altius, alienationem quoque *Legnicensis* Ducatûs veritus, *Ioannis Bohemiæ* Regi se subiecit, & aliena illicitè appetens, pri- D uatur propriis, & tam sibi, quam filiis, fratribus, & posteris connectit iugum, & catenam miserandæ seruitutis. 1323.

Boleslaus Legnicensis a Ioanne Bohemiæ Rege Ducatum Wratislau. repetit,

vt dolo tamen malo eundem cum iisdem Ducatibus in suam ditionem Rex redigit.

Notabili militum ex *Poloniæ* Regno *Bohemia*, & *Mischna*, numero, videlicet *Bernardo* Duce *Swidnicensi* cum gente suâ, item Domino de *Sueuia*, item duobus de *Rheno*, in *Prussiam* pro agenda in barbaros militia, aduentante, Christianorum exercitus, Cruciferis illum dirigentibus, in *Lithuaniæ* & *Samogithiæ* oras descendens, primum districtum vnum *Varken*, deinde alios duos *Ruscigen* & *Erlogen* vastat, & castrum *Pisten* conquirit. Barbaris autem districtuum præfatorum callido & vafro ingenio facientibus deditionem, & se singula obedienter implere pollicentibus, à cæde

Christianorum vna in Lithuanos.

Digitized by Google

1323. à cæde & captiuitate eorum temperatum est, neque in vicos eorum sæuitum. Sub idem autem tempus *Lithuaniæ* Dux in *Liuoniam* expeditionem agens, Episcopatu *Darbatensi*, & aliis districtibus vastatis concrematisque, quinque millia Christianorum apud *Liuoniam* captorum, cum cætera præda & spoliorum multitudine in Lithuaniam deduxit. Eam molestiam Christianorum exercitus vindicaturus, etsi alteram iam appetente hyeme, in *Lithuanos* & *Samogithas* expeditionem egisset; asperitate tamen hyemis pressus, nullo memorabili edito opere, in *Prusiam* remeat. Verùm *Dauid* castri *Lithuanorum Barthin* Præfectus & Capitaneus, nihil frigoris intensione motus, cum frequentibus copiis in *Prussiam* ingressus, districtum *Keuel* in *Liuonia* vastat. Et pluribus Christianorum interfectis, Ecclesiis quoque incensis, & sacris vasis receptis, Sacerdotibus quoque Domini aut cæsis aut captis, quinque millia captiuorum secum ferens, in sua se recepit, cum prædà ingenti. *Lithuani* deinde & *Samogithæ*, sub eadem hyeme ciuitatem *Memel*, & tria castra in eius vicinio oppugnant & conquirunt. Et multis Christianorum illic cæsis, aut captis, multiplicibus etiam spoliis potiti, tam ciuitatem quàm castra exurunt. Posthæc districtum *Wilow* adeunt, & strage magnâ editâ, Commendatorem de *Kapiow* cum suo exercitu occidunt & confligunt, & cum multitudine captiuorum & spoliorum in *Lithuaniam* reuertuntur. Vastauit & *Dauid* Capitaneus *Lithuanorum* de *Barthin Masouiæ* Ducatus, & pluribus villagiis, Ecclesiis, & vicis spoliatis & incensis, hominibusque aliquibus cæsis, etiam plures agrestes in *Lithuaniam* deduxit.

& quatuor borum in illos expeditiones.

Lithuanorum Princeps de suis aliisque gentibus exercitu collecto, videns sibi superiores terrarum *Poloniæ* vastationes impunè, vastationem verò *Pruthenicam* prosperè & votiuè successisse, furtiuis clandestinisque itineribus in terram *Dobrzinensem*, quæ tunc a Duce *Wladislao Semouiti* filio, *Wladislai Poloniæ* Regis germano nepote tenebatur, insiliunt. Ad oppidum autem *Dobrzinense*, caput terræ, in die Conuersionis Sancti *Pauli*, vel secundum alia annalia, in die Exaltationis S. *Crucis*, oppidanis impetum eorum & subitum aduentum non præsentientibus, irruentes, illud primò comprehendunt, & illo ignis voragine conflagrato, terram *Dobrzinensem* diebus aliquot, senes & impuberes occidendo, variis complent spoliis & cædibus. Deinde more suo certatim & festine iisdem syluis & latebris, quibus venerant, ducentes secum hominum grandem numerum ad nouem millia æstimatum, & spoliorum prædarumque magnam supellectilem, in sua tuguria *Lithuanica* redierunt. Duplici tamen agmine a militibus, qui ex *Rheno* & *Bohemia Prusiam* aduenerant, & a Cruciferis inuasi, multa, non faciendo locum pugnæ, pertulerunt incommoda, igneque in tecta, & in barbaros ferro sæuitum est, multisque profligatis & cæsis, non mediocris numerus spoliorum & captiuorum in *Prusiam* relatus.

Lithuani Prusiam & terram Dobrzinensem vastant,

quibus maxima pars spoliorum eripitur.

Valetudine aduersa *Geruardus Wladislauiensis* Episcopus, in Curia *Romana*, quæ tunc sub *Ioanne* vigesimo secundo in *Auinione* consistebat, infirmatus, dum illic annos septem, iura Episcopatûs sui *Wladislauiensis*, quæ Magister & Ordo Cruciferorum de *Prussia* pessundare moliebantur, heroico spiritu defendendo, exegisset, ad vltimum inualescente ægritudine, ad extremam horam perueniens, prima die mensis Nouembris, spiritum Christo reddidit, & in Ecclesia S. *Ioannis* Euangelistæ fratrum Prædicatorum requiescit tumulatus; in Pontificatu *Wladislauiensi* tribus & viginti annis exactis. *Ioannes* autem Papa prædictus, Capitulari electione non expectatâ, cum vacatio Ecclesiæ *Wladislauiensis* reseruatione in corpore iuris clausa, esset solius Sedis Apostolicæ prouisioni reseruata, *Matthiæ* de *Golanczeuo* Decano *Wladislauiensi*, tunc in *Auinione* præsenti, de Episcopatu, tertia mensis Decembris, & Pontificatu *Ioannis* Papæ prædicti anno septimo, prouidet, & ipsum Ecclesiæ *Wladislauiensi* præficit in Pastorem. Qui de mandato Summi Pontificis, a *Petro* Episcopo *Penestrino* Cardinali in Episcopum Idus Ianuarii anni subsequentis consecratus, in *Poloniam* ad Sedem suam rediit, & fauore *Wladislai Poloniæ* Regis suam prouisionem & consecrationem gratificante, a Clero & populo processionaliter exceptus, pacificam Ecclesiæ suæ adeptus est possessionem. Cognominatus autem est præfatus *Matthias* Episcopus *Páluká*, vir Nobilis de domo & familia *Bipennium*, de villa *Rozniathani*, ex Patre *Sławnik* Castellano *Nakłensi* ortus. Cuius mater dum duodecim filios partu prodigioso & vno effudisset, cæteris omnibus eodem die quo geniti & baptizati fuerant extinctis, *Matthias* præfatus solus superuixit, qui de illorum numero vnus asseritur extitisse.

Geruardus Episc. Wladislauiensis moritur,

cui succedit Matthias.

Ludouicus Bauariæ Dux, *Romanorum* Rex, competitore suo in *Romanorum* Regno *Friderico Austriæ* Duce, cum auxilio *Ioannis Bohemiæ* Regis deuicto, & deinde sibi pacificato & reconciliato, *Italiam* ingreditur, & obsessa *Pisa* ac deuicta, *Romam* aduenit, magnâ populi lætitia susceptus. Vbi in contumeliam *Ioannis* Papæ vigesimi secundi, quoniam *Friderico Austriæ* Duci contra ipsum fauerat, fratrem *Petrum* de *Cronaria* Ordinis Minorum in Papam eligit. Qui illicò vt suæ insaniæ nihil deesset, nouos Cardinales creat, & *Ludouicum Romanorum* Regem in Imperatorem in Ecclesia S. *Petri* coronat. Et ab illo die schisma magnum in Ecclesia Dei inualuit, *Ioanne* Papa cum Curia sua in *Auinione* consistente. Intelligens autem *Ludouicus Romanorum*

Ludouicus Imp.

Romam veniens,

& ab eo coronatur.

Tandem cum Papa & Cardinalibus

Digitized by Google

1323. *dinalibus in Almaniam rediit*

norum Imperator *Italorum* animos fluxos & variabiles fore, & tradimentum à *Romanis* veritus; *Ioannes* enim Papa ingeniis vtens, duos Cardinales, vnum de domo *Columnensi*, alium de domo *Vrsinensi*, creauit; relictâ *Româ* & *Italiâ*, ducens secum Papam & Cardinales ab eo creatos, in *Almaniam* rediit, & quadraginta duos annos imperans, & censuras Apostolicas nihili pendens, dum venationi daret operam, cadens ex equo collisus, ceruice fracta, expirauit.

Wladislaus Dux Dobrzinensis Lithuanis non valens resistere,

Dobrzinensis terra per *Lithuanicam* inuasionem, & per Cruciferorum de *Prussia* continuam vexationem, qui illam prædis & spoliis, partim publicis, partim secretis, non sinebant quietam esse, vehementer afflicta, & penitus desolata, *Wlatislaus Dobrzinensis* Dux, & *Wladislai Poloniæ* Regis germanus nepos, videns quòd prædictam terram non valeret aduersus duos aduersarios potentes defendere, veritus etiam ne terra ipsa in Cruciferorum venire cogeretur ditionem, sano vsus consilio, ad *Wladislaum Poloniæ* Regem, *Cracouiæ* tunc agentem, personaliter venit, illumque obsecrat & rogat, *quatenus sibi & genitrici suæ Anastasiæ, relictæ olim Semouiti Ducis Dobrzinensis, in magno angustiarum discrimine constituto, subueniat, & aliquod Dominium, in quo cum matre sua prædicta, honestum statum ducere possit, consignet; post mortem suam, cum orbus sine liberis esset, ad ipsum & Regnum Poloniæ reuersurum: quodque terram Dobrzinensem cum castris & municipiis illius ab eo acciperet resignatam, ne eam à barbaris, vel cruciferis occupari contingat.* Profitens *se non posse intendere ad illius defensionem.* *Wladislaus* autem *Poloniæ* Rex, communicato Consiliariorum suorum consilio, precibus præfati *Wladislai* Ducis *Dobrzinensis*, & iure permotus saguinis & necessitatis, ampliora quàm petebat, terram videlicet & Ducatum *Lanciciensem*, tam vberi glebâ, quàm introitibus, aliisque conditionibus optimis, terrâ *Dobrzinensi* multò superiorem, sibi, & matri suæ Ducissæ *Anastasiæ*, ad vitæ duntaxat tempora concedit, largitur, & inscribit, & sibi illius dat plenam possessionem; terrâ nihilominus *Dobrzinensi* ab eo receptâ.

terram Dobrzinensem Regi Poloniæ perpetuo titulo donat.

Cuius desolationibus & ruinis *Wladislaus* Rex *Poloniæ* plurimùm compatiens, ad eius defensionem, locationem, & refectionem, plurimos sumptus & curas (singulari enim ad illam afficiebatur charitate, tanquam eam, quæ auitâ successione illum contingebat) impendit.

Ad componendam differentiam & litem, annis iam aliquot inter Archiepiscopum & ciues Rigenses ab vna, & Magistrum *Liuoniæ* fratresque suos, partibus ex altera, graui odio vigentem, duo Apostolici Nuncii *Rigam* perueniunt. Qui Ducem *Lithuaniæ Gediminum* adeuntes, relinquere idola, & fidem Christi persuadebant suscipere. Omnes tamen eorum conatus reciderunt in irritum.

Nuncii Pontificis Ducem

Sub quo tempore *Dauid* de *Garthin* Capitaneus, iussu eiusdem Ducis *Gedimini*, terram *Masouiæ* hostiliter inuadens, oppidum *Poltowsko* Episcopi *Plocensis*, & centum triginta villas in circuitu, in die Sanctæ *Elisabeth* inuadens, cædibus, flammis, & spoliis vniuersa vastauit, & triginta Ecclesias Parochiales igne deleuit, & quatuor millia hominum in captiuitatem duxit. Alius quoque *Lithuanicus* exercitus in *Liuoniam* descendens, & eam in aliquot locis vastans, prædam cum captiuis reduxit.

1324. *Lithuanorum conuertere nituntur. At ille sub idem tempus Masouiam & Liuoniam vastare iubet.*

Sollicito studio & sedulâ meditatione perpendens *Wladislaus Poloniæ* Rex, plures terras Regni sui *Poloniæ*, *Lithuanorum* furtiuis & clandestinis inuasionibus, abductis colonis & inhabitatoribus, vacuatas & desertas esse: *Lithuanosque* raptâ prædâ, pugnandi facultatem non facere, sed in terras suas syluis densis, fluminibus, lacubus, & paludibus stagnosis clausas, lupino & ferali more reuerti. Quas si illum cum exercitu ingredi, ad refellendas propulsandasque iniurias contingeret, verebatur ne exercitus suus fame, defectuque victualium, (neque enim terra illa tunc serebatur; sed *Lithuani* syluestribus feris, & piscibus aquaticis contenti, agriculturam, & cætera ad vsum & voluptatem hominum pertinentia negligebant) contabesceret, vel cum pudore iacturaque sui ampliori, quàm hostili rediret, vel hostili impugnatione languidatus, fame periret, aut in syluis ignoratis circumuentus, turpem deditionem aut ignominiosam mortem subire cogeretur. His igitur crebra deliberatione cum Prælatis & Baronibus suis calculatis & digestis, dum efficax remedium pro rescindenda *Lithuanorum* lupinâ inuasione diu quæsitum reperiri non posset, illud captum & tractatum est, quatenus affinitates & parentelæ cum illis iungerentur, si quo modo homines ferales ad mansuetudinem victumque humanum possent deduci. *A Gedimino* itaque *Lithuanorum* pro ea tempestate Principe supremo, missis procis *Wladislaus Poloniæ* Rex filiam in coniugem filio suo Principi *Casimiro* dari optat: non aurum, non argentum (expertes enim horum omnium tunc *Lithuani* erant) sed omnium captiuorum, qui superioribus annis in *Polonia* regionibus per *Lithuanos* capti & abducti erant, restitutionem, pro dotalibus muneribus secum laturam. Cum magnâ gratulatione *Gediminus Lithuaniæ* Dux, procis auditis, in affinitatem huiusmodi vltroneum, iuxta conditionem interpositam, præstat consensum: & Nunciis Regiis filiam suam tradens, omnes *Polonorum* captiuos, cuiuscunque sexûs, status, & conditionis, relaxat, & in Poloniam ad sedes suas, incolumes remittit. Relaxatione itaque captiuorum dotata nupta, *Cracouiam* perueniens, *Nankero Cracouiensi* Episcopo de fide

1325. *Wladislaus Rex propter Lithuanorum potentiam*

Filiam Gedimini eorum Ducis filio suo Casimiro desponsat

Digitized by Google

1325. de instructa, gentili errore deposito, & barbaro nomine abrogato, in *Cracouiensi* Ecclesia ni vigilia *SS. Petri & Pauli*, baptismatis A vndâ abluta est, & *Anna* nominata. Quam *Casimirus* Princeps filius Regius, qui iam annnm sedecimum attigerat, in parentis vtriusque, & Prælatorum Baronumque præsentiâ, in eadem *Cracouiensi* Ecclesiâ, agente *Nankero Cracouiensi* Episcopo, missarum solennia, desponsat, & nuptiæ iuxta magnificentiam Regalem *Cracouiæ*, cum magna omnium hilaritate & tripudio celebrantur. Pace autem per huiusmodi affinitatem inter *Polonos* & *Lithuanos* compositâ, hi qui ex *Lithuania* soluti erant, & alii *Poloniæ* inhabitatores, securitate bona præstita, terram diutius ferentem sterilitatis opprobrium, colere adorsi, sub breui tempore mirum in modum, non veteres solum, sed & nouas, in crudaque radice locatas villas, fecerunt habitabiles: & multorum hominum locatione, Diuinitate præstante fœcunditatem tam hominibus quàm *Lithuanis*, locupletem & refertam, tam *Polonis* quam *Lithuanis*, a bellis, quibus se impetere consueuerant, quiescentibus, & magnam inter se obseruantibus vnionem & charitatem.

Qua ex re denuo Regnum florere cœpit.

Cracouienses & *Sandomirienses* milites iussione *Wladislai Loktek Poloniæ Regis Masouiam* hostiliter ingressi illam magnâ depopulatione vastant. Et ciuitate *Plocensi* conquisitâ, flammis ipsam tradunt, pluribus spoliis illic potiti. *Venceslaus* enim, aliás *Vaniek Masouiæ* Dux, conditionis suæ oblitus, & felicibus successibus Regni *Poloniæ* tortus, cum Cruciferis de *Prussia* fœdere inito, eorum hostilitatem infestam, contra Regnum *Poloniæ*, omnibus suis conatibus & studiis adiuuabat. In cuius vltionem expeditio ipsa cum collisione gentis propriæ acta est.

Poloni Plocensem ciuitatem conquirunt.

Hostili lupinoque impetu, qui à *Lithuanis* terris Regni *Poloniæ* solebat inferri, sublato, & propter quem in cæteros aduersarios & rebelles crebro dispositam expeditionem intermitti oportebat, *Wladislaus Poloniæ* Rex, reuocatis in animum suum plurimis scandalis & iniuriis, quibus Regnum *Poloniæ* Rex, per Marchiones *Brandeburgenses* superiori tem- D pore, & interfectione dolosâ *Przemislai* Regis, & in vastatione terræ *Pomeraniæ*, ac eiusdem iniquâ venditione, fuit multifarie lacessitum, expeditionem eâ æstate contra *Marchiam Brandeburgensem* & *Voldemarum* eius Marchionem indicit. Et contractis magnis suarum gentium copiis, auxiliis etiam vicinorum populorum, videlicet *Ruthenorum*, *Valachorum* & *Lithuanorum* stipatus, *Marcham Brandeburgensem* citra & vltra *Odram* sitam, post festum *S. Ioannis* Baptistæ ingreditur, & a *Brandeburg* vsque ad *Franckfordiam*, quantò latius fieri poterat, populationem iussit extendi; neque expugnationi castrorum aut vrbium intendit, sed omnia rura & villæ

Wladislaus Rex memor iniuriarum, quas Regno Poloniæ Brandeburgenses Marchiones intulerant.

dabantur in deprædationem & flammam. Et 1326. cum vniuersam *Marchiam* complendo omnia spoliis, cædibus, & flammis, sine resistentiâ aliquali plurimum itineris conficiens pertransisset, pedestribus copiis firmauit castra, equitibus in hostium agrum nondum violatum excursionem facere iussis. A quibus dum præda omnis generis, hoste nunquam resistere audente, adducta fuisset, (neque enim Marchiones *Brandeburgenses* in patulum prodire, aut acies conserere cum potentiis suis ausi erant) ditatus prædâ ingenti & spoliis, magnisque rerum copiis, cum vniuerso exercitu suo, sanus & incolumis, *Saxonibus* humiliatis & debellatis, pluribusque eorum in captiuitatem abductis, talione redditâ, in B *Poloniam* felix & sospes triumphator rediit. Multa fœda in ea expeditione, & in Ecclesias Dei, & monasteria ac ministros eorum, in virgines quoque & matronas, a barbaris, cum *Polonis* vna militantibus, *Wladislao* Rege *Poloniæ* nequicquam ausus sacrilegos & nefarios inhibente, commissa sunt, & impuberes atque senes cæsi. In captiuitatem verò miserabilem a *Polonis* & *Lithuanis*, plusquam sex hominum millia abducta. Sanctimonialis quædam, ne stupri vim à barbaro pateretur, *instructuram se illum, si se ab ea abstineret*, spopondit, *quo pacto nullo vnquam ferro posset violari: experimentum promissi, feriendo ceruicem eius primum sumpturus.* Id dum barbarus exequitur, virgine occisâ ludificatus, C didicit seruandæ vindicandæque pudicitiæ gratiâ, in id facinus ab ea se accersitum: morte ipsa exemplum relinquens, menti honestæ atque Deo dicatæ, magis pudicitiam curæ esse, quàm vitam. Miles quidam *Polonus Andreas* ex *Masouia*, iniurias suas & gentis suæ a *Dauid Lithuano* Capitaneo in *Garthin* illatas, æstuans vltum iri, in *Lithuanicum* exercitum, iam tunc à *Rege Poloniæ* licentiatum, venit, & præfatum *Dauid* in omnium conspectu obtruncans, persequentium illum *Lithuanorum* manus effugit. Centum quadraginta villæ, totidem Ecclesiæ igne consumptæ. Duo Griseorum, & duo Monialium monasteria exusta.

omnem Marchiam depopulatur & vastat,

& cum maxima præda redit in Poloniam.

Sexta Maii *Bernardus Slesiæ* & *Swidnicensis* Dux, gener propter filiam *Wladislai Poloniæ* Regis obiit. Cuius filius vnicus *Boleslaus* sibi succedens, fidelitatem incontaminatam erga Regnum *Poloniæ* seruans, aliis omnibus Ducibus *Slesiæ* a Regno *Poloniæ* apostatantibus, & se in seruitutem Regis & Regni *Bohemiæ* dedentibus, in fide & obedientia Regis & Regni *Poloniæ* solus durauit, furore & insania plenum ducens, propriis & naturalibus Regibus neglectis, *Bohemicos* præponere.

Bernardo Slesiæ & Swidnicensi Duci filius Boleslaus succedit.

Sub hoc anno & tempore *Nankerus Cracouiensis* Episcopus, per Ioannē Papam vigesimū

Nankerus Ep. Cracoui-

secun-

Digitized by Google

1326. secundum, ad Ecclesiam *Wratislauiensem*, per mortem primùm *Henrici* de *Wyerzbna*, deinde *Viti* vacantem, translatus est. Translationis autem suæ ea potissimum fuit causa, quòd dum Ecclesia *Wratislauiensis* per mortem *Henrici* de *Wyerzbna* Episcopi *Wratislauiensis* viduata extitisset, fuit super ea integro ferè septennio & amplius, per duos, *Vitum* videlicet & *Lutoldum*, in discordia electos, in Curia *Romana* litigatum. Et licet *Vitus* triumphasset, vix tamen octo diebus post victoriam superuiuens, morte, vt monstrauimus, fuit subtractus. Ne igitur præfatam Ecclesiam *Wratislauiensem*, lite superiori depressam, nouis litibus & iacturis inuolui contigisset, Episcopus *Nankerus* postulationi de se per *Wratislauiense* Capitulum, quòd Ecclesiam *Wratislauiensem* prouidentiâ & sagacitate ipsius *Nankeri* instaurari & refici credebat, consensit: alapæ etiam contumelia, quam a *Wladislao Loktek Poloniæ* Rege, pro executione iustitiæ, & defensione iurium Ecclesiæ suæ *Cracouiensis*, constanter se opponens, patienter pertulit, ipsum impellente, dum in Ecclesia *Cracouiensi* sex annis cum dimidio persedisset. *Nankero* autem *Cracouiensi* Episcopo in *Wratislauiensem* Ecclesiam translato, *Ioannes Grothonis* de *Stupcza*, nobilis de domo *Rauitarum*, succedens, à *Ioanne* vigesimo secundo Papa in Episcopum confirmatur *Cracouiensem*. Et licet *Wladislaus Poloniæ* Rex alium, videlicet *Othonem* Præpositum *Gnesnensem*, Cancellarium Regni *Poloniæ*, in Episcopum *Cracouiensem*, missis etiam ob id specialibus Nunciis, promoueri instituisset: *Ioannes* tamen Papa, de conditione *Ioannis Grothonis*, & an viueret (in studio enim *Bononiensi* alter alterius familiaritatem contraxerat) inquirens, Nunciis Regiis eum de moribus, prudentia, & scientia, ignorantibus, id negotio suo nociturum, efferentibus: Papa *Ioannes* precibus *Wladislai Poloniæ* Regis neglectis, *Ioannem Grothonis* de *Stupcza*, velut suum notum & contubernalem, pronunciat & promouet in *Cracouiensem* Episcopum, motu proprio, & ipso *Ioanne* penitus ignorante. Qui decima octaua Iunii, in anno subsequenti, in *Cracouiensem* Episcopum consecratur per *Ianislaum Gnesnensem* Archiepiscopum. Is erat nobilis genere, ex patre *Grothone*, & matre *Anna*, de domo & familia *Rauitarum*.

[margin: ...tiensis fit Episc. Wratislau.] *[margin: cui succedit Io. Grotho.]*

1327. Principes *Poloniæ Slesiam* iure successionis paternæ obtinentes, *Bohemorum* Regno vicini, & signanter *Oppoliensis*, *Teschnensis*, *Glogouiensis*, *Legnicensis*, *Zeganensis*, *Oleschnicensis*, *Stinauiensis*, *Falkembergensis*, & *Bregensis*, in acerbam inuidiam, molestamque amaritudinem prouocati, quòd *Wladislaus Loktek* sibi imposuerat Regni *Poloniæ*, ipsis inconsultis & inuitis, diadema: quòd se *Poloniæ* Regem vocitabat & gerebat; cum *Poloniæ* Dominia potiora sub eorum Ducatibus consisterent, minorque & inferior portio, in qua *Wladislaus* Rex *Poloniæ* imperitabat eâ, in quibus ipsi principabantur, videretur. Vnde illum non *Poloniæ* Regem, ne appellatio ipsa in ignominiam vulgata, amplitudinem eorum priscam diminueret, titulisque eorum detraheret & aboleret fulgorem; sed *Cracouiensem* Regem & ipsi vocitabant, & a suis subditis mandabant vocitari. Veriti tamen ne *Wladislaus* Rex *Poloniæ*, aut aliquis eius in Regno *Poloniæ* successor mactæ virtutis adeptus potentiam, illos aut eorum filios, vel nepotes, sibi in Regno *Poloniæ* faceret feudales & subiectos; pluribus congregationibus mutuò habitis, & quid illis pro euitando iugo, per parem quondam Principem, sed etiam nunc vix dimidiam & humiliorem partem Regni *Poloniæ* obtinentem, imponendo facere expediat, crebris tractatibus decoquunt. Inuidia autem, qua *Polonorum* genus enixius, quam cæterarum nationum vigere, prout in initio operis præfatus sum, operante, ad id Ducum præfatorum, & eorum Consiliariorum peruenit maligna conspiratio, & consensus, vt ad *Ioannem Bohemiæ* Regem, tunc suaptè *Wladislao Poloniæ* Regi hostem infestum deficiant, & in illius iugum & feudum, nulla amplius re quàm liuore impellente, & nonnullis causis, quas expressimus, se transferrent. Abrogata itaque nobilitatis suæ libertate, qua in eum vsque diem perfuncti erant, tam stirpi suæ vetustæ, qua ex Regum *Poloniæ* Illustrissima domo originem acceperant, quam posteritati suæ futuræ impium dedecus, pectore inuidia deprauato, inusturi; ad prædictum *Ioannem Bohemiæ* Regem, liberalitate & largitionibus etiam eos ad ea quæ animo destinauerant, inuitantem, *Pragam* accedunt; & stirpis, conditionis, atque nobilitatis suæ obliti, in iugum feudumque *Bohemicum* se supponunt, & præfato Regi *Bohemiæ* præstant cum suis Baronibus & nobilibus homagium, & fidelitatis atque obedientiæ iuramentum. Neque tanti mali patratione contenti, in aliud facinus prorumpunt: candidam enim *Aquilam*, quæ est Regni *Poloniæ* vniuersale insigne, & quam ipsi quoque pro armis & Ducalibus ornamentis gestare consueuerant, immutant. Et hi quidem albam in nigram, alii glaucam, cum camporum varietate & permixtione, transmutant, ne quid commune cum *Poloniæ* Regno habere viderentur. Procurante autem humani generis hoste, & superseminante in optima quondam terra lolium, Principes & nobiles *Slesiæ* adeò *Polonos* contemptos & exosos habere dehinc cœperunt, vt de eorum felicitate, amplitudine, & gloria, mordeantur & doleant; in eorum verò casibus & infortuniis, magnoperè lætentur & exultent. Nec vlla gens in vicinatu Regni *Poloniæ* consistens, fertur esse *Polonis*, quantum gens *Slesitica*, magis aut inuida, aut infesta. Qua in re etiam suam

[margin: Omnes Slesiæ Duces ægre ferentes Wladislaum se Poloniæ Regem scribere,] *[margin: ab eo ad Ioannem Bohemiæ Regem deficiunt,]* *[margin: eique homagium præstant,]* *[margin: insignia etiam sua mutant.]*

Digitized by Google

1327. suam demonstrat apostasim, corrodendo vterum suum, a quo excidit, licet ab ea pietatis charitatisque maternæ vbera, quibus quosli- A bet *Slesiæ* Principes & alumnos, ad se in suis necessitatibus & pressuris confugientes, iuxta ac proprios solatur & reficit, nunquam fuerint auersa: sperans aliquando in tam præcipitem errorem lapsos filios, ex regione dissimilitudinis ad se suumque gremium, recognito excussoque errore, quandoque propitiatione inspiratos supernâ, reuersuros. Factionem autem præfatam Illustris Princeps *Boleslaus Swidnicensis* Dux, filius *Bernardi* Ducis, execratus, & reliquos *Slesiæ* Principes ne ea contaminarentur, prudentissima persuasione admonuit, & ipse ne in eam prolabatur, quantumcunque altis Regis *Bohemiæ* oblationibus potuit peruinci, *Poloniæ* se Ducem clamitans, B & à *Poloniæ* Regni vnitate & corpore nunquam discessurum, fratribus, consanguineis, & nepotibus suis, in vita & morte, ne in discessionem sequestrationemque huiusmodi trahi se permitterent, interminans.

Vanko Dux Masouiæ cum Pruthenis vastat Poloniam.

Vltima mensis Iulii, Cruciferorum exercitus, quem *Otho* Crucifer Prouincialis ducebat, & *Vanko Masouiæ* Dux, qui eisdem Cruciferis præbebat personalia auxilia, in terram *Cuiauiæ* facto hostili descensu, vastant illam spoliis & flammis, castrum quoque *Kowale* circumallantes expugnant, & concremant. Nec erubuit præfatus *Vanko Masouiæ* Dux, vipereo more vteri sui, nationis & gentis corrosor & vastator, cum gente *Masouitica* C existere, & perfidiam grandem, nullo vnquam tempore abolendam, hircino fœtore olidiorem, de se, & genere *Masouitico* relinquere posteris: communione & consanguineitate, identitate quoque sanguinis, & idiomatis tam Dux ipse, qui erat *Wladislai Poloniæ* tunc Regis nepos propè germanus, ex patre *Boleslao* patruele fratre germano, Duce *Masouiæ*, genitus, quam ipsa gens *Masouiæ*, quæ debebat excidium & Regni proprii, & gentis *Polonicæ*, non secus quam perniciosam pestem abhorrere, minimè attenta.

Lithuani Saxoniam vastant impune.

Nona mensis Martii, *Lithuanorum* Princeps, collecto ex propriis gentibus, aliis finitimis notabili exercitu, itineribus secretis & D inuiis *Saxoniam* ingrediuntur, & circa *Francfordiam* supra *Odram* statiuis positis, vniuersam terram *Saxoniæ*, quamuis superiori anno per *Wladislaum Poloniæ* Regem bello vexatam & attritam, in suis residuitatibus & reliquiis, barbarico furore inuadunt, *Saxonesque* aut trucidant, aut capiunt. Et nemine aduersante, raptâ præda, festinaque fuga, in *Lithuaniam* reuertuntur.

1328. Obstinatos, & cen[illegible]m Apostolicarum rigorem contemptui habentes, Magistrum & Ordinem Cruciferorum de *Prusia*, *Wladislaus Poloniæ* Rex perpendens, actusque nimiâ cordis anxietate, quòd patrimonium suum & hæreditatem, terram *Pomeraniæ* annis iam propè viginti occupassent, & eam detinerent occupatam, castra & fortalitia muris fortissimis erigendo in eadem, & omnia iura Diuina & humana, quibus eos *Wladislaus Poloniæ* Rex, ad restitutionem dictæ terræ *Pomeraniæ* stringi inducique sperabat, ducentes in ludibrium & abusum: Sciens vidensq; sibi patrocinium censurarum Apostolicarum, in quibus sordescere quàm occupata reddere malebant, in nullo profuturum; quin imò Cruciferos rebellionis & maioris pertinaciæ animos induisse, expeditionem contra illos indicit, & auxilia à genero suo *Carolo Hungariæ* Rege, cæterisq; vicinis Principibus contrahit, armis iniuriam suam, & Cruciferorum improbam temeritatem vindicaturus. Ordinatis itaq; exercitibus, qui ex propria gente, & ex solatiis auxiliatorum, in grandi numero conuenerant, potenti virtute *Chelmensem* terram ingreditur. Neque expugnationi castrorum aut vrbium intendit, sed omnem terram *Chelmensem* vsque ad *Ossam* vastant, & omnes villas eius atque curias flammis consumunt. Peruagataque terra *Chelmensi* & exustâ, nullam resistentiam reperiens, (Cruciferi enim mœnia tantummodò tueri contenti, occasionem pugnandi non faciebant, nolentes in apertum prodire discrimen: Itaque omnis regio nullo resistente, facilè patuit direptioni) cum omni prædâ, & vniuersis illic comprehensis & quæsitis spoliis, sanus & incolumis in *Poloniam*, deinde *Cracouiam* est feliciter regressus. Vbi præbitis donatiuis his, qui secum vnà militauerant, externis auxiliis, eos plurimum pro virtute & merito cuiuslibet, honoratos & ornatos in propria remittit. In Ducem autem *Masouiæ Venceslaum* alias *Vankonem*, *Wladislaus Poloniæ* Rex iustam iram gerens, quòd Cruciferos hostes suos publicè & clandestinè gentibus suis & victualibus in eo bello iuuerat, misso exercitu, omnem Ducatum suum igne & spoliis vastauit. In cuius vltionem vicissitudinariam Cruciferícus exercitus cum præfato *Vankone Masouiæ* Duce & gentibus suis, terram *Cuiauiæ* hostiliter ingressus, eam spoliis & igne vastabant. Militibus autem *Poloniæ*, vastationem suam repressuris, in aciem prodeuntibus, duro certamine inter vtrosque commisso, frangitur Crucifericа & *Masouitica* acies. Et Duce *Masouiæ Vankone* per fugam sibi & suis consulente, Commendator *Thorunensis*, Ductor Cruciferici exercitûs, ferè cum suis omnibus occiditur, & vniuersus hostilis in exterminium datur exercitus.

Wladislaus Rex Cruciferorum terras vastat, eosque cum Duce Masouiæ vincit.

1329. Disgresso *Wladislao Poloniæ* Rege ex terra *Chelmensi*, & in *Cracouia* quiescente, *Ioannes Bohemiæ* Rex Comes de *Lucemburg*, sollicitatus multis Cruciferorum largitionibus & promissis, cum exercitu ex *Bohemis* & *Almanis* mercenariis militibus congesto in *Prusiam* aduenit, Cruciferis auxiliũ contra *Wladislaum Poloniæ* Regem laturus. Cuius aduentu *Vernherus* de *Orszela Prusiæ* Magister, qui postea ab vno de Ordine miserabiliter interfectus occubuit,

Ioannes Bohemiæ Rex Cruciferis auxilio veniens.

1329. buit, & Ordo Cruciferorum in magnam superbiam erecti, in *Dobrzinensem* terram eodem *Ioanne Bohemiæ* Rege & exercitu suo comitatus, aciebus ordinatis, æstate nunquam expectata, in Quadragesimæ tempore descendit. Et castro *Dobrzinensi* vallato, illud machinis proiectionibusq; lapidum, aliquot septimanis nocte & interdiu quatiebat, gentibus Regiis strenuam & animosam opponentibus defensam. Tandem montibus, propugnaculis, & munitionibus demolitis & dirutis, castrum *Dobrzinense* Magister prædictus, per deditionem *Pauli* de *Spiczimir* dicti *Ogon*, Palatini *Łanciciensis*, qui in illo tunc erat Capitaneus, & aliarum gentium Regiarum, qui nullatenus ad eius defensionem poterant amplius intendere, comprehendit, & totam terram *Dobrzinensem*, Præfectibus & Tenutariis Regiis, & his nobilibus, qui violare fidem Regi promissam nefas ducebant, exclusis, in suam redegit possessionem atque potestatem. Committebant autem Regii milites cum gentibus Cruciferorum particularia certamina, & multos ex illis, & præsertim qui frumentatum pabulatumque ibant, referebant triumphos. Sed & naues, in quibus flumine *Visla* vehebantur pro Rege *Bohemiæ* & Cruciferorum exercitibus victualia, suffocatis gentibus eas ducentibus, intercipiebant, & Cruciferorum agmina quàm maximè lacessebant. Occupatione autem terræ *Dobrzinensis* & castri non contenti, nono Calend. Maii in ciuitatem *Wladislauiensem*, frater *Kerstang* Crucifer, qui castrũ *Dobrzinense* tenebat, cum multitudine exercitûs ex eodem castro improuise adueniens, Ecclesiam Cathedralem & ciuitatem *Wladislauiensem*, & singulas Canonicorum domos spoliat, & ipsam Ecclesiam, cui sæpè barbari pepercerant, cum ciuitate & domibus Canonicorum, igne supposito exurit: Sanctorum reliquias quæ seruabantur in ea, nouo quinimò nefando sacrilegii genere, cum omni decore & ornatu eorum, & nonnullos homines, Ecclesias quoque & villas in circuitu, ignis incendio concremârunt, & quamplures etiam alios in cœmiterio eiusdem Ecclesiæ, crudeliter occiderunt. *Matthiæque* Episcopo & Canonicis eiusdem Ecclesiæ, ac aliis Clericis, laicis, & inhabitatoribus ciuitatis *Wladislauiensis*, post combustionem ipsius, sub pœna capitis, & mutilatione membrorum prohibentes expresse, ne domos seu quoduis aliud ædificium ædificare illic quouis modo præsumerent. Territorium insuper *Czechocin*, ad mensam Episcopalem pertinens occupantes, nulli alii, nisi Magistro & Ordini census & datias, ac tributa mandabant solui, & in omnibus deferri & obedire. Deducit posthæc & *Ioannes Bohemiæ* Rex, & Magister *Prussiæ Vernherus* suos exercitus in *Masouiam*, & ciuitate *Płocensi* per plures dies impugnata & obsessa, maximis spoliis & incendiis *Masouiam* afficiunt: Duce autem

castrum & terram Dobrzinensem,

deinde Wladislauiam occupat, Ecclesiaque illic combusta,

etiam Ducem

Masouiæ obligante se *Ioanni* Regi *Bohemiæ*, vt ei tanquam *Poloniæ* Regi subesset, obsidio soluta est. Crudelitatem corde gestatam, & odium in *Polonos* depromens, dum non in humanas solùm, sed etiam in sacras ædes, & ei virgini, cuius se falsò Regulares profitentur, dicatas, flammis & spoliis grassaretur: violentam insuper, & quandoque perituram sciens se Magister & Ordo habere terræ *Pomeraniæ* possessionem, à *Ioanne Bohemiæ* Rege prædicto, qui se, vt superiùs memorauimus, non solùm *Bohemiæ*, sed & *Poloniæ* Regem & gerebat & titulabat, data grandi argenti aurique pecuniarum summâ, petit terram *Pomeraniæ*, velut per Regem *Poloniæ*, & plenam ad id potestatem habentem, de nouo conferri, donari, & inscribi venditionem & resignationem: *Voldemari* & *Ioannis* Marchionum *Brandeburgensium*, quam superius commemorauimus ratus, prout erat, inanem & irritam, & absque viribus esse, nullitatem iuris magis quam efficaciam ostensuram. *Præfatus* autem *Ioannes Bohemiæ* Rex, & sacra auri cupiditate, & liuore, quo in *Wladislaum Poloniæ* Regem flagrabat, illectus, prædictam terram *Pomeraniæ*, nullo iure, titulo, vel proprietate eundem contingentem, præfato Magistro *Prussiæ Vernhero* & Ordini Cruciferorum, donat, largitur, resignat, & inscribit; ab omni postera ridendus ætate, qui ad eam leuitatem temeritatemque, se prece & pretio trahi permisit, vt alienas terras & Dominia vsurpatione nefariâ venderet; & ementium improbâ instantiâ & largitione pellectus, sortes hæreditatesque alienas, pro libito donaret & conferret. Potest etiam in præmissis maximus ambitionis Cruciferorum Ordinis ardor notari, qui, vt terræ *Pomeraniæ* occupatio eis posset licentiùs prouenire, donationem præfati *Ioannis Bohemiæ* Regis, de prædicta terra, quam sciebant verum & legitimum patrimonium Regis *Poloniæ Wladislai* existere, & vnam insignem ex prouinciis Regni *Poloniæ* esse, non sunt veriti petere, donatione ipsa violentam occupationem terræ *Pomeraniæ*, apud homines duntaxat non Deum, qui non operum solùm, sed mentium inspector & retributor est, contecturi. Sed ne his, qui rerum harum & meritorum causæ prædictæ ignari sunt, vana quædam & deliramenta in patriæ fauorem videamur scripsisse, copiam donationis *Ioannis Bohemiæ* Regis prædicti, pro verificatione præmissorum, quæ talis est, annectimus.

Nos Ioannes Dei gratia Bohemiæ & Poloniæ Rex ac Lucemburgensis Comes, ac Elisabeth per eandem gratiam eorundem Regnorum Regina ac Comitissa Lucemburgensis conthoralis sua: Ad vniuersorum notitiam tam præsentium quàm futurorum, tenore præsentium in perpetuum volumus peruenire.

Quod

1329. *Masouiæ sua ditionis facit:*

& scribens se Poloniæ Regem,

Pomeraniam Cruciferis donat.

Litteræ Ioannis Bohemiæ Regis, quibus Pomeraniam Cruciferis donat.

1329. *Quòd cum inter singula pietatis opera, quibus ad æterni Regis peruenitur solium, illud maximè animarum saluti prodesse credamus, cum religiosis locis, aut Deo dicatis hominibus, qui Domino quotidie famulantur, aliquid, de quo proficientes in melius, augmentum accipiant, datur liberaliter & confertur. Sanè quia Religiosi viri, frater videlicet Vernherus de Orszela fratrum Ordinis hospitalis S. Mariæ Domûs Teutonicorum Hierosolymitanæ Magister generalis, ipsi quoque fratres Prussiæ, quorum conditio laudabilis, vitaque & religionis sacræ gestant exercitium memorabile, nos allicit, graues & intolerabiles pro dilatatione fidei Orthodoxæ, ob cuius defensionem contra Lithuanos, & ipsorum secutores quoslibet hostes Christi pestiferos, prout ipsi vidimus, murum inexpugnabilem se exponunt, angustiati, fecti, cæsi, & irremediabiliter sæpius sunt afflicti; Nos vt Magister & fratres prædicti, labores, & expensas, ac curas huiusmodi, in se & suis adiutoribus & subditis ferre, ipsisque intendere, vt antea, & resistere fidei Christianæ oppressoribus possint vberius, participationem bonorum, quæ per eos fiunt vbilibet, operum affectantes, vt de bonis huius mundi cælestia nancisci, & Regum Domino congregare æternaliter mereamur, pro Prædecessorum, primogenitorum, ac hæredum nostrorum, nostraque animarum salute, nec non peccaminum nostrorum remedio, ipsis Magistro & fratribus, ac toti Ordini, communicata manu, pari consensu ac vnanimi voluntate, nulla fraude inducti, seu dolo aliquo circumuenti, purè, liberè, & irreuocabiliter inter viuos, nomine simplicis puræque eleemosynæ propter Deum, & venerationem gloriosæ virginis Mariæ, de liberalitate & munificentia Regia, consensu nostrorum fidelium accedente, damus, donamus, & conferimus terram Pomeraniæ, & quicquid ad eam, vel in ea, in toto, vel in eius parte, nobis, hæredibus & successoribus nostris Bohemiæ & Poloniæ Regibus aut Reginis, iuris, proprietatis, dominii, aut actionis competiit hactenus, aut competere poterit quomodolibet in futurum, ad habendam, tenendam, & regendam, vtifruendam & possidendam, per eosdem Magistrum & Fratres, successoresque eorum, ac totum Ordinem, iure proprietatis perpetuo, pacificè, & quietè, quicquid eis, aut suis successoribus deinceps placuerit, in perpetuo faciendum, cum omnibus & singulis, quæ infra prædictam terram, seu intra aut supra, vel etiam subtus terram eandem, cum accessibus & regressibus suis continentur, cum omnibus videlicet suis iuribus, appendiis, pertinentiis, ciuitatibus, oppidis, castris, villis, allodiis, campis, agris cultis & incultis, pratis, hortis, montibus, vallis, planis, rubetis, deserto, viis & inuiis, fluminibus, ripis, riuis, stagnis, aquis, aquarum decursibus, molendinis in aqua vel ad ventum expositis, venationibus, occupationibus, piscationibus, piscinis, Iurisdictionibus, monetis seu theloneis, Iurispatronatibus Ecclesiarum, feudis, vasallatibus, militiis, clientibus, censitis, agricolis, seruitoribus, omagio quocumque seu alio quouis titulo, censibus, redditibus, prouentibus, & fructibus: & vniuersaliter cum omnibus & singulis vtilitatibus, quæ habentur supra, infra, vel intra terram prædictam, vel etiam sub terra eadem mineris, vel metallis, auri, argenti, cupri, stanni, plumbi, ferri, vel generis alterius cuiuscumque, vt puta, lapidibus, sale, vel aliis obuentionibus quibuscumque, & in quibuscumque rebus consistant, in integrum cum omni vsu, seu requisitione nobis, aut alteri nostrum successoribus, aut hæredibus nostris ex eis, vel pro eis rebus, aut aliqua earum modo quolibet pertinente. Nihil in eadem terra aut suis pertinentiis, nobis, hæredibus, vel successoribus nostris, proprietatis, iuris, actionis, vel dominii penitus reseruantes. Vt autem hæc præsens donatio nostra, purè & simpliciter propter Deum, sicut prouidè & rationabiliter, ac iustæ donationis titulo celebrata & consumata, robur perpetuæ obtineat firmitatis, promittimus nostro, hæredum, ac successorum nostrorum nomine, contra eam nullo vnquam tempore facto aut iure facere, vel venire per nos vel alios, publicè aut occultè, in toto vel in parte, nec eam reuocare in vita vel in morte, occasione ingratitudinis cuiuscumque, seu tam præsentium quàm superuenientium liberorum. Volentes ad maiorem certitudinem seu etiam cautelam, ex nunc Inclytus Carolus primogenitus noster, fide præstita, corporalis loco iuramenti, spondeat & promittat dictis Magistro & fratribus, pro se suisque successoribus stipulantibus, quòd dictam terram, seu aliquam eius partem, per se vel alios, nullo vnquam tempore impetet, de iure vel de facto, modo aliquo, seu inquirat: Sed ipse cum omnibus suis conterminis, donationem huiusmodi ratam, gratam habeat firmiter in futurum. Renunciantes spontè & expressè, pro nobis, nostrisque successoribus & hæredibus vniuersis, exceptioni, doli mali, in factam actioni, beneficio restitutionis in integrum constitutioni, & consuetudini cuiuslibet contrariæ, literis & Indulgentiis Apostolicis, Imperialibus, seu à Romanis Regibus impetratis, vel etiam impetrandis, omnique iuris Canonici vel ciuilis auxilio, per quod nobis, hæredibus, aut successoribus nostris sæpefatis, posset aliquo modo suffragium, Magistro verò aut fratribus seu ipsi etiam Ordini præiudicium quomodolibet generari: Imò etsi ipsa terra, seu aliqua eius pars Pomeraniæ, per Inclytam Dominam Elisabeth Bohemiæ & Poloniæ quondam Reginam, relictam quondam recolendæ memoriæ Venceslai olim Bohemiæ & Poloniæ Regis, soceris & prædecessoris nostri, vel hæredes eius, fuerit impedita; ipsam terram & quamlibet eius partem, ab impetentibus & quolibet impetente, disbrigare & liberare nostris promittimus laboribus & expensis. In quorum omnium testimo-* 1329.

1329. *testimonium & cautelam, præsentia scripta fieri, & sigillis nostris iussimus communiri. Actum & datum in Thorun Dominica Inuocauit. Anno Domini millesimo tricentesimo vigesimo nono. Præsentibus Spectabilibus & Nobilibus viris fidelibus nostris, Iosrido Comite de Lunigi, Henrico Comite de Wilnow, Vlrico Domino de Hanow, Petro de Hezeburg, Henrico de Lippa iuueni, Vilhelmo de Lankfteyn, Cunone de Korlurz, Othone de Bergaw, Bernardo de Sumeburg, & aliis plurimis fide dignis, quos in omnium supradictorum, testes duximus requirendos.*

1330. Festiuitate Sancti *Ioannis* Baptistæ proximante, cum ex nimio feruore solis, segetes in maturitatem debitam vltra solitum cursum productæ essent: *Vernherus* de *Orszela Prussiæ* Magister, mercenario milite ex *Almanis* & *Bohemis* conducto, ad oppugnandum cæteras Regni *Poloniæ* prouincias, ex assistentia & instigatione *Ioannis Bohemiæ* Regis ausus sumens, in frequenti & numeroso exercitu, ad castrum *Nakyet* veniens, illud die nona Iulii capit & exurit; Vbi & capitaneum eius *Henricum* militem, cum aliis defensoribus comprehendit. Ab inde autem abducit, & in terram *Cuiauiensem* ad castrum *Vischegrad* descendens, illud conquisitum exurit. Ne autem castro *Radzieiow* potiretur, & Regnum ex illo prædis & spoliis afficeret, gentes Regiæ, antequam Magister ad illud pertingeret, igne sponte adhibito, illud septima die Iulii consumunt. Applicat posthæc exercitum ad castrum Episcopi *Wladislauiensis Raciasz*, & illud pluribus diebus, machinis, cæterisque instrumentis fortius quo potest quatit & oppugnat. Et licet plures nobiles & vtriusque sexus homines, qui fortunas sarcinasque suas illuc deposuerant, viriliter defensioni castri intendissent, non tam castro, quàm personis, coniugibus, liberis, pignoribusque & substantiis suis, quæ illic congesserant, consulturi: crebra tamen bombardarum proiectione, omnibus propugnaculis aut confractis aut debilitatis, dum nec quisquam posset defensionem oppositurus consistere; puteus quoque ex quo castrenses aquâ reficiebantur, esset illis Cruciferorum potentiâ ademptus, multique tam senes quàm paruuli siti periclitarentur, quatuordecima die mensis Iunii, patefactis vndique introitibus, castrum *Raciasz* conquiritur: Et Magister *Prussiæ*, eiusque exercitus, pluribus pecuniis, armis & thesauris, variarumque rerum & spoliorum supellectili potitur: Plurimos etiam homines, nobiles, & plebeios illic captiuat. Quos *Matthias* Episcopus *Wladislauiensis*, compassus eorum calamitatibus & miseriis, solutis ex pacto quadringentis marcis *Polonicalibus*, à Magistro redemit, & pristinæ libertati restituit. Et quoniam in castrorum conquisitione milites multos insignes amiserant, (neque enim cessit illis sine multa sanguinis effusione victoria, vt strages cladesque tunc accepta, magna illos pœnitudine & amaritudine pro desideratis, quorum numerus in decuplo strage hostili superior erat, afficeret) in rabiem quandam versi, suorum parentando funeribus, omnes *Polonici* generis homines, tam senes, quàm adultos, viros & mulieres, & quod horrendum est, Sacerdotes & Ministros Dei, paruulosque & sugentes vbera, miserabiliter perimebant; spoliisque & cædibus huiusmodi non contenti, etiam in tecta innocua, & in villas circumiacentes, quæ post superiora incendia paucæ remanserant, & quæ aliquantulum fuerant refectæ, flammis ea demoliendo sæuiebant. His autem patratis, in domos, pluribus suorum amissis, reuertuntur, cum magna spoliorum & pecorum præda. Capti autem fuerunt in conquisitione castri prædicti, *Swantoslaus* frater *Matthiæ* Episcopi *Wladislauiensis* germanus, *Vincentius* Castellanus de *Starogrod*, *Nicolaus Zabłotny*, *Nicolaus* de *Wolya*, & alii quàm plurimi. Interfecti verò *Paulus* de *Kruszino*, Iudex *Gniewkouiensis*, *Zira* de *Klobia*, *Demeter* Succamerarius *Brestensis*, *Bogutha* filius *Cristini* Iudicis *Wladislauiensis*, *Albertus* de *Trzaskowo*, *Czoło* de *Smarzowyce*, *Iacobus* de *Raciasz*, & alii quam plurimi. Quindecima quoque mensis Septembris, castrum *Gniewkouiense* per eosdem Cruciferos conquiritur & crematur. Ad soluendum autem fratrem suum *Swantoslaum*, cæterosque captiuos, & ad retrahendum castrum *Raciasz*, cæteraque bona in *Pomerania* per Cruciferos occupata, *Matthias* Episcopus *Wladislauiensis*, tanto ferebatur, siue id pusillanimitas quædam siue carnalitas efficiebat, affectu, vt iniussu *Wladislai Poloniæ* Regis, & sui consilii, habito cum Magistro *Prussiæ Vernhero* apud *Thorun* in die S. *Bartholomæi* conuentu, ignominiosum fœdus, suis & Capituli sui *Wladislauiensis*, firmatum literis, pepigerit: omnes decimas terræ *Pomeraniæ* manipulares, qui sibi & Clero suo iuxta morem vetustum Regni *Poloniæ* & prouinciæ *Gnesnensis* manipulatim de quolibet grano solui consueuerant, remiserit in sex tantummodo grossos, obligando se præfatæ remissionis primùm Metropoliticam, deinde Apostolicam confirmationem infra vnum annum expediturum; mensam suam Episcopalem, & Cleri sui beneficia vehementer mutilando.

Cruciferis autem in *Prussiam* diuertentibus, *Wladislaus Poloniæ* Rex, qui sub illo anni tempore, quo Cruciferi terras suas hostiliter inuaserant, magna cura & studio exercitum de propriis & externis gentibus conquirebat, volens cum Cruciferis, nisi celerius excessissent, decernere. In sui quidem & *Hungarorum* exercitus, cui *Vilhelmus Austriæ* Dux præerat, à *Carolo Hungariæ* Rege missus, & *Gedemin Lithuaniæ* Dux cum *Lithuanorum* & *Samogitarum* exercitu aduenerant personaliter, terram

Vernerus Magister Prussiæ

castra Nakyet

Vischegrad

& Raciasz cum multis hominibus capit & incendit.

Matthias Episc. Wladislau. cum Cruciferis fœdam conuentionem paciscitur.

Wladislaus Rex

1330. *omnem fere Prußiam populatur*

ram Cruciferorum in forti robore sui exercitus ingreditur, & terram *Culmensem* passim vrit & depopulatur. In vltionemque suorum, qui per Cruciferos inhumaniter cæsi, cædes in omnes iubet latè extendi, nec vlli sexui aut conditioni indulgere. Clauserant autem Cruciferi Regi *Wladislao* iter & ripas vtrasque fluuii *Drwancza*, in quo & *Prussiæ* Magister *Vernherus* de *Orszela*, & *Liuoniæ* Magister personalem præsentiam agebant, Regium operiebantur aduentum: transitum sibi per fluuium *Drwancza*, & bombardarum proiectione, & campestri prælio, confisi de viribus gentium suarum, robore, & arte, qua fluuium muniuerant, prohibituri. Rex autem *Wladislaus*, ad fluuium *Drwancza* perueniens, pluribus diebus illic consistere coactus est. Quocumque enim se Rex cum exercitu vertebat, illic Cruciferorum copiæ è regione sua aduentabant, & ne Rex cum gentibus suis fluuium *Drwancza* in locis præsertim languidiorem vndam habentibus, superaret, summâ vi, summâque cura, bombardis atque telis adnitebantur. Rex autem vnius agrestis instructione vado fluminis comperto, à flumine *Dzrwancza*, motis statiuis iter retrogradum flectit, versus *Brodniczam* se simulans iturum, vt hostes à defensione ripæ auertat. Locat autem in syluis, abditisque locis, gentium suarum expeditarum aliquot millia: hisque mandat, vt quam celerius possint, hostibus à ripa auersis, fluuium superent, fumoque signum præstent. Quæ omnia dum iuxta ordinationem Regis prouenissent, & omnis exercitus Cruciferorum ad *Brodniczam* diuertisset, credens & illic Regem venturum: milites Regii ex statione prodeuntes, fluuium *Drwancza* absque impedimento & prohibitione aliquali transeunt, & fumo, iuxta quod erat imperatum, Regi, qui ad tria miliaria versus *Brodniczam* iter confecerat, signum ostendunt. Quo rex accepto, reflexo itinere & gradu concito, ad fluuium *Drwancza* ex hesterna statiua suâ perueniens, flumine præfato *Drwancza*, circa molendinum *Lubicz* facilè superato, molendino conquisito & incenso, & his qui erant in præsidio cæsis, aliquibus captis, acies ordinat, conflictumque cum hostibus magno æstu, magnaque auiditate præstolatur. Iustis enim armis indutus, & copias tam pedestres quàm equestres habens exercitatas & pugnaces, nihil auidiùs quam cum hostibus pugnam conserere, & aut gloriosam victoriam ex hoste tam infesto & improbo referre; aut honestam mortem, si ita fatis datum fuisset, obire æstuabat. Cruciferi autem præter spem & opinionem suam exercitum Regium mactæ virtutis suo multò superiorem fore videntes, cum & exercitum haberent ex nouo & mercenario milite, & multis generibus collectum, nec illis satis fidere auderent; venire in certamen, & aperta acie decernere discrimino-sum putantes, dissoluto campestri exercitu, in munitiones & castra discedunt. Rex autem desiderio pugnæ fraudatus latius mandat vastationem extendi. Milites autem imperata Regis exequendo, omnem terram *Culmensem*, igne, cæde, & spoliis infra quindecim dies conficiunt, & quoslibet vicos & ciuitatum suburbana exurunt. Fretus quoque multitudine & militum numero abundans, multas passim manus in *Prussia* regionem, & in extrema quæque finium prædandum mittebat, prædamque & magnam vim pecorum aliquoties coactam in *Poloniam* remittebat, agros vastans, vicos exurens, oppida funditus demoliens, multa illic fortiter egit, multos agros hostiles incendiis & populatione vastauit, & tempestatis instar, multa solo strauit. Descendit posthæc in *Dobrzinensem* terram, & castrum *Dobrzinense* expugnare aut intercipere satagens, aliquot diebus in eius expugnatione immoratus, dum videret illud strenuè defendi, in *Culmensem* terram reuertitur, & circa castra *Schonscze* & *Lipno* aliquantulum immoratus, in vlteriora exercitum producere parabat. Caduceatores ex parte Magistri & Cruciferorum apud *Grudzac* existentium, cum blandis oblationibus de pace missi, Regem a proposito auertunt. Qui cum potuisset cum tam potenti exercitu, etiam terram *Prussiæ* vltra *Oszam* positam, quemadmodum in animo destinauerat, posuisse in desolationem & exterminium, suasque iniurias vltum iri, restitutione terræ *Dobrzinensis*, & omnium castrorum ac munitionum, quæ in illa aliisque locis Cruciferi locauerant, prius percepta, de campestribus statiuis excedere, & ab ampliori vastatione terræ abstinere, firmatis inscriptisq; treugis, ad diem SS. *Trinitatis* anni futuri duraturis, consentit. Ea tamen conditione interpositâ, vt super occupatione terræ *Pomeraniæ*, & damnis inde secutis, durantibus treugis, *Carolus Hungariæ* Rex pro parte *Wladislai* Regis *Poloniæ*, pro parte verò Cruciferorum *Ioannes Bohemiæ* Rex, arbitri tunc electi, haberent plenum posse iustum pronunciandi arbitramentum, & compellendi vtramque partem ad suæ decisionis obseruationem. Hæc etenim conditio *Wladislaum Poloniæ* Regem amplius mouit, vt armis depositis, treugas acciperet, sperans per illas suæ hæreditatis & patrimonii, absque effusione sanguinis Christiani, restitutionem prouenire. In hunc modum pace in die S. *Ioannis* Baptistæ per sufferentias composita, guerra atrox intercepta est, & *Wladislaus* Rex *Poloniæ*, cum omni exercitu suo incolumis & alacer in Regnum suum, *Lithuaniæ* Duce *Gedimino* in *Lithuaniam* diuertente, reuersus est.

Magister vero videns se inferiorem

promissa restitutione terræ Dobrzinensis

ad annum fœdus parauit:

Et de Pomerania in Bohemiæ & Hungariæ Reges compromittunt.

1330.

Carolo Hungariæ Rege, pluribus iam annis statum agente in *Hungariæ* Regno beatum & tranquillum, ab omni bellico fremitu interno & externo circumscriptum, dum & pulcherrimorum filiorum numero puta-

Digitized by Google

1330. putaretur inter mortales felicissimus, & raræ prudentiæ dote, qua plures ante se Reges anteibat, tam subditis quàm aduenis esset spe- A ctabilis & admirandus, subitò in tam clara stabilique serenitate, grandis tempestas coorta, penè eius & filiorum statum euertit, & in miserrimam sortem eius felicitatis cursum, nisi Diuina propitiatio prouidisset, mutauit. Erat quippe inter Barones Hungariæ quidam Nobilis *Felicianus* nomine, vir primùm sortis mediocris, & qui superiori tempore in *Matthiæ* de *Tranczyno* Palatini *Transyluaniensis* obsequiis moratus, ab eo in gradum potiorem & præcipuum fuit euectus. Quo relicto ad Regis *Caroli* obsequia se conferens, fauore largitioneque Regis celebris inter Barones primores habebatur. Regis insuper *Caroli* animum sedulitatis & obsequiorum officio adeò B deuinxerat, vt quæque Regis abdita & penetralia, pro quolibet tempore sibi paterent pro ingressu. Cœca itaque cupidine occupandi Regni, magnis ausibus inflammatus, tàm Regem, quam Reginam, & prolem eorum, cæde cruenta summouere in animo destinat, & ad perficiendum temerarium scelus, sæpè de loco & tempore, quo id aptius exequeretur secum tacitus pertractat. Dum autem *Carolus* Rex feria tertia post Octauas Paschæ, que erat dies Martis decima octaua Maii in Curia ante castrum *Vischegrad* sita, cum consorte sua Regina *Elisabeth*, & duobus filiis *Lodouico* & *Andrea*, inter prandendum consisteret, nullusque ex militibus & custodibus corporis, C præter ministros tabulæ deseruientes, & hos quidem paucos in numero, adesset; *Felicianus* filio & familiaribus aliquot comitatus, solita licentia, Rege vescente, ingressus, acutissimum mucronem, quem sub chlamyde tectum gestabat, vehementissimo impetu, & qualem spes & extrema desperatio causabant, in Regem vibrat & Reginam. Quibus subito periculo perculsis, contra mucronis tamen ictum dextras, pro capitum incolumitate opponentibus, *Carolo* Regi in manum sinistram cruentum, leue tamen inflictum vulnus est. *Elisabeth* verò Reginæ dextra, quà orphanos & pauperes alere, miserabilibus personis ministrare, vestes sacras & ornamenta sarcire, & a- D lia pietatis opera solita erat exercere, amputatis quatuor digitis, mutilata. Ad pueros deinde Regios, fratres duos, conuersus, in eorum necem toto nisu, priorem in parentibus admissum correcturus errorem, velut furibunda præda grassabatur: sed Curatoribus & Pædagogis puerorum periculum in se excipientibus, conatus *Feliciani* recidunt ad irritum. Feruescente autem huiusmodi rumore, *Ioannes* filius *Alexandri* de Comitatu *Potoken* adolescens ingenuus, qui Dapiferi officio tunc fungebatur, *Felicianum* in pueros crudelitatis & necis opera edere anhelantem, primus aggressus est, sic, vno ictu inter collum & scapulas inflicto, depressit debilitauitque, vt corruens deflueret præceps in terram. In quem cæteri milites & serui Regii certatim pro fide declaranda irruunt, & corpus multis pugionibus attritum, in partes discerpunt. Capitur & tunc *Feliciani* filius, qui familiaribus pro magnitudine periculi & sceleris in fugam versis, vt patris fieret desertor, nequaquam poterat induci. Comprehenduntur & in fuga *Feliciani* satellites, & tam ipsi, quàm infelicis *Feliciani* filius, ad caudam alligati equorum, tamdiu per vicos & plateas tracti sunt, donec ossibus nudatis miserrimè expirarent: quorum cadauera passim per vicos iacentia, dum illis sepulturæ officium exhiberi censeretur indignum, à canibus discerpta atque depasta sunt. Testa capitis *Feliciani*, *Budam*, manus verò & pedes, cæteraque cadaueris membra, in principaliores Regni *Hungariæ* ciuitates distributa, in horrorem & notionem tanti facinoris, portarum valuis affigenda, translegabantur. Ad filiam tandem miseri *Feliciani*, *Claram* quidem nomine, sed sorte ei proueniente obscuram, furor militum enixius in vltionem tentatæ mortis & vulnerum Regiorum operam nauantium peruenit. In curia Reginæ *Elisabeth*, inter virgines Nobilium Reginam concomitantium morabatur, pulchritudine & formâ excellens, facilè aliarum omnium decorem peruincebat. Sed calentibus adhuc militum animis, nec formæ delatum est; de grege coæuarum extracta, quoniam factionis paternæ credebatur fuisse conscia, in naribus, labiis, & vtriusque manus digitis truncata, per ciuitates vicinas, & villas, in spectaculum semianimis & misera ducta, vociferare crimen suum & paternum confessione publicâ compellitur. Iustè illi truncationem membrorum, propter scelus in Regem, Reginam, & prolem eorum, non cupiditate Regni, sed iniuriæ magnitudine tentatam accidisse. Hâc excruciata, altera filia *Feliciani*, *Zeba* nomine, natu maior, & cum marito *Kopay*, cui nupserat, in exilium acti. Plures denique alii præfati *Feliciani* fratres & cognati, aut morte, aut exilio mulctati sunt. Nonnulli in *Poloniam* venientes, illic perpetuum agunt incolatum, vocitanturque *Amadeiones*, aquilam albam sine pedibus pro insigni Nobilitatis deferentes. Quorum successio & genus, quamuis ex humili & vix notà sorte, etiam & hactenus perdurat. Habet & nonnullorum assertio, *Felicianum* militem in eam rabiem lapsum ideò fuisse, quòd *Elisabeth* Regina *Hungariæ*, filiam ipsius *Feliciani*, *Claram*, apud se demorantem, germano suo *Casimiro* filio *Wladislai Poloniæ* Regis, tunc in *Hungaria* agenti, eius decore capto, prostituendam tradiderit, vel vt prostitueretur, dissimulatum vultum & animum gesserit. Valetudinarium enim se præfatus Dux *Casimirus*, quò facilius facem suæ libidinis impleret, fingens, velut

Carolus Rex Hungariæ cum coniuge inter prandendum

a Feliciano vulneratur.

Quo facto ille cum omni sua progenie misere occiditur.

Prostituta autem erat filia Feliciani Clara Casimiro Poloniæ Regis filio.

Digitized by Google

1330. velut languens lecto iacere cœpit. Ad quem visitandum, cum soror germana *Elisabeth* Regina *Hungariæ*, à qua plus quam germano diligebatur affectu, introisset, & cordis illi non corporis ægritudinem, quâ super virginis *Claræ* cruciabatur amore, probe nosset, familiaribus qui ægrum obseruabant, quasi secum nonnulla secreta tractatura, de cubiculo eiectis, sola illic nonnisi cum præfata virgine *Clara* eam comitante remansit, & verbis aliquot in speciem factis, discessura, virginem *Claram* apud Ducem *Casimirum* prostituendam reliquit: rata prostitutionem huiusmodi, parui aut nullius momenti culpam fore, & nec prodituram ad publicum, neque aliquot causaturam discrimen. Diuinitate autem scelus prostitutionis exhorrente, secus omnia quàm Regina *Elisabeth* rebatur prouenere. Virgo enim *Clara* a *Casimiro* Duce pro libito oppressa prostitutaque, prostitutionis suæ dedecus, *Feliciano* parenti secretè, vltum iri obsecrans, stuprum suum insinuat. Qui indignitate rei & iniuriæ permotus, ad obtruncandum *Carolum* Regem Dominum suum, & *Elisabeth* Reginam, eorumque pignora, sciens *Casimirum* Ducem se ex *Hungaria* in *Poloniam* euoluisse, animum destinat, & obtruncationis facinus, ordine, quem descripsimus attentans, sibi & vniuersæ ferè domui suæ miserabiles cruciatus innexuit. Asserunt *Pannoniorum* Proceres, ex eo die, quo huiusmodi facinus apud illos patratum est, omnem felicitatem ab illis & Regno eorum defluxisse, & innumeras clades & vastationes a Barbaris, etiam vsque ad nostra tempora deriuatas, in illos recidisse. *Elisabeth* etiam *Hungariæ* Regina, opprobrium ministerii sui in vita & morte ferre coacta, *Kikuthana* Regina, in vulgari *Polonico*, quod significat *manu manca*, vocitabatur. *Casimiri* vero Ducis, expost *Poloniæ* Regis semen, paruo tempore durans, vltio Diuina deleuit. Sororinum suum, sed alioquin exitu crudelius in *Hispanorum* annalibus legimus accidisse: *Gothorum* enim Rex *Rodericus*, filiæ *Iuliani* Comitis *Spartanorum*, apud Curiam suam demoranti, vim inferens, ab eodem *Iuliano* Comite, *Arabibus*, illum adiuuantibus circa flumen *Videlac*, octo continuis diebus dimicans, conflictus & occisus est, & vniuersis ferè *Hispanis* ab *Arabibus* occupatis, *Gotthorum* gens *Asiæ*, *Europæ*, & *Aphricæ* inclyta triumphis, vnius hominis pessundata flagitio, propè in excidium exterminiumque acta, armis *Arabicis* incuruata succubuit.

Carolus Hungariæ Rex ... *dum sine*

Casuali & extraordinario periculo *Carolus Hungariæ* Rex euitato, in aliud æquè ingens, voluntarium quidem & deliberatum, non tam sibi, quam suis exitiale, est prolapsus. *Bazarado* enim *Valachiæ* Voieuodæ, suggerentibus, & ad id eum multiplici suasu pellicentibus, *Thoma* Voieuoda *Transsyluaniensi*, & *Dionysio* Baronibus, bellum, belli causa non extante, indicit: *Thoma* & *Dionysio* præfatis, *Valachiæ* ambientibus Principatum. *Seuerino* autem expugnato, & *Dionysio* tradito, Legati *Bezaradi* veniunt ad *Carolum*, petentes *vt ab armis discederet: Bazarad septem millia marcarum argenti, & Seuerinum, dato filio pro vade, ei largiturum, & in potestate sua futurum: vlteriorem in terras suas expeditionem, sine Regis & exercitûs sui periculo, transigi non posse.* Rex autem *Carolus*, æquæ humilique legationi superbè respondens, comminatus est *Bazaradum velut vnum ex bubulcis & pastoribus ouium suarum, de tuguriis per barbam extracturum.* Et licet a Consiliariis, rogatus, *vt mitius responsum, susceptis quæ offerebantur, ederet*, à sententia & priori responso non poterat dimoueri, & promoto exercitu, non prouisis commeatibus, neque itineribus exploratis, *Alpes* & inuias syluas, arentiaque intrauit loca, illas quoque diebus aliquot peragrans, famis inedia, antequam eas superaret, exercitus laborare cœpit. Ad quam restringendam, ampliora etiam Regem veritum discrimina, treugæ pacis a *Bazarado* magis petitæ quam dam datæ sunt. Ea conditione apposita, vt à *Bazarado* darentur scioli & fideles itineris Duces, Regem *Carolum* & copias exercitus eius, compendiosiori via, in plana Regni *Hungariæ* reducturi. Sequebatur itaque *Carolus* Rex & suus exercitus Duces a *Bazarado* datos, iter monstrantes: nullum dolum pace data hosti reconciliato inesse præsumens. Duces autem itineris, iuxta instructionem & mandata, quæ à *Bazarado* acceperant, Regem & exercitum eius ad stricta & concaua montium perducunt. Vbi *Valachi* & a fronte, & a tergo, Regis exercitum inuadunt. Cæteri autem supernè tela & saxa iacientes, plures mortales, cum nec pugnandi, nec resistendi præstaretur facultas, tuti ipsi ab omni inuasione, passim miserabili morte conficiunt. *Carolus* Rex serò superbæ responsionis, & spretæ oblationis & Consilii pœnitens, cum videret fortissimos quosque milites suos, absque dimicatione, ante conspectum suum & oculos, morte indigna confectos esse, induviis insignibusque Regalibus, ne agnosceretur, abiectis, & in filium *Dionysii*, *Deszow* nomine, collatis, qui & ipse postea Rex creditus, saxis & telis obtritus est, fugam capessit, & cum paucis ignominiosam mortem, aut calamitosam captiuitatem ægrè euadit. Reliquus exercitus Regius, aut miserabili morte, aut turpi captiuitate vel fugâ confectus. *Valachi* omnium rerum quæ tantus habere consueuit exercitus, sine bello potiti, reliquias miserabilis exercitus, Sacerdotibus etiam Domini, qui Regem comitabantur, non parcendo, aut crudeliter trucidabant, aut pro voto depactabant. *Carolus* Rex fugâ cum paucis saluatus, in *Vischegrod* priuato sordidoque habitu, plurimos lugubres eiulatus & lachrymas de

1330. *causa Valachum inuadit*

ac æquas conditiones oblatas spernit,

per ipsum funditus dolo profligatur,

ipso Rege vix euadente.

1330. de strage & ruina sui exercitus vociferans & effundens, pervenit: præsentibus & posteris abutendi humili oblatione, & conditiones hostis inflato spiritu aspernandi, efficax præbiturus remedium.

Decimo sexto Calendas Iunii, *Venceslaus* alias *Vanko*, filius iunior *Beleslai Masouiæ* Ducis ex *Bohema* susceptus, crudelis & seuerus in milites & subditos, in *Vischegrod* moritur, & in *Plocensi* Ecclesia sepelitur, filium vnicum *Boleslaum*, quem ex filia *Gedimini Lithuaniæ* Ducis susceperat, relinquens.

Fratres S. Mariæ de nigra Cruce Rigam occupant.

Sub Pontificatu *Ioannis* vigesimi secundi, Archiepiscopo *Rigensi* tunc in *Romana* Curia agente, fratres domus *Teutonicorum S. Mariæ* de nigra Cruce, post varias oppressiones, violentius, & damna, fundatoribus suis Episcopis *Liuoniæ*, & eorum subditis illatas, Ciuitatem *Rigensem*, a primæua eius fundatione ad *Rigensem* in temporalibus & omni dominio pertinentem Ecclesiam, obsident, occupant, & expugnant, ac sui iuris faciunt: eo nimirum in Archiepiscopum *Rigensem* fundatorem suum vsi officio, quo & Cruciferi de *Prussia* in Reges & Principes *Poloniæ* fundatores suos in occupanda terra *Pomeraniæ* vsi fuerunt.

Vernhero Magistro Prussiæ succedit Lutherus.

Decima nona Octobris, in castro *Marieburgensi Vernherus* de *Orszeda Prussiæ* Magister, ab vno suorum fratrum Cruciferorum *Ioanne* de *Gindorff*, in cœnaculo multis vulneribus confossus interiit, & pœnas occupatæ terræ *Pomeraniæ* dedit. In cuius locum *Lutherus* de *Brunszwik* successit.

Antipapa a Ludouico Imp. constitutus captiuatur,

Pisani Petrum Corbariensem, fratrem Ordinis Minorum, falsum *Romanum* Pontificem, quem Imperator *Ludouicus* in *Germaniam* transiens *Pisis* reliquerat, captiuant, & ad *Ioannem* Summum Pontificem in *Auinione* tunc agentem, transmittunt. Apud quem errorem suum confessus, vitam tantummodò sibi concedi suppliciter exorabat. Sed iussu Papæ in carcerem honestum trusus, & triennio molestias captiuitatis perpessus, interiit.

& in carcere moritur.

Præfatus siquidem *Ludouicus* Imperator, molestè ferens se a *Ioanne* Papa vigesimo secundo excommunicatum nunciari, præfatum *Petrum Corbariensem*, vnitatem Ecclesiæ scissurus, in Antipapam erexerat, schismaque vigesimum primum introduxerat. Quod paruo tempore durauit, eodem *Petro Corbariensi* capto decedente.

Wladislaus Rex a Papa petit crucem & pecuniam contra infideles.

Wladislaus primus Rex Poloniæ missis ad *Ioannem* vigesimum secundum Papam, in *Auinione* tunc agentem, notabilibus, oratoribꝰ & expositoquanta bella, inuasiones, depopulationes terrarum Regni sui, à *Tartaris* & *Lithuanis* barbaris, interdum simul coniunctis, interdum sparsa manu & clandestinis inuasionibus Regnum *Poloniæ* atterant, prædaque citato agmine rapta, senibus & impuberibus necatis, puberibus verò in seruitutem miserabilem redactis, fugientes abducant; petebat se passagio vniuersali siue Cruce, contra *Tartaros* & *Lithuanos* danda, a *Ioanne* Papa, & consignatione aliquot millium florenorum, quò facilior barbaris fieret resistentia, iuuari. Summus autem Pontifex interpositis quibusdam rationibus & excusationibus, vtrumque negauit. Ne tamen Nuncios Regios vacuos a se remisisse, absq; aliquâ consolatione videretur, *Iubilæi* anni gratiam in festo Sancti *Stanislai* in Maio tribus diebus, & in translatione eiusdem *S. Stanislai* in autumno, aliis tribus diebus, in Ecclesia maiori *Cracouiensi* agendam concessit: ea conditione, vt quilibet illam meritutus duos aureos in capsas imponeret, in defensionem contra tartaros, *Lithuanos*, & barbaros a *Wladislao Poloniæ* Rege conuertendos. Agebatur itaque *Cracouiæ* in vtroque festo S. *Stanislai* annus Iubileus. Et multitudine magna non solum ex vniuerso Regno *Poloniæ*, sed & Regno *Hungariæ*, *Slesiæ* ora, vicinisque partibus coucurrente, non mediocris summa auri collecta est, & pro defensione Regni *Poloniæ* per *Wladislaum* Regem fideliter conuersa.

Et accepto Iubilao magnam pecuniæ summam colligit.

1331. Bellum per *Wladislaum* Regem Cruciferis illatum, & cum illis gestum, etsi anno superiori, prout demonstrauimus, per treugam aliasque conditiones, pacem perpetuam effecturas, fuisset dilatum, Cruciferis tamen conditionem in treuga appositam negligentibus, & *Ioannem Bohemiæ* Regem iuxta obligationem suam pro decidenda quæstione, & lite super terra *Pomeraniæ* exorta, non adducentibus, nec pollicitationi aut conditioni huiusmodi in aliquo parentibus, licet *Wladislaus Poloniæ* Rex *Carolum Hungariæ* Regem ad diem & locum constitutum, satisfacturus compactatis, adduxisset; mox de integro renouatum; maximo Regni *Poloniæ* periculo, summam rerum (nisi propitiatio Diuina tulisset remedium) euersuro, bellum geri cœptum est. Id autem ex re & occasione, vt fit, tenui ortum, maximum parturiuit confecitque incendium. *Wladislaus* enim *Poloniæ* Rex, ab obeunda belli imminemtis munera, & ad expediendas res publicas Regni sui, quæ corporalem requirebant præsentiam, videns se grauem & senio grandæuum esse, in festo *SS. Trinitatis* in oppido *Chenczini*, quarta decima die Iunii mensis, generalem omnium terrarum suarum agit conuentum. Vbi & de bello cum Cruciferis gerendo, & de rebus publicis expediendis, Prælatorum & Baronum suorum sano vsus consilio, certas facit ordinationes & edicta. Inter quas filium suum *Casimirum*, viginti & vnum annos natum, cæterùm adolescentem ea indole, vt iam tum appareret eum Regnum opulentius, quam in quod à Patre successurus esset, facturum, terris *maioris Poloniæ* præficit, & plenam illarum gubernationem, & administrationem singularum rerum, vt domestica rectè curarentur, & quietior

Senex iam Wladislaus

Casimirum filium maiori Poloniæ præficit,

Digitized by Google

1331. tior ipse, curis magis longinquarum terrarum solutus, *Cracouiæ* consistat ad reliqua, abrogato destitutoque *Vincentio* de *Szamotuli Posnaniēsi* Palatino a *maioris Poloniæ* Capitaneatu, demandat: pluribus monitis & interminationibus illum obstringes, *vt iustum in subditos ageret imperium, & pro recuperanda terra Pomeraniæ, cæterisque Gadibus Poloniæ Regni, a Cruciferis, Saxonibus, & Bohemis occupatis, omnes conatus, labores, & studia conferret. Inuasiones quoque Ruthenicas, pubescentibus tunc lacertis patrium imitatus morem, & militum robore refelleret. Habiturus in omnibus, si metum & amorem Diuinum in pectore synceré gestauerit, & a subditis subiectionem deuotam, & in singulis actionibus suis continuam prosperitatem.* His mandatis filium stabilitum & instructum, & munia patris exequi pollicentem, in *Maiorem Poloniam* cum militum caterua, non sine lachrymarum effusione remittit, ipse *Cracouiam* ingreditur, seniles annos in quietis dulcedine de cætero absumpturus. Sed quod in Statû Regni erat ordinatum stabilimentum, id illicò sæuam perniciem produxit. *Vincentius* enim de *Szamotuli* Palatinus *Posnaniensis*, de nobilitate & familia, quæ *Fasciam* defert pro insigni, & in vulgari *Polonico* domus *Natencz* vocitatur, ademtum sibi *Maioris Poloniæ* Capitaneatum, & lucris ex illo prouenientibus, quibus eius æstimatio in sublime tendebatur, se priuatum, grauiter & iniquo animo ferens, magno furore indignatus, non secus quam aliquam hæreditatem naturalem amisisset, qui non consueuit alicui nisi precario, quo & ipse, modo, illum consecutus fuerat, concedi: simulque quòd quædam sua fore facta post destitutionem suam plurimum patefactionis & inuidiæ habitura, metuens vltum iri, crimen prodendæ patriæ, sed non ad vltimum exitiale, opus non sanè legitimum, sed spiritu malignitatis ausum, in animum inducit Nec in illo exequendo aut secum, aut cum aliquo fido amico quidquam deliberationis aut consilii captat, sed sine omni cunctatione, quâ potest celeritate, spe nouandarum rerum, & cupiditatis ac superbiæ effrenata temeritate incensus, ad Magistrum *Prussiæ Lutherum* aduentat. Quem cum in *Marienburg* offendisset, pluribus verbis, & promissionibus eum perlicit, *vt armis sumptis Poloniam maiorem inuadat; nunquam præcessisse tempus, sed nec affuturum esse* astruit, *in quo vberioribus donis fortunæ Magister & Ordo, ni id velint suapte negligere, potiri possunt, & Ordinis sui efficere dilatationem, cum tam ipse, quàm genus suum, quo nullum aliud ea tempestate in illis oris ostendebat præstantius, partes Magistri & Ordinis essent enixius adiuturi, se Ducem belli, se exploratorem, se omnium quæ expeditio illa requireret administratorem, se denique castra & municipia maioris Poloniæ, adhuc sub sua potestate consistentia, resignaturum, & filium Regis Ducem Casimirum in manus Magistri viuum pollicebatur traditurum.* Tam amplæ oblationis & benè gerendi belli, quod propediem cum *Poloniæ* Regno gesturus erat, occasionem Magister *Prussiæ Lutherus* nequaquam sibi negligendam duxit, sed satis potenti & frequenti exercitu, qui ex *Almaniæ* regionibus donatiuo conductus aduenerat, collecto, illum, duos Capitaneos eidem præficiens, videlicet *Theodoricum* de *Aldemburg*, Marschalcum, & *Othonem* de *Lutenburg*, ex sententia Commendatorum & *Vincentii* Palatini *Posnaniensis* cuncta gesturos, in Poloniam quam secretius potest trasmittit: in *Thorun* ipse Magister sub expeditionis tempore moraturus. Exercitus itaque Magistri, superato circa *Thorun* flumine *Visla*, ad castra & oppida *Brzesczie* & *Iuniuladislauiam* primum, *Vincentio* de *Szamotuli* Palatino Ducatum præbente, in die *S. Mariæ Magdalenæ* applicat, & oppidanis remisse vigilas obseruantibus, pro propriis & amicis crediti hostes, ad ipsas portas quæ patebant insiliunt: parumque absuit, vt tam castris quam oppidis prædictis potirentur, donec per signa armaque hostes cogniti, per ciues militesque in castris consistentes, plurima cæde in his, qui laxius portis mœnibusque accesserant, editâ, ignominiose repelluntur. Accepta in *Brezesczie* & *Iuniuladislauia* non mediocri Cruciferi suorum clade & repulsa, in *maioris Poloniæ* interiora furtiuis itineribus, concito gradu, antequam eorum hostilis ingressus vulgaretur, & prius quam *Wladislao* Regi tumultuarios milites colligendi esset vlla facultas *Vincentio* Palatino *Posnaniensi*, ad euertendam concremandamque patriam dirigente monstranteque viam, perueniunt, & oppidum *Stupczam Posnaniensis* Episcopi, nil tunc hostile veritum, facto repentino insultu, capiunt. Quo omnibus spoliato fortunis & incenso, principalioribusque ciuibus in vincula coniectis, properè in *Pizdri*, ibi enim filium Regium Ducem *Casimirum* consistere ab exploratoribus *Vincentius* Palatinus didicerat, perueniunt. Ea sibi spe propositâ, quòd illic essent præfatum Ducem *Casimirum*, aduentum eorum & irruptionem minimè suspicantem, occupaturi. Vehementi itaque inuasione oppidum *Pizdri* aggressi, facilè illo, cum adhuc omnia neglecta, nulla prouisa in defensionem forent, potiuntur. Dux tamen *Casimirus*, periculo quod imminebat, parum ante denunciato, ex *Pizdri* cum fidelibus militibus discedens, & in loca syluestria velut tutiora se conferens, spes hostiles fauore Diuino fefellit. Cruciferi itaque nobilem & præcipuam prædam se amisisse dolentes, maiori furore & colera in ciues *Pizdrenses* debachantur, & pluribus captiuatis, cæteris cæsis, aut tortis, oppidum *Pizdri*, cum Ecclesiis & monasteriis succendunt, 1331.

deposito Vincentio de Schamotuli

Qui ægre illud ferens,

ad Magistrum Prussiæ fugiens

cum exercitu usque ad Pizdri omnia comburit

1331.

dunt, ſpoliis non modicis illic ditai. Conflagrato autem & ſpoliato oppido *Pizdri*, omnem oram oppido vicinam, citra vel vltra *Varth† sitam*, ſpoliis & incendiis (*Vincentio* Palatino *Poſnanienſi* in omnia huiusmodi facinora pauidos & repreſſionem verentes erigente) hoſtili animo corripiunt. Demolitis autem & igne paſtis plurimis oppidis & villis, nullam experti, iuxta aſſecurationem à *Vincentio* Palatino præſtitam, reſiſtentiam, in *Thorun*, multorum oppidorum & villarum *Maioris Poloniæ* ſecum vehentes prædam, *Vincentio* Palatino *Poſnanienſi* etiam illos comitante, reuertuntur. Cruciferi ſiquidem, vitii magis quàm ingenii humani more, in cupiditatem, quo plura per iniuriam occupauerant, ampliorem incenſi, nec acceſſione *Pomeraniæ* contenti, totius Regni *Poloniæ* Imperium affectare, aut ſaltem illud, ne alicui vſui foret, delere, ſin minus, languidare ex mala conſcientia, digna quandoque ſibi per illud euentura cœperunt: diuturnam earum terrarum, quas oppreſſione & ſanguine occupârunt, poſſeſſionem non habituri.

& cum victoria ad Thorun redit

Succeſſibus, & ſpoliis ex *Polonia*, per exercitum ſuum *Lutherus* de *Brunszwik* Magiſter *Pruſſiæ* relatis primum exhilaratus, commendato *Vincentio* de *Szamotuli* Palatino *Poſnanienſi*, quod fidem promiſſam ſyncerè cuſtodiendo, ea ad quæ iuerat executus fuiſſet, maiores auſus, maioresque ſpiritus, ipſo etiam Palatino *Vicentio* illos, & fide præſtitâ, & in poſterum præſtanda verbis augente, aſſumit: multoque mercenario milite ex *Rheno*, ex partibus *Almaniæ* conducto, etiam copias non ſolum ex propriis gentibus, ſed etiam ex *Liuoniæ* regionibus, per Magiſtrum *Liuoniæ* miſſas, in frequenti numero contrahit, & exercitum ingentem ordinat; præficiensque illi *Theodoricum* de *Aldemburg* Marſchalcum in Capitaneum, *Othonem* Prouincialem, *Zigardum Egilperpegenſem*, *Ioannem Dobrzinenſem*, item omnes Commendatores ſingularum terrarum, videlicet *Culmenſis*, *Michalouienſis*, *Pruſſiæ*, & *Pomeraniæ*, quas ſuperioribus annis dolo & fraude occupauerant, omniumque conuentuum pugnatores & milites, vt exercitus eſſet auctior; illi adiungit: & ad vaſtandum vniuerſum Regnum *Poloniæ*, ſub ductu *Vincentii* Palatini *Poſnanienſis*, quem largitionibus & promiſſis, præſentibus & futuris, ad fidem æquè præſtandam obligat, tranſmittit: Aduenisſe rarum tempus, & nullatenus negligendum ratus, in quo vaſtatio Regni *Poloniæ*, & illius qæque direptio, impunè poſſet prouenire: Regem quoque Poloniæ derenunciando iuri Pomeraniæ terræ poſſe impelli. Grauem itaque equitum, ſed & peditum

Vincentius de Schamotuli

1331.

inſignem numerum, & milites expeditos, & armis excitatos habens, exrercitus, *Pruthenicus* circa *Thorun*, cuius *Otho* de *Lucemburg* Commendator Prouincialis Ductor fuerat, *Viſlam* traiicit, & terra *Cuiauiæ* nulla vaſtatione propter commeatus violata, (illam enim iuris ſui & proprietatis in redeundo facere deſtinauerant) in terram *Lancicienſem* perueniunt, & ciuitatem principalem eiusdem terræ *Lancicienſis*, caſtro per milites Regios egregiè defenſo, conquiruut, & omnes villas eiusdem terræ atque oppida, diſcurrendo gyrum ſuccendunt. Ex *Lancicienſi* terra ad oppidum *Caliſz* iter vertunt, & caſtro conquiſito, ab oppido cum multa ſuorum ſtrage repulſi, quinque diebus *Ioannis Bohemiæ* Regis, qui ſe in illorum auxilium cum *Bohemico* exercitu venturum ſpoponderat, præſtolando aduentum, ſtatiua agunt. Sed aduentu *Bohemiæ* Regis fruſtrati, a *Caliſz* promoto exercitu, verſus *Znenam* & *Gneſnam* peruenientes, etiam Eccleſiæ Metropolitanæ *Gneſnenſi*, cum ſuo oppido *Znena*, *Nakiel*, *Srzoda*, *Pobiedziska*, *Kleczko*, *Koſtrzin*, & villis atque oppidis, paſſim diſcurrendo, flammas iniiciunt. Flagrabant autem omni ſtudio corpus Sancti *Adalberti* in *Gneſna* reperiendum inde auferre. Primum itaque Eccleſiam *Gneſnenſem* adorti, & ſpe ſuâ fruſtrati, corpus ſanctum diutius quæſitum nec repertum, cætera Eccleſiæ *Gneſnenſis* ornamenta, vaſa ſacra & clenodia, non ſecus quam barbari diripiunt. A *Gneſna*, *Vincentio* Palatino greſſus eorum regente, verſus *Vnieiow* & terram *Siradienſem*, dando ſpoliis & incendiis, violentisque virginum & mulierum deflorationibus & corruptionibus operam, procedunt, & caſtrum principale *Siradienſe* caſtrumque *Vnieiouienſe*, & oppida eis annexa capiunt. Item oppida *Vartham*, *Schadek*, *Staw*, & villas circumquaque conſiſtentes, monaſteria quoque & Eccleſias, in dictis oppidis & villis conſiſtentes, ablatis omnibus concupiſcibilibus, & rebus quas illic reperire poterant, ignis conflagratione demoliuntur. Priori autem monaſterii *Siradienſis* ordinis Prædicatorum *Nicolao*, genibus curuatis prouoluto apud *Hermannum* Commendatorenm *Elbingenſem*, cuius notitiam bonam, dum eſſet conuentus *Elbingenſis* Prior, contraxerat, ſupplicanti, *vt à cæde hominum innocentum, & præſertim à ſpolio monaſterii eorum & Eccleſiæ, concremationeque, in quod ſe plures cum bonis & fortunis contulerant, abſtineret, & ædibus ſacris parceret*, deſpectis prioris precibus Pruthenico linguagio pro maiori ſuperbia demonſtranda reſpondit: Ne preſth/ id eſt *non intelligo*. Monaſteriumque irruens, ſingulas res Diuino nomini in calicibus, crucibus, ornamentis, caſulis dicatas, & fortunas diuerſorum hominum

terras Lancicia

Siradia

Digitized by Google

1331. minum, fractis concussisque scriniis & cistis, abstulerunt. Monachos quoque Sancti *Dominici* quotquot in conuentu erant, cappis, homines vero vtriusque sexus induuiis, vsque ad extremam denudationem spoliore non horrebant. *Siradiensi* terrâ spoliata & exusta, iterum ad oppidum *Calisz* exercitus hostilis applicuit. Quod dum aliquot diebus sine aliquo profectu (locus enim alueo fluminis *Proszna*, qui in pluribus partibus stagnat, munitissimus) impugnassent, facile, naturâ enim & situ fluuii *Prosznæ* ubique septum, inaccessibile est, eorum impugnationes, conatus, & studia irrisit; & plures de exercitu eorum propius portas & mœnia, pro demonstranda animositate audentes accedere, interceptos, iusta nece extinxit. In quorum vltionem Cruciferi in oppidum *Konin* & in villas, & oppida tectaque innocua, multifarie diuisi, complendo omnia spoliis, incendiis, & cædibus, sæviebant. cum agris magis quam cum hominibus, vrendo populandoque, impium trahebant bellum. Nunquam tot incendia, tamque late manantia facinora committere ausi, nisi illos *Vincentii de Szamotuli* Palatini *Posnaniensis*, patriæ propriæ proditoris, obstinata iniquitas ad ea peragenda & incendisset & adiuuisset. Quapropter maledictus furor impii *Vincentii* Palatini, quia pertinax, & indignatio eius, quia dura, vesanus furiâ, animosus indignatione, impetuosus furore, oblitus fidelitatis, immemor religionis, contemptor honestatis, crudelis in se, homicida in proprios, proditor in Dominum, hostis in domesticos, vastator in Patriam, reus in omnes, sibi & domui suæ improperium sempiternum, omnia pectora *Polonorum* sua memoriâ prouocaturus in amaritudinem, & se suamque progeniem fœdo notaturus cauterio.

& Polonia maxima crudelitate

Milites & Nobiles Poloniæ per septem milliaria aggere facto se & sua tuentur

Tam graui autem & tam horrenda vastatione milites & nobiles *Poloniæ*, qui ad lacum *Niezamisl*, & in circum eius habitant, cognita, arcturi hostes, ne ad se quoque penetrarent, septem miliaribus in longum aggerem a *Zwolna* & *Kempa* villis incipientes, vsque ad oppidum *Gluschino* extruunt, fossaque profunda cingunt, lacusque à se distantes fossato huiusmodi committunt, rati hostes trans aggerem penetrare non ausos. Verum cognito ad lacum prædictum plures milites & agrestes conuenisse, & pecus frequens, ex regionibus quas vastauerant, illic conditum esse, tria equestrium millia illuc *Prutheni* transmittunt, nobilem & frequentem prædam consecuturi. Milites autem & Nobiles *Poloniæ*, qui se illic abdiderant, certiores de aduentu hostium, denunciantibus agrestibus, facti, *Wladislaum Poloniæ* Regem properè auisant: Qui illis Marschalcum suum, cum aliquot centenis Curiensium suorum trans mittit. Quo auxilio erecti, hostibus ad aggerem occurrunt. Et agrestibus copias eorum augentibus, hostes tanta cæde confligunt, vt pauci admodum cruentam mortem (neminem enim capi, aut captum sæuientibus agrestibus seruari licebat) euaderent. Cladem tunc Cruciferis inflictam, etiam ossium humanorum multitudo in palæstræ loco consistens, in eam vsque attestatur diem.

Quo cognito Prutheni tria millia eo mittunt pugnatorum,

quos omnes Poloni occidunt.

Wladislaus Rex, quamuis iam decrepitus,

Quamuis autem *Wladislaus Poloniæ* Rex, cognito Cruciferorum in terras sui Rgeni in forti multitudine altero ingressu, in ætate plenè decrepita esset constitutus, & in diebus suis longius progressus, quæ Martis opus omne & bellicos stridores, mollitis ac temperatis affectibus, refugeret, & rugosa iam fronte senex tepescens viribus, & corpus gerens in mortem, senecta corporis ad munera belli inualidus, seniles & languidos artus superioribus bellis & annis sentiret exhaustos: virtute tamen vicit naturæ incommodum, difficultates & labores bellicæ administrationis, iusta ira, viuacitatem subministrante & vires, & cum exercitu plurimorum suorum ex *Cracouiensibus*, *Sandomiriensibus*, maioris *Poloniæ* terris collecto hostibus præfatis Cruciferis, tunc terræ *Lanciciensi* imminentibus occurrit: statuens cum illis quamprimum decernere, & tam sæuam Regni sui vastitatem reprimere & propulsare. Grauis enim licet, non militaribus solum sed domesticis quoque abscessisset muneribus, in corpore tamen decrepito vigebat vis animi consiliique. Pluribus autem gradibus copias hostiles suis videns superiores, plurimum sub signis equitatum in ordinibus stare, a quo, si pugnam inire contingeret, possit sua acies interrumpi, in discrimen vniuersæ dimicationis, quemmadmodum animo destinaverat, non satis ad obsistendum sibi virium ratum venire eum infirmiore robore veritus, exercitum hostilem, in omnia ad quæ diuertebat loca sequendo, ex abditis & insidiosis locis, datâ opportunitate, grandi & crebra strage & irruptione assidua afficiebat, eos præsertim qui pabulatum frumentatumque ibant, aut ad spoliandas incendendasque villas discurrebant. Constituerunt autem Cruciferi, dum apud *Konin* in redeundo agerent, prælio Regem inuadere, ordinatisque aciebus perlicere eum credebant ad pugnam. Sed Rex tunc suas vires metiens, & de statiuis propere secedens, distulit certamen. Hinc effectum est, vt hostes sua inuasione territi, aut prodire longius ad inflammanda rura pertimescebant, aut prodeuntes obterebantur, nec late manare potuit ab vniuerso hostili exercitu patratum incendium, huiusmodi repressione & pauore sæpius restrictum. Rex interim *Wladislaus* corpore cruciabatur & spiritu, dum & sui Regni prædam & incendium intueri cogeretur, fumo & fauillis sæpius oculos eius & exercitus sui implentibus & strepentibus clamoribus plorantium subditorum, opemque suam non tam vocibus quam

bellum tamen meditatur.

Videns autem se imparem viribus

congressu omisso,

1331. fletibus, exposcentium, ad miserationem moueretur: ad certamen tamen ineundum, & suorum paucitate dissuasioneque, & aperta periclitatione prohibeatur. Fluctuans igitur multa spiritus anxietate, inopsque consilii, & quid in tot malis sibi restaret agendum secum voluens, mira dudum exercitati intellectus eruditione inspiratus concipit, deficientibus viribus, iustis dolis vtendum esse, & eo instrumento vires hostium contundendas fore, quo ipsi quam maxime in gerendo bello præsenti valebant. Ad *Vincentium* itaque de *Schamotuli* Palatinum *Posnaniensem*, hostilem exercitum suo ductu suaque industria gubernantem, expertæ fidei Nuncios secretè mittit, monetque illum, *vt misera afflictaque patria, sua proditione in deformitatem etiam hosti lugendam perducta, reliquiis consulat, studia quoque sua & ingenia, pernitiem & interitum patriæ afferentia, in eius salutem & stabilimentum conuertat. Nec cunctetur hostes sua proditione traducere ad ruinæ laqueum, qui patriam hosti prodere duxit non indecorum: habiturus perpetuam impunitatem patrata in Regem & Patriam proditionis, si, scelus scelere compensando, Cruciferos perduxerit ad metam stragis, & iustæ ultionis.* Motus his verbis infelix proditor *Vincentius*: iam enim furori suo, pro destitutione sua à Capitaneatu *maioris Poloniæ*, patria in fauillam & cineres redactà, & eius miserabilis imago satietatem præstiterat, pœnitentia animum subibat, in tam horrenda execrandaque opera, sibi & posteritati suæ perpetuæ infamiæ notam inurentia cecidisse; offert *se ad omnia, quæ salutem Patriæ afferre possent, fidelem operam nauaturum: pariturumque in omnibus Regis Wladislai ordinationi.* In conspectu quoque Regis nocte, præbita occasione Cruciferis quasi exploratum iret, perueniens, paucis conscіis in secreta colloquia admissus, primum sibi per Regem & filium suum *Casimirum* Ducem, tunc etiam præsentem, petit *de his, quæ in Regem, filiumque suum, & patriam admiserat, ignosci.* Quo minus cunctanter obtento, *hostilem exercitum, numero quidem magnum, re autem ipsa tenuem & languidum, impedimentis magis quam viris refertum, facile si quis inuadere audeat vincendum, magis ad fugam quam ad pugnam proclinum, & ipso sarcinarum spoliorumque onere sibi ipsi grauem, semper ne quæsita amittat, pauidum: vastam & tumultuariam multitudinem paucitati expeditæ cessuram,* plurimis verbis sententiisque ad erigendum *Polonorum* animos astruit & declarat. Et quo minor de relatione sua trahatur ambiguitas, *se ad ciendum pugnam & inuadendum a fronte hostem primosque hostiles impetus, qui feroces & validi consueuerunt esse, excepturum* pollicetur. Magna oratione persuasioneque sua & Regi & militibus audaciam futuri triumphi formauerat, in magnosque au-

prius ad Vincentium de Schamotuli mittit,

eum sibi conciliat,

sus animos perculsos erexerat. Neque enim magis posse prodesse amicum in bello, quam A cum se hostem fingeret, neque magis nocere hostem, quam cum amicus putaretur. *Wladislaus Poloniæ* Rex, quod magnopere optauerat, adeptus, rem spei permittit, opportunitatemque tribuente fortuna, congressionis cum hoste, facinus gnauiter adimpleturus. In hanc spem conclusionemque dimissus, data acceptaque fide, monitus magis, quam rogatus, syncerè eaque spoponderat exequendi, ad Cruciferos regreditur, pacata omnia referens *per explorationem didicisse. Wladislaus* autem Rex *Poloniæ*, etsi probe nosset, neque magnitudine se neque numero patem esse futuræ dimicationis, fortunæ tamen rem committendam, & altero die prælium cum hoste conserendum decreuit. Præstare enim visum est omnia extrema perpeti, quam prælium cum hoste, qui patriam in fauillam redegerat, omitti. Filium tamen *Casimirum* ex ipsa pene B acie iubet in castrorum fortiorum loca discedere, *Gregorio Nekanda* militi, illius salute & cura commissa, de genere hic erat *Bipennium*, Regno & patriæ, si hostes potiri victoriæ sorte contigerit, suo tempore succursurum. Iam exercitus *Pruthenicus* in *Prussiam* redibat, iam in Regium villagium *Plowcze*, quod alio nomine *Blewo* dicitur, vicum ignobilem, sed futuræ cladis emersurum magnitudine, prope *Radzieyow* oppidum situm, in sua strage insigniendum peruenerat: opportunum ad explicandas ac ordinandas acies vastam & expeditam habens planitiem, locum liberum; nihil enim syluestre circa est, etiam ad ea quæ in remotioribus C sunt, habens prospectum. Iam illic hostis statiua fixerat, dum subito Rex & suus exercitus, qui retrorsum abiisse creditus fuerat, aciebus ordinatis, infestisque signis, illucescente vigesima septima Septembris die, sole primum oriente, cum exercitu instructo, & ordinibus ad pugnam paratis se ostentans, Cruciferos diu, an apparere aut decernere auderet discredentes, donec strepitus armorum & hinnitus equorum fidem fecisset, in ambiguitate detinuit, vehementem & subitum pauorem in *Pruthenicis* castris exciuit, & in tantam turbationem terroresque coniecit, vt vix cum D magno clamore & tumultu se colligendi, atque acies & ordines constituendi, spatium daretur: Obiectis tamen ne *Poloni* in pauidos & inpræparatos penetrarent, catenis ferreis, tumultuario magis quam iusto ordine Cruciferi aciem constituunt. Correptis itaque Cruciferi armis, aciebus vtcunque extructis, obuiam Regi & suo exercitui procedunt. *Wladislaus* Rex paulisper, vt interim caligo nebulæ, quæ adeo densa erat, vt vix vir virum cerneret, dissolueretur, suos continens, pro adhortatione militum, breui & abscissa oratione, prout temporis qualitas patiebatur, vsus: *Hiccine*, inquit, *prodire auspiciis hostes* 1331.

1331. *hostes, in quos pergimus, aui mei Conradi beneficio eleemosynaque, ad eam vsque furiam, quæ pro delendo meo Regno, pro vestroque sempiterno grassatur exterminio, perductos: qui pro impartitis a Regno nostro & gente beneficiis, furiosum sequendo Palatinum, patriam nostram, cuius beneficio hactenus creuerant, ademptione & occupatione iniustâ terræ nostræ Pomeraniæ, & militum meorum fratrum vestrorum in ea degentium, cæde & exterminio parum contenti, spoliis & incendiis delere conati sunt, deputantes pudori, quòd fundationis & originis eorum superest memoria. Quos nisi superbiæ, & inexpletæ auaritiæ terras nostras residuas occupare gestientes, exagitaret furor & facinus, respicerent profectò, si non Deum cœlestesque superos, suaque quàm solò habitu deferunt, religionis normam, beneficia certè & suam vocationem in has oras Conradi Ducis Polonorum aui mei, & obligationis suæ manu propriâ scriptæ, tenorem, quo se & de Chelmensi terra, conquisita Pruthenica, excessuros, medietatem impartituros, & contra barbaros Principibus Poloniæ auxiliaturos, inspicere & reminisci deberent. Qui horum omnium obliti, ingenuas virgines & matronas, cæterasque generis nostri fœminas, libidinibus suis polluere, templa Deo sacrata violare, cæde mares & mulieres innocentes perimere, omnia denique Diuina & humana pessundare non sunt veriti. Incredibilis auiditas in illis Regni nostri aut occupandi aut euertendi, insatiabilis sanguinis nostri profundendi sitis. Iustis itaque contra tam nefarios homines induti armis, ferociùs quò possumus pugnemus: neminem in loco vbi consistimus ignauum esse licet; hauriet hostis tuum, si suum sanguinem fundere detrectaueris. Vnusquisque nostrum non se, sed coniugem, sed liberos, sed patriam, cæteraque pignora defendere cogitet. Idque in animo & in respectu habeat, qualis nostra virtus in præsenti certamine enituerit, talem deinde fortunam & patriæ, liberorum, & pignorum nostrorum fore. Iusto nostro certamini ferre Diuinitatem opem certos vos facio, quæ & pro iustiori consueuit stare acie, & hostili agmini pro execrandis facinoribus in hoc impio bello admissis, se monstrabit infestam: pœnas debitas ab illo per vestras dexteras exacturas. Dispar præterea pugnandi nobis & illis ratio: Illi enim mercenario milite oppugnatum nos veniunt, pleni spoliis cædibusque prophanis, nobisque iniustum bellum inferunt: nos bellum non tàm gerimus quàm repellimus; multifariisque iniuriis prouocati, pro reliquiis miseræ patriæ, pro coniugibus & liberis, pro templis, & sacris in hac acie stamus: hostes compellunt nos, vim & arma inferentes; subditi nos & amici, quorum voces exaudire mihi videor, in subsidium vocant. Illic variarum gentium colluuies, & onustum nefariis sarcinis, flagitiis, & spoliis agmen, geminatis spoliis si viceritis potituri.* Orabat postremò nonnullos ex nomine appellans, *ferrent opem adiuuarentque, suasque & patriæ iniurias pro agro & incenso & adempto* 1331.
A *vltum irent, nullo alio in loco æquè sibi gloriam paraturos.* Sic fatus, videns milites suâ adhortatione in certamen accensos, canere signa iubet. Primamque cohortem ex quinque vnam, in qua Curiensium & veteranorum militum robur fuit, cunctis pro locis, ordinibusque muneris sui pollicentibus operam, in medios hostes inducit. Concurrente autem vtraque acie infensis animis, numero hostis, virtute superabat *Polonus*, variaque tunc manuum & animi à *Polonis* edebantur facinora, ex quibus plures hostium contingebat aut occumbere aut vulnerari, raros capi, paucos enim parcendi aut
B miserandi *Polonorum* tangebat cura, singuli ad vincendum aut vlciscendum intenti. Anceps prælium aliquanto tempore stetit: in cadentium enim aut sauciatorum numerum, multitudine abundante, Cruciferi vegetas & integras iubebant succedere acies. *Poloni* tunc iusta irâ stimulante, heroica edendo opera, obstinauerant animos vincere aut mori: Vnde nec referebant pedem, sed quodam indissolubili glutinio glomerati, in eorum quos strauerant locum gradum promouebant. Præsentia quoque Regis, non animosis tantummodo, sed & ignauis cunctationem auferebat. Accedebat solis dieique, dispulsis nebulis, quæ maiori ex parte in autumno suscitari solent, serenitas, mirificũ & aptum pro conserendo prælio & alacritate animis pugnantium infunden-
C do tempus. Curam tamen iniecerat tam Regi quàm militibus *Vincentii* de *Schamotuli* Palatini *Posnaniensis* dolositas, ne fallaci versutiâ suâ exercitum *Polonicum* in cladem occultam adduceret, qui patriam communem incendiis conflagrasset. Ipse verò *Vincentius* de *Schamotuli* Palatinus *Posnaniensis*, qui in illam diem in castris Cruciferorum obuersatus fuit, *Wladislaum Poloniæ* Regem non fefellit: sed in perturbatos hostes cum gentibus suis irruens, fidior Regi & patriæ post fugam, quàm Magistro & Cruciferis post beneficia, plurimam in hostibus stragem fecit: & ad purgandam extenuandamq; suæ proditionis infamiam, multa suæ fidelitatis & strenuitatis decora, inspe-
D ctante Rege & vniuerso exercitu, demonstrauit, præliumque in aliquot locis remissius gestum, acclamando adhortandoque, non militis solùm, sed & Ducis munere fungens, restituit, atque notorio euidentique experimento pollicitationis suæ constantiam solidauit. Conscientiâ quippè contractæ culpæ, in prodenda patria obiurgatus, illam quoque, vt sibi fides & honos apud suos posset restitui, detrusurus, vltima audere, mortemque oppetere in animum induxerat: morte honesta turpem actionem exornaturus, quam quantò fuit crudeliùs committi, tantò gloriosius adhibita pietate resecari. Cæsis interea prostratisque principalioribus hostium aciebus, quas milites de Ordine aut mercede conducti ducebant, & sub

1331. quibus *Hermannus Elbingensis*, & *Albertus* Commendatores, Cruciferorum insuper longus ordo ceciderat, dum ad reliquas copias minus animi, minusque roboris habentes *Polonorum* agmen pugnando peruenisset, perculsæ suorum strage, parumper resistunt; *Polonisque* ferocius instantibus cedunt, & auersæ vt semel dedêre terga, etiam certiorem capessere fugam. Plenam *Wladislao* Regi victoriam se consecutum fuisse autumante, nouus exercitus, quem magnus Commendator *Petrus* de *Plawen* ducebat, & qui ad obsidendum oppidum *Brzescie* diuerterat, aduenit. De cuius aduentu Rex certior à speculatoribus factus, *Theodoricum* de *Aldemburg* Marschalcum, *Othonem* de *Brundsdorff* Commendatorem, & quinquaginta sex alios ex Cruciferis potiores, in superiori certamine captos, iussit obseruari. Militesque monuit ne labori succumberent, sed fortibus animis pugnarent, eundem fructum suæ dimicationis, eamque fortunam in secundo, iuxta atque in primo bello percepturi. Commendatoris itaque magni exercitu veniente, prælium ex integro resumptum est, Commendatore magno, qui de aliis cædem fieri iusserat, inprimis, & *Hermanno* de *Elbing*, ac *Alberto in Gdansk* Commendatoribus, cum plurimis aliis cæso, hostibusque pro magna quantitate obtritis, tumultu turbationeque repletis, etiam in fugam spectantibus, plenior *Polonis* prouenit victoria: Cruciferis in fugam conuersis; inde iam non pugna, sed fugientium cædes permaxima fuit. *Polonus* enim suorum, quos iniustâ cæde hostis extinxerat, parentando funeribus, magis cædi quàm captiuitati fugientium insistebat. Rex nullum spatium perculsis & fugientibus dari oportere existimans, milites cohortatur magna voce, vt hostes a tergo circumueniant fugientes, fortunam illis præclari facinoris opportunitatem dare, vt fortunæ beneficio vsi, fugientes capere cædereque non desisterent. Qui etsi magno labore fatigati, quantum tamen eorum vires ad persequendum, lassæque manus ad cædendum, valebant, animo ad omnem laborem parati, parituri Regis Imperio, quantum equorum vires ad currendum, & dextræ ad necandum valebant, cædendo, animo vegeto, obedientes Regio Imperio, fugientes persequebantur: Memores siquidem *Poloni*, quanta superioribus & præsentibus guerris stupra fœminis intulissent, quàm crudelibus incendiis patriam eorum deformassent, nulla parcendi aut miserandi cura tangebantur, sed deditionem offerentes, passim trucidabant. Ad horam enim nonam durauit pugna, cum in ortu solis cœpisset: adeò fuerat vtrique parti ad vincendum pertinacia. Quadraginta & amplius hostium millia cæsa ea pugna feruntur, pauca capta, sterni enim & extingui *Polonus* fugientes malebat, multumque cædis a iusta ira editum. De *Polonis* duodecem tantummodò nobilitate insignes, inter quos hi præcipui, *Zegotha* de *Morawicza* Vexillifer *Cracouiensis*, *Cristinus* de *Ostrow* Vexillifer *Sandomiriensis*, filius *Prandotha* Castellani *Cracouiensis*, & *Iacobus* de *Schumsko* Castellanus *Zarnouiensis*, quingenti de vulgo communi desiderati: vt non mirandum solum, sed stupendum sit, tam insignem triumphum, tam paucorum impendio stetisse. Diuini muneris nullus ambigat præsentem victoriam benignitate, & Beatissimi *Stanislai* Patroni & Protomartyris *Poloniæ* suffragiis & meritis prouenisse, cum & in dicata Sancto *Translationis* die mirificus ille triumphus acciderit, & tam pauci ex *Polonis* ciciderint. Castris hostilibus omni genere spoliorum refertis, exercitus *Polonicus* potitus, magnas illic diuitias opesque compertiens, vehementer ditatus est. Captiui omnes insigniores, & inter alios nobiles *Petrus* de *Plauen*, qui se ad portas vrbis *Cracouiensis* exercitû adducturum comminabatur, *Cracouiam* cum signis hostilibus perducti, locum quem animo metiebatur, in dispari tamen sorte, & fortuna applicuit. Tum primum Cruciferi cum *Polonis* gerere se bella sentire cœperunt. Superiori enim tempore Cruciferi adeò *Polonorum* militiam agminaque contempserant, vt nunquam se robur suum à *Polonis* vinci posse astruebant. 1331.

eiusque auxilio hostes maxima cæde prosternit

Victoria *Cracouiæ* aliisque locis Regni *Poloniæ* nunciata, lætum spiritum ex admodum tristi in hominibus, & pro incendio Regni afflictis, & pro futuro euentu pugnæ, ne in discrimen caderet, sollicitis creauit. Postero die vbi primum illuxit, *Wladislaus Poloniæ* Rex, in certaminis locum ad legenda suorum corpora, fœdamq; etiam hostium spectandam stragem, descendit. Vbi dum suorum legit recognoscitque cæsorum cadauera, offendit illic vnum de militibus suis, qui in pugnâ egregiè dimicans, multis confossum spiculis habebat corpus, inter cæsos & mortuos supinato corpore iacere viuum, vtraque manu, patefacto ex vulnere ventre, viscera atque intestina propria attrectantem, *Florianum* nomine, cognominatum *Schari*. Quem diligentius intuitus, & pia illi miseratione compassus, ad milites illum comitantes conuersus; *quam atrox*, inquit, *est huius nostri militis quem contemplamur, pœna?* Tum ille spiritu resumpto; *Atrocior est*, respondet, *si quis durum vicinum in vna villa consistentem, qualem ego sum expertus, tulerit.* Tum Rex, *æquo animo*, inquit, *esto, & si ex præsenti vulnere incolumis euaseris, scito te liberatione mea duri vicini societate cariturum.* Sublatus inde postea, & perfectam curationem adeptus; Regia quoque largitione in feliciorem gradum euectus, stirpi suæ, quæ tres lanceas defert, pro insigni ex ipso rei euentu, Proclama nouum, abrogato vetusto *Kozlierogi*, indidit *Ielitha*. Ossium humanorû acerui, etiam in præsentê diem in *Plowcze* consistentes, cladis magnitudinê testantur. Quæ *Matthias Wladislauiensis*

Florianus Schari in pugna vulneratus,

nouum insigne accipit.

Digitized by Google

1331. *lauiensis* Episcopus, ædificato illic Oratorio contexit. Eam pugnam magnificè glorioseque gestam scriptores, *Polonicalium* re- A rum annales, vt ferè cæteras omnes, abscisso scribendi genere, mandarunt memoriæ. Quam nec ego scripsissem extensius, nisi à nonnullis, qui dum gereretur interfuerant, ad mea vsque tempora superstitibus, incorruptam illius seriem agnouissem. In qua plura quàm quadraginta millia hostium desiderata traduntur; ex *Polonis* tantummodo quingenti. Heroicâ spectataque virtute *Wladislaum Poloniæ* Regem fuisse eo bello notatum est, maxima enim iuxta ac minima per se administrabat & adibat. Nec prouidebat aut imperabat modò quæ in rem essent, sed pleraque per se conficiebat, nec labori aut vigiliis indulgens, ad singula belli munera operam nauabat, non minoris in B his quæ Marte expedienda forent, vir animi quàm consilii, quo prouidebat, vt milites munia sua fidentius atque alacrius obirent. Omnium quoque oculi tunc in eum conie-cti, admiratione percellebantur, eò, quòd vir abscissæ ætatis & decrepitæ, cui sat erat spectatorem se tantummodò certaminis præbuisse, ardua & periculosa adiisset inuasissetque facinora, & audentiæ fortitudinisque singularia opera edidisset. Quanta autem in Rege ipso fuerit virtus, quantus in defensionem & vltionem patriæ ardor, hinc cognosci potest, quod membris frigescentibus, calore penè extincto, & corpore gelido & effeto, imbecillitatis suæ oblitus, periculosam dimicationem assumpsit. Tantò C tamen gloriosior, quantò per maiora obstacula erumpens, hostili sanguine patriæ incendia restrinxit, & suis desideratis clade ingenti parentauit. Ab ortu siquidem solis, vsque ad vesperam vegeto corpore constitit in acie. Et quoties impendebat discrimen, aduersus hostem dextra læuaque acinacem & clypeum opponebat, fessis & laborantibus subueniens, & sauciis integros subducens. Nunquam notatus est mœstum & consternatum, sed sub vnius hilaritatis tenore erectum semper vultum habuisse. Quæ quidem senectute egit graui affectus. Cuius tamen & imbecillitatem naturæ virtus animi, & bellicas superabat difficultates; pronâ libidine effusurum animam, dummodo vlcis- D cendi cupidine potiretur, neque ignauiæ aut negligentiæ quicquam admisit. Nihil senectute de prisco vigore flammaque militari notatus remisisse, quamuis neruis æger, corporeque difficilis. Non minor autem erat omnium Cruciferorum, & eorum præcipuè qui exercitum ducebant, & eorum qui ordines ducebant, imò & omnium militum mercede conductorum, pro consequenda suæ parti victoria, pertinax prouidentia atque cura; singuli enim propugnatores, qui non solùm in primis aciebus, sed etiam qui in sequentibus Ordinibus collocati fuerant, ne acies eorum dissoluerentur à *Polonis*, aut milites suo loco discederent, & resilirent a pugna, longis catenis ad inuicem per baltheos coniugati atque connexi, dimicabant. Sed militum *Poloniæ* furiosus animus, à iusta ira cohortus, assistente illis propitiatione Diuina, & præsidio Beati *Stanislai*, facile omnia eorum machinamenta contriuit & dissoluit. 1331.

Laus Wladislai Regis.

Strage huiusmodi tam rumore quàm Nunciis per *Prussiæ* Magistrum destinatis, ad *Ioannem Bohemiæ* Regem tunc *Wratislauiæ* agentem, perlata, Rex de statu Ordinis & casu eius plurimùm sollicitus, tristis & anxius; veritus ne *Poloniæ* Rex grauius quicquam in Ordinem post victoriam consuleret, aut de euertendo Ordine, & recuperandis terris per Ordinem occupatis curam operamque nauaret, altero bello sibi inferendo auertendum distinendumque illum statuit. Et proinde celeritate nimia cum copiis, quas vndecumque contrahere potuit, in *Poloniam* descendens, *Posnaniensem* ciuitatem obsidione cingit. Quâ nouitate ad *Wladislaum* Regem prælatâ, *Prussia*, in quam vastandam processerat, omissa, versus *Posnaniam*, cum *Bohemiæ* Rege congressurus, exercitum ducit. Sed Rex *Bohemiæ* & victorem exercitum, recentique hostili cæde madentem, & suis copiis multò superiorem pertimescens, auertisse quoque *Prussiæ* vastationem, quod tantummodò intendebat, contentus, de suis quingentis militibus amissis, & bombardis cæterisque instrumentis conquirendarum vrbium relictis, citato cursu fugæ speciem habente, ne præoccuparetur, *Wratislauiam* rediit.

Bohemiæ Rex Posnaniam obsidet, sed statim relinquit.

Ampliores autem clades inter Regem *Poloniæ Wladislaum* & Cruciferos, duo Reges, *Hungariæ Carolus*, & *Ioannes Bohemiæ*, prohibituri, in die Sancti *Martini* simul conueniunt, & pacificare *Wladislaum* Regem cum Cruciferis studiis suis conati sunt. Verùm pacum de *Pomerania* terra Regem *Poloniæ* nullatenus cessurum constaret, conatus Regum fuit irritus. Cruciferi vocatis ex *Almania* stipendiariis, inter quos principaliores erant, Comes de *Bergow*, & *Popo* de *Kokerzicz*, circa diem S. *Elisabeth*, *Cuiauiensem* terram ingressi, eam igne & spoliis vastant, & quatuordecem diebus in ea absumptis, cum spoliis in Prussiâ redeunt.

1331. *Hungariæ & Bohemiæ Reges dum Cruciferos cum Polonis pacificare nequeunt,*

Cuiauia a Cruciferis igne vastatur.

Boleslaus Dux *Masouiæ* & *Russiæ*, filius Ducis *Troydeni Masouiæ* vxoratur, & accipit in vxorem filiam *Gedimini* Ducis *Lithuaniæ* gentilem & barbaram. Quâ fonte baptismatis a sordibus idolorum ablutâ, nuptiæ ex more apud *Płoczkam* celebrantur.

Dux Masouiæ ducit vxorem filiam Ducis Lithuaniæ.

Cladem suam Cruciferi ad villam *Płowcze* habitam, in tristi & amaro recensentes spiritu continuo studio, meditationeque adnitebantur intendebantque casum tam notorium & acerbum, per quem apparebat & famam, opinio-

Digitized by Google

1332. opinionemque potentiæ eorum, apud exteras nationes plurimùm celebrem & vulgatam, diminutam obscuratamque esse, & robur neruumq; eorum militiæ elanguisse, missis in *Bassam Almaniam* & *Bohemiam*, crebris Nunciis literisque, nouos milites in supplementum eorum, qui superiori strage ceciderant, conducunt, ad occupandamque terram *Cuiauiæ*, & expugnandum eius munitas vrbes, exercitum post diem Circumcisionis Domini traducunt, oppidumque *Brzesczie* obsidione cingunt. Quod dum Crucifericus exercitus, vsque ad Parasceue, sola obsidione contentus, fame constrictum sibi dedendum putârit, iratus, spe non respondente, in die Veneris sancto, deuotione tanti temporis, quam etiam agrestis colluuies non præterit, neglecta, impugnat, & illud cum castro infra dies quinque bombardis fortissimis vexatum, dedentibus se oppidanis, conquirit. Et præsidio illic locato, *Iuniwladislauiam* per spontaneam deditionem capit, illud similiter præsidio forti militum locato, reliquit. Ad castrum deinde *Gniewkow*, quod tunc à *Casimiro* Duce *Gniewkouiensi* tenebatur, perueniens, ad eius expugnationem intendit, quatitque crebris arietibus, & proiectionibus bombardarum mœnia. Dux autem *Casimirus* videns se resistentiam facere non posse, paciscitur cum illis, vt saluis rebus, personis suis atque fortunis castro excedat, & illud incendat. Sub hoc pacto promissus excedere, hoste spectante, castrum suum quod vnicum pro suo Principatu habebat, flammante incendio, in naturam cineris redactum, conflagratumque est, & Cruciferi tam terram *Cuiauiæ* quàm *Dobrzinensem* occupantes, castra, ciuitates, & municipia, in locis principalioribus. & situ naturâque munitis, ex coctis lateribus fabricare, quò terræ prædictæ faciliùs solidiusque in ius proprietatemque eorum concederent, cœperunt. Milites autem & Nobiles terrarum prædictarum, de villis hæreditatibusque suis, rebus fortunisq; omnibus primùm spoliati, eiecti, in *Cracouiensem* terram cum vxoribus pignoribusque suis se conferentes, in conspectum *Wladislai* Regis admissi, prouideri sibi non tam precibus quam fletibus precabantur. Quorum calamitati *Wladislaus* Rex piâ miseratione compassus, Regales villas, prædia, & oppida illis consignauit. Hanc autem calamitatem *Albertus* de *Kosczielecz Brzestensis* Palatinus magno deuitans animo, vnus solus repertus est, qui in castro *Pakoscz* se recludens, & egregiè illud tutatus est, & sæpè hostibus fusis, deuinci, arctarique non potuit in deditionem. Considerantes autem Cruciferi oppidum *Brzescie* languidum habuisse & habere situm, illud demoliuntur & ruinant; ne Rex *Poloniæ* opportunitate quæsitâ, illud aliquando conquirat, ipsoque potiri possit; & in loco alio apto & idoneo arcem & ciuitatem locant, murisque coctilibus ac fossatis profundis communiunt, quæ etiam in hodiernum diem vsque perseuerat.

Cruciferi terram Cuiauiensem & Dobrzinensem vastant.

Terræ *Cuiauiensis* occupationem, suorumque militum & Nobilium de suis sedibus indignam exclusionem, *Wladislaus Poloniæ* Rex, magna anxietate animi & spiritûs, vt par erat, excipiens, velut cui inter cæteras prouincias Regni sui, incunabula & priscæ sortis suæ recentia vestigia præferenti, magis peculiari afficiebatur charitate, ad illius recuperationem omni nisu, animo ætatem repugnantem peruincente, intendere decreuit. Et contractis & propriis & auxiliaribus copiis, cum & *Carolus*, Rex *Hungariæ* gener suus, qualitate necessitatis soceri pensatâ, aliquot millia militum pro illa expeditione, illi pro suffragio præstitisset, circa festum Assumptionis S. *Mariæ*, exercitum in hostiles terras, personaliter habens secum filium Ducem *Casimirum* in virile robur tendentem pro comite, & quo ad obeunda belli munera, quasi quodam instrumento, pro exercitio illius, & militiæ fauore vtebatur, per terras *Masouiæ* descendit. Hostes autem, cum pugnandi facultatem, superiori clade adhuc pauidi, non facerent, spoliis & incendiis terram *Chelmensem* vastat, & omnes vicos villasque eius incendit. Quibus *Lutherus* Magister excitatus, copias educit, decernere ipse ferox animo æstuans. Verùm ab aliquibus Commendatoribus & stipendiariis correptus, quòd ad effusionem Christiani sanguinis tam præceps esset, non intelligens Martem vtrisque esse communem, & Regem milite & armis præstantiorem fore. Itaque ne in terras cæteras promoueretur incendium, Caduceatores à Magistro & Ordine mittuntur, qui pacem persuadent, pacem petunt: pollicendo *Magistrum sub æquis conditionibus & pacem accepturum, & ea quæ bello occupauerat redditurum.* Hac oblatione seductus magis Rex quàm motus, bellum treuga, ad festum SS. *Trinitatis* alterius anni duratura suspendens, ad *maiorem Poloniam* armatus, cum vniuersis copiis remeabat; *Poloniæ* Ducibus, qui ab eo ad *Ioannem Bohemiæ* Regem desciuerant, in eo quod restabat æstatis autumnique tempore, ne in cassum militiæ robur comparasse videretur, bellum illaturus, qui terras sui Regni furtiuis & clandestinis inuasionibus lacessebant. Quinquaginta autem & amplius Ducum ipsorum munitionibus fortalitiisque expugnatis, & incensis, Principatus insuper ipsorum & terras, igne & spoliis consumens, exterminans, ad castrum & oppidum *Kosczian*, quod pro Rege *Bohemiæ* tenebatur, peruenit, & illud cinxit obsidione. Sed dum *Bohemi*, *Slesitæ* & *Almani*, qui castrum tuebantur, loci naturæ, qui paludibus & stagnis vbique septus

Wladislaus Rex terram Chelmensem vastat.

a quo Magister inducias obtinet.

Wladislaus defectionem Ducum Poloniæ castigat.

Digitized by Google

1332. septus est, confisi, obsidionem suam irriderent, filius Regius *Casimirus*, tam proprios quam externos milites cohortatus, ad impugnandum castrum iniussu patris processit. A Quo viso, vniuersus exercitus mirâ celeritate accurrens, non prius oppugnandi finem fecit, donec conscensis mœnibus, & defensoribus superatis, castrum obstinatis ad moriendum animis, in suam potestatem mirabili virtute redegit. Nec oppidum capto expugnatoque castro moram fecit: sed ex templo per ciues in Regis *Poloniæ* subiectionem, cuius ditionis se & locum esse meminerant, procliuos, deditum est. In eorum autem, qui expugnationi castri intentendo cæsi vel affecti vulneribus fuerant, vicem, *Casimirus* Dux neminem ex his, qui castrum defendebant, hostibus, vitæ reseruatum permisit. Iussu etenim suo singuli, vt desideratis parentaretur, mucrone percussi sunt. His taliter gestis, *Casimirus* B Dux ore omnium ac sermone, summas in eum laudes depromentium, celebris habebatur; creditus in virum egregium tam domi quam foris euasurus. Ab eo autem tempore castrum & oppidum *Kosczian* Regno *Poloniæ*, beneficio & brachio *Wladislai* Regis & filii sui *Casimiri* redditum, in eius fide & ditione perseuerat. Hoc tanquam fatali & vltimo Imperatorio militarique *Wladislaus* Rex edito opere, exercitum in Regnum, sanum & incolumem reducens, copias dissoluit, & ipse cum *Hungarorum*, & *Cracouiensium* militum equitatu, ac cum filio *Casimiro* Duce *Cracouiam* remeauit. Cui redeunti omnium Eccle- C siarum processiones, & omnium ordinum atque statuum homines, vltrò obuiam egressi, illius felicem regressum deuotione & fauore cohonestârunt. Singulis autem militibus, auxiliariis præsertim, pro eorum merito expeditis, cum & grandæuus senio ætateque *Wladislaus* Rex, & bellicis fatigis sudoribusque fractus esset, debilitari atque languescere cœpit, & in grabbatum decidit, omnemque rerum publicarum administrationem a se ex tunc abdicauit.

Siccitas magna in Polonia. Ingens adeo solis ardor æstusque in *Poloniæ* regionibus eo anno prouenerat, vt ante festum Beati *Ioannis Baptistæ* fruges debitam D maturitatem nactæ, ad quemlibet vsum aptæ forent, & vndis desiccatis, alueos suos flumina desererent. Et tam feruida ignitaque siccitas, apud homines veteranos, sine exemplo accidens, summa cum admiratione, prodigii monstrique loco habebatur.

Vincentius de Schamotuli interficitur. In festo Beati *Ioannis* Baptistæ, *Vincentius* de *Schamotuli* seu *Pomorzani* Palatinus *Posnaniensis* cuius proditionis facinora in superioribus declarauimus, dum iuxta fidem a Rege sibi præstitam in ea patria, quæ suo ductu suisque consiliis perierat & flagrauerat: Regio etiam tutus edicto, ne violaretur, neue desideraretur eorum quæ in patriam admiserat, vix quicquam aut parum pensi habens, consisteret, eorum qui vastationis suæ & incendii angebantur incommodis, conspiratione, telis confossus & obtritus, teterrimæ proditionis, per quam templis delubrisque, facultatibus atque tectis, & Numinum cœlestium, & ciuium sociorumque, scelaratas faces & expilationes acerbas intulit, pœnas dedit, incertum morte suâ relinquens, proditane an adiuta patria magis insigne facinus admiserit. Sera quidem sed dignissima morte mulctatus, qui vitam, & decus, a patria acceptum, ad illius perniciem calamitatemque conuerterat, qui templis & aditibus superum horridas faces iniecerat, qui in tecta innocua, & in facultates fratrum & contribulum suorum incendiis & rapinis sæuierat, qui ordinibus vniuersis sceleratas & acerbissimas intulerat explicationes, qui denique omnia Diuina atque humana ad explendum truculentum cupiditatis suæ genus inquinauerat, qui prodendæ & exterminandæ patriæ rationem & societatem cum hostibus coniunxerat. Cuius facinus inauditum, hominum memoria atrox, nefarium, perniciosum, abhorrens ab omni natura & ciuilitate, ex pessimo opere, pessimum sortitus finem, dignum moribus factisque suis exitum vitæ inuenisse arbitratus.

1333. *Wladislaus Poloniæ Rex* Languore *Wladislai* Loktek *Poloniæ* Regis, sensim & dietim gliscente, cum naturalis vigor suffragio suo illum desereret, Calendis tamen & temporibus mensis Martii, qui senibus mœstior infestiorque esse consueuit, proximantibus, valetudo aduersa mortem imminentem infallibili argumento denuncians, magis perspecta. Quam cum & Rex ipse breui affore deficientibus viribus agnouisset, fratre *Helia* ordinis Prædicatorum, religioso, & tam vitæ conuersatione quam doctrinæ lumine conspicuus, accersito, in humiliato & contrito corde, plenam suorum facit scelerum confessionem. Singulari autem auctoritate Apostolica in mortis articulo Regi præbita, absolutus, Diuinissimum *Eucharistiæ Viaticum*, & olei sacri vnctionem, circumstantibus illum Prælatis & Baronibus, excessumque suum fletibus & suspiriis prosequentibus, excepit. Quem his quæ ad animæ salutem pertinebant, salubriter perfunctum, *Spiczimirus* Castellanus, & *Iaroslaus* de *Skotniki* Archidiaconus, *Cracouienses* quibus in admonendo se plenam Rex potestatem admiserat, propius adeuntes verba faciunt. *Quam prona*, inquiunt, *& deuota militum ac subditorum tuorum erga te voluntas & affectio fuerit, & testantur testabunturque opera, & tu ipse plane nosti. Nec ab re. Multifariis enim probitatis benignitatisque tuæ fauoribus, vt te tam fideli pectore, locupletes iuxta ac pauperes, senes & iuuenes, colerent, pro tuorum commodis ac periculis, fortunas corporaque negligendo, illos merueras. Relicturus tamen eos, filium*

1333 lium tuum Illustrem Casimirum Ducem, illorum pietati deuotionique commenda: Exhortare eos, vt quem superstitem dimittis, Regem sibi A Dominumque constituant, fidemque & deuotionem, quibus te prosequi soliti sunt, in eum vertant. Rex etsi morbo implicitus, animam ægre traheret, hanc tamen admonitionem salubrem & necessariam ratus, rauca voce ad Prælatos, Barones, vniuersumque populum vtcunque poterat, est concionatus. Expertam inquit, Proceres & Commilitones mei erga me vestram habentes fidem, nulla ambiguitate, secessurus è vita, distineor; sed voluptate singulari credulitateque afficior, illam vos filio meo Casimiro æque ac mihi præstituros. Quem non solum ex charitate benouolentiaque, quæ a me vobis seruata est, in vos vsurum scio; B sed etiam ampliora vobis Patriæque decora adiecturum. Meis enim moribus, meis disciplinis institutis, nemo illum ambigat me in operibus non expressurum: cuius iam in vos & patriam plura extant plena fauoris, plena officii merita. Illum itaque in spem huius, quod hactenus lacertis periculisque meis defensari protexique, Regni, genitum, commendatum facio vobis. Vosque quorum recentia in me sunt merita, deprecor & obtestor, vt præsentem hunc filium Casimirum, in solium Regnumque meum surrogetis, & vestram fidem, subiectionem, & beneuolentiam erga eum, quem mactæ virtutis esse, nisi me fallat affectio, auguror, augeatis. Te quoque, Casimire fili, adhortor, vt gentem Polonicam, cuius te Regem C præsidemque relinquo, pietatis studio & iustitiæ legibus gubernes, & pro illius commodis vigiles, lucubres, & intendas, & hoc præcipuum in animum inducas, vt hæreditates terrasque Poloniæ Regni per Cruciferos occupatas, & signanter Pomeraniæ terram, recenter mihi & dolose subreptam, restituas. Nec vllo pacto vllaue necessitate adducaris, vt de illa cedas, aut gloriam æternam, si quæ iubeo egeris, aut dedecus sempiternum, si neglexeris, habiturus. Tam filio quam milite, quæ monuerat & imperauerat, se custoditurum deuouente, Rex ipse inter precationes solennes, inter coniugis suæ Heduigis Reginæ, fœminæ illustris & deuotæ, cuius curam iam filio suo Rex man- D dauerat, & inter Prælatorum Baronumque manus, vti Catholico & religioso Principi conueniens erat, reddito Christo spiritu, secunda die Martii, quem tunc in diem Dominicam Reminiscere cadebat, in castro Cracouiensi obdormiuit. *moritur.* Inter virtutes præcipuas, quæ etiam in priuatis admirabiles sunt, humilitate, clementia, & patientia spectandus. Faciles aditus ad se præbens, nec gestu nec sermone vnquam superbus aut grauis extitit. Talem se erga noxios iniuriatoresque suos gerens, vt damnati eum intelligerent. Quapropter remunerator omnium Deus, corpori suo exanimi eam gratiam contulit, vt quamuis pluribus iaceret cadauer insepultum diebus, non olebat tamen; sed cum magna omnium admiratione gratulationeque, decorem speciemque quasi viuentis & spirantis hominis præferebat. Frequentiori autem Regis morte vulgata, nobilium militumque numero Cracouiam aduentante, in Ecclesiis ciuitatis Cracouiensis Conuentualibus & Parochialibus primum, deinde in Cathedrali maiori Cracouiensi, solennes iuxta magnificentiam cultumque Regalem aguntur exequiæ, & iusta debitaque lege, omnis honestas funeri tanti Principis, & tam clari Regis, persoluta. Cuius non dum memoriæ, sed & cineribus plurimum deberi Poloniam certissimum extat: qui pro illius salute & defensione crebros agones & certamina subire non desiit: Sed nec vnquam bellorum impressionibus, cæterisque iniuriis aut damnis per Cruciferos illatis, sed nec oblationibus multifariis frangi induci que potuit, vt iuri patrimonii sui, terræ Pomeraniæ renunciaret. Qui tunc in extremis laborans, quanto dolore terræ Pomeraniæ iniustam abstractionem pertulerit, qui moriturus etiam filio suo Casimiro, ne vnquam super eius dimissione, ingenium & mores suos imitatus, cum Cruciferis licitaret, interdixit. Sepultum est corpus suum, in Ecclesia maiori Cracouiensi è regione altaris summi in parte leua, albaque petra per sculpturas & testudinem adornatum, ante Sancti Wladislai Regis altare; quod ipse viuens erexerat & dotauerat. Ibi enim vt coronari, sic & tumulari Reges Polonos mos est, nec alium æque insignem Regum bustis apud Polonos locum reperiri fas esset. Regnauit annis duodecem, mense vno, diebus sedecim: superiori tempore regiminis sui, quod ante coronationem effluxerat, dum Dux priuatusque esset, non computato. Vir manu & animo ferox, non ex habitu corporis, quem illi angustiorem natura donauerat, sed ex heroica anima, in succincto quidem sed vegeto corpore habitante, æstimandus. Vir ab adolescentia sua vsque ad decrepitam ætatem animo robustus & manu. Quem si ex habitu corporis æstimare quis voluisset, ne militis quidem specie dignum iudicasset. Verum corpus exiguum (ob cuius diminutionem & staturam breuiorem, cognomentum Lokiek, quasi cubitalis, sortitus) anima nobilitabat heroica, truncatam habitudinem angustioribus viribus compensans.

De nouo Rege in Wladislai Poloniæ Regis nuper morte absumpti locum surrogando, Prælati & Barones, Nobilesque Poloniæ, præsertim propter impendens a Cruciferis bellum solliciti, conuentum omnium terrarum apud Craconiam agunt, futuri Regis electionem celebraturi. Ad quos in re huiuscemodi occupatos, Nuncii Caroli Hungariæ

Digitized by Google

1333. *garia* Regis perueniunt. Qui facta dicendi potestate ad concilium intromissi, orant, precantur, & suadent, *vt Ducem Casimirum filium Regium in patris solium, quacumque cunctatione & mora omissa, substituant. Neminem alium Principem extare, qui ad id magis idoneus aptusque esset, & ad quem successionis iure Regnum pertineret, praesertim cum & morituri patris voce preceque, Rex testamento designatus sit, eam indolem habeat, cui Principatus, si imago successioque paterna non mouerent, deberet vltro inferri.* Quoque gratior esset precatio, offerunt *Carolum Hungariæ* Regem affini suo Duci *Casimiro* in necessitatis articulo, quæque possibilia suffragia, gentibus, equis, & armis, laturum. Qvamuis autem suapte omnium *Polonorum* animi in Ducis *Casimiri* coronationem essent proni, feruidi, & procliui, res tamen in consilium & deliberationem refertur. Vbi dum omnium vota rogata scrutataque essent, non alium se, quam *Casimirum* Ducem, qui in hanc spem genitus sit, tam Primores, quam cætera nobilitas, iuxta preces paternas, vnanimi non voto sed vociferatione Regem declarant. Quo facto festum *S. Marci* Euangelistæ, quod in diem Solis cadebat, pro sua & consortis suæ *Annæ*, *Gedimini* Ducis *Lithuanorum* filiæ, coronatione, constituitur. Sed à seniore Regina *Heduigi* relicta *Wladislai* Regis & *Casimiri* Ducis genitrice, quæstio suborta, plerasque difficultates de coronanda *Anna* consorte *Casimiri* iniecerat: negabat enim, *se superstite, in praiudicium iuris, alteri fœminæ legitime diadema posse imponi.* Tandem filii præfati Ducis *Casimiri*, quem plus quam genitricis diligebat amore, precibus expugnata, non solum consortem suam æquiori animo coronandam fore permittit; sed satis se felicem, filium in throno & diademate Regio visura, rata, in cœnobium Sanctimonialium in antiquam *Sandecz* excedit. Et illic habitum Sanctimonialium induens, Regulam etiam *S. Francisci* professa, religiose viuens, reliquum ætatis, ieiuniis & orationibus intenta, expleuit. Illucescente autem Beati *Marci* die, *Casimirus* Dux in aula per Pontifices indumentis Regalibus indutus, & ad Ecclesiam *Cracouiensem* perductus, per *Ianislaum Gnesnensem* Archiepiscopum, assistentibus sibi *Ioanne Cracouiensi*, *Ioanne Posnaniensi*, *Matthia Wladislauiensi*, *Stephano Lubucensi*, Episcopis, & Principum, Baronum, ac Nobilium *Poloniæ* copiosa frequentia, multitudine, & fauore, in Regem *Poloniæ*, consors vero sua *Anna*, in Reginam *Poloniæ*, cum ingenti celebritate, solennitate & gloria vncti & coronati sunt, & dies ille cæterique subsequentes, in magna omnium lætitia & hilaritate, in choreis, hastiludiis, & solatiis deducti. Et quoniam *Casimirus Poloniæ* Rex nouus nondum ad annos ma-

Casimirus in Regem coronatur,

turæ & digestæ ætatis peruenerat, *Iaschko* de *Melschtin* Castellanus *Cracouiensis*, vir frugi, industrius, & in Rempublicam magni & experti zeli, in Gubernatorem illi adiunctus est, ex cuius sententia & ordinatione administratio cotius Regni salubriter dirigebatur. Cuius quoque prouidentia magnæ opes breui congestæ, ærarium locupletatum. 1333.

cui Iaschko de Melschtin datur gubernator.

Cum annis quindecem *Florianus* de *Kosczielecz* Episcopus *Plocensis* persedisset, moritur. Cui *Clemens* Præpositus *Plocensis*, vigesima quinta die mensis Iulii, Canonice electus, succedit. Mortuus autem præfatus *Florianus* Episcopus in *Pultowsko*, die vigesima prima Iunii, & in *Plocensi* Ecclesia in die *B. Ioannis Baptistæ* sepultus. Fuit autem *Clemens* ipse Nobilis genere *Polonus*, de domo & familia *Pierzchalá*, quæ *Marschalcum Skakálem* defert pro insigni, alias *Rocbum*. Cuius electio a *Ianislao* Archiepiscopo *Gnesnensi*, obtento a *Casimiro Poloniæ* Rege, licet ægre, consensu, aliquem enim de suis aulicis præfici in Episcopum *Plocensem* æstuabat; apud *Gnesnam* fuit confirmata, & Pontificalis consecratio etiam fuit ei illic impensa.

Floriano Episc. Plocensi succedit Clemens.

Suscepto adeptoque Regni *Poloniæ* regimine *Casimirus* Rex, duo sibi præcipue in primitiis, quibus Regnum suum augeri firmarique posset, duxit prouidenda. Primum, vt Regnum superiori guerra & incendio per Cruciferos afflictum, vexatumque, & ad grandem exinanitionem perductum, pace reddita, respiret. Alterum, vt furum prædonumque, quorum patris sui *Wladislai* Regis dissimulatio frequentiam gigni fuerat, exterminio Regnum purgaret, stratasque publicas & priuatas, & quæque itinera tuta præstaret. Et primum quidem efficere conatus, bellum cum Cruciferis de *Prussia* gerendum, cum cæteræ omnes partes essent quietæ, continuatione firmationeque vlterioris treugæ ad festum *S. Ioannis Baptistæ* anni subsequentis suspendit. Et quo certior pax & terrarum quas Cruciferi occupauerant, prouenire possit, duobus Arbitris (quorum vnum videlicet *Carolum Hungariæ* Regem, *Casimirus* Rex pro sua, & *Ioannem Bohemiæ* Regem alterum, quem Magister & Ordo Cruciferorum pro sua parte eligunt) omnem quæstionis & differentiarum molem decidendam committunt, ac in eos plena voluntate compromittunt. Ea tamen conditione apposita, vt treugis pendentibus castrum & oppidum *Brzestense*, in manu *Semouiti* Ducis *Masouiæ*, vel eo refutante, in *Matthiæ Wladislauiensis* Episcopi potestate consisteret; casu quo pax per Reges arbitros sequi non posset, Magistro & Ordini reddendum. Nondum enim *Casimirus* Rex *Poloniæ* tantum se virium habere arbitrabatur, vt cum Cruciferis, *Ioannis Bohemiæ* Regis assistentia, & suis viribus pollentibus, posset in apertam guerram dimi- 1334.

Casimirus Rex inducias cum Cruciferis prorogat,

Digitized by Google

1334. cationemque, Regno suo adhuc cineres, fauillas & carbones spirante, prodire. Alterum verò, quod ex auctoritate sua dependebat, mox præstitit, & multos mortalium tam ex Nobilibus, quàm ex Baronibus, communiq; populo, nullam conditionem reueritus, furtis, rapinis, & spoliis, superiori more imbutos, studentes, patibulo, partitione, rotatione, suffocatione, cœcatione, mutilatione, exilio, gladio, aut extinxit, aut mulctauit: paucis qui scelere minus se inquinauerant, importuno Prælatorum & Baronum suffragio, venia tributa. Ex quo nimirum subsecutum est, vt sentina prædonum sublata, proprii & aduenæ frequentiam in viribus ex solitudine efficerent, & breui Respublica coalesceret. Rex quoque *Casimirus* spectatæ prudentiæ specimen in se ostendens, cunctis esset admirationi & terrori.

Regnumque a prædonibus liberat.

Nix grandis cadit.

In die Sancti *Adalberti* ingenti mole nix cum gelu in Regno *Poloniæ* descendens, cum quinque diebus durasset, pauoremque grandem, ne per illam fruges depasci absumique contingeret, in æstimatione hominum, præsertim agrestium produxisset, tandem quinta die dissoluta, præstitit humo & frugibus suo imbre & roratione insolitam fœcunditatem, qualem nec stercoris satio contulisset.

Ioanni XXII P. R.

Ioannes Papa vigesimus secundus, cum annos decemocto, menses quatuor apud *Auinionem* sedisset, die Solis quarta Decembris in *Auinione* moritur, & in maiori *Auinionensi* Ecclesia sepelitur. Et cessauit Episcopatus diebus quindecem. Post cuius mortem Cardinales conclaue ingressi, *Iacobum* de *Tolossa*, aliàs de *Furno*, fratrem Ordinis Cisterciensis, Magistrum Theologiæ, tituli Sanctæ *Priscæ*, Presbyterum Cardinalem vigesima Decembris concorditer in Papam eligunt, qui *Benedictus XII* est appellatus. In crapulam aliquantulum procliuis, rigorosus, & vix consanguineos cognoscens: Quibus & dicebat Papam consanguineos non habere. Ab infantia ad mortem bonæ vitæ; qui & ordinem Cisterciensem reformauit. Feruidus fidei zelator, censuras Prædecessoris sui *Ioannis* innouans, *Ludouicum Romanorum* Regem & *Bauariæ* Ducem anathematisatum & interdictum denunciauit. Moriebatur autem præfatus *Ioannes Romanus* Pontifex anno ætatis suæ nonagesimo, relinquens in thesauris suis ingentem numerum auri & argenti. Cuius recta computatio fuit, aurearum dragmarum viginti quinque millia: quod scripsisse arduum & penè incredibile videtur. Sed nec legitur aliis vnquam temporibus Ecclesia *Romana* fuisse locupletior.

succedit Benedictus XII.

1335. Pro guerra & differentia occasione terrarum Regni *Poloniæ* per Ordinem Cruciferorum occupatarum, per *Carolum Hungariæ*, & *Ioannem Bohemiæ*, Reges, potestate arbitraria decidenda, tempus appetebat: Conuenerantque inter se Reges, vt pro die Sanctæ *Elisabeth*, in *Hungaria* in castro *Vischegrad* coirent, ibique de iuribus partium cognoscerent, & pronunciationem arbitrariam ferrent. Rex itaque *Poloniæ Casimirus*, de causa sua solicitus, quamuis conditio in treuga expressa, de tradendo castro & oppido *Brzesczie* in manus tertii, videlicet Ducis *Masouiæ Semouiti*, aut *Matthiæ Wladislauiensis* Episcopi, sibi per Cruciferos nusquam fuerit seruata, ad informandam illam personaliter adueniens, causam suæ iniuriæ, & quo ordine, ex quaue causa, primum terra *Pomeraniæ*, deinde *Cuiauiæ* & *Dobrzinensis* occupatæ, & à Regno *Poloniæ* per Magistrum & Ordinem Cruciferorum, non sine clade & interitu multorum mortalium, & reliquarum terrarum Regni *Poloniæ* desolatione, abstractæ sint, & suo & Aduocatorum organo clarissimè deducit, & articulos instructionesque in scriptum redactas, præsentibus Regibus ordinat. Nec Magister & Ordo satisfacere compactatis negligunt. Missis enim *Henrico Ruthenο*, Prouinciali *Culmensi*, *Manquardo* de *Spareruberth Thorunensi*, & *Conrado* de *Bruneysstein Szwiecziensi*, Commendatoribus, qui in comitiua Regis *Bohemiæ* aduenêre, datis in scriptis articulis, causam & ipsi suam pluribus coloribus, figmenta potius quàm resistentiam redolentibus, iustificare instruereque contendunt. Re autem & controuersia huiusmodi, in Regum deliberationem, & eorum Consiliariorum, quos sibi vterque Rex ad consultandum asciuerat, adducta, apparuit *Ioannem Bohemiæ* Regem, Aduocati magis quàm arbitri Officio fungi, & calliditate eloquentiaque quà pollebat, partem Cruciferorum, quorum erat arbiter, quorumque expensis adductus, largitionibusque & muneribus inescatus, præsumebatur enixè defendere. Eo etiam præsertim respectu motum, ne donatio vel potius venditio per eum, velut Regem *Poloniæ*, Magistro & Ordini Cruciferorum de terra *Pomeraniæ* in *Thorun* facta, cuius ipse se constituerat euictorem, & pro qua notabilem in auro, argento, & pecunia summam dinoscebatur accepisse, recideret in irritum. Vnde & *Carolum Hungariæ* Regem suosque Consiliarios facilè perlicit, vt ea prorsus, quæ in *Bohemia* cum Cruciferis digesserat, punctaueratque, secum sentiant, *Cuiauiensique* & *Dobrzinensi* terris Regi *Poloniæ Casimiro* adiudicatis, terram *Pomeraniæ*, quæ pluribus gradibus illis Ducatibus opulentior feraciorque est, iuris & proprietatis Magistri & Ordinis esse decernat. *Casimirus Poloniæ* Rex, etsi patrimonio hæreditateque sua terra *Pomeraniæ* arbitramento huiusmodi spoliatum se iri animo mœsto amaroque duceret: depressis tamen viribus suis, etsi bellum recrudescere contingeret, ampliùs deprimendis, cum etiam aliunde hostium superesset, & ipse animo bellum *Russiæ* inferendum gestaret, paterno

1335. *Pomerania Cruciferis, Dobrzinensis vero & Cuiauiensis terra adiudicatur Regi Poloniæ ab arbitris.*

terno præuaricato imperio, in conditiones huiusmodi, & terræ *Pomeraniæ* abrogationem, cupidine restituendarum sibi *Cuiauiensis* & *Dobrzinensis* terrarum: & persuasione precéque sollicita vtriusque Regis pellectus, consentit. Castro nihilominus *Nyeschow*, quamuis de sorte terræ *Cuiauiensis* esset, circa Magistrum & Ordinem, vt vtriusque ripæ fluminis *Vislæ* facultas, & nauigii emolumentum apud eos consisteret, remanente. Vigesima itaque die mensis Nouembris, *Casimiro* Rege *Poloniæ* pro se, & prædictis *Henrico* Prouinciali *Culmensi* & *Thorunensi*, *Szwecensique* Commendatoribus pro Magistro & Ordine, præsentibus, in castro *Vischegradensi* profertur sententia: superioribus, vt monstraui, qualificata conditionibus. Cuius in euidentiam futurorum, tenor talis exstat.

Tenor sententiæ arbitrariæ.

In Nomine Domini, Amen. Nos Carolus, & Ioannes, Dei gratia, Hungariæ, & Bohemiæ, Reges, perpetuæ memoriæ tenore præsentium notum facimus, quibus expedit, vniuersis &c. Cum Magnificus Princeps Casimirus eadem gratia Rex Poloniæ ex vna, & Religiosi viri, Magistri generales, Preceptores, & fratres vniuersi Ordinis Cruciferorum, de domo Teutonica, parte ab altera, super terris, prouinciis, seu districtibus, Culmensi, Dobrzinensi, Cuiauia, Pomerania & Thorunensi, super quibus a multo retroactis temporibus, adhuc inter Excelsum Principem Dominum Wladislaum quondam eiusdem Poloniæ Regem, & tandem ipso feliciter migrante ad Dominum, inter ipsum Dominum Casimirum Regem, & dictos Cruciferos, materia dissensionis & quæstionis suborta, dinoscebatur in nos Reges Hungariæ & Bohemiæ, tanquam communiter arbitratores, & amicabiles compositores, per eosdem iamdudum & nunc, mediantibus legitimis instrumentis, & literis compromissariis efficacibus, electos, pacis alumni & amici fore inuicem cupientes, se sponte & liberaliter commisissent, & purè compromisissent: Nos inter cætera, huius rei causâ circa festum Omnium Sanctorum anno Domini millesimo tricentesimo trigesimo quinto, in alto castro Vischegrad in Hungaria simul in vnum conuenissemus, tractaturi de præmissis, & prædicto Domino Casimiro Rege personali præsentia, & pro memoratis Magistro generali, Præceptoribus, & vniuersitate fratrum Cruciferorum dictæ domus Teutonicæ, fratre Henrico Rutheno Prouinciali eiusdem Ordinis de terra Culmensi, & Marquardo de Spaneberg Thorunensi, & Conrado de Brunestein Szwecensi, dicti Ordinis Commendatoribus & Confratribus, cum plenis & legitimis, & ad infrascripta cum plenè sufficientibus Procuratoriis literis, comparentibus, assumptis nobiscum Prælatis & Baronibus nostris, quos communiter voluimus, quibusdam diebus continuatis, vtriusque partis, iura etiam infrascripta, quæ habere dinoscebantur, diligenti & fideli perscrutatione examinassemus. Tandem fauente Domino, aciem mentium nostrarum æquo libramine dirigentes, taliter arbitrandum duximus, & pronunciando diffinimus inter partes. Quòd Dominus Casimirus Rex Poloniæ, terras Cuiauiæ & Dobrzinensem, cum prouinciis ac districtibus, ac quibusuis vtilitatibus & pertinentiis vniuersis ab antiquo ad easdem spectantibus, iuxta limites ac metas sui antiquas, cum plenitudine iuris & titulo pleni dominii, prout ad progenitores & prædecessores suos, & per consequens ad ipsum, iusto & vero ac hæreditario titulo, ab olim pertinuisse & pariter pertinere cognouimus, & specialiter in eadem terra Cuiauiensi, cum portione Ducis Casimiri quæ ipsum contingit, cum pertinentiis in eadem, debeat possidere, tenere pacificè, quietè, perpetuò, & habere in filios filiorum, & successorum hæredes, saluo, quòd omnia bona & possessiones, quæ & quas in terris Cuiauiæ, Dobrzinensique, ante motam guerram, pacificè & quiete Cruciferi possiderint, ita & nunc, prout antea eas, & ea cum omnibus iuribus, iurisdictionibus, & pertinentiis quibuslibet, possideant, habeant, & teneant, sub veris metis & terminis antiquitus obseruatis. Magister verò generalis, & fratres Cruciferi domus Teutonicæ prænominati, terram Pomeraniæ, cum suo districtu iuxta antiquos limites suos, cum pertinentiis similiter & vtilitatibus eiusdem vniuersis, quam eisdem fratribus, & idem Dominus Casimirus Rex Poloniæ causâ Diuinæ retributionis, & ob remedium animarum prædecessorum suorum & progenitorum, ac suæ salutis in perpetuam eleemosynam, nec non propter perpetuæ pacis bonum, coram nobis, renunciando omni iuri, actioni, impetitioni, & repetitioni, quod vel quæ eidem Domino Regi Poloniæ, in eadem terra Pomeraniæ ab antiquo competebat, vel competere posset, etiam ipse promisit, iuxta ipsam nostram arbitrariam pronunciationem vel diffinitionem, eodem iure & modo, quo terra Culmensis & Thorunensis, eisdem fratribus per progenitores & prædecessores suos fuerunt legatæ & donatæ, eandem legationem & donationem, eo iure & modo, quo fuerat tunc facta, ratam habendo, quietè, pacificè, & perpetuò tenere debeant, habere pariter & possidere. Ordinauimus ad vltimum diffiniendo arbitrando, quòd omnia damna, iniuriæ, & quæcumque molestiæ, quocumque modo hinc inde illatæ, vel Regi Poloniæ, vel eius subditis; siue Cruciferis vel eorum subditis, compescantur & tollantur in totum: sic quòd de cætero inter ipsos, super eisdem nulla petitio & quæstio oriatur. Ne autem quicunque feudales, vel Regis Poloniæ, seu fratrum Cruciferorumque, qui guerris pendentibus inter ipsos, a bonis suis facti sunt profugi, siue de Cuiauia seu Dobrzinensi, vel de Culmensi Pomeraniæque, a nostra diffinitione videantur exclusi: ordinauimus & diffinimus,

Digitized by Google

1335. *finimus, quod huiusmodi omnes profugi, bonis suis omnibus & gratiis Dominorum suorum sint præsentibus reformati: sic quòd vel ad bona sua liberè reuertantur, si velint, aut eisdem liberè venditis, se transferant, quò placebit. In quorum omnium testimonium atque robur, sigilla nostra præsentibus sunt appensa. Actum & datum in Vischegrad in Hungaria. Præsentibus R. R. in Christo Patribus, ac Magnificis & nobilibus viris infrascriptis: videlicet Chanadino Strigoniensis, loci eiusdem Comite perpetuo, & fratre Ladislao Colocensis, & aulæ Regis eiusdem Regni Hungariæ Cancellario, Ecclesiarum Archiepiscopis, Villerino Drugensi Palatino Regni Hungariæ, Demetrio Magistro Tauernicorum, Thoma Voieuoda Transyluano Comite de Zunnen, Mimethbano totius Slauoniæ Comite, Paulo Iudice Curiæ Regis Hungariæ. Nec non Vithgone Mißnensis, & Ioanne Olomucensis, Ecclesiarum Episcopis, Rudolpho Duce Saxoniæ, Carolo Marchione Morauiæ, Boleslao Slesiæ & Domino Legnicensi, Thymone de Coldich, Henrico de Lippa: Et quàm plurimis aliis fide dignis ad præmissa rogatis specialiter & vocatis. Anno Domini millesimo tricentesimo trigesimo quinto, Dominica proxima post festum Sanctæ Elizabeth.* Qui pace compositâ, datis inter se magnificis donis, & fœdere perpetuæ pacis icto, ad propria disgrediuntur.

Io. Doliwa Episc. Posnaniensi

Decima septima Martii, *Ioannes Doliwa Posnaniensis* Episcopus, vir ingenuus de domo *Doliuitarum*, & religione & deuotione conspicuus moritur, & in *Posnaniensi* Ecclesia tumulatur. Sedit annis in Ecclesia *Posnaniensi* circiter quindecim, solatiosus & hilaris. Huic per electionem Canonicam *Ioannem* vocatum *Lodzya*, nobilem de armis *Nauem* deferentium, ex quo & cognomen sortitus erat, *Posnaniense* Capitulum, *Casimiro* Rege vt Patrono consentiente, surrogat, & eleganti dispositione corporis, & singulari scientiæ munere præstantem.

succedit Io. Lodzya.

Vigesima octaua mensis Martii, *Anastasia Semouiti* Ducis *Lancicíensis*, quondam *Dobrzinensis*, fratris germani *Wladislai Loktek* Regis *Poloniæ*, relicta, *Lanciciæ* defuncta est, forte quam tenebat ad *Casimirum* Regem *Poloniæ* recidente.

Tredecima Iulii, *Boleslaus* Dux *Poloniæ* & Dominus *Bregensis*, in oppido suo Ducali *Brega*, fundat monasterium fratrum Ordinis Minorum. Quod *Nankerus* Episcopus *Wratislauiensis* in anno subsequenti, vigesima nona Iunii, auctoritate *Ioannis* Papæ vigesimi secundi confirmat.

Multa locusta,

Pertulit eo anno *Poloniæ* Regnum, acerbum & rari exempli dispendium. Locustarum enim ingens multitudo, per turmas & exercitus diuisa, in *Poloniam*, frumentis & segetibus in spicas luxuriantibus, eo numero, frequentiâ, & spissitudine, vt solis radios adumbrarent, aduenit, tantaque altitudine super terræ faciem prostrata est, vt equorum vngulas excederent & cooperirent. Quæ tam frumenta quàm herbas, & singula germina in locis, ad quæ illam descendere contigit, morsu suo assiduo erasit & consumpsit. Locustas verò validissimus ventus, vigesima nona Septembris accidens, & multas domus atque arbores euertens, secutus est. Qui etiam longo tempore perdurans, mortales pluribus affecit molestiis. Validaque tempestas & venti horribiles, ferè vniuersum Regnum *Poloniæ* concutiebant & vexabant. 1335.

& validus ventus in Polonia.

Luthero de *Brunszwik* Magistro *Prussiæ* mortuo, *Theodoricus* de *Aldemburg* Marschalcus, *Saxo* genere, iam tunc a *Polonica* captiuitate solutus, in Magistrum succedit.

Sententia arbitraria in *Vischegrad Hungariæ*, ab *Hungariæ* & *Bohemiæ* Rege confecta & pronunciata, vtraque parte emologante, approbante, & acceptante, Nunciis quoque & Procuratoribus Magistri & Ordinis, restitutionem terrarum *Cuiauiæ* & *Dobrzinensis*, iuxta arbitramenti ordinationem, crebris sermonibus pollicentibus, per Reges ex *Vischegrado* discessum est. *Casimirus* tamen *Poloniæ* Rex, detinente eum genero *Carolo Hungariæ* Rege, & *Elisabeth* sorore germana *Hungariæ* Regina, illic vsque ad festa Christi permansit, & diem Natalis Domini *Budæ* celebrauit. Quo exacto, genero valedicens, in *Poloniam* rediit; ac deinde per Nuncios & literas *Theodoricum* de *Aldemburg* Magistrum *Prussiæ*, & Ordinem, monet & requirit, quatenus iuxta *Hungariæ* & *Bohemiæ* Regum decretum & sententiam, de terris *Cuiauiæ* & *Dobrzinensi* excedant, & illarum sibi possessionem resignent. Magister autem & Ordo solitâ calliditate & vafricie vsi, quamuis in suum fauorem pronunciatam fuisse perspicerent; veriti tamen ne sententia Regum aliquando posset in dubium reuocari, præsertim Prælatis, Baronibus, Nobilibus, ciuibus, & communitate Regni *Poloniæ*, expressè non consentientibus in eius emologationem, sine quorum consensu omnis alienatio Regni censetur irrita & inanis, respondent: *Se quidem sententiæ & decisioni arbitrali parituros, dummodò Rex cum Principibus Prælatis, Baronibus, Nobilibus, ciuibusque Regni Poloniæ, per patentes literas, terris Pomeraniæ, Chelmensi, & Michalouiensi, corporali etiam præstito iuramento, renunciet, & decisionem huiusmodi, literis se seruaturum obliget. Interim enim huiusmodi non extantibus, nihil se* Magister & Ordo respondet *de priori tenore mutaturum, nec terras Cuiauiæ & Dobrzinensem gladio & potentia quæsitas, castra quoque pluribus sumptibus cocto latere in eis erecta, minimè restituturum.* 1336.

Theodoricus Prussiæ Magister Cuiauiæ & Dobrzin. terræ restitutionem negat, nisi Baronum Poloniæ literis fuerit roborata concordia.

Regis

1336. Regis enim *Casimiri* & suas vires mensi, supremum fortunæ orbem se tunc comprehendisse, & illius ludum apud se consistere rati. Animaduertentes insuper Regem *Casimirum*, ad pacem plurimum cupidum, feruidum, & anhelum, omnia quæque dura & difficilia Regi, sibi verò vtilia & accomoda, & violentam possessionem terrarum occupatarum firmantia, interponebant; rati (vt tandem euenit) *Casimirum* Regem singula de eorum voto & sententia impleturum.

Duces Lithuaniæ Masouiam depopulantur.

Sexto decimo Calendas Nouembris, *Olgerth, Keystuth, Coributh, Patrikig, Lubardus, Suriwil, Guthaw, Lithuanorum* Duces, filii *Gedimini*, & patricius filius *Dauid Ruthenus*, cum *Lithuanorum* & *Ruthenorum* cohortibus, per fraudem & clandestinè Principatus *Masouiæ* ingressi, quamuis cum *Masouiæ* Ducibus & affinitates iunxerint, & pacem perpetuam firmauerint, illos hostiliter prædantur, vrunt & deuastant, & plusquam mille ducentos Catholicos homines, & pecoris prædam in *Lithuaniam* abducunt.

Monasterium in Rathibor fundatur.

Przemislaus Ratiboriensis & *Oppauiensis* Dux, deuotione speciali actus, fundat monasterium Sanctimonialium Ordinis Prædicatorum in Ecclesia S. *Spiritus* in *Rathibor*, & dat illis pro dote villas Ducales, molendina, & alios introitus; libertans omnes donationes suas priuilegiis insignibus, & Diuinam vltionem contra turbatores inuocans. Processu autem temporis *Offka* Ducissa *Masouiæ*, coemit pro eodem monasterio oppidum *Baworow* cum septem villis, quod & quas *Nicolaus* Dux *Rathiboriensis*, filius *Ianussii* violenter occupans, sibi appropriauit. In cuius vitium filii sui *Venceslaus* & *Ianussius* succedentes, bona præfata non secus quàm hæreditaria, Apostolicis censuris, quæ extendebantur in illos, spretis & contemptis, inter se diuiserunt.

Boleslaus Legnic. Dux heluo bonorum suorum,

Sumptibus & donationibus diffusis *Boleslaus Bregensis* & *Legnicensis* Dux, quos sui ferre nequiuerant Principatus, se in dies suamque substantiam inconsultè & prodigè deuorans & consumens, cum & *Legniczam* caput & principaliorem sui Dominii partem, item *Haynouiam*, item *Aureum montem*, in notabilibus pecuniarum summis, ad plura marcarum millia se extendentibus, suis creditoribus obligasset; filios insuper duos, *Venceslaum* & *Ludouicum*, ex *Margaretha* filia *Venceslai Bohemiæ* Regis susceptos, terrenis & hæreditariis bonis non extantibus, pro obstagio in *Wratislauia* mercatoribus pro magna debitorum quantitate dare non sine nominis sui dedecore, est compulsus. Tanta denique actus est egestate, vt omnibus ferè consumptis aut obligatis, quonam terrarum diuerteret, aut quibus sumptibus de cætero se aleret, non haberet. Moritur interea consors sua *Margaretha*, & ipse diebus luctûs expletis, aliam de *Cracouia Catharinam* superducit: doteque per eam allatâ, *Bregam* & *Olauiam* a pignore quo tenebantur absoluens, domicilium suum in *Brega* constituit. Filiis vero *Venceslao* & *Ludouico* terram *Legnicensem*, sed variis pecuniarum summis, & ære alieno grauatam, cessione perpetua reliquit, vt sibi suæque conditioni, quantum scirent, prouiderent. Qui suffragio a militibus & agrestibus petito & obtento, *Legnicensem* terram a creditoribus liberant & exoluunt, nonnullis creditoribus, eorum conditioni miserantibus, summarum pecuniariarũ remittentibus portionem.

filios etiam pro vadio donare non est veritus.

Mortua tamen consorte, superducta altera conditionem suam nonnihil releuat.

A B C D

Numeroso exercitu ex *Almaniæ* & *Austriæ* oris, ad ferendum Magistro & Ordini Cruciferorum contra barbaros subsidium, in *Prussiam* adueniente, inter quos Margrabius *Brandeburgensis*, Comes de *Namen*, & Comes de *Hamenberg*, numerabantur principales, in *Lithuanorum* terras itum est, & castrum pluribus diebus oppugnatum *Pullen*, in quod *Lithuani* ex quatuor districtibus se, suasque coniuges, pignora, liberos, fortunas, atque pecus, quod locus tam natura quàm arte munitus erat conferendo, quatuor millium hominum numerum expleuerant. Et quamuis *Lithuani* in castro prædicto conclusi, probè, saxis supernè feriendo impugnatores, restitissent; in pluribus tamen locis castro ex arietatione bombardarum diruto & patefacto, videntes castrum ab hostibus capiendum, pyra in medio castri extructa, omnes fortunas suas & substantias, ne hostis illis potiretur, incendunt, coniugibus quoq; & paruulis trucidatis, iugulum Præfecto castri omnes præbent, ne viui in hostium manus venirent. Interim a Christianis castrum conquisitum est. Et irruentibus in illud militibus, pauci superstites ex tanto numero *Lithuanorum* aut necantur aut captiuantur. Castro autem præfato funditus incenso & demolito, regione in circuitu vastatâ, in *Prussiam* Catholicus exercitus rediit.

Prutheni castrum Pullen conquirunt.

1337. Nullum profectum *Casimirus Poloniæ* Rex ex arbitrali duorum Regum pronunciatione & sententia sibi & rebus suis videns accessisse, quinimò Magistrum & Ordinem in maiorem pompam animos indurasse, generalem terrarum Regni sui agit conuentum: deliberaturus, an ad ea, quæ Magister & Ordo Cruciferorum, super terrarum *Pomeraniæ*, *Chelmensis* & *Michałouiensis*, renunciatione & titulo, & iuramento præstando, concedendisque literis ad præmissa, a Rege expetit, annuendum, vel quid opus facto foret. In deliberationem autem re perductâ, omnium Prælatorum & Baronum vota sententiæque, euidentissimis rationibus respectibusque concludebant, nullatenus Cruciferorum petitioni, decisionem Regum excedenti, ne in posterum ad debiti & coactionis necessitatem posset referri, & iuris Regno *Poloniæ* in terris prædictis, *Pomeraniæ*, *Chełmensi*, & *Michałouiensi*, compe-

Casimirus Rex celebrato conuentu generali super literis Cruciferorum ordini dandis: dum Poloni eam pacem suscipere nolunt,

1337. competentis, abdicatio causari, assentiendum. Ad extrema ventum fore & peiora ominari, si sub iam iniquis acerbisque conditionibus, A non per electos arbitros Reges, quod id quoque graue esset, sed per hostes victorum speciem præferentes, quod non graue solum, sed & turpissimum toleratu esset, dictatis, pax debeat non confici sed appendi. Seruitutem itaque omnes clamant non pacem, belli futuri seminarium, & animorum in guerram & odium irritationem, non quietem. Negantque *se vllo pacto in conditiones ipsas consensuros.* Sed dum de gerendo bello, quod pace infecta impendebat, ad consultandum ventum esset, placuit bellum non inferri, sed si inferretur, repelli: & Sedi Apostolicæ questum iri, eiusque suffragium implorari. Ad hanc rem cum Legatus tanto oneri aptus quæreretur, *Ioannes Grothonis* de *Slupcza* B *Cracouiensis* Episcopus propter plures respectus electus est, quod & vir præstantis esset ingenii, & pro gubernandis rebus publicis magnæ experientiæ, prudentiæque & singularis valoris. Is anno eodem sufficienter de meritis causæ instructus, in *Auinionem* ad *Benedictum* Papam duodecimum profectus est; & iniurias Regni *Poloniæ*, & pertinaciam Magistri & Ordinis, censurarumque Ecclesiasticarum vilipendium, & contemptum, Summo Pontifici & collegio Cardinalium expositurus. Onus autem iterque illud, propterea minus cunctanter suscepit, quoniam sperabat se per personalem præsentiam Metropolicum honorem Ecclesiæ suæ *Cracouiensis*, Prædecessorum suorum *Cracouiensium* Episcoporum dissimulatione & negligentia ademptum, facilius reddi posse: præsertim cum ad id *Casimirum Poloniæ* Regem compertum haberet suam operam, suosque fauores impensurum.

Rex nuncium ad Papam mittit pro suffragio contra Cruciferos.

Polonorum Principibus, qui *Slesianam* oram incolunt, *Ioannes Bohemiæ* Rex, partim dolis, partim blanditiis, & promissis subactis, *Wratislauiensi* insuper ciuitate & Ducatu, nonnullisque castris, oppidis, & munitionibus, quæ ad *Slesiæ* Duces, deuolutionis & successionis iure, peruentura erant, neque iusto, neque legitimo iure occupatis, ad spoliandam D quoque *Wratislauiensem* Ecclesiam, quam *Slesiæ* Principes dotare & ornare insueuerant, animum intendit. Et castrum *Mielicz* iubet sibi per Episcopum *Wratislauiensem Nankerum* & Capitulum præsentari. Quo velut viro magnanimo iussa Regis irridente, aspernanteque, *Bohemiæ* Rex *Ioannes* exercitu valido, quem & ciues Consulesque *Wratislauienses* sua præsentia coauxerant, congesto, castrum *Myelicz*, quod tunc *Henricus* de *Wirbna* Archidiaconus & Canonicus *Wratislauiensis*, nomine Capituli *Wratislauiensis*, tenebat & possidebat, expugnare cœpit. Expugnationem autem illius longam & difficilem, propter castri fortitudinem (fluuius enim *Baricz* ab omni parte castrum cingens, difficultatem adiicit loco) *Ioannes Bohemiæ* Rex ratus, doctus a sciolis *Henricum* de *Wirbna* Archidiaconum & Canonicum *Wratislauiensem* ad potationes vinorum auidum & procliuum fore, mittit nonnullos *Slesianos* milites illi familiares, qui & *Henricum* Archidiaconum, lagenarum vinis varios sapores habentibus, quas in frequenti numero secum ferebant, inebrient, & tam terroribus, quam blanditiis ad resignationem castri inclinent. Quibus imperata exequentibus, vir simplex & pauidus *Henricus* Archidiaconus & minis peruictus & mero, castrum *Myelicz*, nulla illum necessitate, aut defectu, stringente, resignat, & de illo cum familiaribus excedit. Cuius oppugnationem *Nankerus* moleste ferens, primum per literas & Nuncios apud *Ioannem* Regem egit, *vt castrum Ecclesiæ ablatum restitueret.* Quo abnuente, diœcesim omnem *Wratislauiensem*, Ecclesiastico supponit interdicto. At vbi *Ioannes* Rex *Wratislauiam* aduenisset, plures super castri *Myelicz* restitutione interponebantur tractatus. Quos dum videret *Nankerus* Episcopus ad irritum recidere, Prælatis Canonicisque suis mandat, *vt secum vna ad Regem transeant; personaliter illum, si castrum non reddiderit, excommunicaturi.* Sed fere omnibus illum tyranni timore deserentibus, verentibusque ne in se grauius quicquam consuleret, cum quatuor tantummodo, quorum Deus perseuerantiæ vigore firmauerat corda, videC licet *Apeczkone* Scholastico, qui post in *Lubucensi* Episcopum fuerat promotus, *Othone* de *Donin*, *Cuntzkone* de *Schalkow*, & *Petro* de *Bithkow*, Canonicis *Wratislauiensibus*, ad monasterium Minorum S. *Iacobi*, Regem in stubella parua, refectorio proxima, se continentem, intrepide accessit, & fores stubellæ pulsare cœpit. Cui cum a Rege responderetur, *non posse, aliis occupatum, illi audientiam præstare*, in pulsando perseuerauit, donec a Principibus *Slesiæ* Consiliariis, & Consulibus *Wratislauiensibus*, qui intus vna erant, persuasum esset Regi, vt intromitteretur. Gestans itaque in collo stolam, & in pectore crucem, habitaculum Regium ingressus, ait: *Moneo te Domine Rex primo, item secundo, item tertio & peremptorie, vt castrum Mielicz a te violenter occupatum, mihi & Ecclesiæ meæ Wratislauiensi reddas.* Negante Rege restitutionem, & asserente *se illud iuste acquisiuisse, iusteque possidere:* Tum *Nankerus* Episcopus, Cruce in manum cum ligno Dominico accepta, *Auctoritate*, inquit, *omnipotentis Dei, te velut ipsumque Ecclesiasticorum bonorum inuasorem, excommunico, excommunicatumque denuncio, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Stupentibus Principibus *Slesiæ*, Consiliariisque Regiis, & ne quicquam musitare audentibus, *Ioannes* Rex in furorem versus: *Quam procax*, inquit, *& temerarius est Pop, id est Sacerdos* 1337.

castrum Myelicz Episcopi Wratisl. capit,

cuius caussa diœcesin Wratislau. Ecclesiastico interdicto supponit,

Ioannes Bohemiæ Rex

Regem personaliter excommunicat,

Digitized by Google

1337. *cerdos iste, & quam temere aspirat mori. Quærit quis trucidet eum, vt Martyris consequatur aureolam. Prouocat me verbis, ast ego a suo sanguine continebo me. Alium tyrannum & persecutorem, si esse Martyr cupit, quærat necesse est.* Egredientem a conspectu Regis Episcopum *Nankerum* Consules *Wratislauienses* circumstant, arguuntque *quod Regem in faciem, modestioribus viis neglectis, excommunicauerit.* Quibus Episcopus inquit: *Satagite Regem vestrum inducere, vt quæ illicite Ecclesiæ meæ abstulit, restituat: cum & vos ipsi oppugnationem ipsam vestra præsentia & armis adiuuistis.* Illis se eam potestatem habere diffitentibus, subintulit Episcopus *Nankerus: Ego vos Consiliarios & adiutores suos eadem auctoritate Dei Omnipotentis, qua & Regem vestrum, excommunico & excommunicatos decerno. Sed neque Rex vester se glorietur fore Regem, cum magis Regulus quam Rex putandus & existimandus est.* His verbis fortius duriusque quam censurarum denunciatione, perstrepentibus Principibus *Slesiæ* & Consiliariis *Bohemicis* & *Wratislauiensibus*, iniuriamque in maius extollentibus, motus Rex, mittit ad Episcopum *Nankerum, vt edisserat quo respectu, quaue ex causa Bohemiæ Regem putet Regulum non Regem appellandum.* Quibus Episcopus: *Notoriam,* inquit, *& quæ inficiari nequit, æstimo & confirmo me veritatem promulgasse: Indignum siquidem est, vt is Rex & non potius Regulus putari debeat, qui proprio in Regno suo carens Metropolitano, in Coronationem sui prece & pretio aliarum nationum Archiepiscopos conducit. Cum omnes Catholici Reges, sed & vicini nobis, Poloniæ, Hungariæ, Daniæ, Archiepiscopos habeant: Vester vero Rex in omni suo Regno, Metropolico priuatus honore, aut Moguntinensem aut Coloniensem Archiepiscopum, ad coronandum se, quod & de eo ipso experti sumus, precario conducit.* Sugillatio autem huiusmodi tunc obiecta, *Iohannem Bohemiæ* Regem adeo mouit & irritauit, vt ex *Pragensi* Ecclesia *Moguntinensi* suffraganea Ecclesiæ, Metropolitanam creari, pro obolenda huiusmodi nota, processu temporis procurauerit. Episcopus deinde *Nankerus*, cum nil pacati, nil æqui a Rege obtentum se iri cerneret, post triduum ex *Wratislauia* discedens, in *Nissam* cum omni Clero Regulari & sæculari, quem Rex quia appellationi a se factæ non adhærebat, eiiciendum mandauit, secessit, & omnes Ecclesias Episcopus obserari iussit. Rege tandem mandante, & *Wratislauiensibus* ciuibus Ecclesiæ, *S. Mariæ Magdalenæ, S. Elisabeth,* & *S. Spiritus,* per violentiam patefactis, officiari per Presbyteros vagos & discolos cœptæ sunt. Quas dũ communis populus fastidiret, ingredi compellebantur a lictoribꝰ & recusantibꝰ vestes detractæ. Maioribꝰ itaque censuris *Nankerus* Episcopus, & Regem Consiliariosque suos, & ciues *Wratislauienses*, feriendum ratus, mandauit eos velut excommunicatos & contemptores censurarum, arctius a singulis euitari: mandans illis subtrahi & negari Sacramenta Ecclesiastica, & eorum participes pro excommunicatis censeri. Post quæ in vehementiorem furorem Rex versus, omnia bona temporalia tam Episcopi quam monasteriorum, & quarumcunque Ecclesiarum occupat, & *Silesiæ* Ducibus mandat occupare. Sed omnibus aliis iussionem detestantibus, *Boleslaus Bregensis* Dux, egestati & inopiæ suæ succursurus, exequitur imperata, & omnes Ecclesiarum villas, oppida, decimas, census & introitus, in Ducatu suo *Bregensi* iuuadit, & dripit. Pro quo tam ipse excommunicatione graui innodatus, & terra sua fuit, quod longo tempore pertulit, interdicto. Denunciante autem *Nankero* Episcopo *Wratislauiensi* per literas & Nuncios, Sedi Apostolicæ, illatas sibi & vniuerso Clero suo per *Ioannem Bohemiæ* Regem oppressiones, spoliationes, & grauamina, Summus Pontifex *Benedictus* duodecimus, in *Auinione* agens *Nankerum* Episcopum commendans, & bono ac constanti animo esse iubens, sententias singulas per ipsum in *Ioannem Bohemiæ* Regem & *Wratislauienses* ciues latas, confirmat & aggrauat, Regemque & ciues *Wratislauienses* anatematizat. Quamuis autem præfatus *Ioannes Bohemiæ* Rex frequenter apud Papam pro absolutione institerit, non prius tamen Summus Pontifex *se illi absolutionem impensurum* respondit, *donec & de castro Mielicz cederet, & omnium quæ Ecclesiis & Clero Wratislauiensi abstulerat, plenam faceret restitutionem.* Sed Rege in proposito perseuerante annis aliquot, Clerus & Ecclesia *Wratislauiensis* spolia & direptionem Ecclesiarum, & earundem introituum pertulit, & *Ioannes Bohemiæ* Rex cum ciuibus *Wratislauiensibus* anathema. 1337.

Quæ omnia Papa confirmat.

In festo Sanctæ *Heduigis Lithuani* terram *Masouiæ* furtiuis itineribus ingressi *Pultowsk* & *Cziechanow* oppida, eorumque vicinia peruastant, & plures de vtroque sexu mortales captos, in terras suas abducunt. Quos *Masouitæ* milites insecuti, prædam raptam & captiuos ab eis excutiunt. Certamen autem detrectantibus, solito more in fugæ præsidio salutem ponunt. Sed fluuium *Narew* superaturi, dum alter alterum præcessurus se impediunt, ab vndis plures ex eis, hi præsertim qui sarcinas non abiecerant, suffocati.

Lithuani Masouiam vastant, quos Masouitæ spoliis exuunt.

Audita Summus Pontifex *Benedictus XII. Regis Casimiri* & totius Regni *Poloniæ* querela, per *Ioannem Grothonis Cracouiensem* Episcopum prudenter matureque proposita, vix creditum præstare potuit, Magistrum & ordinem Cruciferorum, in tam sæuam Christiani saguinis effusionem, & Catholicarum terrarum occupationem, quæ coram eo dedu- 1338.

Benedictus XII. Papa,

Digitized by Google

1338. cta est, Magistrum & Ordinem Cruciferorum, ad contraria horum quæ egerant institutum, perpetrasse, nisi *Ioannes* Episcopus A *Cracouiensis* pro verificatione propositorum, euidentibus documentis Papæ & Cardinalium ambiguitatem, docendo singula, quæ proposuerat, ampliora per crudelitatem Magistri & ordinis euenisse, dissoluisset. Tunc quidem Summus Pontifex veritate comperta, altiori cura, maiorique miseratione, de scelere Ordinis indagando, & Regni *Poloniæ* calamitati prouidendum, quam cœperat, in animum duxit. Missisque duobus specialibus in *Poloniam* Apostolicæ Sedis Nunciis, videlicet *Gathardo* de *Carceribus Titulens.* Præposito *Colocensi*, & *Petro Geruasii* Canonico *Atticiensi*, per literas & commissiones Apostolicas, largas prærogatiuas & conditiones, iu- B risdictionem potestatemque eorum plurimum perpetuantes ac firmantes, iniunxit & mandauit: quatenus Magistrum & ordinem, ac omnes illus adhærentes, vel præstantes auxilium, consilium, vel fauorem, tanquam maleficos & incendiarios, auctoritate Apostolica in singulis terris Regno *Poloniæ* subiectis, & aliis vicinis Regnis nunciarent, nunciarique mandarent; pro tam enormibus sceleribus, coram Sede Apostolica deductis & verificatis, excommunicatos. Et nihilominus summaria informatione, de occupatione terrarum Regni, & damnorum illatione inde secutorum recepta, compellerent Magistrum & ordinem Cruciferorum, ad omnium terra- C rum occupatarum, & damnorum illatorum, plenam & effectualem, per excommunicationis, suspensionisque in personas, & interdicti in terras & Ecclesias, communitates, & vniuersitates, sententias, promulgationem, restitionem, & si in his contumaces apparerent & rebelles, aut personaliter, aut per edictum illos præsentiam Sedis Apostolicæ citare curarent, rigidiorem correctionem & mulctam pro rebellione & contemptu subituros. Præfati autem *Galbardus* & *Petrus* Apostolici Nuncii in Poloniam venientes, ad executionem literarum Apostolicarum, iuris ordine in omnibus seruato, procedunt. Tribunalique, quominus eorum processus possit a Magistro & D Ordine cruciferorum carpi, & Iurisdictio inculpari, in *Varschouia*, tuto loco, & Cruciferis propinquo, posito, *Theodoricum* de *Aldemburg* tunc Magistrum *Prussiæ*, & Ordinem Cruciferorum, ad quartam diem Februarii, per certi tenoris literas, in *Wladislauiensi* Ecclesia Cathedrali, & in *Iuniwladislauiensi*, per *Nicolaum* Præpositum *S. Crucis Oppoliensem Wratislauiensis* diœcesis, per edictum citare procurarunt. Dum autem præfata dies, quarta videlicet Februarii, aduenisset, Magister *Bertholdus*, *Alberti* de *Rathibor*, Syndicus *Casimiri* Regis *Poloniæ*, petitionem in scripto Iudicibus obtulit. Pro parte vero Magistri & Ordinis Cruciferorum, Magister *Iacobus* Plebanus de *Arnoldi villa Culmensis* Diœcesis, comparens, Iudicibus Apostolicis pro tribunali sedentibus, appellationem ab eorum iurisdictione interposuit, eaque relicta, discessit. Iudices autem Apostolici, intelligentes ex causis diffugii, & declinatoris, frustratoriis & commentatis, appellationem interpositam esse, in præsentia *Ianislai* Archiepiscopi *Gnesnensis*, & *Ioannis Posnaniensis* Episcopi, aliarumque personarum grauium, Iudices se, datis Procuratori ordinis Apostolicis refutatoriis, pronunciarunt competentes; & deinceps in prædicto oppido *Varschouiensi* positionibus & articulis, pro parte *Casimiri Poloniæ* Regis oblatis, receptis, & notabilium ac insignium testium inductioni & examinationi, pro eorundem articulorum verificatione, per vnum ferè annum intendebant. 1338.

duos nuncios mittit in Poloniam.

parte Magistri Cruciferorum appellante.

Qui Varsouiæ iudicant

Essentialibus terminis in causa, inter *Casimirum Poloniæ* Regem ab vna, & *Theodoricum* de *Aldemburg* Magistrum, & ordinem *Prussiæ*, partibus ab altera, occasione terrarum Regni *Poloniæ*, per Magistrum & ordinem Cruciferorum occupatarum, vertente, per Commissarios & Iudices Apostolicos *Galbardum* & *Petrum* in loco oppidi *Varschouiæ*, cum omni maturitate & diligentia, rite & legitime conseruatis, commissarii & Iudices prædicti, causam sufficienter, per productionem literarum & priuilegiorum, inductionemque insignium testium, videntes fundatam & instructam, aduenisse tempus maturum rati, concluserunt in causa, & ad ferendum diffinitiuam sententiam, quintam decimam mensis Septembris diem *Warschouiæ* partibus assignauerunt. Ad quam rem solidius conficiendam, *Casimirus Poloniæ* Rex *Ianislaum Gnesnensem* Archiepiscopum, *Ioannem Posnaniensem*, *Clementem Plocensem*, & *Stephanum Lubucensem*, Episcopos cæterosque præcipuos, Ecclesiastici & Secularis status viros, curauit pro illo tempore personaliter destinare. Qua quidem die quinta decima Septembris adueniente, Iudices & Commissarii Apostolici præfati ad pronunciandum sententiam, Magistro & ordine Cruciferorum perprius ad hunc actum legitime specialiter citatis, processerunt, & in Ecclesia Parochiali *S. Ioannis* Baptistæ *Warschouiæ* sententiam suam in scriptis protulerunt: adiudicandoque *Casimiro* Regi & Regno *Poloniæ*, *Pomeraniæ*, *Culmensem*, *Michalouiensem*, *Cuiauiæ*, *Dobrzinensem* terras, tanquam veras dicti *Casimiri* Regis & Regni *Poloniæ* hæreditates, & ratione damnorum perceptorum, ad centum nonaginta quatuor millia & quingentas marcas 1339.

Sententia pro Polonis contra Cruciferos pronuntiatur.

Polo-

1339. Ponici ponderis, & ad 1600. marcas ratione incensarum Magistrum & Cruciferos condemnando, prout hæc omnia in copia sententiæ, quæ talis est, latiùs continentur.

Cuius tenor inseritur. *In Nomine Domini, Amen. Nouerint vniuersi, quòd Nos Galhardus de Carceribus Præpositus Titulensis Colocensis diœcesis, & Petrus Geruasii Canonicus, Auiciensis, Ecclesiarum, Apostolicæ Sedis Nuncii & Executores, & Iudices in causa, quæ vertitur, inter Magnificum Principem Dominum Casimirum Dei gratiâ Regem Poloniæ Illustrem ex vna parte, & Venerabiles ac Religiosos viros Magistrum & fratres Ordinis B. Mariæ Teutonicorum, in partibus Prussiæ, parte ab altera, ab eadem Sede Apostolica, specialiter deputati, pridem literas Apostolicas veras & integras, ac omni suspicione carentes, bullâ plumbea Sanctissimi Patris & Domini nostri, Domini Benedicti Diuinâ prouidentia Papæ duodecimi, in filo canapi, more Romanæ Curiæ bullatas, vt primâ facie apparebant, cum ea qua decuit reuerentia accepimus, de verbo ad verbum tenorem, qui sequitur continentes. Benedictus Episcopus Seruus Seruorum Dei. Dilectis filiis Magistro Galhardo de Carceribus Præposito Titulensi Colocensis diœcesis, & Petro Geruasii Canonico Auiciensis, Ecclesiarum, Apostolicæ Sedis Nunciis, Salutem & Apostolicam benedictionem. Querelam grauem pro parte Charissimi in Christo filii nostri Casimiri Regis Poloniæ Illustris, in Consistorio coram Nobis & fratribus nostris propositam, audiuimus, continentem. Quòd olim Magister & Fratres domûs B. Mariæ Teutonicorum, qui tunc erant in Prussiæ partibus commorantes, nonnullas terras & Dominia infra Regnum suum Poloniæ consistentes, videlicet Culmensem & Pomeraniæ dudum, nec non à paucis citra temporibus, Magister, qui tunc erat, & fratres dictæ domûs, Wladislauiensem, Brzestensem, Dobrzinensem, & Michalouiensem, terras, ad Regem & progenitores eius de iure spectantes, infra Regnum ipsum consistentes, non sine magna strage Christi fidelium, & concrematione centum Ecclesiarum vel citra, hostiliter inuaserunt, & per violentiam occupauerunt, & adhuc de facto detinent occupatas, in animarum ipsorum perniciem, ipsius Regis (ad quem ratione dicti Regni sui dictæ terræ, vt præmittitur, spectare noscuntur, sicut etiam per sententiam latam supra dicta terrâ Pomeraniæ per certos Iudices delegatos, per felicis recordationis, Ioannem Papam vigesimum secundum prædecessorem nostrum, dum adhuc ageret in humanis, ad instantiam claræ memoriæ Wladislai Regis Poloniæ tunc viuentis, genitoris Casimiri Regis prædicti, deputatos, ab olim dicitur liquidè apparere, ac dicti Regni (quod est Romanæ Ecclesiæ censuale, quodque post Deum, nullum, præter ipsam Ecclesiam, recognoscit superiorem in terris, nec non & eiusdem Ecclesiæ Romanæ, quæ propterea censu, qui denarius B. Petri dicitur, eidem Ecclesiæ, in ipso Regno debito, multipliciter extitit defraudata, in graue præiudicium atque damnum. Supplicatum igitur nobis est pro parte dicti Regis, vt prouidere super his de opportuno remedio curaremus. Nos apud Sedem Apostolicam informari volentes, an Magister & fratres prædicti super præmissis laborarent infamia, delecto filio nostro Petro, tituli Sanctæ Praxedis Presbytero, & bonæ memoriæ Ioanni S. Theodori Diacono, tunc viuenti, Cardinalibus, commisimus oraculo viuæ vocis, vt super hoc apud Sedem ipsam plenius se informarent, nobisque referrent, quæ per informationem huiusmodi reperirent. At deinde per eos super huiusmodi infamia informatione recepta, dictoque Ioanne postmodum, sicut Domino placuit, de hac luce subtracto, ipsoque Petro, Cardinalibus, se de speciali mandato nostro, de Romana Curia, pro certis arduis negotiis absentante. Demum Venerabilis Frater noster, Ioannes Episcopus Portuensis, de speciali mandato sibi facto, de informatione huiusmodi, per dictos Cardinales, vt præfertur, recepta, cuius Acta sibi fecimus assignari, fecit in consistorio coram nobis, ac dictis fratribus nostris relationem plenariam & fidelem. Et quia per relationem huiusmodi nobis constat, quòd Magister & Fratres prædicti super præmissis noscuntur infamia laborare; Nos nolentes nec valentes illa si vera sint, salua conscientia, conniuentibus oculis pertransire, contra inuasores, occupatores, incendiarios, sacrilegos, & malefactores huiusmodi, prout prædictorum excessuum enormitates exposcunt, ne ipsorum impunitas, aliis in exemplum transeat, debitè procedentes, Discretioni vestræ, de dictorum Fratrum nostrorum consilio per Apostolica scripta committimus & mandamus, quatenus vos & alter vestrum, per vos vel alium seu alios, incendiarios Ecclesiarum prædictarum, cuiuscunque status, ordinis, & conditionis existant, auctoritate nostra in Ecclesiis, & locis aliis, vbi expedire videbitur, generaliter excommunicatos publicè nuncietis, & faciatis per alios nunciare. Quorum absolutionem Sedi Apostolicæ duximus specialiter reseruandam. Ac deinde de prædictis inuasionibus, occupationibus, & incendiis, siue damnis simpliciter & de plano, sine strepitu & figura iudicii vocatis, qui fuerint vocandi, informari curetis. Et si vobis constiterit legitimè de inuasionibus, occupationibus, damnis & incendiis supradictis, ac personis quæ talia perpetrârunt, eosdem incendiarios nominatim excommunicatos, publicè nuncietis, diebus Dominicis & festiuis, et per alios in locis vbi* 1339.

1339. expedire videritis, nunciare faciatis, & ab omnibus arctius euitari, & tam eos quam alios inuasores, occupatores, nec non damnorum huiusmodi illatores, & ad reædificationem Ecclesiarum, vel occasione ipsorum, vt præmittitur, destructarum, & satisfactionem, & emendationem aliorum bonorum mobilium, nec non ad restitutionem plenariam dictarum terrarum, cum fructibus inde perceptis, & rerum mobilium ex inde ablatarum, seu amissarum solutionem, æstimationem ipsarum rerum mobilium seu emendationem, damnorum super dictis bonis mobilibus illatorum, taxatione prius per vos facta, de dictis bonis mobilibus, pro personarum & negotii qualitate, ac valore seu æstimatione ipsorum ablatorum mobilium, seu incensorum, & disperditorum, vbi ipsorum mobilium valor seu æstimatio aliter probari non poterit, iuramento eiusdem Regis, & aliorum qui pertulerunt damna huiusmodi, declaranda, eidem Regi & aliis damna passis, integraliter faciendam, nullo super hoc eisdem inuasoribus, occupatoribus, incendiariis, raptoribus, & damnorum huiusmodi illatoribus, appellationis suffragante remedio, condemnetis, huiusmodi sententiam, quam super præmissis proferri contigerit, executioni debitæ demandandum. Contradictores quoslibet & rebelles, cuiuscumque Status, dignitatis, & ordinis vel conditionis extiterint, per excommunicationes & suspensiones in personas, ac interdictum in terras, seu Ecclesias earundem terrarum, ac vniuersitates seu communitates earundem terrarum, & alia iuris remedia, prout expedire videritis, compescendo. Inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Non obstante felicis recordationis Bonifacii Papæ octaui, prædecessoris nostri constitutione: qua cauetur, ne aliquis extra suam ciuitatem & diœcesim, nisi in certis exceptis casibus, & in illis vltra vnam dietam, a fine suæ diœcesis, ad iudicium euocetur: Seu ne Iudices a Sede deputati, prædicta, extra ciuitatem & diœcesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere, siue alii vel aliis vices suas committere, vel, aliquos vltra vnam dietam, à fine diœcesis eorum trahere præsumant. Ac de duabus dietis in Concilio generali, ac aliis quibuscumque constitutionibus, à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus, tam de Iudicibus delegatis, quam de personis vltra certum numerum ad iudicium non vocandis, Aut aliis editis, quæ vestra possent in hac parte iurisdictioni aut potestati, eiusque libero exercitio, quomodolibet obuiare. Seu si eisdem Magistro & fratribus, vel quibusuis aliis, communiter vel diuisim, ab eadem Sede sit indultum, quod excommunicari, suspendi, vel eorum, Ecclesiæ, ciuitates, castra, & quælibet loca, Ecclesiastico subiici interdicto, seu quod vra vel extra loca ad iudicium euocari non possint, per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi, eorumque locis, personis, ordinibus, & nominibus propriis, mentionem. Ac quibusuis aliis priuilegiis, indulgentiis & literis Apostolicis generalibus vel specialibus, quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta estræ iurisdictionis explicatio in hac parte quomodolibet valeat impediri, & de quibus quorumque totis tenoribus, de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis. Cæterum volumus, & auctoritate Apostolica decernimus, quod quilibet vestrum prosequi valeat articulum, etiam per alium inchoatum, quamuis ille inchoans, nullo fuerit impedimento Canonico præpeditus. Quodque vobis & vtrique vestrum a data præsentium, sit in præmissis omnibus, & eorum singuli, perpetua potestas & iurisdictio attributa, vt eo vigore, eaque firmitate possitis, in præmissis omnibus & singulis, & propradictis procedere, acsi prædicta omnia & singula coram nobis cœpta fuissent, & iurisdictio vestra super præmissis omnibus, & singulis eorum, per citationem, vel modum alium legitimum perpetuata extitisset, quacumque constitutione contraria non obstante. Quod si præfati Magister & Fratres in hac parte processibus vestris efficaciter parere non curauerint, ac etiam obedire, eos ex parte nostra peremptorie citetis, & intra semestris temporis spatium, post citationem vestram huiusmodi, cum omnibus, & eorum, & dictæ Domus exemptionum priuilegiis, si qua habent, idem videlicet Magister & fratres, quos per informationem huiusmodi principales, & præcipuos repereritis prædictorum excessuum patratores, personaliter, alii vero per Procuratorem vel Procuratores idoneos, plenum & sufficiens mandatum, ac plenam & liberam potestatem habentem seu habentes, ad obediendum & ad parendum eorum nomine, & pro parte sua super præmissis, iudicio, vel concordia iniungenda & statuenda duxerimus, plenarie parituri, & alia facturi & recepturi, quod de Sedis eiusdem processerit beneplacito voluntatis. Alioquin nisi comparuerint, & dicta priuilegia portauerint, illa dicta Sedi Apostolicæ ostensuri, extunc priuilegia ipsa suspendimus, & ipsos interim suis ordinariis volumus esse subiectos, Ac nihilominus contra eos, vt iustum fuerit & expedire viderimus, procedemus: eorum absen- 1339.

1339. absentia non obstante. Cæterum si forte præfatos Magistrum & fratres, per vos, vel alium, seu alios, ausi non fueritis in domibus seu domiciliis eorundem citare, vel ipsi impedimentum præstiterint ne citari valeant, in eisdem volumus & decernimus, vobis & cuilibet vestrum præsentium auctoritate, licere ipsos diebus aliquibus Dominicis & festis, cum populus conuenerit ad Diuina, vt sic facta citatio ad eos peruenire verisimiliter præsumatur, citare vel citari facere publicè, in Ecclesiis ciuitatum, vel locorum insignium magis vicinorum, in quibus possitis tutè morari, & deinde procedere contra illos, siue citati taliter, statuto ipsis peremptorio termino competenti, coram vobis compareant, siue comparere contemnent, iuxta formam præsentium, acsi citati legitime extitissent. Quem quidem citationis modum vobis sit licitum obseruare, etiam in aliis citationibus faciendis, de illis seu contra eos, & vt coram vobis debeant, vt præmittitur, comparere. Quas quidem citationes ita volumus & decernimus eosdem arctare citatos, acsi eos personaliter comprehendissent, & in eorum præsentia factæ essent, quacumque constitutione contraria non obstante. Diem vero citationis, per quam prædicti Magister & fratres citati fuerint, vt coram nobis debeant, vt præmittitur, comparere, ac formam, & quicquid super præmissis duxeritis faciendum, nobis per vestras literas, aut instrumentum publicum, harum seriem continentem, intimare curetis. Datum Auinione, quarto Nonas Maii. Pontificatus nostri anno quarto. Quarum quidem literarum Apostolicarum auctoritate, ad instantiam dicti Regis, seu Procuratoris eiusdem, prædictos Magistrum & fratres dicti Ordinis, ac specialiter & nominatim Aduocatos & Commendatores eiusdem ordinis, videlicet Commendatorem generalem, Aduocatum Culmensem, ac Commendatores de Thorun ac Grudzancz, Lipaniensem, Radinensem, Ehilpelgensem, Golubensem, Strosbergensem, Papouiensem, Wyeczslauiensem, ac de antiquo castro Thorun; & in terra Cuiauiensi, Nieschouiensem, Orlouiensem, Murinensem, Brzestensem, Kowaliensem, Radzicioiensem: & in terra Pomerania, Suecensem, Gdanensem, Derschouiensem, & Camensem: in terra autem Prussiæ, Marieburgensem, Stumensem, Laszinensem, Elbingensem, de Lesk, & Rigensem: ac quoscumque dictarum terrarum Aduocatos, atque Commendatores, coram nobis in iudicium, iuxta mandatum Apostolicum, ad certum locum & terminum fecimus euocari. Comparente igitur in iudicio coram nobis, loco & termino peremptorio supradictis, Magistro Bartholdo de Rathibor, Iurisperito Procuratore dicti Domini Regis Poloniæ, nomine procuratorio

ipsius, qui de mandato suo seu procuratorio, fidem fecit per publicum instrumentum scri- 1339.
A ptum, & signatum per manum publici notarii, & sigilli dicti Domini Regis appensione munitum. Dicto igitur Procuratorio producto, idem Procurator libellum siue petitionem suam obtulit in scriptis, petens contra Magistrum & fratres, ac Commendatores prædictos, vel personam aliam pro ipsis legitimè interuenientem, procedi per nos iuxta tenorem petitionis ipsius, ac literarum Apostolicarum continentiam prædictarum. Quibus propositis & oblatis, comparuit etiam discretus vir Dominus Iacobus de Arnoldi villa Plebanus,
B Culmensis diœcesis, Procurator, & nomine Procuratorio Magistri & fratrum prædictorum, qui de procuratione sua fidem fecit, per publicum instrumentum, scriptum & signatum, per manum publici Notarii, & dicti Magistri sigilli appensione munitum. Prædicto etiam producto Procuratorio, dictus Procurator protestatione præmissa, quod non intendebat in nos consentire, tanquam in iudices suos, seu Dominorum suorum, nec comparere, alias coram nobis ex causis friuolis & minus rationalibus, a nobis ad Sedem Apostolicam appellans, a præsentia nostra confestim illicentiatus recessit. Nos verò attendentes, quod in dicta causa prædictorum Magistri & fratrum, ac Commendatorum, seu Procuratorum, eorum absentia non obstante, de iure & vigore Apostolici rescripti procedere poteramus, instante
C Procuratore dicti Domini Regis, per nos quoque procedi in causa prædicta petente, petitionem oblatam ipsius pro parte dicti Domini Regis recepimus. Qua recepta, præstitoque iuramento de calumnia & veritate dicenda, litem animo constanter contestandi, per dictum Procuratorem dicti Domini Regis, in contumaciam partis aduersæ, datis etiam articulis & testibus prædictis, productis & examinatis, ipsisque & eorum attestationibus publicatis, productis etiam instrumentis, quibus vti voluit idem procurator; tandem in causa prædicta, pro parte dicti Domini Regis Poloniæ, per dictum Procuratorem ipsius, renunciatum exstitit & conclusum, & nos in partis alterius
D contumaciam habuimus pro concluso. Nos igitur visis & auditis informationibus ac probationibus, ac aliis in dicta causa productis & actitatis, iuribusque causæ ipsius, & meritis iustitiæ lance discussis, & diligenter examinatis, deliberatione præhabita diligenti nobiscum, ac etiam cum peritis, dictisque Magistro & fratribus, ac Commendatoribus citatis, ad audiendum nostram diffinitiuam sententiam ad diem præsentem, dictoque Magistro Bartholdo Procuratore dicti Regis Poloniæ, ad hoc in nostra præsentia constituto & præsente, & proferri per nos diffinitiuam sententiam postulante, præfatis Magistro & fratribus, ac Commendatoribus contumaciter absentibus, quorum absentiam

1339. *Dei præsentia repleat, Sacrosanctis Dei Euangeliis positis coram nobis, vt nostrum de vultu Dei prodeat iudicium, & oculi nostri videant æquitatem: Sedentes pro tribunali, in loco partibus ad hoc aßignato, Dei nomine inuocato, qui præcepit iustè filios hominum iudicare, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen. Quia constat nobis, informatione præhabitâ plenariâ & diligenti, ex productis & probatis, ac actiatis coram nobis legitimè pro parte dicti Domini Casimiri Regis Poloniæ Illustris, & Procuratoribus ipsius, in prædicta causa, quòd Frater Theodoricus de Aldemburg, nunc Magister Ordinis domûs Hospitalis B. Mariæ Teutonicorum, tunc Marschalcus fratris Lutheri de Brunszwik tunc Magistri Ordinis supradicti, ac Commendatores & Aduocati, Culmensis, de Thorun, de Grudzancz, Lipanensis, Radinensis, Egilpergensis, alias dictus de Brodnicza, Papouiensis, Venceslauiensis, ac de antiquo castro Thorun; atque de terra Cuiauiæ, Nieschouiensis, Orlouiensis, Murinensis, Brzestensis, Kowaliensis, Radzieiouiensis, & Mosburgensis, alias dictus de Przedecz; ac de terra Pomeraniæ Swecensis, Gdanensis, Derschouiensis, Camensis; nec non de terra Prussiæ, Marieburgensis, Stumensis, Laszinensis, Elbingensis, de Lesk, ac Rigensis, nec non fratres dicti Ordinis, prædictorum ac aliorum locorum, partium prædictarum, qui tunc erant cum valido & hostili exercitu, & vexillis erectis, timore Dei postposito, & Diabolo suadente, Regnum Poloniæ deuastando, Ecclesias videlicet de Nakiel, de Wartha, de Schadek, de Baldrzichow, de Konin, de Slup, de Pobiedziska, de Kaczewo, nec non fratrum Minorum & S. Crucis in Pizdri, igne incenderunt, & ablatis per eos inde primitus libris, calicibus, thesauris, & aliis depositis dictarum Ecclesiarum, eas cum sanctuariis, & Sanctorum reliquiis & imaginibus, penitus combusserunt, & quorum occasione incensæ & combustæ fuerunt, Auctoritate Apostolicâ nobis in hac parte commissâ denunciamus his scriptis excommunicatos, ac per Episcopos & Prælatos, & Ecclesiarum rectores, ciuitatum & diœcesum, Gnesnensis, Posnaniensis, Wladislauiensis, Plocensis, Cracouiensis, Lubucensis, Wratislauiensis, & Culmensis, sub pœnâ suspensionis ab eorum officiis, in Ecclesiis suis, diebus Dominicis & festis, dum populus ad Diuina conuenerit, mandamus publicè nunciari. Absolutione ipsorum, fratris Theodorici de Aldemburg Magistri, & Commendatorum, ac fratrum prædictorum, aliorumque dictarum Ecclesiarum incendiariorum, Sedi Apostolicæ tantummodò reseruata. Prædictosque Magistrum, Commendatores, & fratres locorum & partium prædictarum dicti Ordinis, domûs B. Mariæ Teutonicorum de Prussia, ad reædificationem prædictarum Ecclesiarum, per eos vel occasione eorum destructarum & combustarum, ad restitutionem & emendationem aliorum bonorum immobilium, his scriptis sententialiter condemnamus. Præterea quia constat nobis, præhabitâ informatione plenaria & diligenti prædicta, ex productis & probatis legitimè acticatis, coram nobis ex parte dicti Domini Regis Poloniæ, in causa prædicta per procuratorem ipsius Domini Regis, quòd terræ Culmensis, Pomeraniæ, Wladislauiensis, Brzestensis, Dobrzinensis, & Michalouiensis, cum suis ciuitatibus, castris, oppidis & villis, ac suis iuribus pertinentiisque vniuersis, sitæ sunt infra metas Poloniæ, & infra Regnum ipsum, & tanquam de Regno, & ad ipsum Regnum pertinentium, & Reges ac Principes Regni Poloniæ, progenitores dicti Domini Regis Casimiri Poloniæ Illustris, qui pro tempore fuerunt, eas possiderunt, & tenuerunt: Constatque nobis etiam ex prædicta informatione, productisque ac probatis, & acticatis coram nobis, quòd prædicti, Magister, Commendatores, & fratres qui pro tempore fuerunt domûs sæpedictæ Ordinis B. Mariæ Teutonicorum de Prussia, sæpe dictas terras, Pomeraniæ, Brzestensem, Wladislauiensem, cum suis castris, villis, spectantes & pertinentes ad dictum Dominum Regem, & Progenitores ipsius, consistentes infra Regnum Poloniæ, cum magna strage fidelium in Dei offensam, ac ipsius Domini Casimiri, ac claræ memoriæ Domini Wladislai patris ipsius, Regis Poloniæ, in iacturum grauem & læsionem, hostiliter inuaserunt & occupârunt; & adhuc dictus Magister qui nunc est, & Commendatores fratresque prædicti Ordinis, violenter terras Culmensem & Michalouiensem, cum suis ciuitatibus, castris, & villis, ac iuribus & pertinentiis vniuersis, infra dictum Regnum Poloniæ consistentes, & ad Regem ipsum pertinentes, iniustè & indebitè detinent occupatas. Constat nobis etiam, quòd idem Magister, Commendatores, & fratres dicti Ordinis, terram maioris Poloniæ, ad ipsum Dominum Regem spectantem, cum valido exercitu hostiliter & vexillis erectis intrantes, & inuadentes, terram ipsam, castra, villas, ciuitates, & oppida, igne penitus combusserunt, vastauerunt, & desolauerunt, videlicet Gnesnensem ciuitatem Metropolitanam dicti Regis Poloniæ, Znenam, Nakiel, Lanciciam, Vnieiow cum castro, Siradiam cum castro, ibidemque Wartham, Schadek, Baldrzichow, Charlupia, omnes villas in territorio seu districtu Calissiensi, Pizdri cum castro & claustro seu monasterio fratrum Minorum, ibidem Konin, Slup, Kleczow, Pobiedziska cum castro, ibidem & Kosczien, ciuitates seu oppida munita, cum omnibus villis sibi adiacentibus, & eorum districtibus & territoriis, constitutis, ipsis primitus spoliatis omnibus bonis mobilibus & se mouentibus, & multis hominibus interfectis, & pluri-* 1339.

1339. & pluribus ex dicta terra in captiuitatem deductis, denudatisque mulieribus & oppressis, igne penitus combusserunt, vastauerunt, & desolauerunt, & alia damna dicto Domino Regi, & Regno suo, suisque subditis, plurima intulerunt. Eapropter ad restitutionem dictarum terrarum, Pomeraniæ, Wladislauiensis, Brzestensis, Dobrzinensis, Culmensis, & Michalouiensis, plenariam & integram faciendam, dicto Domino Regi Poloniæ, ac fructuum, redituum, & prouentuum inde perceptorum, & bonorum ablatorum, incensorum, & deperditorum: Nec non emendationem damnorum super bonis immobilibus & mobilibus illatorum, seu veram æstimationem, valorem omnium, tam fructuum perceptorum, quàm bonorum mobilium ablatorum, perditorum, & incensorum, & damnorum super bonis mobilibus illatorum; quæ omnia taxamus ad centum nongenta quatuor millia, & quingentas marcas Polonici ponderis & monetæ, prout etiam dictus Dominus Rex, in nostris manibus proprium iuramentum, sacrosanctis Dei tactis Euangeliis, ipsa damna, in præfata summa declarauit, præstando. Insuper & ad restitutionem expensarum factarum in dicta lite, & occasione ipsius, per dictum Dominum Casimirum Poloniæ Regem, seu Procuratorem ipsius, faciendam dicto Domino Regi, quas in mille sexingentis marcis prædictorum ponderis & monetæ taxamus, prout dictus Procurator in nostris manibus, tactis prædictis sacrosanctis Euangeliis, asseruit dictum Dominum Regem fecisse, & expendisse. Et etiam declaramus prædictos, Magistrum generalem, Commendatores, & fratres domûs Ordinis B. Mariæ Teutonicorum, prædictarum terrarum illicitos detentores, & occupatores, dictorum damnorum illatores & excessuum patratores, dicto Procuratore ipsius Domini Regis Poloniæ, nomine procuratorio eiusdem, his eisdem scriptis, per hanc eandem nostram sententiam diffinitiuam, sententialiter condemnamus. In quorum omnium testimonium, euidentiam, & certitudinem pleniorem, præsentem sententiam diffinitiuam, vnà cum insertione Rescripti Apostolici, ac duorum Procuratorum supra insertorum, & conscriptorum scribi, & in hanc formam publicam redigi mandauimus, per Notarios publicos, scribasque nostros infrascriptos, & sigillorum nostrorum appensione muniri. Et vt fides plenaria & indubitata transcripto rescripti Apostolici, ac Procuratorum prædictorum superius transcriptorum, adhibeatur vbicumque, & coram quibuscumque in iudicio vel extra, ac si originalia apparerent: Ac omnibus aliis, & singulis supradictis, scriptis, & narratis, nostram auctoritatem iudiciariam interponimus & decretum. Acta fuerunt hæc Varschouiæ Posnaniensis diœcesis, intra Ecclesiam S. Ioannis Baptistæ, dicti loci, anno a Natiuitate Domini millesimo tricentesimo trigesimo nono, Indictione septima. Pontificatus Sanctissimi Patris A & Domini nostri, Domini Benedicti Diuinâ prouidentia Papæ duodecimi, anno quinto, & die quindecima Septembris, circa horam vesperarum. Præsentibus Reuerendissimis in Christo Patribus & Dominis, D. Ianislao Archiepiscopo Gnesnensi, D. Clemente Plocensi, D. Ioanne Posnaniensi, & D. Stephano Lubucensi, Episcopis, ac Venerabilibus patribus, fratre Guillino de Sulkow, fratre Ioanne de Mogila, Abbatibus; & D. Nicolao Agriensi, Gregorio Czesznensi, Zagobrensis diœcesis, & Petro Lancicien si, Præpositis; & pluribus aliis tam Clericis quàm laicis, in magna multitudine, testibus fide dignis, ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Et B ego Petrus de Montilio Clericus Auiciensis, auctoritate Apostolica & Imperiali Notarius publicus, prolationi huiusmodi præsentis sententiæ diffinitiuæ, dum ad supradictum Dominum Galbardum de Carceribus, de voluntate & expresso consensu, præfati Domini Petri Geruasii Collegæ sui recitabatur & legebatur, personaliter interfui, vnà cum Notario publico subscripto, & testibus suprascriptis, & de mandato eorum prædictas commissionis literas Apostolicas vidi & tenui, cum vera bullà plumbea in filo canapi pendente, non cancellatas, non vitiatas, nec abolitas in aliqua sui parte, ac Procuratoria libellumque, & earum tenorem de verbo ad verbum, in hac sententia diffinitiua apposui & transcripsi, nil addens vel minuens, quo rei veritas immutetur, & diligenter etiam auscultaui, vnà cum Notario publico subscripto. Et quia diligenti facta auscultatione cum originalibus, & præsenti publico instrumento ea concordare inueni, hîc me subscripsi, & signum meum apposui C requisitus consuetum, & præfati Domini Iudices, ad ipsius præsentis sententiæ diffinitiuæ, & omnium & singulorum supradictorum & scriptorum confirmationem & robur, eorum auctoritatem iudiciariam interposuerunt, & decretum, & eorum sigillis mandauerunt appensione muniri, ad euidentiam & certitudinem omnium præmissorum. Et ego Albertus Cristini Clericus, Cracouiensis diœcesis, publicus Apostolicâ & Imperiali auctoritate Notarius, prolationi præsen D tis sententiæ diffinitiuæ, dum supradictum Dominum Galbardum de Carceribus, de voluntate & expresso consensu præfati Domini Petri Collegæ sui recitabatur & legebatur, vnà, cum Notario publico & testibus suprascriptis præsens interfui, & de mandato eorum prædictas commissionis literas Apostolicas vidi & tenui, cum verâ bullâ plumbeâ, in filo canapi pendente, non cancellatas, non vitiatas, nec abolitas, aut in aliqua parte sui suspectas, & ea omnia vnà cum Notario publico suprascripto diligenter auscultaui. Et quia facta diligenti auscultatione cum originalibus, & præsenti publico instrumento, ea concordare inueni, hîc me subscripsi, & signum meũ consuetum apposui requisitus. 1339.

Orbum

Digitized by Google

1339. *Casimirus Rex filiis orbus*

Orbum se & sterilem fore, nullumque marem successorem relicturum *Casimirus Poloniæ* Rex dinoscens, sollicito studio curam gerens A de statu Regni *Poloniæ*, vt morte sua secuta, euaderet direptionem, omnium terrarum Regni sui *Cracouiæ* agit pro festo Sancti *Stanislai* in Maio generalem conuentum. Ad quem cum frequens multitudo Prælatorum & Baronum Regni *Poloniæ* conuenisset, & per dies plures, quis tam pio Regi in *Poloniæ* Regnum succederet, consilia varia & tractatus sub præsentia Regis agitarentur, cum plerique Consiliarii *Semouitum* Ducem *Masouiæ*, alii *Ianussium* etiam *Masouiæ* principem, alii *Wladislaum Oppoliensem* Ducem, dignos diademate *Polonico*, tanquam ex semine & prosapia veteri Regum *Poloniæ* satos, pluribus laudibus & commendationibus efferrent. Indignum & miserabile rati, vt cum semen Re- B gum *Poloniæ*, & in *Masouia* & *Slesia* germinis sui propaginem late diffunderit, notis præponant ignotos, & propriis peregrinos. Hæc sententia & plurimorum Consiliariorum, & totius erat vulgi, quod sibi ægre Regem exterum dari patiebatur. Abhorrebat *Casimirus* Rex *Poloniæ*, & plerique secum sentientes Consiliarii stomachabantur ferocius, differendo, ne ex *Slesiæ* Ducibus quisquam deposceretur in Regem, qui se absque necessitate & oppressione, in ditionem Regis *Bohemiæ*, proprio pessundato, subtraxerant, reddiderùntque se indignos, in quos talis honos, tantaque dignitas debeat, tanquam in C desertores & apostatas suæ gentis, suæque linguæ, suæque patriæ, conferri. Ex *Masouiæ* vero Ducibus, nihil amplitudinis, nihil incrementi, quippe qui Regno feudales homagialesque sunt, accessurum Regno. Quærendus talis Rex talisque successor, per quem & defensio, & amplitudo Regno *Polonico* proueniat. Nominatque *Casimirus* Rex, & qui secum sentiebant Consiliarii, *Ludouicum Hungariæ* Regis *Caroli* tertio genitum, adolescentem ingenuum, & pluribus virtutibus pollentem, qui & suus nepos secundum carnem ex sorore sit, & alterius Regis filius. Hæc sententia ab omnibus Proceribus *Poloniæ* tandem laudata, & accepta est, & Rex *Casimirus* D assumptis secum duobus Episcopis, *Ioanne Cracouiensi*, *Matthia Wladislauiensi*, & aliquot secularibus Baronibus, videlicet *Ioanne* Castellano *Cracouiensi*, *Msczigneo* Castellano *Radomiensi*, *Paulo* Iudice *Sandomiriensi*, *Sbigneo* Præposito *Cracouiensi* & *Ioanne* Regni *Poloniæ* Cancellario, ac aliis, contulit se personaliter in *Hungariam*, & septima die mensis Iulii in *Vischegrad*, ad generum suum *Carolum Hungariæ* Regem perueniens, præfatum *Ludouicum* nepotem suum a sorore, in *Poloniæ* Regem, sub certo fœdere tunc coram icto, & conditionibus vtilibus & necessariis, rem huiusmodi qualificantibus, accepit & designauit, in *Poloniæ* Regem, se absumpto bi successurum. Frœdusque huiusmodi literis & priuilegiis publicis fuit hinc inde sancitum & firmatum.

de consilio suorum Ludouicum Caroli Hungariæ Regis filium sibi successorem ordinat, quam ob rem Casimirus in Hungariam proficiscitur.

Casimirus Poloniæ Rex singularem habens ad Beatum *Stanislaum Cracouiensem* Episcopum deuotionem, fratrum minorum monasterium, sub titulo & honore præfati Martyris in oppido suo Regio *Calisch* fundauit, & muro coctili erexit, vel potius vetus monasterium innouauit & transtulit. Erat enim monasterium prædictum Fratrum minorum dudum alias in veteri ciuitate *Calissiensi* fundatum. Sed ciuitate veteri in alium locum magis commodiorem, in meditullium videlicet amnis *Proszna* translata, etiam monasterium prædictum transferebatur. 1339.

Monasterium Calissiense in nouam ciuitatem Calischo transfertur.

Vigesima octaua mensis Iunii die, Princeps *Anna* Regina, consors *Casimiri* Regis *Poloniæ*, & filia *Gedimini Lithuanorum* Ducis, in grauem infirmitatem incidens, in *Cracouiensi* castro diem obiit: & in *Cracouiensi* Ecclesia sepulturam, quæ in funeris decus pertinebant, solutis, accepit: vnicam filiam ex *Casimiro* Rege *Elisabeth* susceptam relinquens. Fœmina honesta, & viro ac Regi morigera, & in religiosos pauperesque liberalis & benefica: sed choreis, solatiis, & mundanis lætitiis dedita. His enim artibus & moribus a pueritia apud barbaros parentes imbuta, Christianitatis ritu suscepto, illas non reliquerat. Quinimo *Casimiro* dissimulante magis quam probante, siue equo, siue curru vehebatur, timpana, sambuce, fiale, & varii generis harmonia modulando canendoque, illam præcedebat. Vnde in horum quæ egerat detestationem, fato portentoque terribili & monstruoso fertur excessisse e vita.

Anna Poloniæ Regina moritur.

Consulum & ciuium *Wratislauiensium* obstinatam pertinaciam & cordis duritiem, neque ordinariis, neque Apostolicis censuris domitam, in qua anno plus quam vno efferuescebant, *Nankerus* Episcopus *Wratislauiensis*, rigidiori virga domiturus, præsertim cum eorum rebellio in dies altius ingrauesceret, & vniuersæ *Wratislauiensi* Ecclesiæ grandem procuraret afflictionem, & iacturam; Inquisitorem hæreticæ prauitatis, seu *Wratislauiensis* diœcesis, fratrem *Ioannem* de *Schwenkenfelth* Ordinis Prædicatorum in Theologia Magistrum, virum vitæ innocentia conspicuum, & absque reprehensione, ad se in *Nissam* accersit, consulum quoque & ciuium *Wratislauiensium* mentem obstinatam detegit: petens contra illos velut censurarum contemptores, & in hæresi suspectos, per ipsum procedi. Qui cum singula in quibus Consules & ciues *Wratislauienses* deliquissent, & quæ vir Dei *Nankerus* Episcopus cum clero suo perferret, probe nosset, obtulit se seruato moderamine, in eos sui officii auctoritate animaduersurum. *Wratislauiam* itaque ingressus, Dominicali die Cathedra ante Prætorium locata, ad vniuersum populum, qui in magna multitudine confluxerat

Hæreticæ prauitatis Inquisitor per Nankerum Episc. Wratislauiam mittitur.

Digitized by Google

1339. rat, prolixo sermone concionatus, Consulum & ciuium *Wratislauiensium*, tam profanationem Diuinorum a se subministratam, quam cordis duritiem increpans, vt ad Ecclesiæ sanctæ reuerterentur obedientiam & gremium, magnopere persuadebat. Citans in fine sermonis omnes & singulos Consules & Duces *Wratislauienses* & iuratos, iubensque *vt coram se die crastina comparerent, articulis ex officio proponendis responsuri.* Quibus parere contemnentibus, *Ioannes* Inquisitor præfatus, Spiritus fortitudine indutus, vsque in Prætorium personaliter venit, Consulesque & iuratos *Wratislauienses* tunc congregatos, iterum monuit, *vt non contentur diutius ad sinum Ecclesiasticum conuerti, Diuinam & humanam vltionem si secus agerent, in se propediem, pro tam obstinata mente & patratis sceleribus, experturi. Se quoque sic stabilitum esse, omni virtute adniti per officium suum velle, quatenus eorum superbia & pertinacia sensim ascendens domaretur.* Et licet plurimo sermone inter Inquisitorem & Consules certatum fuerit, Inquisitor tamen casso se labore sudasse perspiciens, Prætorio excedit, & maledictis contumeliisque, & dentium stridore a nonnullis insectatus, parum abfuit, ne vir ipse constans & animosus, aut desideretur, aut violaretur.

qui nihil profecit

Magister Prussiæ ter Lithuaniam vastat.

Forti exercitu *Theodoricus* de *Aldemburg* Magister *Prussiæ* congregato, habens in suo comitatu Comitem Palatinum *Rheni* & *Almanos Lithuaniam* ingressus hyeme, castrum *Wielunya* obsidione cingit, & multiplici infestatione oppugnat. Verum cum omnes suos conatus recidere videret in irritum, quippe & locus egregie natura munitus, etiam probe a barbaris tutabatur. Frigore etiam gelidissimo premente exercitum, redire in *Prussiam* coactus est. Æstate vero adueniente, cum multis forensibus & peregrinis militibus ter in *Lithuaniam* expeditionem egit, & pro maiori parte singulos eius districtus vastans, mortalium multos ex *Ruthenis* & *Lithuanis* captiuos duxit. Tres quoque aggeres, & totidem alueos & aquæ ductus, quibus barbarorum subita & clandestina in terras *Prussiæ* arceretur inuasio, disposuit.

1340. *Leopoliensem* terram, cæterasque *Russiæ* prouincias Regno *Poloniæ* vicinas, *Boleslao*, filio *Troydeni* (ex *Lithuano* & *Ruthena* matre Ducissa *Maria* filia *Gedimini* suscepto) *Masouiæ* Ducis, gubernante (mortuo enim Duce *Russiæ*, videlicet *Leopoliensi*, & *Wladimiriensi*, *Lombardo*, filio Ducis *Lithuaniæ Gedimini*, auunculo suo germano, Principatum & regimen, Baronum *Russiæ* nobiliumque consensu, & iure sanguinis propinquitatisque nactus adeptusque fuerat) Primorum *Russiæ* contra illum liuor indignatioque grandis, & tandem in necem machinatio, & vehemens feruidaque conspiratio consurgit. Et licet in dies glisceret, viresque assumeret: multi tamen respectus in apertam rebellionem prodire, & Principi suo patulam moliri mortem vetabant. Dolis itaque vtendum decernunt, veneno in potu propinato, in die Annunciationis *S. Mariæ*, alias nono Calendas Aprilis, illum extinguunt. Odii autem & necis causas varias plerique astruunt, quod videlicet ritus eorum schismaticos abrogare, & fidei Catholicæ duritatem, ritumque & obedientiam *Romanæ* Ecclesiæ introducere, firmareque illic plurimo studio quæsiuerit; siue quod tributis datiisque crebro illos exactionauerit grauaueritque, siue quod coniuges filiasque eorum sua incontinentia fœdauerit; siue quod Præfectos suos & Officiales Curiensesque ex *Polonis* & *Bohemis*, & *Almanis* collectos, probris & iniuriis eos afficere non prohibuerit. Quæcumque tamen harum causarum, *Ruthenos* in extinctionem Principis mouerit, pro satis comperto nequit affirmari. Ea tamen mihi præcipua visa est, fidei ritusque disparitas, quæ sub pietatis religionisque specie animos *Ruthenorum*, his, quas expressi, & aliis causis, suapte violentatos & incensos, in Principis extinctionem, quasi quoddam sacrificium gratum Deo præstituros, ne in *Latinum* transire ex *Græco* ritum cogerentur, perstrinxit. Eius morte *Casimirus* Rex *Poloniæ* in sui notitiam deducta, ex Curiensibus suis & Baronibus, aliquibus copiis contractis, *Russiam* concito cursu post Octauas Paschæ ingressus, ciuitatem *Leopoliensem* obsidione cingit. Quæ cum aliquanto tempore obsidionem tolerasset, pressa tandem & afflicta nimia fame, vna cum Proceribus *Russiæ*, qui vtrumque castrum, altum & bassum, ciuitatemque defendebant, caduceatores ad Regem mittit, deditionem non abnuens, dummodo Rex ritum fidei eorum non se violaturum aut mutaturum, repromittat. Quo in hanc conditionem consentiente (sciebat enim, si conditionem repelleret, *Ruthenos* obstinatis animis obsidionem toleraturos, & extrema quæque passuros,) apertis portis, Regem cum exercitu in ciuitatem suscipiunt; eique vtroque castro tradito, fidelitatis præstant homagium, & debitæ subiectionis iuramentum. *Rex* castris & ciuitate *Leopoliensi* potitus, plura antiquorum *Russiæ* Principum, magni valoris in auro, argento, gemmis, lapidibusque clenodia & deposita illic reperiens, inter quæ duas cruces aureas, notabili portione ligni Dominici insignes, duoque diademata lapides & graues censu vniones habentia, tunica & sella auro & gemmis superba, monstrabantur, in suum redigit ærarium. Accessit deinde & *Wladimiriam*, & tam arcem quam oppidum, & totam terram *Vothinensem*, in suam redigit ditionem. Castris quoque *Leopoliensi* & *Wladimiriensi*, quæ tunc ex materia lignorum fabrefacta erant, & quæ ad sui tutelam custodiamque, magnum gentium numerum & armorum requirebant, ne ad rebellionem eo discedente specta-

Boleslao Russiæ Gubernatore veneno extincto,

Casimirus Poloniæ Rex omnem Russiæ terram sibi subiicit.

Digitized by Google

1340. ſpectarent, crematis, conſtituto ex militibus ſuis terræ & ciuitati *Leopolienſi* Capitaneo, & aliquibus gentibus ſuis, vt ſaltem metu nouiter dediti in fide continerentur, relictis, in *Poloniam* incolumis & victor, atque ſpoliis largitionibusque, & donis *Ruthenorum* magnificatus, remeabat, ocyus illic, theſauro ſpoliiſque *Cracouiæ* depoſitis, cum maiori potentia reuerſurus. Parum autem temporis *Cracouiæ Caſimirus Poloniæ* Rex moratus, quo ſolummodo de copiis in *Ruſſiam* tempeſtiuo tempore traducendis conſulto diſponeret, tranſacto, Natiuitatis *S. Ioannis* Baptiſtæ die, exercitum ex omnibus terris contractum, in *Ruſſiam* producit, & tam *Przemislienſe*, quam *Halicienſe*, *Luczenſe*, *Wladimirienſe*, *Sanocenſe*, *Lubaczow*, *Trabowla*, caſtra & ciuitates, cæteraſque *Ruſſiæ* munitiones & fortalitia expugnat, nonnullis vltro ſe dedentibus, & in ſuam redigit poteſtatem, ac vniuerſam terram *Ruſſiæ*, ſub vno anno, vnaque æſtate & expeditione, pleriſque Nobilibus & Boiaris *Ruſſiæ* Principatum ſuum vltro expetentibus, ſibi & Regno *Poloniæ* ſubiicit, & illam in formam prouinciæ redactam, Regno *Poloniæ* perpetuo applicat, incorporat, vnit, & annectit. Nec ab illo tempore a Regis & Regni *Poloniæ* ſubiectione & obedientia viſa eſt diſceſſiſſe, ſed ſemper in illius fide, ſincera integritate & deuotione permanſit. Quamuis autem nonnulli ex *Ruſſiæ* Nobilibus, Principatum *Caſimiri Poloniæ* Regis aſpernantibus *Tartarorum* ſuffragiis freti, reſiſtentiam *Caſimiro* Regi facere crebris excurſionibus tentaſſent, pluribus tamen certaminibus (cum vniuerſum dimicationis euentum, magnopere potentiam Regis veriti, extimeſcerent) fracti ac vsque ad interemptionem deleti, fugatique ſunt, & vniuerſus *Polonicus* exercitus poſt multorum caſtrorum & munitionum expugnationem, & poſt ſubactam *Ruſſiæ* terram, victor & incolumis ad propria reductus.

Eccleſia denuo Wladislauiæ fundatur. Vigeſima quinta Martii, fundatur nouus chorus in *Wladislauia* antiqua in monte, in medio antiquæ ciuitatis, per *Matthiam* Epiſcopum *Wladislauienſem*. Cui in temporis proceſſu, addidit & corpus, & nouam Eccleſiam, opere pulcherrimo & munifico, Cathedrali titulo dignam conſumauit.

Lithuani vaſtant Maſouiam. Octaua Septembris, *Lithuani* cum ſuis Ducibus in magna multitudine *Maſouiæ* terras ingreſſi, illas barbarico more vaſtant, & nullo opponente reſiſtentiam, multos captiuos & ſpolia inde abducunt, ſeptem quoque Sacerdotes interficiunt.

Heduigis conſors Loktek moritur. *Heduigis Poloniæ* olim Regina relicta *Wladislai Loktek*, & genitrix *Caſimiri* ſecundi *Polonæ* Regum, moritur, & in *Sandecenſi* monaſterio tumulatur. *Caſimiro Rege* iuſta funeri ſuo ſumptu magnifico perſoluente.

1341. *Caſimirus Rex* Opprobrium viduitatis ſterilitatiſque ſuæ, *Caſimirus Poloniæ* Rex volens excutere, & ſolutam ceruicem a coniugali iugo, per noui, matrimonii contractum Diuinæ legi ſubiicere, & ne per incontinentiæ, laxatis habenis, vagetur campos, altero thori conſortio coercere, miſſis ad *Henricum Heſſiæ* Landtgrauium Nunciis, filiam eius virginem *Adleydam*, de virtutum morumque præſtantia, & formæ dote plurimorum ſermone & relatione celebratam, ſibi expetit dari in conſortem. *Adleydam Landgrauii Heſſiæ filiam ducit uxorem.* *Henricus* autem Marchio *Heſſiæ*, de affinitate tanti Regis vehementer lætatus, Nunciis Regiis magno honore tractatis, precationi eorum vltroneum præbet conſenſum, & filiam ſuam præfatam *Adleydam* eis tradens, ipſam nihilominus vsque *Cracouiam* perſonali præſentia, pro maiori & Regis, & ſua filiæque honeſtate perduxit. Quo cum peruentum fuiſſet, gratus fuit *Caſimiro* Regi, & *Henrici Heſſiæ* Landtgrauii, & nouæ ſponſæ virginis *Adleydæ* moribus, venuſtiore quam forma aduentus. Vnde illis obuiam ab Eccleſiarum proceſſionibus, & ſingulorum Statuum ordinibus, ex *Cracouienſi* ciuitate itum eſt, & nuptiæ cum magna ſolennitate, & maiorum Prælatorum & Baronum Regni *Poloniæ* confluentia, pro die *S. Michaelis*, & diebus ſequentibus peractæ. In dotem autem filiæ ſuæ *Henricus Heſſiæ* Landtgrauius, duo tantummodo ſexagenarum latorum groſſorum *Pragenſium* millia ſe daturum Regi *Caſimiro* genero ſuo inſcripſit. Quantitate tam tenui, quæ etiam inter Barones moderni temporis, ſolui darique pro dotalibus muneribus ſolita eſt, vel modeſtiam illius ætatis, in qua Reges ea dote contenti erant, quam nunc mediocres Barones faſtidiunt, vel ſuam tenuitatem, cum terra *Heſſiæ* in ſterili loco ſita ſit, teſtatus. Nuptiarum ſolennitate tranſacta, *Henricus Heſſiæ* Landtgrauius, magni ponderis donis a *Caſimiro* Rege, cum ſuis omnibus militibus muneratus, in propria, omnibus neceſſariis, in locis Regni *Poloniæ*, per quæ ibat, abunde per Regios Officiales tractatus, remeauit. Cohabitauit autem huiuſmodi ſponſæ ſuæ *Adleydæ*, *Caſimirus Poloniæ* Rex, annos quindecim, habens illam & oſtentui & deſpectui: aliarum, vt æſtimabatur, plurimarum concubinarum, conſuetudine peſtifera, a legitima vxore auerſus & diſtractus, vel potius infaſcinatus. *quam exoſam habens,* Quapropter illam a ſe relegauerat, nec faciem Regis, nec contrectationem aut affectionem maritalem, per annos illos aut ſenſit, aut vidit. Sed in curia Regia oppidi *Zarnowiecz*, omnibus procurata abunde neceſſariis iuxta ac vidua degebat. *in Zarnowiecz ſeruauit.* Opprobrium ſuum ac contemptum patientia ſingulari perferens, & ab omni illecebra carnali ſe præſeruans.

In die Sanctæ *Barbaræ*, quæ fuit quarta Decembris, *Ianislaus Gneſnenſis* Archiepiſcopus *Ianislao Archiep. Gneſnenſi* ſenio

1341. senio & laboribus confectus, in ægritudinem incidens, procuratus omnibus Sacramentis, in Curia Archiepiscopali *Lancicienſi*, circa A Ecclesiam Collegiatam sita, plenus bonorum operum, & magnus Reipub. Regni, Ecclesiæque *Gneſnenſis* amator & defensor, moritur, & in Ecclesia *Gneſnenſi* accepit sepulturam. Huic per electionem Canonicam, quatuordecima Februarii *Gneſnæ* concorditer anno sequenti celebratam, *Iaroslaus* de *Skotniki*, genere nobilis de domo *Bogoria*, *Sandomirita*, Archidiaconus *Cracouienſis* & Canonicus *Gneſnenſis*, cooperante *Caſimiro Poloniæ* Rege, succedit, per *Benedictum* Papam duodecimum confirmatus. Qui extunc & deinceps, ad decorandum *Gneſnenſem* Ecclesiam, & ampliandum eius introitus, sollicito studio, cœpit intendere, & tam curias Episcopales quam castra muro primum ædificare. Sed & districtum *Louicienſem*, quem tenuem & exanguem reperit, vicorum & villarum locatione, castrique *Lowicz* constructione, vberrimum & fæcundum effecit.

ſuccedit Iaroslaus,

& Nankero Episc. Wratislauienſi

Decima mensis Aprilis, quæ tunc in diem Parasceue cadebat, in oppido *Niſſa*, *Nankerus Wratislauienſis* Episcopus quem de *Cracouienſi* Ecclesia translatum in *Wratislauienſem* fuisse, prout in superioribꝰ descripsimus, vir singularis constantiæ & religionis, plenus operibus sanctis, moritur, & in Ecclesiam *Wratislauienſem* reductus, in ea sepulturæ mandatur. Fertur autem subordinatione & iussu *Ioannis Bohemiæ* Regis & Comitis de *Lucemburg*, veneno sibi clam propinato, mortem violentam suscepisse, quod præfatum *Ioannem* Regem, castrum *Myelicz* Ecclesiæ *Wratislauienſis* occupantem, monuerit, & publicè excommunicatum nunciauerit; censurasque vilipendentem, in maiorem sui sceleris detestationem, in ciuitate, & diœcesi *Wratislauienſi* vniuersa, interdictum posuerit, & Clerum *Wratislauienſis* ciuitatis appellationi suæ adhærere, & Diuina in præsentia sui *Wratislauiæ* agere detrectantem, de ciuitate *Wratislauienſi* turpiter eiecerit, & excluserit. In exitu autem animæ *Nankeri* Episcopi *Wratislauienſis* de corpore, suauissimus cantus, a quadam religiosa fœmina auditus est. Quæ cum admirans ad sonum cantus consisteret, reuelatum est illi animam *Nankeri Wratislauienſis* Episcopi in cœlos ab Angelis deferri. Miræ deuotionis, sanctæ simplicitatis, & magnæ abstinentiæ, corpus ieiuniis & orationibus nocte interdiuque affligentem, constat illum fuisse, & hac inter alias conditione celebrem, vt omnes missas, quotquot in Ecclesia, in qua aderat, legi poterant, audiret, & ad quamlibet illarum specialem oblationem offerret. Singulis quoque annis, postquam *Wratislauiam* translatus fuerat, certam summam pecuniæ, Vicariis Ecclesiæ *Cracouienſis*, pro columbationis dono mitteret. Sedit in Ecclesia *Wratislauienſi* annis quindecem.

Cui per electionem canonicam *Przeczlaus* de *Pogorzelecz* Canonicus *Wratislauienſis*, Polonus natione, & nobilis de armis & domo *Grzimalitarum* tres turres deferentium, absens licet, & in studio *Bononienſi* agens, quinta Maii electus succedit. Cuius electionem cum *Iaroslaus Gneſnenſis* Archiepiscopus, *Caſimiro* Rege *Poloniæ*, qui aliquem ex suis *Polonis* æstuabat promouere, impediente, cunctaretur confirmare, ad *Benedictum* Papam duodecimum transiit, & se tam confirmari quam consecrari, eodem reuoluto anno, quo electus fuerat, quinta mensis Maii die, obtinuit. Sedit autem *Nankerus* præfatus sex annis cum dimidio in *Cracouienſi* Ecclesia, in *Wratislauienſi* vero annis circiter quindecem, syncere & B religiose in vtraque obseruatus. 1341.

Przeczlaus.

De *Nankeri* Episcopi *Wratislauienſis* excessu, Consules & ciues *Wratislauienſes*, non secus quam si de Ecclesia *Wratislauienſi* triumphassent, exhilarati, ad *Ioanem Bohemiæ* Regem, de *Ioanne* Inquisitore *Wratislanienſi* questum veniunt, & multis se ab eo probris & contumeliis violatos confingentes, Regem etiam in illius odium accendunt. Qui *Henrico* de *Barib* Præposito, & *Apeczkoni* Scholastico, *Wratislauienſibus*, Episcopatus *Wratislauienſis*, Sede vacante, Administratoribus scripsit, *quatenus Ioannem Inquiſitorem plenam ſecuritatem habiturum, ad ſe Pragam mitterent, quatenus illum Conſulibus Wratislauienſibus faceret reconciliatum.* Quo illuc sub conductu C *Conradi* de *Falkenhain Wratislauienſis* Capitanei aduentante, illico eidem insidiæ paratæ fuere. Consistente enim eo in camera apud monasterium Sancti *Clementis* Ordinis Prædicatorum, duo scelesti, quorum vnus *Knauſel*, adueniunt, & audiri se confessionem, pulsata camera, instantius deposcunt. Quo in aliud tempus petitionem eorum differente, respondent, *niſi celerius audiantur, dum in eis contritionis vigeret ardor, ſe poſtmodum deſperaturos.* Qui ex camera, qua, sermonem ad Clerum habiturus studuerat, egressus, a viris Belial in dolo suum egressum expetentibus, *hæreticæ* tribus gladiis confossus occubuit. De cuius *prauitatis* nece Rex capitaneum & Consules *Wratislauienſes* habens suspectos, cepit: sed suspicionem D iuramento purgantes absoluit. *Knauſel* tamen & socius eius post annum & dimidium capti, & capite damnati, referebant se per *Merkelinum Schertelczan* & *Hellenbolden Wratislauienſes* Consules, triginta marcis corruptos, & subarratos, in flagitium & cædem viri Dei consensisse.

Inquiſitor Wratislauiæ occiditur.

Ducissa *Czirnenſis* *Maria* moritur vxor *Troydeni Maſouiæ* & *Czirnenſis* Ducis, natione *Ruthena*: quam anno eodem vir suus *Troydenus Czirnenſis* Dux fato simili secutus est. Ambo in Ecclesia *Plocenſi* iustis funeribus humati sunt.

Quindecima Iunii *Theodoricus* de *Aldemburg Pruſſiæ* Magister moritur. Cui *Lutherus Pruſſiæ* maior

Theodorico

1341. *Magistro succedit Lutherus.* maior Commendator natione *Saxo* succedit, alias *Ludolphus Konik* dictus. Aduenerat siquidem *Carolus* Marchio *Morauiæ*, filius *Ioannis* Regis *Bohemiæ* sub eodem tempore in *Prussiam.* Et dum aliquanto tempore commoraretur in *Thorun*, *Theodoricus* quoque præfatus Magister *Prussiæ* ad honorandum & procurandum eum illic descendisset, graui morbo correptus, sub præsentia eiusdem *Caroli* moritur, & in *Mariemburg* relatus, in capella Sanctæ *Annæ*, quam ipse fundauerat, sepelitur.

1342. Post miserabilem cladem in terra *Moldauiæ*, astu & dolo *Bezaradi* Voieuodæ, *Carolo Hungariæ* Regi & suo exercitui, permittente Deo, inflictum; In qua, vt præmisimus, robur exercitûs *Hungariæ*, ad concaua montium perductus insidiis, periclitatum obrutumque est, *Carolus* Rex, siue dolore acceptæ stragis, siue naturali deficiente vigore, crebris variisque morbis implicitus, in repellendis aut inferendis bellis vacationem de cætero captare coactus est, doloribus suis, præsertim podagriticis vexationibus consulturus. Ingrauescente tandem valetudine aduersâ, sensimque illum vitali potentiâ deserente, feria tertia proxima post festum S. *Margarethæ*, decimo septimo Calendas Augusti, in castro suo *Vischegradensi*, salutari procuratus viatico, cæterisque Sacramentis Ecclesiæ rite perfunctus, *Carolo Hungariæ Regi* rebus exutus est humanis, cum annis triginta duobus regnasset, cæteris annis qui in discordia cum *Venceslao Bohemiæ* Rege, & *Henrico* Bauariæ Duce competitoribus suis, transacti fuêre, non computatis. Cuius corpus in *Albam Regalem* delatum, ab Illustri Regina *Elisabeth* consorte sua, tribusque filiis, *Ludouico*, *Andrea*, & *Stephano*, quos superstites reliquit, Prælatisque & Baronibus *Hungariæ*, Regio honore tumulatum. Ne autem Regni *Hungariæ* vacatio protelata, aliqua schismata aut bella forinsecus & intra posset excire, Prælati & Barones *Hungariæ*, quamprimum Regio funeri debitum honorem soluissent, ad prouidendum de futuro Rege curas vertunt, & vnanimi voto ac consensu, *Elisabeth* Reginâ *succedit filius Ludouicus.* præsente, seniorem filium *Caroli* mortui Regis *Ludouicum*, decimum septimum ætatis annum agentem decernunt coronandum. Dominico itaque die, festum S. *Iacobi* Apostoli immediate antecedente, duodecimo Calendas Augusti, *Ludouicus* Dux per *Chanadium Strigoniensem* Archiepiscopum, assistentibus sibi *Wladislao Quinqueecclesiensi*, *Nicolao Agriensi*, *Mieczslao Vesprimiensi*, *Colomanno Iauriensi*, *Petro Sirmiensi*, *Vito Nitriensi*, & *Laurentio Bosnensi* Episcopis, Baronumque & Nobilium multitudine copiosa, in Regem *Hungariæ* in Ecclesia *Albæ Regalis*, iuxta ritum & obseruantiam veterem vnctus & coronatus est, cum magno omnium assensu & fauore. Ab inde *Budam* veniens, honore processionum &

A occursu singulorum Statuum exceptus, compositis quibusdam rebus publicis celeriorem expeditionem poscentibus, in *Vischegrad* patris morem sequens, moraturus illic diuertit. Cogitabat autem *Carolus Hungariæ* Rex dum viueret *Stephanum Hungariæ* Regno præficere, qui *Ludouici Romanorum* Regis & *Bauariæ* Ducis filia traducta, vnicam ex ea filiam susceperat, *Andream* autem Regno *Siciliæ*: sed vtroque immaturâ morte absumpto, solus *Ludouicus* cui *Polonia* Regnum à patre destinabatur, superuiuens, & *Pannonico* & *Polonico* Regno processu temporis potitus est. Postquam autem *Casimiro Poloniæ* Regi, obi-

B tus *Caroli Hungariæ* Regis, per literas *Elisabeth Hungariæ* Reginæ, & frequentes Nuncios *Ludouici* noui Regis *Hungariæ*, innotuit, venit personaliter cum multo comitatu Episcoporum & Procerum Regni *Poloniæ* in *Vischegrad*; & magnificas sub præsentia *Elisabeth Hungariæ* Reginæ, & nepotis sui *Ludouici Hungariæ* Regis, exequias celebrauit, viduitatem consolatus sororis, promotionē gratificans nepotis.

Cum magno omnium fauore, grandique exultatione, de *Pogorzelecz Wratislauiensis* Episcopus *Przeczslaus*, ex Curia *Romana* reuersus, a Clero populoque suæ *Wratislauiensis* diœcesis exceptus, in *Nissam*, (perdurante *Wratislauiensi* ciuitate in suæ mentis obstinatione) diuertit, illicque consedit. Vbi ad illum *Carolo* Marchio *Morauiæ*, filius *Ioannis* Regis *Bohemiæ*, venit, & reconciliationem per plures

C tractatus, cum *Przeczslao* Episcopo Cleroque suo habitos, æquis conditionibus, quibus & ablata, & illicitè percepta reddebantur, composuit. Ex *Nissa Przeczslaus* Episcopus cum Clero suo, *Carolo* Marchione eum concomitante, *Wratislauiam* sedem suam aduenit, & Consules iuratosque *Wratislauienses*, pedibus nudatis & capitibus, palliis quoque & cingulis amotis, ex Prætorio vsque ad monasterium Sancti *Adalberti* ad se venientes, & suppliciter prostratos, culpa quoque simpliciter recognita, veniam humili supplicatione deposcentes, & per plures execrationes astringentes *se nunquam simili rebellione Ecclesiam Wratislauiensem molestaturos*, ad gratiam reconciliationis *Wratislauienses cum Przeczslao nouo Episcopo reconciliantur.*

D admisit, sustulitque interdictum. Quibus omnibus *Poloniæ* Principes adhibiti sunt, videlicet *Boleslaus Bregensis* & *Legnicensis*, *Wladislaus Bithomiensis*, *Conradus Olicsznicensis*, *Boleslaus Falkembergensis*, & *Boleslaus Oppoliensis*; Baronumque & militarium multitudo, vt celebrior esset huiusmodi reconciliatio. Et quamuis *Carolus* Marchio *Morauiæ* polliceretur *Boleslao Bregensi* & *Legnicensi* Duci, pro damnis & spoliis, ac iniuriis, quibus Ecclesiam & Clerum *Wratislauiensem* affecerat, parem reconciliationem ordinaturum: nulla tamen interpositione facta, ex *Wratislauiâ* discedens, *Boleslaum* Ducem *Bregensem*, magnis anxietatum suppliciis nodisque, & quid ageret consi- 1342.

Digitized by Google

1342. consilii inopem, illaquеatum dimisit. Quia tamen Episcopus *Wratislauiensis Przeczslaus* ex Ducatu suo oriundus extabat, & in guerra à *Conrado* Duce *Olesznicensi* sibi mota, adiuuabatur per Ducem *Bregensem Boleslaum*, beneuolentia inter Episcopum & Ducem propterea secuta, modestius de cætero cum illo singula agebantur. Non poterat tamen Dux, negantibus his, quos annis pluribus de eorum introitibus spoliauerat, sibi & terris suis absolutionis & relaxationis beneficium obtinere. Ciuibus autem *Wratislauiensibus*, post reconciliationem huiusmodi, se iustificatos & purificatos existimantibus, & in commessatione lætitiaque dies & tempora ducentibus, Diuina plaga, & expulsionem indignam Pontificis & Cleri, Diuinorumque prophanationem, & cædem *Ioannis Wratislauiensis* Inquisitoris, vltura, repente aduenit. Casuali enim igne, *Wratislauia* in festo Sancti *Stanislai* Martyris, octaua videlicet mensis Maii, die exorto, licet ad restringendum illum vniuersi operam suam enixius impendissent, non prius tamen sedatus est, donec tota ciuitas fuit conflagrata. Visus est insuper à quadam religiosa fœmina apud Sanctum *Mauritium* extra muros *Wratislauienses* inclusa, sub ipso incendii tempore supra *Wratislauiensem* ciuitatem Angelus, vibratum & contra ciuitatem *Wratislauiensem* extensum gestans gladium stare, & viuis ardentibusque carbonibus ferire ciuitatem & incendere, & incensæ ampliores flammas, quo periret, maturius adhibere.

Incendium Wratislauiæ.

Lithuani Prussiam vastant,

Lithuani in frequentibus copiis, & exercitu numeroso in *Prussiam* ingressi, ferè vniuersam spoliis, cædibusque, & captiuitatibus hominum impleuerunt: Magistro *Prussiæ Luthero* non ferente suis defensionem, & in expeditione contra Catholicorum terras, videlicet *nouam Marchiam*, quam sibi gestiebat subiicere, suscepta occupato. Qui ex ea reuersus, tanta animi consternatione de suorum cæde & captiuitate per barbaros facta vexatus est, vt sensu amisso, delirus & amens fieret. In cuius locum *Henricus Dusemer* in Magistrum suffectus est.

quare Lutherus Magister turbatus mente capitur cui succedit Henricus Dusemer.

Benedicto XII. Papa

Vigesima tertia Aprilis, *Benedictus* Papa duodecimus, cum annis septem, mensibus quatuor, diebus quatuordecem sedisset, moritur, & in *Auinionensi* Ecclesia tumulatur. Et cessauit Episcopatus diebus decem & septem. Electionem autem de futuro Summo Pontifice Cardinalibus in conclaui inclusis celebrantibus, *Lemonicensis* frater Ordinis Sancti *Benedicti* Archiepiscopus *Rotomagensis*, tituli Sanctorum *Nerei* & *Achilei* Presbyter Cardinalis, Prouincialis de *Emanso*, in die præfatorum Sanctorum *Nerei* & *Achilei*, quæ fuit duodecima Maii, concorditer eligitur, & in festo Pentecostes in Papam consecratur, *Clemens* sextus appellatus. Qui suorum Prædecessorum *Ioannis* & *Benedicti* innouando censuras, *Ludouicum Romanorum* Regem & *Bauariæ* Ducem, ab omni Regali & Imperiali & Ducali dignitate, propter eius obstinatiam, deposuit, & eius filios ac nepotes, ad omnes dignitates tam Ecclesiasticas quàm mundanas inhabilitauit; terras sibi parentes Ecclesiastico supponens Interdicto. Iste nomine & re *Clemens*, totusque virtuosus, multa per *Benedictum* rigorosè acta mitigauit, & quosdam priuatos restituit. Laudabilis fuit strenuitas *Benedicti* duodecimi: sed amabilior *Clementis* benignitas; Sermocinator egregius, nullum inconsolatum a se abire permisit. 1342.

succedit Clemens VI.

Tolerantibus *Ludolpho Konik* Magistro *Prussiæ* & Ordine Cruciferorum Censuras Ecclesiasticas, per *Galhardum* & *Petrum* Nuncios & Iudices Apostolicos, contra illos super restitutione *Pomeraniæ*, *Chelmensis*, & *Michalouiensis* terrarum, iniquè & iniustè per illos occupatarum, vsque ad sententiam interdicti inclusiue latas, & sub prætextu vmbraque appellationis per eos interpositæ, rigorem illarum eludentibus, terrasque occupatas detinentibus, *Casimirus Poloniæ* Rex bello *Ruthenico Lithuanicoque* se implicatum videns, veritus ne sub vno & eodem tempore cum triplici hoste belligerare cogeretur, in conditiones a Magistro & Ordine Cruciferorum petitas, Pontificibus licet omnibus reluctantibus, & graues atque onerosas demonstrantibus, consentire, pacemque sub tam iniquis conditionibus, cum Magistro & Ordine conficere & inscribere, in animum induxit. Animus enim suus a patrio plurimùm degenerans, ea quæ bello armisque administranda erant abhorrens, componi res etiam cum iniuria malebat. Nunciis itaque Magistri & Ordinis ad se in *Calisz* pro die Sancti *Procopii* aduenientibus, pacemque cum prioribus conditionibus afferentibus, consensurum se in conditiones, tam sibi quàm Regno plurimum graues & funestas, respondet. Et quò res certior solidiorque existat, literis suis in die Sancti *Kiliani* scriptis firmat: In quibus eò vel necessitatis vel dementiæ se monstrauit progressum, vt non solùm de iure & proprietate terræ *Pomeraniæ*, duarumque aliarum terrarum, *Chelmensis* videlicet & *Michalouiensis* cederet, ac illam in posterum petitioni & actioni renunciaret: Sed etiam titulo Ducatûs *Pomeraniæ* nunquam vti, & de sigillo Maiestatis illum eradere se obligaret. Dissimillimus patri visus, qui diutius bellicis in rebus versatus, prius & senecta & morte se opprimi passus est, quàm in ali- 1343.

Casimirus cum Cruciferis pacem facit, terrisque Pomeraniæ, Chelmensi & Michalouiensi cedit.

Digitized by Google

1343. in aliquam ex his conditionibus posset induci: existimans se rei militaris exercitio plures diuitias, maximas opes, exquisitos A honores, amplitudinem sibi & Reipublicæ abundè per bella cum hostibus indesinenter gesta, apud præsentem & futuram ætatem parauisse. Conuentionem insuper cum Magistro & Ordine, in *Iuniuladislauia* pro die Sanctæ *Mariæ Magdalenæ* tenendam indicit: Principum, Baronum, & ciuium Regni *Poloniæ*, literas de tenenda sub huiusmodi conditionibus pace, sigillatim à quolibet Statu dandas, acceptis reuersalibus, redditurus. Conuentionis autem die adueniente, dum & *Casimirus* Rex cum Prælatis Baronibusque, & Magister *Prussiæ Ludolphus Konik* cum Commendatoribus suis per præsentiam corporalem conuenissent, pacem iniquam *Casimirus* Rex facit, ardens terrarum naturalium *Cuiauiæ* & *Dobrzinensis*, sibi per Cruciferos ereptarum desiderio, B & pacis perpetuæ fœdus, & corporali per vtramque partem præstito iuramento, & *Semouiti Viznensis*, & alterius *Semouiti Czirnensis*, *Boleslai Płocensis Masouiaque*, *Casimiri Gniewkouiensis*, & *Wladislai Lanciciæ*, Ducum, Baronumque *Cracouiensium*, & *maioris Poloniæ*, item ciuitatum, *Cracouiensis*, *Posnaniensis*, *Sandomiriensis*, *Sandecensis*, *Calissiensis*, *Wladislauiensis*, & *Brzestensis* literis firmatum, ictum, & initum est; Solis Præsulibus, videlicet *Iaroslao Gnesnensi* Archiepiscopo, *Ioanne Cracouiensi*, *Matthia Wladislauiensi*, *Ioanne Posnaniensi*, & *Clemente Płocensi*, Episcopis, à tam turpi fœdere, quamuis præsentes essent, auersis. C Quæ res sola peremit peremptura que est hostis funiculos, quos Magister & Cruciferi ad vsurpandum sibi terræ *Pomeraniæ* ius, proprietatem, & iustum Dominium, exquisitis ingeniis, conati sunt texuisse. At ego verò non satis *Casimiro* Regi *Poloniæ* subirasci possum, qui a belli muneribus ad quietis consilia animum diuertens, vt certaret sumptuosius, vt in thesauris maius auri pondus conditum possidere se gloriaretur, vt somno indulgeret, ventrique & Veneri; vt quietiorem & voluptatibus famosam vitam absque labore ageret. Episcopis & sacra tractantibus se monstrauit in defendenda patria, neglectis mandatis patriis, magis pusillanimem D & desidem, animoque quietis, & vtinam non ignauiæ auido inferiorem. Quem non animo solùm, sed industria, actione, labore, & sudore omnibus reliquis præstare oporteret, longam & diuturnam *Polonis*, & successoribus suis Regibus *Poloniæ*, pro terra *Pomeraniæ* palæstram, breui pacis compendio, cras etiam si ita casus ferret, pro minima quaque iniuria violandæ, relicturus.

Casimirus Rex Pace cum Magistro & Ordine Cruciferorum composità, terrisque *Dobrzinensi* & *Cuiauiæ* in possessionem plenariam receptis, *Casimirus Poloniæ* Rex æstate eadem, contra *Henricum Zeganensem* Ducem, & fratres suos expeditionem instaurat, & cum omnibus terrarum suarum militibus, aliisque gentibus mercede conductis, magno armorum, equitum, & peditum apparatu (*Ioannis* cum Regis *Bohemiæ* repressionem verebatur) contra *Zeganensem* Ducem procedit: fortunam belli & cum *Ioanne Bohemiæ* Rege, & quocumque altero secum decernere volente, reposita primum à Deo, deinde in causa belli, quam iustam se habere rebatur, fiducià, tentaturus. *Zeganensem Ducatum vastat*, 1343. Belli causa ea extabat: Occupauerat siquidem *Henricus* secundus *Glogouiensis* & *Zeganensis* Dux, huius *Henrici* auus, pluribus annis *Wladislao* Rege *Poloniæ*, pluribus guerris, & his præsertim quibus a Cruciferis premebatur, distento, oppidum & territorium ei annexum *Wschoua*, ad Regnum *Poloniæ* pertinens ex antiquo, cuius detentio erat illi annis aliquot impunita. Pro cuius restitutione, crebris Nunciis & literis *Casimiri* Regis requisitus, superba & fastidiosa edebat responsa: asserens *se extrema quaque prius, quàm cessionem eius faceret, experturum*. Primum itaque *Casimirus* Rex oppidum *Wschoua* obsidione cingens, & illud pluribus diebus omni expugnationum genere quatiens, militibus pro eius defensa per Ducem *Zeganensem* missis, nequicquam resistere valentibus, ruptis & demolitis muris conquirit, & ab oppidi quidem prædatione milites abstinere iussit, ea tamen quæ defensorum oppidi erant, militibus suis concessit: non pauco illic captiuorum numero habito, oppidoque & vniuerso territorio in suam recepto ditionem. *ciuitatem & territorium Wschouense recuperat*, In Ducatum deinde *Zeganensem* copias produxit, & castrum atque oppidum *Stinauiam*, *Polonicè* appellatum *Czieniawa*, quamuis murorum altitudine & situ satis munitum, expugnat, & omnes muros eius solo æquat. *Stinauiam expugnat*. In agros insuper, vicos, & villas, & oppida quæque ignobilia populationem latiùs iussit extendi, & omnes villas, oppida, & municipia, spoliis & incendiis consumari. Serò itaque *Zeganensis* Dux *Henricus* suæ temeritatis se pœnas pendisse aduertens, caduceatores de pace rogaturos ad Regem mittit. Iam enim Rex, depopulata conflataque in cineres *Zeganensi* vniuersa regione, ad ipsam quoque principalem ipsorum ciuitatem & arcem *Zeganensem*, obsessurus & oppugnaturus illam, promouebat. Offerebant autem Nuncii Ducales preces humiles Regi, deprecantes illum, *vt nubilo indignationis suæ restricto, reliquiis funestis & miserabilibus parcere dignaretur, Ducem Henricum Zeganensem, & fratres, Conradum Olesch nicensem, Ioannem Stinauiensem, & Przemislaum Glogouiensem, iuri possessionique terræ & oppidi Wschowa, & actioni offensarum iniuriarum*- *Petenti autem Duci*

1343. *rumque renunciaturos, offerentes & cæteras conditiones per Casimirum Regem dicendas suscepturos.* Flexus Rex tantâ hostium humiliatione, illos ad se iubet accedere. Quibus personaliter venientibus, *Animi*, inquit, *æquioris estote, verbis enim submissis vestris, expugnastis & vicistis iram meam; Zeganensem patriam successione quidem vestram, iure verò belli meam, precibus vestris submissis vobis dono; iniuriam quam a vobis in occupatione oppidi & territorii Wschowa pertuli, remitto, pacemque æquis conditionibus, quæ duntaxat & vos erga me, & Regnum meum odia deposuisse, & ea quæ gessimus, irrogauimus, & intulimus, bella obliterasse, & vos nihil vnquam iuris & proprietatis, aut tituli in territorio Wschoua habuisse, testentur, compono. Vos tantummodo cautiores estote, ne fœderum præsentium violatores vos constituatis, & cœlestes measque iras in vos vertatis.* In hunc modum pace etiam literis firmata, agros Zeganenses & statiuis & populatione soluit, & in Regnum sospes rediit. Territorium autem & oppidum *Wschoua*, corpori Regni *Poloniæ* restitutum, quædam iura singularia prærogatiuasque, & signanter monetam cudendi specialem, quibus tunc vsum est, etiam *Casimiro* Rege eas non abrogante, in hanc diem cum fidei sinceritate obseruat. Gloriam & voluptatem singularem adeptum se iri gaudens, quòd ab iniustis possessoribus, ad veros & naturales hæredes, & in vnitatem legitimi corporis Regni *Poloniæ* rediit: sub quo & hactenus perseuerat.

pacem dat.

Elisabeth vidua Caroli Hungariæ Regis Neapuliam & Romam inuisat,

Hungariæ Regina *Elisabeth Caroli* relicta, filium suum *Andream Neapuliæ* Regem visitatura, & *Romam* visura, galeis ascensis pelago vecta, in *Neapuliam* peruenit, cum celebri & magnifico comitatu; & a filio *Andrea Neapuliæ* Rege, consorteque suâ *Ioanna* Regina, plurimo honore suscepta est. Fastu & moribus *Ioannæ* Reginæ plurimùm offensa, aliquanto tempore in *Neapulia* commorata, *Romam* visitauit. Et reliquiis templisque Sanctorum adoratis, ad *Clementem* sextum tunc in *Auinione* agentem, Nuncios misit, coronationem *Andreæ* filii sui obtenturos. Quam non aliter, nisi promissis quadraginta quatuor millibus argenti poterant obtinere. Quibus peractis, filio suo *Andreæ* plurimum timens, videbat enim illum apud *Ioannam* Reginam, fœminam superbam, ambitiosam, trucem, & lubricam, contemptui & odio esse; consumptis viginti septem millibus marcarum argenti, & decem & septem millibus anni, tristis & mœsta in *Hungariam* rediit, iam tunc periculum grande scelere *Ioannæ* Reginæ filio ominata.

& cum Clemente P. R. de corona Neapuliæ pro Andrea filio obtinennenda agit.

Boguslao Stetinensi

Crebris procis, & nunciis insignibus *Boguslai Stetinensis* Ducis, *Casimirus Poloniæ* Rex, pro affinitate & matrimonio filiæ suæ virginis *Elizabeth*, quæ iam ad annos nubiles peruenerat, sollicitatus, habitâ Prælatorum & Baronum suorum deliberatione, credensque præfati Principis *Boguslai* affinitatem sibi & Regno *Poloniæ* vtilem futuram, admissis procorum obsecrationibus & precibus, qui vsque *Cracouiam* suam excellentiam, huiusmodi precando matrimonium, adibant, affinitatem cum Duce *Boguslao* prædicto iungit, & filiam suam virginem *Elizabeth*, quæ tunc vnica illi erat ex *Anna* prima coniuge sua, filia *Gedimini Lithuanorum* Ducis, susceptа, illi desponsat. Ea primùm conditione interueniente & contractu, quod præfatus *Boguslaus* Dux *Stetinensis* cum duobus germanis suis *Barwin* & *Varczislao*, per patentes literas, etiam corporali subsecuto iuramento firmatas, astrinxit se & obligauit *Casimirum* Regem contra quoscunque hostes, & signanter contra Magistrum & fratres Cruciferos de *Prussia*, in qualibet necessitate & belli articulo, fideliter vt patrem & Dominum adiuuaturum, eique pro quolibet bello cum quocumque hoste gerendo, quadringentis galeatis armatorum, & coronæ *Poloniæ* personali auxilio adfuturum. In hanc itaque spem & conclusionem in ciuitate *Posnaniensi*, pro festo S. *Matthiæ* Apostoli, quod in Carnispriuium cadebat, nuptiæ per *Casimirum Poloniæ* Regem cum magna solennitate celebratæ actæque sunt, & pro dotalibus muneribus eidem virgini *Elizabeth*, & sponso suo *Boguslao* Duci, viginti millia marcarum latorum grossorum *Pragensium*, & suppellex in vasis aureis argenteis, vestibus, equis, cæterisque rebus & clenodiis, pro magnificentia tanti Regis filiam locantis, superba & ditissima, in prompta & numerata pecunia, assignata. In cuius quidem dotis reuersalem & vicariam vicissitudinem, præfatæ virgini *Elizabeth*, certa castra, ciuitates, & villæ, in terra sua *Pomeraniæ*, duo millia marcarum censuum puri argenti singulis annis reddentes, fuêre per Ducem *Boguslaum* donatæ, firmatæ, & inscriptæ.

1343. *Duci filia Casimiri Poloniæ Regis copulatur.*

Militiam in *Lithuanos* tunc barbaros acturi, *Ludouicus Hungariæ* Rex, *Ioannes de Lucemburg Bohemiæ* Rex, *Carolus* Marchio *Morauiæ*, Comes de *Hallis*, & alii quam plurimi viri Illustres, in *Prussiam* cum eorum potentiis aduenerant. Magister autem *Prussiæ Ludolphus Konik*, tantam conuenisse videns potentiam, significauit Magistro *Liuoniæ*, vt non timeret inuadere *Samogithas*, videlicet *Barchones*, *Eisckones* & *Ossolienses*, qui a fide apostatantes, etiam proprios Præsides, & quoslibet Christianos secum commorantes occiderant.

Reges Hungariæ & Bohemiæ expeditionem in Lithuaniam agunt.

Digitized by Google

1343. derant. Et cum Magister *Liuoniæ* in prædicta territoria descendisset, Magister quoque cum Regibus in *Lithuaniam* descendit, eam A vastaturus. *Lithuani* interim cum omni potentia, & interim cum eorum terra vastabatur, descenderunt in prouinciam *Zambiensem*, & vastabant eam. Propter quod Magister *Ludolphus* cum Regibus, *Lithuaniæ* vastatione omissa, voluit eis occurrere, sperans se pugnaturum. *Lithuani* vastatione *Zambiensis* prouinciæ potiti & spoliis, in *Liuoniam* quoque descenderunt: quam cum vacuam inuenissent, multis irrogatis stragibus & prædis, rediêre cum spoliis incolumes. Quæ rerum varietas adeò Reges afflixit, vt Magistrum conuiciarentur, huius tam pessimi euentûs & sui dedecoris auctorem, per prauum consilium fuisse. Quod *Lutherus* grauius ferens, in amentiam incidit. A qua cum annis aliquot solui non posset, resignauit officium. In cuius locum Frater *Henricus Dusemer* succedit.

Lithuani Zambiensem & Liuoniensem terram depopulantur.

Semouitus Masouiæ & *Sochaczouiensis* Dux, filius *Boleslai* moritur, & apud *Plocensem* Ecclesiam sepelitur.

1344. *Zeganensi* expeditioni, & rerum publicarum ordinationi *Casimiro* Rege vacante, nonnulli *Russiæ* Barones, quibus Principatus Regis *Casimiri* erat inuisus & molestus, longa sua distantia & absentia a terris *Russiæ* contemplata, clandestinos facientes conuentus, crebris sermonibus tractatibusque inuestigabant ordinem, vt nouum sibi superimpositum iugum, quo ritum suum schismaticum sensim portendebant extingui, possent excutere. Id quacumque ratione efficerent, nihil pensi, nihil prospectûs habebant. Vires autem proprias, & depressas & distractas esse videntes, plures enim ex illis ad Catholicæ & *Romanæ* Ecclesiæ puritatem nouo baptismo renati accesserant, plures cum *Casimiro* Rege militabant, pluribusque & præsertim fidem Catholicam professis, officia, dignitatesque publicæ collatæ erant, quos omnes certum erat in rebellionis sententiam pertrahi non posse. Duo duntaxat ex Primoribus, videlicet *Daszko*, quem *Casimirus* Rex Capitaneatui & terræ *Przemisliensi* præfecerat, & *Daniel* de *Ostrow* cum paucis, bellum & rebellionem coquebant. Secretis itaque Nunciis ad *Tartarorum* Imperatorem missis, declarant *Casimirum Poloniæ Regem, in recenti tempore terras Russiæ, ex quibus Tartaris tributa pendebantur, occupasse, iurisque sui fecisse, & omnes datias & tributa, quæ Tartaris cedere solebant, vsurpasse.* Suggerentes postremò, *ne Imperator ipse tantam offensam & contemptum sui, tributorumque suorum abrogationem, sineret senescere, & Regi Casimiro ac Polonis inultam fore: sed cum aliis Ruthenis in eius fide & obedientia persistentibus, operas suas quamprimum exercitus Tartaricus in Russiæ partes accederet, ad rescindendum Casimiri Regis Poloniæ imperium, nuper Ruthenis impositum, nauaturos.* Hac legatione *Tartarorum* Cæsar, quoniam & vera & amica nunciare videbatur, permotus, validum exercitum Regnum *Poloniæ* vastaturum, & terras *Russiæ* suo Imperio restituturum, transmittit. Rumore noui & insperati belli *Casimirus* Rex *Poloniæ* non secus quàm vt par erat perculsus; doctus enim ab exploratoribus & aliis fidelibus suis erat, *Tartarorum* copias suapte numerosas & fortes, & *Daskonis* & *Danielis* de *Ostrow*, plurimorumque aliorum *Ruthenorum* nouas res molientium accessione auctas esse. Quamuis autem tantis potentiis inferiorem se sciret: non tamen intra parietes aut syluas delitescendum duxit; sed omnium terrarum suarum peruicaciter & raptim copiis accersitis, hostibus obuiam processit, & castra in vna fluminis B *Vistæ* ripa opposita, ne hostis flumen superare posset, infestaturus locat. Ab exploratoribus enim pro comperto habebat, hostes ad flumen, traiiciendi illud gratia, peruenturos. Prohibere itaque transitum hostium contentus, & a certaminibus abstinere: si verò se superiorem agnosceret, vrgere in hostem, & bene oblatam occasionem non negligere. His itaque, vt Rex sperauerat, euenientibus, *Tartarorum Ruthenorumque* agmina ad *Vistam* perueniunt, ad caudas equorum, vt mos *Tartarorum* est, vndas transituri. Dum verò alteram ripam, viris, equis, armisque completam vndique conspiciunt, & exercitum C Regium ad resistendum paratum, ab vlteriori transitu, notorium vitaturi discrimen, desistunt. Dies tamen aliquot circa ripas vtrisque copiis perseuerantibus, fiebant per arcus & balistas, bombardarumque proiectiones, vtroque inspectante exercitu, præludia sub quibus vir nobilis *Albertus Czicley* de *Wrzani* & *Sepnycza* Palatinus *Sandomiriensis*, de domo familiaque *Habdank*, *Tartarico* telo fortuitò percussus, cæteris omnibus incolumibus, occubuit. Videns autem *Tartarorum* & *Ruthenorum* exercitus flumen *Vistæ* traiici non posse, per viam qua venerat regressus, prædas agebat & spolia. Ad castrum autem *Lublinense*, quod pro illa tempestate de lignis constructum erat, D perueniens, pluribus diebus illud impugnabat. Sed militibus Regiis strenuè illud defendentibus, spe potiundi castri amissa, ducens secum magnam captiuorum hominum vtriusque sexus in terra *Lublinensi* comprehensam prædam, in propria diuertit.

1344. *Tartarorum exercitus a Ruthenis euocatus Poloniam depopulatur,*

sed Vistam transire non audet.

Sugillationis opprobrium, quod *Ioannes cæcus Bohemiæ* Rex, a *Nankero Wratislauiensi* Episcopo pertulerat, qui illum Regulum iustius quàm Regem nominari debere astruebat, proptereà, quòd ab exteris Metropolitanis munus consecrationis sumere, Sede Metropolitana in *Bohemia* non extante, *Bohemiæ* Rex cogeretur, à se & *Bohemiæ* Regno excussuro, *Pragensem* Ecclesiã, hactenus Episcopale & Archiepiscopi *Mo-*

Pragensis Ecclesia ex

guntı-

Digitized by Google

1344. *Cathedrali in Metropolitícam erigitur.* *gnuinensis* Suffraganeam in Archiepiscopalem & Metropoliticam; *Lutomislïensem* verò, quæ Abbatialis & Conuentualis erat, monachis *S. Benedicti*, in quorum vsum & religionem dicata & fundata erat, exclusis, in Cathedralem, ne altera *Pragensis* Ecclesia, si suffraganea illi deesset, notaretur confusionis ludibrio, procurauit pluribus precibus & intercessionibus, *Philippo Francorum* Rege enixius factum adiuuante, per *Clementem* Papam sextum, vltima die mensis Aprilis in *Auinione* erigi, creari, & sublimari. Et *Arnestum Pragensem* tunc Episcopum Archiepiscopali & pallii honore insigniri, & *Olomucensem* Ecclesiam in Suffraganeam adiici.

Terræ motus, pestis, & fames in pluribus Regnis Terræ motus maximi fuerunt, & pestilentiæ, & fames in variis Regnis & terris Catholicis, & ciuitas *Basilea* terræ motu quasi tota cum pluribus castris in circuitu corruit. Tunc homines in syluis cum bestiis morabantur, nec ciuitates introire audebant. Vigebant enim pro illa tempestate iniquitates & peccamina multa ac plurima, & hæreses sectæque inter Christianos, ita, vt Beata *Brigitta* de *Scotio* diceret: *Mundum rigore iustitiæ Diuinæ meritò iam perire debere, quia deterior esset quam tempore diluuii.* Sed Dei misericordia, & Sanctorum precibus sibi parceretur, supplex orabat.

1345. *Ioannem Bohemiæ Regem* *Tartarico Ruthenicoque* bello *Casimirus Poloniæ* Rex perfunctus, a *Ioanne Bohemiæ* Rege, qui in oculorum nobili membro semper languidus, ad extremum extunc iam cœcus, cognomen *cœci* sortitus fuerat, nouo bello lacessitur. Dolens siquidem & pro magna iniuria atque dedecore frequenter recensens, quòd *Casimirus Poloniæ* Rex, terram *Zeganensem*, quam ipse Regno *Bohemiæ* feudalem astruebat, in fauillam cineremque redegerat, quodque Duci *Zeganensi* oppidum & territorium *Wschoua*, quod proprietatis & sortis Regni *Poloniæ* erat, occupanti, potentiæ suæ viribus abstulerat, & quòd *Boleslaum Svvidnicensem* Ducem, *Casimiri* Regis *Poloniæ* ex sorore germana nepotem, in fide & deuotione Regni *Poloniæ* mira constantia perseuerantem abstrahere, & ad feudum homagiumque sibi & Regno *Bohemiæ* præstandum, licet id pluribus ingeniis & callidis repromissionibus tentauisset, nequiret, cum magnarum copiarum exercitu ex *Almanis*, *Bohemis*, & *Slesitis* collecto, contra *Poloniam* personaliter aduenit. *cum maximo exercitu Poloniam ingressum,* Cœcusque existens, & senio laboribusque confectus, arma tamen tractare etiam tunc non destitit. Tanto namque cum liuore in perniciem Regni *Poloniæ* adductum incensumque ferunt, vt mori vitaque excedere sibi gloriosum putaret, si illum cum exercitu suo ante *Cracouiam* figere statiua, murosque ciuitatis *Cracouiensis* manu cœcus palpare, & *Poloniæ* vastationem aliquam inferre contigisset. Omnium autem superbarum mentium & actionum violentarum inspector vltorque Deus, passus non est sua scelerata intentione, quam pro exterminio Regni *Poloniæ* agitabat, potiri. Quinimo *Casimiro* Regi & genti suæ, quos ipse *Bohemiæ* Rex cogitatione & facto contemnebat, concessit ex *Bohemis*, maxima cæde tunc deuictis, gloriosam & magnificam victoriam referre. Quamuis enim iuxta intentionis suæ destinatum propositum *Ioannes Bohemiæ* Rex, per *Oppauiensem*, *Teschnensem*, & *Osszvviecimensem* districtus, Regnum *Poloniæ* ingressus, primum ad *Cracouiensem* vrbem, duodecima mensis Iulii, in *Czerzin* ante *Cracouiam*, duobus diebus totidemque noctibus castra metatus fuisset, & partem Regni *Poloniæ* ad *Slesiam* versam, spoliis & incendiis afficeret, *Casimirus* tamen *Poloniæ* Rex & exercitus suus, quem ad resistentiam *Ioanni* Regi *Bohemiæ* contraxerat, aut in castris, aut in locis abditis occasionem benè gerendi certaminis, si quæ daretur sors, benè, & pro voluntate rei explendæ, callidè & solicitè explorans, se continebat. Dum itaque præfatus *Ioannes Bohemiæ* Rex, a *Cracouia* repulsus, discedens, versus *Bohemiam* cum paucis remearet, omnem exercitum suum reliquum bifariè diuidens, vnum versus *Lieliovv*, alterum versus *Ilkusz*, maiori latiorique vastitate & damnis *Poloniam* affecturus, transmittit. Milites & gentes *Casimiri Poloniæ* Regis, videntes scientesque diuertisse *Bohemicum* exercitum diuisim, ad vastandum *Poloniam* procedere, armis correptis, celeri cursu post illum contendunt, & eum quidem qui versus *Ilkusz* in villa *Pogonia*, eum verò qui versus *Lielovv* procedebat, in villa *Byała* consequuntur, *Casimirus Poloniæ Rex profligat.* tergaque exercitus *Bohemici* clamore valido inuadentes, optimos quosque milites & bellatores faciliter deiiciunt & obtruncant, ac prosternunt. Acies autem primæ, periculo subito perculsæ, non ad pugnam, (iam enim vltimas acies suas omnes fractas, ruptasque esse, fama omnia, vt fit, in maius extollente, & pauore omnia in deterius augurante, crediderant,) sed ad fugam spectabant. Pauci autem quibus altior honoris fuit cura, & hi præsertim qui ducebant ordines, cæteris omnibus in fugam lapsis, ad locum vbi pugna latius crescebat, accurrunt, & prælium aliquanto spatio restituunt, à *Polonis* tamen *Bohemos* confusos, & acies eorum debilitatas fuga conspicientibus, animo crescente facilè vincuntur. Strages tamen non modica in duplici congressu in *Pogonya* & *Byała* habita; Diuinitate superbiam *Bohemicam* conterente, in palantes & fugientes habita est & edita, & multi insignes Barones *Bohemiæ*, inter quos *Hinek* de *Damb*, *Zaięcz*, *Phtaczek*, *Also* de *Stramberg* & plures alii capti & vincti, & vulneribus in his quidam acceptis, ad *Casimirum Poloniæ* Regem perducuntur. Qui post vulnera mederi a Rege iussa, longo diuturnoq; tempore capti-

1345. captiuitatis molestias in *Polonia* perferebant. Rex *Bohemiæ Ioannes*, aliam viam tenens, discrimen cladis præfatæ vitauerat. Qui A fuga & strage suorum audita, in magnos dolores & eiulatus ruens, cum reliquis qui se fuga saluauerant, in *Bohemiam* tristis & confusus rediit. Armis, spoliis, & impedimentis omnibus, tam interemptorum quam captiuorum & fugientium *Polonus* potitus. *Polonorum* Rex *Casimirus Praudotham Galkam* de *Niedzvviedz* de domo *Odrovvasz* militem, quo Duce contra *Bohemos* feliciter pugnatum fuerat, cæterosque *Polonorum* milites, quos constabat fortia opera in pugna edidisse, ex præliis huiusmodi reuersos, munificè remunerat, & baltheo insigniuit militari. Milites de domo *Bipennium* in signum relati triumphi, & *Hinkonis* de *Dambi* a se capti memo- B riam, pluribus in suo genere filiis & nepotibus, *Hinkonum* nomen indidere.

Prussi expeditionem agunt in Lithuaniam. In Calendis Martii mensis, Magister *Henricus Dusemer* Cruciferorum de *Prussia*, habens in suo comitatu *Hungariæ* & *Bohemiæ* milites, item Marchionem *Holandiæ*, & nonnullos ex *Almania* milites & nobiles, in *Lithuaniam* & eorum terras expeditionem agit. Et licet exercitum haberet fortem & frequentem, ac omnium victualium & necessariorum abundantia refertum; parua tamen vastatione terræ *Lithuaniæ*, *Lithuanis* in castris & nemoribus delitescentibus, perfunctus, de *Lithuania* excedere, propter glacierum dissolutionem, & terræ lubricitatem, C ac in *Prussiam* redire, nullo edito memorabili facto, coactus est.

Semouitus Masouiæ Dux, & Dominus *Vizensis* diem obiit, apud *Plocensem* Ecclesiam sepultus.

Andreas germanus *Ludouici*, & filius *Caroli* Regis *Hungariæ*, nepos ex sorore *Casimiri* Regis *Poloniæ*, à *Roberto Siciliæ* Rege, qui patrem eius *Carolum*, & fratrem suum germanum & primogenitum, a Regno *Siciliæ*, fraude, dolo, & potentia, vt soli principari liceret, excluserat, in *Siciliam* accersitus, & ordinatione eiusdem *Roberti*, qui se videbat per mortem D vnici filii sui *Caroli Ducha*, duas tantummodò filias *Ioannam* & *Mariam* relinquentis, ad orbitatem redactum esse, *Ioannam*, filiam fratris sui *Caroli* patruelis germani, vt successio Regni *Siciliæ* in domo *Francorum* continuaretur, & in externum non transiret genus, dispensante *Benedicto* duodecimo, accepit in consortem. Quæ etsi biennio cum eo commorata, filium ex eo *Ioannem* suscepisset, maligno tamen agitata spiritu, sericeum funem soporato iniicit, & suspensum atque ingulatum in ciuitate *Auersa* per fenestram de thalamo præcipitat. Cuius indignam mortem *Ludouicus Hungariæ* Rex vlturus, cum magnis copiis *Siciliam* intrat, & pleraque loca vastat, castraque conquirit. Cuius aduentum *Ioanna* malefica non ferens, versus *Gallias* abiit, & in prouincia *Prouinciæ*, in castrum firmissimum se recepit. Ita coniugium sanctæ consanguineitatis, pessimo exitu solutum est. Fertur autem præfata *Ioanna* Regina, ob lubricitatis & lasciuiæ ardorem & stupri, quod cum milite *Loyzo* alias *Ludouico* de *Tarento* habebat consuetudinem, & æstuans illum potius, quàm *Andream* habere in maritum, tam immane & horrendum facinus in maritum & fratrem admisisse, & cum eodem *Loyzo* in *Franciam* diffugisse. *Ludouicus* autem *Hungariæ* Rex, cum in *Neapoliam* venisset, & primo impetu ciuitatem *Cariæ* à *Venetis* tunc obsessam liberare constituisset, parum tamen proficiens, pluribus susceptis incommodis, in *Hungariam* regressus est, nulla re memorabili gesta: *Poloniæ* plerosque milites, qui secum illam expeditionem obierant, munificè remunerans. Fuit autem *Ioanna* præfata, inter cæteras fœminas, origine, potentia, & moribus, æuo suo illustris mulier, *Caroli Calabriæ* Ducis, & primogeniti *Roberti*, *Hierusalem* & *Siciliæ* Regis, ac *Mariæ Philippi Francorum* Regis filia, prima scelestos homines dominiorum suorum tanto afficiens supplicio, vt omnes vultum suum horrerent. Scelus autem huiusmodi, opera *Conradi* de *Cathantiis*, asseritur fuisse patratum.

Ioanna Siciliæ Regina Andream maritum suffocat, *& in Galliam fugit.*

1346. *Ioannes Bohemiæ Rex frustra Boleslaum Ducem Svvidnicensem a Regno auertere tentans,* Ad ignominiam & sugillationem tam suam, quàm Regni sui *Ioannes cæcus Bohemiæ* Rex, reputans singularem, quòd singulis ferè *Slesiæ* Ducibus, ditionem & obedientiam suam professis, solus *Svvidnicensis* Dux *Boleslaus*, nepos *Casimiri Poloniæ* Regis ex sorore, sibi subiici fastidiens, & detrectans, *Poloniæ* potius Regno, quàm *Bohemiæ* se adhæsurum subiecturumque omnibus viribus conatibusque adniteretur; variis & frequentibus guerris & infestationibus, cœpit illum & Principatus suos, percellere & vexare. Sed cum magno animo bella sua & hostilitates refelleret, magno exercitu congesto, versus *Svvidniczam* adueniens, eandem obsidione vallauit. Sed conatus suos intelligens recidere, militibus *Boleslai Svvidnicensis* Ducis, strenuè in defensionem ciuitatis operas suas nauantibus, ad irritum, soluta obsidione discessit, & *Landishuthum* cepit, præsidioque imposito, cum cæcutiret, & ad munera bellica obeunda parùm idoneus esset, in *Bohemiam* rediit. Post cuius discessum *Boleslaus* in quadrigas, milites armatos imponens, ad *Landishutam* illos ire iussit. Quæ cum ad oppidum *Landishutam*, merces enim non milites ferre rebantur, admissæ fuissent, prosilientibus ex improuiso militibus, recuperatur op-

1346. oppidum, præsidio *Bohemicali* partim capto, partim expulso. Armis itaque *Boleslaus Svvidnicensis* Dux inuictus, a vitiis, cupiditate videlicet & ambitione, victus est. Succedens enim *Ioanni cæco* patri suo *Carolus Bohemiæ* Rex, non bellis sed ingeniis & largitione sibi *Boleslaum Svvidnicensem* Ducem concilians, prima vxore, quam ex *Francia* duxerat, mortua, cum *Boleslao* Duce *Svvidnicensi* affinitatem iungit neptemque suam *Annam* germanam, filiam *Henrici Iavvriensis* Ducis, vnicam, accepit in consortem. Eo fœdere primum sancito, vt pro dotis vice tam *Iavvriensem* quam *Svvidnicensem* Ducatus, *Boleslao Svvidnicensi* Duce, qui orbus erat, excedente, succedit: euidentissimam iniuriam patruo suo *Boleslao* Duci *Zambicensi*, alias *Monsterbergensi*, & filio suo *Nicolao*, filiisque *Nicolai*, *Boleslao* & *Henrico*, & suis nepotibus *Nicolao*, *Henrico*, & *Ioanne*, Ducibus *Monsterbergensibus*, fœdere huiusmodi irrogans, & Principatus præfatos ab eorum successione dirimens & sequestrans: quibus illorum successio debebatur. Ex præfato siquidem *Boleslao* Duce *Zambicensi*, *Nicolaus* filius patri succedens natus, oppido *Franksteyn* Regi *Bohemiæ* vendito, ad Sepulchrum Domini transiit. Et in redeundo apud *Hungariam* mortuus, in *Henrichovv* relatus, illic sepultus. Qui cum duos filios *Boleslaum* & *Henricum* reliquisset, *Henricus* Cruciferorum Ordinem in *Prussia* professus, post longam apostasiam, qua factus erat vagus super terram, in Ordinem rediit, illicque diem absumpsit, *Boleslaus* verò germanus suus, secundo Idus Iunii, anno Domini millesimo tricentesimo duodecimo decedens, *Nicolaum*, *Henricum*, & *Ioannem* filios, & quinque filias, *Dorotheam* alias *Offkam*, *Heduigim*, *Elizabeth*, & *Agnethem*, *Catharinamque*, dereliquit.

moritur. Carolus filius Carolus eidem Boleslao neptem suam copulans, Ducatum Svvidnicensem sibi ab eo inscribi obtinet.

Voldemarus Marchio Brandeburgensis, qui 29 annos latuit, rediens Marchiam repetit.

Voldemarus Marchio *Brandeburgensis*, qui putabatur ante annos nouem & viginti mortuus & in *Cherin* sepultus, rediit, & se in forma pauperis & peregrini atque heremitæ, pœnitentiam tanto tempore egisse astruxit, pro eo quod cognatam in secundo grandu indispensatus in vxorem duxerat. Et dum Marchionatum *Brandeburgensem* a *Ludouico Bauariæ* Duce, filio quondam Imperatoris occupatum repeteret, multos habuit suæ causæ suffragatores, videlicet *Saxoniæ* & *Magnopoliensem* Duces, Episcopum *Maydeburgensem*, & alios. Ego autem credo, eam sibi aduersitatem & hunc casum Diuinitus fuisse immissum, pro eo, quòd terram *Pomeraniæ* ad Regnum *Poloniæ* pertinentem, iniustissimè Cruciferis de *Prussia* vendiderit, nullum habens in ea ius, titulum, aut proprietatem.

Io. Lodzya Episc. Posnaniensi succedit Andreas Paluka.

Ioannes Lodzya Episcopus *Posnaniensis*, in aduersam valetudinem incidens, ad horam extremam perueniens, vita excessit mortali, & in Ecclesia *Posnaniensi*, sepultus requiescit. 1346. Qui viuens, etsi pro tempore solatiis & hilaritati operam daret, singulariter tamen Virgini Beatæ deuotis famulabatur obsequiis. Vnde & in illius honorem, canticam, quam Ecclesia *Polonica* post completionem Primæ canere consueuit, videlicet, *Lux clarescit in via*; & Sequentiam de eiusdem Virginis Assumptione, quæ incipit, *Salue salutis ianua*; item Sequentiam de *S. Adalberto*, in laudem Sacro Præsuli; item Sequentiam de *S. Petro*, *Tu es Petrus*, item Sequentiam de *S. Paulo* composuit, magnumque sui monimentum apud Ecclesiam *Posnaniensem*, quæ Sequentiarum prædictarum vsum sonora voce obseruat, reliquit. Sedit annis vndecem. Cui per Canonicam electionem *Albertus Paluka* Præpositus *Wladislauiensis* & Canonicus *Posnaniensis* de domo & familia *Bipennium* successit. Passus tamen plures instantias & impedimenta, confirmationem suæ electionis, & deinde consecrationem nonnisi post biennium potuit sortiri, videlicet vigesima octaua Ianuarii, anno Domini millesimo tricentesimo quadragesimo septimo.

Philippus Franciæ Rex ab Eduardo Angliæ Rege vincitur, quo prælio Ioannes Bohemiæ Rex occiditur.

Philippo Francorum Regi affini suo, *Ioannes cæcus Bohemiæ* Rex, contra *Eduardum Angliæ* Regem, *Franciæ* Regnum crebris expeditionibus oppugnantem, laturus auxilia, forti ex *Bohemis* & *Almanis* exercitu congesto: item Reges *Maioricæ*, *Nauarræ*, & *Arragonum* in *Franciam* adueniunt. Prælio autem inter *Franciæ* & *Angliæ* Reges durissimo commisso, quamuis *Franciæ* Rex & robore & numero militum præstaret, (æstimatus enim est ad centum millia pugnatorum habuisse) cessit tamen *Anglis* victoria. Quod cum *Ioannes Bohemiæ* Rex euenisse à referentibus intelligeret, in locum quo consertior erat hostis & pugna validior se duci iubet. Et in hostes insiliens, fortiterque dimicans, *Philippo Franciæ* Rege cum filio, & *Nauarræ* Rege terga vertentibus, occiditur, & in *Lucemburg* relatus, in Ecclesia maiori tumulatur. Et quoniam clades hæc in die Sancti *Ruffi* prouenerat, dies ea apud *Bohemos* atra atque abominabilis habetur. Ceciderunt in ea pugna de exercitu Regis *Franciæ* militum viginti millia equitum, & peditum quadraginta millia, Comites & Duces circiter quinquaginta. De exercitu Regis *Angliæ* ceciderunt sagittariorum sedecem millia, & decem milites. Victoria autem huiusmodi *Angliæ* Rex modestè vtens, omnes captiuos *Bohemorum*, *Almanorum*, *Hispanorum*, & forensium, liberaliter soluit. Fertur autem pugna hæc ab hora diei prima, vsque ad quartam noctis durasse. *Gallicos* verò duris compedibus clausos depactans, aliquot castra notabilia in *Anglia*, auro depactationis soluto fabricauit.

1346. *Magister Prussiæ Lithuaniam inuadens*

Henricus Dusemer Prussiæ Magister, valido exercitu ex propriis & aduenis congesto, hyeme *Lithuaniam* ingressus, infesto agmine ad quadraginta millia æstimato, eam vastare cœpit, adeò crudeliter sæuiri in barbaros iubens per milites, vt nec fœminis nec impuberibus parceretur. *Olgerdus* autem *Lithuaniæ* Dux, habens secum non solùm *Lithuanorum*, sed & *Smolensium, Potocensiumque* & *Ruthenorum* cæterorum auxilia, in die Purificationis Sanctæ *Mariæ* cum Magistro & exercitu suo confligit. Et maximâ cæde vtrinque editâ, *Lithuani* & *Rutheni* succumbunt, Magistro autem & Cruciferis cedit victoria. Duo & viginti millia *Lithuanorum* & *Ruthenorum* cæsa referuntur. Magister & Cruciferi multis spoliis & captiuis potiti, in propria reuersi, in signum obtentæ victoriæ, monasterium virginum in *Kinsberg*, quod se *Prussiæ* Magister ante conflictum, si victoriâ potiretur, deuouerat fundaturum, dotant & constituunt. Æstate verò adueniente, nouo instaurato exercitu, alteram in *Lithuanos Henricus Dusemer Prussiæ* Magister expeditionem agit, & castrum *Wyelunia* obsidione cingit. Cuius conquisitione per deditionem obtentâ, populatis vicis & villis, atque incensis, castro etiàm *Wyelunya* conflagrato, spolia ferens & captiuos, in *Prussiam* rediit. Audiens autem Cruciferorum Magister *Henricus Dusemer*, quòd *Olgerdus Lithuanorum* Dux, valido congregato exercitu, terram *Zambiensem* parabat intrare, collecto ex propriis & mercenariis militibus exercitu, in campestria & ipse descenderat, & confinia obseruabat, populationem barbaricam prohibiturus. Verùm cum tædio fessus campum soluisset, exercitus in terram *Zambiensem Lithuanicus* ex improuiso irruit, & aliquot Christianorum millia permiscui sexûs capta in suam terram deducit.

Olgerdum Ducem vincit,

& ex voto monasterium in Kinsberg erigit.

Lithuani Zambiensem terram vastant.

Contra Ludouicum Bauarum Carolus Imp. eligitur.

Romanorum Regem *Ludouicum* & *Bauariæ* Ducem, suas & Prædecessorum suorum censuras, *Clemens* sextus intelligens habuisse ostentui, duriori vltionis genere in pertinacem vsurus, *Carolum* Marchionem *Morauiæ*, & filium *Ioannis cæci Bohemiæ* Regis, ordinat, per Electores Imperii, in *Romanorum* eligi Regem, in *Ludouici* adhuc tunc viuentis ignominiam & discrimen. *Philippo* deinde *Francorum* Rege, cuius præfatus *Carolus* filiam, *Blankam* nomine, habebat in consortem, & in solatium patris in bello *Anglico* occisi, procurante, *Carolus* prædictus in *Auinione* per *Clementem* sextum in Regem *Romanorum* anno eodem fuit coronatus: guerrâ acerrimâ, quæ vniuersam conquassabat, ex dissidio contendentium de Imperio, *Almaniam*, coronationem huiusmodi subsequente.

1347. *Casimirus Rex iura*

Detestabilem & abominabilem abusum, vario calumniarum & iniuriarum genere refertum, quo vniuersum Regnum suum *Casimirus Poloniæ* Rex, omnium suorum prædecessorum Regum & Principum *Poloniæ* tempore nouerat in proferendis iudiciis, & decidendis litibus, quæstionibus, & differentiis, pestifero nimis grauamine laborasse, in eo videlicet, quòd iudicia terrestria, non ex legum aut constitutionum scriptarum auctoritate & declaratione, sed ex iudicantium & præsidentium sensu & capite, passionem, affectionem, & corruptelam plerumque redolente, accipiebant decisionem, volens rescindere, & vniuersum Regnum suum æquis & iustis legibus regulare: senserat enim, & multifariâ experientia ab ineunte ætate doctus erat, *Polonicalia* iudicia, & ea præsertim quæ aut ex consuetudine vitiosa, aut ex ingenio passioni aut libidini obnoxio, definiebantur, variis calumniis & exquisitis dolis & calliditatibus abundare: nouerat dolis & calumniis huiusmodi non potentes aut noxios, sed tenues, & de sorte humili, in causa iusta percelli & oppressum iri. Ipsa quoque iudicia pro libito iudicantium in vna eademque persona, aliter & aliter pronunciari, & ferè quibuslibet in iudiciis, aut retractationes priorum decisionum fieri, aut contrarias & diuersas sibi sententias, passione suggerente, aut amore proferri, adeò vt in eiusmodi iudiciis, nihil stabile, nihil solidum, æquum aut iustum posset deprehendi. Ex quo (próh dolor) rixantium & diffidentium crescebant litigia, & per prouocationes grauatorum tribunal Regium aut Ducale, pluralitate & confluentiâ appellationum, à quibus pauperes licet iustitiam habentes, premente illos impensarum defectu, aut difficili Palatii aditu, resilire cogebantur, extabat continuè oneratum. Erant præterea & alia his sororio in iudiciorum exercitio grauaminum & abusium genera, quibus & iustificatus & condemnatus, primùm Regi aut Duci, deinde Palatinis, Castellanis, Iudicibus, Subiudicibus, & quibuslibet iudicio præsidentibus, sed & ipsi Ministeriali, aut pro pœnis, aut pro sententia obtenta, in grauibus pœnis & solutionibus condemnabantur, in quarum exactione, superuacuum fuit cuiuspiam gratiam, præsertim inopi & misero implorare. Accedebat ad hæc omnia, quam gentilitatis iniquitas horrenda introduxerat, barbara consuetudo, nec apud ipsos Scythas vnquam audita, quòd tenor iuramenti actori aut reo dabatur in scriptis per illum in vulgari præstandus. Qui si in eius pronunciatione in vno verbo, idem etiam significatum habente, aut errasset, aut variasset, aut titubationem mutilationemque verborum aut syncopationem admisisset, illicò causa sua quantumcunque ponderosa & grauis, ac in omnibus aliis iustitiâ & veritate subnixa, in periculum & casum perpetuum recidebat, & malè aut incongruè, aut semiplenè, aut non in eo tenore, licet in eadem significantia & intellectu, quo iuramentum decisorium scriptum erat, proferens, iuxta ac reus & iniustus

1347. *scripta & leges primus dat Poloniæ.*

1347. ſtus veniebat condemnandus, vt Iudicia ipſa *Polonica* chaos quoddam, & omnium monſtruoſarum iniuriarum ſentinam, rectiùs quiuis quàm iuſta iudicia potuiſſet vocitare. Vbi iuſtus & innocens non ex defectu aut iniquitate cauſæ, ſed inſcitiâ & palpitatione ſuccumbebat linguæ, & nocens atque reus profectum ac commodum ſuæ, pro qua meritò plecti & mulctari debebat, reportabat culpæ. Tot itaque & tantis preſſuris & grauaminibus, hominum ſortis tenuis & humilis, contra quos iniqua plerumq; edebantur iudicia, *Caſimirus* Rex *Poloniæ* conſulens, & tam ſceleratas calumnias & abuſus, volens in perpetuum à gente ſuâ eneruare & tollere, & thronum Regni ſui veris & iuſtis legibus & iudiciis roborare, generalem & grandem apud *Visliciam* oppidum terræ *Sandomirienſis* pro die Dominico *Lætare* conuentum indicit. In quo conuenientibus omnibus Pontificibus, videlicet *Iaroslao Bogoria Gneſnenſi* Archiepiſcopo, *Ioanne Grothone Cracouienſi, Alberto Paluka Poſnanienſi, Matthia Wladislauienſi* Epiſcopis, nec non Palatinis, Caſtellanis, Officialibus, & Dignitariis omnium terrarum, tàm *Cracouienſis*, quàm *Maioris Poloniæ* partium, *Rex Caſimirus* perſonaliter in huiuſmodi conuentione præſidens, adhibitis viris doctis, in lege Diuina & humana peritis, ſuper omnibus quæſtionibus, differentiis, litibus, cauſis, cum maxima maturitate, ſagacitate, induſtria, pondere & menſura, miſcendo Diuina cum humanis, nonnulla verò ex æquo iuſto rectoque vſu temperans, leges condit Polonicales, & iura Regni municipalia, perpetuam durabilitatem ſtabilitatemque habitura, conficit, ordinat, pronunciat, & decernit. Et longo diuturnoque examine digeſta, ne à quoquam poſſint abrogari, mutari, variari, vel refelli, ea diſponit, pro perenni perpetuaque memoria, facilibus & planis verbis, quominus poſſet eorum ſenſus & verba ſubtilitate ingeniorum ad aliquam calumniam pertrahi & retorqueri, in ſcriptum redigi & exemplari. Quæ à prædeceſſoribus ſuis inconditè conſtituta fuerunt, vigilanti ſtudio corrigens, plurimas verò leges ab eis prætermiſſas ſalubriter adiiciens, pleraſque verò ſuperfluas reſecans. Mandatque conſtitutione diſtricta, & decernit, vt veteribus Iudiciis, Statum Regni & iuſtitiam perturbantibus, in omnibus ſuccîſis, reiectis, & abrogatis, in omnibus iudiciis, & terminis particularibus & generalibus, ac generaliter in omnibus cauſis, forum ſeculare contingentibus, in vniuerſo Regno *Poloniæ* per Iudices quacumque fulgentes dignitate, conditione & ordine, tàm ordinarios quàm extraordinarios iuxta leges tunc ſcriptas, conditas, & promulgatas, celebrentur teneanturque iudicia, & ſententiæ, deciſioneſque cauſarum, quæſtionum, & litium, iuribus huiuſmodi, & ex eorum tenore & demonſtratione, proferantur: Licereque vnicuique quantumcumque miſero aut tenui, iniquam & legibus contrariam ſententiam pertimeſcenti, ad ius ſcriptum ſe referre, & prouocatione ferendam ſententiam, donec liber legum, & cauſa ſuper qua actio eſt digeſta fuerit, protelare. Publicatæ autem fuerunt leges & conſtitutiones huiuſmodi, ſub eodem tempore & anno, & ab omnibus Regni *Poloniæ* incolis & ſubditis, cum magnâ deuotione, commendatione, & obedientia ſuſceptæ. Ex tunc quoque & Diuinitas generi *Polonico* iuſtas leges habenti, & illas practicanti, propagationem ampliorem contuliſſe, & in dies conferre, euidentibus inſigniis deprehenſa & credita eſt: cuius Maieſtati priora iudicia barbara, præuaricationes legum Diuinarum & humanarum, oppreſſioneſque pauperum continentia, creduntur plurimùm diſpliciuiſſe; & Regnum *Poloniæ* tàm in vrbibus, quàm in vicis & rure, per *Almanos* & forenſes, cultum & habitabile effectum, & hominibus *Polonis* mitia, magiſque iuſta & modeſta prouenêre ingenia. Quis hunc Regem felicem, quis omni laude & ſempiterna commemoratione dignum non iudicet? quis eius animæ, imò cineribus illius ſe, dummodò vir *Polonici* generis & amator iuſtitiæ ſit, plurimum debere non fateatur? qui *Polonos* profeſſione quidem Catholicos, inſtitutionibus & actione barbaros, ad iuſtè, æquè, & religioſè viuendum traduxit, & eorum Rempublicam ſanctis & iuſtis legibus, magis quàm caſtrorum, ciuitatum mirificâ extructione, & terrarum deperditarum reſtitutione, & nouarum adiectione extulit & dignificauit, primus iuſtarum legum conditor apud *Polonos* exſtitit, & ſibi illud venerandum ſpectabileque nomen, quod nullus ſucceſſor eripiet, nulla vetuſtas conficiet, nulla obliterabit ætas, promeruit. Amplioribus extollendus celebranduſque carminibus, quàm apud *Athenienſes Solon* celebratus ſit, apudque *Lacedæmonenſes Lycurgus*. Quid enim præclarius, quid excellentius, quid ſanctius, quid vtilius, quid felicius, ſi animo ſingula humanorum actuum opera luſtraueris, *Polonis* poterat afferri? quàm ſolidæ iuſtitiæ ſemitas offendiſſe? Quid tàm præcipuum, quàm iuſtas leges edidiſſe? Quid tàm *Polonico* generi aut magis neceſſarium, aut ſalutiferum, quàm calumnioſis & vafris iudiciis abrogatis, recta & eiuſdem tenoris iudicia præſcripſiſſe, & potentes inferioribus exæquaſſe? pro inopibus, pro infirmioribus, pro viduis, orphanis, pupillis, proque omni conditione, ætate, & ſexu, ſcutum & defenſionem oppoſuiſſe? nullam ciuilem viuendi normam, nullam ſolidam laudem, nullam politiem, nullam denique libertatem Regno ſuo ineſſe exiſtimans, ſi non illud optimis & æquis legibus inſtitutum reliquiſſet: tum verò florere atque augeri Rempublicam *Polonorum* credebat, ſi ſuarum legum guberna- 1347.

Digitized by Google

1347. naculis niteretur : Occasuram verò,& non secus ac cœcam & errabundam, atque omnium auxilio destituendam, defluxuram, collapsuramque,si eas à *Polonis* abrogatum & præuaricatum iri contigisset. Expedire autem videtur in præfatis *Casimiri* Regis legibus,debito aut reseruationis,aut mutationis, aut additionis informare aliquo remedio : cum nonnulla in legibus ipsis reperiantur non solùm improuida,sed etiam reprobanda.

Monstrantia cum Eucharistia Cracouiæ surrepta, Detestabili auri fame plerique mortales in ciuitate *Cracouiensi* acti,Dæmone accensi, in Omnium Sanctorum Parochialem Ecclesiam, sub Sacratissimis *Corporis Christi* Octauis, furtiuè & clandestinè ingressi, sacrario clauibus adulterinis reserato, Diuinissimum *Eucharistiæ* continentem *Sacramentum* monstrantiam cupream,pulcherrimâ elaboratam arte, & cuius materiam superabat opus, crasso & fuluo illitam auro, auferunt & furantur. Comperto deinde quòd æréi metalli monstrantia foret illam in paludem *Mathe* arbustis plenam, non remotè ab Ecclesia *S. Laurentij* distantem,quæ tunc Parochialis erat in villa *Bawot*, ad proprietatem Capituli *Cracouiensis* pertinente, in qua postmodum *Casimirus* secundus *Poloniæ* Rex oppidum *Kazimierz* locat fundatque : ne deprehensi graui pœnâ afficerentur,proiiciunt. Erat pro tempestatis illius tempore palus illa profunda & cœni plena,alitibus tantummodò non mortalibus, aut bestiis quadrupedibus peruia. Luminaria tamen cœlestia nocte & interdiu in ea relucebant. Id cum plures mortales pro comperto cognouissent, prodigiosum (vt erat) rati, ad Pontificem *Cracouiensem Bodzantam* eiusque Venerabile Capitulum, ac deinde ad *Casimirum Poloniæ* Regem secundum,Principem deuotissimum,rem perferunt. Qui tot & tantarum lucernarum cœlestium otiosam nullatenus putantes apparentiam,processionibus totius vrbis ordinatis, locum paludinosum,triduano primùm ieiunio indicto & exacto,cum hymnis & cantibus, ac vexillis adeunt ; mysterium candelarum diligenti scrutantur indagine. Vbi dum furto ablatam de Ecclesia omnium Sanctorum monstrantiam *Corpore Christi* Sacratissimo illustratam comperissent,illam ad Ecclesiam omnium Sanctorum processionis honore, omnium vrbis Ecclesiarum referunt, Ecclesiæque restituunt. *inuenitur,& Ecclesiæ suæ restituitur,* Excellentissimus autem *Casimirus Poloniæ* Rex,prodigium huiusmodi tam memorabile,& sanctum atque insigne, ad se & propter se ratus accidisse, in loco inuentionis tam ineffabilis *Sacramenti*, quamuis paludinoso & cœnoso,deuouet se insignem Ecclesiam in titulum & honorem *Corporis Christi* & fundaturum & muraturum. Nec mora, anno altero votum, quod anno transacto nuncupauerat, soluit. Et Ecclesia in palude inuentionis *Corporis Christi* Parochiali fundata, & Parochia quam Ecclesia *S. Laurentii* ex antiquo habebat, *ac ibidem Ecclesia corporis Christi erigitur.* ei adiuncta,chorum & sacristiam cocto latere initiat & consumat: calicibus,crucibus,cassulis, cæterisque *Clenodiis*,munificentia Regia exornat. Quo parùm contentus,titulum *Corporis Christi*, quo Ecclesia Sancti *Francisci* à primæuâ sua fundatione clarificata illustrataq; fuerat, Fratribus Minoribus prece pretioque contentatis, vt solidior sua fundatio, vetusto titulo abrogato permaneret,procurat extingui. Villâ quoque *Bawot* in suam ditionem & potestatem traducta,oppidum populosum muris communitum,temporis processu, monasteriumque insigne in decus & titulum Sanctæ *Catharinæ*, ordinis Fratrum heremitarum *B. Augustini* illic,vt coram cernere licet, constituit. Chorum quoque eiusdem monasterii,magnifico & liberali sumptu,vsque ad integrum, muro coctili & excelso cum sacristia locauit. Cui expost deuotio fidelium corpus, laterali muro, capellis ampliatum, adiunxit. Quam *Wladislaus* secundus *Poloniæ* Rex, *Casimiro* & *Ludouico* succedens,in Regularem Beati *Augustini* Canonicorum Regularium, quemadmodum inferius narrabimus , procurauit transferri.

Ioanni Grothonis Episc. Cracov. Quinta die mensis Augusti, *Ioannes Grothonis* Episcopus *Cracouiensis*,in oppido suo & curia *Wawrzynczycze*, posteaquam ex *Auinione*,vbi negotia Regni *Poloniæ* contra Cruciferos apud Summum Pontificem promouerat, redierat,more *Catholici* Præsulis, omnibus Ecclesiæ Sacramentis perfunctus, moritur, & in Ecclesia *Cracouiensi* in capella *S. Ioannis* Euangelistæ tumulatur,tàm patriæ, quàm Ecclesiæ suæ *Cracouiensis* amator defensorque mirificus. Nam ne sui prisci fulgoris per successionem temporis,quo Metropolitico iure negligentia prædecessorum suorum interrupto præeminebat, frustraretur, decore eam rationali,quod *Pallium B. Petri* appellatur, in *Auinione* existens,per Summum Pontificem *Benedictum* Papam duodecimum innouari, ornarique ordinauit. Cuius vsum *Cracouiensis* Ecclesia ab illo tempore in hanc diem obseruat. Quâ quidem prærogatiuâ & cæteras Ecclesias *Poloniæ* priuilegio & vsu antecellit, & dignitatis iurisque Archiepiscopalis propitiâ Diuinitate sibi reddendæ se fuisse futurumque esse debere dignam, attestatur. Molienti *Casimiro* Regi *Poloniæ* in fundo & villa *Cracouiensis* Ecclesiæ *Sokolniki* , nouum oppidum, ex quo *Scarbimiriense* oppidum propter propinquam vicinitatem desertum iri constabat, erigere publicè restitit. Censurisque Ecclesiasticis Regem à cœptis desistere coëgit, ita,vt Rex ipse enormi iniuriâ discussâ, ab erectione præiudiciali ciuitatis cessandum, & sortem quam nondum Ecclesia *Cracouiensis* in villa *Sokolniki* habebat, adiecit, præstans per literas suas oppido *Scarbimiriensi* amplas libertates, & Episcopum *Cracouiensem* Ecclesiæ *S. Ioannis* Baptistæ *Scarbimiriensis*, Patronum fo- 1347.

Digitized by Google

1347. *succedit Petrus Schirzik.* fecit. Sedit annis decem & nouem. Huic *Petrus Schirzik* de *Falkovv* genere Nobilis, de domo & familia *Dolivva*, Regni *Poloniæ* Vice A Cancellarius, Præpositus *S. Floriani*, & Canonicus *Cracouiensis* per electionem Canonicam, voto vnanimi de eo celebratam, succedit.

Ludouicus Hungariæ Rex necem fratris vlturus Frequentiori robustiorique exercitu, pro vindicando germani sui *Siciliæ* Regis sanguine *Andreæ*, & ad vlciscendum atrox facinus, *Ludouicus Hungariæ* Rex comparato, & cum nonnullis *Italiæ* Principibus, & signanter *Mastino* de *Laskala* Domino *Veronensi*, amicitiæ intelligentiæque firmato fœdere, de mense Nouembri per *Veronam*, *Ferrariam* & *Romandiolam*, itinere terrestri *Neapuliam* ingressus, cæde, igne, & gladio, illam plurimùm afflixit. Et omnibus *Siciliæ* Baronibus & ciuitatibus se illi, in detestationem sceleris per *Ioannam* Regi- B *Siciliam occupat.* nam patrati, apud *Narbonensem* prouinciam se cum viro altero *Loiszo* continentem, dedentibus, *Ludouicus* Rex fratris sui necis authoribus interfectis aut proscriptis, regimen *Siciliæ* pluribus mensibus in pace obtinuit, donec sequestro Romano Pontifice *Clemente* sexto, qui Legatum ad litem dirimendam, *Guidonem Portuensem* Episcopum Cardinalem misit, pax his legibus dicta est, vt *Ioanna* Regnum reciperet. Aduersari autem Apostolicæ ordinationi *Ludouicus* Rex turpè ratus, cum & pestis *Neapuliam* peruasisset, *Trinatriam* relinquere coactus, in *Hungariam* rediit, & *Ioanna Siciliæ* regimen fauore Apostolico resumpsit. Filium tamen *Andreæ Ioannem* nepotem suum ex C *Ioanna* susceptum secum in *Hungariam* deduxit; qui sub paucis diebus fato absumptus est. *Ioanna* Regno excedens, *Florentiam* primùm, ob antiquum ius amicitiæ, inde in *Prouinciam* confugit; mox in Regnum, abeuntibus *Hungaris* restituta est; fortunam secundam ad extremam vsque ætatem experta: Regnumque tenuit summa pace, supra prudentiam muliebrem, adeò, vt nullo sub Rege floruerit magis.

Beneficio tamen Papæ Ioanna Regina regnum restituitur.

1348. *Henrico Dussemer Magistro Prussiæ succedit Winrich de Kniprode, qui Lithuaniam inuadit,* Lustro duntaxat vno, Magisterio *Henricus Dussemer Prussiæ* Magister exacto, rebus eximitur humanis, & in Epiphaniarum de *Vinrich* de *Kniprode* Commendator generalis substituitur in Magistrum. Qui primitias officii sui magis celebres & gratas effecturus, in exercitu D copioso *Lithuaniam* ingressus, *Pastrim* districtum cæde, flamma, & spoliis vastat. Cæteros districtus *Lithuanicos* adire molitus, assiduis imbribus prohibitus, cum captiuis & spoliis in *Prussiam* reuertitur. Cuius vestigia *Olgerdus Lithuaniæ* Dux cum fratribus *Keystutho*, *Patrikig*, & aliis secutus, in terram *Prussiæ* exercitu Catholico disperso irrupit, & crudeli ac magna cæde in Christianos, nullo ferente subsidium, debacchatus, patratis multis spoliis & exustionibus, septingentas insuper Catholicorum animas captiuas ducens, in *Lithuaniam* spoliis onustus reuersus est. Nec

& Lithuani Prussiam.

multò post, Dux de *Smolensko*, cum nouis *Lithuanorum* & *Ruthenorum* copiis, *Prussiam*, circa castrum *Labiovv* ingressus, singula in circuitu complet ferro & vastitate. Commendator autem de *Labiovv*, belli fortunam tentaturus, copiis suis, quamuis longè imparibus, in aciem eductis, cum eo confligit. Cadentibus autem ex parte vtraque plurimis, cedit Cruciferis victoria, & *Lithuani* cum suo Duce *Smolnensi* acti in fugam, dum flumen, ad quod pugnabatur, more tumultuario superare contendunt, plures illic ab vndis, quàm ab hostibus in pugna, suffocantur. Sed & *Smolnensis* Dux in eodem flumine submersus, celebriorem victoriam apud hostes, sed infestiorem cladem apud suos effecit. Cadauer illius ex insignibus cognitum, *Lithuanis* ad castrum *Wyelunya* per Commendatorem de *Labiovv* remissum est, & incendio ritu patrio crematum. 1348.

Grauis epidimiæ pestis apud *Poloniæ* Regnum sæua mortalitate in vniuersos irruens, non *Poloniam* tantummodò, sed & *Hungariam*, *Bohemiam*, *Almaniam*, *Daniam*, *Franciam*, & fere vniuersa Christianitatis, & barbarica Regna, horrenda lue quassauit. Quam cùm nonnulli ex occasione *Iudæorum* venena ætheri miscentium ortam fuisse commentarentur: *Iudæi* in pluribus locis trucidati & combusti sunt, alii suspensi, nonnullis vt Christianorum manus euaderent, se, vxores, filios, filias, & propinquos necantibus, præter paucas prouincias & ciuitates, quæ illis propter auaritiam pecuniis corruptæ pepercerant. Ad pestis quoque malum, terræ motus ingens, die Veneris Conuersionis *S. Pauli* ortus, & per omnes Catholicorum & barbarorum nationes discurrens, multis insignibus ciuitatibus corruenibus, nonnullæ etiam funditus deletæ & absorptæ sunt, vt vix illarum discerni possint fundamenta. Cœpit autem pestis prædicta epidimiæ in mense Ianuario, in Pontificatu *Clementis* sexti, anno eius sexto, & durauit per septem menses continuos, duobus modis agitata. Primus quidem tendebatur duobus mensibus per febrem continuam & sputum sanguinis, moriebanturque patientes intra triduum. Secundus tendebatur quinque mensibus per febrem similiter continuam, apostemata & antraces, quæ in exterioribus potissimè sub ascellis, & inguinibus erumpebant: qui patientes intra dies quinque extinguebantur. Tantæ vterque contagionis, vt non ex conuersatione tantummodò & anhelitu, sed ex solo aspectu infectio pestifera sequeretur. Horrebantque & fugiebant parentes curare natos, & nati parentes, execrati alii alteros. Videbaturque charitas mortua, spes prostrata. Ab oriente in occidentem se portendens, totum ferè mundum infectione sua attriuerat, vt vix quarta pars mundi hominum putaretur relicta.

Pestis in Polonia,

& terræ motus.

Quamuis electionis suæ confirmationem

Pe-

Digitized by Google

1348. *Petrus Schirzik Electus Cracouiensis*

Petrus Schirzik, Cracouiensis Episcopus electus potuisset per Nuncios, non enim aliquis reperiebatur competitor, expedire, beneplacito tamen *Casimiri* Regis deferens, qui nonnulla ardua publicè & priuatim, apud Sedem Apostolicam impellebatur petere, personaliter se in *Auinionem* contulit: & Regni & sua negotia expediturus. Electionis autem suæ à *Clemente* Papa sexto confirmatione faciliter obtentâ, dum anno integro in obeundis expediendisque rebus Regiis & Regni, quæ plus difficultatis grauitatisque, quàm suæ habere noscebantur, *Auinione* versaretur, pressus ægritudine, sexta die mensis Iunii moritur, & *Auinione* tumulatur. Cuius morte secuta, *Clemens* Papa prædictus, Capituli *Cracouiensis* electione non expectatâ, *Bodzantæ* de *Iankowo*, territorii & districtûs *Gnesnensis*, Nobili de domo *Rosa*, Decano *Cracouiensi*, qui præfatum *Petrum Schirzik* Episcopum in *Auinionem* comitabatur, de Ecclesia *Cracouiensi* prouidit, & consecrari in *Auinione* mandauit. Qui prouisionem & consecrationem præfatas sortitus, in *Poloniam* reuersus, à clero & populo *Cracouiensi*, fauente etiam *Casimiro* Rege *Poloniæ*, cum omni reuerentia susceptus, plenam & pacificam possessionem Episcopatûs *Cracouiensis* apprehendit.

Auinione moritur, cui succedit Bodzanta.

Ludouico Imp.

Ludouicus Romanorum Rex venationem pertractando, & agitando feras, equo cespitante, vel iuxta aliorum assertionem, per quandam Ducissam venenatus, in terram collapsus, post paucos dies moritur, & in Ecclesia sepelitur. Nonnulli autem ex Electoribus, electione *Caroli Bohemiæ* Regis, quam fecerant, & coronatione non obstante, *Guntherum* Comitem de *Sworcburg* in *Romanorum* Regem eligunt. Recrudescebatque bellum inter *Guntherum* & *Carolum* hactenus agitatum, quod morte *Ludouici* credebatur extinctum; cum & *Guntherus* & *Carolus* cum magnis exercitibus pararent se ad guerram. Interim autem *Gunthero* humanis absumpto, *Carolus* Imperium pacificè possedit. Electoribus, quos sibi infestiores nouerat, per munera placatis.

succedit Guntherus, & huic Carolus.

Nona Februarii *Elizabeth* filia *Bernardi Swidnicensis* Ducis, neptis germana ex sorore *Casimiri Poloniæ* Regis, & consors *Henrici Oppoliensis* Ducis primi moritur, & apud fratrum minorum, in *Oppol*, monasterium sepelitur.

1349. *Casimirus Rex terras Luczkouiensem,*

Frequenti & numeroso *Casimirus Poloniæ* Rex, ex equite & pedite comparato ordinatoque exercitu, terras *Russiæ* reliquas, quæ nondum suo parebant imperio, ad subiiciendum eas sibi, ingreditur, & primùm ad terram *Luczko*, quam tunc *Lubardus Lithuanus*, filius *Gedimini*, eiectis antiquis *Russiæ* Principibus, cum nonnullis aliis pertinentiis occupabat, applicat, & obsidione castra *Luczko* & *Wladimiriam* cingens, ea manu robustâ conquirit. Deinde ad terram *Brzestensem* promoto exercitu, infra paucos dies totam terram & castrum *Brzestense*, in suam redigit ditionem: cæteræ enim munitiones minus fortes, per suos possessores spontè dedebantur. Ad *Chelmensem* posthæc terram descendit, & castro principali *Chelm* crebris proiectionibus bombardarum expugnato, multis fortunis & clenodiis nobilibus illic potitus est. Cætera omnia post castri principalis acquisitionem, in obedientiam Regiam venere. Nonnullorum autem Ducum *Russiæ* (plures enim ea tempestate extabant) precibus placatus, eos in gratiam & feudum suscipit, & iuramento fidelitatis & homagii suscepto, omnia quæ iuris eorum esse dinoscebantur, restituit. Terris itaque prædictis tribus per eum conquisitis, debitoque ordine compositis, à Capitaneis *Poloniæ* in castris principalioribus, locatis, gloriosus triumphator, cum militari & totius populi fauore, quo per ora omnium statuum sua prouidentia in ordinandis, & celeritas in conficiendis negotiis celebrabatur in *Poloniam* redibat. Cui *Cracouiam* venienti, & tot triumphos, multipliciaque hostium spolia secum referenti, à processionibus omnium Ecclesiarum, & à statibus omnium ordinum, obuiam itum est; & Rex ipse cum magna pompa & gloria, præcedentibus eum militaribus copiis, & subsequentibus captiuis, *Cracouiam* ingrediebatur, in omnium conspectu & admirandus & gloriosus. Multos enim habebat admiratio simul & voluptas, quòd Rex ipse, tres terras notabiles, facili & breui conquisitione sui Regni *Poloniæ* adiecisset imperio, præsentiumque rerum exitus, futurorum euentuum, & consumationem eorumque finem, ad quæ operationes suas dirigeret, portendebat. Nec spes & opinio eorum iudicium fefellisset, ni Rex ipse, vt naturale & penè proprium est fortunato victori, & successibus secundis insolescere cœpisset. His siquidem victoria elatus, auferente sibi cursu prospero rectum modestumque, quo alias vigebat, sensum, ad incontinentiæ, impatientiæque pestem diuertit, quibus adeò immoderatè vsus est, vt fulgorem sui Principatûs magnâ caligine obfunderet, & gloriosorum operum suorum famam celeberrimam, in ignominiam confusionemque præcipitaret. Dum etenim coniugali reuerentia pessundata, per licentiæ campos discurreret, & consorte sua Regina *Heduigi* alias *Adleyda*, fœmina tàm forma quam moribus honesta, spreta & contempta, concubinarum amplexibus publicè & priuatim frueretur, quarum greges in *Opoczno* & *Czchow*, in *Krzeczow*, & aliis pluribus locis, quasi turpitudinis officinas locauerat: dum quoque & Pontificum & Baronum suorum salubria monita & consilia, sæpius illum carpentia, negligeret; Summi Pontificis *Clementis* Papæ sexti rigoroso processu, Pontificum Ecclesiæ *Polonicæ* studiò impetrato,

1349. *Brzestensem & Chelmensem à Lithuanis acquirit, & Regno incorporat.*

Elatus vero victoria relinquit vxorem, & multas concubinas fouet.

De quo per

to,

Digitized by Google

1349. *Pontificem monitus* to, moneri iussus est, *vt concubinis omnibus à se sequestratis, & circumscriptis, in toro continentiaq; coniugali de cætero permaneret*, terrenas A illecebras, & carnales petulantias, neque Diuina neque humanâ falce in se succidere permittens, ad violandum quoque Ecclesiasticas libertates animum impellens, villas *Zlotensis* tenutæ Episcopalis, quæ propè *Sandomiriam* consistunt, per *Othonem* de *Pilcza* Palatinum & Capitaneum *Sandomiriensem*, de domo *Bipennium*, tributis, laboribusque seruire cogebat. Quam iniuriam *Bodzanta* Episcopus *Cracouiensis* molestè ferens, primùm *Othonem* de *Pilcza* Palatinum Capitaneumque *Sandomiriensem*, deinde illo obstinatiùs se gerente *Casimirum Poloniæ* Regem censuris Ecclesiasticis & processibus percellit. Ad quos exequendos, *Martinus Bariczka* Vicarius Ecclesiæ *Cracouiensis*, cæteris metu Regio se subtrahentibus, per *Bodzantam Cracouiensem* Episcopum directus, intrepidè Regem adiens, mandatum Episcopale monendo personaliter expleuit. *Casimirus* autem Rex, etsi tunc in iram versus, pluribus contumeliosis verbis *Martinum Bariczka* obruisset, manus tamen ab eo continuit. Expost verò militum & satellitum suorum, animum suum suapte furentem inflammantium, & eum qui Regem Episcopalibus mandatis percellere ausus, mortali mulctâ dignum iudicantium, in facinus enorme, dando impatientiæ manus, consentit, & præfatum *Martinum Bariczka* in die *S. Luciæ* disponit & mandat comprehendi: & sequenti nocte in flumine *Visla*, C per *Cochanum* seruitorem & familiarem suum, facinoris huiusmodi præcipuum administratorem, & directorem, suffocari. Quo quidem facinore, patrum suorum mensuram partim impleuit, partim excessit, *Boleslaum* secundum Sancti *Stanislai Cracouiensis* Episcopi interfectorem exprimens: Parentem verò suum *Wladislaum Loktek* Regem, *Nankeri Wratislauiensis* Episcopi maxillatorem excedens. Nihil itaque mirandum, si Diuina iustitia ipsum & stirpem eius perosa, de solio Regni *Poloniæ* eiecit; sed neque aliquem stirpis suæ superstitem, singulos enim, qui ex lumbis eius descendere, extinctos nouimus, viuere permisit. Inuidia itaque hostis humani operante, superseminata D tunc fuit apud *Polonicum* Regnum in potestate superbia, in pace discordia, in abundantia luxuria, & inter Clerum & populum liuor, odium, atque discordia, pessimo quoque & detestabili officii genere Rex ipse *Casimirus*, pietati Diuinæ, pro mirificis beneficiis, in se & Regnum suum collatis respondit. Qui & seruitute Ecclesiam grauauit, & in Christum Domini diram truculentiam peregit.

Spiritualibus fit infestus, & villas Zlotenses Ep. Cracov. occupat.

Pro quibus per Vicarium Cracov. monitus,

Vicarium iussit suffocari.

Vigesima quarta Ianuarii, Magister Cruciferorum de *Prussia*, *Henricus*, cum quadraginta millibus armatorum, qui de *Francia* & *Anglia* venerant, terram *Lithuanorum* ingressus, eam cædibus passim, omnem sexum occidens, & ætatem, vastat. Et dum spoliis onustus rediret, Dux *Lithuanicus Keystuth* cum *Lithuanis* & *Ruthenis*, pugnam cum eo conseruit, in ea strages vtrinque facta est. Et ceciderunt de *Lithuanis* & *Ruthenis* decem & octo millia: de Cruciferis *Gerhardus* de *Stegin* Commendator *Gdanensis*, item Commendator *Bobiensis*, sex fratres de Ordine, quinquaginta milites, & plures alii equestris & pedestris Ordinis pugnatores. 1349.

Magister Prussiæ Lithuaniam vastat.

Pestifer hic annus etiam apud *Polonos* fuit, morboque epidimiæ passim grassante, multi mortales tàm de nobilitate, quàm de plebe consumpti sunt. Dum quoq; nullum diuturni mali esset remedium, & plures non domos solùm, sed oppida & villas pestis desertasset, homines ad religionem conuersi, credentes id malum propter indignationem Diuinam, sceleribus B hominum prouocatam, accidisse, conuersi, flagellis virgisque se mutuò verberabant, aliisque pœnitentiæ generibus se affligebant, donec propitia Diuinitas pestiferam auram sustulit, & mortalitatis molem cessare fecit.

Eadem æstate *Casimirus Poloniæ* Rex, speciali deuotione & religione accensus, molestè quoque ferens monasterium *Claræ tumbæ* alias *Mogila*, Ordinis Cisterciensis, propè *Cracouiam* situm, à suo fundatore *Iuone* de *Konskye* Episcopo *Cracouiensi*, fragmentatum & inconsumatum relictum fore, Regiam munificentiam in illud extendens, murum Ecclesiæ monasterii prædicti, versus meridiem porrectum consumat, tectùmque illi superimponit. Testudinibus etiam Ecclesiam ipsam exornat; inchoans testudines ipsas à turri Ecclesiæ ab oriente, vsque ad finem versus occidentem perficiens, & testudines transuersales, & ad Aquilonem & ad meridiem.

Ecclesia in Clara tumba consumatur.

Funestam ac sceleratam *Martini Bariczká*, Ecclesiæ *Cracouiensis* Vicarii, necem, mandato *Casimiri* Regis *Poloniæ* patratam, Diuina clementia, & sibi displicibilem, & super hæc cunctis execrabilem, monstrauit, irasque suas non solùm in *Casimirum Poloniæ* Regem, sed etiam in populum suum *Polonicum* vertit, & veterem aduersarium, videlicet populum *Lithuanicum*, non in arcu aut gladio confidentem, aut certaminis facientem copiam; sed in clandestinis & furtiuis spem ponentem itineribus, raptâ prædâ fugere assuetum, sibi suscitauit. Ea siquidem æstate, tandem & hyeme, *Lithuani* plures fecerunt in Regnum *Poloniæ*, primùm quidem in terram *Lukouiensem*, deinde in terram *Radomiensem*, & postea in *Sandomiriensem*, subitos & citatos incursus. Et patratis pluribus & detestandis cædibus, rapinis, & spoliis, raptam hominum prædam vtriusque sexûs & pecorum, in *Lithuaniam* deducebant. Excursionesque subitas & insperatas, crebris & interpellatis vicibus facientes, Regnum *Poloniæ* magna vastitate & calamitate affecerant, vt vulgus promiscuum &

Lithuani Poloniam vastant.

Digitized by Google

1350. & commune, non tàm crudelitate efferata, quàm pauore & subito ingressu, & raptu concusserant. Et licet milites & nobiles *Poloniæ*, A *Lithuanorum* non ferentes incursiones, copiis equestrium & pedestrium in vnum coactis, iusto exercitu & æqua acie, cum illis in particularia descendissent certamina, volentes chara suorum colonorum, rusticorum, & amicorum, tàm corpora quàm pignora, per eos rapta, de illorum potestate excutere: in huiusmodi tamen particularibus congressibus, sequebatur, permittente Dei occulto iudicio, *Polonorum* fuga, & *Lithuanis*, licet non incruenta, cedebat victoria. Abstulerat enim Deus, in vindictam Christi sui, & aliorum facinorum, à Rege *Poloniæ Casimiro*, & populo suo, omnes felices successus, spoliatumque donis gratuitis, pluribus casibus obruebat aduersis, B & omnia quæ agebat, agereque disponebat, aut in contrarium recidebant, aut in irritum. Et populus suus cum *Lithuanis* aut *Ruthenis*, prælia aut certamina particularia exercens, victus in manu cadebat hostili. Rex quoque ipse cum actionibus & molimentis suis, apud vicinos & hostes, patebat contemptui, & iustis ludibriis, vt tàm ipse quàm omnes sui, tot infelicibus successibus fracti, tot funestis cladibus obruti, manum Domini super se, pro scelere Presbytericidii commisso, & nondum dignâ pœnitentiâ expiato, vociferarentur vibratam.

Pro Epiphaniarum die, *Iaroslaus* Archiepiscopus *Gnesnensis* Synodum Prouincialem apud oppidum *Calisch* tenuit. In quam *Bodzanta Cracouiensis, Albertus Paluka Posnaniensis, Sbilutus Wladislauiensis, Clemens Plocensis, Ioannes Lubucensis, Przeczlaus Wratislauiensis*, Episcopi, cum suis quisque Capitularibus conuenerant.

Ludouicus Hungariæ Rex Siciliam vastat,

Fraternæ necis & iniuriæ recordatione, quæ retractando alitur, *Ludouicus Hungariæ* Rex, iterum exercitu comparato, cum gentium propriarum, & mercenariorum robore, contra *Ioannam Siciliæ* Reginam ire pergit. Et circa diem *S. Georgii*, *Senis* egressus, per mare *Neapuliam* ingreditur, quam igne & cædibus vastat, castra conquirit, vrbes euertit, vltionem in plures extendit, donec rogatu *Clementis* Papæ sexti, furore indignationis temperato, quiescens, *Romam* venit; vbi iusto honore exceptus & tractatus, exinde *Pannonias* reuertitur. Quiescere tamen non valens, *Carolum Roberti* filium cum exercitu in *Neapuliam* remittit, qui pœnas interfecti viri ex *Ioanna* reposceret. Et hic deletis *Ioannæ* copiis, & capta *Neapoli*, *Siciliæque* Regno in suam potestatem redacto, *Ioannam* in noua arce obsedit. Sed *Ludouico Andegauensi* ad eam liberandam cum non exiguâ manu veniente, ad exhortationem Papæ, ne sanguis *Francorum* collideretur, obsidionem soluit. Paullò tamen post, præfatus *Carolus Durachinus Vrbani* Papæ, cuius stultitia, ne dicam furore, schisma tunc in Ecclesia excitatum est, cohortatione & solatiis adiutus, vnico prælio Reginæ exercitu fuso, & deleto, Reginam annis confectam, puluillo ori superiecto, ad mortem compulit.

sed suasu Papæ quiescit.

Carolo tamen Roberti commisso suo exercitu eandem populatur.

Carolus Imp. in Regem Bohemiæ coronatur.

Quarto Nonas Septembris, *Carolus Romanorum* Rex, & Marchio *Morauiæ*, Patri suo *Ioanni* cœco in *Bobemiæ* Regno, tàm naturali iure, quàm omnium Prælatorum & Baronum Regni *Bohemiæ*, vltroneo assensu, & approbatione succedens, in *Pragensi* Ecclesia per *Arnestum* primum *Pragensem* Archiepiscopum, coronatur & inungitur in *Bohemiæ* Regem, & consors sua *Blanka* filia *Francorum* Regis, in Reginam.

Brega Ecclesia S. Heduigis fundatur.

Sub titulo & honore Beatæ *Heduigis* electæ, in oppido *Bregensi*, Collegiata Ecclesia per Principes *Legnicenses Ludouicum* & *Venceslaum*, filios olim *Boleslai Legnicensis* & *Bregensis* Ducis, fundatur, dotatur, erigitur, & dos congrua pro Canonicis & Vicariis, illic Diuina ministeria nocte & interdiu expleturis assignatur. Felices nepotes, quos primùm Deo, deinde protauæ suæ Beatæ *Heduigi*, id sacrificium, huncque honorem impendere contigit.

Lithuani terras Leopoliensem, Belzensem, Chelmensem & Brzestensem depopulantur.

Crebram terrarum Regno *Poloniæ* sub- C iectarum, *Lithuani* Principes videntes vastationem sibi impunè prouenisse, ad attentandum maiora ausus sumunt. Et exercitu haud contemnendo, tàm ex *Lithuanis*, quàm *Tartaris* & *Ruthenis*, his quoque gentibus, quas ad seruitutem abduxerant, congregato, versus *Leopolim* procedunt, & ab expugnatione quidem ciuitatis & castrorum *Leopoliensium* (iam enim illa *Casimirus* Rex *Poloniæ* muris fortibus & altis, fossatisque profundis munierat) abstinent: Omnes tamen villas in circuitu & oppida ignobilia spoliant, & quosdam ex hominibus & habitatoribus trucidant, aliquos in seruitutem abducunt, & deinde passim incendia diffundunt. Ex *Leopoliensi* terra versus D *Belz* diuertunt, & castro *Belzensi* conquisito, etiam ad castrum *Wladimiriense*, & *Brzeszie* applicato exercitu, diuturno tempore illa impugnantes, vtrumque, non ferente *Casimiro* obsessis opem, per deditionem accipiunt, & terras quatuor notabiles & fœcundas, videlicet *Belzensem, Wladimiriensem, Chelmensem, Brzestensem*, à Regno *Poloniæ* abstrahunt, & earum se constituunt Dominos & possessores. Ex castris autem huiusmodi, quorum vnum, videlicet *Brzeszie*, *Casimirus* Rex cocto latere firmare cœperat, *Lithuanis* patebant in *Poloniæ* Regnum crebræ excursiones. Antequam enim castrum *Brzeszie* sui iuris fecerant, difficiles illis & periculosi in Regnum *Poloniæ* adi-

Digitized by Google

1351. aditus erant, & sæpe illic, aut de propè, aut stragem de suis, aut raptorum restitutionem, perferre cogebantur. Situm enim illud castrum optimum habet, paludinibus longè versus *Poloniam* protensis, & limosis gurgitibus, alueoque fluminis *Bug*, qui in illo loco vada raro præbet, aliisque qualificationibus plurimis natura consitum & munitum, vt quasi quidam portus & ianua in terras *Lithuaniæ* & *Russiæ* possit æstumari. *Casimirus* tandem *Poloniæ* Rex, habens in sui solatio *Ludouicum Hungariæ* Regem, in *Lithuanos* grandem expeditionem agit, & *Wladimiriensem* terram castrumque eius conquirens, etiam Ducem *Keystuthonem Lithuaniæ*, in quodam singulari certamine, cæsis & stratis *Lithuanis*, capit. Qui cum omnibus fratribus, *Lithuaniæ* Ducibus, & suis terris se fidem Christianam & baptisma suscepturum iureiurando promittens, a Regibus comiter & honestè habitus est. Sed violato iuramento Reges deludens, noctis tempore effugit.

Quos postea Rex profligat, & Ducem eorum capit.

Sub ea quoque tempestate, & flagello, ob scelera *Polonorum* Diuinæ vltionis vindice gladio in *Polonos* immisso, non deerant scelerati *Poloniæ* impostores magis quàm filii, latrones quàm milites, & in propriam patriam proditores. Qui cum *Lithuanis* barbaris iungerent societates & commercia, & detestabili mercede accepta, ductum illis per saltus, stagna, paludes, & flumina, quo inopinatiores Regno *Poloniæ* accederent, præberent. Inter alios autem *Petrus Pschonka* de *Babin*, & de *Radovviecz* terræ *Lublinensis* terrigena, de armis *Iannina*, & *Otha* de *Szczekarzovvicze*, de armis *Bipennium*, proditores & ductores insigniores habebantur. Is & locorum & vadorum peritus, cum aliquoties rem nefariam, inducendo *Lithuanos* in propriæ patriæ perniciem, peregisset, & pro voto illi cuncta succederent, nec scelere, nec metu Dei, neque crudelitate, qua *Lithuani* in genus suum, & in contubernales suos grassabantur, auri & donorum cupidine, & quod prædiis suis & villis a *Lithuanis* parcebatur, inescatus, reuocaretur, contigit vltionem, Domino amplius teterrimum facinus suum non ferente, vt iuxta morem solitum à Ducibus *Lithuaniæ Iagyellone* & *Skirgalone*, ad explorandum vada fluminis *Vistæ*, & quid hostile à *Polonis* in ea, quam tunc agebant, incursione paterentur, præmitteretur. Is cum, exploratis & prouisis singulis *Vistam* inflatam vndis inuenisset, haud longe tamen a *Zauichostensi* oppido vado clam nocte ægre reperto, virgis altioribus infixis, illum quàm diligentissimè consignans, ad *Lithuanos* reuertebatur. Interim vero piscatores *Poloni*, virgis & signaculis, proditore abeunte deprehensis, & quid significarent, facilè intellectis, in fundum profundiorem *Vistæ* illas

Pschonka & Otho Poloni soliti Paganos per latebras in Poloniam deducere

dum Iagyellonem cum exercitu per Vistæ vada traducere volunt,

illu decepti,

infigunt, & transponunt. Venit post noctis silentio, quo facilius *Polonos* falleret & opprimeret exercitus *Lithuanicus*, & *Petro Pschonka* vadum intrepidè iuxta signa irrumpere, & superare flumen, quasi vadosum, iubente, a vorticibus *Vistæ*, illum facilè haurientibus, in aliquod millibus absorptus & suffocatus est. Quo malo Duces *Lithuaniæ Iagyello* & *Skirgyello* deterriti, & proditori *Petro Pschonce*, existimantes illum dolum in se admisisse, irati, explorata fraude, caput gladio in ripa auferunt, & per dies in latibulis saltuum quiescendo, noctibus tantummodò, ne a *Polonis* præoccuparentur, promoti, post tam insignem suorum cladem, turpi fuga in *Lithuaniam* à *Polonorum* proditore iustissima pœna exacta, reuertuntur. Processu autem temporis *Iagyello* Dux *Lithuaniæ*, in Regem *Poloniæ* assumptus, vtrumque proditorem pœna insigni mulctat. Et *Petri* quidem *Pschonce* hæredibus aufert villam *Krzczonovv*, quæ & in hodiernum diem fisco Regio applicata, sub castro *Lublinensi* manet. Hæredibus vero *Othonis* siue *Othæ*, aufert *Szczekarzovvycze*, quam in extrema ætate agenti, *Zaklicæ Tarto*, eiusdem *Othonis* nepoti, multis intercessionibus, & *Zaklicæ* meritis fatigatus, ægrè restituit.

multa millia Lithuanorum suffocant,

& proditionis pœnas luunt.

Absumptus est ex vita in ea expeditione XIII. Calend. Septembris *Boleslaus Masouiæ* & *Plocensis* Dux, filius *Vankonis*, & in Ecclesiam *Plocensem* relatus, illic sepultus. Vir optimorum morum, & ea præcipuè virtute insignis & clarus, quòd iura libertatesq; Ecclesiæ non sinebat a quoquam lædi aut offendi. Sed illarũ acerrimus existens propugnator & defensor, Pater & amicus Ecclesiæ meruit vocitari.

Boleslaus Masouiæ & Plocensis Dux moritur.

Pauore pestis & mortalitatis, quæ multos mortalium præsertim apud *Hungariæ* Regnum subito inuasit & extinxit, plerique homines perniciem illius vitaturi, glomerati ex vtroque sexu, de *Hungaria* in *Poloniæ* Regnum adueniunt. Ex vexillis eorum procedentibus, processionaliter quasque Ecclesias obuias, & præsertim in ciuitatibus & locis insignioribus ingressi, corpora vsque ad vmbilicum denudant, & flagellis virgisque vsque ad sanguinis effusionem verberant, carmen quoddam inconditum, in linguagio suo & lamentatione decantantes. Et quamuis secta huiusmodi fuerit aliquanto tempore per Episcopos Ecclesiæ *Polonicæ* tolerata, credita a nonnullis aliquam religionem continere, tamen cum pro comperto illustratum esset, sectam præfatam & erroribus quibusdam, dum se passim & mutuò ab enormibus peccatis absoluerent, & illecebris carnalibus (plures enim fœminæ inter illos versatæ vteros porrexerant) fore inquinatam, conformi Pontificum *Poloniæ* Ecclesiæ præcepto, videlicet *Iaroslai* Archiepiscopi *Gnesnensis*, *Bodzantæ Cracouiensis*, *Przeczlai Wratislauiensis*, *Alberti Paluka Posna*-

Ex Hungaria Flagellatores in Poloniam veniunt,

qui statim dissoluuntur,

Digitized by Google

nienſis, & *Sbiluti Wladislauienſis*, ſecta ipſa ex finibus *Poloniæ* depulſa eſt,& tandem etiam Apoſtolico interueniente mandato, diſſoluta. A

1352. *Caſimirus Rex ad Papam pro iniungenda ſibi pœnitentia mittit.* Expiationem grandis ſceleris in nece *Martini Bariczka* Vicarii Eccleſiæ *Cracouienſis* contracti, ex quo vltionum, Domino permittente, plures clades, & aduerſi caſus & ſucceſſus, continuè emergebant, *Caſimirus Poloniæ* Rex volens efficere, *Albertum* Cancellarium *Dobrzinenſem* & Plebanum *Bochnenſem*, ad Summum Pontificem *Clementem* Papam in *Auinionem*, culpam ſui facinoris eius nomine ſimpliciter recogniturum, & pœnitentiam per Apoſtolicam Sedem infligendam, cum omni promptitudine, manſuetudine, & contritione ſuſcepturum, & cætera ſua & Regni *Poloniæ* negotia expediturum. Simul quoque ne *Wratislauienſis* Eccleſia a ſuo *Gneſnenſi* alienaretur Metropolitano, quam *Carolus* tunc *Romanorum* & *Bohemorum* Rex, miſſis ſolennibus & B ſpecialibus nunciis, *Pragenſi* Archiepiſcopo ſubiici iure Metropolitico magnis inſtantiis depoſcebat, impediturum transmittit. Qui, illicò adueniens, a *Clemente* Papa benignè auditus, facinore Regio in occiſione *Martini Bariczka* patrato, Papæ expoſito, & abſolutionis beneficium, & modificationem pœnitentiæ obtinuit. Conditiones autem pœnitentiæ ſibi impoſitæ, in omnibus *Caſimirus Poloniæ* Rex deuotè ſuſcipiens, in corde amaro & contrito illas ſuſcepit & peregit. *Qui varias Eccleſias erigit,* Primum enim ius libertatis vniuerſis Eccleſiæ *Cracouienſis* villis reddidit. Deinde Eccleſiam *Viſlicienſem*, ad quam ſpeciali afficiebatur deuotione, (nam parenti ſuo *Wladislao Poloniæ* Regi, multis calamitatibus afflicto, imago Virginis Benedictæ in lapide deſculpta, ipſa Eccleſia *Wiſlicienſi* adhuc apparens, ad quam ſæpè mediis noctibus proſtratus, pro ſuis neceſſitatibus explendis, lachrymoſis ſuſpiriis recurrebat, ſubuenire, & poſtulatum ferre præſidium, vulgata eſt,) quadra & polita petra ſumptuoſo opere, priori Eccleſia, quæ anguſtos & humiles muros habebat demolita: itemque Eccleſiam *S. Mariæ Sandomirienſem*, item *Stobnicenſem*, *Schidlouienſem*, in *Zagoſcz*, & in *Gargow* Eccleſias, in ſatisfactionem ſceleris, & ſupplementum pœnitentiæ, pulcherrimis muris formauit, ædificauit, & erexit, & cæteras pœnitentiæ partes, digna ſatisfactione, nihil remittens, perfecit & abſoluit. Obtinuit etiam *Albertus* præfatus a Summo Pontifice, vt *Caſimiro* Regi contra ſubitos *Lithuanorum* inſultus, pro ea vice (vt in ſuperioribus demonſtrauimus) plurimum Regnum *Poloniæ* afficientes & affligentes, per decimam quadriennalem vniuerſus *Poloniæ* ſubueniret Clerus. Eccleſiam inſuper *Wratislauienſem* a corpore *Gneſnenſi* Metropolitico ſcindi, & *Pragenſi* Eccleſiæ ſubiici, per publicas concertationes in Conſiſtorio Apoſtolico, ſuper hac ſæpius re ventilatus, prohibuit, clariſſimis & euidentiſſimis teſtimoniis oſtendens, *Wratislauienſem* Eccleſiam per Reges & 1352. Duces *Poloniæ* fundatam, dotatam, & fabricatam eſſe, & *Gneſnenſi* Archiepiſcopo iure Metropolitico ſemper fuiſſe & eſſe ſubiectam. Et valdè iniquum & acerbum, vt Ducatibus *Sleſiæ*, a Regno *Poloniæ* præter æquitatem abſtractis, iura *Poloniæ* Eccleſiæ nefaria mutilatione truncarentur; & Eccleſiæ *Pragenſi* iniuſtus & adulterinus honor; cum maximo *Gneſnenſis* Eccleſiæ præiudicio & grauamine proueniret. Dum certum eſſet Eccleſiam *Wratislauienſem*, & iuris, & dotationis, atque gremii Regni *Poloniæ*, ac *Gneſnenſis* Eccleſiæ eſſe, ſola denarii Sancti *Petri*, ſi de cætero euidentiſſima documenta ſilerent, præſtatione. His ſiquidem & aliis pluribus propoſitionibus magno veritatis teſtimonio ſubnixis, optimo iuri fauores ceſſerunt immenſi. Et *Clemens* Papa prædictus Eccleſiam *Wratislauienſem* ſub Metropoli *Gneſnenſi* conſiſtere, & nullo vnquam tempore *Pragenſi* applicari cenſuit, ſanxit perpetuò, & decreuit. *Wratislauienſem Eccleſiam Gneſnenſi ſubditam obtinuit,* Sub eo quoque tempore *Caſimirus Poloniæ* Rex, per vniuerſam diœceſim *Cracouienſem*, de ducendis in horrea Eccleſiaſticarum perſonarum manipularibus decimis, inhibitionem, quam ſola indignatione permotus fecerat, meliori ſaniorique ductus conſilio, XIII. Calend. Iulii *Cracouiæ* non ſolum abrogauit, reuocauitque, ſed certo priuilegio Eccleſiæ & diœceſi *Cracouienſi* conceſſo, omnes colonos & ruſticos ad ducendum manipularem decimam ad loca per eos electa, decimarum Dominis C & poſſeſſoribus, decreuit perpetuo eſſe aſtrictos & ſubiectos.

Tartari per Olgerdum conducti vaſtant Poloniam. *Tartari* magna glomerati multitudine, & ab *Olgerdo Lithuaniæ* Duce donis & promiſſionibus variis illecti, terram *Podoliæ* Regno *Poloniæ* ſubiectam, varia cæde & ſpoliis vaſtarunt. Grandi enim præfatus *Olgerdus* Dux *Lithuaniæ* cruciabatur ſpiritu, quòd *Caſimirus Poloniæ* Rex, plenam *Leopolienſis* terræ poſſeſſionem, mortuo *Boleslao*, filio *Troydeni* Ducis *Maſouiæ* nactus fuiſſet. Is *Olgerdus* genitor fuit *Wladislai* ſecundi expoſt *Poloniæ* Regis, qui in gentilitate poſitus, *Iagyello* D vocabatur.

Clementi VI. P. R. ſuccedit Innocentius VI. *Clemens* Papa ſextus, cum ſediſſet annis decem, menſibus ſex, diebus ſedecim, moritur, & in maiore *Auimonenſi* Eccleſia ſepelitur. Cui per electionem Cardinalium ſucceſſit *Innocentius* Papa ſextus *Leonicenſis*, amator religioſorum. Qui monaſterium Carthuſienſe propè Sanctum *Andream* in *Francia*, fundat & dotat, eidemque ordini, ſpecialem ad illum gerens fauorem, plura & ſingularia priuilegia concedit. Canonum peritiſſimus.

Fremitu magno & furore *Lithuanorum* Duces, *Olgerth*, *Keyſtuth*, *Skyrgello* ſuccenſi, quod 1353.

Ca-

1353. *Casimirus Poloniæ* Rex, cum nepotis sui *Ludouici Hungariæ* Regis assistentia personali, terras, & districtus *Russiæ* ab eis occupatos hostiliter vastauerat, & *Wladimiriensem* terram in suam redegerit ditionem: satagebant continuè de ea inuasione se vltum iri. *Lubardus* itaque *Lithuanorum* Dux, fortiori quò poterat exercitu congesto, secretius ad *Haliciensem* ciuitatem, quæ iam tunc per *Casimirum Poloniæ* Regem tenebatur, septima die mensis Iulii perueniens, treugisque inter *Casimirum* Regem & *Lithuanos*, quæ iureiurando firmatæ fuerant, fraudulenter & iniquè violatis, eam comprehendit, & magna ciuium & mercatorum multitudine occisa, ferali etiam strage in fœminas & pueros, qualem barbarica gens edere solet, facta, plurimis ditatus & onustus spoliis, non audens illic consistere, ciuitatem succendens, veloci fuga in *Lithuaniam* effugit. Præda autem apud *Halicz* capta, in suis munitionibus, castris & tuguriis deposita, maioribus copiis auctus, versus *Zawichost* nona die Septembris venit, & villas atque rura in quatuor miliaribus, à singulis partibus consistentia, spoliis, cæde, & igne vastauit. Et antequam milites *Polonorum* arma sumerent, raptam prædam sustulit, & in syluarum latibula deduxit. Ne autem in cæteras regiones & Principatus *Poloniæ* excursiones furtiuas *Lithuani* conuerterent, *Casimirus Poloniæ* Rex, castrum & ciuitatem *Plocensem*, muro coctili communiuit eo anno.

Lithuani magna damna inferunt Polonis,

contra quos Plocense castrum & urbs muro cingitur.

Congesto ex *Lithuanis* & *Ruthenis*, *Olgerth*, *Keystuth*, & *Patrikig*, *Lithuaniæ* Duces, exercitu, in *Prussiam* ire pergunt: cladem apud *Labyow* acceptam, & submersionem *Smolensis* Ducis vlturi. Quam circa districtum *Resil* ingressi, seueritate barbarica passim in singulos tàm senes quàm impuberes sæuiendo vastant. Populatione autem latiùs extensa, multis mortalibus trucidatis, & plurimis captis (inter quos quingenti Nobiles præter vulgum & agrestes numerabantur) nullam passi resistentiam, in *Lithuaniam* redierunt.

Duces Lithuaniæ Prussiam impune vastant.

Vigesima die mensis Iunii, *Ludouicus Hungariæ* Rex, nepos *Casimiri Poloniæ* Regis, virginem *Elisabeth*, filiam *Stephani* Regis *Bossnæ*, quem *Hisupusban* vocant, elegantis formæ fœminam desponsat: & Summo Pontifice permittente, matrimonialiter sibi coniungit: celebratis ex more apud *Budam* nuptiis. Genuerat siquidem præfatam *Elisabeth Ludouici* nuptam, *Elisabeth* filia *Casimiri Gniewkouiensis* Ducis, soror patruelis Reginæ *Hungariæ Elisabeth* senioris germana *Caroli* relictæ, & *Ludouicum* quarta consanguinitatis linea contingebat.

Ludouicus Hungariæ Rex Elisabeth filiam Regis Bossnæ sibi iungit.

Euenit in *Poloniæ* Regno anno eodem Sabbatho in vigilia Pentecostes, prodigiosum, & nunquam antea visum, ac sine exemplo portentum. Nam dum mensis Martius, Aprilis, & maior pars Maii calida, mansueta, & apta tempora edidissent, frugesque solis & temporis suauitate, in culmos & aristas succreuissent, in vberem frugem prouenturæ, subito frigoribus immensis coortis, gelu terram vehementer premebat. Quo aliquantulum restricto, valida nix & immensa, duorum cubitorum altitudinem faciens, insperatè & subitò descendit, omnesque regiones Regni *Poloniæ* sua mole corripiens, homines, præsertim agriculturæ deditos, violento & grosso suo descensu, plurimum exterruit, præsertim quòd vsque in sextam diem sine aliqua resolutionis spe, perdurasset: veritos ne sub tam graui mole & statera, frumentorum genera imbre huiusmodi & niuibus exterminatum deuoratumque iri contigisset. Verùm vniuersis colonis ad tam inauditum spectaculum pauentibus, & fortunas suas atque labores perditum iri fletu & lamentis vociferantibus, pietas agni cœlestis affuit. Et quod humanus intellectus & ratio ad interitum credebat descendisse & perniciem, id Diuina propitiatio, quæ ex insolitis operibus vilescentibus, & nullam rationem afferentibus quotidianis, vult laudari, vertit in augmentum & salutem. Niuosus siquidem ipse imber, sexta die resolutus, non solùm fruges vernales & hyemales, quibus insidebat, non læsit, nec perculit, imò illas sua placida infusione, quasi quodam rore suauissimo adeò rigauit, viuificauitque, vt nullum humanum ingenium, per stercorisationem proueniens, tantam fœcunditatem & vbertatem agris & frugibus afferre potuisset. Vnde ex admodum terribili & tristi anno, fœcundus & hilaris, omnium abundantiam & locupletationem secum ferens, apparuit, & colonos euentu felicissimo refecit.

Nix valida circa finem Maii decidit, *qua magnam fertilitatem effecit.*

1354. Copiis in frequentiori quo poterant numero *Olgerth*, *Keystuth*, *Patrikig*, & *Skirgyello*, *Lithuaniæ* Duces, in expeditionem coactis, *Ruthenorum* insuper vsi auxiliis, in *Prussiæ* terram descendunt, & regionem circa *Wartemberg* aggressi, in homines & tecta sæuiunt. Necatisque senibus & impuberibus, vicisque incensis, neque Magistro *Prussiæ Vinricho* de *Kniprode*, neque aliquo ex Commendatoribus decernere cum barbarorum multitudine audente, in *Lithuaniam* regrediuntur, tàm cum pecore & spoliis, quàm cum vtriusque sexus captiuis, in miserabilem seruitutem traductis.

Lithuaniæ Duces Prussiam vastant

Masouiæ Dux *Casimirus*, filius *Troydeni* Ducis *Masouiæ*, vigesima sexta Nouembris absumptus, & in Ecclesiam *Plocensem* ad sepeliendum relatus.

1355. Vetus & diuturna, iamque longo tempore agitata, inter *Casimirum Poloniæ* Regem ab vna, & *Semouitum Masouiæ* Ducem, Ducatusque & terras suas, partibus ab altera, quæstio differentiaque consurrexerat. Exigebat enim *Casimirus Poloniæ* Rex & requirebat, vt fi-

Semouitus Masouiæ Dux recusat Casimiro homagium præbistare.

1355. bi tanquam *Poloniæ* Regi, de terris & Ducatibus *Masouiæ* præstaret solenne homagium, & per patentes literas profiteretur & recognosceret se terram huiusmodi & Ducatus habere, tenere, & possidere, titulo & iure feudali. Differentiaque huiusmodi ad testatas & notorias iniurias peruenerat, adeò, vt *Casimirus Poloniæ* Rex, resistentia & contradictione *Semouiti Masouiæ* Ducis irritatus, & veritus, ne Dux ipse in alterius alicuius Regis, & præsertim *Bohemiæ* transiret, per Ducū *Slesiæ* sequelam, ditionē. Vbi monita, persuasiones, & requisitiones suas, perditū iri videbat, altioribꝰ rigidioribusq; remediis vtens, tam castrum & ciuitatem *Plocensem*, quam *Rauam*, & cætera omnia, quæ iuris & proprietatis Ducum *Masouiæ* erant, in suam proprietatem, dominium, & ius pertraheret, & his tanquam propriis vteretur, ad eum post mortem *Casimiri Masouiæ* Ducis, absque prole aliqua defuncti, iure feudi deuoluta. Sub suo quoque regimine & gubernatione, tam *Plocense*, quàm *Rauense* castra, fortibus & insignibus muris perfecta sunt, pluresque libertates & obseruantiæ salubres, veteribus seruitutibus abrogatis, Ducatibus & terris *Masouiæ* sub sua præsidentia accesserant: Omnibus Baronibus & Nobilibus *Masouiæ*, imperium & regimen Regis *Casimiri*, propter suam iustitiam & æquam gubernationem magnoperè probantibus. Sano itaque & prudenti Dux *Masouiæ Semouitus* vsus consilio, priori resistentiâ, quâ cum *Casimiro Poloniæ* Rege (turpe ratus antiquam suæ stirpis nobilitatem & libertatem, alicuius feudi & subiectionis iugo contaminare) certauerat, depositâ, in præstationem homagii & susceptionem feudi consentit. Ad quod perficiendum, cum & locus oppidi *Calisib*, & dies Sancti *Ioannis* Euangelistæ dicta fuisset, venit personaliter Dux præfatus *Semouitus*, cum *Nicolao Plocensi* Episcopo, & vniuersis maioribus *Masouiæ* Baronibus, & in prædicto oppido *Calissiensi*, tertia die post Natiuitatem *Christi*, *Casimiro* Regi Regalibus vestito, & diademate ornato, & Regno *Poloniæ* solenne & publicum homagium, cum suis *Masouiæ* Baronibus, Banderia cum insignibus & armis, ad pedes *Casimiri* Regis in throno & solio Regio consistentis, proiiciendo, & sibi fidelitatis & subiectionis debitæ, tanquam vnico naturali Domino, corporale iuramentum, iuxta morem præstando, exhibuit, & per literas patentes & publicas, omnes terras, Ducatus, Dominia, & districtus terrarum *Masouiæ*, recognouit, pro se & suis successoribus, habuissē & habere a *Casimiro* Rege & Regno *Poloniæ* in feudum, & iure ac titulo feudali. Promittens seque obligans cum terris & Ducatibus prædictis tunc habitis, & in posterum quocumque iusto titulo habendis, in omni casu, necessitate, & guerra, *Casimiro* Regi & Regno *Poloniæ* assistere, & nunquam ipsum *Casimirum* Regem & Regnum *Poloniæ* deserere in

A quo dum Plocensi & Rauensi terris priuatur,

homagium & iuramentum præstare coactus est.

aduersis. Ad rescindendum autem cuiuslibet super præmissis ambiguitatis & incredulitatis scrupulum, copiam literarum prædictarum inserendam duxi, ex originalibus, quæ *Cracouiæ* in Regio asseruantur thesauro, fideliter transsumptam. Et hæc est talis. 1355.

Nos Semouitus Dei gratia Dux Masouiæ, & Dominus Czirnensis, vniuersis tenore præsentium significamus, & publicè protestamur; ab Excellentissimo Principe Casimiro Dei gratia Illustri Rege Poloniæ patruo nostro dilecto, omnes terras, villas, seu munitiones, quas vel quæ olim Dux Casimirus piæ memoriæ frater noster habuit, & quæ ex ipsius morte ratione feudi, quod ipsi Domino Regi præstiterat, iure obuenerunt, similiter in feudum recepimus, videlicet Varschouiam, Sochaczow, Wiskitki, Ciechanow, Nowigrod quod iacet super fluuium Pisz, & Nowidwor, cum eorum districtibus & Dominiis, secundum quod sunt in eorum limitibus situata pro nobis & nostris genitis habendas & possidendas, eo iure, quo feudales similia dominia, sponsione homagij Domino præstita tenere consueuerunt. Innouamus insuper feudum per nos olim Domino Regi factum, cum nostris terris seu castris, videlicet Czirsko, Raua, Liw, & Gostinin, quæ castra siue terras, ab ipso Domino in feudum recepimus, & homagium sibi debitæ fidelitatis præstamus. Promittentes pura fide, & absque dolo cuiuslibet fraudis, cum potentia nostra gentis, tam in illa gente, quam in antea habuimus, tam cum ea modò ex feudo lucrata, pro nostro posse ipsum Dominum Regem nostrum Poloniæ in omnibus guerris, expeditionibus, & controuersiis, habitis & habendis, cum omnibus gentibus, Paganis, vel Christianis, & contra quaslibet personas, Reges, vel Principes, cuiuslibet status vel conditionis existant, fideliter adiuuare, & ipsum non deserere in aduersis. Spondemus insuper, quòd nullam concordiam, aut contractum cum aliquibus hominibus, & præcipuè cum Lithuanis inire volumus, præter præfati Domini Regis scientiam & bonam voluntatem. Et quia castrum Ploczko nobis nec non fratri nostro bonæ memoriæ Duci Casimiro præmortuo, per eundem dictum Dominum Regem in duobus millibus marcarum Polonici ponderis extitit obligatum, ipsum exnunc à solutione præfata pecuniæ, solutum purè facimus & quietum, idem castrum Ploczko ad possessionem ipsius Domini Regis restituendum, tantum tempore vitæ suæ tenendum, habendum. Post exitum verò animæ suæ, etiam prole sua masculina existente, nihilominus ad nos, & ad nostros filios seu successores, prælibatum Plocense castrum, cum tota terra similiter in feudum, à suis tantum liberis, si quos habebit, tenebimus, sicut & alias terras, à præfato Domino Rege obtinemus. Præterea volumus, quòd illa bona, quæ tenet Serenissima Princeps Domina relicta Vankonis, possessiones & hæreditates sitas in districtibus Sochaczouiensi & Gostinensi, post de-

Digitized by Google

1355. *decursum vitæ suæ ad nos in totum pertinebunt. Illa autem quæ sunt ex illa parte fluminis Vislæ, ad ipsum Dominum Regem, post mortem ipsius, ad Ploczko volumus pertinere. Volumus etiam, quòd si quam donationem Dominus Rex fecerit in terra Plocensi, tam in villis quàm molendinis, ratam obseruare. In cuius rei testimonium præsentibus sigillum nostrum duximus appendendum. Actum & datum in Calisch die S. Ioannis Euangelistæ. Anno Domini MCCCLV.*

Alberto Posnan. Episc. Pridie Calendas Iunii *Albertus Paluka Posnaniensis* Episcopus, cum aliquanto iam tempore infirmitatis molestias passus est, Domino illum vocante, in villa sua Episcopali *Soliecz*, mortuus est, & exinde *Posnaniam* relatus, in Ecclesia Cathedrali accepit sepulturam; cum annis septem Ecclesiæ *Posnaniensi* præsedisset. Capitulum autem Ecclesiæ *Posnaniensis* die pro electione futuri Pontificis indictâ & publicata, *Ioannem* Præpositum *Posnaniensem*, de domo *Doliwa* elegit, à *Iaroslao Gnesnensi* Archiepiscopo confirmatus. *succedit Ioannes.*

Carolus Romanorum & *Bohemiæ* Rex pacificatis & conciliatis per solertem industriam prudentiamque Tyrannis *Italiæ*, assumpta sibi societate & conducta Comitum de *Mediolano*, cum exercitu magno ex *Bohemis*, *Polonis*, & *Almanis* comparato, *Italiam* profectus, & ab omnibus ciuitatibus *Italiæ* comiter habitus & exceptus, tandem *Romam* peruenit. Vbi in die Paschæ per Cardinalem *Ostiensem* ab *Auinione* missum, de mandato *Innocentij* Papæ sexti, cum consorte sua *Anna*, filia *Henrici*, & *Iawriensis*, & *Lubauiæ* Ducis, & nepte *Boleslai* Ducis *Swidnicensis*, ex qua iam filium *Venceslaum* apud *Norenbergam* XXIII Februarii MCCCLI susceperat, & quam primâ mortua *Blanca*, superduxerat, coronatur & benedicitur in Imperatorem. Qui benedictione Imperiali perfunctus, per plures ciuitates transitum faciens, & ab eisdem tam censum Imperio debitum, quàm munera emungens, congregato satis grandi thesauro, multa florenorum millia, Ducibus *Austriæ*, propter dotes filiarum ipsum affinitate propinquâ contingentium, largitur. In *Bohemiam* deinde reuersus, filium *Venceslaum*, vix quadriennem, in *Bohemiæ* Regem obtinuit coronari. *Carolus Imp. coronatur, & Venceslaum filium in Regem Bohemiæ coronat.*

Ordinante, & id tunc optimum censente, *Casimiro* Rege *Poloniæ*, mittuntur in *Hungariam* ad *Ludouicum Hungariæ* Regem, germanum ex sorore *Casimiri* Regis nepotem, speciales nomine totius Regni *Poloniæ* Legati, videlicet *Ioannes* Castellanus *Woynicensis*, *Florianus* Præpositus & Cancellarius *Lanciciensis*, *Petrus* Tribunus, & *Pelka* Subagaso *Cracouienses*. Hi cum *Ludouicum* Regem *Hungariæ Budæ* offendissent, legationem eis impositam eis exponendo, rogant Regem, *vt cum Casimirus Poloniæ Rex auunculus suus orbus filiis declinet, & in senectam & dissolutionem, & sibi vigore pactorum, dudum inter Casimirum Poloniæ, & Carolum Hungariæ Reges initorum, & per ipsum Ludouicum Regem innouatorum, Regni Poloniæ debeatur successio, Regni Poloniæ Prælatos, Barones Militares, Nobiles, & ciues, in euentum successionis huiusmodi, de obseruandis & manutenendis priuilegiis, libertatibus, iuribusque eorum, & signanter quòd Regnum Poloniæ nullis taliis, exactionibus, & collectis; sed nec Stationibus aut descensibus in loca Ecclesiastica vel secularia grauabit, sed sumptibus Regiis sibi comparabit necessaria. Et si ipsum & nepotem suum germanum Ducem Ioannem, prole masculina non extante, decedere contigerit, vt Prælati, Duces, Barones, Militares & Nobiles Regni Poloniæ eo ipso pactis, promissionibus, iuramentis & homagijs, sibi & fratribus suis, in euentum mortis Casimiri Poloniæ Regis præstitis, intelligantur soluti, per suas patentes literas in Regnum Poloniæ referendas, certificet & assecuret.* *Legati Polonorum ad Ludouicum Regem Hungariæ missi,*

Ludouicus autem *Hungariæ* Rex, cum Legatos *Poloniæ* iusta omnia & æqua postulasse cum Consiliariis suis digessisset, singulos articulos benigniter concedendos, & specialibus literis roborandos decreuit. Quarum tale est exemplar. *obtinent ius & libertates confirmari iuxta Priuilegium.*

Nos Ludouicus Dei gratia Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Rauiæ, Seruiæ, Gallatiæ, Comaniæ, Bulgariæque Rex, Princeps Gallernianus, & honoris montis sancti Angeli Dominus. Significamus quibus expedit vniuersis, præsentium per tenorem. Quòd cum Ioannes Castellanus Woynicensis, Florianus Præpositus & Cancellarius Lanciciensis, Petrus Tribunus, & Pelka Subagaso Cracouienses, ad nostram accedentes præsentiam, nobis ex parte vniuersorum Regnicolarum Regni Poloniæ super concedendis eisdem clementer articulis infrascriptis, humiliter supplicassent: Nos eorum, imò verius ipsorum Regnicolarum petitionibus gratiosè inclinati, promittimus & assumimus bona fide, absque omni dolo & fraude, verbo nostræ Regiæ Maiestatis, vt si, disponente Domino, in ius & regimen Regni Poloniæ prænotati, iuxta formam compositionis, seu ordinationis, inter Serenissimos Principes, Dominos, Carolum quondam Regem Hungariæ genitorem nostrum, ipsiusque sororinum, in nostri & fratrum nostrorum personis, dudum inita & firmata, ac nobiscum nouissimis temporibus innouata, processu temporis succedere nos contingat; nullas collectas seu exactiones nos & Successores nostri, & eorundem regiminis in prædicto Regno tempore, exigi faciemus à Regnicolis prænotatis; quos recolendæ memoriæ Dominus Pater ipsius Domini Regis, aut idem Dominus Rex, aliquibus ex causis, vltra consuetam & solitam libertatem, ab eisdem Regnicolis, & præsertim Prælatis & personis Ecclesiasticis, eorum villis & populis seu incolis, Nobilibus, ac eorum villis & populis, seu ciuibus Regni eiusdem, cuiuscumque status & conditionis, exigi seu extorqueri fecissent, sed *Tenor libertatis Polonorum* 1355.

his

1355. *his contenti erimus, quæ ipsi consueuerunt soluere ab antiquo, vel quæ ad cameram Regiam, seu ius Regale constiterit pertinuisse seu constabit. Sed si ciues, exceptis tamen Nobilibus dicti Regni Poloniæ, ac aliqui dictorum ciuium de eodem Regno, occurrente aliquo necessitatis seu opportunitatis tempore, contribuere voluerint, ad id faciendum seu soluendum nullo modo eos compellemus. Item si per Regnum illud quocumque tempore nos procedere contingat, descensus super Prælatos, Ecclesias, Monasteria, ipsorumque populos supradictos, seu Regni antedicti Nobiles, & eorum Iobagiones populos vel inquilinos, non faciemus contra eorum voluntatem, nec aliquid occasione descensus exigi faciemus ab eisdem. Quod si aliàs pro faciendo descensu diuertere non possemus, extunc pro nostris sumptibus & pecuniis nos procurari in victualibus, & aliis necessariis faciemus. Cæterum si in nostri & successorum regiminis tempore pro aliqua expeditione facienda, vltra fines Regni procedere nos contingat & expediat, vel eosdem de damnis, si quæ Regnicolæ eiusdem Regni, in eadem expeditione nobiscum, aut aliquo nostrorum successorum, existentes in nostris aut ipsorum seruitiis, subierint, plenariè eisdem satisfactionem impendemus, & ipsi iidem impendere teneatur. Demum si (quod absit) nos aut Dominum Ioannem nepotem nostrum, Ducem absque hærede masculini sexûs decedere contingat, extunc omnia pacta, conuentiones, dispositiones, ordinationes, iummenta fidelitatis & homagii, & obligamina qualibet confecta super facto Regni Poloniæ supradicti, quæ nos aut nostros & ipsius hæredes contingebant, eo ipso annihilentur, irritentur, & viribus maneant caritura, nec alii Successores nostri, præterquam hæredes memorati, horum pactorum occasione, ad liquidum iuris in eodem valeant vlterius vendicare. Sed Regnicolæ ipsi Regni Poloniæ super ipsis liberi sint penitus & exempti, ac per omnia expediti; saluis solutionibus quinque millium sexagenarum grossorum Bohemicalium, inclytæ Dominæ, filiæ seniori eiusdem Domini Regis, tempore maritationis ipsius, prout per prædictum Dominum genitorem nostrum assumptum fuerat, per nos plenè & integrè eidem persolutis, de quibus in prædictorum compositionis & irritationis, ordinationis & annullationis euentu, volumus vt nostris successoribus seu hæredibus satisfactio impendatur per illum, qui præfato Poloniæ Regno præsidebit. Sic tamen, si prædictum Regnum in nostras, vel dicti Domini Ioannis Ducis, nostrorumque vel ipsius hæredum manus deuenire non contingat. Quod si deuenire contigerit, eo ipso præfati, Rex & Regnum à debito dictorum quinque millium sexagenarum sint per omnia expediti. Pacta autem, conuentiones, dispositiones, & ordinationes quascumque & instrumenta confecta super ipsis temporibus quibus supra, cum omnibus ipsorum obligationibus ac promissionibus & firmamentis quibuscumque præsentibus, ratificamus & approbamus, & illibata iuxta conuentionum contentorum in eisdem, formam sub eiusdem sacramenti vinculo promittimus omnibus temporibus obseruare. Insuper omnes Duces, Prælatos, Ecclesias, Ecclesiasticasque personas, Barones, Proceres, Milites, Nobiles, ciuitates, villas, eorumque populos & inquilinos, in eorum libertatibus promittimus conseruare, nec eos contra illas intendimus aggrauare, vel per alios patiemur aggrauari modo aliquali. In quorum omnium testimonium atque robur, præsentes concessimus literas nostras duplicis ac pendentis sigilli nostri munimine roboratas. Datum Budæ vigesima quarta mensis Iunii. Anno Domini millesimo tricentesimo quinquagesimo quinto.* 1355.

Cruciferi Lithuaniam depopulantur.

In vigilia Purificationis Sanctæ *Mariæ, Henricus* de *Kniprode Prussiæ* Magister, cum Cruciferis peregrinisque & propriis militibus *Lithuaniam* ingressus, districtum *Myedniki*, & vniuersam *Samogitharum* regionem populatur & vastat. Incensis autem villis tectisque ac impuberibus senibusque cæsis, cum captiuorum multitudine ac spoliis *Ragnetham* rediit. Vbi castrum *Ragnetha* fortuito igne conflagrauit, & *Henricus* Magister equo prolapsus, in dextra manu confractus est.

Casimirus Rex cassat appellationes ad ciuitatem Magdeburg interponi solitas.

Sublatis abrogatisque iudiciis legibusque iniquis, quibus *Casimirus Poloniæ* Rex, vniuersum Regnum suum *Poloniæ* premi, grauari, & pessundari, quoad militares & Nobiles, prosperat, ad abrogandum quoque grauamina, quibus ciues, Aduocati, & Sculteti, cæterique vsum iuris *Maydeburgensis* non habentes, magna & continua mole affligebantur, animum intendit, vt tam in militari quam ciuili statu, omnium grauaminum & abusuum onere sublato, vterq; status iusto æquoque iure & obseruantia viuens, sub auctore & moderatore tam sollicito, & in moribus, & in substantiis posset reflorere. Quamuis siquidem iudicia ciuilia, ex æquo & iusto tenore, secundum *Maydeburgenses* leges, in ciuitatibus, oppidis, & villis celebrarentur; quia tamen à sententiis decisionibusq; Iudicum, crebras contingebat prouocationes, appellationesque, per partes se grauatas existimantes, interponi: Appellationumque articuli, cum vtriusque partis propositione & responso in *Maydeburg* (vnde iura *Srzedensia* seu *Theutonica* habuêre ortum) expensis & periculis prouocantium, velut ad supremum tribunal deferebantur, & quicquid illic responsum sancitumque fuisset, id pro perpetua obseruabatur decisione. Suorum itaque subditorum grauamini, suique Regni commodo & honestati *Casimirus Poloniæ* Rex consulens, cum turpe indignumque censeret, vt ciuibus & subditis suis, iure *Srzedensi* litigantibus, *Maydeburgenses* ferrent iura, obseruantiam huiusmodi, communicato Prælatorum & Baronum suorum consilio, velut perniciosam, nociuam, & 1356.

Digitized by Google

1356. & subditorum suorum fortunas & substantias deuorantem, abrogauit, prouocationesque & appellationes ad *Maydeburg* amplius prohibuit fieri, aut factas admitti. Ne tamen rigor & processus iuris & iudicii *Srzedensis*, abrogatis appellationibus, cedere posset grauatis in dispendium aut læsuram, ius supremum *Theutonicale* & eius tribunal in castro principali *Cracouiensi* constituit, & Aduocatum per solum Regem legendum, septem verò Scabinos ex certis ciuitatibus & villis *Cracouiensi* vrbi vicinis, de ciuibus, Sculpetis, & Aduocatis, per Procuratorem generalem *Cracouiensem* legendos, & quoties aliquis tam excessu vel obitu vacaret, assumendos, in iure *Srzedensi* peritos constituit, ordinans, vt hii in castro *Cracouiensi* supremum tribunal iuris *Maydeburgensis* teneant, iudiciaque iusta exerceant, & responsa ac iura appellantibus & prouocantibus, iuxta iuris *Srzedensis* ordinationes & tenores, in vniuerso Regno *Poloniæ* reddant. Quod si aliqui responsum, & sententiam, pro iure supremo per Aduocatum, & septem Scabinos prædictos ferendam improbauerint, & se grauatos per illam crediderint, ad tribunal Regium prouocationem suam interponant, decisionis sex ciuitatum, videlicet *Cracouiensis*, *Sandecensis*, *Bochnensis*, *Velicìensis*, *Ilkuschiensis*, & *Casimiriensis*, finalem sententiam, a qua deinceps nulli licebit appellare, recepturi. Aduocatum autem & Scabinos huiusmodi iudicio supremo præsidentes, *Casimirus Poloniæ* Rex, quò onus iudicandi beniuolè subeant, & in iudicando exactam & solicitam diligentiam ostendant, pluribus libertatibus priuilegiauit, & singularibus extulit prærogatiuis, per patentes literas, infrascriptum habentes tenorem.

& ius Teutonicum transfert ad castrum Cracouiense.

Transsumptum ordinationis super translatione iuris Maydeburgensis ad castrum Cracouiense.

In Nomine Domini. Amen. Quoniam humana conditio dominantis sibi iugo libenter caruisset, & homines libertatem minimè abdicassent, si non impunita vita graui pernicie scelerum venundassent: Ideò Diuina scientia dati sunt Reges populo, & Domini subiectis, vt necessario iustitiæ & iudicio ac imperio Regum subessent vniuersi, cuilibet vero æquo libramine, statera, lance, appensa, ipsi Reges iustitiam ministrarent. Et proinde Nos Casimirus Dei gratia Rex Poloniæ, nec non terrarum Cracouiæ, Sandomiriæ, Siradiæ, Lancitiæ Pomeraniaque Dominus, & hæres Russiæ, ad extollenda iustorum præconia, & transgressorum insolentias reprimendas, animaduertentes nostro Regno contra decorem & honorem illibatas, eiusdem Regni nostri, præter scientiam nostræ Regiæ Maiestatis versasse corruptelas. Quia cum Aduocati, Sculteti, Scabini iurati iudiciorum bannitorum iuris Teutonici, dant litigantibus, in iudiciis eorum bannitis contendentibus, sententias interlocutorias & diffinitiuas, in causis quam pluribus promulgant, dicti contendentes, ad partes remotas Rinenses, in Maydeburg ciuitatem, cui nullo iure subsint, & vltra fines Regni nostri appellationes & prouocationes interponunt, nostræ Maiestatis proprio Tribunali & Solio, nec non proprij Principis & Domini iure & iurisdictione omissis & contemptis, & in detrimentum Regni nostri, & Regnicolarum nostrarum grauamen. Aduocati quoque Sculteti, Scabini, Iurati, prædicti Regni nostri à contendentibus eisdem, pro emendis sententijs à Scultetis in Maydeburg, per nouem fertones latorum grossorum Pragensium, & nonnullas summas pecuniarum pro expensis exigant, & extra Regnum nostrum in Maydeburg, pro prædictis sententijs emendis transmittunt: Per quæ honori, decori, iurisdictioni, solio, tribunali, illibatis nostris prædictis detrahatur, & turpitudo reseruatur. Et quod deterius est, dicti Aduocati, Scabini, Sculteti, Iurati, Iurisdictionum Theutonicalium, cum inter litigantes iustitiæ reddere deberent complementum, difficiles se in hac reddentes, ad ciuitatum nonnullarum dicti Regni nostri Consules, Aduocatos, Scabinos, Iuratos, quibus nulla à nobis super iure supremo, & dandis sententijs iure Maydeburgensi, à nostra Maiestate Regali, nulla prorsus fuit vel est eis specialis, ad aliqua loca ipsorum, extra eorum loca constituta, vltra terminos iurisdictionis eorum, attributa potestas, & ad vendendum ius summum, nostro Solio & tribunali duntaxat annexum, & sententias aliquas dandum, extra fines eorum iurisdictionis, ad illas ciuitates, villas, & loca, auctoritas concessa. Sed ex quadam temeritate, contendentes coram eis, in causis tam paruis quàm magnis, pecunias compulerunt ponere non paucas, pro quibus sententias à dictis ciuitatum Regni nostri Consulibus, Aduocatis, Scabinis, Iuratis, nullius prorsus ad hæc auctoritate fungentibus, sententias extraxerunt, & ius emerunt. Quod viribus caruit, & non subsistebat, insontesque contendentes deludebant, sumptibus, laboribus, impensis, & in expensis, ac earum pœna, fatigando minus iustè, contra quæ in nostro Regno clamor ascendit, & insinuatio manifestat: quod Maiestas nostra, fama deferente, & clamore incitante, sine periculo pertransire, & sine scandalo tolerare, & per nostram Serenitatem oculis conniuentibus transgredi non potest. Itaque cum Reuerendis in Christo Patribus Iaroslao Archiepiscopo Gnesnensi, Bodzanta Cracouiensi, Sbiluto Wladislauiensi, Ioanne Posnaniensi, Nicolao Plocensi, & Ioanne Lubucensi, Episcopis; nec non Abbatibus, Præpositis, Decanis, Archidiaconis, cæterisque Prælatis & Canonicis tàm Cathedralium quam Collegiatarum, & aliarum Ecclesiarum Capitularibus & Beneficiatis, tàm secularibus quàm Regularibus, exemptis, & non exemptis, Magnificis Castellanis, Palatinis, Camerarijs, Succamerarijs, Iudicibus, Subiudicibus, Baronibus, Militibus, Nobilibus, Consulibus, Aduocatis, Scabinis, Iuratis, ciuitatum Scultetis, & Officialibus villarum, & locorum singulorum vniuersis, 1358.

Digitized by Google

1356. Synodum, Concilium, & Conuentionem celebramus. De quorum omnium & singulorum consilio, appellationes, prouocationes, in dictis iudiciis faciendas, à litigantibus prædictis, pecuniaque prædicta ementes, exercentes, admittentes, sententiasque prædictas in Maydeburg ementes, & ad ciuitatum aliquarum dicti Regni nostri, Iudicibus, Aduocatis, & Scabinis Iuratis, ius aliquot absque nostra speciali auctoritate per quospiam Iudices, Aduocatos, Scabinos, Iuratos, litigantes, ementes & recipientes, sententias aut ius aliquod, & receptis aliqualiter stantes, aut ea pro iure habentes, sub pœna amissionis omnium bonorum ipsorum, auctoritate nostra Maiestatis Regiæ inhibemus. Volentesque nostris prædictis Regnicolis, damna, grauamina, fatigas & sumptus remouere, profectum quoque & vtilitatem eis, nostrique Regni & Regiæ Maiestatis honorem & decorem ampliare, libros iuris Maydeburgensis ordinamus, & in thesauro nostro castri Cracouiensis deposuimus. In eodem quoque castro nostro Cracouiensi, constituimus ius supremum Theutonicale Prouinciale, vice & loco iuris Maydeburgensis, de libris eiusdem promulgari debere, sententias & iura per Aduocatum nostrum, & septem scultetos seu Aduocatos, dicti Iuris Prouincialis peritos, quos nostræ Maiestatis Procurator generalis qui pro tempore fuerit dicti castri & terræ nostræ Cracouiensis, vna cum Aduocato nostro prædicto de locis infrascriptis, inter Aduocatos & Scultetos seu alios Scabinos Iuris peritos, duxerit recipiendos, nominandos, eligendos, & ad tempora iura eorum iudicio nostro Summo Prouinciali, castri Cracouiensis, banniendo more consueto, temporibus competentibus & locis, videlicet de Bochnia, Wielitzka, de Dobczyce, de Lipnitza, de Mislinicc, de Ilkusch, de Volbram ciuibus, Aduocatis, de Lipniki, de Sulisżovva, de Irzmanovvicze, Scultetis nostræ Regiæ Maiestatis, de Bodżanovv, de Calonna, de Iapschicze, de Skavvina, de Ribna, de Bischki Thinciensis, de Brzesko, de Kunovv Brzestinensis, de Glogovviecz Sczirzicensis Abbatum, de Luboсza, de Pobiednik, de Bibice Zvvierzynensis Præpositi, monasteriorum, Aduocatis & Scultetis, nec non aliis locis Scabinis, honestis & circumspectis viris in dicto iure Maydeburgensi peritis, & qui Sede Scabinali sunt digni, qui sint septem in numero, semper præsidentes perpetui, & quod septennalis numerus non excedatur. Ad quod quidem iudicium in numero, numerum summum, Prouinciale castri nostri Cracouiensis, & Aduocatum nostrum, nec non Aduocatos, Scultetos, & alios septem præsidentes, eidem iudicio lato, prædictarum prouocationum, & ad appellationem in Maydeburg prorumpi consueuerunt, licitum erit eis ab his omnibus Iudicibus, Aduocatis, Scultetis tam ciuitatum quam villarum, quibuscumque contendentibus & litigantibus, appellare & prouocare, & coram eisdem prosequi, & finire, decidereque suam appellationem, seu super eisdem, & alias per simplices propositiones, sine appellationibus, ius & sententias postulare de libris nostris prædictis, iure Maydeburgensi. Quibus sententiis & iuri ex eisdem promulgatis, auctoritate nostra Regiæ Maiestatis decernimus, velut legi standum, & tanquam legem obseruandum, nisi aliqui contendentium prædictorum duxerint super suis quæstionibus & causis, ius melius & sententias proponentes, & ex eisdem ab ipsis ad tribunal, & in altium nostra Maiestatis promulgatorum iuris & sententias licebit eis appellare, & infra tempus dum ius Maydeburgense librorum nostrorum a nobis, super eorum prouocatione obtinere certos Commissarios, quos volumus & decernimus fore Consules ciuitatum, vnde ipsos appellantes nominauerint, alteri parti non suspectos, de qualibet ciuitate per duos Consules, videlicet de Cracouia, Sandomiria, de Bochnia, de Wieliczka, de Casimiria, de Ilkusch, qui ex nostra speciali commissione decident appellationem, & finem negotii appellationis causæ imponent. Et ne præfati Aduocatus noster, & alii Aduocati, Sculteti, & Scabini, septem prædicti perpetui præsidentes, circa iudicium nostrum & iura prædicta dando & laborando, super eisdem dies in vanum exponant, vt litigantes prædicti laboribus, fatigis, & expensis more pristino non grauentur, constituimus obseruandum in antea, pro qualibet sententia danda, duntaxat per septem scotos, videlicet medietatem pro fisco nostro, & medietatem alteram prædictis præsidentibus septem Scabinis inter ipsos pro labore ipsorum diuidendam, per Notarium memorialia & Priuilegiorum literas eorum dandas. De quibus iuxta eorum moderationem disponere habent ratione onerum leuandas & dandas. De pœnis autem dicti Iudicii nostri, pro nobis Aduocatus noster quatuor pœnas, & quintam pro Scabinis prædictis exigere debebit. Et vt præfati Scabini dicti nostri Iudicii supremi, eo fortius, & cum exacta diligentia, Iudicio summo prædicto nostro, & sententiis promulgandis diligentius insistant & contineant, ipsos septem Scabinos & quemlibet eorum, Maiestas nostra extollere volens prærogatiua, fauore, & gratia speciali, ipsos & eorum quemlibet, eximimus ab omnibus exactionibus, tributis, contributionibus, & aliis collectis, laboribus, seruitiis, expeditionibus, ad quascumque partes per nos & successores figendis, & obedientiis quibuscumque, tam nostris, quam ipsorum Dominorum; nec non a iudiciis & iurisdictionibus ipsorum Dominorum, nec non & Castellanorum, Palatinorum, Iudicum, Subiudicum, Camerariorum, Succamerariorum, cæterorumque Officialium terrestrium, nec non Aduocatorum, Consulum, Scabinorum, & quarumcumque potestatum, quilibet nulla ratione obediet. Neque citati in magnis vel paruis causis, coram nobis aut Officiali ipso comparere & respondere tenebuntur, sed duntaxat ad præsentiam nostram, & speciale Sigillum nostrum, coram nobis aut speciali Commissario nostro ad hoc deputato respondere te- 1356.

1356. *tenebuntur, & quilibet eorum respondebit. Vt autem præmissa omnia robur obtineant perpetua firmitatis, præsens Priuilegium de consilio & consensu prædictorum omnium Dominorum Assessorum nostrorum scribi, & Sigilli Nostræ Maiestatis Regalis maioris appensione fecimus communiri. Actum & datum Cracouiæ, anno Domini millesimo tricentesimo quinquagesimo sexto, in crastino S. Francisci. Præsentibus præfatis Archiepiscopo & Episcopis; nec non Magnificis viris Dominis, Luca Castellano, Immmo Palatino, Andrea Iudice, Cracouiensibus; Vilczkone Sandomiriensi, Raphaele Vislicensi, Petro Sandomiriensi, Castellanis, & aliis quamplurimis.*

Fulgore plurimarum virtutum, & præsertim iustitiæ & æquitatis, quamuis *Casimirus Poloniæ* Rex non solùm intra fines Regni & Dominii sui, sed etiam apud exteras nationes celebris & inclytus haberetur, vt fama & odore eius, variæ nationes, & præsertim *Almanicæ*, quas speciali prosequebatur beneuolentia, & prærogatiua, attractæ, natiuo solo & propriis sedibus derelictis, ad Regnum *Poloniæ* se transferrent, & in eius dominio perpetuum cum pignoribus & fortunis eligerent incolatum. Nonnulli quoque Barones & Nobiles Regni *Poloniæ*, quos à grauamine & iniusta deroboratione propriorum cmethonū coercuerat, dum priscas suas passiones facere per Regem vetarentur, illum sibi grauem, molestum, & inuisum quererentur, blanda tamen labe, & humani generis acerrima peste luxuria, carere non potuit. Sed vt in superioribus commemorauimus, plures pellices pro societate libidinis explenda, ex variis locis lectas, in variis locis & curiis seruans, vxore propria *Adleyda* Regina, fœmina deuota & religiosa, contempta, & derelicta, illarum contubernio & cohabitatione publica & notoria, se nomenque suum Regium plurimùm adeò fœdauit, vt cæteras quoque virtutes suas obscuratum iri pateretur. Regina itaque præfata *Adleyda*, quæ in Curia *Zarnovviecz* pulcherrimo muro & cocto latere per *Casimirum* Regem constructa, quasi quædam relegata & vile mancipium seruabatur, raro videns faciem Regis, quamuis omnibus necessariis sufficienter & abundè procuraretur, opprobrii tamen sui molestias, quas annis propè quindecem tulerat, pertæsa, grauiter ferens se contemni, & pellices suo honesto & casto thoro præferri, ac loco superiori haberi, parentem suum *Henricum* Landgrauium *Hessiæ* (adhuc enim viuebat) literis & Nunciis compellebat, precabaturque *vt se à calamitate opprobrioque eriperet, & eam in domicilium paternum, ne videre cultum & pompam pellicum cum suo contemptu & ignominia cogeretur, transferret.* *Casimirum* enim *Poloniæ* Regem maritum suum illecebras carnales, nedum iuxta admonitiones & consilia Pontificum & Consiliariorum abdicasse, sed effusius in illas præcipitatum fuisse constabat. Qui sollicitis precibus non contentus, *Bohemam* quandam Nobilem *Rokiczianam* nomine, forma rara & præstanti, ex *Praga* (in quam sæpè descendere, & illic immorari consueuerat) abductam, ea tempestate sibi iunxerat; & eius cohabitatione, quam nonnisi per desponsationem Abbatis *Thyniecensis* Pontificalibus indutum, muliere Episcopum *Cracouiensem* credente, in suos transire amplexus pellexerat, insignior in facinore apud proprios & exteros celebatnr. *Henricus* itaque Landtgrauius *Hessiæ*, precibus filiæ victus, *Poloniam* ingressus, & in *Zarnovviecz* perueniens, Reginam *Adleydam* cum omnibus quæ ad illam pertinebant, & omni supellectili ex *Zarnovviecz* educit, & in *Hessiam* Rege *Casimiro* & Capitaneis suis non prohibentibus, XVIII. Calend. Octobris transfert & traducit. Vbi præfata Regina *Adleyda* non post longum tempus, quam præter scientiam & licentiam mariti sui *Casimiri Poloniæ* Regis discesserat, diem obiit. *Casimirus* deinde *Poloniæ* Rex, quamuis concubinam suam præfatam, specie illius captus, *Rokiczianam*, ardenti diligeret amore, relatione tamen vnius cubicularii sui doctus, & tandem relationi parum fidens, oculis propriis iudicium permittens, dum comperisset quod in capite calua & scabiosa foret, eam illico repudiauit; & *Iudaici* generis fœminam, *Hester* nomine, propter formæ elegantiam, in concubinam asciuit: ex qua duos filios *Niemierzam*, & *Pelkam* suscepit. Ad preces quoque præfatæ *Hester Iudææ* & concubinæ, exorbitantes prærogatiuas & libertates per literas singulis *Iudæis*, in Regno *Poloniæ* habitantibus, quæ falso scriptæ ab aliquibus insimulabantur, & quibus Diuina Maiestas contumeliatur & offenditur, concessit: quarum fœtor olidus etiam in diem hanc perseuerat. Et alter quidem filiorum, ex *Iudæa* susceptorum, Regiorum, *Pelka*, naturali morte & immatura diem obiit: *Niemierza* verò, morte *Casimiri* secuta, in obsequiis *Wladislai Lithuani*, postea *Poloniæ* Regis, obuersatus, oborta contentione propter Padvvodarum exactionem, ab oppidanis in *Koprzivvnicza* occisus est. Id quoque abominabile & execrandum, quod filias ex eadem *Iudæa Hester* susceptas, in ritum *Iudaicum* transferri asseritur permisisse.

Regina Adleyda in Zarnovviecz diu pellices Casimiri Regis ferens, obtinet a patre se in Hessiam reportari.

1356. *Rex Bohemam quandam secrete ducit in vxorem, postea Iudæam pellicem accipit, cuius gratia multas Iudæis libertates donat.*

In Vigilia Sanctæ *Agnethis Lithuanorum* Duces, *Olgyerth*, *Keystuth*, *Patrikig*, in magno & forti exercitu terram *Prussiæ* ingressi, pluribus diebus tam in longum quam in latum eam cædib9, igne, & spoliis populantur. Adeò quoque tunc in illam (Magistro & Cruciferis non prodeuntibus in aciem, sed tueri tantummodò castra contentis) grassati, & fere vniuersam *Prussiam* crediti sunt hostiliter peruagasse. Cæde autem barbarica in senes & impuberes edita, cum plurimis & penè innumerabilibus tam captiuis quam spoliis, in *Lithuaniam* redière.

Lithuani omnem Prussiam depopulantur.

Digitized by Google

1357. *Venceslaus Bregensis Dux sua sorte non contentus, in Ludouici fratris sortem aspirat.*

Anxiatus mente & corpore *Venceslaus* filius natu maior, *Boleslai* olim *Bregensis* & *Legnicensis* Ducis, quod *Legnicensis* ciuitas, & terra, fratri iniori *Ludouico*, in diuisionis sorte cessisset, quæ ad sortem in eum cadentem, *Haynouiam* videlicet, *Golthberg*, & *Lubin*, multis gradibus potior, propter mineram auream, in montibus *Legnicensibus* exortam (de qua singulis hebdomadis centum quadraginta marcæ auri, pro sorte, lucro, & decima Ducali proueniebant) censebatur, graues guerras dissensiones, & odia, in *Ludouicum* Ducem *Legnicensem*, germanum suum, cœpit mouere; ratus illum ad ineundum alteram diuisionem magis æquam, de prioris iniquitate & circumuentione multa questus, cogi posse. Sed *Ludouico Legnicensi* Duce contractum & ordinem celebratæ semel diuisionis nolente infringere, & fraternas in se guerras per patientiam excipiente, *Venceslaus* maiori odio in *Ludouicum* fratrem æstuans, quòd in nullo voto vellet illi esse morigcr, *Carolum* tunc adhuc Marchionem *Morauiæ*, in absentia Patris sui *Ioannis Bohemiæ* Regis, apud *Francorum* Regem in *Galliis* agentis, *Bohemiæ* administrantem Regnum accedens, sortem omnem quæ ei obuenerat, sibi exhibebat venalem, *Ludouico* fratri *Legnicensi* Duci, & filiis eius successionem (se, qui tuuc infœcundus extabat, moriente, liuore illum exagitante,) præclusurus. Non abnuente autem *Carolo* Marchione *Morauiæ* oblatam sibi per *Venceslaum* Ducem emptionem, conclusionem tamen facere in tempus differente aptius, *Venceslaus* Dux ex *Praga* reuersus, apertis deprædationibus & rapinis, fratrem suum Ducem *Ludouicum*, & suum Principatum *Legnicensem* lacessebat. Communes itaque Barones & militares, discordias fraternas extincturi, prouisuri que ne ex venditione per *Venceslaum* Ducem, de sorte sua *Carolo* Marchioni fienda, exhæreditatio *Ludouico* & filiis eius, iam de filia *Henrici Glogouiensis* & *Zeganensis* Ducis susceptis, proueniat, *Ludouicum* Ducem *Legnicensem*, demonstrando quòd germanus suus *Venceslaus*, homo languidus, & propediem moriturus esset, ad cedendum de sua sorte *Legnicensi*, & ad sortem recipiendam *Venceslai*, pretio & largitione corrupti, inducunt. Priore itaque diuisione, in spem quòd sors vtraque debeat ad *Ludouicum* ex morte propinqua *Venceslai* deuolui, irritata, nouus celebratur contractus, *vt videlicet Venceslaus Dux Legnicensem sortem habeat, Ludouicus Haynouiensem & Venceslao obeunte, etiamsi liberos cum relinquere contingat, Ludouicus vtramque Principatus, ad vita tempora possideat, nec possint filii Venceslai, eo viuente, aliquam obtinere, portionem. Sed decedente Ludouico, noua ex æquo inter Venceslai & Ludouici filios diuisio celebretur.* Contractu huiusmodi literis & iureiurando firmato, *Ludouicus* Dux in tenuem sortem redactus, Sedem sui Principatus in villa *Buchvvalt*, castris non extantibus, apud quæ consisteret, ponere coactus statum suum Ducalem nonnisi quadringentis marcis, quæ erant sortis suæ totales introitus, vtcunque sustentabat. *Venceslaus* autem *Legnicensis* Dux, quasi cum exosa sorte etiam languorem reliquisset, ex debili fortis, ex claudo, baculorum sustentaculis reiectis, sanus effectus, largitionibus & sumptibus vacare diffusius cœpit. Quibus adeò exinanitus, & ad egestatem (aureis mineris prodigam vitam suam explere non valentibus; quæ & ipsæ, post annos octo ex quo cœperant, aruerunt) perductus est, vt nec vilem expensam ducere, famem sæpè pati coactus, potuerit.

Quam etsi esset assecutus, *se tamen ab egestate vindicare non potuit.*

Coniugem alteram, *Adleydam* Reginam, *Casimirus Poloniæ* Rex, rebus excessisse humanis cognoscens, tertiam superduxit. Et missis ad *Henricum Glogouiensem* Ducem procis, filiam eius *Heduigim*, virginem tam forma quàm moribus spectabilem, accepit in consortem, & nuptias *Cracouiæ* ex more celebrat.

Casimirus tertiam ducit vxorem.

Vigesima sexta mensis Aprilis, *Cunegundis* filia *Casimiri* Regis, & vxor *Romani* Ducis *Saxoniæ* moritur.

Grauii & diuturna ægritudine *Clemens Plocensis* Episcopus vexatus, cùm annos quatuor & viginti sedisset, moritur, & in Ecclesia *Plocensi* sepelitur. Et licet Capitulum *Plocense*, electione septima Aprilis die celebrata, conformiter & canonicè *Ianislaum Wronsky* Canonicum *Plocensem* elegisset, Summo tamen Pontifice, Duce *Masouiæ Semouito* consentiente, electionem eius variis modis impediente, confirmatio sua fuit protelata. Quam cum assecutus esset, a *Iaroslao* Archiepiscopo *Gnesnensi* confirmatus, & consecratus, possessio tamen illius per Ducem *Semouitum* fuit negata. Præfecerat enim Sedes Apostolica, electione Capitulari non obstante, in *Plocensem* Episcopum Fratrem *Bernhardum* de ordine Prædicatorum, natione *Masouitam*, qui & per Ducem *Masouiæ Semouitum*, & Capitulum prohibitus & impeditus, ad possessionem Ecclesiæ non poterat peruenire; durauitque controuersia ipsa annis septem. Tandem anno septimo, lite pendente, præfatus *Ianislaus* in Episcopum consecratus est, & tum primùm bonorum Episcopalium possessionem adeptus, *Casimiri Poloniæ* Regis intercessione adiutus. Quæ omnia Bullæ Summi Pontificis exemplar, quod subscribitur, declarat.

Clemente Plocensi mortuo. *eligitur Ianislaus Wronsky,* *Papa autem eligit Bernardum* *Obtinet tandem post annos septem Ianislaus.*

Innocentius Episcopus Seruus Seruorum Dei, Venerabilibus fratribus Archiepiscopo Gnesnensi, & Wladislauiensi ac Posnaniensi Episcopis Salutem & Apostolicam benedictionem. Nuper charissimus in Christo filius noster Casimirus Poloniæ Rex Illustris, per suos Ambasiatores & Nuncios, super his & cæteris aliis ipsius Regis negotiis, ad nostram præsentiam destinatos, coram Nobis fecit reuerenter proponi. Quòd licet Ecclesia Plocensis, quæ in suo Regno Poloniæ existit, secundum qualitatem illius regionis, nobilis & solennis, & in finibus Christianitatis, in

Tenor bullæ P. R. ratione Episcopatus Plocensis.

Digitized by Google

1357. in frontario infidelium Lithuanorum constituta, & per ipsius Regis progenitores dotata & fundata existat: nonnullaq; ipsius castra, munitiones, & loca fortia & insignia pro defensione Christi fidelium, in confinio infidelium fore noscantur: eisdemque Christi fidelibus esset expediens & necessarium, talem eidem Ecclesiæ præesse Pastorem, qui gratus & fidelis esset prædicto Regi, ac omnibus fidelibus & incolis dicti Regni, & in quo idem Rex confideret, quique castra, munitiones, & loca prædicta, securitatemque eiusdem Regni, contra incursus hostium crucis Christi, vellet & valeret fideliter præseruare: ac genitor Venerabilis fratris Nostri Bernardi Episcopi Plocensis, pro eo quod ciuitatem Sandomiriensem, quæ in dicto Regno existit, in manus infidelium, hostium Regis & Regni prædictorum, proditoriè, etiam læsæ Maiestatis ex hoc, & alias damnabiliter incurrendo crimen, traduxerat, exinde conuictus, de huiusmodi Regno, cum dicto Bernardo, & aliis descendentibus ab eodem Patre, vsque ad tertiam generationem, perpetuò bannitus & proscriptus fuisset: Ipseque Bernardus propterea eiusdem Regis & Regni inimicus, & eis suspectus existeret, ipsiusque Ecclesiæ fructus, reditus, & prouentus, sex millium florenorum auri summam excedere dinoscerentur; ac olim dicta Ecclesia per obitum bonæ memoriæ Clementis Episcopi Plocensis, qui in partibus illis diem clausit extremum, vacans, dilectus filius Ianislaus, eiusdem Ecclesiæ Plocensis Canonicus, in Episcopum Plocensem, per dilectos filios, Capitulum ipsius Ecclesiæ concorditer electus, eiusque electio auctoritate Metropolitana confirmata fuisset: tamen præfato Bernardo de præmissis penitus mendaciter suggerente, Nobis prædictam Ecclesiam modicum, eiusque fructus valoris anni trecentorum florenorum auri vel citra existere. Nos suggestione & taciturnitate huiusmodi circumuenti, de persona dicti Bernardi eidem Ecclesiæ, cuius prouisio antea fuit dispositioni Apostolicæ reseruata, prouideramus, eumque illi præfeceramus in Episcopum & Pastorem. Idemque Bernardus tanquam sibi malè conscius, & mala quæ contra dictum Regem gerebat, in mente per actus exteriores ostendens, cum literis quæ super prouisionem huiusmodi ad dictum Regem iuxta morem dirigebantur, non ad præsentiam eiusdem Regis, à quo castra & loca huiusmodi, & omnia bona temporalia dictæ Ecclesiæ in feudum teneri noscuntur, neque ad Ecclesiam ipsam per se vel per alium, vt fidelis & diligens administrator, sed velut ipsius manifestus hostis & mercenarius, non diligens oues sibi commissas, ad quosdam notorios inimicos dictorum Regis & Regni se transferens, multos inibi per se, vel per alios, de dicto Regno Clericos & laicos, processus excommunicationis, suspensionis sententias, & alias censuras & pœnas continentes, fecerat, & etiam publicauerat, in magnum dictorum Regis & Regni præiudicium, ac subditorum & Ecclesiæ prædictorum non modicam læsionem: seque cum eisdem dicti Regni inimicis confœderauerat & coniunxerat, habitans cum eisdem, & ex his atque aliis ita infidum & suspectum dictis Regi & Regno se reddiderat, quod idem Rex de maiori contra se & dictum Regnum, per ipsum Bernardum facienda, quàm prædicta, alia proditione dubitabat. Nos dilecto filio nostro Francisco, tituli Sancti Marci Presbytero Cardinali, commisimus viuæ vocis oraculo, vt se de præmissorum infamia informaret: quæ exinde reperiret, nobis deinde delaturus. Cumque postmodum idem Cardinalis, huiusmodi informatione per eum recepta, nobis retulisset, se præfatum Bernardum reperisse super his diffamatum, Nos vobis nostris dedimus literis in mandatis, vt vos, vel vnus vestrum, vel vos per alium seu alios, eundem Bernardum ex parte nostra citare curaretis, vt infra trium mensium spatium, post citationem huiusmodi computantes, nostro se conspectui repræsentaret, facturus & recepturus pro præmissis, quod iustitia suaderet. Et deinde omnes prædictos, & propter præmissa, & eorum occasione, etiam literarum nostrarum factos processus, extunc vsque ad quinque menses, à data præsentium computandos, auctoritate Apostolica suspendimus. Eidemque Bernardo districtius inhibemus, ne interim occasione præmissorum processus per se vel per alium, seu alios, vsque ad huiusmodi finem dictorum quinque mensium, seu prætextu dictarum literarum, vel alias fieri faceret vel procuraret, extunc decernimus irritum & inane; si secus super huiusmodi negotio, vel quocumque alio, scienter vel ignoranter contingeret attentari, prout in diuersis nostris inde confectis literis plenius continetur. Nos igitur ipsius Regis supplicationibus inclinati, fratribus vestris per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos aut duo aut vnus vestrum, per vos, vel per alium, vel per alios, huiusmodi suspensionem, inhibitionem, & decretum, vbi & quando vobis expedire videbitur, auctoritate nostra solenniter publicare curetis. Contradictores auctoritate nostrâ, appellatione postpositâ, compescendo, non obstante, si aliquibus communiter vel diuisim, à Sede Apostolica sit indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas, non facientibus plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de Indulto huiusmodi mentionem. Insuper cum pro parte dictorum Regis, Clericorum, & laicorum assecuratur, prædictas excommunicationis sententias secundum præ- 1357.

1357. *missa fore nullas, Nos ipsorum Clericorum & laicorum animarum saluti & statui vberius prouidere cupientes, Vobis & vestrum cuilibet, per vos vel per alium seu alios, prædictos Clericos, & laicos, ab huiusmodi excommunicationum sententijs, si hoc humiliter petierint, & de stando iuri super præmissis cautionem præstiterint, ad cautelam absoluendi, & cum ipsis super irregularitate, si quam sic ligati, non tamen in contemptum clauium, celebrando Diuina, vel immiscendo se illis, contraxerint, dispensandi, plenam & liberam eadem auctoritate, concedimus tenore præsentium facultatem. Datum apud Villam Nouam Auinionensis diœcesis, secundo Idus Augusti, Pontificatus nostri anno octauo.*

Prussiæ Magister in Lithuaniam agit expeditionem.

Crudeli clade & vastatione *Pruthenicæ* terræ per *Lithuanos* anno superiori irrogata, *Almanorum* Principes & milites, postquam Magistri & Cruciferorum Nunciis eam euenisse accepissent, permoti, in frequenti numero & multitudine, de *Franconia*, *Anglia*, *Sueuia*, inter quos Dux *Nurumburgensis* principalior habebatur, Catholicis contra gentiles laturi auxilium, adueniunt. Quapropter *Prussiæ* Magister *Vinricus*, ex eorum aduentu magnos ausus sumens, expeditionem suis contra *Lithuaniam* indicit. Et exercitu notabili ex forensibus, & propriis armato, cuius *Ziffridum* de *Dawelth Prussiæ* Marschalcum constituit Ductorem, in *Lithuaniam* veniens, Barbaris non facientibus dimicationis copiam, in agrestes, (quorum præcipua pars in syluas & in loca paludinosa & inuia se condiderant) in tecta item & rura, omne genus sæuitiæ iussit depromi. Et peragrata vniuersa ferè *Lithuania*, atque flammis in cineres & fauillam redacta, cum spoliorum multitudine & captiuorum magno numero, nullam hostilitatem & resistentiam expertus, in *Prussiam* rediit.

1358. Singulas deordinationes, spolia tamen præsertim & furta, *Casimirus Poloniæ* Rex abhorrens, pro eorum eliminatione præcipuam curam intendere non omittebat, nulli deferens conditioni, auctoritati, statui, vel ætati. Erat ea tempestate Baro quidam in *Poloniæ* Regno, & generis nobilitate & opibus insignis, ex domo quæ caput ceruinum, cornibus in altum porrectis, & intra cornua lupum pro insigni deferre consueuit, & vulgare proclama habet *Napiuowye*, ortus, *Matthias* nomine, qui apud *Polonos* vulgari appellatione *Maczko Borkowicz* dicebatur. Hunc *Casimirus Poloniæ* Rex, etiam Magistratu publico, Palatinatu videlicet *Posnaniensi* extulerat, æstimans illum Reipublicæ plurimum profuturum. Is autem furum &

Matthias Borkowicz

prædonum in oris illis, in quos animaduertere debuerat, cœpit esse primum clandestinus receptator: expost verò ipsorum furtorum & spoliorum præcipuus auctor. Quem *Casimirus* Rex *Poloniæ*, correctione benignâ primum obiurgans, deinde pœnarum denunciatione decernens atque deterrens, non poterat à proposito reuocare, nec consuetudinem radicatam aliena rapiendi, in viro propriis abundanti, euellere. Quamuis enim per literas patentes sigillo suo munitas, se *Casimiro* Regi pariturum, & à singulis factis cessaturum promisisset, in generis tamen sui præeminentia & dignitate Palatinatûs confidens, ad ea quibus se abdicauerat, quibus se quoque nunquam amplius vsurum iureiurando astrinxerat, relabebatur. Querelis subiectorum crebro Regem hac in re impetentium, ipsa quoque indignitate rei Rex *Casimirus* motus, *Matthiam Borkowicz* Palatinum *Posnaniensem* prædictum ad se in *Calisz* venientem captiuat, & pro suis notoriis facinoribus, decreto Regio in mortem condemnat, ac catenatum in castrum *Olschtin* transmittit, & in fundum horridi carceris deponit. Nec simplici morte mulctare illum contentus, fame & inedia excruciatum iussit consumi. Iussu enim Regis nonnisi manipulus fœni, & scyphus aquæ sibi appositus, in eam rabiem hominem vertit, vt proprias carnes quoad posset, satiando famis voraginem, ex manibus cæterisque locis detraheret. Denunciatus fuit germanus suus, *Ioannes* hæres in *Czacz*, in vltionem mortis fraternæ, seditionem, rebellionemque contra Regem suscitaturus; sed & hunc *Casimirus* Rex corripiens peremit. Castra quoque eorum & fortalitia, videlicet *Kozmin* & *Czacz*, & vniuersa quæ iuris erant illorum, abstulit, & proprietati Regali adiecit. Habet & nonnullorum assertio, *Casimirum* Regem in *Matthiam* Palatinum, pro eo, quòd de stupro Reginæ insimulatus fuerit, tam sæuam sententiam exercuisse; Propter quod quadraginta diebus fame tabescens mori non potuit, donec sacro viatico procuratus, condignam se mortem pertulisse in ipso agone vniuersis denunciauit. Filius autem suus in *Saxoniam*, in *Brandeburgensem* Marchionatum, sæuitiam *Casimiri* Regis veritus, diuertens, clandestinis inuasionibus Regnum *Poloniæ*, spoliis, igne, & captiuatione nobilium & mercatorum, aliquanto tempore affligebat. Processu verò temporis in oppido *Kostrzazow*, dum prædas ageret, à rusticanis hominibus inuasus, cum suis omnibus occisus, temeritatis suæ pœnas pendit.

propter furum & prædonum conseruationem

fame necatur,

vna cum fratre,

& bona eorũ confiscantur.

Quindecimo Calend. Februarii, *Casimirus Poloniæ* Rex, apud oppidum Episcopa-

pa-

Masouiæ Duces & subditi decimas Po-

Digitized by Google

1358. *snan. Episc. reddere coguntur.* pale *Racziasz* agens, *Ioannem Posnaniensem* Episcopum, cum *Semouito* Duce *Masouiæ* & *Varschouiæ* componit, & magnam sedat differentiam. Mandando per sententiam diffinitiuam, vt Dux *Semouitus*, & sui subditi, decimas in villis noualium consistentes & consurgentes, Episcopo *Posnaniensi*, & suæ mensæ reddant, & reddere sint astricti. Proferens huiusmodi sententiam sub præsentia *Matthiæ* Episcopi *Wladislauiensis*, *Wladislai* Ducis *Gniewkouiensis*, & aliorum plurimorum.

Feria tertia infra Octauas Sanctorum *Petri* & *Pauli* Appstolorum, *Casimirus Poloniæ* Rex secundus, monasterium vel potius cellam fratrum Canonicorum Regularium *Monasteriũ ex Mąka in Calisch transfertur.* Sancti *Augustini*, quod primariè fuerat in villa *Mąká*, medio miliari à *Siradiensi* oppido fundatum, de consensu *Conradi* Abbatis *S. Mariæ Wratislauiensis* de Arena, sub cuius tunc consistebat ditione & obedientia, transfert in *Calisch*, & fratribus dicti Monasterii, Ecclesiam Parochialem *S. Nicolai* in *Calisch* assignat, quæ tunc per fugam sui Rectoris immediati *Martini* vacabat. Præfatus enim Plebanus, parum modestè iniuriam cocæ suæ, quam nonnulli adolescentes filii ciuitatis, in dolium aqua sordida plenum, iocando proiecerant, vnum ex illis gladio transfossum occidit, & ex *Calisch* fugiens, amplius redire non præsumpsit. Tulit autem *Casimirus* Rex à monasterii præfati fratribus, quatuor villas, videlicet *Mąkam*, *Polkowo*, *Wąglowo*, & *Luboradzice*, & eas Regiæ mensæ applicauit. In quarum recompensam monasterio *Calissiensi* villam optimam *Kuchari*, cum prædio, item duas vineas, circa *Calisch* contulit. Cuius monasterii sic translati, Præpositus fuit primus, frater *Matthias*.

Ludouico Hungariæ Regi nata est filia *Catharina*, ex Regina *Elisabeth*, filia *Stephani* Regis *Bossnæ*, suscepta. Quæ paucis annis superuiuens, in virginitate diem obiit.

1359. *Turbæ variæ feliciter sedantur.* Crebris Baronum, Nobilium, & militarium instantiis, & querelis *Casimirus Poloniæ* Rex petitus & vexatus, qui se à Pontifice & Clero *Cracouiensis* diœcesis in pluribus articulis, perceptione scilicet decimarum, & iudicio spirituali, exactioneque medietatis omnium fructuum beneficii vacantis pro primo anno, pro Ecclesiæ *Cracouiensis* fabrica, aliisque nonnullis plurimùm grauari & opprimi querebantur, conuentum in *Cracouiensi* ciuitate, pro die *SS. Trinitatis*, ad reformandum huiusmodi grauamina, nec non ad rescindendum *Baronum*, Nobilium, & militarium oppressiones atque abusus, quibus in redditione & emptione decimarum, se Clerus *Cracouiensis* ab illis afflictum, vociferabatur, instituit. Per *Nankerum* siquidem, tunc *Cracouiensem* Episcopum, Capitulo *Cracouiensi* consentiente, sancitum decretumque erat, vt pro fabrica Ecclesiæ Cathedralis, quam præfatus *Nankerus* opere pulcherrimo inchoauerat, cuiuslibet beneficii in diœcesi *Cracouiensi* vacantis, medietas prouentuum iuxta rerum valorem, primo vacationis anno applicaretur. Quod cum ab anno Domini millesimo tricentesimo vigesimo, quo Ecclesiæ *Cracouiensis* cœpit fieri fabricatio, vsque ad annum Domini miliesimum tricentesimum quinquagesimum nonum fuisset practicatum, petebant illud & militares & Nobiles, ac Clerus, (iam enim Ecclesiæ *Cracouiensis* plena prouenerat consumatio) tolli & abrogari. Vt autem differentiæ partis vtriusque iustiùs faciliusque possent decidi & componi, *Iaroslaus Gnesnensis* Archiepiscopus sollicitatus *Cracouiam* aduenit. Vbi dum pluribus diebus inter *Bodzantam* tunc Episcopum & Clerum suum *Cracouiensem* ab vna, & Barones, Militares, ac Nobiles partibus ab altera plures tractatus agitati fuissent, tandem *Casimiro Poloniæ* Rege, & *Iaroslao Gnesnensi* Archiepiscopo, fideliter mediatorum vicem agentibus, singulæ differentiæ, tam in perceptione, vsu, & redditione, quàm in exactione decimarum & tractandis Iudiciis Spiritualibus, in tenendis interdictis, in erigendis de nouo Ecclesiis, & quibuscumque aliis articulis, æquâ iustâque ordinatione prouisæ & compositæ sunt, iuxta quam Clerus Ecclesiæ & diœcesis *Cracouiensis*, erga seculares, & viceuersi Seculares erga Clerum, suas extunc regulare cœperunt actiones. Exactio quoque medietatis fructuum beneficii vacantis primi anni pro fabrica, tunc sublata est, & per triginta annorum spatium, libertas terris *Lublinensi*, *Sieczíechouiensi*, & *Łukouiensi*, per *Tartaros* & *Lithuanos*, superioribus annis desolatis & vastatis, vt earum posset prouenire locatio, à decima manipulari per *Bodzantam Cracouiensem* Episcopum ad preces *Casimiri* Regis concessa. Quæ quidem ordinatio vt perpetua & sincera in futura duraret tempora, in scriptum & priuilegium digesta, sigillis *Bodzantæ* Episcopi & Capituli *Cracouiensis* communita. Hæsitantibus autem, aut exquisitorem illius indaginem habere cupientibus, per copiam quam inserui, prostans talis est.

In Nomine Domini. Amen. Nouerint vniuersi, præsentium notitiam habitu- *Copia Priuilegij super*

1359. modo soluendi decimas. *turi. Quòd Nos Bodzanta Episcopus Cracouiensis, attendentes, quod terra Lublinensis, Sziecziechouiensis, & Łukouiensis Nostra diœcesis, per insultum infidelium Tartarorum & Lithuanorum, peccatis exigentibus, sunt plurimùm desolatæ: volentesque vt ad possidendum easdem, populus Christianus feruentiùs inuitetur, ad petitionem instantem Serenissimi Principis & Domini nostri, Domini Casimiri Dei gratia Poloniæ Regis Illustris de voluntate & consensu fratrum nostrorum Capituli Cracouiensis, omnibus & singulis, qui in terris prædictis se locauerint, aut hactenus sunt locati, in villis, prædijs, & possessionibus, in quibus ad mensam nostram Episcopalem decima pertinebant, à solutione decimæ, triginta annorum spatio, à data præsentium, plenam & omnimodam concedimus libertatem. Ita tamen, quod si dicta durante libertate, præfatus Dominus Rex, aut Procuratores sui vel Nobiles, quicumque in bonis suis sitis, in terris prædictis decimam à suis colonis receperint, vel pro suis vsibus voluerint vsurpare, extunc libertate non obstante, decima bonorum eorundem ad Nos & ad mensam nostram, sine conditione aliqua reuertatur. In alijs autem bonis, in quibus decima recepta non fuerit, libertas permaneat sic concessa. Per hanc autem libertatem nostram, monachis & Clericis secularibus quibuscumque, qui in terris prædictis ratione suorum monasteriorum, aut beneficiorum Ecclesiasticorum possederunt aut possident decimas, nullum volumus præiudicio grauare: quinimò ipsorum quilibet circa ius suum permaneat sicut prius. Cæterùm ordinamus, annuente ad id Domino nostro Rege prædicto, vt vbicumque per totam nostram diœcesim, in ciuitatibus, castris, oppidis, villis, prædijs, & possessionibus quibuscumque, decimæ manipulares hactenus in campis manipulatim tollebantur; ibi adhuc eodem modò, eadem decima in posterum tolli debent, conditione cuiuslibet non obstante. Verùm Sculteti & Aduocati ciuitatum, oppidorum, seu villarum, in quibus decimæ manipulatim persoluuntur, quatuor mansis Aduocatiæ seu scultetiæ suæ, quos coluerint proprijs laboribus, & expensis, de quolibet mansorum prædictorum in festo Sancti Martini mense Nouembre, quatuor scottos grossorum Pragensium pro decima nobis soluent. Sed si plures mansos quàm quatuor colere voluerint, aut dictos quatuor alteri vendiderint, locauerint, aut tradiderint ad colendum, de ipsis dabunt decimam manipulatim in campo, prout alij incolæ eorum vicini soluere consueuerunt. Et ne labores hominum propter decimarum desidiam retardentur, decernimus, vt quilibet in octaua Sancti Iacobi, ad recolligendum suam decimam per se vel Nuncium idoneum sit paratus. Aliàs depositis & relictis in campo quinque manipulis, de qualibet quinquagena, frumenta hominum liberè conducantur. In noualibus autem exortis, vltra Vislam, versus & citra metas Russiæ, & Hungariæ progressiuè, vsque ad limites terræ Osszwiancimensis, in quibus nobis hucusque manipulatim decima non dabatur, libertate expletâ, de quolibet manso paruo siue magno, locato siue locando, ferto grossorum Pragensium in festo Sancti Martini prædicto, annis singulis nobis pro decima prædiali, à rusticis solui debet. Aduocati verò & Sculteti noualium prædictorum, de quatuor mansis Aduocatiæ, vel Scultetiæ suæ, quos colunt proprijs laboribus, vt præfertur, de quolibet mansorum prædictorum, tres scottos grossorum soluant illi Ecclesiæ pro decima, vbi audiunt Diuina, & percipiunt Ecclesiastica Sacramenta. Sed si plures mansos, quàm quatuor, colunt, siue illos quatuor, aut ipsorum aliquem alijs vendiderint, locauerint, aut tradiderint ad colendum, de quolibet ipsorum vnum fertonem grossorum, sicut alij rustici, in festo pranotato nobis pro decima soluant. Et insuper pro gratia, quam eis facimus, in solutione decimæ, vt præfertur, ijdem Sculteti & Aduocati, fertones nostros decimales, in festo S. Martini superiùs nominato, sub iuramento fidelitatis ipsorum, à rusticis exigere, nobisque vel Procuratori nostro, infra quindecem dies, dictum festum immediatè sequentes, præsentare fideliter & integraliter tenebuntur. Sed tamen vbi in prædictis noualibus nobis antea manipulatim decima soluebatur, adhuc futuris temporibus perpetuò solui debet, nec ipsam propter hoc remittimus ad fertones. Verùm quia in districtibus circa Dlugiepolye & Czorstein, sub ea limitatione, videlicet inter viam, quæ currit de Mislinice versus montem, qui dicitur Obidowa, vsque ad Dunaiecz, vt intelleximus, sunt agri steriles, & frigora grandia diutius terram premunt, ita, quòd paruo tempore anni inibi laboratur, volentes gratiosiùs agere cum incolis districtuum prædictorum, statuimus, quòd incolæ prædicti, qui iam ibi locati sunt, vel in posterum locabuntur, in festo S. Martini prædicto pro decima prædiali, de manso quolibet tres scotos grossorum Pragensium, annis singulis nobis soluant. Quam pecuniam Sculteti locorum prædictorum colligent, nobisque vel Procuratori nostro præsentabunt, prout in casu simili superiùs est expressum. Hanc autem limitationem de solutione fertonum pro decima in locis superiùs iam expressis, taliter cum Casimiro Rege prædicto ordinauimus permanere, quod deinceps ad ciuitates, oppida, & villas, prædia, & possessiones quascunque totiùs nostræ diœcesis, vbi manipu-* 1359.

Digitized by Google

1359. *pulatim decima soluitur ab antiquo, nullo unquam tempore extendatur. Item decernimus, quod vbicumque aliquis nobilis alteri nobili sibi æquali, necessitate cogente, hæreditatem suam obligauerit, & creditor agros coluerit, in eadem decimam frugum de agris suis soluat illi Ecclesiæ, cui is qui obligauit soluere consueuerat ab antiquo. Sed si fortè labores suos dictus creditor voluerit ampliare cmethones repellendo & eorum agros excolendo, de agris cmethonum, quos colet, decimam in Gonithwam soluere teneatur. Præterea ne propter causam decimalem Iudex Ecclesiasticus de Nobilitate nobilium iudicare contendat, quod vbi quis Clericus petens decimam illiberam ab aliquo qui se dicit Nobilem, ipsum propter hoc ad iudicium Ecclesiæ curauerit euocare, volumus vt causa nobilitatis, coram nobis vel Officiali nostro, per ipsum proposita, clypeoque suo & parentela nominatis, per nos vel Officiales nostros, nullàtenus iudicetur, sed remittatur ad iudicium seculare, vt ibi nobilitatis quæstione primitùs expeditâ, doceat Ecclesia, quo iure talis censeri debeat, circa solutionem Decimæ Prædialis. Demum statuimus & ordinamus, voluntate & consensu Domini Regis prædicti specialiter ad hoc accedente, quòd vbicumque ab antiquis agris progressiuè quispiam, syluas, rubeta, vel mericam extirpauerit, ille decimam percipiet de noualibus huiusmodi, ad quem antiquorum agrorum decima pertinebat. Verùm si à dextris vel à sinistris, ab antiquis incolæ aliqui fuerint collocati, extirpauerintque syluas, rubeta, nemora, vel mericas, prædicti incolæ de agris ipsorum taliter extirpatis, nobis & nostris successoribus decimam soluere tenebuntur. Insuper volumus, quòd collumbatio illibera per Rectores Ecclesiarum, à suis Parochianis non exigatur de cætero: sed quod quis sponte petenti offerre voluerit, cum gratiarum actionibus tolli debet. Prohibemus etiam Archidiaconis, Præpositis, nostræ diœcesis, iurisdictionem habentibus, vt in visitando non excedant numerum euectionum, à iure diutiùs institutum, neque ratione visitationis pecuniam à subiectis exigant, Plebani, Rectoresque Ecclesiarum pro Sacramentis Ecclesiasticis, quæ gratis administranda sunt, nihil exigant, aliàs ipsos grauiter puniemus. Clerici verò cuiuscumque gradûs, status, vel conditionis existant, bona patrimonialia possidentes, ad expeditionem cum Domino Rege de ipsis transeant, iuxta ipsius omnimodam voluntatem. Et vt Diuinus cultus nostris partibus augeatur, promittimus, quod vbicumque quis Nobilis congruam sustentationem Clerico & Presbytero assignare curauerit, eandem Ecclesiam in bonis suis fundabimus citra dilatationem. Præterea volumus, quòd laici deinceps pro debitis, & in aliis causis ciuilibus, per Clericos ad forum Ecclesiasticum non trahantur, nisi fortè sit causa spiritualis, vel spirituali annexa, vel debitum decimale fuerit. Quod etiam pro fabrica Ecclesiæ nostræ Cathedralis medietas redituum primi anni à Clericis exigi consueuerat, hoc eisdem tenore præsentium sit remissum. Vt autem prædicta nostra ordinatio, constitutio, seu decretum, temporibus perpetuis inuiolabiliter perseueret, ipsam conscribi iussimus, nostrique ac Capituli nostri prædicti Sigillorum appensione muniri. Actum & datum Cracouiæ, die XIV. Iunij. Anno Domini, millesimo tricentesimo quinquagesimo nono. Præsentibus & Ordinantibus, Venerabili in Christo Patre, Domino Iaroslao Diuinâ prouidentia Sanctæ Gnesnensis Ecclesiæ Archiepiscopo; ac Honorabilibus Viris, Dominis, Othone Præposito Gnesnensi, Ianussio Decano, Floriano Præposito, Nicolao Custode, Cracouiensibus: Sweslao Visliciensi, Nicolao Scarbimiriensi, Præpositis: Nec non Vilczkone Sandecensi, Castellano, Andrea Succamerario, & Petro Tribuno Cracouiensibus, & aliis. Per manus Nicolai Licentiati in iure Canonico, Plebani Luborzicensis, Curiæ nostræ.* 1359.

Stephano Moldauiæ Voieuodæ, apud *Valachos* mortuo, quorum maiores & aboriginarii de *Italiæ* Regno pulsi (genus & natio *Volscorum* esse fuisseque creduntur) veteribus Dominis & colonis *Ruthenis*, primùm subdolè, deinde abundante in dies multitudine, per violentiam expulsis, illam occuparunt, in *Ruthenorumque* ritus & mores, quo facilior prouenires occupatio, à propriis degenerantes, transmigrarunt. Dura inter duos filios mortui Palatini, videlicet *Stephanum* & *Petrum*, contentio de Principatu & illius successione, suboritur. Petro enim, quamuis minori natu, quòd ingenii liberalioris esset, maior pars *Valachorum* fauebat. Is quoque & industria quâ pollebat, & Prouincialium *Hungarorum* fauore, pulso *Stephano* & Boiaris, quos in suam partem pellicere non poterat, solus occupat *Moldauiæ* Principatum. *Stephanus* autem natu maior, cum suarum partium Boiaris, & indignitatem suarum iniuriarum non ferens, & veritus, ne *Petrus* frater, nactus Principatum, crudelius in se quicquam consuleret, ad *Casimirum Poloniæ* Regem, & thesauris & milite abundantem confugit, petens *se per illum in Principatum restitui, & sua necessitati propitiâ subuentione misereri*: Spondens & obligans tàm se, quàm vniuersos suos Successores Palatinos, & terram *Moldauiæ*, in fide, obedientia, & subiectione *Casimiri* Regis, & suorum successorum Regum *Poloniæ*, perpetuò mansuros. Quæ quidem

Stephano Valachiæ Palatino contra fratrem

 con-

1359. *auxilia mittit.* conditio, cum à *Casimiro* Rege, Consiliariis Regni probantibus, accepta esset, mittit *Casimirus* Rex, ex *Cracouiensibus*, *Sandomiriensibus*, *Lublinensibus*, & *Russiæ* militibus exercitum, cum *Stephano*, qui illum in Sedem *Moldauiæ* restituat. Is post diem SS. Apostolorum *Petri* & *Pauli*, ex penatibus egressus, dum terram hostilem attigisset, pluribus secundis successibus vsus, aliquot etiam particulares conflictus, feliciter cum hoste, in plenam & vniuersalem dimicationem non veniente, reportauit. *Petrus* autem minor natu, dum cum *Stephano* & *Polonorum* exercitu apertè decernere sibi periculosum vidisset, astu & dolo rem tentare aggressus est. Syluæ erant vastæ, & in longum porrectæ, *Ptonyni* à solitudine, & quòd profectum non afferunt, nec cultæ sunt aut arabiles, in terra *Sepenicensi* sitæ, quas, vt præmisimus, *Ptonyni Valachi* vocant, quibus exercitus *Polonicus*, vt gradum ad interiora & plana promoueret, transiturus erat; Earum syluarum dextrà læuaque secus viam *Valachi* de parte hostili, ita serris arbores inciderant, vt immotæ starent, ictu facilè impulsæ prociderent, easque accuratissimè, sabulo contecti & gramine, obseruabant. *Polonis* itaque saltum intrantibus, *Valachi* extrema arborum succisarum impellunt, aliam in aliam cadentem & ruentem, atque viciniorem præcipitantem, & strage ancipiti viros, equos, armaque sine bello obruunt & deuincunt. Arborum siquidem truncis, & ramorum fragmentis, milites insignes exanimati & oppressi sunt, plerique in pedibus, aut manibus, aut aliqua parte corporis mutilati. Cætera omnis multitudo inopinato malo perculsa, sub iugum & deditionem venit: maiorque aliquanto captorum, quàm cæsorum numerus fuit. Præda omni & spoliis hostes potiti, tantò hosti gratior, quantò integrior. Nam etsi equorum magna pars strage arborum conciderit; arma tamen, vestes, & cæteræ res; quoniam per fugam euadere quisquam, nec referre quicquam valuit, à victoribus occupatæ. Ad eas insidias *Polonorum* exercitus, *Valachorum* parte, cui ferebat suffragia, prodente, præcipitatus est magis, quàm suâ negligentiâ aut ignauiâ, quæ cum parte aduersa reconciliatione & intelligentia habitâ, auxiliares suos *Polonos*, insidias huiusmodi & laqueos, malignâ vafricie perferre coëgit. Ea clade *Casimiro* Regi nunciatâ, illicò misit, qui omnes captiuos redimerent. Et *Valachis* potestatem redimendi captiuos facilè facientibus, omnes milites, & omne vulgus permiscuum, facili ære redemptum est. Captus fuit in clade huiusmodi, *Sbigneus* de *Oleschnicá* miles, de domo *Dambno*, *Sbignei* Cardinalis & Episcopi *Cracouiensis* auus. Qui in diem mortis claudicare coactus, propter tibiarum violationem, quæ tunc illi prouenerat. *Nauogius* de *Thacin*, filius *Andreæ* de *Thacin Cracouiensis* Palatini, cum inter tumultum manus *Valachorum* effugisset, patris & amicorum deuitans conspectum, ex cladis loco *Romam* abiit, & se fieri Presbyterum (iam enim vnica consors quam duxerat diem obierat) ordinauit. Qui postea in patriam reuersus, in Decanum *Cracouiensem* fuit promotus. Syluarum huiusmodi densitas, temporis processu in culturam & camporum planiciem redacta. Vndecim signa ea clade capta, quorum tria Regia siue terrestria, *Cracouiense*, *Sandomiriense*, & *Leopoliense*, nouem militaria, videlicet *Bipennium*, quod præfatus *Nauogius* erexerat, alterum de *Leliwa*, tertium *Vulpium*, quartum *Rauitarum*, quintum *Gryphonum*, sextum *Srzeniauitarum*, septimum *Habdancorum*, octauum *Polucosarum*, & nonum *Streparum* erant. 1359.

Qua astu Palatini in siluis arboribus occiduntur.

1360. *Pestis ingens in Polonia.* Cladem apud *Valachiam* acceptam, grauior clades, tolerabilior tamen, & quæ sensibus humanis non poterat refelli, insecuta est. Pestis enim epidimica, siue à Diuinitate propter multiplices hominum transgressiones, in vltionis locum immissa, siue à syderum dispositione, constellatione, & coniunctione siue ex quacumque alia ignota causa accidenti, in vniuersa ferè occidentis Regna, prouinciasque eis subiectas & vicinas, ebuliens, etiam *Poloniæ*, *Hungariæ* & *Bohemiæ* Regna infecit. Adeò quoque in ciuitates, oppida, vicos & rura Regni *Poloniæ* grassata est, vt partem maiorem hominum de singulis statibus, in sexu vtroque per menses sex, quibus continuè diffundebat virus suum, absumpserit. Apud *Cracouiensem* verò solam vrbem, viginti millia hominum peste huiusmodi decessisse comperta sunt. Apud nonnulla verò oppida, vicos, & rura, tam ingentem stragem dedit, vt omnia ad solitudinem redegerit. Sed nec extabant, qui cadentibus & deficientibus sepulturæ impenderent. Absque exemplo mortalitas ipsa ferebatur prouenisse, quoniam maiori parte mortalium deleta, oppida & rura vacua habitatoribus cernebantur. Cœpit autem pestis prædicta circa festum Sancti *Michaëlis*, quæ per febres acutas, bocios, carbunculos, & antraces, magnam stragem edidit, & interpellatim, non tamen sine augmento serpendo, vsque ad medium anni insequentis, & postea ita furiosè vsque ad tres menses suas dilatauit fimbrias, quæ in plerisque locis vix dimidietatem reliquit gentium. In eo vel maximè à superiori, quæ ante annos duodecem prouenerat, differens, quod prior plures sua rabie absumpserat è medio plebis populares, hæc verò plures nobiles & locupletes, item pueros & mulieres.

Prus-

Digitized by Google

1360. *Prussiæ Magister tres expeditiones in Lithuanos agit,*

Prussiæ Magister *Vinricus* de *Kniprode*, aduentu Marchionis *Brandeburgici*, & aliorum ex *Almania* militum animatus, in *Lithuanos* expeditionem agit, & exercitui proprio & peregrinorum Marschalcum vocatum *Schindekop* in Ducem præficiens, terras *Lithuaniæ*, cædibus, flammis, & spoliis vastat, & spolia captiuosque in *Prussiam* reducens, alteram expeditionem hyeme iam appetente, in *Lithuaniam* resumit. Quâ non contentus, tertiam eadem hyeme egit. Quibus tandem tribus expeditionibus *Lithuaniam* vehementer adeò afflixit, vt pro maiori parte eam vastam & desertam reliquerit. Expeditio tertia duabus reliquis Ducis *Keystuth* captiuitate, visa insignior. Qui datis pluribus Catholicorum captiuis, apud *Prussiam* captis, eodem anno à captiuitate solutus & dimissus est.

& Ducem Keystuth capit.

1361. *Discordia inter nobilitatem Cracouiensem & clerum de decimis & censuris*

Satore zizaniarum Sathanâ suggerente, durum pestiferumque schisma & dissidium inter *Bodzantam* Episcopum *Cracouiensem*, & Clerum suæ diœcesis eiusdem Episcopatûs, Nobilesque & militares terrarum, *Cracouiensis, Sandomiriensis*, & *Lublinensis*, eiusdem diœcesis, iure ordinario subiectarum, occasione decimarum manipularium, & tarda eorum decimatione, venditione, & raptu, ac seminibus, frugibusq; quæ in hortis in fraudem decimarum serebantur, aliisque pluribus coortum iterum est. Ad quod sedandum *Casimirus Poloniæ* Rex, velut Ecclesiæ Aduocatus, Patronusque, suas partes interposuit, & *Iaroslaum Gnesnensem* Archiepiscopum, tunc officio visitationis in diœcesi *Cracouiensi* incumbentem, accersiit. Qui cum certum tempus, ad rem componendam decidendamque partibus consignasset, *Cracouiam* aduenit, & parte vtraque auditâ, compromissio *Casimiri* pro parte Nobilium & militarium ex vna, & *Bodzantæ Cracouiensis* Episcopi, pro parte Ecclesiæ & Cleri, omniumque Beneficiatorum *Cracouiensis* diœcesis in se facto & suscepto, cum per aliquantos dies deliberabundus *Cracouiæ* stetisset, communicato virorũ prudentium & timoratorum, iurisque Diuini & humani peritorum consilio, tandem in *Wieliczkam* propter præsentiam *Casimiri Poloniæ* Regis, qui tunc illic agebant, descendens, sententiam suam decisoriam, octauo Idus Nouembris, in *Casimiri* Regis & Baronum *Poloniæ* præsentia, tulit & pronunciauit; Decernens diffiniensque, vt pro raptu decimæ per hæredem villæ facto, etiam excommunicentur cmethones; casu quo raptor per tempus semestre censuras tolerauerit. Emere quoque volens hæres decimam, ante festum *S. Iacobi* cum Domino decimæ fortum contractumque perficiat, aliàs poterit cuilibet alteri libere vendi. De frugibus autem siue in horto siue in campo seminatis, cuiuscunque generis existant, decimam reddendam mandauit, prout eæ, & plures aliæ super obseruatione interdicti ordinationes diffinitionesque latiùs in copia priuilegii, quod hic inserimus, continetur. Cuius talis tenor extat.

per Gnesnensem Archiep. sedantur.

1361. *Tenor sententiæ arbitralis.*

Nos Ianislaus Diuina prouidentia Sanctæ Gnesnensis Ecclesiæ Archiepiscopus, in Cracouiensi diœcesi, & officio visitationis constituti, vniuersis ad quos præsentes peruenerint, volumus fore notum. Quòd cum inter Serenissimum Principem Dominum Casimirum Dei gratia Regem Poloniæ & Patronum nostrum, ex vna, & Dominum Bodzanta fratrem nostrum charissimum Episcopum Cracouiensem parte ex altera, quædam dubitatio super decimis, & aliis articulis inferiùs contentis fuisset hinc inde exorta, demum eædem partes, volentes ad calculum concordiæ sine scrupulo conferentia peruenire, in nos voluntariè, & ex certa scientia, nec per errorem, nec aliquo dolo & fraude circumuenti, super articulis infrapositis, pro se suisque Successoribus omnibus concorditer consentientes, compromiserunt, tanquam in arbitrum compromissarium arbitratorem, laudatorem, diffinitorem, seu amicabilem compositorem. Dantes & concedentes nobis liberam & omnimodam facultatem, vt possimus de plano ac sine strepitu & figura iudicij, super ordine non seruato, qualitercunque & quomodocunque, prout nobis meliùs videbitur, expedire. Nos itaque Dei nomine inuocato, & consilio sapientum communicato, nobiscum etiam habita deliberatione sufficienti, pro bono pacis, & vtilitate Ecclesiæ Cracouiensis, ex vigore compromissi prædicti, Christi nomine inuocato, laudamus, ordinamus, & diffiniendo arbitramur, inter Dominum Regem & Episcopum prædictos, videlicet, pro rapto decimæ prædialis alicuius nobilis, vel pro causa qualicumque rationabili, talis raptor vel malefactor, monitione præmissa excommunicetur. In qua excommunicatione, si infra sex menses perstiterit, extunc incolæ in eadem vil-

1361. *villa degentes, cum teneantur decimare, excommunicentur cum raptore decima eiusdem. Vbi autem uxor alicuius Nobilis, viro absente, decimam rapuerit, per censuram Ecclesiasticam ad satisfactionem vsque condignam contra ipsam procedatur. Si verò infra sex menses in eadem excommunicatione perstiterit animo indurato, tunc cmethones in eadem villa, vbi decima sit rapta, cum Domina eadem excommunicentur. Praterea vbi Clericus vel Presbyter ordinati, esset occisus, vulneratus, captus, vel detentus fuerit, illius loci Ecclesia vel Ecclesia si sint plures, à iure sint interdicta, & ideò non debet in eis officium Diuinum celebrari, quousque malefactor Domino Episcopo tradatur. Quòd si deprehendi non poterit, tunc habitatores eiusdem loci prastabunt iuramentum, quod malefactorem detinere nequiuerunt, nec occasionem effugiendi dederunt. Demum Ordinarius tollat interdictum à iure statutum, & nihilominus malefactor sit proscriptus, & per quemcumcumque capi poterit, Domino Ordinario impunè tradatur, & excommunicetur. Item quicunque Dominus villa, in ipsa villa sua decimam emere voluerit, ante festum Beati Iacobi cum Domino decima forisare procuret, alioquin Dominus decima, liberè decimam vendet, impedimento à Domino villa cessante. Item vbicumque aratro in hortis vel campis aratum fuerit, decima plenariè exoluatur, exceptis rapis, papauere, caulibus, cepis, allio, & his similibus, qua in hortis suis quis ligonisando plantat, decima ab eo de pradictis nullàtenus repetatur. Pro decima verò canapi taliter statuimus, quòd quicumque cmetho arat cum integro aratro, quotcunque boues habuerit siue equos, det quatuor ligaturas canapi parati, iuxta consuetudinem terra antiquam. Qui verò cum medio aratro arat, duas ligaturas dare teneatur. Qui autem non arat, à decima canapi, debet esse & liber solutus. Item super interdicto seruando ita decernimus, quod cum ex casu qualicunque euenerit in ciuitate Cracouiensi interdictum Ecclesiasticum teneri & obseruari, ciuitas Casimiria iuxta fluuium Vislam eidem interdicto non debet subiacere, & è conuerso. Statuimus insuper, quòd vbicumque & ad quemcumque locum Ecclesiasticum excommunicatus à iure vel homine venerit, & Ecclesiam vel cimiterium fuerit ingressus, tunc cessetur à Diuinis, ipso tamen de Ecclesia vel cimiterio recedente, Diuina licitè resumantur. Inter catera decernimus & statuimus expressè, quòd interdictum triduanum, quod alias seruabatur per omnes Ecclesias propter aduentum alicuius excommunicati, exnunc per quempiam nullàtenus teneri debeat nec obseruari: ne pluralitas plebis deuota, propter crimen vnius obstinati, salutaribus Diuinis officiis, & suâ orbetur deuotione. Vbi autem sententia sedis Apostolica fuerit, cui nos legem dictare non possumus, volumus quòd forma mandati in scripto posita, diligenter seruetur & exequatur: clausulà superius de interdicto triduano pramissa non obstante. In cuius rei testimonium sigillum nostrum prasentibus duximus appendendum, in testimonium pramissorum omnium. Actum & datum in Wieliczka octauo Idus Nouembris, sub anno Domini millesimo tricentesimo sexagesimo primo. Prasentibus honorabilibus viris, Dominis, Martino Archi-Diacono, Nicolao Cancellario, Gnesnensibus, Svveczlao Officiali Cracouiensi, Sbiluto Praposito Plocensi, & aliis pluribus fide dignis.* 1361.

Innocentius Papa sextus, cum annis decem sedisset, apud *Auinionem* moritur, & in monasterio Carthusiensi, propè Sanctum *Andream*, quod ipsemet fundauerat & dotauerat, sepelitur. Cardinales autem conclaue ingressi, fratrem Monachum ordinis Sancti *Benedicti*, Abbatem *Massiliensem*, Decretorum Doctorem, virum raræ sanctitatis eligunt: qui *Vrbanus* quintus vocatus est. Crucem prædicari statuit contra *Turcas*, & ordinauit passagium. *Innocentius VI. succedit Vrbanus V.*

Brigitta de *Scotia* vidua sanctissima claruit. Quæ habuit multas reuelationes, omnem statum instruentes. Prædicens Cruci- *S. Brigitta claret.*

1361. ciferis de *Prussia* clades, Regibus verò *Poloniæ* victorias. Hæc Ordinem nouum instituit, & pro confirmatione Regulæ suæ, a *Christo*, ad *Vrbanum* Papam quintum missa est. Eius festum agitur die vigesima secunda Iulii.

Rector quidam ordinis Prædicatorum in *Cracouia* frater *Paulus* nomine, negans Beatam *Mariam* virginem conceptam fuisse sine peccato originali, coram omni Clero & populo, ad quos tunc in maiori *Cracouiensi* Ecclesia in vulgari *Polonico* declamabat, cecidit & expirauit, priusquam prædicationem suam compleuisset.

Studium vniuersale Pragæ instituitur.

Studium vniuersale *Pragæ*, a *Carolo Romanorum* & *Bohemiæ* Rege instituitur & dotatur. Quod *Innocentius* Papa sextus ad instantiam *Caroli* Regis confirmauit. Id cum annis vix quinquaginta durasset, a peste hæretica exterminatum periit.

Casimirus Rex vniuersitatem Casimiriensem fundare cœpit.

Casimirus Poloniæ Rex, volens Regnum suum *Poloniæ* studio generali *Cracouiensi*, ad instar aliorum Regnorum magnificare & decorare, in oppido *Casimiriensi* ab eo circa *Cracouiensem* ciuitatem, in villa Capitulari vocata *Bavvol* fundato, studium generale secus murum, in loco amplo & spatioso, ad mille & amplius passus, in omnes partes se protendente, domosque pulcherrimas, cameras, lectoria, & primas officinas ex lapideo muro, pro cohabitatione Doctorum & Magistrorum, dictæ nouæ Vniuersitatis, pulcherrimo opere ædificat. Missis autem notabilibus Nunciis, & Oratoribus suis Ecclesiasticis & Secularibus in *Auinionem*, ad *Vrbanum* Papam quintum, fundationem huiusmodi a Sede Apostolica admitti obtinuit. *Gnesnensis* enim Archiepiscopus *Iacobus* secundus, dictus *Szvvinka*, a Summo Pontifice præfato *Vrbano* quinto, iussus per speciales literas, præfatum studium *Casimiriense* siue *Cracouiense* confirmat. Quod tamen morte *Casimiri* Regis interueniente, non fuit prosperatum, nec donatio ipsa & dotatio fuit sortita effectum. Sed procedente tempore, *Ioannes Dlugosch* Senior Canonicus *Cracouiensis*, anno videlicet Domini, millesimo quadringentesimo septuagesimo octauo, voluit illic de consensu *Casimiri* tertii *Poloniæ* Regis cœnobium Carthusiense erigere & fabricare. Verùm contradixerunt insensati *Casimiritæ*, propter locum, quem tanto tempore vacuum domibus & hortis, nullo eis Regio iure suffragante, occupauerant, nec permiserunt, proscriptione allegata, opus & clenodium pulcherrimum, toti Regno *Poloniæ* profuturum; quamuis ipse *Ioannes Dlugosch* offerebat se omnia iura eorum ciuilia resarsurum, ædificare. 1361.

Incendium Wratislauiæ.

Vigesima quinta mensis Iulii, casuali in *Wratislauiensi* ciuitate incendio exorto, cum primùm flammarum impetus ciuium desidia non forent oppressi, in fortem, & nullo ingenio humano restringendam virtutem ignis inualescens, vniuersa ferè vrbis habitacula consumens & deuorans, ciuitatem *Wratislauiensem* in cinerem & fauillam redegit. *Wratislauienses* autem pro damno ingenti, quod ignis permissione Diuina intulerat, in *Iudæos* (quorum tunc apud illos frequens erat numerus) iras vertunt, & ipsos, nulli deferendo ætati, sexui, & conditioni, quasi ipsi machinatores incendii extitissent, sæua inuasione trucidant, substantiisque eorum direptis, eos è *Wratislauia* eliminant.

Prussi Lithuaniam vastant,

Regionem *Lithuanicam Vinricus Prussiæ* Magister, & suapte sterilem, syluisque nemoribus, & paludinibus, frequentiorem quam vicis & vrbibus, & vexatione hostili afflictam, desertam fore dinoscens, exercitum ex aduenis & propriis collectum, præficiens illi *Henricum Kramfelth* generalem Commendatorem in Ducem, in *Russiæ* terras, quæ & *Lithuanis* parebant; quod & *Lithuanos* armis gentibusque iuuerant; & propter soli vbertatem (diues enim est illic tam pecoris, quam cæterarum rerum suppellex) ad vastandum illas transmittit. Sed propositum tam suum quàm exercitus, assiduus imbrium descensus damnauit, quorum obstaculo exercitus *Pruthenicus*, a cœpto versus *Russiam* itinere reuerti coactus, ne frustra arma induisse videretur, *Lithuaniam* descendit, & in *Lithuaniæ* oram ignibus & cæde vastare cœpit. Quod *Lithuanorum* Principes, *Olgyerth*, *Keystuth*, & *Patrikig* molestè ferentes, clandestinis itineribus, cum suis copiis aduenientes, *Pruthenicum* exercitum, nihil aduersi suspicantem, inuadunt, duroque certamine commisso, plures hinc inde concidunt interfecti. Sed Cruciferis tam numero, quàm equis, armisque pollentibus, cessit, deuictis barbaris, victoria, eo quidem gratior quò insperatior. Auxit autem triumphi gratitudinem *Keystuthi* Ducis captiuitas, qui ab *Henrico* de *Ekkersberg* Crucifero, equo deiectus, viuus in manus hostiles venerat. Alter verò Ducum *Lithuaniæ Patrikig*, ex equo & ipse a *Conrado* de *Hoberg* præcipitatus, a suis protectus defensusque periculum euaserat. Cruciferorum exercitus, tam victoria quàm spoliis potitus & captiuis, in propria rediit. Dux autem *Lithuanorum Keystuth*, in castrum *Mariemburgense*, velut præda nobilis, delatus, & illic in testudine forti vinctus, catenatus, & conclusus, molestias capti-

& Keystuth Ducem capiunt.

1361. *Sed is captiuitate astu liberatus,* ptiuitatis biduo tantummodò perferens, vnius *Lithuani* neophiti, apud *Mariemburg* demorantis adiutus suffragio, euadit. Et A pallio albo cum cruce nigra se amiciens, omnes obuios tam Cruciferos quàm ciues, habitu huiusmodi, equo vectus, fallendo, euasit. Is syluam deinde vastiorem perueniens, equo relicto, in palude diebus aliquot, persecutionem euasurus, latuit. Noctibus deinde pedestri itinere gradum promouens, dum se versus *Lithuaniam* ire credidit, in *Masouiam* peruenit. Vbi a filia germana *Anna* alias *Danutha* Ducissa, consorte *Ianusii Masouiæ* Ducis cognitus, & ab ea cum magno gaudio exceptus, in *Lithuaniam*, datis equis & armigeris, deductus, magno solatio tam fratribus quàm genti fuit. Congesto autem exercitu captiuitatem suam vlB turus, in *Prussiam* irrupit; & castrum S. *Ioannis* primùm oppugnans, conquirit & incendit. *Prussiamque inuadens* Ab inde ad castrum *Danczik* venit, & illud conquirens, & Commendatorem *Ioannem Collin*, cum multis aliis capiens, exurit. Applicat posthæc ad castrum *Ekkersberg*, & conquisitum incendit. Multisque spoliis, multis incendiis & cædibus commissis, præda ingenti oneratus redibat. Quem duo Commendatores de *Rastemberg* & *Barthensteyn*, cum exercitu persecuti, confligunt, spoliaque & captiuos repetunt. Dux ipse *Keystuth* in eo certamine, equo a *Vernero* de *Vindeken* deiectus, pedes audacissimè pugnans, deiectoris sui equo interfecto, per C commendatorem de *Niescheua* vulneratur, & a Commendatore de *Barthensteyn* capitur. *iterum capitur, & euadit.* Sed parùm prouidè dum rediret asseruatus, iterum Cruciferos fallens, de quo apud eos magni morsus habebantur, captiuitatem euasit, & in *Lithuaniam* peruenit.

Casimirus Rex Amplitudinem religionis Christianæ, *Casimirus* secundus *Poloniæ* Rex, in terris *Russiæ* suo deditis imperio effecturus, per Nuncios & Oratores suos in *Auinionem* missos, Ecclesiam Metropolitanam in ciuitate Principali *Leopoliensi*, per *Vrbanum* Papam quintum octauo Idus Aprilis obtinuit, ad dota- *Leopoli Metropolim erigit.* tionem suam sufficientem, erigi & fundari. D Præfatus enim *Iacobus Szvvinka Gnesnensis* Archiepiscopus literis Apostolicis sibi præsentatis, à *Casimiro Poloniæ* Rege requisitus, iuit personaliter *Leopolim*, & ex Parochiali Ecclesia *Leopoliensi*, Metropolitanam, inspectante *Casimiro* Rege, & vniuersa militia eius, & dotem sufficientem largiente, erexit, & in primum Archiepiscopum dictæ Sedis *Christinum* virum nobilem instituit & consecrauit.

1362. *Fames in Polonia,* Exterarum guerrarum, & differentiarum ciuilium, sedato oppressoque motu, peste quoque sæuissima mitigata, caristiæ 1362. & famis perniciosum malum, subito in Regno *Poloniæ* & partibus vicinis, (demeritis hominum vltionem Diuinam prouocantibus) coortum est. Licet siquidem fruges pro hyemali & vernali tempore terræ mandatæ, spem fructuum percipiendorum cum vbertate, per germen secundo tenore vsque ad Iunium mensem progressum, cultoribus præbuissent: frugibus tamen ipsis de mense Iunio, & sequentibus florere incipientibus, validissimorum ventorum, cum pluuiis & tempestatibus ab aquilone coortorum flatus adueniens, & cursum suum longo continuans tempore, omnes passim fruges percussit, & ablatis a spicis floribus extinxit, deleuit, & corrupit, granorumque coalescentiam a frugibus auferens, steriles & aridos culmos, & inanes paleas messoribus reliquit, & in Regnum *Poloniæ* partesque vicinas, famem validam & horrendam induxit. *Casimirus* itaque *Poloniæ* Rex, qui per omne tempus sui regiminis & Principatus, curam ad serendos suorum prædiorum, per colonos & factores suos, agros, intenderat, & cui annis singulis plura aceruorum in vario frumentorum genere millia, proueniebant, gentem suam *Polonicam*, nationesque vicinas, videns fame atroci laborare, horrea sua in singulis terris Regni sui, frugibus *vbi Casimirus subditis ex proprio horreo subuenit,* redundantia, aperuit, & de illis quibuslibet fame confectis, sagaci prouisione, subueniri mandauit. Et aduenis quidem & forensibus frumenta per Regios præfectos moderato pretio vendebantur, proprii verò pecunias ad emendum non habentes, aut rerum commutatione, aut labore, præstatum illis frumentum merebantur. In singulis siquidem sui Regni terris & districtibus, *Casimirus Poloniæ* Rex præfatus, cum castrorum & ciuitatum fabricas & muros, tum aquæductus, & ædificiorum variorum structuras, *multaque ædificia exstruit.* extendi & institui, non tam pro necessitate aut vsu, sed pro releuanda omnium mechanicorum & cmethonum inopia iussit. Concurrebant itaque ad subeundos, perficiendosque inceptos & incipiendos labores, omnium hominum genera, & pro excludenda fame, etiam mulierum puerorumque infirmus sexus, & languida ætas, operas suas in laboribus, ad merendum frumentum, enixius, quam eorum ferebat conditio, edebant. Singulis autem affatim, aut pecuniæ pro labore, aut iis præstantius frumentum soluebatur. Qua quidem frumentariæ rei largitione, *Casimirus Poloniæ* Rex, maxima a propriis & forensibus celebratus est laude. Et in thesauro Regio argento & auro ex pluribus locis importato, & in murorum, ædificiorum, piscinarum, & fossatorum opere, vehementer auctus, ex qui-

Digitized by Google

1362. quibus illud insigne & memorabile fossatum, quod à *Cracouiensi* vrbe versus *Bochnyam* tendi, & flumine *Vista* in illud immisso, ligna A per illud salque traduci destinabat, adhuc eminet; Pater & restaurator patriæ creditus & appellatus est.

Prutheni multa Lithuaniæ castra, inter quæ & Kovvno, capiunt. Numeroso & potenti exercitu, ex peregrinis & domesticis *Vinricus* de *Kniprode Prussiæ* Magister, congesto, primo veris tempore ingreditur terras *Samogithiæ* & *Lithuaniæ*. Et remotioribus regionibus vastatis, castrum *Kovvno* tam muris & arte, quàm situ & natura (duo enim non spernendi amnes, *Nyemen* & *Vista* illud circumfluunt) obsidione cingit. Obsidionem autem huiusmodi, *Olgierth*, *Keystuth*, & *Patrikig*, *Lithuaniæ* Duces repulsuri, cum suis copiis ad B ueniunt; & certamine cum Magistro *Prussiæ* & suo exercitu, feria quinta ante Dominicam *Reminiscere*, inito, victi, refugiunt. Quibus fugatis, Magister *Vinricus*, strictiori obsidione castrum *Kovvno* coarctans, munera obsidionis inter Commendatores & milites dispartitur: castrumque bombardarum crebra concussione, & ignitorum telorum proiectione, nocte & interdiu quatit. Et quamuis *Voydath* filius Ducis *Keystuthi*, cum tribus millibus *Lithuanorum* castrum probè defendisset, & in exercitu Cruciferorum plures clades faceret, & subeuntes milites ad murum perimeret: pertinacia tamen & perseuerantia Cruciferorum, aut mori illic, C aut castrum se conquisituros deuouentium, castrum ad conquisitionem spectabat. Cui *Lithuani* laturi auxilium, etsi nouas copias reparassent, & cominus in colle, ex quo singula, quæ Cruciferi agebant, speculari poterant, consisterent; in exercitum tamen Magistri & Cruciferorum, vallo & fossis profundis & amnibus facto, aquæ ductibus repletis, non audebant insilire. Colloquio tandem *Keystuth* cum Magistro *Prussiæ* petito, petit solui obsidionem. Quod cum impetrare non posset, superbo sermone vsus, iactabat se, si ad obsessos in castrum penetrare posset, castrum à qualibet expugnatione tutaturum. Sed cum illi a Magistro D non per se solum, sed quibuscumque vellet, castrum intrandi potestas facta esset, rogaretur insuper, vt non cunctaretur confligere, offerente Magistro se suum exercitum ex fossis & aggeribus ad plana, & æqua loca, si decernere vellet, deducturum, *Keystuth* silentio rem absoluens, re infecta discedit. Et Magister cum suo exercitu feria secunda post Dominicam Palmarum, incessabili irruptione nocte & die, vsque ad Parasceue, cum castrum lacessisset, tandem Sabbatho in vigilia Paschæ, castrum, *Lithuanorum* Ducibus ex editiori colle, non sine lachrymarum effusione inspectantibus, 1362. muro suffosso, qui ruens, plures mortalium de Cruciferorum exercitu oppressit, & castro igne accenso, quo magna multitudo *Lithuanorum* periit, capit, cum illud in Dominica Reminiscere oppugnare cœpisset: magnamque in captos & deuictos cædem edit. Tria millia *Lithuanorum* in ea obsidione cæsa & mortua referuntur. *Voydach* verò filius *Keystuthi*, cum triginta sex potioribus captiuitati reseruatus. Dies *Resurrectionis* Dominicæ, missa per *Bartholomæum Sambiensem* Episcopum expleta, festiuata est. Die verò subsequenti, murorum parietibus ruinatis, & omnibus fossatis solo æquatis, ad castrum *Pisten* Magister exercitum applicat; quod à *Lithuanis* desertum reperiens, incendit; & ad castrum *Wielunya* veniens, quarta die per impugnationem illud conquirit, & multis *Lithuanis* occisis, quingentos capit. Castrum autem *Wielunya* funditus euertens, cum multitudine captiuorum & spoliorum, in *Mariemburg* rediit.

Vndecima mensis Martii, & post, pluribus diebus, cometes stella crinita, in fine *Cometa apparet* aquarii, & prope Venerem apparuit; caudam seu facem in loco Mercurii, & in Piscibus versus orientem retorquens: quæ cursum suum vsque in quinque hebdomadas produxit. Sub quo tempore *Anna* consors *Caroli Romanorum* Imperatoris & Regis *Anna consort Rom. Imp. moritur.* *Bohemiæ* secunda obiit, & *Carolus* ipse tertiam, virginem videlicet *Mecellinam* de sanguine Barbarorum sibi iungit. Filio verò suo *Venceslao*, *Ioannam* filiam *Alberti* Ducis *Bauariæ*, Comitis *Holandriæ* atque *Haynouiæ*, quam idem Dux *Albertus* ex *Margaretha* filia *Ludouici* Ducis *Bregensis* susceperat. Patruo verò *Sobeslao* Marchioni *Morauiæ*, neptem *Roberti Ruffi* Comitis Palatini *Bauariæ* desponsat. Connubia cum *Bauariæ* domo eo proposito ingeminans, vt seminario & fomite odii, quod *Carolus* Imperator Regnum *Romanorum* sub *Roberto* Duce *Bauariæ* viuente occupandum acceptauerat, per huiusmodi affinitates abolito, fidam sibi & amicam, ex hostili & infesta, domum *Bauariæ* efficeret.

Ad rescindendas componendasque quasdam inter *Hungariæ* & *Bohemiæ* Regna differentias, quas Nobiles & subditi Regnorum, 1363. inter se rapinis, seditionibus & furtis, cæterisque mutuis factionibus & iniuriis, lacessendo se inuicem conflauerant, Legatis *Ludouici* Regis *Hungariæ*, ad *Carolum Romanorum* Imperatorem & *Bohemiæ* Regem questum ambulantibus, & reformationem iniuriarum fieri postulantibus, ex *Caroli* Imperatoris, & Regis *Bohemiæ* superbo probroso ver-

Digitized by Google

1363. *Propter iniuriam Reginæ Hungariæ a Legatis Imp. illatam*

verbo, quo passione & ira, ea quæ *Hungariæ* Legati detulerant, refellendo, incensus, matrem *Ludouici Hungariæ* Regis, parum pudicam asserendo protulerat, maior flamma subito prodire, & vehementer oriri cœpit. Legati enim *Hungariæ* faciem & præsentiam *Caroli Romanorum* Imperatoris & *Bohemiæ* Regis, parum veriti, pro tuenda sui Regis, & genitricis eius *Elisabeth* honestate, contumeliam tantam non ferentes, reciproca contumelia, quantum possunt, refellunt, & purgant. *Quamuis*, inquiunt, *eadem temeritate, qua Serenissimi Regis nostri, & matris eius Illustrissimæ Elisabeth Reginæ honorem, & gloriosum nomen & famam probro tuo violare non erubuisti, & nos eiusdem Legatos videmus, & præsumimus, te violaturum esse, omnia tamen pro honore Regis nostri & matris eius passuri, leuia existimantes, assertioni tuæ, qua genitricem Serenissimi Regis nostri, & consequenter Dominum nostrum Ludouicum Regem, de impudicitia notasti, publica, clara, & libera voce contradicimus, & te in verbo huiusmodi Regio, nostro & Illustrissimæ atque honestissimæ Matri, iniuriatum vehementer esse, iterum atque iterum asseueramus: parati æquo Marte & loco, pro honore Regis nostri & matris eius, siue tecum, siue alio tuum sermonem defendere volente, ingredi duellum & certamen. Et nihilominus pro huiusmodi grandi iniuria, quæ à te, cum sis primus Regum, nec nominari debuit, te & Imperium tuum, & Regnum Bohemiæ, & omnia Dominia tua, nomine Regis nostri, & omnium Regnorum suorum, ex nunc diffidamus.* Carolus autem Imperator, & sua conscientia, intellectuque, ac Consiliariorum Ecclesiasticorum & Secularium, circa illum præsentium, correptione remorsus, nihil durum Legatis *Hungariæ*, (videbat enim illos iustiori, quàm se, adductos ira, in vicissitudinarias contumelias prorupisse) respondendum duxit; sed mitigare animos *Hungariæ* Legatorum, & verbum probrosum, quod in dedecus *Helisabeth Hungariæ* senioris Reginæ protulerat, verbis extenuare cœpit; protestans *se illud ioco, non serio dixisse.* Legati autem *Hungariæ*, *facinus tam atrox, in sui Regis, & matris eius redundans infamiam, parum verbis extenuari posse* respondent: *sed sanguine dilui & expiari oportere: nec iam sua, sed Regis sui interesse, vt infamiam suam & matris suæ, supplici & veniam postulanti remittat.* Atque ita irritatis magis quàm pacatis animis ex *Praga*, vbi *Carolum* Imperatorem offenderant, discedunt, & ad Regem suum *Hungariæ* in *Vischegrad* peruenientes, singula quæ illis apud *Carolum* Imperatorem acciderant, & quota qualique criminatione *Elisabeth* Reginam seniorem *Hungariæ* genitricem suam, carpserat, ex ordine referunt, & declarant. Rex autem *Hungariæ Ludouicus*, probitate & fide, in defendendo suo & matris suæ honore, Legatorum collaudata, etiam quòd *Carolum Romanorum* Regem, pro huiusmodi probro, suo nomine diffidauerint, & verbis commendat, & largitione munifica extollit, ac bellum ingens, vlturus suam, & matris suæ iniuriam, sollicita assiduaque meditatione, *Carolo* Imperatori & *Bohemiæ* Regi, per patentes literas, verbali diffidatione Legatorum non contentus, indicit. Exercitus itaque ex omnibus Regnis & Dominiis suis comparat, subsidiaque & solatia vicinorum Regum & Principum, missis variis Nunciis, contrahit. Et primum quidem ad auunculum suum germanum *Casimirum Poloniæ* Regem Nunciis missis rogat, *vt sororis suæ Elisabeth Reginæ probrum inultum esse non sinat, sed secum commune bellum gesturus, cum omnibus potentiis Dominiorum suorum consurgat.* Et *Casimirus Poloniæ* Rex, communicato Prælatorum & Baronum suorum consilio, *non solum gentibus & potentiis suis, sed etiam personali præsentia, bellum cœptum se adiuturum, & auxilia Lithuanorum, Ruthenorum, & Tartarorum se adducturum* repromittit. Deinde ad *Sigismundum Daniæ* Regem Nuncii, tam *Ludouici Hungariæ*, quàm *Casimiri Poloniæ*, Regum, aduenientes, ipsum ad ferendum eis omnium potentiarum suarum auxilia (erat enim is *Boguslai* Ducis *Stolpensis* generis *Casimiri Poloniæ* Regis consanguineus) expositis causis & iniuriis belli, perliciunt & inducunt. *Carolus* autem Imperator, & rumore & Nunciis, auisamentisque subditorum & amicorum, bellum grande confici, & varias nationes atque Regna armari contra se intelligens, Electores Imperii, & singulos Principes *Austriæ* & *Almaniæ*, ad ferendum sibi exercitualia auxilia, literis & crebris Nunciis inuitat, corrogat, & inclinat. Vtraque itaque pars se armis, gentibusque, robore & numero superiorem futuram esse magnoperè satagens, varias gentes, Catholicas & barbaras, in sua auxilia, precibus & donatiuo conducebat, vt hinc orientem, illinc occidentem videres ad funestum bellum inuicem gerendum, commotos & concitatos. *Vrbanus* itaque Summus Pontifex appellatus Papa quintus, & tantos Reges intelligens inconsulto iracundiæ calore prouocatos, & odiorum impulsu, ex vno duntaxat probro incensos, in atrox bellum parari, ad intercipiendum illud, ne furor bellicus postquam inciperet, altius serperet, & grauiores causaret occasiones, mutuis armis se inuicem collidendi, more pii patris de interitu filiorum solliciti, omnes conatus su-

1363. *Ludouicus Rex ingentem comparat exercitum.*

os

1363. os & studia conuertit ad componendum Reges taliter furore collisos: raræ prudentiæ & singularis doctrinæ virum religiosum, fratrem *Ioannem* ordinis minorum, prudentia & eloquentia pollentem, cum certis instructionibus & mandatis, in aliis agendis suam expertus industriam, factiuitatem, & ingenium, transmittit. Et hoc illi specialiter iniungit, *vt quibuscumque potest honestis artibus & ingeniis, congestum & gerendum bellum dissoluat.* Qui mandata Apostolica sollicito executurus studio, primùm ad *Carolum* Imperatorem ad *Pragam*; hinc ad *Ludouicum Hungariæ* Regem in *Budam*, postremò ad *Casimirum Poloniæ* Regem *Cracouiam*, concito gradu adueniens, Sedis Apostolicæ mandata exponens, vnumquemque Regem singulari prece, persuasioneque ad rescindendum impium bellum, plus cladis quàm victoriæ, plus dedecoris, quàm honoris, plus damni quàm commoditatis habiturum, & innumeras animas extincturum, Barbarisque nationibus in Catholicas terras debacchandi, animos & occasionem aucturum, cohortatur & inducit. Nec precibus & persuasionibus contentus, vtramque partem, magis tamen *Carolum* Imperatorem, à quo belli omnis gerendi manauit initium & origo, terret, & nomine Summi Pontificis denunciat, per vtram partem stetisset, quominus discederetur ab armis, eam se, cum altera pacem non abnuente, consiliis & auxiliis enixè Pontificem maximum adiuturum. Hac denunciatione, dum *Carolus* Imperator, qui bello præfato se causam dedisse, & illud suscitasse non ignorabat, plurimùm pauoris concepisset, veritus, ne Sedis Apostolicæ mandatum & auctoritas, *Almaniæ* Principes, suapte de assumpto iniusto bello, querelam & iniuriam ingeminantes, ab eo auertisset, in omnes pacis conditiones, per Nuncium Apostolicum dictandas, se pro bono Christianitatis, & sanguinis Christiani euitando profluuio, accepturum, in Summique Pontificis potestate futurum esse respondendo, spopondit. Nuncius itaque Apostolicus, *Carolo* in partem suæ intentionis perducto, sæpius, iam *Ludouicum Hungariæ*, iam *Casimirum Poloniæ*, Reges, adibat, & maxima instantia precabatur & orabat, *vt passione animi frenata, se, populosque suos, & Regna, propter vnius verbi, leuitate prolati, quod iusta compensatione expiandum se Imperator Carolus offerebat, probrum, non ponerent in discrimen, nec ad iniustum bellum, & nullos successus felices aut triumphos habiturum, sua iniuria, eis oblatâ satisfactione contempta, prorumperent illud gesturi.* Dum quoque

Sed Pontifex per Nuncium pacem componit.

Hungariæ & *Poloniæ* Reges *æquas & iustas conditiones se non abnituros* respondissent, decerpto vlcere ex cordibus frementium contra se Regum, & animis eorum modestiæ tenore qualificatis, ex arbitro procus factus, cœpit *Ludouicum Hungariæ*, & *Casimirum Poloniæ*, Reges, & Summi Pontificis auctoritate viceque, & *Caroli* Imperatoris nomine deprecari, *vt pro stabilienda inter eos pace, & eo lolio quod Sathanæ superseminauerat calliditas euellendo, iungerent inter se affinitatem, & Illustrem Virginem Elisabeth, Boguslai Ducis Stolpensis filiam, & Casimiri Regis Poloniæ ex filia Elisabeth neptem, ac Ludouici Hungariæ Regis consobrinam, ex amitali sorore susceptam, dignarentur Carolo Romanorum Imperatori, cui tunc secunda vxor Anna Imperatrix, filia Henrici Ducis Iawriensis, sed & tertia Mecellina, breui tempore coniugio suo potita, diem obierant, desponsarent in vxorem.* Reges autem prædicti, mutuis tractatibus habitis, communicato Prælatorum & Baronum vtriusque Regni consilio, procationi huiusmodi, pro Sedis Apostolicæ honore, & Christianitatis pace, fideique Catholicæ exaltatione, suum præbent consensum. Erat enim Regis *Hungariæ Ludouici*, *Carolus Romanorum* & *Bohemiæ* Rex socer, filiam enim eius ex prima vxore *Blanka*, filia Regis *Franciæ* susceptam, primùm in vxorem *Ludouicus* duxerat, & reconciliationem prioris amicitiæ non abnuebat, & quem habebant habiturique erant inuisum hostem, hunc in generum & affinem deligunt & assumunt, diemque nuptiarum *Cracouiæ* pro tempore & diebus Carnispriuii edicunt, & constituunt. Ita enim Nuncius Apostolicus, per *Carolum Romanorum* & *Bohemiæ* Regem, & iussus & rogatus erat, vt huiusmodi affinitate petita & obtenta, etiam & diem nuptiarum, quò faciliùs bellum cœptum, & eius totalis suspicio tolleretur, concluderet. Omnibus itaque iuxta *Caroli* Imperatoris votum, per Nuncium Apostolicum, apud *Hungariæ* & *Poloniæ* Reges ordinatis & confectis, omnique hostilitate per contractum nouæ affinitatis sublatâ, pace quoque inter Regna tria reformata, Apostolicus Nuncius *Pragam* rediens, Regi *Romanorum* labores suos & sudores *Carolo*, quos in conficienda pace, & affinitate concludenda habuerat, declarat. Qui Deo, & Summo Pontifici *Vrbano* magnas gratias per literas & Nuncios agens, insinuauit, se armis depositis, mandatis & ordinationibus Apostolicis in omnibus paruisse, & affinitatem cum his Regibus, quos hostes experturus erat,

qua affinitate roboratur.

1363. contraxisse. Quo nouo ad aures Summi Pontificis, & *Almaniæ* Principum perlato, magna exultatio & animorum iucunditas, vbique apud singulos est infusa.

Carolus Imp. atq; Hungariæ, Daniæ & Cypri Reges Cracouiã veniunt ad nuptias.

Ad futuram itaque nuptiarum solennitatem, quarum sibi curam procurationemque *Casimirus* Rex, velut auus virginis susceperat, magnifico & excellenti sumptu gerendam, præfatus *Casimirus Poloniæ* Rex, vicinos Reges & Principes, videlicet *Ludouicum Hungariæ* nepotem suum, *Sigismundum Daniæ*, & *Petrum Cypri*, Reges; *Othonem Bauariæ*, *Semouitum Masouiæ*, *Boleslaum Swidnicensem*, filium sororis suæ, *Wladislaum Oppoliensem*, & cæteros *Poloniæ* Principes, per speciales Nuncios corrogat, & inuitat. Qui omnes dum ad constitutum diem conuenissent: Rex enim *Cypri Petrus*, mari *Leonino* vsque in *Valachiam* vectus, tandem per continentem, terras videlicet *Valachiæ* & *Russiæ*, abundè omnibus necessariis, per *Casimiri* Regis *Poloniæ* Præfectos, procuratus: *Sigismundus* verò *Daniæ* Rex, in *Stolpensem* Ducatum mari Oceano adueniens, cum *Boguslao* Duce *Stolpensi* affine suo, & virgine *Elisabeth* noua nupta, *Cracouiam*, in sumptibus & expensis *Casimiri Poloniæ* Regis aduenit. Tandem & *Ludouicus Hungariæ* Rex, compendiosiorem stratam habens, per *Sandecz* & *Bochnyam*, cum notabili apparatu, & frequenti Baronum suorum comitatu, aduenit. *Carolus* verò *Romanorum* & *Bohemiæ* Rex per *Slesiam* adueniens, à Præfectis *Casimiri Poloniæ* Regis in *Bithom*, in eius occursum missis, exceptus, & in *Bedzin*, *Ilkusz*, cæterisque locis Regni *Poloniæ*, cum omnibus Principibus & Baronibus suis copiosè procuratus, aduenit. Cui obuiam quatuor Reges, *Hungariæ*, *Poloniæ*, *Daniæ* & *Cypri*, cum Principibus & Baronibus in multitudine copiosa, ad vnum miliare egressi, ipsum cum omni benignitate & honore excipiunt. Et Rex quidem *Carolus*, nunciato sibi Regum aduentu, equo cum Principibus & Baronibus suis descendens, longum spatium pedestri itinere, antequam cum Regibus conueniret, præcedente Reges longo turmarum ordine, confecit. Quo Regibus nunciato, descendentes & ipsi de equis, *Carolo Romanorum* Regi occurrentes, dextras cum fletu & effusione multarum lachrymarum, amplexibus & osculis, præsente *Ioanne* fratre Nuncio Apostolico, iungunt. Magnitudo siquidem lætitiæ, de tot Regum in vnum diem & locum mutuâ conuentione, & eorum reconciliatione, tam Regibus, quàm eorum Principibus & optimatibus, lachrymas quasi quosdam cordis indices, excutiebat. Resumptis autem equis, cum vrbi appropinquarent, virgo *Elisabeth* cum patre Duce *Boguslao Stolpensi*, multis comitata virginibus, in Regio apparatu *Carolum* futurum sponsum suum excepit. Processiones deinde omnium Ecclesiarum & statuum *Cracouiensis* ciuitatis subsecutæ, exceptione sua diem traxerunt in vesperam: Regibus omnibus speciales habitationes & thalami, purpuris & cortinis, auro & ostro, gemmisque superbæ, in castro *Cracouiensi* assignatæ, cæterisque Principibus, Baronibus, & familiis eorum, honesta hospitia, ad vsum voluptatemque hominum omnibus necessariis plena, distributa. Quamuis autem cuilibet Regi, Principi, & Baroni, speciales Prouisores & Ministri, ex Baronibus & Nobilibus *Poloniæ*, per *Casimirum Poloniæ* Regem deputati fuissent: omnes tamen *Vinrzikoni* Consuli *Cracouiensi*, is genere Nobilis & natione *Rinensis* de domo & armis *Lagodá*, parere iussi. Vnus enim hic aulam *Casimiri Poloniæ* Regis, & omnia officia in Curia Regis gubernabat: idem, quod præcipuum est, introituum & pecuniarum Regalium receptor & dispensator: idem consiliorum omnium particeps, moderator & auctor. Illi vni *Casimirus Poloniæ* Rex, propter notam hominis industriam, fidem, prouidentiam, & factiuitatem, curam & summam administrandorum omnium, quæ in tam celeberrimo & frequenti Regum conuentu, rerum essent necessaria, mandauerat. Qui *Casimiro Poloniæ* Rege iubente, tantam Regibus Principibus, Baronibus, & quibuslibet hospitibus & aduenis, tàm inuitatis, quàm suapte venientibus, monstrauit in procurandis illis pluribus diebus, magnificentiam, opulentiam, & liberalitatem, vt singulis non solum victualia largissima & expensæ præberentur, sed etiam quæ postulasset cuiusque priuata necessitas & vsus, in abundantia vltro largirentur. Et ne quisquam de quocumque defectu possit queri, vltra necessaria omnium rerum, in hospitia Regum, Principum, Baronum, nobilium, & hospitum importata, in circo ciuitatis *Cracouiensis*, crebris in locis dolia, vasaque raræ magnitudinis, plena vino optimo, & quædam grano auenæ locari, & pro quolibet tempore in plenitudine consistere *Casimirus Poloniæ* Rex ordinauerat. Ex quibus singuli hospites & inuitati, ne dum pro necessitate, sed pro libidine hauriebant. Tertia aduentûs in *Cracouiam Caroli Romanorum* Imperatoris & *Bohemiæ* Regis die, ipse *Carolus Romanorum* Imperator, virginem *Elisabeth* Ducis *Boguslai* filiam, & *Casimiri Poloniæ* Regis neptem ex filia, in Ecclesia maiori *Cracouiensi*, Regibus, Pontificibus, Principibus, & Baronibus præsentibus, *Iaroslao Gnesnensi* Archiepiscopo dictante verba, desponsat. Cui *Casimirus Poloniæ* Rex, centum florenorum millia, dat in dotem. Instaurantur postea hasta- 1363.

1363. ſtarum, chorearum, & plauſuum ludi, & pluribus continuantur diebus. Victoribus quoque & athletis propoſita præmia, per Caſimirum Poloniæ Regem liberaliter largiuntur. Opulentiam autem & diuitias, & Regni ſui & ſuas, *Caſimirus Poloniæ* Rex, quibus ſupra omnes ſuperiores *Poloniæ* Reges abundabat, demonſtraturus, ſingulis diebus, quibus illa nuptiarum durabat ſolennitas, Reges, Principes, & Barones, qui conuenerant, delicatis excipiebat conuiuiis, opiparè vnumquemque pertractans. Nec his contentus, poſt ſingula fercula, diebus omnibus, ſingulis Regibus & hoſpitibus, magni pretii mittebat munera, quorum valor & frequentia, Regibus, Principibus, & hoſpitibus, magnam admirationem pariebat. Nec *Winrzinek* Conſul *Cracouienſis*, Regiarum opum, vt præmiſimus, adminiſtrator, vicem ſuam negligendam duxit: Verùm quinque Regibus, & vniuerſis Principibus, Baronibus, & hoſpitibus, in domum ſuam ad prandium inuitatis, impetrata à Regibus licentiâ, vt iuxta proprium arbitrium loca Regibus diſtribueret, *Caſimirum Poloniæ* Regem primum & ſuperiorem locum, ſecundum *Carolum Romanorum* & *Bohemiæ* Regem, tertium *Hungariæ*, quartum *Cypri*, & vltimum *Daniæ* accipere iuſſit, ratione redditâ, quòd nulli magis quàm Domino ſuo *Caſimiro Poloniæ* Regi, pro immenſis beneficiis, quibus illum, quamuis forenſem & aduenam extulerat & ditauerat, ad fauendum de ampliſſimo honore obligaretur. Quos cum cibariis delicatis pauiſſet, etiam vnicuique excellentia munera inter prandendum obtulit. Verùm ea quæ *Caſimiro Poloniæ* Regi, aliis Regibus inſpectantibus obtulit, tanta fuiſſe perhibentur, vt ſummam centum millium florenorum excederent. Nec in admirationem ſolùm, ſed etiam in ſtuporem pluribus mortalibus eſſent. Diebus autem conuiuii, qui vſque in vigeſimam diem tendebantur, peractis, firmata inter ſe Reges & Principes amicitiâ, & icto perpetuæ pacis fœdere Sacramenti iuramento confirmato, miſſis inter ſe muneribus, multa gratiarum & laudum, in *Caſimirum Poloniæ* Regem certatim pro honore eis impenſo, & muneribus in ſe & ſuos collatis, celebrata actione, in Regna, Principatus, & Dominia ſua, *Caſimiro* Rege *Poloniæ*, ſingulis per præfectos & Prouiſores, vſquequo proprias regiones contingerent, adminiſtrante neceſſaria, disgrediuntur. Et *Carolus* quidem *Romanorum* Imperator & *Bohemiæ* Rex, amplioribus gratiarum actionibus, quam cæteri, & pro Illuſtri ſponſa, & munifica dote vſus, multis precibus *Caſimirum Poloniæ* Regem conſtringit & obligat, vt aliquando in *Pragam* ad ſe venire, & illic pro libito ſtare dignaretur, neptem ſuam, & prolem ex ea ſuſcipiendam viſurus. Ac ſic noua ſponſa recepta, cum magna animorum hilaritate, cum Principibus & Baronibus ſuis, de munificentia, prudentia, & opulentia *Caſimiri Poloniæ* Regis, continuos ſermones edentibus, rediit. Pro ea autem tempeſtate *Caſimiri* Regis *Poloniæ* famoſum & celebre nomen erat, in ſingulas partes ex eo tempore diffuſum, & in omnia Regna Catholica & barbara, munificentiâ actionum ſuarum, per ora populorum diuulgabatur. 1363.

Pruſſi vaſtant Lithuaniam.

In die Sanctæ *Agnethis Vinricus* Magiſter *Pruſſiæ*, videns Comitem *Bauariæ Lupum*, aliàs *Wolff*, & plures alios armigeros de *Almania*, ad militandum contra barbaros conueniſſe, motis caſtris, vadit contra *Lithuaniam* & *Samogithiam*. Eam grauiſſimè in multis locis, & præſertim in diſtrictibus *Parunen*, *Eroglem*, *Labima*, cædibus, flammis, & ſpoliis affligit. Cui Magiſter de *Liuonia* cum altero exercitu, in duo agmina (quorum alterum Magiſter, alterum Marſchalcus regebat,) diſpartito, in auxilium aduenit. Iunctiſque potentiis, per vniuerſam *Lithuaniæ* Regionem, *Lithuanis* decernere non auſis, graſſabantur. Et quoniam fluuius *Nyemen* glaciebus erat permeabilis, fluuio tranſito, maximis calamitatibus *Lithuanos* trans fluuium *Nyemen* habitantes, afficiunt. Et multis captiuis onuſti, alter in *Pruſſiam*, alter in *Liuoniam*, nullâ hoſtilitate laceſſiti, redeunt. Reſumpſit & alteram in *Lithuanos* & *Samogithas*, Marſchalcus *Pruſſiæ Schindekop* expeditionem, & caſtrum *Garthin* expugnare aggreſſus, à Duce *Lithuanorum Patrikig*, qui illud probè tuebatur, repulſus, ſpoliato diſtrictu *Garthin*, in *Pruſſiam* cum captiuis remeauit.

1364. *Ludouicus Haynouienſis & Venceslay Legnicenſis Duces contendunt.*

Sterilitatis opprobrio, quod *Venceslaus* Dux *Legnicenſis* annis propè viginti, cum conſorte ſua, filia *Teſchnenſis* Ducis pertulerat, abrogato, expetita magnoperè fœcunditas ſuccedit. Nati ſunt enim illi ſuccedentibus temporibus, quatuor filii, videlicet *Rupertus*, *Venceslaus*, *Boleslaus*, & *Henricus*, & vna filia *Heduigis*. Tot itaque pignoribus præter ſuam & omnium hominum ſpem, *Venceslaus* Dux *Legnicenſis* ſuſceptis, magnis æſtuabat conatibus, quatenus pacta, inter eum & fratrem Ducem *Ludouicum* ſuper Principatûs deuolutione & diuiſione ſuperiori tempore celebrata, reciderent in irritum, & filii ſui Ducatum *Legnicenſem* pro hæreditate perpetuâ poſſiderent. Propter quod nonnullos militares, & Nobiles *Legnicenſes*, pacta inita recuſantes temerare, de Sedibus & hæreditatibus eorũ expellit, ciueſque *Legnicenſes*, vt non alios quàm Natos ſuos pro hæredibus, ſuâ morte ſecutâ, tenerent, coarctat. Tunc primùm *Ludouicus* Dux *Haynouienſis* ſe deluſum & circumuentum intelligens, graui torqueri acerbi-

Digitized by Google

1364. bitate, se de sorte *Legnicensi*, sibi legitimè proueniente, ob spes inanes excessisse, & in eam sortem successisse, quæ nullam munitio- A nem, nullum fortalitium, vbi tutus consisteret, haberet. Modestia itaque vsus, suppresso quem gestabat dolore, *Lebin* oppidum, situ & arte munitum, in *Legnicensi* Ducatu consistens, per *Venceslaum* fratrem obligatum, blanditus fratri, & de eius consensu redimit, & in suam redegit ditionem, liberiùs de cætero alienationes fraternas, & iniurias repressurus. Plures itaque alienationes, & obligationes per *Venceslaum* Ducem fiendas rescindit, & *Iudæum* quendam, cui *Aureus mons* obligatus erat, in *Legnicz* captum, & in *Lebin* deductum, ad restituendum singula quæ tenebat, compellit. Iratus ob id *Venceslaus* Dux *Legnicensis* fratri *Ludouico*, grauiter illum opprimere cœpit, & vniuersas villas, quæ ditionis suæ erant, in terra *Legnicensi*, incendit. Mortua denique patris eorum *Boguslai* relicta, Ducissa *Catharina* & *Bregensi* Ducatu ex æquo inter eos partito, *Venceslaus* Dux *Legnicensis*, fratrem *Ludouicum* grauaturus, sortem suam in *Bregensi* Ducatu, *Boleslao Swidnicensi* Duci vendidit. A quo *Ludouicus* Dux nouis & grauibus guerris, quemadmodum *Venceslaus* Dux *Legnicensis* animo gestiebat, fuit lacessitus, quatenus & residuam sortem *Bregensis* Ducatûs vendere cogeretur. Agente deinde *Carolo* Imperatore & *Bobemiæ* Rege, pacificantur fratres præfati ea conditione & fœdere, vt vniuersum Ducatum *Bregensem* *Ludouicus* obtineat, & medietatem eam, quæ *Suvidnicensi* Duci *Boleslao* vendita fuerat, habeat, *Swidnicensi* Duce mortuo, liberandi potestatem, fratrique *Venceslao Legnicensi* Duci, *Haynouiam* cum *Legnicensi* Ducatu perpetuò relinquat. Nec multò post, *Venceslaus* Dux *Legnicensis*, & egestate & ære alieno grauatus, moritur, & in Ecclesia Collegiata *Legnicensi*, quam fundauerat & dotauerat, sepelitur. *Ludouicus* verò *Bregensis* Dux, germanus suus, filiorum suorum curam & tutelam, concorditer ad id electus & rogatus, suscipiens, tàm sollicitè, fideliter, & prouidè eorum administrauit rexitque Principatum, vt in breui plurima, à fratre *Venceslao* contracta debita, absolueret, & Principatum *Legnicensem*, suâ prouidentia reduceret in vberem conditionem & frugem. Processu denique temporis, duobus filiis *Venceslai Legnicensis* Ducis, videlicet *Ruperto* & *Boleslao*, in seculari militiâ, & statu permanentibus, *Venceslaus* primùm *Lubucensem* Episcopatum adipiscitur, & exinde translatus, ad *Wratislauiensem* promouetur. Nec *Henricus* inferior sors extitit: ex *Wratislauiensi* enim Decano, *Wladislauiensem* fuit Ecclesiam consecutus. Soror eorum *Heduigis*,

quos Carolus Imp. reducit in gratiam.

Nec multo post Venceslaus moritur.

matrimonium senioris Ducis Henrici *Zeganensis* sortita. 1364.

Matthias Episc. Wladislauiensis

Matthias Episcopus *Wladislauiensis*, dum Pontificatûs sui administratione fulgescens, annos duos & quadraginta in Pontificatu exegisset, & Ecclesiam *Wladislauiensem* in ciuitatis loco (quoniam prima Ecclesia ante castrum sita, parùm augusta, parumque celebris habebatur) à fundamentis initians, item castrum *Wladislauiense*, item castrum *Racziasz*, item Ecclesiam Sancti *Vitalis* in *Wladislauia*, pulcherrimo opere & muro coctili principiasset, ordinasset, & consumasset, senio & labore confectus, cœcitate insuper grauatus, Episcopatum *Wladislauiensem* in fauorem *Sbiluti* de *Golanczà* B Præpositi *Wladislauiensis*, nepotis sui germani, nobilis de domo & familia *Bipenni um*, siue *Thopor*, cedit. Fuitque præfato *Sbiluto* de consensu *Casimiri Poloniæ* Regis velut Patroni, per Summum Pontificem *Vrbanum* quintum, sexta die Decembris prouisum, qui ex patre *Sbiluto* Castellano *Posnaniensi*, & matre *Philomena* ortus erat, anno Domini, millesimo tricentesimo sexagesimo sexto, de prædicta *Wladislauiensi* Ecclesiâ prouisus & consecratus. Præfatus autem *Matthias* olim Episcopus, quatuor annis post resignationem superuiuens, & frequentes querelas non in priuato tantummodò, C sed & in publico, contra nepotem suum, quasi illum parùm honestè prouideret, ingeminans, anno Domini millesimo tricentesimo sexagesimo octauo, sedecima May obiit, & in sacristia Ecclesiæ maioris *Wladislauiensis* ad austrum, in loco lauatorii sepultus.

Pontificatum Sbiluto resignat.

Fundat eo anno *Casimirus Poloniæ* Rex in terra & diœcesi *Cracouiensi*, oppidum nouum *Krzepicze* iuxta fluuium *Wartha*, arcemque fortem non longè ab oppido, in loco palustri & limoso fabricat ex muro coctili. Cuius quidem oppidi Parochialem Ecclesiam, *Bodzanta Cracouiensis* Episcopus de *Iankowo*, de domo *Rosæ*, cum à *Casimiro* D Rege rogatus dotare recusaret de mensa sua, *Iaroslaus Gnesnensis* Archiepiscopus, de domo *Bogoria*, interpellationibus Regiis acquiescens, duas decimas manipulares mensæ suæ, in villis Regiis, vtraque videlicet *Zayaczki*, non longè à fluuio *Wartha* sitis, item decimam pecunialem, in præfato oppido *Krzepicze*, cuius ius & dotatio non ad eum, cum non in sua, sed in *Cracouiensi* diœcesi, vt potè, quia vtriusque diœcesis fluuius *Wartha* limes perpetuus erat, consisteret oppidum præfatum, pertinebat, in dotem contert. Et *Casimiro Poloniæ* Rege consentiente, limites diœcesum confundens, præfati oppidi iurisdictionem iniustè oc-

Krzepicze oppidum fundatur.

Digitized by Google

1364. occupauit, & in suam violenter traxit dioecesim. Eamque violentiam & iniuriam, *Bodzanta Cracouiensis* Episcopus senectute & coecitate affectus, & tandem morte præuentus, rescindere vt tenebatur non valuit.

Prutheni castrum Kowno per Lithuanos reparatum

Castrum *Kowno* superiori tempore à Magistro *Prussiæ Vinrico* expugnatum & demolitum, refecturi Principes *Lithuanorum*, *Olgiert*, *Keystuth*, & *Patrikig*, conueniunt, & infra dies paucos per ligna & robora illud instaurant pro magna parte, ruinas. Sed & pontem, maximum pro tuendo castro munimentum, in flumine *Nyemen*, pro suo graui, propter fluminis tàm profunditatem quàm rapacitatem, labore constituunt. Quam quidem ædificationem instaurationemque Cruciferi abrogaturi, in non paruo exercitu, quem Commendator de *Ragnetha* ducebat, adueniunt: Ponte primùm in flumine *Nyemen* exusto, *Lithuanis*, qui castrum *Kowno* reficiebant, diffugientibus, opera singula quæ erexerant, flammis exurunt, & castrum funditus euertunt disiiciuntque.

disiiciunt, & alia multa conquirunt.

Interim *Vinricus Prussiæ* Magister, cum magno exercitu ad castrum *Pistow* venit, quod vacuum, fugientibus *Lithuanis*, reperiens, incendit. Deinde ad castrum *Wyelunya* exercitu admoto, illud oppugnat. Congestaque magnâ lignorum strue & incensa, validissimo vento adiuuante, castrum *Wyelunya* incendio conquirit. In quo etsi, multis *Lithuanis* flammâ pereuntibus, castri Capitaneus *Gastawdus* captus fuerit: inter ducentium tamen illum ad tabernaculum Marschalci manus, ab *Almanis* occiditur.

Dux Lithuaniæ Prussiam vastat.

Cruciferorum autem exercitu ad propria redeunte, Dux *Lithuaniæ Keystuth* clandestinis itineribus *Prussiam* cum exercitu ingressus, omnem regionem circa *Iorgemberg* vastat, spoliat, & incendit: & multâ prædà, in *Lithuaniam* reuertitur. Commendatore de *Iorgemberg* paucos quosdam ex *Lithuanis*, qui tardius agmen sequebantur, in deserto captiuante. Marschalco deinde *Prussiæ Samogitharum* terram vastante, *Keystuth* Dux *Lithuaniæ* occurrens, extremum agmen sui exercitus inuadit & sternit: prædaque recuperatâ, & strage aliquantâ editâ, Marschalcum cum reliqua parte in fugam egit.

Romanorum Imperator *Carolus* & *Bohemiæ* Rex, quamuis *Vrbano* Papæ quinto in *Auinione* personaliter visitato spopondisset, illum *Romam* reducere; *Vrbanus* tamen Papa, *Carolo* cunctante implere promissum, solus *Romam* rediit. *Carolus* deinde Imperator *Italiam*, ad pacificandam illam, exercitualiter ingressus, parùm profecit propter pestem, quæ exercitum eius inuaserat. Ex qua *Boleslaus Poloniæ* & *Swidnicensis* Dux, & quingenti *Bohemi* mortui sunt, & apud *Mantuam* sepulti. *Carolus* postea *Romam* veniens, *Elisabeth* consortem suam tertii matrimonii, neptem *Casimiri Poloniæ* Regis, procurat in die Omnium Sanctorum per Papam *Vrbanum* quintum coronari in Imperatricem. 1364.

Carolus Caroli Imp. coronatur in Imperatricē.

Annus hic apud *Polonos* magnitudine austeritateque hyemis, quæ solito intensior & sine exemplo prouenerat, insignis, multis mortales affecit incommodis. Frigoris siquidem immensitas, assiduas niues fundens, & longo tempore perdurans, non domestica tantummodò animalia, sed & syluestria, plerumque etiam aues, sua asperitate extinxit, & plurimas frugiferas arbores emarcescere faciens, perpetuâ ariditate necauit.

Aspera hiems.

Elisabeth consors *Vankonis* Ducis *Masouiæ*, & filia *Gedimini Lithuaniæ* Ducis, rebus absumitur humanis, & in *Plocensi* Ecclesia tumulatur.

Semomislao Gniewkouiensi Duce, fratre germano *Wladislai Loktek* Regis *Poloniæ* obeunte, Ducatus suus *Gniewkouiensis*, inter tres filios, *Przemislaum*, *Lestkonem*, & *Casimirum*, quos reliquerat, in hunc modum partitus est. *Przemislao* siquidem cessit *Bidgostia*, *Lestkoni Iuniuladislauia*, & *Casimiro Gniewkow*. Verùm *Przemislao* & *Lestkone* non relinquentibus hæredes, cum solus *Casimirus* natu maior in sortes fratrum successisset, & plures filios & filias procreasset, ferè singulis morte absumptis, vnicus tantummodò suus filius *Wladislaus*, à candida cæsarie cognominatus *Albus*, & vnica filia *Elisabeth* superstites relicti sunt. Et filiam quidem *Elisabeth* præfati *Casimiri* Ducis, cum formæ præcellentis & raræ esset, *Elisabeth Hungariæ* Regina consors *Caroli Hungariæ* Regis, velut consobrinam, tertio affinitatis gradu sibi coniunctam, in Reginam assumens, eam Regi *Bossnæ Stephano Hiszubusban* desponsat. A qua pulcherrima filia edita, & ingenuè educata, à *Ludouico Hungariæ* Rege filio *Caroli* in coniugium, prima vxore filia *Caroli* Imperatoris & *Bohemiæ* Regis obeunte, accepta est. Ex qua *Ludouicus Hungariæ* & *Poloniæ* Rex, quemadmodum in sequentibus narrabimus, duas filias, *Mariam* & *Heduigim* noscitur suscepisse. Filius verò *Casimiri* præfati Ducis, *Wladislaus Albus* Dux, cum ex filia *Alberti* Ducis de *Strzelcze*, quæ illi vnica erat, nullam prolem generasset, insolentiùs se erga milites Regni *Poloniæ* gerens, *Stanislaum Kiualá* Iudicem *Cuiauiensem* opprimeret in solo suæ hæreditatis, à *Casimiro* quoque *Poloniæ* Rege causam distinguendarum hære- 1365.

1365. ditarum, pro qua a Iudice conuentus, coram tribunali Regio erat, dicere iuberetur, ad insanam mentem versus, de castro & ciuitate *Bidgostiensi*, quod & quam patruo suo germano *Przemislao*, absque liberis mortuo, & *Casimiro Poloniæ* Rege in feudum acceperat, quasi suum, quod iura reddendo, decreuerat, non ferens imperium, excedit, & castrum atque ciuitatem *Bidgostiensem*, inordinato actus furore, resignat. A cuius possessione tunc excedens, nullis conatibus ad eam *Poloniæ* Rege *Casimiro* omnes suas preces abnuente, poterat habere regressum. Conforte sua tandem obeunte, quam ardentius quam sat erat amauerat, omnem Principatum *Gnievvkouiensem*, *Casimiro Poloniæ* Regi tradidit, susceptis ab eo mille florenis. Et sepulchro Crucifixi Domini nostri visitato, in Curia *Caroli* Imperatoris & *Bohemiæ* Regis aliquanto tempore obuersatus, anno subsequenti, videlicet millesimo tricentesimo sexagesimo sexto, ex *Bohemia* per *Cuiauiam* non facto descensu in castrum aliquod, quod suæ ditionis erat, *Prussiam* se contulit, & illius anni hyeme cum Cruciferis contra *Lithuanos* & barbaros, militauit. Ex *Prussia* autem eodem itinere quo venerat sub diebus Quadragesimæ, iterum *Bohemiam* propere repetiit, festoque Paschæ *Pragæ* exacto, in *Auinionem*, vbi *Vrbanus* Papa quintus tunc residebat, cum Curia, venit. Ab inde post XIIII. dies, nullo *Polonorum*, cum quibus in *Auinione* hospitatus & conuersatus fuerat consulto aut conscio, in *Cistercium* abiit. Et habitu monachali suscepto, professionem in ordine fecit. Sed tam locum quam religionem breui pertæsus, *Diuionem* ciuitatem *Burgundiæ* adiit, & in monasterio *S. Benigni*, ordinis *S. Benedicti* in *Diuione*, griseo habitu in atrum commutato, alteram professionem faciens, annis quatuordecim pro monacho & professo illic mansit. Sub quo quidem tempore & *Casimirus Poloniæ* Rex, & Regina *Hungariæ Elisabeth*, consors *Ludouici*, neptis ex sorore germana præfati *Wladislai Albi*, in suum, & monasterii apud quod degebat, sumptuum solatia, summas illi pecuniarum frequentes mittere consueuerat.

Wladislaus Albus Gniewkouiensis Dux Dominium [?] suum Regi Casimiro resignat,

& in monasterium ingreditur.

Vniuersali fato *Henrico* Episcopo *Lubucensi* absumpto, *Petrus* Canonicus *Lubucensis*, in Comitiorum die, a Capitularibus concorditer electus, per *Vrbanum* Papam quintum, tunc in *Auinione* tenentem Curiam, sexto Idus Iunii, Pontificatus anno quinto, prouisus & confirmatus est.

Henrico Lubucensi Episc. succedit Petrus.

Iaroslaus Archiepiscopus *Gnesnensis*, castro pulcherrimo *Vnieiovv* ad flumen *Wartha* coctili muro perfecto, Ecclesiam Collegiatam in oppido *Vnyeiovv* simili muro fundat, erigit, & consumat; duosque Prælatos videlicet Præpositum & Archidiaconum, item quinque Canonicatus & Præbendas, septem quoque vicarios in ea creans, dotem sufficientem cuilibet adiungit. Ecclesiam quoque ipsam *B. Virgini Mariæ* dedicat. Fundat & in eodem oppido *Vnyeiovv* monasterium & Ecclesiam S. *Nicolai* ordinis S. *Benedicti*, subiiciens illud *Thinciensi* monasterio diœcesis *Cracouiensis*. Cui contulit in dotem villam *Beldrzichovv* cum omni iure, super flumen *Nothes*, vbi *Ovvnya* fluuius sibi miscetur. 1365.

Ecclesia & monasterium in Vnieiovv fundatur.

Lithuaniæ Dux *Keystuth*, pedestribus & equestribus copiis *Lithuanorum* & *Samogithavum* collectis, per syluarum inuia & latebras, quoslibet excubitores Cruciferorum fallens, *Prussiam* ingressus, castrum *Angerborg* impugnat, & per vim conquirit. Vastataque vicina regione, in *Lithuaniam* prædam & spolia ducens, reuertebatur. Secutus eum Aduocatus *Schumensis*, & aliqui ex Commendatoribus, dum prædam raptam excutere nequeunt, regionem *Lithuaniæ* & districtum *Eroglensem* vastant, spoliaque in *Prussiam* referunt. *Lithuaniæ* deinde quatuor Duces, videlicet *Olgyerth*, *Kieystuth*, *Patrikig*, & *Alexander*, magnis potentiis, quas ex *Lithuanis* & *Ruthenis* collegerant, freti, quadripartito agmine *Prussiam* ingrediuntur, eamque crudeli vastatione & cæde barbarica affligunt. Expugnato autem castro *Ragnetha* & aliis, incensisque multis vicis, etiam illic Diis suis patrio ritu victimas & libamina de pecorum sauguine agunt, & tandem nulla resistentia reperta, octingentos captiuos ex Christianis, item septuaginta equos maiores, quos vocant spadones, referentes, in *Lithuaniam* remearunt. Magister deinde *Prussiæ Vinricus*, barbaricam vastationem sibi illatam resarturus, proprio milite tantummodo contentus, *Lithuaniam* intrat, & eam in multis locis prædatur & vexat. Amnem quoque *Nyemen* transgressus, cædes in senes & impuberes, & flammas in tecta, iussit latius, *Lithuanis* in syluis & munitionibus se continentibus, extendi. Et multis damnis patratis, ducens non paruum numerum captiuorum, in *Prussiam* rediit. Sub eo tempore *Surivvil* & *Buthavv* germani *Olgyerdi* & *Keystuthi* Ducum, cum nonnullis *Lithuanorum* Boiaris & Nobilibus, in *Prussiam* venientes, fidem Christianam, baptismo apud *Kinsberg* suscepto, professi sunt. Et Magister *Vinricus* alteram expeditionem in *Lithuaniam* agens, aliquot munitiones eorum capit & incendit, & cum præda ac captiuis in *Prussiam* regreditur. Quo reuertente, *Lithuani* per itinera occulta, in *Prussiam* circa *Nordenberg* ingressi, maxima damna hominibus incautius se gerentibus committunt, & cæde magna edita, cum spo-

Prutheni & Lithuani vtrinque regiones sibi vastant.

Duo Duces Lithuani fidem Christianam amplectuntur.

Digitized by Google

1365. liis & captiuis euadunt. *Keystuth* quoque *Lithuaniæ* Dux, etiam expeditionem contra *Prussiam* resumit, & castrum *S. Ioannis* impugnat & conquirit, spoliatumque incendit. Necatisque plurimis fidelibus, cæteros ligatos in *Lithuaniam* traxit.

Ianislao Episc. Plocensi succedit Nicolaus.

Quarta die mensis Iulii *Ianislaus Wronsky* Episcopus *Plocensis*, de Pontificatu excessit & de vita: apud *Plocensem* Ecclesiam sepulturæ mandatus. Cui *Nicolaus* de *Golczeuo* Cantor *Plocensis* genere Nobilis de domo & familia *Pravvditarum* per Canonicam electionem succedit, septima augusti electus, & Idibus Decembris in Curia *Romana* in Episcopum consecratus.

Elisabeth Hungariæ Regina consors *Ludouici* filiam progenuit. Quæ dum regeneraretur, *Mariæ* nomen accepit.

1366. *Terras Russiæ per Lithuanos occupatas*

Abstractionem occupationemque terrarum *Brzestensis*, *Lucensis*, & *Chelmensis* atque *Belzensis* per *Lithuaniæ* Duces superiori tempore factam, *Casimirus Poloniæ* Rex, iniuriosam grauemq; sibi, ex tolerantia tanti temporis, quod transactum fuit, nimis probrosam & pudorosam (prout erant,) in animum reuocans, generalem expeditionem Regni sui vniuersi indixit, & apparatus bellicos ordinauit. Copiisque tam equestribus quam pedestribus conuenientibus, ad recuperandum terras occupatas, & ad reddendum *Lithuanis* superiorum vastationum Regni *Poloniæ* vicissitudinem, in valido & potenti exercitu, post festum Sancti *Ioannis* Baptistæ ingressus in terras prædictas, ad conquisitionem earum omnes curas & ingenia intendit. Et Duces quidem *Lithuaniæ* impares se viribus, comparatis vtrinque potentiis deprehendentes, dolis fraudibusque magis quam armis & resistentia decernunt vtendum. *Georgius* itaque Dux, qui terram *Belzensem* (ad quam *Casimirus Poloniæ* Rex primum exercitum promouerat) occupabat, *Casimiro Poloniæ* Regi terram *Belzensem* intranti, occurrit, & blandis verbis humilibusque sermonibus in dolo Regem exorat, *ne quid hostile in illum & terram Belzensem fieri permittat: se non hostem sed subditum, non aduersarium, sed feudalem & subiectum, & omnia imperata facturum, perpetuamque, puram, & fidelem Casimiro Poloniæ Regi, & Regno suo Poloniæ seruitutem, fidem & obedientiam, perpetuo non solum cum terra Belzensi, sed & cum terris habitis & habendis exhibiturum pollicetur.* Petens postremo, *vt terra Belzensis sibi precario, in iure feudali concessa, ipsum seruitoribus suis adnumeret; fidum & studiosum curatorem & adiutorem contra quoslibet hostes & aduersarios terrarum suarum illum de cætero habiturus.* *Casimirus* autem *Poloniæ* Rex, verbis tam humilibus & compositis, nihil putans fraudis aut vafriciei inesse, ac simulatione veri fractus, venia illi de primoribus factis tributa, ipsum in seruum & homagialem Principem suscepit, & sibi terram *Belzensem* feudali iure, ad vitæ duntaxat tempora tenendam, concessit. Exercitumque suum ex agro terræ *Belzensis*, nihil in illum agens hostile, abducit, & versus terram *Lucensem* contendit. *Lubardus Lithuaniæ* Dux, illius tunc erat occupator, vir ambiguæ fidei, & dolositatis plurimæ; *Casimiro* Regi inuisus exosusque, quippe qui superioribus bellis captus, & ad cautionem fratrum suorum verbo & literis præstitam, dimissus, Regem, non redeundo ad constitutam diem fefellerat, primusque cum castro *Luczko*, & terra *Wladimiriensi*, , sibi post primam expugnationem per *Casimirum* Regem factam, concesso, rebellionem ostentauerat. Nulla itaque verbo & oblationibus suis, deditionem pollicentibus, fides data, Rex & in agros ignem, populationemque late iussit extendi, & ipse cum reliquo exercitu, & bombardis, cæterisque apparatibus, castra *Luczko*, *Wladimiriam*, *Olesko*, & cæteras omnes munitiones in terra *Wladimiriensi*, quæ etiam vetusto nomine *Volenska* appellatur, consistentia, aggressus, in forti brachio capit, comprehendit, & expugnat; & vniuersam terram *Wladimiriensem*, cum castris suis, munitionibus, & præsidiis, *Lubardo* inde effugato, in suam redigit ditionem. Duobus autem castris principalioribus, videlicet *Luczko* & *Wladimiria* sibi reseruatis, quæ Baronibus *Poloniæ* dedit in tenutam, reliquam terræ *Wladimiriensis* portionem Duci *Alexandro Lithuaniæ*, filio *Michaelis* alias *Koriath*, Ducis *Lithuaniæ*, & nepoti *Olgyerdi* & *Keystuthonis*, viro expertæ sinceræque fidei, quo ab inuasione Ducis *Lubardi* & cæterorum *Lithuanorum*, tuta pacificaque consisteret, in gubernationem commendat. Castrum vero *Wladimiriense* ligneum, & in pluribus locis putridatum, vt proprietas eius, & terræ *Lucensis* sibi & Regno *Poloniæ* esset perpetua, atque diuturna, forti muro excocto latere, extunc & annis sequentibus, sumptuoso opere cœpit extruere. Postremo ad terram *Chelmensem* descendens, quæ etiam per *Lubardum* & gentes eius tenebatur, castro principali conquisito, cætera omnia in deditionem venere; eam cum capitali castro *Georgio Belzensi* Duci committit in tenutam. Ac sic præda onustus, & victoria gloriosus, terris *Russiæ*, quarum occupationem, defectionemque annis quindecem tolerauerat, feliciter recuperatis, victorem exercitum in *Poloniam* reduxit. Et Dux quidem *Alexander*, cui *Wladimiriensis* terra commendata fuerat, in promissa fide perstitit, verbo, pariter & opere se purum & sub-

Casimirus recupetat,

& Wladimiriense castrum muro format.

1366.

1366. subiectum erga *Casimirum Poloniæ* Regem demonstrans: Dux vero *Georgius Betzensis*, crebris callididatibus vsus, sæpe rebellionem facere tentauit, in vtramque partem notatus est claudicasse.

Casimirus Rex Prussiam lustrat,

Recuperatione terrarum *Russiæ* facta, *Casimirus Poloniæ* Rex exercitum soluens, in *Lanciciensem* & *Cuiauiensem* terras se conuertit, exinde vero in *Culmensem* & *Prussiæ* terras transiit, & vsque ad *Mariemburg* castrum, ordinem & politiem Cruciferorum speculaturus, peruenit. Vbi a Magistro *Prussiæ Vinrico* cum magno honore & gloria exceptus, per triduum quo illic morari voluit, sumptuose & opiparè, cum omni militum suorum caterua, procuratus est. Ex *Mariemburg* vero in terram *Pomeraniæ* descendit, & ex ea in *maioris Poloniæ* terras rediit. In omnibus autem locis, sub ditione Magistri *Prussiæ* consistentibus, per quæ ibat, & ad quæ diuertebat, per speciales Commendatores ad id specialiter deputatos, singula illi fuerunt, & suis omnibus, necessaria præbita.

& a Cruciferis honorifice excipitur.

Bodzanta Ep. Cracouiensis

Bodzanta Episcopus *Cracouiensis*, cum annis decem & octo *Cracouiensi* Cathedræ præsedisset, visu ante mortem aliquot annis debilitato, & tandem perdito, cœcitatis aliquanto tempore patiebatur angustias. Vnde a cmethonibus Episcopalium villarum, *slepy Biskup* cognomen sortitus est; duodecima die Decemb. in Curia sui Episcopatus *Kielcensi* moritur, & *Cracouiam* adductus, in Ecclesia maiori, in capella Corporis Christi, cum debito honore sepelitur. Hic oppido *Bodzancinensi* & situm & nomen indidit, & plures salubres ordinationes Ecclesiæ *Cracouiensi* reliquit. Post cuius sepulturam *Florianus* de *Mokrsko* Præpositus *Cracouiensis*, nobilis genere de terra *Sandomiriensi*, ex patre *Petro* Castellano *Sandomiriensi*, & matre *Christina* de domo *Ielithonum*, tres hastas pro insigni deferentium, per Prælatos & Canonicos *Cracouiensis* Capituli, via scrutinii electionem pro die Purificationis Sanctæ *Mariæ* celebrantes, anno Domini 1367. electus est, & vigesimum octauum locum inter *Cracouienses* Episcopos adeptus, ac per *Gregorium* Papam vndecimum in *Auinione* confirmatus & consecratus. Personali enim præsentia, iuxta constitutionem tunc practicatam, *Gregorium* Papam vndecimum adiens, & confirmari suam electionem, & se consecrari illic obtinuit: *Casimiri Poloniæ* Regis, tanquam Patroni, adiutus intercessionibus & consensu. *Bodzanta* autem Episcopus *Cracouiensis* præfatus, annis aliquot, priusquam morte absumeretur, limites inter bona Episcopalia ab vna, & bona monasterii *Calui Montis*, conficiendo, cœcitatem, de qua in superioribus scripsimus, incurrerat.

succedit Florianus.

Peregrinorum & forensium militum *Prussiæ* Magister *Vinricus* motus aduentu, duplicem eo anno in *Lithuanos* egit expeditionem. Et magna vastatione per cædem & ignem facta, captiuis pluribus *Lithuanorum* onustus in *Prussiam* reuertitur. Quem Dux *Lithuaniæ Keystuth* insecutus, tam secreto & silenti agmine *Prussiam* ingressus est, vt parum abfuit, quin castrum *Isterburg* interciperet, & Commendatorem prandio se reficientem captiuaret: ægrè tamen & castrum defensum & Commendator saluatus. Omnibus tamen equis & rebus, quæ ad Commendatorem pertinebant, receptis, duobusque districtibus spoliatis, vastatis, & incensis, cum pecorum & captiuorum præda, in *Lithuaniam* euasit. Propter quod Magister *Prussiæ Vinricus* tertiam in *Litduanos* mouet expeditionem. Et longius progressus, vastando singula, etiam supra fluuium *Nyemyen*, castrum & pontem ædificat, *Lithuanorum* clandestinas irruptiones restricturus. Eam ædificationem *Keystuth* Dux *Lithuaniæ* impedire conatus, vice bina cum gentibus suis exercitum *Pruthenicum* lacessebat; sed fugatus inde & repulsus, in congressum vniuersæ dimicationis venire veritus est.

Terna Pruthenorum in Lithuanos expeditio.

Montibus & foueis *Bithomiensis* oppidi in terra & diœcesi *Cracouiensi* sitis, plumbum argento permixtum, in abundanti copia fundentibus, oppidanis quoque *Bithomiensibus* vberrimo lucro ex montibus huiusmodi assiduè prouenienti vehementer ditatis, cœpit animus eorum ex rerum & diuitiarum affluentia superbire & intumescere. Quo tumore elati, *Petrum* de *Kozlie*, virum Iuris Canonici peritum Plebanum *Bithomiensem*, frequenter quoties quid graue consultandum erat, in Prætorium per bedellum, non petitione sed imperio accibant: Qui id ad notoriam referens iniuriam, dum vno dierum, vt in Prætorium iret a bedello iuberetur, *Nicolaum* de *Pikovvicze* Prædicatorem, cum diuinissimo Sacramento, dum se ipse in domo propria contineret, ire iussit. Qui dum illuc peruenisset, Consulibus rei nouitatem mirantibus, cœnaculum in quo consistebant, introiit. Et supercilii quo tegebatur, parte abscissa, mensam sternens, Sacramentum locauit, & tandem resumptum Sacramentum in Ecclesiam reportauit. Acti ob id in furorem ciues *Bithomienses* auctore *Laurentio*, alias *Lorencz*, Consule, secunda die Septembris in Plebanum & Prædicatorem manus sacrilegas & violentas iniiciunt. Et ignominiosè in eorum habitationibus comprehensos, & vsque in Prætorium, ligatis post tergum

Bithomienses ciues Plebanum suum interficiunt.

1367. gum manibus, in latronum & furum morem pertractos, suis legibus detestabilibus, Actores ipsimet & Iudices, iudicant, & ad indignam A mortem, nulla legitima defensione concessa, condemnant. Verberati deinde bipennibus, & frequentibus vulneribus cruentati, affecti, & obruti, educuntur ex Prætorio, & in piscinam propè Ecclesiam Sanctæ *Margarethæ* sitam proiecti, in vndis suffocantur, breui mortis impendio coronam immarcescibilem consecuti. Corpore autem *Nicolai* Prædicatoris viuo supernatante, iussit *Laurentius* carnifex illud per lictorem profundius submergi, & continuo oculi eiusdem *Laurentii* ex orbibus elapsi erupuerunt. Mortua tandem corpora, in Ecclesiam Parochialem relata, in choro B Ecclesiæ sepulta sunt. Facinore tam immani & horrendo, ad Episcopum *Cracouiensem Florianum* perlato, *Laurentium* carnificem primiductorem sceleris, cæterosque *Bithomienses* Consules & ciues Presbytericidii huiuscemodi patratores, ad tribunal suum euocat, & crimen suum confitentes, omni honore, dignitate, & officio priuat, filiosque & nepotes eorum, ad suscipiendos ordines sacros, & ad obtinenda Ecclesiastica beneficia inhabilitat; & oppidum *Bithomiense* cum Ecclesiis & Parochiis sibi vicinis, Ecclesiastico supponit interdicto. Et licet censurarum huiusmodi interdictique opprobrium excutere apud Summum Pontificem, quem sibi placabiliorem, C quàm suum Ordinarium fore rebantur, tentauissent: vix tamen biennio elapso, magna auri quantitate cameræ Apostolicæ soluta, & altari in Ecclesia *S. Mariæ Bithomiensi*, in remedium peremptorum; cuius vnicus *Cracouiensis* Episcopus est Patronus, sub titulo *S. Sigismundi* fundato, & duodecim marcis latorum grossorum annui census è Prætorio *Bithomiensi* soluendorum dotato, multis sumptibus & fatigis meruerunt ab excommunicatione, & Interdicto absolui. Ex eo autem tempore plumbi & argenti venæ in montibus *Bithomiensibus*, ob facinus in Christos Domini patratum, arefactæ & succisæ, & omnis minerarum prædictarum vsus, & stillicidium fertur desiisse. Ne D autem facilem pro suo nefando reatu veniam ciues *Bithomienses*, apud Summum Pontificem consequerentur, *Marcus* Præpositus *S. Vincentii* extra muros *Wratislauienses*, qui Ecclesiæ *Bithomiensis* collator est, & cuius monasterium plures decimas & introitus Ecclesiæ *Bithomiensis* tenet incorporatas, per suos Procuratores & impensas, apud Cardinalem Sancti *Petri* obstitit. Cui prædicta causa audienda & expedienda a Sede Apostolica fuit commissa.

Ab eoque tempore argenti & plumbi vena apud eos aruit.

Prussiæ Marschalcus Lithuaniam vastat.

Henricus Prussiæ Magister ex propriis duntaxat militibus comparato exercitu, & in gubernationem *Henrici Schindekop* Marschalci generalis tradito, illum in terras *Lithuaniæ* vastandas transmittit. Qui terras *Lithuaniæ* ingressus, nullam resistentiam reperiens, ferociter illas, & gradu concito vastat. Quinque autem districtibus celeriter peruastatis, & cæde senum & impuberum facta, vsque ad *Kovvno* grassatus est, octingentosque captiuos, & plures equorum & pecorum greges in *Prussiam* adduxit. 1367.

Nicolao Episc. Plocensi succedit frater Stanislaus.

Nicolaus Plocensis Episcopus, cum annis propè duobus sedisset, moritur, & in Ecclesia *Plocensi* sepelitur. Cui *Stanislaus* primus *Wladislauiensis* Ecclesiæ Præpositus, per electionem Canonicam succedit: Frater germanus *Nicolai* absumpti de *Golczeuo*, villa, & stirpe *Pravvditarum* ducens genus, a Summo Pontifice *Vrbano* quinto confirmationem, a Cardinali verò *Ostiensi* consecrationem sortitus.

Robore, ac solicita sedulaque repressione, *Casimiri Poloniæ* Regis, *Lithuanorum* Principes, rapto bellare quondam assueti, perterriti & perculsi, nunquam enim sine sua graui clade & incommodo vexare terras Regni *Poloniæ* Capitaneis & præfectis Regiis, magna cura, iuxta quod a *Casimiro* Rege docti iussique erant, obseruantibus quæque itinera, ac illorum agmina lacessere, prædasque raptas excutere non desinentibus contingebat. Recenti insuper bello, quo terris *Russiæ* eos exuerat & eiecerat, atterriti macerati que, cum terras Regias inuadere, aut prædas ex illis agere sibi periculosum formidolosumque putarent, in terras *Masoniæ* ex vicinitate sibi propinquiores, vbi minus resistentiæ cautelæque rebantur, (prout erat,) prouisum, diuertunt. Et facto ingenti agmine, Duce *Kieystutho* vsi, (illi enim omnem curam illius profectionis mandauerant) clandestinis itineribus per inuias syluas, ad *Pultovvsko* castrum & oppidum Episcopi *Plocensis* insperatè perueniunt. Et oppido quidem hominibusque in eo degentibus, & fortunis eorum, cum munitum non fuerit, illico potiuntur. Castrum autem cum enixius a Castellanis, & ab his qui fuga dissipati in illud confugerant, defenderetur, crebris lignorum pinaticorum struibus, mœnibus ad propinquū appositis, incendunt. Ex quo quidem incendio serpente flamma, & castrum & homines in eo conclusi, non valentes quoquomodo virtutem ignis restringere, conflagrarunt. In vicinas denique villas populatione extensa, multa hominum & pecorum aliarumque rerum præda capta, antequam *Semouitus* Dux *Masouiæ* iustum posset ex gentibus suis congregare exercitum, celeriori cursu, quàm venerant, in *Lithuaniæ* terras diffugierunt. Id bellum *Lithuanis* apud *Masouiam* agentibus, *Pruthenicus* exercitus Duce *Henrico* Marschalco *Prussiæ*, ingressus in *Lithuaniam*, multas cædes, multa in- 1368.

Lithuani castrum & oppidum Pultovvsko comburunt.

1368. incendia peregit: & cum captiuorum ac prædarum multitudine in *Prussiam* reuersus est.

Quindecima mensis Maii, *Matthias* olim *Wladislauiensis* Episcopus, annos tantummodo quatuor, ex quo Pontificatui, propter cœcitatem quæ acciderat illi, cesserat, superuiuens, moritur, & in Ecclesia *Wladislauiensi*, quam in omnibus partibus suis muro erexerat & consumauerat sepelitur. De successore suo & nepote *Sbiluto* querelas dum viueret, apud aures Prælatorum & Canonicorum *Wladislauiensium*, cum *Sbilutho* Episcopo recumbentium, ingeminare solitus, quod negligentius ab eo, sibi beneficii præstiti oblitus, tractaretur: obtestans omnes, ne de sedibus suis vel beneficiis cuiquam, quantumuis charo vel proximo, cederent, casus sui documento affectiones suas moderaturi.

Multa bella ciuilia in Europa. Stridor grandis bellorum ciuilium, dura quoque seditionum & commotionum afflictio & tempestas, in terris & regionibus *Brandeburgensibus*, *Lubucensium* Marchionum, item in terris *Svvantoborii* Ducis *Stetinensis* & *Pomeraniæ*, alias *Stolpensis* item in regionibus *Vedlensium* & *Sczegloczonum* Baronum: in terris item Comitum de *Novvigrod*: item in terris *Cassubitarum*: item in regione Episcopatui *Kamyenensi* subiecta, exorta est, & adeò grassata, vt Principes & primores dictarum terrarum, in viscera propria mucrone conuerso, se inuicem consumerent, vt præter castra & oppida munita, nullum remaneret villagium, nullus vicus, qui non ignis voragine deleretur.

Stetinensis Dutatus a gentibus Ianussii Vedelski vastatur, Octaua Decembris, gentes *Ianussii Vedelski*, tam equestres quam pedestres, ex castro *Czlopensi*, eidem *Ianussio Wedelski*, per *Ioannem* Iudicem *Posnaniensem* & germanum suum *Vincentium* obligato, egressæ, pedestrium etiam de *Thuczin* & de *Czlopensi* districtibus, copiis adiutæ, terram *Stetinensis* Ducis *Svvantoborii* inuadunt, spoliant, vastant, & exurunt. *sed non impune.* Cum autem die tertia cum multiplici præda reuerterentur, *Svvantoborius* Dux, cum gentibus *Wratislai* Ducis, de *noua Stetin* patrui sui, & cum auxiliaribus ciuitatum aliquarum, & signanter oppidi *Stargard*, circa quoddam stagnum, (fugere enim, dulcedine prædæ illecti, licet poterant, nolebant) consecutus, fortiori ipse *Svvantoborius* Dux fretus exercitu, conflixit; & pluribus occisis, prædam omnem recuperauit & reduxit.

Mortuo Duce Svvidnicensi Boleslao Vigesima septima Iulii, *Boleslaus Svvidnicensis* Dux, nepos ex sorore *Casimiri Poloniæ* Regis, nullam prolem de *Agnethe Austriæ* Ducissa consorte sua suscipiens, in *Szvvidnicz* moritur, & in monasterio *Grissouiensi* sepelitur. In hoc 1368. *Svvidnicensium* Ducum deficiente stipite, & *Ducatus eius*
A *Svvidnicensis* & *Iavvriensis* Ducatus, ad *Bohemiæ* Regem *Carolum*, ratione consortis suæ secundæ *Annæ* filiæ vnicæ *Iavvriensis* Ducis, *Henrici*, fratris germani *Boleslai Svvidnicensis*, est deuolutus. *ad Imp. deuoluitur.* Qui extunc Duces habere desinens, in prouinciæ formam redactus est. Ex hac secunda consorte *Anna Carolus Bohemiæ* Rex, vnum filium *Venceslaum*, morte patris secuta, *Romanorum* & *Bohemiæ* Regem, & vnam filiam, * * * Duci *Austriæ* desponsatam susceperat.

Henricus I. Dux Opoliensis moritur, *Svvidnicensem* Ducem *Boleslaum*, *Henricus I. Oppoliensis* Dux secutus, apud *Opoliam* vltima Decembris moritur, & apud monasterium fratrum minorum sepelitur, duos
B filios *Wladislaum* & *Boleslaum* relinquens, ex *Elisabeth* filia *Bernardi* Ducis *Svvidnicensis*, & nepte germana *Casimiri* Regis *Poloniæ*, susceptos.

Quindecima Augusti, grandis aquarum inundatio ex assiduo pluuiarum imbre in Regno *Poloniæ* proueniens, in frequentibus locis frumenta, fructus terræ, oues, boues, pecora & iumenta submersit. *Inundatio in Polonia.*

Stanislaus primus *Plocensis* Episcopus, ex vrbe, confirmatione & consecratione sua obtenta, reuersus, biennio, ex quo promotus fuerat, non impleto, paralysi ex- *Stanislao Episc. Plocensi*
C cruciatus, moritur, & in *Plocensi* Ecclesia sepelitur. In cuius locum Capitulares electione pro prima die Ianuarii celebrata, *Boleslaum Sovvka* de *Golczevvo* Nobilem *Pravvditam* Canonicum *Plocensem*, & duorum immediatè præcedentium Episcoporum, videlicet *Nicolai* & *Stanislai* germanum, via scrutinii eligunt; a *Ianussio Gnesnensi* Archiepiscopo, de fauore *Semouiti* & *Ianussii* Ducum *Masouiæ* confirmatum & benedictum. *succedit frater Boleslaus*

Bregensis Ducatus partem dimidiam, 1369. per *Venceslaum* Ducem *Legnicensem*, in liuorem fratris *Ludouici*, *Boleslao* Duci *Bellum inter Duces Slesiæ.*
D *Svvidnicensi* venditam, *Ludouicus* præfatus *Bregensis* Dux, iuxta fœdus, quod *Carolus* Imperator & *Bohemiæ* Rex, inter dissidentes fratres, *Venceslaum Legnicensem*, & *Ludouicum Bregensem*, concordando, pepigerat, liberaturus, *Oppoliensibus* Ducibus *Wladislao* & *Boleslao*, quibus partem ipsam *Boleslaus Svvidnicensis*, velut consanguineis suis, moriturus donauerat, duo millia soluit marcarum, & ciuitatum eiusdem sortis, videlicet *Grodkovv*, *Piczczen*, & *Cruczborg* principalium, accipit possessionem. *Oppolienses* autem Duces *Wladislaus* & *Boleslaus*, ad grandem reuocantes iniuriam, quòd de sorte Ducatus *Bregensis* dimidia, fuerunt per *Ludouicum* Ducē *Bregensem* exclusi & redemti, multiplicibus guerris, damnis,

&

Digitized by Google

1369. & inuasionibus Ducatum *Bregensem* inuadunt, & afficiunt. Quorum inuasionem *Ludouicus Bregensis* Dux non ferens, opponit illis A resistentiam, & ex parua odiorum scintilla, in vniuersalem dimicationem per vtramque partem ventum est. Certamine autem prope *Cruczborg* inito, edita vtrinque strage, cessit *Ludouico* Duci *Bregensi*, iustius bellum & arma tractanti, victoria. Magna extunc pace vsus, *Bregense* oppidum, fundatam illic a se, & fratre suo *Venceslao* Duce, ad honorem *S. Ioannis* Baptistæ, & *S. Heduigis*, quorum meritis & suffragio se aduersarios profitebatur vicisse, Collegiatam Ecclesiam, & certum numerum in ea instituens, impetrato a Sede Apostolica priuilegio, vt Decanus illius diebus solennibus, mitra vtatur Pontificali, item fundatis Mansionariis, qui B Beatæ Virgini *Mariæ* horas annis & diebus singulis psallerent, nobilitat, & oppidum *Bregense*, de multiplicibus debitis, vsuris, obligationibus, censibusque, quibus illud pater suus *Boleslaus Bregensis* Dux inuoluerat, eximit, libertat, & exoluit. Duobus filiis, videlicet *Henrico* & *Venceslao*, ex quibus *Venceslao* immaturè mortuo, *Henricus* solus sortem paternam possedit. Item idem tribus filiabus inclytus. Prima erat *Margaretha*, *Alberto Bauariæ* Duci desponsata, altera *Heduigis* quæ Duci *Wsvviczimensi*, nupserat; *Catharina tertia*, in *Trzebnicensi* monasterio Abbatissa.

Casimirus Rex auream crucem Cracov. Ecclesiæ donat.

Duodecima die Februarii, *Casimirus Poloniæ* Rex crucem magnam de auro purissimo, margaritis & lapidibus pretiosis, distinctam, ligno insuper Dominico gloriosam & magnificam, Ecclesiæ *Cracouiensi* donauit. Et quamuis *Cracouiensis* Ecclesia pluribus clenodiis, liberalitate Regum & Principum atque Pontificum refulgeat insignis, non habuit tamen, nec in hanc diem habet clenodio crucis præfatæ quicquam vel nobilius, vel excellentius.

Henricus Dux Glogouiensis moritur.

Henricus Zeganensis & *Glogouiensis* Dux, quem à *Carolo Bohemiæ* Rege mediam partem *Glogouiensis* oppidi, contra ius fasque per *Ioannem Bohemiæ* Regem occupatam, exegisse monstrauimus, *Casimiri Poloniæ* Regis, propter tertiam vxorem *Elisabeth*, socer, moritur, & in *Zeganò* apud Canonicos Regulares iuxta paternum sepulchrum sepelitur; tres filios, videlicet *Henricum* seniorem, *Rudolphum* & *Henricum* iuniorem, relinquens. Inter quos Principatus *Zeganensis* taliter partitus est. Nam *Henrico* seniori cessit *Zegan*, *Groszna*, *Neuemburg* & *Svviebodzin*. *Rudolpho* media pars *Glogouiæ*, *Gora*, & *Stinauia*, ac *Heycendorff*. *Henrico* vero iuniori, qui *Sperling* cognominatus est, *Freystath* & *Sprotauia*.

Vrbanus Papa quintus, cum annos octo sedisset, veneno intoxicatus, obiit. Post cuius mortem, Cardinales conclaue ingressi, *P. R. Gregorium* vndecimum eligunt: qui ante vocatus est *Petrus* de *Belle*, Diaconus Cardinalis. Post eum sequitur tribulatio Ecclesiæ, quam Beata *Brigitta*, propter peccata hominum futuram prædixit. 1369.

Vrbano V. succedit Gregorius XI.

Auxiliis militum peregrinorum, qui ex *Almania* oris venerant, *Vinricus Prussiæ* Magister exhilaratus, in *Lithuaniam* hostiliter ire pergit. Et quo efficacior sua foret expeditio, lapides, cæmentum, & lateres, castrum constructurus, secum vehit. Ad fluuium itaque *Nyemyen* perueniens, multam materiam pro erigendo muro a *Lithuanis* in exstructionem castri congestam reperiens, & prosperari suum desiderium agnoscens, castrum a fundamentis, nomen ei *Gothisvverder*, id est, *Insula Dei*, imponens, initiat, & infra tempus semestre consumat. Præsidioque forti militum imposito, reuertitur in *Prussiam* pro festo Pentecostes: terra *Lithuaniæ* circumcirca populata, prædata, & exusta. *Lithuanorum* autem Duces *Olgyerth* & *Keystuth*, super extructione castri, & patriæ suæ occupatione furore & indignatione pleni, Magistro *Prussiæ* discedente, cum potentiis suis contra castrum *Gothisvverder* adueniunt, & quinque hebdomadis illud assiduè nocte & interdiu impugnando, Cruciferis dissimulantibus, neque probè illud tuentibus, conquirunt. Et maiori parte præsidii trucidata, cæteros in dira vincula coniiciunt. Et quamuis postea de vtriusque partis beneplacito commutatio captiuorum acceptata fuerat, in dicta tamen ad id exequendum indicta, Duce *Keystuth* contra *Prussiæ* Marschalcum *Henigum Schindekop* superius loquente, re infecta discessum est. Quapropter *Henigus* Marschalcus in *Prussiam* reuersus, magno exercitu comparato, intrat *Lithuaniam*, & castrum *Beiern* circumdat, & vehementi impetu expugnatum conquirit. Requisitus autem per Nuncios Ducis *Keystuth*, vt castrum conquisitum, antequam in eum D grassaretur, reddat; in indignationem versus, & castrum, & centum nouem *Lithuanos* cum castro conflagrat, cæteros vincit. Dux itaque *Kieystuth* mansuetiori animo vsus, colloquium petit: Vbi captiuorum hinc inde permutatio secuta est. Sed nec Dux *Kieystuth* modestiam seruare potuit, sed comminatus est pro anno futuro se in *Prussiam* aduenturum. Ea comminatione Magister *Prussiæ Vinricus* motus, duplicem iterum eodem anno hyeme in *Lithuanos* expeditionem per Marschalcum *Henigum Schindekop*, in vulgari *Polonico Odrzygłowá* egit, & in vtraq; feroci cæde & flamma in *Lithuanos* de-

Magister Prussiæ castrum in oris Lithuanorum ædificat.

Quod cum Lithuani conquirerent.

Henigus iterum ac tertio in eos agit expeditionem.

Digitized by Google

1369. debacchatus, castrum *Pastow*, Capitaneo illius, *Gerdo* nomine, effugato, conquisiit, & magnam prædam captiuorum & spoliorum A retulit.

1370. Natalem Domini nostri IESV CHRISTI, *Casimirus Poloniæ* Rex diem cum debita solennitate & veneratione *Cracouiæ* peragens, inde dum iam Quadragesimales dies propinquassent, in terras maioris *Poloniæ* cum curia sua diuertit. In quibus cum veris & æstatis tempora exegisset, versus terras *Sandomirienses* & *Russiæ*, autumnum & partem hyemis, vacando ferarum capturis, illic exacturus, iter suum reflexerat: Iamque in curiam Regii oppidi *Przedborz*, pulcherrimo muro per eum constructam, perueniens, diem Natiuitatis Sanctæ *Mariæ* illic festiuabat: Vbi insperato morbo & aduersa valetudine vehementer obrutus est. Ascensuro siquidem Regi currum iam aptatum præparatumque in tantæ festiuitatis die, & in venationem ceruorum in syluam propinquam transituro, per viros timoratos & deuotos consultum est, *ne in dicata Virgini gloriosæ die, venandi aggrederetur opus, superesse plures dies, quibus id licentius posse aiebant suppleri, diemque illam seruili opere non violare.* Vera & sana Rex illos suggessisse ratus, animum à venando reuocauerat, aliorum tamen susurratione incensus, variato priori saniorique consilio, curru ascenso, ad nemus venatum perrexit. Vbi dum die altera venationi dans operam, fugientem ceruum auidius insequitur, gradario cui insidebat, propter obstacula & inuia, in cursu veloci cadente, Rex ipse velut homo carnosus & senilis, adeò vehementer concussus collisusque est, vt nonnisi in curru, ad hoc vix in villa propinquiori reperto veheretur. Febri deinde correptus, industriaque medicorum ab ea solutus, versus *Sandomiriam* contendit: spretisque medicorum, & præsertim Magistri de *Colonia*, viri in arte illa solertis, & experti, consiliis, in crapulam & balnea, vtendo fructibus, inordinatè se resoluit. Ex balneo autem *Sandomiriæ*, cuius vsum Magister *Henricus* sibi, quasi cuiusdam veneni vim, vitandam iniunxerat; mox graui recidiua, iuxta quod medicus pronunciauerat, vexari cœpit. Sentiensque morbum inualescere, versus *Cracouiam* redeundum satiùs esse duxit. Et *Sandomiriâ* egressus, flammam febris credens rescindere, medico necquicquam inhibente, gelidam aquam bibit, quæ illi acriores ignes illicò incendit. Illo itaque die in *Chrobrzani* ad militem Curiæ suæ *Goworkonem* perueniens, grauissimâ febri, tot incommoditatibus, quas sibi ipsemet

Casimirus Rex venatum iturus

febri corripitur

conflauerat, affectus, torquebatur adeò validò dolore, vt tam milites quàm medici illum nocte subsequenti animam exhalaturum existimarent. Verùm altera die febrium flammis aliquantulum arte medici restrictis & inhibitis, ex *Chrobrzani* discedens, ad vehiculum impositus, per milites certatim rhedas subeuntes, & vicissim subcollantes, vsque ad monasterium *Kopriuiacense* ordinis Cisterciensis, lento & pedestri gradu vehebatur. In quo grandis erga Regem militum charitas pietasque monstrata est, qui in iumentorum morem pro efficienda Regis sui salute, ministerium rhedariorum implere non horrebant. In monasterio autem *Kopriwnicensi*, quiescens B octo diebus, ad religionem votaque conuersus, templi *Plocensis*, in quo caput *Sigismundi* Regis & Martyris, singulari seruabatur veneratione, ruinas se reparaturum; & pro Vicariis eiusdem *Plocensis* Ecclesiæ, pro Dei & Matris eius honore, quotidianas distributiones, quæ quartæ appellantur, se ordinaturum deuouit. Et pro illo exequendo Capellanum Curiæ suæ *Ioannem* de *Skrzin* in *Ploczkam* transmittit, vtriusque rei effectum celerrimè, vt Rex ipse mandauerat, plenariè executurum. Alleuiationem autem ægritudinis suæ præsentiens, ex *Kopriwnicensi* monasterio, in *Osziek* perueniens, & Magistri *Matthæi* alterius medici permissu, cæteris omnibus C medicis improbantibus, medonem bibens, in ampliorem recidiuationem deuenit. Ex *Osziek* in castrum pulcherrimum & nobile nouæ ciuitatis *Korczin*, quod opere sumptuoso fabricauerat, aduectus, aliquantam moram, donec virium restaurationem & ægritudinis diminutionem sentire cœpit; in eo immoratus, versus *Cracouiam*, Magistro *Matthæo* instigante, contendit. Mox quoque in primo nocturno, siue intempestiuo motu, siue virtute morbi, validis cœpit febribus, non simplicibus quidem, sed erraticis, & nunc quartanis, nunc tertianis, interdum quotidianis agitari. Et dolor quidem errante febre, tolerabilis putabatur. Verùm dum D prima die Octobris *Cracouiam*, febre coadunata, adductus, validiùs à languore premeretur, altera die, prima videlicet Nouembris, mandauit per interpretem à medicis perquiri, *num iam Cracouiam peruenissent.* Quibus interrogationem suam velut delirantis irridentibus, adiecit: *Non ignoro siquidem me Cracouiam aduenisse, sed vestrorum promissorum inquisitione mea inscitiam vanitatemque coarguo, qui curari me quamprimùm Cracouiam ingrederer, siccis herbis, & cæteris apothecarum contentis, quæ in rure minimè haberi poterant, promittebatis.* Medicis autem rubore perfusis, & ope- 1370.

Digitized by Google

1370. operas suas in eius curatione pollicentibus, exigere ab illis destitit, quatenus omni pauore circumscripto, quid de conualescentia sua sentirent, plenè & intrepidè panderent. Et si mors propinqua immineret, quatenus domui suæ tempestiuè consuleret, denunciare non dubitarent. Medicis autem non solùm conualescentiam ex præsenti morbo, sed & longam vitam, copiosis dilatisque sermonibus portendentibus; Rex altiori sensu se intelligens debilitari, quamprimùm tertia dies Nouembris illuxit, *Floriano Cracouiensi* Episcopo, & *Wladislao* Duce *Oppoliensi* nepote suo, & *Elisabeth* Ducissa *Swidnicensi*, *Boleslai* germana, filia sororis *Casimiri* Regis, quem *Ludouicus Hungariæ* Rex, ad visitandum Regem transmiserat, & præstantioribus Prælatis & Canonicis *Cracouiensibus*, & militibus suis, in cubiculum accersitis, primum fidei Catholicæ articulos Symboli oratione professus, testamentum condidit. Per quod duabus filiabus suis virginibus, *Anna* & *Heduigi*, ex filia *Henrici* Ducis *Glogouiæ* tertia vxore susceptis, omnia ornamenta lectorum, cortinas, & velamenta, bysso, purpurâ, gemmis, margaritis, & lapidibus pretiosis rari operis fulgentia, item omnium vasorum iocalium & clenodiorum de argento medietatem, reliquam medietatem *Heduigi* consorti suæ. Item nepoti suo ex filia *Elisabeth* primi matrimonii *Casimiro* filio *Bogulai* Ducis *Stetinensis*, *Siradiensem*, *Lancitiensem*, & *Dobrzinensem* Ducatus, & quatuor castra, *Kruszwiciam*, *Bidgostiam*, *Balachow*, & *Walcz*. Item Ecclesiæ *Cracouiensi* crucem magnam auream, pluribus gemmis & lapidibus ornatam, notabilem portionem Dominici ligni habentem, quæ decem millibus florenorum appenditur. Item Ecclesiæ *Gnesnensi*, monstrantiam argenteam deauratam & insignem, reliquiis Sanctorum refertam, & Bibliam. Item brachium Sancti *Cosmæ* in ciborio argenteo deaurato Ecclesiæ *Posnaniensi*. Item duobus filiis suis naturalibus *Nyemyerze* quem ex *Iudaa* susceperat, & *Ioanni Bogudza*, villas *Kuthaw*, *Iurzincz*, & *Drugnya*. Item *Sbigneo*, & *Przedborio*, atque *Pakossio*, filiis *Sbignei* de *Brzesczie*, oppidum *Włodzisław* Regium, cum aliquot villis. Item *Ioanni Zakliká* castrum *Międzigorze* in terra *Sandomiriensi*, *Iasczkoni Zorawski Podgaie*. *Paulo Złodzi Niekłay*. Et pluribus aliis Curiensibus, militibus, & seruitoribus suis, villas, oppida, Aduocatias, possessiones, domos, pecunias, in certo numero & quantitate dedit, contulit, & legauit. *Ioannem de Strzelcze* vocatum *Suchiwilk* Decanum *Cracouiensem*, & Cancellarium Regni *Poloniæ*, huiusmodi testamenti sui, constituens legitimum executorem. His itaque & aliis multis, memorabili ordine compositis, Diuinissimo Eucharistiæ, cum magna deuotione & lachrymarum effusione, percepto viatico; sacro etiam oleo, confessione suorum scelerum perprius vicibus aliquot facta, delinitus, vt Catholico Principi conueniebat, religiosissimè in *Szala basza* magna in castro *Cracouiensi* ad meridiem sita, feria tertia proxima ante festum Sancti *Leonardi*, quæ fuit quinta Nouembris, Spiritum suum, vt piè credendum conuenit, Christo reddidit, & in pace feliciter obdormiuit, humanæ sorti subtractus maiore *Polonorum* damno quàm suo. Rumore autem, qui in tali re etiam velocitatem Nunciorum præire solet, mortem suam diuulgante, ad vicinos Prælatos & Barones Regni *Poloniæ* perlato, *Iaroslaus Gnesnensis* Archiepiscopus, quæ & ipse ad compatiendum Regi super sua infirmitate *Cracouiam* veniebat, item *Petrus* Episcopus *Lubutensis*, & magna Baronum, militarium, atque popularium, ex terris, præsertim vicinioribus, *Cracouiensium*, & *Sandomiriensium*, multitudo suapte, ad cohonestandum funebrias chari Regis, conuenit. Tertia itaque mortis die, quæ fuit septima Nouembris, à tribus Pontificibus, *Gnesnensi*, videlicet, *Cracouiensi*, & *Lubucensi*, à Duce *Wladislao Oppoliensi*, & Baronum, militarium, & popularium frequenti numero, in omnibus Ecclesiis & monasteriis vrbis *Cracouiensis* exequiis celebratis; postremò dum ad maiorem Ecclesiam ventum est, *Iaroslaus Gnesnensis* Archiepiscopus, assistentibus sibi cæteris Episcopis, missam defunctorum peragens, cætera omnia quæ vel salutis, vel honestatis esse credidit, lege iustissimâ persoluit. Corpus deinde exanime, non in paterno sarcophago, sed in speciali loco, in latere dextro propè maius altare, terræ mandatum est. Arbitrantibus vniuersis statibus, singulari eum decorandum mausolo, qui singulari in patriam & Ecclesiam *Cracouiensem* vsus est charitate. Quod successu temporis sumptu Regio, tabulis imaginibusque marmoreis, faciem etiam Regis *Casimiri*, qualis viuus apparere solebat exprimentibus, ornatum est. Tantus autem in funere Regio, corpus sepeliendo, coortus erat Ecclesiasticorum & Secularium, militarium & popularium, diuitum & pauperum, ploratus & luctus, vt non solùm *Cracouiensis* Ecclesia, sed vniuersa vrbs *Cracouiensis*, vocibus, pium Regem deflentium, & sibi immaturâ morte ademptum querentium, resonaret: vt vnumcumque mœrori & fletibus indulgentem, parentem crederes filium, aut ma-

& variis varia legans — *moritur.*

Digitized by Google

1370. trem vnigenitum, amisisse. Silentium deinde apud omnes obstinatum, & surdæ ad omnia solatia aures, quæstionesque crebræ A variæ, quid deinde futurum esset? & & cæteræ lamentationes, quales in tali casu dolor suggerit, mœroris quoddam ostentabant producebantque certamen. Dolor insuper nuper amissi & perditi Regis, cuius charitas & virtus, priuatione magis quàm fruitione notata, percepta & cognita est, vniuersos in luctu continuo versari cogebat. Annum tunc ætatis sexagesimum, cum excessit, impleuerat. Non secus propter charitatem in patriam, & iustitiam in singulos, quàm quod in florenti & viridi decessisset ætate, à suis omnibus Ecclesiasticis & secularibus, locupletibus & inopibus, desideratus.

Semouitus Masouiæ Dux quædam castra sui iuris fecit.

Semouitus Masouiæ Dux, *Casimiri Poloniæ* Regis morte per filium, quem ob id in Curia Regis tenebat, nunciata, castra illicò *Ploczko*, *Rawa*, *Vischegrod*, *Gostinin*, & *Sochaczow*, adiit, & ea extunc iuris sui fecit: Capitaneis & Tenutariis eorum, & ex præcepto *Casimiri* Regis, quod viuens illis fecerat, & ex pretio, quod illis datum & promissum à *Semouito* Duce *Masouiæ* fuerat, in ditionem illius vltrò spectantibus.

Laudes Casimiri.

Ex omnibus siquidem Regibus & Principibus, quos vnquam Regnum *Poloniæ* superioribus temporibus habuit, *Casimirus* secundus *Poloniæ* Rex, meritò à *Polonis* plangendus desiderandusque erat, præsertim cum nullum lumborum in sexu virili legitimum superstitem reliquisset. Is enim inter Reges *Poloniæ* vnus extat, qui Regnum ipsum non solùm viuificauit, sed & amplius magnificauit; & variis castrorum, templorum, ciuitatum, & curiarum muris, pulcherrima structurâ & opere extulit. Nam primùm castrum *Cracouiense*, palatiis, thalamis, turribus, fossatis, sculpturis, picturis, tectis; item ciuitatem *Casimiriam* iunctam *Cracouiensi* vrbi, item *Wieliczkam*, *Skawinam*, *Ilkusz*, *Bedzin*, *Lublin*, *Calisch*, *Pizdri*, *Lelow*, *Sandomiriam*, *Visliciam*, *Schidłow*, *Radom*, *Opoczno*, *Wawelnicza*, *Stawiszin*, *Wielun*, *Conin*, *Piortkow*, *Lancitiam*, *Ploczko*, *Inowłodz*, *Leopolim*, *Sanok*, *Crosnam*, *Czchow*, ciuitates, castella, & oppida; item castra & curias, *Posnaniense*, *Calissiense*, *Sandomiriense*, *Plocense*, *Niepołomicense*, *Lublinense*, *Leopoliense*, *altius & inferius Pizdrense*, *Siradiense*, *Wielunense*, *Lancitiense*, *Colo*, *Schidłow*, *Przedborz*, *Brzeznica*, *Bolesławiec*, *Ostrzeszow*, *Przemisliense*, *Lanczkoronense*, *Bedzinense*, *Lelouiense*,

Quid per ipsum sit ædificatum

Czorschtin, *Ocziec*, *Krzepicze*, *Sieciechow*, *Solecz*, *Zawichost*, *Nouæ Ciuitatis* dictam, *Korczin*, *Conin*, *Nakieł*, *Velen*, *Międzirzecz*, *Cruszwicza*, *Złotoria*, *Bidgostia*, *Lubaczow*, *Trabowla*, *Halicz*, *Costen*, *Opoczno*, *Schidłow*, *Przislow*, *Rauam*, *Vischegrod*: Item templa & ædes sacras, videlicet duas Ecclesias Collegiatas in castro *Cracouiensi*, videlicet *S. Michaelis* & *S. Georgij*, item hospitale in *Stradomia*; item *Sandomiriensem*, & *Wisliciensem* Collegiatas; item in *Stobnicza*, *Schidłow*, *Lapschice*, *Gargow*, *Niepołomicze*, *Solecz*, *Opoczno*, *Corczin*, Sancti *Stanislai* in *Rupella*: Item monasteria, in *Piotrkow*, *Lancitia*, *noua Ciuitate Korczin*, muris, structuris, picturis, tectisque sumptuosis construxit. Ac eisdem Ecclesiis & mona-B steriis, cruces, calices, libros, iuxta magnificentiam Regiam, in auro, argento, & gemmis, donauit. Ac ne singula in longum prosequar, haud vllum facilè præteriit Regni *Polonici* locum, vetustarum arcium atque vrbium, in quo nouos muros non erexerit, labantes non renouauerit, aut quæ deesse videbantur, appositis non extulerit. Ad cætera verò castra, curias, Ecclesias, & domos sub suo regimine, ex muro per militares, ciues, aut populares erecta, petentibus liberalia præstabat suffragia, & ad perfectionem cœptorum operum, illos verbo & exhortatione animabat. Tantus enim illi ad ma-C gnificandum, locupletandumque Regnum *Poloniæ* inerat amor, vt grauissimos & notabiles sumptus, in erigendis ex muro Ecclesiis, castris, ciuitatibus, & curiis, faciendo ad id omnem solicitudinem, curamque intenderat, vt *Poloniam*, quam luteam, ligneam, & squalidam reperierat, lateritiam, gloriosam & inclytam, sicut euenit, relinqueret. Nam quicquid *Polonia* in castris, Ecclesiis, ciuitatibus, curiis, & domibus murorum continet, id pro maiori parte ab ipso *Casimiro* Rege, & suis Regiis sumptibus est perfectum. Et licet, vt superiùs perstrinximus, procliuis in libidinem fuerit; Clericos tamen, quos sciebat pudicos & continentes, factiuosque, D vel in aliqua parte peritos & excellentes, etiamsi sortis humilis & obscuræ originis fuissent, singulari illos prosequebatur honore & fauore: & neglectis præteritisque nobilibus, suis seruitoribus & familiaribus, eos in beneficia suæ collationis, & ad regimen castrorum, curiarum, & bonorum suorum, motu proprio promouebat. Id quoque in peculiari habebat cura, vt Prælati, Canonici, & Ecclesiarum Parochialium Rectores, circa suas Ecclesias, residentiam facerent personalem. Et cmethonibus colonisque, vt à militaribus & Nobilibus non fierent oppressiones & iniuriæ: quo factum est, vt cmethones & co- 1370.

Digitized by Google

1370. coloni, sub militaribus & Nobilibus degentes, quotiescumque per suos Dominos & hæredes grauabantur, toties ad illum habebant fidum A responsum atque recursum, ipseque pro illis & eorum iniuriis, effectualem oppositionem seuere & rigidè interponebat, vt nemo, quantumcumque magnus, potens, & diues, auderet in suos esse cmethones violentus, grauis, & iniurius: Rege *Casimiro*, vnumquemque pro sua factione, excessu, aut demerito, dignâ mulcta coercente. Ob quam rem asperius, (vt militaribus apparebat) in eos practicatam, sugillationem vitare non potuit, quin *rusticorum Rex* a Nobilibus & militaribus vocitaretur. Quam notam patienter & æquo animo ferens, in defendendo pupillo, aduena, vidua, in administranda cuilibet iustitia, in plectendo fure, prædone, oppressore, latrone, nihil rigoris, nihil B animi remittebat: eundem tenorem in paupere iuxta ac diuite demonstrans, virtutibus præmia, sceleribus supplicia compensans. Bonos in pretio haberi, pessimum quemque calcari, florere iustitiam, honorem esse viris fortibus, exulare malos Nobiles & ciues ex rapto viuere assuetos, bonos autem atque honestos in suum Regnum suique Regni vrbes vndecumque transferri: in construendis, reparandis, ornandisque Sanctorum Basilicis, munificus, & studiosus: Vir statura eleuata, corpore crasso, fronte venerabili, crine circino & abundanti, barba promissa, voce aliquantulum balba sed sonora. Præceps in comessationes, venationem, Venerem, & cæteras voluptates. In C patriam clemens, in subditos modestus, in amplianda ornandaque patria, & Republica, cupidus, comis, & frugi, cuilibet conditioni, generi, atque ætati, facilis ad eum patebat accessus: summæ humilitatis, per quam pauperi iuxta ac opulento, se impartiebatur, & propter illam, offensionem militum vitare non potuit, propensiorem curam rusticorum, quàm sat Regi erat, eum habuisse criminantium. Tanto sanè iustitiæ cultu & moderamine in omnes, tam nobiles quàm agrestes propensus, vt colonis proprios Dominos & hæredes iniquitatem & iniuriam inferre prohibuerit. Ipsosque iuxta ac peculiares tutatus est; exem- D ptoque interdum maiori nummo, homini de hærede suo querenti, monens vt ignili mercato & silice in campo reperto (si aliter non daretur) incendio se vltum iret, illum tradebat. Eaque licentia multorum hominum militarium; fortunas subiectorum suorum expilantium, aut illos grauantium refrenauit. Crassus & medius corpore, vultu plenus, comessationis cupidus, ad diligendum patriam naturali instinctu promptus, vt nihil magis quæreret, quam illi prodesse, & ornare illam decoribus quàm plurimis. Cuius ea charitas in patriam, ea munificentia, ea liberalitas, ea solicitudo, ad ornandam illam, vt superiores omnes *Poloniæ* Reges, & qui illum ad nostram ætatem secuti sunt, charitate vicerit. Per promulgationem edictorum & iurium, per distinctionem stratarum, per constructionem & locationem artium & vrbium, marmorea mole aut petrosa lucentium, per ædificationem Ecclesiarum; Certo rectoque iudicio statum Regni, ordines, Magistratus, & officia stabiliens; ornatum suum, stabilimentum, & splendorem, sub inerti licet & inculto gubernatore, ex *Casimiri* ordinatione retentura. In popinam ventremque procliuis. Non exigua illi cura fuit, quid esset, quid quoque biberet, per omnem ætatem, testimonio eorum qui nouerant illum viridem, & postea iam senem: redimens vitia virtutibus; plura habebat quæ meritò laudari debuerant, quàm quibus debebat ignosci. Erat insuper in eo fides sincera, pietas domestica; & par quædam in omnes æquitas: Regius denique splendor atque munificentia. Lubricus tamen, vt præmisimus, & intemperantis in mulieres ingenii. Tutelam pro vniuersis opponens suæ defensionis & iustitiæ, quibus minus resistentia potentiæ suffragabatur. Exacta diligentia quoslibet calumniatores graui mulctâ afficiens. Molestè enim tulit, dum nocentem adumbrata liberabat veritas; & innocentem ingeniosa falsitas obruebat. Inter Reges & Principes sui temporis mansuetissimus. Per annos quadraginta Regni *Polonici* Principatum obtinens, facilitate ac mansuetudine fastum temperans Regiæ dignitatis. Pro augenda exornandaque Republica Regni sui *Poloniæ*, feruidi animi. Nec prudentiæ vulgaris, sed in ædificando, quod Principes egregios decet maximè, sumptuosus. Adeò iusto iure imperans, vt nihil ferè ad iustorum Principum modum desideraretur: omniumque ab eo initiata sunt in *Polonia*, studia murorum. 1370.

Comminationes suas contra Cruciferos de *Prussia* anno superiori prolatas, *Kieystuth Lithuaniæ* Dux impleturus, *Tartarorum, Ruthenorum*, & cæterorum barbarorum quæsitis auxiliis, cum ingenti equitatu peditatuque in *Prussiam*, vna cum *Olgyerdo* germano suo *Lithuaniæ* Duce aduenit, & districtum *Sambiensem*, bipartito exercitu ac populatione latius extensa, vastat, incendit, & prædatur. Quo in solitudinem & vastitatem redacto ad castrum *Ortelsberg* ducit exercitum, & illud conquirit & incendit. Ab inde versus *Rudow* aliàs *Kodwin*, castra ponit. Vbi *Prussiæ* Magister *Vinricus*, cum omnibus potentiis, ad quas (peregrinis militibus deficientibus) augendas, etiam ciues & agrestes armauerat, aduenit, & barbaros in Dominica *Exurge quare obdormis &c.* inuadit. Vtrisque autem magno im-

Duces Lithuaniæ Prussiam vastant.

1370. impetu cientibus, atrox strages commissa est. Et multis hinc inde, videlicet *Henigo Schindekop* Marschalco *Prussiæ*, & fratribus viginti de ordine, centum armigeris de parte Cruciferorum, mille verò barbaris cadentibus, Duces *Lithuaniæ*, dato signo receptui, pro victis abeunt, & proximis syluis se committunt. Quibus tumultuario labore incisis, ne finali clade superari possent, se tutantur: Multis tùm tàm rebus quàm captiuis eorum *Pruthenus* potitus est: Multi ex vulneribus, plerique ex frigore & fame, in siluis errabundi intereunt *Lithuani*.

& à Magistro Prussiæ vincuntur.

Samogithia & Lithuania Aduenit posthæc *Ludolphus Austriæ* Dux, Ordini in auxilium, cuius suffragio Magister & Ordo freti, in *Samogithiæ* terram quadripartito agmine descendentes, ferè vniuersam *Samogithiam* subiiciunt incendiis & vastitati. Cæsis autem senibus & impuberibus, puberes in magno numero captiuos, præfatus *Austriæ* Dux & Ordo, in *Prussiam* deduxit. Quem abeuntem Dux *Lithuaniæ Kieystuth* secutus, castrum & districtum *Gogelanken* inuadit & expugnat. Et multis vtriusque sexûs hominibus cæsis, aut captis, properiter in *Lithuaniam* refugit. Commendator verò de *Insterberg*, *Vigandus* de *Belderstein*, eo discedente, in *Lithuaniam* cum suis ingressus, villas nondum vastatas inuadit, & multis captiuis atque spoliis potitus, in *Insterberg* regreditur. 1370.

per Cruciferos.

& hac iterum per Lithuanos vastatur.

FINIS LIBRI NONI.

IO. DŁVGOSSI HIST. POLON. LIBER DECIMVS.

Digitized by Google

IOANNIS DŁVGOSSI
SEV
LONGINI
CANONICI CRACOVIENSIS,
HISTORIÆ POLONICÆ
LIBER DECIMVS.

1370 LARISSIMO *Polonorum* sidere,& qui immensa ferruentissimaque charitate Regnum & gentem *Polonorum*, erexerat, extulerat, amplificaueratq; Illustrissimo videlicet *Casimiro* secundo, *Polonorum* Rege, occidente, ad occupandum Regni *Poloniæ* terras, munitiones, confinia,& castra, multorum hostium inuidorum Regni eiusdem, qui metu *Casimiri* Regis, dum viueret, continebantur, flagrare coepit ambitio. Et quasi signo dato, morte Regis *Casimiri* ad sui notitiam perlata, in occupationem *Poloniæ* Regni, grassabantur. Nam *Hasso* miles de *Huchteribayn*, filius *Sonis* de *Vedel*, *Othonis* Marchionis *Brandeburgensis*, filii *Ludouici* olim *Romanorum* Regis, Capitaneus, duobus *Saxonibus*, qui in castro *Santok* morabantur, per tertium sibi, & paucitatem gentium & victualium, & absentiam *Sandivogii* de *Wirsch* Castellani *Bninensis*, & eiusdem castri *Santok* Capitanei, significantibus castrum *Santok* cum paucis, quorum maior pars ex agrestibus erat, obsidione cingens, expugnare coepit, violato foedere de obseruandis pacis sufferentiis, recenter cum Baronibus maioris *Poloniæ* icto. Opponente autem *Sandiuogio* de *Slessino* iuuene acerrimo & audaci continuam resistentiam, fuit castrum per plures dies defensum. Quo vigiliis & labore continuo, tribus *Saxonibus*, qui secum vnà in castro erant, nulla subsidia ferentibus, fatigato, cum & *Przecztaw* de *Gołuchowo* Palatinus *Calissiensis*, & maioris *Poloniæ* Capitaneus, expeditione indicta, tardius cum gentibus, pro ferendo obsessis subsidio, adueniret, castrum *Santok*, *Hassoni* deditum est. *Kieystuth* insuper *Lithuanorum* Dux, cum *Lubardo*, cæterisque Ducibus *Lithuaniæ*, morte *Casimiri* Regis comperta, *Wladimiriense* castrum, quod a *Casimiro* Rege *Polonorum*, & suis Præfectis tenebatur, valida obsidione illico constrinxit. Poterat autem obsidio ipsa non solum fortiter, sed & lætanter tolerari & obiri, omnibus ad tolerantiam suppetentibus, si tantummodo bona mens *Petrassio Turski*, (*Lancicitha* hic erat) affuisset, & suis. *Casimirus* siquidem *Poloniæ* Rex, *Wladimiriensem* terram solum foecundum & crassum habere conspiciens, pro retinenda ea, nobili & sumptuoso opere, ex coctis lateribus, castrum *Wladimiriense*, ligneo, ne opus a *Lithuanis* præpediri posset, stante, erigere cœperat, & prope finem perduxerat. Eam cœpto operi adhibens curam, ut tricenti homines, & multa iuga boum 1370

Casimiro Rege Poloniæ mortuo,

Hasso de Huchteribayn

vi castrum Santok

Lithuanorum vero Duces

proditione Petrassii Thurski,

Wladamiriensem arcem

Digitized by Google

1370 boum, calcem, lateres, lapides, ligna, & quæ in opus necessaria erant, conducentia, integro biennio iam exacto, tam nocte quam inter- A diu, ad consumationem operis solicito studio intenderent. Infra quod tempus plus quam tria millia marcarum latorum grossorum, in opus huiusmodi Rex *Casimirus* expendisse compertus est. Sed & moriturus, castri eiusdem curam egit; & quarta die priusquam excederet, *Venceslao* de *Thaczin* Presbytero, qui operi præerat, sexcentas marcas latorum grossorum consignauerat, ad perficiendum castrum impendendas. Quæ pecunia Rege mortuo in thesaurum relata est. Poterat autem obsidio castri præfati, per milites *Polonorum* auerti, & exercitus *Lithuanicus* illud obsidens, vel B debellari, vel depelli: sed segnities & negligentia *Polonis* naturaliter inhærens; cum & inter Barones reperiretur nemo, qui id munus assumeret, magno parta labore facile amisit. *Elisabeth* quidem Regina *Hungariæ* soror *Casimiri* Regis *Poloniæ*, & mater *Ludouici Hungariæ*, quæ *Casimiro* Rege defuncto *Cracouiam* festine aduenerat, missis ad Ducem *Kieystuth* nunciis, quorum missio a Baronibus *Poloniæ*, non verbis sed armis obsidionem censentibus rescindi oportere, dissuadebatur, obsidionem solui monebat. Sed tam ille, quam cæteri *Lithuaniæ* Duces, legatione pro ludibrio habita, & amplius legatione ipsa animati quam fracti, in obsidione C perseuerabant, maximis continue *Petrassium* Capitaneum, & suos lacessendo, ni castrum dederet, terroribus. Quibus infelix & formidolosus homo ille conterritus, nulla illum necessitate stringente, parum honori suo, parum patriæ & Reipublicæ consulens, absente etiam *Alexandro*, filio *Michaelis* alias *Coriath* nepotis *Olgyerdi* Ducis Lithuaniæ, tunc in *Cracouia* agente, cui castrum & terra *Wladimiriensis*, a *Casimiro* Rege erant commendata, & *Petrassius* ipse sibi parere iussus, cum *Lithuanis* miserabiliter paciscitur: & cum singulis quæ castrum obtinebat exire permissus, castrum *Lithuanis* vtrumque tradit. At illi castro ligneo contenti, præsidio D forti imposito, castrum nobile a *Casimiro* Rege pulcherrimo opere prope perfectum, demoliuntur, & vsque ad fundamenta in perpetuam redigunt ruinam. In hunc modum vir improbus *Petrassius Thursky*, clenodium Regni *Poloniæ* nobile, fidei suæ creditum, hostibus & fidei & regni tradidit, ac prostituit; turpem famam integra vita potiorem ducens. Nec his contenti *Olgyert* & *Kieystuth* Duces *Lithuaniæ*, vexaturi Regnum *Poloniæ*, per *Lublin* intrant *Sandomiriensem* terram. Quam cum ad *Calui Montis* vsque monasterium vastassent, audito quod *Polonorum* milites contra illos procedunt, cum illis prælium conserturi, citato agmine cum captiuis & spoliis regrediebantur. Ceperant autem tunc *Lithuaniæ* Duces Sanctæ *Crucis* in monasterio *Calui Montis* lignum viuificum. Et dum fines Regni *Poloniæ* vellent egredi, currus, in quo lignum Dominicum vehebatur, repente substitit, neque ab equis, bobus, hominibusque poterat moueri: sed equi, boues, cum hominibus auxiliantibus, subita morte concidebant. Quæ res cum Duces *Lithuaniæ* in extasim & terrorem verteret, Flamines *Lithuanicus* respondit, Lechicam crucem, alias *Laozki Krzyż*, in quadriga consistere: nec prius posse currum, nisi ea in locum suum reddita, moueri. Paritum est illico Flamini; & Crux gloriosissima in *Caluum Montem*, per vnum *Polonum* Nobilem, *Chorabalam* dictum, captiuum, qui ob id etiam libertati donatus est, remissa; & statim lues omnis a *Lithuanis* conquieuit. Ob quod prodigium tunc in conspectu *Lithuanorum* patratum, in summa, lignum viuificæ Crucis apud *Caluariæ* montem consistens, habetur veneratione. 1370

interceptam demoliuntur.

Et redeuntes in Lithuaniam terram Sandomiriensem vastant,

lignumque S. Crucis a monasterio Calui Montis auferunt.

Quod tandem subsistente curru finibus Regni

remittere coguntur.

Avunculum suum germanum, *Casimirum Poloniæ* Regem, *Ludovicus Hungariæ* Rex ex frequentibus literis & nunciis diem obiisse comperiens, multa secum & consiliariis, fluctuans animo, versabat; iretnè cum *Hungarorum* copiis in *Poloniam*: ne motus novos & impedimenta, tum à duabus filiabus *Anna* & *Heduigi*, quas *Casimirus Poloniæ* Rex, ex *Heduigi* filia *Henrici Glogouiensis* Ducis genuerat, tum a nepotibus *Casimiri* Regis Ducibus *Masouiæ* & *Cuiauiæ*, item *Casimiro* Duce *Stetinensi*, nepote germano ex filia, quibus successio iustior debebatur, veritus, oppressurus, ac in *Hungaria* subsisteret: donec exploratum haberet, quid *Polonorum* Proceres de illo sentirent. Venerant tandem Regni *Poloniæ* Oratores ad illum, videlicet *Florianus* Episcopus *Cracouiensis*, & *Ianussius* Regni *Poloniæ* Cancellarius, petentes, ut Regni *Poloniæ* sceptra assumeret. Diu cunctatus est. Instantibus vero *Polonorum* Oratoribus, vrgentibus deinde Regni *Hungariæ* Consiliariis, tam ecclesiasticis quam secularibus, aliquanto tempore recusavit, ignorare asserens vtrosque quid suaderent, satis dubitans, ne vtrumque Regnum ad periculum illâ suasione traherent. Astruens non convenire duos greges, locis distantibus, ab vno pastore probe a morsibus luporum seruari: nec vni viro duas vxores legitime posse coniungi: nec duos Pontificatus in vnum rite conferri: *Romam* vix despectum tugurium habentem, duos simul Reges ferre non potuisse. Pertimescendum ne meum distractum regimen vtrumque Regnum pessundaret: et quæsiturus profectum Regni, exitio illis sim. Ad extremum vtrorumque petitione victus, suscepit Regnum *Poloniæ*. Quod si illum tam *Poloni*, apud quos regnaturus erat, quam *Hungari*, apud quos iam regnabat, suis ingeniis vti passi

Ludovicus Hungariæ Rex

per legatos Polonorum vix inductus

Regnum Poloniæ suscipit.

1370 gassi fuissent, latius & tunc & hactenus Regnum *Poloniæ*, quod eo regnante, in pluribus Provinciis & thesauris ac clenodiis spoliatum A & mutilatum fuit, præsidentiæ suæ funiculos extendere valuisset. Cui novam *Sandecz* intranti, multitudo Prælatorum & Baronum *Poloniæ*, Proceresque, & natu majores occurrunt, & versus *Cracoviam* vrbem regiam & caput regni perducunt. Itum est autem illi a processionibus Ecclesiarum, & ab omnibus ordinibus civitatis *Cracouiensis* obviam: præcedenteque vexillo civitatis *Cracouiensis*, in quo arma civitatis picta erant, omnium mechanicorum cuiuslibet artis subsequebantur. Quibus per signiferos *Ludouico* Regi deditionem & subiectionem significantibus, oblatis, B Rex ipse cum maxima pompa & honore *Cracouiam* & Ecclesiam *Cracouiensem* introiuit, castrumque *Cracouiense* conscendit. Altera autem adventus sui die *Ianussius Suchiwilk* Decanus *Cracouiensis* & Regni *Poloniæ* Cancellarius, testamenti Regis *Poloniæ Casimiri* Executor, *Ludouicum* Regem perquirit, an singula quæ avunculus suus *Casimirus* *Poloniæ* Rex, per testamentum suum fieri iusserat, & donationes ab illo de Ducatibus, terris, castris, oppidis, & villis factas, rata manere censeret. Quo vniuersa se probaturum & admissurum respondente, suggestum est illi parum prouidam & cautam responsionem dedisse, cum *Casimiri* Regis testamentalis ordinatio, plures dona- C tiones & alienationes, Regno *Poloniæ* perniciosas, secum ferens, falsis scripturis & codicillis signata foret. Correcto itaque Rex *Ludouicus* responso, donationes ipsas, etiam iam literis & sigillis maioribus munitas, ad consilium Prælatorum & Baronum *Poloniæ* reiicit, committens vt inuestigent decernantque, si donationes huiusmodi admittendæ sint, vel irritandæ. Et illi quidem omnes donationes *Casimiri* Regis robur habere, duas tantummodo, quarum vna *Casimiro* Duci *Stetinensi*, de terris *Siradiensi*, *Lanciciensi*, *Dobrzinensi*, & castris *Crusficensi*, *Bidgostiensi*, *Wlothowo* & *Walcz*; altera filiis naturalibus *Casimiri* Regis, *Nye-* D *myerze* & *Ioanni*, de nonnullis villis; quoniam in scissuram & dismembrationem Regni *Poloniæ* & in illius grave præiudicium factæ noscitabantur, rescindendas & penitus abolendas, decernunt. Mittitur tandem & a *Ludouico* Rege *Wladislaus Oppoliensis* Dux, ad Prælatos & Barones *Poloniæ*, vt per sententiam suam pronuncient, quid iuris sit, si licuit *Casimiro* Regi *Poloniæ*, & propinquis, & Prælatis, & Baronibus suis *Poloniæ* inconsultis, terrarum & Ducatuum notabilium facere alienationes. Sed Prælatis & Baronibus *Poloniæ*, odia horum, quibus donationes a Rege *Casimiro* in morte factæ fuerant, & præsertim *Casimiri* Ducis *Stetinensis*, vitantibus, & quæstionem dissimulatione aut silentio absoluentibus, nuncio Regis Duce *Oppoliensi* instante, determinatio-

Qui Cracouiam veniens honorifice excipitur.

Tandem a Consiliariis doctus

duas donationes per Casimirum Regem olim testimonialiter inique factas esse,

nem huiusmodi ad Iudices terrestres reiiciunt. 1370 Locati igitur extemplo ad Iudiciarium Tribunal *Petka Zamb* Iudex *Sandomiriensis* & *Wilczko* de *Naborowo* Subiudex *Cracouiensis*. Qui a Procuratoribus *Ludouici* Regis rogati, pronunciant donationes *Casimiri Poloniæ* Regis in morte factas, tanquam in læsionem notabilem Regni, & præiudicium proximorum, irritandas & rescindendas fore. Gratus ea pronunciatione *Ludouicus* Rex, petit, vt Prælati & Barones *Poloniæ* huic pronunciationi & decreto iudiciario se subscribant, sigillisque communiant. Quibus abnuentibus, *Ludouicus* Rex cum Duce *Stetinensi*, *Casimiro* agere cœpit, vt *Gniewkouiensi* Ducatu accepto, de iure cæterorum sibi per *Casimirum Poloniæ* Regem legatorum, excedat. Quo conditionem refutante, sciebat enim *Gniewkouiensem* Ducem *Wladislaum* Album, *Casimiri* filium, verum hæredum illius, quamuis monasticam vitam agentem, superesse: *Ludouicus* Rex cum eo denuo placitat: Et *Casimiro* præfato gratificante & assentiente, *Dobrzinensem* Ducatum cum castris & oppidis, *Bidgostiensi*, *Wlatouiensi*, & *Walcz*, illi donat. Neque enim *Ludouico* Regi securum visum est, *Casimiro Stetinensi* Duci, singulos Ducatus a *Casimiro* Rege *Poloniæ* donatos committere, ne illorum possessione nacta, etiam *Poloniæ* Regnum (cuius erat iustior, quam *Ludouicus Hungariæ* Rex, hæres) cum *Caroli* Imperatoris *Romanorum* & *Bohemiæ* Regis, qui sororem germanam *Elisabeth Casimiri Stetinensis* Ducis habebat in consortem, auxilio, subriperet. Donatione itaque *Casimiri* Ducis *Stetinensis* truncata, filiorum vero naturalium *Casimiri Poloniæ* Regis *Nyemyerzæ*, & *Ioannis* in totum rescissa, cæteræ omnes donationes Regis *Poloniæ Casimiri* in morte factæ, pronunciatione iudiciaria non obstante, effectus suos sortitæ sunt, quamuis adulterinis codicillis ferebantur conscriptæ. Ex aduentu autem *Ludouici Hungariæ* Regis in *Poloniam*, mediocris tenuisque, & pene nulla dulcedo & voluptas tam militarum quam popularium animos inuaserat, *Casimiri* quippe nuper defuncti Regis radicata charitas prohibebat, & *Ludouico*, & cuicumque alteri moderato Regi, ei succedenti, fauorem impendi. Cuius etiam imperium, respectu desiderati & adempti sibi Regis permoti, aspernabantur. Lugebaturque & desiderabatur mirum in modum, & magis quam in funere Rex illustris, quod & patriam primus muris arcibusque ornauerat, & specimen iustitiæ illi infuderat; quodque non in vltimis laudum suarum scribendum est, omnibus indigentibus & grauatis, facilem se aditu præbuit. Aures illius ad querimoniam agrestium, egenorum, viduarum, & quorumlibet oppressorum, adeo semper intentæ, vt nec vnquam tenuis cuiusque vel calamitosi colloquium, aut propositionem repudiaret. Qui etiam ob sua le-

moderando alteram earum, Casimiro Duci Stetinensi terras Dobrzinenses donat:

alteram vero, qua certa bona duobus suis naturalibus filiis Casimirus Rex contulerat, penitus irritat.

Digitized by Google

1370 gitima & iusta instituta, claraque & claritatem patriæ diffundentia facinora, facilius a successoribus omnibus laudari, quam exprimi & æmulari potuit. Calumniatores puniens districtione singulari, calliditatem a pacificis & innocentibus satagebat rescindere improborum. Qui vitæ annorumque numerum, multitudine egregiorum operum, arces fabricando & vrbes, superauit.

Ludovicus Hungariæ Rex, dum coronationem suam apud Polonos consummari petit, Gnesnensis Archiepiscopus ut Gnesnæ coronetur satagit

Quæstione nodosa & difficili, de donationibus *Casimiri Poloniæ* Regis in morte factis, absoluta, coronationem suam *Ludouicus Hungariæ* Rex in *Poloniæ* Regnum maturandam duxit, & frequenti petitione atque instantia, eam per Prælatos & Barones *Poloniæ* petiit consummari. Iniecta autem fuit per *Iaroslaum Gnesnensem* Archiepiscopum & Barones maioris *Poloniæ* noua, & occultanda magis quam vulganda, difficultas: Rogantes *Ludouicum* Regem, vt *Gnesnam Cracouia* procederet, coronationis suæ & vnctionis in Regem *Poloniæ* chrismata percepturus. *Floriano* autem Episcopo & Baronibus *Cracouiensibus* huiusmodi rogationem refellentibus, *Ludovicus* Rex auum suum *Wladislaum Lokteck*, & filium eius auunculum suum *Casimirum*, immediatos ante se Poloniæ Reges, non *Gnesnæ* sed *Cracoviæ* coronatos perstringens, nihil se de prisca obseruantia, circa auum & auunculum obseruata, immutaturum, & ius Ecclesiæ & ciuitatis *Cracouiensis* quæsitum, non se aliquatenus infecturum respondet.

Tandem sententia sua detrusus Cracoviæ eundem coronat,

Rogante deinde *Iaroslao Gnesnensi* Archiepiscopo, & *Ludouico* Rege non abnuente, vt saltem ad honestandam *Gnesnensem* Ecclesiam, regio amictu & diademate ornatus, in illa appareat, ad coronationis absoluendum officium processum est, & *Ludouicus* ipse *Hungariæ* Rex per præfatum *Iaroslaum Gnesnensem* Archiepiscopum, assistentibus sibi, *Floriano Cracouiensi* & *Petro Lubucensi*, Episcopis, Præsidentibus vero *Casimiro Stetinensi* & *Dobrzinensi*, *Wladislao Oppoliensi*, Ducibus, Baronumque & militarium Regni *Poloniæ* multitudine copiosa, in *Cracouiensi* maiori Ecclesia, die Dominico post festum Sancti *Martini*, quæ fuit decima septima Nouembris, cum honore immenso & solennitate, genitrice sua *Elisabeth Hungariæ* Regina, seniori, cum altera Regina *Casimiri Poloniæ* Regis relicta *Heduigi*, & duabus filiabus *Casimiri*, *Anna* & *Heduigi* inspectantibus, in *Poloniæ* Regem coronatur & inungitur: & regni *Poloniæ*, vt regnet super duo regna, accipit regimen.

earatione, ut regalibus indutus Gnesnæ appareat.

Coronatus autem mox regni Poloniæ corpus donationibus iniquis Wladislao Oppoliensi Duci

In ipsis autem regni primitiis, mox ad illius & status sui depressionem & eneruationem procedens, *Wladislao Oppoliensi* Duci, ex *Elisabeth* filia sororis *Casimiri Poloniæ* Regis genito, & Regni *Hungariæ* Palatino, terram *Wielunensem*, quæ olim *Rudensis* antiquitus vocabatur, cum vniuersis castris in ipsa terra *Wielunensi*, item cum castris & oppidis *Olschtin*, *Krzepicze*, & *Bobolicze* in terra *Cracouiensi*, item castro & oppido *Brzeznycza* in terra *Siradiensi*, consistentibus, per *Casimirum* Regem Poloniæ muro pulcherrimo & mirifico extructis, donatione perpetua & irreuocabili (Prælatis & Baronibus *Poloniæ* nequicquam aduersantibus & improbantibus) donat & inscribit, ac regni *Poloniæ* corpus, per plures alias alienationes multifarie mutilatum & distractum, ampliori scissura hebetat & corrumpit: vt prorsus etiam tunc appareret, *Ludouicum* Regem, ditissimo *Hungariæ* regno locupletem, nihil pensi de regno *Poloniæ* stabiliendo, aut de his, quæ illi a *Bohemis*, *Saxonibus*, & *Cruciferis* abstracta erant, vindicandis habuisse, neque de illius profectu & incremento, sed de dismembratione cogitationes & curas intendisse. 1370 *factis, mutilat,*

Polonis nequicquam eum carpentibus,

Ad mitigandum autem & restringendum dolorem & acerbitatem Prælatorum & Baronum regni *Poloniæ*, pro donatione tam perniciosa *Oppoliensi* Duci *Wladislao* facta, ipsum carpentium, & rescindi illam petentium, tam a Duce *Oppoliensi Wladislao* super terra *Wielunensi* & cæteris castris, & oppidis regni *Poloniæ* sibi donatis, quam a *Casimiro Stetinensi* & *Dobrzinensi* Duce super ducatu & terra *Dobrzinensi*, cæterisque castris illi inscriptis, feudum accepit: profitente vtroque Duce, se terras, districtus, ducatusque prædictos a *Ludouico* Rege *Poloniæ*, in feudum & iure feudi accepisse, deuoluendas ad regnum *Poloniæ*, si illos absque liberis masculini sexus mori contigerit.

id tandem extorquentibus, ut donatarii donata se recepisse in feudum fateantur.

Coronatione Ludovici peracta celebrantur exequiæ funebrales Casimiri Poloniæ Regis (quarũ pompam, ordinem & apparatũ exacte describit.)

Coronatione de regno *Poloniæ Ludouicus Hungariæ* Rex suscepta, ad peragendum auunculo suo *Casimiro Poloniarum* Regi exequias, in eam vsque diem intermissas, animum & curam intendit. Et die Martis decima nona Novembris illucescente, funeris & exequiarum pompam per officiales *Casimiri* Regis instructam, in hunc modum agit. Processiones siquidem omnium Ecclesiarum & Monasteriorum *Cracouiensis* vrbis præibant; quas sequebantur qvatuor currus, de nigro cum suis aurigis vestiti: deinde quadraginta armati milites, equos de purpura amictos singuli insidentes, quorum vndecim Regni *Poloniæ* Ducatuum, vnumquemque Ducatum per signa banderiis impressa, designantia, duodecimo, quod maius omnium, & in quo candida aquila regni *Poloniæ* insigne erat, ea præcedente, sequebantur, milite vno nobilissimo, vestibus regiis, gemmis & auro ostroque superbis, in nobiliori equo, qui & ipse de præstantiori velatus erat purpura (personam enim mortui Regis repræsentabat) subsequente. Ibant post hos bini & bini processionaliter sexingenti, ceroferarii totidem, candelas accensas magnæ quantitatis & ponderis, (duæ enim singulæ & singulæ lapi-

lapidem vnum ceræ appendebant) in manibus gestantes. Hinc feretrum auro, pannis, argento intextum, item purpuris variis, item laneis pannis, qui postmodum Ecclesiis & Ecclesiarum ministris partiti sunt, onustum. Ambiebant feretrum plusquam mille milites, omnes mortui Regis familiares, & lugubri veste induti, lugubrem fletum & eiulatum, carmenque inconditum, implentem sidera, & pene singulis mortalibus excutientem lachrymas, emittebant. Antecedebat feretrum miles, in singulas partes latos *Pragenses* grossos spargens, vt liberior esset transeuntibus via, obsidentibus varii generis hominibus singula itinera. Subsequebatur *Ludovicus* Rex, a *Iaroslao Gnesnensi* Archiepiscopo, *Floriano Cracouiensi*, *Petro Lubucensi* Episcopis, Baronibus *Poloniæ* & *Hungariæ*, cæteraque innumerabili multitudine comitatus. Et tribus Ecclesiis, videlicet ad Sanctum *Franciscum*, ad Sanctam *Mariam* in Circulo ad Sanctam *Trinitatem* visitatis, sacrificiisque & oblationibus in eis peractis (in quarum singulis dum tractarentur diuina, duæ pelues latorum grossorum *Pragensium* impletæ, tenebantur ad feretrum, ex quibus accipiebant pro libito singuli, altari oblationem imposituri: & quibus euacuatis per nouarum pecuniarum supplementum, fiebat repletio) ad maiorem tandem Ecclesiam *Cracoiensem* itum est. Vbi *Floriano Cracouiensi* Episcopo ad maius altare prosequente diuina, cæteræ omnes aræ a sacerdotibus officiabantur: singulis autem altaribus duplex oblatio de grossis latis suprapositа est. Viro quoque virum premente, nonnisi militibus submouentibus multitudinem, aræ ab offerentibus ægre poterant frequentari. Altari maiori insigniora dona ab Officialibus & Præfectis Regis mortui *Casimiri*, iuxta officia & ministeria quæ administrabant, superimposita. Vicethesaurarius siquidem, & Camerarius, *Swyantoslaus*, pelues argenteas regias, manutergia mensalia, altari obtulit. *Przedborius* Dapifer cum Subdapifero, quatuor scutellas argenteas maiores: Item vterque Pincerna cuppas & picarios. Item Marschalcus potiorem dextrarium. Vltimo præcedentibus duodecim signiferis, ibat miles optimo equo insidens, & personam *Casimiri* Regis repræsentans. Quo a Subagasone oblato, signa vniuersa duodecim a militibus confringebantur. Ex quorum fragore tam ingens militarium & popularium, vniuersæque plebis planctus & gemitus coortus, vt nemo, quantumcunque duri cordis, inter senes & iuuenes, mares & foeminas reperiebatur, qui fletibus & lamentis non indulgeret: querentibus se singulis, *optimo, liberali, pacifico, & iusto Rege immature priuatos esse. Sub cuius defensione & tutela felicem & sanctam agebant vitam; illum Patrem Patriæ,*

eum magno fletu omnium subditorum,

A *illum Regni Poloniæ restauratorem, illum iustitiæ præcipuum cultorem, vocitantes.* Increpabant deinde sortem suam, quod semine Regum *Poloniæ* abdicato, semini extraneo, Regique peregrino, non ingenita lingua, sed per interpretem alloquendo, & in remotis regionibus, vbi difficiles eis essent aditus, demorando, orbandi familiaritate sua & conuersatione, orbandi visione, præsentialitate, sermone, pia quoque commiseratione & compassione, orbandi officiis, prærogatiuis, largitionibus & ministeriis, essent de cætero parituri. Veniebant in memoriam clades plurimæ, & strages, desolationes, exustionesque terrarum frequentes, & diuturnæ, B quibus *Poloniæ* Regnum, *Przemislao* primo *Polonorum* Rege, apud *Rogozno* absque liberis mortuo, fuit (petentibus illud exteris) attritum & vexatum. Iamque tunc futurorum malorum grauissima dispendia, quasi præsentia ex necessario euentura, augurabantur prouenisse. Maximus autem popularium fauor, in præfato funeris die erga *Casimirum* Regem monstratus est: cum omnes illum iuxta ac parentem, Patremque Patriæ, veris non fictis lachrymis deplangerent, ita vt illius benignitatem, beneuolentiam, comitatem, pietatem, nomen, famam nec præsentis Regis *Ludouici*, nec cuiusque alterius succedentis, decoloratura in *Polonorum* pectoribus putaretur inuidia. Sed C nec vlli *Polonorum* Regi aut Principi in funebriis, tot lachrymis & fletibus, tot effusis lamentationibus, tot querelarum ingeminatione, fuit parentatum. Summoque omnium consensu & dolore desiderabilior, quod pignus virile non reliquerat, plangebatur abrogatus. Vir dignus prioribus, seculis, non in tyrannos, vt plerique nostrorum, sed in regios mores, se componens. Coluit doctos, sensatos, atque excellentes viros. Auidus laudis & gloriæ, & quod in magnis viris admodum laudi datur, benignus & perhumanus. Ex cuius morte genus vetustum Regnum *Poloniæ*, in ea usque tempora continuatum, extinctum est, quantum ad Reges: Et diadema Regni *Poloniæ*, a veD ris, iustis, & naturalibus Principibus, ob varias præuaricationes & dolos, in alienigenas & exteros, iusto DEI permittente iudicio, translatum.

stirpem regiam Polonorũ cum ipso extinctam esse dolentium.

Et quoniam ad peregrinum & externum ventum est Regem, operæ pretium putaui, altius illius originem repetere quatenus præsentibus & posteris clarescat, sub quali & quanto Rege degebamus. Triplicem apud *Gallos* ex historiis constat tam ordinem quam originem Regum *Franciæ* extitisse. Prima si quidem origo coepit anno Domini, quadringentesimo vigesimo, a *Pharamando* Rege, & per aliquot successiones durauit. Qua anno Domini septingentesimo sexagesimo primo desinente, *Carolus*

Originem Regis Ludouici altius repetens eam ex tertio ordine & origine Regum Franciæ fuisse colligit

1370 *rolus* Magnus exortus est. Sed & huius quoque progenies, in plures Reges deriuata, in *Ludovico* sexto, circa annum Domini nongentesimum octogesimum septimum desiit. Habebat autem præfatus *Ludovicus* sextus *Francorum* Rex, in *Caroli* stirpe vltimus, Baronem quendam genere *Saxonem*, Marschalcum *Franciæ*, & Comitem *Parisiensem*, vocatum *Hugonem Capeta* vel *Caper*, virum prudentiae, industriæ, & factiuitatis tam spectatæ & tam raræ, vt vniuersi Regni *Franciæ* status, ordo & regimen, fauentibus & Rege & Baronibus, & ex eo penderet, & apud illum consisteret. Is ex magna nobilitate ortus apud nonnullos inscribitur. Aliqui autem ferunt illum obscuræ sortis, & vnius macellatoris filium fuisse, sed per operationem & sapientiam, in gradum eminentem euasisse. Huic *Ludouicus* sextus, vltimus secundæ originis *Franciæ* Rex, moriturus, tam regnum & consortem, quam filiam vnicam virginem a se relictam, commendans, monuit iussitque, vt non alteri nuberet, nisi illi quem *Hugo Capeta* desponsandum mandaret. Habens itaque præfatus *Hugo* filium notabilem & adultum *Carolum* nomine, filiam *Ludovici* sexti, vnicam Regni *Franciæ* hæredem, illi coniungit & desponsat. A qua tertia linea Regum *Franciæ*, etiam in hunc diem durans, cepit originem. Ex hac etiam stirpe & familia descendens *Carolus Ciotti Siciliæ* Rex, tres filios ex filia *Ludouici* sexti suscepit, videlicet *Carolum Marcelli*, Sanctum *Ludouicum*, & *Robertum*. *Carolus* deinde *Marcelli*, ex *Clementia* filia *Rudolphi* Imperatoris, filii *Alberti*, cum filium genuisset *Carolum Marcelli* appellatum, diem obiit, & illico frater suus *Robertus* tertio genitus, *Ludovico* Sancto secundo genito, spernente & abdicante se a Regno, *Siciliæ* Regnum inuasit, primo genito fratris sui *Carolo* excluso. Qui tandem in ætate tenera ad Regnum *Hungariæ* delatus, non sine grandibus rigoribus & dispendiis illud obtinuit, & ex *Elisabeth* filia *Wladislai Loktek Poloniæ* Regis, plures filios generans, tres tantummodo, videlicet *Ludouicum*, *Andream*, & *Stephanum*, moriens reliquit. *Robertus* tandem *Siciliæ* Rex, vnum tantummodo filium *Carolum Duba* produxit, qui nonnisi duas filias *Ioannam* & *Mariam* reliquit. *Robertus* itaque *Siciliæ* Rex, qui filio *Carolo* superstuixit, iniuriam, quam nepoti suo *Carolo Hungariæ* Regi intulerat, instauraturus, cum esset senex & decrepitus, & vt possessio Regni *Siciliæ* in domo & familia sua continuaretur; facinus insuper suum correcturus, præfati nepotis sui *Caroli Hungariæ* Regis, cui Regni *Siciliæ* legitima possessio debebatur atque successio, filium *Andream* accersiit, & filiam filii sui *Ioannam*, in tertio gradu consanguinitatis sibi coniunctam, desponsari, *Gregorio* vndecimo dispensante, ordinauit. Quæ post biennium filio ex eo suscepto, maritum, vt in superioribus narrauimus, fune serico suspensum, & iugulatum, in *Auersa* ciuitate, extra cubiculum proiici iussit. Residuus filius *Caroli Hungariæ* Regis *Stephanus*, vnicam filiam ex filia *Ludouici* Ducis *Bauariæ* & *Romanorum* Imperatoris generans, extinctus, omnem successionem *Ludouico* reliquit. Qui & *Carolo* patri in *Hungariæ*, & *Casimiro* auunculo, in *Poloniæ*, regnis, succedens, ex filia Regis *Bossnæ* quam in matrimonio habuerat, nomine *Elisabeth*, duas tantummodo filias, *Mariam* & *Heduigim*, generat. 1370

Cui initium Carolum filium Hugonis Capetha seu Caper, Saxonis, Marschalci Franciæ, (qui eidem filio suo Ludouici sexti, secundæ originis ultimi, Regis Franciæ, filiam Regni hæredem, fidei suæ a patre prædicto commissam desponsaverat) dedisse ostendit.

Egressus tandem *Ludouicus Hungariæ* & *Poloniæ* Rex *Cracouia*, in terras maioris *Poloniæ* processit. Post cuius recessum genitrix sua *Elisabeth Hungariæ* senior Regina, thesaurum a fratre suo *Casimiro Poloniæ* Rege relictum, inter relictam Regis *Heduigim*, & filias Regis *Annam* & *Heduigim*, iubente *Ludouico* Rege, iuxta ordinationem *Casimiri* Regis in morte factam, diuisit. Et relicta quidem *Casimiri Heduigis* Regina, portione tertia illam contingente, quæ nonnisi ad tricentas triginta tres marcas & dimidiam argenti, & mille marcas latorum grossorum tendebatur, accepta, ad paternam domum reuersa, *Ruperto* Ducis *Legnicensis Wladislai* filio nupsit. Filiæ vero Regis, *Anna* & *Heduigis*, cum omni thesauro, & supellectili, eis a Patre largito, per *Elisabeth* Reginam, ne potentes maritos sortitæ, ad nouandum res pro *Polonia* Regno procliuiores forent, transferuntur. Vbi a *Ludouico* Rege instaurato iudicio, quasi non de legitimo thoro natæ forent, abiudicatur eis Regni *Poloniæ* ius, successio, & proprietas atque hæreditas. Desponsatur tamen vna maior natu *Anna* Comiti *Ciliæ Wilhelmo*, altera *Heduigis Romero* Duci. In qua quidem re, iustissimi Dei iustissimo & exactissimo iudicio, singula mortalium ferientis & percellentis facinora, libet contemplari & admirari dispensationem: Qui præfatas duas *Casimiri* Regis Polonorum *Annam* & *Heduigim* filias, in paterni sceleris expiationem & paterna hæreditate priuari, & non iusti thori opprobrium illis obiici permisit: in eo loco filiarum Regis *Casimiri* præfati sinens decus parum iusto pecreto deffundari, in quo ipse filiæ alterius, decus pudicitiæ eripuerat.

Ludovicus Hungariæ & Poloniæ Rex Annam & Heduigim filias olim Casimiri Poloniæ Regis diviso inter illas paterno thesauro in Hungariam mittit. Illicque non legitimo thoro natas probat, omni propinquitate Regni Poloniæ abdicat. Maritis tamen illas locat.

Venientem in terras maioris *Poloniæ Ludouicum* Regem, variæ & frequentes Baronum & militarium, partium illarum cohortes, excipiunt, & in *Gnesnam* deducunt. Vbi etsi in *Gnesnensi* Ecclesia regius fuerit thalamus illi præparatus, recusauit tamen illum conscendere; asserens *id ad suum ludibrium verti posse. Sed nec sua, nec Polonorum conuenire honestati, vt coronatio insolito Regia vrbis Cracouiensis loco semel accepta, debeat iterum velut ambigua, apud Gnesnam, variato & infecto more maiorum, innouari.* Duobus itaque diebus apud *Gnesnam* absumptis, per *Lancitiam* & *Siradiam*, *Cracouiam* remeauit. In plerisque autem locis, *Hungaris* oppidanos & agrestes violantibus, & nonnullas res per vim ab-

Ludouicus Hungariæ & novus Poloniæ Rex Gnesnam, & alia loca maioris Poloniæ, ut pro-

1370 *miserat Archiepiscopo Gnesnensi, inuisit. Deinde Cracouiam reuersus, commisso regno Poloni- Elisabeth Reginæ Hungariæ seniori, matri suæ, filiæ olim Casimiri Regis Poloniæ,*

abstrahentibus, frequentes ad Regem concurrebant querelæ: quæ ad audientiam Regis,(*Hungaris* oppidanos, agrestes, cæterosque iniuriam ferentes repellentibus) non poterant perduci. Pauco deinde tempore, *Ludouicus* Rex, ex quo de terris maioris *Poloniæ* redierat, *Cracouiæ* immoratus, Reginam *Elisabeth* matrem suam, ad gubernandumRegnum *Poloniæ* relinquens, non stabilito, non ordinato regno, neque castris *Santocensi* & *Wladimiriensi* regno abstractis, recuperatis, gradu concito in *Hungariam*, coronam Regni *Poloniæ* materialem, sceptrum, pomum, gladium, & cætera regni insignia ex *Cracouia* auferens, ne alius Rex a *Polonis* substituendus, quod quam maxime & propediem verebatur, ob sui absentiam, & nonnullorum *Poloniæ* Ducum iustiorem successionem, accidere, illis posset insigniri, per viam qua venerat, rediit.

in Hungariam ipse abiit.

Ex eo quoque tempore *Regnum* Poloniæ, amplius per fœminam, Reginam videlicet *Elisabeth* seniorem, quam per *Ludouicum* Regem administrari cœptum est: amotis quoque antiquis Consiliariis, Præfectis, & Officialibus, quibus *Casimirus Poloniæ* Rex vsus est, noui, paruam quidem rerum publicarum peritiam habentes, sed qui optime nouerant muliebri conditioni blandiri, sub quibus Respub. regni *Poloniæ* vehementer concidere & labi cœpit, surrogati. Tunc quoque ex comparatione *Ludouici* Regis, excitabatur in omnium *Polonorum* pectoribus desiderium *Casimiri* Regis. Tum etiam primum sentire cœperunt, quam sanctum & quam vtilem Regem amiserant, charitate quoque *Casimiri*, non poterat *Ludouico* Regi succedenti fauor & a nobilitate & a popularibus haberi. Quam rem *Ludouici* Regis, parui regnum *Poloniæ* pendentis, augebat causabatque absentia.

Lithuani Prussiam

Tumultuario exercitu comparato, *Kieystuth Lithuaniæ* Dux, *Prussiam* subintrat, & districtu qui *Stisten* nominatur, vastato & incenso, facta strage in Christiano populo, se celerrime cum captiuis & spoliis ex *Prussia* euoluit. Quam vastationem Magister *Prussiæ Vinricus* vltum iri satagens, cum omnibus copiis, & peregrinis militibus in *Lithuaniam* intrat. Et exercitu in quatuor partes dispartito, populatione longe lateque acta, plurimos captiuos & spolia in *Prussiam* deducit.

& Prutheni vicissim Lithuaniam vastans.

Quo redeunte, *Eluer* Commendator de *Balga* partes *Russiæ* ingreditur, & castrum *Drewnik* impugnat. Quod cum conquirere nequiret, spoliata regione, cum captiuis in *Prussiam* rediit. Confluentibus deinde multis forensibus, tertia expeditio in *Lithuanos* acta est, & a Commendatore de *Insterburg* Duce, castrum *Dursenne* expugnatum & incensum, & multi *Lithuanorum* occisi aut capti.

Anno Domini 1371 *Elisabeth Hungariæ Regina, Regni Poloniæ gubernatrix Przeczlao de Goluchowo Capitaneatu maioris Poloniæ amoto Othonem de Pilcza Cracouigenam præficit.*

Suadentibus & insusurrantibus nouis Consiliariis, quorum persuasionibus & monitis *Elisabeth* senior *Hungariæ* Regina, Regnum *Poloniæ* (permittente *Ludouico Hungariæ* & *Poloniæ* Rege) administrans, permiserat se, veteribus, & sana consilia præbentibus, abrogatis, deliniri, *Przeczlaum* de *Goluchowo* Palatinum *Calissiensem* Capitaneatu *maioris Poloniæ*, quem probe & animose scitus est rexisse, in diebus Carnispriuii amouet, & *Othonem* de *Pilcza* virum & militem ea tempestate liberalem & insignem instituit. Id militibus & Nobilibus *maioris Poloniæ* querentibus, se ea munitione oppressum, & iura sua atque obseruantias veteres pessundatum iri, quod Baronibus *maioris Poloniæ* contemptis, & præteritis, *Otho* præfatus nullas possessiones in ora *maioris Poloniæ* retinens, eis præficeretur: Et subiici illi atque parere, veluti Capitaneo, detrectantibus, moleste aliquanto tempore latum, tandem ipsius *Othonis* liberalitate & industria, qui nonnullos ex militaribus *maioris Poloniæ*, magis sibi aduersos, in Præfectos, Officiales & Tenutarios castrorum, in eodem Capitaneatu assumpserat, sedatum & sublatum est.

Qui ob multas persecutiones eidem renuncians, Sandiuogius de Szubino in locum ipsius successit.

Crescente vero in dies, prædonum, furum, & hostium clandestinis excursionibus, fines maioris *Poloniæ* inuadentium, numero, & pro illorum persecutione & exterminio, militaribus maioris *Poloniæ* operas suas, in odium *Othonis* Capitanei, subtrahentibus, in militiam quoque iussu *Othonis* ire aspernantibus, *Otho* præfatus mores eiusmodi & liuorem in se conceptum militarium pertæsus, sponte cedit Capitaneatui. Cui *Sandiuogius* de *Szubino* illarum partium miles & indigena succedit. Sub cuius regimine & Capitaneatu, anno eodem & sequenti, plurimæ deprædationes & spolia, nemine prohibente, in Regno *Poloniæ*, & ab hostibus in circuitu exteris, & a propriis ac ciuibus committebantur. Accessit & aliud æque & amplius malum, & lues pestifera epidimiæ, regnum *Poloniæ* vniuersaliter inuasit, & plurimos mortales anno eodem & sequenti, adeo vt plurimæ domus remanerent absque habitatoribus, extinxit.

Fulmen Posnaniensis Ecclesiæ turrim deiicit imaginesque sculptas olim Przemislai Regis & consortis suæ demolitur.

Quindecima Aprilis, apud *Posnaniensem* Ecclesiam, vertex dextræ turris fulmine percussus, & extremitas anguli turris eiusdem disrupta est. Exiguo insuper testudinis foramine in capellam regiam virtus fulminis penetrans, & fortissimum impetum agens, a singulis quæ apud capellam erant abstinens, imagines *Przemislai Poloniæ* Regis, & consortis suæ Reginæ *Richscha*, in parietibus capellæ insculptas, quasi id vnum confecturus aduenisset, fregit & decussit. Qui euentus pro singulari prodigio habitus est.

Ludouico Regi tertia filia Heduigis nascitur.

Tertio fœcundata vtero, *Elisabeth* consors *Ludouici Hungariæ* & *Poloniæ* Regis, dum mirum in modum a parente vtroque, & ab optimatibus Regni *Pannonici*, proles masculina desi-

Digitized by Google

1371

desideraretur, fœmineam effudit, quæ in baptismo *Heduigis* nomen accepit.

Vicissitudinaria ac reciproca Lithuanorum cum Pruthenis concertatio & deprædatio.

Vicissitudine reciproca, inter Cruciferos de *Prussia* & *Lithuanos* eo etiam anno vastationes habitæ sunt. Nam & *Kieystuth* Lithuaniæ Dux, non in paruo exercitu in *Prussiam* veniens, districtum *Stistensem* vastat, & multis Christianorum occisis & captis, spolia cum captiuis in *Lithuaniam* reducit. Et *Prussiæ* Magister *Vinricus*, primum cum aduenarum & propriorum militum auxiliis *Lithuaniam* & *Samogithiam* vastat, cædit, & vrit, ac cum spoliis & captiuis reuersionem facit. Postea vero Commendator de *Balga* frater *Eluer*, altero exercitu expeditionem contra *Russiam* agit, castrumque *Drewnik* expugnare adorsus, cœpto irrito destitit; spoliis tantummodo & captiuis onustus, *Balgam* redit. Egit & secundam in *Lithuanos* expeditionem Commendator de *Insterberg*, & cum forensi militia castro *Dursenne* expugnato & incenso, multos *Lithuanorum* aut capit, aut necauit.

Dobeslaus Episcopus Plocensis moritur,

Tertia mensis Decembris *Dobeslaus* appellatus *Sowká Plocensis* Episcopus, dum ex *Putthowsko Ploczkam* procederet, in villagio quodam prope *Gorzno*, ad mensam sedens, apoplexia percussus, inconfessus & inuiaticus repentina morte absumitur, dum annis tantummodo tribus cathedræ præfuisset. In *Plocensi* ecclesia excepit sepulturam. Corpore autem suo nondum sepulto, Capitulares præsentes, a Ducibus *Masouiæ Semouito* & *Ianussio* instigati, absentibus non vocatis, electione celebrata, sexta Decembris, *Stiborium* de *Radzimno Plocensem* Archidiaconum eligunt, genere nobilem de domo & familia *Osthoia*. Cuius electionem etsi *Ioannes Suchiwilk Gnesnensis* Archiepiscopus apud *Znenam* agens, decima octaua Decembris confirmasset, ipsumque ibidem in Episcopum consecrasset, ne tamen confirmatio sua posset reuocari in dubium, electionem suam ab *Vrbano* quinto obtinuit etiam confirmari. Qui in villagio sui natalitii *Radzimno* ecclesia lignea & humili demolita, Ecclesiam nouam de cocto latere opere pulchro fabricauit adornauitque.

succedente Stiborio de Radzimno.

1372

Iaroslaus Gnesnensis Archiepiscopus a Petrassio filio Cristini Palatini Plocensis in bonis damnificatus

Integro fere biennio *Iaroslaus Gnesnensis* Archiepiscopus, in bonis mensæ suæ districtus *Louiciensis*, a nonnullis militaribus & nobilibus Masouiæ, & signanter a *Petrasio* filio *Cristini* Palatini *Plocensis*, grauibus frequentibusque exquisitis molestationibus, deprædationibus, & rapinis lacessitus; Ducem *Masouiæ Semouitum*, quatenus præfatum *Petrassium*, ditioni suæ subiectum, ad raptorum occupatorumque restitutionem, & quietem cogeret, nunciis & literis multifarie fatigat. Verum Duce *Semouito* coertionem de malis, qua a *Petrassio Gnesnensi* Ecclesiæ inferebantur, ex occupatione ne an ex industria dissimulante, cum & a nonnullis insimularetur vexationem huiusmodi admisisse & mandasse, spiritualem gladium, patientiæ vagina hactenus conclusum, erexit, & vniuersum *Masouiæ* Ducatum Ecclesiastico supposuit interdicto.

1372 *totam Masouiam Ecclesiastico subiicit interdicto.*

Quo malo interdicti *Semouitus* Dux, Ecclesiasticis & secularibus vniuersis, omnem culpam in eum referentibus, perculsus, ab anathematis vinculo terras suas solui efflagitat, offerens se iustitiam & æquitatem de *Petrassio* impensurum. Sed dum *Iaroslaus Gnesnensis* Archiepiscopus non iustitiam aut æquitatem super notoriis grauaminibus, prædis, & spoliis sibi illatis, sed realem tantummodo satisfactionem se recepturum respondisset, omnibus propterea anxiatis, & singulari confectis dolore, arbitris communibus negotium committitur: Quorum decisione *Iaroslaus Gnesnensis* Archiepiscopus, duabus villis in refusionem suorum damnorum in perpetuam Ecclesiæ suæ sortem acceptis, placatus, interdictum resoluit.

& duas villas pro damnis accipit.

Iaroslaus Archiepiscopus Gnesnensis coecus factus

Naturali calore *Iaroslaum Gnesnensem* Archiepiscopum sensim deserente, virtus quoque visiua illi, vigesima prima die Decembris, adeo subito subducta est, vt ex vidente cæcus repente fieret. Quapropter Ecclesiæ suæ *Gnesnensi*, cum qua plus quam octo lustris concorditer vixerat, quamque murorum ædificiis celeberrimis, & villarum locationibus extulerat ac magnificauerat, consulturus, *Nicolao* de *Koschutow* Præposito *Gnesnensi*, consanguineo suo, de sede sua cedendum duxit, Procuratoresque ad cedendum constituit. Qui parum prouide rebus suis prospiciens, neque Capitulari consensu, neque Regio fauore suffultus, ratus nudam cessionem sibi sufficere, in *Auinionem* ad *Gregorium* Papam se contulit, prouisionem Ecclesiæ *Gnesnensis*, facili vt sperabat impendio obtenturus. Sed a *Ianussio Paschonis* Cantore *Gnesnensi*, qui illum apud *Auinionem* eadem celeritate qua ille venerat, consecutus, vice & nomine Capituli *Gnesnensis* impeditus, multis sumptibus & fatigis, inutiliter anno integro (sub quo a peste inguinaria aduersarius suus *Ianussius* Cantor extinctus est) gestis, infecto & desperato negotio vacuus rediit.

priore resignatione, quam Nicolao de Koschutow fecerat, non proficiente,

Præposito autem *Nicolao* animum remittente de prosequendo, Archiepiscopus *Iaroslaus* semel cœptum propositum de cedendo intendit. Et noua constitutione ad cedendum honori & oneri Archiepiscopali, in personam nepotis sui ex sorore germani *Ioannis Suchiwilk*, Decretorum Doctoris, Decani *Cracouiensis*, & Canonici *Gnesnensis*, ex terra *Sandomiriensi* & villa *Strzelcze*, prope oppidum *Schidlow* ad *Sichodnya* sita, de domo & familia *Grzimalitarum* orti, Procuratores constituit. Verum dum nuncii præfati *Ioannis Suchiwilk* Decani, *Demorath* miles, & *Iarandus* Canonicus *Gnesnensis*, Ludouici *Hungariæ* & *Poloniæ* Regis intercedentibus pro Decano literis fulti, casso labore apud *Gregorium* vndecimum *Auinione*, *Ludouico* eadem facilitate qua concesserat, intercessiones suas

nepoti suo Ioanni Suchiwilk de Strzelcze resignat,

1372 suas aliis literis reuocante, pro conficiendo negotio instituissent, *Ioannes* Decanus præfatus, nouis literis a *Gnesnensi* Capitulo, quibus sui A nuncii fulciti non erant, item literis *Ludouici* Regis *Poloniæ*, item literis *Caroli Romanorum* Imperatoris & *Bohemiæ* Regis armatus, *Auinionem* se personaliter contulit. Et *Guilhelmo* Cardinali propinquo sanguine *Gregorio* Papæ coniuncto, causam suam promouente, de Ecclesia *Gnesnensi* per *Gregorium* Papam, anno subsequenti, videlicet millesimo tricentesimo septuagesimo tertio, prouisus est. Et de speciali mandato Papæ, *Auinione* in Dominica *Misericordiæ* consecratus. Subito deinde se ex *Auinione* propter grassantem illic pestem euoluens, *Gnesnam* feria tertia, mensis Iulii B prima die, est ingressus, & Processionum honore susceptus; alteroque aduentus sui die, videlicet in festo Visitationis B. Mariæ virginis, in Pontificalibus missarum solennia peregit, & pacificam plenamque Archiepiscopatus possessionem nactus est, præter *Pomeranicum* & *Opathouiensem* districtus, & *Calissienses* decimas, quæ sedes Apostolica *Iaroslao* olim *Gnesnensi* Archiepiscopo, pro manutenendo statu suo reseruauerat. Fastidiens quoque prædictus *Iaroslaus* Archiepiscopus secularium habitationem & conuersationem in monasterio *Landensi* prope *Pizdri*, integro pene biennio pœnitentians, & seipsum disciplinans, versatus est. Hunc autem *Ioannem Suchiwilk* Archiepiscopum *Gnesnensem*, aliqui ortum tradunt ex villa *Strzelcze* prope *Paczanow* in terra *Sandomiriensi* ad fluuium *Schodnya* sita, aliqui ex villa *Gotuchowo* prope *Calisz*, ex patre *Przeczlao* Palatino *Calissiensi*.

& intrat Landense monasterium.

Ludouici Regis filia Maria desponsatur Imperatoris filio.

Ludouicus *Hungariæ* Rex atque *Poloniæ*, filiam suam *Mariam* natu maiorem, *Sigismundo* filio *Caroli* Imperatoris & *Bohemiæ* Regis, *Brandeburgensi* Marchioni desponsat.

Ingens pestis in regno Poloniæ

Cum anno proxime transacto epidimiæ morbus in corpora humana apud *Poloniæ* Regnum parco & castigato languore sæuisset, eo anno adeo grassabatur per agros, fora, oppida, rura, atque vrbes, vt in plerisque locis libitina vix sufficeret.

Cruciferorum de Prussia in Lithuanos duplex expeditio.

Duplex & hoc anno a Cruciferis de *Prussia* in *Lithuanos* expeditio habita est. Quarum vnam frater *Vigandus* de *Beldersteyn*, alteram Commendator de *Insterberg* administrauit. Nihil memorabile in vtraque gestum, neque enim *Lithuani* crebra vastatione fessi in discrimen dimicationis prodibant. Vsta itaque sunt tecta, & cædibus in senes & impuberes indultum, & captiuorum aliqualis numerus in *Prussiam* adductus.

Wladislaus Albus Dux Gniewkouiensis Poloniæ Regni hæres,

1373 Ad nouandum res, nonnulli ex maioris *Poloniæ* Baronibus, procliui, & regio semini *Polonorum* affecti, *Wladislao* Albo Duci *Gniewkouiensi*, in ordine & religione Sancti *Benedicti*, apud *Diuionem Burgundiæ*, in monasterio Sancti *Benigni*, annis prope quatuordecim demoranti, mortem *Casimiri* Poloniæ Regis quamprimum secuta est, literis & nunciis 1373 significant. Et illum, vt monasterio & religione desertis, in Regnum *Poloniæ* veniat, successionem illius, velut *Casimiro Polonorum* Regi per lineam masculinam proximior, sua & aliorum Baronum *Poloniæ* secum vna sentientium sententia, habiturus, animant. Nec nunciis & literis contenti, ipsimet ad perquirendum Ducem suum *Wladislaum* Album prisco exemplo, quo *Casimirus Polonorum* Rex ex *Cluniaco* (vbi ordinem & regulam professus, etiam in Diaconi gradum euectus fuerat) exierat, excitati, propriis expensis ire pergunt.

multis annis regulam S. Benedicti professam obseruans, audita Casimiri Regis morte

Et *Wladislaus* quidem Albus *Gniewkouiensis* Dux, morte *Casimiri* Regis percepta, vt erat ad leuitates resque nouandas præceps, ad capessendum Regnum *Poloniæ* magnis spebus incensus, excedit e religione & monasterio. Et primum *Aninionem*, dispensationem a Sede Apostolica quæsiturus, vt ei in *Poloniæ* liceat succedere Regnum, spe animoque Regni *Polonici* Dominatum & Imperium complexus, descendit, *Polonorum* Baronibus, quos ad se perquirendum & reducendum aduentare nouerat, apud *Basileam Rheni* Vrbem, aduentum suum operiri iussis. Ex *Auinione* tandem omni spe de obtinenda dispensatione frustratus, recedens nonnullos *Basileæ*, quosdam C in *Argentina* Barones *Polonicos*, & signanter *Przedpelkonem* de *Staszewo*, *Stephanum* de *Trlang*, & *Vischotam* de *Kurnik*, pluresque alios eorum comites, offendit, eorum procuratus expensis, eorumque directus consiliis, ad *Ludouicum Hungariæ* & *Poloniæ* Regem, apud *Budam* tunc agentem, primum adiit. Vbi parum grate susceptus, Baronibus *Poloniæ* illum deserentibus, & inanem spem prosequi desistentibus, plusquam biennio deguit. Assiduis autem obsecrationibus consortis suæ *Elisabeth* Reginæ *Hungariæ* iunioris, *Wladislai* Albi ex sorore germana neptis, *Ludouicus Hungariæ* & *Poloniæ* Rex expugnatus, *Wladislaum* Ducem Album, ad Papam *Gregorium* vndecimum in *Auinionem*, & cum eo notabiD les Oratores, rogaturos, vt dispensatus Dux *Wladislaus* Albus, seculum & Ducatum sibi illi sit repetere, transmittit. Supplicationis autem suæ repulsam passus, cum ad dispensandum nulla legitima causa, qua summus Pontifex moueretur, extaret, ex *Hungaris Ludouico* Rege ignorante, quatuor tantummodo comitatus familiaribus, temporalium flagrans desiderio, in *Poloniam maiorem* descendit. Et primum apud *Gnesnam* feria sexta die Natiuitatis B. Virginis *Mariæ*, ab hospite cognitus, propere inde digressus, *Wladislauiamque* veniens, cum nemo prohiberet, castrum occupat, ciuibusque *Wladislauiensibus* in castrum accersitis, & dicto parentibus, sacramento illos, de fide sibi & non alteri seruanda, obligat. Præsidio autem aliquali castro *Wladislauiensi* im-

dum a Pontifice dispensationem non posset obtinere ad Regnũ suscipiendum in Poloniam per quosdam milites vocatus

veniens,

1373 imposito, exiliens, mira celeritate *Gniewkow* in suam ditionem redigit. Iamque aliquibus militibus, ciuibus, & agrestibus, ad suum aduentum exultantibus comitatus, *Ramlikonem* castri *Złotoria* Tenutarium, in rure se continentem, ex improuiso adorsus, captiuat: & vinctum ad castrum *Złotoria* adducens, familiaribus illius castrum *Złotoria* obseruantibus, castrum reddi imperat: abnuentes terret, se illico Dominum illorum *Rumlikonem* capite damnaturum. His illi fracti, & Ducis *Wladislai* Albi promissionibus eos mulcentibus exhilarati, castrum *Złotoria* tradunt. Sub vno itaque die, trium castrorum nactus possessionem, die altera, videlicet *Sabbatho*, cum *Gniewkouiensibus* & *Wladislauiensibus* ciuibus, *Scharley* castrum obsidere cœpit. Vbi aliqualem resistentiam eo tantummodo die quo venerat expertus, die Dominico mane castrum *Scharley* per deditionem, vno tantummodo de suis desiderato, accepit. Occupatione castrorum quatuor, sibi tam breui tempore secuta, *Sandiuogius* de *Szubino*, maioris *Poloniæ* Capitaneus, expergefactus, & magnopere consternatus, cum castra ipsa sub eius Capitaneatu & ditione consisterent, dolore frequenti consilio aduocato, quid facto opus sit, deliberat. Veloci itaque nuncio Regi *Ludouico* in *Hungariam*, inuasionem & occupationem prædictorum castrorum significans, ipse expeditione indicta, quam etiam literæ regiæ ex *Hungaria* celerrime relatæ, fieri iubebant, *Wladislaum*, conuenientibus copiis vniuersarum *maioris Poloniæ* terrarum, obsidione vallauit. Et continuo *Wladislaus* Albus Dux, a militaribus & Nobilibus, qui illi adhæserant, regiarum literarum metu, desertus, quid ageret, quorum imploraret suffragia, penitus ignarus, in spe sua defluere & collabi cœpit. Longam autem obsidionem *Wladislauiensis* ciuitas non tolerans, cum fame sæuissima pluribus diebus laborasset, & nihil præsidii in *Wladislao* Albo Duce tam pecuniis quam gentibus inope, sciret repositum, facinore suo recognito, obsecrans sibi ignosci, deditionem facit. Quo *Wladislaus* Dux cognito, maiori fluctuatione collisus, amicis suadentibus, castra singula quæ occupauerat, & singulis victualibus, integro anno famem toleratura, fulciuerat, *Sandiuogio* de *Szubino* Capitaneo *maioris Poloniæ*, vberem gratiam *Ludouici* Regis se consecuturum sperans, *Sandiuogio* Capitaneo, & cæteris Baronibus *Poloniæ*, suam augente spem, & pro ea impetranda suas pollicentibus intercessiones & operas, ex integro restituit & resignat. Hic *Wladislaus* Albus Dux, filius fuit *Casimiri* Ducis, filii *Semouiti*, filii *Casimiri* Ducis *Cuiauiæ*, *Lanciciæ*, *Siradiæ*, & *Dobrzinensis*. *Casimirus* autem fuit filius *Conradi*, Ducis *Masouiæ*, fratris *Monarchæ* Regni *Lestkonis Poloniæ*. Iste *Zemomisl*, Dux *Gniewkoniensis*, habuit tres filios, *Przemislaum*, *Lestkonem*, & *Casimirum*. Secuta autem morte paterna, diuisione Ducatuum celebrata, cessit *Przemislao* maiori natu *Bidgostia*, *Lestkoni Iuniwladislauia*; *Casimiro Gniewkow* & Castellania in *Slawsk*. *Przemislaus* & *Leszko*, cum orbi decessissent, solus *Casimirus* superstes remanens, licet plures habuisset filios & filias; vnus tamen *Wladislaus* Albus & vna filia fuere, cæteris fato absumptis, superstites. Cui cum vxor sterilis mortua foret, dimissis Principatibus suis in potestatem *Casimiri Poloniæ* Regis, & mille florenis ab illo receptis, animo nunquam in *Poloniam* reuertendi, in terram sanctam ex *Venetiis* pelago transfretauit. Et visitato sepulchro Domini, in *Animonem* diuertitur, Cisterciensemque Ordinem professus, illic longo tempore mansit. Tandem *Cisterciensem* ordinem perosus, in *Diuionem* se contulit, & in monasterio Sancti *Remigii*, ordinem sancti *Benedicti*, habitu griseo in nigrum commutato, usque ad annum Domini millesimum tricentesimum septuagesimum tertium mansit. Morte tandem *Casimiri Poloniæ* Regis, tarde licet audita, in *Poloniam* se conferens, plurimis se & alios malis inquinauit & inuoluit. Et dum aliud consequi & obtinere apud *Hungariæ* & *Poloniæ* Regem *Ludouicum* per intercessiones neptis suæ germanæ ex sorore *Elisabeth* Reginæ, & consortis *Ludouici* non posset, decem millibus florenorum a *Ludouico Hungariæ* & *Poloniæ* Rege, venditionis nomine receptis, & inaniter consumptis, etiam Abbatiam quandam Sancti *Benedicti*, a Rege *Ludouico* in *Hungaria*, satis pinguem & ventrosam obtinuit, & secundum aliquorum assertionem, dies suos illic consumauit. 1373

duobus diebus quatuor castra conquirit facile, & amittit.

Commendator de *Balga* frater *Eluer*, comparato exercitu, *Russiæ* bellum infert, & terram *Volinska* vastare aggressus, vsque ad *Kamienyecz* grassatus est. Patrata autem cæde, & congestis captiuis, & pecore, *Balgam* rediit. *Russiam Prutheni,*

Quadragesimali autem tempore, *Kieystuth Lithuaniæ* Dux, omnes vigiles Cruciferorum fallens, per deserta nemora in *Prussiam* ingressus, circa villam *Bibersteyn*, aliquali mora facta, hostilitate in Christianos barbarica vsus, plures aut occidit, aut capit. Ab exploratoribus vero suis certior factus, de Cruciferorum exercitu in sui repressionem collecto, in syluas & deserta illico refugit, relictis insidiis in locis opportunis & abditis, si Cruciferi fugientem insequi auderent. Commendator itaque de *Brandeburg* qui ducebat exercitum, insidias incidere veritus, persequi Ducem *Kieystuth* destitit. *Prussiam Lithuani ingressi cas spoliis & cædibus complent.*

Vigesima secunda Iulii *Brigida Scotiæ* Regina moritur. Pro cuius canonisatione coram *Gregorio* vndecimo in Consistorio publico Magister *Matthæus* de *Cracouia* insignem fecit propositionem, virtutum eius & actionum efferendo miracula; quæ constabat illam & in vita, *S. Brigida Scotiæ Regina moritur, & Romæ solicitatur canonisatio illius.*

1373 vita, & in morte egisse dignamque quæ in cœlicolarum transferretur numerum deducens. Cuius etiam & in præsentiarum sanctitas est in A catholico orbe, & signanter in *Poloniæ* Regno celebris, & ordo illustris.

Repetens Ludouicus Rex a Polonis censum, Poradlne videlicet, sex scotos grossorum, & mensuram siliginis, & alteram auenæ,

1374 Largissimis & integris Regni *Poloniæ* introitibus *Ludouicus*, *Hungariæ* & *Poloniæ* Rex, parum contentus, qui nemini ante illum *Poloniæ* Regum integriores prouenerant, vniuersos Pontifices, Barones, & quoslibet Regni *Poloniæ* Proceres, monet per Officiales suos atque Præfectos & requirit, *ne thesaurum Regium & censum diminuant, ne se Casimiro Poloniæ Rege auunculo olim suo, inferioris depressiorisque conditionis putent, & tributum ratione vniuersalis Dominii, de quolibet possesso laneo solui* B *pro camera Regia solitum, ad sex scotos latorum grossorum, vnam mensuram siliginis, & vnam auenæ se extendens, (quod Krolewczyzna, id est, Regalis Census, aut Poradlne vocabatur) etiam sibi iuxta vetustam legem & obseruantiam vsque ad tempora sui regiminis custoditam, & in praxi habitam, persoluant.* Prælati autem & Barones *Poloniæ*, solutionem tributi, non secus quam pestis cuiusdam & seruitutis, agros eorum, & villarum colonos magnopere demolientis, onus execrati, respondent, *benignitate Casimiri Regis, pro suis in eum & Regnum meritis, a tributo huiusmodi se, & agros suos solutos & liberatos esse, & censum huiusmodi perpetuo aboleuisse.*

Poloni eum sibi donatum per Casimirum allegant.

Huiuscemodi autem C responsione ad *Ludouicum* Regem per speciales nuncios transmissa, rogatus est *Ludouicus* Rex frequenti prece & instantia a *Polonorum* Legatis, *ne libertatem super solutione præfati tributi, a Casimiro Poloniæ Rege auunculo suo donatam, violatum & abrogatum iri contenderet, quin potius gratiam semel factam, ratam perpetuo esse sineret, & eam pro futura subsistentia & robore literis confirmaret.* Et Rex quidem *Ludouicus*, de meritis & qualificatione huiusmodi negotii, a nonnullis *Polonis* præfectis, & aulicis suis informatus, respondet: *Prædecessorem quidem & auunculum suum Casimirum Poloniæ Regem, de relaxando abolendoque tributo Poradlne, polli-* D *citationem Prælatis & Baronibus fecisse, at nunquam impleuisse, & contraria obseruantia atque exactione, vsque ad diem sui obitus productâ, sponsionem ipsam & temerasse & rescidisse. Non tamen se abnuiturum, quin pro Regni Poloniæ, Prælatorum, Baronum, & Procerum eius incremento & commodo, noua sua concessione, atque dono tributi præfati in parte maiori in signum dominii minori remanente, relaxatio subsequatur, dummodo Pontifices, Prælati, Proceresque & Barones Regni Poloniæ sibi velint esse morigeri, & nouis pactis nouisque literis filias suas, Mariam & Heduigim, se pro hæredibus habituros, & ad possidendum Poloniæ Regnum admissuros, obligent, prioresque suas promissiones & pacta, tempore Casimiri Regis, de filiis duntaxat Ludouici, & Ioanne nepote suo, filio Andreæ in Auersa Ciuitate per Ioannam consortem suam Reginam Siciliæ impie occiso, filiis deficientibus, inita, quæ stirpem filiarum excludebant, etiam ad filias extenderent, postquam Ludouicus Rex ipse orbus filiis, Ioanne insuper nepote germano in Sclauonia Ducem a Ludouico creato, filio Andreæ Regis Siciliæ, fato absumpto, duas tantummodo filias, Mariam & Heduigim, relinquebat.* 1374

Pontifices itaque Barones, & Proceres *Poloniæ*, graue & onerosum tributi præfati *Poradlne* iugum, & suis & successorum suorum ceruicibus excussuri, in conditionem a *Ludouico* Rege oblatam consentiunt. Et alteram ex filiabus Regis, eo mortuo, pro hærede se suscepturos (*Ludouico* Rege tributum *Poradlne* per literas relaxante, & nonnisi ad duos grossos in signum Dominii restringente) astringunt.

Tandem obtinens ab eis filiarum suarum in Regno Poloniæ successionem, hunc ipsum censum ad duos tantum grossos relaxat.

Pontifices tamen Regni *Poloniæ*, cum suis Capitulis, donationi & relaxationi superiori per *Casimirum Poloniæ* Regem, de prædicto tributo factæ, quæ omnem solutionem tollebat, inhærendo, etiam duos grossos in signum Dominii relictos soluere detrectarunt: monasteriorum rusticos & colonos ad solutionem integri tributi, Præfectis Regiis, relaxatione *Ludouici* Regis non obstante, cogentibus. A qua quidem tam euidenti iniuria, loca religiosa, quibus huiusmodi inferebatur violentia, parum tunc fuerunt a Pontificibus, se & sua tantummodo tueri satis ducentibus, defensa.

Quos spirituales seculares inhærendo donationi Casimiri soluere renuerant, Regulares vero ad solutionem integrã census coacti fuerunt.

Quatuordecima Februarii, *Ioannes* domus dicti & familiæ *Doliwa* Episcopus *Posnaniensis*, in villagio Ecclesiæ suæ *Zbikowo*, ex hydropitico morbo moritur. Et *Posnaniam* adductus, vigesima secunda eiusdem mensis, in Ecclesia *Posnaniensi* ante altare B. *Mariæ* virginis sepelitur. Vir singulari clementia & liberalitate in oppressos & egenos insignis, & qui *Posnaniensis* Ecclesiæ introitus, aut locando, aut coëmendo villas, & oppidum *Dolsko* fundando, auxerat.

Ioannes Doliwa Episc. Posnaniensis moritur,

Altera autem, postquam corpus Episcopale humatum fuit, die, *Nicolao* de *Kurnik* Præposito Sanctæ *Mariæ* in *Cracouia*, & Canonico *Posnaniensi*, Decretorum Doctore, dirigente, qui ad nutum suum tribus ante diebus, quam iusta funeri soluerentur, administratores sibi fauentes ordinauerat, non vocatis absentibus, celebratur per scrutinii formam electio. Verum dum eligentium vota in *Troianum* Præpositum *Posnaniensem*, & præfatum *Nicolaum* de *Kurnik* fuissent diuisa, septem compromissariis res committitur. Ex quibus dum quatuor in *Nicolaum* de *Kurnik* vota direxissent, *Nicolaus* ipse de *Kurnik* nobilis genere de domo *Lodzya*, electus, pronunciatus est: reliquis tribus arbitris ad quatuor accedentibus.

Nicolao de Kurnik succedente.

Cuius dum electionem *Ioannes Gnesnensis* Archiepiscopus, ob quasdam simultates & odia, confirmare abnueret, *Nicolaus* electus in *Auinionem* ad *Gregorium* vndecimum se personaliter conferens, quamuis &

1374 *Ludouici Poloniæ* & *Hungariæ* Regis, cuius pro sua electione neglexerat obtinere consensum, & aliorum prouocationibus impediretur & literis, & suam electionem a *Gregorio* confirmari, & se in Episcopum consecrari obtinuit. Et *Posnaniam* pro die *S. Martini* reuersus Episcopatum *Posnaniensem*, nullo impedire auso, quiete possedit.

Lithuania per Cruciferos Prussiæ vastatur.

Commendator de *Insterburg*, cum pedestri & equestri agmine *Lithuaniam* ingressus, ad districtum *Veygow* perueniens, igne & cæde cuncta peruastat, & cum spoliis captiuis in *Insterburg* rediit. Consurgunt omnes postea Commendatores *Prussiæ* in arma, & terram *Dirsungen* & *Veygow*, Duce *Gothfrido* de *Thilia* Marschalco *Prussiæ* ingressi, omnia ferro & igne vastant; septingentosque captiuos ex *Lithuania* in *Prussiam* ducunt.

1375 *Wladislaus Albus stipe aliena alitus,*

Anno plusquam vno, *Wladislaus* Albus B *Gniewkouiensis* Dux, stipe aliena, *Bodcze* de *Drdzen*, alitus, exacto, cum spei, sibi per *Sandiuogium* de *Subino* Capitaneum, & Barones maioris Poloniæ, de gratia per *Ludouicum* Regem monstranda, factæ, effectus non respondisset, & ipse graui egestate hospiti etiam suo *Bodcze* de *Drzden* grauis & fastidiosus, vrgeretur, ad recuperandum Ducatum suum *Gniewkouiensem*, studio pertinaci, plurimis suasoribus animum suapte irritatum inflammantibus, intendit. Non tamen machinationes suæ adeo fuere tectæ & secretæ, quin in publicum non prodirent. Vulgaueratque percurrens omnia fama, Ducem *Wladislaum* Album, aliquot ex castris, quæ olim ditionis C suæ fuerant, dolo & virtute intercepturum.

Ducatum suum Gniewkouiensem ambiens

Quo rumore *Sandiuogius* de *Subino*, maioris *Poloniæ* Capitaneus, sub cuius potestate & cura, castra a Duce *Wladislao* Albo occupanda constiterant, incitatus, ne Dux ipse machinationes suas impleret, prouisurus, *Cristinum* de *Skrzipino* militem, sororem suam pro consorte habentem (grauis enim iam tum annis, quum his, quæ ferro administranda erant, excesserat, & ad dispellendum denunciatum periculum, minus idoneus, videbatur) a castro *Złotoria* cui *Sandiuogius* magis timebat, amouere, alterique magis apto & industrio castrum committere, instituit. Sed *Cristino* de *Skrzipino* destitutionem suam grauius ferente, D & allegante, non conuenire suo honori, vt in tempore periculoso & difficili, velut inutilis & ineptus, a castri tenuta debeat excludi; *Sandiuogium* Capitaneum & suis & consortis suæ precibus peruicit, ne ipsum tam notorio deturpet dedecore: omnem insuper metum & solicitudinem *Sandiuogium* Capitaneum de castri sibi crediti amissione deponere iubet; astruens se illud ab omni inuasione, interceptione, & periculo hostili, probe seruaturum. Corrupti interim a familiaribus & exploratoribus Ducis *Wladislai* Albi pecunia & promissis, piscatoriam exercentes artem, & sufficienter, ab eis de prodendo castro *Zltoria* instructi, in castrum *Złotoria* aliquot vascula, A vino meliori impleta ferentes, *Cristinum* Tenutarium illo inebriaturi, quem nouerant ebrietati deditum, perueniunt, & vino præsentato, a *Cristino* fauorose excepti, & consedere iussi, quod attulerant vinum, in commune cum *Cristino*, potus auido, hauriunt. Quo breui epoto, aliud rursum in quantitate maiori ex *Thorun* ordinarunt propere afferri. Nec prius inde discedunt, donec viderint ex bibitione forti & continua *Cristinum* inebriatum & hebetatum fore. *Cristino* itaque in grauem soporem ex ebrietate nocte insequenti soluto, familiares & exploratores Ducis *Wladislai* Albi, scalis appositis, castrum *Złotoria*, in die Assumptionis B. *Mariæ* Virginis conscendunt, & tam *Cristinum* Tenutarium, quam plerosque suos familiares, ex potatione hesterna vix expergefactos, captiuant, Ducique *Wladislao* & castrum *Złotoria* ab eis interceptum, & *Cristinum* eius Tenutarium vinctum, præsentant. Dux autem *Wladislaus* Albus suo potius desiderio, castrum quidem *Złotoria*, multis vagis inopibus, alieno ære grauatis, aut damnatis per iudicia, extemplo ad illum confluentibus, valido firmat præsidio. *Cristinum* vero militem, in *Sandiuogii* Capitanei odium & exacerbationem, diro torquet carcere. A quo tandem, *Sandiuogio* Capitaneo liberationem suam negligente, & suam sæpius illi exprobrante ebrietatem, & desidiam, aliis amicis agentibus, quingentis sexagenis solutis, pro quibus in omni vita residua sufficiens vinum, si sobria mens fuisset, poterat habuisse, redemptus, & captiuitate solutus est.

1375 *castrum Złotoria, inebriato per suos Skrzipinski Capitaneo in ebrietatem plus æquo prono, capit.*

Laturus *Wladislao* Albo Duci auxilia, quarta die ex quo castrum *Złotoria* interceptum est, *Vlricus* de *Osthen*, filius *Bodcze* de *Drdzen*, ducens secum aliquantos equites & pedites, aduenit. Qui iuuenis impiger, fortunam Ducis Albi enixius promoturus, castrum Episcopale *Racziąsz* accedens, campanili & stuba quæ cominus castrum sita erant conscensis, castrum fortissime impugnat. Sed castrensibus strenue se & mœnia defendentibus, inde repulsus versus *Gniewkow* contendit, & castrum *Gniewkouiense* graui impugnatione vexare cœpit. Et licet eius Tenutarius *Geruardus* de *Stoniewo* fortiter cum illis restitisset, & *Vlrici* suorumque fregisset & elisisset impetus & conatus: oppidanis tamen *Gniewkouiensibus Vlricum* adiuuantibus, & magnos palearum & sarmentorum aceruos circumquaque castrum congerentibus, impugnatione castri omissa, igne paleis & sarmentis supposito, vento flammas instructas adiuuante, ignis ardore correptum est. Quo ne conflagraret, *Geruardus* cum fratre & duobus filiis, & aliis duobus & viginti familiaribus, armis quoque & equis, in captiuitatem *Vlrici* se dedere coactus est. A qua per *Sandiuogium maioris Poloniæ* Capitaneum,

Vlricus de Osthen ferens Wladislao Albo opem

castrum Gniewkouiense capit.

Digitized by Google

1375 taneum, non parua pecuniarum quantitate Duci *Wladislao* Albo soluta, redemptus est. Mandantibus deinde *Dobrogostio* & *Arnoldo* germanis, *Vlricus* Ducem *Wladislaum* Album, ne de crimine læsæ Maiestatis, cum regius foret subditus, conuictus, etiam cæteris fratribus ignominiæ notam inureret, deseruit, & in propria cum suis omnibus remeauit.

postea Wladislaum deserit.

Ad opprimendum *Wladislai* Albi Ducis assiduas terrarum *maioris Poloniæ* impugnationes, inuasiones, incendia, militarium captiuitates, neces atque conatus, qui eò usque processerant, vt illis per solum *Sandiuogium* de *Subino* Capitaneum *maioris Poloniæ* non quiuerit resisti, *Ioannes* qui & *Iaschko Kmitha Siradiensis* Capitaneus, de domo & genere *Srzeniauitarum*, expeditione indicta, cum militibus & copiis *Siradiensibus*, versus *Zlotoriam* ad obsidendum eam veniebat. Militibus autem & copiis quas ducebat, aliud iter tenentibus, & nullum hostilem respectum, dum in terra *Cuiauiensi* consisteret, verentibus, currus sui & suorum militum, cum cæteris impedimentis, a gentibus *Wladislai* Albi Ducis capti sunt. Et omnibus rebus quas vehebant, in auro & argento, & cætera suppellectili Dux Albus *Wladislaus* potitus; magnos ex eo euentu *Wladislaus* Dux ausus conspiciens, flumine *Vista* superato, ciues & agrestes quoslibet *Gniewkouienses*, & quamlibet imbellem ætatem ad militandum cogens, numeroso magis, quam expedito agmine, ad obsidendum *Iuniwladislauiam* pergit. Sed *Iascko Kmitha* Capitaneus *Siradiensis* de suo aduentu ab exploratoribus certior factus, potentiis cum *Barthossio* de *Veyszemburg* Capitaneo *Brzestensi*, coniunctis, prope *Gniewkow* illi occurrens, cum eo confligit, & facili negotio eundem fudit fugatque. Dux *Wladislaus* Albus, ne viuus hostibus traderetur, per inuia & indirecta loca, versus *Nieslauiam* tribus tantummodo comitatus sociis, festinus & pauidus tendens, manus persequentium euasit, & fefellit. Quo perueniens, equis relictis, nauigio *Zlotoriam* rediit. Sui vero a gentibus *Kmithæ* & *Bartossii*, vsque ad *Thorunense* nauigium persecuti, magna strage aut deleti aut capti sunt. Nihil tamen ea clade Dux *Wladislaus* Albus perculsus, & suburbana oppidi *Wladislauiensis*, & plures in *Cuiauia* villas flammis dedit: Nobilesque, ciues, & quoslibet mercatores captare non desiit. In munitione itaque *Iaroslai* de *Stuceno*, & nonnullis aliis locis, forte militum præsidium a *Sandiuogio maioris Poloniæ* Capitaneo, locatum est. Quo necquicquam prohibente, captiuationes, spoliationes, & exustiones per Ducem Album & suos, non in *Cuiauia* solum, sed & in *maiori Polonia* agebantur.

Wladislaus Dux Albus castrum Iuniuladislauiense occupaturus a Iaschkone Kmitha Capitaneo Siradiensi profligatur, & Zlotoriam fugiens inde continuas incursiones facit in Poloniæ regionem

Alteram filiarum suarum *Heduigim*, natu quidem minorem, sed præstantiorem forma, *Ludouicus Hungariæ* & *Poloniæ* Rex, dum se valetudinarium & morbis implicitum cognouit, *Wilhelmo* Duci *Austriæ*, filio *Leopoldi* desponsat. Qui ex *Austria* in *Pannonias* adductus, sub omni tempore, quo *Ludouicus* Rex vitam produxerat, filiali indulgentia, sub oculis & in aula soceri nutriebatur.

Heduigis filia Ludouici Hungariæ & Poloniæ Regis, nupsit Wilhelmo Austriæ Duci. 1375

Ruthenorum regiones, a *Casimiro Polonorum* Rege frequentibus & iustis armis expugnatas, possessas, & locatas *Ludouicus Hungariæ* & *Poloniæ* Rex, pro comperto habens, Catholicorum numero & multitudine refertas esse, solennibus nunciis ad *Gregorium* vndecimum in *Auinionem* destinatis, obtinuit, quod *Haliciense* oppidum Archiepiscopali, *Przemisliense* Episcopali, pro fidei & religionis orthodoxæ augmento & Catholicorum in terris *Russiæ* degentium profectu, fuit insignitum excellentia & honore. Quæ quidem *Ruthenicæ* terræ sibi & *Poloniæ* Regi, cum in earum possessione nunquam alias fuerit, morte *Casimiri Poloniæ* Regis secuta, primum prouenerant. Fuit autem ad præfatam Metropolitanam *Haliciensem* Ecclesiam, recenter a *Gregorio* vndecimo erectam, *Iacobus* natione *Polonus* consecratus, & sedi suæ Ecclesia ibidem *Græci* ritus consignata. Ad *Przemisliensem* autem Ecclesiam, per *Gregorium* Papam præfatum, promotus fuit vir religiosus & consecratus primus Episcopus *Ericus* frater ordinis minorum, natione *Almanus*, nobilis genere, & moribus omnibus virtuosus, qui illam pulcherrimo ordine regulauit.

Ludouicus Rex Haliciensem Metropolim & Cathedrales Przemisliensem & Wladimiriensem Ecclesias ordinat a Gregorio Papa erigi.

Geminata expeditione Cruciferi de *Prussia*, in *Ruthenos* & *Lithuanos* vsi sunt. Maior siquidem exercitus, in quo erant omnes Commendatores, in *Lithuaniam*; Commendator vero de *Ragnetha* in *Russiam*, cum maiori agmine diuertunt. Vterque autem exercitus spoliis, cædi, & exustioni intentus, prædis & captiuis refertus, rediit. Interim vero *Lithuaniæ* Duces, videlicet, *Olgierdus*, *Kieystuth*, & *Swierderke*, cum propriis & auxiliaribus gentibus, in *Prussiam* intrant. Et trifarie diuisi, *Olgierd* quidem in districtum *Wielow*, *Kieystuth* in *Thaplawken*, *Swierderke* in *Insterburg*, ingressi, eos igne, cædibus, & spoliis vastant, & crudeli cæde in Catholicos grassantur. Occisis autem noningentis christianis, castro etiam *Insterburg* expugnato & exusto, magnum captiuorum & spoliorum numerum in *Lithuaniam*, nullam resistentiam aut offensam experti, retulerunt. Secunda deinde mensis Iulii die, *Geruardus* Commendator de *Ragnetha*, cum exercitu proprio, & de fratribus ordinis collecto, per vnam partem, frater vero *Theodoricus* per alteram partem, *Lithuanorum* terras ingressi, cædibus & spoliis dies aliquot, nullam experti resistentiam, vacabant: comprehensis quoque centum quinquaginta captiuis, in *Prussiam* reuertuntur.

Prussiæ Cruciferi Russiam & Lithuaniam inuadunt, Lithuani quoque tripartito exercitu Prussiam ingressi, eam cædibus complent.

Dispendia grauia & assidua, quæ per *Wladislaum* Album *Gniewkouiensem* Ducem & suos *Cuiauiæ* & *maioris Poloniæ* terris ex castro 1376

Crescentes vires Wladislai Albi

Digitized by Google

1376 *Złotoria* inferebantur, crescente in dies maleficorum, & rapto furtoque viuere assuetorum, ad illum confluentium, numero, *Sandiuogius* de *Subino* Capitaneus *maioris Poloniæ*, intelligens per præsidia frequentia, quæ in plerisque locis posuerat, coerceri & sedari non posse, expeditionem omnibus *maioris Poloniæ* terris indicit, Ducem *Casimirum Stetinensem* & *Dobrzinensem* requirens, vt & ipse cum suis gentibus ferret auxilia. Quo suam pollicente operam, motis *Sandiuogius* exercitibus, castrum *Złotoria*, cum *Barthossio* de *Visz̀emburg* Capitaneo *Cuiauiæ*, & *Barthossio Sokotowski*, obsidione vallat. Quibus *Casimirus Stetinensis* & *Dobrzinensis* Dux, cum potentia gentium suarum in subsidium personaliter adueniens, ampliori obsidione obsessos terruit. Applicatis itaque & admotis machinis, cæterisque expugnationum generibus, pulcherrimi castri a *Casimiro Poloniæ* Rege pro decore & defensione Patriæ cocto latere extructi, parietes turres, & mœnia nocte & interdiu quatiebantur. Sed & obsessi, facto ex castro per naues clandestino & nocturno descensu obsidentes, & eos præcipue, qui longius a castro progressi pabulatum iissent, & qui in castris solutius se gessissent, vehementer lacessebant. Erat apud Ducem Album quidam molendinator, in castro, *Hanko*, *Brzestensis* molendini hæreditarius possessor. Qui ab eodem Duce in prima castrorum interceptione captus, & ad simplicem dimissus sponsionem, dum moneretur vt sponsionem impleret, illeque Capitaneum suum *Barthossium* de *Viszemburg* consuleret, atque ille consulere dissimulans, ipsum suo relinquebat arbitrio. Spontaneus sub ipso obsidionis tempore *Wladislai* Albi, ad conducendum illum venientibus, quadrigam pro eo missam conscendens, captiuitati se, quam per prima pacta exoluerat, repræsentat. Cuius & alterius molendinatoris, qui castrum *Złotoria* prodiderat, arte & ministerio machinæ & tormenta in obsidentem exercitum ex castro torquebatur. Veritus itaque *Hanko Brzestensis* molendinator, ne ea res aliquando sibi noxæ fieret, & ne pro lato hostibus suffragio, cum probe nosset, Ducem Album, diuturnam obsidionem, victualibus deficientibus, laturum non esse, molendino *Brzestensi* priuandus veniret, de castro *Złotoria* tradendo cum *Sandiuogio maioris Poloniæ* Capitaneo per internuncium paciscitur, & illi claues a portis & ianuis castri, apud se consistentes obligat transmissurum. In suspicionem vero vehementem ex nonnullis signis apud Ducem Album adductus, capitur, & tormentis veritatem fateri compulsus, futuram castri traditionem ex ordine edicit. Dux itaque Albus *Wladislaus* generum *Hankonis* cum clauibus ad *Sandiuogium* Capitaneum transmittens, mandat illi, vt nomine *Hankonis* præsentatis clauibus, de hora & tempore, quo castrum recepturus sit, cum illo conueniat. Lætus primum eo nuncio *Sandiuogius* Capitaneus, nil ea de re Duci *Casimiro Stetinensi*, nihil *Bartoszio* de *Viszemburg* indicat, ne futuræ castri conquisitionis fama, brauium, & gloria, ad plures quam ad se vnum perueniret. Sed *Hankonis* genero a se cum instructionibus dimisso, assumptis magis animosis militibus, sub horam de qua cum *Hankonis* genero conuenerat, ad castrum venit. Ianua itaque per clauem reserata, viginti sex militibus ingressis, *Sandiuogio* Capitaneo cum residuis foris adhuc se continente, *Wladislai* Ducis Albi milites, in frequenti numero ad exequendum id munus positi, cratam ianuæ impendentem, & duobus saxis pro vno, vt celerius curreret, ingrauatam, demittunt. Cuius mole *Fridericus* de *Vedel*, & Dominus de *Vszcie* miles strenuus & insignis, oppressus, illico expirat. Cæteri qui intrauerant saxis obruti superne, in captiuitatem Ducis Albi venêre. *Sandiuogius* Capitaneus plurimum de suorum captiuitate, & *Friderici* de *Vedel* morte anxiatus, tristis in castra rediit. Illucescente vero sequenti die castrum *Złotoria* cum vniuerso exercitu ab omni parte impugnare cœpit. Sed integræ diei spatio in huiusmodi expugnatione frustra absumpto, pluribusque militibus vulneratis, paucis desideratis, in tabernacula reditum est. Graui etiam saxo in ea oppugnatione *Casimirus Stetinensis* & *Dobrzinensis* Dux in casside ictus, & in castra relatus, non longo post tempore ex vulnere tunc accepto, diem obiisse creditus est. Dux interim *Wladislaus* Albus *Hankone* molendinatore & genero suo, item & his, quorum opera castrum *Złotoria* intercipiendum erat, pyra publica ante castrum extructa, inspectante obsidentium exercitu, iustam illis redditurus mercedem, crematis, cum *Sandiuogio maioris Poloniæ*, & *Bartossio Cuiauiæ*, Capitaneis, de reddendo castro, quod pertinaci studio videbat ab exercitu *Polonico* obsideri, deficientibus victualibus, famem veritus, componit, illisque gratiam *Ludouici* Regis, se sibi ordinaturos, pollicentibus, castro cum suis omnibus, manumissis captiuis excedit. In ipso autem excessionis articulo, acutis hastis *Bartoszium* de *Viszemburg* ludere secum obtinens, a *Bartoszio* graui vulnere sanciatus est. Quo curato per *Bartoszium* de *Viszemburg*, & *Bartoszium* de *Sokołowo*, eorum etiam expensis in *Hungariam*; ad *Ludouicum Hungariæ* & *Poloniæ* Regem deductus, post plures altercationes & tractatus, *Ludouico* Regi, pro decem millibus florenorum Ducatu suo *Gnieukouiensi* vendito, & Abbatia in *Hungaria* notabili ordinis *Cisterciensium*, in qua ad vitam degeret, accepta reconciliatus Regi, illic constitit, & residuum fere vitæ tempus, illic exegit. Milites vero, nobiles ciues, & agrestes, in Regno *Poloniæ*, qui illi adhæserant, & suffragia tulerant, a Capi- 1376

Sandiuogius de Subino Capitaneus maioris Poloniæ curans reprimere

illum in Złotoria cum auxiliaribus copiis obsidet tandiu,

donec se dedidit,

& in Hungariam ad Ludouicum Regem iuit.

A quo pro contentatione decem millia florenorum & Abbatiam accepit.

Digitized by Google

1376 Capitaneis Regiis, ob facinus in Regem & Rempublicam admissum, capti, ac post carceres & vincula exactionati, egestatem supremam subire, Principe cui inseruierant, gemitus & querelas eorum non audiente, nec ferente subsidium, coacti sunt. Habitationem deinde apud *Pannonios* Dux præfatus *Wladislaus* Albus perosus, relicta Abbatia in *Burgundiam* transiit: & apud monasterium *Diuione* degens, non sibimet ipsi solum, sed etiam funeri voluntarium indixit exilium. Ibique non solum sistendum, sed & moriendum duxit. Conducibilius ratus, post tam amaras salsedines quas in patria pertulerat, extra natale solum, æuum residuum traducere, & facinora enormia, cædes & homicidia, quibus se, in *Polonia* agens, inquinauerat, salubri pœnitentia diluere.

Ibique non diu moratus, ad monasterium in Diuionem rediens in eo diem clausit extremum.

Mortuo Przeczlao Wratislauiensi Episcopo

Posnaniensem Episcopum, *Przeczlaus* de *Pogorzela Wratislauiensis* Episcopus secutus, in medio Quadragesimæ moritur, cum annis triginta quinque in *Wratislauiensi* sede vtiliter persedisset, & in Ecclesia *Wratislauiensi* in Capella Mansionariorum sepelitur. Quem asseritur *Ioannes* cæcus *Bohemiæ* Rex, ob veteres simultates & odia, veneno sustulisse. Is a *Boleslao Legnicensi* & *Bregensi* Duce, castrum & ciuitatem *Grodkow* cum suo districtu in sortem *Wratislauiensis* Ecclesiæ coëmerat, & Collegium Mansionariorum in prædicta Ecclesia *Wratislauiensi*, & duodecim pauperum laicorum stipem singulis diebus, & annuum amictum sumentium in *Nissa* fundauerat & dotauerat. Ecclesiamque *Wratislauiensem*, murorum ædificiis, piscinarum structuris, villarum emptionibus, & locationibus, vasis aureis & argenteis, ornamentisque & decoris variæ supellectilis, adeo ornauerat, extulerat, magnificauerat, vt vulgari fama, vocitatione, & nomine, Aureus Episcopus vocaretur. Prælati autem & Canonici *Wratislauiensis* Ecclesiæ, dicta die pro futuri Pontificis electione, *Polonis* viris virtuosis & idoneis de suo gremio contemptis, *Theodoricum Bohemum* Decanum *Wratislauiensem*, qui de Decanatu præfato *Albricum* Plebanum *Bochnensem* & *Dobrzinensem*, Cancellarium Regis *Poloniæ Casimiri* apud Sedem Apostolicam Oratorem & Nuncium, cui tanquam de beneficio reseruato de illo prouisum perperam, *Caroli* Imperatoris *Romanorum* & *Bohemiæ* Regis, cuius coquinæ erat expenditor & Notarius, spoliauerat, in Episcopum eligunt. Quo electionis suæ apud *Gregorium* vndecimum in *Auinione* petente confirmationem, Papa introitus Ecclesiæ, quam fama, plus iusto singula celebrans, auream esse, & Pontificem eius mortuum *Przeczlaum*, magnam auri quantitatem reliquisse, vulgauerat, ambiens, occasione ex literis *Caroli* Imperatoris & Regis *Bohemiæ*, qui electionem *Theodorici* multipliciter impugnabat, sumpta, electionem *Theodorici* Decani confirmare differens, respondit, non prius se de Ecclesia *Wratislauiensi* velle disponere, donec ex *Auinione Romam* transmigraret. Interim vero mittit ad *Wratislauiensem* Ecclesiam, fratrem *Nicolaum* Ordinis Prædicatorum, Episcopum *Maioriensem*, vt *Wratislauiensis* Ecclesiæ fructus & redditus, velut eius curator & gubernator percipiat, & omnia per *Przeczlaum* derelicta, Cameræ Apostolicæ reddi ad plenum imperet, & procuret. Qui *Wratislauiam* adueniens, publicato mandato Apostolico, *Wratislauiense* requirebat Capitulum, quatenus illius exequerentur contenta. Verum Capitulum *Wratislauiense*, per plures dies digesta, cum intelligeret per alienigenæ & forensis gubernationem, varia pericula & dispendia *Wratislauiensi* Ecclesiæ prouentura, cum Nuncio Apostolico *Nicolao* Episcopo *Maioriensi*, his pactis conueniunt, vt singulis annis quoad *Wratislauiensem* Ecclesiam vacare contigerit, octo millia florenorum Apostolicæ reddant Cameræ, pro derelictis *Przeczlai* Episcopi, triginta millia, pro collecta & contributione biennali Ecclesiæ *Polonicæ* imposita, pro sorte Ecclesiam *Wratislauiensi* contingente, duo millia, & pro expensis & fatiga, in pecunia huiusmodi vrbem ferenda, subeundis, vnum mille reddere tenerantur. Eo itaque pacto inito, *Wratislauiense* capitulum Nuncio Apostolico *Nicolao* Episcopo *Maioriensi*, viginti tria millia florenorum sub vno die & tempore persoluit. *Gregorius* autem Papa, & præsentis pecuniæ summa, manibus sui Nuncii consignata, & futuræ quantitate illectus, *Theodorico Wratislauiensi* Electo, etiam Romæ illum de sua confirmatione frequentius solicitanti, prouidere distulit: Sed Ecclesiam *Wratislauiensem*, a tempore suæ vacationis & *Przeczlai* morte, plusquam biennio fructus percipiens ex illa, vacare permisit, animo & intentione maiores sumptus ab Ecclesia *Wratislauiensi* emuncturus.

qui Ecclesiam Wratislauiensem largissimis oleno diis ampliauerat;

Theodoricus in locum illius eligitur. Is cum Auinionem pro confirmatione peteret, eum Papa distulit ad biennium. Et Nuncio suo Wratislauiam misso pecuniam emungit; ac fructus Ecclesiæ percipit.

DVos Pontifices, *Posnaniensem* & *Wratislauiensem*, tertius illorum quondam Metropolitanus, *Iaroslaus* de *Skotniki*, qui *Gnesnensi* Archiepiscopatui cesserat, sequebatur. Is plenus dierum, habitationem monasterii *Landensis* perosus, in *Calisch* veniens, in Archiepiscopali domo sedecima Septembris moritur, & vigesima eiusdem mensis in *Gnesnensi* Ecclesia, in capella ab eo fundata & dotata, iusto honore sepelitur. Oppidi *Kamien* in metis *Pomeraniæ* siti primus fundator & *Znenensis* instaurator. Hic ad ornandam amplificandamque tam patriam quam Ecclesiam, castra *Lowicz*, *Opathow*, *Calisch*, *Vnieyow*, *Kamyen*; item Ecclesias in *Gnesna*, *Vnieyow*, *Kurzelow*, *Opathow*, *Calisch*; item curias in *Gnesna*, *Lancicia*, *Wielyun* & *Calisch*, pulchro & sumptuoso muro construxit. Districtum *Lauicensem* desertum pene, vtpote qui non nisi duas marcas, in censibus reperiens, locatum & populosum, octingentas fundentem de annuo censu

Iaroslaus de Skotniki olim Archiepiscopus Gnesnensis, moritur ædificator castrorum & ciuitatum præcipuus,

Digitized by Google

1376 censu marcas, reliquit. De quo etiam fertur memorabile illud factum, quod dum in *Bononiensi* studio (cuius ipse ea tempestate Rector vltramontanus extabat) *Anglicus* studens pro adulterio cum quadam muliere, marito ob egestatem vltro assentiente, damnatus capite esset, studium ex *Bononia* auctoritate sua, cui tunc illico paritum est, transtulit, nec prius restituit, donec a ciuibus Bononiensibus, in remedium *Anglici* damnati, capella specialis erecta est, & perpetua dote prouisa. Sedit in *Gnesnensi* sede annis quatuor & triginta. Post cessionem vero vixit annis duobus, vir magnus consilio, prospera semper vsus fortuna, nec liberalitate inferior. Qui Ecclesiam Sanctæ *Mariæ* in *Calisch* de nouo instaurauit. Cui & contulit duo prædia in dotem, vnum in *Thyniecz*, aliud in *Dobrzicza*, item vnum hortum ante valuam qua itur ad *Wratislauiam*. Fertur & illud de præfato *Iaroslao* factum singulare & mirabile: Moriturus enim mandauit, vt non ostio Ecclesiæ, sed foramine disrupto in Ecclesiam *Gnesnensem* sepeliendum corpus suum inferretur, postquam non ostio, sed aliunde *Gnesnensem* Ecclesiam intrauerat. Quod & factum est. Nam murus meridionali in parte capellæ ab eo fundatæ disruptus, sui mandati & disruptionis ostentat indicium.

& insitato modo sepelitur.

Nicolao Episcopo *Maioriensi* Nuncio Apostolico, Contributionem biennalem ab Ecclesia *Polonica* petente, *Ioannes Gnesnensis* Archiepiscopus, Synodum apud *Vnyeiow*, pro die Natiuitatis sanctæ *Mariæ* Virginis indicit. Quo, Sbiluto *Wladislauiensi*, *Dobeslao Plocensi*, Episcopis, in personis propriis, cæteris verò per Nuncios conuenientibus, sancitum atque diffinitum est, vt quælibet diœcesis, pro suæ rata diœcesis Apostolicum Nuncium contentet. Prædictus itaque *Nicolaus Maioriensis* Episcopus, rigore, quo primum vti cœperat, laxato, a singulis *Polonicæ* Ecclesiæ diœcesibus, modestam quantitatem, de marca videlicet qualibet taxæ Papalis, duos grossos recipere consensit.

Contributio per Nuncium Apostolicum petita

Synodo Episcoporum conceditur.

Elisabeth senior *Hungariæ* Regina, vexata & afflicta pœnitudine vehementi, quod *Poloniæ* Regni gubernacula, propter eiusdem Regni frequentes commotiones & disturbia, perosa, ea filio suo *Ludouico* Regi, anno superiori, notabilibus introitibus in Regno *Dalmatiæ*, a filio contentata, reddiderat: rursum sibi ea dari obtinuit, etiam non sine contumeliosa exprobratione, quam prudentiusne an patientius, dinosci non poterat, Rex tulit committi. In comitatu itaque & apparatu, licet octogenaria, ingenti & splendido in *Poloniam* reuersa, mandat Baronibus & eorum matronis, introitum suum circa *Sandecz* excipi. Quod cum obedienter impleuissent, *Sandomiriensis* terræ Barones, illi ad *Brohnyam* aduenienti denunciant, *se per suo exploratores* doctos esse, vniuersam Lithuanorum potentiam, hostiliter ad partes Sandomirienses inuadendas conspirasse, & inuasionem earundem, ni prouideatur, propediem prouenturam. At illa muliebri animo, nil pensi super denunciato & imminenti periculo habendum rata, respondet Baronibus: *Non eos sollicitos esse oportere, filium suum* Ludouicum *Regem, ea fretum potentia, & tam validum & extensum gestare brachium, ut non Lithuani solum, sed & vniuersæ in circuitu nationes, ad eius nomen contremiscant.* Eo verborum fastu, vaporem ad modicum tempus apparentem continente, *Sandomirienses* Barones in defensionis & prouisionis vicem, a Regina *Elisabeth* accepto, quasi verbis non armis vincendi essent hostes, securos se reputantes, in denunciatum periculum incidunt. Duces enim *Lithuanorum Kieystuth*, *Iagyello*, *Withawdus*, ex *Troki*, *Vilno* & *Grodno*, item *Lubardus* de *Luczko*, & *Georgius* de *Betz*, per *Lublinensis* terræ vastas solitudines, citato agmine & silenti, luna semipleno lucente orbe, noctu iter agentes, interdiu vero in locis dumosis & imperuiis latitantes, usque a flumen *San* secunda Nouembris die perueniunt. Quo superato, populationem longius quo possunt, cæde mixtam, extendunt. Trucidatisque senibus, Sacerdotibus, & impuberibus, vniuersam oram inter *Vistam* & *San* fluuios sitam, vastant, & magnum numerum vtriusque sexus hominum cum præda & pecore, in seruitutem, Ecclesiis exustis, abducunt. Tardius illorum irruptionem ad villam suam *Baranow*, *Petrasius* filius *Cztani*, germani *Ianussii Gnesnensis* Archiepiscopi, dinoscens, quamuis euadendi neque locus neque spatium superesset, animo tamen forti, & nihil subita inuasione hostili deterrito, arrepta coniuge & paruulo infante nondum baptisato, equoque cui insidebat impositis, per medios hostes exiliens, fluctibus *Vistæ* fluminis, *Lithuanis* illum persequentibus, & frequentissima tela contra eum iacientibus se committens, hostilem captiuitatem euasit. *Michaelis* autem de *Tarnow* relicta Castellani *Visliciensis*, in ipso articulo, quo ex villa suo *Wielowiesz*, ad excipiendam Reginam *Elisabeth* in apparatu magnifico *Cracouiam* procedebat, superuenientibus *Lithuanis*, ægre a satellitibus suis defensa, superata *Vista*, *Sandomiriam* deducta est. Plures tamen ingenuæ matronæ cum liberis captæ. Accepto de tam infausto euentu *Elisabeth* Regina nuncio, anxietatem spiritus, vultus hilaritate tegere, & doloris magnitudinem in pectore *Polonorum* coortam, frustra solari conata est, astruens *filium suum Ludouicum Regem celerrime, irrogato a Lithuanis malo, subuenturum & Lithuanos ad restitutionem captiuorum, & ablatorum, arctaturum.* Verum ad id genus belli, quo *Lithuani* vtebantur, par genus responsionis erat necessarium: *Lithuani* enim in forma impuno

Regina Hungariæ Elisabeth iterum ad gubernandum Regnum Poloniæ reuertitur.

Interim Iagyello & Vitoldus cum aliis Ducibus Lithuaniæ facta incursione valida in Poloniam eandem inter San & Vistam flumina prædantur, & vastant

Digitized by Google

1376 forma prædocinii expeditiones suas agebant; præda rapta, syluis, nemoribus, locis paluſtribus & inuiis ſe condebant; & *Polonicis* cedendo legionibus, raro in dimicationis veniebant diſcrimen. Quas vbi diſceſſiſſe ſenſerant, mox agros *Polonicos*, eodem quo prius, tenore, incurſabant, viciſſitudinarioque ludibrio nunc quietem oſtentabant, nunc bellum. Quæ tam inſidioſa vexatio *Polonos* pluribus incommodis affecerat, a quibus nec reciprocum bellum, vndis limoſis & fluminibus obſtantibus agi poterat, nec illatum, diffugientibus *Lithuanis*, repelli. Nouerant enim vires ſuas *Lithuani*, nec ſecus quam ſubitis incurſionibus, felicius ſibi bella prouenire, ſeque *Polonis*, niſi ea bellandi arte; quæ multos paſſim diffundendo cum præda aufugeret, quam quæ in vnam exercitus molem coiret, & pugnandi copiam faceret, ſuperiores fore. Paludinoſis inſuper locis atque ſilueſtribus, adhæc etiam iugi rigentibus frigore, incluſos, fluminibus quoque & lacubus ſtagnatos, difficilius aliquanto videbatur adire, quam vincere: Quos etiam *Polonorum* ſegnitie & diuiſione magis audaces conſtabat fuiſſe, quam propria virtute.

Prussiæ Magister

Venricus Pruſſiæ Magiſter, intelligens *Lithuanos* in Regni *Poloniæ* expeditione occupatos, in terram *Samogithiæ* proprium duntaxat militem, ex equite & pedite lectum traducit. Vbi nullo prohibente, diſtrictus, videlicet *Myedniki, Eroglen, Aruiſten, Roſgein, Gezow*, & *Paſtow*, cæde & flammis vaſtat. Caſtrum poſtea *Kowno* oppugnare aggreſſus, dum in illius expugnatione plerique notabiles milites de ordine cecidiſſent, clade ſuſcepta, & caſtro inexpugnato relicto, Marſchalcum cum decem millibus armatorum mittit, qui vniuerſam regionem ad *Niemyen* ſitam demolitur, & in *Pruſſiam* cum multitudine captiuorum remeat.

ſex diſtrictus Lithuaniæ ſpoliat & comburit.

Eliſabetha Regni Poloniæ gubernatri oblita vaſtationis per Lithuanos illatæ Regno, dum choreas tractat,

Lugubrem oræ, ad *San* fluuium ſitæ, vaſtationem per barbaros *Lithuanos* patratam, *Eliſabeth* ſenior Regina, de pectore & cogitatione propellens, choreas, cantus, & tripudia apud *Cracouienſem* arcem, dum ſatius lamentis, ad propitiandam diuinæ bonitatis clementiam, vacaſſe conueniret; die Dominico in craſtino *S. Nicolai* inſtaurat, & eorum ſe conſtituit ſpectatricem. Sed mox ſuperno verbere attrita eſt. *Hungari* ſiquidem, qui cum illa *Cracouiam* venerant, conſuetudine ſua & moribus vſuri, pleroſque currus in *Cracouienſe* forum cum blado & fœno ductos occupabant. Id ne ſuis curribus & fœno, quod in ſuam domum, valtæ *Bochnenſi* conterminatam, ducebatur, accideret: *Przedborius* de *Breſzczie* miles, poſita familia, quæ *Hungarorum* ſolitam rapinam arceret, prouiderat. *Hungaris* itaque ad occupandum fœnum pro *Przedborio* adductum concurrentibus, & familiaribus *Przedborii* defenſionem opponentibus, clamore ab vtriſque ſuos in ſubſidium vocantibus, ſublato, frequenti concurrente tam *Polonorum* quam *Hungarorum* multitudine, ingens ſeditio exorditur. Ad quam ſedandam *Iaſchko Kmitha* de *Viſnicze*, de *Srzeniauitarum* domo, Capitaneus *Cracouienſis*, iuſſu *Eliſabeth* Reginæ, equo vectus, & pedeſtri familia illico comitatus, aduenit, & contentionem ſeditionemque extinguere moliens, telo *Hungarico* ab vno de *Hungarorum* numero, cuius ſors & conditio erat ignota, in collum & locum neruoſum percuſſus, ex equo defluens in terram, in oribus expirat. Cuius morte vulgata, fratres, cognati, & familiares ſui, indigna cæde permoti, in magna multitudine concurrunt, in furiamque verſi, vniuerſos *Hungaros*, nec eos tantummodo, qui ſeditionem exciuerant, ſed eos etiam, qui apud hoſpitia ſe continebant, parentando morti iniuſtæ ſui affinis & domini nulli dignitati deferendo, occidunt. Miles quidam *Slauus Pogan Michael* de veſtibulo ſui hoſpitii, in quo ſe tuto latere credebat, extractus, miſerabiliter occiditur. Duo adoleſcentes ingenui, & Reginæ *Eliſabeth*, pro parentum meritis, & eorum probitate chari, a *Przedborio* de *Brzeſzczie*, ad cuius domum confugerant, ne violarentur, potiori cameræ includuntur. Sed *Przedborio* in caſtrum, Reginæ vitam illorum pro magno doloris lenimine ſignificaturo, ex domo diſcedente, fracto oſtio *Przedborii* familiares, duos illos adoleſcentes, argenteis cingulis & veſtibus nudatos, perimunt, & corpora peremptorum intra muros proiiciunt. Tantus inſuper furor & indignatio fratres & familiares *Kmithæ* ceperat, vt *Hungaros* in caſtrum fugientes, aut gladiis aut ſagittis obruerent. Eos vero qui euaſerant, & a matronis virginibuſque occultabantur, inde ereptos, ex feneſtris ſuperne præcipitabant. Centum ſexaginta *Hungari* eo die ſunt cæſi. 1376

Iaſchko Kmitha de Viſnicze Capitaneus Cracouienſis ad dirimendam litem inter Hungaros & Polonos excitatam, miſſus, ab Hungaris interficitur: cuius amici eo ipſo die omnes Hungaros necant.

Eliſabeth tripudiorum & chorearum ſerius quam ſuæ conditioni congruebat, oblita, valuas caſtri diligentius obſerari, & turres mœniaque frequentibus armatis cuſtodiri per triduum, *ne reliquiæ Hungarorum delerentur*, iuſſit. Pauco deinde interiecto tempore, flens & eiulans, ſortemque ſuam increpans, tam de *Cracouia*, quam de *Polonia* (in *Lancitienſem* Capitaneatum *Petro Kmithæ*, licet admodum iuuene, in ſolatium necis paternæ, præfecto) excedit, *Budamque* ad filium *Ludouicum* Regem, anxium gerens ſpiritum, reuerſa, altera iam vice, Regni *Poloniæ* gubernacula illi reſignat, & remittit.

Et Eliſabeth Regina perculſa dolore filio Iaſkonis occiſi Petro Kmithæ Capitaneatum Lancicienſem confert, ipſa vero in Hungariam reuerſa, gubernationem Regni Poloniæ in manus Ludouici cedit.

Succeſſionem Imperii, magno feruore æſtuans, Imperator *Romanorum Carolus* & *Bohemiæ* Rex, in ſua familia ſuoque genere continuare, & illius decus in filios transferre, multifariis largitionibus precibuſque, Electores Imperii tam Eccleſiaſticos, quam ſeculares perlicit & impellit, ad filium ſuum *Venceslaum* natu maiorem (iam enim ex quarta coniuge *Eliſabeth*, *Caſimiri Polonorum* Regis ex filia nepte

Carolus Rom. Imp.

Digitized by Google

1376 *Vencesslaum filium suum in Imperatorem eligi & coronari procurat.* nepte, alterum filium *Sigismundum* susceperat) in Regem *Romanorum* eligendum: electum autem, quo electio sua nequiret variari aut rescindi, procurauit per Archiepiscopum *Moguntinensem* in *Aquisgrano* coronari. Displicebat electio & coronatio eiusmodi *Gregorio* Papæ vndecimo & Cardinalibus, quod de homine parum legitimam ætatem habente, & probitatis nondum notæ, fuit celebrata. Propter quod ad confirmandam illam, & ad titulandum *Venceslaum* Regis *Romanorum* nomine, licet *Carolo* Patre magnis instante tam conatibus quam muneribus, non poterat induci. Electus autem fuit in die *Barnabæ* Apostoli *Francofordiæ*, per ipsum *Carolum* Imperatorem tanquam *Bohemiæ* Regem, *Ludouicum Maguntinensem*, *Simonem Treuerensem*, *Fredericum Coloniensem*, Archiepiscopos: *Robertum* Ducem *Bauariæ*, Comitem Palatinum *Rheni*, *Venceslaum Saxoniæ* Ducem, *Sigismundum* Marchionem *Brandeburgensem*, eiusdem *Venceslai* electi germanum. Et coronatus *Aquisgrani* in octaua Apostolorum *Petri* & *Pauli*, non habens tunc nisi annum decimum sextum ætatis. *anno ætatis decimo sexto.*

1377 *Ludouicus Rex cum copiis Hungarorum Poloniam ingressus, Sandiuogium de Subino Cracouiensi, Domaratum vero de Pyerzchno maioris Poloniæ Capitaneatui præficit:* Vastationem Regni sui *Poloniæ* per *Lithuanos* in terra *Sandomiriensi* illatam, *Ludouicus Hungariæ* & *Poloniæ* Rex vlturus, expeditionem contra *Lithuanos* & terras quas occupabant, tunc indicens, in *Cracouia Sandiuogium* de *Subino*, in maiori *Poloniæ Domaratum* de *Pyerzchno*, Regina *Elisabeth* eum promouente (quod is sub tempore quo occidebantur *Cracouiæ Hungari*, multos a morte defenderat) in *Cuiauia Barthoszio* de *Viszemburg*, & *Barthoszio* de *Sokolowo*, strenuis defensoribus destitutis, *Petrassium Malocha* de *Malochouo Sandomiritam*, & genere *Grzimalitam*, duo millia marcarum singulis annis reddere, cum a superioribus Capitaneis octingentæ soluerentur, se obligantem, pro Capitaneo instituit. *Maioris* itaque *Poloniæ* Capitaneus *Domarathus* de *Pierzchno* ex *Hungaria* reuersus, regalibus literis, quas secum attulerat, publicatis *Polonicæ* Ecclesiæ monet & rogat Pontifices, quatenus *Ludouico* Regi barbaricam expeditionem obituro, gentium armatarum mittant auxilia. Verum Pontifices, *ne se, & Ecclesiam, obnoxios seruituti redderent, nulla se subsidia missuros* respondent. Subsidium insuper a cmethonibus eorum postulatum, & quod Rex *Ludouicus* exigendum mandauerat, negant. *Ludouicus* tandem Rex, cum copiis *Hungaricis* itinere rectiori versus *Sandomiriam* per *Alpes Sanocenses*, quæ *Poloniæ* Regnum ab *Hungarico* disterminant, aduenit. Vbi Episcopis & Baronibus *Poloniæ* ad illum confluentibus, conuentu habito, copiis coniunctis, versus *Betz* (ita enim *Sandomiriæ* deliberatione communi constitutum erat) processit. Verum videns copias suas validas & frequentes esse; milites enim de domo *Bipen-* *& ipse contra Lithuanos vadit.*

1377 *nium*, septem in ea expeditione habuere banderia, *Otho* de *Pilcza* Palatinus & Capitaneus *Sandomiriensis* vnum, *Sandiuogius* de *Subino* Capitaneus *Cracouiensis* secundum, *Iaschko* de *Thaczin*, *Voynicensis* Castellanus tertium, *Nicolaus* de *Ossolin Visliciensis* Castellanus quartum, *Drogossius* de *Chroberz* Iudex *Cracouiensis* & Capitaneus *Siradiensis* quintum, *Zaklika* de *Międzygorze* Regni *Poloniæ* Cancellarius sextum, & *Ioannes Volczek* de *Lowinicza* septimum, eorum agmina diuidit. *Cracouienses* vero & *Sandomirienses* milites, sub ductu *Sandiuogii* de *Subino* Capitanei *Cracouiensis*, ab obsidendum castrum *Chelmense* transmittit, ipse cum residuis versus *Belz* ire pergit. Et *Cracouiensem* quidem & *Sandomiriensem* exercitus, *Chelmen* castro infra dies octo, ex quo obsideri cœptum est, expugnato, & in suam potestatem redacto; aliis insuper castris, videlicet *Grabowiecz*, *Hrodlo*, *Sczuolosch*, aditis & expugnatis, ad *Ludouicum* Regem obsidionem castri *Betz* agentem, peruenit. *Terrisque eorum populatis circa Betz* *Ludouicus* vero Rex, castrum *Betz*, situ magis quam arte munitissimum, expugnare non valens, in eius obsidione perseuerandum duxit: ratus obsessos fame saltem ad deditionem pellici posse. Aduenit interim *Kieystuth* Dux *Lithuaniæ*, & castra Regis sub saluo conductu ingressus, ex hoste mediator factus, pacem his conditionibus componit, vt captiuis, quos *Lithuani* ceperant, restitutis, *Georgius* Dux castrum *Betz* Regi dedat, & illius gratiæ se permittat. *concordiam cum Duce Kieystuth init,* Deditione castri facta, *Ludouicus* Rex iniuriam beneficio pensaturus, *Georgio* Duci castrum *Betz*, obliganti se illud regio nomine, pro eo & prole sua, Regnoque *Poloniæ* fideliter administraturum, reddit. Aliud quoque castrum *Lubaczow* adiicit, & centum marcas census annui ex *Zuppa Bochnensi* tollendi, ad vitæ tempora inscribit. In hunc modum *Ludouicus* Rex, rebus *Ruthenicis Lithuanicisque* compositis, itinere quo venerat, in Hungariam rediit. *& redit in Hungariam.*

Orta autem fuit, sub tempore expeditionis præfatæ inter *Polonos* & *Hungaros* contentio. In qua *Petro Schafraniecz* de *Luczice* milite *Polono* per *Hungaros* in facie vulnerato, res in seditionem grandem spectare cœperat. Quam Rex *Ludouicus*, veritus ne *Hungari* a *Polonis* robore & numero superioribus opprimerentur, compositione sedat. Et dato *Petro Schafraniecz* donatione perpetua castro regio *Pyesch-kowa Skała*, gliscentem seditionem extinguit. *Petro Schafraniecz Pyeschkowa Skała donatur.*

Secunda Ianuarii mensis die, *Casimirus* *Boguslai*, *Stetinensis*, *Dobrzinensis*, & *Cassubitarum* Dux, nepos olim *Casimiri Poloniæ* Regis, ex *Elisabeth* filia, vulnere, quod in castri *Złotoria* conquisitione in capite pertulerat, sensim ingrauescente, in castro *Bidgoscza* moritur, & in monasterio *Bisczoniensi* terræ *Pomeraniæ* ordinis *Cisterciensis* sepelitur, nullam prolem ex filia *Semouiti Masouiæ* Ducis, quam *Casimirus Cassubitarum & Dobrzinensis Dux moritur.*

Digitized by Google

1377 quam prima obeunte superduxerat, relinquens. Quo euenit, vt & Ducatus *Dobrzinensis*, & castra *Bidgoscza*, *Wlatow* & *Walcz* A ad *Ludouicum* Regem, & Regnum suum *Poloniæ*, iure feudi deuoluerentur. Fuit autem præfatus *Casimirus Stetinensis* Dux liberalitate, quæ ad prodigalitatem accedebat, insignis, ea largitione in milites suos vsus, ut oppidis, villis, & introitibus ducalibus, in milites suos parum prouide distributis, sub egestate degeret, donec Patre suo *Bogaslao* Duce *Stetinensi* absumpto, in thesauros & terras ab eo relictas succedens, se de inopia parum vindicasset. Afferebantur insuper illi a germana sorore *Elisabeth*, *Caroli* Imperatoris *Romanorum* & *Bohemiæ* Regis consorte, sortem eius miserante, fre- B quentes pecuniæ, vasa argentea, & varia diuesque supellex. Quæ *Casimirus*, Imperatrice *Elisabeth* nequicquam prohibente, in milites & aulicos erogans, in solitam egestatem recidebat. Audax & magnanimus, sed vehementis & parum grauis animi, corporis insuper debilis magis quam robusti.

& terræ illius ad Ludouicũ Poloniæ Regem deuoluuntur.

Terrarum *Russiæ*, *Ludouicus Hungariæ* & *Poloniæ* Rex, anno superiori glebam vberem & situm contemplatus, quarum sibi ignotus antea erat conspectus, cum esset in *Hungaros*, magis quam *Polonos*, tam affectione quam largitione propensior, applicare illas & subiicere *Hungariæ* Regno, & a *Poloniæ* Regno seque- strare, in cuius ditione eas fuisse reperierat, in C animum inducit. *Wladislaum* itaque *Oppoliensem* Ducem, cui plerosque districtus & castra in *Russiæ* terris, Regis *Poloniæ* auctoritate, perpetua largitione donauerat: & qui ex eo *Russiæ* Princeps, vulgato & communi sermone, titulo naturalis Ducatus *Oppoliensis* suppresso, denominabatur, ex terris *Russiæ* & districtibus, atque castris sibi inscriptis, quo facilior Regno *Hungariæ* illarum accedat successio, amouet, Ducatumque *Dobrzinensem*, cum castris *Bidgoscza*, *Wlatow*, & *Walcz*, ex morte *Casimiri Stetinensis* Ducis deuolutum, item *Gniewkouiensem* Ducatum, pretio decem millium florenorum apud *Wladislaum* Album Ducem comparatum, illi perpetuo, quo æquiori animo D destitutionem terrarum *Russiæ* ferret, donat; castraque, districtus, oppida & villas *Russiæ Hungaris*, *Polonis* nequicquam obstantibus, aut improbantibus, aut committit, aut partitur. *Wladislaus* autem *Oppoliensis* Dux, *Gniewkouiensem* Ducatum, & castra *Bidgoscza*, *Wlatow*, & *Walcz*, tunc nactus, *Gniewkouiensem* Ducatum, obtinente illum in dote octo millium marcarum *Casimiri* Ducis *Stetinensis* relicta, nonnisi morte sua secuta, nancisci potuit.

Ludouicus Hungariæ & Poloniæ Rex videns ubertatem terrarum Russiæ, mox illas Hungariæ Regno incorporare cogitans, Ducem Oppoliensem, dando ei Dobrzinensem, Cassubitarũ & Gniewkouiensem Ducatus inde amouet & castra inter Hungaros Polonos partitur.

Dolis magis quam viribus *Kieystuth Lithuaniæ* Dux, Cruciferis de *Prussia* bellum illaturus, copias suas per *Masouiæ* terras, Principibus *Masouiæ Semouito* & *Ioanne*, vel dissimulantibus vel annuentibus, traducit, & omnem oram circa *Działdow* & *Nid*-

Vicissitudinaria ac mira Lithuanorũ cum Cruciferis de Prussia con-

borz, vigesima nona Septembris, graui cæde & 1377 igne, cum multarum animarum (improuisus enim & subitus aduenerat) captiuatione vastat. Multis autem captiuis vtriusque sexus comprehensis, graue agmen tam spoliorum quam captiuorum referens, via qua venerat per *Masouiam*, sine obice reuersus, spolia quæ tulerat, cum Ducibus qui in *Lithuania* remanserant, diuidit. Circa festum vero Sancti *Iacobi*, filius *Kieystuth*, adolescens manu & animo promptus, *Withawdus*, primam in *Prussiam* expeditionem egit. Et circa *Thaynow* & *Insterburg*, populationem & conflagrationem peragens, tam spoliis quam captiuis onustus, ad patriam illæsus rediit. Magister itaque *Prussiæ Venricus*, duplicem inuasionem terrarum suæ tunc ditionis, moleste ferens, cum frequenti militum suorum armatura, primum in oram *Russiæ* descendit. Et circa castrum *Bielagi* aliquot diebus statiua tenuit. Deinde in *Camienyecz* applicauit. Ab inde vero in terras *Lithuanorum* & *Samogitharum* descendit. Quas cum ferociter cædibus & flammis peruastasset, cum spoliis & captiuis in *Prussiam* regredienti, tendunt *Lithuani* insidias, & silua vasta, qua iturus esset, in plerisque locis succisa, exercitum *Pruthenicum* siluam huiusmodi ingressum, adorti, & iniquitate loci adiuti, in primario congressu viginti milites de Ordine qui ordines ducebant, sternunt: cæteri latebris siluarum tecti, manus baarbaricas & truculentiam effugiunt. Fecerunt posthæc duo *Lithuanorum* Duces *Olgierth* & *Kieystuth*, in terras *Prussiæ*, habentes fortem exercitum trifarie diuisum, descensum. Et terra circa *Insterburg* & *Velow* exusta, & in solitudinem redacta, in terram *Salow*, quam Canonici de *Kingsberg* obtinent, aduentant, eamque funditus, cædibus, spoliis, & flammis euertunt. Atque per *Iurgeborg* cum cœtu magno captiuorum vtriusque sexus, atque spoliorum, in *Lithuaniam* reuertuntur. Commendator deinde de *Ragnetha* vno agmine, item Commendator de *Balga* altero, item frater *Kune* de *Hattesten* tertio, seorsum in *Lithuaniam* ingressi, quilibet populatione latius quo poterat extensa, multa spolia atque incendia peragunt. Et pluribus *Lithuanis* captis, eos in *Prussiam* deducunt. Congerit posthæc omnia *Venricus* Magister generalis exercitum copiosum, cum quo *Lithuaniam* ingressus, duo castra in eius confiniis erigit & ædificat, videlicet *Barthemburg* & *Demrin*. Interim vero quo perficiebatur opus, *Gothfridum* de *Linda* Marschalcum, cum expeditiori milite in *Lithuaniam* transmittit. Qui frequenti exustione vsus, plures captiuos cum spoliis incolumis reduxit. Sed neque ea expeditione Magister *Prussiæ Venricus* contentus, aduenientibus in sui auxilium contra barbaros australibus, in *Samogithiam* transiit. Et duabus regionibus, videlicet *Calthaneuen* & *Veduke*, per dies decem vastatis, spoliatis, & incensis

certatio, ut post tot prælia & deprædationes, quis sit superior, haud facile videas.

 censis

Digitized by Google

1378 censis, plurima spolia & numerosam captiuorum multitudinem, in *Prussiam* quadrigis reduxit.

A

De ordinationibus commotionibusque variis, quæ faciem futuræ & propinquæ seditionis portendebant, in *Poloniæ* Regno, propter Regis longe distantis absentiam, & publicorum facinorum impunitatem, assidue crescentibus, *Ludouicus* Rex prouisionem aliquam, de qua a Prælatis & Baronibus *Poloniæ* frequentibus literis & nunciis vexabatur, impensurus, cum & genitrix sua *Elisabeth* senior Regina, propter *Hungarorum* stragem *Cracouiæ* in suo conspectu patratam, *Poloniæ* Regni gubernationem a se penitus abdicans, & omne regiminis onus filio *Ludouico* Regi resignans, nunquam se ad illud rediturам deuouisset: *Ludouicus* vero Rex, causatus *auram Polonicam, naturæ suæ perniciosam fore, neque a se tolerari posse*, venire ad illud annis singulis, & submouere illius difficultates deformitatesque, ac plectere facinorosos, *Hungaricis* rebus distractus fastidiret, *Wladislaum Oppoliensem* Ducem, ad gubernandum *Poloniæ* Regnum, cum plena & extensa auctoritate transmittit. Cuius aduentum etsi ciuiles & rusticani homines probarent, regimenque illius magnopere, velut sibi profuturum, commendarent, & deposcerent, Barones tamen, Proceres, & nobiles, tam *Cracouiensis*, quam *maioris Poloniæ* oræ, in *Vislicia*, & *Gnesna* conuentu habito, nouitate huiusmodi altius digesta, *non se Ducis Oppoliensis Wladislai regimini vllo pacto permissuros*, conformiter diffiniunt. Asserentes & *suæ grauitati, & iuribus Regni non conuenire, vt a Duce, a se non probato neque electo, sed ex Regis dato arbitrio, Respublica eorum deberet disponi, & status eorum atque Regni conditio, si Regibus parere consueti in ditionem redigerentur Ducalem, pessundari*. Spectatæ itaque virtutis viros, de Baronum & militarium numero lectos, ad *Ludouicum* Regem in *Hungariam* transmittunt. Qui Rege apud *Vischegradum* offenso, orant, *ne in eorum Regni ludibrium, iurium quoque Regni, quæ non se violaturum adacto sacramento astrinxit, læsuram, Wladislao Duci Oppoliensi eos parere cogat, cum illius regimen non essent quoquomodo passuri. Extare inter eos macte industriæ & probitatis viros, quibus iustius possit ab eo id munus mandari.* Ea *Polonorum* legatione *Ludouicus* Rex audita, rebellionem ad quam nonnullorum animos nouitati huiusmodi vehementer infensos spectare didicerat, veritus, *Wladislaum* Ducem *Oppoliensem*, a gubernatione Regni *Poloniæ* reuocat, & per patentes literas *Polonorum* legatis tributas, regimen illius, de quo Dux ipse ingenti dolore & rubore, *Polonis* non Regi vehementer succensus, tortus est, rescindit.

Vocatus in Poloniam Ludouicus Rex,

dum ire nollet,

Ducem Oppoliensem Wladislaum pro gubernatore mittit.

Et Poloni legatis ad eum missis

obtinent illum reuocari,

non sine ipsius rubore.

B

C

D

Vno grauamine vix dum sublato abrogatoque, aliud illico erupit, *Ludouicus* siquidem *Hungariæ* & *Poloniæ* Rex, nonnullorum Baronum & Præfectorum *Poloniæ* sorti ecclesiasticæ parum fauentium, suggestione pulsatus, mandata in *Poloniam* destinat, *vt Ecclesiarum coloni, ratione tributi, quod Krolesthuo seu Poradlne dicitur, sex grossos in pecunia, dimidium eius quod alias soluere soliti erant, & duas mensuras, vnam siliginis, alteram auenæ in blado suæ Regiæ Cameræ persoluant.* Asserens *relaxationem a se vniuerso Regno Poloniæ de prædicto tributo factam, & ad duos tantummodo grossos restrictam ad villas Ecclesiasticas non extendi, & pro singulari ac liberali gratia a Pontificibus & Ecclesiasticis personis censeri, vt dimidii remissione habita, de dimidio se responsuros non excusent.* Detrectantes mandato huiusmodi, mandabat Rex ad solutionem totius *Poradlne* prisco more compelli. Capitaneis itaque & præfectis Regiis, qui se exinde commodum censebant relaturos, mandata regia solicita diligentia exequentibus, Ioannes *Gnesnensis* Archiepiscopus, ad *Wladislaum Oppoliensem* Ducem nuncios mittit, *vt Capitaneis & Præfectis regiis rigorem, quem in exactione tributi prædicti ingesserant, interim donec Ludouicus Rex a Nunciis Polonicæ Ecclesiæ adiri & exorari possit, cum tributi huiuscemodi reputetur exactor primarius, suspendere iniungat. Wladislaus* autem Dux præfatus apud castrum *Krzepicze*, a nunciis Episcopalibus, *Ioanne* Archidiacono *Gnesnensi*, & *Derslao* de *Giewno* Subdapifero *Calissiensi* feria sexta ante Dominicam *Lætare*, quo die treugarum diem cum *Barthoszio Peregrini* de *Chotel*, Tenutario in *Odolanow*, Ducatum suum circa *Olscham* multiplici vexante spoliatione, firmabat, offensus, votis Archiepiscopi morigerum se præbens, exactionem a Rege *Ludouico* in ecclesiasticis bonis indictam, vsque in diem Beati *Iacobi* Apostoli, intermitti mandauit & suspendi. Totalem vero solutionem *Ioannes Gnesnensis* Archiepiscopus abrogaturus, Synodum Prouincialem apud *Calissiense* oppidum conuocat, non hanc tantummodo, quam ad summouendam contributionem a Rege; sed & alteram quæ a Summo Pontifice, & eius Collectoribus, *Nicolao* Episcopo *Maioriensi*, & *Nicolao Strosberg* imperabatur. Ex ea Synodo *Florianus Cracouiensis* Episcopus, singulorum Episcoporum & spiritualium Ecclesiæ *Polonicæ* supplicatione victus, cum *Dobrogostio* Decano *Cracouiensi* in *Hungariam* profectus, Regem *Ludouicum Budæ* conuenit. Vbi mandatis totius Ecclesiæ *Polonicæ* expositis, prudenti & grata oratione Regi, docuit, persuasitque: *Iniquum valde & Christianæ religioni aduersum esse, nec catholico Regi, semen a sancta ducente progenie, conuenire, vt vniuerso Regno Poloniæ a solutione Poradlne liberato, sola Ecclesia tributaria permaneat, quam conueniebat primario & iustiori ordine, a Catho-*

1378

tributum a Cmethonibus spiritualibus Poradlne dictum exigi mandat.

Ad quem Cracouiensis Episcopus missus

1378 *a catholicis Principibus seruato, liberationem ipsam persensisse.* Persuasioni itaque Rex acquieuit, & exactio tributi tam Ecclesiasticorum bonorum temporalium, quam militarium, in vnam libertatem addicta.

Perpetuis temporibus illud dimitti obtinet.

Pomeraniæ milites Borkowie vocatos

Oppido *Walcz* multipliciter a Nobilibus de *Pomerania*, vocitatis *Borkowie*, per frequentes inuasiones & insultus afflicto & vexato, etiam conflagratio ex fortuito incendio proueniens, accessit. Geminato itaque oppidani malo sub vno tempore attriti, & processu dierum rati se affligendos, municipium præfatum statuerunt, transmigratione in alia loca facta, deserere, nisi *Domarathus* Capitaneus *maioris Poloniæ*, congesto ex familiaribus, fratribus, & aliquibus *maioris Poloniæ* militibus, exercitu, *Pomeraniam* ingressus, fortalitia, oppida, & villas, ac singula quæ ad dictos nobiles pertinebant, expugnando, incendendo, vastando, insolentiam prædictorum Nobilium & humiliasset & restrinxisset.

Domarathus Capitaneus maioris Poloniæ expugnat.

Cometa apparuit quinque noctibus.

Vigesima nona die mensis Septembris, sidus crinitum, quod appellamus cometam, iuxta vrsam maiorem, inter Arietem & Taurum apparuit. Quod contra firmamentum cursum dirigens atque facem, motu velocissimo ferebatur. Quinque tantum noctibus perdurans; grauissimum Schisma Ecclesiæ, & tam Sacerdotii quam Imperii mutationem, quæ omnia eodem anno subsequebantur, portendebat.

Mortuo Gregorio Papa

Mortuo in urbe *Gregorio* vndecimo ex *Auinione* reuerso, in Dominica *Lætare*, qui annis octo sederat, & in Ecclesia Sancti *Petri* sepultô; Cardinales qui tunc fuerunt omnes fere Vltramontani, præter quatuor *Italicos*, pro substitutione futuri Pontificis agentes conclaue, *Romanorum* circumsedit populus, vnicuique Cardinalium, nisi *Romanum* in Papam eligant, mortem interminans. Pro maiori enim parte Collegium Cardinalium tunc ex *Gallis* constabat. Verebantur vero *Romani*, ne *Gallo* in Summum Pontificem assumpto, *Roma* suis, curia in *Auinionem* translata, lucris fraudaretur. Cardinales autem electionem agentes, licet conformi electione *Robertum* tituli Basilicæ duodecim Apostolorum Presbyterum Cardinalem *Gebenensem* appellatum in Papam elegissent, & *Clementem* septimum appellassent, necem tamen, & impendentem procellam tempestatis a *Romanis*, qui obsidionem conclauis continuabant, euasuri, ea cautela & figmento vtuntur. Erat inter alios *Roma* ortus, & Cardinalibus cognitus, *Bartholomæus Barensis* Episcopus, qui sanctitatem simulando, vir raræ religionis creditus, in magna veneratione habebatur. Hunc Cardinales in conclaue accersitum rogant, vt ex manibus *Romanorum* stragem illorum meditantium eos vindicet, & se ab eis appellari Papam simultaneum ferat, & nomini sibi indicendo & simulachro, ipsis cum vero Papa *Roberto Clemente* septimo urbe excedentibus, excessurus. Con-

Romani Cardinalibus, nisi Romanum in Papam elegerint, necem singulis minantur.

Quam euasuri Cardinales electo vero Papa Clemente VIII,

ditione accepta, & iureiurando per *Bartholomæum* Episcopum *Barensem* firmata, Cardinales se illum pro Papa elegisse simulant, & *Vrbanum* sextum vocant. In hunc modum Romani populi tumultu sedato, Cardinales cum *Roberto* eorum electo *Clemente* septimo, vrbe *Viterbium* egressi, electionem fidelem *Clementis* publicant, *Vrbani* simultaneam detegunt, *Vrbanumque* requirunt, vt quæ iureiurando pollicitus est, obseruaret. Sed *Vrbanus*, tribus sibi Cardinalibus, *Iacobo S. Petri* scilicet de *Vrsinis*, *Mediolanensi*, & *Florentino* conciliatis, Papatui cedere detrectans, & pro vero se Papa gerere, ac in Paschatis die in Papam a tribus Cardinalibus facinori suo & ambitioni fauentibus, consecrari procurans, cœpit. A Cardinalibus tandem, errori suo fauentibus, desertus, alios mox viginti sex Cardinales vna die ex diuersis nationibus, sed præsertim ex omni *Romanorum* statu; & inter alios *Quinqueecclesiensem* Episcopum, in fauorem *Ludouici Hungariæ* & *Poloniæ* Regis, substituit & creauit. Et ex castro Sancti *Angeli*, quod pro *Clemente* tenebatur, proiectionibus machinarum vehementissime impugnatus, ex Palatio Sancti *Petri*, ad Sanctum *Mariam* trans *Tiberim* se contulit, vbi anno integro mansit. *Britonibus* autem *Romanos* strage magna pro *Clemente* vincentibus, ad necem forensium, & præcipue *Gallorum* conclamatum est. Sed seditione & tumultu populi vix sedato, forenses vrbe exulant, & *Clementem* verum Papam in *Auinionem*, vbi, in *Italia* consistere non ausus, sedem posuerat, sequuntur. *Clemens* itaque *Vrbanum*, & *Vrbanus Clementem* cum sequacibus suis anathematisat. Et exinde grauissimum schisma, Cardinalium pusillanimitate & metu mortem expauescentium, quam potius, quod *Capellus* insigne eorum designat, subire, quam Schismati occasionem præstare debuerant, introductum & secutum est. Quod cum scandalo & interitu multarum animarum annis quadraginta vigens, *Constantiensis* Concilii opera extinctum est. *Italia* autem, & Regnis *Poloniæ*, *Hungariæ*, *Bohemiæ*, *Daciæ*, *Sueciæ*, *Noruegiæ*, ac vniuersa *Germania*, obedientiam *Vrbani* profitentibus, *Galliarum*, *Anglicorum*, *Hispanorum*, & *Siciliæ* Regna, *Clementem* septimum, sectata sunt. Vt prorsus Saluatoris verbum adimpletum sit, *Gentem contra gentem, & Regnum aduersus Regnum, per schisma pestiferum mutuis cauillationibus & contumeliis insurrexisse.* Erat autem præfatus *Robertus* alias *Clemens* septimus, de domo & genere Comitum *Gebenensium*, *Almanici* idiomatis aliqualem habens peritiam, pede vno parum claudicans, largæ conscientiæ, mediocris staturæ, eloquens & dapsilis. *Vrbanus* vero erat homo tenuis & pauper, Decretorum tamen Doctor egregius, *Neapoli* in platea Nidi, in loco qui infernus appellatur, ex Patre *Pisano* & matre *Neapolitana* ortus, breuis

1378 *simultaneum quendam Romanum pronunciant, Vrbanum VI. Euadentes autem verã electionem publicant.*

At simultaneus pro vero se gerens Pontifice maximum schisma suscitat.

Digitized by Google

1378 uis statura & spissus, coloris liuidi & fusci. Et licet præfatus *Vrbanus Roma Tiburtum* descendens Cardinales sibi pacificare contendisset, ipsi tamen omnibus oblationibus suis spretis, apud *Fundanā* ciuitatem, *Clementis* electionem publicarunt, & ortum fuit schisma duodecimum, omnium, quæ præcesserant pessimum, subtilissimum, adeoque perplexum, vt & docti & conscientiosi viri non possent discutere, cui esset magis obediendum.

Electus Wratislauiensis Theodoricus ad Episcopatum Wratislauiensem a Clemente, & Carolus Imperator filii sui Venceslai electionem ad Imperium antea factam ab Urbano confirmari obtinent.

Electus *Wratislauiensis Theodoricus*, usque in *Auinionem Clementem* septimum secutus, confirmatione suæ Electionis ab eo facile obtenta, in *Wratislauiam* redibat. Sed *Gnesnensem* Prouinciam, cui *Wratislauiensis* diœcesis subiecta est, intelligens alterius ditionis & obedientiæ esse, non se de cætero aut electum, aut confirmatum *Wratislauiensem* agere præsumpsit. Iusto Dei iudicio a Pontificatu exclusus, qui alium a Decanatu *Wratislauiensi* perperam & violenter excluserat. *Carolus* insuper *Romanorum* Imperator & *Bohemiæ* Rex, tam *Italiam* quam *Germaniam* obedientiæ *Vrbani* sexti se addixisse intelligens, in illius partem diuertit, & filium suum *Venceslaum Romanorum* Regem, eiusdem electionem & coronationem ad Imperium, per præfatum *Vrbanum* sextum apud *Tiburtum* agentem, missis specialibus oratoribus, quod antecessor *Gregorius* vndecimus facere detrectauerat, confirmari obtinuit.

In Lithuanos octo expeditionibus a Cruciferis de Prussia & Liuonia pugnatum est,

Vigandus de *Belderstein*, Commendator de *Capiow*, habens in suo comitatu *Pruthenicas* tantummodo gentes, in *Lithuaniam* descendens, omnem terram circa *Nyemyen* fluuium sitam spoliat, vastat, & exurit, ac in captiuorum & spoliorum multitudine ad propria reuertitur. Quo reuerso *Gothfridus* de *Linda Prussiæ* Marschalcus, cum altero exercitu transiens in regionem *Lithuanorum* ad *Narew* sitam, eam igne, spolio, & cæde vastat. Exinde in vetus *Kowno* diuertit, & fluuium *Niewiaza* ascendendo nauibus, cuncta incendit, multosque ex *Lithuanis* ducens captiuos, cum spoliis reuertitur. Magistro deinde *Liuoniæ*, oppido *Pruthenico Pakow* a *Lithuanis* obsesso, auxilium laturo, illuc cum suis *Pruthenicis* copiis aduenit, & *Lithuanos* obsidionem soluere compellit. Fecit & alteram eo animo *Gothfridus* Marschalcus in *Lithuaniam*, expeditionem, & districtibus pluribus, videlicet *Labnyow*, *Egelow*, *Pastow*, vastatis, captiuorum & spoliorum sarcinas ferens rediit. Tertiam expeditionem facturus Marschalcus, ægritudine distentus, Commendatorem de *Balga* mittit. Qui & ipse nullam resistentiam expertus, postquam plures districtus vastauerat, incolumis rediit. Magister insuper *Liuoniæ* circa diem sanctæ *Scholasticæ* hostiliter *Lithuaniam* ingressus, districtum *Myedniki* & sex alios adeo sæue vastauit incendiis, vt in singulis nec vnius tugurii vestigium posset reperiri. In tempore denique Carnisprivii, Commendator de *Osterod*, *Bucardus* de *Mansfwelth*, in *Kamienyecz* prope *Brzeszczie* exercitum ducens, oppidum succendit, & magna præda hominum & pecorum potitus, in *Prussiam* rediit. 1378

Post diem vero Assumptionis *B. Mariæ* Virginis, Commendator de *Balga*, *Theodoricus* de *Eluer*, exercitu quem habebat trifarie diuiso, districtus *Ruthenicales*, *Drobiczin*, *Myelnik*, & *Brzeszczie* vastat, castrumque *Brzeszczie* obsidione terret. Quo inexpugnato relicto, vastatis singulis in circuitu cum spoliis & captiuis reuertitur. Tot autem & tam frequentibus vastationibus ex *Prussia* & *Liuonia* fatigati *Lithuani*, desperatione iniecta, dum se nullo pacto exterminationem perpetuam crederent euasuros, deserendæ patriæ agitabant tractatus. Consiliumque fuit, tam hominibus agrestibus & coloniam exercentibus, quam pecoribus & pecudibus in vnum collectis, in siluas & indagines palude & aquis tutas, & nondum habitatas transmigrare, Cruciferisque *Lithuanicam* & *Samogithicam* terram relinquere. Quæ quidem deliberatio executa tandem fuisset, si non *Polonorum* auxilia, Duce *Lithuanico Iagyellone* in Regem assumpto, discessionem huiusmodi auertissent. Quod & Dux *Alexander Withawdus*, quamuis florentes res suas videret, ingenue profitebatur, asserens *suam & suorum omnium electionem & discessionem, ex terris Lithuaniæ & Samogithiæ, beneficio Polonico esse & fuisse auersam & prohibitam, Polonisque Patriæ potitæ & restitutæ gratificationem perpetuo deberi.*

adeo vt desperatione adducti, sedes suas deserere, & in locis aditu difficilibus degere constituerent, quod & fecissent, nisi id successione Iagellonis in regnum Poloniæ immutatum esset.

Eodem anno, post festum Pentecostes, *Kieystuth Lithuaniæ* Dux, fingens se per dolum graui ægritudine correptum, intrat clandestinis itineribus terram *Pruthenicam*, castrumque *Eckersberg* impugnat, conquirit, & incendit. Castri quoque Præfectum *Joannem Szumbach* captiuat. Quem etsi sui conarentur viuum, pro libamine Diis suis incendere; præfatus tamen Dux *Kieystuth*, abominandum facinus fieri prohibuit.

Kieystuth Lithuanorum Dux resumto animo, castrum Pruthenicum conquirit & exurit.

Gothfridus de *Linda Prussiæ Marschalcus*, habens in suo comitatu duodecim millia pugnatorum, *Lithuaniam* ingressus, usque ad castrum *Troki*, quod a Duce *Kieystuth* tenebatur, oppugnaturus illud, aduenit. *Trocensi* autem districtu vastato, etiam *Vilnensem* simili subiicit vastitati. Cuius potentiam Dux *Kieystuth* plurimum perhorrescens, petit colloquium. Ad quem *Prussiæ* Marschalcus, fide data & recepta, venit. Et tractatibus mutuis factis, rogatus a *Kieystutho* Marschalcus, a cæde & flammis sibi temperat, & partis tantummodo contentus in *Prussiam* exercitum reducit. In continenti vero Marschalco regresso, Commendator de *Ragnetha* frater *Kuy* de *Hattestein*, cum nouo exercitu in die sancti *Ioannis Baptistæ*, *Samogithiam* & *Lithuaniam* ingressus, districtus *Przezwan*, *Labiow*, *Aruisch*, *Pasierin*,

Expeditio in Lithuaniam per Cruciferos de Prussia agitur;

Digitized by Google

1378 *Pasterin*, *Eroglen*, & *Peruaren*, cædibus, spoliis, & flammis vastat, & cum multitudine spoliorum & captiuorum, redit in *Ragnetha*. Cum noua deinde militia, quæ ex *Almaniæ* oris aduenerat, *Gothfridus* de *Linda Prussiæ* Marschalcus tertiam agit in *Lithuanos* expeditionem, habens in suo comitatu omnes Commendatores. Et prima quidem statiua apud *Dirsumusky* ponit, secunda apud *Syedmilischki*, tertia apud castrum *Troki*, quarta in *Rudno*, quintis vero castris omnia igni & cædi subjiciendo, in *Vilno* perueniunt. Dux autem *Kieystuth* qui tunc in castro *Vilnensi* agebat, treugis in quintum diem obtentis, petebat ab exustione oppidi *Vilnensis* abstineri. Quod & sibi fuerit per *Gothfridum Prussiæ* Marschalcum promissum: media tamen pars oppidi igne conflagrata, altera ægre defensa est. Treugis expirantibus castri *Vilnensis* tentata expugnatio. Quam cum Marschalcus prouenire non posse, defendentibus *Lithuanis* probe mœnia, animaduerteret, obsidione soluta, in *Prussiam* remeabat. Interim vero *Withawdus Kieystuthi* filius, cum quingentis *Lithuanorum*, *Pruthenicum* exercitum antecedens, commeatus, quos Cruciferi in solitudine pro reditu reliquerant, occupat, recipit, aut distrahit. Quapropter *Pruthenicus* exercitus illuc adueniens, & victualia præoccupata inueniens, sex diebus atrocem famem in se & equis perpeti coactus est.

qua usque ad Wilno peruentum est. Cujus medietate exusta desperata conquisitione in Prussiam reditum.

Withawdo filio Kieystuth victualia præparata Cruciferis præripiente.

Penultimo Decembris *Carolus Romanorum* Imperator & *Bohemiæ* Rex, cum annis vno & triginta imperasset, apud *Pragam* moritur, & in *Pragensi* maiori Ecclesia sepelitur: tam Imperium quam *Bohemicum* Regnum *Venceslao* filio derelinquens. Qui etsi in vtroque *Carolo* Patri successisset, a moribus tamen paternis degenerans, neque militiam neque studia diligens, sed vanis & inutilibus insistens, leuesque personas in suam communionem suumque consortium adsciscens, leuium & humilium rerum se sectatorem, magnarum vero & fortium osorem esse, demonstrabat. Alter autem filiorum *Sigismundus*, quos relinquebat *Carolus* Imperator, ex paterna donatione Marchionatum *Brandeburgensem* assecutus, & a *Ludouico Hungariæ* & *Poloniæ* Rege in generum adoptatus, filiam suam natu maiorem *Mariam* pro coniuge sortitus est: in alterum ex duobus, quod *Ludouicus* orbus filiis, relicturus erat Regnum, propter huiusmodi coniugium successurus. Clarus profecto prædictus *Carolus* Imperator fuit, nisi *Bohemici* Regni gloriam magis quam *Romani* quæsiuisset. Illud quoque splendori suo officit, quod *Venceslaum* filium largitione ad Imperium promouit. Nam cum Electores haud facile ad eam rem trahi possent, cuilibet centum millibus aureis promissis, rem confecit. Quos cum repræsentare non posset, publica illis Imperii obligauit vectigalia. Adeoque Imperium pessumdedit, vt deinceps Imperium caput extollere non potuerit: cum Electores omnia sibi retinerent, Imperatoremque iureiurando adigerent, ne pignora reuocaret. Mortuus autem est anno *Romanorum* Regni trigesimo tertio, Imperii trigesimo quarto, cum iam *Venceslaus* regnasset, cum *Carolo* Patre annis octo regnauit, postea solus annis viginti duobus.

Carolus Imp. Rom. & Bohemiæ Rex moritur, relinquens duos filios. Quorũ maior natu in Imperio & Regno,

alter in Marchionatu Brandeburgensi consedit.

1379 Stipendia sua, quæ *Santiuogius* de *Vyr*, Castellaneus *Bninensis*, nobilis *Polonus* de domo & familia *Nalęcz*, apud *Casimirum Stetinensem* & *Dobrzinensem* Ducem in bello, quod aliquanto tempore per præfatum *Casimirum* & Marchionem *Brandeburgensem Othonem* gerebatur, in frequenti familiarium suorum numero & apparatu equestri militans, meruerat, ex morte *Casimiri* Ducis *Stetinensis* insperata, perditum iri, propter sumptuum emeritorum quantitatem, moleste ferens, *Swantiborium* Ducem *Stetinensem* & *Casimiri* Ducis mortui ex altero thoro germanum fratrem, velut hæredem & successorem conuenit, solutionem stipendii requirens ab eodem. Quo abnuente, *Sandiuogius* prædictus, ferente illi *Ioanne* de *Czarnkow*, Iudice *Posnaniensi*, nepote suo, auxilia, *Swantiborio Stetinensi* Duci guerram mouit, terramque suam & dominia crebris spoliis, inuasionibus, & incendiis lacessiuit. *Swantiborius* itaque *Stetinensis* Dux, vexationem huiusmodi ratus iniustam, ad reprimendam illam, expeditione indicta, conatus suos intendit. *Stargardiensiumque* & plurimarum aliarum ciuitatum maritimæ oræ adiutus copiis, in multitudine graui pedestris & equestris exercitus, curruumque frequentia, Regnum *Poloniæ* ingreditur: & castrum *Czlopen Ioannis* de *Czarnkow* Iudicis *Posnaniensis* hæreditarium, obsidione vallauit. Quod expugnare altera die aggressus, facilem sibi futuram illius conquisitionem, quod fossata eius arida & inaquosa essent, portendens, a tertiarum hora usque ad vesperam, ab illius conquisitione, substituendo integros fessis & vulneratis, non destitit. Nec minor militum suorum feruor fuit: Omnia siquidem fossata transgressi, ad parietes castri peruenerant. Quos dum securibus conantur effringere, a *Ioanne* de *Czarnkow* Iudice *Posnaniensi*, & familiaribus suis superne obruti, testudine ex scutis & asseribus facta necquicquam eos tuente, grauem stragem & cædem in suos editam, contemplati, serius ab oppugnatione castri resiliunt. Interpositione deinde *Satissii* de *Vedel*, vt desideratos sepelire liceret, treuga in diem alterum tantummodo confecta, *Swantoborius Stetinensis* Dux graui super suorum nece actus mœrore, soluta obsidione copias diuidens, populationem exustionemque villarum in circuitu *Czlopen* castri iussit latius extendi. Qua perfecta, in terram suam copias reducens, cum *Sandiuogio* de *Vyr*, & *Ioanne* de *Czarnkow*, hostibus suis, parem exustionem terrarum suarum veritus, placitauit, & per communes arbitros dam-

Sandiuogius de Vyr,

Swantiborio Duci Stetinensi pro salario retento bellum mouet, adiutus per Ioannem de Czarnkow,

& ita stipen-

1379 *dium meritū abeo extorquet.*

damna irrogata, & debita, soluere compulsus, gestum bellum & gerendum, prudenti solertia extinxit.

Intestina bella, apud vicinas Poloniæ terras exorta magnā perniciem incōmodumque suis attulere.

Externo bello sedato, proprium & intestinum bellum, & in Ducatibus *Stetinensi, Cassubiæ, Pomeraniæ*, & in Marchionatu *Brandeburgensi*, & dominiis Comitis de *Nowigrod*, & Baronum *Vedlensium*, & *Szcigliczonum*, agi cœptum est. Principibus autem & Baronibus prædictis, longo bellorum stridore se inuicem collidentibus, tantus furor singulorum occupauerat pectora, vt præter ciuitates munitas & castra, singulas villas, oppida & rura, flammis & incendiis deleuerint; & terras præfatas, odiis magis quam armis certando, ad tam patentem vastitatem & ruinam posuerint, vt nec vna quidem villa in tot regionibus reperiri poterat, quam bellicus furor non conflagrasset.

1380 *Ianussius de Vedel ex castro Złopensi, quod à Dominis de Czarnkow oppignoratum tenebat irrupit cum exercitu Polonico in Ducatum Stetinensem, intestinis bellis flagrantem. Ubi facto damno dum cum præda rediret, per Ducem funditur.*

Ianussius de *Vedel*, *Stetinensium* Ducum & Nobilium ciuili bello permotus, ex castro *Cztopen*, cuius ipse possessionem, obligantibus sibi illud in certa quantitate pecuniæ, *Ioanne* de *Czarnkow* Iudice *Posnaniensi*, & *Vincentio* germano suo, nactus erat, non paruum equestrium numerum de suis & amicorum familiaribus collectum, adiungens maiorem numerum peditum, quem de *Thucensi* & *Cztopensi* districtibus ex agrestibus coegerat, in *Stetinensi* terra spolia & prædas acturum transmittit, ratus ex intestino bello *Stetinensium*, nullam suum exercitum iacturam sensurum. Vastata itaque ora *Pirzicensi* biduo, & præda spoliorum & pecorum nocte & interdiu congesta, versus *Cztopen* castrum exercitus *Ianussii* redibat. Hunc *Swantoborius Stetinensis* Dux, *Varczislai* patrui sui Ducis *nouæ Stetin*, *Stargardiensiumque*, & aliarum ciuitatum fœdere sibi iunctarum gentibus, ex pedite, & equite collectis, adiutus, in metis Regni *Poloniæ* consecutus, inuadit. Cui etsi, præda relicta, euadere in castrum *Cztopense*, (non enim remotè aberat) licuisset: suorum tamen paucitate, quæ & ipsa maiori ex parte de agrestibus constabat, & hostium frequentia parum pensata, cum hostium cateruis confligit. Vbi licet *Polonorum* & gentium *Ianussii* acies aliquamdiu imperterrita stetisset, ad extremum tamen abundante multitudine victa succumbit. Quadringenti quinquaginta in eo prælio de Polonis cæsi: centum vndarum gurgitibus in palude, apud quam pugnatum est, suffocati.

Clerus Polonicus nuncios in Hungariam ad Ludouicum Regem

Sub eodem quoque tempore cum *Ioannes Gnesnensis* Archiepiscopus, & omnes sui Episcopi *Poloniæ*, iniurias suas & grauamina, quæ ipsis & Ecclesiis, Cleroque eorum assidue a militibus insolenter bona Ecclesiæ diripientibus, questuri, fratrem *Andream Ceretensem* Episcopum Suffraganeum, *Bartham*, Cantorem *Wladislauiensem*, *Nicolaum* de *Stronow* Canonicum *Cracouiensem*, ad *Ludouicum* præfatum Regem vsque *Budam* fatigassent, petentes *iniurias suas reformatum iri, & grauamina tolli*; non aliud obtinuerunt responsum, nisi *Ludouicum Regem, dietam instituturum generalem, & in ea grauamina Ecclesiæ correcturum*.

1380 *pro leuandis atque reformandis iniuriis, quas a Nobilitate perferebat, mittit.*

Floriano Episcopo Cracouiensi

Florianus Cracouiensis Episcopus, dum annos tredecim in Pontificatu exegisset, sexta Februarii, ad horam extremam perueniens, moritur, & in Ecclesia *Cracouiensi*, in capella Sancti *Thomæ* per eum dotata, sub tabula ærea sepelitur. Hic in oppido *Bodzanczin* castrum muro prudenti, dispositione erexit; & tam *Bodzanczin* quam *Ilza* oppidum, muro & turribus cinxit. Ecclesiam in *Dobrouoda*, & alteram in *Voglyeschin* villa patrimonii sui muro construxit. Calicem aureum gemmis pretiosis decoratum, cassulam & dalmaticas de flaueo axamento, pro decore domus Dei, Ecclesiæ *Cracouiensi* reliquit. Domum lapideam & in aliqua parte sui muris refertam, Capitulo *Cracouiensi* tradidit: Obligans habitatorem eius ad duas marcas, Vicariis *Cracouiensibus*, pro eius anniuersario persoluendas. Altare sancti *Ioannis* ante Portam Latinam, data decima in *Pielgrzymowicze*, dotauit. *Cracouiense* autem Capitulum in Dominica *Lætare*, ad electionem alterius Pontificis procedens *Zawissium* de *Kurozwaki* Archidiaconum *Cracouiensem*, genere Nobilem de domo *Rosa* *Elisabeth* seniori Regina *Hungariæ*, apud quam Vice Cancellariatus fungebatur officio, & *Ludouico* filio eius *Hungariæ* & *Poloniæ* Rege operantibus, per viam compromissi, eligit. Cuius electio a *Ioanne Gnesnensi* Archiepiscopo in *Calisch*, festo die Paschæ confirmata, & ipse *Zawissius*, de mandato *Vrbani* sexti, per *Strigoniensem* Archiepiscopum, in *Strigonio* in Episcopum consecratus.

succedit Zawissius de Kurozwaki.

1381 *Moritur Elisabeth senior Hungariæ Regina.*

Elisabeth Caroli olim *Hungariæ* Regis relicta, filia *Wladislai Loktek*, & soror *Casimiri* Poloniæ Regum, genitrix vero *Ludouici Hungariæ* & *Poloniæ* Regis, vigesima nona Decembris, in ætate grandæua, in castro *Buda*, *moritur*, & in monasterio in insula *Budensi*, sepelitur. Qua excedente, *Ludouicus Hungariæ* & *Poloniæ* Rex, nouum & iustiorem in Regno *Poloniæ*, qui quasi matre superstite prouenire non poterat, statum formaturus, Prælatis & Baronibus *Poloniæ*, conuentum apud *Budam* pro medio Quadragesimæ indicit: offerens *se pro die illa singulorum oppressorum & grauatorum querelas & causas iusto & legitimo ordine expediturum*. Ad quam licet longa distantia porrectam, frequens Prælatorum & Baronum, de sua Republica & eius statu conseruando assidua meditatione sollicitorum, frequentior tamen ex grauatis & passis iniuriam, numerus ex *Polonia* Regno conuenisset; post plures tamen deliberationes & tractatus, ad formandum salubrem Regni *Poloniæ* statum diebus aliquot habitos, nulla salubris & efficax reperiebatur via, singula enim quæ propo-

Et Rex Ludouicus conuentum Polonis indicit prope Budam.

1381 proposita erant, verebantur propter Regis absentiam, in irritum recisura. Et tandem paucis suggerentibus, & pluribus improbantibus, A captum, & a *Ludouico* Rege decretum est, *vt apud Zauissam Episcopum, Dobeslaum de Kurozwaki Castellanum Cracouiensem, & Sandiuogium de Subino Palatinum Calissiensem & Capitaneum Craconiensem, Vicariatus & administratio totius Regni Poloniæ consistat. Ii quoque tres, & Rempub. Regni Poloniæ stabiliant, insolentes & violatores compescant, iuraque reddant poscentibus.* Quo promulgato decreto, *Ludouicus* Rex conuentum dissoluit, & querulantium, qui ex longinquo ad eum *Budam* aduenerant, causas, nedum vt pollicitus erat expedire, sed nec audire sustinuit; uerum B singulos ad decisionem *Zauissii* Episcopi, *Dobeslai* Castellani, & *Sandiuogii* Capitanei, *Cracouiensium*, Vicariorum suorum in Regno *Poloniæ*, remisit. Ab eo itaque tempore *Zauissius Cracouiensis* Episcopus, se Regni *Poloniæ* Vicarium & scripsit & gessit: & frequentissimum militum, familiarum, & equorum, subuectionumque numerum, ut regiam magis quam Pontificalem æstimares, in sua curia tenuit. Cui etiam pro bene administrando Vicariatu prædicto, *Ludouicus* omnes dignitates & officia in Regno *Poloniæ* conferendi, pro suo arbitrio, Castellanatu & Palatinatu *Cracouiensi* exceptis per certi tenoris literas, quæ in *Cracouiensi* conseruantur Ecclesia, plenam contulerat faculta- C tem. Quam cæteri Proceres *Poloniæ* plurimum carpebant & improbabant, velut sibi grauem, ignominiosam & liuorosam.

Ibi Zauissium Episcopum, Dobeslaum de Kurozwaki Canonicum, & Sandiuogium de Subino Capitaneum Cracouienses, Vicarios Poloniæ Regni creat,

omniaque officia conferendi Episcopo tribuit potestatem.

Oppoliensi, *Wielunensi*, & *Dobrzinensi* Duce *Wladislao* soluta dote relictæ *Casimiri Stetinensis* olim Ducis, Ducatus *Dobrzinensis* consecuto possessionem, & a colonis duntaxat villarum, quas in Ducatu *Dobrzinensi* Ecclesia *Plocensis* obtinet, mediam marcam de laneo pro tributo exigente; decimas insuper campestres manipulo soluere detrectante; *Dobeslaus Plocensis* Episcopus suæ Ecclesiæ grauamen non ferens, Ducem *Wladislaum* suosque Officiales, Capitaneos, & Præfectos, censuris, quibus in vniuersa *Gnesnensi* Prouincia paritum D est, percellit, loca etiam in quæ deuenirent, Ecclesiastico supponens interdicto. Cumque censuras ipsas aliquanto tempore tolerasset, & Sacramentalis illi pro festo Paschæ negata fuisset communio, ad *Ioannem Gnesnensem* Archiepiscopum personaliter se contulit, & tum in ea re, pro qua excommunicabatur, tum in suggestione, quam apud *Ludouicum* Regem, de non remittendo tributo *Poradlne* Ecclesiarum colonis, fecerat, reatum suum recognoscens, obtulit se ad arbitrium Archiepiscopi pro singulis satisfacturum. Absolutus itaq; ab Archiepiscopo, XIII. Maii, expost cum *Dobeslao Plocensi*, *Sbiluto Wladislauiensi*, Episcopis, eorumq; Capitulis, in castro *Zlotoria* conuentu acto, & grauamen sustulit, & omnem pecuniam pro iniusto, & a *Ludouico* Rege relaxato tributo, post varias altercationes, quibus sibi exactarum pecuniarum summam summopere indulgeri conatus est, *Plocensis* Episcopi *Dobeslai*, qui ad huiusmodi remissionem faciendam nulla prece aut ingenio flecti poterat, visa constantia, restituit. 1381

Oppoliensis Dux prohibens decimarum solutionem ex terra Dobrzinensi a Plocensi Ep. excommunicatus, ad earum solutionem cogitur.

Decima septima Iunii, *Semouitus* totius tunc *Masouiæ* vnicus Dux, *Troydeni* filius, in castro *Plocensi* mortuus, patribus suis appositus est, & in Ecclesia *Plocensi* tumulatus; tres filios, quorum duos ex prima vxore, filia *Nicolai* Ducis *Oppauiæ*, videlicet *Ianussium* & *Semouitum*, tertium *Henricum* ex filia *Wladislai* Ducis *Zambicensis*: item duas filias, quarum vnam *Wladislao Oppoliensi*, *Wielunensi*, & *Dobrzinensi*, alteram *Casimiro Stetinensi*, quo absumpto, *Henrico* filio *Bregensi*, Ducibus, in coniuges tradiderat, relinquens. Qui dum secundam vxorem *Zambicensis* Ducis filiam, cuius propter formæ raritatem venustatemque nimio zelotypio detinebatur & amore, ex aui famento suæ sororis *Tesinensis* Ducissæ, quæ a nonnullis *Semouiti* seruitoribus, facinus Ducissæ apud coniugem prodere verentibus, acceperat, stupri consuetudinem cum quodam nobili gessisse, didicisset, quamuis ab ancillis suis nullis tormentis facinoris huiusmodi confessio exprimi poterat, a punitione illius (vterum enim tunc impleuerat) abstinuit. Virili vero partu edito, per satellites coniugem iugulauit. Notatum autem de adulterio in *Prussia* captum, equis primo distractum, in patibulum egit. Indignatione deinde mitigata, mox ingenti torquebatur pœnitentia & dolore, præcipue cum videret filium *Henricum* per eam genitum, & per filiam suam Ducissam *Casimiri Stetinensis* & *Dobrzinensis* relictam educatum, formam suam expressisse. Hunc processu temporis literis eruditum, singulari amore & charitate prosecutus, primum in *Plocensem* deinde in *Lancicienfem* Præpositum promoueri obtinuit. Assecutioni autem *Lanciciensis* Præpositurae, Archiepiscopali prouisione *Petcze* de *Grabow*, se opponenti, & Ducis familiares ex dote & curia Præpositurae *Lancitiensis* ignominiose illos eiicienti *Semouitus* Dux iratus, in furiamque versus, vno exercitu introitus & decimas Præpositurae *Lanciciensis* occupauit; altero castrum *Lowicz* obsedit, nec ante soluit, donec spoliis multis patratis, *Petka* prouisioni suæ cessit. Pluribus hic libertatibus *Gnesnensem*, *Plocensem*, & *Posnaniensem* Ecclesias in adolescentia extulerat: quas postea in altiori ætate rescindere conatus ignominiosas censuras & interdicti sententias, in eum & Ducatum suum fulminatas pertulit. In milites & subditos suos sæuus & præceps, in omni fere vita. Singulis onerosus: graues talias, subuectiones, & exactiones crebras, a militaribus & popularibus exigens, quo facilius liberalitatem qua pollebat, produceret, & sumptus dif-

Semouitus Dux Masouiæ moritur, tres filios relinquens.

Hic secundam coniugem interfecerat.

Digitized by Google

1381

diffusos expensasque inutiles, æquo tenore continuaret. Ducatu autem *Masouiæ* in duos tantummodo filios suos bipartito, *Ianussio Varschouiensis* cessit Ducatus, *Semouito Plocensis*.

Carthusiensium monasterium in villa quatuor miliaribus a Gdansk distante fundatur.

Carthusiense monasterium, octaua Augusti, inter duos lacus, prope villam * *** quatuor miliaribus a ciuitate *Gdansk* distantem, in *Wladislauiensi* diœcesi fundatur: Et locus ex eo tempore *Paradisus Mariæ* vocitari cœptus est. Fundatum est autem monasterium prædictum, per *Ioannem Rusczinski* militem, natione & genere *Polonum*: qui pro insigniis nobilitatis suæ Leonem cum capite Sturionis deferebat. Is in dotem præfato monasterio tres villas suas hæreditarias donauit, *Kolpin, Czaple*, & *Gdinya*, de prope fluuium *Radunya* in terra *Pomeraniæ* consistentes. Fuit autem id secundum monasterium pro ordine & religione Carthusiensium in Regno *Poloniæ*, & sub *Polonica* Ecclesia fundatum. Ad quod formandum & incolendum, fratres ex *Pragensi* monasterio Carthusiensium assumpti sunt: felicius illic habitaculum, & diuturnius, quam in *Praga*, vbi illorum, hæresibus *Bohemia* infecta, secuta est eiectio, habituri.

Vicarii Regni Poloniæ per Ludouicum Regem deputati euntes in maiorem Poloniam ministraturi iustitiam, nulli querulanti eandem faciunt.

In maioris *Poloniæ* terras, & primum in *Brzeszczie*, in crastino sancti *Ioannis* Baptistæ, deinde *Kruszwiciam, Trzemesznam, Gnesnam, Posnaniam*, & *Calisch*, *Dobeslaus* de *Kurozwaki* Castellanus, *Sandiuogius* de *Szubino* Capitaneus *Cracouiensis*, & Magister *Ioannes* de *Nasziechowicze* Archidiaconus & Cancellarius *Cracouiensis*, ingressi, & cuilibet querulanti & oppresso iustitiam; hæreditatibus vero spoliato restitutionem, per generale edictum, proclamatione in foris publicatum, administrare polliciti, magno fauore hominum excepti sunt. Verum dum pro constitutis ad reddendam iustitiam diebus, frequens querulantium, oppressorum, & spolium hæreditatum suarum passorum, numerus confluxisset, & iuxta Baronum præfatorum ordinationem, querelas suas, oppressiones, & spolia, atque iniurias contra Capitaneos & Præfectos regios, in scriptis ostendendo hæreditatum, a quibus pulsi erant, Priuilegia offerrent, illi querulantes & oppressos de loco in locum se subsequi, quasi deliberabundi de ferenda sententia, iussos, magnam multitudinem se vsque in *Calisch* sequentium, & causas eorum quas se decisuros promiserant, vno absoluerunt responso. Responderunt siquidem *Zauissii Cracouiensis Episcopi, qui inter eos vicarius Regni primarius censebatur, obstante absentia, quem sperauerant pro festo Sancti Iacobi ad eos accessurum, de administranda iustitia, & de restituendis hæreditatibus, sibi potentiam Regiis literis fore penitus interdictam.* Quo audito omnis illa querulantium multitudo, in fletus & ampliores, quas ferebat, querelas, conuersa, probris & maledictis Regem, & suos Vicarios, a quibus se querebatur delusam, insectando, in propria rediit. 1381

Barthoscius de Chotel ex castro Odolanow quod ex eo multos mercatores depactabat, per Domarathum maioris Poloniæ Capitaneum iussu Regis datis illi decem octo millibus florenorum ac damnis ex illis defalcatis eiicitur.

Improbam temeritatem, & ausus sceleratos *Barthoszii* filii *Peregrini* de *Chotel*, qui ex castro Regni *Poloniæ Odolanow*, prædis, spoliis, & rapinis, vicinam illi oram vastauerat, & quosdam *Gallicos* milites & mercatores captos, depactatosque, ad solutionem notabilis quantitatis arctauerat; *Ludouicus Hungariæ* & *Poloniæ* Rex, conquerentium assiduitate permotus, oppressurus, *maioris Poloniæ* terris bellum, per literas & Capitaneos suos indixit; obsiderique castrum *Odolanow* & expugnari mandauit. Vniuersis itaque militibus terrarum *maioris Poloniæ*, iuxta iussum Regis, sub ductu *Domarathi maioris Poloniæ* Capitanei, in huiusmodi expeditionem proficiscentibus, vndecima Septembris, post varias vastationes & spolia, in villis *Gnesnensis* & *Lubucensis* Ecclesiarum commissa, *Skarbimirzice* villam Præpositura *Gnesnensis*, frequentior conuentus habitus est. Vbi *Barthoszio* pacem petente, in aliquot dierum statiuis, pax his conditionibus componitur: *Vt Barthoszius castro Odolanow excedat, illudque Regiis Capitaneis consignet, decem & octo florenorum millia, pro quibus castrum Odolanow cum suis pertinentiis æstimatum est, & illorum solutionem, a Rege & suis Vicariis & Præfectis (pecunia tamen qua Gallicos mulctaueret, de numero decem & octo florenorum millium præfatorum, primum defalcata & detracta) habiturus.* Quibus omnibus adimpletis, belli intestini exortus stridor conquieuit.

Pełka Præpositus Curzelouiensis & Capitaneus Vnyeiouienses a Nicolao Castellano Lanciciensi inter epulas cultro interficitur. Qui & ipse a familiaribus Pelcze necatur. Cuius frater in Vnyeiow existens effracto thesauro Archiepiscopo rebellis factus

Eam expeditionem, qua ecclesiastica bona plurimum afflicta sunt, castri Archiepiscopalis *Vnyeiow*, in hunc modum proueniens, occupatio secuta est. Inter epulas siquidem, a *Petrassio Malocha Lanciciensi* Capitaneo in prædio regio, quod *Dabie* appellabatur, instructas *Pełka* Præpositus *Curzelouiensis*, & castri *Vnyeiow* tenutarius, a *Nicolao* Castellano *Lanciciensi*, suborta occasione quarundam venationum contentioso sermone familiaribus Præpositi sedata contentione abeuntibus, cultro percussus, illico expirans, interficitur. Familiares autem *Pelcze* Præpositi, nece sui domini comperta, fugientem *Nicolaum* Castellanum *Lanciciensem* consecuti calente & subministrante iusta ira vires, pluribus vulneribus inflictis perimunt. Germanum suum *Pełka Curzelouiensem* Præpositum, *Bernardus* de *Grabow Sandomirita*, in cuius fidem castrum *Vnyeiow* discedens commendauerat, intelligens in seditione huiusmodi extinctum, Archiepiscopali thesauro effracto sexingentas marcas in auro & argento exinde sustulit. Et magno pecorum pecudumque numero mactato, & in castrum importato, qui decim diebus rebellis suo Domino, Archiepiscopo *Gnesnensi*, permansit, donec per *Domarathum maioris Poloniæ*, *Petrassium Malocha Cuiauiæ*, Ca-

Digitized by Google

1381 Capitaneos; *Derslaum*, *Gnesnensem*, *Grzimalam Costrzinensem* Castellanos, pactis, quibus sibi ablatorum & patratorum plena daba- A tur remissio, persuasus & illectus, fidefragus & infamis, castro excedens, illud Archiepiscopo *Gnesnensi* reddidit.

castrum sub pactis vix restituit.

Dobeslao Plocensi Episcopo succedit Stiborius.

Prima Decembris, *Dobeslaus* cognominatus *Sowka Plocensis* Episcopus, in defendenda Ecclesiastica libertate propugnator, & disperditorum collapsorumque instaurator egregius, dum annis tantummodo XIII in *Plocensi* sede sedisset, in quodam rure prope *Gorzno*, ex *Puttowsko* transitum faciens, sedendo ad mensam moritur, apoplexia inuasus. Quo nondum in Ecclesia *Plocensi*, vbi illi tumba comparata erat, sepulto, Ducibus *Masouiæ*, *Ianussio* & *Semouito*, B instigantibus, absentibus non vocatis electione festina celebrata, *Stiborius* Archidiaconus *Plocensis* eligitur. Cuius electio, nemine improbante, decima octaua mensis Decembris, a *Ianussio Gnesnensi* Archiepiscopo apud *Znenam* confirmatur. Cui quidem confirmationi *Stiborius Plocensis* Episcopus parum fidens, velocem nuncium in vrbem transmittit. Qui receptis a *Iudæis Cracouiensibus* sexingentis sexaginta marcis latorum grossorum, cum accrescentia vsurarum, *Romam* pertingens, alteram confirmationem ab *Vrbano* sexto, in sua obedientia nominato, reportauit, in nullo sibi necessariam aut fructuosam.

Nicolaus Præpositus Gnesnensis damnatus furti in Cameram Apostolicam commissi perpetuis carceribus deputatur.

Anno eodem, die vigesima Decembris, *Nicolaus* de *Strosberg*, Præpositus *Gnesnensis* & C Sedis Apostolicæ fructuum ex Regno *Poloniæ* collector, a *Thoma* Episcopo *Lucerino* Nuncio Apostolico, Cameram Apostolicam primum in mille quingentis florenis, quos restituere cogebatur, deinde suspicione aucta ex quitationibus & Regestris Succollectorum, coram se per compulsoriam productis, in duodecem millibus florenorum decepisse, conuictus, capitur, & perpetuis carceribus deputatur.

Ad diuturnam Ecclesiæ *Wratislauiensis* turbationem, quam per vacationem sui Pontificis annis sex iam pertulerat, alia quoque amplior anxietas, fortuna in eum annum molestiam super molestiam cumulante accessit. Ceruisiæ siquidem *Swidnicensis* propinationem, per D maioris & Sanctæ Crucis Ecclesiarum *Wratislauiensium* vicarios, in eorum domibus tractatam, Consules *Wratislauienses*, damnosam eorum lucris rati, abrogaturi, graui prohibent edicto, ne aliquis *Swidnicensem* potum, pro Clero *Wratislauiensi* audeat *Wratislauiam* inferre. Vector interim quidam a *Ruperto Legnicensi* Duce, aliquot vasa præfatæ ceruisiæ *Henrico* Decano *Wratislauiensi* germano, dono ad celebritatem instantis Natalis *Christi* missa, aduehens, Consules *Wratislauienses* rogat, *vt liceret illi cum ceruisia prædicta ad Decanum, cui mittebatur, habere ingressum.* Consules vero rigorem suæ auctoritatis extensius quam conueniebat promulgaturi; vectore capto ceruisiam etiam auferunt. Propter quod *Venceslaus Lubucensis* Episcopus & *Wratislauiensis* Ecclesiæ Sede vacante Administrator, Capitulo *Wratislauiensi* consulto, *Wratislauiensem* Ecclesiastico ciuitatem supponit interdicto. Et cum Prælatis & Canonicis, Cleroque *Wratislauiensi*, in *Nissam*, seditionem popularem veritus, transmigrat. Sedaturus itaque dudum gliscentem, & tunc per operis effectum vehementer initiatam inter Clerum & populum *Wratislauiensem* discordiam, *Venceslaus Bohemiæ* Rex, *Wratislauiam* die vigesima septima Iunii aduenit. Et propter aduentum suum a Clero qui relictus fuerat, diuina resumi petiit; offerens *se Consules Wratislauienses, culpa eorum cognita, ad refusionem damnorum coacturum.* Sed Clero abnuente, ne in profanationis vitium incideret, Rex *Venceslaus* iratus, Abbatem Sanctæ *Mariæ* de Arena penultima Iunii captiuat, & octo diebus in Prætorio *Wratislauiensi* detinet captiuatum. Pertulisset eandem sortem Sancti *Vincentii* extra muro Abbas frater *Marcus*, nisi se altera die in infula, diuina coram Rege celebraturum fingens, nocte insequenti cum singulis sui monasterii Canonicis, ex monasterio omnium victualium abundantia referto, fugiens in Regnum *Poloniæ*, in monasterium *Strzelnense* sui ordinis, vbi tutus constitit, diuertisset. In oppida deinde & villas Ecclesiæ & monasteriorum sæuitum est, & tam ingens pecorum pecudumque numerus, villis ecclesiasticis, mandato Regis, per *Bohemos* spoliatis, *Wratislauiam* inuectus est, vt ducentæ oues pro tribus marcis communibus, bos & vacca pro fertone, exhiberentur venales. Non tamen ea vilitas pretii pecorum numerum absumere potuit, quin maior illius portio ad venundandum in *Bohemiam*, propter emptorum penuriam pelleretur. Vniuersis itaque Prælatis & Canonicis, ac singulis de *Wratislauiensi* Clero tyrannidem pertimescentibus regiam, in varia loca, prout quemque sors tulit, diffugientibus, *Venceslaus Bohemiæ* Rex, curiam Episcopalem, curiasq; monasteriorum, Canonicorum, Vicariorum, & quorumlibet Spiritualium, militibus suis spoliandas, diripiendas, & occupandas permisit. A quibus aurum, argentum, pecunia, vasa, vestimentaque pretiosa, & varia rerum concupiscibilium suppellex, in notabili quantitate, etiam non in locis tantummodo clausis, quæ confregerant, sed etiam abditis, & mira auiditate scrutatis reperta, Rege partem tollente, diuisa atque direpta est. Oppida insuper & villas Ecclesiæ, obedientiam & tributa iussit sibi præstari: abnuentes suum imperium grauibus pœnis mulctari. Durauit hæc occupatio notabili tempore, Rege *Venceslao*, & *Bohemis*, Ecclesiarum monasteriorumque substantias, prædia, & plena promptuaria, pro libito consumentibus & ex patrimonio IESV CHRISTI, rebusque diuino nomini

Wratislauiensem Ecclesiam Venceslaus Bohemiæ Rex bonis omnibus priuat,

& domos omnium spiritualium prædæ committit.

Ac nihil cuiquam dando omnia bona occupat.

1381 mini dicatis, opipare vescentibus, & assidue agentibus conuiuia splendida, profusa, & delicata.

Inuadens Siciliam Ludouicus Hungariæ & Poloniæ Rex, per Ducem Duratiæ affinem suum

Instigatus multipliciter & persuasus *Ludouicus Poloniæ & Hungariæ* Rex, per *Vrbanum* sextum, ad inuadendum Regnum *Siciliæ*, quod tunc *Iaanna* Regina cum *Othone* Duce *Brunswicensi*, marito suo secundo obtinebat, *Carolum* Ducem *Duratiæ*, affinem & aulicum suum, cum ducentorum armigerorum comitiua transmittit; recepturum vltionem de præfata *Ioanna* Regina, quæ virum suum & fratrem patruelem *Stephanum*, & germanum *Ludouici* crudeliter peremerat. Qui cum auxilio & sumptibus dicti *Vrbani, Neapolim* & plura castra Siciliæ *conquirens*, etiam *Ioannam* Reginam cum viro suo *Othone* cepit. Et *Ioannam* quidem Reginam ad quoddam castrum in *Aprutio* deductam, missis quatuor *Hungaris*, strangulauit; *Othonem* vero post triennium ex quo captus fuit, in carceribus extinxit. In hunc quoque modum *Ioanna* interempti mariti & fratris sui, iustissimas pœnas soluit.

Ioannam cum marito, qui Siciliæ præerat, capit, & interimit.

1382 Duodecima Ianuarii, *Zauissius Cracouiensis* Episcopus cum annis duobus & dimidio *Cracouiensi* Ecclesiæ præfuisset, in villagio Ecclesiæ suæ *Cracouiensis Dobrouoda*, prope *Visliciam* sito, infirmatus, siue vt nonnulli scriptis & relatione tradidere, dum aceruum scala ascendere niteretur, collisus, moritur, & in Ecclesia *Cracouiensi* in Corporis Christi capella sepelitur. Patre autem *Dobeslao* Castellano *Cracouiensi*, & *Krzeslao* germano Castellano *Sandomiriensi* ordinantibus, militari more pompa sui funeris, equis purpura velatis cadauer præcedentibus, & tandem in Ecclesiam introductis, acta est. Propter quod nocte subsequenti a sanctuariis, vigilias in Ecclesia *Cracouiensi* obseruantibus, strepitus velut equorum, & vociferatio dæmonum audita est, vt monstraret Dominus pompam funebralem, mundano more introductam, in corporibus militum exosam, in Pontificum detestandam fore. Hic anno Pontificatus sui secundo, Collegium mansionariorum de septem personis, quæ officium Virginis benedictæ Dominæ nostræ in Ecclesia *Cracouiensi* iugiter psallerent, donando duodecim decimas manipulares, & unum hortum in nigra villa mensæ Episcopalis, fundauit. Felix profecto eo vno opere, qui rem multipliciter meritoriam, & *Cracouiensem* Ecclesiam decorantem, ab omnibus prædecessoribus suis neglectam instaurauit, & primus atque vnus inclytum & singulare meritum rapuit. Fundauit & Ecclesiam Parochialem in villa patrimonii sui *Chodow*, in villa *Poremba*, & aliis, decimas manipulares eis largiens pro dote. Cuius contemplatione & interuentu villa *Piestrzecz* cum allodio dicto *Kruschice*, & domus lignea cum turri lapidea in castro *Cracouiensi*, in recompensam Domus Episcopalis, quæ nunc granarium vocitatur

Zauissius Episcopus Cracouiensis aceruum ascendens scala collisus moritur, & militari pompa in Ecclesia Cracouiensi sepelitur. Obidque nocte insequenti in eadem Ecclesia strepitus equorum & vociferatio dæmonum audita. Is mansionarios in Ecclesia Cracouiensi fundauit.

regium, receptæ per *Ludouicum Hungariæ & Poloniæ* Regem collata est. Vir, si nonnullo-
A rum scriptis standum est, mundanis amplius quam diuinis inhians, & ad illecebras procliuus carnales. Die autem Purificationis Sanctæ *Mariæ*, pro eligendo futuro Pontifice *Cracouiensi* a Capitularibus indicta, *Ioannes Radlicza* Medicinæ Doctor, Canonicus *Cracouiensis*, & Regni *Poloniæ* Cancellarius, affectuosissimis precibus pro eo *Ludouico* Rege apud *Cracouiense* Capitulum intercedente, cum & probitate & virtute esset insignis, electus est. Hic siquidem *Ioannes* ortum habens ex *maiori Polonia*, ex parentibus nobilibus de domo & familia, Galeam nauticam alias *Korab* deferente
B pro insigni, patre *Michaele*, matre *Cristina*, de villa *Radlicze* prope *Calisch*, post liberalia studia in adolescentia absoluta, in virile robur euadens, Medicinis (natura eum ad id vnum magis inclinante) operam dedit. Et pro consequenda Medicinæ artis peritia, *Galliam* adiens in *Monte Pessulano* annis pluribus immoratus, & *Ludouico Hungariæ* & *Poloniæ* Regi, variis inuoluto ægritudinibus a Rege *Francorum* medicos sibi expertos mittere petenti, destinatus, facile pro doctrina artis suæ, qua etiam ex naturali instinctu pollebat, & Regis *Ludouici*, & Baronum *Poloniæ*, in se prouocat affectum. Electione sua a *Ioanne Gnesnensi* Archiepiscopo confirmata, & ipse, *Vrbano*
C sexto iubente, in Episcopum consecratus.

Ioannem Radlicza Medicum habuit successorem.

Decima octaua Martii, *Nicolaus* de *Kurnik Posnaniensis* Episcopus, cum biennio in loco genitalium grauissimo cancri morbo vreretur, febre quartana correptus, in gutture & lingua adeo vlceratus, vt officio loquelæ priuaretur, in curia Ecclesiæ suæ *Ciazin* moritur, & in Ecclesia *Posnaniensi*, vigesima prima eiusdem mensis sepelitur. Vir loquax, & in altercationes atque lites, plusquam grauitati Pontificali conueniret, præceps. In cuius locum vigesima nona Aprilis, a Prælatis & Canonicis *Posnaniensibus*, electionem de futuro Pastore apud Posnaniam celebrantibus, *Nicolaus* Scholasticus *Posnaniensis*, conformi e-
D lectione suffectus est. Cuius electione *Ioannes Suchiwilk* Archiepiscopus *Gnesnensis*, in grabbato apud *Zneam* graui languore decumbens, velut iusta & Canonica confirmata, quinta die Aprilis in Paschæ vigiliam cadente, post crepusculum *Znena* de vita excedit, annis nouem in *Pontificatu* exactis. Cuius thesaurus, & omnis Archiepiscopalis supellex, illico per nepotes, fratres, & consanguineos suos, in frequenti numero præsentes, quibus plusquam sat erat, carnali amore affectus, singula *Gnesnensis* Ecclesiæ castra gubernanda tradiderat, direptus est. Singularis & raræ tam prudentiæ quam industriæ vir, dum in priuato statu versaretur, habitus. Ad Pontificale vero culmen promotus, dum iræ indulget, dum affectionem in sanguinem & carnem depromit,

dum

Nicolaus de Kurnik Episcopus Posnaniensis & Ioannes Suchiwilk Archiepiscopus Gnesnensis moriuntur.

Digitized by Google

1382 dum seculari potestati Clerum grauanti assentit, magis, quam resistit, dum in Sacerdotes suæ diœcesis dictis & factis probrosis sæuit, de prisca prudentia parum visus est retinuisse; in *Gnesnensi* Ecclesia, in chori, quem testudine & tecto ornauerat, medio, sub tabula pulcherrima ærea, *Fladrensi* sculpta magisterio, sepultus, casulam nobilem Ecclesiæ *Gnesnensi* relinquens.

Semouitus Masouiæ Dux castrum Lowicz obsidet, quod a Derslao Archiepiscopi fratre tenebatur.

Semouitus Masouiæ & Plocensis Dux, *Ioannis Gnesnensis* Archiepiscopi morte ad se festino nuncio perlata coactis militibus & agrestibus in arma, castrum *Lowicz* Archiepiscopale, nulla re læsus, quanquam a *Derslao* Castellano *Gnesnensi* tenebatur, fere secunda Paschæ obsidere expugnareque & bona Ecclesiæ Gnesnensis diripere cœpit. Missus ad eum extemplo a *Gnesnensi* Capitulo *Andreas Ceretensis* Episcopus Ecclesiæ *Gnesnensis* Suffraganeus. Qui cum obsidionem soluere suaderet, & *ex qua causa eam intulisset*, inquireret, accepit responsum, *Ducale ius suum existere, vt castrum Lowicz nemo alius, sub vacatione Ecclesiæ Gnesnensis, quam ipse possideat. Non se tamen iuris huiusmodi vsum sibi vendicaturum, & ab obsidione castri temperaturum fuisse, si illius tenuta & gubernatio, apud aliquem ex Canonicis Gnesnensibus, non apud suum præcipuum hostem Derslaum Castellanum Gnesnensem consisteret.*

Tandem Dobrogostio de Nowidwor electo,

Ea responsio Ducis, & accelerare futuram electionem Archiepiscopalem, & magis conformem fore coëgit. Sedecimaque Aprilis *Dobrogostius* de *Nowidwor* Decretorum Doctor, Decanus *Cracouiensis* & Cantor *Gnesnensis*, genere Nobilis, de domo *Nałęcz*, concordibus votis canonice electus, suo & Capituli *Gnesnensis* nomine, *Bronislaum* Cancellarium, *Boguslaum*, Canonicos *Gnesnenses*; *Sandiuogium* de *Kazimierz*, *Ioannem* de *Czarnkow* Iudicem *Posnaniensem* Castellanum *Naklensem*; *Offeponem* de *Grodzisko*, ad Ducem *Semouitum* continuantem obsidionem, destinat. Quibus obsidionem petentibus solui, destitutionemque *Derslai* Castellani *Gnesnensis* pollicentibus, *Semouitus* Dux morigerum se præbens, grauibus damnis irrogatis, de agro & obsidione abscessit, *Derslaoque* destituto & familiaribus, qui obsidionem tolerabant, ducentis marcis salariatis, *Boguslaus* Canonicus *Gnesnensis* possessionem *castri* accepit.

petente inde discedit, multis incommodis illatis

Ludouicus Rex nullo pacto consentiens in electiones Archiep. Gnesnensis & Ep. Posnaniensis,

Fauorem & consensum *Ludouici Hungariæ & Poloniæ* Regis Patroni, pro electionibus suis, *Dobrogostius Gnesnensis* & *Nicolaus Posnaniensis* Electi, obtenturi, *Ioannem* de *Czarnkow* Iudicem *Posnaniensem* Castellanum *Naklensem*, & *Petrum* de *Znena* Canonicum *Gnesnensem*, in *Hungariam* destinant. Ipsi res, sumptus & equos, Romam (quo facilior electionum suarum subsequatur confirmatio) personaliter profecturi, expediunt. Sed *Ludouicus* Rex maligna suggestione præoccupatus persuasusque, *Dobrogostii* ad *Gnesnensem* Ecclesiam electionem, sibi & proli suæ perniciosam fore, cum *Dobrogostius* ipse eo respectu electionem conformem sortitus est, vt *Ludouici* morte secuta, *Semouitum* Ducem *Masouiæ* in *Poloniæ* Regem & promoueat & coronet: *Nicolai* vero *Posnaniensis* Electi, iuri suo aduersarii, nunciis præfatis ægre tertia die admissis, & parum benigne auditis, respondit: *Se omnifario pacto electiones Dobrogostii & Nicolai impediturum.* Vnde per se, & per amicos in locis plerisque, quibus illos versus Vrbem transitum facere suspicatus est, ipsis laqueos & tendicula subministrat. De quo, dum iter agendo *Wratislauiam* peruenissent, auisati, iter suum nihilominus quanto cautius possunt, maturant, & apud *Treuisium* in insidias incidunt, Duceque *Venetorum*, pro Regis *Ludouici* complacentia, iubente, captiuantur. Altero tamen die, *Gnesnensi* Electo *Dobrogostio*, cum suis familiaribus & sarcinis retento, *Nicolaus* Electus *Posnaniensis* (*Wladislao Oppoliensi* & *Wielunensi* Duce, qui nepotem suum germanum *Boleslai Oppoliensis* Ducis filium *Ioannem*, nondum ætatem debitam attingentem, iam tamen eiusdem *Wladislai* Ducis patrui sui intercessione, Præposituram Sancti *Martini Scepusiensem* sortitum, *Bononiæ* literis dantem operam, ad *Posnaniensem* Ecclesiam consequendam, *Ludouici* Regis fauore & consensu impetrato, promouebat, agente, ne pro captiuitate ipsius, quasi ab eo subministrata, a fratribus & cognatis suis hostilitate lacesseretur, & futura sui nepotis promotio, velut per impressionem facta, carperetur,) ex captiuitate & arresto dimissus, *Romam* ire pergit. Verum antequam illuc peruenisset, *Vrbanus* sextus, propter schisma ab eo deriuatum, Principum fauores sibi quæsiturus, nunciis *Ludouici* Regis, quos eam ob rem in Vrbem destinauerat solicitantibus, de *Gnesnensi* Ecclesia *Bodzanta* de *Scheligi Sandomiritæ*, genere Nobili, de domo quæ Lunam Cruce ornatam defert pro insigni, quæque se *Scheligas* appellat, & generali *Cracouiensi* Procuratori; de *Posnaniensi* vero præfato *Ioanni* qui *Kropidło* cognominatus est filio *Boleslai* Ducis *Oppoliensis*, eo maxime permotus, quod Duces *Oppolienses*, pari quo & ipse, glauca videlicet aquila in campo cœlestino vterentur pro insigni, nona Iunij prouidit, contemptis sed nec præstolatis viris optimis, in regimen vacantium Ecclesiarum legitime accersitis. Vigore itaque prouisionis præfatæ, in grande & euidens *Dobrogostii* & *Nicolai* Electorum, præiudicium, & *Bodzanta* in *Gnesnensem* & *Ioannes Kropidło* Dux in *Posnaniensem*, Ecclesias, successit. *Dobrogostius* Electus *Gnesnensis*, a captiuitate & arresto, integris rebus singulis suis remanentibus, solutus in *Poloniam* in festo Assumptionis B. *Mariæ* Virginis reuersus, ad castrum *Lowicz* primum applicuit, ratus se illud cum consensu & fauore capitulari, contra *Bodzantam*, cum quo de iure Ecclesiæ *Gnesnensis* certare intendebat. 1382

& Archiepiscopum euntem Romā pro confirmatione, Venetiis capi obtinet,

quem postea, Bodzanta in Archiepiscopum,

& Ioanne Kropidlo in Episc. Posnaniensem confirmatis,

dimittit.

1382 possessorum. Sed inde egredi iussus *Gnesnam* venit. Et pro sumptibus, quos pro iure Ecclesiæ prosequendo fecerat, ac pro sui conseruatione, sibi castrum *Lowicz* aut *Kamyen* dari deposcens, in petitione sua auditus non est, respondente Capitulo, distributionem castrorum Archiepiscopalium nunquam sibi licuisse, multoque minus iam licere, *Bodzanta* confirmato & promoto.

Castrum Vnyeiow nepotes olim Suchiwilk Archiepiscopi Gnesnensis occupant,

Pertulit & aliud Ecclesia *Gnesnensis*, mortuo *Ioanne Suchiwilk* Archiepiscopo, suæ calamitatis incommodum; Nam *Petrus* & *Nicolaus* fratres germani, filii *Cztani* de *Strzelcze* & nepotes *Ioannis* Archiepiscopi germani, quibus Capitulo ignorante, *Castrum Vnyeiow* commiserat, multis grauaminibus & spoliis in bonis Ecclesiasticis patratis, castri *Vnyeiow* resignationem, pro variis terminis pollicitam, facere detrectarunt. Propter quod a *Ioanne* Archidiacono, & *Bronislao* Cancellario Administratoribus, sententiis interdicti fuerant irretiti. Quas cum contumaciter contemnerent, mittuntur ad *Ludouicum* Regem in *Hungariam*, *Bronislaus* Cancellarius, vnus ex Administratoribus, & *Ioannes* de *Trlang* Archidiaconus *Cracouiensis*, & redditionem castri *Vnyeiow* petituri, & purgaturi suspicionem, qua Capitulum *Gnesnense* false accusabatur, in fauorem *Semouiti Masouiæ* Ducis, pro consequendo Regno, in perniciem *Ludouici*, & prolis suæ regiæ exclusionem, *Dobrogostium* in Archiepiscopum elegisse. Et quamuis castrum *Vnyeiow* reddi Rex sub pœnis districtissimis iubebat, non tamen prius ab occupatoribus redditum est, donec *Bodzanta* possessionem Archiepiscopatus *Gnesnensis* nactus, insolentiam eorum partim terrore, partim modestia perdomuit.

tandemque ex eo cum summa difficultate discedunt.

Vacanti Ecclesiæ Wratislauiensi per septennium Venceslaus Lubucensis Episcopus præficitur,

Wratislauiensem Ecclesiam, & eius vacationem *Vrbanus* Papa sextus respiciens, & illius dispendia, quæ ex septennali vacatione pertulerat, auersurus, nunciis *Wratislauiensis* Capituli, enixius personam *Venceslai Lubucensis* Episcopi, filii *Boleslai* Ducis *Legnicensis*, efferentibus, & illum Ecclesiæ *Wratislauiensi* pro Pontifice dari obsecrantibus, præfato *Venceslao* Episcopo *Lubucensi*, & Ecclesiæ *Wratislauiensis* Administratori, de Ecclesia *Wratislauiensi* prouidit, substituens in *Lubucensem* Ecclesiam *Adam* de *Kietlicz* Canonicum *Lubucensem*. Quam quidem prouisionem *Wenceslaus Bohemiæ* Rex, quod se non petito neque consentiente, expedita fuerit, perosus, pro ea rescindenda multiplices conatus edidit. Et ne castrorum & ciuitatum Ecclesiæ *Wratislauiensis* sibi consignaretur possessio, Prælatis & Canonicis *Wratislauiensibus* sub pœnis grauissimis interdixit. Plerisque autem Canonicis *Wratislauiensibus* in sententiam *Venceslai Bohemiæ* Regis vltro euntibus, & contra prouisionem *Venceslai* Episcopi prouocatione se tuentibus, a parte tamen maiori & seniori pro legitimo Pontifice habitus, possessione castrorum & ciuitatum Ecclesiæ *Wratislauiensis*, necquicquam Rege interminante, accepit. Serpentibus autem partium studiis & ex temporis diuturnitate fomentum accipiente huiusmodi discordia, tandem sub iniquis conditionibus sedata est. Per quas & omnia damna Ecclesiæ *Wratislauiensis* per *Venceslaum* irrogata, & quinque millia marcarum *Carolo* Patri suo per Capitulum *Wratislauiense* mutuatarum debita, remissa sunt; & quantitas nouarum pecuniarum, quæ iratum placaret Regem, adiecta. Id tamen vnum pro sui doloris lenimine, retulit, & eo se solatur, quod prædictis conditionibus sancitum est, vt Consules *Wratislauienses* de nouo creandi, ex Prætorii loco, creatione celebrata, lares proprios non introeant, nisi primum Ecclesia *Wratislauiensi* adita, corporale iuramentum de defendendis & manutenendis iuribus & libertatibus Ecclesiæ, in manibus Canonicorum præstent. 1382

& eodem tempore ordinatio sit, ne Consules Wratislauienses electi prius intrent domus proprias, quam in manus Capituli præstiterint iuramentum.

Seditionem & cladem apud *Lithuanos*, & eorum Principes, per plura tempora gliscentem, in annum vero præsentem erumpentem, præsenti operi inserturus, a rebus *Polonorum* digressionem facere cogor: Principumque *Lithuaniæ*, quibus propitiatione diuina, Principibus *Poloniæ* reprobatis ob facinora, apud Polonos destinabatur imperium texere originem, quo rerum gestarum & gerendarum intelligi clarius possit ordo & conditio. Erant *Gedimino*, qui in *Lithuanos* longo tempore dominatione rapta, & iusto Principe, apud quem Stabulatus officio fungebatur, occiso, imperium exercuerat, septem filii, quibus Pater, dum adhuc viueret, terras a *Ruthenis* abstractas & occupatas diuisit. *Montuino* siquidem natu maiori consignauit *Kernow Slomni*, *Narimunto Piensk*, *Olgyerdo Krenam*, cui Dux *Russiæ* de *Witewsko* vnica quam relinquebat filia in matrimonium tradita, Ducatus sui successionem tradiderat; *Iawnutæ Vilnam* caput gentis, vt magni Ducatus successio apud illum consisteret; *Kieystutho Troky*, *Coryatho Nowogrodek*; septimus & vltimus *Lubardus* sortem inter fratres non accepit, matrimonium filiæ vnicæ Ducis *Wladimiriensis* sortitus; Cum qua illi Ducatus *Leopoliensis* & *Wladimiriensis* obueniebant. Inter prædictos autem septem germanos Duces, *Olgyerth* & *Kieystuth*, vegetiora sortiti ingenia, eum striciori se complexati sunt glutinio & charitate. Indignumque rati parere *Iawnuthæ*, deiicere illum ex *Vilna* & Ducatu magno, diemque quo destinata exequantur, constituunt. Serius autem *Olgyerdo* de *Witewsko*, propter itineris longitudinem, veniente, *Kieystuth* die qua inter eos conuenerat, cum gentibus armatis *Vilnam* occupat. Parumque absuit, quin & *Iawnutham* Ducem, nihil hostile de *Kieystutho* suspicantem, occupasset. Qui sub tumultus

Lithuaniæ Dux Gediminus inter septem filios partitur dominia.

Ex quibus Olgyerth & Kieystuth simul sentientes

Iawnutha fratre Vilna

Digitized by Google

1382 multus tempore *Vilna* exiliens, in montesque & siluas transmigrans, pedibus præ frigore rigescentibus, a persecutoribus captus, *Vilnam* relatus est. Misit itaque *Kieystuth* in fratris sui Ducis *Olgyerdi* occursum nuncium, significans se & *Vilnam* & Ducem *Iawnutham* cepisse. Qui *Olgyerdum* in itinere apud *Krenam* offensum, celerius, euentu nunciato, venire *Vilnam* coëgit. Quo veniente, quis eorum ad præsidendum in Ducatu magno consistere debeat, aliquanto tempore, vno alteri deferente honorem Imperii, certamen habitum est. *Kieystuthum Olgyerdus* iure cogebat victoriæ, *Kieystuthus* iure refellebat ætatis. Tandem ea conditio capta, vt aliquibus districtibus inter se partitis, Duci *Iawnuthæ* quem eiecerunt consignaretur *Zasław*, cum suis pertinentiis; *Olgierdus Vilnam* & magnum Ducatum obtinens, in singulos fratres exerceret imperium. Si vna terrarum obueniret occupatio, inter *Olgyerdum* & *Kieystuth* ex æquo partiretur. Et vnus alterius fide & iureiurando interposito, non ambiret necem aut dominia, sed pro posse procuraret commoda & profectus. Verum quam probe id sacramentum seruatum sit, sequentibus narrabimus. Neque enim inter barbaros tuta possunt durare fœdera, inter quos verus ignoratur DEus. Nulla quoque viget fides, nullum sacrosanctum iusiurandum, nulla legitima religio.

priuato, expulsoque, *& Olgyerdo omnibus imperante* *foedus inter se faciunt, atque illud iuramento confirmant.*

In magnum itaque *Lithuaniæ* Ducatum *Olgyerdus* fauore Ducis *Kieystuthi* euectus, felix & insignis Principatu, sed multiplici prole felicior censebatur. Erant namque illi duodecim filii ex eadem matre *Ruthena*, hæc erat Ducis *Twerensis* filia, suscepti, videlicet *Iagyello, Skirgyello, Boris, Coributh, Vigunth, Corigal, Marimunt, Langwin, Lubard, Andreas, Buthaw, & Switrigello*; omnes adolescentes spectabiles, quos genitrix eorum ad mores formabat *Græcos*, ritum *Græcum* illis instillans. Dux vero *Kieystuth* sex filios ex vna coniuge generans, videlicet *Withawdum, Patrikig, Totwil, Sigismundum, Voidat,* & *** Et duobus quidem ex his, videlicet *Withawdo* & *Sigismundo*, principari in Ducatu *Lithuaniæ* contigit. *Totwil* in obsidione castri *Vilnensi* ictus bombarda occubuit. *Withawdum*, quod mores patrios, formamque & indolem, singillatius expresserat, singulis anteponebat. Eademque *Iagyellonis* apud *Olgyerdum* fuit sors & conditio; qui quasi unum illum genuisset, cæteris neglectis, charitate plusquam paterna eum adamabat. Iunxerant & ipsi duo filii a patre amati, societatem inter se, & ex assiduo contubernio, germanitatis se prosequebantur amore. His quoque duobus Patres, *Olgierdus* & *Kieystuth*, per mutuas condictationes, suorum filiorum successionem destinabant. Absumitur interim *Olgierdus*, anno Domini millesimo tricentesimo octuagesimo primo, Et *Kieystutho* seruante fidem, *Iagyello* patri in magno Ducatu succedit. Quem *Kieystutus* patruus suus, eadem, qua patrem suum *Olgierdum* solitus erat, coluit subiectione & reuerentia: frequentando eius solium & consilia, & fideliter consulendo pro bene administrando suo regimine & Principatu. Sed puritati fidei suæ, teterrimo præmii genere responsum est. Erat apud Ducem *Olgierdum* vir quidam vocitatus *Voydilo*, sortis rusticanæ & obscuræ, primum apud *Olgierdum* pistrinani, deinde Cubicularii, postremo Pincernæ munus agens. Qui se adeo *Olgierdo* in officiis huiusmodi insinuauerat, vt primus & maior inter omnes suos haberetur. Nec *Iagiellonis* filii sui minor erga illum erat fauor & affectio, qui patrem officio & beneuolentia victurus, sororem suam germanam *Mariam*, quæ postea Duci *Dauid* nupserat, *Kieystutho* Duce non consulto, & affinitatem ipsam increpante abhorrenteque, matrimonio coniungit *Voydiloni*. *Voydilo* itaque præfatus, suspectam habens Ducis *Kieystuthi* erga se fidem, prudentiam quoque, industriam & potentiam *Kieystuthonis* pernitiosam sibi & sorti suæ veritus, etiam illum apud Ducem *Iageyllonem* criminatur, & vehementissime effecit tam odiosum quam suspectum; *Voydilonisque* persuasione & suggestu, cum Magistro & ordine Cruciferorum de *Prussia*, *Iagyello* magnus Dux Lituaniæ, post frequentes conuentus clandestine habitos, clandestinum contra patruum suum *Kieystuthonem* Ducem de *Troky* celebrat & inscribit fœdus. De quo Dux *Kieystuth* per *Sundesteyn Osterodensem* Commendatorem, ex affinitate secum iuncta (filiam enim *Danutham* in barbaro, suscepta vero fide *Annam*, *Ianussio Masouiæ* Duci desponsatam, de sacro fonte leuauerat) auisatus, vocato filio *Withawdo, quam ambiguæ fidei sit, quibusque dolis & ingenio laqueos illis paret Iagyello Dux magnus Lithuaniæ, cum quo plus quam germane Withawdus versari, & de singulis communicare consueuit,* edicit. Quo suspicionem paternam, ex auisamento *Osterodensis* Commendatoris natam, pluribus argumentis extenuante, & asserente *impossibile eius se conspirationes latere, quo cum assidue versaretur*; mittitur a *Lagyellone Lithuanicus* & *Ruthenicus* contra *Polocenses*, Ducem germanum suum *Skyrgiellonem* detrectantes suscipere, exercitus. In cuius auxilium Magister *Liuoniæ* cum suo exercitu, iuuaturus fœderatos, aduenit personaliter. Et vtroque exercitu *Polocenses* affligente, *Polocenses* vehementer inopes consilii, quid agerent, angustiabantur. Rursus *Kieystuth* Dux his ad se perlatis, *Withawdum* filium prioribus querelis conuenit, *Non est*, inquit, *amplius cunctandum: Nepos meus Iagyello, sorore sua, nepte mea, in sordidum & rusticanum matrimonium tradita, cum infestissimis hostibus nostris, cum quibus nos hactenus assidua gessimus bella, foedere per inscriptiones* iun-

Olgyerdus Dux Lithuaniæ duodecim filiis relictis *moritur,* *Inter quos Iagyello ma-* 1382 *ior natu Ducatum suscipit, seruante foedus Kieystutho,* *Sed Iagyello inconsulto Kieystutho patruo, sororem suam Voydiloni rustico, sibi patrique charo, dat in uxorem.* *Cuius opera Iagyello cum Magistro Prussiæ foedus init.* *Quod Kieystuth audiens*

Digitized by Google

1382 *iuncto, Polocenses impugnat eaque impugnatio fidem auisamento ab Osterodensi Commendatore facto, facit, insidias meo & tuo capiti* A *fore a Iagyellone nexas & comparatas, nisi aliquid nobis interea prospiciamus, pecorum more inuolvimur.* Sic fatus, suis se copiis subsequi iussis, filio *Withawdo* nequicquam dissuadente, & retrorsum in *Drobiczin*, quod tunc iuris sui fecerat, abeunte, ad *Vilnaw* agmine silenti veniens, & *Iagyellonem* Ducem, & castrum *Vilnense* comprehendit. Singulis autem in suam ditionem redactis, dum & inscriptionum fœdera, quibus *Iagiello* cum Magistro & ordine Cruciferorum se alligauerat, deprehendisset *Withawdo* filio per celerem nuncium de his quæ egerat auisato, & iuxta patris imperium, in *Vilno* festine (vno etenim die spatium itineris de *Grodno* in *Vilnam* emensus erat) B veniente, *Diis*, inquit, *fili, quorum ope vita nostra ab impendenti periculo seruata est, & hostis in sensus Iagyello oppressus, gratiæ agendæ sunt. Et qui fideli & amicæ denunciationi, pluribus etiam experimentis comprobatæ, fidem præstare nolueras, saltem nunc, visis his inscriptionibus, quibus per Iagyellonem ictum est tum hostibus contra nos fœdus,* (tollebatque in altum deprehensas fœderis literas) *crede, tam infesto tamen hosti omnis bonos a me (neque enim illum vinxi, neque thesauros suos diripui, neque minimis de rebus ad illum pertinentibus quicquam tuli.) præstitus est, præstabiturque. Nam etsi ipsum ex sede hac magni Ducatus bello, magnitudo periculi mihi & tibi comparati* C *impellit, sortem tamen suam paternam Witewsko & Krena sibi reddo.* Exhilaratus Dux *Iagyello* de Ducis *Withawdi* aduentu: verebatur enim pro sua perfidia *Kieystuthum* Ducem patruum suum graue aliquid in se consulturum: facinore perfidiæ vtcunque purgato, *fidum se nepotem, & in singulis prosperis & aduersis adiutorem Kieystutho Duci* pollicitus, fœderi cum Cruciferis inito renunciat & abdicat iureiurandoque firmat: vno periurio subsequens polluturus. Reconciliatione inita, *Iagyello* Dux cum fratribus, & singulis fortunis pignoribusque & mancipiis a *Kieystutho* dimissus, *Vilna* excedens, Duce *Withawdo* eum conducente, in *Witewsko* se contulit, & D illic magno Ducatu *Lithuaniæ* sibi ablato, manere cœpit. Mittit autem extemplo Dux *Kieystuth* duos nuncios, vnum ad exercitum *Lithuanicum Polocenses* obsidentem, alterum ad obsessos, obsessis quidem *suffragium solutionis se in tempore laturum* pollicens; obsidentibus vero, *vt soluta obsidione redeant*, denuncians. Magno gaudio nuncii excepti, vtrisque fuerunt solatio. Parendoque *Lithuani Kieystuthi* iussionibus Duce *Skyrgellone* deserto, *Vilnam* redeunt. Magister vero *Liuoniæ* propter sui exercitus paucitatem in obsidione consistere non ausus, sibi & suis consulens, in *Liuoniam* reuertitur. Quem & Dux

Vilnam & castrum cum Iagyellone capit.

& tandem mediante Vitholdo reconciliatur.

Skyrgiello sequi compulsus, apud *Liuonitas* 1382 aliquanto tempore deguit, sollicitus mente & spiritu, multaque in animo tacitus secum voluens, qualiter Patruo suo Duci *Kieystutho*, eiectionis suæ ex *Vilna* & magno Ducatu *Lithuaniæ* vicem redderet, & tam vita quam Ducatu, castroque *Vilnensi* quocumque colore, arte, & occasione, nihil pensi habens, exueret.

& Ducatus apud Kieystuth relinquitur.

Indicit deinde Dux Magnus *Lithuaniæ Kieystuth* expeditionem. Et iam *Ruthenicis* quam *Lithuanicis* copiis coactis, vadit contra *Schewyersky Nowogrodek*, & Ducem eius *Coributh* suæ ditioni parere detrectantem, *Voydilone* Ducis *Iagyellonis* genero, (quem vnum suum præcipuum hostem reputabat) in patibulum acto: filio vero suo *Withawdo* in *Lithuania* & castris suæ ditionis derelicto. Et quamuis Dux *Iagiello* in patrui sui Ducis *Kieystuth* terras cum gentibus & fratribus suis, se aduenturum promiserat, violato tamen promisso, dolos conceptos nectens, *Hamilonem* & primores *Vilnenses* ciues in partem suam precibus & promissis perlicit. Quorum ceteruis, *Withawdo* agente in *Troky*, *Vilnense* castrum primum obsessum, deinde *Iagyellone* ex *Vilna Witewsko*, cum omnibus fratribus & exercitibus suis veniente, sibi traditum est. Quo in suam potestatem redacto, ducit *Iagyello* copias contra *Troky*. In cuius auxilium Marschalcus cum forti exercitu *Pruthenico* veniebat. *Withawdus* itaque & a *Lithanico*, & a *Pruthenico* exercitu se in *Troky* obsidendum cognoscens, Duci *Kieystutho*, *Nowogrodeck* obsidenti, his quæ apud *Lithuaniam* acciderant, significatis, de *Troky* cum matre effugiens, in *Grodno* castrum se recepit. *Trocenses* autem paucis diebus obsidione tolerata, dedunt castrum Duci *Iagyelloni*. Propere autem Dux *Kieystuthus*, deserta *Nouogrodensi* obsidione, *Lithuaniam* remeans, dum per *Pruthenica* auxilia cognoscit potentiam Ducis *Iagyellonis* vehementer inualuisse, & Principatum magnum *Lithuaniæ* sibi ereptum, duobusque castris præcipuis, *Vilno* & *Troki*, se priuatum fuisse, in *Grodno* perueniens, versus *Samogithiam* (exercitum nouum ex *Samogithis* collecturus, quo *Iagyelloni* resistat) ire pergit. Et *Withawdo* in *Grodno* relicto, consortem suam in *Brzesczie*, de *Masouia* Duce *Ianussio* genero suo confisus, destinat, aut si illic obsideretur per Ducem *Ianussium* obsidionem soluturum, aut si inde excederet, velut suam socrum recollecturum. Verum *Ianussius* Dux *Masouiæ*, vir oculatus & industrius, nequaquam temporis opportunitatem negligendam ratus, militibus suis arma induere iussis, castra duo, *Drobiczin* & *Myelnik*, in suam redigens, dedentibus se *Ruthenis* & *Lithuanis*, potestatem, præsidio valido & frequenti eis imposito, *Szuras*, *Byelsko*, *Camyeniecz*, & *Drohiczin* *Brzestensi* districtibus vastatis, castrum *Brze-*

Dux Kieystuth dum Nowogrodek obsidet, Voydilonemque rusticum generum Iagyellonis Ducis suspendit

a Iagyellone Vilna

& Troki priuatur.

Quod Kieystuth cum cognouisset

in Samogithiam ad colligendum exercitum pergit,

& uxorem suam in Brzesczie relinquit

Duci Masouiæ Ianussio illam commendando.

Is autem Myelnik & Brzescziæ

1382 *sczie* circumuallat; subacturus illud, nisi socrus suæ præsentia illic cognita, obsidionem soluisset.

Kieystuth Dux cum Withawdo filio collecto exercitu versus Troki procedunt.

Comparato apud *Samogithas* Dux *Kieystuth* exercitu, venit ad flumen *Vilia*. Cui filius *Withawdus* cum aliis copiis de sorte sui patrimonii in arma coactis duobus miliaribus vltra *Kowno* occurrit. Iunctis itaque copiis, & in eodem loco amne superato, versus *Troki* pergunt, & castrum *Troki* obsidione coarctant. *Iagyello* autem Dux, hunc euentum futurum ratus, & suos in armis tenuerat, & ab vtroque Magistro *Prussiæ* & *Liuoniæ* confœderatis suis, de ferendo subsidio certitudinem acceperat, versus *Troki* obsessis laturus auxilia, *Pruthenicas* & *Liuonicas* copias de propinquo cognoscens, processit. Cuius Dux *Kieystuth* ab exploratoribus comperto aduentu, soluta obsidione, copias suas ordinatas, decernere æstuans, educit. Vtroque itaque exercitu ad pugnam instructo, & ad iactum trium aut quatuor sagittarum a se inuicem distante, veniunt in Ducis *Kieystuthi* exercitum caduceatores a *Iagyellone* missi. Et *Withawdo* Duce conuento orant, *vt sit inter Ducem Iagyellonem, & Patrem suum Kieystuth Ducem, pacis arbiter, paceque sub conditionibus æquis sua vnicuique tribuentibus, profluuia sanguinis, cæde mutua fundendi, mox secutura, intercipiat, & Ducem Iagyellonem securus ad conficiendam pacem huiusmodi, accedat.* *Withawdus* vero patrem suum Ducem *Kieystuthum* super his interim consulturus respondit. *Non se in exercitum Iagyellonis aliter iturum, nisi Dux Skyrgello personaliter veniat, & de tute veniendo & redeundo, securitatem faciat.* Qui cum propere venisset, fidemque fecisset, patre *Kieystutho* permittente, Dux *Withawdus* ad Ducem *Iagyellonem*, vtroque exercitu agente inducias, aduenit. Resumente autem Duce *Iagyellone* caduceatorum orata, placuit Ducem *Kieystuthonem* ad tractatum pacis acciri: suadenteque *Withawdo*, Dux *Iagyello* & *Skyrgiello* suis nominibus facturi Duci *Kieystutho* securitatem, ipse *Skirgello* ad Ducem *Kieystuth* pergit. A quo, filioque suo *Withawdo* Dux *Kieystuth* rogatus, data acceptaque fide, venire ad placitandum de pace consentit, nullumque dolum in sermonibus huiusmodi latere ratus, parum prouida vsus solertia, non relicto ad castra filio suo *Withawdo*, sed secum vna venire iusso, (neque enim altero ex eis ad castra propria remeante, patrandi fraudem ausus *Iagyello* cepisset) de pace placitaturus, in *Iagyellonis* exercitum aduenit. Vbi circumdante illos in coronæ modum *Iagyellonis* & *Pruthenico* exercitu, se in laqueum recidisse deprehendunt. Astruente autem *Iagellone* Duce, neque loci, neque temporis qualitati de pace tractanda conuenire, redeundumque *Vilnam*, & illic de pace agendum, ab vtroque exercitu, quasi signo dato, discessum est. Verum cum ad *Vilnam*, Duce *Kieystutho*, & filio suo *Withawdo* resistere non ausis, ventum esset, Duce *Withawdo* sub custodia *Vilnæ* reseruato, Dux *Kieystuth* ferreis catenis vinctus, *Crewamque* ductus, ad fundum turris obscuræ & sordidæ proiicitur vinculatus. Quinta denique nocte, a *Proxa* Ducis *Iagyellonis* Pincerna, item fratre suo *Bylgieni* item *Mosthen*, *Gethkone*, *Krewlanin*, *Kuczuk*, *Lisziczka* qui *Zibinthæ* focum & lucernas accendentis gerebat officium, cæterisque, quibus id munus a *Iagiellone* imperatum erat, *indigna se morte perimi, iure gentium & fœdere violato*, vociferans, iugulatur, & funus suum a Duce *Skyrgellone* *Vilnam* relatum, ritu veteri, additis armis, equis, vestimentis, canibus potioribus & charioribus, crematum est. Pro liberatione autem *Withawdi*, non solum *Lithuaniæ* Duces & Boiari, sed & Magister *Prussiæ* intercedentes, non fuere auditi: quoniam *Iagyello* Dux eidem sorti, cui & patrem, illum addicere destinabat, subtilitatem ingenii sui, sibi & germanis suis suspectam habens. Ita princeps *Kieystuth*, præter fidem, egregius, dira morte absumptus est a propriis & consanguineis, quem exteri & alienigenæ seruare omni conatu satagebant. Pater hic *Withawdi* erat, quia sicut cæteri filii a patribus, ita hic, qui tale lumen progenuit, a filio nominandus est. Inter omnes *Gedimini* Ducis filios magis prudens magisque industrius, & quod illum plurimum honestabat, ciuilis, humanus, & verax in sermone.

Dumque Iagyello pacem per Withawdum petit ... *eam obtinet,* ... *& data fide ut pater & filius prædicti ad castra sua venirent,* ... *eos comprehendit.*

Tandem Kieysthutho in carcere necato. 1382

Withaudum etiam ad id ipsum destinat.

Kieysthutho Duce crudeli nece consumpto, *Iagyello* Dux in eos, quos per suspicionem habuit mortis *Voydilonis*, chari sui familiaris & generi, fuisse auctores, sæuire cœpit. Et duos quidem, quos extinctionis eius magis conscios credidit, videlicet *Vidimund* patruum germanum relictæ *Kieysthutbi* & matris *Withawdi*, alterum *Buthrim* nepotem germanum, neci *Voydilonis* parentando, rotis distraxit, cæteros capite damnauit. Ducem vero *Withawdum*, cum sua coniuge *Anna*, in *Creuam*, sub honesta, arcta tamen obseruandum custodia, transmisit. Vbi Duce *Withawdo* in camera priuata, frequenti custodum numero septa, consistente, nec limen egredi auso, consorti suæ Ducissæ *Annæ* cum duabus fœminis ad maritum pro nocte ingrediendi, & de mane egrediendi, facta fuit potestas. Rumore itaque communi, qui in populo personauerat, *maritum suum Ducem Withawdum, eandem necis sortem, qua & patrem, subiturum, permota, suadet Duci Withawdo experiri fortunam, & vnius foeminæ, quæ secum ingrediebatur & egrediebatur, induto habitu, maturare fugam.* Consilio vxorino probato, quod suaserat exequitur, & fœminam se ex habitu simulans, camera (Ducissa *Anna* alteram ex fœminis in cubiculo, quæ Ducem *Withawdum* repræsentaret, relinquens,) egreditur, ac nocte insequenti per funem se ex castro demittens, ad maritum sororis suæ *Ianussium Masouiæ* Ducem primum peruenit. A quo recollectus,

Cum Withawdus in custodia seruaretur, necandus, *uxor sua induens ipsi habitum foeminæ, cum qua ad eum intrare solebat, illum e carcere educit.*

1382 lectus & iuxta assertionem aliorum, lotus baptismate, Conradique nomen sortitus, possessione insuper aliquarum villarum donatus, A consistere illic, ne a Duce Iagyellone opprimeretur, parum ausus, in Prussiam, Magistro Conrado eum colligente transiit. Quem omnis Baronum, in sorte sui patrimonii consistentium, turba, cum familiis & mancipiis, nec non & Anna coniuge sua, quam Iagyello Dux, fuga Withawdi cognita, liberam esse iusserat in Prussiam miro affectionis more secuta est. Arguebatur autem a Magistro Prussiæ & Commendatoribus suis, *quod non tempore feliciori, dum castrum Vilnense cum hominibus & terris Lithuanicis sui iuris, suique dominii forent, ad eos diuertisset*: benigne deinde & fauorabiliter tractatum, bene de se & ordine suo sperare Withawdum, & omnes suos sequaces iussit, pollicens *se illum in solio Magni Ducatus Lithuaniæ locaturum*. Duce Withawdo vicissitudinarie adstipulante, *quod pro beneficio & auxilio sibi impenso & impendendo, vellet gratiam Ordini perpetuo referre, & illi seruiendo cum suis omnibus, subiectus & auxiliator fore*. Clandestino deinde accessu, non credentibus Samogitbis ipsum in Prussiam venisse, Samogithas personaliter accedens, ipsos sibi conciliat. Et pollicentibus Samogithis *se pro illo contra Iagyellonem suas nauare operas, & se sibi in omni casu fideliter auxiliaturos, & suo in singulis parituros imperio*, quibus etiam, quo fidiores essent, Magister Prussiæ, arma, equos, & vestes donat. Ea autem recollectio & gratia tunc Withawdo per Magistrum & Ordinem sub tempore & articulo necessitatis exhibita, adeo mentem Withawdi deuinxerat, suoque insederat animo, vt ad diem mortis suæ fauore nimio eum prosecutus, ad delectationem illius non posset induci.

Qui primum Ianussium Ducem Masouiæ deinde ad Magistrum Prussiæ fugit.

A quo benigne susceptus.

Samogithas fidissimos reperit

Ad Polonorum res, a quibus disgressum feceram, redeundo Ludouicus Hungariæ & Poloniæ Rex sensim se considerans a viribus destitui, de duorum Regnorum, duarumque filiarum statibus prouisurus, Sigismundum Marchionem Brandeburgensem filium Caroli Imperatoris Romanorum & Bohemiæ Regis, ex secunda vxore Elisabeth Boguslai Ducis Stolpensis filia susceptum, in generum legit. Eique quatuordecimum annum tunc agenti, filiam suam natu maiorem Mariam, Regnum Poloniæ pro dote consignans, locat. Indicto deinde pro die Sancti Iacobi in Zolio alias Zwolen oppido in Hungaria prope Krenniczam, Polonis conuentu, Prælatos & Barones Poloniæ, qui illic aduenerant, ad suscipiendum Sigismundum Marchionem Brandeburgensem in Regem, & ad præstandum illi homagia, & fidelitatis iuramenta impellit. Quibus Ludouici Regis iussa in singulis exequentibus, ad recipiendum possessionem Regni Poloniæ, castrorumque regalium, & ad rescindendum plerasque in Poloniæ Regno insolentias & commotiones præfatum Sigismundum Marchionem Ludouicus Rex, cum copiis Hungaricis, & sub Bodzantæ Archiepiscopi Gnesnensis, Sandiuogii de Subino Cracouiensis, & Domarathi maioris Poloniæ, Capitaneorum, cautela & conductu destinat. Qui in Poloniam, militarium cateruis illi occurrentibus, ingressus, castrum & oppidum Koźmin, item duo fortalitia, Nabiszicze & Kozminiecz, quæ ditionis hæreditariæ Barthoszii Capitanei in Odolanow erant, in vltionem earum factionum, quas patrauerat, breui expugnat. Castrum vero Odolanow, Barthossio pacta secum inita non seruante, circumsidet. Sed cum illius expugnatio difficilior censeretur, nouis pactis de castro B dedendo firmatis, & certa pecuniæ quantitate ad quam villarum castro pertinentium æstimatio perducta est, promissa, post grandia damna vtrobique in Ecclesiarum bonis irrogata; Sigismundus Marchio Polonicas & Hungaricas copias in Masouiam (ita etenim soceri iussione doctus erat) traducens, Ducatum tantummodo Semouiti, præstare Ludouico vti Poloniæ Regi homagium & obedientiam detrectantem (Ianussius enim alter Masouiæ Dux dudum in ditionem regiam concesserat) vastare spoliis & incendiis cœpit. Interim vero Ludouicus Poloniæ & Hungariæ Rex, fatis apud oppidum Hungariæ Tarnawa interceptus, quatuordecima Septembris moritur; ad Al- C bamque Regalem relatus, in capella ab eo dotata sepelitur, cum apud Polonos annis duodecem, non sine Polonorum grauamine, pernicie, & assidua seditionum & inuasionum ciuilium, sensim inualescentium, quos morbo & senio grauatus opprimere & extinguere neglexit, vexatione, apud Hungaros annis quadraginta imperasset. Cuius excessu Sigismundus Marchio, per festinum nuncium sibi nunciato, & ipse de agro Masouitico excedit, versusque Posnaniam ire pergit. A Posnaniensibus autem ciuibus honore congruo exceptus, fidelitatis iuramenta exegit. Quo illic agente, omnium fere Baronum & militarium maioris Poloniæ, per legatos impetitur prece, D vt Domarathum de Pierzchno, eis multipliciter grauem & molestum, a maioris Poloniæ Capitaneatu destituat, pronam eorum, dummodo apud Regnum Poloniæ personaliter vellit residere, cum absentia regia, multifariis Regnum Poloniæ cladibus & calamitatibus afflixerit, subiectionem & obedientiam habiturus. Quo destitutionem Domarathi clara responsione abnuente, omnium maioris Poloniæ Baronum & militarium, quæ ad illum confluxerat, caterua, ex Posnania animis irritatis discedit.

Ludouicus Hungariæ & Poloniæ Rex Sigismundo Marchioni Brandenburgensi filia Maria nupta creat illum in Regem Poloniæ, cui homagium præstant Poloni.

Veniens autem is in Poloniam cum exercitu Hungarico, castra Barthoszii de Odolanow expugnant.

Dumque vastaret Masouiam, Ludouicus moritur.

Deinde Posnaniam eundo,

dum Domarathum Nobilitati inuisum de Capitaneatu reiicere renuit,

Sub idem tempus, parum prospera Poloni vsi fortuna, ingens dispendium suæ Reipublicæ excipiunt. Hungarorum enim milites, quibus Ludouicus Rex castra Russiæ insigniora, a Casimiro olim Poloniæ Rege, Polonorum sangui-

Nobiles contra se irritat. Hungari Russiæ castra tenentes

Digitized by Google

1382 ne expugnata, quæsitaque, *Polonis* destitutis, *Russiæ* terras a *Polonorum* Regno sequestraturus, & Hungariæ Regno adiecturus) tenenda commiserat, morte *Ludouici* Regis comperta, castra quæ possidebant, videlicet, *Camyeniecz*, *Olyesko*, *Hrodlo*, *Lopathin*, *Sniathin*, Duci *Lubardo*, tunc castrum *Luczko* obtinenti, produnt. Magnaque auri & argenti quantitate ab eo corrupti, castra Regni *Poloniæ* fidei eorum commissa, venundant. Et castris præfatis excedentes, turpi lucro suffarcinati, in *Hungariam* redeunt. Non tulit autem *Elisabeth* Regina *Ludouici relicta* impune hanc eorum perfidiam, sed plerosque eorum aut in carceres coniecit, aut capite mulctauit, bonaque eorum, hæreditates, & quaslibet possessiones, applicauit fisco regio, & tam ipsis, quam vniuersæ stirpi eorum, notam perpetuæ infamiæ inussit.

audita morte Regis Ludouici omnia Duci Lubardo vendunt,

& in Hungariam redeunt.

Sigismundus Brandeburgensis Marchio, ex *Posnania* egressus, in die Beati *Venceslai Gnesnam* veniens, a *Bodzanta Gnesnensi* Archiepiscopo qui ante octo diebus Archiepiscopatus nactus fuerat possessionem, & vniuerso Clero ac populo, processionis honore susceptus est. Exequiis autem pro *Ludouico* Rege, magnifico sumptu solenrique ritu, in *Gnesnensi* Ecclesia, vltima die Septembris celebratis, *Cracouiam* diuertit. Cui apud *Brzesczie* agenti, nonnulli Baronum & militarium *maioris Poloniæ*, priorem repetunt petitionem, & *Domarathum a maioris Poloniæ Capitaneatus regimine amoueri* deposcunt. Sed dum ex consilio iuuenili prauo, & parum digesto, *se id nullo pacto*, adiectis insuper quibusdam comminationibus, si *Poloni* suum imperium abnuerent, respondisset, apud *Myelostauiam* habito conuentu, omnium animis a se alienatis, mittuntur ad *Cracouienses* Prælatos & Barones nuncii, qui communem apud *Radomskie* oppidum agi conuentionem pro die Sanctæ *Catharinæ*, ad prouidendum de statu Regni *Poloniæ*, persuadeant. Quo impetrato, & frequenti Prælatorum & Baronum numero pro die constituto veniente, etsi magnæ parti Prælatorum & Baronum, ad regendum *Poloniæ* Regnum *Semouitus Masouiæ* Dux aptior, quam Marchio *Sigismundus*, iuncta illi altera *Ludouici* defuncti Regis filia *Heduigi*, videretur; post varias tamen altercationes & tractatus, ea conclusio capta est, *vt Rempublicam Regni Poloniæ, & eius statum, vniuersi æqua & conformi fide, mutuisque consiliis, auxiliis, & periculis promoueant, & iuxta pactorum & iuramentorum suorum ordinem, alteri ex filiabus Ludouici Regis præstent homagium; Principem prudentem, & qui verisimiliter in Polonia Regno continuam & personalem facturus foret residentiam, alteri ex filiabus Ludouici iungendum, pro Rege indubitato habituri.* Cum autem huiuscemodi conclusio *Sigismundi* Marchionis exclusionem a *Poloniæ* Regno clandestina dispositione includeret, *Bodzanta* Archiepiscopus *Gnesnensis* & *Domarathus* Castellanus *Gnesnensis*, & *Maioris Poloniæ* Capitaneus, *se illi assensuros* magnopere abnuebant, asserentes *se Marchioni Sigismundo & fidem fecisse, & castrorum quæ per Domarathum tenebantur, deditionem facere spopondisse:* Ipsis tamen necquicquam recusantibus, conclusio præfata, & scripto, & sigillorum appensione roborata est; & nunciis ad dietam *Vislicienseṁ* a *Cracouiensibus* & *Sandomiriensibus* militibus pro die S. *Nicolai* tenendam, pro conclusionis præfatæ maiori firmitate, sunt transmissi.

Sigismundus Marchio veniens Gnesnā

Ludouici Regis exequias celebrat.

Iterumque rogatus,

dum Domarathum renuit Capitaneatu destituere Poloni dietā ad prouidendum statui Regni indicunt

& Heduigim filiam Ludouici maritandam

illique parendum vna cum Nobilitate Cracouiensi concludunt.

Archiepiscopo & Domaratho nequicquam obstantibus

Vigesima prima Septembris *Boleslaus* tertius *Oppoliensis* Dux in *Strzelcze* moritur, & in monasterio fratrum Minorum apud *Oppoliam* tumulatur. Quem *Henricus* Dux *Falkenbergensis* in *superioris Glogouiæ* Ecclesia sepultus, & quarta decima eiusdem mensis absumptus, præcesserat.

Sancti *Nicolai* lucescente die, magnus *Visliciæ* conuentus Baronum & militarium haberi cœptus est. Cui cum *Sigismundus* Marchio obedientiam, & fidelitatis iuramentum pro se a *Cracouiensibus* & *Sandomiriensibus* militibus petiturus, cum *Bodzanta Gnesnensi* Archiepiscopo & *Domaratho* Castellano *Posnaniensi* & *maioris Poloniæ* Capitaneo, interessent, duo Episcopi, videlicet *Stephanus Agriensis*, & *Ioannes Conadiensis*, totidemque *Hungariæ* Barones, ab *Elisabeth Hungariæ* Regina *Ludouici* relicta, destinati, venerunt. Qui obtenta audientia, ingentibus primum nomine præfatæ Reginæ *Elisabeth*, & filiarum eius Prælatis & Baronibus *Poloniæ*, quod erga se & filias suas gessissent intemeratam fidem, actis gratiis, ad extremum precati sunt, *ne cui alteri, sed nec Sigismundo Marchioni fidem & subiectionem præstent, donec per eam de utraque filia certior ordinatio subsecuta fuerit.* Gratis & æquis auribus legatio huiusmodi audita est. Proceribus *Poloniæ Sigismundo* Marchioni, quod & in *Bohemos* propensioris esset quam *Polonos* fauoris, & pelli eos, cibum sumpturus, ex aula patiebatur: Sed & Præposituram *Zwierzinensem*, *Nankero*, *Polono*, pro quo primores *Poloniæ* Barones studiose intercedebant, neglecto, *Bohemo* contulerat, quam maxime infensis. Quapropter conclusionem apud *Radomskie* habitam, frequenti & conformi approbatione, ratam esse hi, qui *Visliciæ* conuenerant, iubent & decernunt. Cui & Archiepiscopus *Gnesnensis Bodzanta*, & Capitaneus *maioris Poloniæ Domarathus*, per expressum assentiri coacti sunt. Offerebat & tunc *Domarathus maioris Poloniæ* Capitaneus, militaribus *maioris Poloniæ*, ipsum & actiones suas vehementer carpentibus, legitimam iustificationem. Sed a nunciis militarium *maioris Poloniæ* accepit responsum; *Neque licere, neque conuenire iustificationem eius accipere, nisi postquam a Capitaneatu amotus fuerit, vel si ipse abdicauerit.*

Ad dietam Visliciensem

Regina relicta nuncios mittit,

rogans Polonos ne quicquam certi decludant, nisi altera filia nupta.

Quod libenter faciunt.

1382 Ex *Vislicienſi* dieta, *Sigiſmundus* Marchio, licet *Cracouiam* venire maximo æſtuauerit deſiderio; *Dobeslao* tamen de *Kurozwaki* Caſtellano *Cracouienſi* diſſuadente, ne pro reſcindenda concluſione in *Radomskye* & *Vislicia* firmata, nauaret operam, admiſſus non eſt. Sed *Viſta* apud *Wawrzynczycze* ſuperata, in *Niepołomicze*, exinde vero *Bochnyam* & nouam *Sandecz* deductus eſt, & ſumptu publico procuratus, in *Hungariam* rediit. Mouebant enim callidi & perſpicacis ingenii virum *Dobeslaum* de *Kurozwaki* Caſtellanum *Cracouienſem* qui tunc & arci *Cracouienſi*, & ſummæ rerum apud *Polonos*, velut maior Domus, præſidebat, plures reſpectus. Is tum quam maxime, ne *Sigiſmundus* Marchio *Cracouiam* ingreſſus, ſimulata infirmitatis cauſa, moram manſionis ſuæ in longum extraheret, ac ſub illo tempore, gentibus immiſſis, arcem & urbem occuparet, *Polonorumque* animos, donis, largitionibus, & promiſſionibus corrumperet.

Et Sigiſmundus Marchio Cracouiam ingredi prohibitus in Hungariã rediit.

Conſulturus rebus ſuis *Barthoſſius* miles de *Kozmin*, Tenutarius in *Odolanow*, *Semouitum Maſouiæ* Ducem ad conſequendum *Poloniæ* Regnum vehementi ardore affectum adit, ſeque in illius ditionem & obſequia, iureiurando cum caſtro *Odolanow* mancipat. Pactis inſuper clandeſtinis cum eo percuſſis, ex *Maſouia* cum gentibus *Semouiti Maſouiæ* Ducis, in ſuum & eorum, quæ pro Duce *Semouito* acturus erat, auxilium deſtinatis, reuerſus, in vigilia Beati *Thomæ* Apoſtoli caſtrum *Caliſſienſe*, pro ſe & *Semouito* Duce *Maſouiæ*, vniuerſo conatu tentat intercipere. Iamque nonnullis ex ſuis, caſtri mœnia conſendere, vigilibus ſoporatis, adnitentibus, vnus ſuorum portam verſus molendinum ſitam terebrauerat, admotaque ferra ad loca foraminata, exculpere largius foramen, hominum ingreſſurorum capax, parabat, occaſum lunæ quæ pro ea vice pernox lucebat, *Barthoſſio* (quo facilius caſtri proueniret interceptio,) præſtolante. Sonitus interim ſerræ ad piſtoris, caſtro panes coquere, lignaque pro clibano ſcindere, conſurgentis, peruenit aures. Qui anhelitu temperato, ad portam quæ ſerrabatur, perueniens, periculo deprehenſo, ſecuri quam geſtabat, ſerram adeo lente, vt etiam is qui ſerrabat non ſentiret, facit recuruam. Miranti ſerratori, & quidnam ſerræ accideret, apud ſocios, ipſum opus maturare, cum prope aurora eſſet, inſtigantes, quærenti, piſtor his qui in caſtro erant, celerrime excitatis, in quo periculo verſentur, denunciat. Qui clamore ſublato, ſaxis & tormentis ſuperne proiectis, *Barthoſſium* & ſuos a caſtro diſpellunt, fugientemque ſuis omnibus integris, verìti inſidias, non inſequuntur. Qui ſequenti die, caſtri *Caliſſienſis* interceptione fraudatus, ad *Kozminyecz* fortalitium ſuum, paullo ante a *Sigiſmundo* Marchione *Brandeburgenſi* expugnatum applicans,

Barthoſſius de Kosmin, accedens Semouitum Maſouiæ Ducem, illum ad occupandum Regnum Poloniæ hortatur. Et gentibus ab eo acceptis, caſtrum Caliſſienſe fruſtra accipere tentat, dolum piſtore præſentiente. Kozminiecz ſuum a Sigiſmundo Marchione ...

illud intercipit & conquirit. Exinde mouens, & *Chotecz* perueniens, domum, a *Caſimiro Poloniæ* Rege, cocto latere illic ædificatam, incaſtellatam, ponteque ſuper fluuio *Proſzna* tumultuario opere conſtructo, ad caſtrum ſuum & oppidum *Koźmin*, a *Sigiſmundo* Marchione conquiſitum, venit. Sed a gentibus *Domarathi* Capitanei *maioris Poloniæ*, quas pro illius præſidio locauerat, fœde repulſus, ad fortalitium *Michaelis Thomaſſii* de *Oſtrowaczno*, quod *Parsk* appellatur, diuertit. In cuius occupatione atque oppugnatione octo diebus immoratus, *Michaelem Thomaſſii*, conquiſitionem fortalitii ſui expaueſcentem, *Domarathum* Capitaneum *maioris Poloniæ*, contra illum adhæſionem pollicere coëgit, obſidionemque ſoluit. 1382

chione expugnatum recuperat, & Parsk fortalitium Thomaſſii de Oſtrowaczno cum Domaratho Capitaneo ſentientis obſidens ipſum ab eo diſcedere cogit.

Octauo Calendas Iulii, *Venricus* de *Kinprode Pruſſiæ* Magiſter moritur, vnum & triginta annos in *Magiſterio* exigens. Cui *Conradus Coluer* de *Roteſteyn* ſuccedit.

Nona die Auguſti, *Wladislaus Oppolienſis*, & tunc *Wielunenſis*, *Oſtrzeſchouienſis* & *Dobrzinenſis* Dux, de Eccleſia Parochiali Sanctæ *Mariæ* in antiqua *Czaſtochowa*, matre filialis Eccleſiæ in oppido *Czaſtochowa* ſibi propinquo, de conſenſu *Ioannis* Epiſcopi *Cracouienſis*, & *Henrici Biel* de *Bleſzno Cracouienſis* & *Gneſnenſis* Canonici, de familia *Oſtoya*, Plebani in antiqua *Czaſtochowa*, ſponte illi renunciantis, fundat monaſterium fratrum Heremitarum ordinis ſancti *Pauli* primi heremitæ, militantium ſub Regula Beati *Auguſtini*. Cui monaſterio Dux præfatus, pro dote aſſignauit, & donauit donatione perpetua villas, antiquam *Czaſtochowa* & *Krowodrza*, cum fabrica ferrificii, molendino, & prædio eidem adiacentibus: item decimas pecuniales teloneorum, in oppidis *Oſtrzeſchow* & *Czaſtachowa*: item decimas frumentales in villis *Gaięnczycze*, *Dworziſchowicze*, *Dupicze*, *Kruplin*, & antiqua *Brzeznicza*, conſiſtentes. Item decimas frumentorum & braſeorum, de molendinis conſtructis & conſtruendis oppidorum *Czaſtochowa* & *Zari*. Item decimas mellis villarum *Przemiłowicze*, *Przewodziſchowycze*, *Babrowniki*, *Nadalicze*, *Koſchaczin*, *Biskupicze*, in diſtrictu *Olſtinenſi*; *Bobrowniki* & *Kamyen*, in diſtrictu *Wielunenſi*. Libertando bona Monaſterii prædicti, ab omnibus oneribus, tributis, & datiis ordinariis & extraordinariis vniuerſis. Dux autem ipſe *Wladislaus Oppolienſis*, Ducatus præfatos ſiue terras Regni *Poloniæ*, videlicet, *Wielunenſem Dobrzinenſem*, *Oſtrzeſchouienſem*; item caſtra *Olſtin*, *Krzepicze*, *Bobolicze* in terra *Cracouienſi* conſiſtentia, ex donatione perpetua ſibi per *Ludouicum Hungariæ* & *Poloniæ* Regem facta, conſecuta in recompenſam & viciſſitudinem terarum *Ruſſiæ*, videlicet *Leopolienſis*, *Przemislienſis*, *Halicienſis*, & *Podoliæ*, ab eo reſignatarum, quas ſibi idem *Ludouicus*,

Monaſterium in antiqua Czaſtochowa, Oppolienſis Dux Wladislaus fundat dotatque.

vt

1382 vt & tanquam *Poloniæ* Rex, etiam perpetuo donauerat, intelligens, donationem ipsam terrarum propter enormem læsionem Regni *Poloniæ*, sibi non posse fore diuturnam; *Ludouico* etiam Rege instante, qui donationem ipsam, vel potius alienationem, & Regni *Poloniæ* multilationem, conscientia illum remordente, ferre non potuit.

1383

Rumore quodam de Domaratho de Pierzchno, Capitaneo maioris Poloniæ suscitato,

Baronum & militarium *maioris Poloniæ* in *Domaratum* de *Pierzchno*, *Grzimalitarum* genere Capitaneum *maioris Poloniæ*, tam furorem quam liuorem dudum, mutua animorum irritatione agitatum, & qui facile poterat interpositione, si quis affuisset mediator, opprimi, vulgaris fama, mendaxne, incertum, an vera, qua perhibebatur *Domarathum* præfatum in animum suum induxisse, quoad se vlciscendum B rescindendumque ignominiam, qua Barones & militares illi de cætero, vt Capitaneo vetuerant districtissimo edicto, sub capitis & bonorum mulcta, parendum esse; *Bohemos*, *Saxones*, *Cassubitas*, & quoslibet hostes, in castra regia, in sua ditione consistentia, pro auxiliatoribus induceret, & per suam ac eorum potentiam Barones & militares *maioris Poloniæ*, ex eorum curiis & laribus traheret, opprimeret, probrisque, vinculis, spoliis, & quolibet grauaminum genere afficeret, & suæ parere cogeret ditioni, in altiorem indignationem & odii flammam accedens, ingens & detestandum bellum ciuile, quo & cædes mutuæ, & agrorum tectorumque plusquam hostilis vastatio, C direptio oppidorum, stragesque accerbæ secutæ sunt, exciuit. Barones siquidem & militares *maioris Poloniæ*, ne ea quæ in capita sua comparata a *Domaratho* senserant, pati cogerentur, Duce *Vincentio* de *Kąpa* Palatino *Posnaniensi* arma sumunt. Et *Bartossio* de *Kozmin*, cum *Masouitarum* gente, eorum adiuuante factionem, die *Dominico* infra octauas Epiphaniæ, oppidum & castrum *Pizdri*, primum expugnare adorti, quatuor diebus ad illius expugnationem intendunt. Quarto demum die, dedentibus se ciuibus, pactis, ne quid hostile paterentur, & inuitis his, qui in arce erant, portas aperientibus, arcis quoque expugnatio fieri cœpta est, quam tandem die tertio, propter D victualium, & præsertim aquæ, inopiam, milites *Domarathi*, cum singulis equis, armis, & rebus, abire salui permissi, dedunt. Quibus in suam ditionem redactis, præsidio arci imposito, *Vincentius* de *Kąpa* Palatinus *Posnaniensis* exercitum versus *Calisch*, vigesima Ianuarii traducit; *Sandiuogio Swidwa* Castellano *Naklensi* cum certis copiis, ad ciuitatis *Posnaniensis* custodiam & defensionem, ne quid hostile ex castro, in quo præsidium *Domarathi* erat, pateretur, destinato. Iam siquidem *Posnaniensis* ciuitas, & cæteræ, missis versus *Pizdri* ad *Vincentium* Palatinum & exercitum nunciis, se in eorum potestate pollicebantur futuras. Quod *Domarathus* Capitaneus intelligens, ciuium *Posnaniensium* precibus & instantiis expugnatus, ut ciuitate abiret, castrum *Posnaniense*, & illius præsidium, in *Przedpełkonis* de *Staschewo* Castellani *Międzyrzecensis*; castrum vero *Calissiense* in *Ioannis* de *Lakoschiny* Castellani *Lancicienssis* fidem, discessurus, gentesque auxiliares, contra *Vincentium* Palatinum *Posnaniensem* & eius exercitum, conquisiturus, commisit. Applicanti autem *Vincentio* Palatino *Posnaniensi* & eius exercitu ad *Calisch*, ciuitas *Calissiensis* illico dedita est. Arx vero, præsidio militum illam animose defendente, resistens, obsessa. Cuius obsidione durante, *Conradus Oleschnicensis* Dux, laturus *Domaratho* auxilia, a *Derslao* de *Giwno* Castellano *Gnesnensi*, fratre *Domarathi*, amplis & vanis promissis illectus, quasi castrum *Calissiense* in suam redacturus ditionem, aduenit. Verum omnes aditus castri videns obstructos, & occupatos esse, a *Vincentio* Palatino *Posnaniensi*, quod se *Domaratho* communi eorum hosti iunxisset, graui reprehensione argutus, copias, cum quibus, castrum *Calissiense* possessurus, venerat, in *Derslaum* de *Giwno* maledicta spargens, in propria reduxit. *Vincentius* vero Palatinus, & suus exercitus, obsidere tantummodo non expugnare arcem contenti, singulas Ecclesiarum & monasteriorum villas, in *Calissiensi* circuitu consistentium, iuxta ac si hostis, assidua populatione & direptione vastabant, miseraque *maioris Poloniæ* regio, quæ per annos quadraginta sub dominatu *Casimiri* Regis, in optima pace constiterat, innouatis antiquæ seditionis cladibus, a domesticis lacerabatur. Non ex iusta aliqua, quæ nunquam suberat, causa, sed ex inuidia, ira, & falso rumore.

1383

Poloni moti, exercitu collecto Vincentium de Kąpa Palatinū Posnaniensē eidem præficiunt.

Qui oppido Pizdri capto

castrum Calissiense obsidet

et bonis Ecclesiarū damna infert.

Eadem quoque apud *Posnaniam* belli ciuilis erat facies & fortuna. *Sandiuogius* etenim *Swidwa* Castellanus *Naklensis*, cum parte copiarum ei a *Vincentio* Palatino *Posnaniensi* attributa, *Posnaniam* ingressus, stubam ligneam magnæ quantitatis, supter castrum sitam, in suam potestatem redigit, militesque in ea, ne ex castro in ciues irruptio fieret, ponit, vna quoque ea re, quasi per illam expugnatio castri sequi posset, & quæ per milites existentes in castri præsidio, quibus per portam versus campestria sitam, singula inferebantur victualia, ludibrio habita est, prouisa, ad vastandum villas Ecclesiæ *Posnaniensis* hostilibus armis se conuertit. Actus deinde pudore, & a *Posnaniensibus* ciuibus, quod proprios, non aduersarios vastatum iri sineret, correptus, duas tantummodo villas *Domarathi* Capitanei, *Pierzchno* videlicet, & *Kromolicz*, & paucas quasdam alias sibi adhærentium inuasit, diripuitque. *Domarathus* autem Capitaneus cum suis, ad irroganda aduersariis damna & spolia, præcipua cura intentus, ipse ex castris & fortaliciis, *Międzichod*, *Wolon*, *Międzirzecz*, *Zbąschino*, *Kieblow*, *Grzymala* vero de *Oleschnicza Costrzinensis*, *Andreas* de *Swerzadowo Camyenensis* Castellani,

Sandiuogius Swidwa

villas Ecclesiæ Posnaniensis & Domarathi comburit.

1382 *Wyerzbyata* de *Smogulecz*, & *Theodoricus* de *Margonino* fratres sui & consanguinei.de castro *Nakyel* quod in eorum ditionem *Domarathus* commendauerat, item præsidia reliqua ex castro *Labischino Alberti* Palatini *Cuiauiensis* & *Pakoscz* fortalitio *Hectoris* olim *Cuiauiensis* omnem oram circa *Gnesnam*, *Kleczko*, *Zwanowo*, *Znenam*, *Kischkowo*, *Wronki*, *Schamotuli*, *Buk*, consistentem, assiduis & crudelibus spoliis rapinisque, captiuando viros, matronas vero ingenuas & agrestes, eorum exuendo decoris & induuiis, omnem denique auferendo domorum supellectilem, nulli deferendo conditioni, immaniter vastabant. Miserabilis erat & calamitosa vniuersæ regionis *maioris Poloniæ* pro ea tempestate conditio. Si quis enim cum *Vincentino* Palatino *Posnaniensi*, Baronibusque, & militaribus, contra *Domarathum* Capitaneum non sentiret, hostis patriæ iudicatus est, & hæreditas sua veniebat confiscanda. Sentiens vero cum *Vincentio* Palatino *Posnaniensi*, a *Domaratho* & suis graui, per spolia pressus aut captus, incommodo deperibat. Sed & mercatorum, sub tam infausto bello conquieuerat negotiatio, quibusdam eorum circa villam *Voznyki*, nona Februarii occisis spoliatisque, quibusdam circa *Poniecz* ab his, qui *Labischinensi* & *Kleczensi* præsidio constiterant, vehementer lacessitis. Qui freti multitudine, necatis aliquot inuasoribus, reliquis perterritis, imprudens periculum propulerant.

& alia multa indigna in maiori Polonia fiunt.

Vehementis spiritus & animosi *Domarathus* de *Pierzchno* Castellanus *Posnaniensis*, & maioris *Poloniæ* Capitaneus, rebus his, quæ illi a *Vincentio* Palatino *Posnaniensi* & militaribus *maioris Poloniæ* irrogabantur, irritatus, *Pomeranis*, *Saxonibus*, & *Cassubitis*, in sui auxilium prece & pretio accersitis, fortunam vniuersæ dimicationis cum aduersariis experturus, dedecusque sibi illatum & inferendum, obsidionem quoque duorum castrorum, *Posnaniensis* videlicet & *Calissiensis* depulsurus, in campestria gentem suam deducit. Vastatoque oppido *Wronky*, & villis in eius circuitu, in villa & curia *Piortrkowycze* prope *Schamotuli* sita, *Sandiuogii Swidwa* Castellani *Naklensis*, castra sua locat, Oppidumque *Schamotuli* diripit, gradum in vlteriora promoturus. *Sandiuogius* autem *Swidwa* de singulis quæ *Domarathus*, conducendo *Pomeranos*, *Cassubitas*, & *Saxones*, fortemque coadunando exercitum, agitauerat, ab exploratoribus certior factus, *Barthossium* de *Odolanow*, item Castellanum *Srzemensem*, & plures alios, vt armati, in frequentiori quo possent numero, aduenirent, per nuncios secretos auisat. Quibus Sabbato ante Dominicam *Reminiscere Posnaniam* venientibus, *Sandiuogius Swidwa* nocte eadem, vt facilius *Domaratum* occupet, suorum copiis, quæ tricentas lanceas effecerant, eductis, citato agmine, ad *Domarathi* castra pergit. Cuius aduentum exploratore sub nocte media sibi denunciante, *Bartossium* de *Odolanow*, & Castellanum *Srzemensem* aduenisse ignarus, potentiam tantummodo *Sandiuogii*, & eius paucitatem metitus, curare suos corpora sinens, nihil quod salutare sibi & exercitui contra hostes imminentes foret, prouiderat. Illucescente autem Dominico die, quæ fuit quindecima Februarii, hostes ab exploratoribus conspecti, *Domaratho* denunciantur magna celeritate venire, statiua sua, nisi illis festine occurrat, irrupturi. Trepidatum itaque in castris *Domarathi* est, & hostibus irruentibus, neque ad expediendum arma & equos spatium dantibus, *Domarathus* medietate sui exercitus tumultuarie vix armata, medietate inermi ex castris exsilit & acie parum instructa, cum *Sandiuogio* & eius exercitu dimicat. His autem, qui in exercitu *Domarathi* in acie constiterant, partim cæsis, partim ex equis deiectis, reliqui inermes, facile in fugam aguntur. Quos *Sandiuogius Swidwa*, dum per se ipsum & suos, disciplinæ militaris parum peritus, campo certaminis excedens, ad plura miliaria cædendo captiuandoque persequitur, partam feliciter victoriam, quasi non ferente Diuinitate, cuius templa, templorumque villas, grauibus spoliis & dispendiis affecerat, eo illum triumphi honore ad extremum dignari, infeliciter præcipitat. *Wierzbyętha* siquidem de *Smogulecz*, partium *Domarathi*, qui nocte præcedenti circa *Obrziczsko* vltra flumen *Vartha*, certaminis euentum nulla ratione suspicatus, nocturnauerat, centum lanceas equitum, & quingentos pedites habens in comitatu, copias cum *Domaratho* Capitaneo coniuncturus, veniebat. Qui a fugientibus de inito conflictu, & debellato *Domaratho* certior factus, quod alii terrori fuisset, pro sui adiumento vertens, in prælii locum concito gradu aduenit. Et gentes *Sandiuogii* palantes per agros, aut ducentes capientesque profligatos, aut legentes spolia, & hostilia arma, ex quibus aliquot aceruos effecerant, inuadit, sternitque, paucos, resistere ausos, obtruncat, paulloque ante victores debellat, & ex gente *Domarathi* captos & vinctos dissoluit. Ad quem Domarathus Capitaneus, & cætera fugientium multitudo illico collecta, & spolia ablata repetit, & hostibus potitur, victoribusque victus insultat. *Sandiuogio Swidwa* a persecutione hostium reuertenti in castra hostilia, spoliaque & captos ducenti, dum nuncius cladem suorum, & hostium victoriam referens, allatus esset, in hostes tamen cum his, qui secum vna glomerati redibant, ire pergit. Quorum conspecta cominus multitudine, mente consternatus suos vt sibi quisque prospiciat, exhortans, ipse equo vectus diffugit, & ad fortalitium *Derslai Grocholæ* Castellani *Santocensis Ostrorog*, cum paucis comilitibus receptus *Domarathi* & *Wyerzbiethæ* illum auidius 1382

Domarathus colligit contra Vincentium Palatinum Posnaniensem ex variis nationibus copias.

Quod Sandiuogius Swidwa cum didicisset,

ipsum celeriter & improuise aggreditur,

& profligat.

Sandiuogium vero victorem Wierzbyętha de Smogulecz partium Domarathi sine ordine tendentem fundit,

1383 auidius persequentium, manus euadit. Cætera tamen exercitus sui multitudo, a *Domaratho* tam armis quam equis exuta, captaque A est. Sed & desiderati non exiguum numerum expleuerant. In certamine autem præfato, variante fortuna vicem, diuerso marte commisso, pars vtraque paribus acclamationibus vsa, infestioribus se odiis aliquanto quam armis, acclamatione ipsa, quæ vnius ditionis & obedientiæ eos esse testabatur, bella gessisse fatebantur. Primarius autem & seditionum, & odiorum inter Barones militaresque, & *Domarathum maioris Poloniæ* Capitaneum, exortarum, fomes creditus est, quod *Domarathus* conformem & Canonicam *Dobrogostii* ad *Gnesnensem* & *Nicolai* Scholastici ad *Posnaniensem* Ecclesias, scitus erat apud *Ludouicum* B Regem electionem infecisse, quoniam cætera grauamina, & cæterarum pœnarum immoderatarum exactiones, belli ciuilis impium non exciuissent stridorem. Fortalitium deinde *Ostrorog*, ad quod se *Sandiuogius Swidwa* receperat, *Domarathus* Capitaneus expugnare adorsus, dum illius integra die tentata expugnatio non prouenisset, & integer militum *Poloniæ* a *Posnania*, pro subsidio *Sandiuogio* præstando, exercitus venturus falso nunciaretur: *Domarathus* expugnatione fortalitii, vano metu omissa, copias suas in oppidum *Oborniki* deducit, illicque decima septima Februarii, usque ad octauam Martii agens, vniuersam oram inter *Posnaniam*, *Buk*, *Wronki*, & fluuium *Varthau* consistentem, assidua deprædatione vastabat. Similis quoque vastatio, eo iubente, ab auxiliaribus suis, ex castris, variis regionibus, militaribus necquicquam prouidentibus, illata.

& Domarathus omnem Poloniam vastat.

Elisabeth Hungariæ Regina a Polonis rogata,

Crebris *Elisabeth Hungariæ* Regina, *Ludouici* relicta, a *Polonorum* nunciis fatigata precibus, vt celerius vnam ex filiabus in *Polonia* Regnum, Principi *Polonis* grato coniungendam, & apud *Polonos* regnaturam transmittat, denunciantibus *vacationem Regni, cladibus in maiore Polonia efferuescentibus, non se diutius toleraturos*, in conuentionem generalem, quæ *Siradiæ* antepenultima Februarii habita est *Nicolaum Vesprimiensem* Episcopum, & D duos Barones transmittit. Hi in consilium, frequenti Prælatorum & Baronum *Poloniæ* redundantem numero introducti, dicendi potestate facta, singulos Prælatos, Barones, & Proceres Regni *Poloniæ*, auctoritate in patentibus literis specialiter designata, & iuramentis & fide, qua filiæ *Ludouici* Regis natu maiori *Mariæ*, & eius sponso *Sigismundo* Marchioni *Brandeburgensi* se deuinxerant, absoluunt, relictamque *Ludouici* Reginam *Elisabeth*, alteram filiam natu minorem *Heduigim*, *Austriæ* Duci *Wilhelmo* a *Ludouico* Rege in coniugium repromissam, & iuxta nonnullorum assertionem desponsatam, pro festo Paschæ instanti in Regnum *Poloniæ* destinaturam astruunt, dummodo Prælati & Proceres Regni *Poloniæ* scripto & 1383 iureiurando primum se astringant, virginem regiam præfatam *Heduigim Polonico* insignituros diademate, & illico genitrici suæ *Elisabeth* prædictæ Reginæ, triennio propter ætatis teneritudinem sub cura materna educandam, in *Hungariam* remissuros. Pontificibus autem & Proceribus *Poloniæ*, legationem huiusmodi in digestionem referentibus, dum sententiæ non conuenirent, placuit alteram conuentionem in eodem Siradiensi oppido, vigesima octaua mensis Martii indici, & nuncios Reginæ *Elisabeth* responsum interim præstolaturos detineri. Missi deinde sunt ad intercipiendam guerram domesticam, inter militares & *Domarathum* Capitaneum *maioris Poloniæ*, grassantem, *Spitko* de *Melschtin Cracouiensis*, *Sandiuogius Calissiensis* Palatini, *Nicolaus Bogoria Zawichostensis* Castellanus, & *Krzeslaus Sczukowski*. Qui vigore literarum Reginæ *Hungariæ Elisabeth*, quibus fulciti erant, cum primum ad *Calissiense* castrum, quod in eam diem a militaribus obsidebatur, applicuissent, mandabant *Ioanni* de *Lakoschino* Castellano *Lanciciensi*, & cæteris qui castrum obseruabant, castrum suæ potestati & manibus reddi. Quod, & singula alia, quæ a *Domaratho* tenebantur, vt guerra facilius pleniusque possit rescindi, in suam ditionem recepturi, aduenerant. *Vincentio* autem Palatino *Posnaniensi* & militaribus *maioris Poloniæ*, qualificationem D huiusmodi expresse abnuentibus, tandem conuenit inter partem vtramque, quod *Calissiense* castrum *Ioanni* Castellano *Calissiensi* obsidione soluta, excedentibus de illo *Domarathi* Præfectis, commissum est. Ex eo autem loco *Spitkone Cracouiensi*, & *Sandiuogio Calissiensi* Palatinis, in *Hungariam* ad *Elisabeth* Reginam profecturis, discessionem facientibus, *Nicolaus Bogoria*, *Zauichostensis* Castellanus, & *Krzeslaus Sczukowski*, cæteras belli intestini flammas restricturi, *Posnaniam* adueniunt. Et post varios tractatus, in villa Capitulari *Starczinow*, inter militares & *Domarathum*, fluuio *Radzim* eos segregante, habitos, atrox & perniciosum bellum, quo antea proprius & ciuilis, & haustus est, & hauriendus erat sanguis, & in propria tecta, propriosque colonos sæuiendum, possessione castrorum & ciuitatum apud *Domarathum* remanente, ex integro per pacis sufferentias, in festum Sancti *Ioannis* duraturas dirimunt.

at ita, ut coronata ad eandem educanda reuertatur.

Deliberaturi ea de re Poloni conuentum Siradiæ indicunt

& interim per certos nuncios auctoritate Reginæ inducias inter Domarathum Capitaneum & hostes illius militares maioris Poloniæ paciscuntur.

Vigesima octaua Martii die adueniente, in frequentissimo Prælatorum, Baronum, & Militarium *Poloniæ* numero, *Wladislao* etiam *Oppoliensi*, *Vielunensi*, & *Dobrzinensi Duce* præsente, *Siradiensis* conuentio agi cœpta est. Vota autem Pontificibus & Proceribus Regni, super responsione *Elisabeth Hungariæ* Reginæ fienda, fundentibus, fere vniuersorum sententiis, *Semouitum Masouiæ* Ducem in *Poloniæ* Regem assumi, eique regiam virginem *Heduigim*

alteram filiæ Heduigim Duci Austriæ desponsatam illis se missuram promittit,

In conuentu Siradiensi omnium voto Masouiæ Dux in Regem Poloniæ eligitur

1383

Verum genero suo Wladislao Oppoliensi Duce obstante,

gium placuit desponsari. Et quoniam *Wladislaus Oppoliensis* Dux & *Vielunensis*, quamuis germanam sororem *Semouiti* Ducis haberet in matrimonio, sententiam huiusmodi plurimum auersatus, ne decretaretur, vehementer obstabat. Electione enim *Semouiti*, ratus illam ex auisamentis nonnullorum futuram, spretum se, cui Regnum *Poloniæ* conuenientiorem rebatur successionem, molestissime ferens iri, consulto *Siradiam* pro dieta præfata aduenerat. Plerique milites & Proceres *Poloniæ Semouiti Masouiæ* Ducis fauentes amplitudini, captiuare illum machinati sunt. Prouenissetque machinata cogitatio, nisi illam Primores coërcuissent. Singulis itaque Pontificibus & Baronibus Regni *Poloniæ Semouitum Masouiæ* Ducem pro Rege habendum decernentibus, *Gnesnensis* Archiepiscopus *Bodzanta*, qui & ipse ad procurandum *Semouito* Regnum erat propensior, consurgens, a multitudine Nobilium & militarium quærit, *placeretne & ipsis Semouitum Masouiæ Ducem assumi & coronari in Poloniæ Regem?* Quibus nimia vociferatione conformi, tum & concinna sententia *Semouitum Regem instituendum, coronandumque* clamantibus, tumultu ac murmure conquiescente *Iaschko* de *Tharczin Voynicensis* Castellanus, filius olim *Andreæ* Palatini *Cracouiensis*, his verbis concionatur:

& Iaschkone de Tharczin suadente

Turpis est, inquit, *o Proceres, periculosaque in re quam tractandam perficiendamque suscepimus, festinatio: diuturnam pœnitentiam cum pernicie nostræ Reipub. si eo quo tenditis, agatur ordine, habitura; cum vniuersi vestrum probe norint, Heduigi filiæ regiæ primum nos debitores esse & obnoxios, cuius aduentum pro festo Pentecostes proximo, illi peremptorie inducendum, præstolari re integra, exigendumque, vt cum marito, & sibi & nobis grato, personalem apud nos agat præsentiam, censeo. Qua pro constituto die non veniente, tum demum ad prouisionem & substitutionem Regis suadeo procedi.*

Heduigi Ludouici Regis filiæ deferre prius & tempus eidem præfigi pro festo Pentecostes in Poloniam veniendi: sententia illius approbata,

Ea sententia ab omnibus collaudata probataque, placuit *Semouiti* Ducis electionem in tempus aptius differri, & Legatis Reginæ *Elisabeth* responderi. Vocato itaque *Vesprimiensi* Episcopo, & suis comitibus in consilii medium, Primum *quibus cladibus & calamitatibus Regnum Poloniæ ex diuturna eius vacatione affligatur, & timeatur plus affligi*, exponunt.

nuncii in Hungariam eo nomine expediuntur.

Se quidem quod ad iusiurandum Ludouico *Regi & suis filiabus præstitum, & eius religionem pertinebat, syncere custodisse: non tamen ea religione eousque quo pereant, detineri vanis promissis debere. Si itaque filia Regis Ludouici Heduigis, pro festo Pentecostes instanti in Regnum Poloniæ aduenerit, & in eo cum viro ipsi coniungendo mansuram*, & *singula ab illo alienata distractaque, & signanter terras Russiæ, item terras Vielunensem & Dobrzinensem recuperaturam se spoponderit, se illam pro Domina & Regina habituros. Si minus, quæsituros sibi vtilem Regem, nec admissuros vt per tot & tam frequentes dilationes suspensionesque, Respublica & Regnum Polonicum intereat.* 1383

Ad excipiendam Elisabeth & Heduigim Poloni in Sandecz conueniunt. Ad quos Sandiuogius de Subino Palatinus Calissiensis a Regina reuersus eam esse Cassouiæ, nec posse propter inundationem aquarum in Poloniam venire, exponit. Ad quam iterum Barones plures profecti,

Aduentum *Elisabeth* Reginæ *Hungariæ Ludouici* relictæ, & filiæ illius *Heduigis*, de quo per Legatos *Hungariæ* apud *Siradiam* agentes spes certa fuerat, excepturi, Barones & Proceres Regni *Poloniæ*, pro die Pentecostes, qui in decimam Maii cadebat diem, ad nouam *Sandecz* conueniunt. Ad quos *Sandiuogius* de *Subino* Palatinus *Calissiensis* & Capitaneus *Cracouiensis*, mandata *Elisabeth* Reginæ perferrens, aduenit. Qui *Reginam Elisabeth cum filia Heduigi vsque Cassouiam descendisse & abinde propter inundationem aquarum in Poloniæ Regnum procedere non potuisse*, astruens rogabat, *illi non succenseri*, offerens *eam, si id sibi non remittatur, etiam cum periculo venturam*. Persuasit deinde, ac persuasioni adiecit preces, *quatenus Primores ex Baronibus se illam visitatum iri dignarentur, certiora quæque coram conclusuri*. Mediocribus itaque ad propria reuersis, a primoribus, videlicet *Dobeslao* de *Kurozwaki* Castellano; *Spitkone* de *Melschtin* Palatino *Cracouiensibus*, *Iaschkone* de *Tarnow Sandomiriensi*, *Vincentino* de *Kapa Posnaniensi*, *Sandiuogio* de *Subino Calissiensi*, Palatinis, *Domaratho Posnaniensi* Castellano in *Cassouiam* itum est.

alios tractatus faciunt, & Heduigis aduentum ad festum S. Martini differunt.

Vbi post nonnullos tractatus, in derogationem conclusionis, quæ apud *Siradiam* facta fuerat, pacta noua inita sunt, *vt videlicet pro die Sancti Martini futuro, Heduigis filia Cracouiam adueniat, Regnum Poloniæ, sponso, ex sententia Prælatorum & Baronum illi iungendo, possessura. Quæ si prolem non relinqueret, ad germanam suam Mariam, ea obeunte, deuoluatur Regni Poloniæ successio, vice reciproca & ipsa prolesque sua in Hungariæ Regnum, si Maria orba decederet, successionem habitura; continuareturque Regnorum Hungariæ & Poloniæ liga & vnio, & proli ex sororibus præfatis, aut earum altera producendæ integra vtriusque Regni hæreditas remaneret.* Dilatio autem aduentus *Heduigis* filiæ Regiæ tunc accepta, arbitrantibus plerisque etiam in tempus longius illum extrahi debere, acerrimas clades stragesque apud *Polonos* exciuit.

Semouithus Masouiæ Dux sciens se electum,

Electionem de se, in conuentione *Siradiæ* habita, *Semouitus* Dux *Masouiæ*, *Bodzanta Gnesnensi* Archiepiscopo, & fere singulis *maioris Poloniæ* Prælatis & Baronibus spem illius mulcentibus, fini & consumationi mandaturus, sperans insuper *Heduigim* filiam Regis *Ludouici*, & eius coniugium se posse adipisci, in præfati *Bodzantæ* Archiepiscopi *Gnesnensis*, & *Bartossii* de *Kozmin*, comitiua, versus *Cracouiam* septima die Maii, celata sua præsentia, aduenit. Sed propter frequentiam militarium *Masouiæ*, qui hastas quingentas explebant, aduentu suo in publicum vulgato, *Cra-*

couiam

1383 *Semouitus Cracouiam non admittitur.* *Qui in Præpositura S. Floriani manens a Consulibus auisatus ut discederet, in nouam ciuitatem progreditur conclusionem rerum Regnum Poloniæ tangentium ibidem expectaturus.*

couiam ingredi non permissus, in curiam Præpositi Sancti *Floriani*, extra muros *Cracouienses*, quam *Bodzanta Gnesnensis* Archiepiscopus A Præpositus existens, muris insigniuerat, declinauit, ibique constitit. Ibi denique legatione *Cracouiensium* consulum, qui latitationem suam, euidens suæ ciuitatis rati continere periculum, æquis animis vllatenus non toleraturos asseuerabant, vexatus crebris excubiis, ne ex urbe in eum fieret irruptio, ea nocte per milites instructis, die sequenti, sole oriente, relinquens *Cracouiam*, in nouam ciuitatem *Korczin* se recepit. Vbi diebus quindecim immoratus, earum rerum, quæ in *Hungariam* per Barones *Poloniæ* cum *Elisabeth* Regina agitabantur, finalem exitum operiebatur. Militum suorum & armata & frequens caterua vul- B gauerat illum prodideratque, *Heduigim filiam regiam, suggerentibus id plerisque Poloniæ Proceribus, si sponte non daretur, vi Regnum Poloniæ ingressum, rapturum.* Et eo respectu Barones *Poloniæ*, qui in *Cassouiam* descenderant, permotos, aduentum *Heduigis* filiæ Regiæ, in tempus longius, ut *Semouitus* Dux cogeretur abire ad abrogandum destinatas insidias, consulto protelasse, nonnullorumque Capitaneorum destitutionem, eorum præsertim, qui *Semouiti* Ducis seditioni substrauerant, suasisse.

Ex minori Polonia, Semovitus Masouiæ Dux *in terras maioris Poloniæ proficiscens Spitkoni de Melschtin Palatino Cracouiensi infestus,*

Semouitus Masouiæ Dux, spes suas de adipiscendo Regno *Poloniæ*, & *Heduigis* filiæ regiæ connubio, aliter quam ratus ipse fuerat, succedere videns, ex *Cracouiensi* & *Sandomi-* C *riensi* terris, quarum Consiliarios & Barones, & signanter *Spitkonem* de *Melschtin* Palatinum *Cracouiensem*, & *Iaschkonem* de *Thaczin*, Castellanum *Voynicensem* obstare magis quam fauere proposito suo cognouerat, discedere, & in *Masouiæ* Ducatus, & terras *maioris Poloniæ*, ne exclusio sua a *Cracouiensi* arce & vrbe, pectora Prælatorum & Baronum *maioris Poloniæ*, sibi de Regno fauentium, inficeret, variaretque, redire constituit, præsentia sua illos æstimans in fide continere. In *Spitkonem* autem de *Melschtin* Palatinum *Cracouiensem*, quod adolescens pene, & nondum virilem sortitus ætatem, (nondum enim annum decimum octauum supergressus erat) Palatinatus *Craco-* D *uiensis* Magistratus fuerat illi mandatus, deiicere illum a Regno *Poloniæ*, cuius sibi & naturali, & electionis conformis iure debebatur successio, anhelantem, grauiter iratus, in oppidum suum *Xiasch* hæreditarium, dum in *Masouiam* reuerteretur, adueniens, flammis illud non secus quam hostile consumit, tam sibi quam cæteris, qui illius obsistebant regimini, formidinem iniecturus.

oppidum eius Xiasch comburit.

Semouitus Masouiæ Dux

De singulis autem, quæ apud *Cassouiam* ordinata fuere, *Semouitus Masouiæ* Dux ab his, qui partium suarum Barones extiterant, certior factus, non proficientibus clandestinis machinationibus, apertis vtendum duxit. Intelligens quoque *Stiborium Msciczconis* militem, ad regendam *Cuiauiam Lanciciamque* & eius castra, *Petrassio Malocha*, qui in vehementem suspicionem de ferendo *Semouito* Duci auxilio, adductus erat, destituto, per Reginam *Elisabeth*, & Barones *Poloniæ*, missum esse; *Abrabam Socha* Palatinum *Plocensem* & *Krzeslaum* militem, filium *Doleslai* Castellani *Cruszuicicensis*, ad occupanda castra terræ *Cuiauiensis*, de fide & assistentia *Petrassii Malocha*, Capitanei *Cuiauiæ*, confidens, reuersus ipse in *Masouiam* singulos suos subditos armaturus, transmittit. Quibus in castrum *Brestense* per *Derslaum* germanum nepotem *Iaroslai* olim Archiepiscopi *Gnesnensis*, & generum *Petrassii Malocha*, vigesima tertia Maii intromissis, *Stiborius Msciczconis* serius adueniens, a *Brzestensibus* ciuibus, *Semouiti* Ducis Principatum, propter eius tyrannidem execrantibus, magno fauore excipitur. Sed Ducis *Semouiti* gentes obsidione illico ciuitatem cingunt: Quapropter *Stiborius Msciczconis* in arcto se positum videns, ne quid hostile pateretur, pactus, ciuitate excedit. *Petrassius* vero *Malocha*, ciuitatem *Brzestensem* & castrum ingressus, plerisque *Brzestensibus* ciuibus, qui authores recipiendi *Stiborium Msciczconis* in oppidum, se absente, fuerant, in dira vincula coniectis, bonisque eorum confiscatis, castrum & ciuitatem *Brzestensem* cæteraque *Cuiauiæ* castra, *Semouito* Duci prodidit. Ab inde exercitus *Semouiti* Ducis, *Abraham Socha* Palatino *Plocensi* Duce, discedens, castrum *Cruszuiciense*, quod per militares *maioris Poloniæ*, a *Petrassio Malocha*, qui & ipse cum *Domaratho* Capitaneo eiusdem generis fratre sentiebat, oppugnatum, deditioneque acceptum, *Dobeslaus* de *Kosciel* Castellanus *Cruszuiciensis*, suo & Castellani *Brzestensis Iakussii Kulig*, de *Przemeczorzino* nominibus, a militaribus commendatum tenebat, circumuallat. Acceperat præfatus Castellanus *Brzestensis*, qui & ipse conuentui apud *Cassouiam* habito interfuit, a Regina *Elisabeth* de castro *Cruszuiciensi*, in manus & potestatem *Stiborii Msciczconis*, resignando, personale mandatum quod consulto neglecturus, dolumque conceptum contecturus, tardius ex *Hungaria* rediit. Castrum enim *Cruszuiciense* de sua annuentia, & *Dobeslai* Castellani *Cruszuiciensis*, & nonnullorum aliorum terrigenarum *Cuiauiæ* mandato, quemadmodum per secretas conspirationes inter eos & Ducem *Semouitum* conuenerat, *Abrahæ Socha* Palatino *Plocensi* per *Iakussium Kulig* deditum est.

Brestense & Cruszuiciense castra.

misso Abraham Socha, Palatino Plocensi, deditu est.

Cuiauiensi terra, & suis castris, *Semouitus Masouiæ* Dux, in suam ditionem redacta, conuentum apud *Siradiam* generalem, omnibus Regni *Poloniæ* Prælatis & Baronibus, per *Laszotam* de *Stauischino* Dapiferum *Cuiauiæ*, & nonnullos suæ partis militares, pro die Sancti *Viti* indicit, *dicto suo parituros, & in coronationem suam consensuros se præmiaturum, abnuentes vero suum imperium, hostilibus armis & incen-*

Semouitus Masouiæ Dux occupata Cuiauiensi terra & aliis in maiori Polonia, Siradiæ in conentu

1383 1383

incendiis, vexaturum, denuncians. Sed dum fere singuli Optimates Ducis *Semouiti* aspernarentur edicta, solus *Bodzanta Gnesnensis* Archiepiscopus, cum nonnullis *maioris Poloniæ* militaribus, *Siradiam* pro die constituto adueniens, *Semouitum Masouiæ* Ducem, *Poloniæ* Regem, in Monasterio fratrum Prædicatorum, singulis qui conuenerant, probantibus, pronunciat, in altumque fauore militari sublatum, Regẽ acclamat. Et nisi paucorum restitisset dissuasio, etiam illum in loc eodem regio diademate, quo pronunciatio sua & decretum minus rescindi posset, assistentibus sibi *Stiborio Plocensi* & *Nicolao Cuiauiensi* Episcopis, ad expediendum munus id consulto adscitis, coronandum insigniendumque sanxerat. His perfectis *Semouitus* Dux *Masouiæ*, cum iam & *Lancitiense* castrum ciuitasque a *Petrassio Malocha* sibi dedita forent, in terras *maioris Poloniæ* exercitum gentium suarum, sperans & illas iuris sui facere, deducit; oppidumque *Calissiense Bartossio Odolanowski* suadente, fere teque auxilia, expugnare adorsus, propugnaculum in aggere versus *Conin* consistens, ciuibus necquicquam probe illud tuentibus, conquirit. Cui *Conradus Oleschnicensis* Dux auxilia laturus, castrumque *Odolanow*, *Bartossio* cedente, in ditionem suam ex composito recepturus, cum tricentis lanceis aduenit, & ab altera parte *Calissiense* oppidum obsidione arctauit. Dux autem *Semouitus* aliquot diebus in ea obsidione moratus, dum & expugnatio castri & oppidi difficilis, & deditio nulla ex parte proventura videretur, exercitu ad obsidendum relicto, *Lancitiam* se contulit.

a Bodzanta Archiepiscopo Gnesnensi paucis ad id consentientibus Polonis Rex pronunciatur.

Variis interim *maioris Poloniæ* ora cladibus bellisque flagrare cœpit. Nam *Grzimala* de *Oleschnicza Costrzinensis*, *Albertus* de *Swieradowo Kamyenensis*, Castellani & *Wyerzbiatha* de *Smogulecz*, ex castro *Nakiel*, vigesima prima Iunii facto descensu, *oppidum Znena Archiepiscopale, ne in Semouiti Masouiæ Ducis ditionem concederet, tradi sibi* a ciuibus magnopere efflagitant: *Ni tradatur, allodiis eorum exustis, oppidi expugnationem se tentaturos*, promiserant. Oppidanis autem *Znenenses* in dies aliquot, sub quibus consulere Archiepiscopum possint, obtinentibus, ad *Gambicze* oppidum regium, quod a Præfecto Ducis *Masouiæ* iam tenebatur, aliquot leuis armaturæ homines mittunt, & velut hostile direptum, prædam illic quæsitam in *Nakiel* referunt. Vigesima vero quinta Junii, *Bandzimirus* de *Radzicze*, gente eadem quæ apud *Nakiel* demorabatur, fretus, oppidum Archiepiscopale *Kamygn* in *Pomerania*, oppidanis mendacio præfati *Bandzimiri*, quod *Gnesnensis* Archiepiscopus ex Regno *Poloniæ* per *Elisabeth* Reginam exiliatus profligatusque sit, circumuentis, intercipit. Arcem deinde fortissime impugnans, gentibus Archiepiscopi propter defendiculorum penuriam se dedentibus,

Grzimala de Oleschniczacum aliis ex castro Naklensi oppidum Znena ne in potestatem Semouiti Masoviæ Ducis veniret,

& Bandzimirus de Radzicze castrum Kamygn Archiepiscopi Gnesnensis capit.

A conquirit. *Bodzanta* itaque Archiepiscopus *Gnesnensis*, plurimum super his aduersitatibus anxiatus, *Znenam* adueniens, cum *Grzimala* & *Wyerzbiata*, ne quid quid hostile ab eis pateretur, quadraginta quinque marcis latorum grossorum, & decimis *Palucensibus* largitis, paciscitur. Sed vno hoste conciliato, alter mox erumpit. Pactis enim quæ *Bodzanta* Archiepiscopus cum *Grzimalitis* de *Nakyel* pepigerat, *Abraham* Palatinus *Plocensis*, *Slawiecz Vexillifer Masouiæ*, cæterique Ducis *Semouiti*, qui *Cruszuiciensia* castra, cæterasque *Cuiauiæ* munitiones obseruabant, Præfecti, irritati, octaua Iulii *Kwiecziescheewo* oppidum & villas Archiepiscopales plures B numero, multifariis spoliis direptionibusque afficiunt. Apparuitque quantas seditiones & bella apud *Polonos* verus Regis defectus excitaturus foret, cum sola absentia & interregnum tam horrendas procellas exciuisset.

Massouita vero oppidum Kwieczieschekuo prædantur.

Durior deinde anxietas afflictioque præfato *Bodzantæ* Archiepiscopo *Gnesnensi*, ab his quoque, quos se placasse crediderat: Diuinitate illi hanc pro eo quod potestate sæculari, legitimo electo excluso, in *Gnesnensem* sedem conscenderat, tentationem immittente, inflicta est. Domarathus enim Castellanus *Posnaniensis*, pridem ex *Hungaria*, Capitaneatu *maioris Poloniæ*, qui *Peregrino* de *Vagleschin* nepoti germa-C no *Floriani* olim Episcopi *Cracouiensis* commissus erat, resignato, reuersus, *Znenam* ad *Bodzantam* Archiepiscopum Gnesnensem cum socero suo *Alberto* Palatino *Cuiauiensi*, *Grzimala* & *Wierzbiatha*, decima Iulii se conferens, *in quanto periculo ipse statusque suus versetur*, primum arbitris exclusis, mox etiam adhibitis, edicit. Astruxit siquidem, *quod propter adhæsionem quam Semouito Duci Masouiæ, & sponsionem de eo in Regem Poloniæ coronando, castrisque Ecclesiæ sibi dedendis, noscitur fecisse, ab Elisabeth Regina Hungariæ, eiusque genero Sigismundo Marchione Brandeburgensi, hostis infestus iudicatus sit, & quod supplicatio per nuncios speciales, Reginæ & Marchionis nomi-D ne, Summo Pontifici directa sit, vt eum velut præuaricatorem iurisiurandi & communium fœderum, criminique læsæ Maiestatis obnoxium, sede Gnesnensi priuet, & alterum in eius locum substituat.* Monet deinde *Domarathus*, *vt pro tollenda suspicione, rescindendoque, quod sibi nectitur periculo, Znenam suæ potestati, nomine Heduigis filiæ Regiæ tenendam de cætero conferat, expugnationem eiusdem oppidi & vastationem villarum Archiepiscopalium a se infligendam, si secus agendum perseuerauerit, visurus.* *Bodzanta* autem Archiepiscopo crebra execratione diluente obiectum crimen, *Domaratho* vero pro deditione oppidi instante; Archiepiscopus hac illi voce respondet: *Video me*, inquit, *angustiis in vtramque partem circumsessum iri. Nam si suspicionem diluturus Znenam*

Timens Bodzanta Archiepiscopus Gnesnensis

Domarathi de Pierzchno Castellani Posnaniensis, qui iam Capitaneatum maioris Poloniæ resignauerat, potentiam

Digitized by Google

1383 *Znenam tibi contulero, a tuis hostibus vastabitur: Si, quod petis, renuero, eandem vastationis sortem a te & tuis, me probe video subiturum. Malo tamen vt a te tuisque vastatus, subeam rerum dispendium, quam meam innocentiam aliqua suspicionis contagione, quæ ex eo solo, si tibi Znenam contradicerem, emergeret, contaminem.* Hac responsione edita, in crastinum tamen se deliberaturum astruens, saniori vsus consilio, *Znenam* non in *Domarathi*, sed in *Grzimała* de *Olieschnicza Castrzinensis* Castellani potestatem se consignaturum, ad ostendendum suæ puritatis intentionem, obtulit. Sed *Grzimała* præfato, si *Wyerzbiatha* de *Smogulecz* pro comite indiuiduo non adiungatur, rem aspernante, *Znena* eo pacto, ut nihil hostile cuiquam inferatur ex ea, neque sumptus & expensæ illic quomodolibet fiendæ repetantur, vtriusque fidei in solidum ab Archiepiscopo commissa est.

castrum Znenæ ne occuparetur, ad fideles manus Grzimalæ & Wierzbiathæ, concedit, donec se de obiecto crimine læsæ maiestatis expurgaret.

Ciuili & domestico bello apud *maioris Poloniæ* oras dietim intumescente, externum quoque accessit, *Glogouienses* enim Duces, *Henricus* vocitatus *Sperling*, & grauiter, & moleste ferentes, quod de terra *Wschouensi*, quam occupauerant, per *Casimirum Poloniæ* Regem fuerant deiecti; recuperaturi illam, arma sumunt, & oppidum *Wschowa* impugnare & conquirere moliuntur Verum dum per oppidanos cum ignominia a mœnibus pulsi forent, in maiorem furorem acti, terram prædictam spoliis, incendiis, vastabant. Quorum insolentiam restrictum iri *Peregrinus* de *Vaglischin* Capitaneus *maioris Poloniæ*, & ciues *Calissienses* soluere obsidione, qua a *Conrado Oleschnicensi* Duce, & *Bartossio Odolanowski*, ac exercitu *Semouiti Masouiæ* Ducis premebatur, satagens, militaribus *maioris Poloniæ* expeditionem indicit. Verum cum pauci huic imperio paruissent, vastatis plerisque villis *Posnaniensis* Ecclesiæ & Monasterii *Lubensis*, nullo militari edito opere, *Posnaniam* rediit. Sub quo tempore *Conradus Oleschnicensis* Dux *Ponyecz* castrum suis gentibus circumsidens, facta cum *Thomislao Vischota*, qui illud tenebat, pactione clandestina, per deditionem illius possessione potitus est. Fraudem autem huiusmodi *Peregrinus maioris Poloniæ* Capitaneus non ferens, *Thomislaum Vischotam*, & fratrem eius, velut fraudis præfatæ auctores, in vincula coniecit. Quorum consilio & suggestu, proditum castrum recuperaturus, dum cum gente sua versus illud procederet, & Ducis *Conradi* gentes pro præsidio relictæ, sola fama aduentus eius in pauorem actæ, antequam applicasset, castro incenso, diffugiunt, cuius ex nouo constructioni *Peregrinus* Capitaneus insistens, villas *Posnaniensis* Ecclesiæ iuxta *Krobya* & *Dolsko* consistentes, frequentibus spoliis inhumane oppressit. Altera insuper vice, districtiori edicto, militares in *Vynyecz* villam *Posnaniensis* Episcopi conuenire armatos imperat, pro depulsione *Conradi* Ducis, & *Bartossii Odolanowski* ab obsidione oppidi *Calisch* processuros. Pluribus autem huic edicto parentibus, & in designatum locum conuenientibus, *Bartossius Odolanowski* eam expeditionem impediturus, in *Vynyecz* adueniens, singulos qui conuenerant incautius se gerentes opprimit, & armis equisque, ac cæteris rebus exutos, plerosque etiam captiuitati addixit.

Glogouienses Duces

cum Wschouenses terras recuperare nequeunt, illas cæde vastant & igne. Quod Peregrinus de Vaglischin Capitaneus maioris Poloniæ prohibiturus, & Ducem Oleschninensẽ ab obsidione ciuitatis Calissiensis pulsurus colligit milites, vastatisque villis Ecclesiæ Posnaniensis nihil aliud egit, quam castrum Ponyecz interceptum Thomislao proditore capto recuperat

Cracouienses & *Sandomirienses* Barones, apud quos omnia quieta erant, graui ferentes molestia terras *maioris Poloniæ* intestino & externo bello collidi, conuentum apud *Cracouiam* pro die Sancti *Iacobi* Apostoli indicunt. Ad quem *Semouitus Masouiæ* Dux, & *Bodzanta Gnesnensis* Archiepiscopus, frequentibus nunciis & literis *Cracouiensium* Baronum rogati, de statu & tranquillitate Regni *Poloniæ* prouisuri, conueniunt. Et post varios tractatus, dum de pace ad liquidum reintegranda non conueniret, sufferentia, in diem Sancti *Michaelis* tantummodo duratura, ægre obtenta est. Et licet ex pacto *Calissiensibus* obsidio solui, & vastatio deprædatioque villarum debuerat quieuisse, *Bartossius* tamen *Odolanowsky*, *Semouiti* Ducis negligens spernensque imperium, in dies octo ex quo iussus est discedere, obsidionem extraxit, sub quibus quaslibet villas & oppida in circuitu, plurima deprædatione vastauit, donec *Masouiæ* Dux *Semouitus* personaliter adueniens, *Bartossium* & exercitum suum ab obsidione, quatuordecima Augusti, amouit. Sed & alii quoniam Ducis *Semouiti*, in castris *Cruszuificiensis Brzestensis*, & *Przedecensis* Præfecti, seruare treugam ictam iussi, ad spoliandum Ecclesiarum & militarium bona, curam plus solito intenderant. 1383

Maioris Poloniæ Barones, indicto conuentu Cracouiæ obtinent a Semouito Masouiæ Duce inducias ad festum Michaëlis per totam maiorem Poloniã fieri.

Sub idem tempus, *Hungarorum* exercitus, duodecim armatorum explens millia, Duce *Sigismundo* Marchione *Brandeburgensi*, & qui in suo comitatu *Demetrium* Strigoniensem Archiepiscopum habebat, hostilitates *Semouiti Masouiæ* Ducis coerciturus, in *Poloniam* aduenit; superatisque *Alpibus*, quæ *Poloniam* & *Hungariam* dirimunt, primum statiua ad oppidum *nouæ Sandecz* posuit. Grauis subinde dissensio inter *Cracouienses* Barones, subsisteret ne exercitus *Hungaricus*, an in *Masouiam* ire pergeret, suborta est, astruentibus nonnullis *pacta cum Duce Semouitho inita, seruanda esse*; aliis, & quorum sententia accepta est, in aduersum nitentibus, differentibusque *pactis se, cum ea prior Dux Semouithus, & sui violassent, non teneri.* Post plures itaque dies, *Sigismundus Marchio* motis a *noua Sandecz* castris, *Cracouiensium* & *Sandomiriensium* militum auctus exercitu per *Radomiensem* districtum in *Masouiam* contendit, & singulas possessiones, vicos, & rura, quæ ad *Semouithum* Ducem & suos pertinebant, Duce *Semouito* decernendi non faciente potestatem, & vastauit &

Sigismundus Marchio Brandeburgensis cum duodecim millibus Hungarorum

& Cracouiensibus ac Sandomiriensibus militibus

Digitized by Google

1383

Masouiæ partem Duci Semouito subiectã, magna clade incommodoque afficit.

& incendit, variasque & horrendas crudelitates in eam duntaxat *Masouiæ* oram, quæ a *Semouitho* Duce obtinebatur, potentiam & molimina Ducis præfati oppressurus, & ipsum ad præstandum homagium filiabus Regis *Ludouici* coacturus, exercuit. Eam vero *Masouiæ* oram, quæ ditionis *Ianussii* erat, neque infestari, neque violari a quoquam permisit. Dux enim *Ianussius* in fide, quam *Ludouico Hungariæ* & *Poloniæ* Regi fecerat sincere perseuerans, etiam filiabus se eandem fidei integritatem, præstito homagio, spoponderat. Sed neque *Poloniæ* Regni occupandi ambitione, proprio Ducatu contentus detinebatur.

Domarathus cum suis, & Znenensi Naklensique populo, castrum Lassow Arnoldi de Waldow demoliri frustra conatur.

Erectionem noui Castelli *Loszow*, per *Arnoldum* de *Valdovo*, *Domarathus* de *Pierzchno* Castellanus *Posnaniensis*, contra se & partem suam, ratus editam esse, cum fratribus & coadiutoribus suis, *Andrea* de *Sweradouo Camyenensi*, *Grzimata* de *Oleschnicza Costrzinensi* Castellanis, & *Wyerzbiatha* de *Smogulecz* agrestium insuper ex districtibus *Znenensi* & *Naklensi*, notabili manu, dissolutionem illius facturus, aduenit. Quod diebus octo impugnans, conatu irrito, vno ex suis adolescente ingenuo *Ioanne Przeslai* de *Margonino* desiderato, pluribus vero vulneratis, discedit.

Arnoldus vero ex Znenensi & Naklensi terris prædã pecudum ingentem abigit

Arnoldus vero de *Valdouo Znenensibus* agrestibus, qui contra se arma tulerant, iratus, sub diebus quibus fortalicium suum a *Domaratho* oppugnabatur, & *Znenensis* oppidi & villarum Archiepiscopalium *Znenensis* districtus cum inopinate venisset, ingentem gregem pecorum pecudumque & equorum numerum sustulit, & in *Golanczam* abegit. Districtum deinde *Naklensem* potenti fretus amicorum & familiarium numero, qui a *Domaratho* & suis auxiliatoribus tenebatur, ingressus, pluribus diebus vastauit. Sub idem tempus oppidum *Lekno*, a *Grzimata Costrzinensi*, & *Alberto Camyenensi* Castellanis, oppidanis ad excutiendam raptam prædam incaute se ex oppido effundentibus, & in oppidum refugere visis insidiis conantibus, interceptum, spoliatum, & exustum est.

& oppidum Lekno exurit

Mortuo Zlibuto Episcopo Wladislaviensi

Wladislauiensis Episcopus *Sbilutus*, nobilis de domo *Bipennium*, sinistram corporis partem mediam ex paralysi læsam, annis aliquot perferens, die Veneris vltima Iulii, in castro suo Episcopali *Racziasz*, moritur, & in *Wladislauiensi* Ecclesia ante maius altare sepelitur. Qui pro Ecclesiæ suæ decore, plura vasa aurea & argentea, libros, & pecunias, in Capituli manibus reliquit.

Drogossius Capitaneus Siradiensis fratrem suũ Nicolaum de Chroberz eligi volens, & nihil proficiens, castrum & oppidum Wolborz

Satagens autem *Drogossius Siradiensis* Capitaneus suæ domus & generis fratrem *Nicolaum* de *Chroberz Wladislauiensem* Cantorem ad *Wladislauiensem* sedem euehere, castrum *Volborz*, quod tunc ab *Henrico* Canonico *Wladislauiensi* tenebatur, per familiarem suum *Iakuszium Kuczkowski*, & cæteros satellites, ad id consulto destinatos, de occulta eiusdem *Henrici* Canonici conniuentia, occupat, & intercipit, & oppidanos atque agrestes districtus illius, pluribus taliis & contributionibus grauauit.

1383

captum spoliat.

Capitulum *Wladislauiense* nihil his, quæ a *Drogossio* inferebantur, oppressionibus motum, die Mercurii vndecima Augusti, in castro *Racziasz* Electionem futuri Pontificis celebrans, per viam compromissi, in *Theodoricum Wladislauiensem*, *Troianum Posnaniensem*, Præpositos & *Ioannem Archidiaconum Gnesnensem*, Canonicos *Wladislauienses*, facti, vnum ex compromissariis, videlicet *Troianum* Præpositum *Posnaniensem* elegit. Cuius electionem *Bodzanta* Archiepiscopus *Gnesnensis* etsi in die Assumptionis S. *Mariæ* Virginis in castro *Vnyeiouiensi* confirmauerit, consecrationis tamen munus impendere distulit. Hic *Sbilutus* Episcopus, Chorum Ecclesiæ conuentualis in *Brzesth* ordinis Prædicatorum suæ diœcesis cocto latere fabricauit. Sedit in Cathedra *Wladislauiensi* vno & viginti annis.

Troianus autẽ succedit Præpositus Posnaniensis.

Vacantis Ecclesiæ *Wladislauiensis* oppressionem narrauimus, sed ea, quam narraturi sumus, *Gnesnensi* Ecclesiæ Pontificem suum habenti accidit. *Peregrinus* namque de *Vaglischino*, *maioris Poloniæ* Capitaneus, cui superiores expeditiones contra hostes Regni indictæ, parum prospere cesserant, in proprios grassatur, vt quod minus in hoste habuerat, in proprio suppleret, in *Gnesnensem* Archiepiscopum *Bodzantam*, cum *Vincentio* Palatino *Posnaniensi*, *Derslao* de *Ostrorog Santhocensi*, *Sandiuogio Swidwa Naklensi*, Castellanis, *Arnold de Waldowo*, cæterisque *maioris Poloniæ* Proceribus, quasi is iuxta ac *Masouiæ* Dux *Semouitus* (cuius Ducatus ea tempestate *Hungarico*, *Cracouiensi* & *Sandomiriensi* exercitu durissime vastabatur) conterendus veniret, arma sumit, & sexta Septembris, castris ad *Znenam* positis oppidum oppugnat. A cuius conquisitione repulsus, in agrestes & tecta innocua sæuire cœpit, prædiis suburbanis exustis, villas Archiepiscopales *Znenenses* vastat, diripit, & spoliat. Prædaque ingenti ex pecore onustus, statiuis in villa Archiepiscopali *Biskupicze* habitis, *Gnesnam* venit, curiamque Archiepiscopalem & Canonicorum domos cum gentibus suis ingressus, exponit in prædam, ratus se insigne & gloriosum expleuisse facinus, quod proprios & agrestes, nullam opponentes resistentiam, spoliis & incendiis vexarit.

Peregrinus de Vaglischin maioris Poloniæ Capitaneus cum Vincentio de Kapa Palatino Posnaniensi & aliis bona Archiepiscopi Gnesnensis Bodzanthæ passim prædantur, & curiam eius Gnesnensem ac domos Canonicorũ dat in direptionem

Ducatu *Masouiæ* vniuerso, qui ad ditionem *Semouiti* Ducis pertinebat, *Sigismundus Brandeburgensis* Marchio cum *Hungaris Cracouiensibus* & *Sandomiriensibus* spoliis & igne crudeliter peruastato, *Brzestensem* ciuitatem, quæ & ipsa Duci *Semouito* parebat, obsidione, frequenti, vigesima quinta Septembris, vallauit. Sub vndecem autem diebus quibus ipsius extracta est obsidio tam *Polonicus* quam *Hungaricus* exercitus, *Cuiauiensem* terram, perinde ac hostilem vastare non destitit. Dux deinde *Wladislaus Oppoliensis Vielunensis*, & *Dobrzinensis* mediatorem se ingerens, treugas in festum

Sigismundus Brandeburgensis Marchio vastata Masouia & Cuiauia dum Brzesczie obsidet treugis cum Semouito Duce Masouiæ factis

Digitized by Google

1383 stum Paschæ duraturas, inter *Sigismundum* Marchionem, & *Semouitum Masouiæ* Ducem ordinat. Quibus per conditiones æquas firmatis *Hungaricus* exercitus, qui in eo bello crudelitate visus barbarica, templa & sacraria, ad explendum cupiditatis ardorem, spoliis prostituerat, cum Duce suo *Sigismundo* Marchione *Brandeburgensi*, *Polonorum* manubiis & spoliis ad satietatem onustus, ditatusque, *Hungariam* repetiit. *Domarathus* de *Pierzchno* Castellanus *Posnaniensis*, qui, fauorem *Sigismundi* Marchionis, & *Elisabeth* Reginæ *Hungariæ* propensius vindicaturus, *Saxonibus* & *Pomeranis* in sui auxilium conductis, *Cuiauiensem* terram & ipse sub diebus, quibus a *Sigismundo* Marchione *Masouiæ* vastabatur, spoliorum ingeminatione ex oppido *Znenensi* attriuerat. Vno tamen dierum, gentes suæ, Ducis *Wladislai Oppoliensis*, apud *Iuniwladislauiam* demorantis prohibitione, qua per ditionis suæ terram, raptam prædam agere illas vetuerat, contempta, a gentibus Ducis præfati magna strage, prædia insuper, quam abigebant, excussa, obrutæ sunt.

cum multa præda in Hungariam redit.

Bodzanta *Gnesnensis* Archiepiscopus, dolis & fallaciis *Domarathi* de *Pierzchno* Castellani *Posnaniensis* pro sua depositione *Sigismundum* Marchionem *Brandeburgensem*, & *Elisabeth* Reginam *Hungariæ* apud Papam laborasse, eo quod cum *Semouitho Masouiæ* Duce sentiret, vehementer insimulantis, ex sermone & tractatu cum *Sigismundo* Marchione, in obsidione *Brzestensis* oppidi, apud quem obiectum scelus purgare visus est, habito, intelligens se delusum & circumuentum, moleste insuper ferens, ex oppido præfato, patriæ bellum & aggrestibus, spolia inferri, *Grzimalam* & *Wyerzbiathbam*, in quorum fidem oppidum *Znenam*, ad purificandum suggestionem de se falsse vulgatam, commiserat, de illius resignatione requirit. Quibus abnuentibus, & contra pacta, sumptus & expensas illic factas, sibi in magna quantitate primum reddi petentibus, *Bodzanta* Archiepiscopus cum Magistro & Primoribus ciuium *Znenensium* secrete re communicata, portas sibi aperire disponit. Quas cum notabili gentium numero nona Octobris ingressus, *Saxonibus Pomeranisque* per potentiam eiectis, *Znenam* recuperat illiusque regimen *Iarando Gnesnensi* Decano committit.

Bodzanta Archiepiscopus Gnesnensis oppidum suum Znenam, quod Grzimalæ & Wyerzbyatæ fidei commiserat; illis inuitis recuperat.

Seditionum & ciuilium cladium stridore, *Lithuani* & eorum Duces, Regnum *Poloniæ* audientes, simulque *Masouiæ* Ducatum, a propriis & externis afflictum esse, magnis ausibus conceptis, castrum *Drobiczin*, quod a *Masouiæ* Ducibus tenebatur, expugnaturi adueniunt. Absens tunc ab illo *Saffinus* Ducis *Masouiæ* Marschalcus, eius Tenutarius fuerat. Qui impendens periculum (nouerat enim paucas gentes in castro *Drohiczin* se reliquisse) depulsurus, cum triginta lanceis, & sexaginta balistariis, per media hostium castra intrepidus transcurrens, ad arcem peruenit, a suisque agnitus, illico apertis portis intromissus, virilem defensionem hostibus opponens, frequentique strage illos affligens, spem *Lithuanis* conquirendi castri ademerat. Interim tamen a *Ruthenis*, castro consistentibus, pretio corruptis, in locis aliquot castrum incensum est. Qui incendio patrato, per funes in hostium stationes effugerant, flammaque (*Lithuanis* castrum vniuerso exercitus robore impugnantibus) non poterat extingui. Quapropter multis mortalium ab igne, & telis *Lithuanicis* absumptis, *Saffinus* Marschalcus strenuissime decertans, ad extremum tandem cum reliquis, qui flammis hausti non erant, se Principi *Lithuanorum Iagyelloni*, is enim in exercitu hostili primarius habebatur, se dedere coactus est. 1383

Iagyello Lithuaniæ Dux castrum Drobiczin Masouiæ obsidet, igneque apposito per Ruthenos in castro existentes pretio corruptos, Saffinus Marschalcus ipsius Tenutarius, licet castrum strenue defendit, ad extremum se tamen Iagyelloni Duci dedidit.

Eandem quoque Cruciferorum de *Prussia* exercitus in *Lithuania* sortem & fortunam pertulit. Nam cum Magister *Prussiæ Conradus Czolner*, castrum *Troky* obsidione assidua, & bombardarum frequenti proiectione vexatum, & pro maiori parte fractum dirutumque *Lithuanis* vlteriorem resistentiam opponere non ausis, illud dedentibus, conquisisset, & forti militum atque victualium præsidio imposito abscessisset, *Iagyello* magnus Dux *Lithuaniæ* illico castrum, antequam ruinæ illius reintegrari possent, noua obsidione vallauit, omnibusque conatibus ad illius conquisitionem insistens, Cruciferos & *Almanos*, vt cum rebus omnibus abscedere liceret, pactos, viderant enim præsenti & transacta expugnatione singula castri mœnia concidisse, reddere quæsitum paullo ante castrum coegit.

Pruthenici Cruciferi dum castrum Troky Lithuaniæ conquirunt, mox ab eius possessione per Iagyellonem pelluntur.

Annus hic epidimiæ peste fere vniuersum orbem feriente, insignis, *Polonia* quoque singulas regiones peruadens, mortalium plures numero extinxerat.

Vrbanus Papa sextus, ex vrbe in *Siciliam* descendens, & in *Auersa* ciuitate agens, per *Carolum Siciliæ* Regem capitur: Sed post paucos dies, operantibus Cardinalibus relaxatur. In publicam quoque audientiam *Carolus* Rex adueniens, ad pedes *Vrbani* prostratus, flens, sibi veniam præstari petiit. Ex *Auersa* vero in *Neapolim Vrbanus* reuersus, in castrum *Luceriæ*, quod *Franciscus Butellus* nepos suus germanus, ex donatione *Caroli* Regis habuerat, diuertit. Vbi stando, sex Cardinales, videlicet *Adam* Cardinalem *Angliæ* Ordinis S. *Benedicti*, item Cardinalem *Venetiarum*, item Cardinalem *Ianuensem* Ordinis Minorum, Theologiæ Magistros, item Cardinalem *Corphonensem* Legum, item Cardinalem de *Sandro*, & *Marinum* Cardinalem *Tarentinum*, Decretorum Doctores; item Episcopum *Aquilegiensem*, quasi in mortem suam vel captiuitatem conspirassent, vltima Augusti captiuari, & crudelibus tormentis quæstionari mandauit. Creauit & tunc multos nouos Cardinales: inter

Per Carolum Siciliæ Regem Vrbanus Papa capitur. A quo postea prostratus Rex facti pœnitens veniam petit, Et Vrbanus dimissus sex Cardinales quasi captiuitatis suæ auctores crudeliter necat.

1383 inter quos erant, *Coloniensis*, *Maguntinensis*, & *Treuerensis*, Archiepiscopi; item *Arnoldus Leodiensis*, & *Venceslaus Wratislauiensis*, Episcopi, & *Petrus* de *Rozemberg*, nobilis de *Bohemia*. Qui omnes vnanimi voluntate Cardinalatus spreuerunt honorem. Moleste interim ferens *Carolus Siciliæ* Rex hostilitates Vrbani, ipsum per exercitum suum in *Luceria* vallauit. Quem *Raymundus* de *Bancio* cum *Britannibus* adueniens, & ex obsidione educens, ad portum *Fluuiarii* perduxit. Vbi *Ianuensium* galeas ascendens, cum Cardinalibus & Curialibus *Ianuam* peruenit, magno illic exceptus & celebratus honore. Vbi ad petitionem *Richardi Angliæ* Regis, *Adam* tituli *S. Ceciliæ* Cardinalem *Angliæ* relaxauit carcere. Cæteros quinque in calcem viuam proiectos extinxit. Secundum vero aliquorum assertionem, securi percuti, aut in mari obfocari, disponit. *Aquilegiensem* vero Episcopum propter crudeles torturas, debilius in equo & suo conspectu gradientem, per lictores mactari iussit.

nouis quoque Cardinalibus creatis & iis honorem Cardinalatus aspernantibus iterum ab eodem Rege obsessus euadit manus illius.

1384 Pacta, quæ apud *Cassouiam*, cum *Polonorum* Proceribus, *Elisabeth Hungariæ* Regina *Ludouici* relicta pepigerat, quibus se pro die Sancti *Martini* filiam Heduigim *Cracouiam* missuram strinxerat, temerante, *Sandiuogius* de *Subino Calissiensis* Palatinus & *Cracouiensis* Capitaneus, militarium filiis magis præstantioribus & ingenuis coassumptis, ex *Ioannis* Episcopi & Baronum *Cracouiensium* auctoritate, in *Hungariam* transiit, Reginam *Elisabeth* & carpturus de negligentia, & auersionem discessionemque, *Polonorum*, si secus agere perseuerauerit, cladesque innumeras, quibus Regni *Polonici* atteruntur coloniæ, ostensurus. Quam dum apud *Iadram Dalmatiæ* Metropolim offendisset, singulis mandatis, quemadmodum iussus erat, per ordinem expositis, preces tandem adiecit, rogauitque, *vt diuturna Polonisque periculosa cunctatione abrogata, filiam Regiam Heduigim Cracouiam dirigat, mox in Hungariam pro complemento annorum nubilium, coronatione suscepta, & Regno cladibus afflicto stabilito, reuersuram. Et si sermoni, & promisso suo publica auctoritate prolato diffidat, nobilium filios secum vna missos, in obsides interim quemadmodum per nuncios suos postulare visa est, accipiat. Elisabeth* autem Regina vnam & aliam excusationem pro his, quibus accusabatur purgandis, nectente, responsisque vtente ambiguis, *Sandiuogius* Palatinus suas & *Polonorum* spes, legationesque recidere prospiciens in irritum, irritatus, & in furorem iustum actus, remeandum quamprimum statuit. Verum Regina *Elisabeth* metu iniecto, ne *Sandiuogius* Palatinus cum castro principali *Cracouiensi* desciceret, *Iaschkonem* de *Tarnow* Castellanum *Sandomiriensem*, qui arcem *Cracouiensem* in suam ditionem redigeret, & *Hungaris* post ab

Sandiuogius de Subino Capitaneus Cracouiensis pro obiurganda Elisabeth Regina, quod Hedwigim filiam pro die constituto non miserit dum legationem sibi iniunctam exequitur,

& nihil proficit iratus discessum celerrime parat. Quod Elisabeth suspectum habens Iaschkonem de Tarnow

ea mittendis, quatenus *Cracouienses* continerentur in fide, traderet, *Cracouiam* præmittit, *Sandiuogio* ex *Iadra* inhibito recessu. *Sandiuogius* autem omnium eorum, quæ contra se ordinata fuerant, conscius, equis per varia loca, quibus redeundum erat, locatis, *Cracouiam* insuper directo nuncio, qui moneret mandaretque, *ne Cracouiensis arcis obseruatores a se relicti, etiamsi ipsum Dominum suum igne conflagrari prospicerent, arcem dedant*, ipse cum paucis ex *Iadra* euulsus, equos mutando, in naturali vno die, quod vix credibile dictu est, sexaginta *Hungarorum* miliaria, quæ *Almanicis* crassiora sunt, conficiens, *Cracouiam* defatigatus & anhelus, nuncios quoque præueniens, peruenit. Cuius relatione moti Proceres, conuentum, quem in *Lelow* agendum decreuerant, in diem secundam Martii & in oppidum *Radomskie*, quo propinquior Baronibus ex *Polonia* procuretur accessio, transferunt. Fugam autem & discessionem *Sandiuogii* Capitanei *Cracouiensis* & Palatini *Calissiensis Elisabeth Hungariæ* Regina, graui & exulcerato animo ferens, *Maczkonem* Succamerarium *Calissiensem*, & singulos filios Nobilium adolescentes & ingenuos, magna ex parte præfati *Sandiuogii* aut nepotes aut consanguineos, quos obsides habitura erat, captiuat, in præsentes sæuiens, dum in absentem non poterat. 1384

ad præoccupandum castrum Cracouiense mittit. Id autem Sandiuogius intelligens, cumque paucis aufugiens Cracouiam celerrime aduenit.

& Regina nobiles iuuenes per eum in Hungaria relictos captiuari procurat.

Ad constitutam secundam mensis Martii diem, *Bodzanta* Archiepiscopo *Gnesnensi*, & cæteris *Prælatis* & Baronibus Regni *Poloniæ*, in *Radomskie* conuenientibus, vario sermone, variisque sententiis de substituendo Rege, stabiliendaque Republica, & bello intestino rescindendo, certatum est. Sed cum singulas iustas, legitimasque deliberationes, vnus scrupulus de *Heduigi* filia Regia, & pactis cum Patre suo *Ludouico* iureiurando firmatis, inficeret, ampliora externa & interna bella, si negligeretur exercitus, vnum leuem nuncium ad *Elisabeth* Reginam mittere placuit, vt leuitas Legati mittentium grauem & exacerbatum animum, atque in rebellionem & contemptum spectantem, testaretur. Prohibitum quoque edicto publico, *ne qua de cætero ad eam legatio fieret, neue quis ipsam publice aut priuatim adiret; Przeclaus Vquelski* miles extemplo missus. Qui apud *Budam* Reginam *Elisabeth* conueniens, Prælatorum & Baronum Regni *Poloniæ* mandata ei exponit. Rogat in primis, *vt verbis & promissis frequentius repetitis, præstet aliquando virtutem, & filiam Heduigim pro die octaua Maii, festo videlicet B. Stanislai, Cracouiam transmittat: abstineatque ludibriis, quibus in Polonos tantopere vsa est. Prælatos enim & Primores, ac Proceres Regni Poloniæ, neque eam iniuriam idque ludibrium de cætero laturos, neque missionem Heduigis filiæ Regis per alios legatos quæsituros, se extremum fore, qui in ea re man-*

Mittunt iterum Poloni alium nuncium ad Elisabetham Reginam,

Digitized by Google

1384

qua mittit Sigismundum Marchionem Brandenburgensem generum suum ad Gubernandũ Poloniæ Regnum.

Cui Poloni ingressum in Regnum prohibituri collecto exercitu in Sandecz procedunt, indeque missis ad eum nunciis venire vetant, & aduentum Heduigis ad festum Pentecostes differunt.

mandata ad eam perferat. Denunciat insuper *Polonos iureiurando se obstrinxisse, festo S. Stanislai lapso, sibi de Rege, si Heduigis Regia filia Cracouiam conducta non fuerit, prouisuros.* Mouit tam aspera legatio *Elisabeth* Reginam, frequentique consilio aduocato, *Sigismundum* Marchionem *Brandeburgensem* generum suum, ad regendum *Poloniæ* Regnum, quo filia *Heduigis* adolescat, viris, armis, equis, & opulenta suppellectili prouisum, in *Poloniam* destinat. Quod cum apud *Cracouienses* Barones percrebuisset, irritati, quod Præfectis, ex *Hungarorum* & matronarum arbitrio datis, parere cogerentur; Mores insuper *Sigismundi* Marchionis pridem pertæsi, iusto exercitu collecto, vsque in *Sandecz* procedunt. Missis itaque ad *Sigismundum* Marchionem, qui iam apud *Lubowla* hospitabatur, nunciis, monent, *ne Regnum Poloniæ eis inuitis introeat, se illum neque pro Rege, neque pro gubernatore vllo pacto accepturos, quin etiam ingressum illi iuxta ac hosti armis interdicturos.* Qui hac denunciatione deterritus, gradum pressit. Missisque reuersalibus nunciis, mitti ad se in *Lunowlam*, aliquos *Poloniæ* Barones, secum de arduis rebus, statum Regni *Poloniæ* & eius profectum concernentibus, tractaturos, magna prece, magnaque instantia extorsit. Missi *Sandiuogius* de *Subino* Palatinus *Calissiensis* & Capitaneus *Cracouiensis*, *Spitko* de *Melsztin* Palatinus *Cracouiensis*, *Iaschko* de *Tarnow* Castellanus *Sandomiriensis*. Quibus post varios tractatus, Marchio *Sigismundus* id ægre persuasit, vt aduentus *Heduigis* Regiæ filiæ a festo S. *Stanislai* ad festum Pentecostes prorogaretur, astruens *illam pro die præfato certo certius, se ad id omnem possibilem nauante operam, Cracouiam venturam.* Ferunt autem *Sandiuogium* de *Subino*, ideo dilationem ipsam etiam cæteris dissuadentibus accepisse, quod *Sigismundus* Marchio, *Maczkonem Calissiensem* Succamerarium, & omnes adolescentes in *Iadra*, post fugam suam, per Reginam *Elisabeth* captos, se quamprimum rediret, vasta pollicitatione (cuius e vestigio oblitus est) absoluturum obstrinxerat. Interim autem in *maiori Polonia*, variæ militarium vicissitudinariæ, & intestinæ captiuitates, cædesque exortæ sunt. Nam *Przeczlaus Ianussii* de *Goluchowo*, per gentes *Dobeslai* de *Golancza*, ex castro *Vsczie*, curia sua *Velma* exusta, rebusque spoliatis, tandem captus est. *Ianussius* de *Skoki*, *per Przibkonem* de *Przeszeka*; & *Ioannes Galaska* ex insidiis, *Martinus* de *Zwanowo* per *Iaraczonem* de *Sedlcze*, & *Ioannem Dobrogostii* de *Schamotuli*, capti, & lethalibus affecti vulneribus; *Ianussius* Aduocatus de *Oborniki*, a *Swidwa* de *Galowo* occisus. Pluresque alii militares ac nobiles *maioris Poloniæ* mutua se captiuitate aut strage concidebant.

Interim multæ cædes & seditiones intestinæ in Polonia committuntur.

Festo Sancti *Stanislai* in Maio adueniente, iterum Conuentus Baronum & Procerum

Conuentu in

1384

Sandecz a militaribus celebrato

Cracouiensium & *Sandomiriensium*, apud *Sandecz* oppidum habitus est, *Heduigis* filiæ regiæ A præstolantium aduentum. Quæ cum diutius præstolata non veniret, sed nec spes restaret sui proximi aduentus, noua consilia a Baronibus agitata sunt. Et licet placuisset singulis duos nuncios, videlicet *Spitkonem* de *Melsztin* Palatinum *Cracouiensem* & *Petrum* de *Sczekoczin* Castellanum *Lublinensem* in *Hungariam* mitti, & *Elisabeth Hungariæ* Reginam, de *Heduigis* filiæ suæ missione, denunciatione & instantia rigidiori vrgeri; *Przeczlao* tamen *Vauelski* milite, longo differente sermone, *neque eorum, neque sua, qua ex Hungaria recenter legatione functus rediit, vt de cætero aliqui nuncii in Hungariam mittantur, honestati conuenire, cum legatio sua de mendacio notabitur, quæ astruebat nullos de cætero legatos in Hungariam venturos*, missio præfatorum Baronum retractata est. Nouoque edicto sancitum, *ne cui publice aut priuatim in Hungariam ire liceret.* Quo præuaricato *Sandiuogius* de *Subino* Capitaneus *Cracouiensis* suorum procuratorus solutionem, se in *Hungariam* contulit, & priuato non publico vsus officio, *Heduigim mitti celerrime in Poloniam, & nisi mittatur, rem in discrimen penitus recisuram*, persuasit.

interdicitur ne quis publice aut priuatim in Hungariam se conferat.

Præuaricat id tandem primus Sandiuogius de Subino.

Magna indignatione *Peregrinus* de *Vaglischin* Capitaneus *maioris Poloniæ*, *Vincentius* de *Kapa* Palatinus *Posnaniensis* & *Vincentius Swidwa* Castellanus *Naklensis* contra *Nicolaum* de *Lodzya*, quod cum *Domaratho* de *Pierzchno* Castellano *Posnaniensi* & sua parte, contra illos sentiret, permoti, fortalicium suum *Bithin* circumuallant. Et pro illius expugnatione machinis a ciuibus *Posnaniensibus* commodatis, illud vehementer tormentant. Sed cum a *Nicolao* de *Lodzya* & suis, non solum animosam resistentiam, sed etiam excursiones in castra, & suorum strages & vulnerationes animaduerterent fieri, villis ad eum pertinentibus primum spoliatis, mox etiam exustis, cœpto irrito ab obsidione discedunt, treugasque inter se ab vna, & *Domarathum* eiusque auxiliarios, parte ab altera, conficiunt. Quas dum *Vincentius Swidwa* Castellanus *Naklensis*, & *Vischota* de *Kurnik* detrectarent suscipere & *Domarathum* vilem & infirmum hostem fore, nec dignum cum quo pacis sufferentiæ inirentur, astruerent, *Domarathus* contemptum sui & ludibrium vlturus, cum valida suorum auxiliatorum manu, in oppida *Kazimierz* & *Schamotuli* irruens, tam illa, quam quæque villagia & rura in eorum circuitu consistentia, quæ ditionis *Swidwa*, aut *Vischota*, vel suorum auxiliatorum fuerant, crudeliter despoliat. Et *Swidwa* ex suo fortalitio *Golancz*, *Peregrino* etiam Capitaneo *maioris Poloniæ*, apud illum tunc hospitato, inspectante, nec suis ferente opem, singula quæ despoliauerat, exurit. Ita *Swidwa* & *Vischota*, dum hostiles vires despiciunt, pro-

Palatinus Posnaniæ & Capitaneus maioris Poloniæ cum Vincentio Swidwa fortalitium Bithin Nicolai de Lodzya, cum Domaratho sentientis, frustra expugnare nituntur; villis tamen illius exustis treugas inter se conficiunt.

Quas Swidwa & Vischota de Kurnik cum in contemptum Domarathi non susciperent, ab eo Kazimierz & Schamotuli aliaque ipsorum bona comburuntur.

Digitized by Google

1384 propias vero plus iusto superba iactantia metiuntur, paucitati quam in hoste contempserant, succumbunt. 1384

Ioannes Olith alias Kropidlo, filius Ducis Oppoliensis ex Posnaniensi sede in Wladislauiensem transfertur.

Wladislauiensis Ecclesiæ ex morte *Sbiluti*, nobilis de domo *Bipennium* vacantis, electione & confirmatione Canonica, de *Troiano* Præposito *Posnaniensi* facta, *Vrbanus* in sua obedientia vocatus Papa sextus, reprobata, *Ioanni Olith*, filio *Boleslai* Ducis *Oppoliensis* & Episcopo *Posnaniensi*, de illa prouidet, & de *Posnaniensi* in *Wladislauiensem* transfert. Qui cum vndecima mensis Februarii ad *Wladislauiensem* Ecclesiam cum mandatis Apostolicis accessisset, & ab electo *Troiano*, & a Capitulo *Wladislauiensi* in Episcopum acceptus est; & castra *Wladislauia* & *Racziąsz*, B illi consignata. De *Posnaniensi* autem Ecclesia per translationem *Ioannis Olith* alias *Kropidlo* vacante, *Dobrogostius* de *Nowydwor* alias *Lanschenicze* (genere hic nobilis erat de domo & familia *Nałęcz*) prouidit, quem in superioribus ad Ecclesiam *Gnesnensem*, ex morte *Ioannis Suchiwilck* vacantem, electum fuisse monstrauimus.

in Posnaniensem autem succedit Dobrogostius de Nowydwor.

Heduigis filia Ludouici Regis ex Hungaria a Polonis magnopere expetita

Crebras promissiones suas, *Elisabeth Hungariæ* Regina, & *Ludouici* relicta, de filia sua *Heduigi* in *Poloniæ* Regnum destinanda, impletura; dum spes *Polonorum* in longius tempus sine rerum discrimine extrahi non posse intelligeret, ipsam in magno Baronum & militum, & præcipue *Demetrii*, tituli Sanctorum quatuor Coronatorum Presbyteri, Cardinalis, & C Archiepiscopi *Strigoniensis*, & *Ioannis Canadiensis* Episcopi comitatu, ferentem secum in auro, argento, in vasis, pannis, clenodiis, gemmis, & cortinis, insignem & regiam suppellectilem, transmittit. Ad cuius aduentum Prælati & Barones *Poloniæ*, de quo iam pene desperauerant, excitati, certatim illi occurrunt & ipsam cum ingenti alacritate animorum, *Cracouiam*, omnium Ecclesiarum processionibus, omniumque statuum ordinibus obuiam illi effusis, perducunt. Tanta autem erat erga illam Prælatorum & Baronum *Poloniæ* affectio, & tam charitas immensa, vt viros se esse obliti, parere tam insigni & virtuosæ fœminæ putarent non inglorium. Ea insuper charitate & affectione deuicti, non dato, non procurato illi sponso, quasi ipsa sola ad gubernandum *Poloniæ* Regnum sine marito sufficeret; & ipsam in *Cracouiensi* Ecclesia, die Solis quindecima Octobris, quo die apud *Polonos* Sanctæ *Hedwigis* agitur celebritas, per *Bodzantam Gnesnensem* Archiepiscopum, *Ioannem Cracouiensem*, *Ioannem Wladislauiensem* & *Dobrogostium Posnaniensem* Episcopos, sub præfati *Strigoniensis* Archiepiscopi Cardinalis, & Baronum ac militarium vtriusque Regni, *Polonici* videlicet & *Hungarici*, copiosa frequentia, procurarunt in *Poloniæ* Reginam diademate reginali inungi & consecrari, tributa ei plenaria facultate, quatenus *Poloniæ* Regnum

Cracouiam veniens

cum maxima hominum lætitia suscepta.

in Reginam Poloniæ coronatur, & datur illi totale Imperium.

interim quo illi sponsus aptatur & quæritur, administret. Nec mirum: Nouerant enim A illam ita educatam atque institutam esse ab annis teneris, vt formam honestas, speciem pudor, pulchritudinem virtutes, gloriam & diuitias continentia atque modestia, potentiam mansuetudo, antecellerent. Cui etiam raræ eximiæque speciei decorem a natura videbant donatum, doctam insuper literis, moribus eruditam, decorum non tantum genere quantum & fœminea dignitate, moderatam natura, pudore quoque ingenuo singularem. Cui ex munere cœlesti, amplior & magis venustior, nullique obnoxia ætati forma contigerat, matronarum vnicum decus & ornamentum pudicitiæ. In qua omnis virtutis numerus ab incunabulis vsque instillatus cum lactis nutrimento putabatur. Quæ infantiæ annos egressa, ita mature & grauiter sapere cœpit, ut quicquid diceret, quicquid faceret, ex anili grauitate manare videretur.

1385 Intelligens *Iagyello* Magnus Dux *Lithuanorum* virginem regiam *Heduigim Ludouici* filiam apud *Poloniæ* Regnum ex *Hungaria* traductam, & diademate reginali insignitam, eique vniuersi Regni *Poloniæ* administrationem & regimen mandatum esse, & tam assiduo rumore, quam frequenti suorum nunciorum, quos exploratum mittebat, relatione, cognoscens virginem prædictam regiam adeo venustam decoramque existere, vt pro illa tempestate in orbe vniuerso, parem in forma non habere credita sit, duos Duces fratres suos, *Skirgyellonem* videlicet & *Borisch*, item *Hanulonem Vilnensem* Capitaneum, *Cracouiam* ad *Hedwigim*, & Prælatos Baronesque, ad precandum virginem præfatam suo connubio, transmittit. Qui ad consilium, quod & præsentia *Heduigis* Reginæ, & consiliariorum frequentia ornauerat, introducti, muneribus magnæ æstimationis & pretii, Reginæ *Heduigi*, nomine Ducis *Iagyellonis* præsentatis, verba per *Skirgyellonis* Ducis organum, in hunc modum faciunt: *A longo, inquiunt, tempore, & a magnis Principibus Regibusque, potentissimus noster & Lithua-* D *norum magnus Dux Iagyello solicitatus est, vt fidem Christianorum, propria, & in qua a parentibus suis relictus est, deserta, susciperet, nunquam tamen ad id poterat quacumque persuasione, sed nec guerris a Cruciferis de Prussia identidem illatis, moliri, Summo DEO, optima Illustrissimaque Regina, hunc tibi & Regno Poloniæ honorem, idque primum, in multa secula duraturum, reseruante. Verum si tua Excellentia, præfatum Dominum nostrum Iagyellonem Magnum Ducem Lithuaniæ in sponsum accipere digneris, non ea tantummodo, quæ de fidei Catholicæ susceptione, ab aliis Regibus & Principibus ab eo petita sunt, sed & his nonnulla grandiaque pollicetur adiecturum. Spondet siquidem in primis fidem Catholicam Romanam, & eam quam tu Re-*

Iagyello Dux Lithuaniæ, vt aduentum in Regnum Poloniæ Heduigis filiæ Ludouici sentit,

oratores mittit, illam in uxorem petens,

& conuersionem ad Catholicam fidem

gnum-

1385 *gnumque tuum Poloniæ practicat & obseruat se, cum omnibus fratribus suis Lithuanorum Ducibus, Proceribus, & Primoribus, sed & cum vniuersa Lithuanica Samogithicaque gente, suscepturum. Offert & singulos Christianorum captiuos, signanter tamen ex Polonia Regno sublatos, & iure belli seruituti deditos, soluturum. Offert singulas terras suas naturales Lithuaniæ & Samogithiæ, sed & nonnullas Russiæ armis quæsitas, Regno Poloniæ, perpetua & irreuocabili vnione & inuisceratione, incorporaturum. Offert Pomeraniæ & Culmenses, Slesiæ, Dobrzinenses, & Vielunenses, ac quascunque alias terras a Regno Poloniæ alienatas, occupatas, & districtas, ad possessionem & corpus Regni Poloniæ se reducturum. Offert singulos suos paternos auitosque thesauros, se in regnum Poloniæ illaturum, & nonnisi pro commodis Regni Poloniæ illos conuersurum. Offert postremo ducentorum millium florenorum, de consumando matrimonio inter virginem regiam Heduigim, & Vilbelmum Austriæ Ducem, vadium interpositum, se soluturum.* Hæc barbarus. Ea legatio etiamsi *Heduigi* Reginæ parum grata, Prælatis vero Baronibusque *Poloniæ* accepta foret, ad voluntatem tamen & arbitrium *Hungariæ* Reginæ *Elisabeth Ludouici* relictæ, & *Heduigis* Reginæ genitricis, reiecta est. Iidem quoque nuncii, *Skirgyello* videlicet & *Borisch* Duces, & *Hanul*, in *Hungariam* ire iussi. Cum quibus & tres Polonorum Barones, videlicet *Włodko* de *Ogrodzyniecz* Subpincerna *Cracouiensis*, *Nicolaus Bogoria* Castellanus *Zauichostensis* & *Cristinus* de *Ostrow* Tenutarius *Casimiriensis*, quo res in celeriorem expeditionem veniret, profecti sunt. Qui dum *Elisabeth Hungariæ* Reginam apud *Budam* offendissent, legationem *Cracouiæ* habitam, apud illam & generum suum *Sigismundum* Marchionem *Brandeburgensem* resumunt. Et quamuis diebus pluribus series legationis huiuscemodi digesta fuerit: non tamen satis tutum & efficax medium poterat reperiri: cum hinc fidei Catholicæ dilatatio, & cæteri oblati profectus, ad suscipiendam conditionem impellerent, hinc religio pacti cum *Vilbelmo Austriæ* Duce, per *Ludouicum Hungariæ* Regem, & desponsatio *Heduigis* filiæ regiæ, solenniter celebrata obsisteret; Nunciis tamen *Polonorum*, consumationem huius rei, maximos Christianitati & Regno *Poloniæ* fructus allaturam disserentibus, *Elisabeth Hungariæ* Regina respondet, *se ad omnia, quæ in fidei & Regni Poloniæ profectum cederent beniuolam esse, contentamque fore, vt filia sua Virgo Regia Heduigis, Prælatique & Barones Regni Poloniæ id agant; quod & Reipublicæ Christianitatis, & suæ profuturum duxerint.* Mouit *Lithuanica* legatio plerosque, & præsertim *Cracouienses* Proceres, quibus externarum accessione regionum roborari *Poloniæ* Regni vires, & peregrinos magis quam proprios circumspicere Reges placebat. Itaque *Semouito Masouiæ*, & *Wladislao Oppoliensi* Ducibus neglectis, quod ex eorum assumptione tenuis accessio fieret, *Vilhelmoque* Duce *Austriæ* repudiato, quod serum & longinquum ex eo speraretur auxilium, in *Iagyellonem Lithuaniæ* Ducem spes deliberationesque consiliorum conuersæ. Is enim tunc apud *Lithuanos*, *Kieystutho* apud *Kreuam* extincto, & filio suo *Vithawdo*, Ducibus, in *Prussia* apud Cruciferos exulante, præstantiora a natura ultra omnes *Lithuanorum* Duces, ingenia sortitis, & summæ rerum præerat, & ob multiplicatam germanorum fratrum, licet hebetis ipse & simplicis ingenii vir, ad tractandas venationes, regendamque Rempublicam Principatuum, celebris habebatur. Quæ quidem res & respectus mouerunt *Polonos*, quod hunc potius quam *Vithawdum* animo magnanimum, & opere gloriosum *Alexandro* Macedoni persimilem, in Regem sibi deposcerent. 1385

ac alia multa Regno Poloniæ commodatura promittens

Quibus auditis Poloni ad Reginam Hungariæ Elisabeth matrem Heduigis mittunt

hæc autem omnia Baronibus exequenda committit

Responsum modestum & beniuolum ab *Elisabeth Hungariæ* Regina *Ludouici* relicta editum, & per *Polonorum Lithuanorumque* legatos relationem, multorum ex *Polonorum* Baronibus animos mouit, vt de præficiendo Duce *Lithuanorum Iagyellone* in Regem, & de tradenda *Heduigi* Regina, nouas cogitationes assumerent. Conuentu itaque apud *Cracouiam* indicto, ad quem ex Baronibus *maioris Poloniæ*, siue quod ora illa nondum ab intestino bello ad plenum quietata erat, siue quod in *Semouithi Masouiæ* Ducis subeundam ditionem erat procliua, paucos quosdam memoratum est venisse, de assumendo *Iagyellone Lithuanorum* Duce in *Polonia* Regem plurium dierum deliberatio concertatioque habita est. Graue enim & molestum nonnullis Consiliariis videbatur, propriis & Catholicis Principibus neglectis præteritisque, extraneum & barbarum ad fastigium regale euehere. In eamque sententiam singuli, qui *Heduigi* Reginæ, *Iagyellonis* connubium fastidienti, familiariores erant, ibant. Verum maior & sanior pars Christianæ fidei fauore & dilatione principaliter, & quiete Regni *Poloniæ*, aliisque conditionibus, quæ a *Lithuano* offerebantur, permota, *Iagyellonem* pro Rege *Poloniæ* assumendum, aduersas sententias, & *Heduigis* Reginæ fastidium, magnarum gentium atque populorum ad fidei Catholicæ accessionem, confutans, decernebat; *amplissimum meritum amplissimamque commendationem & laudem omni memorandam æuo, Regnum Poloniæ consecuturum astruens, si per illius operam Catholicæ fidei splendor & puritas, apud Lithuanicas Samogiticasque & cæteras barbaras nationes proluxerit.* Hæc sententia cum *Heduigis* Reginæ fœminæ iam tunc deuotæ & religiosissimæ fastidium, solo fidei Christianæ respectu temperasset, facile quoque ab aliis accepta est. Extemploque nuncii, videlicet *Włodko* de *Ogrodzyniecz* Subpincerna *Cracouiensis*, *Cristinus*

Ex Conuentu Cracouiensi

oratores mittuntur ad Ianus

Digitized by Google

1385

Iagyellonem Ducem vt accepta noua sponsione de implendis conditionibus per nuncios eius oblatis ipsum Cracouiam sponsum Heduigi Reginæ, & Regem Poloniæ futurum adducant.

nus de Ostrow Tenutarius Casimiriensis, Petrus Schafraniecz de Luczycze, Hinczka de Roskowicze hæres, qui in Lithuaniam irent, & Iagyellonem Lithuanorum Ducem noua sponsione de implendis conditionibus ab eo oblatis, primum ab eo recepta, Cracouiam (regnum Poloniæ & connubium Heduigis Reginæ sortiturum) adducerent, decreti. Propriis itaque Ducibus, velut patum vtilibus instrumentis abiectis, ad externorum suffragia iam est, peregrinosque Reges legere, quam proprios placuit. Et cum pars Semouithum Masouiæ Ducem, pars Wilhelmum Austriæ, pars Wladislaum Oppoliensem, Duces accersendum censeret, occurrereique, Semouithum & Wilhelmum, suffragiis tenues fore, Oppoliensem vero Regnum scidisse, & ad Bohemum defecisse, in Lithuanum omnes eo pacto consensere, si fidem Christianam cum terris sibi subiectis susciperet.

Sigismundus Marchio, Brandeburgensis ob leuitatem ex Regno Hungariæ, & coniugio Mariæ, Ludouici Regis filiæ, sponsæ suæ, eiicitur.

Sigismundus filius Caroli Romanorum Imperatoris & Bohemiæ Regis Brandeburgensis Marchio, cui iam Hungariæ Regnum, propter sponsalia cum Maria filia Ludouici Hungariæ Regis, destinatum erat, propter leuitatem morum suorum, quibus socrum suam Elisabeth Reginam Hungariæ Ludouici relictam & Primores Hungariæ, grauiter offenderat, ex Hungaria per eandem Elisabeth, & Consiliarios Hungariæ eiectus, dissolutionem & leuitatem morum illi exprobrantes, in Bohemiam ad germanum suum Venceslaum Bohemiæ Regem consugit. Regina quoque Hungariæ Elisabeth Ludouici relicta, procurante & operante, Carolus de Pace ex Neapulia accersitus, in Hungariam aduenit, & in Regnum Hungariæ, & in coniugium Mariæ sponsæ Sigismundi Marchionis Brandeburgensis, vt successio Regni Hungariæ in familia Durachiensi continuaretur, successurus.

& Carolus Siciliæ Rex accersitus, veniens

Elisabeth Hungariæ & Poloniæ Regina, relicta quondam Ludouici Hungariæ & Poloniæ Regis, exosum habens Sigismundum Marchionem Brandeburgensem, filium Caroli Romanorum Imperatoris & Bohemiæ Regis, Generum suum, & filiæ suæ maritum, propter quasdam eiusdem Sigismundi leuitates, sequestrare filiam suam præfatam Mariam a consortio præfati Sigismundi conabatur, satagens eam tradere vna cum Regno Hungariæ Duci Aurelianensi, fratri Regis Franciæ in consortem. Super qua re conficienda, notabiles nuncios in centum quinquaginta equorum numero, ex Hungaria in Gallias destinauerat, matrimonium huiusmodi conclusuros. Sed cassus fuit eorum aduentus. Iam enim præfatus Dux Aurelianensis, de ducenda filia Ducis Mediolanensis, contractum solennem fecerat. Practicam autem præfatæ Elisabeth Hungariæ & Poloniæ Reginæ, nonnulli Pannoniorum Barones, qui partes Sigismundi Marchionis fouebant, habentes molestam, præfatam Elisabeth, aut capere, aut Regno pellere nitebantur. Quæ sibi consulens, in castrum firmissimum, cum eadem filia Maria, Sigismundi Marchionis Brandeburgensis sponsa, se recepit. Diuisionem autem tam monstruosam in Regno Hungariæ exortam Carolus de Duracio Siciliæ Rex intelligens, occupare Regnum Hungariæ modis omnibus, Regno Siciliæ parum contentus, in animum induxit; & contra iusiurandum, quod Ludouico tunc Hungariæ & Poloniæ Regi viuenti præstiterat, ne videlicet vllo tempore, in præiudicium filiarum suarum Mariæ & Heduigis, Regna, Hungariæ & Poloniæ ambiret, veniens: factus insuper immemor beneficiorum eiusdem Ludouici Regis, cuius gentibus, armis, & sumptibus Regnum Siciliæ conquisiuerat, cum magna militum comitiua, de ipso Siciliæ Regno in Hungariam properauit; siue sua sponte & arbitrio, siue secundum aliorum assertionem, per dictam Reginam Elisabeth accersitus. Atque illuc perueniens, fauentibus sibi nonnullis Baronibus Hungariæ, (vt est illa gens partialitatibus dedita,) se in Regem Hungariæ coronari fecit.

in Regem Hungariæ contra pacta cum Ludouico inita coronatur.

Cuius coronationem Regina Elisabeth moleste ferens, verebatur enim filiarum suarum Mariæ & Heduigis de Regno Poloniæ exclusionem, multiplicibus insuper nunciis & persuasionibus Venceslai, Romanorum, & pro ea tempestate Bohemiæ Regis, culpam & facinus germani sui Sigismundi Marchionis Brandeburgensis diluentis, & omnium errorum repromittentis emendam; Elisabeth Hungariæ Regina Ludouici relicta expugnata, singula errata, quibus in eam Sigismundus Marchio deliquerat, relaxans eum sibi reconciliat, & reuocat ex Bohemia reconciliatum.

Sigismundo tandem reuocato,

Non enim filiæ suæ Mariæ posse rebatur coniungi alium legitimum virum, cum qua Sigismundus Marchio matrimonium per verba de præsenti contraxerat. Euadendi autem Caroli de Pace, quem pro Regno Hungariæ regendo acciuerat, Baroni Hungarico Ferkacz curam mandat. Qui cum non aliter se illum nisi obtruncatione capitali euasurum respondisset; Nihil, inquit Regina, ad me attinet, quomodo illum euadas, dummodo illius onere me liberes.

Nihil Regina Elisabeth iussu Carolus per Ferkacz occiditur.

Vno autem mane, Ferkacz Baro, ad Carolum de Pace in suum cubile, gladio exerto, quasi iocabundus (iocari enim cum Carolo solitus erat) ingressus, fingens arte iocum & insaniam, quo facilius destinatum exequeretur scelus, Carolum nihil tale suspicatum, & sibi applaudentem, in lecto apud Budam obtruncat. Pro quo facinore ipse & posteritas sua, castro notabili Gimel donatus est, & matrimonium per Sigismundum Marchionem cum Maria filia Ludouici innouatum & consumatum.

cui Regina castrum Gimel donat.

Aliis placet, dolo Elisabeth Reginæ & Ferkacz, Carolum in cubiculo percussum, inde ad castellum quoddam adductum cum vulnus haud lethale esset, veneno interemptum, prædictoque Ferkacz

Digitized by Google

1385 *kacz* pro huiusmodi occisionis scelere, castrum notabile *Csacl*, prope *Nitriam Hungariæ* perpetue donauit, & inscripsit. Audiens autem A *Margaretha Siciliæ* Regina, maritum suum in *Hungariæ* Regem fuisse coronatum, solenni Pompa in *Neapoli* in corta, quæ Regula vulgariter nuncupatur, instituta, choreas & hastiludia spectare cœpit. Verum interim illi nuncius lugubris cum literis allatus est, significans maritum suum *Carolum* Regem apud *Pannonicos* trucidatum esse. Quo intellecto & diuulgato, celebris illa solennitas velut fumus disparuit. Et omnibus a tam solenni officio ad luctum conuersis, *Margaretha* Regina, pro muliebri more fletibus indulgens, filium vnicum superstitem *Wladislaum*, ad vlciscendum indignam Patris mortem multifarie hortabatur. Sed nec *Ferkacz* prædictus sugillatione solenni, ex occisione *Caroli* de *Durachio* Regis *Neapolis* ei tunc inusta caruit, stirpe quoque sua caritatura. Quoties enim ab illo tempore usque nunc ipse *Ferkacz* veniebat, siue etiam stirps sua nunc venit in Regiam, toties in detestationem sui facinoris in *Carolum* commissi, gladius Regius de vagina exeritur, & nudus coram *Hungariæ* Rege vibratusque portatur, quousque ipse *Ferkacz*, aut aliquis ex genere suo, aula fuerit ad plenum egressus.

Ob idque nudus gladius ante Regem Hungariæ portatur, aliquo ex familia prædicta Faracz in curia regia existente.

Wilhelmus Austriæ Dux Cracouiam cum magnis thesauris venit, vt cum Heduigi Regina sibi promissa sponsa copula carnali iungeretur.

Fama & denunciatione rerum, quæ apud *Poloniam* agebantur, *Wilhelmus Austriæ* Dux (cui *Ludouicus Hungariæ* & *Poloniæ* Rex filiam suam natu minorem *Heduigim*, dum viueret, dandam pro coniuge decreuerat) expergefactus, cum notabili militum comitiua, & omnibus clenodiis thesaurisque suis, & vniuersa supellectili in *Poloniam* se conferens, *Cracouiam* inopinatus applicuit. Et quamuis *Dobeslao* de *Kurozwaki* tunc Castellano *Cracouiensi* & maiori Domino, cæterisque Baronibus, aduentus suus, non mediocrem nauseam & molestiam parturisset, ne res cum *Iagyellone Lithuanorum* Duce tractari cœptæ, ad irritum reciderent; *Heduigi* tamen Regina illum gratificante, per quam a nonnullis credebatur per *Gnieuossium* de *Dalewycze* Succamerarium *Cracouiensem*, qui & ipse præbebat D illi conductum, accersitus, longo tempore suam *Cracouiæ* mansionem continuauit, nemine Baronum audente beneplacitum Reginæ *Heduigis* rescindere. Quæ & paternam ordinationem impletura, & adolescentis ingenui virtuosis moribus adducta, nubere illi potius noto visoque, quam barbaro ignoto & nunquam viso, quem ex nonnullorum falsa suggestione, non moribus tantummodo sed & forma agrestem, & moribus gestibusque barbarum crediderat, æstuabat. Sed & propositum suum plerique Barones *Poloniæ* (vt sunt hominum variæ affectiones passionesque) & signanter *Gnieuossius* de *Dalewycze* Succamerarius *Cracouiensis*, in quem *Vilhelmus Austriæ* Dux omnes curas, cogitationesque & spes suas, quasi per illum rerum suarum consumatio prouentura esset, & in cuius fidem omnes suos thesauros & clenodia contulerat, permulcebant. *Dobeslao* autem de *Kurozwaki* Castellano *Cracouiensi*, qui & ipse arci *Cracouiensi* & summæ rerum præerat, *Vilhelmo Austriæ* Duci, ad castrum *Cracouiense* negante, prohibenteque ingressum, *Heduigis* Regina frequenter cum militibus virginibusque suis, ad Cœnobium *S. Francisci Cracouiæ* situm ex castro faciens descensum, in eiusdem cœnobii refectorio, cum *Vilhelmo Austriæ* Duci, prædicto, chorearum solatiis, parco tamen & castigato atque honestissimo moderamine, vtebatur. Fama insuper & plurimorum assertione proditum est, adeo *Iagyellonis Lithuanorum* Ducis connubium perosam pertæsamque B fore, ut, *Poloniæ* Baronibus nequicquam dissuadentibus & prohibentibus, barbari exclusura coniugium, sponsalia per verba de præsenti cum *Vilhelmo Austriæ* Duce, in facie Ecclesiæ, *Ludouico* Patre iubente, dudum contracta, sub frequentia militum suorum & Procerum, sub id tempus, quo *Iagyellonem* Ducem *Lithuaniæ* vulgatum erat, pro accipiendo Regno & consumando matrimonio in *Poloniam* procedere, consumare statuisset. Verum dum ad *Cracouiensem* arcem thalami secreta cum *Heduigi* Regina suscepturus cubilia, perductus esset, cura & mandato Baronum *Poloniæ*, D quibus copulatio ipsa summopere displicebat, tam ex arce, quam ex thalamo cum dedecore & iniuria, exclusus expulsusque est, & ab omni carnali commercio Reginæ prædictæ sequestratus. *Heduigis* autem Regina, exclusionem *Wilhelmi* ex castro moleste ferens, in ciuitatem ad illum facere parabat descensum. Cumque portas castri Baronum cura & mandato clausas offendisset, violare illas, petita dataque securi, manu propria nitebatur. *Demetrii* tandem militis de *Goray* precibus expugnata, cœptum omisit. Timens autem Dux *Vilhelmus* se aut desiderari aut violari, e *Cracouia* in *Austriam* clanculo, paucis conscijs, refugit, omnibus thesauris & clenodiis magnæ æstimationis, apud *Gnieuossium* præfatum Succamerarium *Cracouiensem*, relictis, quos nullo vnquam tempore repetiit, & quorum sibi proprietatem & vsum præfatus *Gnieuossius* retinuit. Pro quibus *Gnieuossius* præfatus Succamerarius de genere & familia *Strzegomia*, notabiles hæreditates villasque coëmit, quæ a filiis suis processu dierum parum solerter sumptum facientibus, prodigaliter expensæ, in tertiam non venere generationem.

Verum dum thalamum cum Regina ingredi vult, per Polonos ex castro cum dedecore pellitur,

& castrum per Castellanum clausum ne Regina Austriacum sequeretur.

Qui relictis thesauris Gnieuossio de Dalewycze qui partes suas apud Reginam promouebat, in Austriam fugiens, relictos thesauros nunquam repetiit.

1386

Regnum *Poloniæ* & connubium *Heduigis* Reginæ suscepturus Magnus Dux *Lithuaniæ* *Iagyello*, cum fratribus suis & comitatu grandi, quadrigis insuper thesauros suos, & plurimam rerum variarum suppellectilem ferentibus, in *Poloniam* aduenit. Et conducenti-

Digitized by Google

1386 bus eum *Poloniæ* Legatis, primum *Lublinense* oppidum ingressus, aliquot diebus, ex composito, ut fama aduentus sui apud *Polonorum* Primates vulgaretur, illic mansit. Ex *Lublin* vero graui & tardo gradu versus *Cracouiam* tendebat. Paucis autem admodum Baronibus *Poloniæ* occursu suo illum inter quos *Spitko* de *Melstin* Palatinus *Cracouiensis* præcipuus erat & de cuius aduentu *Iagyello* Dux enixius gratulabatur, excipientibus, frequens & subitus Prælatorum & Baronum *Poloniæ* ad *Heduigim* Reginam *Cracouiam* fiebat concursus. A quibus summa cura, summoque studio precata, vt magno fidei fructu, qui principaliter a *Polonis* quærebatur, pensato, barbari Principis non fastidiret coniugium. Diu & grauiter propter superius fœdus cum *Vilhelmo* ictum reluctabatur, mittit tandem familiariorem & secretum nuncium suum *Zauisſium* de *Oleſchnicza* in Ducis *Iagyellonis* occursum, mandans, *vt eo viso, & forma sua staturaque, quam celeriter redeat, & fideliter eius formam, staturamque, & mores enarret. Caueatque ne munus aliquod a Duce Iagyellone acceptet.* Non ignarus *Iagyello* Dux, pro dinoscenda forma & proportione sui corporis, quam multorum falso relatio turpem esse confinxerat, legatum a Regina ad se missum comiter & humane excepit, & quo plenius non formam solum, sed & singula sui corporis lineamenta exploraret, ad balnea secum ducit. Qui omnibus ad satietatem visis & contemplatis, muneribus insuper quæ a *Iagyellone* ingerebantur, neglectis, a Reginam *Heduigim* reuersus, *corpus Ducis Iagyellonis gracile, venustum, & proportionatum, formam mediocrem, vultum hilarem, faciem oblongam, nulla tamen turpitudine notatam, mores graues & Principe dignos* enunciat, & Reginæ *Heduigis* anxietatem, de agresti & deformi *Iagyellonis* Ducis corpore dudum conceptam, dissoluit. Mitigato lenitoque *Heduigis* Reginæ mœrore, a pluribus *Poloniæ* Baronibus, Duci *Iagyelloni* obuiam itum est, & ampliori animorum concordia fauoreque, singulæ restractari cœptæ. Transmisit autem *Iagyello* Dux ex *Sandomiria Demetrium* de *Goray* Regni *Poloniæ* Vicethesaurarium, qui illi cum cæteris *Poloniæ* Baronibus iam occurrerat, in *Prussiam*, petens & inuitans *Conradum Czolner Prussiæ* Magistrum, quatenus personaliter *Cracouiam* adueniat, & ipsum baptismatis vnda a spurciciis barbaricis diluendum, de fonte leuet, & tam coronationis suæ quam nuptiarum intersit solennis. Ex *Sandomiria* deinde egressus, die Martis duodecima Februarii *Cracouiam*, non tam *Lithuanis* & *Ruthenis*, quam *Poloniæ* Baronum multitudine comitatus, cum ingenti gloria & pompa ingressus est; & in castrum *Cracouiense* perductus, primum Reginam *Heduigim*, in thalamo suo cum frequenti virginum & matronarum numero consistentem, adit, excipit, & inuitat. Cuius speciem & decorem, & contemplans & admirans, (neque enim pro ea tempestate in uniuerso orbe parem æstimata est in pulchritudine habuisse) altero die illi magnæ æstimationis dona, in auro, argento, gemmis vestibusque, per *Withawdum*, *Borisch* & *Swidrigalonem*, Duces, transmittit. Iam enim *Withawdus* Dux fratri *Iagyelloni* reconciliatus ex *Prussia* redierat. Ferunt & sub eodem tempore *Vilhelmum Austriæ* Ducem ex *Austria Cracouiam* sub habitu dissimulato mercatorio, non sine annuentia *Heduigis Poloniæ* Reginæ clandestine aduenisse, & per omnes temporis tractus, quo *Wladislaus* Rex *Poloniæ Iagyello Cracouiæ* morabatur, aut in *Lobzow* castello in nigra villa, aut in æde *Morustensi*, paucis consciis, latuisse. Dum quoque ædes *Morustensis* a sollicitis & industriis perquireretur scrutatoribus, in camini interiora, ad tigna ad id præparata ascendisse, & sic inuestigatores fefellisse regios. Considerans autem *Vilhelmus* præfatus, se Regnum *Poloniæ* & Reginam *Heduigim* recuperare non posse, *Ioannem* filiam olim *Caroli* de *Duracio*, & sororem *Ladislai*, Regum *Siciliæ*, accipit in vxorem: cum qua breui tempore commanens, decessit. Quæ ad Regnum *Siciliæ* reuersa, post plures viduitatis annos, *Iacobo* Comiti *Marchiæ* in Regno *Neapolitano* nupsit.

Iagyello Cracouiam aduenit cum magna pompa.

Ad quem visendum, & de eius forma se informandū Heduigis Regina mittit.

Ipse vero Magistrum Prussiæ ad nuptias & ad baptismum suum per nuncium inuitat,

Reginaque quam primū salutata,

pretiosa illi dat munera.

Solicitudine deinde & cura multiplici, tam Prælatorum quam Baronum *Poloniæ Heduigis* Regina obsecrata, rogata, & tandem saluberrimo consilio atque suasu, ostendentium, ad sponsalia cum *Vilhelmo Austriæ* Duce, in anno & tempore impuberi contracta, eam minime teneri, expugnata est, vt, vt priori fœdere irritato, nubere *Iagyelloni* Duci *Lithuaniæ*, non voluptatis aut libidinis explendæ causa, sed fidei orthodoxæ amplitudinem, & Christianorum quietem procuratura, consentiret. Eo itaque consensu apud illam obtento, die Iouis quatuordecima Februarii, alias festo *Sancti Valentini*, Dux Magnus *Lithuaniæ Iagyello* primum, deinde fratres sui *Lithuaniæ* Duces, Boiari, & Nobiles, in fide Catholica & eius articulis ad liquidum edocti, fidem Sanctam orthodoxam, gentili errore abiecto, profitentur & suscipiunt, & in Ecclesia *Cracouiensi*, per *Bodzantam* Archiepiscopum *Gnesnensem*, *Ioannem Cracouiensem* Episcopum, cum magna alacritate baptisantur. Abrogatisque barbaticis nominibus, Duci Magno *Iagelloni* Principum nomen *Poloniæ Wladislaus*, item *Withawdo Alexander*, *Corigaloni Casimirus*, *Swidrigieloni Boleslaus*, aptata impositaque sunt. Reliqui *Lithuaniæ* Duces, fratres Ducis *Iagyellonis*, cum dudum ante *Græcorum* ritu baptisma sortiti fuerint, ad iterandum, vel vt significatiori verbo vtar, ad supplendum baptisma non poterant induci. Principale autem & primarium Sacramentum *Wladislaus Iagyello* Dux adeptus, die rursus eodem alterum sortitus est, & in Ecclesia prædicta *Cracouiensi*, cum vir-

Iagyello deuicta prius Heduigi Regina

cum fratribus suis & Baronibus in Cracouiensi Ecclesia baptisatus nomen Wladislaus accipit.

Digitized by Google

1386 *Postea matrimonium cum Heduigi Regina Poloniæ contrahit, terrasque Lithuaniæ Samogithiæ & Russiæ perpetue Regno Poloniæ incorporat.*

virgine decora & insigni *Heduigi Poloniæ* Regina, moribusne incertum est an forma venustiore, per *Bodzantæ Gnesnensis* Archiepiscopi ministerium, matrimonium per verba de præsenti contraxit. Terrasque *Lithuaniæ, Samogithiæ,* & *Russiæ* in quibus naturali iure & acquisito, habebat dominium merum & mixtum, ditioni suæ parentes, Regno *Poloniæ* perpetuo inscripsit, vniuit, inuisceraiuit, adiunxit, & incorporauit; ac earum populos se baptisaturum, & ad fidem orthodoxam reducturum, iureiurando astrinxit. Et quamuis prædictus *Wladislaus Poloniæ* Rex, Procerum & Optimatum consilio & persuasione instigaretur, vt charactere Christiano biduo, antequam se regio insigniri permitteret diademate, dissensit tamen, & decus baptismatis absque regio suscipere detrectauit, collusionem veritus. Ferunt & *Heduigim* Reginam, ne suo iungeretur connubio, diutius obluctatam, & vix tandem prece optimatum ad consentiendum inductam fuisse. Probe enim nouerat, matrimonium secundum contrahendum, priori obstante, legitimum fieri non posse. Facinus quoque adulterii exhorrens, alteris nuptiis suam contaminare pudicitiam, amarius morte putabat. Neque enim a plurimorum notitia sciebat ignoratum, quod cum præfato *Vilhelmo* Duce Austriæ post contracta de præsenti sponsalia, quindecim diebus in thoro, carnali copula etiam subsecuta, manserat. Timor quoque diuinus, & vis conscientiæ mentem suam, quasi quodam exagitante, terrebant. Ex eo insuper facinore, a Proceribus *Poloniæ* pro ea tempestate in contemptum Christianæ religionis patrato, qui Catholico Principe *Wilhelmo Austriæ* Duce, a legitima vxore ignominiose excluso, fœminam renitentem, *Iagyelloni* barbaro, non abhorrendo adulterii facinus, iungi procurarunt, creditus est omnipotens vltionum Dominus flagellis *Polonos* per inordinatum regimen & Reges, *Lithuanis* quam *Polonis* propensius fauentes, plurimum afflixisse.

Wladislaus Iagyello Magnus Dux Lithuaniæ

Duobus Sacramentis *Wladislaus Iagyello,* Magnus *Lithuaniæ* Dux pro Regno *Poloniæ* consequendo, die vno initiatus, rursus die quarto Solis, videlicet decima septima Februarii, quæ in Dominicam Quinquagesimæ cadebat, ad recipiendum coronationis & vnctionis insigne, quod solis Regibus præstari solet, ex thalamo cum ingenti gloria & solennitate, ac Ducum, militariumque, & populi multitudine copiosa procedens in Ecclesiam *Cracouiensem* aduenit. Vbi sponsa sua nobilissima *Heduigi* Regina præsente spectanteque, nouo diademate ex auro & gemmis pridem fabricato, cum vetus & priscum *Ludouicus Hungariæ* & *Poloniæ* Rex, præcauens ne quisquam amplius quam proles sua in *Poloniæ* Regnum succederet, in *Hungariam* transtulisset, per *Gnesnensem* Archiepiscopum *Bodzantam*, assistentibus sibi *Ioanne Cracouiensi,* & *Dobrogostio Posnaniensi* Episcopis in *Poloniæ* Regem vnctus & coronatus est. Et ex gente *Lithuanorum* primus apud *Polonos*, & eorum fauore, sub vno & eodem tempore, tria amplissima decora, quod nemini priscorum reor contigisse, sacrum baptisma, splendidissimum matrimonium, & nobile diadema consecutus. Quæ quidem ornamenta eo feliciora magis iudicanda sunt, quod propriis & naturalibus *Poloniæ* Principibus, & Catholicis parentibus genus ducentibus, diuina permissione propter eorum excessus & demerita, reprobatis & neglectis, in barbarum & alienum Principem collata. Quæ quidem Principum & Regum naturalium mutatio, quantum accessione terrarum prodest, tantum distractione introituum regalium nocet. Temperati siquidem nobilitatis *Polonicæ* a cupidine in eam diem mores, tunc primum *Wladislao Lithuano* regnante consurgere & se erigere cœperunt, Regnumque *Poloniæ* impetrationibus immodicis lacerare, quousque in nostra tempora, minus virtutis, plus ambitionis habentia, ventum est, & Regno omnes sui sumptus, omnes introitus publici & priuati, quousque ad Sedes Pontificales, cæteraque minutiora beneficia veniretur, adempti: Sub eo itaque tempore stirps & progenies Regum *Poloniæ*, quæ a *Pyast* Mellicida ortum habuit, sceptrum & diadema amisit. Et illa cadente, *Lithuanica* natio ex *Romano* sanguine ortum trahens, successit. Vt non glorietur, nisi in Patre luminum, omnis caro, qui glorificat glorificantes se, qui illum contemnunt, erunt ignobiles.

1386 *in Regem Poloniæ coronatur.*

Cuius diuitiæ Polonorum modestiam in ambitionem mutarunt.

Altero coronationis die *Wladislaus* secundus *Poloniæ* Rex, iuxta vetustum ritum ciuitate *Cracouiensi* & eius circo, in apparatu Regio peragrata, in throno ad Prætorium ciuitatis in propatulo ad id specialiter erecto, consedit, & a Magistro ciuium, consulibus, & vniuersa *Cracouiensi* ciuitate homagium accepit. In arcem vero *Cracouiensem* reuersus, tertia die nuptiarum solennitatem diebus pluribus, sub quibus hastarum & gladiatorii ludi, & choreæ plaususque edebantur, exegit. Sub idem autem tempus *Conradus Czolner Prussiæ* Magister futuram amplitudinem & Regni *Poloniæ* & terrarum *Lithuaniæ*, ex mutuo glutinio & fœdere, vario liuoris & suspicionis æstu, ne sibi & ordini suo fatalis fieret, inuitationem per *Demetrium* de *Goray*, vt *Wladislaum Poloniæ* Regem de fonte leuaret baptismatis coronationisque suæ & nuptiarum adesset solenniis, habens ostentui *Pruthenico* & *Liuonico* exercitu congregato, agmine duplici *Lithuaniæ* terras, ex quibus nouerat & *Iagyellonem* magnum Ducem, & cæteros Duces fratres suos, principalioresque Barones & milites, versus *Cracouiam* discessisse, ingreditur. Habens in sua comitiua germanum *Iagyellonis* Magni Ducis *Andream*, ritum *Ruthenicum* professum, qui ad Cruciferos confugiens, summa rerum apud *Lithua-*

Magister Prussiæ inuitatione sui spreta ad baptismum & coronationem Wladislai Iagyello non venit. Verum collecto exercitu cum fratre Regis Andrea Lithuaniam vastat

1386 *thuanos* & *Ruthenos* potiri, Cruciferorum auxilio, æstuabat; quem temporis processu *Wladislaus Poloniæ* Rex captum, & in castro *Chęcziny* carceres & vincula pati coactum, velut pestem communem, integro triennio mulctauit. *Conradus* autem *Czolner Prussiæ* Magister *Lithuaniæ* terram vacuam & desertam reperiens, vastationem eius dispartitis agminibus, iussit latius extendi, & in crucis modum atque gyrum, eam prædis & incendiis vastauit. Castrum insuper *Lubowlia Lithuanicum* impugnatum conquirit, & illud dat Duci *Andreæ* in possessionem & tenutam. *Polocenses* quoque ab obedientia *Wladislai* Regis & fratrum suorum, desciscunt, & tam regionem suam quam arcem Duci *Andreæ* dedunt. Quibus *Wladislaus Poloniæ* Rex cognitis, *Skirgallonem* germanum & *Vitholdum* patruelem fratres, plures *Polonorum* milites eis adiungens, in *Lithuaniam*, resistentiam Cruciferis facturos, remittit. Qui dum hostes, vastatione peracta, in *Prussiam* rediisse comperissent, directo itinere ad castrum *Lubowlia* contendunt, & infra paucos dies expugnatum, præsidium inde *Andreæ* Ducis & Cruciferorum, ejiciunt, captiuant, & trucidant. *Polocensem* postea regionem, quæ a fide desciscens recesserat, aggressi, neque Cruciferis neque Duce *Andrea* ferentibus *Polocensibus* opem, *Polocenses* in gratiam, defectionis authoribus securi percussis, recipiunt. Singulos autem Primorum, *Wladislaus Poloniæ* Rex liberalibus donationibus, coronatione sua perfacta remunerans, in *Spithkonem* de *Melstin* Palatinum *Cracouiensem* profusiori donatione vsus, sandalia illi sua, gemmis, auro, margaritis, vnionibus, & lapidibus pretiosis superba, donat. Hunc enim crediderat vocationem suam in Regnum *Poloniæ* & coronationem operosius quam cæteros procurasse.

& occupat Polocenses terras. Missis autem Rex Skirgallone & Vitholdo cum Polonis militibus omnia recuperat.

Ipse vero Proceribus Polonis multa donat, Spithkoni Malstin sandalia margaritis pretiosa dedit.

Sub idem tempus Dux maior *Smolnensis Szwieczlaus* cum duobus filiis diem obiit.

Circa Quadragesimæ medium, *Wladislaus* secundus *Poloniæ* Rex *Cracouia* discedens, in oras *maioris Poloniæ* vna cum noua sponsa *Heduigi* Regina, ad rescindendas seditiones & guerras ciuiles, diuturno tempore illic radicatas Prælatis & Baronibus *maioris Poloniæ* summopere id precantibus armatos milites ex *Cracouiensibus* & *Sandomiriensibus* partibus, quo facilius seditionum authores opprimi possent, secum ducens, contendit. Dum autem apud *Gnesnam* consisteret, & a laicis suggestus, stationem seu Curationem a Capitulo *Gnesnensi* requireret, quam negante Capitulo, villas Capitulares pignoraret, atque ob id pignorati coloni cum coniugibus & liberis *Gnesnam* venientes, in fletus & lachrymas resoluti, clamores plurimos ederent, *Nicolaus Strozberg* natione *Polonus* ex *Posnania* ortus Præpositus *Gnesnensis* posito ob eam rem interdicto, ex *Gnesna* recessit. Quo malo *Heduigis* Regina commota, errore Regis correcto, singula pignora restituit, & interdictum solui procurauit. Ferturque tunc in amaritudine pectoris sui dixisse; *Etsi pecora colonis reddimus, quis illis effusas lachrymas restituet?* Pascha autem Domini apud *Posnaniam* celebrato, primum guerram quæ inter *Domarathum* de *Pierzchno* Castellanum *Posnaniensem* & *Grzimalitas* ab vna; & *Vicentinum* Palatinum *Posnaniensem* & *Swidwam* de *Schamotuli* Castellanum *Naklensem*, cæterosque *Naleczithas*, partibus ab altera, non sine pernicie communi agebatur, extinguit. Et dissidentibus pacificatis, *Gnesnensis* & *Posnaniensis* Ecclesiarum bona, quæ occupabat, iustis dominiis restituit. *Ioannem Krwawi Diabel* hæredem de *Venetiis*, Iudicem *Posnaniensem*, qui ob impias transgressiones & opera *Krwawi diabel* id est *Cruentus Sathan* appellabatur, genere & familia *Ptomyenitham*, sententiis & diffinitionibus suis iniquissimis, quibus plures numero iustos & innocentes, eorum hæreditariis possessionibus priuauerat, retractatis, & quem constabat multa execranda facinora commisisse, hæreditariis bonis mulctatum, in carcerem, quem pluribus annis perpessus est, coniicit. *Bartossium Odolanowski* hæredem de *Kozmin*, qui & ipse plurimarum seditionum & bellorum ciuilium fax & origo erat, ad præsentiam sui venire detrectantem, de Regno effugat, & proscribit) & castrum *Odolanow* in suam redigit ditionem. Breuique tempore guerrarum ciuilium stridoribus penitus euacuatis, *maioris Poloniæ* oram in pacis optatæ amœnitatem, pluribus etiam munitionibus demolitis, vindicat, omneque in ordinandis & componendis rebus, quæ guerris & seditionibus domesticis afflictæ & deformatæ erant, apud *maiorem Poloniam* consumit tempus autumni & æstatis. Insignis is annus apud *Polonos Lithuaniæ Samogithiæque* terrarum, quæ quondam hostiles & infestæ erant, accessione, & propriarum a diuturna & domestica guerra quietatione; & quod omnia superexcedit & superegreditur, Principis exteri & barbari, naturalibus & propriis abrogatis, mutatione fuit. *Ianua* relicta, *Vrbanus* Papa sextus de mense Decembri, naturali itinere *Lucam* adueniens, nouem menses illic exegit. Vbi per nuncios Regum & Principum, Prælatorumque, *Germaniæ*, *Poloniæ*, & *Hungariæ* solicite rogabatur, quatenus ad reuniendum Ecclesiam Dei intenderet, pertinaci contumacia respondebat, *se verum Papam esse, nec quicquam posse aliter sentire.*

Wladislaus Rex cum vxore sua in Poloniam maiorem vocatus per Barones gratia componendarum seditionum, tendens, & Gnesnam veniens, dum subditos Capituli, stationem dare negantes, pignorat; interdictum propter ea la- 1386 *tum opera Reginæ relaxatur.*

Guerram inter Domarathum de Pierzchno & Vincentium de Kapa & eorum sequaces componit.

Ioannem vero Krwawi Diabel iudicem Posnaniensem nequissimum carceri includit, & Barthossio Odolanowski de Kozmin proscripto castrum Odolanow recipit.

Gentem & regionem *Lithuanicam*, *Wladislaus Poloniæ* Rex, quemadmodum in fœdere cum Regno *Poloniæ* & *Heduigi* Regina icto, iureiurando se obstrinxerat, ab idolatria & superstitione gentili, ad cultum vnius veri Dei, & religionem fidei orthodoxæ, reducturus, præ cunctis mentis suæ desiderabilibus, Catholicæ fidei affectans incrementum *Bodzanta* 1387

Wladislaus Rex

Digitized by Google

1387 *zanta Gnesnensi* Archiepiscopo, & pluribus viris Ecclesiasticis, & religiosis, & exemplaribus, ex Regno *Poloniæ*, quorum doctrina, A cura, & opera, Christiana religio, apud supradictam gentem prosanis ritibus deditam, seri&florere posset,assumptis,in *Lithuaniam* ire pergit,apud quam *Christus* hactenus fuit incognitus & inuisus. Non contentus autem Ecclesiasticis viris, *Heduigim* Reginam,nouam patriam nouamq; regionem & gentem sui coniugis visuram, item *Semouitum* & *Ioannem Masouiæ*, *Conradumque Olesc̄hnicensem* Duces, *Bartossium* de *Viszemburg* Palatinum *Posnaniensem Cristinum* de *Kozygłowy Sandecensem*, *Nicolaum* de *Oszolin Vislicìensem*, *Zaklikam* de *Miedzygorze* Cancellarium, *Nicolaum* de *Moskorzow* Vice-Cancellarium Regni *Poloniæ*, *Włodkonem* de *Charbinowicze* Pincernam, *Spithkonem* de *Tarnow* Succamerarium, & *Thomkonem* Subpincernam *Cracouiensem*, pluresque alios *Poloniæ* Barones & milites, secum ducit. Cum autem in *Lithuaniam* peruentum esset, conuentum pro die Cinerum apud *Vilnam* agit. Quo cum fratres Regii, *Skirgallus Throcensis*, *Vithawdus Grodnensis*, *Wlodimirus Kiiouiensis*, *Coributh Nouogrodensis*, Duces, & militum populariumque frequens numerus, regio iussu, conuenisset, pluribus diebus a *Wladislao Poloniæ* Rege, adiuuantibus illum Catholicis Ducibus,qui conuenerant, apud milites & populares laboratum est, vt falsis diis, quo hactenus, vano gentilium errore decepti, colebant, abiectis, vnum verum Deum, eiusque Christianam religionem venerari, credere, & colere consentirent. Reluctantibus barbaris, & se suaque numina (erant autem hæc præcipua, Ignis quem credebant perpetuum, qui per sacerdotes, subiectis lignis, nocte atque interdiu adolebatur; siluæ, quas putabant sacrosanctas, & aspides serpentesque, in quibus Deos habitare & latere credebant) impium & temerarium contra maiorum instituta deserere & pessundare asserentibus; *Wladislaus* Rex ignem, qui perpetuus ab illis putabatur, in *Vilnensi* ciuitate, quæ caput & metropolis gentis erat, D seruatum, & a sacerdote eorum, qui *Zincz* appellabatur, & qui supplicantibus, ac de futuro rerum euentu Numen consulentibus, falsa edebat (quasi hæc a Numine accepisset) responsa, custoditum, & sedula lignorum adiectione nutritum, barbaris inspectantibus, extingui, & templum aramque, in quibus hostiarum fiebat immolatio, disrumpi, siluas insuper quæ sacrosanctæ putabantur, succidi, & lucos eorum confringi, aspides etiam & serpentes, quæ & qui in singulis domibus veluti penates Dii reperiebantur, interfici & necari (barbaris fletibus tantummodo & lamentis, falsorum suorum Deorum & Numinum, ruinam & cladem, ac exterminium, cum mussitare contra Regis imperium non auderent, prosequentibus disposuit. Confractis autem & exterminatis Idolis, dum Deorum suorum falsitatem, a quibus hactenus se ludificatos intellexerant, oculis peruidissent, vniuersa *Lithuanorum* gens & natio, fidem Christianam suscipere, & vetusto errori renunciare, prona & obedienti deuotione consensit. Per dies autem aliquot, de articulis fidei, quos credere oportet, & oratione dominica, atque Symbolo per Sacerdotes *Polonorum*, magis tamen per *Wladislai* Regis, qui linguam gentis nouerat, & cui facilius assentiebat, edocta, sacri baptismatis vnda renata est, largiente *Wladislao* Rege singulis ex popularium numero, post susceptum baptisma, de panno ex *Polonia* adducto, nouas vestes, tunicas, & indumenta. B Qua quidem prouida liberalitate & largitione effecit, vt rudis illa natio & pannosa, lineis in eam diem contenta, fama huiusmodi liberalitatis vulgata, pro consequendis laneis vestibus, cateruatim ad suscipiendum baptisma, ex omni regione accurreret. Et quoniam labor immensus erat, vnumquemque credentium baptisare singillatim, concurrentis ad baptisma populi *Lithuanici* vtriusque sexus multitudo mandante Rege, sequestrabatur in turmas, & cuneos, & vniuersis de qualibet turmarum, benedicta aqua sufficienter conspersis, cuilibet etiam turmæ & vniuersis,qui in ea constierant, nomen Christianum & vsitatum, C abrogatis barbaricis, videlicet primæ turmæ *Petrus*, secundæ *Paulus*, tertiæ *Ioannes*, quartæ *Iacobus*, quintæ *Stanislaus* &c. Fœminis vero, quæ & ipse proprias faciebant turmas, competentia nomina videlicet *Catharina*, *Margaretha*, *Dorothea*, &c. iuxta numerum & quantitatem turmarum, imponebantur. Militaribus tamen, & natu maioribus, specialis impendebatur baptismus, qui & ipsi cum consortibus, paruulis, & cognatis, sacrum Baptisma suscepturi, & Christianæ fidei articulos cognituri, *Vilnam* certatim ruebant. De quibus omnibus Christianissimus Rex a Summo Pontifice *Vrbano* sexto commendatus est, per huiusmodi scripta. 1387

rum Heduigi Regina in Lithuaniam vadit,

& idolis effractis

omnes gentes baptizat,

donans illis pannum ex Polonia adductum.

Breue Apostolicum.

Vrbanus Episcopus, Seruus Seruorum Dei Charissimo in Christo filio, Wladislao Regi Poloniæ illustri, Salutem & Apostolicam benedictionem. Gaudemus in Domino, fili charissime, & de tanto lucrifacto filio, paternus animus iucundatur: gaudemus, inquam, fili, & lætamur, quod illuminator omnium gentium, candor lucis æternæ, suæ lumen gratiæ, tuo & tuorum cordibus, per donum chrismatis, clementer infudit. Ex hoc enim altissimo vitulos persoluimus labiorum, quod sponsam suam sacrosanctam Romanam Ecclesiam matrem tuam, quæ te in aqua regenerauit & spiritu, noua semper prole multiplicat, & propagatione fidei Orthodoxæ fœcundat, de tenebris ad lucem reducens filios, & euocans de Ægypto, vt DEUM

Cui Vrbanus Papa eo nomine gratias agit.

Deorum

Digitized by Google

1387 *Deorum in Syon contemplentur. Sane fili charissime, nuper venerabili fratre Nostro Dobrogostio Episcopo Posnaniensi nobis referente, didicimus, quod post susceptum per te regenerationis lauacrum, consolator omnium, personam tuam gratiæ suæ dono perfudit, sicque grandem animum præbuit, ad sua beneplacita prosequenda, quia tanquam Princeps Christianissimus, eximiæ deuotionis, & illustrium virtutum titulis insignitus, apud Deum & Sedem Apostolicam gerens reuerentiam filialem, Ecclesias & Personas Ecclesiasticas Regio fauore prosequeris, & iacentes in tenebris, ad lumen veritatis, & viam cognitionis Diuini nominis, ardenti sollicitudine reuocas & reducis, fana dæmoniorum, in quibus infelicium animæ illudebantur subuertens, & erigens ibidem & construens templa Domini, ad honorem prædictæ sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ matris nostræ, in cuius charitatis visceribus præcipuum locum obtinens inter Principes orbis terræ. Euge igitur, vt seruus fidelis, fili charissime, qui pro præmissis pignus nobile, terreni videlicet culmen solii, & procul dubio Regni coelestis, acquisisti. Et merito oportet te etiam fili gaudere, quod qui cum multis perieras, quasi thesaurus absconditus es inuentus. Iucundari etiam debent tua præcordia, quod de tuis studiis talia prædicantur, & quod tam charus, & tam acceptus in sinu Matris Ecclesiæ, cum famosi nominis vbertate recumbis. Eapropter, fili charissime, præmissa cum incrementis virtutum continua, id quod accepisti a Domino, in fidei firmitate conseruans, ac Ecclesias & personas Ecclesiasticas, vt cœpisti, semper habeas in honore. Fratres ad fidem reuoca, & in tua operationis ministerio, Marthæ sollicitudinem assumas, & in altitudinem Mariæ contemplationis consurgas, ita vt thesauros perennis vitæ thesaurises in superis, & post cursum huius vitæ labilis, optimam partem elegisse læteris, & cum electis DEI, quietis beatitudinem merearis. Cæterum, fili charissime, quod Serenitati tuæ alias non scripsimus, hoc non prouenit ex Patris sed potius ex Nunciorum solemnium negligentia per te non missorum, & ex aliis rationabilibus causis. Sed nuper præfato veniente Episcopo, ipsum contemplatione mittentis, & grate audiuimus, & expediuimus gratiose. Datum Perusii XV. Calendas Maii. Pontificatus nostri anno decimo.*

Wladislaus, Rex Vilnæ fundat Cathedralem Ecclesiam,

Satagens autem deuotissimus Rex *Wladislaus*, vt fides in Lithuania per eum plantata, robur & incrementa susciperet, in *Vilnensi* ciuitate Ecclesiam Cathedralem in Sanctissimæ *Trinitatis* honorem, & sub titulo Sancti *Stanislai* Pontificis & Martyris gloriosi & magnifici, fundat & erigit, quatenus *Polonici* & *Lithuanici* populi, quos in vnione tam fidei & religionis, quam ditionis & imperii, vnionem & gratiam coniunxerat, vno etiam Præside & Patrono gloriarentur, & assidua memoria nusquam obliteranda, recolerent ex *Polonis*, & per eorum curam, subducta errorum caligine, fidei lumen sibi & posteris proluxisse. 1387 Principalem autem aram in loco, vbi ignis, qui falso perpetuus creditus est, accendebatur, constituit, vt error gentilitatis fieret cunctis patentior. Constituit insuper quatuor in prædicta *Vilnensi* Ecclesia a se fundata, & per *Bodzantham* Archiepiscopum *Gnesnensem* consecrata, Dignitarios & Prælatos, & octo Præbendarios Canonicosque, & sufficientem dotem, villas, prædia, introitus, lacus, & notabiles possessiones largiendo, qua Episcopus, Prælati & Canonici sustentari, & congruum statum ducere possent, largitur, donat, inscribit, & assignat, virumque spectatæ & raræ religionis, *Andream Vasilo*, *Polonum* natione, nobilem genere, de Domo *Accipitrum* seu *Iastrzebczonum*, professione fratrem Ordinis Minorum olim *Elisabeth* Reginæ *Hungariæ* confessarium, & verbi DEI Prædicatorem insignem, Episcopum *Cerethensem* in Episcopum ordinari & præfici *Vilnæ* procurat. Cui vt Pontificalem statum inter Neophitos & rudes populos honestius possit ducere Ecclesiam Parochialem in *Klodawa Gnesnensis* diœcesis, quæ notabiles prouentus habebat, adiungit. Fundat insuper septem Ecclesias Parochiales, in locis opportunis & necessariis, videlicet, in *Volkomaria*, *Miszocholi*, *Nyemeza*, *Miednyki*, *Kreua*, *Obolcze*, & *Hayna*. Item Præbendam Sancti *Martini* in castro *Vilnensi* altiori. Et tam Ecclesiis Parochialibus prædictis, quam Præbendæ *S. Martini*, bona dotalia inscribit & assignat, & in huiusmodi Ecclesiis Præsbyteros *Polonos*, zelum Dei habentes, & sacra celebraturos, & populum *Lithuanicum* in fide Christi, articulisque, & ceremoniis eius instructuros, reliquit. Sed & *Heduigis* Regina, fœmina deuotissima ac religiosa, primum Cathedralem *Vilnensem*, deinde Parochiales Ecclesias *Lithuanicas* calicibus, libris, monstrantiis, crucibus, imaginibus, casulis, cæterisque ornamentis & clenodiis, vestibusque dotalibus impleuit. Et quanti esset feruoris in DEVM, & in ampliandiuem suæ religionis, in ætate lasciua monstrauit.

cuius primus Episcopus Andreas Polonus, Accipitrum familia ordinatur.

Septem insuper Ecclesias Parochiales erigit,

quibus multa largitur Heduigis Regina

Lucana ciuitate relicta, *Vrbanus* sextus de mense Septembri *Perusium* aduenit. Vbi anno integro demoratus, postquam temporale illius dominium conquirere non poterat, circa medium Augusti ex *Perusio* discedens, in *Narniam* venit. In quo itinere, mula, cui insidebat, corruente, vehementer læsus, *Perusiam* redire fastidiens, *Tiburtum* vehiculo, & exinde *Pherenum*, intentione *Siciliam* reintrandi, ferebatur. Verum deficientibus ei pecuniis, propositum mutare coactus, *Romam* prima Octobris venit. Vbi ex tunc per totum illum annum degens, & in reuolutione eiusdem anni per viginti octo dies grauiter languens, diem obiit; multis astruere volentibus, quod sumpto

Urbanus VI. Papa moritur Romæ.

Digitized by Google

sumpto veneno perierit. Et quanquam pro guerris & frequentibus itineribus grandes sumptus fecerit, nunquam tamen prouisos Ecclesiarum grauauit. Quinimo Simoniam magnopere exhorrens, & beneficia liberaliter conferens, antiquis iuribus Cameræ Apostolicæ, quantumcumque modicis, contentabatur. Hic annum Iubilæum abbreuiaturus, de triginta tribus annis, in annos triginta tres ordinauit. Satagens, vt anno domini millesimo tricentesimo octuagesimo nono, annus Iubilæus *Romæ*, sicut euenit, inciperet & duraret. Quem tamen, morte præuentus, non vidit. Sedit annos vndecim.

Lithuani ortum, Quamuis autem parum constet, cum id nemo Scriptorum reliquerit, qualiter, quomodo, & quando gens *Lithuanica* & *Samogithica* in has, quas modo incolit, Septemtrionales regiones venerit, aut a qua stirpe gentem & genus ducat; verisimilis tamen præsumptio, & idiomatis ac linguæ earum sonus & proportio, ex variis circumstantiis & rerum qualificationibus sumpta, ostendit, *Lithuanos* & *Samogithas Latini* generis esse, etsi non a *Romanis*, saltem ab aliqua gente *Latini* nominis descendisse, & sub tempore bellorum ciuilium, quæ primum inter *Marium* & *Syllam*, deinde inter *Iulium* Cæsarem & magnum *Pompeium*, eorumque successores efferbuerant, sedibus veteribus, & solo patrio, credentes omnem *Italiæ* oram clade ciuili perituram, derelictis, in regiones vastas & solitudines, solis feris peruias, quæ assiduis fere vruntur frigoribus, quæque a scriptoribus titulantur indagines, ad plagam septemtrionalem cum coniugibus, pecore, & familiis venisse, & regioni ex patrio & vetusto nomine *Lithalia*, genti vero *Lithali*, quæ hodie *Lithuania* ex *Ruthenorum* & *Polonorum* immutatione appellatur, vnam tantummodo literam L, quam etiam nunc *Italici* homines suæ adiiciunt vulgati locutioni, præponendo, indidisse. *nomen,* Eadem quoque sacra, eosdem Deos, eosdem sacrorum ritus, easdem cæremonias, quæ & qui *Romanis* gentilibus erant, ante susceptam fidem, coluisse, *& mores ab Italis habent;* videlicet sacrum ignem, qui & credulitate ab illis perpetuus habitus est, & in illo *Iouem* tonantem, per Virgines Vestales *Romæ* custoditum, cuius neglectam extinctionem capite expiabant. Item siluas quas vocabant sacrosanctas, & quas ferro contingere profanum atque mortiferum erat; omnes siquidem illas ferro contingentes & violantes, Satanæ dolositas & versutia, in manu, oculo, pede, aut ailquo membrorum, ut cultores suos in fide sacrilega contineret, DEO permittente, offendebat, & non nisi arietum & vitulorum holocaustis placatus, simulatam reddebat sanitatem. In siluisque huiusmodi, DEVM siluarum, cæterosque Deos, iuxta illud Poëticum *Habitarunt dii quoque syluas*: consistere putans. In aspidibus vero & serpentibus, Deum *Æsculapium* in forma anguis, pro peste epidimiæ grauiter grassante, sedanda, *Romam* & *Græcia* & *Epidauro* naui aduectum. Tali-

A busque & simulibus sacris, etsi non ad liquidum *Romanos* & *Italos* exprimebant, pro magna tamen parte imitabantur. Erat insuper *Lithuanis* ex patrio ritu consuetudinarium & cærimoniale, dum illos gentilitatis detineret caligo, ad siluas, quas sanctas putauerant, collectis frugibus, sub principio mensis Octobris, cum coniugibus, pignoribus, & familiis venire, & Diis patriis, boues, vitulos, arietes, & cætera animalia, per triduum in holocausta & victimas, offerre. Et oblatis, sacrificatisque, sub eodem triduo, vacando comessationibus, ludis, & choreis epulari, con-

B uiuari, & vesci libaminibus. Id inter omnia præcipuum & solenne sacrificium, quod nemini negligere licebat, habebatur. Ex hostilibus quoque terris, triumphum aut prædas referentes, reuersi, congerie de lignis & pyra extructa, ad cuius extructionem vnusquisque lignum iaciebat, præstantiorem & insigniorem ex captiuis iniicere, & conflagrare, existimantes Deos suos huiusmodi incenso prophano, quam maxime & gratificari, & placari. Idne a maioribus suis acceperint, an, vt solet, delusa gentilitas in errore passim grassari, hunc ritum per se quæsierit, incertum habemus. Mortuos insuper suos, quod non *Italis* & *Latinis* tantummodo, sed & cæteris na-

C tionibus legimus fuisse solenne, comburebant. *Lithuani* tamen, cum siluarum & nemorum abundarent multitudine, habebant speciales siluas, in quibus singulæ villæ, & quælibet domus atque familia, speciales focos obtinentes, decedentium cadauera solebant conflagrare. Adiungebantur autem cremando corpori quæque potiora, equus, bos, vacca, sella, arma, vestes, cingulus, torques, annulus, & simul vna cum cadauere, non habito respectu quod aurea vel argentea forent, cremabantur. In hunc quoque morem *Olgyerdus* filius *Gedimini*, Magnus Dux *Lithuaniæ*, & *Wladislai Poloniæ* Regis genitor, in gentilitatis errore fatis absumptus silua *Kokiweytus*, prope ca-

D strum & villam *Mischoli*, cum equo optimo, iopula margaritis & gemmis intexta, veste ostro & auro superba, baltheo argenteo deaurato amictus, exustus est. *& situs naturaque Lithuaniæ describitur.* Tam *Lithuanica* autem quam *Samogithica* gentes, gelidissimum septemtrionis axem magna ex parte spectant, adeoque imbre & frigore rigescunt, vt plerosque vis algoris extinguat, multos nasis, quod illic maior videtur inesse humor, in quem agat, mutilet. Duobus tantummodo mensibus in vtraque regione sentitur magis quam habetur æstas, reliqua anni tempora frigore rigent. Coguntur proinde male matura frumenta igne torrere, & artificioso calore illis maturitatem conferre. Terræ autem quam inhabitant, & cæli, sub quo aluntur, proprietas, gentis quoque *Ruthenicæ* conuictus & commixtio, ve-

1387

veterem illorum & priscam commutauit in plerisque, non tamen in totum sustulit, indolem. Qui a peregrinis voluptatibus excepti, contagione & alimento degenerant, populationibus incursionibusque, quam dimicatione, meliores. *Lithuanica* regio in annis superioribus, adeo contempta, obscura, & vilis fuerat, vt *Kiiouienses* Principes ab ea & eius incolis, ob egestatem, & soli natiui sterilitatem, sola perisomata & subera, in signum tantummodo subiectionis, exigerent. *Vithenen* Dux *Lithuanorum*, rebellionem primus contra *Ruthenos* inducens, & se ipsum Ducem inter populares constituens, astu Principes *Russiæ* aggressus conflixit. Sensim quoque adeo creuit viribus, vt iugo Principibus *Russiæ* iniecto, etiam in tributa eos redigeret sibi pendenda, quæ per plures ætates *Ruthenis* ipse penderat. Magnam partem seruitorum *Lithuani* retinent. Ex quorum concubitu, cæteri in eandem sortem generati, nonnulli quoniam vel tributa, vel iudiciorum pœnas, quæ apud illos excessiuæ sunt, dependere nequeunt, ex liberis in seruitutem redacti aut venundati, numerum seruitorum in dies multiplicant: ministeriisque & sudore seruorum & suppellectilem congerunt & opes, arcana sua & Principum, veteri disciplina edocti, mira celant fide.

Lithuani, *Samogithæ*, & *Iaczwingi*, licet appellationem diuersam sortiti, & in familias plures diuisi, vnum tamen fuere corpus a *Romanis* & *Italis* ducentes genus, & natio longo & diuturno tempore ignobilis & obscura, tum primum erupit. Hi *Romanorum* & *Italorum* feruentibus bellis ciuilibus, inter *Iulium Cæsarem* & *Pompeium* exules fuere. Qui sub tempore huiusmodi bellorum, partes *Pompeianas* secuti, victo primum in campis *Pharsalicis*, deinde apud *Alexandriam* in *Ægypto* occiso *Pompeio*, quoniam & proximi nonnulli ex eis erat cognatione *Pompeio* & partes *Pompeii* propensius quam cæteri *Romani* adiuuabant, victorem *Iulium Cæsarem* perosi & veriti, ne in eos veluti sibi hostiliores, & magis inuisos ac superstitiosos, crudelius sæuiret; *Roma* cum omni substantia & seruitiis, anno conditæ Vrbis septingentesimo quartodecimo, relicta, septemtrionales regiones, apud quas tute & impune latere possent, concesserunt. Hoc etiam ipsorum appellatione & vocabulo manifestatur. Omnes enim illæ gentes *Lithalos* se vocabant, & ex veteri consuetudine *Italici* sermonis, qua & hactenus in suo vulgari, *Itali* vt communiter vtuntur, L, addendo in præpositione pluribus verbis. Eisdem sacris, diisque, & cerimoniis, quibus & *Romani* in errore gentili vsi; *Vulcanum* in igne, *Iouem* in fulmine, *Dianam* in syluis, *Æsculapium* in viperis & serpentibus colunt; in ciuitatibus principalioribus tenendo ignem, quem vocabant & putabant æternum, a Sacerdote custoditum, qui etiam a Dæmone instructus, sacrificantibus & petentibus, ambigua dabat responsa. *Iouem* autem in fulmine venerando, vulgari suo illum *Perkunum*, quasi percussorem appellabant. Siluas etiam plerasque non secus quam sacrosanctas colebant, quas & intrare, & per detruncationem aut arboris aut frondis violare, capitale fuit, Detruncator enim frondium, aut siluæ ingressor, aut iugulabatur a Dæmone, aut in aliqua mutilabatur corporis parte. Viperas insuper & serpentes, fere singulorum hominum continebant domus, quibus & nutrimenta præbebant in lacte, & gallos illis velut hostias placationis immolabant. *Lithuani* enim, qui se primum *Lithalos*, processu vero temporis V. addita, & L mutata in N, ab aliis gentibus *Lithuani* appellati sunt, domesticis bellis & seditionibus *Roma* & *Italia* pulsi, solitudines vastas inter *Poloniam*, *Russiam*, *Liuoniam*, & *Prussiam* sitas, furtim occupauere, quas ex magnitudine frigoris, pro maiori anni parte hibernale gelu premebat. Ibi primum oppidum *Vilno*, quod & in hanc diem caput genti est, ex nomine *Villii* Ducis, quo authore & *Italiam* deseruerant, & regiones illas ingressi fuerant, condidere. Fluminibus quoque circa illud fluentibus, *Villia* & *Vilna*, ex eiusdem Ducis nomine, indidere nomina. Deinde non intercedentibus finitimis, primum pro libito suo iure vsi viuentes, dum germinando excreuissent, terram inferiorem versus *Prussiam*, quam ex proprietate sermonis sui *Samogithiam*, quod sonat terra inferior, ad extremum terram *Poloniæ* contiguam, quam *Iaraczones* vocauerunt, populati sunt. Principes *Russiæ* & *Kitouienses*, profectibus eorum permoti, ipsos, quoniam siluas eorum ditionis occupassent, vile tamen & modestum, in signum tantummodo ditionis & dominii, illos coëgerunt. Pendebantque pro tributo annis multis ex quercinis frondibus perisomata, cum crassius ab his, ob terræ sterilitatem, exigi non posset. Sermo his latinus modica varietate distinctus. Qui etiam ex commercio gentium vicinarum, ad proprietatem vocabulorum *Sclauonicorum* defluxit, vestis & abscissio capillorum ac barbæ, breuis olim moris fuit. Exercitus partem maiorem ex seruis his conficiunt, quibus omnia ædificia & officia domestica explent, illaque pro dote generibus tribuunt. In quo nimiam austeritatem & parsimoniam plusquam barbaricam exercent. Nusquam vel raro manumittere soliti, ac per hoc omnibus seruis nascentibus, crescit in dies eorum numerus. Frequenter insuper & liberi, debitis aut ære alieno nexi, aut iudiciis damnati, dum solutionem facere nequeunt, in seruorum conditionem retruduntur. Quod & plerisque per violentiam, calumniam, aut iniuriam solet prouenire, in nostræ præsertim ætatis tempestate; in qua Princeps *Lithuaniæ* principalis (quem illæ gentes more maiorum magnum vocare solent, qua etiam appellatio-

ne.

Lithuani oppido Vilno condito, illi, & fluminibus circa illud currentibus, Villia & Vilna, ex nomine Ducis sui Villi, nomen imposuerunt,

& ob egestatem Ducibus Russiæ in signum subiectionis nomine tributi perisomata pendebant.

Digitized by Google

1387 ne *Pompeius* vocitabatur) nullam pro oppressis & grauatis opponebat defensionem. Locupletissimus vt quisque est, ita plures in bellum Principi suo armatos præbet. Cibus genti parcus, castigatus, pascedis & ollis ex farina formatis coctus, igne magis quam aqua torritus. Inter Septemtrionales populos obscurissimi, *Ruthenorum* seruituti & tributis vilibus obnoxii, vt cuiuis mirum videatur, ad tantam eos felicitatem, siue per finitimorum ignauiam & desidiam prouectos, vt imperent nunc *Ruthenis*, sub quorum imperio annis prope mille, veluti seruile vulgus fuere. Funera illis gentilitatis tempore non alia fuere quam *Italis*: omnia enim cadauera cremabant igne, quibus equum, vestem, vas, quæ viuenti sciebant chariora, adiungebant, nunc illa terra obruunt. Ingenia genti tumida, seditiosa, fraudulenta, procacia, mendosa, & parca. Natura taciti, arcana sua & suorum Principum silentio tegunt. In liberos lasciui, in Rempublicam suam incensi & studiosi, in libidinem, ebrietatem, & assentationem procliui, Sortilegiorum & diuinationum studiosi, & rari sectatores. Parsimoniæ dediti, & in cibum parci, nisi quoties cœnarum apparatus & conuiuia instruunt pro hospitibus & aduenis. In cærimoniis & ritibus ad curam rerum diuinarum pertinentibus, Proceribus & Satrapis gentis præcipua cura, vulgo tenuis est. Fœminæ eorum gubernatione & incremento rerum domesticarum, & in procuratione ciborum & victualium, ac omnifariorum staminum, quæ ex lino texuntur, magno studio & cura callent, & in ebrietatem ipsæ pronæ. Has *Vithawdus* alias *Alexander*, duabus rebus obedienter parentes habuit, sine quibus irritus est & precarius, vmbræque similis omnis Principatus: Timore quidem, quod esset ad pœnam pronus, atrox, & rigidus; diligentia quoque, quod in expeditionibus, & in expediendis singulorum necessitatibus erat celer, munificus, & magnanimus.

Wladislaus Rex Heduigim Reginam in Poloniam remittit, & ipse in reducendis ad Christianitatem Ruthenis & Lithuanis, omnem curam impendit.

Tanta autem diligentia, & tam feruenti atque solicita deuotione *Wladislaus Poloniæ* Rex, in plantanda fundandaque in *Lithuanis* fide & religione orthodoxa tenebatur, vt *Hedwigi* Regina ad *Poloniam* remissa, anno integro in *Lithuania* versaretur, regiones, oppida, villas, & quæque rura per se adiens, & nondum baptisatos, ad cultum veri Dei perliciens pertrahensque, & sacra vnda per se ipsum, & Duces, Baronesque, & Sacerdotes *Poloniæ* baptisans, sanctis monitis, & salutaribus dogmatibus instituens, ac in pluribus locis Ecclesias, Oratoria, & loca sacra ædificans, erigens, dotans, atque fundans, vt non immerito *Lithuaniæ* gentis conuersor, & Apostolus possit censeri. Edidit & tunc religiosus Rex in fidei feruorem, publicas constitutiones atque edicta, easque authenticis literis sanciuit, vt *Ruthenorum*, schismaticorum, & *Romanæ* Ecclesiæ fidem non auscultantium *Lithuani* fideles & Catholici vitent & detestentur connubia. Quæ si contraxerint, mandauit vxorem *Ruthenam*, fidem fidelis mariti, & *Ruthenum* maritum fidem fidelis vxoris sequi, & profiteri, ritu *Græco* penitus omisso, oportere, & ad id illos corporali mulcta impelli. Bona insuper Ecclesiarum habita & habenda, ab omnibus tributis, datiis, collectis, seruitiis, expeditionibus, stationibus, contributionibus, & quibuscumque grauaminibus ordinariis & extraordinariis, libera perpetuo esse decreuit. 1387

Sigismundus Marchio Brandeburgensis in Regem Hungariæ coronatur.

Ramis Palmarum Dominico die *Sigismundus Brandeburgensis* Marchio, ex Reginæ *Elisabeth Hungariæ*, *Ludouici* relictæ, & omnium tam Ecclesiasticorum quam secularium *Hungariæ* Primorum, approbatione, consensu, & decreto, apud *Albam Regalem* in Regem *Hungariæ*, per Archiepiscopum *Strigoniensem Dionisium*, inungitur & coronatur.

Elisabeth Regina cum Maria filia, vxore Sigismundi captiuatur. Quas cum Sigismundus liberare intendit suspenditur Elisabeth & vxor Sigismundo redditur.

Post paucos vero dies, Regina *Elisabeth*, & *Maria* filia sua, a Baronibus *Hungariæ* comprehensæ, & vsque ad *Slauoniam Hungariæ* deductæ, & in quodam castro firmissimo, velut captiuæ habitæ sunt: donec *Sigismundus* Rex liberaturus illas, castrum potenter obsedit. Sub qua obsidione *Elisabeth* Regina ab obsessis iugulata, & extra fenestras dicti castri suspensa est. In vltionem autem socrus suæ, *Sigismundus* Rex, triginta notabiles *Hungaros*, mortis suæ conscios, vna die publico damnauit gladio, cæteros banniuit & proscripsit.

Vltima Decembris, *Ioanna Bohemiæ* Regina, consors *Venceslai Romanorum* & *Bohemiæ* Regis, & filia *Alberti Bauariæ* & *Hollandiæ* Ducis, moritur, & in Ecclesia maiori *Pragensi* sepelitur.

1388

Wladislaus Rex sorores suas Alexandram & Annam Masouiæ Ducibus in vxores dat.

Celebrato apud nouam Ecclesiam *Vilnensem* Cathedralem Natiuitatis Christi die, *Wladislaus Poloniæ* Rex, Ducibus & Baronibus tam *Polonis* quam *Lithuanis* comitatus, primum in *Witewsko*, deinde in *Poloczko* regionis *Russiæ* diuertit, pluribusque diebus illic immoratus, seditiosos motus, qui consurgere nunciabantur, oppressit extinxitque. Sed & seditionis capita, carcere, & bonorum confiscatione mulctauit. Ad *Lithuaniæ* deinde oras reuersus, composito & ordinato earum statu, constitutoque fratre germano *Skirgallone* pro principali Duce, vt summæ rerum in *Lithuania* præesset, cui singulos alios Duces parere iussit, data insuper sorore germana *Alexandra* nomine Duci *Semouito Masouiæ*, *Anna* vero sorore Ducis *Withawdi* germana, *Ianussio* alteri *Masouiæ* Duci in consortes, nuptiisque vtrorumque apud *Vilnam* celebratis, in *Poloniæ* Regnum diuertit. Et ad *Luczkam* itinere huiusmodi declinans, castrum *Luczko*, & omnem regionem ad illam pertinentem, *Craeslao* de *Kurozwaki* Castellano

1388 *Sandomiriensi*, quatenus illud suo & Regni *Poloniæ* nomine gubernaret, contulit in tenutam. Sororis autem suæ *Alexandræ* maritum *Semouithum* Ducem *Masouiæ*, quem nouerat ad succedendum in Regem & Regnum *Poloniæ*, ius naturale & per electionem quæsitum habuisse, volens efficere super adempto Regno placatum, *Radomiensem* terram pro dote, perpetua donatione largiturum se illi astringit. Verum cum donationem huiusmodi Barones & milites *Poloniæ* intelligeret nullatenus toleraturos, terram *Belzensem* vberrima gleba fœcundam, aquis, stagnis, & pascuis irriguam, & omnibus conditionibus *Radomiense* superiorem, non sine Regni *Poloniæ*, cuius erat terra proprietaria, multo sanguine quæsita, grauamine & præiudicio, perpetua donatione dotis nomine largitur, confert, & inscribit, iniuriam adempti *Poloniæ* Regni, huiusmodi donatione compensans.

Semouitho terram Belzensem donat in perpetuum.

Ad Regnum posthæc *Poloniæ* reuersus, denunciante sibi *Gnieuossio* de *Dalewicze* Succamerario *Cracouiensi*, *Vilhelmum Austriæ* Ducem secrete *Cracouiam* introisse, & sub diebus aliquot, quibus illic immoratus est clandestinos tractatus cum Regina *Heduigi* habuisse, in Reginam *Heduigim* falsis quæstionibus accusatam, iras zelotypiæ vertit, quæ tandem prudenti & sollicita Baronum interpositione, simultates huiusmodi inter coniuges excecrantium, fuerunt extinctæ.

Postea in Poloniam reuersus iram contra Heduigim Reginā ex delatione Gnieuossii de Dalewicze concipit.

Mortuo, vt præmisimus, *Vrbano* sexto, & in Ecclesia Sancti *Petri* sepulto, Cardinales conclaue ingressi, *Petrum* de *Thomacellis* Cardinalem concorditer in Papam elegerunt, qui *Bonifacius IX.* appellatus est, & in festo Beati *Martini* coronatus. Vir proceræ staturæ, ac decorus facie, natione *Neapolitanus*, quadragesimum quintum ætatis tunc agens annum, scribendi & cantandi inscius, ignarus insuper Pontificalis officii grauitatem; in auaritiam & Simoniam procliuis. Et licet Simoniam per annos septem publice exercere, bonorum Cardinalium reprehensionem veritus, ausus non fuerit; bonis tamen Cardinalibus obeuntibus, publice eam practicare cœpit, exigens a vacantibus Ecclesiis & monasteriis anni primi integros fructus, & beneficia vacantia plurimis personis vendens. Hic paullo postquam assumptus fuit in Papam, *Ladislaum* filium *Caroli* de *Duracio*, in decimo septimo anno constitutum, in *Siciliæ* Regem coronari fecit. Patrem vero suum *Carolum* in *Pannoniis* occisum, necdum tunc sepultum, absoluit. *Roberti* Ducis *Bauariæ* Comitis Palatini *Rheni* ad Regnum *Romanorum* electionem, per Archiepiscopos *Maguntinensem*, *Coloniensem* & *Treuerensem*, in præiudicium *Venceslai Romanorum* & *Bohemiæ* Regis, factam, approbauit; promittens publice Apostolicos se illi fauores contra *Venceslaum* impensurum.

Bonifacius IX. in Papam eligitur,

qui auaritiæ dans operam simoniam exercet.

1389 Ordo & Status terrarum *Russiæ* & *Samogithiæ* atque *Lithuaniæ*, in quibus illas *Wladislaus Poloniæ* Rex, in *Poloniæ* Regnum reuersurus, prouida industria reliquerat, eo abeunte, mox 1389
A collidi & labefactari cœpit, cum ex pluralitate Principum, tum ex *Skirgallonis* germani *Wladislai* Regis ab vna *Trocensis*, & *Withawdi* patruelis sui, fratrum, *Grodnensis* Ducum, veteri & recenti æmulatione, quæ sensim serpens adeo inualuerat, vt alter alterum grauissimo odio, iuxta ac si infestum ac capitalem hostem, prosequeretur. Erat enim *Skirgallo Trocensis* Dux, audax & ferox natura, arte, manu & lingua ad omnia promptus, expauescendus omnibus, nisi illum assidua ebrietas ad vilitatem & sui contemptum redegisset: Plerosque mortalium, & eos præcipue, qui secum una vel vt
B amici, vel vt familiares obuersabantur, in temulentia ferro violans. Quorum vulnera a se inflicta, discussa ebrietate, arte medicinæ chirulicæ, qua naturaliter præditus erat, curabat. Hunc *Withawdus Grodnensis* Dux, magis modesti, magisque vegeti & semper sobrii vir ingenii, & propter *Ruthenorum* assistentiam, qui illi propter ritus sui identitatem magnopere afficiebantur, & propter *Wladislai Poloniæ* Regis germanitatem, pertimescens, & ex plerisq; auisamentis præsumens, illum, in suam omniumque suorum necem, ferro, veneno, & qualibet occasione interendam, vehementer grassari, vitæ suæ ac suorum consulturus, cum *Anna*, coniuge sua, & omnibus Boiaris militibus, ac familiis suæ ditionis, *Grodno* & *Brzesczie* ca-
C stris, quæ suo parebant imperio, forti militum præsidio locatis, ex *Lithuania* effugit.

Vitholdus timens fratris Skyrgiellonis potentiam,

Et primum ad *Ianussium Masouiæ* Ducem maritum sororis suæ *Annæ alias Danuthæ*, quem affinitatis parum memorem, & in fouendo se plus quam ratus erat, tenaciorem, offendens, ad *Semouitum* alterum *Masouiæ* Ducem peruenit. A quibus dum contra suam & suorum spem, parum benigne & humane susceptum se & tractatum prospiceret; Dux siquidem *Masouiæ Ianussius* in quo plus reponebatur, velut in propinquo affine, spei, ius hospitii in exule & amico minus comiter, minusque fauorose, quam sorti vtriusque conueniebat, exercens, etiam auream
D pateram illi (quod genus iniuriæ nullo vnquam tempore poterat in suo pectore obliterari) fertur ademisse, ad *Conradum Czolner Prussiæ* Magistrum, & Cruciferos, tunc *Wladislao Poloniæ* Regi & *Lithuanis* infestos, *Masouia* & affinibus Ducibus derelictis, quemadmodum in superioribus scripsimus, diuertit. A quibus benigne susceptus est & habitus, iureque hospitii annis aliquot, sub quibus & *Teutonicum* idioma, & disciplinam morum ac rei familiaris condidicit, propensius, quam sperauerat, fotus & cultus, non tam pro officio, quam rerum suarum, quas eius auspiciis, eiusque ductu, contra *Lithuanos* prosperari crediderant, vtilitate. Cuius fuga ex *Lithuania* secuta, pestifero schismate *Lithuania* & *Samogithia* bifarie, in *Wladislai* Regis & *Withawdi*

ad Duces Masouiæ Semouithum & Ianussium fugit.

A quibus male acceptus

ad Magistrū Prussiæ iuit:

ibique multis annis bene tractatu

di

Digitized by Google

1389 *di* partes diuisa, & externo ac domestico bello, cladibusque frequentibus laborare & affligi cœpit. Castro autem principali *Vilnensi* quod A quandoque a *Lithuanis* & *Ruthenis* suæ partis, ambiguæ fidei hominibus, *Withawdo* Duci & Cruciferis prodi *Wladislaus* Rex *Poloniæ* verebatur, prouisurus, *Nicolaum* de *Moskorzow* Regni *Poloniæ* Vice Cancellarium, militem cum bombardis, balistis, & apparamentis bellicis in *Lithuaniam* transmittit, eique castrum *Vilnense Skirgallone* Duce destituto, & nonnullis *Lithuanis* & *Ruthenis*, qui in scelus tradimenti putabantur procliui, eiectis, dat in gubernationem & tenutam. Sub ea autem fuga & exiliatione *Withawdus Lithuaniæ* Dux apud B Cruciferos degens, fœderis perpetui atque colligationis, cum Magistro & Ordine Crucifericо pactum iniit, iureque iurando & inscriptionibus firmauit, & baptismum Christianæ religionis, quo solidius fœdus fieret, cum nonnullis Boiaris secum vna exulantibus apud *Thopeiow*, leuantibus eum de fonte *Vigando* Commendatore de *Ragnetha*, & Sculteтissa de *Thopeiow*, suscepit. Clandestinis autem nunciis ad *Wladislaum* Regem *Poloniæ* ex *Prussia Withawdus* Dux missis, Regem non solum sibi placat, sed & conciliat. Ex proprio siquidem, & ex Cruciferorum, apud quos hospitabatur, ingenio, suspectam habens perfidiam, haud sane æquo animo Ducatum *Lithuaniæ* ambiens, terrebat Regem, & proditionem suo- C rum, qua sola id assequi poterat, Rex verebatur, & certificatus a Rege, quod ipsum Rex debeat magno Ducatui *Lithuaniæ* præficere, latenti agmine, Cruciferis non consultis, ex *Prussia* in *Lithuaniam* discedens, tria ordinis castra, ad quæ velut confœderatus & amicus intromittebatur, & singulis procurabatur per Cruciferos necessariis videlicet, *Iurgenburg*, *Mariemburg*, & *Nauandz*, comprehendit, fratribusque ordinis ea administrantibus, occisis, & in fossata proiectis, castrisquoque igne conflagratis, cæteram omnem multitudinem quam in dictis castris repererat, secum captiuam in *Lithuaniam* deduxit. Verum cum procedente tempore, *Wi-* D *thawdus* Dux spes suas per *Wladislaum Poloniæ* Regem, de consequendo magno Ducatu *Lithuaniæ* factas, videret differri, castrum *Vilnense* fraude molitus est obtinere. Ordinatis namque pluribus vehiculis, in quæ homines armatos incluserat, summitates vehiculorum, quasi nuptias sorori suæ celebraturus, carnibus ferarum cooperuit, & castrum *Vilnense* occupaturus illud, transmisit. Fraude autem detecta, metuens sibi *Withawdus*, cum vxore & amicis refugit in *Prussiam*. Et nouo per literas & iuramentum icto fœdere, biennio in castris tribus, videlicet *Ritheszwerder*, *Nangard*, & *Metemburg*, in metis *Lithuaniæ* sibi per Ordinem ædificatis mansit, & cum auliis gentium Crucifericarum, *Lithuanos*, & eorum terras, afflixit, & infestauit. 1389

fidem Christianam suscepit.

Tandem tribus fortissimis castris Cruciferorum captis, & combustis,

spe Ducatus Lithuaniæ potiundi, redit Vilnam.

Frustrata autem spe de Ducatu concepta iterum ad Cruciferos cum uxore diuertit.

Nouo dissidio, nouaque simultate, inter *Wladislaum Poloniæ* Regem & *Heduigim* Reginam, frequenter propter nonnullas suspiciones, quas adulantium serebat malignitas, consurgente, dum Consiliariorum industriam, qui coniugalia odia identidem renascentia oppresserant, improbitas vinceret assentatorum, id genus concordiæ per optimos Consiliarios pronunciatum sancitumque est, & ab vtroq; contendentium acceptum probatamque, vt ab vtroq; falsus delator proderetur. Compositis siquidem insimulationibus, per assentatores quibus ea res non exiguo questu erat, inter se execranda gigni odia, non ante quietura, nec delatores improbos defuturos, quamdiu credula suppeditabitur audientia, & delatores sincere per alterutrum publicabuntur cum singulis, quæ ore mendaci detulerant. Et cum tam Rex quam Regina *Gnieuossium* de *Dalewicze* Succamerarium *Cracouiensem*, degenere de domo *Strzegomitham*, satorem omnium zizaniarum, cuius promptior lingua, & secretorum prodiga, multa odia inter Regem & Reginam seuerat, & qui castam optimæ & religiosæ fœminæ *Heduigis* Reginæ pudicitiam, apud virum suum *Wladislaum Poloniæ* Regem, mendaci suggestione, & confictо crimine insimulauerat, expressisset, coniugibus ipsis ad plenum reconciliatis pacificatisque, petente & instante *Heduigi* Regina *Gnieuossio* Succamerario, fœderum coniugalium insidiatori, in *Vislicienſi* oppido dies acta est. Qua adueniente, *Heduigis* Regina, per *Iaschkonis* de *Thaczin* Castellani *Voynicensis* organum; Is enim causam Reginæ, corporali iuramento edoctus certificatusque, nullam illam, præter *Wladislai* Regis mariti sui nouisse cubile, aduocandam susceperat, coram frequenti Baronum iudicio, ob eam rem instaurato, queritur, *castum suum thorum, castamque suam pudicitiam, spurcitia Gnieuossii, & eius mendaci ore, apud Wladislaum Regem maritum suum, sugillatam & infamatam esse*, offerens *se pudicitiæ suæ ablatum honorem, iuxta iudiciale decretum purgaturum.* Petens *malignum delatorem ad reuocationem maledicti compelli.* *Gnieuossio* vero neque inficiari facinus obiectum, (nouerat enim regio & multorum Baronum conuincendum se testimonio) neque refellere quicquam petitioni reginali atque propositioni, [astabant enim duodecem milites, pudicitiam Reginæ, oblato duello, vindicaturi] audente, Iudices, instante Procuratore reginali, reum vt responderet frequenter petitum, silentem, & non iudicio sed clementia secum agi simpliciter deposcentem, ad reuocationem probri in dedecus reginalis pudicitiæ impudico ore prolati, e vestigio, inspectante & præsidente

Crescentibus odiis inter Wladislaum & Heduigi Reginam,

detectus est præcipuus delator Gnieuossius de Dalewicze.

Qui pudicitiam Reginæ falso tentans maculare

Digitized by Google

1389 corona iudicii, in morem canis fiendam condemnant, Reginam vero *Heduigim* puram & innocentem, a probro & suspicione, ex falsa A & mendaci delatione *Guieuosſii* exorta, pronunciant. Decretum autem sententiæ huiusmodi, *Gnieuossius*, implere extemplo compulsus, subter bancum corpore curuato intrauit. Et reuocatione facta, in qua se profitebatur falso & mendaci probro, Reginam *Heduigim* insimulasse, publicum etiam latratum edidit. Quo quidem tam seuero iudicio, *Heduigis* Reginæ pudori & innocentiæ, atque coniugali concordiæ, saluberrime consultum prouisumque est, vt omnibus assentatoribus calumniatoribusque, ne aliquam suspicionis notam alteri coniugum contra alterum deferrent, perterritis, sine suspicione, sine iurgiis, B rixisque, in amœnitate dulcedineque, coniugalis fœderis, stabili concordia & charitate, vtriusque status permansit.

Subscamno iudicialiter latrare & reuocare compulsus est.

Venceslaus Romanorum & Bohemiæ Rex, noua affinitate cum *Ioanne Bauariæ* Duce per procos contracta, *Zophiam* virginem eiusdem Ducis *Bauariæ Ioannis* filiam, pro secunda vxore desponsans, nuptias celebrat apud *Pragam*. Quas horrendus casus paullo post secutus est. Sacerdote siquidem ex Parochia Sancti *Valentini* diuinissimum Sacramentum ad infirmos deferente, *Iudæorum* caterua blasphemias in Sacramentum impudico ore C euomens, Sacerdotem etiam, Sacramentum ferentem, proiectione lapidum obruebat. Qua iniuria ad vulgares perlata, seditio mox, iusto Dei permittente iudicio, coorta est, ex qua omnium *Iudæorum* primum strages, deinde concrematio secuta est apud *Pragam*.

Venceslaus Romanorum & Bohemiæ Rex contrahit aliud matrimonium. Iudæi vero paulo post Pragæ in Sacerdotem ad ægros sacram Synaxim ferentem sæuiunt, & ob id puniuntur.

Obeunte *Conrado Czolner Prussiæ* Magistro, *Conradus Vallerode* suffectus est.

Iubilæo anno *Romæ* indicto, innumerabilis multitudo peregrinorum, ex *Almaniæ*, *Poloniæ*, *Hungariæ*, *Bohemiæ*, & *Angliæ* Regnis, cæterisque Prouinciis, *Bonifacio* Papæ parentibus, *Romam* aduenit. Ex quorum oblationibus, & Ecclesiæ Vrbis fuere reparatæ, & *Bonifacius* Papa multifarie ditatus. His tamen oblationibus, licet ad maximas summas D ascenderant, ipse *Bonifacius* parum contentus misit ad diuersa Regna Quæstuarios, vendendo dictam indulgentiam, offerentibus tantum, quantum essent in *Romano* itinere expensuri. Concessit insuper diuersis Ecclesiis exorbitantes indulgentias, adeo large & diffuse, vt, indulgentiis ipsis non Ecclesias tantummodo, sed & stabula vociferabatur impleuisse. Propter quod tam ipse, quam Quæstuarii sui supra modum, auro & argento, equis & Clenodiis fuere ditati. Sub anno autem eodem, *Roma Perusium* venit, vbi aliquanto tempore immoratus, in *Assisium* se contulit. Ab inde vero *Romam* reuersus, plures annos illic exegit.

Iubilæus annus Romæ indictus, per Quæstuarios Papæ venditur. Quo etiam stabula plena fuisse commemorantur.

Vigesima sexta Decembris, *Bodzantha* de *Scheligi* Archiepiscopus *Gnesnensis* cum annis septem sedisset, in villa Archiepiscopali *Chelm* moritur, & in *Gnesnensi* Ecclesia, in capella ab ea murata & dotata sepelitur. Ad Ecclesiam autem *Gnesnensem*, cum *Ioannes Kropidło Wladislauiensis* Episcopus *Wladislai Poloniæ* Regis & Capitularium *Gnesnensium* neglecto fauore & consensu, in electionis & electi præiudicium, procurasset se de *Wladislauiensi*, cui iam sex annis præerat, transferri, per *Bonifacium* nonum, schismate durante, ratus translationem & prouisionem suam ad *Gnesnensem* Ecclesiam, iuxta ac duas superiores, *Posnaniensem* videlicet & *Wladislauiensem*, facilem effectum, ob prosapiæ eminentiam, & fratrum Ducum *Oppoliensium* auxilia & assistentiam, habituram, a magna spe & alta decidit. Et *Wladislao Poloniæ* Rege, magno indignationis nubilo contra illum furente, a *Gnesnensi* exclusus, etiam *Wladislauiensem* amisit. Et *Henricus Legnicensis* Dux, cui idem *Bonifacius* per translationem *Ioannis Kropidło* de illa prouiderat, in possessionem eius in odium *Ioannis Kropidło* admissus. Et licet præfatus *Ioannes Kropidło* se Archiepiscopum *Gnesnensem* gereret, & titularet, Prælatosque & Canonicos *Gnesnenses* in genere & specie, signanter autem *Bronislaum* Archidiaconum, & sub omni vacationis tempore in Spiritualibus & temporalibus *Gnesnensis* Ecclesiæ Administratorem, nobilem de domo *Grabya*, variis *Bonifacii* Papæ censuris percelleret, non parebatur tamen illis. Sed & ipse *Ioannes Kropidło*, per *Sbigneum* de *Brzesczie* Regni *Poloniæ* Marschalcum captus, & omni substantia sua exutus, a Rege tamen *Poloniæ Wladislao* dimissus est. Cum autem in annum septimum litigium huiusmodi extractum foret, *Ioannes Kropidło* magno alieno ære contracto, in magnam etiam deuenerat egestatem. A Cruciferis autem de *Prussia* succurrebatur illi, apud quos etiam illa tempestate tute hospitabatur.

Mortuo Bodzanta Archiepiscopo Gnesnensi, cum Ioannes Kropidło Wladislauiensis Episcopus se transferri ad Archiepiscopatum, Rege irrequisito, obtinuisset possessionem eius non habuit & Wladislauiensem amisit. Captus insuper vix est dimissus.

1390 Laboranti Patriæ, *Lithuanorum* terræ, quæ domestico bello afflicta, mutuis odiis *Lithuanorum* & *Ruthenorum* se vehementer æmulantium, & nunc illas, nunc alteras partes sequentium, proprio mucrone consumebatur, *Wladislaus Poloniæ* Rex, pia motus commiseratione, succursurus, collecto ex *Polonorum* militibus exercitu, in mensis Februarii principio, dum hibernandum non pugnandum foret, illum contra castra *Brzeszie*, paruum *Camienyecz*, & *Grodno*, quæ a Duce *Withawdo* tenebantur, & ex quibus incursiones in regiones *Lithuanorum* fiebant, educit, castrumque *Brzesczie* obsidione cingit. Quod eum infra decendium conquisisset, *Polonicus* exercitus propter victualium penuriam & defectum, quem equis tabescentibus tulerat, quemque, si in vlteriora itum foret, propter regionis sterile & incultum solum, sese toleraturum non ignorabat, petita & facile obtenta a Rege licentia

Wladislaus Rex pacificaturus Lithuaniam illo vadit, & castra Brzesczie, Camienyecz, Grodno Vitholdi Ducis capit.

Digitized by Google

1390 centia (intelligebat enim Rex milites, etiamsi, non præstaret licentiam, illum deserturos) in propria remeauit, nonnullis tamen militibus A præsertim aulicis & exercitatis, numerum centum triginta hastarum tantummodo explentibus, remanentibus, cum Rege. Propositum tamen suum *Wladislaus* Rex expleturus, castro *Brzesczie* militi *Polono Hincze* de *Roskowicze* commendando, ad expugnanda duo residua *Withawdi* Ducis castra, exercitus qui cum illo remanserat paucitate parum pensata, ire pergit. Liberandæ siquidem patriæ amore, & ferendi illi subsidii auiditate deuictus, etiam cum paruis & infirmis auxiliis proficisci in *Lithuaniam* non dubitauit, quamuis inter *Lithuanos* plures nosset fidei fluxæ & ambiguæ. Milites voluntarios noningentis sane pauciores, B secum ducit, exercitatos tamen, & strenuitate roboreque præstantes. Et castro *Kamyeniecz* facili impugnatione conquisito, & *Zuidramo* de *Maschkowicze* militi tradito, ad *Grodno* in Quadragesimæ principio peruenit; & superato fluuio *Nyemyen*, obsidione castrum vallauit. Cui obsidionem huiusmodi per omnem Quadragesimam continuanti, fratres sui *Skyrgiello*, *Wlodimirus*, & alii, *Lithuanicas* & *Ruthenicas* copias in auxilium miserant. Dux *Coributh Nouogrodensis*, vnus ex germanis regiis, de *Græcorum* ritu personaliter adueniens, plures tam armis quam equis insignes milites, quam aliquis *Lithuaniæ* Principum visus est adduxisse. C Non ignarus autem *Withawdus* Dux, castrum *Grodno* diuturnam obsidionem ferre non posse, liberationem obsessis præstiturus, cum Cruciferis de *Prussia*, & eorum exercitu aduenit. Castrisque e regione castri *Grodno*, ex altera fluminis *Nyemyen* parte, positis, collem ex terra congerere, & in illo arcem erigere nouam, nitebatur. Is autem labor irritus fuit, neque obsessis vllum afferebat lenimen, qui & per expugnationem inferioris castri, per regios milites factam, & ex continua bombardarum proiectione plures numero in castro superiori uiolati & mortui, in pauorem & desperationem versi, non se diutius obsidionem toleraturos *Withawdo* nunciabant. Qua re *Withawdus* D & Cruciferi permoti, catenam ferream per fluuium *Nyemien* distendunt, ad id vnum peragendum, dum principale nequirent exequi, soliciti, quatenus adminiculo catenæ huiusmodi, locatis per amnem nauibus, quas catenæ alligauerant, vulneratos & ægros ex castro ad se transferrent, & nouos atque recentes cum victualibus, quæ & ipsa obsessis defecerant, surrogarent. Sed & ea *Withawdi* & Cruciferorum prouida machinatio, a regio exercitu damnata est. Milites siquidem *Polonici*, salubri vsi consilio, arboribus altis & spissis de pino, cum ipsis radicibus atque ramis in notabili numero; in superiori parte fluminis succisis, eas in flumen proiiciunt. Quæ sua mole, & fluminis rapacitate, versus castrum celeriter appulsæ, catenam rumpunt, naues quoque nonnullas obterunt, aliquas cum hominibus partis hostilis in eis consistentibus, & contra vim arborum luctantibus, submergunt. E quorum numero vnus imminentis mortis, ne ab vndis suffocaretur, periculum euitaturus, in ripam regiorum castrorum tranabat. Qui a pluribus de Cruciferorum exercitu in *Almanico*, vt se potius mergi & mori fineret, quam ad castra hostilia veniret, alta & sedula inclamatione monebatur: Vno tamen ex militibus *Poloniæ*, *Zauissio* de *Roskow*, lanceam sibi porrigente euadens, suorum omnem positionem, & ipsos nocte insequenti, stationibus desertis, fugituros, patefecit. Quæ quidem fuga, quemadmodum fugitiuus prodiderat, secuta est. Omni autem spe obsessi amissa, quinto festi Paschæ die, castrum *Wladislao* Regi dedunt. In ea autem obsidione, tanta obsidentes *Poloni*, *Lithuani*, & *Rutheni* milites premebantur vexabanturque fame, vt nonnisi grosso & atro panis edulio se ipsos, equos vero foliis & frondibus arborum, aut veteri palea ex domorum tuguriis detracta, & vix in quatuordecem miliaribus reperta, reficerent. 1390

Sub absentia Wladislai Regis Heduigis Regina collectio exercitu in Russiam, proficiscitur,

Lithuanica expeditione *Wladislao Poloniæ* Rege occupato, Illustrissima consors eius *Heduigis Poloniæ* Regina, Regni *Poloniæ* profectibus prouisura, congregato ex Baronibus & militibus *Poloniæ* altero exercitu, in *Russiæ* terras processit. Cuius tanta erat apud milites affectio & charitas, vt omnes illi iuxta ac viro parerent, & singula quæ iubebat, obedienter exequerentur. Sub breui autem tempore castrum *Przemisl*, *Iarostaw*, *Grodek*, *Halicz*, *Trabowlia*, ciuitatem *Leopolim* & castrum in monte, ac omnia alia castra *Russiæ*, aut militum expugnatione, aut spontanea deditione sub milite *Hungariæ Babek*, cuius fidei & regimini, a parente suo *Ludouico Poloniæ* & *Hungariæ* Rege commendata extiterant, conquirit. Et omnibus *Hungaris* atque *Slesitis*, qui illa de manu *Ludouici* Regis Poloniæ, & *Wladislai* Ducis *Oppoliæ* occupauerant, propulsis & eiectis, conquisita castra & dedita, Baronibus *Poloniæ* committit, & terras *Russiæ* prædictas perperam, & cum iniuria a Regno *Poloniæ* alienatas, eidem Regno *Poloniæ*, sempiternum apud *Polonos* pro huiusmodi heroico opere habitura recordium, reintegrat & reunit.

& Hungaris expulsis, omnem Russiam facile recuperat, per Parentem suum alienatam a Regno.

Wladislaus Rex cum Heduigi, Regina

Sempiternum memoriale, quo clementia Redemptoris genus *Slauonicum* extulit, & mirifice honorauit, donando illi gratiam specialem, vt omnia sacra officia, & res diuinæ tam diurnæ quam nocturnæ, ipsa quoque sacrarum missarum arcana, idiomate ipso possent celebrari; quod nemini alteri linguagio, præterquam *Græco*, *Latino*, & *Hebræo* videmus contigisse: quorum excellentiæ etiam bonitas diuina *Slauonicum* æquauit; *Wladislaus*

1389 *dislaus* secundus *Poloniæ* Rex, cum consorte sua *Heduigi* fœmina deuota, & nobilissima, volentes etiam in Regnum *Poloniæ* diffunde- A re, & de multiplicibus beneficiis, diuinitus eo anno eis præstitis, ostendere erga Deum gratitudinem & munificentiam regalem, incitati exemplari simili, quod in ciuitate *Pragensi* habetur monasterium *Slauorum* ordinis Sancti *Benedicti*, & sub eius regulari obseruantia duraturum, sub honore & titulo Sanctæ *Crucis*, extra muros *Cracouienses* in oppido *Cleparz*, non longe a flumine *Rudawa*, sub Pontificatu *Petri Visz* Episcopi *Cracouiensis*, feria quinta post festum Sancti *Iacobi* Apostoli, fundant, condunt, & dotant, & pulcherrimo muro latericio circuitum Ecclesiæ tam chori B quam corporis, opere sumptuoso & magnifico designant, chorumque eiusdem Ecclesiæ cum *Sacristia* perficiunt, & cosumant, corporis vero fundamenta solum iaciunt; quemadmodum vsque in præsentem diem id coram cernere licet. Et domum promonasterio ligneam cum horto construunt, fratresque ex monasterio *Pragensi* sumptos ad illam introducunt: dantes eis pro dote quamuis tenui, viginti marcas, singulis annis de censibus & prouentibus thelonei *Cracouiensis*. A quibus vsque ad mea tempora, & sub oculis meis Ecclesia illa Sanctæ *Crucis*, & in re diuina, & in matutinis horisque canonicis, cæterisque cerimoniis Ecclesiasticis, sonoro cantu C & lectione in idiomate *Slauonico*, per monachos fratresque Sancti *Benedicti*, officiabatur & administrabatur. Deliberauerat autem Illustrissimus *Wladislaus Poloniæ* Rex, cum sua nobilissima consorte *Heduigi*, monasterio & loco illi dare amplam dotem, quæ triginta monachos, præter alios familiares & seruitores, sustentare potuisset. Deliberauerat etiam & monasterium, cum omnibus cellis & officinis suis lateritio muro fabricare, sed interim Regina clarissima *Heduigis* forte fatali abstracta est. Qua obeunte, omnis ardor ad quem illum stimulo suo Regina *Heduigis* concitabat extinctus est, & omne opus vsque D in hanc diem, omnisque fabrica Ecclesiæ & monasterii intermissa.

monasterium Slauorum ordinis S. Benedicti Clepardiæ sub titulo S. Crucis fundat,

& fratres Praga accersit, Slauonico idiomate diuina officia celebraturos.

Expugnationem castrorum *Brzesczie* & *Grodno*, *Withawdus* Dux, & Cruciferi, vlturi, bellumque *Lithuaniæ* Ducatui illaturi, notabili tam ex propriis quam ex aduenis, inter quos *Lancastro* filius primogenitus *Henrici Angliæ* Regis, cum *Anglicis* & *Gallicis* erat militibus, item *Fredericus* Marchio cum pluribus Comitibus *Almaniæ* collecto exercitu, *Lithuaniam* tripici agmine, quorum vnum Magister *Prussiæ Conradus Valerod* cum forensibus, *Anglicis* videlicet, & *Almanis* & *Franczigenis*; alterum Magister *Liuoniæ*, tertium *Withawdus* Dux, circa festum Sancti *Ioannis Baptistæ*, ducebant, hostiliter introeunt. Et primo, apud vetus *Kowno* mensa militari in magna solennitate ordinata & exacta, adeuntes oppidum & castrum *Troki*, succendunt. Deinde & castra *Vilnensia* graui coarctant obsidione. Ponit autem *Withawdus* Dux statiua sua & gentium suarum, ex *Lithuanis* & *Ruthenis* adunatarum, prope castrum curuum, Magister *Prussiæ* a parte fluuii *Vilna*, versus *Poloniam* & villam *Ponari* Capituli *Vilnensis* spectante. Magister *Liuoniæ* post fluuium *Vilna*, versus villam *Mischoli*. Nec dum vis aliqua ex castris hostilibus fieri in obsessos cœpta, *Lithuani* & *Rutheni* qui fideles Regi *Wladislao* putabantur, in fauorem *Withawdi* Ducis, & ex eius subordinatione *castrum curuum Vilnense* incendunt. Cuius conflagratio cum ex irruptione hostili non posset prohiberi, *Casimirus* alias *Corigal* Dux, frater *Wladislai* Regis *Poloniæ* germanus, ex medio incendio fugere cœpit, ab hostibus tamen, in magna multitudine castrum incensum circumsistentibus, viuus capitur, & e vestigio decollatur: Cuius capite ad altam hastam hostes imposito, *Polonis* qui superius castrum *Vilnense* defendebant, ad perterrendum eos, illud ostendunt. Simulque monent, vt Rege eorum occiso, se & castrum illis dedant. Polonis autem, quamuis in *castro curuo* per propriorum fraudem prodito, de suis *Polonis*, *Lithuanis*, & *Ruthenis*, quatuordecem prope millia vidissent, aut flamma voratos esse, aut hostili gladio cecidisse, terrorem huiusmodi verbis & factis irridentibus, & aspernantiibus, continuæ fiebant nocte & interdiu in castrum, per bombardarum fulmina, proiectiones, ex quibus castrenses muri ad vnius iactum sagittæ demoliti, & solo æquati sunt. Capitaneus autem *Vilnensis* aliquam speciem instaurati muri obsidentibus obiecturus, cutes in ea loca suspendi ordinauit, vt laxo cutium sinu, omnis tormentorum ictus elusus frustraretur. Occisus tunc est in parte Cruciferica *Algardus* Comes de *Hoenstein*. Fuisset autem eadem sors de castro superiori *Vilnensi*, quæ & de *curuo*, secuta, nisi *Poloni* omnia obsessorum munera inter se partiti, *Lithuanos* & *Ruthenos* propter vehementem suspicionem, ea obire vetuissent. Vbi etiam tanta *Polonorum* animositas & constantia effulsit, vt locum omnem per machinas nudatum & demolitum, in die & nocte stando, ad omnia bombardarum tormenta muri loco exponerent, & hostes foramine huiusmodi ad castrum summis conatibus irrumpere satagentes, prohiberent: sed & in locum interfecti cuiuslibet illico alter viuus supergrediebatur. Duabus itaque rebus *Poloni* maxime resistebant, vna exteriorem terra, fimo, & corrigiis pecorinis obstruentes pro diruto murum, altera, quod in occisorum loca succedendo, eruptione etiam subita in opera hostium & custodias, hostes quam infestissime lacessabant. Omni enim arte efficacior necessitas, non vsitata modo præsidia, sed & quædam

Vitholdus fretus, auxiliis Magistri Prussiæ, ad quem filius Regis Angliæ cum Gallis venerat, Lithuaniam ingreditur.

1390 *captisque nonnullis castris, castrum Vilnense obsidet,*

& castro curuo capto fratrem Regis Wladislai Casimirum, alias Corrigal, decollat,

Polonis alia castra strenue defendentibus.

1390 dam etiam noua admouit: reficiendo muros pellibus animalium, quæ & missilia & tormenta impune exciperent. Propter quod vtrisque magnopere pro victoria adnitentibus, sub obsidionis tempore, quæ a festo Sancti *Ioannis Baptistæ* vsque ad feriam sextam post festum Sancti *Michaelis* durauit, tanta interfectorum strages ab vtraq; parte secuta est, quod canes domestici occisorum hominum cadaueribus saginati, & in lupinam rabiem versi, obsidione cessante, per villas combustas & vastatas gregatim discurrebant, & plures etiam equestres mortalium, sine comitatu pergentes frequenti, sanguinem humanum lambere assuefacti, absorbebant.

Oppoliensem terram exercitus Venceslai Romanorum & Bohemiæ Regis cædibus & spoliis impune vastat.

Magno odio atque furore *Venceslaus Romanorum & Bohemiæ* Rex, in *Wladislaum* cæterosque *Oppolienses* Duces excandescens, *Procopium* Marchionem *Morauiæ*, & *Oppauiæ* Duces *Nicolaum & Vilhelmum*, ad vastandum *Oppolienses* terras transmittit. Qui cum illas in Autumno cum suis & a Rege *Venceslao* datis copiis, attigissent, Ducibus *Oppoliensibus* in dimicationem non prodeuntibus, illas igne, cædibus, & spoliis vastant, prædaque onusti in propria reuertuntur. Ex eo autem tempore clandestinis excursionibus *Oppolienses* Duces in *Bohemos*, *Morauos*, & *Oppauienses* vsi, variis incommodis dominia ipsa (prædonibus & furibus assiduo inualescentibus, & stratas turbantibus) affecerunt.

Oppolienses vero Duces in Bohemos clam excurrentes, maleficiis ansam præbent.

Barthossius deinde de *Odolanow*, & *Venceslaus* de *Huguicz* oppidum *Olschna* intercipiunt, & terram *Conradi* Ducis *Oleschnicensis* vastatione hostili inuadentes, illam diripiunt & incendunt. Inter ciues quoque ciuitatis *Wratislauiensis* dissidii & seditionis pernicies serpere cœpit; & Consularibus inferiores, inferioribus quoque aduersus Consulares infestis & irritatis animis furentibus, plura prouenere mala. Ciuitatis quoque gloria ex intestina collisione notabiliter diminuta, stridoreque bellico apud *maiorem Poloniam* conquiescente, apud *Slesiæ* oram oriri cœpit, & pectora non militarium tantummodo, sed etiam ciuium peruasit.

Oleschnicensis terra vastatur. inter Wratislauienses quoque intestina oritur seditio.

Quamuis autem *Nicolaus* de *Moskorzow* Regni *Poloniæ* Vice Cancellarius, castrum superius *Vilnense*, cum *Polonorum* militibus administraret, Dux tamen *Skyrgyello* frater germanus regius, summæ rerum præerat, & ex castris inferioribus, cum *Lithuanis & Ruthenis* imperio suo parentibus, magis nocturnis & clandestinis, quam diurnis excursionibus hostilem exercitum lacessendo, pluribus hostium cæsis, aut vulneratis, victor assidue reuertebatur in castra. Qua indignitate *Vithawdus* Dux permotus, Ducem *Narimunth*, qui regias arces tuebatur, in duellando captum, & in arbore *Wiascz* per pedes in prato, in quo bombardæ *Pruthenicæ* constiterant, suspensum, sagittis *Lithuanorum*, *Ruthenorum* & *Tartarorum* in eum iactis, crudelius quam vtriusque conueniebat conditioni, enecauit. A Cuius vxorem *Iulianam* sororem germanam *Annæ* consortis *Withawdi* Ducis, *Moniuid Lithuanus* processu temporis in vxorem habuerat. Sed & *Tetiuil* Dux, *Withawdi* germanus, bombarda ex castro ictus subito interiit, & apud *Vilnensem* Ecclesiam accepit sepulturam.

Skyrgiello Dux Wladislai Regis frater ex castro superiore Vilnensi noctis excursionibus lacessit exercitum Vitholdi. Vnde Narimunth Ducem captum in duello Vitholdus suspensum sagittis conficit. Totiuil etiam frater Vitholdi ex castro bombarda ictus interficitur.

Obsidione autem durante, crebræ inter partes vtrasque altercationes & improperia succrescebant, *Polonos Francigenis* criminantibus, quod barbaris contra fideles opem ferrent. *Polonis* refellentibus, sancte & pie agere, dum neophytos in fidei fauorem defensarent, contra peruersos religiosos. Conuentumque fuit inter B vtrosque, ut tam *Poloni* quam *Francigenæ*, ad probandam suæ actionis iustitiam, in curia *Venceslai*, ea tempestate *Romanorum & Bohemiæ* Regis, in æquo quaternarii numero, militarem pugnam & duellum pro die certa *Pragæ* inirent. Qua adueniente, ab vtrisque pacto paritum. E quatuor militibus pro parte *Wladislai* Regis, videlicet *Ioanne* de *Wlosczewo* Castellano *Dobrzinensi*, *Nicolao* de *Vaschmunthow*, *Ioanne* de *Zaakow*, & *Iaroslao Bohemo*. Pro parte vero *Francigenarum*, aliis quatuor militibus *Pragæ* comparentibus, in hortum ferarum, ad experiendam palæstram & vim fortunæ itum est. Verum *Venceslao Romanorum & Bohemiæ* Rege mandante, C *Poloni* milites, per *Ioannem* Ducem *Lucemburgensem* germanum *Venceslai* Regis, *Galli* vero per *Iodocum* Marchionem *Morauiæ*, a congressu amoti & retracti. Et *Polono Gallum*, *Gallo Polonum* associante, ad mensam regiam perducti, primum opipare tractati, post etiam per *Venceslaum* Regem, velut mediatorem, reconciliati, & ad pacem reducti sunt.

Et Galli cum Polonis de militia certaturi, quatuor & quatuor in Bohemiam ad Regem vadunt. Verum Rege duellum non permittente reconciliantur.

Quodam obsidionis tempore *Polonis & Lithuanis* prandio occupatis, hostes ex improuiso ad castrum inferius *Vilnæ*, in quo est Sancti *Stanislai* Cathedralis Ecclesia sita, in eam partem, in qua nunc domus Episcopalis locata est, irruerant; iamque muro conD scenso, velut triumpho potiti, unus ex militibus *Prussiæ*, qui murum occupauerant, clamabat **Rather her Rather**: sed e uestigio ab uno militum *Poloniæ* ex muro præcipitatus, audaciæ & insaniæ suæ pœnas dedit. Sed & cæteri hostes suo exemplo, aut deterriti, aut *Polonorum* brachio ex muro deiecti sunt. Videns autem *Withawdus* Dux & Cruciferi, conatus suos & spes conceptas non succedere, sed uerti in irritum, feria sexta post octauam Sancti *Michaelis*, Catholicorum Ecclesiis noviter per *Wladislaum* Regem extructis, crematis, paruulis & lactentibus ad palos confossis, uariaque & crudeli patrata ultione, obsidione soluta, plurimis etiam suis desideratis, in *Prussiam* reuertuntur, *Withawdoque* Duci, a Magistro & Ordine petenti au-

Ab obsidione castri Vilnensis Withawdus Dux & Cruciferi magna usi crudelitate discedunt, & Prussiam reuertuntur. Indeque Wi-

1390 xilia (nouerat enim suas vires infirmas) *Ioannes Rapentein* Commendator de *Ragnetha*, & *Conradus* de *Lichtenstein*, Præfectus de *Insterburg*, cum pluribus *Almanicis* & peregrinis militibus, adiuncti sunt. Quorum fretus auxilio, crebras in terras *Lithuaniæ* & *Samogithiæ* faciebat excursiones, captiuando & occidendo utriusque sexûs homines, exurendo uicos, & spolia patrando plurima.

Withawdus auxilio Cruciferorum crebras excursiones in Lithuanos agit,

Wladislaus Rex in Lithuaniam veniens

Calamitati & desolationi *Lithuaniæ*, a *Withawdo* Duce, & Cruciferis infectæ, *Wladislaus Polonorum* Rex succursurus, in mense Nouembre, ducens secum armorum, bombardarum, balistarum, sagittarum, pannorum, uestimentorum, & victualium in quadrigis magnam molem, in *Lithuaniam* peruenit, & res *Lithuanicas* afflictas, & pene exangues, suo aduentu, suisque largitionibus & liberalitate erexit, & tam *Lithuanos* quam *Ruthenos* in desperationem spectantes, in fide firmauit. *Vilnensem* autem & *Lithuaniæ* Capitaneatum, *Nicolao* de *Moskorzow* Regni *Poloniæ* ViceCancellario, genere *Pilaua*, Regi resignante, dum neque ipse ad continuandum, nec quisquam ex Polonis miles, ad suscipiendum illius regimen (singulis qui ad id sollicitabantur, potentiam & crudelitatem hostium, propriorum verò tradimenta & perfidiam, Ducis insuper *Skyrgiellonis* germani Regis tyrannidem, metientibus) posset induci, *Iaschko* miles de *Oleschnicza*, generis quod *Dębno* dicitur, a Rege precibus conuictus, Capitaneatum *Vilnensem*, & totius *Lithuaniæ* suscepit. Quem ut liberius solertiusque gerere posset, Dux *Skyrgiello* ad regendam *Kiiouiam* transfertur, & *Wladislaus* Rex in *Poloniam* reuersus, præfato *Iaschkoni* de *Oleschnicza* Capitaneo *Lithuaniæ*, notabiles Barones & milites Regni *Poloniæ*, nouasque gentes, in supplementum eorum, qui aut ceciderant, aut in *Poloniam* abierant, item machinas & victualia, in defensionem & fulcimentum castrorum transmittit.

animos Lithuanorum afflictos ac pene desperantes reficit. Cumque Nicolaus de Moskorzow R. P. ViceCancellarius Capitaneatum Vilnensem ob crudelitatem hostium & tyrannidem Skyrgiellonis Ducis, perfidiamque nonnullorum resignaret, nullusque Polonorum in locum eius succedere vellet, Iaschkonem de Oleschnicza Capitaneum Vilnensem denunciat.

Nouo & forti *Withawdus* Dux, & *Prussiæ* Magister instaurato comparatoque exercitu, primo æstatis tempore in *Lithuaniam* reuertuntur, & ad castra *Vilnensia*, quæ superiori anno circumsidere & expugnare cœperant, properant, rati ea *Lithuanorum* & *Ruthenorum* tradimento, quod dum *Withawdus* confecerat, facile, & sine quolibet suorum discrimine, capturos. Capitaneus autem *Lithuanicus Iaschko* de *Oleschnicza*, solerti vsus industriâ, *Vilnensi* ciuitate, ne hosti venienti fieret adiumento & receptaculo, concremata, circulationes ex roboribus, quæ *Schranki* seu *Kobilyenie* appellantur, in pluribus locis, quo facilius hostes a castris arceri possent, disponit. Venienti autem Duci *Withawdo* & *Prussiæ* Magistro, ac eorum exercitui, agmen ex militibus collectum, pedestri itinere vsque ad Ecclesiam Sanctæ *Mariæ* occurrens, in exercitum hostilem insilit. Et pluribus hostium 1391 stratis aut vulneratis nullo ex suis capto aut desiderato, in arces incolume reuersum est.

1361 *Withawdus Dux Lithuaniam cum magno exercitu veniens*

A Intelligens *Withawdus* Dux, & *Prussiæ* Magister, per *Skyrgiellonis* Ducis destitutionem, conflatam ab eo, in dedendis aut succendendis castris per *Lithuanos* & *Ruthenos*, oppido *Skyrgielloni* infestos, fraudem nullo pacto, quemadmodum sperauerant, sed neque violentam expugnationem, propter frequens & stabile militum *Polonorum* præsidium, prouenturam, paucis diebus in obsidione exactis, obsidionem soluunt. Motisque castris, ne tantus exercitus non aliquid memorabile egisse videretur, ad *Vilkomiriam* & *Nowogrodek* castra, supra flumen *Vilia Skyrgiellone* Duce constructa, ire pergunt. Quæ infra dies B paucos, *Polonis*, qui in præsidio erant, nec quicquam resistere hostili potentiæ valentibus impugnant & conquirunt. Vbi pluribus occisis, *Clemens Birowo*, *Joannes Losz*, *Ziemia*, & alii plures *Polonici* milites capti, & in *Prussiam* deducti, apud castrum *Elbiąg* fœdam captiuitatem integro septennio perpessi sunt. Castris autem præfatis *Wilkomiria* & *Nowogrodek* incensis & demolitis, Magister *Prussiæ* & Dux *Withawdus*, in *Prussiam* diuertunt. Sub eiusdem quoque anni tempore, *Withawdus* Dux cum Cruciferorum gentibus, quas ducebat *Marguardus* Crucifer, bis *Lithuaniam* inuadens, *Myedniki* & *Velszam* combussit, captiuos cum spoliis abducens.

frustra Vilnense castrum obsidet,

Volkomiriam & Nowogrodek, aliquot Polonis captis

comburit.

C Æstiuali expeditione *Withawdus* Dux & *Conradus* de *Valerode* Magister *Prussiæ* quam in *Lithuaniam* exercuerunt, parum prospera fortuna vsi, alteram hyemis tempore susceperunt, & ad castrum vsque *Kowno*, in quo regium præsidium erat progressi, tria castra in circuitu castri *Kowno*, singula supra flumen *Nyemyen*, de lignis erigunt: nomen vni quod vicinum erat castro *Kowno*, *Naugarder*, quod sonat *noua Insula*; a secundo *Ritteruerder*, quod sonat *militum Insula*, tertio *Metemburg*, quod sonat *castrum metarum*, imponunt. Et duobus quidem castris nouis, videlicet *Naugarder*, & *Metemburg*, *Prussiæ* Magister, fortiter militum præsidio imposito, illa per Commen- D datores & fratres sui ordinis administrabat. Castrum vero *Ritteruerder*, Dux *Withawdus* in suam ditionem & sortem accipiens, & in illud se, cum Ducibus, Boiaris, militibus, qui suas partes sequebantur, recolligens, frequentibus & clandestinis inuasionibus, Cruciferis illi ex duobus castris ferentibus auxilia, terras *Lithuaniæ* (ratus eas eo hostilitatis genere quæsiturum, aut saltem sortem sui patrimonii per *Wladislaum Poloniæ* Regem ademptam recuperaturum) assiduis spoliis & incendiis lacessebat. Cuius insolentiam *Iaschko* de *Oleschnicza* Capitaneus *Lithuanicus* repressurus, collecto ex *Polonis*, *Lithuanis*, *Ruthenis* exercitu aliquali, præficiens illi in Capitaneum Alexan-

Withawdus, Dux cum Magistro Prussiæ tria castra, Naugarder videlicet, Ritteruerder Metemburg supra fluuium Nyemen ædificat

Digitized by Google

1391

& Alexander Dux, frater Regis Wladislai Naugarder castrum, quod Withawdus tenebat, fortissime impugnat, re tamen infecta abit.

Alexandrum, alias Viginth Ducem, Regis Poloniæ germanum, ad obsidendum castrum eius transmittit. Qui illuc nondum soluta acie A perueniens, adeo constanter & fortiter illud expugnare adorsus est, vt parum aberat, quod ex planctu ac vlulatu virorum & mulierum in castro commorantium, imminens periculum deflentium significabatur, quin caperetur. Multitudine tamen defensorum abundante, ægre (quod & Dux Withawdus postea fatebatur) ea vice defensum est.

Mortuo Plocensi Episcopo

Stiborius primus *Plocensis* Episcopus, cum *Plocensem* Ecclesiam annis decem & nouem gubernasset, infirmatus, moritur & in *Plocensi* Ecclesia sepelitur. Post cuius mortem Capitulares *Plocenses* vigesima prima Februarii agentes comitia, a *Semouito* & *Ianussio* Ducibus B *Masouiæ* interpellati, *Henricum* filium *Semouiti* senioris mortui, & germanum *Semouiti* viuentis iunioris Ducis *Masouiæ* in Episcopum eligunt, in Subdiaconatus ordine constitutum. Cuius electio etsi per *Bonifacium XI.* fuerit confirmata, ipse tamen Statum Pontificalem leuipendens, biennio se distulit consecrari: & interim secrete a *Wladislao Poloniæ* Rege, ad *Withawdum* in *Prussia* exulantem, & in castro *Ritteruerder* prope *Kowno* agentem, destinatus, reconciliatione inter Regem & Ducem confecta, germanam *Withawdi*, *Ringalam*, statu suo pessundato, vxorem accipit, nuptiasque ex more celebrat. Post paucos deinde C dies, veneno toxicatus, interiit. De cuius morte, noua insimulabatur sponsa *Ringala*; & apud *Plocensem* Ecclesiam inter Duces *Masouiæ* tumulatus; documento non inultæ præuaricationis & spretæ religionis futurus.

Henricus filius olim Semouiti Masouiæ Ducis in Ep. eligitur. Qui obtenta confirmatione consecrationem neglexit, & Subdiaconus existens, uxorem duxit. Cum qua paucis diebus vivens tandem veneno interiit.

Wladislaus Rex Lithuaniam milite & victualibus providere cogebatur ex Polonia, donec guerra inter eum & Ducem Withawdu componeretur.

Necesse autem habebat *Wladislaus Poloniæ* Rex, pro omni tempore, quo inter eum & Ducem *Withawdum* guerra durauit, pro conseruatione & subsistentia terrarum *Lithuaniæ* & *Russiæ*, castrorumque & munitionum illarum, & omnium personarum sexus vtriusque tam nobilium quam agrestium, non propugnacula tantummodo, milites, & arma; sed & frumenti, lardi, pecoris, milii, cæterorumque victualium, magnam vim, magnumque numerum, mensibus singulis, propter vastita- D tem & concremationem terræ, quam *Withawdus* Dux, & *Pruthenicus* exercitus induxerat, ex *Polonia* propriis euectionibus in *Lithuaniam* destinare: quæ *Iaschkonis* de *Oleschnicza* Capitanei *Lithuanici* prouida industria castris & personis partiebantur. Nisi enim *Wladislaus Poloniæ* Rex rem frumentariam prouidisset, & victualium in *Lithuaniam* intelliget necessitateem deserebatur *Lithuania* & ab agrestibus, & militaribus, facileque poterat a Cruciferis & inuadi & occupari. Nam neque milites consistere in præsidiis, neque agrestes agros serere, nisi omnibus in commune prouisum ex *Polonia* foret, potuissent: fames enim horrenda peruaserat vniuersos. Qua pressi, deserere *Lithuaniam*, nobiles iuxta ac agrestes firmauerant, nisi illis omni genere victualium, ex Regno *Poloniæ* fuisset subuentum. 1391

Bohemia per Marchiones Misnenses impune populatur.

Marchiones *Missnenses*, exercitu ex propriis & mercenariis militibus collecto, Regnum *Bohemiæ* hostiliter inuadunt. Et multis patratis per ignem & spolia damnis, nonnullis vero ciuitatibus & oppidis expugnatis, & in suum ius ditionemque redactis, *Venceslao Romanorum* & *Bohemiæ* Rege, nullam per se aut milites opponente resistentiam, in propria reuertuntur.

Clemente Papa mortuo, Petrus de Luna, alias Benedictus XII. eligitur.

Clemens Papa septimus in sua obedientia nominatus, tredecim, & secundum alios, quindecim, in Pontificatu exactis annis, apud *Auinionem* ciuitatem *Galliarum*, moritur. Post cuius mortem, Cardinales suæ obedientiæ conclaue ingressi, *Petrum* de *Luna*, tituli Sanctæ *Susannæ* Presbyterum Cardinalem, in Papam, pro sua obedientia eligunt, genere *Cathelanum* de Regno *Arragoniæ* ex Baronibus oriundum, breuis staturæ, hominem gracilem, ingeniosum, & ad inueniendum res nouas subtilem, quem *Gregorius* vndecimus in Cardinalem promouerat, Iuris Canonici Doctorem peritum. Is autem ante assumptionem suam in Papatum, in singulis legationibus quas apud *Francorum* Regem, & alios Reges & Principes, nomine *Clementis* obibat, in singulis insuper suis sermonibus, verbis, & tractatibus innuebat; quod si in locum *Clementis* succederet, omnibus modis vnionem in Ecclesia DEI procuraret. Propter quod Cardinales *Clementis*, credentes ipsum corde gerere, quod tam frequenter ore depromebat, *Clementi* illum surrogarunt. Qui extunc *Benedictus XII.* in sua obedientia appellatus est. Antequam insuper ad electionem processissent, vouerunt DEO, & iurisiurandi astrictione, per scriptum manus propriæ, se obligarunt, quod ille qui ex eis eligeretur in Papam, ad requisitionem ipsorum Cardinalium suo cederet Papatui, dum tamen & alter Papa iuri suo cederet. Omnium tamen promissorum & iuramentorum factus immemor, cessionem huiusmodi toto vitæ suæ tempore facere detrectabat, se vnicum & indubitatum Summum Pontificem multis rationibus differens, & chartam obligationis suæ manus, quam de cedendo in conclaui subscripserat, a Cardinalibus exigens. Quæ omnia in subsequentibus narrabimus.

1392

Alexander frater Wladislai Regis veneno necatus obiit.

Ferro & armis, immanæ & hostili tam machinationi quam ambitioni, parum respondente, latentibus insidiis in Principum *Lithuaniæ* fratrum *Wladislai Poloniæ* Regis capita sæuitum est. In huius quoque anni principio, *Alexander* Dux, qui & *Viginth*, veneno, quod proprii familiares *Lithuani* cibo miscuerant, in corpus grassante, extinctus, & in *Vilnensi* Ecclesia sub vno mansoleo, cum corpore germani sui *Casimiri* alias *Korigal*, a *Withawdo*

1392

vir Catholicus & virtuosus, ipsique Regi charus

wdo & Cruciferis capite truncari, sepultus. Qui post regenerationis lauacrum in *Cracouiensi* Ecclesia susceptum, adeo singulos barbaros, & patrios gestus & mores, in habitu, loquela, tonsura, & omni conuersatione a se relegauerat, totumque se *Polonorum* moribus sanctis & religiosis addixerat, vt non neophytus aut tiro, sed veteraneus fidei & religionis Catholicæ miles, crederetur. Neque moribus tantummodo, sed intellectu, factiuitate, industriaque inter *Lithuaniæ* Principes vegetior censebatur. De cuius morte Dux *Withawdus* a pluribus insimulatus est, & propter mores suos & prudentiam, quæ quandoque suæ credidit obstare amplitudini, veneno illum (falsene an vere, incertum est) vulgatus erat sustulisse. Matrimonium filiæ *Wladislai Opoliensis* Ducis, & ex donatione *Wladislai Poloniæ* Regis (qui illum tenerrimo prosequebatur affectu) *Bidgostiam* & *Iuniuladislauiam*, cæterasque possessiones & introitus in Regno *Poloniæ* sortitus, nullam prolem reliquit. Princeps nobilis, & inter regios fratres probitate modestiaque conspicuus.

Wladislaus Rex, Vitholdo Duci

Germano ex omnibus chariore, Duce *Alexandro Vigunt*, *Wladislaus Poloniæ* Rex orbatus, patriæ primum *Lithuanorum* terræ, cuius ingenti detinebatur amore, statui & quieti, & reliquorum suorum germanorum incolumitati, ne & ipsi veneno appeterentur, prouisurus, *Vithawdum* Ducem sibi reconciliare, & terrarum *Lithuaniæ* & *Russiæ* gubernacula eidem committere, (cum fratres sui germani, quod plerique eorum in venationes & ebrietates procliui, ad regendum populos parum idonei putabantur) in animum induxit. Missus itaque secrete *Henricus Masouiæ* Dux, qui alias fuerat Ecclesiæ *Plocensis* electus, & illius introitibus biennio vsus; sed tandem sorti Ecclesiasticæ renuncians, germanam Ducis *Withawdi Ringalam* acceperat in vxorem: reconciliationem inter *Wladislaum Poloniæ* Regem, & Ducem *Withawdum*, velut fidus mediator celebrauit. Hic primum ad Commendatorem *Balga* de *Crisborg* veniens, benigne habitus, in *Ritteruerder* ad *Withawdum* destinatus est. Et illic tribus manens hebdomadis, & matrimonium cum *Ringala* sorore *Withawdi* contraxit, & nuptias ex more celebrauit, *Withawdumque Wladislao* Regi conciliauit.

per Henricũ Electum Plocensem Masouiæ Ducem & postea generum eiusdem Vitholdi reconciliatus

Withawdus autem Dux, de clementia & reconciliatione *Wladislai* Regis certior factus, Cruciferis & mercatoribus, qui apud illum in castro *Ritteruerder* morabantur, comprehensis & ligatis, cum omnibus Ducibus, Boiaris, familiis, & cuncta suppellectili, bombardis, balistis, castro *Ritteruerder* incenso, in *Lithuaniam* regressus, a *Iaschkone* de *Oleschnicza Lithuanico* Capitaneo, qui super hoc mandatum a Rege acceperat, benigne acceptus & habitus est. Cognito autem Cruciferi, qui in reliquis duobus castris, videlicet *Naugarder* & *Metemburg* morabantur, *Withawdi* discessu, sibi armati occurrunt. Et certamine inito, cum victi succubuissent, *Withawdus* præda potitus, ad castra accedens, ex quibus Cruciferi descenderant, facile capit, & spoliata incendit.

ipsum Cruciferos fundentem recursũ sibi in Lithuaniam impedientes, & tria castra Cruciferorũ comburentẽ

Cuius reuersione *Wladislaus* Rex comperta, circa finem Iulii mensis in *Lithuaniam* profectus est. Quo apud *Ostrow* septima Augusti agente, Dux *Withawdus*, cum primoribus suæ partis illi occurrit. Et frequenti ac lugubri prece, lachrymis etiam obortis, humiliter sibi & suis omnibus deprecabatur ignosci. *Wladislao* autem Rege, plenam tribuente de transgressionibus suis veniam, *Vilnam* itum est; vbi *Iaschkone* de *Oleschnicza* ex Capitaneatu *Lithuanico* amoto, *Withawdo* Duci illius demandat regimen. Et non solum sortem illi paternam & castra adempta restituit, sed & vniuersorum castrorum *Lithuaniæ* & *Russiæ*, & administrationem plenariam terrarum prædictarum suæ tradidit ditioni; obligante se Duce *Withawdo* tam iureiurando quam publicis literis, terras præfatas pro Rege & Regno *Poloniæ* fideliter tenere, & Reges atque Regnum *Poloniæ* nunquam deserere in prosperis & aduersis.

toti Lithuaniæ, præficit, a moto inde Iaschkone de Oleschnicza, Capitaneo Lithuaniæ,

Nouerat siquidem *Wladislaus Poloniæ* Rex, ex prisco & vetusto contubernio cum Duce *Withawdo* in adolescentia habito, Ducem *Withawdum* virum solertis & tractabilis ingenii fore, neque alium ad regendum *Lithuaniam*, & ad instaurandas eius ruinas & desolationes, ex superioribus guerris causatas meliorem. Quapropter illum, quatuor suis germanis, qui supererant, videlicet *Skyrgiellone*, *Coributh*, *Lubard*, & *Swidrigello*, neglectis, terræ *Lithuaniæ* Rectorem præfecit. Neque Regem *Wladislaum* spes fefellit. Sub breui enim tempore, *Vithawdi* Ducis prouidentia & opera, terræ *Lithuanicæ* instauratio notabilis secuta est. Feracior proventura, nisi *Boleslaus Swidrigello* germanus regius liuore maligno, quod sibi prælatum videret *Withawdum*, ad Cruciferos perfugisset. Quorum adiutus suffragio, bello renouato, *Lithuaniam* lacessebat.

& fratribus germanis neglectis.

Acerbe ferentes Cruciferi *Withawdi* Ducis discessum & trium succensionem castrorum, cum magna multitudine tam aduenarum militum quam propriorum, sub Ducatu *Engelchardi Raue* Marschalci, in castrum *Ioannis* perueniunt. Vbi mensa militari ad honorem exterorum militum posita atque tenta, in castrum *Lithuanicum Schurasz* perueniunt. Et pugna conserta cum *Lithuanis*, qui ex castro ad duellandum descenderant, plures occidunt, castrumque per deditionem accipiunt. Parumque abfuit quin *Henricus Masoniæ* Dux gener *Withawdi* in eo caperetur, nisi sibi per fugam tempestiue consuluisset. Faciunt & aliam in hieme incursionem, abundante forensium

Prutheni in Lithuaniam duplici expeditione grassantur, atque aliquot castra conquirunt.

1392 sium militum multitudine, sub ductu *Verneri Thetingar*, & duo castra sub *Lithuanis*, videlicet *Barthen* & *Stramel* conquirunt. Et aliquibus per inuidiam occisis, tria captiuorum millia in *Prussiam* de sexu vtroque abducunt.

Ioanne Episc. Cracouiensi mortuo,

Duodecima Ianuarii, *Ioannes Cracouiensis* Episcopus, appellatus minor ob breuitatem staturæ, *Cracouiæ* moritur, & in Capella Mansionariorum *Cracouiensis* Ecclesiæ in angulo, dum annos decem in Pontificatu exegisset, sepultus. Vir mansuetus, virtuosus, patiens, & modestus. Quamuis autem Capitulum *Cracouiense* electione celebrata *Setegium* de *Chmielik* Cantorem *Vislicensem* & Canonicum *Cracouiensem* de domo *Rosæ*, canonice elegisset, ad intercessionem tamen *Wladislai Poloniæ* Regis, *Heduigi Poloniæ* Regina operante *Petrus Visch* de *Radolina* Decretorum Doctor, Præpositus *Wladislauiensis*, & eiusdem *Heduigis* Reginæ Cancellarius, nobilis de domo *Aceruorum*, cum præfati *Setegii* electi iniuria, per *Bonifacium* nonum suffectus est.

per Capitulum electus est Setegius de Chmielik. Quo postea abiecto ad Regiam intercessionem Petrus Visch eligitur.

Die Solis XXVIII Octobris, *Iacobus de Haliciensi* Ecclesia prouisus, in Ecclesia *Tarnouiensi*, per *Matthiam Przemisliensem* Episcopum, in Archiepiscopum *Haliciensem* benedicitur & consecratur.

Bonifacius Papa IX. Episcopatum Plocensem per contractum matrimonium ab Henrico Masouiæ Duce vacantem suo confert affini. Verum possessione illius non est potitus,

Intelligens *Bonifacius* Papa IX, per geminatam causam, contractum videlicet matrimonii, & deinde per mortem *Henrici Masouiæ* Ducis, & confirmati *Plocensis*; videns quoque capitulares *Plocenses* in electione tardos & negligentes esse, omnem prouisionem dictæ Ecclesiæ a se recidisse ratus *Mamphiolum* consanguineum suum, natione *Italum*, genere nobilem *Romanum* præficit in *Plocensem* Episcopum. Et quamuis primum literis fauorabilibus, deinde formidabilibus censuris, pro habenda possessione apud Duces *Masouiæ*, & Capitulum *Plocense* institisset, omnes tamen conatus sui, & schismate & vilitate censurarum elidebantur. Gessit tamen se consecratione *Romæ* suscepta, *Plocensem* Episcopum quadriennio. Sub quo vita functus in monasterio ad *Aram cæli* sepelitur.

1393 *Discordiis ortis inter fratres patrueles Vitoldum & Skygiellonem Duces,*

Externo & fugitiuo hoste *Boleslao Swidrigello* sedato, alius internus & domesticus, eo perniciosior, quo ingenio, manu, & lingua promptior *Skyrgello* Dux, germanus *Wladislai Poloniæ* Regis, contra *Alexandrum* alias *Withawdum Lithuaniæ* Ducem, accessit. Qui *Withawdi* ad regimen & gubernationem terrarum *Lithuaniæ* & *Russiæ* institutionem, grauiter & iniquo animo, se neglecto ferens, plures in *Withawdum* rixas & contumelias militum sibi fauentium subornabat. Iamque eo rixarum processum erat, vt ad notoriam seditionem spectare inter Duces discordiæ viderentur. Quo malo *Wladislaus Poloniæ* Rex cognito, cum *Heduigi* Regina in *Lithuaniam* itinere veloci peruenit. Sub quorum præsentia, dum ab vtroq; contendentium Ducum, verbis variis & quæstionibus, feria sexta post festum Sancti *Michaelis* certatum est, dum appareret *Skyrgiellonis* Ducis causam & querelam in *Alexandrum* alias *Withawdum* parum iustam fore, opera Regis & Reginæ, lis eorum execranda, in perniciem cæterorum, ni celeriter opprimeretur, redundatura, sublata est. Et Duces præfati omnis indignationis nubilo vtrinque remisso, ad charitatis fraternæ vinculum reducti & reconciliati. Et quo plenius ingentis iræ & spiritus Princeps *Skyrgiello* mitesceret, *Wladislaus Poloniæ* Rex ad *Kiiouiensem* Ducatum, etiam illi *Krzemieniecz*, *Starodub*, & *Stare Troki* adiecit in Tenutam. Mandans vt *Alexandro* alias *Withawdo* Duci in singulis pareat. Conuentum autem erat, vtroque probante, vt si nouæ simultates, rixæ, & odia inter illos, orirentur, ad *Heduigim Poloniæ* Reginam, quam sibi vterque in arbitrum communem elegerat, pro decidendis quæstionibus exorituris, quod & patentibus literis firmatum extitit, haberetur recursus.

Wladislaus Rex cum Heduigi Regina in Lithuaniam profecti illas componunt.

Ducatu Kiiouiensi Skyrgielloni concesso,

Duodecima die mensis Februarii, *Elisabeth Romanorum* Imperatrix & *Bohemiæ* Regina, *Caroli* Imperatoris relicta, filia *Boguslai Stolpensis* Ducis, & neptis ex filia *Casimiri Poloniæ* Regis, & genitrix *Sigismundi Hungariæ* Regis moritur, & in Ecclesia *Pragensi* sepelitur.

Romanorum Imperatrix, neptis Casimiri Regis moritur.

Venceslaus Romanorum & Bohemiæ Rex, suggestione & suasionibus Baronum suorum *Bohemiæ*, instigatus & adductus, fratres Cruciferos sanctæ *Mariæ*, *Teutonicorum* Ordinis, cum nigra Cruce, de vniuerso Regno suo *Bohemiæ*, asserens eos inutiles fore, ex omnibus eorum domibus & monasteriis eiicit, eliminat, & expellit, & bona temporalia, castraque *Kaden*, ciuitates, villas, & quoslibet introitus eis aufert, & aut fisco regio adiungit, aut inter Barones *Bohemicos* distribuit. Postea tamen aliqua illis restituit.

Cruciferi de regno Bohemiæ pelluntur, & omnibus priuantur bonis.

Demolitione castri *Lithuanici Barthen*, superiori anno per Cruciferos de *Prussia* facta, *Lithuaniæ* Dux *Withawdus* missis frequentibus copiis & artificibus, instaurat. Quo cognito exercitus Crucifericus, per Magistrum *Prussiæ* externis plenus militibus, expeditus, sub ductu *Verneri Thetingar* Marschalci, aduenit. Et superato cum maxima difficultate fluuio *Memel*, pluribusque notabilibus illic per aquarum voragines amissis, castrum *Barthen* conquirit, & illius munitiones incendit. Resumpsit posthæc præfatus Marschalcus suum in *Lithuaniam* viagium, habens in suo comitatu Dominum de *Virtemburg*, & plures alios *Francigenas* & *Almanos*. Et fluuio *Memel* nauibus superato, terram *Samogitharum* diebus aliquot cædibus & spoliis vastant, & quadringentas animas in captiuitatem abducunt

Reintegratum castrum Barthen per Lithuanos, iterum Cruciferi exurunt.

Conradus Vallerode Prussiæ magister moritur.

1393 ritur. Cui *Conradus* de *Iungen* succedit, concorditer electus.

Wladislaus Poloniæ Rex

Wladislaus secundus *Poloniæ* Rex, possessionem Regni *Poloniæ* adeptus, quamuis donationes singulas, decreta, & actus *Wladislai Oppoliensis* Ducis, quas in Regno *Poloniæ*, proprietatem *Vielunensem*, *Ostrzeschouiensem* & *Dobrzinensem* terrarum nactus, faciebat, exosas haberet, fundationem tamen monasterii *Czastochouiensis* ab eo fundati & dotati, rescindere noluit, sed illud de nouo vigesima secunda Februarii & fundauit & dotauit. Et rescindens dotem incertam & languidam, quam illi *Wladislaus* Dux *Oppoliensis*, in decimis frumentorum, braseorum, theloneorum, & mellis consignauerat, dotem certam, villas videlicet regias, antiquam *Czastochowa*, *Krowodrza*, *Grabowa*, *Scharleiowska*, *Elgotha*, item angulum mellificiorum villæ *Zakrzow* vocatum *Ianiska*, item ferrificium, piscinam, & prædium monasterio donat perpetua & irreuocabili donatione. Vigesima insuper Februarii, fundationem monasterii Sancti *Nicolai*, extra muros *Vielunenses* Ordinis S. *Pauli* innouat, & villam Regiam *Dersili* in terra *Vielunensi*, & decimas frumentorum in villis *Trabaczow*, *Ianuszowa*, *Ntwiska*, *Sczity*, item duas vrnas mellis in villa regia *Sokolniki* illi donat.

fundatum monasterium Czastochouiense & Vielunense auget dote ampliore, consignans prædia atque villas

Wladislaus Rex muros castri Cracouiensis altius erigit & auget censum Burgrabiis.

Humilitatem murorum arcis *Craconiensis*, moleste ferens, *Poloniæ* Rex *Wladislaus* secundus mœnia eorum coctili muro in altum erexit. Burgrabiis quoque Castrensibus, ad salarium quinquaginta marcarum, per *Casimirum* secundum suum antecessorum illis consignatum decem marcas annui census, ex *Zuppis Vieliclensibus* & *Bochnensibus*, singulis adiecit. Eo tamen pacto, vt quilibet eorum, vnum equum & sagittarium pro omni tempore *Cracouiæ* teneat, ad quamlibet necessitatem, in defensionem arcis *Cracouiensis* Capitaneum *Cracouiensem* aut eius Vice capitaneum, ad propulsandum & repellendum hostilia, illum adiuturus.

1394 Discessionem *Alexandri*, alias *Withawdi*, *Lithuaniæ* Ducis, ex castro *Naugarder* factam, & Cruciferorum captiuitatem violationemque sub eodem tempore patratam, Magister *Prussiæ Conradus* de *Iungen*, & Ordo Cruciferorum, acerbe ferens, & scelus huiusmodi, quod proditorium appellabat, vltum iri satagens, cum nouis copiis & expedito milite, habens in suo comitatu germanum *Wladislai Poloniæ* Regis, *Boleslaum Swidrigiello*, quem *Lithuanorum* & *Ruthenorum* profugarum non spernenda multitudo sequebatur; item *Francigenas* & *Almanos* plures numero, item Sagittarios de *Geneuel* centum quinquaginta, in *Lithuaniam* circa finem mensis Iulii ingressus, eam duplici agmine peruastat. Non reperiens autem aliquam resistentiam: neque enim Duci *Withawdo* tantæ vires erant, quibus *Pruthenico* exercitui posset sine discrimine euidenti, propter

Magister Prussiæ cum Swidrigiellone Duce vastat Lithuaniam.

1394

A *Lithuanorum* & *Ruthenorum* fidem fluxam resistere; castra *Vilnensia* obsidione cingit, & ad illorum expugnationem magnis, sed ad irritum recidentibus, conatibus, bimestri spatio vtebatur. Obsederat autem *Withawdus* Dux omnia itinera siluestria, ex iniquis locis, facilius exercitum Magistri oppressurus. Quo a captiuis cognito, Magister per loca paludinosa & inuia exercitum traduxit, pontibus sibi viam sternens. Vbi ex Boiaris *Lithuaniæ* militem vnum *Sudimunth* intercipiens, per talos in arbore suspensum necat. Multa autem iumenta, multos equos, a paludibus absorptos aut B illaqueatos, multos denique milites, telis stratos, *Lithuanorum* in quolibet loco incumbentium exercitus *Pruthenicus* amisit. Præmiserat siquidem *Wladislaus Poloniæ* Rex, plures ex *Polonis* exercitatos milites in *Lithuaniam*, auxilia Duci *Withawdo* contra Cruciferos laturos, quos æstate prædicta constabat, *Lithuaniæ* bellum, specie quidem ferendi *Boleslao Swidrigiello* auxilia, reuera autem *Lithuaniam* occupandi, illaturos. Venerant & plures numero voluntarii ex *Polonia* milites, plerique *Polonorum* Barones proprio ære proprias cohortes armatorum miserant. Qui etsi in congressum vniuersæ dimicationis *Withawdo* (quod de suis parum fideret) pro- C hibente, non venirent; hostilia tamen castra & stationes inuadendo, tam frequentes & tam fortes in ea edebant insultus, vt certamen assiduum & particulare, dimicationem vniuersalem pene æquaret. Restabat *Boleslao Swidrigiello* & Magistro *Prussiæ*, in *Ruthenorum* religiosis, quos in suo vulgari *Colayros* appellant, in castris obsessis obuersantibus, proditionis vnica spes. Hii siquidem a *Boleslao Swidrigiello*, sectæ *Ruthenicæ*, quam maxime fauente, largitionibus & promissis onerati, incendendorum castrorum curam susceperant. Sed dum hæc quoque spes adempta foret, Duce *Withawdo* fraude per vnum ex his *Colayris*, qui illam confecturi erant, detecta, *Colayros* D variis pœnis & cruciatibus afficiente, Magister *Prussiæ* obsidionem soluens, in *Prussiam* vna simul cum *Boleslao Swidrigiello* rediit. In redeundo autem per Ducem *Withawdum* & suas gentes in locis paludinosis & iniquis frequentius inuasus, plures de suis amisit: nam & in noctibus irruebant *Lithuani*, & multos cædebant. Neque tamen *Lithuanis* incruenta fuit inuasio, quingenti enim desiderati. At multo plures ceciderunt de ordine Magistri, qui in crebris locis cogebatur, interdum a fronte & in tergo inuasus, decernere, tanta suorum clade insignis, vt expeditiones contra *Lithuaniam* velut perniciosas sibi & suis longo tempore intermitteret. Non ob id tamen *Wladislaus Poloniæ* Rex singulis annis mittere nouos

cum quibus Vitholdus sæpius confligit pugna incerta.

Cui in auxilium Wladis-

Digitized by Google

1394 *laus Rex ex Polonia milites mittens, Regni thesaurum magnopere exhausit.*

uos ex *Polonia* milites in auxilium Duci *Withawdo*, cum omne tempus de bello per Cruciferos *Lithuaniæ* inferendo, suspicione plenum esset, intermisit. Qua quidem re & thesauros regios Prædecessorum suorum Regum *Poloniæ*, in donatiua militum, *Lithuaniam* a Cruciferis tuentium,& in arma defendiculaque illuc missa, distribuit; & plures enormes bonorum regalium Regni *Poloniæ* donationes, alienationesque militibus, qui in *Lithuania* meruerant, fiendas decreuit.

Et militibus in Lithuania merentibus multas possessiones in regno Poloniæ donat.

Ea autem obsidione, quam præmisimus, durante, gentes Ducis *Withawdi, Lithuani & Rutheni*, populationem & vastationem hostilem prohibituri, prælium cum hostibus infesto agmine conseruerant. In quo etsi acriter decertassent, a gentibus tamen Magistri victi, plures eorum fuere desiderati aut capti. Nec de gentibus Magistri pauciores,hi præsertim,qui pabulatum eundo, pugna aut insidiis *Lithuanorum* necabantur.

In Lithuaniam triplex Pruthenorũ expeditio non sine clade Lithuanorũ

Personalem expeditionem *Conradus* de *Iungen Prussiæ* Magiister, parum prospere videns sibi cessisse, *Vernerum Thetingar*, Marschalcum cum copiis forensium & propriorum militum, plures enim ex *Galliarum* & *Almaniæ* partibus ipsis in auxilium accesserant, in *Lithuaniam* transmittit sub tempore hiemali. Qui primum ad castrum *Naugarthen* accedens exustum illud a *Lithuanis* reperit. Ab inde vero vsque in *Lidam* processit, Sed & *Lidenses* eius aduentu perterriti, castrum incendunt & diffugiunt. Marschalcus vero populatione latius extensa,neque enim superiori tempore profundius quisquam in terram *Lithuanicam* grassatus fuerat, magnam captiuorum vtriusque sexus multitudinem congerit, & in *Prussiam* abducit. Descendit posthæc vice altera *Vlricus* de *Iungen* Aduocatus *Sambiensis*, & germanus magistri, cum forti exercitu propriorum & externorum militum, gloriam & prædam per vastationem *Lithuanicam* quæsiturus. Qui cum apud *Rosziten* consistens prædas ageret, perculsus magno & subito terrore, omissa populatione & præda, tumultuario itinere rediit. Dux enim *Withawdus* in frequenti exercitu in *Prussiam* descenderat, & circa *Insterborg* omnem regionem igne & cæde vastabat, a quo se vinci & intercipi verebatur, Quo abeunte, *Conradus* de *Kreborg* Commendator de *Balga*, terram *Drobiczensem* ingreditur,& incautos reperiens illius incolas, multam prædam congerit,ac tricentos captiuos abducit.

Vigesima secunda Decembris, *Henricus* Dux *Oppoliensis*, dum ex studio *Bononiensi* reuerteretur, infirmitate correptus, diem obiit.

Sigismundus Hungariæ Rex Reginã Poloniæ Heduigim visitans,

Heduigim Poloniæ Reginam, consortis suæ *Mariæ* germanam, *Sigismundus Hungatiæ* Rex visitaturus, vigesima quarta Iulii in *Poloniam* aduenit. Cuius aduentum Regina *Heduigis* præfata, aliquot nunciis sibi significatum, iusto honore exceptura, circa castrum *Ritter* illi cum celebri & magnifico comitatu occurrit: ac ab ea iu *Sandecense* oppidum deductus, pluribus diebus illic benigne & A splendide habitus, singulis etiam & opulentis necessariis, cum omnibus militibus suis tractatus est. Factis autem variis tractatibus, statum tranquillum Regnorum firmantibus, donis, a Regina *Heduigi* muneratus magnificis, in sua rediit.

1394 *ab eam Sapdecæ honorifice exceptus & muneratus in Hungariam rediit.*

Ianussius Dux Masouiæ ædificans castrum Zlotoria

Masouiæ Dux *Ianussius*, ad fluenta *Narew*, in terra & Ducatu sortis suæ, arcem nouam erexit, quam & appellauit *Zlotoria*. Et dum pro illius consumatione personaliter illic cum militibus suis, quo celerius,& perfectius opus perficeretur, adsisteret, nullas hostiles insidias veritus, superuenit repente comes *Rudolphus*, B Commendator de *Balga* & *Valrode* Commendator de *Reyno*, cum populo multo, a *Prussiæ* Mastro *Conrado* de *Iungen* transmissi, & tam in milites Ducis *Ianussii* ipsumque Ducem, quam in eos qui fabricabant arcem hostiliter grassantur.

a Cruciferis subito inuasus rapitur cũ multis militibus.

Et arcem quidem quæ fabricabatur ex ligno, necdum perfecta fuerat, in suam potestatem redigunt, & omnes illius munitiones flammis exurunt, Ducem vero *Masouiæ Ianussium*, in eqvam impositum, ligatis sub ventre equæ Ducalibus pedibus, quamuis terminum repræsentationis enixius deposceret, cum cæteris *Masouiæ* militibus æque vinculatis ad præsentiam Magistri *Prussiæ Conradi* de *Iungen* deducunt: non veriti contumeliam temeC rariam & iniquam inferre Ducali sanguini, & fundatoris sui primarii Pronepoti. Quibus parua videbatur terrarum *Chelmensis* & *Pruthenicæ* accessio, *Pomeraniæ* vero violenta & dolosa occupatio, nisi etiam in *Masouiæ* regiones sua arbitria suaque imperia pro libito extendissent. Captiuitate illius *Wladislaus Poloniæ* Rex cognita, missis ad Magistrum *Prussiæ* nunciis, solui illum extemplo, questus apud Magistrum de perpetui fœderis violatione, obtinuit. Et quamuis acerbo animo captiuitatem Ducis sui *Ianussii* Rex tulerit, continuit se tamen ab omni guerra, quam ob tantam & tam insignem iniuriam, & fœderis rupturam, plures anhelabant *Pruthenica* superD biæ inferri.

Skirgiello Dux frater regis Wladislai veneno necatur ob tyrannidem.

Dux *Trocensis Skyrgiello*, *Wladislai Poloniæ* Regis germanus, tyrannicum & graue in *Ruthenos* exercens imperium, plures illorum capite damnauerat, nonnullos vulneribus diris affecerat, eo quidem subditis intolerabilior, quo crudelitatem ipsam, dum magis temulentus foret, depromebat. Quapropter ab uno religioso *Ruthenorum*, licet & ipse ritus *Ruthenici* esset, in castro *Vischegrod* prope *Kiiouiam* sito in poculo, quod prægustatum digito annulari, in quo virus locauerat, in vas immisso, infecerat, venenatus moritur, nullam prolem relinquens, & in *Pieczari* sepelitur. Adeo *Ruthenis* formidabilis, vt etiam post fata timeretur. *Græcum* ritum abiicere, & *Romanum* Catholicumque profiteri, a *Wladislao* Rege persuasus, *Romam* se iturum, & nonnisi illuc vtrum-

Digitized by Google

1394 vtrumque impleturum, deuouit, propositum tamen eius repentina mors dissoluit.

Regis Bohemiæ primum à suis, deinde a fratre Hungariæ Rege captiuitas.

A Enormes, leuitates, exorbitantesque & tyrannicos mores, quibus *Venceslai Romanorum* & *Bohemiæ* Regis pectus refertum fuerat, Barones *Bohemiæ* facta verbi monitione nullum afferente profectum, ne Rempublica tam Imperii quam Regni, ab eo & consiliariis suis, quos ex leuissimis quibusque hominibus legerat, pessundatum iri contingeret, castigaturi, aut saltem restricturi, præfatum *Venceslaum* Regem in oppido suo Regio *Verona*, tribus miliaribus à *Praga* distante, captiuant, honestæque custodiæ, & loco honesto inclusum, leues consiliarios ab eo remouent, & viros maturos & graues illi adhibent, quatenus B ex eorum sententia & decreto, singula Imperii & Regni administrarentur negotia. Huius captiuitatis *Sigismundus Hungariæ* Rex, & *Brandeburgensis* Marchio, principalis auctor ferebatur fuisse, qui per illam sperabat in fratre suo *Venceslao* Rege mores, a Regia grauitate abhorrentes, posse rescindi. Erat enim voluptatum sequax, ac labores fugiens, ebrietatis & crapulæ, quam Regni, curiosior. *Ioannes* tamen Dux *Lusatiæ*, & *Procopius* Marchio *Morauiæ*, magno Reipublicæ malo illum soluerunt. Captus fuit & secundo per *Sigismundum Hungariæ* Regem, & *Alberto* C *Austriæ* Duci in custodiam datus. Custodia eius apud *Viennam* ædibus, in quibus degebat, *Praga* nomen reliquit. Sed cum parum diligenter costodiretur, fugam arripuit. Regnoque rursum potitus est; non tamen mores & vitam mutauit.

Ioannes Kropidło videns se Archiepiscopatum Gnesnensem assequi non posse iure suo cedit, quem postea impetrat Dobrogostius de Nowidwor Ep. Posnaniensis,

Animaduertens *Ioannes Kropidło Gnesnensis* Archiepiscopus, & *Oppoliensis* Dux, & ob schisma in Ecclesia Dei, inter contendenteas de Papatu exortum, quod in dies grassabatur, & quia *Wladislaus Poloniæ* Rex hostem suum notorium illum, vt erat, ostendebat, Sedem consequi *Gnesnensem* non posse, sponte de illa cessit, per Procuratores ab eo constitutos. Ad quam *Dobrogostius* de *Nowidwor* in *Masouia*, Decretorum Doctor, ex patre *Thomis-* D *lao*, nobilis de domo *Nałęcz*, a *Wladislao Poloniæ* Rege nominatus, *Posnaniensis* tunc Episcopus, dum in sede *Posnaniensi* annos vndecim exegisset, per *Bonifacium* iu sua obedientia Papam IX. appellatum, sexto Calendas Aprilis, in Vrbe tunc præsentem (*Wladislai* enim Regis præfati Orator, ab eo specialiter destinatus, grandia apud *Bonifacium* Papam præfatum, & signanter confirmationem duarum Ecclesiarum Cathredalium fundationis in *Lithuania*, videlicet *Vilnensis* & *Myednicensis*, a se fundaturum expediebat) translatus & suffectus est. Verebatur enim *Bonifacius* prædictus, ne si in desideriis suis *Wladislaus Poloniæ* Rex negligeretur, ad competitorem suum *Petrum* de *Luna* deficeret. Prouidit & tunc ipse *Bonifacius*, *Ioanni Kropidło*, vtraque Ecclesia, videlicet *Gnesnensi* & *Wladislauiensi* orbato, de Ecclesia *Camyenensi*, terræ *Stolpensis*, satis tenui & pannosa. De Ecclesia vero *Gnesnensi*, ad intercessionem præfati *Wladislai* Regis, *Dobrogostio* de *Nowidwor*. De Ecclesia vero *Posnaniensi Nicolao Kurowski* Cantori *Gnesnensi* & Decano *Cracouiensi*, *Polono* nobili genere de familia *Nałęcz*. Qui apud *Heduigim* Reginam *Poloniæ*, familiaritatus fungebatur officio.

& Kropidło per Papam 1394 *de Ecclesia Camyenensi in terra Stolpensi, de Ecclesia vero Posnaniensi Nicolao Kurowski, prouidentur.*

1395 *Wladislaus Rex dolens Vielunensem, Dobrzinensem & Ostrzechouiensem terras Regni Poloniæ a Wladislao Duci Oppoliensi donatas,*

Fœdam & pernitiosam terræ *Vielunensis*, *Dobrzinensis*, & *Ostrzeschouiensis*, per *Ludouicum Hungariæ* & *Poloniæ* Regem, a corpore Regni *Poloniæ* alienationem, *Wladislaus Poloniæ* Rex quemadmodum iureiurando & inscriptione solenni pollicitus, in assumptione sua in Regnum fuerat, restauraturus *Wladislaum Oppoliensem* Ducem, cui de terris prædictis donatio præiudicialis, & iniqua, per *Ludouicum* Regem facta fuerat, honesta requisitione per legatos identidem missos, sollicitat, *quatenus terras Regni Poloniæ iniuste occupatas, reddat, Se enim non passurum, vt tam notabilis Regni sui Poloniæ portio, ab eo debeat diuelli.* Duce autem *Oppoliensi Wladislao* requisitionem regiam variis refellente frustranteque responsis, ac astruente *donationem terrarum prædictarum, sibi & suis proximioribus pro meritis, & perpetuo a Ludouico Rege Poloniæ & Hungariæ factam, non posse a quoquam rescindi*, res & quæstio huiusmodi, nihil modeste, nihil quiete, nihil æque *Wladislao Oppoliensi* Duce respondente, cœpit spectare in arma. Quæ *Wladislaus Poloniæ* Rex, omni conditione honesta vitaturus, nouis Legatis ad eum fatigatis, nouam quidem illi conditionem, sed æquissimam, quam non præsumebatur abnuisse, proponit, *vt videlicet pro terris prædictis, nihil sibi hostile vereatur accidere, homagium duntaxat Regiæ Poloniæ præstet, & se occasione terrarum prædictarum Regis & Regni Poloniæ profiteatur feudalem.* Orbus enim *Oppoliensis* Dux filiis & filiabus erat, facileque & sine bello apparrebat terras Regni *Poloniæ* ab eo occupatas, eo mortuo, ad *Poloniæ* Regnum posse recidere, si minus oblatam conditionem impediuisset. Sed cum tam æquam conditionem oblatam aspernatus, superba etiam iactantia vsus, *neque Poloniæ Regem illius potestatis neque se illius pusillanimitatis fore responderet, vt propter terras, se & suos nepotes & affines, solido & optimo iure contingentes, quarum sibi a Ludouico Poloniæ & Hungariæ Rege simplex & omnimoda donata esset, qua in ea diem pacifice vtebatur, proprietas, Regis & Regni Poloniæ consentiret esse feudalis, & vasallus.* *Wladislaus Poloniæ* Rex, re integrationem Regni sui, & prædictarum terrarum restitutionem, certo certius expertus, quietis consiliis procurari non posse, ad belli consilia animum deinceps vertit, & de bello *Wlatislao Oppoliensi* Duci, in sequen-

hortatur illum vt homagium præstet, & se feudalem fateatur. Quod cum facere nollet, secrete Rex in

1395 *eum bellum parat.*

ſequentis anni æſtate inferendo, in ſecretiſſimo conſilio, ad quod nonniſi quinque conſiliarii adhibebantur, agitare deliberationem cœpit. *Wladiſlao Oppolienſi* Duci enim, tantus ad ſcindendum terras occupatas a *Poloniæ* Regno inerat dolor, vt plures colles pro *Gadibus*, terras occupatas diſterminare a *Poloniæ* Regno ſatagens, prope oppidum *Zithno*, quæ vſque in præſens cernuntur, locauerit, quaſi in ſua poteſtate ſitum fuerit, terminos & limites in Regno *Poloniæ* pro libito conſtituendi.

Sigismundus Rex Hungariæ ingenti exercitu Chriſtianorum ex variis Regnis collecto dum ad inuadendum terras Turcarum proficiſcitur,

Turcarum genti, & illius Cæſari *Beyzath*, *Sigiſmundus Hungariæ* Rex bellum illaturus, cum ad id multorum Catholicorum Principum, & ſignanter *Franciæ* Regis, & *Burgundiæ* Ducis, militiam ſuam ſibi in auxilium repromittentium, aſſidua ſollicitaretur inſtantia, multiplicem ex variis gentibus & nationibus militiam accerſit, & tam propriis copiis quam externis frequentiſſimo comitatu ſtipatus, ad *Turcarum* terras & dominia ire pergit. In cuius auxilium *Franciæ* Rex, inſignem militum ſuorum cohortem miſit. Dux vero *Burgundiæ Ioannes* perſonaliter cum gente ſua venit. Copiis autem variarum linguarum atque gentium collectis in vnum, tam multiplex & numeroſus Catholicorum erat exercitus, vt in eo quadruplex numiſma a Principibus cuderetur. Verum tanto & tam fortiſſimo exercitui Dux deerat, & diſciplina militaris, nihilque conſulebatur in commune. Sed & ipſe totius exercitus Princeps, *Sigiſmundus Hungariæ* Rex, ad quem a ſingulis habebatur reſpectus, nihil, quod tanto exercitui ſalubre eſſet, prouidebat.

& confiſis viribus

Sed robore tot gentium, tot legionum, fretus, hoſtem adeo contempſerat, vt arma ſua, neque loco, neque tempore crederet, idque publice vulgaret ſuſtineri a *Turcis* poſſe. Dum itaque ad oppidum *Romaniæ*, quod ditionis *Turcarum* erat, *Nicopolim* ventum foret, nunciatur ſubito *Turcarum* Cæſarem *Beyzath* alias *Calepinum*, cum potentiis ſuis ad decernendum inſtructum, vix duobus miliaribus abeſſe. Sed neque hæc denunciatio *Sigiſmundum Hungariæ* Regem ad prouidendum de ſumma rei, & inſtruendum, dum tempus pateretur, aciem, permouit, ſed in tabernaculo curando corpus, & quieti, & ſolatiis dando operam, gloriabatur ſe tanto exercitu ſeptum eſſe, quem nedum *Turcarum* Cæſar, ſed nec omnes orientales tyranni inuadere auderent.

Cæſarem Turcarum Bayzath contemnit

Quo tam ampulloſum parumque modeſtum apud ſuos concionante ſermonem, *Turcarum* Cæſar *Beyzath*, alias *Calepinus*, cum multitudine armatorum adueniens, Catholicum & *Sigiſmundi* Regis, ſine lege, ſine ordine, ſine armis ſparſum exercitum, reperiens, quod plerique leuitate petulantiaque *Gallorum* & præripiendæ pugnæ inſolenti cupiditate actum affirmant, tanquam in gregem bidentium errantem, &

ab eo facile & turpiter profligatur

Hungarorum primoribus cum *Sigiſmundo Hungarorum* Rege, ad vada *Danubii*, qui in propinquo circa *Nicopolim* decurrit, vt eo nauibus, ſuperato, imminens periculum declinarent, fugientibus, *Galli*, *Poloni*, *Almani*, *Bohemi*, *Burgundi*, *Hiſpani*, & nonnulli *Hungari*, cum *Turcis* congreſſi, facile ab eis debellati & conflicti ſunt. Et paucis fuga euadentibus, cæteri aut occiſi aut capti. Caſtra exercitus Catholici maximæ opulentiæ, a *Turcis* direpta. Dux *Burgundiæ Ioannes*, dum fœdum & turpe fugere putaret, cum multis militibus, par decus militiæ cuſtodientibus, captus, & nonniſi biennio centum florenorum millibus redemptus; capti aut deſiderati *Galli*, *Poloni*, *Bohemi*, *Almani*, *Hiſpani*, *Hungari*.

1395 *cum iactura ingenti Chriſtianorum.*

Tantaque clades Chriſtiani exercitus ſecuta, vt inualidæ ſint ad ſcribendum literæ, quantum robur Catholici exercitus a barbaris deletum, quanti milites capti, & in miſerabilem ſeruitutem abducti, quantæ fortunæ interceptæ. Ex *Polonis* militibus vir heroicus *Saſinus* Caſtellanus *Viſchegradienſis*, cum optimo filio *Kol*[illegible], aduerſo pectore fortiſſime depugnans [illegible]ſus; *Stiborius* de *Stiborzicze* de dom[illegible]*lia*, & *Thomas Kalski* de domo *Roſæ* milites, in comitatu *Sigiſmundi* Regis ſaluati. *Swantoslaus* vero miles, ex terra *Siradienſi* de domo *Lyada* ortus, *Scenya* appellatus, dum nauim in qua *Sigiſmundus* Rex cum militibus primoribus vehebatur, conſcendere non poſſet, repulſus, cum & manus eam intrare nitentibus, ab his qui in illa conſtiterant amputarentur, verentibus, ne nauis multitudine onerata præcipitaretur in profundum, de virtute & robore corporis confiſus, in vndas *Danubii*, vt erat armatus ad prælium, ferro onuſtus inſiliit, & alueum *Danubii* in illo loco torrentem & protenſum tranando, ſibi incolumitatem quæſiuit. *Hungariæ* Rex *Sigiſmundus*, omnia turbata videns, veritus ne & ipſe viuus in *Turcarum* veniret manus, pauens & deſperans, æquori ſe credidit, & trepida fuga, *Hungaris* plerisque deſperantibus incolumem euaſurum, nuſquam tutum, amne ſuperato, conſiſtere auſus, *Conſtantinopolim* diuertit, vbi anno vno obuerſatus, beneficio & claſſe *Venetorum Dalmatiam* aduectus, in *Pannoniam* rediit. Hæc tam ingens clades, tam grandis ignominia, magnas profecto vires, & ingens robur *Turcarum* animis viſa eſt addidiſſe; vt hinc inſtauratis animis, audaciores efferacioresque effecti, ad maiora patranda animum ſumpſerunt. Subſequenti enim hieme, præfatus *Turcarum* Cæſar *Beyzath*, copioſum exercitum in *Hungariam* mittens, eam cædibus & ſpoliis vaſtauit, & plura Chriſtianorum vtriusque ſexus, ætatis floridæ, millia, in miſerabilem ſeruitutem abduxit.

Qua clade Turcæ patrata in auſus & robur maximum conſurgunt.

Monaſterium extra muros Cracouienſes in Arena fundatur.

Cœnobio extra muros *Cracouienſes* in *Arena*, & Eccleſia in titulum & memoriam Viſitationis Virginis benedictæ *Mariæ*, *Wladiſlaus Poloniæ* Rex, & *Heduigis* Regina, ſingulari deuotione, ad amplitudinem honoris Virginis

Digitized by Google

1395 nis gloriosæ, & festi Visitationis nouiter instituti, permoti, erectis, Ecclesiam præfatam regali sumptu de muro principiant, & in notabili parte consumant, quam cum illius cœnobio, fratribus sanctæ *Mariæ* de monte *Carmeli*, Ordinis mendicantium, consignant. Quem *Albertus* Patriarcha *Hierosolymitanus*, anno gratiæ millesimo ducentesimo quarto, in monte *Carmeli* instituerat.

Maria Regina Hungariæ moritur.

& Sigismundus Rex de Regno Hungariæ periclitatur.

Die Lunæ decima septima Maii, *Maria Hungariæ* Regina, *Sigismundi* consors, & germana soror *Heduigis Poloniæ* Reginæ, *Budæ* moritur. Qua absumpta, *Hungarorum* primates, ad sufficiendum sibi nouum Regem, quasi *Sigismundus*, coniuge mortua, Rex eorum esse desierit, animos intenderant. At ego iniquum valde reor, vt cuique fœminæ quantumcunque insigni, nomen debeat aptari *Maria*, cum illud solum excellentissimæ Dominæ nostræ debeat congruere.

Rex Francorum ad vnionem Ecclesiam reducere volens, de cessione Papam vtrumque requirit. Quam cum Benedictus renueret, conuentus generalis indicitur, & in eo Benedictus capitur.

Francorum Rex schism[illegible] Ecclesia Dei moleste ferens, cum sciret [illegible]que contendentem de Papatu, videlic[illegible]*ifacium IX.* & *Benedictum XII.* ea conditione in Papatum, assumptos, vt requisiti de Papatu, prouisione Ecclesiæ cederent, per Electores Imperii, & Principes *Almaniæ*, *Bonifacium IX*, requirit de cedendo. Qui cum se spontaneum ad cedendum offerret, etiam *Benedictum XII.* vt cederet, requirit, Quo renuente, & Christianitati maxima imminere dispendia, si cederet, respondente tenta fuit in *Francfordia* supra *Manum*, ad procurandam vnionem in Ecclesia Dei, generalis dieta. In qua cum vnio propter contumaciam & ambitionem vtriusque contendentis de Papatu prouenire non posset, captiuatur *Benedictus XII.* per Proceres *Franciæ*, & in *Auinione* triennio, subtracta sibi obedientia, detinetur captiuus. Post triennium vero in habitu dissimulato ex Palatio *Auinionensi* fugiens, ad fauces *Rhodani* in nauicula, ad galeas ex *Arragonia*, ad conducendum eum præparatas veniens, *Arragoniam* deuectus est. Et licet processu temporis per medium Ducis *Aurelianensis Galliarum* obedientiam recuperasset, Duce tamen *Aurelianensi* occiso, quoniam dolis & fallaciis vtendo, vnionem facere dissimulabat, iterum sibi fuit subtracta.

1396

Wladislaus Rex contra Oppoliensem Ducem Wladislaum arma mouens mittit Cristinum de Ostrow Castellanum Sandomiriensem eum exercitu versus terram Dobrzinensem.

Anno plusquam vno decoctum agitatumque secreto consilio bellum, *Wladislao Oppoliensi* Duci, ad recuperandum terras ab eo occupatas, inferendum, *Wladislaus Poloniæ* Rex, ad consumationem votiuam perducturus, expeditione generali Regno suo indicta, *Cristinum* de *Ostrow* Castellanum *Sandomiriensem*, cum aliqua copiarum parte, ad conquirendam terram *Dobrzinensem*, simulato consilio, vulgata fama, quasi illum cum reliquis copiis subsecuturus, transmittit, quatenus ab eo, quod parabat, bello, in alterius rei curam, animum *Oppoliensis* Ducis *Wladislaus* conuerteret. Qui militibus & terrigenis *Cuiauiensibus*, in sui adiumentum reassumptis, castrum *Bobrowniki* (A) terræ *Dobrzinensis*, quod nomine *Wladislai Oppoliensis* Ducis *Slesita Schari* tenebat, obsidione arctauit. Quæ res solerter principiata, *Wladislaum Oppoliensem* Ducem, ne castris terrarum *Ostrzeschouiensis* & *Vielunensis*, ac aliis, quæ primum Rex *Poloniæ* impugnare decreuerat, prouideret, distinuit, & ab omni suspicione belli, ad terras *Vielunensem* & *Ostrzeschouiensem* transferendi, auertit, pro constanti credulitate *Poloniæ* Regem cum militibus suis, quos arma induisse audierat, non alium locum quam *Dobrzinensem* terram petiturum.

Ipse autem Vielunensem & Ostrzeschouiensem terras Ducis prædicti ingressus

Aliquanto autem tempore, *Cristino* de *Ostrow* Castellano *Sandomiriensi* obsidionem castri *Bobrowniki* continuante, Magister *Prussiæ Con-* (B) *radus* de *Iungen*, cum notabili exercitu, laturus obsessis auxilium, aduenit. Cuius potentiæ, *Cristinus* de *Ostrow* se sciens parem non esse soluta obsidione discedit. Rex interea *Poloniæ Wladislaus*, omnium communi & vulgari iudicio, pro conquisitione terræ *Dobrzinensis* processurus, copiis conuenientibus, reflexo mutatoque itinere, ad castrum *Olschtin*, quod etiam hostis *Oppoliensis* Dux tenuerat, *Spithkone* de *Melschtin* Palatino *Cracouiensi*, cum aliis copiis ad obsidendum castra alia, videlicet *Vielun*, *Ostrzeschow*, *Bolestawiecz*, transmisso, contendit. Vbi *Semouitus* & *Ianussius Masouiæ* Duces, cum notabili exercitu venientes, exercitum regium suapte fortem, fortio- (C) rem efficiunt. Quamuis siquidem *Wladislaus Oppoliensis* Dux, *Offkam* germanam sororem *Semouiti* & *Ianussii Masouiæ* Ducum, in matrimonio habuerit, ferre tamen contra affinem *Poloniæ* Regi & Regno arma, velut feudales coacti sunt.

breui castrum Olschtin,

Impetu contra castrum *Olschtin*, quamuis in rupe altissima situm, tertio die ex quo obsideri cœptum est, a militibus iussu Regis facto, illud (*Borzischnicz* eius Capitaneo cum fratribus & familiaribus, nequicquam fortiter & animose resistente) conquirunt, *Borzischniczonesque*, qui omnia studia pro illius defensione intenderant, capti. Quorum conditionem *Wladislaus* Rex miseratus, cum abunde foret vitam concedere, (D) etiam bona hæreditaria in terris *Russiæ*, circa oppidum *Tlumacz*, largitur.

& alia castra ciuitatesque terrarum earundem capit,

Expugnato conquisitoque castro *Olschtin*, rapacissimo itinere ad *Krzepicze*, *Vielun*, *Bolestawiecz*, *Ostrzeschow*, *Brzeznicza*, *Bobolicze*, & *Grabow* castra, quorum nonnulla a gentibus regiis obsidebantur, magis discursum quam itum est. Exigua fere apud omnia resistentia, regio nimio pauore singulis qui castra obtinebant consternatis, consiliique inopibus, obiecta est; neque aliquem, castro *Olschtin* fortissimo expugnato, vinci puduit. Intra dies septem omnia castra & ciuitas *Wielun*, præter vnum castrum *Bolestawiecz*, per Regem aut suos Præfectos, per deditionem accepta. *Stanczyk* de

præter Bolestawiecz

Ruda

Digitized by Google

1396 *Ruda* Capitaneus *Vielunensis* de genere & domo *Porcariorum*, apri caput manu humana illud distrahentis deferens, quoniam ciuitate dedita, aliquandiu resistens, aliquos ex arce saxis offenderat, castro expugnato, gladio percuti iussus, clementia Regis in ipso necis articulo, quo carnifex iam mucronem vibrauerat, incolumitati donatus est. Serius *Oppoliensis* Dux *Wladislaus*, post omnium fere castrorum, & duarum terrarum amissionem, expergefactus, ad castrum *Bolestawiecz*, flumine *Prosna* vndique circumseptum, & tam arte quam situ munitissimum, transmittit arma, milites, & victualia, illud defensurus. Vbi exercitus regius forti resistentia reperta, septennio illud, constructis & erectis in circuitu plurimis castellis, ex quibus in obsessos iaciebantur bombardæ, obsedit. Sub quo quidem tempore, etsi *Wladislaus Oppoliensis* Dux morte absumptus fuerat, castrum tamen *Bolestawiecz* pro sua relicta Ducissa *Offka* tenebatur. Quæ tandem reconciliatione obtenta, *Wladislao* Regi illud reddidit. Si quis autem huius expeditionis facilem & compendiosum exitum scrupulosius velit metiri, profecto reperiet, quantum bonum, quamque sublime sit, publicas & regias actiones, eas præcipue, quæ armis & ferro administrandæ sunt, strictissimo secreto occulere. Non enim alia æque res quam regii consilii secreta obseruatio, *Wladislaum Poloniæ* Regem & suum exercitum, in tam breuiusculo tempore, tam tenui impendio, duarum terrarum, & plurimorum castrorum fecit victorem, & quod exercitus fortissimus vix conquisiuisset, consilii publici stricta obseruatio facile confecit. Discant *Poloni*, Reges, Principes, & Barones, non in armis & fortitudine, sed in DEI brachio, & prudenti ac secreto consilio, omnium iustarum rerum, quas efficere satagunt, felicem successum consistere. *Wladislaus Oppoliensis* Dux, nimia vexatus amaritudine & dolore, terram quoque *Dobrzinensem*, quæ in ditione sua permanserat, veritus sibi vt cæteras ereptum iri, illam, & castra eius *Dobrzin*, *Bobrowniki*, *Ripin*, *Lipno*, *Złotoria*, Magistro *Conrado* de *Iungen*, & Ordini Cruciferorum de *Prussia*, & in suæ acerbitatis solatium, & in regium opprobrium, in quadraginta florenorum millibus obligat. Quæ quidem obligatio & expressam vsuram, & manifestam iniuriam præiudiciumque Regni *Poloniæ* redolens, a Magistro & Ordine Cruciferorum, si per illos, & ad diuinum præceptum, & ad fœdus pacis perpetuæ cum Regno *Poloniæ* ictum, iustus habitus fuisset respectus, nullo pacto, nullaque causa poterat aut debebat acceptari. Continuas autem septem æstates totidemque hiemes, castrum *Bolestawiecz* circumsessum, tandem fame sitique obsessos vrgente, per relictam *Wladislai Oppoliensis* Ducis *Offkam* deditum est. Quo vno perseuerandi genere, quantumcumque munitissima, siue artem spectes siue naturam, expugnatum iri videmus loca. 1396

quo septennio obsessam Wladislao Duce mortuo tandem conquirit.

Dux autem prædictus adhuc viuens terram Dobrzinensem Magistro Prussiæ in quadraginta millibus florenorum obligauit.

Ad benedictæ *Trinitatis* præcipuam laudem, & genitricis Dei Virginis *Mariæ*, Beati quoque *Stanislai Cracouiensis* Episcopi & Martyris, decus & memoriam, *Wladislaus Poloniæ* Rex, & *Heduigis* sua consors Regina, collegium de sedecim Presbyteris manualibus in Ecclesia *Cracouiensi*, iugi iubilatione, cantu ordinario cessante, Psalmos *Dauidicos* bini & bini, in dextro & sinistro choro, vicibus & choris inter se partitis ex æquo, decantaturos, fundant, ordinant, & constituunt, & cuilibet pro dote, decem & octo marcarum summam de introitibus zupparum *Vieliciensium* & *Bochnensium*, donatione perpetua largiuntur. Quam collationem, substitutionem, prouisionem, & omnimodam dispositionem, in Episcopum & Capitulum *Cracouiense* transfundunt.

Psalteristæ in Ecclesia Cathedrali fundantur.

Bonifacius Papa IX, durum & parum possibile perpendens, *Mamphiolum Italum*, prouisum suum, Episcopatus *Plocensis* possessionem, & propter linguæ imperitiam, & generis inuidiam, & schisma assidue gliscens, consequi posse, ipso etiam *Mamphiolo* renunciante, & post renunciationem diem obeunte, *Iacobo* de *Korzkiew* Decretorum Doctori, *Polono* nobili de domo *Sirokomlia*, Palatii sui Auditori famoso, in Subdiaconatus Ordine constituto, Præposito *Wratislauiensi*, secundo Calendas Augusti *Romæ* prouidet, ex Patre *Floriano* milite de *Kurdwanow*, & matre *Catharina* de *Cracouiensi* prouincia ortus. Quem etsi *Masouiæ* Duces, *Semouitus* & *Ianussius*, Capitularesque *Plocenses* aliquandiu recusassent admittere, virtute tamen sua, probitate, & doctrina permoti, illum cum benigno fauore admiserunt. In quo per omnem vitam tam probe & laudabiliter versatus est, vt Duces & Capitulares duceret pœnitudo, quod virum tam vtilem, doctum, & optimum, motibus propriis non optassent.

De Episcopatu Plocensi Bonifacius Papa Iacobo de Korzkiew Polono prouidet.

Commendabili donatione narrata, reprehensibilem & pernitiosam, cum sub eodem tempore acciderit, subnectemus, precibus *Spithkonis* de *Melschtin* Palatini *Cracouiensis* *Wladislaus Poloniæ* Rex peruictus, terram nobilem, melle, lacte & pecore refertam, *Podoliam*, quam *Casimirus* secundus *Poloniæ* optimus Rex, armis & ferro de *Tartarorum* potestate & manibus acquisiuerat, præfato *Spithkoni* de *Melschtin* Palatino *Cracouiensi*, inscriptione perpetua sed feudali, *Heduigi Poloniæ* Regina, Prælatis quoque & Baronibus Regni, necquicquam improbantibus & dissuadentibus, ea tamen conditione, vt ex illa Regibus & Regno Poloniæ, vt feudalis & vasallus, assidua præstet obsequia, donat. Quæ quidem donatio *Heduigi* Reginæ, & toti consilio, grauis, iniuriosa, & onerosa, ab omnibus etiam odio & ludibrio habita est:

Wladislaus Rex terram Podoliæ Spithkoni de Melschtin Palatino Cracouiensi iure feudi donat.

Digitized by Google

1396 propter quod durare non poterat, sed velut fumans stipula contrita, periit. Et præfata terra *Podoliæ* cum omni dominio suo mero & mixto, proprietati *Poloniæ* Regni reddita est.

Cuius donatio paruo tempore durauit.

Clandestina, & si fas est dicere, furtiua hostilitate, *Wladislaus Oppoliensis* Dux, cum aperta & iusta nequiret, & in Regem & Regnum *Poloniæ* vsurus, mercatores Regni *Poloniæ*, ad nundinas *Wratislauienses*, in Quadragesimæ medio celebratas, transeuntes, interripit, spoliat, atque captiuat. Et varia rerum & pecuniarum, atque mercium suppellectili potitus, gloriabatur se iniurias, in terrarum *Vielunensis* & *Ostrzeschouiensis* ademptione, vtcumque vltum esse. *Wladislaus* autem *Poloniæ* Rex, quo iustius aduersus tam infestum & iniustum hostem arma indueret, faciles nuncios primum ad illum mittit. Quibus nullam ablatorum restitutionem referentibus, assiduis de nouo spoliis, per latrones proscriptos, per profugos, & ære alieno, & iudiciis damnatos *Polonos*, qui apud illum tutum repererant diuersorium, infestabat. Inter quos famosior erat *Petrus Pschonka* de *Kurow*, nobilis de genere *Ianina*, qui ex eo quod castrum *Lowinicza*, iratus in illius hæredem *Kolczkonem*, qui illi venationibus danti operam, partem cassium, modicam terram suæ hæreditatis occupantium, confregisset, incenderat, proscriptus. Miles insuper *Innocens Raphael Gedcziczki* de domo *Gryphonum*, cum duobus filiis, *Martino* & *Ioanne*, in curia sua, *Gedczicze*, à latrunculis Ducis præfati *Wladislai*, quos ad infestandum Regni *Poloniæ* milites & mercatores, furtiuo ingressu submittebat, & qui ad eum nuncio præmisso, sub fratrum & amicorum specie, se venire ementiti erant, vt facilius incautum fallerent, in Sabbato magno captus, & in *Oppoliam* deductus. Illicque dum senex & valetudinarius foret, & captiuitatis molestias sufferre nequiret, & a fœtoribus sterquilinii, in quod eum *Wladislaus* Dux *Oppoliensis*, vt altiorem depactationem præstaret, proiecerat, notabiliter languidatus & infectus, mori coactus est, & in monasterio *Czarnowąsz* sepultus est. Ad reprimendum itaque *Wladislai Oppoliensis* Ducis insolentias, & ad coercendum duplex suum facinus, in obligatione terræ *Dobrzinensis*, & spolio mercatorum Regni admissum, valido congregato exercitu, & suas & nepotum suorum terras inuadit. Et plerisque castris & oppidis suæ & suorum nepotum ditionis, conquisitis, ciuitatem *Oppoliensem* & duo castra eius, obsidione coarctat, murorum & turrium eius propugnacula, assidua bombardarum proiectione conterit, & ponit in ruinam villas vero & rura in flammam. Dum autem *Wladislaus Oppoliensis* Dux *Venceslai Romanorum* & *Bohemiæ* Regis, & per se ipsum, & per nuncios, imploratum defensionis auxilium, intelligeret sibi prouenire non posse, respondente *Venceslao Romanorum* & *Bohemiæ* Rege, *iustissime illi propter prædas & spolia, vexationem præsentem accidisse*; caduceatores ad *Wladislaum Poloniæ* Regem *Conradum Oleschnicensem*, & *Bernardum Niemodliensem* Duces *Slesiæ* mittit. Quorum intercessione *Wladislaus Poloniæ* Rex placatus, omnium spoliorum pro suis mercatoribus satisfactione ad plenum percepta, obsidionem quidem soluit; sed castra iure belli quæsita, videlicet *Lubieniecz*, *Strzelcze*, & alia in sua ditione, dans illa *Spithkoni* de *Melschtin* Palatino *Cracouiensi* in tenutam, reliquit. Quorum restitutio non aliter sequi poterat, donec *Bernardus* Dux *Niemodliensis*, nepos *Wladislai Oppoliensis* Ducis germanus, castro *Boleslawiecz* Regi dedito, *Heduigim* filiam *Spithkonis* de *Melschtin* Palatini *Cracouiensis*, sibi matrimonio iungeret. Quæ pro dote, quam secum ad virum latura erat, fauore Regio, castra conquisita, Duci *Bernardo* restituit. 1396

Wladislaus Rex propter rapinas & furta, quæ Dux Oppoliensis Wladislaus in Polonos committebat, cum exercitu Ducatum eius vastans, & Oppoliam obsidione cingens, duo castra capit,

& Spithkoni de Melschtin donat, quæ ipse filiæ locatæ Duci Niemodliensi loco dotis donat.

Dobrzinensis terræ obligationem per *Wladislaum Oppoliensem* Ducem, Magistro & Ordini Cruciferorum de *Prussia* factam, *Wladislaus Poloniæ* Rex moleste ferens, fœdus pacis perpetuæ per Magistrum & Ordinem violatum iri prospiciens, tam animo quam corpore, & omni nisu spectabat in bellum. Sed cum hæc conditio, Consiliariis renitentibus, sibi negaretur; gerendi enim cum Cruciferis belli, magis ob liberandam excutiendamque de illorum manibus *Samogithiam*, quam ob vlciscendum terræ *Dobrzinensis* iniustam occupationem, occasio quærebatur, ne prædictæ terræ *Dobrzinensis* occupatio, neglectum iri, & in obliuionem verti a Rege & Consiliariis putaretur; conuentus ea de re cum Magistro & Ordine in *Iuniuladislauia* habendus, conclusus est. Ad quem *Heduigim* Reginam satius, quam *Wladislaum* Regem, ne animus ob superiores & recentes *Lithuanicæ* patriæ vastationes exulceratus, duriori sermone effuso, bellum cuius euentus magnopere vitabatur, conflaret, ire placuit. Qua illuc in magnifico apparatu, & Prælatorum ac Baronum frequenti numero adueniente, cum *Conrado* de *Iungen* Magistro, & Commendatoribus *Prussiæ*, de restituenda *Dobrzinensi* terra, per dies aliquot variis tractatibus, casso labore tractatum: Aspernantibus, Magistro & Commendatoribus, omnes iustas & æquas, quæ ab *Heduigi* Regina & Consiliariis *Poloniæ* exhibebantur, conditiones, & pro more suo, nunc illas, nunc alias excusationes, eo pacto interponentibus, vt terram *Dobrzinensem* occupatam, diutius detinendo, iuxta ac *Pomeraniam*, aliasque Regni *Poloniæ* terras, per vsurpationem temporis vendicarent. Obiurgatis autem Magistro & Commendatoribus, quod tam cupidi forent, & appetitores alieni, etiam id fœmina benedicta, cœlesti quodam sensu inspirata, adiecit: 1397

Conuenit Regina Heduigis cum Magistro Prussiæ,

Cumque de restitutione terræ Dobrzinensis tractarent, & Cruciferi restitutionem denegarent,

Se-

1397 *Se quidem viuente, belli, tum ob præsentes, & præteritas iniurias, Poloniæ Regno illatas, suppressuram furorem; fatis vero* A *absumpta, scirent, maximas sibi clades euenturas, ex iustissimo DEI decreto, quod Dominis & patronis, fundatoribusque suis, quorum stipe, eleemosyna, & donatione viuerent, spirarentque, tam infesti forent hostes, & pro acceptis beneficiis, pro collatis terris & dominiis, iniurias rependerent; & transacta occupatione Pomerania terra, ad Regnum Poloniæ a primæua fundatione spectantis, parum contenti, ad occupandam terram Dobrzinensem, auarum & inexpletum animum intendissent, ad integritatem corporis Regni Polonici, iuxta ac terræ Vielunensis & Ostrzeschouiensis, nisi ipsi callidum & iniquum præstarent impedimentum, redituram.* Et quamuis *Conradus* de *Iungen Prussiæ* Magister, cum Commendatoribus suis, in dieta huiusmodi *Iuniuladislauiensi* obiurgatorium sermonem *Heduigis* Reginæ veritate subnixum non diffiterentur, & ipsi *Heduigi* Reginæ gratias tunc egissent, quod tam illam ad pacem communem retinendam qualificatam offendissent, immensas, reddere tamen terram *Dobrzinensem*, nisi sub iniquis conditionibus, si illis primum quadraginta florenorum millia reddantur, non poterant adduci. Propter quod animis infestis & magis irritatis, ex huiusmodi dieta, Consiliarii *Poloniæ* discedebant.

re infecta discessum est.

Boleslao Swidrigielloni germano Regis re- C conciliato & locato in *Polonia*, ne seminarium nouæ seditionis per illum concitaretur, *Alexander* alias *Withawdus Lithuaniæ* Dux, aliquantulum quietis ab intestino & externo bello nactus, primam (Catholicum se demonstrans Principem) in *Tartaros* agit expeditionem. Et notabili exercitu ex *Polonis*, & *Lithuanis Ruthenisque* congesto, terras & regiones ingreditur *Tartarorum*. Quos etsi vltra fluuium *Don*, qui *Latine Tanais*, & prope fluuiorum maximum *Volgam* vastando peragrasset, nullam tamen resistentiam reperiens, in *Tartarorum* stationem, quæ *Orda* appellatur, irruens, plura millia *Tartarorum* cum vxoribus, paruulis, & pecore cepit, & vsque in *Lithuaniam* deduxit. Quorum medietatem *Wladislao* Regi, & Prælatis, Baronibusque *Poloniæ*, in victoriæ signum, pro munere misit, reliquam medietatem sibi retinuit. Et *Tartari* quidem in *Poloniam* translati, deposito gentilitatis errore, fidem *Christi* professi sunt, & vnus populus cum *Polonis* iungendo inuicem matrimonia, effecti. Hii vero qui in *Lithuania* resederant, secta spurcissimi detinentur *Machometi*, atque in vno angulo terræ *Lithuaniæ* a *Withawdo* Duce locati, suis moribus, suoque detestando ritu viuunt.

Withawdus Lithuaniæ Dux

cum exercitu vltra Tanaim proficiscens

multa millia Tartarorum abduxit in Lithuaniam.

Pridie Calendas Martii, *Henricus* cognominatus *Sperlink* Dux *Glogouiensis*, dum apud *Legniczam* hastis luderet, grauiter vulneratus occumbit, & in monasterio *Lubens* sepelitur. 1397

Plantationem fidei orthodoxæ nouellam in *Lithuaniæ* terris, a *Wladislao Poloniæ* Rege pio & religioso studio institutam, *Heduigis Poloniæ* Regina rigatura, in *Pragensi* studio tunc florente, domum muratam, optimis stubis, cameris, & officinis refertam, in antiqua ciuitate *Pragensi*, non longe a regia, & prope curiam reginalem sitam, cuius posticus in fossam versus nouam ciuitatem tenditur, propinquam Collegiis Sancti *Venceslai*, & **** coëmens, speciale Collegium pro *Lithuanorum* natione in huiusmodi domo operam studiis dante, die decima Septembris instituit, ac B censu perpetuo ducentarum sexagenarum latorum grossorum *Pragensium*, de speciali concessione & licentia *Venceslai* tunc *Bohemiæ* Regis, coëmendo certas & liberas villas, pro notabili pecuniarum summa, prope *Pragam* quæ habitantes reficerent, dotauit. Quod etiam in hanc diem meritorium & egregium fœminæ illustris præfatæ opus testans, in sua essentia & dote, post plurimas clades, euersiones, & ruinationes aliorum piorum locorum, a rabie hæretica in *Bohemia* & *Praga*, illatas, inuiolatum perseuerat appellatione sui assidua. Collegium etenim illud, vulgato & communi sermone vocitatur, *Collegium* (fundatricis suæ factum memorabile diuulgans) siue *Domus Reginæ* in eam diem.

Heduigis Poloniæ Regina

pro Lithuanis in studio Pragensi Collegium fundat.

Duodecima Decembris, *Henricus* Episcopus *Wladislauiensis* & Dux *Legnicensis*, cum annis circiter nouem *Wladislauiensi* Ecclesiæ præfuisset, obiit & in maiori Ecclesia *Wratislauiensi*, (perosus, vt præsumitur, *Wladislauiensem*,) sub tumba ærea intrando chorum post limen sepultus. Hic pro insigni & armis in clypeo per quadrum in duabus partibus aquilas nigras in cæruleo, & in aliis duabus partibus *Skakalem* tabulam deferebat in rubeo, campis. 1398

Henricus Dux Legnicensis & Episcopus Wladislauiensis moritur, & sepelitur Wratislauiæ, Wladislauiam perosus.

Sigismundus Hungariæ Rex, sola ciuilitate, nulla enim inuitatio præcesserat, motus, *Cracouiam* ad *Wladislaum Poloniæ* Regem venit, & amplissima humanitate benignitateque, a *Wladislao Poloniæ* Rege, & *Heduigi* D *Regina*, pro tam humanissima affectione, exceptus, & pluribus diebus splendide & abundanter omnibus necessariis, cum vniuerso suo comitatu & militia, tractatus. In cuius etiam decus & amplitudinem, curia solenni per *Wladislaum* Regem *Poloniæ*, proposito præmio victoribus, indicta, *Sigismundus Hungariæ* Rex, ab omnibus militibus, propter regiæ dignitatis eminentiam, & armorum splendorem, qui in palæstra certauerant, appetitus, hastilusit. Acceptis autem a *Wladislao Poloniæ* Rege donis regiis, & vicaria consimili liberalitate remissis in *Hungariam* hilari vultu reuertebatur.

Sigismundus Hungariæ Rex ad Wladislaum Poloniæ Regem veniens Cracouiam,

in curia hastiludiis interfuit, & muneratus est.

Ambitioni suæ *Bonifacius* Papa IX, nec non &

Bonifatius Papa ciuita-

Digitized by Google

1398

temRigensem olim Archiepiscopi Rigensis,

quindecim millibus Ducatorum vendidit.

& statum Ecclesiæ, quæ Canonicos Regulares S. Augustini obseruabat, in nigram crucem Teutonicorum mutauit.

Episcopus Posnaniensis Nicolaus Kurowski, ad Wladislauiensem Ecclesiam transfertur. Posnaniensi vero Ecclesiæ Albertus Iastrzambiecz de Lubnicza, Episc. præficitur.

& Magistri & Ordinis Cruciferorum de *Prussia* & *Liuonia* satisfacturus, ciuitatem *Rigensem* in *Liuonia*, quæ in spiritualibus & temporalibus, dominio quoque mero & mixto, ad Metropolitanam Ecclesiam *Rigensem* pertinebat, cum eius castris, territorio, & pertinentiis, vniuersis, inuito & contradicente Archiepiscopo & Capitulo *Rigensi*, Magistris & fratribus Hospitalis sanctæ *Mariæ Teutonicorum* nigræ Crucis de *Prussia* & *Liuonia*, perpetua venditione vendidit, pro quindecim millibus florenorum auri, præter aliquas florenorum summas, quæ inter mediatores, seu pro sententia huiusmodi transactionis & venditionis fuerant diuisæ. Et cum Ecclesia ipsa *Rigensis*, a primæua sui fundatione, tam in Archiepiscopo quam in Prælatis & Canonicis fuerit Regularis, de Ordine Sancti *Augustini* Canonicorum Regularium, ipse tamen *Bonifacius*, auro huiusmodi illectus, ipsam in alium statum & Ordinem dictæ nigræ Crucis Ordinis *Teutonicorum* transtulit inuitam: licet prædictus Archiepiscopus & Ecclesia *Rigensis*, per annos quinquaginta & vltra, in Curia *Romana* cum eisdem, Magistro & Ordine litigando, ne astu priori in Crucem nigram transferretur, aliquot sententiis diffinitiuis triumphauerit. Ea nimirum Magister & fratres prædicti, in emptione ciuitatis *Rigensis* prædictæ & territorii sui, vsi fallaci dolositate & versutia, qua terram *Pomeraniæ* ab *Othone* & *Ioanne* Marchionibus *Brandeburgensibus*, qui nunquam in ea aliquid iuris, proprietatis, tituli, vel dominii habebant, sed sola intentione abstrahendi illam a corpore Regni *Poloniæ*, & sibi perpetuo vendicandi, vsi fuerant.

Ex morte *Henrici Wladislauiensis* Episcopi, & Ducis *Legnicensis*, erexerat se *Ioannes Kropidło* Episcopus *Camyenensis* & *Oppoliensis* Dux in magnam spem, intercessione fratrum suorum *Oppoliensium* Ducum, & fauore *Bonifacii IX.* ad *Wladislauiensem* Ecclesiam restituendum. *Wladislaus* tamen *Poloniæ* Rex, indignationem suam continuans, multifariis obsecrationibus Ducum *Oppoliensium* ad pietatem flecti non potuit. Cuius propositum *Bonifacius* Papa IX exploratum habens & a restitutione *Ioannis Kropidło* se continuit, & *Nicolaum Kurowski* Episcopum *Posnaniensem*, quadriennio in sede *Posnaniensi* pontificantem pro quo *Wladislaus Poloniæ* Rex intercedebat, ex *Posnaniensi* in *Wladislauiensem* transtulit. Ad *Posnaniensem* vero, eodem Rege operante *Albertum Iastrzambiecz* de *Lubnicza*, Scholasticum *Cracouiensem* genere nobilem, de domo *Accipitrum*, sedecimo Calendas Maii promouit.

Celebritatem suæ famæ & nominis, apud Catholicos & barbaros Principes, *Alexander* alias *Withawdus Lithuaniæ* magnus Dux (cui eodem anno per *Wladislaum Poloniæ* Regem, magnus *Lithuaniæ* Ducatus donatus, & ad vitæ tempora precario concessus fuerat) quæsiturus, alteram in *Tartaros* expeditionem, felici A successu prioris accensus, *Wladislao Poloniæ* Rege, & *Heduigi* Regina, magnopere nequicquam dissuadentibus, indicit. In qua frequentissimus ex *Polonica* gente, militarium numerus se armauerat, nisi *Heduigis Poloniæ* Regina, spiritu reuelante, *Alexandri* magni Ducis *Lithuaniæ*, & Catholici exercitus ruinam, barbarorum vero victoriam præuidens, pene vniuersos *Poloniæ* milites, paucis exceptis ab illa auertisset. Dux tamen magnus *Lithuaniæ Alexander*, reuelationem sui casus *Heduigi Poloniæ* Reginæ factam, credens fantasticam, nullis precationibus, nullis ingeniis, a prosecutione illius poterat auerti. Apud B *Kiiouiensem* itaque ciuitatem, per totum mensem Iunii, militari posita mensa, & propriorum & externorum militum præstolabatur aduentum. Quibus ex variis Catholici Orbis regionibus, ad militiam tam insignem capessendam confluentibus, præfatus *Alexander*, magnus Dux *Lithuaniæ* ex *Kiiouia* castris motis, ratus grandem & fortem se, ad quemlibet cum *Tartaris* conflictum, suffecturum exercitum congessisse, in regiones *Tartarorum* processit, habens ex *Polonis*, *Almanis*, *Lithuanis*, *Ruthenis* plures expeditas legiones expeditosque milites. Nam & *Spithko* de *Melschtin* Palatinus *Cracouiensis*, cum insigni terræ *Podolicæ* exercitu *Sandiuogius* de *Ostrorog*, C *Dobrogostius* de *Schamotuli*, *Ioannes Głowacz de Laszenice Masouiæ* Palatinus, *Ioannes* de *Dambrowa*, cum pulcherrima militia ex *Polonis* aduenerant. Erat præterea in comitatu Ducis magni *Lithuaniæ Alexandri*, *Tartaricus* Cæsar *Thaktamis*, quem plura millia *Tartarorum* sequebantur. Dum itaque fluuiis *Niepr*, *Zimna woda*, *Pszło*, & *Sula* superatis, ad campestria planitiem in singulas partes diffuse porrectam habentia, circa flumen *Vorzskla*, quatuordecima Augusti, feria videlicet tertia, post festum Sancti *Laurentii*, peruentum fuisset, acies *Tartarica*, quam non Cæsar *Tartaricus Themerlin*, sed vnus ex Ducibus *Ediga* (Cæsares etiam instituere destituereque solitus, ducebat. Cuius quantitas D & numerus ad liquidum non poterat æstimari, & in cuius comparatione, *Alexandri* magni *Lithuaniæ* Ducis, & Catholicorum exercitus, pusillus cœptus est reputari, apparuit, & magno Catholicorum exercitum concussit terrore. *Spithko* de *Melschtin* Palatinus *Cracouiensis*, vir solertis ingenii, ad quantum periculum, si decerneretur, res Christiana recideret, auscultans, oraculo etiam *Heduigis Poloniæ* Reginæ, quæ ipsum in id bellum, læuo auspicio gerendum ire vetuerat, reuocato in animum, de pace agendum, Duce etiam magno Lithuaniæ *Alexandro*, propositum suum probante, duxit. Neque *Ediga Tartarici* exercitus Dux pacem aspernatus, sub certis condi-

1399

Collectio ex Polonis, Lithuanis, & aliis Catholicis exercitu, Vitholdus Lithuaniæ Dux dum contra Wladislai Regis consilium, & Reginæ denunciationem visione reuelatam

ex Kiow contra Tartaros in regionem illorum processisset,

Edigam Ducem Temerlani Tartarorum Cæsaris fortunatissimi, cum exercitu suo multo superiorem videns, consilio Spithkonis de Melschtin de pace tractare instituit.

Quam etiam Ediga non

1399 ditionibus, per tractatus vicissim factos, consensum se in illam astrinxit. Verum cum conditiones ab Ediga Duce *Tartarorum* propositæ, A parum honestæ viderentur, *Spithko* de *Melschtin* Palatinus *Cracouiensis*, a nonnullis *Polonicis*, *Almanicis*, *Lithuanicis*, & *Ruthenicis* militibus, celeriora magis, quam tutiora deligentibus consilia, de pauore exprobratus, agere de pace omisit. Et de innocentia suarum actionum paullulum disserens, postquam inconsultam & temerariam pugnam magis quam certam pacem assumi placebat, *se omnis culpæ, omnis sanguinis fundendi, omnis infelicis pugnæ, postquam monuisset nec impetrasset, quid in rem satius foret, innocentem* testabatur, exhortans: *viderent vt iuxta manus in certamine, iuxta ac linguam in obturgando, promptas ac pugnaces ostenderent.* B In *Paulum* tamen *Sczukowski Poloniæ* militem genere nobilem de domo *Gryphonum*, qui ferox rapidusque, lingua immodicus, illum mordacius carpendo dixerat; *vt si amore pulchræ coniugis, & multiplicitate bonorum temporalium mori metueret, cæteros æquo animo mortem in prælio oppetituros, a pugna non distraheret*, acrius inuectus, & sermonis indignitate accensus; *Propitio*, inquit, *Deo, & te hodierna die turpiter fugiturum, & me honeste moriturum confido.* Nec secus quam prædixerat, C *Spithkoni* honesta mors, *Sczukowski* fœda fuga, obtigit. Quapropter vtroque exercitu prælium expetente, infestissimis signis concursum, & æquo marte ab vtrisque aliquanto tempore pugnatum. Abundante tamen multitudine *Tartarica*, Christianorum res deteriori loco esse cœpit. *Alexander* alias *Withawdus* magnus Dux *Lithuaniæ*, aciem suorum inclinatam videns, militibus ad custodiam sui corporis, *Sandiuogio* de *Ostrorog*, & *Dobrogostio* de *Schamotuli*, relictis, hortantibus, ne viuus in potestatem hostium veniens, cladem diei illius insigniorem effecisset, equos mutando effugit. Exercitus vero suus a multitudine *Tartarica* fusus, atque deuictus est. Fugientes autem, *Tartari*, in plura miliaria D iubente Duce suo *Ediga*, sequebantur. Captus in eo prælio miles *Polonus Zuczka* de *Vayschino* de *Prawditarum*, *Raphael* de *Tarnow*, filius *Ioannis* Palatini *Sandomiriensis*, *Spithko* vero de *Melschtin* Palatinus *Cracouiensis* de *Leliwa*, *Ioannes* de *Lasczenice* de *Nałącz*, *Varsius* de *Michow* de *Raua*, *Socha Plocensis*, *Pilik Varschouiensis*, Palatini, *Hannus* de *Dambrowa* de *Vadwicz*, *Thomas Vierzink* filius primi *Vierzink* de domo *Lagoda*, *Petrus* de *Milostaw* miles de *Doliwa*, desiderati: *Bolestao Swidrigello* germano Regis *Poloniæ Wladislai*, *Sandiuogio* de *Ostrorog*, *Dobrogostio* de *Schamotuli*, cum Duce *Alexandro* euadentibus. *Tartaricus* Cæsar *Themerlin*, cum cuius gente infeliciter a Catholicis pugnatum est, varia bella cum finitimis gerens, prospera fortuna semper vsus est. Nam & *Turcarum* Cæsarem, 1399 cum quo apud *Nicopolim*, vt in superioribus narrauimus, *Sigismundus Hungariæ* Rex infeliciter pugnauerat, exercitu *Turcarum* deleto, cepit, & in captiuitate extinxit. Adeoque per terram circa mediterraneum mare (subiiciendo sibi nationes & terras) grassatus est, vt & *Damascum* in *Syria*, *Zoldani Babyloniæ* exercitu conflicto, vastauerit. Hortatus *Spithko* de *Melschtin* Palatinus *Cracouiensis*, ab *Alexandro Withawdo* magno Duce *Lithuaniæ*, acie Christiana iam inclinata in fugamque spectante, *vt impendens periculum declinando, secum vna fugiendo, sibi per fugam consuleret, nihil illum propterea astruens dedecoris, sed magis gloriæ, si Principem exercitus saluaret, contracturum*; fugere turpissimum ratus, remansit, & intrepide, vt militi & viro Christiano congruebat, in hostes se infundens, & plurimos obuios prosternens, multis tandem telis confossus, & iaculis barbaricis, magnanimum spiritum effudit. Gloriosior mihi videtur *Spithko* Palatinus morte, quam *Withawdus* Dux vita. Præclare enim ego secum actum reor, qui aliis per fugam vitam seruantibus, ipse & præsentis æui diuturnam gloriam, & futuræ beatitudinis perenne gaudium, brauium occupauit. Rogatus insuper & multifarie monitus ab *Ediga Tartarorum* Duce, ne prælio futuro se misceret, aut si in proposito perseueraret, pileum ab eodem *Ediga* sibi destinatum in capite gestaret, quatenus huiusmodi insigni a militibus suis, quibus id districtissime præceperat, cognitus, seruaretur potius quam violaretur, vtrumque detestatus & perosus, vitæ mortem præferens, nobilissimam mortem, & quæ cum perennitate temporis celebrabitur, oppetiit, & gloriosior aliquando occubuit quam vixit. Plures & ex eius familiaribus in hoc prælio desiderati sunt; videlicet *Bernardus* Marschalcus, *Nicolaus* Pincerna, *Procopius* Notarius, *Przeczlaus* Vicethesaurarius, *Dobrogostius Sczepyeczki Fricz*, *Ioannes Oderski*, & plures alii. *Paulus Kosczien* de *Sandiszow* de domo *Iastrzembczi* alter ex suis Thesaurariis saluatus per fugam, quoniam in *Poloniam* veniens, & plures hæreditates coëmerat, thesauros suos tulisse & sibi vendicasse insimulabatur.

Intelligens *Wladislaus Poloniæ* Rex, consortem suam, nobilissimam fœminam *Hedwigim*, concepisse, ingenti exultans iubilo, *Bonifacio* Papæ IX, & nonnullis Regibus & Principibus Catholicis, gaudio huiusmodi significato, ad futuri pueri propitia Diuinitate edendi, illos ad baptismalia specialibus Nunciis & literis corrogat & inuitat. Sed & vniuersum *Poloniæ* Regnum, grauidatione Reginæ percrebrescente, mira impletum hilaritate, lætabatur se per vteri Reginalis fœcunditatem, felicissimum hæredem Regno *Poloniæ* in præsens, & in

recusaturus cernebatur.

multis tamen Polonis & præsertim Paulo Sczukowski Spithkonem pauoris arguentibus

cum hostibus pugna inita est,

& Christiani profligantur

Vitholdo cũ Sczukowski fugiente,

& Spithkone pugnante.

Regina Hedwigi grauida facta, Wladislaus Rex Pontificem Bonifacium, & Reges Principes ad baptismũ inuitat.

1399 in futurum vtilissimum, acceptyrum. *Bonifacius* itaque Papa IX, voto regio satisfacturus, *Albertum Iastrzambiecz* de *Lubnicza* Scholasticum *Cracouiensem*, vice sua ad futuræ solennitatis solennia, plena authoritate suffultum, nomen suum futuræ proli, aptato in vtrumque sexum vocabulo, iubens imponi, transmittit. Idem quoque faciunt alii Reges & Principes inuitati. De quo speciales literæ, præfati *Bonifacii* Papæ, tales extabant:

Pontifex vero mittit cum breui Albertum Iastrzambiecz de Lubnicz electum Posnaniensem suo nomine puerum baptisandum, & illi ex nomine suo nomen Bonifacius imponendũ. Breue Apostolicum.

Bonifacius Episcopus Seruus Seruorum Dei, Charissimo in Christo filio Wladislao Regi Poloniæ illustri, Salutem & Apostolicam benedictionem. Ad Serenitatem tuam, cum sis pugil & athleta fidei, nostraque fortitudinis brachium singulare gerens, nec immerito & ad statum tuum, præcipue dilectionis affectum, & ad charissimam, in Christo, filiam nostram, Heduigim Reginam Poloniæ illustrem consortem tuam, ac sentientes eandem ex te, intra vteri claustra sui, semen prolis viuificum (DEO sit honor & gloria) suscepisse, in creatorem omnium, ad quem preces & rogamina nostra, de nostri arcano cordis intra missarum solennia, iugiter, vt Serenitatem tuam suamque felici prole potentem efficere dignaretur, effundimus, fuimus non immerito exultati, vt ad futuram posteritatem, super illustrante diuina gratia, ad omnipotentis DEI laudem & gloriam, orthodoxæ fidei augmentum, nostrum & Ecclesiæ nostræ sponsæ statum, nominis tui propagationem, Regnique & Dominiorum salutem tuorum, transmittere valeat ex tuo suoque corpore Regios successores, Deum timentes, nosque & Successores nostros Romanos Pontifices, canonice intrantes Romanam Ecclesiam sponsam nostram, Ecclesias, Ecclesiasticasque personas, propter Deum, cordialiter venerantes, ac præfatum Regnum in pacis pulchritudine, & subditos vniuersos, prostratis in virtute Altissimi barbaris, Christiani nominis hostibus, in finitimis & remotis partibus & nationibus gubernantes. Et quia iam tandem ad futurum Regium partum, præmissis & nonnullis aliis considerationibus paternaliter afficimur, & pro incremento tui nominis atque status dispositi sumus, casibusque quibuscumque, quantum cum Domino poterimus, exponere totius diligentiæ nostræ curas proponimus, vt futura proles tua, quam præfata Regina ex te, præstante Domino, fuerit enixa, vltra nomen, quod ex sacro regenerationis lauacro reportauerit, de nostro Bonifacii nomine, binominum sumat nomen, prout secundum sexus emergentiam fuerit accommodum. Nec non ad perferenda fortiter ac potentissime bella hostis humani generis, per armaturam sacri mysterii Chrismatis, ac prosternenda feliciter, in exhibitione ac impressione huiusmodi mysterii nostro nomine facere, iuxta ritum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ retineri, ac in compaternitatem, cum eadem tua & ipsius Reginæ Serenitate contrahere salutarem; Circa quæ loco & tempore celebranda, dilectum filium Albertum Iastrzabiecz Electum Posnaniensem, Oratorem tuum, tuique status & nominis (sicut manifeste cognouimus) feruentissimum zelatorem, in præmissis, & eorum quolibet, ac dependentibus & connexis, cum plenæ facultatis officio, tenore præsentium, nostrum Procuratorem & Nuncium, specialiter deputamus: rata & grata, quæ in præmissis aut circa ea necessaria & vtilia vel opportuna per eundem facta fuerint, habituri. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, tertio nonas Maii. Pontificatus nostri anno decimo. 1399

Partus tempore appetente, monet *Wladislaus Poloniæ* Rex consortem suam *Heduigim* Reginam literis & nuncils, *vt pro futuro puerperio, lectum & thalamum, cortinis, tecturis, & velaminibus, auro, gemmis, & margaritis intextis, adornare non negligat.* Quæ Regi respondendo, rescribit, *se pompam seculi dudum a se abdicasse, sed nec ea in mortis articulo, quam sæpius partus consueuit causare, vti velle, neque DEO cæli, qui sterilitatis opprobrio ablato, fœcunditatem præstitit, in gemmarum & auri nitore, sed in humilitatis mansuetudine placere.* In quo vno feruens sua in Deum deuotio notari potuit, quæ etiam licita, & regio statui congrua, verita illis Deum offendi, abnuebat. Die vero partus aduenienite, *Heduigis* Regina duodecima Iunii, filiam enixa est. Quæ in *Cracouiensi* Ecclesia a *Petro Visch, Cracouiensi* Episcopo, baptisata, binomine nomine, videlicet *Elisabeth Bonifacia*, appellata est. Qua edita, ab ægritudine Regina *Heduigis* vexari cœpit. Puella vero nata infra triduum diem obiit. Cuius obitum in eo momento, quo animam exhalabat, matronis eam obseruantibus, & celare, ne ex dolore ægritudo augeretur, satagentibus, nunciauit. Ex post vero, infirmitate grassante, procurata sacratissimo Eucharistiæ viatico, & oleo benedicto peruncta, deuotissime & religiosissime, quemadmodum beato sanguini conueniebat, decima septima Iulii in castro *Cracouiensi*, sanctis & deuotis plena operibus, sub meridianis horis defuncta, & in *Cracouiensi* Ecclesia ad partem læuam maioris altaris, de prope sacrarium sepulta. Facie venustissima, sed moribus & virtutibus venustior; Catholicæ fidei in *Lithuania* plantatrix. Hæc studium generale, a *Casimiro* secundo *Polonorum* Rege, in oppido *Casimiriensi* cœptum fundari, instaurauit: hæc Psalteristarum Collegium in *Cracouiensi* Ecclesia, iugiter laudes creatori canentium constituit: hæc duo altaria in Ecclesia *Cracouiensi*, vnum sub titulo Sanctæ *Annæ*, aliud sub titulo Visitationis *S. Mariæ* Virginis: hæc monasterium fratrum *Slauorum*, sub titulo Passionis Christi fundare & murare cœperat, quod eius morte imperfectum remansit: hæc in Quadragesimæ & Aduentus Domini diebus, cilicio & mira abstinentia corpus domabat. In egenos, viduas, aduenas, peregrinos, &

Heduigis Regina puellam peperit, quæ Elisabeth Bonifacia, appellata intra triduum obiit.

Deinde paucis post diebus etiam Heduigis Regina illius genitrix mortua est, multis clara miraculis.

1399 & quaslibet miserabiles & indigentes personas largitione liberali profusissima. Nulla in ea leuitas, nulla ira, nulla notari poterat superbia, inuidia, vel simultas. Summa in ea deuotio, immensus amor Dei, omnibus mundanæ prauitatis fastibus a se relegatis, abdicatisque, tantummodo ad orationem & lectionem librorum diuinorum, videlicet veteris & noui testamenti, Omeliarum quatuor Doctorum, Vitas Patrum, Sermonum & Passionum de Sanctis, Meditationum & Orationum Beati *Bernardi*, Sancti *Ambrosii*, reuelationum Sanctæ *Brigittæ*, & plurimorum aliorum de *Latino* in *Polonicum* translatorum, animum & cogitationem intenderat. Hæc plures ingeniosos adolescentes, Gymnasiis dantes operam aluit. Hæc omnia clenodia sua, vestes, pecunias, & omnem regiam suppellectilem, in releuamen miserabilium personarum, & in fundationem Vniuersitatis studii *Cracouiensis*, eroganda, Executoribus sui testamenti a se constitutis, videlicet *Petro* Episcopo, & *Iaschkoni* de *Rhaczin* Castellano *Cracouiensibus* mandauit. Hæc *Cracouiensi* Ecclesiæ casulam, cruce margaritis & lapidibus pretiosis intextam, & Rationale margaritis plenum, reliquit. Hæc vniuerso Orbi catholico adeo propter claritatem morum grata & celebris, vt omnes illam veluti sanctitatis simulachrum in vita venerarentur. Quod vt legentibus clarius pateat, summi Pontificis *Bonifacii* Papæ IX, Epistolam, illi in vita scriptam subiicio.

Quæ quemadmodum a summo Pontifice honorata sit, ex Breui huc scripto adparet.

Bonifacius Episcopus Seruus Seruorum Dei. Charissimæ in Christo filiæ Heduigi Reginæ Poloniæ illustri, Salutem & *Apostolicam benedictionem. Significamus Serenitati tuæ, quia nos in nostra mentis intuitu, considerantes eximiæ & sinceræ deuotionis affectum, quem ad nos & Romanam geris, prout hucusque laudabiliter vestigiis recolendæ memoriæ progenitorum tuorum inhærendo gessisti, Ecclesiam, eidem Serenitati tuæ plurimum afficimur: Et semper fuimus & sumus dispositi, eandem Serenitatem tuam prosequi specialibus gratiis, & fauoribus opportunis. Ac petitiones tuas, maxime honorem & statum tuum, & charissimi in Christo filii nostri Wladislai Regis Poloniæ viri tui, ac ipsius Regni, concernentes, quantum cum Deo poterimus, benigne exaudire, adeo quod si merita humana progenitorum tuorum cumulata gratiosa meruerint, maiora in vestris & vestrorũ personis intendimus ampliare. Hortantes eandem Serenitatem tuam, vt dictum Regem virum tuum, in quo scimus etiam totam fidem ipsorum Regnorum, & omnium ipsarum partium consistere, tuis prudentibus & sanis consiliis continue inducere & allicere, vt in fide & deuotione nostra, prout laudabiliter consueuit, velit perseuerare, & de bono in melius, ut confidimus, continuare, & a fide deuiantes, ad fidelitatem & deuotionem, ac obedientiam huiusmodi sollicite inducere, vt proinde præter retributionem diuinam, quam ex inde consequimini, humanam laudem & gloriam, ac nostram & Apostolicæ Sedis beniuolentiam, merito consequi mereamini affluenter. Præterea quia, vt scimus, sæpe contingit, Serenitatem tuam propter importunitatem petentium, & ad preces multorum, quibus cum honore Regiæ Maiestatis non vales resistere, super aliquorum promotione nobis scribere, præter & contra affectionem mentis tuæ, cum potius alios promoueri & ipsis præferri affectares, de quo multoties non valemus certiorari: Propter quod contingit sæpe, nos aliter prouidere, quam Serenitas tua vellet; hortamur eandem Serenitatem tuam, ut aliquod signum speciale nobis, velit destinare, per nos custodiendum. Sub quo ea, quæ affectuose & specialiter nos volueris facturos, nobis, quotiens occurrerit, valeas significare, & nos votis tuis huiusmodi, vt appetimus, gratiose annuere, ad quod dispositi sumus toto corde. Et omnia talia, cum dilecto filio Magistro Petro de Radolina Protonotario nostro, honoris & status tui zelatore feruido, ac nobis & eidem Serenitati tuæ fidelissimo, communicare, vt per eum etiam clare valeamus de affectibus tuis huiusmodi informari. Cui in referendis eidem Serenitati tuæ super præmissis & nonnullis aliis ex parte nostra, Serenitas ipsa credere velit, ac sibi ab ore nostro proprio audires, sicut nos sibi credere voluisti: quia de eo, prout tu, fiduciam sumpsimus specialem. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum quarto Calend. Ianuarii, Pontificatus nostri anno tertio.* 1399

Heduigis Reginæ Poloniæ sanctitas post mortem declarata miraculis

Huius præterea deuotissimæ benedictæque mulieris sanctitas post mortem & cineres, apud nos declarata & monstrata est, & in eam declaratur diem, & apud futura secula, refrigescente multorum charitate, declarabitur. Ipsius siquidem patrocinio & meritis, mortui vitam, claudi gressum, cœci lumen, muti linguam, a dæmonio obsessi liberationem, languidi & variis ægritudinibus afflicti, in multifariis pressuris, consolationem recipiunt & sanitatem. Quæ etiam infra scripto celebrata est Epitaphio:

& Epitaphium eiusdem.

Sidus Polonorum, iacet hic Heduigis eorum
Regina nobilis, generosa quippe fuit.
Hanc tamen Hungariæ hæredem esse fatetur,
Quam sibi naturæ gratia grata dabat.
Hæc quasi de testa Ludouici Regis egesta,
Nucleus insignis, nobilitate clarens.
Prodiit de porta Regalis stirps, & orta
Franciæ nido Domus, denique iuncta viro.
Fibula facta fuit, Lithuaniæque Polonorum
Fœderis amplexu dissona Regna ligans:
Cœco Paganorum cœtui lumenque ministrans
Fidei: causante & operante Deo.
Sed more Gigantis animum ratione frenabat
Se sibi subiiciens; nota pupillis erat.
Dos Cleri, res miseri fuit, Ecclesiæque columna,

1399 *Gratia nobilium, ciuium tutrixque pia.*
Quid gestus humilis, quod ue superbia nouit,
Noluit esse potens, maluit esse mitis.
Illa premit hostem cœlitus in austeritate,
Hæc mundi pretium impietate vocat.
Sic bonis humilis, malis fuerat que suauis,
Et libens & grata, cunctis æqualis fuit.
Non ibi delituit scintilla fastus & iræ,
Sed mitis & patiens, & sine felle fuit.
Teneris in annis calcata cupidine carnis,
Mentis in arcano obsequitur que Deo.
Lectores format, quos certis redditibus ornat,
Quo sui memoria iugi in orbe viget.
Cætera non esse credo narrare necesse.
Obsequia multa præstitit ipsa Deo.
Si rerum pondus ratio bene consultat omnis,
Floruit in illa non temerata fides.
Tandem fœmina prole fœcunda Regali,
Hanc parit exultans, protinus inde venit.
Res mala, res flebilis res omni digna mœrore,
Nam parens & nata occubuere simul.
O quantos populo lux attulit illa dolores!
Qua sidus insigne luce relicta fugit.
Mille tricenteno, anno, nonagesimo nono,
Luna in Aquario, ludente Cancro sole.
Hora terdena Iulii die septima dena
Petiit occasum, heu, reginale sidus.
Occubuit inopum solamen, & miserorum,
Et Mater, & Domina, spesque fidesque simul.
Aret, quæ floruit, quam nostri viuere, somnum,
Lethalem patitur, lethali labe carens.
Quid recensemus vitæ præsentis occasum,
Quod oritur, occidit, fœnum quod floruit.
Pessima prauorum mors, optima certe piorum,
Non obiit, abiit, quæ vitam adiit.
Et quia non planctu, sed prece iuuare necesse,
Orate supplices corde voceque simul.
O Rex Polorum Reginam hanc Polonorum.
Suscipe locandam in Paradiso tuo.
Spirat vbi nardus, nascuntur aromata, nectar
Conficitur, sudant balsama, mella fluunt.
Dulcia mella fluunt, resonat harmonia, cantus,
Pellitur vnde fames, tollitur vnde calor.
Odor vbi fragrat, rosa pullulat, scaturit amnis,
Ver vbi non glacies, nec ubi regnat hyems.
Amen.

Aliud Epitaphium.

Hoc iacet Heduigis tumulo Regina, Poloni
Quæ merito Regni nobile sidus erat.
Hæres Pannoniæ quondam felicis, iniquum
Cum nondum ferret Cæsaris acta iugum.
Extitit hæc quondam Ludouici clara propago,
Qui Rex Pannoniæ Sarmatiæque fuit.
Cuius in amplexum veniens Iagyello decorum,
Dux Lithuanorum Sauromatumque fuit.
Heduigis thalamo iunxit duo Regna pudico,
Copula Lithuanis facta Getisque simul.
Hæc quoque serpentes, ignem, siluasque colentes,
Duxit ad immensi numina magna Dei.
Se ratione gerens magnorum ex more virorum,
Subdita pene sibi, fastu abeunte, fuit. 1399
Improba forte aliquos, si quando pressit egestas,
A *Hanc larga semper sustulit ipsa manu.*
Magnanimoque Pios facientes Sacra Tonanti
Non est passa sitim, non tolerare famem.
Templa decorabat magnorum sacra Deorum,
Adiuuit ære tuam sic pie Christe domum.
Ciuibus hæc tutrix mitissima, gratia diues
His, qui fulgebant nobilitate, viris.
Vt bene quid posset pomposa superbia norat,
Sic, quo mitia sint pectora habenda loco;
Norit vtrumque licet: tamen est moderata superbum
Fastum; sic mitis, sic pia semper erat.
B *Adde pietatis studium, virtutis amorem,*
Illius Heduigi maxima cura fuit.
Propterea est populi multa celebrata per ora,
Inclyta nil virtus, nil pia facta negant.
Hac faciente, viget quæ nunc Academia doctis,
Fundamen cæpit principiumque suum.
Aduocat hæc doctos peregrina a sede Magistros,
Colligit & celebres qualibet arte viros.
Præmia lectori dat sufficientia docto,
Sic clarum spargit nomen in orbe suum.
Ista Bonum summum coluit de pectore toto,
Quod tonat in cœli nubibus, atque micat.
Recta fides omni florebat tempore castæ
Heduigis, spreuit quæ mala cuncta fremens.
Post vbi magnanimo fuerat coniuncta marito,
Compleratque vterum semine casta Ducis.
C *Tempus erat nondum maturæ prolis ab aluo,*
Cum venit matris regia nata suæ.
Venit, & exultans in corde puerpera toto,
Nescit quo genitam fata sinistra trahant.
Nec Natam tantum teneram, ast cum prole Parentem,
Sub vacuos manes inuida Parca rapit.
Eheu, occubuit tenera hæc cum matre puella,
Sic geminas animas abstulit vna dies.
Abstulit, ah, populumque in acerbo funere mersit.
Vna dies, mortis bina venena tulit.
Quis populi gemitus caligine voluitur atra,
Quanti singultus dente sonante strepunt.
Heu, quantos populo lux attulit illa dolores,
D *Qua Regina solo, transit ad astra, ruens.*
Ardens littoreum Cancrum Sol igne cremabat,
Siluestris leporis sidera luce premens.
Cum Regina parens, & dulcis filia, somno
Mortifero pariter lumina mœsta grauant.
Diues pauperibus spes est sublata salutis,
Solamenque viris abstulit atra dies.
Plangite nunc miseri, quibus est fortuna sinistra,
Occidit heu vestra spesque salusque rei.
Quod prius ingenti sidus splendore micabat
Reginale, carens ecce nitore fugit.
Scilicet humanæ texuntur stamina vitæ,
Atque retexuntur, fata vbi dira volunt.
Credo equidem fatis Reginam ad tecta vocatam
Splendida Diuum, quos summus Olympus habet.

At

Digitized by Google

1399 *At vos, quos nondum triplices rapuere sorores,*
Reginam votis, oro, iuuate piis.
Quam tu, summe DEVS, nostræ spes vna salutis, A
Participem Regni fac, precor, esse tui.
Amen.

Wladislaus Rex postquam funeri Reginæ Heduigis iusta persoluisset, in Russiã Cracouia abiit;

Triste nuncio *Wladislaus Poloniæ* Rex, de morte consortis suæ *Heduigis* Reginæ accepto, gemens *Cracouiam* aduenit. Et diebus aliquot in luctu & mœrore absumptis, accersitis Prælatis & Baronibus Regni, funerias regio apparatu illi in *Cracouiensi* Ecclesia, quatuordecima Augusti celebrauit. Iusta quoque funeri persoluens, in terras *Russiæ*, quibus longo tempore immoratus est, ex *Cracouia* abiit. Venerat etiam sub eadem tempestate *Cracouiam Withawdus* alias *Alexander* Dux *Lithuaniæ*, B cum *Anna* Ducissa consorte sua prima, *Heduigim Poloniæ* Reginam in puerperio visitaturi, & insignibus honoraturi muneribus. Sed solutis funeri iustis exequiis, ocyus in *Lithuaniam* rediere. Tunc etiam morte *Heduigis* secuta, non vulgaris metus *Wladislaum Poloniæ* Regem peruaserat, de Regno *Poloniæ* se eiiciendum fore. Quapropter parabat assidue discessionem ex Regno: astruens *non congruere sibi in alieno Regno, postquam hæres eius Heduigis Regina sublata foret, immorari.* Id cum etiam in auribus Consiliariorum vulgasset, & reuertendi in *Lithuaniam* peteret licentiam, a proposito tam meticuloso & pusillanimi, C Consiliariorum sano consilio reductus est, & confirmatus in Regno, metu omni dispulso, asserentium extare aliam hæredem *Heduigi* propinquiorem, *Annam* videlicet Comitis *Ciliæ* filiam, *Casimiri* secundi Poloniæ Regis ex filia neptem, copula matrimonii illi consociandam.

seque de Regno Regina mortua timens, dum petit a Polonis reuertendi in Lithuaniam licentiam, in Regno confirmatur.

Die Veneris quindecima Augusti, mulier quædam de *Posnania*, procurata, in monasterio fratrum Prædicatorum *Posnaniæ* diuinissimo Eucharistiæ Sacramento, illud ex ore sustulit, *Iudæis Posnaniæ* commorantibus venditura. Quod in pratis ciuitatis *Posnaniensis* repertum, magna mortalibus beneficia in loco inuentionis præstare cœpit. Cuius rei deuotione *Wladislaus Poloniæ* Rex motus, in eodem loco fratrum D Carmelitarum erigit cœnobium, sub titulo *Corporis Christi.* Et choro monasterii de cocto latere pulcherrime fabricato, molendinum regium pro sustentatione fratrum dat prædicto cœnobio in dotem.

Wladislaus Rex cœnobiũ corporis Christi extra muros ciuitatis Posnaniensis fundat & dotat.

Sedecima Iunii, *Otha Chelmensis* Episcopus languore correptus, dum annis septem in sede *Chelmensi* præsedisset, moritur, & in Ecclesia Cathedrali *Chelmensi* debito & iusto honore sepelitur. Cui *Iacobus* Canonicus *Chelmensis*, vir spectatæ virtutis, & ex nobili familia *Polonorum* * * * * ortum ducens, per electionem Canonicam scrutinii via celebratam succedit, a Summo Pontifice *Clemente* Papa VI. confirmatus.

Otha Ep. Chelmensi succedit Iacobus.

Wladislaus Contorali sua fœmina nobili ac beata, *Heduigi Poloniæ* Regina & hærede vnica, ex cuius connubio nouerat se diadema & *Poloniæ* Regnum sortitum & adeptum fuisse, *Wladislaus Poloniæ* Rex orbatus, spretum se & abiectum iri a Prælatis & Baronibus *Poloniæ* Regni, nulla prole extante, metuens, quam maxime consternatus, destitutoque similis effectus, totus ad regressum in *Lithuaniam* spectabat, ratus Prælatos & Barones *Poloniæ*, alium sibi Regem quæsituros. Eo mentis æstu *Wladislaum Poloniæ* Regem fluctuantem, consiliarii Primores adorsi, vt summa rerum diffusum & dubium confirmant, & illum se pro Rege & Domino habituros, sinceræque fidei subiectionem illi præstituros, repromittunt. Monent insuper, *ne vnius consortis & hæredis Regni Poloniæ fatis absumptæ, deiiciatur, conficiaturque, & se a Regno Poloniæ resiliisse, priuandumque fore præsumat, mœrore. Superesse aliam hæredem Regni Poloniæ æque iustam, virginem nubilem Annam, Comitis Ciliæ Vilhelmi filiam, quam illi Anna Casimiri* secundi *Poloniæ* Regis filia pepererat. Ad cuius Patrem procos mittendos persuadent, nihil priore inferiorem. Quod etiam *Heduigis* Regina e viuis excessura, assumendum rogauerat, connubium habiturum. Summo consensu summaque hilaritate, *Wladislao* Rege id probante consilium, proci extemplo *Ciliam* mittuntur, *Ioannes* alias *Iwan* de *Obichow* Castellanus *Srzemensis* de domo *Vienyawa*, *Hinczka* de *Rogow* de domo *Działoscha*, & *Ioannes* de *Ostrowcze* de domo *Bipennium*. Quorum legatione Comes *Ciliæ Hermannus* patruus virginis (iam enim Pater suus *Vilhelmus* diem obierat) audita, in lachrymas, quas magnitudo gaudii eliquabat, resolutus, neptem suam absque vlla cunctatione, Legatis regiis tradidit, felicem se & domum suam proiessus, postquam tam alta meruit affinitate illustrari. Quæ per *Pannoniorum* terras in *Poloniam* aduecta, *Cracouiam* introiuit. Quam *Wladislaus Poloniæ* Rex, Principum & Baronum magnifica comitatus caterua, in occursum eius extra portam egressus, honorifice excepit. A Processionibus insuper omnium Vrbis Ecclesiarum obuiam illi itum est. Et quoniam virgo præfata nullam linguam præter *Almanicam* nouerat, ordinatione regia, octo prope mensibus *Cracouiæ*, sub quibus *Polonico* imbuebatur idiomate, stetit. Quod priusquam magis intelligere didicisset quam sonare, regio toro coniuncta est. Venerant autem conducendo *virginem* præfatam *Annam*, milites ex *Cilia* videlicet, *Vlricus Schenk* de *Osterwitz*, *Albertus* de *Koszyak*, *Andreas Puxer*, *Conradus Perner*, *Fredericus Lendeker*, *Ludouicus Schasz*, & *Nicolaus Volker*: qui feria sexta post festum omnium Sanctorum, cum *Petro Cracouiensi*, *Nicolao Wladislauiensi* Episcopis, & Baronibus *Ioanne* de *Thęczin* Castellano *Cracouiensi*, *Ioanne* de Tar-

1400 *Rex in Regno Poloniæ post mortem Heduigis Reginæ confirmatus*

mittit ad Ducem Ciliæ pro filia Anna in matrimonium sibi desponsanda, Casimiri olim Poloniæ Regis nepte.

Quam oratores adducunt,

Digitized by Google

1400 *Tarnow* Palatino *Sandomiriensi*, *Petro Kmitha* de *Wisznicze Lublinensi*, *Nicolao* de *Michałow Voynicensi*, *Clemente* de *Moskorzow* Regni *Poloniæ* Vice-Cancellario, & *Zegotha* Vexillifero *Cracouiensi*, conuentu apud *Biecz* habito, desponsationem apud *Ciliam* factam, innouant, & matrimonium inter *Wladislaum* Regem, & *Annam* virginem, nouis pactis, nouisque fœderibus, stabiliunt & confirmant. Abnuere enim & rescindere illud *Wladislaus Poloniæ* Rex aliquanto tempore, quod *Anna* virgo parum præstantis formæ sibi appareret, moliebatur. Vnde & in procos suos *Iwanum* de *Obichow*, *Hinczkam* de *Rogow*, & *Ioannem* de *Naschian*, quod visa virgine, conclusionem sanxerant matrimonii, fuit iratior: nec indignationem propterea conceptam, nonnisi post annos aliquot, multorum Consiliariorum precibus expugnatus, remisit.

& ob eius deformitatem Wladislai Regis indignationem incurrunt.

Imperii Electores, videntes Regnum *Romanorum*, ex segnitie & leuitate *Venceslai Romanorum* & *Bohemiæ* Regis, decus suum sensim amittere, conuentu apud *Francfordiam* supra *Mœnum*, in festo Sancti *Bartholomæi* habito, *Rupertum Bauariæ* Ducem vocatum *Clema*, in Regem *Romanorum* eligunt. Qui de se electioni factæ parum prouide (cum *Venceslaus* nisi iudicio superioris deponi non posset) consentiens, se *Romanorum* Regem & scripsit & gessit. Imperio abiectus *Venceslaus* domi torpens, & ex prisca consuetudine vino ciboque marcens, & lucem nocti dormiendo coniungens, illaudatum egit æuum.

Wenceslaus Rom. Rex de Regno deponitur, & Rupertus Bauarus sufficitur.

Amplitudinem fidei & religionis Christianæ, honorem diuinum eiusque cultum, ac gentis *Polonicæ* & *Lithuanicæ Wladislaus Poloniæ* Rex zelatus profectum, in ciuitate regia *Cracouiensi Polonorum* capite & metropoli, feria secunda post festum Sancti *Iacobi* Apostoli, studium erigit fundatque generale. Cuius fundationem *Heduigis* Regina, magna instantia maximoque conatu & prece, dum viueret, procurabat. Doctoribus autem & Magistris cuiuslibet facultatis & professionis ex *Pragensi* vniuersitate, *Polonici*, *Bohemici*, & *Almanici* idiomatis accersitis, nouellæ Vniuersitati census regios, in Zupparum, qui sal gignunt, montibus, villis, cæterisque introitibus, item Prælaturas & Præbendas omnes collationis & Iurispatronatus Regii, Sancti *Floriani* sola Præpositura sibi reseruata, largitur. Ex domo autem lapidea *Akersdorff* in platea Sanctæ *Annæ* Artistarum & Theologorum; ex domo vero *Sandiuogii* de *Subino* Palatini *Posnaniensis* in platea Castrensi, sitis, Canonistarum & Medicorum, Collegia, quarum vtraque pecuniis *Heduigis* Reginæ in opus huiusmodi derelictis, per Executores comparata est, eriguntur. Cœpit autem studium generale *Cracouiense*, per *Wladislaum Poloniæ* Regem & *Heduigim* Reginam primarie fundatum, & a Summo Pontifice *Ioanne XXIII*, & postea a *Martino* quinto Papa confirmatum, extunc in suppositis & variis scientiis, artibus & doctrinis, vehementer florere ac crescere, & viros de genere *Polonico* doctos, industriosos, & sensatos producere, *Polonicique* Regni famam & gloriam diffundere & dilatare. Cuius etsi plura, propitia Diuinitate numerentur extentque decora, nullum tamen reor *Polonico* generi æque magnificum ac necessarium, æque fœcundum & vtile, æque gloriosum ac illustre, pro confutandis opprimendisque hæresibus & erroribus, pro serendis virtutibus, pro illuminandis vitiis, pro defendenda iustitia, pro illustranda veritate. Quod etsi dudum per *Casimirum* secundum *Poloniæ* Regem ordinatum fuerit, & Collegium muro in *Casimiria* erectum, non tamen consumatum. Circa autem fundationem Vniuersitatis & Studii *Cracouiensis* per *Wladislaum* Regem *Poloniæ* factam, fuerunt præsentes, *Petrus Visch Cracouiensis*, *Nicolaus Kurowski Wladislauiensis*, *Albertus Iastrzembiecz Posnaniensis*, Episcopi: *Ioannes* de *Thaczin* Castellanus *Cracouiensis*, *Ioannes* de *Tarnow Sandomiriensis*, *Iacobus* de *Konieczpole Siradiensis*, *Ioannes Ligaza Lanciciensis*, *Sandiuogius Calissiensis*, *Matthias Gniewkouiensis*, *Crzeslaus Brzestensis*, Palatini: *Petrus Kmitha Lublinensis*, *Cristinus* de *Koziegłowy Sandecensis*, *Imramus Zauichostensis*, Castellani: & *Clemens* de *Moskorzow* Regni *Poloniæ* Vice-Cancellarius.

Collegium maius Artistarum, in platea S. Annæ, & Canonistarũ in platea Canonicorum Cracouiæ a Rege Wladislao fundantur.

Zelum & deuotionem viri nobilis *Ioannis* de *Tarnow* Palatini *Sandomiriensis*, quibus laudis diuinæ, cultusque sui amplitudinem in Dominio suo *Tarnouiensi*, procurare sub diebus suis magnopere æstuabat; *Petrus Cracouiensis* Episcopus supplici instantia ab eo rogatus, impleturus, in oppido eiusdem *Ioannis* Palatini *Sandomiriensis* hæreditario, *Tarnow*, sub titulo Beatissimæ Virginis *Mariæ*, ex Ecclesia Parochiali, titulo eius extincto, fundat & erigit Collegiatam. De prouentibus autem Ecclesiæ prædictæ *Tarnouiensis*, tres Prælatos creauit; Præpositum, cui curam animarum & Vicariorum committit, custodem & Primicerium siue Cantorem, & cuilibet certos prouentus in dotem consignat. Item duos Canonicatus & Præbendas: quorum vni Prouentus Præbendæ castrensis in *Tarnow*; alteri prouentus Altaris Sancti *Bartholomæi* annectit. Et tam Dignitatum quam Præbendarum, Præsentationem & collationem, præfato *Ioanni* Palatino *Sandomiriensi*, & posteritati suæ, sexus duntaxat masculini, reseruat, item quinque Vicarios, horas Canonicas, nocturnas & diurnas cantaturos, per Prælatos & Canonicos salariandos. Processu autem temporis, sub *Alberti Iastrzabiecz* Pontificatu, ad petitionem *Ioannis* de *Tarnow*, Palatini *Cracouiensis*, filii *Ioannis* de *Tarnow* præfati Palatini *Sandomi-*

Collegiatam Ecclesiam fundat Ioannes de Tarnow, ibidem, Palatinus Sandomiriensis.

Digitized by Google

1400 *domiriensis*, alii duo Canonicatus Præbendati, in eadem *Tarnouiensi* Ecclesia fuere creati & instituti.

Osswyęczimensis Dux Przemislaus in itinere occiditur.

Prima die Ianuarii *Przemislaus Osswyęczimensis* Dux iunior, filius *Przemislai* senioris vocati *Noszak*, filii Ducis *Teschnensis*, dum vehiculo vectus ex *Gliwicze* in *Theszin* procederet, subordinatione *Ioannis Rathiboriensis* Ducis, per *Martinum Bohemum*, dictum *Chrzan*, & suos complices, occisus est, & in *Theszin* apud monasterium fratrum Prædicatorum sepultus. Tantus autem *Przemislao* seniori Duci *Thesznensi*, sanguinis filialis iniuste effusi fuit vlciscendi ardor, vt apud *Bohemos* & *Morauos*, & signanter apud Baronem *Morauiæ* de castro *Zampach*, in quorum obsequiis morabatur, præfatum *Martinum Chrzan* mille sexingentis millibus latorum grossorum *Pragensium* sexagenis coëmeret, & per terrigenas *Theschnenses* & *Osswyęczimenses*, numerum sexingentorum equorum explentes, in *Theschin* deductum, se & magna populi multitudine inspectante, in equo æneo viuos carbones intus habente, per singulos vicos, plateas, & circum *Theschin* vectum, tribus carnificibus igneis forcipibus corpus eius per pecias frangentibus, & ad extremum viscera eius effundentibus, vario & raro mortis genere excarnificaret. Reliquit idem *Przemislaus* iunior, vnicum filium Casimirum. Simili damnationis genere complices præfati *Chrzan*, videlicet *Petrus Wątrobka*, *Ioannes Trzeczen*, & alii quatuor occisi sunt.

Cuius necis autorem Thesznensis Dux pater occisi magna summa aris emtum nouo & acerbissimo mortis genere enecat.

In Quadragesimæ principio, stella crinita seu cometes apparuit. Quæ caudam versus occidentem protendens, per dies quadraginta vel circiter durauit. In illius vero anni æstate, conflictus pergrandis inter *Themerlinum Tartarorum*, & *Bayzethum Turcarum* Imperatores, commissus est. In quo *Themerlino Tartarorum* vincente, *Bayzethus Turcarum* Cæsar conflictus, captus, & occisus est.

Cometes apparet, & Temerlinus Tartarorum Imperator Bayzetum Turcarum vicit

1401 Tempus hiemis fere vniuersum in ora *Lithuanica*, *Poloniæ* Rex *Wladislaus* immoratus, in Regnum *Poloniæ*, ducens secum carnes siluestrium ferarum varii generis, quas apud *Lithuaniam* venatione ceperat, diuertit, & *Cracouiam* pro diebus Carnispriuii venit. Vbi virgine *Anna*, Comitis *Ciliæ* filia, & *Casimiri Poloniæ* Regis nepte, solenni voto in Ecclesia *Cracouiensi* desponsata, solennitatem etiam celebrat nuptiarum: Ducis magni *Lithuaniæ Withawdi* alias *Alexandri*, & suæ consortis *Annæ*, & multorum Principum & comitum, ex variis terris, qui inuitati conuenerant, præsentia personali honoratam. Curia autem regia proclamata, pluribus diebus per Duces, Comites, & milites, hastis dimicatum & lusum est. Solennitate vero nuptiarum expedit Dux magnus *Lithuaniæ Alexander*, & consors sua *Anna*, quam cæteri Principes, Comites, & hospites, per *Wladislaum Poloniæ* Regem, magnificis honorati muneribus, & singula necessaria, in abundantia aduenientibus, præsentibus, & reuertentibus, per Regios Præfectos administrata. 1401

Nuptiæ inter Wladislaum Regem, & Annam olim Casimiri Regis neptem, celebrantur.

Conuentu in *Francofordia* supra *Mœnum* Imperii Electores celebrato, *Venceslaum Romanorum* & *Bohemiæ* Regem, moribus suis actionibusque, & eo præcipue, quod in petenda corona Imperii cunctantius se, quam sat erat, gessit, & morum suorum leuitate offensi, a *Romanorum* Regno & iure ipsius destituunt, & *Rupertum Clemam* Ducem *Bauariæ*, & Comitem Palatinum *Rheni* concordi electione substituunt. Qui cum prima coronatione apud *Aquisgranum* percepta, pro residuis Imperiali consequendis in *Italiam* maturasset, a Duce *Mediolani Galeacz* nomine, quem *Venceslaus Bohemiæ* Rex ex Barone Ducem *Mediolani* creauerat, molestius ferente a suo creatore fastigium Imperiale rescindi, ne *Mediolanum* ingrederetur, prohibitus, in *Almaniam* cœpto irrito rediit. Vtroque autem se pro *Romanorum* Rege gerente, annis sex, quibus *Rupertus Clema* vixit, schismate execrabili *Romanorum* Imperium rotari non desiit. Et quasi parum esset Ecclesiam Dei scissam esse, similis quoque pestis, non tam diuturno tamen tempore grassatura, in Imperium irrepsit.

Rupertus Dux Bauariæ coronatione Imperiali assecuta, in Italiam accelerat. Prohibitus tandem a Duce Mediolani, per Venceslaum Bohemiæ Regem ex Barone creato, redit in Almaniam. Rege Venceslao & eodem Ruperto se pro Imperatore gerente.

Mores & actiones *Sigismundi Hungariæ* Regis, Barones & milites *Hungariæ* vehementer perosi, Conuentu apud *Budam* indicto, præfatum *Sigismundum* Regem, vltima Aprilis, in *Budensi* castro captiuant. A facinore autem & dedecore mortis suæ, quam illi accidere æstuabant, se satagentes ostendere immunes, *Nicolao* de *Gara* filio *** Palatini *Hungariæ*, eo præcipuo impulsi respectu, quod in solatium necis paternæ eum esset extincturus, tradunt. Patrem enim præfati *Nicolai* de *Gara* Palatinum *Hungariæ*, ob quædam demerita, & signanter, quia *Carolum* de pace, *Sigismundo* repulso, *Hungaris* Regem præficere conatus est, *Maria* consorte sua procurante, & vltum iri Palatini perfidiam æstuante, capite damnauerat. Frequentibus autem literis & nunciis *Wladislai Poloniæ* Regis, Prælati & Barones *Hungariæ*, pro relaxatione *Sigismundi Hungariæ* Regis, quibus astruebat, *honori eorum non conuenire, vt proprius Rex detineatur ab illis captiuus*, solicitati, conuentum in *Thopolczani*, vndecima Iunii celebrant, & *Henricum* militem, ad *Wladislaum Poloniæ* Regem transmittunt: allegantes plures causas, quibus vrgentibus impulsi, voluntati suæ vim inferendo, Regi suo *Sigismundo*, captiuitatem, (quam vocabant arrestum) intulerant. *Poloniæ* tamen Rex *Wladislaus* etiam post expositas captiuitatis causas, procurare dimissionem *Sigismundi* Regis, magnopere perseuerauit. Fidissimus autem *Sigismundo Hungariæ* Regi miles *Stiborius* de *Stiborzicze*, *Polonus* genere de domo *Ostoia*, in quem

Sigismundus Hungariæ Rex captus Nicolao de Gara, cuius patrem Palatinum Hungariæ damnauerat traditur. A quo matris instinctu honeste in captiuitate habitus, & tandem etiam; Wladislao Rege pro relaxatione illius instante,

& Stiborio de Stibozicze

1401

domus Ostoia, propter captiuitatem illius, cui inseruierat, in Hungariam hostiliter grassante,

quem omnes curas cogitationesque suas, & liberationis spem, *Sigismundus* Rex verterat, ex castris *Traczin*, *Nitra*, & aliis, cum frequenti *Polonorum* & *Bohemorum* manu armata in vniuersum *Hungariæ* Regnum grassatus, multas arces munitissimas, multosque Barones ceperat, relaxationem Domini & Regis sui, studio vigilantissimo intendendo. Pro qua fide *Sigismundus* Rex, ipsum & semen suum vsque in diem mortis suæ, magno dignatus est tam præmio extollere, quam honore. Consulente autem solerti & prouida matre, Palatini relicta, ne filius quicquam graue in captiuum, & sibi traditum *Sigismundum* Regem consuleret, cum excarnificato Rege, sempiternam sibi & domui suæ ignominiæ notam, nullo solatio de parentis nece, qui amplius viuificari non posset, quæsito, foret inusturus, præfatus *Sigismundus* Rex, eadem agente & procurante matre, vt filius paternæ necis iniuriam beneficio penderet, a captiuitate ab eodem *Nicolao* de *Gara*, quem altis processu temporis efferre non destitit honoribus, benigne habitus & fotus est, & finaliter dimissus.

dimissus.

Pertulit & ipse *Sigismundus* Rex eodem anno grande sui status dispendium.

Interea vero Ladislaus Siciliæ Rex in Regem Hungariæ coronatur,

Nam *Bonifacius IX. Siciliæ* Regem *Ladislaum* satagens amplius extollere, omnem censum, in qua *Romanæ* Ecclesiæ obligabatur, indulgens, & triennalem decimam in Regno *Siciliæ* concedens illi, eundem etiam in *Hungariæ* Regem, per *Angelum* Cardinalem Episcopum *Hostiensem*, appellatum *Florentinum*, ciuitate *Dalmatiæ Ladra*, in qua Corpus Sancti *Simeonis* senis asseritur quiescere, sub præsentia aliquorum Baronum *Hungariæ*, coronari in præiudicium veri Regis *Sigismundi*, procurauit.

& per Sigismundum ex Dalmatia pellitur.

Quo cognito *Sigismundus* Rex, cum forti exercitu *Dalmatiam* ingressus, *Ladislaum* ex illa turpiter depulit. Fautores vero illius, tam Ecclesiasticos quam seculares, pœnis grauiter mulctauit.

Vitholdus Lithuaniæ Dux Liuoniæ Magistrũ terras Lithuaniæ ingressum dum in Liuoniam securus rediret insequendo, multa damna Liuonitis infert,

Nouis simultatibus inter *Lithuaniæ* magnum Ducem *Alexandrum* alias *Withawdum* & Cruciferos *Prussiæ* & *Liuoniæ* coortis, Magister *Liuoniæ*, cum hostili exercitu *Lithuaniam* ingressus eam multifarie peruastat. Cui *Alexander Withawdus* magnus Dux *Lithuaniæ*, qui se viribus inferiorem, & subditorum suorum fluxos, & fidei nosceret ambiguæ resistentiam facere non audebat. Milites tamen & pugnatores suos in *Vilno* conuenire iussos, continebat. *Liuonitis* autem vastatione peracta, in propria absque hostili metu de *Lithuania* regredientibus, *Alexander* magnus *Lithuaniæ* Dux, auxilio militum, quos illi *Wladislaus Poloniæ* Rex transmiserat, coauctus, *Liuonitas* adeo silenti agmine persequi cœpit, vt quoslibet eorum custodes falleret, & in statiua eorum hesterna, in quibus focos ardentes, & fœni atque auenæ reperiebat reliquias, pedetentim die altera succedebat. *Liuonitico* autem exercitu in propria pertingente, & in varia loca, ad videndum coniuges & pignora, præpeti cursu distracto, *Alexander* magnus Dux *Lithuaniæ Liuoniam* ingressus, pluribus vicis & oppidis, cæde, spolio, & igne vastatis, oppidum munitum *Dwina* capit.

& castrum Dwina cum ciuitate munitissima diripit & conflagrat.

Quo in prædam militi concesso, arcem, ad quam plerique oppidanorum confugerant, quamuis illius difficilis & periculosa conquisitio videretur, expugnare adorsus, per deditionem *Cruciferorum* ac militum illud tenentium, qui cum Diuinissimo Sacramento processionaliter egressi, tantummodo ne in eos sæuiret, capit. Ex cuius spoliis (plurimæ enim in illo de varia materie congestæ erant opes) exercitus *Withawdi* ditatus est, *Petrus Ritherski* de *Piszari*, *Polonicus* miles, de domo *Bipennium*, in ea expeditione telo ictus, dum ferrum extrahi Chirurgorum industria nequiret, triennio illud, grauissimam vexationem perferens, gestauit: quod tandem carnem perforando, in pedis planta erupit. Oppido autem & arce conflagratis, *Withawdus Lithuaniam* (veritus ne ab hostili præoccuparetur exercitu) felix & incolumis repetiit.

Marchio Morauiæ Bohemiam vastat.

Iodocus Morauiæ Marchio, ob quasdam simultates contra *Venceslaum Romanorum* & *Bohemiæ* Regem, spiritu indignationis & furoris exagitatus, inito & percusso cum *Misschensibus* Marchionibus fœdere, ac eorum adiutus personali præsentia, *Bohemiam* cum hostilibus ingreditur exercitibus. Et magna parte eius vastata, in vituperium & opprobrium hostis sui *Venceslai* Regis, in ferarum horto, e regione castri *Pragensis* sito, castra sua simul cum Marchionibus *Misschnensibus* ponit. & diebus aliquot ibi statiua continuat, *Venceslao Romanorum* & *Bohemiæ* Rege, in castro *Pragensi*, cum suis militibus præsente & inspectante.

Octaua Maii *Wladislaus Oppoliensis* Dux, nulla prole relicta apud *Opol* moritur, & in monasterio Fratrum Minorum *Oppoliæ* in Choro sepelitur. *Casimiri* secundi *Poloniæ* Regis nepos secundum carnem ex sorore germana.

1402

Anna consors Wladislai Regis in Reginam Poloniæ coronatur.

Nuptiarum solennitati *Wladislaus Poloniæ* Rex, quam anno superiori transegerat, coronationis adiicit solennitatem, & in Dominica Quinquagesimæ, in *Cracouiensi* Ecclesia, per *Dobrogostium Gnesnensem* Archiepiscopum, *Annam* consortem suam, in *Poloniæ* Reginam coronari & inungi procurat. Confluxerat autem in eam diem Pontificum, Principum, Comitum, & Baronum, a Rege *Wladislao* specialibus Nunciis rogatorum, multitudo. In quorum meliorem honorem, diebus aliquot, a militibus dimicationis ludus habitus est, & athletæ a *Wladislao* Rege præmiati. Aduenerat etiam ad coronationem hanc, genitrix Reginæ coronatæ *Anna* filia Regis *Casimiri*, quæ primo viro Comite *Ciliæ Vilhelmo* mortuo, Comiti de *Dek* nupserat, a *Wla-*

Digitized by Google

1402 *Wladislao Poloniæ* Rege inuitata, & immenso perfusa expletaque gaudio, quod illi & patrium inuisere Regnum, & prolem suam in regio le- A uatam throno spectare contigerat, pluribus a *Wladislao* Rege honorata muneribus, ad virum rediit.

Mittunt Legatos Hungari ad Wladislaum Poloniæ Regem, ut Regni Hungariæ diadema susciperet.

Molestias captiuitatis siue arresti, *Sigismundo Hungariæ* Rege perferente, notabiles Nuncii a Prælatis & Baronibus *Hungariæ* destinati, ad *Wladislaum Poloniæ* Regem, decima octaua mensis Iunii *Cracouiam* peruenerunt. Et recitatis causis, ex quibus iustam se rebantur captiuitatem Regi suo *Sigismundo* intulisse, precabantur *Wladislaum* Regem, *quatenus Regni Hungariæ, cuius sibi iusta, ratione Heduigis Reginæ filiæ Ludouici Regis, debe-* B *batur successio, susciperet diadema.* Qui ea legatione permotus, in nouam *Sandecz* ex *Cracouia*, nullo *Hungarorum* nunciis edito responso, venit. Vbi nouis & grauibus ab *Hungarorum* Legatis, de assumendo *Hungarico* Regno solicitatus instantiis, respondit: *Neque sua, neque illorum conuenire honestati, iusto & viuenti Regi Regnum adimi: Soluerent potius Regem, quem ceperunt, vinculis, & se probro eo vno, facile suæ & Regni sui necessitati & indigentiæ honestius prouisuri. Neminem eo dementiæ labi, vt se ludibriorum nodis, quibus alium tractari conspicit, inuoluat.* C Eo responso *Hungaris* tam ingens pudor iniectus est, vt reuersi, illico *Sigismundum* Regem soluerent. Ad quem Nuncii *Wladislai* Regis *Poloniæ* missi, quibus se significabat, *pro illius solutione omni officio intendisse, & ni secuta fuerit, armis & ferro eam effecturum fuisse*, magna *Sigismundum Regem* hilaritate impleuerant.

Quibus se id non posse legitime facere, Rege eorũ vivo veroque existente, respondit.

Dobrogostius Gnesnensis Archiepiscopus, exactis in *Gnesnensi* Pontificatu annis circiter octo, in villa sua Archiepiscopali *Chełm* prope *Vnieiouiense* oppidum, moritur, & in Ecclesia *Gnesnensi* sepelitur. Cui *Nicolaus Kurowski Cracouita* de domo *Srzeniawa*, *Wladislauiensis* Episcopus, anno eodem per Canonicam e- D lectionem, & Regiam intercessionem succedit; & integro biennio vtramque sedem, fructus vtriusque percipiens, tenuit: donec *Ioannes Kropidło Oppoliensis* Dux ad *Wladislauiensem* sedem, a qua pulsus, & annis multis exclusus, ob perfidiæ facinus, fuerat, quod cum Cruciferis de *Prussia* sensisse ferebatur, Rege placato, restitui obtinuit. Cui in exilio agenti, Magister & Ordo *Culmensis* Sedem conferri procurauerant. Fuit tamen de *Culmensi* processu dierum, in *Camyenensem* translatus. In qua tenuem & tristem statum ducens, annis aliquot deguit.

Nicolaus Kurowski a Wladislauiensi Ecclesia ad Gnesnensem transfertur, & biennio tenet utramque quousque ad Wladislauiensem Ioannes Kropidło restituitur.

Venientibus *Romam* solennibus Nunciis *Petri* de *Luna*, alias *Benedicti* duodecimi, & in publica audientia humiliter & submisse *Bonifacio IX, supplicantibus, quatenus cum eorum Domino Benedicto duodecimo, ad id optime disposito, inueterato schismati finem poneret: Bonifacio* superbe & ample ad huiusmodi petitionem respondenti, & se verum Papam, *Benedictum* vero Antipapam arroganter deducenti, præfati Nuncii respondendo, *Dominum suum Benedictum XII*, astruebant *Simoniacum non esse*, innuendo typice *Bonifacium* Simoniacum fore. Quo verbo *Bonifacius* ipse, plus quam credi potest, offensus, & in choleram immoderatam accensus, calculi morbo agitari cœpit, atque in lectum ægritudinis decidens, tertia expost die, immediate sequente, prima videlicet Octobris, efflauit animam; dum annos quatuordecim sedisset. Captiuati autem fuerunt isti Nuncii *Petri* de *Luna*, violato saluo conductu & iure gentium, per Capitaneum castri *S. Angeli*, quasi occasionem mortis *Bonifacii* præstitissent, nec prius, nisi solutis quinque millibus florenorum, ex castro *S. Angeli*, in quo detinebantur, dimissi. Sepulto autem corpore præfati *Bonifacii* in Ecclesia *S. Petri*, Nuncii præfati *Petri* de *Luna* Cardinales *Bonifacii* conclaue ingressuros accedentes, summopere rogabant, *vt se ab alterius Pontificis electione abstineant, pacemque afflictæ procurarent Ecclesiæ, gratissima noua post paucos dies, si se continuerint, audituri.* Sed repudiatis huiusmodi precibus, Cardinales prædicti conclaue ingressi, primum iurarunt omnes & vouerunt, *vt quicunque ex eis eligeretur in Papam, vnionem omnibus procuraret viribus, & de iure Papatus* [*Petro de Luna cedente*] *cederet.* Deinde ad electionem noui Papæ procedentes, *Cosmatum* tituli Sanctæ *Crucis* in *Ierusalem* Presbyterum Cardinalem, elegerunt in Papam, qui vocatus est *Innocentius VII.* Vir modestus, pacificus, & probus, ex oppido *Salmone* in *Sicilia*, de mediocri statu oppidanorum natus, castæ vitæ Canonum Doctor, & in Poësi sufficienter doctus, per *Bonifacium IX*, cum esset Episcopus *Bononiensis*, in Cardinalem promotus. Sub eo autem tempore ablatum fuit Dominium temporale vrbis a Papa, & per septem *Romanos*, qui *Prudentes* appellabantur, regebatur. Quod moleste ferens nepos dicti *Innocentii*, *Ludouicus* de *Melioratis*, præfatos septem Regentes occidit. Ob quorum necem seditione exorta, *Cortisani* plures numero violati & occisi *Innocentius* vero Papa cum Cardinalibus, *Roma* relicta, fugiens, *Viterbium* peruenit Papale. Cuius Palatium per *Ioannem* de *Columna* & gentes suas, spoliatum & direptum *Romæ*.

Benedictus XII. ad Bonifacium IX nuncios pro abolendo schismate mittit.

Qui offensus a nuncio exprobratione Simoniæ moritur.

In cuius locũ Cardinales Innocentium VII. eligunt.

1403 Congesto ex *Polonorum*, *Lithuanorum* & *Ruthenorum* militibus exercitu. *Alexander Withawdus*, magnus *Lithuaniæ* Dux, procedit ad conquirendam terram *Smolnensem*, regionem opulentam & fœcundam, a *Ruthenis* inhabitatam. Quam annis decem, bellis vexare non destitit assiduis, in quibus illi *Wladislaus Poloniæ* Rex annis singulis nouas *Polonorum*

Vitholdus Lithuaniæ Dux, Ducatum Smolnensem, vi per decenniũ

Digitized by Google

1403 rum cohortes mittere solitus fuerat, & sine quorum auxiliis aliquam expeditionem contra Smolnensem non obibat, Regione autem A Smolnensi spoliis & incendiis vastata, castrum Smolensko, caput & Metropolim gentis, in quod Smolnenses, coniuges, liberos, fortunas, & quæue pretiosiora pignora congesserant, obsidione vallat. Ad cuius expugnationem omni studio & conatu intentus, primum bombardarum proiectione illius structuras quatit, & comminuit. Mox deinde vniuerso exercitu ad mœnia illius succedere iusso, Smolnensibus imminens periculum necquicquam strenue & probe refellentibus, structuris castri audacia militum violatis, castrum capit. Non B tamen ea conquisitio militibus Alexandri paruo impendio & cruore prouenit. Multi desiderati, sed multo plures numerabantur vulnerati. Ex Polonis miles notabilis Ioannes Castellanus Calissiensis occisus, Wyerzbiatha Kapinski Vexillifer Vielunensis in facie grauissime vulneratus. Vasilo Smolnensis Dux, castri sui principalis conquisitione audita, ex Smolnensi ora in Hungariam profugit, & annis pluribus, in obsequiis Sigismundi Hungariæ Regis versatus, in cuiusdam castri conquisitione interiit. Smolnenses primi non vltra Duci Alexandro resistere ausi, se suasque reliquas munitiones illi dedunt. Ab illoque tempore Smolnensis Ducatus, Lithuaniæ Ducatui adiectus, & in Prouinciæ formam redactus est. De thesau- C ris autem & rebus magnæ opulentiæ, vasis quoque & clenodiis, aureis argenteisque, gemmis & vnionibus pretiosis, castro conquisito, in ditionem Alexandri magni Ducis Lithuaniæ ex integro relatis, Alexander Dux partem insigniorem Wladislao Poloniæ Regi transmisit, partem residuam in eos milites, qui amplius meruerant, & quorum virtus clarius spectata est, erogauit.

Polonorum auxilio acquisitum.

in prouincia formam redigit, & Lithuaniæ adiicit.

In fine Martii & principio Aprilis cometes inter orientem & Septemtrionem in vespera apparauit. Qui faucem seu caudam suam a meridie in septemtrionem flammando porrexit.

Diffidato Regno Poloniæ Groth de Stupcza, D ex genere Rauitharum ortus, qui ob indignam necem, in Ioanne de Oszolin Castellano Vislicensi de domo Bipennium, ob limites villæ Ecclesiæ Sandomiriensis Dwiekozy patratam, & Ioannes Rogala Castellanus Wladislauiensis, de genere Rogalitharum, ob suas factiones, de Regno Poloniæ banniti & proscripti, Regnum præfatum ex castro Morauiæ Schowsthen, (ibi enim receptaculum quæsierant) multifarie nobiles, mercatores, & subditos Poloniæ captiuando, & in prædictum castrum importando, lacessebant. Quod Wladislaus Poloniæ Rex grauiter ferens, dum querelis suis, ad Iodocum Morauiæ Marchionem, ob id factis, nulla æqua responderet vicissitudo, curiensium tantummodo suorum exercitu in Morauiam misso, castrum præfatum Schowsten, facta forti impugnatione, conquirit & incendit, Ioannemque Rogala Castellanum Wladislauiensem, hostem & exulem Regni, cum suis omnibus captum, in Poloniam reducit. Hic annis multis carceres & vincula perpessus, intercessione Zauissii nigri de Garbow militis, qui & ipse aliquot captiuos in Hungaria Polonos sua prece soluerat, dimissus est. In vltionem vero sceleris Groth de Stupcza, qui captiuitatem euaserat, bona sua omnia mobilia & immobilia publicat, & perpetuo illum exilio condemnat. Castrum suum Konari in terra Sandomiriensi situm, Wladislaus Poloniæ Rex a militibus conquisitum, in locis frequentibus mandauit (quoniam petra ædificatum erat) perfodi, & ruinari. Decernens in pœnam præfati Groth, & suorum facinorum, vt nullo vnquam tempore, absque suo & suorum successorum Regum Poloniæ instauraretur, speciali consensu. Captiuauerat autem præfatus Groth Stupeczki præfatus, Andream Nekanda, appellatum Zbrozek, nobilem de domo Bipennium, in curia sua Sieczieschowice, & Petrum Zborowski, nobilem de Armis Iastrzambiecz in domo sua in Zborow, & in castrum Schowsthen deportauerat; qui castro conquisito soluti sunt. Ad depopulationem insuper Regni Poloniæ, & publicarum stratarum eius, & mercatorum deprædationem atque spolium, in quibus variæ hominum contingebant captiuitates & homicidia, manum truculentam laxauerant. 1403

Groth Stupeczki Rawczicz, & Ioannes Rogala Castellanus Wladislauiensis proscripti, Regno Poloniæ diffidant, & nobiles in domibus eorum ac mercatores captiuando in Morauiam ad castrum Schowsten portant.

Tandem castro per Aulicos Regis Wladislai cum Rogala capto, ac post ea ad preces Zauissii nigri de Garbow militis insignis, dimisso, Grothonis bona confiscantur.

Comparato de propriis, & externis militibus Magister Prussiæ Conradus de Iungen, & Cruciferi, notabili exercitu, habentes in suo comitatu Boleslaum Switrigiello, germanum Wladislai Poloniæ Regis, qui fluxi, & magnæ varietatis vir ingenii, ad nouandum res procliuis, de Lithuania per Alexandrum Ducem, Wladislao Rege necquicquam prohibente, eiectus, ad Cruciferos se contulerat: Lithuaniæ terras circa festum Sanctæ Dorotheæ, hostiliter ingrediuntur. Duce autem Withawdo, ex castro Vilnensi spectante, & ferente (quod viribus esset inferior, & de fide suorum ambiguus) magis quam prohibente, primum ad castrum Merecz applicant; Quo conquisito & incenso, dum versus Grodno ituri crederentur, itinere reflexo, versus Troki diuertunt. Et vna nocte apud stagnum Dawgen immorati, promoto in Zamieniki gradu, duobus diebus illic tenuerunt statiua. Ab inde in locum Olawa, vno miliari a Troki distantem, perueniunt. Et quamuis Withawdus Dux magno auctus fuisset metu, ne ex Olawa ad castrum Troki obsidendum descendissent; dimisso tamen castro Troki in dextera parte, ad villam Steygwik, penes fluuium Strawa sitam, applicant. Ex qua per Syedmilischki Stboklischki, & Nerouena, septimis castris (omnia loca per quæ ibant, & quæ attingere poterant, igne & spo-

Magister Prussiæ & Liuoniæ multa damna Lithuanis inferunt, ordinatione Switrigiellonis.

Digitized by Google

1403 spoliis vastando) ad fluuium *Nyemyen* perueniunt. Quo facile, glaciebus enim constrictus erat, transito, in terras suas, circa *Ragneth*, ducentes secum permiscui sexus ex *Lithuania* mille animas captiuas, redeunt. Quæ Duce *Withawdo* instante, & pro eorum redemptione **** promittente, fuere dimissæ. Sed & Dux *Withawdus*, similem & ampliorem captiuorum numerum ex terris *Prussiæ* Magistro petente & cautionem præstante, laxauit. *Prussiæ* autem exercitu de terris *Lithuaniæ* egresso, repente nouus exercitus Magistri *Liuoniæ* eas ingressus, & factis multis spoliis, exustionibus, & damnis, in crastino Sanctæ *Agnethis*, circa *Thurowno* & *Lakonari*, pluribus hominibus captiuatis, in *Liuoniam* rediit.

Mansionarii in Ecclesia Posnaniensi fundantur, per Albertum Iastrambiecz Episcopum Posnaniensem.

Tredecima Nouembris, *Albertus Iastrzambiecz* Episcopus *Posnaniensis*, fundat Collegium Mansionariorum, pro decantandis horis, B. V. *Mariæ*, in *Posnaniensi* Ecclesia, conferens pro dote eidem aliquot altarium eiusdem Ecclesiæ introitus, item decimas mensæ Episcopalis circa *Calisch*, & *Odolanow*, in villis, *Glogowa*, *Bandziesschino*, *Krapa*, *Sczuri* vtraque, *Gałaski*, *Iankowo*, *Naboczicze*, *Lakocziny*, *Wyerzbno*, *Damschino*, *Guthouo*, *Bieganino*, *Raskowo*, *Pogrzibowo*, *Kpischeuo*, *Przygodzicze*, *Oczansche*, *Gołuchowo*, *Bomno*, *Lewkowo*, *Boczkowo*, *Gwiazdowo*, *Gorzno*, & *Byenino*: ordinans, vt Vicarii *Posnanienses* habeant huiusmodi Mansionarias, & tertia pars eorum horas, missas, & officia Mansionariorum expleant.

Wladislaus Rex fratrem Swidrigalli ex Prussia reuocans, terras Podoliæ a filiis Spithkonis de Melschtin possessas illi donat, & multa alia Regni Poloniæ bona. Qui nihilominus iterum fugit, & Præfecti illius in Podolia Wladislao rebellant.

Infestationem terrarum *Lithuaniæ* per *Boleslaum Swidrigal* hactenus procuratam, *Wladislaus Poloniæ* Rex auersurus, missis Nunciis ipsum ex *Prussia*, solutis magnis pecuniarum summis, quibus se illic stando inuoluerat, reuocat, & ei, pro manutenendo statu suo, terram *Podoliæ*, a relicta *Spitkonis* de *Melschtin Elisabeth*, & filiis suis *Ioanne* & *Spithkone*, solutis ex pacto quinque marcarum, grossorum *Bohemicalium*, millibus, liberatam: item terram *Zidaczouiensem*, item districtus *Striy*, *Schidłow*, *Stobniczam*, *Drugnyam*, *Vszczie*; item mille quadringentas marcas annui census, in zuppis regiis assignat. Ea tamen beneficii & largitionis magnitudo, leuem *Swidrigali* animum stabilire non potuit, quin castris *Podoliæ*, præsidio *Polonorum* & *Ruthenorum* locatis, nulla lacessitus iniuria, ad Cruciferos, potiundi Ducatus *Lithuaniæ*, quæ illi a Cruciferis repromittebatur in dolo, possessione, perfugeret. Post cuius fugam de castris *Podoliæ*, *Wladislao Poloniæ* Regi, ea sibi resignari requirenti, a *Polonis* & *Ruthenis* eâ tenentibus, aperta rebellione insultatum est.

Innocentius Papa septimus, frequentibus *Romanorum* precibus expugnatus, *Romam* ex *Viterbio* in, Dominica *Reminiscere* reuersus, & magna lætitia populari exceptus, *Ladislaum* de *Duratio* Regno *Siciliæ* priuat, propter 1403 impressiones plurimas, quas & Vrbi & Regno intulit. Solicitabatur & tunc præfatus *Innocentius*, per notabiles Nuncios *Petri* de *Luna*, de vnione consumanda. Quo negante, contrarias sibi scribebant epistolas, certando ad inuicem, & scripturis huiusmodi populum Christianum ludificando. Correptus fuit deinde præfatus *Innocentius* morbo paralytico: a quo post paucos dies liberatus, iterum circa finem secundi anni Pontificatus, de mense Nouembre, in eandem infirmitatem relapsus, moritur. Ortaque extunc fuit magna perplexitas inter Cardinales, an alium eligerent, vel an ab electione abstinerent. Sed tandem satius visum est ad electionem procedere. Qua in conclaui celebrata, *Angelum* de *Corona*, natione *Venetum*, tituli Sancti *Marci* Presbyterum Cardinalem, quem ipse *Innocentius* in Cardinalatum promouerat, repetito tamen perprius voto & iuramento, quod quilibet eorum, si in Papam eligeretur, pro bono vnionis Papatui cederet, concorditer vltima die Nouembris, in Papam elegerunt, credentes illum in omnibus habiliorem feruentioremque per quem sublato schismate, vnio in Ecclesia Dei sequeretur. Erat enim Theologiæ Magister, & ætate grandæus, octogesimum vel citra creditus annum tunc habuisse, *Gregorius* duodecimus nuncupatus. Qui coronationis acceptis insigniis, in publica sessione, & votum & iuramentum de cedendo, lachrymis etiam effusis repetiit. Sed vtramque pollicitationem parum fideliter seruauit, cognominabaturque a nonnullis *Errorius*.

Innocentius VII. Papa moritur in cuius locum Angelus, alias Gregorius XII. sufficitur.

1404 Festo Pentecostes adueniente, dieta generalis in oppido Episcopali *Racziasch*, pro stabilienda inter Regnum *Poloniæ* & magnum Ducatum *Lithuaniæ* ab vna, & Cruciferorum terras partibus ab altera, proque sedandis differentiis, super occupatione *Dobrzinensis* & *Samogithiæ* terrarum exortis, tenta est. Ad quam cum & *Wladislaus Poloniæ* Rex cum *Polonicis* & *Lithuanicis* Consiliariis, & Magister *Prussiæ Conradus* de *Iungen*, cum Commendatoribus suis, personaliter aduenissent; tractatores pacis & simultatum moderatores, per partem vtramq; dati sunt. Ex parte quidem *Wladislai Poloniæ* Regis, *Nicolaus Kurowski Gnesnensis* Archiepiscopus, *Petrus Cracouiensis*, *Albertus Iastrzambiecz Posnaniensis*, Episcopi, *Iaschko* de *Thaczin* Castellanus, *Ioannes* de *Tarnow* Palatinus *Cracouiensis*, *Michael* de *Bogumiłowicze Lublinensis*, *Clemens* de *Moskorzow Visliciensis*, Castellani: *Gnieuossius* de *Dalewicze* Succamerarius *Cracouiensis*, & *Nicolaus* Præpositus Sancti *Floriani*, Regni Poloniæ Vice-Cancellarius. Ex parte vero Prussiæ Magistri & Ordinis sui, *Arnoldus Culmensis*, *Ioannes Pomesaniensis* Episcopi: *Conradus* de *Lechtynsteyn* magnus Commendator, *Ioannes* de *Rumpenheym* in *Elbing*, Fri-

Conueniunt in Racziascz, Wladislaus Rex, Vitholdus, & Magister Prussiæ: datisque arbitris

1404 *Fridericus* de *Venden* in *Thorun*, Commendatores, frater *Ioannes* de *Rogethelen* Canonicus *Varmiensis*, *Petrus* de *Lapide*, *Petrus* de *Bayzen* milites, & *Gotfridus Rheber* Magister ciuium de *Thorun*. Hi diebus aliquot, deliberatione habita, pacem sub his conditionibus conficiunt: *Vt Wladislaus Poloniæ Rex, & Alexander Withawdus, magnus Lithuaniæ Dux, Magistro & Ordini Cruciferorum, de terra eorum naturali Samogithiæ excedant, & illi per literas patentes renuncient, Samogithasque dare Magistro & Ordini filios in obsides, & homagium præstare compellant. Item quod Wladislaus Poloniæ Rex terram Dobrzinensem, in quadraginta millibus florenorum a Magistro & ordine redimat, & donationes per Magistrum in terra Dobrzinensi factas, ratificet. Item quod profugos & exiliatos hinc inde non foueant, neque receptent, captiuosque soluant & manumittant.* Hæ pacis conditiones etsi graues viderentur, *Wladislaus* tamen *Poloniæ* Rex, & *Withawdus Lithuaniæ* Dux, guerrarum anfractus toto nisu declinaturi, eas acceptant, literisque confirmaturos repromittunt, an si quidem armis expugnari terra *Dobrzinensis* an pecuniis redimi debuerit, consultatio *Wladislaum* & consiliarios eius, aliquanto tempore distinuit, ne expugnata, belli causa; redempta, ad cætera per iniquitatem occupanda, irritamentum fieret. Redimi tamen illam, quamuis cum dedecore Regni & grauamine, quam occasionem præbere bello, placuit.

Ordinant, ut Samogithia Cruciferis reddatur, & Dobrzinensis terra 40 millibus florenorum a Cruciferis redimatur.

Ex *Racziąsz Wladislaus Poloniæ* Rex per Magistrum *Prussiæ Conradum* de *Iungen*, & suos Commendatores, multiplici precum instantia rogatus, cum maiori Consiliariorum suorum parte, descendit in *Thorun*; vbi per triduum splendide a Magistro tractatus est, & in eius honorem ludi hastarum instituti. In quibus *Dobeslaus* de *Oleschnicza Polonicus* miles, omnium in se, propter animi & corporis vigorem, spectantium oculos conuerterat, vnde & vltra omnes certantes, athletæ, illi honos cum præmio delatus est. Dum enim *Wladislaus Poloniæ* Rex suos *Polonos* parum prospera vti fortuna videret, *Dobeslao* prædicto, vt hastiluderet imperauit. Ad regium itaque iussum, equo conscenso, adeo certantes contriuit, vt ex campo omnes descendere coëgerit: circa horam quoque noctis tertiam, solus & vnicus visus est in palæstra remansisse, quamuis vicibus aliquot recentes & noui milites de curia Magistri *Prussiæ* contra eum surrogarentur. Sub illo insuper triduo, *Wladislao* Rege *Poloniæ*, per oppidi *Thorunensis* plateas, cum Magistro *Prussiæ* pro contemplando situ oppidi obequitante, fœmina quædam ex coquina squaloribus coquinalibus *Wladislaum* perfudit. Quæ Magistri iussu comprehensa, & suffocationi vndarum addicta, beneficio Regis seruata est. Vtrum autem consulto vel fortuito facinus id peregerit, incertum habetur. Multorum tamen ferebatur præsumptione, fœminam prædictam ex subordinatione Cruciferorum, squallores prædictos in Regis ignominiam consulto iecisse, postquam in tanta hominum multitudine, qui Regem & Magistrum præcedebant & comitabantur, non alium quam Regem *Wladislaum* aspersio ipsa contigerit. 1404

Wladislaus Rex in Thorun a Magistro inuitatus per triduum honoratur.

Vbi Dobeslaus de Oleschnicza in hastiludiis victor euasit,

Rex vero a fœmina squalloribus perfusus est.

Commendatores & Cruciferi de *Prussia* nulla iniuria aut molestia læsi, sed sua liuorosa & superba acti malitia, terras *Masouiæ* & Ducatus *Ianussii*, Ducis *Masouiæ*, *Czirnensis*, & *Varschouiensis*, cum magno exercitu clandestine, nulla diffidatione præmissa, hostiliter ingrediuntur, & præfatum Ducem *Ianussium* in curiis suis, cum consorte sua, filiis, & Baronibus Curiensibusque suis, famulis & militibus, secure & fiducialiter, velut sibi nihil conscium, & Cruciferis in nullo obnoxium, habitantem inuadunt, & tam ipsum, quam omnes Barones milites, & consiliarios suos, ac Curienses captiuant. Omnis quoque humanitatis & honestatis obliti, Ducem præfatum *Ianussium*, virum nobilem, virtuosum, & optimum, (omitto sui Ordinis suumque fundatorem & dotatorem, priuato etiam officio illis colendum) & omnes suos turpiter funibus ligatos, in arces & oppida suæ ditionis, fœde tractandos deducunt. Quem *Wladislaus Poloniæ* Rex, nouitate huiusmodi per celeres Nuncios ad se perlata, missis ad Magistrum *Prussiæ Conradum* de *Iungen* notabilibus Nunciis, suam & totius Regni sui *Poloniæ* in captiuitate præfati Ducis *Ianussii* & suorum, questus violationem & iniuriam, liberationem suam & suorum celerem, præfato Magistro *Prussiæ*, licet nequiter & mendose, præter suum scitum admissum inficiante facinus, procurat.

Cruciferi Ianussium Masouiæ Ducem cum uxore & filiis incautos capiunt, & ligatos ad castra sua deducunt: Et tandem procurante Rege Wladislao eorum solutionē dimittunt.

Ad prouidendum de solutione quadraginta millium florenorum, Magistro & Ordini *Prussiæ* in liberationem & redemptionem terræ *Dobrzinensis*, repromissa, *Wladislaus Poloniæ* Rex ex *Thorun* discedens, & in terris *maioris Poloniæ* vniuersa æstate mansionem figens, conuentus particulares agi *ordinauit, vt in illis vniuersa nobilitas, de suis priuatis introitibus, ad solutionem huiusmodi impendendam, suffragium pecuniarum conferret.* Ex terris vero *maioris Poloniæ* in autumno discedens, in ciuitate noua *Korczin*, pro die Sancti *Martini*, totius Regni sui generalem tenuit dietam. In qua de vniuersorum Prælatorum, Baronum, militariumque, totius Regni gratificatione & consensu, pro redemptione terræ *Dobrzinensis* sancitum est, vt de quolibet laneo possesso, duodecem grossi (vsualibus duobus regalibus inclusis) soluerentur. Ita tamen, quod huiusmodi gratuita subuentio, neque præiudicialis esset iuribus & libertatibus militum, neque ad debiti necessitatem in posterum traheretur. Cœpit extunc subuentio ipsa exigi, & in manus collectorum a *Wladislao Poloniæ* Rege deputato-

Pro redemtione terræ Dobrzinensis constituitur duodecem grossorum exactio.

Digitized by Google

1404

Qua centum millia marcarum pecunia fertur fecisse.

tatorum, in ciuitatibus principalioribus consignari, pro conditione colonorum & villarum, & fidelitate exactorum, ad centum marcarum millia comperta, inito calculo ascendisse.

Polonia & Bohemia Reges conueniunt Wratislauia,

Frequentibus Nunciis & literis *Venceslai Romanorum & Bohemia* Regis, de conueniendo secum, *Wladislaus Polonia* Rex solicitatus, in noua ciuitate *Korczin*, Consiliariorum super ea re tenuit conuentum. Vbi ad illum *Ioanne* Duce *Oppauia*, nomine præfati *Venceslai Romanorum* & *Bohemia* Regis veniente, & inuitante ad conueniendum, conuentio apud *Wratislauiam* pro festo Sancti *Iacobi* Apostoli, accepta est. Quo veniente, ambo Reges illic conueniunt. Tanta autem Prælatorum & Baronum, militumque, *Wladislaus Polonia* Rex frequentissimâ caterua stipatus erat, ut in suo comitatu plusquam quinque millia de electissimis militibus creditus est habuisse. Sed & *Sbigneo* de *Brzeszie* Regni *Polonia* Marschalco, ad distribuenda hospitia, *Wladislaum Polonia* Regem, cum familiaribus Baronum numero sexingentis, præcedente, *Venceslaus Romanorum* & *Bohemia* Rex, ratus Regem *Polonia* esse, illi occurrerat. Stabat autem *Wladislaus Polonia* Rex *Wratislauia* diebus octo, singulis necessariis a *Venceslao* Rege abunde procuratus. Causa autem conuentionis erat. Instabat *Venceslaus Romanorum* & *Bohemia* Rex, instabant & Principes Baronesque *Bohemia* & *Slesia*, instabat & *Missnensis* Marchio, ut fœdus perpetuum Reges & Regna iungerent, firmarentque. Et pro qualibet sua & Regni *Bohemia* necessitate, & præcipue germanum suum *Sigismundum Hungaria* Regem, altera vice illum captiuante, quadringentis lanceis *Polonia* Rex, ipsi auxilio foret. Offerens se Regi & Regno *Polonia*, uniuersam terram *Slesia*, cum illius Ducatibus, iniuste a Regno *Polonia* alienatam, & ciuitates Regias, *Wratislauiam*, *Namislouiam*, *Swidniczam*, *Vradz*, *Lawor*, *Srzodam*, & alias, restituturum. Eam conditionem etsi *Wladislaus Polonia* Rex contentus esset accipere; Prælatis tamen & Baronibus Regni *Polonia* improbantibus, & seminarium bellorum ex ea oriri verentibus, repudiata est. Dederunt autem Reges sibi amplissima munera. Inter quæ crux aurea, in pectoralis modum, particulam de spinea corona & ligno vitæ continens, Regi *Polonia* a *Bohemia* donata, præcipuum & insigne munus censebatur. Ea conuentio salutaris erat Regnis utrinque & subditis, cum ex vnione & charitate Regum, subditorum etiam sensim commoda & profectus succrescerent. Non repudiasset autem *Wladislaus Poloniae* Rex conditionem de reddenda sibi *Slesia* regione, per *Venceslaum Romanorum* & *Bohemia* Regem oblatam, quippe qui sciebat *Slesiam* sui Regni *Polonici* nobile membrum fore, & Regno suo *Polonia*, per dolos & iniuriam a-

& tractant de restituenda Regno Polonia Slesia.

demptam, nisi genus seruitutis, quo quadringentis lanceis, pro singulis bellis Regibus *Bohemia* auxilio adesse, stringebatur, horruisset. Ad singularem referens iniuriam, si Regi æque pari inuita ferre auxilia se obligasset. Potuisset & id genus seruitii moderari, sed *Ioannes Szmirziczki* vnus ex Baronibus & consiliariis *Bohemia*, in *Wratislauiam* superueniens, restitutionem *Slesia* pene iam compositam & conclusam, in pectoribus *Venceslai* Regis, & Consiliariorum *Bohemia* infecit.

Castra & terras Podolia, nomine & per Prafectos Switrigalli, germani Regis ad Cruciferos profugi Rex recuperat.

Ex *Wratislauiensi* dieta, *Wladislaus Polonia* Rex reuersus, in *Podolia* terram, de manibus *Polonorum* & *Ruthenorum*, illam nomine *Switrigiellonis Boleslai* Ducis occupatam, recuperaturus, processit. Quem aduenientem ciuitas *Camyeniecz*, continuo illum, velut iustum Dominum, portis patefactis, excepit. Quam ingressus, illico ad castrum *Camyeniecz* expugnandum operam nauat, bombardisque illud quatit. Capitaneus autem castri, & scelus perfidiæ, & captiuitatis periculum (iam siquidem nimium coarctatus erat) euasurus, obtenta primum apud Regem & literis firmata, conditione, quod castra & terram *Podolia* nulli principi, sed tantummodo vni ex *Polonis* militi, in tenutam committeret, castrum dedit. Quam deditionem cætera *Podolia* castra secuta, in deditionem Regis venere. Castris autem & terris *Podolia*, *Wladislaus* Rex *Petrum Schaffraniecz* præficit. Quo post annos plures destituto, *Petro* dicto *Carnaczian* Castellano *Dobrzinensi*, eo vero amoto, *Andrea* de *Thaczin* Subdapifero *Cracouiensi*, quo cedente *Petro Wlodkowicz Charbinowski*, terram & castra *Podolia* committebat.

Magister Prussia Lithuaniam inuadit,

Non implente *Withawdo Lithuania* magno Duce conditionem de terra *Samogithia*, Magistro & ordini *Prussia* dedenda, in dieta apud *Racziasz* habita, firmatam; Magister & Cruciferi, cum forti exercitu *Lithuaniam* ingressi, hostiliter illam quatiunt & deuastant, Duce *Withawdo* lacessente quidem ex insidiis hostilem exercitum, sed in conspectum & congressum, propter discrimen imminens, venire detrectante. Cuius necessitate *Wladislaus* Rex comperta, non paruum illi ex *Polonis* militum numerum in auxilium destinat. Qui nonnisi per obliqua & inuia itinera, Duce *Withawdo* comperto, ad experiendam cum hostibus belli fortunam, eum animant. Verum Magister *Prussia* & Cruciferi, percepto *Polonicum* exercitum Duci *Withawdo* in suffragium aduenisse, fortioremque & frequentiorem, quam pro numero, rati, illico celeri cursu in propria dilabuntur.

sed inde aufugit, Polonicum exercitum aduentare sentiens.

1405

In conclusione pacis facta cum Cruciferis, cum adhuc peterent, vt Rex

Ad festum diem Pentecostes, tam *Wladislao Polonia* Rege cum suis consiliariis, quam *Conrado* de *Iungen Prussia* Magistro & suis Commendatoribus in oppidum *Gniewkow*, ad firmandas literis conclusiones, pro pace terrarum anno superiori in *Racziasz* digestas, con-

1404 *Wladislaus nec titulo nec armis Pomerania vteretur,*

conuenientibus, noua difficultas & quæstio circa compactatorum sigillationem, a Magistro & ordine iniecta est. Producebant enim literas *Casimiri* secundi *Poloniæ* Regis, die Sancti *Kiliani*, millesimo, tricentesimo, quadragesimo, tertio, in *Calisch* scriptas, per quas iuri & titulo terræ *Pomeraniæ* renunciabat, promittens eo amplius non vti, & illius ex Maiestatis sigillo facere abrasionem. Iuxta quam petebat, *ne Wladislaus Poloniæ Rex titulo huiusmodi vteretur, ac de Sigillo Maiestatis mandaret illum deponi, cum nullatenus ferre possent, vt Regio sigillo titulum Pomeraniæ habente, litera conficienda & parti eorum tradenda, sigillarentur, cum sigillatio ipsa ius eorum notabiliter perimeret, & cessionem Casimiri Regis de terra Pomerania in dubium reuocaret.* Adiicientes *sui propositi esse, vt Pomerania tam re quam nomine, Ordinis terra censeatur; nec sibi in illa quisquam vendicare iuris possit quicquam; sed nec tituli additamentum.* *Wladislao* autem *Poloniæ* Rege, & Consiliariis suis, petitionem Magistri & Ordinis magnopere & aspernantibus & refellentibus, re infecta discessum est.

re infecta discessum est.

1405 *Conueniunt Magister Prussiæ & Vitholdus Lithuaniæ Dux,*

Deterior aliquanto alterius conuentionis, quam *Alexander Withawdus* magnus *Lithuaniæ* Dux, cum Magistro *Conrado* & Cruciferis de *Prussia*, ad fluenta *Nyemyen*, in loco, qui dicitur *Salin*, inferius *Kowno* sito, pro die Sanctorum *Petri* & *Pauli* Apostolorum tenuerat, fuit euentus. Ad quam *Wladislaus* C Rex *Poloniæ*, duos e Consiliariis suis, videlicet *Clementem* de *Moskorzow* Castellanum *Visliciensem*, & *Nicolaum* de *Brzezie*, Regni *Poloniæ* Marschalcum, ne Dux *Withawdus* dolis Cruciferorum circumueniretur, transmiserat. Post multos siquidem tractatus pro pace, & terræ *Samogitharum*, per *Withawdum* Ducem Ordini fiendæ, cessione, habitos, non sine animorum irritatione, discessum est. Exprobrantibus *Withawdo* nonnullis Cruciferis, & signanter *Marquardo* de *Salczbach*, Commendatore de *Brandeburg* & *Simberg*, crimen perfidiæ; & qui tam ipsum quam genitricem suam variis probris & maledictis incessere. Eam tamen *Withawdus* moleste tulit iniuriam. Maluit enim & illas, & plures alias indignitates perpeti, quam bellum *Lithuanicis* viribus gerendum, Cruciferis mouere, aut motum refellere, quod superioribus annis tentatum secus cesserat. Alterum deinde *Alexander Lithuaniæ* Dux, cum Magistro & Ordine Cruciferorum celebrans conuentum, assiduis Cruciferorum pressus defatigatusque vexationibus, pacem necessariam magis quam honestam componit, de terraque *Samogithiæ* cedere, & armis *Samogitas* in ditionem Magistri & Ordinis impellere, *Wladislao* Rege necquicquam abnuente inhibenteque, consentit, terramque præfatam *Samogithiæ*, per literas publicas, geminato idiomate, *Latino* videlicet & *Almanico* scriptas,

& primo irritatis animis, secundo amicis facti, terram Samogithiæ Dux dat Cruciferis, & possessionem assignat.

1405

Magistro videlicet & Ordini donatione perpe- A tua, (quæ Duce *Alexandro* interpellante, etiam a Rege *Poloniæ Wladislao* est confirmata) donat & inscribit. Imperium autem Magistri & Ordinis Cruciferorum *Samogithis* aspernantibus, *Alexander Withawdus* ex fœdere cum Magistro & Ordine icto, *Samogithiam* cum suis copiis, in qua iam Magister & Cruciferi cum suo exercitu constiterant, armatus venit, & *Samogithas* in obedientiam & iugum Magistri & Ordinis venire coarctabat. Reluctabantur tamen pro viribus *Samogithæ*, & nocturnis insidiis *Prutbenicum* exercitum vehementer lacessendo, magnam B cladem, sed maiorem pauorem, adeo vt excubias duplicari oporteret, *Prutbenico* exercitui intulerant. Sed & *Alexandrum* Ducem, eiusque exercitum, luctuosa prece & eiulatu alloquebantur ex siluis, *ne eos a suo Principatu & Lithuanis, cum quibus vna gens & vnus populus, tam lingua identitate quam morum cognatione forent, sequestratum & Cruciferis subiectum, ne quoque illos amplius, tanquam proprios & fideles subditos & amicos, quoniam nullo pacto Vakkis abridlis, id est Cruciferis Teutonicis, vellent subiecti esse, vastatum & oppressum iri fineret; cum Samogithia lingua eorum sonet, terra inferior, ad differentiam Lithuanicæ, quam vtraque gens superiorem appellat, id vocabulum sortita.* His tam lamentabilibus vocibus, etsi *Lithuaniæ* Dux *Withawdus* pia commiseratione commoueretur, satius tamen ratus pactis standum esse, terram *Samogithiæ* Magistro & Ordini *Prussiæ* subiicit; *Samogithasque* obsides filios Cruciferis dare coegit. Et quo Cruciferis possessio illius esset & quietior & diuturnior, duo castra in flumine *Niewiasza*, & tertium in flumine *Nyemyen*, vbi *Dubiesza* fluuio *Nyemyen* miscetur, construxit. Ad cuius gubernationem *Michael* Kuchmagister Crucifer, a Magistro & Ordine in Aduocatum & Capitaneum relictus est.

Samogithasque renitentes dare filios in obsides compulit.

Marsiliam vsque ad *Petrum* de *Luna*, Nunciis notabilibus *Gregorius XII.* Papa missis, eam captat conclusionem, vt in ciuitate *Sauo-* D *nensi* riparia *Ianuensium*, in subsequenti festo Sancti *Michaelis*, aut ad vltimum in festo Sanctæ *Mariæ* Purificationis, amborum contendentium de Papatu teneretur pro celebranda vnione conuentus. Sed termino appropinquante *Gregorius XII.* conclusionem elusurus, quindecima Augusti *Roma* egressus, *Viterbium*, & exinde *Senas* peruenit. Illicque longo tempore moratus, vtrumque terminum, licet *Petrus* de *Luna* cum suis Cardinalibus, pro constituto die venerat, neglexit. Et quamuis a pluribus Cardinalibus & Prælatis, zelum vnionis habentibus, ad transeundum in *Sauonam* instigaretur, figmentis tamen vsus, ire propter

Gregorius Papa ad Petrum de Luna Papam alterum nuncios pro celebranda vnione certum terminum constituturos mittit, ipse tamen ad diem dictam venire neglexit.

Digitized by Google

1405 propter insecuritatem detrectauit. Propter quod a curialibus suis, non *Gregorius*, sed *Errorius*, vocitari cœptus est. Ex *Senis* vero in *Lucam* diuertens, plures menses illic exegit, pluribusque artibus, ingeniis, & ludificationibus vtens, nullam operam pro consequenda vnione impendere voluit. Nec minoribus ingeniis, ludificationibus, & dolis *Petrus* de *Luna* vtebatur, ne vnionis negotium prosequi cogeretur.

1406 *Fundatur Varschoviæ Ecclesia collegiata, & vna præbenda, & alia id genus ordinantur.*

Ianussius Dux *Masouiæ* & Dominus *Czirnensis* de consensu *Alberti Iastrzambiecz* Episcopi *Posnaniensis*, in Ecclesia Parochiali Sancti *Ioannis Varschouiæ*, fundat Collegiatam Ecclesiam die Mercurii quinta Ianuarii, & tres Præbendas de capella Sanctorum *Petri & Pauli* Apostolorum Castri *Czirsko* in illum transfert. Item de Ecclesia *Parochiali Tarczin*, fundat Præposituram, de Ecclesia in *Varka* custodiam, de Ecclesia *Varschouiensi* Decanatum. Item abstulit & dismembrauit præfatus *Albertus* Episcopus, ab Archidiaconatu *Czirnensi*, in Ecclesia *Posnaniensi* sito, de consensu *Alberici*, ipsius tunc Archidiaconatus Archidiaconi, decem decimas manipulares, videlicet in triplici *Czarnouo*, *Bruinouo*, *Calen*, *Mrokowo*, *Borona*, *Granicze*, *Swiaczicze*, & *Bieniewicze*, & creauit ex eis Præbendam, quam suæ reseruauit prouisioni. Ipsum vero Archidiaconum *Czirnensem* cum reliquis prouentibus, præfatæ inuisceravit Ecclesiæ *Varschouiensi*. Item fundauit alias septem Præbendas Canonicales, super villis, censibus, & decimis manipularibus, quas & quos præfatus *Ianussius* Dux, cuilibet deputauit Præbendarium. Quarum quidem decimarum proprietatem, a *Dobeslao Plocensi* Episcopo & Capitulo, pro certis bonis vicissitudinario modo permutatis, præfatus Dux *Ianussius* habuerat. Item fundauit quatuordecim Vicarios perpetuos, horas nocturnas & diurnas, in eadem Ecclesia *Varschouiensi* expleturos, ordinans, quod Præpositus *Varschouiensis* duarum Cancellariarum, videlicet, *Zakroczimensis* & *Vischegradiensis*, prouentus perpetuo percipiat, & quod nullus Prælatorum dignitatem siue personatum cum Præbenda, in eadem Ecclesia simul obtineat.

1407 *Castrum Drahim per Cruciferos interceptum,*

Vsurpationem castri *Drahim*, a Cruciferis *Ioannithis* occupati, *Wladislaus Poloniæ* Rex, ne processu temporis coalesceret, & in proprietatem veniret, quemadmodum de castro *Santok* contigit, quod æque a corpore Regni *Poloniæ*, per eosdem Cruciferos *Ioannithas* abstractum est, non sinens esse diuturnam, ad Magistrum Ordinis prædicti Nuncios destinat. Qui monerent *aut castrum Regni Poloniæ Wladislao Regi redderet, aut ex illo feudum Regno & Regi præstaret.* Sed Magistro vtramque conditionem aspernante, *Thomas* de *Vagleschin* dictus *Kozlierogi*, de domo *Ielithonum*, Castellanus *Sandomiriensis*, & Capitaneus *maioris Poloniæ* generalis, a Rege mittitur in illius expugnationem. Qui iussa Regis peragens, infra quatriduum robore militum illud, Cruciferis necquicquam defendentibus, conquirit. Quod ab illo tempore in obedientia & ditione Regni *Poloniæ* perseuerat. 1407

Thomas de Vaglischin iussu Regis recuperat.

Withawdus Lithuaniæ Dux, icto fœdere cum Cruciferis, Moschouiam impune vastat.

Alexander Withawdus, Magnus Dux *Lithuaniæ*, solutus infesta & assidua Cruciferorum de *Prussia* inuasione per fœdus ictum, in terras *Moschouitarum* & eorum Ducem, collecto ex *Polonis*, *Ruthenis* & *Lithuanis* exercitu, primam expeditionem facit. Quas ingressus, castrorum expugnatione omissa, prædas tantummodo & spolia agere contentus, populationem iussit extendi. Verum cum nec ea iniuria *Moschouitæ* ad decernendum elici possent, terra *Moschouitarum* validissime vastata, multis prædis & spoliis onustus, in *Lithuaniam* remeauit, multis *Polonorum* militaria referentibus insignia, quæ ad flumen *Vhra* (quod in *Moschouitarum* terra censetur principalius) Duce *Alexandro* donante, acceperant.

Pheter Iudæus adulterinæ monetæ autor

Iudæorum *Cracouiensium* vnus numero *Pheter* vocatus, ducere Principum *Slesiæ* nummos, & Regiis illos miscere, atque exinde magnum sibi captare lucrum, Reipublicæ vero incommodum deprehensus & conuictus, iudiciali sententia damnatus est: ac in corona, cui nummi adulterini, qui ab eo veris immiscebantur, erant insuti, per fora & plateas ciuitatis *Cracouiensis* ductus, publicantibus Præconibus scelus suum, igni publico damnaus est.

Cracouiæ exuritur.

Plebs Wratislauiensis contra Magistratum seditionem mouens, nouos Consules e medio sui lectos instituit, veteribus destitutis.

In sanctæ Crucis Exaltationis profesto, commune ciuitatis *Wratislauiensis* furorem, quem diu contra consulatum ceperat, ructuans, sumptis indutisq; armis, in seditionem versum, In Prætorium in quo consules consistebant clausi, & extrema veriti, irruit: Et ostiis, dum sponte non aperiebantur, per vim effractis, destitutis seditione populari veteribus, tanquam superbe, atque inutiliter & negligenter Rempub. administrassent, Consulibus, & de Prætorio excedere Magistratibusque se abdicare coactis, nouos ex se lectos instituit.

Iudæi,

Magnis opibus, vsuraria prauitate tantummodo quæsitis, & vsque ad insolentiam atque inuidiam Iudæos, in ciuitate *Cracouiensi* frequentes & locupletes, nonnullaque impietatis patrantes impune scelera, humana coercere atque rescindere potestate negligente, seuerior aliquando vltio diuina, humanum neglectum supplicii grauitate pensatura, seditione populari ex leui (vt fit) momento coorta, mulctauit. Feria siquidem tertia post festum Paschæ, quæ erat vigesima septima Martii dies Magister *Budek* Canonicus *Visliciensis*, pronunciato in Ecclesia *S. Barbaræ* ad populum sermone, e Cathedra descensurus, significabat *se per chartam in Cathedra locatam, rogatum & admonitum esse, quatenus quantam nouitatem, abominandum facinus continentem, populo intimaret, se huiusmodi rogationem, cum ex*

Digitized by Google

1407 *pari auisamento grandem seditionem in ciuitate Pragensi prodiisse constabat, consulto suppressisse.* A multitudine deinde, auidius occulta cognoscere gestiente, *vt quidnam rei esset, edicere non cunctaretur*, magna instantia rogatus, Cathedra resumpta, leuius quam Magistro conueniebat, rogationem nefandam publicat. Continebat autem rogatio ipsa, *Iudæos in Cracouiensi Vrbe habitantes, nocte quæ præcesserat, Christianorum infante necato, in illius sanguine abominationes impietates egisse, & in Sacerdotem, ad ægrotum Diuinissimum Eucharistiæ Sacramentum deferentem, lapides iecisse.* Quo audito vniuersus populus, quasi signo dato in seditionem versus in Iudæos vltione graui debacchari cœpit, & vnam Iudæorum plateam, plurimis eorum interfectis, spoliauit. *Clemens* deinde de *Moskorzow* Castellanus *Vislicensis*, & Capitaneus *Cracouiensis* cum *Nicolao Lithuos* Procuratore generali, & armatis militibus accurrens, tam seditionem quam spolium restrinxit. Cum autem omnis seditio & tumultus populi multitudine, quæ ad spolia aut spectaculum conuenerat, abacta, & in domos reuersa quieuisse videretur, plateæque Iudæorum a militibus seruarentur, campana Prætorii, vt consules & Magistratus ciuitatis, pro castigandis seditionis & spoliorum autoribus, conueniret sonante, etiam vox ab vno inter populares emissa, sonuit, *Consules & Magistratum Vrbis sono campanæ Iudæorum spolium & stragem imperare.* Ad hanc vocem, maximo omnium consensu, ex vniuersa ciuitate, a plebe concursum est, & spoliatio direptioque atque strages Iudæorum, quam inhibere nemo ausus erat, ex integro instauratur, vulgique furiosa temeritas, in potestatem necandi atque prædandi semel progressa, nulla cohibitione poterat auerti. Quæ vt facilius conquiesceret, Iudæorum domibus (a Christiano incertum est an Iudæo) incensis, & latius manante, dum nemo restringeret, incendio, ædes Sanctæ *Annæ*, & aliquot plateæ vrbis conflagratæ. Collegium vero Artistarum, maximo nobilium studentium conatu & labore, ægre defensum. Iudæorum nonnulli, discrimen mortis euitaturi, in turrim Sanctæ *Annæ*, ad cerdonum habitacula spectantem, vicinam se recipiunt. In qua cum prope crepusculum se defendissent, igne adhibito succensi, se vltro dedunt. Durauit autem strages huiusmodi ab hora diei sexta, vsque ad crepusculum, sub qua plures numero Iudæi fuerunt cæsi aut capti. Multi tamen ex eis superstites sponte baptisati. Omnes insuper Iudæorum pueri, quibus Christiani pepercerant, aut quos de mediis flammis seruauerant, sacro fonte Christianorum cura renati. Thesaurorum & rerum nobilium magna suppellex, in domibus eorum reperta, direpta est. Ex quibus plerique Christianorum diuites effecti, in statu & fortunis vehementer aucti sunt. Sed in domibus eorum, quiescente seditione, plures thesauri in sabulo aut cloacis celati, reperiebantur.

ob Christianum infantē Cracouiæ necatum

vulgi seditioso furrore primum per Capitaneum restricto,

& deinde instaurato spoliantur,

ædes S. Annæ & aliquot plateæ igne domibus Iudæorum supposito, conflagrantur,

& multi eorum necis metu baptizantur.

A Annus hic insignis Iudæorum strage, quæ pro vno & eodem die, non in *Cracouiensi* tantum vrbe, sed & in *Nissa*, & in *Francfordia*, duobus *Slesiæ* oppidis, item in *Canthuaria Anglicana* ciuitate, anno eodem, iusto Dei permittente iudicio, prouenerat.

Duodecima Octobris, *Wladislaus Poloniæ* Rex, zelotypiæ spiritu actus, quem in pectore eius duo Consiliarii, fœdi assentatores, secreto accenderant, *Iacobum* de *Kobilani*, militem de domo *Grzimalitarum*, quasi stupri cum *Anna* Regina habiti, reum, captiuat, & castro superiori *Leopoliensi* compeditum vinculis, quæ annis prope tribus perferre coactus est, includit. Alius insuper miles B *Nicolaus Chrzastowski* de domo *Strzegomia*, eodem insimulatus probro, in voluntarium exilium abiit. Alterius autem captiuitate, alterius vero exilio, *Anna Poloniæ* Regina, vulgari infamiæ (quam stubæ Reginalis in castro *Cracouiensi* nullo impetu ruinatæ casus, paucis ante diebus accidens portendebat) parum sensatæ, & multorum opinione innocenter addicta est: quoniam & *Wladislaus Poloniæ* Rex de leuitate (quam in infamanda consorte egerat) a Consiliariis, apud *Niepołomicze* conuentu eodem anno habito, argutus, eam per organum *Nicolai Kurowski Gnesnensis* Archiepiscopi declarauit immunem, & C anno insequenti accusatores Reginæ, graui vltione diuinitus immissa, mulctati sunt. Sed nec *Andreas Thęczinski* miles de domo *Bipennium* huius notæ expers fuit. Quippe & ipse in tempore & loco secreto, in castro *Cracouiensi* deprehensus, de commercio *Annæ* Reginæ, modestius tamen & minus vulgatius, quam duo reliqui, insimulabatur. *Clemens* autem de *Moskorzow* Castellanus *Vislicensis* & Capitaneus *Cracouiensis*, insimulationis huiusmodi primarius author, iure, quod Regina *Anna* contra illum instaurari obtinuerat, de falsi infamatione conuictus, probrum Reginæ a se vulgatum, & auribus Regis *Poloniæ Wladislai* infusum, reuocare coactus est.

1407 *Wladislaus Rex Annam coniugem suam adulterii quasi cum milite de Kobilani, ac Chrastowski patrati, suspectam facit,*

autore Clemente de Moskorzow qui falsæ infamationis conuictus, probrum Reginæ reuocare cogitur.

D Iniuriarum & discordiarum seminario, sensim inter *Lithuaniæ* & *Prussiæ* Dominia, gliscente, *Wladislaus Poloniæ* Rex, quieti patriæ suæ *Lithuanicæ* prouisurus, cum *Vlrico Prussiæ* Magistro, in oppido *Lithuaniæ Kowno*, pro die festo Epiphaniarum Domini tenuit dietam. Et quamuis cum *Wladislao Poloniæ* Rege, Prælati, & Barones *Poloniæ* primores in huiusmodi dietam descendissent; & cum *Prussiæ* Magistro *Vlrico* & suis Commendatoribus, qui se in vna insula prope *Kowno* oppidum locauerant, de reformandis abrogandisque iniuriis & discordiis, plures dies in tractatibus, absumpsissent, Magistro tamen *Prussiæ* iam tunc gerente spiritum furentem & inflatum, atque

1408 *Conueniunt in Kowno Wladislaus Rex & Magister Prussiæ, pacem inter Lithuaniæ & Prussiæ terras composituri.*

Qua infecta, animis irritatis, donis

Digitized by Google

1408

tamen mutuo datis discedunt.

atque a quietis consiliis per facti & sermonum euidentiam, quos ampullose fundebat abhorrente, infensioribus, & magis quam ante irritatis animis, nulla salubri conclusione edita, ab inuicem discessum est. Non tamen adeo infestis, vt pro hostibus se gererent, cum *Wladislaus* Rex & munera Rege digna Magistro *Prussiæ* miserit; & alia rursus a Magistro remissa acceperit: gliscentem furorem, & in bellicam cladem spectantem voluntatem, in tempus aptius prolaturi.

Withawdus Polonorum & Cruciferorum militibus auctus, cum Moschouiam exercitualiter ingressurus esset,

Alteram expeditionem contra *Basilium Moschouiensem* Ducem generum suum, filiam suam quæ ei vnica erat, *Anastasiam* habentem, *Alexandro Withawdo* magno Duci *Lithuaniæ*, pro nonnullis iniuriis, & occupatione limitum, paranti, *Wladislaus Poloniæ* Rex, quinque banderia mille lanceas continentia, ex militibus *Polonorum* probatis & exercitatis, in auxilium transmittit. Præficiens genti a se missæ *Sbigneum* de *Brzezie* Regni *Poloniæ* Marschalcum, in Capitaneum & Ductorem. Multi vero Barones & milites *Poloni* in id bellum, aut voluntarii ibant, aut gentes expeditas mittebant. Sed & a Magistro *Prussiæ Vlrico* de *Iungen Marquardus* Crucifer, cum vno gentium expeditarum banderio missus aduenit. In crastino itaque Sancti *Ioannis Baptistæ* die, *Alexander Withawdus* ex *Vilna* discedens, cum forti & numeroso *Polonorum*, *Lithuanorum*, Cruciferorum, *Ruthenorumque* exercitu, in *Moschouitarum* terram irrumpens, eam hostiliter igne & gladio vastare cœpit. Sed mox illi alter hostis coortus, Dux siquidem *Switrigal* germanus *Wladislai Poloniæ* Regis, vir instabilis, & ad nouandas res procliuis ingenii, castris *Bransko* & *Starodub*, quæ ex *Wladislai Poloniæ* Regis, & *Alexandri* magni Ducis donatione in *Lithuania* obtinebat, succensis, in odium & contumeliam *Alexandri Withawdi*, cum nonnullis *Polonis*, *Lithuanis* & *Ruthenis*, partes suas sequentibus, ad *Basilium* Ducem *Moschouiensem* transfugit, & ex insidiis locisque iniquis *Alexandri Withawdi* exercitum nocte & interdiu lacessiit, variisque incommodis gentes Ducis *Withawdi* vexabat pro *Moschouitis*. Vnde & exercitum Ducis *Alexandri*, *Okkam* fluuium maiorem, in meditullio terræ *Moschouitarum* situm, superare contendentem, transire prohibuit. Legati interim Ducis *Moschouiensis Basilii* venerunt, pacem petentes. Quæ post multos tractatus, tandem sub æquis conditionibus, restitutis ad plenum possessionibus, quas Dux *Moschouiensis* vsurpare nitebatur, firmata est. Vix pace firmata & conclusa, *Alexander Withawdus* exercitu suo in terra *Moschouia* relicto, cum in voluptates venereas nimium esset præceps & procliuis, ad vxorem suam, equos permutando, velocissime cucurrit. Propter quod exercitus suus, nullo Duce, nulla lege gubernatus, plurimis incommodis in redeundo laborare cœpit. Primum siquidem & in homines, & in equos fames sæuissime grassata est, in regione illa, suapte natura siluis & nemoribus obsita, paucas villas, & has ipsas aut ab hoste aut a proprio milite spoliatas & afflictas habente: *Tartaris* insuper, quos Dux *Moschouiensis* in sui auxilium acciuerat, pabulationem prohibentibus. Quæ tandem (quadrigis, in quibus nonnulla habebantur victualia, in nemore, deficiente subuectione, relictis) in homines peruenit. Quam cum quidam glande gestiebant excludere, tenendo in ore glandem, animam tabescentem exhalabant. Multique in hunc modum mortales fame consumpti sunt. Accessit & itineris tam immensi lubricitas, ex pluuiis superne prouenientibus, quod regio *Moschouiensis* nimis bassa est, vt pene omnes equos fame tabescentes, sua asperitate deleuerit. In vna quoque siluarum longiore, tanta erat luti immensa profunditas, vt cogerentur milites in plerisque locis, e cadaueribus equorum mortuorum & deficientium sternere viam, & constituere pontes, neque enim aliter poterant itineris illius difficultatem superare. In his angustiis & pressuris, exercitum Ducis *Alexandri* constitutum, acies *Tartarorum* a tergo inuadit: & a *Polonis*, Cruciferis, *Lithuanisque* militibus, pedestri magis quam equestri certamine pugnatum est, victique *Tartari*, in latebras siluarum diffugiunt. Milites vero *Poloni*, armis, equis, & plerisque seruitoribus in ea expeditione amissis, nonnisi pro die Sancti *Martini*, ad *Wladislaum Poloniæ* Regem in *Nyepolomicze*, ea, quæ in expeditione huiusmodi amiserant, sua liberalitate repetituri reuertuntur. Quorum iacturis, fatigis, & damnis *Wladislaus Poloniæ* Rex compassus, & militiam eorum splendide præmiauit, & singula damna, quæ illis acciderant, liberalius quam voto expectabant, non secus quam si pro Regni *Poloniæ* defensione & amplitudine militassent, resarciuit.

Dux Switrigello exustis bonis suis, quæ in Lithuania obtinebat, in auxilium Basilio Duci Moschorum aduenit, & Withawdum Moschouiam vastantem ex insidiis lacessit.

Tandem venientibus nunciis a Moscho, pacem cum eo firmat.

Et dum ad vxorem properat, exercitũ in Moschouia relictum, in magnum periculum famis atq; hostis conicit,

subuenturus fame laborantibus Lithuanis Poloniæ Rex, mittit viginti naues frumenti Withawdo,

Intelligens *Wladislaus Poloniæ* Rex oram *Lithuaniæ* graui & infesta fame pereuntem, & ex nimio imbrium descensu, tam hiemali quam vernali satione oppressam esse; *Alexandri Withawdi* magni Ducis *Lithuaniæ* precibus & Nunciis solicitatus, trituratis in terra *Cuiauiensi* omnibus regiis allodiis, quæ ab annis aliquot factiuitas & industria *Zaklicze* de *Miedzigorze* Regni *Poloniæ* Cancellarii de domo *Bipennium* & *Ioannis* alias *Iwan* de *Obichow* Castellani *Srzemensis*, Capitaneorum *Cuiauiensium*, frumentis ornauerat, mittit in *Lithuaniam* viginti naues grossas, frumento plenas, *Vista* vsque in *Ragneth*, abinde vero flumine *Nyemyen* sursum ascendendo ituras. Quæ in *Ragneth* perductæ, mandato *Prussiæ* Magistri *Vlrici* de *Iungen*, in excusationem quidem & colorem facinoris a se patrati, allegantis, *quod in nauibus illis arma barbaris & infide-*

quæ iussu Magistri Prussiæ apud Ragnetam intercepta

Digitized by Google

1408 *infidelibus, contra Christianos & fideles veherentur* re autem vera, inuidentis stomachantisque, frumenta sua & Ordinis, a longis temporibus in granariis seruata, a *Lithuanis* coemi in pretio alto (quemadmodum annis superioribus contingebat) spretum iri. Hæc autem frumenti iniuriosa receptio, originem materiamque, & causam præstitit bello, inter Regnum *Poloniæ* & Ducatum *Lithuaniæ* ab vna, & Cruciferorum Ordinem partibus ab altera, in annis subsequentibus agitato. Mouerat huius offensæ magnitudo *Wladislaum Poloniæ* Regem, & totus in bellum Cruciferis inferendum spectare cœpit. Sed a Consiliariis Regni *Poloniæ* coargutus, ferendam potius iniuriam, quam properandum in arma censentibus, *Nicolaum Kurowski* Archiepiscopum *Gnesnensem*, *Nicolaum* de *Michalow Sandomiriensem*, *Ianussium* de *Tuliskow Calissiensem*, & *Vincentium* de *Granow Naklensem*, Castellanos, ad *Vlricum* de *Iungen Prussiæ* Magistrum transmisit, rogans & requirens, *vt frumentorum receptorum plenaria sibi præstaretur restitutio.* *Vlricus* autem *Prussiæ* Magister, vir pectoris alti, & in seditionem rixasque præcipiti, legatione tam nobili & submissa nequicquam emollitus, respondet: *Non se frumenta, sed arma contra se, & Ordinem suum, cæterosque fideles, infidelibus missa, intercepisse, & nullatenus ea se restituturum: Regem autem & Polonos improbe agere, quod & barbaros armis iuuent, & missa atque intercepta repetant.* Adiecit ad hæc *Vlricus de Iunigen Prussiæ* Magister alteram iniuriam *Alexandro* Duci magno *Lithuaniæ* inferre: Et violatis captisque *Lithuaniæ* mercatoribus qui apud *Ragnetham* negotiabantur, etiam eorum fortunas & merces vari rum maneriérum diripuit. Non tulit *Alexander Withawdus Lithuaniæ* Dux eam iniuriam, neque de repetendis ablatis per Feciales agendum duxit. Sed tam superiori iniuria in receptione frumentorum, & altera violatus, clandestino *Wladislai Poloniæ* Regis obtento consensu *Samogithiæ* terram Magistro & Ordini Cruciferorum donatam inscriptamque, auferendam & repetendam duxit. Missoque *Kinboldo Lithuaniæ* Marschalco cum gentibus, *Michaelem* Kuchmagistrum, Aduocatum *Samogithiæ*, cæterosque Cruciferos, & vniuersum eorum in castris nouiter erectis præsidium, captiuat, eiicit, & expellit: pronaque deuotione *Samogithis* in fidem & obedientiam Ducis *Alexandri* aspirantibus, in priscam suam, terram *Samogithiæ*, redegit ditionem.

neque restituta occasionem præstitere bello per Polonos postea cum Cruciferis gesto.

Interim tamen Withawdus ob direptionem suorum mercatorum per Magistrum,

Samogithiam Cruciferis donatam recuperat.

Die Solis Dominica Ramis Palmarum, *Anna Poloniæ* Regina, filiam ex *Wladislao Poloniæ* Rege conceptam, effudit. Quæ postea in Dominica tertia post festum Paschæ, in qua canitur, *Vocem iucunditatis*, per *Petrum Visch Cracouiensem* Episcopum, in *Cracouiensi* Ecclesia baptisata est, & nomen illi *Heduigis* impositum. Solennitas baptisteriorum pluribus diebus continuata. 1408

Heduigis filia Regi Wladislao nascitur.

Vltima Mensis Iunii *Gregorius XII*, ex *Luca* progressus, iterum *Senas* peruenit. Sub quo tempore ab omnibus fere Cardinalibus suæ obedientiæ, propter dolos & fallacias, quibus, ne vnionem faceret, vtebatur, desertus est. Qui schisma amplius dilataturus, nouos stando *Senis*, creauit Cardinales, videlicet *Antonium* nepotem germanum, *Gabrielem* de *Cundulmario*, ambos *Venetos*, & nonnullos alios. Ex *Senis* in *Ariminum* se contulit; vbi hiemando, in Quadragesimæ tempore, ad terram ciuitatis *Austriæ Aquilegiensis* diœcesis accessit, & Conciliabulum, circa festum Pentecostes, in paucissimo numero personarum Ecclesiasticarum, celebrauit: *Petro* de *Luna* aliud conciliabulum, in Regno *Arragoniæ*, sub frequentiori tamen numero Prælatorum Ecclesiasticorum, per plures sessiones celebrante, & decreta pro suo libito edente. Quintadecima tandem Augusti, dum Cardinales vtriusquePapæ, videlicet tam *Gregorii* quam *Benedicti*, per diuersa vagarentur loca, nec haberent locum determinatum & securum, in quo pro facienda vnione Concilium possent tenere generale. Iam etenim a *Petro* de *Luna* alias *Benedicto XII* ad Regnum *Arragoniæ* de territorio *Genuensium* transire disponente, nouem Cardinales suæ obedientiæ discesserant, & se Cardinalibus *Gregorii* coniunxerant, *Balthasar* de *Cosza*, tituli Sancti *Eustachii* Diaconus Cardinalis *Bononiensis* legatus, *Petrus* de *Candia* Ordinis Minorum, & *Ioannes* nepos olim *Innocentii* per *Bonifacium* IX Cardinales creati, obtinuerunt a *Florentinis* ciuitatem *Pisanam* ad celebrandum generale Concilium eis concedi. Vbi extunc Cardinales vtriusque obedientiæ conuenientes, Concilium tenere incœperunt, citantes personaliter *Gregorium XII*, *Senis* residentem; *Petrus* vero de *Luna* per edictum. Ad quod & *Petrus Visch Cracouiensis* Episcopus, vtriusque Iuris Doctor, ex *Cracouia*, in frequenti notabilique comitiua, & splendido apparatu accessit, & pro omni tempore, quo Concilium durauit, illic pro honore Dei & Ecclesiæ ac Regni *Poloniæ*, & pro tollendo schismate stetit, faciens sumptus magnificos & liberales. Comparuerunt autem in Concilio *Pisano* præfato, per suos notabiles Procuratores, *Albertus Posnaniensis*, *Iacobus Plocensis*, *Venceslaus Wratislauiensis*, *Arnoldus Culmensis* Episcopi. Item Vniuersitas studii *Cracouiensis*, Capitulum Ecclesiæ *Plocensis*, item *Iscislaus* Abbas *Thynyecensis* item Clerus ciuitatis & diœcesis *Wratislauiensis*. Venerat etiam personaliter *Ioannes Lubucensis* Prouinciæ *Gnesnensis* Episcopus. Conuenerant autem in Concilium huiusmodi Cardinales amborum de Papatu contendentium, videlicet *Gregorii* & *Benedicti*.

Gregorius & Benedictus Pontifices a suis Cardinalibus deseruntur.

Ex

1408 Et vtroque deposito, pro reunienda Ecclesia Dei, *Petrum* de *Candia* natione *Græcum*, fratrem Ordinis Minorum anno proxime subsequenti elegerant, qui *Alexander V.* est appellatus. Rebus autem Concilii & Ecclesiæ Dei stabilitis, *Petrus Visch Cracouiensis* Episcopus sepulchrum & cunabula Saluatoris nostri & sanctam terram visitauit. Qui peregrinatione exacta, dum *Venetias* incolumis rediisset, a forti laxatiuo iuxta consilium medici sumpto, multifarie debilitatus, morbum lethargicum contraxit, a quo in diem mortis suæ ad plenum non poterat absolui. Depositione autem huiusmodi, per Cardinales vtriusque obedientiæ & Prælatos Concilii *Pisani*, de *Benedicto* & *Gregorio* facta, necquicquam obstante, vterque se pro Papa gerere non destitit. *Gregorius* Papa insuper a suis Cardinalibus vnionem zelantibus destitutus, nouem nouos Cardinales, in eorum supplementum, qui se deseruerant, creat. Propter quod schisma, quod se Concilium *Pisanum* extinxisse credebat, non solum reintegratum est, sed etiam vehementer auctum, dum duobus pro summis Pontificibus se gerentibus, videlicet *Benedicto* & *Gregorio*, tertius, videlicet *Petrus* de *Candia*, in sua obedientia *Alexander V*, appellatus, accessisset. Præfati insuper duo contendentes de Papatu, videlicet *Benedictus* & *Gregorius*, præsidendi libidine cœci, ab vnionis tractu impudenter discedentes, ad perpetuationem schismatis, & concilii *Pisani*, quod tunc agebatur, eneruationem, noua conciliabula in locis & temporibus variis indicebant, nouosque creabant Cardinales. Et licet *Gregorius* præfatus, vt debitum suum erga Deum & Ecclesiam peragerer, & iuxta pollicitationem suam pro sedando schismate ad Concilium *Pisanum*, quod pro vnione indictum erat, personaliter veniret, per *Aquilegiensem* & *Mediolanensem* Cardinales rogatus fuisset, & requisitus, auribus tamen ad omnia salutaria monita obturatis, quod pollicitus iureiurando fuerat, temerauit. Licet insuper ex schismate huiusmodi, ciuitates & populi Ecclesiæ *Romanæ*, plures strages, rapinas, vexationes, & incommoda pertulerint, ipse tamen *Gregorius XII*, nulla super his compassione & pietate mouebatur: Sed vt scripta Cardinalium *Wladislao Poloniæ* Regi missa continebant, stabat immobilis iuxta vt ferreus foret. Et quanto plura & maiora scandala videbat succrescere, tanto sapidiori cibo saturari credebatur. Quapropter *Wladislaus Poloniæ* Rex literis Cardinalium permotus, obedientiam *Gregorii XII*, zelatus & ipse vnionem Ecclesiasticam, abstraxit, & cum Regno *Poloniæ*, Ducatuque magno *Lithuaniæ*, *Alexandro* quinto ab vtraque parte Cardinalium electo, adhæsit. Audientes autem *Gregorius* & *Benedictus* depositionis sententiam contra se in Concilio *Pisano* latam fuisse, vehementer vterque suæ parti timere cœpit. Et *Petrus* quidem de *Luna* dictus ira excandescens, ad dilatandum schisma in *Hispaniæ* & *Arragoniæ* Regnis, nouos Cardinales, vt præmisimus, creauit. *Gregorius* vero in habitu dissimulato, cum duobus tantummodo pedestribus, ex ciuitate *Austriæ* vbi conciliabulum celebrauerat, pedester & ipse discessit: ac per hoc insidias, quas sibi *Antonius* Patriarcha *Aquilegiensis*, ex eo, quod ipsum nulla interueniente rationabili causa, Patriarchatu *Aquilegiensi* in *Luca* priuauerat, instruxerat, euasit, & ad duas galeas, quas sibi *Ladislaus Siciliæ* Rex transmiserat, beneficio illarum in *Apprutium*, deinde *Gaietham*, vbi longo tempore dicti *Siciliæ* Regis sub protectione degebat, peruenit.

Qui cum nouos Cardinales crearent & vnionem recusarent, a Cardinalibus simul conuenientibus autoritate Concilii Pisani sede Pontificia moti, Alexander V creatur, & schisma magis auctum quam extinctum est.

Sigismundus Hungariæ Rex, expeditione contra *Bossnensa* Regnum, quod a fide & obedientia sua discesserat, indicta, in virtute potenti illud inuadit, habens in suo exercitu de *Polonorum* gentibus milites insignes & præstantes, videlicet *Zauissium* nigrum de *Roznow*, *Ioannem Varschewski*, *Domarathum* de *Kobilani*, *Zauissium* de *Oleschnicza*, *Skarbkonem* de *Gori*, *Ioannem Farurey* de *Garbow*, & plures alios, & multa castra quæ faciebant resistentiam, gladio conquirit, & multos *Bossnenses*, aut depriuat capite, aut deiicit de muro. Regnumque vniuersum redegit in obedientiam & tributum.

Bossna in fidem Regis Hungariæ redigitur.

Secundo Ecclesiæ *Vilnensi* Pontifice *Iacobo* fratre Ordinis Minorum, *Vilnæ* in Carnispriuio diem obeunte, *Nicolaus* de *Gorskow* Decanus *S. Floriani* ante *Cracouiam*, Canonicus & Officialis *Cracouiensis*, nobilis de domo *Ossmarani*, propter eius virtutes plurimas, & vitæ sanctitatem, in *Vilnensem* Episcopum assumitur. Et quamuis esset vir tam senio quam labore confectus, & obtineret ex patrimonio & beneficiis amplam dotem, redditus Episcopatus *Vilnensis* excedentem, in fauorem tamen & dilatationem fidei, penatibus & beneficiis relictis, regimen Ecclesiæ *Vilnensis* suscepit. Et Ecclesiam illam optimo ordine & exemplari vita, plurimum regulauit. Vir pietate, zelo, & deuotione plenus. Sub cuius regimine *Vilnensis* Ecclesia, in fide & religione Christiana, & in Spiritualibus & temporalibus, notabilia suscepit incrementa. Hunc quidem virum *Heduigis Poloniæ* Regina dum viueret, pro dilatatione fidei sollicita, mortuo primo Episcopo *Vilnensi Andrea*, pro sua virtute substituere decreuerat: sed eius piissimum propositum immatura mors impediuit. Quapropter non fuit, nisi secundo Episcopo *Iacobo* mortuo, *Vilnensi* Ecclesiæ, operante deuotissimo Rege *Wladislao*, & optimam intentionem consortis suæ prudentissimæ *Heduigis* exequente, præfectus.

Nicolaus de Gorskow Vilnensi Ep. Martino mortuo succedit.

1409 Transeunte *Wladislao Poloniæ* Rege, per *maioris Poloniæ* oram, & in oppido *Oborniki* sub frequentissimo militum numero agente, vene-

De Samogithia per Wi-

Digitized by Google

1408 *thawdum ademta, apud Regem Poloniæ Magistri Prussiæ nuncii querentes,*

venerunt ad illum feria quinta ante festum *S. Ioannis* Baptistæ, *Vlrici* de *Iunigen Prussiæ* Magistri Nuncii, videlicet *Thorunensis* & de *antiquo castro* Commendatores, quos *Prussiæ* Magister callide miserat, magis vt suum propositum diceret, id quod tandem euenit, quam spe impetrari, quod exigebat, posse. Qui cum graui querela, & mentis anxietate questi sunt, *Alexandrum Withawdum magnum Ducem Lithuaniæ, terram Samogitharum quamuis eam Magistro & Ordini perpetua donatione patentibus literis inscripsisset, & omni iuri sibi in illa competenti renunciasset, abstulisse & suos atque Ordinis Præsides & Capitaneos, cum dedecore & ignominia aut necasse aut captiuasse. Et licet Magister & Ordo per plures Nuncios, prædictum Alexandrum Withawdum de reddenda terra occupata, & reddendis captiuis, multifaria prece & instantia sollicitassent, nunquam tamen fatigis & precibus eorum respondit. Alexandro Duce Lithuaniæ, eorum instantias & requisitiones eludente.* Cum itaque ipsi ex necessitate iniuriæ illatæ eis, cogerentur bello & armis repetere terramque eis ablatam, & damna eorum atque iniurias punitum iri. Supplicabant Regi instantia vehementi, declararet sibi, *velletne fratrem suum Alexandrum Ducem Lithuaniæ in ea causa adiuuare, quatenus Magister & Ordo exploratam habentes suam voluntatem, tempestiue suis rebus prouiderent. Wladislaus* autem *Poloniæ* Rex, huic tam perplexæ legationi, quia non satis in promptu habebat quid responderet, legationem ipsam iniuriarum & diffidationum tenorem continere intelligens, respondet: *Non se pro ea vice, propter pondus & grauitatem legationis, & consiliariorum suorum paucitatem, quicquam illis respondere posse. Instituturum autem se pro die S. Alexii, in Lanciciа dietam generalem, & ex illa propriis Nunciis, Magistro & Ordini responsurum.* Qua responsione Commendatores non contenti, apud cætum militum, Procerum, & vulgum Regni *Poloniæ*, publicas protestationes facere cœperunt. Declarando *qualiter Magister & Ordo parati essent, cum Regno Poloniæ, fœdera pacis perpetuæ, inter Casimirum secundum Regem Poloniæ, & Magistrum atque Ordinem firmata, seruare. Sed postquam Wladislaus Rex Poloniæ nollet dimittere fratrem suum Alexandrum Ducem Lithuaniæ, & in causa iniusta vellet sibi auxiliari, milites & Proceres Regni Poloniæ non succenserent Magistro & Ordini, si bellum Regno Poloniæ intulerit, graui iniuria lacessitus.* Ea autem protestatione in publico edita, etiam responso Regio non audito, furore & ira pleni discedebant, vt prorsus ex gestibus bilique, immoderatius quam Nunciis conueniebat, & superba iactantia effusa, constaret illos bellum *Poloniæ* Regno, quamprimum occasio temporis adesset, moturos.

cum Rex in futura comitia responsum reiiceret, facta publica protestatione non per Magistrum stare, quo minus pacta cũ Regno Poloniæ inita seruarentur,

ira pleni redeunt in Prussiam.

Ex ademptione siquidem terræ *Samogithiæ*, per *Alexandrum Withawdum* magnum A Ducem *Lithuaniæ* facta, & *Wladislai Poloniæ* Regis in reddendo responso, tergiuersatione, constabat Magistrum & Ordinem, quam maxime fuisse offensum, vt bellum non quidem aperte aduersus *Polonos* decerneret; sed tacitis animis, & deinde ebulliente ira & indignatione, subesse bello, quamprimum opportunitas afflueret, monstraret. *Wladislaus* enim *Poloniæ* Rex, quasi ancipiti constitutus in biuio, Magistri & Ordinis legatione interrogatus, quo se verteret, & qualem ad legationem huiusmodi ederet responsionem, parum in prospectu habebat. Nam neque Ducem *Withawdum* & *Lithuanos*, in eorum aduersis periculisque deserere, neque a *Lithuanis* in se Re- B gnumque suum, volebat bellum durum, *Polonorum* Consiliariis id maxime execrantibus, maximoque studio & cura, ne exortum adolesceret & exoriretur, adnitentibus, transferre.

Die Sancti *Alexii* adueniente, Prælatis & Baronibus Regni *Poloniæ* in multiplici numero *Lanciciam* conuenientibus, dieta generalis ad edendum Magistro & Ordini *Prussiæ* responsum, habita est. Ex qua *Nicolaus Kurowski* Archiepiscopus *Gnesnensis*, *Nicolaus* de *Michalow* Palatinus *Sandomiriensis*, & *Ianussius* de *Thuliskowo* Castellanus *Calissiensis* ad *Vlricum* de *Iunigen* Magistrum, & Ordinem *Prussiæ*, destinantur. Qui cum illum apud C Magistrum offendissent, in eam sententiam responsionem pronunciant: *Nihil*, inquiunt, *Wladislaus Poloniæ Rex, te & Ordinem tuum ignorare putat, Alexandrum Withawdum Ducem magnum Lithuaniæ, contra quem super ablatione terræ Samogithiæ, cæterisque iniuriis questus es, etsi primarium Principem, vinculo quoque prope germani sanguinis Regi coniunctum, Regno tamen Poloniæ & Regi subiectum esse, terram quoque & Ducatum Lithuaniæ, nonnisi ex donatione & concessione Regis, ad tempus vitæ suæ obtinere. Quapropter non licet Regi & in hac guerra, a vobis Alexandro Duci & terra Lithuaniæ mouenda, & in quocumque casu alio aduerso, illum deserere, quinimo o- D mnibus potentiis, & suffragiis illum iuuare. Placeat itaque continere se ab omni guerra, & in loco atque die competenti conuentionem agere, in qua Wladislaus Rex curaturum se offert omnia, præter iustitiam & æquitatem acta, reformare & rescindere, ac fratrem suum Ducem magnum Alexandrum, velut Principem sibi & Regno Poloniæ subiectum, ad singula, quæ pacem & æquitatem redolent, stabilire.* Magister autem *Prussiæ* nihil tam humili responsione motus, continuas apud Nuncios Regios, contra Ducem *Alexandrum*, ampullosis verbis exaggerabat ingeminabatque querelas, astruens *se non vltra iniuriam suam & Ordinis tole-*

1408 *Wladislaus Rex Magistro Prussiæ per Nuncios respondet*

sibi non licere ut Withawdum fratrem deserat,

se tamen æquis conditionibus iniurias illatas complanaturum offert. Verum Magistro bellum minante

Digitized by Google

1409 *toleraturum, sed cum omnibus potentiis suis in Lithaniam extemplo iturum.* *Nicolaus* autem *Kurowski* Archiepiscopus *Gnesnensis*, A vnus ex Nunciis Regiis, terrores Magistri tantopere ingestos non ferens, indigestum, & minus cautelosum, contra Regis & Consiliariorum prohibitionem, miscuit ad Magistrum sermonem: *Desinas*, inquit, *nos Magister terrere bello Lithuaniæ inferendo; Quoniam si illud agere te in animum induxeris, te Lithuaniam petente, non dubites Regem nostrum Prussiam inuasurum. Lithuanorum nos hostes pro nostris ducimus, conuersuri in te arma, si illos lacesseris.* Id vtrum Archiepiscopus sua sponte per inconsideratum sermonem dixerit, an quia iussus fuerit, non tam certum est, quam asseritur. Lætus eo sermone Magister B subintulit: *Gratias*, inquit, *tibi habeo, Pater Reuerendissime, quod propositum Regis tui non celasti. Ego siquidem tuo sermone doctus, quam certificatus, caput potius petam quam membra: terram potius possessam quam desertam; & oppida atque villas, quam nemora: guerram & arma contra Lithuaniam destinata, in Regnum Poloniæ conuersurus. Plus enim me & Ordinem meum iuuat, verticem quam pedes, & culta quam deserta, agrosue, siluas, & dumeta, impetere.* Nec moram dictis facit: Nunciis enim Regiis ab eo discedentibus, arma corripit, exercitum parat. Et in Vigilia Assumptionis Sanctæ *Mariæ* Virginis, *Wladislao Poloniæ* Regi apud C nouam ciuitatem *Korczin* agenti, missis literis diffidatoriis, castrum *Dobrzin* circumvallat, & continuis quassationibus bombardarum, item proiectione ignearum sagittarum frequentius iactarum, conquirit & exurit, milítesque *Poloniæ* qui illud defendebant, capite plectit. Quo facto oppida *Ripin*, *Lipno*, *Dobrzin*, vastat, ac multas virgines & matronas, in illis repertas obtruncat. Ita sermo *Gnesnensis* Archiepiscopi *Nicolai*, parum concinne parumque caute prolatus, bellum, quod differebatur, adoleuit, & pacis medius ac belli sequester, bellum sermone intempestiuo accendit. Castro *Dobrzinensi* conquisito, *Ioannem* de *Płomini*, nobilem de domo D *Prussi* Capitaneum *Dobrzinensem* captum, capite truncauit. Pluresque crudelitates in milites *Polonos* & agrestes, ferociter edidit. Deinde versus castrum *Bobrowniki* procedens, illud similiter continua expugnatione, per deditionem conquirit. Notabiles siquidem *Polonorum* milites, quos *Wladislaus Poloniæ* Rex, præfati Castri defensione transmiserat, & quorum Capitaneus erat *Varczislaus* de *Gotartowicze*, de domo & familia *Vulpinum*, nulla angustia & grauedine acti, cum victualium copia illis suppeteret, & fere omnes muri, præter vnam portionem integri essent, Magistro illud dedunt. Propter quod præfatus *Varczislaus* captiuitatem expost longo tempore pertulit, & in turri obscura angustias carcerales. Milites autem cæteri, videlicet *Barthossius Płomikowski*, de domo *Plomyani*, *Nicolaus Ragoschowicz*, & cæteri, qui castrum prædictum dediderant, omnes apud Regem *Wladislaum* priuati erant fama & reputatione. Quapropter præfatus *Barthossius Płomikowski*, verecundia ob id vexatus, & vario æstu mentis fluctuans, factus erat ab illo tempore delirus. Qui tamen postea in conflictu magno, in die Diuisionis Apostolorum habito, altam de se exhibebat strenuitatem, nunquam tamen sanus erat ab illa dementia. Nam post annos multos *Cracouiæ*, equo insidens, catenam platealem voluit transilire. Propter quod de equo prolapsus, gladio, quo erat cinctus, ex impetu saltus prosiliente de vagina, vulneratus & transuerberatus est, atque ex illo vulnere mortuus. Nec solum ipse, sed & proles sua dementiam contraxerat. Castro *Bobrowniki*, *Vlricus Prussiæ* Magister, conquisito, castrum *Złotoria* circumvallat, & octo diebus stetit in eius obsidione. Sub quibus diebus ducebantur matronæ & virgines de *Thorun*, & in earum præsentia impetus & expugnatio fiebat contra castrum. Octauo autem obsidionis die, traditur Magistro castrum, quoniam maior pars militum castrum defendentium, ex proiectione bombardarum erat interfecta, nec poterant se amplius substinere. Vnde omnes residui per Cruciferos erant capti. Inter quos erant *Doberlaus Oliwyenski*, *Hebermut*, *Iwan* de *Gori*, & alii, qui notabili tempore tenebantur per Cruciferos in captiuitate. Et quamuis *Alexander* Dux *Lithuaniæ* in relaxationem militum apud *Złotoriam* captorum, certos captiuos Cruciferis relaxasset, Cruciferi tamen non seruarunt fidem, & *Polonorum* milites captos tenuerunt. Castro autem *Złotoria* sic conquisito, castrum *Bidgostia*, quod per *Thomam* de *Vaglischin maioris Poloniæ* Capitaneum tenebatur, quoniam situ est munitissimum, videntes se conquirere nullatenus posse, Burgrabium castri pecunia corruptum ad deditionem perliciunt. Quo audito *Thomas* prædictus, nimio dolore mortuus est. Post cuius obitum, Capitaneatum *maioris Poloniæ* *Wladislaus* Rex, *Vincentio* de *Granow* Castellano *Naklensi* contulit in tenutam. 1409

Regii Nuncii inconsiderato dicto

incitatur, vt illud Regno Poloniæ mouerel.

Mox quadam castra & oppida Regni Poloniæ expugnat.

Wladislaus Rex *Poloniæ*, amare & molestissime ferens tot & tam graues sibi per Cruciferos illatas iniurias, & tot sibi castra ablata, expeditionem mox totius Regni sui commouit, & omnibus Regni sui subditis mandat, quatenus in *Volborz* in octauam Natiuitatis S. *Mariæ* Virginis, conueniant exercitualiter, abinde in *Prussiam* processuri. Duci autem magno *Lithuaniæ* Alexandro per literas & nuncios crebro intimat, *quatenus cum gentium suarum potentia, sibi prope metas Prussiæ occurrat.* Conuenit itaque iuxta Regis imperrium

Wladislaus Rex expeditione indicta

1409 rium magnus exercitus in *Volborz* pro die instituta, de omnibus terris Regni *Poloniæ*, videlicet *Cracouiensi*, *Sandomiriensi*, *Lublinensi*, *Russiæ*, atque *Podoliæ*, cum quo *Wladislaus* Rex egressus, procedit versus *Lancitiam* & prope *Lanciciam* in gaiis quatuor diebus, præstolando residuos exercitus, agit statiua. Ab inde vero discedens, prima statiua in campis villæ *Siedlecz*, secunda in campis villæ *Koczawie*, tertia prope *Radzieiow* supra lacum, & ibi exercitum per vexilla ordinare non negligit, quarta in campis villæ *Scharley*, quinta in *Tuczno* supra lacum, vltra *Iuniuladislauiam* per milliare, sexta in *Bidgostia*. Et in die Sancti *Michaelis*, castrum *Bidgoscza* graui fortitudine circumuallat, & scutis seu palliis, quasi muris in circuitum supra vallum sepit, bombardisque concutit. Ex quarum continua proiectione, Commendator & Capitaneus castri fuit interfectus. Sentiens autem Magister *Prussiæ* castrum conquirendum esse, mittit ad *Wladislaum* Regem, *Conradum Oleschnicensem* Ducem, postulans, *vt Rex obsidionem solueret*, & offerens *castrum Bidgoscza, in manus Venceslai Bohemiæ Regis, se resignaturum, & in illum compromissurum.* Cui legationem suam in crastino *S. Francisci* exponenti, responsum est: *Si magister similem resignationem, de terra Dobrzinensi & castris eius, in manus præfati Regis Venceslai effectualiter se facturum pollicitus fuerit, non abnuere Regem discedere ab obsidione.* Stabat autem Rex cum exercitu suo, in eiusdem castri obsidione, octo diebus in borra, octauoque die castrum armis & potentia conquirit. Et reparatis eius ruinis, dat illud *Matthiæ* de *Labiszin* Palatino *Brzestensi* in tenutam. Sub diebus autem obsidionis, Magister *Prussiæ* gentes suas circa *Swieczie* conuenire præceperat. Quo intellecto *Wladislaus* Rex, aliquot gentium suarum banderia illuc mittit. Quorum intellecto aduentu gentes *Prussiæ* fugiunt; & exercitus Regis tentoria derelicta occupat, & spoliis multis hostilibus potitur. Iniuriis autem tam frequentibus, tamque atrocibus, *Wladislaus Poloniæ* Rex lacessitus a Cruciferis, ad varios Reges & Principes Catholicos super grauaminibus suis scribit, querelam per literas speciales, quarum exemplar inferius continetur. Dux insuper *Lithuaniæ Alexander*, sub diebus illis mittit ad *Wladislaum Poloniæ* Regem, *Iacobum Glinyani* de *Lublin*, Notarium suum, significans Serenitati suæ in secreto, *quod pro tempore illo nullatenus potest cum gentibus suis venire sibi in succursum.* Rogans & supplicans, *quatenus sibi non ægre ferat:* consulensque *vt cum hostibus inducias conficiat vsque ad æstatem futuram, quo interim singulis pro guerra ordinatis, posset cum ampliori gentium ordine, & bellico apparatu venire armatior, atque paratior sibi in succursum.*

tendens in Prussiam,

Bidgostia recuperat,

Castro *Bidgostiensi* conquisito, *Wladislaus* Poloniæ Rex cum suis deliberat, quid sibi facere expediat. Plerique sic faciendum censebant: *vt Wladislaus Rex, postquam tam fortem collegit exercitum, in terram Pomeraniæ procedat, & eam igne & gladio deuastet.* Aliis visum est salubrius, factis treugis, redire, & bellum futura æstate instaurare, attento, quod exercitus tantus, hiemis asperitatem nullatenus in campo posset sufferre. Interim venerunt Nuncii *Venceslai Romanorum* & *Bohemiæ* Regis, videlicet Dux *Conradus* antiquus *Oleschnicensis*, & *Ienko* Capitaneus *Szwidnicensis* & *Wratislauiensis*, & bellum huiusmodi nomine eius intercipiunt. Petentes *Wladislaum Regem, quatenus sufferentiis pacis, ad diem S. Ioannis Baptistæ acceptatis, a bello desistat, & ipsum Venceslaum Regem, in arbitrum assumat: pro omnibus differentiis quomodolibet exortis, inter Regem & Magistrum, iuste arbitraturum. Et pro die Dominica Inuocauit, Pragam Nuncios suos, plene instructos, pro habendo arbitramento, destinet.* Precibus itaque dictorum Nunciorum *Romanorum* Regis, & suorum consiliis, *Wladislaus Poloniæ* Rex deuictus, treugas cum Cruciferis, usque ad diem *S. Ioannis Baptistæ*, ad solis occasum inscribit & firmat, & diem Dominicam *Inuocauit*, pro tractanda & conficienda pace perpetua, per Regem *Romanorum* acceptat. Turpia hæc sufferentiarum pacta videbantur, ad potentiam exercitus, quem Rex ducebat, habendo respectum; Sed tempori congruebant. Consiliarii tamen Regii, omnes contumelias & improperia, a vulgaribus, quasi treugas ipsas, auro Crucifero corrupti, admisissent, non poterant effugere. Non formidinis autem, neque licitationis ea, sed cautionis erat propensa moderatio, quamuis nonnulli illam, velut meticulosam, & auro expressam carpebant.

Romanorum & Bohemiæ Rex Wenceslaus

a Wladislao Rege inducias ad festum Ioannis Baptistæ Cruciferis obtinet.

Querela Wladislai Poloniæ Regis contra Cruciferos de Prussia, in vniuersum omnibus literis publicata.

Wladislaus Dei gratia Rex Poloniæ Dux supremus Lithuaniæ, hæres Pomeraniæ, & Russiæ Dominus & hæres &c. Iuste Deus, Iudex fortis, alme scrutator cordium, te inuoco & imploro, vt me in pronunciatione necessitatum ingruentium, oberrare non permittas, seu contra veritatem, quicquam fulminare. Noscite igitur & attendite, percipiteque vniuersi Reges, Principesque tam Spirituales quam Seculares, Comites, Barones, Nobiles, milites, Communitates ciuitatum &c. & omnes qui inhabitatis terram, sacrosanctæ fidei Catholicæ professores. Quomodo in factis, quæ inter nos & fratres Cruciferos de Prussia ventilantur & occurrunt, per ipsos erga nos nullus penitus pietatis assensus adhibetur, ex quo patientiam, ad quam ex præcepto Iesu Christi Regis pacifice seruandam, fuimus obligati, in nobis dilacerant 1409

Querela Regis Wladislai contra Cruciferos.

Digitized by Google

1409 rant & violant; ipsam a nobis prætendentes sequestrare. Quamuis enim nobis cum firmissimo pacis fœdere, & literarum robore fuissent A colligati, quod vtique fœdus, nullis prorsus occasionibus violari sperabatur, ipsi tamen contra fœdus huiusmodi sic firmatum, sub colore fictæ amicitiæ, innocentiam nostram fictis accusationibus, & confictis adinuentionibus, coram aliquibus, Principibus, & multis probis detulerunt, proditorem asserentes, quod temporibus nostris, & Vithawdi Alexandri Ducis Lithuaniæ, non multum fides Catholica, per baptismum gentis nostræ Lithuanicæ fuisset roborata, quia nullus gentis nostræ ad fidem Christianam per nos fuisset conuersus & attractus, & quod illi de fide Ruthenica, qui per nos fuere baptisati, sub colore fidei Catholicæ, sectam ipsorum tenerent secrete & occulte. Sed quia Ecclesia de occultis non iudicat, sufficit nobis puræ deuotionis diligentia quam in augendo fidei Catholicæ adhibemus. Si enim sciremus tales, qui fidem tenerent palliatam, nunquam sine pœnali vindicta ipsos dimitteremus incorreptos. Et si perfecta charitas maneret in cordibus Cruciferorum, aut si in fœdere nobiscum facto fideliter stare vellent, hos quos sciuerunt aut sciunt de nostris, a fide exorbitantes, nobis ipsos sincere debuerunt indicare. Et si ipsos non correxissemus, iuxta Euangelium, testes debuerunt assumere, & nos inducere ad correctionem eorundem. Et demum si noluissemus stare inductioni eorun- C dem, tum primum debuerunt nunciare Ecclesiæ. Sed ipsi ordine præpostero, dimisso principio, a fine incipientes, contra nos & fratrem nostrum charissimum Ducem Withawdum, iniustas querelas inceperunt fulminare. Nec sperandum est, quod ipsi religionem mundam & immaculatam sectentur, ex quo habenas linguæ laxantes ad vaniloquia, noluerunt vera loqui; & libertate linguæ freti, elegerunt loqui aduersum nos, non vera sed iniqua. Non enim nos animaduertimus iustificationem nostram multiplicitate verborum ostentare; sed per realem efficaciam clarificare volumus nostrorum opera factorum. Immo, ad subiiciendam rem oculis, nos realiter volumus innuere, & hæc realiter volumus innuere, & hæc realiter ostendere, D quod cultus religionis Christianæ, per neophitos nostros, in terris Lithuaniæ, Christo Duce, laudabiliter exercetur: quia ibidem, de gratia Dei, Cathedrales, & alias multas Parochiales, & Conuentuales, ereximus Ecclesias: ipsas de bonis patrimonialibus hæreditando perpetuo, sufficienterque dotando. De quo quilibet certus reddi poterit, qui pro experientia habenda, easdem partes Lithuaniæ, per nos de gentilitatis errore eductas, vellet visitare, & ea, quæ scribimus, non aliter se habentia, propriis oculis contueri. Sed ipsi, proh pudor, pudorem squallidum tegunt proprium, alieno sibi ficto pudore, culpas proprias in alios transferendo. Bene quidem facerent, si prius de propriis oculis trabem eiicerent, antequam de alienis festucam eiicere festinarent. Ipsi enim scientes & videntes contrarium asserunt, quod pauca infra viginti quatuor annorum decursum, a tempore baptismi nostri, in augmento fidei Catholicæ accreuissent. Dicant ergo ex aduerso, quæ quantaque in terris Prussiæ, per ipsos occupatis, forte a ducentis annis vel vltra, per eos accreuerunt. Pro certo, respectu eorum, quæ in terris Lithuaniæ facta sunt, possent minima reputari, cum & eos, quos baptisauerunt, Pruthenos, vtique bene constat, sub annuentia ipsorum, quasi sub quodam palliato rigore, ritus gentiles minime postposuisse, & reuera neminem huiusmodi B gentilium fideliter ad fidem inuitant Catholicam, prout de Samogithis experientia testatur, quos ad baptismum allicere debuerant, quorum tamen nullum infra quinquennium, licet baptismi gratiam affectando, ad fidem Catholicam vocauerunt. Solum namque in eo cursu gratulantur sui propositi, vt terras qualiter taliter possideant alienas. Vnde probabilis rationis colligimus argumento, quod si tali tamque peruerso modo, cum cæteris Principibus circuibunt, quemadmodum erga nos nunc procedunt, pro certo difficulter aliquis posset subsistere. Nec dubium, quod in posterum, nisi ope DEI refrenentur, omnes Principatus & Dominia, ipsorum ditioni taliter subiugabunt. Illud quoque circa dispositiones ipsorum est valde dolorosum, detestabile, & deflendum, quod positionis suæ cursum semper habent retrogradum, in nullis penitus, cum legum institutionibus, & Canonum sanctionibus concordare volentes. Hoc etenim ipse cursus eorum non admittit, vt voluntas sequatur rationem: sed portendit hoc potissime, quod ratio cedat & subsit semper imperio voluntatis. In hoc namque ipsorum tota fundamentaliter consistit intentio & voluntas, vt propria teneant, aliena recipiant, aut concupiscant. De alienis vtilitatibus semper vti volunt, nec cuipiam iuri seu iudicio parere & submitti, par eisdem. Et quicumque prætextu huius, ob pacis amorem, virtute patientiæ ipsis se quanto magis humiliat, tanto magis horum humilitate contempta, per arrogantiam pede calcare nituntur. Et quamuis ita summa patientia virtutis, DEO ipsi Creatori, deuotionem nostram voluissemus humiliter commendare, & ipsius clementiam in pacis dulcedine liberius exorare, illud scriptum semper retinendo in animo; quod nisi in pace bene potest coli author pacis, pacem cum eisdem fratribus Cruciferis, constitueramus perpetuam atque firmam. Per quam pacem ipsi Saluatori nos duplicem sperabamus fecisse seruitutem. Quarum vna in eo consistit, quod cum proximis & domesticis fidei pugna cessasset, & sopita fuisset omnium materia iurgiorum: Alteram autem in hoc posueramus stabilitam, quod durante pacis fœdere, Christianam potuissemus 1409

Digitized by Google

1409 *semus ampliare religionem, & incredulos quoscumque, per baptismum Catholicæ adducere vnitati, eo quod abiectis & euulsis cordis* A *rancoribus, locum puræ præbuissemus charitati, omnesque iniuriarum flammas pia mansuetudine suffocando, immo pro reductione conctantiorum fœderum, & propter bonum pacis, terram Dobrzinensem ad Coronam pertinentem, per ipsos Cruciferos iniuriose a nobis, & corona nostra ablatam, & aliquot annis contra fœdus, tempore piæ memoriæ Casimiri olim Regis Poloniæ, inter Regnum Poloniæ ictum, & per Ordinem ipsorum fratrum occupatam, in multa pecuniarum liberauimus quantitate. Neque hoc quidem profuit nobis, cum pacem in pace inuenire non potuimus, quia mox post firmata pacis fœdera, ipsi grauioribus plus-* B *quam præteritis iniuriarum aculeis infestare & afficere nos cœperunt, dum præter alias quam plurimas nobis illatas iniurias castra nostra, videlicet Drzesżno & Santok cum territoriis etiam aliquibus, ad nos, & ad Ducem Masouiæ Ioannem fratrem nostrum spectantibus, aliisque nostris vtilitatibus, omni iure, & iustitiæ modo, postpositis, friuole occupantes. Quas huiusmodi iniurias non sine magna patientia sustinuimus, fœdere tali, quod omni guerra durius reputauimus, inuoluti firmiter & ligati. Et quamuis multiplicatis instantiis, per literas & solennes Nuncios, affectuose ipsos hortati fuerimus, vt iuxta inscriptiones nobiscum stabiliti fœderis, iniurias ipsas æqui-* C *tatis moderamento temperassent, ipsi autem per hoc facientes de nobis ridiculum, nulla ratione facere voluerunt. Interdum tamen quasi delusorie intimabant nobis, se velle easdem iniurias rigore iustitiæ moderari: quod & demum ad effectum, sicut alias, omnino deducere renuerunt. Ideoque ad querelas contra ipsos, prorumpere nos oportet, & iniuriarum nostrarum animo turbato grauedines explicare, quas in chartula speciali singillatim Vestræ Claritati describimus. Eandem Vestram attentius rogando Claritatem, quatenus dictis & relatibus, imo & accusationibus eorundem Cruciferorum, si quas contra nos & fratrem nostrum Ducem Withawdum leuitate linguæ* D *emiserint, fidem velitis subtrahere creditiuam. Iniquis enim & dolosis accusationibus nos deprauant, soli prauitatis vitio claudicantes. Velitis etiam, quæsumus, ab ipsorum hortamentis iniquis auertere mentes vestras, & dum illi aliquas sibi gentes Dominiorum vestrorum in subsidium contra nos, & prædictum fratrem nostrum Ducem Withawdum, venturas vocauerint & postulauerint, hominibus vestris illic transitum prohibere. Ipsi enim verissime contra fideles Catholicæ fidei professores, & contra eos, qui ad fidem Catholicam promoueri dudum aspirant, se armant, gentis armatæ suffragia postulantes. Datum Opathouiæ, ipso die Sancti Laurentii Martyris, anno Domini millesimo quadringentesimo nono.*

Antequam autem conclusio treugarum seu induciarum huiusmodi Duci magno *Lithuaniæ Alexandro*, per *Wladislaum Poloniæ* Regem intimata esset, miserat prædictus Dux *Alexander* germanum suum Ducem *Sigismundum*, cum *Lithuanorum* aliquanto exercitu, latenter in terras *Prussiæ*. Qui illas ingressus, exustis & spoliatis plurimis villis, oppida etiam *Dzialdow*, *Thamow*, *Neuerken* spoliat & exurit, & magnum numerum hominum vtriusque sexus in Lithuaniam abducit. Quod factum licet fuisset per Ducem magnum *Alexandrum*, tanquam ignarum de treugis attentatum, Cruciferi tamen nullatenus poterant adduci, vt id ad magnam non adscriberent iniuriam, & Duci magno *Alexandro*, prout soliti erant, reddere vicem. Collecto itaque clandestino exercitu, illum per solitudinem sitam inter *Grodno* & *Byelsko*, per loca *Rzelno*, *Stoki*, *Iaskier*, & fluuium *Nyetupa*, transmittunt. Et hominibus Ducis, qui in solitudine excubias faciebant (fumus enim illos prodiderat) circa *Iasker* comprehensis & interfectis, die Dominico Ramis palmarum, in *Volkoniska*, vbi non paruus populus *Lithuanorum* ad diuina audienda conuenerat, irrumpunt, & omnem populum vtriusque sexus de *Lithuanis* & *Ruthenis*, spoliato & exusto loco illo, captiuant, & eum captiuis per viam qua venerant, celerrime reuertuntur. Qua nouitate Dux magnus *Alexander*, qui in *Vstonini* septem miliaribus distabat a loco illo, turbatus, & pauore nimio consternatus, illico, tantummodo consorte sua *Anna* recepta, in densas siluas, & aquosa lutosaque latibula versus *Zdithow* se contulit: Vbi mansit, donec de recessu Cruciferorum certificatus fuisset. Locus autem per quem Cruciferorum ibat & redibat exercitus, magnam effecit stratam in huiusmodi solitudine. Quæ in signum facti huius, etiam in hanc diem apparet & perseuerat. Ab indeque solitum est obseruari, vt excubatores nonnisi ex corticibus quercinis, quæ fumum non dant, ne prodi possint, focos extruant. 1409

Withawdus induciarum per Regem cū Cruciferis factarum ignarus, vastat Prussiā;

ac vicissim hostem prouocatum pauidus ex improuiso in suis terris recipit

Vigesima tertia Iunii, Cardinales vtriusque obedientiæ conclaue ingressi, fratrem *Petrum* Ordinis Minorum, tituli duodecem Apostolorum, Presbyterum Cardinalem, in Papam concorditer, vt supra tetigimus, elegerunt, ætate septuagenarium. Qui *Alexandri* quinti appellationem sortitus, nonis Iulii, *Pisis* coronatus est. Hic natione *Græcus*, ex *Creta* oriundus, nunquam parentes, cognatos, aut aliquos carnis identitate coniunctos, quemadmodum relatione ipsius compertum est, dinoscens, sed quærentem eum in pueritia, per mendicitatem victum, quidam frater Ordinis Minorum *Italicus*, recolligens, in latino sermone instructum, regulari habitu induit, & ad *Italiam* perduxit. Vbi artibus liberalibus eruditus, primum in *Oxoniense*, deinde in *Perusense* studium destinatus, insignis Magister

1409 ſter in Theologia euaſit. Poſthæc *Longobardiam* veniens, fauore Ducis *Mediolanenſis*, Eccleſias Cathedrales, & poſtremo *Mediolanenſem* rexit. Homo benignus & liberalis, omni petenti ſe nihil negare ſciens. Ob quam rem Curia Romana, ſub breui tempore per inexperientiam, ſimplicitate & liberalitate ipſius fuit notabiliter deformata. Fratres Minores ad Epiſcopatus & Prælaturas promouens. *Balthaſaris* de *Coſſa* Cardinalis, qui illius electionem ad Papatum, ſe neglecto perſuaſerat, in ſingulis agendis conſiliis directus. Excepit autem prædictus *Alexander*, *Ludouicum* Ducem *Andegauenſem*, filium quondam *Ludouici*, ad ſe in *Piſas* venientem, magno honore, & ipſum de Conſilio Cardinalium, in *Siciliæ* Regem ſublimat. Circa finem autem menſis Octobris, propter peſtem epidimiæ, ex *Piſis* recedens, in *Pratum*, deinde in *Piſtorium*, vbi aliquanto tempore manſit, ſe contulit. *Bohemiæ* quoque Regem *Venceslaum*, pro Rege *Romanorum*, & non *Rupertum*, nominare cœpit. Ex quo illi *Rupertus* offenſus, obedientiam ſuam in *Germania* turbare non deſtitit.

Alexander V Papa, Ludouicum Ducē Andegauenſē Regem Siciliæ creat,

& Venceslaū Regem Bohemiæ nominat Regem Romanorum.

Treugis confectis, quæ tamen vulgaribus & rerum ignaris, erant plurimum diſplicibiles & moleſtæ, quique illas, corruptis largitione Conſiliariis, calumniabantur interpoſitas, exercitu licentiato, *Poloniæ* Rex *Wladislaus* a *Bidgoſtia* recedit, & per *Znenam*, *Poſnaniam* vadit, & abinde, indicta generali conuentione in villa *Niepołomicze*, procedit verſus *Craconiam*, & in feſto *S. Martini* agit conuentionem generalem in *Niepołomicze*. Vbi conuenientibus Prælatis & Baronibus Regni, inſtauratur iudicium horrendum contra *Varczislaum* de *Gotartowicze*, qui infideliter agens, caſtrum *Bobrowniki*, nulla preſſus neceſſitate, Cruciferis tradiderat. Et quamuis prædictus *Varczislaus* pro excuſatione ſui facinoris allegaſſet, quod reſignationem caſtri prædicti, de ſcientia *Nicolai Kurowski* Archiepiſcopi *Gneſnenſis*, & eius mandato feciſſet, & fuiſſent literæ ſuper hac materia productæ, & ſcrupuloſius examinatæ, compertum tamen finaliter, eundem *Varczislaum* inique egiſſe, & merito culpabilem eſſe. Propter quod traditus erat *Wladislao* Regi, tanquam reus & culpabilis puniendus. Qui illum in caſtrum *Chęczini* in captiuitatem perpetuam tradi mandauit. Verum expoſt anno ſequenti, de Cruciferis obtenta victoria, illum ſicut & omnes alios captiuos abſoluit. Sed poſt illam abſolutionem pauco tempore idem *Varczislaus* ſuperuixit. In eadem conuentione, nominati fuerunt & electi Nuncii notabiles, Prælati & Barones, in *Pragam* pro die Dominico *Inuocauit*, ad audiendam ſententiam arbitralem, inter *Wladislaum Poloniæ* Regem, & Cruciferos, proferendam, ituri, & omnes eis tunc fuerunt inſtructiones ad rem præbitæ.

Exercitus Polonicus dimittitur,

& comitia celebrantur,

vbi Varczislaus de Gotartowicze

ad perpetuos carceres damnatur,

& Legati ad Bohemiæ Regem Arbitrum mittuntur.

Hæreſis *Vikleff*, quæ ante annos multos Regnum *Angliæ* grauiſſime infecerat, in Regno *Bohemiæ* in ciuitate *Pragenſi*, vbi tunc generale vigebat ſtudium, per *Ioannem Huſſ* *Bohemum* reaccenſa & reſuſcitata eſt, permittente occulto Dei iudicio, & in breuiſſimo tempore, diſſimulante *Venceslao Bohemiæ* Rege, & *Zophia* de *Bauaria Bohemiæ* Regina cum aliquibus Conſiliariis eam nutriente, ſerpens totum Regnum *Bohemiæ* infecit. Solo autem liuore & inuidia dictus *Ioannes Huſſ*, quia per impetrationem cuiusdam, de Præbenda *Pragenſi* fuit iure excluſus, huiusmodi *Vikleffiſtarum* fabricare hæreſim cœpit. Et quia erat homo magnæ ſcientiæ & eloquentiæ, ſingularis quoque & exemplaris vitæ, & propter prædicationem ſuam expreſſiuam plurimum dilectus a vulgo, facile æſtimatione ſua *Bohemorum* pectoribus, ſuapte ad nouandas res, & in arrogantiam ſingularem pronis, hæreſis huiusmodi virus plantauit. Qua fimbrias ſuas ſenſim dilatante, Studium generale mandato ſedis Apoſtolicæ diſſolutum, & practicari in *Praga* prohibitum eſt, & omnes exterarum gentium Scholares, item omnes Religioſi & Sacerdotes, qui hæreſim ortam abominabantur, de ſtudio e ciuitate pulſi, plerique etiam trucidati, ſeditiones magnæ in populo exortæ, bella inteſtina & latrocinia aucta, & omnis vnitas, ordo, pulchritudo & decus Regni *Bohemiæ* peſſundata. Inualeſcente ſiquidem hæreſi præfata, fuerunt paſſim per laicos temporalia Eccleſiæ Dei & miniſtris eius ablata, & omnes ſpirituales, qui in hæreſim conſentire nolebant, aut occiſi, aut violati, aut expulſi. Templa incenſa, profanata, & diruta, oſſa inſignia Sancti *Venceslai* patriæ illius Principis & Patroni, aliorumque Sanctorum disiectæ & conculcatæ reliquiæ, glorioſum Carthuſienſium monaſterium, & plures aliæ ædes ſacræ, vſque ad ſolum ruinatæ: & omnibus bonis partim trucidatis, partim excluſis, & diffugientibus, malignus quiſquam illic habuit receptaculum & cubile. Multiplicatis autem ſceleſtis viris, plurium iniquitates ſtudiis malignorum hominum in Bohemia pullularunt. Eoque malignitatis ventum fuerat, vt etiam nonnulli Satanæ ſatellites, ſectam *Picardorum*, publicos & permiſcuos concubitus permittentem, aliquanto tempore exercuerint. Auxerat dogma peruerſum, *Petri Anglici* in *Pragam* aduentus. Qui ex eo tempore vſque ad diem mortis ſuæ illic degens, *Anglicana* venena, quæ ex libris *Vikleff* didicerat, *Bohemicæ* nationi propinabat. Quæ omnia mala (proh dolor) *Bohemico* Regno præſtiterunt, Magiſtrorum inflatorum, & Doctorum prurientium, & pluſquam oportet ſapere enitentium, in opinionibus diuiſiones, & interpretationes improuidæ ſcripturarum, atque eæ ex ſuperbiæ tumore prouenientes, ita vt ex inde patria glorioſa, & natio præ-

1409 Ioannes Hus hæreſin Vikleff Pragæ excitat.

1409 præclara *Slauonica*, redderetur fœda, turpis, & ingloria.

A Stante *Wladislao Poloniæ* Rege in *Nyepolomicensi* conuentu, venit ad suam Maiestatem Nuncius Cardinalium *Romanæ* Ecclesiæ, *Nicolaus* de *Volauia*, cum literis eorundem Cardinalium, significantibus, *qualiter ipsi vnionem Ecclesiæ, diuturno iam tempore scissæ, zelati Gregorium Venetianum de Corario duodecimum, & Benedictum XII alias Petrum de Luna de Papatu contendentes, & sua contentione schisma pestiferum nutrientes, coniuncti ipsi in vnam obedientiam, deposuissent, & Alexandrum de Candia Papam indubitatum elegissent.* Petentes *Wladislaum Poloniæ* Regem, *quatenus & ipse cum ipsis sentiat, & obedientia Gregorio XII. subtracta, in Alexandri de Candia Papæ quinti obedientiam concedat.* Qua re ad concilium relata, decernentibus Consiliariis, *Wladislaus Poloniæ* Rex, *Gregorio* duodecimo, quamuis sibi amicissimo deserto (is enim Decanatum *Cracouiensem* & Præposituram *Gnesnensem* ius conferendi duntaxat ad vitæ tempora *Wladislao* Regi contulerat) *Alexandri V.* in *Pisano* Concilio, quod tunc agebatur, conformiter in Summum Pontificem electi, obedientiam professus est. Erat insuper *Alexandro* quinto, iam inde ab eo tempore, dum in minoribus agens, terras *Russiæ* visitaret, familiaritas contracta cum *Wladislao* Rege *Poloniæ* adhuc in gentilitatis errore constituto.

Wladislaus Rex Alexandro V. Papæ obedientiam profitetur.

Discessu a *Niepolomicze* facto, *Wladislaus Poloniæ* Rex versus *Lithuaniam* contendit, conuentionem in *Brzesczie Ruthenicali* cum *Alexandro* Duce magno *Lithuaniæ*, quam sibi denunciauerat, acturus. Festo autem Sanctæ *Catharinæ* apud *Lublin* celebrato, pro festo Sancti *Andreæ* venit in *Brzesczie*, vbi suam Maiestatem Dux *Lithuaniæ Alexander*, vno miliari occursu facto, debita reuerentia excepit. Ibi omnem progressum belli futuri contra Cruciferos gerendi, *Wladislaus* Rex *Poloniæ*, cum *Alexandro* magno Duce *Lithuaniæ*, solo *Nicolao Traba* Regni *Poloniæ* Vice-Cancellario conscio, secretissime conficiunt. Imperatorem denique *Tartarorum*, quem Alexander Dux *Lithuaniæ* in *Brzesczie* adduxerat, pro futuro bello, cum gente *Tartarica* eis auxilia latura, perliciunt. Illic insuper componunt, quo die, quoue loco copiæ *Polonicæ & Lithuanicæ* conueniant, & quo pacto *Vislam* superent. Disponunt etiam fieri pontem, nunquam alias visum ex nauibus. Cuius fabrica *Dobrogostio* nigro de *Odrzywol* Capitaneo *Radomiensi* nobili de domo *Nalencz*, a *Wladislao* Rege fuit mandata. Parabatur autem pons huiusmodi expensis Regiis, in *Kozyenicze*, secrete, per quendam subtilem artificem *Iaroslaum*, & tota hiems illa in eius perfectione absumpta. *Wladislaus* tandem *Poloniæ* Rex, rebus omnibus pro instaurando bello futuro *Pruthenico* ordinatis, ex *Brzesczie* vadit in *Camyeniecz* Ruthenicale, *Alexandro* Duce magno *Lithuaniæ* eum comitante. Vbi ad suam Serenitatem *Bulla Alexandri V.* speciali Nuncio allatæ sunt, quibus significabat suam conformem electionem, & rogabat, *vt sibi, tanquam vniuersalis Ecclesiæ indubitato Summo Pontifici, a Cardinalibus vtriusque de Papatu contendentis electo, præstare obedientiam non negaret.* Quod & *Wladislaus Poloniæ* Rex, iuxta decreta conuentionis in *Niepolomicze* facta, vna cum *Alexandro* Duce *Lithuaniæ* respondit se facturum. Ex *Camyeniecz Wladislaus* Rex processit ad venationem in *Bialowycze* vltra fluuium *Lszna*, *Alexandro* Duce *Lithuaniæ* cum *Tartarorum* Imperatore in *Lithuaniam* diuertente. Quem pro toto hiemis tempore, & vsque prope festum *S. Ioannis Baptistæ*, in terris suis cum gente sua & vxoribus tenuit. *Wladislaus* autem *Poloniæ* Rex, venationi dans operam apud *Bialowycze* octo diebus demoratus, sub quibus multas feras siluestres cepit, & sale infusas in vasis per *Narew* & *Vislam*, in *Ploczko*, pro futuro bello asseruandas, transmisit. Deinde in terram Regni sui *Chelmensem*, per *Camyeniecz*, *Laski*, & *Kobrin* perueniens, dies Natalis *Christi* apud *Lubomliæ* egit. B Vbi etiam vno die Ecclesiam pro Catholicis illic degentibus, ex lignis fabricat, dotat, & per *Gregorium Wladimiriensem* alias *Lucensem* Episcopum fratrem Ordinis Prædicatorum consecrari procurat. Idcirco hieme illa *Wladislaus Poloniæ* Rex in *Lithuaniam*, iuxta consuetudinem obseruatam, ire distulit, quoniam difficile fuisset *Alexandro* Duci magno *Lithuaniæ*, & stationibus Regem procurare, & expeditioni rerum in bellum necessariarum intendere. Sed & *Wladislaus Poloniæ* Rex necesse habebat, in Regno suo *Poloniæ* curam de multis intendere, quæ illum non permiserunt in *Lithuaniam* procedere iuxta morem.

Wladislaus Rex de apparatu belli Pruthenici cum Withawdo Duce consultans

deque fabricando in nauibus ponte,

nuncium Alexandri Papæ de obedientia sibi præstanda accipit,

ferasque venatione captas sale condit, & Ploczkam mittit,

& templum Lubomliæ ligneum vno die excitat.

Landulphus Cardinalis *Barensis*, ex concilio *Pisano* in *Germaniam* missus, pro die Epiphaniæ *Francfordiam* supra *Manum* peruenit: Vbi *Rupertus Romanorum* Rex, cum *Maguntinensi* & *Colonensi* C Archiepiscopis, *Henrico* Duce *Brunszwicensi*, *Hermanno* Landtgrauio *Hessiæ*, *Frederico Misnensi*, & *Frederico Brandeburgensi*, Marchionibus, cæterisque *Almaniæ* Principibus, item *Francorum* & *Angliæ* Regum Oratoribus, dietam, ad procurandam vnionem in Ecclesia Dei, tenebat. Vbi dum sex dies, practicando modos vnionis, exegissent, venit ex parte *Gregorii XII.* nepos suus *Anthonius* Cardinalis, & prolixo sermone vsque ad fastigium vsus est: factum *Gregorii* iustificans, & Cardinalium qui *Pisis* congregati erant opera impugnans. *Rupertus* itaque *Romanorum* Rex prece, incertum est, an pretio, corruptus, contemptis saluberrimis Principum *Almaniæ*, & Oratorum *Franciæ* & *Angliæ* Regum, consiliis, vnionem per medium Concilii *Pisani* procurari suadentibus, partes *Gregorii* notabiliter fouere cœpit, notabilesque ambasiatores, videlicet Archiepiscopum *Rigensem*, E- D piscopum *Varmatiensem*, & Electum *Verdensem* ad *Gregorium* præfatum destinauit. Ex quo *Gregorius* ipse obstinatior factus est. Placita enim sibi, prout iussi erant, & non vnionem promouentia, loquebantur. Propter quod *Gregorius* ipse, placere amplius *Ruperto* volens, Episcopum *Varmatiensem* creauit in Cardinalem, quem tamen, ne Episcopatu priuaretur, suscipere detrectauit. Electus deinde *Verdensis*, in *Pisis* ad concilium accedens, persuadere Cardinalibus & Patribus, in eo congregatis, quemadmodum per *Gregorium* instructus erat, nitebatur, vt alium locum *Gregorio* aptum pro Concilio deligerent. Quod cum obtinere non posset, in appellationem prorupit. Asserens nomine *Ruperti* Regis, Concilium generale, in casu schismatis, nisi auctoritate Imperiali, congregari non posse. Ferunttur autem, ipse Romanorum Rex *Rupertus*, & Consiliarii, atque ambasiatores sui, a doctis & grauibus viris, non secus quam delirantes, irrisi; vt qui vnionem quam promouere debuerant, variis & infestis modis eandem perturbabant.

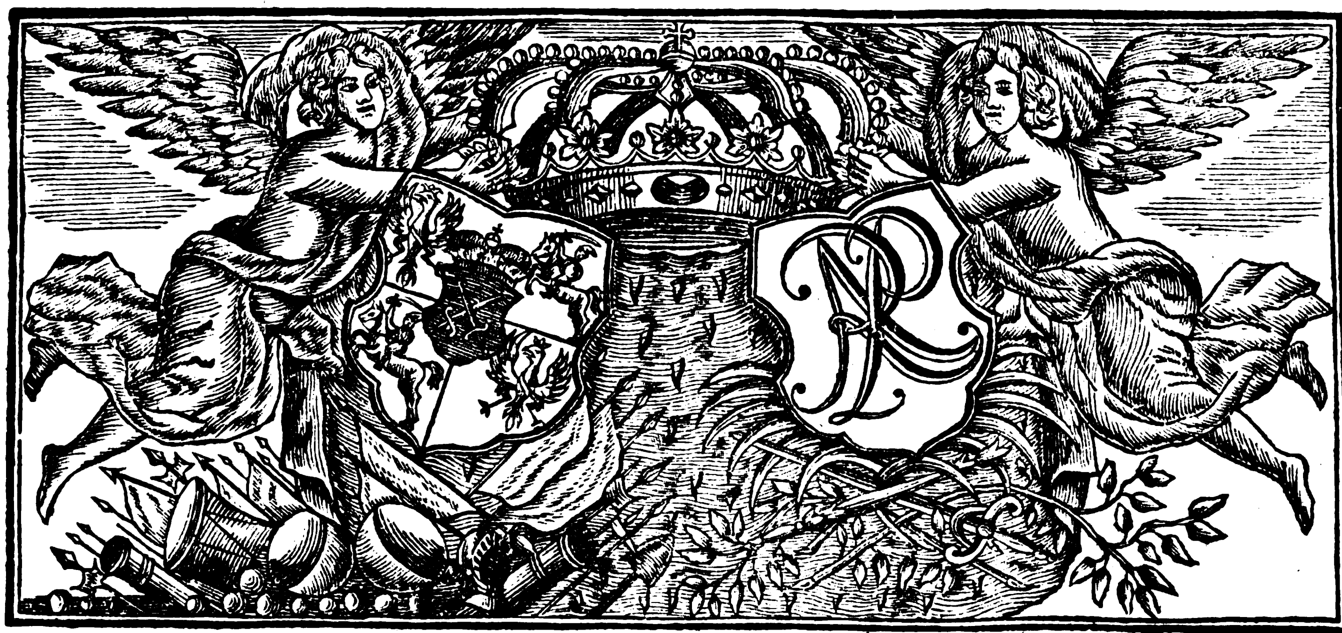
Ruperti Romanorum Regis

factionem Gregorii fouentis vnionemque Ecclesiæ dissoluentis

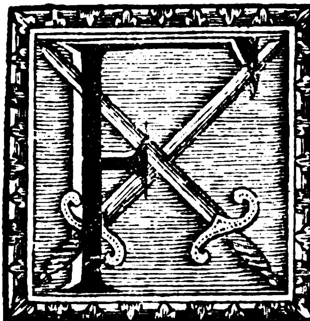
legati in Pisano Concilio ridentur.

FINIS LIBRI DECIMI.

Digitized by Google

IOANNIS DLVGOSSI
SEV
LONGINI
CANONICI CRACOVIENSIS,
HISTORIÆ POLONICÆ
LIBER VNDECIMVS.

1410
Esto Natalis *Christi Wladislaus Poloniæ* Rex apud *Lubomliæ* exacto, in *Lubochnya, Thur, Saczko, Rathno* secedens studium, venandi resumit, captas feras pro *Pruthenico* bello reseruans. Ex *Chelmensi* tetra in *Parczow* processit: deinde in *Lublin, Kazimierz, Siecziechow*, & feria quinta ante Carnispriuium, in *Kozienycze* descendit; Reginam quoque *Annam* ex *Cracouia* illuc aduenientem offendens, ex *Kozienycze* pro Carnispriuio in *Iedlnam* diuertit. Illic ad eum venit *Hermannus* Comes *Ciliæ*, frater patruelis *Annæ* Reginæ, *Wladislaum* Regem, & sororem suam *Annam* Reginam visitaturus. In cuius præsentia, pro honore suo & Regni, *Wladislaus* Rex curia indicta, procurauit fieri varia hastiludia, solatia, & choreas. Tenuit autem præfatus *Wladislaus Poloniæ* Rex præfatum *Hermannum Ciliæ* Comitem in curia sua, omnibus rebus abunde prouisum, & ex *Iedlna*, in *Ilzam*, *Opathow*, & *Sandomiriam* discedens, datis ei *Sandomiriæ* Regalibus & magni ponderis muneribus, remisit consolatum. Huius insuper Comitis interpositione & practica, cum fratre suo Duce magno *Lithuaniæ Alexandro*, ad tenendam personalem conuentionem in *Kezmark* cum *Sigismundo Hungariæ* Rege, fuit persuasus & inductus. 1410

Hermannus Comes Ciliæ a Wladislao Poloniæ Rege humaniter excipitur.

Trigesima tertia die mensis Maii, *Przemislaus* senior Dux *Theschnensis*, qui (quoniam propter podagricam infirmitatem, annis triginta illum vexantem, baiulabatur assidue in sella) cognomen *Noschak* sortitus fuerat, post multas defatigationes quas pertulit, vt Cruciferos ad pacem cum *Wladislao* Rege reduceret, ex *Prussia* reuersus, apud *Theschin* moritur, & in monasterio fratrum Prædicatorum in *Theschin* sepelitur, vir prudens, industrius, & sensatus. Qui ex *Catharina* filia Ducis *Legnicensis Boleslai*, duobus filiis, *Boleslao* & *Przemislao* susceptis, Principatus suos fuerat partitus. Nam *Boleslao* natu maiori, contulerat *Theschin*, *Glogouiam maiorem*, *Goram*, *Szyewior*, & medietatem *Bithom*: natu vero minori *Przemislao* a *Chrzan Bohemo* occiso, *Oszwiacim*, *Strzalim*, *Thoszczek*, *Zathor*, *Kethi*, & *Ziwiecz*.

Przemislaus Dux Theschenensis diuiso filiis Ducatu, moritur.

Termino, quo *Venceslaus Romanorum* & *Bohemiæ* Rex, differentiam inter *Wladislaum* Regem, & Magistrum ac Ordinem Cruciferorum, erat sua sententia Arbitrali diempturus, appetente, *Albertus Iastrzambiecz* Episcopus *Posnaniensis*, *Sbigneus* de *Brzezie* Regni *Poloniæ* Marschalcus, *Vincentius* de *Granow* Castellanus *Naklensis*, & *maioris Poloniæ* Capitaneus *Andreas* de *Prochoczicze*, & *Dunin* de *Skrzin* Regius

Legati Wladislai cæterorumque militarium

Regius

1410 Regius Notarius, vice & nomine *Wladislai* Regis & Regni *Poloniæ*: item *Buthrim* miles *Lithuanus*, & *Nicolaus Czebulka* Notarius Ducalis, nomine *Alexandri* magni Ducis *Lithuaniæ*; item *Stiborius Rogala* de *Sanchoczino* Marschalcus *Ianussii*, item *Plichta* Marschalcus *Semouithi*, Ducum *Masouiæ* vice & nomine, cum magnifico apparatu *Pragam* destinantur. Quo cum peruenissent, & tam ipsi Nuncii Regales & Ducales, quam Cruciferorum, suas propositiones, articulos, & instructiones, coram eodem *Venceslao Romanorum* & *Bohemiæ* Rege, tanquam coram arbitro communi, & iudice electo produxissent, sperantes ipsum, cum pro sua, tum pro causæ grauitate, causam mature digesturum. Ipse vero Rex tædio affectus, & raro sobrius, suisque oblectamentis intentus, ad causam suæ fidei creditam, iusto decidendam iudicio, nihil pensi habens, examinare illius merita fastidiebat. Ne tamen Rex ipse *Romanorum* fuisset, de euidenti leuitate, in præsentia tot Nunciorum, notatus, ne insuper Nuncii Regales, Ducales, & Cruciferorum abscessissent absque fine, Cruciferorum Nunciis, tam prece quam pretio ipsum, & Consiliarios suos solicitantibus, *Iodocus Morauiæ* Marchio, Regi *Poloniæ Wladislao*, & suæ parti infestus grauiter, quod aduersarium suum, alterum Marchionem *Morauiæ Procopium*, frequenter armis & exercitibus adiuuerat, cum aliquibus *Bohemis* & *Almanis*, decisioni causæ huiusmodi se ingessit, & certos articulos, crudos quidem, & apparentem iniquitatem redolentes, ad ferendam arbitralem sententiam composuit, præfatumque *Venceslaum Romanorum* & *Bohemiæ* Regem, ad pronunciationem sententiæ, iuxta articulorum huiusmodi continentiam, induxit. De quo ambasiatores *Wladislai Poloniæ* Regis, & *Lithuaniæ* ac *Masouiæ* Ducum auisati, compromissum limitatum & semiplenum, pleno apud se reseruato, produxerunt: ne pronunciatio sententiæ iniquæ, Regem & Principes afficere & stringere in aliquo potuisset. Post multos itaque dies, assignatur terminus parti vtrique, ad audiendum ferri sententiam arbitralem. Quo adueniente, conuenit pars vtraque in Regiam, sententiam huiusmodi auditura. Silentio itaque indicto, *Venceslao* Rege stante, & cuiusdam ligni cisuræ intendente, Notarius mensam editiorem ascendens, sententiam in *Almanico* pronunciare cœpit. Quo pronunciationem inchoante ambasiatores *Poloniæ* Regis, *Wladislai*, & *Lithuaniæ* ac *Masouiæ* Ducum, nulla petita licentia, quamuis eorum aliqui *Teutonicum* tam intelligere, quam sonare plene nouissent, ex aula cœperunt discedere. A quibus *Venceslaus Romanorum* & *Bohemiæ* Rex, cur recederent, interrogans, responsum accepit: *Quoniam* (inquiunt) *fit hic prædicatio in Teutonico: nos qui Poloni sumus, & vulgare Almanicum ignoramus, transimus hinc in alia loca, prædicationem Polonici idiomatis reperturi.* Quo replicante, *ferrent paulisper moram, æquo animo similem pronunciationem in Bohemico audituri. Et nos* inquiunt, *nec Bohemicam nouimus.* Tunc vero *Venceslaus* Rex, *ambæ* (inquit) *linguæ consonæ sunt, & vna alteram sonando intelligit. Non sunt,* inquiunt, *Rex Illustrissime ambæ vnius intelligentiæ & soni. Nam vbi Bohemica Syodłak agricolam & rusticanum incolam exprimit, ibi Polonica Sellarum Magistrum atque opificem intelligit.* Hoc responso faceto & risu pleno, *Venceslao* Regi dato, discedunt ex aula, neque sententiæ qualicunque ferendæ linguagio, pronunciationi interesse voluerunt, iam certi de eius iniustitia & iniquitate. *Venceslaus* autem *Romanorum* & *Bohemiæ* Rex, tenorem illius sub suo sigillo, ambasiatoribus Regiis & Ducalibus transmisit. Quæ inter alias, duos ridendos continebat articulos: Diffiniebat siquidem *Venceslaus Romanorum* Rex, vel potius *Iodocus* Marchio *Morauiæ*, quod terra *Dobrzinensis* per Cruciferos occupata, debebat tradi cum omnibus castris & pertinentiis in manus suas. Qui eius possessione habita, infra annum debeat deliberare, ad quem eiusdem terræ Dominium pertineat. Item quod Regnum *Poloniæ* amplius & de cætero, nunquam ex *Lithuaniæ* aut orientis partibus, debeat sibi assumere Regem, sed ex Principibus occidentis vnum. In quo vno apparet ad liquidum temeritas & iniquitas sententiæ, quoniam super re in quæstione non deducta, neque aliquatenus necessaria, pronunciationem suam extendit. Non erant ambasiatores, *Wladislai Poloniæ* Regis, & *Lithuaniæ* ac *Masouiæ* Ducum, aliqua alia per *Venceslaum Romanorum* & *Bohemiæ* Regem, humanitate tractati, præter id, quod illos vice vna honore mensæ excepit, & choream, finito prandio, in qua consors sua Regina in Corona cum Virginibus & matronis splendide se gerens saltauit, fieri procurauit. Stantibus autem Regiis & Ducalibus ambasiatoribus in *Praga*, *Boczek* de *Pozdzebrath* Baronis *Bohemiæ*, eos præter demeritum & culpam diffidat. Qui huiusmodi diffidatione accepta, *Venceslaum* Regem petunt, *quatenus ipsis in Regno suo de saluo conductu* prouideat. Verum *Venceslaus* Rex respondet, *diffidationem huiusmodi ignotam sibi esse, neque saluo conductu eos indigere.* Ambasiatores vero *Wladislai Poloniæ* Regis, & *Lithuaniæ* ac *Masouiæ* Ducum, de leuitate *Venceslai Romanorum* & *Bohemiæ* Regis, & in factis & in verbis sufficienter edocti, de diuino suffragio, & proprio milite atque armis, (sexingentarum enim personarum numerum impleuerant) confisi, ex *Praga*, circum scripto omni pauore, & decernere, si inuaderentur, parati, discedunt, & per *Hradecz*, *Kleczko*, *Swidnicza*, & *Wratislauiam*, 1410

Irrisa iniusta sententia Wenceslai Arbitri

Praga discedunt

sani

1410 sani & incolumes in Regnum *Poloniæ* redeunt, nulla offensa a diffidatore accepta, quamuis die qualibet præfatus *Boczek* sequeretur illorum vestigia, quærens opportunitatem ex loco iniquo eos, aut aliquem de eorum numero, inuadendi, adeo vt frequenter excubiæ partis vtriusque se aspicerent, & dierum vna, custodia ambasiatorum Regalium & Ducalium, se superiorem aduertens, in hostilem custodiam iruit, & in tantum in illam grassata est, vt cogeretur in *Laba* flumen insilire, & fluuium tranando traiicere. Erat autem præfatus *Boczek* de *Pozdzebrath*, *Viclephisticæ* sectæ iam tunc venenis infectus, rapto & prædocinio viuere solitus, proprio Regi *Venceslao* contumax, & ad nouandas res atq; seditiones procliuus. Qui processu temporis, dolis & astutiis, *Ladislao Hungariæ* & *Bohemiæ* Rege, *Alberti* filio, veneno, (vt ferunt) absumpto, vel vt aliis placet, compressione testiculorum necato, in *Bohemiæ* Regnum successit & Primoribus Regni corruptis auro, diadema *Bohemicum* rapuit. Cuius illi, vt male & scelesté quæsiti, non diuturna mansit & possessio & successio.

Ex *Sandomiria* feria tertia post *Dominicam Reminiscere*, *Wladislaus Poloniæ* Rex venit in *Przissow*, vbi iterum venationi intentus, multas feras syluestres onagrinas & zubrinas, quæ in Polonico *Loszi* vocantur, cepit, & quinquaginta vasa de illis complens, ea in *Ploczko*, pro futura expeditione cum aliis seruanda, per vndas transmisit. Ex *Przissow*, per *Lezaysko*, *Kopki*, & *Larostaw* procedens, pro Dominica *Lætare*, *Przemisliam* pro Dominica vero *Iudica Leopolim* peruenit. Ex inde discedens, *Podoliæ* terram, quam tunc *Petrus Wlodkowicz* de *Charbinowicze* Subpincerna *Cracouiensis* de domo *Sulima*, suo & Regis sui nomine tenebat, cursim peragrans, ex *Camyeniecz* pro Dominica Ramis Palmarum in *Halicz* aduenit. Ab inde vero pro festo Pascha *Leopolim* rediit. Quo illic agente, certificatus est de conuentione, quam secum *Sigismundus Hungariæ* Rex in *Kezmark* tenere disponebat. Et fratre suo *Alexandro*, Duce magno *Lithuaniæ*, de progressu præfatæ conuentionis in *Kezmark*, quatenus & ipse illi personaliter interfit, per velocem Nuncium auisato, ex *Leopoli* discedens, per *Grodek* & *Medicam*, in *Lancuth* discedit, Vbi feria tertia post conductum Paschæ, *Alexander* Dux magnus *Lithuaniæ* ad illum peruenit. Habens itaque *Poloniæ* Rex *Wladislaus* fratrem suum Ducem magnum *Lithuaniæ Withawdum* in comitatu, per *Rzeschow*, *Ropczicze*, *Pilzno*, *Biecz*, & *Grebow* transitum faciens, pro Dominica *Misericordiæ*, in nouam *Sandecz* peruenit, vbi iam magnus numerus Prælatorum & Baronum *Poloniæ*, iussu Regio, conuenerat. Et tam Rex, quam Dux, vnius lapideæ *Gerzdorff* fuerunt recepti hospitio. Necessitate autem præsenti ad consilium reiecta, ex multiplici respectu, Regem simul & Ducem in *Kezmark* ire non placuit. Quapropter *Wladislaus Poloniæ* Rex, solus interim in noua *Sandecz* se continens, *Alexandrum* Ducem magnum *Lithuaniæ*, adiuncta illi Prælatorum, Baronum, & militum *Poloniæ* caterua, ad conueniendum cum *Sigismundo Hungariæ* Rege in *Kezmark* transmittit. Causa autem principalis, propter quam prædictus fiebat conuentus, non alia extabat, nisi vt *Sigismundus Hungariæ* Rex fuisset stabilitus & firmatus, quatenus cum Regno *Poloniæ* treugas pacis, per annos sedecim confectas obseruaret, quarum iam quatuor anni restabant, vt liberius expeditio in Cruciferos, nullo a tergo hoste relicto, agi posset. Dum itaque *Alexander*, magnus Dux *Lithuaniæ* cum *Sigismundo Hungariæ* Rege in *Kezmark* conuenisset, & eum de obseruatione huiusmodi treugarum pacis solicitasset, *Sigismundus Hungariæ* Rex pro finali responso dixit, *sibi seruari treugas huiusmodi licitum non esse, si Cruciferi bello impetantur*. Obtulit tamen *se efficaci interpositione, pro dirimendo bello exorto, laboraturum, destinando ad Magistrum & Ordinem speciales & notabiles Nuncios*. Spectabat iam tunc *Sigismundus Hungariæ* Rex ad comprehendendum fastigium *Romani* Imperii, & quibuscumque poterat artibus, fauores sibi Principum *Almaniæ* venabatur. Sed & cum Magistro Cruciferorum *Vlrico* de *Iunigen* & Ordine, secretas practicas decoquebat, promittens eis grandia gentium auxilia se contra *Poloniæ* Regem laturum, si duntaxat Magister atque Ordo auri certam quantitatem sibi soluerent, pollicitatione huiusmodi aurum se credens verborum figmentis a Cruciferis emuncturum. Inter hosce autem tractatus, qui super obseruatione treugarum, inter *Sigismundum Hungariæ* Regem, & *Withawdum*, magnum Ducem *Lithuaniæ*, agebantur, *Sigismundus Hungariæ* Rex, lethiferum virus, quo *Withawdum* Ducem magnum *Lithuaniæ* a fidelitate & obedientia *Wladislai Poloniæ* Regis scinderet, commentari cœpit. Tracto enim *Alexandro* Duce magno *Lithuaniæ* in locum secretum, omnibus arbitris remotis, callida & vafra persuasione illum vehementer solicitabat, *quatenus fratre suo Wladislao Poloniæ Rege deserto, secum fœdus & ligam iniret*. Offerens *se auctoritate Romanorum Regis* (iam siquidem ab Electoribus, leuitatem *Venceslai* germani sui *Bohemiæ* Regis moleste ferentibus, morte etiam *Ruperti Clema* Ducis *Bauariæ* & Comitis Palatini *Rheni*, secuta, in *Romanorum* Regem electus erat) *Withawdum* in *Lithuaniæ Regem creaturum, & ab obedientia, fidelitate, iureq; iurando Wladislai Poloniæ Regis absoluturum. Omnem quoque amicitiam, & assistentiam fidelem & puram, contra Wladislaum Poloniæ Regem, & quoslibet alios, in quolibet necessitatis articulo, iureiurando interposito, sibi præstiturum.* *Alexander* autem, Dux magnus *Lithuaniæ*, etsi dolum in verbis *Sigismundi* Regis aduerteret,

Withawdus vice Wladislai fratris Kezmarkum profectus, ad confirmandum fœdus inter Hungaros & Polonos ictū, dolis Sigismundi Hungariæ Regis, & promisso Regno impugnatur pro frustra, ut a

Digitized by Google

1410 *fide Regis Wladislai discederet.*

pro temporis tamen & loci conditione benigne respondit. Secedens itaque in hospitium, conscensis festinanter equis, ex *Kezmark* A se, *Sigismundo* Rege, qui sibi non modici valoris contulerat munera, insalutato, euoluit. Cuius repentino & insperato, *Sigismundus Hungariæ* Rex discessu comperto, illum inuestigat, & in vno milliari circa villam *Byalla* vix consecutum, valedicit, neque ad aliquos tractatus cum eo descendit, intelligens suam persuasionem repudiatum iri. Quod quidem virus, etsi tunc oppressum extinctumq; fuerat, processu tamen temporis *Sigismundus* Rex illud suscitauit, & in Regnum *Poloniæ* atque Ducatus magni *Lithuaniæ* perniciem grassari illud & ebulire sustinuit. Passum autem B fuit Oppidum *Kezmark*, sub diebus, quibus præfatus agebatur conuentus casuale, sed late patens incendium, quo Barones & milites *Poloniæ*, in equis, rebus, & fortunis suis notabile exceperant dispendium. Discedens itaque *Withawdus* Dux magnus *Lithuaniæ* ex *Kezmark*, ad *Poloniæ* Regem *Wladislaum* in nouam *Sandecz*, singulos tractatus cum *Sigismundo Hungariæ* Rege habitos aperuit, & vniuersos dolos, quibus eum ad defectionem, & noui diadematis assumptionem pellicere conatus est, detexit. Habitaque iterum secretissima super progressu belli contra Cruciferos gerendi deliberatione, Dux *Withawdus* obtenta a *Wladislao* Rege licentia, in *Lithuaniam* concito cursu in *Podwodis* properat, & in *Lublin* tertia die, ex quo de *Sandecz* discesserat, quarta vero in *Brzesczie*, vbi reditum suum consors sua *Anna* Ducissa operiebatur, perueniens, omnes terras ditioni suæ subiectas, commouet, & consurgere iubet in *Pruthenicam* expeditionem.

Hospitale & monasterium in noua Sandecz erigitur.

Wladislaus Poloniæ Rex sub diebus, quibus in *noua Sandecz* agebat, persuasus precibus & multiplicibus instantiis, fratris *Ioannis* de *Bohemia*, Prædicatoris sui, viri religiosi & exemplaris, de Præmonstratensi ordine, qui pro illo tempore raræ sanctitatis vir habebatur, & qui verbo suæ doctrinæ, & vitæ arctitudine, multas virtutes in *Polonia* Regno D plantauerat; fundat monasterium seu Hospitale Sancti *Spiritus* in *noua Sandecz*, de eodem ordine Præmonstratensi: Et illi pro dote villam sum *Dąbrowka*, item viginti marcas census annui, in zuppis *Vielicensibus* consignat. Abbatemque in illo infulatum instituit: Hospitalis monasterio contigui & annexi, miserabilium personarum in illo degentium, curam & regimen habiturum.

Wladislaus Rex imperatis contra Cruciferos armis

Perpendens *Wladislaus Poloniæ* Rex, quod nulla sibi de habenda pace cum Cruciferis spes restaret, præcepit omnibus Baronibus militibus, & subditis Regni sui *Poloniæ*, & Dominiorum eidem subiectorum, arma capessere, & contra Cruciferos in *Prussiam* procedere, missis literis & testibus. Volens vero fines Regni sui ab *Hungaria* relinquere securos, *Ioannem* de' *Sczekoczino* Castellanum *Lublinensem*, de domo *Odrowasz* militem, in oppido & castro *Sandecensi* Capitaneum reliquit, & omnes milites de districtibus *Sandecensi* & *Sczirzicensi*, singulos eius imperio parere iubens, item milites de terra *Byecensi* adiunxit, quam tunc Episcopo *Agriensi*, & fratri suo *Ladislao* de *Laudoncz*, a facie *Sigismundi Hungariæ* Regis fugientibus, dederat in tenutam, a *Pruthenica* expeditione eos absoluens, in auxilium defensionis & dimicationis futuræ, si bellum a *Sigismundo* Rege *Hungariæ*, finibus Regni *Poloniæ* inferretur.

1410 *ab Hungaria collocat præsidium.*

Sabbato ante Dominicam *Cantate*, *Wladislaus Poloniæ* Rex, ordinata partium *Sandecensium* prouisione, ex *Sandecz* egressus, per *Czchow* & *Bochnyam* transitum faciens, feria tertia post Dominicam *Cantate*, *Craconiam* aduenit. Vbi quindecim diebus immoratus, residuos milites & curienses suos, quatenus in expeditionem *Pruthenicam* se disponerent, in eorum lares licentiat atque remittit. Vocat insuper & stipendio conducit, nonnullos *Bohemos* & *Morauos* belli peritos, qui regere exercitum, ordines ducere, loca apta pro locando exercitu eligere nosse credebantur. Inter quos fuere præstantiores, *Sokol*, *Zolawa*, *Zbischek*, *Lawek*, *Koszka*, *Stanislawek*, & plures alii. Quamuis siquidem *Wladislaus* C *Poloniæ* Rex, ex proprio milite fortem & numerosum habiturum se non dubitaret exercitum, ad conducendum tamen peregrinum militem, consilio suorum *Poloniæ* Consiliariorum saluberrimo, ex causa multiplici & rationabili respectu, fuit pertractus; suadentium fortia & frequentia exterorum auxilia, ad bellum gerendum ex eo potissimum respectu acciri, vt si victoria Regi cederet, certum foret victos, & stipendia & quæcumque imperarentur, victoribus pendi oportere. Si minus, stipendium, desiderati, capti & victi, non forent requisituri. Accedebat insuper, ne milites forenses, a Rege conducti & conducendi, donatiuo præoccupati, in partem hostilem, robur eorum aucturi, transirent. Longa quidem fuit de hac re inter Consiliarios *Poloniæ* concertatio, *Ioanne* de *Tarnow* Palatino *Cracouiensi*, (cuius sententiam cæteri, tanquam viri raræ dexteritatis, sequebantur) suadente, vt proprii potius milites, ad bellum non obligati, tanquam fidiores patriæ, operosius ad nauandam victoriam, operas suas adiuncturi, mercede traherentur: Sed vicit *Sbignei* de *Brzezie* Regni *Poloniæ* tunc Marschalci sententia, forenses & peregrinos milites præferendos, idque magis Reipub. conducere: Nam si vicissent, non suis opibus aut Regni, sed manubiis hostium facturum satis. Si victi essent, nec eos qui repeterent, nec a quibus repeti deberent, superstites relictum iri.

Externus miles ad bellum Pruthenicum conducitur.

Nec prætereundum est, quod *Wladislaus Poloniæ*

Digitized by Google

1410 *Poloniæ* Rex, antequam ex *noua Sandecz* discessionem fecisset, misit duos Nuncios, videlicet *Zauissium* de *Oleschnicza* linguæ *Hungaricæ* peritum, & *Stanislaum Cziołek* Notarium, ad *Sigismundum Romanorum* & *Hungariæ* Regem, sollicitans eum & requirens *quatenus fœdus sufferentiarum, secum percussum & firmatum obseruaret.* Qui tot & tam frequentibus Nunciis *Wladislai Polonorum* fatigatus, respondit: *Quod pro pace inter Wladislaum Poloniæ Regem & Cruciferos reformanda, ire personaliter in Prussiam deliberasset: dummodo Wladislaus Poloniæ Rex transitum illi per Regnum suũ permittat, & ei de Saluo conductu prouideat.* Offerens, *pace inter Regem & Cruciferos reformata, non solum residuos treugarum annos se sincere custoditurum, sed etiam fœdus pacis perpetuæ, cum Rege & Regno initurum.* Redeuntibus autem Regiis Nunciis cum huiuscemodi responso, *Wladislaus Poloniæ* Rex auidus, per quemcunque modum cum Cruciferis vitare bellicum discrimen, *Stanislaum Cziołek* Notarium, ad *Sigismundum Hungariæ* Regem cum literis, plenum saluum conductum continentibus, remittit, spondens & offerens de reali saluo conductu, per Regnum suum *Poloniæ*, sibi efficaciter prouidere. *Sigismundus* autem *Romanorum* & *Hungariæ* Rex, proposito suo, & oblatione *Wladislao* Regi facta, variatis, in *Prussiam* ire personaliter, impeditum se asserens, distulit. Duos tamen Barones Regni sui, videlicet *Nicolaum* de *Gara* Regni *Hungariæ* Palatinum & *Stiborium* de *Stiborzicze* Palatinum *Transsyluaniensem* Polonum genere de domo *Ostoia*, *Gregorium* de *Kerzdorff Slesitam* illis adiungens, specie quidem ad intercipiendum bellum, re autem vera ad emungendum: quadraginta florenorum millia, quæ se Magister & Ordo Cruciferorum *Sigismundo* Regi, si *Wladislaum Poloniæ* Regem diffidaret, astrinxerat daturum transmisit. Et hi quidem *Sigismundi Romanorum* & *Hungariæ* Regis Nuncii, *Polonorum* Rege *Wladislao* adhuc *Cracouiæ* immorante, venerunt *Cracouiam*, habentes secum ducentos equos in comitatu: quos *Wladislaus* Rex humanissime tractatos & remuneratos, in *Prussiam* per Regnum suum ire permisit, datis illis tribus conductoribus, qui illis non solum de saluo conductu, sed & de omnibus necessariis, per vniuersum Regnum *Poloniæ* largissime, iuxta Regium mandatum prouidebant. Eo autem respectu *Wladislaus Poloniæ* Rex Legatos *Sigismundi Romanorum* & *Hungariæ* Regis in *Prussiam* ire iussit, aut videlicet composituros pacem, aut suspensuros bellum, aut illos testes suæ modestiæ futuros, penes Cruciferos omnem culpam belli esse, ipsum iusta & plus quam necessaria sumpturum & laturum arma.

Legati Sigismundi Hungariæ Regis

Cracouia in Prussiam eunt,

inter Polonos & Pruthenos bellum composituri.

Wladislaus

Comparatus & dispositis *Wladislaus* Rex *Poloniæ* singulis, quæ ad belli *Pruthenici* progressum videbat opportuna relicto, in castro *Cracouiensi Nicolao Kurowski* Archiepiscopo *Gnesnensi* (qui expeditione *Pruthenica* durante, vices Regis agens, vniuersorum negotiorum emergentium, curam & expeditionem sibi habebat delegatam) feria quinta ante festum Pentecostes ex *Cracouia* egreditur, & per *Mogilam*, *Proschouicze*, *Visliczam*, venit in nouam ciuitatem *Korczin*; Residuis quoque militibus & curiensibus, quatenus in bellum *Pruthenicum* se pararent, licentiatis, cum *Anna* Regina, & exiguo adolescentum, & eorum militum, quos pro custodia Regni relinquebat, numero, festa Pentecostes, *SS. Trinitatis*, & *Corporis Christi*, apud nouam ciuitatem *Korczin* exegit, vbi ad eum socrus sua, & genitrix *Annæ Poloniæ* Reginæ, Ducissa de *Dek*, *Anna* filia *Casimiri* secundi Regis *Poloniæ* (iam enim alterum virum Ducem de *Dek*, priore, *Vilhelmo* Comite *Ciliæ*, mortuo, acceperat) venit. Quæ aliquot diebus apud generum commorata, & donis munerata Regalibus, ad propria rediit. Festo autem Corporis *Christi* & eius Octauis, apud nouam ciuitatem peractis *Wladislaus Poloniæ* Rex, Sabbato ante *S. Viti* diem, noua ciuitate expeditur, ad bellum contra Cruciferos processurus. Et per *Stobniczam* & *Schidłow*, venit in *Stup*, stetitque illic duobus diebus: sub quibus pedestri itinere monasterium Sanctæ *Crucis Calui Montis* ascendebat diluculo, & tota die genu flectens, orationi & eleemosynis vacabat, commendans se & causam suam diuinæ sanctæ Crucis defensioni. Nec redibat ex orationibus & monasterio ad refectionem, nisi in crepusculo totius diei, abstinentia & oratione defatigatus. 1410

Rex relicto in castro Cracouiensi Nic. de Kurowski in bellum egressus

solennia festa Corczini peragit,

ac in monasterio S. Crucis orationibus ac ieiuniis vacat.

Morabantur autem pro ea tempestate plures *Polonici* milites, & signanter *Zauissius* niger, *Ioannes Farurey*, germani, hæredes de *Garbow*, de domo *Sulima*, *Thomas Kalski* de domo *Rosa*, Albertus *Malski* de domo *Nałęcz*, *Dobeslaus Puchała* de *Vagri*, de domo *Wyeniawa*, *Ianussius Brzozogłowi* de domo *Grzimała*, *Skarbek* de *Gori*, de domo *Habdank*, & nonnulli alii, in *Sigismundi Romanorum* & *Hungariæ* Regis curia & obsequiis. Qui intelligentes Principem & Dominum suum naturalem *Wladislaum Poloniæ* Regem, expeditionem contra Cruciferos instaurasse, & inter suam Serenitatem & *Sigismundum* Regem, cui obsequebantur, odia & simultates, procellam tandem guerræ parituras, exortas esse, recepta a *Sigismundo* Rege, qui eos donis & promissis variis conabatur a proposito reducere, & apud se detinere, licentia, relictis omnibus, possessionibus, quas eis *Sigismundus* Rex in *Hungaria* donauerat, leuipensis insuper fauoribus suis, & liberalissimis promissis, discedunt ab eo, & ad *Wladislaum Poloniæ* Regem perueniunt, contra hostes suos, & alios quoslibet milita-

Exorto bello Pruthenico milites Poloni

Sigismundo Rege Hungariæ, & amplis fortunis, quibus in Hungaria aucti erant, relictis

Digitized by Google

1410 militaturi. Quos benigne & placide excipiens, fidei eorum præstantiam dignis præmiis compensabat. Vnde & tunc castrum regium *Bidgoscza*, *Ianussio Brzozogłowi*, militi audaci & fortunato, dedit in tenutam. De quo ipse multiplices ex Cruciferis referebat triumphos, & pluribus eos offensionibus infestabat. Sed & aliorum eiusdem societatis militum insignis, & in prælio cum Cruciferis commisso, & in pluribus aliis actibus virtus heroica sæpe numero enituit.

ad suum Regem Wladislaum perueniunt.

Miserat insuper *Wladislaus Poloniæ* Rex, quadringentos equites militum & Curiensium suorum in castrum *Iuniuladislauiense* pro præsidio, treugis inter Regnum & Magistrum atque ordinem expirantibus, Regni metas ab hostili insultu protecturos. Quibus Capitaneus *Iuniuladislauiensis Borowiecz*, & equis eorum, de omnibus necessariis prouidebat. Alios item milites & Curienses, similem hostibus defensionem oppositiuros, in *Brzesczie* collocarat. Qui simul iuncti, treugis expirantibus in die Sancti *Ioannis Baptistæ*, in borra quæ *Stuzewska* appellatur prope *Thorun*, se posuerunt in latibulis. Et sole occidente, tabernas ad ripas fluminis *Vistæ* sitas item villas *Nyeschow*, *Murzinow*, & alias plures pulcherrimas & bene locatas, in Magistri & Ordinis Cruciferorum possessione tunc consistentes, sedente Magistro *Prussiæ Vlrico* cum *Nicolao* de *Gara* Palatino *Hungariæ* & *Stiborio* de *Stiborzicze*, Nunciis *Sigismundi Romanorum* & *Hungariæ* Regis, & pluribus Commendatoribus ad tabulam in cœna, igne adhibito incendunt, & pulchrum quidem, sed molestum videntibus præbuere spectaculum. Quam incensionem *Prussiæ* Magister *Vlricus*, plusquam moleste tulit, non damno illam deputans, sed pudori, & plurimis inuectiuis in *Poloniæ* Regem, & suos milites, qui id facinus committebant, vsus, ad Barones *Hungariæ* fertur dixisse: *Qualis est tractatus iste, & quam vafer, quem vestra interpositione agitatis nobiscum de pace: cum sub meo conspectu fumos, incendia, cædes & spolia mei Dominii patrari videam?* Recepit autem a Baronibus *Hungariæ* conueniens responsum: *Non officit præsens incendium exiguum & tenue, pacis dispositioni & tractatui; habet enim guerra conditionem iusque suum: Attendis quidem ad damnum modicum, tibi ex Regno Poloniæ illatum, & non attendis damna, cædes, & incendia, quæ Regno Poloniæ, vastando & occupando terram Regni eiusdem Dobrzinensis, intulistis. Vt igitur facilior & efficacior possit per nos interponi pacis tractatus, consultum apparet nobis, vt aliquot dierum firmentur inter vos treugæ.* Annuit huic consultationi vltro Magister *Prussiæ*, & sufferentias pacis dierum decem tenere se repromisit, & literis firmauit. Quæ *Wladislao Poloniæ* Regi & Regno suo, quam maxime necessariæ fuere & fructuosæ.

Præsidia Polonica incensis aliquot Cruciferorum pagis

ad petendum fœdus decem dierum Vlricum Magistrum cogunt.

Sub illarum etenim interuallo, milites singuli & Capitanei Regii præparabant se ad bellum A deposito omni hostili respectu, & Regiones commetaneæ inuasionem hostilem non sustinebant, donec *Wladislaus Poloniæ* Rex cum omnibus potentiis adueniens, & terras hostiles inuadens, suis omnibus ampliorem præstitit securitatem. 1410

Ex monasterio *Calui Montis S. Crucis*, feria quinta in die Sanctorum *Geruasii & Prothasii*, *Wladislaus Poloniæ* Rex egressus venit in *Bodzaczin*, & illic duos dies mansit, propter aduentum Nunciorum Ducis *Stolpensis*, *Stetinensis*, & *Magnopolensis*; offerentium Regi contra Cruciferos ampla quidem & fortia in verbis, in virtute autem & effectu simultanea & ridenda subsidia. Quibus *Wladislaus* Rex expeditis, sabbatho ex *Bodzaczin* iuit in *Bliszmi*, die Dominico venit in *Zarnow*. feria secunda in *Suleiow*, feria tertia in die *S. Ioannis Baptistæ*, audita missa in monasterio *Suleiouiensi*, & facto illic prandio, venit in *Volborz* oppidum, in quod iam, iuxta iussum Regis, nonnulli Prælati & Consiliarii, *Polonici* vero exercitus fere omne robur, præter gentes & milites *maioris Poloniæ* qui Regi nonnisi circa *Vistam* obuiauerant; item *Sokol Bohemicalis* Baro, cum aliis exteris militibus donatiuo conductis; Item subuectiones & quadrigæ bombardarum, & commeatuum, cæteraque belli apparamenta conuenerant. Illic *Wladislao* Rege tribus diebus cum Consiliariis in deliberationibus assiduis stante, venerunt ad suam Serenitatem Nuncii Baronum *Hungariæ*, *Nicolai* de *Gara*, & *Stiborii* de *Stiborzicze*, significantes *se treugas decem dierum, a die S. Ioannis Baptistæ, inter Regem & Cruciferos confecisse:* petentes Regem *vt illas mandaret obseruari, & non permitteret hostiles terras interim vexari aut offendi.* Eas inducias *Wladislaus* Rex acceptat. Erant enim sibi & suæ parti plurimum vtiles, quoniam intra dies treugarum poterant exercitus Regni sui *Poloniæ*, & Ducatus magni *Lithuaniæ* conuenire, & terras Cruciferorum contingere.

Wladislaus Rex inducias decem dierum confirmat.

Feria quinta post festum Sancti *Ioannis Baptistæ*, egreditur *Wladislaus Poloniæ* Rex cum copiis & agminibus exercituum suorum facto prandio, de *Volborz*. Et prima statiua agens in *Lubochnya*, feria sexta in *Vischokonicze*, Sabbato ad ferri fodinam Episcopalem & piscinam magnam vocatam *Seymicze*, vbi fulmen plures equos & vnum hominem occidit, alterum semiuiuum reliquit: scutellam vero plenam coctis piscibus in tentorio *Dobeslai* de *Oleschnicza* militis, ad tabulam pluribus manducantibus, positam, consumpsit, nemini tamen discumbentium nocuit. Die Dominico in festo Sanctorum *Petri & Pauli* Apostolorum, in *Kozłow* villam Episcopi *Posnaniensis*, supra fluuium *Bzuram* positam pertigit,

Exercitum Wladislai Regis ictus fulminis turbat.

Digitized by Google

1410 tigit, Nunciumque *Alexandri* Ducis magni *Lithuaniæ* accepit, significantem Ducem *Alexandrum* ad flumen *Narew*, cum suis & *Tartarorum* copiis superuenisse; petentemque a Rege, vt aliquot banderia gentium *Polonicalium* in occursum sui & conductum transmittat: timebat enim progredi metu hostium vltra *Narew*. Cui *Wladislaus* Rex illico duodecim banderia de militibus *Polonicis* transmisit. Feria autem secunda in crastino *SS. Petri & Pauli* Apostolorum, motis *Wladislaus* Rex ex villa *Kozlow* castris, venit ad *Vistam* supra monasterium *Czerwyensko*, ad locum, in quo pons ex nauibus apud *Kozienycze* ordinatus, applicatus erat, & die illa transiit Rex pontem & flumen, & vniuersus exercitus regius ordine literato, cum quadrigis & mole bombardarum & commeatuum, cæteraque mole sequebatur. Iam siquidem illuc non solum potentiæ & robur vniuersi exercitus *Polonici* Regni, sed & duo *Masouiæ* Duces *Ianussius* & *Semouithus* cum suis exercitibus, mercenarii quoque milites conuenerant. Transito & superato flumine *Vista*, pontis naualis beneficio, *Wladislaus Poloniæ* Rex statiua sua, ad alteras ripas eiusdem fluminis *Vistæ* ponit. In quæ eodem die Dux magnus *Alexander*, cum gentibus suis, & *Tartarorum* Imperatore, tricentos tantummodo *Tartaros* habente in suo comitatu, aduenit. In cuius occursum *Wladislaus Poloniæ* Rex, cum caterua Principum & militum suorum, ad quartale vnius miliaris exiuit, & benigne illum excipiens, ad castrorum loca deduxit. Tenuit autem *Wladislaus* Rex, & Dux *Alexander* in loco illo tribus diebus statiua, quousque vniuersus exercitus omnium terrarum Regno *Poloniæ* subiectarum aduenit, & pontem atque flumen transiit. Posuerat autem *Wladislaus* Rex ad pontis ingressum, optimum ordinem, & milites armatos, qui pressuram & confusionem ingredientium prohiberent, locauerat; latera insuper muniuerat grossis lignis, quæ *Kobilyenye* vocantur, vt nemo latera occupare posset. Cogebantur autem omnes ad introitum pontis, æquali & distributo ordine, cum curribus, personis, & equis aduenire. Et postquam vniuersus regius exercitus, ponte sustentante, flumen *Vista* transiit, regio iussu pons ille illico solutus est, & in *Ploczko*, ad suum & exercitus reditum conseruandus, reductus est.

Alexander superato flumine Narew

& iunctis cum Wladislao Rege copiis,

Istulam transit,

& pons dissoluitur.

Intra dies autem illos tres, quibus *Wladislaus* Rex & *Alexander* Dux circa flumen *Vistam* morabatur, festum Visitationis *S. Mariæ* in feriam quartam cadens, vterque cum Proceribus suis & militia, in monasterio *Czirwyensko* egit. *Iacobus* autem *Plocensis* Episcopus velut loci Diœcesanus, missa solenni officio celebrata, sermonem etiam in vulgari *Polonico*, apud vniuersum exercitum, ad ædes sacras in frequentissimo numero congregatum, habuit. Multaque de bello iusto & iniusto, cum esset vir raræ literaturæ, habens donum sermonis, disserens, mutiplici & euidenti ratione, bellum Regium contra Cruciferos assumptum, iustissimum fore deduxit, & omnium audientium militum pectora, miro persuasionis modo, ad dimicandum viriliter contra hostes, animauit. 1410

Iacobus Ep. Plocensis concione Polonos ad bellum animat.

Sub diebus etiam illis, venit *Dobeslaus Skoraczewski*, Nuncius Baronum de *Hungaria Nicolai* de *Gara*, & *Stiborii* de *Stiborzicze*, ad *Wladislaum* Regem, petens suorum Dominorum nomine, *quatenus dignaretur illis diem & locum consignare, in quo & ad quem suam Serenitatem possent accedere, exploraturi & sciscitaturi mentem Regiam super practica futuræ pacis, postquam iam Magistri Prussiæ & suorum agnouissent: Wladislaus* autem Rex deliberatus, Nuncio respondit: *Dominis tuis ad nos venire volentibus, Sabbatum & Dominicum proxime venturos dies assignamus, locum autem certum assignare non possumus, eo quod exercitus nusquam in locis certis subsistit, nec potest transitum suum aliquibus distinctis determinare locis.* Dum autem *Dobeslaus* prædictus in *Thorun* ad Barones *Hungariæ* rediisset, & responsum Regium renunciasset, *Prussiæ* Magister *Vlricus*, cum magna ab eodem *Dobeslao* diligentia, an ex castris *Poloniæ* venisset Regis, & in quo loco illum dimisisset, requirere cœpit. Quo respondente: *Mansi in castris Regiis biduo, & eum in statiuis, flumine Vista superato, ad Monasterium Czyrwyensko reliqui.* Quærente deinde Magistro, *an Dux Lithuaniæ Withawdus secum conuenisset? Dobeslaus, ea,* inquit, *die, qua ego castra Regia veni, Dux magnus Lithuaniæ Alexander, in potenti, splendido, & numeroso exercitu aduenit, & potentias suas cum Regiis adiunxit.* Tum Magister: *in Withawdi exercitu maior posset reperiri numerus cochleariorum quam armorum. Dobeslaus: Credas, velim mihi, Magister,* inquit, *exercitum Withawdi Ducis, non solum magnum & potentem, sed & optimis armis vestitum esse.* Magister: *melius illum nos, quam tu, nouimus, & quantus aut qualis sit, frequenti vsu experti sumus. Sed narra, quæso, nobis de ponte, quem asseritur Poloniæ Rex in aëre fabricasse? Dobeslaus: Vidi,* inquit, *pontem ex nauibus subtili opere elaboratum, non in aere quidem, cum ille solis volatilibus cesserit, sed in flumine Vista positum, quo vniuersus exercitus Regius per Vistam, me inspectante, sicco vestigio transuectus, grandes quoque bombardæ, grauedinem nec notatus est sensisse.* Magister vero *Prussiæ Vlricus*, cachinno edito, relationem *Dobeslai* ludibrio deputans, ad Barones *Hungariæ* sermonem conuertens; *Leuia* inquit, *sunt hæc, & omnem speciem continentia mendacii, quæ homo iste ausus est referrre. Venerunt enim fidissimi explora-tores*

Dobeslaus Skoraczewski Legatorum Regis Hungariæ Nuncius

a Rege Wladislao redit Thorunium,

& vera de Polonis narrans

ab Ulrico

Digitized by Google

1410 *tores nostri significantes, quod Rex Poloniæ circa Vislam fluuium versatur & obequitat: Et conatur illum quidem, sed non valet superare. Iamque plures sui, vada tentantes, vndis mersi sunt. Withawdus vero circa flumen Narew immoratur, & transgredi illum non audet.* Quo audito *Dobeslaus Skoraczewski*, sermones Magistri refellens, aiebat: *Postquam ambiguæ me fidei relatorem astruis, qui omnia, de quibus a me quæsisti, sincere tibi explicaui, quem cumque fideliorem inter tuos habes, mitte mecum, & intra triduum singula, quæ retuli, vera esse monstrabo.* Tum vero Magister: *Non est* inquit *necesse; nam euentus & experientia declarabit veritatem: tu enim loqueris vt Polonus, & potentiam ac res tui Regis vltra iustum refers.*

Magistro irridetur.

Feria quinta in crastino Visitationis *S. Mariæ*, mouit *Wladislaus Poloniæ* Rex suos & Ducis magni *Lithuaniæ* exercitus, a loco *Vislæ* & Monasterio *Czirwiensko*, & versus terras hostiles pergens, apud villam *Zochow* statiua tenuit. Cui in itinere constituto, nunciatur clades ingens, quam *Ianussius Brzozogłowi* Capitaneus *Bidgostiensis* in Cruciferos & eorum gentes patrauerat. Is siquidem expirantibus decem dierum treugis, ad offendendum hostes semper intentus, collecta non exigua gentium manu, ad castrum & ciuitatem hostilem *Szwieczye* noctu contendit, & positis in loco apto insidiis, spolia ipse & incendia ante *Szwyeczie* incastigato suorum numero agit. Quo viso Cruciferi qui *Szwyeczie* obseruabant, confestim equis ascensis, *Ianussium Brzozgłowy* fugientem persequebantur, existimantes eum in tam parua gentium caterua aduenisse. Qui ab eorum conspectu studiose fugiens, hostes vsque ad insidiatum locum perduxit. Militibus autem qui in insidiis latebant, consurgentibus, hostes & a tergo & a fronte circumuenti, cum euadendi nulla spes aut occasio subesset, in certamen ex desperatione accenduntur, prælium que atrocius pro numero edunt. Ad extremum tamen vniuersi, aut capti, aut occisi. Quinque ex Ordine fratres, præter desideratos, in numero captiuorum habebantur. Hoc primordium simulque omen belli, de summa rerum prænuncians, quemadmodum *Polonos* prosperitatem bellicam, ita Cruciferos cladem habituros portendebat infestam. Ingenium itaque *Brzozogłowi*, & animi audaciam, quam in conficiendis rebus solebat ostendere, Magister & Cruciferi veriti, ad cauendum & repellendum diligentius eius insidias, *Henricum Pławyenski* Commendatorem *Swyeczensem*, cum omnibus districtus *Swyecensis* militibus, apud *Swyeczie* relinquunt, adiunctis etiam illi nonnullis mercenariis militibus, inuasiones prædationesque *Brzozogłowi* prohibituris, quoniam aperta vi, nihil quicquam ausurum putabant. Feria sexta, quarta die Iulii, de *Zochow Wladislaus Poloniæ* Rex egressus, apud prata cuiusdam ignotæ villæ diem illam

Wladislao in Zochow statiua agente

strategemate Ianussii Brzozogłowi præsidium Szwecense cæditur,

exegit. Vbi nocte insequenti, visi sunt ignes, per gentes Regis, iam in terris hostilibus accensi, maximo splendore in locis variis collucere. Licet enim iter quatuor dierum exercitui ad terras hostium adhuc restaret, multi tamen de regio exercitu, disciplina militari neglecta, iniussu Regis & Principum, sua sponte, se in terras hostium clandestinis itineribus conferebant, & eas spoliis, cæde, & igne vastantes, optima spolia & prædas in castra noctu, cum interdiu, castigationem veriti, non auderent, referebant. 1410

& prædæ ex Prussia referuntur.

Sabbato, quinta die Iulii, *Wladislaus* Rex ad villam *Iezow* castra ponit, illicque a Baronibus *Hungariæ Nicolao* de *Gara*, & *Stiborio* de *Stiborzicze* aditus est, qui illum, & *Alexandrum* magnum Ducem *Lithuaniæ*, pacem accipere, pacis quoque dicere conditiones, exhortabantur. Venerat & cum eis *Gregorius Kerzdorff*, potentiam & Ordinem exercituum Regis & Ducis *Alexandri* exploraturus. Die vero Dominico sequenti, quæ erat sexta Iulii, *Wladislaus Poloniæ* Rex, exhortationi Baronum *Hungariæ*, deliberatione cum Duce *Alexandro* & Consiliariis habita respondet: *Nunquam se a quietis consiliis alienum & exterum fuisse; nunc quoque ne Catholicorum sanguinem fundi contingat, nullam æquam pacem abnuere. Pacem autem tunc æquam fore, si & Ducatui magno Lithuaniæ terra sua vetusta & naturalis Samogithia integra remaneat. Terra vero Dobrzinensis, a Magistro Prussiæ & Cruciferis occupata iniuste, Regno Poloniæ & sibi reddatur. De damnis autem illatis, arbitrio & decisioni Sigismundi Romanorum & Hungariæ Regis se offerebat statuturum.* Contenti & exhilarati *Hungariæ* Barones, sperantes Magistrum & Ordinem Cruciferorum, in conditinoes propositas, velut æquissimas, vltro consensuros, etiam prandio Regio refecti sunt. Quo exacto, mouit Rex castra, & die illa, in villagium vnum, supra fluuium *Wkra* considens, peruenit. *Alexander* autem Dux magnus *Lithuaniæ*, die illo *Lithuanicum* ordinat exercitum. Et diuidens illum vetusto patriæ more per cuneos & turmas, in quolibet cuneo milites in equis humilioribus, aut parum bene armis vestitos, in medio constituit, quos alii in equitatu potiori, & insigniter armati includebant. Cunei autem huiusmodi pressi & glomerati, ordinum raritatem abhorrebant: vnus tamen cuneus ab altero, per late patens ac distinctum spatium tendebatur. Hos tandem cuneos, *Alexander* magnus Dux *Lithuaniæ*, quadraginta signis, quæ banderia vocitamus, attribuit, & singulas quasque cohortes & turmas sequi signa, & parere suis Ducibus iussit. Ascenderat autem *Wladislaus Poloniæ* Rex, cum *Hungariæ* Baronibus, in editiorem collem, ex quo vniuersus suus exercitus *Polonicus* & *Lithuanicus* poterat, propter subiectam, & late patentem cam-

Wladislaus Rex propositis conditionibus pacis,

Digitized by Google

1410 camporum planiciem, videri. Subter quem etiam exercitus *Lithuanicus* distinctis iam ordinibus ibat, quem præfatus *Kerzdorff Slesita* attentissime, quanti foret, æstimabat. Eodem insuper die, iussu regis, simultaneus hostium nunciatur aduentus, & vniuersus Regius in arma commouetur exercitus. Eo autem respectu Rex hostes venire, quamuis de eorum aduentu nulla haberetur suspicio, nunciari, & quasi hostis pugnaturus adesset, turbari præcepit, vt exercitus suus *Polonicus* & *Lithuanicus*, ad securitatem, somnum, & desidiam se non resolueret, sed pro omni hora suspicionem de venturis hostibus habens, non secus quam si in conspectu hostis foret, paratus ad resistentiam & dimicandum staret.

exercitũ fama hostis venientis excitat.

Feria secunda, septima Iulii, motis *Wladislaus Poloniæ* Rex castris, venit in villam *Badzino* supra fluuium *Wkra* sitam, & biduo illic statiua tenuit. Quamuis autem districtus ille, quem præfatus fluuius *Wkra* ambit & circumfluit, sit & fuerit de sorte *Masouiensis* Ducatus, tunc tamen illum Magister *Prussiæ* & Cruciferi, in quinque millibus marcarum latorum grossorum, a *Semouitho* Duce *Masouiæ* obligatum detinebant. Propter quod *Lithuani* & *Tartari*, iuxta ac terras hostium districtum illum ferociter & barbare vastabant, & non solum puberes, sed & impuberes, & in cunis vagientes paruulos, occidebant. Alios autem cum matribus in sua tentoria, ad captiuitatem perinde ac hostes & exteros pertrahebant; cum omnes districtus illius homines, & generis & linguagii *Polonici* forent. Veniebant autem nuper interfectorum paruulorum sparsis crinibus matres, & magno vlulatu ante tabernaculum Regium trucidationem pignorum suorum deplorabant. Qua re Prælati & Barones *Poloniæ* perciti, singuli ad Regem oratum obsecratumque veniunt, causam tam trucidatorum quam captorum, seuerius, quam conditioni militari conueniebat, agunt: *Crudelitatem barbaricam rescindi, & captiuos suis reddi* precantur. *Quod ni fiat, omnes se militiam & castra tam nefaria, vltionem diuinam tandem exceptura,* pronunciant *deserturos*. His *Wladislaus Poloniæ* Rex, cum *Alexandro* magno Duce *Lithuaniæ*, non secus quam par erat, obtemperans, omnes captiuos solui, & ad *Alberti Iastrzabiecz* Episcopi *Posnaniensis* tabernaculum scrupulose recolligi, suisque & libertati reddi iussit: Capitale insuper, si quis illam crudelitatem resumeret, censuit. Excessit autem Pater optimus *Albertus Iastrzabiecz Posnaniensis* Episcopus ex suo tentorio, & mulieres atque paruulos in illo benigne & recolligi & asseruari spatio noctis insequentis permisit. Ab illoque loco sequi Regem desistens, in *Poloniæ* Regnum, obtenta a Rege licentia, rediit, quem vsque in ea castra ex Regno *Poloniæ* comitabatur.

Tartarorum & Lithuanorum crudelitas.

Proceribus Poloniæ

& Alberto Epi. Posnaniensi non probatur.

Feria quarta, nona Iulii, ex villa *Badzino*, *Wladislaus Polonia* Rex, cum *Alexandro* Duce magno *Lithuaniæ* egressus in terras hostiles A felici ductu, auspicio, & itinere, propitiatione diuina, borra itineris duorum miliarium superata, in planiciem cuiusdam campi, longius in omnes partes porrectam, peruenit, in qua primum signa militaria duo & octoginta numero, tam propria Regia, & *Alexandri* magni *Lithuaniæ* Ducis, quam Ducum *Masouiæ Semouitho* & *Ianussii*, ac Baronum *Poloniæ* exerta & extensa sunt, cum rara atque singulari omnium deuotione & mœrore. Rex siquidem *Poloniæ Wladislaus*, vexillo magno, rorantibus oculis, accepto, in quo aquila alba, alis extensis, rostro aperto, diadema in capite gestans, subtili B arte contexta erat, quæ est totius Regni *Poloniæ* insigne, ea obsecratione in illius extensione vtebatur: *Tu qui omnium cordium secreta, prius quam concipiantur, nosti, clementissime DEVS, ex alto prospicis, quod præsens bellum in quo sto, coactus suscepi, in tuo & Christi Filii tui nomine confisus auxilio, variis siquidem laboribus, impensis & ingeniis, pacem cum omnibus Catholicis, & præsertim Cruciferis, custodire gestiebam: quamuis pro eorum demerito, & terrarum Regni mei occupatione fœda & illicita, in eos fuerim iratior: spretis tamen æquis & iustis conditionibus meis, non me illam reor, nisi* C *armis & ferro apud superba & fastuosa pectora, consecuturum. In tuo itaque Nomine, pro defensione iustitiæ & gentis meæ, vexillum istud extendo. Tu, piissime Deus, velis mihi & populo meo propitius esse defensor & adiutor: & sanguinem Catholicum fusum & fundendum non de mea, sed de hostium meorum manu, qui id concitarunt & alunt, bellum, requiras.* Is sermo in ea deuotione, & humilitate, sonoritateque, vt a circumstante militum concione exaudiri posset, a Rege depromptus est, magnæ parti exercitus excussit lachrymas: visdissesque singultibus & lachrymis plurimos indulgentes. Simili quoque deuotione Dux magnus *Lithuaniæ Alexander*, Duces insuper *Masouiæ*, & Barones *Poloniæ*, in suorum ex- D tensione signorum vtebantur. Quibus dissolutis & extensis, vniuersus exercitus patrium carmen Bogarodzicza cœpit vociferari. Omnibus autem *Bohemis* & *Morauis*, qui bellorum periti putabantur, curam & ordinationem Exercitus Regii, & Ducalium suscipere, & Principis militiæ officium gerere fastidientibus, ne in ipsorum caput parum prospere ductionis recidat euentus, propter eius molem & numerositatem, cura & ordinatio illius *Zindramo* de *Maschkowycze* Gladifero *Cracouiensi*, Nobili de domo quæ Solem pro insigni defert, mandata est, viro quidem statura paruo, sed factiuo & animoso. Non enim aliquis ex *Bohemis* & *Morauis* apud Regem merentibus tantum exercitum prouidere & regere æstimabat se idoneum. Extensis itaque in præfata planicie signis, processit *Wladi-* 1410

Wladislaus Rex cum exercitu suo signa explicans,

lachrymis obortis Deum inuocat, causam belli in hostes reiicit,

& Zindramo de Maschkowycze curam exercitus committit.

Digitized by Google

1410 *Wladislaus* Rex, & die illa inter duos lacus, quorum vocatur vnus *Tsczino*, alter *Chelsth*, prope oppidum *Lutberberg*, iam per gentes suas spoliatum & exustum; castra metatus est. Contigit autem die illa nouum inauditumque spectaculum, dum siquidem *Polonorum* Proceres & milites, viderent *Lithuanos* & *Tartaros* in Ecclesiarum spolia, in virginum & matronarum oppressiones barbarice grassari, & in cuiusdam Ecclesiæ spolio, corporis diuinissimi Sacramentum ex Sacrario eiectum, ludibrio & despectui haberi, vehementi intrinsecus tacti dolore, veriti quoque ob eas abominationes, se & vniuersum exercitum a iusto Dei iudicio vltum iri, iterata querela *Wladislaum* Regem *Poloniæ*, & *Alexandrum* Ducem magnum *Lithuaniæ* conueniunt, crudelitates barbaricas depromunt, asserentes *se illas, ni abrogentur, & debita plectantur animaduersione, nullo pacto toleraturos, & nec ad signa, neque ad Ordines, nisi vltione debita secuta, ituros*. Quorum clamoribus & inuectiuis sermonibus *Wladislaus* calefactus; Ecclesiarum spoliatores, & Sacramenti diuinissimi inhonoratores, perquiri studiosissime iussit. Cui cum duo *Lithuani* magis culpabiles oblati fuissent, iussu Ducis magni *Lithuaniæ Alexandri*, se ipsos in patibulum agere coacti sunt. Qui iussa Ducis *Alexandri* complentes, primum patibulum propriis manibus contextum ponunt, deinde illud nullo impellente conscendunt, ad extremum sibi ipsis iugulum iniiciunt, præmissa vnius ad alterum correptione, qui cunctantior videbatur; vt celerius imperata, antequam ira Ducis altius excandesceret, exequeretur. Ea res ab vniuerso exercitu spectata & visa, tantum deinceps pauorem singulis incussit, vt nemo Ecclesiis vim inferre, nemo ad Ecclesiarum spolia manus rapaces extendere auderet. Nam etsi pro omni tempore, præcipue tamen cum bellum immineat, illicitis implicari non licet, & non solum magna & execrabilia, sed & quæque minima facinora tunc scrupulosius conuenit purgari & rescindi, vt rectis & sanctis actionibus Diuina placata Maiestas, successus prosperos & votiuos triumphos largiatur.

Dux autem Alexander duos sacrilegos Lithuanos suspendit.

Feria quinta ante festum Sanctæ *Margarethæ*, quæ fuit decima dies Iulii *Wladislaus Poloniæ* Rex, a lacubus oppidi *Luterberg* mouens castra, & duo miliaria conficiens, mane, nondum rore decidente, venit ad lacum magnum *Rubkowo*, prope castrum & oppidum *Kurzatbnik*, castraque supra lacum constituit. Exercitus autem Magistri *Prussiæ* haud procul a castris Regiis agebat statiua post fluuium *Drwancza*, cuius vtramque ripam Cruciferi multis ante diebus spissis altisque tignis, ne ab exercitu Regio transiri posset, munierant. Cognito itaque aliqui milites *Poloniæ*, exercitum Cruciferorum de prope esse, ad lacessendum illum accurrunt. Et quinquaginta equis hostilibus, qui in flumine A *Drwancza* adaquabantur, sessoribus deiectis, potiti, incolumes ad castra regia perueniunt. Quibus visis regius exercitus, aut refectionem sumens, aut corpora curans, hostes propter equorum raptorum speciem, adesse ratus, in immensum commotus est, & prandia linquens, carptim induit arma, pulueribus complet æthera, sole nimium desuper diffundente æstum. Discusso tandem vano metu, exercitus quieuit. Aduesperascente autem, & solis mitigato feruore, *Wladislaus Poloniæ* Rex, primoribus Consiliariis, octo tantummodo ex eis eligit, qui de progressu totius belli, cæteris se in tentoriis continentibus, consulant, prouideant, statuant & ordinent. B Summa quoque belli & numerus eius apud illos consistat. Nominat itaque & eligit primum fratrem suum Ducem magnum *Lithuaniæ Alexandrum*, *Cristinum* de *Ostrow* Castellanum, *Ioannem* de *Tarnow* Palatinum, *Cracouienses*; *Sandiuogium* de *Ostrorog* Palatinum *Posnaniensem*, *Nicolaum* de *Michalow* Palatinum *Sandomiriensem*, *Nicolaum* Præpositum Sancti *Floriani* Vice Cancellarium, *Sbigneum* de *Brzezie*, Regni *Poloniæ* Marschalcum, & *Petrum Schafraniecz* de *Pieszkowa Skala* Succamerarium *Cracouiensem*. Ii autem octo secretissime deliberabant de omnibus agendis & concludebant. Et signanter quo C itinere exercitus incedere, & quibus locis castra in crastinum metari debebat, duobus ductoribus, videlicet *Troiano* de *Krasznistaw*, & *Ioanne Grinwaldt* de *Parczow*, Aduocatis, (qui ambo ex *Prussia* orti, omnes illius semitas, omniaque loca & itinera probe norant, & qui continuo ante fores consilii astabant) aliquando, cum de statiuis & itineribus crastinis aliquid differendum foret, adhibitis. Prouisum autem erat, & strictissime prohibitum, ne quisquam auderet egredi de exercitu, donec Marschalcus *Poloniæ* Regni *Sbigneus*, cum signo Regis minori, alias z Proporczem egrederetur, vt quoque illum singuli, nullo præire auso, sequerentur. Item, vt nemo D tuba in vniuerso exercitu canere auderet, præter vnicum tibicinatorem regium, ad cuius primarium sonitum ante auroram, vel in diluculo, aut alio quocumque tempore editum, consurgebat, & se armabat exercitus. Ad secundum vero sonitum tubæ, sellabantur equi, ad tertium mouebatur & procedebat exercitus, sequens Marschalcum præcedentem & signa, sub quibus consistebat. Dux itaque *Alexander Withawdus*, vir factiuitatis raræ, cum septem præfatis Consiliariis agitando, quærendo, consulendo. Aduocatis interdum Ductoribus, & locorum sciolis, exequebatur; quem in crastino castris locum exercitus caperet, qua postero die castris motis, tutum 1410

Exercitu Polonico posito ad lacum Rupkowo

septem senatores & duo Ductores eliguntur,

qui de summa totius belli, & itinerum commoditate consultent.

mav-

1410 maxime, compendiosius, atque aridius foret iter, quo opportuna aquatio, quo pabuli lignorumque copia suppeteret.

Wladislaus Rex, pace per Sigismundi Regis Legatos necquicquã tentata,

Quanquam autem *Wladislaus Poloniæ* Rex, pace aliquoties petita, omnia & ipse consilia in bellum verterat, die tamen illo, militem suum *Petrum Korczbog*, Nobilem de domo *Korczbog* quæ tres carpiones defert pro insigni, ad Barones *Hungariæ*, tunc in exercitu Magistri *Prussiæ* & Cruciferorum haud longe constitutos, transmittit, exigens ab eis certum, super pacis confectione, cum Magistro & Ordine facienda, responsum, & requirens, *an aliqua spes de conficienda ac reformanda pace restaret.* Qui iuxta iussum & instructiones Regis, ad castra Cruciferorum perueniens *Hungariæ* Barones, de dando finali responso conuenit & requirit. Illi deinde Magistrum & Commendatores petunt atq; conueniunt, pacemque multiplici persuadent ratione. Sed & conditiones pacis per Regem *Poloniæ* oblatas, docent astruuntq; æquas & honestas esse: magnopere sollicitando illos, *ne antequam discessum foret in aciem, cum communis Mars, & incertus adhuc belli esset euentus pacem æquis conditionibus accipere non detrectarent.* Magister autem *Prussiæ Vlricus* de *Iunigen*, in secretum consilium secedens, aliquot Commendatoribus assumptis, videlicet, *Frederico Varlath Marschalco, Conrado Lichterstein*, magno Commendatore, *Vernero Tetingar Elbingensi, Sworczborg Thorunensi* Comite de *Mendemeuen, Gothfrido Hoczfelth Nieschouiensi, Henrico Tuchdiensi, Vilhelmo Nippensi* de antiquo castro, *Nicolao Vilcz* in *Schonsze, Vilhelmo Elffekc* in *Grudzancz, Burkardo Volck* in *Echgelsberg, Boldemino Stolm Brodnicensi, Alberto* de *Baden Schlochouiensi, Peczenhayn Osterodensi, Alberto* de *Eczbor* in *Scithno, Marquardo* de *Zalczbach Brandeburgensi, Ioanne* Comite de *Seyn Thorunensi*, & aliis, aliquanto tempore de summa pacis & belli deliberabat. Et quoniam tam Magister *Vlricus* quam sui Commendatores, a nullo vnquam hoste se conflictum aut oppressum iri, vana superstitione, quod quasdam Sanctorum retinerent reliquias, rebantur, procliuiores erant arroganti spiritu in bellum, quam in pacem, tale Magister *Prussiæ*, per organum *Varlath* Marschalci Baronibus *Hungariæ* dedit responsum: *Non abnueremus, Magnifici viri, persuasioni & inductioni vestræ esse morigeri, & pacis, cum Rege Poloniæ ingredi tractatum, si Rex ipse ante ingressum hostilem, in terras nostras factum, pacem, in terris Regni sui positus, quæsiuisset. Nunc vero postquam Poloniæ Rex, terras Ordinis nostri incendiis, spoliis, damnis grauibus aggressus pacem, quærit, turpe iudicamus nobis post tot damna & incendia, pacem aliquam cum eo practicare, postquam ab eo tempore, quo Ordo noster in his terris plantatus est, nemo vnquam Regum & Principum, tanta ac ipse terras Ordinis nostri, tam infesto agmine præsumpsit inuasisse. Propter quod ad* A *practicandam pacem cum Rege prædicto, nullis persuasionibus flecti possumus, nullis precibus aut orationibus deleniri, donec illata ab eo Ordini nostro damna & incendia, vindici mucrone nostro vlciscemur. Certaminum denique nostrorum discordias, non verba nostra, Cæsareo licet nomine prolata, nec cuiusuis alterius potestatis interpositio, sed gladius & arma de cætero diriment: postquam populari regiones nostras & uri tecta conspicimus, incendia nostra hostili sanguine restincturi.* Tam superba & arroganti responsione Barones *Hungariæ* audita, iterum atque iterum sollicitant, per- B suadent, atque instant, *quatenus iuxta Sigismundi Romanorum & Hungariæ Regis interpositionem, ad pacis tractatum & amplexum, se flecti & trahi permittant, & mitigatis passionibus, quælibet pacis media, priusquam certamen & arma, experiri non fastidiant.* Verum inconsulto cum iræ tum superbiæ Magistro & Commendatoribus furore agitatis, in dato quoque responso tam acerbo, & ab omni æquitate abhorrente, persistentibus, solus Comes de *Vende* Commendator *Meuensis*, inter tot qui pacem oderant, amplectendam pacem persuadens, verba facit: *Videtur mihi optimum & salutare, iamdudum, quid pax quid bel-* C *lum ferat, experto, quibuscumque iniuriis & damnis, per Regem Poloniæ quomodo libet irrogatis, non appensis, vincendi & vlciscendi voluntate abiecta, in pacis deuenire tractatum, postquam etiam multoties, exercitibus & aciebus in conspectum venientibus, & ad congrediendum accinctis, pax practicatur & conficitur. Et cum belli euentus dubius sit, torrenti etiam discriminum alluuione cuncta permiscens, meliorem certam pacem, quam speratam victoriam iudico.* Hoc sermone *Vernerus Thetingar Elbingensis* Commendator offensus, passionem animi cohibere non valens, Comitem de *Vende* Commendatorem *Meuensem*, carpere cœpit: *Poteras*, inquit, D *Commendator Meuensis, tali animo, quem hic eructas, qualificatus, in domo, & sub tectis remansisse, aptior curandis fratribus languidis, quam belli artibus.* Qua sugillatione Comes de *Vende* parum motus, respondit: *Ego quidem non ambigo me & fideliter & vtiliter pro pace consuluisse, discursu meo, pacem omni bello præstantiorem, iudicasse; & execrabile existimans, vt in diebus nostris, pacis omissis mediis, quæ offeruntur, sanguis Catholicus fundatur. Et quamuis pacem persuadeam, pacemq; summe exoptẽ, vbi tamen permittente Deo pugnã funesto Marte iniri contigerit, strenue, quemadmodũ sanguini ingenuo conuenit, decertabo; Tu vero, quid, qualiter, & quomodo consulis, prouidentius attendas, idque quam maxime caueas, ne quod intra hos parietes ferociter de bello disputas, ex futura dimicatione, velut galeatus lepus* 1410

1410 *lepus, fugam capessas.* Cœperat posthæc, rixam Commendatorum intercipiendo, vnus ex Baronibus *Hungariæ, Stiborius* de *Stiborzicze,* aliis itemque aliis mediis pacem suadere, & *militem se veteraneum, in bellis assiduum, multas quoque belli varietates, & conditiones expertum, crederet saltem sibi, & dum liceret, pacem non respueret.* Accepit autem a Magistro *Prussiæ Vlrico* responsum: *Loqueris,* inquit, *Stiborie, vt Polonus; scimus enim te ex Polonia & ex terra Cuiauiensi ortum esse, & propterea in partem & fauorem gentis tuæ persuades pacem & consulis; quam nullatenus mihi & ordini licet acceptare.* Qua in re magnum constat Cruciferorum vitium esse, quod superbam præse ferebant arrogantiam, tantique se & viribus & opibus iactabant pollere, vt non putarent inter Reges Orbis fore quemquam, qui illis bello & pugna æquari possit: tantumque sibi a cæteris omnibus deferri debere arbitrabantur, quantum sibi ipsis animo & cogitatione fiduciarum adsumpserant. Fugiebatque illos tali caligine obcœcatos, neminem, tanto consensu omnium, probatum aut validum fuisse, cui periculum, etiam ab imbecilli, non immineat. Barones *Hungariæ* animum Magistri & suorum Commendatorum intelligentes ad pacem, æquis conditionibus suscipiendam, inexorabilem esse, Nuncium Regium *Petrum Korczbog* remittunt; significantes *Wladislao Poloniæ* Regi, *se quidem omnia studia, ingenia, ac labores impendisse, impensurosque quoad licebit fore: nondum tamen Magistrum & Commendatores suos, in acceptandam pacem conduxisse, necdum etiam spem ordinandæ pacis deposuisse, offerentes se Regem per proprium Nuncium in crastino mittendum, de finali intentione Magistri & suorum, certificaturos.* Redeunte vero *Petro Korczbog* ad Regem, & responsum Baronum *Hungariæ* referente, singula quoque, quæ *Petrus Korczbog* in Cruciferorum exercitu viderat & odorauerat, declarante, intellexit nullam amplius de pace habenda sibi spem superesse. In eam siquidem diem, tam *Wladislaus Poloniæ* Rex, & *Alexander Lithuaniæ* Dux quam eorum Proceres & Consiliarii pacem & optabant & sperabant. Et ea spe illecti, ad fluminis *Drwancza* ripas, & statiua Cruciferorum Regius exercitus propinquabat. vt si pacem practicari contingeret, facilius pacis artibus posset vacari, vtriusque partis copiis in altera ripa constitutis. Relatione autem *Petri Korczbog* auisatus & instructus Rex, *Prussiæ* Magistrum sorti suæ destinatum, & cuiuslibet sani consilii impatientem, singula pacis media contempsisse, quodque fluuius *Drwancza* altis tignis in ripa vtraque munitus, absque certamine transmeari non possit, exercitu hostili ripas eius, taliter munitas, bombardis, sagitis & quibusuis propugnaculis defendente, dubitari cœptum est, vtrum pergeret Rex qua cœpisset ire via, amnemque *Drwancza* pontibus extructis superaret, an obliquando paullulum retrocederet, tandem consilio optimo & salubri vsus, ire retrograde, & flumen in ortu eius sicco vestigio decerni superare satius; indicans, paruam moram temporis, & fatigam retrogradam subire, quam exercitum & eius milites, propediem in acie cum hostibus dimicaturos, superando flumen, in discrimen committere, retrogrado etiam fluuius itinere a superuacuo pontium liberandus labore. Facileque ratio tam salubris consilii accepta est, & tandem data in executionem. 1410

Superandi fluminis Drwancza consilium capit.

Feria sexta ante festum Sanctæ *Margarethæ,* duodecima Iulii, ad sonitum tubæ in diluculo, Regius motus exercitus, eadem via qua venerat, regreditur, peruenitque in stationum suarum loca prope oppidum *Luterberg,* in quibus feria quarta transacta quieuerat. Abinde quoque via, qua ex *Masouia* intrauerat, in dextra dimissa, in sinistram flectit iter, & per loca montuosa procedens, prope oppidum *Dzialdow* in villa *Vissoka,* figit tentoria. Et quoniam exercitus ex longo & aspero itinere defatigatus, quiete indigebat, in castris eisdem duobus diebus, videlicet feria sexta & Sabbato habita sunt statiua. Sub quibus venit ad *Wladislaum Poloniæ* Regem *Fricz* de *Repthi Slesita,* qui nomine Baronum *Hungariæ Nicolai* & *Stiborii* missus, & ad secretum consilium introductus, verba facit: *Quamuis,* inquiens, *Serenissime Rex, fidelem & assiduam, Barones Hungariæ, apud Prussiæ Magistrum & Ordinem, fecissent pro pace interpositionem, cassa tamen fuerunt omnia eorum studia, cassi labores. Prussiæ enim Magister per improuisa suæ superbiæ præcipitia tractus, nihil, quod æquum, quod salubre erat, accepit; sed vtroque calcato, quod bellicus furor illi suggerit, id prosequendum decreuit; non æquitate, non iure, non compositione, non denique viri alicuius arbitrio, passus est dirimi, sed ferro & Marte absolui. Cum itaque Sigismundus Hungariæ Rex, cuius Legatione Barones mei funguntur, sit Romani Imperii Vicarius, & non licet sibi Magistrum & Ordinem Cruciferorum, qui Romano subsit imperio, in præsenti eorum necessitatis deserere articulo, quapropter eiusdem Sigismundi Hungariæ Regis, diffidationis literas, quibus tuam Excellentiam in fauorem Magistri diffidat, tuæ Serenitati iussu Baronum Hungariæ, præsento.* *Wladislaus* autem Rex responso finali, de non speranda pace & diffidatoriis literis *Sigismundi Hungariæ* Regis acceptis, vtrumque arcanum districta fide celari præcepit, ne si diffidatio *Sigismundi* Regis *Hungariæ* ad notitiam militum perueniret, animi eorum a præsenti munere belli, imminuta audacia, reuerterentur. Suggessit *Fricz* Nuncius *Wladislao* Regi, nomine Baronum *Hungariæ,* ad partem, quate-

Wladislaus Rex litteras diffidatorias Sigismundi Regis Hungariæ accipit.

1410

quatenus diffidationem Hungariæ Regis Sigismundi, pro nihilo penderet, cum diffidationum suarum literæ, caro satis pretio, quadraginta videlicet millibus florenorum, per Magistrum & ordinem Cruciferorum apud illos comparatæ, ad terrorem tantummodo confectæ, nullum ferent effectum parituræ. Animat deinde Regem, *vt cœptum, quolibet terrore circumscripto, atque neglecto, continuet, & cum Cruciferis, qui viribus, gentibus, armis, & qualibet conditione, dinoscantur inferiores, quanto celerius congredi non differat, certam victoriam, propitiatione Diuina, habiturum.* Asserens *Hungariæ Barones, non Magistri & Ordinis, sed Regis sui Sigismundi, & propriis commodis, in eam diem vacauisse.* Quæ quidem *Friczonis* relatio pro sincera & fideli, prout erat, accepta est. Neque enim Barones *Hungariæ* Regis prædicti, pacis conficiendæ respectu in *Prussiam* a *Sigismundo* Rege missi erant, quippe qui bellum exortum malebat produci, quam finiri: Sed vt viis subdolis & ingeniis, a Magistro & Ordine aurum, de quo facile vulgatus fuerat vnam turrim impleſſe, emungeret. Patefacto itaque & declarato Cruciferis, quod literas diffidationis *Sigismundi Hungariæ* Regis, pro Magistro & Ordine, & contra *Wladislaum Poloniæ* Regem secum ferrent, declararunt se etiam mandatum & instructiones, ab eodem *Sigismundo* suo Rege accepisse, quod nullatenus huiusmodi diffidationis literas, *Wladislao Polonorum* Regi præsentarent, donec eis quadraginta millia aureorum forent per Magistrum & Ordinem persoluta. Magister itaque & Ordo Cruciferorum, magnam vim, subsidium &, importantiam, suæ causæ, suique triumphi, in huiusmodi diffidationum literis, clausam fore existimans, dare præfata quadraginta millia florenorum, pro exigua diffidationis charta, consensit. Quorum medietatem in campestribus dedit, reliquam medietatem in *Gdansk*, eisdem *Hungariæ* Baronibus, persoluit. Nec pro tanta auri quantitate alium fructum, nisi easdem diffidationis literas in præsens & futurum retulit, quæ tamen iussu Baronum *Hungariæ*, non in palam, sed ad partem Regi fuerunt præsentatæ, nemoque de vniuerso Regio exercitu nouerat, præter octo Consiliarios, huiusmodi diffidationis literas allatas extitisse.

Transitum retrogradum *Wladislao* Rege feria sexta prædicta faciente, explorator *Pruthenicus* puluere conspersus, & sudore oblitus, ad castra Magistri perueniens, *Poloniæ* Regem, & suum exercitum, discessum facere, & fugere astruxit. Cuius relatione *Prussiæ* Magister *Vlricus* admodum exhilaratus, ad Barones *Hungariæ Nicolaum* & *Stiborium* illum perducens, inquit: *Ecce homo, qui & natione Polonus, exploratum missus, rediit: nunciant nobis castra Poloniae Regis diebus aliquot quæsisse, neque ad illa pertingere potuisse: Statiuorum quidem suorum loca offendens, vasa aliquot vacua, & equos aliquot languidos relictos, bombardarum insuper lapides reperit proiectos. Vestigia deinde exercitûs sequens, ad compita perueniens, in qua loca diuerterit exercitus, nullo pacto discernere potuit. Certum itaque teneo, Poloniæ Regem, & suum exercitum, vires & potentiam meam veritum, fugam iniisse, cum discessus certum soleat indicium timentis esse: fluctuoque, quid me agere expediat, hoste meo sic latenter fugiente. Consulite precor quid acturus sum? persequarne hostem fugientem, an subsistam?* Barones enim *Hungariæ*, noua relatione exploratoris audita, taliter differunt: *Proiectio vasorum & quidem vacuorum, equorumque debilium, non est efficax discessionis aut fugæ signum. Deliri enim censerentur, qui secum vacua & clauda ferrent. Lapidum tamen bombardaricorum proiectio, dat præsumptionem aliquam subiti recessus aut fugæ. Maiori tamen & certiori indagine res examinanda est, nec fuga tanti exercitus illico pro vero accipienda.* His & veteranus quidam miles de exercitu Magistri, libera adiecit contumacia: *Verearis*, inquit, *Magister, ne fuga hæc, quæ nunciatur, exercitus Regii, lauet tibi caput, & non prius a vana opinione, qua gaudes, desistere incipias, donec intelligas, exercitum Regium ciuitates tuas irrupisse.* Quibus verbis Magister adeo motus est, vt extemplo non de persequendo Rege, sed de defendendis vrbibus cogitaret: exercitumque suum mouens, & ad castrum *Brathian* perueniens, illic statiua ponit, & intra muros castri, cum Baronibus *Hungariæ* se recipiens, duodecem pontes super flumen *Drwancza*, quibus exercitus suus traduci posset, fieri ordinat. Et ex hinc, assiduis statiuis secretis tamen, ad hostium castra ire pergit, fiduciarum plenus, & adulatorum verbis inflatus, asserentium sibi futuram dimicationem pro voto cessuram.

Vlricus de Iungen Magister falso gaudio exer-

citus Polonici quasi fugientis perfunditur:

postea tamen vrbes suas munit, & ad dimicandum accingitur.

Die Dominico Sanctæ *Margarethæ* tredecima Iulii *Wladislaus Poloniæ* Rex missarum solenniis, in loco stationum suarum prope *Dzialdow* in villa *Vissoka*, exactis Nuncio *Hungariæ* Baronum *Friczone* ad consilium secretum accersito in eam sententiam respondit: *Nunquam credebamus Fratrem nostrum Sigismundum Hungariæ Regem, ad eam hostilitatem contra nos prorumpere debuisse, ut debeat nos, qui illi non sanguine solum, & affinitate, sed & fœdere iuncti sumus, pro Cruciferis diffidare, & sacram auri famem, neglecto Deo, neglecta iustitia, ipsi etiam sanguini præponere? Aliud siquidem nobis, Nunciis & literis repromittebat, asserens se omni studio & conatu, & personaliter & per Nuncios, pacem inter nos & Cruciferos practicaturum. Nos siquidem de verbis suis Regiis confisi, Legatos suos Nicolaum & Stiborium in Regnum nostrum adue-*

Wladislaus cum Legatorum Hungariæ nuncio secreto expostulans, Regem Sigismundum beneficiorum suorum immemorem coarguit.

Digitized by Google

aduenientes, benigne habuimus, & in Prussiam transeuntes, velut pacis tractatores, singulis necessariis procurauimus, quibus omnibus non æque syncere, neque humane videmus nobis responsum. Experimur quod frater noster Hungariæ Rex, reperit tempus & opportunitatem, quibus grassetur contra nos, & Regnum nostrum atque Dominia sibi vsurparet, longe dispari nos illum in suo geminato casu prosequebamur affectione & charitate: Primum dum profligatus per Turcas esset, & incertum existeret, captusne foret, mortuus, vel viuus. Item dum illum Barones sui Hungariæ captum in mortem destinassent, nosque ad regimen Regni Hungariæ conformiter delegissent, & frequentibus literis atque Nunciis, quatenus celerius venire, & Regni Hungariæ acceptare regimen dignaremur, nos impetiissent. Nos illico motis gentibus nostris, processimus in Hungariam, liberationem suam, omni posse nostro & viribus effecturi. Si itaque beneficiis nostris æquâ lance respondet, Deus inter nos & illum diiudicet, & unicuique nostrûm pro merito retribuat. Nos quidem suis non mouemur minis, sed causa iustitiæ nostræ, omnipotenti Deo commissa, iniurias nostras prosecuturi exurgemus, ex quo intelligimus amplius nullam spem, in pacis tractatu relictam, quamuis etiam die hac pacem accipere, si quis mediatorem se ponere vellet, toto cordis nostri nisu & desiderio essemus parati. Sed forsitan Clementissimus Deus, humilitatis nostræ & pacifici pectoris, hostilis quoque superbiæ inspector, causam hanc solus tractandam suscepit; iuxta sui occulti iudicii dispositionem eam decisurus. Eo die *Wladislaus Poloniæ* Rex, & vniuersus fere *Poloniæ* exercitus, diuinissimo se procurauit viatico *Corporis* videlicet & *Sanguinis Christi Sacramento*, ratus, prout, euenit, propediem vniuersali dimicatione cum hoste se manus conserturum. Pacem quoque a se aliquoties, & multifariis studiis expetitam non posse prouenire intelligens, in bellum omnia consilia convertit, quanquam pro sua animi mansuetudine pacem occupare maluisset æqua conditione quam bellum. Precabaturque pius & religiosus Rex, vt postquam iam nihil spei in pace superesset, felix pugna, & matura de hostibus præstaretur sibi e cœlo victoria.

ex exercitum suum sacramento Corporis Dominici expiat.

Nuncio Baronum *Hungariæ Friczone* licentiato, *Wladislaus Poloniæ* Rex in die Sanctæ *Margarethæ*, a *Dzialdow*, post exacta missarum solennia, mouens castra, quadrigis & impedimentis duabus ante horis præcedere iussis, versus oppidum *Dabrowno*, quod muro, turribus, lacu etiam ambitur, & fluctibus alluebatur, quod *Teutonico* vulgari *Gilgemborg* appellatur, flectit iter, & in planicie camporum supra lacum, medio pene miliari a *Dabrowno*, vocatum Dobrowskie iezioro, locat statiua; solari die illo, plus solito æstuante caumate. Quo ad vesperam mitigato, plures milites ex castris regiis versus oppidum *Dabrowno* gratia oppidi & situs eius videndi, procedunt. Sed gentibus, quæ oppidum venerant defensuræ, impugnationem suam & oppidi verentibus, progredientibus in aduersum, grauis contentio illico suboritur. Quæ adeo efferbuit, vt *Polonici* milites, superatis hostibus, & in oppidum fugere compulsis, ad conquisitionem oppidi in magna multitudine glomerati, iniussu Regis prosilirent. Erat oppidum non solum muris altis & spissis, turres quoque & propugnacula in circuitu habentibus, sed etiam situ munitum: Stagnum enim a parte maiore illud ambit, & vndis in circuitu vallatum, exiguum & angustum terrestrem aditum habet, profundis fossis præclusum. Fit in castris Regiis rumor magnus, quo *Wladislaus* Rex agnito, iubet conquisitionem oppidi voce Præconis inhiberi, veritus in conquisitione oppidi milites suos offendi, & inutiles effici in futurum certamen. Prohibitione tamen Regia necquicquam attenta, concursu ingenti, ad conquisitionem oppidi satis iam illud appetentibus, festinatum est. Neque opidani segniter resistunt, sed bombardis, & saxis ad murum ruentes, submouent. Verum abundante multitudine milites *Polonici* lacum insiliunt, & muros oppidi debilitant, & suffodere conantur, cæteri scalis appositis, illos conscendunt, & in breuisculo tempore oppidum vtroque sexu populosum rebusque omnibus & diuitiis, longa pace quæsitis, in quod etiam ex aliquot districtibus propinquioribus Nobiles & populares cum rebus & substantiis suis confugerant, opulentum conquirunt, omnibusque fortunis victores potiuntur. De spoliis autem oppidi prædicti fere vniuersus exercitus Regius ditatus, etiam quadrigas suas victualium mira abundantia impleuerant. Incredibile enim dictu est, quantis opibus & victualibus oppidum refertum fuerit. Spoliis nondum ad plenum egestis, oppidum incensum est, & plures mortalium, qui ad Ecclesiam confugerant igne exuberante extinguuntur: Multa autem captiuorum millia, vtriusque sexus, illic capta, & ad Regia castra deducta, *Wladislao* Regi *Poloniæ* sunt dedita. In multos insuper cædibus sæuitum est, nec cædem quisquam aut captiuitatem effugit, præter paucos, qui in lintribus & alueis euasere in lacum. Nulla illic ætatis contemplatio, nulla ætatis misericordia: quod non tam iure belli, quam *Dobrzinensis* terræ, quæ ab hostibus exusta erat, dolore, & effusis in Cruciferos odiis, *Poloni* exequebantur. Magister *Vlricus*, cum *Wladislaum Poloniæ* Regem, referentibus exploratoribus, audisset *Dabrowno* expugnasse atque incendisse, & versus *Marienburg* exercitum suum ducere statuisse, magna percitus ira, non vltra pugnam differendam ratus,

Oppidum Dambrowno natura & arte munitum

vi a Polonis capitur.

enim

1410 cum toto suo penitus robore, dimicare quam primum constituit, & ad inuadendum Regem, celeriori quo poterat gressu, processit. Nec A alius in pectoribus Commendatorum & Cruciferorum suorum erat furor, in eam recidisse fortunam; ut qui olim *Pomerania*, *Cuiauia*, *Dobrzinensi*, terris, castrisque earum, expugnatis, suique iuris factis, Regnum quoque *Poloniæ* supra dimidium flammis dedissent, uerso Marte *Prussiæ* depopulationem, vrbium excidium, & castri *Marienburg* obsidionem visuri forent.

Ea insuper die, *Matthias* de *Vaschosze* Palatinus *Calissiensis*, & Capitaneus *Naklensis*, cum gentibus, quæ sibi pro custodiâ graniciB erum relictæ erant, cum omnibus videlicet militibus, infra flumen *Velna* & *Pomeraniam* consistentibus, terram *Pomeraniæ* hostiliter ingressus, spolia & populationem in ea committebat. Aduocatus autem de *noua Marchia Michael Kochmagister*, populationem *Pomeraniæ* prohibiturus, *Matthiæ* Palatino occurrens, prælium cum eo committit. Et quamuis *Polonorum* milites pro uictoria acrius pugnassent, præfato tamen *Matthia* Palatino, qui genere nobilis de domo *Bipennium* erat, fugam capessente, reliquus exercitus, pugnâ omissâ diffugit. In eo prælio *Iaroslaus* de *Giwno*, Vexillifer *Posnaniensis*, miles notabilis *Hispanicus*, genere C *Grzimalitha*, cum pluribus aliis, turpe fugere putantibus, captus est. Hæc tamen clades silentio tunc suppressa, & nonnisi Rege castrum *Marienburg*, post victoriam obtentam, obsidente, ad notitiam Regis perlata est. Quam etiam sciuisset occultare, nisi militis prædicti captiuitas *Iaroslai* illam diuulgasset.

Præsidia Polonica Prutheni fundunt fugantque.

Feria secunda in crastino Sanctæ *Margarethæ* quarta decima Iulii, quamuis *Wladislaus Poloniæ* Rex statuisset in locum vlteriorem castra & copias traducere: mansit tamen apud statiua diem illum, eo solo persuasus respectu, ut reliquias rerum & victualium, in cellariis & foueis oppidi *Dabrowno* reconditas recolligeret, & de captiuis apud *Da*D *browno* captis ordinaret. Reseruatis itaque fratribus Cruciferis, item Nobilibus & terrigenis, omnes oppidanos, populares, agrestes, item omnes matronas & virgines, singulasque mulieres cuiuscumque conditionis, a captiuitate absoluit. Diligenti insuper custodia prouidet, ne quis de exercitu suo, viris & fœminis absolutis, noceret, illuderet, aut eos inuaderet. Sub occasum vergente die, pronunciare iter in diem alterum, militesque tabernacula petere, & corpora curare iubet, quo crastino antelucano tempori, quod Rex pronunciandum mandauerat, efficerentur aptiores. Subsequens autem nox, in statiuis Regiis benigna & pacifica erat, cuius in exercitu Crucifero dispar erat facies. Ventus quippe validus singula taberna-

Wladislaus Rex nobilioribus captiuis seruatis, cæteros utriusque sexus dimittit.

cula quatiendo, solo prostrauerat, noctemque pene insomnem transegerant. Sub ea autem nocte lunam, quæ tunc pleno lucebat orbe, prodigium singulare denunciasse, & Regi victoriam portendisse, quod sequentis diei probauit confirmauitque euentus, nunciatum est. Conspectum siquidem fuit a nonnullis per noctem excubantibus, atrox aliquandiu in lunæ circulo, inter Regem ab vna, & monachum parte ab altera, certaminis stetisse discrimen. Ad extremum tamen monachum a Rege victum, & ex corpore lunæ deiectum præcipitatumque extitisse. Hoc prodigium frequenti relatione, in altera die vulgatum, *Bartholomæi* Plebani in *Klobuczko*, Capellani Regii, oculis se propriis visionem huiusmodi spectasse asseuerantis, assertio confirmabat: siue id animi victoriam præsagientis fuerit indicium siue aërearum figura impressionum, siue quælibet alia ex abditis causis proueniens ostensio, incertum habemus. Nonnullorum insuper militum ex Crucifero exercitu, non temera, neque vulgaris, sed constans & solida habebat relatio: Sub tempore omni, quo prælium habebatur, diei crastinæ visum a se supra exercitum *Polonicum*, hominem Reuerendum Pontificali amictum vestitu: qui & benedictionem & assiduam confortationem *Polonis* dimicantibus largiebatur, & certam repromittebat *Polonis* victoriam. Hæc in prodigiorum loco fuere nunciata, per quæ indubie futura Regis victoria signabatur. 1410

Prodigia in cœlo visa.

Feria tertia in die Diuisionis Apostolorum, quindecima die Iulii, licet *Wladislaus Poloniæ* Rex in loco stationum in diluculo statuisset missas audire, tentorium tamen, sub quo agebantur diuina, vento flante & rapiente celeritate qua iubebatur, neque figi neque explicari poterat, nec quod explicatum fuerat, manebat. Fuderat siquidem nox præcedens pluuias, fulgura, & coruscationes; multo tamen validiores in castris Cruciferorum, quam in Regiis, adeo, vt fere vniuersa tentoria disiicerent, quod fuit omen cladis crastinæ. Terris quoque luce reddita, ventorum flatus validus oriri cœperat. Dum itaque capella tentorii Regalis, diutius stabiliri, vento impugnante, non posset, Ducis magni *Alexandri* suasu, Rex a *Dabrowno* castra mouet, spatioque duorum miliarium confecto, sub quo hostiles villæ in circuitu vrebantur, in campos villarum *Tanenborg* & *Granwaldt*, futuro certamine nobilitandos, superueniens, inter arbusta & gaiios, quorum in loco eodem extabat frequentia, statiua exercitus metari, & tabernaculum capellæ supra collem editiorem, lacum *Luben* spectantem, locari præcepit, diuina sub tempore, quo exercitus statiuorum locationi intenderet, auditurus. Iam *Prussiæ* Magister *Vlricus* de *Iunigen*, in villagium *Granwaldt*, clade sua illum insigniturus, peruenerat, in propinquo quoque agens

Digitized by Google

1410

Wladislaus Rex quamuis iam fere premente hoste,

agens adhuc tamen a Regiis excubatoribus ignorabatur. Capella itaque tentorii extenta, & Rege pro audiendis diuinis accelerante, venit *Hanek* miles de *Chelm*, de domo *Ostoia*, nuncians *hostilem exercitum paucis passibus distantem, se vidisse:* Rege autem petente, *quanti essent*, respondet, *vnum tantummodo se illorum banderium aspexisse, & illico ad annunciandum eorum aduentum cucurrisse.* Adhuc eo loquente, venit *Derslaus Wlostowski* miles de domo *Okscha*, & *duo banderia hostium se vidisse* asserit. Quo nondum finiente sermonem, veniebat tertius, quem sequebatur quartus, quintus, & sextus, concordi pronunciatione referentes, *hostiles acies, iam in pugnam accinctas, prope adesse.* Rex autem *Wladislaus*, nihil tam propinquo & repentino hostium aduentu motus, operæ pretium existimans, prius rebus diuinis quàm Martialibus defungi, in capellam veniens, duas missas, per *Bartholomæum* Plebanum in *Klobuczko*, & *Iaroslaum* Præpositum *Calissiensem* Capellanos suos lectas, deuotissime exaudit, opemque supernam exposcens, rem diuinam solenniori concentu quam pro more faciebat. Neque his contentus, flexis genibus in Oratione longo tempore procumbens, precabatur Deum cœli, quatenus sibi & genti suæ, fausta fieret expeditio, & felix pugna, & matura ex hoste prouenirет victoria. Et quamuis alter, magnus Dux *Lithuaniæ*, qui omnia ferre facilius poterat, quam moram, *Wladislaum* Regem, *quatenuus Diuinis & orationibus neglectis, consurgens properaret in bellum, cum hostium exercitus, decernere paratus, staret, iam aliquanto tempore ad pugnam accinctus, & periculum foret, si irruens, arma prior inferret*, variis precibus & instantiis primum per internuncios, deinde per se ipsum vociferatione ingenti vexasset; nullis tamen precibus, nulla obsecratione, nulla denique periculi denunciatione a diuinis & oratione, nisi complemento facto, abduci poterat. Siquidem hostilis *Pruthenicus* exercitus, quamuis robore inferior, tamen aut victoriam sibi vendicasse, aut saltem ingentem cladem in Regio exercitu edidisse, si quamprimum Regis exercitum, sine lege, sine ordine consistentem, & locatione castrorum occupatum, armatus ipse & paratus, inermem & incautum inuasisset. Existimans tamen non fortuito, sed ex composito, inter gaios & arbusta Regium exercitum constitisse, & ad insidiarum loca trahi, ab inuadendo Regio exercitu, donec omnes in ordines & signa venirent, solo metu Regis, fortuna regente, abstractus est. Nihil itaque mirum, si Regi religioso & deuotissimo, omnibus victoriis & periculis diuina anteponenti, Diuinitas victoriam famosam largita est; quæ Cruciferos contempsisse, & nihili pendisse constabat. Cui ante pugnam, in pugna, & post pugnam, creduntur fauisse venti, & in hostium vultus & ora, flatum & puluerem vertisse; vt non immerito illud *Claudiani* Poetæ dictum sibi posset aptari.

a sacris tamen abduci non potest.

O nimium dilecte Deo, cui militat æther,
Et coniurati veniunt ad classica venti.

Rege *Polonorum Wladislao*, circa Diuinorum auditionem, & in obsecrationibus perseuerante, vniuersus Regius exercitus, in ordines suos & signa, *Zindramo* de *Maschkowicze* Gladifero *Cracouiensi* dirigente; *Lithuanicus* vero solo *Alexandro* magno *Lithuaniæ* Duce ordinante, mira celeritate accessit, aciemque aduersus hostem constituit. Et cum *Polonicus* exercitus in læuum cornu flexisset, *Lithuanicus* dextrum tenuit. Sed in ea quoque necessitate omnis celeritas tarda videbatur. Quinquaginta signa, quæ vexilla appellamus, in eo prælio, numerum habentia, scitus, & visus est exercitus *Polonicus* habuisse. Primum vexillum magnum *Cracouiensis* terræ, cuius alba aquila coronata, extensis alis, in campo rubeo, erat insigne, in quo omnes præstantiores Barones & milites *Poloniæ*, & omnes veterani & exercitati, ordines acceperant, robore & numero, omnia alia signa excedens. Cuius Ductor fuit præfatus *Zindramus* de *Maschkowicze* Ferentarius, *Marcissius* de *Wroczimowicze* stirpis *Polukoszie*: & in quo, pro sui excellentia, & merito, milites nouem primo ordine, & in fronte, consistebant, videlicet, *Zauissius* niger de *Garbow*, de domo *Sulima*, *Florianus* de *Korytnicza*, de domo *Ielithonum*, *Domarad* de *Kobilani*, de domo *Grimalitarum*, *Skarbek* de *Gori* de domo *Habdanck*, *Paulus Slodzey* de *Biskupyce* de domo *Niesobya*, *Ioannes Varszewski* de domo *Nalecz*, *Stanislaus* de *Charbynowicze* de domo *Sulima*, *Iaxa de Thargowiske*, de domo *Vulpium*. Secundum vexillum *Goncza*, cuius duæ cruces cæruleæ in campo cœlestino, erat insigne. Id *Andreas* de *Brochoczice*, miles de domo *Osoria* ducebat. In cuius fronte quinque milites consistebant, hi videlicet, *Ioannes Sunimk* de *Nabrosz*, de domo * * * qui annis sedecem, apud *Turcarum* Cæsarem, Ducis functus officio, militauerat, *Barthoszius* & *Iaroslaus* de *Plomikow*, de domo *Pomyani*, *Dobeslaus Okwia* de domo *Wienyawa*, & *Sigismundus Pikna Bohemus*. Tertium Cubiculariorum, cuius vir armatus equo candido insidens, gladiumque manu vibrans, in campo rubeo, erat insigne. Id *Andreas Cziolek* de *Zelechow*, de domo *Taurorum*, *Ioannes* de *Sprowa* de domo *Odrowasz*, ducebant. In cuius fronte hi consistebant milites, *Mszugius* de *Skrzin*, de domo *Cygnorum*, *Alexander Gorayski* de domo *Ciphorum*, *Nicolaus Powala* de *Taczow*, de domo *Poualorum*, *Saszinus* de *Vichucza*, de domo etiam *Poualorum*. Quartum Sancti *Georgii*, habens crucem albam in campo rubeo pro insigni. Sub quo omnes *Bohemi* & *Mo-*

1410

Ordinum vexillorum, & insignium terrarum Regni, ac virorum, qui bello Pruthenico interfuerunt, enumeratio.

1410 *Moraui*, pretio conducti, consistebant. Cuius Ductores erant *Sokol & Zbislawek Bohemi.* Ferentarius vero *Ioannes Sarnowsky Bohemus*, *Wladislao* Rege hunc linguagio *Bohemico* deferente honorem. Quintum terræ *Posnaniensis*, albam aquilam in campo rubeo, non coronatam, habens pro insigni. Sextum *Sandomiriensis* terræ, in quo pro vna medietate tres barræ, seu tractus glauci, in campo rubeo, pro altera septem stellæ in campo cœlestino, habebatur insigne. Septimum *Calissiense*, caput bubali in skakorum tabula, diademate Regio ornatum, ex cuius naribus circulus rotundus pendebat, habens pro insigni. Octauum terræ *Siradiensis*, in quo pro vna medietate, medietas aquilæ albæ in campo rubeo, pro altera medietas leonis flammei in campo albo, habebatur insigne. Nonum terræ *Lublinensis*, ceruum cornibus extensis in campo rubeo, habens pro insigni. Decimum terræ *Lancitiensis*, cuius insigne media pars nigræ aquilæ, media vero albi leonis picti, in campo cæruleo, capita habentes coronata. Vndecimum terræ *Cuiauiensis*, in quo pro vna medietate aquilæ nigræ in campo cæruleo medietas; pro altera medietas leonis albi in campo rubeo, capita coronata gestantes, erat insigne. Duodecimum terræ *Leopoliensis*, leonem cœruleum per modum petram conscendentem, in campo cœlestino habens pro insigni. Tredecimum terræ *Vielunensis*, lineam niueam transuersitate, in campo rubeo proportionaliter locatam, habens pro insigni. Cui Rex propter raritatem ordinum, milites ex *Slesia* mercenarios pro supplemento adiunxerat. Quartum decimum terræ *Premisliensis*, quod aquilam cœruleam, duo capita a se inuicem proportionaliter auersa, in campo cœlestino, habebat pro insigni. Quintum decimum terræ *Dobrzinensis*, faciem humanam senilem ad femur se portendentem, capite diademate coronato cornibus quoque exasperato, in campo cæruleo, habens pro insigni. Sextum decimum terræ *Chelmensis*, vrsum album inter duas arbores consistentem in campo rubeo habens pro insigni. Decimum septimum, decimum octauum, & decimum nonum, terræ *Podolia*, tria enim signa, abundante multitudine habebat, quorum quodlibet faciem solarem, in rubeo campo, habebat pro insigni. Vigesimum terræ *Haliciensis*, monedulam nigram in capite coronatam, in campo albo habens pro insigni. Vigesimum primum, & vigesimum secundum, Ducis *Semovithi Masouiæ*, aquilam albam absque diademate, in campo rubeo, habentia pro insigni. Vigesimum tertium Ducis *Masouiæ Ianussii*, quod in quadrum diuisum, pro duabus medietatibus albam aquilam, pro reliquis duabus per transuersum se aspicientibus, nicticoracem scacatam albi & rubei coloris, habebat insigne. Vigesimum quartum *Nicolai Kurowski* Archiepiscopi *Gnesnensis*, flumen cruce signatum, *Srzenyawa*, in campo rubeo habens pro insigni. Vigesimum quintum *Alberti Iastrzabiecz* Episcopi *Posnaniensis*, babatam crucem in medio habens, in campo cœlestino; Cuius *Iarandus* de *Brudzewo* miles erat ductor; habens pro insigni. Vigesimum sextum *Cristini* de *Ostrow* Castellani *Cracouiensis*, vrsum coronatam virginem gestantem, in campo rubeo, habens pro insigni. Vigesimum septimum *Ioannis Tarnowski* Palatini *Cracouiensis*, lunam cornutam stellam complectentem in campo cœlestino, habens pro insigni. Vigesimum octauum *Sandiuogii* de *Ostrorog* Palatini *Posnaniensis*, fasciam arcuatam & circumligatam, & in extremitates protensam, in campo rubeo, habens pro insigni. Vigesimum nonum *Nicolai* de *Michalow* Palatini *Sandomiriensis*, rosam albam in campo rubeo, habens pro insigni. Trigesimum *Iacobi* de *Kunyeczpolye* Palatini *Siradiensis*, babatum album, infra parte potiori demissa, & cruce signatum, in campo rubeo, habens pro insigni. Trigesimum primum *Ioannis* de *Obichow* Castellani *Srzemensis*, caput zubronis, a cuius naribus circulus dependens rotundus, in campo croceo, habens pro insigni. Trigesimum secundum *Ioannis Liganza* de *Bobrek* Palatini *Lanciciensis*, cuius caput asininum in campo rubeo, erat insigne. Trigesimum tertium *Andreæ* de *Tęczin* Castellani *Voynicensis*, cuius in campo rubeo vna bipennis erat insigne. Trigesimum quartum *Zbignei* de *Brzezie* Regni *Poloniæ* Marschalci, cuius, caput leoninum flammam euomens, in campo cœlestino, erat insigne. Trigesimum quintum *Petri Schaffraniecz* de *Pieschkowaskala* Succamerarii *Cracouiensis*, cuius equus albus nigro tegmine in medio præcinctus, in campo rubeo, erat insigne. Trigesimum sextum *Clementis* de *Moskorzow* Castellani *Vislicensis* cuius duæ cum media cruces cæruleæ, in campo flaueo, erat insigne. Trigesimum septimum *Vincentii* de *Granow* Castellani *Srzemensis*, & *maioris Poloniæ* Capitanei, cuius luna arcuata stellam continens in medio, in campo cœlestino, erat insigne. Trigesimum octauum *Dobeslai* de *Olesznicza*, crucem albam, & sub quarto crucis angulo tricem habens, in modum duplicis VV tracturam, in campo rubeo pro insigni habens. Trigesimum nonum *Spithkonis* de *Iaroslaw*, cuius luna arcuata, stellam continens in medio, in campo lazurico, erat insigne. Quadragesimum *Martini* de *Slawsko*, superiorem partem leonis, & quatuor lapides in parte inferiori, habens pro insigni. Quadragesimum primum *Dobrogostii* de *Schamotuli*, fasciam arcuatam & in medio constrictam, in campo rubeo, habens pro insigni. Quadragesimum secundum *Cristini* de *Koziegłowi* Castellani *Sandecensis*, sagittam geminatam cruce ornatam, in campo rubeo, ha- 1410

1410 bens pro insigni. Quadragesimum tertium *Ioannis Mazik* de *Dambrowa*, duos pisces, qui trutæ appellantur, vnum in campo albo, alterum in campo rubeo habens pro insigni. Quadragesimum quartum *Nicolai* Regni *Poloniæ* Vice-Cancellarii, tres tubas in campo albo habens pro insigni. Quadragesimum quintum *Nicolai Kmithæ* de *Visznicze*, flumen rubeum cruce ornatum habens pro insigni. Quadragesimum sextum, fratrum & militum *Gryfonum*, album gryfonem in campo rubeo, habens pro insigni: cuius ductor erat *Sigismundus* de *Bobowa* miles, Subiudex *Cracouiensis*. Quadragesimum septimum, militis *Zakliczæ Korzekwiczki*, tracturam albam in modum duplicis VV, cruce signatam, in campo rubeo, habens pro insigni. Quadragesimum octauum, fratrum & militum *Kozlierogi*, tres hastas transuersaliter, in campo rubeo deferentium; cuius ductor erat *Florianus* de *Korythnicza* Castellanus *Vislicien sis*, & in *Przedecz* Capitaneus. Quadragesimum nonum *Ioannis Ienczikowicz* Baronis de *Morauia*, quod albam sagittam distensam, & in finibus recuruatam, in campo rubeo, quæ apud *Polonos Odrowąsz* nominatur, habebat pro insigni: cuius ductor erat *Helm Morauus*, & in quo soli *Moraui* militabant, quod præfatus *Ioannes Ienczikowicz Wladislao Poloniæ* Regi in auxilium, beneficiorum, Patri suo *Ienczkoni*, per *Wladislaum* Regem præstitorum, memor, præstiterat. Quinquagesimum *Gnieuossii* de *Dalewicze* Subdapiferi *Cracouiensis*, quod sagittam albam in medio ad partem læuam & dextram protensam, cruce super protensionem transuersalem consignatam in campo rubeo, habebat pro insigni. Sub quo tantummodo mercenarii milites, non ex *Polonis*, sed ex *Bohemis*, *Morauis*, & *Slesitis*, per præfatum *Gnieuossium* Subdapiferum conducti, militabant. Domus autem & nobilitas, arma huiusmodi insigniorum deferens, apud *Polonos* vocatur, corrupto & truncato nomine, *Strzegomya*, quæ potius trzy gory / id est, tres montes, deberet vocitari, a ciuitate *Slesiæ Trzigori* alias *Trzegom*, quoniam in illorum ditione tunc consistebat, originariam sumens denominationem. Quinquagesimum primum *Sigismundi Koributh Lithuaniæ* Ducis, quod equum armatum hominem gestantem, in campo rubeo, habebat pro insigni. Erant præterea in exercitu *Lithuanico Alexandri Withawdi*, Ducis magni *Lithuaniæ*, quadraginta vexilla, sub quibus milites *Lithuani*, *Rutheni*, *Samogithæ*, & *Tartari*, tantummodo consistebant. Rariores tamen habebant ordines, & arma pauciora, quam *Poloni*: equis quoque *Polonos* non æquabant. Signa autem vexillis huiusmodi affixa, paria erant pene. Fere enim quodlibet armatum virum equo albo, interdum nigro, aut ruffo, vel vario, insidentem, & manum cum gladio vibratam extendentem, habebat in campo rubeo

pro insigni. Decem tantummodo signum aliud habebant, & triginta aliis distinguebantur. In quibus in campo rubeo, signa quibus *Withawdus* equos, quorum multitudine abundabat, insignire consueuerat, depicta erant. Quæ quidem in hunc modum quoniam, rebus describi non possunt pingebantur [mark] Denominabantur autem vexilla huiusmodi aliqua, a nomine terrarum *Lithuaniæ*, videlicet *Trocensis*, *Vilnensis*, *Grodnensis*, *Kownensis*, *Liddensis*, *Myednicensis*, *Smolensis*, *Polocensis*, *Vitepscensis*, *Kiiouiensis*, *Punensis*, *Nouogrodensis*, *Brzestensis*, *Volkouischensis*, *Drohiciensis*, *Myelnicensis*, *Krzemienicensis*, *Starodubensis &c.* Aliqua vero ex personis Ducum *Lithuaniæ*, qui illis a *Withawdo* Duce præfecti fuerant, videlicet *Sigismundo Coributh*, *Langwinowicz*, *Simeone*, *Georgio*, *&c.*

Quæ vexilla viri, & ordines exercitus Cruciferici fuerint.

Pruthenicus exercitus, quemadmodum milite & robore, ita & signis inferior erat. Duo signa seu vexilla Magister habebat, vnum & primum magnum; in quo, quicquid roboris erat, locatum est; alterum minus: ambo crucem nigram, aquilam similiter nigram in medio continentem, habebant pro insigni. Item Ordinis totius, cuius in campo albo lata crux nigra erat insigne: cuius ductor erat *Fridericus* de *Vallerod* Marschalcus *Prussiæ*. Item *Conradi* Ducis albi *Canthner Oleschnicensis*. Quartum, aquilam nigram in campo cœruleo habens pro insigni, qui solus personaliter cum gentibus suis ex Ducibus *Slesiæ* prælio interfuit, licet voluntate & affectione singulos *Slesiæ* Duces non dubites interfuisse. Item *Casimiri* Ducis *Stetinensis* quintum, gryfonem in campo albo habens pro insigni, qui & ipse personaliter cum gentibus suis, Magistrum & Cruciferos adiuuabat. Item sextum vexillum, Sancti *Georgii*, quod crucem rubeam in campo albo, habebat insigne; cui ductor erat *Georgius Kerzdorff*, & cui potior fuerat militaris virtus quam fuga. Item septimum vexillum *Pomesaniensis* Episcopi, Beati *Ioannis Euangelistæ*, in specie aquilæ cœruleæ, imaginem gestans, & duabus curuaturis cœruleis circumdatam, habens pro insigni, quod *Marquardus* de *Rossemburg* ducebat. Item octauum banderium Episcopi & Episcopatus Zambiensis, tres mitras rubeas in albo campo, habens pro insigni: quod *Henricus* Comes de *Camencz* de *Missna* ducebat. Item nonum banderium Episcopi & Episcopatus *Chelmensis* alias *Riszemburg*, quod in campo albo, gladium rubeum nudatum, & curuaturam æque rubeam transuersaliter sibi iunctam, habebat pro insigni: cuius ductor erat *Theodoricus* de *Souemburg*. Item decimum banderium Episcopi & Episcopatus *Varmiensis*, alias *Elsberg*, quod in campo pro medietate rubeo, Agni Dei albam imaginem, vexillum paruulum pede vno supra se porrigentem, & ex cuius gutture sanguis in calicem antepositum defluebat, item 1410

alte-

Digitized by Google

1410 alteram medietatem campi albam tantummodo habebat pro insigni. Item vndecimum banderium magnæ Commendatoriæ, quod in A campo rubeo barram habuit altam latam, pro insigni: cuius *Conradus Lichterflen* magnus Commendator erat ductor. Item duodecimum banderium ciuitatis *Culmensis*, quod fluctus vndosos pro medietate albos, & pro aliqua medietate rubeos, cruce nigra & tractu nigro superadditis, habebat pro insigni; cuius ferentarius erat *Nicolaus* dictus *Nikfz*, Vexillifer *Culmensis*. Quem *Henricus* de *Plawen* Magister Crucifericus, *Vlrico* de *Iungen* succedens, quasi parum fideliter egisset, capite damnauit. Ductores autem eius *Ianussius Orzechowski*, & *Conradus* de *Koplow* milites. B Item tredecimum banderium thesaurarii Ordinis, quod clauem albam in campo rubeo pro insigni habebat: cuius ductor erat *Merchey*n Thesaurarius Crucifericus. Item quartumdecimum banderium Commendatoriæ & ciuitatis *Grudzancz*, quod in campo albo, caput zubronis nigrum habebat pro insigni. Cuius ductor erat *Vilhelmus Elphestein* Commendator de *Grudzancz*. Item quintum decimum banderium, Commendatoriæ & ciuitatis *Balga* quod in campo albo lupum rubeum habebat pro insigni. Item sextum decimum banderium Commendatoriæ & ciuitatis *Schonfze*, quod in campo albo duos pisces rubeos arcuatos se inuicem ore contingentes & cauda, habebat pro insigni. Cuius ductor erat C *Niklosz Vilcz* Commendator in *Schonfze*. Item decimum septimum banderium ciuitatis *Kingsbergensis*, quod in campo rubeo album leonem, coronam cœruleam in capite gestantem, cui suprafita erat crux nigra, in campo albo, habebat pro insigni. Cuius ductor erat Vicemarschalcus seu Vice Commendator *Kinsbergensis*. Item decimum octauum banderium Commendatoriæ de *antiquo castro*, quod per quadrum habebat quatuor campos partim albos partim nigros. Cuius *Vilhelmus Nippen* Commendator de *antiquo Castro*, erat ductor. Item decimum nonum banderium Comendatoriæ & ciuitatis *Tucholya*, quod duos campos, rubeum & album, lineis tamen nigris in medio distinctos, habebat pro insigni. Cuius *Henricus* de *Tucholya* Commendator, erat ductor. Cuius in D tantum ascenderat pompa, furor, & elatio, vt a tempore, quo in expeditionem præsentem venerat, duos nudos gladios ante se, quocumque iret, deferre iuberet. Monentibus autem illum nonnullis viris bonis & timoratis, *ne se tam superbe gereret*, sacramento se adegit: *non prius se gladios præfatos conditurum in vaginam, donec vtrumq; in sanguine Polonorum cruentaret.* Item vigesimum banderium castri & Commendariæ *Nieschouiensis*, quod in medio album campum, a parte vero vtraque duos nigros, habebat pro insigni. Cuius *Conradus Hoczfelth* Commendator *Nyeschouiensis* erat ductor. Item vigesimum primum banderium militarium & stipendiariorum de *Vestwalia*, quod duas sagittas rubeas per transuersum in campo, habebat pro insigni. Item vigesimum secundum banderium Aduocatiæ & ciuitatis *Rogozno*, quod tres rosas in tractura rubea transuersali in albo campo habebat pro insigni. Cuius ductor erat *Fridericus Ved* Aduocatus in *Rogozno*. Item vigesimum tertium banderium Commendariæ & ciuitatis *Gdanensis*, quod duas cruces, vnam videlicet rubeam in albo campo, & alteram albam in rubeo campo, habebat pro insigni. Ductor eius fuit *Ioannes Schomenfelth* Commendator *Gdanensis*. Item vigesimum quartum banderium commendariæ & ciuitatis *Engelsberg*, quæ in *Polonico* vocatur *Pokrziwno*, quæ imaginem Angeli candidi, alas & manus extendentis in campo rubeo, habebat pro insigni. Cuius ductor erat *Baldeuin Stoll*, Commendator *Brodnicensis*. Item vigesimum quintum banderium Commendariæ & ciuitatis *Bridicensis*, quod ceruum cum cornibus rubeum in albo campo, habebat pro insigni. Id *Bucardus Vbrk* ducebat. Item vigesimum sextum banderium castri *Brathian* & ciuitatis nouæ, quod tria cornua ceruina in gyrum coniuncta, in campo albo habebat pro insigni. Cuius ductor erat *Ioannes* de *Redere*, Aduocatus in *Brathian*. Item vigesimum septimum banderium ciuitatis *Bransberg*, quod duas cruces, vnam albam in nigro campo, alteram nigram in albo campo, habebat pro insigni. Item vigesimum octauum banderium mercenariorum militum, quod vnam sagittam cuspidatam, alteram absque ferro & cuspide ligneam tantummodo, vtramque tamen rubeam in albo campo transuersaliter se contingentes, habebat pro insigni. Item vigesimum nonum banderium mercenariorum militum; quod album lupum in rubeo campo habebat insigne. Sub quo erant gentes *Sweyczeronum*, qui Magistrum & Ordinem *Prussiæ* propriis sumptibus adiuuabant. Item trigesimum banderium Commendariæ & ciuitatis *Laschin*, alias *Leszken*, quod tres campos, superiorem rubeum, inferiorem nigrum, medium vero album habebat insigne. Ducebat illud *Henricus Kuszeczki*, Aduocatus de *Laszin*. Item trigesimum primum banderium Commendariæ & ciuitatis *Stochow*, quod in parte superiori habebat imaginem Agni Dei, album vexillum supra se vno pede tenentis: Cui de pectore in calicem manabat sanguis, in rubeo campo, in parte vero inferiori album tantummodo habebat campum pro insigni. Ducebat illud *Arnoldus* de *Baden*, Commendator *Schlochouiensis*. Item trigesimum secundum banderium Commendari ciuitatis *Osterodensis*, cuius quatuor campi in quadrum distincti, albi videlicet & rubei, 1410

1410 erat insigne. Id ducebat *Perzenthan* Commendator *Osterodensis*. Item trigesimum tertium banderium ciuitatis *Barthesthteyn*, A cuius ascia alba in campo nigro erat insigne. Item trigesimum quartum banderium, militarium terræ *Culmensis*, fluctus vndarum rubeos & albos, nigra cruce superposita, habens pro insigni. Quod *Ioannes* Comes de *Seyn* Commendator *Thorunensis* ducebat. Item trigesimum quintum banderium Commendariæ & ciuitatis *Elbingensis*, duas cruces albas, vnam in superiori parte, alteram in inferiori, in campo rubeo habens pro insigni. Quod *Vernerus Thetingar* Commendator *Elbingensis* ducebat. Item trigesimum sextum banderium militum forensium, ex *Almania inferiori*, lineam transuersalem in albo campo habens pro insigni. Item trigesimum septimum banderium Commendariæ & ciuitatis *Thorunensis*, quod castellum cum tribus turribus, ex rubeo, & porta nigra, ostiis duobus apertis coccineis, in campo albo habebat pro insigni. Ducebat id Vice-Commendator *Thorunensis*. Item trigesimum octauum banderium, ex militibus de *Rheno* venientibus collectum, quod in campo albo, lineam nigram latam transuersem, habebat pro insigni. Idem trigesimum nonum banderium oppidi *Gniewkow*, alias in *Teutonico Meue*, quod ducebat *Ioannes* Comes de *Vende*, Commendator *Gnieuensis*. Sub quo erant terrigenæ & ciues districtus C *Gnieuensis*, quod ex militibus de *Franconia* venientibus collectum erat: quod in campo rubeo duas albas habebat sagittas, transuersaliter se contingentes, vnam quidem cuspidatam, alteram vero absque ferro & cuspide ligneatam. Item quadragesimum banderium ciuitatis, quæ vocatur Swięta Sieklerka, in *Teutonico Helgebeyth*, magno in campo habens asciam albam pro insigni. Item quadragesimum primum banderium Commendariæ *Brunswik*, quod in campo cælestino habebat leonem rubeum, in tribus tamen locis, videlicet in pectore, in ventre, & vno pede dealbatum, glaucam coronam in capite D gestantem, habebat pro insigni. Item quadragesimum secundum banderium Commendariæ ciuitatisque *Gdansk*, quod in superiori parte crucem rubeam in albo campo, in inferiori crucem albam in rubeo campo, habebat pro insigni, ductor eius erat Vice Commendator *Gdanensis*. Item quadragesimum tertium banderium, quod ex militibus *Missnensibus* constabat, & quod in superiori parte crucem albam in campo rubeo, in inferiori vero crucem rubeam in albo campo, habebat pro insigni. Item quadragesimum quartum banderium Commendariæ & ciuitatis *Sczithno*, cuius albus & rubeus campus, diametraliter se inuicem contingens, erat insigne. Id ducebat *Albertus* de *Elczbor* Commendator de *Sczithno* alias *Orzsburg*. Item quadragesimum quintum banderium Commendariæ & ciuitatis *Ragnetha*, habens tres pileos rubeos in albo campo pro insigni. Ducebat illud Comes *Fridericus* de *Czolrn* Commendator de *Ragnetha*. Item quadragesimum sextum banderium ciuitatis *Knippow*, quod in superiori parte habebat coronam rubeam in albo campo, in inferiori vero crucem albam in rubeo campo. Item quadragesimum septimum banderium, quod ex *Liuonitis* constabat, & quod habebat pro insigni tres campos, superiorem glaucum, medium album, & inferiorem rubeum. Item quadragesimum octauum banderium Aduocatiæ & ciuitatis *Tsczow*, habens quatuor campos albos & nigros per modum barrarum pro insigni. Quod *Matthias Beberuch* Aduocatus *Thsczouiensis* ducebat. Item quadragesimum nonum banderium ciuitatis *Holsten* maioris, alias *Molzak*, habens tres campos, superiorem nigrum, medium album, & inferiorem rubeum, pro insigni. Item quinquagesimum banderium militum mercenariorum, habens quatuor campos, duos cælestinos, per quadrum distinctos pro insigni. Item quinquagesimum primum banderium Commendariæ & ciuitatis *Brandeburgensis*, habens aquilam rubeam in campo pro insigni. Id *Marquard* de *Salczbach* Commendator *Brandeburgensis* ducebat. Banderium autem Commendariæ & ciuitatis *Szwieczie*, quod scacales campos albos & rubeos habebat pro insigni a præsenti pugna tantummodo aberat. *Szwieczensis* enim Commendator *Henricus* de *Plawen*, cum omnibus Commendariæ *Szwieczensis* terrigenis & militibus, ad prohibendum inuasionem, & vastationem terræ *Pomeraniæ*, quam per *Lassizium Brzozogłowy* ex castro *Bidgoscza* fieri verebantur, relictus erat, & certamini cum suo banderio & gentibus interesse non poterat.

Hac die trecenti *Bohemi* mercenarii ex castris Regiis, Rege inconsulto & ignaro, fecerat discessionem, metune, an pretio hostili corrupti, incertum est. Quos cum *Nicolaus* Regni *Poloniæ* Vice Cancellarius, serius castra Regia sequens, abeuntes offendisset, & *quonam pergerent quaue ex causa discederent* interrogans, *quod emeriti stipendii solutio illis per Regem non penderetur* responsum accepisset: *Scio*, inquit Vice Cancellarius, *Wladislaum Regem, singula quæ meruistis, etiam priusquam meremini, abunde soluisse, neque discessionem vestram præsentem vos iniuria, de qua vtique apud Regem & Consiliarios, primum queri debebatur, sed pauor & ignauia, cum didiceritis hodierna die, Regem prælium cum hostibus habiturum, facere coegit.* Qui sermo tam forti verbere *Bohemos* perstrinxit, perfoditque, vt discessione omissa, castra Regia, quæ liquerant, repeterent, & cum mili-

Vice-Cancellarii reprehensione

Bohemi a defectione revocantur.

1410 militibus Regiis, mox cum hoſtibus manus conſerturis, in prælium properarent.

Completis ad integrum *Wladislaus Poloniæ* A Rex obſecrationibus ſuis, non iam ſolum Ducis magni *Lithuaniæ Alexandri*, ſed & militum ſuorum, illum in arma ad prælium vocantium, precibus clamoribusque fatigatus, ſurgit, & arma induens, ſplendidiſſimis armis, a vertice vsque ad plantam veſtiens corpus, nouis, & altis militum vociferationibus, vt celerius ſignum pugnæ daret, impugnabatur, nihil enim ſatis proſpere fieri videbatur. Nam etſi tam *Polonicus* quam *Lithuanicus* miles, aciebus inſtructis, in prælium deſcendiſſet, hoſtilis quoque exercitus e regione ad pugnam & ipſe armatus conſiſteret, & ab inuicem ad tractum vnius ſagittæ vix diſtarent, præludia quoque B concertationum inter illos per ſingularia certamina fierent, nonniſi tamen ſigno a Rege accepto, cum hoſte decernere, honeſtum ducebat. *Polonorum* milites obſtinauerant animos, aut vincere, aut mori. *Pruthenica* acies non tam conſtantes animos induerat; velut in qua colluuies variarum linguarum atque nationum, turba quoque mechanicorum, lixarum, atque calonum, bello inutilis, conſiſtebat. Rex itaque armatus, equum conſcendit, & omnibus inſignibus Regiis relictis, præter id, quod paruæ quantitatis ſignum, alba aquila intextum, ante illum deferebatur, ad videndum hoſtilem exercitum, in editiorem montem proceſſit, atque in collem vnum inter C duo nemora ſitum, planicieque larga refertum ex quo facilis & plenus poterat haberi in hoſtes proſpectus, conſcendens, oculis magis quam ratione, ſuas & hoſtium vires penſans, interdum læta, interdum triſtia ſibi ominabtur.

Wladislaus Rex colle conſcenſo, hoſtilem contemplatur exercitum,

Quantitate hoſtili ad ſatietatem contemplata, in inferiora deſcendit, & magnum *Polonorum* numerum baltheo militari cingens, ac eisdem bellandi incentiuum, breui quidem ſed graui ſermone infundens, & vnumquemque ſuæ probitatis admonens, confeſſionem facinorum, equo, vt erat, inſidens, apud *Nicolaum* Vice-Cancellarium Regni *Poloniæ* innouauit. Mutato deinde equo, ſpadonem fortem & robuſtum, ex millibus electum, coloris ſubruffi, a- D lias *Ciſzawy*, exiguam tenuemque habentem in fronte caluitiem, conſcendit, galeamque petit. Quam oblatam manibus tenens, ad *Nicolaum* Regni *Poloniæ* Vice-Cancellarium mandata facit, eumque cum ſingulis Presbyteris & notariis, cæteraque turba imbelli, & ad pugnam inutili, ad currus ire, & ſuum aduentum, aciebus compoſitis, ſiendum operiri iubet. Sancitum enim fuerat ſecreto, & ſalubri conſilio, Regem non prodire in prælii diſcrimen, ſed continere ſe inter currus & caſtra. Impleturus itaque *Wladislaus Polonorum* Rex ſuorum Conſiliariorum decretum, *Nicolaum* Vice-Cancellarium ad caſtra præire iubet, ſpem de aduentu ſuo & ipſe pollicens, ne redire & ipſe, ſi ſpem ſubſequi non feciſſet, Conſiliariorum impulſu, ad currus cogeretur. 1410

& non aptos bello a caſtra impedimentorũ remittit,

Sub hoc diei ſpatio, Crucifericus Magiſter *Vlricus* de *Iunigen*, dum Regias & ſuas copias in grandi multitudine vidiſſet conueniſſe, & ad dimicandum accinctas, in aciebus & ordinibus conſiſtere, vltimi diſcriminis horam perhorreſcens, fiduciam, qua vsque ad ſuperbiam inſanierat, in ſolicitudinem vertit, ac in locum abſtractum ſecedens, non mœrori tantummodo, ſed & lachrymis vbertim manantibus, indulgebat. Id dum Commendatoribus ſuis, quorum caterua tunc circumfuſa erat, admodum diſpiliceret, *Elbingenſis* Commendator *Vernerus Thetingar*, illum aggreſſus, publice obiurgat, monens, *vt virum ſe non fœminam gerat, & ſtrenuitatis potius de ſe quam ignauiæ exemplum, militibus ſuis ſignum pugnæ ab eo præſtolantibus, præbeat.* Eam obiurgationem *Vlricus* Magiſter modeſte ferens, reſpondet: *non meticuloſitate aliqua aut ignauia, lacbrymas, quas coram cernebant, ſe profudiſſe, ſed religione & vera compaſſione, quod videlicet ſub ſuo Magiſtratu & regimine tantum Chriſtiani ſanguinis, quantum qui oculis non ſubiiceret, animo & æſtimatione concipere poſſet, futurus foret, fuſum iri. Vereri quoque ſe, ne effuſus iam & prope horam fundendus ſanguis, de ſuis requiratur manibus, & propterea anxietatem ſiue agri ſiue præſagientis animi occulere non valuiſſe.* Adiecit quoque, *ſe vt virum conſtantem & pugnam abſque metu initurum, & in eius diſcrimine, in quamcumque partem eius ſors caſura foret, perſeueraturum. Seipſum potius, ipſe Vernerus Thetingar aſpiceret, de ſe quoque potius & ſua perſona, ſtatu atque conditione curaret, ne ſuperbe & ferociter de ſe & viribus ſuis præſumens, tanto turpius dum ad pugnam ventum foret, caderet, quanto ſe inflatius ſupra cæteros eleuaret.* Nec inanis fuit hæc denunciatio. Magiſter enim *Pruſſiæ Vlricus*, pugnando aduerſo pectore, cecidit, nec ſuo exercitui victo ſupereſſe dignum duxit. *Vernerus Thetingar* Commendator *Elbingenſis*, turpiter ex prælio fugiens, non prius fugam, quam in *Elbing* deueniſſet ſiſtere potuit, documentum non inultæ ſuperbiæ & præſumptionis ſingulis futurus.

Magiſter Pruſſiæ Vlricus, contemplatus ſuum & hoſtilem exercitum, fundit lacrymas,

& ob id a Wernero Thetingar obiurgatur.

Mandatis Regiis *Nicolaus* Regni *Poloniæ* Vice-Cancellarius acceptis, præire cœperat ad currus Rege galeam capiti ſuperponente, & in pugnam procedere geſtiente, dum ſubito nunciatur, duos *Aroldos*, quorum vnus *Romanorum* Regis, nigram videlicet aquilam in aureo campo, alter *Stetinenſis* Ducis, rubeum gryfonem in albo campo, deferebant inſignia, ex hoſtium exercitu egreſſos, duos enſes nudos, & vagina vacuos, deferentes in manibus, ad præſentiam requirentes Regis, militum *Poloniæ* tutelæ, ne violarentur, ad Regem conductos adeſſe. Illos ſiquidem Magiſter *Pruſſiæ Vlricus* ad *Wladislaum* Regem tranſmiſerat, ad conſerendum prælium ſine ſuis-

Superbam Vlrici Magiſtri Pruſſiæ legationem, & duos ſtrictos enſes, Wladislaus Rex moleſte acceptat,

1410 cunctatione, & dimicandum acie, exciturus, additis insuper superbis mandatis. Quibus *Wladislaus Poloniæ* Rex visis, ratus illos, vt e-A rat, aliquid nouæ & insolitæ legationis ferre & nuncios esse, *Nicolaum* Vice-Cancellarium reuocare iubens, in eius atque certorum Baronum, quibus Regii corporis custodia mandata fuerat, videlicet Ducis iunioris *Masouiæ Semouitbi*, nepotis germana ex sorore Regii, *Ioannis Mazik* de *Dambrowa*, *Zolaua Bohemi*, *Sbignei* de *Oleschnicza* Secretarii, *Dobeslai Kobila*, *Volczkonis Rokutbi*, *Boguphali* Magistri Coquinæ, *Sbignei Czayka* de *Nowodwor* Regiam lanceam, *Nicolai Morawiecz* Vexillum paruulum, *Danilkonis* de *Russia* sagittas Regias B deferentium; quoniam festinatio in prælium, *Alexandrum* Ducem magnum *Lithuaniæ*, & occupatio eius circa componendas suorum acies, vetuit acciri, *Arroldorum* legationem audit. Qui reuerentia aliquali apud Regem facta, legationis suæ verba, *Theutonico* idiomate *Ioanne Mazik* interpretante, in hunc modum differunt. *Illustrissime Rex: Magister Prussiæ generalis Vlricus, mittit tibi & fratri tuo*, suppresso & *Alexandri* & Ducis nomine, *per nos Aroldos, præsentes duos gladios, in suffragium pugnæ futuræ, quatenus cum eo, & gente sua, minus cunctanter, & magis audaci, quam quem præsefers, animo, congrediaris, neque de* C *cætero latites, & intra syluas nemoraque consistens, pugnam trahas. Si autem strictum & arctum campum te ad explicandum tuorum acies habere existimas, offert tibi Magister Prussiæ Vlricus, quatenus te ad certamen eliciat, de planicie campi, quam suo exercitu occupauit, & quantum voles, excedere; aut saltem, ne pugnam vlterius dilatum a te iri contingat, Marti campum quemlibet delige.* Hæc Aroldi. In ipso autem legationis Aroldorum puncto, Cruciferorum exercitus denunciationem suam, per Aroldos factam, testatus, retrocessionem ad spatium haud exiguum notatus est fecisse, vt appareret eum fidem Aroldorum & intimatorum suorum opere expressisse. Stulta profecto, & parum eorum religioni congrua, hæc de-D nunciatio, quasi fortunam in suo consilio, suaque potestate habitam nouissent, quidcuique luce illa allatura foret. *Wladislaus* autem *Poloniæ* Rex, superba & arroganti legatione Cruciferorum audita, gladiis de manibus Aroldorum acceptatis, non in bilem aut indignationem aliquam, sed in lachrymas resolutus, responsionem suam, nulla deliberatione, mira tamen & quasi superna humilitate, patientia & modestia fretus, ad Aroldos facit: *Quamuis*, inquit, *in exercitu meo sufficientes gladios habens, hostium meorum gladiis non egeam, pro maiori tamen suffragio, tutela, & defensione causæ & iustitiæ meæ etiam hos duos gladios, ab hostibus meis, meum & gentis meæ excidium sitientibus, missos, & per vos delatos, in nomine DEI accepto. Ad quē velut iustissimum intolerandæ superbiæ vindicem, ad eius quoque genitricem Virginem Mariam, ad Patronos quoque meos & Regni mei, Stanislaum, Adalbertum, Venceslaum, Florianum, Heduigim confugiam, precaborque illos, vt in hostes tam superbos quam impios, qui nulla æquitate, nulla humanitate ac humilitate, nulla oblatione mea, nisi sanguinem fundant, viscera lauient, iugulum ceruici admoueant, placari pacificarique possunt, iras suas vertant. In certissimo DEI & Sanctorum eius præsidio, & illorum suffragio & pietate, fiducia mea collocata, quod illi me, populumque meum, suis viribus, suaque intercessione protegent, & non permittent me, populumque meum, succumbere tam immanibus hostibus, apud quos frequentius pacem quæsiui, quam & præsenti hora, dummodo æquis conditionibus prouenire posset, non fastidirem accipere, & vibratam in pugnam manum retraherem, etiam nunc, quamuis de cælo victoriam mihi ex horum mucronum, quos attulistis, euidentissimo ostento viderim portendi a conflictu. Campi vero electionem non mihi vendico neque arrogo, sed illius designationem, quemadmodum Christiano, & homini, & Regi conuenit, Diuinitati reseruo: eum locum pro certamine, eum belli euentum habiturus, quem Diuina propitiatio, & præsentis diei fortuna, est assignatura. Confidens furori Cruciferico a superis dari eos exitus, quibus & in præsens & in posterum, domabitur illorum tam impia & non ferenda superbia. Superos enim compertum habeo pro iustiori causa staturos. Tantam talemque hostium meorum superbiam, cælotenus se efferentem, campus quem calcamus, in quo concurrendum est, & Mars communis belli, & æquus iudex, conteret humiliabitque: sperans DEVM mihi & genti meæ præsentis certaminis auxilia præbiturum.* Seruantur prædicti duo acinaces, per superbiam, *Polonorum* Regi, in subsidium missi a Cruciferis in thesauro Regio *Cracouiæ* in hanc diem: alterius arrogantiam & cladem, alterius humilitatem & triumphum, noua & recenti semper memoria testaturi. Sic fatus, *Aroldis Dziwiszio Marzacky* de domo *Ielitbonum* militi in custodiam traditis; Vice-Cancellario in castra iterum ire iusso, galeam capiti supra ponit, & in nomine Domini exercituum procedens in pugnam, signa canere, prælium que inchoare milites præcepit, superos inuocans obsecransque, *vt iras suas in Cruciferos non fœderum tantum ruptores, sed arrogantiæ execrandæ viros, & omnis æquitatis osores, verterent, militum quoque suorum erigerent & adiuuarent virtutem.* Quærere siquidem & tunc inter stridentia arma, inter concrepantes clangore tubas, Rex mitissimus nitebatur æquitatem & iudicium, singula belli instrumenta, dummodo pax æquis conditionibus conuenire posset, depositurus: verum contumeliosa & arroganti Cruciferorum legatio- 1410

Digitized by Google

1410 legatione audita, cessit ex sententia, spemque omnem pacis, quam in eam horam distinebat, deposuit, considerans frustra sese obniti, quando tanta streparent Cruciferi superbia. Optimus plane Rex, qui hostes suos non tam gladio, quam mansuetudine & æquitate vincebat, plus sacrificiis & oratione dimicans, quam telis. Comparatum siquidem & maturo consilio digestum fuit, quod *Wladislaus* Rex, ad nullam certam aciem, cuiuscumque banderii ordinatus erat, descenderet, sed cura præcipuissima eius caput & vita magnopere fuit tunc custodita. Et pro euidentissima ordinatione constitutum, vt in loco abstracto, securo, & secreto Rex ipse, non solum ab hostibus, sed etiam a suis ignoratus, B consisteret, turba & exercitu notabili custodum & militum vallatus. Equi etiam veloces per loca varia dispositi, in quibus, transmutando illos, periculum, acie hostili vincente, euaderet: velut is, qui solus pro decem millibus computabatur. Habebat autem in exercitu custodum suorum, vt in superioribus præmisimus, banderiolum, in quo erat pro insigni aquila alba, cuius signifer erat *Nicolaus Morawiecz* de *Kunoszowka* de domo *Powala*. Exercitus autem ipse custodum, sexaginta lanceas militum continebat. Principales autem custodes Regii corporis erant hii: *Semouithus* iunior Dux *Masouiæ* filius *Semouithi* senioris, nepos Regius ex germana sorore: *Fyeduschko* alias *Theodosius* Dux *Lithuaniæ*, habens non contemnendum de suis gentibus exercitum, *Sigismundus Coributh*, *Lithuaniæ* Dux, nepotes Regii patrueles; & hii tres Principes cognatorum. Item *Nicolaus* Regni *Poloniæ* Vice Cancellarius de domo *Tubarum*, post *Gnesnensis* Archiepiscopus, *Sbigneus* de *Oleschnicza* de stirpe *Dabno*, post *Cracouiensis Episcopus* & Cardinalis, *Ioannes Mązik* de *Dąbrowa* de domo *Wadwicz*, post Palatinus *Leopoliensis*, *Ioannes Zolawa Bohemus* Baro, de domo *Towaczow*, *Bienyaschius Wierusz* de *Byała*, senior Cubiculariorum Regiorum, de domo *Wieruszonum*, *Henricus* de *Rogow* de domo *Dzyalescha*, D expost Regni *Poloniæ* Vicethesaurarius, *Sbigneus Czayka* de *Nowidwor* de domo *Dąbno*, qui hastam Regiam deferebat; *Petrus Medelansky*, de domo, quæ duos vomeres aratrales, dorsis sibi iunctos, in campo cœlestino defert pro insigni, cuius in *Polonico* est proclama * * * * *Ioannes Sokol* Bohemus, & plures alii. *Alexander* autem *Withawdus*, Dux magnus *Lithuaniæ*, capitis sui & corporis custodiam, soli Deo derelinquens, per vniuersum tam *Polonicum* quam *Lithuanicum* volabat discurrebatque exercitum, equos frequentius mutando, paucos habens comites, corporis vero custodes nullos, fractos ordines & pugnam in locis multis apud *Lithuanicum* exercitum restituens, fu-

Custodes corporis sui assignat.

gamque suorum magnopere vsque ad extremum valido clamore & vociferatione ne quicquam inhibens. 1410

A Signis canere incipientibus, Regius vniuersus exercitus, partium carmen **Bogarodzicza** sonora voce vociferatus est, deinde hastis vibratis, in prælium prorupit. Exercitus tamen *Lithuanicus*, iussu Ducis *Alexandri*, omnis moræ impatiens, prior ad congressum venit. Iam se *Nicolaus* Regni *Poloniæ* Vice Cancellarius, cum Sacerdotibus & Notariis ad castra Regia processurus, in multarum lacrymarum effusione, a conspectu Regis auerterat, dum illi per vnum ex Notariis suggestum est, *subsisteret parumper, acierumque inter tam validissimos exercitus præstolaretur congressum: rarum sane, nec in post videndum spectaculum vnquam.* Cuius ille dicto persuasus, ad prælii congressum oculos & vultum conuertit. In ipso autem temporis articulo, acies vtræque in vallis medio, quæ exercitus diuidebat, sublato ab vtrisque clamore, quem pugnaturi edere consueuerunt, Cruciferis *Polonorum* acies, geminata duntaxat bombardarum proiectione, casso sudore offendere & confundere nitentibus, congressæ sunt, quamuis *Prutheniça* acies impetu clamoreque validiori, & ex editiori loco concurrisset in certamen. Erant in congressus loco sex quercus altæ, quas & earum ramos, plures C mortalium conscenderant, de Regisne an Cruciferorum exercitu, incertum; primarium acierum congressum, & fortunam vtriusque exercitus, superne visuri. Tantus autem fragor & sonitus, aciebus congressis, quasi moles quædam immensa ruinata foret, ex fractione lancearum, & collisione armorum, tam sonorus a gladiis crepitus editus est, vt etiam ab his, qui aliquot miliaria distabant, prope audiretur. Pes insuper pede pressus, & armis quatiebantur arma, mucronesque in ora dirigebantur. Signisque collatis, timidus non poterat a strenuo, neque fortis ab ignauo discerni, vtrisque sibi quadam connexione cohærentibus. Nec secus mutabant locum, aut promouebant gradum, donec hoste deiecto, aut interfecto, victor victi locum occuparet. Hastis denique confractis, adeo cohærebant vtrinque acies, & arma armis, vt nonnisi mucronibus & securibus longius ligno extensis, ingentem sonitum, qualem in fabricis mallei incudibus efficiunt, pugnando ederent, equisque pressi dimicarent, Marsque tunc inter pugnantes, manu tantummodo & gladio conspiciebatur fortissimus.

Congressus & pugna acerrima Polonorum cum Lithuanis.

Congressu inito, vterque exercitus ancipiti prælio ad vnius pene horæ spatium, dimicabat, & neutro exercitu referente pedem, fortissimeque pro victoria adnitente, ambiguum erat dinoscere, in quam partem inclinaret fortuna, aut quæ pars prælio superior euasura foret. Cruciferi cum animaduertissent, in cornu

1410 nu læuo & exercitu *Polonico*, durum sibique perniciosum certamen, deletis iam præstantioribus ordinibus, committi, in dextrum cornu, in quo acies *Lithuanica* constituta erat, quæ & ordinibus rara, & equis armisque tenuis & languida, ad vincendum facilis videbatur, vires conuertunt: ea pulsa in *Polonorum* acies facilius grassaturi. Non tamen proposito eorum ad plenum spes respondit. Pugnâ inter *Lithuanos*, *Ruthenos* & *Tartaros* feruente, acies *Lithuanica* deteriori loco, impetum hostilem sustinere non valens, esse cœpit: pedem quoque ad vnius iugeris terræ spatium retulit. Cruciferis autem amplius eam prementibus, iterum atque iterum cedere & tandem verti in fugam coacta est: Duce magno *Alexandro* necquicquam fugam verbere & clamore valido sistente. Traxitque secum magnam etiam *Polonorum*, qui ei comixti fuerant, multitudinem. Quam hostis cædendo captiuandoque fugientes, ad plura miliaria persequebatur, ratus se iam ad plenum debellasse. Tantus autem metus peruaserat fugientes, vt plerisque nonnisi in *Lithuaniam* peruenientes, fugam sisterent, & cæsum Regem, cæsum quoque *Alexandrum* magnum Ducem *Lithuaniæ*, cæsos insuper eorum exercitus, vsque ad internecionem, nunciarent. In eo conflictu *Smolnenses* milites *Rutheni*, ad tria propria consistentes signa, pertinacius pugnando, soli fugæ expertes, laudem meruerant. Nam etsi sub vno signo cæsi forent durissime, & signum vsque humo proculcatum, in duobus tamen reliquis, quemadmodum viros & milites conueniebat, fortissime pugnando, victores euaserant, seque tandem *Polonicis* agminibus adiunxerant, solique in exercitu *Alexandri Withawdi* laudem dimicationis tulerant fortis & heroicæ illo die: cæteri omnes relictis in dimicatione *Polonis*, cursu effuso ad fugam, hoste persequente, ferebantur. Fugam autem suorum *Alexander Withawdus* magnus Dux *Lithuaniæ* molestissime ferens, veritusque ex infelici suorum pugna, animos *Polonorum* perculsos fore, aliis atque aliis velitibus a se missis, vt omni cunctatione omissa, properaret Rex, necquicquam deprecantibus solus, ipse & incomitatus concito cursu aduenit, magnopere rogans Regem, vt in prælium procederet, præsentia sua plurimum animositatis & audaciæ pugnantibus collaturus.

Lithuani terga vertunt.

Fugerat etiam ea tempestate & Sancti *Georgii* ex parte Regia vexillum, sub quo tantummodo *Bohemi* & *Morani* mercenarii militabant, quod *Ioannes Sarnowsky Bohemus* ferendum acceperat, & cum omni gente *Bohemica* & *Morauica* in nemus, in quo *Wladislaus Poloniæ* Rex fideles militari insigniuerat baltheo, diuerterat, stabatque in nemore illo, neque in prælium regredi aduertebat. Quod *Nicolaus* Regni *Poloniæ* Vice Cancellarius prospiciens, & non *Bohemicum* sed *Dobeslai* de *Oleschnicza* militis, & sui generis atque familiæ existimans; Nam crux alba in eodem vexillo depicta, aliquam crucis albæ, quam *Dobeslaus* de *Oleschnicza* in signo gestabat pro insigni, similitudinem expresserat, grandi indignatione permotus, ex castris Regiis cum Notariis & Presbyteris exsiliens, vsque in locum, in quo constiterat, aduenit, & *Dobeslaum* de *Oleschnicza* illic esse ratus, his illum sermonibus carpit & obiurgat: *Poterasne o infidelis & execrande miles, pugna inter Regem tuum & gentem tuam feruente, commilitonibus tuis ferociter pugnantibus, & in discrimine positis, in turpem fugam verti? & in hac sylua delitescendo latitandoque, te subducere a prælio non vereris? qui olim solebas corporis tui singulari virtute, plures ex priuatis certaminibus referre triumphos; Conuenitne id honori tuo? qui facinore te hoc, & vniuersum genus tuum coinquinas perimmenso, nullo vnquam tempore tam validas vndas ad diluendum illud habiturus.* Perculsus huiuscemodi sermone, & ad se prolatum ratus prædictus *Ioannes Sarnowsky Bohemus*, Vexillifer, amoto galeæ suæ dolabro, *Nicolao* Vice-Cancellario respondit: *Neque metu, neque mea sponte, Pater Reuerende, sed impetu & tractu fugientium ex prælio, & sub signo meo consistentium militum, huc sum delatus.* Milites antesignani ex *Bohemis* & *Morauis*, *Iawor*, *Sigismundus Rakowyecz* de *Rakowa*, & alii: *Tibi*, inquiunt, *testamur vir egregie: quod ductu huius hominis pessimi, nostri Primipilarii, nos in has syluas ex certaminis loco trusos & adductos esse: & ne nobis facinus fuga possit exprobrari a quoquam, Ductore suo, signoque quod fert, desertis, ad certamen reuertimur.* Neque dictis faciunt moram; sed *Ioanne Sarnowsky* & signo derelicto, celerius quo possunt redeuntes, ad palæstram certantium militum *Polonicalium* se agminibus miscuerunt. Erat autem eo tempore præfatus *Ioannes Sarnowsky, Bohemus* infamis. Quem & vxor propria, ex *Polonia* Regno post conflictum redeuntem, neque thoro neque castro excipere perseuerauit, meticulositatem & fugam illi exprobrans. Quibus contumeliis atque improperiis affectus, pauco vixit tempore, tædioque & dolore extabescens extinctus est. Fraus enim sua & pusillanimitas, quam eo die in *Wladislao Polonorum* Rege, fugiendo voluntarie ex pugna, in vulgarem & apud *Sigismundum Hungariæ* Regem, & apud *Bohemiæ* & *Morauiæ* Barones, ascenderat notionem, nec poterat aliquo processu temporis aboleri, dilui, vel obliterari. Fugam autem huiusmodi & discessionem, præfatus *Ioannes*, pusillanimitatene an auro Crucifeṙico corruptus fecerit, parum constabat. 1410

Miles Bohemicus & Morauicus cedens

a Vice Cancellario obiurgatur

ad prælium redit, & Dux eius infamis fit.

Lithuanico exercitu in fugam acto, ingenti puluere, qui pugnam & pugnantes confundebat,

Digitized by Google

1410 debat, per descensum modestæ & suauis pluuiæ, suppresso, inter *Polonicum* & *Pruthenicum* exercitum, acerrimum instauratur in locis A variis certamen. Cruciferis quoque pro victoria adnitentibus, magnum banderium *Poloniæ* Regis *Wladislai*, aquilam albam habens pro insigni, cuius *Martinus* de *Wroczimowycze* Vexillifer *Cracouiensis* miles de domo *Polukosza* erat gestator, prolabitur hostili impetu in terram; verum a pugnacissimis militibus & veteranis, qui ad illud constiterant, illico ruinam illius rescindentibus, sublatum est, & suo loco restitutum. Quod, nisi circa illud egregia fortissimorum militum manus se opposuisset, corporibusque & armis illud defendisset, erigi non poterat. Eam autem indignitatem & probrum *Polonici* milites correcturi, sæuissimo impetu grassantur in hostes, & omne illud robur, quo cum illis manus conseruerant, fundunt, prosternunt, & debellant. Interea redit Cruciferorum exercitus, *Lithuanos* & *Ruthenos* fugientes insectatus, multitudinem captiuorum secum ducens, & victorem se agens, magna iucunditate in castra *Pruthenica* properabat. Videns autem infestis armis viribusque agi bellum, captiuis & sarcinis abiectis, in prælium insiliit, parti suæ, segnius iam tunc decertanti succursurus. Fit asperum, succedentibus nouis pugnatoribus, inter vtrosque certamen. Et corruentibus hinc inde quam plurimis, acies Crucifera grandi in militibus C iactura excepta, ordinibus insuper confusis, & his qui ordines ducebant peremptis, ad fugam inclinatura sperabatur; Cruciferorum tamen de Ordine labans prælium, militum *Bohemicorum*, *Almanicorumque* perseuerantia in locis plerisque restitutum est. Pugna inter vtrumq; exercitum in suo feruore durante stabat *Wladislaus Poloniæ* Rex, animositatem pugnantium eminus prospiciens, fiduciaque sua in diuina ptopitiatione reposita, hostium, quos in locis aliquot fusos profligatosque viderat, fugam & deuictionem extremam operiebatur tacitus. Sedecim interim hostium cohortes, sub totidem signis, nouæ, integræ, & nondum fortunam belli expertæ, in prælium succedebant. Et aciebus in partem, qua Rex *Poloniæ* D cum custodibus tantummodo constiterat, versis, petere illum lanceis vibratis videbantur. Ratus autem Rex se acie hostili, paucitatis suæ respectu ex composito peti, veritus sibi imminere extremum discrimen, *Sbigneum* de *Oleschnicza* Secretarium suum, ad gentes suas e propinquo positas, & sub signo cubiculariorum militantes, transmittit, iubens, *quatenus propere illi in subsidium accedant, ingens periculum a capite Regis sui propulsuri; in quod, ni celerius succurrerent, recisurus esset.* Erat & vexillum illud in puncto & præcincto ad faciendum cum hostili agmine congressum. Miles itaque Regius *Nicolaus Kielbasza* de domo *Nalecz*, vnus ex antesignanis, contra Regium

Signum vi hostium collapsum restituitur a Polonis,

Pruthenì a persecutione Lithuanorũ redeuntes pugnam suorum restituunt,

Nuncium *Sbigneum* Notarium acinacem stringens, grandi illum voce discedere propere iubens, obiurgat: *Videsne*, inquit, *o funeste, ab hostibus nos inuadi, & cogis, vt superimpendenti pugna omissa, in Regis defensionem concedamus. Quod, quid aliud est, nisi fugere ex acie, & terga retrocedendo hosti præbere, & tam nos quam Regem, manifesto periculo, viribus nostris confractis, adiicere.* Ea obiurgatione *Sbigneus* de *Oleschnicza* repulsus a cohorte cubiculariorum, cui se medius ingesserat, discessit & extemplo gentes Regiæ cum hostibus congrediuntur, fortissime quoque dimicantes obterunt, & hostes fundunt, *Sbigneo* de *Oleschnicza* ad Regem reuerso, & singulos mili- B tes circa prælium occupatos fore nunciante, addente quoque, *quod a pugnantibus, seu in pugnam spectantibus, nullum consilium, nullum imperium posset accipi. Ceteras autem cohortes pugnam cientes, Sbigneus se non adiisse* apud Regem nunciabat, *quoniam apud illas præ strepitu & tumultu, neque consilium accipi poterat, neque imperium.* Paruum vexillum Regium, quod ferebatur post illum, albam aquilam in campo rubeo habens pro insigni, ne Regem illic consistere proderet, prouide subductum, & custodibus corporis Regii mandantibus, suppressum est: & circumstantium militum equis & corporibus *Wladislaus* Rex, ne illic stare coniiceretur, adumbratus. Aspirabat *Wladislaus* Rex vehementi ardore in prælium, & calcaribus vrgens equum, in hostium confertissimos insilire, custodibus corporis renitentibus ægre, obstantibusque, nitebatur. Vnde & *Zolawam Bohemum*, vnum ex custodibus corporis, ferocius manu frenum equi, ne procedere valeret, complexum, lanceæ suæ extremitate Rex, modeste tamen ferit, *dimittique se in pugnam* rogat, donec vniuersorum corporis custodum, omnia se prius extrema, quam id eueniat, passuros, profitentium, prece & duriori renitentia, reuocatus & cohibitus est. Miles interea de exercitu *Prutheniço Almanus* genere appellatus *Dippoldus Kikerzicz* de *Dieber*, de *Lusatio*, cingulo aureo, alba diploide *Teutonica*, quam in *Polonico* appellamus *Iakkam* seu *Kawtan*, & armis in toto corpore vestitus, ex acie maioris vexilli *Prutheniçi* inter alia sedecim consistentis, in equo ruffo exiliens, in locum vsque, quo Rex stabat, decurrebat, vibransque hastam, vniuerso hostili, sub sedecem signis constituto exercitu inspectante, inuasurus Regem videbatur. Quem dum *Wladislaus* Rex, vibrata & ipse hasta sua, excipere niteretur, a *Sbigneo* de *Oleschnicza* Regio Notario, nudo & inermi, semifractam lanceam gestante, ictumque Regis præuenientе, in latus exceptus, & in terram ex equo præcipitatus est. Quem palpitantem & supinum *Wladislaus* Rex in fronte, quam, casside sursum versa, habebat nudatam, hasta feriens, in- tactum 1410

ac vnus eorũ qui in Regem totis viribus impetũ facit

ab inermi Sbigneo Notario Regio occiditur.

Digitized by Google

1410 tactum reliquit. Sed illico a militibus Regem obseruantibus occisus, a pedestribus vero, armis & spoliis exutus est. Facere aliquis in illa A pugna aliquid felicius potuit? *Sbignei* profecto opere nihil fortius, nihil audacius, qui inermis & nudus, cum armis vndique vestito, adolescens cum viro, & necdum tyro, cum veteraneo congredi ausus, per semitruncatam hastam, aduersarii prælongam elisit: & hostem ex equo infestum deiiciens, non tam Regis sui, quam totius exercitus, periculum ex casu & nece Regis prouenturum, auertit. Quem dum *Wladislaus Poloniæ* Rex, custodibus sui corporis, certatim animositatem illius B apud aures Regis efferentibus, baltheo cingere ornareque militari, ac decus operis sui præmiari magnopere gestisset, non sustinuit ingenuus adolescens eo se honore a Rege tractatum & insignitum iri, sed *Wladislao* Regi, fasces sibi militares imponenti, respondit: *non seculari militiæ, sed Ecclesiasticæ se adiiciendum fore, & Christo malle, quam Regi terreno & mortali, perpetuo militare.* Tum *Wladislaus* Rex: *Ex quo*, inquit, *sortem potiorem delegisti; At ego si vixero, ad Pontificale culmen te promouere, præmiaturus tuum opus, non intermittam.* Ab eo itaque tempore *Sbigneus* ipse charior Regi esse cœpit, & in conspectu omnium singulari gratia & fauore conspicuus, in E- C piscopum deinde *Cracouiensem* fauore Regio processu temporis promotus, irregularitatis tunc contractæ notam *Martino* quinto dispensante, promeruit.

Agmen Cruciferorum, sub sedecim signis consistens ex quo miles *Missnensis Kikerzicz* Regem inuasurus, ausu temerario magis quam audaci, prodierat, videns præfatum militem *Kikerzicz* truncatum esse, conuerti illico cœpit vno Crucifero, qui signa ducebat, albo insidente equo antesignanos milites lancea ad retrocedendum impellente, clamanteque in *Teutonico* herun/ herun. Conuersus autem ibat in partem dextram, in qua vexillum maius Regium cæde hostium iam perfunctum, cum D nonnullis signis Regiis aliis constiterat. Milites autem Regii, viso exercitu sub sedecim signis posito, plerique hostilem, vt erat, rati, alii ingenii vitio humani, in spem meliorem proni, *Lithuanicum* exercitum propter versatiles lanceas, alias *Sulicze*, quarum in eo frequens numerus habebatur, astruentes, non subito illum aggressi sunt: dubietatis concertatione inter eos crescente, suspensi. Quam gestiens *Dobeslaus* de *Oleschnicza* miles de domo Crucis, quæ *Dabno* appellatur, soluere, vrget, vibrata lancea, equum vnicus in hostem, contra quem Crucifer, signa & Ordines ducens, de turma *Prutbenica* exilit. Et venienti *Dobeslao* contra se occurrens, vibratam hastam *Dobeslai*, sua vibratili lancea in sublime exceptam, per caput submittit. Primo siquidem *Dobeslaus Oleschnickzy* emisit hastam, quam Crucifer modica declinatione & submissione capitis, sarissa etiam in altum sublata, euitauit ictumque *Dobeslai* ferire illum conantis, elusit. *Dobeslaus* autem frustratam se ictu suo aduertens, & cum vniuerso hostili agmine decertare temerarium & insanum ducens, concito cursu ad suos regrediebatur. Quem Crucifer persecutus, infestam & ipse sarissam, equo calcaribus adacto, in *Dobeslaum* contorquens, emittensque vulnus in lumbi equi *Dobeslai* per tecturam quam *Kropierz* vocitamus, non lethale infigens, citato cursu, ne a *Polonorum* militibus occuparetur, suis se viceuersa coniunxit. *Polonorum* itaque acies, dubietate, quæ illos tenuerat, discussa, sub frequentibus signis irruunt in hostes sub sedecim signis constitutos, in quæ & reliqui alii, apud alia signa conflicti, confugerant, & lethale cum illis certamen conserunt. Et licet hostes aliquandiu restitissent, ad extremum tamen multitudine exercitus Regii vndequaque circumdati, strati, obtritique sunt, & fere singulæ gentes, sub sedecim signis militantes, cæsæ aut captæ; Et agmine hostium deuicto profligatoque, quo & Magistrum *Prussiæ* generalem *Vlricum*, Marschalcos, Commendatores, & quoslibet milites, Proceresque de exercitu *Prutbenico* præstantiores constabat cecidisse, cætera multitudo hostilis auerti, & vt semel dedit terga, etiam certam fugam capessere cœpit, victoriam quoque etsi feram laboriosamque, plenam tamen & certam, *Wladislaus Polonorum* Rex & exercitus suus, de Magistro & Ordine Crucifrico consecuti. Tunc siquidem *Georgius Kerzdorff* miles, qui in Cruciferorum exercitu *S. Georgii* banderium detulerat, capi honeste, quam turpiter fugere malens, cum quadraginta commilitonibus *Przedpetkoni Kopidlowsky Polonico* militi de domo *Driia*, occurrens, flexis genibus in terram, in captiuitatem militarem, quemadmodum precabatur, signo etiam contradito, receptus est. Recepti & hii duo Duces, *Casimirus Stetinensis* per *Skarbkonem* de *Gory*, *Conradus* albus *Oleschnicensis*, per *Iosthonem* de *Zalcz Bohemum*, qui propriis gentibus, & signis Crucifer orum partem adiuuerant. Capti præterea multi alii diuersarum gentium & nationum milites. Plerisque autem militibus, qui ex acie *Prutbenica* diffugerant, currus *Prutbenicos*, ad castra, defensionis gratia, ingressis, a gentibus Regiis, curribus & castris *Prutbenicis* perruptis, inuasi & oppugnati, aut trucidati fuere aut capti. Castra quoque hostilia, multiplici opulentia plena, & currus, & omnis Magistri *Prussiæ* & sui exercitus suppellex, per *Polonicos* milites direpta. Repertæ autem fuere aliquot in Crucifrico exercitu quadrigæ, vinculis tantummodo & catenis onustæ, quos Cruciferi, certam sibi ominati, Diuinitate inconsulta, victoriam, nec prælium meditati sed triumphum, ad vinciendum *Polonorum*

Prutbenis cæsis fusisque

castra eorū diripiuntur.

norum 1410

1410 *norum* captiuos conduxerant. Reperti & alii pleni facum, currus, quæ pinosæ, sepo tamen & pice oblitæ, tela insuper, sepo & pice perfusa, circumdatæ, cum quibus debellatos & fugientes persequerentur, per antecessum, rem in manu Dei sitam tumido, & de victoria fidenti animo, non reseruata potestate superis executuri. Vinculis tamen, & catenis huiusmodi, iusto Deo præsumptionem eorum conterente, a *Polonis* alligabantur. Erat spectaculo digna, & pro æstimatione rerum sortis humanæ miranda res, quod Dominos proprios, propria vincla & catenæ includerent, & hostiles currus plura explentes millia, intra quartale vnius horæ, a Regio exercitu direpti, adeo vt nec minimum illorum relinqueretur vestigium. Erant præterea in castris & curribus Pruthenicis, vasa vini multa, ad quæ Regius exercitus, debellatis hostibus, prælii fatiga & feruore æstiuo defatigatus, ad refocillandam sitim concurrerat. Nonnullique militum, galeis, cæteri chirotecis, & calceis hauriendo merum, sitim sedabant. Veritus autem *Wladislaus Poloniæ* Rex, ne exercitus suus a vino inebriatus, redderetur inutilis, facile si quis congredi auderet, etiam ab ignaui hoste vincendus, ne quoque ex nimia potatione in morbos & languores solueretur, vasa vini discindi fragique iubet. Quibus ad imperium Regis celerrime confractis, defluebat vinum in occisorum cadauera, quorum erant in loco statiuorum hostilium haud paucæ congeries: & mixtum cum hominum equorumque interfectorum cruore, rubeum torrentem efficiens, vsque ad prata villæ *Thamberg* visum est defluxisse, & alueum ripasque ad modum torrentis sua impetuositate effecisse. Inde vulgari fictioni & fabulæ occasionem præstitam ferunt, qua vulgatum erat, tantum eo prælio sanguinis fusum esse, vt cruor torrentis in modum deflueret. Reperta deinde sunt in silua parua, arboribus, quas multicoraces vocamus, obsita, & haud procul a statione hostili distante, septem hostium banderia a fugientibus derelicta, & terræ tantummodo infixa & mandata, quæ ad Regem continuo delata sunt. *Henricus* Commendator de *Tucholya*, qui deferri ante se mandando duos gladios, a superbia sua reuocari, per bene suadentes, necquicquam potuit, dum ex prælio turpiter fugiendo in villam *Wyelgnow* deuenisset, ab insequentibus consecutus, miserabiliter capite cæso obtruncatus, temeritatis & superbiæ suæ, funestas quidem, sed meritas pœnas dedit. Conspectus autem sub prælii tempore fuit in aëre a nonnullis viris deuotis & timoratis, & quibus id videre diuina propitiatio concesserat, vir quidam Pontificalibus amictis personam egregiam repræsentans, *Polonicum* exercitum iugiter, & donec pugnaretur, & *Polonis* cederet victoria, benedicens. Beatissimus *Stanislaus Cracouiensis* Episcopus, *Polonorum* Patronus & Protomartyr, creditus, cuius intercessione & suffragio tam celebrem victoriam constat *Polonis* prouenisse.

Vincula, in Polonos parata inuenta, collo hostis imponuntur.

Et ex vino, vasis iussu Regio confractis, cum sanguine cæsorum mixto torrens rubeus defluit.

Curribus hostilibus distractis, exercitus Regius ad collem, in quo hostium statio & castra erant, peruenit, hostiumque ex fuga dilapsorum, plures turmas & cuneos ex sole reuerberante, fulgentibus armis, quibus pene omnes vestiti fuerant, perspexit. Ad quos persequendos se vltro accingens, in prata quædam lubrica ingressus, in hostes insiliit, & paucis admodum resistere ausis, deuictis, agmen reliquum, absque violatione, absque vulnere, iubente Rege, ferro vt milites parcerent, agebatur. Tunc quoque *Wladislaus Poloniæ* Rex, milites, persequi fugientes hostes, signo dato iussit, commonitos, vt cædibus quam maxime abstinerent. Ad plura itaque miliaria persecutio extensa est. Et paucis, qui fugam maturauerant, euadentibus, plures mortales comprehensi, in castra quoque reducti, & clementer a victoribus habiti, altero die dediti sunt: multi in piscina a prælii loco duobus miliaribus distante, ex tumultu & pressura, vndis suffocati. Hostium eo prælio quinquaginta millia occisa, capta quadraginta. Signa militaria referuntur quinquaginta vnum intercepta, spoliis hostilibus admodum ditati. Quamuis difficile credam, quanti ex hostibus ceciderint, exacta supputatione asserere: Strata autem fuit in aliquot protensa miliaria mortuorum corporibus via, terra madefacta interfectorum cruore, aer ipse moribundorum & eiulantium vocibus implebatur.

Fugientium hostium per Polonos persecutio.

Et captiuorum occisorumque numerus.

Exercitu Regio ad persequendum fugientes hostes, ad Regis imperium conuerso, *Wladislaus* Rex in collem editiorem perueniens, se illic collocat, reliquam illius diei fortunam & faciem, quæ cum in persequendis, tum in reducendis hostibus a *Polonorum* militibus edebatur, perspecturus. Quem illic *Alexander* Dux magnus *Lithuaniæ* post relatam victoriam primum offendens, quippe, qui sub pugnæ omni tempore, inter *Polonorum* signa & cuneos versabatur, fessis & laborantibus, nouos & recentes submittendo, & quæ fortuna foret vtriusque partis, scrupulosius aduertendo; refert pro magna & iucunda nouitate, *duos fratres de Cruciferorum ordine, Marquardum videlicet de Salczbach Commendatorem Brandeburgensem, & Sumberg, in prælio captos esse: qui conuentionis tempore, inter præfatum Alexandrum magnum Ducem Lithuaniæ, & Magistrum atque Ordinem, supra flumen Nyemyen prope Kowno habitæ, Duci præfato Alexandro, & eius genitrici, quod parum pudica fuerit, sermone contumelioso & illoto improperauerant*; subinferens se in eis *debitam vindictam per capitis truncationem accipere statuisse.* *Wladislaus* autem *Poloniæ* Rex, felicitate victoriæ non elatus, sed benignitate

Duos fratres Cruciferi, propter superbos sermones Withawdo Lithuaniæ Duci proterue obiectos

1410 tate & humilitate solita vsus, prohibuit præfatum Ducem *Alexandrum*, in captos & deditos, exercere aliquam vindictam. *Non conuenit*, inquit, *chare frater, amplius in eos hostes, quos non nostra virtute, sed clementis DEI permissione, acie superauimus, sæuire, neque nostras iniurias & offensas in captiuos vlcum iri, sed in altissimum DEVM, gratiarum actione, pro collato triumpho, celebrata, omnem mansuetudinem & clementiam victis & calamitosis præstare. Satis enim, iusto DEI agente iudicio, iam illos & coërcuimus & mulctauimus, iustumque est vt & nos parcamus illis, quibus vis & fortuna belli pepercit.* Gessisset autem Dux *Lithuaniæ Alexander* monitis Regiis morem, nisi præfatorum Cruciferorum *Sumberg*, & *Marquardi*, superbi, arrogantes, tumentesque sermones, illum ad complendum cogitatam vltionem de nouo irritassent. Verbis enim eorum, qui in captiuitate positi, fundendo comminationes, submisse loqui, veniamque petere, dedignabantur, præfatus Dux *Alexander* offensus, eos die Dominico immediate sequenti, vigesima die Iulii, in stationibus prope *Moruzk*, capitis obtruncatione, *Wladislao* Rege nequicquam inhibente, damnauit. Dum siquidem *Alexander Withawdus* a *Marquardo* Crucifero, præsentis fortunæ conditionem, in qua foret inuestigaret, & matris suæ probra illi obiiceret, *Marquardus* suæ sortis & Ducalis iræ, dudum in eum expromptæ oblitus, quem placare verbis mansuetis debuerat, superbius locutus, irritat. *Nihil*, inquit, *præsenti fortuna deterreor, cuius successus ex æquo parti vtrique suffunditur, sorte commutata id nobis victis crastina die, quo vos potimini hodie victores, largitura.* Quo verbo, velut inclementiori, a captiuo prolato, Dux magnus *Withawdus*, quamuis in illum nihil crudele attentare cogitarat, offensus, *Marquardum* Commendatorem, & *Sumberg*, ad capitale supplicium pertrahi iussit. Culpatus a multis *Marquardus*, quod cui misericordia opus fuerat, iram & odium irritabat. Dux vero *Alexander*, rectene id egerit an perperam, sæuiendo in captiuos & deditos, expediendum mihi non assumo.

inuito Rege

ab eo capitali pœna plectuntur.

Sole in declinum tendente, *Wladislaus Poloniæ* Rex, colle, in quo aliquanto tempore constiterat, & prælii relicto loco, ad spatium quartalis vnius miliaris, sequentibus eum curribus in multitudine copiosa, versus *Marienburg* procedens, supra locum castra posuit. Vbi & vniuersus exercitus, a persequendis hostibus reuersus, conuenit. Erat autem cunctis in commune lætitia immensa, quod ingenti, & multis seculis memorando, de superbo & potenti hoste relato triumpho, patriam ab inclementi & iniusta Cruciferorum occupatione & inuasione, se ipsos vero ab imminenti necis aut captiuitatis periculo, in brachio DEI excelso vindicarant. Tota insuper nocte insequente, gentes Regiæ, a persecutione hostium, cum captiuis & spoliis innumeris redibant, captiuosque & signa hostium, Regi, illa nocte excubias in obseruationibus agenti, dedebant; quos & quæ ille iubebat in crastinum reseruari. Descendens autem, dum ad statiua lacus prædicti ventum foret, *Wladislaus* Rex, de equo descendens, antequam tentorium adaptatum esset, fatigatus ex labore & æstu, posuit se sub vmbra rubi cærulei ad quietem, strato ex frondibus platani composito, solo *Sbigneo* de *Oleschnicza*, Notario sibi assistente. Ex clamoribus autem validis, quos fecit durante prælio, commoniendo & incitando milites ad pugnam, erat vox sua adeo rauca, quod ægre poterat, & nonnisi de propinquo, illo & sequenti die intelligi. Tentorio vero disposito, intrauit Rex in illud; & armis tum primum depositis, apparari celerius prandium iubet: non enim die illa Rex, sed neque exercitus suus quicquam gustauerat; sed erant omnes vsque ad vesperam ieiuni, nec prius, quam in solis occasu, tam Rex, quam exercitus, refectionem sumere cœpit. Sole occidente, cecidit pluuia, & nocte integra processum suum continuans, plerosque vulneratos de vtroque exercitu, Regio & *Pruthenico*, in prælii loco relictos, qui viuere, si inde sublati & curati forent, potuissent, vis algoris extinxit. Rege deinde mandante, Præconis Regii *Boguthæ* voce, publicum editur ad vniuersum exercitum, in noctis conticinio, proclama, quatenus die sequenti in tabernaculum Regium, ad audiendum solennia sacrificiorum, ad agendum quoque excellentissimæ Diuinitati, de præstita victoria, gratias, conueniat: Signa quoque & captiuos Regi, aut suis Præfectis & Officialibus repræsentet, futuram etiam diem in eisdem statiuis exacturus. *Msczugio* de *Skrzin* nunciante *Wladislao Poloniæ* Regi, *Vlricum* Magistrum *Prussiæ* generalem occisum esse: & in necis suæ confirmationem, *Wladislao* Regi, aureum pectorale, Sanctorum refertum reliquiis, quod familiaris præfati *Msczugii*, nomine *Iurga*, occiso detraxerat, ostentanti: graui suspirio *Wladislaus* Rex ingemuit, atque in lachrymas resolutus, conuersionem fortunæ & sortis, vel potius elationis humanæ admirabatur. *En*, inquit, *o milites mei, quam fœdum est superbire in DEVM. Is enim, qui hesterno die plures regiones, & Regna, suo destinabat imperio, qui parem suæ potentiæ non æstimabat reperturum, iacet omni destitutus suorum auxilio, miserrime trucidatus: quantum superbia humilitate inferior sit, ostendens.* In laudes itaque Creatoris Rex ora soluens: *Glorifico te*, inquit, *omnium clementissime DEVS, qui humiliasti vt vulneratum superbum, & in brachio virtutis tuæ, confregisti aduersarios meos, & dexteram tuam in me, & populo meo, die hodierna glorificasti.* 1410

exercitu ad sacra Deo facienda vocatio,

Vlrici Prussiæ Magistri mors nunciatur.

Consulentibus decernentibusque Regiis Consi-

Digitized by Google

1410 Consiliariis, quatenus *Wladislaus Poloniæ* Rex, cum omni exercitu suo, victorem se agens, in prælii loco triduum exigeret. Refellebant cæteri, fortissimisque vrgebant rationibus *ut pulsâ omni morâ, nocte & interdiu versus Marienburg citato agmine contenderet. Si id consilium, velut parum utile, damnaret, facto tamen delectu, præstantiores gentes, ocyus quo fieri posset, ituras, in obsidionem castri Marienburg, transmitteret: principali castro, dum terror mœrorque occuparet animos, facile conquisito, cætera extemplo se dedituram, quiete & sine armis possessurus.* Id consilium non ratione prudentius fuisset, quam felicius euentu: cum in castro *Marienburg* a singulis castrum obseruantibus, qui & ipsi pauci erant, clade nunciata, fuerit magno pauore trepidatum. Maiorque ratio de castro dedendo, quam defendendo, si Rex altero aut tertio die post victoriam, exercitum admouisset castro, inita, si *Wladislaus Poloniæ* Rex & Consiliarii sui scrupulosius illud digessissent. Lætitia tamen illius diei occupati, debellatumque rati, destinatum omni ratione salubertimum consilium, negante natura vtriusque boni, solertiæ videlicet & felicitatis largitionem ne fuere prosecuti. Apparuitque Regem & Consiliarios nescire vti parta victoria, neque fortunæ & temporis, tam opportunitate quam fauore. Contritis siquidem Cruciferorum viribus, si confestim & mature victor Rex, victorem exercitum, ad obsidionem oppugnationemque castri *Marienburg* admouisset, nemo satis dubitat rebus suis conduxisse plurimum, & finiti belli gloriam sibi vni cessisse. Is quoque error permaximus Regis, inter disciplinæ militaris peritos, computabatur, quod milites mittere ad occupandum de facili arcem *Marienburg* recusauit & neglexit, dum pene deserta & vacua esset propugnatoribus, & antequam in illam *Henricus* de *Plawen* Commendator de *Swiecżie* cum præsidio intrasset. Præsertim dum omnium, & paucorum quidem, qui arcem obseruabant, abalienatis ob recentem cladem animis trepidatio valida, & morbus letargicus peruaserat, siue quia præsenti lætitiâ & voluptate, manubiis potius legendis, & hostibus capiendis, quam conquirendis arcibus *Poloni* vacare maluerunt, siue quod triduo manendum in loco triumphi, iustum & legitimum plurimi censebant, siue quod fortunam nulli ad plenum gratificari consuesse, usu & natura constat, siue, quod ego magis reor, superna quædam fortuna Cruciferico Ordini tunc parcens, in destinatum, conquirendæ arcis *Marienburgensis*, tempus aptius, euentum illum seruauit.

Poloni occasionem arcis Marienburg conquirendæ, cunctatione sua amittunt.

Feria quarta, in crastino Diuisionis Apostolorum, sedecima Iulii, dies serenus, pluuiâ cessante illuxit, & e uestigio in diluculo, *Wladislaus Poloniæ* Rex, *Prussiæ* Magistri *Vlrici*, Marschalci, Commendatorum, cæterarumque illustrium personarum bello peremptarum corpora perquiri inter cadauera iussit, Ecclesiasticæ sepulturæ debitâ honestate ea traditurus. Æque gloriosum existimans, & hostem vincere, & infelici ac victo scire misereri. Rex vbi potitus est cadauere Magistri *Vlrici*, quod duo vulnera, unum in fronte, alterum in mamilla habebat, reperto per *Bolemiensky* terrigenam terræ *Culmensis*, vnum ex captiuis, cui ea cura demandata fuit, familiarior quippe inter omnes *Magistro* Prussiæ extiterat; item cadauere Marschalci *Friderici Vallerode*; item cadauere magni Commendatoris *Conradi Lichtensteyn*, item cadaueribus, *Ioannis* de *Seyn Thorunensis Ioannis* Comitis de *Vende Meuensis*, *Arnoldi* de *Baden Schlochouiensis*, Commendatorum, dum illorum speciem, habitumque, & vulnera, quibus occiderant, contemplatus, nulla exprobrationum aut contumeliarum verba, risum, aut hilaritatem emisit, quin potius lacrimis suffusus ora, piâ mansuetudine illorum casum miserebatur; Sindone munda illa inuoluit, purpurisque cooperta in quadriga, in *Marienburg* funeranda transmisit. Corpora uero aliorum Commendatorum, & illustrium ac Nobilium personarum, vt in Ecclesia Parochiali lignea in *Thamberg* sepelirentur, saucii vero, qui euadere poterant, medicarentur, prouidit, victoriam suam plus celebritatis, minus inuidiæ habere ratus, si illam spectatâ moderationis virtute adornasset. Quo facto geminæ humanitatis & gratiæ in deuictos demonstrans Rex clementiam, maximum comitatis & vrbanitatis signum *Wladislaus* Rex, non apud proprios solum, sed etiam hostes, & exteros populos de se præbuit: victoriamque suam plus iustitiæ & modestiæ temperamento ornauit, quam liuore inuidiæ exacuit. In qua quidem Ecclesia & corpora eorum, qui in *Polonico* exercitu ceciderant, a notis suis & charis perquisita & inuenta, fuêre sepulta. Nec splendidiorem humationem nacti sunt victores quam victi. Semiuiuis & vulneratis ad castra perductis, tam de exercitu *Polonico* quam *Pruthenico*, omnis medela, qua curarentur, impensa est. Supputatione autem factâ, compertum est, duodecim tantummodo notabiles milites, de exercitu Regio cecidisse. Inter quos hi præstabant; *Iakubowsky* de domo *Rosæ*, *Imramus Czuliczki* de domo *Czewnya*, vt certe mirandum sit, tam exiguo militum *Polonorum* impendio, exercitus potentes & numerosos debellatos extitisse, de Cruciferorum exercitu, omnibus præstantioribus militibus aut cæsis aut captis. *Vernerus Thetingar* Commendator *Elbingensis*, pacis dissuasor, quemadmodum illi Commendator de *Mewe*, Comes de *Vende*, fatauerat, de prælio eorum quæ superbe dixerat, oblitus, effugit. Et per castra Ordinis transitum

Magistrum Prussiæ cæterosque tam suos, quam hostium, qui in acie ceciderant, curat Rex sepeliendos.

Vernerus ex acie fugit.

1410 situm faciens, nulli se committere ausus, non prius fugam suam sistendam duxit, donec in *Elbing* peruenit. Sed expost de *Elbing* faciens discessionem, his qui in *Marienburg* diffugerant, sese immiscuit. Commendator vero de *Mewe*, Comes de *Vende*, pectore aduerso pugnans, repertus est inter desideratos cecidisse. Præstabilius autem & gloriosius iudicio meo, *Wladislaus Poloniæ* Rex egisset, si corpora Magistri, Marschalci, & Commendatorum *Prussiæ* non remittendo illa in *Marienburg*, illa in aliqua Cathedralium, aut Conuentualium, seu Collegiatarum Ecclesiarum Regni sui, humari ordinasset, triumphum suum magnificum, radio visionis, assidue renouatura. Agebantur posthæc in capella Regia, quæ in se & chorum & corpus, ad instar Ecclesiæ, habebat, voce sonora, Diuina, vniuerso *Polonico* exercitu, ad audiendum ea congregato. Fuitque prima missa cantata de benedicta domina nostra *Maria*, secunda de *S. Spiritu*, tertia de *SS. Trinitate*. Missæ vero in aliis altaribus, pro defunctorum animabus, qui hesterna die occiderant, legebantur. Tabernaculum capellæ, signis vexillisque hostium vndique in gyrum circumseptum, quæ milites Polonici die illa in Regium conspectum deferentes, Capellæ affixerant. Quæ extensa & reuoluta, sonitum grandem, flante leui aura, edebant. Fecit autem *Wladislaus Poloniæ* Rex grande conuiuium die illa, & tam Principes, quam Optimates proprios, videlicet *Alexandrum* magnum Ducem *Lithuaniæ*, *Ianussium*, *Semouitum* seniorem & iuniorem *Masouiæ*, quam captiuos, *Conradum* album *Oleschnicensem*, *Casimirum Stetinensem*, Duces, cæterosque magis illustres, ad illud inuitat & oppipare tractat. Hii enim duo Duces *Conradus* albus *Oleschnicensis* & *Casimirus Stetinensis*, in parte Crucifericæ capti fuerant: supra tamen captiuorum fortunam a Rege tractati habitique sunt, & facile soluti, licet opus eorum scelestissimum vltionem dignam exigeret.

Proceres suos, & duos hostium Duces captos conuiuio Rex excipit

Baronibus *Hungariæ Nicolao* de *Gara*, & *Stiborio* de *Stiborzycze* in *Marienburgensi* castro agentibus, & Cruciferis de Ordine ad custodiam castri relictis, magnopere super euenturæ pugnæ propediem agendæ, quo euasura foret, solicitis, veniebat loricatus homo & anhelus, fugiens ex conflictu. Qui cum a Baronibus *Hungariæ*, vnde veniret, aut quæ noua ferret, quæreretur de castris se Magistri *Prussiæ* veloci cursu venisse, & *Wladislaum Poloniæ* Regem magna cæde Magistrum Prussiæ vicisse, omnesque illius copias deleuisse astruebat. Gestientibus autem *Hungariæ* Baronibus rem ad liquidum intelligere, & quo ordine prælium agi cœptum est, quoue finitum, Cruciferi castrum *Marienburgense* obseruantes, relationem illam intercipiendo, mutandoque, deducebant nondum exercitum *Polonicum* & *Pruthenicum* in vniuersalem congressum venisse, sed tantummodo particulariter inter eos dimicatum esse. Verum Baronibus *Hungariæ*, extra valuas castri disgredientibus, repente cuneus fugientium ex acie, & paria his, quæ prior retulerat, differentium veniebat. Inter quos vnus erat *Petrus Swinka* miles, olim *Dobrzinensis* Vexillifer, qui ante inchoatam guerram, a *Wladislao Poloniæ* Rege ad Magistrum *Prussiæ* defecerat. Is omnem progressum triumphi Regii, & Cruciferorum casum ad plenum declarauit. De qua nouitate dum familiares *Stiborii* de *Stiborzycze*, cum omnes fere *Poloni* existerent, ouarent lætitia immensa, *Stiborius* vt vir oculatus, iucunditatem vt intra se circumscriberent, iussit. Vulgata vero & publicata lætitia, cum inter *Pruthenicos* parietes consisterent, hilarescere eos interdixit; apud Cruciferos siquidem in *Marienburg* commorantes, victoria *Wladislai Poloniæ* Regis, primum incredibilis adeo visa est res, vt non pro vano modo, sed vix pro sano, primus cladis Crucifericæ relator audiretur. Deinde vt super alium alius, idem omnes affirmantes venirent, tandem facta fides: ac singulis in mœrorem ac consternationem animi versis, omnes de castro *Marienburg* deserendo, ac de fuga, quo sors quemque tulisset, ineunda, omnes cogitationes suas, consilia, & respectus verterant. Et si *Wladislaus Poloniæ* Rex celeri cursu, quemadmodum illi prudentissimo & sanissimo consilio a nonnullis suasum, post relatam victoriam in *Marienburg* aduenisset, absque omni suo & suorum damno & periculo primo die aduentus, castrum deditione aut irruptione conquisisset. Non secus enim a Cruciferis Ecclesiasticis & secularibus, cæterisque castrum *Marienborg* obseruantibus, iuxta ac limphaticis discursum est, per domos, aulas, & cameras. Et plures dies atque noctes in lamentis & mœroribus, querelisque absumpti. Deditumque fuisset, singulis trepidantibus, & in fugam spectantibus, castrum, si quis illud de manibus trepidantium sumere contendisset.

Clade nunciata in Marienburg. trepidatur.

Captiuitatis olim suæ, turpisque & fœdæ attrectationis & ligaturæ, ante annos sex per Cruciferos patratæ, *Ianussius Masouiæ*, *Czirnensis*, & *Varschoniensis* Dux, amaritudinem & molestiam, quæ in eius pectore per annos sex iugiter recrudescebat, quod semper omnibus votis expetebat, compensatam & vltam esse clade Cruciferica videns, ad tabernaculum Regium accessit; Primumque clementissimo DEO, deinde *Wladislao Poloniæ* Regi, illic cum *Alexandro* & cæteris Ducibus & Proceribus *Poloniæ* præsenti, prostratus, flexis genibus cum omni militia sua in terram agere gratias cœpit, exclamans & vociferans: *Tibi*, inquit, *benignissime Deus*, *qui omnium iniuriarum iustissimus vltor es*, *qui super-*

Ianussius Dux Masouiæ, Deo & Wladislao agit gratias, & gratulatur de victoria.

biam

Digitized by Google

1410 *biam omnem abominaris & damnas, ac contritorum & mœrentium humiliumque non spernis precem & affectum, de se quoque præsumentes humilias: Tibi insuper Wladislae, Rex Illustrissime, gratias ingentes ago, qui die hesterna ignominiam captiuitatis meæ abstersisti, mequoque de hoste superbo & intolerabili magnifica & gloriosa clade vindicasti, quem hostem ego cum omnibus fratribus & Proceribus meis, per paternam & auitam hæreditatem nostram, tuique Regni Poloniæ spolium, suspirabamus arrogantem, fastuosum, & locupletem, & quem Protauus meus Conradus Masouiæ Dux, falsa & simulata religione, vel ut verius loquar, superstitione, deceptus, suscepit, tenuitque mendicum; celebrem hunc diem, & quotannis mihi, & vniuersæ posteritati meæ uenerandum obseruandumque, semper habiturus. Te quoque Rex Excellentissime, tuumque Regnum Poloniæ, fide, subiectione, obedientia syncera, fideli, & pura, omnique mea & Principatus mei ope, substantia, & potentia, in quolibet necessitatis & temporis articulo, per me, & quam coram cernis, militiam meam, posteritatemque nostram, in te, & successoribus meis.*

Prandio Regio in magna solennitate exacto, iubentur milites singulos reddere captiuos, & in planicie vna, prospectum liberum in omnes partes habente, præsentare: in qua *Wladislaus Poloniæ* Rex, sex Notarios, captiuorum nomina, genus, & conditionem, conscripturos, locauerat. Ducebantur itaque captiui, & primum Regi, deinde Notariis præsentabantur: seorsim Cruciferi de Ordine, seorsim milites *Pruthenici*, seorsim *Culmenses*, seorsim *Liuonitæ*, seorsim ciues *Pruthenicarum* vrbium, seorsim *Bohemi*, seorsim *Moraui*, seorsim *Slesitæ*, seorsim *Bauari*, seorsim *Missnenses*, seorsim *Australes*, seorsim *Rinenses*, seorsim *Sueui*, seorsim *Frisones*, seorsim *Lusatienses*, seorsim *Duringi*, seorsim *Pomerani*, seorsim *Stetinenses*, seorsim *Cassubitæ*, seorsim *Saxones*, seorsim *Francones*, seorsim *Vestphali*. Tot siquidem nationes & gentes, in copiosa multitudine, ad delendum nomen & genus *Polonicum*, conuenerant. Et quamuis de singulis nationibus prædictis, grandis foret frequentia, *Bohemicarum* tamen & *Slesiticarum* gentium numerus, cæteras excedebat. Facta itaque cuiuslibet gentis separatione, accedebat Regius Notarius, & singulis in circuli modum stare iussis, stans inter illos, medius, nomina, dignitates, officia, conditionem, & genus eorum annotabat. Quibus ad plenum consignatis, venerunt duo Barones Regii *Sbigneus* de *Brzezie* Regni *Poloniæ* Marschalcus, & *Petrus Schafraniecz* Succamerarius *Cracouiensis*, & quemlibet singillatim captiuum, noua sponsione, nouoque obligarunt Sacramento, quatenus sub fide, & militari honore, se personaliter in castro *Cracouiensi*, coram *Ioanne Ligaza* de *Przeczlaw*, Palatino *Lanciciensi*, *Alaschkone* de *Oleschnicza*, Iudice *Cracouiensi*, & *Przedborio* de *Przechodi* Vice-Capitaneo *Cracouiensi*, in die Sancti *Martini* proximo affuturo, repræsentent. Qua obligatione accepta, *Wladislaus* Rex modestum se victorem agens, omnes fere captiuos, paucis reseruatis, ad simplicem militarem sponsionem abire permisit. Duces vero, *Casimirum Stetinensem*, & *Conradum Oleschnicensem*, item *Christophorum Kerzdorff*, & *Venceslaum* de *Dunin Bohemum*, item omnes Cruciferos de ordine, retinuit, & per castra Regalia, *Lanciciam*, *Siradiam*, *Thaczin*, *Lublin*, *Sandomiriam*, *Leopolim*, *Przemisliam*, & alia, distribuens, custodiri obseruarique illos sollicite iussit. Interim vero quando signabantur captiui, *Wladislaus Poloniæ* Rex, equo conscenso, cum fratre suo, magno Duce *Lithuaniæ Alexandro*, in certaminis locum, occisos visurus, processit. Et milite *Bolemowsky* declarante Regi, ostendenteque, quamuis & Rex per se nonnullos, & præcipue Comitem de *Vende*, agnosceret iacentium, & prostratorum cadauera recognoscebat. Quibus visis, nonnisi in crepusculo rediit in statiua. Ex quibus specialem Nuncium Cubicularium suum *Nicolaum Morawiecz* de domo *Powala*, & de villa *Konoszowka* prope *Xiasch*, in Regnum *Poloniæ* cum literis transmittit. Denuncians consorti suæ Reginæ *Annæ*, item *Nicolao Kurowsky* Archiepiscopo *Gnesnensi*, item Baronibus castrum *Cracouiense* obseruantibus, item Vniuersitati, item Consulatui *Cracouiensi*, magna se cæde in Cruciferos, magnaque victoria perfunctum esse, iubens per ædes vniuersas, sacras gratiarum actiones in Deum celebrari. In fidem autem victoriæ & lætarum rerum, Nuncius *Morawiecz* banderium Episcopi *Pomesaniensis*, Beati *Ioannis* Baptistæ formam in aquilæ effigie habens pro insigni, Rege iubente, deferebat. Quo *Cracouiam* adueniente, & Regis denunciante victoriam, vniuersa vrbs maximo iubilo & iucunditate, Ecclesiis laudes Deo canentibus, personuit, & vniuersa nocte, ignis, testantibus lætitiam, colluxit. Triumpho deinde per latitudinem Regni *Poloniæ* diffuso, voces & iubilationes in singulis ciuitatibus, & vicis Polonicis, suam & suorum felicitatem & victoriam immodico celebrantium gaudio, resonabant.

Feria quinta, in die *S. Alexii*, decima septima Iulii, licentiatis *Wladislaus* Rex *Poloniæ*, & abire permissis omnibus, quos ceperat, captiuis, quorum numerus æstimatus est supra quadraginta millia hominum habuisse, dato eis munificentia Regia viatico & vestitu, datisque, insuper fidis conductoribus; qui illos in proximum oppidum *Osterod* conducerent, mouet copias sui exercitus, & ad castrum oppidumque

captiui recensiti,

alii sacramento obstri-

1410 *&li dimittuntur,*

alii custodiæ traduntur.

Cæsorum cadauera a Rege & Alexandro contemplantur.

& in Poloniam lætus de obtenta victoria nuncius mittitur,

Oppidum Ho-

1410

que *Hoenften* perueniens, ftatiua locat. Facta autem in manus Regias tam caftri quam oppidi *Hoenften* deditione, Rex illa *Ioanni Krethkowski* de domo *Dolęga* tradidit in tenutam. Qua quidem modeftia, liberalitate, & clementia, quam *Wladislaus* Rex exercuit in captiuos & deuictos, magnificentius aliquanto victoria vfus effe, quam viciffe æftimatus eft: maximumque fructum, maximam & laudem manfuetudinis, foluendo vinctos & miferos, & non fæuiendo in deditos, confecutus eft. Venit autem die illo ad Regem Nuncius, Epifcopi *Varmienfis Ioannis*, rogans, *vt ipfum, & bona fui Epifcopatus habens pro deditis, vaftari vtrique illa non fineret.* At Rex, Nuncio refpondens, negat *fe, cum & Nuncius ambiguæ fidei homo æftimatus eft, precibus Epifcopalibus annuiturum & ftaturum effe, non abnuere tamen preces eius, fi perfonaliter veniens, fe & bona fua dediderit.*

[Ho]enften cum castro deditu[r] Regi

& nuncius Ep. Varmienfis ad eum venit, orans parci bonis Ecclefia

Henricus Commendator de *Szwieczie*, comperiens Magiftrum Cruciferorum *Vlricum* de *Iunigen* & omnem exercitum fuum, cæfum atque conflictum effe, & rem Ordinis in difcrimen veniffe, faluberrimo vfus confilio, ne Ordinis negotium ad extremum periculum recideret, ordinemque contingeret deletum iri, cum omnibus fuis Commendariæ *Szwecenfis* gentibus, pedeftribus & equeftribus, ad *Mariemburg* peruenit, & eos, qui per fugam illic confugerant, donatiuo liberali dato, in fpem meliorem, nonnullos vero ex aliis caftris & munitionibus, quæ deferuerant, collegit, & caftrum *Marienburg*, cum quinque millibus militum, animofe tueri cœpit. Qui nifi tam celerrimo cum nouis & recentibus gentibus veniffent ad *Marienburg* curfu, & factiuitate fua, prouidentia, atque induftria, animos in fugam fpectantes erexiffet & confirmaffet, fummamque rei in fe vnus affumpfiffet, actum foret non de caftro *Marienburg* folum, fed de vniuerfo Cruciferorum Ordine. Qui, caftro *Marienburg* per Regem *Wladislaum* comprehenfo, fuiffet abfque omni ambiguitate deletus & exterminatus.

Henricus Commendator Szwecenfis

Marienburg præfidio feruat firmiffimo.

Feria fexta in die Sancti *Arnolphi* decima octaua Iulii, mouet Rex mane caftra, & ad lacum qui vocatur *Hoeftenskii* lacus, inter *Morąg* & *Hoenften* pofitum, perueniens, ftatiua locat. Confluentibus autem ex caftris vicinis nunciis, caftrorum deditionem facientibus, Rex caftra a fingulis accipiens, ea gubernanda militibus fuis committit. *Henricus* vero de *Plawen* Commendator, conquifitis prece & pretio quingentis ftipendiariis, ad caftrum *Mariemburg* die illo, tutelam illi & defenfionem impenfurus, peruenit. Ante cuius aduentum vix quinquaginta perfonæ pauoris plenæ illud obferuabant, facilemque illius, & confequenter omnium aliorum, deditionem *Wladislaus Poloniæ* Rex fuiffet fortitus, fi prælio obtento, victoria uti fciuiffet, & repente illud

Caftra Pruffiæ deduntur Regi.

obfidione vallaffet. Barones infuper *Hungariæ*, facto ex caftro *Marienburgenfi* difceffu, in *Gdanfk* fe conferunt, ubi illis refidua viginti florenorum millia, dudum per *Vlricum* Pruffiæ Magiftrum fuère confignata. 1410

A

Sabbato, decima nona Iulii, *Wladislaus Poloniæ* Rex, motis exercitibus, venit ad caftrum & oppidum *Morąg*. Quod etfi paludibus, & lacubus illud ambientibus, fitu fit munitiffimum, e veftigio tamen Regi deditum eft. Quod ille unà cum oppido in tenutam *Andreæ* de *Borchoczicze* militi committit. Mirabilis deinde fuit victoriæ curfus, dedentibus fe vltro tam caftris quam ciuitatibus fingulis *Pruffiæ*, & in occurfum Regium ultro euntibus. Terror enim vehemens, poft *Grinfeldenfem* pugnam fingulos affecerat, pauidæ ex omnibus fere arcibus fugæ, pauida in vrbibus, vicis, & oppidis filentia, non exiftimantibus fe, Magiftro *Pruffiæ* occifo copiifque deletis, *Polonorum* robori, & victorum viribus poffe quemquam obfiftere. Nulla itaque vi oppugnata, fed neque circumfeffa dedebantur caftra, arces, & vrbes, quod ob pugnam infeliciter actam, Magiftri quoque & Commendatorum cafum & necem, animi quoque cæterorum, exercitu deleto, ceciderant.

B

C

Die Dominico ante feftum Sanctæ *Mariæ Magdalenæ*, vigefima Iulii, motis Rex caftris a *Morąg*, fupra villam & lacum *Czolpye*, prope caftrum *Prusmorg* ftatiuis locatis, quieuit. Vbi venerunt ad Regem plures Cruciferi de Ordine, ad defenfionem caftri *Prusmorg* relicti, Regeque fuppliciter adorato, caftrum *Prufmorg* illi tradunt & refignant. Quod ille *Mroczkoni* de *Iopuchow*, militi *maioris Poloniæ* de domo *Lyaski*, confignat in tenutam. Verum quia nonnullæ res ponderofæ & notabiles, thefauri quoque plurimi in caftro eodem reconditi referebantur, Rex ad introuifandum *Mruczkonem* in caftrum, & ad confcribendas caftri fingulas res, & fortunas, *Ioannem Socha*, Notarium fuum de domo *Nałęcz*, cum eodem *Mroczkone* in *Prufmorg* transmittit. Qui dum introuifato prædicto *Mroczkone*, & rebus confcriptis, rediret, in itinere, fiue a propriis, fiue ab hoftibus, incertum habebatur, cum omni fua comitiua eft necatus. Infimulatus eft vehementer præfatus miles *Mroczek* necem fuam procuraffe, ne confcriptarum rerum & thefaurorum caftri *Prusmorg* apud Regem, illius relatione, innotefceret conditio. Rege autem apud *Marienburg* obfidionem agente, a fratribus & confanguineis *Ioannis Socha*, interfecti, de occifione fua *Mroczek* culpatus, iudicio inftaurato, crimen obiectum iureiurando diluit.

Caftrum Prusmorg deditum: Rex donat Mroczkoni.

D

Feria fecunda, in die Sanctæ *Praxedis*, vigefima prima Iulii, *Wladislaus Poloniæ* Rex motis caftris ftatiua fupra lacum *Bolftath* prope oppidum & caftrum *Dzierzgow* locat. Feria

Digitized by Google

1410

Castrum Dzierzgon, vacuum hominibus, omniũ rerum copia refertum capitur.

ria vero tertia, in die *S. Mariæ Magdalenæ*, vigesima secunda Iulii, peruenit ad castrum & oppidum *Dzierzgon*. Quod, nullo prohibente, Rex ingressus, fratribus de Ordine, & aliis, pro tutela illius relictis, aduentu Regio audito, pauore nimio consternatis, ex illoque diffugientibus, coquinam feruentem, & tabulas mensalibus vestitas, cellaria quoque & promptuaria, vino, auena, cereuisia, piscibus, carnibus, frumentis insuper cuiuslibet generis, referta, item cameram vestiariam, in vulgari *Teutonico* trapariam, purpuris & pannis pretiosis, item vestibus Ordini Crucifero congruentibus, plena offendit. Ex qua Rex plures purpuras & vestes, in milites liberaliter erogauit. Vniuersus denique Regius exercitus, Rege permittente, abunde & ad satietatem, de victualibus in castro *Dzierzgon* repertis, cepit, & quadrigas suas ceruisia, vino, carne, pisce, & frumento, cæterisque commeatibus impleuit. Audiuit Rex die illo missam in castro *Dzierzgon*; sed & alteram diem, feriam videlicet quartam, vigesimam tertiam Iulii, illic absumpsit. Pulcherrimas autem imagines, ex ligno cilas, in capella castri offendens, eas in Regnum *Poloniæ* deduci procurans, Ecclesiæ Sanctæ *Mariæ Sandomiriensis Cracouiensis* diœcesis, una cum cruce argentea deaurata, in *Brodnicza* expost recepta, illas donauit. Quæ *Sandomiriensis* Ecclesiá retinet, pro sempiterno triumpho, & dono memorabili, usque in hodiernum diem.

Indeque in Poloniam imagines asportantur.

Feria quinta, in vigilia Sancti *Iacobi* Apostoli, vigesima quarta Iulii, *Wladislaus Poloniæ* Rex castro *Dzyerzgon*, in regimen & potestatem *Sbignei* de *Brzezie* Marschalci tradito, discedens, statiua sua inter *Mariemburg* & *Dzierzgon* in itinere medio, supra villam & lacum *Staritarg* locauit. Duobus autem miliaribus ex castro *Mariemburg* illuc aduenientibus, & Nunciis *Henrici* de *Plawen* in numero frequentiori, ad Regem venturis, securitatem præstari petentibus, respondit Rex *propitia Diuinitate se crastino die in Marienburg aduenturum, & largiturum Nunciis quibuslibet securitatem.* Oppidum die illa *Marienburg*, ne conquisitum Regi *Poloniæ* & suis in præsidium & arcem fieret, & castrum *Mariemburg* contingeret ex illo strictius coarctari, iubente *Henrico* de *Plawen* Commendatore, incendio conflagratum.

Wladislaus Rex ad castrum Marienburg cum exercitu contendit.

Feria sexta in die Sancti *Iacobi* Apostoli, vigesima quinta Iulii, *Wladislaus Poloniæ* Rex, ad castrum *Mariemburg*, præmissis aliquot militum vexillis, qui loca occuparent opportuna, & quaslibet insidias & pericula propellerent, primo supra lacum *Grintan* locat castra, exinde in *Mariemburg* feliciter peruenit; & continuo ex omni parte obsidione castrum vallat. Exercitu autem *Polonico* in superiori castri parte versus orientem & meridiem locato, *Lithuanicum* exercitum in inferiori parte constituit, gentes insuper terrarum Regni sui *Podoliæ* & *Russiæ*, posuit in speciali loco contra meridiem. Habita est autem tota die illa, inter milites Regis & hostes lenis concertatio, pro *Mariemburgensi* oppido, iam exusto, ægreque ne *Polonici* milites illud introirent, ab hostibus defensum, neque enim difficile fuit, vrbem properato capi, quæ nec naturali fulta est munimine, & a suis esset dilabentibus deserta, atque destituta.

1410

Circa oppidum Marienburg Polonorum & hostium lenis concertatio.

Sabbato in crastino festi Sancti *Iacobi* Apostoli, vigesima octaua Iulii, Regiis gentibus de duobus vexilli de *Oleschnicza*, custodiam pro sorte & vice sua obseruantibus, & oppidum *Mariemburg* irrumpere adnitentibus, hostibus vero irruptionem magna animositate prohibentibus, ad certamen ventum fuit, hora diei vespertina. In quo dum plures de hostibus, *Polonorum* multitudine abundante sensim caderent, refugere in castrum hostes, & de possessione *Mariemburg* oppidi excedere coacti sunt. Primusque oppidum *Mariemburg*, *Iacobus Kobilensky* de domo *Grzimala*, secundus *Dobeslaus* de *Oleschnicza* de domo *Dębno*, milites, aliis eos sequentibus, fuere ingressi. Nec hii duo milites, *Iacobus* & *Dobeslaus* cessandum sibi duxerunt, sed illico oppido conquisito, hastis vibratis, cum clamore valido pro castri conquisitione, vsque ad Ecclesiam & prope mœnia grassati sunt. Quos si cæteræ gentes Regiæ pari animositate adiuuissent, potuisset castrum *Marienburg* in horæ illius momento conquiri. Patebat enim, tunc ex foramine largo & nondum concluso, patulus ad illud, quo milites irrumpere poterant, aditus. Præterea omnibus hostibus qui castrum obseruabant, ad arces & loca tutiora diffugientibus, consternatione que pauoris & doloris nimii, non secus quam si castrum captum foret, occupatis: tunc quoque fuit occasio altera bene gerendæ rei, & conquirendi castri *Marienburgensis*, fortuna Crucifera sic regente, a *Polonis* neglecta. Crepusculo veniente, hostes proprium pontem, supra *Vistam* fluuium versus *Thsczow* positum, veriti, ne ex eo impetus in castrum a *Polonorum* militibus fieret, igne consumunt: quod Regio exercitui in magnum cessit profectum; pabulatoribus ex castris Regiis, flumine *Vista* tranatato, facientibus *Zolaua* omni die securum descensum. Foramen autem illud patulum, ex quo euidentis castro periculi fieri poterat accessio, fortissimis roboribus tota nocte insequente hostes obstruunt, muniunt, & obcludunt. Sed & *Poloniæ* Rex *Wladislaus*, nocte eadem bombardis maioribus in Ecclesiam oppidi introductis, continuis percussionibus ex illis castrum quatit. Locatæ & aliæ bombardæ fuere in exercitu *Lithuanico*, aliæ circa pomerium, aliæ in pede montis ex altera parte *Vistæ* exusti, & ex omnibus illis castrum quatiebatur fortissime in quadrum. Collocatum erat taber-

Castrũ Mariemburg quia caperetur parum absfuit.

Tandem bombardas Wladislaus Rex in Ecclesiam oppidi nocte inferre iubet, & castrũ die nequicquam oppugnat

1410 tabernaculum Regium cum capella & æstuario, in colle editiori supra *Vistam*, ex quo Rex totum exercitum & castrum poterat contemplari. Continuabat autem *Wladislaus Poloniæ* Rex obsidionem illam duobus mensibus integris. Sub quibus suam Serenitatem *Albertus Iastrzabiecz Posnaniensis* Episcopus visitaturus, illuc aduenit: gratusque fuit Regi & Optimatibus suis aduentus eius, propter prudentiam & factiuitatem; sed febrim, quæ cum vno anno, & mensibus sex, detinuit, illic positus, incurrens, redire ad diœcesim suam, iubente Rege, coactus est.

Magna pars Prussiæ Regi Poloniæ se dedens, sacramento fidelitatis obstringitur.

Mariemburgensi castro obsesso, nobiles & militares terrarum *Prussiæ, Culmenses* & *Pomeraniæ*: item omnes ciues fere singularum ciuitatum in prædictis terris consistentium, & signanter principaliores, videlicet *Gdansk, Elbing, Thorun, Chelm, Kinsberg, Szwieczie, Gniew, Czczow, Noua Brodnicza, Brandeburg*, item quatuor Episcopi, *Ioannes Varmiensis, Arnoldus Culmensis, Henricus Pomesaniensis*, & *Ioannes Zambiensis*, ad *Wladislaum Poloniæ* Regem personaliter venientes, se, & omnia sua, castra videlicet & ciuitates dediderunt, præstito de fidelitate, homagio, obedientiaque corporali iuramento. Nobiles tamen & ciues, tam terrarum quam ciuitatum prædictarum, qui in captiuitatem Regis prælii tempore venerant, priusquam homagia & fidelitatis iuramenta præstitissent, obtinuerunt precibus, se a captiuitate dimitti, non putantes sibi licere, donec censerentur captiui, acta iuramentorum & homagii celebrare. Rogatus autem *Wladislaus Poloniæ* Rex a militibus & ciuibus, iuribus & libertatibus antiquis, confirmationem præstitit, & veteribus noua adiecit. Inter omnes autem *Prutbenicos* ciues, *Elbingensium* fides & deuotio in Regem spectata est. Qui *Vlrico Thetingar* Commendatore *Elbingensi* per fugam a prælio dilapso, & castro *Elbingensi*, in quod confugerat, eiecto, castrum *Elbingense*, nullis fortunis aut victualibus mutilatum, *Wladislao Poloniæ* Regi, vna cum ciuitate dediderunt. Quod *Wladislaus Poloniæ* Rex, *Ioanni* de *Tarnow*, Palatino *Cracouiensi* tradidit in tenutam. Cuius prædictus Palatinus possessione recepta, plures res nobiles illic reperiens, centum vasa aurea & argentea *Wladislao Poloniæ* Regi, ex illo remisit.

Egregia fides Elbingensium in Regem.

Excubatorũ regiorum cũ hostibus ex castro Marienburg egressis, acerrima pugna.

Sub obsidionis tempore, militibus trium vexillorum, videlicet *Dobeslai* de *Oleschnicza*, *Kmitha* de *Visznice*, & *Gryphonum*, excubias ad bombardas obseruantibus, hostiles milites facto ex castro descensu, irrumpere ad excubiarum locum versus bombardas nitebantur. Sed milites Regii ex tribus signis præfatis, cursum eorum præuenientibus, eis ad flumen *Vista* occurrunt. Vbi duro certamine instaurato, hostes pro maiori parte cæsi, in castrum refugiunt. Quod *Polonorum* milites vsque ad turrim rotundam, cædi & captiuitati insistentes, fuere persecuti. Ad quos A repellendos, hostes ex castro murum, Regis bombardis debilitatum, ruinant. Cuius mole & casu, in *Polonorum* militibus grandis oppressio subsecuta est. Cæteros sagittæ ab hostibus in magna frequentia superne emissæ, impleuerant, non tamen cum lethali vulnere. *Petri* de *Oleschnicza*, Venatoris *Sandomiriensis*, galea, ictibus lapidum concussa, nonnisi malleis fabrorum violata, ex capite poterat dimoueri. 1410

Castra & ciuitates deditas Rex suis militibus distribuit.

Deditione castrorum & ciuitatum *Prutbenicarum*, *Wladislaus Poloniæ* Rex accepta, ea inter milites suos guberanda partitur. Castrum siquidem *Brodnicza Nicolao* de *Michalow* Palatino *Sandomiriensi* committit. B Qui possessionem illius nactus, multas res in auro & argento, item libros optimos, & signanter quinque partes speculi *Vincentii*, item tabulas insignes, auro & argento ornatas, item cassulas, cruces, & ornamenta, aliaque plura clenodia in castro reperiens, singula Regi fideliter præsentat. Quorum clenodiorum & rerum partem, etsi Rex Ecclesiæ *Cracouiensi*, & signanter speculum *Vincentii* condonasset, insigniores tamen res & clenodia Cathedrali *Vilnensi*, & Parochialibus *Lithuanicis* Ecclesiis distribuit. Item Castrum *Koprziwno* alias *Engelsperg*, *Dobeslao* de *Oleschnicza*. Item castrum & ciuitatem *Tczow*, *Petro Vogl*. Item castrum *Grabin*, *Alberto Malski*. Item C ciuitatem *Gdansk*, *Ianussio* de *Thuliskowo* Castellano *Calissiensi*. Item castrum & ciuitatem *Gniew*, *Paulo* de *Wscheradow* Castellano *Camenensi*. Item ciuitatem *Thorunensem*, *Vincentio* de *Granow* Castellano *Naklensi*, quo illic fatis per venenum, vt multorum habebat assertio, soluente diem *Sbigneum* de *Brzezie* Regni *Poloniæ* Marschalcum surrogat in locum eius. Item castrum *Wyenczlaw*, & castrum antiquum, in quo Sanctæ *Barbaræ* caput seruabatur, quod *Wladislaus* Rex, non permisit inde, licet multiplici persuasione impugnaretur, auferri. Item ciuitatem & castrum *Grudzancz*, *Moszcicio* de *Staszowo* Castellano *Posnaniensi*. Item castrum *Golub*, D *Nyemstha* de *Sczitbniki*. Item castra *Osterod* & *Nidborg*, Duci *Masouiæ Ianussio*. Item *Dzyaldow* & *Sczitbno* castra, Duci *Masouiæ Semouitho*. Item castra *Kurzatnik* & *Brathian*, *Ioanni Kretkowsky*. Item castrum *Kowalye*, *Nicolao* Regni *Poloniæ* Vice Cancellario. Item ciuitatem *Szwieczie* tantummodo, castrum enim ab hostibus detinebatur, *Dobeslao Puchala*. Item castra & ciuitates *Bithow* & *Hamerschten*, Duci *Stolpensi Boguslao*: qui ad suam serenitatem in castri *Marienburg* obsidione veniens, Regi & Regno *Poloniæ* perpetuo se seruiturum & auxiliaturum cum militaribus, ciuibus, & quibuscumque subditis, literis patentibus inscripsit. Ad cuius

ius

Digitized by Google

1410 ius preces & cautionem, *Wladislaus Poloniæ* Rex, nepotem suum germanum *Casimirum* Ducem *Stetinensem*, relaxari permisit. Item A castrum & ciuitatem *Lamberg*, *Petro Chelmsky* & suis germanis. Item castra *Kinsberg* & *Holand* cum ciuitatibus, Duci magno *Lithuaniæ Alexandro*. Item piscariam vltra *Elbing* multitudine piscium abundantem, *Ioanni Tumigralæ*. Item castrum *Rogozno Hincikoni Bohemo*. Item castrum & ciuitatem *Tucholya*, *Ianussio Brzozoglowy*. Item castrum *Schtum*, *Andreæ Brochoczky*. Vniuersæ siquidem, terrarum, *Prussiæ*, *Pomeraniæ*, *Michalouiensis*, & *Culmensis*, ciuitates, oppida atque castra, in potentiam Regis *Wladislai* dedita fuere, præter castra *Marienburg*, *Radzin*, *Gdansk*, *Szwieczie*, *Plochow*, *Brandeburg*, *Balga*, *Ragneth*, *Trioçeda* alias *Memel* Castrum tamen *Radzin*, a gentibus Regiis obsidebatur. Castrum vero *Gdansk* ne obsidionem perferret, obtinuerat per pacta cum Rege inita, quibus cauebatur, castro *Marienburg* conquisito, mox illud Regi dedi debere.

Wladislaus Rex elatus victoria

Integro mense Iulio, sub quo *Wladislaus Poloniæ* Rex castri *Marienburgensis* obsidioni vacauerat, in omni loco, actione, & congressu Rex ipse & suus exercitus, prospera & æquabili vsus fortuna, maiora sibi in dies augurabatr pertendi. In primordio autem mensis Augusti, *Henricus* de *Plawen* Commendator, quatenus *Wladislaum Poloniæ* Regem, ex castro *Marienburg*, adire & alloqui liceret, missis qui id peterent, Nunciis, obtinuit. Cumque in Regis, & Principum atque Procerum suum conspectum & conuentum, iuxta pomerium habitum, germano fratre laico, *Henrico* de *Plawen*, & aliquot *Bohemis* & *Slesitis* comitatus venisset, quid adferret, quidque expeteret, dici iussus, verba facit. *Maximo*, inquit, *prælio*, *maximaque strage*, *legionibus*, *exercitibusque nostris*, *& Ordinis nostri*, *pridem a te*, *Rex potentissime & illustrissime*, *deuictis & deletis*, *domiti*, *aduersa quoque fortuna fracti*, *in quam superos inferosque constat consensisse*, *dum Prussiæ Magister Vlricus & sui Commendatores ad insaniam versi*, *pacem a te æquis conditionibus oblatam abnuerent*, *superba quoque denunciatione & duobus gladiis vagina vacuis*, *terrerent*: *Te victorem mansuetum & pacificum rati*, *oratum obsecratumque venimus*, *spem*, *auxilium*, *& misericordiam*, *a tua clementia obtenturi*. *Tuam itaque inuictissimam Maiestatem ego oro & interpello*, *vt cuius magis interest*, *quia vicem Magistri gero*; *oro*, *inquam*, *per Passionem Domini nostri Iesu Christi*, *& eius cruorem pro reconciliatione generis humani fusum*, *& per eius genitricem Virginem benedictam Mariam*, *eiusdemque Virginis lac purissimum*, *quo Dominus noster ipse Iesus Christus vbere de cœlo pleno ablactatus & alitus est*, *dignetur tua Excellentissima Maiestas*, *sua indi*-

Henricum de Plawen Commendatorem supplicem, & æquas conditiones pacis offerentem

gnationis nubilo mitigato, *etiam vltionis flagellum postquam pompam*, *& arrogantiam nostram sufficienter coercuit*, *a nobis & nostro ordine auertere*, *neque in nostri ordinis perpetuam deletionem aspirare*. *Et si tua benignitas preces nostras*, *ad exauditionis gratiam admiserit*, *perpetuum beneficium nos*, *atque Ordinem nostrum*, *accepisse*, *a tua Maiestate fatebimur*. *Contentique sumus & erimus*, *si tua Excellentia Pomeraniæ*, *Culmensi*, *Michalouiensi terris & earum castris*, *ciuitatibus*, *& oppidis receptis*, *quæ de Regni tui Poloniæ iure*, *corpore*, *& proprietate sunt*, *& propter quas sæpe bellum inter Regnum & Ordinem initum est*: *Prussiæ terras*, *magno numero &* B *gentis vestræ Polonicæ*, *cæterarumque nationum Catholicarum cruore fuso*, *a barbaris quæsitas*, *Ordini reliquerit*, *ne Crucifericum Ordinem*, *ad militandum*, *pro defensione Christianorum a Paganis*, *institutum*, *ex Prutheniciis regionibus*, *funditus extirpatum iri contingat*. Ea legatione petitioneque *Henrici* de *Plawen* Commendatoris, in frequens consilium deducta, cum plus diffidentiæ quam humilitatis crederetur continere, variæ erant Procerum & Principum sententiæ, secundis rebus rectum consilium auferentibus, & non pensantibus Consiliariis, breues & mutabiles rerum vices esse, nec vnquam fortunam alicui simpliciter indulsisse. Minus Consilia- C riis, quam Regi, oblatio placebat, existimantibus castrum *Mariemburg* longam obsidionem non toleraturum, & Cruciferorum Ordinem, si illi Prussiæ relinqueretur terra, ad conquisitionem earum terrarum, quibus se abdicabat, nacta occasione temporis, aliquando grassaturum. Plus itaque habendi, quam quæ offerebantur, *Polonos* transuersos, & ingenium humanum secutos agebat cupiditas. *Wladislaus* quoque Rex, aliam ex alia credens sibi felicitatem succedere, spe maioris quæstus, etiam eorum, quæ oblata fuerant, fecit naufragium; magna felicitate ingerente mentibus humanis cæcam caliginem. D Etenim secundum tam prosperam fortunam, atque pugnam ad *Granwaldt* relatam, victoriæ insolentia *Wladislaus* Rex tumidus, inflatius quam Regi & victori conueniebat, respondendum consensit. In hunc itaque modum dari *Henrico* de *Plawen* responsum diffinitum est: quod *Sbigneus* de *Brzezie* Regni *Poloniæ* Marschalcus, iussu Regio, pronunciat: *Si bona*, inquit, *fide*, *Commendator Henrice*, *ad pacem petendam venisses*, *non ea Regi nostro consignares*, *quæ diuina & humana lege*, *& sua & Regni sui semper constitit*, *atque constat fuisse*, *& iusta deditione ad eum recidisse*; *aliorum certe quæ deditionem abnuunt*, *& inprimis castri Marienburgensis*, *te conueniebat deditionem obtulisse*; *quoniam & ea quæ dedita sunt*, *& ea quæ deditionem renuunt*, *scias victoris premium esse*. Non itaque habet Rex, de 1410

1410 *de quo tibi gratias agat. Verum si de castro Marienburgensi excesseris, pro illius cessione Rex noster est tibi gratias habiturus. Non etiam recusaturus, Margeburgensi castro dedito, Cruciferico Ordini congruam, & illi, quam in Almaniæ regionibus habet, conformem facere prouisionem.* Ad hæc *Henricus* Commendator. *Estne igitur hæc finalis Regia voluntas, & non debemus sperare benigniorem? Sbigneo* vero Marschalco dicente, *eam quam pronunciarat, peremptoriam fore, & si pace indigeret conditiones consideratiores adferri oportere.* Adiecit Commendator: *Confidebam,* inquit, *æquissimam supplicationis meæ oblationem Regem vltro acceptaturū, calamitosorumq́; misertur ū. Verum ego legatione, humiliatione & oblatione præsenti expiatū ratus, quicquid ex rupto fœdere irarum in nos sæuiebat cœlestium, de castro Marienburgensi nullo pacto excedam, quinimo, omnipotentis DEI auxilio, & Beatæ Virginis Mariæ tutela confisus, defendere illud pro viribus conabor: Nec patiar Ordinem meum, etiamsi extrema perferenda sint, sic faciliter deletum iri.* Conuentu dissoluto, Rex in tabernaculum, *Henricus* in castrum *Marienburg* se recepit. Oblatio autem Commendatoris *Henrici*, tam submissa & humilis, magnam credita est commoditatem Cruciferice parti attulisse; & quicquid ex fœdere rupto irarum cœlestium in Cruciferos superfuerat, vel expiasse, vel diminuisse: Parti vero Regiæ ob superbiam nocuisse: temerariumque docuit esse, responsio illa cuique, donec victoris & victi incerta est conditio, & priusquam claudatur bellum, insultare. A die enim illa, felicitate Regis & suorum sensim labente, causa Ordinis magis fecundos euentus habere cœpit. Paucis siquidem post diebus, hostes ex castro, in milites terræ *Vielunensis*, negligentius circa bombardas obseruantes excubias, insiliunt; & captiuato Primipilario, vulneratisque non paucis, aliquot etiam bombardas violarunt. Paullo vero post, Ducis *Masouiæ Ianussii* vexillo, pares faciente excubias, impetu suo bombarda murum vnius exustæ lapideæ collidens, ingenti milites, qui subter murum constiterant, sua mole oppressit. Sed neque tunc tantummodo, sed & postea Regem in plerisque euentibus atque progressibus, casus aduersi comitabantur, habendo ad priorum temporum, quibus illi grandis felicitas arriserat, comparationem & respectum: Tanta denique in Regio exercitu muscarum, ex cadaueribus morientium equorum, ex intestinis pecorum aut pecudum atque ex fœtore & fimo, generata multitudo succreuerat, vt non in nauseam tantummodo exercitui, sed & in pœnam verteretur. Vniuersorum vero commeatuum grandis & vix credenda abundantia, qualem nec quis in propria æde & domicilio sortiri posset, quolibet defectu circumscripto, habebatur. Equi fere de vniuerso exercitu in insulam *Zolauam*

respuens

ad fortiter defendendum castrum Marienburg animat.

deducti, in bladis villarum, quas coloni deseruerant, non secus quam bestiæ indomitæ pascebantur. Quorum custodes domos agrestium transfugarum ingressi, cum singula promptuaria, singulis victualibus redundarent non solum curabant reficiebantque corpora; sed & frumentis in vicinarum ciuitatum fora deductis, magnam vim pecuniæ, vestitu pro se prius mercato, in domos congesserant. In plerisque etiam villis *Prussiæ* & *Pomeraniæ* magna vis reperiebatur grani frumentarii, in specubus subterraneis recondita, propter frequentiam guerrarum, ab agrestibus studiose præparatis & egestis. Nec secus *Polonorum* exercitus, in castri *Marienburg* obsidione, quam in propria terra, propriisque domatibus, silente vbique terra *Prussiæ*, morabatur: habens omnium commeatuum & rerum affluentiam, fœcunde prouenientem. 1410

Liuoniæ Magister *Hermannus* de *Vintkimschem*, castro *Marienburg*, quod nimium angustiatum senserat, clandestinum auxilium laturus, in *Prussiæ* terras cum quingentis armigeris aduenit, & circa oppidum *Kinsberg* in locis abditis latere cupiens, se locauit. Cuius ingressu Rex ab exploratoribus cognito, *Alexandrum* Ducem magnum *Lithuaniæ*, adiunctis illi duodecem *Polonorum* militum banderiis, ad decernendum cum illo, transmittit. Qui illum circa flumen *Paszaria* vltra *Holand* offendens, inuadere illum altero die conabatur. Verum Magister *Liuoniæ Hermannus*, dolis non armis rem Ordinis satius, vt dudum animo destinauerat, fore prosequendam, cum Duce *Alexandro* petit colloquium. Quo impetrato ad castra sua personaliter veniens, omnibus arbitris exclusis, clandestinos cum illo agit ventilatque tractatus, ipsumque amplissimis promissis & oblationibus, de abiudicandis, & nullo vnquam tempore petendis *Samogitarum* terris, quarum occasione in arma ventum erat, in fauorem Ordinis perlicit: suæ magis *Lithuanicæ*, quam *Polonicæ* patriæ reintegrationem consequi gestientem. Ducis itaque *Alexandri Lithuaniæ* mercato fauore, *Balgam* de *Brandeburg* suo *Liuonico* exercitu remisso, ipse tantummodo cum quinquaginta equitibus, ad castra Regia in *Marienburg*, sub Ducis *Alexandri* conductu, pacta occulte Duci *Alexandro* promissa impleturus, processit. Vbi perueniens, eiusdem Ducis *Alexandri* præctica & interuentione, promissis occultis inescati, ad castrum *Marienburg*, quasi deditionem & fœdus pro Regis beneplacito persuasurus, ingredi est permissus. Illic diebus aliquot consumptis, & tractatibus, consiliisque, de recuperatione castrorum, ciuitatum, & terrarum amissarum, de pactione quoque occulta, cum Duce *Lithuaniæ Alexandro* celebrata, cum *Henrico* de *Plawen* habitis, discendit. Ab eo autem tempore præfatus *Henricus* de *Plawen*

Hermannus Liuoniæ Magister Polonis dolo malo circumuenit, it Marienburgum.

1410 *Plawen* Commendator, maximos & alacres spiritus, in quos illum præfatus *Liuoniæ* Magister *Hermannus* direxerat, concipiens, pertinax, arrogans & fastidiosus esse, neque de cætero de pace vllam mentionem habere cœpit, quin in tractatibus cum illo Regis nomine de pace habitis, ad obseruationem earum conditionum, quas ipsemet accipi supplex rogauerat, & quas se Rex serâ æstimatione, quantum bonum abnuisset, perpendens, offerebat accepturum, nullo pacto poterat inflecti: sciens cor *Alexandri* Ducis magni *Lithuaniæ*, iam esse plurimum immutatum, & à prosecutione obsidionis, eiusque continuatione prorsus auersum, vt oblatio terrarum Regno *Poloniæ* facta, in *Lithuanicum* transiret profectum. Accessit & alter Regi Regnoq; *Poloniæ* pernicies; præfato siquidem *Hermanno* Magistro *Liuoniæ* ex castro *Marienburgensi* discedente, Plebanus de *Gdansk*, Ordine Crucifer, ætate vero vetulus & senex, quasi obsidionis molestias euasurus, discedebat, Rege id faciliter permittente, cum discessus suus grandi periculo plenus, grandem pestem foret, Regiis rebus, allaturus. Per hunc siquidem Plebanum, aliter nullatenus rebatur tutum, *Henricus* de *Plawen*, triginta aureorum nobilium millia, inter *Gdanenses*, *Schlochouienses*, & *Szwecenses*, Commendatores, partienda, transmittit. Qui denique iuxta illius mandatum & instructionem auro huiusmodi, non paruam mercenariorum militum manum, ex *Bohemis*, *Hungaris*, *Slesitis*, & *Almanis* conduci procurarunt. Ex quo cuiuslibet sanus concipere potest discursus, quantum afferat discrimen, in castra & ciuitates, sub obsidionis tempore, permittere licentiam introeundi vel exeundi.

Plebanus Gedanensis triginta marcarum millia ex Marienburgo exportat.

Appetebat Dominæ nostræ Virginis *Mariæ* natalis dies, in feriam secundam cadens, & *Alexander* magnus Dux *Lithuaniæ*, varias occasiones, variaque ingenia congerebat, qnibus posset cum exercitu suo *Lithuanico*, castri *Marienburgensis* obsidione desertâ, in *Lithuaniam* reuerti: asserens exercitum suum ægritudine dysenterica, ex cibo delicato, cui non insueuerat, vexari, & ni ocyus abeat, ampliori inualescentia vexatum iri: Quod etsi verum fuerit, poterat tamen huiusmodi ægritudo, facili curatione, si bona tantummodo mens affuisset, rescindi. Quem etsi *Wladislaus* Rex conaretur multis studiis & promissis reuocare a proposito, ad extremum tamen animum eius videns variatum & parum sincerum esse, passus est eum cum omni gente suâ abire. Qui licentia Regis obtenta, feriâ quinta intra Octauas Natalis *Mariæ* Virginis, sui exercitus castra mouit, & ab obsidione *Marienburgensi* discessit. Non tamen ausus est, ne a *Liuonitarum* gente & aliis Cruciferis, eorumque stipendiariis, inuaderetur, ire sine Regio conductu. Quapropter *Wladislaus* Rex, gentium ex Polonis sex banderia illi attribuit. Qui eum ad fines *Lithuaniæ* perducentes, ad obsidionis stationes incolumes reuersi sunt.

Alexander prætextu laborantis dysenteria sui exercitus, obsidionem Marienburg deserit

Discesserunt & paullo post cum gentibus suis *Masouiæ* Duces, *Semouithus*, *Ianussius*, & *Semouithus* iunior. Rex tamen cum reliquis exercitibus Regni sui, quos constabat ex discessione *Lithuaniæ* & *Masouiæ* Principum diminutos esse, continuabat. Dum siquidem Cruciferi obsidionem castri *Marienburgensis* & eius conquisitionem propediem finiendam, si continuata fuisset, auersuri, spem de restituenda *Samogithia*, maxima auiditate ab *Alexandro* expetitam, & ab effectu non abhorrentem, ei dederunt, vt *Alexander* ea inescatione inductus, alia mente, alioque animo, obsidionem & bellum deserere, Penatesque repetere, in animum induceret, alius *Withawdus*, quàm fuerat, esse cœpit. Statui etiam suo *Withawdus* Dux vehementer timuit, ne Rege vniuersa *Prussia* pacifice potito, ipse a *Lithuaniæ* Ducatu deiiceretur.

Duces insuper Masouiæ domum redeunt.

Interim *Bohemi* mercenarii, castri *Marienburg* defensores, videntes trahi in longum obsidionem, in anxietatem versi, cœperunt habere cum *Wladislao Polonorum* Rege per medium *Iaschkonis Sokol Bohemi*, militis Regii, de prodendo castro *Marienburg* practicam & tractatum. Iamque inter Regem & proditores conuenerat, vt nocte ea qua illis excubiæ obtingerent, exercitum Regium portis in castrum intromitterent patefactis; re secuta, proditionis præmium, quadraginta florenorum millia, & impunitatem omnimodam habituri. Re autem huiuscemodi in examen secreti consilii deducta, iniquum & turpe Consiliariis Regiis censentibus, hostium castra, fraude, dolis, proditioneque & auro intercipi, cum ferrum haberent, quo illa sine suo & cuiuslibet alterius probro, licitum foret expugnari: licitaminis practica de conquirendo *Marienburgensi* castro, qua & iustos bellatores frequentius vsos esse legimus, conquieuit.

Poloni obsidentes castrū Marienburg pacta Bohemorum de eo prodendo, turpia ducentes respuunt.

Falsa posthæc suggestione rumor, in Regiis castris vulgatus, percrebuit, *Sigismundum Hungariæ* Regem, cum gentibus & potentiis validis fines Regni *Poloniæ*, spoliis & incendiis consumentem omnia, inuasisse. Ex quo exercitus Regius, animum perfractum & ad redeundum procliuum, habere cœpit. Nec deerant Barones plerique assidua instantia persuadentes recessum. Quo nouo & fama illius, militares & ciues *Prussiæ* vehementer perculsi, zelo nimio & amore, quo *Wladislao Poloniæ* Regi afficiebantur, Regem personaliter adeuntes, conueniunt; persuadentque Serenitati suæ, *vt obsidionem castri Marienburgensis nullatenus intermittat, continuatione obsidionis illius, & castri conquisitione, quod propediem sperandum esset, tum primum fructum victoriæ suæ percepturum: aut illius conquisitione neglecta, cum singula castra, & ciuitates, suum de-*

Digitized by Google

1410 *dominium professa, in obedientiam Crucifero-rum & Ordinis reditura forent, amissurum.* Rege autem *Wladislao* defectum pecuniarum, propter quem mercenarii milites illi plurimum molesti essent, allegante, & conquirendarum pecuniarum gratia, in *Poloniam* gestiente reuerti, salubre illi consilium, a militaribus & ciuitatibus *Pruthenicis* constat datum fuisse, quatenus singulis ciuitatibus *Prussiæ* exactionem imponeret, sufficientes pecunias, non pro expediendis tantummodo stipendiariis, sed & pro trahendo bello, continuandaque obsidione habiturus. Rex tamen, ne ciuitates *Pruthenicas* in primordio sui Principatus, & in fide ac deuotione sua fragiles, offensum, iuraque eorum violatum, & ob id in defectionem iri contingeret, ab impositione exactionum abstinere elegit. Sed & aliud consilium æque optimum fuit illi persuasum, castra, & ciuitates, in *Prussiæ, Chelmensi, & Pomeraniæ* terris, suæ Serenitati deditas, militibus mercenariis inuicem debiti, quo illis obligabatur inscriberet, ipsis, conditionem eam se accepturos, vltro profitentibus; Et nihilominus in castri *Mariemburgensis* obsidione ipse perseuerasset. Sed neque consilium illud, quamuis saluberrimum Rex probandum duxit, veritus, ne stipendiarii ciuibus & colonis *Pruthenicis* existerent, aut ponerent eorum fortunas in direptionem, aut de prodendis ciuitatibus & castris, cum hostibus, pecunia corrupti, sentire inciperent. Dum itaque *Wladislaus Poloniæ* Rex alienis grauaminibus consuluit, coactus est postea in se, & suis, maiora dispendia experiri. Ex omnibus autem Consiliariis Regiis, nemo tenacius, nemo feruentius & diligentius solui obsidionem, & redire in penates, quam *Andreas* de *Thyczin* Castellanus *Voynicensis* præsumebat atque persuadebat. Plures etiam ex militaribus & nobilitate in suæ opinionis votum conducens: *Annæ* de *Krasznik* filiæ *Demetrii* Regni *Poloniæ* Vicethesaurarii, amore, quam vnice adamabat inescatus. Ex omnibus vero Baronibus, nemo feruentius & liquidius, quam *Nicolaus* Regni *Poloniæ* Vice Cancellarius, obsidionem castri *Marienburgensis*, vsque quo illud expugnari vel dedi contingeret, continuandam, multiplici asseuerabat persuasione. Ostendens, obsidione soluta, plures graues & amaras Regi & Regno calamitates, impressiones, confestim emersuras. Nec simplici consilio & instantia contentus, lachrymas & suspiria persuasionibus miscebat.

Varia de soluenda Marienburgensi obsidione consilia.

Grauatus *Poloniæ* Rex *Wladislaus* suorum mercenariorum militum crebra, & sibi plurimum infesta admonitione, victus quoque nonnullorum suorum Baronum persuasu, atque instantia, castro *Marienburgensi* inconquisito, ab obsidione illius secedere deliberat. Et licet iussisset stricto silentio tegi huiusmodi arcanum, percrebuit tamen illico in exercitu Regio rumor, obsessosque magna hilaritate refecit. Veneris itaque die, ante festum Sancti *Matthæi* proxima, decima nona Septembris, *Pruthenicorum* militum & ciuium vtili & salubri necquicquam deterritus consilio, statiuis incensis, ex medio gloriæ spatio, obsidione soluta discedit, victi magis quam victoris, in patriam, referens formam. Quod & illi in discessionis articulo infausto omine monstratum est. Dum siquidem equus suus *Gifzawy*, cui conflictus magni tempore insederat, duceretur ad ascendendum, & sonoro clamore, pedibus terram scalpens, hinniret, strepe iam pedem Rege inferente, subito cadens extinctus est: mortis suæ fato indicans, per recessum Regium a castri *Marienburgensis* obsidione, lætas res & secundas, quibus hactenus Rex vsus fuerat, occasuras fore portendi. Certum siquidem erat, imo certissimum, castrum *Marienburgense*, vnius tantummodo mensis spatio exacto, in ptestatem Regis venturum, cum obsessi commeatu, multis annis in eam rem comparato, deficiente, mandere siliginem coctam cogerentur. Quo cibo corpora humana infecta, & in disenteriæ morbum versa, atrocem pestem contraxerant, qua plurimi dietim extinguebantur mortales. Non valentes itaque tam pestiferam perferre luem, *Henricum* de *Plawen* Commendatorem singuli conueniunt, angustiisque suis expositis, non se vlterius obsidionis molestias propter imminentis mortis, quæ illos sensim consumit, periculum, toleraturos, sed castro excessuros declarant. Qua denunciatione *Henricus* Commendator perterritus, aliquot aureorum millia inter obsessos partitur. Instantissime deprecans, *quatenus diebus tantummodo quindecim obsidionem ferrent. Se auisatum & certum fore differens, Poloniæ Regem ab obsidione propediem recessurum.* Qui tam prece & pretio permolliti, sustinere quidem obsidionem diebus quindecim paciscuntur. Ea conditione interiecta, vt illis lapsis, potestas omnis apud illos, de castro *Poloniæ* Regi dedendo, consisteret. Antequam igitur dies illi quindecim lapsi forent, *Wladislaus Poloniæ* Rex, dissuadentibus & improbantibus, fidelissimis Consiliariis, & dissuasionem illam gemitu & lachrymis prosequentibus, discessit, & victoriarum suarum sempiternos titulos, tam facili & merito deplangendo titulo, fuscauit. Vbi tum primum ad liquidum apparuit, nesciisse Regem, post conflictos hostes, victoria & tempore vti. Multa enim execrabilia & pestifera bella recessus ille perduxit. *Andreas* de *Thyczin* Castellanus *Voynicensis* discessionis huiusmodi primarius prohibebatur author. Qui cum inter militares vulgaresque non mediocri auctoritate polleret, facile plurimorum ex communitate militum, coniuges, domos, & pignora reuidere gestientium, animos ad discedendum animauit, interiecta occasione, quasi ter-

Marienburgensis castri obsidio soluitur. 1410

Digitized by Google

1410 ræ *Cracouienses & Sandomirienses*, ab Hungarorum vrerentur vastarenturque exercitu. A cæteris quoque Consiliariis *Polonorum*, ab his A præsertim, quos Dux *Alexander Withawdus* pretio vel pollicitatione asserebatur persuasisse, summa ope enixum est, vt Rex obsidionem *Marienburgensis* castri quantocyus solueret. Ita bonum publicum, vt contingere frequentius solet, a priuato deprauatum est, *Waldislao Poloniæ* Rege, non ex suo, sed ex aliorum arbitrio, propter hebetudinem tam factiuitatis quam ingenii, singula in bellicis & domesticis rebus administrante.

Castri *Marienburgensis* obsidione *Wladislaus Poloniæ* Rex discedens, & graue præda omnis generis agmen trahens, die illo in B *Quidzin* peruenit. In transitu autem suo in castrum *Schtum* descendens, missa illic audita, *Andreæ Brochoczki* militi, dat illud in tenutam, relinquens illi in subsidium nonnullos Curienses suos, viros bellatores, videlicet *Hankonem Chelmski*, *Canimirum* de *Tuchowiecz*, *Ioannem Goli*, *Pakoszium Bistranowsky*, *Petrum Czebrowsky*, *Bieniassium Goworzincsky*, *Barthossium* de *Trebowla*, & alios. Qui post Regis ex *Prussia* recessum, adeo infestis dimicationibus, & inuasionibus, damnis, & vexationibus Cruciferos in *Marienburg* consistentes, offendebant, lacessebantque, vt etiam illis dierum vno, decem millia florenorum pro stipendiariis fouendis vecta, magna cæde in conductores edita, abstulerint. Rege veniente in *Quidzin*, *Henricus Pomesaniensis* Episcopus loci illius, cum Canonicis & Clero, Regi processionaliter occurrens, debita veneratione illum excepit. Regeque Ecclesiam Cathedralem ingresso, cuiusdam *Dorotheæ* fœminæ religiosæ, & deuotæ, quæ solitariam & arctam vitam ducens, plerisque clarescebat miraculis, nondum tamen Canonisatæ, cellam & habitationem ostendebat. Datis autem Episcopo, Clero, & ciuitati, quas petebant, libertatibus, ex *Quidzin*, die altero discedens, claudi ciuitatem, gentesque suas ad illam ingredi prohibuit, veritus Episcopum, & ciues, spoliatum violatumque iri. In castris tandem, medio miliari a ciuitate locatis biduum exegit, & sequenti Sabbato die plures currus victualibus oneratos, in *Schtum*, pro eius fulcimento transmisit. Castra autem ipsa supra oppidum & lacum *Gardzieie* sita erant.

Henricus Mag. Prussiæ ad apparandum bellum pecuniam conquirit.

Henricus autem de *Plawen*, in locum Magistri *Prussiæ* suffectus, amissum prælium, & terras *Prussiæ* recuperaturus, missis ad *Venceslaum Bohemiæ* Regem Nunciis, bona Ordinis notabilia *Chomathow*, in Regno *Bohemiæ*, quatuor millia florenorum de introitibus habentia pro centum quindecim millibus florenorum vendidit eidem *Venceslao* Regi in auro parato, sub spe redemptionis, quæ non sunt redempta in hanc diem. Hisque pecuniis mercenario milite conducto, bellum ex integro restaurauit. Alia insuper centum florenorum millia, apud ciues *Gedanenses* iam in suam spectantes ditionem, facile sibi præbita, in mutuum accepit. 1410

Die Dominico Sancti *Matthæi*, vigesima prima Septembris, motis Rex a *Quidzin* castris, venit mane ad castrum *Radzim*, in cuius obsidione gentes Regiæ a tempore conflictus magni vsque in diem illam, ciuitate in fide & obedientia Regis existente, insederant. Et positis statiuis in vnius miliaris quartali a castro supra lacum *Meldeze*, deliberat Rex, soluerene sibi illius obsidionem, an expugnationem ipsius intendere conueniat. Capta autem erat deliberatio, Regem nullatenus castri conquisitionem tentaturum, cum situ & munitione foret firmissimum; Egregios insuper haberet defensores: simulaturum tamen impugnationem crastina die, si quo modo obsessi pauore consternati, ad deditionem perlicerentur. Itaque primos *Radzinensium* ad colloquium euocatos, vt castrum sine sanguine sibi dederent, perlicere conatus est. Quibus aspernantibus, vi & armis illos adoriri in crastinum distulit. Id consilium non industria sagacius, quam euentu extitit felicius. Vulgata enim in exercitu fama, Regem die crastina obsessorum impugnationem decreuisse, vix prandio finito milites suapte in C arma & expugnationem *Radzin*, iniussu Regis, traduxit. Nullo enim exercitus solicitatus monitore, auidissime processit, castrumque ab omni parte maximo impetu expugnare cœpit. Et quamuis Cruciferi, & obsessi cæteri, quinque & amplius horis probe restitissent, tamen a militibus *Poloniæ*, feruentissime impugnationi insistentibus, telis & sagittis, tam densa & frequenti proiectione, vt nemo digitum auderet exerere, confossi, animositate relicta, & defensionem omittere, & de possessione castri excedere, coacti sunt. *Castrum Radzim capitur.* Iam siquidem *Dobeslaus* de *Oleschnicza* miles, cum sui banderii gentibus, valuam castri inferioris perfregerat, & scuto suo effractorem D protegens, bombardæ minoris seu fistulæ ictum, qui scutum perforauit, exceperat. Iam insuper castrum altius *Petrus Chelmsky* miles primus, *Floriano* de *Korytnicza* Castellano *Vislicensi*, & aliis illum sequentibus, conscenderat, & Vice-commendatorem castri, virum animosum, sibi in *Parkani* muro occursantem, certamine inito, in fugam verterat. Iam antemurale castri *Petrus* de *Oleschnicza Sandomiriensis* Venator, cum aliis militibus intrauerat, & in uno pede vulneratus, solo se clypeo ne superne violaretur, defendebat. Obsessi itaque tot malis angustiati, ne in potestatem furentium militum deuoluti, extrema pati cogerentur, castrum Regi, armis abiectis, dedunt. Quod Rex circa Completorii horam ingressus omnibus obsessis & captis, inter quos quin-

Digitized by Google

1410 quindecim Cruciferi, viri senes & grandæui habebantur, mortem indulsit, eos tamen in captiuitatem coniecit. Notabilibus insuper thesauris, clenodiis, & rebus nobilibus, & victualium abundantia castrum refertum reperiens, thesauros & res nobiles, in milites erogauit, castro vero victualia reliquit.

Castro *Radzim* conquisito *Wladislaus Poloniæ* Rex, feria tertia post festum Sancti *Matthæi*, vigesima tertia Septembris, commendato castro *Radzim* in tenutam *Iaschoni Sokol* militi *Bohemo*, fidei spectatæ & animositatis, cum quo in eodem castro frequens *Polonorum* & *Bohemorum* numerus remanserat, & inter alios *Zischka Bohemus*, processu temporis famosus exercituum in *Bohemia* ductor, crebris nobilitatus victoriis, item *Angelus*, aliique quam plurimi. A *Radzim* discedens ad castrum *Rogozno*, ab inde vero in *Golub* feria quarta peruenit. Vbi in castro pransus, fluuium *Drwanza* transgreditur. Et terram ingrediens *Dobrzinensem*, copias exercituum suorum licentiat, & vnumquemque in suam remittit regionem. Exacto autem die eodem nocturno, prope *Czechocin* feria quinta ante diem translationis Sancti *Stanislai*, Rex in *Przipuch* deuenit, *Vislam* ponte ex nauibus, qui illuc demissus ex *Ploczko* fuerat, superaturus. Stabat autem in *Przipuch* quinque diebus, quoniam inter illos fato quodam occulto, pons ægre componi stabilirique poterat, qui alias Rege in *Prussiam* procedente, dimidio diei stabiliebatur. Rex quoque non sine labyrintho, & graui conatu *Vislam* traiecit cum suis, vt etiam in ea re fortunam pro comperto habitum est, suam erga Regem alacritatem variasse. Tunc quoque exercitus *Polonicus* in loca varia suorum domiciliorum diuertit, onustus auro & argento, cæteraque nobili supellectili, quam secum quisque ad proprios penates lætus & gaudens deferebat.

Rex collatis præsidiis castro Radzim dimissoque exercitu Vistulam ponte superat in Poloniam reuersurus.

Sabbato in die translationis Sancti *Stanislai*, discedens *Wladislaus* Rex a *Przipuch*, venit in *Racziasz*, die vero Dominico *S. Venceslai*, nauibus & mediocri comitiua in *Thorun* descendit. Quem omnis Clerus & populus, honore processionis singularum Ecclesiarum de nauibus egredientem excepit, licet Plebanus *Thorunensis* Crucifer fuerit, canendo Responsorium; *Tua est potentia, tuum Regnum Domine:* & in Ecclesiam Parochialem Sancti *Ioannis* introduxit In qua Rex solenni & sonora audita missa, in castrum *Thorunense*, prandii vnius tantummodo refectionem sumpturus se recepit. Vbi dum ad suam Serenitatem *Iaschko Sokol* Capitaneus Regius in *Radzim* aduenisset, tristi fato obruitur. Per vnum siquidem ex ciuibus *Thorunensibus* in conuiuium exceptus, atque in luceo venenatus, graui contracta valetudine, iussu Regio in *Brzesczie* deductus, illic extinguitur, & sepelitur. Ex vniuersis autem *Bohemis* apud Regem militantibus, nemo alius præter hunc, ob animositatem fidemque, ac alias egregias, quæ in eo sitæ erant, virtutes, acceptior Regi habebatur. Cuius obsequia præmians, etiam duorum filiorum *Nicolai* & *Iaroslai* paternam curam gessit, eosque in vrbe sua *Cracouiensi* splendide educari, & literis latinis atque *Almanicis*, cæterisque artibus, quibus ingenia politiora fiunt, imbui disposuit. Castro *Radzim* in regimen militis *Dobeslai Puchala*, & *Alberti Malski* commisso *Nicolaum Nostwicz*, *Thorunensium* supplicatione matronarum deuictus, a captiuitate absoluens, vespere ex *Thorun* in castrum *Nyeschow* nauibus transiit: matronis, fœminis & virginibus *Thorunensibus Wladislaum Poloniæ* Regem in coronæ modum circumstantibus, & faceto sermone, precibus intermixtis, orantibus: *vt postquam viros earum, parentes, & cognatos in pugna Grinfeldensi occidisset, status earum misertus, de viris ipsis & curatoribus prouideat:* Rege respondente: *id se perquam libenter facturum, & cuique statui earum prouisurum.* 1410

Rege Thorunium deflectente

Laschko Sokol veneno perimitur.

Cuius filiorum Rex curam paternam suscipit.

Feriam secundam, diem videlicet Sancti *Michaelis*, item tertiam & quartam, *Wladislao* Rege apud *Nyeschouiam* agente, certus inibi nuncius allatus est, significans *castrum Tucholya, quod Ianussius Brzozoglowi administrabat, vallatum, ciuitatem vero per oppidanos Cruciferis deditam. Hostes denique ad irrogandum Regno Poloniæ damna & incendia, ni opponatur resistentia, breui grassaturos fore.* Qua nouitate, non secus quam par erat, Rex commotus, plures ex Curiensibus suis milites vacationem efflagitantes, prece & largitione retinuit. Vix tamen ex omnibus Curiensibus & militibus suis Regiis, centum, vel paulo amplius, poterant numerari lanceæ, quos Rex pro defensione Regni, adiunctis illis *maioris Poloniæ* aliquibus districtibus, in oppidum *Coronow* situ & muris debile, transmittit. Qui etsi in armis, equis, sumptibus, & vestitu parum prouisi, arma siquidem rubigo, equos macies, sumptus a domo longior militia, vestes cauma & pluuia attriuerat, locum tamen prædictum, iuxta ac si arcem tutissimam, militare illic agendo præsidium, obseruabant. Auxerunt etiam exercitum Regium *Sandouogius* de *Ostrorog* Palatinus *Posnaniensis*, qui cum banderio proprio, intellecta Regni necessitate aduenerat, & *Dobrogostius* de *Schamotuli* Castellanus *Posnaniensis*, qui etiam gentes proprias miserat.

Oppido Tucholya dedito Cruciferis,

Wladislaus Rex in Coronow collocat præsidium.

Sabbato in die Sancti *Francisci*, *Wladislaus Poloniæ* Rex egreditur de *Nyeschowa*, & in *Iuniwladislauiam* veniens, se & Curiam suam illic stabilit & locat. Defensionem autem terrarum Regni sui prouisurus, certos milites in *Brodnicza*, alios in *Brzesczie*, alios in *Nakiel*, alios in *Ripin*, *Cuiauienses* & *Dobrzinenses* terrigenas inter illos partitus, præ-

Digitized by Google

1410 præsidia & excubias contra hostes continuaturus, transmisit, paucis admodum *Polonis* & *Bohemis* cum eo in *Iuniwladislauia* remanentibus. Quo illic agente, nouitas ad eum perlata est, castra *Osterod*, *Nidborg*, *Dzyałdow*, quæ *Masouiæ* Ducibus Rex commendauerat, propter defendentium paucitatem a Cruciferis intercepta esse. Duo etiam milites *Stanislaus Charbinowski* de domo *Sulima*, & *Nicolaus Sinowiecz* de domo antiquorum *Caballorum*, veriti, ne extrema paterentur, ex *Coronensi* præsidio fecerant discessionem, & ad Regem *Iuniwladislauiam* venientes, asserebant, ad cohonestandum suum discessum, hostium (vt re vera erat) maxima, sua minima præsidia esse, & ni deducantur, periculum ingens exceptura. Anxium itaque de suorum salute Regis animum, intentiorique sollicitudine grauem, & profluuio lachrymarum frequentius mœrentem effecerant. Nam neque illos ex *Coronow* reuocare cautum putabat, hostium veritus profundiorem in Regnum suum irruptionem, neque gentes aliquæ suberant, cunctis in domos discedentibus, quibus eorum paucitatem coaugere potuisset. Tunc quoque ad liquidum apparuit, in quantas difficultates & molestias, soluendo castri *Marienburgensis* immature obsidionem Rex se ipsum & Regnum suum immature præcipitasset, & quantum partam ex victoria gloriam suam & gentis suæ obscurasset. Dinoscique ad integrum poterat, quantum bonum perseuerantia, quam *Nicolaus* Regni *Poloniæ* Vice Cancellarius persuadebat, quantum malum discessio ab *Andrea* de *Thoczin* Castellano *Voynicensi* procurata, secum trahebat.

De præsidio Coronensi Wladislaus Rex sollicitus.

Cognito Cruciferi, qui castrum *Tucholya* obsidione cinxerant, exercitum Regium in numero tenui in præsidium aduenisse oppido *Coronow* debili, & nullis munitionibus firmato, forti & numeroso ex omnibus mercenariis militibus congesto exercitu, inter quos fuit principalis Capitaneus *Kochmagister*, *nouæ Marchiæ* Aduocatus, & multi ex Curia *Sigismundi Hungariæ* Regis milites, qui in multitudine notabili, in Cruciferorum subsidium, sufficienter ab ipsis salariati, *Sigismundo Hungariæ* Rege impellente, aduenerant, ad inuadendum eos exercitualiter processerunt, quasi certam prædam & victoriam essent occupaturi: suam videlicet multitudinem, hostium vero paucitatem, animo metientes. Veneris itaque die Sancti *Gereonis*, exercitus Regius venire aduersum se hostem in graui multitudine habens pro comperto, *Thomam Scheligam* de *Wrzesnia* de stirpe *Rosæ*, Succamerarium *Siradiensem* & *Nicolaum Dobicki* de stirpe *Grifonum*, speculatum hostium quantitatem & numerum, transmittunt. Qui parum sensate & longius quam sat erat, progressi, ab hostibus eos insequentibus, ad quoddam lubricum lutum remorati, comprehenduntur, statimque ab eis diligens per hostes inquisitio exacta est, qualis & quantus esset in oppido *Coronow* exercitus Regius. Qui subdole finxerunt illic gentes esse confusas, agrestes, & inexpertas, & faciliter, si quis inuadere præsumat, vincendas. Quos dixisse vera hostes rati, properantius versus *Coronow* contendunt. Quo cum cominus peruenissent, omnes de equis descendunt, pedestri itinere oppidum irrupturi. Milites autem Regii, prandio, quod sumere cœperant, neglecto, hostium viso aduentu, singuli in monasterium, quod sub monte ad fluenta fluminis *Dbra* situatum est, se tumultuando recolligunt. Armisque propere indutis, per secretos & hostibus ignotos meatus, congressuri, glomerata acie se euoluunt. Quorum conspectu hostes deterriti vehementer, equis velocissime, antequam a *Polonis* occuparentur, reascensis, retrorsum, quanto ampliori possunt festinatione, abeunt, trahendo retrogradum iter ad spatium miliaris integri, ea quidem arte & dolo, vt Regiis gentibus in distantia remota ab oppido *Coronow* agentibus, non posset ex oppido a pedestri milite, sub certaminis necessitate præstari succursus. In huiusmodi tamen retrogrado processu, sagittarii ex Regio exercitu, telis frequentibus illos obruunt, infestant, vulnerant, & in hostilem exercitum crebra irruptione insilientes, plures de illis prosternunt. Si quando vero hostes in sagittarios ad dimicandum gradum reuerterent, sagittarii ad cuneos suorum reuersi, & ab eis tutati, impetu eorum frustrato, noua irruptione hostes lacessebant. Huiuscemodi præludio integro miliari inter gentes Regias & hostiles certatum est. At vbi satietas vlterioris progressus hostes cepit, monte in circuitu editiori occupato, prope villam monasterii *Cracouiensis* dictam *Lanzko*, sito, gentium Regiarum in eo, ad decernendum instructi operiebantur aduentum: rati se ex loci opportunitate maximum ad victoriam adiumentum habituros. Verum gentes Regiæ, ne simul cum hoste & loco pugnare cogerentur, rectiori itinere versus hostes omisso, in partem montis decliuiorem secedunt. Erant in vtroque exercitu copiæ, vt numero, neque genere hominum, neque vsu rei militaris contemnendæ viderentur, maximisque animis descendebant in pugnam. Priusquam tamen venirent in congressum *Conradus Nyemcz Sigismundi Hungariæ* Regis miles, *Slesita*, ante acies, priuatus petens certamen, progressus, a *Ioanne Scziczky* milite *Polono* de domo *Doliwa*, munus illud occupante prostratus, & ex equo deiectus, quo vtriusque exercitus fortuna arrisura foret, monstrauit. Acies posthæc maximo ab vtraque parte clamore sublato congrediuntur, vnaquaque parte strenue excipiente impetum, & fortissime dimicante. Vtrinque pari animositate, 1410

Digitized by Google

1410 atroci parique Marte, horis aliquot pugnabatur, & aliquamdiu prælium dubium fuit, genusque hominum, armis, probitate, & exercitatione par, certamen in vtraque parte æquauerat. In suo enim quisque gradu, vrgendo aduersarium, sine respiratione pugnabat. Bello itaque asperrimo feruente inter vtrosque, & neutra parte inclinata aut referente pedem, tam vehementi labore & pugna vtraque lassata est, vt pugnæ, quasi ex composito fieret interruptio. Acclamatur itaque ab vtroque exercitu, vt pugnandi parumper obseruentur induciæ. Quas vtroque exercitu acceptante, disgrediuntur acies, & abstersis sudoribus, respirant, pausant, gestaque nonnulla & actus militares, velut familiaritate & conuersatione noti, memorantur. Facta respiratione & pausa aliquali, sublatis induciis, acies iterum congrediuntur. Ac eadem qua & prius in vtrisque animositate manente, plures mortales hinc inde, aut cadebant, aut capiebantur. Deinde lassitudine vtrosque inuadente, & nondum fortuna monstrante, qua datura foret vires, vice altera ad resumendum inducias, ab vtroque exercitu est acclamatum. Quibus acceptis & exercitibus disgressis, noua requie bellatores strenuissimi potiti, suos & equorum sudores abstergunt, vulnera ligant, pausant, sermocinantur, commutant captiuos, equos sibi interceptos hinc inde vicissim restituunt. Pro quibus recognoscendis licebat adire hostilem exercitum. Vina ad sitim propellendam inuicem mittunt, ex equis intra præliandum deiectos, vulneribusque ita afflictos, vt consurgere non valerent, ex palæstræ loco, ne conculcarentur, subuehunt, vt merito non hostiles, sed amicissimæ acies, a rerum ignaro credi possent. Dato posthac requiei & pausæ repudio, tertio quanto fortius possunt, decertant. Non aliud certamen vehementius fuisse, memoriæ proditum est, duorum nobilissimorum exercituum, in quibus & exercitatos, & veteranos milites constat conuenisse, & pro victoria, quousque vel violarentur, vel caperentur, summa vi, summoque conatu adnixos esse. Vsque ad tertium autem congressum anceps gerebatur inter vtrosque certamen, tenorque pugnæ par vtrisque erat. Sed interim miles Regius *Ioannes Naschian* de *Ostrowcze*, de *Bipennium* domo, hostilem primipilarium sternit ex equo, & hostili vexillo adempto, sellæ suæ contorques illud apponit, & illico *Polonorum* exercitus superiori loco, hostilis vero pauore perculsus, signo amisso, deteriori esse cœpit. *Polonicus* itaque miles, grauius in perculsos & fugam spectantes inuectus, graui hostes cæde premit & singulis manipulis hostilibus auersis, omnem exercitum hostilem, propitiatione Diuina, vincente pudorem metu, aut captiuauit, aut egit in fugam. Cessit autem hostis gradum, acrius inferentibus signa *Polonis*, deinde terga vertit. Et cum institissent fugientibus victores, octo millia hostium cæsa, fugientesque quantum eorum vires ad persequendum, dextræ quoque ad cædendum valebant, insequebantur. Raro vllum certamen clarioribus decoris cum hostili pernicie constat fuisse; si dies quiuisset: sed nox superueniens, ne ad integrum caperentur, contexit. Fusi fugatique hostes & cæsi, edita passim per agros funera, decantatæque per ora virorum victoriæ erant. Inter disciplinæ militaris peritos, congressus præsens & triumphus, magis celebris, magisque gloriosus & magnificus, propter vtrorumque constantem & pertinacem pugnam, quam conflictus magnus, eo anno in die Diuisionis Apostolorum, apud *Grinwaldt* habitus, censebatur. Prælium enim atrocius quam pro numero pugnantium, (adeo vtraque acies animos ad vincendum obstinauerat) edebatur. Vtrisque idem animus ad moriendum destinatus, & in prælio potius mortem, quam in fuga, oppetere. Nec immerito, vtraque enim acies habebat milites celeberrimos, frequentibus præliis exercitatos, corpore strenuos, & animo fortes, quales difficile foret in quocumque altero progressu pari virtute adæquatos reperire, & omnes ad supremum certamen accensos. Ab vtroque exercitu sub vno tantum signo pugnatum est. Et exercitus quidem Regius geminatam crucem puniceam, in alba syndone insutam pro signo habuit. Cuius *Petrus* de *Riterz* miles de domo *Bipennium* erat gestator. Exercitus Cruciferi cus campum album & rubeum, diametraliter se contingentem, gerabat pro insigni. Huius ferentarius erat *Henricus Francus* genere, in fuga captus, quæ processu dierum fuit sibi a suis contribulis frequentius exprobrata. Habitus quoque fuisset pro infami, nisi ipsum literæ Regiæ ab huiusmodi nota, pro quibus personaliter Regem adierat, vindicassent. Rarum quoque certamen adeo clarum inter Catholicos & barbaros gestum fuisse, memoria nostræ ætatis, proditum est. In qua tanta constantia, ex parte vtraque pugnantes pro victoria forent adnixi. Et quamuis *Coronouiensis* triumphus re quidem minor fuit, quam *Grinfeldensis*, verum existimatione periculi, & feruore constantiaque certaminis, & illic depugnantium, palmæ etiam *Grinfeldensi* anteferendus.

Prælio ad oppidum Coronow facto Cruciferi a Polonis vincuntur.

Capti autem fuere in ea clade atque fuga *Michael Kochmagister* Aduocatus *nouæ Marchiæ*, Capitaneus exercitus Cruciferici principalis: *Conradus Nyemcz* de *Slesia*, & multi *Sigismundi Hungariæ* Regis Curienses: *Conradus Elkinger*, *Conradus Truklszesz* in Magistrum Sancti *Ioannis* de *Lagow* postea promotus, *Balthasar* de *Glowno*, *Hannus Lebel*, & multi alii; *Francones*, *Slesitæ*, *Bauari*, *Duringi*, *Bohemi*, *Rinenses*, *Misnenses*, *Saxones*, *Sueui*. Exercitus quoque Regius, equis, armis, pecuniis cæterisque spoliis vehementer ditatus.

Suc-

Digitized by Google

1410 *Victoriam nunciantimiliti quingentas marcas Rex donat,*

Successum autem tam triumphalem & felicem exercitus Regius *Wladislao Poloniæ* Regi celerrime curauit per *Zaklikam* de *Korzkew* militem significare. Qui nouitate tam insigni percepta, in singultus, suspiria, & fletus ruens, gratias agebat in DEVM immensas, & prædictum *Zaklikam* de *Korzkew*, bona & felicia sibi nunciantem, quingentis marcis remunerat. Sabbato in crastino conflictûs. *Polonici* milites notabilioribus captiuis assumptis, in certaminis locum descendunt & propriorum atque hostium interfectos collectos, curribusque impositos, in *Coronouiense* monasterium deducunt, & solennibus exequiis celebratis, omnibus captiuis præsentibus, & suorum & suam cladem magno eiulatu deflentibus, honorifica condunt sepultura. Erat inter desideratos adolescens notabilis *Vlricus Erkingar* adeo locuples, vt pro redemptione sua parum illi foret sexaginta millia florenorum exoluisse. Cuius mors a captiuis singulariori deflebatur luctu, & quem obtinuerunt singulari humari sepulchro. Die Dominico ante festum Sanctæ *Heduigis*, duodecima Octobris exercitus Regius de *Koronow*, ducens in suo comitatu captiuos & spolia, discessit, & *Bidgostiam* veniens, tribusque diebus illic quiescens, hostilia spolia, belligerantium more, ex æquo partiebatur: Posthæc feria quarta in festo Sanctæ *Heduigis*, *Iuniwladislauiam* ad Regem, in graui equorum & curruum multitudine, venit, quem longus captiuorum ordo, qui aut in sexaginta quadrigis, ob eam rem per Regem transmissis, aut equis vehebantur aut pedes ibant, velut athletas sequebatur. Apparari autem *Wladislaus* Rex pro captiuis splendidam cœnam, eorumque mederi & alligari vulnera iubens, certos milites, qui illis ad tabulas sedentibus deseruirent, adiunxit. Ad omnes denique suos milites vulneratos *Wladislaus* Rex propria in persona, nocte illa, cum candelis, visitaturus, eos, in loca apud quæ hospitabantur descendit: neminem neglectum reliquit, quin foueret antidotis, & extolleret verbis, priuatum non Regem crederes, ad colligendam gratiam, priuati hominis in morem nihil negligentem. Et omnibus militibus suis pro fortibus actis eorum, in præfato prælio ostensis, dona Regalia liberalissime est largitus. Eodem præterea die, cœna finita, *Wladislaus Poloniæ* Rex, quam magna euidenti iustitia & æquitate sua, quam vero ingenti iniquitate & iniustitia Crucifera causa referta est, apud captiuos longo sermone disseruit. Et post hæc argutos, *non recte illos egisse, quod pro causa iniqua pro Cruciferis arma assumerent.* Responsum a captiuis accepit: *Non se vnquam, si Ordinis iniquitatem & Regis æquitatem nosse valuissent, ad infaustum bellum descensuros, vt pro Ordine contra Regem arma ferrent.* Feria quinta in crastino Sanctæ *Heduigis*, captiuorum nominibus, conditionibus, & dignitatibus conscriptis, *Wladislaus Poloniæ* Rex, dato repræsentationis termino & loco, singulos captiuos pia benignitate remisit; solo *Michaele Kochmagister Aduocato nouia Marchiæ* excepto, quem Rex in castrum *Chaczinense* vinctum relegauit. Milites autem, qui tam insignem de hostibus retulerunt triumphum, hos constat fuisse: *Sandiuogius* de *Ostrorog* Palatinus *Posnaniensis* de armis *Nałącz*; *Matthias* de *Labiszin* Palatinus *Brzestensis* de domo *Bipennium*; *Petrus* de *Myedzwiedz* Capitaneus & Dux Regii exercitus de antiquo equo, *Msczugius* de *Skrzin* de Armis *Cygnorum*; *Iacobus Kobiliensky Grzimalitha*; *Nicolaus* de *Powała* multis clarus vulneribus; *Gnieuossius* de *Dalewycze* de *Strzegomya*; *Ioannes Farurey* de *Garbow* de *Sulima*; *Nicolaus Chrzastowky* de *Strzegomya*; *Petrus Ritersky*; *Ioannes Naschbian* de *Ostrowicze*; *Ioannes Nosz* de *Dobrkow*, omnes hii tres de armis *Bipennium*, *Skarbek* de *Gory* de familia *Habdank*, *Dzik* de *Kadłub*, *Nicolaus Bielawsky* de *Kozlierogi*; *Stanislaus Ielitho* de *Doliwa*; *Bartholomæus Plomikowsky* de domo *Wyeniawa*; *Zaklika Korzekwiczky* de *Srokomlya*; *Cristinus Magiero* de *Goworziczow*, de armis *Rawa*, *Ioannes Scziczki* de *Doliwa*, *Dobeslaus Oleuinski* de domo *Osłoya*, *Dobeslaus Okwya* de familia *Wyeniawa*, *Ioannes Rey* de *Nagłowicze* de armis *Okscha*, *Domarathus Kobilinsky* de *Grzimała*, *Albertus Malsky* de *Nałącz*, *Dobeslaus Puchała* de *Wągri* de *Wyeniawa*, *Thomas Kalski* de *Roza*, *Derslaus Włostowsky* de *Okscha*, *Alexander Gorayski* de *Cyphis*, *Casimirus* de *Tuchowiecz* alias de *Kunraczicze* de domo *Zgraia*, *Grzimała Zernicki*, *Ioannes Czelustka*, *Martinus* de *Wroczymowicze* de domo *Polukoza* Vexillifer *Cracouiensis Andreas Brochoczky* de *Oszoria*, *Swiątopełk* de *Zawada* de *Vulpibus*, *Ioannes Grzimałka*, *Budek* de *Zaborze*, *Slanka* de *Rudka*, *Nicolaus Borowyecz*, *Ioannes Lion*. Quos omnes dignitatis & honoris causa, & propter eorum heroicam virtutem, factaque fortia, nomino: celebritatem, famam, decusque insigne, & immarcescibilem laudem apud præsentes, & posteros, & in omnium, qui præsentia nostra legerint, scripta, pectoribus pro singulis, vnoquoque eorum, relicturus. Id ipsum demum Cruciferorum attriuit hebetauitque superbiam, frementibus contra illos propriis militibus & ciuibus, quod impia & contra fœdus ictum bella gererent, nullam prosperitatem, nisi regiones & substantias, quas abstulerant, Regno *Polonico* reformarent, habituri. Cuius belli magnitudo & celebritas, etiam ex hoc maxime potest perpendi, quod post pugnam præfatam, Cruciferi & eorum Duces, nusquam contra *Polonos* iustam pugnam conserere, aut aciem instruere in annos multos, tumultuariis tantummodo contenti præliis, audebant.

Secuta fuit secundas res ad *Coronow* gestas ad-

Marginalia: *suis & hostibus iusta peragit,* — *ad captiuos cœna liberaliter exceptos* — *verba facit,* — 1410 *& vno excepto omnes dimittit,* — *suos milites præmiis honorat.*

Digitized by Google

1410 aduersa fortuna. Sabbato siquidem in crastino Sancti *Gereonis*, altera videlicet die post conflictum, Cruciferi castrum *Tucholya* obsidentes, plures homines armis indutos, & idiomatis *Polonici* gnaros signanter quendam militem *Nawir*, qui proprio Rege deserto, ad Cruciferos transfugerat, coram *Ianussio Brzozoglowy*, & cæteris in castro *Tucholya* obsessis, producunt & ostentant. Asserentes se de exercitu Regis ante *Coronow* insignem triumphum retulisse, & in signum victoriæ, præfatos armatos quasi illic comprehensos, adduxisse. Et vt fides relationi eorum vafræ astrui posset, ornauerant præfatum *Nawir Dobrzinensem* militem, rotundo & ex margaritis texto crinali, quod *Poloniæ Patlik* appellant, & quod feruente certaminis *Coronouiensis* progressu, a *Nicolao Powala* ex equo deiecto, & pene iam capto, *Almanus* quidam detraxerat. Ostentant itaque Cruciferi prædictum *Nawir*, huiuscemodi crinali & armis ornatum, *Ianussio Brzozoglowy*, finguntque illum *Nicolaum Powalam* esse. Verum etsi *Ianussius Brzozoglowy* crinale, quod monstrabatur, *Nicolai Powala* Regii militis agnouisset, quærit tamen a *Nawir*, vt *quis esset, quaque fortuna foret*, ediceret. Qui se *Nicolaum Powala*, & exercitum Regis a Cruciferis deuictum esse mentitus, *Ianussium Brzozoglowy* & in credulitatem eorum omnium quæ Cruciferi commentauerant, & in grandem pauorem impellit. Ea enim denunciatione perculsus, & ignarus cædis de Cruciferis factæ, quæ sibi nocte superueniente, a Capitaneo Regio, alia occupatione mentem distinente, difficulter poterat intimari, cum hostibus de dimittendo castro *Tucholya*, tractatum ingressus, paciscitur. Et impletis pactis, castro dimisso cum omnibus qui secum obsidionem tolerauerant, ad Regem *Iuniwladislauiam* venit. Intelligens autem exercitum Regium, magnificum de hostibus retulisse triumphum, & se hostium dolis circumuentum, in flebiles singultus prorumpens, & manu violans discerpensque capitis sui cæsariem, pudore & dolore nimio angebatur, quod vir aliOqui in bellis exercitatus, & disciplinæ militaris peritus, tam fœda & callida vafricie se permisisset circumueniri, & castro firmissimo per collusionem & fraudem spoliari. In omni siquidem vita sua & subsecuta & transacta, in nullam tam fœdam & sibi turpem a fortuna, quæ illi plurimos largiebatur successus, præcipitatus erat.

Ianussius Brzozoglowy

dolis hostium circumuentus

castrum Tucholya dedit Cruciferis.

Collegerat post hæc *Prussiæ* Magister *Henricus* de *Plawen* magnum numerum mercenariorum nouorum militum, ex variis nationibus & linguis. Inter quos *Ebrehardus Herbipolensis* Episcopus, *Ioannes* Dux *Minsterbergensis*, alias *Sambiensis* de *Slesia*, præcipui habebantur, qui curruum, bombardarum, cæterorumque bellicorum apparatuum multitudine freti, ordinatione *Prussiæ* Magistri & Cruciferorum in *Tucholam* deducti, ad inuadendum *Poloniæ* Regnum, grassabantur, nudatam præsidiis oram petituri. Qua nouitate per exploratores *Wladislaus Poloniæ* Rex comperta, terras *maioris Poloniæ*, *Vielunensem*, *Posnaniensem*, *Lanciciensem*, *Cuiauiensem*, *Dobrzinensem*, *Siradiensem*, mouit in expeditionem. Ipse de *Iuniwladislauia* die Dominico, ante festum Sanctorum *Simonis* & *Iudæ* egressus, facit nocturnum in **** Feria vero secunda in vigilia Sanctorum *Simonis* & *Iudæ* Apostolorum, venit *Bidgostiam*, quo iam copiæ suorum militum ex terris prædictis conuenerant, deliberatione, quid agi expediret, inita, Rex in *Bidgostia* se continens, exercitum, qui conuenerat, in terras hostiles transmittit, adiunctis illi suæ curiæ militibus, & præficiens exercitui sub duodecem signis militanti, *Petrum Schafraniecz* Succamerarium *Cracouiensem*, in Capitaneum & Ductorem. Feria itaque tertia in die Sanctorum *Simonis* & *Iudæ*, exercitus Regius, equitum peditumque haud contemnenda cohors, maiorum quam pro numero speciem gerens, ex *Bidgostia* egressus, *Wladislao* Rege ad spatium medii miliaris cum suspiriis & lachrymis eum prosequente, omnibusque quadrigis & impedimentis, quo expeditior foret ad singula, in *Bidgostiam* remissis, celerrimo cursu, vastando & incendendo hostilia, die eodem vsque in *Tucholya* peruenit. Et collocato exercitu in apto insidiarum loco, sexingentos balistarios ad irritandum hostes, in *Tucholia* consistentes, transmittit. Quibus prædas & spolia in pecore agentibus, hostes ex *Tucholya* graui agmine facto, in sexingentos *Polonorum* stipendiarios, trepidationem & fugam simulantes, propero cursu, non plures quam se ostenderant rati, inuecti, vsque ad insidiarum locum pertrahuntur. Contra quos Regius exercitus, signis extensis, ex insidiis consurgens, ad decernendum properabat. Hostes vero quamuis numero superiores, conspectu Regii exercitus territi admodum, omnes in præcipitem dilabuntur fugam: Quos fugientes, *Petrus Schafraniecz* militiæ Regiæ Capitaneus, licet multipliciter a militibus rogatus, pares quas struxerat insidias, & ipse veritus, longo tempore prohibuit, nec nisi discusso metu, videns hostes effuse nimis cursum in oppidum agere, exercitui Regio ad persequendum signum dedit. Quos licet tarde, animose tamen, vsque ad portas oppidi *Tucholya* persecuti, multis cæsis atque captis, etiam quinque hostium Capitaneos, videlicet *Ioannem Czolowroth* de *Cornobusz*, item *Zachicz*, *Ioannem*, *Henricum Malowiecz Bohemos*, *Herward Reydburg* de *Slesia*, & *Henricum* de *Zeben* de *Lusatia*, comprehendunt. Castris insuper hostilibus & omnibus curribus eorum, ante oppidum consistentibus, qui per trepidationem & festinationem, pressura etiam fugientium impediente, in oppidum nullatenus poterant inferri, exercitus Re- 1410

Præsidium Tucholiense Poloni fundunt fugantque,

1410 Regius potitus, magnam prædam illic repertam diripuit. Creditum fuit a multis, peritiam rei militaris habentibus, quod si in bono tempore *Petrus Schafraniecz* Capitaneus persequendi fugientes licentiam dedisset, clade nimia omnis ille hostilis exercitus, paucis euadentibus, fuisset deletus. Spectabant, dum præmissa agerentur, *Conradus Nyempcz* Regius, & *Ioannes* iunior *Powala* Crucifericus, captiui, nonnullique alii, ex castri *Tucholya* muro. Visoque *Conradus Nyempcz* banderio Regio, quod geminatam crucem cœruleam in campo cœlestino habebat pro insigni, fertur ad circumstantes dixisse: *Ex quo hoc signum, & hæc plachta prolabi in fugam ignara, prodiit, e vestigio contuebimur pulcherrimum certantium præludium.* Videns tandem suos nullo congressu facto, fugisse, adiecit: *Succensentur nobis, quod clade Coronouiensi ad extremum victi, in manus victorum venimus; quanto magis his succensendum est, qui solo hostili respectu territi, nulla necessitate acti, vertere terga. Nos quidem, vt viros decuit, ad Coronow pugnauimus, virtutisque nostræ egregia dedimus, semel & secundo, & tertio congressi, experimenta: ii vero neque pugnæ initium libarant. Experti quoque profiteri possunt, si quid mucro, & brachium Polonorum, valent.* Fugit tunc inter alios Dux *Ioannes Minsterbergensis*, & omnes notabiliores. Quidam vero cum se oppidum ingredi desperassent, equis relictis, vndis se crediderunt: vbi eorum magnus numerus suffocatus interiit. Plures extabant aquis quam gladio desiderati. Multi denique neque in *Tucholya* se securos rati, versus *Choynicza* velut locum munitiorem diffugerant: sed & in illa quoque fuga a *Polonis* persequentibus captiuabantur.

Exercitus Polonus a Tucholya recedit.

Nocte adueniente, exercitus Regius totius diei labore, fatiga, & esurie pressus a *Tucholya* disgredi cœpit, sibi & equis victualia in aliquo loco reperturus; Hostium autem spoliis & quadrigis sarcinatus, & nullo regulatus ductore, noctem illam caliginosam nimis, cum neque luna pernox esset, neque sydera lucerent, hinc inde errans gyrabat. In diluculo vero, agnoscens se nonnisi medium miliare tota nocte illa confecisse, & a castri *Tucholya* conspectu nondum abiisse, vehementi timore, ne quid hostes in fatigatos, lassos, & famelicos auderent, perculsus est. Itaque in *Bidgostiam* regredi cœpit. Nebula autem ad multum diei adeo densa, vt lucis quoque eriperet vsum, perdurans, metum cuiuslibet periculi submouerat; quoniam illius latebra exercitus Regius tectus, incolumis *Bidgostiam* applicuit. *Wladislaus* interim *Poloniæ* Rex, cum per *Gnienossium* de *Dalewycze* militem, ab exercitu ad eum missum agnouisset, exercitum etiam suum post felices successus, quibus in hostium pauida fuga potitus est, reuersurum, partim propter hybernum tempus, partim ob spolia, hostilibus castris detracta, equo conscenso, celeriter ex *Iuniuladislauia* versus *Labischin* & *Schubino* gradiebatur, exercitum suum & retracturus a reditu, & ad obseruandum atque obsidendum, qui in *Tucholyam* fugerant, hostes conuersurus. Quamuis autem properanter iuisset: tardiuscule tamen venit, exercitu iam in varias partes diuertente, nec vllatenus poterat illum multipliciter dispersum adiuuare. Quapropter regredi unde venerat diffiniens, prandio in die Omnium Sanctorum in *Schubino*, & nocturno in *Labischin* facto, die Dominico in crastino Omnium Sanctorum *Iuniwladislauiam* regressus est. Ad cuius conspectum multitudo omnis captiuorum ad *Tucholyam* captorum, feria secunda post festum Omnium Sanctorum adducta est. Ad quam Rex itidem, causam habere semper iustissimam, cum pars aduersa Cruciferorum iniqua vteretur, astruxit. Conscriptis quoque captiuorum nominibus & dignitatibus, vniuersos ad simplicem militarem sponsionem, consignato eis repræsentationis die ac loco, dimittit. Cum vno tamen ex illis *Ioanne Zaicz Bohemo*, verba facit: *Curiensem te, inquit, & familiarem nostrum inficiari non valens, quo pacto pro hostibus meis Cruciferis, contra me arma tuleris, edissere; & facinus quo in nos vsus es, refelle.* Ad hæc Zaicz. *Non abnuo, piissime Rex, me tuæ Maiestatis & Curiensem & seruitorem esse; sed quod te neglecto, ad hostes tuos transiuerim, conditio animositatis meæ, qua vix audax & impauidus, Rabk, sum & æstimor, transire honestius duxi ad partem deiectam & prostratam: audiui enim triumphos tuos celebres frequenter de Crucifrico Ordine relatos. Et si me contulissem in tuum auxilium, consolatrix mea* (*Zophiam* Reginam *Venceslai Bohemiæ* Regis consortem notans) *improperiis me obruisset, quod metu pugnæ, ad te, cui cesserunt hactenus felices victoriæ, declinassem. Iui itaque ad eos, quibus parum secundæ res erant, animositatem meam, quemadmodum euenit, demonstraturus, quoniam Teutonicis fugientibus, ego fugere turpe ratus, in tuæ militiæ manus deueni. Fac igitur mecum vt libet.* Interrogatus deinde a Rege, *quid de se captiuo & Curiense & familiari, victorem dignum censeret statuere? Quod*, inquit, *tibi tua suadet Clementia, qua in deuictos vsus, victoriam videris in tuum fauorem obligasse.* Tam faceta responsione Rex pellectus, eum, ut & cæteros, ad sponsionem militarem dimittit.

& Rex captiuos ad militarem sponsionem dimittit.

Interea milites Curienses Regii, qui cladem in hostes ad *Tucholya* ediderant, scribunt *Ioanni* Duci *Minsterbergensi*, & omnibus Cruciferorum stipendiariis, in *Tucholya* agentibus, disertis ornatam verbis epistolam, eamque per Aroldum transmittunt, dura requisitione

Polonici milites & præsidium Tacholiense literas inter se vltro citroque mittunt.

1410 sitione illos monentes, *quatenus iuxta ius & obseruantiam militarem, omnia arma, equos, & insignia bellica, & signanter pallia, arma tegentia, quæ Vaponrokki vocantur, cum quibus in aciem prodierant, eis reddant: ad eos tanquam victores deuoluta, ex quo in campum ad decernendum progressi, & nullo certamine edito, in fugam versi, plusquam victi debeant æstimari. Nec fugacem arma decent sed virum, audens quoque armatus in aciem prodire teneatur, iure, si fugiat, arma tradere victori.* Acceperunt ab eis responsum: *Qui pro omni tempore curæ fuit eis proprius honor, neque unquam credunt illum se alicuius fugæ turpitudine contaminasse: defensuri militari more honorem suum, in Regum & Principum Curiis, & inculpationem suã atque vituperium, manu armata purgaturi.* Offerebantque pro suæ innocentiæ declaratione, in distantissimis locis Curias pugnæ atque duelli, tanquam si qui fugam suam aliter nisi arrogantibus & nudis verbis, honestare non poterant. *Polonorum* militibus eos in *Alexandri* Ducis magni *Lithuaniæ*, item Ducum *Masouiæ*, *Semouiti*, *Lanussii*, & *Boleslai*, Curias, euocantibus, & omnem pollicentibus securitatem. Illis è contrario, *Franciæ*, *Angliæ*, & *Hispaniarum*, atque *Neapuliæ* Regum, Curias. *Poloniæ* militibus nominantibus, vt pudorem suum qualicumque colore cohonestarent. Quas etsi *Poloniæ* milites acceptatum iri contigisset, non seruassent tamen Cruciferorum stipendiarii oblatas, sed nouo excusationis fuco opposito, eas corrupissent.

Henricus de *Plawen Prussiæ* Magister, animaduertens conatus suos, quibus cum exercitu stipendiariorum, & suarum gentium, terras Regni *Poloniæ* inuadere destinauerat, propter fortem & constantem *Polonorum* resistentiam, recidisse in irritum, exercitum ex *Pomerania* amouens, in *Prussiam* ire pergit; & castrum *Schtum*, quod per *Andream Brothoczky* tenebatur, obsedit, damna ingentia, & continuas infestationes & molestias, quæ castro *Marienburgensi*, propter vicinitatem, gentes Regiæ inferebant, ex eo auersurus. Quod dum sex hebdomadis continua impugnatione, nulla spe molitioni respondente, vexasset, contigit, casune incertum est an tradimento, turrim castri maiorem supra portam sitam, cum telis, propugnaculis, & victualibus, quæ in ea condebantur, conflagrari. Ex quo apud obsessos desperatione crescente, in dies de castro dedendo, non aliter imminens periculum euasuri, tractatum cum Magistro ineunt. Duobus itaque militibus *Casimiro* & *Goliian*, sub Magistri *Prussiæ* consensu & conductu, ad Regem *Iuniwladislauiam* missis, quam infelix ex turris & propugnaculorum exustione acciderit casus, qualeque eos periculum, si resistere perseuerauerint, maenat, exponunt. *Poloni ca-* Permittente autem & iubente Rege, pacti prius, vt eis cum equis, armis, & quibuslibet rebus, incolumibus abire liceat; non castrum *strumSchtum* tantummodo *Schtum*, sed & castrum *Morag*, *& Murag* cui par periculum imminebat, Magistro & *Cruciferis* Ordini resignant. *dedunt.*

Nouos & magnos ausus *Henricus* de *Plawen Prussiæ* Magister ex duorum castrorum cessione adeptus, tertium castrum, videlicet *Radzim*, simili obsidione coarctat, & sex hebdomadis illud continua bombardarum proiectione impugnat. Gentibus autem Regiis probe illud defendentibus, coactus est ab eius obsidione cum pudore resistere, magnam suorum vulneratorum quantitatem in oppido *Radzim* medendi gratia relinquens. Non poterat hoc milites Regios, qui castrum *Radzim* obseruabant, latere. Quapropter nocte subsequenti, velocem ad alias Regias gentes in castri *Brodnicza* præsidio consistentes Nuncium destinant, rogantes, *quatenus eis veniant celeriter in succursum. Oppidum Radzim & substantiam eius cum gentibus, quæ in eo a Cruciferis erant, cum pro defensione, tum pro medela derelictæ, facile inuasione occupaturi.* Quorum petitioni gerendo morem milites ex præsidio *Brodniczensi*, videlicet *Albertus Malsky*, *Dobeslaus Puchala*, & alii plures, in tempore, & hora diei, de qua inter eos conuenerat, adueniunt. Quorum comperto aduentu, milites ex castro *Radzim* propere descendentes, oppidum *Radzim* in valua quæ respicit castrum, inuadunt, & militibus *Brodniczensibus* coniuncti, vicissitudinariis viribus portam & valuam ciuitatis, ciuibus & gentibus Crucifericis nequicquam resistentibus, concuciunt, & disrumpunt. Posita autem erat in ore valuæ magna bombarda, quam Sacerdos vnus, ciuibus suis, quorum magna pro repellendo impendenti periculo concurrerat ad portam multitudo, succursurus, præoccupato alterius officio, incendit, quo suo impetu in medium ciuium ruens, quatuor & viginti ex ciuibus, ex Regiis verò gentibus tres tantummodo extinxit. Eo malo & ciues, & gentes Crucifericæ, deterriti, defensionem intermittunt & gentes Regiæ ciuitatem occupant, & omnibus eius fortunis & spoliis potiuntur, spoliatam in cinerem redigunt. Et multis mortalibus ex stipendiariis Cruciferorum & ciuibus *Radzimensibus* captiuatis, læti atque incolumes ad castra sua reuertuntur.

Magistro Prussiæ a castri Radzim oppugnatione reiecto,

oppidum captum a Polonis incenditur.

Confecerat Magister *Prussiæ Henricus* de *Plawen*, sub tempore, quo ad castri *Radzim* obsidionem steterat, cum ciuibus de *Thorun Gdansk*, deditionem, obedientiam, & fidelitatem Regiam professis, de dedendis sibi præfatis ciuitatibus, clandestinum tractatum, & suapte in id procliues, dedi sibi præfatas ciuitates persuasit. Castri itaque *Radzim* obsidionem soluens, exercitum versus *Thorun* traducit, vtraque ciuitate iuxta diffinitum potiturus. Ciues interim *Thorunenses* & *Gedanenses*, dolos suos & perfidiam palliaturi, ad

Wla-

Digitized by Google

1410 *Wladislaum Poloniæ* Regem legationem mittunt. *Thorunenses* quidem per *Albrecht Roth*, Ciuium Magistrum, & *Petrum Scheligam*. Ciues vero *Gedanenses* per literas; significantes *Prussiæ Magistrum Henricum, ad obsidendum eos propediem venturum fore*, & petentes *sibi & ciuitatibus suis defensionem impendi*. Quibus *Wladislaus Poloniæ* Rex benigne respondens, *bono & constanti animo esse, bene quoque omni circumscripto pauore, sperare* iussit: offerens *se efficax suffragium & defensam vtrique ciuitati tempestiue præstiturum. Stetis*, inquiens, *vos in vestris ædibus pacifici, mihi tantummodo & meis militibus mœnia linquite & turres: Crastina die dehinc egressus, ad vos cum quinque, octo, & decem millibus equitum, & quantis opus sensero, propere contendo. Nauium interim, quibus Vislam superem, agitate curam.* Ea responsione *Thorunenses* a Rege accepta discedunt, & ad suos reuersi, Regiam optime dispositam referunt mentem. Rex autem responsioni suæ dando virtutem, in crastinum cum omni curia sua in *Gniewkow* deuenit. Quem priores *Thorunenses* Nuncii itidem conueniunt. Quibus visis, sciscitari solicite ab eis cœpit, *haberentne pro eo & gentibus suis naues paratas*. Qui quæstione silentio absoluta, asserunt *se nouam legationem ad eum detulisse*. Quibus dicendi potestate facta, *Venimus*, inquiunt, *Rex Illustrissime, ad te, ciuitatis nostræ nomine tibi significaturi, nos ea angustia pressos esse, vt si ad crastinæ diei solis occasum laboranti ciuitati nostræ succursum non tuleris, scias nos ciuitatem Magistro tradituros*. Cui legationi respondendo Rex: *Antequam*, inquit, *crastini solis veniat occiduum, suffragaturum me vobis, dummodo vos præstetis nauigium, polliceor*. Tum illi non amplius perfidiam suam intelligentes posse celatum iri: *Iam certa*, inquiunt, *pacta cum Magistro, quæ rescindere fas non est, iniuimus, die crastina ciuitatem sibi tradituri*. Accendisset tam patens perfidia alium in ingentem bilem: *Wladislaus* tamen Rex, nihil ea motus, pia mansuetudine exprobrare tantummodo Legatis contentus, illos corripit: *Haccine*, inquit, *est fides vestra, hoccine iusiurandum, hæ sponsiones, quibus vos mihi addixistis; Quorum omnium obliti, non erubuistis pacisci cum hoste meo?* Illi facinoris conscii, ne dum aliquid respondere, sed neque mutire ausi: etiam gestu & oculis in terram deiectis, scelus fatebantur. Et quamuis a Consiliariis suaderetur Regi, vt *Thorunensium* legatos velut perfidos & fœdifragos, damnare capite iussisset, documentum non iuultæ perfidiæ futuros: At Rex vt erat benignus & mitis, negat se, fidem suam secutos, violari Nuncios debere: præstantius asserens *Thorunensium* & *Gedanensium*, quam suam illis fidem defuisse. Redeuntibus Nunciis, *Thorun* & *Gdansk* in ditionem Magistri, nulla necessitate ciues impellente, traditæ sunt. Qui e vestigio castrum *Thorunense*, quod a Præsidio Regio tenebatur, circumuallat. Militibus tamen Regiis, virili constantia illud tuentibus, & crebras excursiones & strages in obsidentes edentibus, nullatenus poterant illius conquisitione potiri.

Thorun & Gdansk Magistro Prussiæ deduntur.

Thorunensium & Gedanensium perfidia ciuium, *Wladislaus* Rex *Poloniæ* illusus, ex *Gniewkow* *Iuniwladislauiam* reuersus est. Voto autem suo, quo se pro honore diuinissimi Sacramenti, monasterium *Posnaniense* visitaturum, ante conflictum magnum astrinxerat, satisfacturus, ex *Iuniwladislauia* per *Strzelno* & *Kwieczyszow*, in *Trzemesznam* peruenit. Deinde vero pedibus pro Dei, & Sancti *Adalberti* honore & reuerentia, *Gnesnam* adiit. Ex *Gnesna* in *Pobiedziska* venit. Ab inde quoque pede iter, vsque *Posnaniam* ad monasterium *Corporis Christi*, confecit. Quo cum feria secunda in vigilia Sanctæ *Catharinæ* peruenisset, tribus diebus illic exactis ac religione & voto cum magna deuotione perfunctus, per eadem qua venerat loca *Iuniwladislauiam* rediit, sua præsentia Regnum *Poloniæ* ab hostibus protecturus, nouaque vocatione terras *maioris Poloniæ*, item *Siradiensem*, *Lanciciensem*, *Cuiauiensem*, *Dobrzinensem*, in *Pruthenicam* expeditionem commouet. Ad cuius imperium, dum exercitus prædictarum terrarum *Iuniwladislauiam* conuenisset, in *Pomeraniam* illum transmittit, præficiens exercitui *Sandiuogium Ostrorog* palatinum *Posnaniensem*. Quam ingressus, oppidum *Nowe* conquirit, vastat, & incendit. Vniuersa deinde *Pomerania* in longum latumque spoliis & incendiis peruastata, conquisitione castrorum & ciuitatum hostilium, & quæ defecerant, intermissa, dum hostes pugnandi copiam non facerent, onustus & grauis hostilibus spoliis, ad propria incolumis rediit. Cum autem hybernali bello pars vtraque lassata, quiescere optaret, treugas interponi placuit. Ad quas componendas, cum *Petrus Schafranięcz* Succamerarius *Cracouiensis* in *Thorun* missus, illas conficere nequiret, pro die tamen Conceptionis Sanctæ *Mariæ* Virginis, in oppido *Racziąsch*, conuentum Regis & Magistri, pro constituendis & stabiliendis eiusmodi treugis, & ordinat, & indicit.

Wladislaus Rex Ecclesiam Gnesnensem, & Corporis Christi extra Posnaniam visitat.

& collecto rursus exercitu Pomeraniam vastat.

Sub idem tempus *Stiborius* de *Stiborzicze* *Transyluaniæ* Palatinus, cum duodecim banderiis gentium *Sigismundi Hungariæ* Regis, ex *Bohemis*, *Morauis*, & *Australibus*, collectarum (*Hungari* siquidem fœderis, quod illis cum *Polonis* quasi sacrosanctum & sempiternum est, memores, neque cogi, neque perlici in arma poterant) fines Regni *Poloniæ*, per *Schramowicze* ingreditur: gentibus Regiis quæ *nouam Sandecz* obseruabant, tædio & longa

Stiborius, qui iussu Regis Hungariæ in Poloniam irruptionem fecerat.

1410 longa quiete in ædes proprias dilapsis. Et oppidum *veteris Sandecz, nouæ* vero suburbium cum aliquot villis exurens & spolians, citato A agmine in *Hungariam* per fluuium *Poproth* versus *Musthinam* via montuosa & difficili regrediebatur. Ideo autem *Sigimundus Hungariæ* Rex, inuasionem Regni *Poloniæ* per *Stiborium* fieri procurauerat, vt pro quadraginta florenorum millibus, a Magistro & Ordine receptis, declararet se suæ diffidationi, Regi & Regno *Poloniæ* factæ satisfecisse, & vt Magistro & Ordini, qui eum vehementer pro defensione sua, & in Regni *Poloniæ* hostilitatem stimulabant, ostenderet se sua pollicitatione duodecim banderiorum, contra *Poloniæ* Regnum expeditione, perfunctum esse. Non tulit autem gens Regia, ad tuendum fines Re- B gni relicta, id probrum, hancque iniuriam, sed præcipiti concursu conueniens, *Stiborium* & eius exercitum sequebatur. Fuerunt autem in gente Regia, hi principales, *Stiborius Agriensis* Episcopus cum germano. Item *Spithek Iarosławski* ex propriis gentibus habens banderium. Item *Ioannes Sczekoczky* Castellanus *Lublinensis, Ioannes Valach* de *Chmielnik*, & alii. Quem iam *Alpes* transgressum, prope *Bardiow* consecuta, & illum & exercitum eius, multo se superiorem inuadit. Certatum est autem aliquando pugna acerrima. Et multitudine contra paucitatem consurgente atque præualente, spectare in fugam *Poloni* cœperunt, nisi *Bochunyek Caspar*, & *Dalibor*, qui ducebant Ordines, præ- C liis in aliquot restitutis locis, turpem fugam inhibuissent. Prælio itaque reintegrato, quamuis Stiborius numero & robore *Polonis* superior esset, ad extremum tamen conflictus & debellatus, in *Bardiow* refugit, exercitu suo in parte maiori aut capto aut cæso.

Magna parte exercitus sui amissa ægre aufugit in Hungariam.

*S*abbato in vigilia Sancti *Andreæ* Apostoli, *Wladislaus Poloniæ* Rex ex *Iuniwladislauia* discedens, die Dominico in *Brzescie* peruenit. Quo illic degente, insignis iterum illi & famosa de Cruciferis prouenit victoria. Magister siquidem *Liuoniæ Hermannus* de *Vintkimszemch*, forti & numeroso ex variis nationibus collecto exercitu, Magistro *Prussiæ* auxilia laturus, in *Prussiam* aduenit. Robore D autem totius exercitus sui in *Golub*, vt facilius *Dobrzinensem* terram ex vicinitate posset affligere, transmisso, ipse in *Marienburg* cum paucis diuertit. Quo agnito gentes Regiæ, pro præsidiis in *Bobrowniki* & *Ripin* locatæ, deductis ex vtroque præsidio militibus, parum iustum congerunt exercitum, quem *Dobeslaus Puchala*, de domo *Wyeniawa* ducendum & regendum suscipiens, versus *Golub*, frequentiam illic hostilem sciens consistere, intrepidus ire pergit. Quo cum peruenisset, dispositis in loco apto *Dobeslaus Puchała* insidiis, agmen militum, ad inferendum damna, pecusque abigendum, versus portas oppidi transmittit. Id dum vniuersum gregem ex oppido in pascua egressum, patratis damnis & incendiis, abigeret; *Liuonitarum* exercitus in armorum splendore, & frequens in numero & virtute, de oppido exiliens, *Polonorum* agmen, pauorem & fugam simulans, quousque ad insidiarum locum peruentum foret, insectabatur. Continuo autem exercitus Regius, ex insidiis prodiens, & in terga hostium ruens, hostes cædit, prosternit, & profligat. Hostium enim exercitus nimio pauore perculsus, neque resistentiam qualemcunque opposuit, sed in fugam continuo dilapsus, in oppidum redire festinabat, Regio exercitu in suis tergis hærente. Nec minor erat in oppido & muris trepidatio, ex qua, verentibus ciuibus, ne in oppidum victores cum victis irrupissent, nondum medietate suorum ingressa, portas occludunt. Cadebant autem plures ex hostibus, cum fugiendo propellerentur a *Polonis*, & se ipsos mutuo collidebant. In ipsis denique portis grauior orta est compressio & vnoquoque alium premente, & præuenire conante, impediebatur hostium fuga, & frequentior proueniebat collapsorum interitus. Quapropter maior *Liuonici* exercitus medietas, ab ingressu oppidi exclusa, in exercitus Regii captiuitatem, quamuis illo quadruplo superior existeret, precibus etiam adiectis se vltro subiecit. Captiuantur itaque fratres de Ordine plurimi: item milites insignes, & armis detractis, ducuntur a Regiis militibus vinculati. Vix credibile dictu, captiui, eos qui capiebant, numero quadruplici, excellerant adeo omnem sensum territis excutiente fortuna, vt nec hostium paucitatem nec suorum multitudinem satis prospicerent. Cœperat siquidem hostes ante & post cladem ea credulitas, alium capitaliorem exercitum Regis, siluis, & nemoribus clausum esse, & eum, a quo capti erant, comitari. Eoque respectu delusi, & in fugam abierant, & precario se captiuitati subiecerant. Vnde cum per gentes Regis versus *Ripin* ducerentur, quonam locorum capitalior Regis exercitus consisteret, & an se secutus foret, assidua quæstione suas Ductores pulsabant. Gentes vero Regiæ periculum, si verum faterentur e captiuis veritæ, fortem & capitalem exercitum in propinquo suo comitatu semper esse, & fuisse, captiuis astruunt; & ex certis respectibus nondum in publicum prodiisse: talibusque terroribus & figmentis captiuos distentos in *Ripin* perducunt. Tunc quoque primum captiuis in vincula coniectis, non ampliorem fuisse exercitum Regium, quam qui eos profligauerat & vinctos duxerat, edicunt. Quo audito captiui in miserabiles singultus & lachrymas prorumpunt, publica & sonora voce professi, nonnisi propter iniustum, ad quod venissent, bellum, in tam miserandam sortem, eos prolapsos fuisse, & vltionis Diuinæ gladium, ob impia 1410

Memoranda clades Liuonorum in auxilium Magistro Prussiæ venientium.

1410 impia bella eis accurrisse, postquam tanta eorum multitudo paucitati, vix ferendæ, succubuisset: quoniam poterat & ad valuas oppidi *Golub*, A & postea cum duceretur, sua numerositate & hostium paucitate discussa, trucidasse. Ex *Ripin* deinde, omnes captiui, in *Wladislai* Regis conspectum, in *Brzesczie* adducti sunt. Qui de tam sublimi dono, gratiarum actionibus in Deum exolutis, omnes milites & fratres de Ordine, item omnes *Curszones*, qui homines ambiguæ fidei æstimabantur, turribus inclusit. Cæteros vero militares homines, Sacramento, vt se repræsentarent, addictos, ad simplicem dimittit sponsionem.

Wladislaus Rex colloquio cum Magistro Prussiæ in cœna habito.

Conceptionis Sanctæ *Mariæ* die, *Wladislaus Poloniæ* Rex ex *Brzesczie* egressus, conuentum cum Magistro *Prussiæ* acturus, in *Raczyasz* aduenit. Cumque & Magister *Prussiæ Henricus* de *Plawen*, habens in suo comitatu *Ebrehardum* Episcopum *Herbipoliensem*, & Comitum atque militarium magnam cateruam, a *Wladislao Poloniæ* Rege comiter exceptus, cum omnibusque suis ad cœnam inuitatus & magnifice tractatus atque honoratus est. Vbi prædictus Magister *Henricus* inter cœnandum, in familiariorem sermonem cum Rege resolutus, ea verba cum illo habuit: *Contulerat*, inquit, *tibi, Illustrissime Rex, DEVS & fortuna, vice triplici tempus aptissimum, licet tu illo nescieris, in quo castrum Marienburg conquirere, & terras Ordinis perpetuo possidere, facile potuisses.* C *Primum quidem erat, dum Prædecessorem meum Vlricum Prussiæ Magistrum, & omnes eius copias cæde magna usque ad internecionem confixisti: Nam si die altera aliquot gentium banderia ad castri Marienburgensis obsidionem transmisisses, fuisset e vestigio tuæ ditioni consignatum, cum paucissimæ & infirmæ, imbecillesque gentes, apud illud consisterent. Secundum, si, oppido Marienburgensi conquisito, castrum quoque impugnatum iri perrexisses, quoniam per foramen intra castrum & Vislam positum, nondum a nobis per trepidationem obstructum, castrum gentes tuæ irrumpere potuissent. Tertium si obsidionem castri Marienburgensis continuasses,* D *tantummodo diebus quindecim; ea enim eramus inedia afflicti & fame, quod pro ea multitudine, quæ castrum tuebatur, nonnisi duos mutones viuos & tres pernas lardi habebamus: Panis insuper defectu oppressi & ob id dysenteriæ languore admodum vexati, nullatenus vlteriorem obsidionem, si perseuerasses tulissemus.* Rege autem *Wladislao* respondente; *nihil posse apud mortales, absque DEI nutu, vniuersa prouida ordinatione gubernantis*, cœna soluta est. Habiti deinde fuere in crastino, super treuga indicenda, varii tractatus. Quæ cum concludi non posset soluto conuentu, & *Wladislao* Rege in *Brzesczie*, *Prussiæ* vero Magistro *Henrico* in *Thorun*, redeuntibus, nouo tractatu per *Petrum Schafranyecz* Succamerarium *Cracouiensem* interposito, treuga ad vnius 1410 mensis tantummodo spatium accepta est. Qua confecta, *Wladislaus Poloniæ* Rex e *Brzesczye* egressus, per *Przedecz*, *Lanciciam*, & *Lowicz*, in *Viskitky* peruenit, & a *Semouito* Duce *Masouiæ*, ac consorte sua, germana Regia *Alexandra*, & quinque filiis eorum communibus, *Semouitho*, *Wladislao*, *Alexandro*, *Troydeno*, & *Casimiro*, magna charitate & honore exceptus, & habitus est. Post dies autem quatuor, quibus ferarum venationi operam dederat, ex *Viskitky* disgressus, per *Osuchow*, *Badkow*, & *Stromiecz*, *Iedlnam* perueniens, Natiuitatis illic *Christi* festos dies egit. Annus is non apud *Polonos* solum, sed & apud B finitimos socios hostesque, memorabilis Cruciferorum magna cæde: qua & virtus illorum, & superbia domita est, diesque triumphi quotannis habetur celebris: & propter alios plures triumphos, ex eisdem circa *Koronow*, *Tucholya* & *Giolub*, ac de gentibus *Sigismundi Hungariæ* Regis, relatos, circa *Bardiow*.

Ictoque cum Pruthenis unius mensis spatio fœdere Prussiam reliquit.

Mors Visch Cracouiensis Ep.

Petrus Visch Cracouiensis Episcopus, post peractum apud *Pisas* Concilium, Sepulchro *Christi* visitato, *Cracouiam* languens, propter nimiam laxationem, & exinanitionem contractam, apud *Venetias* sumptis medicinis, reuersus est; nec ab illo tempore integræ sanitatis vigor poterat illi refundi. *Alexander* etiam Papa quintus, natione *Græcus* ex *Candia*, ordinis Minorum frater, cum paruo tempore & vix vno anno in Papatu sedisset, apud *Bononiam* moritur, & in fratrum Minorum monasterio *Bononiæ* sepelitur. Post cuius obitum Cardinales conclaue ingressi, *Balthasarum* de *Rosa* Cardinalem in Papam eligunt, a stipendiariis, qui sub ductu & auspiciis eiusdem *Balthasari* Cardinalis militabant, rogati, requisiti, & minarum terroribus, quibus illis, si secus facerent, extrema omni prouentura scirent, impulsi. Qui *Ioannes XXIIII* appellatus est: a plerisque, quod Prædecessorem suum *Alexandrum* veneno sustulerit, insimulatus, cum *Gallicana* & *Hispanica*. Ecclesia *Petrum* de *Luna* tunc tenuerit. Mors autem præfati *Alexandri* ordine eo scribitur prouenisse. Nam dum Officiales *Wladislai Siciliæ* Regis per *Balthasarum* Cardinalem S. *Eustachii*, & *Paulum* de *Vrsinis*, ex Vrbe depulsi essent, & *Roma Alexandro* subiecta esse cœpisset, *Alexander* ipse & Cardinales omnes, nouo huiusmodi ad se dum *Pistoriæ* agerent, perlato, *Romam* redire æstuabant. Quod *Balthasar* Cardinalis calidissimo ingenio auertens, ipsum *Alexandrum* ex *Pistorio*, per asperos montes, glaciebus & niuibus oppletos, in frigido tempore *Bononiam* deduxit, eique suos domesticos pro Cubiculariis, licet moleste ferente, contradicere tamen non audente, deputauit. Ex quo, non multo post, in grauem valetudinem incidens, quam nonnulli illum ex austeritate hiemis, nonnulli ex vene-

& Papæ Alexandri V.

& electio Ioannis XXIIII

1410 no clam propinato, contraxisse astruebant, tertia die mensis Maii, hora quarta noctis, diem obiit, dum mensibus decem, diebus vndecim sedisset. *Slauonicæ* linguæ peritus, & *Wladislao Polonorum* Regi, familiari notitia, dum in minoribus ageret, coniunctus. Quindecima autem die mensis Maii Cardinales conclaue ingressi, *Balthasarum* de *Rosa*, tituli *S. Eustachii* Diaconum Cardinalem, natione *Neapolitanum*, in Papam, vt præmisimus elegerunt. Qui ex tunc *Ioannes XXIIII* appellatus, vigesima quinta Maii coronationis suæ accepit insignia. Piraticam, dum adhuc adolescens esset, cum quibusdam fratribus suis exercens vitam, per *Bonifacium* nonum primum in Archidiaconum *Bononiensem*, deinde in Cardinalem promotus, ad *Bononiam* regendam missus est. Vbi multa spolia & occisiones hominum innocentum asseritur commisisse, incestibus, stupris, adulteriis, & cæteris detestabilioribus facinoribus ante & in Pontificatu infamis. Simoniam publice practicans & exercens. Qui ex *Bononia Romam* reuersus, Curiam illic suam tenuit. Facta tamen perprius concordia cum *Wladislao Siciliæ* Rege: quam ipse *Wladislaus* Rex pauco obseruans tempore, *Romam* obsedit, cepit, & spoliauit. Propter quod ipse *Ioannes* Papa, castro Sancti Angeli non confidens in *Sutrium*, & eadem nocte *Viterbium*, post vero in montem *Flasconum* & *Senas*, de *Senis* vero *Florentiam*, fugiens, deuenit, vbi extunc aliquot mensibus habitauit.

1411 Festo natalis Christi apud *Iedlnam Wladislaus Poloniæ* Rex exacto, sabbatho in die Sancti *Ioannis* Euangelistæ *Iedlna* egressus, per *Itzam* & *Kunow* transitum faciens, in *Opathow* venit, quo iam *Anna* Regina, reditum Domini & Regis, & victoris tum primum exceptura, aduenerat; sequente eam longo ordine captiuorum, qui pro die *S. Martini*, repræsentatione apud *Cracouiam* facta, ad Regem remissi erant. Ex *Opathow* dato altero ad repræsentandum termino, per *Lagow* & *Kielcze*, in *Radoschicze* perueniens, festis Epiphaniarum illic exactis, & *Anna* Regina *Cracouiam* remissa, *Pruthenicam* expeditionem ex integro acturus, per *Suleyow*, *Pabiianicze* & *Laczicza*, in *Brzesczie*, in die Sancti *Marcelli* aduenit; quo iam iussu suo exercitus de terris totius *Poloniæ* Regni confluxerat. Aduenit & posthæc *Alexander* Dux magnus *Lithuaniæ*, cum exercitu suo *Lithuanico* cum quo *Wladislaus* Rex, in die Conuersionis Sancti *Pauli*, apud *veterem Wladislauiam* copias coniunxit. Cumque *Wladislaus Poloniæ* Rex, suorum Consiliariorum deliberatione fretus, fluuio *Vista*, qui frigore nimio gelatus, superari non egebat, transito, & quem iam plura quadrigarum *Polonicalium* centena transierant, terras *Prussiæ*, spoliis & incendiis, & oppidum *Thorunense*, cui se Magister *Prussiæ* cum suis incluserat, vallare statuisset. Ea tamen deliberatione, quamuis salubri, omissa, aliam rursum, Duce magno *Alexandro*, in pacis artes magis quam belli procliuo, instigante, acceptat, & ex *Wladislauia* in *Przipusch*, abinde vero aciebus ordinatis in borram, vnum a *Raczyasch* miliare distantem, mouens castra, in prædicta borra statiua locauit, ad fluuium illic decurrentem, vt exercitui suo ligna pro focis sufficerent. Quæ in eodem loco usque ad Purificationis diem habita sunt. Sub eo autem tempore in Insula prope *Thorun*, pax perpetua per Consiliarios partis vtriusque, treugis impositis, practicari cœpta est.

Wladislaus Rex a Regina coniuge sua & longo ordine captiuorum, Opathouiæ exceptus

in Prussiam cum exercitu reuertitur.

Contigit autem sub tempore, quo pax perpetua in *Thorunensi* insula tractabatur, veterum treugarum tempus finitum esse, & per Consiliarios vtriusque partis, priusquam laberentur, prorogatas esse, *Ianussius* tamen *Brzozoglowy*, veteres expirasse, nouas autem nondum indictas esse perpendens, rescito ab exploratoribus, equos nobiliores Magistri *Prussiæ*, & suorum mercenariorum militum, in antemurali *Papow* esse inclusos, ex *Bidgostia*, apud *Solecz Vista* fluuio, qui iam dissolutus erat, superato, cum quadraginta tantummodo militibus, illuc ire pergit. Illucque perueniens, antemurali, quod negligentius circa pacis tractatum aduersabatur, disrupto, magnam equorum nobilium multitudinem, tam Magistri quam suorum stipendiariorum, aufert & abducit. Et antemurali succenso, equorum nobilium gregem versus *Vistam* traducit. Quem mercenarii milites ex *Thorun*, damno Magistri & suo cognito, in glomerata multitudine persequi cœperunt. Qui persequentium manus euasurus, equorum gregem cum suis præire, & *Vistam* superare, iussit, ipse vero cum duodecim tantummodo, hostes, duci se ad insidias, veritos, decipit, tamdiu resistendo, & fugam simulando, donec ad naues, quæ eius aduentum operiebantur, peruenit. Quibus conscensis, persequentibusque se & primum metu dispulso in eum irruere satagentibus, valedicens, incolumis, & hostilibus grauis spoliis, *Bidgostiam* euasit, omnibus equis Magistri, & suorum mercenariorum militum apud *Papow* captis, ad plenum potitus. Quæ res Magistrum *Prussiæ* maximo afficiebat dolore, quod ab hoste tam debili, tam fœde & notorie inuasus, & tam ingenti damno violatus & affectus fuerit.

Sub pacis tractatu Janussius Bizozoglowy magnam copiam equorum hostilium Bidgostiam abigit.

Post varios tractatus pro perpetua pace in *Thorunensi* insula per consiliarios vtriusque partis interpositos, per operam *Alexandri* Ducis magni *Lithuaniæ*, ad reintegrationem tantummodo sui Ducatus *Lithuanici*, & ad retrahendam terram suam *Samogithiæ*, de qua per Cruciferos exutus fuerat, magnopere & feruide æstuantis, sub conditionibus parum æquis Regno *Poloniæ* & vtilibus, conclusa, firmata, & inscripta est. Principalium autem

Wladislaus consultore Alexandro Polonis turpe & damnosum cum Pruthenis perpetuum init fœdus.

1411 tem conditionum ea fuit continentia, *vt Poloniæ Rex omnia castra in terris Prussiæ iure belli quæsita, Magistro & Ordini restituat, & de illis excedat. Item vt omnes Magistri & Ordinis, in quibuslibet conflictibus captos, soluat in integrum & relaxet. Item quod Magister & Ordo Wladislao Poloniæ Regi & suo Regno, pro tribus terminis, festo videlicet S. Ioannis Baptistæ, item Sancti Michaelis, item S. Martini anni tunc currentis, centum millia sexagenarum latorum grossorum Pragensium, exoluat, cum Wladislaus Rex a solis captiuis centum millia exigere potuisset. Item quod terra Samogithiæ Ducatui magno Lithuaniæ debebat relinqui, post mortem Wladislai Regis Poloniæ, & Alexandri magni Ducis Lithuaniæ, ad Magistrum Prussiæ & Cruciferorum Ordinem reuersura.* Prout hæc omnia in literis fœderis perpetui, tunc icti, latius continentur. Mirum autem est, in ea pacis perpetuæ confectione, neque *Wladislaum* Regem, neque Ducem *Withawdum*, neque quenquam alium animaduertisse, quanta iniuria Regnum *Poloniæ* afficeretur: cum aperte omnes illæ terræ, quæ antiquitus ad Regnum *Poloniæ* pertinebant, & quæ in obsidione castri *Marienburgensis*, vltro *Polonis* a Cruciferis reddebantur, nunc isto iam turpi & perpetuo fœdere, a Regno *Poloniæ* in perpetuum alienarentur. Nulla enim *Wladislaus Poloniæ* Rex, terrarum Regni sui *Poloniæ*, videlicet *Pomeraniæ* & *Culmensis*, atque *Michałouiensis*, recuperandarum mouebatur cura; Quam conditionem circa obsidionem castri *Marienburgensis*, sibi vltro oblatam spreuit, in præsenti vero pacis tractatu omisit: sufficere vna cum Duce magno *Lithuaniæ* sibi ratus, si Ducatus magnus *Lithuaniæ* integrationem acciperet, quamuis Regno *Poloniæ*, cuius prior & potior habenda erat ratio, mutilato. Cuius etsi enormem intelligerent Consiliarii *Poloniæ* mutilationem; nihil tamen aduersum illam proloqui audebant, ne Regem & Ducem offenderent. Vanissimo itaque consilio tam Regis, quam Ducis, & Consiliariorum, magnifica illa & memorabilis *Grinfeldensis* victoria, in irritum & pene ludibrium recidens, nullum Regno *Poloniæ*, magnum vero Ducatui *Lithuaniæ* attulit profectum.

Wladislauiensis Ep. in carcerem a consulibus Wratislauiensibus conicitur.

Sexta Decembris, *Ioannes Kropidło Wladislauiensis* Episcopus, & *Oppoliensis* Dux, Prætorium *Wratislauiense* ingressus est, ibique dum parum honesta & modesta verba funderet, per Consules *Wratislauienses*, *Leonardum Reycharth*, *Nicolaum Lamberg*, *Iacobum Schworcz*, & alios captiuatur. Ob cuius captiuitatem *Wratislauiensis* Episcopus *Venceslaus*, Consules patratæ captiuitatis reos anathematisat. Ciuitatem vero *Wratislauiensem* Ecclesiastico subiicit Interdicto, quod fuit vsque ad feriam quartam magnam

assidue continuatum. Tandem reconciliatio per mediatores facta fuit ea conditione: *Quod Consulatus Wratislauiensis perpetuis temporibus, in Ecclesia maiori Wratislauiensi ante Sacrarium, vnam candelam quatuor talenta ceræ continentem, teneat accensam.* Captiuitatis autem suæ, ea vel præcipua fuit causa, quod germani sui *Boleslaus* & *Bernardus Opolienses* Duces, aliquot currus, oneratos variis fortunis & mercibus ciuibus *Wratislauiensibus* per vim acceperant. Cuius facinoris *Ioannes Kropidło Wladislauiensis* Episcopus expers, iniustæ captiuitati addictus erat. 1411

Inter Polonos & Prutbenos icto fœdere

Pace perpetua inter *Wladislaum Poloniæ* Regem, & *Alexandrum* magnum Ducem *Lithuaniæ*, & eorum Principatus & Dominia ab vna, ac Magistrum atque Ordinem *Prussiæ*, partibus ab altera, confecta, & literarum robore firmata, *Henricus* de *Plawen Prussiæ* Magister, in splendido & singulari comitatu, *Wladislaum Poloniæ* Regem accedens personaliter, in planicie cuiusdam campi ex opposito *Złothoriæ* siti, in quo tabernaculum Regium erat, cum prædicto *Wladislao Poloniæ* Rege, & fratre suo *Alexandro* magno Duce *Lithuaniæ*, magnas militum cateruas habentibus, conuenit. Vbi articuli pro pace perpetua ordinati, stipulatione manuali patris vtriusque, & accepti, & firmati sunt. *Wladislaus* siquidem *Poloniæ* Rex castra & ciuitates, quæ pro sua Serenitate in *Prussiæ* terris tenebantur, sub certis terminis se dimissurum Magistro *Prussiæ* promittit. Captiuos etiam tunc omnes manu & verbo a captiuitate absoluit, adiecta tamen conditione, si illi per Magistrum & Ordinem centum millia sexagenarum latorum grossorum *Pragensium* solutio impensa fuerit. *Henricus* vero *Prussiæ* Magister, se centum sexagenarum latorum grossorum millia, *Wladislao* Regi, & suo Regno *Poloniæ*, soluturum obligat. Pro quo nobiliores captiui se ponunt sponsores, in pristinam captiuitatem, si solutionem negligi contingeret, redituri. His & pluribus aliis ordine legitimo consummatis, *Prussiæ* Magister *Henricus*, duodecim picarios argenteos, singulos tamen deauratos, pulcherrimo elaboratos opere, *Wladislao Poloniæ* Regi donatione obtulit personali. Cui *Wladislaus Poloniæ* Rex vicissitudinem referens, aliquot vestes sabellinis pellibus subductas, vicissim misit dono. Causatus apud hunc conuentum *Almanus* quidam Cruciferorum miles mercenarius de *Nicolao Powala* de *Thaczow*, quasi ab eo in conflictu ante *Coronow* habito, deuictus & captus, repræsentare se illi, iuxta sponsionem a se præstitam, honoris sui parum memor, neglexisset, *Nicolao Powala* inficiante, & iustificaturum se offerente, ad iudicium militare reiectus est. Quod cum ex frequenti milite partis vtriusque lectum confessum fecisset, actor *Almanus* replicata querela, *Nicolaum Powala*, *se vicisse & cepisse constanter astruens, dedi sibi illum a Iudicibus, & ad fatem-*

Wladislaus Rex captiuos dimittit,

pactus ab Henrico Magistro centum millia sexagenarum.

Exercetur militare iudicium inter Polonum militem & Pruthenum.

Digitized by Google

1411 *fatendum captiuitatem compelli*, deposcebat. *Nicolaus* autem *Powala Almanum* aduersarium suum, ipsius armis & verbis victurus, quærit ab eo, *haberetne aliquot documentum vel signum, quo temeraria propositio sua vera esse posset conuinci? Habeo*, inquit Actor: Et nihil moratus, sertum margariticum, quod *Nicolaum Powala* capite in prælio gestasse constabat, producit. *Hoccine*, inquiens, *est insigne, quod te victo & capto, tibi detraxi*. Tum *Nicolaus Powala* aduersarium in id, quod gestiebat, prolapsum esse, vehementer lætatus; *Mos*, inquit, *Iudices, gentium fuit & est, in militaribus actibus, hastiludiis & pugnis, diutius & vsque in nostra tempora obseruatus, vt quoties serta, ornamenta, & quæque nobilia insignia pugnantibus decidunt, ea non militares homines & pugnæ intenti, qualem se hic vult videri; sed latrones, nebulones, & homines ignauissimi, rapere & intercipere consueuerunt. Signum itaque ab aduersario productum concludit, non solum me ab aduersario non esse victum, sed eum pugna omissa, decidentium insigniorum collectioni, cum cæteris eiusmodi generis hominibus, quibus auaritia non militia curæ est, vacauisse. Etenim si me obtinuisset victum, alia deuictionis signa, militibus non latronibus consentanea, in vestrum iudicium detulisset.* Actoris & rei propositione ac responsione Iudices diligentius examinata, pronunciatione concordi, *Nicolaum Powala* Regium militem, neque captum, neque ad repræsentandum se obligatum fuisse declarant, & ab instantia actoris absoluunt. Sed & Iudices *Pruthenici* his illum improperiis insectantur: *Poteras, si nostris consiliis contentiosum iudicium tibi dissuadentibus obedisses, probris publice in te ab aduersario depromptis, caruisse. Sentis iam quo te, spretis nostris monitis, tua leuitas perduxit, cum aduersarius eum amplissimo honore, graui te infamia perstrinxerit, & tuo te mucrone confodiens reliquerit infamatum. Wladislao* deinde Rege *Poloniæ*, & *Alexandro* Duce magno *Lithuaniæ* ad exercituum suorum statiua, Magistro vero *Prussiæ* in *Thorun*, diuertentibus, conuentus solutus est.

Crastina die, quæ tunc conuentum secuta est, illucescente, *Wladislaus Poloniæ* Rex, terram insignem, & portionem Regni *Poloniæ*, *Podoliam*, *Alexandro* Duci magno *Lithuaniæ* dat in tenutam, *Petro Wlodkowicz* de *Charbinowicze* milite Subdapifero *Sandomiriensi*, qui illius regimen & Capitaneatum annis pluribus gesserat, destituto, Prælatis & Baronibus Regni *Poloniæ* inconsultis, & ob id plurimum exacerbatis: parum perpendens futura discrimina, quæ propterea *Poloniæ* Regno forent prouentura. Die quoque eodem, de loco stationum suarum, vniuerso exercitu suo tam *Polonico* quam *Lithuanico*, licentiato, disgressus, in *Iuniwladislauia* nocturnum egit. Ab inde

Wladislaus Rex Podolia data Alexandro in tenutam

vero per *Lanciciam*, *Pyortkow*, & *Opathow*, *Sandomiriam* adueniens, dies Carnispriuii cum A consorte sua Regina *Anna*, quæ accersita illuc venerat, *Sandomiriæ* exegit. Vt autem Regni sui *Poloniæ* limites, ex parte *Hungariæ* Regni forent prouisi, ad tenendum præsidia illuc transmittit. Quæ fines Regni *Poloniæ* tueri non contenti, Regni *Hungariæ* oppida, ciuitates, & villas, multis spoliis & incendiis lacessendo, inuadebant. Posuit autem se *Zauissius* niger de *Garbow* miles, inter dissidentes Reges, cum vtriusque Curiensis & familiaris existeret, mediatorem. Et frequentibus itineribus hinc inde gyrando vsus, disgratiatos Regum animos prouidentia singulari componebat. Diebus B Carnispriuii apud *Sandomiriam* exactis, *Anna* Regina *Cracouiam* reuersa est. *Wladislaus* autem Rex terram *Chelmensem* descendit, & apud *Lubomlya* vsque ad Quadragesimæ medium commoratus, venationibus assiduam operam dabat. Conficit interea *Zauissius* niger, post varios tractatus, pacis sufferentias, in festum *S. Martini* duraturas, inter Reges. Quarum certificatione *Wladislaus Poloniæ* Rex accepta, cum *Hungariæ* Regis *Sigismundi* hostilitatem semper haberet suspectam, & longius progredi perniciosam existimaret, tum primum in *Lithuaniam*, cuius videndæ dudum flagrauerat desiderio, ex terra *Chelmensi* post medium Quadragesimæ egressus, C securior & mente liberior: & illic totum veris & æstatis tempus, terras *Lithuaniæ* & *Russiæ* peragrando, absumpsit, a Duce *Alexandro* vbique comitatus. In *Vilno* quidem naui conscensa venit in *Kowno*, & ab inde in *Iudborg* descendens, aliquanto tempore venandi illic occupatur voluntate. 1411

in Hungariæ finibus collocat præsidia.

ipse vero Lithuaniam & Russiam peragrat.

Haliciensi Ecclesia Metropolitica, ex obitu *Iacobi* Archiepiscopi fratris ordinis Minorum, vacante, *Nicolaus* de *Sandomiria*, Regni *Poloniæ* Vice-Cancellarius ad eam promouente illum *Wladislao Poloniæ* Rege, per *Ioannem XXIV*, quarto decimo Calend. Iulii, *Romæ*, schismate pestifero durante, suffectus est, natione D *Polonus*, genere nobilis de domo *Tubarum*, tres tubas nigras in albo campo pro insigni deferente, ex patre *Vilhelmo*; omnibus beneficiis suis, videlicet Præpositura Sancti *Floriani* extra muros *Cracouienses*, & Præbendas, in *Gnesnensi*, *Cracouiensi*, *Sandomiriensi*, Sancti *Georgii* in *Cracouiensi*, sancti *Viti* in *Kruschuicensi* castris, & altari in Ecclesia *Cracouiensi* propter tenuitatem Ecclesiæ *Haliciensis*, reseruatis. Quinto Idus Maii, ad Ecclesiam *Camenecensem* siue *Podoliensem* per mortem *Alexandri* sui Pontificis immediati vacantem, *Andreas* ad petitionem *Wladislai* Poloniæ Regis, per *Ioannem* de *Kosza*, qui Papa *XXIII* in suo obedientia appellatus est, durante schismate, prouisus.

Nicolaus Regni Poloniæ Vice Cancellarius in Archiep. Haliciensem,

& Andreas ad Camenecensem sufficiuntur.

Venationes apud *Iudborg Wladislaus Poloniæ* Rex tractando, ad curam rursum publicarum

Wladislaus Rex cum in-

Digitized by Google

1411 *gentibus donis ad Ioannem XXIV. Legatos mittit, obedientiam denuncians.*

rum rerum mentem vertens, *Andream Laskari* de *Gosławicze* Præpositum *Wladislauiensem*, *Martinū* de *Wroczimowycze* Vexilliferum *Cracouiensem*, & *Sbigneum* de *Oleschnicza* Secretarium suum, in vrbem ad *Ioannem* Papam *XXIV*, obedientiam illi præstituros, destinat: dona magnæ excellentiæ, videlicet, quatuor scutellas aureas, item duos picarios raræ quantitatis aureos, item tres vestes pellibus sabellinis subductas, item tecturam largam pro lecto, pellibus de vario ab vna, & emerlinis ab altera partibus contextam, transmittens. Præfatis itaque Nunciis Regiis, feria sexta ante festum Natiuitatis Sanctæ *Mariæ* Virginis *Romam* ingressis, magnus honos a Prælatis & Curiensibus vniuersis obuiam illis ad extremum lapidem euntibus, impensus est, & introitus eorum exceptus cum omni decentia & honore. Data autem Legatis Regiis audientia, quatuor principalia *Wladislao* Regi, a *Ioanne* Papa, concedi petebant. Primum. *vt declararet eum iustum bellum cum Magistro & Ordine Cruciferorum agitasse.* Secundum. *vt Rex omnia in Ecclesiis quibuscumque apud Prussiam recepta, licite retinere, & aliis Ecclesiis in Poloniæ Regno donare potuisset.* Tertium. *vt Regi contra Tartaros Crucem & generale passagium largiretur.* Quartum. *vt indulgentias, quas Ecclesia Sanctæ Mariæ Sandomiriensi, Cracouiensis, diœcesis, in vetusto tempore secunda Iunii practicat, & celebrat, roboret Apostolicis literis & confirmet.* Et quoniam Poloniæ Rex *Wladislaus* iusta, a Papa *Ioanne*, petere videbatur, Papa precibus suis deferens, tria illi solenniter concessit: *Iustum videlicet illum cum Cruciferis egisse bellum, & iuste quæ in Ecclesiis Pruthenicis recepta fuere, retinere, & Ecclesiis Polonicis donare posse, declarans.* Indulgentias quoque apud Sanctam *Mariam* in Ecclesia *Sandomiriensi*, *Cracouiensis* diœcesis, hactenus maximo omnium concursu & religione secunda Iunii practicatas, quod ea forte die *Polonorum* sanguis, ciuitate a *Tartaris* conquisita, abunde fusus est, confirmat, roborat, supplet, & innouat. Quartum Passagium contra Tartaros, impedientibus Nunciis *Sigismundi Romanorum* Regis & Cruciferorum, nullatenus concedendum duxit. Asserens illud Passagium contra *Ladislaum* de *Duratio Neapuliæ* Regem instituisse: quod ex altero, contra *Tartaros* concedendo, & aresceret & deflueret. Responsio hæc in colorem, ne *Wladislaum* Regem & suos Oratores, maxima dona mittentem, offensum iri contingeret, magis quam pro rerum veritate, edita est. Et ita Regis *Poloniæ* Nuncii, nouem hebdomadis in Vrbe exactis, in Regnum *Poloniæ* salui, licet multæ illis in via tensæ fuissent insidiæ, pro festo Natalis *Christi*, *Cracouiam* reuertuntur.

De *Iudborg*, *Wladislaus Poloniæ* Rex *Vilnam* applicans, aliquot diebus exactis in *Poloczko*, deinde *Vithepsko*, *Smolensko*, posthæc in *Krziczow* & *Zasław* processit, ex *Zasław* nauibus per fluuium *Dniepr* vectus, in *Kiiow* descendit, *Alexandro* Duce magno *Lithuaniæ* eum cum consorte sua *Anna* in locis prædictis comitante, & suæ Serenitati atque suis, necessariorum & domorum procurante abundantiam. Ex *Kiiow*, *Alexandro* Duce magno *Lithuaniæ* illic relicto, processit *Wladislaus Poloniæ* Rex per *Dniepr* in *Czirkasky*, *Swinigrod*, *Sokolecz*, *Karawol*, *Braczlaw*, & tandem in *Kamyeniecz* peruenit; Ex *Kamyeniecz*, *Leopolim*, inde in *Gliniany* accessit, quo iam *Alexander*, magnus Dux *Lithuaniæ*, aduenerat; quemadmodum inter Regem & eum, tractatibus secretis, conuenerat, ad agendum seuerum de *Nicolao Kurowsky Gnesnensi* Archiepiscopo iudicium, quasi in Regiam Maiestatem graui offensa deliquisset, solicitando videlicet *Annam* Reginam de stupro, secundum eiusdem Reginæ assertionem. Præfatus autem *Nicolaus Kurowsky Gnesnensis* Archiepiscopus, dum in *Glinyani* ad Iudicium huiusmodi subeundum procederet, ex casu, quem in *Krzeczow*, lapsus equo, contraxerat, in languorem incidens, die Dominico in vigilia Natiuitatis *S. Mariæ*, *Ropczicze* veniens, nocte superueniente, Confessionis duntaxat Sacramento refectus, diem obiit, & *Gnesnam* relatus, Ecclesiasticæ traditus est, ante chori ingressum, sepulturæ. Hic magnas opes, in auro, argento, gemmis, castris, prædiis, villis, mittendo frequentius naues, carne & frumento oneratas in *Flandriam*, pro fratribus & nepotibus suis quæsierat. Quæ morte sua secuta, per fratres & consanguineos suos, & signanter per fratrem suum germanum *Petrum Kurowsky* occupatæ & distractæ, licet *Wladislaus Poloniæ* Rex ab obtinendum eas, magnis conatibus adnitens, etiam castrum *Vnieiouiense*, in quo conditæ erant, vallauerit, misso exercitu: cuius Ductor erat *Nicolaus* de *Michałow* Palatinus *Sandomiriensis* & Capitaneus *Siradiensis*. Fertur, quod Archiepiscopus præfatus, dum in *Glinyani* procederet, non ignarus ad quam infestum & inuidiosum pergeret iudicium, non exiguam auri quantitatem secum detulisse, euacuaturum se credens, datis muneribus, insignibus, directæ aduersum se accusationis inuidiam. Magnitudine opum, quas *Petro Kurowsky* germano suo reliquerat, quam aliquo in Ecclesiam aut patriam, pietatis opere, insignior. 1411

Nicolaus Kurowski Archiep. Gnesnensis, priusquam se Regi de stupro purgaret, in itinere moritur, opum magnitudine spectatior quam virtute.

Ex *Glinyani Alexandro* Duce magno *Lithuaniæ* in Lithuaniam remisso *Poloniæ* Rex *Wladislaus Leopoliensis* rediit. Quo illic stante, Capitulum *Gnesnense* ad electionem futuri Pastoris procedens, *Albertum Iastrzbiecz Posnaniensem* Episcopum, concorditer, nullo discrepante, in Archiepiscopum *Gnesnensem* postulat. Qui ad *Wladislaum Poloniæ* Regem perueniens *Leopolim*, conformem & Canonicam postulationem suam, a Rege *Wladislao*

Wladislaus Alberto Iastrabiecz recto

Digitized by Google

1411 *ladislao* velut Patrono, admitti & gratificari expetebat. *Wladislaus* autem Rex *Poloniæ*, parum iusta ira motus, quod *Gnesnense* Capitulum, eo inconsulto, postulationem *Alberti Iastrzabiecz* celebrasset, *Nicolaum* Archiepiscopum *Haliciensem* & Regni *Poloniæ* Vice-Cancellarium, ad Ecclesiam *Gnesnensem* nominat; *Alberti Iastrzabiecz* iustis & legitimis rationibus repudiatis. Qui litigare sibi cum Rege & Principe in Ecclesia *Romana*, pestifero vrgente schismate, graue & difficile existimans, prosequi tunc Canonicam suam electionem omisit, haud multo post tempore, in officiosum ad Ecclesiam *Cracouiensem* ascensum, indulgentius quam Pontifici conueniebat, quæsiturus. Vt autem nominatio ad *Gnesnensem* Ecclesiam de *Nicolao Traba Haliciensi* Archiepiscopo, contra fas & ius facta, celeriorem expeditionem susciperet, *Ioannem Slyedz* Doctorem, & Capellæ suæ Regiæ Magistrum, ad *Ioannem* Papam XXIV. cum literis & supplicationibus transmisit. Qui literis & precibus & Regiis morem gerens, cum nemo foret qui niteretur in aduersum, *Romæ* tunc agens, secundo Nonas Augusti, *Nicolao Haliciensi* Archiepiscopo, in *Gnesnensem* Ecclesiam translato, *Ioanni Rzeschowski* Præposito *S. Michaelis* in castro, & Canonico *Cracouiensi* de domo *Pulkosza*, vtroque beneficio sibi reseruato, iuxta Regium beneplacitum atque precem, de *Haliciensi* Ecclesia prouidit. Processu quoque temporis Metropoliticam dignitatem, *Wladislao* Rege instante, ex *Halicz Leopolim* transtulit, & ciuitatem *Leopoliensem* honore geminato, Pontificali videlicet & Metropolicito insigniuit.

Nicolaum Traba Haliciensem Archiep. nominat Gnesnensem.

Ioannes Rzeschowski fit Archiep. Haliciensis.

Haliciensis sedes Leopolim transfertur.

Ex *Leopoli Wladislai Poloniæ* Rex in *Niepolomicze* pro die Sancti *Martini* diuertens, & dies quindecim illic absumens, *Cracouiam* pedester, in die Sanctæ *Catharinæ*, Sanctorum *Stanislai*, *Venceslai*, & *Floriani*, limina visitaturus, magna prælatorum multitudine, vexilla & signa Cruciferorum, in magno prælio capta, ferentium extensa comitatus, & oppidum *Casimiriense* primum ingressus, in *Rupellam* venit. Vbi adoratis Sanctorum reliquiis, in arcem *Cracouiensem* ad Ecclesiam maiorem, præcedentibus cum vexillis Cruciferorum, ascendit, & in Ecclesia maiori Sancti *Stanislai Cracouiæ*, omnia Cruciferorum banderia, in signum magnificæ victoriæ deposuit; quæ & in hunc diem a dextris illic & a sinistris pendendo, magnum propriis & exteris præbendo spectaculum, Regium triumphum, & Cruciferorum cladem assidue ostentant. Ex *Cracouia Wladislaus Poloniæ* Rex in *Lithuaniam* processit, atque illic magnam hyemis partem exegit. In templum *Cracouiense*, quod nobilissimum & excellentissimum habet *Polonia*, vnum & quinquaginta Cruciferorum signa tunc illata, splendorem & decus templo adiecere, quæ in perpe- A tuum memoriale & insigne a *Polonis* custodienda seruandaque sunt, & in locum vetustiorum noua retexenda, vt propter incredibilem ingentemque dimicationem, & triumphum ex ea relatum, extet tantæ victoriæ exemplar, & partim eadem illa signa videantur, partim tanquam illa eadem essent, appareant. Sancitum autem fuit tunc, & vniuersali decreto a *Wladislao* Rege, & omnibus statibus Ecclesiasticis & Secularibus, concordi sententia & consensu institutum, vt diuisionis Apostolorum dies solennis agatur, & feriata in vniuerso *Poloniæ* Regno celebretur. Doceantque Patres, suos filios, nepotes, pronepotes, & successores, vt diem illum obseruent, colantque memoria B sempiterna. In qua benignitas DEI, misericordiam suam cum *Polonorum* natione & stirpe, magnificasset; & vt singulæ Ecclesiæ tam vrbanæ, quam vicanæ, per vniuersum Regnum *Poloniæ* constitutæ, & celebritate singulari, & missarum processionumque officiis, diem tanti triumphi cum plebe sua recolant, & agant ingentes DEO, pro beneficio *Polonorum* genti impenso, gratiarum actiones. 1411

Signa Cruciferis ablata in Ecclesia Cracouiensi appenduntur

Et supplicatio pro relata victoria indicitur.

Prussiæ Magister *Henricus* de *Plawen*, in anni huius fine, vehementer in Vexilliferum, & cæteros *Chelmenses* militares iratus, quasi erga se, & Ordinem Cruciferorum parum synceri extitissent, & perfidiam in ipsum & Ordinem C fuissent moliti, capite eos obtruncat, ope cuiuslibet defensionis legitimæ ipsis denegata, videlicet *Nicolaum* dictum *Niksz* Vexilliferum *Chelmensem Ianussium Orzechowsky*, *Conradum* de *Ropkow*, milites; Duos insuper Magistros ciuium, *Gdanensium* videlicet *Petrum Neczko*, & *Bartholomæum Grosz*, ad se in castrum *Gdanense* pro prandio inuitatos, secum, negata confessione extrema & viatico, percutit, eorumque cadauera, quasi parum tormenti viui excepissent, fimo obruit. Quamuis enim crimen eis obiectum nullo fulciretur euidenti argumento, causas tamen captiuitatis & vinculorum, satagens fore iustas, ipsos tam præcipiti morte damnauit.

Henricus Magister Prussiæ quosdam necat, causa indicta.

D *Wladislaus Poloniæ* Rex, ex venationibus, quas per vniuersum Aduentus Domini tempus circa *Gonyadz* tractauerat, reuersus, Natalis dies apud *Grodno* egit. Sub eo autem tempore *Arnestus Austriæ* Dux, cum Marschalco suo *Sweimpelk*, in parua comitiua & dissimulato habitu, *Cracouiam* latenter adueniens, fodus & affinitatem cum *Wladislao Poloniæ* Rege, quo aduersus potentiam infestam *Sigismundi Hungariæ* Regis beatior consisteret, iungere gestiebat. Reuelato autem suo aduentu, & per celerem Nuncium ad Regem in *Lithuaniam* perlato, *Wladislaus* Rex properantius ex *Lithuania* in *Poloniæ* Regnum processit, Ducem prædictum *Arnestum* honoraturus. Dum autem oppidum *Proschowicze* attigisset, nocte ex *Proschowicze* consurgens, diluculo *Cracouiam* & domum, qua *Arnestus Austriæ* Dux hospi-

Wladislaus Rex cum Arnesto Austriæ Duce, Cracouiam, paucis comitibus veniente

Digitized by Google

1412

Societatem & affinitatem iungit:

hospitabatur, ingressus, Ducem præfatum, nondum sopore solutum, conueniens, quo pacto Regnum suum & ciuitatem absque saluo conductu ingredi præsumpsisset, iocoso sermone territum, magna benignitate & comitate excepit. Habitis deinde per dies sequentes mutuis tractatibus, quibus & fœdus & affinitas a *Wladislao* Rege per Ducem *Arnestum* petebatur; *Wladislaus* Rex virginem *Czimbarcam*, neptem suam ex sorore germana, *Semouithi Masouiæ* Ducis filiam illi desponsans, dotemque amplam illi largiens in auro, & fœdus & affinitatem secum, vt optauerat, consumat. Celebratis autem ante dies Carnispriuii, in magna solennitate, pro magnificentia, & tradentis & accipientis vxorem, in vrbe *Cracouiensi* nuptiis, præfatus *Arnestus Austriæ* Dux, magnificis, & dotalibus, ac aliis priuatis acceptis, a *Wladislao* Rege, muneribus, in propria regrediebatur. Cui cum propriæ familiæ paucitate, ne *Sigismundi* Hungariæ Regis insidiis violaretur, ire metuenti, sexingentos milites ex Curiensibus suis, præficiens eis *Petrum Schafranyecz*, Succamerarium *Cracouiensem* in Capitaneum, in auxilium dedit. A quibus vsque in *nouam ciuitatem Austriæ*, vna cum noua sponsa fœmina *Czimbarca* perductus, celebrem curiam instituit. Qua peracta, conductoribus suis remuneratis, eos in *Poloniam*, per *Viennam* & *Morauiam*, via qua venerat, perpetuis beneficiis *Wladislai* Regis *Poloniæ* se profitendo obstrictum, remisit. Ex huiusmodi *Arnesti* & *Czimbarcæ* connubio, dierum processu *Fredericus* natus est, qui *Romani* imperii annis plurimis tenuit gubernacula.

Legatio Ducis Venetiarum ad Regem Poloniæ, ne fœdus cum Hungaro ineat.

Dux *Venetiarum Michael Stheno*, specialibus literis & Nunciis ad *Wladislaum Poloniæ* Regem vsque *Cracouiam* transmissis, maxima prece suam Serenitatem hortatur & obsecrat, *ne bellum cum Sigismundo Hungariæ Rege cœptum deserat, nec secum fœdus iungat: offerens pro militibus Regiis, quingentas hastas explentibus, se in auro numerato stipendia, guerra durante, largiturum.* Agebatur siquidem ea tempestate, inter *Sigismundum* Regem *Romanorum Hungariæque*, & *Venetorum* Dominium pro Regno *Dalmatiæ*, a *Venetis* occupato, durum bellum. Quapropter satagentes *Veneti* a bello *Dalmatico* illum auertere, sumptus liberales & pecunias necessarias, iuxta Regis ordinationem, pro quingentis lanceis in bellum *Pannonicum*, offerebant. Res tamen hæc, quamuis Regi & Regno *Poloniæ* plurimum vtilis, Regni *Hungarici* respectu accepta non est.

Nuptiis Ducis *Austriæ Arnesti*, & gentibus suis, quæ illum in *Austriam* conducerent, expeditis, *Wladislaus Poloniæ* Rex, ex *Cracouia* in *nouam Sandecz*, cum *Anna* Regina consorte sua, processit. Et illic, conuenientibus ad eum *Semouitho* Duce *Masouiæ* seniore, & *Alexandra* consorte sua; item Duce *Boleslao Masouiæ*; item *Sigismundo Coributh* Duce *Lithuaniæ*, item Ducissa *Rathiboriensi Helena*, & Baronum atque militum multitudine magna, dies Carnispriuii in solatiis & hilaritate, exegit. *Sigismundus* autem *Romanorum & Hungariæ* Rex, res suas in pericula veritus recisuras, ex fœdere, in quod firmandum *Wladislaus* Rex a *Venetorum* Dominio solicitabatur; & ne a duplici & forti hoste, a tergo & a fronte impeteretur, placare sibi *Poloniæ* Regem quacumque arte decreuit. Itaque *Branda* tituli Sancti *Clementis* Presbitero Cardinali, ac *Stiborio* de *Stiborzicze* Palatino *Transyluaniensi*, ad *Wladislaum* Regem in *nouam Sandecz* missis, hostilitatem, per quam in *Wladislaum* Regem deliquerat, longo sermone extenuabat: petens *secum fœdus nouum & perpetuum componi, & personalem conuentionem teneri.* Ad quam tenendam, asserebant *Sigismundum* Regem dudum per Barones Regnorum, pro die *S. Elisabeth*, anno transacto in antiqua villa indictæ conuentioni pariturum, in *Scepusium* aduenisse, & in eam diem moratum esse. *Wladislao* autem *Poloniæ* Rege, & suas, quibus a *Sigismundo* Rege lacessitus est, aggrauante iniurias, & fluxæ fidei hominem *Sigismundum* Regem differente; Cardinalis & Palatinus prædicti, diffidentes animos Regum composituri nunc illum, nunc alium, varia frequentatione adibant. Quo tractatu pendente *Wladislai* Regis permissu, *Anna* Regina *Poloniæ* variis precibus & literis *Sigismundi* Regis expugnata, visura consobrinam suam *Barbaram*, *Sigismundi* Regis consortem, cum splendida & notabili comitiua *Poloniæ* militum in *Kezmark* accessit, magno honore & charitate Regis & Reginæ excepta. Interea opera Cardinalis *Brandæ*, & *Stiborii* Palatini *Transyluaniensis Wladislaus* Rex deuictus, agere in *Lubomlya* oppido personalem visionem cum *Sigismundo* Rege consensit. Ad quam cum Sabbato ante Dominicam *Lætare*, habens in suo comitatu *Boleslaum Masouiæ*, *Sigismundum Lithuaniæ*, Duces, & Prælatorum ac Baronum *Poloniæ* frequentiam, aduenisset, *Sigismundus Romanorum* atque *Hungariæ* Rex, in vertice *Alpium* occurrens, aduentum suum excepit. Et factis mutuis salutationibus & osculis, in oppidum *Lubomlyæ*, vbi iterum ab vtraque Regina excipiebatur, deduxit. Quamuis autem Reges diebus septem per se & Consiliarios suos de pace egissent, non tamen pax poterat inter illos conuenire. Iam itaque Sabbato ante Dominicam *Iudica Wladislao Poloniæ* Rege cum suis omnibus ad discessionem accincto, *Sigismundus* Rex noua rogatione peruicit illum, quatenus faciat secum, omnibus arbitris exclusis, ad secretam cameram ingressum. Vbi cum vterque resedisset, *Sigismundus Romanorum* & *Hungariæ* Rex, vt erat ad

1412

Wladislaus Rex a legatis Sigismundi persuasus

Lubomliam venit.

1411

ibique dolo Sigismundi illectus

ad ingenia & versutias plenus, sic ad *Wladislaum Poloniæ* Regem orsus est: *Cum & sanguine propinquo, Illustrissime & Charissime frater, & affinitate geminata simus inuicem obstricti, habeamus insuper Regna vicina, & variis inter se necessitudinibus ex tempore vetusto coniuncta, disgredi hinc, pace non stabilita, fœdum & turpe vtrique nostrum existimo, præsertim cum inimicitiæ nostræ non in longum progressæ, facile possunt, dummodo bona mens affuerit, rescindi. Ego quoque cum tua Excellentia, tuisque Dominiis in pacis amœnitate existere summopere exoptem; Sed quoniam a me pro Cruciferis cœptum est bellum, cuius iam tædet pœnitetque me; Pollicebor itaque tibi, & iusiurandi, si in perpetuæ pacis fœdus mecum redire sincere consentis, sacramento firmabo, & Cruciferos me a die hac, & in sempiternum deserturum, & cum omnibus meis potentiis, pro eorum exterminio, personalia auxilia me tibi, ea tamen conditione interposita, præstiturum repromitto, ut postquam propitia Diuinitate eos vinci, & exterminari contigerit, terræ Culmensis, Michalouiensis, & Pomeraniæ, quas proprias & naturales Regni tui Poloniæ profiteor, ad te & Regnum tuum simpliciter & plenarie recidant: Terram autem Prussiæ eo inter nos sortiamur pacto, vt alter ex nobis maiorem partem illius accipiat, qui maiores exercitus in guerram conduxerit.* Credidit Princeps simplex & rectus *Wladislaus Poloniæ* Rex, huic vafro callidoque *Sigismundi* Regis promisso, existimans apud illum æque, vt apud se, religionem iusiurandi, fore debere intemeratam & sacrosanctam. Itaque voluntati & deprecationi *Sigismundi*, in singulis vltroneum, Consiliariis suis ignorantibus, præbuit consensum. Et altero in manibus alterius, per lignum viuificæ Crucis, de obseruando & adimplendo huiusmodi tractatu & contractu, præstante iuramentum, fœdus perpetuum, grauitate suarum iniuriarum non discussa neque digesta, iecit. Magnitudine insuper pollicitationis, a *Sigismundo* Rege factæ, *Wladislaus Poloniæ* Rex pellectus, non solum omnium iniuriarum & damnorum, quibus illum, graui & infesto bello occupatum, *Sigismundus* perculerat, oblitus est; sed etiam ad nonnullos articulos, Regno suo *Poloniæ* & in præsens, & in futurum, perniciem afferentes, & allaturos, se a *Sigismundo* Rege protrahi, deducique consensit. Nam licet *Poloniæ* Regnum a vetusto tempore certa, iusta, legitima, atque pacifica, terrarum *Russiæ* & *Podoliæ* frueretur possessione, *Wladislaus* tamen *Poloniæ* Rex clarum & certum ius Regni sui, in contractu huiusmodi & fœdere, in dubium verti permisit, omnemque quæstionem (quæ tamen nusquam suscitata erat) occasione prædictarum terrarum, inter Regna *Poloniæ* & *Hungariæ*, vsque ad obitum suum, & eiusdem *Sigismundi* Regis, & ex post ad spatium quinque annorum suspendi: terram vero *Valachiæ*, quæ & ipsa *Polonis* feudalis & tributaria est, eiectis ex illa tyrannis, partiri inter *Poloniæ* & *Hungariæ* Regna, ex æquo, consensit. Et dum fines Regni sui propagare nititur, in ambiguitatem coniecit propagatos. *Sigismundus* siquidem *Hungariæ* Rex, perspectam habens *Wladislai Poloniæ* Regis sinceritatem, abditis & secretis tractatibus, omnibus arbitris exclusis, secum reconciliationem facere, & fœdus inire voluit, singula ex sententia sua & voto, quemadmodum euenit, consecuturus, quæ sciebat, si consiliarii Regni *Poloniæ* in rem & tractatum adhibiti forent, nullatenus se obtenturum.

Senatoribus inconsultis secretum sed Regno Poloniæ perniciosum init fœdus.

1412

Percusso fœdere cum Sigismundo Rege,

Fœdere per conclusionem inter Reges icto secretam, conclaue ambo egressi, ad locum quo Reginæ constiterant, procedunt. Quo cum ventum esset, *Sigismundus Romanorum* & *Hungariæ* Rex, caput mitra nudans, *Wladislaum Poloniæ* Regem solicite rogare cœpit, *vt postquam in Lubomliensi oppido, ad quod, petitionibus suis motus, descendere dignatus fuisset, iuxta status & dignitatis suæ Regiæ exigentiam, honorari nequiuerit, Cassouiam non dedignetur, oppidum magis populare & politicum, accedere; ampliori cultu honorē illic & charitatem suscepturus.* *Wladislaus* autem *Poloniæ* Rex, nulla cum suis deliberatione præmissa, petitioni annuens, ire cum *Sigismundo* Rege in *Cassouiā* repromisit. Argutus illico per *Ioannem* de *Tarnow* Palatinum *Cracouiensem*; *Cur tam faciliter ire ad hostem sine securitate exacta, parum deliberatus consensisset? silere Palatinum* Rex velut rerum ignarum, iussit, facilitatem suam, arcano cognito, laudaturum. Excepit deinde eadem die *Wladislaus Poloniæ* Rex, & *Sigismundum* Regem & Reginam suam *Barbaram*, atque omnes natu maiores *Hungariæ* Barones, honore mensæ & magnificis epulis contractauit. Prandio vero expleto, *Wladislaus Poloniæ* Rex, cum singulis Prælatis, Principibus, Baronibus & militibus suis, qui cum eo in *Lubomlyam* accesserant, in *Cassouiam*, *Sigismundo* Rege eum comitante, processit. Et primum nocturnum in *Sobinow*, secundum die Dominico *Iudica*, in *Operiasz*, egit; tertio vero feria secunda post Dominicam *Iudica*, in *Cassouiam* perueniunt, cum suis omnibus, magnificis procuratus necessariis, octo dies mansit.

Wladislaus Rex Cassouiā deducitur

Regibus apud *Cassouiam* agentibus, vocat vterque Consiliarios quatuor ad Consilium secretum, *Wladislaus* quidem *Poloniæ* Rex *Nicolaum Gnesnensem* Archiepiscopum, *Albertum Iastrzabiecz Posnaniensem* Episcopum *Ioannem* de *Tarnow* Palatinum *Cracouiensem*, & *Sbigneum* de *Brzezie* Regni *Poloniæ* Marschalcum. *Sigismundus* vero *Hungariæ* Rex, *Ioannem* Archiepiscopum *Strigoniensem*, *Hermanum* Comitem *Ciliæ*, *Nicolaum* de *Gara* Palatinum *Hungariæ*, & *Simonem* de *Rozgon*, Iudicem

Digitized by Google

1412

cem suæ Curiæ Regalis; eisque secretas conclusiones in *Lubowlya* habitas aperiunt. Et quamuis Prælati & Barones *Poloniæ*, pacta Regum non probarent, velut Regno *Poloniæ* plurimum periculosa & nociua, non valentes tamen Regis sui Decretum, quomodolibet irritare, inuiti pactis assentiunt. Dum autem iuxta conditiones pactorum minutæ literarum forent confectæ, & articulus primus de exterminio Cruciferorum, quorum Nuncii eo tempore ad *Sigismundum* Regem venerant, & de *Prussiæ* terra diuidenda, tanquam principalis, propter quem cæteræ inconuenientiæ fuerant admissæ, positus notatusque fuisset, *Sigismundus Romanorum* & *Hungariæ* Rex, tali calliditate obtinuit eum apud *Wladislaum Poloniæ* Regem, ex literis principalibus aboleri. Petiuit siquidem *Wladislaum* Regem, quatenus *Anna* Regina *Poloniæ Cracouiam* remissa, ex *Cassouia* secum in *Varadinum*, deinde *Budam*, *Vischegrod*, & alia Regni *Hungariæ* loca insigniora, procederet; pollicens eum in venationes feris opulentas, quibus sciebat *Wladislaum Poloniæ* Regem delectari, traducturum, & omnibus necessariis splendide tractaturum. Quem cum sensisset ea oblatione inescatum, alteram rursus petitionem adiecit: *Nosti*, inquit, *Illustrissime & amantissime frater, me in Romanorum Regem nouiter assumptum esse, & nondum Sedem Imperii ad integrum conscendisse; Rogo itaque te, quatenus de Cruciferorum exterminio & terræ Prussiæ diuisione, stipulatione manuali, & corporali iuramento, inter nos firmatam, literis communibus fœderum non permittas misceri conclusionem: grauem indignationem, ex qua mea non ignominia tantummodo, sed etiam ex Imperio depositio, apud Imperii Electores, Cruciferis propter genus & ditionem fauentes, mihi conflaturam. Faueas itaque, sicut frater amantissimus, honori meo, & articulum prædictum per quem ego apud Electores, & alios Principes Imperii, magnis odiis & opprobriis me insimulatum iri non dubito, æquo animo ex inscriptionum fœdere detrahi permittas. Ego enim articulum illum, quemadmodum tibi iuramento pollicitus sum corporali, & omnes alios, iuxta quos fœdus sancitum est, syncere, pure, & integre obseruabo, perinde ac si foret in literis fœderis, plene notatus & expressus.* Annuit iterum *Wladislaus Poloniæ* Rex, *Sigismundi* Regis callidæ petitioni, & articulum de Cruciferorum exterminio, & *Prussiæ* diuisione, rescindi ex literis permittit. Huiuscemodi quoque venabulo se ludibriari, neque turpe, neque inglorium duxit. Conscribuntur itaque, ordinantur, & sigillantur literæ, articulo potiori & meliori abrogato. Tenor autem fœderis extat talis.

Articulus principalis in literis fœderis omittitur,

Wladislao dolo ignaro annuente

Fœderis litera inter Hungariæ & Poloniæ Reges illi.

Sigismundus Dei gratia Romanorum Rex semper augustus, ac Hungariæ, Dalmatiæ, Croaciæ, Rasciæ, Seruiæ, Galatiæ, Lodoringiæ, Cumaniæ, Bulgariæque Rex. Ad certitudinem præsentium, & memoriam futurorum. Inter bonas solicitudines, curasque multiplices, quæ ministerio Regiæ dignitatis incumbunt, de pacifico & salubri statu Regnorum nostrorum, solicite cogitare nos commonet, vt Regnis ipsis ac subditis nostris, vigeat tranquilla beatitudo quietis, & solidæ pacis gratia nutriatur. Summopere igitur est occurrendum, vt non crescant iurgia, sed iuxta magistram bonorum omnium charitatem, quæ nihil sapit extraneum, nihil asperum, nihil confusum, imo æquitate nutrit concordiam, dissociatos coniungit, pacem & vnitatem consolidat. Cupientes itaque omnium displicentiarum, odiorum, iniuriarum, damnorum & guerrarum, materias & fomites, inter nos ab una, & Serenissimum, ac Prælatos, Principes, Dominos Wladislaum Regem Poloniæ, & Alexandrum alias Withawdum, Ducem magnum Lithuaniæ, fratrem eiusdem Regis Wladislai, partibus ab altera, ac Regna & subditos cuiuslibet nostrum, quoquomodo hactenus exortas & attentatas, tollere & suffocare, ac ad statum debitum mutuæ charitatis & fraternitatis, vnione laudabili deducere, ad huiusmodi connexionis, pacis, fraternitatis, & concordiæ, inconcusse duraturam deuenimus vnionem. Primo nempe ex certâ scientiâ nostrâ, & in virtute fidei Catholicæ perfectæ, & puro corde, ac verbo Regio, accedente etiam ad hoc Prælatorum & Baronum, Procerumque Regni nostri Hungariæ consensu, pariter & assensu, assumimus & pollicemur, quod ab hoc die & hora in antea, puram, veram, & sinceram fraternitatem, eisdem, Wladislao Regi, & Alexandro Duci, pro quo præfatus Wladislaus Poloniæ Rex, nobis fecit cautionem, quod idem Dux Alexander viceuersâ, nobis eandem fraternitatem iugiter obseruabit, & per suas authenticas & Priuilegiales literas firmabit, exhibebimus & seruabimus. Ipsosque contra omnem hominem viuentem, eos hostiliter inuadere molientem, totis nostris viribus adiuuabimus. Et quod auxilium vel consilium nunquam dabimus nec consentiemus, contra ipsorum statum seu personas, neque in periculum seu necem personarum ipsorum, per nos, vel per alium seu alios aliquatenus machinabimur, aut machinari volentibus consentiemus; sed potius conseruationem sanitatis & vitæ ipsorum vtriusque, honores quoque eorum, pro posse procurabimus. Et quod de Regno, Ducatu, terris, Dominiis, Vasallis & subditis ipsorum nullo vnquam tempore quicquam attentabimus. Damnum quoque & periculum status, personarum, & honoris ipsorum auertemus. Proditoribus & rebellibus ipsorum non consentiemus, immo fraternitates eorum in talibus, vbi sciuerimus, præmuniemus, eis intimando defendemus, ac ipsis assistemus, ac alia omnia & singula erga eorum fraternitates generaliter & specialiter attendemus, & efficabiliter obseruabimus, quæ veræ & sincera

1412 ræ fraternitatis vinculum exigit, & quæ in præsentibus literis nostris per distinctiones & continentias earundem, in suis punctis, clausulis, & articulis, sententiis quoq; & Capitulis vniuersis comprehenduntur, promittimus, inuiolabiliter, & effectualiter attendere & tenere, prout præfati Domini, Wladislaus Rex, & Withawdus Dux, fratres nostri charissimi, vicariâ & reciproca vicissitudine, hæc nobis tenenda & obseruanda repromiserunt. Verum quia super terris Russiæ, Podoliæ, Moldauiæ, inter nos & ipsum Dominum Wladislaū Regem Poloniæ, & occasione earundē, inter cætera, dissensionis materia vertebatur: in facto itaq; terræ Russiæ, inter nos & præfatum Dominum Wladislaum Regem, concordatū extitit hoc modo: Vt vita nobis, & sibi insimul comite, vsque ad diem obitus vnius ex nobis, quem videlicet prius nutu diuino ex nobis exemi contingat ab humanis, inter nos & ipsum Dominum Wladislaum Regem, necnon præfatum Withawdum Ducem, pacis & treugarum fœdera habeantur, & inconcussè obseruentur, modo infra scripto. Quibus treugis durantibus præfatus Dominus Wladislaus Rex Poloniæ, terram ipsam Russiæ pacifice teneat prout tenet, sine impedimento nostro, vel Regni, aut subditorum nostrorum aliquali. In terra vero Podoliæ, promittimus eundem Dominum Wladislaum Regem per nosmetipsos non impedire, nec per nostros subditos facere impediri; neque alicui ad illam impediendam consilium, fauorem, vel auxilium præstare, treugis durantibus infra scriptis. Item in casu, quo nos Regem Sigismundum, memorato Domino Wladislao Rege fratre nostro, vocatione diuinâ præmori contingat, extunc post obitum nostrum prædictæ treugæ, infra quinque annos immediate sequentes, debent perdurare. Et e conuerso, si prædictum Dominum Wladislaum Regem prius nobis decedere accidat, fœdera huiusmodi treugarum, similiter intra quinquennium, inter Poloniæ & Hungariæ Regna, post huius decessum, debent firmiter obseruari; & infra prædictos quinque annos treugarum, videatur de iustitiâ & iure partium, secundum seriem & continentiam literarum, alias per Prælatos & Barones vtriusque Regni, Hungariæ videlicet & Poloniæ, primum in Iglo, alio nomine in noua Villa, & alterâ vice in antiqua villa, confectarum, quarum contenta habentes hic sufficienter pro insertis, quo ad hæc, in suo robore volumus permanere. Præterea de terra Moldauiæ, vt sequitur, inter nos & eundem Dominum Regem Poloniæ, fratrem nostrum charissimum, est mutuo concordatum. Ex quo enim magnificus Alexander pro nunc Vayuoda Moldauus, ad beneplacita & mandata ipsius Domini Wladislai fratris nostri se dinoscitur obligasse, quam obligationem nos, Sigismundus Rex prælibatus, ob amorem puræ & sinceræ fraternitatis, præfati Domini Wladislai Regis, nolentes turbare vel impedire; Ideo dispositum extitit & firmatum, vt quotiescumque Turcæ & infideles, terras Regni Hungariæ, cum A validido exercitu hostiliter inuaderent, ac easdem depopulari & deuastare molirentur, aut quandocumque nos Sigismundus præfatus Rex contra præfatos Turcas & infideles, mille lanceas vel plures armaremus, & contra ipsos in expeditionem extra fines Regni nostri Hungariæ destinaremus, extunc ad nostram intimationem & significationem, idem Rex Poloniæ frater noster charissimus, mandare debet supradicto Moldauo, ut ipse propria in personâ, cum sua tota potentiâ, nobis & nostro exercitui succurrat, & obsequia præstet fideliter & constanter, saluo, si Moldauus ipse infirmitate notabili & graui tunc esset præuentus. Quo B casu nihilominus potentiam suam, cum Rectore exercitûs sui idoneo transmittere debebit, vel si saltem in seruitio memorati Domini Wladislai Regis, fratris nostri charissimi, cum sua potentiâ protunc foret præoccupatus. Qui si de mandato memorati Domini Wladislai Regis, vt prælibatur, in succursum contra Turcas vel infideles personaliter venire, vel infirmitate præueniente, mittere suam potentiam recusaret, extunc nos ambo, videlicet Sigismundus & Wladislaus Reges, simul debebimus terram Moldauiæ, non obstante prædictâ obligatione, potenter inuadere, & ipsum Vayuodam Moldauum ab eadem remouere, & ditioni nostræ subiugare, obtentamque inter nos Reges diuidere, & per limites seu terminos C infrapositos distinguere, & celebrari tali modo: Quod sylux maiores, Bukowina dictæ, incipiendo a montibus seu Alpibus Regni Hungariæ, inter eandem terram Moldauiæ, & terram Sepenyecensem situatæ, penes Sereth, protendentes se ad aliam syluam minorem Bukowina dictam, usque ad fluuium Pruth, debent per medium diuidi, seu dimidiari. Et quod forum Iasznasather, in sinistra parte situm, maneat pro eodem Domino Wladislao Poloniæ Rege. Forum vero seu villa Berleth, in dextra parte sita, maneat nobis Sigismundo Regi, & Regno nostro Hungariæ. Transcenso autem fluuio Pruth, residuæ syluæ, directè pro- D cedendo per campos desertos vsque ad mare, pari modo cum eisdem campis desertis, per medium diuidantur. Itaque Feiernar alias Belegrod cum æquali medietate, pro suprascripto Domino Wladislao Rege Poloniæ, & Kilia cum alia æquali medietate, pro nobis Sigismundo Rege, & Regno Hungariæ, maneant taliter dimidiatæ & diuisæ. Et pars illa quæ ex diuisione cedet Domino Wladislao Regi prædicto, remaneat in manibus eiusdem, sub forma pacis & treugarum super terra Russiæ sæpius expressarum. Vbi autem præfatus Moldauus constanter & fideliter mandata per præfatum Dominum Wladislaum Regem sibi iniungenda, in nostrum subsidium & succursum adimplebit, tunc prædicta totalis terra Moldauiæ remanebit apud eundem, etiam post obitum 1412

Digitized by Google

1412 tum alterius nostrûm Regum prædictorum, ad quinquennium sub fœdere treugarum prædictarum, saluo iure partis utriusque. Item si aliquis vel aliqui ex subditis cuiuscunque nostrûm, alterius Regnorum nostrorum, aut terrarum, aliquas vastationes, prædas, rapinas, vel incendia, vel quæcumque maleficiorum genera, in Regnis & terris alterius commiserit, vel commiserint, quod per hoc treugæ præmissæ non infringantur, sed quod iidem malefactores ad satisfactionem iudicialiter impellantur, ita quod damna per ipsos facta, de bonis eorum resartiantur: Et si iudicio parere contemnerent, vterque nostrum ipsos tanquam maleficos persequi & impugnare tenebitur & debebit. Et, vt prælibatur, nullo dissensionis, displicentiæ, controuersiæ, & maleficii genere superueniente, & accidente, interrumpi possit & debeat quomodolibet, vel dissolui fœdus treugarum vel inscriptionum prædictarum, sed vt in talibus delicta non remaneant impunita, disposuimus, vt vndecumque contingat in talibus delinqui, aut excessum fieri, recurratur & intimetur per iniuriam & damnum patientem, ad alterius oppidum, vt pote de incolis Regni Hungariæ, ad Oppidum Sandecz, & de incolis Regni Poloniæ, ad oppidum Lewtcze; quæ quidem oppida teneantur, iudicibus hinc inde ex vtraque parte deputatis & deputandis, casum, delictum, & excessum intimare, & ipsos inuocare, vt in termino competenti, Iudices quatuor numero videlicet comites Comitatuum de Szarisz, Scepusiensis, Vinauensis, & Semplinensis, protunc constituti, & per nos deputati, ad instantiam & querelam incolæ de Polonia, in antiqua Villa: ex aduerso totidem Iudices, per præfatum Wladislaum Regem constituti, & in literis suis nominatim expressi, vt pote Sandecensis & Voynicensis Castellani, Iudex & Succamerarius Cracouiensis, etiam pro tempore constituti, in villa Schramowicz, aut in eisdem locis, minor pars iudicum eorundem, prout rei qualitas depoposcerit, conueniant, ac iudicium & iustitiam faciant simpliciter de plano, nec non subterfugiis cessantibus, in delinquentes digne animaduertant. Et in corroborationem, fidem, & testimonium cautelæ vberioris, sigilla Prælatorum, Baronum, & Procerum Regni nostri, quorum nomina singulariter inferius describuntur, penes Sigillum nostrum Regale, præsentibus sunt appressa. Nos quoque miseratione Diuina Ioannes Archiepiscopus Strigoniensis, Comes perpetuus in Strigoniensi & Colocensi Prouinciis, Primas & Apostolicæ Sedis Legatus, ac Aulæ Romanorum Regis Cancellarius: Stiborius Agriensis, Stephanus Transyluaniensis, Ioannes Iawriensis, Philippus Vaciensis, & Ladislaus Tiniensis, Episcopi: nec non Hermannus Comes Ciliæ, Nicolaus de Gara, Palatinus Regni Hungariæ, Stiborius de Stiborzicze Vaiuoda Transyluanus Comes, Simon de Rozgon Iudex Curiæ Regiæ, Philippus de Ozora Comes Themessiensis, Ioannes Bebek & Pelszewscz Tauernicorum, Ioannes filius Ioannis Ianitoris, Ioannes filius Gregorii Pincernarum, Petrus Czoch Agazonum, Magistri, Nicolaus de Czak pridem Vaywoda Transyluanus, Petrus de Peren pridem Comes Siculorum, Zuborius Thesaurarius, Paulus Bissenus, Bannus, Nicolaus Treutel de Newna, Philpes de Goroch, Nicolaus Hederuar Ianitoris, Georgius de Ilzwa filius Palatini Pincernarum de Seugara, Agazonum Reginalium Magistri; Dauid Laczk de Zankowo, Petrus filius Henrici Comes Scepusiensis, Ioannes de Hamonna, Matthaeus de Paloncz Castellanus de Gorzgbwo Comes Vinariensis, Stephanus Compolth, Ioannes Rozgon Comes de Garas, Ladislaus Frank Vayuoda, Petrus Frebek filius Detrici Palatini, Georgius Comes de Bozen, Bartholomæus Fauthi, Gallus de Zeech, alias Comes Zolensis, Benedictus Zudar, Nicolaus filius Beke de Velike, Petrus filius Porze, Michael filius Pauli de Kerzkeghus, Ioannes Iank, Wladislaus Theteus, Dionisius filius Bani de Lochucz, Nicolaus, Sigismundus, & Ioannes de Chetnek, Ioannes filius Iacobi de Nagwihal, Michael Zakech de Kuzal, Stephanus filius Pauli de Somus, Emericus filius Ioannis de Derenhen, Ioannes filius Ribalf de Tharku, & Ladislaus filius Matthiæ, bona fide & Christianice, nostris, & fratrum, Regnicolarumque vniuersorum vice & nominibus, assumimus, pollicemur, & fide iubemus, quod omnia & singula superius scripta, & expressa, præfatus Dominus noster Sigismundus Rex attendet & seruabit, nosque attendemus & seruabimus; suam quoque Serenitatem toto conamine inconcusse obseruanda pro posse inducemus, dolo & fraude, in præmissis omnibus, procul motis. Datum Liblio. Anno Domini, millesimo, quadringentesimo duodecimo; quindecimo die Martii. Regnorum nostrorum Hungariæ vigesimo quinto, Romanorum vero secundo. 1412

Wladislaus Rex ad Venetos mittit, suadens pacē cum Hungariæ Rege.

Multiplicibus instantiis *Sigismundi Romanorum & Hungariæ* Regis *Wladislaus Poloniæ* Rex solicitatus, vt se inter eum & *Venetos* mediatorem ageret, *Thomam* de *Diako* Canonicum *Cracouiensem*, *Venetias* transmittit: Duci & Domino *Venetorum* persuadens, quatenus bello omisso, ad quietis consilia animum inclinaret. Quæ vt facilius confici posset; Nuncios suos, cum plena potestate, *Budam*, pacem eo mediatore tractaturos transmittat, sperare se asserens æquis conditionibus pacem confectum.

Feria sexta ante Dominicam Ramis Palmarum, *Anna Poloniæ* Regina ex *Cassouia* in *Poloniæ* Regnum reuertitur: Prælatis, Principibus, Baronibus Regni *Poloniæ* secum vna redeuntibus, comitata. Quam cum *Sigismundus Romanorum & Hungariæ* Rex egredientem conduceret, ex equo, cui insidebat, collapsus, & grauiter collisus, a suis pro semiuiuo collectus est. Crescente autem de vi-

1412 ta ipsius desperatione, omnis nobilitas & vulgus *Hungariæ* secretas deliberationes coquebat, non se alium pro *Hungaria* Rege, quam *Wladislaum Poloniæ* Regem, habiturum. Volente tamen Deo, *Sigismundus* Rex, breui ad perfectam sanitatem rediit. Feria secunda in crastino Dominicæ Ramis Palmarum, ambo Reges de *Cassouia* egressi, faciunt nocturnum in *Thokay*. Feria tertia transuadato fluuio *Czissa* in rure, feria quarta in *Dobrziczam*; feria quinta *Wladislaus* Rex *Poloniæ*, limina sancti *Wladislai Hungariæ* Regis, cuius corpus in *Varadino* requiescit, honoraturus, pedibus iter conficiebat, *Sigismundo* Rege *Hungariæ* cum itinere equestri præcedente. Quindecim diebus Reges ambo apud *Varadinum* morati, Pascha Domini illic agunt. Quo Nuncius *Venetorum* Theologiæ Magister, frater de Ordine Augustinensium heremitarum, eloquentia & prudentia rarus, aduenicns, saluum conductum pro Nunciis *Venetorum*, ad tractandam pacem venturis, iuxta formam & plenitudinem, quam petebat, accepit. Ante festum sancti *Adalberti*, egrediuntur ambo Reges *Varadino*, & in campos vastos & solitudinem spirantes, vltra villam *Berschemyani* facto descensu, venationi operam nauabant. Capta autem sub triduo multitudine ferarum, venerunt in *Mochay*, deinde in *Dzurdz*, post in *Agriam*, vbi Rogationum & Ascensionis Domini diebus expletis, fecerunt descensum in *Budam*. In qua solennitate dierum Pentecostes peracta, ad *Czepel* Insulam se contulerunt agitationi ferarum & cædi intenti. Feria tertia post festum *S. Trinitatis*, *Budam* reuersi, maximo cultu maximaque veneratione, circa honorandum festum *Corporis* Christi fuere versati, vterque autem Rex *Budæ* mansionem suam continuabat in diem vsque Sancti *Ioannis Baptistæ*. Et in crastino Corporis *Christi*, Curia militibus ad hastiludendum indicta est, quæ *Arnesti* & *Alberti Austriæ*, *Ludouici Bregensis*, *Conradi Oleschnicensis*, *Ianussii Rathiboriensis*, *Ioannis Lubensis*, *Sendal Bossnensis*, Ducum; Item centum militum in palæstra biduo, a mane in vesperum, pugnantium, frequentia nobilitata est. Ad quam milites de his nationibus, constat confluxisse, videlicet *Græcos*, *Italos*, *Gallos*, *Polonos*, *Bohemos*, *Hungaros*, *Australes*, *Missnenses*, *Rinenses*, *Francones*: *Lithuanos*, *Ruthenos*, *Bossnenses*, *Bulgaros*, *Valachos*, *Albanos*, *Rascianos*. Ex *Polonis* hi fuere milites, *Dobeslaus* de *Oleschnicza* Castellanus *Voynicensis*, *Msczugius* de *Skrzin*, *Zanissius* niger, & *Ioannes Farurey*, germani de *Garbow*, *Domarath* & *Iacobus* germani de *Kobilani*, *Nicolaus Powala*, *Albertus Malsky*, *Petrus Czebrowsky*, *Martinus Rithwensky*, *Andreas Baliczky*, *Ioannes Goli* de *Strzalkow*, *Martinus Sczodrowsky*, & *Stiborius Iadrzni* de *Stiborzicze*, qui ad ingrediendum primi, &

Ludus militaris Regum & Principum frequentia celebris Budæ peragitur.

descendendum vltimi, cæteris a pugna quiescentibus, ipsi in se ipsos ludum & pugnam edebant. Et quamuis *Sigismudus Romanorum* & *Hungariæ* Rex zelotypiæ odio in *Arnestum Austriæ* Ducem iratus, eum pelli ex Curia huiusmodi iussisset, *Arnestus* tamen publicum faciens ex *Buda* egressum, certamen athletarum clandestinus introiuit, & in illo vsque in finem versabatur. Rex *Bossnensis Carwen*, sua & suæ consortis præsentia, ludum hunc celebriorem effecerat, cum & sui milites, altæ & proceræ staturæ, strenui & animosi in pugna spectarentur. 1412

Imperatoris *Tartarorum Zolthan Zeledini* Nuncii, *Budam* vsque ad *Wladislaum* Regem *Poloniæ* perducti, tribus camelis panno coopertis, *Wladislao* Regi ex parte sui Cæsaris, & aliis muneribus præsentatis, in legatione sua, nomine sui Cæsaris *Wladislao* Regi facta, Cæsarem suum, cum omnibus potentiis suis contra quoslibet suos hostes, impensurum auxilia offerebant. Quæ legatio nationibus exteris erat magnæ admirationi & terrori. Satagens autem *Wladislaus Poloniæ* Rex, *Sigismundo Romanorum* & *Hungariæ* Regi, grata honoris & beneuolentiæ vicissitudine respondere, eosdem qui ad se ex parte *Tartarorum* Cæsaris venerant, iubet, vt parem legationem apud *Sigismundum* Regem resumant. De quo prædictus *Sigismundus* Rex admodum lætatus, & ipsam in magnum gloriæ & & suæ famæ cumulum referens, hostes suos, *Venetos*, legatione ipsa territabat.

Legati Tartarorum ad Regem Wladislaum Budam veniunt.

Veritus *Sigismundus Romanorum* & *Hungariæ* Rex, ne *Poloniæ* Rex *Wladislaus* illum, iuxta fœdera percussa, & iuramento firmata, de subsidio contra Cruciferos ferendo, requireret: Iam siquidem Magister & Ordo Cruciferorum, pacis perpetuæ fœdus cum *Poloniæ* Rege ictum, solutione pecuniarum, pro primo termino facta, pro residuis vero duobus, *Sigismundo* Rege mandante, neglecta, præuaricati fuerant, & bellum sibi ex integro inferri, per *Poloniæ* Regem, licet etiam duorum residuorum terminorum solutionem impleuissent, ob solum temporis neglectum & tarditatem formidabant: Ea arte *Wladislaum* Regem circumueniens, a bello Cruciferis mouendo abducit. Persuadet siquidem ei, vt postquam Magistri & Ordinis Cruciferorum Nuncii, pleno mandato plenaque authoritate subnixi, *Budam* venissent, & omnes differentias hactenus ventilatas, suo arbitrio crederent, non cunctaretur & ipse *Poloniæ* Rex suum iudicium & decisionem subire, & potestati suæ causam credere, frequenti & geminata pollicitatione spondens, se pro *Poloniæ* Rege, velut suo amicissimo confœderato, fauorabilem sententiam pronunciaturum. *Wladislao* autem Rege *Poloniæ*, tam operosæ affirmationi Regis *Sigismundi* fidem danti, & pro arbitro atque Iudice Regem *Sigismundum* acceptanti,

Causam Wladislai Regis & Cruciferorum susceptam, Sigismundus Hungariæ Rex in aliud reiicit.

Digitized by Google

1412 acceptanti, instauratur solenne iudicium. Et *Sigismundo* Rege cum Prælatis & Baronibus Regni *Hungariæ*, in eo præsidente, pars vtraque suas propositiones, responsiones, iura, & munimenta producit. Et quamuis *Sigismundus* Rex poterat tunc creditam sibi a parte vtraque causam expediuisse, vt tamen dilationibus *Poloniæ* Regem a guerra distineret, & Cruciferorum crumenam pro libito emungeret, causam in longius continuat, & repentino in *Italiam* discessu, pro guerra cum *Venetis* pro Regno *Dalmatiæ* ordinanda; se occupatum iri prætendens ad audiendum partium vlteriora producta, *Ioannem Strigoniensem* Archiepiscopum, *Nicolaum* de *Gara*, & alios *Hungariæ* Barones surrogat, & ipsis causam inter Regem *Poloniæ* & Cruciferos tractandam, & ad plenum expediendam, demandat.

vt bello in tempus longius arte dilato, Cruciferos auro spoliaret.

Venerunt interim hi duo *Venetorum* ad *Wladislaum Poloniæ* Regem in *Budam* Nuncii, videlicet *Franciscus Moczenigo*, postea in Ducem *Venetorum*, *Michaele Steno* absumpto, promotus; & *Antonius* de *Lauredano*, super Regno *Dalmatiæ* cum *Sigismundo Romanorum* & *Hungariæ* Rege, *Wladislao Poloniæ* Rege Mediatoris vicem gerente, placitaturi. Verum post varias propositiones & responsa, postquam varias altercationes, in audientia *Poloniæ* Regis, per vtramque partem habitas, *Venetorum* Nunciis nullo pacto ex Regni *Dalmatiæ* possessione, nuper Regi & Regno *Hungariæ* detracta, cedere velle asserentibus, & nonnisi album equum purpura tectum, pro tributo annuo sibi & suis successoribus *Hungariæ* Regibus, solui a *Venetis* pro Regno *Dalmatiæ*, & eius donatione, si illis ipsam facere contigerit, offerentibus; *Sigismundus* Rex, non placitatum se, sed irrisum & ludificatum iri dolens, in magnam iram excandescens, quinque Venetorum signa bellica, per Capitaneum suum *Piponem* de *Florentia*, cæso *Venetorum* exercitu apud *Forum Iulii*, ante vnum annum capta, per plateas oppidi *Budensis*, & circa ædes, apud quas *Venetorum* Legati hospitabantur, Legatis ipsis *Venetorum* inspectantibus, & *S. Marci* sub forma leonis imaginem, item Ducis sui & aliorum arma recognoscentibus, per terram ignominiose trahi, & in gyrum circumferri, ad extremum in *Budense* castrum referri, & in strata magis trita, vt conculcarentur a transeuntibus, & vt opprobrio cunctis fierent, poni iussit. Et dum taliter strata & deformata consisterent, contigit simul vtrumque Regem illac facere iter: *Wladislaus* itaque Rex *Poloniæ*, ludibrium signis mutis & innocuis inferre non sustinens, in obliquum cum omni militia, signa pedibus obterere fastidiens, flectit iter. *Sigismundum* vero Regem illa percalcantem, pia correptione obiurgat: *Non conuenit*, inquiens, *frater charissime, tuis insultare hostibus, & eorum ignominiose attrectare signa, sed gratitudinem referendo, actione & spiritu coram Deo humilitatem monstrare. Ego siquidem documento tibi esse possum, qui infestis hostibus cæde magna apud Prussiam deuictis, omnem benignitatem præstiti; signaque eorum in Vrbem Regiam & Regni ac populi mei Metropolim Cracouiensem, pedibus iter cum militibus meis conficiendo, inferens, ad sacras ædes, pro honore diuino, cuius brachio cepisse me illa profiteor, pendere ordinaui, omnem gloriam relati ex Cruciferis triumphi soli Deo attribuens, & ab omni me continens superbia atque fastu.*

Pace per Wladislaum inter Venetos & Sigismundum non composita,

Budæ signa Venetorum bellica antea in prælio capta Sigismundus iratus conculcat, nunciis Venetorum præsentibus.

Feria quarta in vigilia Sancti *Ioannis Baptistæ Wladislaus Poloniæ* Rex *Buda* egressus, in *Albam* Regalem peruenit, & die Sancti *Ioannis Baptistæ* cum aliquot sequentibus illic exactis, in *Thata*, & die altero in *Langdorff* villagium ad fluenta *Danubii* situm, perueniens, & crapulosius caseis, ex lacte bubalo recenter coagulatis, se replens, ac indigesto cibo, balnei, postremo vero vndarum *Danubii* fomentis, prope horis duabus se reficiens, febrim acutam tertianam contraxit, & nihilominus die altero in *Moroth*, locum venationum *Strigoniensis* Archiepiscopi, duos illic Physicos a Rege *Sigismundo* pro curando corpore missos offendens, ex *Moroth Strigonium* venit. Vbi cum diebus quinque, *Ioanne Strigoniensi* Archiepiscopo illum omnibus necessariis splendide tractante, lenimen suæ ægritudinis sumpturus, stetisset, sexta demum die nauali itinere *Vischegradum* introiuit; grassanteque morbo, septem diebus illic immorari coactus est. Sub quibus *Sigismundus Romanorum* & *Hungariæ* Rex *Vischegradum*, visitandi Regis *Wladislai*, & solandi suum languorem gratia, perueniens, omnes suos ex castro discedere iussos, *Vischegradum* in Regis & suorum militum potestatem commisit. Abinde per Regem vtrumque per *Maruszam* in *Varprim* venationum locum itum est. & aliquot illic dies, resumendi virium respectu, absumpti. Intelligens autem *Sigismundus Romanorum* & *Hungariæ* Rex, animum *Wladislai Poloniæ* Regis anhelare in reditum; iam siquidem illi pristinæ sanitatis refusus erat vigor, reddidit sibi & præsentauit per *Andream Rozen* de *Roznow* militem suum tunc familiarem de domo *Gryphonum*, coronam materialem Regni *Poloniæ* auream, qua primi Regis *Polonorum Boleslai* magni *Otho* Imperator tertius tempora insigniuerat; item sceptrum & pomum aureum, item gladium *Sczerbyecz* quem gruem vocant. Quæ omnia, & alia plurima Regni *Poloniæ* decora, *Elisabeth* senior, germana *Casimiri Poloniæ*, & mater *Ludouico Hungariæ*, Regum extulerat in *Hungariam*; *Ludouico* Rege vtrumque Regnum administrante, verita, ne in filii sui *Ludouici* Regis dedecus, negligenti-

Wladislaus Rex ex morbo inualescens

ac reditum paranti in Poloniam domi accipit,

1411 tus omnia publica Regni *Poloniæ* agentis negotia, *Poloni* alium sibi Regem ordinarent. Donat insuper præfatus *Sigismundus Romanorum* & *Hungariæ* Rex *Wladislao Polonorum* Regi varia Sanctorum ossa & reliquias, in monstrantia argentea deaurata, annulo olim *Ludouici Hungariæ* Regis signatas; item tria stamina axamenti simplicis, item tria stamina panni *Florentini*, item tres spadones. Portitorem autem huiusmodi munerum *Andream Rozen* militem, *Wladislaus* Rex duabus villis in Regno *Poloniæ* & *Sandecensi* districtu, largitione perpetua sibi inscriptis, & centum marcis latorum grossorum remunerat. *Sigismundo* autem *Romanorum* & *Hungariæ* Regi in vicissitudinem & recompensam, dona alia insignia & splendida, schubas videlicet pelliceas, & diploides pellibus sabellinis, mardurinis, amerlinis, & griseis superbas, item equos ambulatores, & ad veloces cursus aptos, auesque varii generis ad venandum instructas, remisit.

& vicissim dat Sigismundo Hungariæ Regi.

Feria quinta in die S. *Mariæ Magdalenæ*, *Reges* vna simul ex *Vaprin* egressi, in monasterium, quod appellatur *Nostra*, fratrum heremitarum primi heremitæ, situm in solitudine, perueniunt. Et sermonibus multifariis atque amplexibus in magna charitate atque dulcedine celebratis, valedictione alter in alterum impensa, discessionem faciunt. *Wladislaus* quidem *Poloniæ* Rex in Regnum suum *Poloniæ* reuersurus, per *Traczin*, *Miedzirzecz*, *Brunow*, & *Klobuk*, *Morauiam* perueniens, a *Iaczkone* Barone *Morauico* submisse ac magna deuotione exceptus, ac victualium necessitate biduo procuratus est. Ex *Morauia* per *Hiczin*, *Przeborow*, *Theszin*, in Regnum suum perueniens, die Dominico ante festum Sancti *Laurentii*, *Cracouiam* ingressurus, coronam materialem Regni sui *Poloniæ*, gladium, pomum, & sceptrum, apud *Hungariam* sibi per *Sigismundum* Regem reddita, ante suum conspectum iussit in patulo deferri. Cui in obuium *Anna* Regina *Poloniæ* consors sua, processionesque omnium Ecclesiarum effusæ, reditum suum iucundissima testabantur hilaritate. In festo deinde *Assumptionis B. V. Mariæ*, *Wladislaus* Rex apud Parochialem Ecclesiam S. *Mariæ Cracouiensem* missarum solennia audiens, coronam materialem, gladium, pomum, & sceptrum, supra locum suæ stationis, in stallis, publice iussit exponi, pro populi lætitia & admiratione.

Wladislaus Rex Cracouiam ingressus munera Sigismundi Hungariæ Regis ante se deferri iubet.

Feria secunda in crastino *Assumptionis B. V. Mariæ*, *Poloniæ* Rex *Wladislaus*, *Cracouia* egressus, apud castra, oppidaque sua & curias, videlicet *nouam Ciuitatem*, *Sandomiriam*, *Przischow*, *Sczekarzowicze*, *Lublin*, *Chelm*, *Rubieschow*, transitum faciens, feria quarta in die S. *Michaelis*, super flumen *Bug*, vno miliari a *Rubieschow*, cum *Alexandro Withawdo* Duce magno *Lithuaniæ*, personalem tenuit conuentum, & vniuersa quæ cum *Sigismundo* *Romanorum* & *Hungariæ* Rege egerat, quæque fœdera secum iecerat, qualesque euentus in *Hungaria* habuerat, certo ordine exponit, & fere singula munera, quibus a *Sigismundo* Rege in *Pannoniis* honoratus erat, sibi largitur.

Wladislaus dona ab Hungariæ Rege acceptaAlexandro dat. 1412

Aduenerat in eam dictam *Petrus Visch* Episcopus *Cracouiensis*, grandem suam iniuriam satagens posse rescindi. Obtinuerat siquidem *Wladislaus Poloniæ* Rex apud *Ioannem* Papam XXIIII, exposito quod delirus esset & lethargo similis, illum a sede *Cracouiensi* in *Posnaniensem* transferri; & in *Cracouiensem Albertum Iastrzabiecz Posnaniensem* Episcopum surrogari, quasi *Posnaniensis* Ecclesia tam miserabilis conditionis existeret, vt a deliro regi posset, & prouisionem bullis allatis, Vir optimus *Petrus Cracouiensis* Episcopus, excedere de sua Ecclesia, brachio Regali impellente, stringebatur: Supplicabat itaque & per se & per necessarios suos, & signanter *Ioanne Laskari* Præpositum *Wladislauiensem*, *Wladislao* Regi, *ne illum sede sua cedere pateretur, faueret que vt liceret sibi suam iustitiam iuris remedio defensare.* Sed dum *Wladislaus* Rex inexorabilem se ostenderet, ad singulorum instam huiusmodi causam promouentium suffragia, omnes insuper fratres & amicos eiusdem *Petri Visch* Episcopi, graui indignationis & obiurgationis correptione percelleret, iustæ reprehensionis aculeos, apud præsentem & succedentem ætatem, non euasit. Præfatus itaque *Petrus* Episcopus *Cracouiensis*, desertum se a fratribus, cognatis, & familiarissimis suis iri dinoscens, de *Cracouiensi* Episcopatu cum ingenti lachrymarum effusione, & tam vehementi amaritudine & dolore, vt singulis circumstantibus fletum excuteret, in *Posnaniensem* Episcopatum discessit, vltionem districtam suæ eiectionis authori, ingeminato clamore frequentius ab vltionum Domino imprecatus. Quæ quidem translatio, magnum in populo & Clero parturiit scandalum, laicosq; reddidit plus solito Ecclesiasticis infestiores. Sed neque in diem hanc eius poterat ad liquidum amaritudo aboleri: nam & *Mroczek* de *Poszadow* alias de *Lopuchow* miles *maioris Poloniæ*, propinqua cognatione per lineam directam *Petro Visch* Episcopo iunctus, deiectionem suam ignominiosam molestius ferens, aptum obseruabat tempus, quo *Albertum Iastrzabiecz* Episcopum occideret. Dietaque generali apud *Gnesnam* instituta, pro Pentecostes die, ad quam *Albertus Iastrzabiecz* Episcopus certo certius ferebatur venturus, *Mroczek* præfatus cum quingentis armatis, hospitium illius inuadere, & *Albertum* Episcopum obtruncare, iureiurando se astrinxerat. Verum *Alberto Iastrzabiecz* dietam huiusmodi declinante, facinus cogitatum executioni mandatum non est. Quantus autem pudor fuerit quanta DEO iniuria, & Ecclesiæ *Cracouiensi* contumelia, quantum perniciosi & detestabilis

& Petrum Visch Ep. Cracouiensem ex sede sua in Posnaniam transfert,

& Albertum Iastrzabiecz sufficit.

1412 res exempli, quantum Regiæ Maiestatis & totius Regni dedecus, vt Rex alioqui deuotus & Catholicus, & Princeps illustris & magnificus, A ad vnius Episcopi deiectionem sudauerit, & contra virum bonum & simplicem (esto verum sit in amentiam lapsum) extenderit potentiam suæ fortitudinis & Maiestatis. Qui quanto donis potioribus se a Deo insignitum meminerit, tanto scrupulosiori diligentia, & solertiori cura inuigilare debuerat, ne gloria sui nominis, tam fœda macula cum Regnorum suorum atque Principatuum pernicie & dedecore fuscaret, saluti suæ derogatura atque famæ. Maior enim *Petro* Pontifici præfato, si delirus fuerat, debebatur miseratio, sub cuius sacerdotio, pax Regno *Poloniæ*, & triumphus ille famosus ex Cruciferis apud *Grinfeld* relatus prouenerat. B Libertasque Ecclesiis, concordia plebibus, moribus disciplina, eo vero amoto, magna deformitas in Clero & populo grassari cœpit. Huius tamen deformitatis nullus alius fuisse causa, nisi *Albertus Iastrzabiecz* insimulabatur. Qui primus apud Polonos tam pestiferi exempli deponendi Pontificis, & sibi succedendi, author extitit, insignem ambitionis titulum occupaturus.

Conuentione expedita, quæ supra fluuium *Bug* pro die Sancti *Michaelis* habita est, *Wladislaus Poloniæ* Rex in *Medicam* processit. Quo illic diebus quindecim commorante *Sigismundi Romanorum* & *Hungariæ* Regis legati, videlicet *Ioannes Strigoniensis* Archiepisco- C pus, & *Michael Kochmagister noua Marchiæ* Aduocatus, in die Sanctæ *Heduigis* ad suam Serenitatem perueniunt. Hi, data audientia, orant precanturque, *quatenus Wladislaus Poloniæ Rex, ad prosecutionem Imperialis fastigii, Sigismundo Regi quadraginta sexagenarum latorum grossorum Pragensium millia mutuo daret, quæ propediem Magister & Ordo Prussiæ Polonorum Regi iuxta condemnationem iudiciariam pro pœna, damnis, & interesse, quod in constitutis diebus Capitalem summam, centum videlicet millia soluere neglexerat, soluturus erat.* Offerentes in pecuniarum prædictarum summa, terram *Scepusiensem* Regni *Hungariæ*, D Regi & Regno *Poloniæ* dare in obligationem & pignus. *Wladislaus* autem *Poloniæ* Rex, participato suorum Baronum consilio, vt & *Sigismundum* Regem maioris necessitatis, & amicitiæ vinculo obstringeret, & ad implendum fœdus de Cruciferorum exterminio, iuramento vtrinque firmatum, arctius obligaret, mutuare *Sigismundo* Regi præfata quadraginta sexagenarum latorum grossorum millia, terra *Scepusiensi* in pignus recepta, consentit, præfatoque *Michaeli Kochmagister noua Marchiæ* Aduocato, personaliter demandat, vt præfata quadraginta sexagenarum latorum grossorum millia in potestatem & manus *Sigismundi* Regis consignet: Magistrum & Ordinem Cruciferorum de *Prussia*, specialibus literis quietans de eisdem. *Ioannes* itaque Archiepiscopus *Strigoniensis* legatione sua votiue perfunctus, pluribusque & notabilibus donis per *Wladislaum Poloniæ* Regem honoratus, in *Hungariam* reuertebatur. Ex *Medica*, *Przemisliam Wladislaus* Rex, habens in suo comitatu *Strigoniensem* Archiepiscopum, & *Michaelem Kochmagister*, processit, & sub eorum conspectu infamiæ suæ notam, iniuste sibi ab *Almanis*, quasi schismaticorum fautor, & præcipuus receptator foret, iniustam purgaturus, Ecclesiam Cathedralem pulcherrimo opere ex petra quadrata fabricatam, in *Przemisliensis* castri medio sitam, ritu *Græco* hactenus per Pontificem *Ruthenorum* administrari & officiari solitam, eiectis ex tumulatis primum *Ruthenorum* cadaueribus & cineribus, consecrari in Catholicam, & latini ritus Ecclesiam ordinauit. Quod ad singularem sui ritus contumeliam & opprobrium *Ruthenorum* Sacerdotes & populus deputantes, factum, amaris singultibus, vociferatione, & fletibus, illud prosequebantur. Qua progressu temporis, sub anno videlicet Domini, millesimo quadringentesimo septuagesimo; sub Pontificatu *Nicolai Przemisliensis* Episcopi, ruinata, singuli eius quadri lapides in fabricam Cathedralis Ecclesiæ in ciuitate sitæ, conuersi positique sunt.

Nunciis *Sigismundi Romanorum* & *Hungariæ* Regis licentiatis, *Wladislaus* Rex *Przemislia* discedens, gyratis pluribus oppidis, castris, & curis suis, videlicet, *Grodek*, *Wysznia*. *Leopoli*, *Gliniani*, *Bobrka*, *Nadzyeyczicze*, *Medinicze*, *Drobobicz*, *Ozimini*, *Sambor*, *Medica*, pro festo omnium Sanctorum iterum *Przemisliam* adiit. Quo illic exacto, per *Sanok*, *Krosznam*, *Biecz*, *Voynicz*, *Bochnyam*, pro die Sancti *Martini* in *Nyepotomicze* aduenit. Vbi diebus quindecim cum Prælatis & Baronibus *Poloniæ*, qui ad illum confluxerant, exactis, per *Przemakow*, *Visliciam*, *Schydlow*, *Opatbow*, *Vrzadow*, *Lublin*, *Brzesczie*, *Bielsko*, in *Lithuaniam* adueniens, fere totam hyemem illic absumpsit, & residua *Hungarica* munera, quibus fuerat a *Sigismundo Romanorum* & *Hungariæ* Rege, a *Charwen Bosnensi* Rege, cæterisque Prælatis, Principibus, & Baronibus, honoratus, in fratrem suum *Alexandrum* Ducem *Lithuaniæ*, & in filiam eius *Anastasiam* Ducis *Moschouitarum Basilii* consortem, quæ Regem & Ducem visitatura, in *Lithuaniam* aduenerat, liberalissime erogauit. Nuncius iterum alius *Sigismundi Romanorum* & *Hungariæ* Regis, *Benedictus* de *Makra Hungarus* miles, in *Lithuaniam* aduenit, terminos & limites terrarum *Lithuaniæ* & *Prussiæ*, quibus disterminantur fluminibus, aut locis, coram conspecturus. Ex parte Regis atque Cruciferorum præsente, singulos terrarum prædictarum situs diligenter recensens, inuestigans, atque examinans, & in scriptum redigens, muneratus a Rege *Wladislao* & *Alexandro* Duce, in *Hun-*

Legati Sigismundi

pro repetendis quadringentis millibus sexagenarum

promissarum suo Regi in pignus Scepusii,

1412 *ad Magistrũ Prussiæ remittitur,*

& templum Ruthenum Latino ritu consecratur Przemisliæ.

Legatus Regis Hungariæ terminis Lithuaniæ & Prussiæ bene perspectis

Digitized by Google

1412 *Hungariam*, viua ferens testimonia rediit, pro causæ, quæ cum Cruciferis agebatur, decisione faciliori.

in Hungariam reuertitur.

Hussitarum hæresis Pragæ oritur.

Labem hæreticam & plures pestiferos errores, a *Ioanne Husz* natione *Bohemo*, in *Pragensi* ciuitate superseminatos, *Ioannes* Papa XXIIII extirpaturus, *Ioannem* tituli Sancti *Petri* Diaconum Cardinalem in *Bohemiam* transmittit. Qui processu legitimo contra *Ioannem Husz* synodo videlicet apud *Pragam* in die Sancti *Lucæ* indicta, ipsum propter erronea sua dogmata, & ad populum frequentius pronunciata, & manu sua conscripta, anathematis processibus percellit. A quibus ille ad iudicium Summi Dei prouocans, appellationem in valuis pontis *Pragensis*, affigit, & in illa se tunc & deinceps protegens, ferocius in dehonestationem Sedis Apostolicæ, & suorum Cardinalium, serendo pestifera dogmata, grassabatur, maius periculum breui paritura. Quæ quidem dogmata *Venceslai Bohemiæ* Regis illibrata ad omnia lenitas, non secus atque calamus, ventis succedentibus agitatus, roborabat.

Hiems calidissima.

Anni huius hiems calidissima, & absque exemplo ab omni horrore pruinæ aliena, adeo vt frigidissima Regio *Lithuanica*, circa Purificationis *S. Mariæ Virginis* festum, olera & flores, de quibus vsus communis habebatur, producens, vulgo pene in miraculum, atque vt dici solet, in religionem fuerit.

Ioannes Papa XXIIII, *Florentia* egressus, *Bononiam* duodecima Mensis Nouembris intrauit: circa finem vero Nouembris, cum Cardinalibus transiens, apud *Laudam & Cremonam* cum *Sigismundo Romanorum & Hungariæ Rege* conueniens, Concilium generale apud *Constantiam* ciuitatem *Germaniæ*, ad reuniendam Ecclesiam Dei, multipliciter scissam, celebrari consensit. Reges quoque & Principes Christianorum, vt illi per se, vel per Nuncios suos interessent, inuitauit. Interim vero *Ladislaus Siciliæ* Rex, corrupto Capitaneo castri Sancti *Angeli*, castrum prædictum per proditionem conquirit. Maximo quoque exercitu collecto, circa principium mensis Iunii, persequi *Ioannem* Papam, & apud *Bononiam* obsidere illum disponebat. Verum medio tempore *Ladislaus* ipse, cuius tremor & pauor tam Papam & Cardinales, quam suos omnes Curiales vehementer peruaserat, igne sacro in membro virili, priusquam dimidiaret dies suos, tactus, obiit, & extunc *Ioannes* Papa in *Bononia* mansit quietior.

Concilium Constantiense indicitur.

Ladislaus Siciliæ Rex dum contra Papam bellum parat, igne sacro correptus moritur.

Natalis Christi sacratis diebus *Wladislaus Poloniæ* Rex apud *Lithuaniam* in *Vilno* exactis, sub quibus diebus quadraginta millia sexagenarum latorum grossorum *Pragensium*, debita, a Magistro & Ordine *Prussiæ*, per *Wladislaum Poloniæ* Regem, iuxta pacta, effectualiter mutuata sunt *Sigismundo Romanorum & Hungariæ* Regi, & terra *Scepusiensis*, castrum videlicet *Lubomlya*, cum quatuordecem ciuitatibus terræ *Scepusiensis*, Regi & Regno *Poloniæ* in pignus & possessionem data, & in manus *Pauli Gladisch*, cui propter linguæ *Hungaricæ* peritiam Rex *Wladislaus* tradi illam commiserat, consignata, non prius reddenda, donec præfata quadraginta sexagenarum millia, per Reges & Regnum *Hungariæ* fuerint Regi & Regno *Poloniæ* ad plenum exoluta: Venit *Wladislaus* Rex pro Septuagesima in *Parczow*, pro Carnispriuio in *Iedlnam*; ex *Iedlna Cracouiam*, abinde vero in *maiorem Poloniam*, per solita castrorum & stationum suarum loca, diuertit. Dum autem per solita castrorum & stationum loca gradiendo intra Octauas *Corporis Christi Posnaniam* deuenisset, magnitudinem iniuriæ, qua *Petrum Visch*, olim *Cracouiensem*, tunc *Posnaniensem* Episcopum, e sede sua *Cracouiensi* pelli, & in *Posnaniam* detrudi procurauerat, sera æstimatione prospiciens, eo in capellam accito, flexis genibus prostratus, & facinus suum confessus, noxam illam petebat, vbertim lacrymas fundens, sibi ignosci. Nec Pontifex *Petrus* iacere prostratum Regem diutius sustinuit: sed illico illum e terra erigens, omne scelus in se admissum dimisit, præfatus atrocitatem suæ exclusionis non aliter prouenturam fuisse, nisi illam æmulus suus *Albertus Iastrzabiecz* conflauisset. Ex *maiori Polonia* in terram *Cracouiensem* rediit, & festum Assumptionis *B.V. Mariæ* apud *Visliciam* egit. Exortam tandem in Regno *Poloniæ* epidimiæ generalem pestem vitaturus, in siluas & nemora versus *Przischow*, abinde vero in *Lublinensem & Chelmensem* terras, quodlibet oppidum & villam, ne quid infectionis contraheret, multis & notabilibus Curiensibus suis peste nihilominus cadentibus, prætergrediens, declinauit. Ad tenendam generalem cum fratre suo *Alexandro Withawdo* Duce magno *Lithuaniæ*, dudum indictam dietam, in oppidum *Hrodlo* supra fluuium *Bug* secunda mensis Octobris peruenit, quo iam & ipse Dux magnus *Lithuaniæ Alexander*, & Prælatorum, Baronum, militariumque Regni *Poloniæ* & Ducatus magni *Lithuaniæ*, vniuersitas in frequenti multitudine accersita, confluxerat. Satagentes siquidem prædicti duo insignes & nobilissimi Principes, *Wladislaus Poloniæ* Rex, & *Alexander* magnus *Lithuaniæ* Dux, terrarum & Principatuum suorum Rectores optimi *Lithuaniæ Samogithiæque* terras, dudum *Poloniæ* Regno incorporatas, annexas, inuisceratas & vnitas, geminato funiculo difficile soluendo, eidem *Poloniæ* Regno arctius solidiusque conglutinare; & *Polonicos* populos cum *Lithuanicis & Samogithicis*, fœdere iungere sempiterno, suadente id *Sigismundo Romanorum & Hungariæ* Rege, conuentum præfatum instituunt, & familias domosque Regni *Poloniæ*, per arma, insignia, & cognationes, distinctas, cum familiis & domibus pri-

Legatus Sigismundi Regis a Prussia Magistro accipit pecuni-

1412 *as pignore Scepusii.*

Wladislaus Rex a Petro Visch Ep. veniam supplex petit.

Lithuani libertates & insignia non dissimilia Polonis accipiunt.

Digitized by Google

1413 primorum Baronum *Lithuaniæ* iungunt, glutinant, & vniunt, arma & nobilitatis insignia, quæ nobiles Regni *Poloniæ* a vetustissimo tempore, ex parentibus & progenitoribus suis propter actus heroicos, & merita conquisita habuerunt, concedendo deferre *Lithuanis*, & armis *Polonorum* eos nobilitando, insigniendoque, qui ante neque conditionem nobilitatis norant, neque insignia seu nobilitatis arma gestare consueuerant. Largiendo insuper *Lithuanorum* Baronibus iura & libertates optimas, & eis, quibus Regnum *Poloniæ* inclytum est, conformes, remittendo illis tributa, seruitutes, & onera, quibus non secus quam emptitii, & Sclaui, premebantur. Quod latius tenor literarum superinde confectarum, qui talis est protestatur:

& literæ desuper conceduntur.

In Nomine Domini. Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Debitores sumus spiritualis alimoniæ, salutaria illis pocula ministrare, quibus præsidentes, temporalium commodorum præstitimus suffragia, vt quos ad corporis necessitatem sustentamus, salutis etiam ipsis, quantum nostra sufficit facultas, ministeria porrigamus: ne, dum temporalibus insistimus profectibus, vitæ commoda negligere videamur. Et vnde dona benedictionis, & brauium expectamus sempiternum, inde vitæ detrimenta sentiamus, & præmiis destituti adopatis, nulla laboris nostri commoda consequamur. Expedit exquirere, & debita attentare ratione, vt dum hominibus impartimur carnis beneficia, meditemur, qualiter ipsis cœlestia præbeamus alimenta. Et quos in hoc sæculo transitoriis rerum condimus copiis, illis viam beatitudinis æternæ demonstremus: quatenus & hic nostræ munificentiæ cognoscant præsidia, & tandem futuræ gloriæ compendia, per exercitia directionis nostræ, apprehendant in omnium Saluatore. Proinde nos Wladislaus Dei gratia Rex Poloniæ, nec non terrarum Cracouiæ, Sandomiriæ, Siradiæ, Lanciciæ, Cuiauiæ, Lithuaniæ Princeps supremus, Pomeraniæ Russiæque Dominus & hæres: & Alexander alias Withawdus, magnus Dux Lithuaniæ, nec non terrarum Russiæ Dominus & hæres. Significamus tenore præsentium, quibus expedit, vniuersis, præsentibus & futuris, præsentium notitiam habituris. Quomodo terras Lithuaniæ & earum incolas, nostro subditos dominio, in quos sæpe liberalitatis nostræ dexteram extendimus, & profectui ipsorum intendentes multa frequentia, statum & conditionem eorum semper studuimus facere meliorem. Feruenti desiderio cupientes, in assumpta fidei deuotione iugiter solidare & fundare vt ipsos Altissimus, quo præstante, lumen fidei per nostram operam receperunt, ad laudem & honorem sui nominis, & eiusdem fidei Catholicæ augmentum, gratiæ suæ charismate confirmaret; cum eos sæpe munificentiæ nostræ donis reficimus, summopere affectamus spiritualibus gratiis refouere, & per quæque legitima A *studia & labores, id firmius mancipare. Qui vt se in fidei constantia commodius exerceant, & crescant de virtute in virtutem, iugum seruitutis, quo hactenus fuerunt compediti & constricti, de ceruice ipsorum deponentes & soluentes, ex innata nobis benignitatis clementia, ipsis libertates, immunitates, gratias, exemptiones, & Priuilegia, dari Catholicis solita, iuxta continentiam articulorum subscriptorum, tenore præsentium conferimus & largimur. Et primo, quamuis eo tempore quo almo spiritu inspirante, fidei Catholicæ recepta claritate, coronam Regni Poloniæ assumpsimus, pro Christianæ Religionis incremento,* B *& bono statu ac commodo terrarum nostrarum Lithuaniæ prædictarum, ipsas, & cum terris ac dominiis ipsis subiectis & connexis, præfato Regno nostro Poloniæ appropriauimus, incorporauimus, coniunximus, vniuimus, adiunximus, confœderauimus, de consensu vnanimi nostro, & aliorum fratrum nostrorum, & omnium Baronum, Nobilium, Procerum, & Boiarorum eiusdem terræ Lithuaniæ, voluntate accedente & assensu. Volentes tamen terras prædictas Lithuaniæ, propter hostiles insultus & insidias Cruciferorum, & eis adhærentium, ac aliorum quorumcumque inimicorum, qui præfatas terras Lithuaniæ, & Regnum Poloniæ demoliri nituntur, & in ipsorum* C *destructionem machinantur, in certitudine, securitate, & tutela meliori reponere, & eis perpetuum commodum procurare, easdem ipsas terras, quas semper cum pleno dominio, ac iure mero & mixto hactenus habuimus, & habemus vsque modo, a progenitoribus nostris, & ordine genituræ, tanquam Domini legitimi, Baronum, Nobilium, Boiarorum, voluntate, ratihabitione, & consensu adhibitis, prædicto Regno Poloniæ iterum ipsas, cum omnibus earum dominiis, terris, Ducatibus, Principatibus, districtibus, proprietatibus, omnique iure mero & mixto, Coronæ Regni Poloniæ, per-* D *petuis temporibus, irreuocabiliter volumus semper esse vnitas. Cæterum omnes Ecclesias terrarum Lithuaniæ prædictarum, tam Cathedrales quam Collegiatas, Parochiales, & Conuentuales, videlicet Vilnensem, & cæteras in eis erectas, erigendas, fundatas & fundandas, in omnibus ipsarum libertatibus, immunitatibus, Priuilegiis, exemptionibus, & consuetudinibus vniuersis, conseruamus, harum serie literarum mediante, iuxta consuetudinem Regni Poloniæ. Barones etiam, Nobiles, Boiari, terrarum nostrarum Lithuaniæ prædictarum, donationibus, priuilegiis, & concessionibus ipsis datis, impartitis, & collatis, duntaxat Catholici & Romanæ Ecclesiæ subiecti, & quibus Clenodia sunt concessa, gaudeant, participent, & fruantur; prout Barones & Nobiles Regni Poloniæ suis potiuntur & fruuntur. Item Ba-* 1413

1413 rones & Nobiles prædicti, bona sua paterna pari iure obtineant, sicut Barones Regni Poloniæ sua noscuntur obtinere. Et donationes nostras, super quibus literas obtinent a nobis efficaces & fulcitas perpetui roboris firmitate, similiter obtinebunt, & liberam habebunt facultatem ipsas vendendi, commutandi, alienandi, donandi, & in vsus suos conuertendi, nostro tamen consensu ad hoc specialiter accedente, sic tamen, quod ipsa alienando, commutando, vel donando, coram nobis vel nostris Officialibus, iuxta consuetudinem Regni Poloniæ resignabunt. Item post mortem patrum liberi, non debent bonis hæreditariis priuari, sed ea cum suis successoribus possidere, prout Barones & Nobiles Regni Poloniæ sua possident, & in vsus conuertunt beneplacitos. Similiter vxoribus suis dotalitia, in bonis & villis, quas ex successione paterna, vel concessione nostra perpetua habuerint, vel fuerint habituri, poterint assignare, prout in Regno Poloniæ assignantur. Filias autem, sorores, consanguineas, & affines suas, præfati Barones, & Nobiles terrarum Lithuaniæ, copulare poterint, viris duntaxat Catholicis, & tradere coniugio iuxta beneplacitum eorum voluntatis, & iuxta consuetudinem Regni Poloniæ, ab antiquo obseruatam. His autem libertatum concessionibus non obstantibus, Barones ad erectionem & constructionem castrorum vias expeditionales facere, & tributa dare, iuxta antiquam consuetudinem astrirgantur. Hoc specialiter expresso, quod omnes Barones & Nobiles terrarum Lithuaniæ, fidelitatem, & debitam ac Christianicam fidei constantiam, nobis videlicet Wladislao Regi Poloniæ, & Alexandro alias Withawdo magno Duci Lithuaniæ, & successoribus nostris, tenere debebunt & seruare, prout Barones & Nobiles Regni Poloniæ suis Regibus tenere soliti sunt & seruare. Super quo Barones, Boiari, & Proceres terrarum Lithuaniæ prædicti, iuramentum iam nobis præstiterunt; prout clarius in literis ipsorum continetur, quas cum Baronibus Regni Poloniæ, sibi inuicem concesserunt, pari modo sub fidei Sacramento, & suorum bonorum amissione, nullis Principibus aut Baronibus, vel aliis cuiuscumque conditionis hominibus, terris Regni Poloniæ aduersari volentibus, consilia, fauores & auxilia ministrabunt, vel præstabunt; sed eos tanquam hostes terræ & Dominiorum Lithuaniæ, totis viribus persequentur, & ad nullum alium respectum habebunt, nisi ad nos, & nostros successores; prout hoc ipsum Barones & Nobiles prædicti, pro se & suis posteris, per fidei Sacramentum, cautionem præstiterunt & fecerunt. Item dignitates, sedes, & officia, prout in Regno Poloniæ instituta sunt, instituentur & locabuntur; in Vilna scilicet Palatinus & Castellanus Vilnensis, & demum in Troki, ac in aliis locis, vbi nobis videbitur expediri, iuxta nostræ beneplacitum voluntatis, temporibus perpetuis duraturæ. Et huiusmodi Dignitarii non eligantur, nisi sint fidei Catholicæ cultores, & subiecti sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Nec etiam aliqua officia perpetua, vt sunt Dignitates, Castellanatus, &c. nisi Christianæ fidei cultoribus conferantur; & ad consilia nostra admittantur, & eis intersint, dum pro bono publico tractatus celebrantur: quia sæpe dispares cultus, diuersitatem inducunt animorum, & consilia patent talibus diuulgata, quæ traduntur secreto obseruanda. Item omnes, quibus huiusmodi libertas & Priuilegia conceduntur, nunquam nos Wladislaum Poloniæ Regem, & Alexandrum Withawdum magnum Ducem Lithuaniæ, quoadusque vixerimus, & nostros Successores Reges Poloniæ & Duces Lithuaniæ, a nobis & nostris Successoribus, statuendos & locandos, deserant, vel recedant ab eisdem, sed sub fide & honore pariter iuramenti, fideliter & firmiter nobis & Successoribus nostris, adhærebunt, fauoribus, consiliis, & auxiliis perpetuis temporibus & in æuum. Hoc etiam addito, quod prædicti Barones & Nobiles Lithuaniæ, post mortem Alexandri alias Withawdi magni Ducis moderni, nullum habebunt aut eligent pro magno Principe & Domino Lithuaniæ, nisi quem Rex Poloniæ & ipsius successores, cum consilio Prælatorum & Baronum Poloniæ & terrarum Lithuaniæ, duxerint eligendum, statuendum, & locandum. Sic similiter Prælati, Barones, & Nobiles Regni Poloniæ, Rege Poloniæ sine liberis & successoribus legitimis decedente, Regem & Dominum non debent sibi ipsis assumere, sine scitu & consilio Alexandri magni Ducis, Baronumque & Nobilium terrarum Lithuaniæ prædictarum, iuxta tenorem & contenta priorum literarum. Præterea prædictis libertatibus, Priuilegiis, & gratiis, tantummodo illi Barones & nobiles terræ Lithuaniæ debent vti & gaudere, quibus arma & Clenodia Nobilium Regni Poloniæ sunt concessa, & cultores Christianæ Religionis, & Romanæ Ecclesiæ subiecti, & non schismatici vel alii infideles sint. Item omnes literas, quascumque Regno Poloniæ & terris Lithuaniæ ante septem vel octo annos, a post vel citra coronationem nostram concessimus & dedimus, tenore præsentium confirmamus, ratificamus, & approbamus, & robur perpetuum imponimus eisdem, habentes ipsas præsentibus pro insertis. Hoc etiam addito specialiter & expresse, quod præfati Barones & Nobiles Regui Poloniæ & terrarum Lithuaniæ, conuentiones & Perlamenta, quod necesse fuerit, in Lublin, vel in Parczow, & aliis in locis aptis de consensu & voluntate nostra celebrabunt, pro commodo & vtilitate Regni Poloniæ, & terrarum Lithuaniæ prædictarum meliori. Præterea nos Alexander alias Withawdus, de consensu serenissimi Principis Domini Wladislai Regis Poloniæ, fratris nostri charissimi, eligi- 1413

Digitized by Google

ligimus ad arma & Clenodia Nobilium Regni Poloniæ, terrarum nostrarum Lithuaniæ Nobiles infrascriptos, quos ipsi Regni Poloniæ Nobiles, simul cum omnibus, qui ex eorum stirpe originem suam ducunt, ad confraternitatis & ad consanguinitatis, consortia receperunt. Et primo Leliuæ *Nobiles*, Moniwid *Palatinum Vilnensem; Item* Zadora Iawnum *Palatinum Trocensem.* Rawa Minigal *Castellanum Vilnensem*, Liszi Smigal *Castellanum Trocensem*, Iastrzabczi *seu* Iazaki *alias* Beleslij na gora *vocati* Nemir, Trabi Hossticonem, Topori Bubrim, *Item* Labencz *alias* Skrzinsczi Goligunth, Poraie Nicolaum Bilimin, Dabno Corewan, Odrowasz Visch, Wadwicz Petrum Mondigerd, Driia Nicolaum Tawtigerd, Habdaniecz Ioannem Gasfoldi, Polukoza Wloczkonem Culwa, Gryphones Ruthowdum, Srzeniawa Iadath, Pobozc Kalonem, Grzimala Ioannem Rymonidowicz, Zaręba Gineth Czonczowicz, Pyerschala Daroza, Nowyna Nicolaum Boynar, Dzialoscha Volczkonem Rokitowicz, Kopacz Getoweth, Rolya Dangyel, Srokomlia Iacobum Mingyel, Cattus marinus Woyznar Wylkolewicz, Powala Georgium Sangaw. *Item* Pomiani Saka, Doliwa Naczkonem, Scharza Twerbuth Dolaga Monstulth, Bogoria Stanislaum Viszigin, Ianina Voyszini Damyeykowicz, Bichawa Monstold, Swinka Andream Dewknetowicz, Kolda Minimund Sesnikowicz, Sulima Radziwil; *Item* Nalacz Koczanum, Lodzia Mikusch, Ielitha Gerduth, Korczakowie Czuppam, Byala Woydilonem Kuszolowicz, Vazik Conczannum Sukowicz, Ciolek Ioannem Gwild, Godziaba Stanislaum Ruczowtowicz, Osmorog *alias* Gieraldt Surgutem *de* Reschkini &c. *Quibus quidem armis, Clenodiis, & proclamationibus, prædicti Nobiles, Proceres, & Boiari terrarum Lithuaniæ, exnunc & inantea, perpetuis temporibus vbilibet gaudeant, potiantur, prout ipsis præfati nobiles Regni Poloniæ vti frui consueuerunt & potiri. Vt autem corroborationis & cautelæ vberioris, omnia præmissa accipiant firmitatem, præsentes fecimus sigillorum nostrorum munimine roborari. Præsentibus ac consentientibus ac ratum habentibus reuerendis in Christo Patribus Dominis*, Nicolao *Gnesnensi Archiepiscopo*, Alberto Iastrzabiecz *Cracouiensis*, Ioanne *Vladislauiensis*, Petro *Posnaniensis*, Iacobo *Plocensis*, Nicolao *Vilnensis*, Ioanne *Electo Leopoliensis Metropolis*, Matthia *Przemisliensis*, Michaele *Kiiouiensis*, Georgio *Wlodomiriensis*, Sbigneo *Camenecensi Electo, Ecclesiarum Episcopis. Chełmensi & Ceretensi Ecclesiis vacantibus. Nec non magnificis validis, & strennis*, Cristino *Cracouiensi Castellano*, Ioanne *de Tarnow Cracouiensi*, Nicolao *de Michałow Sandomiriensi*, Sandiuogio *de* Ostrorog *Posnaniensi*, Matthia *de* Waschosze *Calissiensi*, Iacobo *de* Konieczpolye *Siradiensi*, Ioanne Ligaza *Lanciciensi*, Matthia *de* Łabischin *Brzestensi*, Ianusſio *de* Kosczielecz *Gniewkouiensi, Palatinis.* Michaele *de* Bogumiłowicze *Sandomiriensi*, Ioanne *de* Szczekoczino *Lublinensi*, Dobeslao *de* Oliescłnicza *Voynicensi*, Floriano *de* Rokitnicza *Visliciensi*, Cristino *de* Koziegłowi *Sandecensi*, Martino *de* Krolikowo *Gnesnensi*, Clemente *de* Mokrsko *Radomiensi*, Domaratho *de* Kobilani *Biecensi*, Moszczicio *de* Stasow *Posnaniensi*, Ianusſio *de* Tuliszkowo *Calissiensi*, Martino *de* Kalinowo *Siradiensi*, Petro *de* Wloscowa *Dobrzinensi*, Alberto *de* Kosczioł *Brzestinensi*, Ioanne *de* Iakoschin *Lanciciensi*, Cristino *Kruszwicensi*, Ioanne *de* Łaczuchow *Zauichostensi*, Martino *de* Lubnicza *Brzezinensi*, Stanislao Gamrath *Polanecensi*, Ioanne *de* Bogumiłowicze *Czechouiensi*, Matthia Koth *Naklensi*, Grothone *de* Iankowicze *Małogostensi*, Iwano *de* Obichow *Srzemensi*, Ianusſio Furman *Miedzirzecensi, Castellanis.* Sbigneo *de Brzezie Regni Poloniæ Murschalco*, Petro Schafraniecz *Succamerario*, Martino *de* Wroczimowicze *Vexillifero, Cracouiensibus.* Paulo *de* Bogumiłowicze *Cracouiensi*, Nicolao *de* Strzelcze *Sandomiriensi*, Nicolao *de* Czarnkow *Posnaniensi*, Iaka *Calissiensi*, Andrea *de* Lubrancz *Cuiauiensi*, Petro *de* Widawa *Siradiensi*, Nicolao *de* Suchodoł Lublinensi, Petro *de* Thur *Lanciciensi, Iudicibus. Actum in oppido* Hrodło *circa flumen* Bug *in Parlamento seu congregatione generali, die secunda mensis Octobris. Sub anno Domini millesimo quadringentesimo tredecimo. Datum per manus reuerendi in Christo Patris, Domini* Alberti *Episcopi Cracouiensi Regni Poloniæ supremi Cancellarii, nobis sincere dilecti. Scriptum vero per manus* Ciołkonis *Canonici* Sandomiriensis *secreti nostri Notarii.*

Fœdere perpetuo atque glutinio inter *Poloniæ* & *Lithuaniæ* Barones saluberrima ordinatione confecto, *Wladislaus Poloniæ* Rex in *Lithuaniam*, comitante eum *Alexandro* Magno Duce *Lithuaniæ*, cum *Anna* Regina & filia *Hedwigi* processit. Ingenti autem cruciatus afflictusque molestia, quod terræ suæ naturales *Samogithiæ*, cæco gentilitatis in eam diem errore detinerentur, non sine probro suo; omnes conatus suos, pro illustranda gente prædicta, fide & religione Christiana, intendit. Et id sibi primum agendum existimauit, vt a populis *Samogithiæ* idololatriæ spurcicias dispelleret. Assumptis itaque viris literatis & religiosis, zelum DEI habentibus, circa festum Sancti Martini, *Samogithiam* nauali itinere, destinata animo executurus, ire pergit. Et *Anna* Regina cum impedimentis apud *Kowno* relicta, per flumen *Nyemyen* descendendo, vsque ad fluuium *Dubischa*: abinde vero flumen *Dubischa* ascendendo, ad terram *Samogitharum* peruenit. Conuocatoque vtriusque sexus vniuerso

1413 uerso Samogithico populo; docet *fœdum ac turpe esse vniuersis Lithuaniæ tam Principibus & militaribus, quam popularibus, veri & vnius DEI cultum agnoscentibus & tractantibus, Samogithas veteribus superstitionum erroribus detineri.* Aras deinde idolorum destruit, lucos succidit, & ad præcipuum *Samogitharum* Numen, *Ignem* videlicet, quem sacrosanctum & perpetuum putabant, qui in montis altissimi iugo, super fluuium *Nyewyasza* sito, lignorum assidua appositione a sacrorum sacerdote alebatur, accedens, turrim, in qua consistebat, incendit, & ignem disiicit & extinguit. Succidit, deinde per millites suos Polonicos, syluas, quas non secus quam sanctas, & Deorum suorum habitacula *Samogithæ*, iuxta illud Poëticum, *Habitarunt dii quoque syluas*, venerabantur, in eam mentis caliginem prolapsi, quod & syluæ præfatæ, & aues feræque in illis consistentes, sacræ essent, & quicquid in illas faceret ingressum, vt sanctum deberet censeri. Non ergo *Samogitharum* aliquis in syluis præfatis ligna audebat concidere, aut alites vel feras venari: Violanti enim nemus, feras, vel alites, manus aut pedes dæmonum arte curuabantur. Vsu itaque longo, feræ & alites, apud syluas præfatas moratæ, ad domesticarum instar, humanos neque horrebant neque vitabant conspectus. Maxima itaque barbaros tenebat admiratio, quod *Polonorum* milites nemus, ritu eorum sanctum, excidentes, nulla læsio, qualem ipsi in se frequentius experti erant, sequeretur. Habebant prætereа in syluis præfatis focos, in familias & domos distinctos, in quibus omnium charorum & familiarium cadauera cum equis, sellis, & vestimentis potioribus incendebant. Locabant etiam ad focos huiusmodi ex subere facta sedilia, in quibus escas, ex pasta in casei modum præparatas, deponebant; medonem quoque focis infundebant: ea credulitate illusi, quod mortuorum suorum animæ, quorum illic combusta fuerant corpora, nocte venirent, escaque se exsatiarent, ac medonem foco infusum, & dudum a cineribus absorptum, biberent: cum non animas, sed coruos, cornices, cæterasque syluestres aues & feras, ex assidua assuefactione, cibos depositos constabat absumpsisse. Prima insuper mensis Octobris die, maxima per *Samogithas* in syluis præfatis celebritas agebatur, & ex omni regione, vniuersus vtriusque sexus conueniens illic populus, cibos & potum, quilibet iuxta suæ conditionis qualificationem, deferebat. Quibus diebus aliquot epulati, Diis suis falsis, præcipue DEO, lingua eorum appellato, *Perkuno*, id est, Tonitru, ad focos quisque suos, offerebant libamina, existimantes celebritate & epulatione illa, & placari Deos, & animas suorum necessariorum cibari. Est autem gens & regio *Samogithica* magna ex parte ad gelidum versa septemtrionem, *Prussiæ, Lithuaniæ, Liuoniæ* contermina, syluis, montibus, & fluminibus circumsepta, fœcundum habens solum, in hos districtus distincta, videlicet *Iragola, Roszena, Medniki, Chrosze, Vidulky, Wyelunya, Colthini, Czetra* pro ea tempestate barbara, inculta, atque ferox, & in omne facinus audax, proceræ & altæ staturæ, parco & castigato victu, de pane aut carne, contenta, sitim suam, raro medone aut ceruisia, sed communius vnda, sedare solita. Auri, argenti, ferri, æris, vini, piscium & pulmentorum expers, & ignara. Apud quam licitum erat viro vni plures habere vxores, & patre mortuo, nouercam, fratre, glotem in vxorem accipere. Nullus illi stubarum aut ædificiorum nobilium, sed tantummodo tugurii vnius vsus: Ventrem distentum & porrectum, extrema vero habens coarctata. Structura ædificii ex ligno & culmo, largius ab imo sensim operis incremento in artius cogitur, in carinæ maximæ similitudinem elaborata, in cacumine fenestra vna, superne lumen reddens. Subter quam focus & cibos parabiles coquens, & frigus, quo regio pro maiori anni parte constricta est, repellens. In ea domo se, vxores, pignora, seruos, ancillas, pecus, armentum, frumentum, & omnem supellectilem condunt, nec alia ædificia, cœnacula, palatia, promptuaria, aut cameras vel stabula norunt, sed iisdem habitationibus se, & pecus suum, armenta, atque alia omnia animalia domestica includunt. Gens agrestis, fera & inculta, & ad ritus prophanos, diuinationes, & auguria, procliuis. 1413

Wladislaus Rex ignem perpetuum a Samogithis pro Deo cultum exstinguit, lucos succidit, ritusque gentium qui late recensentur, abrogat.

Et quoniam nemo ex viris spiritualibus, qui cum Rege *Wladislao Samogithiam* aduenerant, linguam *Samogithicam* nouerat exprimere, *Wladislaus* Rex ad populum *Samogithiæ*, pro fide & religione Orthodoxa suscipienda, declamare coactus est. Et primum quidem eos Orationem Dominicam, post vero Symbolum docuit, & omnes duodecim fidei articulos in symbolo contentos, credi prius, quam ad baptismum perueniatur, monstrauit. Multiplici deinde sermone astruxit, *vnum coli oportere Deum. In essentia quidem vnum, in personis vero trinum. Mundi totius benignissimum & conditorem & redemptorem. Samogithas* deducens *euidenti errore cæcatos, falsos Deos, ignem, fulmen, syluas, aspides, nemora, pro vero coluisse: cum hæc singula creata sunt, irrationabilia vero, DEO producta neque salutem sibi ipsis, quanto minus hominibus rationalibus præstare valentia, hominum etiam potestati, pro illorum beneplacito & arbitrio subiecta: quod & ipsi in præcipui sui Numinis, Ignis videlicet, quem rebantur perpetuum, extinctione, in lucorum, syluarum, & nemorum succisione, in ararum & simulachrorum suorum contritione, oculis peruiderant.* Hæc, & plurima alia, quæ viri Spirituales Regi suggerebant, *Wladislao* Rege prædicante & concionante, *Samogitharum* gens, & numinum atque sacrorum

Wladislao Rege concionante

Samogithæ

rum

1413 *verbum Dei suscipiunt.* rum suorum deletione, & Regia authoritate atque persuasione, permota fidem & religionem Christianam suscipere, & vnda Baptismatis se ablui, sordibus idolorum abiectis, consensit; ediditque consensum, paucis quidem verbis pronunciatis, sed facetis, per vnum natu maiorem ad id delectum. *Ex quo,* inquiunt, *Dii nostri, quorum culturam & sacra a maioribus acceperamus, a te tuisque militibus, Rex Serenissime, deleti sunt, & velut inertes & languidi, a Polonorum Deo deuicti, Deos nostros & sacra eorum deserimus, & Deo Polonorum atque tuo, velut fortiori adhæremus.* Notabiliores itaque eorum in fide edocti, & de fidei articulis plene instructi, inspectante & procurante *Wladislao* Poloniæ Rege, & Catholica nomina eis adaptante, baptizantur. Vniuersis autem, qui fidem Christianam & Baptisma susceperunt, *Wladislaus* Rex pannos optimos, equos, vestimenta, pecunias, & alia munera, in fidei sanctæ fauorem, liberaliter largitus est: vt cæteri ad suscipiendam religionem Orthodoxam forent proniores. In districtu autem & loco insigniori terræ *Samogithia Medniki*, Cathedralem Ecclesiam sub honore tituli Sanctorum, *Alexandri, Theodori* & *Euentii* Matyrum, item in aliis locis Parochiales Ecclesias *Wladislaus* Rex fundat & ædificat, atque erigit, & illis in dotem sufficientes redditus & introitus consignat, & literis suis inscribit. Contingit autem, dum *Samogitha* prædicti, per Magistrum *Nicolaum Vazik*, fratrem Ordinis Prædicatorum Prædicatorem Regium instruerentur in fide, præfatusque Magister *Nicolaus Vazik* per interpretem prædicando, plura de mundi creatione, & lapsu primi hominis *Ada* disseruisset, *Samogitharum* vnus, existimans, Magistrum *Nicolaum Vazik*, tam diffusum de creatione mundi pronunciasse sermonem, quasi sub sua ætate & memoria creatio ipsa, ab ipso visa contigisset, sufferre, vt siluanus & agrestis sermonem prædicantis non valens, in hæc verba prorupit. *Mentitur*, inquit, *Illustrissime Rex, Sacerdos iste, asserens mundum creatum esse: cum enim non longæua existat ætatis homo, quo pacto poterit creationem mundi sua recordationis testimonio firmare? Sunt enim inter nos plures numero, centenarium annum supergressi, & eo ætate priores, qui creationem prædictam recordari non possunt; sed sub eisdem motibus & decursibus, sciunt solem & lunam, cæteraque sydera luxisse.* *Wladislaus* autem Rex silere eo iusso, *Magistrum Nicolaum Vazik de creatione mundi, singula vera dixisse, neque eum asseruisse, quod creatio ipsa sub diebus suis acciderit, sed quod ante sex millia & sexingentos annos, virtute & ordinatione prouenerit Diuina.* Subinferens, *quod Deus omnipotens mirabiliter creauit hominem: & in Paradiso volputatis, homine, quem ad similitudinem suam creaue-*

Facetum cuiusdam de plebe dictum de creatione mundi.

rat, delinquente, & vniuersæ suæ posteritati mortem & damnationem perpetuam innectente, mirabilius redemit, mittens filium ex purissima Virgine natum, & dans per illum noua præcepta mundo. 1413

Conuersione *Samogithica* gentis, solicito studio Rex *Polonia Wladislaus* feliciter, propitia Diuinitate, consumata, ex *Samogithia* recessurus, sciens intelligensque *Samogithas* fluxæ fidei homines esse, iamque nonnullos, eos præcipue, qui fidei & baptismatis charactere insigniri detrectauerant, pro deletione falsorum Deorum suorum, & ignis, quem quem sanctum & perpetuum putabant, extinctione; ingenti amaritudine molestos, ad reaccendendum ignem perpetuum, propter ea, quod cineres loci aliqualem calorem spirabant, clandestinis consiliis & sermonibus, in hunc modum conuenisse: *Recedente*, inquiunt *Rege, dummodo ex vetusto igne reaccendere focum poterimus, Deum nostrum intelligamus deleri non potuisse*: continuauit dies aliquot in superstitionum loco, intra quos omnibus militibus ex flumine *Nyewyasza* adferri aquam copiosam iussit, & focum locumque ignis prophani, aquarum multitudine vsque ad os complui & inebriari: *Kinzgalonem* insuper, virum vnum ex *Lithuania* Baronibus timoratum & deuotum, *Samogithis* & Capitaneum & Præfectum constituit: Cui districte imperat, *quatenus exquisitam curam circa neophytos adhibeat, omni cura & conatu, ne ad veteres superstitiones relabantur, prouisurus. Sed nec aliis fidei Sanctæ iugum recusantibus, Diis suis offerre libamina, aut sacra & ceremonias frequentare permittat.* Qui iussa Regis solicite exequens, & roborabat neophytos, & gentiles a superstitione veteri cohibebat. Quapropter gens *Samogithica*, sub breui dierum spatio, plenarie ad fidem religionemque Catholicam accedens, Diis quoque suis falsis manus iniiciens, siluas, quas sanctas putauerat, in vberem culturam redegit. His peractis, secedit *Wladislaus* Rex in *Lithuaniam*, & pro die *S. Elisabeth* in *Troky* perueniens, & terram *Lithuania* solitis stationibus per curias gyrans, pro festo *Natalis Christi Vilnam* rediit, & festos dies *Christi* cum *Alexandro* Duce magno, *Annaque* Regina, apud *Vilnam* egit. Epidimiæ pestis cum vniuersum *Polonia* Regnum, *Slesiticamque* oram graui morbo vexasset, & plures mortalium absumpsisset, per propitiationem diuinam circa festum Sanctæ *Heduigis* quieuit, cum circa festum Sancti *Ioannis Baptista* incepisset.

De salute Samogitharum Rex sollicitus

Kinzgalum virum pietate insignem eis præficit.

Vilnam rediens.

Sub eo autem tempore, quo *Wladislaus Polonia* Rex degebat in *Lithuania*, Commendatores & Cruciferi, *Prussia* Magistrum, & regimen Magistri eorum generalis *Henrici* de *Plawen* perosi, ob inuidiam, incertum est, an ob profusas largitiones & expensas, qui confractam

Henrico de Plawen Prus-

1413

sia Magistro deposito & Michaele Kochmagistro succedente,

confractam ac prostratam ac pene exanguem Rempublicam Ordinis, tuendo animose castrum *Marienburg*, & ex post conquisita castra per *Wladislaum* Regem & possessa, reacquirendo, erexerat, ab officio deponunt, & in locum suum *Michaelem Kochmagistrum, noua Villa* Aduocatum surrogant. *Henricum* vero de *Plawen* depositum captiuant. Depositionis autem & captiuitatis suæ, hæc & non alia certissima causa fuit. Quod præfatus *Henricus Plawensky* a nonnullis Commendatoribus, res nouas molientibus, & præsertim a præfato *Michaele Kochmagister*, Officium Magisterii ambiente, insimulatus est, quasi cum *Wladislao Poloniæ* Rege contra Ordinem sentiret, & propterea a præfato *Michaele Kochmagister*, cæterisque Commendatoribus, quasi ad consultandum ad cubile suum nocte intrantibus, captiuatur, eademque nocte, ne sua captiuitas seditionem excitaret, in *Gdansk* silenter & clandestine, per aquam in naui deducitur a duobus Commendatoribus, & turri carcerique in castro *Gdanensi* includitur.

Vlricus frater eadem veritus ad Wladislaum Regem confugit.

Quod cum *Vlricus* Commendator *Gdanensis*, frater germanus eiusdem *Henrici Plawensky* præsensisset, captiuitatem & ipse similiter veritus, ex castro *Gdansk* eadem nocte cum paucis diffugiens, ad *Wladislaum* Regem *Poloniæ* venit, Apud quem annis septem, honesto loco habitus, liberaliter ac munifice tractatus, fidelem & animosam suam operam in omnibus expeditionibus contra Cruciferos nauauit. *Henricus* vero *Plawensky* Magister, dum & ipse septem annis carcerales perpessus fuisset molestias, a carcere tandem, *Michaele Kochmagister* obeunte, & *Paulo* de *Rusdorff* in Magistrum succedente, solutus est, & in oppidum *Lochsteth* de prope *Oceanum* consistens, detrusus, ibi medio tantummodo exacto anno, propter pressuras, quas in *Gdanensi* arce pertulerat, diem obiit. Eo quidem laudabilior, quod animum eius tanta crudelitas, annis septem in ipsum a ruente ordine, & ruinæ proximo, deprompta, nihil ab Ordinis pietate auertisset. Præfatus autem *Vlricus* Commendator *Gdanensis* etsi in principio aduentus sui apud *Wladislaum Poloniæ* Regem suspectior fuerit, procedente tamen tempore, actionum probitatem morum, facile se fidum & purum insinuauit tam Regi quam Regno.

1414 Quadrimestre tempus, videlicet Octobris, Nouembris, Decembris, & Ianuarii, *Wladislaus Poloniæ* Rex, apud *Lithuaniam* commoratus, luem epidimi in *Polonia* cessasse intelligens, in *Poloniæ* Regnum per *Masouiæ* terras, *Anna* Regina per *Pinsko*, *Luczko*, *Wlodimiriam*, *Chrubieschow*, *Chelm*, alteram tenente viam, rediit. Et Carnispriuii tempus apud *Iedlnam* agens, pro Dominica vero *Lætare Cracouiam* veniens, in *maiorem Poloniam* ex *Cracouia* diuertit, & Pascha Domini apud *Calisch* celebrauit.

1414

Wladislaus Rex infectis rebus cum Michaele Kochmagistro ex comitiis discedit,

Ex *Calisch* in *Cuiauiæ* oram procedens Conuentum apud *Slonsko*, cum *Michaele Kochmagister* nouo *Prussiæ* Magistro tenuit. In quo damnorum, quæ pace perpetua confecta, Regno *Poloniæ* ex *Prussia* fuere illata, refusione tentata magis quam obtenta, irritatis animis discessum est. *Wladislao* autem Rege apud *Cuiauiensem* regionem demorante, *Henricus* de *Plawen* vetus *Prussiæ* Magister, ex *Lochsten* in *Dzirgon* seu *Koprziwno* translatus, clandestinis Nunciis ad *Wladislaum* Regem destinatis, supplicat ei, *quatenus liceret sibi in suam transfugere Regiam, & sub protectione sua & præsidio in illa immorari*; offerens *se omnem assistentiam & operam contra Magistrum & Ordinem Cruciferorum enixius nauaturum*.

meditatamque fugam Henrici olim Prussiæ Magistri imprudens profert.

Quod cum *Wladislaus Poloniæ* Rex, misso ad eum *Ianussio Stabarski* milite, annuisset, & illum ad se in *Racziasz* transfugere iussisset, ipse quoque postridie fugam ex *Koprziwno* in *Racziasch* maturaturus foret, *Wladislaus Poloniæ* Rex ex *Slonsko* reuertens, arcanum fugæ huiusmodi a paucis Consiliariis scitum, lubrico ingenio, quæ occulenda acceperat, *Ioanni Kropidlo* Duci *Oppoliensi*, & *Wladislauiensi* Episcopo secum in *Racziasz* præsenti, detexit, parum sensate & incaute. Qui eodem momento, velocissimo Nuncio in *Thorun* ad Commendatorem transmisso, Magistrum *Prussiæ Michaelem Kochmeyster*, & *Thorunensem* Commendatorem de fuga *Henrici de Plawen* auisat. Quapropter fuga eius illico intercepta est, & ipse *Henricus* de *Plawen* captus, & in loca remotiora perlatus, longo tempore captiuitatis acerbæ molestias perferre coactus est. Maximum rerum Regis & Regni *Poloniæ*, si euasisset, & Rex eius fugam silere sustinuisset, commodum futurus. Percitum enim ira in Ordinem quem ruentem ab exterminio vindicauerat, spes erat, accessione sua, rebus *Polonicis* illum quam maxime profuturum.

Wladislaus Rex

Causam deinde suam *Wladislaus Poloniæ* Rex cum Cruciferis & Ordine, iuris decisione potius, quam armis expediturus, *Laskarium* de *Goslawicze Wladislauiensem* Præpositum, Magistrum *Paulum Wladimiri* Decretorum Doctorem Custodem *Cracouiensem*, Magistrum *Petrum* de *Wolfram* Licentiatum in Decretis, & *Zauissium* nigrum de *Garbow* militem ad continuandum processum litis, & causæ contra Cruciferos, coram *Sigismundo Romanorum* & *Hungariæ* Rege, & suis Consiliariis cœptum, & ad petendum dum ferri ex productis sententiam quam *Wladislaus Poloniæ* Rex & sui Consiliarii, parti suæ plurimum arbitrabantur profuturum, *Budam*, sumptibus Regalibus abunde prouisos, transmittit. Qui cum *Budam* im conductu Paschæ aduenissent, & coram *Ioanne Strigoniensi* Archiepiscopo, aliisque *Hungariæ* Baronibus ad tractandam causam deputa-

tis

Digitized by Google

1414 tis iuribus euidentissimis causam fulciuissent, Cruciferis pro suo interesse etiam ibidem præsentibus, & facta sua magis auro & pretio, A quam iustitia prosequentibus, *Ioannes* Archiepiscopus *Strigoniensis*, cæteris suis collegis probantibus, ad sententiæ prolationem processit, non quidem secundum suum & suorum collegarum sensum, prudentiam, & ingenium, neque testimonium euidens productorum; sed iuxta *Sigismundi Romanorum & Hungariæ* Regis instructionem & mandatum; & illam in scriptis proferens, *Wladislaum Poloniæ* Regem, & *Polonos* maxima spe exultantes fefellit. Erat enim sententia huiusmodi, non vt *Poloni* & Rex eorum autumabat, crassa, sed sterilis & truncata, non aliud continens, quam *vt Poloniæ Rex Wladislaus fœdus pacis pepetuæ cum Magistro & Ordine in borra ictum, in suis singulis conditionibus obseruet: & pro neglectu solutionis centum millium sexagenarum latorum grossorum, quadraginta sexagenarum latorum grossorum millia, ad quæ dudum verbo Sigismundi pars Crucifera condemnata fuerat, acceptet.* Sententia hac parum iusta, parumque grata, Nuncii Regi apud *Budam* obtenta, in *Poloniam* ad *Wladislaum* Regem reuersi, qualificationem sententiæ multis fatigis & sumptibus quæsitæ, declarant. Et licet sententia huiusmodi *Wladislao* Regi & suis Consiliariis, plurimum fuerit grauis & molesta, induxerat tamen Rex animum cum Consiliariis stare illi, & pacem C perpetuam cum Magistro & Ordine obseruare, nisi Cruciferi per substitutionem noui Magistri *Michaelis Kochmeyster*, noua spe agitati, & in solitam pompam relapsi, ad inferendum intolerandas Regi & Regno iniurias, prorupissent. Mercatores siquidem Regios *Posnanienses* ciues, in *Gdansk*, cum notabilibus mercibus, de pace perpetua confisos, aduenientes, dum redirent, omnibus quæ ferebant spoliatos miserabiliter, ne vno quidem reseruato, interimunt. Et quo furor eorum foret testatior, canes enecatos funeribus humanis superponunt. Plures numero Regni *Poloniæ* militares, in confiniis habitantes, ex qualicumque occasione, iustitia non petita, D in domibus captos, & suppliciis excruciatos, in portis curiarum & habitationum eorum suspendunt. Atque frequenti exercitu cum signis infestis & extensis, terram *Dobrzinensem* inuadunt. Quam dum vrere cœpissent, subito quodam pauore consternati, quod *Poloniæ* Rex propediem illos inuasuros esset, in fugam dilapsi, retrocedunt. Dum autem aperta hostilitas eorum furori parum responderet, in clandestinam versi, homines vtriusque sexus, multifario pretio corruptos, ad vrbes oppida, & villas in Regno *Poloniæ* incendendas, submittunt. Ex quo multarum ciuitatum, oppidorum, & villarum, conflagratio secuta est: profitentibus incendii authoribus,

Sententia Sigismundi Regis Hungariæ inter se & Cruciferos lata,

quamuis iniqua, tamen acquiescit,

sed infestis Pruthenorum armis prouocatus

ipsis in plerisque locis comprehensis, se a Cruciferis ad id facinus conductos esse. Et licet 1414 *Wladislaus* crebris Nunciis & literis Magistrum & Ordinem, vt damna refunderent, vt iniurias temperarent, vt pacem perpetuam accuratiori custodia seruarent, requisiisset, tamen Magistro & Cruciferis, requisitiones iustas Regis in ludibrium vertentibus, intellexit Rex pompam Crucifericam iterum fore virtute Dei necessario conterendam. Quapropter communicato Prælatorum & Baronum consilio, expeditionem in Cruciferos instituit, & omnibus copiis terrarum suarum, exercitum in *Volborz*, die Dominico, post festum Visitationis Sanctæ *Mariæ Virginis*, conuenire præcipiens, *Alexandrum* etiam *Withawdum* magnum *Lithuaniæ* Ducem, auxilia sibi cum potentiis terrarum *Lithuanicarum* in id bellum laturum, accersit. Sed & nonnullos *Slesiæ* Duces, & milites forenses, in suum suffragium, mercede & donatiuo conducit.

exercitum conscribit.

Ex *Raczyasz Wladislaus Poloniæ* Rex digressus, per *Iunwladislauiam*, *Znenam*, *Gnesnam*, *Pobyedziska*, in *Posnaniam* pro diebus Pentecostes peruenit. Quo illic agente, *Petrus Visch* de *Radolina Posnaniensis*, & olim *Cracouiensis* Episcopus in curia Ecclesiæ *Posnaniensis Ciazim*, feria quinta post festum Pentecostes, quæ fuit vigesima sexta mensis Iunii, moritur, & in Ecclesia *Posnaniensi* iusto honore tumulatur. Capitulum autem *Posnaniense*, electionem de futuro Pastore acturum, *Wladislaum* Regem precibus conuenit, vt & præsens electioni adsit, & eligentibus eligendi libertatem non adimat, iustam & Canonicam electionem, non secundum carnem & sanguinem, sed secundum spiritum, de persona meliori visurus. Quo benigna modestia in vtrumque annuente, solus & vnicus in electionis die Capitulum ingressus, cæsariem veneranda mitra deposita denudans, Prælatos & Canonicos *Posnanienses*, ad eligendum congregatos, rogat, quatenus vnam ex quatuor personis, videlicet aut *Alexandrum Masouiæ* Ducem, nepotem suum ex sorore, aut Præpositum *S. Floriani* extra muros *Cracouienses*, Regni *Poloniæ* Vice-Cancellarium, aut *Laskarium* de *Goslawicze* Decanum Cracouiensem, aut *Ioannem Pelka* de *Niewiesch* Præpositum *Cruszuiciensem* per Canonicam electionem in Episcopum *Posnaniensem* substituant. Prælati itaque & Canonici *Posnanienses* calculatione inter se, de personis a Rege nominatis habita, conditionibus, virtutibus, & meritis eorum, diligenti examine, intra vnius horæ spatium digestis & recensitis, *Laskarium* de *Goslawicze* Decanum *Cracouiensem*, nobilem de domo *Godziaba*, in *Hungaria* causam Regni contra Cruciferos tractantem, Rege *Wladislao* inter eos præsente, concorditer, nullo discrepante, quod & virtute religioneque cæteris emineret, & Ecclesiæ *Pos-*

Petro Visch Posnaniensi Ep. mortuo

Laskarius de Goslawicze

Digitized by Google

1414 *Posnaniensis* Canonicus esset, eligunt: & cum *Wladislao* Rege locum Capitularem egressi, electionem Clero & populo pronunciant & publicant, *Wladislao Poloniæ* Rege eis singulis habente gratias, *quod precibus suis gerendo morem præfatum Laskarium Decanum Cracouiensem, in suum Episcopum elegissent.* E vestigio autem *Wladislaus* Rex, *Laskario* electo, electionem de eo factam, celeri significat versus *Budam* Nuncio. Qua audita, vir DEI vehementer expauit, & non in iucunditatem aut risum, sed in lachrymas & lamenta conuersus, diu electioni de se factæ consensum præstare nitebatur. Vix tandem Regiis & necessariorum persuasionibus expugnatus, dedit consensum. Multiplices tamen postea, vt absolui posset, impendit conatus, in religione *S. Benedicti*, si absolui obtinuisset, militaturus. *Martino* tamen Papa quinto, virtutes illius & merita ad plenum, dum in Concilio *Constantiensi* vna agerent, dinoscente, votis potiri nequiuit. Electus est itaque ad *Posnaniensem* Ecclesiam vir iudicio humano ex omnibus optimus; nihil sanguis, nihil opes, cæteris a *Wladislao* Rege nominatis proderant, omne suffragium de virtute oriebatur, nec iudicio sano fauor aut intercessio officere poterant. Sancta & felix electio, quæ vtinam per omnes regiones & ætates continuaretur, nunquam malis peiores, & peioribus pessimi succedentes, orbem terrarum tradita per manus nequitia ac superbia corrupissent. Erubescant igitur & valde pertimescant, qui ædificant Syon in sanguinibus, qui non per ostium, sed per abscondita & furtiua ostiola, & ipsi introeunt, & nepotulos introducunt, & indignos in Ecclesiasticos honores, quoniam non sic censet authoritas Canonum: sed saluti omnium prouidendum est de bono Pastore, transfretantibus de bono gubernatore & experto, & saluti plebium quæ sunt in vinea Domini, de optimo Doctore. Pestilentiam enim & famem, concussiones gentilium, collisiones Regnorum, & quam plurima terris prouenire certum est ex eo, quod honores Ecclesiastici ad pretium, & humanam gratiam, personis immeritis conferantur.

absens & inuitus sufficitur.

Posnania relicta, *Wladislaus Poloniæ* Rex in *Bug* veniens, festum *Corporis Christi* illic egit. Quo cum *Vlricus* de *Plawen*, Magistri olim *Prussiæ Henrici* de *Plawen*, nuper ab officio depositi, germanus, Marschalcatu & ipse *Prussiæ*, quem fratre principante tenuerat, exutus, ad suam Excellentiam, *Prussiam* & Cruciferos effugiens, aduenisset, & suæ se in necessitatis & exilii articulo, a Rege in familiarem & Curiensem suscipi humillime flagitasset, *Wladislaus* Rex comiter eo excepto, & optime de se sperare iusso, illum suis familiaribus & Curiensibus annumerat, & annis multis illum in Curia sua, largitionibus liberalibus tractatum & prouisum, tenuit. Cuius etiam fideli, in Cruciferorum exterminium, in futuris expeditionibus, frequentius *Wladislaus* Rex opera vsus est. 1414

A Ex *Bug Wladislaus* Rex in *Costen* peruenit; vbi a *Slesiæ* Ducibus, videlicet *Conrado* seniore *Oleschnicensi*, *Venceslao Zeganensi* aduentum suum ibidem operientibus, & quasdam iniurias terris suis ex *Poloniæ* Regno illatas, rescindi petentibus rogatus, certos Barones, facturos iustitiam, & deprauata correcturos, deputauit. Ex *Costen*, per *Srzem*, *Srzoda*, *Pizdri*, *Slupcza* transiens, die Dominico post festum Visitationis Sanctæ *Mariæ* Virginis, in *Volborz*, quo iam totius Regni *Poloniæ* exercituum copiæ, contra *Prussiam* processuræ conuenerant.

Quidam Slesiæ Duces Wladislao Regi Costhini occurrunt, de suis suorumque iniuriis questuri.

B Mouens itaque *Wladislaus Poloniæ* Rex ex *Volborz* castra, iisdem pene statiuis, quibus in prælium magnum itum est, vtebatur. Circa *Zakroczim* aut ad *Vislam* fluuium perueniens, ab *Alexandro Withawdo* magno Duce *Lithuaniæ*, cum potentiis suis *Lithuanicis*, *Ruthenicis*, & *Tartaricis*, illic iam consistente, in die Sancti *Alexii* exceptus est. Et licet pons naualis ad superandam *Vislam* fuerit ordinatus & extructus, æstate tamen illa, largissimas fundente pluuias, flumineque inflato & ripas excedente, pons propter aquæ excrescentiam, nullatenus intra dies octo, donec refluerent aquæ intra ripas, poterat explicari. Intra quos cogebatur exercitus vniuersus in terris *Masouiæ* subsistere. *Visla* tandem flumine superato,

Wladislaus Rex cum ingenti exercitu

C quartis statiuis ad terras hostiles peruentum est, & exercitus ordinatio cœpta fieri. Erat autem adeo fortis & numerosus exercitus, qualem neque superioribus expeditionibus, neque post habitis, Regem constat habuisse, vt nulla extaret campi planicies, in qua ad integrum posset suis statiuis comprehendi. Præter gentes enim Regias, quæ de vniuerso Regno in apparatu & numero frequenti conuenerant, item præter gentes *Alexandri Withawdi* Ducis magni *Lithuaniæ*, aliquot *Tartarorum* millia vltra gentes proprias secum habentis; Item præter Duces *Masouiæ*, *Semouithum*, *Ianussium* & *Boleslaum*, atque gentes eorum, Duces *Slesiæ* infra scripti, *Bernardus Oppoliensis*, *Ianussius Rathiboriensis*, *Boleslaus Theschnensis*, *Conra-*

Istulam superat.

D *dus Canthner Oleschnicensis*, *Venceslaus Zeganensis*, *Ioannes Lubinensis*, *Conradus albus Kostensis*, *Venceslaus Oppauiensis*, in auxilium, cum frequentia & insigni pompa militum, aduenerant. Item *Lacek* de *Crawar* Capitaneus *Morauia*, notabile banderium de gentibus expeditis & exercitatis transmiserat. Conduxerat præterea *Wladislaus* Rex magnum ex *Bohemis* & *Slesitis* mercenariorum militum numerum, tamque ingentes copias pro ea tempestate habuerat, vt pro vastanda magna parte orbis sufficerent. Aderant Magistri & Cruciferorum Nuncii, dum exercitus Regii ordinatio fieret, & summa diligentia omnia, quæ in exercitu Regio fiebant, Rege permittente, summa cura

Legatosque Pruthenorũ bellum a suis legatione vacare

1414 cura notabant. Legationis eorum non alia series erat, quam *vt desisteret Rex a bello, armaque deponeret, Magistrum & Cruciferos super omnibus quæstionibus plenarie compromissuros in Vilhelmum Missnensem Marchionem.* Verum dum euidenter appareret, Magistrum & Cruciferos legatione ipsa Regem a prosecutione captæ expeditionis in dolo euocari, redire absque omni spe pacis iussi sunt. Et si pacem sincero corde vellent, alias qualificationes, alias quoque conditiones ad pacem adferrent, per quas apparere illos syncere de pace agere, & quæ bellum non includerent.

na auertere cupientes

sine spe pacis dimittit.

Wladislaus Rex oppido & castro Nidborg

Ordinato exercitu, intrauit *Wladislaus Poloniæ* Rex in terras hostiles & oppido *Nidborg* primum conquisito, castrum etiam ei supereminens circumuallat, quod tandem die octauo conquirit. Opportuna plurimum Regi, & vniuerso suo exercitui conquisitio, quatenus libera esset negotiatoribus via ad conducendum commeatus, ne tantus exercitus contabesceret. Ex *Nidborg* Rex progressus, venit in *Halschten*, & illico ciuitas & castrum, Regi dedita sunt. Abinde in *Hoiesten* peruentum; quod quamuis aliquantulum Regi restitisset, potentia tamen exercitus expugnatum est, & ciuitas militi in prædam data. De qua vniuersus Regius exercitus spolia sumens, currus suos omnium victualium abundantia impleuerat. Et quia habebatur pro comperto, Cruciferos exercitum Regium, quem armis desperauerant, fame se vincere & debellare posse, singulas fere pistrinas & molendina, in his præsertim locis, per quæ exercitum rebantur transiturum, per incendia, vt exercitus Regius farinæ inopia laboraret, deleuisse; quinque diebus circa *Halschten* statiua habita sunt, intra quos in molendinis optimis, super flumen *Hala* dispositis, exercitus Regius, Rege mandante, de farina prouisionem fecit necessariam. Castro *Halschten* in regimen *Derslai* de *Wlostowicze* militis, comendato, ad oppidum muratum *Gutthenstath*, Ecclesiam collegiatam, sumptuoso opere fabricatam, & Canonicos seculares in communi viuentes, habentem, peruenit, quod ante aduentum Regis, dudum erat per gentes Regias, exercitum Regium præcedentes, conquisitum, spoliatum, & exustum; sola Ecclesia Collegiata, & domo vna Canonicorum remanente, quæ tandem ægre ab igne defensa est. Ex *Guttenstath* prope oppidum *Helsberg Varmiensis* Episcopi, statiua pro die Assumptionis *B. V. Mariæ* habita. Et dum nonnulli seruitores & agrestes homines de Regio exercitu, dicatam Dominæ nostræ Assumptionis diem parum honorando, versus *Helsberg*, iniussu Regis & suorum Capitaneorum, pro quærendis spoliis descendissent, gentes, quæ oppidum *Helsberg* obseruabant, eorum paucitate conspecta, in eos irruunt, & paucis fuga elapsis, cæteros occidunt, occisioni quoque contumelias addunt: Virilibus enim apud occisorum cadauera amputatis, ea in ora eorum deponunt. In crastino Assumptionis *S. Mariæ Virginis*, castrum *Helsberg* admoto exercitu obsidere cœpit. Cognito autem a exploratoribus, mercenarios Cruciferorum milites *Bohemos*, in quingentorum equorum comitiua, in Curia Cruciferica prope *Helsberg* noctu castra Regia se lacessituros abdidisse, tria gentium suarum banderia ad inuadendum illos mittit. Qui periculo, cui adiiciendi fuissent, odorato, in loca munita, ex quibus prodierant, diffugiunt, & cum pluribus aliis Cruciferorum militibus, qui illis laturi auxilia veniebant, priusquam manus cum *Polonis* consererent, per diuersa lapsi, regionem, quam tuendam susceperant, direptioni & igni derelinquunt.

atque Halschten expugnatis,

Ad Helsberg oppugnandum ire pergit.

Wladislaus Poloniæ Rex placatus & perui-ctus supplicationibus *Ioannis Varmiensis* Episcopi, qui in fide Regis bello superiori, quo cæde magna Crucifer domitus est, manens, Episcopatu relicto, in *Poloniam* cum Rege venerat, obsidionem castri sui *Helsberg* soluit, & castra in vlteriora promouens, ad oppidum *Kruczborg*, a gentibus suis longe lateque *Prussiam* peruagantibus, ante dies aliquot expugnatum direptumque & exustum, peruenit. Quo illic tenente statiua, *Ioannes Valrod* Rigensis Archiepiscopus, cum tribus Commendatoribus de Ordine, pro pace petenda & tractanda aduenit. Et quamuis *Wladislaus* Rex, datis pro parte sua pacis tractatoribus, pacem se non abnuiturum obtulisset, Cruciferis tamen nullas æquas conditiones afferentibus, & magnam spem sibi pollicentibus, quod Regius exercitus fame excruciatus, bellum foret relicturus, re infecta discessum est. Contendebat summo studio *Alexander Withawtu* Dux magnus *Lithuaniæ*, propter loci propinquitatem, ex his statiuis in *Lithuaniam* reuerti, sed omnibus Regni *Poloniæ* Baronibus, & signanter tamen *Sandiuogio* de *Ostrorog* Palatino *Posnaniensi*, & maioris *Poloniæ* Capitaneo, fortiter & constanter reditum suum improbantibus, & se Regem suum *Wladislaum*, equis absumptis, pedestri itinere secuturos asserentibus, reuersionis propositum, non sine tamen animi sui acerbitate, deposuit. Et licet a statiuis in *Kruczborg* habitis decreuisset *Wladislaus* Rex versus *Kinzberg* in terras inferiores exercitum ducere, *Alexandro Withawdo* Duci magno *Lithuaniæ*, & suis precibus morem gesturus, omnem oram *Pruthenicam* terris suis confinantem, vri, vastari, & exterminari anhelantis, propter tamen assiduorum imbrium descensum, exercitus in terras illas, suapte natura ex pelagi propinquitate aquosas, & quotidiana insuper pluuia complutas, nullatenus poterat, solo ex lubricitate dehiscente, traduci. Ex *Kruczborg* itaque Rex versus fluuium *Passariam* diuertit. Quem, pontibus con-

Wladislaus Rex soluit obsidionem castri Helsberg.

De pace iterum frustra tractatur.

Alexander vix a proposito reducendi suos in Lithuaniam deiicitur.

Digitized by Google

1414

Nonnulli Lithuanorum apud Holandum capiuntur.

constructis, traiiciens, biduum absumit. Posthæc in *Holand* perueniens, castrum & ciuitatem obsidere cœpit. Nonnullis autem *Lithuanis* militibus, inter hortos & pomeria parum sensate ad spolia intentis, hostium stipendiarii facto ex castro descensu, *Butrim* de *Zermino*, *Alexandri Withawdi* Curiæ Marschalcum, item *Mikitham*, & nonnullos *Lithuanos* milites captiuant. Descenderant autem multæ gentes equestris ordinis de Regis exercitu, ad occupandum prædas & spolia versus mare, & vsque ad ciuitatem *Framborg*, supra lacum *Hab* sitam, & Cathedralem Ecclesiam *Zambiensem* habentem, vbi grassatæ, magnisque prædis & spoliis, nullo impediente, conquisitis, cum maximis pecorum & pecudum gregibus, cum quadrigis, vino & suppellectili varia onustis, in statiua habita apud *Holand* reuertuntur.

Obsidione Holandi Rex dimissa Elbingam versus exercitu moto,

Castri *Holand* obsidione quæ in dies plures extrahenda præsumebatur, omissa, *Wladislaus* Rex motis castris prope oppidum *Elbing*, gentibus de suo exercitu terram hostilem iussu Regis, in gyrum, ad plura miliaria spoliis & incendiis peruastantibus, statiua tenuit. Ex quibus in Vigilia Natiuitatis Sanctæ *Mariæ* Virginis, in castrum *Dzirgo* perueniens, & castrum, diffugiente ex illo Cruciferorum præsidio, vacuum offendens, etiam diem Sanctæ *Mariæ* illic absumpsit. In crastino Natiuitatis Sanctæ *Mariæ*, castro *Dzirgon* primum euacuato, deinde incenso, quod ab eo tempore nunquam poterat instaurari, ad castrum *Riszemborg* alio nomine *Prabuth*, applicat. Quod licet ante dies sex *Sigismundus Coributh* Dux *Lithuaniæ*, cum gentibus Regiis conquisiisset, & multis spoliis in eo repertis potitus incendisset, Rege tamen cum exercitu ad illud veniente, exercitus Regius plurima bona victualium, in vino, medone, ceruisia, & carne cæterisque rebus reperiens, quadrigas suas illius spoliis impleuit.

ex castris Dzirgon & Riszemborg commeatu Poloni instruuntur.

Bischoffwerder oppidum capitur,

Ex *Riszemborg* ad oppidum *Bischoffwerder*, situ & muro munitum, peruentum est; quod Regius exercitus altera die impugnans, conquirit, & præter spem, multam nobilem in auro, argento, pannis & equis, reperiens illic suppellectilem, plurimum se ex illius præda locupletatum lætabatur. Statuerat autem diffinito consilio, ex *Bischoffwerder* versus *Chelm* & *Thorun* perducere exercitum, & oppidum vtrumque obsidione vallare, pro comperto habens oppida ipsa, nulla resistentia monstrata, deditionem extemplo esse factura. Verum Cruciferi, quibus & deliberatio Regia, nescio quo ex Consiliariis Regiis illam prodente; & ciuium *Chelmensium* atque *Thorunensium* matura ad delendum vrbes suas voluntas, innotuerat, fraudibus & dolis vtendum rati, a proposito saluberrimo, & vtiliter destinato, Regem ab eo, quod moliebatur auertunt, & in obsidionem oppidi *Brodnicza* pertrahunt, quaslibet obsidionis molestias in dies plures tolerare

Strategema Cruciferorũ quo opportunum Regis consiliũ Thorunii & Culmæ oppugnandæ, impeditur,

valentis, quod & situ, ac forti militum præsidio, & sufficientibus victualibus tutum & prouisum esset. Nam tabellarium pannosum & agrestem per itinera, a speculatoribus Regiis obseruata, incedere (vt capi posset) iussum, cum literis *Brodnicensis* Commendatoris, Magistro *Prussiæ* titulatis, transmittunt. Significabatur autem eiusmodi literis a Commendatore *Brodnicensi* Magistro in dolo, *oppidum Brodnicza, ad cuius obsidionem Regem intellexerat venturum, militibus qui apud Ripin præsidium agebant, ad se versus Brodnicza descendere iussis, nullis victualibus, bombardis, sed neque militibus fulcitum esse. Curaret itaque nocte insequenti, vt gentes & bombardas, atque victualia, celerrime mittere, secus agendo, ciuitatem vltro in potestatem Regis, per deditionem, peruenturam.* Captus itaque Crucifericus nuncius, literis apud se repertis, consultissimam deliberationem damnauit. Qui scripturam deprehensam, veram non dolosam ratus, nocte insequenti, sedecim banderia gentium suarum ad obsidendum *Brodnicense* oppidum, & ad prouidendum, ne quicquam ad illud importari posset, transmittit. Ipse cum agmine reliquo, falsis literis ludificatus, in die Exaltationis *S. Crucis*, perueniens, dedi sibi oppidum altero aut tertio die expectabat. Cum autem in diem septimum vanæ spei nullus respondisset effectus, *Alexander* magnus *Lithuaniæ* Dux, dudum ad redeundum procliuis, a Rege & Consiliariis necquicquam, vt se contineret, rogatus & persuasus, per *Masouiam* itinere altero, occurrere sibi hostem veritus, in *Lithuaniam* discedit. Quæ discessio inter Regem & eum, ad clandestinas simultates & odia processerat, offensioque exhinc animorum inter Regem & Ducem secuta est, magis beneuolentiæ officium minuens, quam apertas simultates introducens; quam tamen Dux *Withawdus* in ipso mox ortu moleste ferens, curauit extinguere. Missisque nunciis & muneribus insignibus, animum Regis offensum placare & quietare studuit.

1414

& temere obfidenti Brodniczam auertitur.

Indeque Alexandri discessio in Lithuaniam.

Prussiæ Magister, discessu *Alexandri Withawdi*, noua & maxima spe lætatus est, & militibus ex præsidiis deductis, cum *Wladislao Poloniæ* Rege, potentiam eius languidatam discessu *Alexandri* ratus, quamprimum decertare statuit, & exercitum congerens, versus *Brodnicza* ire pergit. Quo nouo ad Regem perlato, & Rex & vniuersus eius exercitus, singulari iucunditate & exultatione impletus est, sperans se, quod dudum votis expetebat, cum hoste signa collaturum. Ordinatis itaque aciebus, in hostium suorum properabat occursum. Verum Magister & Cruciferi a speculatoribus suis docti, Regis exercitum nihil de suo robore mutauisse, *Withaudo* Duce *Lithuaniæ* discedente, & a solis primipilariis Regiis, suas copias obterendas fore

Prutheni discessione Alexandri primo animati, exeunt in aciem;

sed mox impares Polonis se esse cernentes cedunt:

Digitized by Google

1414 fore, trepidatione ingenti concepta, ex campo dilapsi sunt, & milites in præsidia solita, nullo pacto pugnæ discrimini se commissuri, remittunt. Militibus posthæc Regiis in varia castrorum & oppidorum hostilium loca grassantibus, quibus hostilia consistere nouerant præsidia, & frequentes particulares de hostibus pugnas referentibus, contigit *Dobeslaum Puchalam* de *Vogri*, *Kanimir*, & *Ioannem Lyen*, cæterosque milites, circa molendinum *Lubicz* agere prædas & excursiones: Quos agmen hostile inuadens, durissimeque & constanter dimicans, victoriæ brauium ex sua multitudine, & *Polonorum* paucitate, sibi promittebat. Diuinitate tamen propitia succumbens, in *Polonorum* manus deuenit, sexaginta capti, ducenti, multis effugientibus, desiderati, Rege ad tabulam cum Principum & Baronum multitudine consedente, omnes sexaginta captiui, a vertice, vsque ad pedis plantam, ferro vestiti, fuere oblati. Quo inuidorum in Regio exercitu mercenariorum militum calumniæ eneruatæ & contritæ sunt, qui latrones & agrestes, non militares homines, in superioribus præliis particularibus, captos fuisse commentabantur. Obsidebatur interea *Brodnicensis* ciuitas, nulla tamen deditionis spes ex literis interceptis concepta, respondebat. Et quamuis obsidionem ipsam omittendam, plurimorum sensatorum virorum sententia censuisset, Rex tamen cunctatione sua, & nondum a spe deditionis excidens, in tempus longius eam extraxit, commoditatesque suas neglectum iri, & tanti exercitus robur elanguescere permisit. Ita vnius vrbis obsidione, diuturna totius terræ *Prutbenicæ* exitialis desolatio auersa est, & breui damno, compendiosaque vafricie, tam potentis exercitus virtus illusa.

Wladislaus Rex Brodnicza obsidionem soluit.

Obsidione oppidi *Brodnicensis* in mensem integrum extracta, quamuis pro illius conquisitione varii fuissent adhibiti conatus: intellexit *Wladislaus Poloniæ* Rex tum primum, se literis interceptis & dolis Cruciferorum ludificatum esse, non tamen a cura obsidionis animum remisit. Serpsit & aliud in castra sua, ex mora diuturna in loco vno, malum. Omnium siquidem victualium, carnis præcipue, exercitus suus Regius habens abundantiam, panis egestate & penuria nimia angebatur; Ex quo dysenteriæ pestis coorta, plures mortales aut extenuit, aut extinxit. A defectu quoque panis, breui tempore interueniente, expeditio præfata, famelica a *Polonis* appellatur. Pestilens quoque morbus, sanguinis profluuio concretus, & a penuria panis concitatus, vniuersa castra Regis peruaserat. Ea re hostes non secus quam victoria lætabantur, rati in suam defensionem id permisisse superos; Regiumque exercitum solo panis defectu premente, mature per se periturum. Nihil enim, quod gerebatur in Regio exercitu, eos latebat. Et dysenteria, pane deficiente, in corpora militum grassari cœpit, & contagium morbi in plures vulgatum est, omniumque commeatuum inopia, in castris Regiis, multitudine abundante succrescebat. Ex quo & Regi, & exercitui suo, ingens amplissimæ gloriæ, & speratæ victoriæ, continuo decidit expectatio; quia non armis, non acie, non congressu cum hoste, intra mœnia se continente, & illa tantummodo tueri contento, decertare poterat: sed in ventrem & in corpora, cum illa, belli mole conuersa duplicata lues, tam pulcherrimum & validum exercitum, assidue quatiebat. Venit interea Nuncius Apostolicus *Ioannes Lanzannensis* Episcopus, ad multiplices preces & instantias Cruciferorum, & in eorum expensis, a *Ioanne* Papa XXIV, ad guerram intercipiendam destinatus. Qui impugnari castrum & ciuitatem vniuersali exercitus commotione, die quo venerat, intelligens, in conspectu Regis & Consiliariorum procumbens, ingenti solicitudine atque prece deprecabatur, vt ciuitati & castro expugnationem remitteret, pro Dei honore & Sedis Apostolicæ reuerentia: Obsecrans Regem, *vt armis depositis, & bello per treugam in biennium suspenso, causam suam per Concilium generale Constantiense, iam indictum, decidi permittat, expeditam iustitiam, ex administratione Concilii, percepturus.* Legatione Nuncii Apostolici ad frequens consilium relata, petitio & persuasio Summi Pontificis, quod & hyems appeteret, & morbus disenteriæ in Regium exercitum vulgatus esset, accepta est, & treuga in annos duos firmata: accepturumque se Rex Concilii *Constantiensis* decisionem, eique stare repromisit; atque in huiusmodi Concilium *Constantiense* in Calendis Nouembris inchoandum, *Nicolaum Gnesnensem* Archiepiscopum, *Ioannem Wladislauiensem*, *Iacobum Plocensem*, *Laskarium* Electum *Posnaniensem* Episcopos; *Ianussium* de *Tuliskowo*, Castellanum *Calissiensem*, *Zauissium* nigrum de *Garbow*, milites pro suis factis procurandis, & ambasiata solenni ituros, designauit. Præfatus siquidem Papa XXIIII, cum *Sigismundo Romanorum & Hungariæ* Rege personaliter apud *Landa* conuentum agens, vbi ipse *Sigismundus* Rex pro recuperando a *Venetis Dalmatiæ* Regno instaurabat bellum pro schismatis, quod Ecclesiam DEI annis 40. vexauerat, extinctione, concilium in *Constantiensi* ciuitate agendum solenniter indixit, atque ad illud se personaliter venturum non obstante quolibet impedimento, per iusiurandum vterque astrinxit. Conquisiuerat autem Rex *Sigismundus*, & in *Foro Iulii* & in *Dalmatia* Regno, manu forti, plures ciuitates. In quibus etsi præsidia militum suorum reli- 1414

Constantiense Concilium indicitur.

Digitized by Google

1414 reliquerat, omnes tamen, eo discedente, per *Venetorum* gentes fuere & expugnatæ & recuperatæ.

Treugis ob DEI reuerentiam, per medium Nuncii Apostolici Episcopi *Lanzanensis*, in biennium *Wladislaus Poloniæ* Rex firmatis, sexta die Octobris *Brodnicensis* ciuitatis obsidionem soluit, atque ex agro hostili discedit. Et primum nocturnum in *Ripin* agens, omnem exercitum licentiat; Qui apud *Doninow* ponte nauali flumine *Visla* superato, in suarum regionum oras redire cœpit. Rex per *Przipusch*, *Kowalie*, *Gostinin*, *Lowicz*, *Skwyerniewycze*, *Inowlodz*, *Opoczno*, *Skrzin*, *Vacheczko*, *Calvum Montem*, in *Opathow*, *Anna* Regina in *Opathow* illum excipiente, pro festo Omnium Sanctorum *Sandomiriam* venit. Ex *Sandomiria* per *Przischow*, *Pilzno*, *Biecz*, *Tuchow*, *Bochnya* procedens, die 14. Nouembris in *Nyepolomicze* diuertit. Occurrerat autem *Wladislao Poloniæ* Regi in *Biecz* agenti, *Nicolaus* Archiepiscopus *Gnesnensis*, & singularibus mandatis & instructionibus acceptis, quid & quo ordine, qualiaque illum & suos Collegas, in Concilio *Constantiensi* agere, in Ecclesiæ vniuersalis, & Regni *Poloniæ* rebus, oporteat: pluribus insuper donis & clenodiis, in auro, argento, pelliceis vestibus, equis, muneratus, in *Constantiam* processit. Quem & alii Pontifices & Barones, ad obeundum Ambasiatam Regis & Regni nominati, Rege in *Nyepolomicze* valedicto, extemplo sunt secuti. Pro vnienda siquidem & reformanda Ecclesia Dei, 40 annis & amplius scissa, variisque & execrandis abusibus, schismate vigente, deformata Concilium prædictum *Constantiense*, propitia Diuinitate in tam magnifico & frequenti Prælatorum numero, erat congregatum: vt gloriosior Synodus, cum ingenti solennitate iniciata & continuata, a multis seculis non memoretur acta esse. In qua & hoc stupendum memoratur, quod pro vnienda & reformanda Ecclesia Dei, certatim singuli suos conatus & studia, passione qualibet circumscripta, alacriter & fidelissime conferrent. Quod cum in die omnium Sanctorum iniciatum esset, in quadriennium vsque protendebatur. *Sigismundus* autem *Romanorum* & *Hungariæ* Rex, præsentia sua illud & honestaturus & aucturus, in comitiua notabili, & apparatu magnifico Principum, Baronum, & Prælatorum tam Ecclesiasticorum quam Secularium, ex *Hungaria* in *Rheni* & *Germaniæ* partes descendens, *Aquisgranum* venit, vbi prima corona Imperiali a *Maguntbinensi* Archiepiscopo, cum summo omnium Principum *Almaniæ* fauore, accepta, *Constantiam* diuertit, & pro vnienda Ecclesia Dei indefesso studio laborauit, vsque ad plenariam illius consumationem.

Ad Constantiense Concilium Legati ex Polonia mittuntur.

Ad quod & Sigismundus proficiscens

Aquisgrani coronam imperialem accipit

Nunciis in *Constantiensem* Synodum ituris, expeditis & prouisis, processit *Wladislaus* Rex ex *Nyepolomycze* per stationes solitas in *Lithuaniam*, & apud *Grodno* Natalis *Christi* dies exegit. Vehementer autem *Alexandro Withawdo* magno Duci *Lithuaniæ* infensus, quod ex *Brodnicza*, Rege necquicquam aduersante, discesserat, contubernium suum deuitans, nunquam illi pacifice loquebatur. In eaque indignatione perseuerans, ex *Lithuania* processit. Consiliarii autem *Poloniæ*, eorum discordias sanaturi crebras faciunt hinc inde fatigas, comportantes eorum dissociatos animos. Et post varios labores & tractatus, Ducem tandem *Alexandrum* suam transgressionem profitentem Regi reconciliant. Qua secuta, *Alexander* magnus *Lithuaniæ* Dux, *Wladislaum Poloniæ* Regem amplius placaturus, ipsum pro æstate Baduenienti inuitat. Ambasiatores autem Regii, in *Constantiense* Concilium designati, per *Missnam* & *Saxoniam* iter facientes, a Marchionibus *Misnensibus* benigne excepti, & singulis necessariis in *Misnensi* Marchionatu procurati die 27. Nouembris, in frequenti & splendido apparatu *Constantiam* ingressi sunt. Quibus maximæ Cardinalium & Prælatorum cateruæ, aduentum eorum excipientes, non sine animorum alacritate occurrebant, admirantibus & commendantibus cunctis illorum numerum & apparatum. In die autem Sanctæ *Barbaræ*, congregationem ingressi, commendatione *Wladislai* Regis, & Regni *Poloniæ*, Papæ *Ioanni*, Cardinalibus & Patribus Concilii, coram facta, fuerunt Sacræ Synodo Regis & Regni primum, deinde suis nominibus incorporati. Ab eoque tempore Cruciferorum alacritas & audacia fuit compressa, qui Regem & Regnum multifariis infamabant detractionibus, & signanter, quod filiam suam in contumeliam Christianitatis *Turcarum* desponsasset Cæsari: nec audebant in sugillationem Regis & Regni de cætero quicquam mutire. Quamuis autem *Ioanni* Papæ *XXIV* fuisset a plerisque carnaliter & terrene sapientibus suggestum, ne Papa pro congregando Concilio nauaret operam, neue personaliter interesset illi, depositionem de Papatu, & nonnulla alia ludibria illic excepturus, omnibus tamen, quæ ingerebantur, nihil pensis, cum omni Curia sua de *Italia* excedens, *Constantiam Sueuiæ* vrbem 20 Nouembris aduenit, aduentuque suo Concilium congregauit: præsidendoque Concilio huiusmodi, pro vnienda Ecclesia Dei, se Papatu cessurum, per propriæ manus apodixam astrinxit. Opus admirandum & celebritate dignum, si illud actione contraria non coinquinasset. Cui *Alpes*, quæ *Italiam* & *Germaniam* diuidunt, transgredienti, & iam apud *Tridentum* consistenti, ab vno deliro, quo pro solatiis vtebatur, facete dictum esse constat: *Pater sante, qui passo trigenta perdo*; Id est, *Pater Sancte, qui in ludo chartarum excedit trigenarium numerum, perdit, ita & nos, qui Tridentum velut ultimam Italiæ oram transgredimur, fasces* 1414

Nuncii Polonorum Constantiã perueniunt.

Digitized by Google

1414 *ces & dignitatem Papalem sumus amissuri.* Confidens siquidem in thesauris, credidit omnibus pro voto dispositis, *Bononiam* reuerti, & pro libito dominari. Adeo autem plerosque Episcopos, & alios magnæ authoritatis viros pecuniis & promissis corruperat, quod nihil poterat tam secreto agi, quin ad suam confestim deduceretur notitiam. Exhibuit interim vnus plures ex *Italicis* articulos contra eum horrenda & abominabilia scelera continentes. Ad quorum publicationem & probationem ne procederetur, per aliquorum ex natione *Germanica*, *Polonica*, & *Anglicana*, Prælatorum honori Sedis Apostolicæ consulentium, ægre obtentum est. Quod cum *Ioannes* Papa intellexisset, mente consternatus, varia ad euadendum ingenia cœpit meditari.

Ioannes XXIII. plerosque pecunia corrumpit.

Sigismundo Romanorum & *Hungariæ* Rege in *Constantiensi* Concilio ad reintegrandam Ecclesiam Dei intendente, *Hungariæ* Barones proprio tantum motu, milite *Hungarico* collecto, nullis externis auxiliis admixtis, expeditionem in *Turcas* faciunt. Quibus Cæsar *Turcarum Cristen* appellatus, cum multitudine gentium suarum occurrens, eos miserabiliter conflixit, & præstantiores *Hungariæ* Barones, videlicet *Ioannem* de *Gara* Palatinum *Hungariæ*, *Ioannem* de *Moruth*, *Gergisianum*, & plures alios, nonnullis effugientibus, captiuauit. Quorum liberatio nonnisi magno auro poterat procurari. *Turca* autem obtenta huiusmodi victoria, plures districtus & terras Regni *Hungariæ* peruadentes, vsque ad *Cilia* terras grassati sunt, multaque Catholicorum millia in seruitutem barbaricam abducunt. Compassus autem vehementer *Wladislaus Poloniæ* Rex, tantis, quæ in gentem *Hungaricam* ingruerant, malis, literis quoque Concilii *Constantiensis Sigismundi Romanorum Hungariæque* Regis, solicitatus, auertere grauiora mala Regno *Hungariæ* a *Turcis* impendentia, in animum inducens, ad præfatum *Turcarum* Cæsarem *Cristen*, duos milites suos videlicet *Skarbkonem* de *Gori*, & *Gregorium Armenum* mittit: Rogans & requirens *Turcarum* Imperatorem, *quatenus ab inuasione & vastatione Regni Hungariæ quiesceret, & omnibus captiuis in libertatem restitutis, in annos sex cum Regno Hungariæ treugas firmaret:* Comminans & denuncians se, *si id facere detrectaret, propter fœderis & sanguinis, quæ sibi cum Sigismundo Romanorum & Hungariæ Rege sunt, communionem, contra illum cum suis omnibus potentiis consurrecturum.* *Turcarum* autem Cæsar *Cristen*, Nunciis Regiis benigne exceptis & habitis, etiam liberaliter eos, administrando singula necessaria, tractauit, frequentius quoque secum epulari iussit. In singulis vero pro quibus a *Wladislao Poloniæ* Rege rogatus & requisitus erat se monstrando morigerum, & cessaturum ab inferendo bello, sufferentiasque in annos sex firmaturum cum *Hungaris* offert & repromittit. In euidentius autem oblationis suæ robur, certos Nuncios suos cum Regiis Nunciis ab eo muneratis, ad firmandum promissa in *Hungariam* transmittit. Dum autem simul vna in *Hungariam* procederent, *Skarbek* de *Gori* ab illis per *Valachiam* rectiori via ad *Wladislaum Poloniæ* Regem peruenturus, & illi singula, quæ ordinauerat expositurus, diuerterat. *Gregorius* vero *Armenus* alter Regiorum Nunciorum *Turcarum* Nunciis non audentibus in *Hungariam* sine saluo conductu progredi, & in metis Dominii *Turcarum* remanentibus, in *Hungariæ* Regnum ad expediendam securitatem *Turcarum* Nunciis processit. Verum cum ad *Piponem* de *Ozora* Banum *Themeschiensem* peruenisset (is enim sibi primum ex Baronibus *Hungariæ* occurrerat) & rebus ordine patefactis, quas apud *Turcarum* gesserant, de dando saluo conductu *Trucarum* Nunciis, ipsum requisiuisset, non secus quam explorator & hostis, ab eodem *Pipone* captus est, & in vincula coniectus, omnesque res, vestes, & sarcinæ suæ, vsque ad calceamentorum corrigias, ne quid litterarum a *Turcis*, vel in eorum fauorem ferret, scrutatæ & incisæ. Propter quod *Turcarum* Nuncii præfati, *Gregorii Armeni* captiuitate & ignominia, qua a *Pipone* tractabatur, comperta, velocius redeuntes, maiori crudelitate cœperunt in *Hungaros* sæuire. Sed nec *Wladislaus Poloniæ* Rex strages & vastationes *Hungariæ*, post a *Turcis* secutas, intercipere, quamuis multipliciter ab *Hungarorum* Baronibus solicitatus, sustinuit, pudore & dedecore sibi & suo Nuncio *Gregorio* illato, exacerbatus. Qui non solum treugam, aut si id deposcerent, perpetuam pacem, sed etiam cum potentiis suis, ferre *Hungaris* auxilia statuerat. *Gregorius* tandem *Armenus*, Baronum *Hungariæ* absolutus iudicio, quoniam nihil in eo, quod affine foret criminationi, deprehensum iri poterat, ad *Wladislaum Poloniæ* Regem rediit. 1414

Sigismundo Imp. Constantiæ degente

Hungari a Turcis magna clade afficiuntur.

Legatio Wladislai, ne Turca grassetur in Hungaria.

Imbutus iamdudum *Viclephistarum* veneno, quod ex libris *Ioannis Vicleph*, ab *Oxonia Angliæ* ciuitate per quendam *Bohemum Pragam* delatis *Bohemiam* penetrauerat, *Ioannes Husz*, continuo cœpit illud diffundere. Cum enim esset ingenio acri, & lingua fecunda, multumque Dialecticis oblectaretur, & peregrinas opiniones amaret, ac *Teutonicis* infestus admodum foret, *Viclephistarum* doctrina adepta, *Teutonicos* Magistros vexare cœpit: sperans eo modo confusos *Teutones* Scholam relicturos. Quod cum non succederet, a *Venceslao* Rege impetratum est, vt Gymnasium *Pragense Teutonicis* exclusis, per *Bohemos* regeretur. Qua indignitate Magistri & Scholares *Teutonici* generis commoti, *Praga* relicta, apud *Lipsiam* ciuitatem *Misnæ*, generale studium erexere. *Ioannes* de-

Digitized by Google

1414 deinde *Huss*, lingua potens, & mundioris vitæ opinione clarus, facile & inter Scholares, & inter vulgum, principatum sortitus est. Qui cum se libenter audiri animaduerteret, dogmata *Ioannis Viclephi* in publicum extulit, & *Anglicana* venena, *Bohemorum* pectoribus infudit. Asserens *illum virum bonum & sanctum fuisse, & omnia vera scripsisse & sensisse*: Cupiens *se post fata in ea loca proficisci ad qua Viclephi anima peruenisset*. Sequebantur *Ioannem* Clerici plures numero, omnes ære alieno grauati, sceleribus atque seditionibus insignes, rerum nouitate meritas pœnas euasuri; quibus etiam & nonnulli doctrina celebres iuncti erant. Qui nullam in Ecclesia dignitatem nacti, Sacerdotia maiorum censuum iniquo ferebant animo his committi, qui quamuis nobilitate præirent, scientia tamen viderentur inferiores. Hi itaque *Valdensium* sectam atque insaniam infamem amplexi, in omnes Ecclesiasticos latrare cœperunt. Cuius pestiferæ & damnatæ sectæ hæc sunt dogmata: *Romanam Ecclesiam reliquis Episcopis parem esse. Inter Sacerdotes nullum discrimen. Presbyterum non dignitatem, sed vitæ meritum efficere potiorem. Animas corporibus excedentes, aut in æternas e vestigio pœnas mergi, aut perpetua consequi gaudia. Purgatorium ignem nullibi inueniri. Vanum esse orare pro mortuis, & auaritiæ Sacerdotalis incrementum & inuentum. DEI & Sanctorum imagines delendas. Aquarum palmarumque benedictiones irridendas. Mendicantium Religiones malos Dæmones inuenisse. Sacerdotes pauperes esse debere, sola contentos eleemosyna. Liberum cuique verbi prædicationem patere. Nullum capitale peccatum, quantumuis maioris mali vitandi gratia, tolerandum. Qui mortalis culpæ reus sit, eum neque seculari, neque Ecclesiastica dignitate potiri, neque parendum ei. Confirmationem quam chrismate Pontifices inducunt, & vnctionem extremam, inter Ecclesiastica Sacramenta minime contineri. Auricularem Confessionem nugacem esse, sufficere sua quemque Deo in cubili suo confiteri peccata. Baptismum fluuialis vndæ, nulla interiecta sacri olei mixtura, recipiendum. Cimiterium in inanem vsum, quæstus causa, repertum, quacumque tegantur tellure humana corpora, nihil distare. Templum Dei late patens ipsum mundum esse. Coarctare Maiestatem eius, qui Ecclesias, monasteria & oratoria construit, tanquam propitior in eis bonitas Diuina inueniatur. Sacerdotales vestes, altarium ornamenta, pallas corporalia, calices, patinas, vasaque huiuscemodi, nihil habere momenti. Sacerdotem quocumque loco, quocumque tempore, sacrum Corpus Christi conficere posse, petentibusque ministrare, sufficere, si verba tantum Sacramentalia dixerit. Suffragia Sanctorum iam in cœlis cum Christo regnantium frustra impetrari, qua iuuare non possunt. In Canonicis horis cantandis dicendisque frustra tempus teri. Nulla die ab operatione cessandum, nisi qua Dominica appellatur, celebritates Sanctorum prorsus reiiciendas. Ieiuniis quoque ab Ecclesia institutis, nihil inesse meriti.*

Catalogus articulorum Viclephi & Hussi.

Sbigneus, alias *Zbienko* cognomine *Lepus*, consilio animo & nobilitate illustris, *Pragensem* regebat Cathedram; qui orientem errorem extincturus, ducenta & amplius volumina *Ioannis Viclepb* pulcherrime conscripta igne combussit, & *Ioannis Husz* prædicationem interdixit. Qui *Praga* excedens, apud villam suæ originis, multa in *Romanum* Præsulem, cæterosque Pontifices, relatu indigna, docendo populos, expuebat, astruens *decimas non secus quam eleemosynas Sacerdotibus dandas esse*. Nondum ardor vtriusque speciei pectora hominum peruaserat, sed attulit nouam pestem *Petrus Drasensis*, qui patria *Missna* pulsus, *Pragam* veluti hæreticorum asylum, a qua prius reiectus fuerat, repetiit. Ex cuius suggestione & monitu, *Iacobellus* etiam patria *Misnensis*, plebi prædicans, publice populum commouere cœpit, ne deinceps communionem calicis, sine qua nemo saluari potest, quoquomodo negligeret. Hinc omnes hæretici consensere, haud modica gestientes lætitia, quod articulum inuenissent in Euangelica veritate fundatum, per quem *Romanæ* Sedis vel ignorantia, vel nequitia, redargui posset. Videns autem *Sbigneus* alias *Zbienko Pragensis* Archiepiscopus, nullum aduersus emergens malum a *Venceslao* Rege præsidium, quippe qui inertia torpens, hæreticos sinebat impune in suum & Regni excidium debacchari, ad *Sigismundum Romanorum & Hungariæ* Regem se contulit, obsecrans *vt Pragam personaliter veniens, orientem multorum malorum facem, negligentia fratris hactenus nutritam, extingueret*. Quo pollicente, & dare sponsioni virtutem differente, *Sbigneus* apud *Posonium* in *Hungaria* moritur: eique *Albicus* natione *Bohemus* propter peritiam medicinæ *Sigismundo* charus, sufficitur; vnicum extremæ auaritiæ baratrum. Qui claues cellæ vinariæ per semet ipsum deferens, multitudinem etiam familiarium & seruientium, ne illis vestes & alimenta præbere cogeretur, perosus, non contemnendum tantummodo, sed irridendum hæreticis præbuit exemplum. Idoneus Pontifex profecto, qui suæ modestiæ vel potius auaritiæ consulens, fomentum surgenti hæresi dedit. Ab eo siquidem tempore, & Rege & Pontifice, nefarios hæreticorum conatus inualescere permittente, labes hæretica vires extollere, & sensim dilatari cœpit. In huncque modum intra Catholicam Ecclesiam, in Regno nobili & orthodoxo, in eius quoque ventre atque medio, germen illud hæreseos dudum contritum, leuauit caput, & de Anglicanæ pestilentiæ reliquiis, ignis flammauit exortus.

Die vigesima prima mensis Martii, *Ioannes* Papa 1414

Ioannes

1414 Papa habitu mutato & hora serotina, in forma laici, mettertius, per ordinationem *Frederici* Ducis *Austriæ*, *Constantia* recessit, & ad castrum *Scheffhauszen*, partim pedestri itinere, partim A nauali in die *S. Benedicti* peruenit. Quem quinque Cardinales, videlicet *Pisanus Branda*, *Placentinus* de *Czelancho*, de *Braccantiis*, & *Barensis*, & successiue quidam alii Cardinales atque Curiales, & Officiales, in Dominica Ramis Palmarum summo mane sequebantur. Quorum dum sex ad *Constantiam* feria quarta immediate sequenti rediissent, & in congregatione publica, præsente *Sigismundo Romanorum* & *Hungariæ* Rege, ample nimis contra Concilium locuti sunt, asserentes *propter dicti Ioannis Papæ recessum, Concilium fuisse dissolutum.* Quibus replicatum fuit & ostensum, B *quod Papa non esset super Concilium, sed sub Concilio.* Et contentionibus hinc inde exortis, Cardinales ipsi, qui ratione non poterant, clamoribus defendebant. Die vero Veneris sancta, præfatus *Ioannes* Papa, hora meridiei, tempore valde pluuioso, recedens *Seuhauszen*, venit in *Loffemburg*, Cardinalibus & aliis Cardinalibus eum sequi fastidientibus. Die vero Mercurii post Octauas Paschæ, in diluculo præfatus *Baltazar* alias *Ioannes* Papa, mutato habitu, de castro *Loffemburg*, metquartus recedens, versus castrum *Friburg*, & ex illo versus oppidum *Brizark* super flumine *Rheno* consistens, vt per gentes Ducis Burgundiæ exinde in *Auinionem* perduceretur. Sed C practica huiusmodi per medium *Romanorum* Regis *Sigismundi* fuit impedita. Venerunt autem ad dictum *Ioannem* in *Friburgum* duo Cardinales, & aliquot Episcopi ac Abbates, requirentes eundem nomine Concilii, vt prouisione accepta, cederet, alias Concilium ad priuationem & depositionem sui procedere vellet. Qui misso *Constantiam Bartholdo* de *Vrsinis* Comite, petebat per certos Cardinales apud Concilium, *quod de prouisione sua, antequam cederet, ordinaretur: Imprimisque esset Legatus per totam Italiam irreuocabilis; Item quod haberet per se Comitatum Bononiensem, Varsmensem, & Auinionensem, cum ciuitatibus eorundem: Et quod sibi emerentur annui redditus ad vitam de triginta millibus Ducatorum auri, decem videlicet millia de Venetis, decem de Florentia, decem de Genua: & vna ciuitate vel duabus non soluentibus, duæ residuæ, vel tertia, ad solutionem nihilominus tenerentur. Item quod remaneret Cardinalis, ex emolumentis Cardinalium participaret.* Die vero quarta mensis Maii, redierunt ad Concilium ex *Seffhauszen* omnes Cardinales, Officiales, & Curiales præfati *Ioannis* Papæ. Et *Fredericus* Dux *Austriæ*, in publica congregatione genibus flexis procumbens, veniam pro perfidia quam fecerat, abducendo *Ioannem* Papam *Constantia*, sibi per *Sigismundum* Regem impendi, humiliter petiit. Qui flecti ad pietatem recusans, missis exercitibus, Ducatus eiusdem *Frederici* vastauit, nonnullaq; castra solo æquata diruit. Oppidumq; *Friburg* cum octo aliis oppidis, sibi adiacentibus, quæ erant de proprietate prædicti Ducis, vna cum eodem *Ioanne* Papa cepit, & exinde prædictum *Ioannem* Papam, ad oppidum *Cellæ*, quod distat per duo miliaria *Almanica* a *Constantia*, perduxit. Vbi, ordinante Concilio, diligenti custodia nocte & interdiu obseruabatur. Item die 24. Maii, in sessione publica, publicati fuerunt quinquaginta quinque articuli horrendi & criminales, & probati contra præfatum *Balthazar* Papam. Et eodem die prædictus *Balthazar* per Nuncios Concilii certificatus est, quod Diuina dispositione contra eum sententia ferri debet. Qui in illam consentiens, rogabat obnixe, *vt quanto honestius fieri posset, sententiam ipsam dictarent.* Die vero vigesima nona eiusdem mensis, in solenni sessione, per sententiam diffinitiuam authoritate Concilii latam, depositus fuit prædictus *Balthazar* ab omni iure & honore Papatus, & carceribus ad peragendum pœnitentiam adiudicatus. A Summi autem Pontificatus culmine, sententia Concilii delectus, in locum obscurum truditur, & mandata custodiæ cura Comiti *Palatino Rheni*, qui ei maxime aduersabatur, ibi trienni solus, omni destitutus ope, vnius serui, & linguæ ignotæ ministerio vsus, quoad *Martinus V.* Pontifex *Constantiæ* creatus est, vitam cum deguisset, tandem pretio redemptus in *Italiam* rediit. Non est meum insectari mortuos, sed tamen nihil seculum illud vidit indignius, quam Antistitem Christianæ fidei eum virum, qui neque fidem norat, neque religionem, rebus agendis potius, quam cultui Dei, & gubernandæ Reipublicæ Christianæ, accommodatum. *Sedit* annis quatuor sepultus in *Florentia.*

XXIV. male sibi conscius Constantia

Friburgum perfugit,

Vbi a Sigismundo, Imp. captus

a Concilio deponitur & ad carceres damnatur.

Prima die mensis Iunii, prædictus *Balthazar* ductus fuit ad castrum *Gothleyben* prope *Constantiam.* Et ibi licentiati & amoti fuerunt ab eo Cardinales sui, & traditus fuit custodiæ *Ludouici* Comitis *Palatini Rheni*, a quo fuit humaniter tractatus. Item quarta die D mensis Iulii, *Gregorius XII*, alias *Angelus* de *Corario*, per Procuratorem suum *Carolum* de *Maletestis* in publica sessione, omni iure Papatus simpliciter cessit & renunciauit. Factusque est Cardinalis & *Portuensis* Episcopus. Qua cessione ipse *Angelus* intellecta, conuocatis suæ obedientiæ Cardinalibus, & Curialibus, cessionem ipsam publice approbauit, spoliando se insigniis Papalibus. Sedit annis duodecem.

Gregorius XII, Pontificatu Rom. se abdicat.

1415 *Wladislaus Poloniæ* Rex, relicta *Lithuania* post natalia *Christi*, per stationes & curias solitas, in *Iedlna* aduenit, & Carnispriuii dies cum consorte sua *Anna* Regina, quæ illi ex *Lithuania* redeunti in *Parczow* occurrerat, tenuit. Quibus exactis, itineribus consuetis

San-

1415 *Sandomiriam*, ex *Sandomiria* in nouam ciuitatem deinde per *Tuchow*, *Krosno*, *Iasło*, *Lancuth*, *Przemisl*, *Iarosław*, procedens, feria A quarta ante festum Paschæ venit *Leopolim*. Et Pascha Domini illic celebrato, dies aliquot Maii in *Sanok* absumens, iterum *Leopolim* rediit, & ab inde discedens, per *Glyniani* & *Boscz* transiens, festum Ascensionis Domini apud *Trebowlya* peragit. Deinde per *Buczacz*, *Halicz*, *Colomiam*, in *Snyathin* pro festo Pentecostes aduenit. Quo cum suam Serenitatem *Alexander Moldauiæ* Voieuoda cum consorte sua, & maxima militum suorum cohorte, accessit, & a *Wladislao Poloniæ* Rege, frequentissimam militum pompam etiam tunc haben- B te, benigne exceptus est, & multipliciter honoratus. Deuotionem autem & fidem erga *Wladislaum Poloniæ* Regem monstraturus, sibi, in corona & maiestate sedenti, vt & tanquam Regi *Poloniæ*, & coronæ Regni *Poloniæ*, fidelitatis & subiectionis, cum omnibus Boiaris terræ *Valachiæ*, solenne præstitit homagium, & fidelitatis corporale iuramentum, proiectis in terram ad pedes Regios banderiis. De quo & literas patentes dedit, quæ in thesauro habentur ad rei memoriam sempiternam. Deinde Regem ipsum & *Annam* Reginam, & omnes Barones & militares Regios, ad prandium inuitans, tractauit oppipare. Munera quoque notabilia Regi & Reginæ obtulit. Sed & inter pri- C mores Regni Barones dona largiter distribuit.

Alexander Moldauiæ Palatinus Snyathini solenne præstat homagium Regi & Regno Poloniæ.

Venerunt insuper sub eo tempore ad *Wladislaum Poloniæ* Regem Nuncii Patriarchæ & Imperatoris *Græcorum*, cum literis & bullis plumbeis, *quatenus dignaretur eis, a Turcis multifarie lacessitis & oppressis, frumenti tantummodo largitione subuenire.* *Wladislaus* autem *Poloniæ* Rex, necessitati eorum satagens pia commiseratione succurrere, petitam frumenti quantitatem dat & largitur, & in portu suo Regio *Kaczubyeiow*, per eos recipiendam, consignat. Datis autem *Alexandro Moldauiæ* Voieuodæ & suæ consorti donis reuersalibus, & *Anna* Regina *Cracouiam* remissa, pro- D cessit in *Camyeniecz*, ab inde vero per *Smotricz*, *Nyeswiez*, *Krzemyeniecz*, *Raisko*, *Sadowie*, *Turzisko*, *Kobrin*, *Mitho*, in *Lithuaniam*, inuitationi *Alexandri Withawdi* satisfacturus, descendit. Quo de *Kobrzin* in *Mitho* agente iter, feria sexta post octauas *Corporis Christi*, tertiarum hora, eclipsis notabilis in Sole causata apparuit. Quæ *Wladislaum* Regem & suos, velut inopinata & ignorata, primum in admirationem & stuporem ad extremum in religionem vertit. Erat enim adeo notabilis, vt alites subita caligine deterritæ, in terram deciderent, & sidera non secus quam nocte collucerent. Rex quoque *Wladislaus*, tenebris arcentibus, cogebatur premere gradum, nec prius procedere poterat, donec obscuratio Solis cessasset. Ex *Mitho* *Wladislaus* Rex, per *Volkoniska*, *Vasilischki*, & *Schischky* procedens, in *Troky* venit. Cui 1415 Dux *Alexander Withawdus*, cum Magistro A *Liuoniæ* dicto *Lander* vnum miliare occurrens, eum suppliciter & hilariter excepit, & in *Castrum altum*, in medio lacus situm, cum omnibus militibus suis recolligens, splendide tractauit. Altera deinde die, Regem in thesaurum Ducalem introducens, viginti millibus marcarum latorum grossorum, quadraginta vestibus subductis pellibus sabellinis, centum equis, centum purpuris, Regem *Wladislaum*: item omnes Regios milites, aliis muneribus donat. Quæ singula sibi donata, Rex *Wladislaus* per Vice Cancellarium suum B *Dunin*, & aliquos Barones *Poloniæ* a se remissos, *Cracouiam*, in thesaurum Regium condenda, transmisit; quæ tandem omnia, temporis processu in milites & familiares suos, liberalitate munifica distribuit.

Patriarchæ & Imp. Græcorum pressis bello Turcico magna frumenti copia a Wladislao subministratur.

Eclipsis solis stupenda.

Magister Liuoniæ Lander Regem splendide tractat & donis cumulat.

Ex *Troky Wladislaus Poloniæ* Rex, comitatus ab *Alexandro Withawdo*, in *Kowno* transiit. Ab inde vero nauali itinere ad castrum *Viellunya* pridem constructum, Duce *Alexandro Withawdo* in *Kowno* remanente. Ex *Vielunya* vero in castrum *Vilkomiria*, supra flumen *Szwyatha* situm, & post in *Dubingy*, vbi *Alexander Withawdus* nouiter arcem nouam erexerat, processit. Ex *Dubingy* in *Nyemienczani*, *Biezdam*, *Kostheri*, in venationum loca diuertens, pro festo Visitationis C Sanctæ *Mariæ* Virginis *Vilnam* venit. In qua diebus septem exactis, in *Polonia* Regnum per *Rudomini*, *Lidam*, *Nowogrodek*, *Czirzini*, *Kloczko*. A *Kloczko* vero fluuio *Slucha*, vsque ad fluuium *Przypiecz*, per *Grodek*, *Luczko*, *Sadowye*, *Wladimiriam*, *Lubomlya*, *Chelm*, *Krasnisthaw*, *Zukowyecz*, procedens, reuertebatur. Festo autem Natiuitatis Sanctæ *Mariæ* Virginis, apud *Sandomiriam* celebrato, per *Visliciam*, vbi ab *Anna* Regina exceptus est, item per *nouam Ciuitatem* in *Przischow* venit; ex *Przischow* in terram *Lublinensem* & *Dobrostani* descendit. Ab inde D vero stationibus solitis in *Russiam* transiit. Rege autem agente in *Dobrostani*, *Ianussius* de *Thulischkowo* Castellanus *Calissiensis* ex Concilio *Constantiensi* venit. Et Regi singulis, quæ apud *Constantiam* per suos Collegas & ipsum acta sunt, ex ordine relatis, a Rege primum, deinde a *Withawdo Alexandro*, qui in *Lithuaniam* ex *Dobrostani* procedebat, de seruandis inter Regem *Wladislaum*, & *Alexandrum Withawdum*, ab vna, & *Sigismundum Romanorum* & *Hungariæ* Regem, dudum confectis fœderibus, corporale iusiurandum exegit: & in *Constantiam* reuersus, *Sigismundo Romanorum* & *Hungariæ* Regi de consumatione fœderum certificato, & fœderis literas, sibi Regis & Ducis nomine traditas, & suas reuersales, iuramento pari exacto, accepit. *Russia* peragrata *Wladislaus* Rex, pro festo Sancti *Martini Nyepołomicze*, & ab inde iterum

Fœdera inter Wladislaum Regem & Sigismundum Imp. renouantur.

Digitized by Google

1415 rum *Lithuaniam* repetiit. Venationum quoque voluptate in Nouembre & Decembre perfunctus, festum Natalis *Cristi* egit apud *Vilno*. Dum autem *Wladislaus Poloniæ* Rex eo anno apud *Visliciam* pro festo Assumptionis Sanctæ *Mariæ* Virginis ageret, tria monasteria Sanctimonialiam ordinis Præmonstratensis, quæ in tenui numero in *Imramowicze*, in *Busko*, in *Krzyzanowycze* morabantur absque clausula, de licentia Sedis Apostolicæ, & Capituli generalis Præmonstratensis, per *Albertum Iastrzabiecz* Episcopum *Cracouiensem*, ac *Brzezensem*, *Vithouiensemque*, Abbates, Executores & Commissarios, in *Busko* transmisit; & ex tribus corporibus, licentiam diuagandi illis præcidens, vnum concinnauit: dictoque monasterio in *Busko* a se adunato, & Sanctimonialibus in eo degentibus, quatuor bancos salis grossi, quatuor vrnas zuzalcz, & quatuor mensuras salis minuti, in zuppis *Bochnensibus*, donatione perpetua inscripsit. Et quamuis ex duobus monasteriis præfatis *Imramouiensi* videlicet & *Krzyzanouiensi* Sanctimonialibus in *Busko* translatis, certæ villæ, decimæ, dictorum duorum monasteriorum etiam transferri, & monasterio *Busko* applicari debuerant; villis tamen & decimis a monasterio *Krzizanouiensi* abstractis, & monasterio *Busko* vnitis, monasterium *Imramouiense*, villas & decimas, ob huiusmodi translationem sequestratas, non retinet, sed detinet iniuste & miserabiliter occupatas, annis iam circiter septuaginta.

Tria monasteria virginum in vnum ad Busko rediguntur.

Ioh. Huss

Concilium *Constantiense* operi, pro quo conuenerat, insudans, *Ioannem Huss Bohemum*, qui pestifero hæreseos dogmate *Bohemiæ* Regnum infecerat, hominem obscuræ genealogiæ & sortis, ad Tribunal suum citatum, & nonnisi in eiusdem Concilii, & *Sigismundi Romanorum* Regis conductu, in termino parentem, de hæresibus, quas in *Bohemia* diffuderat, arguebat. Sed dum ille facinus obiectum constanter abnueret, liber in papyro, manu sua propria confectus, & iam a nobis *Cracouiæ* frequentius visus, in quem omnes hæreses, a se *Pragæ* prædicatas ad populum, congesserat, productus est. Quem cum manu propria scriptum, & a se editum diffiteri non posset, testium multitudine, scripturam suam dinoscentium, conuictus, ad reuocandum tandem pestiferam doctrinam & errores, in pectoribus *Bohemorum*, ad nouandum res procliuorum, insertos, non poterat saluberrima adhortatione persuaderi. Quapropter iusto Concilii iudicio, non obstante securitate sibi præstita, quæ hæreticis non debet suffragari, in congregatione generali degradatus, & sententia totius Synodi, assumpto pro themate verbo *S. Pauli* Apostoli Dominicæ tunc currentis: *Destruatur Corpus peccati*, & hæreticus damnatus, & a seculari potestate igne crematus est. Cineres quoque sui, ne a sequacibus venerarentur, in lacum, qui *Constantiam* præterfluit, proiecti sunt. Tanta tamen caligo *Bohemos* sequaces suos obduxerat, vt suum natale Iulii die sexta, iuxta Sancti ac martyris magna celebritate colant: vt profecto mirandum sit, viros alioqui prudentes, gnaros & industrios, tam euidenti errore insanisse, vt hominem hæreticum, & ab Ecclesia vniuersali damnatum, qui notabile eorum genus & Regnum praua sua doctrina pessundedit, non secus quam sanctum venerentur; cæteris Sanctis, quos recipit & veneratur Ecclesia, contemptis. Obliti pene quomodo genus *Israelitarum* tunc electum & sibi charum, Dominus vehementer propter vituli aurei, ad montem *Sinai* conflati, adorationem puniuerit. Venerat postea in Concilium *Hieronimus Bohemus*, eadem peste hæreseos, qua & *Ioannes Huss*, infectus, *Ioanne* tamen sicut doctrina ita facundia superior. Qui in vinculis anno prope vno habitus, nullis rationibus, ingeniis, aut persuasionibus, ab inuentione errorum, per Patres Concilii, Diuini & humani iuris peritos, poterat diuelli. Quapropter & ipse, patrum decreto, igni combustus est. Pertulerunt ambo constanti animo incendium, nulla emissa voce, quæ miseri pectoris facere potuisset iudicium. Cineres & huius, ne raperentur a *Bohemis*, in lacum proiecti: ipse quoque apud *Bohemos* Martyris colitur loco. Dum autem apud *Pragam* ea, quæ in combustionem *Ioannis* & *Hieronymi Constantiæ* gesta fuere, percrebuissent; Sequaces eorum conuentu habito, memoriam inprimis eorum consecrant, celebrandamque quotannis decernunt, ac impetratis a *Venceslao* Rege Ecclesiis, plebi prædicare & Sacramenta ministrare cœperunt. Monasterium deinde nobile fratrum Prædicatorum extra mœnia oppidi *Glacz* situm, a fundamentis deiiciunt. Post vero in Ecclesias & monasteria passim decurritur, & templa nobilia, superis dicata, vastantur, incenduntur, spoliantur. Egere posthæc apud *Becbnigne* castellum triginta fere millia hominum conuentum; Ibique in propatulo trecentis & amplius mensis propositis, populo calicis ministrarunt Sacramentum. Terruerat res hæc *Venceslaum* Regem, ne seditione in se versa, & vitam & Regnum sibi adimerent. Sed *Venceslaus Coranda* Sacerdos, apud plebem concionatus; etsi *Regem inertem atque ebriosum* asseruerit, *quietum tamen, benignum, & proprio illos sinentem viuere arbitrio, neque eorum ritus perturbantem* monstrauit. Sicque seditionem populi, si quæ futura erat in Regem, sedauit, & ex tepido frigidum Regem fecit: qui etiam *Corandam* pro eiuscemodi sermone, inter amicos retulit. Neque deliramenta illa, apud *Bohemorum* olim gentem nobilem & industriam quieuere; sed in diem hanc stoliditatem

in Concilio Constantiensi

1415 *exustus a Bohemis pro Sancto veneratur,*

ut & Hieronymus Pragensis.

Triginta Bohemorum millia Sacramento calicio utuntur.

1415 tem suam & vesaniam continuant, & præfatos *Iannem Huss*, & *Hieronymum Iacobellum* hæresis & erroris sui capita, cæterosque eorum in errore sequaces, singulari cultu, iuxta ac Sanctos venerantur.

1416 *Lithuaniæ* oram *Wladislaus* Rex tardius deserens, in Sexagesimæ Dominica in *Parczow*, deinde in *Lublin* veniens, offendit Nuncium, *Annam* Reginam languorem incurrisse referentem. Ex *Lublin* posthæc solitis locis in *Iedlnam* pro Carnispriuio iuit. Ex *Iedlna* post ad monasterium *S. Crucis Calui montis* diuertit. Et altero Nuncio, in *Annam* Reginam sensim morbum grassari, denunciante, perculsus, propere nimis *Cracouiam* transiit. Quo illic præsente, *Anna* Regina prædicta, in die *S. Benedicti*, fato absumpta est. Cuius excessum Rex lugubriter deflens, in *Cracouiensi* Ecclesia, iusta illi persoluens, sepulturæ mandauit, ac per vniuersum Regnum *Poloniæ* agi illi in Ecclesiis celebres funerias iussit. Tumulatoque Reginæ corpore, de *Cracouia* egressus, & vestem atram cum omnibus suis Curiensibus gestans, in *maiorem Poloniam* per *Klobuczko*, *Krzepicze*, *Vielun*, *Siradiam*, procedens, Pascha Domini in *Calisch* celebrauit. Ex *Calisch* in *Cuiauiensem* & *Dobrzinensem* terras diuertit. Quibus peragratis, pro die Visitatis *S. Mariæ* Virginis *Wschouiam* applicuit. Vbi ad suam Serenitatem *Vilhelmus Missnensis* Marchio, cum pulcherrima gente sua, armis induta, venit, & nonnullis mutuis tractatibus cum Rege habitis, liberalibus donis a Rege honoratus rediit. Ex *Wschowa* in *Srzem* Rex processit, illumque ibi Ducis *Austriæ Arnesti* affinis sui, Nuncius conuenit, experturus visione personali, an relatio innitatur veritati, quod a *Polonico* milite *Ioanne Varschewki* didicerat, quod videlicet in *Poloniæ* Regione, in loco vno, plura ollarum genera, solo naturæ beneficio, & absque omni humano suffragio effingantur. Eam siquidem relationem *Austriæ* Dux *Arnestus*, parum veram existimans, parumque fidens relationibus & auribus, in conspectu oculis videndam, specialem militem fatigauit, dinoscendæ tantummodo veritatis & virtutis naturalis gratia. *Wladislaus* itaque Rex Ducem *Arnestum* affinem suum ea ambiguitate soluturus, in locum campestrem villæ *Nochow*, inter oppida Regni *Poloniæ Srzem* & *Costen* situm, descendit, & in sui præsentia terram in plerisque locis fodi iubens, ollas plures, variis formis & quantitatibus distinctas, mirabili opere & virtute naturæ, non secus quam a figulo effingantur, formatas reperit. Nunctioque *Arnesti* Ducis singula curiosius spectanti, mirabile opus naturæ monstrauit. Quod non tantummodo in vno loco, quemadmodum in principio operis monstrauimus, sed in aliquot locis Regio *Polonica* edere consueuit, & ollas aliquot varii generis, facti veritatem testaturas, Duci *Arnesto* per Nuncium præfatum transmittit. Extant ollæ prædictæ cum primum de sabulo egeruntur, teneræ & fragiles, quæ postea Solis virtute duratæ, ad omnem humanum vsum congruunt.

Anna Regina moritur.

Terra in campis villæ Nochow sua sponte ollas producit.

Arnesti Ducis *Austriæ* Nuncio licentiato, *Wladislaus* Rex *Poloniæ Lanciciam* processit. Deinde per *Suleiow*, *Volborz*, *Andrzeyow*, *Visliciam* pro festo Assumptionis Sanctæ *Mariæ* Virginis venit. Quo illic exacto, per *nouam Ciuitatem*, *Przischow*, *Sandomiriam*, *Solecz*, in terram *Lublinensem* descendit. Ab inde vero terris *Russiæ* neglectis, cum dies Sanctæ *Hedwigis* appeteret, quo cum Magistro *Prussiæ* conuentionem habiturus erat in *Wyelunia*, in *Lithuaniam* transiit. Atque nauibus circa *Dubno* conscensis, vna cum *Alexandro Withawdo*, recto itinere in *Wyelunia* peruenit, quo etiam mandato & ordinatione Regis conuenerant, *Albertus Iastrzabiecz Cracouiensis* Episcopus, *Ioannes* de *Tarnow Cracouiensis*, *Nicolaus* de *Michalow Sandomiriensis*, *Sandiuogius* de *Ostrorog Posnaniensis*, Palatini: *Sbigneus* de *Brzezie* Regni *Poloniæ* Marschalcus, & alii plures Consiliarii Regni *Poloniæ*: item Magister *Prussiæ Michael*; item Magister *Liuoniæ Lander*, *Theodoricum Rigensem* Archiepiscopum, item Episcopum *Darbatensem*, item plures Commendatores secum habentes pro suo interesse, aduenerant. Et quamuis in conuentione huiusmodi varii tractatus habiti fuissent pro facienda pace, & plura media, per quæ de pace poterat conueniri, a Rege exhibita, post varios tamen labores, Cruciferis a quietis consiliis abhorrentibus, absque conclusione & fine discessum est. Dum enim Magister *Prussiæ* cum suis, intentiones & capitula, pro parte Regis exposita, pacem, vt Rex sperabat, constituentia, audiuisset, obtulit *se & Ordinem suum, pro terris Samogitharum* (limitatione tamen earum vafricie dolosa sibi reseruata) *nullis vnquam temporibus, quacumque actione Regem & Withawdum impetere, & iuri, sibi in illis, ex donatione & inscriptione Wladislai Regis, & Alexandri Ducis, competenti, renunciaturum & cessurum, dummodo Poloniæ Rex Wladislaus, pro terris, dominiis, castris, limitibus, per Cruciferos in Regno Poloniæ occupatis; item pro damnis, iniuriis & offensionibus, inter eum & Ordinem superiori tempore exortis, omni iuri & causæ cedere consensisset.* Rex autem summa cura & omni studio, pro restitutione terrarum *Samogithiæ* dudum laborans, vidensque illam iuxta desiderium suum prouenisse, effectum insuper pacis satagens suis Dominiis procurare, paratus fuit, Magistri & Ordinis oblationem, quamuis tunc in terrarum *Samogithiæ* plena possessione fuerit, accipere, & fœdus pacis perpetuæ cum Magistro & Ordine sancire, singulas vero quæstiones, differentias, damna & iniurias, iudiciariæ aut arbitrariæ re-

Poloni in Wyelunia cum Magistro Prussiæ pleno fastu frustra de pace tractant.

1416 reseruare decisioni. Neque enim in eos de cætero pro illis per guerras vexare, sed sub pace firmata decisionem iuridicam, aut arbitrariam, vel aliam æquam præstolari compositionem, futuræque decisionis sortem æquo animo perferre. Tenuis enim Regi restabat cura de damnis, alienationibus, & iniuriis Regni *Poloniæ*, *Lithuania* reintegrata per restitutionem terrarum *Samogithiæ*. Magister vero & sui Consiliarii, oblatione Regia superbe & arroganter contempta, ex loco conuentionis, passione & bile repleti, *Wladislao* Rege & *Alexandro* Duce non valedictis, discesserunt. Tanta quoque pompa Magister *Prussiæ* cum suis omnibus desipere se monstrauit, vt Serenitatem suam, quamuis in propinquo, & vix a se ad iactum vnius sagittæ distantem, visitare indignum duxerit. Consiliarios etiam suos, ne Regem personali visitatione honorarent, prohibuit. Dedignatus insuper, ex nauibus, quæ in medio amnis, retinentibus eas anchoris, sitæ erant, descensum facere in terram, vbi tabernacula sua Rex & Dux posuerant, noluit. Ideo autem *Prussiæ* Magister cum suis, tam superbos spiritus hauserunt, quoniam pro re certa se rebantur conflasse *Tartarorum* Imperatorem, cum exercitu fortissimo *Lithuaniæ*, *Russiæ*, & *Poloniæ* terras, ab vna, se vero cum suis copiis, a parte altera, Regnum *Poloniæ*, quemadmodum inter Magistrum & *Tartarum*, per internuncios conuenerat, inuasuros. Nec prius, nisi vtroque Dominio, *Poloniæ* videlicet & *Lithuaniæ* vastato & incenso,redituros. Clementissimus autem Deus, in se confidentes non deserens, omnia huiusmodi Magistri & Ordinis, in ruinam Regni *Poloniæ* & Ducatus *Lithuaniæ*, ordinata molimina, sua propitiatione auertit, & superbiam Magistri *Prussiæ Michaelis Kochmeyster* & suorum contriuit & humiliauit.

Conuentione apud *Wyelunya* exacta, *Wladislaus Poloniæ* Rex, cum *Alexandro Withawdo*, item cum Prælatis & Baronibus suis *Poloniæ*, in *Kowno* aduenit, & de gente *Samogithica*, plus quam tria vtriusque sexus millia, fidei religionique nostræ baptisatos & muneratos vniuit. Ex *Kowno* autem in *Troky* reuersus, licentiatis Prælatis & Baronibus *Poloniæ*, venationibus in *Lithuania* operam dabat, & festum *Natalis Christi* in *Grodno* agens, in alia solita loca post diuertit. Denique *Wladislaus* Rex, & *Alexander Withawdus*, magna cura, ne terra *Samogithiæ*, a Ducatu magno *Lithuaniæ* separaretur, soliciti, speciales Nuncios, videlicet *Georgium Godigolth*, *Georgium Bolimyn Nadobyowicz*, *Lithuanos*, & *Nicolaum Sepinski Polonum*, milites, ad petendum Sacrum *Constantiense* Concilium, quatenus *Samogitharum* gentes, opera eorum, charactere Christiano insignitas, & nuper a gentilitatis caligine in fidei lumen perductas, a Cruciferis de *Prussia* opprimi & vexari non permittant, sed pacem illos cum neophytis *Samogithis*, quos multifarie plus solito vexabant, ne in idololatriam reciderent, custodire & obseruare iubeant. Item vt Concilium præstet authoritatem erigendi Cathedralem Ecclesiam, dudum a *Polonia* Rege *Wladislao* designatam, ædificatam & dotatam. Quibus omnibus Synodus morem gerens, & Cruciferos inuadere *Samogithas*, districtissime vetuit, & *Ioanni de Rzeszow*, Archiepiscopo *Leopoliensi*, ac *Petro* Episcopo *Vilnensi*, fundandi Cathedram apud *Samogithas*, mandatum speciale per literas dedit.

Wladislaus Rex Legatos Constantiam ad Concilium mittit, ne Cruciferi Samogithas infestarent,

& vt ipsi potestas fiat Cathedralem Ecclesiam apud eos erigendi 1416

Tertium matrimonium, duobus iam perfunctus *Wladislaus Poloniæ* Rex initurus *Petrum Myedzwyeczky* militem in *Brabantiam* ad videndum filiam *Caroli Bohemiæ* Regis *Annam*, & Ducis *Brabantiæ* relictam, & ad solicitandum illam de contrahendo matrimonio, transmittit. Quæ solicitata respondit, *se nolle nubere, & de cætero experientiam alterius matrimonii fastidire*. Quod quidem suum institutum, non longe post præuaricata, electum *Traiectensem*, charo diligens affectu, accepit in matrimonium. Ipse quoque licet foret Subdiaconus Episcopatu resignato, & ordine Subdiaconi pessundato, eam in matrimonio habuit.

Wladislaus Rex Annam Brabantiæ Ducissam in matrimoniũ sollicitat.

Feria quarta proxima post festum Sanctæ *Catharinæ*, *Ioannes Rathiboriensis* & *Oppauiæ* Dux, de consensu *Venceslai* Episcopi *Wratislauiensis*, in Ecclesia *S. Mariæ* Virginis in *Rathiborz* Collegiatam Ecclesiam fundat, de duobus Prælatis videlicet Præposito & Decano, & de duodecim Canonicis, & totidem Vicariis, incorporando in huiusmodi duodecim Canonias seu Præbendas, quatuor Canonias seu Præbendas, quas in capella, *Rathiboriensis castri*, sub titulo *S. Thomæ Canthuariensis* dicata, *Thomas* secundus Episcopus *Wratislauiensis*, de decimis mensæ Episcopalis, consensu Capitulari accedente, in memoriam suæ ex captiuitate & exilio liberationis, millesimo ducentesimo octogesimo septimo, fundauerat & dotauerat; Processu vero temporis *Nicolaus* Aduocati de *Freystad* ad Scholastriam, *Cyprianus* Plebanus de *Kaczor* Cantoriam, *Ioannes Roth* de *Kaczor* Custodiam, *Ioannes Scheffler* Præbendam, *Petrus Dudkonis* aliam Præbendam, de propriis pecuniis, coemptis censibus apud Duces & Barones *Rathiborienses* fundauerant. Sicque præfata Ecclesia *Rathiboriensis*, habet quinque Prælatos, & quatuordecem Præbendarios, Vicariosque totidem. Omnium autem Prælaturarum & Præbendarum Dux *Rathiboriensis* pro tempore vnicus est Patronus & Collator. Vicarias vero Prælati & Canonici conferunt, quilibet propriam Vicariam, eius vacatione occurrente.

Rathiboriensis Collegiata Ecclesia fundatur.

Tartarorum Princeps *Ediga*, in cuius potestate & arbitrio vniuersum *Tartarorum* Imperium vertebatur, & ad cuius nutum Im-

1416

Scythæ Kiiouiam vastant & incendunt.

peratores per exercitus & legiones assumebantur, venit cum valido exercitu contra *Russiam* & improuise irruens, ciuitatem *Kiiow*, & omnia eius vicinia, omnesque eius Ecclesias spoliauit, spoliatamque igne incendit, ac multam familiam, & hominum multitudinem vtriusque sexus, in captiuitatem deduxit. Et licet castrum *Kiiow* obsidione cinxisset, & eius obsidionem aliquanto tempore continuasset, faciendo frequentes pro illius conquisitione impugnationes, *Polonis* tamen & *Ruthenis*, qui arcem obseruabant, resistentibus, coactus fuit ab illo facere discessionem. Ab eo autem tempore, omnis pulchritudo, splendor & ornatus ciuitatis præfatæ, contabuit; ciuitasque ipsa, propter spolium & incendium quod pertulerat, desertari cœpta, fulgorem priscum resumere non valuit.

Sigismundus Romanorum & *Hungariæ* Rex vigesima octaua Iulii *Constantia* egressus, ad *Aragonum* Regnum vsque *Barsalonem* processerat, rogatus a Patribus *Constantiensis* Synodi, *vt Petro de Luna, Benedicto tredecimo appellato, continenti se in Regno Aragoniæ, persuaderet ad renunciandum Papatui.* Quem quidem *Petrum* de *Luna*, dum neque prece, neque terrore impugnatum, ab opinione scelesta valuit auertere, apud *Ferdinandum Aragonum* Regem obtinuit, vt eidem *Petro* de *Luna* obedientiam subtraheret, ac eo deserto, Concilio adhæreret, pro rescindendo schismate. Præfatus quoque *Petrus* a Cardinalibus, & cæteris omnibus, velut obstinatus desertus, in castrum *Panniuscula* se contulit, & illic in pertinacia sua anathematisatus, diem obiit. *Sigismundus* autem Rex, ex *Aragonum* Regno, in *Gallias* & *Parisium* transiit, ad pacificandum *Franciæ* & *Angliæ* Reges, inter quos execrabilibus armis, funestus Mars, nunc vnam nunc alteram partem consumens, feruebat; secumque vna *Nicolaum Gnesnensem* Archiepiscopum mitti obtinuit, quod & familia, equisque, vasis insuper aureis & argenteis, itemque expensis magnificis, splendidum tenebat in Concilio *Constantiensi* statum, inter Pontifices orbis Christiani, qui illuc in magna multitudine confluxerant, sed neque inter Cardinales habens secundum, item *Ianussium* de *Tuliskowo* Castellanum *Calissiensem* & *Zauissium* nigrum de *Garbow*, milites, *Poloniæ* Regis Legatos. Cumque in itinere, quo *Parisios* ibant, *Nicolaus* Archiepiscopus *Gnesnensis* iuxta instructionum *Wladislai Poloniæ* Regis, sibi in scriptis directam, cum *Sigismundo Romanorum* & *Hungariæ* Rege libere quidem & extense, velut extra occupationes posito, de rebus belli innouandi, inter *Wladislaum Poloniæ* Regem, & Cruciferos de *Prussia*, treugis expirantibus, plures agitasset sermones, præfatus *Sigismundus Romanorum* & *Hungariæ* Rex, animum *Wladislai Poloniæ* Regis, pronum atque feruentem, ad continuandum, treugis iam expirantibus, bellum cum Cruciferis, esse dinoscens, per medium *Caroli Francorum* Regis, vlteriores treugas in biennium duraturas, *Nicolaum* Archiepiscopum *Gnesnensem*, & collegas suos, *Ianussium* Castellanum *Calissiensem* & *Zauissium* nigrum, Legatos Regios assumere, & deinde *Wladislaum Poloniæ* Regem easdem acceptare, obtinuit. Tenorem autem literarum *Caroli Franciæ* Regis, huiusmodi interponentis sufferentias, inserere, visum non est necessarium.

Petrus de Luna moritur.

Sigismundus Imp. Parisios venit,

Legatis Poloniæ eo secum deductis,

ubi Cruciferis pax ad biennium impetratur opera Caroli Galliæ Regis.

Sub eo autem tempore, quo *Sigismundus Romanorum* & *Hungariæ* Rex *Parisiis* morabatur, *Nicolaus Gnesnensis* Archiepiscopus, Regis & Regni *Poloniæ* famam augere satagens, conuiuio sumptuoso & solenni in Quadragesima instructo, omnes Magistros, Doctores, Scholares, & singula vniuersitatis studii *Parisiensis* supposita, quod apud *Parisienses* magnæ admirationis erat, ad prandium inuitat, & splendide atque liberaliter pertractat. Inter prandendum autem, per vniuersitatis præfatæ Doctores, erat eidem *Nicolao Gnesnensi* Archiepiscopo, libellus quidam satyram & infamiam *Wladislai Poloniæ* Regis continens, oblatus, commentatus per fratrem *Ioannem Falkemberg* ordinis Prædicatorum a Cruciferis de *Prussia* pretio conductum. Quem *Nicolaus* Archiepiscopus *Gnesnensis* accipiens, in Concilium *Constantiense* detulit, & *Ioannem Falkemberg* eius authorem, tunc in concilio præsentem, Regis & Regni nomine conuenit. Posito autem libello huiusmodi ad examen concilii, Synodus sacra, multis erroribus completum comperiens, & volens, vt tenebatur, honestati tanti Regis & Regni *Poloniæ* prouidere, prædictum libellum, vt falsum & erroneum, *Ioannem* vero *Falkemberg* eius authorem, vt hæreticum, per diffinitiuam sententiam damnauit, & perpetuis deputauit carceribus. Et in condemnationis præfatæ signum, singuli Cardinales singillatim, & omnes nationes sententiam prædictam, manibus propriis subscripserunt. Fuit insuper præfatus *Ioannes Falkemberg*, solicitudine Archiepiscopi *Gnesnensis*, *Lascarii Posnaniensis* electi, qui in eodem Concilio confirmationem & consecrationem accepit, & aliorum Legatorum Regis & Regni, trusus in carcerem & in illo per tempus omne, quo Concilium durauit *Constantiense*, detentus. Dolebant siquidem, & affligebantur acerbitate vehementi, Patres & Principes Concilii, impuram & obscœnam de ore petulanti vnius monachi status & professionis immemoris, magis vomicam quam satyram contra Regem, clarissimum fidei & religionis Christianæ dilatatorem, editam fuisse: Admirabanturque, vt nouus atque olidus satyræ auctor & conflator, digna & non vulgari mulcta puniretur. Inter omnes autem Sacerdotes, Principes, & Patres conscriptos, Cardinalis *Florentinus Franciscus*, grauius in illum

Io. Falkembergius famosi libri in Wladislaum Regem autor,

1416 lum inuectus: *Qua, inquit, temeritate, qua mentis alienatione, vir spurcissime & abominande ex arcula putrida deprauata conscientia* A *tua, virum optimum & rarissima excellentia Regem, probris & libello spurcissimo insectaris? conarisque ledere eum Regem, eum hominem, qui est omnium, quos nedum nostra, sed & priscorum atas tulit, continentia, modestia, liberalitate, & humanitatis studiis ornatissimus; & quo nemo post Apostolos, religioni nostra orthodoxa, baptisando innumerabiles populos, tot commoda visus est procurasse. Videsne spurcissime author, pro Rege innocentissimo, non Regni tantummodo sui Prælatos & doctos viros, sed vniuersos huius Concilii generalis Ordines, status, & nationes in certamen descendisse?* B *neque aliter suum decus Regium, quam proprium æstimasse? Cuius mores integerrimi, summis laudibus per vniuersum Christianitatem efferuntur? Illustrata, crede mihi, iam sunt veritate tua mendacia, victa temeritas, stultitia confutata, in tuam ignominiam sempiternam. Scelera, vt reor tam impiam & impuram mentem tuam tanta insania versarunt, vt licentia dicacitatis elatus non horrueris obloqui, obtrectare, crimina configere, flagitia falso in Regem impingere, cum Ordine sis Sacerdos, professione Monachus? Nemo itaque est ex Patribus conscriptis, nemo ex mediocribus, nemo ex infimis, qui te luce, qui oculis, qui congressu, qui conspectu dignum putet, velut hominem maleuolum, superis & hominibus inuisum;* C *Pro facinore itaque cape, qua dignus es, mercedem, & in carcere squalido ac perpetuo, decreto totius sacra huius Synodi, documentum non inulta turpitudinis consenesce.*

decreto concilii Constantiensis ad carceres detruditur.

Prædictus autem *Ioannes Falkemberg*, frater Ordinis Prædicatorum, diœcesis, ciuitatis, & conuentus *Kamyenensis*, zelo auaritiæ & spe lucri, a Cruciferis persuasus, & a sua sponte, quemadmodum frequenter asserere solebat instigatus, Satyram præfatam contra *Wladislaum Poloniæ* Regem scripserat. Et cum processu temporis, carceres perpetuos, ad quos vniuersalis Concilii *Constantiensis* decreto deputatus erat, fauore *Martini* quinti Papæ, e- D uasisset, & ad Magistrum Ordinis Cruciferorum *Paulum* de *Ruszdorff*, alta spe alti præmii consequendi, ex *Thorun* in *Marienburg* venisset, & *Paulus* Magister non nisi quatuor marcis *Pruthenicis* ipsum salariasset, asserens *labores sua satyra sibi & Ordini suo nullum attulisse profectum.* Tum ille, vt erat cordacis animi, in furorem versus, proiecta ante oculos Magistri pecunia, ac multis improperiis & contumeliis in Magistrum & Ordinem exputis, beneficio ciuium de *Thorun*, suffocationis aquarum mortem, ad quam destinatus a Magistro erat, euadens in *Kamyen* fugit, & illic nouam, contra Magistrum & Ordinem *Prussiæ*, satyram conscripsit, multo fœdiorem ea, quam contra *Wladislaum Poloniæ* Regem scripserat. Quam in Concilio *Basiliensi* publicaturus, dum illic pergeret, circa *Argentinam* ab amicis Magistri & Commendatorum, satyra præfata, & omnibus spoliatus est. Ex Concilio *Basiliensi* diuertens *Legniczam*, *Wratislauiensis* diœcesis, diem obiit. Multo autem conuenientius mihi visum est, quando portentum huiusmodi extinctum fuit, quam quando exortum, annotare.

Celerius solito *Wladislaus Poloniæ* Rex *Lithuaniæ* egressus, post Epiphaniæ octauas, ad terram *Chelmensem*, in *Lubomlya* applicuit. 1417 Quod ad eum *Alexandra* soror germana, & *Semouithi* Ducis *Masouiæ* consors; item *Elisabeth* de *Pilcza* olim *Vincentii* de *Granow* Castellani *Naklensis* relicta, cui mirum in modum *Wladislaus Poloniæ* Rex amore afficiebatur, ex composito aduenit. Amore autem huiusmodi, quem plerique infascinationem appellabant, præfatus *Wladislaus* Rex peruictus, per medium *Alexandræ* germanæ suæ, *Elisabeth* prædictam de contrahendo secum matrimonio solicitat. Nec puduit excellentiæ raræ Regem, fœminam, & assidua phtysicæ infirmitatis vexatione languidam, & suam subiectam, trium virorum matrimonia, videlicet *Ioannis Morauì* de *Myedzwyedz*, *Viszlonis Czambor Slesitæ* de *Wiszemborg*, & *Vincentii Granowsky* Castellani *Naklensis*, iam expertam, multiplicitate quoque prolis, ex *Vincentio Granowsky* susceptæ, exhaustam, & in diebus suis progressam, origine etiam disparem, in suum connubium asciuisse, potentiamque Regiam prosperis affluentem successibus, vnius mulieris societate experita, eneruauisse, mœstisque infregisse doloribus. Quo enim illustrior fuerat Rex, eo turpior illi fuit huiusmodi coniunctio, quæ & apud exteros & proprios, gloriam Regis confuderat. Et quamuis huiusmodi matrimonium per tractatus clandestinos tunc habitos ferebatur conclusum, in stricto tamen obseruabatur arcano, & ignorabatur a Prælatis & Baronibus Regni, qui nullo pacto admisissent Regem in illud prolabi. Abeuntem autem prædictam *Elisabeth*, *Wladislaus* Rex pellibus pelliceis, & notabilibus donis prosecutus est, vt largitionis magnitudo plerosque in suspectum animum verteret. Aliquot posthæc diebus in terra *Chelmensi*, venationibus dando operam, commoratus, pro diebus Carnispriuii in *Iedlnam*, pluribus Consiliariis illuc affluentibus aduenit. *Sandomiriam* deinde ex *Iedlna* pro Dominica *Reminiscere*, peruenit. Sub quo tempore nix magnæ quantitatis descendens, & aliquot diebus terram occupans, blada in locis plurimis Regni disperdidit. Propter quod æstate subsequenti, frumentis male prouenientibus, caristia subsecuta est. Ex *Sandomiria* discedens *Pokrziwniczam* in die sancti *Benedicti* adueniens, *Annæ* Reginæ anniuersarium illic egit. Ab inde per *nouam Ciuitatem*, *Tuchow*, *Biecz*, *Iasło*, *Fristad*, *Thiczin*, *Lanczuth*, *Elisabeth Granowska* duobus

Digitized by Google

bus diebus illum sumptuose in *Lancuth* tractante, Item per *Iarostaw*, *Przemisl*, *Medicam*, *Grodek*, *Leopolim* peruenit, & illic Pascha Domini celebrauit. Misso autem *Ioanne Mazik* de *Dobrowa* ad *Alexandrum* Ducem magnum *Lithuaniæ*, significauit sibi, *se matrimonium cum Elisabeth Granowska contraxisse*. Quam rem & nouitatem *Withawdus*, etsi molesto amaroque animo excepisset, & fœdam non Regi solum, sed & sibi, & Domui eorum a Principatibus, astrueret, quod & sine sua, & Consiliariorum suorum voluntate perfecta fuerit, & magis nobili connubio, poterat sibi & Principatibus suis, *Wladislaus* Rex, maximos profectus & auxilia quæsiuisse, passus tamen est Regem ad vltimum, propositum suum exequi. Ex *Leopoli* feria quinta post festum Paschæ Rex disgressus, per *Glinyani*, *Bobrkam*, *Fulschthen*; ex inde vero *Alpibus* in *Sobyen* transitum faciens, Sabbato in die Sanctorum *Philippi* & *Iacobi* in *Sanok* peruenit. Vbi iussu Regis *Ioannes Rzeschowski Leopoliensis* Archiepiscopus, *Albertus Iastrzabiecz Cracouiensis*, *Ioannes Chelmensis*, Episcopi; *Crisiinus* de *Ostrow* Castellanus, *Ioannes* de *Tarnow* Palatinus, *Cracouienses*, *Sbigneus* de *Brzezie* Regni *Poloniæ* Marschalcus, *Petrus Schaffraniecz* Succamerarius *Cracouiensis*, conuenerant, ignari omnium quæ illic peragi debebantur, paucis per quos res decoquebatur, consciis. Venerat insuper & *Alexandra Semouithi Masouiæ* Ducis consors, & coniugii subsequenti, conciliatrix. Venerat & *Elisabeth Granowska*, longe dispar connubium, quam conditio, in qua nata fuerat, permittebat, die altera sortitura. Die autem Dominico *S. Sigismundi*, *Wladislaus* Rex Prælatis & Baronibus in Consilium aduocatis, de contrahendo matrimonio cum *Elisabeth Granowska*, suam illis detegit voluntatem. Quod licet singuli improbarent, deducendo *Regiæ excellentiæ, iam progressæ ætatis matronam, suamque subditam, etiam triplici matrimonio perfunctam, Regio connubio non esse idoneam*. Videntes tamen Regium animum fixum esse, & rem variari non posse, partim cedunt, partim annuunt. Celebrata igitur missa sub cantu in Ecclesia Parochiali in *Sanok*, per *Ioannem Rzeschowski* Archiepiscopum *Leopoliensem*, *Wladislaus* Rex eum *Elisabeth Granowska*, fœmina senectute marcida aliquot virorum connubia iam experta, prolis insuper numerositate exhausta, matrimonium per verba de præsenti, in manibus *Ioannis* Archiepiscopi *Leopoliensis* consumat. Et licet Dominica dies *S. Sigismundi*, in qua hæc agebantur, in ortus sui principio, & vsque ad tertiam horam fuisset lucida atque clara, Regio tamen contractu matrimoniali perfecto, subita & in continenti, solis obscurata claritate, caliginosa frigidaque dies esse cœpit, turbatoque densato aere, nix, pluuia concreta,

Wladislaus Rex inuito Senatu suo

Elisabeth de Pilcza Granowska ducit in vxorem.

cum imbre & vento descendit, & mentes hominum, ex contractu matrimonii præfati, suapte sponte molestas & amaras, ampliori amaritudine adauxit. Transeunte insuper præfata *Elisabeth Granowska* de Ecclesia in quadriga, contractis sponsalibus, in castrum, rota currus, quo vehebatur, confracta est, in loco plurimum lubrico & cœnoso, cogebaturque, facto ex curru descensu, residuum viæ pedibus explere. Quibus omnibus significabatur, molestum Deo & hominibus connubium *Wladislaum* Regem die illo iniisse, & rotam illius breui debere confringi. Neque abs re portenta præfata constat accidisse, cum præfata *Granowska* propter cognationem spiritualem, qua genitrix eiusdem *Elisabeth* & consors *Othonis* de *Pilcza* Palatini *Sandomiriensis Heduigis*, Regem *Wladislaum* de sacro fonte leuauerat, germana soror, vt erat, Regis debebat censeri. Nouum autem huiusmodi in Regno *Poloniæ* vulgatum, plurimis Rempublicam zelantibus lachrymas excussit, iam tunc deflentibus fulgorem Regis & Regni sui; qui propter victorias excelsas superioribus annis gloriose relatas, omnes fere oras Catholicas & barbaras occupauerat, ex illo vno præcipiti & ignobili connubio, concidisse; & ominantibus multa mala ex illo secutura. Nouerant insuper ex huiusmodi matrimonio, hostes & inuidos, materia præbita, Regem & Regnum multipliciter irrisuros. Nec eos opinio fefellit. Cruciferi enim de *Prussia* nouitate huiusmodi percepta, veloci Nuncio illam & apud Concilium *Constantiense*, & apud *Sigismundum Romanorum* & *Hungariæ* Regem, cæterosque Catholicos Reges & Principes, in *Wladislai* Regis & Regii vituperium diuulgarunt. Oratores vero Regni Ecclesiastici & Seculares, in Concilio *Constantiensi* constituti, eiusdem nouitatis denunciatione a *Sigismundo Romanorum* & *Hungariæ* Rege primum audita, omnes in lachrymas & lamenta prorumpunt, & tam Regis sui, quam Regni commune improperium deplorant. Hæc siquidem *Elisabeth* Patre *Othone* Palatino *Sandomiriensi*, de domo *Bipennium*, mortuo, vnica in hæreditate locupleti relicta fuerat, & a *Viszlone Morauo* parum notæ sortis homine, apud castrum *Pilcza*, propter dotis amplitudinem, rapta, atque in *Morauiam* delata est. Quo facinore *Ianczik* de *Hiczni* Baro *Morauicus*, de domo *Odrowasz* comperto, magnitudine dotis pellectus, eam velut potentior *Viszloni* auferens, suo matrimonio coniungit. Sed dum *Viszel* apud *Cracouiam* commoratus, *Ienczikonem Hiczinski* literis, quoniam armis nequibat, pro ademptione violenta *Elisabeth Pileczka*, quam suam legitimam sponsam, propter coniunctionem carnis & spiritus vocitabat, impeteret, *Ienczikonemque* adulterum appellaret, nec a *Ienczikone* aliquoties commonitus, probra in illum fundere desisteret

1417 sisteret, in *Cracouiensi* vrbe egressu ex balneo, in domo quæ *Schpotonis* appellatur, per *Ienczikonem Hiczinsky*, cum duodecim balistariis clandestine vrbem ingressum, obtruncatur; liberaque ex tunc fuit & consortis, & dotis, Rege *Wladislao* permittente, possessio. Quo infra tempus breue obeunte, *Spitbko* de *Melschtin* Palatinus *Cracouiensis*, in potestatem suam redactam, cum illum propinqua cognatione contingeret, eam propter aliqualem armorum conformitatem, *Vincentio* de *Granow*, militibus de domo *Bipennium* id moleste ferentibus, quod homo paucarum opum erat, desponsat. Qui splendidum coniugium sortitus, se vnum de domo *Lyelyua* gerere cœpit.

Peractis nuptiis, *Wladislaus Poloniæ* Rex, ex *Sanok*, nouam nuptam, tristitia pronubente, secum ducens, *Leopolim*, & exinde per *Glinyani*, *Boscz*, *Sokolow*, *Trabowla*, *Buczacz*, in *Halicz* pro die *Corporis Christi* transiit. *Ex Halicz* vero itinere retrogrado *Leopolim* rediit. Ex *Leopoli* per *Kamyonkam* transiens, cum *Alexandro Withawdo* magno Duce *Lithuaniæ*, in *Dobrothwor* supra fluuium *Bug*, in festo *S. Ioannis Baptistæ* conuenit, *Elisabeth* Regina *Leopoli* remanente, animum illius, propter nouum matrimonium, cuius ignominiam in ipsum quoque honerat redundaturam, multipliciter molestum, placaturus. Conuentu autem huiusmodi cum *Withawdo* perfunctus, in *Glinyani* rediit, exinde per *Drohobicz* & *Ozimini* venit in *Schambor*. Posthæc, Regina *Elisabeth* eum comitante, per *Medicam*, *Sosznicze*, *Lancut*, *Ropczicze*, *Pilzno*, *Biecz*, *Grybow*, in *nouam Sandecz* transiit, quo filia Regia virgo *Heduigis*, angustia plena & mœrore, ex *Cracouia* aduenit. De *Sandecz* per *Corschtin*, *Nouitarg*, *Mszana*, *Dopczicze* pro festo Assumptionis Sanctæ *Mariæ* Virginis, in *Nyepolomicze* venit. Vbi septem diebus exactis, per *nouam Ciuitatem*, *Sandomiriam*, *Sczekarzewicze*, & *Solecz*, in terram *Lublinensem* descendit. Et cum apud *Zukowicze* ageret, Magistrum *Andream* de *Kokorzino* in Concilium *Constantiense*, pro impetranda dispensatione, vt liceret sibi in contracto cum *Elisabeth Granowska* matrimonio, affinitate spirituali non obstante, remanere, transmittit. Quæ multis laboribus & fatigis, non sine difficultate ingenti, vix tandem obtenta est; cum potius conueniebat pro diuortio fœtidi & abominabilis matrimonii, Deo & hominibus exosi, dissoluendo, omnibus conatibus & studiis laborasse, & non solum ex Regno *Poloniæ*, sed etiam ex rerum natura eliminasse. Dispensationi autem huiusmodi, lex ea, dispensationem coercens, apposita est: *Vt Elisabeth mortua, fas non foret Regi alteram superducere.* Quæ tamen, vt

Wladislaus Rex in Concilio Constantiensi desponsationem matrimonii sui obtinet.

in subsequentibus narrabimus, non fuit custodita. 1417

A Ex *Zukowicze Wladislaus* Rex in *Russiam* diuertens, autumni dies illic egit; coronationemque *Elisabeth* Reginæ, pro die S. *Elisabeth* indixit. Ex *Russia* pro die Sancti *Martini* in *Nyepolomicze*, & *Cracouiam* pro die Sanctæ *Elisabeth* aduenit; vbi nequicquam resistentibus & dissuadentibus fere omnibus Prælatis & Baronibus Regni *Poloniæ*, præcipue tamen *Sandiuogio* de *Ostrorog* Palatino *Posnaniensi*, qui resistentiam huiusmodi animosius cæteris prosequebatur, *Wladislaus* Rex, nouam nuptam suam *Elisabeth* per *Ioannem Rzeschowski* Archiepiscopum *Leopoli-*
B *ensem* in Ecclesia *Cracouiensi* coronari procurat. Coronationem autem huiusmodi *Nicolaus Gnesnensis* Archiepiscopus, quod ministerio Archiepiscopi *Leopoliensis* expleta fuerit, moleste ferens, veritus, ne & sua Ecclesia, eiusque Præsules, processu temporis excluderentur a Primatu, Concilii *Constantiensis* solenni Priuilegio & Decreto, Primatem se *Polonicæ* Ecclesiæ declarari obtinuit. Ab eoque tempore ipse, & suus quilibet successor se Ecclesiæ *Gnesnensis* inscribit Archiepiscopum & Primatem. Coronatione *Elisabeth* Reginæ consumata, *Wladislaus Poloniæ* Rex, *Cracouia* feria sexta in die Sanctæ *Cathari-*
C *rinæ*, *Elisabeth* Regina *Cracouiæ* remanente, recedit, & in *Lithuaniam* solitis stationibus descendens, venationibus opera impensa, Natalis Domini festa apud *Grodno* egit, & nonnisi pro Carnispriuio in *Iedlnam*, Regina *Elisabeth* illic ei occurrente, rediit.

Elisabeth Granowska in Reginam Poloniæ coronatur.

Primatus Archiep. Gnesnensis a Concilio Constantiensi confirmatur.

Scissam Ecclesiam Dei, tempore diuturno contendentium de Papatu, tam ambitione, quam malignitate, *Constantiensis* Synodus summopere reunire gestiens, omnes tres de Papatu contendentes, & pro summis Pontificibus se gerentes, videlicet *Balthasarum* de *Kosza Ioannem XXIV*, *Petrum* de *Luna Benedictum XIII*, & *Angelum* de *Corario Gregorium IX*, in suis obedientiis appellatos;
D quoniam stabilem & integram vnionem aliter intelligebat sequi non posse, deponere & amouere instituit. Vnde & prædictum *Balthasarum Ioannem XXIII.* qui Concilium *Constantiense* indicens, personaliter in illo præsidebat, monet & obsecrat, *quatenus pro vnione Ecclesiæ Dei, quemadmodum per inscriptionem manus propriæ, & corporali sacramento, se voluntarie constrinxerat, Papatui renunciet.* Qui amaram & ignominiosam cessionem sibi iudicans, pollicitationis suæ oblitus, Papatui renunciare recusat, clandestinoque amictu velatus, de *Constantia* (Ducis Austriæ *Frederici* fretus suffragio) vt in superioribus monstrauimus, diffugit. Ordinatione autem Concilii, & *Sigismundi Romanorum* & *Hungariæ* Regis, apud oppidum *Loffemborg*

1417 *Duobus de Papatu cedentibus*

borg in fuga capitur, & in castro *Godleyben* dicto, supra *Rhenum*, reponitur captiuatus, & sententia Concilii deponitur, cum annis quatuor in Papatu sedisset. *Angelus* vero de *Corario Gregorius IX*, vnionem Ecclesiæ zelatus, consanguineum suum *Pandulphum* de *Maletestis*, in Concilium *Constantiense* transmittit. Qui in congregatione generali, assumpto themate: *Facta est cum Angelo multitudo militiæ cœlestis exercitus*; oratione diserta & graui vsus, nomine & potestate eiusdem *Gregorii* noni, omni iuri & titulo, si quod sibi in Papatu competebat, renunciauit & cessit, qui annis duodecem se Papam gesserat. Et omnes Cardinales per eum creatos in B suis dignitatibus remanere, dictoque *Gregorio* nono, prouisionem ex bonis Ecclesiæ *Romanæ*, statui suo congruentem, *Marchiam* videlicet *Anconitam*, fieri & inscribi obtinuit. Ad procurandum autem renunciationem *Petri* de *Luna*, *Sigismundus Romanorum* Rex a Patribus Concilii, singula quam modestissime agi satagentibus, rogatus, ad Regem *Aragonum Ferdinandum*, *Narbonam* vsque, alias in *Parpinianum*, aduenit, habens in comitatu plures Prælatos, Doctores, & milites, & inter alios *Zauissium* nigrum de *Garbow* militem *Polonum*. Qui apud *Narbonam* militem insignem de *Aragonia Ioannem*, in certamine singulari, Rege vtroque inspectante, vicerat. Instante autem *Sigismundo Romanorum* & *Hungariæ* Rege, *Petrus* de *Luna*, *Benedictus* tredecimus, cum *Ferdinando Aragonum* Rege, in magna pompa, & Cardinalium Prælatorum, & militum suæ obedientiæ multitudine, aduenit. Vbi dum pluribus diebus, & variis ingeniis & tractatibus ad cessionem *Petrus* de *Luna* persuaderetur, vniuersis honestissimis mediis, quæ sibi per *Sigismundum Romanorum* & *Hungariæ* Regem, Patresque conscriptos fuere oblata, contemptis, *nullatenus se de Papatu* indicauit *cessurum*, astruens *se verum* D *& legitimum Summum Pontificem*, *sine cuius authoritate Synodus generalis neque celebrari poterat*, *neque indici*. In obstinato itaque spiritu *Narbona* discedens, & in castrum fortissimum *Panniuscula Derthusensis* diœcesis, quod de proprietate fratrum *Ioannitarum* fuerat, supra mare situm, se conferens, reliquam in illo, etiam post vnitam Ecclesiam, exegit ætatem, seque pertinaciter pro Papa, & in mortis articulo gessit. Deseruit autem illum *Ferdinandus Arragonum* Rex, & obedientia illi subtracta, Concilio *Constantiensi*, sub certis articulis, per quos prouidebatur, vt omnes per *Petrum* de *Luna* promoti, in suis dignitatibus & officiis remanerent, adhæsit. Quapropter Cardinales *Petro Luna* suo Papa deserto, *Constantiam* accedentes, pro Cardinalibus accepti & habiti sunt.

Petrus de Luna persuasionibus Concilii nihil motus

se vsque ad mortẽ pro Papa gessit.

Modestiam suam Synodus *Constantiensis*, apud *Petrum* de *Luna* nullum profectum attulisse perpendens, rigorem iustitiæ in eum extendit. Et processu iudiciario instaurato, A ipsum per sententiam diffinitiuam, omni honore, dignitate, & officio priuat, sententiamque huiusmodi in sessione generali, vigesima sexta mensis Iulii, pronunciat & publicat. Deinde ex omnibus nationibus Prælatos insigniores legens, cum Cardinalibus, qui ex tribus obedientiis in vnum collegium fuerant vniti, ad conclaue ingredi procurat futuri Summi Pontificis electionem perfecturos. Et licet *Nicolaus* Archiepiscopus *Gnesnensis* plures voces Cardinalium & Prælatorum, in electione huiusmodi sortitus fuisset, de omnibus tamen *Othoni* de *Columna* Cardinali Diacono cessit. Qui ex huiusmodi cessione, vocibus contra alios singulos præualens, in die *S. Martini* in Papam, conformiter electus & publicatus est, & *Martinus* quintus appellatus, seqenti autem die Dominico in Presbyterum primum ordinatus, deinde in Episcopum & Papam consecratus. Qui Regibus & Principibus Catholicis, & inter alios *Wladislao Poloniæ* Regi, cui singulari afficiebatur fauore, suam electionem, & assumptionem in Summum Pontificem per Nuncios & literas significauit. Pertulit autem a *Constantiensi* Synodo *Albertus Iastrzabiecz Cracouiensis* C Episcopus graues vexationes, quibus illum personalem comparitionem apud se facere iubebat, instigantibus nonnullis *Angliæ* & *Hispaniarum* Episcopis, depositionem *Petri Visch* a sede Episcopatus *Cracouiensis* amarius ferentibus, qui familiaritate nimia, in *Senensi* Concilio, eidem *Petro Visch* coniuncti erant, *Wladislao* tamen *Poloniæ* Rege, pro eo apud Synodum per literas & Nuncios intercedente, & vexatio & comparitio, præsertim cum *Petrus Visch* Episcopus dudum diem obiisset, illi remissa est. Verum a grauibus personis Concilii, vulgaris & constans opinio ferebatur, *Petrum Visch* Episcopum, Concilii *Constantiensis* authoritate, si in id tempus vixisset, ad *Cracouiensem* Sedem, a qua per iniuriam deiectus credebatur, plenam restitutionem oportuisse sortiri. Depositionis autem sententiam in *Petrum* de *Luna Benedictum XIII*, a Synodo *Constantiensi* latam, pro futurorum memoria ampliori, etiam huic operi nostri duximus inserendam. *De vultu eius hoc iudicium prodeat, qui sedet in throno, ex cuius ore procedit gladius bis acutus; cuius statera iusta est, & æqua sunt pondera; qui venturus est iudicare viuos & mortuos, Domini nostri Iesu Christi, Amen. Iustus Dominus, & iustitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius: Vultus quidem Domini super facientes mala, vt perdat de terra memoriam eorum; Pereat, inquit Sanctus Propheta, memoria eorum, qui non sunt recordati facere misericordiam, & qui persecuti sunt hominem inopem & mendicum: Quan-*

1417 *Diffinitiua sententia contra Petrũ de Luna pronunciata.*

Martinus V. Pontifex creatur.

Digitized by Google

1417 *Quanto magis pereat memoria illius, qui omnes homines, & Ecclesiam vniuersalem persecutus est, & turbauit, Petri videlicet de Luna, Benedicti tredecimi a nonnullis nuncupati. Qui quantum in ecclesiam Dei, & vniuersum populum Christianum peccauerit, schisma & diuisionem Ecclesiæ fouens, nutriens, atque continuans, quantisque quamque frequentibus, deuotis, & humilibus, Regum, Principum, & Prælatorum precibus, exhortationibus, & requisitionibus, charitatiue iuxta doctrinam Euangelicam, admonitus fuerit, vt pacem daret Ecclesiæ, vt illius sanaret vulnera, & eius partes diuisas in vnam compaginem, & corpus vnum reficeret, quemadmodum ipse iuraverat, & diu fuit in sua potestate. Quos tamen charitatiue corripientes, nullatenus voluit exaudire. Quot sint postmodum testes adhibiti, quibus etiam minime exauditis, necesse fuit, secundum prædictum Christi doctrinam Euangelicam, dicere Ecclesiæ. Quam quia etiam non audiuit, habendus sit tanquam Ethnicus & publicanus. Capitula, in causa inquisitionis fidei & schismatis, coram præsente sacra generali Synodo, super præmissis & aliis, contra eum edita, ac aliorum varietas & notorietas, declarat manifeste. Super quibus iuste & canonice processo, & omnibus rite actis, ac diligenter processis & inspectis, habitaque super illis deliberatione matura, eadem sacra generalis Synodus, vniuersalem Ecclesiam repræsentans, in dicta inquisitionis causa pro tribunali sedens, pronunciat, decernit, & declarat, per hanc diffinitiuam sententiam in his scriptis: Eundem Petrum de Luna, Benedictum tredecimum, vt præmittitur, nuncupatum, fuisse & esse, periurum vniuersalis Ecclesiæ scandalizatorem, fautorem & nutritorem inueterati schismatis, & inueteratæ scissuræ, ac diuisionis Ecclesiæ Sanctæ Dei, pacis & vnionis eiusdem Ecclesiæ impeditorem & turbatorem, Schismaticum, & hæreticum, a fide deuium, & articuli fidei, vnam Sanctam Ecclesiam Catholicam, violatorem pertinacem, cum scandalo Ecclesiæ Dei, incorrigibilem, notorium, & manifestum, ac omni titulo, gradu, honore, & dignitate se reddidisse indignum, a Deo reiectum & præscisum, & omni iure, eidem in Papatu, & Romano Pontificio, ac Romana Ecclesia quomodolibet competente, ipso iure priuatum, & ab omni Ecclesia Catholica, tanquam membrum aridum, esse præcisum. Ipsumque Petrum, quatenus de facto Papam secundum se tenet, eadem Sancta Synodus, Papatu, & summo Ecclesiæ Romanæ Pontificio, omnique titulo, gradu, honore, dignitate, beneficiis, & officiis quibuscumque, ad omnem cautelam, priuat, deponit, & abiicit. Eidemque inhibet, ne deinceps pro Papa, aut Romano & Summo Pontifice se gerat, omnesque Christicolas ab eius obedientia, & obligationibus iidem quomodolibet præstitis, absoluit, & absolutos fore declarat. Ac omnibus & singulis Christi fidelibus inhibet, sub pœnis fautoriæ schismatis, & hæresis, atque priuatione omnium beneficiorum, dignitatum, & honorum Ecclesiasticorum & mundanorum, & aliis pœnis iuris, etiamsi Episcopalis, Patriarchalis, Cardinalatus, Regalis sit dignitas, aut Imperialis. Quibus, si contra hanc inhibitionem fecerint, sint authoritate huius Decreti & sententiæ, ipso facto priuati, & alias iuris incurrant pœnas; ne eidem Petro de Luna, Schismatico & hæretico, incorrigibili, notorio, declarato & deposito, tanquam Papæ, obediant, pareant, vel intendant, aut eum quouis modo contra præmissa sustineant vel receptent, sibique præstent auxilium, consilium, vel fauorem. Declarat insuper & decernit, omnes & singulas inhibitiones, omnesque processus, sententias, constitutiones, & censuras, & alia quæcumque, per eum factos, factas, & facta, quæ possent præmissis obuiare, irritos, irritas, & irrita, atque in irritum reuocat & annihilat. Cæteris pœnis, quas in præmissis casibus iura statuerunt, semper saluis.* 1417

Venceslao Ep. Wratislauiensi succedit Conradus.

Venceslao Wratislauiensi Episcopo, de Sede sua, quam annis quinque & triginta rexerat, spontanee cedente, *Conradus* vocatus senior, *Oleschnicensis* & *Slesiæ* Dux, a *Martino* quinto Papa, supplicante *Sigismundo Romanorum* & *Hungariæ* Rege, & Capitulo *Wratislauiensi*; ad *Wratislauiensem* Ecclesiam, prouisus & ordinatus est. Et in *Odmuchow* in die *S. Vincentii* in Episcopatum consecratus. *Venceslaus* autem Episcopus præfatus, renunciatione facta, saluti suæ consuluit.

Martinus V. Papa sententiam Concilii, quam prius nolebat,

Dissolutione *Constantiensis* Concilii appetente, *Martinus* Papa V. prece, incertum est, an importunitate Cruciferorum de *Prussia* circumuentus, sententiam damnationis *Ioannis Falkemberg* monachi Ordinis Prædicatorum, per Concilium *Constantiense* concorditer prius, quam *Martinus* Papa eligeretur, editam, infirmare & moderari contendit. Instantibus siquidem Oratoribus *Wladislai* Regis *Poloniæ*, vt sententiæ Concilii suam confirmationem adiiceret, nullatenus ad illius confirmationem simpliciter poterat persuaderi, quamuis existens Cardinalis, se ei manu propria subscripserit. Nitebatur siquidem præfatus *Martinus* Papa, verba sententiæ quæ sequuntur, videlicet, *Libellus erroneus & hæresi plenus*, abrogare ex sententia, & abrogatorum locum aliis verbis, videlicet, *Libellus falsus, & piorum aurium offensiuus*, supplere. Propter quod ambasiatores Regii, in *Martinum* Papam vehementer irati, fremunt, & ab electione eius in Papam

1417 pam, atque a denegatione confirmationis sententiæ huiusmodi, ad futurum Concilium, apud *Papiam* alias *Basilicam*, indictum, nomine Regis & Regni, rem sine exemplo, iusta ira impellente, admittere ausi, prouocant, & appellant. Appellationemque in congregationis medio *Martino* Papæ insinuaturi, seculares tantummodo Legatos, Ecclesiasticis se intra domos continentibus, in notabili & insolita comitiua, armati, seditionem enim verebantur, & dimicare & mori, pro honore Regis sui & Regni, si vis aliqua inferretur, parati, ad Ecclesiam, in qua sessio agebatur, adueniunt. Turbatur itaque concio vniuersa, de lite & appellatione noua. Sed & *Martinus* Papa ingenti affligebatur & dolore & rubore. Propter quod Patres Concilii, schisma extinctum suscitatum iri veriti, de pace agendum duxerunt: *Martinumque* Papam ad sententiam Concilii, contra *Ioannem Falkemberg* latam, confirmandum impellunt, & Legatos *Poloniæ* Regis, tam efficaciter illi reconciliant, vt reconciliatio ipsa & *Martino* Papæ, & Regiis Legatis lachrymas excuteret, graues indignationis aculeos absumpsisse testata. Ad instantiam denique Legatorum *Poloniæ* Regis, *Martinus* Papa *Constantia* discedens, *Ioannem Falkemberg* secum in Vrbem duxit, & vinctum annis multis *Romæ* tenuit. Quem postmodum de Regis beneplacito & annuentia quod languidus & extenuatus esset, de carceribus dimisit, coactum tamen per prius in publicam libelli a se editi reuocationem. Qui indignatione & furore contra Cruciferos actus, quod eius liberationem solicitare destiterint, grauem satyram in eorum infamiam & vituperium conscripsit plurimasque turpitudines & vitia inferens, quam acerbissime in illos & vltus, & inuectus est. Reuocationis autem suæ eiusmodi tenor sequitur, & est talis. *Sacrosancta generalis Synodus Constantiensis, in Spiritu Sancto legitime congregata, vniuersalem Ecclesiam repræsentans ad perpetuam, rei memoriam. Nuper oblato coram Commissariis nostris, in causis fidei, quodam tractatulo seu libello, a fratre Ioanne Falkemberg ordinis Prædicatorum composito; qui libellus sic incipit: Vniuersis Regibus & Principibus, cæterisque Prælatis siue Ecclesiasticis siue secularibus, & generaliter omnibus, qui Christiani nominis meruerunt insigniri titulo &c. & sic finitur: Quatenus pro exterminio Polonorum, & eorum Regis Iagyel, valeant vitam capessere æternam. Quam nobis, & omnibus, qui ad Polonorum, & eorum Regis Iagyel exterminium, fideliter se accinxerint, concedere dignetur Iesus Christus, in secula benedictus. Amen.* Explicit *Satyra, contra hæreses, & cætera nefanda Polonorum, & eorum Regis Iagyel, fideliter conscripta: Quia post diligentem examinationem dicti libelli &*

tandem confirmat,

eum tandem consensu Regis e carcere soluit, facta reuocatione,

cuius tenor inseritur.

contentorum in eodem, & eiusdem fratris Ioannis, per eosdem Commissarios nostros A *factam, seruatis seruandis, circa hoc compertum est, quod dictus tractatulus seu libellus, continet in se plura in fide & bonis moribus erronea, scandalosa, seditiosa, crudelia, iniuriosa, impia, ac piarum aurium offensiua, hæreticalia, & hæresim sapientia, & præcipue infrascripta, quæ in dicto tractatulo seu libello, contextualiter inter cætera continentur, videlicet: Quod Rex Polonorum, cum sit malus præsidens, est idolum, & omnes Poloni sunt idololatræ, & seruiunt idolo suo Iagyel. Item dicit, quod Poloni, & eorum Rex, sunt odibiles, hæretici, & impudici canes, reuersi ad vomitum* B *suæ infidelitatis. Et ergo securissime omnes, non solum Principes seculi, verum etiam inferiores, qui ad Polonorum & eorum Regis exterminationem se accinxerint ex charitate, vitam merentur æternam. Item dicit, quod indubie Polonos, & eorum Regem, propter periculum, quod ab eis timetur Ecclesiæ futurum, etiam antequam diffidium faciant, cæteris paribus, magis meritorium est occidere quam paganos. Item dicit, quod omni submoto dubio belli certamine, quo pro defensione Christianorum suscepto, Principes seculi, Polonos & eorum Regem occidunt, regna merentur cœlestia.* C *Item dicit, quod pestifera Vniuersitas Polonorum, cuius Iagyel caput, est tota obnoxia, quia peccatum hæreseos totam inuasit, & ab Ecclesia resecuit, & omnes ex ea facit vehementer contra Ecclesiam colla surrigere. Quare si valuerint, Christianorum sanguinem effundent, & hæreseos sua venena ad tabefacienda membra Ecclesiæ transfundent. Et ergo Principes Seculi, vltionis gladio tenentur absque omni dissimulatione, Polonos omnes, cum eorum Rege, vel maiorem partem extinguere, & Principes eorum, & nobiles omnes in patibulis contra Solem suspendere. Item dicit, quod ex Principibus seculi, qui sunt idonei & ratione & potestate, Polonos & eorum Regem Iagyel reprimere, & permittunt eum in Christia-* D *nos debacchari, supplicia merentur gehennæ. Item dicit, quod Principes seculi, crimina Polonorum & eorum Regis Iagyel, possunt corrigere emendareque, & negligunt, & ideo eorum procul dubio culpam habent, criminaque committunt, & in æternum a gehenna mancipio merentur vapulari. Item dicit, quod Principes seculi, sceleri, vnde Poloni & eorum Rex Iagyel morte digni sunt æterna, consenserunt, quia tacuerunt, cum poterant id impedire, aut redarguere; & ergo perinde digni sunt morte æterna. Item dicit, quod manifestum est, quod qui in bellis Polonis & eorum Regi Iagyel contra Christianos auxilium præbuerint, & sunt occisi, descenderunt ad amaritudinem æternæ damnationis; & qui superstites viuunt, & non sunt conuersi per pœnitentiam, omnes laborant in statu damnationis, & extra* 1417

Digitized by Google

1417 *...tra mortis articulum, non possunt absolutionis beneficium sine speciali indulto Papæ obtinere. Item dicit, quod iniuriam, quam Poloni & eorum Rex Ecclesiæ irrogarunt, non possunt sine offensa Dei dissimulare inultam: Et ergo absque omni relatratûs calumnia, in Polonis & eorum Rege, tenentur indispensabiliter iniuriam Dei morte vindicare. Item dicit, quod Principes seculi, tenentur exercitibus, sacrilegos homines Polonos & eorum Regem, de terra perdere. Propter ista, & alia multa in dicto tractatu contenta, in fide & bonis moribus erronea, scandalosa, seditiosa, crudelia, iniuriosa, impia, & piarum aurium offensiua, & quorum alia, specialiter vero Conclusio dicti tractatus sunt hæreticalia, & quædam hæresim sapientia, hæc sacrosancta Synodus, maturo habito consilio, Christi nomine inuocato, damnat tractatulum seu libellum prædictum, tanquam in fide & bonis moribus erroneum, scandalosum, seditiosum, crudelem, iniuriosum, impium, & piarum aurium offensiuum, & etiam hæreticalem, reprobat omnino, decernitque ipsum, tanquam talem, cremandum fore, & iubet concremari. Districte inhibens sub anathematis interminatione, & aliis iuris pœnis, ne quis dictum tractatulum seu libellum, & contenta in eodem, audeat de cætero dogmatisare, asserere, approbare, defendere, vel tenere. Committens Commissariis prædictis, quatenus dicto fratri Ioanni, dicti tractatuli seu libelli, vt præmittitur, compositori, tanquam humiliter se subiicienti eisdem, vt cum eodem propter humilem subiectionem præmissam, misericorditer agentes, pœnitentiam salutarem imponant, prout secundum Deum, iuxta delicti qualitatem, attentis etiam his, quæ secundum sacram scripturam, & sacros Canones, in huiusmodi negotio attendenda viderint, & Censura ipsam in toto expediant, sine vlteriori relatione ad ipsum Concilium amplius facienda. Prouideantque in præmissis, vt saluetur debita reuerentia Catholicæ fidei, & honor Regis & Regni Poloniæ, quod constat esse nobile membrum Ecclesiæ militantis, prout secundum Deum viderint expedire. Datum Constantiæ secundo Nonas Iunii. Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo, quadringentesimo decimo septimo.*

Ecclesia Cathedralis in Samogithia erigitur.

Archiepiscopus *Leopoliensis Ioannes Rzeschowski*, mandatum Concilii *Constantiensis*, sibi & *Petro Vilnensi* Episcopo factum executurus, in *Lithuaniam*, *Wladislao* Rege *Poloniæ* illic personaliter agente, aduenit, & iuxta eiusdem Concilii instructiones & mandata, Cathedralem Ecclesiam sub titulo Sanctorum *Alexandri*, *Euentii*, & *Theodorici*, in terra *Samogitharum*, & loco *Miedniky*, vna simul cum *Petro Vilnensi* Episcopo, erigit & fundat, dote sufficienti sibi perprius per *Wladislaum Poloniæ* Regem assignata. *Wladislaus* insuper *Poloniæ* Rex, fundat & dotat pro ea vice duodecem Parochiales Ecclesias, in *Samogithia*, iuxta numerum districtuum, & in quolibet districtu, vnam erigit & collocat. Rectoresque earum in Ecclesia Cathedrali *Miednicensi*, gerere Canonicalem titulum, stallum, vocem, & vicem disponit. *Miednicensi* autem Ecclesiæ Cathedrali primus *Matthias* natione *Almanus*, in *Vilno* tamen natus, qui linguam *Lithuanicam* & *Samogithicam* norat, præfectus est & consecratus. Duodecim insuper Sacerdotibus, omnibus natione *Polonis*, zelum pro amplitudine fidei habentibus, duodecem Ecclesiæ Parochiales *Samogithiæ* commissæ; quibus *Wladislaus Poloniæ* Rex, & cæteri Prælati, ex Regno *Poloniæ* singulis annis, in pecuniis, libris, & vestibus, liberalia præstabant suffragia, in fidei sanctæ fauorem. Tunc insuper omnis residuitas gentis *Samogithicæ*, ad numerum Catholicorum, & fidei Christianæ identitatem accessit, & a *Ioanne* Archiepiscopo *Leopoliensi*, & *Petro* Episcopo *Vilnensi*, in fide orthodoxa instructa, atque baptismatis vnda renata est. De his autem omnibus Concilium *Constantiense*, & *Martinus* Papa literis Regiis, & dictorum *Leopoliensis* & *Vilnensis* Pontificum informati, immenso replebantur gaudio, & tam gratissimum nouum, in omnes Catholici orbis angulos diffundebant. Sed & *Wladislai* Regis *Poloniæ Martinus* Papa deuotionem & zelum efferens, speciales illi literas transmisit.

1418 *Christi Natalitio* apud *Grodno* exacto *Wladislaus Poloniæ* Rex, in suum Regnum ex Lithuania reuersus, dies Carnispriuii in *Iedlna*, cum *Elisabeth Poloniæ* Regina egit. Quibus transactis, per *Sandomiriam*, *nouam Ciuitatem*, *Vislíciam*, *Miechow*, *Zarnowiecz*, *Wielyun*, *Siradiam*, *Elisabeth* Regina *Cracouiam* remissa, in *maiorem Poloniam* transiens, Pascha Domini apud *Calisch* celebrauit. Ex *Calisch* vero processit in *Konyn*, *Radzieiow*, & *Brzeszczye*; & *Elisabeth* Regina ad illum in *Brzeszczye* veniente, solitis viis in terram *Dobrzinensem* pro festo Pentecostes, *Iuniwladislauiam* processit. Ex *Iuniwladislauia* pro festo *Corporis Christi*, *Znenam*, abinde vero *Gnesnam* venit, quo iam suo iussu Prælati & Barones Regni in frequenti numero conuenerant. In quorum audientia, Rex libellum *Ioannis Falkemberg* Satyricum, in vulgari *Polonico* legi mandauit, vt eius continentia audita consulerent, si quid pro honore Regis & Regni, vltra ea, quæ Regii Legati *Constantiæ* effecerant, instaurari expediret. Consultum autem fuit, *vt scripturam falsam, mendosam & erroneam, Wladislaus Rex leuiter & perfunctorie ferret, neque de illa, velut ab homine leui & contemptibili edita, grauem faceret æstimationem, præsertim cum libellus præfatus, authoritate vniuersalis Ecclesiæ & Apostolicæ, fuisset damnatus, & author suus*

1418 *digna mulcta punitus. Quod si nihilominus liberet, contra dicta praefati libelli, altius aliquid refellere, subornaret & Rex alium monachum aeque impudentem, cum Ioanne Falkemberg, de parilitem & iurgium conserturum.* Ex *Gnesna* processit Rex in *Robyedziska*, vbi Legatos suos, *Nicolaum Gnesnensem* Archiepiscopum, *Lascarium Posnaniensem, Iacobum Plocensem, Ioannem Kropidlo Wladislauiensem* Episcopum, singulos cappas rubeas scharlaticas, capelos vero nigros, gestantes, item *Ianussium* de *Tuliskowo* Castellanum *Calissiensem*, *Zauissius* enim niger de *Garbow*, *Sigismundum Romanorum* & *Hungariae* Regem secutus, non venerat; redeuntes honoraturus; illis cum *Regina Elisabeth*, & vniuersa Curia, in obuium processit, & eos benigno ac hilari vultu excepit. Illisque consultantibus conuentionem generalem pro festo *S. Iacobi* in *Lancicia*, rebus plurimis per eosdem legatos, cum *Romanorum* Rege in *Constantia* practicatis, & de ampliori *Ioannis Falkemberg* monachi punitione prouisurus, indixit. Ex *Robyedziska* iuit Rex *Posnaniam*, *Costen*, *Srzem*, *Szrzoda*, & in die *B. Mariae Magdalenae* peruenit. Ab inde vero per loca solita *Lanciciam*, ad tenendum generalem conuentionem, transiit.

Boleslaus Switrigal per Alexandrum captiuatus, Dux magnus *Alexander Withawdus*, de Duce *Boleslao Switrigal*, germano *Wladislai Poloniae* Regis, assidua suspicione vexatus, ne in necem suam, aut de Ducatu magno exclusionem, cum Ducibus & nobilibus *Russiae*, miro modo illum, quod ritu eorum efferret, colentibus, conspiraret, eum captiuat, & in locis plurimis tenet & asseruat. Ad extremum tandem castrum *Krzemyenyecz*, eius proditionem pertimescens, de manibus *Ruthenorum* accipit, & *Boleslao* in id coniecto, *Conrado Frankemberg* militi *Polono*, dat illud in tenutam, qui non secus quam vir bonus & rectus, praefatum *Boleslaum Switrigal*, benigne & humane tenuit, & singulos *Ruthenorum* Principes & nobiles, in suum contubernium, oblitus & suae, & illius quem adseruabat, sortis, admisit, credens illos pro tanta beneuolentia & humanitate, nihil mali in se, & castrum sibi commendatum, molituros. Verum *Boleslaus Switrigal*, conspiratione cum *Ruthenis* inita, in Parasceue Domini nocte fraudem, de qua inter eum & *Rutbenos* conuenerat, expleuit. *Rutheni* siquidem in frequenti numero, videlicet *Daschkone*, *Alexandro*, *Nosz*, Ducibus, & aliis, ascendentibus murum per scalas, & in castrum irrumpentibus, *Boleslaus Switrigal* solutus est, & rumor magnus in castro exortus. *ex castro Krzemyeniecz per dolum adepto* Quem *Conradus Frankemberg* arcis Praefectus sedaturus, & fugam Ducis *Switrigal* inhibiturus, gladio & clypeo accinctus, accurrit, sed a multitudine *Ruthenorum* occupatus, obtruncatur. Dux vero *Switrigal* arce libere potitur. Quam retinere non audens, de castro se cum suis, erumpente luce, euoluit, & ad *Sigismundum Romanorum* & *Hungariae* Regem, potentiam & tyrannidem *Alexandri Withawdi* pertimescens diffugit, vbi a *Sigismundo* Rege exceptus, & benigne habitus & tractatus est. 1418 *ad Sigismundum Imp. confugit.*

Decima nona Iulii, communitas ciuium *Wratislauiensium*, dudum in consules graui offensione irata, Praetorium, effractis ostiis, irrumpens, sex Consules, videlicet *Ioannem Sax*, *Henricum Schmeth*, *Freybelk*, *Nicolaum Neumarkth*, *Ioannem Sztille*, & *Nicolaum Feysteylirk*, nulla iudiciaria inquisitione praemissa, decapitat, & *Ioannem Megerlin* vnum ex communitate quod illum cum communitate sensisse nouerat, ex turri Praetorii praecipitat. Ea etiam tyrannide in Consules vsa, vt spoliatos illos, omnique amictu nudos, colloquio vxorum & necessariorum, quod flagitabant, interdicto, ad supplicium duci, in magnum eorum dedecus censuerat: ob hoc ipsum, vt asseritur, in Consules fremens, quod frequentibus tributis & exactionibus, de quibus rationem non reddebant, eam multipliciter grauauerant. *Seditione plebis Wratislauiensis sex consules capite plectuntur.*

Dominico die, in vigilia *S. Iacobi* Apostoli, *Wladislaus Poloniae* Rex *Lanciciam* perueniens, & cum Praelatis & Baronibus Regni sui conuentum agens, super libello *Ioannis Falkemberg*, satyram & infamiam suam & Regni sui continentem & authore eius, quid amplius factu opus sit, deliberat. Et post varias deliberationes, *Martino* Papae scribit, rogans & requirens illum, *quatenus Ioannem Falkemberg, vniuersalis Synodi Constantiensis sententia damnatum, seculari relinquens potestati, cremandum illum cum sua Satyra ignibus decerneret.* Papa autem *Martinus*, non igni quidem hominem scelestum, sed squalido carceri, igne terribiliori, in quo diuturnos cruciatus pertulit, addixit. *Wladislaus Rex a Martino Papa petit Falkembergium cum sua Satyra comburi.* Mittit insuper ex *Lanciciensi* dieta *Wladislaus* Rex, *Matthiam* de *Labischin* Palatinum *Brzestensem*, *Petrum Schafraniecz* Succamerarium *Cracouiensem* & *Martinum* de *Goworzino* Notarium, in *Lithuaniam*, cum *Alexandro Withawdo*, Duce magno *Lithuaniae*, vias & modos competentes practicaturos, quibus Dux *Boleslaus Switrigal*, germanus Regis, ex *Hungaria* possit reduci, & ipsi Duci *Alexandro Withawdo* reconciliari. Annuit autem Dux *Alexander Withawdus* reuersioni suae, & per literas salui conductus libertatem redeundi concessit. Reuersumque fauorabiliter excipiens, & benigne pertractans, terras *Russiae* videlicet *Bransk*, *Sziewiorsk*, *Nowogrodek*, sibi concessit in tenutam, in quibus vsque ad Ducis *Alexandri* obitum morabatur. *Et fratrem suum Switrigal Alexandro reconciliatum reducit in Lithuaniam.*

Die Solis prima Augusti, *Anna* Ducissa, Ducis magni *Lithuaniae Alexandri* consors, in *Troky* moritur, & in *Vilnensi* ecclesia sepelitur. Cuius mortem Ducem *Alexandrum Withawdum*, amare quidem, sed breui tempore constat luxisse.

Ex dieta *Lanciciensi Wladislaus Poloniae* Rex

1418 Rex discedens, pro festo Assumptionis *S. Mariæ* Virginis, in *Przedborz* venit, exinde per *Visliciam, nouam Ciuitatem, Sandomiriam, Przischow*, in terram *Lublinensem* descendit. A Ex *Skoky* autem cum Regina *Elisabeth* in *Lithuaniam, Albertum Lastrzambiecz Cracouiensem* Episcopum, & *Ioannem* de *Tarnow* Palatinum *Cracouiensem* habens in suo comitatu, in crastino *S. Michaelis* processit. Conuentionem autem cum Magistro *Prussiæ* pro concludenda pace perpetua, in *Wielunya*, pro die *S. Heduigis*, celebraturus, nauibus in *Dubno* ascensis, *Grodno* applicuit, quo iam Consiliarii Regni, *Nicolaus* Archiepiscopus *Gnesnensis, Ioannes Kropidło* Episcopus *Wladislauiensis*, & *Sandiuogius* de *Ostrorog* Palatinus *Posnaniensis*, & alii Barones Regni conuenerant. Ex B *Grodno, Wladislaus* Rex processit cum *Elisabeth* Regina, Prælatisque & Baronibus Regni, versus *Kowno* itinere nauali. Cui in *Derszimisky* venienti, *Alexander Withawdus* Dux magnus *Lithuaniæ* occurrit, & tam Regem & Reginam, quam Prælatos & Barones Regni *Poloniæ* excepit. *Elisabeth* autem Regina in *Kowno* remanente, in *Wielunyam* peruentum est, & dieta pro confectione pacis perpetuæ, cum Magistro *Prussiæ* fratre *Michaele Kochmeyster*, qui & ipse cum frequenti Consiliariorum numero aduenerat, habita est. Tractatu autem vario in plures dies extenso, nulla poterat concors conclusio ad pacem tenendam captari, propter quod sine fine a parte vtraque C discessum est.

De pace cum Cruciferis frustra tractatur.

In *Troky* ex *Wielunia, Wladislaus* Rex cum *Alexandro Withawdo* Duce, reuersus est, atque Prælatis & Baronibus in *Poloniam* redire iussis, ipse in *Lithuania* remansit; & die Dominico ante *Elisabeth*, in *Grodno*, cum *Elisabeth*, Regina, & *Alexandro Withawdo* peruenit. Cumque die illa *Alexander Withawdus* magnus *Lithuaniæ* Dux, matrimonium cum *Iuliana*, Ducis *Iwan Koraczewski* relicta, initurus, frequentem suorum Principum & Baronum cœtum accersisset, & *Petrum Vilnensem* Episcopum, *vt sibi eam publice desponsaret*, requisisset, negauit *Petrus Episcopus coniugium illud suo ministerio se expleturum, absque Sedis Apostolicæ dispensatione, publicæ honestatis iustitia impediente*, prior enim *Anna* subsequenti *Iulianæ* germana matertera extabat. Cumque neque prece, neque terrore, vir & Pontifex raræ constantiæ, in id facinus perlici posset, *Ioannes Kropidło Wladislauiensis* Episcopus, desponsationem prædictam, Canonibus sanctis prohibitam, expleuit, diebusque sequentibus nuptiarum celebritas habita est. D

Withawdus Iulianam affinem suam ducit vxorem.

Nuptiis Ducis magni *Alexandri* apud *Grodno* expletis, & *Elisabeth* Regina *Cracouiam* diuertente, *Wladislaus Poloniæ* Rex, mansionem in *Lithuania* continuans, in *Troky* reuersus est, & solitis venationibus vsus, in *Merecz* veniens, festa *Natalis Christi* illic egit. Quibus exactis, in venationum loca *Vingri* appellata, & vltra *Nyemyen* sita, se transtulerat. Vbi ad eum Commendator de *Roszemberg*, tribus militibus comitatus, in die Epiphaniarum venit, 1418 simulate quidem legationem *Prussiæ* Magistri præferens, re autem vera, quantas gentes Rex secum haberet, explorans, quingentis enim equitibus in apto loco dimissis, occupare Regem nitebatur, exploratione perfecta. Rex autem suspectum habens præfati Commendatoris aduentum, extemplo de *Vingri* discessum faciens, & in *Iancza* perueniens, dum ab exploratoribus, quos speculatum miserat, structas sibi a Cruciferis periculosas insidias didicisset, nocte insequenti duodecim miliaria conficiens, ad lacum, qui *Methis* appellatur, venit, exinde *Grodno* transiens, post in *Poloniam* venit.

Wladislaus Rex exploratis Cruciferorum insidiis in Poloniā redit.

Tartarorum Cæsar *Keremberden*, morte Patris sui *Solthan Zeledin* secuta, qui *Wladislaum Poloniæ* Regem, & *Alexandrum Withawdum*, in singulis expeditionibus *Pruthenicis* iuuerat, in paternum solium euectus est, atque hostilia in *Alexandrum Withawdum* & Principatus suos moliri, amicitia contempta, cœpit. Cui vicissitudinariam hostilitatem *Withawdus* ostensurus, & Imperio illum deiecturus, alium Principem *Tartarorum Bethsabulam* in Imperatorem apud *Vilnam*, veste pellicea de purpura aurea vestitum, creat, constituit & ordinat, & gentibus quæ illum sequebantur, alias suas gentes *Tartaricas* adiungens, ad dimicandum contra *Keremberden* hostem suum transmittit. Pugna autem atroci inter vtramque conserta, *Bethsabula* cum sua gente succumbit, & a *Keremberden* victus, capite etiam truncatus est. Non post multos denique dies & ipse *Keremberden*, a fratre suo germano *Geremferden* occisus, Imperium occupauit, maioríque prudentia vsus, Ducem magnum *Alexandrum* non secus quam suus genitor coluit. Propter quod thronus suus, Ducis *Alexandri* adhæsione & amicitia, fuit illico stabilitus, & ipse *Geremferden* in singulas expeditiones cum *Alexandro Withawdo*, in quoscumque hostes, obibat.

Bethsabula Imp. Tartarorum a Wladislao creatus

a Keremberdeno Tartaris præsidente vincitur.

Wladislaus Poloniæ Rex, ex *Lithuania* reuersus, Carnispriuii diebus in *Iedlnam* exactis, 1419 & *Elisabeth* Regina, ab ægritudine, quam habuerat, priusquam toro Regio iungeretur, validius grassante, vexata, & *Cracouiæ* decumbente, in *Sandomiriam*, deinde in *nouam Ciuitatem*, processit. Quo ad illum velox *Sigismundi Romanorum & Hungariæ* Regis Nuncius, cum literis, magnopere postulantibus, vt secum apud *Scepusiensem* oram conuentum tenere dignaretur, oblatus est. Cuius precibus *Wladislaus* Rex motus, venire consensit, & aliquot diebus apud *nouam Ciuitatem* absumptis, ad tenendum huiusmodi cum *Sigismundo Romanorum* Rege conuentum, cum frequentia, & splendida militum suorum caterua, per *Voynicz, Czchow, Tuchow*, & *Sandecz* processit

Digitized by Google

1418

cessit, & pro die Dominico *Oculi* in *Lubowlya* perueniens, Nuncios Apostolicos *Iacobum* de *Camplo*, *Spoletanum*, & *Ferdinandum* de *Hispania*, *Lucensem*, Episcopos, per *Martinum* Papam, rogatu & instigatione Cruciferorum de *Prussia*, & sub eorum expensis, ad conficiendam pacem perpetuam vel treugam, destinatos, offendit. Qui literis Apostolicis præsentatis, multiplici instantia *Wladislaum Poloniæ* Regem, Summi Pontificis nomine deprecantur, *quatenus cum Cruciferis de Prussia pacem perpetuam firmare, & a guerris cessare dignaretur.* Ex *Lubowlya* processit Rex in *Podolinum*, deinde *Lubicza*. Vbi Apostolicis Nunciis se comitari iussis, optimum & pronum ad pacem, æquis conditionibus conficiendam, animum aperuit, & per certa capitula, suam illis intentionem ad liquidum declarauit. Qui voluntate Regis ad plenum explorata, per *Poloniæ* Regnum, Regio milite eos conducente, & singulis vbicumque prouidente necessaria in *Thorun* perueniunt, Magistrumque *Prussiæ Michaelem Kochmeyster*, illic eorum aduentum cum suis Consiliariis operientem, pacem aut pacis sufferentias inire & assumere, patefacta Regis *Wladislai* optima in vtrumque voluntate, requirunt. Verum a Magistro *Prussiæ*, de videndis Priuilegiis & iuribus suis, & Ordinis solicitati vehementer, videre illa & examinare, atque transumere consentiunt. Magister siquidem *Prussiæ Michael*, causam suam, apud *Martinum* Papam, & legatos eius iustificaturus, cum periculosum dinosceret, Priuilegia & iura in Vrbem originaliter ferre, præfatos Nuncios, in *Prussiam* venire, Priuilegia & iura originalia visuros & transumpturos, obtinuit. Cum autem iura & Priuilegia huiusmodi ex *Marienburg* in *Thorun* veherentur, auriga descendente, equi in præcipitem cursum, & vsque in locum *Melno* acti, quadrigam vndis immergunt: ex quo omnia quæ currus continebat, præter literas, iura, & Priuilegia, ceratis, quibus inuoluta fuerunt, resistentibus, fuere tincta & compluta. Lectione autem & examinatione iurium & Priuilegiorum, ac ad extremum transumptione patefacta, ex Nunciis & arbitris communibus, Aduocati Cruciferorum (prece, incertum est, an pretio pellecti) causæ vero *Wladislai Polonorum* Regis, nullis eius propositionibus & responsis auditis, nullis iuribus visis, hostes infesti esse, ac per literas suas Cruciferorum partem iustificare, Regiam vero damnare cœperunt. De quo *Wladislaus Poloniæ* Rex amaricatus, grauiter in illos apud *Martinum* Papam inuectus est, & literis, quas subnecto, infestum illis, & grauiter indignatum *Martinum* Papam reddidit.

Martini Papæ nuncii

quod sententiam iniquam pro Cruciferis tulissent, apud Papam per litteras a Wladislao accusantur, quarum tenor inseritur.

Beatissime Pater: Recepi quam plurimas literas V.S. super causa quæ vertitur inter me, & Magistrum Cruciferorum de Prussia, & super excusatione vestrorum Nunciorum, quos Sanctitas Vestra misit pro pace inter nos tractanda, A *& reprehensione eorum, qui tractatui interfuerunt. Ego autem, Pater Beatissime, licet nescirem, nisi approbare quod Sanctitas Vestra approbat, & damnare quod Vestra Sanctitas damnat, tamen non potui non dolere, quod iidem Vestri Nuncii, non audita parte mea, sed nec præsente, neq; judices, sed tentatores electi, tulerunt contra me sententiam, quasi iniuste peterem quæ petebã, & quod iustitia partis aduersæ appareret fundata super omnibus illis quæ petebam. Quod eo iniustius fecerunt, quod ordinauerant eandem sua sententiam, ad omnium hominum notitiam prius, quam ad meam peruenire. Cum dedederint* B *super hæc parti aduersæ literas, quibus se & apud Principes iustificare potuerant, & meam partem opprimere. Quamuis autem per eam iuri meo nullatenus derogetur, prout Sanctitas vestra patentibus literis declarauit, tamen fama mea grauiter læsa est, quasi calumniator esse viderer, & iniusta bella fouere. Quod magis de talibus viris miror, ita ad tam celerem præcipitasse se sententiam, cum eos tanquam viros probatissimos & integerrimos, ac pro talibus cognitos, cum in initio pro hac causa eos dirigeret, Sanctitas vestra commendaret, & ego a Prælatis & nonnullis Baronibus Regni mei, qui Constantiensi interfuere Concilio, multas de eis & præclaras laudes audiuerim.* C *Nam esto, quod parte aduersa præsente, vel eorum subditis audientibus, non semel sed plures, & in variis locis dixerunt, quod & fecerunt, scilicet partem eorum fouere iustitiam, nos autem iniuste petere, nec debere illos in aliquo nobis respondere, vt videlicet eorum subditos, ac etiam extraneos, ad eorum defensionem & assistentiam animarent. Tolerari hoc vtcunque potuit, quod auxiliari eis volebant, quos amicos præ cæteris elegerant, quorumque statum iuuare cernebant. At vero quia famam meam, & partis meæ, qui nihil eos vnquam offendi, quod ad vniuersum orbem tam impie lacerarent, id fuit mihi omnino grauissimum. Ex quo euenit, vt ego spe pacis perpe-* D *tuæ per eos Sanctitatis Vestræ Nuncios componendæ frustrarer, & aduersarii mei, hoc ipsorum testimonio elati, ad ineundam concordiam difficiliores redderentur. Sed non est hoc nouum aut insolitum parti aduersæ, vt quibuscunque viis, aut modis possint, meum curent nomen infamare. Nam & per Ioannem Falkemberg Monachum, quem carcer Sanctitatis Vestræ merito detinet, alias me notabant, & multipliciter infamabant, quasi futurus essem Ecclesiæ Dei destructor, & subuersor fidei Christianæ. Nam quæ ipse egerim, siue in bellis erga ipsos, qui dicuntur domestici fidei, siue in pace erga alienos, & infideles ad fidem Orthodoxam reducendo, non tam verba quam facta testimonium perhibent. Cum olim me ad bella concitassent, violatis perpetuæ pacis fœderibus,*

1418

1419 *deribus, quæ fuerant inter Regnum meum & ipsos, nutu Diuino in campo eos prostraui, & maiorem partem terrarum illarum ditioni meæ subieci, & inpugna quidem periere qui resistebant. In acquisitione vero terrarum, nunquam crudelitatem exercui, quin potius cum omni humanitate terras ipsas cum captiuis, ad pacem deueniens, parua mercede restitui. Quam pacem cum iterum violassent, & ego cum exercitu meo terras illorum inuasissem, munitionesque notabiles & non paucas ipsorum recepissem, requisitione tamen & adhortatione Summi Pontificis, qui tunc erat, per Dominum Lansanensem Nuncium, nec non Domini Sigismundi Romanorum & Hungariæ Regis, exercitus meos retraxi, nec vastari eorum territorium permisi; sed ad treugas deueni, sperans tenensque fiduciam, quod ex hac facilitate mea, ad aliquem tramitem æquitatis, & bonæ pacis concordiam deuenirent. Cum eo multum exaltari me crederem, si talibus monitoribus & hortatoribus paruissem: & magnam victoriam quærerem, si ipsorum crudelitatem, & hostilitatem, ac rabiem, humanitate superarem. Sed & nuper quoque, Excellentissime Pater, cum nulla peramplius videretur spes superesse pacis inter nos componendæ: cumque cum fratre meo Withawdo, magno Duce Lithuaniæ, exercitum congregauissemus, qui quam bene numerosus esset, quam bene armis munitus, quamque expeditus ad bellum, linquo eis dicere qui videbant, iamque essemus prope terras hostiles; respectu tamen Reuerendi Patris D. Bartholomæi Archiepiscopi Mediolanensis, ex parte dicti Regis Romanorum nos adhortantis, ab ingressu terrarum ipsarum nostros exercitus cohibuimus, & treugas acceptauimus, vt iniquus profecto sit iudex, quicumque pacis nos auidissimos non indicaret zelatores. Nam toties læsi, toties prouocati, cum arma teneremus, parataque esset & exercitui præda, & nobis victoria, maluimus tamen omnia omittere, vt Christiano sanguini parceretur, & cunctis pateret, nos nonnisi inuitos, contra domesticos fidei ad arma deuenire. In reducendis vero infidelibus ad fidem Orthodoxam, quantum laborauimus, quantum profecimus, nolo in hoc gloriari, ei sit gloria, a quo mercedem me spero recepturum. Et certe multo amplius, multoque vberius profecissem, maioribusque fides Catholica adaucta fuisset incrementis, nisi per eos variis viis & modis impeditus fuissem. Quod si a tempore, quo per baptismi gratiam regeneratus sum, & Orthodoxam fidem assumpsi, considerentur fructus quos in hoc feci ego secularis homo, immo non ego, sed Deus per me, & comparentur cum his, quos aduersarii mei, etiam a tempore institutionis Ordinis sui fecerunt, qui se dicunt Religiosos esse, & pro fide Christi pugnare, multo profecto inferiores me inuenirentur; quippe quod doleant vehementer, non esse omnes circumuicinos paganos, aut alias infideles, vt eos impugnare eo titulo possent, & bona eorum honestius rapere. Ego vero vellem omnes vicinos meos, imo & omnes homines Christianos esse, vt cum eis bonam pacem habere possem. Et si qui etiam in longinquo inimici fidei Christianæ, eos pro viribus persequi, vt eos vel reducerem vel delerem. Nunc autem per istos impedior, quos timere me magis oportet, quam genus vllum barbarorum. Nam illi nil, quod impium, super me quærunt, isti autem sanguinem, totaleque exterminium meum desiderant. Quod si animaduertissent Vestræ S. Nuncii, non tam facile sententiam contra nomen meum & famam præcipitassent: Verum decet omnia in melius interpretari. Amplector igitur, scilicet quod dicit S. Vestra, vt solent Mediatores pacis, qui nunc vni parti aliquid tribuunt, nunc alteri, vt eos commodius ac facilius trahant ad pacem. Quod si tantum tribuerunt illis qui pacem fugiebant, vt in eorum complacentia tam grauiter famam meam nomenque læderent & damnarent, quid mihi æquale vel dignum tribuent, qui tanto studio pacem sequor? vt interdum etiam nimis timidus ac pusillanimis iudicer ac censear. Expecto igitur vt responsum præstent, si quid habent tale, quod possit huic iniuriæ, mihi illatæ, comparari. Nam etsi compromiserim in Serenissimum fratrem meum, Romanorum Regem prædictum, tamen viam tractatus & amicabilis compositionis non repello. In quo tractatu Vestra Sanctitas Nuncios, respectu Sanctitatis Vestræ, & deuotionis quam ad eam gerimus, esse primos & præcipuos apud me profiteor. Non autem propterea Oratores meos arbitrari oportebat inhabiles ad pacem, quod se Nunciorum illorum Iurisdictioni, quemadmodum pars aduersa requirebat, in hac causa subiicere noluerunt: nec ipsos difficiles appellare, quod illorum, qui tam facile contra me pronunciauerunt, iudicium declinarunt. Sed nec nimis ad pacem habiles videri debebant, quod ad acceptandum ea, quæ pars aduersa pro pace offerebat, mandatum non habebant. Nam si in oblatione aut voluntate vnius partis res tota consisteret, facile semper deueniretur ad pacem: aut si de multis terris meis, quas possident aduersarii mei, paucas dimittendo, & pro maximis damnis quæ intulerunt, paucas pecunias, respectu damnorum resarciendorum, pacem consequi deberent, ego nimis in meis iuribus læderer & grauarer. Mandatum autem meis Oratoribus dedi, vt mea repeterent, quæ pars aduersa, siue pro bono pacis, siue alleuiatione suarum conscientiarum, merito deberet restituere. Hæc ego illis tunc, & quæ circa hæc faciebant, dedi in mandatis, non autem vt se temere cuicumque Iurisdictioni submitterent, aut hominum mihi nondum cognitorum iudicium acceptarent. Quocirca* 1419

Digitized by Google

1419 *circa Sanctitati Vestræ supplico humiliter & deuote, quatenus dimissa indignatione, quam erga Oratores meos concepit, famam meam humilem, & deuotam, Sanctæ Matri Ecclesiæ & Vestræ Sanctitati obedientem, eadem Sanctitas Vestra dignetur paternaliter seruare, ne inimici mei habeant me in derisum. Personam Sanctitatis vestræ sanam & incolumem conseruet Altissimus, Statumque vestrum per longa tempora felicitet, pro regimine Ecclesiæ suæ Sanctæ, & consolatione mea speciali. Datum in Sandecz feria tertia intra octauas Natiuitatis S. Mariæ Virginis, anno Domini millesimo quadringentesimo decimo nono.*

Wladislaus Rex Scepusii Sigismundū Imp. expectat,

Apostolicis Nunciis licentiatis, *Wladislaus Poloniæ* Rex, tredecem ciuitates terræ suæ *Scepusiensis* peragrabat, & sufficientibus necessariis, cum omni sua militia ab illis procuratus, *Sigismundi Romanorum & Hungariæ* Regis, opperiebatur per dies plures aduentum. Quo diuturnam faciente moram, *Wladislaus* Rex de terra *Scepusiensi*, per *Sobinow* & *Bardiow* discedens, pro Dominica Ramis Palmarum, in *Crosznam*, pro festo vero Paschæ in *Przemisl* venit, *Sbigneo* de *Brzezie* Regni *Poloniæ* Marschalco, & *Zauissio* de *Oleschnicza*, destinatis ad *Sigismundum Romanorum & Hungariæ* Regem, qui illum de negligentia, quam in *Wladislao* Rege literis & Nunciis ad se inuitato admiserat, carperent. Cui cum hæc legatio nunciaretur, *summum se dolorem ob id concepisse, sed a valetudine aduersa oppressum fuisse, petens sibi ignosci* respondit, spondens *se id facinus altero celeri officio expiaturum.*

tandem ad Regnum suum redit.

Facto ex *Przemisl Wladislaus Poloniæ* Rex discessu, in *Sanok* processit. Vbi iterum nouo Nuncio *Sigismundi Romanorum & Hungariæ* Regis, *Andrea* videlicet *Baliczki* milite *Polono*, largum conductum afferente, exquisitis supplicationibus vexabatur, *vt in Hungariam redire, & cum Sigismundo Rege apud Cassouiam conuenire dignaretur. Wladislao* autem Rege plurimum renuente, renitenteque, & priorem collusionem opponente, *Sigismundi* Regis Nuncius damnari caput suum, si *Cassouiam Sigismundus* Rex venire falleret, permittebat. Quo tam sublimi exhibitione narrationem suam firmante, *Wladislaus Poloniæ* Rex expugnatus, ex *Sanok* in *Hungariam* reuersus, per *Stropkow* & *Operiasch* procedens, vndecima Maii *Cassouiam* aduenit. Rege autem *Sigismundo* illic non reperto, septem diebus, magna cruciatus anxietate, apud *Cassouiam* immoratus, octauo die cum suis omnibus discedere accelerabat. In ipso autem discessionis *Wladislai* Regis articulo, *Sigismundus* Rex aduenit. Et moram suam assidua ægritudine expurgans, ægre a *Wladislao* Rege, ne illo die discederet, obtinuit. Octo deinde diebus ambo Reges mansionem suam apud *Cassouiam* agebant. Intra quos *Sigismundus Romanorum & Hungariæ* Rex, ponebat se feruentem mediatorem, ad procurandum pacem inter *Wladislaum Poloniæ* Regem & Cruciferos, quorum Nuncii tunc aderant, *Wladislao* autem Rege compromittere plenarie in *Sigismundum Romanorum* Regem se offerente, & post oblationem effectualiter compromittente, Cruciferi simulabant se nullo pacto in eum, dolos tegendo absconditos, compromissuros. Vrgebat itaque *Wladislaus Poloniæ* Rex Cruciferorum Nuncios oblatione sua in compromissum. Et Cruciferorum Nunciis renitentibus, neque *Wladislaum* Regem illa æstate instaurare posse bellum censentibus, tanto instantius oblationem ipsam ingeminabant. Magnopere autem *Sigismundus Romanorum* Rex indignatus, quod parum sibi fiderent, & compromittere in illum detrectarent, obtulit *se proprio motu Wladislao Polonorum Regi, contra eos personale auxilium, cum suis omnibus potentiis laturum, & eorum exterminium, omnibus conatibus procuraturum. Eo tamen pacto, quod in fœdere, apud Lubowlia inito, sancitum est, saluo, vt terris Pomeraniæ, Chelmensis, & Michalouiensis, in sortem Regni Poloniæ, velut propriis & naturalibus redeuntibus; Prussia inter Reges diuideretur.* Ea omnia dilato sermone se impleturum iureiurando firmabat. Neque de bello Cruciferis *Prussiæ* inferendo, curam Reges, sed de *Prussia* diuidenda sermonem intenderant, iamque diuisionem ipsam per loca, signa, & fluuios designabant. Tantam autem actualem *Wladislaus Poloniæ* Rex de promissis *Sigismundi Romanorum & Hungariæ* Regis fiduciam certitudinemque induerat, ratus illum & pro Regia virtute, & in Cruciferos irritatione, sincere singulas pollicitationes custoditurum, vt earum dulcedine inescatus, terram *Scepusiensem* dono, & sine aliqua pecuniarum solutione, *Sigismundo* Regi resignare statueret, nisi a proposito, sibi & Regno suo pernitioso, per *Albertum Iastrzabiecz* Episcopum *Cracouiensem Sbigneum de Oleschnicza* Præpositum *S. Floriani* Secretarium, & alios Consiliarios, non sine difficultate fuisset reductus. Propediem siquidem venturum se, & auxilia copiarum magnarum adducturum, *Sigismundus* Rex constanter & enixe *Wladislao* Regi pollicebatur, non quia implere vellet quæ promittebat, sed vt *Wladislaum* Regem spe magna impletum facilius falleret. Nec solum tunc, sed & postea, per multa tempora, ficta illum promissione lactabat. 1419

Dolis Romanorum Regis Wladislaus irretitus,

eidem pene donat Scepusium.

Feria sexta in crastino *Ascensionis* Domini, *Wladislaus Poloniæ* Rex, facto in *Sigismundum Romanorum & Hungariæ* Regem, in Cruciferorum causa extenso compromisso, & *Sigismundo* Regi in scriptis tradito, Consiliariis necquicquam dissuadentibus, & non extensum sed limitatum & conditionatum compro-

Wladislaus Rex vanis Sigismundi promissionibus dilactatus,

pro-

1419 promissum, tale videlicet: *Vt si Cruciferi de Prussia intra festum S. Margarethæ compromittere, & Sigismundus Rex pronunciationem* A *suam ferre negligerent, Compromissum Regium festo Sanctæ Margarethæ lapso, intelligeretur extinctum*, consultantibus & magnopere id salubre censentibus. Ex *Cassouia Sigismundo* lege illum in longum prosequente, discedens in *Operiasch* venit: *Sbigneum* de *Brzezie* Regni *Poloniæ* Marschalcum, apud *Sigismundum* Regem & eius Curiam relinquens, ad solicitandum Regem, vt celerius cum suis potentiis, auxilium *Wladislao* Poloniæ Regi contra Cruciferos laturus, consurgeret, & consurgentem versus Thorun per *Cracouiam* & *Brzesczie* duceret, de necessariis sibi & genti suæ prouisurus. Iamque *Wladislaus Poloniæ* Rex in pluribus locis Regni sui, per quæ *Sigismundum* Regem iturum credebat, vinum cæteraque victualia in magna copia procurauerat ordinari. Sed & *Sigismundus Romanorum* & *Hungariæ* Rex, non secus quam quæ promiserat & iurauerat, impleturus, *Georgium* de *Holoch* Episcopum *Pathauiensem*, Gubernatorem Archiepiscopatus *Strigoniensis*, & Imperialem Cancellarium, & *Ioannem* Comitem de *Herdek* alias de *Recz*, necessaria & arma, in suam & suorum militum expeditionem opportuna comparaturos, *Cracouiam* transmittit. Qui sex hebdomadis apud *Craceuiam* in expensis *Wladislai Poloniæ* Regis commorati, intelligentes *Sigismundum* Regem fluxæ & variabilis fidei esse, *Cracouia* discedentes, in *Hungariam* redierunt. Quibus redeuntibus, & *Sbigneus* de *Brzezie* Regni *Poloniæ* Marschalcus, videns & palpans singulas pollicitationes *Sigismundi* Regis recidisse in irritum, & nullas illum copias quantumlibet tenues, ordinasse, non sine suo & Regis sui ludibrio, ludificationem Regis sui & suorum ferre non valens, ex Curia *Sigismundi* Regis discessit, & ad *Wladislaum Poloniæ* Regem, iam tunc in Cruciferos expeditionem agentem, rediit; *Sigismundi* Regis pollicitationes probe expertus. Habebat enim *Sigismundus* Rex calliditati vafræ permixtum ingenium, aliud clausum gestans in pectore, aliud depromens lingua, adeo in promittendo blandus, vt crederes illum, quod mollibus & suauibus pollicitationibus obtulerat, effectualiter opere impleturum, & nullam vafriciem verbis suis includi, & qui multum habuit ingenii, minus cordis. Ex *Operiasch Wladislaus Poloniæ* Rex per *Stropkow* & *Rimanow*, in *Sanok* aduenit. Et expeditione generali contra *Prussiam* indicta, scribit *Alexandro Withawdo Lithuaniæ* magno Duci, vt cum potentiis suis, dominiorum suorum, in auxilium suum venire non negligat. Militibus vero Regni sui vniuersis, vt in *Volborz* exercitualiter conueniant, in *Prussiam* processuri, demandat. Ex *Sanok Przemisliam*, inde pro festo *Corporis Christi*, *Leopolim*

ex Hungaria discedit,

venit. Quo illic exacto, per *Iaroslaw*, *Lezeysko*, feria sexta in die Sanctorum *Petri* & *Pauli*, *Sandomiriam* veniens, Sabbato ad monasterium *S. Crucis Calui montis*, orationis & commendationis gratia descendens, Nuncios *Sigismundi Romanorum* & *Hungariæ* Regis videlicet *Erkapeter* Magistrum *Tauernicorum*, Regalium, & *Stephanum* de *Brzozowicze* accepit. Qui legationem dicere iussi, summo studio, summoque conatu, variis supplicationibus & promissis supplicabant Regi, *vt expeditionem cœptam in aliud tempus differret, decisionem ex arbitrio Sigismundi Regis, iuxta omne suũ beneplacitum, sine ferro & armis habiturus*. B *Wladislaus* autem *Poloniæ* Rex, in verbis & promissis *Sigismundi* Regis, nullam efficaciam reponens, quippe qui eum tot iteratis vicibus fefellerat, Nunciis respondet: *Nullo pacto se omissurum cœptam expeditionem, exercitibus Polonicis & Lithuanicis iam in arma coactis, certitudine pleniori in causa sua non extante.* Cumque Nuncii *Sigismundi* Regis eo responso parum contenti, aliud sibi benignius multifaria instantia deposcerent, *Wladislaus* Rex, *neque se secus facturum, neque aliam responsionem daturum* asserens, ex *Caluo Monte* in *Bodzaczin* descendit. Quo cum *Elisabeth* Regina debilis & languens aduenisset, Regem tamen per *Blizini*, *Zarnow*, & *Sulieyow*, vsque in *Volborz*, valetudinaria comitabatur. C Motis ex *Volborz* copiis, solitis statiuis pro die *S. Mariæ Magdalenæ* ad *Czerwiensko*, quo iam *Alexander Withawdus* cum potentiis gentium suarum aduenerat, applicuit, vnitisque exercitibus, *Vislam* per pontem ex nauibus extructum superans, in terras hostiles procedit. 1419

nec ab expeditione in Prussiam cohiberi potest.

Cum itaque in villam *Badzino Masouiæ* sitam in districtu *Zawkrzensi* peruenisset, altero die terras hostiles ingressurus, *Bartholomæus* Archiepiscopus *Mediolanensis*, *Capra*, eo quod pro insigni capram ferret, appellatus, ex parte *Sigismundi Romanorum* & *Hungariæ* Regis bellum intercepturus, aduenit. Sentiens siquidem præfatus *Sigismundus* animum D *Wladislai Poloniæ* Regis ab expeditione non posse reduci, alia arte & ingenio, dum persuasiones abiectum iri videret, expeditionem intercipere tentauit. Misit siquidem velocissime prædictum *Bartholomæum* in *Prussiam*, consulens Cruciferis & mandans, *quatenus in ipsum, omni pauore circumscripto, compromittant*: pollicitus *se illis iudicem & arbitratorem fauorabilem monstraturum*. Qui suis parentes iussionibus, eadem potestate plenitudineque verborum in illum compromittunt, vastationem terrarum suarum, quemadmodum euenit, auersuri. Præfatus itaque *Bartholomæus* Archiepiscopus, in consilium introductus, magnis precibus, maioribus ingeniis, deprecatur *Wladislaum* Regem, quatenus *iuxta sui compromissi formam, a bello se temperaret, & arbitrariam decisionem Sigismundi Romanorum*

Digitized by Google

1419 *& Hungariæ Regis expectet, in quem, alteram partem diu reluctantem, Magistrum videlicet & Ordinem cruciferorum compromisisse deducebat.* Et licet *Wladislaus Poloniæ* Rex, & omnis suus exercitus, quolibet compromisso non obstante, precibus *Bartholomæi* Archiepiscopi *Mediolanensis* repudiatis, summopere bellum prosequi expeteret, consiliis tamen & instantiis multiplicibus *Alexandri Withawdi* Ducis magni *Lithuaniæ*, aspirantis in reuersionem, persuasus, non sine sua & totius exercitus sui grandi nausea & amaritudine, treugis ad biennium susceptis, *Sigismundi* Regis pronunciationem & arbitramentum se astrinxit præstolaturum, dummodo ferre illud iuxta præsens tempus & diem Epiphaniarum inclusiue non negligat, alias compromissi facultatem, festo Epiphaniarum transacto, voluit penitus esse annullatum & extinctam. His taliter compositis, *Wladislaus Poloniæ* Rex armis depositis, a bello, non sine sua & totius exercitus anxietate, discedit. Prælatis autem & Baronibus *Poloniæ*, eum de tam improuido compromisso arguentibus, ipse omnem culpam in *Albertum Iastrzambiecz Cracouiensem* Episcopum, & Cancellarium Regni *Poloniæ* retorquet, quasi sua negligentia, & non potius Regia prohibitione, conditio compromissum restringens, adiecta non fuisset: videlicet vt si infra treugarum tempus, ad diem *S. Margarethæ* compromittere Cruciferi de *Prussia* neglexissent, compromissum Regium intelligeretur extinctum. Ex quo prædictus *Albertus Iastrzambiecz* Episcopus *Cracouiensis* magna odia, & multiplices sugillationes, in animis militarium, licet præter suum demeritum, contraxit. Hæc expeditio, ob reuersionem quæ accidit, *reuersalis* intitulatur a *Polonis*. Ex *Badzino* confectis treugis *Wladislaus* Rex eadem via, qua aduenerat, flumine *Visla* apud *Czerwyensko*, cum omni exercitu superato, transiens, exercitum suum licentiauit, qui fere omnia bona, quæ in quadrigis ex farina vehebat, agrestibus in *Masouia*, quorum fruges depastus erat, largitus est.

Wladislaus in biennium icto cum Cruciferis foedere, exercitum in Poloniam reducit.

Ex *Czerwyensko Wladislaus* Rex egressus, per *Gabyno*, *Gostinino*, *Kowalye*, *Brzesczye*, *Radzieiow*, *Strzelno*, *Gabicze*, *Mogilno* procedens, pedestre iter in *Pobyedziska* conficiens, *Posnaniam* secunda die mensis Augusti aduenit. Obsecrationibus autem suis apud monasterium Corporis Christi perfunctus, Sabbato *Posnania* hora tertiarum in quadriga, in cunabuli modum fabricata, versus *Srzodam*, comitantibus illum, *Nicolao* de *Michałow Sandomiriensi*, *Sandiuogio* de *Ostrorog Posnaniensi*, Palatinis, *Henrico* de *Rogow*, *Ioanne Mazik* de *Dąbrowa*, & aliis pluribus militibus, procedebat. Dum autem in nemus ante *Thulcze* situm peruenisset, subito ex cœlo sereno & lucido, turbidum & tenebrosum factum est, coruscationesque horridæ, ac tonitrua fieri cœpta. Quo nemus ingrediente, & prope montem proximum remoti constituto, fulmen de cœlo maximo & vehementi fragore decidens, quatuor equos quadrigam Regis vehentes, & duos seruitores Regios, qui latera quadrigæ Regiæ, ne caderet, eundo pedibus sustentabant, videlicet *Bachmath* & *Matthiam* nigrum, suo impetu, auriga seruato, necauit. Occidit & equos, quibus *Nicolaus Sandomiriensis*, *Sandiuogius Posnaniensis*, Palatini, *Henricus* de *Rogow*, *Ioannes Mazik* insidebant. Item septem alios equos militum, sessores eorum in nullo offendens. Occidit & equum Regis, cui cubicularius *Forschtek* insidebat, lanceam vibratilem Regis gerens, chlamydem eiusdem cubicularii *Forschtek* per medium discerpens, corpus vero non contingens. *Wladislaus* autem Rex terrore horribili fulminis tremefactus, Baronibus & militibus ad eum percussione fulminis desinente, occurrentibus, & *quonam modo se haberet*, sciscitantibus, longo tempore, siue id exanimatio, siue ingens metus causabat, nullum responsum edens, non secus quam mortuus a militibus lugebatur. Erigens tandem se, viribusque quas metus occluserat, resumptis, loqui cœpit, casum tam horrendum profitens, pro suis demeritis iuste euenisse. Pertulit autem *Wladislaus* Rex, ex fulmine huiusmodi, in dextra manu dolorem intra dies paucos desinentem, & in sensu auditus aliqualem occlusionem, sed & vestimenta eius sulphure olebant. Hunc casum vltionem iræ Dei designantem, religiosi & timorati viri, non aliud *Wladislao* Regi rebantur accidisse, nisi quia sororem per spiritualem cognationem germanam *Elisabeth Granowska*, accepisse illum non pudebat in vxorem. Liberius tamen aliquanto a *Sbigneo* de *Oleschnicza* Secretario suo Rex conceptus: *Elementorum*, inquit, *te o Rex ferientium testimonium accepisti, quantum facinus, miscendo te sorori germanæ, commaternitatis vigore, admiseris: eius quippe mater te de fonte leuauerat, dum & murorum robur te non sustinendo præcipitat, & cœlum fulmine, & ignis fulgurando condemnat. Vnde nisi pœnitueris, metuenda sunt ea ne te demergant, terra timori habenda ne absorbeat.* Tum quoque primum *Wladislaus Poloniæ* Rex, plaga horribili superne accepta, timere sibi cœpit, & matrimonium, horribile, Deo & hominibus odibile, quod cum *Elisabeth Granowska* contraxerat, execrari. Assertio etiam habebat aliquorum, quod dubietas fidei Christianæ ei veniebat in mentem velut Neophyto, eum subito fulmine percussus est. Sed nec ipse tunc, aut postea, facinus suæ in fide vacillationis prodidit, nec cuiquam, an id verum fuerit, facile succurrerit. 1419

Wladislaus Rex horrendo fulminis ictu terretur,

eo quod sororem spiritualem in matrimonium duxerat

Fulminis iactura excepta *Wladislaus Poloniæ* Rex, in oppidum suum Regale *Srzoda*, quo

Digitized by Google

1419 quo tendebat, peruenit. Ex quo die altero recedens, per *Pizdri* & *Calisch*, *Siradiam* pro festo Assumptionis S. *Mariæ* Virginis peruenit. Exinde per *Sczyrcow*, *Piotrkow*, *Przedborz*, *Malogoscz*, *Andrzeyow*, *Visliciam*, applicuit. Quo illi certus Nuncius, *Venceslaum Bohemiæ* Regem diem obiisse significans, allatus est. Cui funerias solenni officio apud *Visliciam* celebranti, *Sigismundi Romanorum* & *Hungariæ* Regis alter Nuncius occurrit, obsecrans, *vt in noua Sandecz cum illo conuenire dignaretur quanto celerius.* Cuius precibus morem gesturus, ex *Vislicia* in *Sandecz* pro die Natiuitatis *S. Mariæ* Virginis procedens, *Sigismundum Romanorum* & *Hungariæ* Regem, cum frequenti Baronum *Bohemiæ* numero, qui ad illum post obitum *Venceslai* Regis confluxerant, in *Sandecz* venientem excepit, & singulis necessariis Regem, & omnes, qui secum vna venerant, tractauit. Tentæ sunt autem per dies aliquot, inter Reges & eorum Consiliarios, variæ super Regno *Bohemiæ* vacanti, deliberationes, idque per *Wladislaum Poloniæ* Regem in summa *Sigismundo* Regi consultum, *quatenus singulis agendis aliis prætermissis, quam celerrime in Bohemiæ Regnum ire pergeret, rebusque publicis compositis, sectam quoque & hæresim Viclephisticam, post mortem Venceslai Regis crescentem, ne amplius grassari posset, & quoslibet alios, res nouare molientes, opprimeret.* Verum *Sigismundus* Rex, *nihil se dubitare de fide Bohemorum in se* respondit, *& maiores ac principaliores, aut venisse personaliter, aut per literas illi fidem dedisse.* Salutari igitur consilio *Wladislai* Poloniæ Regis, qui se illi ferre cum gentibus, si eum in *Bohemiã* ire contingeret, auxilium offerrebat, neglecto, in *Turcas* ea æstate expeditionem facit. Intelligens autem *Wladislaus Poloniæ* Rex, *Sigismundum Romanorum* & *Hungariæ* Regem consorti suæ Reginæ *Barbaræ* vehementer iratum esse, *Ianussium* de *Tulisckowo* Castellanum *Calissiensem* in *Hungariam* mittit, cuius opera reconciliatio vtriusque secuta est. Solicitauit deinde præfatus Castellanus *Calissiensis Sigismundũm* Regem & Cruciferos iusta sententia, tam assidua & forti solicitudine, vt etiam illum in *Turcas* expeditionem agentem sequeretur. Nec etiam solicitudinem remisit, donec *Wratislauia* sententia ipsa prolata est.

Mortuo Venceslao Bohemiæ Rege

frater eius Sigismundus Imp. a Wladislao Sandeciæ excipitur.

Quem in Turcas bellũ parantem Ianussius de Tulischkowo comitatus

sententiam arbitrariam Wratislaviæ obtinuit.

Angustiatus *Venceslaus Bohemiæ* Rex frequentibus malis, quæ per desidiam suam in *Bohemia* inualuisse fuerat, paralysi correptus ægrotare cœpit, atque infra octo & decem dies, signatis hæreticorum nominibus, quos neci destinauerat, *Sigismundum Romanorum* & *Hungariæ* Regem, fratrem, assidue vocitans, & amicorum auxilia anxius expectans, ante vita excessit, quam vocati Principes adessent, die videlicet Mercurii sedecima mensis Augusti; cum regnasset annis quinque & quinquaginta, & duobus tantummodo amplius vixisset. Cadauer suum primum ad Ecclesiam *S. Viti* in arce, deinde ad aulam Regiam, solius Abbatis aulæ Regiæ diligentia, propter *Viclephistarum* metum & rabiem, noctis tempore humatum est, omni funerea pompa omissa. *Zophia* Regina ingredi ciuitatem non ausa. Cum vero postea monasterium prædictum ab hæreticis diriperetur, & sepulchra Regum effringerentur, cadaueraque abiicerentur, Piscator Regius *Muska* nomine, Regis, quem amauerat, corpus clam collegit, & in loculo domi apud se condidit. Interiecto deinde tempore, rebus ad meliorem formam redactis, cum *Venceslai* corpus requireretur, viginti aureis acceptis, illud reddidit. Cui tandem primum iustus honos solutus est. 1419

Ex *Sandecz Wladislaus* Rex per *Cieskowycze, Pilzno, Ropczice, Lancuth*, in terras *Russiæ* processit, & circa festum *S. Michaelis*, *Leopolim* cum *Elisabeth* Regina venit. Quo ex *Leopoli* versus *Glinyani* egresso, *Elisabeth* Regina sequi illum, languore oppressa, destitit, & in *Grodek* processit. Ex *Glyniani* in *Schambor*, abinde visitaturus ægram Reginam in *Grodek*, post vero Regina *Elisabeth* in *Lanczuth* diuertente, per *Sanok, Ropczice, Byecz, Bochnia*, transitum faciens, pro die Sancti *Martini* in *Nyepolomyeze* venit. Ex *Nyepolomicze* in *Lithuaniam* processurus, *Elisabeth* Reginam plus solito ægram apud oppidulum *Brzezek* visitauit, & tandem per solita loca in *Lithuaniam* processit. Perfunctusque illic venationum voluptate, Natale Saluatoris apud *Merecz* celebrauit.

Tardante *Sigismundo Romanorum* & *Hungariæ* Rege *Viclephisticam* hæresim, in *Bohemiæ* Regno gliscentem, opprimere, repente vires conquirens, eousque pullulauit processitque, vt armata manu in fidem & religionem Orthodoxam grassaretur; sectatoribus pestis tam nefandæ singulos fideles compellentibus ad vtriusque speciei communionem, cæterorumque erroneorum articulorum obseruantiam. Et quoniam hæresis prædicta, temporalium bonorum possessionem habere Ecclesiam scelestum & illicitum astruebat, Seculares *Bohemi* doctrinam huius articuli, ambitioni eorum congruentem secuti, Duce *Ioanne Zischka* de *Troschnouia*, primum monasterium Carthusiense in *Praga*, partim eiectis ex eo, partim trucidatis fratribus Carthusiensibus, diripiunt, disiiciunt, & muros eius solo æquant, bonaque temporalia eiusdem monasterii occupant, monasterium deinde Cisterciense, dictum *Aula Regia*, vno miliari a *Praga* distans, simili abominatione in exterminium ponunt, bona illius diripiendo, corpus *Venceslai* Regis nouiter absumpti, in eodem monasterio *Aula Regia* sepultum, egerunt, & in flumen *Moltha-wa*, viuis & mortuis inferendo bellum, proiiciunt. Quod piscator offendens, in suo tugu-

Scelera & crudelitas varia Viclephistarum Duce Io. Zischka.

1419 rio sepeliuit, vilemque egestionem vilior sepultura secuta est. *Conrado* insuper de *Vestphalia* Archiepiscopo *Pragensi*, *Albicio* eam Sedem Archiepiscopalem refutante, promoto, & in præfatam hæresim, mettunc, incertum est, an caligine & nequitia mentis prolapso, grex fere vniuersus suus, Pastore errante, scandalizatus, in præcipitium actus est. Et hæreseos peste, virus suum longe diffundente, Regnum *Bohemiæ* paucis admodum ciuitatibus exceptis, labe hæretica infectum. Quasi autem hæresis *Viclephistica*, qua se gens *Bohemica* inquinauerat, pro explenda insania, quæ *Bohemica* pectora peruaserat, parum sufficiens foret, in aliam rursum fœdiorem, quæ *Picarditarum* appellabatur, incidit. Cuius abominabiles obseruantias, describere, etiam scelus crediderim: Congregati siquidem homines vtriusque sexus, pestem huiusmodi practicantes, in vnum locum nudi inter se commorati, venerea opera, nulla vxorum aut consanguineorum discretione habita, passim patrabant, & multa ac longa prosperitate vsi, etiam Satanæ ministerio vsi, de aduersariis victoriis potiebantur. Ad quam quidem tam fœdam & abominandam Deo sentinam, omnis incontinentium sicariorum, nebulonum, & ære alieno grauatorum, fex confluebat. Sæuientibus deinde laicis contra Clerum, monasterium insigne *Opatkowycze* ordinis Cisterciensis, plurimas Sanctorum reliquias auro & argento vestitas habens, & quæ in festis maioribus ex sacrario ad altare maius in curru argenteo ferebantur, per *Ioannem Opoczynski Bohemum*, item omnia alia fere monasteria, locaque sacra & religiosa, tam in *Praga*, quam in toto *Bohemiæ* Regno, spoliata, confracta, & ruinata sunt. Singuli religiosi & personæ Ecclesiasticæ, hæresim non acceptantes, ignibus dati, aut necati, aut pulsi sunt: Sanctorum reliquiæ, præcipue S. *Venceslai* Patroni *Bohemiæ*, item Sancti *Viti*, item Sanctæ *Ludimilæ*, ex thecis & locis suis proiectæ & conculcatæ, bona Ecclesiarum tam Cathedralium quam Collegiatarum, Conuentualium & Parochialium, a laicis occupata & direpta, omnia vasa & clenodia Ecclesiarum, sacris vsibus deputata, in cingulos, frena, sellas, & alias res prophanas conuersa, libri Ecclesiarum, monasteriorum, & vniuersalis Studii *Pragensis*, distracti & venundati. Seculares viri boni & timorati, Catholicæque puritatis obseruatores, qui se inquinari hæretica peste passi non sunt, cum coniugibus & pignoribus, ex ciuitatibus, castris, hæreditatibus, fundis, domibus, agris pulsi, nonnulli trucidati sunt. Studii vniuersitatis *Pragensis*, Scholaribus diffugientibus, gloria pessundata, omniaque Diuina & humana labefactata, & adeo confusa, vt nemo mortalium, etiam *Tullianam* eloquentiam sortitus, extet, qui sufficienter calamitates enumeret, quas *Bohemiæ* Regnum quondam nobile & insigne, ea vero hæresi infectum, fœdum & miserabile, pertulit & contraxit, ac splendorem gloriæ suæ in plurimis Regnis populis & nationibus, diffusum, in ignominiam caliginemque conuertit. *Ioannes Zischka* qui superiori tempore apud *Poloniæ* Regem in *Prussia*, bellis assiduis exercitatus fuit, vno carens oculo, quem pridem, strenue pugnans, amiserat, *Hussitarum* veneno infectus, & rapinarum auidus, coadunatis sibi ex hæreticis quadraginta virorum millibus, in omne facinus audaciam sumpsit. Et *Pilznam* iuris sui faciens, præsidioque valido muniens, arcem quoque *Vischegradiensem* inuasit. *Zophia* interim Regina, serum subsidium in *Sigismundo* Rege itidem sibi repromissum prospiciens, ex thesauro Regio copias comparans, & *Czenkonem* de *Vartemberg* in Capitaneum præficiens, arcem & minorem ciuitatem *Pragensem* ciuili præsidio firmauit. Quo non obstante, per frequentes congressus, continuis quinque diebus nocte atque interdiu habitos, multi vtrinque cæsi, magnificæ domus exustæ, Prætorium in infimo loco situm, incensum atque deletum. Ædificiorum vtraque in ciuitate *Pragensi* decus, magna ex parte violatum. 1419

Sigismundus Romanorum & Hungariæ Rex, collecto eo æstate notabili ex diuersis nationibus exercitu, in defensionem Regni sui, contra *Turcas* expeditionem mouit. Qui dum copias gentium suarum, equestrium & pedestrium, prope *Albam Regalem Rasciæ* promouisset, exercitus ingens *Turcarum* contra illum aduenit. Aquis tamen *Danubii* inter vtrumque mediantibus, non poterant exercitus venire ad congressum. *Sigismundus* itaque Rex pluribus hebdomadis ad ripas *Danubii* casso labore immoratus, videns exercitum suum *Turcarum* exercitui numero & viribus exequari non posse, par priori periculum veritus, sed neque valens sine euidenti discrimine exercitum suum per *Histrum* traducere, obsidentibus ripas eius circumquaque barbaris, nulla offensione hostium facta, neque aliquo opere memorabili edito, Budam remeauit. Propter quod a *Turcis* liberius & vehementius in Christianos sæuitum est, & terræ optimæ atque Regna *Bulgariæ*, *Rasciæ*, *Albaniæ*, & septem castrorum in pluribus locis vastatæ, spoliatæ, direptæ, & personæ vtriusque sexus in seruitutem miserabilem abductæ sunt. Ita dum *Turcas* lacessere libido illum incessit, *Bohemiam* amisit, & *Hungariam* non defendit. Nam etsi legatis in *Bohemiam* ab eo ad gubernandum missis paritum, & arx *Vischegradiensis* reddita esset, externique hæretici Vrbem reliquissent, & Consulatus ex prisco more gubernationem iniisset, & *Sigismundus* prope diem se *Pragam* venturum, ac Regnum in morem aui *Caroli* se administraturum promi-

Sigismundus Imp. cum Turcis congredi non ausus magna clade Christianorum terras afficit, & Bohemiam amittit.

1419 misisset, pollicitationeque huiusmodi sui aduentus, omnes hæresibus deditos turbauisset, ominantes sectas exclusum iri, quæ *Carolo* regnante nondum ortum habuissent, *Sigismundus* tamen Rex, dum iter versus *Pragam* pronunciasset, & pro die Natiuitatis Domini *Brunam* oppidum *Morauiæ* attigisset, *Pragensibus* illic veniam petentibus, ea lege pepercit, vt catenas & repagula tota ex vrbe dissoluerent, suosque Magistratus acciperent. Paruit attonita ciuitas, omnibus sanæ, & maxime Catholicæ mentis hominibus, de eius aduentu gratulantibus. Nec dubium videbatur, quin tota *Bohemia Hussitarum* labes excessisset, si ex *Bruna Sigismundus* Rex recte se *Pragam* contulisset. Sed diuertit inde, vt forte in fatis erat, iter, *Wratislauiamque Slesiæ* caput, accessit.

Fœdus inter Tartaros & Lithuanos.

Dux *Tartarorum Ediga*, potens & insignis nimis, cuius arbitrio vniuersum *Tartarorum* regebatur Imperium, *Alexandrum* Ducem magnum *Lithuaniæ*, cum quo apud *Vorzkla* fluuium felicius quam barbaro ethnico conueniebat, signis collatis dimicauerat, fœdere sibi conciliaturus, specialibus & notabilibus Nunciis ad eum directis, tres camelos panno rubeo opertos, & septem ac viginti equos, cum ea legatione transmittit: *Nihil equidem dubito, Clarissime Princeps, iuxta te atque me, occiduam ætatem attigisse: Conuenitque vt residuum temporis quod superest, in pace absumamus: sanguinem autem, qui in bellis inter nos mutuo gestis, effusus est, terra absorbeat: verba maledica & offensiua, quibus nos afficiebamus, ventus & aura absumat: feruorem nostræ iræ & vecordiæ, ignis purget: Ignes vero, & terrarum exustiones hinc inde inter nos habitas, aqua diluat.* Nuntios autem huiusmodi, *Alexander Withawdus*, magnifice & liberaliter munerauit, & fœdus petitum concessit.

Ianussius Rathiboriensis Dux moritur.

Duodecima mensis Augusti *Ianussius Rathiboriensis* Dux, filius Ducis *Nicolai Rathiboriensis*, vir dolosus & callidus, in amentiam versus, in *Rathibor* moritur, & in monasterio sanctimonialium ordinis Prædicatorum sepelitur. Duos relinquens filios, *Nicolaum* & *Venceslaum*, & vnam filiam *Margaretham*, primum *Casimiro Osszwiaczimensi* Duci, deinde *Semouito Masouiæ* Duci iunctam matrimonio, ex *Helena* filia *Coributhi* Ducis *Lithuaniæ*, & nepte *Wladislai* Regis *Poloniæ* susceptos.

1420 Attendens *Wladislaus Poloniæ* Rex arduum nimis pro festo Epiphaniarum imminere sibi & Regno suo negotium, vt pote peremptorium terminum, in quo *Sigismundus Romanorum* & *Hungariæ* Rex apud Wratislauiensem ciuitatem, decisoriam pronunciaturus erat, super notabilibus terris, damnis, & offensis, pro quibus annis multis inter Regem & Cruciferos, guerrarum stridores viguerant, *Nicolaum Archiepiscopum Gnesnensem Albertum Iastrzambiecz* Episcopum *Cracouiensem*, & Regni *Poloniæ* Cancellarium, *Iascarium Posnaniensem*, *Iacobum Plocensem*, *Ioannem Kropidło Wladislauiensem*, Episcopos *Ioannem* de *Tarnow Cracouiensem*, *Nicolaum* de *Michałow Sandomiriensem*, *Sandiuogium* de *Ostrorog Posnaniensem*, Palatinos; *Ioannem* de *Tulischkowo Calissiensem* Castellanum, *Sbigneum* de *Brzezie* Regni *Poloniæ* Marschalcum, & *Zauissium* nigrum de *Garbow*, Nuncios & Legatos suos, comitiuam plusquam octingentorum equitum habentes, ad producendum literas, iura, priuilegia, & munimenta, cæterosque articulos, & petitionem summariam, ex quibus sententia iusta ferenda foret, & ad replicandum propositionibus & articulis partis aduersæ, transmittit. Venerunt autem præfati Nuncii Regis *Poloniæ Wratislauiam* diebus aliquot ante festa Epiphaniæ, eo potissimum respectu, vt singula iura, instructiones & propositiones, quibus causa Regis instrui posset, coram *Sigismundo* Rege, & Auditoribus ab eo constituendis, tempestiue produxissent. Pro quibus recipiendis, auscultandis, & examinandis, *Sigismundus* Rex se *Wratislauiam* quatuordecim diebus ante Natiuitatem Christi venturum, vel eo aliquo casu impedito, auditores suos, qui partes audirent, & producta atque producenda reciperent, viderent, & examinarent, transmissurum, stricta pollicitatione promisit: Et *Sigismundum* Regem illic, quemadmodum inter Reges conuenerat, non repertum, vsque in Vigiliam ad solis occasum, frustra expectabant. Et quanquam nullatenus illum pro die Epiphaniarum venturum opinabantur, præsertim cum nullos Auditores præmisisset, neque iura Regis & Regni vidisset, aut examinasset, venit tamen ille in noctis medio, & vno vehiculo cum consorte sua *Barbara* vectus, ciuitatem *Wratislauiensem* ingressus est. Vbi iam frequentissimus numerus Prælatorum, Principum, Comitum, Baronum, & militum, suum aduentum operientium, confluxerat. Venerant siquidem illuc *Martini* Papæ Nuncii, videlicet *Iacobus Spoletanus*, & *Ferdinandus Lucensis* Episcopi. Item Archiepiscopus *Moguntinensis*, item Dux *Saxoniæ*, item *Fridericus* Marchio *Brandeburgensis*, *Bartholomæus Capra* Archiepiscopus *Mediolanensis*, *Georgius* de *Holoch* Episcopus *Pathauiensis*: item fere singuli Principes & Barones *Slesiæ*, item primores ex Baronibus *Bohemiæ* & *Morauiæ*, & aliarum nationum multitudo copiosa. Altero autem die, festo videlicet Epiphaniæ illucescente, Legati *Wladislai Poloniæ* Regis, tam Ecclesiastici quam seculares, *Sigismundum Romanorum* Regem adeunt, iura, literas, munimenta, & priuilegia, articulos, propo- 1420

 sitiones

Digitized by Google

1420 sitiones, & instructiones, partem Regiam promouentes, producturi, & animum *Sigismundi* Regis, de singulis meritis causæ, per organum A Magistri *Pauli Wladimiri* Decretorum Doctoris, Custodis & Canonici *Cracouiensis* instructuri. Iam quoque ipse Magister *Paulus Wladimiri*, assumpto themate; *Iuste iudicate filii hominum*; propositionem suam ordiri cœperat, deducens *Wladislai Poloniæ Regis Legatos attulisse secum singula iura, per eum alleganda, videlicet, Registrum magnum & extensum in pergameno, per singulos sexternos instrumentatum & tabellionatum, processus habiti coram Iudicibus a Sede Apostolica ante annos octoginta in Varschouia. In quo & coram quibus, centum & triginta duo testes, omni* B *exceptione maiores, videlicet Archiepiscopi, Episcopi, Duces, Doctores, Palatini, Barones pro parte Regis & Regni Poloniæ, de Polonia, Pomerania, & Prussia inducti & examinati fuerunt. Et qui, prout ex eorum attestationibus ad liquidum patet clarissime, deponunt, terras, Pomeraniæ, Culmensem, Michalouiensem, Regni Poloniæ proprietarias & naturales fuisse & esse. Et cum Wladislaus Loktek Poloniæ Rex, cum Ruthenis, Lithuanis, Thartaris, cæterisque nationibus barbaris, bellum gesturus, & pugnam cum illis conserturus esset, ex Regno Poloniæ discessit, tum Magistro & Ordini Cruciferorum Prussiæ, gerens de illis singularem & integram fiduciam, filium suum vnicum Casimirum, qui* C *tunc Pomeraniæ Ducatum, velut Patris Præfectus, administrabat, commisit in tutelam. Verum Magister & Ordo, non Diuino tantummodo, sed etiam gentium iure prauaricato, quem tutari debebant, opprimere contendunt & opportunitatem dudum expetitam nacti, cum exercitu valido terras Pomeraniæ ingressi, Præfectis & Capitaneis Regiis per dolos, fraudes, & tradimenta comprehensis & necatis, terram hæreditariam Domini & Patroni sui Wladislai Loktek Poloniæ Regis hospitales etiam non veriti Deos, Wladislao Poloniæ Rege, fidei res, & eorum defensionem tractante, violenter occuparunt.* Deducens *insuper Legatos Poloniæ Regis habere Instrumentum sententiæ diffinitiuæ Iudicum Apostolicorum, per* D *quam dictas terras, & centum nonaginta millia marcarum, pro perceptis & damno, Regi & Regno Poloniæ adiudicarunt. Item Bullam Clementis sexti, item Benedicti duodecimi alteram: per quas ambo mandarunt, Missnensi, Cracouiensi, & Culmensi Episcopis, vt Magistrum & Ordinem compellerent ad restitutionem Regno Poloniæ terras prædictas, velut ab eo illicite distractas.* Petebat tandem postremo, *Wladislai* Poloniæ Regis, & Legatorum suorum nomine, *vt prius, quam ad pronunciationem sententiæ procederet, iura pro parte Regis & Regni producenda, diligenter videret. Audiret insuper iuris Diuini & humani Doctores, pro parte Regis & Regni in suo conspectu allegaturos, producturos, & ostensuros, de iure scripto,* *quod dicta sententia Iudicum Apostolicorum executioni sit demandanda: concordiis, renunciationibus, vsque ad illud tempus habitis, non obstantibus quibuscumque.* *Sigismundus* tamen Rex, Cruciferorum & *Almanorum* dolis circumuentus, & largitionibus eorum inescatus, ad audiendum propositiones Regis *Poloniæ*, ad examinandum merita causæ ad videndum iura, literas, priuilegia & allegationes ad cognitionem causæ necessarias, priusquam ad sententiæ pronunciationem procederet, nulla poterat petitione, prece, aut persuasione induci, asserens se de omnibus proponendis, & meritis causæ, sufficienter instructum, sententiam pera tenere paratam. Quæ res *Poloniæ* Regis legatos, malum suum ominantes, non secus, quam si iam iniquitatem sententiæ vidissent & audiuissent, turbauit; omnibusque conatibus & ingeniis adnitebantur, vt *Sigismundus* Rex die illo sententiam pronunciare differret, die altero facultate compromissi, ex sui tenore & forma inualidato & extincto, non aliquam potestatem ad ferendum iniquam sententiam habiturus. *Sigismundus* tamen Rex, consiliis *Almanorum* & Cruciferorum, hæc omnia præcauens, ad pronunciandum sententiam in præsentia Regis *Poloniæ* Legatorum & Cruciferorum processurus, mandauit coram se Prælatis & Principibus transumpta literarum super donationibus Ordini per Principes *Poloniæ*, & præcipue de donatione terræ *Pomeraniæ* per *Casimirum Poloniæ* Regem in vim eleemosynæ factæ Ordini, & contra donationem huiusmodi transumpta, per *Lascarium* Episcopum *Posnaniensem*, opposito *quod non sit transumptis standum, donec videantur originalia*, & appareant esse vera, subintulit *Sigismundus* Rex, *nolle secundum transumpta iudicare:* Et posthæc illico ad pronunciationdm prorupit, & sententiam, magnam iniustitiam redolentem, tulit. Cuius vt iniquitas notior fiat, capitula eius inserenda duxi, & locos illustriores. In primis confirmauit, laudauit, declarauit, & diffiniuit, *vt subditi partium iuxta antiqua itinera libere perambulent, & merces suas ducant.* Item confirmauit *pacem perpetuam ante Thorun initam, etiamsi fuerit per vtramque partem rupta & violata.* Item laudauit, *quod confinia, termini, & terræ Pomeraniæ, Culmensis & Michalouiensis, ac castrum Nyeschow, cum omnibus suis pertinentiis, remaneant circa Ordinem, iuxta concordiam Caroli Hungariæ, & Ioannis Bohemiæ, Regum, & per donationem Casimiri Regis Poloniæ, & suorum Prædecessorum, & per concordiam factam ante Thorun, & sententiam eiusdem Sigismundi, Budæ latam.* Item pronunciauit, *quod Magister & Ordo Cruciferorum, teneantur Regi Poloniæ, pro recuperatione castri Zlothoria, soluere viginti quinque millia florenorum intra duos annos proxime futuros, in festo videlicet S. Georgii proxime venturo vnam medietatem, & aliam medietatem in festo prædicto anni subsequentis.* Item pronunci- 1420

Sententia iniusta Wratislauiæ inter Regem Poloniæ & Cruciferos a Sigismundo Imp. pronunciatur.

Digitized by Google

1420 nunciauit, *quod Magister & Ordo, teneantur destruere & demoliri facere castrum Lubicz cum molendino, quod est in Drwancza flumine, intra sex menses.* Item laudauit, *quod limites & confinia inter Ducatum Masouiæ, & Dominium Ordinis Pruthenorum, remaneant secundum literas Rudolphi Kunnich, tunc Magistri Ordinis, quam ratificauit, iuxta ac si esset sigillo authentico sigillata.* Item decreuit, *quod omnes captiui hinc inde sint liberi, & relaxentur, restituanturque pristinæ libertati intra tres menses.* Item decreuit, *quod de terris Prussiæ & Samogithiæ dispositio, concordiæ ante Thorun factæ, debeat remanere in suo robore, hoc modo, videlicet, quod Ordo inter flumen Memel & indagines Samogitharum debeat possidere, a flumine Rodaw descendendo, vsque ad castrum Memel inclusiue & mare; Dux autem Withawdus debet possidere totam terram Samogitharum, etiam cum illa quæ est inter indagines, & flumen Memel, incipiendo ab indaginibus, vsque ad caput fluminis Rodaw: procedendo recto tramite sicut intrat idem fluuius in Memel, per transuersum fluminis similiter recto tramite, ad quinque miliaria in latitudinem, per terram vocatam Schuderlanth, alias Gewken, & in longitudinem vsque ad Lithuaniam, includendo vtramque ripam dicti fluuii Memel, vsque ad vitam Regis Poloniæ, & Ducis Withawdi.* Item decreuit, *quod neutra partium debeat ædificare in terris prædictis aliquod ædificium in vita Regis & Ducis.* Item laudauit, *quod partes prædictæ inter se sint & remaneant boni & veri amici.* Item *remisit omnes iniurias, offensiones, atque damna, hinc inde quomodo libet commissa & illata.* Item *reseruauit sibi declarationem & interpretationem, si quæ dubia in posterum ex huiusmodi sententia orirentur.* Item decreuit, *quod omnia prædicta & singula, ac quodlibet præmissorum, partes sibi inuicem obseruare, manutenere, & attendere teneantur, sub pœna decem millium marcarum argenti puri, quam incurret qualibet pars, in cuiuslibet articuli violatione.* Item decreuit, *quod Poloniæ Rex castrum Iaszyeniecz intra duos menses restituere teneatur.* Ex hac itaque sententia, & eius articulis supra descriptis, quilibet sanæ mentis iustus & diligens rimator, poterit deprehendere, videre, & palpare *Sigismundi Romanorum* Regis sinistram mentem. In fauorem enim Ordinis, singulos fere articulos pronunciat. Singula vero quæ pro Rege *Poloniæ* facere debuerat, aut supprimit aut destruit. Ostendens per omnes fere conditiones & articulos, quod non Arbiter aut Iudex fuerat partium, sed potius partis Crucifericæ Patronus & Aduocatus. Datum *Wratislauiæ* anno Domini millesimo quadringentesimo vigesimo, die sexta Ianuarii. Præsentibus reuerendis in *Christo* Dominis, *Iacobo Spolethanensi*, *Ferdinando Lucensi* Episcopis Sanctissimi Domini nostri summi Pontificis *Martini* quinti Papæ Nunciis; Domino *Bartholomæo* Archiepiscopo *Mediolanensi*, *Georgio Pathauiensi*, Imperiali Cancellario, *Conrado Wratislauiensi*, *Ioanne Brandeburgensi* Episcopis, & *Georgio* Magistro, *Ioanne Stokces* Legum Doctore, Serenissimi Principis Domini *Henrici Franciæ Angliæque* Regis Legato; ac Illustribus Principibus *Alberto* Duce *Saxoniæ*, Sacri Rom. Imperii Archimarschalco, & *Frederico* Marchione *Brandeburgensi*, eiusdem Sacri Rom. Imp. Archicamerario, & Burgrabio *Nurembergensi*, Principibus Electoribus, nec non *Henrico* Comite Palatino *Rheni*, & Duce *Bauariæ*, *Ioanne* de *Rathibor*, *Przemkone* de *Tropaw*, *Ludouico* de *Brega* & *Legnicz*, *Ioanne* de *Minsterberg*, *Rumpoldo* de *Glogouia maiori*, *Conrado Cathner* de *Oleschna*, & *Ruperto ac Venceslao* de *Luben*, Ducibus Slesiæ, *Ludouico* Comite de *Gdinche*, & aliis pluribus fide dignis. 1420

Pronunciatione sententiæ Legati *Poloniæ* Regis audita, & eius iniquitate expensa, tristes mœstique in hospitia diuertunt: Conscriptoque omni processu, qui cum illis habitus est, & quam reportarunt sententiam, copia etiam illius annotata, per velocem Nuncium *Klimkonem* de *Klay*, in equis publice commutatis, in *Lithuaniam Wladislao* Regi transmittunt. Ipsi apud plures Ecclesiasticos & Seculares Principes, de magna iniquitate sententiæ palam questi, die altero, duobus tantummodo, *Ianussio* de *Tulischkowo* Castellano *Calissiensi*, & *Zauissio* nigro, remanentibus, singuli de *Wratislauia*, Rege *Sigismundo* inualedicto, sententia insuper sua, quam illis sub sigillo suo destinari procurauerat, repudiata, ad discedendum se parauerant. Quos *Sigismundus Romanorum* Rex, se plurimum in *Wladislaum Poloniæ* Regem deliquisse, sero perpendens, & facti sui præcipitis pœnitudinem habens, per triduum retinuit, demonstrans *se*, *de notoriæ suæ sententiæ iniquitate ingenti cruciatu teneri, & palam vociferans, se per Iacobum Spolethanum Episcopum, & alios Italicos circumuentum esse*; *Iacobo Spolethano Episcopo refellente, non se, neque Italicos, sed Almanos, quos Sigismundus Rex in Consilium rerum adhibebat, tam iniustam & impiam sententiam conflauisse.* Vertensque se deinde *Sigismundus Romanorum & Hungariæ* Rex, ad Magistri & Ordinis Cruciferum Legatos, illos precibus solicitare cœpit, *quatenus liceret ei, de ipsorum consensu, ad moderationem sententiæ procedere.* Quibus respondentibus, *nullum se ad hoc mandatum aut instructionem a Magistro & Ordine suscepisse, velle tamen ad Magistrum & Ordinem mittere, & illi Sigismundi Regis preces declarare*, vrgebat *Sigismundus* Rex Legatos *Wladislai* Regis, *vt paulisper Wratislauiæ immorarentur, correctionem male decretorum præstolaturi.* Oratores autem Regii se ludificari & falli rati, nullo pacto ad remanen-

1420 manendum poterant induci. Nuncius itaque Regius *Clemens* de *Klay*, Sabbato in die Epiphaniæ ex *Wratislauia* discedens, & cursu veloci in *Lithuaniam* contendens, *Poloniæ* Regem *Wladislaum* in *Dolgi*, feria sexta intra octauas Epiphaniæ, offendit, longissimum iter, ducentorum videlicet prope miliarium, diebus septem emensus, quo post festum Natiuitatis Christi ex *Merecz* egressus, in *Troky* diuerterat. Atque festis Circumcisionis & Epiphaniæ illic peractis, ex *Lithuania* in Regnum *Poloniæ* processurus, *Alexandro Withawdo* eum comitante, discedebat. Ac *Wladislao* Regi, & *Alexandro Withawdo*, noctis hora, qua aduenerat, literis Legatorum præsentatis, multa etiam verbo, quæ gesta & quali ordine fuerint, deprompsit. Qua nouitate *Wladislaus* Rex, & *Alexander* Dux audita, non secus quam pareat, maxima turbatione perculsi, in suspiria amarissima & fletus, eiulatusque ruentes, tum primum dolos & versutias *Sigismundi Romanorum* Regis sentire cœperunt. *Withawdus* quoque Dux iræ impatiens, quam dolor ingens de terrarum *Samogithiæ* & *Sudorum* abiudicatione subministrabat, in *Sigismundum Romanorum* Regem plurimis maledictis inuectus, calliditatem illius frequentibus improperiis exprobrabat. Adeo autem Regi & Duci erat sententiæ prædictæ pronunciatio molesta & acerba, vt eorum fletus & rugitus, non secus quam duorum leonum frementium, a longe exaudirentur. Nocte autem illa in mœrore & mentis angustia transacta, *Withawdus* in cubiculum Regium in diluculo introiens, monet blandis verbis Regem, *vt animo æquiore sit, & passione amaritudinis depulsa, ad remedia potius, quam ad dolorem, vacet. Neque enim mœrore, sed sano consilio, fortique manu, vulnus inflictum rescindi oportere*, astruebat. Eo consilio probato, e *Dolgi* Sabbato in octaua Epiphaniæ in *Gilgi* itum est. Et paucis secretis Consiliariis in consilium Rex & Dux adhibitis, eam deliberationem capit, vt quam celerrime Nuncii, mutando subuectiones, *Wratislauiam* properent, & *Sigismundo Romanorum* Rege illic reperto, sibi publice Regis & Ducis nomine denuncient, *nullo pacto Regem & Ducem, sententiæ suæ iniquæ & iniustæ staturos, sed ferro & armis suam iustitiam propitia Diuinitate persecuturos.* Dum autem ad legationem huiusmodi grauiter & prudenter exponendam de Nuncio quæreretur *Sbigneus* de *Oleschnicza* Præpositus *S. Floriani* extra muros *Cracouienses*, Regius Secretarius, plurimum idoneus est visus, qui & ipse, dum de mittenda legatione huiusmodi *Wratislauiam*, inter Regem & Ducem deliberatio volueretur, multa capitula, iuxta quæ ordienda atque perficienda foret legatio, modesta atque solerti persuasione disseruit. Ipse itaque Regio nomine, & *Nicolaus*

Wladislaus Rex & Withawdus Dux accepto de Sigismundi sententia nuncio in lacrymas erumpunt.

Deinde Legatis missis Sigismundo nunciant nolle se eius sententiæ stare.

Czibulka Ducis *Withawdi* nomine, sumptibus & vestibus splendide prouisi, de *Gilgi* egressi, feria secunda ante festum Purificationis Sanctæ *Mariæ* Virginis, *Wratislauiam* itinere concito perueniunt, & dari sibi audientiam a *Sigismundo* Rege exigunt. 1420

Feria tertia, quæ fuit penultima Ianuarii, *Sigismundus Romanorum* & *Hungariæ* Rex, frequenti consilio Prælatorum, Principum, & Baronum aduocato, cui intererant *Bartholomæus Capra* Archiepiscopus *Mediolanensis*, *Ferdinandus Lucensis*, & *Iacobus Spolethanus*, Episcopi, Apostolici Nuncii: item *Conradus* Archiepiscopus *Treuerensis*, *Georgius Pathauiensis* Episcopus, *Ludouicus* Dux *Bauariæ*, Comes Palatinus *Rheni*, *Fridericus Brandeburgensis*, *Vilhelmus Missnensis*, Marchiones: Item Principes *Slesiæ*, item plures Barones ex Regnis *Hungariæ* & *Bohemiæ*, Nunciorum *Wladislai Poloniæ* Regis, & *Withawdi* magni Ducis *Lithuaniæ*, legationem auditurus, in Curiam Regiam *Wratislauiensem* aduenit. Quo cum & Nuncii præfati, *Sbigneus* de *Oleschnicza*, & *Nicolaus Czebulka*, Baronibus *Poloniæ* eos vallantibus, fuissent introducti, *Sbigneus* de *Oleschnicza*, *Wladislai Poloniæ* Regis nomine, primum ad *Sigismundum* Regem stantem verba facit. *Quamuis*, inquit, *Serenissime Rex, Dominus meus excellentissimus Princeps Wladislaus Poloniæ Rex, de arbitrio iniquo & iniusto, a te inter eum & Cruciferos pridem pronunciato, vehementer afflictus fuerit, & amaritudine singulari mentem animumque impleuerit, audiens Serenitatem tuam in fauorem Cruciferorum, & suam depressionem, in pronunciationem huiusmodi prorupisse, mentem tamen & considerationis suæ aciem, primum ad Deum, deinde ad fœdera, inscriptiones, iuramenta, cum tua Serenitate inita, referens, omnem dolorem & amaritudinem, ex prædicta sententiæ pronunciatione prouenientem, facile deposuit, eoque vno respectu gaudet & se solatur, quod fœdus initæ amicitiæ, a Domino meo Wladislao Poloniæ Rege, sincere custoditum, a te vero temeratum & violatum, & omnis defectus pacis & fœderis seruandi, a te primum erupit. Tu siquidem, Rex Serenissime, sancito & iureiurando firmato fœdere, pollicitus es ad occupandum terras, possessiones, Regna & Dominia Domini mei Wladislai Poloniæ Regis, directe vel indirecte, non quouis quæsito colore te anhelaturum, in ea vero arbitrali sententia, conatus es terras suas naturales Samogithiæ & Sudorum sibi auferre, & Cruciferis appropriare. Super quibus nunquam fuit in te per partes compromissum, eo quod nulla super illis vertebatur materia differentiæ & quæstionis. Sed neque in propositionibus & articulis suis, ad quæ nos referimus, pars aduersa hostium nostrorum Cruciferorum, occasione terrarum huiusmodi*

Legationis Wladislai & Withawdi relatio

1420 di, vllam mentionem fecerat. Interrupit illico *Sigismundus* Rex legationem, & non vltra quæ dicerentur sufferre valens, ait: A *Istud certe ego neque noueram, neque nosse poteram.* *Sbigneus* deinde prosequendo legationem, subintulit: *Publicum est, Serenissime Rex, in omnibus bellis transactis, cum Cruciferis habitis, Dominum meum excellentissimum Wladislaum Poloniæ Regem, præsidio Diuino fretum, hostium suorum Cruciferorum vires & potentiam confregisse, & licet illos tua excellentia auxilio multiplici gentium tuarum, cæterisque suffragiis adiuuerit; Causa tamen Regia solida & stabilis stetit, tanto iustitiæ suæ vigore roborata,* B *vt eam nullæ possent infirmare potentiæ. Quamprimum vero Dominus meus Wladislaus Rex, cum tua Serenitate fœdere se coniunxit, & in tuis manibus causam suam, quasi in sinu fido, ratus te amicum, deposuit, illico rerum suarum iustitiam, tua pronunciatione arbitrali periclitatam, magno vulnere confossam esse cepit. Commemorare autem libet, quam fideli & casto animo, & ante & post fœdus percussum, Dominus meus excellentissimus Poloniæ Rex Wladislaus, in te fuerit, quantaque operis effectu in te officia contulerit. Omnibus siquidem Hungariæ Baronibus, dum tu post cladem a Turcis apud Nicopolim acceptam, mortuus magis quam captus & incolu-* C *mis credebaris, ad Dominum meum Poloniæ Regem Wladislaum Hungariæ Regnum miro consensu deferentibus, suscipere illud renuit, quinimo pro liberatione tua omnem suam operam solicite nauauit. Tibi insuper Italiam petenti, quadraginta sexagenarum latorum grossorum Pragensium millia mutuauit, quibus poterat notabiles sub infidelibus terras quæsiuisse, & Regno perpetuo applicasse, propitior tuæ quam suæ necessitati. Et licet a tua Serenitate districtum tenuem, terræ videlicet Scepusiensis, villas tantummodo tredecim, pro pignore summæ huiusmodi acceperit, id tamen egit eo solo respectu, ne mutuatio ipsa a tuæ Serenitatis memoria excideret. Verum tanta erga tuam Serenitatem obstringebatur charitate, quod mutuum huiusmodi induxerat in animum tibi liberaliter remittere, si a tua Serenitate fuisset aliquot verbis super hoc solicitatus. Item exercitu tuo Hungarico, te apud Concilium Constantiense agente, per Turcas conflicto, Dominus meus excellentissimus Wladislaus Poloniæ Rex, per literas & Nuncios frequenti instantia rogatus, Notabiles Nuncios, propriis sumptibus in Turciam, deferentes Turcarum Cæsari plurima dona in auro, argento, gemmis, vestibus, pelliceis, equis, & clenodiis variis transmisit, liberationem captiuorum & pacem, aut pacis sufferentias Hungariæ Regno procuraturus. Nec effectu legatio sua caruit; Turcarum namque Cæsar, Domini mei Wladislai Poloniæ Regis petitioni-*

bus volens esse moriger, omnes notabiliores Hungariæ Barones, & signanter Nicolaum de Gara Palatinum Hungariæ, pluresque alios a captiuitate absoluit: Treugaque concessa, etiam se pacem perpetuam firmaturum spopondit. Nunciisque Domini mei Poloniæ Regis suos adiungens, illos ad Dominum meum Regem, in Hungariam transitum facturos, ad placitandum de pace perpetua, & eius conditionibus, direxit. Dum vero vnus ex Nunciis Domini mei Regis, in Hungariam, securitatem Nunciis Turcarum obtenturus, divertisset, per tuæ serenitatis Baronem Piponem, non secus quam hostis & insidiator captus est, & vna de viginti hebdomadis, in horrido carceris squallore tentus, omniaque sua vestimenta vsque ad calceamenti corrigiam, ne quas literas adversas in dolum & perniciem Hungarorum ferret secum, scissa & scrutata, opusque saluberrimum in dedecus versum. Et licet Dominus meus Rex, frequenter te literis & Nunciis monuerit, vt grandis inhonestas, in sui Nuncii detentione suo nomini iniusta, pœna condigna mulctata fuisset, tua tamen serenitas, non solum ruborem Regium non rescidit, sed dissimulando vehementer auxit. Existimat tua Serenitas forsitan, Nunciis Domini mei Wladislai Poloniæ Regis, ad Turcarum Cæsarem si opus foret, ituris, nonnisi per Regnum Pannonicum patere viam, verum certum teneat, Dominum meum Wladislaum Poloniæ Regem, in ditione sua obtinere terras, quibus Nuncii sui, vsque in Turciam possent, non viso Regno Hungariæ, proficisci. Item pollicita fuit tua Serenitas graui sponsione, causam Domini mei Wladislai Poloniæ Regis, in Constantiensi Concilio, contra hostes suos Cruciferos, se omni posse & conatu promoturam, & finali decisione expedituram; nullam tamen circa hoc monstrauit diligentiam, nec de causa præfata se quomodolibet intromittere voluit, licet fuisset per Regios Legatos, suis impensis tibi non minus quam Regi proprio famulantes, solicitata. Rogatus insuper Dominus meus excellentissimus Poloniæ Rex, varia & frequenti tua prece, vt apud Lubowlya tecum ageret personalem con- D *uentum, venit illuc, & hebdomadis tribus illic immoratus, te tardante discessit. Ad quem cum pares preces resumpsisset, priore iniuria non appensa, tecum apud Cassouiam conuenit & te vnicum causæ suæ Arbitrum, Cruciferis magnopere id fastidientibus, elegit. Et licet tua Serenitas repudiatum atque spretum se iri a Cruciferis dolens, iureiurando in manibus Domini mei Regis, motu proprio præstito, repromisisset in Cruciferorum exterminium consurgere, & Domino meo excellentissimo Wladislao Poloniæ Regi, personale auxilium contra eos, tam constanti & assidua promissionis ingeminatione ferre, vt Dominus meus Wladislaus Poloniæ Rex, verbis tuis credens inesse virtutem, Marschalcum Regni sui Poloniæ Sbigneum de Brzezie, penes te relinqueret, tuam Serenitatem per terras* 1420

1420 *Regni Poloniæ cum exercitu contra Prussiam procedentem conducturum, & tibi tuoque exercitui de victualibus prouisurum: tua tamen Serenitas, non solum sibi personale auxilium, iusiurandi facile oblita, non tulit, sed eum cum multitudine exercituum suorum, iam in metis terrarum hostilium consistentem, & grandes impensas facientem, pro quibus non hæ tantummodo terræ, quas tua Serenitas illi propter æquitatem abiudicare voluit, sed multo præstantiores emi comparariq; potuissent, compromissi authoritate, offerens se illi beneuolum & fauorabilem arbitratorem futurum, reuocauit. Verum iam videt, experiturque, omnia sua officia, in te deprompta, perdidisse, & te non amico neque fœderato animo, sed hostili & callido atque acerbo in eum extitisse. Tenet siquidem pro constanti Illustrissimus Dominus meus Wladislaus Poloniæ Rex, & id ingenue asseuerat, quod si in atrocissimum suum hostem, & qui in suo cruore balneari appeteret, fecisset compromissum, non tam dura, neque tam iniqua, quali tu amicus & confœderatus, sententia illum damnasset. Quod ex solo respectu saltem agnosce; Dudum enim, & ante bellum proxime habitum, & pro tuo beneplacito dissolutum, offerebant Cruciferi per literas Summi Pontificis Martini quinti, Domino meo Serenissimo Regi, terras Michalouiensem & Nyeschouiensem, se reddituros; De terrarum Samogithiæ & Sudorum iure, & titulo excessuros, & viginti aureorum millia soluturos. Quæ quidem oblatio, quantum pronunciationem tuam iniquam conuincit, tua Serenitas plenius intelligit, quæ omnes illas terras, quarum Cruciferi cessionem offerebant, Domino meo excellentissimo Regi abiudicauit.* Non se amplius continere valens *Sigismundus Romanorum* & *Hungariæ* Rex, legatione interrupta, ait: *In veritate nunquam ego ista sciebam, secus multo sententiam arbitralem laturus, si de his fuissem tempestiue informatus.* Tum *Sbigneus* de *Oleschnycza* Nuncius Regius: *Sciuisset,* inquit, *Serenitas tua, & hæc & ampliora, si partem Domini mei Regis audire, & instructiones per Prælatos & Barones Regni Poloniæ oblatas videre, & iustitiam atque veritatem inquirere, non fastidisset, ad sententiam quoque præiudicialem nimis & onerosam non præcipitasset. Sed nec præsumat tua Serenitas, pronunciationem sententiæ præfatas partes diffidentes concordasse, quin pro certo & indubitato teneat, maiori bellorum stridore illas inuoluisse, & seminarium bellorum inter illas iniecisse; cum Serenissimus Dominus meus Rex nullatenus grauamen sibi inflictum laturus sit, sed etiam nunc vires & auxilia contrahet, vt illud aboleat & rescindat. Affligitur denique Illustrissimus meus Dominus Poloniæ Rex, non de tam sua euidenti iniuria, quam de tua Serenitatis grandi prolapsu; Ipse siquidem Diuino præsidio fultus, & de iustitia præsumens, facile iniuriam suam tua pronunciatione sibi & Regno ingestam, abrogabit;* 1420 A *Causam suam tua pronunciatione, quæ nec illi detrahere quicquam, nec hostibus adiicere vires poterit, tantummodo infectam, breui reualidaturus. Verum veretur & vehementer reformidat, & quasi corde præsago tibi id ominatur futurum, vt quemadmodum tua Serenitas, neque sanguinis neque fœderis iura attendens, sed nec iustitiæ aut æquitati deferens, grauem atque duram, in suorum hostium Cruciferorum fauorem, sententiam contra illum proferre non erubuit, & eum naturalibus & propriis terris suis priuare, neque turpe, neque iniquum duxit, ita, ne Deus vltor iniuriarum,* B *& æquitatis inspector, celerius, quam credit tua Serenitas, consurgat, & tuam Serenitatem terris ac Regnis paternis iustius exuat, illisque te priuet, qui, quantum in te fuit, Dominum meum Regem & suum Regnum Poloniæ terris naturalibus & paternis, quod & hostilis oblatio profitetur, priuare sententia iniusta contendisti; Qui per sententiam tuam huiusmodi iniquam a te latam, atrocissimum bellum suscitasti inter partes: sed & famæ, honestatique, animæ, conscientiæ, & statui, tuis, pessime consuluisti, & corruptum te auro Cruciferico magis, quam seductum prauo consilio, denunciasti, iniquissimo genere arbitramenti vsus, ad decernendum & pronunciandum sen-* C *tentiam iniquam prorupisti inconsulte, auro Cruciferico inescatus, parte Regia non audita, & omni audientia illi, etiam ad vnius horæ spatium, negata, cum Crucifericam per biennium audiueris; Vltionem Diuinam & hic & in futuro, non euasurus. Sed & hoc te scire voluit, Rex Poloniæ, & Dux Alexander Lithuaniæ, quod pronunciatio sententiæ tam iniqua, maius incendium bellorum inter partes accendit, & profundioris sanguinis mucronem, qui hactenus condebatur in vaginis, euaginauit; adeo, vt Rex & Dux, depositis armis quæ contra Paganos induerant, ad defendendum Principatus suos, hæreditates, patrimonia, & Regna necessitate eis per te indicta,* D *in Cruciferos sint conuersuri.* Eam legationem dum *Sbigneus* de *Oleschnicza* Orator Regius, diserte complenisset; *Sigismundus Romanorum* & *Hungariæ* Rex, disiunctis porrectisque in vtramque partem manibus, id tantummodo dedit responsi: *Quicquid in sententia inter fratrem nostrum Poloniæ Regem, & Cruciferos de Prussia, pronunciauimus, iuste, dante Domino, nos pronunciasse existimamus, cum omnia & singula de consilio horum omnium* (manibus Principes Spirituales & seculares illic astantes indicans) *egimus.* Cui illico replicans *Sbigneus* de *Oleschnicza; Stare,* inquit, *potest Serenissime Rex, te de consilio horum omnium sententiam protulisse. Sed in Domini mei Wladislai Poloniæ Regis partem, tot promotores, auxiliatores, consultores,*

1420 tores, & intercessores adhibuisses, quot pro parte aduersa Cruciferorum adhibuisti, multo iustiorem & aequiorem sententiam tulisses. A Quibus tametsi humana subtracta fuere praesidia, scias tamen Diuina & coelestia illis non defutura. Haec *Sbigneus*. Post haec *Nicolaus Czebulka* nomine *Alexandri Withawdi* Ducis magni Lithuaniae, legationem suam dicere orsus, ita pronnnciat: *Non ego me, Serenissime Romanorum Rex, legationem mihi ab Illustrissimo Domino meo Alexandro Withawdo Duce magno Lithuaniae impositam denunciaturus, longe diffundam, singula siquidem; quae hic Venerabilis & Spectabilis vir Sbigneus, nomine Serenissimi Domini nostri, Domini Wladislai Regis Poloniae proposuit,* B *repetenda mihi forent, sed ne fastidium & tibi & audientibus ea repetitione ingeram, continebo me: Vnum hoc adiungam, quod Dominus meus Alexander Withawdus, Dux magnus Lithuaniae, propositum habuit aut mentem, aliquam amicitiam tecum ineundi, aut foedus aut ligam tecum contrahendi, sed assidue tenuit te suspectum, mores tuos naturamque tuam sufficienter expertus. Quapropter & serenissimo Principi Domino suo, Poloniae Regi Wladislao, ne tecum aliquas ligas & foedera iniret, inita vero disiiceret, magnopere persuasit. Eas vero, quas tecum Dominus meus Alexander Withawdus Dux iniit,* C *scias non pro sua voluntate, sed pro beneplacito Domini sui Wladislai Poloniae Regis actas esse. Seruauit autem Dominus meus Alexander Withawdus Dux, & summa cura custodiuit foedus initum, & Sacramentum praestitum, quo se deuouerat, terras, Regna & Dominia tua nunquam ambiturum. Sed non ex aequo tua Serenitas fidei suae respondit, quae & foedere & iureiurando temerato, sententia iniusta priuare illum terris auitis & paternis multipliciter laborauit. Propter quod tuam Serenitatem auisat & certificat, non se tecum amplius, qui prior foedus & fidem rupisti, in amicitia & liga contracta permansurum. Sed & tibi, & cuilibet alteri, terras suas occupare* D *nitenti, ad sanguinem & mortem aduersaturum. Non dubitans quin & quilibet suus successor, Dux magnus Lithuaniae, parem mentem induet, & quoslibet terrarum Lithuanitarum inuasores fretus virtute Diuina, propulsabit. Renunciat quoque per me Nuncium suum cuilibet tecum inito foederi, & ligam omnem contractam dissoluit; hostem te suum ex foederato & amico, qui prior foedus & ius amicitiae violasti de caetero habiturus.* Vtriusque, Regis videlicet & Ducis, *Sigismundus Romanorum & Hungariae* Rex, legatione audita, corpore torquebatur anxius, & Spiritu, quod sub praesentia tot grauium personarum, varia improperia & facinora illi nomine Regis & Ducis, contumeliam suam longe lateque diffusura, fuissent exprobrata. In Nuncios itaque Regios & Ducales crudelius desaeuire, & vtrumque vndis suffocare, iure gentium temerato, statuerat, nisi illum viri boni, quibus arcanum sui exacerbati cordis crediderat, a tam nefandi & impii muneris occupatione, salubri consilio auertissent. Verebatur & Electores Imperii, & Principes *Almaniae* tunc apud *Wratislauiam* praesentes, ne impium facinus suum ex eorum praesentia, ad ipsius ampliorem & vulgatiorem turpitudinem recidisset. 1420 *& Sigismundi animus impius in Legatos.*

Feria quarta vltima Ianuarii, Nunciis praedictis, *Sbigneo* de *Oleschnicza*, & *Nicolao Czebulka*, *Sigismundum Romanorum* Regem de responso solicitantibus, locus Ecclesiae B. V. *Mariae*, & dies Veneris, Purificationis S. *Mariae* Virginis, consignatus est. Quo adueniente, longa primum habita cum Consiliariis suis *Sigismundus* Rex deliberatione, respondet per *Frederici* Marchionis *Brandeburgensis* organum, *speciales se Nuncios ad Wladislaum Poloniae Regem missurum, & ad singula legationis capita responsurum.* Ea responsione Nuncii Regii, *Sbigneus* de *Oleschnicza*, & *Nicolaus Czebulka*, accepta, ad *Wladislaum Poloniae* Regem Die Dominico Carnispriuii apud *Iedlna* agentem, perueniunt, ac suae Serenitati ex ordine cuncta, quae perorauerant, quaeque pro responso tulerant, in praesentia Pontificum, Principum, & Baronum multitudine, referunt, singulis certatim Regiis Consiliariis, tam prudentem & maturam legationem probantibus, & singulari efferentibus affectu. Quamuis autem omnium Praelatorum, Principum, & Baronum *Poloniae* vniformis foret deliberatio & voluntas, sententiae a *Sigismundo* Romanorum Rege latae, nullo pacto standum aut parendum fore, prudenti tamen & digesto consilio sancitum est, ut pro eo ipso, quod *Wladislaus Poloniae* Rex in tenore compromissi pollicebatur, non se sententiae ferendae contrauenire, aut ab ea ad boni viri arbitrium prouocare, demonstraret se Rex illi verbis pariturum, quatenus temporis medio posset aliquid emergere, quo Cruciferi de illius contrauentione & violatione possint quomodolibet aut notari aut conuinci, quatenus ex illorum, in quorum fauorem lata est, primaria transgressione atque culpa, Rex in sua iustitia redderetur clarior, & fortiorem haberet occasionem, ac iustiorem causam, armis & bello illos impetendi, si priores ipsi contrauenirent.

Sigismundo Romanorum & Hungariae Rege apud *Wratislauiam* immorante, Primores Regni *Bohemiae*, & Barones, videlicet *Czenko* de *Warthemberg*, *Vlricus* de *Rozemberg*, *Halsch* de *Sternbarg*, *Hinko Kruszina*, *Hinko* de *Valdeuschten*, *Ioannes Opoczensky*, *Czenko* de *Veszelie*, *Vlricus Wawak* de noua domo, *Henricus Berka* de *Duba*, item Consules *Pragenses*, ad eum, totius Regni *Bohemiae*

Digitized by Google

1420 *bemiæ* nomine & vice veniunt. Et priuato tractatu præmisso, in audientia publica, ipsum in Dominum & Regem suum suscipiunt. A Genibusque flexis ipsi supplicant, *quatenus in Regnum Bohemiæ venire personaliter dignetur, & illud tanquam hæres vnicus suscipiat & gubernet. Sigismundus* autem *Romanorum* Rex, *Bohemos*, in eam diem sibi rebelles, amplius humiliaturus, respondet, *non se aliter Pragam in Bohemiam venturum, & Regni Bohemiæ accepturum regimen, nisi muro ciuitatis Pragensis in aliquo loco ruinato & disrupto, quatenus ipse cum gente sua, non per portarum sed ruinarum loca, velut triumphator ingrederetur. Quodque Consulatus Pragensis, omnia ciuitatis arma cuiuscumque generis, in arcem Pragensem, conferrent, suoque Capitaneo traderent.* Barones autem *Bohemiæ* & Consules *Pragenses* etsi ex responsione huiusmodi bilem pertulerint maximam, benignius tamen pro temporis & loci qualitate, ac aliter, quam in animo gerebant, locuti, respondent; *se super duabus conditionibus per Sigismundum Regem propositis, cum his qui domi resident, in Bohemiam regressi, deliberare velle, & tandem ex sua & absentium sententia, quod placitatum fuerit, respondere.* Interim autem *Sigismundus* Rex vnum ex ciuibus *Pragensibus*, hæresi *Viclephistica* infectum, in eorum conspectu, per circulum ciuitatis *Wratislauienses* equis trahi, & velut hæreticum igne comburi iussit. Ciues insuper notabiliores *Wratislauienses* vigintitres, qui ante annos aliquot, Consules suos *Wratislauienses*, bene Rempublicam administrantes, liuore & inuidia permoti, capite truncatos deleuerant, capite vltima Februarii damnauit. Barones itaque *Bohemiæ*, & Consules *Pragenses*, & responsione parum benigna, & vltione parum tempestiua, vehementer scandalisati, de venia diffisi, in *Bohemiam* reuersi, & ipsi rebellant, & cæteros secum in eandem rebellionem trahunt, *Sigismundo*que Regi extemplo significant; *Non se illum, etiam conditionibus, quas sibi primum exhiberi volebat cessantibus, pro* D *Rege accepturos.* Inque rebellionis signum, singuli ex Baronibus *Bohemiæ*, societatem eius & diuisam ferentes, abiiciunt, & draconem cruce super extensa signatum, suæ societatis insigne, sibi in rebellionis signum remittunt, plerique etiam illum per literas patentes diffidant. Rebus his *Sigismundus Romanorum* & *Hungariæ* Rex, non secus quam par erat, motus, frequenti Principum Ecclesiasticorum & Secularium Consilio aduocato, expeditionem contra *Bohemiæ* Regnum decreuit. Principes quoque *Almaniæ* ac *Slesiæ*, & alios, in sui auxilium, pro æstate impendente, consurgere iubet, rebellium *Bohemorum* contumaciam armis domaturus. *Czenko* de *Warthemberg* arcis *Pragensis* Capitaneus, præmiis illectus, cum reli-

Bohemi Sigismundo Imp. resistunt & susceptum Regem fore suum auersantur.

quis Baronibus & ciuibus *Pragensibus*, in totum Regnum mandata vulgant, *ne quispiam aditum Sigismundo præberet, velut infesto Sclauonicæ linguæ hosti: qui non alia tenetur cura, quam Regni & linguagii perdendi; qui Marchiam antiquam Cruciferorum Ordini in pignus obligasset, Brandeburgensem a Regno Bohemiæ alienasset, Ioannem Husz, & Hieronymum in Concilio Constantiensi, in dedecus nationis damnari & cremari procurasset, & qui dogmata quæ Bohemi sequerentur, totis conatibus impugnaret.* 1420

Poloniæ Rege *Wladislao* ex *Iedlna* in *Ilzam* die Dominico *Inuocauit* diuertente, duo Nuncii *Sigismundi Romanorum* & *Hungariæ* Regis B videlicet *Ioannes Sek* de *Szeydow*, & *Ioannes Cesermeyster* Iuris Canonici Doctor, Canonicus *Pragensis*, ad suam Serenitatem peruenerunt, Legationi Regiæ & Ducali, per *Sbigneum* de *Oleschnicza*, & *Nicolaum Czebulka* apud *Wratislauiam* peroratæ, responsuri. Et licet ad singula legationis Regiæ capita, coloratam pronunciassent responsionem, super principali tamen re, qua *Wladislaus Poloniæ* Rex & *Alexander Withawdus* magnus *Lithuaniæ* Dux, eum in fauorem Cruciferorum, iniquam & iniustam sententiam tulisse, pluribus id respectibus & deductionibus demonstrando, culpauerant, nullam legitimam responsionem, quamuis forent viri rara eloquentia præditi, afferebant, C præter *eam, quod Sigismundus Romanorum & Hungariæ Rex, de iustitia & iure Regis Poloniæ Wladislai, & Ducis magni Withawdi parum informatus, errore magis quam crimine aut iniquitate adductus, præiudicialem & grauem in Regem & Ducem sententiam protulerit,* offerens *ea quæ perperam pronunciauerat se correcturum, & singula quæ partem Regis grauabant, reuocaturum.* Replicatum autem fuit sufficienter Nunciis prædicti *Sigismundi* Regis, per Prælatos & Barones Regni *Poloniæ*, qui *Wratislauiensem* pronunciationem audituri, illuc destinati erant. Plures enim ex eis assistebant: *Quonam* (inquiunt) *pacto Dominum vestrum Sigismundum Romanorum & Hungariæ Regem, ea excusatione, quod non informatus, in sententiam a iustitia abhorrentem proruperit, iustificare poteritis? cum publicum & notorium sit, Wratislauiam illum nonnisi nocte media ingressum esse, & luce subsequenti, Epiphaniarum videlicet die, non instructiones aliquas, non auisamenta, non iura, non priuilegia, quæ nos Nuncii Regii coram illo, & voce & scripto proferebamus, audire & videre voluisse. Et quamuis multipliciter a nobis solicitatus fuisset, vt priusquam ad prolationem sententiæ procederet, merita causæ Regiæ examinaret, singula tamen quæ ingerebamus contempsisse, & die eadem, parte Regia non audita, ad pronunciationem sententiæ præcipitasse, nobisque Nunciis Regiis, quod nullis indigeret instructionibus, nulla iura, Priuilegia, aut auisamenta videre*

&

Digitized by Google

1420 *& examinare vellet; sed quod iam in pera sententiam confectam & limitatam teneret, quam nullatenus variare cuperet, respondisse notatus est.* Hanc replicationem velut fortem & notoriam, & quæ facinus *Sigismundi Romanorum* Regis ad liquidum exprimebat, Nuncii sui, quo ingenio refellerent, non reperientes, priorem responsionem ingeminando, *Dominum suum Romanorum & Hungariæ Regem, omnia male & iniuste pronunciata, correcturum, & se parti vtrique iustum arbitrum demonstraturum,* pluribus & altis pollicitationibus obligabant. Quapropter *Wladislaus Poloniæ* Rex, oblationem huiusmodi existimans sinceram esse, *Albertum Iastrzambiecz* Episcopum *Cracouiensem* & Regni *Poloniæ* Cancellarium, ac *Sbigneum* de *Brzezie* Regni *Poloniæ* Marschalcum, ad præfatum *Sigismundum Romanorum* Regem adhuc in ciuitate *Wratislauiensi* agentem, ad solicitandum & petendum illum, de correctione suæ præiudicialis sententiæ transmittit; *quatenus ipsam in eo loco corrigeret, in quo illam male persuasus, vel pretio corruptus, parum sensate & iuste protulisset.* Et licet præfati Regii Nuncii *Albertus Iastrzambiecz* Episcopus *Cracouiensis*, & *Sbigneus* de *Brzezie* Regni *Poloniæ* Marschalcus, *Wratislauiam* gradu concito ex *Ilza* progressi, *Sigismundum Romanorum* & *Hungariæ* Regem illic offendissent, & ipsum nomine *Wladislai Poloniæ* Regis de corrigenda arbitrali sententia sua multifarie solicitassent, *Sigismundus* tamen Rex inficiatus se per Nuncios suos, *Ioannem Sek*, & *Ioannem Cesermeystor*, de emendanda sua sententia oblationem fecisse, nullis poterat Nunciorum Regiorum solicitis studiis & ingeniis, ad rescindendum, quæ pronunciauerat perperam, molliri, asserens *quamlibet correctionem partibus non consentientibus, sibi qui iam authoritate arbitraria functus esset, & a quo pars Cruciferica pronunciationem sententiæ in scripto, Sigillo suo roboratam, accepisset, nullatenus conuenire, dedecorantem conditionem sui nominis* suæque Cæsareæ & Regiæ dignitatis. Sed neque *Wladislado Poloniæ* Regi, potestate Regia & Cruciferica perfuncto, profecturam. In huncque modum suas vafras & callidas causationes colorando, *Wladislaum Poloniæ* Regem in singulis, quæ & per se ipsum, & per Nuncios, promisso simultaneo obtulerat, ludificauit.

Promissionem sententiæ corrigendæ per nuncios factam,

ipse Sigismundus negat.

Ex *Ilza*, *Wladislaus Poloniæ* Rex *Sandomiriam*, ab inde *Cracouiam*, posthæc vero in *maiorem Poloniam*, per solita stationum loca processit. Dum autem in *Kłobuczko* pro Dominica *Iudica* ageret, *Albertus Iastrzabiecz* Episcopus *Cracouiensis* & *Sbigneus* de *Brzezie* Regni *Poloniæ* Marschalcus, ex *Wratislauia* adueniunt. Qui cum plenam de omnibus, quæ apud *Wratislauiam* cum *Sigismundo Romanorum* & *Hungariæ* Rege egerant, qualeque responsum haberent, relationem fecissent; intelligens *Wladislaus Poloniæ* Rex, nullam spem de corrigenda arbitrali sententia sibi superesse, omnem suæ indignationis iram, de male pronunciata sententia exortam, in *Albertum Iastrzambiecz Cracouiensem* conuertit, grauiusque tunc in illum, quam Regi in Pontificem conueniebat, inuectus est. Asserens *iniussu suo, ac eo etiam vetante, plenum in causam compromissum, non limitatum scripsisse & sigillasse: Cum, si compromissum, iuxta aliquorum Consiliariorum probe & solerter sapientium consilium, limitatione temporis fuisset restrictum, nunquam tam graui & præiudiciali sententia, Regnum Poloniæ perculsum foret.* Facile autem huic inuectiuæ *Albertus* Episcopus *Cracouiensis*, tectus innocentia, respondit, & iusta excusatione facinus obiectum elisit: deducens *se in re ipsa nihil ex proprio arbitrio, sed omnia ex Regis egisse imperio.* Indignatio tamen Regia humili & modesta responsione remitti non poterat, clandestino & vigoroso fomento assidue in Regis pectore coaceruata. *Elisabeth* siquidem *Poloniæ* Regina, filium suum ex *Vincentio Granowski* susceptum, *Ioannem* de *Pilcza*, a *Wladislao Poloniæ* Rege, in Comitem creari, & suæ ditioni nonnullos milites & Nobiles, circa oppidum *Iarosław* consistentes, quo suus Comitatus diuturnior & solidior fieret, subiici & infeudari ordinauit. Dum autem literæ creationis huiusmodi conscriptæ forent, *Albertus Iastrzambiecz* Episcopus *Cracouiensis*, creationi huiusmodi se constantissime opposuit, creationemque & donationem huiusmodi, perniciem Regno *Poloniæ* allaturam, omnibus conatibus perosus, etiam ad sigillandum literas, velut Cancellarius Regni, nullo pacto poterat induci. Eiusque solius renitentia & oppositione, creatio præfati *Ioannis* de *Pilcza* in Comitem, infecta est & abrogata. Magno itaque fremitu & ingenti cholera *Elisabeth Poloniæ* Regina iniurias suas, in *Alberto* Episcopo *Cracouiensi* vltum iri satagens, *Wladislaum Poloniæ* Regem in illum concitabat. Et dum in thalamo sine arbitris consisteret, credulas Regis aures criminatione præfata implebat: Causam iræ, quo in grauius odium criminatum induceret, & quo efficacior foret criminationis authoritas, tegens & dissimulans. Persuadebant insuper nonnulli viri iniqui, *Wladislao Poloniæ* Regi, quatenus sigillum suum Regale præfato Episcopo *Cracouiensi*, etiam tunc in *Kłobuczko*, detraheret, aut detrahi iuberet: Verum cæteris modestis & timoratis Consiliariis id insanum censentibus, & non violentia, sed iure de culpa, si cui foret obnoxius, eum conuinci consulentibus, assignabatur eidem *Alberto* Episcopo terminus pro festo S. *Iacobi* Apostoli, in *Lancicicnsi* dieta, quæ dudum ante fuerat pro die illo instituta.

Wladislaus Rex Alberto Ep. Cracouiensi fit infestus. 1420

Ex *Kłobuczko*, *Wladislaus Poloniæ* Rex, per

Digitized by Google

1420 per stationes solitas procedens, pro Dominica Palmarum in *Wyelyun*, ab inde vero per *Siradiam* in *Calisch* peruenit. Et illic festis Paschæ peractis, per solitas stationes in terram *Cuiauia* descendit. Cum autem in *Brzesczye* in vigilia Ascensionis Domini ageret, Nuncius illi *Cracouia* allatus est, referens Reginam *Polonia Elisabeth* die Dominico ante festum Ascensionis Domini defunctam *Cracouia* esse, & apud mansionariorum capellam in *Cracouiensi* Ecclesia sepultam. Quæ nouitas totam Curiam Regis, & vniuersum *Polonia* Regnum, singulari gaudio exhilarauit; cunctis in commune lætantibus, probrum suum & Regis detersum esse, maiorque in funere quam in coronatione ouatio edebatur. A solo Rege *Wladislao* mœror, breuis tamen, monstratus est, qui illi exequias solenni iure apud *Brzestensem* Ecclesiam, feria sexta in crastino Ascensionis Domini egit. Nemo autem ex hominibus vtriusque Status, mortis suæ moderatam visus est ferre lætitiam, omnes celebrioribus stolis induti, funeri Reginæ, risu & lætitia ouantes intererant. Adeo illis molestum & execrabile fuit illud Regis connubium; lætabilior, quam aliquanto, in vultu & pectoribus hominum, exequiarum, quam nuptiarum, versabatur solennitas. Sed & probra plurima ludibriaque & tunc & postea in illam edebantur, vt satius aliquanto fuerit fastigium Regale nunquam vsurpasse. *Stanislaus* etenim *Cziolek*, tunc Notarius Regius, post vero in Vice-Cancellarium, & processu dierum in *Posnaniensem* Episcopum promotus, satyram de illa, & pleraque carmina sugillationis & ignominiæ plena conscripserat; *Porcam illam* scribebat, *fœtus multiplicitate exhaustam, propter thesauros dolabro oris sui egestos ex humo, decepto per mendacium leone, coniugium suum occupasse.* Ob quod facinus ipse *Stanislaus Cziolek* mandato Regio a Curia fuit eiectus, postea vero propter dictandi peritiam resumptus, & in Vice-Cancellarii ac Pontificalem dignitatem promotus.

Elisabetha Regina moritur.

Sancti *Georgii* die appetente, *Wladislaus Polonia* Rex *Sbigneum* de *Oleschnicza* Præpositum *S. Floriani*, & *Ianussium* de *Kosczielecz* Palatinum *Wladislauiensem*, ad leuandum a Magistro & Ordine Cruciferorum de *Prussia* duodecim millia florenorum, & quingentos florenos *Hungaricales*, ad quorum solutionem illos *Sigismundus Romanorum* & *Hungaria* Rex, per arbitralem sententiam apud *Wratislauiam* latam, damnauerat, in *Thorun* transmittit. Et licet Cruciferi datis ad solutionem præfatæ summæ, aliquot millibus florenorum in auro, residuum argento puro se obtulissent suppleturos, Regii tamen Nuncii (ita enim ad Rege mandatum acceperant) nullatenus ad aliud, quam aurum monetatum recipiendum, poterant induci. Non tam siquidem graue quam intolerabile *Wladislao Polonia* Regi, & *Alexandro Withawdo* Duci *Lithuania*, visum est, iuxta *Sigismundi* Regis decretum, de terra naturali & propria *Samogithia* facere pro Cruciferis cessionem: vtque aliquis defectus a Cruciferis emergeret, summopere optabant, quo Rex cum sua honestate, & Cruciferorum dedecore, posset arbitrio contrauenire, & defectum culpamque transgressionis in Cruciferos contorquere. Optimam igitur occasionem Regii Nuncii, defectum videlicet qui in solutionis neglectu prouenerat, rati, ex *Thorun* in crastino *S. Georgii*, quoniam solutio in auro formato non implebatur, Cruciferis illos vsque ad nauigia prosequentibus, & obnixe, vt compensationem auri in argento susciperent, rogantibus, discedunt, & ad *Wladislaum* in *Brzesczie* reuersi, lætum illi atque gratum nouum adferunt, Cruciferos duodecem millium & quingentorum florenorum *Hungaricalium* solutionem non impleσse. Ex quo parua (vt plerumque solet) occasio & tenuis affulsit, bellum, quod in animo *Wladislaus Polonia* Rex gestabat, moliendi, & in sequentem æstatem exercitus traducendi. Et hæc ipsa dudum meditata desiderataque, Regem, & omnes suos magna hilaritate impleuit. 1420

Poloni occasionem nanciscuntur reiicienda sententia arbitralis Sigismundi.

In oppido *Kowalye*, *Wladislao Polonia* Rege ex *Brzesczie* diuertente, *Czenkonis* de *Warthemberg*, & *Vlrici* de *Rozemberg* cæterorumque *Bohemia* Baronum, Nuncius, *Vernerus* de *Rankow*, aduenit. Qui literis credentialibus exhibitis, exponit & queritur, *Sigismundum Romanorum & Hungaria Regem, precem & oblationem Baronum Bohemia humilem & submissam, Wratislauia, de suscipiendo Regno Bohemico illi factam, contempsisse, duasque conditiones parum illis tolerandas & honestas, fractionem videlicet muri in ciuitate Pragensi, & omnium armorum traditionem, imperasse, hisque iniuriis & aliis multiplicibus offensis, eos lacessisse. Quarum indignitate permoti, firmo proposito atque constanti, nullo vnquam tempore in eius ditionem concessuros, rebellasse, & Wladislaum Polonia Regem, in eorum Dominum & Regem conformiter delegisse.* Petens suppliciter, *quatenus Wladislaus Polonia Rex non fastidiret præfati Regni suscipere regimen, neque tot Baronum & militum Bohemia, optime de se sentientium, supplicationes moraretur*, quas illos astruebat paucis post diebus voluntate Regia & beneplacito exploratis, per solennes suos oratores resumpturos. Nuncio præfato *Vernero* de *Rankow*, *Wladislaus Polonia* Rex, clementer habito, & munerato, respondit, *se super re noua & graui per eum delata, vbi cum Consiliariis suis ad plenum digesta fuerit, postea responsurum, dummodo & de sua in Regem Bohemia conformi electione, & de conditionibus circa illam expressis, fuerit primum a Baronibus*

Regnum Bohemia Wladislao Polonia Regi offertur.

1420 *bus Bohemiæ ad liquidum certificatus.* Iniurias insuper a *Sigismundo* Rege præfato in pronunciatione sententiæ *Wratislauiæ* irrogatas, A per præfatum *Vernerum*, Baronibus *Bohemiæ* insinuat. Adiiciens *Sigismundum Regem pollicitationem suam, de corrigenda iniqua sententia, & per se, & per solennes suos Nuncios, frequentius repetitam, non impleuisse.*

Io. Zischka, Pilzna relicta,

Ioannes Zischka, relicta ex fœdere *Pilzna*, bis a fidelibus clade perculsus, ne in victorum veniret manus, versutiis obtinuit: Mulieres enim de more exercitum suum sequentes, pepla, in loco aspero & iniquo, in quo ad certamen pedestre venire oportebat, in terram proiici iussit, quibus equites impliciti, victores a victis obtriti sunt. *Licium* quoque castellum expugnans, B *Vlricum* eius Dominum, familiamque suam, gladio occidit. Et cum ciuitatem, in quam se, necessitate vrgente, reciperet, fortem non haberet, ad *Lusinicium* amnem, locum natura munitum elegit, mœnibusque cinxit, & vt quisque tentoria fixerat, ita ædificare domos sibi imperauit, ciuitatique *Thabor* nomen indidit: a qua & comites eius *Thaboritæ* appellati. Maiorem autem partem ciuitatis eiusdem *Lisinicius* amnis abluit, reliquum torrens non modicus ambit. *Nicolaum* deinde Magistrum Monetæ, a *Sigismundo* Rege ad curandas res in *Bohemiam* missum, in Parasceues nocte conflixit, & omnes equos illi ademit, & arma surripuit.

nouam ciuitatem Thabor ponit,

& Nicolaum a Sigismundo missum profligat.

Ex Kowalye, Wladislaus Poloniæ Rex, per solitas stationes, in terram *Dobrzinensem* secedens, Pentecostes festum apud *Iuniuladislauiam*, *Corporis* vero *Christi* apud *Gnesnam* tenuit. Et solitis progressibus vsus, *Lanciciam*, conuentionem generalem celebraturus, in festo *S. Iacobi* intrauit. In qua, vniuersis fere Prælatis, & Baronibus Regni *Poloniæ* conuenientibus, *Wladislaus* Rex in *Albertum Iastrzabiecz* Episcopum *Cracouiensem*, *Sbigneum* de *Brzezye Regni Poloniæ Marschalcum*, & *Ianussium* de *Tulisckowo* Castellanum *Calissiensem*, quasi compromissum, in causa Cruciferorum de *Prussia*, in *Sigismundum Romanorum & Hungariæ* Regem, se inhibente, & iniussu suo, largum & extensum, & non temporis restrictione D limitatum, scribi & sigillari, suo iure suaque temeritate præsumpsissent, ius publicum instaurat, iudiciumque solenne, in tribunali iudiciario ipse præsidens, locat. Frequens, in id spectaculum, fratrum, consanguineorum, amicorumque *Petri Visch* olim *Posnaniensis*, quandoque etiam *Cracouiensis* Episcopi, turba, quasi dato signo, conuenerat, læta, iram Regis in *Albertum Iastrzabiecz Cracouiensem* Episcopum, fratris & amici sui *Petri Visch* a *Cracouiensi* Episcopatu depositionis authorem, recidisse, contumeliam & iniuriam fratris sui, occasione præbita, vltura. Dum autem *Barthossius Wlodkowicz* miles de *Wierzchoslawyce* & domo *Sulima*, causam Regis procurando aduocandoque mordacius quam par erat in *Albertum Iastrzabiecz* Episcopum, in quem & ipse odio graui ardebat, inueheretur, germanam enim neptem *Petri Visch* habebat pro consorte; fratres & consanguinei *Alberti* Episcopi, quorum multitudinem secum, periculi discrimen præcauens, adduxerat, Domini sui improperium non vltra laturi, in contentionem versi, seditionem grauem concitarunt. Qua Barones præsidentes iudicio deterriti, deserere loca sua, & consulere sibi & suis, coacti sunt; Contentione deinde in castro cœpta, & apud milites in castro consistentes vulgata, maxima multitudo mortalium, armis correptis, suis auxiliatura, ad castrum prorumpit. Rumor ingens oritur, stridet mugitibus æther. Periculum & ipse Rex veritus, tribunali deserto, ad Regiam Cameram supra portam sitam cum primoribus Baronibus confugit. Nec res sine cæde mutua, & plurimorum crudeli interitu, partibus contra se ingenti furore frementibus, potuisset transigi, nemine offerente se, qui efferuentem insaniam interrumpere auderet, si portarum castri obseruatione, pontisque eleuatione, per quæ currentes ex oppido in castrum irrumpere satagebant, aditus restrictus Diuinitate propitia non fuisset. Seditione tandem omni compressa, etiam reconciliatio inter *Wladislaum* Regem, & *Albertum Iastrzabiecz* C Episcopum *Cracouiensem*, *Sbigneum* de *Brzezie* Regni *Poloniæ* Marschalcum, & *Ianussium* Castellanum *Calissiensem*, per medium Baronum, & signanter *Ioannis* de *Tarnow* Palatini *Cracouiensis*, procurata est. Habita deinde est super acceptando aut refutando *Bohemiæ* Regno deliberatio: concorditerque conclusum, *quatenus Wladislaus Poloniæ Rex propter hæresim, qua se Bohemorum plures inquinauerant, item propter assidue gliscentem seditionem intestinam, & quod Sigismundum Romanorum & Hungariæ Regem proprium habeat hæredem, tum propter varios alios respectus, nullatenus Bohemiæ Regnum suscipere consentiat, voluntatemque suam suspendere dissimulet, & Bohemorum Legatis, ad eum propterea venturis, nullum certum responsum edat, sed proposito suo contecto, in spe illos, quoad potest, distineat, vt Sigismundus Romanorum & Hungariæ Rex, hostis pro ea tempestate infestus Poloniæ Regno creditus, eo stimulatus remorsu, desineret tam licenter in Regni Poloniæ offensam grassari.* 1420

Quorundam consiliariorum coram tribunali regio seditio

& de Regno Bohemiæ negligendo consultatur.

Ad priscas Bohemorum hæreses, alia prius inaudita, sub his diebus emersit. *Picardus* enim quidam ex *Gallia Belgica*, in *Bohemiam* penetrauit. Qui præstigiis quibusdam virorum & mulierum plebem sibi concilians, & nudos vtrosque incedere iubens, *Adamitas* vocauit: Et se filium Dei asserens, *Adam* vocari iussit. Connubiaque eis promiscua, se tamen prius consulto, permisit: atque cum his Insulam, amne *Lisinicio* cinctam, incolens, vicinos agrestes

Picardorum hæresis apud Bohemos nata

1420 agrestes cædibus & spoliis lacessiit. In quos *Zischka*, quamuis sceleratus, scelus tamen spurcissimum exhorrens, exercitum duxit: Insulaque expugnata, *Adamitas* omnes gladio & igne deleuit, duobus tantum reseruatis, ex quibus superstitionem gentis cognosceret. Qui postea ridentes cantantesque, dum mactarentur & incenderentur, occisionem & incendia pertulere.

per Io. Zischka supprimitur.

Sigismundus Imp.

Congregato forti & numeroso exercitu, ex variis gentibus, *Almaniæ*, *Hungariæ*, & *Slesiæ*, *Sigismundus Romanorum* & *Hungariæ* Rex, *Wratislauia* circa festum S. *Ioannis Baptistæ* egressus, per *Swidniczam* & *Kloczko* copias ducens, & in *Bohemiam* expeditionem agens, *Pragam* obsidere cœpit. Solerti quidem, sed parum prospero consilio; *Praga* enim obtenta, cæteras ciuitates per deditionem accepturus esset. Eiusque obsidionem sex hebdomadis continuauit: *Pragensibus* portas nocte & interdiu non claudentibus, obsidentesque continuis & secundis eruptionibus vexantibus. Nec *Pragenses*, *Zischka* accersito, & ei summa rerum tradita, eruptionibus contenti, castrum insuper *Vischegrod*, quod pro *Sigismundo* Rege tenebatur (*Czenko* enim bina proditione insignis, illud sibi tradiderat, spe præmiorum illectus) obsident, omnibus ingeniis & conatibus pro illius conquisitione adniti. Et licet plures numero Barones *Bohemiæ* in auxilium *Sigismundo* Regi accessissent, nonnulli tamen ex eis, cum *Sigismundo* Regi parum fidi, parumque puri forent, *Pragensibus* quoque Regis arcana prodebant: ex quo in *Pragensibus* maior animatio ad resistentiam fortius opponendam exigebatur, *Almanorumque* clades dietim proueniebat. Videns autem *Sigismundus* Rex se *Pragam* conquirere non posse, ad castrum *S. Venceslai* cum multitudine armatorum ingressus, se in *Bohemiæ* Regem die Dominico *S. Iacobi* Apostoli, a *Conrado* natione *Vephalo*, Archiepiscopo *Pragensi*, coronari & inungi procurauit. Coronationeque perfecta, molestias sui exercitus, de solutione illum impetentis, non tolerans, obsidione soluta, recepta lancea Domini & clauo, aliisque omnibus Sanctuariis, Sanctorum reliquiis, clenodiis, thesauris, libris localibus, tam per Imperatores *Romanorum* quam *Bohemiæ* Reges, apud *Pragam*, & castrum *Karsten*, quod suæ ditionis erat, depositis, (quæ omnia temporis processu, ductus necessitate, aut vendidit, aut distraxit) recepta insuper materiali corona *Bohemiæ*, in *Hungariam*, licentiato exercitu nullo memorabili in rebelles *Bohemos* edito opere, rediit. Ex eo tempore se *Bohemiæ* Regem titulauit. Quo discedente, castrum *Vischegrod* fortius a *Pragensibus* quati & obsideri cœptum est. *Zischka* apud *Pragam* agens, ex consilio suorum Sacerdotum, omnes basilicas delere adortus est, quæ Sanctorum Nominibus dicatæ fuerant. Neque

in Regem Bohemiæ inungitur,

enim fas esse dicebant, alteri, quam soli Deo templa sacrari. Hinc plurima monasteria nobilesque Ecclesiæ, vno impetu in ciuitate disiectæ. Id dum *Pragenses* ægre ferrent, quibus seruandum decus ædificiorum videbatur, sensim ob repentem seditionem euasurus *Zischka*, cum suis abiit, templaque, fidelium loca, expugnans, Sacerdotes Dei, & vtriusque sexus homines, etiam cum infantibus, aut igne combussit, aut gladio extinxit. Fuit & alia in *Bohemia* factio hæreticorum, *Orebitarum* appellata, quæ territorum *Hrecense*, vicinasque fidelium gentes, magnis affecit cladibus. In arce *Vischegradensi* fame in dies crescente, cum cætera deessent, equinæ carnes aliquandiu pro cibo fuere. Ad extremum nisi ad certam diem *Sigismundus* auxilium ferret, deditio promissa, exque promissis adiecta, vt *Vischegrad*, *Sigismundo* veniente, prorsus quiesceret. 1420

Lanciciensi conuentione expedita, *Wladislaus Poloniæ* Rex venit in *Volborz*. Vbi ad suam Serenitatem Nuncii Regni *Bohemiæ*, videlicet *Hinek* de *Valschten*, *Halesca* de *Wrzesczow*, item duo Consules *Pragenses Simon*, & *Thaniczka*, item *Ioannes* dictus Cardinalis, & *Petrus Anglicus*, Sacerdotes, a *Kruschina* & *Boczkone*, cæterisque Baronibus *Bohemiæ* destinati, adueniunt. Quibus dicendi potestate facta, legationem suam explicant in hunc modum; *Licet, Serenissime Rex, Venceslao Rege nostro Bohemiæ obeunte, per solennes nostros Nuncios, Sigismundus Romanorum & Hungariæ Rex, foret humiliter rogatus, quatenus velut hæres Regni Bohemiæ & successor, veniret in Bohemiam, & Regni Bohemici susciperet regimen, ipse tamen hostium nostrorum Almanorum seductus inescatusque consilio, humilitatem nostram & oblationem sinceram, deputans ostentui, non secus in Bohemiam accedere & Regnum suscipere respondit quam armis omnibus ciuitatis Pragensis, in suam & suorum officialium potestatem traditis, & muro ciuili pro suo ingressu ruinato. Nobis autem huic ludibrio, vt conuenientissimum erat, renitentibus, mox ad destructionem Regni nostri molitus est, & omnium fere Principum Almaniæ, hostium nostrorum, exercitu collecto, Bohemiæ Regnum ingressus, populatus est illud, longo tempore ciuitatem Pragensem coactus obsidione. Quam cum animaduerteret se capere non posse, Regnum nostrum corona materiali, Sanctorum ossibus & reliquiis, thesauris, libris, clenodiis, & omnibus localibus, a longo tempore quæsitis, spoliauit, spoliaque huiusmodi, & Regni nostri clenodia, in Hungariam secum detulit, nonnulla vero distraxit. Quapropter tam crudelis Rex, tam prophanus homo, non solum nobis pro Rege habendus non est, sed veluti nostri linguagii, nostraque gentis infestissimus, ad internecionem vsque persequendus.*

Legati Bohemorum Wladislao Regnū Bohemiæ offerunt

Si

Digitized by Google

1420 *Si itaque gratum & acceptum est Serenitati tuæ Regni Bohemiæ suscipere regimen & gubernacula, illud tibi ab omnibus Baronibus, militibus, ciuibus, Dominis, & subditis eiusdem Regni, deferimus, dummodo pollicitatione tua Regia nos certifices, ab hostili inuasione defendere, & quatuor articulos ritus nostri, videlicet communionem vtriusque speciei, facinorum publicam correctionem, verbi Dei passim omnibus liberam prædicationem, & temporalium ab Ecclesiis & Clero ablationem, nobiscum practicare. Neque enim Serenitas tua Regno Bohemiæ non suscepto, æstimet se Regnum suum posse aut in pace regere, aut sine grandi bellorum stridore obtinere, cum hostis noster communis Sigismundus Rex, Bohemiæ Regno destructo, aut saltem quassato, Polonicum tuum destruere aspirabit; postquam pridem lata, contra tuam excellentiam tuumque Regnum, iniqua & iniusta apud Wratislauiam sententia, plus iniquitati Cruciferica, quam tuæ compertus est iustitiæ fauisse. Qui etiam dudum & nunc præfatos Cruciferos in tuam, Regnique tui, perniciem animat, ad belligerandumque tecum gentium suarum auxiliis, ingeniisque & dolis, & quacunque valet arte, subornat.* Hæc Bohemus. Constabat autem & *Zischkam* & factionem eius, legationi huic aduersari, qui liberis hominibus Regem habendum esse negabat: sed in communi & libertate viuendum esse, nullisque parendum Secularibus Regibus aut Principibus astruebat; & suadebat magis parendum legibus quam Regibus. Hisque adulterinis & simulatis sermonibus, stolidorum & vulgarium animos & fauores, sibi arte & vafro ingenio conciliabat, ea spe & proposito, quatenus summam Imperii apud *Bohemos* facilius ipse occuparet. *Bohemicæ* legationi *Wladislaus Poloniæ* Rex, deliberatione cum suis habita, in hunc modum responsum edit. *Molesta est nobis, Viri nobiles, omnis differentia, quæ inter Sigismundum Romanorum Hungariæque Regem, & vos, exorta, inualescit. Nec secus de damnis & populationibus vestris, quam propriis, & signanter de interitu ciuitatis Pragensis, singulari affligimur dolore, omnem operam nostram ad rescindendum exortum dissidium, & in vestram reconciliationem, si vobis collibuerit, nauaturi. Cum autem res, pro qua nos conuenitis, supplicando, vt Regni Bohemiæ acceptemus regimen, grandis & nodosa sit, grauique egeat deliberatione, non possumus in præsentiarum ad illam, consultatione cum charissimo fratre nostro Duce Lithuaniæ Alexandro Withawdo, primum non habita, respondere. Ad quem ex hoc loco speciales Nuncios, quatenus nobiscum in loco & tempore apto conueniat, destinamus; nobis sua super hac re consilia largiturus.* Duobus deinde *Bohemorum Nunciis*, videlicet *Hincone* de *Valschten*, & *Simone* Consule *Pragensi*, in *Lithuaniam*, ad parem legationem *Alexandro Withawdo* exponendam, diuertentibus; duo residui, *Wladislai Poloniæ* Regis ordinatione, in *Niepolomicze* mittuntur, procurationem plenam pro se, & suis habituri. In omnibus siquidem locis, ad quæ prædictos *Bohemiæ* Nuncios venire contigerat, Ecclesiasticum seruabatur, apud *Poloniæ* Regnum, interdictum: quoniam Summus Pontifex *Martinus* quintus, singulos *Bohemos* hæresim *Viclephisticam* practicantes, anathemate damnauerat, & loca, in quibus consisterent, interdicta esse censuerat. Propter quod in *Niepolomicze* deducti sunt, veluti in locum ab hominum conuersatione sequestratum, vbi sub omni tempore mansionis eorum, Ecclesiasticum tenebatur interdictum. 1420

quorum alii in Lithuaniam Alexandro eandem legationem laturi, alii ob interdictum in Niepolomicze manent.

Castrum *Vischegrad* apud *Pragam*, quod *Pragenses* longa obsidione constrinxerant, ab impendenti periculo, defensoribus illius diuturna inedia maceratis, *Sigismundus Romanorum & Hungariæ* Rex, liberaturus, grandi exercitu ex *Bohemis, Polonis, Hungaris & Almanis* collecto, personaliter *Pragam* aduenit, statiuaque propius *Pragam* locans, opem obsessis ferre, aut si id minus procederet, victualia ad obsessos importare, omni studio constituit. *Pragenses* Regem *Sigismundum*, ad soluendum obsidionem venturum rati, loca, quibus obsidio solutionis administranda erat, specubus fossisque subterraneis, & cuniculis occultis leui desuper sabulo constrato, quatenus supergradientes falleret, dudum infecerant, dolis & insidiis hostem validius quam armis oppressuri. Militibus itaque *Sigismundi* Regis, & vniuerso eius exercitu, ad repellendam castri *Vischegrad* obsidionem, certatim, *Sigismundo* Rege inspectante, irruentibus, *Pragenses* in aduersum ire pergunt. Quorum paucitate milites *Sigismundi* conspecta, dum auidius in pugnam properant, in loca insidiarum præcipitantur, Multisque locorum tantummodo iniquitate obrutis, cæteri sine aliquo humanitatis respectu barbara rabie trucidati sunt. Multa tunc *Bohemorum Sigismundi* Regis partes sequentium indigna morte obtrita fuere millia, & vniuersus fere *Bohemicæ* Nobilitatis flos prostratus concidit. *Ex Polonis, Andreas Baliczki* de domo *Bipennium* miles insignis, *Georgius Smolnensis* Dux, qui de suo Ducatu *Smolensko* ab *Alexandro Withawdo* eiectus, ad *Sigismundū Romanorum* Regem se contulerat; Ex *Bohemis Henricus* de *Plummow*, *Iarosłaus Konopski* de *Sternbarg*, pluresque alii milites insignes desiderati sunt. Rex *Sigismundus* clade tam insperata & crudeli perculsus, cum reliquiis miserabilis exercitus, tristis mœstusque in *Hungariam* rediit. Ceciderunt ex *Morauis* quatuordecem Proceres, ex *Hungaris* cæterisque gentibus quam plurimi. Arx, *Sigismundo* Rege recedente, *Pragensibus* dedita est. Erant in territorio *Pilznensi* complura cœnobia, opibus & stru-

Vischegradum a Pragensibus plurimis ex Sigismundi exercitu stratagemate cæsis, capitur.

Zischka vero in oppida &

Digitized by Google

1420 *monasteria deseuit.* structuris insignia, ex quibus *Zischka* quinque combussit. In Monasterio vero *Cladronensi*, quoniam munitis erat, præsidium posuit. Huc *Sigismundus* exercitum admouit. A Sed *Zischka* posthæc ad *Pilznam* ducens, tentata magis quam obtenta expugnatione (videbat enim vrbem egregie defendi) viam petiit oppidoque potitus, populares cum Sacerdotibus frustra veniam petentes incendit, oppidum autem *Rab* impugnans, alterum oculum amisit. *Et alterum oculum amittit.* Nec propterea castrensem laborem, aut rei militaris curam omisit: cœcusque populus, eo cum Ducem secutus est. *Pragenses* oppido *Verona*, in quo præsidium *Sigismundi* Regis erat, capto, paucis vitæ reseruatis, cæteros interimunt. *Brod Teutonicum* expugnant, *Kuthnam* quoque, & alias B plures ciuitates, dedentibus se oppidanis, in potestatem accipiunt.

Legati Bohemorum Data responsione apud *Volborz Wladislaus Poloniæ* Rex, Nunciis *Bohemicis*, per solitas stationes vadit in terram *Sandomiriensem* deinde in *Lublinensem*, postea vero in *Russiæ* oram descendit. Qua peragrata in *Nyepolomicze* pro die *S. Martini*, Consiliariis Ecclesiasticis & secularibus conuenire illuc iussis, aduenit, & *Sigismundum Romanorum* & *Hungariæ* Regem apud *Pragam* conflictum, *Venceslao Oppauiæ* Duce sibi celeri Nuncio significante, tum primum agnouit. *Bohemorum* itaque legatione, frequenti deliberatione ventilata, nemini satis placuit, Regnum *Bohemiæ* C cum hæresibus & seditionibus, cladibusque intestinis hærede insuper legitimo *Sigismundo Romanorum* & *Hungariæ* Rege extante, qui ad illud a parte iustiori assumptus, & coronatus erat, assumi: In hancque sententiam *Bohemorum* Nunciis responsum est. *Negatiuum a Wladislao responsum accipiunt.* Et *Wladislaus Poloniæ* Rex, propositum suum illis detegens, *Regni Poloniæ finibus se contentum fore, & nullius externi se egere* professus est, *Regnumque Bohemiæ, cum articulis ab Ecclesia Catholica damnatis, nequaquam suscepturum.* Licentiatis deinde *Bohemorum* Nunciis, per solitas stationes in *Lithuaniam* procedens, totam illic hyemem absumit.

Quarto Calendas Aprilis *Martinus* Papa V. *Florentiæ* agens, *Ioanne* Episcopo *Labucensi*, qui in in Pontificatu illo aliquot annos exegerat, ad *Strigoniensem* Archiepiscopalem Sedem in *Hungaria*, *Sigismundo Romanorum* & *Hungariæ* Rege instante, translato, *Ioanni* Episcopo *Brandeburgensi* prouidet de *Lubucensi*, petente *Frederico* Marchione *Brandeburgensi*.

De desponsatione filiæ Heduigis Wladislai, cum filio Marchionis Brandeburg. agitur. Natalis Domini diebus *Wladislaus* Rex apud *Troky* celebratis venationibus solitis in *Lithuania* immorabatur. Sub quo quidem tempore cœptus est agi tractatus, de *Wladislai Poloniæ* Regis filiæ *Heduigis* desponsatione. *Sandiuogius* siquidem de *Ostrorog* Palatinus *Posnaniensis*, *Ioanem Czarnkowski*, & *Ioannem Suczka* de *Woyschewo*, & nonnullos alios, fratres & consanguineos suos, *Polonorum* milites, a *Frederico Brandeburgensi* Marchi- 1421 one, in bello, quod inter eum & *Stetinenses* Duces agebatur, apud oppidum *Tangermund* captos, liberaturus, ad præfatum *Fredericum* Marchionem descenderant. Iniciauit itaque *Fredericus* ipse primus hunc tractatum; & verbis prudentibus, multa subsidia contra singulos hostes Regni *Poloniæ*, & signanter contra Cruciferos de *Prussia*, cum notabili terrarum suarum pro Regno *Poloniæ* perpetua applicatione; si *Wladislaus Poloniæ* Rex filiam suam vnicam *Heduigim* virginem, filio suo *Frederico* natu maiori, desponsare dignaretur, cœpit polliceri. Exquisita igitur cum solerti scrutinio, præfatus *Sandiuogius* Palatinus *Posnaniensis* mente & oblatione Marchionis præfati, singulos tractatus cum dicto *Marchione* habitos, *Wladislao Poloniæ* Regi per speciales Nuncios intimat, preces & Consilia adiiciens, *vt Wladislaus Poloniæ Rex cum Marchione prædicto, id plurimum deprecante, quanto celerius conueniat.* *Wladislaus* autem Rex, super hac re, cum *Alexandro Withawdo*, deliberatione habita, neque affinitatem, neque commercium se abnuiturum respondet, & post festum Paschæ proxime venturum, *Cracouiæ* locum ad se veniendi consignat.

Carnisprivii dies *Wladislao* Rege *Polonorum*, in *Lithuania* in curia *Vorani*, super super fluuium *Merecz*, vna cum *Alexandro Withawdo* agente, Primores *Bohemorum* Nuncii, videlicet *Hinek* de *Valschten*, *Halesch* de *Wrzesczow*, *Petrus Anglicus*, venena *Anglicana* & ipse *Bohemis* propinans, *Ioannes* dictus Cardinalis; item Consules *Pragenses*, *Simon*, *Mikosch*, & *Thaniczka*, adueniunt. *Legati Bohemorum* Habitaque audientia, supplicationem priorem apud *Wladislaum* Regem resumunt, *vt Regnum Bohemiæ acceptare dignaretur.* Quo respondente, *non se aliquo pacto responsum, superius apud Niepolomicze datum, variaturum*, *Alexandrum Withawdum* Ducem magnum *Lithuaniæ*, variis precibus, oblationibus, & pollicitationibus, enixius quo possunt fatigant, & conueniunt obsecrando, vt fra- D tre suo *Wladislao Poloniæ* Rege Regnum *Bohemiæ* fastidiente, ipse illud suscipere dignaretur. *Wladislao Regnum iterum recusante illud Alexandro Lithuaniæ Duci offerunt.* *Alexander* autem *Withawdus*, nullo certo tunc responso edito, anno integro *Bohemicos* Nuncios, spe ambigua distinebat. Ne tamen prorsus visus foret eorum oblationem abiicere, tali eos spe solidat: *Quamuis ego Dominio meo Ducatu magno Lithuaniæ contentus existam, & Regni Bohemiæ potentiis & diuitiis non indigeam, in odium tamen Sigismundi Romanorum Regis, qui per iniquam sententiam contra me latam, quamuis fœderatus meus foret, terras meas natiuas mihi abiudicauit, non recuso Bohemiæ Regnum suscipere, dummodo promittatis nihil temere & pertinaciter*

1421 *citer aduersus fidem Catholicam sapere, sed mandatis & instructionibus Ecclesiæ in omnibus obedire. Mihi siquidem articulos a vobis dogmatisatos, Regno etiam Bohemiæ acceptato, neque defendere, neque tenere in animo est. Et quamuis Christianæ religionis nouus professor, nouusque Princeps sim, non tamen fidem semel susceptam, & ritum illius, vestro pestifero dogmate inquinari sinam, institutis & obseruantiis vniuersalis Ecclesiæ, me in singulis conformaturus.*

Feria sexta post *Cinerum Wladislaus Poloniæ* Rex de *Vorani* egressus, per *Dubicz, Grodno, Rathno, Lubomlya, Hrodlo, Chelm, Krasznistaw,* aliaque loca consueta, ad Regnum *Poloniæ* rediit. Redierunt & cum sua Serenitate *Bohemorum* Nuncii, fuitque illis iterum apud *Niepolomicze* mansio consignata, donec illis finalis daretur per *Alexandrum Withawdum* responsio. Venit autem *Cracouiam Wladislaus Poloniæ* Rex pro Dominica Ramis Palmarum, quo ad suam Serenitatem plures numero *Slesiæ* Principes, & ex variis mundi partibus Nuncii confluxerant. Quibus comiter habitis, & expeditis, cum Prælatis & Baronibus *Poloniæ*, iussu suo illuc conuenientibus, apud *Cracouiam* aliquot hebdomadis immorabatur, donec post festum Paschæ *Fredericus Brandeburgensis* Marchio aduenit a *Wladislao Poloniæ* Rege, cum insigni Prælatorum, Principum, ac Baronum caterua, vsque in *Prądnik* sibi obuiam eunte, exceptus. Post varios autem tractatus sub diebus quindecim habitos, cum Marchione præfato, & filio suo *Frederico* natu maiore affinitatis fœdus ictum est, & Regia Virgo *Heduigis* illi desponsata: fœdusque huiusmodi, etiam inscriptione & conditionibus iis firmatum conficitur; *vt filius Marchionis Fredericus, cum filia Regia Heduigi Poloniæ Regnum obtineret, si Wladislaum Regem prolem masculinam relinquere non contingeret. Oram Saxonicam, & terram Lubuszensem a corpore Regni Poloniæ iniuste alienatam, ipsi Regno Poloniæ incorporet. Si vero Wladislaus Poloniæ Rex pignus susceperit, Rex Poloniæ & Regnum, florenorum centum millia dotem virgini consignabunt.* Et quamuis aliqui Barones *Poloniæ*, affinitatem huiusmodi cum *Boguslao Stolpensi* Duce, ipsam per graues & multiplices intercessores expetente, probassent; persuasiones tamen vno faceto *Cristini* de *Ostrow Cracouiensis* Castellani dicto, confutatæ sunt. Qui nauale auxilium, quo ipse *Boguslaus Stolpensis* Dux, & *Daniæ* Regis assistentia valebat, infirmum & casuale respectu terreni, quo superabat Marchio, deduxit. Astruens *nauale auxilium, flante vento posse auerti, aut si ventus non impediat, negligentiam tamen & moram in ventum & auram retorqueri; quod accidere non potest aeque in terreno.* Et quoniam *Wladislaus Poloniæ* Rex, æstate illa expeditionem mouere in Cruciferos firmauerat, affinem nouum *Fredericum* Marchionem *Brandeburgensem* requirit, de suffragio sibi contra Cruciferos ferendo. Qui certis causis & respectibus allegatis, respondit se ad ferenda auxilia Regi eo anno parum idoneum parumque valentem esse. Consuluitque in annum integrum bellum treuga suspendi: *se interim ea ingenia, easque vias reperturum, quibus Cruciferi sine bello & armis frangi, & in eam attritionem necessitatemque redigi poterint, vt non solum quæ Poloniæ Rex imperauerit, obedienter facere, sed & quadrigas coæquinationum suarum vehere impellerentur.* Ea responsione *Wladislaus* Rex non secus quam vere lætus, a bello in Cruciferos ea æstate abstinuit; & *Sigismundo Romanorum* & *Hungariæ* Rege, precante per literas & Nuncios, in annum vnum treugam firmauit. Acceptis deinde præfatus *Fredericus* Marchio, a *Wladislao Poloniæ* Rege magnificis muneribus, suis quoque in *Poloniæ* Pontifices & Barones distributis, omnibus necessariis in eundo & redeundo tractatus, voti sui compos, hilaris in propria rediit. 1421

Heduigis filia Wladislai nubit Frederico filio Marchionis Brandeb.

& fœdus cum Cruciferis in annum profertur.

Frederico Brandeburgensi Marchione, *Wladislaus Poloniæ* Rex, licentiato, ex *Cracouia*, per *Zarnowiecz, Nouam ciuitatem, Biecz, Sandecz,* in terras *Russiæ* transiit; & festum *SS. Trinitatis* in *Biecz*, & *Corporis Christi* in *Kroszno* agit. Dum autem diem *S. Ioannis Baptistæ* apud *Ozimini* ageret, *Vilhelmus* de *Lamwoy*, *Burgundus* miles, aduenit; & *Wladislao Polonorum* Regi, ex parte *Henrici Anglorum* Regis, literis commendatitiis & muneribus, videlicet stamine atlantico auro intexto, galea ferrea crista aurea insigni, & duobus *Anglicis* arcubus, præsentatis, petebat sibi per terras Dominiorum suorum, in terram Sanctam *Hierosolymorum* tendenti, saluum conductum præstari. *Wladislaus* autem *Poloniæ* Rex, sua sponte in quoslibet aduenas comis & munificus, non solum securitatem per terram suam præstitit, sed etiam illum amplissime donatum, *Turcarum* Cæsari per literas commendauit. Quarum contemplatione miles prædictus *Vilhelmus* ex *Constantinopoli* a Cæsaris familiaribus vsque in *Hierusalem* perductus est. In patriam deinde reuersus, magnis laudibus *Wladislai Poloniæ* Regis in se benignitatem, & apud *Burgundos Anglicosque* impleuit, & vsque in diem mortis suæ gratiarum actionem in *Wladislaum* Regem celebrauit.

Vilhelmus Burgundus, per terras Poloniæ Hierosolymam iturus

Cæsari Turcarum a Wladislao Rege commendatur

Ex terris *Prussiæ*, pro festo Assumptionis B. V. *Mariæ Wladislaus* Rex venit in *Lublin*, generalem diætam cum *Alexandro*, magno Duce *Lithuaniæ* illic acturus. Quo cum vterque in frequentia Consiliariorum vtriusque Dominii conuenisset, super rebus *Bohemicis* & Legatione eorum deliberatione habita, talis *Bohemorum* Nunciis, qui & ipsi ex *Niepolomicze* pro

1421

Responsio datur Bohemis a Wladislao Rege de non accipiendo Regno Bohemiæ.

pro responso solicitaturi aduenerant, responsio a *Wladislao* Rege, & *Alexandro Withawdo*, edita est: *Non licet nobis, viri nobiles, qui Christiani censemur, censerique optamus Principes, Regni Bohemiæ a vobis oblatum regimen, excipere, eius iusto hærede, Sigismundo Romanorum Rege, extante. Qui etsi fœdus inita nobiscum amicitiæ, sanguinisque iura, præuaricatus, sua arbitrali iniqua sententia, grauissime nobis iniuriatus sit, nos tamen causa nostra Deo, iniuriarum vltori, ad vlciscendum seruata, fideique, & Regni Bohemiæ negotia, sincere nos adiuturos administraturosque offerimus: Vobisque omnem nostram operam pollicemur. Quod si erroribus a vobis dogmatisatis, quos vniuersalis damnat Ecclesia, renunciaturos vos consenseritis, Vos & Regnum vestrum curabimus nostra solicitudine, ad bonum regimen reducere, & ad pacem, seruata vobis vestri honoris integritate, stabilire. Mittemusque ex hoc loco certos Nuncios nostros, ad Sigismundum Romanorum Regem, tractaturos secum, modos & vias, quibus vos & Regnum vestrum ad fidem Orthodoxam reduci, & optimis Religionis Catholicæ moribus, obtinebimus informari. Nec solum illic, sed & apud Sedem Apostolicam laborabimus pro vestra & Regni vestri honesta reductione, pace, & vnione. Et cum Sigismundus Rex, habens duo amplissima, Romanorum videlicet & Hungariæ Regna, gubernationi eorum intentus, scit se in tertii regimine parum bene posse versari, fauendo vobis & Regno vestro de vnione & pace, remur illum de iure Regni hæreditario, & quocumque alio sibi competenti, præsertim, si hæresim vos reliquisse senserit, facile cessurum vobisque largiturum authoritatem, alterum Regem, vobis gratum & vtilem substituendi. In eoque casu, posset alter ex nobis vestris annuere precibus, & Regni Bohemiæ suscipere regimen. Sed & vobis errores, legi Diuinæ & Ecclesiæ Dei aduersantes, deserentibus, etiam in euentum, quo Sigismundus Rex difficilem se in cedendo monstraret, non dubitans (Sede tamen Apostolica consulta & consentiente) in fidei Sanctæ fauorem, & Regni vestri quietationem, vestrum Regnum acceptare.* Ea responsione, Bohemorum Nunciis data, Lublinensis Conuentus solutus est.

Wladislaus Rex missis nunciis a Sigismundo Imp. petit

Vigore recessuum *Lublinensis* diætæ, duo Nuncii, Regis & Regni *Poloniæ* nomine, ad *Sigismundum Romanorum* & Hungariæ Regem, videlicet *Ioannes* de *Tarnow* Palatinus *Cracouiensis*, & *Sbigneus* de *Oleschnicza* Sancti *Floriani* Præpositus, destinantur. Qui cum illum in *Tharnouia* Regni *Hungariæ* oppido offendissent, in hunc illi modum *Wladislai Poloniæ* Regis exponunt mandata. *Serenissime Rex. Moleste admodum ferens Illustrissimus Dominus noster, Wladislaus Poloniæ Rex, Regnum tuum Bohemiæ, in hæresos monstra, variasque calamitates, atque clades ciuiles & externas, prolapsum esse: habita nuper in oppido Lublinensi, super danda responsione Bohemorum Nunciis, Regnum Bohemiæ sibi offerentibus, generali conuentione: Cui & fratrem suum Alexandrum Withawdum Lithuaniæ magnum Ducem, & vtriusque sui Dominii, Polonici videlicet & Lithuanici, Consiliarios, adhibuerat, de rebus Bohemicis, in Sanctæ fidei fauorem, consultandum curandumque duxit, ea quoque omnia sibi aggredi constituit, per quæ Regnum illud ad tranquillum posset reduci statum, & ab infectione hæresium purgari, summum se, ea ipsa re, Deo & tibi, summum religioni Christianæ, & genti illi, vnum linguagii commercium cum gente sua Polonica habenti, obsequium arbitratus præstiturum. Cum autem te abnuente id parum bene fieri existimat, obsecrandum & requirendum te, per nos suos Oratores, instituit; digneris & ipse paterni auitique Regni calamitatibus compassionem ferre: fauereque & annuere, vt noster Illustrissimus Dominus Rex, Regnum prædictum renunciare hæresibus, pacem resumere, bella deponere, tuamque profiteri ditionem, viis modestis & pacificis disponat; armis id, si sua monita a Bohemis spretum iri contigerit, effecturus. Et quoniam Serenitas tua (vt cum eiusdem loquamur venia) pollicitationes suas, & in fœdere cum nostro Rege inito, & postea frequentius repetitas, non in aliquo tenuerit, & auxilium personale in Cruciferos ferre detrectauerit, & in irritum semper cessit tua, quamuis frequens & ingeminata iureiurando Regi nostro per te facta pollicitatio, non habet Rex noster, propter quod tuis sponsionibus de cætero incumbat, rebusque tecum, non verbis, neque chartis agendum retur. Omnium tamen tuarum in se præuaricationum transactarum oblitus, offert se Bohemos ad Catholicæ puritatis veritatem & Ecclesiæ vnionem, tuamque obedientiam & ditionem, sua cura, suaque interpositione, modis honestis & pacificis reducturum. Id si minus prospere successerit, sua tibi in Bohemos offert, ac vicissitudinaria in Cruciferos a te, quoniam ad ea ex fœdere obligaris, requirit, arma: prior tecum ad domandum Bohemos, cum omnibus suis potentiis, si tamen vniuersam Slesiæ illi consignabis & inscribes, obsidis loco, oram, processurus: nec inde prius discessurus, donec Bohemi, & fidei Sanctæ vnionem atque ritum, & tuam æque fuerint obedientiam professi. Tu autem Regnum Bohemiæ auxiliis Regis nostri adeptus, parem vicissitudinem, ad quam ex solo opere obligaris etiam tunc saltem illi & Regno suo redde, & in Cruciferorum de Prussia exterminium, cum tuis copiis, laturus Regi nostro auxilium, consurge: Vt de sedibus ab eis occupatis, vestro communi bracchio possint depelli, & terra Prussiæ inter vos duos Reges, terris*

vt liceat sibi Bohemos ad puritatem fidei, & ditionem eius reducere, ita tamen vt ipse quoque contra Cruciferos auxilia ferat.

1421

Digitized by Google

1421 *terris Pomeraniæ, Chelmensi, & Michalouiensi, Regno Poloniæ redditis, partiri; maiorem illius partem altero ex vobis, qui numero & robore gentium præstabit, sortiente. Vbi autem hæc omnia Domino nostro Regi opere impleueris, reddere tibi Slesiæ terras, & de illis excedere adstrictus sit, sin minus, in sua & Regni Polonici perpetua remaneant ditione. Industriam siquidem tuam, optime scias a Rege nostro intelligi. Nec ita hebetem esse Regem nostrum, vt verborum tantummodo sonum, & nuda promissa tua, pro opere & satisfactione accipiat. Quapropter rogatus a nobis, præteritarum tuarum illarum fictionum velamento contentus, vetera promissa, nouo saltem implemento aliquando consolida, & non ficto, sed fideli & vero amore, demonstra te Regi nostro & Regno fœderatum. Perpendere quoque velis, & scrupulosius reuoluere, qualis erga te Rex noster fuerit, & an sibi sincero officio responderis, & quali illum & Regnum suum torseris, assidueque torqueas maliuolentia, atque simulata calliditate.*

Sigismundus Imp. ultro se offert,

Altera autem die, *Sigismundus Romanorum* & *Hungariæ* Rex *Polonorum* Regis Nunciis, tale edidit responsum: *Quamuis de beneuolentia & oblatione amplissima, quæ mihi ex parte fratris mei, illustrissimi Wladislai Poloniæ Regis, per vos denunciata est, admodum gratuler, quamuis optimam suam voluntatem in reductionem Bohemicam conceptam commendem, & summa efferam dignamque reputem laude, insideat quoque animo meo plena rectitudo & voluntas, vt & fœdera cum Rege Poloniæ inita obseruem, & si quæ a me neglecta aut transgressa sunt, instaurem; Slesiæ tamen terras, in vim obseruationis fœderum, dare & inscribere, parum iustum parumque honestum danti & accipienti censeo. Vt vero amantissimus frater meus Wladislaus Polonorum Rex, plenum experimentum sumat, quanto ego zelo, quanta affectione, & in fidei Christianitatisque Rempublicam, & in sui honoris amplitudinem & profectum, agor, filiam meam vnicam, Elisabeth duorum Regnorum dote locupletem, præfato fratri meo Wladislao Regi, motu proprio, non rogatus, (cæterorum Principum eam procantium, & signanter Alberti Austriæ Ducis, cuius ob eam rem ad me priores vobis venere legati, affinitate neglecta) in vxorem exhibeo, gratius Regi vestro, quam cuicumque alteri Regi aut Principi, eam locaturus. Cum qua non Slesiæ tantummodo, quam expetitis, ora, sed & duorum Hungariæ & Bohemiæ Regnorum, in ipsam recidet hæreditas: me, qui alteram prolem non habeo, sed neque amplius (de quo consors a vobis, si libet, conueniri poterit) habiturus, fatis absumpto. Quod si Regi vestro filia mea, quasi parum nubilis, & iuuencula admodum, velut annum tantummodo vndecimum supergressa, pro ætatis, in qua vester Rex versatur, conditione, visa fuerit; retineo alteram filiam, non secus, quam si ex me genita foret, charam, cum cuius coniugio terra Slesiæ Rex vester iustissime poterit potiri, Offkam, glotem meam, germani mei Venceslai Bohemiæ Regis relictam, apud Presburg commorantem, quam Regi vestro me desponsaturum, dotisque nomine, terram Slesiæ, cum centum florenorum millibus inscripturum me polliceor. Vobis videre placeat formam eius, atque ætatem viridem, quo facilius id, quod ingero, accipi vel refutari possit, experiri.* Ea responsione *Sigismundus* Rex data, in *Posonium*, Nuncios Regios, pro videnda Regina *Bohemiæ*, secum ducens, processit. Qui aliquot diebus in *Posonio* commorati, visa Regina *Offka*, familiarique collocutione cum illa frequenter habita, a *Sigismundo* Rege liberaliter & magnifice munerati, & in singulis *Hungariæ* locis sufficientibus administrati necessariis, in *Poloniam* reuertuntur, crassius gratiusque Regi suo *Poloniæ*, quam sperauerant, quamque expetierant, relaturi. 1421

ut vnicam filiam suam Elisabetham,

aut glotem Offkam Bohemiæ Reginã cum magna dote & terris Slesiæ daturum Wladislao in vxorem

Lublinensi conuentione peracta, *Wladislaus* Poloniæ Rex versus *Sandomiriam*, deinde in *Nouam* Ciuitatem progressus iterum in *Lublinensem* oram reuertitur. Quo apud *Bystrzicza* agente, Nuncii ad *Sigismundum Romanorum* & *Hungariæ* Regem missi, *Ioannes* de *Tarnow* Palatinus *Cracouiensis*, & *Sbigneus* de *Oleschnicza*, quarta die Octobris regressi sunt, & seriem responsionis, ad Legationem coram factæ, tractatusque cum eis per *Sigismundum* Regem habitos, exponunt. *Wladislaus* autem Rex, rem matrimonii, in quod a *Sigismundo* Rege solicitabatur, ad consilium & deliberationem Consiliariorum, & conuentum apud *Niepolomicze*, pro die Sancti *Martini* tenendum differens, *Sbigneo* de *Oleschnicza* in *Lithuaniam* ad significandum singula *Alexandro Withawdo*, quæ apud *Sigismundum* Regem acta essent, & ad videndum virginem Ducissam *Sonkam*, *Andreæ* filii *Iwonis Kiiouiensis* Ducis filiam, *Withawdi* Ducis magni ex sorore neptem, cuius illi coniugium ab ipso *Withawdo* persuadebatur, transmisso: ipse *Bistrziczam* linquens, in *Russiæ* terras processit.

Wladislaus Rex singula a Sigismundo oblata Withawdo renunciat, & ad videndam Sonkam mittit in Lithuaniam.

Sub idem tempus, nonnulli Electores Imperii, cum *Almaniæ* Principibus, exercitu haud contemnendo congregato, ad vastandum Regnum *Bohemiæ* ire pergunt. Et castris circa oppidum *Bohemicum Zatecz* positis conquirere illud summopere nitebantur. Sed dum *Zateczenses* summopere resisterent, & exercitum Electorum crebris excursionibus lacesserent, Electores præfati, *Bohemico* agro in plerisque locis vsto & vastato, in propria, multis tamen damnis susceptis, reuersi sunt. Inter quos ii primarii habebantur: *Moguntinus* Archiepiscopus, Comes Palatinus *Rheni*, *Sa-*

Electores quidam Bohemiam vastaturi ingrediuntur.

Digitized by Google

1421

Saxoniæ Duces, Marchio *Brandeburgensis Fridericus*. Venire autem illos *Sigismundus* Rex pro die *S. Bartholomæi* iusserat. A quo tempore illi in *Bohemia* vsque in diem *S. Galli* immorati, cum *Sigismundus* ad pollicitam diem non adesset, domos repetiere, factis magnis sumptibus, fatigis, & impensis; Et nulla re memorabili gesta, solam ignominiæ notam, ipsos & Principatus eorum dedecorantem, in proprios referentes penates.

Cum autem Imp. ad diem dictam non adesset, domos suas repetunt.

Russiæ terris peragratis, *Wladislaus Poloniæ* Rex, pro die *S. Martini* in *Niepolomicze* aduenit, frequensque concilium Prælatorum & Baronum suorum, ad digerendum oblationem *Sigismundi Romanorum* & *Hungariæ* Regis, tenuit. Omnium autem Consiliariorum conformi approbatione, & summo consensu, *Sigismundi* Regis de Regina *Bohemiæ Offka*, terrisque *Slesiæ*, & centum millium dote, oblatio laudata & acceptata est. Decretumque Regem *Wladislaum*, coniugium celebre, & Regno suo perutile subiturum. Daturque ita omne concludendi huiusmodi matrimonii onus *Zauissio nigro* de *Garbow* militi. Isque extemplo ad *Sigismundum* Regem mittitur, singula quæ conclusionem præfati matrimonii concernunt, sub oblatis conditionibus firmaturus. Qui dum ad rem iuxta instructiones sibi datas, conficiendam, ad *Sigismundum Romanorum* Regem peruenisset, expeditione in *Bohemos* occupatum, & in itinere constitutum reperiens, legationem, cum qua venerat, exponit: paullulumque, donec de *Bohemica* expeditione regrederetur, a *Sigismundo* Rege subsistere, & certam expeditionem legationis suæ operiri, iussus, in *Bohemiam* & ipse, (turpe ratus Regem bella gerentem deserere) profectus est. Cumque *Sigismundus* Rex, in multitudine graui ex *Hungaris*, *Polonis*, *Bohemis*, *Almanis*, cæterisque nationibus collecta, in *Bohemiam*, circa Natalis *Christi* festum, intrasset, ad oppidum *Gora*, quod latine *Cuthnei montes* appellantur, primum applicuit, & primo impetu, (neque enim aut situ aut arte ad resistendum satis tutum erat) illud capit. Multi autem ex *Bohemis*, & *Almanis*, qui *Bohemiæ* Regnum ab annis multis incolebant, hæretica labe indignum ducentes pollui, cum omni suo pignore & suppellectili, quam ferre poterant *Sigismundo* Regi adiuncti sunt. Quibus benigne appellatis & recollectis, *bono animo eos esse, deseque meliora sperare* iussit. Interim *Bohemorum* hæreticorum exercitus ex *Thaboritis*, *Pragensibus*, cæterisque *Bohemis*, rapto viuere solitis, aut ære alieno grauatis, collectus Duce *Zischka*, quamuis cæco, contra *Sigismundum*, septus curruum, ab omni parte, multitudine, aduenit. Quem *Sigismundus* Rex, cum numero ac robore gentium validior multo superiorque esset, exercitu suo in gyrum cinxit & conclusit. Non ob id tamen *Bohemicus* exercitus segnior effectus, prælii congressum nocte & die, vna paratus & ipse ad decernendum, operiebatur. Dum vero se neque inuadi, neque infestari a *Sigismundi* Regis exercitu animaduertit, ausus maiores sumens, ex statiuis suis & conclusione, qua velut corona septus erat, se mouit, & gentibus *Sigismundi* Regis sibi cedentibus, saluus discessit. Fugisse autem *Sigismundus* Rex *Bohemicum* exercitum, pauore non conditione a suo conspectu ratus, mouet & ipse sui exercitus copias, & tutum se multitudine atque securum existimans, solutis ordinibus, nulla iusta acie compositus, non secus quam inter fidos & domesticos, nullam hostilem inuasionem suspicatus, palatisque per agros & diuerticula militibus, progrediebatur, cum subito acies *Bohemica* se ostendit. Et sublato valido clamore, in dispersos & incompositos irruit. Primosque & resistere ausos sternens, feriensque, etiam in cæteros magnam cædem edit. Multi milites insignes, dum turpe fugere existimant, aut occisi aut capti sunt. Rex ipse *Sigismundus*, ne viuus in hostium manus veniret, cum multitudine exercitus sui, fuga in oppidum *Nyemieczki Brod*, quod ditionis suæ fuerat, peruenit. *Bohemi* hæretici, occulto Dei permittente iudicio, victoria ingenti, facili & breui dimicatione potiti, etiam castris & curribus Regiis multisque nobilibus spoliis potiuntur. Oppido deinde *Gora*, altero post conflictum die, spoliato, oppidum *Nyemieczkibrod*, rati Regem *Sigismundum* illic consistere, qui nocte præcedenti futuram obsidionem veritus, clam perfugerat, obsidione vallant, & grauissime illius turres & mœnia bombardis quatiunt. *Zauissius niger* de *Garbow* miles *Polonicus*, quamuis potuisset ex oppido prius quam a *Bohemis* vallaretur, discessisse, parum tamen suæ conditioni, suisque maioribus & institutis conuenire ratus, & milites notabiles de exercitu *Sigismundi* Regis, qui secum vna in oppidum se receperant, & oppidanos, fidem eiusdem Regis *Sigismundi* secutos, deserere, consistendum illic duxit, & quoad potuit, cum cæteris militibus, ne oppidum capi posset, fortissime restitit. Verum nonnullis oppidanis prodeuntibus, hostes oppido potiti, *Zauissium nigrum*, militem *Polonicum*, cæterosque *Polonorum*, *Bohemorum*, & *Almanorum*, milites comprehensos, *Pragam* perducunt; Vbi per tempus longum captiuitatis molestias ferre coacti sunt. Hæc itaque *Zauissii nigri* captiuitas, tractatum & conclusionem matrimonii inter *Wladislaum Poloniæ* Regem & *Offkam Bohemiæ* Reginam, consumandi, læuo sidere intercepit. *Zischka* hæreticæ partis Dux, ea pugna nobilitatus, famosior in dies esse cœpit, ac in Catholicos & Ecclesias desæuire. Nec amplius vllam pati aut statuam Sanctorum, aut picturam poterat, nec tolerandum esse putabat, qui prisco more Sacerdotalibus indutus, rem Diuinam ageret. Oppidum insuper, *Brod Teutonicum*, incendit, quod annis quatuordecem

Wladislaus Rex matrimonium cum Offka firmaturus,

Zauissium nigrum de Garbow in Bohemiam mittit.

Qui dum a Io. Zischka caperetur,

coniugium illud irritatum est.

Digitized by Google

1421 cem absque habitatore desertum stetit. *Pippo Florentinus*, qui equites in eam expeditionem quindecim millia ex *Hungaria* duxerat, A per glaciem iter habuit. Quæ multitudine ponderis fracta, plerosque mortales mersit.

Wladislaus Rex ad Martinum P. R. legatos mittit de lite inter se & Cruciferos componenda.

Causam suam pro terrarum Regni sui, *Pomerania*, *Michalouiensis*, & *Chelmensis*, repetitione, *Wladislaus Polonia* Rex, apud tribunal Summi Pontificis *Martini* quinti Papæ, qui se illi iustissimum Iudicem fore pollicebatur, instauraturus, Magistrum *Paulum Wladimiri*, Decretorum Doctorem, Custode & Canonicum *Cracouiensem* de domo *Dolaga* nobilem, & *Iacobum* de *Parauesino Italicum*, ex *Niepolomicze* in Vrbem transmittit. Danturque præfatis Nunciis ex Thesau- B ro Regio pecuniæ necessariæ, & Instructiones ad causam, & causa duobus Cardinalibus, videlicet Cardinali *Venetiarum*, & Cardinali Sancti *Marci*, commissa. *Antonius Zeno*, vtriusque Iuris Doctor, ad Regnum *Polonia*, Summi Pontificis *Martini* mandato, transmittitur, pro testibus pro parte Regis & Regni *Polonia* recipiendis, examinandisque. *Wladislaus* Rex ex *Niepolomicze* per solita stationum loca, in *Lithuaniam* processit, & venationi ferarum vsque ad dies Natiuitatis *Christi* in *Lithuania* insistens, diem Natalitii Saluatoris in *Troky* celebrauit.

Ioanni Wladislauiensi Ep.

Ioannes Wladislauiensis Episcopus appellatus *Kropidlo*, *Oppoliensis* Dux cum annis C viginti & vno in *Wladislauiensi* Ecclesia sedisset, in oppido suo *Opolye* feria secunda post Dominicam *Latare* moritur, & in monasterio fratrum Prædicatorum eiusdem oppidi sepelitur. Cui per electionem Canonicam,

succedit Ioannes Pella.

& Regiam suffragationem, *Ioannes Pella* de *Nyewiesch* Præpositus *Cruszwiciensis*, Nobilis de domo *Pomyanowie* (licet *Martinus* quintus Papa, *Iacobum Plocensem* Episcopum transferre in illam deliberasset) succedit. Cœmerat autem præfatus *Ioannes Wladislauiensis* Episcopus, sub tempore, quo pro *Gnesnensi* ecclesia & eius Sede habebat litigium, pro certa pecuniarum summa, in ciuitate *Wladislauiensi*, domum insignem muratam, cum aliquot domunculis collateralibus, prope Ec- D clesiam *S. Matthæi*, pro fratribus & nepotibus suis Ducibus *Oppoliensibus* ea conditione, vt si quando stirps masculina Ducum *Oppoliensium* deficeret, nullus alius nisi Archiepiscopus & Ecclesia *Gnesnensis* succederent perpetuo in domo eadem.

Insolentiam *Ioannis* monachi apostatæ ex ordine Præmonstratensium, qui in omne scelus audax, & seditionibus insignis, ac propterea hæreticorum Princeps, facile plurimos facundia suæ linguæ faciebat insanire. Id *Pragenses* Consules non ferentes, eum in Prætorium vocarunt, & nouem simul scelerum Principes, tanquam de repub. cum his aliquid acturi forent, ac intromissos, statim percusserunt gladio. Et quasi nihil actum esset, 1421 pacatam ciuitatem arbitrati, domos quisque suas repetiit. Re autem vulgata ad populum, tumultus e vestigio factus, inuasum & expugnatum armis Prætorium, vndecim Consules, qui authores rei reputabantur, occisi. Collegium *Caroli* direptum, & omnis Bibliotheca disiecta. Mulieres quæ *Ioannem* monachum velut Diuinum habebant, caput eius intercipientes, pluribus diebus gemitu edito, per Ecclesias & plateas circumtulere, beatum vociferantes, & sanctum virum, qui pro veritate & piis traditionibus occubuisset. Contra vero nefarios, & sacrilegos, qui optimo Sacerdoti manus iniecissent. Itaque caput illud, quamuis scelestum, & prophanum, aromatibus conditum, inter sacras reliquias redactum est, & a fatuissima gente, non secus quam celebris martyris veneratum.

Seditio populi, & cades Pragensium Consulum propter schisma secuta.

1422 Dominico Natali, *Wladislaus* Rex apud *Troky* exacto, in *Vingri*, venationes resumpturus, processit. *Alexander* autem *Withawdus*, Dux *Lithuania*, dum *Sigismundum Romanorum* & *Hungaria* Regem per *Bohemos* & *Pragenses* audisset profligatum & *Zauissium nigrum* de *Garbow*, militem *Polonum*, qui pro consumando inter *Wladislaum* Regem, & *Offkam Bohemia* Reginam, matrimonio, ad *Sigismundum* Regem missus fuerat, captum: plurimum casu vtroque lætatus est. Temporis quoque opportunitatem nactus, *Wladislaum Polonia* Regem precibus, consiliis, donis & promissis solicitat, & tandem peruincit, vt spe de contrahendo matrimonio cum *Offka Bohemia* Regina omissa, Ducissam *Sonkam* virginem, neptem suam, in coniugem accipiat. Et licet tam *Sbigneus* de *Oleschnicza* Præpositus *S. Floriani*, ab omnibus Consiliariis *Polonia* apud *Niepolomicze* summo studio rogatus, quatenus Regem a matrimonio *Lithuanico* auerteret, ne illius contractu, maximos profectus, amplitudines, & commoda in *Polonia* Regnum, per *Slesia* terrarum inscriptionem, ex matrimonio cum *Offka Bohemia* Regina consumando, contingeret rescindi; quam omnes alii *Polonia* Barones & milites, cum *Wladislao* Rege apud *Lithuaniam* præsentes, variis persuasionibus, supplicationibus, & ingeniis, *Wladislaum* Regem a *Lithuanico* matrimonio perseueranter auerterent, omnium tamen conatus & studia *Alexander Withawdus* dissoluens & elidens, *Wladislaum* Regem, neptis suæ Ducissæ *Soncza* virginis, filiæ *Andrea*, filii *Iuonis* Ducis *Kiiouiensis*, matrimonium, nullam dotem secum laturum, accipere induxit. Rediens itaque *Wladislaus* Rex pro diebus Carnispriuii in *Nowogrodek*, præfatam Ducissam virginem *Sonkam*, tertio & quarto affinitatis gradu illum contingentem, fonte baptismatis (*Graci* enim ritus erat) perprius lotam, & transmutato nomine *Zophiam* appellatam, ac-

Wladislaus Rex Sonkam accipit in vxorem, qua in baptismo Sophia nomen accepit.

Digitized by Google

1422 *accepit.* acci pitvxorem. Et *Matthia* Episcopo *Vilnensi* verba Sacramenti pronunciante, matrimonium, *Polonis* parum gratum, sibi vero in decrepitam ætatem vergenti, minus necessarium & idoneum, consumat. Nuptiæque apud *Nowogrodek* magnifico apparatu celebrantur, inter dispares contrahentes, *Wladislaum* Regem decrepitum & præfatam *Zophiam* viridem tunc ætatem agentem, forma quam moribus venustiorem.

Wladislaus Rex Nuptiis peractis, *Wladislaus Polonia* Rex, nouam nuptam *Zophiam* Reginam secum ducens, feria quinta in crastino Cinerum, ex *Nowogrodek* egressus, venit *Lidam*. Vbi ad eum *Anthonius Zeno* Iuris vtriusque Doctor, *Martini* quinti Papæ Nuncius, testes, in causa cum Cruciferis de *Prussia* habitâ, inducendos examinaturus, originaliaque priuilegia & literas visurus, aduenit. *Martini Papa nuncium, testes in causa Cruciferorum examinaturum,* Qui cum pro suo aduentu & Regi *Wladislao*, & Duci *Withawdo* gratus esset, magnifica illi a Rege & a Duce munera fuere oblata. Quæ cum vir egregius pro sua integritate fastidisset accipere, (eum enim virum *Martinus* Papa, in causæ præfatæ examinationem transmiserat, quem nouerat iustitiæ fidum arbitrum esse, neque vsurum auaritia, neque munera quantumcunque pondus habentia, inhibito sibi speciali iussu, eorum vsu accepturum) Quo nomine *Wladislao* Regi, & Duci *Withawdo*, acceptior cœpit esse, atque gratior. De *Lida*, *Wladislaus* Rex, per *Wolkoniska*, & alia consueta loca, *Anthonium Zeno* Apostolicum Nuncium secum ducens, in Regnum *Polonia* reuersus, *Cracouiam* diuertit. Quem adhuc in itinere constitutum, *Lampertus* de *Bienyeschin* miles, *Gwilerini* Ducis de *Monte* Nuncius, conuenit, Ducis sui nomine supplicans, *& alium Ducis Gulielmi de Monte subiectionem offerentem;* *quatenus præfatum Gwilerinum Ducem, in suum & Regni sui Polonia Principem homagialem & subditum suscipere dignaretur.* *Wladislaus* autem *Polonia* Rex, legationi nouæ & insperatæ eius Principis, cuius non modo nomen, sed nec Principatum, velut a se longe distantis, vsquam audierat, benigne respondit *Quod etsi esset grata Ducis Gwilerini prona in se & Regnum suum Polonia submissa deuotio, vtrique tamen, & offerenti, videlicet Duci, & Regi accipienti, ius feudum, propter distantem situm non conuenire. Neutrum enim feudale ius, si necessitas deposceret, & defendendi subditum & homagialem a Rege, & obsequium a Duce præstandi, impleri posse: Wladislaum tamen Regem, huius deuotionis & beneuolentia memoriam, fauore diuturno habiturum.* *summo honore prosequitur.* Honorato autem & munerato *Lamperto* Nuncio, donis insuper magnificis, quæ & mittentis liberalitatem atque munificentiam, & accipientis deuotionem exprimere possent, Duci *Gwilerino* inter *Burgundiam* & *Almaniam* citra *Rhenum* Principatum suum obtinenti, transmissis, *Lampertus* ipse in propria rediit. Facultatis autem Apostolicæ quam secum præfatus *Anthonius Zeno* attulerat, tenor sequitur. 1421

A

Martinus Episcopus Seruus Seruorum Dei. Dilecto filio Anthonio Zeno, Decretorum Doctori, Canonico Petracensi, Referendario nostro, Salutem & Apostolicam benedictionem. Apostolica Sedes solerti studio semper inuigilat, vt discordia & controuersia, qua inter Christi fideles inuicem dissidentes, exorta sunt, ne scandala grauiora exinde erumpere possent, per concordiam, vel saltem iuris medium, sopiantur. *Litera P. R. quibus Legato dat potestatem in caussam Cruciferorum inquirendi.* *Cum itaque dudum per literas nostras, vt quæstiones & controuersia, qua inter charissimum in Christo filium nostrum Wladislaum*

B

Polonia Regem illustrem, & etiam dilectum filium nobilem virum Alexandrum Withawdum Lithuania Ducem dicuntur contingere ex vna, & dilectos filios Magistrum & fratres Ordinis B. Maria Teutonicorum Hierosolymitanorum, ex alia, partibus, quaque coram nobis pendebant, & pendent, ad tollendum plurima scandala, qua vtrinque exoriri poterant, per concordiam & accomoda media tollerentur, vtramque partem præfatam propensius exhortati fuerimus, & altera parte ad id minime consentiente, obtuleramus nos ipsas partes in facto & in iure plenius audire, probationes ampliores,

C

ipsasque quæstiones plenissime discutere, ac fino debito, concordia vel iudicio terminare: ad hoc intra proximum festum Dominica Resurrectionis, eisdem partibus terminum assignantes, ita quod pars vtraque in Calendis Ianuarii proxime venturis, super præmissis contentionibus suis, munimenta, ad causas huiusmodi facientia, comportaret, & interim si qua proponere aut probare voluisset, coram deputatis aut deputandis a nobis, illa dictis Calendis produceret, vt exinde intra dictum terminum Dominica Resurrectionis, plene animum nostrum informare, ipsasque controuersias concordia vel iudicio, vt præmittitur, terminare possemus. Et vt hæc cum maiori tranquillitate fierent, ac interitus animarum, cor-

D

porum strages, depopulationes agrorum, & Prouinciarum exterminia procul abessent, partem Regia Serenitatis adhortati fuerimus, alteri vero parti stricte mandauerimus, vt treugas inter ipsas partes tunc pendentes, per vnum annum tunc secuturum prorogarent, prout in eisdem nostris literis, vtrique parti transmissis, plenius continetur, ac postea ob pestem, qua post datam literarum præfatarum, in vrbe viguit, ac Curia nostra mutationem, aliasque plures occupationes graues, non potuerimus circa præmissa vacare. Et licet eisdem etiam detineamur ad præsens, tamen ad tollendum scandala huiusmodi dissensionis & litigii, per concordiam, si fieri potest, alias iudicio, supremis affectibus aspiramus, ac tibi deinde per alias literas nostras duximus committendum, vt ad partes ipsas te conferens, vtramque partem

partem cum omni sollicitudine ac vigilantia, ad concordiam reduceres, prout in eisdem literis latius continetur. Cæterum, si, operante satore zizaniæ, concordiam per te fieri non contingeret, de quo plurimũ doleremus, vt scandala atque discordiæ præfatæ omnino tollantur, per vim iustitiæ, atque iudicii, ipsas quæstiones decidere expediens esse dinoscitur. Nos igitur de tua prudentia, aliisque virtutibus, quibus pollere dinosceris, in his & aliis, sumentes in Domino fiduciam specialem, ac tollentes & circumscribentes terminos, dictis partibus in primis literis assignatos, qui ex lapsu postea temporis, ad faciendum & exequendum, quæ necessaria & expedientia sunt, sufficientes nequaquam esse noscuntur, tibi præsentium tenore committimus, & mandamus, quatenus causam & causas, quam & quas præfati, Rex Poloniæ, & Dux Lithuaniæ, coniunctim vel diuisim, aduersus dictos Magistrum & fratres, nec non præfati Magister & fratres, aduersus dictos, Regem & Ducem, etiam coniunctim vel diuisim, cum suis emergentiis, dependentiis, annexis & connexis, mouere voluerint, audias, & de illis cognoscas, simpliciter, summarie, & de plano sine strepitu & figura iudicii, vsque ad diffinitiuam sententiam exclusiue, cum potestate citandi ipsas partes, etiam per edictum, secundum iuris depositionem. Et ad tollendum difficultates & discordias, quæ ratione loci circa præmissa audienda & cognoscenda verisimiliter occurrerint, ad audientiam & cognitionem huiusmodi, tibi & ipsis partibus deputamus, nisi partes prædictæ de alio loco aut locis ad præmissa consenserint. Pro causis tamen concernentibus terras, aut alias Ducatus Lithuaniæ, aut terræ Samogitharum, ad instantiam dictorum Regis & Ducis, audiendis & cognoscendis in Ducatu vel terra Samogitharum prædictis, qui & quæ vicinæ sunt, terræ & Dominiis dictorum Magistri & fratrum propter magnam distantiam a loco Glogouiæ prædicto, locum eligas & deputes, de quo commodius ipsis partibus & tibi videbitur expedire. Volumus autem, ac tibi committimus & mandamus quatenus ad recipiendum literas & instrumenta, quas & quæ partes prædictæ, vel earum altera in modum probationis producere voluerint, ad locum & loca, quem & quæ quælibet partium producere volens, etiam in suo Dominio & Territorio duxerint eligendum, propter hoc accedas, & altera parte vocata, recipias. Probationesque seu confessiones partium, super sigillis & signis dictarum literarum & instrumentorum, ibidem admittas. Et si pars producens dubitans de periculis perditionis literarum & instrumentorum prædictorum, si ad alia loca transferrentur, illas & illa transumi & transferri petat, data prius alteri parti facultate, literas & instrumenta huiusmodi plene inspiciendi, illas & illa in forma publica, vocata altera parte, transumas, & transcribi facias, cum designatione Sigillorum subscriptionum & signorum, in eisdem literis & instrumentis appositorum. Decernasque authoritate nostra, sic transumptis fidem tanquam originalibus habendam, causamque & causas huiusmodi instructas, cum omnibus, propositis, allegatis, & productis vtriusque partis, ad nos referas & reportes. In termino itaque, de quo tibi videbitur expedire, ad quem partes ipsas cites peremptorie, coram nobis, vt quæstiones ipsas, causas, & controuersias, concordia & iudicio valeamus terminare, repræsentes. Volumus insuper ac tibi committimus ac mandamus, quatenus cuilibet partium prædictarum, earumque, procuratoribus, Nunciis, testibus, & personis pro eis interuenientibus, ac rebus aliis quibuscumque, pro præmissis expediendis, securitatem, authoritate nostra præstes, ac sub nostram atque Sedis Apostolicæ protectionem suscipias. Quos & quas nos ex nunc suscipimus. Et insuper volumus, quod quælibet partium prædictarum, alteri parti petenti, securitatem in forma qua dictaueris, præstare teneatur. Testes autem si fauore vel odio, vel timore, aut aliqua humana gratia, se subtraxerint, compellas per censuram Ecclesiasticam veritatis testimonium perhibere. Non obstantibus priuilegiis, ordinationibus, & constitutionibus Apostolicis, & præsertim illa felicis recordationis Bonifacii Octaui Papæ, Prædecessoris nostri, qua cauetur, ne quis extra suam diœcesim, nisi vna, & in certis casibus, dubus diætis ad iudicium trahi vel euocari valeat. Aut si eis, vel alicui eorum a Sede Apostolica indultum existat, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possent, per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem, cæterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, octauo Calendas Decembris; Pontificatus nostri anno quinto.

Aliquot hebdomadis *Wladislaus Poloniæ* Rex apud *Cracouiam* immoratus, in terras *maioris Poloniæ Zophia* Regina, & filia Regia *Heduigi Cracouiæ* remanente processit. *Anthonius* insuper *Zeno* Nuncius Apostolicus, officium, ad quod destinatus fuerat sincere impleturus testibus primum pro parte *Poloniæ* Regis *Cracouiæ* inductis & examinatis, literisque & priuilegiis variis visis & transumptis, in *maiorem Poloniam* & ipse diuertit, ac Ecclesias Cathedrales, Collegiatas, monasteriaque *maioris Poloniæ* adiens, grandæuos testes, vetustasque literas & priuilegia, veritatem rerum quam maxime testantia, videbat, examinabat, & transumebat. *Wladislaus* interim *Poloniæ* Rex, apud *Wielyun* oppidum pro Dominica Palmarum agens, *Nicolaum Gnesnensem* Archiepiscopum, & *Andream Lascarium Posnaniensem* Episcopum ad se venientes, de solutione summæ quinque millium floreno-

1422 rum in Clero *Poloniæ* sibi per *Martinum* Papam assignatæ, requirit. Qui dum ad aliorum Prouincialium Episcoporum deliberationem rem detulissent, conformiter ab vniuersa *Polonica* Ecclesia *Wladislao* Regi est responsum; *Nullatenus Pontifices & Clerum, Papali assignationi parituros; cum quod Clerus & Ecclesia consignatione ipsa plurimum grauarentur, tum quod pertimescenda foret sequela, tum quod consignatio conditionalis esset; si videlicet Regem in Bohemos hæreticos aut schismaticos expeditionem agere contingeret. Qua non impleta, se Apostolicis mandatis non teneri.* Et licet *Wladislaus* responsionem Cleri molestius ferens refelleret, Pontificum tamen constanti oppositione & renitenti, tributum & & exactor quieuit.

Mansionarii Gnesnæ fundantur.

Ex Concilio *Constantiensi*, *Nicolaus Gnesnensis* Archiepiscopus reuersus, moleste ferens Ecclesiam suam *Gnesnensem* Collegium mansionariorum non habuisse; nec cursum, nec laudes gloriosæ virgini *Mariæ* in eam diem cecinisse, ne Ecclesia sua in officio præfato, aliis suis suffraganeis Ecclesiis Collegia mansionariorum dudum habentibus, censeretur inferior & deformior; collegium mansionariorum de decem personis, officium præfatæ *V. Mariæ* de Assumptione expleturis, in præfata Ecclesia *Gnesnensi*, perpetua fundatione erigit. Quibus pro dote decimas manipulares mensæ suæ *Archiepiscopalis*, de consensu Capituli, in villis, *Zorawa Lipini*, *Cziesławyce*, *Borowa*, *Wisznowa*, *Lutowo*, & *Maldratas* in *Mierczowo* assignauit.

De *Wielun* oppido *Wladislaus Poloniæ* Rex egressus, festo Paschæ apud *Calisch* celebrato feria tertia post conductum Paschæ in *Radzieiow* aduenit. Quo illi suus gener, & filiæ Regiæ *Heduigis* sponsus *Fridericus* iuuenis Marchio, ætate octennis, Marchionis *Brandeburgensis Friderici* filius, per *Ioannem Lubucensem* Episcopum, & aliquot Spectabiles *Brandeburgenses* milites, adductus & præsentatus est. Quem *Wladislaus* Rex gratissime excipiens, curam illius Venerabili viro Magistro *Heliæ*, Sacræ Theologiæ Professori, *Sandomiriensi* Decano, & *Petro Chelmsky* militi, optimis erudiendum moribus, mandat. In Curia quoque sua, assidue illum, lateri suo ad tabulam locando tenuit, vt Regni *Poloniæ* optimatibus notior fieret, quorum Princeps & Rex futurus fuerat declaratus.

Fredericus Marchio Brandeb. octennis in aula Wladislai instituitur.

Ex *Radzieiow*, *Wladislaus* Rex processit in *Brzescie*, sub quo tempore *Sigismundus Coributh Lithuaniæ* Dux & nepos Regis germanus, de mandato *Alexandri Withawdi* Ducis magni *Lithuaniæ*, *Wladislao* insuper *Poloniæ* Rege & consentiente & probante, ad recipiendum Regnum *Bohemiæ* eiusque possessionem, nomine *Alexandri Withawdi*, cum frequenti & valido *Polonorum* exercitu, impensis *Alexandri Withawdi* expeditus, in *Bohemiam* processit. Erat autem sub tempus idem *Sigismundus Romanorum* & *Hungariæ* Rex, conquisitione castri & ciuitatis *Ostrog* in *Morauia* occupatus. Qui Ducis *Sigismundi Coributh* aduentum, ne in se & exercitum suum irrueret, pertimescens, singulis apparatibus bellicis, quibus obsessos conquirere nitebatur, concrematis, obsidionem soluens, & in *Wladislaum Poloniæ* Regem, *Alexandrumque Withawdum*, graui indignatione fremens, in *Hungariam* regrediebatur. Dux autem *Sigismundus Coributh* in *Morauiam* ingressus, oppidum *Vinczow* situ & munitione forte, quoniam illum non suscipiebat, expugnare aggressus, facile conquirit. Datoque militibus in prædam, in *Bohemiam* contendens, *Pragam* aduenit, & a plerisque Baronibus & Nobilibus *Bohemiæ*, ab vniuersis vero *Pragensibus* ciuibus, de aduentu suo lætantibus, & claues ciuitatis *Pragensis*, & castri vtriusque sibi possessionem consignantibus, summo studio & fauore, summaque gratulatione exceptus est, & magni illi honores tam a Baronibus quam a ciuibus *Pragensibus* habiti, summaque rerum tradita. Qui ciuitatem breui ad iustiorem formam redegit: Nobilibus, & qui quiete viuere vellent, blandus atque amicus. In seditiosos & facinorosos asperrimus vindex. In huius aduentu munitissimam arcem in editiori colle sitam, quam *Karschten*, alias lapidem *Caroli*, vocant, oppugnare placuit, quod illic literæ, priuilegia, & iura Regni seruabantur. Pro cuius defensione *Sigismundus Romanorum* & *Hungariæ* Rex, quatuor centurias militum pro præsidio liquerat. Castra tribus locis posita sunt, obsidio sex ducta mensibus, neque die, neque nocte, proiectione ingentium saxorum omissa oppugnatio. Quam dum obsessi refellerent & contemnerent, vasa circiter duo millia, cadaueribus & humano purgamine in hostes emissa, tantum obsessis fœtorem intulere, vt omnibus dentes infecti, aut deciderent, aut nutarent. Tolerauerunt tamen forti animo, & in hyemem vsque protraxere certamen, accepto clam medicamento ex *Praga*, quo dentes contineri possent, donec *Fredericus* senior *Brandeburgensis* Marchio, infesto agmine *Bohemiam* ingressus, longe lateque prædas agens, *Pragenses* ab obsidione discedere compulit.

Sigismundus Coributh nomine Alexandri Withawdi ad Regnum Bohemiæ possidendum missus.

Praga honorifice excipitur

Postea castrum Carschten intolerabili fœtore oppugnat.

Ex *Brzescie*, *Wladislaus Poloniæ* Rex discedens, *Iuniwladislauiæ* festum Pentecostes egit, vbi frequenti Prælatorum & Baronum numero ad illum confluente, quoniam treugæ cum Cruciferis inscriptæ, in festo *S. Margarethæ* subsequenti expirabant. Consulitur Regi treugas vlteriores vt proroget & assumat. *Anthonius* itaque *Zeno* Apostolicus Nuncius, qui & ipse ad Regem *Cracouiam* veniens, ineundarum treugarum author erat, scribit Cruciferis, persuadens illis suscipere treugas. Quorum vt facilior firmatio proueniret, partem vtramque in oppidum *Solecz*, ad placitandum

de

Digitized by Google

1422 de treugis, comportat. Quo cum nomine Regis *Iacobus Plocensis* & *Ioannes Pella Wladislauiensis, Episcopi*, *Sbigneus* de *Oleschnicza* Præpositus *S. Floriani*, *Matthias* de *Labischin Brzestensis*, & *Ianussius* de *Kosczieleсz Wladislauiensis*, Palatini; nomine vero Magistri & Ordinis, *Ioannes Obczyer Episcopus Varmiensis*, *Vlricus Czangyer* Marschalcus, *Nicolaus* Commendator primarius, *Ludouicus Thorunensis*, Commendatores, *Franciscus* Doctor Decretorum, Secretarius Magistri, item aliquot militares & ciues conuenissent, *Anthonio Zeno* Apostolico Nuncio & solicitante, & partes commonente ad pacem, treuga a parte vtraque suscepta est. Cumque pro illius robore minutæ conceptæ, & a partibus laudatæ forent, Cruciferi dolum a *Sigismundo Romanorum* Rege inserere treugæ edocti, & iussi, non amplius valentes continere, conditionibus treugarum eam clausulam expetunt apponi, *vt firmatio treugarum prorsus censeretur inualida, si Apostolico mandato, aut Imperiali, ad abrogandum illam Cruciferi arctarentur*, non secus quam per religionis speciem machinatam fraudem, quo facilius irritum fieret fœdus, celaturi. Nihil autem in speciem praua religione fallatum. Erant iam Prælati & Barones *Poloniæ* dudum ante doli huiusmodi gnari & conscii. Quidam enim rusticanus & vilis homo, mendicum se habitu & gestu, quo facilius intuentes falleret, præferens, *Sigismundi Romanorum* Regis literas Cruciferis titulatas, vilitati vestium suarum insuens, & iter in *Prussiam* per *Poloniam* agens, apud oppidum *Poloniæ Conin* moriturus, vestes suas petebat in *Thorun* ad Commendatorem deferri. Quam rem nemine quid lateret perpendente, *Gnero*, *Coninensis* theloneator, dum *Sbigneo* de *Oleschnicza* Secretario Regio retulisset, mittuntur celerrime, qui vestes defuncti mendici, iam in alios mendicos distributas, conquisitas afferunt. Quibus diligenti quæsitu perscrutatis, literæ *Sigismundi Romanorum* Regis illis insutæ reperiuntur. His significabat, *omnes fere gentes Poloniæ, & omne robur militiæ Polonicæ, in Bohemiam cum Duce Sigismundo Coributh discessisse, Regnumque Poloniæ vacuum gentibus militaribus fore*: Exhortans Cruciferos & commonens, *vt temporis opportunitate vterentur. Treuga quoque simulata, quam ad Papale aut Imperiale imperium soluere liceret, interiecta, Poloniam pendente treuga ex improuiso aggressi, diffusius, quo possent, vastarent.* Ea siquidem calliditate & dolo *Sigismundus Romanorum* & *Hungariæ* Rex, vltionem de *Wladislao Poloniæ* Rege, quod gentes suas cum Duce *Sigismundo Coributh* in *Bohemiam* ire permiserit, sumpturus, vtebatur. Cruciferi itaque *Sigismundi* Regis parendo requisitionibus, & credentes Regnum *Poloniæ* vacuum milite esse, conditionem præscriptam literis treugarum inseri petebant. Consiliarii vero

Poloni fœdus cum Crucife-

Regii, de dolo, qui ex *Sigismundi* Regis literis proditus erat, & quas Apostolico Nuncio *Anthonio Zeno*, ad publicandam Crucifericam iniquitatem, ostenderant, sufficienter auisati, nullatenus eam conditionem apponi patiuntur. Sine qua, Cruciferis in treugas consentire recusantibus, cassus fit omnis labor, & pars vtraque in bilem stomachata & incensa, improperiis non abstinens, ea pro irrito discessit. Fertur enim *Ioannes Pella Wladislauiensis* Episcopus, parum temperata passione motus, in Cruciferos dixisse; *Stridente bello, Commendatores & Cruciferos, castrorum cubilia & abdita petituros, militares, ciues, & eorum coniuges & filias, pœnas spretæ quietis, velint nolint, iusto permittente Dei iudicio, daturos.* Et ad extremum adiecisse: *Non pudet vos tam callida in lucem proferre ludibria, adque fallendum Regem & Regnum Poloniæ, fraudulentis vti ambagibus, ganearumque vestrarum nidore atque fumo, nostram fallere puritatem? Pacem perpetuã frequenter irritam fecistis, & semper aliquam fraudem, circumuenturi nos, speciem iuris aut æquitatis opponitis; nunc quoq; fraudem in paruis sub specie religionis & obedientiæ præstruitis, quemadmodum literæ eæ originales Sigismundi Romanorum Regis* (produxitque illas originaliter) *testes in vos sunt; In maioribus nos, & Regem Regnumque nostrum, per dolos & fraudem, quod Diuina detexit ordinatio, decepturi.* 1422 *ris inire recusant.*

Consiliariis Regiis ex conuentu cum Cruciferis apud *Solecz* habito *Iuniwladislauiam* reuersis, postquam pacem cum Cruciferis quæsitam, nulla modestia & æquitate obtineri posse compertum est, Consiliariis singulis probantibus, expeditio contra *Prussiam* indicta est, & *Alexandro Withawdo* Duci magno *Lithuaniæ*, cæterisque Principibus & militibus *Poloniæ* & *Lithuaniæ* scriptum, *quatenus pro festo Sancti Iacobi in Prussiam armati procedant.* His perfectis, *Anthonius Zeno* Nuncius Apostolicus, receptis multis grandæuorum hominum testimoniis idoneis, visis insuper in Cathedralibus, Collegiatis, & monasteriorum Ecclesiis, antiquis priuilegiis, literis, & scripturis; ex quibus apertissime constabat, terras *Pomeraniæ*, *Chelmensem*, & *Michalouiensem*, a corpore Regni *Poloniæ* per iniuriam abstractas esse. Dolos insuper & iniquitates Crucifericas probe agnoscens, *Iuniwladislauia* egressus, per speciales suas literas, tam *Wladislaum Poloniæ* Regem, quam Magistrum & Ordinem Prussiæ, ad videndum in causa super terris prædictis sibi commissa, apud *Glogouiam maiorem* pro die Sancti *Ioannis* Baptistæ, iustam sententiam proferri, procurauit citari, oppidumq; *maioris Glogouiæ*, in Cruciferorum fauorem *Slesiæ* Principibus claudentibus, lato in locum interdicto, aperiri compulit. Dum autem terminus ferendæ sententiæ aduenisset, & *Anthonius Zeno* Iudex & Nuncius Apostolicus, terras præscriptas *Wladislao Poloniæ* Regi & suo Regno

Expeditio in Prussiam indicta.

Legatus Apostolicus, ne sententiam inter Regem & Cruciferos ferret, impeditur.

1422 gno adiudicaturus, pro tribunali consedisset, *Martini* quinti Papæ speciali inhibitione, per literas, ipsi etiam *Anthonio Zeno* molestas, in A fauorem Cruciferorum, ad petitionem importunam *Sigismundi Romanorum* Regis, concessas, interueniente, impeditus est. Et de *Glogouia* adueniens, *Wladislao* Rege valedicto, cum omnibus causæ productis in Vrbem rediit, *Martinumque* Papam, & de iure Regni *Poloniæ*, & de iniustitia Cruciferica, ad liquidum informauit. Cruciferi siquidem, cum causam, iuribus non muneribus fundari atque inniti viderent, summæ rerum suarum diffidentes, & integritatem animi *Zenonis*, quem aduersus pecuniæ corruptelam intellexerant inuictum, veriti suspectissimum illum sibi allegare, & velut incompetentem, non tam fugere quam accusare cœperunt, nihil in *Anthonii* conditione, quod suis artibus conduceret, rati se reperturos. Comperendinari deinde causam, & eiusdem cognitionem, & aduersus se intelligentes ferri sententiam, facto ad *Sigismundum Romanorum* Regem recursu, non tam prece quam pretio, causam Regiam infectum iri obtinuerunt.

Wladislaus Rex cum copiis suis in Volborz conuenit.

Iuniuladislauiensi oppido *Wladislaus Poloniæ* Rex relicto, per *Gobicze*, *Mogilno*, *Zneniam*, *Gnesnam*, *Pobiedziska*, *Posnaniam*, *Pizdri*, *Schadek*, procedens, in *Volborz*, quo copias conuenire iusserat, pro die Visitationis *S. Mariæ* Virginis peruenit. Vbi ad suam Serenitatem magnus Dux *Magnopolensis*, & Episcopus *Camenensis* veniens, ferre se Regi auxilia contra Cruciferos pollicetur, suamque pollicitationem patenti literarum innouat atque firmat sponsione. Cuius obligatione *Wladislaus* Rex & commendata & accepta, eum muneratum remittit.

Exercitibus Regiis de terris duntaxat *Cracouiensi*, *Russiæ*, & *Podoliæ*, pro die instituto conuenientibus, *Wladislaus* Rex per viam priorem, & eadem pene statiua, quibus in expeditionem, qua magnus conflictus habitus est, transitum agens, ex *Volborz* discedit & in *Prussiam* contendit. Dumque in die *S. Mariæ Magdalenæ* in *Czerwyensko*, *Vislam* superaturus, applicuisset; copiæ illi occurrerunt terrarum maioris Poloniæ. Sequenti deinde die amne *Visla*, ponte nauali iuncto, vniuersum traiecit exercitum: & die tertia *Alexander Withawdus Lithuaniæ* magnus Dux, cum gente sua aduenit, coniunctisque potentiis, *Wladislaus* Rex hostilem terram, penultima die Iulii mensis, feliciter introiuit, & statiua supra lacum circa oppidum *Lutherborg* locauit. Ex *Lutherborg* prima die Augusti, non secus quam in conspectu esset hostis, aciebus ordinatis versus *Lubow*, hostes secum prope diem ratus decernere, processit. Collegerant siquidem Cruciferi ex proprio & mercenario milite exercitum: & Magistro generali *Michaeli Kochmeyster* apud

Exercitus Cruciferorũ primo audacior plus æquo.

Marienburg relicto, copias in campum, fortunam tentaturi deduxerunt, easque in prato, prope castrum *Lubow*, fossis cincto, quod siluæ per circuitum contexerant, adeo occulte locauerant, vt exploratores Regii, longo satis tempore, quonam locorum existeret hostilis exercitus, odorare nequirent. Cuius *Vlircus Czangyer* Marschalcus *Prussiæ* erat Capitaneus. Quem, ne vi cogeretur decernere intra vallum & fossata continebat. Crucifer audito, quod Rex versus *Lubow* ad *Drwanczam* fluuium iter flexisset, exercitum & ipsi mouent, & in obuium Regi, pugnam conserturi ire pergunt. *Wladislaus* autem Rex & exercitus suus, aduentu hostium audito, plurimum B lætatus, ea hilaritate animatus ad pugnam, vt vna acies alteram, vnum signum aliud, festinatione vehementi excederet, & præiret. *Poloni* enim tunc tanta pugnandi ardebant cupiditate, vt nec Ducum nec Præfectorum poterant cohiberi imperio, quin festinatione nimia ordines & loca egressi, vnus alium præire, & in prælium ruere contenderent. Ineratque tunc *Polonorum* animis singularis alacritas, vt incitatio haud mediocris ad decernendum, omnesque pugnandi studio incensi, in pugnam ruebant. Fuissetque absque dubio exercituum facta congressio, quoniam & Cruciferi de Ordine, ardentius tamen Dux Cruciferici exercitus *Vlricus Czangyer* Marschalcus, fortem exercitum se C habere ratus, triginta enim millia contingere æstimabatur, aspirabant ad certamen, æstimantes Regium exercitum, in quo plus quam centum pugnatorum æstimabantur millia, præter pedestres copias, debiliorem esse, nisi *Conradus Nyempecz* miles de *Slesia*, in bellis & disciplina militari peritus, præfatum *Vlricum* Marschalcum, ab euidenti congressus temeritate reduxisset, & videre atque explorare priusquam decerneret, quantus sit Regius exercitus inemendabilem vim Martis differens, consuluisset. Hac persuasione Marschalcus admonitus, velocibus equis cum *Conrado Nyempcz* conscensis, exercituum Regium, diffusum latissime in locustarum modum, conD spiciunt, nec eius potentiam, quanta sit, æstimare queunt, territi admodum, festinantissime redeunt, & exercitum suum primum gradum sistere, deinde periculo denunciato, in fugam verti, arcesque petere prius, quam inuoluantur periculo, compellunt. Sic Cruciferorum exercitus, pro pugna fugam iniens, saluatus est. Qui si congredi tentasset, in fortissimum *Polonici* exercitus mucronem fatue incidisset. Fuerant tamen de exercitu taliter fugiente & disperso, per plures milites capti, Regio enim mandato, fugax Cruciferorum exercitus, a *Polono* milite persecutionem pertulit, vsque ad flumen *Drwancza*; Et quo facilius euaderet, pontem in flumine *Drwancza*, persequentes auersurus disrumpit. Ex *Drwancza*.

Deinde contemplato Polonorum exercitu fugit, abrupto ponte in fluuio

1422

1422 Ex qua multi mortales fuere intercepti. *Wladislaus* Rex, ea die in borra, duobus miliaribus a *Lubovv* distante, nocturno exacto, die Saturni secunda Augusti, motis castris, medio miliari a *Lubovv* posuit statiua; quæ duobus diebus illic, interim scire cupiens, si in aliquem locum Cruciferieus exercitus diuertisset, habita sunt. Comperto autem Cruciferorum exercitum in loca varia diffugisse, die Lunæ quarta Augusti, motis castris medio miliari, ea ad castrum & oppidum *Lubovv* applicat, & quatriduo in illorum conquisitione immoratus, cum demum cognouisset vtrumque ditionis Episcopi *Culmensis* esse, ab eius conquisitione cessari mandauit.

Wladislaus Rex per flumen Drwancza exercitum traducit, ibi hostes capti & cæsi sunt.

Die Veneris octaua Augusti, *Wladislaus Poloniæ* Rex, motis ab obsidione oppidi *Lubovv* castris, venit ad flumen *Drwancza*. Et licet hostes bombardis & sagittis, cæterisque propugnaculis prohibere exercitui Regio transitum fluminis niterentur, per gentes tamen Regias, sub banderio *Goncza*, quod inprimis ad flumen peruenit, consistentes, repressi & victi, cedere coacti sunt, & plures ex illis capti aut occisi. Obstaculo deinde summoto, omnis Regius exercitus flumen *Drwancza*, inter castrum *Brathian*, & pontem disiectum, *Wladislao* Rege in ea parte fluminis, ex qua venerat, missam audiente transiit, & in parte altera fluminis, ad miliare vnum, castra metatus est. Illo denique die plures de Regis exercitu, propria sponte & iniussu Regis, ad spolia conquirenda dispersi, ad ciuitatem *Zabrzezno* alias *Riszemborg*, in qua Cathedralis Ecclesia Culmensis sita est, a flumine *Drwancza* nouem miliaribus distantem, perueniunt, & impetu facto contra eam, licet muro & situ fortis foret, illam comprehendunt, omnibusque eius desiderabilibus potiti, igne succendunt, A quo & Cathedralis Ecclesia concremata, & testudines eius disruptæ. Biduum autem in statiuis illic absumptum est.

Zabrzezno cum Cathedrali Ecclesia Culmensi incenditur.

Die Dominico Sancti *Laurentii*, motis Rex castris ad villagium quoddam exustum, castra supra lacum locat. Feria secunda moto inde exercitu, venit ad flumen *Ossa*, vbi duobus diebus absumptis, die Mercurii tredecima Augusti, fluuium *Ossam* transiit, castraque haud procul a flumine constituit. In quo *Petri* de *Seek Corbauiensis* Episcopi Nuncius, ex *Marienburg* per gentes Regias conductus aduenit. Significans Regi *præfatum Episcopum Corbauiensem nomine Sigismundi Romanorum Regis aduenisse; sed propter Regias armatas gentes, vbique diffusas, venire timuisse.* Ex industria siquidem Rex manus spargi, & populationem latius iusserat extendi, hoste vago copiam pugnæ non faciente. Nec quisquam sine euidenti periculo poterat in Regis statiua peruenire. Propter quod prædictus Nuncius Episcopi *Corbauiensis*, nonnisi per *Polonos*, qui a gentibus Crucifericis, dudum in spoliis & incendiis parum prouide fuerant versati, capti fuere, in castra Regia ex *Marienburg* ductus est. Cui Rex vnum ex *Polonis*, & vnum ex *Lithuanis* adiungens, ipsum remisit; quorum ductu & *Petrus* de *Seek* Episcopus *Corbauiensis* incolumis, ad præsentiam *Wladislai Poloniæ* Regis perductus est. 1422

Episc. Corbauiensis a Sigismundo Imp. ad Wladislaum mittitur.

Feria quinta in Vigilia Assumptionis *S. Mariæ* Virginis venit Rex ad magnum lacum. Illoque & altero die, propter diei celebritatem, in eisdem statiuis quies habita est. Sabbato vero, in crastino Assumptionis, facto Rex in vna villarum nocturno, die Dominico, dum apud oppidum *Golub* peruentum foret, gentes Regiæ impetu facto, facile illud conquirunt: præda oppidi ingens & multa, militi concessa est. Et licet plures numero ex oppidanis, in turrim vnam fortem & munitam supra fluuium *Drwancza* sitam se recepissent, & aliquantulum, ex illa se defenderent, postea tamen videntes se subsistere non posse, gratia impetrata, in captiuitatem se tradunt. Multipliciter enim gentes Regiæ illos infestando, turrim prædictam comprehendere moliebantur. Miles *Missnensis Paczolth* dictus, apud Regem donatiuo militans, cognatus *Henrici* de *Plawen*, olim Magistri generalis a Cruciferis capti, & in eam diem in vinculis asseruati, in conquisitione turris prædictæ, per lapidem, cum muro turris inniteretur, ictus, desideratus est.

Oppidum Golub a Polonis capitur.

Oppido *Golub* conquisito, Rex arcem, quæ ciuitati imminebat, in monte editiori sitam, obsidione vallat, & bombardis maioribus fortissime quatit. Die vero Iouis, vigesima prima Augusti, fit militaris impetus contra castrum. Et quamuis tam ab Ordinis quam mercenariis militibus *Slesitis* videlicet, & *Missnensibus*, probe defenderetur, equis tamen melioribus, quos in castro inferiori habebant, ne *Polonorum* milites illis potirentur, interfectis, castro insuper inferiori, proprio igne iniecto, exusto, castrum superius machinis, pro parte maiori debilitatum, in manus in potestatem Regiam tradere coacti sunt. Regius exercitus omnibus, quæ in castro superiori repererat, direptis, Cruciferos, & alios milites mercenarios, in captiuitatem accipit. Quindecim milites ex Ordine interfecti, inter quos *Golubensis* Commendator fuerat, quadraginta mercenarii capti. Sacramentum *Corporis Christi* de castro cum magna reuerentia, candelis accensis prosequentibus, nocte receptum, & in tabernaculum *Sbignei* de *Oleschnicza* Præpositi Sancti *Floriani* importatum, altera quoque luce a celebrante sumptum est. Sub eo autem tempore, quo impetus militaris edebatur in castrum, Regio mandato turris ciuitatis, cæteris fortior & editior, in fundamento suo suffossa, & in fluuium *Drwancza* præcipitata, ruina sua maximum & horrendum sonum causans, alueum fluminis *Drwancza* sua

Castrum Golub capitur.

Digitized by Google

1421 sua mole quasi aggere impleuit, vndasque fluminis præfati *Drwancza* fluorem suum aliquanto tempore continuare retardauit.

Sigismundus Imp. legationem mittit ad Wladislaum Regem,

Stante *Wladislao Poloniæ* Rege in castri *Golub* obsidione, *Petrus* de *Szeek Corbauiensis* Episcopus, ex *Marienburg*, perductus, aduenit, & audientia obtenta, nomine *Sigismundi Romanorum* Regis, cuius erat Legatus, *Wladislao* Regi in præsentia *Alexandri Withawdi* Ducis magni *Lithuaniæ*, Consiliariorumque vtriusque Dominii, Legationem in hunc modum exponit. *Miratur plurimum, Serenissime Princeps, Dominus meus Sigismundus Romanorum Rex, quod Serenitas tua fœderibus, inscriptionibus, atque pactis secum percussis, parum appensis, Nepotem suum Sigismundum Coributh Lithuaniæ Ducem, cum exercitu gentium Polonicalium potenti, in subsidium hæreticis & aduersariis suis, transmisit. Qui fideles suos ab obedientia abstrahit, castra quoque & ciuitates suæ ditionis, conquirit. Et Bohemorum hæreticorum rebellionem & sectam, quam maxime nutrit & confortat. Miratur insuper, quod Serenitas tua fratres Ordinis Cruciferorum de Prussia, sibi & Imperio Romano deuotos & subiectos, bello duro & graui affligit & vastat, postquam super ventilatis inter Serenitatem tuam & Ordinem causis, instam sententiam Wratislauiæ se arbitratur pronunciasse. Rogat itaque tuam Serenitatem & obsecrat, quatenus Nepotem suum Ducem Sigismundum Coributh, cum omnibus gentibus, quæ cum illo sunt, ex Bohemia reuocet, & morari sibi illic, ferreque hæreticis præsidia, interdicat.*

petens vt Sigismundus Coributh ex Bohemia abscedat,

Si autem Serenitas tua existimat, sibi Dominum meum Sigismundum Romanorum Regem in aliquo iniuriam fecisse, offert cum tua Serenitate in arbitrium venire, aut communium amicorum, aut Consiliariorum vtriusque Regni, Poloniæ videlicet & Pannoniæ, iuxtaque inscriptionum formam facere decisionem. Obsecrat insuper, maiori quo valet affectu, vt Serenitas tua, ex terris Ordinis discedens, eas amplius ferro & igne vastare & consumere desinat.

& ne Rex ipse Cruciferis bellum inferat.

Etsi Ordo Crucifericus est tuæ Serenitati in aliquo culpabilis, offert Dominus meus Sigismundus Romanorum Rex, qui illum in sua potestate & ditione continet, compellere Ordinem ad omnem iustitiam & æquitatem; Sententiamque suam ad pronunciationem, si grauis & onerosa tua Serenitati appareat, reformare & corrigere. Hæc Legatus Cæsareus.

Responsio ad eam legationem.

Legationi *Sigismundi Romanorum* Regis, a *Corbauiensi* Episcopo pronunciatæ, *Wladislaus Poloniæ* Rex tale edit responsum. *Non habet frater meus Sigismundus Romanorum & Hungariæ Rex, iustam mirandi causam, si ego pluribus annis, pacem cum Cruciferis hostibus meis, & apud Sedem Apostolicam, & ipsum Regem Romanorum, aliisque locis quæsitam, nusquam inueniens, iusta & necessaria arma contra illos induerim. Et deficiente in terris iustitia, a cœlestibus mihi illam quæsierim. Grauibus enim licet lacessitus iniuriis, publicis prouocatus opprobriis, fortissimo militiæ robore abundans, bellum tamen hosti meo non intuli, sed primum in ipsum Sigismundum Romanorum Regem, super singulis quæstionibus & iniuriis compromisi. Qui etsi partem meam, quod etiam apud Scythas iniquum censetur, audire dedignatus, iniustam in me sententiam tulisset, & potestate sibi tradita abutens, paternas meas & naturales terras, de quibus arbitrandi, velut his, quæ in quæstionem non venerant, nullam habebat potestatem, mihi abiudicasset. volui tamen Principis Catholici more, onerosam & duram mihi sententiam custodire, nisi Ordo ipse, in cuius fauorem lata est, in omnibus fere illi contrauenienens, nec soluit aurum decretum, nec castra demoliuit erecta, nec terras restituit occupatas. Deinde ad Sedem Apostolicam recurrens, non sine ingenti sumptu, & meam iustitiam, & Ordinis iniquitatem monstraui, & tam claram reddidi, vt Apostolicus Iudex Antonius Zeno, iustissimam pro me, & contra Cruciferos laturus sententiam, imperantem restitutionem terrarum Pomeraniæ, Chelmensis & Michalouiensis, apud Glogouiam pro certo die consedisset, sua tamen pronunciatio, Sigismundo Romanorum Rege operante efficienteque, Apostolica prohibitione exstitit impedita. Quæsiui posthæc treugas firmare cum ordine, etiam iustissimum perosus bellum, nisi fratrem meum Sigismundum Regem Romanorum vafrum & duplicem in me agnouissem, qui me & Regnum meum periculosius læsum & pessundatum iri satagens, ea conditione, atque lege, Ordini firmare mecum, destinatis literis, quas originaliter apud te produco, mandauit treugam, quatenus liceret illam, ad Apostolicam vel Imperialem iussionem violare, & treuga confecta, & ipso mandante, meque existente securo, Ordo liberius in Regnum meum grassaretur. Et nisi, operante Dei clementia, literæ suæ, dolum præfatum detegentes, in manus meas & notionem peruenissent, firmare treugam cum Ordine, etiam sub conditione præfata, quam inseri petebat, annuissem. Non licet mihi itaque fidere de sua amicitia amplius, neque causam meam illius cognitioni credere, quem & opere & literis experior callidum & grauem hostem, non prius, neque secus, propitia mihi Diuinitate, de hostilibus terris excessurus, donec eas aut finali excidio vastabo, aut armis, pacem mihi, & Regno meo, æquis conditionibus procurabo. Liquet autem, quod Ducem Sigismundum Coributh ego in Bohemiam non miserim: quapropter nec pro eo intendo respondere: alium itaque tibi, qui misit illum, non me, cum ea querela conuenias.* E vestigio vero Alexander Withawdus Dux magnus Lithuaniæ in hæc verba se resoluit: *Non abnuo neque inficior, quinimo*

Digitized by Google

1422 *imo profiteor libere ac clare, Ducem Sigismundum Coributh, meo mandato, meisque impensis & meis auspiciis, adfaciendum resistentiam hosti meo Sigismundo Regi Domino suo in Bohemiam transisse. Qui cum fœderatus & iuratus mihi frater foret, pollicitus se ad occupationem terrarum mearum nunquam aspiraturum, per pronunciationem tamen sententiæ suæ, euidentem iniquitatem continentem, me terris meis spoliare, & illas Cruciferis applicare, non turpe putauit. Vicem itaq; iniuriarũ hosti meo Sigismundo rependurus, Ducem Sigismundũ Coributh nepotem meũ, in Bohemiã misi, gentibus & pecunia illũ adiuturus, & personale, si deposcet necessitas, illi solatiũ laturus, vt hostis meus Sigismundus aliquando tandẽ intelligat, quẽ offenderit, & sciat mihi aliquid roboris & animi inesse, desistatq; me suis ingeniis, suaq; calliditate grauare.* Eo responso *Corbauiensis* Episcopus accepto, licentia obtenta & his qui illum conducerent, ad Magistrum *Prussiæ Michaelem*, ad significandum ei *Wladislai Poloniæ* Regis & *Alexandri Withawdi*, responsionem, in *Marienburg* diuertit, & abinde in *Hungariam* rediit, neque apposuit de cætero redire ad *Poloniæ* Regem & exercitum ejus, aut aliquam tractare, iuxta, ac illi a *Sigismundo Romanorum* Rege iniunctum fuerat, pacem perpetuam vel treugam, intelligens animum *Wladislai Poloniæ* Regis, & omnium suorum, iusta ira percitum, susceptum bellum, cum præsertim se superiores hostibus viderent, nullo pacto depositurum.

Valachi Wladislao in auxilium missi

Sub tempore eodem, Voieuodæ *Moldauiæ* gentes, *Valachi*, in auxilium *Wladislao Poloniæ* Regi transmissæ, quadringentorum militum numerum explentes, vsque prope *Marienburg* prædatum pabulatumque descenderant, prædasque agebant. Contra quos Cruciferi, in forti militum exercitu, qui in præsidio castri *Marienburg* morabantur, erumpentes, illos inuadunt. Qui cum hostium numerum & vires, suamque exiguitatem metirentur, in desperationem versi, rem fortunæ committunt. Sumpsitque tunc, postquam nihil superesset, arma formido, & nemus proximum ingressi, equis desiliunt, facilius, vt est mos & natura gentis, tecti fronde & ligno, pedestres certaturi. Cruciferi rati *Valachos* certam non simulatam fugam capessisse, & latitatum siluas abiisse, velocius, quo possunt ad nemus contendunt, & in *Valachorum* capturam, existimantes rem nullius negotii fore, armantur, cum complures eorum equis desiliissent. Verum *Valachi* vibrando in hostes tela, tuti ipsi a telis, non secus quam imbrem mittunt. Et tam hominibus quam equis, frequenti proiectione telorum vulneratis, plures etiam ex illis conficiunt. Adeoque in Cruciferos inuehuntur, vt primis eorum ordinibus aut occisis aut captis, reliquos in fugam verterent. Sicque miro modo *Valachi*, cum parua gentium suarum caterua, grandi hostium exercitu profligato, ad stationes exercitus

Siluis tecti

Pruthenos cadunt fugantque

A

Regii, onusti præda ingenti victores reuertuntur. In signum quoque victoriæ, plures notabiles captiuos, Cruciferos videlicet de Ordine, item milites stipendiarios, & ciues, adductos, *Wladislao* Regi præsentant. 1422

In expeditionem Crucifericam præfatam, & quæ apud *Polonos* a castro & oppido *Golub* conquisitis, *Golubensis* intitulatur, *Wladislaus Poloniæ* Rex transiturus, veritus, ne ex castro *Nyeschoua*, quod ditionis Cruciferorum erat, terra *Cuiauiæ* vastaretur, *Andream Brochoczki* militem de domo *Osforia* tunc *Brzestensem* Capitaneum, pro defensione & custodia terræ *Cuiauiensis* reliquit; *Matthiam* de *Labischin Brzestensem*, & *Ianussium* de *Kosczielecz Iuniwladislauiensem*, Palatinos, omnesque *Cuiauienses* milites ei in auxilium adiungens, illique parere iubens. Qui copiis in vnum coactis, castrisque in borra, inter *Murzinow* & *Orlow*, positis, sub vniuerso expeditionis tempore, in Crucifericas possessiones & terras, varias vexationes & spolia agebat, non sinens *Cuiauiæ* terram per Cruciferos inuadi, aut offendi. Subrepsitque interim in *Matthiæ* & *Ianussi*, Palatinorum pectora liuor, quod parere *Andreæ Brochoczki* iussi, deteriori haberentur loco. Quapropter cum nonnullis *Cuiauiæ* militibus, partes eorum secutis, militia relicta, & *Andrea Brochoczki* deserto, dilabuntur, specie quidem contrahendi nouos commeatus, re autem vera in *Andream Brochoczki*, quem sibi indigne præpositum stomachabantur, odii complendi gratia, quatenus in medio hostium derelictus, periculi discrimine obrueretur. At *Andreas Brochoczki* animum infractum gerens, quem ceperat locum incolebat; vigilias tamen in singulis locis duplicauerat, impendens periculum vitaturus. Palatinorum discessione, & eorum qui cum *Andrea Brochoczki* remanserant paucitate, ab exploratoribus Cruciferi comperta, exercitu octingentorum Equestrium congregato, quem Commendator de *Nyeschow* ducebat, *Andream Brochoczki*, & eius exercitum inuasuri, ire pergunt. Nox caliginosa ad exequendum destinata, & inuasio non a fronte sed a tergo, nullam custodiam illic consistere rati, Cruciferis aptior videbatur. Silenti itaque agmine, septima Septembris die, progressi, licet primarum excubiarum custodes negligentius vigilantes occidissent, secundæ tamen excubiæ custos, de manibus eorum elapsus, hostes adesse maximo clamore vociferabatur. Qui etsi ab hostibus necatus foret, clamor tamen suus tertiarum excubiarum vigiles commouit. Qui ad statiua *Andreæ Brochoczki* pertingentes, subitum hostium aduentum denunciant. Quo minime, *Andreas Brochoczki*, miles animosus, deuotione & religione plenus, perculsus, de lecto exiliens, lorica corpus nudum vestitus, suis, qui & ipsi dormierunt inermes, bono & forti animo, ac se sequi iussis, hostibus iam tunc sepes & papiliones

Andreas Brochoczki,

Cruciferos in castra sua irruentes

B

C

D

1422 nes irrumpere nitentibus, intrepidus occurrit, & cum illis fortissime dimicare cœpit. Cadentibusque & cæsis his, qui in acie constiterant, assistente illi Diuina clementia (erat enim miles virtuosus, & in cultura Dei assiduus, quaslibet fastidiens & execrans rapinas) reliquos hostes ad extremum fudit, & in fugam egit. Quidam per opacæ noctis tenebras, locorum ignari, quonam fugerent, parum nossent, in loca & nemora varia desiliunt. Propter quod errabundi, ab agrestibus multi eorum circa *Lanciciam*, nonnulli circa *Klodawam*, *Przedecz*, & *Brzesczie*, comprehensi fuerant & obtruncati. Captus erat in conflictu prædicto Vice-Commendator *Thorunensis*, Commendatore principali per fugam elapso. Capti duodecem fratres de Ordine, & plures mercenarii milites, & vniuersi ergastulis apud *Brzesczie* inclusi. Pauci de Cruciferico exercitu creduntur non capti aut desiderati fuisse.

fundit fugatque

Die Dominico Sancti *Bartholomæi* Apostoli, castro *Golub* *Wladislaus* *Poloniæ* Rex conquisito, motis copiis, venit ad castrum & oppidum *Kowalye*, alias *Sziuische*. Et oppidum per hostes reperiens, ne *Polonus* eo potiretur, exustum, castrum obsidione cingit, bombardisque quatit. In die vero decollationis *S. Ioannis Baptistæ*, militari impetu contra castrum facto, conquirere illud nitebatur. His tamen, qui castrum tuebantur, probe resistentibus, omnis conquisitionis & impetus labor, recidit in irritum. Multi insuper ex *Polonorum* militibus, qui antemurali fracto & expugnato, fossatum castri ingressi sunt, grande periculum inciderant. Hostes siquidem in fossato prædicto pluribus rotis positis, straminibus illas contexerant: & militibus fossam intrantibus, hostes stramina succendunt. Et Regii milites rotis illaqueati, non sine pertinaci difficultate, mortis aut captiuitatis periculum vitauere. Captus tamen fuit per hostes *Dobrogostius* Castellanus *Camenensis*, miles de domo *Nałęcz*, Qui ante motum *Golubense* cum Cruciferis bellum, castrum Regi *Poloniæ* *Drabim*, cuius erat Tenutarius, hostium interceptione & fraude, negligenter amiserat. Quod non post plures dies *Paulus Vazik Almanus*, in angulo castri habens dormitorium, tractis sursum per ferinales casses *Polonis* quam plurimis, & hos qui castrum detinebant occupauit, & castrum Regi reddidit. Pro quod illi liberalitate Regia census non tenuis apud Salisfodinas *Vielicienses* consignatus est.

Castrum Kowalye Wladislaus Rex obsidet.

Castri *Kowalye* expugnatione omissa, feria tertia post *S. Ægidii*, *Wladislaus* Rex castra versus *Thorun* mouit. Et cum ad castrum *Papow*, facile illud expugnaturus, consisteret, ab exploratoribus doctus, Cruciferos clandestine notabilem exercitum, non ad decernendum, sed ad offendendum ex insidiis, & loco iniquo, Regias gentes, congregasse, sedecim banderia de gentibus Regni *Poloniæ*, & alia sedecim banderia de *Lithuanis*, mittit versus *Radzim*, quoniam illic statiua hostium fuisse ferebantur. Dum itaque Regius exercitus, & hostes, copiam decernendi quærendo, procederet, Crucifericus exercitus, qui totam fere noctem præcedentem, circa quoddam nemus gyrando, hinc inde errabundus absumpserat, viso in aurora Regio exercitu, pauore nimio consternatus, quasi leuis nebula, sole desuper feruente, dissolutus, & in fugam actus est. Fugientes castrum & oppidum *Radzim* excepit, Pauci fugientium a Regiis militibus comprehensi. Exercitus Regius quæsita pugna & non inuenta, ad *Wladislaum* Regem apud *Papow* consistentem rediit. 1422

CruciferiPolonis pugnandi copiam non faciunt

Sabbato post Sancti *Ægidii*, *Wladislaus* Rex contra *Thorun* volens procedere & eius conquisitionem intendere, salubri consilio reductus est. Vigebat enim pestifera apud *Thorunenses* lues; propter quod nemini satis placebat locum infectum adire, ne contagio quoque pestis ad exercitum Regium penetraret. Motis itaque Rex a *Papow* castris, procedit, habendo in manu dextra *Thorun*, & ad castrum *Lubicz* a Cruciferis demolitum, peruenit. Vbi propter celebritatem festi Natiuitatis *S. Mariæ* Virgnis, statiua triduo habita sunt. Et licet *Alexander Withawdus* magnus *Lithuaniæ* Dux, licentiam in *Lithuaniam* ex eo loco summopere flagitasset, a *Wladislao* tamen persuasus, propositum deposuit: Intra triduum autem illud, suburbana omnia igne consumpta, & *Thorunenses* vineæ a gentibus Regiis fuere demolitæ, & omnis Regio iuxta *Thorun* consistens populatione latius in gyrum extensa, incendiis, ferro, & præda vastata est.

Thorunensia suburbana, vineæ & alia vastantur

Feria tertia in crastino Natiuitatis *S. Mariæ* Virginis, *Wladislaus Poloniæ* Rex a *Lubicz* discedens retrorsum, in terram *Chelmensem*, proposito vastandi eam ingrediebatur. Et aliquot diebus prope oppidum *Chelm* commoratus, populationem agrorum, & exustionem tectorum latius iussit extendi. Quo malo Magister & Ordo Cruciferiorum conterriti, intelligentes *Wladislaum* Regem, ex terris eorum, quod maxime sperauerant, non discessisse, sed itinere retrogrado, commeatibus ex *Polonia* ad statiua apud *Lubicz* habita, adductis quadrigis oneratis, ad vastandum terras eorum, & ad resumendum ex integro bellum, cogitationes & animum durasse, suas quoque vires ad resistendum imbecilles fore, querelis insuper & vociferatione militarium & ciuium suorum, defectionem, ni eorum calamitati consulant, minitantium, expugnati sunt, & *Gerardum Pomesaniensem* Episcopum, cum aliquot Commendatoribus, militibus, & ciuibus, ad *Wladislaum Poloniæ* Regem, petentes pacem, transmittunt. Qui illum non secus, quam Rex Catholicus & pacificus, supplicatione magis quam renitentia peruictus, armis depositis, se obtulit daturum.

Cruciferi pacem petunt, & impetrant.

Qua

1422 Quæ vt facilius prouenire æquis conditionibus posset, statiuis ab oppido *Chelm* ad lacum *Melno* motis, tractatibus pacis intendit. Et aliquot Consiliariis pro parte sua, videlicet *Ioanne* de *Tarnow Cracouiensi*, *Sandiuogio* de *Ostrorog Posnaniensi*, *Nicolao* de *Michałow Sandomiriensi*, *Nicolao* de *Oporow Lanciciensi*, *Palatinis*, *Sbigneo* de *Brzezie* Regni *Poloniæ* Marschalco; *Gedigoldo Lithuaniæ* milite, & *Nicolao Sepinski* Capitaneo *Lukouiensi*: totidemque pro parte Magistri & Ordinis, videlicet *Ioanne Obczier* Episcopo *Varmiensi*, *Gerardo Pomesaniæ* Episcopo, *Henrico Hold* in *Elbing*, *Volframo* de *Hunsbach* Marschalco *Liuoniæ*, *Ludouico* de *Lansche Thorunensi*, *Martino Kemnather Dzirgouiensi*, Commendatoribus, deputatis, plena illis pacem concludendi potestas tributa est. Qui in papilione Regio ex Scharlatico panno elaborato, quod Comes *Ciliæ Hermannus Wladislao* Regi transmiserat, a mane vsque in vesperam stando in tractatibus, tandem in die translationis *S. Stanislai* concludunt pacem. Quæ ab vtraque parte accepta, etiam literis & inscriptionibus firmata est.

Wladislaus Rex pace confecta,

Perpetua pace apud lacum *Melno* confecta, *Wladislaus Poloniæ* Rex die eodem, videlicet Translationis *S. Stanislai* inde discedens, & prope oppidum *Brodnicza* castris positis, die altera, videlicet *S. Venceslai*, septem in fluuio *Drwancza* pontibus constructis, transit illum, & statiuis positis, Diuinis operam dabat. Quibus expletis, singuli ferentarii, signa eis commissa, flexis genibus, armati, *Wladislao* Regi reddunt: In huncque modum Regem alloquuntur. *Serenissime Rex vexillum præsens, fidei & curæ meæ, per tuam Maiestatem traditum, humiliter reddo. Quod fauore Diuino, cum omni sollicitudine fidelitateque integrum gestaui. Et quemadmodum illud a Serenitate tua, cum honore mihi præbitum est, ita illud nulla fuga aut labe pollutum repræsento; non existimans aliquem ex militibus sub illo consistentibus, sociis meis, mea temeritate & incuria periisse.* Quibus receptis *Wladislaus* Rex, primum *Alexandrum* Ducem magnum *Lithuaniæ*, dato sibi pacis osculo, deinde *Masouiæ* Principes, postremo vniuersum exercitum licentiat. Et *Alexandro Withawdo* cum *Lithuanico* exercitu in læuam diuertente, *Polonicus* in dextram abiit. *Tharfarorum* nonnulli prædas agere soliti, cum in extrema *Polonorum* agmina debacchantur, a *Polonis* profligati, trucidati, & quinquaginta desiderati fuere.

& auxilia dimissis

Tartaros in Polonia profligat,

In die *S. Michaelis*, *Wladislaus Poloniæ* Rex, de terris hostilibus egressus, per *Przipusch*, *Radziełow*, *Strzelno*, *Gabicze*, *Mogilno*, *Trzemeschno*, *Gnesnam*, transitum faciens, *Posnaniam*, adorandum Diuinissimum Eucharistiæ Sacramentum, peruenit. Non enim omnibus diebus, quibus Regno *Poloniæ* præerat eam obseruantiam negligebat, sed de qualibet expeditione hostili reuersus, ad agendum Clementissimo Deo gratias, de suo & suæ gentis prospero euentu, *Posnaniam* ad monasterium *Corporis Christi*, item ad limina Sanctæ *Crucis* in *Caluum montem*, adueniebat. Gratiarum itaque actione in Deum celebrata, factis apud *Posnaniam* oblationibus solennibus, per *Pizdri*, *Schadek*, in *Masouiam* descendens, in *Viskitki* venationes taurorum siluestrium, qui in *Polonico* Thuri appellantur, agebat. Ex *Masouia* apud monasterium *Calui Montis* Sanctæ *Crucis*; pro die Sanctorum *Simonis* & *Iudæ* Apostolorum perueniens, sacrificiis & oblationibus expletis, ad *Opathow* descendit. Vbi illi *Zophia Poloniæ* Regina occurrit. Ex indeque per *Sandomiriam*, *Przischow*, *Pilzno*, *Byecz*, *Bochnia*, pro die Sancti *Martini* in *Niepołomicze* aduenit.

1422 *& Deo gratias agit.*

Prælatis & Baronibus Regni *Poloniæ* primoribus, iussu Regio ad *Niepołomicensem* conuentum conuenientibus, post plures deliberationes & tractatus, super rebus publicis Regni, & aliis occurrentibus, habitos, *Wladislaus* Rex Consiliarios suos, videlicet *Nicolaū Gnesnensem* Archiepiscopum, quamuis vehementer reluctantem, & se illic, si ire cogatur, moriturum asseuerantem, *Albertum Iastrzambiecz Cracouiensem* Episcopum, *Cristinum* Castellanum *Cracouiensem*, *Ioannem* de *Tarnow Cracouiensem*, *Nicolaum* de *Michałow Sandomiriensem*, Palatinos; *Sbigneum* de *Brzezie* Regni *Poloniæ* Marschalcum, *Ianussium* de *Tulischkowo* Castellanum *Calissiensem*, & *Zauissium nigrum* de *Garbow*, Capitaneum *Scepusiensem*, ad conueniendum cum Prælatis & Baronibus *Hungariæ* in *Scepusiensi* terra, transmittit. Magister enim, & Ordo Cruciferorum de *Prussia*, fidei suæ obliti, conditionibus pacis suæ perpetuæ, recenter apud lacum *Melno* confectæ, *Sigismundo Romanorum* & *Hungariæ* Rege prohibente, non satisfaciebant; quoniam nec castrum *Nieschowa* sub tempore constituto demoliti sunt, neque promissas pecunias soluebant. Timebatur itaque inter *Poloniæ* & *Hungariæ* Reges nouum propterea emersurum bellum. Quod Prælati & Barones *Hungariæ* intercipere soliciti, prece & studio singulari intercipere soliciti, prece & studio singulari interpositis, agere se cum Prælatis & Baronibus *Poloniæ* mutuam conuentionem ordinarunt, differentias & simultates inter Reges exortas, prouida contemplatione prius quam Mars feruesceret, succisuri. *Wladislaus* Rex ex *Niepołomicze*, per *Lublin*, *Parczow*, *Brzescie*, cæteraque loca solita, in *Lithuaniam* processit.

Wladislaus Rex proceres mittit, qui differentias cum Hungaris sopiant.

Sancti *Andreæ* Apostoli die, qui ad conueniendum vtriusque Regni Consiliariis positus fuerat, illucescente, apud villam *Lubicz* prope oppidum *Kezmark* sitam, conuentus Consiliariorum vtriusque Regni, *Poloniæ* videlicet & *Hungariæ*, & tractatus pro pace inter Reges solidan-

Propter absentiam Regum nihil agitur.

1422 lidanda, fieri cœptus est. Verum cum absque Regum præsentia, pax stabilis & diuturna componi non posset, conuentionem Regum personalem pro Quadragesimæ medio in *Czorschtin* & villa antiqua fiendam instituunt, & Regem vtrumque ad illam venturum obligant. Ea etenim conditione apposita, vt Magister & Ordo *Prussiæ* suos ad diætam huiusmodi Nuncios, plenam authoritatem habentes, transmittat, pacem perpetuam apud *Melno* ordinatam, noua pollicitatione facturos.

Nicolaus Archiep. Gnesnensis moritur.

Nicolaus Gnesnensis Archiepiscopus, assidua ægritudine sensim vexatus, qua non obstante, instantia Regis & Consiliariorum deuinctus, in conuentionem cum *Hungaris* pro die *S. Andreæ* tenendam, ire consenserat, parum B expauescens futuram mortem, quam ex valetudine graui eum premente, prius, quam ex *Niepolomicze* digrederetur, apud Regem & Barones, denunciauerat sibi portendi, in villa *Lubicz*, Sacramentis omnibus procuratus, religiose & deuote, feria quinta in die Sanctæ *Barbaræ*, alias quarta Decembris, morte absumptus est. Vir plurimarum virtutum opere perfectus, amator patriæ, vt pote cuius nomen & gloriam in *Parisiis* apud *Gallorum* gentem, & in *Constantiensi* Concilio, apud orbem vniuersum extulerat, ornauerat, magnificauerat. Pius in omnes, liberalis & munificus & benignus in egenos, natura mansuetus & affabilis. Ex *Lubicz* corpus eius per familia- C res suos, qui charissimo eum venerabantur affectu, *Gnesnam* deductum est, & in maiori *Gnesnensi* Ecclesia, ante sepulchrum Beati *Adalberti*, iusto honore mandatum sepulturæ. Sedit annos duodecem menses septem. Ecclesiæ Collegiatæ *S. Mariæ* de *Ruda*, in Ecclesiam *S. Michaelis* in *Wieliun*, velut in locum magis honestum & cultum, translator. Nobilis genere, de domo & familia *Tubarum*, tres tubas pro insigni deferente, ex parte *Wilhelmo* & matre *Elisabeth*, vir staturæ iustæ & procerioris, capillo colore nigro. Eo etiam opere apud præsentem & postrema ætatem celebrandus, quod Collegium Mansionariorum apud *Gnesnensem* Ecclesiam primus insti- D tuit, & de decimis mensæ Archiepiscopalis dotauit. Cuius virtus in Concilio *Constantiensi* adeo vulgata erat, vt ad Summum Pontificium a plerisque Electoribus deposceretur. Qui etiam ab eodem Concilio *Constantiensi* Priuilegio Primatiatus obtento, Ecclesiam suam *Gnesnensem* insigniorem reddidit. Primusque se inter *Gnesnenses* Archiepiscopos Primatem titulare cœpit, propter *Leopoliensem* Metropolim ex *Haliciensi* ciuitate translatam, & temporibus parum ante transactis, erectam.

Priusquam *Lubicensi* ex conuentione discessum foret, *Albertus Iastrzabiecz Cracouiensis* Episcopus, cæterique Consiliarii Regni *Poloniæ*, omnem rerum positionem atque faciem, cum Prælatis & Baronibus *Hungariæ* contextam, obitum insuper *Nicolai Gnesnensis* Ar- A chiepiscopi, misso speciali Nuncio in *Podwodis Bartholomæi Obulyecz*, per literas suas *Wladislao Poloniæ* Regi significant, precesque & intercessiones adiiciunt, *quatenus Sbigneum de Oleschnicza Præpositum S. Floriani Secretarium suum ad Ecclesiam Gnesnensem dignaretur promouere, aut saltem promotionem ipsam vsque ad reditum suum in Poloniam differre.* Non minus Regi *Wladislao* quam Consiliariis persona *Sbignei* de *Oleschnicza* placebat, eueh ereque & Rex *Sbigneum* ad culmen Pontificale æstuabat. Verum *Alexander Withawdus*, Dux magnus *Lithuaniæ*, in *Sbigneum* de *Oleschnicza*, propterea, quod in pacis perpetuæ apud *Melno* lacum habito tractatu, ne molendinum *Lubicz* Magistro & Ordini, iuxta ipsius *Alexandri Withawdi* Ducis feruens desiderium inscriberetur, pacis existens arbiter, impediuerat, vehementer iratus, propositum Regis, præfatus hostem suum non conuenire efferri, auerterat; & *Albertum Iastrzambiecz Cracouiensem* Episcopum ad *Gnesnensem* transferri, *Ioannem* vero *Schafraniecz* Regni *Poloniæ* Vice-Cancellarium ad *Cracouiensem* Ecclesias, surrogari, Rege probante, disponebat. Ad *Gnesnense* itaque Capitulum, electionem futuri Archiepiscopi pro Epiphaniarum die apud *Gnesnam* celebraturum, scribit *Wladislaus* Rex literas, rogando & obsecrando, *quatenus Albertum Iastrzambiecz Archiepiscopum postulet*, *Iacobum* vero *Przekora* de *Morawiani* militem, ad *Albertum Iastrzambiecz* Episcopum *Cracouiensem*, transmittit, ea, quæ de sua in *Gnesnensem* Ecclesiam translatione, & *Ioannis Schafranierz* in *Cracouiensem* substitutione, Rex animo destinauerat, significaturum. Qui cum illum in *noua Sandecz* agentem offendisset, & mandata Regia disseruisset, *Albertus Iastrzambiecz Cracouiensis* Episcopus, ordinationem Regis in acceptum non referens, respondit *se Cracouiensis Ecclesiæ Pontificio & dignitate contentum, Gnesnensem Ecclesiam non accepturum:* cumque eo Responso Regium Nuncium in *Lithuaniam* remisit. *Iacobus* itaque *Przekora* ex *Polonia* in die *Innocentum* ad *Troky* reuersus, *Wladislao* Regi responsionem *Alberti Iastrzambiecz* Episcopi *Cracouiensis*, & eius deliberationem cum significasset, noua deliberatione secretissima *Wladislaus* Rex cum *Alexandro Withawdo* Duce habita, *Sbigneum* de *Oleschnicza* Præpositum *S. Floriani* in *Gnesnensem* Archiepiscopum designat, nominat, & promouere deliberat. Iam siquidem *Alexander Withawdus*, indignationis suæ nubilo proprio motu remisso, prudentiam quoque, integritatem, & industriam *Sbignei* in frequentibus & & grauibus rebus expertus, illum sibi reconciliat, & ex hoste intercessor effectus, hunc 1422

Sbigneus de Oleschnicza

& Albertus Iastrzambiecz ad Gnesnensem Archiep. denominantur.

Digitized by Google

1422 hunc & non alium, *Alberto Iastrzambiecz* Episcopo *Cracouiensi*, suscipere honorem Metropoliticum detrectante, sede *Gnesnensi* dignum censet. Facile persuasio Ducis *Alexandri Withawdi*, a *Wladislao Poloniæ* Rege, sua sponte in promotionem *Sbignei* de *Oleschnicza* procliuo accepta est. Qui specialem & nouum Nuncium ad Capitulum *Gnesnense*, quod electionem suam, pro die Epiphaniarum institutam, in diem Conuersionis *S. Pauli* transposuerat, destinat, & vel *Albertum Iastrzambiecz* Episcopum *Cracouiensem* postulari, aut, si id minus gratum foret, *Sbigneum* de *Oleschnicza*, quod & Canonicus *Gnesnensis* & vnus de eorum gremio sit, eligi interpellat.

1423 Natalis Domini diebus, & eius octauis, *Wladislaus* Rex in *Lithuania* absumptis, per *Zoladek*, *Slonin*, *Zdichow*, *Tur*, *Ratno*, *Luboml ya*, *Parczow*, procedens, & pro diebus Carnispriuii in *Iedlnam* perueniens, *Albertum Iastrzambiecz*, *Cracouiensem* Episcopum, ad se accedentem, *Gnesnensis* Ecclesiæ regimen suscipere, precibus & persuasionibus obtinuit; ex eo potissimum capite & respectu, quod in electione Capitulari *Gnesnensi*, in die Conuersionis Beati *Pauli* celebrata, aliquibus Prælatis & Canonicis *Gnesnensibus Vincentium* de *Marczinkowo* Decanum *Gnesnensem*, de dome *Nałącz* eligentibus, ipse *Albertus Iastrzambiecz* fuit a maiori & saniori parte Prælatorum & Canonicorum *Gnesnensium* postulatus; Regalibus itaque persuasionibus *Albertus Iastrzambiecz* deuictus, Sedem *Gnesnensem* suscipere consensit. Et Rex *Wladislaus* de *Oleschnicza Sbigneum* Præpositum *S. Floriani*, quem Ecclesiæ *Gnesnensi* desiderauerat præficere, nollens reddere molestum, & eius conditionem efficere inferiorem, Ecclesiæ *Cracouiensi*, *Ioanne Schafraniecz* Regni Vice Cancellario neglecto, præficiendum deliberat; iuxta quam deliberationem, *Martinus* quintus Papa, ad postulationem Canonicam, & supplicationem Regiam, *Albertum Iastrzambiecz* de *Cracouiensi* ad *Gnesnensem* transferens, *Sbigneo* de *Oleschnicza* de *Cracouiensi* Ecclesia, intercedente *Wladislao* Rege, & *Cracouiensi* Capitulo, decima Iulii mensis prouidet; cum iam *Albertus Iastrzabiecz* annis circiter duodecim in ea sedisset.

Albertus Iastrzambiecz fit Archiep. Gnesnensis, cui in sede Cracouiensi succedit Sbigneus de Oleschnicza.

Ex *Iedlna*, *Wladislaus Poloniæ* Rex, per *Sandomiriam*, *nouam ciuitatem*, *Voynicz*, *Czchow*, procedens, pro Dominica *Lætare* venit in *Sandecz*; Vbi post varios Nuncios, inter ipsum, & *Sigismundum Romanorum* & *Hungariæ* Regem hinc inde frequenter destinatos, *Wladislaus Poloniæ* Rex cum *Alberto Cracouiensi*, *Ioanne Pella Wladislauiensi*, Episcopis, cæterisque Consiliariis in *Czorschtin*, *Sigismundus* vero *Romanorum* & *Hungariæ* Rex, cum suis Consiliariis in villam antiquam *Schramowicze*, descendit. Ambo deinde Reges in campo prope *Schramowicze* conueniunt, & de equis descendentes, dextras & amplexus iungunt. Cumque in villam A *Schramowicze* diuertissent, suas vterque iniurias in alterutrum, tam personales quam publicas, coram Prælatis & Baronibus Regni vtriusque, edicit. Super quibus deliberatione habita, Prælati & Barones Regni vtriusque, prudenter & mature, singulas Regum contentiones, simultates, odia, iniurias, & quoslibet inimicitiarum respectus & semina, componunt, succidunt, & extinguunt. Quo facto, ambo Reges in *Kezmark* transeunt, & illic fœdera pacis perpetuæ, & ligæ fraternæ, nouis literis & inscriptionibus, quasi altero funiculo innouant & corroborant. 1422

Wladislaus Rex cum Sigismundo Imp. nouam & perpetuam pacem facit.

B Concordia inter Reges stabilita, atque innouata, *Wladislaus Poloniæ* Rex, compositioni præfatæ pariturus, Ducem *Sigismundum Coributh* ex *Bohemia* & per Nuncios & per literas reuocat, non amplius *Sigismundo* Regi *Romanorum* & suis *Bohemicis* rebus nociturum. Magister vero & Ordo Cruciferorum de *Prussia*, qui alias propter Regnorum prædictorum discordiam, pacem perpetuam apud *Melno* lacum firmatam, languide & tepide visi sunt tenuisse, pacisque conditiones in inscriptionibus contentas, implere, signanter in castri *Nieschowa* demolitione conctabantur: cognita Regum concordia & fœderum renoC uatione, castrum *Nieschowa* demoliuntur, & omnes pacis explent conditiones. Ex *Kezmark Poloniæ* Rex *Wladislaus*, per *Sigismundum Romanorum* & *Hungariæ* Regem rogatus, in *Luboczam* descendit, & illic Pascha Domini celebrauit, a *Sigismundo* Rege omnibus necessariis, cum omni Curia sua procuratus. Vbi Cruciferorum de *Prussia* venerunt solennes Nuncii, promittentes pacem ad lacum *Melno* conclusam obseruare, & petentes, vt ad satisfaciendum pacis conditionibus, dies aptus consignaretur & locus. De partium itaque consensu, locus *Vielunya* in *Lithuania* super fluuium *Nyemyen*, & dies Ascensionis Domini futura, fuere consignata.

D Tertia die festi Paschæ, venit ad *Wladislaum Poloniæ* Regem, in *Lubocza* tunc agentem *Fredericus* senior Marchio *Brandeburgensis*, petens *sibi ignosci, quod Wladislaum Poloniæ Regem, contra Cruciferos bella gerentem rogatus & requisitus, iuxta suam pollicitationem & obligationem, non iuuerat.* Asserens *se tunc fuisse contra Bohemos hæreticos altera expeditione occupatum.* Verum *Wladislaus* Rex, excusationem huiusmodi non referens in acceptum, moleste tulit, post recentem ligam & fœdus, Marchionem prædictum, verbis promissis virtutem non dedisse.

Marchio Brandeburgensis, quod promissis non stetisset se Wladislao excusat.

Feria sexta post festum Paschæ, discedit *Wladislaus Poloniæ* Rex de *Lubocza*, *Sigismundo Romanorum* & *Hungariæ* Rege vsque in *Bardiow* illum comitante. Et in *Byecz* perueniens, ad terras *Russiæ* descendit. Quibus per

Digitized by Google

1423 per solitas stationes vsque ad diem *S. Ioannis Baptistæ* peragratis, *Sandomiriam* pro festo *S. Mariæ Magdalenæ* aduenit. Ex *Sandomiria* A per *Opathow*, *Bodzaczini*, *Checzini*, *Andrzeiow*, *Zarnowiecz*, *Ilkusch*, *Rabschtin*, *Sławkow Białłobrzegi*, *Thaczin*, *Thiniecz*, venit *Cracouiam*, & illic festum Assumptionis Sanctæ *Mariæ* Virginis egit.

Die Ascensionis Domini aduenïente, conuentio generalis apud *Wielunya*, supa fluuium *Nyemen*, tenta est. Ad quam *Wladislaus Poloniæ* Rex *Sbigneum Cracouiensem* Electum, *Stanislaum Ciołek* Regni *Poloniæ* Vice Cancellarium, *Sandiuogium* de *Ostrorog* Palatinum & *Dobrogostium* Castellanum, *Posnanienses*, transmittit. Hi cum vna comitiua ad locum B designatum gradiuntur, a Duce *Alexandro Withawdo* omnibus necessariis fuere procurati. Et quadrigis apud *Grodno* cæterisque impedimentis relictis, nauali itinere per fluuium *Nyemen* versus *Wielunya* procedebant, reperientes in ripis habitacula ex frondibus & lignis contexta, pro descensu eorum præparata, omnibus victualibus & commeatibus referta. Aderat conuentioni præfatæ *Alexander Withawdus* Dux, cum Consiliariis *Lithuaniæ*; aderat & *Prussiæ* Magister *Paulus* de *Ruzdorff*, cum Prælatis & Commendatoribus *Prussiæ*; diesque octo absumpti sunt, quibus efficacia dabatur conditionibus pacis apud *Melno* initæ. Illic ter- C ræ *Samogithiæ*, *Lithuaniæ*, & *Sudorum*, a terris *Prussiæ*, distinctione reali, per scopulos & per signa, iuxta quod inter Regem, Ducem, & *Prussiæ* Magistrum conuenerat, limitatæ sunt, & protensioni earum, termini positi. Ex *Wielunya*, consumatis conuentionis negotiis, Regii Nuncii discedunt, & cum *Alexandro Withawdo* vsque in *Troky* perueniunt. Vbi ab eo remunerati; in Regnum *Poloniæ* incolumes reuertuntur, & *Wladislaum Poloniæ* Regem in *Ozimini* prope *Schambor* reperientes, suam serenitatem de singulis, apud *Wielunya* gestis, certiorem efficiunt.

Ducatus Lithuaniæ cum Prussiæ limitatur.

Festo Assumptionis B. V. *Mariæ*, & diebus sequentibus, in quibus propter præsentiam *Boleslai Tesschnensis* Ducis, Curia solennis in hastiludiis militaribus tenebatur, apud *Cracouiam* peractis, *Wladislaus Poloniæ* Rex, in *nouam Ciuitatem*, deinde *Sandomiriam* processit, festumque Natiuitatis *S. Mariæ*, *Sandomiriæ* egit. Sub idem tempus, *Sbigneus* Electus & Confirmatus *Cracouiensis*, die Dominico Decollationis Sancti *Ioannis* Baptistæ, processionaliter per omnes Ecclesias, Clerum, & populum, qui illi ad molendinum arenosum occurrebant, exceptus est. Cui etiam in præsentia *Wladislai* Regis *Sandomiriæ*, in vigilia Natiuitatis *S. Mariæ* Virginis, similis honos per Clerum & populum *Sandomiriensem* fuit impensus. Ex *Sandomiria*, *Wladislaus* Rex in D *Lublinensem*, deinde in *Russiæ* terras diuertens, autumni partem notabilem illic exegit. 1423

Feria quinta, in die Sanctorum *Simonis* & *Iudæ* Apostolorum, Conuentio generalis terrarum Regni *Poloniæ Wladislao* Rege absente, apud oppidum *Vartha*, acta est. Ad quam cum *Albertus Iastrzambiecz* Archiepiscopus *Gnesnensis*, *Sbigneus* Electus & confirmatus *Cracouiensis*, *Andreas Posnaniensis*, Episcopi; *Cristinus* de *Ostrow* Castellanus, *Ioannes* de *Tarnow* Palatinus, *Cracouienses*; *Sandiuogius* de *Ostrorog Posnaniensis*, *Nicolaus* de *Michałow Sandomiriensis*, *Nicolaus* de *Vscheradowo Calissiensis*, *Matthias* de *Labischin Brzestensis*, *Ioannes* de *Kosczielecz Wladislauiensis*, Palatini; *Dobrogostius* de *Schamothuli Posnaniensis*, *Ianussius* de *Sczekoczin Lublinensis*, *Ianussius* de *Thulischkowo Calissiensis*, *Martinus* de *Kalinowa Siradiensis*, *Dobeslaus* de *Oleschnicza Voynicensis*, Castellani; *Sbigneus* de *Brzezie* Regni *Poloniæ* Marschalcus, cæterique Dignitarii & Magistratus Regni *Poloniæ*, conuenissent, attendentes, quod per iura terrestria a *Casimiro* secundo, Rege *Poloniæ* edita, non satis omnibus Regni *Poloniæ* necessitatibus, fuisset prouisum. Post plurimos & varios tractatus, noua iura, plurimum Regno & Reipublicæ profectum afferentia, cum magna maturitate, atque libra condunt: Et in scriptum redacta, veteribus iuribus *Casimiri* Regis adiungunt. Quæ Vniuersitas Nobilium & militarium Regni *Poloniæ* commendauit, & in acceptum retulit; Posteritas quoque absque dubio est commendatura, perenni laude iurium prædictorum Conditores dignos existimans. Prouidebatur enim inter alia iuribus huiusmodi, *quod Nobilium vxores, mortuis maritis suis, tantummodo dote & dotalitio contentæ sint, quæ alias ex vetusta Regni consuetudine, vel potius corruptela, vniuersa bona maritorum, viduitate durante, possidebant, & suas delicias & commoditates, quo pro libito possent nancisci maritos, dispensabant.* Dux insuper *Sigismundus Coributh*, Regio mandato ex *Bohemia* reuocatus, *Dobrzinensem terram sibi* petebat *conferri a Rege in tenutam.* Quem *Wladislaus* Rex ad Consiliarios, conuentionem *Varthensem* agentes, reiiciens, *non conuenire sibi* respondebat, *Consiliariis non consentientibus, terras Regni Ducibus committere, & iuramento proprio contraire.* Verum cum concordi Consiliariorum decreto *Sigismundi Coributh* Ducis preces, personaliter supplicantis, repudiatæ essent, irritatus huiusmodi repulsa, cœpit clandestinos in Regno agere conuentus & nonnullorum militum animos, ad nouandum res procliuorum, solicitare in conspirationem & Regni scissuram. Quæ res *Wladislai* Regis, Prælatorumque & Baronum *Poloniæ* animos, ab eo plurimum alienauit & auer-

Leges Reip. salutares Wladislaus Rex condit.

Coributh ex Bohemia reuerso Dobrzinensis terra denegatur.

Digitized by Google

1423 auertit. Ab eoque die contemni & despici cœpit, velut pestis mortifera, quam verebantur in *Poloniæ* Regni destructionem, quandoque grassaturam. Putabat *Sigismundus Romanorum* & *Hungariæ* Rex, *Polonico* exercitu, & eius Ductore, *Sigismundo Coributh*, ex *Bohemia* discedente, hæreticos, *Polonorum* auxilis destitutos, mox imperata facturos esse; sed longe deceptus est. Nam illi magis ac magis insolescentes, subactis intra Regni fines Catholicæ fidei cultoribus, exercitum extra *Bohemiam* duxere in vicinas regiones, & præsertim *Austriam* prædis & spoliis afflixere. Sub idem tempus *Sigismundus* Rex *Alberto* Duci *Austriæ* genero suo, *Morauiam*, ne defensore careret, dono dedit, quamuis iam plerique illius prouinciæ Proceres, ad *Hussitarum* insaniam defecissent.

Sigismundus Imp. Alberto Austriæ Duci Morauiam donat.

Ex terris *Russiæ Wladislaus Poloniæ* Rex in *Cracouiensem* terram reuersus, festum *S. Martini*, & dies plures subsequentes, apud *Niepolomicze* absumpsit, & de consilio Prælatorum & Baronum Regni sui tunc habito, coniugem suam *Zophiam* Reginam, solenni coronatione coronandam decreuit, diemque coronationis Dominicam, *Esto mihi*, constituit. Ac ad inuitandum *Sigismundum Romanorum* & *Hungariæ* Regem, *Zauissium nigrum* de *Garbow* militem Capitaneum *Scepusiensem*; ad inuitandum vero *Ericum Daniæ* Regem; cum eorum Prælatis, Principibus, consiliariisque, *Sbigneum* de *Alto monte* Castellanum *Rospergensem*, cæterosque milites Regni *Poloniæ*, pro aliis Principibus vicinis, pro solennitate coronationis præfatæ transmisit. Prouidens summo studio, summaque cura, vt *Cracouiam*, pro die coronationis, omnium victualium & commeatuum ex Regno *Poloniæ*, summa & referta abundantia inueheretur. Ex *Niepolomicze* Rex per *nouam Ciuitatem*, *Sandomiriam*, *Lublin*, transitum faciens, in *Lithuaniam* descendit, & illic tempus hyemis egit, ferarum tantummodo venationi deditus & intentus quæ pro coronationis futuræ celebritate in singulos inuitatos hospites & aduenas possent sufficere.

Coronandæ Zophiæ Reginæ dies indicitur, Regesque & Principes varii accersuntur.

Bregensis & *Legnicensis* Dux *Ludouicus*, ardorem & religionem fidei ac religionis suæ in Deum monstraturus, in die Sanctorum *Felicis* & *Aucti*, domum & ordinem Carthusianorum, in nemore, prope oppidum suum *Legnicza*, ad fluenta fluuii *Kaczbath* fundat. Et tam Ecclesia, quam monasterio, & cellis, atque officinis eius ex muro ædificatis & erectis, Ducali largitione, villis, censibus, atque prædiis, illud dotat. Primarius inter *Poloniæ* Principes habitus, cui tam insigni officio contigit defungi, & sub Regni *Poloniæ* terminis, monasterium primum Carthusiense in *Polonica* Ecclesia fundare.

1424 Natali Domini nostri, & numero dierum subsequentium, *Wladislaus Poloniæ* Rex, apud *Grodno* acto, in *Poloniam*, propter coronationis negotia, celerius solito, regredi instituit. Et licet pro solennitate coronationis præfatæ, fratrem suum *Alexandrum* Ducem magnum *Lithuaniæ*, frequentius inuitauerit, ex causis tamen multiplicibus, & quorum præcipua magis ea erat, quod iam *Zophiæ* Reginæ infensus, tam graui in illam odio grassabatur, vt & honorem, sibi per coronationem impendendum, parum grato animo se monstrabat laturum, venire recusauit. De *Lithuania Wladislaus* Rex egressus, venit *Iedlnam*, & exinde per *Ilzam*, *Caluum montem*, *Visliciam*, *Cracouiam* peruenit, rebus & solennitati futuræ coronationis prouisurus. Certus iam de *Sigismundi Romanorum* & *Hungariæ* Regis, & aliorum Principum inuitatorum aduentu. Iam & *Ericus Daniæ* Rex in pulcherrimo apparatu, singula vtensilia, & vasa in vsum & administrationem mensæ necessaria habens aurea, non petita securitate, sed cum omni fiducia, *Posnaniam* primum, statim festo Natiuitatis Domini elapso, aduenerat, & per notabiles *Poloniæ* Barones, iussu & ordinatione *Poloniæ* Regis *Wladislai* deputatos, exceptus, & *Cracouiam* deductus erat; ex *Cracouia* quoque in *Hungariam* descenderat. Et visitato *Sigismundo Romanorum* & *Hungariæ* Rege, in *Poloniam* rursus redierat. Cui ex *Hungaria* reuertenti, *Wladislaus Poloniæ* Rex in villagio *Brzeznicza* prope *Bochnyam* occurrit, & ipsum humanissime excipiens & honorans, *Cracouiam* vsque deduxit. *Sigismundus Romanorum* & *Hungariæ* Rex, alterius vir ingenii, longo tempore venire cunctatus est, grauemque sibi saluum conductum personalem & literalem mitti expetebat. Gesturus illi *Wladislaus Poloniæ* Rex morem, *Ericum Daniæ Regem*, *Sbigneum Cracouiensem* Episcopum, & *Sbigneum* de *Brzezie* Regni *Poloniæ* Marschalcum, transmittit. Qui cum illi in villa antiqua post *Schramowicze*, feria quarta ante Dominicam *Esto mihi*, occurrissent; *Ericus Daniæ* Rex sic ad *Sigismundum* Regem locutus est: *Et pro meo in te, Serenissime Rex, officio, & pro Illustrissimi Wladislai Poloniæ Regis desiderio, spontaneus, cum duobus præfati Regis Nunciis, adueni, vinam securitatem tibi præstiturus, quatenus nos liberos aut vinctos in Regno tuo Hungariæ detineas, donec sospes & incolumis ex Polonia reuertaris.* *Sigismundus* Rex ea locutione tam submissa audita, respondet; *Tam notabili securitate nunquam se eguisse, & de Wladislai Poloniæ Regis fide, nihil se vnquam veritum, Cracouiam sine quolibet saluo conductu venire velle.* Feria quinta, ambo Reges, *Romanorum* videlicet & *Daniæ*, sed & *Barbara Romanorum* Regina in oppidum *Nouitarg* ad prandium & ad noctem perueniunt. Feria sexta inde egressi, procedunt in *Mislinicze*, vbi illos *Wladislaus Poloniæ* Rex in campestribus excipiens, & humanissi-

Ericus Daniæ Rex.

Sigismundus Imp.

Digitized by Google

1423 nissime inuitans, in *Mislinicze* deduxit. Sabbato omnes tres Reges in multitudine graui & apparatu nobilissimo, ex *Mislinicze* egressi, *Wyeliczkam* perueniunt: factoque ad vnam tabulam prandio in sala zupparum superior, *Cracouiam* die eodem, qui mitem & placidam auram dabat, ingrediuntur. Occurrebant autem Regibus Prælati, Barones, & Principes diuersi, qui non solum ex *Polonia* Regno & eius Dominiis, sed etiam ex remotis oris & Regnis rogati, aduenerant, & singuli per turmas & exercitus, turbas, & cuneos, in splendore insigni, quisque iuxta facultates suas, diuisi, ducebant. Sed & matronæ virginesque nobiles, in vehiculis & curribus fulgentibus deauratis, faciebant occursum. Exceperat etiam Reges suo occursu *Branda*, tituli Sancti *Clementis* Presbyter, Cardinalis *Placentinus*, a *Martino* quinto Papa in solennitatem coronationis præfatæ missus, item *Sigismundus* Dux *Coributh*, in equorum quingentorum numero Reges excipiens. *Zophia* deinde *Poloniæ* Regina in *Monte Laszotino* tapetiis constrato *Sigismundum Romanorum* & *Hungariæ* Regem, eiusque consortem *Barbaram* excepit. Et inuitatione expleta, Reginam *Barbaram* in vehiculum suum, miro ornatu superbum, assumpsit, & vsque in *Cracouiensem* arcem ac thalamum, pro *Sigismundo* Rege præparatum, cubiculum videlicet pictum, conduxit. *Erico* Regi caminata superior consignata, quæ ex illo tempore vocabulum ab hospite sortita, cubiculum Regis *Daniæ* nominatur.

Branda Legatus Apostolicus

Cracouiam veniunt.

Coronatio Reginæ peragitur,

Die Dominico, *Esto mihi*, quæ fuit duodecima mensis Februarii, in Sancti *Stanislai Cracouiensis* Ecclesia maiori, in eiusdem Ecclesiæ medio, ad *S. Stanislai* sepulchrum, coronatio *Sophiæ* Reginæ agi cœpta est. Et tribus Regibus præfatis in copiosa multitudine Principum & Baronum nobilissimoque & fulgenti apparatu consedentibus, præfata *Zophia* per *Albertum Iastrzambiecz Gnesnensem* Achiepiscopum, voce sonora missarum solennia celebrantem, in *Poloniæ* Reginam coronata & vncta est: inspectantibus & præsentibus, *Branda* Cardinali *Placentino*, Apostolicæ Sedis apud Regnum *Poloniæ* Legato, *Ioanne* Archiepiscopo *Leopoliensi*, *Sbigneo Cracouiensi*, *Andrea Posnaniensi*, *Ioanne* de *Valdow Lubucensi*, Episcopis; *Iuliano* de *Cesarinis* Cameræ Apostolicæ Auditore. Coronatione expleta; omnes tres Reges in stuba apud *Laskowiecz*, apud vnam tabulam epulati. Et *Sigismundo Romanorum* & *Hungariæ* Rege consedente in medio, *Wladislaus Poloniæ* Rex dextrum, *Ericus Daniæ* Rex læuum latus, ambiebant. Proximus *Wladislao Poloniæ* Regi fuit *Branda Placentinus* Cardinalis, deinde cæteri Pontifices, iuxta ordines suos, ad dexteram locati, læua Secularibus Principibus cesserat. Prandio opipare & splen-

Reges & Principes magnifice a Wladislao,

dide instructo, finito, choreæ in noctis partem maiorem protensæ sunt. 1424 Feria secunda, tertia, quarta, quinta, sexta, certaminibus hastiludiorum dies, choreis vero noctes absumebantur. Feria sexta ante Dominicam *Inuocauit*, *Zauissius niger* de *Garbow*, suæ ætatis temporibus, in Christianitate miles nulli secundus, omnes tres Reges, *Romanorum* videlicet, *Poloniæ*, & *Daniæ*, item *Brandam* Cardinalem *Placentinum*, & omnes Principes, Ecclesiasticos & Seculares, ad prandium inuitat, & in domo diuitis *Bohemi*, in platea Sancti *Ioannis* sita, inuitatos locat, eosque deliciosis tractat epulis. Aderant coronationi præfatæ varii Principes, videlicet *Ludouicus Bauariæ* Dux, frater germanus Reginæ *Franciæ*. Qui etsi non fuerit inuitatus, sola tamen futuræ solennitatis fama pellectus, audiens *Polonorum* celebrem & sonoram famam, aduenerat. Ferturque, visa se huiusmodi coronatione, & eius apparatibus atque pompa, multiplicato sermone dixisse; *maiora multo se hausisse oculis quam auribus.* Item *Semouitus*, *Wladislaus*, *Casimirus*, *Troydenus*, germani *Masouiæ* Duces. Item *Bernardus Oppoliensis*, *Boleslaus Theschnensis*, *Ianussius Rathiboriensis*, *Casimirus Osswiacimensis*, *Venceslaus Opauiensis*, *Conradus niger* & *Conradus albus Coslenses*, *Venceslaus Zeganensis*, Duces. Item *Lithuaniæ* & *Russiæ* Principes plurimi. Item duo Commendatores, *Elbingensis* & *Thorunensis*, nomine *Pauli* de *Ruzdorff* Magistri *Prussiæ* missi.

postea ipse Wladislaus cum duobus Regibus a Zauissio nigro de Garbow magnifice tractatur.

Intra dies quibus Reges apud *Cracouiam* immorabantur, fiebant continui & secreti per Reges, eorumque Consiliarios, super rebus variis, & signanter pace Regnorum tractatus. Item de hæreticorum *Hussitarum*, quorum inualescebat virus, exterminio. Quas res *Branda* Cardinalis *Placentinus*, nomine Summi Pontificis, feruide & instanter solicitabat. Vt autem vtriusque rei facilior, solidior, atque compendiosior proueniret consumatio, duo Reges, videlicet *Romanorum* & *Daniæ*, maximis supplicationibus tertium, *Wladislaum* videlicet *Poloniæ* Regem, conueniunt, *quatenus affinitatem cum illis iungat, & Duci Stolpensi Boguslao, stricto sanguine Sigismundo Romanorum Regi iuncto, Regis vero Daniæ nepoti germano, filiam suam Heduigim desponset in consortem, prima desponsatione filio Frederici Marchionis Brandeburgensis, abrogata.* Offerebant autem ambo Reges, si huiusmodi affinitas procederet, pro Regno *Poloniæ* multa, repromittebantque maiora. Inter quæ terrarum certarum Regno *Poloniæ* vicinarum, quarum ipse *Stolpensis* Dux hæres fuerat, perpetuam inuiscerationem. Alliciebant, contrahebantque pro intentione sua Prælatos & Barones *Poloniæ* munificis largitionibus & promissis. Quapropter & schisma euidens inter Consiliarios Regni

Wladislaus Rex

sponsalia cum Friderico Brandeburgensi Marchione inita

Digitized by Google

1424 gni *Poloniæ* exoriebatur, probantibus nonnullis, vt priori fœdere cum Marchione *Brandeburgensi* inito, quod pollicitationem A suam violauit, disrupto, preces duorum Regum audirentur, & affinitas magnas commoditates secum allatura, cum illis iungeretur. Sanior tamen & maior Consiliariorum pars, variationem & leuitatem huiusmodi abhorrens, non poterat in eam sententiam trahi; pro comperto habens, *Alexandrum* quoque *Withawdum*, Ducem magnum, apud quem tunc iunior *Fredericus*, filius Marchionis morabatur, in rupturam fœderis non consensurum. Ne tamen simplici & nuda denegatione duorum Regum & hospitum solicitas interpellationes repudiatum iri contingeret, *Wladislaus* B *Poloniæ* Rex, rei negotium in *Alexandrum Withawdum* refundit, asserens *se, sine illius consensu & consilio, in rebus magnæ importantiæ, qualem illam constabat, non solitum quicquam statuere.* Suadetque postremo, *vt Oratores suos Reges ad illum mittant,* spondens *se in illius ordinatione & voluntate futurum.* Læti ambo Reges eo responso, extemplo de *Cracouia* notabilem legationem ad *Alexandrum* in *Lithuaniam* transmittunt: rati precibus illum pro suo voto inclinaturos. Sed & *Wladislaus Poloniæ* Rex, a Regibus prædictis rogatus, suos & ipse notabiles Nuncios videlicet *Sbigneum Cracouiensem* Episcopum, *Ioannem Schafraniecz* Regni *Poloniæ* Cancellarium, & C *Sbigneum* de *Brzezie* Regni *Poloniæ* Marschalcum in *Lithuaniam* mittit, suam & Consiliariorum Regni *Poloniæ*, dispositionem *Alexandro Withawdo* explicaturos. Quamuis autem maiori & saniori parti consiliariorum Regni *Poloniæ* accessio terræ *Stolpensis*, *Poloniæ* Regnum reintegrans, vrbesque illius magnæ & opulentæ, Episcopatus insuper *Camenensis*, ad *Gnesnensem* Metropolim, a qua abstractus fuerat, reuniendus, magni res commodi, secuta affinitate cum Duce *Stolpensi*, videbatur, tamen tanta necessitate vtilitateque fides attendebatur præstantior.

suasu Withawdi non abrogat.

Wladislaus Reges a se dimittit.

Quindecim diebus Reges apud *Cracouiam* commorati, firmata inter se amicitia verbis & D pollicitationibus amplissimis, disgrediuntur. *Wladislaus*, siquidem *Poloniæ* Rex, a *Sigismundo Romanorum* & *Hungariæ* Rege rogatus, suffragium se contra *Bohemos Hussitas*, in æstate futura, cum quinque millibus equestrium repromisit: laturum. Vtrumque deinde Regem, vasis & clenodiis aureis & argenteis, equis, vestibus, pellibus magnifice honoratum, vsque in *nouam Sandecz* est comitatus; vnde, inter se dextris & osculis iunctis, discedunt. Et *Sigismundus* quidem *Romanorum* & *Hungariæ* Rex, simul cum *Erico Daniæ* Rege in *Hungariam* profecti sunt; ex qua *Daniæ* Rex vice altera *Hierosolymam* adiit. *Wladislaus* vero *Poloniæ* Rex *Cracouiam* rediens, exercitum in auxilium *Sigismundi* Regis in *Bohemiam* mittendum congregat. Et comparatis quinque millibus electarum gentium ex *Polonis*, *Petro Myedzwiedzki* illis in Capitaneum præfecto, illas in *Olomunyecz* ad diem constitutam, festum videlicet Pentecostes futurum, transmittit. 1424

Legatis Bohemorum Wladislaus auxilia renuit.

Ex *Cracouia*, *Wladislaus Poloniæ* Rex egressus, pro die Annunciationis *S. Mariæ Visliciam* venit. Vbi *Bohemorum* Nunciis supplicantibus, *quatenus illis Ducem Sigismundum Coributh gentium robore adiutum per eos in Regem assumendum transmitteret,* respondit: *Neque Ducem Sigismundum Coributh missurum, neque suffragia aliqua se illis laturum, donec relictis pestiferis erroribus, & fidem Catholicam, & vnicum Summum Pontificem profiteantur & recognoscant, abnuentes id, non secus quam fidei & religionis Christianæ hostes persecuturum, & auxilia in gentibus Sigismundo Romanorum Regi pro illorum exterminio laturum.* Tunc insuper quendam *Bohemorum* Sacerdotem, Sectam *Bohemicam* in Curia Regali *Visliciensi* prædicantem & extollentem, ad instantem exhortationem *Sbignei Cracouiensis* Episcopi, sectam nefariam constanter persequentis, suadentisque Regi, *ne in Curia sua, qui Rex Catholicus & deuotus Romanæ Ecclesiæ erat, hæreses publice ferere, fœdam ex inde sui nominis labem incursurus, permitteret,* deiici ex loco, in quo prædicare audebat, & captiuari iussit. Sed & ipse *Sbigneus Cracouiensis* Episcopus, illico ob præsentiam *Bohemorum*, Ecclesiasticum mandatum & interdictum seruari iussit. Ex *Wislicia*, *Wladislaus* Rex in partes *maioris Poloniæ*, per *Zarnowiecz*, *Krzepicze*, *Wielun*, & Pascha Domini apud *Calisch* celebrato, feria tertia in die Sancti *Iacobi* in *Costen*, pro festo vero Sancti *Laurentii*, *Lanciciam* diuertit.

Sacerdos Bomicus hæreticus in carcerem conicitur.

Feria quarta ante festum Paschæ, Legati *Sigismundi Romanorum* & *Hungariæ* Regis, videlicet *Corbariensis* Episcopus, *Theodoricus* de *Brzozowicze* miles, & *Bartholdus* Doctor Legum; item *Erici Daniæ* Regis vnus Archiepiscopus, & duo milites: item *Wladislai Poloniæ* Regis *Sbigneus Cracouiensis* Episcopus, Cancellarius, & Marschalcus, in *Grodno* ad *Alexandrum Withawdum* Ducem magnum *Lithuaniæ* perueniunt: & in die sequenti, feria videlicet quinta, data audientia, primum quidem Nuncii *Sigismundi Romanorum* Regis, deinde *Erici Daniæ* Regis, Legationem eis commissam explicaturi, oratione longa & diserta, Ducem *Stolpensem Boguslaum*, de excellentia virtutum & generis, de præstantia formæ, de multitudine opum, de amplitudine Principatuum, multipliciter commendatum, petebant, *neptem suam Heduigim, Regis Wladislai filiam, virginem, matrimonio illi consociare dignaretur, in Regni Poloniæ & Ducatus Lithuaniæ amplitudinem & profectum.*

Nuncii Regum ad Alexandrum perueniunt.

Nuncii *Wladislai Polonorum* Regis propositorum commemoratione per organum *Sbignei Cracouiensis* Episcopi habita, rogabant,

Alexander Withawdus

1424 bant, *vt postquam duos Reges, notabilibus Nunciis iungi secum affinitatem, & filiam Regiam, suam vero neptem, virginem Heduigim, Duci Stolpensi Boguslao, dari in consortem expeterent, dignaretur velut frater Regis, & patruus virginis, quid facto opus esset, consulere, & si affinitas ipsa, priore, cum Brandeburgensi Marchione celebrata abiecta, ineunda foret. Alexander* autem *Withawdus*, trium Regum Nunciis, apud se in omnium rerum abundantia, per dies octo retentis, nono demum die illos, sine aliquo certo responso, muneribus muneratos remisit, promittens deliberatione habita, *se suã intentionem, Wladislao Poloniæ Regi, propriis Nunciis remissurum.* Eam autem dilationem, idem scitus est *Alexander Withawdus* interposuisse, vt interim ex tempore captare posset consilium alterius affinitatis probandæ. Licet quoque & ipse ad contrahendum cum duobus Regibus, & Duce *Stolpensi*, affinitatem, tam solenni supplicatione apud eum per Legatos Regum habita, consiliis insuper & persuasionibus *Wladislai Poloniæ* Regis motus, animum inclinasset, Ducis tamen *Sigismundi Coributh*, contra Regis *Poloniæ Wladislai*, & suam prohibitionem, clandestinus in *Bohemiam* transitus, paullulum post secutus, auertit illum a consumanda cum Regibus & Duce *Stolpensi* affinitate. Quapropter missis in *Poloniam* Nunciis, *Wladislao Poloniæ* Regi suadet, *pacta Marchioni Brandeburgensi promissa, negligenda non esse.* Iuxta quam deliberationem res acta est, & *Stolpensi* Duci Marchio *Brandeburgensis* præpositus. Præsertim cum & *Martinus* quintus Papa ne affinitas cum Marchione prædicta dissolutionem acciperet, viscerosis literis intercedebat. Quarum tenor sequitur talis. *Martinus Episcopus, Seruus Seruorum Dei. Charissimo in Christo filio, Wladislao Poloniæ Regi Illustri, Salutem & Apostolicam benedictionem. Commendandum est nuptiale bonum in Christianis hominibus, quod ad licitam propagationem humani generis, & confirmationem vniuersam Dominus ordinauit. Sed illæ sunt nuptiæ magis exoptandæ, ex quibus, præter illam communem omnibus vtilitatem, aliæ quædam magna bona proueniunt, Regnis & populis; quales sunt nuptiæ, quæ celebrantur inter illustres, a quibus pendet multarum gentium pax & salus. Cum itaque iamdudum senserimus te, dilectam in Christo filiam nostram, natam tuam Heduigim despondisse in vxorem dilecto filio, Nobili adolescenti Frederico, nato dilecti filii Nobilis heri, Frederici Marchionis Brandeburgensis, eamq; personaliter constitutã in conspectu Serenitatis tuæ, assistente notabili congregatione, Prælatorum, Baronum & militum Regni tui, per verba de præsenti consensisse, & acceptasse in maritum suum legitimum, præfatum Fredericum ipsius Marchionis natũ; eodẽ Frederico Marchione etiam similiter, acceptante in vxorem legitimam, vice & nomine filii sui prædicti. Et*

reiecto responso in aliud tempus

suadet. fidem Marchioni Brandeburgensi seruandam esse,

quod etiam Papa literis suis flagitat

A *cum hoc matrimonium videremus vtrique parti honorificum, ac multis gentibus fore salutare, lætati sumus in Domino, & continuo gratulati sublimitati tuæ, existimantes te prudenter consuluisse & prouidisse quieti Senectutis tuæ, & statui filiæ tuæ, ac paci perpetuæ Regni tui. Etenim cum propter magnitudinem & excellentiam tuam, haberes facultatem ex omnibus Regibus & Principibus Christianis generum eligendi, illum accepisti potius, quem, iustis ex causis, existimare potes tibi obsequentissimum filium & filiæ tuæ amantissimum virum esse futurum, eumque ideo nutriendum & erudiendum, sub tuam disciplinam Regiam suscepisti. Et hoc etiam matrimonio declarasti benignitatem voluntatis tuæ erga Almanum sanguinem, apud* 1424

B *quem tam charum & dulce pignus collocare voluisti. Nos quoque cum nostra prosapia de Columna ex qua carnaliter nati sumus, obstrinxisti affinitatis vinculo. Nam, sicut ab antiquis accepimus, qui priscam originem nostram per manus traditam, ab antiquioribus retulerunt, nostra de Columna Romana, & præsentiam Burgrabiorum Norembergensium Domus, quæ etiam Romana fuisse dicitur, ab eodem stipite deriuatæ sunt. Ex quo cum essemus antea Serenitati tuæ affecti, propter merita & officia tua in populum Christianum, esse nunc debemus & erimus, accedente vinculo affinitatis, cum excellentia tua magis coniuncti, & ad honorem*

C *Celsitudini tuæ exhibendum inclinati; qui simul cum Brandeburgensi, nostram quoque prosapiam, illustribus & Regalibus nuptiis honorasti. Quare fili charissime, etsi nullatenus dubitamus de constantia & fide tua, & huius matrimonii firmitate; tamen quia illud habemus cordi, & ex eo iudicamus plurima & magna bona esse secutura, libenter te in hoc laudabili proposito, nostris literis confirmamus. Rogantes excellentiam tuam, vt modis omnibus atque signis quibus honeste potes, mundo declares hanc tuam immutabilem voluntatem, ita, vt nulli dubium sit, quin matrimonium istud debeat, annuente Domino feliciter confici & consumari. Datum Romæ apud Sanctos Apostolos, quinto Calendas Iunii, Pontificatus nostri anno septimo.*

D Eodem tempore, *Ericus Daniæ* Rex, & infans *Petrus* Regis *Portugaliæ* germanus. *Sigismundum Romanorum* & *Hungariæ* Regem accedentes, copias eius suis auxiliis auxere. Ob quam rem *Luthembergum Morauiæ* oppidum obsessum est, & tribus mensibus continuata obsidio. Erat apud *Zischkam* sacerdos *Procopius*, postea ob res gestas, magni nomen sortitus, *Ioannis* cognomento *Voda* ex sorore nepos, ac ab eo in filium, quod sobole careret, adoptatus; *Ziscza* vero, quod robustus & manu promptus, nulliusque fugax laboris esset, plurimum charus, cui prouinciæ *Morauiæ* defensio commissa est. Qui non parua militum manu accepta, inuitis obsidentibus, commeatus ad obsessus importauit, irritamque obsidionem

Procopius sacerdos Luthemburgum obsidione liberat,

1424

nem *Sigismundi* fecit. Obsidet posthæc *Zischka*, *Pragensium* auxilio fretus, *Auschkam* oppidum, in fide & ditione *Frederici* Marchionis *Missnensis* consistens. Obsessis autem *Fredericus* Marchio auxilium laturus, collecto ex propriis & auxiliariis forti exercitu, prælium ante vrbem commisit. Anceps diu tenebatur pugna, cum fortissimi hinc atque illinc caderent. Ad extremum cæca fortuna, Ducem cæcum secuta, penes hæreticos fuit. Nouem millia ea pugna ex fidelibus cæsa. *Auschka* capta, & funditus deleta. Elatus ea felicitate *Zischka*, insolentior in dies, nobilibus infensus esse, ciuitatibus grauia imperare tributa cœpit. Ob quas res *Pragenses*, Baronum obtento auxilio, aduersus eum copias eduxere. Verum ille imparem se videns, ad montes confugit. Et in angustiis locorum certamine commisso, tria millia *Pragensium* cecidit, reliquos in fugam vertit. Nec moratus, *Cuthnam* a *Pragensibus* instauratam, iterum cepit, atque incendit. Mox successu rerum tumens, infestis signis *Pragam* petiit, & obsidere vrbem de propinquo cœpit. Erant & in ciuitate, & in exercitu quam plurimi, qui hoc dissidium detestabantur, & alii *Zischkam*, alii *Pragenses* accusabant, in castrisque res ad seditionem spectabat: dicente milite, indignum esse eam vrbem armis premi, quæ caput Regni esset, neque de religione secum dissentiret, casurum breui *Bohemorum* potentiam, si diuisio irrepserit. Quod *Zischka* accipiens, apud multitudinem ita concionatus est: *Acerbo inquit animo criminationes vestras exaudiam, qui vobis meis periculis salutem peperi, qui vestri causa vtrumque lumen amisi, qui vos ex omni loco victores reduxi. Nec mihi labor durus est, nec cæcitas, nisi quod rei vestræ optime consulere nequeo. Non meum Pragenses sanguinem, sed vestrum sitiunt; nec meas sed vestras manus timent, qui dum mihi parant insidias, animas vestras expetunt. Pragam expugnare, seditiososque ciues exterminare, si victores esse velitis, oportet. Liberam tamen & vobis, ne me accusare possitis, & pacis, dummodo insidiæ absint, & belli, facio potestatem, vtriusque adiutor ero.* Quibus auditis, mutati militum animi, bellum decreuere. Quod ne in excidium vrbis amplius serperet, Sacerdos quidam, *Ioannes* nomine, ex *Rokiczana* oppido ortus, indeque nomen sortitus, obscuris parentibus, & tenuissimo censu; verum ingenio & lingua promptus, *Iacobelli* quondam Auditor, permissu ciuium, in castra profectus ciuitati *Zischkam* reconciliauit. *Sigismundus* autem *Romanorum* & *Hungariæ* Rex, vbi *Zischkam* prosperatum, & res *Bohemicas* ex eo pendere animaduertit, clam sibi eum conciliare tentauit, gubernationem sibi totius Regni, militiæ quoque Ducatum, & ingens auri pondus, quotannis promittens, si se Regem nominaret, & in verba sua ciuitates iurare cogeret. Monstruosum profecto facinus, vt *Romanorum* Imperator, quem omnis *Europa* venerata est, seni cæco, nebuloni, hæretico, sacrilego supplex fieret, pecuniamque & summos honores offerret. Sed auertit Diuina pietas eam pestem, fidelium suorum miserata. *Zischka* enim conditionibus annuens, dum conuenta completurus, *Sigismundum* petit, inter eundum ad castellum *Prissouiam*, peste tactus expirat, cum ægrotaret, interrogatus, vbi sepeliri vellet, fertur iussisse, cadaueri suo pellem adimiri, carnes volucribus ac feris obiectari, ex pelle tympanum fieri, eoque Duce bella geri, arrepturos fugam hostes, quamprimum eius tympani sonum audirent, astruens. *Zischka* mortuo, cui *Thaborienses* sacra agunt quotannis, mœror ingens exercitum inuasit. Duæ quoque factiones exortæ altera *Procopium* magnum, Ducem fecit: altera, scelestis paucis, inter quos *Procopius* minor, potior habitus est, qui communi consilio bellum administrarent, sese orphanos appellauere. Qui etsi quandoque inter se dissentirent, vbi tamen extrinsecus vis ingruit, iunctis viribus cum hostibus congrediuntur.

Zischka cæso Marchionis Misnensis exercitu

Aukscham

& Cuthnam oppida capit,

Pragenses profligat, Pragam obsidet.

Tandem Imperatori turpissimis conditionibus conciliatus peste moritur.

Dux *Sigismundus Coributh Bohemorum* vanis promissionibus illectus, redire in *Bohemiam*, *Wladislai Poloniæ* Regis, & Consiliariorum, spreta prohibitione, in animum induxit, sperans se *Bohemiæ* Regnum facili negotio obtenturum. Die itaque Pentecostes, collecta numerosa *Polonorum* colluuie, qui aut sua patrimonia profuderant, aut iudiciis damnati, aut ære alieno grauati erant, in *Bohemiam* ire pergit. Et tum demum communionem vtriusque speciei, quam alias hæreticam credebat, quo facilius ad Regni *Bohemiæ* gubernacula pertingeret, & per se, & per suos practicare cœpit, & *Bohemorum* pestiferis fauere erroribus. Ex qua re, & *Bohemis* peste hæretica infectis, pertinacia & robur; *Wladislao* vero *Polonorum* Regi, & suo Regno vehemens suspicio & sugillatio, tam apud Summum Pontificem, quam apud nonnullos Catholicos Reges & Principes accessit. Quam *Wladislaus* Rex frequentibus Nunciis & literis, extenuare & purgare non destitit. Ex pectore quoque *Sigismundi Romanorum* & *Hungariæ* Regis, illam depulsurus, quinque millium armatorum exercitum, ducente illum *Petro Myedzwiedzki*, & *Henrico* de *Rogow* Vicethesaurario Regni *Poloniæ* illi ministrante necessaria, pro die & loco, de quibus inter Reges conuenerat, transmittit. Facit autem exercitus ipse transitum, per *Osszwiaczim*, *Ratibor*, *Oppauiam*, *Tarnauiam*. Et *Morauiam* ingressus, versus *Olomuncz*, locum a *Sigismundo* Rege destinatum, processit: ab omni parte & latere hostilium ciuitatum, perferendo & reprimendo vexationem. Dum autem ad *Olomuncz* peruenisset, Dux *Austriæ Albertus Sigismundi* Regis gener, qui bellum gerendum contra *Bohemos* hæreticos & re-

Coributho cum colluvie Polonorum, inscio Wladislao, Bohemiam ingresso,

Wladislaus suspicionem purgaturus 5000. equitum Sigismundi mittit.

Digitized by Google

1424 rebelles susceperat, & pro eodem tempore in *Olomuncz*, cum *Australium, Hungarorum*, & *Teutonicorum* gente degebat, non permisit, vt *Polonicus* exercitus ciuitatem *Olomuncensem* ingrederetur, cum ne inter suos & *Polonos* exoriretur seditio, tum, quod verebatur, ne *Polonicus* exercitus fraudem & dolum sibi & suis moliretur, subsidium huiusmodi, propter Ducis *Sigismundi Coributh*, & *Polonorum* in *Bohemiam* transitum, habens suspectum. Propter quod *Polonicus* exercitus ante *Olomuncz* diebus quindecim in campestribus subsistens, veritus, ne hostium robore aliquando occupatus, opprimeretur, & incertus, an ex *Olomuncz* sibi Dux *Albertus* laturus foret auxilium, inde discedens, in *Poloniam* incolumis rediit. *Poloniæ* Rex *Wladislaus*, plures *Polonos*, contra suam prohibitionem, cum *Sigismundo Coributh*, Duce in *Bohemiam* progressos, confiscatione bonorum effectuali, si extabant, sin minus, perpetuo exilio atque bannitione damnauit.

Qui Olomuncia non intromissi, redeunt in Poloniam

Maioris Poloniæ terris, *Wladislaus Poloniæ* Rex, peragratis, in terras *Cracouienses* rediit, deinde in terras *Russiæ* processit. Quo illic agente filius illi primogenitus, ex *Zophia Poloniæ* Regina, die Martis, vltima Octobris, in vigilia Sanctorum omnium, *Cracouiæ* natus est. Quæ nouitas *Wladislao* Regi apud *Przemisl* nunciata, magnam illi & omni populo suo attulit iucunditatem. Quapropter post nouum huiusmodi sibi denunciatum, ex Ecclesia non discessit, sed orationibus vacans & lachrymis, in gratiarum actionibus & piis operibus diem absumpsit. Dilatus autem fuit baptismus filii prædicti in tempus satis longum. Interim enim *Wladislaus Poloniæ* Rex ad *Martinum* quintum Papam, Notarium suum *Martinum* de *Goworzino* Canonicum *Gnesnensem*, significando sibi filii natiuitatem, & rogando, *vt dignaretur illum de sacro fonte leuare & adoptare in filium*, transmittit. Qui nouitatem huiusmodi, cum singulari excipiens gaudio, Nuncio Regis honorato rebus & beneficiis, ipsi etiam *Zophiæ* Reginæ munera in pannis axamenticis auro intextis, congratulando eius fœcunditati, destinauit, & *Sbigneum* Episcopum *Cracouiensem*, ad leuandum infantem Regium, suo nomine, per literas speciales deputauit. Fecerunt idem, *Sigismundus Romanorum* Rex, Dux *Mediolani Philippus Maria*, Dux & Dominus *Venetorum Franciscus Fosthari*, multique alii Orbis Principes. Adeoque felix, fausta, famosa, & omnibus qui audierant, grata fuit huiuscemodi filii natiuitas, vt Dei prouidentiam multipliciter, & Regis senis fœcunditatem attollerent, & Nuncios Regios, natiuitatem filii denunciantes, munificis donis honorarent.

Wladislao Regi nascitur filius.

Ex *Russiæ* terris, *Wladislaus Poloniæ* Rex in *Lithuaniam* processit, & hyemis tempus venationibus intentus, deduxit, singulis necessariis ab *Alexandro Withawdo* procuratus. 1424.

A Confessoris autem sui *Ioannis Chelmensis* Episcopi Ordinis Prædicatorum, prece & persuasione instigatus, terram *Lublinensem* amplam & notabilem abstrahere, a *Cracouiensi* diœcesis, & *Chelmensi* applicare, in oppidumque *Lublinense* Cathedram *Chelmensem* transferre, conatus est. Vt conatibus suis firmitatem maiorem adiiceret, per *Nicolaum Lasoczki* Canonicum *Cracouiensem* Nuncium suum, obtinuit huiusmodi abstractionem apud *Martinum* quintum Papam confirmari. Qua iniuria, *Sbigneus Cracouiensis* Episcopus, non secus quam par erat, commotus, magno animo consurgit, & murum se, ne diœcesis sua B scinderetur, opposuit. Ac primum *Wladislaum* Regem orat, *vt si personam suam dignam execratione duceret, omissa Cracouiensis Ecclesiæ offensa, in ipsum potius verteret iras, se ad sanguinem & mortem defensioni Ecclesiæ non defuturum. Dignaretur tamen prudenter attendere, Lublinensem terram, a vetusto tempore, & sub præsentia B. Stanislai Episcopi Cracouiensis, ad diœcesim Cracouiensem pertinuisse, & in ea, suscitato Petro trienne ab inferis, ad repellendum calumniosam hæreditatis occupationem, in testem, ad Boleslai Regis tribunal adduxisse. Attenderet insuper, quod ex Lithuania in Poloniam, Regnum Poloniæ suscepturus, descendens, primum a Clero diœcesis Cracouiensis in Lublin exceptus sit pro-* C *cessionis honore. In Ecclesia Cracouiensi fonte renatus baptismatis, & diademate sacro ornatus, illic quoque sepulturam foret excepturus; Caueret in eius Ecclesia iniuriam grassari, a qua tot fuisset charismatibus insignitus.* Coram Prælatorum deinde & Baronum multitudine, in conuentione generali *Siradiensi*, plurimum in Regem & præfatum *Ioannem* Episcopum *Chelmensem* questus, eorum assistentiam & suffragia implorabat. Communi autem Consiliariorum consensu, suffragium latum est, & literæ nomine omnium, Summo Pontifici, vt scissuram huiusmodi di- D gnaretur rescindere, scriptæ. Causa insuper in Apostolico Consistorio, contra *Ioannem* Episcopum *Chelmensem* præfata, super tam notabili offensa, ad instantiam *Sbignei Cracouiensis* Episcopi, *Lucido* Cardinali de Comitibus, commissa. Sentiens autem *Wladislaus* Rex proposito suo obicem fortem & durum obiectum esse, & intelligens rem non solum perniciosi exempli, sed seminarium variarum discordiarum & simultatum egisse, continuo, vt Princeps benignus & modestus, factum suum, ad quod parum sano conductus fuerat consilio, correxit & penitus reuocauit. Sed & ipse *Ioannes Chelmensis* Episcopus, & *Sbignei Cracouiensi* Episcopi, & totius Regni resistentia deterritus, cessit a proposito, & omni iuri, liti, & causæ renunciauit. Magna itaque

Lublinensis diœcesis, ne ab Ecclesia Cracou. abstracta Chelmensi adiungeretur, Sbigneus Episc. Cracov. depugnat.

Digitized by Google

1424 que *Sbignei* Episcopi *Cracouiensis* constantia & animositate ne *Cracouiensis* Ecclesia scinderetur, effectum & prouisum est, decreto Apostolico ad instantiam Regiam obtento, abrogato. De quibus omnibus in ærario Ecclesiæ *Cracouiensis*, specialia retinentur Priuilegia atque documenta.

Die Veneris, vigesima sexta Iunii, vesperarum hora Eclipsis in Sole notabilis per tres horas, a principio vsque in finem durauit.

1425 *Wladislaus Rex, filio suo Wladislao baptizato*

Celebrato die Natalis Domini apud *Vilnam*, *Wladislaus Poloniæ* Rex, aliquot insuper septimanis posthæc in *Lithuania* commoratus in Regnum *Poloniæ* rediit. Pro diebusque Carnispriuii *Cracouiam* aduenlens, die Dominico *Esto mihi*, quæ fuit decima septima Februarii, filium suum primogenitum in *Cracouiensi* Ecclesia per *Albertum Iastrzabiecz Gnesnensem* Archiepiscopum, *Sbigneum Cracouiensem*, & *Andream Posnaniensem* Episcopos, baptisari procurat, eique paternum suum nomen *Wladislaus* adaptat. Aderant huic baptismati, Papæ *Martini* quinti *Nicolaus* de *Glambociecz* Archidiaconus *Posnaniensis*, & *Sigismundi Romanorum* & *Hungariæ* Regis *Clemens* Episcopus *Iawriensis*, multorumque aliorum Regum & Principum, Oratores & Nuncii. Aderant Principes vicini, & *Pauli* de *Ruzdorff* Magistri *Prussiæ* duo Nuncii, *Martinus Kempnathen* magnus Commendator, & *Henricus Holdt*, Commendator *Elbingensis*. Aderant Regni *Poloniæ* Prælati & Proceres, qui infantem, & eorum quorum nomine aduenerant & proprio, de fonte leuarunt. *Alexander Withawdus* magnus *Lithuaniæ* Dux de nouo nepote exultans, cunabulum argenteum, ponderis argenti centum marcarum infanti transmisit. Celebris dies illa plurimum apud *Polonos* habita est, & in magna hilaritate traducta, quod ex Rege vniuersis charo, hæredem masculum *Poloniæ* suscepisset, sibi quidem gratum, hostibus vero & vicinis terribilem. Celebritate baptismalium perfecta, Principibus & Nunciis Regum & Principum per munera & clenodia honoratis, ex *Cracouia* feria quarta post Dominicam *Oculi* egressus, in terras *maioris Poloniæ* per solitas stationes processit, & Pascha Domini apud *Calisch* egit. Vbi ad eum venit *Ericus Daniæ* Rex, ex sancto sepulchro *Hierosolymitano* reuersus. Gratus fuit *Poloniæ* Regi suus aduentus, comiterque & benigne exceptum, omniumque rerum affluentia procuratum, pluribus diebus detinuit. Et variis donis muneratum, in magna charitate in *Daniam* remisit. Ex *Calisch*, *Posnaniam*, cæteraque *maioris Poloniæ* loca processit, & diem Assumptionis *S. Mariæ* Virginis in *Przedborz* tenuit. Abinde per *Radoschicze*, *Chaczini*, *Kielcze*, *Bodzaczin*, *Syenno*, *Solecz* in *Lublinensem*, post in *Russiæ* terras descendit, fugiendo pestem, quæ fere vniuersum Regnum

Calissiam discedit. Vbi Ericum Daniæ Regem Hierosolyma redeuntem excipit & tractat.

Poloniæ peruaserat, & per tempus æstatis, autumni, & hyemis sæuiens, plures mortales vtriusque sexus, variarum conditionum absumpserat. 1425

Clauus Christi donatur Wladislao Regi.

Penultima mensis Iunii, clauus vnus ex his, qui Sacratissimo corpori, in Passione Domini nostri JESV CHRISTI, erant infixi, *Wladislao Poloniæ* Regi, & consorti suæ *Sophiæ* Reginæ, per *Latinum* Episcopum *Hostiensem* Cardinalem de *Vrsinis* vulgariter nuncupatum, transmissus, & *Cracouiam* allatus, omnium processionum vrbis *Cracouiensis* honore susceptus est, ac Ecclesiæ *Cracouiensi* insigni, pro sempiterno memoriali donatus. In qua pro consolatione fidelium, & *Cracouiensis* Ecclesiæ decore ostenditur, & singulari colitur veneratione, multiplicia languidis præstans beneficia.

Poloni Regis Wladislai filium pro futuro Rege assumunt.

In die *S. Marci*, in *Brzeszcie Cuiauiensi*, conuentio generalis habita est. In qua, *Poloniæ* Rege *Wladislao* petente & instante, Prælati, Principes, & Barones Regni *Poloniæ*, obligarunt se filium Regis nouiter natum, *Wladislaum*, patre mortuo, pro Rege & Domino, per literas speciales, suscepturos. Literas tamen huiusmodi, in *Sbignei Cracouiensis* Episcopi fidem commendant; tum demum *Wladislao* Regi tradendas, cum Regno, & cuilibet terræ, literæ speciales Regiæ Maiestatis Sigillo munitæ, libertates & immunitates continentes, iuxta minutam tunc conceptam, forent consignatæ. Sustulerat enim *Wladislaus* Rex, ab omnibus Ecclesiis Cathedralibus, Collegiatis, & Conuentualibus, onus stationum, & militibus terræ *Cuiauiensis* eorumque cmethonibus, auenalem solutionem perpetuo indulserat, pluresque alias libertates vel contulerat, vel antiquis aliquid libertatis & gratiæ adiecerat. In spem itaque huiusmodi libertatum, obligatio de suscipiendo filio Regis inita est, Quæ si negarentur, non teneri se ad illam, & *Sbigneum Cracouiensem* Episcopum ad literas obligationis reddendas, arctabant.

Contributio Cleri Polonici Wladislao Regi negatur.

Habita est & in festo Pentecostes in *Lanciciensi* oppido Synodus Prouincialis; In quam singuli Prouinciæ *Gnesnensis* Episcopi, præter *Iacobum Plocensem* Episcopum, (valetudinarius enim erat) conuenerant. Conuenientes, an contributio viginti millium florenorum, per Papam *Martinum* quintum *Wladislao Poloniæ* Regi, in Clero Regni *Poloniæ*, sub ea conditione, si personaliter cum potentiis suis in *Bohemos* hæreticos expeditionem ageret, concessa, debeat iuxta requisitionem Regiam iam factam, solui vel negari, variis tractatibus digerebant. Facta autem fuit vniformis conclusio, nullo pacto Clerum *Polonicum* ad solutionem taxæ tam onerosæ subiiciendum fore. Sed & *Wladislaus* ipse *Polonorum* Rex, attendens *Martinum* Papam nihil illi de proprio largitum esse, contributi-

Digitized by Google

1425 onemque ipsam, si exigeretur, Clerum *Poloniæ* multipliciter fore offensuram, solicitare eius redditionem destitit, onusque expeditionis A contra *Bohemos Hussitas* suscipere detrectauit, non intelligens Papam *Martinum* aliquid de proprio in rem fidei collaturum. Contigit autem in Synodo prædicta, *Gnesnensi* Archiepiscopo & Episcopis Comprouincialibus vota sua in ea materia fundentibus, *Stanislaum Pawlowski Plocensem* Archidiaconum, nomine *Iacobi Plocensis* Episcopi & suæ Ecclesiæ illic comparentem, votum dicere iussum publice asserere; *mandatum Apostolicum ad Plocensem diœcesim non extendi, cum Ducatus & terra Masouiæ, in Plocensi diœcesi* B *consistentes, proprios habeant Principes liberos, neque Poloniæ Regi, neque cuiquam alteri subiectos: propter quod Clerus Plocensis de Regno Poloniæ non debet computari aut censeri, neque ad contributionem obligari.* Qui sermo parum æquis auribus auditus, cum in notionem quoque *Wladislai Poloniæ* Regis perlatus foret, in vehementem indignationem illum contra *Semouithum Masouiæ* Ducem, sororis suæ *Alexandræ* maritum, cuius consilio & mandato *Stanislaus Pawlowsky* vsus sciebatur, prouocauit. E vestigioque conuentionem generalem in *Brzesczie Ruthenicali*, pro die *S. Martini* Confessoris indixit, quo ordine quaue via, motus *Semouithi Masouiæ* Ducis, con- C tra Regem & Regnum se erigentis, priusquam inualescerent, opprimendi forent, prouisurus.

ac de rebellione Semouiti Masouiæ Ducis in Brzesczie conuentus indicitur.

Die Dominico Pentecostes, quæ fuit vigesima septima Maii, *Iacobus* Episcopus *Plocensis* vir religionis & modestiæ spectatæ, qui *Plocensem* Ecclesiam plurimum auxerat, extulerat, vasisque & clenodiis variis nobilitauerat, in sua Curia Episcopali in *Ploczko* moritur, cum annos triginta tres sedisset, & in *Plocensi* Ecclesia sepelitur. Post cuius mortem, Capitulum *Plocense*, futuri Pontificis electionem celebraturum, dum in vota varia scissum iri constaret, *Semouithus* senior *Masouiæ* Dux, precibus & intercessionibus Prælatos & Canonicos *Plocenses* peruincens, obtinuit, *Stanislaum Pawlowsky* de *Gnathowicze*, Nobilem de domo *Pierzchala*, Archidiaconum *Plocensem*, Cancellarium suum eligi, a parte parum saniori & mino- D ri. Inficiebatur tamen electio sua a tribus Ducibus *Semouithi* filiis, *Semouitho*, *Wladislao*, & *Casimiro*, *Stanislaum Pawlowski* singulari execrantibus liuore, conatusque suos non desistebant interponere, vt electio in alios recideret. Et licet a parte saniori & maiori *Cristinus Nieborowsky* Canonicus *Plocensis*, Nobilis de domo *Prandiitarum* fuisset electus, cessit tamen, instante *Semouitho* Duce, de iure electionis, & *Stanislaus* ipse *Pawlowsky*, impedimento sublato, anno eodem, decima octaua Decembris, *Romæ* a Papa *Martino* quinto confirmatus, ab *Alberto* vero *Iastrzambiecz Gnes*-

Iocobo Plocensi Episc.

succedit Stanislaus

nensi Archiepiscopo, in *Plocensi* Ecclesia consecratus est. 1425

Die Dominico *S. Martini*, in *Brzesczie Ruthenicali* supra flumen *Bug*, conuentio generalis facta est. Ad quam *Wladislaus Poloniæ* Rex cum consorte sua *Zophia* Regina, & *Alexander Withawdus* magnus Dux *Lithuaniæ*, cum consorte sua *Iuliana*, Prælatique, Principes, Barones, & Boiari, vtriusque Dominii, conuenerant; causam rebellionis & inobedientiæ, contra seniorem Ducem *Masouiæ Semouithum* instauraturi. Dum autem præfatus *Semouithus*, licet citatus & vocatus foret, vt in ipsa conuentione compareret, & fidelitatis ac iuramenti homagium Regi præstaret, comparere tamen propter aduersam, qua detinebatur, valetudinem, non valens, Nuncios, qui absentiam suam excusarent, interponendo languorem corporis, transmisit. Absentia itaque præfati Ducis *Semouithi* obstante, processus contra illum suspensus est, & in tempus longius continuatus. Ex conuentione quoque prædicta *Brzestensi*, duo Barones ad Ducem *Semouithum* Regio nomine missi, sibi denunciant, *vt coram Wladislao Rege Sandomiriæ personaliter compareat, homagii & fidelitatis præstiturus iuramentum.* Non destitit in ea conuentione *Alexander Withawdus Lithuaniæ* Dux, animos Prælatorum & Baronum conducere & mollire, quatenus molendinum *Lubicz*, vigore pacis perpetuæ, inter Regnum & Cruciferos factæ, demolitum, Cruciferis donaretur. Magister siquidem *Prussiæ Paulus* de *Ruzdorff*, perpendens, quatenus, illi profectus ex demolitione molendini detractus sit, in *Lithuaniam* ad *Alexandrum Withawdum* Ducem venerat, precibusque & oblationibus variis conduxerat, vt sibi illius restitutionem, sua opera polliceretur. Consiliarii autem *Poloniæ*, nullum certum allegabant se posse suæ postulationi dare responsum; sed rem ipsam in conuentionem generalem propterea instituendam, reiiciebant.

Semouithus propter valetudinem in Brzesczie non præsens Sandomiriam citatur.

De molendino Lubicz Cruciferis restituendo Withawdus cum Poloniæ proceribus agit.

Ex conuentione *Brzestensi*, *Wladislaus* Rex, cum consorte sua *Zophia* Regina, in *Lithuaniam* diuertit, & illic hyemis tempus in venationibus exegit, nondum enim lues pestilentica, in Regno *Poloniæ* sæuiens, *Lithuanicam* oram peruaserat, postea tamen serpendo, etiam in *Lithuaniam* grassata est. Coactusque *Wladislaus Poloniæ* Rex, & *Alexander Withawdus*, oppidis, castris, & curiis derelictis, in siluarum & nemorum latebris, hyeme media commorari. Filius autem *Wladislai* Regis infans, in *Chaczini* castrum delatus est, vbi per omne epidimiæ tempus tenebatur.

Pestis in Polonia & Lithuania.

Sabbato in die Conceptionis *S. Mariæ* Virginis, *Wladislao Poloniæ* Rege, & *Alexandro Withawdo Lithuaniæ* magno Duce, apud *Grodno* immorantibus, Magister *Prussiæ Paulus* de *Ruzdorff*, cum nonnullis suis Commendatoribus aduenit; Ducemque *Alexandrum Witha*-

tha-

Digitized by Google

1425 *thawdum* quatenus molendini *Lubicz* donationem, apud *Poloniæ* Regem efficeret, tanto studio tantisque conatibus, & instantiis interpellare cœpit, vt *Alexander Withawdus* se, vel molendinum *Lubicz*, apud Regem & Regnum impetraturum, vel districtum *Polangā*, supra sinum maris *Samogithici* situm, Magistro & Ordini donaturum, astrinxerit. *Wladislaus* quoque *Poloniæ* Rex frequentibus precibus & persuasionibus *Alexandri Withawdi* expugnatus, beniuolum se ad donationem molendini *Lubicz* exhibebat, dummodo Consiliarii Regni *Poloniæ*, sine quibus rem tam arduam decernere non posset, impedimento non forent. Sentiens insuper Summus Pontifex *Martinus* quintus Papa, Regni *Poloniæ* castra, ciuitates, & oppida, villasque, ac cæteros introitus, per *Wladislaum Poloniæ* Regem, prodige magis, quam fructuose & necessarie donasse, inscripsisse, & distraxisse, Archiepiscopo *Leopoliensi* dat in mandatis, vt literis, donationibus, & inscriptionibus Regiis non obstantibus, Regnum *Poloniæ* reintegret; decernatque Regem ad obseruandum donationes, inscriptionesque bonorum per eum factas, non teneri.

Papa donationes Wladislai Regis non confirmat.

1426 Solennitatem dierum Natalis Domini, & tempus interualli, dum *Wladislaus Poloniæ* Rex apud *Vilnam* cum consorte sua *Zophia* Regina exegisset, & ante Carnispriuium ex *Lithuania* redire in *Poloniæ* Regnum, peste conquiescente, inciperet, in loco venationum, qui appellatur *Byalowicze*, venationi vrsi insistens, casualiter pedem fregit. Exinde in terram *Chelmensem* discedens, dies Carnispriuii & tempus Quadragesimæ in *Lubowlya* & *Crasznistaw*, crus offensum medendo, absumpsit. Acta est autem pro Quadragesimæ medio in *Vartha* conuentio generalis. Ad quam licet *Wladislaus Poloniæ* Rex propter pedis languorem non venisset, Consiliarii tamen principales illuc conuenientes, tractabant, qualiter *Alexandro Withawdo* Duci magno *Lithuaniæ*, molendinum *Lubicz* donari Cruciferis petenti, responderent. Post varios autem tractatus in re ipsa habitos, deliberatum fuit, petitionem *Alexandri Withawdi* audiendam, & molendinum *Lubicz* Cruciferis donandum, non esse, cum ex donatione ipsa, pacis perpetuæ inscriptiones, conditione de molendino *Lubicz* abrogata, læsum & violatum iri contingeret. Neque respectus, per *Alexandrum Withawdum* iniectus, pendendus, quo se asserebat, molendino *Lubicz* negato, *Polangam* supra mare *Samogithicū* sitam, centum gradibus quam *Lubicz* vtiliorem, ex pacti pollicitatione Cruciferis largiturum. Mittuntur deinde ex ipsa conuentione *Wladislaus* de *Oporow* Decretorum Doctor, & *Iarandus* de *Brudzewo Cuiauiensis* Vexillifer, ad Magistrum & Ordinem *Prussiæ*, qui sibi denuncient, illumque admoneant, *ne in violationem fœderum pacis perpetuæ donationem molendini Lubicz ambiat, Ducemq́ Alexandrum Withawdum solicitare, & inducere pro eius largitione, & quasi quandam ponere inter fratres diuisionem desistat; Item insuper de Polangæ donatione, per Ducem Alexandrum Withawdum, casu, quo donatio molendini Lubicz non proueniret, sibi factam, deponat, cū Dux Alexander, donationes in terris Lithuanicis, Rege Wladislao dissentiente, facere non potuerit.* Quamuis autem *Prussiæ* Magister *Paulus* de *Ruzdorff*, legatione huiusmodi accepta, constanter se negasset *Alexandri* Ducis magni, pro donatione molendini *Lubicz*, quæsisse suffragia, eo tamen callidius & scrupulosius, & per se ipsum, & per Nuncios ac literas, cœpit Ducem magnum *Alexandrum* pro prædicti molendini *Lubicz* donatione interpellare. Non quod magnopere huiusmodi indigeret molendino, sed occasionem oblatam non esse negligendam censebat, per quam vnionem & charitatem fraternam inter *Wladislaum* Regem, & *Alexandrum* Ducem, scinderet & iurgia atque bella inter eos consereret, quos vnitos & concordes, sibi sciebat esse magno terrori.

Wladislao in venatione pes frangitur

1426 Paschatis festo apud *Krasznistaw* exacto, in octaua illius *Wladislaus Poloniæ* Rex, per *Vislam* nauibus in terram *Cuiauiensem*, curato iam pede, descendit. In transitu suo, per *Ianussium* Ducem *Masouiæ* in *Varschouia*, in *Ploczko* vero aliisque pluribus locis, per Ducem *Semouithum* exceptus & honoratus. Ex terra *Cuiauiensi* venit *Lanciciam*, & generalem pro festo Pentecostes, frequenti numero Consiliariorum ad illam confluente tenuit conuentionem. In qua cum in primis *Wladislaus Poloniæ* Rex, a prælatis & Proceribus vniuersis rogaretur, vt vigore recessuum conuentionis *Brzestensis* pro die *S. Marci* habitæ, iura & libertates nouas & veteres confirmare & innouare dignaretur, respondere diutius rogationi cunctatus est. *Sigismundi* enim *Romanorum* & *Hungariæ* Regis consilio, quod per specialem Nuncium, ad ipsum vsque in *Hungariam* missum expetierat, persuasus, mutauerat propositum; Qui antiquorum iurium confirmationem, & largitionem nouorum, sibi & successoribus pernitiosam, neque respectu promissionis de suscipiendo filio, cum ad id lege obligentur Diuina, libertates nouas concedendas fore censebat: Studendumque magis, vt singuli Consiliarii, per singulares literas faciant, de suscipiendo filio, singularibus nominibus sponsionem. Id consilium non secus quam a *Minerua* largitum, *Wladislaus* Rex obseruans, *neque se antiqua iura confirmaturum, neq́ noua largiturum* edicit. Murmure illico coorto, *Sbigneus Cracouiensis* Episcopus, in concionis medio assurgens, literas vniuersales Regni, sigillis Prælatorum & Procerum communitas, quibus se filium Regis, Rege mortem obeunte, pro Rege acci-

Wladislao libertates & iura non confirmante,

1426 pere astrinxerant, reproducit. *Hæ*, inquit, *sunt literæ fidei meæ creditæ, quas, Rege nostro seruare promissa abnuente, integras reddo.* A Exceptæ illico a Proceribus sunt, & gladiis, non sine strepitu & fragore micantium mucronum, & pauorem nimium afferentium, inspectante Rege, in partes minutas discerptæ sunt. Quo facto Rex tristis & anxius, ex Concilio discessit. Ne tamen animos Consiliariorum exacerbatos relinqueret, diebus sequentibus spem dabat, deliberatione sumpta, promissam iurium & libertatum confirmationem & donationem se daturum. Interim tamen a pluribus consiliariis literas exigere non destitit. Paucique admodum reperti, qui largitionibus & promissis Regiis non cederent: Et publicis rebus atque iuribus neglectis, per singulares literas, de suscipiendo filio Regis, propiores vtilitati priuatæ quam publicæ, se non obligarent.

litteræ quibus filius eius successor constituebatur, a Polonis concisæ sunt.

In eadem insuper *Lanciciensi* conuentione, post multas considerationes & respectus scrupulosius libratos, ne schisma aliquod inter *Wladislaum Poloniæ* Regem, & Ducem *Alexandrum Withawdum* incideret, deliberatum fuit, vt ad preces frequenter & tunc repetitas, præfati *Alexandri Withawdi*, molendinum *Lubicz* Magistro & Ordini Cruciferorum donaretur, & demolita eiusdem permitteretur reædificatio. Missique sunt ex conuentione præfata, ad *Alexandrum Withawdum* in *Lithuaniam*, *Sbigneus Cracouiensis* Episcopus, *Petrus Schaffranyecz* Succamerarius *Cracouiensis*, *Domarath* de *Kobilani* Castellanus *Bieczensis*, & *Nicolaus Drzewiczki* Regius Notarius. Qui docerent illum, *Regem & Regnum, non sine periculo pacis perpetuæ cum Cruciferis firmatæ, & cum dispendio Regni atque dedecore, precibus suis consensisse, quatenus gratiam & liberalitatem Regis & Regni, in eum factam, attenderet, Regique & Regno Poloniæ fideliorem se in dies propterea præstaret, & expost res similes, perniciem Regni secum trahentes, expetere desineret. Insuper, vt actiones suas, quibus aliquando contra promissa, & inscriptiones Regi & Regno factas, excedebat, carperent & improbarent, correctionemque & emendam requirerent.* Nuncios D prædictos ad se in *Troky* venientes, *Alexander Withawdus* singulari comitate honoreque excepit. Primum quidem *Matthiam Vilnensem* Episcopum, cum omnibus Ducibus & Boiaris maioribus *Lithuaniæ*, illis ordinans duobus miliaribus a *Vilno* occurrere. Expost vero & ipse ex cameris & thalamis superioribus descendens, in porta castri inferiori, Nuncios excepit. Tribus diebus continuis, in legatione referenda, *Sbignens Cracouiensis* Episcopus, legationis Princeps, vsus est. Et dulci, modestoque ac facundo sermone, qui ei naturali gratuitoque dono inerat, cunctis qui audiebant, in stuporem, tam limati sermonis certatim illum laudantibus, conuersis, nihil silere de his, quæ sibi & suis collegis erant imposita, omisit. Adeo audaci & constanti corde, frequenter *Alexandrum Withawdum* Ducem obiurgans, corripiens, atque carpens, vt Dux ipse bilem continere sæpius accensam non posset. Vt tamen erat vir ingenii solertis & maturi, cholera compressa, ad omnia modeste respondit, & singulis capitibus suarum reprehensionum, mansuetam reddidit responsionem. Pollicens vniuersa, quibus in Regem & Regnum delinquerat, studio propensiori se emendaturum. Nunciis quoque ipsis aliquot diebus tractatis, & altis honoratis muneribus, *Wladislao Poloniæ* Regi per illos, quinque millia marcarum B latorum grossorum, dono misit. Ab eo tempore molendinum *Lubicz* ex donatione Regis in ditionem *Prussiæ* Magistri redierat.

Molendinum Lubicz Withawdo permittitur Magistro donandum.

Æstate eadem, *Alexander Withawdus* magnus Dux *Lithuaniæ*, prædictis Regiis Nunciis in *Poloniam* remissis, in *Pskouitas*, qui & ipsi genus & linguagium a *Ruthenis* ducunt, expeditionem parat. Causa belli tenuis & pene nulla suberat, quod *Pskouienses* limitare bona *Lithuaniæ* a terris suis, & *Gades Alexandrum* ponere pro beneplacito non sinebant. Rumore autem contra illos per *Withawdum* suscepti belli intellecto, etiam & hanc causam in totum rescindere, bellum perosi parant. Missis quoque iuxta morem gentium Nunciis, C qui cum Regiis Legatis adhuc in *Troky* præsentibus superuenissent, rogant, *ne Alexander Withawdus illis bellum inferat*: parati cedere de proposito, & limitationem terrarum pro suo beneplacito permittere. Nihil motus ea humilitate æquitateque Dux *Alexander*, arma contra illos sumit, licet expeditio ipsa, velut parum iusta, per *Sbigneum Cracouiensem* Episcopum fuisset sibi multipliciter dissuasa. Et suppeditatis omnibus, quæ vel sibi vel exercitui (quoniam regio *Pskouiensium* magna ex parte inculta & deserta est,) vsui forent, magnum ex Baronibus & militibus *Poloniæ* secum ducens exercitum, terras *Pskouienses* in locis inferioribus sitas, vastare aggressus, castrum *Wranacz*, inter castra *Pskouiensia*, quæ nouem tantummodo habere feruntur, secundum, obsidione cingit, cæterasque arces vastatione & incendio villarum, terret & allidit. Verum vt fit in bello æquitate omissa suscepto, euentus desideriis *Alexandri Withawdi*, nusquam minus respondebant. Quinque hebdomadis cœlum pluuiam fundens, adeo cœlesti imbre terram effecit compluram, consurgente arcturo, tonitrua simul & fulgura frequenti tempestate concidebant, præcipites e cœlo imbres diffundentia, vt equos terra non sustinens, vndis ad genua inuolueret. Terra insuper suapte natura mollis & aquosa, pluuiarum multitudine resoluta, quadrigarum & quadrupedum transitum, nisi virgultis 1426

Bellum inter Withawdum & Pskouienses.

Digitized by Google

1426 tis & viminibus constrata, non ferebat. Equis pabulatio, hominibusque commeatus, deerant. Plures mortales fame disperiebant. A In congressibus singularibus *Pskouiensis* gens pauida & fugax, *Polonis* & *Lithuanis* euadebat superior. Omnia incœpta *Alexandri Withawdi* cedebant in aduersum, aut in irritum. Pluribus itaque molestiis & angoribus *Alexander* defatigatus, trahere cum animo suo anxie cœpit, omitterene bellum, euidenti infelicitate hactenus gestum, an fortunam rursum experiretur. Quæ, crebro illi aduersa, pœnitere eum sui consilii, & sero *Sbignei* Episcopi *Cracouiensis* memorari coegit. Itaque ad hostes mittens, si conditionem oblatam implere velint, pacem offert. *Pskouitæ* au- B tem euentibus aliquot elati, pacem abnuunt, Nunciosque sine pacis spe, felicitatis suæ non statuentes modum, vacuos remittunt. Mutatur illico fortuna, mutatur & cœli intemperies, subitoque ex cœlo caliginoso, serenitas votiua coorta, exercitum Ducis *Alexandri*, ex locis vicinis, omnium victualium copiam conuehere permisit; cedere & fugere *Pskouienses*, clades insuper frequentes excipere coacti sunt, sensimque omnis fortuna, omnis victoria, ad *Alexandrum Withawdum* redibat. Quo malo *Pskouienses* perterriti, missis Nunciis, pacem, quam spreuerant, multifarie rogant, & impetrant. A quibus *Alexan-* C *der Withawdus*, magna auri & argenti, tam fusi quam formati, quantitate accepta, quam in Barones & Nobiles *Poloniæ*, secum militantes, liberaliter erogauit, pacem *Pskouiensibus* per certas conditiones & capitula, quibus limitatio terrarum suo arbitrio relinquebatur, concessit. Solutaque castri *Wronacz* obsidione, incolumis cum exercitu suo in *Lithuaniam* rediit. Erat enim *Withawdus* Dux, sicut aduersantibus asper, ita supplicibus, & æqua offerentibus, placabilis.

Conuentione *Lancicienſi* expedita, *Wladislaus Poloniæ* Rex, *Cracouiam*, ad visitandum consortem suam, *Sophiam* Reginam, ad videndum quoque prolem alteram, nuper ex D ea natam, transiit. Filium enim secundum *Casimirum*, sedecima Mensis Maii, in Solis ortu, fuerat enixa. *Cracouiam* autem adueniens, solennia secunda Iunii baptismi egit, & *Casimirus* infanti nomen imposuit. Exultans insuper de ortu alterius filii, Curiam Regalem instituit, ac militibus in palæstra certantibus, præmia proposuit, eaque athletis donauit. Ex *Cracouia* per *Ilkusch*, *Sziewyor*, *Koziegłowy*, *Czastochowa*, *Kłobuczko*, *Krzepicze*, *Wielun*, in terras *maioris Poloniæ* reuersus est; & residuam æstatem illic absumpsit, pertranseundo & visitando castra & ciuitates commetaneas, videlicet *Drahim*, *Miedzyrzecz*, *Valcz*. Ex *maiori Polonia*, pro festo Natiuitatis *S. Mariæ* Virginis, *Sandomiriam* venit; exinde in terram *Lublinensem*, post in terras *Russiæ* diuertit. Quibus peragratis in *Niepołomicze* pro festo Sancti *Martini* aduenit. 1426

Casimirus filius secundus nascitur Wladislao Regi.

Solicitatus autem *Wladislaus Poloniæ* Rex, *Sigismundi Romanorum* & *Hungariæ* Regis multiplici instantia atque prece, de ferendo illi auxilio contra *Turcas*, quinque millia gentium armatarum mittere repromittit. Quod vt facilius expleret, omnibus, terrarum tantummodo *Russiæ* Baronibus & militibus, in expeditionem huiusmodi iubet proficisci. Paritum est autem fere per vniuersos *Russiæ* milites paucis exceptis, iussionibus Regiis, & in decenti ac pulcherrimo apparatu, sub ductu *Ianussii Kobilenski* militis, Capitanei *Sanocensis*, de domo *Grzimalitarum* (illum enim *Wladislaus* Rex vniuersis Ducem præfecerat) exercitus notabilis, quinque millium armatorum numerum excedens, de terris *Russiæ*, in subsidium *Sigismundo* Regi, contra *Turcas* egressus, vsque ad *Danubii* fluenta, circa *Bragiłow*, in terra *Bessarabiæ*, pro die Sancti *Ioannis* Baptistæ, qui inter Reges conuenerat, peruenit. Pro eadem siquidem die, *Sigismundus Romanorum* & *Hungariæ* Rex, cum omnibus suis potentiis, se ad *Bragiłow* asseuerabat venturum. Quapropter & *Wladislaus Poloniæ* Rex, virtutem promissis suis daturus, ne diem illam negligerent, strictius imperauerat. Verum *Sigismundus Romanorum* Rex, variis, præcipue tamen *Bohemicis* distentus negotiis, expeditionem in *Turcas* institutam prosequi differebat. Quapropter gentes *Wladislai Poloniæ* Regis, circa *Bragiłow* in campestribus, duobus prope mensibus immoratæ, *Sigismundi* Regis, & suarum gentium operiebantur aduentum. Neque tam diuturno tempore quicquam fastigii hauserant; longiorem etiam moram in eo præstolando absumpturi; nisi pro comperto accepissent *Sigismundum* Regem, a rebus belli instituti abstractum animum ad alia negotia conuertisse. Propter quod exercitus *Polonicus* frustra fatigatus, a *Danubio* incolumis in *Poloniæ* Regnum remeauit. Et quoniam nonnulli milites terrarum *Russiæ* ire ad expeditionem præfatam, mandato Regis neglecto, contempserant, ni perprius quinque marcæ *Polonicales* pro vnaquaque lancea, illis soluerentur; propter quod *Wladislaus* Rex ad magnam indignationem contra eos excandescens, singulos rebelles, nulli deferens conditioni aut præeminentiæ, comprehendit, detinuitque aliquanto tempore molestia carcerali. Tandem tamen velut is, qui pietatis affluebat visceribus, precibus Prælatorum & Baronum suorum *Poloniæ*, pro captiuatis huiusmodi intercedentibus, deuictus, omnem illis noxam & offensam dimisit benigniter; hæreditariaque bona & possessiones, quas abstulerat, restituit, præter Aduocatiam *Crosnensem*, quæ detinetur in hanc diem.

Auxilia quinque millium contra Turcas a Wladislao Sigismundo sed frustra mittuntur.

Ex *Nyepołomicze*, *Wladislaus* Rex per solitas

Digitized by Google

1426 litas stationes & loca in *Lithuaniam* processit, & ferarum capturis tota hyeme vacauit. Ex feris autem diuersi generis, quas ora *Lithuanica* producit, per venationes captis, primum *Zophiæ* Reginæ, deinde Archiepiscopis, Episcopis Palatinis, Baronibus Regni *Poloniæ*, item *Slesiæ* Principibus, item Capitulo, item Magistris & Doctoribus Vniuersitatis *Cracouiensis*, item consulibus *Cracouiensibus*, qualibet hyeme, integra ferarum corpora, aut si temporis caliditas imminebat, sale infusa, mittere non negligebat. Ex quo & munificentiam suam longe lateque propagabat, & charitatem sibi atque deuotionem in subditorum pectoribus magnopere augebat.

Wladislaus Rex suis Primoribus feras mittit

Boleslaus Dux Teschnensis moritur.

Sexta die mensis Maii, *Boleslaus Theschnensis* Dux, filius *Przemislai* senioris, in *Teschin* diem obiit, in sepulchris patrum suorum, apud monasterium *Teschnense* fratrum Prædicatorum tumulatus, relinquens quatuor filios raræ pulchritudinis & formæ viros, videlicet *Venceslaum, Wladislaum, Przemislaum, Dobeslaum*; Ex quibus duo, videlicet *Venceslaus* & *Wladislaus*, sine prole obierunt: & vnam filiam *Alexandram*, *Ladislao* de *Gara* Palatino *Hungariæ* desponsatam. Quos ex secunda vxore, muliere suæ ætatis pulcherrima, *Offka*, filia *Semouithi* Ducis *Masouiæ*, & nepte germana ex sorore *Wladislai Poloniæ* Regis susceperat. Nam prima vxor *Margaretha* filia *Ianussii Rathiboriensis* Ducis, quam Patre nequicquam prohibente duxerat, fuerat in fœcunda.

Gnesnensis Archiep. prouinciam suã visitat,

Gnesnensis Archiepiscopus *Albertus Iastrzambiecz*, Papæ *Martini* quinti mandato actus, in *Gnesnensi* Prouincia, iuxta directam illi a Summo Pontifice formam, eo anno visitationis officium exercuit, corrigendo Ecclesiasticarum personarum excessus, vitia, & abusus. Et licet singulæ diœceses, singulæque Cathedræ *Polonicæ* Ecclesiæ ei paruissent, & cum omni mansuetudine permisissent se corrigi & visitari, *Wratislauiensis* tamen sola diœcesis, siue suorum conscia reatuum, siue correctionem & restrictionem abusuum, & procurationem sui Metropolitani, molestius latura, allegatis infestis *Bohemorum* hæreticorum bellis, quibus in vna tantummodo exigua parte premebatur, ni visitaretur, restitit, & salutis suæ atque religionis authorem, pluribus interpositis simulatis difficultatibus, ingressum ad se, subtraxit. Ipse insuper *Albertus Iastrzabiecz Gnesnensis* Archiepiscopus, etsi se a *Wratislauiensi* Episcopo & Clero spretum & refutatum iri moleste ferret, & sententiam interdicti posset in vniuersam diœcesim rebellem *Wratislauiensem* promulgare, iuxta quod illi a sapientibus & doctis viris suadebatur, metu tamen mortis continuit se a censurarum rigore: auisatus a sciolis, si in proposito visitandi perseuerans, in diœcesim *Wratislauiensem* censuris ad parendum

& a Wratislauiensibus contemnitur.

cœrcitum aduenisset, certis & variis venenis procul dubio fuisset appetitus. 1426

A Die Saturni, vigesima quarta Augusti, *Andreas Lascari Posnaniensis* Episcopus, dum annis quindecim sedisset, in castro patrimonii sui *Goslawicze*, quod ipse muris erexerat, Catholice & religiose, viatico sacro sumpto, moritur. Cuius morte secuta, Papa *Martinus* quintus, *Miroslao* Præposito *Gnesnensi*, suo familiari continuo, atque Datario, Decretorum Doctori, nobili, de domo *Nalecz*, *Polono*, proprio motu & Apostolica authoritate prouidit. Ex Capitulo autem *Posnaniensi*, nonnullis Prælatis & Canonicis, Regiis motis intercessionibus, *Stanislaum Czioleck* Regni *Poloniæ* B Vice-Cancellarium, Nobilem de domo *Taurorum*, eligentibus, grauis contentio inter Papam *Martinum* & *Wladislaum* Regem fuit suborta. Nam neque *Miroslaus* prouisus Apostolicus, & in Episcopum consecratus, Rege negante, possessionem *Posnaniensis* Ecclesiæ habere vsque ad obitum suum potuit, neque *Stanislaus Cziolek* suæ electionis, quamuis *Wladislaus* Rex pro illo plurimum adniteretur, confirmationem. Bienioque prope exacto, monstruosa inter Papam & Regem, occasione *Posnaniensis* Ecclesiæ præfatæ, durauit contentio, ampliusque duratura, nisi *Miroslaus* Episcopus morte subtractus fuisset, sepulturam apud Sanctam *Mariam* de *populo* sortitus. C Quo obeunte, *Martinus* Papa, *Stanislao Czioleck* de *Posnaniensi* Ecclesia, ex morte *Miroslai* vacante, intercessionibus Regis permotus, & deuictus, prouidit.

Andreas Lascari Posnan. Episc.

succedit Miroslaus,

& huic Stanislaus Cziolek,

Semouitus Masouiæ Dux moritur.

Semouithus senior, *Masouiæ* & *Plocensis* Dux, gener *Wladislai Poloniæ* Regis, Princeps insignis; & qui etiam *Belzensem* Ducatum pro dote, cum *Alexandra* sorore germana præfati *Wladislai* Regis *Poloniæ*, iure perpetuæ hæreditatis inscriptum, ratione dotis per præfatum *Wladislai* Regem susceperat, & Ducatum eundem Baronibus & militibus suis *Masouiæ*, adeo, vt pauci illic *Ruthenorum* Proceres relinquerentur, impleuerat, habens annos circi-D ter sexaginta, contracta ex senio cœcitate, in opido suo *Gostinin*, Sacramentis omnibus procuratus, moritur, & in Ecclesia *Plocensi* maiori, iusto honore, in choro sepelitur. *Alexandra* autem relicta sua, cum funus suum vestibus valde pretiosis exornasset, & cingulo argenteo, & baltheo militari, ac gladio, caligis, ocreis, & calcaribus deauratis amicisset; stratum etiam illi molle & pretiosum in sepulchro, & tecturam lecto imponens, collocasset; illicque corpus suum, barbarorum magis quam Catholicorum ritu condidisset; *Stanislaus Pawlowsky* tunc Episcopus *Plocensis*, non tulit hanc abominationem gentilem; Sed cunctis ab officio funeris discedentibus, aurum, argentum, vestes, lectisternia, & cætera ornamenta de sepulchro exposuit, & in vsus diuinos & humanos con-

Digitized by Google

1426 conuertit. Reliquit autem idem Dux *Semouithus* quatuor filios, videlicet *Alexandrum* Episcopum *Tridentinum*, postea in Cardinalem A *Romanæ* Ecclesiæ assumptum. *Semouitum Rauensem*, *Wladislaum Plocensem* & *Casimirum Belzensem*, Duces, miræ fortitudinis & elegantiæ viros, ex præfata *Alexandra* germana *Wladislai* Regis *Poloniæ* susceptos, in quos diues natura multa prodigalitatis suæ dona & decora effuderat, quæ processu temporis fusca caligine obduxit. Nemo namque illorum quamuis clara & splendida coniugia fuissent sortiti, successorem reliquit. Susceperat etiam ex eadem *Alexandra* consorte sua, idem Dux *Masouiæ Semouitus* senior, quinque filias rari decoris, raræque formæ virgines. B Quarum prima natu maior, *Cymbarka* nomine, nupsit *Arnesto* Duci *Austriæ* seniori, ex qua natus est *Fredericus* tertius, qui *Romani* Imperii gubernacula annis citra quadraginta tenuit. Secunda *Offka*, quæ cæteris forma anteibat, nupsit *Venceslao Thesnensi* Duci. Tertia *Æmilia*, nupsit *Boguslao Stolpensi* Duci. Quarta *Anna*, nupsit *Michaeli* Duci *Lithuaniæ*, nepoti *Alexandri Withawdi* germano, & filio *Sigismundi* magni Ducis *Lithuaniæ*. Quinta *Catharina*, in virginitate permanens vsque ad mortem.

1427 Natalitio Saluatoris apud *Grodno*, sequentibus vero diebus apud nemora, venationi dando operam, *Wladislaus Poloniæ* Rex, exactis, C ex *Lithuania* discedens, pro diebus Carnisprivii in *Chelm* aduenit. Quibus absumptis, in partes *Russiæ* transiit; & Pascha Domini apud *Przemisliam* celebrauit solitisq; stationibus vsus apud *Russiã* aliquanto tempore constitit. Secunda autem die Martii, filius *Wladislai* Regis nouiter susceptus, *Casimirus*, apud *Cracouiam* mortuus, & in Ecclesia *Cracouiensi* ante altare Sancti *Erasmi* sepultus, afflictionem Regi, & consorti suæ Reginæ *Zophiæ*, attulerat. Qui de illius excessu turbati, mœrori plus quam sat erat, indulgebant. *Alexander* autem *Withawdus* magnus *Lithuaniæ* Dux, fœcunditatem *Zophiæ* Reginæ, quæ duobus filiis productis, etiam in eum annum vterum porrexerat, ha- D bens vehementer suspectam, propter rumores, qui ad illum deferebantur, & *Wladislai* Regis decrepitam magis, quam senilem ætatem, de qua apud illum conqueri solebat, conuentum secum pro die Exaltationis Sanctæ Crucis agi, apud oppidum *Hrodlo* Regium obtinuit, disseminatis diuulgatisq; rumoribus prouisurum, & famæ Regis & Reginæ consulturum, cum fama impudicitiæ eam grauiter laborare constaret.

Casimirus filius Wladislai moritur.

Withawdus Zophiam Reginam, suspectam habens, comitia celebrat

Exaltationis Sanctæ *Crucis* festo, in diem Solis eueniente, conuentio in *Hrodlo* oppido, supra fluuium *Bug*, per *Wladislaum Poloniæ* Regem, qui *Zophia* Regina apud *Medicam* Curiam dimissa, illuc venerat, & *Alexandrum Withawdũ* magnum *Lithuaniæ* Ducem, habita est. Ad quam cum tantummodo Consiliarii *Poloniæ* priuatim accersiti, & in sententiis Regis & Ducis assentire soliti, conuenissent, cæteris, qui in dicendis sententiis spectatæ fidei & libertatis noscitabantur, ne impedimento forent, exclusis, *Alexander Withawdus* proposuit, *se ex certis relationibus & auisamentis, pro comperto accepisse, Zophiam Poloniæ Reginam, pudicitiæ laxatis habenis, nonnullis Polonorum militibus, per eum proprio nomine expressis, amore inordinato affectam esse: vererique ni celeriter gliscenti malo occursum fuerit, eam pro sexus sui fragilitate, in peiora, Regnum, Regem, & genus suum dedecorantia, præsertim cum ætas, forma, successus felices, otium, rerum & ciborum abundantia, occasiones subministrent, prolapsuram: captiuandosque milites, & Zophiam Reginam in strictiori custodia, parco castigatoque cibo vsuram, habendam.* Ea re affectus Rex, & sinceritati famæ Regiæ, & Regni, prouisurus, an *Zophiam* Reginam, ludibrio & confusione vulgatiori, dudum illi iratus innodaturus *Withawdus* Dux censuerit, non satis poterat inuestigare. Quam & mihi, cui tardius contigit ingenium, pro vero in partem alteram locare non placuit. Assensum est & per *Wladislaum* Regem, & Consiliarios præsentes, *Alexandri* Ducis propositioni, sententiaque sua cum laudatione excepta, secretissime decretum, vt & milites caperentur notati & certæ virgines, quarum contubernio *Zophia* Regina frequentius vtebatur, ex Curia illius relegarentur, ipsaque *Zophia* in strictiori custodia haberetur. Quam etiam sibi, cum militibus suspectis, *Withawdus* Dux, leui atque mobili ingenio, deposcebat mitti, præcipiti & rapido consilio, in omnes grauius, quam cuiusquam ferebat æstimatio, animaduersurus. Huius decreti executio illico posita est: Et *Hincza* de *Rogow, Petrus Kurowski, Laurentius Zaręba*, de *Calinowa, Ioannes Kraska*; *Ioanne* de *Koniecpolye, Petro & Dobeslao* de *Sczekoczino* germanis, diffugientibus, capti, & in carceralibus vinculis notabili tempore habiti. Regina autem *Zophia* in suspicionem *Wladislao* Regi per *Withawdum* Ducem adducta, vt pote qui eius conditionem naturamque, dum in curia sua versaretur, dudum probe perspectam habuerat. Virgines vero *Sczukowskye* duæ, *Catharina* videlicet & *Elisabeth*, a curia *Zophiæ* Reginæ abstractæ, & ad *Alexandrum Withawdum* in *Lithuaniam* deductæ, perpetuumque illic, viris acceptis, incolatum nactæ: de scelere thori violati diligentius inuestigatæ sunt, quæstiones, nisi integram indicassent veritatem passuræ. Quæ dum suspicionem, per secretorum confessionem tormentis expressam, in Reginam & milites confirmassent, ad capitis damnationem singulos, *Alexander Withawdus*, ni Consiliarii aliqui *Poloniæ* restitissent, deposcebat. Omnis siquidem Regia tam actio quam potestas, aut translata videbatur in *Alexandrum Withawdum*, aut secum communi-

1427 *in quibus eam adulterii ream agit:*

& aliquot militares suspecti captiuantur.

Digitized by Google

1427 nicata, propter virtutes & factiuitates plurimas, præcipue tamen propter honestatem, liberalitatem, & animi magnitudinem, ad quas A ipsum natura ipsa magnum & excelsum Principem effinxerat: Duxque ipse *Withawdus*, quam proprius Rex *Wladislaus*, *Polonis* meticulosior, quod & in vltionem transgressionis subito exigendam foret pronior, & impetrandi, quæ vellet, apud Regem, dandique & auferendi, potestatem geminatam, apud illum magis, quam apud Regem, videbant consistere. Tentabat autem *Hincza* de *Rogow*, qui amplius de stupro insimulabatur, effugere. Qui in fuga comprehensus, dum se suspectiorem fecisset, in profundum squallidæ turris apud *Chaczini* trusus, parum abfuit, vt B animam non exhalaret, vinculis & fœtore agitatam.

Conuentione in *Hrodlo* expedita, *Wladislaus* Rex in terras *Russiæ* rediit. Et autumni tempore apud illas exacto, in *Lithuaniæ* terras descendit, atque illic totam hyemem, venationi dando operam absumpsit. *Zophia* autem *Poloniæ* Regina, de adulterii nota, sibi & suo nomini, ex captiuitate militum, & relegatione virginum, imposita, vltra, quam credi potest, tristis & anxia, fletibus & lamentis vacans, querebatur se sinistre & per iniuriam infamatam. Ordinatione autem & iussu *Wladislai* Regis, ex terris *Russiæ Cracouiam* se contulit, & die Saturni penultima Nouem- C bris, in vigilia *S. Andreæ* Apostoli, tertium filium, a *Sbigneo Cracouiensi* Episcopo, die Solis vigesima prima Decembris, videlicet in festo *S. Thomæ* Apostoli, apud *Cracouiensem* Ecclesiam baptisatum, & *Casimirum* vocatum, effudit. Quemadmodum autem partus primi filii sui, propriis fuit optabilis & gratissimus, forensibus vero & vicinis formidolosus & tremendus; ita e contrario huius natiuitas, propriis quidem erat molesta & execrabilis, extraneis vero iucunda & hilaris, qui notam Reginæ & infanti inustam fabulis & irrisione prosequebantur. Ad quam abolendam, Consiliariis sentientebus, purgatio *Zophiæ* Reginæ metsexta manu indicta est. Quam D *Sbigneo Cracouiensi* Episcopo, *Cristino* de *Ostrow*, Castellano, *Ioanne* de *Tarnow* Palatino, *Cracouiensibus*, & *Nicolao* de *Michalow*, Palatino *Sandomiriensi* & Capitaneo *Cracouiensi*, accipientibus, per se, & septem insigniores fœminas & matronas peregit, videlicet *Catharinam Nicolai* Palatini *Sandomiriensis* consortem, *Annam Sbignei* de *Brzezie* Marschalci relictam, *Concham Iacobi* de *Konieczpolye* Palatini *Siradiensis*, consortem, *Heduigim Ioannis Glowacz* Palatini *Masouiæ*, *Klichnam Nowogii* de *Mokrsko* relictas, *Helenam* consortem *Pauli* de *Bogumilowicze* Iudicis *Cracouiensis*, & *Helenam Kothka* virginem, *Floriano Paczanowsky* postmodum desponsatam. Erat ea tempestate in *Cracouiensi* studio, Magister *Henricus* genere *Bohemus*, in Astronomica arte, tam natura quam doctrina singulari præditus. Hic ad Reginam *Sophiam* in primo, secundo, & tertio puerperio missus, *primogenitum Wladislaum, multorum Regnorum & Dominiorum Principatum nacturum, si fata auum illi longius non inuidissent. Secundo genitum Casimirum, genitricis suæ feruidissimum amatorem, sed æui breuissimi. Tertio genitum Casimirum, longioris quidem, quam reliquos, vitæ, sed parum prosperæ fortunæ; sub cuius regimine Poloniæ Regnum, ad casus varios, & ad interitum prope, nisi propitiatio Diuina illud conseruauerit, prouenturum*, ex cœli aspectibus cuilibet natiuitati comproportionatis, astruxit, & sub infelicis auspicii sidere, & conceptum & exortum nunciauit.

Zophia Reginæ edito tertio filio.

Sacramenti purgatio de suspicione adulterii indicta est.

Prognosticum de tribus filiis regiis.

Ioannes Pella Wladislauiensis Episcopus, cum annos sex, menses quinque sedisset, die Lunæ vigesima quarta Aprilis, alias feria secunda Paschæ, in *Wladislauiensi* ciuitate, paralysi tactus, moritur, & in *Wladislauiensi* Ecclesia sub vrna ærea, in corpore Ecclesiæ vigesima quinta Aprilis sepelitur. Post cuius mortem Capitulares *Wladislauienses*, electione, pro die Pentecostes, quæ in vltimam diem Maii cadebat, instituta, *Ioannem Schafranyecz* de *Luczicze* Decanum *Cracouiensem*, Regni *Poloniæ* Cancellarium, natione *Cracouiensem*, genere Nobilem, de domo & stirpe antiquorum *Equorum*, ex patre *Petro Subdapifero Cracouiensi*, & matre *Kochna*, genitum, petente *Wladislao Poloniæ* Rege, eligunt. Qui eodem anno a Papa *Martino* quinto, *Petro* de *Lamburga* Licentiato in Decretis, Archidiacono *Cracouiensi*, solicitante, fuit de eadem Ecclesia prouisus.

Ioanni Pella Episc. Wladislav.

succedit Io. Schafranyecz.

Feria sexta ante Dominicam *Cantate Bohemorum* hæretica prauitate infectorum exercitus, *Slesiam* signis infestis ingressus, oppidum *Lubin* conquirens, multis Ecclesiasticis & secularibus, crudeli cæde illic peremptis, altera die oppidum *Golthperg* exussit.

Hussitæ Golthperg exurunt.

Peractis Natalis Domini diebus *Wladislaus Poloniæ* Rex apud *Vilno*, & solitis perfunctus venationibus, in Regnum *Poloniæ* rediit, & pro die Carnispriuii *Iedlnam* venit; quo ad illum frequens Prælatorum & Baronum *Poloniæ* numerus confluxerat. Cum quibus negotiis publicis Regni ordinatis, & compositis, ex *Iedlna* per solita loca, sub diebus Quadragesimæ in *Niepolomicze*, deinde *Bochnyam* perueniens, nonnullis Prælatis & Baronibus præsentibus, de introitibus Salisfodinarum, ab *Anthonio* de *Florentia Italo*; rigidam exigit rationem. Ex *Bochnya*, prætterita *Cracouia*, ad partes *maioris Poloniæ* diuertit, & Pascha Domini apud *Calisch* celebrans, omne æstatis tempus in partibus *maioris Poloniæ* exegit. 1428

Wladislaus Rex a Zuppario rigidam exigit rationem.

Slesiæ Principes, magna formidine super bello

1428 bello, quod ipsis, & eorum Ducatibus, *Bohemos* hæreticos de *Viclephitarum* secta, quod aduersus illos, auxilium *Sigismundo Romanorum* & *Hungariæ* Regi præstituri, arma sumpserant, propediem illaturos, rumor & fama vulgauerat, acti, Summi Pontificis *Martini* quinti, & *Sigismundi Romanorum* Regis præfati, defensionem & suffragia, frequentibus literis & Nunciis expetebant. *Martinus* itaque Papa, onerosum sibi ratus, pro *Slesitarum* pace Nuncios ex Vrbe mittere, *Sbigneo Cracouiensi* Episcopo scribit, quatenus sua Interpositione bellum *Bohemicum* a *Slesiæ* Ducibus auertat. Et licet *Sbigneus Cracouiensis* Episcopus, mandatis parendo Apostolicis, contentus erat pro pace *Slesiæ* subire quoscumque labores & impensas; idque *Conrado Wlatislauiensi* Episcopo, cæterisque *Slesiæ* Principibus, per literas speciales, spem optimam afferentes significauerit; *Conradus* tamen *Wratislauiensis* Episcopus, & *Slesiæ* Duces, nihil pensi ponentes in huiusmodi oblatione, respondebant se illa penitus non indigere, existimantes illam in *Bohemorum* magis fauorem quam suum offerri. Electores enim Imperii, & Principes *Germaniæ*, conuentu frequenti apud *Nurembergam* celebrato, *Martini* quinti Papæ persuasione solicitati, expeditionem in *Bohemos* hæreticos indixerant, præsentiam *Sigismundi Romanorum* & *Hungariæ* Regis, quem in bellis, præsertim contra *Bohemos* susceptis, parum felicem astruebant, perosi, quasi illius præsentia clades transactas, a *Bohemis* acceptas, causasset; pro qua fortius feliciusque gerenda, omnis pene *Rhenus* arma induerat: *Slesiæ* quoque Duces ab Electoribus accersiti, in id bellum se accingebant. In hanc itaque spem, interpositionem pacis, per *Sbigneum Cracouiensem* Episcopum oblatam, fastidiebant. Vltima quoque necessitate *Bohemos* impulsos, pacem a se petituros credebant. Sed & in *Polonos* agebant probra, tum demum *Polonos* pro *Bohemis* interpositionem facere astruentes, cum intelligerent illis finalis excidii instare discrimen. Abiectis itaque quietis consiliis, parabant se & suas gentes in arma, Electoribus Imperii subsidium laturi. Electores autem Imperii iuxta constitutum tempus, graui & multifario exercitu ex omni *Almania* congesto, *Henrico* Cardinali *Angliæ* Episcopo *Vinthoniensi*, cum mille *Anglorum* arcubus illis ferente auxilium personale, in *Bohemiam* ire pergunt. Erat exercitus ingens, vix ferendus non ad vincendum tantummodo, sed etiam ad euertendum *Bohemiam*, satis virium habere creditus, trifarie ordinatus: *Saxoniæ* Duces, & quas vocant *Stagnales ciuitates*, in primo loco militauere. Secundus ex *Franconino* constituus, Marchione *Brandeburgensi Frederico* illum ducente. Tertium regebat *Treuerensis* Archiepiscopus, in quo *Rhenenses*, *Bauari*, & ciuitates *Sueuorum* ordi-

Electores.

accersitis Slesia Ducibus

collectoque ingenti exercitu

Bohemiam ingrediuntur

nes acceperant. Qui *Bohemiam* ingressus, igne & gladio oppida & villas consumens, crudeli cæde in quoslibet *Bohemos* debacchatur. Cinxit autem ciuitatem *Taczow* obsidione, quam fatigatam deditione accepit. *Procopius* tandem *Bohemus*, eorum, qui peste hæretica deprauati fuerant, Dux, & *Biedrzich*, fortis ignotæ & obscuræ Presbyter, *Orebitarum* Ductor, propter notam tamen felicitatem, & disciplinæ militaris peritiam, singula bella apud *Bohemos* hæreticos administrantes, collecto, quo fortiori valebant, exercitu, in quo maior pars agrestium fuerat, contra Electores Imperii, & exercitum eorum procedunt. Et nondum ab oppido *Taczow* disgressos offendentes, decernere cum illis, ne suis diffidentia cresceret, quamprimum statuunt. Ignoto autem & occulto Dei iudicio, tumultus temere exortus, omnem *Catholicorum* exercitum in trepidationem egit, omnisque ille *Almanorum* & *Anglicorum* numerosus & fortis exercitus, ad aspectum duntaxat venientium *Bohemorum* expauit, menteque consternatus, fugam pro prælio iniit, ac omni quidem opulentia ditia castra, luxum magis, quam bellicum apparatum, ostentantia, prædanda hosti reliquit. *Bohemi* ingenti præda atque victoria, absque vllo congressu potiti, fugientes nihilominus *Almanos* & *Anglicos*, per siluam magnam *Bohemiam* a *Bauaria* discriminantem, persequebantur: multosque mortales illic aut trucidarunt, aut captiuarunt fugientes; plures quoque ægrotos & vulneratos ex *Almanis* & *Anglicis*, qui apud *Taczow* curabantur, miserabiliter peremerunt. Veniebant & *Slesiæ* Principes cum notabili exercitu, Electoribus in subsidium, bombardis & quadrigis, cæterisque armis & propugnaculis haud indecenter fulciti. Dumque finibus *Bohemiæ* appropinquarent, omnium eorum quæ Electoribus acciderant, ignari erant. Cognita tandem Catholicorum, *Almanorum* videlicet & *Anglicorum* turpi fuga, magno & ipsi occupati tremore, certatim vnus alium præuenire contendens, quadrigis & bombardis, quæ celeritatem non capiebant, subsequi se iussis, in castra & munitiones suas, sibi quisque consulens, præcipiti festinatione ferebantur. Nondum *Henricus* Cardinalis *Vinthoniensis* in exercitum *Almanorum* aduenerat, quando fuga fieri cœpta est. Sed ad oppidum *Taczow* fugientibus occurrens, admiratus tot Ducum, tot fortium virorum pauidam fœdamque fugam, magnis precibus, *vt redirent in hostem, omni ex parte debiliorem*, hortabatur. Quod cum frustra niteretur, & ipse cum suis *Anglicis*, turpis fugæ comes effectus est. *Bohemi* non solum castris & diuitiis ingentibus, sed & machinis quoque bellicis, quas *Almani* apud *Taczow* dimiserant, potiti sunt. Exinde *Misschnam* populati, cum per *Franconiam* redirent, ne *Brandeburgensem* agrum, 1428

Sed vix in prima acie hostem conspicati

repente diffugiunt.

1428 *Nurembergensemque* vastarent, pecunia placati, diuitem exercitum reduxere.

Bohemi vastant Slesiam. Pulso a finibus suis *Bohemiæ*, *Almanorum* & *Anglicorum* exercitu, felicitate successuum elati, æstate eadem, irati in *Slesiæ* Principes, quod Electoribus Imperii, contra ipsos subsidium ferre processerant, consurgunt. Et *Slesiam* ingressi, nullo ex Principibus *Slesiæ* resistere auso, ipsam crudeli cæde & incendio depopulantur, oppida vero ac villas succendunt, ac in populum vtriusque sexus, nulli deferendo conditioni, ingentem stragem edunt. Tunc terror grandis *Slesiæ* Principes inuasit, tunc non in commune, sed pro se quisque consulens, debiles munitiones & oppida ne hostis illis potiretur, demoliebantur, fortibus vero addebant munimen. Ceperant autem *Bohemi* per expugnationem oppidum *Nyempcze*, quod *Petrus Poliak* in tenutam ab eis accipiens, multitudine gentium ciuitate communita, totam viciniam sibi fecit longo tempore tributariam. Sed & omnia ciuitatis *Wratislauiensis* suburbana, coegit in tributum. Et licet aliquot vicibus *Slesiæ* Duces & ciues *Wratislauienses*, prædictum oppidum *Niempcze* obsidione cinxissent, & obsidionem aliquanto tempore continuassent, tamen illius conquisitio, defensoribus probe resistentibus, non poterat prouenire. Capto deinde *Petro Poliak* in congressu singulari, per *Wratislauienses*, deditio oppidi *Nyempcze* sperabatur. Quæ cum non responderet, gentibus *Petri Poliak* in *Wratislauienses* grassantibus pertinacia ampliori, *Wratislauienses* salubri vsi consilio, *Petro Poliak* soluto, & insuper aliquot millibus florenorum eidem solutis, oppidum *Nyempcze* recuperant, & ne de cætero fieret hostibus in præsidium, muros illius turresque demoliuntur. Ita *Slesia*, quæ benignam visitationem sui Metropolitani Archiepiscopi *Gnesnensis* abnuerat, *Bohemorum* magis rigidam & crudelem perferre coacta est; euasisse hæreticam credita, si Catholicam non renuisset. Vastatæ sunt autem eo bello incensæque ac direptæ insigniores *Slesiæ* ciuitates, videlicet, *Maior Glogouia*, *Falkemberg*, *Czegenholcz*, *Veydna*, *Paczkow*, *Kamienyecz*, *Henrichow*, *Frankensten*, *Brega*, *Oppol*, *Kati*, *Neumarkt*, *Heynow*. Monasteria insuper & loca sacra, fracta & diruta. Ante ciuitatem quoque *Wratislauiensem* hæreticorum exercitus constitit; & multis incommdis ciuitatem affligens, eius quoque suburbia exussit.

Sigismundus Romanorum Rex, crebris epistolis & Nunciis Papæ *Martini* quinti, solicitatus, *vt velut Aduocatus Ecclesiæ, in Bohemos hæreticos, Ecclesiam Dei pestifero dogmate, & fideles Christianos armis infestantes, consurgeret, & illorum reductioni vel exterminio, solicitam operam daret;* collecto ex *Polonis* & *Hungaris* exercitu, in *Turcorum* processit confinia, illicque mansionem suam continuo diebus pluribus continuauit, vt occupationem licitam habere visus, minus carpi posset, quod *Bohemis* hæreticis bellum non intulisset. Ad expugnandum deinde castrum *Golubiecz* ad vada *Danubii* situm, quo *Turci* fuerant nouiter potiti, ire pergunt. *Despothus* siquidem *Rasciæ*, pridem morte absumptus, vni ex militibus suis *Rasciano*, castrum prædictum *Golubiecz* commendauerat moriturus. Qui *Sigismundum* Regem conueniens, precabatur, *vt sibi duodecim millia aureorum, per Despothum pro suis obsequiis & meritis inscripta, exolueret, & castri Golubiecz ab eo susciperet resignationem.* Quod *Sigismundus* Rex, licet id sibi per *Hungaros* & *Polonos* magnopere suaderetur, facere detrectans, *Rascianum* militem repulit cum iniuria & indignatione, asserens *inscriptionem debiti falso finxisse, scripsisseque, & cum Sigillum Despothi in eius arbitrio foret, falso consignasse.* *Rascianus* itaque & repulsa & ignominia irritatus, ad *Turcos* defecit, & traditionem castri *Golubiecz* pactus, duodecim florenorum millia accepit. Quod *Turcorum* Cæsar sibi viceuersa commendauit; quodque ipse ab oppugnatione *Sigismundi* Regis strenue defendit. Cæsar interim *Turcorum Omarath*, audiens castrum *Golubiecz*, suæ iam ditionis factum, oppugnari, notabili fretus exercitu, contra *Sigismundum* Regem processit, cuius aduentu *Sigismundus* Rex ab exploratoribus comperto, soluta obsidione, potentiam *Turci* veritus, retrocessit: & *Danubio* superato in terram *Transyluaniensem* cum maiori exercitus parte se recepit. Remanserant exercitus sui copiæ minores, quæ propter paucitatem nauium nequiuerant traduci. Inter quas plures insignes milites, e quibus *Zauissius niger* de *Garbow* Capitaneus *Scepusiensis* vnus erat. Cuius *Sigismundus* Rex, pro virtute & strenuitate singulari, quæ illi omni æuo inerat, curam gerens, cum exercitum *Turcorum* nosset relictis imminere, scapham mittit, iubens; *vt ea conscensa, imminens periculum declinaret.* Verum ille, vt erat honoris militaris curiosus custos, atque obseruator, comites suos, quos in mortis faucibus esse viderat, desertum iri indignum ducens, periclitari cum illis delegit. Itaque propria salute neglecta, naui quoque ad traiiciendum a *Sigismundo* Rege missa, repulsa, arma induit fulgentia. Et paruo equo conscenso, duobus tantummodo pedestribus stipatus, hastam vibratam gerens, exercitui *Turcorum* obuiam processit. Et illico a *Turcis* circumfusus, cum Rex aut Princeps crederetur, propter micantia arma, & nigræ aquilæ medietatem, quam in vestitu militari, arma circumdante, deferebat pro insigni, comprehensus est. Dumque captus, galea deposita, capite nudato, Cæsari *Turcorum* præsentandus duceretur, grauis inter du-

Castrum Golubyecz a Sigismundo emi recusatum, a Turcis emitur. Quod cum Sigismundus oppugnaret, Turcæ suis auxilio venerunt, abscedente Sigismundo.

1428 duos *Turcorum* milites contentio, cuius esset captiuus, exorta est vtroque illum, propter pondus Regiæ Maiestatis, quod habere credebatur, sibi vendicante. Sed dum inferior potentiori non posset resistere, framea exerta, caput *Zauissio* amputauit. Indignum credo indicante Deo, vt miles Christianissimus in Ethnicorum haberetur potestate. Ita miles insignis, suæ ætatis temporibus nulli secundus, occubuit. Caput suum Cæsari *Turcorum* delatum est, cadauer exanime armis spoliatum, *Rasciani* mandarunt sepulturæ. Plurimi mortales in ea cecidere pugna, sed nemo nobilitate & heroicis actibus *Zauissio nigro* præstantior, non eo tantummodo prælio quo captus occubuit, sed in omnibus præliis miles celeberrimus atque fortissimus habitus, omne virtutis opus, nullo inæmulato, imitatus. Cui sermonis inerat suauitas, lepor, & affabilitas, ita, vt non solum virtuosos & nobiles, verum etiam barbaros, sua comitate ad se pelliceret. Difficillimo virtutis genere pollens, vt & imprimis prælio strenuus esset, & consilio atque moderatione optimus miles, pro suis heroicis actibus, non mea solummodo tenui & arida, sed *Homerica* etiam laudatione dignissimus. Cui ad summam indolem, etiam peritia disciplinæ militaris accesserat, quam in variis Regnis, dum illa militiæ causa adibat, aut arte, aut ingenio, aut vsu ceperat. Cuius virtuti in maiorem, vt arbitror, fulgorem, celebritatemque efferendam occasionem fortuna præstitit, vt tali morte occisus, enitesceret magis quam interiret. Cui viuere fuit miserrimum, mori beatum. Ad cuius felicitatis cumulum, etiam consors raræ virtutis, *Barbara*, neptis germana *Petri Visch Cracouiensis* Episcopi, accesserat, in filiorum prole fœcunda. Quæ marito amisso, vestem lugubrem semel indutam, nunquam exuit, cuius semel sumptum lamentum mors finiuit. Virtutes eius viri, *Sigismundus Romanorum & Hungariæ* Rex sæpe miratus, dum viueret, dicere solitus erat pro vsurpato, & velut vir industrius, & in coniectura perspicacissimus, frequentius ingeminare, pensatis eius operibus & virtutibus; Multorum Regum e vita excessum, non tam clarum & vulgatum, quam *Zauissii* nigri, celebrem futurum. Quod & rei comprobauit effectus, nec eum fefellit. Nam & pro fide *Curisti* aliis turpiter diffugientibus, mori promeruit, & mortem suam apud vniuersam Christianitatem fama vulgatam, & sonoram, occasu suo personuit. Captus & tunc fuit *Petrus Voda* de *Sczekoczin* miles de domo & familia *Odrowasz*, pluresque alii ex *Polonis* milites, qui fugere æque turpe putabant, clementia tamen Dei, & *Sigismundi* Regis opera, a captiuitate redempti. *Zauissium nigrum* militem, velut quoddam insigne suum decus & ornamentum, longo tempore deflebat *Polonia*. Quem posteritati imitandum

Ubi etiam Zauissius de Garbow moritur.

commendatura, tali illum, actusque suos, ne vetustate obruerentur, extulit Epigrammate. 1428

Epitaphium Zauissii nigri de Garbow.

A *Arma tua fulgent, sed non hic ossa quiescunt,*
Diua memoriæ miles, o Zauischa niger.
Alti quidem generis fueras, sed altior actis,
Miræ virtutis honos, patriæque decus.
Non tuæ virtutis cumulum, non merita laudis,
Non magni animi scribere gesta paro,
Nec enim exigua possent membrana teneri;
Fama tuæ laudis orbe celeberrima toto.
Sed sibi quis fuerit finis, quo vulnere mortis
Cesseris e vita, tenui plectro canam.
Anno milleno, quadringenteno, viceno,
Bis quater adiunctis, fato, heu flebili cunctis,
Arma parari iubet in Teucros, milite multo,
B *Rex Sigismundus Romanorum Hungariæque,*
Dum castrum Golubyecz in summo culmine situm
Montis, quem lauat præceps Danubius vndis,
Expugnare quærit, viribus fugatus, & armis,
Danubii valido pulsauit remige fluctus,
Non te deseruit, sed cedere nolle dicentem,
Admonuit; Sed tu, honoris maxime custos,
Turpe ratus crimen, sine te si cæsa fuisset
Pars comitum, quam tu mortis in faucibus esse,
Videras, & nullam illis superesse salutem,
Cum splendent campi, fulget Mauortia virtus,
Pulueres insurgunt, sonat mugitibus æther:
Quam bellum ingens oritur, quantumque cruoris
C *Profluit, cum totis sternuntur corpora campis,*
Dum te fulmineo ense, animoque feroci,
Inque tuis videt auro fulgentibus armis,
Teucer ait: Nunquid Thetydis sæuissima proles
Quam atrox multis tenuit iam seculis Orcus,
In cædem Phrygiæ, herebi soluta catena,
Item adest nostris vel hostis viribus Aiax,
Cerno animum trucem, cerno Vulcania arma
Quis sit, ignoro, in his Mauortius heros?
Dum clypeo hastaque ferox sic furit in hostes,
Innumeros cassis Spartarum pertulit ictus,
Et loricæ squammas telorum resecat imber.
Occidis ergo, tuis resupinus cadens in armis,
Purpureum vomens spiritum cum sanguine mixtum.
D *Heu tuos exangues, inhumatis ossibus artus,*
Crudelibus feris, rostris volucrumque trahendos
Fatum triste dedit. Præcisa corpore ceruix
Ad Cæsarem fertur, fœdata puluere Teucro.
Credo, tuum Patriæ non sufficit plangere casum,
Cuius eras Sydus, quascumque versus ad oras.
Dum tua magnifica & fortia gesta recordor,
Impetus vndarum ortus de pectore tristi,
Defluit in vultus, & fletibus ora rigantur.
O qui totius monarcha diceris orbis!
Quis tibi tunc animus fuerat, poterasne videre
Cædi tuos milites, te spectatore, tuisque
Graui suspirio casum fleuisse tuorum?
Te reor & fronti opposuisse manum.
Vosne felices, quos sors a morte redemit,

 Nescio

1428 *Nescio, o milites, dicam, an verius illos*
Qui ferro cecidere, simul cum corpore pœnas
Finiere suas, vos longa pericula vecti,
Inedia miseros præbetis ferro lacertos,
Nec spes vlla vobis proprios videre Penates.
Mors magis optanda fuerat, quam misera vita,
Quæ cruciat spiritum: vtinam in fide relinquat.
O quos incolumes melior fortuna reduxit,
Post pœnas varias, post dura vincula ferri,
Nimium felices vitiis iam certe relictis,
Pro tanta gratia sacrificate Deo.
Illius memores animæ, qui vna vobiscum
Ferre casus maluit, quamuis tunc viuere posset.
Vt Deus omnipotens, intactæ virginis infans,
Suscipiat Spiritum pro suo sic nomine fusum,
In Poli patriam; vbi lux & vita perennis.

Fuit autem huiusmodi epitaphii dictator, *Adam Swynka* de *Porcariorum* domo nobilis, & Regius Notarius, Canonicus *Cracouiensis*, scribendi Spiritu *Pierico* peritus: plura editurus in ornamentum patriæ opera, nisi illum mors immatura rapuisset.

Ex *maiori Polonia*, *Wladislaus Poloniæ* Rex in terras *Cracouienses* reuersus, diem festi Assumptionis *S. Mariæ* Virginis, in *Vislicia* celebrauit. Ex *Vislicia* vero *Sandomiriam* processit, & diem Natiuitatis *S. Mariæ* illic egit. Quo cum ad suam Serenitatem *Photinus* Archiepiscopus *Kiiouiensis* natione & ritu *Græcus*, cum magnifico ac splendido apparatu & familia, C ad disponendum certa Ecclesiæ suæ negotia venisset, diebus pluribus honorifice habitus, & pretii alti muneribus donatus est. Ibi Duces *Masouiæ*, *Semouithus*, *Casimirus* & *Boleslaus*, *Wladislao* Regi & Regno *Poloniæ*, in corona & ornamentis Regiis in thalamo, circa turrim castri *Sandomiriensis* præparato, cum omnibus suis terris & vasallis, fecerunt publicum fidelitatis & subiectionis homagium, vexillis tam suis quam suorum, non sine lachrymarum imbre, in conspectu Regis, fractis, & in terram proiectis, præstito immediate fidelitatis corporali iuramento. Ex *Sandomiria* Rex in *nouam ciuitatem* diuertit.

Duces Masouiæ Poloniæ Regi fidelitatem iurant.

Miroslaus Episcopus *Posnaniensis*, *Romæ* D moritur, & in Ecclesia Sanctæ *Mariæ de populo*, in parte dextra altaris maioris honorifica tumulatus est sepultura. Post cuius mortem, per *Martinum* Papam, ad crebras petitiones *Wladislai* Regis, *Stanislaus Cziotek* Regni *Poloniæ* Vice-Cancellarius de *Posnaniensi* Ecclesia prouisus est, & a *Sbigneo Cracouiensi* Episcopo, in noua ciuitate *Korczin*, die Solis vigesima nona Augusti, in præsentia Regis consecratus. Nobilis de domo *Taurorum*, ex patre *Stanislao* milite de *Ostrolæka*, natione *Sandomiriensi*, arte poetica naturaliter pollens.

Ex *noua ciuitate*, Rex *Sandomiriam*, exinde in *Lublinensem* & Russiæ terras descendens, pro die *S. Martini* in *Niepolomicze* ex *Russia* aduenit, frequentemque Prælatorum & Baronum Regni conuentum tenuit. 1428 Missæ & tunc fuerant plures literæ, fere omnibus Prælatis & Baronibus Regni insignioribus, per *Sigismundum Romanorum* & *Hungariæ* Regem, in *Niepolomicze* allatæ: In quibus queri de *Wladislao* Rege grauiter visus est, quod sibi in expeditione contra *Turcos* constituto promissum subsidium non tulerit. Sed facilis fuit ad hanc querelam responsio, quæ etiam dudum fuit *Sigismundo* Regi intimata. Miserat enim *Wladislaus Poloniæ* Rex anno transacto promissum subsidium, quod vsque ad *Danubium* peruenerat, & tempore notabili eius aduentum expectans, fatigatum, reuersum est. *Sigismundus* autem Rex de hac iusta responsione parum contentus, continuis querimoniis & B literis *Wladislaum* Regem incusando, carpebat. Propter quod *Withawdus* magnus Dux *Lithuaniæ*, cui etiam questus de re ipsa fuerat, conuentionem mutuam agere, & irritatum animum *Sigismundi* Regis, placida oblatione sopire, ne bella inter Regna consurgerent, multipliciter consuluit & persuasit. Paritumque fuit suæ persuasioni, nemine satis suspicari audente, persuasionem ipsam alicuius prauæ intentionis, continere mixturam. Sed & *Sigismundus Romanorum* & *Hungariæ* Rex, conuenire cum *Withawdo* varie exoptabat, eo respectu, quod summam rerum in eum versam viderat, permotus: Ad omnes siquidem legationes, sed præsertim ad eam, in qua de promisso subsidio Rex *Sigismundus* querebatur, *Wladislaum Poloniæ* Regem, respondere solitum, non posse aliquod certum dare responsum, fratre suo *Withawdo* non consulto, plurimum illi æstimationis diminuens, *Withawdo* adiecit. Fertur enim in suo secreto consilio *Sigismundus* Rex, vt erat vir industria & prudentia plenus, dixisse. *Video*, inquit, *Wladislaum Poloniæ Regem, virum purum & simplicem esse, & omnes eius actiones ex arbitrio Withawdi Ducis pendere, Withawdus igitur mihi conciliandus est, vt illius authoritate, & hunc conteram, ac sub iugum mittam, & quæ velim, perficiam.* Neglecta itaque *Wladislai Poloniæ* Regis amicitia & liga, ad Ducem *Withawdum* se totus conuertit, & per plures Nuncios, crebrius in id tempus missos, effecit, vt, Duce *Withawdo* operante & practicante, conuentio in *Luczko* pro die Epiphaniæ constitueretur, ad quam ambo Reges, & *Withawdus* Dux, conuenirent. Ex *Niepolomicze*, *Wladislaus* Rex, per solita in *Lithuaniam* diuertit loca, & illic omne tempus ante festum Natalis Christi absumens, conuentionem *Lucensem*, pro die Epiphaniæ, Ducis tantummodo *Withawdi* consilia secutus, parum caute agi consensit. Prælatisque & Baronibus suis, *Poloniæ* consensum & conclusionem præfatæ conuentionis *Lucensis* significans, mandauit, vt ad præfatam conuentionem venire tempestiue se disponerent.

Conuentus in Luczko indicitur.

Ianus-

Digitized by Google

1428 *Ianussius Masouiæ Dux moritur.* *Ianussius Masouiæ* Dux, die ** mensis Nouembris moritur, & in Ecclesia Collegiata *Varschouiensi*, quam ipsemet ex Parochiali in collegiatam erexerat, & certis prouentibus dotando insigniuerat, sepelitur. Homo inter suæ ætatis Principes sapientissimus & insignis. Qui iusta faciendo iudicia, terram suam in optimam reduxerat culturam. Adeo in gubernatione terræ suæ modestus, vt speculum cæterorum nominaretur & exemplar.

Missnenses Bohemiam ingressi Marchio *Missnensis Fredericus*, congregato notabili ex suis gentibus & aliis nationibus, exercitu, venit contra *Bohemiam*, expeditionemque in *Bohemos* hæreticos, ciuitatem suæ ditionis & Dominii *Bruk*, in *Bohemico Most*, graui obsidione prementes, mouet, confidens triumphalem gloriam & brauium, in conspectu Dei & hominum, pluribus Principibus negatam, se adepturum. Audientes autem *Bohemi* Marchionem aduenire, campum contra illum instaurant. Et licet in paruo numero & robore exercitus sibi occurrerit, committitur tamen graue prælium inter vtrosque. Et ambigua stante pugna, per horas plures cadebant hinc inde interfectorum & vulneratorum frequentia corpora. Certabant *Missnenses* & *Almani*, cum pro vita, tum pro gloria, & non modo pares *Bohemis*, sed superiores esse cœperant, licet æstus maximus, & feruor solis intensus, *Missnensibus*, qui grauem armaturam ferebant aduersaretur; *Bohemis*, qui leuiter erant armati, faueret. Iamque *Bohemi*, animose *Missnensibus* prælium prosequentibus, victoriam tradere, & ex curribus fugere cœperant. Et *Missnenses* se iam certam obtinuisse victoriam existimabant, cum subito Dux *Sigismundus Coributh Lithuanus* cum *Polonis* adueniens, laborantibus & deficientibus *Bohemis* subuenit, & *Missnenses* de victoria exultantes compressit & perdomuit. *a Bohemis funduntur.* Dimicationeque reintegrata, in fugam vertit. Cæsa tunc fuere *Missnensium* multa millia: cum fere per integram diem prælium illud atrox, ancipiti euentu durasset. Tunc quoque *Almanorum* vigor & virtus confracta, nec expost aut ante tam feroci, & multiplicato Marte inter *Bohemos* & *Almanos* constat pugnatum. Abindeque *Bohemos* inuadendi, *Almanis* animus ablatus, terrorque & metus incussus; *Bohemis* e contrario animus & voluntas cumulatior propiore accessit.

Withawdus Nouogrodenses Ruthenos in ordinem redegit. Dux magnus *Lithuaniæ Alexander Withawdus*, intelligens *Nouogrodenses Ruthenos*, diuitiis & thesauris abundare innumeris, sciensque illos pacificos & imbelles, velut tantummodo crapulæ, lucris, & ventri operam dare solitos, bellum ipsis indixit, & expeditionem notabilem & sumptuosam contra illos mouit, causam quidem belli in occasionem & colorem, quasi sibi & suis Dominiis, in limitibus iniuriam irrogassent. Re autem vera, vt gloriam sui nominis diffunderet, & præfatos *Nouogrodenses*, qui per se communitatem faciunt amplissimam, nulli Regi aut Principi deditos, sibi subiugaret. Non illum sumptuum aut impensarum magnitudo, non belli varius euentus, non prolixitas, non difficultas itineris, nec ætas per se decrepita, a proposito recouarunt. Sed collecto ex *Polonis*, quos ad id bellum per literas & Nuncios singulariter acciuerat, item ex *Lithuanis* & *Ruthenis* grandi exercitu, contra *Nouogrodenses* processit: processum suum & iter *Nouogrodensibus* magis irridentibus, superbaque contemnentibus responsione. Sita est enim *Nowogrod* in locis demissis & paludinosis, quam ab omni parte lacus & stagna, paludesque cingunt & muniunt. Nec possibile rebantur *Nouogrodenses*, æstatis tempore exercitum, siluas, lacus, & paludes, vix ipsis auibus & feris accessibiles, posse transire, & in *Nouogrodek* penetrare, cum mercatoribus ad illa loca non sit alio tempore, nisi hyeme valida aquas constringente, accessus. Vnde & irridendo dicebant, *pro aduentu Withawdi, in coquendo & præparando medone, se interim dum veniret, operam daturos.* Verum quia virtuti nihil est difficile, nihil imperuium, & quo magis arduus labor, eo solet esse splendidior gloria. Dum itaque Dux *Withawdus* ad siluam magnam, vocatam *Czarnilasz* vnius diei iter habentem peruenisset, quamuis lubrica & plena difficultatibus esset, nihil tamen Ducem obluctari difficultatibus solitum, terruit, sed tali ordine illam meabilem effecit. Dispositis enim & ordinatis decem hominum millibus pedestribus, secures duntaxat illos ferre, & per vniuersam siluam lignis facere stratam iussit. Hos sequi exercitum *Polonorum* armatum mandauit, vt illos labore occupatos, a qualibet, inuasione tutarentur. Quantumcumque ergo spatii pedestres lignis sternebant, tantum *Polonorum* exercitus lento passu supergrediebatur: reliquo exercitu subsequente. Pontium congeries, etiam in plura miliaria, sine mora extructa, siluis in circuitu itineris, & operariis frequentibus, celerandi muneris facultatem præbentibus. In hunc modum omnis silua illa difficilis & lubrica, primum constrata, deinde superata est, & in solis occasu, exercitus omnis in loca arida traductus, ibique castra metatus. Abinde motis castris, appropinquare *Nouogrod* cœpit, & vsque ad castrum *Opoczka*, quod solum quatuordecem miliaribus a *Nowogrod* distabat, peruenit, illudque in continenti quoniam de Dominio *Nouogrodensium* erat, obsidione dura vallauit, sperans illud, aut posse expugnari, aut fame ad deditionem compelli. Erant autem hominum tria millia, & totidem equorum pro castro præfato, pro defensione illius dudum ordinata. Quatiebantur ergo iussu Ducis muri castri, bombardis, machinis, & ligneis tormentis, sed & omnis exercitus armatus 1428

1428 matus, vnum diem, impetum militarem faciendo pro eius conquisitione, absumpserat, nec conquisitio illius dura videbatur propter defendentium inexperientiam & pusillanimitatem. Territi sunt *Nouogrodenses* duplici metu, cum aduentu *Withawdi* quem non sperauerant, tum castri sui *Opoczka* obsidione, maiora quoque mala sibi prouenire augurabantur. Itaque pacem petere satius quam resistere rati, petitis & obtentis induciis, Episcopum & quatuordecem Seniores *Nouogrodenses*, ad Ducem *Withawdum* circa obsidionem castri intentum destinant. Dum autem *Withawdus*, sentiens illorum aduentum, locato throno, tectus a solis ardore vmbraculo purpureo, in illo consedit, exercitu induto armis, in duas partes ordinato, sibi in longum assistente, & terrorem ingerente, illos excepit. Legati per medias acies immissi, viso Duce *Withawdo*, prostrati in terram cadunt, victoremque illum & Dominum profitentur, & frontibus in terram vsque cadunt & tangunt. Deinde erecti, nomine suo, & omnium *Nouogrodensium* orant, *vt arma deponat, bellum restringat, populari agros illorum desistat, velle terminis esse contentos*, astruunt, *quoscumque ille constituerit, simul & dona magnifica allaturos*. Mollitur Dux *Withawdus* eorum precibus & verbis, nec tantam humilitatem contemnendam putat. Exoratur insuper precibus suorum *Ruthenorum*, qui pro gente vnius ritus, morum & linguæ soliciti, precabantur, bellicosum vt animum deponat. Habitisque cum Episcopo & quatuordecem Senioribus *Nouogrodensibus*, mutuis tractatibus, correptis illis longo & honesto sermone, cessare se ab illorum inuasione repromittit, si decem millia cyclorum argenti non signati, omnes homines & equos in castro *Opoczka* consistentes, vestes quinquaginta sabellinas, & totidem de omnium pellium genere, tricentasque purpuras, sibi tradant. Non facta aliqua resistentia aut difficultate, promittunt se postulata facturos, & post triduum omnia ante pedes Ducis afferunt. Quibus habitis, Dux *Withawdus* bellum & obsidionem soluit, & ab illo loco, incolumi sanoque exercitu in *Lithuaniam* rediit: pluribus facilitatem suam in danda pace improbantibus, quod ciuitatem opulentissimam, ad cuius iam mœnia excursores sui sæpe perueniebant, non comprehendit. Sed Duci *Withawdo* alius sensus inerat. Sciebat enim, capta ciuitate, gasam eius non ad ipsum, sed ad quemcumque cuiuslibet obscuræ sortis, peruenturam. Itaque oblata maluit, stante ciuitate, suscipere, quam illa conquisita, spolia eius ad vulgum peruenire. Memorandum regimen, & Ordinem traditur ipse Dux *Withawdus* in hac expeditione habuisse. Constrinxerat enim omnem exercitum sua lege & imperio, ne sine suo consensu aut licentia, quisquam frumentatum, aut ad quærendum victualia iret, vt sic & sociorum & amicorum subditorumque fortunæ tutæ forent. Si qui autem huiusmodi præcepti reperiebantur transgressores, illico, inspectante vniuerso exercitu, in patibulum latum & distentum, per quod altera die, castris motis, exercitus omnis ire, & suspensos videre cogebatur, agebantur. Talique spectaculo vnusquisque seruare ordines, & continere manum & animum ab omni scelere, & raptu studebat. Quæ autem erant ad victum, cum hominibus tum equis necessaria, Dux ipse sua factiuitate & industria prouidebat abundanter. Licet insuper octogesimum iam tunc annum supergressus, per omne tamen tempus illius expeditionis, neque curru neque lectica vsus est, sed continue in equis obequitabat. Tantæ tamen factiuitati suæ & industriæ, habebat aliquid reprehensionis admixtum. Nam ex omnibus expeditionibus, quas siue alienis, siue suis egit auspiciis, moræ fuit fastidiosus & impatiens, stimulantibus eum ad reditum domesticis oblectationibus. Propter quod, bello confecto, aut per inducias suspenso, ex ipsis statiuis, quibus bellum interceptum est, equis ascensis, quod ad id habebat præparatos, quanto velociori poterat cursu, ad vxorem regrediebatur, omni exercitu sub ductu aliorum derelicto. Quod & tunc quidem non intermisit, sed rapaci cursu reuersus, donatiua, quæ militibus, & præsertim *Polonis*, largiturus erat, congerebat. Non enim alterius nationis, nisi *Poloniæ* homines, per omne tempus ætatis suæ, visus est in honore amplissimo & reuerentia habuisse. Vnde & equos illorum meliores, in expeditionem procedens, in Curiis suis relinquebat pabulandos. Et si quando deficiebant eis equi, illico prouisione & largitione sua alii in locum deficientium administrabantur. Postquam vero exercitus omnis in *Lithuaniam* ex hac expeditione rediit, in oppido *Nouogrodek* intra dies aliquot milites, pro merito laudatos, donauit, ac in propria remisit. Erant autem Principes ii & Barones, qui cum *Withawdo* in huiusmodi bello militabant *Boleslaus Swidrigal Wladislai Poloniæ* Regis, *Sigismundus Starodubensis*, *Alexandri Withawdi*, germani; *Casimirus Masouiæ*, *Alexander Wladimiri*, *Georgius Languinowicz*, *Lithuaniæ* Duces, *Vincentius* de *Schamotuli* Castellanus *Miedzirzecensis*, totius exercitus *Withawdi*, & Vexilli *S. Georgii* Ductor. *Iacobus* de *Kobilany*, *Ioannes de Czizow*, *Msczugius* de *Srkzin*, *Nicolaus Sbignei* de *Brzezie*, *Dzik* de *Kadłub*, *Matthias* de *Vsczie*, *Ioannes* de *Sczekoczin*, *Ioannes Lopata* de *Kalinowa*, *Iacobus Przekora* de *Morawiany*, *Nicolaus Sepinsky*, & alii quam plurimi. Quassasset autem *Withawdus Nouogrodenses* diutius, fortiusque illos & perdomuisset & mulctasset; sed respectus dietæ cum *Sigis-* 1428

1428 *Sigismundo Romanorum* & *Hungariæ* Rege in *Luczko* agendæ, redire illum rebus immature perfectis, ex bello compulit.

Wladislaus Poloniæ Rex, cogitans & desiderans nouæ ciuitati suæ *Nyeschowo* incrementum adiicere, Ecclesiam Collegiatam Sancti *Viti* in *Cruszwicensi* castro sitam, de consensu *Ioannis Schafranyecz* Episcopi *Wladislauiensis*, *Nieschouiam* transfert, & certis aliis introitibus Regali munificentia adiunctis, Ecclesiam Collegiatam, sub titulo *S. Mariæ* in *Nieschoua* constituit, creat, & fundat. Sed breuiusculo tempore illic constitit, propter suborta inter Regnum *Poloniæ* & Cruciferos bella. Per quorum continuationem, oppido *Nieschouiensi* cremato, Ecclesiaque Collegiata absumpta, in *Cruszuiciense* castrum reddita est.

1429 *Sigismundus Imp. & Wladislaus Rex conuentum in Luczko celebrant.*

Natali Domini anni huius, in *Grodno*, *Wladislaus Poloniæ* Rex, celebrato, ex *Lithuania* processit, & per loca solita in *Luczko*, pro die Epiphaniæ, ad tenendum conuentionem cum *Sigismundo Romanorum* & *Hungariæ* Rege, venit; ignarus & incertus, ad quam infestam & periculosam, omni saginandam dolo & versutia, diætam properaret. Ibique & Ducem *Withawdum Lithuaniæ*, qui suam Serenitatem præcesserat & Prælatos, Principes, Barones, Nobilesque *Poloniæ*, *Russiæ*, & *Lithuaniæ*, terrarum, in grandi numero reperit congregatos. Ad hanc diætam *Sigismundus Romanorum* Rex tardiuscule venit. Præmisit tamen suum Nuncium, qui suum tardum excusaret aduentum. *Wladislaus* tamen Rex ne cassum tempus, in *Luczko* stando, consumeret, ad propinquas venationes, inter *Luczkam* & *Zitbomierz* sitas, ex *Luczko* diuertit, illicque diebus aliquot commoratus est, donec sensit *Sigismundum Romanorum* Regem *Luczkam* aduenisse. Anni eiusdem interuallum, sex duntaxat hebdomadis stringebatur, & ideo *Sigismundus Romanorum* Rex, nonisi Dominica Septuagesimæ, cum sua consorte *Barbara*, Prælatisque, Principibus, & Baronibus *Hungariæ* & *Bohemiæ* aduenit. Cui primum Dux *Withawdus* cum suorum caterua ad vnum miliare occurrit, & eo excepto, *Wladislaus Poloniæ* Rex in vehiculum, quo *Barbara* Regina *Romanorum* vehebatur, ascendit, & *Luczkam* intrauit. Duce denique *Withawdo* præcedente, *Sigismundus Romanorum* Rex, in equo, habens in vno latere *Sbigneum Cracouiensem* Episcopum, ibat, tubis, & variis instrumentis musicis clangore canentibus immenso. Completi erant campi turbis cateruisque hominum, pressus erat vir viro, equusque equo, vnusquisque certabat splendore vestium, ornamentorum, equorum, & insignium, alium vincere. Nec inter Reges ipsos & Ducem *Withawdum*, minor erat æmulatio; quilibet conabatur illic suam potentiam, magnificentiam, & maiestatem, demonstrare, & super alium, multitudine militum, splendore vestium & insignium, aliisque multiplicibus decoris alium superare. Conuentionem tam

A magnificam, & tam illustrium trium Principum, ætas longa, neque vidit, neque visura est, vt pote, qui illa tempestate, omnes Reges & Principes mundi, fama, diuitiis, pompa, gloria belli anteibat. Non arduum tamen neque difficile erat dinoscere, quis eorum gentibus & gloria maior esset. Si enim verum ingenue fatendum est, circumscripto omni liuore, inuidia, & assentatione, *Wladislaus Poloniæ* Rex cum Prælatorum & Principum, tum militum splendidissimo apparatu, ac multitudine Nobilium, tam *Sigismundum Romanorum* Regem quam Ducem *Withawdum* adeo vincebat, vt

B in comparatione, præsertim dum Reges conuenire contingebat, tam *Hungari*, quam *Lithuani*, a multitudine *Polonorum* absorberentur. Flumine *Stir* transgresso, processiones ciuitatis occurrerunt, & primum Catholicus Episcopus *Andreas* cum suis, deinde *Ruthenus* cum suis, *Armenus* cum suis, *Hebræus*, cum suis, Regem *Romanorum* excipiunt, qui duntaxat Catholico Episcopo honorem deferendo, equo descendens, sacras reliquias est veneratus; aliarum sectarum & rituum processionibus, quemadmodum par erat, neglectis. Ingressos *Luczko* Reges, Dux *Withawdus* cœna splendida excepit, & oppipare tractauit, vasis aureis

C & argenteis in maximo numero expositis, in gloriam suam & ostentationem.

Sigismundus Imp.

Sequentibus diebus, consilia tenta sunt, consilium *Romanorum* & *Hungariæ* Regis segregatam stubam habebat, consilium Regis *Poloniæ* aliam, consilium *Alexandri* Ducis *Lithuaniæ* tertiam. Et vnicuique Princeps suus præsidebat, consulendo suæ parti. *Romanorum* Rex *Sigismundus*, missis certis Prælatis, & Baronibus suis ad Regem *Poloniæ Wladislaum*, requirit eum, *vt iuxta inscriptiones & fœdera, quæ tunc originaliter exhibebat, secum percussa, & iuramento firmata, expeditionem contra Moldauiam in æstate ventura, vna secum faciat. Et expulsis eius Principibus, terras ipsas*

D *iuxta ordinationem inscriptionibus contentam, partiantur & diuidant.* Legati etsi pro persuadendo plures allegassent causas & respectus erant tamen ex omnibus eæ insigniores, quod *Valachiæ* gens vna cum Præfectis seu Voieuodis suis nemini fida, & vniuersis communis hostis sit, furto & spolio solita viuere, & quod in terra fertili, & omnibus rebus abundanti, sedes, veteribus colonis, & iustis dominis exclusis, possuisset; & quod ipsi *Sigismundo* Regi, expeditionem contra *Turcos* facienti, gentes pro subsidio mittere denegasset. Huic petitioni per *Wladislaum* Regem responsum est; *non esse æquum, Valachos in Religione Christiana constitutos, & plenam sibi, & Regno suo Poloniæ obedientiam & subiectionem præstantes, inuadi, & non extante causa legitima, exterminari, cum hæc esset feritas barbarica, in subditorum visce-*

quod neque bellum contra Valachos excitare poterat,

Digitized by Google

1429 *viscera vertere gladium, quorum etsi aliqui furto & spoliis viuant, id tamen non potest in vniuersos retorqueri. Quod vero contra Turcos subsidium non tulerint, culpari non merentur, cum mandato Regio, in anno & die promisso, exercitui Regio iuncti, vsque ad Danubium venerint, & prope duobus mensibus redire coacti sunt; culpandus potius est Sigismundus Rex, qui ad præfinitam diem non venit, cum res sua ageretur.* His & aliis responsionibus, per dies aliquot, instantiæ *Sigismundi* Regis, in occupationem & diuisionem terræ *Valachiæ* plurimum æstuanti, responsum est, in præsentia notabilium Baronum de *Valachia*, qui constantiam & fidem *Wladislai* Regis *Poloniæ*, & suorum, in illo tempore, experti sunt. Et licet in hac concertatione aliquot dierum absumptum tempus fuerit, perseuerantia tamen *Wladislai* Regis in proposito, cedere *Sigismundum* Regem ex sententia, & alia periculosiora Regno *Poloniæ* moliri, coegit. Congregatis deinde Regibus ambobus, & Duce *Withawdo*, ac eorum Consiliariis, *Sigismundus* Rex ita orsus est: *Solicito*, inquit, *Summum Pontificem, vt Concilium, pro reductione Bohemorum & reformatione Ecclesiæ faciat, iturus ad illud, si consenserit; si dissenserit, authoritate mea illud congregaturus. Nec reductioni Græcorum intendere expedit, cum vnam fidem nobiscum profiteantur, barbis duntaxat & vxoribus a nobis secreti sunt. Id tamen illis vitio non est, vna enim vxore Græcorum Presbyteri contenti sunt, latini decem & amplius tenent.* Scandalisauit hic sermo *Ruthenos* populos, viuentes ritu *Græcorum*, & in suis confirmauit erroribus. Propter quod *Sigismundum* Regem sanctum vocabant, deducentem *fidem Græcorum esse præstantiorem quam Latinorum*. Eratque in ore omnium ac sermone *Ruthenorum*, *Sigismundus* Rex, summis laudibus illum efferentium, quod *Græcorum* ritum propensiorem quam *Romanum* iudicasset. Cum denique *Franciam*, *Angliam*, *Almaniam*, *Italiam*, *Bohemiam*, *Hungariam*, & totius pene occidentis partes, seditionibus & bellis implicasset asperrimis, felicitati etiam *Polonorum* & quieti inuidens, Regnumque ipsum *Poloniæ* magna virtute crescere, & amœnitate pacis florere dolens, inuidiæ motus stimulis, atrox incanduit. Et qui armorum suorum fragore illud turbare non valuit, callida quotidie meditabatur & exquirebat consilia, quatenus bellis ciuilibus & clandestinis Regnum præfatum inuolueret, & propterea conuentionem ipsam *Lucensem* agi obtinuit, Duci *Alexandro Withawdo*, *vt se in Regem Lithuaniæ creari permitteret*, suasurus, graueque & periculosum malum, dudum illi ante annos viginti ingestum, & a melioribus consiliis separatum, tunc rursum efferre, & Regni cupidinem illi suggerere cœpit; illo coronæ nouo & excogitato ludibrio, duos fratres, duosque populos, dissidio plusquam mortali iniecto, vexaturus, & tam fratrum quam populorum dissoluturus glutinium. Non vt perfectum honoris sui & patriæ *Lithuanorum* statum, clariorem redderet, sed vt suaue venenum illi, & pluribus aliis mortiferum, sub mellis dulcedine commisceret. Scissoque Regno *Poloniæ*, *Russiam* & *Lithuaniam* ad cædes & bella pertraheret. 1429

nec Polonos ob negatum contra Turcas auxilium iuste accusare,

persuadet Withawdo vt se Lithuaniæ Regem creari patiatur.

Suggerit itaque *Sigismundus Romanorum* & *Hungariæ* Rex, & persuadet blandis & facundis alloquiis, *Alexandro Withawdo* magno Duci *Lithuaniæ* (quem, & omnes suos Principes, Boiaros, etiam conditionis tenuis & infimæ, altis & pretiosis muneribus, in auro, argento, vasis cælatis, equis, pannis, & murice superbis, quorum portitores duplici ordine longo spatio erant extensi, & per horas aliquot in publico, pro quadam ostentatione stabant, honorauerat, & in fauorem suum contraxerat) *vt cum sit Princeps excellentiæ & famæ immensæ, & plura magnifice in partibus Orientis gesserit, habeatque amplum & latum Dominiorum suorum ambitum, pluribus etiam Regibus suffecturum, statum & nomen suum erigi & attolli æquo animo ferat, patiaturque se Regum aggregari numero, quibus diuitiis, fama, & honore inferior non erat; & nouo diademate sumpto, Lithuaniæ terras in nouum Regnum creari;* calidissimo & plusquam vafro id agens ingenio, distracturus *Withawdum* a societate & amicitia Regis, & Regni *Poloniæ*, quod hactenus omni tempore & loco munifice adiuuerat. Facilem Dux *Withawdus* huic persuasioni dat consensum, attento, quod res ipsa famam suam amplius diffunderet, cuius ipse velut Princeps alti pectoris, auidissimus erat. Vnum tamen sibi & huic suæ futuræ sublimationi asserit interponi obstaculum, videlicet, quod non liceret sibi, consensu *Wladislai* Regis fratris sui non petito, aut obtento, a quo terras *Lithuaniæ* regendas susceperat, & quæ Regno *Poloniæ*, eo etiam approbante & laudante, vnitæ erant, in coronationem & noui Regni creationem anhelare aut consentire. Cui *Sigismundus* Rex: *Hæc est*, inquit, *modica difficultas, quam ego quoque, qui te ad id incitaui, soluere repromitto.* Suscepto itaque negotio, idoneo & explorato tempore, vno dierum mane, *Sigismundus* Rex, cum contorali sua Regina *Barbara*, quo facilior sit sua persuasio, cubile *Wladislai* Regis, in quo ipse adhuc, lecto quiescens, iacebat, ingreditur: & omnibus Secretariis exclusis, tali illum alloquitur sermone: *Cernisne*, inquit, *charissime frater, quod & ego & tu, Regio diademate decori & fulgidi sumus, iniquum valde & acerbum est, Ducem Alexandrum Withawdum, communem fratrem nostrum, sine Regio splendore esse: Adhibere tuum consensum velis, & faue* at-

Digitized by Google

1429 *atque permitte, vt tam mihi, quam tibi per me, qui nunc hanc potestatem veluti Romanorum Rex habeo, creatus in nouum Regem,* A *par fiat, nec solum caput tuum, sed & Patriam tuam Lithuaniam, tantis decoribus admitte ornari.* Ad hæc *Wladislaus Poloniæ* Rex: *Faueo,* inquit, *Charissime frater, Duci Alexandro Withawdo fratri meo, de omni amplitudine & honore, nec Regali solummo, sed & Imperiali illum dignor diademate, contentus etiam de Regno Poloniæ sibi cedere, & illius diadema in illum conferre: non licet tamen mihi in rem rem arduam consentire, nisi Prælatorum & Baronum meorum ad id accesserit consilium & consensus. Referre me rem ad consilium oportet.* Tum *Sigismundus* Rex: *Stolida,* inquit, *res est, diademate tibi detracto, illum ornare, sed siue, vterque vestrum, vt Regio nomine clarus sit, consilium vero tuorum Prælatorum & Baronum requirere in hac re, superuacaneum est, cum vnicus tuus sufficiat consensus. Wladislaus* Rex huiusmodi captus sermonibus, cum esset sua sponte in patriæ suæ *Lithuaniæ* amplitudinem procliuis, dicitur tunc clandestinum consensum improuise dedisse, vel saltem vt fieret quod petebatur, neque restitisse neque abnuisse. Dux vero magnus *Withawdus,* vbi ex *Sigismundo* Rege certior fit, *Wladislaum* Regem *Poloniæ* in suam coronationem annuisse, cupiditate honoris & Regni ipse quoque suapte natura ardens, & a *Sigismundo Romanorum* Rege, cæterisque amicis, ac ab ipso *Poloniæ* Rege *Wladislao,* parum sua & Regni sui incommoda metiente, incensus, animum appulit, & rem ipsam absque cunctatione accelerandam ratus, ad residuum obstaculum submouendum *Nicolaum Sepiensky* familiarem facundum, Secretarium suum, de domo & familia *Nowyna,* ad Prælatos & Barones mittit. Is locum consilii ingressus, nomine Ducis *Withawdi* verba facit. *Stringit,* inquit, *Dominum meum, Ducem Withawdum, Dominus Sigismundus Romanorum Rex, prece, persuasione, & consilio, vt se Regem ex Duce, & ex Lithuania Regnum creari sinat; & Wladislaus Rex Poloniæ creationi ipsi dedit consensum: ad vos tamen rem detulit, non auidus huiusce honoris; Deliberare placeat, & vestrum præbere consensum.* Nondum verba *Sepiensky* finierat, & Dux *Withawdus* consilium, cum Prælatis suis & Boiaris ingreditur, existimans facilius Prælatorum & Baronum *Poloniæ* animos verberatos sua præsentia ad consensum frangi, & nullam renitentiam opponi, resumens proprio organo verba eadem, quæ Legatus suus *Sepiensky* retulerat, precatur *vt sibi de honore Regio faueant: cum certum sit, tam Sigismundum Romanorum & Hungariæ Regem, quam Wladislaum Poloniæ, sibi de illo fauere.* Neque petitione facta, egreditur, sed sententiam singulorum requirit, audire cupiens, quid quisque de illo & hac materia sentiat. *Albertus Iastrzambiecz Gnesnensis* Archiepiscopus, cum prior loco esset, & prior sententiam suam dicere consensu omnium iubetur, verbis longis factis, nihil certi, aut differuit, aut determinauit; sed rem in ambiguo reliquit. Qui postquam finem dicendi fecit, *Sbigneus Cracouiensis* Episcopus illi proximus rogatus in hanc sententiam verba habuit: *Egebat hæc res, Serenissime Princeps, per te proposita, deliberatione longæua, cum adeo grauida & ardua sit, vt pene innumerabiles nodos secum trahat. Nunquam huiusmodi nouum nobis denunciatum fuerat, nunquam sermo similis aures nostras compleuerat: difficile* B *quoque fit, super re tam grauissima, repentinum depromere consilium. Admiratione tamen vehementi, repetendo superiora tempora, doloreq; & commiseratione, postulationem tuam, Serenissime Dux, prosequimur. Ea enim conditione, ea lege, frater tuus, Dominus noster, Wladislaus Poloniæ Rex, in Regem Poloniæ fuit susceptus, domina nobilissima Heduigi, cui neque in forma, neque in genere, neque in diuitiis, altera poterat tunc æquari, sibi in matrimonium copulata, aliis Catholicis Principibus, qui terras suas Regno Poloniæ perpetuo subiicere & incorporare se offerrebant, neglectis, si terræ Lithuaniæ fidem Catholicam susciperent, & perpetuo vna cum terris Russiæ, Regno Poloniæ & vnirentur & subiicerentur. De quo & ipsius Wladislai Regis, & tuæ, aliorumque Ducum Lithu-* C *aniæ seruantur obligationes & literæ, quæ etiam ante annos aliquot innouatæ sunt: & ex consilio Sigismundi Regis, quo solidiora essent nostra fœdera, arma Nobilitasque cum Lithuanis permixta: quæ nunc ipse Sigismundus Rex disrumpere, & stridorem bellorum inducere conatur. Quænam itaque ista fuerit vafra collusio, vt, nos, cum seruauerimus & seruamus omnia promissa, fraterque tuus Wladislaus Rex, etiam Heduigi Regina mortua, teneatur pro Rege, filiosque ex Zophia Regina Lithuana, in spem Regni nostri genitos susceperit, qui eo absumpto in Regnum sunt successuri: tu & Wladislaus* D *Rex, nitimini terras illi perpetuo vnitas abstrahere, & corpus Regni nostri in monstrosa diuisione partiri. Satis igitur dolemus nos fideliter agentes circumueniri, qui per alios Principes, quibus fratrem tuum prætulimus, omisimus amplioribus terris Regnum nostrum & augeri & ornari. Vnum nos in his solatur doloribus, quod in susceptione fratris tui Wladislai Regis, fidei sanctæ ampliationem, & salutem animarum intendebamus, non diuitias aut opes, quas Lithuania nunquam habuit, nec potentiam, cum fuerit Lithuania a vicinis Principibus & nationibus tunc calcata, & pene euersa & deleta, quæ intentio optima, vincere nos & domare hostes nostros Cruciferos, & amplissimam de illis reportare victoriam concessit. Illi & hactenus veluti solidissimo fundamento innitimur,* 1429

1429 *sperantes, quod Deus optimus consilium tuum aut mutabit aut dissoluet, nec tam horrendum vulnus, quod Regno Poloniæ paras infligere, sentire nos permittet. Ad has ego epulas tam amaras, nunquam aduenissem, cum hic eneruationem Status Regni nostri agi video, coronationemque tuam, Serenissime Princeps, quantum possum & valeo, & dissuadeo, & impugno: nulla re, nulla conditione, nullo pacto illam admissurus. Dudum hanc procellam, in tuam & nostram ceruicem, callido satis ingenio comparatam noscitabamus, sed nullo pacto poteramus adduci, vt tu, qui spiritus Regis Sigismundi probe nosses, eius cassibus vincereris; & plus apud te valeret cupido Regni, quam fraternæ vnanimitatis concordia. Qua deserta, discordiarum seminarium amplecti conaris, stirpem tuam, Principatus, & Dominia, nisi interea salubrius aliquid perspectum iri contingat, euersurus. Depone quæso hanc, quæ animo tuo insedit, gloriæ appetitionem & mulierositatem, & te virum magnum in hac occidua ætate, quod in superiori facere solebas, ostende. Vnum est, quod tibi etiam atque etiam persuasum esse cupimus, ne hunc tantum animi tui ardorem prosequaris, nullum fructum ex illo habiturus. Ingentia animi tui bona, in quibus hactenus apud Orbem vniuersum effulseras, & illam concordiam charitatemque fraternam ex qua in eam, in qua nunc es, sublimitatem, cæteris fratribus Regiis neglectis, sub beneficio conscenderas, fœdaturus.* Palatinus deinde *Cracouiensis Ioannes* de *Tarnow*, integræ vir constantiæ & fidei, sententiam *Sbignei* Episcopi, cum omnibus aliis, adeo vniformiter & constanter secutus est, vt murmur, præsentia Ducis non obstante, esset non mediocre subortum. Frustratus spe sua Dux *Withawdus*, non sine quodam clamore & mugitu dolorem & indignationem præferente, ex concilio Regis *Poloniæ* tristis discessit, eam tamen vocem submurmurans: *Quando id certum & obstinatum est*, inquit, *at ego ad rem perficiendam aliis atque aliis vtar artibus*: vehementis ingenii sui ardorem significans. Sed Consiliariis *Poloniæ*, vt erat, atrox & horrida *Withawdi* sententia hæc, & præfatio videbatur. Cœcus enim Regii diadematis cupiditate, animus *Withawdi* nihil salutare admittebat. Magnaque percellebantur admiratione, quod Princeps alioqui solers & industrius, in ætate extrema & occidua, magnarum opum & gentium Dominus, ardua & periculosa tam sibi quam suis inuadere contenderet facinora, nouum quoque iniquum & Regno *Poloniæ* perniciosum petere visus, iniquis auribus a Prælatis & Proceribus Regni *Poloniæ* auditus est.

Poloni non concedunt Withawdum in Lithuania Regem creari.

Duce *Withawdo* ex Concilio discedente, omnium Consiliariorum *Poloniæ* animi, in magnam pertrahuntur amaritudinem, venenum ingens, ingenio *Sigismundi* Regis diffusum clamant, difficulter quieturum, & multorum pectora infecturum. Lacessitusque & tunc *Wladislaus* Rex frequentibus probris, quod *Withawdum* fratrem & *Lithuaniam* patriam, cum Regni sui *Poloniæ* pernicie & dispendio, niteretur amplificare, breui ad eum, quod ipsemet egisset, redundaturam; ac propediem sensurum, quantum malum sibi, suisque natis, & Regno, sciens, nectensque, conflauerit. Vniuersi celerem discessum, & quandam quasi fugam suadent, ne inficerentur contagione tam fortis veneni. Adeunt primum *Wladislaum* Regem, eumque grauiter tali sermone corripiunt: *Hiccine*, inquiunt, *est fructus huius conuentionis, ad quam nos venire iussisti, vt tam notabilia Dominia, a tuo auferantur & scindantur Regno? Quis Serenitatem tuam impulit ad fauendum, & consentiendum in hoc malum? Malleum tuo capiti adhibere permisisti, quo verberatus, occidas. Vir iste, Romanorum Rex, Sigismundus, non alio venit huc respectu, nisi vt diuisionem cruentam, inter te, & fratrem tuum Ducem Withawdum, ponat. Aliter enim satiare pectus suum, fraternæ concordiæ inuidum, non potest. Linque, precamur, locum istum ocyus, a nobis extemplo linquendum. Non enim his, quæ parantur, malis, & quæ assidue conflantur in tuam, & tuorum puerorum, quos nobis hæredes relinquis, perniciem redundaturis, possumus interesse. Consurge, vides nubem trucis & cruenti belli, procellam tonantem aspicis; magno cruoris imbre, nisi aliquid interea, Diuino munere per nos, pro eius resolutione prospectum fuerit, omnia fœdaturam.* *Wladislaus* Rex ad hæc, lachrymis obortis, gratias fidei eorum agit, & se negat vnquam in coronationem Ducis *Withawdi* consensisse, seque offert velle discedere, & ire quocunque consignarent. Ita Prælati & Barones Regni *Poloniæ*, quasi grege facto, *Luczka* euolant. Quos *Wladislaus* Rex, nocte aduenienti, secutus; veritus ne animi suorum Prælatorum & Baronum offenderentur, si diutius illic stare perseuerasset. Discessus ipse tam subitus & inopinatus, tam *Sigismundo* Regi, quam Duci *Withawdo*, fuit & anxiosus & terribilis, & propositum vtriusque de coronatione consumanda, etsi non mutauit, in tempus tamen longius suspendit. Ab eo autem tempore, *Sigismundi Romanorum & Hungariæ* Regis, cum *Wladislao* Rege & Regno *Poloniæ*, societas dubia, incerta, suspectaque, ac reconciliationibus frequentibus in eam diem focillata, abrupta est. Tulit & discessum *Wladislai* Regis, & Consiliariorum *Poloniæ Withawdus* Dux grauiter. Et qui iam exulcerato in *Polonos* fuisset animo, multo grauius hoc dolore exarsit. Callidus tamen ipse *Polonicæque* auaritiæ peritus, plerosque *Polonorum* primores auro & argento impleuit, promissionibusque onerauit, facile se credens, cu-

Consiliarii Poloniæ cum Rege suo Luczka abeunt. 1429

Digitized by Google

1429

capitine Regni, illis corruptis & adnitentibus potitorum. Mansit autem *Sigismundus* Rex in *Luczko*, post discessum *Wladislai* Regis, & suorum Prælatorum & Baronum Regni *Poloniæ*, qui in terram *Chelmensem* in *Lubowlya* diuerterat, diebus quinque, & magnificis a Duce *Withawdo* honoratus muneribus, nec inferioribus ipse a *Sigismundo* Rege cumulatus est, & quæ præstantia sui *Withawdi* excederent. Et deinde in *Hungariam* per *Belz, Iarostaw, Lancuth, Fristath*, *Biecz*, rediit. *Sandomiriam* autem venire, & Carnispriuii illic dies agere, quemadmodum *Wladislao* Regi promisit, trepidauit: dissensione de corona inter eos exorta, animis vtriusque offensi, sub saluo tamen conductu *Wladislai* Regis, quem multis Nunciis missis Dux *Withawdus*, obtinuit præstari, venit. Antequam autem *Wladislaus Poloniæ* Rex cum suis *Luczka* egrederetur, venit certus Nuncius, referens *Bohemos* cum exercitu valido *Slesiam* ingressos, cuncta vastare. Quibus cum Dux *Ioannes* de *Monsterberg*, qui relictam *Spitkonis* de *Melschtin* Palatini *Cracouiensis, Elisabeth*, duxerat in consortem, cum suis gentibus circa *Brunow* occurrisset, congressu inito, confractus est. Ipse quoque cum maiori parte exercitus deletus, reliqua pars exercitus fuga salutata. Infescatus autem *Alexander Withawdus* Dux consiliis *Sigismundi Romanorū* Regis & persuasionibus spem in amicitia *Sigismundi* Regis ponens, execrabili insuper fastu ambitionis, & superbiæ facibus ardens postquam *Wladislaū Poloniæ* Regem & Consiliarios suos, ad suæ coronationis consensum pertrahere non potuit, præsentis fortunæ nitore inflatus, nonnullis quoque assentatoribus spem eius inflantibus, Regiæ dignitatis fastigium, de manibus *Sigismundi* Regis suscipere, Rege & Regno *Poloniæ* inuito, consensit, iuramentorum, & fidei datæ, literarumq; suarum factus immemor, quibus se perpetuo, cum omnibus terris *Lithuaniæ* & *Russiæ*, acquisitis & acquirendis, Regno *Poloniæ* inscripserat seruiturum, & quibus, terras ipsas, de consensu Ducum & Baronum suorum Regno *Poloniæ* perpetuo applicauerat, vniuerat, & incorporauerat. In eam insuper superbiam se erexerat, vt missis ad *Wladislaū* Regem & Consiliarios *Poloniæ* Nunciis, videlicet *Rumboldo* Marschalco, & *Gasoldo* Palatino *Vilnensi* denunciaret se, siue placeret illis, siue displiceret, coronas sibi mittendas, accepturum.

Bohemi Slesiam vastant

Martinus Papa quintus, considerans *Bohemorum* hæreticorum rabiem dietim augeri, & in sanguinem Christianum quotidie grassari, *Sigismundum* quoque *Romanorum* Regem, & alios Reges, & Principes Catholicos belli expertes, cum illis futuram curam resumendæ expeditionis in totum abiecisse, *Andream* de *Constantinopoli Græcum* natione, in Theologia Magistrum, & Palatii Apostolici Magistrum, fratrem Ordinis Prædicatorum, expost in Archiepiscopum *Colossensem* promotum, excellentis ingenii & singularis doctrinæ virum, ad *Wladislaum* Regem *Poloniæ*, ad solicitandam eum, vt cum fratre suo Duce *Withawdo*, causam contra *Bohemos* hæreticos suscipiat, & exterminio eorum intendat. Offerens & repromittens Apostolicas largitiones & suffragia. Is, tunc Rege in *Luczka* agente, adueniens, oratione disertissima facta, legationem suam prudenter & grauiter exposuit, literasque Apostolicas *Wladislao* Regi scriptas, persuasionem de suscipiendo bello contra *Hussitas* fortissime persuadentes, præsentauit. Quarum tale est exemplar. *Martinus Episcopus, Seruus Seruorum Dei. Charissimo in Christo filio Wladislao Regi Poloniæ Illustri, Salutem & Apostolicam benedictionem. Cum abominanda hæresis peruerso dogmate, damnatæ memoriæ Ioannis Huss suorumque sequacium, suscitata fuisset in Regno Bohemiæ, Nos a principio Pontificatus nostri, ad eam extinguendam & exterminandam, quæcumque potuimus remedia & præsidia, quæsiuimus. Et quia hæc hæresis, dietim inualescens se tuebatur armis, ita vt necesse nobis esset, cum armis eam vincere atque delere; ad hoc opus, vt par erat imprimis excitare curauimus, charissimum in Christo filium nostrum, Sigismundum Romanorum, Hungariæ & Bohemiæ Regem Illustrem, ad quem hoc gloriosum & sanctum negotium, principalius pertinebat, propter dignitatem Romani Imperii. Et quia hæc pestis patrium eius Regnum infecerat, dilatans inde se ad loca quæque finitima, confidentius etiam ipsum vocabamus ad hoc munus, memores verbi sui, quod dixerat in Constantiensi Concilio, vt si deputaremus ei, tantum ad rem istam, in Legatum bonæ memoriæ, Ioannem tituli S. Sixti Presbyterum Cardinalem, pollicebatur se Hussitas hæreticos indubitanter ad rectam viam reducturum. Illum autem ei Cardinalem non solum dedimus, qui per aliquot annos, legationis officium contra dictos hæreticos exercuit, sed & post eius obitum Venerabilem fratrem Ferdinandum Episcopum Lucensem iuxta sua desideria, cum eadem facultate deputauimus, & successiue aliquot Cardinales, Apostolicæ Sedis Legatos, & plerosque notabiles Nuncios, ad eundem Regem, ad Electores Imperii, & ad varios Principes & Communitates nationis Germanicæ cum clarissima significatione nostri desiderii, & cum authoritate & facultate opportuna, eos, sicut debuimus, efficaciter monendo & requirendo, circa reductionem vel exterminationem eorum, sæpe transmisimus. Nec per nos aliquid fuit prætermissum, quod nobis & Venerabilibus fratribus nostris, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, huic causæ fidei, posse proficere videretur. Ex quo fuerunt aliquando militares expeditiones ordinatæ, & innumeri exercitus congregati, contra ipsos hæreticos, qui profecto nec numero, nec virtute pares esse fidelibus debuissent. Sed nescimus ex qua causa processerit,* vel

Pontifex Rom.

1429

Wladislaum Regem & Withawdum Ducem hortatur vt Bohemis bellum inferant,

litteris, quarum tenor inseritur.

Digitized by Google

1429 *vel humano errore, vel Diuino iudicio, quod occultum est, non solum hæretici fidelibus restiterunt, sed etiam fuerunt superiores. Et extra Bohemiæ fines irrumpentes in Austriam, partem eius, & aliquas terras Hungariæ & fere totam Slesiam depopulati sunt, omnia fœda & nefanda facinora, in corpora humana, & Dei ministros, Sacerdotes, & alios Catholicos, ac sancta sacraria, perpetrantes. Quæ tam horribilia, & Christiano nomini pudibunda cogitantes, cum lachrymis & suspiriis Deum precamur, vt aliquando hos suos, & humani generis inimicos, aut conuertat, aut deleat. Et speramus semper in eo, quod tandem exaudiet preces nostras: ac ipsius ineffabili virtute principaliter sumpta fiducia, cupientes & nos remediis, quibus possumus, prouidere, vt tandem finis imponatur his cladibus, & vt prædicti hæretici ab eorum erroribus reducantur, vel pertinaces in eis confundantur & exterminentur de terra Christiana, matura deliberatione præhabita, cum præfatis Cardinalibus, & cum quam plurimis Prælatis, Doctoribus, & Magistris diuersarum nationum, iustis & necessariis ex causis, hoc sanctum opus, & hunc pium laborem, Serenitati tuæ, & dilecto filio nobili viro Alexandro Duci Lithuaniæ, duximus committendum. Vobis enim duobus a quibus magna propagatio fidei & nominis Christiani, superiori tempore facta est: & qui opportunitate locorum, multitudine gentium, & omni ratione potentia præualetis, hæc digna expeditio visa est, præsertim cum præfatum Romanorum Regem variis occupationibus distractum modo videamus, cui huiusmodi commissio, propter mutuam inter ipsum & te amicitiam, grata omnino esse debebit. Tuam igitur excellentiam hortamur in Domino, ac te per salutem animæ tuæ, & per viscera misericordiæ Iesu Christi requirimus, quatenus in hac extrema necessitate, huiusmodi sanctam causam, contra prædictos hæreticos defendendam, alacri & forti corde suscipias, & susceptum fide constanti, cum solita tui Regalis animi magnitudine prosequaris, eosdem vel reducendo pacifice, ad gremium Sanctæ Matris Ecclesiæ, omni errore dimisso, vel pertinaces in eo hostiliter confundendo. Ita vt hac pestifera labe purgata Bohemia, & loca finitima eadem hæresi maculata, reductis vel exterminatis hæreticis, ad rectum Dei cultum, & ad obedientiam Ecclesiæ reducantur. Nos enim Celsitudini tuæ, eosdem hæreticos reducendi, & pro hac causa duntaxat audiendi, cum eisdem colloquendi, conferendi, & practicandi, vel alios tibi fidos practicari faciendi, ipsisque promittendi securitatem, & veniam pro commissis concedendam, per nos eis, vel per virum aliquem Ecclesiasticum deputandum a nobis; ratum & gratum habituri, quicquid feceris vel promiseris in præmissis, dummodo nihil eis, repugnans fidei Catholicæ, & Sanctorum Patrum decretis, ac institutis Ecclesiæ, per te vel per alios, concedatur aut permittatur. Et si forsan pertinaces in suo errore persisterent, vt præmittitur, ipsos, & eorum ciuitates, oppida, villas & terras, nostro & Ecclesiæ nomine, inuadendi, capiendi, & iuxta sacrorum Canonum instituta, exterminandi, authoritate nostra, plenam & liberam tenore præsentium concedimus potestatem: non obstantibus quibuscumque obligationibus, conuentionibus, pactis fœderibus factis & initis, cum quacumque persona, cuiuscumque status, gradus, & conditionis existat. Etiamsi obligationes, conuentiones, pacta & fœdera, essent huiusmodi iuramento confirmata: quæ omnia eadem authoritate decernimus, hoc in casu nullius esse roboris vel momenti; cum in his semper honor Dei, fidei Catholicæ vtilitas, & bonum publicum, intelligantur excepta. Et in casu simili, quo status fidei conseruatur, non solum contra pacta & promissa, sed etiam contra iura, ab ipsa natura præscripta, consanguineum fratrem, patrem, & filium, venire sit licitum ac debitum nec possit crimen patricidii nominari, quoties fides Catholica defenditur. Datum Romæ apud Sanctos Apostolos, Calendis octobris.* 1429

Ex terra *Chelmensi*, *Wladislaus Poloniæ* Rex pro Quadragesimæ medio in nouam ciuitatem *Korczin*, quo iam Prælati & Barones Regni insigniores conuenerant, aduenit. Deliberatione habita, omnibus moderato consilio vtendum suadentibus, ad reducendum & rectificandum animum Ducis *Withawdi*, *Sbigneus* Episcopus *Cracouiensis*, & *Nicolaus* de *Michalow* Palatinus *Sandomiriensis* & Capitaneus *Cracouiensis*, in *Lithuaniam* nomine Regis & Regni mittuntur. Qui pro festo Paschæ in *Grodno* venientes, Duce *Withawdo* illic offenso, mandata Regalia exponendo, pluribus verbis & persuasionibus illum monent, hortantur, & requirunt, *vt iuramentorum fidei & fœderum non immemor, se Regem Lithuaniæ creari, in præiudicium Regni Poloniæ, nullatenus patiatur: Attento, quod creatio ipsa, & famam & nomen suum magis diminuat, quam attollat. Nunc enim inter Duces eo superior numerari non potest, qui cogetur esse inferior & vltimus, fulgore prioris æstimationis contenebrato, inter Reges. Attenderet sanguinis profluuia inter ipsos fratres, & populos eorum, qui concorditer ab ineunte ætate viuendo, magnificati erant, absque dubio prouentura. Nec esse prudentis Principis opus, in ætate tam decrepita, exiguo auri & gemmarum ornari circulo, & nationes studio eorum vnitas, mutuis bellis collidi, & Marte funesto inuolui. Propior velit esse publicæ vtilitati, quam priuato splendori: Nec pro tam modica amplitudine, in dubium reuocanda, inuoluere se & fratrem suum bellis æstuet, nihilque dubitet Wladislaum Poloniæ Regem & Polonos, armis suam ambitionem restricturos.* Respondendo his Dux *Withawdus* asserit: *Nunquam fuisse propositi sui Regem se creari, aut vnquam excellentia illa institisse: ante annos*

Dux Withawdus legationibus Polonicis flecti non potuit.

Digitized by Google

1429 *nos multos se fuisse per Sigismundum Romanorum Regem personaliter solicitatum; nec dedisse consensum, nec in animum talem ambitionem induxisse, nisi ipsemet Wladislaus Rex precibus & consiliis id ab eo exegisset. Quibus parendo publicum iam edidit consensum, nec licere sibi post publicationem consensus resilire, & inceptam rem ad vniuersorum deuolutam notitiam, cum sua maxima ignominia & sugillatione, relinquere infectam.* Accepto responso Nuncii reuertuntur. Ipse autem Dux *Withawdus*, & suorum & forensium solicitatus persuasionibus, sperans resistentiam *Wladislai* Regis & suorum, muneribus & promissis confringi, dum sublimitas Regia sibi in dies dulcesceret, & saporem ingereret immensum, quam etiam vicini Principes, & proprii subditi suis verbis amplius dulcorabant; misso *Bartholomaeo* de *Opawa* Notario suo, qui etiam tunc Notarius terrestris *Cracouiensis* habitus est, ad *Sigismundum Romanorum* Regem, tunc apud *Viennam* agentem, integra aestate, autumno, hyeme, & vere, solicitare eum non destitit, *vt Duci Withawdo coronam Regalem, & alia coronationis insignia, eidem transmittere acceleraret.* Cui dum postea laesae Maiestatis crimen fuisset obiectum, praestito, licet false, iuramento, poenam debitam euasit.

quo minus ad Sigismundū Imp. pro petenda corona mitteret.

Alterae literae secretae Summi Pontificis, in facto reductionis Bohemorum, Wladislao Poloniae Regi scriptae.

Martinus Episcopus Seruus Seruorum Dei. Charissimo in Christo filio Wladislao Poloniae Regi Illustri, Salutem & Apostolicam benedictionem. Nuper de consilio Venerabilium fratrum nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium, nec non plurimorum Praelatorum, Doctorum, & Magistrorum diuersarum nationum, causam fidei Catholicae, contra Bohemos haereticos, armis & potentia defendendam, Serenitati tuae commisimus, prout in literis nostris superinde confectis, plenius continetur: non dubitantes quod hoc munus acceptum Deo, & gloriosum tibi, laeto & magno corde suscipies, & vsque ad optatum finem vel reductionis haereticorum, vel exterminationis eorundem, iuxta commissionem nostram, quantum tibi possibile fuerit, prosequeris. Hanc siquidem nobis spem indubiam praestant opera tua magnifica, quae a die suscepti baptismatis, pro exaltatione & propagatione Christiani nominis, peregisti. Nam sicut gentas natas, & inueteratas in errore idolatrorum gentilium, zelo fidei reduxisti ad rectum cultum Dei, quanto facilius vel reduces vel confundes eos, qui nati & educati in vera religione Christiana, sola carnali lasciuia, & cupiditate praedandi, a Sanctis institutis Ecclesiae defecerunt, & in omnia foeda & nefanda facinora prouoluti sunt, quae tibi notissima esse non dubitamus: Contra quos, te, Catholicum Regem, non solum animare debet violata Christi religio; sed omnis ratio politiei sublata, & omnis authoritas Regia, suo pestifero dogmate vilipensa, cum praeter multos & varios superstitiosos & sceleratos errores, quibus ipsa sancta A *fides offenditur, etiam humana iura turbantes asserunt, nulli legitimae potestati, nec ipsis Regibus esse parendum, nec reddendum superioribus censum, sed communia omnia, & omnes pares esse oportere. Ad hos haereticos opprimendos, multi Principes, saepe nostris, & Sedis Apostolicae legatorum suasionibus vocati, cum exercitu frustra adducti sunt: Deo forsitan cuius occulta iudicia sunt, hanc tibi, qui pro eius amplianda fide fecisti multa egregia facinora, victoriam reseruante. Quare, fili charissime, oblatum hoc munus, laeto amplectaris animo, suscipiasque causam fidei defendendae, qua nulla* B *sanctior, nec virtute tua dignior, nec qua maius apud Deum meritum, clariorem in mundo gloriam, & firmiorem beneuolentiam, vniuersae Christianitatis, tibi & filiis tuis, comparari possit inuenietur, & in qua iustius decertare, & victoriam facilius possis obtinere. Tu enim fundator Ecclesiarum plurimarum, contra euersores earum; tu propagator religionis Christianae, contra oppressores eiusdem; tu pro Rex Catholicus, contra perfidiam haereticorum; tu pro iustitia contra iniquitatem, pro humanitate & pietate contra saeuam rabiem; pro honestate, contra luxuriam bestialem; tu Rex potentissimus, contra finitimos debiliores, sine or*C*dine, sine lege viuentes; Christo te iuuante, pugnabis, si tecum pugnare praesumpserint, quos speramus, postquam sentient suscepisse te causam, omnia tuo arbitrio concessuros. Quod si non fecerint, excaecati in peccatis eorum, cum omni potentia tua insurgas in eos in nomine Domini & benedictione nostra, de inimicis Christi & Ecclesiae suae, in coelo, & in hoc seculo triumphaturus. Maius enim, quod pro tanta re feliciter consumata, tibi polliceri possimus, non habemus. Erimus insuper nos, dum in hac Sede sedebimus, erunt & successores nostri erit semper & Ecclesia in perpetuum tibi, & tuis posteris, obligati. Caeterum super his nonnulla commisimus* D *dilecto filio Andreae, fratri Ordinis Praedicatorum, Sacrae Theologiae Professori, Apostolici Palatii Magistro, tuae excellentiae referenda: cui velis circa praemissa adhibere credentiae plenam fidem. Quoniam autem te, & dilectum filium, Nobilem virum Alexandrum Ducem Lithuaniae fratrem tuum, vnam animam in duobus corporibus reputamus, similes literas eidem scripsimus, & similem dedimus facultatem. Datum Romae apud Sanctos Apostolos, Calendis Octobris, Pontificatus nostri anno tredecimo.* 1429

Ex *noua ciuitate Wladislaus Poloniae* Rex, per *Cracouiam* & *Myechow*, in terras *maioris Poloniae* processit, illicque aestatis tempus absumpsit: missis Consiliariis, qui cum Praelatis & Baronibus *Hungariae* in *Schramowicze* pro

Conuentus in Schramowicze.

1429 pro die Pentecostes conuenirent, ad reformandam inter Reges vulneratam charitatem. Negligentibus tamen *Hungariæ* Baronibus venire, ad consignatam diem, fuit alia diœta, petentibus Prælatis & Baronibus *Hungariæ* sibi ignosci, pro festo *S. Martini* instituta. Ad quam cum Consiliariis *Poloniæ* venientibus, parem negligentiam priori, *Hungariæ* Consiliarii patrauissent, siue id contemptus, siue negligentia efficiebat, siue, quia sciebant Regem suum his, quæ illic iuste decernerentur, non pariturum; iusta indignatione in *Sigismundum Romanorum* & *Hungariæ* Regem *Poloni* permoti, non secus, quam hostem, eundem reputare cœperunt, & coronationis negotium, tam iure quam facto, ne consumaretur, impedire. Æstate illa, omnis fere *Slesia* a *Bohemis* hæreticis, bello illato depopulata est: plurimæque notabiles ciuitates, aut conquisitæ, aut terrore desertæ, per hæreticos occupatæ sunt, & longo tempore possessæ. In populum Christianum permiscui sexus magna crudelitas deprompta est, monasteria, Ecclesiæ, & loca Deo dicata, prophanata, & spurciciæ hæreseos introductæ.

Ex terris *maioris Poloniæ Wladislaus Poloniæ* Rex, in terras *Cracouienses* rediens, festum Assumptionis *B. Mariæ* Virginis apud *Visliciam* tenuit. Exinde discedens, festum Natiuitatis *S. Mariæ*, *Sandomiriæ* celebrauit. Ibique pro die illa frequens ad eum Consiliariorum venit numerus, propter rumores, qui quotidie de corona, Duci *Withawdo* per *Sigismundum Romanorum* Regem mittenda, afferebantur. Habitis ergo per dies aliquot deliberationibus, conclusum est, vt *Sbigneus Cracouiensis* Episcopus, & *Ioannes* de *Tarnow* Palatinus *Cracouiensis*, in *Lithuaniam* nouas & legitimas potiundæ coronæ ferentes conditiones, mitterentur. Qui Ducem *Withawdum* coronationis honorem ambientem, nouo genere persuasionis a proposito abstraherent, & per conditiones submissas, & tam charitate quam humilitate refertas, illum Regi & Regno conarentur efficere vnanimem. Mandatorum ad *Withawdum* Ducem hæc summa erat. *Conuenire illum aliquando suæ pertinaciæ & ambitionis finem facere, neque terrenam coronam cum periclitatione tam personarum quam Dominiorum desiderare, neque auxiliatoribus Cruciferis fidere. Satis vigere sub memoria & oculis incommoda, vtrinque ab illis accepta, quæ pro cautela ab vtrinque habenda forent, vt quoque nouos spiritus, quos induerat, magnos magis quam vtiles, ingenti assentationum licentia, & potestate vagantes, corriperet, & ad salubria consilia reuocaret. Nec in opibus confideret, quæ illi ferebantur magis, quam erant immensæ, & Regia in viuendo suppellectili atque pompa, expilationibus tum propriorum quæsitæ. Neque Sigismundi Romanorum Regis amicitiam suæ anteponeret, antiquioremue duceret & fidiorem.* Veniunt itaque ad illum pro festo Sancti *Michaelis* in *Grodno*, talique nomine Regis & Regni illum alloquuntur sermone. *Sentimus*, inquiunt, *Serenissime Princeps, te Regii nominis auidum esse, adeo, vt abiecta charitate fraterna atque vnione, non perspectis periculis & bellis, quæ Dominiis vestris vtrinque excidium & desolationem inducerent, ad culmen Regium omni nisu aspiras & Sigismundum Romanorum Regem, qui tuo & Domini nostri Wladislai Regis splendori inuidens, mira sua astutia inter vos, qui non sibi tantummodo, sed etiam vicinis nationibus concordia eratis formidabiles, fortem conflauit discordiam, de mittenda corona sollicitas. Propterea modum & consilium saluberrimum, tam fidei quam prudentiæ plenum afferimus, quo excellentiam Regiam conscendere poteris, beneficio fratris tui non hostis, conditione pulcherrima non funesta, quod tibi etiam atque etiam persuasum esse cupimus, & cupidinem fallacis & iniusti Regni, de tuo pectore rescindendam. Vt igitur Regio satieris honore, quem tantopere appetis, & vinculum fraternitatis & charitatis mutuæ, inter Wladislaum Poloniæ Regem & te nullam sentiat rupturam, Wladislaus Poloniæ Rex, suum diadema tibi dat & confert, & ne cogaris illud a communi hoste vestro Romanorum Rege petere, consentientibus ad id vniuersis Prælatis & Baronibus Regni sui, æquo animo de Regio honore cedit, & vt illo fruaris, coronamque Regni Poloniæ accipias, vltronee consentit, cum non dubitet te iustius & commodius quam se, cum sit senio grandæuo confectus, & pro regimine Regni imbecillis, & proles sua tenera sit, posse tam Regno quam Ducatui præesse, qui adhuc retines ætatem vegetiorem. Occasionem nouæ coronæ, per contentiones & bella quærendæ, sublatam vides, dum nobilior, & vetustior tibi sponte, authoritate Regis Romanorum non intercedente, offeratur, superuacue nationes plurimas, gentes & populos, opera Wladislai Regis Polonorum, in fidei vnitatem & Dominii contractos, Regii diadematis actus cupidine, & te ipsum, qui nec successorem vides te relinquere, bellis miscere, & funestum inter illos serere Martem satagis. Elige potius & sequaris iustam coronationem, & a quietis consiliis non abhorreas, hancque animi tui Regalis coronæ cupidinem, assentatorum persuasione magis, quam salubritate consilii tui ingestam, moderatione meliori elimina. Sciturus Regem & Regnum Poloniæ, non solum armis coronationem nouam tuam restricturum, sed etiam omni tempore vindicaturum, si tantam oblationem & humiliationem Regis nostri, nostramque acceptare, & a proposito cedere detrectaueris. Testisque erit nobis Deus, qui nostris contemptis quibus erectus ex paruo, longo tempore stetisti magnificatus, non in vtilitatem Dominiorum, sed in per-* 1429

Legati Poloniæ ad Withawdum mittuntur,

eique vt a Lithuaniæ corona abstineat, Poloniæ Regnum offerunt.

1429 *perniciem pergis, spreti consilii, & flagrantis ambitionis pœnas, iustissime quandoque a te repetiturus.* Mouissent verba huiusmodi, Principis animum, nihilque dubitabatur, quod *Alexander*, prudentia & modestia, qua pollebat vsus, pro rescindenda discordia & bello sensim gliscente, bonum & ciuilem animum monstraturus fuisset, nisi illum a sententia sui animi, propter cupidinem Regii diadematis, quæ iam animo suo insederat, pudor incœptæ rei, & aliquorum *Polonorum* improba adulatio, spe eliciendorum munerum, qui etiam legationis prædictæ effectum, quam primum *Sandomiriæ* decreta fuit, ad ipsius notitiam clandestine & velociter detulerant, obstitisset. Tempestate enim illa, aliquot notabiles *Poloniæ* Barones, *Wladislai Poloniæ* Regis Curienses & continui familiares, quos ipse & dignitatibus & largitionibus extulerat, Duci *Lithuaniæ Withawdo* adhærebant, quos non charitas patriæ, non beneficium Regis sui, non metus Dei, ab assentando, & in proposito Ducem *Withawdum* animando, reuocabat, quique, quo fidelior censeri posset eorum adulatio, se spontaneo Sacramento adegerant, *ipsi Duci contra Regem proprium, in his præsertim, quæ coronationis negotium concernerent, constanter adhæsuros. Et si res exigeret, penatibus, & omnibus pignoribus Polonia derelictis, reliquam & perpetuam in Lithuania acturos ætatem.* Catena siquidem auaritiæ, & magnitudine largitionum & promissorum constricti, & a bono honestoque ad prauum abstracti, honestatisque propriæ, & charitatis patriæ, ignominiæ insuper, quæ illos manet, manebitque memoria omissa, obliti, *Withawdi* Ducis spes & molimina, nutriebant & erigebant, propriæ consulentes ambitioni, & *Withawdi* metientes opes, omniaque venalia habentes, ad nutum licitatoris. Coniuges, liberos, patriam, & necessarios, ipsum denique proprium Regem perdituri, præfati Ducis cupiditatem, & Regni illecebram, potentiam, opes, felicitates, atque intelligentiam, singulasque vitæ actiones, quo in illos, & eorum auaritiam, magis munificus existeret, beatitudinis existimatione admirationeque prosecuti, monstrantes se non filios, vt erant Regni *Polonici*, sed priuignos, & materni vteri hostes & corrosores, qui fauorem & largitionem Ducis *Alexandri Withawdi*, patriæ incommodis & libertati prætulerunt. Digni, qui pro tam nefario opere, cruciatus perpetuæ captiuitatis fuissent experti. Clementia tamen *Wladislai* Regis, ipsis, & cuilibet eorum, confecto discordiæ bello, ignouit. Vltio tamen Diuina, plures eorum perstrinxit, eo quidem grauius, quo fuerat eis, eorumque truci sceleri, Regia propitiatione facilius condescensum. Eadem quoque indulgentia in alios *Polonos*, & milites suos vsus est, qui inter *Sigismundum Romanorum* & *Hungariæ* Regem, & Ducem *Withawdum* deferebant literas, quæ adeo secreto deferri non poterant, quin in manus Regias deprehensæ cum portitoribus non venirent. Ideo autem in deferentes illas animaduersum non est, ne amplior proueniret animorum irritatio; & spe reconciliandæ pacis omissa, crudelius rebus desperatis, in certamen præsentis luctæ, fieret a parte vtraque descensus. *Wladislaus* enim Rex, animum Ducis *Withawdi*, beneficiis & modestia, sperabat se aliquando & victurum & sanaturum, causamque suam, vbi animus *Withawdi* sanari non posset, Diuina propitiatione, quæ opera benignitatis & modestiæ præmiare consueuit, posse releuari ac defendi. Erant in Notariorum numero, pro ea tempestate, apud Ducem *Withawdum*, duo viri Nobiles, *Luthko* de *Brzezie* armorum *Doliwa*, & *Nicolaus Czebulka* de domo *Czieliepelie*, truncum deferente pro insigni, magna familiaritate Duci *Withawdo* iuncti, qui modestia interdum, aliquando & forti persuasione, vt coronationis cura omissa, se Regi *Wladislao* reconciliare quanto celerius curaret, rogabant, enumerando mala quæ accidere necesse essent. Nec aspernabatur Dux *Withawdus* eorum sermones, sed mira patientia, omnia eorum auscultabat proposita. Quos propterea, & genus illorum nomino, vt integritatis fidelitatisque illorum perpetua memoria, ad laudem eorundem, etiam in posteros extendendam perseueret. Quod si eadem fide cæteri Poloni se sinceros præstitissent, facilius fuisset ambitio Ducis *Withawdi* vel abrogata, vel sanata. Quoties itaque ab eisdem duobus Notariis, *Luthkone* & *Nicolao Czebulka* persuasus, a rebus coronæ insensatis & ambitiosis, animum auertere, & cupidinem Regni deponere, Dominoque suo & fratri *Wladislao* Regi *Poloniæ* reconciliari, humiliatumque animum & contritum præfato Regi ostendere perrexit; toties illum ab hac sententia Regni cupido, & assentatorum palpatio, *Polonorum* præsertim, deiecit. Contulit autem *Withawdus* Dux in *Ioannem* de *Tarnow* Palatinum *Cracouiensem*, cyclos argenti centum, & alia dona munifica, non tam vt illum honoraret, quam vt *Sbigneum* Episcopum *Cracouiensem*, qui maiora coronationi suæ impedimenta deferebatur ingerere, exasperaret, & a se neglectum & despectum ostenderet. Ea tamen omnia *Sbigneus* Episcopus nihil pendisse atque irrisisse visus est: vir contra auaritiam virtutis inuictæ; eamque largitionis contumeliam æquissimo animo tulit, nec vllum tristioris vultus ostendit indicium; de publico ministerio, præter laudem bene administrati officii, nihil sibi vendicare cupiens, *Alexandro Withawdo* Duci magno *Lithuaniæ*, etiam post irrogatum contemptum & contumeliam, verbis ad persuadendum compositis, in maxima vrbanitate & mode- 1429

1429 destia verborum, ostendendo euidenti & palpabili respectu *quod durum nimis foret, si beneficiis a Rege in se collatis rependat iniuriam, & pro Principatu Lithuaniæ in eum fratribus germanis neglectis, transfuso, ingratum se reddat. Dubium deinde ancipitemque belli euentum, Deum quoque pro iustiori causa staturum; grauem insuper inuidiæ sarcinam subiturus, si in Regem, vel potius Imperatorem suum, arma conuertat, & bellis afficiat, qui illum proprio foueat affectu, quique extulerit armis, equis, pecuniis, commeatibus iuuerit, in aduersis nunquam deseruerit, exulemque & calamitosum sustulerit. Quodque multos bonos sua illa Regni cupidine perditum iret.* Deplorationem autem huiusmodi & accusationem in *Sbigneum Cracouiensem* Episcopum sciebatur fabricasse, atque ad aures *Alexandri* detulisse, *Ioannes* de *Czizow* de domo *Pulkosza*, filius tunc *Michaelis Czizowsky* Castellani *Sandomiriensis*, qui expost adeptus fuit Castellanatum *Carcouiensem* ipso *Alexandro Withawdo*, qui nullum accusationis arcanum sibi communicatam reticere solitus erat, id ipsum *Sbigneo* Episcopo referente & prodente. Ad cuius purgationem *Sbigneus* Episcopus, paucis refellendo, & de integritate *Ioannis* de *Tarnow* confidendo, respondit; *Vltronee se in coronationem Withawdi consensurum, si Palatinus Tarnawsky suæ legationis comes, consenserit.* Qua quidem C prudentissima responsione, & accusatorem, & assentatorem vehementissime confudit, & se ab omni culpa & accusatione, Palatinum vero *Tarnawsky* ab omni suspicionis nota notabiliter vindicat. Retorquebant etiam nonnulli in *Wladislaum* Regem magnam culpæ partem, qui plurimum apud se posse *Withawdum* permiserat, qui, Diademate excepto, prope vniuersam Regni potentiam cum Rege participabat, eaque indulgentia, studia *Polonorum*, vt propensius, quam sat erat, *Withawdi* rebus fauerentur, conuerterat.

Quinque diebus in *Grodno* absumptis Regii Nuncii discedunt, quos Dux *Withawdus* vsque in *Volkoniska* comitabatur. Ibi priore responsione in memoriam aduocata, respondit: *se* D *nunquam Regium honorem aut titulum ambiuisse: Sed annis multis ad id per Sigismundum Romanorum Regem solicitatum, consiliariis suis dissensisse, nisi ipsemet Wladislaus Rex instantia sua multiplici & prece, consensum suum extorsisset. Non licere itaque sibi coronationem, cuius publicatio & in Summi Pontificis, & Principum vniuersi Orbis, non solum Catholicorum, sed etiam Ethnicorum notitiam peruenerat, omittere. Nolle tamen se amplius instare pro Coronæ missione* spopondit, *sed si mittatur, acceptionem eius non abnuiturum. Coronam vero Regni Poloniæ, spoliato fratre, suscipere, fœdum sibi & turpe* deduxit. *Cum vniuersorum iustis contumeliis, pro vitio tam notoriæ ambitionis posset carpi, quod honorem & titulum Regium adeo expetierat, vt cum iniuria fratris sui, & quasi detracto Diademate, tempora sua ornare non erubuerit.* Rogare igitur Legatos cœpit, *quatenus Wladislaus Rex amplitudinem sibi destinatam, non distineat, non impediat, aut improperio sibi, si prosequi coronationem distulerit, imminenti, quo illum alligauit, soluat, se velle sibi & honori suo, atque famæ prospicere, nec moliri Regno Polonico bellum, sed motum propulsare.* Erat Duci *Withawdo* mite & prudens ingenium, facileque ad bonam mentem, a prosecutione coronæ fuisset reductus. Scitum est enim illum solicitasse *Sigismundum Romanorum* & B *Hungariæ* Regem literis & Nunciis, *ne sibi corona mitteretur, & ignominia sua, ex negligentia potius missionis, quam virtute repressionis deciderct.* Ipsius tamen *Sigismundi Romanorum* Regis & Cruciferorum de *Prussia*, pertinax industria & vigilans cura, adeo suis consiliis, persuasionibus, & monitis, Ducis *Withawdi* animum incendebant, vt modestiæ & prudentiæ suæ cogebant eum obliuisci: rati *Wladislaum Poloniæ* Regem & Regnum suum *Poloniæ* si incœpta perficerent, non secus quam in triumpho ducturos. Nam & pro illo tempore, quo cum Nunciis Regiis in *Volkoniska* agebat, venit miles *Austriæ Leonardus*, ex parte *Sigismundi Romanorum & Hungariæ* Regis missus, ferens sibi insignia Societatis suæ, certis legibus, quas quilibet accipiens, iuramento intemerate se seruaturum stringebat, qualificatas, quibus cautum erat, vt vnus alterum in aduersis & prosperis, & quocumque casu nunquam desereret. Draco autem societatis prædictæ erat insigne, rotunda figura se voluens, & capite caudam complectens, faucibus apertis & flammam ructantibus, cruore in spina dorsi in modum Crucis conspersus, cui signum crucis radios emittens erat superpositum, scripturam in medio talem continens: *O quam misericors Deus, iustus, & clemens.* Insignia huiusmodi in præsentia Nunciorum Regalium oblata, Dux *Withawdus* pro vinculo societatis ineundæ, respondit *se nullatenus pro fraternitatis & ligæ vinculo, sed pro muneris officio suscepturum, ne iuramentum Wladislao Regi Poloniæ præstitum, per præstationem alterius, videretur temerasse.* Tali responso accepto Nuncii, in *Poloniam* reuersi, quæ secum acta fuerant, sigillatim *Wladislao Poloniæ* Regi denunciant & exponunt. Ad illaqueandum siquidem *Alexandri Withawdi* Ducis animum, præfati draconis insigne mittebatur pro societate: *Withawdus* ipse, vt amicus fieret Imperii & socius. Tunc profecto scriptura illa implebatur Prophetalis; *Draco ille quem formasti ad illudendum ei.* Draco siquidem ille, & tortuosus & sanguine respersus, cum signo crucis formatus apparuit: Significans per suum authorem & illius suggestionen, sanguinem Christianum per bella fundi oportere. 1429

Ex

1428 Ex *Sandomiria, Wladislaus Poloniæ* Rex, in terram *Lublinensem* progressus, exinde pro festo *S. Martini* in *Niepołomicze* rediit, ireque pro hyeme in *Lithuaniam*, propter dissidium subortum neglexit. Sed ex *Niepołomicze* in terras *Russiæ* per solitas stationes descendit. Vt autem *Sigismundi Romanorum* Regis, restringeretur & remitteretur de coronando *Withawdo* Duce audacia, fuit in præsentia *Martini* Papæ & Cardinalium, publice Regis *Wladislai* nomine, contra *Sigismundum* Regem & Ducem *Withawdum* propositum. Quo *Martinus* Papa permotus, Apostolica prohibitione *Sigismundo* Regi coronæ missionem, & Duci *Withawdo* acceptationem, per speciales literas interdixit, quarum talis erat forma.

Martinus Papa Withawdi coronationem prohibet litteris, quarum tenor inseritur.

Martinus Episcopus Seruus Seruorum Dei. Charissimo in Christo filio, Sigismundo Romanorum, Hungariæ & Bohemiæ Regi Illustri, Salutem & Apostolicam benedictionem. Nuper pro parte Charissimi in Christo Filii nostri, Wladislai Poloniæ Regis Illustris, fuit propositum coram nobis, astante Collegio Venerabilium fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium. Quod licet Serenitas tua in celebratione pacis, & reintegratione amicitiæ, quam inuicem solenniter, nobis id cupientibus & operantibus, contraxistis, eidem Regiæ fide promiseris, quod ipsum perpetuis temporibus haberes pro amico, & amicabiliter pertractares atque prosequereris eundem semper, eiusque liberos & hæredes, summis fauoribus, charitate, & beneuolentia singulari, & etiam honorem ipsius Regis & commoda procurares, nec vnquam quouis quæsito colore, ad auferenda bona, Regna, Principatus, atque Dominia sua aspirares, nec pro te, vel alio, contra eius Statum aliquid attentares, immo si quid per aliquem attentari sentires, in damnum reale vel personale Regis eiusdem, ipsum præuisum faceres, & eidem pro posse tuo assisteres. Et quod licet huiusmodi præmissa etiam cum iuramento firmaueris, scripturis Euangelicis manu tactis, nihilominus, vt Orator ipsius Regis asserit, illorum omnium immemor vel contemptor, Regium Statum & honorem eius, enormiter offendendo, Ducatum Lithuaniæ & terras Russiæ, ipsius Regni Poloniæ membra eidem iamdudum incorporata & vnita, dilecto filio Alexandro Duci Lithuaniæ, ad vitam eius Regia authoritate concessa, prout asserit idem Orator, ab ipso Poloniæ Regno seiungere ac liberare, & in nouum Regnum erigere, & præfatum Ducem huiusmodi Regni Regem in hanc ambitionem & cupiditatem dignitatis suasionibus incitatum, constituere & creare procuras. Quod fieri non posse assertum est, sine turpi nota ignominiæ tui nominis, propter conuenta prædicta in pace facta cum prædicto Poloniæ Rege, & promissiones tuas, vt per eundem Oratorem asseritur, firmatas, nec sine ipsius Ducis dedecore, propter obligationem præfatam, qua obstrictus est dicto Regi, præstito etiam in ipsius manibus iuramento, sine ipsorum violatione 1429 A *manifesta. Et quod non minus considerandum est nobis & tibi, si ad huiusmodi erectionem Regni, & creationem ac coronationem Regis inconsulte procedes, propter manifestam iniuriam, quam sibi fieri præfatus Rex & Regnum prætendunt, bellorum pericula, vastitatesque terrarum, strages fidelium, & scandala maxima, vt asserunt, sequerentur, quæ modis omnibus euitanda sunt. Propterea cupientes, vt tenemur, tantam pestem, tantumque periculum auertere, a populo Christiano, Celsitudinem tuam charitatiue monemus, ex cordeque requirimus, & rogamus per misericordiam Iesu Christi,* B *vt in hac causa nihil facias festinanter, & sine longa & matura deliberatione, ac Ecclesia inconsulta, ne necessarium sit postea, qui non possumus læsis postulantibus negare iustitiam, de violatione, vel non, iuramentorum pacis ac fœderum prædictorum, cognoscere, prout idem Rex Poloniæ desiderare videtur, & forsan nos, cogente iustitia, reuocare; si quæ perperam facta essent, cum tanto scandalo populi Christiani. Cuius te auctorem & suscitatorem nedum esse, sed etiam suspicari posse non vellemus; ne fama tua, quæ vbique clarissima est, lædatur, & anima tua tanti peccati onere prægrauetur, & reus in extremo iudicio, malorum omnium prædictorum,* C *quæ necessario, vt plurimum, secutura videntur, valeas denotari. Quare fili Charissime, in hac tam periculosa materia, moderare voluntatem tuam, & in hac parte nostris paternis monitionibus & consiliis acquiescas, & viam aliis, per nos tibi apertam, de Oratoribus transmittendis ad nos, amplectaris. Nos etiam præfatum Ducem, propter eius excellentiam, & singularia bona, quæ fecit in propagatione Christianæ fidei, magnifacimus, & paterna charitate diligimus, ac ipsum dignitate Regia dignissimum iudicamus. Sed vellemus eum cum pace, sine scandalo, sine iniuria, & sine discordia fratris sui, talibus ornamentis ornari, sicut alias scripsimus sublimitati suæ. Datum Romæ apud Sanctum Pe-* D *trum, Idibus Nouembris, Pontificatus nostri anno quatuordecimo.*

Regiam dignitatem Withawdus ne appetat literis Summi Pontificis monetur.

Martinus Episcopus Seruus Seruorum Dei. Dilecto filio, Nobili viro Alexandro, magno Duci Lithuaniæ, Salutem & Apostolicam benedictionem. Nuper pro parte Charissimi filii in Christo, Wladislai Poloniæ Regis Illustris, fuit propositum coram nobis, astante Collegio Venerabilium fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium: Quod licet dudum Nobilitas tua fidem & connexionem, præfato Regi promiserit cum iuramento solenni, de consensu omnium Principum & Baronum Lithuaniæ & Russiæ firmatam, ita, quod in omni-

1429 *omnibus quæ concernant honorem eiusdem Regis, & amplitudinem Regni sui, deberes eidem præbere consilium, & fauorem, & nunquam esse aduersus ipsum Regem & Regnum, nec vnquam aliquas ligas, conuentiones, aut iuramenta cum aliquibus facere, sine licentia præfatorum Regis & Regni; Nihilominus, vt asserit ipsius Regis Orator, tu omnium immemor vel contemptor, fraternam pacem; & concordiam diu seruatam perturbare, ac prædictos, Ducatum Lithuaniæ, & terras Russiæ, membra incorporata & vnita Regno Poloniæ, Regia authoritate tibi concessa, ab ipso Regno sciungi ac liberari, ac in Regnum nouum erigi, teque eiusdem Regni Regem creari non recusas, seductus, vt idem Orator asserit, alieno consilio. Quod fieri non posse assertum est, sine turpi nota tui nominis, propter dictas promissiones tuas iuramento firmatas. Praeterea quod non minus considerandum est nobis & tibi, si ad huiusmodi erectionem Regni, & creationem coronationemque tuam inconsulte procedetur, propter manifestam iniuriam, quam prætendunt fieri sibi præfatus Rex, & Regnum Poloniæ, bellorum pericula, vastitates terrarum, strages fidelium, & scandala maxima, vt asserunt, sequerentur; quæ modis omnibus euitanda sunt. Propterea cupientes, vt tenemur, tantam pestem, tantumq; periculum auertere a populo Christiano, Excellentiam tuam charitatiue monemus, ex cordeque requirimus, & rogamus per misericordiam Iesu Christi, vt in hac causa nihil facias festinanter, & sine deliberatione matura, ac inconsulta Ecclesia, ne necessarium nobis sit postea, qui non possumus postulantibus negare iustitiam læsis, de violatione, vel non iuramentorum & fæderum prædictorum cognoscere, & forsan, cogente nos iustitia, reuocare, si qua perperam facta essent, cum tanto scandalo populi Christiani, quod tui causa suscitari nollemus, ne fama tua, quæ vbique clarissima est, lædatur, & anima tua tanti peccati pondere prægrauetur, & reus in extremo iudicio malorum omnium, quæ necessario secutura videntur, valeas denotari. Quare fili dilecte, in hac tam periculosa materia, moderare voluntatem tuam & in hac parte, nostris paternis monitionibus & consiliis acquiescas. Nos enim te, propter excellentiam tuam, & bona eximia, ac singularia, quæ fecisti in propagatione fidei Christianæ, magnifacimus, & probitatem tuam, & te, paterna charitate diligimus, ac dignitate Regia dignissimum iudicamus; sed vellemus personam tuam cum pace, sine scandalo, sine iniuria, & sine discordia fratris tui, talibus ornamentis ornari, sicut alias scripsimus Generositati tuæ. Datum vt supra.*

Hussitæ Slesiam vastant,

Bohemis *Hussitis*, *Slesiæ* Ducatus igne & gladio vastantibus, *Ioannes Monsterbergensis* Dux qui *Elisabeth* relictam *Spitkonis Melsztinsky* Palatini *Cracouiensis* duxerat in consortem, resistentiam oppositurus, occurrit. Et *Slesiæ* militibus illum adiuuantibus, pugnam in die Sancti *Ioannis* Euangelistæ, prope *Gloczko*, acrem conserit. In qua militibus *Slesianis* illum deserentibus, vt Ducali sanguini conueniens erat, occiditur, & *Hussitæ* castris eius, & rebus plurimis potiuntur. In die *S. Anthonii* oppidum *Olaua*, quod a præsidio *Hussitarum* tenebatur, a *Slesitis* captum & incensum est, & plures *Hussitæ* illic necati. Capta sub eodem tempore, plura *Slesiæ* oppida, ab *Hussitis*, videlicet *Kruczborg*, quod *Dobeslaus Puchala*, *Polonus*; item castrum & oppidum *Nyempcz*, quod *Petrus Polyak*, item oppidum *Gliwicze*, quod *Sigismundus Coributh* Dux, in gubernationem acceperant. Ex his autem oppidis, plurima spolia, incendia, depopulationes, terris *Slesiæ* irrogatæ sunt. Et licet *Wratislauienses Swidnicensium* auxilio oppidum *Nyempcz* circumuallassent, tamen infecta re discesserunt. In die Sanctæ *Elisabeth* castrum *Wratislauiensis* Ecclesiæ *Odmuchow*, *Hussitis* fraude *Nicolai Halczslaw* alias *Halczenow Slesita*, deditum est. Qui sequenti anno captus, & capite truncatus, pœnas violatæ fidei dedit.

1429 & Ducem Monsterbergensem occidunt.

1430 Natali Domini anni huius, *Wladislaus Poloniæ* Rex apud *Radom* celebrato, pro diebus Carnispriuii in *Iedlnam* aduenit. Quo cum frequens consilium Prælatorum & Baronum *Poloniæ*, ad suam Serenitatem fuisset congregatum, *Wladislaus Poloniæ* Rex, attenta Prælatorum & Baronum erga se, & Natos suos, fide, assistentia, & constantia, post varias deliberationes tunc digestas, nouis gratiis & prærogatiuis præmiando eorum opera, Regnum libertat. Et omnibus Ecclesiis Cathedralibus, item omnibus monasteriis & claustris quorumcumque ordinum; item omnibus locis monialium; item omnibus Ecclesiasticis personis, stationes, quocumque modo introductas, relaxat; & omnes Ecclesias Regni sui, personasque Ecclesiasticas, a stationibus Regalibus in totum libertat & absoluit. Item omnes abusus & grauamina, Regnum prementia, sustulit; plures articulos, qui sæpius reuocabantur in dubium, dilucidans & declarans, quemadmodum in ipsis literis, quarum tenor hic insertus est, latius continetur.

Wladislaus Rex omnium ordinum priuilegia & iura confirmat,

Wladislaus Dei gratia Rex Poloniæ, nec non terrarum Cracouiensis, Sandomiriensis, Siradiensis, Lanciciensis, Cuiauiensis, Lithuaniæque Princeps supremus, Pomeraniæ Russiæque Dominus & Heres. Significamus tenore præsentium, quibus expedit, vniuersis. Quomodo libramine veræ rationis pensantes intemeratæ fidei & insuperabilis virtutis constantiam, quibus incolæ Regni nostri Poloniæ in bellis & certaminibus, quæ cum prosperis, auspice Domino, triumphorum nostrorum successibus, sæpe sæpius, pro defensione nostra, & Regni eiusdem, hostium sustinendo insultus, suscepimus, placere nobis meruerunt, & votis nostris, obsecundatione fideli, non absque variis periculis corporum, & extenuatione rerum, deuota sub-

litteris suis, quarum tenor inseritur.

Digitized by Google

1430 subiectione vbique paruerunt, & semper horum intuitu, & contemplatione aliorum meritorum, quæ excelsa dona nostra munificentiæ non indigne promerentur; Volentes etiam, vt beneuolentia eorum & fidei affectus, quos cum tanta sinceritate in filios nostros, præclaros Principes, Wladislaum & Casimirum direxerunt, quorum vnum, quem aptiorem ad regimen Regni cognouerint, nostris requisitionibus admoniti, sibi, expleta vita nostræ periodo, pro Rege, Principe, Domino, & herede Regni huius Poloniæ, & terrarum Lithuaniæ Russiæque, quas præclarus Princeps, Dominus Alexander alias Withawdus, magnus Dux Lithuaniæ, frater noster charissimus, prout in præsentiarum possidebat, debet ad tempora vitæ suæ possidere; & post obitum eius, ad nos & filios nostros, ac coronam, vera & hæreditaria successione deuolui, sicut patentibus literis ad hoc confectis palam est, deuote & humiliter susceperunt, & corona Regni, sceptrisque Regalibus, cum solennitate cæremoniarum debita promiserunt, tanquam verum & legitimum successorem, postquam ætatem legitimam habuerit, insignire: dignis, pro grata vicissitudine, Regiæ Celsitudinis muneribus, compensentur; omnia iura & Priuilegia ipsorum, quæ dudum circa coronationem nostram, & aliis postmodum momentis, & temporibus, ipsis concessimus, vel quæ eis alii Reges & Principes, veri hæredes Regni Poloniæ, nostri Prædecessores, ab antiquis temporibus concesserunt, patrocinio præsentis nostri Priuilegii, ratificamus, approbamus, renouamus, & confirmamus, sub infrascriptorum moderamine articulorum. Quorum regulatione, si quæ obscura tenor prædictorum Priuilegiorum comprehendit, sensum recipient clariorem, & ambigua omni dubietate carebunt, per quæ intellectus confundi, & nasci errores consueuerunt. Primo quidem, quod vniuersas ædes sacras, seu Ecclesias, in omnibus earum iuribus, immunitatibus, & libertatibus, à metis & distinctionibus antiquis, quibus, temporibus Diuorum prædecessorum nostrorum, Poloniæ Regum & Ducum, fruebantur, volumus omnimode conseruare. Dignitates autem Ecclesiasticas & seculares Regni Poloniæ, æquo modo, circa iura & consuetudines ac libertates ipsorum, quæ & quas temporibus Serenissimorum Principum, Dominorum, Casimiri, Ludouici, & aliorum Regum & Ducum, hæredum Regni Poloniæ, obtinebant, dimittimus persistere & permanere. Quas quidem dignitates, cum vacare contigerit, nulli extraneo terrigenæ, nisi nobili benemerito, & in fama laudabiliter conseruato, illius terræ, in qua huiusmodi dignitas vel honor vacauerit: terræ videlicet Cracouiensis, terrigenæ Cracouiensi: Sandomiriensis, terrigenæ Sandomiriensi; & in maiori Polonia, terrigenis maioris Poloniæ, & sic de aliis terris Regni Poloniæ, dabimus, vel quomodolibet conferemus. 1430 Super quibus etiam dignitatibus Ecclesiasticis, & secularibus, literas expectatiuas nulli personæ dabimus in futurum. Et quod prædictas dignitates tam Ecclesiasticas quam seculares, non debemus minorare, nec etiam suffocare, & possessiones, census, aut salaria, ad eas pertinentia, iuris debito examine, non auferre; Item quia per Tenutarios castrorum & fortaliciorum alienæ gentis, & extraneæ nationis, Regnum in se & suis partibus crebrius periclitari contigerit, pro eo & ex eo, nulli Ducum, & de Ducali genere descendenti, seu extraneo alienigenæ cuipiam, aliquod castrum, fortalicium, aut ciuitatem, ad regendum pro tempore, vel in æuum, dabimus, consignabimus, aut quomodolibet conferemus, nec etiam aliquem talium in Capitaneum, aut Tenutarium terræ alicuius, aut terrarum Regni nostri prædicti, præficere aut surrogare. Item promittimus & spondemus, quod dum ad requisitionem nostram, nobiles nostri Regni, extra metas eiusdem Regni nostri, ad repellendum hostium sæuitiam, transire contigerit, ipsis satisfactionem condignam, pro captiuitate, cæterisque damnis notabilibus, faciemus. Metas vero seu limites sæpe dicti Regni, memorati nobiles, ab insultu & incursu æmulorum & hostium, propriis damnis sumptibusq; tueri debent, & omnimode tueantur tuerique teneantur. In casu vero quo aliquis æmulus Regni nostri, quocumq; modo illud intrauerit, & cum eodem conflictum intra metas eiusdem Regni terrigenas nostros facere contigerit, eisdem terrigenis pro captiuitate duntaxat; si vero extra metas idipsum fieri contigerit, tunc & pro damnis, si qua (quod absit) incurrerent, & pro captiuitate satisfactionem condignam impendere. Captiuos autem quoslibet, quos extra & intra metas Regni prædicti, per nostros terrigenas capi contigerit, pro depactatione per eosdem captiuos, nobis facienda, retinere volumus penitus & habere. Item promittimus, quod si tempore se offerente, & necessitate vrgente, in spem alicuius expeditionis futuræ, contra hostium & æmulorum insultus & hostilitates, terrigenis nostris pecunias, videlicet quinque marcas supra hastam quamlibet dare & distribuere nos contingat; casu vero seu successu temporis offerente, dum intra spatium quinque annorum, post distributionem pecuniarum, sic, vt præmittitur, factam, ad expeditionem non processerimus, extunc iidem terrigenæ, ab huiusmodi seruitiis, ratione prædictarum pecuniarum faciendis, erunt soluti penitus & exempti: si autem in decursu eorundem annorum, ad expeditionem cum eisdem terrigenis nostris transitum fecerimus, & extra metas Regni cum expeditione processerimus, extunc iidem terrigenæ, & ab eisdem pecuniis, & seruitiis prætextu earundem, similiter sint solu-

Digitized by Google

1430 *ti. Item promittimus pro inclytis filiis nostris prædictis, quod postquam, dante Domino, vnus illorum in Regem electus, sceptra Regni amplectetur, monetam ex quocumque genere metalli, absque consensu & consilio speciali Prælatorum & Baronum Regni Poloniæ, cudere non permittet: quemadmodum nos sine ipsorum consensu & consilio, huiusmodi monetam cudere noluimus, nec cudimus. Absoluimus insuper, & perpetuo liberamus omnes & singulos, omnium terrigenarum nostrorum colonos, ab omnibus solutionibus, contributionibus, exactionibus, vecturis, laboribus, equitaturis Podwody dictis, angariis, grauaminibus, frumentorum dationibus, dictis Sep, vulgariter, præterquam duos grossos monetæ vsualis Polonicalis, & in Regno Poloniæ communiter currentis; Quos quidem duos grossos, quilibet colonus prædictorum terrigenarum, de quolibet laneo possesso, etiamsi illum plures personæ possideant. Sculteris eorum & seruitoribus, quos ab huiusmodi solutione duorum grossorum esse volumus liberos & exemptos, nec non molendinatoribus, tabernatoribus, & hortulanis, nec colentibus agros, hoc est mansos seu laneos, integros vel medios, duntaxat, exceptis atque demptis, singulis annis in futurum, in festo S. Michaelis Archangeli, vsque ad diem S. Nicolai, soluere sit astrictus. Si autem prædictorum molendinatorum vel tabernatorum, siue hortulanorum aliquis, integrum agri laneum coluerit, tunc ad solutionem duorũ grossorũ similiter monetæ prædictæ, nobis sint astricti. Ad quos quidẽ duos grossos monetæ suprascriptæ, olim Serenissimo Principi Domino Ludouico Regi Hungariæ & Poloniæ soluere libere se submiserunt. Quod si infra præfixum terminum nobis aliqua villa pecunias huiusmodi soluere neglexerit, extunc Exactor noster, quem pro eadem exactione tollenda duxerimus deputandum, in eadem villa vnam bouem, ratione non solutionis, absque spe restitutionis, habebit recipiendi facultatem omnimodam. Si vero intra quatuordecem dies, post eiusdem bouis receptionem, eadem villa, & quæuis alia, dictam pecuniam non soluerit, extunc Exactor noster, duas boues consimili modo, sine spe restitutionis, recipiet, atque tollet. Memoratus etiam exactor pecuniarum prædictarum, prætextu notæ, quæ* Napisȝne *dicitur, nihil exigat neque tollat, & nihilominus literis suis colonos quietet de solutis. De ciuitatibus autem antiquis & nouis, tempore nostri regiminis locatis, sic statuimus; quod ille ciuis aut oppidanus, qui ciuitatem cum vxore, filiis, & familia inhabitat, & agrum solus, vel per suum hortulanum aut agricolam colit, non tenetur ad prædictam* Poradlne *pensionem. Sed si ante ciuitatem vel oppidum residet, soluat præfatam* Poradlne *pensionem, acsi in villa resideret, non obstante, quod ad ius, & iurisdictionem eiusdem ciuitatis, seu Oppidi, pertinere, vel cum eis onera sufferre perhibeatur.* 1430

Item spondemus, A *quod in nulla terra totius nostri Regni Poloniæ, iustitiariam constituere volumus, vel quomodolibet surrogare. Præterea promittimus singulos articulos, & clausulas, nullo vitio falsitatis deprauatas, Serenissimorum Principum Dominorum, Casimiri & Ludouici, ac omnium aliorum Regum, Ducum, ex vera successione hæredum antiquorum Regni Poloniæ, nostrorum Prædecessorum, Ecclesiis, terrigenis, ciuitatibusque concessas, præsertim commodum & profectum nostrum, Regnique Poloniæ sæpedicti, & ipsius incolarum, concernentes, firmiter & inuiolabiliter, perpetuis temporibus obseruare & tenere. Item pollicemur, quod nullas stationes seu procurationes,* B *vllos descensus, in ciuitatibus, villis, & hæreditatibus, curiis ac prædiis, Ecclesiarum, Nobilium & terrigenarum nostrorum, faciemus. Si vero casualiter, opportunitate & necessitate nos cogente, stationem in bonis, ciuitatibus, castris, aut curiis Ecclesiarum, vel nobilium, nos facere contigerit, tunc nihil vi vel potentia recipere faciemus, vel quomodolibet facere recipi permittemus, immo quæque necessaria, pecuniis nostris propriis, volumus comparare. Cæterum promittimus & spondemus, quod nullum terrigenam possessionatum, pro aliquo excessu seu culpa capiemus, seu capi mandabimus, nec aliquam vin-* C *dictam in ipso faciemus, nisi iudicio rationabiliter fuerit conuictus, & ad manus nostras, vel nostrorum Capitaneorum, per Iudices eiusdem terræ, in qua idem terrigena residet, præsentatus. Illo tamen homine, qui in furto, vel in aliquo publico maleficio, vt pote incendio, homicidio voluntario, raptu virginum & mulierum, villarum depopulationibus & spoliationibus deprehendetur: similiter illis, qui de se nollent debitam cautionem facere, vel dare, iuxta quantitatem excessus vel delicti, duntaxat exceptis. Nulli autem bona seu possessiones recipiemus, nisi fuerit iudicialiter per Iudices competentes, vel Barones nostros, nobis condemnatus. Item promittimus, quod omnibus terrigenis, cum bonis & hæreditatibus* D *nostris, limites, postulantibus ac petentibus, non denegabimus. Item pollicemur, quod omnes terras nostras Regni Poloniæ, etiam terram Russiæ includendo; saluis tamen auenæ contributionibus, de quibus nobis ad tempora vitæ nostræ sola Russia respondebit, ad vnum ius, & vnam communem legem omnibus terris, reducemus, reducimusque, adunamus, & vnimus, tenore præsentium mediante. Item, attendentes, quod dicti nostri Regnicolæ, & inhabitatores Regni, in fauorem nostræ Maiestatis, priuilegiis ipsis, per nos, & nostros prædecessores concessis, quandoque derogarunt, eadem ipsorum priuilegia nostra, & prædecessorum nostrorum, Regum, & Ducum, ac hæredum legitimorum, & verorum,*

Re-

Digitized by Google

1430 *Regni Poloniæ prædicti, ad statum priorem reducimus, reintegramus, restauramus, ac præsentis scripti patrocinio confirmamus, ratificamus, & declaramus, ipsa robur obtinere firmitatis. Item, si qui terrigenæ, aut quiuis alii incolæ Regni Poloniæ prædicti, pendente lite in iudiciis, pro quibuscumque causis concordare voluerint, a pœnis nostris, & Iudicum, atque subiudicum, Palatinorum & Castellanorum, eosdem liberos facimus & solutos. Item, promittimus, quod nulli pœnas super nobilibus, ad quas nobis iudicialiter fuerint condemnati, exigendas dabimus: sed eas per nos, aut nostros Capitaneos & Officiales exigemus, & exactas, iuxta beneplacitum nostrum conuertemus. Item omnes incolæ terrarum, Cuiauiensis & Dobrzinensis, de auena solita, quam nobis soluere consueuerunt, ad decem annos duntaxat, nobis respondere sint adstricti. Quibus reuolutis, ab huiusmodi auena liberi sint & exempti. Item Notarii terrestres, ad Officium Notariatus promoti, semper soli Iudiciis, & non per aliquos surrogandos vel scribas resideant, vbi commode poterint, alias liceret eis habere substitutos, quos Baronibus, Iudicibus terrarum, in quibus Officium huiusmodi possident, substituendos, præsentare teneantur: Et quod tales sint bonæ famæ, & a dictis Baronibus & Iudicibus ad huiusmodi officium approbati. Alias nobis continuo hac ipsorum officia, aliis habilioribus, & magis assiduis, conferenda sint affecta. Nulla autem leuis causa, nisi ardua, absentiam Notariorum poterit excusare, Harum quibus nostra Maiestatis Sigillum est appensum, testimonio literarum. Actum in Iedlna Sabbato ante Dominicam Inuocauit, anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo. Præsentibus Reuerendissimis in Christo Patribus, & Magnificis ac Nobilibus, Alberto Sanctæ Ecclesiæ Gnesnensis Archiepiscopo & Primate, Sbigneo Cracouiensi, Ioanne Wladislauiensi, Stanislao Posnaniensi, Ioanne Chelmensi, Episcopis, Ioanne de Tarnow Cracouiensi, Sandiuogio de Ostrorog Posnaniensi, Nicolao de Michalow Sandomiriensi, & Capitaneo Cracouiensi, Andrea de Domagascz Calissiensi, Stiborio de Borzislawicze, Lanciciensi, Iarando de Brudzewo Wladislauiensi, Palatinis: Petro de Bnino Gnesnensi, Michaele de Czizowo Sandomiriensi, Petro de Sernik Calissiensi, Floriano de Koritnicza Vislicensi, Martino de Kalinowa Siradiensi, Dobcone de Oliescbnicza Voynicensi, Sbigneo de Alto monte Rosperiensi, Ioanne de Kretkow Dobrzinensi, Ioanne de Lichin, Sremensi, Dobrogostio de Kolen Camenensi, Ioanne de Laszeynicze Sanocensi, Castellanis: Petro Schafranyecz Cracouiensi, Petro Kordebog Posnaniensi, Andrea Cziołek Sandomiriensi, Dobrogostio de Schamotudi Calissiensi, Alberto Malsky Lanciciensi, Voislao de Krosthouo Brzestensi, Andrea Dunin Wladislauiensi, Andrea de Lubin Dobrzinensi, Succamerariis. Paulo de Bogumiłowicze Cracouiensi, Ioanne de Sprowa Sandomiriensi, Andrea de Lubrancz Brzestensi, Matthia de Suchodol Lublinensi, Iudicibus: Martino de Rogi Cracouiensi, Nicolao de Plieszow Calissiensi, Iacobo de Strygie Dobrzinensi, Vexilliferis: & aliis militibus, Nobilibus, in generali parlamento seu conuentione constitutis. Datum per manus prædicti Reuerendi Patris Domini Ioannis Episcopi Wladislauiensis, Regni Poloniæ Cancellarii, & Venerabilis Wladislai de Oporow, Decretorum Doctoris, Præpositi, Lanciciensi, & Sancti Floriani ante Cracouiam, eiusdem Regni Vice-Cancellarii.* 1430

Sciens autem Dux *Withawdus* in *Iedlna*, & *Wladislaum* Regem & Prælatos Baronesque *Poloniæ* conuenisse, scribit Prælatis & Baronibus *Poloniæ* literas, ingeminans plures querelas de *Wladislao* Rege, *qualiter ipsum coram Summo Pontifice, & Regibus Catholicis dehonestauerit, notando eum de corona Lithuaniæ in præiudicium Regni sui, ambitione, non attendens, quod ipsum ad dandum consensum prædictæ coronationi, ipsemet pluribus precibus & illexerit & pertraxerit.* Itaque ad respondendum huiusmodi suis literis, & ad corripiendum eum quod a Prælatis & Boiaris *Lithuaniæ*, noua iuramenta, contra Statum Regis & Regni *Poloniæ* firmaret, *Sbigneus Cracouiensis* Episcopus, & *Nicolaus* de *Michalow* Palatinus *Sandomiriensis*, in *Lithuaniam*, tertio ad illum mittuntur. Qui in *Grodno* pro diebus Paschæ ipsum aggressi, verba nomine Regis faciunt: *Non esse Wladislaum Regem eius clementia, vt velit eum, cum quo vnus spiritus semper fuit, & eius commodis & amplitudini fauebat, confundere; sed si coram Summo Pontifice, & Catholicis Regibus questus est, id egit necessitate compulsus, ne iuri suo per coronationem nouam fieret præiudicium, Sigismundi Romanorum Regis authoritate, quam per Apostolicam Sedem, operæ pretium erat rescindi, & abrogari.* Corripiunt quoque illum de nouorum iuramentorum exactione, & castrorum firmatione: rogantque, *vt auerteret parumper, ab ambitione coronæ, ad potiorem cogitationem cognitionemque animum.* A quo pro responso accipiunt: *Nihil se contra Statum Regis & Regni machinari, nec ideo iuramenta exegisse, aut castra firmasse, vt velit se hostem Regno professum bella mouere: sed quoniam prospiciebat sibi, ne aliqui hostes occuparent eum incautum, cum certum erat, Bohemos hæreticos, Wladislaum Regem crebris Nunciis & precibus pulsasse, vt illis per Regnum suum contra Prussiam & Lithuaniam transitum permitteret. Et hanc Bohemorum petitionem Wladislaum Regem, contra morem suum suppressisse, & ab ipso Duce Withawda celauisse.* Talem responsionem callidam, & vafram magis, quam fidelem & puram, Dux Wi-

Literis Withawdi acceptis.

Legati ad eum rursus mittuntur,

qui eum res nouantem corriperent.

1430 *Withawdus* dedit Legatis Regiis, ad colorandum id, quod iam ante animo de coronatione sua, & resistentia Regno *Poloniæ* facienda, A sumpta corona, agitabat. Neque enim *Wladislaus Poloniæ* Rex in *Lithuanos*, quos summa diligebat charitate, aut in Cruciferos, cum quibus pacem perpetuam obseruabat, permitteret grassari. Sed vt vulgo aiunt, *Withawdus* Dux nodum in scirpo quærebat. Neque animus suus, cupiditate coronæ illectus quibusuis euidentibus rationibus sanari poterat, cum res secundæ, naturam quoque eius, vt fit, in deteriora commutassent, speciosioraque magis quam tutiora dantibus consilia credidit, præcipitandus a pessimis consultoribus, nisi Deus illum de medio sustulisset.

Ex Iedlna, *Wladislaus* Rex *Poloniæ*, per *Sandomiriam*, & alia loca, transitum agens, *Cracouiam* deuenit. Vbi commoratus aliquot diebus, in partes *maioris Poloniæ*, per stationes solitas processit, & festum Paschæ in *Calisch* egit. Existimantes autem quidam *Poloni sacrilegi*, Nobiles Regni *Poloniæ*, qui patrimonia sua nimis prodige effuderant, & ære alieno tenebantur, claustrum *Czastochowa*, alias *Clarum montem*, ordinis Sancti *Pauli* primi heremitæ, magnis thesauris & pecuniis locuples esse, eo quod illic ex universo Regno *Poloniæ*, & partibus vicinis, *Slesia* videlicet, *Morauia*, *Prussia*, *Hungaria*, in festiuitatibus Sanctæ *Mariæ* Virginis, cuius in loco illo, rara & deuota sculpturæ habebatur imago, fiebat concursus, propter stupenda prodigia, quæ in curatione languidorum, per suffragium Dominæ nostræ, in illo loco contingebant, as*qui templum Czastochoviæ spoliarunt*, sumptis ex *Bohemia*, *Morauia* & *Slesia* latronibus, in die festo Paschæ, in monasterium prædictum irruunt. Et thesauris non repertis, fraudati spe sua, in sacra vasa, calices videlicet, cruces, & ornatus, manus violentas iniiciunt. Ipsam etiam imaginem gloriosissimæ Dominæ nostræ, auro & gemmis, quibus deuotione fidelium vestita erat, spoliant. Nec spolio contenti, vultum imaginis per transuersum mucrone transfigunt, & tabulam, cui imago inhærebat, frangunt, vt non *Poloni*, sed *Bohemi*, ex operibus tam crudelibus & nefariis, iudicarentur. Tali nefario opere expleto, magis infames quam diuites, ex monasterio paucis onusti prædis egrediuntur. Res ipsa longo tempore per *Bohemos* hæreticos, qui in *Slesiæ* oppidis & castris, *Poloniæ* vicinis consederant, putabatur patrata. Et iam tam *Wladislaus* Rex, quam Barones *Poloniæ*, de bello *Bohemis* inferendo animum intenderant, discusso tamen negotio, & veritate comperta, in nobiles *Poloniæ* *puniuntur* maleficos, grauiter animaduersum est, & plures in vincula coniecti. Sed & Diuinæ indignationis vindex gladius, genitricis suæ infamiam non tulit. Omnes enim fere, qui huiusmodi sacrilegio se fœdauerant, intra annum turpi nece extincti sunt. Erant autem 1430 huiusmodi facinoris capita, *Iacobus Nadobni* de *Rogow*, de domo *Dzyalosza*, *Ioannes Kuropatwa* de *Laczuchow*, de domo *Srzeniawa*; quos *Wladislaus* Rex captos, turri aliquanto tempore apud castrum *Cracouiense* incluserat. Item *Fredericus Russiæ* Dux.

Festo Paschæ in *Calisch* exacto, *Wladislaus Poloniæ* Rex, in cætera *maioris Poloniæ* loca procedens, festum Assumptionis Sanctæ *Mariæ* Virginis in *Przedborz* egit. Ex inde cum quarta die in *Andrzeiow* venisset, affertur illi lætus Nuncius, *Ioannes Czarnkowsky* *Jo. Czarnowsky* Succamerarius *Posnaniensis*. Is siquidem ex mandato Regio, cum miles notabilis de doB mo *Nalencz* esset, & possessiones suas vicinas *Saxoniæ*, & *nouæ Marchiæ*, haberet, transitum Legatorum *Sigismundi Romanorum* Re- *legatos Sigismundi Imp. ad Withawdum missos* gis cum corona in *Lithuaniam*, quos iam certum erat, cum coronis & literis *Vienna* exiisse, & per *Saxoniam* versus *Prussiam* iter facere, missorum, obseruabat positis in pluribus viis & passibus vigili & armata custodia. Nec parcebat exploratoribus & Nunciis, sed in omnia loca, per quæ verisimiliter Nuncii præfati forent transituri, suos mittebat, abunde illis largiens expensas. Ad coronandum enim Ducem *Withawdum*, & consortem eius *Iulianam*, consignatus fuit primum dies Assumptionis *S. Mariæ* Virginis: sed Nunciis cum coronis tardius venientibus, C iterum alius dies, videlicet *S. Mariæ* Natiuitatis, in *Vilna*, consignabatur. Et Dux *Withawdus* plures Principes *Russiæ*, videlicet *Moskwensem*, *Twerensem*, *Odoiouiensem*, magistrum & principaliores Commendatores *Prussiæ*, & *Thartarorum* Imperatorem, inuitauerat. Itaque nihil dubium erat, Nuncios cum coronis prope diem venturos, & de quo literis & Nunciis *Sigismundus* Rex *Withawdum* Ducem certificauerat. Et quo amplius esset de Nunciorum aduentu, & coronarum allatione certus, *Baptistam Czigala* vtriusque Iuris Doctorem, militem *Italicum Ianuensem*, & *Sigismundum Roth Almanum Slesitam*, D ante Nuncios coronam deferentes, præmittit in fines, vt non solum Nuncios cum coronis venientes denuncient, sed etiam vt vacillantem *Withawdum* multorum suggestione, de potestate *Romanorum* Regis, an creare aliquem in Regem possit, confirment, & scripturarum authoritatibus doceant & dilucident. His quoque literæ omnes, coronationem ad perpetuam rei memoriam firmantes, committuntur, vt illas Duci *Withawdo* perferant, & præsentent, hæsitantemque & dubium securent. Affuit Diuina bonitas *Wladislao* Regi, & suo Regno *Poloniæ*, protegens illum a laqueo, quem sibi *Sigismundus Romanorum* Rex, per huiusmodi coronationem & ligam cum Duce *Withawdo*, Cruciferis inclusis, initam, tetenderat. Prædicti enim

Digitized by Google

1430 enim Nuncii, *Baptista*, & *Sigismundus Roth*, dum *Saxoniæ* terris superatis, in *Prussiam* ingredi deberent, in custodes & gentes Regis, A per dictum *Ioannem Czarnkowsky* ordinatas & locatas, facientes excubias, incidunt, & capti, omnibus literis quas ferebant, armis, & equis exuti, sponsione facta, quod se in *Czarnkow* pro certo die repræsentarent, parum prudenter dimissi, quos iustum erat in profundam caliginem carceralem detrudi, obliti honoris & iuris gentium, obliti sponsionum, ad ducem *Withawdum* in *Lithuaniam* per *Prussiam* deducuntur. Et spolio quod illis simul cum captiuitate acciderat relato, amplissimis verbis spem bonam repromittunt, vt æquo animo sit, etiam persuadent, *ne moueatur tam leui aduersitate; Nuncios cum coronis pro die constituto nihil dubitet venturos*, *Withawdum* per se alioquin feruidum, ad comprehendendum Regalis coronæ fastigium, assiduis persuasionibus & stimulis incitabant. Dux *Withawdus*, etsi, vt Princeps industrius, gnarusq; omnium quæ subsequi debebant, sciens *Polonorũ* animos feroces esse, fingit vultum habere hilarem, ne hospites iam corrogatos, & præsentes pro suæ coronationis solennitate, contristet, graui tamen dolore intrinseco, a se tamen artificiose tecto, grandis suæ ad interitum cadentis spei, coquebatur. Qui illi, vt in sequentibus narrabimus, primum morbum consciuit corporis, tandem mortem attulit. *Wladislaus Poloniæ* Rex, apertis fractisque literis, quas ad eum præfatus *Czarnkowsky* in *Andrzeiow* detulerat, summa diligentia continentiam earum singillatim recensebat. Multæ admodum erant literæ, cum secretæ, tum patentes, quibus creatio Ducis *Withawdi* in Regem *Lithuaniæ*, processusque omnis coronationis & vnctionis, *Withawdi* in Regem, ac consortis suæ *Iulianæ* in Reginam, & liga perpetua Regnorum *Hungariæ* & *Bohemiæ* cum *Lithuania* Cruciferis de *Prussia* & *Liuonia* in societatem huiusmodi receptis, continebantur. De Rege, & Regno *Poloniæ* crebra mentio, quæ vel sugillaret vel carperet statum eorum. Multaque alia clandestina auisamenta, quæ speciem tradimentorum habere videbantur, eisdem adiuncta fuerant. Hilaris tali successu *Wladislaus Poloniæ* Rex *Ioannẽ Czarnkowsky*, de fide & sinceritate, in se & regnum suum commendatum, altis largitionibus atq; donis remunerat. Læta vniuerso Regno hæc fuit nouitas, singuliq; *Ioannem Czarnkowsky*, pro tanta fide & opera in patriam, miris laudibus celebrant.

literis spoliat

Et quoniam ex literis *Sigismundi Romanorum* Regis, taliter interceptis, certum erat, Nuncios notabiles, cum ex parte *Hungariæ* & *Bohemiæ* Regnorum, cum coronis per *Saxoniam*, versus *Prussiam* transitum facturos. Et ex parte quidem Imperii, mittebatur Archiepiscopus *Maydeburgensis*, & ex parte Regis *Hungariæ* *Petrus Iugo*, filius *Henrici*, *Tauernicorum* Regalium Magister, *Laurentius* de *Hedrewar* Agazonum Regalium Magister, *Ladislaus* Ianitorum Regalium Magister; ex parte vero Regni *Bohemiæ* Dux *Przenko Opauiensis*, & *Potha* de *Pothenschen Bohemus* specialibus legationibus, pro Imperio & Regnis, apud *Withawdum* Ducem vsuri, quasi concordi voto & consensu Imperii, & Regnorum prædictorum, coronatio ipsa debuisset priuilegiari & extolli, atque insigniri. Itaque *Wladislaus Poloniæ* Rex, eundem *Ioannem Czarnkowsky* vicecuersa, ad obseruandum strictius & diligentius omnes vias, per quas Nuncii ituri forent cum coronis, remittit. Sed is aduersa & graui ægritudine correptus, commissa exequi non potuit. B Barones autem & nobiles partium *maioris Poloniæ*, videlicet *Sandiuogius* de *Ostrorog* Palatinus & Capitaneus *Posnaniensis*, *Dobrogostius* de *Schamotuli Posnaniensis* Castellanus, *Iarandus* de *Brudzewo* Palatinus *Wladislauiensis*, & clara patriæ sidera, iuuenes certificati ex literis interceptis, de Nunciorum, qui coronas ferebant, aduentu, quasi ex composito, nullo monente aut mandante, arma celerrime sumunt, & cum potentia notabili, & exercitu validissimo, stationes in solitudine, in loco qui *Turzagora* dicitur, ponunt, progressuri ad comprehendendum Nuncios *Romanorum* Regis, quocumque res postularet, penetraturi etiam ad vltima maris, & prohibituri Regni *Poloniæ* dismembrationem. Nuncii itaque præfati cum coronis, auditis quæ gerebantur, C & consternati animo, quod omnes eorum Nuncii, licet per varia itinera missi, per metu *Polonorum* excubatores capiebantur, deliberatione sumpta, licet iam ex *Nuremberga* in *Francfordiam* supra *Odram*, & vsque in *Koszein* venissent, & illic plusquam duobus mensibus fuissent immorati, pauore nimio perculsi, ne cum dispendio rerum, etiam captiuitatem fœdam incurrerent, vltra progredi non audebant. Sed citato cursu, non sine notabili formidine, ad *Sigismundum Regem*, per viam qua venerant, regrediuntur, coronas missas & munera secum referentes. Continuabat autem exercitus *maioris Poloniæ* statiua sua in loco præfato, mensibus duobus, & diebus octo, nec inde discedere animus erat, donec Nuncii cum D coronis vel capti vel repulsi fuissent. Itaque *Prussiæ* Magister *Paulus* de *Ruzdorff*, formidine huiusmodi exercitus actus, ne omnis moles huiusmodi motus in eum, quoniam faueret coronationi *Withawdi*, & transitum Nunciis cum coronis per terras suas permittebat, verteretur, mittit Nuncios, qui quærerent a Baronibus & Capitaneis exercitus, *an eos debeat æstimare amicos vel hostes, & si quid molituri sunt contra eum, aut terras suas, aduersi.* His responsum est: *Non esse sibi præiudiciale, si exercitus Poloniæ intra fines Regni se continens, sedeat, rebus suis prouisionem necessariam opponens, si hostem eum experiri* 1430

Alii legati Sigismundi Imp.

cum coronis ad Withawdum missis

metu Polonorum custodias agentium

ad Imp. redeunt

Digitized by Google

1430 *Magister Prussiæ debeat, in tempore se denunciaturum.* Nec abs re Magister Crucifericus *Paulus* de R*uczdorff*, legationem ipsam ad *Polonos* transmiserat, intelligens se iustam illorum hostilitatem demeruisse. Neque enim tantummodo *Alexandrum Withawdum* Ducem ad acceptandum coronas, vel potius ad scindendum Regnum *Polonicum*, suis animabat suggestionibus, sed & cum multis armatorum militibus stabat paratus, Nuncios cum coronis venturos, si progredi perseuerassent, per gentes suas huiusmodi, & Capitaneos eis præfectos, conducturus, quamuis tunc solus *Vilnæ* in *Lithuania* ageret.

Withawdus de hactenus gestis tristis est.

Dux *Withawdus* certificatus, exercitum *maioris Poloniæ* in *Turzagora* ad capiendum coronas, quæ sibi & consorti suæ *Iulianæ* cum magnis muneribus deferebantur, consedisse, anxiari animo cœpit, haud quaquam vacuus grauioribus curis & solicitudinibus, cum exercitus in *Turzagora* consedens, formidinem illi auferendæ, vel saltem impediendæ coronæ iniecerit: vnde nec se a verbis continuit. Itaque ad *Polonos*, qui proposito suo fauebant, conuersus, dixisse fertur; *Vereor*, inquit, *exercitum maioris Poloniæ, turpem mihi allaturum diem, & sequestraturum me ab honore meo.* Cum vero *Poloni*, paucitatem exercitus obiicientes, metum suum extenuare contenderent, & *Nunciorum coronas ferentium parem esse potentiam* allegarent: *Vana est*, inquit, *consolationis vestræ persuasio. Nam vbi pares Nunciorum potentiæ Polonis essent, quod minime reor, ferociora pectora, & mori destinata, etiam cum ampliori potentia confligere non dubitabunt.* Hæc *Withawdus*, velut Princeps prudens, & expertus loquebatur. Nec eum fefellisset opinio, si Nuncii cum coronis magis progredi quam regredi elegissent. Interea Dux *Withawdus* de aduentu Nunciorum, cum coronis venturorum, spem aliqualem gerens, ad coronationis suæ solennia, diem videlicet Natiuitatis *S. Mariæ* Virginis, multos orientis Principes, Magistrosque *Pruthenicum* & *Liuonicum*, cum eorum Commendatoribus inuitauerat. Quibus *Vilnam* conuenientibus, & coronas expectantibus, cum ingenti gratulatione; literæ Legatorum offeruntur, significantes *se, propter potentiam Polonorum, a metis Poloniæ, vsque ad mare protensam, & excubias diligentissimas, etiam in terris exteris positas, retrocessisse.* Dux *Withawdus* contra spem Nuncio accepto, quod *Polonorum* exercitus apud *Turzagora* excubias in campestribus ageret, & quod propterea Nuncii Cæsarei coronas ferentes, reuertissent, stupore primum & indignatione, vt pote cui apud *Polonos* omnia venum ire in animo hæserat, deinde dolore ingenti exagitari cœpit. Tum primum *Withawdus* Dux, quod sibi parum credibile videbatur, pro comperto habuit, *Polonis* obsistentibus, non posse consequi Regium diadema, quorum & ipse, quamuis tunc hostis, efferebat virtutem; quod & *Romani* Imperii, & duorum Regnorum, spretis & nihilipensis potentiis, libertatem, & integritatem patriæ lacerari non sinebant. Ruborem autem, quem ex præsentia inuitatorum, & retrogradatione legatorum conceperat, diminuturus, inuitatos omnes vsque ad diem Sancti *Michaelis*, spes suas impleri existimans, detinuit. Quo lapso, spem omnem deponens, & fastigio Regali se vehementius, quam conueniebat, frustratum iri dolens, licentiatis aduenis & hospitibus, pro nimio dolore & tædio, morbum sibi, qui antrax nominatur, consciuit. Non obmisit tamen & tunc *Withawdus* Dux cupidinem coronæ magnopere expetere, quamuis aduertisset super gratiam & pecuniam suam effusam, maiorem facti & ambitionis suæ inuidiam accessisse. In animo enim suo, alioquin modesto, & bene instituto, auri, argenti, virorum equorumque, & cæteræ nobilis supellectilis abundantia, assentatorum adulatio, consortisque *Iulianæ* plusquam muliebris, ad capessendum Regii diadematis honorem, ambitio, spiritum suapte languescentem Regii fastigii ambitum excitabant. 1430

Ex *Andrzeiow*, *Wladislaus Poloniæ* Rex, *Visliciam*, & *nouam ciuitatem* progressus, *residuum* tempus æstatis, per stationes solitas absumpsit. Dum autem octo diebus ante festum Sancti *Michaelis* in *Lublin* ageret, & frequens Prælatorum Baronumque numerus ad eum, conuenisset, superuenit ad suam Serenitatem Ducis *Withawdi* Nuncius, *Nicolaus Maldrzik Polonus*, de domo Rosæ, rogans multifariis precibus, nomine Ducis *Withawdi*, *vt in Lithuaniam venire pro instanti hyeme dignaretur, nec respectum aliquem hostilitatis conciperet. Ipsum iam omnem animum & intentionem coronandi se in Regem proiecisse.* Rex etsi auidus erat transeundi in *Lithuaniam*, quatenus illic venationes tractaret, Prælatos tamen & Barones suos tunc præsentes consuluit. Plurimis enim, sed & ipsi Regi suspecta erat huiusmodi inuitatio, ne quid grauius *Withawdus* in Regem dolis, vel vi aperta, consuleret; vel ne largitionibus profusis Regem & Barones *Poloniæ*, ad consensum inclinaret. Et dum communi deliberatione decerneretur, vt in *Lithuaniam* rogatus iret, & residuum fomentum ambitionis coronæ in Duce *Withawdo* submoueret & extingueret, veriti Prælati & Barones *Poloniæ*, ne reconciliatio Regis & Ducis, rem coronationis de nouo reintegraret; præsentes enim in *Lithuania*, *Baptista* Doctor, & *Sigismundus Roth*, aderant, qui monere & solicitare Ducem *Withawdum* non desistebant, vt coronis *Vilnæ* fabricatis, coronari se permitteret, cum huiusmodi coronationem *Romanorum* Rex *Sigismundus* esset ratificaturus. *Withawdus* autem ipse, diebus ac noctibus, multis suspiriis anxius, cum animo suo trahebat, omitteretne cupidi-

Digitized by Google

1430 pidinem Regni, Nunciis coronas ferentibus reuersis, an nouis ingeniis, quæ sibi per *Baptistam*, & *Sigismundum Roth* ingerebantur, vr-A geret fortunam, qua hactenus parum prospere vsus fuerat. Itaque licet reuersione Legatorum coronas ferentium audita, plurimum contabuisset, instigante tamen *Baptista*, & *Sigismundo Roth*, spem ad futura magis magisque erexit. Et non iam per contentionem, cuius res euanuisse viderat, sed modestia, prece, & largitione posse, si Rex *Poloniæ* in *Lithuaniam* veniret, defungi cupidine nouæ spei, nouæque coronæ putabat, nouis dolis inescatus & inuolutus. Ingenti itaque modestia Dux *Withawdus* vsus, vel maxime angebatur, tanquam in obscura & sordida casurus ex splendidis, quem magno pruritu sperata fefellerant, tunc regnare satagens, cum desinendum fuerat. Ita-B que ne res coronationis nouarentur, *Sbigneus Cracouiensis* Episcopus, precibus omnium Prælatorum, & Baronum Regni rogatus, non ignarus, quantum sibi esset Dux *Withawdus* infestus, ire tamen consensit, eum in finem, vt Regem a consensu in coronationem auerteret; & si quæ decreta ad id facta conclusa essent, rescinderet, & vbi coronatio tractari aut consignari deberet, protestatione & appellatione solenni & publica, totiusque Regni nomine fienda, eam conficeret & impediret. Ex *Lublin*, *Wladislaus* Rex per *Parczow*, *Brzesczie*, *Camienyecz*, & alia loca, in quibus abundanter singulæ prouisiones & necessaria, tam *Wladislao Poloniæ* Regi, quam omnibus Prælatis & Baronibus suis, præter *Sbigneum* Episcopum *Cracouiensem*, qui solus hostis & aduersarius præcipuus a *Withawdo* creditus, administrabatur; *Vilnam* feria quarta post festum *S. Francisci* peruenit. Cui in obuium cum magno splendore & pompa Dux *Withawdus*; item Ducissa *Iuliana*, item Magister *Paulus* de *Ruzdorff*, item Principes *Russiæ*, de *Moskwa*, de *Thwerde*, de *Odoiow*, & multitudo magna *Lithuaniæ* & *Russiæ* Principum & Baronum, egressi, ipsum excipiunt. In crastino Regii aduentus in *Vilnam*, feria quinta Consilium habitum est, & plures tractatus interpositi, vt coronatio *Withawdi* consumaretur. Magister *Prussiæ Paulus* de *Ruzdorff*, ait, *diuisionem Regis & Ducis, sibi & Ordini suo displicere, vocatum quidem se ad solennitatem coronationis venisse, eo tamen animo esse, vt velit operam se dare pro reconciliatione Regis & Ducis, & quicquid ad eorum amplitudinem & honorem pertineret:* Responsum illi e vestigio per *Sbigneũ Cracouiensem* Episcopum est; *Verba sua, honesta quidẽ, effectibus non congruere: Romanorũ enim Regis literæ per Baptistam portatæ, & interceptæ, declarant te & Ordinem tuum, dissidium inter fratres quæsiuisse & procurasse.* Dux *Withawdus* timens ne in longum traheretur disceptatio, illico assurrexit, & recessu suo litem, si quæ interuentura erat, super coronatione fienda, diremit. Videns autem Dux *Withawdus* longe se esse distractum, a coronationis consumatione tam Magistrum *Prussiæ*, quam vniuersos *Russiæ* Principes licentiat, & in domos eorum, notabilibus muneribus honoratos, remittit. Remansit autem *Wladislaus* Rex illic, cum Prælatis, Principibus, Baronibusque suis, quorum multitudine tunc abundabat. Quibus illic stantibus, tam *Wladislao* Regi, quam Duci *Withawdo*, literæ Apostolicæ afferuntur, quibus congratulatur de eorum mutua conuentione: & rogat persuadetque, vt reconciliari sibi studeant, & vinculum fraterni amoris strictiori charitate obseruent. 1430

Wladislai Regis in Lithuaniam aduentu,

coronationis suæ deponit.

Withawdus Dux animum

Harum literarum tale est exemplar:

Martinus Episcopus Seruus Seruorum Dei. Dilecto filio Nobili viro Alexandro, Duci magno Lithuaniæ, Salutem & Apostolicam benedictionem. Lætamur & exultamus in Domino, sentientes carissimum in Christo filium nostrum, Wladislaum Poloniæ Regem Illustrem, & te insimul conuenisse. Speramus enim, quod Deo anthore, qui inspirat omnia recta & sancta consilia, renouabitur, vel iam renouata est inter vos fraterna concordia, quæ videbatur nouo & execrando esse dissidio, instigante Sathana, perturbata. Pro cuius reintegratione concordiæ, continue rogabamus Deum humiliter, eidem supplicantes, vt si vellet Catho-C licam fidem suam, illæsam & saluam ab impuris & sceleratis Bohemis hæreticis conseruare, vos duos Catholicos Principes dignaretur reducere in gratiam, & mutuam charitatem. Et sic eum per misericordiam suam facturum esse confidimus, vel fecisse. Ex quo sensus & spiritus nostri, qui mirum in modum de vestra discordia tristabantur, recreati sunt. Cognoscimus enim de vestra concordia, pendere victoriam nostram pro causa fidei, contra Bohemos hæreticos. Sed nunc magis lætabimur, & consumatam victoriam tenere in manu videbimur; cum hæc per tuas literas aut Nuncios certius sentiemus. Cæterum dilectus filius Nicolaus, præfati Regis Secretarius & Orator, qui apud D nos fuit his diebus, de dispositione nostra erga statum & honorem tuum, & præcipue de singulari desiderio nostro huiusmodi concordiæ tuæ, viua voce poterit informare. Datum Romæ apud Sanctos Apostolos, Nonis Decembris, Pontificatus nostri anno XIIII.

Agente *Wladislao Poloniæ* Rege in *Lithuania*, & in *Troky* constituto, *Matthias* Episcopus & Capitulum *Vilnense*, prouide considerantes, donationes *Alexandri* Ducis magni *Lithuaniæ*, de certis districtibus Ecclesiæ *Vilnensi* factas, languidas fore, nisi illas obtinerent a *Wladislao* Rege confirmari, precibus & instantiis supplicibus, obtinent robur illis per literas *Wladislai Poloniæ* Regis apponi, quarum tenor sequitur, & est talis: In No-

Wladislaus Rex bona Ecclesiæ Vilnensis confirmat,

1430 *literas, quarum tenor inseritur.* 1430

Nomine Domini Amen. Acta præsentis temporis solent cito deperire; nisi scripturæ præsidio, & adminiculo testium fuerint roborata, ad memoriam futurorum sempiternam. Proinde nos Wladislaus Dei gratia Rex Poloniæ, nec non terrarum Cracouiæ, Sandomiriæ, Siradiæ, Lanciciæ, Cuiauiæ, Lithuaniæque Princeps supremus, Pomeraniæ Russiæque Dominus & hæres. Significamus tenore præsentium, quibus expedit vniuersis, præsentibus & futuris, præsentium notitiam habituris. Firmiter nobis ad salutis nostræ, & æternæ vitæ gaudia, credimus prouenire, cum ad statum & profectum fidelium, Spiritualium personarum, die noctuque in orationibus excubantium, intendimus, & eius fauorem Regium libenter impartimur. Sane pro parte Reuerendi in Christo Patris Domini Matthiæ Episcopi Vilnensis, & sui Capituli fratrum, sincere nobis dilectorum, oblata petitio continebat, quatenus ad infra scripta bona, hæreditates, & possessiones, per magnificum Principem Dominum Alexandrum alias Withawdum, Ducem magnum Lithuaniæ, fratrem nostrum charissimum, ipsi Domino Episcopo Vilnensi, & suo Capitulo, prædictæque Ecclesiæ donatas, & ex commutatione certorum bonorum hæreditariorum, inter ipsum Dominum magnum Ducem, & præfatos Dominum Episcopum, Capitulum & Ecclesiam, perpetuo factas, prouenientes, de innata nostræ Celsitudinis clementia, ratificare, confirmare, approbare, & innouare dignarenmur. Nos itaque petitionibus ipsorum, tanquam iustis, & rationabilibus, benigniter annuentes, eadem bona, possessiones & hæreditates, primo videlicet molendinum ciuitatis Vilnensis, in fluuio Vilna circa monasterium Ruthenicale situm: Item districtus, videlicet Huborth, Humyen, & Camyenyecz, cum ipsorum iuribus, Dominiis & proprietatibus, oppidisque, villis, possessionibus, dationibus, contributionibus, prouentibus, & vtilitatibus vniuersis, nec non possessionem villarum Lubor ex causa permutationis pro Iarinicze prouenientem; item Milyenkowo cum tributariis, censuariisque, & reddituariis, item in Bluscha, etiam ex commutatione pro Vobotnicza cedentem. Item villæ in Woschina, & in Starzini, quas, alias Kuczuk, pro Trebina possidebat, aliaque omnia & singula bona, hæreditates & possessiones, districtus, atque villas supra dictas, quæ & quas dicta Ecclesia Vilnensis, Episcopus, Capitulum & Ministri, in præsenti obtinent, & in posterum successu felici temporum obtinebunt, prout in suis metis & limitibus, longe, late, & circumferentialiter sunt distincta & limitata, cum omnibus & singulis earum vtilitatibus, fructibus, censibus, redditibus, prouentibus, agris, pratis, campis, piscinis, siluis, borris, gaiis, mericis, robetis, mellificiis, venationibus, aucupationibus, stagnis, lacubus, paludibus, riuis, aquarumque decursibus, piscinis, piscaturis, molendinis & ipsorum emolumentis, tributis, censuariis, exactionibus, contributionibus, solutionibus, iuribus, consuetudinibus, dominiis, proprietatibus, laboribus, vecturis, Podwodis, stationibus, aut quibusuis pensionibus, in terris Lithuaniæ dari & conferri solitis, soluique consuetis, a quibus dictum Dominum Episcopum, Capitulum, Ecclesiam, & ministros eximimus, & perpetuo liberamus, confirmamus, ratificamus, innouamus, gratificamus & approbamus. Decernentes ea omnia & singula suprascripta, per præfatum Dominum Alexandrum Withawdum magnum Ducem donata, inscripta, & ipsi Ecclesiæ Vilnensi, Domino Episcopo, Capitulo, & ministris, priuilegiata, & annexa, robur obtinere perpetuæ firmitatis. Facientes & constituentes, præfatos, Dominum Episcopum, Capitulum, & ministros, ac conuentuales Ecclesias, veros Dominos, hæredes, & perpetuos prædictorum bonorum, possessionum, districtuum, Villarumque, præsentium & futurorum possessores, harum quibus Sigillum nostrum appensum est, testimonio literarum. Actum in Troky ipso die vndecim millium virginum, anno Domini millesimo, quadringentesimo, trigesimo. Præsentibus ibidem strenuis & Nobilibus Georgio alias Gedigowd Vilnensi, Ioanne alias Iarone Trocensi, Palatinis, Romboldo terræ Lithuaniæ Marschalco, Gastowdo, & Dobcone de Oleschnicza, Castellano Voynicensi, Ioanne Glowacz de Oleschnicza, Regni Poloniæ Marschalco, Ioanne Taschka de Konyeczpole, Andrea de Lublin Succamerario Dobrzinensi, Vincentio de Schamotuli, Laurentio Zaręba, de Kalinowa, & Clemente Vatrobka de Strzelcze, multisque nostris aliis, fide dignis. Datum per manus Reuerendi in Christo Patris Domini Ioannis Episcopi Wladislauiensis, & Venerabilis Wladislai de Oporow Decretorum Doctoris Sancti Floriani ante Cracouiam Præpositi, Gnesnensis, Cracouiensis, Canonici, Regni eiusdem Vice Cancellarii, sincere nobis dilectorum.

Miserant & plures *Slesiæ* Principes specialem Nuncium ad *Wladislaum Poloniæ* Regem, repromittentes omnem ei & Regno suo, contra quoscumque præsentes & futuros hostes assistentiam. Declarantes insuper *quomodo Sigismundus Romanorum Rex, gloriatur se coram pluribus nationibus, bellum inter duos fratres concordes conflauisse, & quasi inter duos aliquos canes costam, ad vltimos vitæ dies pro ea certaturos, iecisse, non prius quieturos, donec se mordendo ab inuicem consumpserint.* Demonstrando, & amplo sermone & pictura, *se Poloniæ Regem Wladislaum in gyrum hostilibus Regionibus, quasi feram cassibus inclusisse, nullo ingenio humano manus suas euasurum.* *Iactantia Sigismundi Imperat. Wladislao Regi refertur.*

Corripuerat iam Ducem *Withawdum* languor morbi, qui antrax, alias fistula appellatur, *Alexander Dux Lithuania*

1430 tur, qui illi, siue, vt hæreditarius, siue ex dolore & cholera, incertum est; propter non secutam coronationem, inter scapulas acciderat. Fiebatque Dux *Withawdus* in dies debilior. Non cessabat tamen solicitare *Wladislaum Poloniæ* Regem, *vt daret ordinem de coronando eo, & summoueret Prælatorum & Baronum Poloniæ, qui obstabant, impedimenta;* Rex respondit: *placere sibi, & cordi esse coronationem suam, & fauisse, fauereque vt fiat; Strictum tamen esse prohibitione Prælatorum & Baronum Poloniæ, ne publicum det consensum, ob eamque rem, Sbigneum Cracouiensem Episcopum, missum secum in Lithuaniam esse, vt velut lapis immobilis ipsum auerteret a consensu. Eo dissentiente, nihil se acturum. Adhibenda fomenta esse, quæ Sbigneum Cracouiensem Episcopum inclinent & frangant, ac emolliant ad consensum.* Mittit itaque Dux *Withawdus* extemplo Nuncios duos *Polonos*, ad *Sbigneum* Episcopum *Cracouiensem*, videlicet *Nicolaum* de *Sepno*, & *Nicolaum Maldrzik* de *Kobyele*, rogans *ne coronationi suæ obsistat, ne, aliis consentientibus & cedentibus, ipse cum paucis honorem suum impediat. Taliter iam omnium fere animos Polonorum molliuisse, vt omnes fere sibi de honore huismodi faueant, obsecrans, ne ipse vnus moretur, splendore tanto insigniri caput suum.* Nec precibus contenti, maxima & altissima munera repromittunt. *Patebit*, inquiunt, *tuæ Paternitati ad thesaurum Ducis liber ingressus, tolles quantum voles, ex auro, argento, & gemmis. Aut si detrectaueris thesauri ingressum, talibus honestabit te muneribus, qualibus nemo vnquam ante te in his Sedibus fuerat honoratus.* His *Sbigneus Cracouiensis* Episcopus respondet, *se virtutem, opera, & mores Ducis Withawdi, corona cuiuscunque splendore dignos putare. Mirari tamen vehementer, cur Dux Withawdus ad eã coronationẽ aspiret, ex qua sciat, plus infamiæ quam gloriæ, plus cædis quam pacis plus sanguinis quam lætitiæ, plus vastitatis quam amplitudinis, sibi, terrisque Lithuaniæ, manaturum. Regem enim Romanorum Sigismundum, ideo animum suum ad spem præfatæ coronationis impulisse, vt liga Regni Poloniæ & Ducatus magni Lithuaniæ rupta, amplitudo omnis, & vigor vtriusque Dominii, vel frangatur, vel senescat, & Cruciferis detur occasio, terras Lithuaniæ, veteri gloria renouata, vt ethnicas & barbaras inuadendi. In arbitrio insuper suo non pendere tantæ rei consensum. Et cum authoritate totius Regni missus sit ad impediendam coronationem, & ad appellandum ab ea, si fieret; quomodo liceret sibi, desertis patriæ mandatis, captum ambitione munerum, in aliquid, quod illum perpetuo faceret apud penates proprios infamem, consentire: nec reditui suo in Regnum pateret via, nec munera cuiuscumque amplitudinis sibi danda illum protegerent, quin vt proditor patriæ, cuius causam defendendam susce-*

A *perat, etiam cum toto genere suo violaretur. Nihil itaque posse in hac re preces vel munera, se constanti animo & inuincibili esse, & cum tam durato corde in Lithuaniam venisse, vt & carceres & mortem, & vniuersa supplicia experiri prius mallet, quam rei huic præbere consensum.* Responsione *Sbignei* Episcopi *Cracouiensis*, Dux *Withawdus*, audita, ferocius se gerere, & animum trucem habere cœpit. Et missis prioribus Nunciis, adiuncto tamen illis *Matthia* Episcopo *Vilnensi*, petit, *vt coronationi suæ, postquam verum non tulit, saltem simulachro similem, pro delenda & abstergenda sua ignominia, præbeat consensum, qui in præiudicium Regni Poloniæ, & suam notam, non poterit redundare. Coronam enim capiti suo impositam, dum & honore & ambitione sua fuerit perfunctus, illico se ex capite suo depositurum, & Romanorum Regi Sigismundo redditurum*, repromittit. *Quod si in hanc æquam conditionem annuere nollet, se illum pro hoste habiturum, curaturumque omni enixione apud Regem, & his, quæ ipsi Sbigneo Episcopo Cracouiensi præparata erant, muneribus effecturum, vt Sede sua pulsus priuetur, cum & antecessor suus Petrus Visch, similem a Sede sua exclusionem, authoritate & interpositione sua interueniente, passus esset.* C Denunciatio autem hæc tam periculosa & terribilis, atrox ingenium *Sbignei* Episcopi *Cracouiensis*, accendit magis quam perterruit. Propter quod ad hæc *Sbigneus Cracouiensis* Episcopus, mente imperterrita, nullum fugiens discrimen, nullum horrens periculum, & nullam vim extimescens, constanti & intrepido vultu, paucis respondit: *Nec verum, nec fictum posse se dare ad coronandum consensum, cum fictus posset in verum conuerti. Aduersitatibus Ducis se non terreri, se, & in tranquillo, & in aduerso, eiusdem tenoris virum esse. Depositionem Petri Visch sui Prædecessoris, neque Regiæ, neque Ducali Maiestati* D *conuenire, neque depositionem illam, vlla reminiscentia aut relatione dignam fore; rationem quoque temporum & personarum habendam esse. Successisse enim tempora, dum similis depositio confici nequiret; cum & Christi Vicarius Papa, Ecclesia Dei vnita, quæ tunc scissa erat, diuersus multo esset a Petri depositore, & ipse tali depositione, dum merita non præcessissent, existimaret se indignum.* Huiuscemodi allato responso, Dux *Withawdus* omnem spem exigendi consensus decidisse, ratus, virtutem quoque *Sbignei* Episcopi admiratus, quod neque magnitudine datorum neque dandorum emolliri potuit, vt submissior, & cupidini suæ morigerior existeret. Beatior aliquanto *Sbigneus* quam *Withawdus* animo, si illud adeptus fuisset Regnum. In secretissimo enim suorum consilio fertur dixisse; 1430

inexpugnabilem cernens Sbigneum Episc. Cracov.

Digitized by Google

1430 se: *Omnes, inquiens, alios, aut largitionibus, aut promissis, aut prece aut pretio, vel peruiceram, vel peruincere sperabam, vnum hunc Pontificem neque donis neque terroribus, deflectere potui in hanc diem a recta sententia, qui omnes conatus meos, velut paries petrosus allisit, & elusit.* Constantis ac præualidi ingenii vir *Sbigneus* Episcopus, bonitate conspicuus, constantia gloriosus, perpetuo apud *Polonos* inscribendus catalogo. Qui neque horrifico minarum sonitu, neque magnitudine largitionum impelli potuit, quo se in diminuendis iuribus Regni *Poloniæ* gereret blandiorem. Quo fructu integritatis eius, quid excelsius, quid iucundius, quid felicius, quid venustius excogitari possit? non video: cum illum constet etiam ipsum *Withawdum* Ducem commendato sermone admiratum fuisse, fuitque laudis quæstu, etiam hostis testimonio, confessione, locupletissimus. Consurgebat interim dolor *Withawdi* Ducis, & morbus inualescens cogebat illum, dum sæuo vulnere morbi immedicabilis torqueretur, coronationis obliuisci. Itaque & publice & priuatim professus est, *se nunquam amplius de coronatione sua aliquid innouaturum:* & de hac re data fide & responsione *Wladislao Poloniæ* Regi, *Sbigneo* Episcopo *Cracouiensi*, Duci *Semouitho Masouiæ*, & aliis Principibus & Baronibus *Poloniæ*, *Wladislao* de *Oporow* Regni *Poloniæ* Vice Cancellario, spes omnes, quas conceperat, ad irritum intelligens redactas, nonnisi tunc deposuit. Morbo siquidem discriminoso, ad naturæ imbecillitatem (iam enim ætate inclinata erat) adiuncto, resistere non valens, propinquam sibi mortem imminere, & auferri se de medio, gloriæ spacio, diadematis necdum libato splendore, non ambigebat. Itaque non iam de producenda, sed de claudenda vita, cogitare primum cœpit, postquam iam morti intercedi posse diffideret. Impleuit autem circa illum *Wladislaus* Rex, piæ fraternitatis munia, sedulitate sincera assidens, & compatiens ægrotanti. Feria secunda in crastino Sanctæ *Heduigis*, præfatus *Sbigneus* Episcopus, Dux *Semouithus*, & *Wladislaus* de *Oporow*, Regni *Poloniæ* Vice Cancellarius, cum aliis Baronibus *Poloniæ*, *Vilna* discedunt, in Regnum *Poloniæ* ad Regis imperium reuersuri; licet ipsi Prælati & Barones *Poloniæ*, morte vicina, quæ Duci *Withawdo* imminebat, cognita, ne ex *Lithuania* remitterentur, dissuadebant. Non valuit tamen persuasio eorum apud Regem, cum Rex ipse, in euentu mortis Ducis *Withawdi*, Prælatis & Baronibus præsentibus, Ducatum magnum *Lithuaniæ* conferendi, Duci *Switrigallo* germano suo, prout in corde destinauerat, non habere se rebatur libertatem. Solicitabatur & tunc *Sbigneus Cracouiensis* Episcopus, a *Iuliana* Ducissa consorte *Withawdi*, *vt thesauros eius, & nobilissima in auro, argento, gemmis & vnionibus clenodia, longe tempore, ab eo quæsita, susciperet, & in Poloniam secum* A *ferret; seruaturus illa pro Ducissa præfata victu & Statu. Aut si quid euenerit, in illamque consultum fuerit quicquam grauius, in pia opera erogaturus.* Sed neque in id voluit, notam omnem ambitionis abhorrens, consentire: veritus eo se ingenio muliebri illaqueatum iri, postquam cætera non proderant. 1430

& graui vexatus morbo tandem animũ regnandi deponit.

In die Sanctæ *Heduigis*, discedit *Wladislaus Poloniæ* Rex *Vilno* versus *Troky*, audita missa apud Minores. Quem, ascenso equo, Dux *Withawdus* secutus. Et paullulum viæ conficiens, a languore ex equo deiectus, in vehiculum quo consors sua vehebatur, ascendit, & B iacens in *Troky* peruenit, ac grabato decumbere cœpit, nec de cætero viuens illud deseruit. Dux *Switrigal* natura & moribus insolens, fauore omnium *Ruthenorum* & *Lithuanorum* elatus, sentiens Ducem *Withawdum* in mortis articulo versari, insolentior esse, & vultu, & actione, & gestu cœpit. Nec licentia Ducis *Withawdi* obtenta, in curias eius, plenus & elatus spe nouarum rerum, reuertebatur. Quod Dux *Withawdus* ægre ferens, hanc ipsius insolentiam, per *Gedigoldum* Palatinum & Capitaneum *Vilnensem*, *Romboldum* Marschalcum, & *Nicolaum Sepinsky*, *Wladislao Poloniæ* Regi mundauit nunciandam. A quo licet charitatiue & fraterne correptus, nihil de proposito C mutans, subito & insperate discessit, iam id mente gerens, quod opere propediem fuerat completurus.

Wladislaum Regem Vilna discedentem Withawdus prosecutus grauiore morbo corripitur.

Quatuordecem diebus in *Troky* Dux *Withawdus*, inualescente languore, absumptis, dum sibi instare moriendi terminum cerneret, aggregatis Primoribus Principibus, & Boiaris *Lithuaniæ* & *Russiæ*, ad *Wladislaum Poloniæ* Regem, in hunc modum, præsente Ducissa *Iuliana* consorte sua, verba facit: *Cerno, inquit, Serenissime Rex, & charissime frater, extremum diem aduenisse, & propediem me dissoluendum, & a te separandum fore: Ducatum itaque magnum Lithuaniæ, quem de manibus tuis regendum susceperam, tibi restituo: Tu illum vel* D *per se, vel per virum aliquem bonum rege. Vxorem meam, & Prælatos, Principes, & Barones hic præsentes & alios absentes, tuæ excellentiæ commendo. Quorum curam, seruando illis iura & donationes a me concessas oro geras. Excessus meos, quibus te & sæpe alias, & hactenus pro ambitione coronæ offenderam, precor, & humilius quo possum supplico, indulgeas.* Excussit is sermo tam *Wladislao* Regi, quam omnibus astantibus, lachrymas, & ex pœnitentia dissidii prioris, tam *Wladislao* Regi, quam Duci *Withawdo*, inter verba permiscua, lachrymæ manabant. *Rex se in omnibus condescensurum suis precibus repromisit, curaret tantummodo de rebus, quæ animæ salutẽ contingerent.* Itaque vicibus aliquot confessionem, coram *Matthia* Episcopo *Vilnensi* repetens, & Eucha-

Withawdus Lithuaniam Wladislao commendat.

Digitized by Google

1430 Eucharistiæ Sacramento,& extrema olei Sancti vnctione, procuratus est. Quæsitus insuper ab ipso *Matthia Vilnensi* Episcopo, de fide Catholica, & singillatim de duodecim fidei articulis, dum ad omnes Catholice responderet; specialius tamen de resurrectione futura inquisitus, *an illam crederet, cum in sermonibus suis, collatiue solitus fuerit articulum de resurrectione, in dubium reuocare. Credo*, inquit, *& firmissime credo resurrectionem futuram. Alias siquidem, dum cæteros articulos fidei crederem, hunc tamen velut impossibiliorem discredebam. Iam tamen id non fide solum, sed ratione comprehendo, quemlibet mortalem & resurrecturum, & pro operibus suis condignum præmium recepturum. Et si salus mea, professione fidei ampliore indiget, vel satisfactione reali, vel verbali requirar, informer, paratus sum sincerite & pure, iuxta ritum Catholicum, & informationem tuam Pontificalem, omnia implere.* Itaque omnibus in vita rite perfectis, clauibus castrorum *Wladislao* Regi traditis, feria sexta in vigilia Sanctorum *Simonis* & *Iudæ* Apostolorum, quæ fuit vigesima septima Octobris, dum terris iam aurora illucesceret, spiritum creatori reddidit. Cui dolor animi, morbum corporis credebatur conflauisse, quem duro & intractabili morbo, ipsa denique rerum temere motarum anxietate confectum, matura, vt in tali discrimine, mors abstulit. Planctus illico & vlulatus magnus exortus est, & in diebus octo, tribus vicibus per diem, mane, meridie, & vespere continuatus. Omnes illum, velut parentem patriæ, lamentabantur absumptum. Mulierum præsertim gemitus magni exaudiebantur, subministrante occasionem lachrymis Ducissa *Iuliana*, quæ se orbam pluribus querelis vociferabatur. Nec certe solum suis, imo & pluribus nationibus deflendus videbatur. Erat enim Princeps, cum prudens, tum liberalis qui ad subeundos quoscumque labores animum durauerat. Vices quoque temporum, ita pro disponendis publicis & priuatis rebus diuiserat, vt nec minimam particulam diei frustra præteriret. In iudicandis autem & decidendis subditorum querelis, & expediendis causis & legationibus, adeo diligens & intentus erat, vt in tabula, & in itinere, si res postulabat, sententias ferret & responsa, iuraque petentibus redderet. Quo vno maximam æstimationem sui nominis, & apud exteros, & apud proprios quæsiuerat. Aduersus cuius vim, nec plebs, nec nobilitas *Lithuaniæ*, attollere oculos, aut hiscere audebat. Si insuper aliquo tempore recreari illum contingebat, aut in venationes adibat, aut sacrorum ludo se applicabat, vtroque tamen parcissime vtebatur; delirum Principem & extremi ingenii ratus, qui tractando per se venationes, præstantiora Reipublicæ negotia omitteret. Iungebat insuper consortia cum variis mercatoribus, quorum opera fideli vsus, plurimas res nobilissimas, in auro, argento, gemmis, pannis,

& moritur.

Cuius mores recensentur.

pellibus, & aliis rebus, in thesaurum suum conquirebat, qui expost liberalitatem suam diffunderet. Et licet in comedendo modestus, in bibendo moderatissimus fuerit, toto vitæ suæ tempore, nullo vino, nulla sicera, sed tantummodo lympha pura vsus, in Venerem tamen, quam conueniebat, erat procliuior. Quod malum, illum sæpe a bello moto, & in breui conficiendo, redire cogebat. Inter ætatis nostræ homines pro constanti fama habitum est, nullum ætatis suæ Principem *Withawdo* comparandum fuisse, aut liberalitate, aut factiuitate; Qui patriam suam obscuram, tenuem, ac ignobilem, fama rerum gestarum, & operum claritate, primus in lucem reddiderit & extulerit æque; quæ in subsequentibus Ducibus non substitit: nec dubium videbatur, gloriam *Lithuanicam*, & per illum partam, & cum eo extinctam esse. Seuerus in proprios, nullum scelus illorum impunitum relinquens, cuius sceleris illum latere non poterat, quacumque arte celata conditio. In hospites vero comis & benignus, Tenutarios & Officiales suos, a procuratione amotos, fortunis, quibus se per exactiones & spolia locupletauerant, exuit & condemnauit; ex industria id agere creditus, quasi humectaturus aridos & expressurus humentes. In corpore eius, & tenuitas notabatur & breuitas: quippe quem natura rerum eximia specie & statura donare dignata non fuerat, dum cætera abunde donasset. Liberalis autem & magnificus adeo fuit, vt maiora, comparatione facta, redonaret, quam exhibita acciperet, cuius dextera notabatur quam læua protensior. Plerique autem adeo illum Venereum, atque lubricum, procliuemque in libidinem fuisse ferunt, vt e medio victoriarum cursu, frequentius exercitu in terra hostili relicto multa terrarum spatia, equos permutando, conficiens, ad vxorem pellicesque, pruritum voluptatum expleturus, redire consueuerit.

Morte Ducis *Withawdi* secuta, dum animi omnium *Lithuanorum* & *Ruthenorum* suspensi essent, quisnam tanto Duci, prole masculina non extante, debeat succedere ad regendum multitudinem inconditam, neque legibus, neque institutis viuere assuetam. Restabat quidem germanus Ducis *Withawdi*, Dux *Sigismundus*, sed is obscure se in vita *Withawdi* gerens, non aliquod dederat bonæ suæ indolis monumentum. Restabat & Dux *Switrigal* *Wladislai* Regis germanus, sed ebrietati & solatiis deditus, ingenii quidem liberalis, sed variabilis & vehementis, parumque sensati, atque dextri. Nihil apud illum ratio aut grauitas valuit, omnia, ira vehemens & mutatio crebra animi, velut flatus quidam auræ, gubernabat, vt semper crederes in illo varios & diuersos perflare motus. Liberalitate tamen maxima, & miscendo se ebrietatibus, multorum sibi animos mortalium conciliauerat, *Ruthenorum* singularius, in quorum ritum, licet esset *Romanæ* reli-

1430 religionis Princeps, ferebatur inclinatior. Quia tamen singula ex *Wladislai* Regis *Poloniæ* arbitrio pendebant, omnis multitudo Principum & A Baronum *Lithuaniæ* & *Russiæ* versa est illumque secuta, ignara an solus præesse vellet, an alium in locum *Withawdi* demortui substituere. *Wladislaus* autem Rex, charitate, qua Ducem *Switrigal*, vt germanum, complectebatur, deuinctus, venisse tempus ratus, quo illum, annis plurimis in obscura sorte degentem, & variis iactatum turbinibus, attollere & magnificare posset, inconsultis Prælatis & Baronibus vtriusque Dominii, videlicet, *Poloniæ* & *Lithuaniæ*, qui magnorum & Principe dignorum operum *Switrigellum* non putauere capacem; verebatur enim ne contrarium decernerent, Secretarium suum *Ioannem Mazik* de *Dambrowa*, de domo *Wadwicz*, qui duos pisces trutas pro insigni deferunt, ad Ducem *Switrigal* mittit, Ducatum magnum *Lithuaniæ* eidem conferens, & annulo speciali ei misso, ipsum instituens de eodem. Quod vbi *Lithuanorum* & *Ruthenorum* Proceres persensere, illico Rege deserto, ad Ducem *Switrigal* confugiunt, illique tanquam rerum *Lithuaniæ* summam adepto, adhærere, & in ipsius sententiam ire (vt plerumque eius gentis sunt ingenia, mutabilem pro varietate fortunæ gerentia fidem) cœperunt: super captiuatione Regis *Wladislai*, & *Polonorum* occisione, vnusquisque pro se assistentiam & obedientiam offerens, ne in suspicionem caderet, & futuri Ducis magni indignationem, cunctanter agendo, sibi conflaret. Itaque certabant plurimis studiis vnus alterum præuenire. Inconsulta autem *Wladislai* Regis *Poloniæ*, & tam præceps Ducatus magni *Lithuaniæ*, in Ducem *Switrigal* collatio, multorum malorum causa exstitit & origo. In *Withawdi* Ducis morte, etsi nonnulli vultu simularent in prospectu tristitiam, multi tamen, & præsertim *Rutheni*, lætabantur nimium, sperantes sibi, & sectæ suæ schismaticæ meliora, rerum permutatione, & *Switrigielli* successione, cui magnum *Lithuaniæ* destinabant Principatum, prouentura.

Duci Switrigal magnus Lithuaniæ Ducatus confertur, qui Wladislao Regi & Polonis struit insidias

Funus Ducis *Withawdi* *Wladislao* Rege *Poloniæ*, cum omni curia sua prosequente, ex *Troky Vilnam* deductum est, & in Ecclesia Cathedrali Sancti *Stanislai*, exequiis debitis cum magna solennitate peractis, traditum sepulturæ. Aderat funeribus huiusmodi Dux *Switrigal*, cum pluribus Ducibus & Boiaris *Lithuaniæ*, qui iam illum, veluti Ducem magnum sequebantur. Sepultusque est, magno quidem omnium obsequio, sed non omnium vt reor, pari affectu, metu enim non voto, plerique sciebantur officium impleuisse; solus *Wladislaus* Rex iusta ei honorabiliter magnificeque celebrauit, ingentemque luctum super eum, quam quisquam ratus erat, exposuit. Et quoniam *Wladislaus* Rex non vno die, nec duobus contentus, in plures dies iusta funeri persoluebat, Dux *Switrigal*, motum animi dissimulare non valens, *Wladislao* Rege necquicquam dissentiente, repente castrum *Vilno*, deinde *Troky*, cæteraque Ducatus magni *Lithuaniæ* castra, comprehendit, & in suam redegit plenariam potestatem, *Wladislaumque* Regem, licet legitimum Dominum & hæredem naturalem, ab eisdem excludit. Felicitate autem rerum secundarum elatus, cum & consiliarios pessimos nactus esset, infirmum animum ad deteriorem partem inclinat, adeoque insolentiæ suæ indulget, vt non longe abesset, quin in *Wladislaum* Regem *Poloniæ*, & suos *Poloniæ* Barones, eo præsertim tempore, dum crapula & ebrietate B onustus esset, manus iniiceret: quem nedum violari, sed nec inclementiori verbo appellari, turpissimum reri debebat. Vnde præfato *Wladislao* Regi, non gratias agit pro munere magni Ducatus sibi impenso, non colit illum, non veneratur, non miratur, sed veteribus iniuriis ad memoriam reuocatis, improperiis vtens, præsentemque tantummodo fortunam metiens, nouercalibus oculis intuebatur, & plurimis improperiis, obiurgationibus, minis vtens, præsentem fortunam non Regis fauore & gratia, sed sua virtute se consecutum glorians, mirumque in modum insolescens & superbiens, comprehensiones suas refricabat, & carceres minitans, se pro illis supplicium de Rege mansuetissimo sumpturum iactitabat. C Talemque illum tunc constabat fuisse, nouos sibi sed inutiles magnitudine fortunæ subministrante spiritus, vt nec quid faceret, nec quid diceret, quicquam vnquam pensi habebat. Calamitatis autem suæ & suorum, *Wladislaus* *Poloniæ* Rex, non ignorabatur fuisse causa, dum affectionis fraternæ lenitate furenti *Switrigaloni* Duci præter constituta, & leges *Poloniæ* Regni, a se editas, Consiliariis tam *Polonicis* quam *Lithuanicis* inconsultis, Ducatus magni *Lithuaniæ* moderamina commiserit. Itaque Dux *Boleslaus Switrigal*, Principatus sui in Ducatu magno *Lithuaniæ* initia insolentius ferens, non gratiæ, non charitatis, non sublimationis sibi a *Wladislao Poloniæ* Rege, recenter impensæ, memor, comprehensiones suas, vin- D cula & carceres, exprobrando, refricabat. *Tu me*, inquit, *Rex*, *cum Duce Withawdo, captiuabas, ligabas, annis nouem in diris compedibus vinctum tenebas, nunc aduenit tempus, in quo, permittente Deo, in manus meas incidisti. Restituere ego tibi nunc, & reddere parem vicem possum, & vlcisci in capite tuo de iniuriis meis.* Hæc & plura alia probra, pluribus diebus, Rege patienter dissimulante, expuebat. Plus quoque angebatur Rex sua stoliditate & vehementia quam probris. Propter quod sæpe mitissimus Rex, monendo illum respondebat: *Abstine ab ira, & depone indignationem conceptam, Charissime frater, conuenit te nunc, tali Solio Diuina bonitate,* 1430

Switrigello castra Lithuaniæ occupat.

& Wladislao Regi carceres & vincula minatur.

&

Digitized by Google

1430 *& mea liberalitate, honoratum, omnium iniuriarum præteritarum obliuisci.* Consiliarios insuper, & Barones *Poloniæ*, & clientes Regios, in conspectu suo, duris sermonibus & inhonestis confundere, comminationibusque mortis concutere, non fuit veritus. Nuncios Regios ad Reginam & Consiliarios in *Poloniam*, aut ab eisdem in *Lithuaniam* ad Regem, proficiscentes, arrestabat, & literas omnes frangebat, reuoluens omnem, quam continebant, scripturam. Quibus moribus omnibus euidenter constabat, bene institutum *Lithuaniæ* Ducatum, breui stolidi Ducis temeritate, casurum. Literæ etiam a *Martino* quinto Papa, quibus *Wladislaum* Regem de morte Ducis *Withawdi* consolatur, afferuntur. Quarum talis erat tenor. *Martinus Episcopus, Seruus Seruorum Dei. Charissimo in Christo filio Wladislao Poloniæ Regi Illustri, Salutem & Apostolicam benedictionem. Superioribus diebus, corde fueramus afflicti, dubitantes, ne ambitio humana, celebris memoriæ fratrem tuum Alexandrum, Ducem magnum Lithuaniæ, cupiditate coronæ Regalis, alienum faceret, & separaret a te. Nunc autem affligimur & dolemus, quod mors, iam reconciliatum cum Serenitate tua, in perpetuum separauit. Sed in hoc nosmet ipsos, & te, consolamur in Domino, quod huiusmodi separatio lege naturæ, qua mortalibus omnibus statuit moriendum esse, non ambitione & instigatione maleuola, sed sine peccato suo accidit. Ante enim, quam peccaret aduersus te, seductus malo consilio, rediit tecum in gratiam, & transiuit ad suscipiendam coronam pro meritis suis, non corruptibilem, sed æternam, per gratiam non mortalis, sed æterni Imperatoris. Quod sperandum est ex eius bonis & iustis operibus, quæ fecit in vita, præsertim pro amplificatione fidei Christianæ, in qua vna vera salus fidelium reperitur. Quare fili charissime, in hac spe consolare animum tuum, pro morte tanti Principis, tamque chari fratris afflictum, quia sibi reposita est in cœlo corona victoriæ, ad quam vocauit eum Dominus, corona mortalis affectione deposita; & quod, antequam ex hac luce discederet, ipsum amplexus & allocutus es charitate fraterna, postremo ipse tibi moriens, vt debitum, frater fratri, statum eius, subditos & Dominia commendauit. Nemo autem, eo Duce sublato, quem tecum vnanimem atque promptum cupiebamus fore, ad suscipiendam defensionem fidei Catholicæ, contra Bohemos hæreticos, ad te vnum necesse est nobis oculos conuertere, animum, fiduciam, spem, & preces nostras. Nec egemus maiore præsidio, nec ampliori potentia, nec voluntate meliore, quam tua est. Certi enim sumus, quod hanc rabiem hæreticam, Regno tuo finitimam, & periculosam tuis, semper odio iustissimo prosecutus es, & extinguere cupiuisti. Quod cum nunc perficere solus possis, cordialiter rogamus sublimitatem tuam, vt compositis rebus Lithuaniæ, & ordinato earum terrarum Statu, quæ in tua potestate relictæ sunt, omnes curas, cogitationes, & vires tuas conuertas, ad hanc perfidam hæresim extirpandam, cum nullum aliud negotium Deo magis acceptum, nec vtilius mundo, nec tibi gloriosius, possis amplecti. Cuius perficiendi gloriam a Deo reseruatam tibi esse cupimus & speramus. Datum Romæ, apud Sanctos Apostolos, Idibus Ianuarii. Pontificatus nostri Anno XIIII.* 1430

Wladislao Regi a Pont. Martino literæ consolatoriæ de obitu Withawdi mittuntur.

Exemplum liberalitatis summæ in Withawdo.

Quamuis autem *Alexander Withawdus*, Dux magnus *Lithuaniæ*, habebat in se plurimas virtutes, in liberalitate tamen præcipue excellebat, singulari voluptate exultans, quoties dona sua munifica aut in hospites, aut in familiares, aut in seruitores, aut in Principes vicinos, aut in *Tartaros* cæterosque barbaros effundebat, in *Wladislaum* tamen *Poloniæ* Regem, quamuis ille circumcisum cor ad dona habebat, illaque parui faciebat, & in omnes eius aulicos erat profusior. Cuius, cæteris omissis, (neque enim sine magna repletione chartarum singula possent enumerari,) vnum subiiciemus. Erat illi Secretorum suorum Notarius & Consiliarius intimus, singulari enim in consulendo pollebat dexteritate, *Nicolaus Maldrzik* vir nobilis de domo *Rosarum*, in singulari etiam coniugali statu constitutus. Quem ad coniugem ad patrimonium suum remissurus in *Poloniam*, volens muneribus suis præmiare, præter vestes nobiles & splendidas equosque & clenodia, sibi largitas & largita, centum sexagenas latorum grossorum, præsente & spectante consorte sua *Iuliana*, sibi afferri, & donari iussit. Sed *Iuliana* Ducissa eam donationem quasi enormem, cœpit carpere, & Ducem *Alexandrum* obiurgare, quod per tam profusas & frequentes largitiones, se ipsum, & Ducatum suum, ac domum suam euisceraret & exinaniret. At ille muliebrem fragilitatem & liuorem moleste ferens, iussit præfato *Nicolao Maldrzik*, alias centum sexagenas latorum grossorum afferri & donari. Sed *Iuliana* Ducissa amplius inualescente ad choleram, & se non solum in sua persuasione non auditam, sed etiam confusam videns, etiam secundam donationem improbabat. Eapropter *Alexander Withawdus* donationem tertiam centum sexagenarum adiunxit. Sed *Iuliana* Ducissa certante, & in bilem magis efferuescente, Duce quoque *Alexandro* suas sugillationes, duplicata semper talione donationis condemnante, vsque ad vicem octauam, inter Ducem & Ducissam certatum est, donec Ducissa *Iuliana*, videns persuasiones suas & carptiones in Ducem *Alexandrum* coniectas, maius continue dispendium fisco & thesauro Ducali, sibi quoque maiorem ignominiam produxisse, vix conticuit. *Alexander* quoque *Withawdus* Dux, a suorum donorum iteratione in *Nicolaum Maldrzik* cessauit. Sicque præfatus *Nicolaus*

1430 colaus Maldrzik, diuæ fortunæ vulnere, & reprehensione *Iulianæ* Ducissæ, vbi se detestatum & impeditum crediderat, adiutus, octingentis A sexagenis latorum grossorum receptis, recessit. Duci *Alexandro* de liberalitate & munificentia Ducissæ vero *Iulianæ* de reprehensione, & liuore, qui sibi magis, quam gratia, conducebat, multiplices diffundebat, apud vniuersorum aures, gratiarum actiones.

Quiescere sperabatur Dux *Switrigal* a suo furore, sed illum nouus Nuncius, sibi allatus ex *Podolia*, auxit vehementer, cum dolor indignationi accessisset; *Paulus* namque *Camyenyecensis* Episcopus, *Polonus*, quamuis fortis humilis vir, & Barones *Poloni* terræ prædictæ, videlicet *Hriczko, Kierdeiowicz, Theodoricus, Michael*, & *Mirzilo*, germani, de *Buczacz, Kruschina*, & *Galow*, cognito obitu Ducis *Withawdi*, in *Camyeniecz* conueniunt, & Capitaneo castri, qui vocabatur *Doygierd*, Palatino *Vilnensi*, Barone Lithuaniæ, ad quem nondum fama mortis Ducis *Withawdi* peruenerat, ad consilium euocato & petito, castrum *Camyeniecz*, Capitaneo ex castro egresso & captiuato, cum essent & robore & numero hominum multo superiores, comprehendunt, & in coronæ Regni *Poloniæ* redigunt potestatem. Nec solum castro prædicto, sed & aliis castris *Podoliæ*, quæ tunc pro *Lithuanis* tenebantur, potiuntur. Ab illoque tempore *Podolia*, quæ variis donationibus iactabatur, in speciem prouinciæ redacta est, & Regno *Poloniæ* reunita. Fremebat Dux *Switrigal* nouitate accepta tali, nec ipse solum, sed omnes *Lithuani*, quasi terra hæc hæreditaria, & non ditionis Regni *Poloniæ*, quæ ad vitam, & precario, Duci *Withawdo* concedebatur, esset eis adempta. Itaque auctus furore Dux *Switrigal*, auget improperia, auget & contumelias, non in Regem solum, sed in omnes eius *Polonos*. Et quoties illum cholera de intereeptione terræ *Podoliæ*, accendit, toties velut furens & fantasticus, cubile Regis, in quo omnes Curienses Regis excubabant, ingrediebatur, conceptam ructans bilem, & cum Regem, tum Barones eius carpens, quod terram *Podoliæ* sibi abstulissent. Sæpe enim illum, præsertim dum mero accensus maderet & crapula, vehementia spiritus exagitabat, adeo, vt cum magna iniuria in Regem & suos euomeret probra, captiuitatem aut mortem minitans, ni sibi terra *Podoliæ*, cum castris *Camyeniecz* cum *Smotricz, Skala, Czirwonigrod*, restitueretur. More quoque quodam insito mortalibus, infirmus ille animus rebus insolescebat secundis. Qui si sapuisset, referre potius vicem beneficii debuerat. Indicabaturque statim in ipso Dominationis principio, ex moribus suis atque initiis, fortunam suam, potestatemque, insolenter, nimieque tractaturus: ea vanitatis redolens inconstantia, vt quod vtilitatis causa, vel aliqua salubri ratione suadente, decreuerat, leui facilitatis consilio variabat, ad omnem auram quauis arundine celerius agitatus. Et Regis quidem patientia in eodem tenore suum seruabat moderamen, verum Baronum & Nobilium *Poloniæ* corda accensa erant ad contumeliam repellendam. Vnde & sæpe responsum, æque contumeliosum, verbis suis reddebant, parumque aberat, quod manus inuicem non consererent. Iam quoque omnium Baronum & Nobilium *Poloniæ* animi ad hoc vnum conspirauerant, vt Ducem *Switrigal*, cubiculum Regis ingredientem, & omnes, qui illum tutari vellent, occiderent. Castrum quoque *Vilno*, in quo Rex habitabat, clauderent & firmarent, *Lithuanis* eiectis, & tam diu, si vis aliqua superueniret, cum victualium omnium copia refertum esset, illud defenderent, B donec exercitus *Poloniæ* superueniens, eis opem & liberationem afferret. Tali & nouo consilio exhilarati, obseruabant tempus, quo cogitata exequerentur; nec quicquam erat difficile animis, ad quæque extrema pro fide Regis sui experienda, destinatis. Dux quoque *Switrigal* solita vehementia exagitatus, sæpe Curienses omnes Regis perdere, sæpe carceribus conicere, machinabatur. Iamque compedes allati fuerant & vincula, quibus singulos *Polonos* vincire, & obscuris tradere carceribus moliebatur. Indicatum insuper erat Regi, Ducem *Switrigielum*, noctium vna, in cubiculum irrupturum, & tam Regem quam suos ad internecionem cæsurum. Quapropter *Polo*-C*norum* milites, de periculo auisati certificatique ad extremum certamen se deuouerant, & alacribus animis ad moriendum destinatis, *Switrigielli* operiebantur aduentum. 1430

Lithuani ex Podolia eiiciuntur,

quod ægre fert Switrigal

Regemque & curienses probris adficit,

qui & illi insidias struunt

Baronum & nobilium *Poloniæ* conspiratio, in mortem Ducis *Switrigal*, in notitiam *Wladislai* Regis deducta, solicitudinem magnam ei iniecit, ne deduceretur in effectum, & ne in Ducem *Switrigal* aliquid crudelius per Polonos ferro consuleretur. Itaque submouendam materiam omnem choleræ, & mitigandum animum Ducis *Switrigal*, facto optimum ratus, destinat, & constituit in corde suo. *Podoliæ* terram cum castro *Camyeniecz* ei restiD tuere, siue vt eum placatum efficeret, siue quia plus sibi, & Ducatui *Lithuaniæ* de terra, quam proprio Regno, fauebat. Dissuadentibus itaque & recusantibus *Polonis* Baronibus & Nobilibus, *Wladislaus* Rex, Duci *Switrigal*, *Podoliæ* terram restituit, literasque necessarias ad *Michaelem Buczaczky* scribit, imperans stricte, *vt de castro Camyeniecz, & de aliis castris Podoliæ, Duci Switrigal faciat effectualem cessionem.* Et quo res efficacioris roboris fiat, nullumque interponi obstaculum possit, *Zaklikam Tarlo* de *Sczekarzowicze*, militem de armis *Topor*, in *Camyeniecz* transmittit, vt is etiam mandatum regale de resignandis castris Podoliæ faciat, & castrum *Camyeniecz* in manus *Michaelis Baba Rutheni* resignari demandet, ne literale imperium habeat aliquid tacitæ suspi-

Wladislaus Rex Podoliã Switrigallo restituit.

spi-

Digitized by Google

1430 spicionis. Restitutione terræ *Podoliæ* Dux *Switrigal*, plus quam credi potest, lætatus, omni cholera deposita & vehementia, reconciliari Regi studet, & quantum potest, efficit sibi illum placabilem, donatque sibi mille centum cyclos argenti, cum vestibus pellibus subductis, & pelliceis plurimis clenodiisque & pannis variarum manerierum. Dolore magno Barones & Nobiles *Poloniæ*, qui ad latus Regis erant, consternati, de terræ *Podoliæ* alienatione, crebris consiliis secretis exquirunt vias & ingenia, quibus impedire propositum Regis possent. Et inter alias vias placebat, vt sigillum Regium aqua vel igne perderetur, quatenus defectus Sigilli, vel rem redderet suspectam, vel in aliud tempus differret. *Zaklica* tamen *Tarlonis* missio, magnam proposito & molitioni eorum desperationem afferebat. Erant tunc inter *Poloniæ* alios Barones & Nobiles, *Andreas* de *Thaczin* de domo *Bipennium*, & *Nicolaus Drzewiczky* Custos *Sandomiriensis* adolescens, ingenuus, de domo *Taurorum*, qui tunc Sigillum Regium deferebat; horum ingenio tanto discrimini Reipublicæ subuentum est: Scribunt literas *Michaeli Buczaczky* Capitaneo in *Camyeniecz*, significando *in quanto periculo essent, Regemque nihil ex arbitrio proprio agere; mandatū de resignando castro Camyeniecz constrictum sua & suorum captiuitate, fecisse. Ipse attenderet, quomodo seruaret honorem suum; & ne ad imperium Regis, in alterius manu & potestate, velut vinctum constitutum, castris cedat, & Rempub. vulneret & contristet. Sed si Regi & Regno gratum præstare obsequium satagit, tam Tarlonem, quam Ducem Baba Michaelem, in vincula, negato castro, coniiciat.* Hæ literæ dum palam ferri nequirent, Ducalibus custodibus omnia loca & aditus perquirentibus, præfati *Andreas Thaczinski*, & *Nicolaus Drzewiczky*, literas in orbem conuoluunt, & in similitudinem cerei, cera vestiunt. Et quo minor esset doli suspicio, literis in medio inclusis, a parte vtraque lumina ponunt, igne & flamma iniciata, candelam ipsam cuidam puero *Zaklicze Tarlonis* tradunt, data sibi vna marca latorum grossorum, vt eam, quamprimum in *Camyeniecz* venerit, *Michaeli Buczaczky* reddat. Puero insuper mandata verbalia adiecta sunt, *quatenus Buczaczky Capitaneum & consules Camenenses moueat, vt si errare nolint, ex ea candela sibi lumen quærant.* Nec eos euentus rei, taliter compositæ, fefellit. *Zaklika Tarlo* præfatus, dum ex *Lithuania*, datis centum sexagenis latorum grossorum per Ducem *Switrigal*, quo fidelius rem gereret, pro munere, & amplissima spe de multo plura habendo, si rem conficeret, in *Camyeniecz* peruenit, mandataque Regis exponens, vt castra *Podoliæ* resignentur Duci *Switrigal*, instat. Nec puer suus cunctandum ratus, illico candelam missam reddit Capitaneo *Michaeli Buczaczky*. Qui

eumque mitigat.

Sed Barones Poloniæ prudenti consilio

mysterium aliquod ferre eam, neque otiosum eius significatum, tantoque rem maiorem, quanto occultior esset, ratus, rupta candela, literas inclusas comperit, & tam *Tarlonem* quam Ducem *Baba*, in vincula coniiciens, turri includit. Et ne terra *Podolia* & Regio, cuius fertilissimus ager est, & abundans omni copia mellis, a corpore Regni *Poloniæ* abstraheretur, effecit. 1430

Podoliam conseruant.

Dum hæc in *Lithuania* aguntur, non in *Polonia* solum, sed & circumcirca in vicinis regionibus percrebuit, *Wladislaum* Regem *Poloniæ*, in *Lithuania* per fratrem suum Ducem *Switrigal*, captum detineri. Quod nouum dum etiam ad aures *Martini* quinti Papæ perlatum foret, vehementer illum turbauit. Et propterea ipsi *Wladislao* Regi & Consilio *Poloniæ*, deinde Regi *Romanorum Sigismundo*, & Duci *Switrigal*, speciales literas mittit, incitans ipsos ad Wladislai Regis liberationem. Harum tenores tales erant.

Audiens Papa Wladislaum a Switrigallone captum varias pro illius liberatione literas scribit,

Duci Lithuaniæ Swvitrigyelloni.

Martinus Episcopus Seruus Seruorum Dei, Dilecto filio Nobili viro, Duci Lithuaniæ Switrigiello. Cum Deus omnipotens, Beato Petro & successoribus suis, ac nobis, qui in Sede eadem sedemus, licet immeriti, potestatem dederit super terra ligandi atque soluendi fideles, quos cernimus in aliquod peccatum, instigante hoste humani generis, esse prolapsos; Libenter pia charitate ad pœnitentiam reducimus, vt eorum animas illaqueatas soluamus, ita, quod in tremendo iudicio, libere & munde compareant coram Christo Deo nostro. Sentientes igitur te grande facinus ausum esse, & enorme peccatum commisisse, in personam charissimi in Christo filii nostri, Wladislai Poloniæ Regis Illustris, germani tui; eum nihil a te tale verentem, nec suspicantem quidem, in quodam castro Lithuaniæ detinendo, & propria libertate priuando. Miramur atque dolemus, quod tu præsumpseris mittere violentas manus in Regem tantæ excellentiæ & dignitatis, quem propter eius grandæuam ætatem, cum summa semper laude traductam, & virtutes heroicas in ipso Rege conspicuas, ac Regalis amplitudinem status & nominis, & res bene gestas, pro amplificatione fidei & nominis Christiani, nos & Ecclesia, amamus, diligimus & honoramus & vniuersa Christianitas veneratur. Miramur insuper & dolemus, quod frater in fratrem, minor in maiorem, hoc facinus attentaret. Sed nihilominus odio habentes errorem tuum, fragilitati tuæ compatimur. quæ a Sathana mota est, & resistere non potuit passioni, prauum cupiditatis & ambitionis humanæ consilium inspiranti. Paterno itaque tibi compatientes affectu, & cupientes animam tuam, a tanti peccati vinculo liberare, & abstergere de nomine tuo maculam huius infamiæ, rogamus nobilitatem tuam, mandantes nihilominus tibi, in virtute Sanctæ obedientiæ, quam præstare

quarum tenores inseruntur.

Digitized by Google

1430 *stare nobis teneris Iesu Christi Vicario, vt humiliato corde, & petita venia a fratre tuo de iniuria sibi illata, eum pristinæ libertati restituas, & cum eo reuersus in gratiam, vt par est, fratrem & Regem diligas & honores. Non enim dubitamus, quin, si voles reconciliari, & id facere quod mandamus, rogamus, consulimus, & suademus tibi, quod Statui & honori tuo conuenit, & saluti animæ tuæ, ipse Rex veniam largietur errori tuo, & se exhibebit erga te liberalem, munificum & benignum, Statumque tuum ampliorem & tutiorem ipsemet faciet, quam si contra voluntatem eius totam Lithuaniam occupares: quam profecto, eo etiam existente captiuo vel mortuo, contra potentiam natorum ipsius, & Regni Poloniæ voluntatem, deuotorum illius Serenitati, tenere non posses. Inuoluere tantum potes eam, belloque miscere cum Tartaris, & vastitati subiicere, cum strage fidelium, & effusione sanguinis Christiani, ac periculo innumerabilium animarum, quibus nostris temporibus Deus aperuit lumen veritatis & fidei suæ. Quanto vero præstantius est, cum tua & tuorum quiete & pace, securum, vnanimem, & concordem cum fratre tuo viuere, quam tecum trahere eius & tuam patriam in ruinam, & exponere animam tuam periculo perditionis æternæ. Certi enim sumus, quia notissima est nobis clementia eius, & liberalitas, prudentiaque, quod ab eo poteris statum impetrare quem voles. Quem vt assequaris, offerimus tibi procurationem & intercessionem nostram apud præfatum Regem, quem nostri reuerentia, & pietas tui, inclinabit ad misericordiam, & ad omnem amplissimam gratiam erga te fratrem, qui etiam contra hostes vti moderatione, mansuetudine, & liberalitate consueuit. Quare, fili dilecte, velis exaudire vocem nostram de longinquo, salubriter consulentem statui & honori tuo, & obtemperare mandatis nostris, quæ tibi ad saluandam animam tuam, ex Apostolica Sede, sub pœna etiam excommunicationis, & Diuinæ indignationis, iniungimus. Datum Romæ apud Sanctos Apostolos. VI. Calend. Februarii. Pontificatus nostri anno XIIII.*

Consiliariis Regni *Poloniæ*

Martinus Episcopus Seruus Seruorum Dei. Venerabilibus fratribus, Episcopis, & dilectis viris filiis, Consilio charissimi in Christo filii nostri Wladislai Poloniæ Regis Illustris, Salutem & Apostolicam benedictionem. Fuimus admirati plurimum & turbati, audientes charissimum in Christo filium nostrum Wladislaum Poloniæ Regem Illustrem, in Lithuania detineri, & si quid fieri posset pro eius liberatione, tanquam pro filio charissimo nostro & Ecclesiæ, id continuo libenti animo feceramus, quod in præsentiarum nobis visum est vtile in hoc casu, post pias & humiles orationes factas ad Deum, pro ipsius liberatione & incolumitate, rogamus per literas instantissime, charissimum in Christo filium nostrum Sigismundum Romanorum Regem Illustrem, vt eius liberationi charitatiue & diligenter velit intendere; Et scribimus etiam fratri Regis, eius nouitatis authori, vt videbitis in copiis literarum nostrarum, præsentibus inclusis. Et quia præfatos Reges, cupimus videre vnanimes & concordes, sublata omni materia dissensionis, vtrique eorum scribimus, quatenus pro tollendis differentiis, quæ inter eos sunt, velint mittere Nuncios & Oratores suos sufficienter instructos, ad Dilectum filium nostrum Iulianum Sancti Angeli Diaconum Cardinalem, Apostolicæ Sedis Legatum, quem de præsenti ad partes Germaniæ destinamus; volumus enim, vt eos componat amicabiliter, si poterit. Quod si perficere ipse Legatus non posset, vt Nuncii & Oratores huiusmodi mittantur ad nos, vt ipsos Reges amicabiliter componamus, finemque eorum controuersiis imponamus, & ipsos tandem fraterna charitate, ad Dei honorem, & obsequium Catholicæ fidei coniungamus. Literas autem nostras mittimus ad manus præfati Legati, sua cura & diligentia dirigendas, qui literas destinandas præfato Regi Poloniæ, & fratri eius, forsitan vobis mittet; vt eas præsentari, secundum quod vobis videbitur, faciatis. Nos enim vobis iniungimus, vt quantum in vobis erit, studeatis ea facere & operari, quæ pertinent ad præfatorum Regum compositionem, & confusionem Bohemorum hæreticorum. Et de statu charissimi in Christo filii nostri Regis vestri, ac de successu rerum Lithuaniæ, nos curetis per literas vestras dietim facere certiores. Datum Romæ apud Sanctos Apostolos, VIto Calendas Februarii, Pontificatus nostri anno XIVto

Sigismundo Romanorum, Hungariæ & Bohemiæ Regi.

Martinus Episcopus Seruus Seruorum Dei. Charissimo in Christo filio, Sigismundo Romanorum, Hungariæ, & Bohemiæ Regi Illustri, Salutem & Apostolicam benedictionem. Nuper audiuimus, quod charissimus in Christo filius noster, Wladislaus Poloniæ Rex Illustris, in Lithuania detinetur. Quæ nouitas, attentata contra tantum Regem, displicet nobis plurimum, & etiam Serenitati tuæ debet esse molesta. Veremur enim ne ex inde sequantur bellorum incendia, cum strage fidelium, & effusione sanguinis Christiani. Dubitamus etiam, ne Bohemi hæretici fiant in tanta rerum perturbatione validiores, & paratiores ad nocendum. Quare excellentiam tuam rogamus, vt considerans, quanta pericula & detrimenta accidere possunt in populo Christiano ex huiusmodi nouitate, coneris reducere dissidentes ad pacem, & cum omni fide & charitate fraterna, velis intendere liberationi præfati Regis, quem semper fratrem appellare verbis & literis consueuisti. Qui etiamsi esset inimicus, propter solam Regalis nominis dignitatem, hoc in

1430 *in casu iuuandus esset a te, qui es omnium Regum primus. Nec pati debes, vt inferiores audeant iniicere violentas manus in Reges, quorum dignitas tanta est, vt eam violare, sacrilegio simile videatur. Multa possemus tibi dare exempla Imperatorum Romanorum, qui conseruarunt Reges in Regnis suis, & ab aliis violenter eiectos, in Regna reduxerunt, & ablata, victis & superatis Regibus reddiderunt; gloriosius existimantes, Reges restituere, quam vincere; vt intelligas, quod a tua sublimitate requirimus, de liberatione fratris tui, laudabile officium Imperatoris esse Romani. Quod si hanc rem, cum quanta poteris diligentia & fide præstiteris, obligabis eum tibi, & cum ipso amicitiam perpetuam confirmabis. Quanti enim faciet beneficium liberationis suæ, si illud tua intercessione receperit, tu potes optime iudicare. qui olim captus a tuis, simile beneficium ab aliis recepisti. Quare fili charissime, cum tibi occasio oblata sit, bonitatem, clementiam, & fraternam charitatem tuam, ac animi magnitudinem ostendendi, quæ in nulla alia causa perspici potest, & etiã tanto beneficio obigandi Regem & regnũ ejus, & in tua amicitia confirmandi, velis eam arripere occasionem, & cogitare, hanc tibi (quod & nos credimus) a Deo datam esse, vt animus eius tibi perpetua & immutabili charitate iungatur, ad conseruandam pacem & quietem fidelium, & hæreticorum perfidiam confundendam. Quod quoniam nos valde cupimus, scribimus etiam Regi Wladislao, qualiter pro eius liberatione requirimus sublimitatem tuam. Non dubitamus te in hoc casu eius, quantum poteris, profuturum: & rogamus atque monemus eundem, vt similiter velit in negotiis & necessitatibus tuis, erga te pari affectione se habere, & specialiter omnia, dudum inter vos conuenta, seruare, & alia latius ei super his scribimus, prout videbis in copia literarum nostrarum, quam tibi mittimus his inclusam. Rogantes Celsitudinem tuam, vt pro tollendis differentiis omnibus inter vos, ex parte tua facias, quæ fieri volumus, tam in destinandis Nunciis & Oratoribus tuis, ad dilectum filium nostrum Iulianum Sancti Angeli Diaconum Cardinalem, Apostolicæ Sedis Legatum, quem ad partes Germaniæ transmittimus, de præsenti quoque deinde ad nos, si Legatus componere vos non posset, vel composituros amicabiliter, vel per viam iustitiæ finem imposituros. Vt vos duos Catholicos Reges, sicut optamus, & vtrique vestrum expedit, & Christianæ Reipublicæ, in sancta charitate & amicitia confirmemus. Datum vt supra.*

Wladislao Regi Poloniæ.

Martinus Episcopus Seruus Seruorum Dei. Charissimo in Christo filio Wladislao Poloniæ Regi Illustri, Salutem & Apostolicam benedictionem. Cum ad Serenitatem tuam literas consolatorias scriberemus, audita morte celebris memoriæ Alexandri Ducis magni Lithuaniæ fratris tui, nouus nobis allatus est Nuncius detentionis personæ tuæ, qui animum nostrum vehementi admiratione & perturbatione commouit. Cogitantes tamen, quod in ea patria, in qua natus es, & vixisti diu Princeps & Dominus, nomen tuum, quod est apud omnes gentes externas celebre & venerandum, coli & amari merito debeat, ac timeri: quod Regnum habes potens & fidele, quod habes & natos in tuo Dominio legitimos successores; & non dubitantes gratiam Dei & iustitiam tecum esse, quæ omni p tentia fortiora sunt; speramus in Domino huius nouitatis finem, tibi & tuo statui infelicem esse non posse. Nos vero, cupientes in hoc casu, quibus modis possumus succurrere & subuenire necessitati tuæ, primum pias & humiles fecimus orationes ad Deum, pro liberatione & incolumitate tua, deinde per literas nostras rogauimus instantissime charissimum in Christo filium nostrum, Sigismundum Romanorum Regem Illustrem, vt cum omni charitate & fide fraterna velit intendere liberationi tuæ, quarum literarum copiam tibi destinamus, præsentibus inclusam. Et speramus in Excellentia sua, quod in hoc casu tuo conabitur bonitatem, clementiam, & fraternam charitatem erga te, ac magnitudinem animi demonstrare, quæ in nulla alia causa clarius perspici potest, sicut ei scribimus. Cæterum fili charissime, quia valde cupimus, vt inter vos vigeat fraternus amor & charitas, ac perpetua & firma concordia, rogamus, requirimus, & monemus etiam sublimitatem tuam, vt similiter in negotiis & necessitatibus suis, pari affectione te habeas erga ipsum, & specialiter velis omnino, vt debes, ei omnia dudum inter vos conuenta seruare, quod Oratores eius apud nos existentes de præsenti, inter cætera requirebant, antequam haberetur hic notitia nouitatis huiusmodi; pollicentes præfatum Regem Romanorum pariter seruaturum. Quæ requisitio cum honesta & iusta sit, tibi iniungimus, vt velis eam ex parte tua effectualiter adimplere, prætermissis cæteris, quæ in contrarium dici possent forsitan hactonus acta esse. Et si qua differentia inter vos remaneret, volumus omnino, vt pro ea tollenda, vestrum vterque transmittat Oratores suos sufficienter instructos, ad dilectum filium nostrum Iulianum Sancti Angeli Diaconum, Cardinalem, Apostolicæ Sedis Legatum, quem ad partes Germaniæ transmittimus de præsenti, visurum & cogniturum differentias vtriusque, per eum amicabiliter componendas. Quod si non posset ipse perficere, volumus, vt intra certum terminum ad nos veniant Nuncii & Oratores vestri cum informationibus opportunis, vt vos amicabiliter componamus, vel quando aliter fieri non posset, per viam iustitiæ, vestris controuersiis debitum imponamus finem, & vos duos Catholicos Reges, sicut optamus, & vtrique vestrum expedit, ac Christianæ Reipublicæ in 1430

1430 *in sancta charitate & amicitia confirmemus. Verum ante omnia, fili charissime, te exhortamur, requirimus, & rogamus, vt omni contentione & offensione seposita, velis fauere & assistere praefato Romanorum Regi, contra Bohemos haereticos, toto posse tuo, & Polonos omnes, qui cum eis sunt, sub grauibus poenis & comminationibus reuocare, & operari taliter, quod restituant per eos ablata Catholicis, ac diligenter & efficaciter prouidere, quod eisdem haereticis, nec commeatus, nec subuentiones, nec vlla subsidia, de tuo Regno Poloniae ministrentur, sicut nobis asseritur hactenus factum esse, & in hac causa ita te habere, vt intelligere videaris, eam Dei magis causam esse, quam hominum, pro qua teneris, vt Rex Catholicus, eam sine respectu alicuius amicitiae vel foederis laborare. Et si contrarium faceres, quod auertat Deus, aduersus te Diuinam & humanam iustitiam prouocares. Datum Romae apud Sanctos Apostolos &c. vt supra.*

Venerat in *Poloniam* ex *Lithuania* specialiter missus, *Ioannes* de *Oleschnicza* Regni *Poloniae* Marschalcus, per quem Rex mille cyclos argenti, cum aliis muneribus, sibi per Ducem *Switrigal* datis, in Regium thesaurum transmittit. Is nomine Regis secrete & singillatim Praelatis & Baronibus suggerit, *vt pro liberatione sua operam effectualem facere quanto citius non negligant.* Et licet non ignorarent Praelati & Nobiles *Poloniae*, aduersitatem ipsam Regi, propter opera sua inconsulte facta accidisse, succensendi tamen & obiurgandi, & locum & tempus minime esse rati, pro liberatione Regis omnium animi accenduntur. Quae vt facilius perfici posset, in oppido *Vartha* pro die *S. Nicolai*, ad conuentionem generalem, velut vir vnus conueniunt. Et licet hyeme illa pestis epidimiae fere vniuersum Regnum *Poloniae* occupasset, ibant tamen per media funera, ad ipsam conuentionem, in ipsam ciuitatem *Vartha* etiam sese extendentia. Frequensque numerus Praelatorum & Baronum in *Vartham* conuenit. Et quamuis plures viae ingenio Praelatorum & Baronum aperirentur, & aliis placebat exercitum illico expeditum, aliis Reginam cum Curiensibus in *Lithuaniam* mitti, & Regem potentia & armis liberari: media tamen via ex his capta est, vt Legati ad Ducem *Switrigal* mitterentur, qui requirerent, vt Regem & suos in libertatem restitueret; cui turpe & foedum esset, vt tantae excellentiae Regem, & grandaeuae aetatis virum, non germanum solum suum, sed priuato etiam sibi officio admirandum, detineri. Vt quoque ab occupatione terrae *Podoliae* abstineret, cum illa proprietatis, iuris, & Dominii Regni *Poloniae* fuisset. Legati ad hanc rem electi fuere, *Sbigneus* Episcopus *Cracouiensis*, *Ioannes Wladislauiensis* Episcopus, *Sandiuogius* de *Ostrorog Posnaniensis*, *Ioannes* de *Lichin Brzestensis*, Palatini. Conclusum insuper erat, legatorum transitu non obstante, expeditionem fieri, & omnes exercitus, sumptis armis, octo diebus post festum Epiphaniae in *Kiiani*, supra fluuium *Wieprz*, congregari, vt loca paludinosa *Lithuaniae*, constricta gelu, facilia essent exercitui, durante hyeme, ad transeundum. Deputantur & tunc duo Magistri, pro pueris Regiis educandis; Magister *Vincentius Roth* de *Dabno* Custos *Gnesnensis*, & *Petrus Ritersky* miles, quibus illico cura puerorum, *Wladislai* & *Casimiri*, vt illos & literis & moribus ingenuis informarent, mandata est. Erudiri autem pueros Regios doctrinis, quas vegetiora capesserent ingenia, moleste nonnulli Consiliariorum ferunt, quo apud indoctos & rudes, sua & suorum filiorum ingenia, possint praestantiora existimari. Taliter rebus in conuentione *Varthensi* compositis, Legati in *Lithuaniam* progrediuntur, & Natalis Domini dies *Varschouiae* absumunt, praestolando Ducis *Switrigal* literas salui conductus, pro quibus in *Lithuaniam* specialem Nuncium praemiserant. Ibi illis subsistentibus, Nuncius Regius aduenit cum literis, quibus significabatur, *Ducem Switrigal, quamprimum Regnum Poloniae ad arma acclamasse sensit, illum liberum ex Lithuania cum suis omnibus dimisisse. Et collaudata eorum fide & constantia erga se, committit, vt in domos reuertantur, neque legatione hactenus, neque armis opus esse, se iam extra omne periculum, & in libertate esse constitutum.* Hac nouitate alacres effecti Legati, in propria ex *Varschouia*, diuulgata in caetero Regis liberatione, reuertuntur.

Polonis Regem suum liberare volentibus

litteras accipiunt Regem iam liberatum esse.

Die Iouis, oppidum *Bithom* per *Bohemos* haereticos expugnatum atque captum, per matronas, ne incenderetur, redemptum est. Subsequenti vero die Lunae, *Sigismundus Coributh Lithuaniae* Dux, & *Dobeslaus Puchala* de *Wagri*, de domo *Wyenyawa*, oppidum *Gliwicze* capiunt, & sedem belli, praesidio imposito, illic constituunt. Quarta etiam Decembris anni eiusdem, castrum Ecclesiae *Wratislauiensis Odmuchow*, a *Bohemis* haereticis expugnatur.

Bohemi Bithom, Gliwicze & Odmuchow expugnant.

1431 Incolumis & liber *Wladislaus Poloniae* Rex ex *Lithuania* feliciter reuersus, venit in terram *Chelmensem*, & primum in *Thur*, deinde in *Sopoth* descendit. Ibi ad suam Serenitatem *Zophia* Regina, quae de captiuitate sua spiritum gerebat afflictum, cum pluribus Baronibus venit, congratulari omnes suae incolumitati, & liberationi. Ex *Sopoth* pro tempore Carnispriuii aduenit *Sandomiriam*, vbi habita est conuentio generalis. Et die Dominico Carnispriuii, Sol notabilem eclipsim passus est. *Martinus* quintus Papa expost die vigesima Martii mortuus, & in Ecclesia *S. Ioannis* de *Laterano* in tumba aerea sepultus. Cuius morte secuta, Cardinales conclaue ingressi, *Gabrielem Condulmarium* Cardinalem in Pa-

Wladislaus ex Lithuania redit.

Martinus V. P.R.

1431 Papam eligunt, natione *Venetum*, qui *Eugenius* quartus vocatus est. In conuentione ipsa *Sandomiriensi*, scrupulosius omnia tractata sunt, res *Lithuanicas* contingentia, & a Rege *Wladislao* explicatio facta, quibus probris, iniuriis, & contumeliis Dux *Switrigal* ipsum affecisset. Quibus omnibus auditis & cognitis, omnes in choleram pro dehonestatione Regiæ Maiestatis inflammantur. Afferuntur & plura noua, inflammationem huiusmodi augentia. Denunciatur enim ex *Podolia*, qualiter Dux *Switrigal* per suos, aliqua castra in *Podolia* occupasset, & circa castrum *Smotrzicz* aliquanto tempore, per suos obsidionem continuasset. Vbi superuenientibus gentibus Regiis, dimicatio repente facta, & gentes Ducis *Switrigal* ad extremum cæsæ, & castrum obsidione solutum est. In districtibus insuper Regni *Poloniæ*, *Trabouliensi*, *Leopoliensi*, & aliis, crebræ incursiones, spolia, & damna, per gentes eiusdem Ducis *Switrigal*, ex castris *Zbarasz*, *Oleszko*, & *Krzemienyecz*, fiebant. Et quamuis *Wladislaus* Rex super huiusmodi iniuriis sibi crebro scripsisset, requirens & rogans, *vt huiusmodi incursiones & damna fieri prohiberet*, nullum tamen potuit Regia requisitio sortiri effectum. Hæc & plura alia per Prælatos & Barones in consilio mature digerebantur, neminique ex consiliariis suis placebat ordinatio Regis, qui Ducatum magnum *Lithuaniæ* in Ducem *Switrigal* contulerat, hominemque offensi cerebri, & naturaliter pene vehementem & delirum, Rempublicam & Regni & Ducatus, quoad in Ducatu magno præsideret, turbaturum. Quia tamen durum & difficile visum est, illum de possessione Ducatus magni detrahere, cum quod *Wladislaus Poloniæ* Rex occulto & intenso ardore sciebatur sibi fauere, tum quod a *Ruthenis* miro diligebatur affectu, placuit omnibus, vt modeste cum eo singula agerentur, si forte aliquo pacto praua mens & vehementia sanari posset. In quo, non tam illi, quam Regiæ voluntati, deferebatur; qui æque, amplius que quam sibi, aut suis natis de omni honore & amplitudine, & signanter Ducatus magni excellentia, fauebat. Et quamuis omnium Prælatorum & Baronum consilio & deliberatione, bellum contra ipsum futura æstate gerendum, & signanter pro conquisitione castri *Luzcko* fuisset decretum, Nuncii tamen ex *Sandomiria* ad illum in *Lithuaniam* missi sunt, videlicet, *Stanislaus Posnaniensis*, *Ioannes Chelmensis*, Episcopi; *Sandiuogius* de *Ostrorog Posnaniensis*, *Ioannes* de *Lichin Brzestensis*, Palatini, cum his mandatis, vt *Luczko* castrum & terram *Lucensem*, quam de proprietate & Dominio Regni *Poloniæ* fuisse constabat, & castra in *Podolia* occupata, restituat, & amplius terram illam, ab antiquis Regibus *Poloniæ* pacifice possessam, vexare desistat, & cum *Wladislao* Rege & Regno, aut pro die *S. Georgii*, aut pro festo Ascensionis Domini, aut pro festo Pentecostes conuentionem agat, ad sopiendum rixas & dissidia, inter *Wladislaum* Regem & ipsum quomodolibet exorta; vtque in huiusmodi conuentione, de Ducatu magno *Lithuaniæ*, quem præfatus Dux per vim, & contra fœdera Regni & Ducatus, occupauerat, dispositio fieret. Vt etiam Dux ipse, Ducatum præfatum, a Rege & Regno ac Ducatu, de illo sibi prouideri, & sibi illum conferri, peteret & postularet. Aspirabat enim *Wladislaus* Rex ad promotionem suam, & propterea pro celebranda conuentione tres terminos consignauerat, sperans illum vnum ex tribus accepturum, certus existens, si conuentio celebraretur, posse funditus omnes lites & bella extingui, & Ducem *Switrigal* ad pacem & concordiam fraternam, bonumque ordinem & bonam mentem reduci. Dum autem Nuncii præfati ad illum venissent, & mandata Regis & Regni exposuissent; respondit, *se neque Luczko, neque castra in Podolia occupata, dimissurum; neque Ducatum magnum, cum illum naturali successione integre possideret, a quoquam petiturum*. Altioribus tamen subterfugiis rem ducere satagens, obtulit *se super omnibus requisitionibus Wladislao Regi & Regno, per suos Nuncios responsurum*. Sed dum oblationem non impleuisset, missus *Ioannes Luthek* de *Brzezie* Notarius Regius. Qui mandata Regis fide iter, liberius tamen quam apud minus sensatum Ducem conueniret, differens, ab ipso *Switrigiello* Duce maxillam in vultu pertulit, dedecusque horrendum, non tam Regi & Nuncio suo, violando ius gentium, & humanitatis præuaricando fœdus, quam sibi, & nomini suo, inflixit; præuaricatus legem omnium hominum, ipsorum etiam barbarorum, apud quos Legati, quantumcumque ferant inuisa, inuiolabiles habentur. Indignabundus, & nimia ira percitus *Wladislaus Poloniæ* Rex, audiuit id facinus. Nec immerito: violatum enim ius gentium, spreta germanitatis, & quod omnia superabat, humanitatis fœdera in Nuncii sua persona, querebatur. Multifariis siquidem persuasionibus, & multis blanditiis, efficere Rex Ducem sibi morigerum nitebatur & vnanimem. Verum Ducis leuitas ducta moribus inconsultis, ad eam temeritatem processit, vt etiam Legatum Regium veraciter & fideliter suadentem, violaret, cui velut pacis, inter arma infestissima, sequestro, deferri etiam ab ipsis barbaris solet. 1431

Succedit Eugenius IV.

Ad Ducem Switrigal, vt a Podolia abstineat, nuntii mittuntur

quorum vni alapam infligit.

In eadem insuper conuentione *Sandomiriensi*, *Zophia Poloniæ* Regina, magnum indignationis nubilum, contra *Ioannem Strasch* de *Bialaczow* militem de domo *Odrowasz* gerens, quasi ipsam coram Duce *Lithuaniæ* olim *Alexandro* Prælatisque & Baronibus *Lithuaniæ*, de incontinentia palam diffamasset, ius sibi contra illum, licet id sanior & maior Præla-

Io. Strasch, qui Reginam adulterii diffamauerat,

1431 latorum & Baronum pars dissuaderet, petiit per *Wladislaum* Regem decerni. Qui precibus suis annuens, ius locat militare. Et *Petrum* de *Widawa* Iudicem *Siradiensem*, pro Iudice constituit. Apud quem *Zophia* Regina per aliquot, Barones, videlicet *Albertum Malsyk* Castellanum *Lancicienſem* tunc Magistrum Curiæ suæ; item *Msczugium* de *Skrzin*, item *Clementem Watrobka* de *Strzelcze*, item *Petrum Kurowsky*, & alios, querelam suam proponit, singillatim deducens, *Ioannem Strasch, ipsum multipliciter de stupri consuetudine, suo ore diffamasse*, offerens *se testibus probaturam idipsum*. Sed & milites prædicti, diffamationi huiusmodi se interfuisse profitebantur. Præfatus autem *Ioannes Strasch*, ab omnibus quidem consanguineis & notis desertus, & nonnisi ab vno fratre *Ioanne* nigro *Strasch* adiutus, tot respondendo querelis, vna tantummodo ad singula accusationum capita responsione vtebatur, asserens *se nunquam huiusmodi probra & facinora, in Zophiam Reginam commentasse. Paratus accusationis suæ facinus iure militari diluere*: offerens, manus dextræ protensione, iure purgatus, *cum quolibet accusatore duelli pugnam se initurum*. Verum cum nemo ex Baronibus querulantibus, palæstram duelli acciperet, *Straschoni* præfato purgatio per Iudicem decreta est. Quam e vestigio iuramento corporali expleuit. Rege tamen mandante, *Strasch* ipse in turrim castri *Sandomiriensis*, cuius tunc erat *Ioannes* de *Czizow* Capitaneus, & in eius fundum detrusus est. Vbi notabili tempore carcerales sustinens molestias, parum abfuit quin periret. Ex carbonibus enim viuis, qui illi ministrabantur, vapor & fumus exortus, turrim replens, puerum, qui cum eo erat, extinxit, *Straschonemque* ipsum vna absque dubio si non celeriter de turri semiuiuus, & vix iam spirans, esset extractus, extincturus. Itaque *Ioannes Strasch*, si verum fatendum est, inimicorum molitione & opera, nec satis criminatione fuerat, nec supplicio exemptus.

in carcere fumo extinguitur

Legati Bohemorum a Wladislao impetrant audientiam

Ex Sandomiria Wladislaus Poloniæ Rex per loca solita, in nouam ciuitatem *Korczin*, pro medio Quadragesimæ aduenit. Vbi ad suam Serenitatem venerunt Bohemorum Nuncii, rogantes, *vt sua Serenitas daret illis licentiam, ad conspectum suum veniendi, & præstaret illis audientiam publicam, præsertim cum omnis Synagoga eorum sectæ, & fidei, & fere singuli ritus sui primores, in propinquo, videlicet apud oppidum Gliwicze, agerent*: quod per *Bohemos* expugnatum, Dux *Sigismundus Coributh* possidens, vicinas *Slesiæ* regiones ex illo, cum assistentia multorum *Polonorum* & *Bohemorum*, qui labe hæretica infecti erant, spoliabant. *Wladislaus* autem Rex, cum dudum ante, & Sedis Apostolicæ indultum, & Sigismundi *Romanorum, Hungariæ* & *Bohemiæ* Regis literalem consensum habuisset, posse cum *Bohemis* quoscumque licitos & honestos miscendi, super fidei Sancta Catholica, tractatus, & altercationes, & illos, conuenientibus modis, ad vnionem & obedientiam vniuersalis Ecclesiæ reducendi, annuit, & consentit, vt *Cracouiæ* pro Dominica *Iudica* accedant, publicam audientiam a Rege, & impugnationem suæ sectæ ab Vniuersitate *Cracouiensi* habituri. Vniuersitatem quoq; *Cracouiensem*, Rex auisat, *vt parent se cum Bohemis hæreticis ad congrediendum, fidei Catholicæ puritatem defensuri*. Interim cum hæc aguntur & parantur, Ducis *Sigismundi Coributh* gentes, partim *Poloni*, partim *Bohemi*, quorum *Wyerzbiatha* de *Przischow*, *Zauischa Wrzaschowski Vomiczek*, principales censebantur, ex *Gliuicze* egressæ, crudelitate plusquam barbarica in monasterium Carthusiense *Lechnicza*, quod alio nomine *Vallis S. Anthonii* vocatur, in confinibus *Hungariæ* & *Poloniæ* supra fluuium *Dunaiecz* situm, sæuissime irrumpunt, credentes illic maximum thesaurum fortunarum multarum conditum esse. Spoliant in primis monasterium & locum Sanctum, vasis, vestibus, & ornamentis, librisque Deo dicatis. Et spolia huiusmodi recognoscentes, dum attendunt se, magno periculo suo & labore, & paruam prædam quæsisse, majori vesania & furia accenduntur, aliquos Ministros Dei occidunt, aliquos vulnerant & verberant: Priorem vero vero, virum iam senem & grandæuum, credentes ab illo occultatos thesauros monasterii posse ostendi, secum vinctum abducunt. Magnus illico fremitus & pauor, singulos qui hæc audierant, omnia vltra verum efferentium, coortus est. *Cracouiam* quoque nouitas mox & celeriter allata, *Sbigneum Cracouiensem* Episcopum illico commouit, & zelo accendit, ne tam manifestam iniuriam & offensam Dei sineret esse inultam. Itaque eadem die & nocte, qua hæc sibi denunciata sunt, cum ex fratribus & amicis, tum ex familiaribus, notabilem collegit exercitum: Quem etiam ciuitas *Cracouiensis* per suas gentes auxit. Sequenti die facto prandio, *Cracouia* egressus, cum exercitu bene notabili & potenti, præstantes Barones & milites *Poloniæ* continente, in *Lipowiecz* peruenit, volens præfatis gentibus Ducis *Sigismundi*, spolia monasterii *Lechnicza* ferentibus, occurrere, & tam spolia, quam Priorem captum liberare. Sed illico ab exploratoribus cognoscit, prædones huiusmodi & Diuino & humano perterritos terrore, eadem die prope castrum *Lipowiecz* visos, & prætergressos esse, & in fugientium morem, nullo in loco consistere ausos, in *Gliuicze* veloci cursu properare. Quo cognito, aliquibus eorum, qui consequi agmen fugientium non poterant, comprehensis, tristis *Cracouiam* rediit; dolens se vnius prandii spatio, tantam victimam e manibus dimisisse, & iniuriam Dei vltam non esse. Ab 1431

Coributh cũ latronibus monasterium Lechnicense expilat

eo

1431 eo autem tempore Dux *Sigismundus Coributh*, hostilem animum contra *Sbigneum* Episcopum concipiens, magno æstu desiderabat ei intendere insidias, & mortis, & quorumlibet periculorum. Et licet prædones præfati prædam, in monasterio prædicto captam in *Gliuicze* detulissent, vindicta tamen Diuina illos publice & priuatim secuta est, nec aliquis illorum fœdam & subitaneam mortem euasit.

Ex noua ciuitate *Korczin*, *Wladislaus Poloniæ* Rex, pro Dominica *Iudica*, *Cracouiam*, pluribus Prælatis & Baronibus illum comitantibus, aduenit; quo iam sub Regio conductu, Dux *Sigismundus Coributh* & *Bohemorum* ac hæreticorum principaliores, videlicet *Procopius* Apostata, Ordinis Minorum, *Petrus Anglicus Byedrzych*, *Vilhelmus Kostka*, & pluresalii conuenerant. In præsentia autem *Wladislai* Regis, Prælatorum & Baronum *Poloniæ*, disputatio in castro *Cracouiensi*, in hypocausto magno murato, respiciente fenestris domos Canonicorum, per Doctores Vniuersitatis *Cracouiensis*, cum *Bohemis* hæreticis, feria secunda in crastino Dominicæ *Iudica*, habita est. Erant autem hi Doctores, in Diuino & humano Iure periti, *Stanislaus* de *Scarbimiria*, *Nicolaus* de *Kozlow*, *Andreas* de *Kokorzino*, *Franciscus* de *Bregakreyszwicz*, *Ioannes* de *Elgoth*, *Benedictus Hesse* de *Cracouia*, *Iacobus* de *Paradiso*, *Helias* de *Wawelnicza* Decanus *Sandomiriensis*, plurimorumque aliorum longus ordo. Durauit autem disputatio ipsa diebus aliquot, cum in *Polonico* omnia fere argumenta & responsiones fierent. Et licet, Spiritu Domini suis fidelibus administrante virtutem, & veritatem sermonis hæretici ipsi, iudicio, non solum Spiritualium, sed etiam sæcularium, tunc audientium, victi forent, victos tamen se esse nullatenus fateri voluerunt. Propter quod *Wladislaus Poloniæ* Rex, tali ad illos vsus est sermone: *Etsi argumenta & probationes legitimæ, ex veritate Euangelii, & scripturarum sacrarum sumptæ, quæ hic in præsentia mea, Prælatorumque, Principum, & Baronum meorum, pro confutatione sectæ vestræ, per Doctores Vniuersitatis meæ Cracouiensis, inducta sunt, ad recognoscendam fidei Catholicæ vnitatem, vos non mouent, realia saltem exempla moueant. Quamprimum enim, fidei sanctæ vnione abiecta, in varias errorum caligines scissi & prolapsi estis, & suggerente vobis inimico generis humani, nouam sectam, a puritate fidei Catholicæ abhorrentem, practicare cœpistis, illico florentissimum Regnum vestrum, adeo depressum & conculcatum est, vt nec Regem habeatis nec Pontificem, non sacrificium, non victimam. Vniuersitas Pragensis, fons nationum irriguus, aruit. Principes & Barones, a seruis & subditis gladio submoti sunt, templa incensa, corpora Sanctorum disiecta & violata, virgines stupratæ, religiones sacræ pessundatæ & exclusæ, omnia violentia & impetus, non consilium, non ratio gubernat, vt etsi aliqui Nobilium & Baronum supersint, hi tamen a rusticorum genere, qui in ingenuorum & nobilium successerunt fortunas, adeo obtriti sunt, vt resurgendi, & Rempub. defendendi & capessendi, nullam habeant facultatem. Equidem & ego, ex genitoribus meis, homo gentilis sum, Prælatorum & Baronum Poloniæ vocatione renatus ad fidem, saltem vobis documento sim, quod a plerisque Bohemis, iure Diuino & humano, Doctoribus, Curiam meam sequentibus, fidei rudimenta, velut nouus Catholicus, sugebam, qui non aliam fidem sectandam mihi, nisi in qua sto, reliquere. Hanc velitis, obsecro per misericordiam Domini nostri IESV CHRISTI, & vos sequi, & suscipere informationem a Summo Pontifice & Catholica Ecclesia, super articulis, quos temerarie & pertinaciter defenditis. Nam etsi vniuersis fidelibus dolendum sit de vestra deuiatione, mihi tamen & Regno meo, eo amplius, propter Regnorum vicinitatem, & linguæ cognationem.* Mouerunt hi sermones omnium circumstantium corda fidelium; *Bohemorum* tunc arida & sicca nullum potuerunt concipere humorem, allegantibus illis *se rectam Euangelii & Patrum viam, aliquando ignotam, nunc compertam secutos esse, nec ab illa quoquo modo discessuros, nisi per generale Concilium, in quo daretur illis facultas opiniones suas defendendi, victi & superati essent.* Ita re infecta discessum est. Stabant autem *Cracouiæ* pluribus diebus, & in præsentia eorum Ecclesiasticum seruabatur interdictum. *Sbigneus* Episcopus ad consecrandum chrisma, & ad reconciliandum pœnitentes, in monasterium *Claræ Tumbæ*, alias *Mogila*, exiuerat, faciens & præcipiens districtum seruari *Cracouiæ* interdictum. Et licet aliqui sæculares persuaderent, vt in præsentia *Bohemorum*, quo facilius eorum reductio practicari & effici posset, Diuina officia tenerentur, præfatus tamen *Sbigneus* Episcopus, cum omni clero suo fortiter restitit, & constantia sua omnium conatus fregit. Coactusque fuit *Wladislaus* Rex, ne ciuitas insignis pro diebus Paschæ Ecclesiasticis careret Officiis, *Bohemos* hæreticos in *Casimiriam* reiicere, non sine ipsorum turpi ignominia & nota. Ciuitas quoque *Cracouiensis* omnes portas, sub fideli custodia, ne *Bohemi* clandestine intrarent, clausas, obseruare coacta est. Pro qua re, magna cholera & furore *Bohemi* accensi, maledicta multa, & contumelias plures, in *Sbigneum* Episcopum *Cracouiensem* expuebant, quem sciebant suæ exclusionis principalem esse causam & authorem. Vnde & expost frequenter Dux *Sigismundus Coributh* in Consilio Regio cum eo iurgatus est, & verba eorum vsque ad manifestas iniurias procedebant. Præfatus enim *Sbigneus* Episcopus, zelo fidei accensus, conatibus præfati *Sigismundi Coributh* animose resistebat, & eius confutabat instantias. A non-

Doctores Cracouienses cum Bohemis disputant.

qui deinde Cracouia eiiciuntur.

1431 nonnullis *Sigismundo* fauentibus, ob id correptus liberiori voce quam conueniebat, consiliariis; *Sigismundoque* Duce, necem illi & bonorum vastationem, si de cætero molestus sibi & suis pergeret esse, comminante: *Istud nescis*, inquit superbe, *facile me tuam insolentiam comminuturum*. Dum autem præfatus Dux & *Bohemi*, tam per *Wladislaum* Regem, quam Consiliarios suos licentiati, *Cracouia* discederent, retortis in *Cracouiensem* Ecclesiam Dux *Sigismundus* oculis, minaci ore, iam non *Sbigneo* Episcopo, sed Ecclesiæ *Cracouiensis* Beatissimo Pontifici & Patrono Sancto *Stanislao*, manu contra Ecclesiam vibrata, minabatur, dicens: *O Stanislae, Stanislae, sis auisatus de mea contra te hostilitate*. Parabat homo prophanus, & ita in animum induxerat, Ecclesiæ *Cracouiensis* bona & possessiones, quamprimum in *Gliwicze* venisset, spoliis & incendiis vastare, & omni modo, de iniuria sibi & *Bohemis* hæreticis, per *Sbigneum* Episcopum, in obseruatione interdicti facta, vlcum iri. Sed clemens Dominus, qui non deserit per rectum gradientes iter, aliter præordinauerat. Interim enim quo Dux *Sigismundus* & *Bohemi* tractatibus cum *Wladislao* Rege *Cracouia* vacabant, *Conradus albus* Dux *Olesshnicensis* & *Cosliensis* oppidum *Gliuicze*, in quo sibi Dux *Sigismundus* & *Bohemi* hæretici sedem, & quendam quasi nidum posuerant, intempestæ noctis silentio, prodente illud quodam *Slesita*, *Bernardo Roth*, qui inter *Bohemos*, & gentes Ducis *Sigismundi*, continua familiaritate sibi vendicauerat fidem, feria quarta intra octauas Paschæ, ante ortum solis, irrupit: & oppidum præfatum cum omni præsidio *Bohemorum* & Ducis *Sigismundi*, viriliter cepit, & plurimos mortales illic, aut occidit, aut captiuauit: magnamque prædam rerum plurimarum, ex vicinis regionibus, spolio contractam, nactus est; & hæreticorum Synagogam illic congregatam, velut Princeps Catholicus, submouit, contriuit, & dissipauit. Itaque Dux *Sigismundus* & *Bohemi*, qui Carthusienses in *Lechnicza* probris & spoliis affecerant, qui Beato *Stanislao*, & patrimonio suo, vim facere parabant, pœnas dignas penderunt. Nec longe abfuit, quin ipse Dux *Sigismundus* & *Bohemi* hæretici in manus præfati Ducis *Conradi albi* inciderent. Ibant enim *Cracouia* alacres & securi, omnium quæ in *Gliuicze* acta sunt, ignari, & absque dubio illa securitate oppidum *Gliwicze* ingressuri, ni quidam eorum familiares ex ipso oppido, dum per Ducem *Conradum* caperetur, fuga elapsi, qui stratas, vt aliquid raperent, obseruabant, ipsos, in quantum irent periculum, auisassent. Auisamento autem huiusmodi suscepto, nimio terrore & dolore consternati, in *Odri* castrum, quod tunc per *Dobeslaum Puchala* tenebatur, & deinde in *Bohemiam* tumultuaria fuga dilapsi sunt: minarum, quibus cœlicolam *S. Stanislaum* terruerant prorsus obliti. Ab eo quoque tempore Ducis *Sigismundi Coributh* pondus & æstimatio, adeo contracta & labefactata est, vt in sortem veniret tenuem, & humilem; & omnes illum velut virum a Deo reprobatum aspernarentur: prædictusque *Sigismundus Coributh* Dux, contumeliæ suæ in Deum, & in Sanctum eius *Stanislaũ*, vltionem sensit; mercedemq; impuræ linguæ, interceptione oppidi præfati *Glivicze*, & rerum omnium nobilium, quas congesserat, direptione, accepit. Ex gentibus autem Ducis *Lithuaniæ Sigismundi Coributh*, centum notabiliores capti, & in *Coslye* deducti: oppidum vero *Gliwicze*, ne eo hostes iterum potiti, nouo bello vrgerent *Slesitas*, igne concrematum est.

Cracouia Wladislaus Poloniæ Rex post festa recedens Paschalia, per solita loca pro Dominica *Iubilate* venit in *Biecz*, transmisso in omnes terras Regni sui ex *Cracouia* mandato, vt contra *Luczkam* in bellum procederent. Quo apud *Biecz* agente, venit ad eum ex parte *Switrigal* Ducis Nuncius, *Basilius longus*, alias *Krasni Wasilo*, appellatus, qui ad legationem Regis respondendo; astruebat *Ducem Switrigal, neque de Luczko, neque de castris in Podolia acceptis, quoquomodo cessurum: quin*mo petebat, *& Camienyecz, & cætera Podoliæ castra eidem tradi. Post quorum consignationem*, non abnuebat *illum cum Rege conuenturum. Quod si castra & ciuitates, quæ manutenebat Wladislaus Rex in Podolia, tradere sibi recusaret, non esse conuentioni & placitationi locum, quoniam non resultaret causa, pro qua esset in huiusmodi conuentione tractandum: quinimo superuacuum fatigas & impensas subire*. Venerat & tunc in *Biecz* ad *Wladislaum* Regem *Ludouicus* de *Langsze*, Commendator *Thorunensis*, a Magistro *Prussiæ Paulo* de *Ruczdorff* & Ordine missus, in effectu perorans, *vt Wladislaus Rex cum germano suo Duce Switrigal dignaretur pacem & honestam concordiam acceptare*, pro qua se fideliter laboraturos Magister ipse & Ordo offerebant. Cui *Wladislaus* Rex actis gratiis, & Magistro ac Ordine, de interpositione commendatis, pacem inter se & Ducem *Switrigal*, æquis conditionibus arbitrandi potestatem permittebat. Verum ferunt multi, quamuis res impossibilis, & mendacio persimilis videtur, quod *Wladislaus* Rex vno duntaxat arbitro, *Ioanne Stembarsky*, propter interpretanda verba, cum ignarus esset *Teutonici* idiomatis, assumpto cum præfato *Ludouico* Commendatore, secretos habuisset tractatus: rogans & persuadens, *vt Duci Switrigyello Magister & Ordo fauendo, assistentiam exhiberent contra Regnum effectualem, & ruptis inscriptionibus pacis perpetuæ, Regnum hostiliter, si Poloniæ exercitus, quicquam in Switrigyellum hostile moliretur, inuaderent*. Nec tantummodo huiusmodi clandestino tractatu contentus, *Andream* de *Lubin* tunc dilectum Secretarium suum, de armis *Powala*, & *Stephanum*

Wladislaus contra Luczkam bellum indicit,

& Nuncius Switrigalli de non restituenda Podolia,

& Magistri Prussiæ de pace cum Switrigallo facienda acceptis

1431 *num Chibsky*, Canonicum *Posnaniensem*, aulæ suæ Notarium, de domo *Luba*, ad Magistrum & Ordinem transmisit. Qui iuxta instructionem Regis, Magistrum & Ordinem, in Regni *Poloniæ* vastationem, composuere. Quæ omnia expost, *Wladislao* Rege mortuo, præfatus *Paulus* de *Ruzdorff* Magister *Prussiæ*, *Vincentio Roth* de *Dabno*, tunc Regni *Poloniæ* ViceCancellario, ad se, in Legatione, nomine Regis, venienti patefecit: asserens *se nunquam fœdus cum Regno Poloniæ firmatum violasse, nisi prece & persuasione Regis Wladislai ad id fuisset stimulatus*. Omnia tamen ego hæc pro falsissimis existimo; cum Cruciferi ad colorandum scelus ruptorum fœderum, mendacissime id, & plura alia creduntur confinxisse. Rumoris autem & relationis huius, etsi tres Pontifices, *Sbigneum* Cardinalem & Episcopum *Cracouiensem*, *Vincentium* Archiepiscopum *Gnesnensem*, & *Thomam* Episcopum *Posnaniensem*, denunciatores habeam, eorum tamen relatione, res hæc, neque affirmata est, nec pro vana prætermissa. Ex mansuetudine autem singulari, quam præfatus *Wladislaus* Rex, & in pectore & in operibus gestare consueuerat, misit ex *Byecz* ad Ducem *Switrigal*, Secretarium suum & Notarium *Ioannem Luthkonis* de *Brzezie*, rogans & requirens illum, *quatenus se errare, & non germane nec fraterne agere, aliquando recognosceret, & cum ipso Wladislao Rege ad concordiam fraternam rediret, facta sibi de iniuriis reconciliatione & recompensa*. Sed vbi pacem credebat occurrere, immenso dolore sauciatus est. Præfatum enim *Luthkonem*, fideliter & animose mandata Regia exponentem, in choleram accensus, iræ parum temperans, maxillam eius manu extensa cædit, & captiuitatis custodia mancipare, non fuit veritus, in maximam Regis & Regni cuius Nuncii non solum apud Reges & Principes Catholicos, sed etiam apud Imperatores, *Turcorum*, *Tartarorum*, *Saracenorum*, summo honore tractabantur) contumeliam & pudorem. Hæc quoque nouitas *Wladislao* Regi & suis Consiliariis nunciata, impulit illum, omnibus pacis & quietis consiliis abiectis, de instaurando bello contra Ducem *Switrigal*, velut hominem furiosum & dementem, de cætero feruentius cogitare.

suum ad illum mitit,

quem contumelia affectum incarcerat.

Ex *Byecz Wladislaus Poloniæ* Rex processit in terras *Russiæ*, & *Przemisliam* pro festo Sancti *Ioannis* perueniens, missis factoribus *Cracouiam*, qui bombardas, sagittas, & res bellicas aptarent, & versus *Luczko* ducerent, feria secunda in crastino *S. Ioannis* Baptistæ, *Przemislia* egressus, per *Medicam*, *Hrubieschow*, & alia solita loca, confluente ad illum ex omni parte populi multitudine, feria secunda ante festum *S. Margarethæ* in *Hrodlo* peruenit, & castra exercitus sui supra fluuium *Bug* posuit, duodecimque diebus illic statiua habuit, exercituum suorum plenarium præstolando aduentum. Intra autem illos duodecim dies, particularia certamina cum hostibus haberi cœpta sunt: *Hriczko* enim *Kerdeiowicz*, cum Duce *Senkone*, filio Ducis *Romani* pugnans, omnes eius gentes profligauit: sed & ipsum Ducem *Senkonem* interfecit. Castra *Wladimierz* & *Zbarasz*, metu Regis & eius exercitus, a Præsidibus derelicta, exusta fuere, & omnes pene terrigenæ *Lucenses*, pauore nimio territi, cum rusticis, pecoribus, & fortunis suis, in loca abdita, prout quemque sors ferebat, dilapsi sunt: vniuersaque terra *Lucensis*, ad primum aduentum Regium, habitatoribus est nudata, & ab illis prorsus deserta. Ex eisdem etiam statiuis, Rex diffidatorias literas, pro ampliori cautela & honestate, licet non fuissent necessariæ, Duci *Switrigyelloni* per *Oleschkonem Ruthenum*, quo Rex pro histrione vtebatur, transmittit; causas belli in eisdem exprimens: *Quod videlicet terram Podoliæ, & Ducatum magnum Lithuaniæ, sine suo & Regni Poloniæ consensu cum sua & Regni iniuria occupasset, & illum, non recognosceret se a Rege & Regno possidere, nec aliquam inscriptionem & iuramentum corporale, de præstanda fidelitate & obedientia Regi & Regno, præstitisset: Quod terram Podoliæ hostiliter inuasisset, & quadam castra in illa occupasset: & quod Nuncios Regis fœde & turpiter tractasset*. In eodem etiam loco exercitus omnis Regius, terrarum, *Cracouiensis*, *Sandomiriensis*, *Lublinensis* & *Russiæ*, ordinatus est: Exercitus vero terrarum *maioris Poloniæ* nondum venerat, sed multa damna propriis faciendo, tardo gressu mouebatur: cuius aduentum Rex præfatis duodecim diebus præstolabatur. Quod si iuxta multorum consilia, & auisamenta fidelia, *Luczkam* ire sine mora, voluisset, *Luczko* castrum, quoniam tunc fuit præsidio militum, & omni genere defensionis, vacuum: sibi fuisset traditum, & absque omni difficultate resignatum. Sed *Wladislaus Poloniæ* Rex, quanta poterat ampliori dilatione, de die in diem rem extrahens, occasionem intercipiendi belli, aut in aliud tempus suspendendi, euenturam expetebat, moleste ferens *Russiæ* terras affligi bello, & igne absumi, ac fratrem suum Ducem *Boleslaum Switrigal*, Ducatu magno *Lithuaniæ* spoliatum & exclusum iri. Morteque ducebat amarius, Ducis *Switrigielli* ex Ducatu *Lithuaniæ* eiectionem. Vnde nec tacitus aut simulans, sed plerumque aperta comminatione Consiliarios, bellum id suadentes, aiebat, belli molestiis se probe exsaciaturum. 1431

Wladislaus Rex Luczkam contra Switrigellũ fratrem exercitum ducit,

& literas diffidatorias transmittit,

quarum capitula adduntur,

Sabbato in Vigilia Sanctæ *Mariæ Magdalenæ*, motis castris ex *Hrodło* per pontes, in flumine *Bug*, per gentes Regis factos *Wladislaus Poloniæ* Rex flumine *Bug* superato, castra in ripis eiusdem fluuii *Bug*, prope oppidum *Vscziling* posuit, & duobus diebus illic mansit,

Wladislaus Rex traiecto Bug fluuio,

Digitized by Google

1431 sit. Sub quibus certamen notabile, inter sexingentos equites de gentibus Regis, & *Ruthenos* ac *Tartaros* fuit commissum. In quo gentes Regis, multitudine hostium, multo se numero & robore superiore, debellata cæsaque, plures captiuos ad præsentiam Regis perduxerant: vno tantum, in huiusmodi conflictu, *Polono* notabili *Zagroba*, & aliis paucis desideratis. Miserat & tunc *Wladislaus* Rex, ad Ducem *Switrigal* duos Nuncios, *Albertum Malsky Lancicienſem*, & *Laurentium Zaręmba Siradienſem*, Castellanos, offerens conditiones pacis honestas, dummodo vellet recognoscere culpam suam, & redire ad fraternam vnionem humiliatus. Nihil tamen clementis Regis intimatio efficere potuit, apud hominem naturaliter furentem, insolentem, & delirum. In eodem loco *Sbigneus* Episcopus *Cracouienſis*, tam Regem quam totum exercitum prostratum humiliter, benedixit, & exinde cum *Ioanne* de *Tarnow* Palatino *Cracouienſi*, velut valetudinario, & *Wladislao* de *Oporow* Regni *Poloniæ* Vice-Cancellario, ad propria remearunt. Sigillum quoque Regium, quod ViceCancellarius ferebat, *Nicolao Drzewiczky*, Custodi *Sandomirienſi*, viro prudenti, fideli, & integro, Reique publicæ maximo zelatori, interim consignatum fuit, nobili de *Taurorum* domo. Feria secunda in die Sancti *Apollinaris*, ex *Vſczilng* motis castris, *Wladislaus* Rex & exercitus suus, transitum per oppidum *Wladimierz* faciens, castra sua medium miliare post oppidum *Wladimierz*, prope villam *Syenno*, *Mſczugii* de *Skrzin*, locat, tribusque diebus statiua illic habita sunt, sub quibus, tres insulæ paruæ, & vna silua, stagnis & lacubus circumseptæ, difficilem habentes & periculosum aditum, per exercitum Regis comprehensæ sunt, defendente illas multitudine *Ruthenorum*, qui se, vxores, pignora, pecora, & fortunas suas, velut in tuto illic locauerant: Præda ingens reperta, in exercitum Regium partita est. Oppidum *Wladimierz* cum pluribus villis, Rege nequicquam prohibente, exustum. Feria quarta in die Sancti *Iacobi* Apostoli, ventus validus, grandine, corruscatione, & fulgure pluuiaque mixtus, duabus, & amplius horis exercitum turbauit, plura tentoria aut deiiciens, aut confringens: sed & Regis sacellum, ipso adhuc orationibus vacante, vi tempestas allisit, & tres homines in tentoriis fulmine extincti sunt, pluuia ingenti vsque ad noctem durante. Oppidum *Wladimierz* cum suo districtu, *Wladislaus* Rex Duci *Feduſchkoni*, nepoti quidem suo germano, sed schismatico ritus *Ruthenorum*, donat & inscribit.

Ruthenorumque & Tartarorum copia profligata,

fratri Switrigal pacis conditiones offert.

Quibus spretis

oppidum Wladimierz cum filuis vicinis Rex capit,

& donat Feduſchkoni

Feria sexta post festum Sancti *Iacobi* Apostoli, motis castris a villa *Syenno*, *Wladislaus* Rex in villas *Brzeſchowicze*, *Iakubowicze*, & *Mikułowicze* venit, & castra illic posuit. Defectusque aquæ angebat exercitum, cum aqua nonnisi cœnosa, profunde quæsita, posset reperiri. Inde Sabbato in die Sancti A *Pantaleonis* consurgens, castra in amœnis collibus, quercubus obsitis, prope villas *Skorcze* & *Biskupicze*, *Criſtini* de *Oſtrow* Castellani *Cracouienſis*, locat. Ibi magna pars exercitus Sacramento Eucharistiæ procurata est. Sed & exercitus terrarum *maioris Poloniæ*, in multitudine graui illic aduenit. Cuius Primores *Wladislaus* Rex, cum de tardo aduentu, tum de damnis & violentiis nefariis, in proprios commissis corripuit: asserens *se illorum tarditate, castri Luczko poſſeſſionem neglexiſſe.* Tribus autem diebus illic *Wladislaus* Rex mansionem suam continuans, feria secunda in die Sanctorum *Abdonis* & *Sennonis*, motis castris B in villam *Sadowye* venit. Ad quæ statiua *Lancicienſi* & *Siradienſi* Castellanis, a Duce *Switrigal* reuersis, ex parte etiam Ducis præfati duo Nuncii, videlicet *Conſtantinus* Dux, & *Sedibor Lithuanus*, venerunt. Qui etsi, nomine Ducis faciendo verba, pacem petiissent, omnia tamen arroganter, superbe & minaciter depromebant. Post multos tractatus hinc inde habitos, cum ea conclusione remissi sunt, *vt Dux Switrigal Sabbatho proxime futuro, conſpectum Regis perſonaliter accederet, de pace & reconciliatione, conditionibus æquioribus & ſubmiſſioribus cum Wladislao Rege placitaturus.* 1431

Nuncii Switrigal pacem superbe petunt.

Feria tertia ad vincula *S. Petri*, ex *Sadowye* C *Wladislaus Poloniæ* Rex motis castris, oppidum atque castrum *Luczko* attingere disponebat. Dum autem in itinere in villa *Zabrodlye* Diuina officia, occupatus, audiret, *Dobeslaus* autem de *Oleſchnicza Voynicenſis*, *Criſtinus* de *Koziegłowy Sandecenſis*, Castellani, *Ioannes* de *Oleſchnicza* Regni *Poloniæ* Marschalcus, & *Petrus Schafranyecz* Succamerarius *Cracouienſis*, cum suarum gentium banderiis, propero & celeriori cursu, antecedendo exercitum venerunt ad *Luczkam*. Et pontem in flumine *Sthir* per hostes reperientes disruptum, penetrare in oppidum *Luczko*, cum essent eis vada fluminis *Sthir* ignota, non poterant. Dux insuper *Switrigal*, iam illuc personaliter adueniens, castrum *Luczko* gen-D tibus, propugnaculis, sagittis, & victualibus præfecto in Capitaneum *Iurza Rutheno*, firmauerat. Potentia autem gentium suarum ex *Lithuanis*, *Ruthenis*, & *Tartaris*, collecta, habens iuxta æstimationem ad sex millia personarum, stabat ex altera parte ripæ fluminis *Sthir*, ingressum transeuntibus prohibitura. Quos milites *Poloniæ* prædicti, bombardis maioribus contra illos crebro proiectis, a prohibitione ripæ excludunt. Fuissentque, & Dux *Switrigal*, & omnes suæ gentes, tunc virtute Dei per *Polonos* prostratæ, si præfati Barones mox in aduentu suo, instando, perculsis addidissent timorem, & flumen *Sthir* transeundo, hostes fuissent aggressi. Sed igno-

Digitized by Google

1431 ignorantia vadorum, hostibus stragem, *Polonis* plenam victoriam ademit. Dum autem Polonis cum *Lithuanis* pro ripa hinc inde dimicantibus, *Wladislaus* Rex cum potentia exercitus sui, vesperorum hora, superuenisset, Barones præfati, nihil profunditate fluuii *Sthir* deterriti, cum gentibus plurimis in illud prosiliunt. Et amne superato, cum pluribus locis per experientiam vada comperta essent, fere totus residuus exercitus, flumen per vada traiecit, Duce *Switrigal* exercitus sui acies ordinante. Verum cum idem Dux *Switrigal* potentiam *Polonorum* validam & fortem aduertisset, ciuitate *Luczko*, ne eius præda *Poloni* potirentur, incensa, primus in fugam lapsus, reliquum omnem exercitum suum in fugam vertit. Nulla itaque dimicatione aut resistentia facta, hostes per plura diffugientes itinera, aut trucidabantur, aut captiuabantur; & multi mortales, immo maior pars exercitus hostilis, gladio, cum debilitate equorum fugere non poterat, consumpta est, cæteri capti, pauci fuga se saluarunt. *Gastoldus Rumboldus* Marschalcus *Lithuaniæ*, cum pluribus aliis *Lithuanis* & *Ruthenis*, capti sunt; præda omnis in curribus reperta, militi concessa est. Dux ipse *Switrigal* ex coniectura veri simili, credebatur diebus pluribus interfectus, dum vestis quædam sua sanguine rubrata, inter spolia, comperta & recognita esset; quem *Wladislaus* amaris lamentis & fletibus deplangebat. Oppidi *Luczko* reliquiæ per exercitum Regis deletæ & incensæ sunt. Accidit & die illo *Polonis* casus infestus: nam dum nonnulli milites, videlicet *Iacobus* de *Rogow* dictus *Nadobni, Iacobus Ligaza, Paulus Zborzensky, Henricus Pakoslawsky, Sulislaus Siradzki, & Iacobus Komorowsky*, longius fugientes hostes persequendo, a cæteris *Polonis* se sequestrassent, *Tartari* eorum paucitate conspecta, in eos irruentes, cum eisdem confligunt & multis inflictis vulneribus, spoliatos rebus omnibus relinquunt semiuiuos. Qui nonnisi die altera a suis inuenti, & ad exercitum reducti, omnes, præter *Paulum Zborzensky*, ex vulneribus acceptis, quæ vermes & culices suo morsu continuo exasperauerant, mortui sunt.

Exercitu Polonico per Sthir fl. traducto.

Lithuani cum Duce suo diffugiunt,

caduntur que & capiuntur.

Feria quarta, in die Sancti *Petri* ad vincula, caduceatores in castrum *Luczko* missi, qui suaderent, *vt castri in manus Wladislai Regis fieret deditio.* Sed *Iursza* Capitaneo ferocius respondente, spes deditionis omissa est. *Andreas* insuper Episcopus *Lucensis*, cum esset genere *Polonus*, ipso die ad *Wladislaum* Regem veniebat, volens suæ Serenitati facere assistentiam fidelem. In via vero per *Polonos*, omnibus rebus, equis, & vestibus suis spoliatus est, & fere seminudus ad tabernaculum *Ioannis* de *Oleschnicza* Regni *Poloniæ* Marschalci, iussu Regis deductus est, & per ipsum *Ioannem* Marschalcum vestitus. Feria quinta in die Sancti *Stephani* Papæ, & diebus sequentibus, plura & frequentia inter gentes Regis & castrum fiebant præludia. Pons insuper in flumine *Sthir* Regis mandato extructus, quo facilior exercitui foret pabulatio. Dux Masouiæ *Casimirus*, & *Ioannes Mazik* de *Dabrowa*, Capitaneus *Russiæ*, cum sex millibus armatorum, ipso die, ad exercitum Regis reuersi sunt. Qui ex statiuis, quæ Rex prope *Wladimiriam* habuit, in *Belzensem* terram, quam *Rutheni*, oppido *Busko* exusto, damnificabant, animosi aduenerant, & hostibus conflictis, & prorsus profligatis, victores redierant; Tenutario castri de *Olesko*, *Bohdano Rohathinsky* graui sponsione constricto, vt conquisitione aut deditione de Castro *Luczko* fienda, castrum *Olesko* in manus Regi repræsentaret. Prædictus enim *Bohdan*, licet bona notabilia in terra *Russiæ*, sub Rege pacificus obtineret, ad Ducem tamen *Switrigal*, nulla necessitate cogente, clandestine diffugit. Propter quod *Wladislaus* Rex, de bonis suis, videlicet *Rohatin*, pluribusque villis aliis, *Nicolao Poraua* de *Lubin* militi, & familiari suo, perpetuam fecit donationem. 1431.

Episc. Lucensis spoliatur.

Sequentibus diebus, stationes partis exercitus Regii, vltra flumen *Sthir* translatæ & deductæ sunt, & castrum *Luczko* ab omni parte vallatum, & aquæ importatio, pabulatioque, hostibus de castro prohibita est. Sed & *Wladislaus* Rex, tentoria sua, in alteram partem ripæ fluminis *Sthir*, in vallem, prope Ecclesiam Sanctæ Crucis ligneam, ex opposito castri situatam, traiecit. Bombardæ quoque maiores castro admotæ, quatiebant & rumpebant murum; & plures turres, & spatium notabile muri disiecerant, *Wladislao* Rege improbante murorum concussionem, & exhortante aliquos, vt a proiectione bombardarum abstinerent. Ingrediebantur autem castrum *Luczko* clam de nocte nonnulli *Poloni*, & cum aduersariis certos agitabant tractatus, animando illos ad resistentiam, & subministrando eis victualia, quorum magno defectu angebantur. Et quamuis aliqui per custodias exercitus essent comprehensi, sine mulcta tamen dimissi sunt. Propter quod, omnium insimulatione Rex, quæ sic turpiter fiebant, conscius putabatur. Dum autem rumores percrebuissent, Ducem *Switrigal* viuere, & in villa *Stepanye* exercitum aggregasse, sequenti die mane, videlicet feria tertia in die Sancti *Donati*, cum potentiis suis pro committendo prælio aduenire, nocte insequenti fremitus magnus in castris Regiis coortus est, omnibus accingentibus se ad occurrendum. In aurora vero, vniuersis exercitus aciebus ordinatis, ex castris egressus, stabat, dimicationi copiam facturus; sed cum nullus appareret hostis, ad tabernacula sua reuersus est. *Switrigal* deinde Dux, intelligens se armis & potentiis inferiorem esse, dolis & fraudibus rem prosequi cœpit. Mittit enim Nuncium suum *Czatan*, ad *Wladislaum* Regem in castra, cum li-

Castrum Luczko oppugnatur.

Swidrigal dolos nectit.

Digitized by Google

teris Impetatoris *Tartarorum*, Regi & Baronibus *Poloniæ* scriptis, per ipsum Ducem *Switrigal* falsè compositis. In quibus idem Imperator hortatur & requirit, *vt abstineatur ab inuasione & desolatione terrarum Lithuaniæ, & vt terra Podoliæ, quam iuris sui Imperator Tartarorum scribebat, Duci Switrigyello restituatur:* asserens *se donationem perpetuam de illa Duci præfato fecisse.* Irrisæ autem sunt literæ huiusmodi, & pro falsis habitæ, nihil secum ferentes efficaciæ, nisi vaporem conficti terroris, ad horam apparentem.

Feria secunda in die Sancti *Hippolyti*, in aurora, exercitus omnis Regius ad arma consurgens, expugnare castrum *Luczko* aggressus est. Nec oppugnatio aut conquisitio cessisset in irritum, mœnibus disiectis & nudatis, muroque in frequentibus locis disrupto, si omnia iuste fuissent per Regem ordinata & prouisa. Verum omni exercitu ad oppugnationem accurrente, non ingenio aut arte, sed viribus res omnis gerebatur. Multis septum, trabibus contextum, conscendentibus, multis muros irrumpentibus, non aliquis tamen sequebatur profectus: cum duntaxat hastis, gladiis, & sagittis dimicaretur. Et dum nemo militum, murum suffoderet, aut septum securibus frangeret, nullusque cohortator, prouisor, aut inspector adesset, qui integros pro sauciis submitteret, quique sua adhortatione hostes terreret. Et dum vnusquisque pro suo libito, aut pugnaret, aut oppugnationem desereret, hostes animos extrema formidine occupatos resumunt, & bombardis, fundis, fistulis, sagittis, lapidibusque, *Polonos* ex muris & scalis deiiciunt, ac multos occidunt, prosternunt, vulnerant, & ab oppugnatione turpiter cedere cogunt. Hæc autem turpitudo, & a castro prædicto repulsio, creditur ideo *Polonis* accidisse, quod Ecclesias Dei, non secus quam ethnici & barbari, vastabant & exurebant, vasa Domini, & res Deo dicatas, suis applicando vsibus. Ministros etiam Dei Sacerdotes, spoliis & probris afficiebant: neque reputabant tanta mala, alicuius esse sceleris vel delicti. Eadem die post Solis occasum, *Iursza* Capitaneus *Lucensis*, Nuncios mittit, petens trium dierum inducias: intra quos, si petitam defensionem a Duce *Switrigal* non acciperet, castrum Regi se traditurum pollicebatur. Nemo dubitabat petitionem dolosam esse, Rege tamen, cui difficile erat resistere, volente, treugæ concessæ sunt. Verum quamprimum altera die, aqua, & propugnaculis, lignis videlicet & lapidibus, lateribus, & contis, castrum refectum est, denunciat Regi, *treugis sibi opus non esse, ageret quæ vellet, se nullo modo castro cessurum.* Aduenerant die eadem duo Nuncii *Lithuani*, petentes nomine Ducis *Switrigal, vt treuga firmata, deputarentur ab vtraque parte duodecem Barones, qui de pace agerent.* Admissa eorum petitione, *Wladislaus* Rex, treugas, ad feriam sextam post festum Assumptionis *B. Mariæ* Virginis duraturas, dedit. Omnis tamen labor pro pace, tunc cassus fuit. Dux enim *Switrigal*, post adeptum *Lithuaniæ* Principatum insolentius se gerens, & salutaria monita respuens, ad bonam mentem non facile poterat induci. Eo etiam scelere inquinatior, quod arma nefaria, contra proprium & Regem & germanum induerat. De quo plurimum confidens, ab omnibus honestis & quietis consiliis abhorrebat, fœdusque cum hostibus communibus Cruciferis clandestinum iunxerat.

Oppugnatio castri Luczko a Polonis turpiter intermissa,

& induciæ Switrigielloni ad pacem tractandam concessa

Feria sexta post festum Assumptionis *S. Mariæ* Virginis, treugis expirantibus, custodiæ in stationes contra castrum *Luczko* applicatæ sunt. Verum dum in die media *Poloni*, in eiusmodi excubiis securi starent, scacorum ludo occupati hostes ex improuiso de castro irrumpentes, *Nicolaum Szlanka* de *Lapszow* militem, & familiam eius aggressi sunt. Et plerisque occisis, cæteros affecerunt vulneribus. Fuisset quoque & ipse *Szlanka* occisus, ni familiaris suus fidelis *Stephanus*, offerendo se pro illo, sibi mortem, Domino vero salutem, præstitisset. Cæsi tamen sunt, aucta virtute *Polonorum*, hostes, & multi occisi, cæteri fuga in castrum dilapsi. Post Assumptionis festum *S. Mariæ* Virginis Sabbato, veniunt ad Regem ex parte Ducis *Switrigal*, *Oleschko* & *Vaszil* Duces *Ruthenorum*, & *Gedigold*, cum aliis quinque *Lithuanis*, pro pace tractanda. Et licet diebus aliquot pax fuisset tractata, redierunt tamen Nuncii Ducis *Switrigal* absque conclusione, treugis tamen in dies octo firmatis, exercitui Regio dispendium afferentibus: cum tempus æstatis haberetur, & appeteret inducens pluuias autumnus, quarum molestias certum erat exercitum non toleraturum.

Castrenses Polonos adgrediuntur sed recedunt,

Dum hæc agerentur, castrum Regale *Rathno*, quod *Hriczko Kerdeiowicz*, cum Rege in exercitu personaliter agens, a propriis & domesticis (erant enim fere omnes *Rutheni*) hostibus proditum & exustum est, tenebat. Hostes quoque facilitate ipsa animati, in terram *Chelmensem* spoliis & igne sæuire cœperant; Sed *Cziolek* Burgrabius *Chelmensis*, vix cum centum triginta personis adunatus, hostes securos, & nihil hostilitatis suspicatos, improuise inuasit, & adeo in pauefactos & somnolentos grassatus est, vt omnem multitudinem, paucis fuga elapsis, aut occideret, aut captiuaret. Tricenti clade occisi, quadraginta capti sunt. Ita vindicta pro exustione castri *Rathno* reddita est, & vastatio terræ *Chelmensis* inhibita. Sub eodem insuper tempore, quatuor Barones *Poloniæ*, *Petrus Schafranyecz* Succamerarius *Cracouiensis*, *Petrus Miedzinsky*, *Derslaus Wlostowsky*, & *Hriczko Kerdeiowicz*, assumptis duobus millibus pugnatorum, castris egressi, versus *Krzemienyecz*, quærentes hostium congressum processerunt. Duces autem *Vaszil*, & *Balaban*, cum multitudine *Ruthenorum* & *Valacho-*

Rathno castrum Regale proditur.

Hostis in terra Chelmensi grassatus, a Polonis fugatur,

rum,

Digitized by Google

1431 *rum*, castro *Krzemienyecz* egressi, in *Polonos*, qui in insula prope villam *Tywanie* se locarant, multitudinem eorum ignorantes, pabulatores A eos rati, feria tertia, intra octauas Assumptionis *S. Mariæ* Virginis in aurora irrunt: sed a multitudine *Polonorum* illico obtriti, paucis fugientibus, fere omnes interempti sunt. *Poloni* autem magna præda potiti, victores redierunt in castra, & vniuersum fere exercitum ex capto pecore refecerunt. In exercitu Regio magnus fœtor, & numerus muscarum in dies crescebat ex multitudine equorum morientium. Magna enim vis morbi & pestis in omni exercitu equos peruaserat, ex eo proueniens, quod equi tritico aculeato, & setas habente, in gleba vberi nato pabulati, digerere illud ex integro non valentes, suffocabantur. Ingensque damnum, B ex peste equorum deficientium, exercitus Regius ceperat, & multi mortales ex equestribus in pedites fuere redacti. Triticumque huiusmodi in palea equis datum, suis aculeis equorum stomachos, & vulnerabat & perforabat. Quod cum tarde a *Polonis* fuisset cognitum, maior pars equorum, malo & peste huiusmodi strata & absumpta est.

Lues equorũ in exercitu Polonico.

Intra omne obsidionis tempus, crudelis, inter *Polonos, Ruthenos*, & *Lithuanos* committebatur dimicatio. A *Ruthenis* tamen & *Lithuanis* primum orta. Si enim captiuabant aliquos captiuos *Polonos*, inspectante exercitu, in muris concidebant in frusta, cæteros impletos aqua suffocabant, & exquisitis necabant cru- C ciatibus. Quinque insuper fratres Prædicatorum *Polonos*, qui in castrum *Luczko*, in aduentu exercitus, ex ciuitate fugerant, turpi morte damnauerant. Propter quod & *Poloni* in captiuos *Ruthenorum* & *Lithuanorum*, vicem reddendo, sæuiebant, compensando vitium vitio, vt non solum paribus, sed etiam maioribus prope odiis viderentur certasse. Ferunt etiam *Iurszam* Capitaneum *Lucensem*, & *Lithuanos* atque *Ruthenos*, in castro *Lucensi*, in eam amentiam & tyrannidem effluxisse, vt omnem in Phytonibus, & phytonissis, retinendi & defendendi castri fiduciam reponerent. Vnde petentibus *Iudæis*, datus fuit ex captiuis *Polonis* vnus adolescens forma elegantior; D quem continuo cultro iugulum infixo occidentes, extracto ex corpore eius sanguine, ventrem diuidunt; & corde, iecore, aliisque intestinis e corpore eductis, & in partes minutas diuisis, inque carbones viuos proiectis, fumo inde orto, omnes castri parietes & angulos, quasi thuris odore, precationes canendo sacrilegas, inficiunt; iuramento assecurando *Iurszam* & obsessos, nullam obsidionis aut expugnationis vim de cætero castro fore nocituram.

Crudelitas vtrinque in captiuos.

Die Dominico post festum Sancti *Bartholomæi*, fama vniuersum exercitum compleuerat, pacem per *Wladislaum* Regem & Consiliarios suos, Ducesque *Georgium Syemyon*, & *Basilium* ac quinque Barones *Lithuaniæ*, qui a Duce *Switrigyellone* pro tractanda pace, missi, feria sexta in die *S. Bartholomæi* aduenerant, con- 1431 clusam esse. Sed mox famam ipsam, quam *Poloni* lætis audiuerant animis, sperantes citum ad propria regressum, alia nunciata nouitas restrinxit. Allatum enim est, Ducem *Switrigal*, omnes tractatus pacis callide & dolose interponere, vt ex *Tartaris*, *Valachisque*, conquisito exercitu, *Polonos* inuadat, & tempus autumni hyemisque superueniens, Regem & *Polonos* a castri *Luczko* oppugnatione, discedere compellat. *Polonos* tamen ad dimicandum auidos nihil hæc nouitas terrebat. Consumati interim fuerunt tractatus pacis, & Capitula pro pace inter partes conuenta. Vnde omnibus Nunciis Ducis *Switrigal*, pacis tractatoribus, ad Ducem *Switrigal* remissis, iuncti sunt duo *Poloniæ* Barones, videlicet *Sandiuogius* de *Ostrorog* Palatinus *Posnaniensis*, & *Laurentius Zaremba* Castellanus *Siradiensis* vt cum Duce *Switrigal* pacis residuos articulos tractent, liment & corrigant, præsertim, cum Dux *Switrigal* nouam difficultatem ingessisset, non posse neque velle pacis conuenta obseruare capitula, nisi Cruciferis & *Valachis* in sua parte exclusis. De quo suspicio vehemens orta est, quod secum mysterium res hæc ferat, cum Cruciferi pacis perpetuæ fœdere iuncti, *Valachi* homagio *Polonis* subiecti, dinoscerentur. Absumptus est pro illis diebus, morte, Dux *Fiedaschko*, *Ruthenus*, nepos germanus *Wladislai* Regis, omnibus clenodiis, thesauris, equis, vestibus, bonisque hæreditariis, & quibuscumque fortunis, *Wladislao* Regi legatis: quæ omnia *Wladislaus* Rex in milites suos liberaliter distribuit. Feria tertia in die *S. Augustini*, treugis expirantibus castro concessis, custodiæ contra muros a *Polonis* admotæ sunt, & castrum bombardis crebro impetitum; sed & castrenses, tum de muris crebras faciebant bombardis & fistulis proiectiones, contra custodias & exercitum, non sine *Polonorum* admiratione. Quippe sciebant castrum huiusmodi propugnaculis vacuum fuisse. Propter quod maior suborta est, de quibusdam notabilibus Baronibus *Poloniæ*, suspicio, quasi fistulas & pulueres castrensibus, receptis muneribus, subministrassent. Ex quo postea multæ contentiones exortæ, & suspecti Barones de tanta iniquitate, per milites animosos publice notati, & ad dimicandum, oblato duello, prouocati sunt. Longoque tempore fœtor sceleris huiusmodi, a suspectis Baronibus, nulla dilui potuit purgatione. *Laurentius* autem *Zaremba* Castellanus *Siradiensis*, huius facinoris insimulabatur patrator, & a *Stanislao Cwikla* de *Conin*; de genere *Cygnorum* petebatur ad duellum. Qui improperia plurima in illum spargebat, affirmans eum fraudium plurimarum artificem, in Regem Regnumque *Poloniæ*, & propriam gentem.

Switrigiello Dux pacis conditiones callide admittit.

Et quoniam *Wladislaus Poloniæ* Rex ob ætatem

1431 tatem prouectam, senio & laboribus confectus, curis belli parum intendere poterat, & multa per negligentiam suam exercitui incommoda succrescebant; idem Ducem *Masouiæ Semonitum Nicolaum* de *Michalow* Castellanum *Cracouiensem*, *Spithkonem* de *Iaroslaw*, *Sandomiriensem*, *Sandiuogium* de *Ostrorog Posnaniensem*, *Martinum* de *Calinowa Siradiensem*, *Stiborium Lanciciensem*, *Ioannem* de *Lichin Brzestensem*, Palatinos; *Ioannem* de *Oleschnicza* Regni *Poloniæ* Marschalcum, *Albertum Malsky* Castellanum *Lanciciensem*, *Andream Cziołek* Succamerarium *Sandomiriensem*, *Petrum Miedzinsky*, designat & deputat, ac ipsis in solidum curam & onus gerendi belli, & prouidendi, quæ necessitas exposceret, committit. Sabbato in die Sancti *Ægidii*, turris, seu testudo & lignis magistraliter & artificiose disposita, & ex altera parte fluminis *Sthir* locata, magnum castrensibus, veluti res noua & insolita, attulerat pauorem, cum & lapides miræ magnitudinis ex illa proiecti, multos mortales offenderent, & cadauera equorum in castrum similiter proiecta, multos turbarent. Propter quod, petentibus obsessis, a Rege treugæ fuere concessæ, non sine *Polonorum* amaritudine & pudore. Poterat siquidem castrum prædictum facile intra dies paucos conquiri; poterat & bellum cum magna vtilitate, & honore Regis & Regni, confici & finiri. Sed *Wladislai* Regis pietas & clementia, qui fratris sui *Switrigyelli* & *Lithuanorum* fouebat partes, illud protraxit, & omnia instaurata debilitans, *Polonis* fecit aduersa.

Wladislaus Rex senio confectus per alios bellum gerit.

Die Dominico, & feria secunda ante festum Natiuitatis Sanctæ *Mariæ* Virginis, post multos tractatus pacis, hinc inde habitos, tandem pax inter *Wladislaum* Regem, Regnumque suum *Poloniæ*, ab vna, & Ducem *Switrigal*, Ducatumque *Lithuaniæ*, partibus, ab altera, non quidem perpetua, sed temporalis, facta est, & literis firmata sub certis modis & capitulis conuenta, literæque vniuersales Duci *Switrigal* transmissæ. In quibus inter cætera cauebatur, quod pro festo Purificationis Sanctæ *Mariæ* Virginis inter partes conuentio in oppido *Parczow* fieret, pro perpetua pace concludenda. Dum autem conclusio induciarum propter tractandam pacem, in exercitu percrebuisset, omnis hostilitas inter exercitum & castrenses, summota & deposita est. Pluresque de exercitu, carnes, lardum, farinam, & plura alia victualia castrensibus exposuerant ad vendendum. Regio tamen mandato, venditio ipsa illico abrogata & prohibita est.

Pax temporalis inter Wladislaum & Switrigiellonem componitur.

Feria tertia ante festum Natiuitatis *S. Mariæ* Virginis, *Wladislaus* Rex, data licentia exercitibus, & gentibus suis, ad propria disgrediendi, castrum *Luczko* obsidione soluit. Et eadem die, motis castris, fluuium *Sthir* transit. Altero vero die, feria quarta, exercitibus multifarie diuisis, Rex versus *Wladymierz* processit, & circa villam *Tarczin* Episcopi *Lucensis*, nocturnum faciens, versus Regnum *Poloniæ* in terram *Chelmensem* peruenit. Ferunt aliquos ex *Polonis* auaritiæ & temeritati indulgentes, qui post probibitionem & discessum Regis, ad vendendum victualia circa *Luczko* remanserant, turpiter necatos aut captos, & omnibus rebus exutos esse: posterisque exemplum & documentum dedisse, ne de hostium fide confidentes, lucra vitæ præponant. Adeo insuper *Rutheni*, post discessum Regis, in Catholicorum sæuiebant Ecclesias, postquam in personas sæuire non poterant, vt Ecclesiam Sanctæ *Crucis* e regione castri positam, & omnes fere Ecclesias Catholicas, in *Lucensi* terra repertas, in cinerem & fauillam redigerent.

Exercitu ab obsidione castri Luczko dimisso,

Lucenses in Polonos, & ipsorum Ecclesias sæuiunt

Occupato *Wladislao Poloniæ* Rege, & suis Proceribus atque militibus *Poloniæ* vniuersis, circa castri *Luczko* obsidionem, *Paulus de Ruzdorff* Magister *Prussiæ* cum Commendatoribus, & subditis suis, id probantibus, contra Regem & Regnum *Poloniæ* insurgit; siue quia illud viderat defensoribus vacuum, & nolebat occasionem vltionis omittere, siue quia inter illum, & *Wladislaum Poloniæ* Regem conuenerat. Et pace perpetua, circa lacum *Melno* conclusa, temerata, accersita etiam Magistri *Liuoniæ*, gentium suarum, & stipendiariorum plurimorum multitudine, in tres exercitus partita, Regnum *Poloniæ* cum pompa magna, hostiliter, post festum *S. Mariæ* Virginis ingreditur: Terrasque *Cuiauiæ* & *Dobrzinenses* crudeliter, igne, spoliis & prædis, nullo prohibente vastat; castrum & oppidum *Iuniwladislauiam*; proditum a *Nicolao Thumigrala*, ingreditur; & incensis Ecclesiis ac castro, oppidum reliquit semidirutum. Deinde oppidum *Brzesczye* obsidione cingit, positis castris circa *Wieczerzyno*, sed inde turpiter repulsus, vno ex Commendatoribus ictu bombardæ interfecto. Postea castrum & oppidum *Nyeschawa*, a Tenutario illius *Nicolao Thumigrala* de *Sekow*, prope *Costen*, nobili de armis tabulam scacalem deferentibus, & domo quæ vocatur *Wczelye*, qui ad custodiam totius terræ *Cuiauiensis* relictus erat, proditum est Cruciferis; cui illico præsidium imponitur. In oppidum vero *Nieschouiam* igne sæuitum est, quoniam nouis tectis & auspiciis, *Thorunium* vicinum sibi, redigeret in solitudinem; & omnes domus illius sumptuosæ & nobiles, multis impensis ex muro & lignis factæ demolitæ sunt: quatenus oppidi prædicti deleta memoria & nomine, *Thorunium* ad pristinam gloriam & formam resurgeret. Ciuitatem insuper *Wladislauiensem*, & Ecclesiam Pontificalem *S. Mariæ* Virginis, cum castro, omnibus calicibus, libris, ornamentis, & clenodiis spoliatam, igne subiecto va-

Cruciferi ruptis fœderibus

Regnum Poloniæ igne & ferro depopulantur.

1431 vastarunt. Et quo latius, sub breui tempore vastitatem per ignem, Regno *Poloniæ*, & damna, Magister *Prussiæ* irroget, præmia incendiariis proposuit, vt omnis exustor villæ, vnam marcam; oppidi vero, tres marcas communes, ex ærario publico, pro labore & munere acciperet. Quo effectum est, vt gentes suæ, cum pro gratificatione obsequii, tum pro spe retributionis, per terras præfatas, *Dobrzinensem* & *Cuiauiensem*, late disperseque decurrerent, & intra paucos dies, singula oppida, villas, & curias, igne delerent; nihil intactum, nihil inuiolatum, ne ipsa quidem Diuorum templa, relinquentes. Omniaque Diuina & humana tecta, flammis consumendo, bellum nefarium cum hominibus Diisque gessere. Et licet rusticorum ex terris taliter vastatis, magnus numerus in vnum conglobatus, speciem iusti exercitus fecisset, & iniuriarum multitudine accensus, cum videret pia culmina villarum suarum exusta, greges suos abactos filias & vxores stupratas esse, in Cruciferorum exercitum irruere, & nudus cum armatis decernere pararet, nec iam longe res erat a dimicatione & congressu, facilemque victoriam sibi omnes, pro templis, aris, focis, penatibus, & pignoribus suis, promitterent, tamen superueniens præfatus *Nicolaus Thumigrala* Capitaneus, qui prior ad reprimendas hostium inuasiones esse debuerat, ipsos terrendo & increpando, a proposito reduxit. Et proinde omnium in illum odio, pro tot tantisque Patriæ proditionibus, anno subsequenti in conuentione generali *Siradiensi*, crimine proditionis damnatus, honore priuatus est. Dum autem hostilitas tanta, & pacis rupta fœdera per Cruciferos, in Regis exercitu, qui tum adhuc obsidionem castri *Luczko* continuabat, percrebuisset, vniuersos quidem ingens mœror de Cruciferorum perfidia, & Regni vastatione atque damno, Barones tamen & Nobiles, *Dobrzinensis* & *Cuiauiensis* terrarum, altior dolor & luctus occupabat, dum in communi damno & miseria, priuatam fortunam suam & suorum charorum, cum vxorum, tum liberorum, & subditorum iniurias deplorare cogerentur. Propter quod, cum ipsi, tum omnes alii, redire ad propria, & suis vtcunque consulere, festinabant.

Wladislaus Rex ad Cruciferos mittit,

Qvamprimum autem treugæ, inter *Wladislaum Poloniæ* Regem, ab vna, & Ducem *Switrigal*, Cruciferosque, ab altera, partibus, apud *Luczkam* fuere firmatæ, illico *Wladislaus* Rex de vastatione Regni sui, per Cruciferos dolo facta, solicitus, *Nicolaum Zakrzowski*; & Dux *Switrigal*, *Czathan Ruthenum*, ad exercitum Cruciferorum transmittunt. Qui illum iam festinantem ad propria prope *Racziasch* reperientes, Marschalco & Commendatoribus, (Magister enim generalis in domo relictus erat) faciunt verba, & pacem firmatam denunciant. Sera tamen

denunciant

A fuit huiusmodi requisitio; quæ de non vastando Regno fuerat, dum iam nihil in terris *Cuiauiensi* & *Dobrzinensi* relictum esset, in quod ignis & prædonum rabies non sæuiisset. Viginti quatuor oppida, villæ amplius quam mille, igne absumptæ sunt, terris tamen *Masouiæ* vbique parsum. Quæ res maiorem suspicionem in Regem, quod vastationis præfatæ author fuerit, apud Consiliarios, vehementius tamen apud *Sbigneum Cracouiensem* Episcopum, in coniectura sagacissimum, auxerat. Nec Duces *Masouiæ* notam eiusdem suspicionis vitare poterant, quippe, aut Regis aut Cruciferorum auisamento, ne quid hostile paterentur, sibi per nouas treugas prospe-

se pacem cum Switrigyello ne fecisse.

B xerant. Vno hoc reatu obnoxii, quod malum imminens Baronibus Regni non intimarunt. Nihil potentia & multitudine hostium *Ioannes Iarogniewsky* de domo *Orlya*, *Barthosz ius Viszemburg* de domo *Nalacz*, & *Dobrogostius Kolinsky*, moti, ex agrestibus tantummodo, etsi pro numero amplum & frequentem, robore tamen & exercitatione languidum, inermem, imbellemque, cogunt & colligunt exercitum, ferendo agro, & alendo pecori, quam armis tractandis aptiorem: pugnam, data opportunitate loci & temporis, feruide conserturi.

Exercitus Liuonum,

Liuoniæ exercitus, cui *Theodoricus Cræ*, Marschalus, cum aliis Commendatoribus *Liuoniæ* præerat, & *Iodocus* de *Hogerkerche*, C *Bauarus* natione, Commendator de *Tucholya*, velut regionis peritus, ductum præbebat in redeundo ad propria, ab exercitu Magistri *Prussiæ* diuisus est. Et quasi parum crudelitate hostili functus esset, in partem Regni *Poloniæ*, quæ *Krayno* dicitur, descendit, vastitati eam subiecturus. Iam plures milites *Cuiauienses* & *Dobrzinenses*, mutando equos, præpeti cursu, ad simulachra domorum suarum exusta redierant, doloremque dudum ante ex relatione crudelitatis hostilis ortum ipsa facies, fumantium adhuc villarum, augebat. Itaque *Ioannes Iarogniewsky*, *Barthosz ius Vischemberg*, *Dobrogostius Kolinsky*, milites stre-D nui & veloces, assumpta rusticorum manu, post *Liuoniæ* exercitum, quanto celeriori possunt cursu, contendunt. Et illico prope *Nakyel*, iuxta fluuium *Wyerscha*, in campis villæ *Dambki*, consecuto, feria quinta ante festum Exaltationis *S. Crucis*, animositate maxima, quam recens exasperabat indignatio, non sine *Liuonitarum* magna admiratione & pauore, vnde tam subitus exercitus emersisset, irruunt. Et carmine patrio Bogarodzica / cuius sonora siluis & campis repercussa erat vociferatio, per cantum expleto, pauci cum multitudine, nudi cum vestitis, agrestes cum militibus, adeo incunctanter & viriliter decertant, vt magis veteranos cum tyronibus, quam agrestes cum exercitatis, pugnare existimares. Ingens cædes hostium editur. Et his qui in aci-

Poloniam igne ac ferro vastant,

ab agrestibus Polonis

1431 acie locati erant, crudeliter absumptis illico omnis exercitus *Liuoniæ* in fugam versus, castris suis, ex quibus pugnauerat, derelictis, *Polonis* victoriam concessit. Fugiebant in diuersa loca, quo quemque sors ferebat; sed maior fuit in fugientibus clades. *Polonus* enim perculsis metu instabat, sæuiens in dispersos. Nec captiuatio illic, sed trucidatio passim omnium fiebat; *Polonis*, & maxime agrestibus, adhortantibus se mutuo, vt cruore hostili incendia villarum suarum restinguerent, atque suis indigna morte absumptis, cæde hostium parentarent. Pauci tamen, videlicet *Theodoricus* Marschalcus, *Valterus* de *Gelsze*, Commendator de *Flin*, cum septem Commendatoribus capti sunt, qui postea per *Theodoricum* Marschalcum in miserabili captiuitate, morte fuerunt apud *Cracouiam* absumpti. Signa seu banderia hostium quatuor capta, in signum tantæ victoriæ in *Cracouiensem* Ecclesiam relata sunt. Castris hostium *Poloni* potiti, magnam prædam illic repertam diripiunt, & notabiliter ex ea ditantur. Occisus inter alios erat præfatus Commendator de *Tucholya Iodocus*, qui cum suis ad augendum exercitum *Liuonitarum* relictus erat. Et quoniam omnes *Liuonitæ*, qui in fuga elapsi erant, cum locorum, tum idiomatis *Polonici*, ignari erant, propter quod in siluis hinc inde dispersi, & per inuia ac ignota loca, siluestriaque, non reperientes iter fugæ, fame aliqui & frigore contabescentes, per agrestes, per plures subsequentes dies inquisiti, & comprehensi, aut occidebantur, aut captiuabantur. Fama huius victoriæ, primum ad *Wladislaum* Regem, deinde *Cracouiam* perlata, magnam in populo fecit lætitiam, quam ciuitas *Cracouiensis* campanarum pulsu, & ignium per vniuersam vrbem extructione, testata est. Fuerunt autem in exercitu *Liuonitarum* septingenti equites, item gentes & milites de *Kurland*, item *Swyecenses* & *Tucholienses* milites, & pedestrium magna multitudo. *Szwor* Commendator de *Osterod*, *Valterus* Commendator de *Dinborg*, interfecti. *Valterus* de *Kerchdorff* Commendator *Curouiensis*, *Georgius* de *Guthsliche* Aduocatus de *Kokenhawsche*, *Geban* de *Hande* Tenutarius, & *Flager* de *Bithow*, fuga elapsi; testes victoriæ *Polonicæ*; non prius sistere fugam, quam in *Tucholya*, exinde in *Marienburg*, cladem suorum, Magistro Cruciferorum *Prussiæ*, *Paulo* de *Ruzdorff*, nouum quidem certum, sed acerbum, denunciaturi, peruenissent. Simile vulnus *Poloniæ* Re-

prope ad internecionem occiditur.

a *Valachis*, pro eodem tempore illatum est. *Alexander* enim *Voieuoda Moldauiæ*, quamuis esset Regius & Regni homagialis, & castra terræ *Podoliæ*, videlicet *Ceczmi*, *Chmyelow*, & *Niempcz*, cum suis districtibus, fuissent sibi per *Wladislaum* Regem & Regnum *Poloniæ*, quo arctiori obligaretur fidelitate, in feudum donata & inscripta, omnium tamen

Idem fit Valachis.

beneficiorum factus immemor, donis corruptus plurimis, quæ illi per Ducem *Switrigal* mittebantur; Volens etiam ipsi Duci *Switrigal* placere, quem sciebat fidei *Græcorum* affectissimum esse, cuius ipse Voieuoda cum gente sua ritum sequebantur, congregata omnium suorum potentia subditorum, *Wladislao* Rege tunc adhuc circa castri *Luczko* obsidionem cum suis fidelibus continuante, nihilque tale suspicante, in terras *Podoliæ* & *Russiæ*, Regno *Poloniæ* subiectas, irruit, & districtus *Snyathinensem*, *Haliciensem*, & *Camenensem*, crudeliter vastauit, prædas plurimas tam hominum quam pecorum; & cuiuslibet generis spoliorum, secum abducens. Quæ nouitas, dum in exercitu Regis percrebuisset, illico *Theodoricus Michael* de *Muszilo*, fratres de *Buczacz*, cum aliis terræ *Podoliæ* & *Russiæ* terrigenis, transmissi per Regem, qua possunt celeritate, in *Podoliam* perueniunt, & exercitum *Alexandri* Voieuodæ, securitate per agros & villas, prædæ dulcedine, sine insidiarum metu sparsum, animose inuadunt prosternuntque, ac prædam eripiunt, & in ore gladii fugienter persequuntur. Magnaque cæde palantium facta, plures ex illis captiuant. Sed & ipse *Alexander* Voieuoda, qui per fugam saluatus euaserat, morbo, & dolore perfidiæ suæ, & actionum malarum, quæ in *Wladislaum* Regem & Regnum *Poloniæ* egerat, contracto, variis cruciatus ægritudinibus, non multo post extinctus est. Sic in forti Diuino auxilio vterque hostis, Crucifer & *Valachus*, pœnas violati fœderis pendit. 1431

Sigismundus Romanorum & *Hungariæ* Rex, habito in *Noremberga* omnium Electorum Imperii, & omnium Principum, Communitatumque *Almaniæ*, conuentu, noua Principum auxilia contra *Bohemos* comparat. Ad quem & *Iulianus* tituli Sancti *Angeli* Diaconus Cardinalis, per *Martinum* quintum Papam missus est Legatus de latere; vir moribus & literis excellens, cum eo mandato, vt *Bohemis* bellum inferat, & adueniente tempore, in Concilio *Basiliensi*, cuius propediem celebratio instabat, nomine Apostolico præsideat. Post multas deliberationes & tractatus, expeditionem contra *Bohemos* hæreticos, grauissime, & fidem Catholicam, & vicinas regiones, manu armata impugnantes, indicit. Et quoniam ex superioribus euentibus, credebatur præsentia ipsius *Sigismundi Romanorum* & *Hungariæ* Regis, in bello esse plus nociua quam fructuosa, & præteritæ clades fugæque, sua infelicitate & scelere putabantur contigisse: propter quod communi omnium consensu decernitur; vt Rex in *Hungariam* reuersus, bello se abstineat, vt alterius auspiciis & ductu, bellum, ad Calendas Iulias, contra *Bohemos* gerat. Electus ad hanc rem *Fredericus* Marchio *Brandeburgensis*, Archi Came-

1431 merarius Imperii, qui velut homo prudentiæ singularis, & multarum rerum expertus, onus suscepit. Sed fortuna Regis cum Duce mutata non est: *Albertus Austriæ* Princeps, per *Morauiam* suas copias ducere iussus. In comitatu Cardinalis, *Albertus & Christophorus Bauariæ*, ac *Fredericus Saxoniæ* Duces fuere; *Ioannes & Albertus* Principes *Brandeburgenses* cum patre, penes quem belli summa erat: *Herbipolensis, Barbergensis*, & *Estensis*, Episcopi, cum societate *Sueuorum*, & Imperialium ciuitatum Magistratus. Cum deinde exercitus multorum Principum *Almaniæ*, in multitudine graui, tam pedestrium quam equestrium, vt vix illos terra capere possit, splendido magis & luxurioso, quam bellicoso & terrifico apparatu, *Norembergam* pro constituta die conuenissent, & ab inde, præcedente exercitum *Iuliano* Cardinale cum cruce, in *Egram* venissent, motis castris ex *Egra*, siluam, quæ *Missnam* & *Bauariam* a *Bohemia* dirimit, non sine difficultate onerosa, cum quadrigas habeant commeatibus graues, superant, & castra in plano ponunt, *Bohemiam* vastaturi, aut cum hæreticis *Bohemis*, quos nullus credebat tantæ multitudini occurrere ausuros, congressuri. Et quamuis *Bohemis* hæreticis, tenuis tunc esset exercitus, cuius erant, Dux *Sigismundus Coributh* & *Procopius* Sacerdos, Duces, quamprimum tamen ab exploratoribus docti sunt, exercitum *Almanicum* siluam transgressum esse, & statiua in *Bohemiæ* planis posuisse, contra illos dimicaturi procedunt. Et iam vix viginti millibus stadiorum aberant, cum illico, nescio quis ingens pauor, cuius causa non suberat, *Almanorum* animos concussit, ex denunciatione aduenientium hostium ortus: totisque castris trepidatum est: Qui adeo vniuersum exercitum peruasit, vt robur tanti exercitus, sola fama aduentus hostium, ne dum hostibus visis, crederes confractum. A primoribus itaque, & ab ipso Duce Marchione *Brandeburgensi* orta fuga, & metu quasi maioris periculi, omnes concussi, in fugam vertuntur; castris & curribus, atque impedimentis, omni genere diuitiarum & epularum plenis, hosti relictis. Quod cum *Bohemis* hæreticis, quorum agmen fuerat in propinquo, per agrestes pauidos nunciatum esset, addere perculsis timorem, & instare fugientibus, cœperunt. Neque clades illic aut dimicatio, sed trucidatio fuit, dum *Bohemi* in *Almanorum* dorsis hærentes, eos, quos consequi poterant, aut occidebant, aut captiuabant. Siluarum densitas fugientibus addebat formidinem, veritis, ne ex lateribus arborum hostes erumperent. *Bohemos* autem, currus multiplices & graues, sarcinæque rerum pretiosarum & nobilium, quibus strata erant, itinera, ne consequerentur fugientes, morabantur. Propter quod minor clades, quam pro numero tanti exercitus fugientis, ædita est. Principes omnes salui per fugam euaserunt. Crux Legationis,

Ingens Germanorum exercitus,

pauor perculsus exercitu Bohemorum nondum viso diffugit.

A & vestes Cardinales, captæ a *Bohemis*, ludibrio habitæ sunt. Tentoria nobilia, margaritis ornata, vestes, equi, bombardæ multæ, & multarum rerum copia, exercitum *Bohemorum*, in quo etiam nonnulli *Poloni* erant, vehementer ditauit. Sed & spolia & sarcinæ fugientium, & per siluas errantium, pluribus diebus a *Bohemis* agrestibus legebantur. 1431

In *Chelmensi* terra, *Wladislaus* Rex aliquanto tempore moratus, versus *Leopolim* processit, & ibi mansionem suam aliquanto tempore continuauit. Concurrebant ad suam Serenitatem Baronum & Nobilium, ex terris *Dobrzinensi* & *Cuiauiensi*, per vastitatem Cruci-B ferorum damnificatorum, multifarii greges, non tam clamoribus, quam gemitibus & vlulatibus, poscentes, *vt illorum releuaret inopiam & non sineret illos, ac vxores eorum, liberosque fame, frigore, & nuditate perire.* Compassus eorum miseriis pius Rex *Wladislaus*, aliquibus bona sua Regalia largiebatur, aliquibus thesauri sui pecunia subueniebat, singulorum tamen necessitates & indigentias supplere nullatenus poterat. Erant enim pleraque bona Regalia, dudum per illum liberali donatione, suis Curiensibus & Baronibus distributa. Itaque vociferantium, & suffragia poscentium, qui vbique illum sequebantur, infestatione actus, dum fiscus Regius indigentibus non sufficeret, C ad bona Ecclesiarum se conuertit, & de villis tam Cathedralium Ecclesiarum *Gnesnensis* & *Posnaniensis*, quam monasteriorum & Capitularium earundem diœcesum, multis mortalibus distributiones, videlicet Baronibus & Nobilibus igne desolatis, facere cœpit. Vsum duntaxat huiusmodi villarum illis concedendo sub arcto tempore, quo possent, æstate adueniente, villas & habitationes suas reficere. *Cracouiensem* tamen Ecclesiam hæc distributio non molestauit, præter paucas villas monasterii *Myechouiensis*. Sciebat enim Rex, Pontificem *Cracouiensem* nullatenus iniuriam suam toleraturum. Onerosa supra modum huiusmodi distributio fuit Ecclesiis; propter quod *Albertus Iastrzambiecz* Archiepiscopus *Gnesnensis*, D & *Sbigneus Cracouiensis* Episcopus, assumptis secum aliquot capitularibus, pro festo *S. Hedwigis*, Regem *Leopoli* adeunt. Vbi dum in primis *Albertus* Archiepiscopus *Gnesnensis*, frustra precibus de restitutione villarum sollicitaret Regem, *Sbigneus* Episcopus *Cracouiensis*, cui plurimum erat animi & constantiæ: verba ad Regem facit: *Sæpe quidem te, Serenissime Rex, in culmen Pontificale promotus, nullo conscio, in charitate paterna corripui, cum vt meo in te fungerer debito, tum vt tuam explerem precem, qua me exhortando, vt transgressiones tuas reprehenderem, totum te mihi permittebas. Sæpe itaque te, velut speculator, & animæ tuæ custos, admonui, vt mores tuos mutando, reformares, abstineresque a monasteriorum ac Ecclesi-*

Wladislaus Dobrzinensium & Cuiauiensium calamitati subuenturus,

dum sibi sua deficerent,

multa bona Ecclesiarum illis distribuit

Quo nomine a Sbigneo Cracov. Ep. obiurgatur.

Digitized by Google

1431 *clesiarum, in stationum exactione grauamineque, atque a bonorum Regalium prodiga distributione, vtque petentibus administrationem iustitiæ, exhiberes te promptum & propitium; Catholicorumque Principum, saltem in hac extrema ætate, imitaueris mores, & ne, audiendo in constituto tempore, missarum solennia, ea in vesperam vsque vetendas, eo quod te crapula, in qua totos dies ac noctes ponis, oneras. Sed quia correctiones meas secretas, video te hactenus non curasse, arbitris abhibitis, iam te alloquor, & correctionem resumo. En vides te, vesperam dudum prætergressum, advehi in mortem, & paucos iam tibi vitæ occiduæ restare dies, mores tamen tuos & Deo & hominibus odiosos, non resecas, sed auges. Monasteria & Ecclesias non protegis, non ornas, sed grauas & spolias. Extendisti manum tuam in bona Ecclesiæ, & quorum dispositio tibi, iure Diuino & humano, interdicta est, eam tibi vsurpas, donans distribuensque aliena, qui prodigaliter dispersisti & distraxisti propria, quibus præsentem necessitatem supplere poteras.* Tum Rex: *Pressus,* inquit, *necessitate, dum aliter non poteram, hoc modo vstis & desolatis subueni.* Ad hæc Episcopus: *Subuentione,* inquit, *hac opus non erat, si tu ipse, vt fama publica de te prædicat, & verisimiles coniecturæ concurrunt, hostes Cruciferos, in hanc ipsam terram, cuius Rex es, atque eius desolationem, non solicitasses, non inuitasses, & sedendo vacuus, in castri Luczko obsidione, tempus non absumpsisses: cum castrum poterat faciliter, nisi tu obstitisses, conquiri. Ex quo hostibus creuit audacia, quibus tuo iussu, etiam dicuntur bombardæ, pulueres, & victualia in castrum esse ministrata. Et Cruciferis additus animus, vt terras Regni tui desolationi subiicerent. Vides iam quid egisti; recollige te ad rationem, quam Deo redditurus sis non post multos dies, pro tot hominibus, trucidatis, pro tot stupris & exustionibus spoliationibusque Ecclesiarum & hominum commissis. Tu ipse nobis hanc calamitatem, & has lachrymas, quibus mademus, iniecisti.* Rex, siue conscientia premente, siue veritus, ne amplioribus in illum Episcopus verbis vteretur; *Quænam,* inquit, *mea culpa, quod tam acribus verbis a te carpor? cum tibi & Ecclesiæ tuæ nec vnam villam abstulerim.* Tum Episcopus: *Zelus,* inquit, *salutis tuæ, & officii mei, stringit me vt loquar: nec mireris, si non læsus pro aliorum interpello iniuria; cum in dolore & iniuria communi, æqualiter versari sentiam dolorem & iniuriam meam. Nam in interdictum posuissem totam meam Cracouiensem diœcesim, & omnia loca, in quæ te deuenire contigisset, si Episcopatus mei bona distribuere & occupare contendisses.*

Post hæc *Wladislaus* Rex *Leopoli* descendens, in *Nyepolomitze* pro festo *S. Martini* venit. Quo dum Prælati, & Barones, ex toto fere Regno ad eum conuenirent, ac propter hospitiorum defectum, asperitate hyemis, quæ sæuior tunc solito inhorruerat, grauarentur, 1431 A *Cracouiam* secessit; & illic Aduentum Domini, & Natalis Christi dies, vacando dispositioni rerum publicarum, peregit. Interim & aliud vulnus cruentum quidem & grauissimum, Regno *Poloniæ* incussum, fatorum inclementia est. Filia enim *Wladislai*, ex *Anna Casimiri* Regis filiæ, filia, genita, virgo videlicet *Heduigis*, chara omnibus, *Frederico* Marchioni *Brandeburgensi* desponsata, qui cum ea nutritus fuit eadem in Aula: illo præsente, morbo, incertum est, correpta, an veneno, vt ipsamet asserere solebat coram secretissimis amicis suis, grauiter ægrotare cœpit, ac fere vno anno pedetentim languens, dum vis morbi nulla medicorum arte inhiberi posset, omnibus Sacra- B mentis procurata, Sabbato die Conceptionis *S. Mariæ*, dum Hymnus *Te Deum laudamus* in matutinis Ecclesiæ cantaretur, spiritum Domino reddidit, & in Ecclesia *Cracouiensi*, in sepulchro matris suæ Reginæ *Annæ*, cineres maternos amplexa, non sine omnium Prælatorum & Baronum *Poloniæ*, stirpem in ea Regis optimi *Casimiri* lugentium, dolore, sepulta est. Occasus eius neque otiosus, neque veneni expers, existimabatur. Flagitium mortis eius nonnulli sermone vulgato, *Zophiæ Poloniæ* Reginæ, nouercæ assignabant, etiam prius & postquam expiraret, rectene an perperam, incertum est, quasi veneno sublata esset. C Quod & ipsa sibi innotuisse multis indiciis liberius querebatur. Rogata tamen, & a matronis circumstantibus frequenti admonitione solicitata, consulto perprius Confessore suo, Doctore *Ioanne* de *Elgoth* Canonico *Cracouiensi*, ne contra mentem eundo, inquinaret se facinore & annuentia, rumorem præfatum, sub audientia *Sbignei* Episcopi *Cracouiensis*, & multorum aliorum, de consilio confessoris prædicti, publice purgauit. Id autem venenum priuignæ *Heduigi*, Regina *Zophia*, a plerisque administrasse, per fœminas & matronas sui facinoris conscias, asseritur; vt filiis suis *Wladislao* & *Casimiro*, Regnum *Poloniæ* magis vacuum, & expeditius, hærede sublata, magnos fauores apud populares habente, efficeret. D Extat eius epitaphium per *Adam Swinka* Canonicum *Cracouiensem* editum. Cuius talis est forma.

Hedugis virgo, filia Vladislai Regis moritur.

Virginum o iubar, o inclyti gloria Regni,
Aquila quod niueis lustrat in purpura pennis;
Lætus olim cecini Pierio carmine laudes
Inclyta virgo tuas, dum te consurgere gemmis,
Stellatam floribus, fuluo radiare vel auro,
Sydereo vultu (ratus Deam esse) mirabar.
Nunc mea Calliope attonitam pollice Chelym
Se quatit, heu triste sonat, heu, cymbala planctum,
Lyraque dat gemitum; dum impio vulnere mortis

Cuius Epitaphium inseritur.

Occi-

1431 *Occidis; & nostros fletibus obducis orbes:*
Dum funera ducens mediam lacrymosa per vrbem.
Bellipotens genitor gelidos complectitur artus,
Et vellens nitidos diuo de vertice canos,
Pectus suspirat sacrum, vultusque seniles
Irrigat lacrymis; spatiosumque increpat æuum;
Alta merent atria; lugent iuuenesque senesq;,
Et vulgus, Proceresque gemunt, matres nurusq; sequuntur,
Virginis & castæ quatiunt plangore lacertos.
Dumque manet corpus, corpus ad pectora pressant,
Effusæque iacent tumulo, dant oscula saxo,
Fundentes lacrymas, cœlum replere, dicentes:
O decus! o requies! grandæuique gloria Patris,
O speculum morum! castitatisque Smaragde!
O lilium candens! o campi viola fragrans!
Puniceis rosis nunquam cessure Hyacinthe:
Quo abiit decor ille tuus, quo ille genarum
Abscessit fulgor! quo lactei lumina frontis?
Non tales gestare sibi o inclyta tædas
Sperabat genitor: & vota communia patrum.
Iam Hymenæus erat thalamo terrisque canendus,
Et sponsus tecum eadem nutritus in aula;
Dux Fredericus ibat, Francorum inclyta proles,
Præsignis genere: felicem duximus illum
Te consorte virum. Sed, heu, fefellimus omen,
Impia cum lethi, cum nec virtute resisti
Herbarum; armisue, post te falce funesta
Succidit feritas, nuptam florentibus annis,
Anno triceno mille quater & vno:
Dum colitur Matris Conceptio Summi Tonantis,
Qua te Duce reor benedicta Virgine, virgo
Ecclesias colere Beatorum præmia, valles,
Ver vbi perpetuum floret, mollesque pruinæ
Has vestire solent, nec audent lædere nymbi,
Quos gignunt flores Zephyro contenta colono,
Claræ decore sui. Proles ego Regia virgo
Heduigis, Wladislao sata, Annaque Regina:
Quam Comiti Ciliæ filia peperit Casimiri,
Stirps cuius illustris, me moriente perit.
Pro Regni solio, Matris, iam clausa sepulchro,
Amplector cineres, qui me genuere: in bosque
Ordine fatorum, stillante tabe, resoluor.
Quid mihi nunc proderit amplissimi gloria Regni?
Quid genus? quid species formæ? quid gemma vel aurum?
Nil, nisi virtutes quibus amicta fui.
Vos orate, precor, spiritum meum vt inferat astris,
Pneumate conceptus intactæ virginis infans.
Hoc serto florum virgo redimita quiesce,
Quos non carpit hyems, æstu nec Syrius vrit
Horrido, nec rostro vasto de pectore spirat
Spumosus aper dente recuruo fero.

Mortem autem *Heduigis* Reginulæ præfatæ, minus ægre quam dignum erat etiam patrem A *Wladislaum* Regem, tulisse ferunt. Quippe, qui iam filiis magis, quam genero, Regni *Poloniæ* successionem destinabat, & cuiuslibet impedimenti obicem succisum esse, eius morte crediderat. Vnde & in illius funere, nullum fletum, sed nec dolorem, visus est monstrasse. Gestiebat enim ipse, magnopereque flagrabat, neque tacitus rem ipsam contegebat: Sed & cum *Alexandro Withawdo*, Duce magno *Lithuaniæ* frequentius digerebat, prouidere & efficere quoquomodo satagens, vt successio Regni *Poloniæ*, in natione *Lithuanica*, & in familia, & in domo sua *Gedimina* continuaretur. 1431

Oppidum Lubense a Bohemis hæreticis expugnatur.

Feria tertia post Palmarum, quidam *Bohemi* B *Hussitæ*, oppido *Luben* obsesso, & expugnato, flammis illud tradunt: substantia & fortunis ciuium direptis. *Conradus Kanthner* Dux *Oschnicensis*, fretus *Wratislauiensium* subsidio oppidum *Kruczborg* circumsidet; sed pluribus affectus per obsessos damnis, pluribus de suis desideratis, discedere turpiter coactus est. Similis obsidio contra oppidum *Nyempcz* per eundem *Conradum Oleschnicensem*, & *Ludouicum Bregensem*, Duces, adiuuantibus eos ciuibus *Wratislauiensibus*, & *Swidnicensibus*, tentata est. Nec illic blandiorem fortunam experti, soluere obsidionem, multis periculis & damnis susceptis, coacti sunt.

Kruczborg vero & Nyempcz frustra oppugnat Conr. Kanthner Dux Oleschnicensis.

Huius anni spatio, quod raro alias contigerat, *Wladislaus* Rex, Natalis Domini solenni- C tatem, cum pluribus prælatis & Baronibus suis, celebrauit *Cracouiæ*, & captiuos Cruciferorum & *Liuonitarum* vinculis solutos, etiam honore mensæ suæ excepit. Peractis autem festiuitatibus Epiphaniæ, egressus, versus *Myechow* & *Zarnowiecz* processit. Exinde vero per *Chęczini*, *Kielcze*, *Bodzęczin*, *Vrzędow*, pro festo Purificationis *S. Mariæ* Virginis, venit in *Lublin*, celebraturus cum fratre suo Duce *Switrigyello*, ad tractandam pacem perpetuam, conuentionem. Conuenerant autem plures Prælati & Barones pro huiusmodi conuentione, quos omnes *Wladislaus* Rex in *Parczow* transmittit, solo *Alberto Iastrzambiecz* D *Archiepiscopo Gnesnensi* circa se in *Lublin* relicto. Fuerunt autem per Regem missi, hi Prælati & Barones in *Parczow*, videlicet *Sbigneus Cracouiensis*, *Ioannes Schafranyecz Wladislauiensis*, *Stanislaus Cziołek Posnaniensis*, Episcopi; & *Wladislaus* de *Oporow*, Regni *Poloniæ* Vice-Cancellarius, *Sandiuogius* de *Ostrorog Posnaniensis*, *Iarandus* de *Brudzewo Iuniwladislauiensis*, *Ioannes* de *Lichin Brzestensis*, *Stanislaus Groth* de *Srzensko*, *Plocensis*, Palatini; *Laurentius Zaraba* Castellanus *Siradiensis*, *Spithko Iarosławskky*, & alii plures. Venerat & Dux *Boleslaus Switrigal* pro eodem tempore in *Brzesczye*, cum suis Boiaris *Lithuanis*, & *Ruthenis*, habens secum pro Consiliario sum- 1432

Wladislaus Rex captiuos Liuones & Cruciferos soluit.

& conuentum in Parczow de pace cum Switrigyellone tractanda frustra indicit.

Digitized by Google

1432 summo *Ludouicum* de *Lansche* Commendatorem *Thorunensem*, per Magistrum & Ordinem *Prussiæ*, vt tractatibus omnibus interesset, & pacem inter fratres componi non sineret, missus. Volebant autem Prælati & Barones *Poloniæ*, aliquem fructum ex huiusmodi conuentione elicere. Vnde crebris Nunciis solicitabant Ducem *Switrigal*, *vt suos Consiliarios, iuxta ordinata & conclusa, in Polubicze, aut, quod magis gratum sibi asserebant, in Parczow, mitteret, vbi facilius & hospitia & victualia vtraque pars esset habitura;* offerentes, *se præstare Nunciis eius omnem securitatem.* Dux autem *Switrigal*, cum magis omnibus diebus mero & ebrietati vacaret, quam consiliis, ambigua & incerta, ad requisitionem Prælatorum & Baronum *Poloniæ*, dabat responsa. Et aliquando se suos mittere in *Polubicze*, aliquando in *Parczow*, repromittebat; aliquando literas salui conductus allegabat aut vitiosas, aut defectuosas, aliquando sibi & suis asserebat structas esse insidias. Talibus figmentis & ludibriis, siue ex ebrietate, in qua singulis diebus absumebat tempus, siue astu & dolo prodeuntibus, Prælatos & Barones *Poloniæ* in *Parczow*, suorum aduentum præstolantes, pluribus diebus fatigatos, elusit. Apparuit & tunc stella cometes, quantitatis tamen exiguæ, ab oriente in septemtrionem, caudam facis suæ porrigens, & octo solum diebus cursum suum faciens, tandem disparuit: omnibus Prælatis & Baronibus, qui tunc in *Parczow* conuenerant, iudicantibus, Duci *Switrigal*, denunciare stellam fatalem expulsionem ipsam aut mortem, & rerum *Lithuaniæ* propinquam mutationem. Nec eos opinio fefellit; quoniam futurus authumnus, quod portendebatur, aduexit. Dum itaque Prælati & Barones *Poloniæ*, qui *in Parczow* Nuncios & Consiliarios Ducis *Switrigal*, pacem tractaturos, frustra multis diebus expectassent, & omnes conatus suos & labores, quos faciebant in *Brzesczye*, mittendo Nuncios, vt iuxta conuenta, placitationes pro pace fierent, irritos viderent, ex *Parczow* discedentes, in *Lublin* reuersi sunt ad *Wladislaum* Regem, amarum & tristem, quod germani sui mores, pertinatia, ebrietate, & fatuitate gubernari videret.

Ex *Lublin*, *Wladislaus* Rex discedens, per solita loca pro Bachanalibus festis, iuit in *Iedlnam*, & illic cum *Zophia* Regina omnes dies Carnispriuii egit. Confluxerant & tunc ad suam Serenitatem, Dux *Masouiæ*, *Semouitus*, & alii plures Proceres & Barones. Ex *Iedlna* in Quadragesima discedens, per *Ilzam*, venit ad monasterium Sanctæ *Crucis*, feria quinta post Dominicam *Inuocauit*. Exinde pro Dominica *Reminiscere*, per *Opathow* venit *Sandomiriam*. Ex *Sandomiria* per loca solita in nouam ciuitatem *Korczin* processit. Vbi iterum cum Consiliariis suis aliquot diebus expeditioni rerum publicarum vacauit. Exinde per *Scarbimiriam* declinans *Cracouiam*, 1431

A in *Myechow* venit. De *Myechow* per solitas stationes veniens in *Calisch*, Pascha Domini illic celebrauit. Ex *Calisch Siradiam* processit, & generalem conuentionem omnium terrarum illic tenuit pro die Sancti *Adalberti*, ad quam & *Zophia* Regina cum duobus filiis, *Wladislao* & *Casimiro*, ac omnes Prælati Baronesque Regni, conueniunt. Ibi *Wladislaus* Rex omnes allocutus, rogat, *vt cum videant eum extremam ætatem agere, & ad limen mortis propinquare, vtrum ex duobus filiis suis, in Regem assumere, morte sua secuta, repromittant, qui ipsis pro Regni regimine aptior videretur.*

B Super quo Prælati & Barones deliberatione habita, concorditer, nullo discrepante, filium seniorem *Wladislaum*, in Regem recipere se obtulerunt & obligauerunt, præfatum *Wladislai* primogenitum, patre rebus humanis absumpto in Dominum & Regem assumere, & coronare. Super quo *Wladislaus* Rex cum *Zophia* Regina, magnas gratias egerunt Prælatis & Baronibus. Et quia tam *Wladislaus* Rex, quam omnes sui Consiliarii attendebant, quam multa discrimina a variis hostibus Regno imminebant, vnoque tenore tot motibus bellorum turbati, & cui nam primum hosti resisterent, deliberabundi tempus trahebant: Hinc enim *Romanorum* Rex *Sigismundus*, cum *Hungariæ* Regno, & *Slesiæ* Principibus, hinc Cruciferi de *Prussia* cum *Lithuanis* & *Valachis*, imminebant, vt vndique septum Regnum tot hostibus, speciem futuri periculi & magni portenderet. Propter quod in ipsa conuentione deliberabatur, qualiter malis huiusmodi impendentibus, Regnum subduci & eripi posset. Post multas autem deliberationes in hac re habitas, licet multa oblata fuissent, & comperta remedia, illud tamen ex omnibus validius & firmius ac securius, assensu omnium acceptum & amplexum est, vt omnis potentia Regni in vnum colligeretur exercitum. Et siue Rex *Hungariæ*, siue Cruciferi aut *Lithuani*, faciem fortioris exercitus exhiberent, illic se robur, & exercitus Regni vnitus conuerteret: & aliis partibus Regni

Wladislai Regis primogenitus cognominis, Rex Poloniæ post mortem patris designatur,

C *& de repellendis Regni Poloniæ hostibus consultatur.*

D neglectis, hosti fortiori occurrens, cum illo quamprimum decerneret. Futurum enim esse, vt hoste fortiori, Domino opitulante confracto, hostes quantumcumque feroces & superbos, terror relatæ victoriæ, ne Regnum inuaderetur, in suis contineret sedibus, faciliorque cum illis & belligeratio & dimicatio futura esset, dum in vna parte contritis hostibus, & summoto periculo, ad confringendos & debellandos hostes cæteros, exercitus victor, plenus animi & spei, in reliquam partem possit obiici, & traduci. Itaque vnanimi consensu ei, qui plus haberet roboris, censuerunt occurrere, facilius cæteros languidiores contrituri. In eadem quoque conuentione, instaurato iudicio,

Digitized by Google

1432 co, *Nicolaus Thumigrala* de *Sekewo*, velut criminis perfidiæ reus, quod Cruciferis de *Prussia* castrum *Nyeschoua* prodiderat, & exercitum agrestium, congredi cum Cruciferis paratum, dissipauerat, proditionis crimine damnatus est. Vir genere nobilis, tabulam scacatam deferens pro insigni. Cuius facinus plerique excusabant, quod proditionem illam non sua sponte, sed imperatus, patrauerat.

Rebus publicis in *Siradiensi* conuentione taliter compositis *Wladislaus* Rex *Siradia* egressus, versus *Posnaniam*, & partes *maioris Poloniæ*, processit; *Posnaniæque* consistens, virginem *Emiliam*, neptem suam ex sorore *Alexandra* germana, filiam *Semouiti* Ducis *Masouiæ*, *Boguslao* Duci *Stolpensi*, tunc illic præsenti, dat in vxorem: Nuptiæque munificentia Regia in die *S. Ioannis Baptistæ* celebrantur. Dum autem, *maioris Poloniæ* partibus lustratis, in *Pabyanicze* peruenisset, venerunt ad suam Serenitatem *Bohemorum* Nuncii, viri quidem notabiles, sed peste hæresis *Viclephitarum* infecti, nomine omnium eorum *Bohemorum*, qui in campis exercitualiter degebant. Et hi quidem in propositione legationis suæ, primum de iniuria sua, & ruptione fœderum per Cruciferos de *Prussia*, in *Wladislaum* Regem & Regnum *Poloniæ* facta, compassi sunt; propriam illam reputantes, & offerentes, *cum omni eorum potentia & exercitibus, venire in Regni subsidium, pro quocumque tempore constituisset Rex expeditionem mouere in Cruciferos.* Item, *vt Rex indignationis nubilum, contra Ducem Sigismundum Coributh dudum conceptum, remitteret*, rogabant, *gratia illi priori restituta.* Deinde fauores, qui in Concilio *Basiliensi* nouiter congregato, per Patres Concilii illis humaniter exhibebantur, adiiciebant. Grata fuit *Wladislao* Regi & Consiliariis huiusmodi legatio. Paranti enim in aliam æstatem expeditionem Regi contra *Prussiam*, opportunum subsidium tempestiue oblatam, cuncti lætabantur, non minus vtile, quam fama ipsa, quæ vicinas regiones compleuerat, terribile hostibus & formidolosum, præsertim cum solita subsidia *Lithuanorum*, *Valachorum*, & *Tartarorum*, propter Ducis *Switrigielli* rebellionem, defecerant. Tractati itaque fuerunt præfati *Bohemorum* Nuncii & Legati, splendide & opulenter. Et quo eis omnis honos exhiberetur atque humanitas, etiam in præsentia illorum Diuina officia habita sunt, & ipsi ad communionem Diuinorum admissi, præbentes audaciam facinori, quod Concilium *Basiliense* a communione fidelium eorum legatos non excluderet. Nec res hæc temere ortum habuit: quippe & *Albertus Iastrzambiecz* Archiepiscopus *Gnesnensis*, *Ioannes Schafraniecz Wladislauiensis*, *Stanislaus Czyotek Posnaniensis*, & *Ioannes Chelmensis* Episcopi, præsentes enim tunc in Regia curia fuerunt, ita consuluerant, decreuerant, & subscripserant: nescio qua pietate vel religione moti. Remissi itaque A Nuncii *Bohemorum* prædicti, versus *Cracouiensem* ciuitatem & diœcesim, remunerati procedebant: conducentibus illos duobus Baronibus Regiis, *Ioanne Mazik* de *Dobrowa*, Palatino *Leopoliensi*, & *Petro Korczbok*, de domo & familia *Korczbog*, quæ pro insigni defert tres pisces carpiones, in campo rubeo; cuius maiores ex *Missnensi* regione Regnum *Poloniæ* intrauerant. Quibus a *Wladislao* Rege, qui probe animum *Sbignei Cracouiensis* Episcopi nouerat, imperatum est, *ne vllatenus Cracouiam ingrederentur, sed illam declinarent.* B *Futurum enim esse, vt illuc Bohemis aduenientibus, silentium mox fieret a Diuinis, quocumque decreto aliorum Pontificum prouinciæ non obstante.* Nuncii autem Regii, *Mazik* & *Kroczbog*, transgresso mandato Regio, quadam temeritate illos incitante, cum *Bohemorum* Nunciis *Cracouiam* diuertunt. Quod cum *Sbigneus Cracouiensis* Episcopus persensisset, quamuis tunc absens a *Cracouia* erat, mandatum Capitulo & Clero ciuitatis & diœcesis direxit, *vt Bohemorum Nunciis venientibus vbilibet interdictum seruaretur.* Et quo res rigidior solidiorque esset, Vicarius Episcopalis *Andreas Mischka* Canonicus *Cracouiensis*, conuocationem Ecclesiæ Cathedralis *Cracouiensis*, Prælatorum, vniuersitatisque & omnium C Religiosorum, tenuit. In qua, assensu omnium, Episcopale mandatum commendatum est, & omnium subscriptione, assistentia, in omni casu, vsque ad sanguinem pollicita. Venientibus itaque *Bohemorum* Nunciis, & cum illis conductoribus Regiis, *Mazikone* & *Korczbog*, in *Cracouiam*, illico ecclesiasticum interdictum obseruari cœptum est, vnanimi consensu. Nec literæ Archiepiscopales, & Episcopales productæ per Nuncios Regios, poterant intentioni & proposito suffragari. Magna ob id indignatio apud *Bohemorum* Nuncios, maior apud Regios orta est. Et *Kroczborg* Nuncius Regius pluribus sermonibus, nunc terrendo, nunc carpendo, sperabat rem posse corrigi & mutari. D Sed dum constantes videret omnium animos, sero Regii mandati recordatus, *Bohemorum* Nuncios *Cracouia* eduxit, vbique quidem honoratos, sed *Cracouiæ* taliter vilipensos. Mouit & Regem huius rei contumelia, mouit & Pontifices Ecclesiarum, qui *Bohemos*, ad communionem fidelium admitti decreuerant. Stomachabatur igitur & Rex & Episcopi, in *Cracouiensem* Episcopum, & grauiter illi, pro contumelia irrogata succensebant. Rexque ad indignationem maiorem concipiendam, Nunciorum suorum *Mazik* & *Korczborg*, persuasionibus accendebatur. Dignus quoque iam *Cracouiensis* Episcopus videbatur, vt sede sua exutus pelleretur, alio in locum eius surrogato. Sub eo autem tempore in *Basiliensi* 1432

Nuncii Bohemorum hæreticorum Wladislao contra Pruthenos pollicentur auxilia.

Quibus etsi ab Archiep. Gnesnensi & cæteris summus honor habetur,

Sbigneus tamen illis sacris interdicit,

& ob id tam Regem, quam Consiliarios irritat.

Digitized by Google

1432 *ensi* concilio, quatuor principales *Bohemorum* errones articuli, in publica audientia confutati sunt, per Patres Concilii, *Bohemis* præsentibus, & articulos ipsos defendentibus. Qui etsi se suosque errores celebri illa & fortissima disputatione superatum iri non dubitauerint, mentibus tamen venena retinendo, prophanos ritus suos & dogmata, reuersi, apud vulgum efferre ad cœlum non erubuerunt; tanto pleniores mendacii, quanto inaniores veritate.

Terris *maioris Poloniæ* peragratis, venit *Wladislaus* Rex *Visliciam*, quinque diebus ante festum Assumptionis *S. Mariæ* Virginis. Aduenit & illuc *Sbigneus* Episcopus *Cracouiensis*; Quem venientem *Wladislaus* Rex toruo vultu aspiciens, negata dextra; *Quis te*, inquit, *furor impulit, vt ordinationibus non solum nostris, sed etiam tui Metropolitani, & aliorum Episcoporum contrauenendo, Bohemorum Nuncios grauiter non sine nostro dedecore confunderes? tenendo in præsentia eorum interdictum, quod nullibi alias nisi in tua diœcesi seruabatur. Credis cæteros errare & non intelligere, & te omnium doctiorem prudentioremque esse. Opus itaque est, vt tuam pompam & rebellionem, in contumeliam nostram & Regni grassantem atteramus, & amoueamus te de Episcopali Sede, quemadmodum Prædecessorem tuum Petrum Visch, qui tibi documento esse debuerat, amouimus.* Ad hæc Episcopus: *Nihil tam fœdi sceleris existimo me admisisse, propter quod a tua Serenitate carpi, & a dextra Regia honore repelli debeam. Neque obseruatio interdicti in præsentia hæreticorum odium mihi apud tuam Serenitatem parere debuit, sed amplissimum fauorem: dum ego vnicus tuæ salutis & honoris custos, ignominiam tuam, qua per Cruciferos de Prussia, & alios Principes Orbis, velut fautor hæreticorum, notaris, auerterim & restrinxerim, & ne de te accusatio, tum coram Papa, tum coram Concilio, verificaretur, prouiderim. Neque me facti mei pœnitet, quin etiam illud nunc, si hæretici adessent, ingenue resumerem. Neque vultum tuum, aut quorumcumque aliorum, vbi fidei agitur negotium, expauescerem; celerius te tui operis, quam me mei pœnitebit, & qui me nunc odis & corripis, expost mihi gratias ages, dum, cessante indignatione, intelliges me, facinus quidem, sed praclarum egisse, quo tua ab hostibus vbique iniecta possit purgari & defendi infamia. Superuacuum est, me depositione ab Episcopali Sede terrere, & prædecessoris mei renouare deiectionem, non tam illi, quam tuæ Serenitati verendam. Amotionem ego non timeo, qui nec exilium, nec mortem pro fide reformido. Præter hæc, & tempora depositioni meæ non consentiunt; quibus Summum Pontificem talem sortiti sumus, qui non iniuria, sed excellentia singulari, pro fide & veritate certantes, remunerat. Felicem me rebor, si aut contumeliis, aut verbere, vel morte, pro fide obrutus fuero. Habeo operum meorum adiutorem Deum: habeo & viros prudentes ac doctos, Magistros Diuini & humani iuris, vniuersitatem Cracouiensem, quorum Consiliis hanc rem egi. Et si actio mea a Metropolitano cæterisque Episcopis discrepet, non ego ob id damnari debeam, qui aliorum opinionibus dissentiens, a puritate Catholicæ fidei in deuium non abii. Forte illis licitum esse poterat, quod mihi prophanum est & infame.* Responsio hæc etsi *Wladislaum* Regem mouerat, & indignationem eius resoluerat; vocati tamen Doctores Vniuersitatis sunt, similibus verbis arguendi. Quibus multipliciter per *Wlaislaum* Regem correptis, & *cur in præsentia Bohemorum, in obseruationem interdicti, consilio & opera assensissent*, argutis, tale responsum habuit Rex: *Non arbitramur, Serenissime Rex, interdictum per Sedem Apostolicam in Bohemos latum, authoritate cuiuscumque Pontificis velut inferioris, tolli posse. Nec rite actum esse credimus, si præsentibus Bohemis, nondum in Ecclesiæ vnionem reductis, Diuina habita sunt: cum per hoc Sacerdotes, immiscentes se Diuinis, non reatum solum, sed & irregularitatis notam contraxerint. Quare Episcopum nostrum Cracouiensem optime & sincere egisse astruimus, & assistere illi vsque ad sanguinem, in hac re, non recusamus. Malumus quoque & exilium & mortem pati, & desertis propriis penatibus, in exteras regiones secedere quam in fidei sanctæ consentire corruptelam. Nemo vestram Serenitatem seducat, Bohemos, velut hæreticos damnatos, non reputandos esse, donec errores suos dimiserint, & Ecclesiæ Dei sanctæ fuerint reconciliati.* Tum Rex: *Habeo*, inquit, *& ego in curia mea Doctores notabiles, qui decernunt potuisse in præsentia Bohemorum Nunciorum Diuina agi*. Tum Vniuersitatis Doctores: *Parati*, inquiunt, *sumus cum illis, in charitate conferre, & veritatem aut sequi aut ostendere.* Consignato loco & hora, *Sbigneus* Episcopus *Cracouiensis*, cum vniuersitatis *Cracouiensis* Doctoribus, & *Ioannes Schafranieczi Wladislauiensis*, *Ioannes Chelmensis*, Episcopi, in Theologia Magister, & *Wladislaus* de *Oporow* Decretorum Doctor, Regni *Poloniæ* Vice-Cancellarius, conueniunt. Vbi orta contentio, litem in longum traxit. Sed dum *Ioannes* Episcopus *Chelmensis* & *Wladislaus* de *Oporow*, nitebantur in hoc fundamento vnico, & illud velut arcem defenderent, Dominis interdictis, familiares non esse interdictos; ac exinde trahebant, Nuncios *Bohemorum*, velut familiares non esse interdictos, facilibus argumentis victi sunt, cum dominis suis participarent in hæresi. Et de iure scripto conclusum esse, familiares & Dominos interdicto ligari. Post hanc disputationem, dum Rex de veritate informatus esset, & opinio aduersa in totum confutata & elisa, non deerant tamen, qui Regem, in *Sbignei* Episcopi *Cracouiensis* necem accenderent. Comparati ad id iam

Sbignei Episc. & Vniuersitatis Crac. intrepidus animus a dv. Wladislai Regis minas.

Digitized by Google

1432 iamerant carnifices, nocte sequenti cogitata expleturi. Auisatus de periculo impendenti, per *Ioannem* de *Tarnow*, Palatinum A *Cracouiensem*, *Sbigneus* Episcopus *Cracouiensis*, non remisit animum; sed nuncianti sibi Palatino respondit: *Ego*, inquit, *vir magnifice, gratias ago charitati tuæ, de auisamento, quo possem mortem effugere: sed ego neque fugere volo, neque de consuetudine mea quicquam variabo. In eodem, quo consueui, lecto, & cubiculo quiescam, nullam corporis adhibebo custodiam: sed & pro soluendis Deo laudibus media nocte Ecclesiam ingressurus, cum Sacerdote & cubiculario, ac lumine consurgam, & caput meum carnifici non subducam,* B *victimam mei corporis, vtinam gratam, Deo oblaturus.* Nec Episcopus aliquid horum, quæ constituerat, mutauit; sed pro matutinalibus laudibus consurgens, optabat mortem, quæ tunc, consilio salubriori mutante propositum, non venit. Nihil siquidem *Sbigneus* Episcopus sibi conscius, habebat fiduciam, omni periculo, quod super eum pendere denunciabatur, carituram. Venerat & tunc Sacerdos quidam *Bohemicus*, ad *Wladislaum* Regem, venena *Viclephitica* per prædicationem suam, quam iam ordiri cœperat, disseminaturus. Quem *Sbigneus* Episcopus, grauissime obiurgatum, prædicare vetuit, eiusque communionem *Wladislao* interdixit, quatenus & ipse, & Regnum suum, non extra no- C xam modo, sed etiam extra noxæ notam versaretur apud exteros.

Ianus Hierusalem Cyprique Rex, apud Wladislaum Poloniæ Regem per Legatos

Stante *Wladislao* Rege in *Vislicia*, venit ad suam Serenitatem legatio notabilis, *Iani*, *Hierusalem*, *Cyprique*, & *Armeniæ* Regis, *Baldwinus* de *Noris* Regni *Cypri* Marschalcus miles insignis, habens in comitiua sua ducentos equites. Inter quos erant duo filii sui, adolescentes pulcherrimi, & *Petrus* de *Bnino Polonus* natione, miles. Qui animo maiori, quam fortunæ suæ conueniebat, vsurus, in *Cyprum* veniens, & incolatum illic figens, celebris fauore Regio, propter altius ingenium & factiuitatem, habebatur. Legatio ipsa, galea propria per *mare Leoninum* vecta, in *Alba Regali*, D in *Valachia* portum cepit. Exinde equis coemptis, per *Valachiam* (vbi multa horrenda sustinuit a populo scelerato & inculto, facinora, & nisi *Wladislaum* Regem expauisset, prope cædes aderat) in *Russiam* & *Poloniam* peruenit. Excepta autem est cum omni Maiestate & honore per *Wladislaum* Regem, & omnia necessaria copiose administrata. Ipse *Baldwinus* Marscalcus præsentatis *Poloniæ* Regi, *Zophiæ* Reginæ, Prælatis, Principibus, Optimatibus suis, nomine *Iani* Regis *Cypri*, satis notabilibus muneribus, staminibus videlicet subtilibus, varii coloris vndulatæ vestis, quæ vulgo **Czamlet** vocatur, lignum aloes, aromata pretiosa, & virgulas quasdam coloriferas, fumum suauem spirantes, legationem suam, obtenta audientia, orsus, commemorauit, *vulnus grauissimum Regni Cypri & cladem per Soldanum Babyloniæ factam. Qui anno Domini millesimo quadringentesimo vigesimo sexto, cum magna suorum potentia, Regnum Cypri irrumpens, ipsum Ianum cum dimicatione sibi occurrentem, profligauit, & desertum a suis, cum filio captiuauit. Nec aliter liberatio sua & filii sui haberi poterat, donec Rex spopondit tributarius esse Soldani, & penderet sibi pro annuo tributo, florenorum millia quinquaginta.* Petebat itaque *vt Wladislaus Poloniæ Rex, mutuaretur Iano Cypri Regi, ducenta aureorum millia, cum quibus, comparatis gentibus, posset &, ignominiam illatam Christianitati excutere, & tributum.* Offerens, quasi pro vadio, Regnum vniuersum Cypri, ita videlicet, *vt Wladislaus Rex duas in illo haberet voces, & duas omnium introituum portiones, tertia ipsi Iano Cypri relicta.* Item *vt filiam suam Heduigim, quam adhuc existimabat viuere, Wladislaus Poloniæ Rex filio vnico Iani Regis Cypri desponsaret in vxorem. Wladislaus* autem Rex, habita super huiusmodi propositis, cum Prælatis & Baronibus suis, deliberatione, ipsi *Baldwino* respondit; *se quidem amplissime de omni casu & infortunio, quod Iano Regi Cypri & suo Regno, imo toti Christianitati accidit, mœstum esse, & non solum pecuniis, sed & gentibus suis, ipsum releuaturum, pro reparando casu tam fœdo & graui, si Regnum ipsius Tartaris, fortioribus (quos habet orbis) barbaris, confine non esset, quibus resistentiam continuam suorum militum opponere cogitur, & quotidiano Marte, belli ferre fortunam.* Rogabat *sibi non succenseri, si petitum non præstaret mutuum, magnis sibi impensis pro sustinendo bello Tartarico opus esse. Neque æquum, nec iustum Regno proprio indigente, alterius necessitatem, suo deserto, & periculis exposito, supplere. Matrimonium filiæ frustra peti, pridem fatis exceptæ; si tamen vixisset, non abnuere se affinitatem tam optimi & clari Regis, & tale daturum se responsum, quo merito lætatus fuisset.* Benigne Regis *Wladislai* responsio a *Baldwino* Marschalco excepta est. Quippe, & ipsemet intelligebat prudenter, & formaliter responsum. Remissa sunt *Iano Cypri* Regi, & filio suo, in vasis pretiosis, in vestibus pelliceis & pellibus, notabilia munera. Sed & ipse *Baldwinus* cum filiis, & omnes potiores sui, liberaliter remunerati, vasis, vestibus, & equis, læti in *Venetias* regrediebantur, exinde freto *Cyprum* traiecturi, horrentes iter breuius, propter *Valachorum* immanitatem crudelem.

1432 *cladem Cypri per Soldanum factam exponit, petens sub certis conditionibus subsidium.*

Ex *Vislicia*, *Wladislaus Poloniæ* Rex discedens, venit in *nouam Ciuitatem*, & inde *Laurentium Zaraba* Castellanum *Siradiensem* in *Lithuaniam*, ad fratrem suum Ducem *Switrigal*, transmittit, solicitans & exhortans illum, *vt dimissa pertinacia sua, in gratiam & reconcili-*

1432

ciliationem rediret, cum durante eorum mutuo dissidio, fides Lithuanorum sibi debet esse suspecta, & vereri deberet capitis sui periculum sibi aliquando imminere. Et hæc quidem erat *Zarąbæ* aperta legatio. Verum aliud erat Regis & Consiliariorum in missione sua propositum. Solicitare enim missus erat animos Principum & Nobilium *Lithuaniæ*, & signanter Ducem *Sigismundum Starodubsky* alias *Keystuthowicz* fratrem germanum Ducis olim magni *Lithuaniæ Withawdi, ne paterentur Ducem Switrigal imperare; sed illum, prout iam ad id nouerat Rex eos conspirasse, nullo metu aut de Rege habito, a Sede magni Ducatus Lithuaniæ eiicerent & excluderent, ac Ducem Sigismundum Starodubsky in eius locum surrogarent. Certificaretque eos de omni assistentia illis per Regem præstanda.* Mouebatur enim Rex & Consiliarii ad id faciendum, quoniam Dux *Switrigal* præfatus, non solum pessimo regimine & crudeli præerat, sed etiam in sectam *Græcorum* propensior existens, ritum *Græcorum* vltra Catholicum efferre & promouere, solicitante eum ad id consorte sua, quam nouiter ex Principibus de *Thwera* acceperat, nitebatur. Itaque *Zarąba* fideliter in his, quæ sibi mandata erant, procedens, omnium Principum & Nobilium *Lithuaniæ* animos, sua sponte ad id dudum deflexos, opportune accendit. Non post enim multos dies, *Zarąba* illic stante, concepta conspiratio contra Ducem *Switrigal*, edita est. Dux enim *Sigismundus Starodubsky* cum assistentia plurimorum Principum & Nobilium *Lithuaniæ* in *Oszmani*, vbi tunc Dux *Switrigal* cum consorte, & omni curia sua agebat, cum exercitu valido, nocte, die Dominico, ante festum Natiuitatis *S. Mariæ* Virginis, peruenit, & Ducem *Switrigal* de throno magni ducatus *Lithuaniæ* eiicit, & expellit, & tam vxorem suam, quam omnes captiuos suos, captiuat. Dux autem ipse *Switrigal*, manus suas effugit, quoniam conspiratio contra eum conclusa, adeo secreta esse non poterat, quin ad notitiam per *Iuaschonem Moniuidowicz Lithuanum* perueniret. Fugiens vero, nullibi in *Lithuania* subsistere ausus, nam vbique metuebat proditionem, in terras *Russiæ* se contulit, sciens quod *Lithuanorum* animos offensos haberet, *Ruthenorum* vero plurimum, cum ex largitionibus, tum ex fauore ritui eorum impenso, conciliatos & obstrictos. Dux autem *Sigismundus*, omnia castra *Lithuaniæ*, videlicet *Vilnam, Troky, Grodno*, in suam redegit potestatem. Terræ vero *Russiæ, Smolensko, Vithepsko*, Ducis *Switrigal* fidem sequebantur. Expulsione Ducis *Switrigal*, *Prussiæ* Magister *Paulus* de *Ruzdorff*, audita, qui tunc apud *Ragnetham* cum principalioribus Commendatoribus agebat conuentum, magno metu cum omnibus suis, conscius zizaniarum quas diffuderat, angi cœpit, & e vestigio *Ludouicum* de *Lanusche*, *Conradum* de *Trucz*, Commendatores, *Iodocum* Thesaurarium, & *Gabrielem* de *Bayszen* militem, cum donis, ad Ducem *Sigismundum Starodubsky*, conciliaturus illum sibi & Ordini, transmittit. Quibus vacuis redeuntibus, ampliori pauore Cruciferi territi distinebantur, Duce *Switrigal* relicto, quasi fidem cum fortuna oporteret consistere, cum res longe aliter, quam ipsi rati fuerant cecidissent.

Sigism. Starodubsky frater Withawdi

Dum autem *Wladislaus* Rex *nouam ciuitatem* linquens per solitas stationes, pro festo Natiuitatis *S. Mariæ* Virginis *Sandomiriam* peruenisset, celeri Nuncio *Ioanne Nyemirowicz* certificatus de Ducis *Switrigal* expulsione. Vocatisque *Baronibus* & Prælatis propinquis, deliberat, quid circa euentum huius nouitatis agendum sit, & si Ducatus magnus *Lithuaniæ* Duci *Sigismundo* conferendus: quem per Nuncios in *Lublin* expost missos, sibi conferri, & se in illo confirmari, per Regem & Regnum, supplicabat. Deliberatione autem sumpta, septem Consiliarios in *Lithuaniam*, *Lublinum* pro festo Sancti *Michaelis* perueniens, transmittit; videlicet *Sbigneum* Episcopum *Cracouiensem*, *Iarandum* de *Brudzewo Siradiensem*, *Ioannem* de *Lichin Brzestensem*, Palatinos; *Wladislaum* de *Oporow* Regni *Poloniæ* Vice-Cancellarium, *Laurentium Zarąba* Castellanum *Siradiensem*, *Spithkonem* de *Iaroslaw*, & *Przibislaum Dzik* de *Kadlub* Castellanum *Zarnouiensem*, dato eis ad omnia pleno mandato. Erat quidem prius deliberatum, vt solus *Wladislaus* Rex in *Lithuaniam* iuisset: quoniam & Dux *Sigismundus* certificatus de eius aduentu, omnia necessaria in viis, per quas iturus erat, abunde prouiderat. Sed tamen sanius consilium, ex multiplici respectu, transitum Regis in *Lithuaniam* prohibuit, solidius & efficacius singula agi, & gubernari existimans per Consiliarios, quam per Regem. Sed nec tutum videbatur, in mutatione tam subita *Lithuaniæ*, personam Regis exponere periculis, quæ verisimiliter possent prouenire. Misit & tunc *Wladislaus* Rex exercitum de Curiensibus suis, & castrum *Oleschko*, quod tunc per *Iuaschkonem Przisluzicz Rohatinsky* pro Duce *Switrigal* tenebatur, obsidione cinxit; & illud cum adiutorio Dei conquirens, *Ioanni* de *Syenno* filio *Dobeslai* Castellani *Lublinensis*, dedit in tenutam, certam pecuniæ summam sibi in illo inscribens. Ab eoque tempore castrum *Oleschko*, cum territorio suo, formam Prouinciæ accepit, & in Regni *Poloniæ* rediit vnitatem.

Wladislaus Rex.

Senatores ad res Lithuaniæ ordinandas mittit,

& castrum Oleschko conquirit.

Switrigallo eiecto.

Lithuaniæ Ducatum occupat.

Regii Nuncii ex *Lublin* progressi, per *Parczow, Myednik, Bielsko*, aliaque loca, in *Grodno* perueniunt. Quibus *Sigismundus Keystuthowicz* personaliter cum omnibus Prælatis & Baronibus *Lithuaniæ*, ad medium milliare obuiam exiens, ipsos honeste & hilariter excepit, & in hospitia pro eis comparata conduxit, abunde illis omnia necessaria ministrans. Habitis autem diebus aliquot tractatibus, sub

bus

1432 *Sigismundus Starodubsky iuramento Regi & Regno præstito Dux Lithuaniæ creatur.*

bus conditionibus Ducatui magno *Lithuaniæ* ipse Dux *Sigismundus* deberet præesse, omnia capitula & conditiones literis patentibus firmant, & iuramentis corporalibus hinc inde corroborant. Turpe enim & delirum erat, post mortem Ducis magni *Withawdi*, Ducatum *Lithuaniæ* alicui simpliciter committere; sequestratione earum terrarum, quæ a Regno *Poloniæ* abstractæ, Duci *Withawdo* concesserant duntaxat ad vitam, non facta, ne continuatio possessionis illarum transiret in perpetuitatem. Et ob id tunc Duci *Sigismundo* cancelli positi, ne terras *Podoliæ*, *Lucensem*, *Vethli*, *Oleschko*, *Hrodlo*, *Lopaczin*, ad Regnum *Poloniæ* pertinentes, vsurpet. Omnibus itaque rite compositis, feria quarta in die Sanctæ *Heduigis*, præfatus Dux *Sigismundus*, consentientibus vniuersis Prælatis, & Nobilibus *Lithuaniæ*, per *Sbigneum Cracouiensem* Episcopum, per traditionem gladii, vice & nomine *Wladislai* Regis & Regni *Poloniæ*, ad Ducatum magnum *Lithuaniæ* est institutus, & inuestitus. Et licet Cruciferi de *Prussia*, expulsione *Switrigal* intellecta, misissent ad Ducem *Sigismundum* prælatum, vt superius descripsimus, *Ludouicum* de *Lansche* Commendatorem *Thorunensem* cum aliis, qui & tunc præsens aderat, quando supradicta gerebantur, vt Ducem *Sigismundum* auerteret & alienaret a Rege & Regno, & ipsum cum Cruciferis noua pacta & fœdera suscipere induceret; non præualuit tamen *Ludouicus* ipse, licet fortibus & acutissimis persuasionibus vteretur: adiutus etiam suffragio cuiusdam *Lithuani Georgii Butrin*; qui in Regnis Catholicis longo tempore obuersatus, ingenio & prudentia pollebat. Sciebat enim Dux *Sigismundus* periculum sibi grande imminere, si deserto Rege & Regno, Cruciferis se iungeret. Maxima tamen tunc instantia, maximoque conatu, *Sigismundum* Ducem magnum *Lithuaniæ*, Cruciferi vexabant, vt se cum *Polonis*, per quascunque conditiones, ab eis non renuendas ad pacem reduceret: adeo conscientia, quid se meritos pro violato fœdere scirent, celare non poterant. Nuncios itaque Regios, magnificis muneribus honoratos, cum omni gratia & fauore remittit, & illis inscriptiones Magistri & Ordinis *Prussiæ*, quibus cum Duce *Switrigal* fœdera, contra Regem & Regnum *Poloniæ* inita, continebantur, originaliter tradit: singulas artes, dolos, & ingenia, quibus in destructionem Regni *Poloniæ*, Magister & Ordo *Prussiæ* vti disposuerat, detegentes. *Ludouicum* vero Commendatorem, velut hostem, licentiat; quoniam per literas suas, obligauerat se, Cruciferos, velut Regni hostes, habiturum. Præfatarum autem literarum, quæ fœdus huiusmodi, & institutionem de Ducatu magno, & terrarum præfatarum renunciationem, continent, tenor sequitur, & est talis.

Litera fœderis Sigism.

In Nomine Domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quia tunc multis errorum & dubiorum prudenter occurrimus incommodis, dum gesta ætatis nostræ literarum apicibus, & testium annotatione perennamus. Proinde nos Sigismundus Dei gratia magnus Dux Lithuaniæ, Russiæ &c: Ad vniuersorum notitiam tam præsentium quam futurorum, per hæc scripta deducimus. Quomodo eo tempore, quo Principes, Prælati, Nobiles, & Regnicolæ Regni Poloniæ, Serenissimum Principem Dominum Wladislaum, Regem Poloniæ, Dominum nostrum & fratrem charissimum, ad Regnum Poloniæ inuitantes, assumpserunt, & eum, nutu Diuino, almi spiritus inspiratione, de gentilitatis tenebris educentes, ad fidei Catholicæ gremium, per regenerationem baptismatis, attulerunt, eidem Domino Wladislao Regi Poloniæ, coronaque & Regno, ac Regnicolis ipsius Regni Poloniæ, & irremeabili animo, famaque, & inuiolabili sponsione, ex certa nostra scientia, matura deliberatione, voluntateque vltronea, non compulsi, nec coacti, seu aliquo errore seducti, promisimus, & literis nostris firmauimus, quod ipsum Dominum Wladislaum Regem, Regnum, & coronam, ac Regnicolas Regni Poloniæ, non debemus deserere, sed eis toto posse & viribus constanter assistere, & eos, contra insultus quorumlibet hominum viuentium, cuiuscunque status, conditionis, gradus, vel eminentiæ fuerint, adiuuare. Nos quoque & Successores nostri, non debemus prædictum Regem, & suos successores, ratione huiusmodi subsidii, pro quibuscumque damnis, admonere, exceptis victualibus, & equorum pabulis necessariis & opportunis. Demum quia idem Serenissimus Princeps Dominus Wladislaus Rex Poloniæ prænotatus, nos in partem solicitudinis suæ assumpsit, magnumque Ducatum terrarum suarum Lithuaniæ & Russiæ, cæterorumque Dominiorum Ducatus prædicti, & bona sua paterna, videlicet Vilnam, & alia bona, ad ipsius patrimonium spectantia, de manu sua, deliberatione habita, circa nostram electionem, Principum, Prælatorum, & Baronum, vtrorumque Dominiorum, videlicet Regni Poloniæ, & Ducatus magni Lithuaniæ, iuxta continentiam literarum, super huiusmodi electione fienda, confectarum, nobis dedit & contulit, ad tempora vitæ nostræ, titulo supremi Principatus Lithuaniæ, quo vti consueuit, pro se & suis successoribus reseruato, cum omnibus terris, ciuitatibus, castris, districtibus, curiis, Villis, & omnibus vtilitatibus ad ea spectantibus, firmiter, & inuiolabiliter, sub eisdem limitibus, & gadibus, sicut eundem piæ memoriæ Dominus Alexander, magnus Dux, tenebat. Et si inter subditos, super huiusmodi limitibus, vel aliis causis, Regni Poloniæ, ac magni Ducatus Lithuaniæ, aliqua quæstio, siue dubietas oriretur, quemadmodum in vita præfati Ducis fuerant exorta, ad literas & legitima documenta recurratur, ex vtraque

1432 *Starodubsky.*

1432

que parte producenda, & secundum illorum determinationem, finis prædictis quæstionibus & dubiis imponatur. Nos autem debemus & promittimus Serenitatem suam tenere & honorare, sicut Dominum, & fratrem nostrum seniorem. Pro quo etiam ipsum, coronam, Regnum, & Regnicolas Regni Poloniæ prædicti, constantiori fiducia prosequi cupientes, &, prout iustum est, reddere certiores, promittimus, pollicemur, & spondemus, Domino Wladislao Regi Poloniæ, & inclytis natis suis, Wladislao & Casimiro, Coronæ, Regno, & Regnicolis Regni Poloniæ, sub fide & honore, absque dolo, fraude, & sub onere præstiti iuramenti corporalis, stabilem assistentiam, extunc prout ex nunc, & exnunc prout extunc, tenere firma fide. Ita, quod post decessum nostrum, Ducatus magnus Lithuaniæ, cum terris & Dominiis omnibus, etiam Russiæ, quibuscunque nunc subiectis, & virtute nostra subiiciendis, ad ipsum Dominum Wladislaum Regem, & inclytos natos suos, scilicet Wladislaum & Casimirum, & suos successores, & ad coronam & Regnum Poloniæ, debent vera & hæreditaria successione deuolui: quemadmodum patentibus prioribus literis nostris desuper confectis, est firmatum, quarum tenorem hic habere volumus pro insertis. Exceptis bonis nostris paternis, videlicet Troky, & aliis bonis, ad prædictum patrimonium spectantibus: quæ per nostrum decessum, ad filium nostrum Michaelem Ducem, seu ad alios filios legitimos & futuros, deuoluentur. De quibus nihilominus, præfatus Dux Michael, & alii filii futuri, ipsi Domino Regi, filiis suis, & eorum Successoribus, ac coronæ & Regno, cum suis succedaneis, perpetuis temporibus, prout cæteri Principes terrarum Lithuaniæ, & Russiæ, seu Duces magni, per vtramque partem pro tempore eligendi, obsequi, obedire, subiici tenebuntur & seruire. Quos si, non habita prole, ab hac luce contigerit decedere, extunc prædicta bona paterna, ad præfatum Dominum Regem, natos, & successores suos, & ad coronam Regni Poloniæ deuoluentur. Præterea tenore præsentium profitemur, quod terra Podoliæ, cum omnibus ciuitatibus, castris, oppidis, villis, & districtibus, plene & ex integro, in omnibus suis limitibus, sicut ab antiquo spectat & protunc spectabat & pertinebat, spectareque debet & pertinere ad Regnum Poloniæ, perpetuo & in æuum. Neque deinceps per nos & successores nostros, per Ducatus magni incolas, Regnum & corona impetetur pro eadem terra, quibuscumque modis aut coloribus exquisitis. Item, quia stantibus inter nos tractatibus, castrum Oleschko, de quo plurima damna hostiliter Regno, & ipsius subditis inferebantur, per gentes Regias est vallatum, in casu, quo ad manus Regias per deuictionem, aut quibuscumque aliis modis deuolueretur, hoc ipsum castrum, cum bonis ad illud spectantibus, præfatus Dominus Rex & corona tenebit, possidebit, A pacifice & quiete, nisi illud nobis dare, vel pro se retinere vellet, quod stabit in sua libera voluntate. Alia vero, sicut Luczko, Wladimiria, & alia castra, ciuitates, & districtus, ad ipsa spectantia, quæ frater noster bonæ memoriæ Dominus Alexander, alias Vitholdus, olim Dux magnus Lithuaniæ, possidebat, præter castra ad terram Podoliæ spectantia, etiamsi medio tempore ad possessionem Domini Regis, aut corona deuenirent, nobis ad ipsius vitæ nostra tempora, tenenda & possidenda dari debent & assignari. Quæ quidem castra nulli ad tenendum dare promittimus, nisi prius in B manibus nostris corporale præstet iuramentum, & suis literis patentibus se inscribat, quod ea pro nobis fideliter tenebit, & post decessum nostrum, nulli ea, nisi præfato fratri nostro, Domino Regi, aut filiis suis, aut coronæ Regni Poloniæ, assignabit. Item Rathno, Vethli, Lopaczin, cum bonis ad prædictos districtus spectantibus, Dominus Rex & corona, perpetuo possidebit. Præterea sub fide & honore, absque fraude & dolo, ac onere præfati iuramenti, omnes ligas, inscriptiones, vniones, si quas vnquam in damnum, periculum, aut contemptum fecerimus eiusdem Domini Regis, filiorum suorum, & Regni, & quorumuis Dominiorum suorum, cum cuiuscunque status aut C conditionis hominibus, fecissemus, & specialiter ligas & inscriptiones, per impressionem, & importunitatem Ducis Switrigal, per nos, Principes, Boiaros, & Nobiles, cum Cruciferis de Prussia & Liuonia factas, & firmatas, abolentes, & in nihilum redigentes, promittimus & spondemus, quod nulli hominum, cum quibus fœderati fuimus, & vniti, fauoribus, subsidiis, & quibuscumque prærogatiuis, suæ Maiestati, filiis suis, & coronæ, præferre volumus, nec vnquam contra ipsos esse: quinimo ipsam, filios suos, & coronam eius, supra & vltra, & contra omnes, & specialiter contra præfatos Cruciferos, de Prussia & Liuonia, nostris auxiliis, consiliis, fauoribus, & D quibussuis subsidiis, & vita, ac rebus etiam, quotiescumque, & contra quoscumque inimicos, opportunum fuerit, tota nostra potentia & viribus, cum omnibus nostris subditis adiuuare, & ad hæc firmiter obligamur. Nec vnquam ipsum Dominum Regem Poloniæ, filios suos, aut coronam, aliquibus exquisitis coloribus, volumus deserere, & aliis adhærere; sed secum stare in prosperis & aduersis, & eum, filios suos, & Coronam, ab omnibus aduersitatibus & periculis, pure, constanter, & fideliter præmunire. Item promittimus, pollicemur, & spondemus, vt supra, quod nos, aut nostri successores, prædictum magnum Ducatum tenentes, vt præfertur, non aspirabimus, ad cuiuscunque suggestionem, aut inductionem, ad recipiendum Regale fastigium, videlicet coro-

na

Digitized by Google

1432 *ronam, contra præfati Domini Regis, Successorumque suorum, & coronæ Regni Poloniæ scientiam, voluntatem, & consensum. Et hæc omnia & singula præmissa superius contenta, vt maiorem roboris obtineant firmitatem; Nos Matthias Vilnensis, Andreas Luccoriensis, Episcopi; Alexander Iuan Wladimirowicz, Symeon Iwanowicz, Phedor Corituchowicz, Duces, Hoszak Castellanus Vilnensis, Michael alias Kenzgal Capitaneus Samogithiæ, Ioannes alias Iawnus Palatinus Trocensis, Zimwyekraterscziez, Rumpoldus Marschalcus, Petrassius Montigerdrowicz, Gastoldus Schedibor, Radziwil Hoslicżowicz, Emdigidi Iurga, Naczucz Gumbilowicz, Olechno Dulwolnowycz, Schak Dnagal, Vexilliferi; Goyllin Nadagowicz; Prælati, Duces, Boiari, & Nobiles terrarum Lithuaniæ & Russiæ, de certa scientia, mandatis, ratihabitione, & consensu aliorum omnium, fratrum, amicorum, consanguineorum nostrorum, Boiarorum & Nobilium, promittimus pura fide, absque fraude & dolo, & sub onere corporaliter, super ligno Crucis viuificæ, præstiti iuramenti, quod præfatus Dominus Sigismundus, magnus Dux Lithuaniæ, noster Dominus gratiosus, tenebit, attendet, & seruabit, nosque cum ipso tenebimus & seruabimus inuiolabiliter, ipsumque & Successores suos, Dominos nostros, magnos Duces Lithuaniæ futuros, inducemus ad tenendum & seruandum fideliter & constanter suprascripta, Testimonio harum literarum; quibus Sigilla nostra, Prælatorum, Ducum, Boiarorum, & Nobilium suprascriptorum sunt appensa. Actum & datum in Grodno, feria quarta in die Sanctæ Heduigis, millesimo quadringentesimo trigesimo secundo.*

Literæ testantes oppidum Hrodlo esse de corpore Regni *Poloniæ*.

In Nomine Domini Amen, Ad perpetuam rei memoriam. Ne ea, quæ aguntur in tempore, euanescant cum lapsu temporis, sagacis humanæ naturæ discretio, consueuit gesta mortalium scripti patrocinio roborare. Proinde nos Sigismundus Dei gratia magnus Dux Lithuaniæ, Russiæ, &c. Recognoscimus & fatemur per præsentes, quod oppidum & districtus Hrodło, supra fluuium Bug situm, cum omnibus & singulis villis, graniciis, gadibus, limitibus: & signanter cum omnibus appenditiis, & adhærentiis vniuersis, prout in se longe, late, ab antiquo consistit, ad coronam Poloniæ spectabat, pertinebat, spectatque & pertinet, ac spectare & pertinere debet, nunc & in æuum, & omnibus temporibus perpetuo duraturis. Propter quod nos Sigismundus magnus Dux Lithuaniæ supradictus, spondemus, promittimus, & pollicemur, præsentibus scriptis nostris, quod pro dicto oppido, & omnibus suis attinentiis supradictis, Serenissimum Principem Dominum Wladislaum Regem Poloniæ, & ipsius successores, & coronam Regni Poloniæ, nullatenus impetemus, neque inquietabimus, vel molestabimus quacumque ratione, negotio, modo, 1432 *ingenio, vel coloribus exquisitis, testimonio harum literarum, quibus nostra sigilla, Prælatorumque, Principum, & Baronum infra scriptorum, sunt appensa, videlicet Reuerendissimorum in Christo Patrum, Dominorum, Matthiæ Vilnensis, Andreæ Luccoriensis, Episcoporum; nec non Alexandri, Ioannis Palatini Trocensis, Zimwyekraterscziez, Rumpoldi Marschalci, Petrassii Montigerdrowicz, Gastoldi Schedibori, Radziwil Hostikowicz, Emdigidi Iurga, Naczucz Gumbilowicz, Olechno Dauoynowicz, Schak Dnagal, Vexilliferorum, Goyillin Nagodowicz. Actum & datum in Grodno; feria quarta in die S. Heduigis. Anno Domini. millesimo quadringentesimo trigesimo secundo.*

Rebus publicis in *Lublin* prudenter & mature compositis, *Wladislaus* Rex versus terras *Prussiæ* se contulit, & *Leopolim* descendit. Vbi exercitum suum victorem, a conquisitione castri *Oleschko* reuersum, nouarum gentium supplemento auctum, in *Podoliam*, contra Ducem *Fethkonem* de *Ostrog*, præficiens Lithuaeis in Capitaneos, *Vincentium* de *Schamotuli* Castellanum *Myedzirzecensem* & Capitaneum *Russiæ*, & *Ioannem Mazik* de *Dambrowa*, transmittit. Is enim ex omnibus Principibus *Lithuaniæ* & *Russiæ*, vir erat magnæ audaciæ, & magnæ in armis æstimationis. Qui cum auxiliatoribus *Tartaris*, *Valachis*, *Ruthenis*, & *Bessarabis*, quorum maximum numerum sibi conquisiuerat, continua inuasione ex castris, quæ pro Duce *Switrigal* in *Podolia* tenebantur, subditos Regis premebat. Veniente itaque exercitu Regis in *Podoliam*, *Fethko*, velut in armis & prœliis exercitatus, confligere iusto concursu cum exercitu Regio detrectauit; sed furtiue & particulariter sæpe *Polonos* infestabat, & sæpe particularibus congressibus victus, discedebat. Exercitus autem Regius, dum *Fethko* pugnandi copiam non faceret, ad expugnationem castrorum se conuertens, fere omnia castra in *Podolia*, quæ pro Duce *Switrigal* tenebantur, conquisiuit. Restabat castrum *Braczlaw*, quod præfatus *Fethko*, aduentum *Polonorum* præsentiens, vna cum oppido, ne *Poloni* eo potirentur, cremauit. Redibat iam exercitus Regis ad propria, vniuersa *Podolia* in ditionem Regis & Regni subacta, & expulso *Fethkone*; *Fethko* tamen, velut vir acri ingenio, moleste ferens, & ademptionem *Podoliæ*, & suam turpem exclusionem, nouas gentes ex *Tartaris*, *Valachis*, *Bessarabisque* conducens, vindicare iniurias suas parabat. Et licet esset & robore & numero gentium multo superior, intelligens tamen *Polonos*, ex superioribus triumphis de se relatis, inescatos esse, nullatenus decernere statuit, nisi postquam *Polonos* iniquitate loci videret inferiores.

Fethko de Ostrog Lithuaniæ Princeps

cum exercitu

 Ali-

Digitized by Google

1432 Aliquanto itaque tempore, per siluas & nemora, *Polonis* ignorantibus, castra eorum secutus, ad fluuium *Morachawa*, & prope villam A *Kopostrzin*, paludinosum, & dilatatum ripis, occultus & septus siluis, consedit: intelligens futurum esse debere, quod illic exercitus Regius fluuium prædictum, cum alibi propter alluuiem, & lubricitatem suam, erat impermeabilis, esset superaturus. Nec eum opinio fefellit. Die itaque Dominico *S. Andreæ* Apostoli gloriosi mane, *Polonorum* exercitus, qui *Fethkonem* aliis progressum itineribus per exploratores pro comperto habens, expectatione omni deposita prælii, eo die conserendi, ad angustias præfati fluminis, motis castris, peruenit. Erat autem ibi agger piscinam fluminis continens. Intra quem duo loca strata B virgultis ex industria, & Capitaneorum iussu, erant, vt facilior exercitui esset transitus, & ne pars media inuaderetur ab hostibus, altera non valente ferre subsidium; Quæ omnia callidi Ducis *Fethkonis* ingenium, euenire necessario sperabat: iniquitate loci spem suam nutriente. Dum itaque per loca strata virgultis, exercitus pars media ripam alteram cum medietate curruum transisset, (palustris enim lacus hinc & hinc transitum extendi prohibebat) necdum medietas *Polonorum* aggerem transiuerat, subito cum *Ruthenorum* & *Tartarorum* copiis, quem nihil eorum, quæ *Poloni* agebant, latebat, superueniens *Fethko*, destinata exequitur, & cum virorum multitudine C (habebat enim de qualibet gente aliquot millia) tum loci iniquitate fretus, *Polonos* animose cum tubarum validissimo clangore inuadit. Incerti ac trepidi *Poloni*, & quid primum agerent, nescii, quomodo resisterent, & periculum, quo comprehensi fuerant, euaderent, & quomodo ac qualiter vincerent, cogitabant, & altera medietate aggerem transire, suisque, qui aggerem transierant, suffragio esse, contendente, curruum obstabat propriorum, altero alterum prementium, congeries. Occursum est tamen per primos *Fethkoni*, & quantum temporis angustia, & loci iniquitas patiebatur, acies instructa. Committitur itaque inter vtrosque ingens prælium, & multi mortales hinc inde cadunt. Multi ad eos, qui D adhuc ripam tenebant alteram, refugiunt. Pars altera exercitus Regis, nihil cunctata, in auxilium suis accurrit. Et nedum per loca virgultis strata, ex quibus currus, transitum eorum impedientes, in aquam & lutum præcipitant, sed & per loca aquosa & paludinosa, & aquam piscinæ, quæ congelata debiliter, multitudinem glomeratam sustinebat, suis in auxilium accurrit: parum tamen abfuit, quin violatis fragilibus glaciebus, suffocarentur; singuli glaciem supergressi, prælium de integro resumunt: quod hostes iam finitum credentes, manus rapaces in currus & spolia *Polonorum* iniecerant. Æquo Marte longo tempore certatum est, nec pars aliqua pedem 1432 visa est referre; quoniam *Polonis* constantia, & recordatio recentium triumphorum, *Fethkoni* numerositas suorum, animos dabat. *Poloni* etsi magna vi adnisi, memorabilem in hostibus cædem ederent, multitudine tamen hostes freti, acie *Polonorum* perfracta, & pugna, quasi iam debellatum esset, relicta, ad spoliandos currus proruunt. Interim Diuina prouidentia, vnus ex præfectis exercitus Regii, *Kemlicz*, vir singularis animositatis & virtutis, qui cum centum equis pabulatum prædatumque iuerat, casu superuenit; & intelligens ex vociferantium clamore, clangore buccinarum, & fragore stridoreque armorum, *dubio admodum Marte* prælium agi, celerrime accurrit, tubisque canere cœpit. Quarum sonitu hostes audito, quam grauissime perturbantur. *Poloni* vero reintegratis resumptisque viribus, quod plerumque in spe victoriæ accidere consueuit, acrius pauidos & perturbatos, ac spoliationi quadrigarum intentos, impugnare cœperunt. Hostes vndique circumuenti, partim cæsi, partim ex curribus eiecti sunt. *Kemlicz* autem venisse non contentus, etiam cum suis terga hostium inuadit: tumultusque maior inde exortus, cum multitudo ingens crederetur, exercitum *Fethkonis* primum turbauit, mox in fugam vertit. Solutis siquidem ordinibus cum & a tergo & a fronte instaret *Polonus*, sustinere *Rutheni* & *Tartari* impetum non valentes, dissipabantur. Deinde ordinibus rarefactis, pedem referentes, victoriam concedunt. Et in fugam sparsi, quo quemque sors ferebat, dilabuntur. Strata erant & corporibus & rebus itinera, quæ copiarum & exercitus Duces colligere victoribus vetabant, sed insistere fugientibus, hortabantur. Nec gentes Regiæ detrectauerunt imperium, sed omnibus spoliis & sarcinis hostium contemptis, hostes trucidando, (nullus enim pro fracta fide captiuabatur) vsque ad noctis medium insequebantur. *ceditur & fugatur.* Diuino itaque munere, etsi Dux *Fethko* euaserit, multa tamen *Tartarorum*, *Bessaraborum*, *Valachorum*, *Ruthenorum*, tunc occisa sunt millia, & victoria notabilis, multis memoranda seculis, relata. Signa hostium duodecim capta, in signum victoriæ in Ecclesiam *Cracouiensem* collecta sunt. Ex *Polonis* duo tantummodo notabiles, *Iacobus Tresthka* de *Mikoczin*, & *Nicolaus Myeczlai* de *Smogorzow*, desiderati. Omnis autem relati triumphi, & ereptæ tunc victoriæ, expiatæque iam superimpendentis cladis decus & gloria, *Kemlicz* tributa est. Cuius sublatus clamor, & inuasio, in terga hostilia factus, contertitos hostes vincendos præbuit, vehementius suo periculo consternatos. Agebat diem illum *Wladislaus* Rex *Leopoli*, & in Ecclesia *S. Crucis* Fratrum Minorum Diuinis officiis & orationibus vacans, vsque ad vesperam insistebat, auxilium de cœlo erectis oculis, & brachiis tensis, deprecando

Digitized by Google

1432 cando. Solicitus enim erat de suis, quos sciebat inter hostium grauissimas insidias & pericula, in capita eorum comparata versari. A Nec voce tantummodo, sed & lachrymis, superni muneris suffragia flagitabat. Nec potiundæ ex hoste victoriæ, sed vitæ militum suorum, quos in tam grandi doctus fuerat versari periculo, cupidine, magis solicitus, diebus ac noctibus in orationibus excubabat. Ipso itaque adhuc in præfata Ecclesia *S. Crucis* perseuerante, & omnipotentis clementiam implorante, vicisse exercitum Regis, & de *Fetkone* ac *Tartaris* victoriam retulisse, & profligatos vtrosque, vulgatum est, non quidem ex authore aliquo certo, cum locus prælii, quadraginta miliaribus a *Leopoli* distaret; sed adeo vnus ad alium, euentum victoriæ, nescitur B quo rumore ortum, perferebat, vt plena certitudo triumphi tunc habita esset, & lætitia magna in populo exorta, iussu etiam Regis, Hymnum *Te Deum laudamus*, ora Ecclesiarum resonarent. Isque sermo confestim diffusus in *Poloniæ* Regnum, vniuersos exultatione & gratulatione repleuit. Cum vero eius rei certus non extaret author, resedit. Venit altera die Nuncius a Capitaneis exercitus missus, & rem ita gestam, vt fama vulgauerat, postquam retulisset, tam *Wladislaum* Regem, & omnes suos, & in deuotionem ampliorem, & in admirationem seu religionem quandam conuer- C tit. Tali victoria ex hostibus & fidei, & suis, *Wladislaus* Rex, relata, in gratulationem nouam prorupit, eo quidem maiori cum gaudio, quo propius metum fuerat. De *Leopoli* tandem versus *Cracouiam* per solitas stationes procedit: missis exercitui victori, & vestibus, & pecunialibus donatiuis. Cui *Cracouiam* venienti, cum omnes Ecclesiarum processiones obuiam exiissent, & Regem & victorem excepturæ, ipse ex equo descendens, pedibus sequendo processiones, Vrbem cum notabili Procerum & Nobilium caterua ingressus est, signis hostium in prælio captis eum præcedentibus. Nec prius Regiam intrauit, donec multarum Ecclesiarum limina adiens, gratias D Altissimo pro concessa victoria, precibus & eleemosynarum largitione, persolueret. Mansit autem *Wladislaus* Rex *Cracouiæ* diebus pluribus, cum Prælatis & Baronibus suis, qui ad suam Serenitatem confluxerant, & illic Natalis Domini dies egit: de rebus publicis plures & necessarias faciens dispositiones, & ad legationes Regum, Principumque, edens responsa.

Switrigal in Lithuaniam cum exercitu irrumpens

Sed nec *Lithuaniæ* res, eodem tempore minus secundæ fuere. Dum enim Dux *Switrigal*, vlturus iniuriam fœdæ suæ ac suorum expulsionis, coadunato ex *Ruthenis Tartarisque* exercitu viginti millium armatorum, in *Lithuaniam* venisset, & exercitus de *Liuonia* illi coniunctus, magnum sibi animum tribuisset recuperandæ *Lithuaniæ*: magnus Dux *Lithuaniæ* *Sigismundus*, ex *Lithuanis*, *Samogithis*, & *Polonis*, qui terram *Drohicensē* inhabitant, exercitu, 1432 vtcunq; poterat, confecto, illi circa *Oszmyani* occurrit. Et licet *Wladislaus* Rex, subsidium notabile in gentibus, *Sigismundo* Duci misisset, præficiens illis in Capitaneum *Mszugium* de *Skrzin* militem non minus animosum, quam belli peritum: expectare tamen aduentum illius, & festinatio ad congressum, & vastatio crudelis terræ *Lithuaniæ* igne & ferro per Ducem *Switrigal*, & eius exercitum inflicta, prohibebat. Die itaque Conceptionis *S. Mariæ*, feria secunda in diluculo, Dux magnus *Sigismundus*, exercitu suo, qui respectu hostium tenuis & infirmus erat, ordinato, congressum & impetum in hostes facit. Feruebat aliquanto tempore bellum inter partes, & cædes mutua mortalium plurimorum edebatur, bellumque in horas aliquot, obstinatis animis gestum, proferebatur, modo spem, modo metum, vtraque parte sibi augurante. Dux ipse *Sigismundus* non spectator solum, sed & adhortator suorum aderat, & acies, quas frangi vel debilitari potentia hostium videbat, nouos immittendo pugnatores, sustentabat. *Rutheni* tandem & barbari *Tartari*, sustinere impetum *Lithuanorum* non valentes, pedem referunt. Quibus metu perculsis, *Lithuani* *a Sigismundo vincitur,* fortius instant, & tandem Diuino munere, ad extremum superant, & prosternunt. Decem millia occisa, quatuor capta, hostium, eo die referuntur. Captus & tunc fuit Dux *Georgius Languinowicz*, nepos germanus *Wladislai* Regis. Qui partes Ducis *Switrigal* secutus, ipsum & robore corporis, & consilio adiuuabat. Dux ipse *Switrigal*, mutando equos, manus per fugam euasit hostiles, licet ad comprehendendum corpus illud vnum, persequentium aspiraret intentio. Signa hostium octo capta, in Ecclesiam *Vilnensem*, in triumphi signum delata sunt. Dux ipse magnus *Sigismundus*, cum pro euitato periculo, tum pro obtenta victoria lætus, primitias triumphi sui, vt par erat, voluit insignire. In loco itaque certaminis, Ecclesiam in honorem *qui in loco prælii Ecclesiam B. V. Mariæ extruit,* *B. V. Mariæ* construit, & eam donis & largitionibus plurimis, dotat, libertat, & priuilegiat. Sacerdotum numerum illic constituens, qui laudes B. Virgini iugiter persoluant, quæ in dicata sibi Conceptionis die ipsum & exercitum eius, referre de hostibus tam insignem victoriam obtinuit. Huius triumphi nouitas, cum veloci *Nuncio* ad *Wladislaum* Regem fuisset perlata, gaudia gaudiis cumulata sunt, & Rex ipse de donis multiplicatis, Domino Deo vberes & continuas soluebat gratiarum actiones.

Hussitæ ductu Procopii sæuiunt in Slesiam.

Secunda mensis Iulii die, *Thaboritarum* & *Orphanorum* exercitus, sub ductu *Procopii* Presbyteri, qui *Rasus* vocatus est, in *Slesiam* intrans, multis illam percellit tam cædibus quam spoliis. Sed & monasterium insigne

Trze-

1432 *Trzebnicense*, confractis Sanctorum pulcherrimis imaginibus a Beata *Heduigi* olim fabricatum, campanis abductis, plumbo, quo vniuersum monasterium tectum fuerat, deposito, incendunt. Monasterium in luder *Lubicz*, & oppi- *Vinczik*, *Prawsznik*, *Myelicz*, cæde, spolio, & igne depopulantur. Oppidani *Oleschnicenses* terrore eorum perculsi, oppido *Oleschnicza*, ne eo hostes potirentur, incenso, cum omnibus fortunis & pignoribus suis, *Wratislauiam* diffugunt. Sed *Hussitæ* superuenientes igne extincto, multis spoliis & commeatibus, quæ efferri angustia temporis non sinebat, potiuntur.

1433 *Polonis de bello Cruciferis inferendo deliberantibus,*

Dies Natalis Domini *Wladislaus* Rex celebrauit *Cracouiæ*, pluribusque diebus nonnisi Consilio Prælati & Barones vacabant, exquirentes vias varias & diuersas, qualiter bellum prosequerentur, quod Cruciferis de *Prussia*, treugis in festo *S. Ioannis Baptistæ* expirantibus inferre deliberauerant, contraherentq; aliquorum vicinorum auxilia, postquam sociorum pro illo tempore peruenire non poterant. Et licet plures viæ fuissent repertæ, placuit tamen pro Dominica *Reminiscere Sandomiriæ* teneri conuentionem, & pluribus Consiliariis accersitis, maturiori consilio digestis rebus, conclusionem singulis dari. *Cracouia* itaque *Wladislaus* Rex egressus, per *nouam ciuitatem*, & alia loca, *Iedlnam* processit, & illic Carnispriuii dies egit. Quibus transactis, per stationes solitas *Sandomiriam* pro Dominica *Reminiscere* peruenit. Vbi ad suam Serenitatem solennes venerunt Oratores & Nuncii Concilii *Basiliensis*, quod in *Basilea* ciuitate supra *Rhenum* sita, *Iulianus* de *Cæsarinis* tituli Sancti Angeli Diaconus Cardinalis, velut Apostolicæ Sedis Legatus, per *Martinum* Papam quintum, ad id specialiter, pro *Bohemorum* reductione missus, inchoauerat, & quod *Eugenius* Papa quartus, in principio suæ assumptionis confirmans, tandem aliter persuasus dissoluere studebat.

Legati Concilii Basileensis adueniunt,

Nuncii autem hi fuerunt; *Ioannes* Episcopus *Parmensis*, *Gwilhelmus* Ordinis *B. Mariæ* Virginis de monte *Carmeli*, Prouincialis *Lombardiæ*, & *Anthonius* de *Beruntiis* Decretorum Doctor, Ducis *Sabaudiæ Amadei* Consiliarius. Ii cum omni reuerentia suscepti, die Dominico Reminiscere, in Ecclesia *S. Mariæ Sandomiriensi*, præsente *Wladislao* Rege, *Zophia* Regina, *Sbigneo* Episcopo *Cracouiensi*, & pluribus Baronibus *Poloniæ* finita missa maiori, legationem nomine totius Concilii *Basiliensis*, per organum *Ioannis* Episcopi *Parmensis*, exponunt, Qui notabili & diserta oratione, assumpto themate, *Hora iam est nos de somno surgere: Nunc est enim propior salus nostra quam cum credidimus*, vsus, statum Concilii *Basiliensis*, & eius authoritatem, principaliter a *Christo*, deinde a Concilio *Constantiensi*, & duorum summorum Pontificum decreto & consensu, pendentem, extollebat; causas dissolutionis per *Eugenium* iniectas confutans, dissoluens, & euacuans. In summa rogabat, *vt Wladislaus Rex illud sua authoritate & assistentia roboraret, & legatos suos solennes ad illud mitteret, simul & Prælatis Regni sui mandaret, vt in Basiliensem ciuitatem pro celebrando huiusmodi Concilio transirent, cum magna esset spes de Bohemorum reductione, pro qua diu armis frustra certatum est, cum eorum principales Duces vocati per Concilium Basileam veniebant, informationem Concilii & Ecclesiæ subituri.* His deliberatione in Consilio Regio habita, responsum est; *Velle Wladislaum Regem cum suis Prælatis & Baronibus, conuentione instituta, deliberare, & super omnibus per Concilium Basiliense petitis, missis Oratoribus suis, Concilio ad plenum respondere.* Cum tali dimissi responso, & per *Wladislaum* Regem vestibus pelliceis, & aliis honorati muneribus, in *Prussiam*, conducente eos Nuncio Regio, processerunt, *Prussiæ* Magistrum & Ordinem, vt Concilio adhæreret, & pacem cum Rege *Poloniæ* susciperet, requisituri. Petebant insuper, *vt Wladislaus Rex, vltionis animo deposito, certam magis cum Cruciferis, & aliis hostibus suis susciperet pacem, quam speratam victoriam. Et cum ad hoc quoque Concilium Basiliense sit congregatum, vt pacem inter Principes Catholicos procuret, ad hoc se missos* multipliciter astruebant, *vt pacem inter Wladislaum Regem & Cruciferos reformarent, & efficerent, cum ex eorum contentione & bello, rebus fidei & Ecclesiæ maximum pararetur impedimentum,* offerebantque *se fideliter & pure, pro integranda pace, nomine Sacri Concilii, scita Regia voluntate, laboraturos.* Quibus, quoad hanc petitionem, responsum est; *Pacem Regem & Regnum nunquam abnuisse, neque eo animo vnquam fuisse, vt bellum malit quam pacem, se quidem custodiuisse semper pacta cum Cruciferis stabilita, eos vero, opportunitate visa, in Regnum vacuum arma sumpsisse, & notabiles eius partes ferro & igne vastasse, stuprasse virgines, templa & ædes sacras succendisse, castra quoque & ciuitates Regni sui occupasse, & in hanc diem detinere. Velle tamen in omnibus sequi Sacri Concilii hortamenta, &, dummodo detur satisfactio, a bello cessare.* Quod quidem bellum repellere multiplicibus rationibus tunc expressis deduxit, quamuis inuitum, magis quam inferre.

1433 *& Legati ad Concilium mitti petit.*

De bello vero Cruciferis mouendo, dum consilium fuisset agitatum pluribus diebus, nemo erat qui illud prosequi ardore magno, expirantibus induciis, non censuisset. Difficultas tamen non parua interponebatur, quod *Wladislaus* Rex, velut ex labore & senio confectus, caligantibusque oculis, illi interesse non poterat: ex cuius absentia singula negotia administrandi belli, videbantur difficiliora. Accedebat, quad nec *Lithuani* proprio bello occupati, nec terræ *Russiæ*, ne per hostes intercipientur, suffragia præstare poterant. Sed nec *Tar-*

Digitized by Google

Tartaros, nec *Valachos*, ad huiusmodi bellum accersire, plures conditiones admittebant. Quamuis igitur oculis consulentium tot obuer-sarentur graues conditiones, geri tamen bellum contra Cruciferos placuit, Diuino assumpto auxilio, quod nunquam deest his, qui iustius arma induunt: idque proprio duntaxat milite administrari. Placuit & pluribus sæcularibus Consiliariis suffragium *Bohemorum*, quamuis hæreticorum, non abiicere, quod se *Wladislao* Regi exhibituros contra *Prussiam*, & quoslibet hostes suos, Nunciis & literis pollicebantur. Placuit & pro festo *S. Ioannis Baptistæ* in oppido *Kolo* conuentionem generalem agi, & exercitus omnium terrarum, more bellico, illuc aduenire, in terras hostiles inde processuros. Placuit & sententiam, an Rex in propria persona exercitui præesse, an alium in locum suum substituere debeat, in conuentionem *Colensem* deferri. Tali conclusione accepta, mandato Regis & prouisione, singula, quæ pro bello futuro bene administrando, erant necessaria, summa diligentia parabantur, & vniuersi Regnicolæ, ad arma ac bellum futurum gerendum, se tempestiue præparabant.

Contra Cruciferos bellũ decernitur.

Ex *Sandomiria*, *Wladislaus* Rex, in terras *maioris Poloniæ*, per solita loca processit, & in *Calisch* Pascha Domini celebrauit. Circa conductum autem Paschæ, exercitus *Bohemorum Thaboritarum*, cuius Dux erat *Byedrzich* Presbyter apostata, ex *Slesia* superueniens in Regnum *Hungariæ*, animo spoliandi, & prædandi illud, dum esset Rege suo *Sigismundo* vacuum, [in *Italiam* enim pro corona Imperiali obtinenda discesserat] per *Mislinicze*, & alia loca Regni *Poloniæ*, irrupit. Clausæ autem erant per arborum incisiones, mandato Regis & Consiliariorum Regni *Poloniæ* viæ; prohibere enim transitum illis in *Hungariam Wladislaus* Rex, magnopere cupiebat, & quantum in eo erat, moleste ferebat *Hungaros* ab illis vexari. Intelligens tamen exercitus præfatus Regem & *Polonos*, domestico bello occupatos, nihil incisione arborum, & præclusione viarum territus, securibus & igne tunc obstantes truncos consumunt, & obstantia quæque, nullo eos lacessente, depellunt. Et licet *Hungariæ* Barones, cognito eorum aduentu, collecto exercitu, ire obuiam, & congredi cum illis statuissent, audita tamen eorum pertinaci in Regnum *Hungariæ* irruptione, rupto campo, disperguntur. Propter quod *Bohemorum* gentes in terram *Scepusiensem* descensum facientes, oppidum *Keszmark* vacuum defensoribus, [omnes enim erant, hostium aduentu repentino, nimio pauore perculsi,] & intercipiunt & comprehendunt, vbi magnas opes, pluribus annis congestas, reperientes, spoliatis vicinis oppidis & villis, captoque Præposito *Scepusiensi Georgio*, qui *Pragam* deductus, illic occubuit, & districtu *Thurek* prædato, per montes in propria, cum multitudine prædarum, sine aliqua animaduersione & obstaculo, reuersæ sunt.

Hussita Duce Byedrzich Presbytero

Scepusium depopulantur.

A Celebrato Pascha Domini in *Calisch*, *Wladislaus* Rex *Posnaniam* venit. Vbi Duci *Boguslao Stolpensi*, tunc sub specie peregrini *Posnaniam* venienti, neptem suam ex sorore germana *Alexandra*, filiam *Semouiti* Ducis *Masouiæ Æmiliam* virginem, in matrimonium tradit, & regales celebrat nuptias, & Curias. Atque illuc venerunt ad Regem Nuncii de exercitu *Bohemorum*, qui se *Orphanos* appellabant, quorum *Ioannes Czapek* de *San* erat vnicus Ductor & Capitaneus, & qui tunc depopulando & quassando *Almanos*, *Missnam*, *Saxoniam*, & oram *Nurembergensem*, bello & vastatione

Æmilia Semouiti Masouiæ Ducis filia nubit Duci Stolpensi.

B affligebat; Offerentes *se quodlibet subsidium contra Cruciferos præstituros*. Excepta est eorum oblatio, licet id viri Ecclesiastici dissuasissent, cum gratitudine, iussique sunt cum omni exercitu in *nouam Marchiam*, quæ in ditionem Cruciferorum concesserat, accedere, & illam, cum gentibus Regiis, partium maioris Poloniæ, vastare. Transitusque exercitui præfato, ordinatione Regis, per *maiorem Glogouiam* patefactus erat. Vbi *Odram* fluuium, & castrum *Santhok*, quod tunc iam per *Polonos*, ex concessione fratrum *Ioannitarum*, qui illud a corpore Regni *Poloniæ* abstraxerant, tenebatur; atque *Vartham* flumen superauit. Et *Petrus Schafranyecz* cum ducentis equis ad id, vt esset, conductor exercitui consignatus. Fructuosa

Hussitæ auxiliares a Polonis in nouam Marchiam deducuntur.

C enim res, & compendiosa videbatur Consiliariis Regiis, si exercitus ipse *Bohemorum*, qui vicinis omnibus regionibus erat formidini, mature *nouam Marchiam* per alienas terras ingressus, coniunctus exercitui de *maiori Polonia*, vastaret, & vastatione illius perfunctus, altero exercitui Capitali Regis, ex terris *Cracouiensibus* confecto; & *Pomeraniam* ingressuro, tempestiue iungeretur.

In Rogationum diebus, *Wladislao* Rege in *Kosczyan* cum sua Curia agente, Legati concilii *Basiliensis* aduenerunt, asserentes *se Cruciferos ad amplectenda pacis media induxisse, & diem placitandorum, feria quinta in Stonsko prope Racziasz, parti vtrique constituisse*: rogantes *vt & Rex illuc suos Consiliarios mittere,*

Poloni a Cruciferis toties ludificati

D *& iustas pacis conditiones accipere, dignaretur.* Licet autem tam Rex quam Consiliarii intelligebant id frustra fieri: cum ludibria Cruciferorum optime dudum essent experti, ad seruandum tamen honorem Concilio & legatis eius, Nuncii notabiles, videlicet, *Albertus Iastrzabiecz Gnesnensis* Archiepiscopus, *Ioannes Wladislauiensis* Episcopus, *Wladislaus* de *Oporow* Decanus *Cracouiensis*, Regni *Poloniæ* Vice-Cancellarius, *Sandiuogius* de *Ostrorog Posnaniensis*, *Iarandus Wladislauiensis*, *Ioannes* de *Lichin Brzestensis*, Palatini, transmittuntur. Qui cum ad diem constitutam venissent, nullum tamen ex Cruciferis, sed nec ex Legatis, illic repererunt. Cum autem die altera recede-

Digitized by Google

1433 rent, vnus ex Legatis adueniens, & absentiam Cruciferorum variis figmentis excusans, terminum conueniendi, ad quindecimum prorogari diem, facile a Nunciis Regiis obtinuit. Sed cum quoque in quindecimo die Regii Nuncii aduenissent, & nec Legatos, nec Cruciferos reperissent, ludificari se multipliciter videntes, recesserunt. Legati quoque Concilii, nunquam postea visi sunt. Rubor enim mendacii, ad quod eos Cruciferorum perduxerat improbitas, stringebat eos, ne amplius aliquam de pace facerent interpositionem. Opportuno itaque tempore adueniente, conclusio super bello contra *Prussiam* gerendo, in praxim posita est. Nam & exercitus *maioris Poloniæ*, mandato Regis, ad arma consurrexit, & sub ductu ac Capitaneatu B *Sandiuogii* de *Ostrorog* Palatini *Posnaniensis*, *nouam Marchiam*, vix pro pabulo habens herbam, ingreditur. *Czapko* vero ab alia parte cum exercitu *Bohemico* adueniens, coniunctus cum *Polonis*, speciem fecit iusti exercitus. Concussa fuere omnium, *nouam Marchiam*, inhabitantium, corda. Timebant enim partim *Polonos*, quos, recentibus iniuriis lacessitos, sciebant feroces esse, partim *Bohemos*, quos crudeles nimis, fama, quæ omnia supra verum extollit, prodente nouerant. Addebat autem perculsis, maiorem formidinem, exercitus vterque: nam nimia celeritate, & vniuersam *nouam Marchiam* vastabat percurrendo, & tam igne quam gladio C consumebat. Duodecim etiam ciuitates munitas, situque & arte firmas, aut vi, aut deditione comprehendit, quarum hæc sunt nomina, *Strzelcze*, *Dobyegniow*, *Choszczno*, quod aliter *Arusbarg* vocatur. Omnes autem ciuitates præfatas, in ruinam redigunt & fauillam. Sola ciuitate *Choszczno*, quoniam robore erat inexpugnabilis, reseruata. In qua præsidium militum relictum est, quod vniuersam *Marchiam* sub obedientia Regis *Poloniæ* vsque ad pacem reintegratam, continebat.

maxima clade nouam Marchiam adficiunt.

duodecim ciuitatibus captis.

Samogitharum exercitus, anno eodem, in diebus festis Paschæ, ex omni gente, quasi vir vnus, collectus, mandante *Sigismundo*, magno Duce *Lithuaniæ*, in terram *Liuonitarum*, quæ *Curlandia* vocatur, clandestine incurrit, & D diebus duodecim incautos, & nihil tale suspicantes, vastat, & opprimit. Notabilemque prædam, simul & captiuos vtriusque sexus, illic comprehendens, ad propria, nulla resistentia aut dimicatione interposita, rediit.

Liuones incautos Sigismundus Lithuaniæ Dux inuadit.

Castrum *Luczko*, ea tempestate per Ducem *Nosz Ruthenum*, qui *Græci* ritus erat, clandestinis donis & largitionibus interceptum, ad quod plurimi mortalium ex *Ruthenis*, *Switrigyelloni* fauentibus conuenerant. Sæpe quoque terram *Chelmensem*, cuius tunc *Hriczko Kerdeiowicz* erat Capitaneus, prædaturi intrabant. Verum cum præfatus *Hriczko* strenue illam tutaretur & defenderet, omnibusque vicinis esset formidini, Dux ipse *Nosz* contracto, vndecumque poterat, exercitu, terram A *Chelmensem* ingreditur. Cui præfatus *Hriczko* prope *Hrubyeschow* circa fluuium *Bug* occurrens, iustum fecit congressum. Et omnem eius potentiam, fultus Diuino adiutorio confregit: ipsumque Ducem in fugam vertens, plures suos captiuauit. Ab illoque tempore & hostium repressit impetum & pacem terræ *Chelmensi* restituit.

Castrum Luczko Poloni amittunt.

Terram a. Chelmensem ... a *præda hosti... um.*

Iuxta mandatum & edictum Regis, ad diem festum *S. Ioannis Baptistæ*, conuenit vniuersus exercitus Regni, & signanter terrarum *Cracouiensis*, *Sandomiriensis*, *Siradiensis*, *Lublinensis*, *Vielunensis*, in *Kolo*. Venit & *Wladislaus* Rex cum Prælatis, Principibus, & Baronibus fere omnibus, vbi per dies aliquot secretum consilium habitum est, & longa deliberatione tractatum; an *Wladislaus* Rex debeat personaliter ire ad bellum, vel alium belli, in locum suum, præficere Ductorem. Verum cum omnium sententiæ decernerent, Regem propter senium & cœcutientem visum, nullatenus illi bello miscendum esse, *Nicolaus* de *Michałow* Castellanus & Capitaneus *Cracouiensis*, de domo *Rosarum*, consensu tam Regis quam Consiliariorum designatus est: Et omnes Principes, Barones, & nobiles sibi in belli administratione parere iussi. In administrando autem bello, ex Regis & Baronum sententia, talem informationem pro summa acceperat præfatus Capitaneus, *vt nullibi exercitus Regius consisteret, nec conquisitione castrorum aut ciuitatum se occuparet, sed quanto celerius posset, terram Pomeraniæ ingressus, igne & gladio illam vastaret, consumptisque villis & oppidis, tum demum expugnare aliquam ciuitatem aut castrum niteretur, in qua, exercitu Regio discedente, præsidium militum, tam pro reprimendis hostium insultibus, quam pro lacessendis, possit locari.* Liquida consultatione tunc instructus, quæ sibi agenda forent, quæ ommittenda; cum his instructionibus Capitaneus, & exercitus dimissi, versus terras hostiles & terram *Pomeraniæ* hostiliter procedunt. *Wladislaus* autem Rex ex *Kolo* in *Konin* secessit, ibique, quoniam per Consiliarios ita decretum erat, per omne tempus belli mansionem suam firmauit, vt facilis esset ad suam Serenitatem vniuersis Nunciis, ab exercitu mittendis, aditus. Nonnullosque Consiliarios secum ad latus tenuit, facilius super rebus emergentibus, ex eorum sententia prouisurus.

Sene Wladislao Rege Nicolaus de Michałow exercitui præficitur.

Exercitus itaque Regius ex *Kolo* discedens, variis itineribus ad terram *Pomeraniæ* hostilem peruenit, & eam in nomine Domini, circa *Bidgostiam* superato flumine *Dbra*, sub ductu præfati *Nicolai* de *Michałow* Castellani *Cracouiensis*, ingressus, eam vastare cœpit. Incedebat autem ipse exercitus, habens in sinistra parte *Iaszyenyecz*, & *Tucholya*. Et dum

Exercitus Polonicus Pomeraniam ingreditur.

& Tuchol... nequit...

ad

1433 ad castrum & oppidum *Tucholya* peruenisset, & villas propinquas atque quæque suburbana incendiis & spoliis vastaret, bombardæ magnæ ex castro *Tucholya* crebra percussione, consistere de prope oppidum, & statiua illic ponere, prohibitus est. Necessitate itaque compulsus, a præfato oppido *Tucholya* discedens, castra circa lacum in silua, a *Tucholya* vno miliari distante, ponit. Sed & illic quoque lapides bombardæ, proiecti ex *Tucholya* castra Regis, non sine admiratione multorum attingebant. Alius autem exercitus Regis de *maiori Polonia*, & exercitus *Bohemorum*, sub ductu *Sandiuogii* de *Ostrorog* Palatini *Posnaniensis*, & *Ioannis Czapkonis*, *noua Marchia* vastatione perfunctus, dum illam totam in ditionem Regis *Poloniæ*, præter ciuitatem *Lanczberg* subiecisset, in terram *Pomeraniæ* cum omnibus copiis descenderat. Iamque oppidum *Choynicza*, obsidione cingens, premebat. Motis itaque *Nicolaus* de *Michalow* a *Tucholya* castris, versus *Choyniczam* recto tramite contendit. Ita enim expedire visum est, vt exercitus insimul iuncti, hostibus fierent terribiliores. Quartis autem statiuis, ex quo hostilem terram intrauerant, in *Choyniczam* perueniens, his qui obsidebantur, falsa spe (suos enim in auxilium aduenisse rebantur) deceptis, magnam attulerat exultationem. Vnde singuli turres & mœnia, murosque, spectatum ascenderant, congressum & certamen exercituum visuri. Exercitus enim illos obsidens, ire obuiam, ad excipiendum suos, arma sumens, & signa erigens, spem obsidentium, quasi ad confligendum se pararet, nutriuerat. Vterque itaque exercitus ordinatis aciebus, & signis erectis, procedebat, paucis pro castrorum & bombardarum custodia relictis. Et non longe a *Choynicza* inuicem conueniendo, dextris dextræ iunctæ sunt, a propinquisque & notis, propinqui hinc inde cum magna animorum hilaritate excepti, ac magnus clamor & vociferatio acclamantium & requirentium notos, apud obsessos audiebantur. Iamque acies congressas esse iudicabant. Verum dum temporis processu, diligentes e muris speculatores conspicerent exercitus vnitos, alacres redire in castra, ex magna spe deiecti, in magnum pauorem adducuntur, non se posse tam fortis exercitus obsidionem tolerare. Concussa autem adeo omnium obsessorum corda erant formidine, vt magis de fuga quam resistentia, magis de deditione, quam defensione, singuli cogitarent. Quod si exercitus Regius in puncto aduentus sui oppidum expugnatione adortus fuisset, potitus esset illo absque dubio; cum defensoribus mœnia pro maiori parte nudata essent, & omnium animi incredibili metu perculsi. Tantusque metus & luctus omnibus incesserat, vt vrbs ab hostibus capta, eodem vestigio videretur. Sed satius videbatur Capitaneis, & Præfectis copiarum muros & turres primum bombardis frangere, & defensores repellere, deinde expugnandæ vrbi vacare. Et quamuis soluere *Wladislaus* Rex obsidionem, literis & Nunciis, imperasset, pudebat tamen *Polonos* cœpto discedere irrito.

Choyniczam vero frustra obsidet.

Castris itaque positis ad *Choyniczam*, & vtroque exercitu coniuncto, aliquanto tempore deliberatum est, an in obsidione incœpta perseuerandum esset, an iuxta decretum Regis, omissa obsidione, hostilis terra vastanda. Et licet tam Capitaneo exercitus *Nicolao* de *Michalow*, quam omnibus Consiliariis placuisset, decretum Regis custodire, & obsidionem linquere; vicit tamen *Sandiuogii* Palatini *Posnaniensis* sententia. Qui studio vrbis conquirendæ intentus, turpe nimis aiebat non expugnata vrbe discedere, spem magnam dedendæ aut conquirendæ vrbis repromittens, alia vrbium in *Marchia* longe fortiorum conquisitione inescatus. De continuanda itaque obsidione sententia accepta, octo hebdomadis omnis exercitus, circa vnius vrbis obsidionem frustra subsistebat. Super quo *Nicolaus* de *Michalow* Castellanus *Cracouiensis*, Dux exercitus, literis Regiis argutus est. Non bono enim consilio circa *Choynicza* morari frustra, & vnius oppidi obsidione occupatum, vastationem terræ hostilis, ob quam principaliter missus est, negligere, quæ hostibus multo maius dispendium, quam oppidi *Choynicza* conquisitio, allatura est. Intra autem dies obsidionis, in locis plurimis, bombardis sine intermissione quatiebatur murus & antemurale, & in quæque vicina loca, de exercitu, turmæ gentium notabiles mittebantur, quæ oppida quæque & villas adeundo, exercitui necessaria alimenta ministrabant, ipsaque oppida & villas igne absumebant. Vnde & in terra *Pomerania*, non reperiebantur homines in oppidis aut villis, sed vniuersi se in ciuitates & loca munita abdiderant. Aqua quoque, quæ fossata vrbis complebat, plurimo labore per nouas foueas exclusa, omnia fossata credebantur peruia fecisse, cum remaneret limus longo tempore humefacta, profundam conficiens lutositatem. Sed tam ingens erat in vrbe omnium rerum ad sustinendam obsidionem apparatus, tantaque bombardarum & tormentorum copia, tanta denique murorum firmitas, & turrium numerus, vt omnem administrationem *Polonorum* facile retardaret. Cum itque aperta vi parum expugnatio procederet, difficili expugnatione ciuitatis pensata, ad specus subterraneos effodiendos, & cuniculum occultum constituendum, cura Præfectorum conuersa est, & longo labore atque impensa opus crescebat, noctesque & dies in opere absumpti, egerentibus multis mortalium humum, & specum in longum, versus ipsam vrbem, directo itinere trahentibus. Hæcque 1433

Digitized by Google

1433 res spem magnam vrbis conquirendæ ingerebat obsidentibus, & in obsidendo perseuerantiam subministrabat, obsessis vero, quoniam id illos latere non poterat, (cumulus enim ex terra egesta eminens, index cuniculi fuit) addebat terrorem. Fit enim ex communi naturæ vitio, vt incognitis & latitantibus rebus, maior pauor hominum mentes occupet. Vnde & in locis singulis excubabant, sonitumque effodientium, aure admota, captabant, incerti, per quem locum hostes essent in vrbem irrupturi. Non respondit tamen tantæ spei aliquis euentus. Nam dum fodiendo vsque ad muros ciuitatis, & ad spatium, quod maior & minor murus complectitur, ventum esset, superior pars, quoniam specus iustam profunditatem non habebat, cuniculo superne perfracto, sabulo desidente, ad irritum recidens labor, hiatum fecit: quo effectum est, vt amplior fossuræ inhiberetur progressus. Vt tamen labor tantarum impensarum, aliquem haberet vsum diebus fere omnibus quibus obsidio durabat, foramine huiusmodi hiatus, plures hostes, in paruo muro stantes, a tergo impune interficiebantur per sagittas balistarum, non valentes notare, vnde prodirent missilia, donec post longum tempus multis occisis, fraus loci deprehensa est, & locus fimo & luto obrutus. Non proficientibus itaque pro conquirenda vrbe, specubus præfatis, placuit Capitaneis & Præfectis exercitus, expugnandæ vrbi maiorem operam dare, & impetu illam aggredi fortiori, vi aperta pro palam vsuri, quando dolus parum profuerat. Tam enim discedere, quam frustra morari, & in vnius oppidi obsidione, cæteris potioribus neglectis, pudebat. Igitur ne quid inexpertum relinquerent, die Beatæ *Mariæ Magdalenæ* mane, ad impugnandam vrbem exercitu comparato, fit in vrbem per vniuersum exercitum durus impetus. Ab omni enim parte vrbs militibus circumdata stringebatur. Iam enim alii antemurale confringebant, alii murum accedentes, illum suffodiebant, alii per fossata plena luto, ad loca, quæ vis bombardarum confregerat, accurrere nitebantur. Inter hæc obsessi animos non remittebant; sed variis & exquisitis generibus, tum pice resinaque, tum aqua feruenti; ac lapidibus, sagittis, ac gladiis, impugnantes quatiebant; fortius enim, quasi iam desperatione tuendæ vrbis concepta, resistebant. Nec vllum genus omittebant defensionis, mulieribus & paruulis quæque administrantibus offendiculo opportuna. Neque erat quisquam omnium, qui in eius diei casu, suarum omnium fortunarum euentum consistere non existimaret. Dum itaque pluribus horis acriter pugnatum esset, *Bohemis* stationes suas, & muros quos impugnabant, deferentibus, omnis defensorum vis in *Polonos* conuersa est. Pluribusque vulneratis, aliquibus interfectis, aut captis, cæteri ab oppugnatione discedere coacti, & vrbs ipsa tunc egregie defensa. Captus fuit tunc mersus & illaqueatus limo, *Petrus* de 1433
A *Oporow* miles, & alii milites, *Petrus Bohemus*. Cæni siquidem, præfatus *Petrus Oporowski*, & aliquot alii milites, inuoluti baratro, & minime valentes effugere, ne violarentur aut desiderarentur, hostilibus operibus & sagittis, captione inita, deduntur more captiuorum hostibus. *Ioannes Mazik* de *Dabrowa* Palatinus *Leopoliensis*, ictu fistulæ grauiter vulneratus in pedem ac *Iarandus* de *Brudzewo*, miles & adolescens spectabilis, filius *Iarandi* Palatini *Iuniuladislauiensis*, interfectus est. *Poloni* siquidem, *Bohemis* cedentibus, quoniam putabant dedecori esse, cedere munimentis, pertinacius prælíantes, aut telis, aut saxis obtriti sunt, aut limosa
B voragine inuoluti. Et non solum conatus omnes recidere in irritum, sed, quod amplius angebat *Polonos*, parandæ expugnationis in reliquum, spes refrixit. Casso itaque labore apud *Choynicza*, octo septimanis, & meliori tempore æstatis, absumptis, exercitus *Poloniæ*, non solum angustia vrbis non conquisitæ, sed etiam fame & obitu equorum, aliisque incommodis premebatur. Circumsessæ enim erant ab hostibus viæ, nec exercitui potus & alimenta ex *Polonia* poterant subduci, lympham quoque quotidie bibere pauperes cogebantur. Sed & equis pabula defecerant. Consumptis quoque vbique in circuitu, frumentis, ad quærenda
C pabula longum iter conficere cogebantur. Sed nec id tutum erat propter hostium crebras incursiones. Multorum itaque equi, aut fame mortui, aut tabefacti, exercitum equite nudauerant. His itaque sero per Capitaneos & Præfectos pensatis, postquam expugnatio semel tentata secus prouenerat, & autumni tempus instaret, sero mandatorum Regiorum recordati, obsidionem soluerunt. Et castris motis, & his, quæ remanere deberent, incensis, exercitus vniuersus consurgens a *Choynicza*, non sine gratulatione eius ciuium, discessit, & ad oppidum *Thsczow* septimis castris peruenit: per *Gnyew*, *Nowe*, *Stargard*, statiua faciens, & in claustrum *Pelplin* perueniens, duobus diebus
D illud igne, & varia vastatione disiecit, & pessundedit. Monasterium illud per antiquos Principes Poloniæ, *Schambor*, *Msczugium*, & *Swantopelk* fundatum, adeo ædificiis, muris, & structuris erat nobile & excelsum, vt omnes mortales in sui admirationem facile traheret. Omnis tamen ornatus suus tunc erat detractus, & solo æquatus. Et clenodia Ecclesiæ, localiaque reperta, distracta sunt. Et quoniam exercitus *Bohemorum*, in progressu, priorem ordinem tenebat, & exercitum *Poloniæ* anteibat: cum in eo maior pars peditum esset, qui anticipationem necessario habere viæ cogerentur, dum exercitus *Bohemorum* ad *Thsczow* peruenisset, conspecta vrbe, quod situ & munitione fortis esset, & omni conditione vrbe *Choynicza* fortior, nihil illic subsistendum duxit, sed eam

Poloni Choynicza obsidionem soluunt, & monasterium Pelplin.

1433 eam præteriens, vno quartali miliaris, a prædicta vrbe, prout constitutum erat, castris locum, & stationes suas, in villa *Sobkow* E-A piscopi *Wladislauiensis* cepit. Exercitus autem *Polonorum* illum subsecutus, dum ad præfatum *Thsczow* pervenisset, aliquanto tempore illic substitit. Et licet per Præfectos subsistentia aliqua illic inhiberetur, ne irruptione ex ciuitate facta, incauti, & prædis intenti, occuparentur; quia tamen incolas vrbis fata appetebant, nullo ingenio aut castigatione poterat exercitus *Poloniæ* inhiberi, ne circa oppidum *Thsczow* subsisteret. Habebant enim Cruciferi pro consuetudine & vsu, vt omnes gentes & stipendiarios suos, quos habebant ex *Bohemorum* gente, *Slesitis*, *Almanis*, & Pyratis, qui *Schewkinder* nuncupabantur, aliisque nationibus conductos, ad castra aut ciuitates, ad quas exercitus *Poloniæ* verisimiliter transiturus erat, transferrent; vt castra ipsa, & ciuitates, firmata hominibus essent, & obsidionem expugnationemque hostilem, non pertimescerent. Quapropter & obsidione apud *Choynicza* soluta, omnes stipendiarii & gentes Cruciferorum, in alias vrbes defendendas, in noctis intempestæ silentio transmigrauere, omnesque tunc sors in *Thsczow* contulerat. Iamque per *Polonos*, ex insigniis armorum, equorumque genere, optime noscitabantur, eo, quod ex castris & ciuitatibus, circa quæ *Polonorum* exercitus ibat, descendentes, præludiis certaminum nostros infestabant. In hunc quoque modum *Polonorum* exercitui, qui suburbana præfati oppidi *Thsczow* ingredi contendebant, se obiecerunt, & pluribus conatibus, ne incenderentur, restiterunt. Sed tandem, cum nostrorum cresceret multitudo, ægre in oppidum, pluribus interfectis, captis, aut vulneratis, se receperunt. Suburbana primum spoliata, deinde incensa, in altum flagrabant, & ventus validus a meridie superueniens, scintillas, titiones, & flammam in oppidum, quasi de industria suffragium *Polonis* ferret, superiaciebat. Vnde & exercitus *Polonorum* stabat intentus, consumationem suburbii, & urbis corruptionem, non inani augurio, expectans. Oppidani vero, licet vrbis suæ incendium, aqua & cylindriorum tectorumque ruptione, repellerent, turris tamen vna in tecto ignem concipiens, vicina quæque ardere coegit; Ex turri enim, in Ecclesiæ, deinde in oppidi tecta desiliens, sine mora adoleuit, & vicinis quibusque se cœpit infundere, neminem relinquens expertem periculi. Nec multo post, ignis diffusus, late, longeque manare cœpit. Propter quod exercitus Regius mœnibus appropinquans, irrumpere conabatur. Nulla tamen vi & oppugnatione iam opus erat. Vrebat enim defensores murorum ignis, qui iam multi ex muris præcipites ruebant in terram, & ad *Polonos* confugientes, mortem euadebant. Per eosdem quoque muros, scalis appositis, *Poloni* vrbem ingressi, nobiliora spolia quæque legebant. Portæ autem ciuitatis, cum essent pluribus repagulis firmatæ, cum magna difficultate per *Polonos* ab vna parte, & per oppidanos ab altera, disruptæ sunt; & tunc demum vniuersus *Polonorum* exercitus, vrbem vbique accensam & flagrantem irrumpens, incendia domorum cohibebat, vt spoliis vrbis posset potiri. Adeo in contrariam partem fortuna, rerum humanarum actiones intentionesque versante. Quia tamen ignis creuerat in immensum, & templi domorumque tecta, etiam coctis lateribus cooperta, virtute ignis collapsa sunt, & plurima nobilia spolia conflagrata, victoribus igne subtracta. Remanserant tamen cellaria, B pannis, & mercibus variarum manieriarum plena; ex quibus vniuersus exercitus suam explens auaritiam, abunde ditatus est. Omniaque vrbis spolia, in sortem *Polonorum* cesserant, quoniam *Bohemi* tardius captam vrbem audiendo, audientes, occupata quæque per *Polonos* repererant. Sic vrbs fortis & nobilis consumpta, & pene deleta est, non impugnatione humana, sed permissione Diuina. Non caret enim magno mysterio, vt *Choynicza* debilior, nulla vi, arte, aut ingenio, expugnari capique posset: sed obsidionem octo septimanis tolerans, illæ superstitit. *Thsczow* vero munitione & situ fortior, vna die, vna pene hora, C incenderetur, caperetur, deleretur. Iniquitatem forsitan eius completam, adeo iustitia Dei puniente, vt etiam victoribus ipsis & hostibus, miserabile & triste spectaculum fieret. Egressus sub eodem tempore fuerat ex castro *Marienburg* Magister *Prussiæ Paulus* de *Ruzdorff*, in insulam *Zolauam*, & cum falconibus venationi intentus, capturæ alitum operam dabat. Videns autem, (in proximo enim agebat,) oppidum *Thsczow* præter spem captum & incensum esse, vehementer ingemuit, & præpeti cursu fugam maturans, in *Marienburg* rediit, pauidus & anhelans, carpens & obiurgans eos Commendatores & Consiliarios, qui illum ad violandum fœdus pacis perpetuæ renitentem, impiis consiliis impulissent. 1433

deinde oppidum Thsczow diripiunt & incendunt

Capta vrbe *Thsczow*, atque igne deleta, omnes Cruciferorum gentes & stipendiarii, & multi alii mortales, in præfato oppido habitantes, capti sunt. Captaque tunc referuntur de *Bohemis*, *Slesitis*, *Almanis*, & Pyratis *Schewkindri* dictis, aliisque nationibus, decem & amplius millia, qui omnes in statiua *Polonorum* deducti sunt, & Baronibus maioribus ad custodiendum distributi. Petente autem *Ioanne Czapkone*, & exercitu *Bohemico*, omnes *Bohemi* in *Thsczow* capti, sibi donantur. Qui illos graui redargutione corripiens, *quod contra nationem propriam ferrent Almanis suffragia, & Regem atque Regnum* Po-

1433 *Polonicum, bene de se, propter linguæ identitatem, meritum, mercenariis armis oppugnatum, in Prussiam venissent*, omnes, accenso in medio castrorum suorum rogo ingenti, proiectos extinxit. Cuius exemplum miles quidam *Polonus, Ioannes Strasz* de *Byalaczow* imitatus, Pyratas *Schewkindri*, in ergastulo ligneo conclusos, palea, dumisque siccatis circumdendo ergastulum, propria temeritate succendit. Vrente itaque Pyratas vbique flamma, ostium ergastuli, (fortes enim viribus sunt) disrumpunt, & euadere e flamma nituntur. Iam tamen plerique ex *Polonis*, velut ad spectaculum quoddam accurrentes, salientes ex ergastulo Pyratas, excipiebant lanceis, & interficiebant, donec Capitaneus exercitus, *Nicolaus* de *Michalow*, crudelitate nouitatis huiusmodi ad eum perlata, accurens, & mactationem pyratarum prohibuit, & ignem eos vorantem extinxit. Erat vnus ex illis, flamma in pedibus adustus, qui in vicinam aquam, vtcumque poterat, deueniens, dum sitim explere existimaretur, vndis se, dolore nimio impatientiam subministrante, voluntarie suffocauit. Nec amplius in captiuos sæuitum est. Fœminis autem & paruulis in *Thsczow* captis, non solum honestas omnis seruata, sed & libertas donata, omnisque humanitas impensa est. Capitanei quoque & Præfectorum cura, adhibiti sunt milites *Poloni*, ad fœminarum tutelam & custodiam, ne quisquam captiuo corpori aut illuderet, aut quicquam ex his, quas secum ferebant, fortunis, eriperet. Fuit hæc humanitas *Polonis* magno splendori. Fœminæ enim præfatæ variarum conditionum, dum viderent se beneficio *Polonorum*, non solum in pudicitia, sed etiam in omnibus rebus, quantumcumque nobilibus, tutas securasque esse, summis laudibus tantam modestiam *Polonorum* efferebant, iustissimos illos arbitrando victores, quod ab omni fœminarum iniuria, tam manus quam animum continuissent: cum Cruciferorum exercitus, qui Regnum *Poloniæ* vacuum videns, biennio ante exacto, ingressus, libidines suas, captiuas mulieres prostituens, expleuerat, id nulla actione meruisset. Vnde & Cruciferis, Dominis suis, infelices, *Polonis* vero secundos precabantur successus. Verum quia fœminæ præfatæ, in ciuitate *Thsczow* igne deleta, remanere non poterant, in villis vero consistere securum non erat; omnes fœminæ, tam virgines quam matronæ, ad *Vislam* per milites *Poloniæ* deductæ, nauibus in alteram partem, & in terram *Prussiæ* traductæ sunt: & per notos ac vicinos, cum omni earum, quam tunc ferebant, supellectili, in vicinas vrbes exceptæ. In exercitu quoque Regio, cum longa & diligenti indagine omnium castra perquisita, & scrutata sunt, & omnes fœminæ aliquorum improbitate absconditæ, & repertæ, libertate plena donatæ sunt. Et

Crudelitas Polonorum in captiuos a Duce sedatur.

non permissum, vt exercitus *Poloniæ* mulierum se contagione fœdaret. Summe enim expedit, vt in bello administrando, obseruetur continentiæ decor. Is enim exercitus, ea gens, facile in hostium potestatem & iugum concidit, qui sibi libidinibus non temperat: Et iusto Dei iudicio ab hoste prosternitur, qui se a vitiis primum sterni permiserit. 1433

Oppido *Thsczow* conquisito & exusto, castris ex villa Episcopi *Wladislauiensis*, motis, *Poloni* versus *Gedanum* procedunt, vrendo vicos, ædificia, oppida, & villas. Vbi & tunc monasterium *Oliwa*, quod etiam Duces prisci *Pomeraniæ, Schambor, Swantopelk, & Msczugius*, fundauerant; vastant & incendunt. Postquam vero *Gedanum* peruentum esset, quatuor diebus ibi statiua habita sunt, & ciuitas tormentorum & bombardarum percussione, (facilis enim ex monte in illam erat proiectio) plurimum quassata est. Portus etiam maris, qui trabibus, sudibus & asseribus ferratis, cæterisque lignis, quo facilius nauigia illic se possent recipere, & securius consistere, communitus, per *Polonos* fuit violatus, & in totum disiectus. Vniuersi insuper equestres & pedestres de exercitu, mare, quoad poterant, profundius ingressi, in maris fluctibus excursiones; insiliendo vnus in alterum, faciebant. Et longo tempore ludos illic, adoriendo se inuicem, exercebant. Pulchrumque spectaculum dies illa exercitui contulit, quod hostium terris dura vastatione peragratis, ad mare Oceanum, incolumes, pariter & victores, venissent. Vnde & plures tunc *Poloni* in milites creati, & Sacramento militiæ addicti sunt. Et plerique ex *Bohemis*, aquam maris in lagenas fundentes, ad penates proprios, in signum tam memoratæ militiæ detulerunt. Pressi ciues *Gedanenses* pluribus incommodis, (proiectiones enim bombardarum plurimum eos atterebant, vt facilis visa esset ciuitatis conquisitio, si exercitus in eius obsidione & expugnatione ea opera, qua circa *Choynicza*, vsus fuisset,) de pace agendum, veriti extrema, duxerunt. Pro qua & in *Pelplin*, & aliis locis, per varios tractatus interpositio, cassa tamen facta erat. Et licet aliquanto tempore pro pace fuisset laboratum, infectum tamen negotio discessum est.

Poloni Gedanum veniunt.

Et portum disiiciunt.

Feria secunda post festum *S. Laurentii*, a *Gedano* non sine plausu & lætitia ciuium, consumptis omnibus quæ in vicinia erant, exercitus *Poloniæ* recessit, & ad oppidum *Tucholya* sextis statiuis perueniens, dum statiua prope oppidum ponere voluisset, bombarda magna crebro ex castro missa, vetitus est. Propter quod in locum medii fere miliaris, ab oppido secessit, & illic castra locauit. Ab inde consurgens in *Iasszyenyecz* venit, vbi diebus quatuor statiua habuit. Venerant enim Commendatores, milites, & Ciues *Prussiæ*, ad tractandum de pace. Intra dies autem illos, cum

Pri-

Digitized by Google

1433 Primores pacis tractatui vacarent, exercitus *Bohemorum* versus *Bidgostiam* discessit, vt facilius, fame afflictus, in *Polonia* alimenta conquirens, refici posset: iunioresque milites se inuicem cohortati, cum essent numero pauci, ad expugnandum castrum *Iasszyeniecz* iniussu Capitaneorum procedunt. Quæ nouitas dum in exercitu percrebuisset, vniuersus exercitus, armis sumptis, quasi signo dato, eos est consecutus. Circumdato itaque ab omni parte castro, ingenti alacritate & audacia, ad eius expugnationem tanta vi, tantaque velocitate & violentia incumbunt, vt vnum animum omnes habere, atque hæc coram cernere Regem suum existimares, *Dobeslao Puchala* Capitaneo *Bidgostiensi*, suis bombardis castrum fortiter quatiente. Licet autem per castri habitatores notabiles fuisset resistentia aliquot horis opposita; metu tamen perculsi, dum nimia pertinacia viderent se expugnari, cedunt, & *Poloni* castro *Iasszyeniecz* potiuntur, vno tantummodo de suis nobili *Ioanne Lewin*, de domo *Rosæ*, de *Vilczino*, dum antemurale conscenderet, ex ictu lapidis desiderato. Præda omnis quæ in castro reperta fuerat, dum per *Polonos* apprehensa & sublata fuisset, castrum ipsum, in quo præsidium notabile relinqui poterat, improbitate vnius *Poloni* incensum, conflagrauit. Captiui omnes, propter interfectionem *Ioannis Lewin*, secti & trucidati sunt, nec alicui parsum est. Et adeo sanguine deuictorum parentatum, vt & hi, qui aliquo *Polonorum* habitu, quo subduci possent, velabantur, mirabili indagine & perscrutatione ingenti cogniti, mox interficerentur intra manus illos educentium. Ab eoque tempore locus castri præfati *Iasszyeniecz* in solitudinem redactus est & desolationem.

Castrum Iasszyniecza Polonis diripitur & incenditur.

Singulari molestia Commendatores Nunciique Cruciferorum qui coram aderant, expugnationem castri *Iasszyeniecz*, & deinde exustionem, suorumque necem ferebant, carpebantque plurimis querelis Capitaneos & primores *Poloniæ*, quod sub tractatu pacis expugnatio illa subsecuta fuisset. Qui etsi se purgabant, *quod id sine imperio & scitu eorum acciderit, iure tamen belli id accidere potuisse* deducebant. Cum in illam diem nulla esset pax composita, aut firmata, qua subsecuta, tum demum nihil sibi hostile vereri deberent. Accelerandum itaque Cruciferi, & pacem componendum probabant; quæ post varios tractatus in hunc modum fuit composita. *Primo, vt induciæ Catholicæ inter Regnum Poloniæ, & Cruciferos, vsque ad festum Epiphaniæ durarent. Secundo vt pro die S. Andreæ in oppido Brzesczie conuentio fieret; in qua Consiliarii partis vtriusque conuenientes, de pace tractarent. Tertio vt captiui Cruciferorum, qui mirabili fame & nuditate attriti erant, & loca quaque caulium aut raparum, per quæ eos ire contingebat, velut locustæ demolirent, relaxarentur, repræsentaturi se pro festo Epiphaniæ, si absque pacis perpetuæ, vel ad tempus, conclusione ex conuentione Brzestensi, pro die Sancti Andreæ habenda, discederetur.* Erat autem in cordibus multorum admiratio singularis, quod Cruciferi intra obsidionem ad *Choynicza* continuatam, sed neque postea pluribus diebus, nihil de pace agitabant, donec vniuersa terra *Pomerania* igne & spoliis vastaretur; tunc enim demum omnis opera per eos pro pace adhibita est, cum ea solicitudine & diligentia, vt exercitum *Poloniæ Gedano* procedentem, continui eorum Nuncii, nouis & recedentibus, succedentibus, vsque ad *Iasszyeniecz*, & vsque ad pacis conclusionem, sequerentur, dum iam pauca restarent, quibus ignosci, & parci posset, & exercitus *Poloniæ* in sua reuerti dispósuisset. Adeo enim, confessione eorum, in tecta, in vicos, in oppida, in curias, quæ quisque aut conspexerat, aut adierat, igne eo bello sæuitum est, vt solummodo quatuordecim villæ, in tota terra *Pomeraniæ* remanerent intactæ, quas exercitus *Poloniæ*, quoniam inter lacus, & in locis paludinosis sitæ erant, adire neglexerat. Composita autem, conditionibus quas supra diximus, pace, & postquam omnia ferro, igne, spoliisque, satis in *Pomerania* vastata erant, exercitus de terra hostili incolumis & victor, reductus & reportatus est; tandem per Capitaneum *Nicolaum* de *Michalow* Castellanum *Cracouiensem* licentiatus, & vexilla per signiferos, ipsi *Nicolao* Capitaneo, & cæteris Baronibus restituta sunt, variisque itineribus vnusquisque ad lares suos, visurus propinquos & necessarios, celeritate qua poterat, regrediebatur. *Bohemorum* autem exercitus a *Bidgostia*, per viam qua venerat, in *Bohemiam* reuertebatur. Notabiliores tamen ex *Bohemis*, cum *Czapkone* Capitaneo versus *Pizdri* procedebant. Vt enim illuc accederent, ita eis erat a *Wladislao* Rege imperitatum, præmia sui laboris ibi relaturi. Nec moueat quempiam lectorem, eum præsertim, qui singula altius rimari consueuit, quod *Polonorum* gens in eo bello, plures Ecclesias, & monasteria, incendio violauit, quasi consortio *Bohemorum* mores crudeles induisset; Vicissitudinem enim Cruciferis reddidit; qui & *Wladislauiensem*, & plures Ecclesias in *Polonia*, non sunt veriti igne absumere. Nihil enim bello hoc *Poloni* de moribus *Bohemorum* hauserant: quinimo Deo corda eorum dirigente, detestari eorum hæresim, sectam, & mores, vehementius ab eo tempore cœperunt, etiam hi, qui illis clandestine fauere consueuerant, postquam spurcitias eorum viderent, multum distantes & abhorrentes a cultu Catholicæ puritatis. Quinimo dicere ausim, quod illa *Polonorum* cum *Bohemis* tunc habita communio, in maximam salutem & profectum *Polonis* conuersa est, dum eos extunc, iuxta ac quandam, vt erat, sentinam, & pestem perniciosam, cœperunt abominari.

Cruciferi pacem ad tempus faciunt.

Exercitus Polonicus dimittitur.

Infra autem omne illud tempus, quo expeditio

1433 ditio contra *Prussiam* durauit, *Wladislaus* Rex in *Conin*, vt supra commemorauimus, continuauit mansionem suam. Superuenerat autem in locum illum, quædam singularis mortalitas hominum, vt plerique mortales per eam absumerentur: inter quos & *Ioannes Schafranyecz* Episcopus *Wladislauiensis* Regni *Poloniæ* Cancellarius, de domo antiquorum Equorum, qui circa Regem ad sustinendum Consiliorum pondus, longo tempore morabatur, vigesima octaua die mensis Iulii, in villa *Brodnya*, exactis in Pontificatu annis sex, absumptus est. Cadauer vero suum, quoniam ita testamentaliter ordinauerat, *Cracouiam* transportatum, in capella Sancti *Stephani*, cuius ipse cum germano suo *Petro Schaffranijecz* de *Pyeskowa Skala* Palatino *Cracouiensi*, dotator erat, sepultum est. *Wladislao* autem Rege petente & instante, *Wladislaus* de *Oporow* Decanus *Cracouiensis* & Regni *Poloniæ* Vice Cancellarius, de domo *Sulima*, in Episcopum *Wladislauiensem*, per Capitulum eiusdem Ecclesiæ, electus est, & per *Eugenium* Papam quartum confirmatus, ac per *Albertum Lastrzabiecz* Archiepiscopum *Gnesnensem*, *Sbigneum Cracouiensem*, *Ioannem Chelmensem*, Episcopos, in *Lancicia*, in monasterio fratrum Prædicatorum, anno subsequenti consecratus.

Io. Schafraniecz. Episc. Wladislauiensis.

succedit Wladislaus de Oporow.

Consumpta fere omni æstate *Wladislaus* Rex ad *Conin*, cum iam exercitus suos de terra hostili exiuisse sciuisset ac sensisset, & ipse de *Conin* egressus, versus *Pizdri*, & deinde pro festo *S. Bartholomæi Siradiam* processit. Quo cum peruenisset, *Czapko* Capitaneus & alii notabiliores exercitus *orphanorum Bohemorum*, iuxta ordinationem suam, illuc aduenerant. Quos diebus aliquot fauorose tractans, ipsis, prout meritum cuiuslibet exigebat, pecunias, vasa aurea & argentea, vestes, nobiles equos, largitus est. Qui cum maxima beneuolentia & gratitudine licentia accepta, exercitum suum sunt secuti. Ex *Pizdri*, *Wladislaus* Rex per *Siradiam*, *Przedborz*, & alia solita loca, in *Sandomiriensem* terram processit. Et cum pro festo Sanctæ *Heduigis* in *Przischow* venisset, venit ad eum Magistri *Cristanni* de *Praga*, ea tempestate maximi & famosi Astronomi, Nuncius, quidam Presbyter, secta hæresis *Bohemicæ* infectus. Is sibi pro singulari nouitate afferebat, *quod anno ipso, Planetarum in orbibus suis pleræque conjunctiones fierent, & Luna nocturna & subterranea Eclipsis. Propter quas, multæ varietates, bella inter mortales, & validissimorum ventorum circa festum S. Luciæ flatum, mortesque Regum & Principum, accidere necesse est.* Monebatque, *vt & ipse suæ domui disponeret, cum multi cœlestes effectus, ipsa quoque ætas grauida, mortem sibi vicinam nunciarent.* Et quia *Wladislaus* Rex Nuncium ipsum [ita enim expetierat] exclusis arbitris audiebat, *Sbigneus* Episcopus *Cracouiensis* ve-

Wladislaus Rex auxilia Bohemorum multis ornat muneribus.

Astrologique haeretici nuncium audit,

quo nomine a Sbigneo Ep.

ritus, ne Presbyter ipse aliquas venenosas persuasiones, in fidei contumeliam, & hæresis cohonestationem, attulisset, cum & ipse Presbyter in tabula, & in aliis locis, sectam *Bohemorum*, pluribus rationibus, multipliciter apud laicos promoueret & extolleret, grauissime, vt par erat, motus, Regem *Wladislaum* aggressus, corripuit: *Cur, eo, & aliis Consiliariis non adhibitis, Presbytero hæretico audientiam præstitisset?* Rex pro sui purgatione, *nihil illum de rebus fidei sibi, suo aut alterius nomine, locutum* astruxit: *sed de quibusdam nouis effectibus cœlestibus quos Solis eclipsis esset productura.* Non quieuit tamen *Sbigneus* Episcopus, sed denunciauit Regi, *vt Presbyterum illum, aut celerius remitteret, aut ipse iure suo, comprehenso eo, in illum vteretur: cum non liceret sibi, aliquem male in fide sentientem in sua diœcesi tolerare, præsertim ne aliorum infirmiorum & simplicium infectio sequeretur.* Hac denunciatione Rex compulsus, Presbyterum pauidum, adiuncto sibi conductore, remittit.

1433 *Cracov. objurgatur.*

Apparauit & tunc Cometes stella, notabilis quidem & lucida, caudam seu facem porrigens in occidentem: quæ a vespera vsque ad auroram rutilabat, cursumque prope mensibus tribus peregit. Eius autem apparitio singulorum præsumptione *Wladislaum* Regem non post plures dies fatorum lege dissolui portendebat.

Cometa.

Æstate præsenti, qua talia gerebantur, *Alexander Voieuoda Moldauiæ*, qui beneficiis *Wladislai Poloniæ* Regis multiplicibus pessime respondens, quod videlicet hostem suum & Regni sui, Regi & Regno fracta fide, adiuuabat, moritur. Ac inter eius duos filios, *Heliam*, & *Stephanum* alias *Steczkonem*, diuersis matribus genitos, quos superstites reliquerat, grauis contentio, vter eorum in Voieuodatum succederet fuit exorta. Quia tamen *Helias* natu erat maior, & per patrem, dum adhuc viueret, ad gubernandum Dominium designatus, facile sibi Dominium totius *Valachiæ* vendicans, & fratrem *Stephanum* eiecit, & matrem eius vndis suffocauit. *Stephanus* autem a fraterno conspectu fugiens ad montanosque perueniens, sibi illos in breui [erat enim ingenio ad omnia promptus] conciliauit: Sed a *Turcorum* Cæsare, petito & obtento in gentibus subsidio, in *Valachiam* rediit. Quod cum *Helias* Voieuoda ab exploratoribus cognouisset, coacto omni suo exercitu, sibi in obuiam processit, facile sperans se illum, externa duntaxat auxilia habentem, prostraturum. Verum quoniam *Valachorum* gens, quæ de stirpe *Italorum* creditur descendisse, & terras *Slauorum* vberrimas occupasse, naturaliter ingeniis callidis, & sensu vafro, abundat, perspiciens *Heliam* Voieuodam ingenio leui & deliro esse, animum suum ab eo alienatum & auersum, in *Stephanum* conuertit, existimans per eum (prout est hominum natura spe-

Alexandro Palatino Valachiæ

succedit Helias filius,

Digitized by Google

1433 sperans nouos præstare veteribus) melius Reipublicæ administrandum esse regimen. Dum itaque vterque cum suo exercitu aduenisset, & pugna ab vtraque parte inita, & in longum dici continuata & exacta esset, *Helias* a suis desertus, vix se fugæ beneficio saluauit, & exercitus omnis *Heliæ*, paucis, qui faciem *Stephani* verebantur, *Heliam* secutis, *Stephano* adhæsit, & ipsum, velut virum maturum & prouidum, pro Domino & Principe accepit. *Helias* autem veritus, ne *Stephanus* in vltionem matris aliquid in se & coniugem suam, vel liberos, grauius consuleret, nullibi subsistere ausus, metuens choleram victoris, cum vxore & omni prole, ac suppellectili sua in *Poloniam* deuenit, & ad *Wladislaum* Regem, qui tunc ex *Przischow* discedens, pro festo *S. Martini* conuentionem in *Nyepolomicze*, cum Prælatis & Baronibus Regni sui agebat, aduenit. Quem *Wladislaus* Rex pauidum ex fuga suscepit, inopemque pluribus donariis & rebus confirmauit. Subsecuta est illico a *Stephano* ad *Wladislaum* Regem notabilis cum donis legatio, *ne pro hoste ipsum duceret, neu fratri suo Heliæ auxilia præstaret, paratum se, more maiorum, & homagium, & debitam subiectionem atque assistentiam exhibere* His rebus in Consilio digestis; placuit *Heliam* in Regno, datis sibi oppidis & possessionibus Statui suo congruis, quo fidelior subiectiorque esset *Stephanus*, retinere, & a *Stephano* homagium fidelitatis suscipere. Cumque in hunc modum Rex ordinata Consilii executus fuisset, & præfato *Heliæ* notabiles curias, oppida, & villas, pro sustinendo statu suo consignasset, *Helias* ipse clandestine, omnibus suis desertis, fugiebat. Qui cum in fuga per Nobilem *Ioannem Kola* fuisset comprehensus, & ad Regem reductus, decernentibus Consiliariis, *Petro Schaffranyecz* Palatino *Sandomiriensi* & Capitaneo *Siradiensi*, traditus est, vt illum *Siradiæ* clausum teneret. Fuitque ipse *Helias Siradiæ* longo tempore custoditus & seruatus, omniaque habebat in libertate, præter egressum. Vxor quoque sua, & liberi sui, illic morabantur. Quæ res *Stephanum* mirabili affectione erga Regem & Regnum deuinxerat, vt omnia imperata prompto animo exhiberet se facturum. Vnde non longe post, *Tartarorum* exercitum transire in terras *Russiæ* & *Podoliæ* conantem, non solum prohibuit, sed etiam congressu cum illis habito, fudit. Castrum insuper Regni, in *Podolia*, *Braczlaw*, quod tunc per *Ruthenos* occupatum tenebatur, conquirens, *Wladislao* Regi & Regno *Poloniæ* restituit: quod fuit extunc *Derslao Wlostowsky* per Regem commendatum in tenutam. Quamuis enim præfatus *Helias* Voieuoda, *Mariam* sororem germanam *Zophiæ* Reginæ *Poloniæ* haberet in consortem, affinitati tamen Respublica prælata est.

Qui a fratre Stephano eiectus

in Poloniam fugit

vbi primum oppidis & villis donatus,

post in vincula coniectus est.

Tractatibus & negotiis pluribus, pro festo Sancti *Martini* & diebus subsequentibus, in *Niepolomicze* recensitis & digestis, deputatisque Prælatis & Baronibus, qui conuentioni, cum Cruciferis pro festo *S. Andreæ* in *Brzesczie* tenendæ, interessent, *Wladislaus* Rex versus *Lanciciam* per solita loca processit, & ibi, durante conuentione *Brzestensi*, quo facilior ad eum, super emergentibus, consulentibus esset accessus, stetit. Festo autem *S. Andreæ* adueniente vtraque pars, prout conuentum erat, in notabili Prælatorum & Consiliariorum numero in *Brzesczie* conuenit. Dum autem nouem diebus varii habiti fuissent, de pace perpetua vel temporali, tractatus, nulla tamen finalis conclusio, intercedentibus aliquibus difficultatibus, poterat elici, vel componi; propter quod vtraque pars, infecta re discedens, ad bellum administrandum se parabat. Celeriori itaque passu, quam consueuerant, Prælatis & Baronibus ex *Brzesczie* in *Lanciciam* reuersis, & quid agi placeret, diebus aliquot calculantibus, hæc sententia & conclusio habita est, vt suo duntaxat milite, non expectata æstate bellum per hyemis & veris tempora *Prussiæ* inferatur: cum & pabulum exercitui non potest deesse, & maior terror damnaque hostibus possent irrogari & omnis exercitus in *Prussiam* traduci, eo quod *Visla* fluuius frigore nimio constrictus, glacieque induratus, facilem exercitui daret transitum, & terra *Prussiæ* igne & spoliis premi posset. Dies itaque Epiphaniarum constituta erat, in qua vniuersi exercitus ad metas, in *Doninow* conuenire, & deinde hostiles terras ingredi debuerant, cum magna alacritate militum, id bellum indictum acceptumque est. Et iam mandata Regis in omnes subditos terrasque publicabantur, & milites, quæ opus erant pro repellendo frigore, sibi & suis præparabant. Vna difficultas Regem & Consiliarios angebat, quod pecuniæ exercitu largiendæ deerant, quas congerere breuitas temporis prohibebat. Sine pecuniis vero ire in bellum Primores metuebant, propterea, quod ad *Choyniczam*, obsidione durante, milites in seditionem versi, Barones & Consiliarios pluribus aspergebant contumeliis, quod donatiuo bellico illis non impenso, ad bellum gerendum eos traxissent. Nec impendens aliter sedari seditio poterat, donec ab omnibus iuratum est, non se amplius in aliquod bellum, donatiuo non præcedente, consensuros. Ad soluendum difficultatem hanc, repertum erat, vt quilibet Palatinus, terræ, cui præerat de solutione donatiui, cautionem faceret. Cum iam, his & aliis pluribus ad bellum ea hyeme gerendum, compositis, *Wladislaus* Rex *Lanciciæ* constituisset recedere; venerunt subito Magistri & Ordinis *Prussiæ* Nuncii notabiles, *Volf* de *Sanschen Osterodensis*, *Ioannes* Marschalcus, *Ioannes* miles de *Bayse*, alias de *Longerdorff*, & *Ianussius* Iudex *Culmensis*, & pacem, quam 1433

Nulla pace in Brzesczie secuta,

Poloni non bellum contra Cruciferos reintegrant.

Quod Cruciferi audientes

Digitized by Google

1433 quam in *Brzefczie* nolebant accipere, petebant. certificati enim erant pluribus auifamentis, molem belli in illos, magno omnium confenfu, parari. Et quoniam de pace perpetua, temporis breuitas, & paucitas Nunciorum non patiebatur transfigere, induciæ ad duodecem annos, quæ omne bellum intercipiant, sub certis conditionibus, Statum Regni folidantibus, firmantur. Ea etiam conditione appofita, vt pro die Natiuitatis *S. Mariæ* Virginis, teneatur in *Slonsko*, ad tractandum de pace perpetua conuentio, inter partes.

ad 12. annos obtinent inducias.

Secuta fuit eo anno, *Sigifmundi Romanorum, Hungariæ, & Bohemiæ* Regis, ad Imperiale faftigium, coronatio. Dum enim pene vno anno *Mariæ Angeli Philippi* Ducis *Mediolani*, in *Mediolano*, & deinde *Senis* fletiffet; *Venetisque* propterea, quod cum hofte eorum Duce *Mediolani* communicaret, fufpectus effet; Sed nec *Eugenius* Papa quartus, qui & ipfe *Venetus* erat, finceriter fibi de infigniis Imperialibus faueret: Veritus tamen, ne vniuerfam *Italiam*, fuis callidis ingeniis, bellis inuolueret, ceffit neceffitati, & quibufdam conditionibus & pactis interpofitis firmatisque, coronare illum repromifit: quo facilius fe authoritati, decretisque, & priuationi, depofitionique Concilii *Bafilienfis*, fubduceret. Agebatur enim, vt fupra demonftrauimus, Concilium generale in *Bafilea*. Et concurrentibus ad illud Regum & Principum Legatis, Prælatisque, Doctoribus, ac cæteris Ecclefiarum viris, omnium Regnorum & Regionum; Cardinales etiam fere omnes, deferto *Eugenio*, ad illud confluxerant, omnium ad id afpirabat, & intentio & confenfus, vt ipfe *Eugenius* deponeretur, propter certa crimina & exceffus, quibus illum notatum dicebant; & fignanter, quia Concilium *Bafilienfe* ingeniis omnibus diffoluere, ne cogeretur abufuum fuorum reformationem accipere, laborabat. Iam plura ad hanc rem conficiendam edebantur monitoria, & cenfuræ, varios continentes proceffus: Iam depofitio fua ab omnibus comprobata, propediem debebat pronunciari: non dubitabatur enim executionem realem, florente ftatu Concilii, habitura. Interea tamen cum coronatio *Sigifmundi* Regis *Romæ* expedita, confumataque fuiffet, Cæfar ipfe, celeriter *Romæ* excedens, magnis itineribus *Bafileam* contendit, vt depofitionem *Eugenii* præueniret. Quo cum veniffet, id fibi inprimis agendum exiftimauit, vt depofitionem *Eugenii* impediret & auerteret. Pluribus enim precibus, largitionibus, & promiffis, *Eugenii* inefcatus, onus illud fufceperat. Primum itaque omnium fere Cardinalium animos ipfi *Eugenio* reconciliat: Deinde Legatos Regum & Principum, Prælatosque & Primores, ne depofitione *Eugenii*, fchifma execrandum in Ecclefia Dei, opera fua in Concilio *Conftantienfi* extinctum, refufcitent,

Sigismundus Imp. coronatur.

& in Concilio Bafileenfi laborat, ne Eugenius Papa deponatur.

monet & hortatur. Facileque omnium animis in mifericordiam verfis, cum & ipfe *Eugenius* diffolutione Concilii reuocata, illud approbaffet, & ad præfidendum in eo, duos Cardinales, *Nicolaum S. Crucis* in *Hierufalem*, & *Ioannem S. Petri* ad vincula: *Ioannem* Archiepifcopum *Tarentinum*, & *Ioannem* Epifcopum *Paduanum*, mififfet: depofitionem fuam non folum immutat, fed in totum pro vice illa refcindit. Crefcunt aduentu Cæfaris, Cruciferis de *Pruffia*, animi, & fæpe in congregatione generali, *Wladislaum* Regem, quod hæreticos Bohemos fuftentaret, fugillant: fæpe in graues contentiones cum Prælatis *Poloniæ*, quorum aliqui illuc iam fuo nomine peruenerant, defcendunt. Cæfar ipfe, querelam, quam *Romæ*, coram *Eugenio* in publica audientia fecerat, contra *Wladislaum Poloniæ* Regem in Concilio refumit, quod fibi pacta, fœdera, & iuramenta, fecum percuffa, præuaricatus effet. Cui per Aduocatos Regios fufficienter ad omnia accufationum capita, ficuti in Vrbe, & in *Bafilea*, eft refponfum: adeo, vt ipfe Cæfar, plus ex illis querelis ignominiæ, quam honoris, intelligeret fe quæfiffe. Sed nec comminationes fuæ, quibus in Regem & Regnum *Poloniæ* tunc tonabat, appendebantur, conditione fuæ naturæ attenta, qua fupra menfam, mero grauis, fingulos in circuitu debellabat hoftes. Quo digefto, & ira difcuffa, alterius vir efficiebatur, & voluntatis, & clementiæ. 1433

Wladislaum vero Poloniæ Regem tam Bafilea, quã Romæ accufat.

Odiis rixisque ferocibus inter *Boleslaum Oppolienfem* ab vna, & *Nicolaum Rathiborienfem*, Duces, partibus, ab altera, exortis, dum *Boleslaus Oppolienfis*, Dominium hoftis fui *Nicolai Rathiborienfis*, inuadens, illud vaftaret, a *Nicolao Rathiborienfi*, ante oppidum *Rybniki* congreffu facto, victus atque proftratus, fuga fibi falutem quæfiuit: & *Nicolaus Rathiborienfis* Dux oppidum *Bithom* cepit. Septima Aprilis, *Cafimirus Offzwiąciménfis* Dux, filius *Premislai* iunioris a *Bohemo Chrzan* occifi, in caftro fuo *Offzwiączim* diem obiit, in monafterioque fratrum Prædicatorum in *Offzwiączim* fepultus eft: tres filios relinquens, *Venceslaum*, *Przemislaum* & *Ianuffium*, ex *Anna* filia *Ruperti* dicti *Szperlink*, *Zeganenfis* Ducis, fufceptos. Inter quos diuifione celebrata, ceffit *Przemislao Zathor*, *Venceslao Tofchok*, & *Ianuffio Offzwyaczim*. *Strzelno* enim *Cafimirus* præfatus Dux viuens, *Boleslao Oppolienfi* Duci vendiderat. Primogenitus autem eius *Venceslaus*, amore *Margarethæ* filiæ Vrbani *Kopczowsky* dicti *Swirczina* (terrigena hic de *Scuerienfi* Ducatu erat, nobilis de Domo *Nowyna*) captus, quatuor filios ex ea genuit, videlicet *Cafimirum*, *Venceslaum*, *Ianuffium*, & *Wladislaum*; ac tres filias, *Zophiam*, *Catharinam* & *Agnetham*. Duabus autem pefte epidimiæ abfumptis, fola *Agnes* relicta eft fuperftes.

Oppolienfis Dux a Rathiborienfi vincitur.

Cafimirus Offzwiącimenfis moritur.

Dux

1433 *Switrigal iterum Lithuaniam vastat*

Dux *Switrigal*, terras *Lithuaniæ*, cum exercitu forti, ex *Liuonis*, *Ruthenis*, *Tartarisque* collecto ingressus opportunum tempus nactus: A quo *Sigismundum* Ducem magnum *Lithuaniæ*, non posse *Polonorum*, qui tunc *Pruthenico* bello occupati erant, iuuari auxiliis intelligebat; credebat enim in oppugnatione *Choynicza* magnam virtutem *Polonorum* cecidisse; atque hæc ad eum Magister *Prussiæ* latius atque inflatius perscribebat. Itaque ad modum fortunæ falsæ, sibi suggestum, mouere se cœpit. Dux autem magnus *Sigismundus*, etsi ex *Lithuanis* & *Samogithis* exercitum collegisset, nunquam tamen pugnandi copiam fecit: sed per loca inuia traducens exercitum, gentes Ducis *Switrigal* pabulatum euntes, plurimum vexabat, pluribusque afficiebat incommodis, B Decernere enim campo, iudicabat periculosum, cum quod non æquo Marte videbat se pugnam initurum, tum quod suis plurimum diffidebat. Nouerat enim *Lithuanorum* ingenia fluxa nimis esse, & ex leui momento variari. Recenter enim ex insidiis sibi per suos structis, euaserat, & capita conspirationis, videlicet *Ianussium Trocensem* Palatinum, *Rumboldum Lithuaniæ* Marschalcum, cum pluribus aliis, securi percusserat. Futurum itaque ratus, ne a suis, cœpto certamine desereretur, cum quorundam animos, cognoscebat a se, propter eorum quos capite damnauerat, & qui illis consanguinitate C iuncti erant, mortem, alienatos & offensos, exercitum intra castra continuit, & venienti ad se *Switrigyello*, in loca occultiora se recipiens, cessit. *Switrigal* vero, etsi loca principaliora *Lithuaniæ*, *Vilnam*, *Troky*, *Lidam*, & alia, incendiis & spoliis vastasset, redire tamen in terras *Russiæ*, & exercitum dissoluere, nullo egregio opere ædito, coactus est, eo, quod exercitus suus, pabulatione per gentes *Sigismundi*, magni Ducis *Lithuaniæ* prohibitus, grauem inediam contraxerat, multique de suis, quolibet die & pabulatione, captiuabantur. Et licet præfatus Dux *Switrigal*, misso *Iuaschkone Moniuidowicz* ad *Tartaros* cum muneribus, eos transire in auxilium sibi, velut Ducatum ma- D gnum obtinenti, pellexerat, *Tartarorum* tamen exercitus ad fluuium *Nyepr* perueniens, & *Sigismundum Lithuaniæ* Ducatum obtinere, & cum *Wladislao Poloniæ* Rege vnum esse cognoscens, *Iuaschkone* verbis correpto, in terras *Kiiouiensem* & *Czernieiouiensem*, quæ tunc pro *Switrigyello* tenebantur, diuertit, & ipsas more suo crudeliter vastauit.

Phethko de Ostrog Podoliam vastans,

Vexabat & Dux *Fethko Podoliæ* terras, & cum *Tartarorum* assistentia & auxilio, sæpe prædas magnas inde agebat, sæpeque profligatus, ab omni equitatu suo trucidato, vix saluandi se per fugam copiam habebat. Quodam vero tempore, dum suus & *Tartarorum* exercitus clandestine ad ciuitatem *Camyenyecz* accessisset, & prædas in paruo exercitus numero ageret, maioribus copiis ad montis radices, qui eas optime tegebat, pro insidiis relictis, *Theodoricus* *Buczaczky* Capitaneus in *Camyenyecz*, casum non prouidens, paucitate hostium contempta, cum paucis ex castro, iuxta morem dierum priorum, processit: credens se paruam hostium manum facile profligaturum. Sed dum exercitus hostilis, simulato pauore, fugæ spatium præbuisset, & *Theodoricus* cum suis, spe victoriæ, auidius illum insecutus, longius progressus esset, ex insidiis hostes se illico ostendunt, & qui fugere cœperant, regressi, in illum tela coniiciunt. Propter quod multis interfectis, cæteris diffugientibus, ipse aliquot vulneribus aduersis saucius, captiuatur, & Duci *Switrigal* præsentatur. Cuius captiuitate Magister *Liuoniæ* intellecta illum sibi per nuncios varios, per Ducem *Switrigal* dari obtinuit, vt Marschalcum *Liuoniæ* captum in prælio circa *Dabki* iuxta flumen *Wyerscha* habito, longo iam tempore vinctum, liberaret. Conuentione autem in *Brzesczie*, & deinde in *Lancicia* tenta, & induciis treugarum ad duodecim annos confectis relaxatur Marschalcus *Liuoniæ* a captiuitate, *Theodorico Buczaczky* etiam vice sui relaxato. Præfatus autem *Fethko*, adiuncto sibi Duce *Nosssone*, oppidum *Brzesczie Ruthenicale* exurens, castrum circumuallat, facileque illud ad deditionem, vacuum victualibus, coegisset, nisi prouisione *Wladislai* Regis & mandato, Duces *Masouiæ*, & exercitus terrarum *Russiæ*, festinum castro *Brzesczie* laturi succursum, ad arma consurrexissent. Quorum aduentum *Fethko* & *Nosz* veriti, dissoluunt obsidionem.

1433 *Theod. Buczaczky ex insidiis comprehendit.*

Qui pro Liuoniæ Marschalco captiuo commutatur.

Apparuit in fine huius anni, circa mensium Nouembris & Decembris dies, sidus crinitum, insolitæ rutilantiæ, facem siue caudam dirigens in occidentem, mense amplius vno supra ciuitatem *Cracouiensem* cursum suum exequens. Id quoniam summis potestatibus exitium aut fatum portendere, vulgo putatur, communi assertione & iudicio, *Wladislao* Regi mors imminere asserebatur, vicinum eius transitum nuncians. Exortum autem eius sibi vno ex cubiculariis notificante, non secus, quam in fatum suum comparatum, verbis & gestu exhorruit.

Huius anni Natalis Domini dies in *Radom* *Wladislaus* Rex celebrauit. Ex *Lancicia* siquidem procedens in *Viskytky*, terris Ducum *Masouiæ*, venationibus per dies aliquot operam dabat. Vbi ferarum multarum capta præda, & iuxta moris sui consuetudinem, in Prælatos, Vniuersitatem, & Consules *Cracouienses* partita, de *Viskitki* in *Radom* venit. Arctum enim tempus, attingere eum, pro festo natalis *Christi*, *Radomiæ* peractis in *Iedlnam* pro festo Epiphaniæ venit. Vbi ad illum aliquorum Prælatorum & Baronum numerus confluxit, Ex *Iedlna* vero, pluribus Nunciis *Lithuaniæ* magni Ducis *Sigismundi* sollicitatus, & multifariis precibus inuitatus, in *Lithuaniam* iuit. Reputabat enim Dux magnus *Sigismundus*, maximum rebus suis adhuc dubiis, allatum iri adiutorium & stabilimentum, si *Wladislaus* 1434

Digitized by Google

1433 Rex, eo visitato, Ducatum magnum per literas & Nuncios solennes, sibi dudum collatum, præsentia personali, quo res solidior esset inspectantibus popularibus, conferret. Diebus autem aliquot in venationibus absumptis, dum in *Krinki* aduenisset, Dux magnus *Sigismundus*, cum omnibus Prælatis, Principibus, & Baronibus suis, sibi occurrit, & ipsum velut Dominum Benefactoremque suum, cum omni humilitate & deuotione excipit. Vt autem gratitudinem liberalitatis & beneficentiæ Regiæ qua in eum, germano Duce *Switrigal* damnato & excluso, vsus est, recognosceret, plurimis donis in auro, argento, vestibus, equis, suam serenitatem honorat. Sed & militibus Regiis plura dona largitur. *Wladislaus* autem Rex assecurat & certificat, quod fauorem & assistentiam suam, Ducis *Switrigal* respectu, sibi nunquam subtrahet; sed ipsum omni fauore & auxilio, dum vita comes fuerit, prosequetur. De Ducatu vero *Lithuaniæ* magno, ipsum noua assecuratione inuestit: præcipiens omnibus Prælatis, Principibus, & Baronibus *Lithuaniæ*, vt sibi & nulli alteri, velut legitimo Duci magno *Lithuaniæ*, in omnibus pareant fideliter, & intendant. Noluit autem *Wladislaus* Rex, licet instantia magna a *Sigismundo* Duce magno *Lithuaniæ* rogatus, in vlteriores oras procedere. Sed ex *Krinki* per solitas stationes reuersus, Carnisprivii dies in *Lublin* tenebat. Quibus peractis, ex *Lublin* in Quadragesima secedens, per *Sandomiriam*, & alia loca, in nouam ciuitatem *Korczin* peruenit.

Wladislaus Rex Sigismundum in Ducatu Lithuaniæ confirmat.

Conuenerant autem in *nouam ciuitatem*, iussu Regis, Primores Regni, ad tractandum negotia Regni publica. Vbi de Nunciis ad Concilium *Basiliense* mittendis, primum omnis cura intensa est. Vrgebat enim & Regem & Consiliarios, præsentia *Sigismundi* Imperatoris & Cruciferorum de *Prussia*. Verebanturque, ne per illos, & eorum calliditates, honor Regis & Regni, præsertim ex commercio cum *Bohemis* habito, fuisset laceratus, absentia Regiorum Nunciorum subministrante hostibus vires. Iudicio itaque omnium, *Sbigneus* Episcopus *Cracouiensis*, *Stanislaus* Episcopus *Posnaniensis*, *Ioannes* de *Konyeczpolye*, Regni *Poloniæ* Cancellarius, & *Nicolaus Lassoeky* Decanus *Cracouiensis*, eliguntur. Datisque ex thesauro Regio pecuniis necessariis, communi deliberatione constituitur, vt nomine Regis & Regni in Concilium *Basiliense* vadant, & illic stando, personam Regis & Regni, repræsentent: ne qua ex parte Regnum *Poloniæ*, cæteris Regnis Catholicis, in administrandis & promouendis negotiis fidei, inferius videatur; simul, vt hostium & inuidorum latratus confutent, ratione, de operibus Regis & Regni *Poloniæ*, publice, si opus fuerit, vniuersali Ecclesiæ reddita. *Sbigneus* autem Episcopus *Cracouiensis*, opportunitatem optimam nactus, qua

Sbigneus Episc. Cracou.

reprehensionem in Regem, non minus iustam quam necessariam, effundere posset; timebat A enim, se in *Basileam* discedente, Regem, quod & euenerat, moriturum. Perfungi ergo debito Pontificali desiderans, tali in *Wladislaum* Regem, in præsentia omnium Consiliariorum vsus est oratione: *Designatus*, inquit, *Serenissime Rex, per te, & Consiliarios tuos, suscepi onus cum aliis collegis, tuæ & Regni legationis, in Basiliense Concilium perferendæ, quoniam ætas & robur, rerumque omnium necessitas, mihi non desunt. Verum quoniam futurum est, vt de vita moribusque tuis indagine facta, veritatem profiteri, absque fuco alicuius mendacii,* B *necesse erit, satis mihi videor & perplexus & anxius, qualem de te vniuersali Ecclesiæ, dum a me, vitæ conuersationisque tuæ rationem exegerit, rationem faciam. Scio quidem te mansuetum, deuotum, liberalem, patientem, humilem, & clementem esse: sed has ipsas virtutes tuas, vitia cætera & obscurant, & æquant. Noctem enim totam in crapula expendis, qua grauatus, interdiu somno & quieti vacas. Missarum officia sæpe numero inclinata die audis, Ecclesiæ & Monasteria, quæ ex deuotione Regibus stationes dare solent, tuum aduentum ferre non possunt: adeo stationibus tibi dandis onerata & pressæ sunt, vt virorum religiosorum, qui in illis habitare consueuerunt, numerus, villis &* C *prædiis desertatis, dimidio diminutus sit: quoniam vbi ad satietatem non administrant necessaria, villarum pecora, velut deliquissent, tuo mandato confiscantur. Curiam tuam quis sustinere, quis ferre poterit? Vniuersum Regnum se illa grauari clamat, cum sine ordine, sine lege, in ea viuitur, & pro libidine auaritiæ victualia, non quæ sitim aut famem extinguant, sed quæ currus & domos impleant, exigunt. Agrorum etiam & hortorum fructus, vi & iniuria demoliuntur. Leuissimi ponderis, & ligæ denuis cudendo monetam, multiplicas, contra authoritatem & reuerentiam legum, per te & alios Reges editarum, Prælatis & Baronibus tuis improbantibus & inconsultis: potestate ad fabricandum eam fœminis concessa, cuius tandem vilitas Regnum vniuersum magno incommodo* D *sit oppressura. Causas viduarum, orphanorum, & oppressorum, ingredi ad te non permittis, & ingressas non decidis. Sequuntur plurimi mortales curiam tuam, non sine dispendio rerum & corporum, clamitantes iustitiam. Et dum dilationibus terunt tempus, coguntur a prosecutione causæ discedere, aut iniquas suscipere, quas aduersarius constituit, conditiones. Alienis bonis iniicis auaras manus, & plures subditos tuos, quos hic ante conspectum tuum productos statuo,* [*atque hos produxit, & manu designauit*] *non conuictos, hæreditatibus eorum mulctasti. Podwodarum abusus adeo inualuit, vt ad quandam barbariem & seruitutem, videris Regnum tuum, quondam nobile, & bene institutum, deduxisse. Dudum hæc Serenitati tuæ* 1433

antequam ad Concilium Basileense proficiscitur

Regem grauiter obiurgat,

Digitized by Google

1434 *tuæ, quamprimum ex Seruitore in patrem tibi me Diuina præfecit bonitas, primum in abstracto, deinde arbitris adhibitis, denunciaui: solicitans, vt vitam tuam & actiones ad morem finis, qui certe non longe abest, componeres, vt superstitiones antiquas tuas, de quibus me pudor tacere cogit, relinqueres. Nunc discessurus a te, &, vt reor, nunquam te visurus amplius in hoc mortali statu, publica reprehensione in te vti volui, vt tam tuæ animæ & honori consulam, quam meo debito satisfaciam. Vellem quidem & ego tibi placere, o Rex, sed malo te, & Rempublicam Regni nostri saluam fore: quantumcumque infesto odio in me sis futurus: si vero in his contumax pertinaxque persistere volueris, scias me eo animo, ea libertate & constantia fretum, vt in te censuras Ecclesiasticas extendam, vt quod paterna correctione non possum, virga Apostolica rescindam.* Æquis auribus *Sbigneus* Epispopus, publicæ necessitatis vindex, audiebatur. Pluresque illi ex Consiliariis, nutibus & murmure assensi sunt. Accensus Rex sermonibus prædictis, fletus vberes, quos illi, siue conscientia defectuum coram expressorum, siue rubor & indignatio, exprimebat, eliciendo: *Non erat*, inquit, *officii tui, tot me carpere probris. Adest hic præsens Gnesnensis Metropolitanus, cui reprehensionem, si qua dignus eram, præripuisti. Fauissem*, inquit *Sbigneus*, *Dignitati suæ de hac sorte. Sed discessus meus in Basileam, eiusque taciturnitas vel dissimulatio, coëgit me primas correctionis partes, præsertim, cum is locus in diœcesi mea consistat, occupare.* Tum Rex grauitatem Pontificis *Sbignei*, & ingenuam libertatem non ferens, sed in bilem prorumpens, beneficiorum frequentiam in ipsum & parentes eius depromebat: hæc quoque adiiciens: *Silent*, inquit, *Archiepiscopus, & omnes alii Prælati & Barones, tu tibi, priuato odio inescatus, has reprehensiones, cæteris non consultis neque consentientibus, vindicasti.* Dedisset huic obiectioni, *Sbigneus* Episcopus, conueniens responsum, nisi vniuersi Prælati & Barones, moti sedibus suis, omnium illam esse reprehensionem, vniuersali vociferatione astruxissent. Quo audito, flens eiulansque ex Consilio discessit. Meditari quoque cœpit, inuidis *Sbignei* Episcopi *Cracouiensis* suggerentibus, vt in eum grauius aliquid posset vel consulere vel statuere. Tandem tamen ad rationis arcem confugiens, & iustam esse reprehensionem, ex optimoque animo profectam intelligens, maiori honore *Sbigneum* Episcopum coluit: numismaque cudere interdixit: monasteriis, cæterisque oppressis & calamitosis, restitutionem bonorum, & administrationem iustitiæ, propitiationemque Regiam, per effectum operis monstrauit. Quo effectum est, vt Episcopus *Sbigneus*, ex eo tempore, vir maximus & clarus, commendatione omnium haberetur. *Alberti Iastrząbiecz Gnesnensis* Archiepiscopi; post discessum Regium, cuius indignationem metuebat, in audientia Consiliariorum, tali commendatus est sermone: *Grauiter*, inquit, *& libere, etsi Regiis auribus seuere, vt retur ipse, & importune, meis certe & aliorum fidentissime, & vt Cracouiensem Episcopum, Stanislai sanctissimi dignum successorem, decuit, verissime locutus es: Me omnium, quæ enarrabas, conscium esse, tecumque sentire nosti: Publice tamen, per metum non ausum. Tanta tamen pro tui muneris officio fiducia charitatis impletum est, vt tibi pro hodierna in Regem reprehensione, & tolerata tolerandaque contumelia, remissionem omnium facinorum, Pontifex ipse Pontifici, & mortalis mortali, a Pontifice æterno audeam polliceri.* 1434

Compositis taliter in *noua Ciuitate* publicis rebus, *Wladislaus* Rex *Cracouiam* processit; ibique residendo, reliquum Quadragesimæ tempus exegit: Pascha quoque Domini illic celebrauit. Cui cum nunciatum fuisset, quod Dux *Fredericus Russiæ*, qui ob delicta quædam, patria deserta, in *Bohemiam* se contulerat, & annos aliquot ibi commorando, conditionem, linguam, & mores *Bohemorum* induerat; collecta manu *Bohemorum*, clandestine ex *Morauia* procederet, ea intentione & animo, vt quendam montem, de prope castrum *Corschtin* positum, occuparet, & fortalicium illic erigens, tam *Poloniæ* quam *Hungariæ* Regna lacesseret: illico in die Parasceue, inundationibus aquarum ex resolutione niuium nequicquam obstantibus, milites curiæ suæ transmittit. Qui etsi plerasque res, superando flumina aquis inflata, amiserint, ipsi tamen omnes incolumes ad locum peruenientes, præfatum *Fridericum* Ducem cum suis omnibus, compulerunt fugere, & destinata exequi vetuerunt.

Fridericus Russiæ Dux a Polonis funditur & fugatur.

Feria secunda post conductum Paschæ proxima, *Wladislaus* Rex *Cracouia* egressus, in terras *Russiæ*, per solitas stationes procedebat. Decreuerat enim vsque in *Halicz* peruenire, eo quod constitutum erat, vt in *Halicz*, *Stephanus* Voieuoda *Moldauiæ* suam Serenitatem accederet, & ibi Maiestati suæ homagium solenne, debitæque subiectionis & obedientiæ iuramentum exhiberet. Verum cum in curiam suam, & villam *Medicam* veniret, ex placido mansuetoque veris tempore, contra naturam frigus validum, vtlut altera hyems, terram premere cœpit, omnesque vernales segetes & flores, sed & arborum pubescentia folia, extinxit. *Wladislaus* autem Rex, frigoris austeritatem nequaquam abhorrens, aut præcauens, feria sexta post festum *S. Adalberti*, ex quadam consuetudine sua, semper in vita seruata, quam ex prisco gentilitatis more traxerat, ad mulcendum & satiandum dulci sono auditum, ad audiendum philomelæ cantum, in siluas procedens, maiore parte noctis, in audien-

1434 dientia huiusmodi, absumpta, frigore in corpus, iam calore naturali inane, extrinseco vero parum forti, irrumpente, (quippe qui in omni vita sua, nobilibus pellibus, sabellinis, mardurinis, vulpinisque contemptis, agnellinis duntaxat vtebatur,) læsus offensusque est, ab eoque tempore cœpit viribus destitui. Dum itaque in *Grodek* ex *Medica* peruenisset, Sabbato, in vigilia Pentecostes, ad tabulam residens, præsentibus *Stephani* Voieuodæ *Moldauiæ* Nunciis, qui pro sciendo die, quo in *Halicz* pro faciendo homagio Voieuodam Rex venire mandaret, aduenerant, inter prandendum subito febribus correptus est. Quas dum decem & septem diebus sustinuisset, nec arte nec studio Medicorum, vis ægritudinis restringi potuit. Itaque sacra confessione aliquoties repetita; Eucharistiæ & extremæ Vnctionis Sacramentis deuotissime susceptis, testamentum condidit, quo mandauit, vt omnia per eum iniuste cupiam ablata restituerentur, & quædam debita soluerentur. Deinde annulo, quo illum gloriosissima *Heduigis* Regina desponsauerat, ex articulo deposito, *Ioanni Schlabosz* de domo *Wyenyawa*, Cubiculario suo, inter paucos charo, illum tradidit, cum his mandatis: *Perfer*, inquit, *hunc annulum, quem in hanc diem, velut rem inter corruptibiles chariorem, in manu mea continue gestaui, Sbigneo Episcopo Cracouiensi, vt illum in signum memorialis mei deferat, indulgeatque mihi excessus meos, quibus aliquando in illum, pro iustis suis reprehensionibus, ira excandescens, vtens, suam Paternitatem offendebam. Habeatque animam meam, Regnū, & natos meos, & specialiter Wladislaū primogenitum, commendatos, & pro eorū amplitudine intendat, attentis beneficiis & fauoribus meis, quæ & quos in illum singularius & cumulatius effudi.* Omnibus deinde præsentibus & absentibus, familiaribus, & subditis & quibuscumque hostibus & inuidis suis, noxas, crimina, & quoscumque excessus, clara voce dimisit, relaxauitque, ac fidei Catholicæ puritatem veritatemque professus, Symbolum aliquoties repetiit. Deinde sana mente, integra ratione, spiritum suum generosum & nobilem Domino Deo commendans, feria secunda, quæ fuit vltima Maii, hora noctis tertia, velut agnus mansuetissimus, inter manus Ecclesiasticarum & sæcularium personarum, certatim excessum animæ eius complorantium & lugentium, obdormiuit, & Regni cœlestis pro meritis suis, signanter pro fidei Orthodoxæ dilatatione, palatia ingressus, Beatæ Trinitatis visione, & Sanctorum, quorum, in vita positus, honori erat deditus, lætus fruitur consortiis. Pridie autem, quam expirasset, aduocatis militibus, natos illis suos, feruidius tamen maiorem natu *Wladislaum*, quod forma illum & indole liquidius expressisset, commendauit. Sententiamque suam, vt sibi in Regno succederet, ostendit illum filium suum, & ex lumbis suis satum, formam suam & nomen habentem, sibi persimilem, mores quoque & probitatem suam habiturum differens. Rogans & obtestans, *vt quæ illicite & præter æquitatem subditis abstulerat, ad integrum redderentur.* Huic tamen rogationi non fuit paritum. Germanum suum *Wladislaum Poloniæ* Regem, *Alexandra* Ducissa *Masouiæ*, relicta olim *Semouithi* senioris, Ducis *Masouiæ*, præcedens, die lunæ vigesima Aprilis, apud *Płoczkam* supremum diem clausit. 1434

Wladislaus Rex

& soror Alexandra Masouiæ Ducissa moriuntur.

Secuta *Wladislai* Regis morte, illico Consiliarii Regis, qui tunc aderant, excessum suum e vita, primum *Zophiæ* Reginæ, deinde vniuersis Prælatis, & Baronibus Regni, denunciarunt. Veriti autem, ne mors Regia animos Ducibus, *Switrigyello* & *Fethkoni*, inuadendi Regni terras, subministraret; omnes Curienses Regios versus *Podoliam*, in armis expeditos, transmiserant, ad repellendum subitas *Fethkonis* quas cum *Tartaris* faciebat, inuasiones. Moratique sunt Curienses Regii pro custodia & defensione terrarum *Russiæ* ab hostibus, donec primogenitus Regis, in locum patris fuisset substitutus & coronatus. Corpus tandem Regium in cistam ligneam, pice resinaque oblitam, impositum, indutum regalibus & corona, *Cracouiam* ad tumulandum ducebatur, magna multitudine & frequentia hominum illud prosequente. In omnibus autem locis, per quæ illud duci contingebat, magni honores corpori deferebantur, dum quælibet ciuitas & villa pro se enitebatur, & contendebat pio certamine, cum, processione obuiam illi exeundo, tum comploratione & lamentis, tum Missis exequialibus, psalmis, vigiliis, & orationibus, transitum animæ & corporis Regii efferre & cohonestare, ac suam deuotionem, affectionem, charitatemque in mortuum exprimere. Nec erat vicus adeo vilis, qui suum studium & beneuolentiam in illum nollet notari. Vnde & stratæ, per quas corpus suum ducebatur, plenæ erant gregibus hominum vtriusque sexus, qui etiam ex longinquis oppidis & villis confluebant, mortem suam luctibus & fletibus complorantes. Talibus honoribus & studiis hominum, ductura corporis sui vbique excepta & celebrata, tandem feria sexta in die Sancti *Barnabæ*, ad vrbem Regiam *Cracouiam*, dum fuisset peruentum, primum *Zophia* Regina cum duobus filiis, *Wladislao* & *Casimiro*, corpori obuiam veniens, & multos largosque fletus effundens, paruulos adhuc filios, ad currum, in quo Regium corpus ducebatur, admouebat. Quorum etiam fletus & lachrymæ patrem requirentes, cæteros omnes astantes ad compassionem & lachrymas prouocabant. Deinde omnium Ecclesiarum processiones, & omnium ordinum artificumque cunei, postremo vniuersus populus ciuitatis *Cracouiensis*, & eius suburbiorum, corpori Regio

Corpus Wladislai Regis ex Grodek Cracouiam deducitur.

Digitized by Google

1434 gio occurrit. Vbi maior comploratio mortis suæ est secuta. Cum ingenti tandem pressura, in ciuitatem *Cracouiensem* ingressus factus A est, & solennes exequiæ die eodem vbique in templis habitæ sunt. Corpus vero in Ecclesiam Sancti *Michaelis* in castro *Cracouiensi* depositum, illic aliquanto tempore seruatum est, & tam diurnæ quam nocturæ excubiæ circa illud, summo studio militum, fiebant. Expectabatur enim Prælatorum & Baronum totius Regni aduentus, nec sine illis licebat agere Regiam sepulturam. Iam *Sbigneus* Episcopus *Cracouiensis*, & *Ioannes* de *Konyeczpolye* Regni *Poloniæ* Cancellarius, quos supra monstrauimus in Concilium *Basiliense* nomine Regis & Regni missos fuisse, itinere arrepto B *Posnaniam* peruenerant. Et illic octo diebus stando, securitatem locorum per quæ ituri erant, sibi cum rebus ad longum iter necessariis, comparabant, dieque sequenti continuare illud debebant. Sed eadem nocte, celeri Nuncio Consiliariorum Regni, mortem *Wladislai* Regis significante, & vt reuerterentur, & de summa rerum consulerent, exhortante, reuocati sunt. Verebatur enim, ne morte Regis secuta, & filiis adhuc impuberibus, aliquæ commotiones sequerentur. Propter quod & præfati Legati reuocabantur, cum eorum opera magis Regno *Poloniæ*, quam Concilio *Basiliensi*, esset opportuna.

Et Legati ad Concilium Basileense missi reuocantur.

Cognita morte Regia *Sbigneus* Episcopus *Cracouiensis*, qui tunc *Posnaniæ*, transiturus in *Basiliense* Concilium, agebat, nihil sibi cunctandum duxit; sed Barones Primores *maioris Poloniæ*, literis & Nunciis ad veniendum *Posnaniam* inuitat. Quo cum frequens eorum numerus, nouitate de morte Regis audita, conuenisset; mors primum Regia ab illis deplorata est. Deinde *Sbigneus* Episcopus *Cracouiensis*, verba apud illos facit, *vt morte Regis terrorem aliquem animo non concipiant. Sed vnionem charitatemque seruare & custodire studeant. Superesse duos filios stirpis Regiæ, Solii Paterni successores, quorum substitutione, mors Regis corrigi vindicarique poterit. Nec aliqua calamitas turbatioque in Regno pertimescenda, cum Rex ipse viuat in filiis. Accelerandum tamen* consuluit *cum coronatione filii senioris Wladislai, ne aliquæ intestinæ discordiæ nascerentur.* In hanc sententiam ab omnibus reliquis Baronibus itum est. Nec fuit aliquis, qui illam, velut Statui Reipublicæ optimam, non probasset. Propter quod non solum coronationem primogeniti decreuerunt, sed etiam ad perficiendum illam, diem Sanctorum *Petri* & *Pauli* Apostolorum constituunt. Nuncios quoque speciales tunc designatos, ad *Sigismundum* Ducem magnum *Lithuaniæ* transmittunt, rogantes & exhortantes, *vt velit, vel personaliter venire, vel suos Barones, cum plena instructione & facultate mittere, qui iuxta inscriptionum continentiam, in Regis futuri consentiant coronationem, & præsentia illam cohonestent.* Ægre hæc conclusio, *Posnaniæ* habita, a Baronibus terræ *Cracouiensis*, lata est, quod illis irrequisitis, inconsultisque, promulgata fuisset. Sed releuabat indignationem, quod & conclusio ipsa vtilissima Regno visa est, & illam præfatus *Sbigneus* Episcopus *Cracouiensis* scitus erat conflauisse, & de Principe commendabili & spectatæ virtutis. Eminebat enim iam tunc in *Wladislao* natura benignior, & ad Reipublicæ amplitudinem constituendam, feruidum & ciuile ingenium. Et in ætate, licet iuuenili & florida, mores tamen verendi, & Regii in eo iam tunc elucescere visi sunt. 1434

Coronatio Wladislai in diem Petri & Pauli figitur.

Feria sexta, in die Sanctorum *Marci* & *Marcellini*, quæ fuit decima octaua Iunii, conuenientibus vniuersis Prælatis & Baronibus, Proceribusque Regni, funeri *Wladislai* Regis iusta peracta sunt. In Ecclesia siquidem maiori *Cracouiensi Alberto Iastrzabiecz Gnesnensi* Archiepiscopo exequiarum missam in cantu celebrante, cæteris omnibus Præsulibus sibi assistentibus, corpore Regio præsente, non minus lugubris, quam sumptuosa pompa exequiarum, ædebatur. Aderant duo filii Regii, *Wladislaus* & *Casimirus*, maxima patriæ spes, Palatinorum & Baronum multitudine circumsepti, patris deplorantes mortem. A quibus, & militum frequenti caterua feretrum Regium C circumfundebatur. Aderat & *Zophia* Regina, non minori multitudine nobilium matronarum & fœminarum comitata, quæ eiulatus vocesque lugubres, per vniuersam Ecclesiam diffundebat. Inducebantur in oblationum morem plures equi, magnitudinis raræ, purpuris velati, quos armati milites dirigebant, quorum vnus vexillum, aquilam albam continens, in eminenti hasta, præcedendo deferebat. Inferebantur altari scutellæ, pateræque argenteæ, quæ Regi viuenti cordi esse sciebantur, atque ibidem cum offertorio, cum pecuniis plurimis relinquebantur. Candelis accensis Ecclesia in locis omnibus flagrabat. Cerei erant singularis magnitudinis. Funus pluD ribus pannis de axamento & purpura tegebatur. Magister *Paulus* de *Zathor* in vulgari sermonem habuit, quo actiones pias & optimas *Wladislai* Regis enumerans, omnibus audientibus, suo dulci eloquio lachrymas excussit. Corpus posthæc, missa finita, sepulchro marmoreo, dudum pro illo comparato, illatum est, atque sepultum. Extat epitaphium eius editum per Magistrum *Gregorium* de *Sanok*, qui postea promotus fuit in *Leopoliensem* Archiepiscopum, in hæc, quæ sequuntur, verba.

Iusta Wladislao Regi peraguntur.

Epitaphium Wladislai Regis

Hanc tibi nimbiferam quondam pie Sceptriger odam
Gratior illibuit, pingitur ista tibi.
Nondũ tantus eram, nil laudis verba merebant,
Numina cum zoticos commeauere tuos.

Di-

1434

Dicere quid valeo de te, Serenissime Princeps,
Cum mihi tis laudis fama sepulta foret.
Quanta tamen patulas traiecta meas venit aures,
Vera tui generis, tempus in omne meum
Hactenus hunc tenui breuius perstringere dolo.
Clara licet, silui, Regia gesta melo.
Per lachrymans spectans, disiectos, artubus angor,
Debilis ingenii pectora clausa mei
Lithuanidum tanta nunquam dignissima proles
Claruit, ast solum fata dedere sibi
Te, quem in fasce bonus, meliorem stirpe creauit
Olgyerth magnanimus, sat meminere viri.
Prisca gens varios dum Christo censuit annos,
Milleque trigenos sex, sed & octogenos
Alter & a Iano mensis lustraret in orbe,
Iam quoque bissenas voluerat ille dies.
Coluoluere proceres, natu simul maiores
Regni totius, culmina iustitiæ.
His tua muneribus voluit succurrere dextra,
Pro raptis tunicas sæpe dedisti nouas.
Afflictis, miseris, ægrotis, Pater, egenis,
Horum erat auxiliis vita tuenda tuis.
Taliter allectis, satagis fidei fore custos
Vt stabiles valeant gratius hanc colere.
Flore nouo pingis patriæ telluris acumen,
Torrida quæ longo tempore culta fuit.
Satius vt fieret ibi Christi fama coruscans,
Niteris Ecclesias condere Basilicas.
Das oppidis illas aliis, Vilno pius ipsam
Condis, ibi sedem Præsulis altiferam.
Lustrat adhuc tribus alma locis te structa Cathedra,
Leopoli Ecclesia, Chelm quoque Przemislia.
Nec tantum tribus his refouisti pectora sacri
Primus ibi Cleri, prodita quæque vigent.
Gentilicos abigens, iniens sed Olympicolarum
Ritus, quos nobis cum tibi cura fuit
Reddendo placitas superis depromere laudes,
Sanctos & festos concelebrare dies,
Nostratum; cunctas te Regem chare per vrbes,
Plenius & Dominum constituere suum.
Hoc tu non habuisse tuo tunc corde putasti,
Surgens matuto tempore, quoque thoro,
Virgæ vel calami iaciendo frusta putasti,
Dicere suetus eras, o astripotens apex,
Rex pie, Rex fortis præter te Christe Redemptor,
Hæc quasi cuncta mea curo subacta manu.
Quatuor inde suas dum Februus ecce dietas,
Atque decem rubuit, non tibi triste fuit
Iagyelno abnuere, Wladislaus nomen habere
Baptismi titulo, sed tibi velle fuit.
Postquam dies Solis sacri Baptismatis vsum,
Illustris generis fit tibi iuncta comes
Heduigis teneras, præclara stirpe creata,
Dignaque coniugio paruit illa tuo.
Gloria tunc eras, Patriis, radiatus hore,
Qui populos fidei collibuere Dei.
Vtque Neophyta gens patriis tis nacta suboris,
Atque Samogithica gasa fide Deica.

A *Ast mage Nostrates, quorum tibi fata fuere*
Regis etiam forti sceptra tulisse manu.
Sic datur alta sibi gloria tota patris.
Ocyus altera dest coronatus Rex Wladislaus,
Inclyta progenies Regia sceptra tenet.
O quoties læti comites risere Poloni.
Regia dum medio brachia nexa vident.
Lethiferum forti iaculum vibrare lacerto,
Inque Gethas ensem iuste misisse suum.
Tunc maduit rubro Prutheno sanguine campus
Luxit dum Apostolicæ Diuisionis apex.
Getica gens tepuit, pars saucia membra reduxit
Cogitur altera sed succubuisse nece.
Tanta post pestem fit cladis serior illa
Nostrates, rigido Marte ferire suo.
B *Quid referam mage, quippe tenor fidei, sed Asylum*
Iustitiæ, vero Legis amator erat.
Non opus ergo fuit amplius musare Camœnis,
Eius cum laudes non latuisse queunt.
Cum patulæ vastam sat iam viguere per orbem
Quo Duce tranquilla Regia nostra foret.
Mille, Pater summus, dum Nato censuit annos
Quadring, ter denos, addito bisque duos,
Clausit tunc Zoticos Regum Serenissima proles,
Maius postremum luxerat ille diem.
Ter sæua at Iunii funestus mœste videtur
Occuluisse suo marmoris hoc tumulo.
Ergo decus Cleri quantum tibi constat honoris,
Fratre, simul Procerum, iam meminisse decet.
C *Eheu, cum tantum renuit natura nouerca,*
Vt foueat mortis cedit at ille magis.
Votis supplicibus, pro tantis, poplite flexo
Condecet ore pias ingeminare preces.
Cuncti potentis apex animam dignetur Olympo,
Sanctorum & numero connumerare suo.
Hos coluit teneri Petrides vomere sulcos,
Cui Sanok Patriam fata dedere suam.

1434

Liber Regis huius *Wladislai* vitam, moresque & actiones perstringere, ne conditio ortus, vitæ, & actionum suarum, ignota, sequenti ætati relinquatur. Erat hic Ducis *Lithuaniæ Olgyerd* filius, *Iagyello* nominatus, ex *Maria* filia Ducis *Thuerensis*, ritum *Græcorum* seruante, susceptus. Cui auus *Gedimin*, cum plures haberet filios, *Olgyerdum* tamen speciali prærogatiua amoris prosequebatur. Vnde & moriturus, illum Dominum & Ducem magnum *Lithuaniæ*, ex fratribus, constituit. Morte autem *Olgyerdi* patris *Iagyellonis* secuta, consensu Ducis *Kyeystuth*, patrui *Iagyellonis*, & patris *Withawdi* Dux *Iagyello* obtinuit Ducatum magnum *Lithuaniæ*. Inter quem, dum successu temporis, de Principatu questiones aliquæ subortæ essent, Dux ipse *Kyeystuth* verbis pacificis captus, suffocatur, eandem sortem filius quoque suus *Withawdus* subiturus, si ingenio consortis, sub veste dissimulata, velut si fœmina esset eductus, fuga salutem non quæsisset. Pluribus incursionibus, subitis quidem & lupinis, cum fratribus suis, quos habuisse octo memoratur, finitimos, & si

Vita, mores & vitia Wladislai Regis.

D

Digitized by Google

1434 & signanter Regnum *Poloniæ*, affligebat. Miseratione tamen Diuina illum respiciente, quæ ipsum Catholicorum numero adscribendum A præuiderat, per Prælatos & Barones *Poloniæ*, ad fidem de tenebris gentium eductus est, & in baptismate nomen *Wladislaus* sortitus. Consortem nobilissimam post Baptismum, *Heduigim Hungariæ* & *Poloniæ* Reginam, filiam *Ludouici* Regis *Hungariæ* accipit. Qua mortua, tres alias, videlicet *Annam, Elisabeth*, & *Zophiam*, superduxit. Nullam tamen vera & syncera pertractabat affectione coniugali. Venator ab infantia sua vsque ad diem mortis, adeo venationi deditus, vt omnis cogitatio sua ad id vnum intenta esset. Vir staturæ medio- B cris, faciei oblongæ & macræ, & circa mentum coartatæ, capite paruo, longo, & acuto, a pilis prorsus decaluato, quod ex marmoreo simulachro, busto suo superimposito cernere licet. Oculis nigris & paruis, nunquam stabilibus, sed continuo in suo orbe cursum quendam & volubilitatem habentibus. Auribus grossis, voce tubali & cita, corpore nitido & gracili, ceruice longa. Laboris, frigoris, æstus, ventorum, fumi, patientissimus, in incessu & vestibus humilis. Sopori & quieti vsque ad meridiem vacans, raro missarum solennia statuto tempore audiebat. In administrandis bellis desidiosus, & piger, omnem solicitudinem in alios proiiciebat. Balneorum fomentis, alternatis diebus crebrius interdum vtebatur. Ad C effundendum sanguinem humanum, continentissime se gessit, vt etiam sæpe nocentissimis parceret. Clementiæ in subditos & victos singularis: licet in his, quæ venationem aliasque voluptates suas contingebant, nulli deferret conditioni. Virtutis cuiusque spectator egregius, non inuidia, sed fauore suorum militum, opera quælibet pensitans, & vniuscuiusque spectator egregius, non inuidia, sed fauore suorum militum, opera quælibet pensitans, & vniuscuiusque facinus egregium, siue bello gestum siue domi, largitione prosequens & remunerans singulari: facile milites ea effecit audaces, ex audacibus vero audacissimos, & in occupandis belli muneribus promptissimos & operosos. Morositatem quandam & segnitiem, siue natura, siue consuetudine compara- D tam, habebat insitam; quam nonnulli clementiam & modestiam appellabant. Difficiles autem ad illum, quandoque faciles, aditus erant, pro temporum qualitate. In suscipiendis illi oblatis muneribus, humanus atque alacer, in rependendis propensior. Nec vllum munus adeo exiguum ad illum efferebatur, quin id prompto atque iucundo animo susciperet, duplaque talione non rependeret. Prodigalitate, & parum considerata largitione, rebus publicis Regni sui, non minus compertus est nocuisse, quam alius quispiam auaritia. Venandi cupiditate, vsque ad reprehensionem, & rerum publicarum neglectum, studiosius.

Frequenti etiam in suo conspectu acto delectabatur p e tauro. Per ngulas hebdomadas diem Veneris, mira abstinentia in pane & aqua ieiunabat. Homo semper sobrius, nec vinum nec siceram aliquando gustans. Poma & eorum odorem magna nausea execrabatur, bonis tamen & suauibus pyris, clandestino esu vtebatur. Ad mores & obseruantias Catholicas, per *Heduigim* Reginam crebris instructionibus inductus, in festis Paschæ, Pentecostes, Assumptionis *S. Mariæ* Virginis, & Natiuitatis Domini, Sacratissimo Eucharistiæ Sacramento procurabatur. Sed illa mortua, morem illum, ad Natalis Domini duntaxat, & Paschæ dies, restrinxit. Pro festo autem Paschæ, quod illum fere pro omni vita sua in *Calisch* agere contingebat, propriis manibus cuilibet pauperi, quorum multitudo illic confluebat, vnum grossum latum *Pragensem*, de marsupio quod gestabat, erogabat. Feria quinta magna, singulis annis, duodecem pauperum pedes, in cubiculo suo, paucis Secretariis consciis, abluebat, & cuilibet duodecem grossos, pannum, & telam donabat. In moribus grauis & singularis: nec vestes, nec cultellos, nec alia vasa, a quoquam, nisi ab illo, cui commendata erant, attractari permittebat. In orationibus & genuum flexionibus prolixus. In promisso & concluso constans, & fidelis; tam sua quam Baronum decreta, abrogare aut variari, nisi necessitate aut vtilitate magna premente, passus non est, quæ etiam in executionem deducere curabat. Pauperum, orphanorum, & viduarum causas, etsi per se audire & expedire non poterat, aliis tamen viris bonis committebat expediendas. Certarum superstitionum, quas eum quidam asserunt ex bona causa continuasse, & quas eum mater sua, *Græcorum* ritus fœmina, asseritur instruxisse, sectator. In reddendo mutuo gratus & verax. Prodigus magis quam largus, singula, quæ habere poterat, sed & Regni sui amplissima Dominia, militibus suis erogabat, multo plura largiens, quam sibi reseruans: paruam habendo in largiendo, ad merita & conditionem hominum, considerationem. Vniuersitatis *Cracouiensis*, & Psalteristarum in Ecclesia *Cracouiensi*, cum *Heduigi* Regina; item monasteriorum, Sanctæ *Brigittæ* in *Lublin*, & Sancti *Spiritus* Præmonstratensis in *Sandecz*, item Sanctæ *Mariæ* in arena ante *Cracouiam*, ordinis Carmelitarum, item Ecclesiæ Parochialis Corporis Christi in *Casimiria*, in Regularem *S. Augustini* translatæ, fundator. Castrorum & ciuitatum suarum, aliorumque ædificiorum, parum iustus prouisor, vt pleraque in diebus suis prolabi & ruinari permitteret. In *Lithuaniam* patriam suam, consanguineosque & fratres, adeo charitate & affectione procliuis, vt Regnum suum *Poloniæ*, bellis periculisque plurimis miscere non horruerit, omnes thesauros & prouentus Regios, aut pro defenden- 1434

1434 da *Lithuania*, aut pro locupletanda effundens. Monasterium Sanctæ *Crucis*, *Calui Montis*, non aliter quam pedester adibat. *Gnesnensem*, *Sandomiriensem*, & *Vislicienſem* Ecclesias, sculptura *Græca* [illam enim magis quam *Latinam* probabat] adornauit. In cæteras Ecclesias & monasteria, largus & clemens. In singulis Ecclesiis, ad quas illum, causa deuotionis, declinare contingebat, vnam marcam effundebat. Nobiles Regni, aut consortes eorum, cæterasque matronas, ad se cum muneribus, etiam leuibus, venientes, nunquam passus est inconsolatos, sine largitione panni, salis, aut purpurarum, abire. Si quando autem apud aliquem notabilem, inuitatus, aut necessitate coactus, cepit hospitium, impensam pro eo factam digna retributione præmiauit. Laudis, commendationisque appetens, facile aurem adulantibus & accusantibus præbebat, his præsertim, qui sibi familiaritate & conuersatione iungebantur. Gentem *Lithuanicam* & *Samogithicam* opera sua ad fidem Catholicam conuertit; vt merito gentium illarum conuersor & Apostolus, appellari possit. Cordis simplicis erat, & magnifici tamen, intellectus tenuis, sed vafri. Ecclesiarum *Vilnensis* & *Samogithiensis* in *Lithuania*, *Chelmensis*, *Kiiouiensis* in *Russia*, & capellæ *SS. Trinitatis* in castro *Lublinensi*, fundator & dotator. In Venerem procliuis, non permissam modo, sed & prohibitam. In Religionem Catholicam piissimus; In pauperes, egenos, & viduas, & quascumque miserabiles personas, munificus. Vigiliis, ieiuniis, & orationibus adeo intentus, vt plus supplicationibus profusis, ad Deum, quam armis bellicis, victorias quæsiuerit. Vir morum simplicium, adumbrare nihil sciens. In donationibus faciendis parum oculatus. In venandi studio, nec modum obseruans, nec tempori deferens. Vnde & militibus, eum per nemora & saltus, dum venationes tractaret, noctu & interdiu, sub gelido & æstiuo tempore, obseruantibus, plura prodige largitus est, vt ferre possent asperitates, difficultatesque itinerum. Itaque sordida nimis conditione, introitus publici, ab his corrodebantur, qui in rempub. nullam operam, sed in ferarum tantummodo capturam, ædidissent. Bellorum fere omnium, quæ agebat, non secus quam pro voto, sibi cedebant successus. In aduenas forensesque, adeo humanitate fauorabili vsus, vt nequaquam homini in media barbarie nato, videretur conuenire. Offensarum, inimicitiarumque minime memor. Mediocritatem pristinam neque dissimulauit vnquam, ac frequenter etiam præ se tulit. Ornamentorum & externarum vestium osor, agnellinis pelliceis panno tectis, vtebatur, raro venustiore alio habitu, quam pallio axamenti grisei, & simplici, nulla varietate aut auro intexto, amiciebatur, & id tantummodo in solennitatibus præcipuis. In aliis vero 1434 diebus, fuscam & humilem gerebat, perosus A pelles Sabellinas, mardurinas, vulpinas, cæterasque delicatiores, agnellinis per omne ætatis tempus, quantumcumque aspero hyemali tempore, vestiebatur. Simplex, & ciuilis vir ingenii, & tarde errata sentiens. Tardus ad pœnas, propensior ad præmia, facilitate Regia laudabilis, nihil ornamentorum extrinsecus appetens. Ab initio Regni vsque ad exitum, clemens & munificus, plura largiens, quam fiscus & ærarium ferre poterat, nec modum ad facultatem, sed ad libitum referens. Medietatem eorum, pro quibus rogabatur, concedere solitus. Effeceratque, vt impetrantes, duplum flagitarent, facilius ad dimidum B illum detracturi. Præstigiorum nonnullorum sectator. Pilos e barba rasos, interserens digitis, manus subinde aqua infusa abluebat. Singulis diebus antequam in publicum prodiret, ter se in gyrum voluebat, terque stipulam a se confractam, in terram proiiciebat: a matre, *Græcorum* ritus, ea agere edoctus. Quo vero respectu, & ad quid consequendum ista egerit, neque viuens ipse prodidit; neque cuiquam differere faciliter succurrit. Fertur autem celebrata vox eius, & assidue ab eo, dum viueret, vsurpata: Verbum ex ore proferentis euolare in morem passeris, irrediturum, si inconcinnum fuerit, in similitudinem bouis. Monere etiam per iocum milites solebat, ne in C acie primi, in cauda autem vltimi consisterent; sed nec medium occupando latitarent. Cibis ingurgitatus, quieti se dabat & sopori.

Sepultura *Wladislai* Regis cum omni solennitate honestateque expedita, deliberatio super coronatione futuri Regis haberi cœpta est. Post varios autem tractatus, in hac re per Prælatos & Barones habitos, consensu & decreto vniformi omnium, die Sanctorum *Petri* & *Pauli* Apostolorum, quoniam propinqua nimis videbatur abrogata, dies *S. Iacobi* Apostoli, qui in diem Solis cadebat, pro coronatione constituitur; nouisque Nunciis *Sigismundus* Dux *Lithuaniæ* requiritur & rogatur, vt pro die instituto, iuxta inscriptiones inter Regnum *Poloniæ* & Ducatum magnum *Lithuaniæ* conD fectas, vel personaliter venire, vel mittere Nuncios, ad prouidendum de futuro Rege non negligat. Et licet vniuersæ partes Regni, morte *Wladislai* Regis secuta, fuissent pacificæ & quietæ, *Nicolaus* tamen *Syestrzeniecz Cornicz*, quondam de *Badzin* Burgrabius, primus grassari cœpit in spolia & prædas. Nam certorum amicorum suorum de *Slesia*, de Ducatibus *Theschensi* & *Osszwyaczimensi*, nactus assistentiam & auxilia, *Slawkouiense* territorium Episcopatus *Cracouiensis* inuadit, & illud in pluribus villis & locis, igne & spolio vastat & prædatur. Et quo minor esset eorum, qui sibi ferebant auxilia, culpa, in *Morauiam* se cum prædis reducit. Barones tamen *Mora*-

Dies coronationis prorogatur.

Slawkouiense territorium vastatur

uiæ

1433 *uiæ*, literis Baronum *Poloniæ* auisati, ipsum cohabitatione sua excludunt; Sed nec Duces *Slesiæ* audent illi præbere in Dominiis suis in- A colatum: propter quod coactus est vagus fieri super terram. Hanc autem vastationem, creditus est suggestione aliquorum Baronum *Poloniæ*, clandestinum odium contra *Sbigneum* Episcopum *Cracouiensem* gestantium, & aliis modis illi nocere non valentium, attentasse.

1434 *Derslaus de Rithwyani thesaurum ab avo suo suffossum* Sub idem tempus, *Derslaus* de *Rithwyani*, filius *Martini* de *Lubnicze* Palatini *Lancicien-sis*, nepotis germani *Alberti Iastrząbiecz* Archiepiscopi *Gnesnensis*, violat thesaurum notabilem, in florenis *Hungaricalibus*, in vasis & clenodiis aureis & argenteis, quem idem B *Albertus* Archiepiscopus longo tempore ante, ipso duntaxat *Derslao* pronepote suo, & *Ioanne* de *Kozyebrodi* Secretario suo, & Cancellario *Gnesnensi* consciis, in quodam oratorio, ad tegendum propositum duntaxat constructo, in loco, qui *Orzeliecz* vocatur, prope *Banschowa* & *Lubnicza*, pro futura ipsius *violat* *Derslai*, & fratrum suorum necessitate, sabulo coopertum, abdiderat, violat, & eum, certis satellitibus ad eam rem sibi iunctis, animumque suum iuuenilem, infirmum & fastidiosum, ad id formantibus & mulcentibus, de nido suo & latebris extrahit: omnibus fere comitibus suis, certatim partes thesauri pro se (vt fit) vsurpantibus, creditus est, non solum præcipiti & iuuenili sensu, sed etiam matris suæ *Dorotheæ* de *Tarnow* persuasu, facinus id, dudum cogitatum & constitutum, nisi metus Regis cogitata dissipasset, perpetrasse. Auus eius *Albertus* Archiepiscopus, nouitate huiusmodi audita, repentino dolore & tristitia obrutus est, circumuentum se intelligens in thesauro suo, cum illum pro *Derslao*, & germanis fratribus suis, *Ioanne*, *Alberto*, & *Nicolao*, destinauerat & condiderat. Sed pro æstimatione & spe sua dolens, *Derslaum* tam inconsultum ingenium, & tam immodestos mores nactum esse, vbi castrum *Rythwiani* accedere, & rem male gestam corrige- D re disposuisset, bombardarum e castro, cuius ipse fabricator erat, pulsu & terrore prohibitus, pudore plenus retrocessit. *Derslaus* ipse omnem thesaurum illum, viuendo prodige, ornatus familiaribus calamistratis, stando *Varschouiæ*, & mittendo singularia & alta dona Ducissæ virgini *Offcæ*, filiæ *Boleslai* Ducis *Masouiæ*, cuius amore deperiebat, breui tempore absumpsit, nec expost *Alberto* Archiepiscopo, studio & intercessione amicorum reconciliatus, præter sellas, strepas, & frena argento circumdata, quicquam aliud restituit; sed thesaurum omnem illum, ex bonis Ecclesiarum & patrimonio *Christi* quæsitum, qui potius in visceribus pauperum condendus, & in vsus pios dispartiendus erat, prodige & vane distraxit, & tres fratres germanos præfatos, pro quibus æque, iuxta ac pro illo, collectus atque conditus erat. Villis quoque pluribus per præfatum *Albertum Iastrzambiecz* Archiepiscopum ex patrimonio *Christi* coemptis, illos exuit. 1434

Molesta & infesta plurimum, quibusdam Baronibus & Nobilibus *Cracouiensibus*, & præsertim his, qui res nouandas meditabantur, fuit de coronatione Regis futuri, pro die Sancti *Iacobi* instituta conclusio, veriti, ne res, quas turbandas nouandasque moliebantur, Regis noui authoritate opprimerentur: conuentionem itaque, Primoribus Baronibus & Consiliariis ignorantibus, nec petitis, ac inconsultis, pro die Sanctæ *Margarethæ* in *Opathow* *Opathoviæ fit* constituunt. Ad quam cum nullus ex Baro- *conventus*, nibus principalioribus ire vellet, veritus seditionem aut tumultum, & infidelitatis notam perhorrescens, *Zophia Poloniæ* Regina, mœsta proinde ac trepida, & cum sibi, tum filiis, si res in seditionem, quo spectare cœperat, verteretur, metuens, *Sbigneum Cracouiensem* Episcopum, qui populari pollebat ingenio, orare cœpit, vt suam in Rempublicam nauaret operam, atque illam de impendentibus terroribus expediret. Qui seditionis periculum dimoturus, in equis alienis, a *Zophia* Regina, & aliis amicis precario compræstatis, cum sui ex via, qua *Basileam* processerat, aut ex calore æstiuo mortui, aut lassi erant, in *Opathow*, C ad huiusmodi conuentionem, citato cursu, in tempore opportuno, aduenit. Ingratus fuit *Spithkoni* de *Melschtin*, & *Derslao* de *Rithwyani*, qui illius conuentionis erant Duces & capita, *Sbignei* Episcopi aduentus. Vnde nec illum, licet præsentem, ad suas deliberationes & consilia, velut suspectum, aduocabant. Tulit tamen singula hæc *Sbigneus* Episcopus mira patientia, nec exacerbandos esse animos, suapte ad contentiones & schisma inclinatos, sed leniendos duxit: cum alterius ex potentia, alterius ex thesauris nouiter raptis ferox esset animus. Nec latebat *Sbigneum* Episcopum eorum voluntas, aut consilium: singula ad eum, quæ gerebantur, his qui intrinseci & fidi credebantur, deferentibus. Quapropter conuenire eos ad se in curiam Episcopalem obtinet & inducit. Quo cum frequens numerus eorum conuenisset, & omnes vno consiliorum & voluntatum tenore, male Regnum & Rempublicam per puerum in Regem coronandum regi, conclusionemque de eo coronando rescindendam decernerent, propositum eorum *Goworkone* de *Chrobrzani*, de familia *Rawa*, homine veterano confortante, & gesta *Casimiri* Regis, quæ ambiguam fidem faciebant, referente, *Sbigneus* Episcopus, copia loquendi fa- *quem Sbigneus dissoluit*, cta, *omnem discordiam & diuisionem Regni, velut perniciosam, capite non extante; ad concordiamque & pacem inflectendos, abstinendum etiam ab omnibus conuentionibus, & conspirationibus, quæ monstruosam & deformem*

1434 *Rempublicam efficere possent, pluribus verbis, exemplis recentibus & veteribus*, edocuit. *Nec esse aliud tempus, nisi illud*, disseruit, *quod ad* A *salutem vel perniciem Regni, semel inclinatis animis posset conuerti. Non contendendum de coronatione Regis esse: cum contentio ipsa, & dudum promulgato, in conuentione Brzesten-si, in vita Regis, & innouato consensu omnium decreto, sublata sit. Sed vt idem omnes sentiant, summa vi agendum esse. Sed neque extare modum, quo, iusto & legitimo hærede deserto, vel neglecto, alius quæri optarique debeat. Enitendum duntaxat, & inuigilandum, vt is qui melior prudentiorque ex duobus, probabili æstimatione censeri possit, coronetur.* Mouit hæc oratio multos ex plebe, qui ad nouandas res auidi illuc confluxerant, multorumque animi vel sanati vel restricti sunt, & opera ipsius Episcopi, prudentique exhortatione, malum, quod illic conflari formarique cœptum erat, in ipso sui exortu extinctum sedatumque est, & *Sbignei* Episcopi *Cracouiensis* persuasio, quod prudens & saluberrima Reipubl. & Regno *Poloniæ* esset, iudicio omnium & acclamatione decreta est. Quapropter singuli, qui coronationem futuram Regis impedire moliebantur, magna molestia & dolore acti, ex *Opathow* discedunt: fremitu ingenti in *Sbigneum Cracouiensem* Episcopum sæuientes, quod eius aduentu & præsentia, eiusque consilio & persuasione, singuli eorum conatus fuerint languidati & confracti. Propter quod & a *Zophia* Regina, & filiis Regiis, *Wladislao* & *Casimiro*, omnibusque Ecclesiasticis & secularibus Consiliariis, in Concilio gratiæ ingentes *Sbigneo* Episcopo *Cracouiensi* habitæ sunt; quod malum gliscens sua authoritate, consilio, & industria, aliis dissimulantibus, oppresserit, extinxeritque.

& coronationem Wladislai promouet,

Sancti *Iacobi* festo, quo coronatio futuri Regis *Poloniæ*, aut confici, aut infici debuerat, appropinquante, ex omnibus terris, oris, & angulis, Regno *Poloniæ* subiectis, maxima Prælatorum, Principum, Baronum, Dignitariorum, militum, Nobilium & ciuium, conuenit *Cracouiam* multitudo: vnoquoque salutem suam, in communi & publica pendere existimante. Dux autem magnus *Lithuaniæ Sigismundus*, cum pro eo tempore valetudinarius esset, & periculosum sentiret, propter Ducis *Switrigyelli* & suæ partis insidias, extra terras *Lithuaniæ* sibi egredi, Nuncios cum plena potestate, & mandato, personam suam repræsentaturos, & in coronationem futuri Regis, nomine suo, & Ducatus magni *Lithuaniæ* consensuros, transmittit; *Martinum* de *Schadek*, Archidiaconum *Vilnensem*, & *Dolgertonem* Palatinum & Capitaneum *Vilnensem*. Idem facit *Moldauiæ* Voieuoda *Stephanus*. Duces *Masouiæ Semouithus*, *Casimirus*, & *Boleslaus*, affuere præsentes. Cum itaque frequens numerus ex omni Statu Consiliariorum conuenisset, feria sexta & Sabbato ante festum Sancti *Iacobi*, Nuncii primum Ducis magni *Lithuaniæ Sigismundi*, & Voieuodæ *Moldauiæ*, postea aliorum Principum, terrarum, & absentium Baronum, legationes auditæ sunt. Omnium erat vna, & concors sententia, petitio, & votum, vt celerius quo fieri posset, vnus ex filiis Regiis coronaretur, omnesque de maiore natu filio cum is & omnibus corporis lineamentis ad patris naturam accederet, & sperabatur illum operibus etiam bonis expressurus, conueniebant. Suborta deinde quæstio est, & ab his, qui coronationem Regis impedire, resque nouas moliri nitebantur, proposita, *an liceret puerum* B *& iuuenem, in dignitatis tantæ Regem assumere, cuius ætas dum gubernationi rerum magnarum per se non sufficeret, Consiliarios & tutores esset habitura, ex quorum sententia res, non sine inuidia & contemptu aliorum decernerentur.* Multas ad id rationes dudum conquisitas deducebant, atque inferebant, inter quas eam, quæ populares magis irritabat, ponendam duxi. Vbique iactabant *Regni iura, tam publica quam priuata, Prædecessorum suorum multo cruore & meritis quæsita, in cassum & perditum iri: cum Regis minorennis approbatio & confirmatio iurium, si fieret, posset faciliter in posterum per eum refelli, si in expectationem legitimæ ætatis suspensa recideret, non tuto aut æquo, sed pauido & molesto animo,* C *nulla certificatione aut sponsione interposita, eam laturos, & Regem peruenientem ad ætatem, coronatione transacta, & nulla necessitate constrictum, facile confirmationem iurium, dum sibi resisti non posset, & omnibus muneribus Regiis perfunctus esset, recusaturum.* Biduo quæstio hæc & ambiguitas trita est, & coronatio *Casimiri* Regis vix dum pubescentis, patre mortuo, celerrime subsecuta, in memoriam reuocata est. Allatus deinde, mandato *Sbignei* Episcopi *Cracouiensis*, ex Ecclesiæ *Cracouiensis* Bibliotheca, Decretalium liber, per *Casimirum* Regem donatus. In cuius prima columna, *Casimiri* Regis imago, ensem vagina vacuum in manu dextra tenebat. Et D cum allegationes plures ex illo pronunciatæ fuissent, concludentes minorennem Regio diademate posse insigniri; cumque percrebuisset librum hunc *Casimiri* Regis esse, omnes facile (tanta adhuc recordatio & charitas Regis dudum mortui erat) in coronationem maioris natu *Wladislai* Regis consentiunt. Verum cum de confirmatione iurium Regni adhuc ambiguitas haud mediocris relicta esset, hæc quoque spiritu Diuino cooperante, ea conditione & cautela sublata est, vt *Zophia* mater, cum Prælatis, Principibusque sibi stricto sanguine iunctis, Primoribusque Baronum, pro futuro Rege *Wladislao*, cautionem sponsionemque faceret, confirmaturum illum pure & simpliciter Regni iura, quamprimum ad le-

Legationes, quæ ad coronationem conuenerant, audiuntur,

& quæstio de impedienda coronatione Regis deciditur. 1434

Digitized by Google

1434 legitimam ætatem peruenisset. Ea conditio tunc recepta, singulas difficultates, quæ interponebantur ferebanturque ad impediendam coronationem futuram, summotura videbatur. Existimabantque Consiliarii eos, qui nouare aliquas res moliebantur, velut quibus satisfactum fuerat, in crastinum diem Sancti *Iacobi*, prorsus quieturos. Vnde nec publice, nec priuatim, aliqua antidota, pro rescindendo futuro, quod struebatur, impedimento, interposita sunt, nec ad emolliendum aut frangendum male & proterue induratos animos, quicquam prouisum.

Festo die Sancti *Iacobi* illucescente, omnes Prælati, Principes, Barones, & Nobiles *Poloniæ* in salam albam castri *Cracouiensis* conueniunt, rati sine oppositione & difficultate aliqua, coronationem futuri Regis se perfecturos. Sed ab his, qui Regiam coronationem impedire moliebantur, motus maiores prioribus concitati sunt. Renouantur itaque Consiliariorum vota, & maiori concordia Primorum decernitur, quatenus primogenitus Regis *Wladislaus*, in Regem coronetur. Inducuntur insuper vota Nunciorum, qui a singulis terris Regno *Poloniæ* subiectis, aduenerant. Adest *Zophia* Regina supplicans, *vt vnum ex filiis pro Rege assumere dignarentur, & ne hæreditate paterna filios excluderent. Parata pro filio in Regem assumendo, sponsiones quaslibet, cum Principibus Masouiæ, & Baronibus senioribus, facere.* Non desunt ab alia parte Barones & Nobiles aliqui, vidilicet *Spithko* de *Melschtin*, *Abraham* de *Zbaschin*, Iudex *Posnaniensis*, & *Ioannes Strasz* de *Kosczielniky*, rerum priuatarum respectu commoti, quæ semper offecere officiuntque publicis: & quod ex patriciis orti patrios non essent Magistratus adepti, & quod non quantum æquum censebant, excellere existimationem suam aduerterent: nec mediocriter se opponunt, quos nonnulli etiam inferiores sequebantur, difficultates varias interponentes, quod ad Regni, & terrarum eidem subiectarum, regimen, insufficiens sit ingenium puerile, annorum immaturitate, in quibus Regii filii consistunt, pensata. Allegant *amplissimas terras Regnum Poloniæ continere, Tartaris & aliis infestis hostibus vicinas: quibus neque iura reddi, neque defensio opponi per Regem, in puerili ætate constitutum, poterit.* Allegant insuper, *quantis sudoribus, laboribus, & impensis, quanta effusione cruoris, quantis ætatibus, libertas, & Regno, & Patriæ, a pluribus, & exquisitis seruitutibus, parta sit.* Ponunt ante oculos *captiuitates Nobilium & terrigenarum Russiæ, quas perpessi sunt, dum ire in subsidium contra Turcos Hungariæ Regi & Regno detrectarunt. Cauerent itaque & bene animaduerterent, quid agerent, prouiderent, die illa suæ, & posteritatis suæ libertati, ne tot laborum, annorum, & sudorum spatia, in vnius horæ conuerterent discrimen. Regalem potentiam validam esse, & eius Regis, quem nunc assumerent mores ignotos; posse fieri, vt in ætatem debitam perueniens, & omnium sponsionum, quæ nunc pro eo fierent, oblitus, potentiam verteret in tyrannidem, & ius, libertatemque, in seruitutem.*

Tres Proceres coronationi resistunt.

Visa est hæc eorum oratio aliquid secum afferre, pro tuenda libertate, efficaciæ & rationis. Propter quod aliqui ex nobilibus, illis assentiebantur publice, aliqui neque hanc neque illam partem tenebant. Consiliarii & Primores pluribus rationibus euidentibus & fortibus, omnes instantias soluebant, & elidebant. Quarum hæc erat vna potissima, *Regimen & libertatem Regni, non in Regia, sed in sua potestate consistere, neque se illi etiam, postquam adolesceret, potestatem regiminis Regni facturos, nisi iura & libertates Regni confirmaret.* Sed dum neque hac, neque aliis persuasionibus mouerentur, sed continue alias & alias instantias innouarent, multis [vt erat] *Spithkonis*, *Abrahæ*, & *Straschonis*, sententia atrox & incommoda videbatur, multisque simultatibus, odiis, & partialitatibus, Rempub. turbatura. Proinde quærebatur moderatum medium ad rem componendam. Quod cum dari nequiret, diesque iam prope meridiem esset protracta, intellectum est, aut saltem a prudentibus & oculatis viris præsumptum, vafre & callide eos difficultates & impedimenta huiusmodi interponere, non vt rationem exigerent pro conseruatione libertatis Patriæ, sed vt verbis inanibus & ventosis terendo tempus, dies constituta pro coronatione præteriret, qua præterita, necesse esset coronationem in alium diem Dominicum, cum feriali die iuste expleri non posset, differri. Interim autem existimabant se plures ad sua vota inducturos, multosque *Cracouia*, qui expensis grauarentur, discessuros, seque tunc facilius posse efficere, quæ volebant. Non solum autem a Pontificibus & consiliariis Primoribus, verum a militibus vulgaribusque, qui ad diem comitiorum, in frequenti numero conuenerant, a populo denique sententiæ sanioris, dementia *Spithkonis*, *Abrahæ*, *Straschonis*, & suorum sequacium irridebatur; quæ res ipsos amplius ad opponendum resistentiam incendebat. Consiliarii itaque & primores Regni, ne hac calliditate circumuenirentur, sagax consilium, quo dolum huiusmodi opprimant, opponunt. Mandant Regni *Poloniæ* Marschalco, *Ioanni Glowacz* de *Oleschnicza*, *quatenus denunciet omni multitudini, quæ conuenerat, alta voce, omnes maiores, atque omnes bonos, eam captasse deliberationem, quatenus Wladislaus primogenitus, in Poloniæ Regem assumatur & coronetur. Si cui itaque ea deliberatio apparet Reip. inutilis, abeat retrorsum, & partem teneat sinistram, cum hi, qui Wladislaum coronandum decernunt, tenere velint partem dextram, & experiri, qui & quanti sint, aut quibus ducantur rationibus, qui coronationem Regiam impediunt.* Eo enim modo circumuen- 1434

1434 tam Rempublicam, *Spithkonis*, *Abrahæ*, & *Straschonis* impressione, & amplius, nisi eorum rescinderentur conatus, circumueniendam, expeditum iri autumabant. Nec fefellit: hoc enim edicto per organum Marschalci pronunciato, omnis multitudo, voce magna exclamando *Wladislaum primogenitum coronandum* exclamat, consentitque & decernit. Tres illi duntaxat Barones, dum quendam locum altiorem ascendunt, & contradicere decreto maiorum, & consensui populi, nescio qua temeritate nituntur, premente multitudine, deiiciuntur de loco. Et reclamatione eorum & contradictione contempta, Prælati, Principes, & Barones, Nobilesque vniuersi assurgunt, & de loco recedentes Consilii, thalamum ingrediuntur *Wladislai*, electionem de eo ad Regnum *Poloniæ* factam, sibi, & *Zophiæ* Reginæ genitrici suæ, publicant & processionaliter illum vsque ad Ecclesiam *Cracouiensem*, per viam stratam pannis variis, deducunt. Tres autem illi Barones, dum se in loco Consilii salæ albæ derelictos & confusos viderent, cæteros in Ecclesiam euntes secuti sunt, & ex aduersariis veneratores effecti. Conabatur tamen vnus ex illis *Spithek Melschtinsky*, conclusionem vnanimi consensu firmatam, quacumque posset arte, confringere. Vnde primum in castro *Ioannem* de *Oleschnicza* Marschalcum, verbis inhonestis, & honorem suum sugillantibus, ad contentionem prouocauit. Sed is Baronum rogatus precibus, ab omni contradictione, ne coronationis negotium interrumperetur, abstinuit. De quo illi & a Rege, & a Consiliariis gratiæ habitæ sunt. Deinde cum ad ædes sacras ventum esset, non solum in Marschalcum, sed & in alias personas, maledictis vti cœpit: sed ab omnibus mira patientia verba eius excepta sunt, & conatus sui silentio fracti. *Albertus* itaque *Iastrzabiecz* Archiepiscopus *Gnesnensis* & Primas, Pontificalibus indutus, assistentibus sibi *Sbigneo Cracouiensi*, *Wladislao* electo *Wladislauiensi*, *Stanislao Plocensi*, *Ioanne Chelmensi*, Episcopis, missam, tarda licet hora, inchoans, præfatum *Wladislaum* primogenitum, cum magna hilaritate & alacritate Consiliariorum & populi, sacris vestibus, sandaliis, humerali, alba, manipulo, stola, dalmaticis, & ad extremum cappa pluuiali indutum, in Regem *Poloniæ* ad altare maius Ecclesiæ *Cracouiensis*, feliciter vnxit & coronauit, exacto etiam tunc ac eo, quamuis teneræ esset ætatis, de obseruandis iuribus, statutis, libertatibus, literis & munimentis Regni *Poloniæ* corporali iuramento. Aurum oblatum per Regem ad altare, cessit *Cracouiensis* Ecclesiæ Vicariis. *Stanislaus Czyolek* Episcopus *Posnaniensis* absens erat. Nam in Concilio *Basiliensi*, vna cum *Nicolao Lassocky* Decano *Cracouiensi*, nomine Regis & Regni *Poloniæ*, Legationem repræsentabat. Opus autem coronationis suæ, quoniam impedimento, vt præmisi, trium Baronum retardatum fuit, prope horam vesperorum durauit, cum esset citra vel vltra meridiem incœptum. Quo feliciter consumato, & omnibus cerimoniis iuxta ritum & vetustam obseruationem Regni *Poloniæ* expletis, *Wladislaus* Rex, omnes Prælatos, Principes & Barones suos, magnifica & Regali mensa excipiens, liberalissime atque iucunde tractauit; singulisque pro charitate, cum in se, tum in Remp. atque patriam, gratias egit. Itaque dies ille contra opinionem multorum, fauore Diuino operante, felicem & alacrem habuit in coronatione præfati *Wladislai* exitum. Nec minoris iucunditatis dies fuit subsequens; in qua ipse *Wladislaus* Rex omnibus apparamentis Regiis vestitus, diademate capiti suprapposito, latera sua, *Cracouiensi* & *Plocensi* Episcopis, Pontificalibus indutis, cingentibus, ad vrbem suam e castro, Principibus & Baronibus in plurimo numero cum præcedentibus, & sequentibus, descendit. Et locis ciuitatis insignioribus lustratis, magnum de se spectaculum populo præbens, ad Regiam suam reuersus est. In præparatum autem sibi circa ædem Prætorii non descendit thalamum, vbi Consulum & ciuium *Cracouiensium* suscepturus erat subiectionis, fidelitatis, & obedientiæ iuramentum, propter litem, quæ inter Pontifices & *Masouiæ* Duces, latus Regium ambientes, de superioritate & prioritate loci, fuerat subsecuta: vtrisque adnitentibus, se ad dexteram Regis, dum ad thalamum ex equo descenderet, consessuros, & pluribus rationibus, his Pontificalem, illis vero Ducalem præstare deducentibus dignitatem. 1434

Sed tamen Wladislaus in ciuitatem Cracov. deducitur,

& coronatur.

Subsequentibus diebus, plures & publice & priuatim habiti sunt inter maiores tractatus (iam enim vulgus & communis Nobilitas discesserat) qualiter, quomodo, & per quos, Regnum *Poloniæ*, *Wladislao* Rege existente impubere, posset & deberet in bono ordine & pace gubernari. Multæque ad hanc rem fuerunt apertæ viæ, multisque videbatur bonum; vt Dux *Masouiæ Semouithus*, qui tunc *Cracouiæ* præsens erat, onus gubernatoris & tutoris assumeret, cum quia *Wladislao* Regi sanguine propinquo iunctus erat, tum quia illum bonitas & prudentia illustrabat. Dura tamen hæc conditio parti maiori visa est, ne aut ambitio Regni illi incederet, aut, quod turpe putabant, vni Principi, Regno feudali, subesse, cogerentur. Repudiata itaque huiusmodi conditione, Prouisores Regni, in qualibet terra electi sunt: non ex his quidem, qui Dignitatibus aut Magistratibus ornati erant, sed qui illis vacui essent, & cæteros prudentia & nobilitate anteirent. Lecti sunt itaque plures, opinione cæteris præstantiores; & iuxta distinctiones terrarum, quæ Regno *Poloniæ* subiectæ sunt, cuilibet terræ vnus Prouisor

Prouisores singulis terris Poloniæ singuli constituuntur.

1434 sor datus est: terra *Cracouiensi* excepta, quæ duos sortita est, cum, quia patria omnium, Sedem, caput, & domicilium Regni repræsentet, tum quia sola Regis numisma operans aliis transmittit, tum quia fundo suo; & his rebus, quæ importantur & exportantur ex illa, facile cæteris antecellat. Huiusmodique Prouisoribus, certa assignatione pecuniaria facta, omnis cura introituum Regalium commissa est, ea conditione apposita, vt nihil statuere aut decernere in republica & rebus quibuscumque minimis possent, nisi id authoritas & deliberatio maiorum probaret. In huncque modum præfati Prouisores, vsque ad annos præfinitos, Regales introitus, & alia agenda, administrabant. Cuilibet autem huiusmodi Prouisori, nonnisi quinquaginta marcæ annui salarii, ex introitibus Regalibus consignatæ. In terra itaque *Cracouiensi*, *Ioannes* de *Thaczin* Castellanus *Byeczensis*, & *Clemens Vatrobka* de *Strzelcze*: In *Sandomiriensi Ioannes* de *Ossolin* Castellanus *Sandomiriensis*, creantur Provisores.

Eodem tempore Barones, Nobiles, & vniuersi terrarum *Russiæ* & *Podoliæ terrigenæ*, magnis precibus, & deuotis solicitationibus *Wladislao* Regi, & omnibus Principibus & Baronibus Regni *Poloniæ* supplicant, *quatenus illos iisdem iuribus, prærogatiuis, & præeminentiis, quibus alii Regnicolæ Poloniæ fruuntur & gaudent, donet, libertet, & priuilegiet.* Et quo magis animum Regis & eius consiliariorum precibus suis inclinent, gratiam similem & libertationem *Wladislaum genitorem suum claræ memoriæ, eis promisisse, & dandam decreuisse, effectum tamen sortiri non potuisse, propter mortem subsecutam*, euidenti & claro testimonio comprobant. Quorum precibus *Wladislaus* Rex permotus, Patris sui comperta voluntate & decreto, illos libertat, & omnibus priuilegiis, gratiis, prærogatiuis, honoribus, quibus Regni *Poloniæ* Nobiles, incolæque gaudent & fruuntur, insignit & nobilitat, ac omnem seruitutem, cui erant obnoxii, omnia insuper tributa & vectigalia, nulla conditione apposita, relaxat, dimittit, & abrogat, atque eos cæteris nobilibus Regni *Poloniæ*, in vsu libertatum & gratiarum quarumlibet, parificat. Quod pluribus Prælatis & Baronibus Regni incongruum, & Reipub. offensiuum visum est: præsertim cum *Wladislaus* Rex mortuus, non tam amplam, nec tam largam & pinguem libertatem, præfatis terris dandam decreuisse scitus est. Sed dum relaxaret eorum multa, & grauiora cum tributa, tum onera, ad quælibet tamen bella, quæ & ipse, & sui successores Regni *Poloniæ*, cum quibuscumque hostibus, & quotiescumque, gererent, sine aliquo donatiuo ire, ad castrorumque ædificationes suos homines mittere, ac de quolibet laneo possesso, duas auenæ, duas siliginis mensuras, & quatuor

Nobilitas Russiæ & Podoliæ easdem quas Poloni habent, libertates obtinet.

grossos monetæ vsualis, sibi & mensæ suæ Regali, singulis annis solui, voluit esse temporibus perpetuis astrictos & obligatos. Ferebant itaque multi moleste, quod his conditionibus non appositis, terris prædictis *Russiæ*, tam ampla data fuit libertas, quam alii Regnicolæ *Poloniæ* per multa annorum centena, variis & studiosis obsequiis, & præclaris gestis in bellis editis, vix poterant consequi & emereri. 1434

Cœperant & hoc anno insolescere nonnulli contra Ecclesiam Barones & Nobiles, illi præsertim, qui Regis *Wladislai* coronationem moleste ferebant; concitaruntque vulgum, & Communitatem Nobilium contra Ecclesiasticas personas. Plurima allegantes, præsertim circa exactionem decimarum, & fulminationes censurarum, grauamina. Vnde eodem anno, primum in oppido *Vartha*, pro die Sancti *Nicolai* Confessoris, deinde annis subsequentibus, plures generales & particulares habitæ sunt, in *Piotrkow*, & aliis locis, inter clerum & Barones, conuentiones. In quibus primum *Albertus Iastrzambiecz* Archiepiscopus *Gnesnensis*, deinde omnes alii conueniebant Pontifices, nec Barones sæculares venire negligebant. Dum autem Sæculares Barones grauamina quædam, molestias, & abusus, quibus ipsi & eorum coloni grauarentur, proponerent, Pontifices & Clerus per priuilegia & iura, Regum & Principum *Poloniæ*, Ecclesiis, pro eorum libertate & excellentia concessa, monstrarunt, omnia licenter, omnia lege Diuina & humana se agere, & nihil sibi de iure eorum vendicare. Abusus autem particulares, si qui per sæculares personas fuerant introducti, offerebant se correcturos. Concilium insuper generale, quod tunc in ciuitate *Basiliensi* vigebat, partes suas interponebat, pro extinguendo huiusmodi dissidio, solicitando literis vniuersos ad pacem. Placari tamen animi multorum & sanari quacumque ratione non poterant, qui id tempus optimum rati, quo *Wladislaus* Rex annos pubertatis nondum excederet, Ecclesiam *Polonicam* in suis libertatibus offendere, & multa illi abstrahere, atque suis commodis & vsibus applicare maturabant. Permittente tamen iusto Dei iudicio, Primores omnes, & qui persecutionis Ecclesiasticæ videbantur Magistri & rectores, morte subtracti sunt. Accidebat autem plerisque non naturalis quidem, nec matura mors, sed acerba & funesta, quæ ceteros a persecutione, & infestatione Ecclesiæ exterruit, & dare pacem Ecclesiæ, annis aliquot vexatæ coegit.

Auctores persecutionis in clerum & bona Ecclesiarum

diuinitus puniuntur.

Coronatione *Wladislai* primogeniti *Iagyellonis* expedita; non alia Consiliarios Regni tenuit cura, nisi vt cum *Sigismundo Romanorum* Imperatore, & *Hungariæ* Rege, pax, variis simultatibus infecta, reformaretur, ne Rege puerilem ætatem habente, sua calliditate & ingenio, finitimos, & præsertim Cruciferos, vexare

Digitized by Google

1434 xare bello Regnum *Poloniæ* induceret: aut ipse suis potentiis, illi hostis infestusque esset. Consultatione itaque primum de hac re habita, A omnium deliberatione & assensu, placuit ad illum duos Barones mitti, ad iungendam secum affinitatem, &ad petendum filiam Ducis *Austriæ Alberti* Proneptem suam, *Wladislao* Regi in consortem. Futurum existimantes Consiliarii, affinitate huiusmodi, & transactas simultates & odia, quomodolibet inter Reges & Regna concitata & orta, tegi posse, & splendido coniugio, amplitudinem Regno *Poloniæ* prouenturam, morte Imperatoris *Sigismundi*, & Ducis *Austriæ Alberti*, nullam tunc prolem masculam habentis. Electi B itaque duo Barones ad hanc legationem bene gerendam, idonei communi iudicio

Legati ad Imp. Sigismundum mittuntur,

æstimati *Ioannes* de *Konyeczpolye* Regni *Poloniæ* Cancellarius, & *Ioannes* de *Oleschnicza* Regni *Poloniæ* Marschalcus, ad præfatum *Sigismundum* Imperatorem, transmittuntur. Præcedit illos iussu Regis *Ioannes Gamrath* miles, vt & aduentum eorum Imperatori denunciaret, & securitatem adueniendi ordinaret. Is commissione *Petri Schafranyecz* Palatini *Cracouiensis*, temere, extraordinarieque suscepta, indicat Imperatori, *Legatos Poloniæ oratum ad eum venire, vt gubernationem tutelamque Regni Poloniæ suscipiat.* Non minus temere legatio hæc exposita, quam ab Imperatore C credita est. Ingessitque animo suo excellentiam magnam & hilaritatem; quam continere non valens, omnibus Consiliariis suis, inter quos tunc aliqui Electores Imperii aderant secum, gloriabundus effudit. Legati *Poloniæ* Imperatorem, in *Prisburg*, de partibus *Rheni* per *Istrum* descendentem adeuntes, comiter & benigne ab eo excepti, & per omnes dies, quibus & in curia sua, & Dominiis suis morabantur, honorati & tractati sunt. Concessa tandem audientia, mandata exponunt, nihil aliud, quam quod illis erat iniunctum, affinitatem per filiam *Alberti* Ducis *Austriæ*, proneptem suam, iungendam petunt.

qui filiam Alberti Ducis Austriæ pro Wladislao petunt.

Miratur Imperator, nihil de gubernatione Regni *Poloniæ*, in eum transfundenda, D Legatos locutos. Et dum rem confictam, & temere a se creditam, ac vulgatam intellexisset; solicitat per Cancellarium suum *Casparum Shlik*, non verbis solum, sed promissis, Legatos *Poloniæ*, offerens cuilibet mille florenos annuum Salarium, quatenus ad abolendam sui pudoris notam, gubernationem illi Regni Poloniæ, quam se repromisit honeste spreturum, offerrent. Legati necquicquam verbis aut promissis moti, asserunt *id sibi nullatenus licere, ne de minus syncere mandatis Regiis & Regni expositis incusarentur.* Quapropter & Imperator animo offensus, Legatis *Poloniæ* respondet: *Non esse honestum aut æquum affinitates iungere, nisi prius omnibus discordiis, iniuriis, offensis, & simultatibus, æquo iure, inter Reges & Regna, sanatis & compositis.* Quod vt facilius procedat, consensu Legatorum, festum Pentecostes anni futuri pro conuentione Consiliariorum vtriusque Regni, indicitur, ad quod se Imperator repromittit Consiliarios missurum. Accepto responso Legati, nauigio ex *Prisburg*, *Budam*, ex inde terrestri itinere in *Poloniam* reuertuntur. 1434

Item alii legati ad Concilium Basil. mittuntur,

Mittitur & ad Concilium *Basiliense Ioannes Luthkonis* de *Brzezye* Canonicus *Gnesnensis*, vt cum *Stanislao* Episcopo *Posnaniensi*, & *Nicolao Lassoczky* Decano *Cracouiensi* iunctus, Legatos Regis & Regni repræsentent. Pontifices & Barones maiores mitti non placuit, vt rebus publicis melius consuli prouiderique possit. Aduentu *Luthkonis Basileam*, mors *Wladislai* Regis renouata, dolentibus omnibus excellentiæ tantæ Regem, & fidei Christianæ maximum propagatorem, absumptum esse. Celebratæ sunt illi in Ecclesia Cathedrali, impensis *Stanislai Czyolek* Episcopi *Posnaniensis*, Regales & magnificæ exequiæ, & omnis honos cum multa deuotione primum habitus,

ubi iusta Wladislao Regi persoluuntur,

Branda Episcopo *Portuensi* Cardinali *Placentino*, Missam celebrante, & Magistro *Nicolao Kozłowsky*, qui *Sbigneum* Episcopum *Cracouiensem*, ab eo missus repræsentabat, in latino sermone nobilem concionem faciente. In qua de excellentibus, magnificis, & insignibus victoriis; item de religiosis & deuotissimis actibus suis, in fidem & religionem orthodoxam, plurima disseruit; multisque Patribus Concilii verbis suis lacrymas excussit.

Conventio cum Cruciferis,

Iuxta continentiam & ordinationem fœderum cum Cruciferis de *Prussia* habitorum, conuentio in *Raczyasz* pro die Mercurii Natiuitatis *S. Mariæ* Virginis habita est, ad tractandum de pacis perpetuæ conclusione. Ad quam cum *Albertus Iastrzambiecz Gnesnensis* Archiepiscopus & Primas, *Sbigneus Cracouiensis*, *Wladislaus* electus *Wladislauiensis*, Episcopi; *Nicolaus* de *Michalow*, Castellanus & Capitaneus *Cracouiensis*, magni Ducis *Lithuaniæ Sigismundi*, Ducum *Masouiæ*, Ducisque *Stolpensis*, Nuncii, ciues de *Thoczno*, frequensque Consiliariorum numerus conuenisset, Cruciferi in terendis Legationibus diebus aliquot tempus absumebant. Nec turpe putabant, solicitare Consiliarios Regni, *vt ad ripam fluminis Vislæ e regione castri Zlothoriæ positam, pro tractatibus ineundis descenderet.* *Poloni*, etsi ea, vt pleraque superiora, vana esse non dubitarent, ne tamen pacis conclusio per eos infecta remaneret, descendere consenserunt.

qui Polonis illudunt,

Ibi quoque Cruciferi diu expectati, vix sub Solis occasum, vnum Commendatorem miserunt, aliquorum suæ partis Episcoporum & Commendatorum tardum aduentum, & plerasque alias causas fingentes, *Polonorum* expectationem eludebant. Itum est tamen & altera die in ripam *Zlothoriæ*, nec minor elusio a Cruciferis sub idem tempus, ca-

ca-

Digitized by Google

1434 cadente sole se excusantibus, ingesta est. Quapropter de cætero non modo ad ripam fluminis pro colloquiis reditum non est, sed etiam, dum Cruciferorum species illudendi & fallendi magis patefacta, animos *Polonorum* irritaret, discessum. Nondum autem *Polonis* portas oppidi *Brzesczie* intrantibus, duo Nuncii adueniunt, vnus Cruciferorum Nuncios aduentare, & his saluum conductum dari postulans, alter ex *Lithuania*, cladem, quam *Liuonitarum* exercitus a *Samogithis* pertulit, nuncians. Licet siquidem in conditionibus fœderum, Ducatus magnus *Lithuaniæ* cum terris suis inclusus fuisset, Cruciferi tamen de *Liuonia*, iusto exercitu conquisito, terras *Samogithiæ* populandas ingressi, variis & exquisitis modis vastabant. Hæc quoque causa & respectus Cruciferos de *Prussia*, conuenire cum Consiliariis prohibebat; cum quod belli gesti in *Samogithia* præstolabantur euentum, tum quod reprehendendos & carpendos se esse, de fracta fide, rebantur. Si quando vero Nunciis eorum hæc obiiciebatur dolosa vafricies, respondebant, *iniussu suo bellum Liuonitas assumpsisse*. Verum quia clemens & propitius Dominus, ruptorum fœderum conuenit esse vltor, ideo gloriari *Liuonitas* in sua potentia non permisit. Dum siquidem, multis locis *Samogithiæ* peruastatis, quandam siluam, de securitate freti, ingressi fuissent, cincto exercitu hostili corona, *Samogithæ* [qui metu eorum, laribus relictis, in saltibus lustrisque se abdiderant] optimum tempus rati, quo hostibus superiores essent, robora arborum, quanta velocitate possunt, incidunt, & *Liuonitas* inclusos, desperatione extrema, & missilibus frequentibus sepiendo, tuti ipsi a quolibet ictu, lacerant, occidunt, & ad deditionem compellendo, sub iugum mittunt. Multa millia hominum illic, vel occisa, vel capta sunt. Præda omnis *Samogithis* cessit, signa, banderiaque hostium septem capta, & in Cathedralem Ecclesiam *Vilnensem S. Stanislai*, delata. Clades hæc, Cruciferos de *Prussia*, mansuetiores fecit. Quapropter misso vsque in *Brzesczie* *Volffone* de *Schauschen* Commendatore *Ostèrodensi*, tractatum pro conclusione pacis perpetuæ, cuius antea fastidire se etiam mentionem demonstrabant, in diem Sancti *Floriani* anni futuri in oppido *Bresczie*, protelari obtinuerunt apud *Poloniæ* Consiliarios, qui iam & tum, & dudum ante, ad pacem animos inclinauerant.

Cæsis Liuonis,

Cruciferi pacem petunt.

Gnesnensis Archiepiscopus *Albertus Iastrzambiecz*, ex *Brzesczie* sub id tempus *Lanciciam* descendens, *Wladislaum* de *Oporow*, in monasterio fratrum Prædicatorum, assistentibus illi, *Sbigneo Cracouiensi*, *Ioanne Chelmensi*, Episcopis, in *Wladislauiensem* Episcopum consecrat, die Solis decima octaua mensis Septembris.

Æstate anni eiusdem, variæ commotiones inter *Poloniæ* Regnum, & *Slesiæ* terras, consurrexerant. Nouitas enim raro visa est perturbationibus caruisse. Vtrosque enim, morte Regis secuta, metus aliquis non continebat. Principium tamen omne, a *Slesitis* cœptum est; qui ex terris suis *Nicolaum Kornicz Syestrzenyecz*, & alios, rapto viuere assuetos, prædas in Regnum agere, vel dissimulatione, vel assensu permittebant. Nec viro Nobili *Cristino* de *Kozyeglowy* Castellano *Sandecensi*, tunc parsum est: sed bona sua in terra *Syewyoriensi* circa *Kozyeglowy* consistentia, vastant & prædantur. Is vbi ad Regem & Consiliarios, querela delata, nihil leuaminis reportasset, exercitum collegit, & in oppido *Gliuicze* semidiruto, valido præsidio posito, multas oras *Slesiæ* igne & spoliis depopulatus est. Propter quod *Slesiæ* Duces a Rege conuentionem indici obtinent, vt in ea omnes deformitates & abusus, bellaque mota & introducta, possint componi & abrogari. Et cum festum Sanctæ *Heduigis*, locusque *Badzin*, pro illa tenenda, positus esset; ex parte Regni *Sbigneus* Episcopus, *Nicolaus* de *Michalow* Castellanus & Capitaneus *Cracouienses*, cæterique Barones; ex parte vero *Slesiæ Bernardus* Dux *Oppoliensis*, *Nicolaus Rathiboriensis*, *Venceslaus Theschnensis*, *Venceslaus Osswiaczimensis*, Duces, multique Barones *Slesiæ*, ad illam conuenerant. Vbi tractatu per dies aliquot habito, pax reformata est. Et damnis hinc inde compensatis, cautum vt neutra pars *Nicolaum Syestrzenyecz*, tanquam pacis communis turbatorem, teneat, aut foueat, & per terras & dominia sua, damna, prædas, furta, & spolia inferri, vna alteri non admittat, ac suffragium ad comprehendendum quoscumque prædones, & subitos hostes, det requisita. Hæc literis & sigillis firmata, paruo tempore obseruata sunt. Nam de castro *Swirklyenyecz*, per *Ioannem Gyelcz*, & alios *Morauiæ Slesiæque* fures, plures prædæ & furta in *Polonia* agebantur.

1434 *Poloni & Slesitæ, damna vtrinque data*

indicta conuentione componunt.

Bohemorum sub idem tempus Nobilitas, attendens *Thaboritas* & *Orphanos* pro sua libidine vniuersa agere, magnopere infesta illis esse cœpit, & errore suo, licet sero, recognito, miseros se putare, qui Regis imperio abdicato, ferant *Procopium* exigentem vectigalia, delectum habentem, vitæ & necis potestatem habentem, nobiles atque ignobiles pro tristibus mancipiis tenentem. Nec vllum extare genus, *Bohemico* infelicius, quod tam fœdum tyrannum sortitum esset. Conuentu itaque indicto, pro abrogando tam turpi & iniquo Imperio, *Halsch* de *Rischemberg* antiquæ Nobilitatis Baro, sed censu tenuis, in gubernationem totius Regni assumptus & declaratus est. Consiliariique illi adiuncti, quorum consilio domi & extra, administraret Rempub. Quo *Procopius* cognito, copias ex *Thaboritis* & *Orphanis* ducens, *Pilznam* obsidere cœpit. Quam

Bohemi Halsch de Rischemberg creant Gubernatorem Regni,

1434 cum continuis vndecim mensibus macerasset, & fames plures absumeret, Patres Concilii, etsi nullum haberent ærarium, octo tamen millibus auri, ex priuato congestis, dedere suffragium; mittentes illud *Meynhardo* de noua domo: qui collecto exercitu, subveniret obsessis. Sed cum interea noua ciuitas *Pragensis*, quæ a *Thaboritarum* præsidio tenebatur, contra antiquam, ex dissensione duorum Sacerdotum, *Lupi*, & *Rokiczana*, se inuicem fœdis probris carpentium, consurrexisset, & turres ligneas plurium tabulatorum erexisset, *Halsch* his intellectis, cum manu militum, quam comparauerat *Meynhardus*, antiquam ciuitatem ingressus, eam in suam potestatem redegit, turresque disiecit. *Procopius* vero soluit illico obsidionem, & versus antiquam *Pragam*, neglectis conditionibus pacis, quæ illi per communes amicos offerebantur, ire pergit. *Halsch* cum cætera nobilitate, antiqua ciuitate relicta, cuius nutare animos manifeste viderant, obuiam hosti pergunt. Et in loco inter *Brod Bohemicum* & *Durin* situm, curribus contra currus incurrunt, pugnamque acerrimam committunt. Et maxima strage vtrinque ædita, *Thaborita* & *Orphani* a Nobilitate sternuntur. 1434 *Procopius* autem, vbi suos ex ordinibus dilapsos in fugam spectare vidisset, cum cohorte virorum fortium, hostilem impetum aliquanto tempore sustinens, pene hosti victoriam eripuit. Sed multitudine equitatus circumuentus, telo ictus transfoditur. *Procopius* minor in eodem loco pugnans, occiditur. *Ioannes Czapko Thaboritarum* Ductor, cum magna parte equitatus, fuga ex prælio elapsus, in *Poloniam* confugit. *Halsch* & *Meynhardus*, veriti, ne ex colluuie captiuorum, quorum plura millia eis prouenerant, pestis reuiuisceret, dum sine lege viuere viderentur, (innocentes tamen, qui ex agris coacti ad pugnam venerant, hoc modo a sontibus discreturi) publico edicto iubent, *vt omnes qui stipendia mereri vellent, in horrea proxima, agrestibus tamen exclusis, se reciperent.* Introierunt itaque horrea *Thaboritarum* & *Orphanorum* pleraque millia, & illico clausa horreorum ostia, & adhibitus ignis, quo vniuersum illud nefariorum hominum, & cædibus madentibus, agmen, conflagratione interiit.

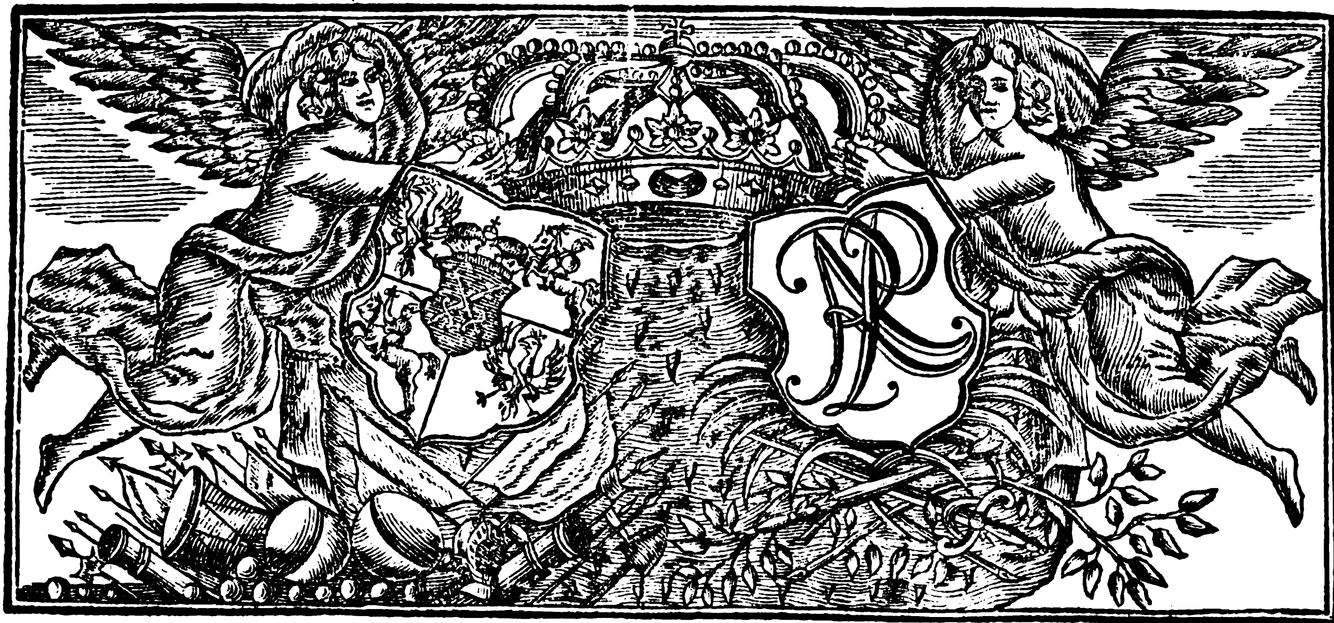
Cuius ductu Thaboritas cadunt & fugant.

cæteros horreis inclusos incendunt.

FINIS LIBRI VNDECIMI.

IOANNIS

IOANNIS DŁVGOSSI
SEV
LONGINI
CANONICI CRACOVIENSIS,
HISTORIÆ POLONICÆ
LIBER DVODECIMVS.

1435

Ladislaus Rex cum germano suo Duce *Casimiro* sicut continuam habitationem habebat *Cracouiæ*; itaquoque ibi dies Natalis Domini cum curia sua tenuit & celebrauit, quibus expeditis, pro diebus quadragesimæ iuit *Sandomiriam*, vbi fere omni tempore quadragesimali absumto *Cracouiam* pro festo Paschæ reuersus est. Tenuta est & pro Dominica Lætare terrarum *Cracouiensium* conuentio, vt Palatinatui *Sandomiriensi* per mortem *Spitkonis* de *Tarnow* vacanti prouideretur de persona, varia erant studia partium, & vnusquisque cui cui afficiebatur promouebat, suffragiis tandem partis maioris *Ioannis* de *Czizow* Castellanus *Sandomiriensis* Palatinus *Sandomiriensis* declaratus, & vt omnis & in præsens & imposterum in conferendis dignitatibus Regni abrogaretur difficultas, placuit illas per optionis & ascensionis modum confici. Quapropter in Castellanum *Sandomiriensem*, *Lublinensis* Castellanus *Dobeslaus* de *Olesnicza*, in *Lublinensem* *Woinicensis* *Domaratus* de *Kobyliany*, in *Woinicensem*, Castellanus *Bieczensis* *Ioannes* de *Thantzin* successerunt. Castellaniam vero *Bieczensem* cum esset residua, obtinuit suffragiis *Clemens Wastrobka* de *Strzelcze*, & hoc optionis ordine dignitates vacantes Regni Rege existente impubere, quo omnis cessaret liuor & contentio conferebantur. 1435

Spitkoni de Tarnow Palatino Sandomir. succedit Jo. de Czizow.

Tenuta est dieta generalis in oppido *Brzescie Cuiauiæ* pro die *S. Floriani* per Prælatos & Principes ac Barones *Poloniæ* ex vna, & Magistrum & Commendatores ac nobiles *Prussiæ* parte ex altera. In qua cum pluribus tractatibus de pace perpetua inuestigatum esset, & Cruciferi diuersis interpositionibus tractatum huiusmodi protelarent, adeo, vt etiam Barones & Prælatos *Poloniæ* in *Sturew* pro stabilienda facilius pace traherent, quasi oppidum *Brzescie* locus idoneus ad concludendam pacem non esset. Non magis præstitit conficiendæ paci oppidum *Sturew* quam *Brzescie*, quoniam Cruciferi animos tenebant armatos. Gerebatur enim tunc bellum inter magnum Ducem *Lithuaniæ Sigismundum*, cuius erant in ipsa etiam conuentione notabiles in parte Regni *Poloniæ* oratores ab vna, & Magistrum *Liuoniæ*, quibus Cruciferi de *Prussia* notabilem pro subsidio miserant exercitum, partibus ab altera, & illius euentum Cruciferi, quasi certi de victoria expectabant. Prælatis autem & Baronibus *Poloniæ* de *Sturow* re infecta discedentibus, nuntius illis sed & alter Cruciferis allatus est, certificans *Liuoniæ* Magistrum *Bartor* de

Conuentio Brzestensis.

1435 *de Lo, & exercitum eius per Lithuanos prostratum & confractum esse*, & ea nouitate permoti Cruciferi, quique alias fastidiebant pacem suscipere, missis celeriter vsque in *Brzescie* duobus Commendatoribus & duobus Baronibus ad pacem paratissimos offerunt, & pro ea concilianda alium terminum, diem videlicet *S. Nicolai* indici & constitui magnis precibus impetrant & inscriptionibus firmant.

Alia conuentio Siradiæ

Ex conuentione *Brzestensi* treugis ordinatis itum est in aliam conuentionem *Siradiensem* pro die *S. Stanislai* institutam, ad quam *Wladislaus* Rex cum germano suo Duce *Casimiro* & *Zophia* Regina matre aduenerat, ibi longa concertatione disputatum est, si *Helias* Woiewoda *Moldauiæ*, qui in castro *Siradiensi* tenebatur captiuus ex captiuitate dimitti deberet, an non? Cum *Walachi* partis suæ pro sua dimissione instarent, & nuntii *Stephani* Woiewodæ etiam illuc venientes *ne relaxaretur & intestina diuisio poneretur inter eos* orabant, re in deliberationem deducta communi sententia latum est: *Heliam nullatenus dimitti, vt Stephanus sua captiuitate Rege extante impubere, in fide & obedientia contineretur*, breuiusculo tamen tempore hæc sententia obseruata est. Nam *Helias* conuentione dissoluta, ex *Siradiensi* castro, quod tunc per *Petrum Schaffraniecz* Palatinum *Cracouiensem* tenebatur, clandestine aufugisse conuictus, & nullo impediente in *Walachiam* diuertisse, terramque *Walachiæ* guerris & stragibus intestinis illico arsisse. Grauis insuper quæstio in eadem conuentione inter Ecclesiasticos ab vna, & seculares ab altera super decimis & perceptione earum & quibusdam oneribus exorta est, dispar tamen erat *maioris Poloniæ* & *Cracouiensis* terrarum causa. Nam *Cracouienses* super straminibus & spontanea redditione decimæ ex agro quo amouetur kmetho, agebant. *Maioris Poloniæ* decimas in noua radice consurgentes manipulo non debere reddi, allegabant & super his priuilegium *Iaroslai* Archiepiscopi *Gnesnensis* & sui Capituli ordinationem huiusmodi continens producebat. Cum autem res nulla certa discussione decidi posset, singularis alia conuentio, pro die assumtionis Sanctæ *Mariæ* in *Piotrkow*, vbi nulli alteri, quam huic rei vacaretur instituta. Pontifices quo magis armati & prouisi bonis mediis in huiusmodi conuentionem *Petricouiensem* aduenirent, Synodum Prouincialem *Lanciciæ* pro die ascensionis Domini instituunt, ibi *Alberto* Archiepiscopo *Gnesnensi* & Episcopis prouinciæ conuenientibus deliberatum est, *libertatem Ecclesiæ Rege existente impubere bonis modis dilationem continentibus sustinendam esse, si aliqua vis inferatur, censura Ecclesiastica pro gladio vtendum, Maioris Poloniæ Baronibus respondendum, Gnesnensem Ecclesiam ad obseruationem priuilegii Iaroslai non obligari, cum ab eo tempore, quo vi & impressione confectum constabat, fuisset illi contraria consuetudine & obseruantia derogatum.*

deHelia Woiewoda dimittendo,

& decimis.

Ioanni Episc. Præmisliensi

Vigesima Martii *Ioannes* Episcopus *Præmisliensis* cognominatus *Sliedz*, natione *Cuiauita*, de villa *Luben*, nobilis de domo *Doliwa*, moritur, & in Ecclesia castri *Præmisliensis* sepelitur. Cuius morte secuta Prælati & Canonici electione celebrata, cum concorditer *Franciscum* de *Orzek* Decanum *Leopoliensem*, & Canonicum *Præmisliensem* nobilem de domo *Sweiczek* elegissent: *Wladislaus* tamen Rex cum Baronibus *Nicolaum Chrastowski*, nobilem de domo *Strzegonia*, Præpositum *S. Floriani* & Canonicum *Cracouiensem* nominauit, & adiuuantibus nominationem huiusmodi aliquot Consiliariis, quorum frater & propinquus erat, possessione etiam bonorum Ecclesiæ occupata, *Franciscus* de *Orzech*, licet optimo iure fulsus, cedere de illo, recepta Præpositura *S. Floriani* coactus est. Quapropter ipse *Nicolaus Chrzastowski* in Episcopum *Præmisliensem* per *Eugenium* Papam quartum fuit promotus, & per *Zbigneum* Episcopum *Cracouiensem* in monasterio *Piadriczouiensi* in die Dominico Assumtionis *S. Mariæ* altero tamen & subsequente anno consecratus.

succedit Nic. Chrastowski.

Conuentio in Piotrkow de decimis.

Assumptionis festo *S. Mariæ* adueniente, Archiepiscopus *Gnesnensis Albertus*, & fere omnes Pontifices Regni, cum Capitulis suarum Ecclesiarum, Abbatibus, Doctoribus & Magistris adueniunt in *Piotrkow*, idem faciunt, & Barones seculares, inter quos præcipuus fuit *Nicolaus* de *Michalow* Castellanus & Capitaneus *Cracouiensis*, minor tamen numerus fuit Baronum quam Ecclesiasticorum, eo quod quosdam Palatinos metus Dei & religio Christiana, quosdam valetudo, ne conuentioni interessent, retraxit, per dies aliquot in Ecclesia *Piotrcouiensi* vtraque parte conueniente in longum diei procedebant altercationes, oppositiones, defensionesque partis vtriusque & tractatus. Et quamuis seculares plures consuetudines, quas prætendebant esse grauamina, tolli petebant, omnis tamen eorum principalis intentio in eo residebat, vt liceret nobili rusticum ex agro amouenti, dare decimam suo Plebano, non obstante, quod rusticus illam alteri reddebat, & vt iuxta Priuilegium *Iaroslai* Archiepiscopi *Gnesnensis*, quod producebatur in medium, exactio decimæ manipularis in omnibus villis post datam literæ locatis, & in futurum locandis quiesceret & abrogaretur; nec solum id *maioris Poloniæ* Barones pro se suisque terris expetebant, sed etiam ad terras *Cracouienses* Priuilegium extendi Barones *Cracouienses* pro eo quod per Archiepiscopum *Gnesnensem* qui Primas est, concessum esset, & in illo quidam Canonici *Cracouienses* qui in Ecclesia *Gnesnensi* pro tunc beneficia obtinebant, pro testibus ponerentur, laborabant. Duces harum rerum & principales autores erant *Abraham* de *Zbaszyn*, Iudex

1435 dex *Posnaniensis*, *Spitko* de *Melschtin*, *Ioannes Strasz* de *Bialaczow*. Mansueta super omnibus ab Ecclesia responsio data est, quæ suapte incensos animos resoluebat, *non posse sine graui scelere decimam rusticum reddere solitam Archiepiscopo, Abbati, vel Canonico, de desertatis agris, vel in araturas nobilis translatis decernere liberam & rem alieni iuris in alium transferre; annuere tamen libenter vt in nobilis & rustici discrimen miles agrum rustico deposito colens, neque decimam canapi soluat, neque eam propriis curribus Domino decimæ in horreum more rusticorum inferat, neque electionem in frugibus & capetis, nisi esset vltimum vitiatum admittat. Priuilegium Iaroslai nullum habere vigorem, tum quod vi & impressione extortum esset, cuius manifestum ostenditur documentum, eo quod Posnaniæ non Gnesnæ paucis ad id consentientibus legitur concessum: tum quod Ecclesia Gnesnensis contra illud contraria obseruantia præscripsisset, nec Cracouiensem Ecclesiam eius lege constringi, cum Gnesnensis Archiepiscopus nil possit in Cracouiensi Ecclesia diuturnum constituere; habere quoque Cracouiensem Ecclesiam aliud priuilegium Bodzanta Episcopi ad instamiam Casimiri Regis & secularium pro eodem fere tempore concessum.* Barones videntes se non posse eam quam sperabant conclusionem efficere, omissis quibuslibet mediis, quæ illis per Ecclesiam offerebantur, in omnia agere instituunt, & arrestandas decimas sub arrestoque detinendas, donec spirituales in eorum vota consenserint, decernunt. Decretum tamen illud metu interdicti, quod ponendum Pontifices in euentum arrestationis concluserant, nusquam fuit obseruatum.

Sigismundus Romanorum Imperator dissidio, quod inter *Eugenium* Papam & Patres Concilii exortum erat, sedato, de *Basilea* egressus, Legatos *Bohemiam* mittens, commendat Regni Proceres, quod colluuionem hominum scelestorum deleuerunt, hortatus *vt pace Regni procurata, se Regem suscipiant.* Illi frequenti numero apud *Ratisbonam* eum conueniunt & Regem salutant, exinde poscentibus *Vngaris Budam* nauigio venit, & rebus *Vngaricis* vacabat.

Agebatur sub idem tempus a *Sigismundo* magno *Lithuaniæ* Duce contra *Boleslaum Swidrigall* memorabile bellum, quod nunc ordiri pergam.

Swidrigall expulsus

Dux *Boleslaus Swidrigall* moleste ferens se de magno Ducatu *Lithuaniæ* deiectum & expulsum, *Sigismundi Romanorum* Imperatoris & *Vngariæ* Regis animatus & persuasus consiliis & promissis, repetere eum Ducatum in animum inducit, multaque sibi dabant animum res hujusmodi aggrediendas. Maiorem enim partem Ducatus eiusdem magni in sua ditione & obedientia, omnes videlicet terras *Russiæ*, mira sibi fidelitate adstrictas obtinebat. Dux insuper *Sigismundus Coributh*, qui annis superioribus multa bella in *Bohemia* administrauerat, opera Cruciferorum de *Prussia*, & per eorum terras ad illum suffragaturus sibi aduenerat, senescere enim suam existimationem & despectam iri apud *Bohemos* videns, rursus longis erroribus, quo diuerteret ignarus, per *Prussiam* iter suspectum habens, per Regnum *Poloniæ* ad Ducem *Swidrigall* se contulit, cujus probitatem & in bellicis artibus tum solertiam, tum experientiam Dux *Swidrigal* dudum cognitam habens, aduentu illius admodum lætatus est, sperans illum certaminibus & bellis maxime profuturum, ipsi insuper Cruciferi cum quibus alias ligas & fœdus amicitiæ contra Regnum *Poloniæ* confecerat, subsidia ampla pecuniis & gentibus repromittebant, ea spe sibi proposita, vt si vinceret, & Ducatu *Sigismundum* Ducem pelleret, maxima essent ab illo suffragia contra Regnum *Poloniæ* habituri. Collecto itaque Dux *Swidrigall* ex *Ruthenis* & *Tartaris* atque *Bohemis* ac *Silesiis* notabili exercitu, terram *Lithuaniæ* circa festum Assumtionis clandestine ingreditur, ut facilius fallat & occupet hostem, cui Magister *Liuoniæ* cum Marschalco & omnibus *Liuoniæ* Commendatoribus, nec non exercitu Magistri *Prussiæ* tam ex forensibus & stipendio conductis, quam ex propriis delecto, in auxilium venit, & omnibus exercitibus suis iunctis Dux *Sigismundus* præficitur in Capitaneum & Ductorem. Dux autem magnus *Lithuaniæ* horum omnium non ignarus collegit ex *Lithuanis* suis quanto majorem poterat exercitum, sed illum hostili exercitui intelligens multo inferiorem futurum, sciens quoque ex *Lithuanis* plurimos sibi, eos præsertim, quorum patres aut Fratres, aut propinquos trucidauerat, offensos, Duci vero *Swidrigallo* affectos, *Wladislaum* Regem *Poloniæ* variis nuntiis & literis solicitat, obsecrat, rogat, *quatenus suo periculo subuenire dignaretur, & vt illum hostibus undiquaque septum non deserat. Wladislaus* autem de consilio Prælatorum & Baronum suorum *Poloniæ* magnum illi exercitum de *Polonis* in auxilium transmittit, non ignarus quod omnes sui essent contra Ducem *Swidrigall* germanum patruum laturi arma, Dux autem magnus *Sigismundus Lithuaniæ* de tam numeroso & forti exercitu in necessitatis articulo sibi transmisso exhilaratus, omni metu & turbatione mentis deposita contra Ducem *Swidrigal* egreditur, omnemque exercitum *Lithuanicum* in obedientiam & gubernationem atque regimen *Iacobi* de *Kobilany* Capitanei exercitus Regii committit. Conuenerunt itaque post multas desolationes & circuitus terræ hinc inde factas, circa *Wilkomiriam* vterque exercitus & castris in propinqua distantia flumine paruo intermedio positis, tribus diebus totidem noctibus; vterque contemplatur alterum omni hora, omni momento, omnes ver-

copias contra Sigismundum colligit.

Digitized by Google

1435 versantur in armis, omnes congressum suspicati, equis ascensis non quiescunt, sed glomerati præstolantur pugnam, nec solum hæc suspicio & fatigæ vtrumque affligit exercitum, sed & tempus intempestiuum, omnibus enim tribus diebus & noctibus pluuia decidens plurimum & homines in armis præsertim vigilantes, & equos quibus insidebant, fatigabant. Riuus insuper inter vtrosque medius cum palustri & voraginosa decurreret vnda vtrique exercitui tam metum quam suspitionem iniecit illum transgrediendi, ne loco iniquiori ab altero circumuentus decernere cogeretur. Dux autem *Sigismundus Coributh*, præstantiam, fortitudinem, animositatemque *Polonorum*, *Ruthenorum* autem & *Teutonicorum* pusillanimitatem in plurimis bellis sæpe expertus, omnes conatus suos pro pace interponebat omnibus illis tribus diebus, & *primum cognitionem totius causæ, pro qua bellum inter Ducem magnum Sigismundum Lithuaniæ & Ducem Swidrigall gerebatur, ordinationi, dispositioni & decisioni Summi Pontificis, Sigismundi Imperatoris, aut alicuius Regis vel Principis Catholici, ad extremum aliquorum bonorum, qui fidem duntaxat Christianam colerent, submitti* instantissime petebat, præsaga puta mente *bellum illud & certamen fatale sibi tam humili oblatione* declamans. Dum autem intelligeret animos *Polonorum* & *Lithuanorum* persuaderi talibus oblationibus non posse, verebatur enim circumventionem & fraudem, remque existimabant fatuam, in ipso pene congressu acierum, quicquam agere aut sperare de pace, exercitum suum mane feria quinta S. *Ægidii*, quæ fuit prima Septembris in alia loca traducebat, vt cum gentibus quæ sibi in auxilium ex *Liuonia* veniebant, facilius conueniret. Fertur etiam ipse Dux *Sigismundus Coributh Teutonicis* splendide armatis, exercitum *Polonicum* & *Lithuanicum* cum maiori ex parte seminudus esset, aut nigris armis contectus despicientibus aut contemnentibus dixisse, *maiorem vim in illo tetro quam in illorum splendido exercitu consistere, & vbi optio daretur, ad partem eorum transmigrare.* Mouit itaque castra & recedere in loca constituta incœpit, quod vbi *Iacobus Kobylinski* Capitaneus & cæteri Barones & milites *Poloni* & *Lithuani* habuerunt compertum, existimantes exercitum hostilem metu fugere discessionisque eiusce causam non coniunctionem cum *Liuonitis*, sed formidinem arbitrati, optimum tempus rati, quo victoriam de illo consequerentur, ordinatis aciebus illos prosequuntur, & extremam partem exercitus a tergo inuadunt; fit clamor magnus in Ducis *Swidrigelli* exercitu, & omnes qui valebant Marte, derelictis stationibus suis ad succurrendum suis accurrunt. *Polonorum* exercitus more *Musarum* canticum *Boga Rodrico* canere incipit, & paucis versibus peractis, cum hostibus congreditur, fit clamor magnus ex collisione lancearum, gladiorum & armorum, multi hinc inde ex equis sese deiiciunt, alii oppressi vulneribus spiritum exhalant, alii cadunt in terram semiuiui, durat certamen inter vtrumque exercitum ad spatium vnius horæ, tandem Deo volente franguntur, Cruciferi, *Livonitæ*, *Tartari* & *Rutheni* vertuntur, in fugam, omnemque residuum exercitum, qui illis veniebat in succursum, in fugam similem trahunt, vt prius fugam capiant, quam congressum. *Poloni* & *Lithuani* hostes fugientes & in incertis errantes passibus persequuntur, multos perimunt, multos captos reducunt, plures in flumine *Swenta* aquarum gurgite absorbentur vivi, & paucis *Ruthenis* cum Duce *Swidrigal*, qui itinera siluarum norant, fuga se saluantibus, totus fere exercitus Cruciferorum & *Liuonitarum*, qui viam, per quam fugerant in desertis & ignotis siluis nesciebant, aut trucidatus aut captus est, & quindecim diebus continuis Cruciferi & *Liuonitæ* in siluis errantes captiuabantur. Sed & ille *Liuonitarum* exercitus, qui nondum suis advenerant, casu suorum audita, quid ageret, quo se verteret, perplexus, factis latissimis arboribus pontibus, in quendam vicinum lacum se confert, credens illic plenam inuenire securitatem, sed *Lithuani* de hac re certiores effecti, illic accurrunt & omnes sine bello, sine congressu comprehendunt, & rebus eorum omnibus atque fortunis potiuntur. Occubuit in hujusmodi prælio Magister *Liuoniæ Bartor de Lo*, *Hasso* genere, item *Theodoricus Croe* Marschallus *Liuoniæ*, quem *Wladislaus* Rex senior annis aliquot *Cracouiæ* tenutum a captiuitate soluerat. Occubuerunt fere omnes *Liuoniæ* Commendatores & fortitudo omnis *Liuonitarum* tunc collapsa est, ita vt castra omnia *Liuoniæ* essent longo tempore hominibus vacua, facileque capi & obtineri possent, nisi Magister *Prussiæ*, nouas gentes ad illas surrogasset. Multa signa hostium in huiusmodi bello capta sunt & in signum victoriæ in Ecclesia Cathedrali *Wilnensi* per *Wladislaum* Regem *Poloniæ* in honorem *S. Stanislai* fundata & dotata, collocantur. Captus est etiam in eodem conflictu Dux *Sigismundus* & *Coributh* multis vulneribus sauciatus, qui cum per certos *Polonos* suæ fauentes vitæ argutus, esset, *cur se fuga non saluasset*, respondisse fertur, *vestris moribus doctus, inter vos conseruatus, vestroque quasi lacte nutritus, vitæ prætuli honestatem.* Captus etiam fuit tunc quidam *Sigismundus Roth* Regni *Poloniæ* magnus persecutor & hostis, qui etiam coronationem *Withawdi* summopere promouens, per *Ioannem Charnkowski*, nunquam le data fide repræsentauit, quos ambos Dux magnus *Sigismundus* commissione a Baronibus Regni *Poloniæ* accepta, suffocauit aquis, vt alter pro temeritate, qua in dedecus & infamiam Re-

Sed vincitur.

Dux Sigismundus capitur.

Digitized by Google

1435 Regni ad *Bohemos* hæreticos se prohibitus contulerat: alter pro sceleribus & dolis, quibus in regnum vti solebat, penderet pœnas. Assertio etiam habet nonnullorum, quod *Sigismundus Coributh* Dux non aquis absumtus sit, sed inter primam curationem, siue id magnitudo faciebat vulnerum, siue veneni vnguentis interliti adiectio, expirauerit. Ferunt etiam, quod *Sigismundus* magnus Dux *Lithuaniæ* a nonnullis Primoribus *Polonorum* admonitus saucio medicum adhibuerit, qui venena vulneribus tanquam pigmenta infunderet. Bellum tunc atrox cum magno interitu hostium confectum fuit, quo *Lithuaniæ* Ducatui intestina & pestifera clade laboranti, salutem attulit. Ab eo enim tempore omnes ciuitates & castra *Russiæ* a Duce defecerunt *Swidrigall*, & venerunt in obedientiam & subiectionem Ducis magni *Sigismundi*. Ipse autem Dux magnus *Sigismundus* accepti a Deo beneficii non immemor, in certaminis loco Ecclesiam Parochialem construxit, & illam certis bonis dotauit. Victoria hæc tam *Polonos*, quam *Lithuanos*, qui illa potiti sunt, multis thesauris, armis, equis & pulcherrimis clenodiis fecit opulentos.

Vigesima secunda Aprilis vniuersus Fratrum Prædicatorum monasterii S. *Nicolai* in *Thorun noua* conuentus, sedecem videlicet fratres in numero pro eo, quod Plebanum *S. Ioannis Andream Taffendorff*, erronea quædam prædicasse, & vulgauerant & ostenderant, mandato *Pauli* de *Rusdorff* Magistri *Prussiæ*, & suorum Commendatorum turpiter eiectus est, a qua eiectione appellatione interposita, & causa in Concilio *Basiliensi* cognita fuit præfatus *Andreas* illic præsens & se defendens de erroribus obiectis, damnatus, & conuentus in locum suum restitutus.

Sigismundus Imp. de pace inter Sigismundum & Swidrigallum Duces est sollicitus.

Sub tempore eodem *Sigismundus Romanorũ* Imperator & *Vngariæ* Rex veritus casum Ducis *Swidrigall*, quem ad illud bellum suis præmissis illexerat, & suffragia gentium *Swidrigallo* ab eo frequentius expetenti spem pro re ostenderat, mittit duos nuntios *Nicolaũ Brouinka* & *Martinum* genere nobiles & *Silesitas* ad *Wladislaum* Regem *Poloniæ*, rogans illum, *quatenus sua interpositione bellum inter Ducem magnum Sigismundum & Ducem Swidrigall, ordinata inter illos pace perpetua, aut treuga summoueret*, asserens *sibi fore id gratissimum & acceptissimum si in re hac potiretur desideriis & precibus suis.* *Wladislaus* autem Rex de consilio Prælatorum & Baronum suorum ad latus suum in *Cracouia* præsentium respondit: *Omnes labores & studia sua grato animo in Imperatoris Sigismundi complacentiam pro pace Ducum prædictorum, præsertim cum vterque sibi sanguine iunctus esset, interponere velle, si interpositione locus & tempus non adesset adempta. Verum cum res inter illos dudum armis agi cœpta est, & sine dubio in partem alterutram consumata, nec pacem nec treugam illum assensurum, quem fortuna fecit victorem.* Nedum Nuntii Cæsarei responsione accepta egrediuntur regiam, & ecce nuncius velox ingreditur *bellum confectum, Ducem magnum Sigismundum & exercitum regiam victoriam retulisse de hostibus ex ordine* narrat. Fit ingens lætitia & consequenti nocte in signum triumphi & lætitiæ clangor campanarum, & ignium ardentium vndiquaque foci complent vrbem *Cracouiensem.* 1435

Mors M. Pauli Wladimiri de Brudzewo.

Quindecima Martii Magister *Paulus Wladimiri* de *Brudzewo* Decretorum Doctor, Custos & Canonicus *Cracouiensis* genere nobilis, de domo *Dolenga*, apud *Cracouiam* in æde sua Canonicali, quam magnifico sumptu de latere cocto ædificauerat, moritur, & in *Cracouiensi* Ecclesia sepelitur. Vir probitate & raro in patriam zelo atque amore insignis, cuilibet viro illustri coæquandus, cuius obitum propositi mei oblitus, quo tantummodo illustrium excessus scribere decreueram, præsenti opere inserui, quoniam virtus sua vt viris illustribus insereretur, merebatur. Ex omnibus siquidem suæ ætatis, non dicam Doctoribus, sed nec hominibus, nemo feruidius, nemo diligentius, nemo accuratius propter terrarum *Pomeraniæ, Chelmensis* & *Michalouiensis* per Cruciferos de *Prussia* occupatarum restitutione, & pro eorundem Cruciferorum exterminio & patriæ honore in concilio *Constantiensi, Roma, Buda* & aliis plurimis locis visus est exactissimo labore exsudasse, nemo pro fundanda & extendenda Regni *Polonici*, quoad terras prædictas. pro quarum proprietate & iustitia plura scriptorum suorum monumenta, quibus in eam diem vtimur, scitus est reliquisse. Hunc tamen & talem & tantum virum in occidua ætate constitutum de beneficiis suis nonnullorum *Polonorum* ingressum religionis sibi obiicientium deturbauerat ambitio, in captandis doctrinæ & prudentiæ, studiis adeo mirificus & deditus, vt lectioni librorum inhærens, cibum sumere nisi a seruis admonitus obliuisceretur. Eius precibus & meritis *Wladislaus* secundus *Poloniæ* Rex permotus, de Ecclesia Parochiali *S. Ægidii* in *Klodawa* cuius ipse Magister *Paulus* tunc Plebanus erat, monasterium Canonicorum regularium beati *Augustini* creari consensit, ingressu *Sandiuogii* de *Czechel* artium & Theologiæ Magistri & eius vitæ sanctimonia illustratum.

Conuentio in Brzescie.

Festo *S. Nicolai* adueniente, tenetur in oppido *Brzescie* iuxta conuenta generalis pro pace conuentio, ad quam magnus numerus Prælatorum & Baronum, sed & Nuntii notabiles Ducis magni *Sigismundi*, Ducum *Masouiæ*, Ducis *Stolpensis*, tunc cum Regno *Poloniæ* confœderati, conuenerant. Non enim victoriæ superioris felicitate *Poloni* elati, pacem fastidiebant, sed tum maxime de pace agendum putabant, cum res eorum essent in meliori

Digitized by Google

1435 liori & altiori fortuna. Venerant siquidem illic *Albertus Iastrzabiecz* Archiepiscopus *Gnesnensis* & Primas, *Sbigneus Cracouiensis*, *Stanislaus Posnaniensis*, (iam enim ex concilio *Basiliensi* redierat) *Wladislaus Wladislauiensis*, *Stanislaus Plocensis* Episcopi, *Nicolaus* de *Michalow* Castellanus *Cracouiensis*, *Ioannes* de *Cziczow* Palatinus, *Dobeslaus* de *Oleschnicza* Castellanus *Sandomiriensis*, *Dobrogostius* de *Schamotuli* Castellanus *Posnaniensis*, & alii plures. Ex parte vero Magistri *Prussiæ* venerant, *Franciscus Varmiensis*, *Ioannes Pomesaniensis*, Episcopi, *Euricus* de *Plawen Elbingensis*, *Ludouicus* de *Lawsche*, *Thorunensis*, *Wolff* de *Sausen Osterodensis*, *Ioannes* de *Baisen* miles, *Ioannes* de *Megow* Iudex *Culmensis*, *Sigismundus* de *Wapilez* Vexillifer *Kristbergensis*, & alii plures Commendatores, milites & omnium maiorum ciuitatum *Prussiæ* Consules, absumuntur in pacis perpetuæ tractatu plures dies, & propter difficultatem & multiplicitatem differentiarum res in eam suspicionem venerat, vt pax perpetua tunc nullatenus concludi potuisset, propter quod omnes fere Barones, paucis exceptis, duo autem Episcopi *Posnaniensis* & *Plocensis*, & multi maiores Barones tœdio affecti, discedunt, potestate aliis, qui omnes vias pro pace tentare volentes, remanserant, de concludenda pace perpetua collata. Diminuto itaque numero Prælatorum & Baronum, & re ad paucos ab vtraque parte redacta, quoniam & pars Cruciferorum plures de suis remiserat, & imprimis *Ludouicum* de *Lawsche Thorunensem* Commendatorem, quem animo superbo & inflato fastu intelligebant nihil posse ad pacem dare operæ. Liberior tandem & facilior tractatus de pace haberi cœptus est. Et quia de Duce *Stolpensi* & nobilibus *Weldensibus*, & aliis multis de *antiqua Marchia*, qui in fidem & societatem Regni *Poloniæ* confugerant atque fideliter atque constanter in omnibus anteactis bello pro Regno *Poloniæ* militabant: de oppido quoque *Thoczno*, quoad Regnum tenebat, maior interponebatur difficultas, propterea quod nobiles prædicti prius velle mori, quam a fide & societate Regni *Poloniæ* desciscere, cum magna lacrymarum effusione astruebant. Difficultas hæc primum honestis modis in conditionibus pacis perpetuæ expressis sublata & concordata est, prædictorum etiam nobilium accedente laude & consensu: non minor tamen expost de pecuniarum notabili summa quam Regnum petebat a Cruciferis, propterea quod pacem perpetuam violassent. De Ducatu *Lithuaniæ* magno, ne alium pro Duce magno *Lithuaniæ* reputarent, quam illum qui esset per Regem *Poloniæ* institutus, atque multis aliis suborta est difficultas, multisque & pluribus vicibus partes re infecta, discedere parabant, aliquoties & familares currus de *Brzescie*, eos subsecuturi remittebant, nisi ciues *Prussiæ* quibus molestior guerra est visa, partem suam suscipere æquitatem coegissent, omnibus tandem difficultatibus concordatis pax perpetua conclusa & firmata est, in vigilia Circumcisionis Domini, & in Ecclesia Parochiali in *Brzescie*, quoad regnum per organum *Sbignei Cracouiensis*, quo vero ad terram *Prussiæ* per organum *Francisci* Episcopi *Warmiensis* publicata, & per *Te DEUM LAUDAMUS* persoluto Deo, qui in sublimibus facit concordiam, gratiarum actiones non sine multorum effusione lacrymarum, quibus vtraque pars horrenda bellorum deflebat excidia. Conditiones omnes pacis tunc erant & inscriptæ & limatæ, quas cum vna membrana capere non posset, vno volumine vix comprehensæ sunt. Vnde & Prælati Baronesque Regni *Poloniæ* feruntur Prælatis, Commendatoribus & Nobilibus atque ciuibus *Prussiæ* dixisse, & illos exhortatos esse, *vt pacem tunc confectam accuratius fideliusque custodirent, quam priorem, cum hæc libro vno scripta sit, cætera literis & chartis.* Tractatores autem pacis prædictæ erant *Albertus* Archi-Episcopus *Gnesnensis*, *Zbigneus Cracouiensis*, *Wladislaus Wladislauiensis* Episcopi, *Ioannes* de *Lichin Brzestensis*, *Iarandus* de *Brudzewo Iuniwladislauiensis* Palatini, & *Dobrogostius* de *Schamotuly Posnaniensis* Castellanus, quos dignitatis & honoris causa nomino, illi perseuerabant sine aliquo fastidio, vsque ad finalem pacis conclusionem omnia vtilia pro conditionibus pacis exquirendo. Durauit autem pacis tractatus a festo *S. Nicolai* vsque ad Circumcisionis Domini diem.

In qua pax concluditur.

Anno eodem plures prædones & latrunculi ex Ducatibus *Silesiæ* regni *Poloniæ* inuadebant confinia, & multis damnis & spoliis Regnicolas lacessebant; *Kristinus* autem de *Koziegłowy* Castellanus *Sandecensis* moleste ferens damna sibi per illos in bonis suis *Kozieglouiensibus* illata, præsidio Regis obtento consurrexit, & collecto ex familiaribus exercitu, terras multorum Ducum *Silesiæ* ingressus, aliquot menses in illis demoratus, eas igne & spoliis deuastabat, donec Prælatorum & Baronum Regni *Poloniæ* interpositione habita conuentione cum Ducibus *Silesiæ* in oppido *Wielun* pro diebus Natalis Domini pax reformata & certis inscriptionibus firmata est. Ciues *Wratislauienses* dum potentia & armis oppidum *Niempcz* acquirere sæpius frustra tentassent, pecunia notabili *Petro Poliak* eius tenutario, de qua inter illas perpacta conuenerat, soluta, oppido potiti, muros illius atque turres frangunt, disiiciunt & demoliuntur.

Latrones & prædones exstirpantur.

Natalis Domini diem *Wladislaus* Rex cum germano suo Duce *Casimiro* celebrauit *Cracouiæ* & posthæc in Dominica Reminiscere conuentio generalis *Siradiæ* tenuta est, *Wladislao* Rege absente, pluribus tamen Prælatis & Baronibus Regni præsentibus, in qua pacis perpetuæ cum Cruciferis conclusæ inscriptiones 1436

Pax confirmatur.

Digitized by Google

1436

ptiones & fœdera sigillis, Regio, Prælatorum, Principum & Baronum *Poloniæ* communitæ sunt, & a Prælatis & Baronibus in ipsa conuentione præsentibus, corporale iuramentum de tenenda huiusmodi pace per duos Commendatores ad id specialiter Magistri *Prussiæ* nomine missos exactum, qui etiam Commendatores ex *Siradiensi* conuentione in terras *Cracouienses* & *Sandomirienses*, descendentes a Prælatis, Nobilibus & Baronibus terrarum ipsarum simile exigebant iuramentum de tenenda pace. In eadem insuper *Siradiensi* conuentione designati fuerunt *Vincentius Roth*, Regni *Poloniæ* Vice-Cancellarius, *Ioannes Liczinski* Palatinus *Brzestensis*, vt irent *Prussiam* in nomine Regis & Regni a Magistro *Prussiæ*, Commendatoribus, Officialibus, Baronibus, ciuibus & subditis suis de tenenda pace perpetua exigerent iuramentum, & statim post festum Paschæ illuc euntes rem commissam, fideliter executi sunt.

Conuentio in Kesmark de restituenda terra Scepusiensi.

Sigismundo Romanorum Imperatore & *Vngariæ* Rege per literas & nuncios solicitante *Wladislaum Poloniæ* Regem conuentio generalis pro festo Pentecostes in oppido *Kesmarg* inter Regna *Poloniæ* & *Vngariæ* habita fuit, ad quam nomine Regis *Zbigneus* Episcopus *Cracouiensis*, *Nicolaus* de *Michalow* Castellanus *Cracouiensis*, *Sandiuogius* de *Ostrorog* Palatinus *Posnaniensis*, *Ioannes* de *Thanczin Woinicensis*, *Clemens Watrobka Biecensis*, Castellani, *Ioannes* de *Koniecpole*, Regni *Poloniæ* Cancellarius, *Abraham* de *Zbaschyn Posnaniensis* Iudex, *Ioannes Rey Cracouiensis* Iudex, venerant, nomine autem Regni *Vngariæ*, *Ioannes* Archiepiscopus *Strigoniensis*, *Matthæus* de *Paleucz* Palatinus Regni *Vngariæ*, *Ioannes* maior de *Peren*, *Ioannes* iunior de *Peren*, & plures alii conuenerant, in qua quidem conuentione Prælati & Barones *Vngariæ* restitutionem terræ *Scepusiensis* absque pecuniis a regno *Poloniæ* petebant, sed acceperunt a Prælatis & Baronibus responsum, *quod fœdum & turpe esset iniuria beneficium rependi. Et cum Wladislaus Rex senior in necessitatis articulo Regno & Regi Vngariæ, quinquaginta millium sexagenarum latorum grossorum Pragensium mutuasset, & pro pignore, partem modicam terræ Scepusiensis recepisset, iniquum esse id sine restitutione pecuniarum petere, cum pro pecuniis mutuo datis duplum eius adoppignoratum est, potuisset perpetua emtione comparari.* Dum igitur Consiliarii *Vngariæ* viderent, proficere se non posse, pluribus gratis & amicabilibus tractatibus cum Dominis *Poloniæ* habitis ab inuicem discesserunt.

Ludouicus Dux Brigensis moritur.

Pridie Calend.*** *Ludouicus Brigensis* & *Lignicensis* Dux moritur, nulla prole virili, sed tantum duabus filiabus, quarum vna *Magdalena Nicolao Opoliensi*, altera *Elisabeth Friderico Olauiensi* Duci desponsatæ fuerunt, derelictis moritur, & in *** sepelitur. Genuit autem Dux *Nicolaus Opoliensis* ex *Magdalena* quinque filios *Ludouicum*, *Boleslaum*, *Nicolaum*, *Bernardum*, *Ianussium*, & quinque filias. Dux autem *Fridericus* ex *Elisabeth* filios duos.

In festo Pentecostes *Georgius Stochs* coadunatis sibi nonnullis *Silesiæ* nobilibus & terrigenis Regnum *Poloniæ* ingreditur clandestine, oppidumque *Klobuczko* & villas circum vicinas spoliat, & coactis spoliis in vnum dum regrederetur, per *Laurentium Iareba* Capitaneum, & omnes nobiles ac terrigenas *Wielunenses* persecutus est, metuensque sibi imminere periculum, derelictis omnibus spoliis fuga se saluauit & suos, & omnia in pecoribus & pecudibus, equis aliisque quæ recepta fuerunt ciuitati *Klobuczko* & villis spoliatis restituta.

Ioannes Archiep. Leopoliensis moritur.

Ioannes de *Rzeschow* Archiepiscopus *Leopoliensis* de domo *Pulkoscie* nobilis, in villa *Pitrkow*, dum annis quinque & viginti in sede *Leopoliensi* sedisset, duodecima Augusti mortuus est, & in monasterio S. Crucis *calui montis* sepultus, vir optimus, grandæuus & exemplaris, cuius temporibus Ecclesia *Leopoliensis* in cultu suo plurimum adaucta est. Electione per Capitulares celebrata *Syluester* de *Zdiechow* Præpositus *Scarbimiriensis*, & Canonicus *Cracouiensis* nobilis de domo *Rawa*, conformiter electus est. *Wladislaus* tamen *Poloniæ* Rex ad petitionem *Heliæ* Woiewodæ *Moldauiensis*, vt inferius narrabimus, illum a iure electionis exclusit.

Attendens *Wladislaus* Rex *Poloniæ* & Consiliarii sui, terram *Walachiæ* propter duorum fratrum *Heliæ* & *Stephani* de præsidentia certantium, variis bellis & guerrarum deflendis excidiis subactam inuolutamque, sæpius illic certos suos nuncios pro reintegranda pace inter fratres mittere curauit, quam volente Deo tandem consumauit, & diuisione terræ facta, vnam partem *Stephano* cum *albo Castro* & portu maris, alteram cum *Soczawa* & teloneis vicinis *Heliæ* attribuit, ne tamen terra ipsa a iurisdictione ac obedientia sua ac Regni sui *Poloniæ* excideret, requisiuit *Wladislaus* Rex ab vtroque Woiewoda homagium sibi & Regno suo de iure præstandum, & *Stephano* per subterfugia & excusationes confictas homagium fugiente *Helias* ad præstandum illud se obligauit & submisit, propter quod festum *S. Michaelis* & ciuitas *Leopoliensis* ad rem han cconsumandam constituitur, quo adueniente *Wladislaus* Rex cum germano suo Duce *Casimiro*, Prælatis ac Baronibus Regni *Poloniæ* Primoribus *Leopolim* advenit, ibique *Heliam* Woiewodam *Moldauiæ* cum omnibus Baronibus & Consiliariis suis reperit, itaque ipso die *S. Michaelis* missarum solenniis in Ecclesia maiori *Leopoliensi* exactis *Wladislaus* Rex cum germano suo Duce *Casimiro* Prælatis & Baronibus Regni *Poloniæ* in thalamo, in ciuitatis *Leopoliensis* circulo ad id specialiter con-

Helias Walachiæ Woiewoda homagium præstat Wladislao Regi.

1436 structo & exornato, corona & omnibus indumentis regalibus insignitus consedit, ad quem *Helias* Woiewoda splendida veste cum suis A Boiaris & Consiliariis indutus, banderia & signa bellica, quæ sunt terræ *Walachiæ*, in manibus accedentes, flexis genibus facta humiliatione & hastilia banderiorum in signum subiectionis & obedientiæ frangunt & ad pedes regios proiiciunt, & iuramentum deinde tam *Helias*, quam sui omnes præstant corporale in fide, obedientia & subiectione integra Regis & Regni se perpetuo permansuros, quo facto Rex *Heliam* ad pacis osculum receptum, Boiaris vero suis & regni *Poloniæ* fidelibus subditis habiturum & eos ab hostium invasione defensurum, locumque illi in læua lateris sui immediatum, post cæteris Boiaris, vtque exhibitio ipsa homagii diuturnior efficaciorque esset, exhibitionem & præstationem præfatam *Helias* Woiewoda cum suis publicis literis sigillis eorum munitis profitetur & recognoscit, obligans *se & suos Successores ad fidem, subiectionem & obedientiam Wladislao Regi & Successoribus Regibus & Regni Poloniæ perpetuo præstandam, velut homagialis Regni perpetuus seruitor & vasallus.* Conuentum etiam tunc fuit inter Regem & *Heliam* literisque specialibus firmatum, *vt in signum veræ subiectionis & homagii, Helias Woiewoda & sui successores ducentos equos, de Piscibus wizina, & quadringentos boues, pro coquina Regis, & quadragintas purpuras,* C *centum equos singulis annis perpetuo solueret pro tributo.* Item, *vt terra Sapiuska quam Wladislaus antiquus Rex Alexandro Woiewodæ inscripserat & donauerat, ad Regnum sine difficultatis alicuius interpositione rediret. Wladislaus quoque Rex castrum Haliciense Heliæ Woiewodæ daret in tenutam, vt illic thesauros suos reconderet & tempore necessitatis haberet ad illud refugium opportunum.* His ita ordinatis, castro etiam prædicto *Haliecz* eidem *Heliæ* Woiewodæ effectualiter assignato, *Wladislaus* Rex *Heliam* Woiewodam & suos prandio splendido excipit, tractat, & notabilibus muneribus honorat, altera quo- D que die *Helias* Woiewoda facto prandio tam *Wladislaum* Regem, quam germanum suum Ducem *Casimirum*, Prælatos & Barones Regni in hospitii sui domo, epulenter, tractat, & vniuersis donaria in argenteis scutellis, vasis & purpuris largitur, prandioque expleto rogat instantia qua potest ampliori, *vt Archiepiscopatus Leopoliensis Ioanne Odrowąsz conferatur, & ut primæ suæ preces pro eodem Ioanne Odrowąsz interpositæ, non paterentur repulsam,* summis conatibus instigante ad illum *Petro Odrowąsz* Palatino *Leopoliensi* laborat. Rex etsi alius *Siluester* Canonice fuisset electus, cui etiam electioni iam Rex consensum præbuerat, ne tamen primarias preces dicti *Heliæ* videretur exclusisse, solo *Sbigneo* Episcopo

Io. Odrowąsz fit Archiep. Leopoliensis.

Cracouiensi dissentiente, cæteris omnibus Baronibus consentientibus sedem *Leopoliensem* de facto, cum de iure non potuit, confert *Ioanni Odrowąsz, Silvestro* ad preces Regias de iure electionis cedente. Aduenerant & tunc nobiles nuntii *Stephani* Woiewodæ alterius, qui tam *Wladislao* Regi, quam suis omnibus Prælatis, quam & Baronibus notabilibus allatis & præsentatis muneribus, rogabant, *vt ad simile præstandum homagium idem Stephanus admitteretur,* promittens *se fideliter & ingenue regnum Poloniæ & terras Russiæ, & Podoliæ ab inuasione Tartarorum defensurum,* reiecta tamen fuit eius petitio, animis Consiliariorum Regni præsenti lætitia homagii per B *Heliam* præstiti, occupatis. Quamuis idem *Stephanus* vix verax constansque esset, & prudentia operibusque *Heliæ* præstantior, qui etiam paucis ante diebus, quam *Helias* ex captiuitate mitteretur, quo fidum se Regi & Regno ostenderet, castrum & ciuitatem *Braczlaw* de manibus *Lithuanorum*, cum forti veniens exercitu, prout superius ostendimus, eripuit & in manus *Derslai Wlostowski*, qui tunc Capitaneus *Podoliæ* fuerat, resignauit, cuius negligentia & incuria iterum fuit *Braczlaw*, licet post multa tempora, per *Lithuanos* fraude interceptum. 1436

Ex *Leopoli Wladislaus* Rex cum germano suo Duce *Casimiro* discedens terras *Russiæ* girabat & pro diebus Natalis Domini in *Cracouiam*, velut ad continuum suum nidum reuersus est. Sub eodem anno prima die Septembris *Albertus Iastrąbiec* de Lubicze, ex patre *Derslao* & matre *Cristina*, Archi Episcopus *Gnesnensis* in villa *Mnichowicze* in *Masouia* moritur, & in Ecclesia *Gnesnensi* ante Capitulare, sub vrna ærea sepelitur, vir maturus & prudens, & magnus patriæ amator. Post cuius mortem nepotes sui germani *Martini* de *Ritwiany* Palatini *Lanciciensis* filius *Derslaus*, omnes res & pecunias, vestes & clenodia, consentientibus sibi aliquibus familiaribus, quos promissis allexerat, recepit, sed & castro *Borzislawicze*, quod ipse *Albertus* Archiepiscopus ex muro ædificauerat, & notabiles thesauros pro filiis alterius nepotis *Stiborii* Palatini *Lancitiensis* condiderat, potitus, omnes thesauros quos illic invenit, suis applicauit vsibus. Capitulum *Gnesnense* pro die translationis *S. Adalberti* electione pro futuro Archiepiscopo deligendo celebrata, *Vincentium Roth* de *Dambno* artium Magistrum, Nobilem de domo *Doliwa* Custodem *Gnesnensem*, Cantorem *Cracouiensem* & Regni *Poloniæ* Vice-Cancellarium, per viam inspirationis in Archiepiscopum eligit. Moleste gubernatores Regni visi sunt ferre electionem prædictam, indignum iudicantes, vt vir parum in Republ. meritus, tam subitum cæteris Pontificibus præteritis, haberet ascensum, vnde quantum poterant enitebantur, vt electio

Alberto Iastrąbiecz Archiep. Gnesnensi

Digitized by Google

1436 ctio eius cassaretur, & *Zbigneus Cracouiensis*, Episcopus in *Gnesnensem*, *Wladislaus* Episcopus *Wladislauiensis*, in *Cracouiensem*, Magister vero *Vincentius Roth*, in *Wladislauiensem* succederent. Sed *Cracouiensi* Episcopo *Zbigneo* conditionem hanc manifeste renuente, *Wladislaus* Episcopus *Wladislauiensis* cum Magistro *Vincentio Roth*, in petenda *Gnesnensi* Ecclesia concurrebant, vicit tamen Magister *Roth* & Electio sua per *Eugenium* quartum *Bononiæ* tunc residentem fuit, non obstante impedimento Regis & Baronum, confirmata, fuitque præfatus *Vincentius Roth* in anno subsequente, die solis tertia mensis Septembris, in Ecclesia *Gnesnensi* per *Sbigneum* Episcopum *Cracouiensem*, assistentibus sibi *Conrado Wratislauiensi*, *Stanislao Posnaniensi*, & *Stanislao Ploc ensi* Episcopis consecratus.

Succedit Vincentius Roth.

Intelligens *Wladislaus* Rex & Consiliarii sui vtilem sibi esse cum *Sigismundo Romanorum* Imperatore affinitatem, novos nuntios, videlicet *Nicolaum Powalam* Succamerarium *Sandomiriensem*, & *Paulum Dobeslai* de *Sienno*, milites, ad eum transmittit, qui illo in *Praga* offenso mandata Regis exponunt. *Vt quoniam iam ipse senuisset, & nec ex se, nec ex filia hæredes masculos se relinquere videret, Wladislaum Regem Poloniæ & germanum suum Ducem Casimirum in filios adoptans, eis neptes suas, filias Ducis Austriæ Alberti, antequam fatis excederet, desponsaret, magnam tranquillitatem pluribus regnis tali connubio, magnam stragem, turbationem & guerram de negatione relicturus, & maximum meritum aut demeritum habiturus.* Grata fuit *Sigismundo* Imperatori huiusmodi legatio, præsertim quod coram *Bohemis* noviter ad obedientiam suam reuersis, & pluribus aliis *Almanorum* nationibus recitabatur; descenderat siquidem ipse *Sigismundus*, Imperator una cum consorte sua *Barbara* Imperatrice primum in *Iglaviam*, ubi tractatu cum *Bohemis* habito, conuenta legatorum Concilii cum *Bohemis* probauit, & *certa pacta Bohemis se seruaturum* promisit, *vt videlicet Ecclesiarum bona ab occupatoribus pignoris iure, donec redimantur, detineri possint.* Religiosis exulibusque spes redeundi interdicta: *Ioanni Bokiezano Pragensis* Præsulatus promissus, sequenti die *Bohemi* a censuris Ecclesiasticis per legatos Concilii quorum Princeps fuit *Philibertus Constantiensis* Episcopus de *Francia* absoluti, & in Ecclesiam introducti sunt. Quibus compositis *Sigismundus* Imperator *Pragam* nono Calend: Septembris venit, vbi qui paulo ante *Bohemorum* hostis, ex adulterio natus Antichristi filius, sacrilegus & execrabilis censebatur, singularibus honoribus exceptus est, & quasi prior coronatio sua parum valida & legitima fuerit, iterum diademate ipsi in Regem *Bohemiæ* per *Philibertum Constantiensem* Episcopum Concilii *Basiliensis* legatum prædictum imposito insignitus est. 1436 Consors vero sua *Barbara* in Reginam, *Philibertus* ipse Episcopus *Constantiensis* cum Episcopis collegis a Concilio missis, instaurant ceremonias Religionis Christianæ. Conatus resistere *Bokiezana*, de suis parnum fructum egit, quin imo sæpe necem Legatis *Bokiezanæ* per insidias machinatus est, monasterio *S. Iacobi* ordinis Fratrum minorum Imperator in suam ditionem redacto, illic diuina audiuit, & illud fratribus minoribus restituit. Canonici Cathedralis Ecclesiæ Vicarii, Mansionarii restituti, quibus ex fisco regio in capita hebdomadatim prouisio fiebat, *Thaboritæ* quoque in gratiam recepti, & suis legibus atque ritu viuere permissi. *Boklezanus* dum ex malo pessimus redditus dietim superbiret, & venena suæ pestis hæreseos diffunderet, ex *Praga*, veritus animaduersionem suorum facinorum, clam aufugit. *Ioannes Rogacz* vnus ex nobilibus, publica itinera, *Sigismundo* in *Praga* agente ex castello, quod prope *Kutnam* in edito colle ædificauerat, & *Sion* vocauerat, infestans, misso exercitu in monte *Sion* expugnatus, & viuus cum *Wiskone* & pluribus suis *Pragam* ductus, in patibulum cum omnibus suis actus est, obedientia omnium sibi quondam rebellium potitus, incepit restaurare, diruta erigere & reparare, collapsa, liberalitate nimia in omnes *Bohemos*, etiam eos, qui ex rusticis, monachis & sacerdotibus se potentia & armis milites & nobiles creauerant, magis pernitiosa quam vtili, in omne tempus residuum vsus est conferendo, inscribendo & donando, castra, ciuitates & oppida, villas Ecclesiasticas vel Regales, quæ quondam erant, Cathedralium vel Collegiatarum aut Conuentualium Ecclesiarum personis; quæ illas occupauerant, & notabiles pecuniarum summas in illis inscribens: Quo quidem opere etsi magnam beneuolentiam atque charitatem *Bohemorum* sibi in breue tempus vindicauit, magnum tamen malorum seminarium & præsertim errorum *Wiclephisticorum* ab Ecclesia damnatorum robur & defensam reliquit, cum *Bohemi* errores suos, non alia ratione & respectu magis tuentur & defendunt, nisi cum illis bona temporalia Regni & Ecclesiæ occupata, detineant, quæ sciunt erroribus depulsis sibi abstrahenda. *Sigismundus* Imperator nunciis *Wladislai* Regis blande allocutis, & Imperatoria liberalitate muneratis respondet: *Sibi quidem cordi & desiderio affinitatem cum Rege Poloniæ iungendam esse, sed rebus & expeditionibus variis Regni Bohemiæ, quorũ expeditio & regimen per multos annos intermissa erat, eo occupato non posse iuste tractatibus super affinitate intendere.* Proinde hortatur *vt Poloniæ Rex alios Ambasiatores ad illum, postquam illum senserit ex Bohemia in Vngariam vel Austriam reuersum, transmittere non fastidiat*, promittens & pollicens *petitioni tam amicæ & ho-*

Sigismundus Imp. cum Bohemis reconciliatur.

Digitized by Google

1436 *honestæ se consensum nullatenus amplius negaturum.* Cum hoc responso nuncii Regii reuersi primum *Wladislao*, deinde Consiliariis conuentionem generalem in *Piotrkow* tunc pro die *S. Nicolai* agentibus & de rebus publicis Regni consultantibus & prouidentibus exponunt.

1437 Huius anni Natalem Domini *Wladislaus* Rex in *Cracouia* cum curia sua tenuit & celebrauit, præsentibus circa illum Prælatis & Baronibus cæterisque Tutoribus & Consiliariis Regni, maior tamen solito magnitudo Consiliariorum conuenerat pro diebus Carnispriuii, vbi multi & varii tractatus interpositi fuerunt, super sede *Gnesnensi*, præsente etiam *Vincentio Roth* electo, qui nullatenus induci poterat, vt sede *Wladislauiensi* accepta, de iure suo *Wladislauiensi* Episcopo cederet. Habita etiam tunc longa concertatio in Consiliarios super cussione monetæ, & primis quidem atque prudentioribus Consiliariis visum fuit, vt cussio monetæ minutæ, quæ tunc passim fiebat, in totum cessaret, attento quod multiplicatio eius esset eandem vtilitatem inductura, & quod multa falsa moneta in *Silesiæ, Morauiæ* & *Bohemiæ* partibus, ad instar monetæ Regni cussa importatur, per hostes & proprios grauissimum damnum & spolium non minus, quam si exercitu hostili vastaretur, inferret, cum a simplicibus hominibus dignosci non posset, vt vnumquemque iactura ipsa contingeret. Non valuit tamen frequens bonorum Consiliariorum super ea re, non solum consultatio, sed & clamor, quin Tutores Regni cussionem eius persequerentur, asserentes *nondum extare causam propter quam a cussione abstinendum esset, cum pro ipsa minuta pecunia, aurum, argentum & omne metallum, & omnium manierum merces, facile coemi possent.* Tum *Sbigneus* Episcopus *Cracouiensis* vt erat magnæ prouidentiæ, futurarum gnarus contingentiarum parabola & similitudine vsus est: *Non inficior equidem, Viri optimi, monetam nostram nunc in pondere esse, sed quanto maiorem esse eius ascensum video, tanto maiorem casum ei portendi ex circumstantiis eam qualificantibus auguror, cum in destructionem eius quasi valor eius vsque ad inuidiam abundauerit, non solum vicinæ nobis nationes, sed etiam proprii & domestici inferendo maximas quantitates falsæ monetæ, nullam vobis prouisionem opponere videantur, velut ex pacto conspirasse. Habet quoque nostra moneta proportionem & similitudinem cum virgine venusta, materno studio & forma culta, quam vnusquisque gratitudine & amore contingit, cuius si semel fuerit pudicitia expugnata, de cætero non redditur vilis solum sed exosa, similem ego vilitatem & odium monetæ nostræ; vtinam sim falsus vates, vaticinor, cum non solum æs vile metallum, sed etiam aurum & argentum in vilitatem venire necesse esset, si tam frequenti & continua importatione, quemadmodum de falsa moneta agi videmus, excresceret allatio eius.* Animis tamen Tutorum circa lucra monetæ occupatis difficulter persuaderi poterat futura & impendens Reipubl. ruina. Itaque densior importatio ab eo tempore falsæ monetæ cœpta est, nec castigatio, nec coertio aliqua interponebatur, quoniam non solum communes populi, sed etiam notabiles Consiliarii & nobiles, illo turpi & detestando fœnore suas fortunas & suppellectilem omni nutu diuino & humano circumscripto extulerant & auxerant, & in necem atque perniciem reipublicæ omni pudore abiecto grassabantur. Per omne autem tempus veris & æstatis *Wladislaus* Rex mansionem suam in *Cracouia* continuauit, Nunciis continuis Ducis *Swidrigelli* patrui sui germani eum sæpe cum notabilibus muneribus adeuntibus & supplicantibus, *vt eum in gratiam protectionemque suam recipere dignaretur*, quam supplicationem suam ipse Dux *Cracouiam* personaliter tredecima Augusti veniens, repetiit, cuius humilitate & prece Rex & Consiliarii, quibus omnibus magni ponderis munera obtulerat, moti, conuentionem in *Siradia*, ad consultandum super hac re pro die *S. Hedwigis* indicunt, sero se respectans, postquam fere omnia perdidisset.

Disceptatio inter Consiliarios de moneta.

Switrigiellus Wladislao Regi supplex fit.

Sexta Maii die *Boleslaus Opoliensis* quartus Dux apud *Opolie* moritur, & in monasterio fratrum minorum in *Opolie* sepelitur, duos filios, vnum sui nominis *Boleslaum* relinquens, alter enim suorum filiorum *Henricus* vno anno ante in die Paschæ absumptus præcesserat, & tertium *Nicolaum* relinquens, quos ex *Margaretha* Ducis *Charuatiæ* filia susceperat, quæ & ipso anno eodem sexta Decembr. fatis absumpta, in monasterio minorum in capella sepulta est.

Boleslaus Opoliensis Dux moritur.

In oppido *Siradiensi* tenuta dieta in die *S. Hedwigis* & diebus sequentibus per Prælatos & Barones Regni *Wladislao* Rege absente, propter factum Ducis *Swidrigall*, qui non inueniens vbi requiesceret pes eius, multis & notabilibus nunciis & literis solicitabat *Wladislaum* Regem, Prælatos, Principes & Barones eius, *vt illum in gratiam recipere dignarentur*, ad maiorem autem ostensionem humilitatis & fidelitatis suæ castri *Luczko* possessionem *Vincentio* de *Schamotuli* Castellano *Miedzircensi*, & *Ioanni* de *Sienno Woinicensi* Castellano *Oliesko* assignauit. Difficilis autem erat super hac re deliberatio, & Rex & Prælati Baronesque sui inscriptionibus & corporalibus iuramentis Duci magno *Sigismundo* firmauerant, Ducem *Swidrigall* tanquam hostem communem Regni & Ducatus magni persequi, & nulla ei vi vnquam præstare subsidia vel fauores, Dux insuper magnus *Sigismundus Lithuaniæ* moleste ferebat, & in quibuslibet conuentionibus Regni per Nuncios suos querebatur, *quod hostis suus Dux Swidrigall*

Conuentio Siradiæ de restituendo Switrigiello.

Digitized by Google

1437 *gall, cum esset ad extremum victus, & omnibus incommodis fatigatus, per aliquos Regni Poloniæ Barones reciperetur, & multa illi ex Regno auisamenta, consilia & fauores præstarentur.* Requirebat insuper Dux ipse *Sigismundus* & variis solicitationibus vrgebat, *vt iuxta inscriptionum conuenta castrum Luczko sibi redderetur, postquam in potestatem Regis aduenit.* Deliberatione itaque in præfata conuentione *Siradiensi* habita *Vincentius Gnesnensis* Archi-Episcopus, *Sbigneus Cracouiensis* Episcopus, *Ioannes* de *Thanczin* Palatinus *Sandomiriensis*, *Martinus* de *Stawsko*, Palatinus *Calissiensis* ad Ducem *Sigismundum* magnum destinantur, cum his mandatis, *vt omnibus quibuscunque poterint, viis, modis & ingeniis Ducem Swidrigall sibi reconcilient, & ad consentiendum, quatenus Regnum faciat sibi prouisionem, inducant.* Occurrit itaque Prælatis & Baronibus ad eum nomine Regis & Regni venientibus Dux magnus *Sigismundus* in *Grodno*, & eos omni honore excipit & tractat. Auditis autem Regiis legationibus & mandatis, habita cum suis deliberatione, nullatenus persuaderi potuit Ducem *Swidrigall* sibi reconciliari, aut prouisionem sibi in regno fieri, sed cum lacrymis orat, *vt sibi seruent fœdera & promissa, & hostis suus Dux Swidrigall nullis releuetur subsidiis.* Dum itaque nuncii Regii animum eius mollire non possent, nouis inscriptionibus priora pacta corroborant, & aliquas conditiones, pro stabilimento pacis & fœderis adiungunt, quibus efficacissime cauetur, vt Ducatus magnus *Lithuaniæ* in subiectione & vniformitate Regni *Poloniæ* reuerteretur, non obstante, quod Dux *Sigismundus* filium *Michaelem* habeat, portione patrimonii sui tantummodo post mortem suam contentandum.

quæ tamen irrita est.

Iulianus tituli *S. Sabinæ* Presbyter Cardinalis in *Germania* Legatus in Concilio *Basiliensi* præsidens *Petrum* electum *Lubucensem Basiliæ* IX. Ianuarii ad Ecclesiam *Lubucensem* ex morte **** Episcopi vltimi vacantem confirmauit, quem *Stephanus* Episcopus *Brandeburgensis* anno eodem in *Fustenhalth* confirmauit.

1438 Natalis huius anni Domini nostri *Iesu Christi* dies *Wladislaus Rex* cum Prælatis & Consiliariis s[illegible]s exegit *Cracouiæ*, quo quidem tempore vesania quædam & insolentia hominum, præcipue in regno *Poloniæ* commorantium animos occupauerat, cum ex licentia, quod nullo metu regio aut gubernatorum continebantur, tum ex opulentia rerum, quæ plus solito tunc in omnes diffusa erant, exorta a *Spithkone* de *Melschtin* principium schismatis manauit. *Sbigneum* Episcopum *Cracouiensem* iniurium sibi existimans, propterea quod illum de hæresi *Bohemorum* & communione vtriusque speciei suspectum & presbyteros hæreticos seruantem reprehendit, & excommunicare nitebatur, exercitum de suis & aliquorum proposito suo faunetium amicorum familiarium congregat & instaurat, volens bona Episcopalia inuadere & subiicere suæ ditioni, quod cum Regem & Consiliario non lateret, nuntii ad illum aliquoties, qui eum ex proposito, mandato & voluntate Regis, exterreant & reuocent, transmittuntur. Sed ille pertinaci voluntate propositum suum prosecuturus, omnia media quæ pro pace interponebantur respuens, hostiliter clauem *Uschensem* inuadit, & curiam *Uschen* exercitualiter cum omnibus & equestri pedestrique apparatu ingressus; assumpto sibi in auxilium Duce *Russiæ Ostrowski* & *Friderico*, hostiliter tam prædium, tam promtuaria & quæque bona ibi collecta diripit & vastat. Rex vbi mansuetudinem suam a *Spitkone* sperni intellexit, citat illum tanquam communis pacis turbatorem, processurus contra illum velut hostem regni, si se contumacem in comparendo reddidisset. Non ausus regiæ resistere citationi comparet, vbi arbitris interpositis, ne malorum orientium fax amplius inflammetur per certas conditiones cum *Sbigneo Cracouiensi* Episcopo pacificatur, per quas inter cætera cautum est, vt omnia damna per eum in *Vschen* commissa soluerentur, de quo statim coactus est dare fideiussores, & de curia *Vscheuensi* cum omni gente discedere.

Spithko de Melschtin turbas mouet

quæ statim sedantur.

Bello *Spithkonis* de *Melschtin* nondum ad plenum quietato, aliud rursum exortum est. *Derslaus* de *Ritwiany* gentes plurimas tam equestres quam pedestres collegit, in varias spes animum impellens, & alii quidem opinabantur cum gentibus ipsis *Barbaræ* Imperatrici, quæ post mortem *Sigismundi* Imperatoris pluribus incommodis premebatur subuenturum. Alii castra quædam in *Vngaria* aut *Silesia* occupaturum, in quascunque tamen res cadere prospecta est, exitum & faciem latentis mali continebat. Accersitus ad consilium Regis admonebatur solius Regis organo, *vt gentibus quas collegerat dimissis, pacifice sine rerum nouatione se contineret*, qui paucis verbis in excusationem sui facti spopondit, *se nihil temerarium acturum, quod in offensam aut iacturam Regni redundaret.* Verum cum ex *Cracouia* egressus versus *Vngariam* se conuertisset, & cœptis per eum, nullus felix successus responderet, frustratus eorum castrorum, quæ in *Vngaria* occupare destinauerat, spe, ad oppidum *Zattor* feria tertia carnispriuii applicuit, & oppidum prædictum nocte scalis appositis, oppidanis nihil tale suspicantibus, comprehendit, & omnes habitatores oppidi fortunis eorum sibi vsurpatis eiecit. Molesta fuit & Regi & Consiliariis nouitas ista, tum quod princeps vicinus non diffidatus lædebatur, tum quod oppidum prædictum quod erat *Cracouiensis* ciuitatis quoddam in rebus omnibus & victualibus horreum, in prædam fuit expositum, tum ne motus maiores ex vicinitate propinqua in Regno orirentur. Oppido compre-

Sic quoque Derslaus de Ritwiany.

Digitized by Google

prehenſo, vniuerſum Ducatum *Oſwiecimenſem* ad homagia compellit, vicinique Duces pauorem non mediocrem induerant, ne & in Dominia eorum cum potentia graſſaretur. Verum dum circa quadrageſimæ medium gentes ſuæ verſus *Thoſek* transmiſſæ cum præda onuſta reuerterentur, & nocturnum facerent in terra *Siewiczenſi* circa villam *Woikowicze* potationis nimia indulgentia ex laſſitudine inebriantur, & pauca vel nulla cuſtodia relicta, obliti quod in terra hoſtili poſiti, in noctis medio ſuperuenientibus hoſtibus proſternuntur, & licet pauci interfecti paucique capti eſſent, (feſſi ſiquidem tum populatione tum itinere, magna quoque pars cibo & mero auidius ex inedia ſumto, repleti, vix ad capeſſendam fugam ſatis habuere virium, cæteri pecudum more aut obtruncati aut capti) equis tamen & rebus eorum, fere omnibus hoſte potiuntur, omni præda ademta. Hoc caſu *Derslaus* debilitatus, pacem, pro qua per interpoſitionem Regis fuit laboratum, non cœpit abnuere, quæ tandem fuit concluſa, & oppidum *Zattor* poteſtati Regis traditum mille marcis ſibi primum pro expeditione gentium perſolutis, quod quidem oppidum licet Rex aliquanto tempore per ſuos Præfectus tenuit, reſtituit tamen illud Duci *Wenceslao Oſwiaczimenſi*, caſtro *Benwaldt* & fidelitatis homagio ab eo recepto, vt tum caſtrum *Benwaldt* proprietatis Regiæ deinceps eſſet, & Dux ipſe perpetuus Regni *Poloniæ* feudalis atque vaſallus.

Conſiſtenti apud *Pragam Sigiſmundo* Imperatori & publica Regni *Bohemiæ* negotia ad puritatem Religionis orthodoxæ & ad rectum ex deviis dirigenti, grauis ægritudo ſuperuenit, quæ illum exaugente morbo ſenectutis incommodum propediem moriturum portendebat, *Barbara* Imperatrix de retinendo Regno ſolicita, *Alſonem* de *Sternberg*, *Henricum Płaczok*, *Georgium Podziebracki* & alios *Bohemiæ* Barones clanculo vocans, id ab eis magnopere expoſcit, imperatque *vt Sigiſmundo moriente, eam matrimonio Poloniæ Wladislao Regi iungant.* Non latuerunt Imperatorem furentis fœminæ conatus, qui poſtquam referentibus Medicis, mortem ſibi inſtare cognovit, ex *Bohemia* propter fidem dubiam diſcedens & in *Zveinam* perueniens, Imperatricem cuſtodiæ tradidit; *Vlricus Ciliæ* Comes præmonitus fugam arripit, Imperator Baronibus *Vngariæ* & *Bohemiæ* in cubiculum vocatis, *moriturum ſe* indicat, & generum ſuum *Albertum Auſtriæ* Ducem præſentem pro Regno vtroque Regem declarat, rogans *vt ſupremam eius voluntatem in hoc exequantur; Beata fore Regna quibus Albertus imperabit.* Cum ingenti deinde ſolicitudine nuntiorum *Wladislai* Regis *Poloniæ* præſtolabatur aduentum, frequentique inquiſitione quærebat, *an aliquis illos in itinere ſentiret eſſe*, ſed & *Polonos* ſuos curienſes hortabatur, *ut auiſarent Regem Poloniæ de celeri miſſione, ſecurius ſe* prædicans *moriturum, ſi*
A *neptes ſuas Wladislao Regi & ſuo germano, quod tamen illi contingere non poterat, celeri morte obtento deſponſaſſet. Sigiſmundus* ſupremis ſuis ordinatis inter amicorum complorationem 22 Decembr. in *Zueina* moritur, cuius corpus in *Waradino* vt in vltima voluntate decreuerat, ſepelitur. *Vngariæ* Barones concordibus animis *Alberto* in Regem electo Calend. Ianuarii ipſum in Regem & *Eliſabeth* conſortem ſuam in Reginam in *Alba regali* coronarunt. Imperatrix *Barbara* dimiſſis quæ in *Vngaria* obtinebant, inexpugnabilibus caſtris, libertati reddita eſt, duodecim millia auri quoad viueret ei quotannis in certis reditibus conſtituta. B Electores Imperii ſcrutinio diligenti de ſubſtituendo Cæſare habito in *Albertum Auſtriæ* Ducem vltro conſentiunt, eique *Romanorum* ſceptra committunt; Dieta apud *Francofordiam* celebrata, verum *Albertus* iniuſſu Baronum *Vngariæ*, id enim illis ſpoponderat, acceptare imperium nefas putabat, attento quod *Sigismundus Romanæ* rei prouiſurus *Vngariam* frequentius *Turcorum* direptioni exponebat. Poſtremo *Vngari* victi precibus *Friderici* Ducis *Auſtriæ* aſſenſum dedere, Imperium ſumma congratulatione *Germanorum* ab *Alberto* ſuſceptum.

Sigiſmundus Imp.

ſuccedit Albertus.

C Barones, Nobiles & ciuitates *Bohemiæ* in electione Regis in duas partes diuiſi, aliam faciem quam *Vngari* & Electores tenuere. Quidam enim *Albertum Romanorum* & *Vngariæ* Regem attenta ſua tam ſubita fortuna in Regem eligunt: alii vero *Caſimirum* fratrem germanum tredecim annos natum, *Wladislai* Regis *Poloniæ*, Regem appellant, & vtraque pars ſuo electo, electionem per notabiles nuncios intimat, & vt acceptent, rogant. Venerant ſiquidem ad *Caſimirum* in *Craconiam* nomine Baronum & nobilium atque ciuitatum notabiles nuntii, *Hertwick* de *Rubzinowo*, *Ioannes Perſtinski*, *Biedzrich*, *Bieniaſz*, *Mokruski* ſibi huiuſmodi electionem intimantes & rogantes enixe *Wladislaum Poloniæ* Regem, *vt fratrem ſuum acceptare Regnum Bohemiæ permittat.* D *Wladislaus* autem Rex ob eam rem conuentionem generalem in oppido *nouæ Ciuitatis Korczin* pro feſto *S. Floriani* indixit, & omnibus Prælatis, Principibus & Baronibus ſuis principalioribus ad illam venire mandauit, interim quoque & Ducem magnum *Sigismundum* tanquam principalem Principem & Conſiliarium Regni ſui per *Przedborium* de *Koniecpole*, Caſtellanum *Roſpergenſem* requirit, *quid eſſet ſibi in hac re aggrediendum.* Inſtaurata itaque in *noua ciuitate* conuentione pluribus diebus habitæ ſunt deliberationes, & multa in vtramque partem calculata conſilia, Pontifices omnes, Principes *Maſouiæ Semouitus*, & *Wladislaus*, qui perſonaliter aderant, item Barones multi diſſua-

Bohemi quidam Caſimirum Poloniæ Ducem in Regem eligunt.

Digitized by Google

1438 suadebant, *ne regnum Bohemiæ, non solum diuisionibus intestinis languidum, sed etiam peste hæretica infectum acceptetur, præsertim cum A per aliam partem sit ad illud aliud princeps electus.* Dux magnus *Sigismundus Lithuaniæ*, item alii Principes & omnes iuniores Barones, hi præsertim, qui prouisores erant constituti, instant, persuadent etiam importune, *vt Regnum Bohemiæ acceptetur*, quoniam aliquo bello interiecto intelligebant de introitibus regalibus, quod administrabant rationem a se exigi non posse. Vicit igitur eorum sententia, qui consulebant Regnum *Bohemiæ* acceptare, eo præsertim respectu, vt *Alberto Romanorum* & *Vngariæ* Regi in eius B assecutione detur impedimentum, ne si duobus vicinis Regno *Poloniæ* Regnis potitus in pace fuerit, Regno *Poloniæ* velut *Almanus* fortius nocere possit. Sub huiusmodi igitur consideratione & respectu *Casimirus* in ipsa conuentione *noua ciuitatis* Regnum *Bohemiæ* acceptat; *Wladislaus* quoque Rex ad prosequendam electionem germani sui, duos Palatinos Regni sui, *Sandiuogium* de *Ostrorog Posnaniensem, Ioannem* de *Thanczin Sandomiriensem*, viros prudentes & industrios, dato illis notabili & potenti exercitu, in *Bohemiam* transmittit, quoniam omnes Barones, Nobiles & ciuitates *Bohemiæ*, qui *Casimirum* elegerant, subsidium exercituale, ne ab altera C parte inuaderentur, mitti in *Bohemiam* supplicabant. Nimis plus quam velim *Polonorum* sunt mobilia ingenia, ad legationem tam futilem & tenuem, neque *Casimirum* electionem suscipere, neque Regnum *Poloniæ* perniciose bello immiscere expediebat, quasi *Polonos* tæderet floridæ pacis prosperitate potiri, venustæ arboris ad instar, quæ fructu grauida in flexionem pariter pondere pressa præcipitatur, & fracturam. Nemo ex omnibus Consiliariis æque quam *Sbigneus* Episcopus *Cracouiensis* acceptationi *Bohemici* Regni aduersabatur, verum supervacua est visa sua & persuasio & oratio, quando reliquorum spectabat ad quæque deteriora consensus. Mouebat autem *Sbigneum* Episcopum *Cracouiensem* non solum Regni *Bohemiæ* parum iusta D acceptatio, sed Pontifex Catholicus verebatur, ne hæresis *Bohemiæ* reciperet augmentum.

qui & eo cum exercitu mittitur.

Albertus Romanorum & *Vngariæ* Rex sentiens *Casimirum* de scitu & consilio *Wladislai Poloniæ* Regis, Regnum *Bohemiæ* accepisse, mittit ad *Wladislaum* Regem duos Nuncios in *Cracouiam*, videlicet *Blasium* alias *Balasz Vngarum* & *Ioannem Rapstin Bohemum*, milites, qui pro die Pentecostes *Cracouiam* adueniunt, significant imprimis *quod regnum Bohemiæ tum ratione consortis suæ Elisabeth, tanquam vnicæ filiæ Sigismundi & hæredis, tum ratione antiquorum fœderum dudum inter Regnum Bohemiæ & domum Austriæ initorum, tum ratione electionis nouæ de eo factæ, ad ipsum pertineat*, rogans, *vt fratrem suum Casimirum acceptare illud prohibeat, & in eius assecutione ipsum impedire non intermittat, meminerit non potuisse paucos qui Casimirum vocauere, ius regni in illum transferre, & si pergat impetere Regnum Bohemicum, caueat ne de suo disceptet.* *Wladislaus* autem Rex habita deliberatione respondit nunciis prædictis in hunc modum: *Res quidem publica & notoria est, & aliqua tergiuersatione adumbrari non potest, quod morte Sigismundi secuta Barones, nobiles & ciuitates Bohemiæ, Casimirum fratrem meum in eorum elegerunt Regem, & vt huiusmodi acceptaret electionem nos subnixe supplicarunt, quorum precibus motus, Regnum prædictum acceptauit, neque existimat se per huiusmodi acceptationem Alberto Romanorum & Vngariæ Regi aliquam iniuriam facere, cum scitum sit successionem in sexum fœmineum non cadere Regnorum, sed etsi aliqua pacta aut inscriptiones extant inter Regnum Bohemiæ & domum Austriæ, quibus prætendit se Albertus ad Regnum Bohemiæ ius habere, illa contraria obseruatione & longæua praxi sunt abrogata. Missi itaque sunt per me in prosecutionem electionis huiusmodi duo Palatini Regni mei cum exercitu haud grandi, qui illuc cum his mandatis & instructionibus per nos eis factis vadunt, vt in Regno Bohemiæ primum errores purgent, deinde singula ad pacem reducant, quoniam non est propositi nostri, nec eam habet germanus noster Casimirus ambitionem, vt velit aliter regni Bohemiæ suscipere regimen, nisi ad priorem rectitudinem Catholicæ puritatis & ad pacis vnionem atque amœnitatem fuerit reductum, Casimiro fratri meo, quem primarii Barones Regem vocauerunt, ius auferri non posse: Polonis ac Bohemis, vnam esse linguam, & vnam vtrique genti originem, cum Teutonicis nihil vtrique commune, Regnum suum satis fidum esse, neque se externam vim timere.* Hac responsione accepta Nuntii præfati Regis *Alberti* multipliciter per *Wladislaum* Regem honorati & remunerati ad *Albertum* reuertuntur. 1438

Legatio Alberti Imp. ad Wladislaum Regem.

Huiusmodi itaque responsione Rex habita, factus certior, Palatinos *Poloniæ*, cum exercitu Regnum *Bohemiæ* tum appropinquare, veritus ne vniuersum Regnum Bohemiæ pro *Casimiro* occupatum iri, contingat (erant enim omnium *Bohemorum* mentes etiam eorum, qui *Albertum* vocauerant, in obedientiam *Casimiri*, & ardentes & procliues) celerius quo potest de consilio eorum *Bohemorum*, qui parti suæ fauebant, rem maturat, & singulis aliis omissis vectiori qua potest via properat, & ciuitatem *Pragensem*, illa enim sequebatur partes suas, Sabbatho ante festum *S. Iacobi* Apostoli ingressus, in crastino die Dominico solenni pompa coronam accepit, per

Digitized by Google

1438 per *Philibertum* Episcopum *Constantiensem* qui tunc nomine Concilii *Basiliensis* legationis officio in ciuitate *Pragensi* & Regno *Bohemiæ* fungebatur insignitus, agrosque eorum qui *Casimirum* introduxerunt populari cœpit. Et quoniam diu *Bohemia* quievisset novo exultabant *Bohemi* bello. Iam autem pro illo tempore exercitus Regis *Poloniæ* omnibus insidiis & tendiculis, quæ illi erant per *Albertum* Regem in locis variis subministrata, superatis, in Regnum *Bohemiæ* feliciter peruenerat, & huiusmodi coronatione audita, rem non segnius agere cœpit, sed versus *Pragam* procedens & augmentum quotidie in gentibus quæ partes *Casimiri* Regis sequebantur, accipiens omnes rebelles ad obedientiam *Casimiri* coarctabat. Omnes enim Barones, Nobiles & ciuitates *Bohemiæ*, qui *Casimirum* elegerant, magno collecto exercitu Regio iuncti, cunctis erant formidini.

Albertus Praga coronatur.

Altera legatio Alberti ad Wladislaum.

Clamoribus partis suæ *Albertus* Rex & non solum clamoribus sed & exprobrationibus permotus, timensque ne per Regium exercitum in *Praga* obsideretur, *Bohemosque* partis suæ plurimos suspectos habens, omnibus Electoribus & Principibus *Almaniæ*, sed & Prælatis & Baronibus *Vngariæ*, *in quanto sit periculo* significat, *vt sibi celeriter in auxilium veniant* orat, & amplis præmissis incitat, propter quod omnis *Almania* capit arma, multi Principes personaliter cum potentiis suis videlicet Marchio *Misnensis*, Dux *Saxoniæ*, Comes *Cliuiæ*, Marchio *Brandenburgensis* veniunt, alii vero exercitus celeriter mittunt, vidisses illic *Vngaros*, *Bohemos*, *Australes*, *Morauos*, *Misnenses*, *Saxones*, *Sueuos*, *Bauaros*, *Thuringos*, *Renenses*, *Silesitas* & quam plures alias nationes conuenisse, & ad delendum Regis *Poloniæ* exercitum, in quo haud grandis fuit *Polonorum* & *Bohemorum* manus vnum omnibus fuit propositum, *Albertus* Rex tot potentiis stipatus *Praga* egreditur & Consiliariorum suorum vel victus vel deceptus consilio, tam superbam mittit ad Palatinos Poloniæ, cum semper humilis & virtuosus habitus fuerit Princeps, legationem. *Nescio qua vos temeritas ad id induxit, vt Regnum meum Bohemiæ, ad quod mihi per consortem meam successionis, & propter inscriptiones inter Regnum Bohemiæ & domum Austriæ dudum confectas, & electionis jus competit; igne & spoliis aliisque vexetis incommodis. Proinde si in armis, si in viribus confiditis, diem & locum martis eligite, & experiamur an me velit an vos regnare hora. Inter Casimirum cuius agerent belli præmium esse Bohemiam, experirentur potius prælio, quam populatione, cuius prouincia esset, cultam potius quam exustam mallent, sese moram minime facturi? quin ad decernendum occurrat.* Palatini vero *Poloniæ* cum Baronibus & nobilibus *Bohemiæ* deliberatione habita, taliter huic legationi pompose respondent: *Mandato Domini nostri Poloniæ Regis Wladislai non temeritate aliqua ad regnum hoc arma quidem ferentes pro pace venimus, vt illud ad fidem primum rectam, deinde ad pacem, & Casimiri electi Regis Bohemiæ fidelitatem reducamus, & obedientiam cum multi & prudentes existiment jus sibi quæsitum in illo. Si autem Albertus Dux jus aliquod in Regno habeat satis dubitamus, Casimirum tamen Regem electum superiorem eo jure scimus, eligere autem ad dimicandum locum omnibus temeritatibus iudicamus nihil temeratius, qui velut Catholici Regis Barones & serui ab omni Christiani sanguinis effusione abhorremus, sed nec in nostra sita est manu, campum certaminis & diem eligere, sed omnipotentis Dei illud tanquam futurum & incertum relinquimus arbitrio & voluntati, æquo se ferra animo Alberti arrogantiam pugnam petentis, nam cœlestes superbis infestos esse, venturo non defuturum prælio, Polonos faciem hosti non terga ostendere solitos.* 1438

Palatini *Poloniæ* tali responsione data, ne aliquo iniquo loco pugnare cogerentur, cum multum conferat ad dimicandum locus, certiores per Barones & nobiles *Bohemiæ* facti, quantum oppidum *Thabor* natura, situ & munitione valeat, exercitum illuc omnem traducunt, & haud longe ab oppido prædicto, quod erat in obedientia & fidelitate *Casimiri* castra metantur, & vallibus aliquot atque fossis, deinde curribus castra in coronæ modum muniunt, de quo *Albertus* Rex ab exploratoribus suis certior factus, illic quam citius properat, tam ipse quam omnes sui alacritatem & præsumtionem temerariam præ se animo ferunt, quasi prædam nobilem primo congressu habituri; fefellit tamen illos opinio; nondum forte experti fuerant Martem vtrique parti communem. Viso enim exercitu Regis *Poloniæ* ad dimicandum paratissimo, perdita alacritate, perdito animo, castra & ipse ad iactum lapidis tormentalis metatur monte posito e regione prædicti, quæ etiam fossatis & curribus communiuit, & qui secum Palatinos *Poloniæ* nullatenus propter exercitus imparitatem congredi existimabat, ipsemet periculosum sibi putauit confligere, & irruptionem in castra sua metuens, nocte & die munire illa non desiit, existimo & illum propterea certamen declinasse, quod vir natura iustus & benignus fuerit, & præcipua cura intentus, ne sanguis Christianis effunderetur.

Vtraque pars ad oppidum Thabor castra metatur.

Castris contrariis & aduersis non longe ab inuicem taliter positis, vterque exercitus quolibet die descendebat ad certamen, cæteris spectaculo occupatis & quoties aliquis exercitus aliquis videbat se frangi, toties recurrebat, altero ad castra illum prosequente, nunquam totis viribus ad fortunam belli ventum. Transeunt in tali exercitio plurimi dies, & multis hinc inde captis, non nullis interfectis neuter exer-

1438 exercitus alterius inuasit castra, gratior enim vtrique particularis quam vniuersalis congressus erat, pulchrum quoque & placidum iudicabant, tam pulchro spectaculo quasi altero bello *Troiano* oblectari, nullus quoque dies præteriit, in quo bombardis, pixidibus, gladiis, lanceis, cæterisque armis pugnatum non esset. Triginta millia *Alberto* parebant, *Polonis* quatuordecim millia, sed castris iuncta ciuitas magno erat adiumento, tormenta quoque ærea in vtrisque castris fuere plurima, sed Alberto maiora. *Georgius Padziebraki* per idem, cum esset partis *Casimiri*, in alam *Almanorum* incidens eam strauit conflixitque, atque hinc primum homini nomen datum. Et quamuis pluribus vicibus pacis tractatores essent dati, & multa hinc inde pacis media proposita, pax tamen nullatenus, impedientibus *Bohemis*, rapto viuere assuetis, concludi poterat. Vtroque itaque exercitu defatigato dum annona in locis propinquis deficeret, ad remota vero periculosus esset accessus, propter horum, quorum fruges consumebantur, resistentiam, Palatini *Poloniæ* cum exercitu suo in oppidum *Tabor* se recipiunt, *Albertus* vero Rex licentiato exercitu *Pragam* discedit. Marchio *Misnensis* cum exercitu suo per loca terris suis propinquiora dum rediret, ciuitates *Lima*, *Zalecz*, opportunum tempus ratæ, quo possent de prædicto Marchione referre victoriam, collecto exercitu ex equitibus & peditibus insecuti sunt eum, ipse vero solicitus de periculo, *Iacobum Belinski Bohemum* cum pluribus aliis *Bohemis* sibi in subsidium mitti ab *Alberto* Rege impetrat, maiorique milite stipatus congreditur & prædictas ciuitates & eorum exercitum vincit, & prosternit, multisque *Bohemis* captis aut occisis, & cum gloria & cum salute in Dominia sua rediit.

Wladislaus Rex *Poloniæ* literis & nunciis Palatinorum suorum ex *Bohemia* certificatus, quantum exercitum Rex contra illos & partem *Casimiri* congregauerit, ferre illis exercituale subsidium quod postulabant, maturabat, & proinde generali expeditione indicta arma sumit, & omnibus terrarum suarum subditis mandat, quatenus ad illum in oppidum *Czestochowa*, pro die natali S. *Mariæ* conueniant. Iuxta iussum itaque Regis omnes milites & nobiles ex terris *Cracouiensi*, *Sandomiriensi*, *Lublinensi*, *Chelmensi*, conueniunt. *Wladislaus* quoque Rex aliis non expectatis, facta Principibus *Silesiæ* publica diffidatione, quod germano suo *Casimiro* etiam secum in exercitu præsente præstare fidelitatis homagium, tanquam Regi *Bohemiæ* recusarent; item quod regnum furtis clandestinis & spoliis lacesserent, item quod subditi eorum monetam Regni *Poloniæ* ipsis dissimulantibus falsificarent, & importarent falsificatam in Regnum *Poloniæ*, terras & Ducatus eorum ingreditur & per *Lubieniecz*, *Strzelcze*, aliaque loca progressus,

Wladislaus Rex Silesiam vastat.

vsque ad *Oppauiam* grassatur, ea propter, vt aut personaliter *Bohemiam* petat, aut notabilem exercitum suis in subsidium mittat. Auisatus autem dum esset prope *Opauiam* exercitus ab inuiam discessisse (ibi enim ad suam Maiestatem *Ioannes* de *Thanczyn* Palatinus *Sandomiriensis* cum pluribus *Polonis* & *Bohemis*, videlicet *Hinkone Praczek*, *Alsone* de *Sternberg*, *Przibiezone*, qui in Bohemia militauerant, aduenerant, *Sandiuogio* Palatino *Posnaniensi* in *Bohemia* remanente) ad Regnum suum *Poloniæ* per oppidum *Ratibor*, terris *Silesiæ* igne & spoliis deuastatis, sanus & incolumis cum omni suo exercitu rediit, exercitui quoque terrarum *maioris Poloniæ*, qui per alia Ducatuum *Silesiæ* erat diffisus, & Ducatus ipsos vastitate hostili consumebat, mandauit, *vt ad propria redeant*, qui & ipsi mandato Regio accepto, regrediuntur.

Cæsar *Tartarorum Sedchmath* cum magno *Tartarorum* exercitu terras *Podoliæ* circa festum *Pentecostes* ingressus, homines more suo in perpetuam seruitutem abducere, & spoliis terras ipsas afficere cœpit, qui etiam vani terroris apparatum, videlicet simulacra humana, equis imposita, secum trahebat, propter quod partium *Russiæ* Barones milites & nobiles satius ducentes mori in bello, quam videre suorum pernitiem collecto forti satis exercitu, eos persecuti, congredi cum illis, & manum auidius, quam sat erat, in illos conferre, non dubitarunt. Erant enim illis tum numero tum animo superiores. Tartari vero sibi metuentes periculum, arte & calliditate cuiusdam loci limosi, & per modum bituminis densati se & stationes suas muniunt, & impetum *Polonorum* præstolantur. Barones itaque & nobiles *Poloniæ* iniquitatem loci non suspicati, animose contra *Tartaros* faciunt impetum, & in ipso congressu, limosis & paludinosis locis constricti, in crudelitatem incidunt *Tartarorum*. Sed & is casus, quamuis multos notabiles absumpserit, fuisset funestus, poterat enim residuus exercitus loco tam periculoso declinare, & ex *Tartaris* referre victoriam, nisi illum fatalis sors peccatis hominum id exposcentibus damnasset. Dum etenim primæ acies volentes locum tam declinare malignum conuersæ essent, in alium locum aptiorem progressuræ, acclamatumque esset, *Zasie, Zasie* acies vltimæ quid ageretur apud primas ignaræ, voce illa in malo intellecta significato, quasi omnibus fuga mandaretur, consternati & attoniti, existimantes priores acies concidisse, fugam repentinam cœperunt. Quo viso *Tartari* in alios acies a tergo irruunt, & illas deuincunt & prosternunt, & cæteros fugientes liberius persequuntur. Ordinibus quippe *Polonorum* immutatis & de locis suis auersis, subito exorsus est tumultus & confusio, & in turbatos auersosque vrgere *Tartarus* vehementius cœpit. Tumultu enim exorto, omnis 1438

Tartari Poloniam inuadunt.

1438 mnis exercitus *Polonicus* in fugam coactus est, magna trepidatione singuli *Poloni*, qui in vltimis ordinibus locati erant, existimantes primos a *Tartaris* conflictos esse, in præcipitem se dederunt fugam. Tantaque fuit illorum feritas, vt omnes trucidarent frameis, nullo captiuitati reseruato. Funesta nimis & Regno *Poloniæ* futuris deploranda seculis fuit hæc clades, cum per illam multa nobilium, Baronum & militum occiderint millia. *Tartari* quoque ab eo tempore felicitate victoriæ elati, terras *Russiæ* spoliis crebris & inuasionibus lacessere animosius cœperunt, tum quod *Polonis* modicam iudicabant inesse resistendi audaciam, tum quod arbitrati sunt in eo prælio, quemadmodum verum erat, præstantiores milites *Russiæ* cecidisse. Mortui enim sunt in eo conflictu *Michael Buczacki*, Capitaneus *Podoliæ*, *Skarbek* de *Gory*, *Nicolaus Giza*, *Ioannes Kolo*, & quam plures alii, quorum conditionem & fortunas longum esset recensere & describere.

Ioannes autem *Wodkowiz* de genere & domo *Sulima*, inter cadauera & strues funereas multis acceptis vulneribus cadens semiuiuus, mortuum se simulauit, spoliatus itaque a *Tartaris* omnibus indumentis, & dum ad ocreas ventum esset, & caligæ præciduntur in longum, non soluuntur, ita vt gladius præcidens lineas vulnerum faceret in pedibus, annulus insuper quem gestabat in digito, dum facile detrahi non posset, cum articulo truncatur, in his tamen tam diris cruciatibus & tormentis omnes spiritus vitales ita oppressit studiose, & occultauit, vt semper cadauer mortuum putaretur, quo patientiæ genere mortis aut perpetuæ captiuitatis, quæ morte crudelior est, genus euasit. Volui illius memoriam his monumentis literarum posteris mandare, quoniam pro tot tantisque æquo animo deuictis passionibus, inter viros heroicos merito numerandus. Extabant in eius corpore horum omnium quæ narro cicatrices, quæ fidem indubiam faciebant de præmissis, a me etiam, qui hæc scribo, mortalibus coram oculis visæ.

Turba Cracouiæ.

Quarta decima Augusti inuidiam contra *Nicolaum Seraphin* zupparium *Cracouiensem* *Ioannem Grasiar*, *Vinconem*, Consules, & nonnullos ciues *Cracouienses* suapte ob nimiam falsæ monetæ, de qua frequenti testimonio insimulabantur, importationem gliscentem, *Przedborii Hoez* vnius ex ciuibus *Cracouiensibus* oratio, communem ciuitatis totius differens calamitatem & pernitiem, & illorum enumerantis diuitias, apud populum habita, adeo accendit, vt singuli ciues & mechanici operibus desertis ad muros castri *Cracouiensis* concurrerent, & præfatos zupparium, Consules & ciues, qui iam in arcem conscii facinoris confugerant, sibi dari deposcerent, publicam iniuriam publice in illos satagentes vltum iri, quo tumultu vix sedato, dum communitas in domos reuerteretur, notati tamen arce excedere non audebant, nec temperatum in illos & alios foret manibus, ni *Sbigneus* Episcopus *Cracouiensis*, cui magis populare fuerat ingenium, frequentibus nunciis a Rege & Consiliariis rogatus, noctes ducendo insomnes, sedaturus incendium exortum aduenisset, & apud populum *Cracouiensem* concionatus, sedato illius quamuis iusto furore, etiam inculpatos ciues ancipiti malo a ciuibus, nec per prius, quam a Rege & Consiliariis traherentur ad pœnam, mœstos & trepidos, vixque sui compotes absoluit, quindecim tamen per prius diebus pœnitentiam in carcere perpessos. In media æstate anni eiusdem *Turcorum* Cæsar valido & potenti exercitu collecto, opportunitate nacta, Regnum *Vngariæ* ingreditur, & partes *Transiluanas* vastat & spoliat, multisque hominibus vtriusque sexus comprehensis illos in perpetuam seruitutem abducit, ita sub vno anno licet tempore dispari vtrumque Regnum & *Vngariæ* videlicet & *Poloniæ* deflendas excepit calamitates, Regibus illorum in viscera propria conuertentibus gladios & circa bella plusquam ciuilia occupatis. 1384

Turca Hungariam inuadunt.

Barbara relicta *Sigismundi Romanorum* Imperatoris, & *Vngariæ* & *Poloniæ* Regis, per *Albertum Romanorum* & *Vngariæ* Regem filiamque suam *Elisabeth* eiusdemque *Alberti* consortem, instantibus & operam dantibus Baronibus *Vngariæ*, quos multis in vita mariti sui afficiebat contumeliis & probriis, de omnibus castris, ciuitatibus & possessionibus, quæ in Regno *Vngariæ* quomodolibet dotis nomine, aut quocunque titulo obtinebat, eiecta, & fere omnibus, quæ a pluribus annis congresserat, thesauris & clenodiis spoliata, in Regnum *Poloniæ* venit, & *se tanquam miseram & orphanam personam a rege Wladislao recolligi* petebat, cuius precibus *Wladislaus* Rex annuens, calamitati suæ compatiens, illam benigne excipit, omnes eius liberalitate Regia supplens defectus, vt quæ possit statum suum cum omni honestate deducere, castrum, ciuitatem & terram *Sandomiriensem* cum omnibus Regalibus introitibus sibi donat, quoad voluit in omni rerum abundantia demorata est.

Barbara Imperatrix in Poloniam fugit.

Magna caristia frugum in Regno *Poloniæ* & partibus vicinis exorta, plures petebat; Vna enim mensura siliginis vno floreno appendebatur. Veris enim & æstatis tempore validæ descendentes pluuiæ, vbertatem segetum, & præsertim dum florem essent edituræ, extinxerant; sed & exercitus Regius procedens in *Silesiam*, & rediens, fruges multas consumpserat. Non minor autem sub eodem tempore, dictum regnum incommoditas falsificatione monetæ premebat, talis enim eius quantitas, tanta superioribus annis dissimulantibus prouisionibus & administrationibus Regni, in ipsum Regnum fuit, tum per forenses, tum per

Fames in Polonia.

& querela de adulterata moneta.

1435 per proprios clandestine ingesta, vt omnibus partibus Regni occupatis eius multitudine etiam vera moneta, quam plures a falsa discernere non poterant, veniret in abiectionem & contemtum, qua conditione effectum est, vt Regni *Poloniæ* talia & tanta ex huiusmodi falsa moneta suscepit & pertulit incommoda, qualia vix ab hostili exercitu iuxta vaticinium *Sbignei* Episcopi *Cracouiensis* dudum ante prolatum suscepisset.

Snigulos Principatus & castra quæ ditionis *Boleslai Swidrigall* extabant, Ducis *Lithuaniæ* quandam fuerant, *Sigismundus* Magnus Dux *Lithuaniæ* brachio & assistentia *Polonorum* ex integro adeptus, vehementer exasperabatur, quod castrum & terram *Lucensem* in ditionem suam redigere nequiuerat, Dux siquidem *Boleslaus Swidrigall Wladislai Poloniæ* Regis & *Polonorum* fauores quæsiturus, illam pro Regno *Poloniæ* tenendam, duobus Regni *Poloniæ* Baronibus *Vincentio Szamotuly* Castellano *Miedzirzecensi* & *Ioanni* de *Olesko* commentauerat, quod in eam diem ab illis pro Regno *Poloniæ* fidelissime tenebatur. Causabatur itaque *Sigismundus* magnus Dux *Lithuaniæ* fere in singulis conuentionibus generalibus in Regno *Poloniæ* habitis apud *Wladislaum* Regem *Poloniæ* & Consiliarios, Primoresque, quod pacta de castro & terra *Lucensi* secum inita, parum sincere sibi seruarentur, quibus cauebatur, castrum & terram *Luczko* Duci magno *Lithuaniæ Sigismundo*, per quemcunque modum in manus Regis & *Polonorum* potestatem deueniret, oportere restitui, *Sigismundo* Duce magno defuncto, cum omni titulo proprietate & pleno dominio ad Regnum *Poloniæ* reditura. Instabat itaque vehementius eo animo *Sigismundus* magnus Dux *fœdus & sponsionem impleri, & se in possessionem castri & terræ Lucensis mitti.* Verum etsi magnæ parti Consiliariorum *Poloniæ*, quod regio opulenta & ager vberrimus *Lucensis* multas commoditates Regno allaturus, onerosa & grauis traditio castri & terræ *Lucensis* videretur, tanta tamen vtilitate fidem *Sigismundo* datam censebant potiorem, itaque omnium consensu & decreto pactorum *Sigismundo* magno Duci promissorum impletio, quamuis in eam diem neglecta, consummari iussa est & *Vincentius* de *Szamotuly*, & *Ioannes* de *Olieszko*, in *Lithuaniam* Regis & Baronum mandato missi, qui castrum & terram *Lucensem* Ducis magni *Sigismundi* resignarunt potestati, *Sigismundo* tamen Duce magno *Lithuaniæ* cum filio suo Duce *Michaele*, se iureiurando personaliter & corporaliter atque per speciales literas patentes, ad restitutionem castri & terræ *Lucensis* morte sua secuta, pro Regno *Poloniæ* obligante & pollicente, non alios in castro *Luczko* instituere præsides & Capitaneos, nisi

Lucensis terra Sigismundo Lithuaniæ Duci tradita.

eos, qui eo decedente, Sacramento & sponsione suæ virtutis præstarent effectum, & Regi atque Regno *Poloniæ* castrum & terram *Lucensem* fideliter & ex integro redderent. 1438

Stanislaus Cziolek Posnaniensis Episcopus in octaua *S. Martini* Pontificis XVIII. Nouembris procuratus sacro viatico, cum bona deuotione moritur, & in Ecclesia sua *Posnaniensi* sepelitur, annis decem in Pontificatu exactis. Prælati autem & Canonici *Posnaniensis* Ecclesiæ celebrato Capitulo, pro electione futuri Pontificis, pro die Epiphaniarum in diem solis, sextam Ianuarii cadente, duos in discordia eligunt. Quidam enim signanter *Wischota* de *Gorka* Præpositus, *Matthias Dria* Decanus, & plures alii, *Lasocki* Decanum *Cracouiesem* postulant, alii *Andream Brinski* eligunt. Decreto autem vtroque *Eugenio* Papæ quarto præsentato, quamuis & *Wladislaus* Rex & Prælati Baronesque sui *Nicolaum Lasocki* suis literis rogassent præfici Ecclesiæ *Posnaniensi* in Episcopum & Pastorem, *Andreæ Brinscki* electionem approbans, postulationem *Nicolai* & preces Regias reiiciens, *Ioanne Lutkonis* de *Brzecie* Canonico *Gesnensi* & Cantore *Lancitiensi*, & *Ioanne Twardowski* Canonico *Posnaniensi* causam electi solicitantibus, die Lunæ XXI. Iunii apud *Bononiam* tum agens confirmat, *Nicolao Lasocki*, quod partes Concilii *Basiliensis* enixius promouisset, infensus. Fuit tandem ipse *Andreas Brinski* in Episcopum *Posnaniensem* per *Vincentium Gnesnensem* Archiepiscopum in Ecclesia S. *Magdalenæ Calisiensi* in Dominica Quinquagesimæ anni subsequentis consecratus, appellatione *Nicolai Lasocki* ad Concilium *Basiliense* interposita, quam neglexit eo non stante.

Stanislao Episc. Posnaniensi succedit Andreas Brinski.

In die Conceptionis *S. Mariæ* habita est conuentio generalis in oppido *Piotrkow*, vbi *Wladislao* Rege ab omnibus Prælatis & Principibus ac Baronibus suis præsentibus innouatum est illi Regnum, & Rex ipse omnibus indumentis regalibus indutus thronum ascendens, omnibus Prælatis, Principibus ac Baronibus suis approbantibus, consentientibus & laudantibus, potestatem regiminis plenam destitutis prouisoribus accepit, tanquam is, qui annos pubertatis excedens, annum erat quintum decimum ingressus. Multa in eadem conuentione pro bono Reipublicæ decernuntur & statuuntur. Inter alia autem decernitur, vt discretio falsæ monetæ a vera fiat, & discretores in qualibet deputentur ciuitate, & vt falsa monetæ reiecta, vera vbique recipiatur. Hoc decretum quamuis Reipublicæ vtilissimum in ipso ortu suo concidit, nec est nisi a Prælatis, Baronibus terrarum Cracouiensis & *Russiæ* obseruatum. Prælati enim & Barones *maioris Poloniæ*, item Principes *Masouiæ*, licet etiam huiusmodi decretum tunc & expost in multis conuentionibus, multis pro-

Wladislaus Rex sui iuris fit.

Digitized by Google

1438 promissis obseruaturos firmassent, contrauenire tamen omnibus non damnosum Reipublice statuunt, malueruntque forensibus monetis quam propria vti. Item quoniam superioribus diebus *Wladislaus* Rex tam per *Eugenii* Papæ nuntios & literas, quam etiam Concilii *Basiliensis* sollicitatus est, de pace inter ipsum & *Albertum Romanorum* & *Vngariæ* Regem reformanda, rogatusque fuit, *ut aut per se aut per suos notabiles nuntios in Wratislauiensi ciuitate velit conuenire & dietam pro pace tractanda tenere*, offerens *se illuc pacis tractatores Legatos suos missuros*, super qua re deliberatione tam per Prælatos & Barones *Poloniæ*, quam etiam per Barones *Bohemiæ*, qui eidem conuentioni *Piotrcouiensi* interfuerunt, habita, postquam apparuit labare factum *Bohemicum* languido fundamento innixum, mitti de pace oratores etiam ipsius *Bohemorum* partis *Casimiri* Primoribus placuit, & designantur nuntii ad huiusmodi dietam ituri, videlicet *Vincentius* Archiepiscopus *Gnesnensis*, *Ioannes* de *Czizow* Castellanus *Cracouiensis*, & *Ioannes* de *Tanczin* Palatinus *Cracouiensis*, & *Albertus* de *Male* Palatinus *Lancitiensis*. *Sbigneum* vero Episcopum *Cracouiensem* licet designatus fuisset, valetudo retraxit. Item de Baronibus *Bohemiæ Halz*, *Przibisz*, *Biemiasz* & alii, & certa media pacis honesta, quæ offerre deberent, illis mandata sunt. Vana siquidem & blanda *Bohemorum* promissa, tam Rex quam Consiliarii *Poloniæ* temere se secutos cognouerunt, deferendum bellum *Bohemicum* plurimos sumtus inutiliter consumens quacunque occasione honesta sumta censebant.

Legati ad pacem cum Alberto concludendam mittuntur.

1439 Pro die Epiphaniæ in ciuitate *Wratislauiensi* dieta generali pro pace inter *Albertum Romanorum* Regem & *Wladislaum Poloniæ* Regem eiusque germanum Ducem *Casimirum* electum *Bohemiæ* Regem reformanda, instituta, *Eugenius* Papa quartus, *Ioannem* Episcopum *Burgensem* de Regno *Hispaniæ* ex *Hebræo* patre conuerso, tamen qui & ipse fuit *Burgensis* Episcopus, natum, virum prudentem ac virtute præstantem, & *Nicolaum Amici* in Theologia Magistrum, pro tractanda pace transmiserunt, *Albertus* insuper Rex cum pluribus Prælatis, Principibus & Baronibus tam Imperii quam *Vngariæ* ad eam personaliter, ex parte vero Regis *Poloniæ* & *Casimiri Vincentius Gnesnensis* Archiepiscopus cum Baronibus designatis adueniunt. Vbi primum ambæ partes in publica audientia coram Legatis Concilii & Papæ iustitiam suam declarant, vtrique parti plurima media, quibus se profitebatur iure in adeptione Regni *Bohemiæ* superiorem, illud tamen medium pro pace concludenda facilius Nuncii Regis *Poloniæ* in publica adiecerunt audientia. *Nulla, inquiunt, Casimiro electo Regi Bohemiæ inest de habendo Regno Bohemiæ auara ambitio, sed compassus calamitati illius propter linguæ identitatem illius acceptauit regimen, offert tamen pro bono totius Christianitatis de iure sibi quæsito cedere, & illud simpliciter resignare, dummodo etiam Albertus Romanorum & Vngariæ Rex de iure quæsito cedat, & illud resignet, vt Barones & Nobiles Bohemiæ libere quem velint, siue ex his duobus, siue ex quibuscunque aliis Principibus sibi eligant concorditer, & taliter electus pro Rege habeatur indubitato.* Hæc oblatio non solum *Bohemis* vtriusque partis, qui illuc in notabili numero confluxerant, sed etiam omnibus forensibus ad pacem & æquitatem conducere plurimum visa est, propterea quod diebus quindecim multi hinc inde interponebantur tractatus, Legatis Papæ & Concilii vtramque partem ad pacem cohortantibus. *Albertus* Rex *Vincentio* Archi-Episcopo *Gnesnensi* ad se vocato, omnibus arbitris exclusis, quanto *Wladislao* Regi, & fratri suo *Casimiro* Regi afficiatur charitate, multis verbis declarat, deinde vt eius beneuolentia facilius cognosci possit, cum eodem Archiepiscopo secretissime concludit, maiorem natu filiam *Wladislao* Regi, minorem vero *Casimiro* desponsare & sibi dotis nomine Regnum *Bohemiæ* resignare idque iuramento corporali in manibus Archi-Episcopi præstito, firmat, vult tamen vt hæc suo tempore & bono ordine & bona honestate publicentur, & executioni mandentur, ne id per impressionem egisse videantur. Barones *Poloniæ* de hac conclusione secreta per Archi-Episcopum *Gnesnensem* certiores facti mollescunt, & tepidius negotia Regni *Bohemiæ* prosequuntur. Et quamuis iuxta certa capitula & conditiones perpetua pax tunc concludi debuisset, quia tamen *Albertus* Rex persuasus aliquorum *Almanorum*, qui Regni *Poloniæ* fortunis inuidebant, consilio subito mutare & variare huiusmodi varietatem adeo irritati sunt, vt omnibus rebus infectis ex *Wratislauia* sine fine, sine ordine discederent, quorum discessum *Albertus* Rex moleste ferens, tentabat illos omnibus viis reuocare a recessu. Summe enim vt Princeps Catholicus desiderabat, firmare pacem nisi ingenia vafra *Almanorum* obstitissent. Nuncii tamen Regis *Poloniæ* turpe putantes redire ad hospitia, iam equos conscenderant, discesserunt, Legatorum tamen Papæ & Concilii sollicitati plus lacrymis quam precibus consentiunt descendere in *Namislouiam*. *Albertus* Rex suos Consiliarios transmittit, vbi opera Legatorum, dum pax perpetua firmari non posset, treuga in aliquot annos confecta est, ea conditione apposita, vt pro festo *S. Georgii* anni eiusdem Reges personaliter in metis *Vngariæ* & *Poloniæ* Regnorum conueniant, aut Prælatos & Barones de concludenda pace tractaturos transmittant. *Albertus* ex gradu forte *Wratislauiæ* prolapsus, primum grauem ægri-

Conuentio pro pace Wratislauiæ, *quæ tamen irrita est.*

1439 gritudinem ad extremum claudicaturam contrahens per *Morauiam* in *Austriam* rediit.

Comes *Cliuiæ Vlricus*, qui *Bohemiæ* præerat, de vendicando sibi Regno apud Barones agere cœpit, quo *Albertus* Rex cognito, ipsum reuocat, & curam Regni *Vlrico Rocembergski* & *Meinhardo* de *Nowadomo* committit. *Wladislaus* Rex *Poloniæ* conuentione generali *Piotricouiensi* expedita, versus partes *maioris Poloniæ* processit, & pauco tempore in illis commoratus, ex *Lancicia* versus terram *Lublinensem* & *Chelmensem* rediit, vbi consumptis aliquot diebus per *Sandomiriam* in *Cracouiam* rediit, & totum tempus Quadragesimæ illic commoratus, secunda Dominica post festum Paschæ conuocationem in *noua Ciuitate* tenuit, qum aliqui in dolo tenendam indixerunt. Pluribus itaque Baronibus terris *Cracouiæ* & *maioris Poloniæ* ad illam venientibus, *Spithko* de *Melschtin Zophiæ* Reginæ promissionibus & persuasionibus vt plerique astruebant, inescatus, collecto de familiaribus amicis & aliquibus forensibus pretio conductis equestri, de *kmethonibus* vero omnium villarum suarum pedestri exercitu more bellico ordinatis, ad huiusmodi conuocationem processit, & primum in villa sua maiori *Piaszek* a *noua Ciuitate* haud longe distante, se collocans, altera die mane, nullo suspicante, pluribus in lecto adhuc quiescentibus, oppidum *nouæ ciuitatis* irrumpit, & velut amens exacerbatus, plus furori & indignationi, quam consilio amicorum id sibi magnopere dissuadentium, tribuens, hospitium *Wladislai* Episcopi *Wladislauiensis* & *Nicolai Lasocki* Decani *Cracouiensis* qui pridie ad dictam conuentionem venerant, ingressus, illud deprædatus est, deinde in monasterium aliaque loca procedens, in quibus *Ioannem* de *Konieczpole* Cancellarium, & *Ioannem Glowacz* de *Oleschnicza* Regni *Poloniæ* Marschalcum, quos hostes suos astruebat, suspicabatur fuisse, omnia eorum bona diripuit, eo enim animo aduenerat vt præfatos Cancellarium & Marschalcum, quos magis videbat obstare suis conatibus, occideret. Ipsi autem per eiusdem *Spithkonis* Consiliarios certiores de suis machinationibus facti in castrum se contulerant. Dum igitur spoliis & direptionibus plura loca & hospitia vastasset, ex oppido cum suis in campum descendit, & circa locum patibuli castra sua posuit. *Wladislaus* autem Rex de consilio Baronum suorum repente contra illum, tantam pestem Reipubl. extincturus processit, qui videns se certamen effugere non posse, statione prima quasi loco iniquo derelicta, ad finem villæ *Grotniki*, vbi fluuius *Nida* circumfluit se recepit, eo proposito, vt alueus *Nidæ* ab vna parte illum tutaretur, castrisque illic locatis, primum ea curribus, deinde vallo & fossa communit. Rex autem maturandam sibi pugnam antequam fossas in altum erigeret,

Spithko de Melschtin,

qui hospitium Regis exspoliauerat,

putauit, propter quod omni celeritate illum aggreditur, nec deerant plerique ex Baronibus, qui dum iam in conspectu erat *Spithko*, *ne pugna cum eo iniretur*, dissuadebant, astruendo *magnam secuturam cladem si inermes cum armatis pugnauerint*. *Hincza* de *Rogow*, genere *Dzialoscha* & *Dobeslaus* de *Sczekocin* genere *Odrowasz* Ducatum pediti præstando, castra *Spitkonis* dirumpunt, a quibus maior pars copiarum *Spitkonis* obtrita est, & diruptis & disiectis curribus, equites & pedites sui, sæua crudelitate trucidantur, ipse vero in multos impetum facit, sed per plures sagittas & lanceas balistarum transfossus equo prolapsus, spiritum exhalat, mandat illico Rex, *vt peditum parcatur multitudini*, coacti enim rure relicto, arma ferant, reseruantur itaque multi vitæ, quos vel gladius vel fluvius *Nida*, in quo glomerati suffocabantur, non absumsit. Deinde locato contra illum iudicio, querela de suis fore factis per *Warschium* de *Ostrow* Castelanum *Lublinensem* proponitur, trina vocatione palpitans adhuc citatur, deinde sententia Baronum, sed etiam sui soceri *Dobrogostii* de *Szamotuly*, Castellani *Posnaniensis*, cuius filiam habebat in vxorem, velut hostis patriæ condemnatur, funus illius triduo omnibus spoliatum tegumentis in eo loco, quo occisus est, iacebat, donec mandato Regis consorti suæ *Beatrici*, illud fletibus dare sibi deprecanti, redditum est, quod in Parochiali Ecclesia in *Piasek* sepulchro condidit. Iussu insuper Regis altera die castra, quæ erant in eius tenuta *Melschtin*, & *Rapstin*, circumvallantur, ne ea forenses & hostes Regni, cum quibus conspirasse dicebatur, occuparent, tandem castrum *Rapstin* Regi deditur, castrum vero *Melstin* Rex obsidione solutum relictæ suæ restituit. Ita vir claræ familiæ ortus sceleratæ mentis suæ pœnas pendit, feria quarta in die *S. Floriani*, cuius meritis & intercessione pestifera lues & ciuile bellum subito unius hominis morte suffocata sunt. Creditus est *Spithko* præfatus non maleuolentia aut pertinacia sed cerebri debilitate facinus huiusmodi peregisse, & communionem vtriusque speciei necessariam ad salutem credidisse, pro quo a *Sbigneo* Episcopo *Cracouiensi* grauiter & paterne correptus, dum nihilominus pertinaciter correptionem abnueret, censuris Ecclesiasticis illum percellere non distulit, sed & communionem regii Concilii & Baronum per processus publicos illi interdixit, qua verecundia permotus in choleram excandescens, & vltionem de præfato Episcopo *Cracouiensi*, cum quo etiam priuatas & diuturnas lites pro nepte sua *Hedwigi Xiaska* eiusdem *Sbignei* Episcopi nepoti *Sbigneo* desponsata, & quæ in album inuidentium suasionibus prodierant, scitus fuit contraxisse, summopere sperans exercitualiter in præfatam conuentionem descen-

cum suis vincitur,

ipseque in prælio cadit.

 de-

Digitized by Google

1439 derat, ratus illic præfatum Episcopum reperturum, verum quia ipse Episcopus de suis conatibus iam auisatus in *Cracouia* remanens, a conuentione ipsa abstinebat, in suos fratres & amicos sæuitiam suam extendere satagens, vitam & suam & suorum posuit in discrimen, de quo non tam illi quam quibusdam Baronibus, suis consiliis & promissionum fomentis, propositum suum & laudantibus & adiuuantibus reor succensendum. Motus autem Rex *Wladislaus* pietate, Prælatis & Baronibus Regni id a sua Maiestate expetentibus, & sententiam contra eundem *Spithkonem* latam cassauit, infirmauit & extinxit, & tam filios suos quam omnes successiones ad singulos honorum Nobilitatum & dignitatum gradus, quacunque transgressione præfati *Spithkonis* non obstante, restituit, & culpam atque facinus suum penitus aboleuit. Variæ autem sua occisione edebantur opiniones, quidam *iure casum* dicebant, *sentinamque quandam Regni succisam esse* lætabantur, *creaturam plures fluctus nisi fuisset oppressa*, quidam amentem, vt erat, excusabant, dolendum, *quod ipsius amentia non ad sui ipsius tantum sed etiam ad multorum aliorum pernitiem valuisset, agrestiumque mortem, qui imperio suo resistere non ausi eum secuti fuerunt, omnium quæ acturus erat ignari*, maxime miserebantur, a nonnullis, quod se in apertum discrimen & suos nulla impellente necessitate suapte proiecerit, nedum miseratione dignus habitus est, sed insuper exprobrationibus onerabatur. Non minores in *maiori Polonia* erant, sed pene iidem motus. *Abraham* de *Zbaszyn* Iudex *Posnaniensis* fauens *Bohemiæ* sectæ, plures Sacerdotes sectam huiusmodi practicantes in *Zbaschyn* tenebat, quorum doctrina pestifera plures mortales & præsertim simplices & ignari inficiebantur. *Stanislaus* autem *Cziolek* Episcopus *Posnaniensis* in humanis agens, omni sua diligentia Pontificiali ad eliminandam sectam huiusmodi erat intentus, propter quod & ipsum *Abraham* & Presbyreros de hæresi suspectos ad præsentiam sui euocabat. Præfatus autem *Abraham* stipatus fratrum & amicorum multitudine veniens, non solum Presbyteros citatos defendebat, sed etiam multis contumeliis & probris tum ipsum *Stanislaum* Episcopum, quam Prælatos & Canonicos suos *Posnanienses*, sibi pro defensione fidei constanter adhærentes notabat, nonnullis acrius in eum inuehentibus mortem minitando, quapropter ipse *Stanislaus* Episcopus tam ipsum *Abraham* quam omnes Presbyteros hæresin *Bohemicam* dogmatisantes, censuris Ecclesiasticis excommunicare non desiit, & locum oppidi *Zbaschyn* Ecclesiastico supposuit interdicto, veritusque sibi a prædicto *Abraham* & suis imminere periculum, ex diæcesi sua *Posnaniensi* egressus in *Cracouiam* se contulit, & illic velut in loco sibi tuto aliquanto tempore habitauit; Sed non deerat pietas diuina, quæ *Abraham* a via erronea ignominiæ casu reuocaret, dum enim idem *Abraham* satis notabiles gentes cum suo Duce *Henrico Glogouiensi* pugnaturus collegisset, commisso prælio, quamuis esset superior & numero & robore hostili exercitu, victus est, & in fuga graui vulnere accepto captus, & licet a captiuitate solutus creditus fuisset, mores Deo odibiles & fidei sanctæ contrarios dimisisse, vtpote qui a propitio Deo correctus, non valuit, tamen vindex Dei eius efficere correctionem, sed in eadem qua ante perstitit opinionem suam pertinacia & tenore, in aliis quidem rebus vir singularis ingenii erat, & in concludendo pro republ. præter coronationem *Wladislai*, quam visus est dissuasisse, partes meliores sequebatur, vt dolerent omnes boni tam ingenium industrium & callidum ad illa hæresis studia conuertisse. *Andrea* deinde *Brinski* in sedem *Posnaniensem* post mortem *Stanislai Cziolek* succedente, *Abraham* ipse solitam exercebat aduersus Ecclesiasticas ordinationes rebellionem, propter quod & ipse *Andreas* Episcopus super illum anathematis feriebat mucrone, sed & fratres familiaresque sui publicis concertationibus cum illo dimicabant, fuissetque tempore quodam in Prætorio Ciuitatis *Posnaniensis* ab illis occisus, nisi a cæteris nobilibus illic præsentibus enixius fuisset defensatus. Amplius autem *Andreas* Episcopus *Posnaniensis* gliscentem & orientem extincturus hæresin, noningentorum hominum habens equitatum oppidum *Zbaschin* obsidione vallat, nec prius soluit, donec quinque hæretici sacerdotes sibi præsentati sunt per ciues, quos *Posnaniam* deductos instaurato iudicio cremauit. Ab eo quoque tempore Sacerdotes cæteri pauore correpti, clandestine in *Bohemiam* diffugiunt, & ipse *Abraham* pauco tempore superuiuens, rebus humanis est absumtus. Post cuius mortem omnis labes hæretica in regione & diœcesi *Posnaniensi* est eliminata & purgata. 1439

Turba Abrah. de Zbaschyn, qui hæreticos fouebat.

Vrbs *Cracouiensis* eo anno duplex incendium pertulit, vnum feria quarta quatuor temporum Pentecostes, quo tres plateæ, sutorum, & *S. Stephani* & *Iudæorum*, aliud XXIII Iulii, quo platea *S. Nicolai* & suburbia eius conflagrarunt. *Duo incendia Cracouiæ.*

Facta est in festo Pentecostes anno eodem conuentio, pro concludenda pace inter *Albertum Romanorum* Regem & *Wladislaum Poloniæ* Regem, ad quam dum Reges venire personaliter non possent, Prælati & Barones vtriusque Regni conueniunt, nomine Regni *Poloniæ Sbigneus Cracouiensis*, *Wladislaus Wladislauiensis* Episcopi. *Nicolaus* Decanus *Cracouiensis*, *Ioannes* de *Thanczin* Palatinus *Cra-* *Conuentio de pace inter Imp. & Regem Poloniæ concludenda.*

1439 *Cracouiensis*, *Ioannes* de *Koniecpole* Regni *Poloniæ* Cancellarius; ex parte vero Regni *Vngariæ Simon* Episcopus *Vesprigensis*, *Dionysius* A *Agriensis* Episcopus, *Caspar Schlik* Cancellarius, *Ioannes* de *Peren* & alii, nomine autem *Eugenii* Papæ accesserat illuc *Ioannes Tarentinus* Archiepiscopus, ex post in Cardinalem promotus, volens vtrosque mediare. Dum autem partes ambæ in *Lubowlia* oppido conuenissent, & multis diebus de pace tractatum esset, dum sine præsentia Regum certa & commoda pax concludi non potest, treuga ampliori firmata, dies natiuitatis *S. Mariæ* pro conuentione personali Regum designatus, & conclusus est, ita vt Rex *Poloniæ* in oppidum suum *Biecz*, Rex vero *Vngariæ* in oppidum suum *Bardiow* descenderent, ex post B in aliquo loco intermedio conuenturi. Apparuit autem tunc stella cometes inter occidentem & meridiem, caudam & faciem ad meridiem dirigens, & durauit circa vnum mensem, mutationem Regnorum, *Romani* videlicet, *Vngarici* & *Bohemici*, mortem vero propinquam *Alberti Romanorum* & *Vngariæ* Regis suo exortu portendens.

Cometa

Schisma in Concilio Basiliensi.

Sub idem tempus *Eugenius* Papa quartus plurimum cum Concilio *Basiliensi* de præeminentia dissidebant, nec deerant vtrique fortissimæ rationes ingeniorum altitudine in suam opinionem tractatæ. Tractabat *Eugenius* in ciuitate *Florentina* Orientalis Ecclesiæ cum Occidentali vnionem. Nam Imperator & Patriarcha *Constantinopolitanus* & omnes gentes obedientiæ prælati maiores personaliter *Florentiam* in prædicti *Eugenii* galeis, expensis & impensis venerant, qui per suos notabiles oratores in Concilium venire *Basiliense*, per bullas aureas etiam iuramento firmatas repromiserant. Dum igitur huiusmodi tractaretur vnio, Concilium *Basiliense* ad depositionem suam procedere, & eum per publicas citationes vocarę cœpit, quibus ipse irritatus Concilium dissoluit, & primum in *Ferrariam*, vbi tunc habebat Curiam, & vbi primum *Græci* descenderant ex *Venetiis*, D deinde in *Florentiam* transtulit. In Concilio vero *Basiliensi*, dissidium horrendum prouenerat, nam si qui fauebant *Eugenio* & nationi *Italicæ*, pro futuro Concilio, pro vnione *Græcorum* eligebant *Florentiam* vel *Vrbinum*, alii vero, qui erant sibi infesti & nationi fauebant *Gallicanæ*, eligunt *Auinionem*, & in vna sessione quælibet pars suum pronuntiat & publicat decretum, non sine magno scandalo & discordia, quasi putares vnam alteri vim inferre debere, quæ absque dubio illata fuisset, nisi ciuitas *Basiliensis* armata venisset in Ecclesiam & pacem persuasisset. Ita *Latini* dum *Græcos* vnire capiunt, ipsi pestifero schismate scinduntur. Ab eo enim tempore durior differentia & quasi quædam hostilitas inter Concilium & Papam consurrexit, propter quod *Iulianus* S. Angeli Cardinalis, & in eodem Concilio Præsidens & A Legatus, pluresque alii Cardinales Concilio deserto in *Florentiam* se conferunt, hi vero qui in Concilio remanent, per publicum decretum *Eugenium* Papam primum ab administratione suspendunt, deinde simili decreto a Papatu deponunt, & *Amadeum* Ducem *Sabaudiæ* in Papam eligunt, quem *Felicem* quintum vocant. Cum autem tam *Eugenius* quam *Felix* pro corroborando statu suo multos creassent Cardinales, *Sbigneus Cracouiensis* Episcopus per vtrumque in Cardinalem fuit creatus & promotus, & vterque illum ad se suamque partem rapere destinabat. Post multas autem disputationes cum *Græcis* B super processione Spiritus S. a Filio, de purgatorio aliisque articulis, in quibus occidentalis Ecclesia cum Orientali discordabat, habitas, tandem vnio plena sequuta & firmata est, & omnes difficultates & differentiæ concordatæ; Patriarcha *Constantinopolitanus Ioseph* altera die post factam moritur, & in Ecclesia fratrum Prædicatorum *Florentiæ* sepelitur. Imperator cum aliis Prælatis *Græciæ* & *Russiæ* domum reuersus, vnionem publicat & insinuat, quam pauci *Græcorum* commendabant, multi irridebant & sugillabant; Vt autem firmior esset huiusmodi vnio *Eugenius* duos ex Prælatis *Græ-* C *ciæ* Doctores & prudentiores creat Cardinales, videlicet *Visarion* Episcopum *Nicenum* & *Isidorum* Archi-Episcopum *Kiiouiensem*. *Visarion Romæ* remansit, *Isidorus Constantinopolim* deferendo Cardinalatus insignia rediit. Vigebant tamen inter *Eugenium* & Concilium *Basiliense* multæ differentiæ, & vnus alterum pluribus confundebat epistolis, multi Reges & Principes Catholici vsque ad obitum *Eugenii* substrahebant vtriusque obedientiam, & neutralitatem annis aliquot obseruabant, quæ a nonnullis animorum appellabatur suspensio. 1439

Græci cum Catholicis vniuntur.

Festo Natiuitatis *S. Mariæ* adueniente, quamuis *Wladislaus Poloniæ* Rex iuxta conuenta venisset personaliter in *Biecz*, ad tenendam conuentionem personaliter cum *Alberto Romanorum* Rege pro pace concludenda, ipse tamen *Albertus* nullatenus venire potuit. *Turcorum* eim Cæsar cum magno & forti exercitu veniens, occupata & in ditionem suam tota reducta *Rascia*, castrum *Sinderoph*, quod Despotus nouiter supra *Danubium* magnis sumptibus ædificauerat, obsedit. Ad repellendum itaque illos ab obsidione *Albertus* Rex precibus Despoti *Rasciæ Stephani* sollicitatus & victus lacrymis, collecto exercitu ex *Vngaris* & suis *Australibus* contra *Turcos* non expectatis auxiliis processit, ad repellendum illos a præfati castri obsidione. Multis itaque diebus in campo commoratus, videns animos *Vngarorum* timidos & pusillanimos ad congrediendum, videns etiam exercitum suum barbarico inferiorem, confligere distulit. *Turcus*

Turci Rasciam inuadunt.

Digitized by Google

1439 *cus* vero interim facta pactione cum castri *Smideroph* Rectoribus, multis largitionibus illos corrumpens, castro prædicto situ & munitione fortissimo potitus est, excæcatoque Despoti filio, cuius sororem in matrimonio habuerat, domum abiit. Tot malis & acerbitatibus animus *Alberti* Regis tanquam pii & Catholici Regis afflictus, dum peponibus nimis oblectaretur, ægritudinem acutam & dysenteriam contraxit, & dum solito assiduo languore versaretur, in redim suo de huiusmodi expeditione in villa Archiepiscopi *Strigoniensis Landorph* supra *Danubium* sita in vigilia *Simonis & Iudæ*, condito testamento decessit, & in *Alba Regali* sepultus est, Princeps mitis & modestus & Religionis Christianæ amator feruentissimus, nigro capillo, corpore vegeto & robusto, oculis grandibus, tibiis tenuibus, capite rotundo & decenti, vultu hilari & rubeo, labiis tumentibus, excrescentiam & disproportionem in dentibus habens, quæ illi dum ridebat vel loquebatur, aliqualem deformitatem ingerebant.

Albertus Imperator moritur.

Legatio Turcorum ad Poloniæ Regem.

Turcorum Cæsar *Amurathes* ad *Wladislaum Poloniæ* Regem notabilem nuncium cum amplissimis donis transmittit, primumque suam amicitiam expetit & ligam atque fœdus, deinde sua omnia, beneplacitum suum offert, postremo quia audierat illum cum *Alberto Romanorum* & *Vngariæ* Rege bellum gerere, subuenire illi & pecuniis & centum millibus hominum exhibet & promittit. *Wladislaus* autem Rex Nuncio benigne appellato, illum apud se retinere constituit, donec videret, quem finem essent negotia Regni *Vngariæ*, morte *Alberti* secuta, habitura.

Prælati & Barones Regni *Vngariæ* videntes Regnum suum per *Turcorum* potentiam nullis vnquam transactis temporibus plus depressum, timentes, post castri *Smideroph* amissionem, ne *Turci Vngariæ* Regnum totaliter occupare contendant, *Alberti* Regis corpore Ecclesiastice cum debito honore tradito sepulturæ, in *Budam* vniuersi conueniunt, & præsente *Elisabeth* Regina *Alberti* relicta, quamuis tunc vtero grauida, multis diebus multas concipiunt & pertractant vias, quem debeant Principem in tot Regni sui calamitatibus in Regem & Dominum assumere, cum *Albertus* solum duas filias reliquerit, & incertum erat, an *Elisabeth* esset prolem virilem paritura, in quo etiam casu, antequam puer euaderet in virum, verebantur Regnum eorum per Barones occupari. Facta igitur de multis Catholicis Principibus diligenti inquisitione, quamuis se multi deliberatum obtulissent, digestis tamen singulis & comparatione singulorum ad inuicem facta, *Wladislaus Poloniæ* Rex melior & salubrior cunctis laudantibus & approbantibus visus est, nec reperiebatur alius, qui Regnum *Vngariæ* a superba *Turcorum* inuasione posset æque vindicare. Consentit itaque *Elisabeth* Regina, consentiunt omnes, & *Wladislaum Poloniæ* Regem, in Regem *Vngariæ* concorditer eligunt, ea conditione apposita, vt *Elisabeth* ducat in vxorem, non obstante etiam si filius ex ea nasceretur. De quo ordinatur vt patrimonio suo Ducatu *Austriæ* & Regno *Bohemiæ*, si annos adolescentiæ transcenderet, sit contentus, qua conditione habita, Nuncii ad Regem *Poloniæ* ituri tunc & designantur & designati mittuntur. 1439

Wladislaus Rex Poloniæ in Regem Hungariæ eligitur.

Stanislaus Pawlowski Episcopus *Plocensis* dum grauatus esset infirmitate, quæ vocatur Squinaruia, in *Thorun* ad medicum descendit, sed paucis diebus absumptis, dum nulla prodesse posset medicina, morte ipse XXVIII. die Mensis Aprilis, postquam annos XIV. in Pontificatu egisset, absumptus est & apud Fratres Prædicatores in *Thorun* ante sacrarium sepultus est. Post cuius mortem Prælati & Canonici Ecclesiæ *Plocensis*, celebrato capitulo pro electione futuri Pontificis, *Paulum* de *Gizicze* Scholasticum *Cracouiensem* & Canonicum *Plocensem*, genere Nobilem de domo *Gordawa* concorditer eligunt per viam compromissionis in Episcopum, cuius electio fuit per *Eugenium* Papam quartum, & Metropolitanum suum *Vincentium* Archi-Episcopum *Gnesnensem* confirmata, & ipse *Paulus* in Ecclesia *Cracouiensi* fuit in Episcopum consecratus per præfatum *Vincentium* Archi-Episcopum *Gnesnensem*. Dubitatur enim an *Eugenii* quarti tunc iam per generale Consilium *Basiliense* depositi rata & valida foret confirmatio. Consecratus autem est in festo *S. Ioannis Euangelistæ* in diem Solis XXVIII. Decembr. cadente, sub præsentia *Wladislai* Regis *Poloniæ*, & Consiliariorum Ecclesiasticorum & Secularium numero frequenti.

Stanislao Episc. Plocensi succedit Paulus de Gizicze.

Natalis Domini anni eiusdem die *Wladislaus* Rex *Poloniæ*, vna cum germano suo *Casimiro* & genetrice sua *Zophia* Regina apud *Cracouiam* exegit, & omnes dies sequentes illic continuando deduxit. In diebus autem Septuagesimæ venerunt ad suam Serenitatem *Cracouiam* solennes Regni *Vngariæ* & *Elisabeth* Reginæ Nuncii, videlicet *Ioannes Segienensis* Episcopus, *Matko* de *Talencz*, *Sclauoniæ* & *Dalmatiæ* Banus, *Emericus* de *Marcellis* Magister Curiæ, *Ioannes Maior* de *Peren*, & *Ladislaus* de *Palencz*, quibus *Wladislaus* Germanum suum *Casimirum* cum pluribus Prælatis & Baronibus suis in obuium extra ciuitatem transmittit, & illos in hospitiis honestissimis collocari, & omnibus necessariis splendide & copiose procurari disposuit. Venerunt etiam cum Nunciis prædictis *Michael Orszak*, *Reinboldus* & alii plures milites & adolescentes *Vngari*, item Nuncius *Vlrici* Comitis *Cliuiæ*, item ciuitatum *Cassouia*, *Bartura*, *Lubcza* & aliarum Consules & seniores, quos *Wladislaus* Rex benigne excipit & honorat. Nuncii itaque Reginæ & *Vngariæ* Regni prædicti 1440

Legati Hungarorum

Digitized by Google

1440 *Wladislao Regnū Hungariæ deferunt*

dicti, pluribus diebus cum *Wladislao* Rege, Prælatis & Baronibus *Poloniæ*, qui tunc in magna multitudine *Cracouiam* conuenerunt pri- A uatos ingrediuntur tractatus, dari sibi *Wladislaum* Regem postulantes, conditiones plures adiiciunt. Rex ipsa magna deliberatione per Prælatos & Barones *Poloniæ* calculat, quamuis enim prima facie *Wladislao Poloniæ* Regi molestum videretur, patrio Regno deserto *Pannonicum* suscipere, parumque gratum matrimonium propter Regnum subire, detulit tamen rem in consilium staturus eo, quod plures censuerint. In consiliis quoque monstrosa consurgebat varietas, quibusdam enim visum est, & Reipublicæ Regni *Poloniæ* plurimum damnosum proprium Regem & hære- B dem alteri dare Regno, & duo Regna difficile & male per vnum Regem administrare. Horum vota & rationes fortiter persuadentes sed sequebatur *Wladislaus* Rex, & moleste ferebat natiuo Regno relicto alterius gubernationem assumere, præsertim cum intelligeret *Elisabeth* Reginam fœminam iam prouectam, sibi adolescenti pro consorte ducendam esse, aliis vero parti videlicet maiori & saniori visum est, quibuscunque causis non attentis, Regnum oblatum suscipere, ex eo solo respectu, vt fides Catholica & Regnum *Vngariæ* ab inuasione *Turcarum* posset defendi, satiusque concludebant pro defensione Regni *Vngariæ*, quam eo per *Turcos* occupato, pro Regno *Poloniæ* cum C *Turcis* dimicare. Vicit itaque publica vtilitas priuatam & maioris partis vt solet sententia valuit, ad explorandas insuper voluntates populares, *Paulus Winiczki* de *Sieuas* ad *Vngariam* missus, at ille conuenientia populi studia ambasiatorum precibus annuncians, fidem legationi & dando consensui accumulauerat. Dum igitur conditiones multæ & fere omnes vtrinque concordatæ essent, Nuncius *Heder* ex *Vngaria* cum literis ad ambassiatores *Vngariæ* venit, significans *Elisabeth Reginam Vngariæ in die S. Petri ad vincula in castro Cormano filium peperisse, & Ladislaum vocasse*, quæ nouitas *Wladislai* Regis & Consiliariorum animos incessit, vt omnes rem D simpliciter deferendam decernerent. Vnde & ambassiatoribus *Vngariæ* nude aperteque responsum est, *non posse amplius in aliquam conclusionem cum illis extante hærede conuenire.* Oratores vero Regni *Vngariæ* fortius vrgebant, rem consumationi mandare, obtuleruntque *plenum & singulare mandatum Reginæ & Regni, in casu nati filii posse singula concludere.* Agitantur itaque noui tractatus, & diuisis Regni *Poloniæ* Consiliariis, maior pars concludit, *vt natiuitate filii ac hæredis non obstante, Wladislaus Rex electioni de se ad Regnum Vngariæ factæ, consentiat.* Vincitur itaque *Wladislaus* Rex tam suorum Consiliariorum suasu, quam oratorum *Vngariæ* precibus, & domitis affectibus radicitus conuulsis, supplicationi vtrorumque & consilio, licet opinioni suæ atque sensibus aduerso, fidei & Religionis orthodoxæ charitate atque pietate impulsus, Regnum *Vngariæ* accipere consentit. His conditionibus interiectis: primo, *vt illud ab inuasione Turcorum tueatur, & defendat*, secundo, *vt Elisabeth accipiat in vxorem, & filias eius duas sponset dignis viris dote conuenienti assignata. Filium vero eius posthumum Wladislaum pro adeptione Regni duntaxat Bohemiæ, dum adoleuerit omnibus modis adiuuerit.* Tertia, *vt filii Wladislai Regis, quos ex Elisabeth susceperit, Regni Vngariæ sint hæredes quibus non extantibus, Wladislao mortuo, filius Alberti posthumus Ladislaus in Regnum Vngariæ succedat.* His conditionibus concordatis & firmatis in die Dominico Reminiscere in Ecclesia Cathedrali *Cracouiensi*, missa celebrata solenni omnes Oratores *Vngariæ* veniunt, & facta oratione in *Latino* per organum *Ioannis* Episcopi graui & diserta, *Wladislao* Regi electionem vniformem Reginæ, Prælatorum, Baronum, totiusque communitatis Regni *Vngariæ*, de eo factam insinuant & publicant, & flexis cum magna lacrymarum effusione genibus, nuncio Imperatoris *Turcorum* præsente, orant & supplicant, *quatenus electioni de se factæ consensum det, & Regnum Vngariæ acceptet. Wladislaus* autem Rex breui oratione ad illos facta in qua *contentum se Regno Poloniæ natiuo, & nunquam extera Regna ambiuisse*, publico sermone deduxit, *sed ne videretur diuinæ resistere ordinationi Regnum prædictum ad honorem omnipotentis Dei & eius genitricis Virginis Mariæ, totiusque cœlestis Hierarchiæ, pacem & defensam fidelium, barbarorum exterminium non sine lacrymarum imbre acceptat*; Fit de huiusmodi acceptatione lætitia, TE DEVM LAVDAMVS per vniuersas Ecclesias canitur, & nocte sequenti campanis vbique resonantibus ignes validi per vniuersam vrbem accenduntur; Addens se *Wladislaus* Rex *Poloniæ* præfatus *non de propriis virtutibus aut viribus, sed diuino tantummodo suffragio confisum, nec vlla cupiditate dominandi, sed Christianæ Reipublicæ duntaxat compassione diadema Regni Pannonici acceptasse.*

1440 *quod certis conditionibus acceptat,*

Oratores Regni *Vngariæ* acceptis ab *Wladislao Poloniæ* Rege regalibus & amplissimis muneribus, licentia ab ipso petita, & obtenta, læti in *Vngariam* tres reuertuntur, videlicet *Mattko* Banus, *Emericus* de *Marcellis* & *Ioannes* de *Peren*, duobus, videlicet *Ioanne* Episcopo *Seginensi* & *Ladislao* de *Palencz* circa *Wladislaum Cracouiæ* remanentibus, qui *Wladislaum* Regem tanto celerius *Budam* conducerent. Quanto igitur celeriori gressu possunt *Mattko* Banus, *Emericus* de *Marcellis* (*Ioannes* enim de *Peren* in castris suis *Scharisz* & *Fisura* remanserat) ad *Elisabeth* Reginam in

Digitized by Google

1440 in *Comarno* venientes, ei omnia per eos gesta exponunt & declarant, credentes se magnam apud illam gratiam meruisse. Verum ipsa vt iam erat *Almanorum*, & signanter *Australium* & Comitis *Ciliæ Vlrici* seducta consiliis, ita etiam mentem suam mutauerat, sed mutationem suam tectam tenebat. Exauditis igitur præfatis suis ambassiatoribus, eos statim cum omnibus rebus & familia captiuat, personæ eorum alligantur vinculis, & res distrahuntur. Declarat se ipsa Regina *Elisabeth* per illam captiuationem & per literas suas nobilibus & ciuitatibus *Vngariæ* missas, *conclusiones ambassiatorum Regni & suorum acceptare nolle, quin imo velle ipsis toto nisu resistere.* Fit in Regno *Vngariæ* magnum schisma, quibusdam *Wladislao* Regi *Poloniæ*, eorum Regi electo, quibusdam *Elisabeth* Reginæ e consilio suo adhærentibus, Regnoque *Vngariæ* perniciosa scissione diuiso, variæ erant nobilium & popularium voluntates, resque in tam monstrosum prolapsa fuit dissidium, vt cognatis fratribus & amicis dissoluentibus, in seditionem & bellum ciuile spectare ab vniuersis *Pannonia* videbatur.

Elisabeth Regina electioni Wladislai non consentit.

Remiserat autem *Wladislaus Poloniæ* Rex duos nuncios, *Sandiuogium* de *Ostrorog*, Palatinum *Posnaniensem* & *Ioannem* de *Konieczpole* Regni *Poloniæ* Cancellarium ad præfatam *Elisabeth* Reginam cum Regalibus muneribus, & certis intimationibus ac mandatis, qui dum iam non longe a *Cormano* agerent, cupientes *Matkonem* & *Emericum* captos, presserunt gradum, nec transire in legatione eis commissa, etiam sub saluo conductu, quem eis præfata *Elisabetha* Regina offerebat, auderent, & re magis infecta retrocedunt, *Simone* Episcopo *Agriensi* progressum vlteriorem dissuadente. Creditum est a pluribus, quod si præfati *Sandiuogius* Palatinus & *Ioannes* Cancellarius ad præfatam *Elisabeth* Reginam, iuissent, & ei mandata *Wladislai* Regis exposuissent, eam a prauo reuocassent consilio, & ad tenendas conclusiones suorum ambassiatorum induxissent, nec fuisset futuris malis, quæ secuta sunt, aperta via.

Wladislaus Poloniæ Rex nihil hac nouitate motus, expeditionem suam & transitum in Regnum *Vngariæ*, instigantibus *Ioanne Segniensi* Episcopo & *Ladislao* de *Palencz* maturat, licet multis Prælatis & Baronibus *Poloniæ* dissuadentibus. Interim autem aliud nouum, iter *Wladislai* Regis in Regnum *Vngariæ* retardans, & quasi perimens, exortum est; Nam Dux *Iwan Czartoryiski* ritus & generis *Ruthenici* cum nonnullis *Lithuanis* & *Ruthenis* conspirationem contra *Sigismundum* magnum Ducem *Lithuaniæ* facit, magnam enim & crudelem in subditos stragem edens, metu & acerbitate pœnarum cæteros in fide continebat, eoque anno insigniores Barones cædi destinauerat; Festo Paschæ transacto suam in illis executurus tyrannidem. Coniurationem 1440 autem maxime occulendam ducebant, ne secreto prodito, antequam res consequeretur, effectum, insidiis depalatis, quod prope diem & horam si cunctatiores forent, accidere verebantur, coniurati ducerentur ad pœnam, vnde omnem dilationem veluti sibi periculosam & fatalem perosi ad perficiendum tyrannicidium omni studio & conatu armati accensi conueniunt. Die itaque Dominico Ramis Palmarum, dum præfatus *Sigismundus* in castro *Iuski* audiret diuina, & Curiales sui essent officiorum diuinorum in Ecclesia Parochiali audientia occupati, in cubiculum suum occultatis sub veste mucronibus ingressus, in præfatum Ducem *Sigismundum* cum suis complicibus irruit, & multis affectum vulneribus interfecit, crudelissime in eum, ac plus quam barbarorum ritu degrassatus, corpus suum extra castrum in vehiculo sine ductore emisit, castrum & thesauros occupat. Barones *Lithuaniæ* corpus in Ecclesia *Vilnensi* cum debito honore sepeliunt, & in sepulchro cum magno Duce *Withawdo* recondunt. Fertur Dux ipse *Sigismundus* sortilegiis & Pithonissis fuisse deditus, iuxta quorum prognosticationem multos occidebat insontes, propter quod creditur mortem illam permittente iusto Deo incidisse, fecitque suo miserando occasu intelligi quantum sibi adiumenti pithonissæ præstiterint, quatenus exemplo cæteri deterriti, fide potius quam fallacibus dæmoniorum auspiciis suas actiones disponant. Nec solus Dux *Czartoryiski* destinato animo etiam opere patratam in *Sigismundum* cædem gessit. Creditum enim est, & fama prodente vulgatum, Barones *Lithuaniæ* fere singulos, & quod detestabilius est, etiam maximis & honoratis officiis suo beneficio promotos, coniurationis huiusmodi extitisse participes atque conscios, & necem *Sigismundi* Ducis sui eo quo accidit ordine meditatos. Profundæ siquidem fuerat vir tum sæuitiæ tum auaritiæ, pronus ad cuiuscunque & quacunque de causa supplicium, spolium atque necem, statura mediocris, sermone rarus, sectator luxuriæ, ira præceps & turbidus, habendi cupidus, felicior aliquanto visus est mihi, si occidisset in acie, vt potius hostilis præda, quam subditorum victima fieret, non magnæ solum, sed etiam callidæ inopinatæque sæuitiæ, qui quoslibet accusatos, velut nouarum rerum molitores spoliis & rerum omnium expilatione, deinde captiuitate, ad extremum nonnunquam morte & cruciatibus in quæstionibus prius habitos, & in se pœnarum acerbitate mentitos, afficiebat. Nihilo tamen ei hæc sententia tutior fuit, quin a propriis interim & nisi mature interiisset, de multorum Boiarorum *Lithuaniæ* capite in necem ab eo festo Paschatis consummato, actum foret. Post dies enim octo Paschæ secuturos plures ex maioribus *Lithuanorum* ad supplicium & ad mortem

Sigismundus Lithuaniæ Dux occiditur.

1440 tem rapi, bonaque eorum expilari disponebat, sanguinem humanum ferarum siluestrium cruori, suadentibus pithonissis, quarum regebatur & dirigebatur consiliis, permixtum litare ferebatur dæmoniis, ad cognoscendos futurorum euentus, & eos qui vitæ suæ molirentur insidias, arte & denunciatione dæmonum dignoscendos. Rapiebantur autem sub eo tempore Principatus sui Proceres & Boiari *Lithuaniæ* ad supplicia, quos aliqua vel malignorum vel adulatorum vel rodere aliquid ambientium incesserat delatio, ingeminabantur calumniæ, accusationibus omnia referta feruebant.

Occisione *Sigismundi* Ducis magni *Lithuaniæ* secuta, Prælati, Principes & Barones *Lithuaniæ* diuiduntur. Nam *Matthias* Episcopus *Vilnensis*, *Hostig*, *Gastoldus Moniwid*, *Petrus Montigezdowicz*, cum aliis principalibus, *Wladislaum* Regem *Poloniæ* iuxta inscriptiones & iuramenta constituunt in Dominum assumere, & pro eo notabiliora castra occupant, alii vero inferiores, quos Dux magnus *Sigismundus* exaltauerat, filium suum *Michaelem*, quem vnicum reliquerat, conantur in Ducem magnum *Lithuaniæ* sublimare, eorum quoque partes terræ *Samogithiæ* sequebantur. Dux interea *Boleslaus Swidrigall* patruus germanus *Wladislai* Regis, castrum *Luczko*, quod vno ante anno *Wladislaus Poloniæ* Rex Duci magno *Sigismundo* resignauerat, eo quod Duci magno *Sigismundo* mortuo cedere vice versa in possessionem, sortem & proprietatem Regni *Poloniæ* debuerat, de quo erant ipsius Ducis magni *Sigismundi*, publicæ inscriptiones, occupat, *Ruthenis*, qui in eo erant, & sibi mirabiliter afficiebantur, eius possessionem sibi tradentibus vbi plausus tam *Boleslai* Ducis *Switrigall*, quam omnium suorum *Lithuanorum* & *Ruthenorum*; necem *Sigismundi* Ducis immodico celebrantium gaudio, pluribus diebus agitabantur, exultantibus singulis belluam immanem, qua superstite, singuli tam vitæ quam fortunis suis extremo pauore, quasi prope horam mortis periculum metuebant, perculsi, iusti Dei iudicio interiisse.

Boleslaus Masouiæ Dux terram Drobicensem occupat.

Sub eodem quoque tempore *Boleslaus Masouiæ* Dux, terræ *Drobicensis* & castrorum *Mielzedniko*, *Bielsko*, *Drobiczin* possessionem apprehendit, & illam annis aliquot continuauit. Terra enim prædicta *Drobicensis* cum castris præfatis donata erat auo suo Duci *Ianussio* donatione perpetua per *Wladislaum* Regem *Poloniæ Lithuanum*, de cuius possessione illum Dux magnus *Alexander Withawdus* propter quoddam odium, quod habuit contra eum, præter iustitiam & æquitatem, *Wladislao* Rege dissimulante spoliauerat, post mortem autem Ducis magni *Withawdi* Dux magnus *Sigismundus* prædicto *Boleslao* Duci *Masouiæ* cuius germanam sororem virginem *Orokam* duxerat, dictam terram *Drobicensem* simpliciter quidem 1440
sed sub conditione restituit, ita videlicet vt post mortem Ducis magni *Sigismundi* eius possessio in præfatum Ducem *Boleslaum* deuolueretur, de quo sibi dedit patentes literas suo ac Prælatorum, Principum Baronumque sigillis roboratas. Iure itaque duplici & tam claro præfatus Dux *Boleslaus Masouiæ* innixus, prædictæ terræ *Drobicensis* & castrorum prædictorum possessionem apprehendit.

Mors itaque præfati Ducis magni *Sigismundi*, vacatio Ducatus magni *Lithuaniæ*, & diuisio inter *Lithuanos* exorta, *Wladislaum* Regem distrahebant, quid agat, ad quid se conuertat, plurimum animo æstuat, & licet tam affectio patriæ, quam multorum persuasio illum alliciant, vt Regno *Vngariæ* neglecto, rebus Dominiorum suorum potius prouideret, de paceque *Lithuaniæ*, de thesaurisque multis per Ducem magnum *Sigismundum* derelictis, disponeret, prout erat per notabiles nuncios & literas Prælatorum, Principum & Baronum *Lithuaniæ* multipliciter rogatus. Perplexitas itaque illum & omnes suos Consiliarios magna detinebat, acerbum quidem erat non prouidere paci & statui *Lithuaniæ*, acerbius non seruare fidem *Vngaris* promissam, qui & per literas & per nuncios vrgebant, vt *Wladislaus* Rex celerius *Vngariam* intrare, ne aliqua pusillanimitate & *Reginæ Elisabeth* metu Regnum *Vngariæ* acceptum videatur deseruisse. Tandem maturo consilio deliberatum est, vt & *Wladislaus* Rex *Vngariam* ire, & coronam suscipere *Vngariæ* obmitteret, & vice sua in *Lithuaniam* germanum suum illustrem Ducem *Casimirum* transmitteret, qui non vt Dux magnus illic præsideret, sed vt Vicarius & Gubernator, donec *Wladislaus* Rex de ipso Ducatu aliter disponeret. In euidentiam rei huius nunquam eum *Wladislaus* Rex, aut Prælati & Barones *Poloniæ* verbis aut literis Ducem magnum nominabant. Scripsit autem *Wladislaus* Rex Prælatis, Principibus & Baronibus *Lithuaniæ* literas, suadendo eis & mandando *vt essent vnanimes, pacifici & constantes, & de aduentu fratris sui Casimiri non dubitarent.*

Hiems & fames magna in Polonia.

Erat anno illo in Regno *Poloniæ* & partibus circumvicinis hyems valida & aspera, quæ multas arbores fructiferas sua asperitate deleuerat, & magnam fecerat in quadrupedibus mortalitatem. Male insuper æstate præterita frumenta prouenerant, & caristia magna vbique vigente, plures mortalium fame tabescentes moriebantur, nonnulli ex pinguedine & superfluitate arborum, quæ *Polonice Iemiola* vocatur, nonnulli ex aliis herbis, foliis, & radicibus panem facientes vorabant, qui postea æstate adueniente quasi quadam peste infecti moriebantur, nobiles & rustici detrahebant stabulis antiqua stramina & paleas, vt illis vtcunque poterant esuriem & clamorem pe-

Digitized by Google

1440 corum & pecudum mitigabant. Nix enim grossissima a festo *S. Martini* descenderat, & toto hyemis & veris tempore vsque ad diem *S. Gregorii* cum intenso gelu durabat, nec erant aut niues, aut glacies, nisi circa festum *S. Gregorii* dissolutæ, præbebantque & per terram & per fluuiorum alueos euntibus transitum. Vnde & ciconiæ de calidis aduenientes oris, cogebantur pressæ frigore hominum domicilia quasi domestica animalia intrare, & illic stare, donec resoluerentur glacies & niues, & tempus mitius & calidius superueniret. Multæ vero aliæ aues asperitate hyemis extinctæ sunt, hybernæ autem glacies vsque ad diem *S. Gregorii* fluuios tenebant, campos, syluas, montes, colles & saltus quoslibet niues obduxerant.

Imminente tempore quo *Wladislaus* Rex versus Regnum *Vngariæ* egredi *Cracouia* debebat, quindecima videlicet die post festum Paschæ, niues & glacies dissolui cœperunt, propter quorum resolutionem *Wladislaus* Rex prohibitus est a transitu multis diebus, vnde plurimi prudentes & timorati viri iudicabant transitum Regium in *Vngariam*, propter casus qui acciderant, felicem exitum habere non posse. Captiuitas enim *Matkonis* & *Emerici* per *Elisabeth* Reginam facta, & eiusdem Reginæ in oppositum mutatio & natiuitas infantis *Ladislai*, occisio Ducis magni *Sigismundi*, niuium & glacierum longa continuatio, & eorundem in tempore exitus regii resolutio, indicabant cœlestem potestatem transitum Regium in *Vngariam* impedire & prohibere voluisse, & eiusdem proposito atque egressui non fauisse. Accedebat adhæc & *Wladislai* Regis parum matura ætas cui nondum genas prima lanugo vestierat.

Aduenerat in illis diebus ex *Italia ab Eugenio* Papa quarto *Isidorus* natione *Græcus*, Archi Episcopus *Kiouiensis*, Cardinalis nouiter creatus, & Legatus in *Russiam* missus, vir prudens, maturus & industrius, ferens secum Apostolicas literas seu bullas eiusdem *Eugenii*, sub plumbea, & *Constantinopolitani* Imperatoris sub aurea, bullis munitas, vnionem *Latinæ* & Occidentalis Ecclesiæ cum *Græca* & Orientali continentes, lingua quidem *Latina* scriptas, sed *Græca* atque *Ruthenica* subscriptas. Intrauitque præfatus *Isidorus* Cardinalis & Legatus primum in *Sandecz*, feria sexta Parasceue, vbi per *Sbigneum* Episcopum *Cracouiensem* fuit hospitio exceptus, & omnibus in Curia Episcopali procuratus & ornatus expensis, & ad celebradnum diuina in Ecclesia parochiali *S. Mariæ* in *Sandecz* & expost *Cracouiæ* in Ecclesia Cathedrali more suo *Græco*, tanquam Ecclesiæ *Romanæ* reunitus & fidelis admissus. Vnio tamen illa Ecclesiæ cum *Græca* breuiusculo durauit tempore, *Græcis* & *Ruthenis*, qui circa illam præsentes non erant, eam irridentibus & contemnentibus,

Isidorus Cardinalis Cracouiam venit.

vnde cum præfatus *Isidorus* Cardinalis & Legatus ad suos suffraganeos in *Russiam* & *Moscouiam* venisset, & illis eam vnionem prædi- 1440

A caret, persuadens eis de necessitate salutis Ecclesiæ *Romanæ* & eius Pontifici obediendum, per principes *Mascouiæ* capitur & in carcerem includitur, & omnibus thesauris, quos iam notabiles conquisiuerat, spoliatur, expost tamen de huiusmodi captiuitate fauore diuino per fugam fuit solutus. Tenor autem literarum Apostolicarum erat talis:

Eugenius Episcopus, Seruus Seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam consentiente ad infrascripta charissimo filio Palæologo Romanorum Imperatore illustri & locum tenenti venerabilium fratrum nostrorum Patriarcharum

B *& cæteris Orientalem Ecclesiam repræsentantibus. Lætentur cœli & exultet terra, sublatus enim est paries qui orientalem & occidentalem diuidebat Ecclesiam, & pax atque concordia rediit, illo angulari lapide charissimo, qui fecit vtraque vnum, vinculum charitatis & pacis, verumque parietem, perpetuæ vnitatis fœdere opitulante & contendente, postquam longam mœroris nebulam & diuturni dissidii atram & ingratam caliginem, serenum omnibus vnionis optatæ iubar illuxit. Gaudeat & mater Ecclesia, quæ filios suos hactenus ab inuicem dissidentes, iam videt in vnitatem pacemque rediisse, & quæ antea in eorum separatione amarissime flebat ex ipsorum modo*

C *mira concordia, cum ineffabili gaudio omnipotenti Deo gratias referat, cuncti gratulentur, fideles vbique per orbem, & qui Christiano censentur nomine, matri Ecclesiæ Catholicæ collætentur. Ecce enim orientales occidentalesque partes post longissimum dissensionis tempus se maris ac terræ periculis exponentes, omnibusque superatis ad hoc sacrum Oecumenicum Concilium desiderio sacratissimæ vnionis atque charitatis reintegrandæ gratia læti alacresque conuenerunt, & intentione sua nequaquam frustrati sunt, post quam longam laboriosamque indaginem, tandem Spiritus S. gratia ipsam optatissimam sacratissimamque vnionem consecuti sunt. Quis igitur dignas de beneficiis gratias referre sufficiat, quis tam diuinæ miserationis diuitias non obstupescat?*

D *cuius vel ferreum pectus tanta supernæ pietatis magnitudo non molliat? sunt ista prorsus Diuina opera, non humana fragilitate inuenta, atque ideo cum eximia veneratione suspicienda, & diuinis laudibus prosequenda. Tibi laus, tibi gratiarum actio, Christe fons misericordiarum, qui te tantum vni sponsæ tuæ Catholicæ contulisti, atque in generatione nostra tua pietatis miracula demonstrasti, vt enarrent omnes mirabilia tua. Magnum siquidem diuinumque munus nobis Deus largitus est, oculisque vidimus, quod ante nos multi cupierunt aspicere & nequiuerunt. Conuenientes enim Latini & Græci in hac sacratissima Oecumeni-*

Digitized by Google

1440 *nica Synodo, magno studio inuicem vsi sunt, vt inter alia etiam articulus ille de diuina Spiritus S. processione summa cum diligentia & assidua cum inquisitione discuteretur.*

Egressus *Wladislaus* Rex *Poloniæ* cum *Casimiro* Duce ex *Cracouia*, iter suum in *Vngariam* prosecuturus in *Wieliczka*, *Niepolomicze* & *Bochnia* aliquot factis nocturnis, venit in *Sandecz*, vbi Serenitatem suam *Zophia* Regina genitrix sua, & *Sbigneus Cracouiensis* Episcopus præcesserant, & aduentum suum præstolabantur. Quo illic intrante Dux *Boleslaus Masouiæ* & plurimi Barones ex omnibus oris *Poloniæ* applicant, cum quibus super statu pacifico Regni plurimas facit ordinationes, ibi *Ioannem* de *Czizow* Castellanum *Cracouiensem* in Capitaneum *Cracouiensem* præfecit, *Ioanne Pileczki* destituto, eundem etiam *Ioannem* de *Czizow* in terris *Cracouiæ* & *Russiæ*, *Albertum* vero de *Male* Palatinum *Lanciciensem*, in terris *Maioris Poloniæ*, *Czeslao* de *Kurozwanski* Castellano *Wisliciensi*, *Stanislao* de *Ostrorog* destituto committit, ibi terram *Podoliæ* & castrum *Kamieniecz Theodorico Buczaczki* committit, *Petro Poliak* destituto, ibi de transitu sui germani *Casimiri* in *Lithuaniam* disponit & certos Palatinos & Barones, & imprimis *Ioannem* de *Czizow*, Castellanum & Capitaneum *Cracouiensem*, *Dobeslaum* de *Oleschnicza* Palatinum, *Derslaum* de *Ritwiany* Capitaneum *Sandomirienses*, *Ioannem* de *Sczekozin* Capitaneum *Lublinensem* cum pluribus aliis nobilibus adolescentibus deputat, data eis de thesauris Regalibus larga expeditione, eundemque *Casimirum* & Barones secum ituros informat, quali conditione in Ducatu magno *Lithuaniæ*, vt vicarius, non Dominus, debeat præsidere, monetque illum *vt principaliter Deum timeat, iustitiam diligat, vnionem inter Regnum Poloniæ & Ducatum magnum Lithuaniæ & charitatem nutriat, nullasque guerras sine licentia moueat, & beneficiorum a Regno Poloniæ susceptorum arctam & continuam memoriam teneat, & semper pro eius honore, commodo, exaltatione & augmento intendat.* Duci insuper *Boleslao Masouiæ* stricte iniungit & mandat, *quatenus possessionem terræ Drohicensis teneat, & nulli illam sine suo & Regni Poloniæ speciali consensu & mandato resignet.* Ibi Sbigneus Episcopus *Cracouiensis* omnem argentariam suam in vasis variis, & pecunias non modicas, ad aliquot millia florenorum se extendentes, *Wladislao* Regi mutuat, terra *Scepusiensi* ad extenuandum omne debitum suscepta. His & aliis multis ordinationibus factis ex *Sandecz* feria quinta ante diem *S. Alberti* exiuit, comitante eum Regina fratreque *Casimiro*, & in castrum *Czorstin* venit, vbi duobus diebus commoratus licentiatis Regina matre & fratre *Casimiro*, cum militibus pluribus Sabbatho in die *S. Adelberti* in *Kiesmarck* peruenit.

Wladislaus Rex ordinatis rebus Regni sui

In Hungariam proficiscitur,

Et quia plures Prælati & Barones *Poloniæ* cum *Wladislao* Rege in *Vngariam* ituri, non poterant faciliter ad huiusmodi viagium esse parati, eorum aduentum Rex decem diebus in *Kiesmark* est præstolatus. Vbi primum *Sbigneus* Episcopus, *Nicolaus Lasoki* Decanus, *Ioannes de Thanczin* Palatinus *Cracouienses*, *Przedborius* de *Koniecpole* Castellanus *Rospergensis*, *Petrus* de *Sczekoczin* Regni *Poloniæ* Vice-Cancellarius, *Andreas* Regni *Poloniæ* Thesaurarius, *Vincentius* de *Szamotuly Miedzirzicensis*, *Nicolaus Sarleczki Iuniwladislauiensis* Castellani, *Raphael* de *Obochow* Succamerarius *Calissiensis*, *Hincza* de *Rogow*, *Paulus Woiniozki* de *Sienno*, *Nicolaus* de *Brzezie* Regni *Poloniæ* Marschalcus, *Andreas* de *Thanczin*, *Lucas* de *Gorka*, *Ioannes Maior*, *Ioannes Gratus* de *Tarnow*, *Nicolaus Chrzastowski*, *Swidrza* de *Szamotuly*, *Derslaus Wlostowski*, *Dobrogostius* de *Ostrorog*, *Ioannes Krasko* Capitaneus Koninensis, *Nicolaus Skora*, Subiudex *Posnaniensis*, *Petrus Byeerski* Magister Curiæ, *Ioannes Beisrath* de *Mokrsko*, *Florianus* de *Mowsko*, *Dobeslaus* de *Sczekoczin*, *Petrus Poliak*, *Nicolaus Porawa*, *Groth de Iankowicze*, *Ioannes Werick*, *Nicolaus Zakrcewski* & plures alii milites *Poloniæ* cum insignibus suis & familia expedita ac ornata adueniunt, ibi etiam *Sandiuogius* de *Ostrorog* Palatinus *Posnaniensis*, & *Ioannes* de *Konieczpole*, Regni *Poloniæ* Cancellarius, qui ad Reginam *Elisabeth* missi erant, reuertuntur, cum *Wladislao* Rege *Vngariam* profecturi, hi & plures alii, quos nominaui, proprias cohortes, vasa argentea propria, tibicinesque, familiam ornatam, suppellectilem pretiosam tulerunt, & vnus supra alium elucere nitebatur, incredibileque dictu est, quam cum splendido ornatu *Wladislaus* Rex *Poloniæ* cum suis in *Vngariam* est ingressus. 1440

cum magno comitatu.

Oppidum *Kesmarck Wladislao* Rege ingresso, rumor totam *Vngariam* occupat, ingressus sui nouitate, multos metus & mœstitia conturbat, *Elisabeth* Regina *Vngariæ* videns animum & propositum *Wladislai* Regis *Poloniæ* fixum esse, & nullis fere factis terreri, intelligensque Prælatos ac Barones *Vngariæ* mira illi affici beneuolentia & charitate, illico *Dionysii* Cardinalis & Archiepiscopi *Strigoniensis*, *Ladislai* de *Gara*, *Slauoniæ* Bani, *Ioannis* de *Seez* & aliorum sibi adhærentium freta consiliis, ciuitatibus *Vngariæ* per literas mandat, *ne Wladislaum Regem Poloniæ in ciuitates intromittant*; in castrum autem *Wissogrod*, quod tunc per *Ladislaum* Banum tenebatur, ingressa, coronam materialem, qua Reges *Vngariæ* coronari consueuerant, fractis seris & sigillis Baronum clandestine infert, apparamentis Regalibus ibi dimissis, filium suum infantem *Ladislaum* cum eadem opportuno tempore coronatura. *Simon* de *Rogow* Epi-

Elisabeth Regina coronam regiam seruat.

Digitized by Google

1440 Episcopus *Agriensis*, qui cum magno desiderio & lætitia *Wladislai* Regis *Poloniæ* præstolabatur in *Vngariam* ingressum, & plures Nuncios rogando, solicitando, obsecrando suamSerenitatem, *celerius aduenire dignaretur*, vsque in *Cracouiam* fatigabat, certificatus de *Wladislai* Regis in *Kesmarck* ingressu, sentiens quoque Ciuitatum *Vngariæ* resistentiam,ciuitatem *Operiasch* oppugnat & recepit, & relicta sua familia ibi pro præsidio, ad *Wladislaum* Regem in *Kesmarck* cum pluribus Baronibus *Vngariæ* venit, & suam Serenitatem cum vniuersis magna animorum hilaritate excepit, magnam & certam *Wladislaum Poloniæ* Regi spem ingerens, quod negotia acceptati & acceptandi per eum Regni *Vngarici* felicem sortirent exitum,impedimento *Elisabeth* Reginæ & sibi adhærentium non obstante

Sub idem tempus venerunt in *Kiesmarck* ad *Wladislaum* Regem Barones *Lithuaniæ*, *Andrusko Dowoinowiecz*, & *Raczko*, ex parte Prælatorum, Principum & Baronum *Lithuaniæ* missi, petentes, *vt Wladislaus germanum suum Ducem Casimirum in Lithuaniam, antequam Dux Michael fortificaretur, mittere non tardaret.* Qui Nuncios benigne exceptos, munifice remuneratos remittit, & vt certi essent de Ducis *Casimiri* aduentu, bono fideli & constanti animo esse iussit. Hæsit autem animo dubio sententiaque incerta *Wladislaus Poloniæ* Rex progredereturne in *Pannoniæ* vlteriora, an propter res *Lithuaniæ* præsentiam suam magnopere desiderantes, & *Vngarorum* fluxam fidem, cœpto omisso *Lithuaniam* & *Poloniam* peteret.

Duodecim diebus *Wladislaus* Rex *Poloniæ* mansionem suam in *Kesmarg* continuando, diesque Rogationum ibi egit, sub quibus variæ habitæ de transitu vlteriori in *Vngariam* concertationes, *Ioanne* de *Thanczin* Palatino *Cracouiensi*, *Przedborio* de *Konieczpole* Castellano *Rospergensi*, & multis aliis Baronibus persuadentibus reditum in *Poloniam*, & allegantibus *periculosum & damnosum Regnum Vngariæ gladio & guerra conquirere, velle se potius redeundum, vt Prælati & Barones Vngariæ interim vniantur.* Valuissetque ipsius *Ioannis* de *Thanczin* Palatini *Cracouiensis* & partis suæ sententia, nisi *Sbigneus* Episcopus *Cracouiensis* & *Sandiuogius* de *Ostrorog* Palatinus *Posnaniensis*, quorum autoritati & consilio plurimum creditum est & delatum, contrarium persuasissent. Vnde & post multas deliberationes conclusum est, vt resistentia *Elisabeth Vngariæ* Reginæ Prælatorumque, Baronum ac Ciuitatum sibi adhærentium non obstante, *Wladislaus* Rex versus *Budam* procedat, electionem suam prosecuturus, *Simone* Episcopo *Agriensi* felices negotiorum successus promittente, & omnem metum aduersitatis contrariæ extenuante.

Gubernationi *Nicolai* de *Beren Vngari* ad consilium *Simonis* Episcopi *Agriensis* oppido *Kesmarg* per *Wladislaum* Regem commisso, licet Prælati & Barones *Poloniæ*, satius tutiusque iudicassent illius gubernationem *Derslao Wlostowski Polono* committendam, feria quarta in vigilia ascensionis Domini, quæ fuit dies *S. Floriani*, & quarta mensis Maii egreditur *Wladislaus* Rex de *Kesmarg* in rutilantium armorum splendore, multis millibus *Polonorum* & *Vngarorum* comitatus, facitque primum nocturnum in *Nowawiesz*. In crastino vero, videlicet die Ascensionis Domini audita missa in *Nowawiesz* per *Sbigneum Cracouiensem* Episcopum solenniter cantata, facto etiam illic prandio, venit ad noctem in *Podgorze*, Feria sexta in crastino Ascensionis Domini egressus de *Podgorze* in *Subinow*, vbi ad suam Serenitatem venit *Wilhelmus* Nuncius *Amadei* Ducis *Sabaudiæ* in *Romanum* Pontificem per Concilium *Basiliense* electi, ferens secum bullas eiusdem *Amadei* electi & Concilii *Basiliensis Wladislao* Regi *Poloniæ* titulatas, in quibus suæ Serenitati significabatur, *qualiter præfatus Amadeus tunc in solitudine Ripariæ Decanus militum existens, & solitariam atque monasticam vitam ducens, electus fuit concorditer per Concilium Basiliense, in Papam, & Felix quintus cognominatus.* Sicque in Papatu duo præsidebant, *Romæ Eugenius* quartus, & in *Basilea Felix* quintus. Schisma quoque grauissimum crudele & execrabile tunc cœpit, & multis annis durauit. Sabbatho post Ascensionis Domini prandio facto, *Wladislaus* Rex præfati *Amathei* electi Nuncio licentiato & remunerato, ex *Subinow* discedit, & in oppidum *Apperiasch* intrat, vbi suæ Serenitati *Simon* de *Czuder* cum fratribus & plurimis *Vngaris* occurrit, & suam Serenitatem humillime excipit. In oppido *Apperiasch* subsequens dies Dominicus, in quem festum *S. Stanislai* Protomartyris *Poloniæ* cadebat, absumptus est, in quo miræ magnitudinis grando descendit, cuiusque descensio tam insolitæ magnitudinis malum omen portendere Regis transitui in *Vngariam* iudicabatur. Feria secunda in crastino *S. Stanislai* Martyris *Wladislaus* Rex ex *Epperies* discedens venit in villam *Wislow Rozgon*, vbi dum sua Serenitas circa vesperarum horam venationem cum falconibus intenderat, charior suus Secretarius *Ioannes Stenkonis* de *Siemmiow*, de domo *Norczaki* in fluuio *Arnath*, volens iuuare falconem in aqua natantem, casualiter submersus est, qui casus multorum turbauerat corda, quia huiusmodi Secretarii mortem factum malum, & successus aduersos *Wladislao* Regi in *Vngariæ* suis indiciis portendebat, sepultus autem fuit Secretarius ipse in *Wislow* Rege & Curia exequias suas præsentialiter cohonestante. 1440

Veritus autem *Wladislaus Poloniæ* Rex, sui Consiliarii *Hungari* & *Poloni*, ne per *Elisabeth*

Digitized by Google

1440 *beth* Reginam ciuitas Regia *Buda* & caput Regni occupetur, præcauens sibi in futurum, ne eadem ciuitate occupata cogeretur cum dedecore reuerti, præfatum *Simonem* Episcopum *Agriensem*, *Vincentium* de *Szamotuly*, *Andream* de *Thanczin*, pluresque alios *Vngariæ* & *Poloniæ* milites *Budam* transmittit, qui celeriori, quo potuerunt, cursu *Budam* applicantes, ciuibus *Budensibus* de *Wladislai* Regis aduentu magna deuotione & affectione congaudentibus, possessionem ciuitatis *Budæ* pro *Wladislao* Rege apprehendunt, & in omnibus munitionibus & turribus ciuitatis militare ponitur præsidium. Eodem consilio & prouidentia *Elisabeth* Regina *Vngariæ* mota, *Fridericum* Comitem *Ciliæ* cum quingentis equitibus, vt *Budam* præoccupet, transmittit, sed dum longe esset a *Buda*, gentes *Wladislai* Regis *Poloniæ* *Budam* apprehendisse intelligens, cum omni festinatione ad Reginam *Elisabeth* in *Cormano* rediit, *Simon Agriensis* Episcopus pluribus diebus, quibus *Wladislaus* Rex versus *Budam* procedebat, possessionem ciuitatis *Budensis* continuauit, sub quo tempore, dum quidam *Vngarus* equo insidens, electionem *Wladislai* in Regem *Vngariæ* verbis scabrosis sugillaret, illico per familiares ipsius *Simonis* Episcopi *Agriensis* comprehensus, tam ipse quam equus cui insidebat, gladiis confossus & partitus est.

Budæ Wladislai Regis præsidium imponitur.

Feria quinta ante Festum Pentecostes *Wladislaus* Rex *Poloniæ* ex *Wislow* venit in *Czizow*, vbi per *Ioannem minorem* de *Peren* susceptus est, & omnibus prouisus necessariis, feria sexta ad prandium venit in *Emeth*, & Sabbatho in vigilia Pentecostes *Agriam* peruenit, vbi per Prælatos & Canonicos, clerum & populum, cum honore summo & gaudio susceptus est, & dies festos Pentecostes illic egit, sua Serenitate in castro *Agriensi* aliis vero Prælatis & Baronibus in ciuitate sua hospitia tenentibus. *Wladislao* Rege *Poloniæ* in *Agria* agente, *Elisabeth Vngariæ* Regina infantem suum *Ladislaum* vix trimestrem die Dominico Pentecostes in *Alba Regali*, quæ tunc per *Nicolaum Fristaczki* de *Vlag* tenebatur, cum corona per eam clandestine ex *Wissogrod* recepta, per *Dionysium* Cardinalem & Archiepiscopum *Strigoniensem*, in præsentia *Benedicti* Episcopi *Iauriensis*, *Friderici* Comitis *Ciliæ*, *Nicolai Fristaczki*, *Stephani* de *Rozgon* & *Thomæ* de *Seez* coronari procurat, & inde in *Iaurinum* excluso *Benedicto* Episcopo *Iauriensi* se recepit. De qua re non ipsi *Elisabeth* Reginæ, quæ maternis affectibus ad hunc errorem erat perducta, æque succensendum est, quantum Prælatis & Baronibus prædictis, qui huic temeritati vel leuitati consenserant. Nouitas ipsa ad *Wladislaum* Regem *Poloniæ* in *Agriam* feria secunda Pentecostes perlata celeri nuncio, quamuis fuisset sibi & suis Consiliariis *Poloniæ* & *Vngariæ* molesta, non tamen illos ab incepto suo cauit itinere, aut terruit proposito. 1440

Ladislaus infans in Regem Hungariæ coronatur.

Continuando autem *Wladislaus* Rex iter suum feria tertia Pentecostes de *Agria* exiens, venit ad prandium & ad noctem in villam *Kompelth*, feria quarta quatuor temporum venit in oppidum *Hotwan* in prandium & in noctem, Baronibus & Nobilibus *Vngariæ* certatim ei occurrentibus, feria quinta Pentecostes absque aliquali impedimento, quod Elisabeth *Regina*, prout rumor communis vulgauerat, ferebatur instruxisse, *Budam* procedit, & ordinatis curribus, aciebus & turmis suis signis extensis, dum *Budæ* appropinquat, *Laurentius* de *Hedzewara* Palatinus *Vngariæ*, tunc Capitaneus *Budensis* cum duobus filiis & magna multitudine Baronum & nobilium *Vngariæ* & ciuium *Budensium* ad septimum, vt aiunt, lapidem suæ Serenitati venit in occursum, & descendentes de equis, flexis genibus *Wladislaum* *Poloniæ* Regem cum magna humiliatione & reuerentia excipiunt & salutant, & de eius aduentu plurimis verbis gratulantur. *Wladislaus* Rex ex equo descendens, præfatum *Laurentium* Palatinum, & qui cum eo erant, regia benignitate & grauitate excipit, equisque resumtis in *Pieczki* eo die peruenit, ibique duobus diebus succedentibus cum exercitu suo stetit, nec *Budam* ingredi voluit, *Laurentio* Palatino Reginæ *Elisabeth* promissionibus circumuento, *Wladislaum* Regem non nisi sub certis pactis Regi non vsque quaque honestis, in castrum *Budense* introgressum admittente. Verum in post melius deliberatus, absque pacis circumscriptione fidelitatem & obedientiam plenam Regi promittit, & castrum *Budense* in manus Regias resignat. Cuius fide *Wladislaus* Rex inspecta, sibi castrum prædictum committit in tenutam, qui etiam ab illo tempore vsque in diem mortis suæ fidei suæ & constantiæ puritatem, multiplicibus & euidentibus operibus erga *Wladislaum* Regem indefesse monstrauit.

Sabbatho in vigilia *S. S.* Trinitatis *Wladislaus* Rex *Poloniæ* facto prandio in *Pieczki*, transit in nauibus *Danubium*, & ordinatis cohortibus intrat *Budam*, quæ a veteribus *Sicambria* a monte *Sicam* ei proximo dicebatur, per portam quæ ducit ad *Helczburg*, pulcherrimo ordine cum Prælatis & Baronibus vtriusque Regni, omnes autem Ecclesiæ Parochiales & conuentuales cum sacris reliquiis & processionibus & populo ciuitatis *Budensis* vtriusque sexus suam maiestatem excipiunt, honorificant & inuitant. Rex autem descendens de equo, adoratis Sanctorum ossibus, & populo dextera data, equo resumto cum nobili & inclyta pompa *Budam* ingreditur. Quo portam ciuitatis ingrediente milites & nobiles *Poloniæ* & *Vngariæ*, quos pro apprehendenda possessione ciuitatis *Budensis* transmiserat armis induti, & in tres turmas diuisi, pedestres oc-

Wladislaus Rex Budam venit.

1440 occurrunt. In vna erant milites & nobiles præstantiores in altera eorum, familiares galeati, cum hastis, in tertia pueri etiam galeati A portantes scuta. Hi omnes flexis genibus *Wladislaum* Regem excipiunt & adorant, & suæ Serenitati ciuitatem *Budensem*, quam aliquanto custodiebant tempore, tradunt & resignant, ipsumque *Wladislaum* ab omni parte circumdatum, quo facilius inter pedites ab omni turba videri posset, vsque in castrum comitantur, subsequente *Wladislaum* Regem *Sbigneo* Episcopo *Cracouiensi*, *Simone Agriensi*, *Ioanne Seginensi*, Episcopis, *Nicolao Lassoki*, Decano *Cracouiensi*, *Laurentio* de *Hedzewara* Palatino *Vngariæ*, *Ladislao* de *Palentz*, *Simone* de *Rozgon* & multis Prælatis & Baronibus *Poloniæ* & *Vngariæ*. Turba ciuitatis v- B bique per plateas & fenestras, vt vultum & faciem Regis, ac tam illustrissimi Principis, pompamque militum suorum viderent, effusa, matronæ virginesque ingenuæ ad ingressum Regis ex fenestris tectisque cateruatim pendebant. Intrat tandem *Wladislaus* Rex castrum *Budense* mira pulchritudine & opere, per *Sigismundum* olim Imperatorem *Romanorum* & *Vngariæ Regem* constructum lapidibus, & se in eo cum militibus suis collocat, & mansionem suam in eo ordinat, agitque illic *Corporis Christi* solennem diem, & in beatæ *Mariæ* parochiali Ecclesia audit diuina, & processionem sequitur, & per omnes Octauas festi aut in castro aut in ciuitate processionibus C & diuinis interest ministeriis.

cui se plurimi Hungariæ Barones subiiciunt.

Excitati fama, in *Budam Wladislai* Regis aduentus, singuli Prælati, Barones & nobiles *Vngariæ*, omnes cateruatim *Budam* adueniunt, & inprimis *Matko* de *Palencz Sclauoniæ* Banus, qui recenter ex vinculis & captiuitate Reginæ *Elisabeth* ex oppido *Sophronio*, in quo tenebatur vinctus, subsidio barbitonsoris vnius effugerat, deinde *Nicolaus Fristaczki* de *Vlag*, item *Moruchianus*, *Ioannes Maior* de *Peren*, Magister Tauernicorum regalium, *Czech Petri* filius, *Ladislaus Ioannes* de *Lossoncz*, *Ioannes* de *Huniad*, *Emericus* alias *Waida Smetrich*, *Stephanus* de *Rozgon*, *Reinholdus Frangbahn*, *Pancratius* de *Sancto Nicolao*, *Ozbak*, *Michael Nimphor*, D *Simon* de *Palencz*, *Czaki Ferens*, *Iaczkones*, & innumerabiles alii. *Stephanus* Despotus *Rasciæ* notabiles nuncios transmittit, absentiam suam excusans, propter *Turcorum* in *Rasciam* ingressum, aduentui Regio congaudens, & omnem fidem, obedientiam, & subiectionem repromittens, idem facit Rex *Bosniæ*. Venit expost *Matthias* Episcopus *Wesprimensis*, Cancellarius Regni, *Ioannes* Archi-Episcopus *Colocensis*, item *quinque Ecclesiarum*, *Transyluanensis*, *Zagrabiensis*, *Nistriensis*, *Sermiensis*, *Raciensis*, *Waradiensis*, *Cenadiensis* Episcopi. *Dionysius* Cardinalis & Archi-Episcopus *Strigoniensis* propter coronationem, quam de filio olim *Alberti* contra ordinationem Regni fecerat, & *Ladislaus* de 1440 *Gara* Banus *Slauoniæ*, propter adeptionem coronæ materialis, in sua fide & custodia positæ, furorem populi pertimescens, non nisi petito & impetrato a *Wladislao* Rege saluo conductu veniunt, quibus *Wladislaus* Rex cum magna multitudine Prælatorum & Baronum vtriusque Regni oblitus iniuriæ ab eis acceptæ, obuiam iuit, & non vt hostes, sed fideles tractauit, atque bono animo esse iussit, qui & ipsi supplices *Wladislaum* Regem suscipiunt & adorant, pollicentes *se in eius obedientia & subiectione fideles futuros.* Alia tamen illos pectore grauiore gessisse, processu temporis compertum est, licet ad colorandam vafritiem suam speciosa verborum tunc vterentur venustate.

Cognito *Elisabeth* Regina *Wladislai* Regis *Poloniæ* in *Budam* aduentu, vehementer parti suæ timere cœpit, præsertim cum videret vniuersos Prælatos & Barones *Vngariæ* eidem *Wladislao* Regi acclinatos & affectos, nec castra haberet aliqua fortia, quibus sibi in necessitatis articulo posset præstare securitatem. *Benedictum* itaque Episcopum *Iauriensem* blandis verbis & promissis circumuenit, & castrum *Iawrino* sibi concedi atque resignari impetrat, atque in illo gentes ex *Bohemia* stipendio conductas, vt omnes *Wladislao* Regi fideles vexent & turbent, locat, præficiens illis *Suchowski Bohemum* in Capitanem. Hac deliberatione itaque Baronum *Poloniæ* & *Vngariæ Wladislaus* Rex exercitum suum ex *Polonis* & *Vngaris* congestum, versus *Iawrinum* transmittit, & castrum *Iawrin* obsidione vallat, in quo etiam tunc *Fridericus* Comes *Ciliæ*, omnium diuisionum & gverrarum autor, erat. Exercitu autem regio obsidionem continuante & offensioni hostium intendente, præfatus Comes *Ciliæ* metuens sibi periculum imminere, clam de castro cum paucis recedit, & per fluuium *Raba*, qui castro vicinus est, transgressus, versus *Posonium* ad *Elisabeth* Reginam Ungariæ, quæ illuc se contulerat, properat, faciens in insulam, quae *Danubio* ambitur, ex *Iaurino* descensum, per eam enim spem ceperat elabi tuto posse. Percrebuit autem in exercitu Regio, terra prodente arcana, eiusdem Comitis ex castro descensus, propter quod plures milites *Poloni* illum insequuntur. Intelligens autem Comes *Ciliæ Polonos* milites ad se comprehendendum vehementi studio accensos esse, omnes suos comites, familiares & milites, vt a *Polonis* captiuarentur, opposuit, facilius ipse ratus euadere, posse. Dum itaque comites, familiares, & milites sui a *Polonis* capti essent, Dominum suum Comitem *Ciliæ* in eorum numero affuisse constanter inficiabantur, nec post diligens scrutinium in saltu condenso & vepribus vbique obsito deprehendi poterat. Rex

Ve-

Digitized by Google

1440. vero exitum turbarum ciuilium nondum videns conuocatis, quotquot aderant, regni proceribus, & admissis quos modo in ditione habebat rebellibus: *Meriti*, inquit *singuli estis trucidationem crudelem, qui Dominum vestrum celatum eundo perdidistis, nos enim statum, dispositionem, & ordinem in hoc Regno Vngariæ reperiisse credebamus, vos omnes in electionem meam ad prædictum Regnum consensisse, neque ulli diuisioni inter vos locum esse. Aliis sub hac spe, & certitudine Regno meo natiuo Poloniæ, & Ducatu magno Lithuaniæ, qui meam post mortem patrui mei Ducis Sigismundi, magnopere desiderabat præsentiam, derelictis, vestris precibus, per notabiles vestros Nuncios coram præsentes mihi oblatis, consentiens, huc cum Prælatis & Baronibus Regni mei Poloniæ, propriis meis sumtibus, pacificus, sine cuiuslibet offensa & molestia, adueni, non quod me ad habendum regnum Vngariæ ambitione aliqua flammauerim, cum habeam Regnum natiuum, quod cuiuslibet ambitioni sufficiebat, sed vt Regnum vestrum a Turcorum destructione & Catholicam fidem in his oris multipliciter depressam & pene exsanguem, diuino suffultus munere, & fidelium meorum auxilio, defensarem. Quis autem (nisi delirus sit) me possit notare de ambitu, quem etiam ipsa ætas mea ab hoc scelere innocentem pronunciat & ab hac labe purum demonstrat. Veni itaque sola fidei Christianæ compassione, & tum vestrarum tum Elisabeth Reginæ nunciorum, tum Prælatorum & Baronum Regni mei Poloniæ persuasionibus, precibus & lacrymis victus, longeque aliam faciem & statum rerum, quam sperabam, quamque mihi a vestris Nunciis persuasum est, reperi, dum quosdam vestrum electioni meæ & regimini, quosdam vero Elisabeth Reginæ & filio suo, quem nonnulli ex vobis in Regem coronarunt Hungariæ, fauere video. Ex quo in Regno hoc bellum intestinum parari reformido, execrorque vehementer hæc vestra odia & schismata, & nulla ratione possum adduci, vt regnem super vos in tot monstra odiorum & diuisionum prolapsos. Vnde ne sim rei, quam ipse abominor & execror, occasio, contestor vos hodie insimul congregatos & exoro, vt qualibet affectione remota consulatis fideliter paci & quieti Regni vestri, cùm in vestra manu tranquillitas & dissidium sita sint. De me vero qui huc vestris precibus & pollicitationibus adductus sum, non fiat interim, dummodo quieti Regni Vngariæ prouisum sit, æstimatio, qui æquo animo malo in Regnum meum, vnde veni, regredi, quam aduentu meo suscitare bellum ciuile, & qui Regnum hoc, vt meo brachio a barbarorum defendere pressura suscepi, iniquum reor, vt ex me contrahat bella domestica, quibuslibet ex terris formidabiliora. Consulite itaque ante tempus errori, qui est aut in electione mea, aut in filii Alberti Regis coronatione commissus, & restituite in integrum errata. Non moueat vos aliqua passio, ambitio, amor vel affectio, non dolos, id quod vobis salubre communi deliberatione visum fuerit, complectimini.* Hæc oratio multis maioribus & inferioribus *Vngariæ* excussit lachrymas, omnibus tandem humilitatem & modestiam in Principe mirantibus, & tractatu aliquot horarum, separatim habito, singulorum votis scrutatis, in hunc modum *Wladislao* Regi, per organum *Laurentii* de *Hedzewara*, Palatini *Vngariæ* respondent. *Est nobis Serenissime Princeps & gratiosissime Rex, iucundissimus & gratissimus tuus in Regno hoc aduentus. Tibi enim nostram & Regni nostri a Turcorum tyrannide liberationem a Deo optimo reseruatam esse confidimus, sub hac quoque re & fiducia, dum Regnum hoc morte Alberti destitutum esset rectore, in diebusque suis per conquisitionem castri Swiderow, & totius Rasciæ occupationem pressum esset, ad Te vnum, omnibus aliis Principibus, qui se considerationi nostræ offerrebant, sed & filio eiusdem Alberti, si illum Elisabeth ederet, neglectis, oculos conuertimus, te cladibus & calamitatibus huius Regni compassurum fore confidimus. Et cum clarissimus genitor tuus plurimos populos, multas nationes, erroribus gentilitatis deditos, fidei lumine illustrauerit, Tu eiusdem fidei, cuius ille erat dilatator & autor, non dubitabis esse defensor & acerrimus propugnator, quatenus & operum & nominis illius tibi vera succedat hæreditas. Concordi itaque & vnanimi Spiritu, Te in nostrum & Regni huius Regem eligimus, & vt huiusmodi acceptares electionem, Nuncios nostros rogaturos Serenitatem Tuam, ipsa etiam Elisabeth Regina in electionem & missionem vltro consentiente, misimus, huiusmodique electionem, ne per quempiam reuocetur in dubium, clara voce die hodierna singuli profitemur & inuocamus. Coronationem vero quæ de filio Alberti Ladislao facta est, execramur & decernimus nullam. Vniuersum Regnum Vngariæ magna iucunditate de te exultat; Tu es enim magna Spes nostra, per quam respirare nos posse credimus a Turcorum insultu, Te omnes nostri Ischagiones suum clamant liberatorem. Tuæ itaque Maiestati colla nostra subiicimus, Tibi omnem fidem, obedientiam & subiectionem, pollicemur, nec dubitamus omnibus & signanter Elisabeth Reginæ & filio suo, qui Tuã Serenitatem in assecutione Regni Vngariæ impedire conati fuerint, debitam resistentiam opponere, & capita nostra pro Te cuilibet periculo mortique exponere, & iacturæ. Tua Serenitas velit tantummodo bonam mentem induere, & nos sibi fideles reputare. Nemo ex nobis est, qui Tuam Excellentiam pluris non faciat quam Elisabeth Reginam, & prolem s... taliter coronatam, sed & hunc coronationis errorem corrigere studebimus. Nullus autem mentis bonæ compos succensere nobis poterit, si præfato Alberto Diui Regis nostri filio posthumo prætérito,* 1440.

1440. *& quasi ab hæreditate paterna exclusos, Tuam Serenitatem pro Domino & Rege assumsimus. Prouidebamus enim per hoc tum nostro & huius Regni nostri priuato, tum totius Christianitatis publico commodo. Nullus enim dubitare poterit, Regno hoc, quod Christianitatis scutum est, aut occupato per Turcas, aut confracto, cæteras Catholici orbis regiones eandem sortem debere experiri. Delirum quoque erat periculo Regni attento, illum pro Rege tenere, quem continebant cunæ, & totius Regni sub tam fragili rectore pertimescere ruinam, quæ prius ne accidat quam ipse viriles annos attingat, incertum habemus, sed & regno nostro grauissimis impendentibus periculis serum in expectatione infantis arbitramur auxilium. Vt autem Tuæ Serenitati nostra fides & obedientia clarior sit & notior, omnes & singuli a primis incipientes vsque ad postremos fidelitatis Tibi subiectionis & obedientiæ præstabimus sacramentum.* Hac responsione accepta *Wladislaus* Rex, fidei illorum integritatem commendat, *constantes vt sint*, rogat, *se pro defensione & commodis Regni Vngariæ nullum laborem recusaturum.* Offertur posthæc lignum S. Crucis in medium, & primum *Dionysius* Cardinalis & Episcopus *Strigoniensis* cum omnibus Pontificibus, deinde *Laurentius* de *Hedzewara* Palatinus *Vngariæ*, *Ladislaus* de *Gara*, *Matko Fristaczki* & cæteri omnes præstant *Wladislao* Regi fidelitatis iuramentum. Quo ab omnibus præstito, *Wladislaus* Rex deducitur in eorum medium, & in altum manibus Prælatorum & Baronum *Vngariæ* eleuatus, ab eis & vniuerso populo clamore valido *Hungariæ Rex* pronunciatur, & acclamatur. Posthæc in capellam deducitur & *Te Deum Laudamus* cantatur ab Episcopis & Clero, *Dionysio* Cardinali & Archi-Episcopo *Strigoniensi* collecto, ad altare, in præsentia Regis & multitudinis pro persona *Wladislai* Regis concludente. Mira etenim & latenti energia non *Vngarorum* tantummodo sed & *Almanorum* pectora erga *Wladislaum* Regem gratificabantur. Nam ignotum & non visum multi aut contemnebant, aut oderant, semel vero conspectum dum attenderent, adolescentem primo ætatis vernantem flore, conuersatione benignum, gratia, voce, & eloquentia blandum, & nitidum, in quoslibet etiam hostes infestos humanum & liberalem, mirum in modum ab eius beneuolentia capti, demulcebant.

Altera autem die, videlicet feria quinta in crastino S. S. *Petri & Pauli* Prælati & Barones *Vngariæ* in castrum *Budense* in aulam *Wladislai* Regis conueniunt, & qualiter quaue die coronationem *Wladislai* Regis consumationi debitæ mandare possint, deliberant. Imprimis autem diem Dominicum S. *Alexij* pro coronatione denominant, sed oritur extemplo difficultas, quo diademate veteri corona sublata, debeat coronari. Multos amaritudo & animi passio occupat, alii modestis verbis, alii indignatione, alii furore in *Ladislaum* Banum de *Gara*, castri *Wissegrod*, in quo corona seruabatur, tenutarium, mouentur, quasi eo conscio & suasore corona ablata sit, & tantum Regno dedecus illatum. Nec aliqui Barones *Vngariæ*, qui suas passiones domare non valebant, continuissent manus, & ipsum *Ladislaum* de *Gara*, non suffragante sibi genere & dignitate, gladiis concidissent, nisi *Wladislaus* Rex concitatum multorum fremitum sedasset, & præsidium tulisset vitæ suæ. Defertur tandem res ad populum, qui in castrum conuenerat, & portis castri clausis, Prælati, Barones & Communitas deliberant; omnium consensu & decreto *Ladislaus de Gara* capitur, cuius custodia *Simoni Agriensi* Episcopo, *Laurentio* Palatino & *Nicolao Fristazki* mandatur. Et ne propter defectum veteris coronæ differatur *Wladislai* Regis coronatio, sancitur, vt corona de capite reliquiarum S. *Stephani* Regis accepta, & omni virtute illi coronæ attributa, opus perficiatur coronationis. Molesta fuit *Wladislao* Regi & omnibus Consiliariis *Poloniæ Ladislai de Gara* captiuitas, tum quod illum sibi, post præstitum iuramentum fidelem existimabant futurum, tum quod literas securitatis sibi concessas huiusmodi captiuitate dolebat violatum iri. E vestigio itaque antequam congregatio erat dissipata, tam apud Prælatos & Barones, quam apud Communitatem *Vngarorum* egit, vt pro honore promissorum & regalium literarum soluatur *Ladislaus* Banus e captiuitate, satius existimans Regno *Vngariæ* quam honore spoliari, & nisi relaxetur præfatus *Ladislaus*, declarat *se Wladislaus* Rex, *nec coronationem Regni Vngariæ velle suscipere, nec ad aliqua publica negotia disponenda, vacare, sed in Poloniæ Regnum celerius reuerti*, multipliciter dolens in primitiis aduentus sui in suo honore & fide temeratum. His precibus & terroribus & instantiis dum *Wladislaus* Rex pro liberatione *Ladislai* præfati Bani vteretur, a captiuitate intercessione Regia, tertia die post capturam dimissus est. Cum hac tamen verborum obtestatione: *Ad mandatum tuum, Excellentissime Rex, Ladislaum Banum de captiuitate relaxamus, quem nouimus insidiatorem tuo calcaneo. Si igitur aliqua aduersa contra Tuam Serenitatem egerit, Tuæ potius imputes clementiæ, quæ eum de nostris manibus eripuit, quam nobis qui futurum malum breui exoriturum intercipere decreueramus.* Agit grates ingentes *Ladislaus de Gara Wladislao* Regi, *nullo pacto tanta eius beneficia vnquam apud se moritura repromittens, profitendo eius authoritate & intercessione primum se vita, deinde libertati restitutum.* 1440.

Secunda mensis Iulii Bano *Ladislao* de captiuitate relaxato disponunt & decernunt Prælati & Barones *Vngariæ* conclusiones certas. Prima, *vt defectu & receptione veteris coronæ non obstante coronetur Wladislaus Rex in Regem*

1440. *gem Vngariæ die Dominico S. Alexij subsequenti corona de theca capitis S. Stephani Regis primi Vngariæ sumenda.* Secunda, *in Wissegrod castrum vadant duo Vngariæ Barones, qui videant, an cista, in qua fuit corona Regni Vngariæ cum suis apparatibus reposita, sit violata, & eandem cistam in Albam regalem proferant pro coronatione Regali*, illico mittuntur duo fratres *Iaczkones*. Tertia, *quod castrum Wissegrod resignetur pro Ladislaum de Gara, in manus regias, & quod nullus illud teneat, nisi Polonus*, fuitque castrum prædictum iuxta huiusmodi conclusionem resignatum, & Rex illud *Vincentio de Schamotuly* Castellano *Miedzirczensi* dedit in tenutam, nobili de domo *Nalencz* militi virtuoso & nobili, & in facetias atque iocos naturaliter procliuo.

Certior de his omnibus, quæ *Budæ* acta, conclusa & firmata sunt, *Elisabeth* Regina, intelligit coronationem de filio suo factam, per quam à Regni *Vngariæ* legitimo titulo *Vladislaum* Regem excludere credebat esse cunctis fabulæ, risui, & defectum coronæ, quam abstulerat, per aliam coronam suppleri, quid agat anxia, in facinus animum conuertit, largitione auri *Vngarum* sibi fidiorem sortis tamen humilis & ignotæ asseritur corrupisse, vt *Wladislaum* ferro aut veneno occidat & coronationem suam futuram impediat. Hic *Budam* veniens & conatus nefarios ponere in executionem & difficile & periculosum sibi existimans, vexatus cupiditate auri a Regina vt asserebat accepti, eius ampliori stimulatus fame per certum amicum *Wladislao* Regi & suis Baronibus singula machinamenta Reginæ detegit, propter quid & quale perficiendum opus missus sit, ex ordine declarat, aurum quod sibi per Reginam datum asserebat, quo maior daretur dictis suis fides ostentat, arbitratus duplum se illius in præmium perfidiæ patefactæ, recepturum. *Vladislaus* Rex animum in vtramque partem grauem & immobilem gerens, in hominū scelestum, neq; gratiam, neq; pœnam, vtrumque iudicans iniquum, extendit, & Reginæ honorem seruans, quam nullatenus credidit, illud facinus cogitasse. Barones tamen *Vngariæ* abeuntem de Regis camera comprehensum, ferreis forcipibus & ignitis carnes suas in publico spectaculo dilaniari, & tandem partiri in quatuor partes mandarunt, qui si mentitus est, nulli alteri debebat, quam sibi & suis mendaciis pœnas illas deputasse.

Egreditur posthæc *Vladislaus* Rex feria sexta ante festum S. *Alexii de Buda*, & in *Albam Regalem* comitantibus cum Prælatis, Baronibus & Nobilibus vtriusque Regni procedit, coronationem ad Regnum *Vngariæ* accepturus, & facto nocturno in *Pest*, Sabbatho ad prandium in *Albam Regalem* aduenit, vbi per duos Barones *Vngariæ* hæredes de *Iaczk* ad id specialiter ex *Buda* in *Wissegrodum* missos, arca quæ coronam Regni *Vngariæ* per *Elisabeth* Reginam ablatam continebat infertur, & omnibus Prælatis & Baronibus *Vngariæ* & *Poloniæ* ad id specialiter congregatis, arcam vero seu cistam prædictam temeratam, & sigilla omnia quibus munita erat, fracta ostendunt, qua aperta & omnibus apparamentis regalibus repertis, sola corona sublata fuisse comperta est.

Die Dominica S. *Alexii Wladislaus* Rex mane in Ecclesiæ *Albæ Regalis* iam multitudine completam descendit, & propter hominum pressuram difficilem habuit ingressum. Vt autem liberius opus coronationis perficeretur, omnis multitudo de Ecclesia exclusa est, Prælatis, Principibus & Baronibus, Nobilibus vtriusque Regni insignioribus duntaxat manentibus. Ciuibus autem *Budensibus* admissis, qui ex veteri obseruantia in coronatione Regum *Vngariæ* habent ius in armis interesse, & banderium vetustum Regni *Vngariæ*, dum perficitur coronatio, gestare. Missa itaque de Spiritu S. per *Dionysium* Cardinalem & Archi-Episcopum *Strigoniensem* inchoata, *Wladislaus* Rex omnibus vestimentis suis regalibus, quibus splendide Ecclesiam intrauerat, exutus, quæ per Canonicos Ecclesiæ *Albæ Regalis* in continenti sublata sunt, primum benedicitur & inungitur, deinde sandaliis seu caligis, calceis, humerali, alba, cingulo, stola manipulari, duabus dalmaticis, duabus armillis, pectorali, cappa, cruce legationis, sceptro, vexillo, pomo rotundo, cum significationibus & orationibus conuenientibus, insignitur. Hæc autem omnia ornamenta vetusta attrita, pro primi Regis beati *Stephani* coronatione præparata, & in illum diem conseruata, plus venerationis & religionis habere existimantur. Legationis autem crux ideo singulis Regibus *Vngariæ* in coronatione attribui asseritur, quod crux ipsa eadem in specie ipsi Regi, primo S. *Stephano*, per summum Pontificem ad cohonestandum illum, qui gentem *Vngaricam* ad fidem Catholicam suscipiendam induxerat, ea conditione transmissa, vt haberet facultatem Episcopis Regni sui inuestituras de Ecclesiis Cathedralibus conferendi. Ponitur posthæc corona aurea de theca capitis beati Regis *Stephani* sumta, in caput eius, iuramentum solitum de fideli administratione Regni per ipsum præstatur, sacramento Eucharistiæ reficitur.

Wladislaus in Hungaria Regem coronatur.

Cingit in loco alto ad id præparato milites opus coronationis, & missæ solennia per *Dionysium* Cardinalem & Archiepisc. *Strigoniensem* consumantur, assistentibus sibi *Sbigneo* expost Cardinali, tunc Episcopo *Cracouiensi*, *Ioanne Colocensi* Archi-Episcopo, *Simone Agriensi*, *Matthia Wesprimiensi*, *Waradiensi*, *Quinque Ecclesiensi*, *Segninensi*, *Transyluaniensi*, *Nitriensi*, & *Sirmiensi*, Episcopis. In hunc modum coronatione perfecta *Wladislaus* Rex nouus *Vngariæ*, iuxta ritum gentis illius, in omnibus regalibus apparamentis, ad Ecclesiam SS. *Petri* &

1440. & *Pauli* in foro sitam, in qua sepultus fuisse *Gieza* pater B. *Stephani* cum *Adleida* vxore sua & Ducis *Poloniæ Miecislai* filia, matre B. *Stephani* memoratur, processit, & in throno Regio ad id præparato insidens, duas causas, quæ cæteris maiorem continebant iniuriam, audit, discutit, definit, & sententiam suam debitæ mandat executioni, quod ea ratione obseruari traditum est, vt Rex quilibet omnia opera sua intelligat debere a iustitia ordiri, & fundari, & nullum officium esse æque Regi proprium, quam iustitiam colere & administrare, & eius authoritate inferiores a superioribus, & quibuslibet iniuriis grauaminibus defensare, ascenso posthæc equo ciuitatem in gyrum circumit, & ad Ecclesiam S. *Martini* extra muros sitam perueniens, turrim eius ascendit, & vniuerso populo inspectante, gladium nudum in quatuor mundi partes, orientem, occidentem, meridiem & septentrionem manu extendit, significans *se Regnum Vngariæ, ab omni partium iniusta inuasione defendere velle & debere.* Quibus omnibus peractis ad Regiam reuertitur, & omnes Prælatos Baronesque regnorum suorum mensa exceptos, splendide reficit & honorat, residuum vero diei illius in lætitia magna, ludis, choreis, & plausibus deductum est.

Audiens *Elisabeth* Regina, quæ in ciuitate *Presburg* tunc morabatur, coronationem *Wladislai* Regis cum maximo omnium consensu esse perfectam, non valens verba continere & lacrymas, quas magnitudo doloris & passionis indices cordis effundebat. Fertur conditione *Polonorum* laudata, *Vngarorum* genti exprobrasse; *O*, inquit, *gens maligna, gens perfida, non aduertis, non vides, quam inhumanum facinus edideris? Sed si culpam suam per se non cognoscis, ex aliorum comparatione quanta sit, agnosce. Ecce enim vicina tibi Polonorum gens Dominum & Regis sui filium, quamuis ætate ephebum, in paternum solium euexit, & hoc beneficio non contenta, vt aliud adipiscatur Regnum, & geminato resplendeat diademate, non vitæ, non quieti non fortunis indulget? Tu ordine transuerso non auges Regis tui dignitatem, sed detrahis?* Sic fata *Presburg* egreditur, verita periculum, in *Austriam* venit, *Friderico* *Romanorum* Regi & *Austriæ* Duci, paruulum natum suum *Ladislaum* & coronam Regni *Vngariæ*, quam ex *Wissegrod* abstulerat, commendat, *vt illum tanquam frater patruelis gubernet, & vices patris agat*, exorat. Consentit *Fridericus Romanorum* Rex, & tam paruulum quam coronam in suam accipit tutelam & potestatem.

Elisabeth Regina in Austriam fugit.

Wladislaus Vngariæ & *Poloniæ* Rex, feria secunda in crastino S. *Alexij*, & vsque ad diem Veneris mansionem suam in *Alba regali* continuat, vbi instantibus Baronibus & multitudine Nobilium *Vngariæ*, *Simonem Agriensem* Episcopum in Cancellarium Regni *Vngariæ* creat, & omnes literas, iura & priuilegia Prædecessorum suorum Regum *Vngariæ* literis suis sub maiestatis sigillo confirmat, bene meritos Barones honoribus attulit & donationibus, arca cum insignibus Regiis & corona noua in *Wissegrod* refertur, vt futuri Reges *Vngariæ*, quo prior corona aliquo casu rehaberi non posset, illa & non alia coronarentur. Prælati, Barones, Nobiles, totaque Communitas Regni *Vngariæ* publicis & claris literis, *Wladislaum* concordi electione in Regem coronatum pro Domino & Rege vero tenere, habere, eique fidem, obedientiam & subiectionem præstare adstringunt, nec vnquam eo viuente filium posthumum *Alberti Ladislaum*, licet coronatum, nec quemcunque alium pro Rege recognoscent. Hæ literæ per *Zbigneum Cracouiensem* Episcopum in *Poloniam* delatæ & thesauro illatæ regio, fidem facient, de his omnibus quæ superioribus locis notata sunt cuilibet dubitanti, quarum tenorem hic placuit inserere. 1440.

Hungari datis litteris obedientiæ Wladislai se subiiciunt.

Tenor litterum.

In Nomine Sanctæ & Indiuiduæ Trinitatis Amen. Nos Prælati, Barones, Milites, Proceres & Nobiles totius Regni Hungariæ cum efficacissima facultate communitatem eiusdem repræsentantes.

Ad perpetuam rei memoriam multum clarè cognitum coram nostris constat obtuitibus, Prædecessorum nostrorum consumatis hucusque temporibus Reip. diligentiam & eiusdem vtilitatis operosam aduertentiam, hoc in Regno felici fuisse actum solertia, & ex eiusdem directione tam prouida quam vtili non paruum imo maximum in Christiana religione commodum viguisse. Quæ etsi plerumque vt temporum mutabilitate assolet, nunc impugnationibus diuersis, nunc vero aliorum stimulorum iniectionibus in se immissæ aduersitatis seminarium pertulerit, & fortunæ variæ ventilabro vtcunque agitata fuerit, æque tamen successit ea, quæ semper, animorum identitas & voluntatum recuperata vnanimitas, vt hæc ipsa quæ visa sunt interdum ad publicam vtilitatem conducere, accuratius ordinari & disponi, illa vero quæ communis taciturnitatis & dissidij materiam immittere agnita sunt, prouidentiæ sarculo extirpari & euelli solicitius curabuntur. Quo pacto & nos qui præsentium temporum die cursum vitalem deducimus, opportune arbitrati sumus cum pari modo & per nos mutari operam debere, quatenus res huius Regni & nostra iuxta modernorum qualitatem agendorum & temporum, sicuti prouide sit, & salubriter, regi, ac in melius, autore Domino, dirigi propensius cognoscatur. Siquidem mortuo nuper & de hac vita sublato quondam Illustrissimo bonæ memoriæ Principe Domino Alberto Romanorum ac huius Regni Vngariæ immediato, dum generali in ciuitate Budensi congregatione celebrata, cognoscentes Regnum hoc, quod plurimorum æmulorum & præcipue paganorum impugnatur incursibus, ido-

1440. idoneo & habili Rectore carere non posse, missisque communi voluntate assensuque Serenissimæ Principis Dominæ Elisabeth Reginæ Vngariæ, præfati quondam Domini Alberti Regis, relictæ, prout hoc ex literis eius clare constat, quam etiam omnium nostrum ad serenissimum Principem Dominum Wladislaum Regem excelsum Poloniæ solennibus ambassiatoribus & Nunciis nostris, eundem tanquam Regem, Curatorem & Rectorem huius Regni communi desiderio electum, ad hunc locum, primum pro honore Dei, & fidei sanctæ catholicæ augmento, & demum pro vtilitate nostra ad suscipiendam coronam eiusdem Regni inuitassemus, & diligentius instantes induxissemus, quia tempore intermedio præfata Domina Elisabeth Regina ex aduerso æmulorum, & verius externorum hominum, intestini belli viam potius aperire quam præcludere cupientium, freta consilio, & præsumtam intentionem remouens, satagensque & volens hoc Regnum & nos regimini infantuli, dicti quondam Domini Alberti Regis, nati posthumi, hoc est, post eius obitum in lucem editi, parum nostri & Regni eiusdem necessitati succurrere potentis, subiicere, ad impediendumque prætactæ electionis & coronationis vtile opus, toto nisu anhelans, sublata clandestine de castro Wissegrod Corona illa, qua hactenus Reges Vngariæ coronari soliti fuere, pridem ante dictum infantem vix adhuc trimestrem, præter omnium nostrum voluntatem ad hoc sponte concurrere debentium, atque contra consuetudinem hucusque in simili retentam, absentibus etiam omnibus apparamentis sacris, nec non gladio, sceptro, pomo, & cruce legationis Sanctissimi Stephani primi Regis nostri multo amplius in perniciem quam vtilitatem nostram, cum eadem corona sublata coronari (si sic dignum est) fecit & procurauit, atque ipsam continuo coronam proh dolor vice versa recludens ad locum hactenus nobis incognitum, in crudele omnium nostrum derogamen, transmisit seu asportauit. Ob hoc nos nunc altera vice in multitudine tam copiosa, quanta memoria omnium præcedentium Regum coronationis tempore non comprehendit, congregati, matura plurium dierum deliberatione habita, ex quo corona illa supra tacta præuia ratione, vt opus erat, tam facile ex nunc haberi non potuit, volentes & consultius cupientes necessitati nostræ & Regni huius, cuius pro nunc confinia per insultantium inimicorum, paganorum videlicet, & aliorum, morsus asperos continuo lacerantur, opportune præuidere, considerantes etiam potissime, quod semper Regum coronatio a Regnicolarum voluntate dependet, ac efficacia & virtus coronæ in ipsorum approbatione consistit, videntes nihilominus Regnum hoc idonei Regis festinatione carere non posse, eundem Serenissimum Dominum Wladislaum Regem pari voto & communi desiderio alia corona aurea operis vetusti Beatissimi Stephani Regis Apostoli & Patroni nostri, in theca capitis reliquiarum eiusdem hucusque multa veneratione conseruata, instituimus, disposuimus, & decreuimus debere coronari, quam coronationem die hodierna inuocata suppliciter Spiritus S. gratia, & eiusdem, vt pie credimus, instinctu, cum peractione publica & manifesta omnium illarum ceremoniarum quæ ad eandem & eius efficaciã & solennitatem concurrere debuerunt, induto præfato Domino Rege nostro illis omnibus paramentis & indumentis Sanctissimi primi Regis nostri, atque oblatis eidem ac manibus suis traditis, gladio, sceptro, pomo, ac cruce legationis eiusdem Sancti Regis, nec non omnibus aliis necessariis absque omni defectu, præter solam sublatam coronam prætactam, feliciter consummauimus & præconceptum auspice Deo conduximus effectum. Decernentes, pronunciantes, & declarantes per hæc scripta, ipsam modernam coronam & coronationem, omnem illam virtutem & efficaciam, illudque robur per omnia habere, & habituram, ac si prætacta prior corona capiti dicti Domini nostri Regis fuisset imposita, & per eandem, loco modernæ, hæc ipsa coronatio fuisset expedita, ita quod ipsa priori corona absente, etsi eadem recuperari non potuerit, omnis deest & efficacia, ac quodlibet signaculum, mysterium & robur eiusdem in hanc modernam coronam intelligantur, & harum serie de omnium nostrum, quorum coronæ merita discutere, probareque & improbare interest, voluntate cognoscantur esse transfusi, dantes nihilominus & pari voluntate & decreto tribuentes præfato Domino nostro nunc coronato Regi, plenissimam illam facultatem & potestatis plenitudinem in faciendis gratiis ac donationibus & confirmationibus perpetuis, & ad tempus collationibus & locationibus bonorum & officialatuum atque immunitatum Officialibus & Baroniis Regni. Item in disponendis Prælaturis ac beneficiis Ecclesiasticis tam maioribus quam minoribus, ac recompensandis meritis fidelium, quibuslibet quoque infidelibus, & delinquentibus, secundum vniuscuiusque demerita, puniendum, nec non in faciendis, emendandis & exercendis iudiciis, exercendumque, agendum, dirigendum & concludendum omnibus his, quæ ad Reges Vngariæ suos Prædecessores & eorum facultatem quomodolibet, consuetudine videlicet, aut pertinuerunt, ac si idem præfata priori nunc sublata corona fuisset, vt moris extitit, coronatus. Proposuimus tamen istis sic stantibus eandem priorem coronam cum ipso Domino Nostro Rege vnanimiter toto posse & omni diligentia loco cognito conseruationis eiusdem exquirere, atque dante Deo recuperare, adiicientes communi voluntate, quod in casu, quo eadem corona prior huiusmodi diligentia nostra, quod Deus auertat, recuperari non posset, extunc a modo in posterum futuris semper temporibus vniuersorum Regum Hungariæ huic succedentium coronatio cum prætacta, alia puta moderna sancti Regis corona, in ea solennitate,

Digitized by Google

1440. *prout solitum est absque omni immutatione peragatur. Volumus consequenter & disposuimus, vt hæc ipsa corona moderna inclytum nostrorum Regum insigne, sub diligentissima custodia deinceps teneatur, & honorifice relinquatur, reputeturque hæc eadem corona illa priori absente, & si eadem recuperari non poterit, sufficiens & cum apparamentis & aliis attinentiis supra tactis per omnia competens ad omnium futurorum Regum coronationem faciendam. Hoc tamen specialiter declarato, quod si Domino cooperante ipsa prior corona recuperari vice versa poterit, eadem suis, decore, virtuteque & efficacia minime frustrata habeatur. Quinimo decreuimus eandem pristino honori restitui, atque in locum priorem reponi. De hac autem moderna corona supra tacta tandem in isto statu disponetur, prout ante dicto Domino nostro Regi cum consilio nostro vtilius videbitur expedire. Ne autem respectu & diuulgatione prætactæ aliæ coronationis (si sic dicenda est) nuper per præfatam Dominam Reginam, quoad antelatum infantem nobis extunc ut prædiximus inutilem factæ & habitæ, alicuius discordiæ hoc in Regno materia generetur, eandem pari decreto tanquam quæ præter omnium nostrum voluntatem spontaneam peracta est, irritamus, & cassamus, ac nullius volumus esse & dici efficaciæ & virtutis. Postremo vt hæc omnia præmissa tanquam vtilitati nostræ communi in præsentis necessitatis tempore, per omnia congrua robur obtineant perpetuæ firmitatis, ne vnquam aliquorum prauiis conatibus eadem retractari vel immutari valeant, statuimus & pari decreto conclusimus & promulgauimus, præsentiumque serie promulgamus & decernimus, vt si temporum processu aliquis vel aliqui coronæ Regni Vngariæ subditus seu subiecti, siue ex Prælatis, siue ex Baronibus aut militibus, seu Nobilibus sit vel existat, primum præmissæ ex nunc multis rationalibus ex causis comprobatæ coronæ & coronationi demunire, aliis dispositionibus, conclusionibus & ordinationibus supra specificatis, seu cuipiam ex eis verbo serioso aut opere & facto, suggestioneque & incitamento seu affectu, sinistre, directe, vel indirecte, contraire vel contradicere, seu immutari, retractari, & in irritum reuocari procurare præsumpserit seu attentauerit, tales vel talis mox, postquam de eis vel aliquo horum contra ipsum, seu ipsos, certitudo veritatis constiterit, ii omnium honorum, humanitatisque & dignitatum, ac nobilitatum amissione ablata, omni spe gratiæ obtinendæ condemnentur seu condemnati ipso facto censeantur, quodque vltra hæc perpetuæ & indelebilis infidelitatis crimen læsæ Maiestatis, Reipublicæque turbatoris pœnam & iudicium incurrant, omnesque possessiones & bona eiusdem & ipsorum omnium, eis denegata gratia, ad coronam & Maiestatem Regiam deuoluantur & deuoluta intelligantur, harum nostrarum, quibus sigilla nostra appensa sunt, testimonio literarum mediante. Datum in Alba Regali XVII mensis Iulij, hoc est die Dominico proximo post festum diuisionis Apostolorum, anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo.* 1440.

Feria sexta in die S. *Mariæ Magdalenæ Wladislaus* Rex ex *Alba Regali* egressus Sabbatho *Budam* peruenit omnibus processionibus omnium Ecclesiarum, Clero & populo eum exigentibus cum gaudio, mansitque *Budæ* totam æstatem & autumnum, negotiis & dispositionibus Regni sui *Vngariæ* semper intendens, aliquando tamen ad insulam *Czepol* pro alleuatione laborum & tædiorum suorum, ad venationes discedebat. Et quia Cæsar *Turcorum* castrum *Albam Regalem* seu *Nander albam* in confinibus *Vngariæ* & *Rasciæ* situm, quod est quidam portus, & primus in *Vngariam* introitus, obsidione vallauerat, obsidionemque ipsam tribus iam mensibus continuauerat, existimans illud in similitudinem castri *Swiderow*, viribus, largitione, vel victualium defectu posse conquirere, mittit *Wladislaus* Rex militem *Petrum Lancziczki* de *Lankesino*, ad illum, significans sibi, *qualiter Regnum Vngariæ adeptus est*, & requirens, *vt castri sui obsidionem soluat, & Regnum suum Vngariæ armis impetere desistat, amicitiamque quam prætendebat verbis, operis effectu demonstret.* Eam autem legationem *Wladislaus* Rex *Turcorum* Cæsari ideo facere voluit, non quod magno opere curaret, aut extimesceret suam potentiam, quippe qui castrum prædictum pluribus & animosis gentibus fulcitatum, & *Ioannem* Præpositum de *Wrono* germanum *Matkonis* Bani, virum prudentem & industrium in eo Capitanei loco præsidere sciebat, sed vt animum Cæsaris *Turcorum*, qualis erga se esset, experiretur. Cum magna itaque difficultate & periculo, propter eorum, qui obseruabant vias, barbaricam tyrannidem Nuncius Regius euadens, & ad *Turcorum* Cæsarem perueniens, legationis mandata exponit, & prudenti relatione nihil de essentialibus omittit. Cæsar ipse responsionem tribus diebus clare distulit, nuntium Regium ad castrum tunc suæ ditionis *Swiderow* illic moraturum transmittit, omnibus viribus, dolis, promissis & ingeniis pro conquisitione castri vtitur, ratus sibi tempus ita opportunum pro illius conquisitione de cætero defuturum. Vt autem facilius potiatur votis, magnam partem murorum bombardis demolitur, omnia fossata castri lignis implet, castri defensoribus huiusmodi completionem studiose admittentibus, plures naues in *Danubio*, qui castrum ab vna parte circumfluit, hominibus armatis onustus locat, subsequenti die castrum per terram & mare impetiturus, (videbat enim promissionibus & largitionum amplissimarum oblationibus, quas iaciebat sagittis *Bulgarica* lingua & literis conscriptas in castrum, & quæ ad

Turcorum Cæsar Albam Regalem frustra obsidet.

1440. ad *Wladislaum* Regem in *Budam* originaliter deferebantur, animos gubernatorum castri nec frangi nec demolliri posse) Capitaneus autem castri *Ioannes* de *Surano* omnia quæ euenire in periculum castro poterant, summouere, & in hostium discrimen conuertere satagens, nocte subsequente bombardarum pulueribus ligna infossata per *Turcos* proiecta commiscet, & largo puluere ligna ipsa in locis abditis consternit. Dum igitur altera die *Turcorum* exercitus, quasi locustæ, impetum pe[illegible]ram & aquam contra castrum facerent, & multitudine sperarent vincere, fossata lignorum, quæ pridie lignis impleuerant, supergrediuntur cum immensis cohortibus & clamore, & dum castri defensores ex proposito dissimularent eos repellere, duplicatur eorum numerus, & omnibus accurrentibus, pauoremque castellanorum, non dissimulationem prætendentibus, dum aliqui ex illis scalis muros castri conscendere niterentur, opportuniori viso tempore castrenses emittunt faces, titiones, carbonesque ardentes de muro, & subito in multis & variis locis ascensis pulveribus *Turci* flamma & fœtore repentino suffocantur, & per ligna iam ardentia, quæ ipsimet congesserant, consumuntur. Cæteri successu tali perterriti nec murum contingere ausi sunt. Hi vero qui ex aqua in nauibus pugnabant, non blandiorem fortunam experti sunt, plures enim naues fulmine bombardarum a castro percussæ, ab aquis absorptæ sunt, aliæ impetu ventorum, ad murum castri, qui notabiliter in alueos *Szawe* & *Danubii* protensus est, appulsæ, per castrenses captæ. Conflictus autem & certamen huiusmodi ab hora prima diei durauit vsque in vesperam, & animos *Turcorum* spe potiundi castri alacres successu suo perterruit & confregit. Cæsar *Turcorum* magna clade taliter accepta, sex mensibus in castri obsidione incassum exactis, motis castris in terras suas confusus abiit. Multos tamen vtriusque sexus homines sub tempore obsidionis in terra *Septem castrensi* comprehensos, in seruitutem miserabilem abduxit, nec prius, nisi soluta obsidione, *Petrum Lancziczki* ad *Wladislaum* Regem remisit, denuntians per illum, *vt si pacem vellet, castrum Albanander, a quo repulsus erat, sibi resignaret & terris Rasciæ cederet.*

Sbigneus Cardinalis reuertitur in Poloniam

Rebus coronationis & aliis publicis pro maiori parte consummatis *Sbigneus* Cardinalis & Episcopus *Cracouiensis*, obtenta licentia ad propria reuerti cœpit, exiuitque de *Buda* feria sexta post festum S. *Iacobi* Apostoli, quæ fuit dies 29. mensis Iulii, & ibat per *Czosnok*, *Otwan*, *Reuesch*, *Serencze*, *Potak*, *Wronow*, *Strzobkow*. Verum dum die Dominico, in *Kiewesch* venisset, oppidani, qui per gentes regias, aut euntes in *Budam*, aut ex *Buda* in *Poloniam* redeuntes in plateis eorum violenta receptione multipliciter offendebantur, receptionem rerum suarum in ipso Cardinali & suis facere conati sunt, & *Ioanne* de *Sienno* in A comitatu ipsius Cardinalis existente, repetitionem rerum suarum interpositis minis flagitabant, propter quod ex altercatione mutua seditio extemplo coorta est, & pugna in pluribus locis per oppidanos familiam Cardinalis aut eos, qui secum in comitiua redibant impetentibus, accensa, Cardinalis in equo, familia eum ab omni parte protegente, periculum euasit, quo ex oppido recedente, maior tumultus consurrexit, dum familiares sui inuicem glomerati pugnam cum oppidanis inirent, accensum est posthæc oppidum, & oppidani gazis suis metuentes, in fugam versi, telis plures vsque ad mortem obtriti sunt, media pars ciui- B tatis cum Ecclesia incendio conflagrata. De familia Cardinalis & his, qui se comitabantur, nullus mortuus, sed plures vulnerati extabant. In *Poloniam* ipse Cardinalis circa *Iasliska* & *Rimanow* visitata *Zophia* Regina, quæ tunc in *Zanok* agebat, & expositis ei omnibus rebus, quæ in *Hungaria* contigerant, & ordinata erant, in die S. *Hippolyti* tredecima Augusti venit *Cracouiam*, vbi a suis Prælatis, Canonicis ac vniuersa ciuitate *Cracouiensi* cum magno excipitur gaudio, quem postea *Ioannes* de *Tancrin* Palatinus *Cracouiensis* secutus est, & post paucos dies videlicet die S. *Bartholomæi* in *noua Ciuitate Korczin*, in præsentia *Zophiæ Reginæ* conuentio particula- C ris habita est, cui ipse *Sbigneus* Cardinalis & *Ioannes* de *Tanczin* Palatinus *Cracouiensis* interfuere, vbi tractatum fuit, de mittendo subsidio *Wladislao* Regi in *Vngariam*, & expost quoque pro die S. *Mariæ* natalis in prædicta *noua ciuitate Korczin* iterum alia conuentio per Barones habita, ad quam ipse *Sbigneus* Cardinalis multipliciter per Barones, quorum tunc non parua frequentia conuenerat, rogatus propter infirmitatem suam grauem ex aëre *Hungaricali* & aqua regionis illius, quam vino miscebat, contraxerat, descendere non potuit, in qua conclusum, vt in subsidium *Wladislao* Regi quilibet laneus agri in terris *Cracouiensibus* vnum fertonem solueret, & Nobilis quilibet cmetones non habens, & sculte- D tus, vnam marcam. Exempti tamen erant omnes Barones & Nobiles atque cmetones eorum, qui personaliter in subsidium *Wladislao* Regi erant transituri.

Subsidia Wladislao Regi procurantur

Casimirus

Agente *Wladislao* Rege in *Vngaria*, *Casimirus* germanus suus in *Lithuaniam*, Ducatum magnum gubernaturus, processit, ex thesauris Regalibus *Cracouiæ* omnibus necessariis, equis, curribus, vestimentis, clenodiis abunde expeditus, cum Principum & Baronum exercitu, gradiebatur, erant autem in comitatu suo Duces *Masouiæ*, *Casimirus* & *Boleslaus*, *Ioannes* de *Czizow* Castellanus & Capitaneus *Cracouiensis*, *Dobeslaus* de *Oleschnicza*, Palatinus *Sandomiriensis*, *Striczko* Palatinus *Podoliæ*,

War- 1440.

1440. *cum magno comitatu in Lithuaniam proficiscitur,*

Warschius de *Ostrow*, Castellanus *Lublinensis*, *Sienko* Castellanus *Leopoliensis*, *Iacobus Woiniki*, *Cracouiensis*, *Ioannes Rey S. Michaelis* in castro *Cracouiensi* Præpositi, *Derslaus* de *Ritwiany Chelmensis*, *Ioannes* de *Sczekoczin*, *Lublinensis*, Capitanei, *Ioannes Kuropatwa*, Succamerarius *Lublinensis*, *Albertus Minchowski*, & multi alii Barones & nobiles, egressus ex *Cracouia*, feria sexta ante festum Pentecostes egit festa Pentecostes *in noua Ciuitate Korczin*, apud matrem suam *Zophiam* Reginam, & pro die S. Trinitatis venit *Sandomiriam*, deinde processit in *Lublin*, vbi omnes *Poloni* secum in *Lithuaniam* ituri conuenerant: Existimatus est de electis militibus plus quam duo millia hastatorum habuisse; ex *Lublin* versus *Brzescie* processit, deinde in *Bielsko*, & cum stationes suas circa fluuium *Swislosz* ageret, Dux *Michael* filius occisi Ducis magni *Sigismundi*, & nepos *Withawdi* ex *Grodno*, quod tunc pro illo tenebatur, cum quingentibus equitibus *Casimiro* occurrit, & munera sibi & suis obtulit, obedientiam & fidelitatem præstitit. *Et vt eum Casimirus circa iura patrimonii sui, & inscriptiones, ac priuilegia conseruaret, iniustamque patris sui necem vlcisceretur*, humillimis suis precibus rogauit, quem Dux *Casimirus* humaniter suscipiens, *bono animo esse* iussit. Ex *Swislosz* processit in *Dubno*, vbi vndam fluminis *Niemen* transiit, illic ab vniuersis Principibus, Baronibus & Nobilibus *Lithuaniæ* susceptus est, inter quos erant *Oliesko*, Dux *Kiiouiensis*, *Georgius Siemonowicz*, *Wasilo Putata*, *Obotko Coributh* Duces, *Gostorodus Moniwid*, Petrus *Montigerdowicz*, *Sienko Giedigoltowicz* Barones, & alii plures *Russiæ* & *Lithuaniæ* Boiari. Ex *Dubno* per *Wasiliski*, *Radunia*, *Achikaski*, *Nowidwor*, & alia loca directiora in *Wilnam* peruenit. Cui *Wilnam* venienti, a *Matthia Vilnensi* Episcopo, a *Ioanne Hostik* Castellano *Wilnensi*, & *Ioanne Dorgerth* Palatino & Capitaneo *Wilnensi*, omnique Clero & Populo, obuiam itum est, fuitque sua Serenitas cum maximo honore, gaudio, & reuerentia, tubarum clangore in castrum *Wilnense* introducta. Primo autem Ecclesiam Cathedralem S. *Stanislai* ingressus, gratias Domino Deo de donis plurimis, & signanter, quod eum incolumem & exercitum suum illuc perduxit, egit, in signum autem lætitiæ aduentus sui, clementia Dei per canticum TE DEVM LAVDAMVS, per ora cleri laudabatur. Multa autem castra tunc adhuc pro Duce *Michaele*, videlicet *Grodno*, *Brzescie*, *Lida* &c. tenebantur, propter quod nec *Casimirus*, dum iret ex *Polonia* in castrum *Brzescie* fuit intromissus, per *Onaczonem* eiusdem castri tunc Capitaneum, qui cum plurimis aliis *Lithuanis* & *Ruthenis* Duci *Michaeli* propter patris Ducis magni *Sigismundi* beneficia in eos collata, & vniuersa terra *Samogitiæ* vehementer & publice fouebant.

1440.

Dum igitur *Casimirus* Dux diebus aliquot fuisset *Wilnæ* commoratus, & ex omnibus terris Ducatui magno subiectis, Barones ad illum confluxissent, petebant Prælati & Barones *Lithuaniæ* a Baronibus *Poloniæ*, in quorum authoritate & consilio Dux *Casimirus* adhuc consistebat, *quatenus præfatum Ducem Casimirum in magnum Ducem Lithuaniæ assumi, eleuari & publicari consentirent.* Barones vero *Poloniæ* nullatenus in hanc conditionem, tanquam eis per *Wladislaum* Regem, Prælatosque & Barones Regni *Poloniæ* exhibitam, aliqua prece vel persuasione poterant ad consentiendum induci, quin imo Prælatos & Barones *Poloniæ* vigore communium inscriptionum conueniunt, & requirunt, *ne contra ordinationem Wladislai Regis, Prælatorumque & Baronum Regni Poloniæ, Casimirum pro Duce magno, sed pro vicario Regio, donec Wladislaus Rex aliter disposuerit, publicent & assumant.* Prælati vero & Barones *Lithuaniæ* periculum sibi & suæ parti imminere maximum, a parte altera, quæ Ducem *Michaelem* deposcebat, rati, ne si Dux *Casimirus* pro priuato Vicario & non pro magno Duce se gereret, Dux *Michael* Ducatum magnum *Lithuaniæ Polonis* recedentibus, occuparet, atque in eos tum pro nece patris, tum pro fracta fide & iuramento (omnes enim scitum erat sibi viuente & agente patre fidelitatis & obedientiæ iuramenta præstitisse) paterno more sæuiret. Turpe insuper astruebant Duce magno & titulo, ad arbitrium *Wladislai* Regis tunc extra *Poloniæ* Regnum agentis, quod longo an breui tempore duraret, incertum erat, carere, his & aliis considerationibus incensi, & præsertim ciuile bellum veriti, dum Barones *Poloniæ* intelligerent, nequidquam a sententia distrahi posse, quodam mane Baronibus *Poloniæ* lecto quiescentibus & nihil tale quidpiam suspicantibus, Ducem *Casimirum* assumunt, & in Ducem magnum *Lithuaniæ* eleuant, pronuntiant, decantant. *& a quibusdam magnus Dux creatur.* Hac publicatione non obstante castrum superius *Troki* in lacu tenebatur nihilominus pro Duce *Michaele*, per *Michaelem Goligin*, qui non potuit persuaderi aut molliri vt illud resignaret, nisi habito Ducis *Michaelis* consensu, vnde sæpius, sed frustra, proiectæ fuerant contra illud machinæ, quod tandem nihilominus in potestatem Ducis *Casimiri*, traditum est. Ad Ducem insuper *Iwan Czartoryiski* Ducis magni *Sigismundi* interfectorem *Ioannes Sozechocki* Capitaneus *Lublinensis* mittitur, requirens nomine Ducis *Casimiri* ab eo castri maioris *Troki* & thesaurorum resignationem: qui ad requisitionem ipsam *facturum* se respondit, *dummodo sibi de plena securitate per Barones Poloniæ fiat sponsio*, quam maioribus Baronibus *Poloniæ* clare recusantibus, & id quod postea accidit verentibus, iuniores Nobiles *Poloniæ* illam præstitere, qua obtenta Dux ipse futurum se

1440. se in potestate Ducis *Casimiri* cum castro & thesauris repromisit.

Præsumtionem præmissam tam *Casimiri* A Ducis, quam Prælatorum & Baronum *Lithuaniæ* & *Rusiæ*, Barones *Poloniæ* sibi præsentes, quamuis inhibere non possent, nunquam probauerunt; sed & *Wladislao* Regi erat plurimum & odiosa & molesta, & ob id nec ipse *Wladislaus* Rex, nec Prælati Baronesque *Poloniæ* ipsum *Casimirum* Ducem magnum *Lithuaniæ* comminabant. Et quamuis Dux *Casimirus* prædictus per notabiles nuncios crebro *Vngariam* cum amplissimis donis missos, apud *Wladislaum* Regem precibus & supplicationibus assiduis institisset, *quatenus illum in Ducatu magno confirmari suis literis & titulo eiusdem Ducatus ipsum, cum alium propinquiorem non haberet, insigniret*, nunquam tamen ipse *Wladislaus* Rex quibuscunque instantiis aut precibus adduci potuit, vt ipsi Duci *Casimiro* Ducatum magnum & eius titulum conferret, precesque Ducis *Casimiri* dilatione aduentus sui in Regnum *Poloniæ* suspenderet. Cogitabat & deliberatione sua firmabat prudens Rex, & Regni sui *Poloniæ* feruidus amator, captato tempore, rebus *Vngariæ* in pace compositis, *Poloniam* redire, & in *Lithuaniam* descendere, atque Duci *Michaeli* portione sua satisfaciendo, suo & Prælatorum Baronumque *Poloniæ* iuramento assignata, certis castris videlicet *Brzescie* & *Krzemieniecz* pro se & Regni sui *Poloniæ* reseruatis, terra etiam *Drobizensis* Duci *Masouiæ Boleslao* confirmata residuitatem C duabus *Lithuaniæ* & *Russiæ* ipsi *Casimiro* Duci assignare, quatenus Ducatus ipse in plures partitus, acciperet in his terris, quæ nondum cultæ sunt, augmentum, & Regibus *Poloniæ* atque Regno, cui subjectus est, taliter diminutus, calcitrare non auderet.

Accepta Dux *Czartoryiski* Ducis magni *Sigismundi* occisor *Casimiri* Ducis magni *Lithuaniæ*, facta sibi per aliquos Barones *Poloniæ*, securitate, veritus, ne circumuallaretur, in castro *Troki* inferiore in oppido sito, quod adhuc occupatum tenebat per amicos & fauentes sibi, dari sibi per *Casimirum* Ducẽ veniã impetrat, ipsum Ducem *Casimirum* suis tamen assecura- D tus literis personaliter accedit, culpam suam coram eo & Prælatis Baronibusque *Poloniæ*, *Lithuaniæ* & *Russiæ* pluribus verbis extenuat, *non pœna aliqua, quinimo præmio & honore, quod tyrannum & crudelem pestem patriæ & bonorum omnium hostem occiderit, se dignum* putat, *illum enim multos viros Catholicos, dominiorum suorum Barones insignes gladio sine causa damnasse* commemorat, *illum Dæmonibus sanguinem humanum cum bestiali permixtum litasse, iuxta Pithonissarum doctrinam omnia sua agenda ordinasse, canes hominibus prætulisse, in magna caritate frumenti exegisse a subditis frumentum fame pereuntibus, & illud suis horreis & promtuariis inclusisse, quod horrea & promtuaria capere non possent, aquis mersisse; illum stupra, incestus, adulteria, spolia, homicidia crebra fecisse, illum nunquam Regno Poloniæ fidelem fuisse, multa alia abominabilia, etiam vix dictu credibilia, certis probationibus egisse* demonstrat, singulaque crimina in scriptis redacta repræsentat, quæ & per *Matthiam* Episcopum *Vilnensem* & *Lithuaniæ* Barones atque *Russiæ* recognita verificabantur. Dux ipse *Czartoriyski* in gratiam recipitur, castrum *Troki* resignat, altera die facto in eum insultu violento, omnibus bonis suis, quæ de thesauro Ducali acceperat, spoliatur, & nisi defensus esset per Barones *Poloniæ*, etiam vitam cum fortunis amisisset. Barones *Poloniæ* accepta licentia tenuibus per Ducem *Casimirum* honorati muneribus in *Poloniam* reuertuntur, pauci qui re- B manserant odio & arte *Lithuanorum* tempore succedente exclusi sunt, veriti ne natiuo affectu plus esset *Polonis* quam *Lithuanis* affectus, officiales *Lithuanos* adiungunt, & ipsum linguam & mores instruunt.

Existimans *Wladislaus Vngariæ* & *Poloniæ* Rex, Regnum *Vngariæ* nullis bellis intestinis propter eorum animorum concordiam, quam Prælati & Barones *Vngariæ* vultu & verbis præ se ferebant, posse feruere, non solum *Sbigneum* Cardinalem Episcopum *Cracouiensem*, & *Ioannem de Thanczin* Palatinum *Cracouiensem*, sed & alios Barones petentes regressum *Poloniam* remittit, quorum recessu & *Elisabeth* Reginam & alios plures Prælatos & Barones, vt *Wladislaum* bello ex omni parte impetant, animat & accendit. Primum itaque Regina prædicta ciuitates *Koryce*, *Bardeiow*, *Lubocza*, *Kremnicza* sibi & parti suæ conciliat, sacramento illas vt sibi fideles sint adstringit, *Ioannem Iskra Bohemum*, quem *Wladislaus* Rex de captiuitate nuper absoluerat, per suas gentes, *Pancratium* & *Michaelem Oriak* in prælio particulari captum eis in Capitaneum præfecit, qui stipendiariis ex *Bohemia*, *Morauia*, *Austria* & *Silesia* accersitis, quoslibet fideles & *Wladislao* Regi obedientes, igne, spolio, præda, captiuitate, a fide & obedientia *Wladislai* conantur abducere, ciuitatem *Epperies* sub obedientia Regia constitutam, abstrahunt & in suam deducunt sequelam. Magnum fit sæpe inter Capitaneum de *Kesmark Nicolaum* de *Peren* & gentes suas, atque inter *Bohemos* certamen, sæpe vincunt hi, sæpe vincuntur. Flagrat terra *Scepusiensis* igne, & vna pars alterius bona ad homagium & tributum soluendum compellit, quiescit negotiatio, licentia prædis & furto aperitur. *Ioannes Iskra* semper aliquid noui moliens castrum *Skarusch*, quod erat *Ioannis de Peren* Capitanei in *Kesmarg* dictum *Kisczig*, quod plurimum ciuitati *Cassouiensi* imminebat, obsidione cingit, & factis multis subterraneis fossatis, funditus euertit. In hunc modum castra vicina, aut dolo, aut arte, aut vi plura capit, & fortunæ elatus

Elisabetha Regina turbas mouet.

Digitized by Google

1440. tus muneribus Comitem se de *Skarusch*, & *Ladislai* Regis supremum Capitaneum nominat, ciuitates prædictæ conatus suos plurimis A pecuniis adiuuant, singulos introitus regios sibi soluunt. Numisma aureum & argenteum apud *Kremnicza* nomine *Ladislai* Regis operatur. Deinde Regina prædicta *Ladislaum* Banum multis precibus & promissionibus sollicitat, & vt bellum a parte altera *Wladislao* Regi suscitet, inducit, qui negotium (erat enim non tam prudens quam gloriæ cupidus) temerato iuramento suscipit, & multos alios Barones magnarum opum & iurium, & signanter *Ianum Woidemrich* iugo *Polonorum*, & plures alios, imo fere omnes partium *Sclauoniæ* Barones & Nobiles ad eandem sententiam pertrahit, alios autem sola inuidia, propterea quod *Simon Agriensis* Episcopus apud Regiam maiestatem valebat, in rebellionem induxit. Eadem est cunctis intentio & voluntas *Wladislaum* Regem Regno *Vngariæ* pellere, & omnes suos fideles & adhærentes spoliare vita & fortunis. Congerit itaque *Wladislaus* Banus prædictus contra caput Regis sui, quod quondam pro capite suo promouerat, & vitæ primum illum, deinde libertati restituerat, magnum ex Baronibus præcipuis & bellatoribus non spernendum, & fortem exercitum, & pluribus illum quo certior sit victoria, nobilitat bellicis apparamentis, concipit animo certam victoriam, quantum C armis & arte valeat *Elisabeth* Reginæ denunciat, experimenta diuinæ vltionis & prouidentiæ, quibus innoxiis libertatis noxios iisdem pœnis, quas illis inferre destinabant, solent contradere, repente suscepturus, quæ eadem certitudine de victoria concepta, *Strigonium* venit: iam enim *Dionysius Strigoniensis* Cardinalis & Archi Episcopus a fidelitate *Wladislai* Regis temerato iuramento, nec, quem pridem in Regem *Vngariæ* vnxerat & coronauerat, attendens, partes *Elisabeth* Reginæ sequebatur, commoratur in *Strigonio* diebus pluribus euentum belli futuri, quod *Ladislaus* Banus agebat præstolando, ea intentione & proposito, vt parta per *Ladislaum* Banum, quam gestare manu credebat, victoria, *Wladislaum* Regem cum his gentibus, quas in *Iaurino* tenebat, & aliis ex *Buda* pelleret, aut *Budæ* si excedere nollet concluderet. De tot & talibus insidiis *Wladislaus* Rex certior factus, facto non consulto, in tali periculo opus esse ratus, *Nicolaum Fristaczki & Ioannem* de *Hunniad*, contra *Ladislaum* Banum prædictum & suam societatem, dato illis exercitu transmittit, quibus etiam omnes Curienses suos *Vngaros* & *Polonos* adiungit, ita vt exercitus Regius *Ladislai* Bani exercitu esset non inferior. Conuenit itaque exercitus vterque circa oppidum *Batta*, & facit congressum, durat pluribus horis certamen, & omni pugnatur per vtrumque exercitum marte.

Tandem Deo bono, qui omnium iniuriarum seuerus est vltor, largiente, frangitur *Ladislai* exercitus, *Bathosz Andreas* cum multis notabilibus occiditur. *Woidemrich* & cæteri, quibus fortuna belli pepercit, capiuntur. Exinde *Ioannes* de *Huniad* vix antea cognitus, nomen quæsiuit, homo obscuro loco natus, sed celsioris animi, & magnarum rerum cupidus, quem *Wladislaus Poloniæ* & *Vngariæ* Rex ex obscuro atque inopi clarum atque opulentum effecit. Dux ipse belli & autor tantorum funerum *Ladislaus* Banus fuga saluatus est, immeritum ei munus præstante fortuna, ad Reginam in *Strigonium* anhelus venit, casum suum & suorum significat. Regina ex B spe magna decidens iterum illum, *vt bellum resumat, aut sibi centum millia florenorum pro instaurando per alios bello mutuet*, lachrymis & precibus rogat, sed neutrum impetrat, neque enim belli fortunam amplius tentare *Ladislaus* Banus, nec tantum aurum incaute effundere vtile putat, ex *Strigonio* dissimulato transitu Reginæ in *Iaurinum* reuertitur, qui si euasisset superior, magnum terrorem & regi & Optimatibus incussisset, tanquam ad omne audaciæ facinus proruptūrus. *Vladislao* Regi captiui præsentantur, quos aliquibus diebus vinctos tenens liberalitate & bonitate sua relaxat, & tanto beneficio eos sibi adeo conciliat, vt maiori illum de cætero amore & deuotione colerent, quam hostili animo ante oderant. *Ladislaus* Banus fluctuans vario æstu mentis conscientiæ suæ & ingratitudinis affligitur facibus, non solum *Wladislaum* Regem, cuius clementiam expertus erat, sed eos quos ad pugnandum induxerat, metuens, quasi vagus factus super terram hinc inde gyrabat. Dum igitur vice quadam cum *Elisabeth* Regina ad *Fridericum Romanorum* Regem in nouam Ciuitatem veniret, per ipsum *Fridericum Romanorum* Regem capitur, & longo tempore in molestiis captiuitatis tenetur. Et quamuis *Wladislaus* Rex acceptæ ab eo iniuriæ oblitus, pro sua liberatione septuaginta millia florenorum summam pendere voluisset, ipse tamen carcerales tenebras perferre coactus est, D indignum vt reor existimante fortuna, vt vitia patratæ ingratitudinis non pependisset.

Domestico bello & periculoso taliter confecto, pacis quæ turbata erat dulcedo, redditur, & exercitus regius ad *Sclauoniæ* partes transiit, quas etiam *Wladislaus* Rex misso illuc *Nicolao* Decano Cracouiensi in sua fide & deuotione amplius confirmat. Duces victoriæ *Nicolaum Fristaczki* & *Ioannem* de *Hunniad* donatione multarum possessionum attulit & locupletat, vtrumque Woiwodam *Transyluaniensem* creat. Et quia *Ioannem* de *Hunniad* videbat militem animosum, & virum in armis magni pretii, non attenta conditione sua, quæ tunc erat humilis & exigua, sola virtute illius de-

1440. *sed exercitus eius a Wladislao Rege vincitur.*

Digitized by Google

1440. delectatus, ipsum contra *Turcos* Capitaneum ordinat, & castra omnia *Turcorum* terris vicina sibi dedit in tenutam, nec *Wladislaum* Regem iudicium suum fefellit. Ipse enim *Ioannes* de *Huniad* bello contra *Turcos* administrando suscepto, sæpe cum illis particularibus præliis congressus, multas ex illis præclaras victorias retulit, & superbas eorum acies, licet cum suorum aliquali discrimine, sæpe confregit, ita vt in breui tempore fama magna quæsita charus Regi, charus Baronibus *Hungariæ* apud proprios & hostes celebris habebatur.

Io. Hunniad fit celebris

Sub idem tempus per Prælatos & Barones terrarum *Cracouiensium* duæ habitæ sunt in *noua ciuitate* conuentiones, in quarum altera pro festo S. *Bartholomæi* habita, deliberatum est, tam in pecuniis quam in gentibus subsidium *Wladislao* Regi in *Hungariam* mitti, scientibusque omnibus decretum, vt quilibet kmetho de laneo soluat vnum fertonem, & quilibet Nobilis kmethones non habens, item quilibet scultetus vnam marcam. Hæ pecuniæ repente colliguntur, & nouus ex *Polonis* comparatus exercitus *Wladislao* Regi in subsidium destinatur. Iuerunt autem sponte sua personaliter *Ioannes* de *Thanczin* Palatinus *Cracouiensis*, *Ioannes* de *Oleschnicza* Castellanus *Sandomiriensis*, *Hriczko Kerdeiowicz*, Palatinus *Podoliæ*, *Ioannes Woiniczki* de *Sienno* Capitaneus *Sandomiriensis*, *Derslaus Ritwanski* & plures alii milites & Nobiles *Poloniæ*, & aucto exercitu in *Vngariam* progressi castrum *Capusciany* prope *Bardiowe* & oppidum *Epperies* premebant, sed mandato Regis accepto, soluta obsidione, ad *Wladislaum Budam* incolumes perueniunt, quibus *Wladislaus* Rex obuiam personaliter exiit, & eos suscepit, mirantibus Baronibus *Vngariæ*, quod in tanta multitudine & apparatu exercitus *Poloniæ* pro subsidio Regio aduenisset.

Subsidia Wladislao in Hungariam mittuntur.

Bohemi qui *Alberti* Regis causa bellum conflauerant ciuile, morte eius cognita, dum & *Casimirum* Ducem, *Wladislai Poloniæ* & *Vngariæ* Regis germanum, sensissent Ducatus magni *Lithuaniæ* regimen assumsisse, & Regnum *Bohemiæ* propter crimen hæreseos fastidire, apud *Pragam* conuentu habito vnum totius Regni corpus sedatis odiis efficiunt, pro eligendo Rege diem dicunt. *Rokiczina* qui dudum apud *Gretz* exul morabatur, *Pragam* reuersus more suo insaniens & Papam vniuersamque Ecclesiam blasphemans, apud solos *Bohemos* veritatis Sacramentum asserit consistere, paruulis ac dementibus tam corporis quam sanguinis *Christi* Sacramenta præbet, sacerdotes suæ temeritati aduersantes ciuitate pellit, denegantibus sub vtraque specie communicare, sepulturam Ecclesiasticam interdicit; error amplior priore, & facies damnati schismatis videbatur rediisse. *Elisabeth* Regina legatos ad *Bohemos* comitia noui Regis expedituros mittens, orat, *Sigismundi & Alberti Regum meminerint, nepotem, filiumque non respuant, fœdera cum Australibus percussa auscultent, pupilli atque orphani misereantur.* Et quamuis a nonnullis læto fauore legatio Reginæ excepta fuerit, nemini tamen satis placebat, infantem Regno inutilem in Regem assumi, qui antequam adolescat longum tempus effluxurum. *Ladislao* itaque Regis *Alberti* posthumo reprobato, *Albertus Bauariæ* Dux *Bohemiæ* Rex declaratur. Mittuntur ad eum Primores Regni, inter quos *Vlricus Rocemberski* primarius fuit, qui, licet *Alberti* partes olim defenderit, huius tamen sententiæ suasor extiterat. *Albertus Bauariæ* Dux insigni modestia vsus, & a *Friderico Romanorum* Rege, *ne Bohemiæ Regimen sibi velut alienum usurparet*, admonitus, preces *Bohemorum* contemnens, oblatum regnum spreuit, maiorem se spreto Regno monstrauit. *Bohemi* a *Bauaro* repulsi, noua dieta indicta, legatos ad *Fridericum Romanorum* Regem mittunt, petentes, *vt tutorio nomine Ladislai Regnum suscipiat*, suggerunt nonnulli & signanter *Ptaczek*, *vt seipsum Regem faciat.* Sed *Fridericus* Rex sciens *Bohemos*, nisi largitiones amplas accipiant, a fide & officio discessuros, sciensque Regni census, vectigalia, ac argenti fodinas extinctas, vtrumque perosus est, suasitque *vt Bohemi per se Prouinciam, donec puer adolescat, administrent*, in quam sententiam dum similis repulsa, quæ a *Bauaro* facta est, a cæteris Principibus timeretur, Gubernatores eligere placuit, *Ptaczcko* & *Meinhardus* designati, & in concordia discordi, cum *Meinhardus* conuenta cum Concilio seruanda esse diceret, velut Catholicorum tutor, *Ptaczcko* peste hæresis infectus sperneret aliquanto Regnum administratum, medio temperamento ingesto, quo partium cuique suo voto viuere liceret; *Ptaczckone* altero ex Gubernatoribus *Bohemiæ* vi morbi assumto, *Meinhardi* potestas sensim crescere cœpit, id dum ægre pars *Hussitarum* ferret, ad *Georgium* de *Podziebrath* se contulit, eumque Ducem sibi elegit, & ad eripiendum summam rei, quæ in *Meinhardum* reciderat, animauit, qui collaudatis suasionibus, cum esset vir cupidi suapte & alti ingenii, onus suscipit, & ad diem, quæ pro inuadenda *Pragensi* vrbe conuenta erat, clanculum cum copiis, vrbeque a factione suæ partis, quoniam ita inter illos conuenerat, incensa, dum ad restinguendum incendium concurritur, *Georgius* per coniuratos porta vna intromissus, cædem facit, trucidantur passim resistentes, *Meinhardus* in eo tumultu captus, in arcemque coniectus siue molestia carceris, siue vt plerumque astruebant, venenatus, diem obiit, & ex illo tempore non *Praga* tantummodo, sed & vniuersa *Bohemia Georgio* paruit, quem etsi *Bohemi* execrebantur in abstracto, palam tamen laudabant, *hominem vnum esse* asserentes, *qui Regni Bohemiæ finem calamitatibus imponat.* Et

Bohemia per Gubernatores regitur.

Digitized by Google

1440. Et quamuis ad *Fridericum Romanorum* Regem frequentes legatos miserint, petentes *vt Ladislaus Regno Bohemiæ reddatur*, nihil tamen impetrauere, per ætatem pupillarem *Friderico* Rege eorum conatus eludente.

1441. *Wladislaus* Rex accepto & habito ex Regno *Poloniæ* subsidio exercituali, conuocato etiam fidelium sibi *Vngarorum* exercitu, ex *Buda* circa festum Purificationis *S. Mariæ* in campum processit, ciuitates & castra, quæ *Australes* in confiniis Regni *Vngariæ* occupauerant, & de illis spoliis, prædis & incendiis Regnum *Vngariæ*, & fideles Regis *Wladislai* offendebant, relictis in *Buda Nicolao* Decano *Cracouiensi*, *Laurentio* de *Hedrewara*, Palatino Regni *Vngariæ* & *Paulo Woinicki*, pro Capitaneis & gubernatoribus, expugnaturus. Nec Regem & suum exercitum a bello huiusmodi hyemis asperitas, niuium inundatio, & victualium retraxit defectus, quinimo & hyemis & quadragesimæ tempus in expugnatione ciuitatum & castrorum huiusmodi exegit, nec prius ex campo discessit, donec omnes ciuitates & castra occupata in suam potestatem & obedientiam vi vel deditione redegit. Successibus autem suis felicibus *Fridericus Romanorum* Rex auditis, plurimum sibi & *Austriæ* terræ metuebat, ne propter coronam materialem Regni *Vngariæ*, fidei suæ per *Elisabeth* Reginam commendatam, repetendam, terras & Dominia sua inuaderet, propter quod secreto deliberauerat, coronam reddere, casu quo fuisset impeditus, quam Dominiorum suorum admittere desolationem. Abstinuit autem *Wladislaus* Rex ab eiusdem *Romanorum* Regis & terrarum suarum offensa, & vtrumque exercitum contra ciuitates rebelles *Koryce*, *Bardeiow*, *Lubocza*, *Kremnicza*, *Epperies* & castra per *Iqannem Iskra* occupata, traducere parabat, vt plaga illa ad obedientiam & subiectionem reducta, residuum rebellionis purgasset, & pace Regno *Vngariæ* ad plenum reddita, liberius tandem expeditioni contra *Turcos* vacare potuisset. Fuit autem deliberatio huiusmodi prudens, & ipsi *Wladislao* Regi plurimum fructuosa. Prælati tamen & Barones *Vngariæ* nullatenus potuerunt induci, vt illuc exercitualiter processissent, siue quod molestias belli fastidiebant, prioribus defatigati, siue quod verius verebantur, ne *Wladislaus* Rex propter loci propinquitatem in Regnum *Poloniæ* discederet, & regno *Vngariæ* derelicto, ad illud redire non curaret, propter quod *Wladislaus* Rex licentiato vtroque exercitu, in *Budam* rediit, castris conquisitis Baronibus *Vngariæ* datis in tenutam. In ipso autem bello taliter per *Wladislaum* acto, ferunt Quadragesimæ tempore, exercitus sui homines temeritate improba leporem manducasse, & repentina morte extinctos esse. Alium quendam simili vitio oua duo, cum cibaria alia suppeterent, vorasse, & e vestigio viginti oua cruda integra quidem & testas

Wladislaus Rex multas sibi vrbes subiicit.

habentia euomuisse. Recessus regius ex campo post tot felices victorias & successus pluribus Baronibus *Poloniæ* erat infestus, qui moleste ferebant, quod Rex exercitum ita fortem non e vestigio ad hostium, præsertim *Bohemorum*, domicilia duxisset, poterat siquidem tot gentium robore stipatus, omnes ciuitates rebelles ad obedientiam reducere, & quoslibet hostes suos debellare. Sed secutus aliquorum consiliariorum suorum persuasiones, qui cum *Elisabeth* Regina oblatam per eam, in dolo tamen, concordiam acceptandam esse decernebant, ex campo discessit. Post quem discessum *Elisabeth* Regina in priorem fastum erecta, nuntiis regiis notabilibus Baronibus *Vngariæ* & *Polonis* pro pace tractanda in *Posonium* iuxta oblationem factam venientibus dura dedit responsa, nec ad aliquam potuit molliri pacem, aut æquitatem, asserens, *rem impossibilem esse, ad eam se dementiam deduci, qua plus notaretur Wladislao Regi Poloniæ de Regno Vngariæ, quam filio proprio fauere velle.* 1441.

Finitimis castris conquisitis, & de manu *Australium* ereptis, atque ad regni *Vngariæ* obedientiam huiusmodi bello redactis, *Wladislaus* Rex *Budam* reuersus, omne tempus æstatis illic commoratus, sæpe tamen ad insulam *Czepell*, vel venationis & quietis gratia, vel vt pestem epidemiæ effugeret, descendebat, ipsa enim pestis singulariter tunc Regnum *Vngariæ*, siue ex constellatione cœlesti, siue ex corruptione aëris occupauerat, & crudeliter in cunctos Regni illius habitatores sæuiebat. Multi illius voragine adolescentes ingenui ex regno *Poloniæ* ætate florentes, multi viri, multi senes (non enim alicui deferebat ætati) absumti sunt. Rex ipse tanto animo eius contemnebat impetum, vt nec hominum cœtus, & conuersationem fugeret, neque in locis abstractis sed publicis, in ipsa præsertim *Budensi* ciuitate, in qua pestis ipsa amplius serpebat, moraretur, vnde & in thalamo sui cubilis plures illucescente die de peste extincti reperiebantur, multi eo vidente intra diuina officia, procidebant & palpitantes in terram spiritum exhalant. Grassabatur autem pestis ipsa toto æstatis, autumni, & hyemis tempore, & non nisi vere superueniente quieuit, ea tamen non obstante, ab vtraque parte assidue certatum, nec ab armis discessum aut temperatum est.

Pestis in Hungaria.

Et licet in oppido *Kremnicza* & eius montibus in rebellionis signum non *Wladislai* Regis *Vngariæ*, sed *Ladislai* filii Regis *Alberti* nomine & arma arderentur, in omnibus tamen aliis montibus & fabricis *Wladislai* veri Regis arma & subscriptio in moneta aurea & argentea ponebantur. Habebat autem florenus *Wladislai* Regis in vna parte arma in quadrum sita; in vna parte anguli erant *Vngariæ* quatuor baræ, in secunda arma Regni *Poloniæ*, aquila coronata alis extensis, in ter-

Moneta Wladislai describitur.

1441. tertia arma magni Ducatus *Lithuaniæ*, vir armatus vibratum tenens gladium, equo insidens, in quarta crux per transuersum geminata, subscriptio talis legebatur: *Vladislaus Dei gratia Rex Vngariæ:* in altera parte imago S. *Ladislai* Regis ponebatur.

Temeritatem ciuium de *Kozycze Wladislaus* Rex non ferens, collecto ex *Vngaris* sibi fidelibus exercitu, *Ioannem Zapek Bohemum* illi Capitaneum præficiens contra ciuitatem *Kozycze* transmittit, qui illuc perueniens & *Ioannem Huczki* aliosque *Bohemos* pretio conductos secum habentem, ciuitatem *Kozycze* obsidione dura constringit, quam cum mensibus aliquot continuasset, & multi ad illum incolæ ex ciuitate, pressi egestate magna & fame confugerant, atque omnem residuam oppidi multitudinem præ angustia famis, obsidionem nullatenus toleraturos, deditionem facere, certo constaret, *Vngarorum* exercitus tædio & molestia vigiliarum affectus, sensim sine licentia præfati *Ioannis Czapek* cum reliquo exercitu, qui per se parum sufficiens erat obsidionem continuare, a ciuitate ipsa discedit, quam intra breue tempus, si *Vngari* perseuerassent deditionem constabat facturam.

Kozycze vrbs frustra obsidetur.

Sentiens præterea ex multorum auisamentis *Wladislaus* Rex *Nicolaum* de *Peren*, ciuitatis *Kesmarg* tenutarium, ignauum nimis belli contra ciuitates rebelles, & *Bohemos* in eisdem consistentes, administratorem, præfatum *Ioannem Czapek*, de sua fide & industria confidens, ad regendam ciuitatem *Kesmarg*, & ad faciendam fortiorem resistentiam *Bohemis*, transmittit. Qui dum cum gentibus suis ad apprehendendam ciuitatis prædictæ possessionem procederet, & non longe iam ab illa distaret, sequenti die illam ingressurus, ciuitas ipsa proditione vnius ciuis, nocte per *Ioannem Iskra* & *Bohemos* capitur, & multi de *Vngaris* & *Polonis* proditione cognita turres conscendunt. *Nicolaus* de *Peren* Capitaneus fuga saluatus est, plures alii *Vngari* & *Poloni* capti. Sub eodem autem tempore Barones *maioris Poloniæ* turpe rati subsidium in gentibus ab eis crebro postulatum *Wladislao* Regi non misisse, facta in hominibus suis contributione, exercitum notabilem in *Vngariam Wladislao* Regi in subsidium transmittunt, præficientes illi in Capitaneos *Laurentium Zaremba* Castellanum *Siradiensem*, & Capitaneum *Wielunensem*, *Nicolaum Skora* Iudicem *Posnaniensem*. Hic altera die postquam ciuitas capta est, *Podolinum* forte venit *Polonis* ac *Vngaris* adhuc turres in *Kesmarg* strenue defendentibus, poterat itaque exercitus ipse faciliter malum huiusmodi & casum amissionis ciuitatis prædictæ corrigere, & per turres quæ erant in *Polonorum* & *Vngarorum* potestate, amissam ciuitatem recuperare atque reddere vicem his, qui in turribus erant eorum auxilium pluribus nunciis efflagitantibus. Distulit tamen ipse exercitus pro ciuitate amissa recuperanda adniti, aut quicquam opis ferre, asserentibus Capitaneis, *quod non pro conquirendis aut recuperandis ciuitatibus, sed pro ferendo Wladislao Regi suffragio missi essent.* Quo cognito, defensores turrium in *Kesmarg* pacti cum *Isckra*, turribus cedunt, *Bohemi* ad plenum ciuitate potiuntur. Exercitus de *maiori Polonia* ex *Podolino*, nequicquam impedientibus *Bohemis*, *Budam* processit, omne pondus belli in *Podolinum* quod tunc per *Nicolaum Komorowski*, vice & nomine *Sbignei* Cardinalis & Episcopi *Cracouiensis* tenebatur, versum est, idque vnum oppidum omnem belli molem grauem & onerosam annis pluribus pertulit & sustentauit.

Kesmarg oppido potiuntur Bohemi.

Conquisitione oppidi *Kesmarg Elisabeth* Regina elata, castrum *Preszburg*, quod erat in *Wladislai* Regis obedientia, & per *Stephanum* de *Rosgon* tenebatur, obsidione cingit, & pro eius conquisitione vehementer insudat, vt eo in suam potestatem redacto, securam habitationem in illo habeat, & fortius *Wladislao* Regi & suis fidelibus quaslibet inferat aduersitates. Arbitrabatur autem se illud facile aut vi, aut deditione posse conquirere, tum quia ciuitas *Preszburg* erat in eius fide & obedientia, & in illa tam Regina *Elisabeth*, quam gentes illius secure in abundantia rerum omnium continuando huiusmodi obsidionem manebat, tum quod sciebat, castrum tenuiter esse victualibus prouisum. His malis plurimum *Stephanus* de *Rosgon* angustiatus ad *Wladislaum* Regem *Budam* venit, *subueniri sibi ex castro Preszburg* efflagitat, *in quanto sit periculo, ni celeriter succurratur*, denunciat *Wladislaus* Rex periculo huiusmodi motus, continuo *Andream* de *Thanczin* cum exercitu in oppidum *Tarnawa* transmittit, data sibi instructione & mandato, *vt gentes Reginæ obsidentes quam maxime populationibus prohibeat, & ipse in circuitu ciuitatis Preszburg singula depopuletur & vastet, castroque Preszburg & obsessis quam primum copiam victualium subministret.* Is autem in *Tarnawam* cum exercitu perueniens, ciuitatem *Preszburg* multis damnis, spoliis & incommodis infestat, omnia pecora & pecudes ciuitatis aufert, suburbium igne conflagrat, victualium magnam quantitatem castro fame laboranti subministrat, & omne quod castro imminebat periculum, suo aduentu fugat & dissoluit, propeque fuit, vt vrbs nocte quadam ab eo caperetur, itaque obsidentibus æque & amplius quam obsessis fatigatis, conatus *Elisabeth* Reginæ in irritum deciderunt.

Castrum Preszburg ab Elisabetha frustra obsidetur.

Habita est pro die *S. Martini* conventio in *Paczow* generalis, inter Regni *Poloniæ* ab vna, & Ducatus magni *Lithuaniæ* Prælatos & Barones partibus ab altera, propter tractandam æquitatem inter Ducem *Lithuaniæ Casimirum* & Ducem *Boleslaum Masouiæ*, super terræ *Drohicensis* differentia, quam ipse Dux *Boleslaus* in

Conuentio de terra Drohicensi

1441. in plena tenebat possessione, exorta. Ad quam dum Prælati & Barones *Poloniæ* iuxta constitutum conuenissent, Barones tamen *Lithuaniæ* A aliquot diebus expectati, tardius venerunt, pluribus nuntiis per prius fatigatis. Venerant etiam ad conuentionem præfatam personaliter, Dux *Michael Lithuaniæ*, querens, *quod patre suo Duce magno Sigismundo Lithuaniæ iniusta nece orbatus, etiam ab vniuerso patrimonio suo, per Ducem Casimirum Lithuaniæ, cui de castris pluribus fidem & obedientiam suam secutus cessrat, exclusus, per fratres vxoris suæ, Duces Masouiæ, aliena stipe viuens sustentaretur*, requirens Consiliarios *Poloniæ*, *vt iuxta iuramenta cum patre suo habita, operam darent pro patrimonij sui restitutione.* Venerunt & Ducis *Boleslai* Barones & consiliarii ostensuri per literas, priuilegia & probationes legitimas, se B iuste *Drohicensem* terram possedisse. Licet autem plures tractatus diebus aliquot fuissent inter partis vtriusque Consiliarios pro concordia & determinatione differentiarum prædictarum, licet quoque Ducis *Boleslai* Consiliarii priuilegia & munimenta tam Ducis magni *Withawdi*, quam Ducis magni *Sigismundi* originaliter produxissent clarissime testantia terram *Drohicensem* ad Ducem *Boleslaum Masouiæ* & suos prædecessores pertinuisse & spectasse, & semper iuris sui illam fecisse; Barones tamen *Lithuaniæ* nullum iustum iudicium voluerunt tunc subire, asserentes *Ducem Masouiæ Boleslaum, iure si quod haberet, neque in vita magni Ducis Withawdi vsum esse, sed Duce C magno Sigismundo mortuo terram ipsam violenter occupasse.* Requirebantur etiam tunc Barones *Lithuaniæ*, *vt patrimonium Duci Michaeli ablatum redderent*, sed responderunt: *nullam se ad id potestatem tractandi aut definiendi aliquid accepisse.* Sicque re magis infecta, quam concordata discessum est. Ea res *Wladislaum Vngariæ* & *Poloniæ* Regem & eos, qui secum *Budæ* morabantur, Consiliarios mouit, consultumque est *Lithuaniam* diuidendam partiendamque in plures Principes, vt potestate imminuta, insolentia quæ ex illa oriebatur conquiesceret.

Multi milites sponte Wladislao auxilio veniunt.

Notabiles & frequentes ex terris *Cracouiensibus* & *Rusiæ* milites, nullo subsidio publico D habito, ad *Wladislaum* Regem in *Vngariam* proprio sumtu fuere profecti, tantusque eorum erat numerus, vt maximum & notabilem exercitum conficeret. *Petrus Odrowasz* Palatinus & Capitaneus *Leopoliensis* cum notabili comitatu simul cum illis profectus est, propter suspicionem hostium, & vt quodlibet imminens periculum facilius mutuo auxilio superarent, intercludebantur autem eis in locis arctis & montium cohærentium contiguitate conclusis per hostes *Bohemos* viæ, qui non aliter nisi loco iniquo eis nocere se posse existimabant; prouidentia tamen bona & animositate omnes hostium cuneos & acies & prosternebant, & ex locis obsessis pellebant, intrepide tolerando & superando omnia pericula. 1441. Dum autem Barones ipsi, cum tot electis militibus *Budam* venissent, cum splendido armorum apparatu, per *Wladislaumque* Regem benigne excepti essent, magnæ fuerunt *Vngaris* admirationi, pensantibus illorum erga proprium Regem fidem, affectionem & constantiam, quodque tot vicibus exercitualia præsidia *Wladislao* Regi tulissent. Mandato autem regio iverunt omnes ad expugnandum castrum *Rosnawa*; premebantur enim ex eo per *Bohemos* plures *Vngari*, & bona eorum occupabantur, quod in paucis diebus conquirunt, & omnes *Bohemos* illuc comprehendentes obtruncant & occidunt.

Helisabeth Vngariæ Regina cum omni ardore & diligentia castrum *Preszburg*, spe & necessitate eam impellente, impugnare adorsa, iterum plurimis conatibus, bombardarum proiectionibus, aliisque ingeniis illud vel conquirere, vel ad deditionem compellere satagit. Cuius periculo *Wladislaus* Rex sibi nuntiato mouit exercitum de *Vngaris* & *Polonis* hyeme aspera nimis niuosa, & pruinosa temporis incommoditate minime pensata, post festum videlicet Purificationis S. *Mariæ*, quo etiam in horreis incipiunt singula deficere, & in *Presburg* perueniens, castrum quod longo tempore obsidionis ferebat molestiam, obsidione liberat, restaurat & reficit, ciuitatem *Presburg* sibi rebellem, ex qua *Elisabeth* Regina audito *Wladislai* Regis aduentu *Viennam* profugerat, reciproca obsidione fatigabat, bombardarum ictibus de castro multos domos ciuium frangit & demolitur, si diutius perseverasset. Verum compassus Baronum & militum suorum, damnis plurimis propter equorum defectum, qui fame tabescentes moriebantur. (non enim poterat alicubi, etiam in locis remotis pro equis pabulum, sed neque palea reperiri, diebus plurimis frondes arborum erant equorum potiora pabula, equisque deficientibus non minor homines premebat fames) obsidionem soluit, & in *Tarnawam* transiit, inde *Budam* rediit, festumque Paschæ *Budæ* celebrauit. 1442.

Castrum Preszburg obsidione liberatur.

Paschatis diebus transactis plures milites & Barones Regni *Poloniæ* accepta a *Wladislao* Rege non digna solum, sed etiam prodiga laborum & actuum suorum recompensa, quibus non vniuersos solum introitus Regni *Poloniæ* distribuit, verum etiam terras capitales contra ius & fas, & contra Priuilegia & laudum Regni *Poloniæ* reuertuntus, quos *Simon Agriensis* Episcopus vsque in *Agriam* comitatur, & in *Agriam* perductos digno honore excipit, & quibus potest necessariis procurat, quibus illic sine aliqua hostili suspicione secure quiescentibus, *Telephus Bohemus* ex *Cassouia* cum non modicorum *Bohemorum* & *Almanorum* in parte Reginæ militan-

Telephus Bohemus Agriã diripiens

1442. tantium, exercitu descendens, repente in *Agriensem* ciuitatem in Solis orbe irruit, & *Polonos* atque *Vngaros* sopori & quieti deditos tu- A bæ sonitu & armorum gladiorumque fremitu deterret, ciuitatem spoliat, currus *Polonorum* prædatur, equos multos aufert, *Petrum Odrowąsz* Palatinum *Leopoliensem* ex hospitio suo ad ferendum subsidium tumultuariæ pugnæ egressum, comprehendit, & onustus magna præda, equis quibus ipse & sui insidebant; suapte ex totius noctis itinere lassatis redibat. *Poloni* autem & *Vngari* milites ne quidquam illo euentu pauefacti, sed magis irritati arma capiunt, & equis recentibus ascensis, glomerati fugientem *Telephum* persequuntur, quem breui temporis spatio consecuti, neque enim tantum sui, sed & homines propter longum iter, quod noctis præcedentis tempore ex *Cassouia* vsque in *Agriam* confecerant, lassitudinem nimiam præ se ferebant acie geminata, in quarum vna erant *Poloni*, in altera *Vngari*, in pugnam descendunt. Quid igitur ageret *Telephus*, & quo se verteret nesciebat, videbat enim nullatenus fuga posse *Polonis* & *Vngaris* gradum accelerantibus saluari, quam etiam æstimabat sibi & suis periculosam & turpem. Vltima igitur experiri & acie decernere coactus, *Petrum Odrowąsz* Palatinum *Leopoliensem* velut prædam nobilem, per quendam familiarem suum *Stoma*, in castra propinquiora suæ ditionis remittit, sed veritus *Stoma* ne a *Polonis* & *Vngaris* insecutus & prædam amitteret, & ipse præda fo[illegible], in castrum vicinum & propinquum *Holnoth Iacobi Czuder*, qui à fide & obedientia *Wladislai* Regis desciuerat, & partes *Elisabeth* Reginæ sequebatur, diuertit. *Iacobus* autem *Czuder* nacta opportunitate, qua fauorem & reconciliationem *Wladislai* Regis recuperare posset, Palatinum *Odrowąsz Stomæ* eripit, in *Budam* venit, & Palatinum prædictum *Wladislao* Regi præsentat, veniaque illi hoc vno respectu præstatur. Palatino *Odrowąsz* a se. *Telephus* remisso in pugnam vadit, suos per prius paucis adhortatus, *vt spem & victoriæ & salutis in dextris ponant, primumque Polonos adoriantur, quatenus illis superatis, Vngari territi fugam ocyus capessant.* D Sed dum *Telephus* & sui in *Polonos* se credunt facere impetum, cum *Vngaris* congrediuntur. *Poloni* a cornu dextro in læuum latus hostium maximo equorum cursu inuecti, omnes obstantes, prosternunt, & singulas eorum acies transuerberant, dirimunt & verberant. Cadunt hostes & funeribus eorum complentur campi; creuit & *Vngaris* animus aciebus hostium confractis, & tanto animosius in hostes illati, debellant, & victoria potiuntur, pauci capti, fere omnes in illo bello occisi. *Telephus* tamen ipse captus, & cum aliis *Bohemis & Austriensibus* in *Agriam* reducti, *Simoni* Episcopo traduntur. In hoc certamine nullus ex *Polonis* notabilis cecidit, pauci alii desiderati, *Hincza* de *Rogow*, *Ioannes Szczekoczki* Capitaneus *Lublinensis* vulnerati.

a Polonis vincitur.

1442. Sub eodem fere tempore, quo hæc *Agriæ* acta sunt, videlicet in die exaltationis S. Crucis *Nicolaus Czaska* de *Iawor* duorum castrorum *Brzozowicz* & *Nicolaus Komorowski* in *Podolino* tenutarii, qui plures superioribus diebus ex *Bohemis* in rebellibus ciuitatibus & castris commorantibus, particulares triumphos retulerant, & ipsis *Bohemis* magno erant terrori, cognito per exploratores oppidum *Epperies* esse defensoribus vacuum, collecto maiori quam potuerunt exercitu, secreto de *Brzozowicza* ambo auiditate gloriæ, lucri & famæ capti, non prospicientes actus huiusmodi subiectos esse casibus, & nusquam minus quam in bello respondere euentus, egrediuntur nocte B ad oppidum præfatum, oppidi muros scalis appositis ascendunt, vigiles fallunt, oppido potiuntur; quinquaginta *Bohemi*, qui oppidum die præcedente a *Ioanne Iskra* in *Kozycze* tendentes vocati intrauerant, irruptione hostium audita turrim ascendunt, quapropter *Nicolaus Czaika* & *Nicolaus Komorowski* videntes se non posse plane oppido potiri, illud omnibus rebus nobilioribus spoliant, spoliatum incendunt & ingrediuntur. Celeri autem nuntio *Ioannes Iskra* de huiusmodi auisatus nouitate, equos cum omni suo exercitu, quem pro obsidione castri *Richnawa* ex pluribus locis comportauerat, conscendit, C *Czaikam* & *Komorowski* insequitur, & licet tempestiue ad castra & fortalitia sua redire potuissent, temeritate improba ducti, non attento, quod omnis eorum exercitus plenus sarcinis magnam secum & nobilem prædæ suppellectilem in *Epperies* raptam traheret, ac illa onustus ad dimicandum minus idoneus, venientem *Iskram* præstolantur, cum eo congressuri, sed a præcursoribus *Iskræ* in magno numero præmissis, antequam principalis superueniret exercitus, vincuntur, & tam *Czaika* quam *Komorowski* cum paucis captiuantur, omnes enim fere alii, ne prædam nobilem amitterent, fuga antequam prælium iniretur, dilapsi sunt, & alii in *Brzozowicza*, alii in *Podolinum* deueniunt. Tali potitus *Ioannes Iskra* victoria, & duobus fortissimis aduersariis profligatis & captiuatis, castra *Brzozowicza* vallat. Sed castrorum defensores, ne quidquam eo pauidi, vallationem ipsam velut superuacuam contemnebant, sed & ipse *Iskra* altera die soluere obsidionem & in *Kozicze* reuerti, castri *Richnawa* obsidioni intendens destinabat, cum subito vnum castrum casu ac proditione per pixidum pulueres incensum, cum equis plurimis conflagratum est, homines autem qui in illo erant in aliud castrum integrum se recipientes, similem, qui vni acciderat casum veriti, nec post tot infelices successus valentes priorem retinere, vt fit, animositatem, factis pactis cum *Iskra*, etiam castro residuo-

Poloni opp. Epperies vastantes

caduntur.

1442. ſiduo excedunt. Ita huius belli & caſus acerbitate prior alacritas ex triumpho *Agrienſi* habita diminuta fuit & fuſcata, & ſub eodem tempore parti vtrique fortuna permixta dona partita eſt. *Sbigneus* Cardinalis & Epiſcopus *Cracouienſis* caſu tam infelici audito, tam in *Lubowlia* quam in *Podolinum* nouas gentes ex *Polonia* celeriter miſſas ſubſtituit, & omnem metum ac periculum, ſi quod imminere poterat, huiuſmodi prouiſione auertit.

Obtenta huiuſmodi victoria & vtroque caſtro *Brzozowicza* conquiſito *Ioannes Iskra* caſtrum *Richnawa*, quod erat *Nicolai de Peren*, obſidione vallauit, cum ſubſidio omnium ciuitatum rebellium, quod ſibi eo libentius præſtitere, quod videbant illi ſecundos ſucceſſus accreſcere. Plures autem menſes in conquirendo & expugnando caſtro abſumens perſeuerauit nihilominus premere illud, quamuis multos de ſuis gentibus videret quotidie per caſtri defenſores bombardis & congreſſionibus interfici aut vulnerari, ipſeque recentes pugnatores foſſis ſubſtituens, defenſores caſtri plurimum grauabat, qui interfectorum aut vulneratorum loco alios non poterant ſubſtituere recentes. Murum inſuper caſtri ita bombardis & propugnaculis confregerat, vt nec locus eſſet aliquis, in quo defenſores ſe poſſent tutari & continere. Parauerat autem *Simon Agrienſis* Epiſcopus ex *Vngaris* exercitum, & ſubuenire caſtro laboranti, depellereque obſidionem maturabat, longior tamen fuit in ferendo ſubſidio, quam poterant caſtri defenſores tolerare, dum enim muris diruptis tutela deficeret, & victualibus abſumtis multi fame contabuiſſent, veriti ne extrema neceſſitate compulſi, præda hoſtium fierent, facto tractatu cum *Ioanne Iskra*, ſaluis rebus & perſonis caſtro excedunt, & ipſe caſtro potitus, ruinas eius reparat & inſtaurat. Interim *Simon Agrienſis* Epiſcopus cum exercitu *Vngarorum* tardiuſcule venit, caſtro, cui laturus erat auxilium, per deditionem amiſſo, cui *Ioannes Iskra* volens facere reſiſtentiam, cum gentibus ſuis obuiam in campum proceſſit, & confligere acie cum illo deliberauit, & licet aliquot hebdomadis vtraque caſtra conſiſterent, & præludia certaminum interfierent, nunquam tamen faſtidiente vtroque exercitu acies congreſſæ ſunt. *Simon* forte ſuis diffidebat, *Ioannes Iskra* verebatur, ne ſi dimicatione ſuccumberet, omnes ſucceſſus ſuos ſuperioribus annis habitos, vno die damnaret, & proinde campo ſecedens, in *Koryce* cum gentibus ſuis ſe recepit. Interpoſiti autem ſunt plures tractatus de pace, & poſt multos hinc inde labores *Simon Agrienſis* Epiſcopus *Ioannem Iskra* ſibi conciliat, nec in amicum ſolum ſed in generum & affinem illum recepit, & neptem ſuam germanam filiam *Georgij de Wronow*, ſibi in vxorem deſponſat, exiſtimans per hoc plenam pacem in Regno *Vngariæ* conficere, nondum *Bohemorum* ingenia expertus. *Telephum* & omnes *Bohemos* & *Auſtrienſes* ante *Agriam* captos ſoluit, e regione quoque *Vngari* omnes per *Iskram* dimittuntur, *Poloni* omnes & ſignanter *Czaika* & *Komorowski* detinentur, quos etiam *Ioannes Iskra* relaxare tunc ſentiebat, niſi ipſe *Simon Agrienſis* Epiſcopus contrarium ſibi placere docuiſſet. Ita duo illi ſtrenui pro Regno *Vngariæ* bellatores *Czaika* & *Komorowski* in medio deſerti, qui vnico verbo *Simonis* Epiſcopi ſolui poterant, pluribus poſt annis graues perpeſſi captiuitatis moleſtias, cum magna difficultate & corporum exinanitione a captiuitate ſoluti ſunt. In ambiguo autem erat, qualis pax fuerit huiuſmodi & quas conditiones habuerit, quæ fuit per *Agrienſem* Epiſcopum cum *Ioanne Iskra* concluſa, cum ipſe *Iskra* expoſt hoſtilia opera contra *Wladislaum* Regem & ſuos ſubditos exercuerit, à ſpoliis & prædationibus Regni non abſtinuerit, ſed & caſtrum *Scepuſienſe Podgrodze*, quod tunc pater vxoris ſuæ tenebat, fraude per ſuos in pace intercepit, quod bello intercipere nequibat.

Richnawa per Io. Iskram capitur.

Audiens *Eugenius* Papa quantus magno bellorum ſtridore Regnum *Vngariæ* feruere, & grauibus cladibus continue graſſari, compasſus tot malis, *Iulianum de Cæſarinis* Epiſcopum *Sabinenſem* Cardinalem, ad Regna *Vngariæ*, *Poloniæ* & *Bohemiæ* atque Prouinciam *Saltzburgenſem* Apoſtolicæ ſedis de latere Legatum tranſmittit, propter tres principaliter cauſas. Prima, vt inter *Wladislaum Vngariæ* & *Poloniæ* Regem ab vna, & *Eliſabeth* Reginam partibus ab altera, pacem tractet & conficiat, Regnumque *Vngariæ* bello inteſtino liberet. Secunda, vt pace in Regno *Vngariæ* ordinata, *Wladislaum* Regem Baroneſque *Vngariæ* contra *Turcos* facere expeditionem, & pro liberatione *Europæ* intendere induceret; Tertia, vt dari plenam per *Wladislaum* Regem de Regnis *Vngariæ* & *Poloniæ* obedientiam *Eugenio* Papæ obtineret. Schiſma enim tunc horrendum vigebat in Eccleſia Dei, & *Eugenio IV.* *Romæ* præſidente, *Amadeus* Dux *Sabaudiæ*, qui in ſua obedientia nominabatur *Felix* quintus, aliquando *Baſileæ*, aliquando *Geneuæ* præſidebat. Multi autem Reges neutri obediebant, præſtolando vnionem, neutralitas tamen hæc in *Almania* & *Polonia* plurimum practicabatur. Deſcendit autem ipſe *Iulianus* Cardinalis Legatus, primum ad *Fridericum Romanorum* Regem, tunc in *Vienna* commorantem, & ipſum pluribus ſermonibus & perſuaſionibus inducere conatus eſt, quatenus neutralitate tam in dominiis imperii, quam *Auſtrienſibus* ſublata, *Eugenium* pro vero Papa recognoſceret, & debitam illi obedientiam cum ſuis ſubditis præſtaret. Neque Concilium *Baſilienſe* partes ſuas tunc neglexit, ſed *Alexandrum* tituli S. *Laurentij* in *Damaſco* Presbyterum Cardinalem per *Felicem* quintum creatum, Patriarcham *Aquilegienſem*, Epiſcopum *Tridentinum*

Schiſma Pontificum.

1442. num & Ducem *Masouiæ*, ad ipsum *Fridericum Romanorum* Regem *Wladislaum Vngariæ* & *Poloniæ* transmisit. Erat enim ipse *Alexander* Cardinalis, Patriarcha, Episcopus & Dux, *Friderico Romanorum* Regi germanus auunculus, *Wladislao* vero *Vngariæ* & *Poloniæ* Regi frater amicabilis, ad obtinendum a Regibus ipsis, vt se cum Regnis & dominiis suis pro Concilio *Basiliensi* & *Felice* quinto declararent. Et licet Cardinalis quilibet partem suam, pluribus rationibus fulciendo, conabatur asserere iustiorem, erant tamen ambo Reges in obedientiam *Eugenij* magis inclinati. Sed & in Regno *Vngariæ* plena illi obedientia præstabatur, Regno *Poloniæ* in neutralitate perseuerante, Vniuersitas enim studii *Cracouiensis* tractatu speciali super huiusmodi schismate edito, concludebat: *Felici* & non *Eugenio* esse obediendum, pluresque Vniuersitates idem cum illa sentiebant. Pontifices itaque Ecclesiæ *Polonicæ* securius putabant neutralitatem seruare, quam opinionibus iuniti & vnam partem sequi, altera improbata, omnia tamen beneficia vacantia iuxta decreta Concilii *Basiliensis* gratiis Apostolicis non præualentibus conferebant, collationesque eorum non fuerunt etiam schismate sedato aliquatenus irritatæ.

Mensibus aliquot *Iulianus* Cardinalis Legatus apud *Fridericum Romanorum* Regem commoratus, ex *Vienna Budam* ad *Wladislaum* Regem de mense Iunio peruenit, & omnis sibi honor tanquam Legato Apostolico a *Wladislao* Rege & Optimatibus suis & à Clero & à populo est exhibitus. Causis autem propter quas venerat *Wladislao* Regi secreto apertis, more prudentissimi cœpit suasoris animum sollicitare Regis ad pacem, nec solum Regium, sed Prælatorum Baronumque *Vngariæ*. *Wladislaus* autem Rex facilem *se & beneuolum semper ad pacem fuisse* respondit, *& pro consequenda pace vicibus pluribus Prælatos & Barones vtriusque Regni sui ad Elisabeth Reginam iam in Preszburg, iam in Iaurinum fatigasse, & plura pacis media, quæ ab ipsa Elisabeth Regina fuere repudiata, obtulisse* docuit, sed & tunc pacem suscipere etiam cum aliquali iuris sui derogatione non abnuebat, cuius optima ad pacem *Iulianus* Cardinalis voluntate comperta, ad *Elisabeth* Reginam in *Iaurinum* se contulit, illique magna cum industria pacem complecti & quærere consuluit. Ipsa vero Regina *Elisabeth* non minori affectione pacem accipere summopere expetebat, propter nimiam, qua premebatur egestatem, omnia enim quæ in clenodiis & pecuniis paratis habebat, in guerram erogauerat, grandiaque debita contraxerat. Variis itaque partibus pacem suscipere consentientibus voluuntur tractatus, de pace conditiones hinc inde exhibentur, *Elisabeth* Regina petit imprimis, *vt Wladislaus Rex iure & titulo Regni Vngariæ ceda*t, *& renunciet, & illud nihilominus accepta filia sua seniori in vxorem ad quindecimum annum filij sui Ladislai, habeat plenam authoritatem faciendi donationes, alienationes, & quoscunque actus regales, perinde ac Dominus & Rex Regni, gubernet, item vt pro impensis damnis qua in prosequenda electione ad Regnum Vngariæ fecit; terra Scepusiensi cum omnibus suis castris, ciuitatibus, oppidis & villis Regno Poloniæ perpetuo applicaretur. Item vt terra Silesiæ dotis nomine in ducentis florenorum millibus Wladislao Regi inscriberetur. Item vt de iure & titulo terrarum Russiæ & Walachiæ, quas Regnum Poloniæ iure optimo possidet, nulla imposterum suscitari possit ambiguitas, ipseque Wladislaus in Regnum Vngariæ succederet, casu quo Ladislaus filius Alberti ante ætatem legitimam aut sine prole moritur.* Optabat insuper, *vt Casimirus Dux Lithuaniæ germanus Wladislai Regis alteram filiam Elisabeth desponsaret, & pro dote centum viginti millia in florenis paratis acciperet.* Has conditiones etsi *Wladislaus* Rex videret sibi & Regno suo natiuo *Poloniæ* fructuosas, nec ab earum acceptione abhorreret, Prælati tamen & Barones *Vngariæ* qui turpe & acerbum putabant coronationem Regis *Wladislai*, & plures ordinationes per illos factas retractari, & in magnam eos sugillationem induci, nullatenus voluerunt in pacem talibus regulandam conditionibus consentire. Propter quod necesse habebat *Iulianus* Cardinalis pluribus vicibus in *Iaurinum*, & vice versa comportando animos Regis & Reginæ, in alias conditiones pacis fatigari, tantumque idem Cardinalis per suam interpositionem operatus est, vt *Wladislaum* Regem tenere personalem conventionem de pace cum *Elisabeth* Regina in *Iaurino* concludenda induceret. Tenuta est huiusmodi conuentio in *Iaurino* pro die S. *Catharinæ*, ad quam cum *Wladislaus* Rex cum magna multitudine Prælatorum & Baronum vtriusque Regni sui venisset, cum *Elisabeth* Regina, in castro *Iaurino*, quod ipsa verita dolum multis *Bohemis* & *Austrensibus* muniuerat, in stuba castrensi maiori, vbi datis dextris inuicem notitia contracta (nunquam enim sibi de facie noti erant) de pace laboratum est. *Iuliano* Cardinale tenente partes mediatoris, & tandem fauente Deo, qui concordiam facit in sublimibus, pax ipsa Rege & Regina vltro consentiente æquis conditionibus fuit conclusa, & in Ecclesia Cathedrali *Iawriensi* organo *Vngarico* & *Polonico* & *Teutonico* publicata, magno gaudio omnes exhilarat. Dedit autem *Wladislaus Elisabeth* munerum loco schubas aliquot nobilissimas de pellibus sabellinis, ipsa vero *Wladislao* Regi aliquot spadones donavit. Vt autem maior posset inter *Wladislaum* Regem & *Elisabeth* Reginam nutriri charitas, Rex Reginam pro Carnispriuio in *Budam* inuitat. Iam enim Regina splendorem vir-

Pax inter Wladislaum & Elisabetham concluditur.

1442.

1444. tutis & modestiæ suæ admirata, significauerat illi secreto, *velle illi de Regni Vngariæ fauere solio, & filia seniori data in Vxorem, non minori illum quam filium suum proprium complecti beneuolentia & amore, & omnes curas cogitationes & studia pro amplitudine & honore sui status committere.* Rogabat itaque Regina Regem magna prece, *vt filium suum Ladislaum, atque coronam materialem Regni Vngariæ de manibus Friderici Romanorum Regis, aut bonis mediis aut bello attento, quod idem Fridericus Rex Ducatu Austriæ patrimonio filij sui occupato, omnes eius reditus sibi vsurpabat, liberaret,* Rege tam submissam petitionem Reginæ non abnuente. Vnde & Regina petente *Nicolaum Lasocki* Decanum *Cracouiensem*, omnium actionum suarum secretum & fidelem consiliarium, discedens apud eum relinquit, quatenus secretius & magis libere de rebus singulis posset cum eo facere ordinem, & omnium agendorum consummationem. Sed optimo Deo permittente de reconciliatione & pacis conclusione tam necessaria, gaudium non est habitum diuturnum. Dum enim præfatus Decanus triduo in *Iaurino* ageret, *Elisabeth* Regina languore dysenteriæ & ex matricis dolore, qui sibi familiaris erat, quem medicis fastidiebat reuelare, adeo debilitata est, vt nullo humano remedio succurri posset. Quapropter post triduum quam conclusa pax est, mortua, & in *Alba regali* in sepulchro viri sui *Alberti* Regis sepulta est. Quidam eam veneno extinctam esse putauere, vt sunt homines in malam suspicionem prompti, & ad criminandum magis quam ad laudandum nati. De cuius morte *Wladislaus* Rex multos dies in continuo mœrore absumsit, quoniam per illam credebat statum suum plurimum, propter eam affectionem, quam de ea conceperat, augeri & Regnum *Vngariæ* paccari. Non erat autem sine magno Dei iudicio occulto, qui pace secuta & charitate inter partes dissidentes reintegrata, debitum soluere Reginam permisit, vt demonstraret Regnum illud pace esse indignum, & hominum scelera nondum esse digna animaduersione purgata. Nam post mortem Reginæ bellum ex integro coortum, *Bohemis* rapto viuere assuetis, nequaquam pacem seruantibus. Ab eo deinde tempore tam *Iskra*, quam alii castrorum partis Reginæ Capitanei & Tenutarii, ad *Fridericum Romanorum* Regem omnem conuertunt respectum.

Elisabeth Regina moritur.

Legatio Turcorum ad Wladislaum Regem.

Sub mense Iulio in præsentia *Iuliani* Cardinalis & Nuntii Apostolici venit ad *Wladislaum* Regem in *Budam* Nuntius notabilis Cæsaris *Turcorum*, *Matkone* de *Thalenz*, Præside *Dalmatiæ* & *Croatiæ* operante. Practicauerat enim *Matko* prædictus per intermedias personas, vt *Turcus* cum Regno *Vngariæ* aut pacem perpetuam, aut inducias firmaret, dabatque *Matko Turcorum* Cæsari non incertam spem, quod in præmium pacis firmandæ castrum *Albanander* supra *Sauam* situm, vel aliquod tributum à Regno *Vngariæ* esset habiturus. Ad quam quidem ineundam, vel depressus externo, vel domestico bello, Regni *Vngariæ* miserabilis status, vel quod illum amplius metuebat deprimi, virum alioquin prudentem & industrium conduxerat. Data igitur Cæsaris *Turcorum* nuncio audientia *Wladislaus* Rex in latere *Iulianum* Cardinalem Legatum, Prælatosque & Barones vtriusque Regni magnifica maiestate consedit, adeo vt nuncius Cæsaris *Turcorum* obstupesceret, & *similem maiestatis faciem nunquam se assereret vidisse.* Explicando legationem suam barbarorum more vsus, paucis verbis relationem absoluit nuncius, *Dominum suum Cæsarem Turcarum affectum esse ad pacem, dummodo Wladislaus Rex aut Castrum Albanander sibi resignet, aut tributum singulis annis pendat,* offert *se aut pacem perpetuam, aut pacis sufferentias ad Regis libitum firmaturum.* Inhonesta plurimum, vt erat, *Wladislao* Regi videbatur hæc legatio, inhonestiores pacis conditiones perpetuum dedecus & infamiæ Regni *Vngariæ* reddentes, quasi Regnum *Vngariæ* ad eam extremitatem peruenisset, vt pacem a barbaris turpi deditione mercari cogeretur. Inscius *Turcus* futuri euentus & quidem proximi, pacem castri vnius pretio venalem constituit, multo amplioribus castris, terris & dominiis eam antequam biennium laberetur ipse emturus. Iam siquidem tunc resistere *Vngari Turcis* cœperant, & pulchris fortuna fauebat principiis, nam & pro eodem tempore, quo hæc legatio *Budæ* agebatur, *Ioannes* de *Hunniad* ex *Turcis* duos insignes triumphos, in quibus duo præstantes *Turcorum* Cæsaris Barones interfecti sunt, retulerat, & euentum victoriæ veloci nuncio Regi significauerat, quapropter Cæsaris *Turcorum* nuncius ad legationem improbam & temerariam gratum responsum non habuit.

Variæ turbæ in Polonia.

Barones *maioris Poloniæ* pluribus iniuriis, furtis & spoliis, quæ per *Silesitas* latrunculos Regno *Poloniæ* inferebantur, lacessiti, generali expeditione indicta, exercitualiter *Silesiam* ingressi, duobus fortalitiis *Gorrow* & *Czecierzin*, ex quibus plus molestiæ Regno inferebatur, expugnatis, incensis & demolitis, pluribus in *Silesia* factis damnis, incolumes redierunt, cessaueruntque *Silesitæ* latrunculi ab eo tempore in plaga illa Regnum vexare. Quidam tamen *Australis Zaiof* alias *Hasenemer*, quem *Elisabeth* Regina, dum viueret, mandato *Wratislauienses* ciues & Regnum *Poloniæ* turbaret, in Capitaneum acceperat, & iam morte Reginæ secuta, pluribus afficiebat incommodis, & ex oppido *Hanryslow* multas villas & oppida in terra *Wielunensi* in fauillam redegit. Sed & fortalitium *Wieruschow* expugnans, & vna cum oppido conflagrans, *Clementem Wierusch*, cepit & vinctum *Wratislauiensibus* tradidit. Agebat autem per terram

Digitized by Google

1442. ram *Wielunensem* prædas & spolia, & vsque ad suburbia ciuitatis *Wielun* grassabatur, neque aliquis ex Baronibus *Poloniæ*, qui eius rescinde- A ret conatus, repertus est. *Tartari* insuper anno eodem circa festum Pentecostes terras *Podoliæ* & *Russiæ* cum valido exercitu ingressi, non inuenta aliqua resistentia illas ad *Leopolim* vsque vastabant, & in plures turmas libere abducendo nobiles & plebeios vtriusque sexus in captiuitatem miserabilem deducebant. Dum autem cum præda hominum & pecorum immensa reuertuntur, nobilis *Windica* tunc Tenutarius in *Gliniany*, licet cum pauca suorum manu, illos aggressus est, & aliquot turmis eorum superatis & victis, a multitudine superueniente victus est, & cum omnibus suis, vt miles strenuus, interfectus, multos tamen captiuos homines a captiuitate crudeli, ab his quos B vicerat, absoluit. Multi infra tempus prælii fuga saluati sunt, celebri semper recolendus memoria, recte cognomen hoc *Vindica* sortitus, qui maluit mori honeste in bello, & mortes innocentium vlcisci, quam videre tot mala gentis suæ. Quod si idem esset animus omnibus *Russiæ* nobilibus, nunquam tot millibus hominum in captiuitatem perpetuam abductis terræ *Russiæ* & *Podoliæ* perpetuam essent expertæ desertationem. Licet autem ad prouidendum tantis malis Prælati & Barones *Poloniæ* in *Piotrkow* & *Siradia* pro festo S. *Georgii* & aliis diebus, generales tenuissent conuentiones, & plura capitula & ordinatio- C nes pro defensione terrarum Regni deliberassent, deficiente tamen executione & executore fragiles eorum erant conatus & inanes. Omnes enim fere Barones Regni priuatis studebant commodis & affectionibus, nec publicam rem intento studio aut diligentia promouebant, malebantque singuli proficisci cum familia decenti & ornata in *Vngariam* & apparere conspectui Principis, atque donationes & prodigas ab eo super bonis regalibus inscriptiones, oppignorationes & obligationes, prece vel importunitate, pro seruitiis Regno *Vngariæ* præstitis, exigere, quam Regnum proprium a crudeli inuasione & destructione tutari. Vnde & accidit, quod *Wladislaus* Rex per eos omnes annos, quibus D in Regno *Vngariæ* fuit, fere omnes ciuitates, castra, terras, oppida, villas, telonia & introitus regios, in pluribus millibus, & amplissimis summis inscriberet & obligaret, Rectoribus Cancellariæ omnes donationes, inscriptiones & obligationes quantumcunque prodigas & impertinentes admittentibus. Multiplicabantur itaque Regno *Poloniæ* mala, vt & hostibus premeretur, vastationibus & regalibus donationibus & obligationibus difflueret. Augebat etiam huiusmodi malum Baronum *Poloniæ* ambitio, qui a Rege donationibus oppidorum & villarum in terris *Russiæ* & *Podoliæ* impetratis, antiquos incolas & hæredes de illis excludebant. qui inopia & egestate pressi, & quadam desperatione compulsi ad *Tartaros* fugiebant, eosque postmodum ad vastandum terras *Russiæ* & possessiones, de quibus eiecti fuerant, inducebant. 1442.

Prælati & Barones *Vngariæ* morte *Elisabeth* secuta, in obedientiam & subiectionem *Wladislai* Regis vltro confluebant, nec erat aliquis, qui suam Serenitatem pro Rege *Vngariæ* non recognosceret, præter ciuitates rebelles & castra per *Iskram* occupata, in quibus reliquiæ rebellionis adhuc remanserant. Considerans itaque *Wladislaus* Rex Regnum suum *Vngariæ* a bello intestino in parte maiori respirasse, induxit in animum, ponere in executionem sanctum propositum, quod illum ad acceptandum Regnum *Vngariæ* inclinauerat, & deinceps intendere pro defensione Regni *Vngariæ*, & deinde liberare illud ab oppressione barbarica, quam *Turcorum* sæuitia contra illud annis pluribus continuauit. Solicitus autem erat *Iulianus* Cardinalis Legatus tanquam vir prudens & industrius, & *Wladislaum* Regem & Consiliarios suos multis verbis & persuasionibus ad assumendam defensionem fidei & Regni *Vngariæ* confortare, & ad maturandam belli expeditionem contra *Turcos* inducere. Et quo facilius animum Regis & consiliariorum pro bello huiusmodi suscipiendo accenderet, *Eugenii* Papæ quarti offert notabile pecuniarum subsidium, & multorum Regum & Principum Catholicorum in gentibus armatorum succursum. Itaque tam *Wladislai* Regis, quum ad huiusmodi bellum gerendum nimio deuotionis ferebatur ardore, quam Prælatorum & Baronum *Vngariæ* consensu, generale contra *Turcos*, multis annis aut neglectum, aut infeliciter gestum instauratur & decernitur passagium, & vt res ipsa modo bono posset ordinari & dirigi, tenetur pro festo Pentecostes *Budæ* generalis conuentio, in qua votis singulorum & deliberationibus scrutatis, omnes huiusmodi expeditionem necessariam & salutarem probant, *Vladislaumque* Regem magnis orant precibus, *ne opus sanctum quoquo modo negligat, ne spem de se habitam extenuet & fallat, ne defensionem fidei Christianæ sibi reseruatam prætermittat*, offerunt *personas*, offerunt *fortunas, vt pro libito suo his vtatur*, precantur, pollicentes *se eius imperio in omnibus parituros*. Feruentius quodammodo *Stephanus* Despotus *Rasciæ* & *Dalmatiæ* expeditionem huiusmodi sollicitat & promouet, & magis fletibus & precibus *Wladislaum* Regem obsecrat, *quatenus depressæ suæ & miserabili conditioni condoleat, & pro recuperatione terrarum & dominiorum suorum, terris videlicet Albaniæ & Rasciæ, quas superioribus annis cum omnibus castris, ciuitatibus & castellis, propter eorum fœcundam vbertatem, & auri argentique copiosam mineram, suæ ditioni Imperator Turcorum subegerat*, ac 1443.

Digitized by Google

1443. *pro vlciscendis duobus filiis suis, quos præfatus imperator Turcorum & oculis & vasis seminariis priuauerat exurgat.* Iam enim annis aliquot Despotus ipse terris suis *Turcorum* potentia pulsus, cum vxore & optimatibus suis exclusus exulabat, liberalitateque *Wladislai* Regis pro tuendo statu suo & suorum notabiliora castra & possessiones in Regno *Vngariæ*, in quibus demorabatur, cum gentibus terrarum suarum, quæ sequebantur eum, acceperat. Commotus tot vocibus, precibus & lacrymis *Wladislaus* Rex in expeditionem huiusmodi consentit, personaliter eam gubernare constituit. Ad *Fridericum* autem *Romanorum* Regem *Wacienſem* Episcopum & *Nicolaum* Decanum *Cracouiensem* in *Viennam*, quorum alter humilitate præcipua, alter eloquentia maxime memorabilis in *Viennam* transmissi, qui hortati sunt Cæsarem, *contra Turcos præsidium ferret.* Sed omne illic præsidium negatum est, aut quia odiosi erant sumtus, aut ne *Wladislaus* Rex reuersus, signa in *Austriam* verteret, induciæ tamen in biennium firmatæ. Reges insuper & Principes Catholicos, eos præsertim qui ex professione sua castra fidei suo brachio tenebantur protegere, *vt sibi ferrent subsidia*, nuntiis & literis hortatur, rogat & requirit. Sed nec Magistrum & Ordinem Cruciferorum de *Prussia* per Reges & Principes *Poloniæ* pro defensione fidelium contra barbaros institutum prætermittit, sed illum sibi & Catholico populo ferre subsidium pluribus verbis inuitat; Magistro & ordine præfatum subsidium negante & abnuente. *Iulianus* præterea Cardinalis & Legatus, decretum contra *Turcos* passagium *Eugenio* Papæ intimat, rogans *vt promissis suis & verbis præstet virtutem & efficaciam. Wladislaus* interim Rex per omnem ætatem illam res bellicas præparat, arma & equos coëmit, plures gentes ex Regno *Poloniæ* & terris *Wallachia* in subsidium contrahit & inuitat.

Bellum adu. Turcos decernitur.

Comparatis singulis quæ pro expeditione huiusmodi videbantur necessaria, in die beatæ *Mariæ Magdalenæ Wladislaus* Rex habens secum *Iulianum* Cardinalem & Legatum in comitiua, quem cruce signati ex diuersis nationibus & Regnis sequebantur, cum procerum & militum suorum caterua *Buda* egreditur, & primum faciens in *Pieczki* nocturnum, via rectiori ad vada *Danubii* alueo superato ostium transgreditur, oppidum *Zophia* oppugnat, & conquirit, & illud militibus dat in prædam, & vltimo redigit ignis voragine in fauillam. Idem facit de pluribus castris, fortalitiis & ciuitatibus, quæ *Turci* in *Bulgaria* & *Rascia* occupauerant, cumque ad flumen venisset, quod *Morauam* incolæ vocitant, nuntiatur *Wladislauo* Regi per exploratores, *exercitum Turcorum in certo loco coadunatum esse, & latere in insidiis, quatenus facilius exercitum Regis dum virtute non possent, iniquitate loci & opportunitate temporis inuaderet.* Quo cognito illico aliquot pugnatorum millia nocte ad dimicandum cum illis, præficiens *Ioannem* de *Hunniad* in Capitaneum, transmittit. Ducentibus autem exploratoribus recto itinere peruenitur ad *Turcorum* exercitum taliter latitantem, & continuo exercitus Regius *Turcos* nihilominus quam inuasionem hostilem suspicatos ex improuiso inuadit, pugnam confert, & trepidantes *Turcos* magis de fuga quam triumpho solicitatos prosternit, & in ore sæuientis gladii trucidat. Cadunt interfectorum cadauera, sanguineque terram polluunt, & truncis funerum replent campos, postremo terga vertentibus & impetum exercitus Regii ferre non valentibus maior trucidatio congeritur. Exercitus Regius omnibus cæsis aut captis (pauci enim fuga euaserant) castris etiam eorum & rebus potitus, & ad *Wladislaum* Regem præda ingenti onustus, alacrem refert victoriam. Eo prælio triginta millia hominum cæsa sunt, quatuor millia capta, signa militaria nouem. Tum quoque aliquot vrbes *Bulgarorum*, nonnulla quoque castra & ciuitates hostium, ex quibus præsidia hostium diffugerant, in deditionem acceptæ. Transeunt posthæc dies plurimi, sub quibus *Wladislaus* Rex ad dimicandum prouocatus, hostium acies contriuit aut fugauit, & *Romaniam* totam pertransiens vsque ad confinia *Macedoniæ* peruenerat, omnia igne & gladio consumens. Et iam exercitum suum victualium defectus premebat, & equis morte deficientibus multi notabiles milites & nobiles ordine in pedestrium numerum redacti erant, nec tamen ab incepto itinere reducebatur, dicens: *Credo in Deum meum, quod Europæ populus per manum meam liberabitur. Turcorum* interea Cæsar comperta suorum infelici pugna & clade, & *Wladislai* Regis insperato aduentu, contrahit ex omnibus partibus exercitum, & metu nimio correptus, in castris se continet, affinem tamen suum Woiewodam *Natoliæ* præficiens exercitui in Capitaneum, & illum cum his mandatis & instructionibus transmittit, *vt duntaxat Alpes, qui Romaniam & Macedoniam disterminant, & angustissimum prebent iter, tueatur, & penetrare montes Wladislaum Regem & suum exercitum non permittat.* Prohibet insuper *ne faciat cum Wladislao Rege congressum.* At *Turci* quidam non valentes animi continere impetum, transgressi fines mandatorum aliquoties Regem & suum exercitum inuadunt, ea fiducia freti, quod videbant se exercitu Regio superiores, sed vecordiæ suæ debitas soluerunt pœnas. Fusi enim sunt adeo magna clade vt & Woiewoda *Natoliæ*, Ductor exercitus, & plures eorum maiores & principales caperentur, nec dubium quin eadem sors *Turcorum* reliquo exercitui accidisset, nisi montes, in quibus reliquerant castra & præsidia, & ad quos confugerant,

Turcorum insidiæ cæduntur.

1443. rant, eos defendissent. Sed nec illic *Wladislaus* Rex passus est eos esse quietos, insecutos enim illos vsque ad montium radices, in vigilia Natiuitatis *Christi* tota die a mane vsque ad vesperam durum & plurimum sibi & exercitui suo, qui sagittis densissimis *Turcorum* superne offendebatur, tolerauit certamen. Bombardis enim, sagittis balistarum, & aliis iaculis depellere ex montibus eorum agmina satagens, multos bombardarum ictibus *Turcorum* globos prosternebat, sed nec *Turci* tepidius in Regem & exercitum eius ex montibus sæuiebant, audaciam illis loci superioritate subministrante, offendebantque exercitum Regis per sagittas, quas veluti quendam repentinum imbrem emittebant. Sed & *Wladislaus* Rex aliquot sagittas aduerso pectore exceperat, nulla tamen ad corpus armis protegentibus penetrabat. Veritus autem *Wladislaus* Rex, ne exercitus suus ex inedia & victualium penuria debilis, arcubus *Turcorum* amplius offenderetur, a montibus recessit, neque enim poterat defendentibus *Turcis* clausuras montium, vlterius cedere, neque exercitus suus famem ferre. Altera autem die *Turcorum* exercitus ratus Regem fugere, insequebantur, sed Rex illico conuersus, commissa pugna omnem illum exercitum hostilem virtute altissimi adeo confregit, vt de cætero nullus haberet audaciam ipsum & exercitum suum lacessendi. Per aliquos tamen dies redeuntem Regem secuti sunt, si forte ex loci opportunitate extremum agmen possent opprimere. Postea vero, quoniam prætergressum omnem offendere exercitum, comprehendendi spe destituti, retorquere vestigia. In omnibus autem dimicationibus & præliis in præfata expeditione commissis *Wladislaus* Rex & optimi imperatoris & audacissimi militis exequebatur munera, primus ad pugnam, vltimus prælio confecto excedebat, nec alicuius in illa expeditione virtus, quantum Regis, enituit, nulli rei periculosæ aut difficili in bello & extra seipsum, negauit, quibus artibus & vulgi sibi & nobilium animos conciliauerat. Zelus insuper *Iuliani* Cardinalis Legati tunc perspectus est, qui exercitum regium & præsertim cruce signatos, dum acies ad congrediendum procedebant, animosæ legationis crucem gestans, vbilibet præibat, & milites pugnaturos suis adhortationibus confortabat. Fertur crebro quidam miles *Almanus*, qui in exercitu præfato deuotionis causa, habens notabilem familiarium & seruitorum cateruam, militabat, tolerantia laborum & famis & incredibili animositate *Wladislai* Regis perspecta, Reges & principes orbis publico carpsisse sermone, *quod commessationibus, crapulis, luxuriæ, pompæ, auaritiæ dediti, falsum nomen Regium occuparent: alios Reges & Principes purpura & satellitibus ac iactatione capitis occupatos esse, solum Wladislaum armis & virtute existere, qui adolescentiam suam vigilando, laborando, esuriendo, præliando pro defensione fidei & Catholicorum conuertendo, dignissime Rex vocaretur.* 1443.

A Discessum Regis ex terra hostili Despotus *Rasciæ*, qui vna militabat, molestius tulit, & proinde multis precibus & pollicitationibus retinere Regem & exercitum pro recuperatione terrarum suarum consequenda tentabat, offerendo etiam pro leuanda inopia exercitus, centum Ducatorum millibus subuenire. Perseuerare tamen exercitum in campo media hyeme, equis & euectionibus, commeatibusque deficientibus, hominibus partim fame tabescentibus, partim cadentibus & laborantibus, nullus prudens probabat, ne nouo exercitu & recenti *Turcorum* superueniente, sua clade fuscaret partam victoriam, quæ ægre constantia mi-

B litum fuit obtenta. Iam siquidem plurima multitudo exercitus regii fame confecta aceruatim cadebat, nonnulli milites huc atque illuc corpore nutabundi iam iamque lapsuri incedebant, quamplurimi vero ita exhausti erant, vt simulacra carne carentia magis quam homines putarentur, colore tetro luminibus in profundum demersis, neque in tot superuenientibus malis vnus alteri poterat ferre suffragia, aurum vero per Despotum oblatum etsi prima facie quantitatem magnam continebat, in vniuersos tamen partitum, minime poterat necessitati singulorum subuenire. Compendium autem quærens Rex, faciliores reditus impedimenta agminis amouere præcepit, cæsi equi

C imbecilles & confecti inedia, pleræque quadrigæ cum nobilibus tabernaculis concrematæ, loricæ & aliud armorum genus in sabulo, & singula quæ honori magis quam vsui erant, consumta incendio, ne aduersum se suis subsidiis, si ea adeptus foret *Turcus* armaretur. Igne itaque nobilibus tentoriis, curribus, telis, vestimentis, aliisque rebus, quæ portari propter equorum defectum non poterant, ne hostes illis potirentur, conflagratis, *Wladislaus* paucis de suis desideratis, sanus & incolumis de expeditione præfata discedit, & in *Albanander* perueniens, illic aliquot dies, vt exercitus suus refici posset, commoratur. Deinde consuetis itineribus in *Vngariæ* regnum reuersus, nudis

D pedibus *Budam* cum signis hostilibus in præliis captis, omni Clero ac populo atque omnibus obuiam processionaliter egressis, cum magno excipientibus gaudio gloriosus & desiderabilis triumphator cum triumpho & hymnis, cæsorum hostium spoliis intrauit. Signa ipsa hostium in Ecclesia S. *Mariæ* Parochiali in *Buda* pro memoria sempiterna suorum gestorum reponit. Duodecim insuper *Poloniæ* & duodecim *Vngariæ* primorum Baronum arma, qui secum in præfata expeditione militauerant, Rex depingi, & in Ecclesia S. *Mariæ* in *Buda* collocari, in signa eorum probitatis & præmium heroicæ virtutis iussit, arma autem Baronum *Poloniæ* sunt hæc: *Petri* de *Sczekoczin*

Digitized by Google

1443. *koczin* Regni *Poloniæ* Vice-Cancellarii de armis *Odrowąsz*, *Petri* de *Schamotuly*, de armis *Nalentz*, *Pauli Woinicki* de *Sienne*, de armis *Debno*, *Ioannis* de *Tarnow*, de armis *Leliwa*, *Nicolai* de *Chrzastow*, de armis *Strzegomia*, *Nicolai* de *Sukrzow*, de armis *Roza*, *Hinconis* de *Balicze*, de armis *Topor*, *Michaelis Lasocki* de armis *Boliega*, *Stanislai* de *Plieschow* de armis *Suliwa*, *Thomæ Warzinowski* de armis *Zubrzagłowa*, *Sbignei Rosperski* de armis *Plomien*, & *Iohannis Ligeza* de *Bobreck* de armis *Bulkascha*, & *Petri Kamieniecki* de armis *Pilawa*. Ex *Vngaris* hi fuere principales *Nicolaus Fristacki* de *Vlagk*, Woiewoda *Transylvanus*, *Ioannes* de *Hunniad*, Woiewoda *Transylvanus*, *Simon* de *Palencz*, *Simon* de *Czuder*, *Ioannes Woidesemrich* de *Plawcz*. Inter *Vngarorum* autem vexilla & arma principalem locum tenebant arma Cardinalis *Iuliani*, item *Georgij* Despoti *Rasciæ*, item peregrinorum ex variis linguis voluntarie sub banderio cruciatæ militantibus.

Inuidorum de Wladislai expeditione iudicia. Quamuis autem victoria per *Wladislaum* Regem ex *Turcis* relata celebris & sonorosa fuerit, & vniuersam Christianitatem magno gaudio compleuerit, non deerant tamen hostes & inuidi sui, præsertim inter *Australes* & *Almanos*, qui famam triumphi sui extenuare fuscareque conati sunt, asserentes *Ioannem de Hunniad Woiewodam velut militaris rei peritum bellum illud confecisse, & victoria relata præter auspicium, nil ad Wladislaum Regem pertinere.* Sed non potuit inuidus liuor claritatem triumphorum suorum quoquam modo attingere, vniuersa Christianitate, & his præsertim, qui vna militauerant, gloriam victoriarum in Regem *Wladislaum* referentibus, congerentes. Sed & *Æneas* de *Senis Italus*, Poëta laureatus, qui ea tempestate apud *Fridericum Romanorum* Regem Notarii officio fungebatur, gratitudinem apud *Almanos* consecuturus, multis probris Regem *Wladislaum* carpsit, & quem cœlotenus efferre debuerat, triumphorum suorum cumulum & gloriam extenuare laborabat, plura affingens & variis suis epistolis inserens, quæ decus regium & virtutem heroicam expilabant.

Terræ motus. Quinta mensis Iunii generalis terræ motus præsertim in *Poloniæ*, *Vngariæ*, *Bohemiæ* Regnis, & partibus vicinis, adeo validus exortus est, vt turres ædificiaque murorum corruerent, & singulæ domus, quantumcunque robustæ aut firmatæ, motu notabili voluerentur, fluuiorum aluei aquis in partes vtrasque defluentibus vacui cernerentur, liquida quæque salirent, homines pauore subito consternati à sensu & ratione alienarentur. Testudo monasterii S. *Catharinæ* Fratrum beati *Augustini* Eremitarum in *Casimiria*, motu illo in terram noctu decidit & plura alia loca motu terræ ruinata sunt. Intensior tamen motus ipse in Regno *Vngariæ* fuit, vbi & castra quædam euersa sunt, sed & gleba ipsa in Regno *Poloniæ* vulgarium opinione sterilior post motum terræ esse cœpit, & in annos plures lolia & quosdam insolitos & antea nunquam visos fructus, qui in *Polonico Snier* dicuntur, in locum puri tritici germinauit, motu præfato, vt vulgaribus asserere placuit, vitiata. 1443.

1444. Principio huius anni, dum Reges & Principes orbis Catholici comperissent, *Wladislaum* Regem & incolumem & victorem ex *Turcorum* bello *Budam* rediisse, vniuersi illum aut nunciis & Legatis insignibus, aut epistolis disertissimis excipiunt. *Eugenius* Papa quartus, non solum Legatum, sed & munera remittit, *Franciæ*, *Angliæ*, *Hispaniarum*, *Arragonum* Reges, *Philippus* Dux *Burgundiæ*, Dux *Mediolani Maria Angelus*, item *Venetorum*, *Florentinorum* & *Genuensium* Communitates reditui suo fauentes, speciales misere oratores, qui magnificatis operibus suis, *vt secundam expeditionem facere in Turcos non differat*, quibus possunt precibus & persuasionibus deprecantur, offerentes *se & terra & mari subsidia laturos*. Papa præsertim, *Veneti*, *Genuenses* & *Burgundiorum* Dux *Philippus* classem instructam repromittunt, quæ districtum maris custodiat, & *Turcos* ex *Natolia* traiicere volentes prohibeant. Nuncii interea ex *Poloniæ* Regno Regem adeunt, monent, *vt vnius periculo expeditionis perfunctus, aliud non subeat, ne quidquam Consiliariis Poloniæ inconsultis, in rebus expeditionem Turcorum contingentibus, decernat, prabiturus se illi consilia, quibus status suus stabiliri primum, deinde guerræ conquiescere & Turci vinci possint*; monent insuper, *vt omnibus omissis, Regnum paternum reuisere in animum inducat.* Hæc non vniuersorum solum, sed singulorum & adhortatio & deprecatio fuit, adiungentibus deformitatem, quam Regnum *Poloniæ* eius vastatione *Tartarorum* in terris *Russiæ*, & qui etiam anno ipso circa festum Pentecostes Regnum ingressi, & vsque ad suburbia *Leopolis* impune grassati, multa animarum millia in perpetuam abduxerunt seruitutem, & spoliatione furtiua a *Silesitis* contraxerat. Illis siquidem diebus *Sbigneus* Cardinalis & Episcopus *Cracouiensis* ecclesiæ suæ *Cracouiensis* possessiones augere & terminos Regni dilatare cupiens, terram & Ducatum *Siewieriensem* a *Wenceslao* Duce *Thesnensi* pro sex millibus marcarum latorum grossorum emerat. Sed Ducis *Nicolai Ratiboriensis* dolo, quem clandestine non verebatur inferre, possessio Ducatus præfati, aliquanto tempore fuit intercepta, ex quo & contagio belli in cæteros Duces *Silesiæ* processit, & nonnulli ex illis parum culpabiles per *Petrum Schaffraniecz* qui bellum nomine Regni administrabat, præsertim *Boleslaus* Dux *Opoliensis*, bello lacessiti, refusionem damnorum reposcebant, ad quæ omnia componenda præsentia Regis summe iudicabatur necessaria, nam & pro prima die Apri-

Digitized by Google

1444. Aprilis, & pro die *Vrbani* duplex conuentio in *Skauina* cum Duce *Nicolao Ratiboriensi* habita est, & bellum non extinctum, sed per treugam in annum ad spem aduentus regii suspensum. Fama quoque certa habebatur Ducem *Casimirum* & *Lithuanos* parare bellum aduersus Ducem *Masouiæ Boleslaum* pro terra *Drohicensi*, cuius ipse iam triennalis & amplius possessor erat, recuperanda; molesteque ferebant omnes consiliarii *Poloniæ*, Ducem *Boleslaum Masouiæ* terra auita & paterna spoliari & vexari bello iniusto *Lithuanico*. Tot legationibus, tot varietatibus, tot rebus & necessitatibus *Wladislaus* Rex distentus, quid agat, quo se primum conuertat, & quorum sequatur consilia satis perplexus est, causam fidei & defensionem Christianorum & Regni *Vngariæ* superiore bello instructam, deserere non placebat, Summo Pontifice & tot Regibus, Ducibus & Communitatibus sollicitantibus magnum se aliquid conficere credebat, si tot subsidiis se offerentibus operam suffragiaque pollicentibus operam & ipse nauaret, cum priore bello suis viribus tantummodo vsus, magnificam ex *Turcis* victoriam retulisset. Videbat præterea *Vngaros* ex superiori victoria insolentes, & ad bellum contra *Turcos* gerendum accensos, nec expeditionem temporis illius quoquo modo dilaturos. Regni tamen paterni *Poloniæ* charitas & suasio Consiliariorum eum quam maxime a bello ipso administrando reuocabant. Vicit tamen feruor fidei Sanctæ, *Iuliano* Cardinale & Legato continue aures & animum Regis plurimum persuasionibus demulcente, expeditionemque secundam in *Turcos* edicit & decernit, conuentum totius Regni *Vngariæ* pro die S. *Georgii Budæ* instituit, ad quem & *Iskram* & ciuitates rebelles euocat, *Polonis* respondet, *conuentu Budensi expedito se ad illos pro corrigendis defectibus & deformitatibus Regni Poloniæ opportune venturum.* Vt autem posteris fides amplior horum quæ scribuntur dari possit, neque reuocetur in dubium, *Wladislaum* Regem tot triumphis & venerationibus, tot legationibus Regum & Principum inclytum fuisse, copiam literarum sibi per Ducem *Mediolani* scriptam hic infero:

Litera Ducis Mediolani ad Wladislaum Regem. *Serenissime Princeps & Excellentissime Domine, Consanguinee noster Honoratissime. Ea est magnitudo rerum & claritas, quas nuper Deo gubernante, in sua virtutis & gloriæ cursu perseuerans gessit, vt vel sola eorum per se illustris fama vniuersum percurrere orbem, cunctisque silentibus non illa auribus tantum onerandas vulgare, sed ipsis etiam oculis spectandas subiicere valeat. Pluribus enim ante diebus, quam illæ ad nos posterioribus victoriis vestris literæ vestræ peruenissent, eadem illa adeo explorate populis nostris, adeo clare tenebantur, vt nil certius, nil apertius ab illo haberi potuisse videretur, qui se in acie fuisse, nec fuisse solum, sed etiam præfuisse diceret. Quanquam religiose credere fas est, vt cœlos eam enarrasse gloriam, qua Deo sanctissimo & ore & scriptis vestris, & corde atque animo acceptam fertis, & e cœlis in mentes hominum tacitas quasdam ex eo genere demissas voces penetrasse, quem vti futuri præsagos nonnunquam reddunt, sic eorum, quæ in absentia partium aguntur gnaros, illa etiam ipsa qua aguntur hora efficiunt, quod superstitiose diuina videri posse veremur, nisi similia etiam quandoque sub stulta idolorum seruitute Christianorum exempla cogitemus, quæ deuotioni vestræ nota esse confidimus olim accidisse, veri vbi creditur scriptores leguntur, qui valde de Cornelio Sacerdote ille commemoratnt, qui vita castitate venerandus Patauii, quo die in acie Pharsalica fusus a Cæsare Pompeius fuga turpi, & antea incertæ fortunæ suæ lumen extinxit, & magnitudinis robur eneruauit, singula dum acerrime dimicaretur, quasi e specula eminenti quemadmodum agebantur, interdum intermissis ipse, interdum rursum excitatis vocibus exponebat. Sed vtrumque nouissimo tempore nostro hoc fuit, siue Deus omnipotens hæc vestra resciri priusquam aut audiri vllo nuntiante aut scribente legi voluit, gratulari debemus vobis, quem adeo peculiarem sibi elegit Deus, vt se non solum gestæ felicitatis autorem, sed & gloriæ prædicatorem ipse præbeat, siue hominum antiquorum studio perfectum est, vt extremas etiam oras ea fama, quam breui pernicibus vt aiunt alis transuolaret. Ea quoque re, qua solide Serenitatem Vestram amamus, ac vestris laudibus annis longe antecedentibus delectabamur. Suauissima vero & illa de vobis memoria, quæ animo vestro penitus insedisse videtur, itaque litteras ad nos Vestræ Serenitatis cum læti accepimus, quibus secundi Vestri aduersus nominis Christiani hostes constantissimi atque Sanctissimi belli progressus eramus intellecturi, dum & summa iucunditate complexi sumus, quæ ab nostri amantissimo præstantissima virtutis Rege, nosque inter sibi præcipuos habentem, nuntium imprimis optatum allatura monebantur. Atque vt veniamus ad id quod nos agere & literæ ipsæ petunt, & nostræ in Serenitatem vestram affectio monet, immortales Deo gratias habemus, pro eius in vos populosque vestros, ac per vos in omnem Catholicum populum magna clementia, vberioribus quæ vix optare nuper quisquam audebat, donis. Meminimus quidem quanto impetu & furore, quanta rabie atque immanitate nondum tertius excessit annus, irruptione facta, barbarorum ingentes copiæ Regna illa Pannoniorum depopularentur, pessundarent, breuique omnia in puluerem deductura contenderent, nec Pannoniis iam contenti de inuadenda Italia & reliqua omni Europa non impari strage euertenda cogitarent. Pungit & nos atque vrit illius temporis recordatio, cum inter Ecclesiæ sanctæ filios vbique dissidia feruerent, odia*

Digitized by Google

1444 *odia incenderentur, bella perstreperent, sæuirent clades, vt neque satis consilii & opis minimum aduersus barbaricum furorem si se extulisset & longius progressus fuisset, afferri posse videretur. Sed misericors & miserator Dominus, a quo potestas & imperium, qui tametsi electos suos in virga ferrea nonnunquam visitat, eos tamen supra vires tentari non patitur, nec ab eis amouet misericordiam suam, suscitauit in vobis Spiritum Sanctum suum, ingenium vestrum natura excelsum consilio & sapientia munivit, teneram adhuc adolescentiam & robore corporis & animi virtute firmauit, Regnum, primatum, fidem populorum obseruantia & cultu stabiliuit. Duces dedit, qui exercitui praeessent, rei militaris peritissimos, milites, qui & Ducibus parerent, & disciplinam optime tenerent militarem, qui non auri cupiditate accensi, nec vento cuiuspiam inanis gloriæ inflammati, pro coniugibus, pro liberis, pro parentibus, pro maiorum sepulchris, pro laribus & focis suis, pro templis atque delubris, pro patria denique ipsa, cuius hæc omnia complectitur nomen, vel potius pro Dei ac Domini nostri Iesu Christi, a quo omnia & ea accepissent, & æterna præmia expectarent, confessione pugnaturi, non a laboribus aut periculis, non a rerum damnis, non a vulneribus aut sanguinis effusione, non a morte reformidarent, sed firmissima in Deo spe reposita, se vel de barbarorum hostibus in patriam lætos, vel de morte ipsa in cœlum victoriam lætissimos cum triumpho reportaturos, vltro bellum, & quidem aduersus eos, deposcerent, a quibus cædi, profligari, in teterrimam seruitutem rapi antea consueuissent, vltro in pugnam sese offerrent, in aciem prodirent, & ubi confertissimis hostium cuneis pugnaretur, eo se prompte iniicerent, ac difficillima quæque subirent, nulla in re turpiter hostibus cessuri. Hisce tot tantisque propugnaculis atque opportunitatibus innocentiam Vestram armauit Deus, vt populum suum ab insurgentibus in eum protegeretis, nec protegeretis solum, sed etiam si recte agere velimus, vlcisceretis, cladem in eos, qui Dei sanctuarium polluissent, quam longe lateque extenderetis. Atque vt nemo cogitationibus prauis aditum in cor suum facile aperiat, sed quisque stabilis spe gaudens, Domino seruiens, charitatis opera præstantissima magno Spiritu indicata intentionis, in dies studio prosequatur, alterum quasi Moisen nobis dedit, firmissimum illum Ecclesiæ Cardinalem Iulianum Apostolicum Legatum, Patrem Sanctitate & virtutum sinceritate conspicuum, humanitate colendissimum, authoritate venerandissimum, sapientia obseruandissimum, cuius in mente sanctissimas versari cogitationes, ex ore vitæ viua verba prodire, ab actione religionis & sanctimoniæ exempla manare, Deus regnorum vestrorum ac vestræ gentis curam throno suo sancto voluit. Hæc atque in eum modum alia plurima recogitantibus, nobis vnum praeterea, quod si deesset non parum huius vestræ felicitatis & gloriæ diuturnitati diffideremus, intuenti-* 1444

A *bus, molestiam scilicet, qua vos esse in tantis victoriis, tantis laudibus, tantis congratulationibus Christianissimo digna principe, vestra ad nos Epistola indicauit. Effundimus quidem, tot illustria vestra legentes gesta in Dei benedictionem, atque in magnalium eius, quorum architectum ministros populos vestros elegisse videtur, officio certe usus est, prædicationem, exaltationem, iubilum, idemque vt subditi nobis populi, vt nostras vrbes inhabitantes Clerus agat, operam damus, facto omnibus indicto conuentu, templorumque solenni triduana visitatione instituta, præsenti vestro animo participes simus*

B *bono. Serenissime Rex in Deo fruimur, meliora indies ac maiora expectantes, atque tanto magis animatam cum omni suo exercitu victoriæ maiestatem vestram fieri non dubitamus, quanto certior de clementia Dei sæpius degustata eius dulcedine, modo in sancto proposito, immaculatis sensibus & mentibus perseueretur; quanto & securior de cognita iam & perspecta & Ducum suorum pugnandi ratione, & militum fortitudine ac fide, esse debet vestro in nos amori prope singulariter, qui ad scribendum impulit, haud dissimiles gratias habemus, quantas possumus certe dicimus, vestris commodis si quid nos adiicere posse animaduerterit prouidentia, nullum gratiis agendis modum, nullum*

C *finem eadem nos facturos intelligat. Datum Mediolani die XXV. Ianuarii 1444.*

Philippus Maria Angelus
Dux Mediolan. Papiæ
Angleriæque Comes &
Ianuæ Dominus.

Ad diem S. *Georgii* pro conuentione generali per *Wladislaum* Regem constituta, conueniunt *Budam* vniuersi Prælati, Principes, Barones & Nobiles *Vngariæ*, ad prouidendum non solum expeditioni contra *Turcos* instaurandæ, sed etiam paci & quieti Regni, sine qua administrari bellum dispendiosum nimis erat. Despotus etiam *Rasciæ Georgius* præsens aderat, quoniam suam rem agi videbat,

D venit & *Ioannes Iskra* cum suis Capitaneis, venerunt & ciuitates singulæ rebelles, securitate tamen regia eis præstita prouisæ, vt ambabus partibus conuenientibus facilius de commodis & quiete Regni transigi res posset. Displicebat plurimum *Romanorum* Regi *Friderico* & parti aduersæ ipsa conuentio, tum propter recentem felicitatem *Wladislai* Regis, tum propter locum *Budensem*, in quo nihil agi posse censebat, nisi ex arbitrio Regis *Wladislai* & suæ partis. Conuentu taliter instaurato, id imprimis negotii sibi *Wladislaus* Rex & sui Consiliarii assumendum duxerunt, vt Regnum *Vngariæ* scissum & domestico bello affectum pacaretur, vt facilius bello externo vacaret. Offerebantur ad rem componendam plura media,

Digitized by Google

1444. media, *Ioannes* tamen *Iskra*, qui solus partes *Ladislai* pueri, cæteris omnibus *Vngaris* cuiuslibet status ad *Wladislaum* Regem deficientibus, promouebat, *nullam se conclusionem acccepturum* respondebat, *quæ ius Ladislai pueri inficeret*. Itaque pacis sufferentiis bellum domesticum suspendi placuit, in qua *Iskra* ipse cum suis omnibus & ciuitatibus rebellibus vltro consensit. Erat & aliud ciuilis belli maximum fomentum, *Pancratius* de *Sancto Nicolao*, qui licet partes *Wladislai* Regis sequeretur, rapto tamen viuere assuetus, oram omnem quæ a flumine *Wagpowasse* grauissimo prædocinio vexarat. Is quia præsens *Budæ* fuerat, cum suis omnibus communi *Vngariæ* decreto comprehensus est, & fere omnes sui familiares, aliquot exceptis, quos *Polonorum* compassio media morte eripuerat, laqueo vitam finire coacti, suspensi sunt. *Pancratium* vero vinculis asseruare placuit, hic *Vngaricæ* plebis furor, quem & Primores ne quidquam resistendo probabant, ex quo dare cœpit impatientiæ manus, amplius grassari disponebat, & prehendendum *Ioannem Iskra* cum suis omnibus atque necandum concluserat, *omnes guerrarum motus, Ioanne Iskra & his qui vna erant, extinctis in Vngariæ Regno, nec aliter quieturos*. Latere *Wladislaum* Regem conclusio ista, quamuis clandestina, non poterat, qui violari fidem & securitatem *Iskræ* datam, perniciosi exempli iudicans; & notam nomini suo inuri metuens, mittit *Polonos*, qui *Iskram* in dissimulato habitu ex *Buda* eductum, versus *Iaurinum* incolumem perducerent, cuius fuga *Vngari* comperta, à cæteris familiaribus suis temperarunt manus. *Iskra* ipse, quamuis alterius principis pars, *Wladislao* Regi vehementer non affici non potuit, vitæ suæ vbique illum vulgans seruatorem. Ad conquirendas insuper impensas pro futuro bello cura Regis & Vngarorum conuersa est, ærarium Regium erat nullum, liberalitate enim adeo prodiga in vniuersos vsus est, vt plus erogaret, quam sibi retineret. Post plures itaque deliberationes in hac re habitas, singulas ciuitates, & villas, tam regias quam Baronum conferre certam pecuniæ quantitatem in id bellum placuit, & omnes ciuitatum atque villarum incolæ taxati. Multi Barones *Vngariæ*, sed & duo Pontifices, *Ioannes Waradiensis* & *Simon Agriensis* pro bello gerendo dederunt nomina. Deputantur itaque certæ oræ pro regia maiestate, aliæ pro Pontificibus & Baronibus, militiam professis, & in illas exactores destinantur; *Ioanni* de *Huniad*, curruum, falconetorum, bombardarum, fistularum, puluerum, equorum & cæterorum quibus belli indiget apparatus, mandatur prouisio.

Appetebat tempus quo *Wladislaus* Rex *Poloniæ* Regnum adire promiserat, festum scilicet Pentecostes, maximo omnium Prælatorum expectabatur desiderio, nec minori ipse ad videndam genitricem & proprios penates, ad corrigendas difformitates absentia sua exortas, ferebatur, in occursum suum omnes status properabant, longa fames aduentus sui ipsum cunctis gratiorem magis quam desiderandum effecerat. Sed invidit nescio *Polonorum* fortunæ quis Deus? Conclusio & voluntas Regis de transeundo in *Poloniam*, non tam consilio *Vngarorum* quam prece & obsecratione abrogata est. Iniectus enim *Vngarorum* animis fuit singularis, nec a vero abhorrens scrupulus & suspicio, ne *Poloni* aduenientem Regem apud se sisterent, & implicari illum, tum domestico, tum *Turcorum* bello, periculisque quam *Vngarorum* de cætero gubernarent, nec aliter in *Vngariam* redire consentirent, donec illi pacifica & plena, quæ per Legatos promittebatur, daretur Regni *Vngariæ* possessio. Has deliberationes versari apud *Polonos* siue certa denunciatione, siue probabili suspicione *Vngari* rati transitum Regis in *Poloniam* quam maxime auertunt, ne & expeditionem in *Turcos* incassum iri, & ipsos a parte altera opprimi, bellumque intestinum ex integro renouari contingat. Neque enim sub alicuius alterius auspiciis & imperio bellum contra *Turcos* geri quisquam decernebat, neque Rege absente posse sustineri, exercitum disciplinam militarem & ordinum concordiam, & omnia absentia Regis in discrimen casura quilibet portendebat. *Poloni* quo minus moleste ferrent auersionem Regis, literæ excusatoriæ blande conceptæ ab *Vngaris* missæ sunt. Verum quemadmodum auersio Regis a transitu in *Poloniam Vngaris* multas salutares res contulit, ita *Polonis* plurimas perniciosas parturiuit. Nam *Boleslaus Opoliæ* Dux, vir tum hæresi *Hussitarum* tum repudiatione consortis legitimæ *Elisabeth* de *Pilcza*, & alterius concubinæ superinductione fœdus, cognita auersione Regis, quem sibi æstimabat formidabilem, audacior factus, quod videbat illum rebus *Poloniæ* neglectis, tum domestico, tum *Turcorum* bello arctius alligatum esse, multitudinem mercatorum *Cracouiensium* cum sumtuosis magnique pretii variarumque materiarum mercibus cum equestri pedestrique numero & curribus merces vehentibus, pro festo S. *Iohannis Baptistæ* ad nundinas *Wratislauiam* tendentes, vt iustus exercitus, si inuasio hostilis fieret, putaretur, in oppido *Krützberg*, in quo quieti & multis hostilitatis conscii, quiescebant, (nam sine clade sua & suorum obtinere prædam illam aliter non posse rebatur,) irruens cepit & captiuauit, & omnibus rebus & mercibus, auroque & argento, mercatoribus pauore aut fugientibus aut consternatis, ciuitate *Krützberg* nullum ferente subsidium, potitus est, & omnem illarum fortunarum & mercium molem, quæ modestiori æstimatione, ad ducenta aureorum millia appendebatur, impune vsurpauit. Grandis ea- 1444.

Digitized by Google

1444. tenus afflictio animos *Polonorum* oppressit, vindicandam temeritatem Ducis *Boleslai* decernebant, & indicendum illi publicum bellum. Sed quo euentus illius facilius succederet, sufferenda omnia quoad Rex rediret, & præsentia sua bellum gerendum, nec fidei interim facta, quæ Rex gerebat, impedienda. Sed nec *Wladislaus* Rex ardore quo negotium fidei & defensionis *Vngarorum* promouendum susceperat, incensus iniuriam tam improbam & atrocem sentire potuit, & *Polonis* spolium huiusmodi apud eum querentibus, *nullam se prouisionem rebus ipsis posse daturum*, in aliud animo & operatione intentus respondit, & *vt rem integram in aduentum suum reseruaret*, mandauit, *non posse gaudium prædatori ex rapta præda, si vita sua protelata fuerit, fore diuturnum.* Sollicitat deinde Magistrum & ordinem Cruciferorum de *Prussia* literis & nuntiis, *vt sibi secundam expeditionem agenti contra Turcos saltem nunc exercituale subsidium mittant, quod pro prima mittere neglexerunt, cum id ex professione sua obligentur.* Sed obduratis auribus Regis petitio spreta & contemta est, quoniam terrenorum bonorum abundantia, deinde Veneris Bacchique vsus in plerisque eorum Commendatoribus immoderatus, omnem nunc in eis priscorum disciplinam militarem extinxerant. Verum contemtum hunc æquo animo *Wladislaus* Rex tulit, diuinæ illum reseruans vltioni.

Feruorem altum & in vniuerso Regno *Vngariæ* Regnisque & Prouinciis, pro instaurando bello contra *Turcos*, in cunctorum pectoribus conceptum, permittente Deo tractatus pacis per *Georgium* Despotum *Rasciæ* & *Ioannem* de *Huniad* Woiewodam *Transyluanum*, cum Imperatore *Turcorum Amurath* clandestine interpositus restinguit. Conuentio siquidem fuit occulta pactione inter *Georgium* Despotum *Rasciæ*, qui restitutionem castrorum & dominiorum suorum per *Turcos* occupatorum vehementer flagrabat, & facilius illam conditionibus pacis, quam instauratione belli posse prouenire censebat, & *Ioannem* Woiewodam, vt pace inter Regnum *Vngariæ* & *Turcorum* Imperatorem his conditionibus, *vt Despotus castra & terras suas recuperaret*, composita: *Ioannes* Woiewoda in omnia castra, ciuitates & villas, quæ Despotus in *Vngaria* donatione *Alberti* & *Wladislai* Regum obtinebat, succederet. Quæ pactio *Ioannem* Woiewodam ad componendam pacem, quamuis bellum ingens pararet, accendit. Pluribus itaque Nuntiis pro liberatione Woiewodæ *Natoliæ*, in superiore bello capto, in præsentia sua consistente, ad illum Imperatoris *Turcorum* nomine accedebant, pacem aut pacis sufferentias expetentibus. *Ioannes* Woievvoda potiundæ pacis spem haud dubiam repromittit, nec Despotus *Rasciæ Georgius* ex magna rerum desperatione in magnam & altam spem recuperationis dominiorum suorum adductus, quiescit crebris nuntiis de ineunda pace, tum *Ioannem* Woievvodam, tum *Turcorum* Cæsarem sollicitat. Senserat *Turcorum* Cæsar exploratorum per vniuersas *Vngariæ* & *Italiæ* oras, per eum directorum relatione, ingens bellum aduersus se parari, & tam terrestrem exercitum, quam classem maritimam magna mole & numero instructam esse. Expertus erat superiori anno *Wladislai* Regis & sui exercitus, animum, vires & felicitatem, quem multiplicatis copiis non dubitabat venturum, facileque *Europam* omnem in potestatem suam concludebat, si exercitus terrestris coniungeretur maritimo. Accedebat non inferior tenor, *Caraman* Tartarorum *Cæsaris* filius, qui eadem æstate instaurato maximo exercitu petere *Natoliam* nuntiabatur, tot curis & anxietatibus *Turcus* distractus fatale sibi tempus aduenisse & cœlesti consensu actum esse de se suoque imperio existimans, omni conatu & ingenio firmandam esse pacem cum *Vngaris*, etiamsi auro emi, aut renunciatione quorumlibet castrorum & terrarum componi deberet, in animum induxit, ne & *Tartarorum* & *Vngarorum* terrestri exercitu, classeque *Italorum* vndique circumuentus, simul cum omnibus viribus distractis, cogeretur decernere. In omnes itaque conditiones per *Georgium* Despotum *Rasciæ* & *Ioannem* Woievvodam sibi, quamuis *Wladislao* inconsulto, propositas vltro consentit, Woievvoda *Natoliæ* vt celeriter a captiuitate solueretur, non paruum erat vtrique parti pacem æstuanti adiumentum, qui etiam pace confecta, septuaginta millibus florenorum a *Turco* redemptus, in libertatem vindicatus est. Certior *Wladislaus* Rex de his, quæ per Despotum *Georgium* & Woievvodam cum *Turcorum* Cæsare pacta erant, per literas & Nuncios factus, rogatur *vt Segedinum proxima die Augusti descendat, Turcorum Cæsaris nuntios illic ad pacem petendam venturos, auditurus.* Læta erat tam *Wladislao* Regi quam vniuersis *Vngaris* hæc nouitas, nulla enim transacta erant secula, quibus *Vngari* petere pacem, non dare consueuerant, & monstro similis nouitas ipsa putabatur. Cardinali Legato *Iuliano* alius erat animus; nam conturbari & vehementer anxiari ex huiusmodi nouitate cœpit, veritus ne fidei negotium & spes pene certa liberationis *Europæ* rediret in irritum, ac ipse qui *Eugenium* Papam, Ducem *Burgundiæ*, *Venetos*, *Genuenses*, classem pro custodiendo stricto mittendam impulerat, mendacii insimularetur & tot impensæ, tot labores iri perditum dolerentur. Iam itaque in *Segedinum* itum est, & nihilominus omni exercitui ad bellum comparato, mandatum vt illic conueniret, pace infecta exinde celerius in hostes transiturus, cuius etiam præsentiam conferre multum putabant, ad pacem tanto æquioribus conditionibus compo- 1444.

1444. ponendam, quanto exercitus numerosior atque paratior a *Turcorum* Nunciis illuc venturis animaduerteretur. *Wladislao* Rege atque A *Iuliano* Cardinali iam in *Segedino* agente, venerunt Cæsaris *Turcorum* Nuncii, *Græcus* genere erat, & Cæsaris Cancellarius, renegata fide Catholica *Mahometi* sectam professus legationis princeps, cæteri omnes *Turci* centum equorum numerum explebant. Hi ad consilium Regium introducti, præsentatis pluribus scutellis, & vasis argenteis & aureis munerum loco *Wladislao* Regi à Cæsare destinatis paucis legationem absoluunt: *Pacem*, inquiunt, *Dominus noster Turcorum Imperator Amurath vt Tuæ Maiestati complacuerit, temporalem aut diuturnam tecum & Regno Tuo Vngariæ firmare nos plena authoritate data, transmisit, sub his conditionibus, vt omnibus castris per* B *ipsum & antecessores suos conquisitis & Turcorum præsidiis hactenus munitis & possessis in Rascia, videlicet, Golubiecz, Swiderow, Zamow, Kussowiecz, Kowin, Sewerin, Norochardow, Szebrnik, Ostrwicza, Surzin, Rosnik, Koperban, Prokopia, Liaskowiecz, Zielonygrod, atque toti Rasciæ & illi parti, quam Despotus tenebat, Albaniæ perpetuo tibi cedat, Bulgaria tota Imperio suo remaneat. Duo filii Despoti ex captiuitate soluantur.* Hæc *Græcus* & non plura. Legatione hac in secretum consilium reducta, omnes *Vngarorum* Prælati & Barones, quorum multitudo Rege mandante pro huiusmodi spectaculo conuenerat, censent, decernunt & persuadent, *cum tam utilibus* C *conditionibus nullatenus spernendam esse pacem, scire se quantum sanguinis sui quondam fusum est in oppugnatione Golubiecz castri, quod nunc sine sanguine recuperari potest; quanti insuper sit castrum Swiderow tam situ quam munitione fortissimum & nulli secundum; quanti locus Norochardow in copia argentum fodientibus præstans; quanti tota Rascia & pars Albaniæ; quanti pax ipsa à tam in[illegible]o, duro, & potente hoste*, solicita deliberatione æstimant. Despotus ipse *Georgius*, iam spe iam metu tabescens, nunc *Wladislaum* Regem, nunc vniversos Consiliarios, nunc singulos, non tam precibus quam vberrimis lacrymis obsecrat, rogat, *ne occasionem bene gerendæ rei prætermittant, ne castrorum & nobilissimorum, & fortissimorum, & terrarum fœcundarum deditionem restitutionemque parui faciant; tam facilem recuperationem tot terrarum, castrorum, non solum in sua ætate, sed etiam in multis seculis nullatenus speraturi, ne charissimis pignoribus filio vtroque patiantur orbari.* Hæc mœstus flens & eiulans, atque cæsariem capitis barbæque pilos decerpens ingeminabat. Omnium itaque consilio vltroneo & assensu, sub conditionibus propositis, pacem cum Imperatore *Turcorum* in decennium firmari placuit, quatenus sub spatio illo *Wladislaus* Rex domestico bello in totum extincto, & throno suo in *Vngaria* firmato, fortiori milite & exercitu lapso decennio bellum posset contra *Turcos* instaurare. In huncque modum *Iuliano* Cardinali nequidquam dissuadente, cum *Turcorum* Cæsare & Nuntiis suis castrorum restitutionem intra octo dies repromittentibus, *Wladislao* Rege publice de tenenda cum *Turco* sub conditionibus compositis pace iuramentum præstante pax conclusa firmata. 1444.

Pax cum Turcis concluditur.

Turcorum Cæsaris Legatis conclusione pacis habita *Segedino* discedentibus, literæ a *Francisco* tituli S. *Clementis* Cardinali, Capitaneo classis Apostolicæ, item à cæteris Ducibus *Burgundiæ, Venetorum* & *Genuensium, Gallorum*, & nauium præfectis afferuntur, *exercitum fortem cum classe instructum esse, & ne Turci in Romaniam ex Natolia possent traiicere sufficienter prouidisse.* Rogatur ipsis literis Rex, *vt virtutem præstet promissis & celeriter in Romaniam terrestrem exercitum adducat, facile omnem Europam si paululum adnitatur, præsertim cum vacua sit, Turcorum Cæsare in Natolia bellum omnibus copiis cum Tartaris agente recuperari posse.* Imperator præterea *Constantinopolitanus Ioannes Palæologus* literas *Wladislao* Regi speciali Nuntio mittit, maximam spem victoriæ & liberationis *Europæ* repromittens, cauendumque à falsis & fictis pacis conclusionibus per *Turcum* petitis, persuadens, & rogans, *ne gloriam suam & famam sempiternam ad abolendam totius Christianitatis veteratam maculam dilatum iri patiatur.* Et vt res notior sit, copiam literarum huiusmodi inserendam duximus.

Serenissime & Excellentissime Princeps. Per reditum Legati nostri ab Excellentia vestra recepimus literas Maiestatis Vestræ, in quarum serie & nostri oratoris verbis certiores redditi sumus, Vos optime & feliciter valere, qua de re nedum nos, sed & omnes Principes, Christicolæ lætari plurimum debent, summumque rerum omnium opificem ac factorem DEVM orare & obsecrare votis, ieiuniis & orationibus, desistereque honeste non possunt, vt saluus sitis, quia Christianissimus estis, dehinc propter maximam rerum gestarum præteritarum gloriam & futu- D *rarum incolumem contra perfidos nequissimosque Teucros, & optimam mentem, cum laude DEI, gloria, & vnione sacrosanctæ Religionis nostræ, quæ voce nostra digne satis eloqui non possunt. Nam si nobis ora sonantia centum ipse DEVS dedisset, laudes vestras satis extollere nequiremus, sed mens conscia recti, votis hæc magnanima cœpta vestra prosequitur. Verum quia etiam vbi facto opus est, verba ipsa non sufficiunt, intellecto & clarius cognito, sublimitatem Vestram contra Teucros ituram hac æstate, decreuimus omnes vires & studia nostra vestris fauoribus addere contra perfidum crudelissimumque Christianorum hostem Ammurathum, omnique cura, studio, & diligentia Sereni-*

Litera Io. Palæologi Imp. C[illegible] Wladislaum.

1444. nitati Vestræ grati esse studemus, & vniuersus ordo Christianorum tenetur. Sed dum hæc cogitaremus, perficeremus, expectaremusq; Maiestatis Vestræ ad partes orientis aduentum, ad notitiam nostram peruenit, Georgium Despotum & Serenitatem Vestram cum dicto Amurato quædam pacis fœdera cœpisse & perfecisse, & ipsum parare legatos suos ad Excellentiam Vestram, pro concludendis & firmandis conuentionibus. Qua de re plurimum adiurati sumus, nec possumus satis intelligere, vnde talia processerint, qui victo superatoque inimico ita perterritus est, vt solum nomine Celsitudinis Vestræ ruat eius imperium, & in præsentiarum cum nulla ei spes relicta sit, velitis his insidiis ipsi tempori præstare ad restaurandas redintegrandasque vires, quo ipse victus superatusque regnet cum periculo & ruina multorum Principum populorumque Christianorum, qui apertissime vestris viribus & autoritate dictum Amurathum & eius loca oppugnarunt. Quapropter in mentem nostram cadere non potest, quod tantus error gloriosa & dignissima principia finiret, quorum fama iam per vniuersum terrarum orbem diffunditur, nec indigne Celsitudini Vestræ Iustinianum & Titum vere dignissimos Imperatores comparauerim. Quas ob res vestro nomine & singulari authoritate & felicitate moti sunt Principes & populi Christianorum; eius subditi colligati, vicini & coadhærentes; sed etiam eius fidei complures, Camaranus videlicet, qui magnam Asiæ Orientalis partem suis viribus & exercitu usque ad maria adeptus est, huic etiam additi sunt filii Karandugle & plures alij & classis optata iam strictum debet obsedisse, vnde non est credendum, quod tanta tamque insperata occasione victoriæ oblata Serenitati Vestræ, viribus omissis, cogitationes suas ad pacem, quæ multas insidias habitura sit, conuertit, sed potius ad prouehendam gloriam & famam fidelium, & delendam Christianitatis inueteratam maculam contra perfidos nequissimosque Teucros, qui crudeliter, nequissime, & fidem nostram & Christianum nomen, impiissimeque ac turpissime insecuti sunt. Sed vt nulla de laudibus vestris taceat ætas & Serenitatem Vestram votis posteritas omnis exposcat, vincite Titum, qui Iudæos triginta vno denario vendidit, propter Christum triginta nummis venditum, & si quid in verbis fuit, euanescat, redeatque Maiestas Vestra ad mentis integritatem, qua nulla præclarior aut diuinior excogitari potest. Nec, vt arbitror, vnquam aderint expositoribus, quos nos vllo pacto die noctuque cogitantes intelligere non possumus nisi fortasse id Serenitas Vestra his aures præbuerit, vt facilius Amurathes Græcia derelicta, ad tutandam Asiam se converteret, quemadmodum eum fecisse die duodecima præsentis mensis intelleximus, sicque facile sit non repugnantes vincere, & omnis occidentalis plaga vestro nomini supponatur. Nam cum ore Saluatoris nostri dictum legerimus: Omne

Regnum in se diuisum dilabitur, non poterit vtramque partem tueri, nec potenti manu impediente classe maritima in Græciam redire, nec futurum parua stipante hominum caterua, qui se & suos apertissimo periculo subiiceret, & sic illos imitabatur, qui duos vna hora sectatur lepores, qui altero insecuto quandoque carebit vtroque. Habet etiam penes se consules venales, quibus nullo pacto confidit, nec potest confidere, cum sæpissime minimis in rebus & paucis persuasionibus deficiunt, & semel mali semper præsumuntur esse in eodem genere mali, testante iuris regula. Subditi igitur eius, adhærentes, vicini, & nos cum ipsis contra Teucrum moti sumus, vestra spe confidentes. Hoc vnum nouimus Vestram Serenitatem non esse nesciam iam bello cœpto, cætera eius loca per nos capta, & in præsentiarum fama confidentes vestra maxima bella parauimus apertissime, non per insidias, non per dissimulationes, sed omni cura, solicitudine, diligentia, studio, & labore, & plurimis impensis ad sanctum opus perficiendum, omnia necessaria belli cum viris expertissimis, & omni conatu exire instituimus, multos etiam nostrorum Nobilium maximis periculis exposuimus, dum hortamur populos Christianorum vicinos & subditos Teucrorum ad suam liberationem & fidei nostræ augmentum, qui omnes animis, armis, opibusque paratissimi sunt, expectantq; Serenitatis Vestræ aduentum, quemadmodum sanctissimi Patres Christi aduentum operiebantur. Et tantus est magnitudinis Vestræ apud hostes tremor, quod Amurathes non audet eos, qui a sua iurisdictione defecerunt, infestare, nec verbis suis reprehendere, licet apertissime iam ex subditis & amicis hostes effecti sunt. Itaque plurimum admirantes admiramur, quod Excellentia Vestra victrix & triumphans contra eos qui nomine magnitudinis Vestræ liquescunt, quemadmodum nix a sole, & nebula a vento, & cera ab igne, velit aures factionibus præbere, præsertim cum de aduentu Vestro tot Maiestatis Vestræ scripta emanarunt. Itaque considerantes dedecus, cognoscentes periculum, & intelligentes damna eorum, qui vestris suasionibus his bellis se implicauerunt, nedum Excellentiam Vestram, sed quemcunque etiam infimum hominem, a tam egregio facinore & tam vulgato deficere nefas esse iudicaremus, nihilominus vt certiores simus de omni rerum euentu, harum latorem nostrum Dominum mittendum duximus, qui vt arbitramur Maiestatem Vestram in itinere reperiet, cuius literis intelligemus & exequemur, quidquid poterimus in fauorem & honorem & gloriam Celsitudinis Vestræ. Si tamen (quod in mentem cadere non potest) aliter esset, Excellentiam Vestram hortamur & deprecamur, dignetur clarissime sine aliqua dubietate & obscuritate nos de cogitationibus, consiliis & deliberationibus vestris certiores facere, vt possemus rebus nostris prouidere, ne errantes in damnosa & mortalia laquea incurra- 1444.

1444. *ramus, præter mentem & opinionem Serenitatis Vestræ, quam iterum atque repetentes obsecramus, vt nobiscum omnia clare communicet & verissime aperiat, speramusque quod Deo dante hæc magnanima Serenitatis Vestræ opera fauori Sanctissimæ fidei cedent, & gloria Sublimitatis Vestræ, cuius nomen, honos, laudesque apud nos & posteros nostros semper in honore erunt, cogentibus & rebus optime gestis præteritis, & clarissimis literis Vestris. Declarantes nobis quid acturi simus, parati sumus ad omnia placito Maiestatis Vestræ optimo corde, quam Deus per longissima tempora fœlicissime custodiat. Datum in vrbe nostra Misistra die XXX. Iulii Anno Domini M.CCCC. XLIV.*

Nomen. Ioannis Palaeologi Romanorum Imperatoris ac Moderatoris in Christo Trophæo Græcor.

Serenissimo & Excellentissimo Principi & Domino, Domino Wladislao, Dei gratia Regi Vngariæ, Poloniæ & Dalmatiæ, Croatiæ &c. Supremo Principi Lithuaniæ ac Hæredi Russiæ & fratri scutumque totius christianitatis gubernanti, Domino nostro in Christo Deo dignissimo.

Harum literarum series *Wladislaum* Regem mouit, & *Iuliano* Cardinali tam prudentia, quam eloquentia, quanta mala, si conclusio pacis obseruata fuerit, quanta bona si violata & reiecta amplissimis & diuturnis sermonibus differente, pœnitere Regem & Consiliarios pacti & fœderis cum *Turcis* initi cœpit, præsertim cum spes haud dubia fuerit, non ea solum, quæ *Turcus* redditurus erat, sed vniuersam *Europam* recuperari & *Turcum* vltra mare redigi posse, & sempiterno illo gloriari triumpho. Sed & ipsum *Ioannem* de *Hunniad*, qui Regem ad pacificandum cum *Turcis* induxerat, eadem pœnitentia inuasit, ex eo maxime quod Rex *Wladislaus* finito bello ipsum in *Bulgariæ* Regem præficere, de quo & publicas literarum promissiones habebat, pollicebatur, quæ ambitio virum spiritus ingentis vehementer agitabat. Noui itaque tractatus, nouæ deliberationes haberi cœptæ sunt, de bello prosequendo, & plures dies præterea absumti, infra quos dum castra *Swiderow Golubiecz*, & alia, elapsis non octo solum, sed viginti diebus, iuxta legatorum sponsionem non redderentur, bellum ex integro geri cum *Turco* placuit, neque auxilium classis maritimæ dudum tenente in strictu custodiam, tanto tempore in sua spe negligi & fraudari, omnesque *Vngari* legatos *Turci* in dolo venisse, & callidis vanisque promissionibus auertere Regem a bello gerendo voluisse concludebant. Itaque temerato iuramento rupto fœdere *Turcis* promisso, quod pro cautela ampliori & purificatione regiæ conscientiæ autoritate Apostolica dissoluebat, & irritum, cassum atque

Bellum adu. Turcam concluditur.

nullum *Iulianus* Cardinalis, veluti quod iniussu sedis Apostolicæ cum hoste Christiani nominis Rex pepigerat, decernebat, bellum contra *Turcos Wladislaus* Rex assumendum & gerendum concludit, & ne conclusio ipsa ex aliquo euentu dissolui, variari & labefactari possit, *Iulianus* Cardinalis tam ab *Wladislao* Rege, quam ab omnibus eius Consiliariis noua iuramenta exigit, in hæc forma: 1444.

Iuramentum Wladislai de bello adu. Turcas prosequendo.

Nos Wladislaus Dei gratia Vngariæ, Poloniæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Rex, Lithuaniæ Princeps Supremus, & Hæres Russiæ, ad vniuersorum notitiam. Dudum in conuentione generali Prælatorum & Baronum ac Nobilium huius Regni nostri Vngariæ, Budæ nouissime celebrata, pro honore Omnipotentis Dei, ac pro defensione & augmento fidei Christianæ, & pro bono totius Ecclesiæ Catholicæ, præsertim pro liberatione huius Regni nostri & partium circumstantium, quas ipsi Turci multis retro actis annis atrocissime sunt persecuti, & de præsenti persequi non cessant, decernimus, firmamus & stabilimus vnanimi consensu & voluntate totius prædictæ conuentionis, ire personaliter, & nobiscum ducere ista ætate seu anno præsentem exercitum versus partes Græciæ & Romaniæ, & cum Dei adiutorio totis viribus nostris laborare ad exterminium dictorum impiorum Turcorum, idq; pro maiori rei firmitate iurauimus in manibus Reuerendissimi in Christo Patris Domini Iuliani Cardinalis S. Angeli, Apostolicæ sedis Legati, executioni demandare, ad consolationemque totius Christianitatis hanc nostram puram intentionem, ac deliberationem nostris literis manu nostra subscriptis. Significamus Sanctissimo in Christo Patri, & Domino Domino Nostro Papæ, Eugenio IV. & Serenissimis Regibus & Principibus Christianis, propter quod nemo quoquo modo cogitare debet, quin nos tam sanctam deliberationem, solennem, iuratam & vbique publicatam velimus & omnino disponamus Deo propitiante ad executionem & optatum finem deducere. Nihilominus quia nonnulli propter aduentum Oratorum Amurathi Imperatoris Turcorum fieri postulatum adhuc dubitare videntur, an prædictam deliberationem Budæ factam & iuratam exequi velimus, idcirco ad tollendam ex animis quorumcunque huiusmodi de nobis dubitationem seu suspicionem, aut ambiguitatis scrupulum, & præsertim vt Reuerendissimi in Christo Patris & Domini Domini, Franciscus Venetus, Vice-Cancellarius, & prædictus Dominus Iulianus Supremus Pœnitentiarius Sacræ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, & Apostolicæ sedis Legati nec non Magnifici Capitanei galearum, tum Illustrissimi Domini Ducis Burgundiæ, quam Illustrissimi Domini Venetiarum per amplius de sinceritate & integritate mentis nostræ firmitate nostri propositi, ac obseruatione nostræ præscriptæ deliberationis & promissionis certificentur & assecurentur, de consensu & assensu nostrorum Prælatorum & Baronum apud nos existentium, tam eorum, qui nobiscum ad

1444 *ad exercitum venire debent, quam eorum qui in Regno nostro remanent, in verbo Regio & honore nostro ac sub fide Christiana in qua sanctissimum baptisma recepimus, & vitam consequi speramus, Domino Cardinali S. Angeli Legato spondemus, promittimus & pollicemur, iuramusque & votum facimus S. Trinitati Patri & Filio & Spiritui Sancto, & gloriosissimæ Virgini, Mariæ Dei genitrici, ac omnibus Angelis & Sanctis Dei, & præsertim beatis Regibus, Stephano & Ladislao, Patronis huius Regni nostri, prædictam deliberationem nostram & promissionem Budæ factam effectualiter demandare, & infra primam diem Septembris proxime sequentis esse cum nostro exercitu supra vadum Danubii apud Orsthwan, vel apud alia vada & loca inferiora & immediate incipere transfretari, & successiue continuare effectualiter sine intermissione temporis transfretationem exercitualiter, & in continenti intrare terram quam occupant prædicti Turci & continuare exercitualiter sine dolo & fraude, vel alio quocunque excogitato colore iter nostrum in Romaniam & Græciam, & alias partes, quas tenent Turci, in circa mare, & facere quicquid nobis est possibile, pro viribus & potentia nostra, vt Turci isto anno expellantur de partibus Christianitatis vltra mare, non obstantibus quibuscunque tractatibus aut practicis seu conclusionibus aut capitulis treugarum factis, vel fiendis, cum Imperatore Turcorum, vel eius nuntiis seu ambassiatoribus prædictis ipsius nomine, sub quacunque forma verborum, etiam iuramento, firmatis vel firmandis, quibus omnibus per hanc præsentem nostram promissionem, iuramentum & votum volumus expresse & specifice derogare, & derogatum esse, ita vt nullo ingenio, colore vel prætextu quoquo modo cogitari possit, huiusmodi nostra promissio iuramentum & votum infringi, violari impediri aut differri valeat vel possit. In cuius rei testimonium præsentes literas fieri fecimus & publicari, ac nostri Sigilli, quo vt Rex Vngariæ vtimur, appensione muniri. Datum in Segedin quarta die Augusti Anno Domini M. CCCC. XLIIII.*

Et nos Simon de Rosgon Episcopus Agriensis, Regiæ Maiestatis Supremus Cancellarius, Ioannes Episcopus Waradiensis, Raphael Herczog de Zegczew ad Episcopatum Bosnensem postulatus, & Ioannes de Hunniad Woievvoda Transylvaniæ qui cum præfato Domino Nostro Rege ituri sumus, promisimus, iurauimus, & vouimus in forma superius expressa; Et nos Petrus Episcopus Chanadensis, Laurentius de Hedrevvara Regni Vngariæ Palatinus, Georgius de Rosgon Iudex Curiæ Regiæ & Comes Posonii, Simon de Palencz Magister Agasonum Regalium, Michael Orschag de Goth, Supremus Thesaurarius Domini Regis, Emericus filius Woievvodæ de Marschali pridem Comes Simigiensis, Paulus filius Woievvodæ Bani de Alsolindvva, Simon Iudex de Amod, Magister Pincernarum regalium, Ioannes de Lossoncz Paulus de Herczog-Zekeczevv, Rubertus de Tau, Danes de Macedonia & Sylvester [illegible] Thorna Comes, de eadem, qui in hoc Regno remanemus, in signum huius nostri consilii & assensus, ad prædicta etiam nostra sigilla, penes sigillum dicti Domini Regis apponi fecimus. Datum vt supra &c. 1444

Dominus *Ioannes* Woiewoda addidit in iuramento & voto suo, *quod si prima die Septembris non posset ibi esse, indubitanter infra quatuor aut quinque dies immediate sequentes ibidem constitueretur.*

Tot & tanti motus in *Vngaria* multifarie concitati *Polonos* quoque exciere, quibus quam plurimum perniciosi visa est res exempli, hostes in pactis fallere, & Regem contrario iuramento irretire. Conuentum itaque in *Piotrkovia* pro die *S. Bartholomæi* celebrant generalem, & vniuersis fere Consiliariis Regni conuenientibus, placuit *Wladislaum* Episcopum *Wladislauiensem* & *Ioannem* de *Pilcza* ad Regem *Vngariam* celeriter mitti, qui illum & a proposito belli prosequendi reuocent, & omni persuasione & consilio in *Poloniam* redire inducant. Sed Rex teneri conuentum præfatum intelligens, *Ioannem Gruscinski* Custodem *Cracouiensem* & Notarium suum, *Petricoviam* mittit, significans, *prosecutionem belli contra Turcos se nullatenus omissurum.* Quodque iam ex *Segedino* discessurus erat cum omni exercitu, & ad vada *Danubij* versus *Orsbawa* transiturus, committebat, *vt Duci Masouiæ Boleslao Regnum Poloniæ ferret subsidium contra Ducem Lithuaniæ Casimirum germanum suum, terras Masouiæ bello aggredi disponentem, prouisumque se tempestiue ex Turcorum bello feliciter reuersum* repromittebat *atque vlturum eam iniuriam, quod Dux Casimirus Lithuaniæ contra prohibitionem suam bello aggredi Masouiam parabat.* Grata erat hæc commissio Consiliariis, nec minus Duci ipsi *Masouiæ Boleslao*, qui tunc personaliter conventioni intererat, efflagitans *subsidio exercituali se iuuari* super qua re omnes deliberandum censebant necessitate vrgente. Iam etenim Dux *Casimirus Lithuaniæ* cum omnibus potentiis suis in terram *Drohicensem* descensum faciens, erecto castello castrum *Drohicense* expugnare conabatur, sed & exercitus Ducis *Boleslai Masouiæ* depopulationem deuastationemque terrarum suarum prohibiturus, illi approximauerat, quem plures Barones & Nobiles ex *Polonia* notabiliter auxerant. Dux alter *Masouiæ Wladislaus*, etsi terrarum copias suas in campum, laturus fratri Duci *Boleslao* auxilium eduxisset, coniungere tamen se exercitui Ducis *Boleslai* distulit, & iter retrorsum inflexit, vt magis deserere quam adiuuare partes fratris existimaretur, qui si potentias suas cum exercitu Ducis *Boleslai* coniunxisset, multo tunc *Masouitæ* fuissent *Lithuanis* numero & robore superiores. Verum etsi exercitus *Lithuanorum* numero maior existimatus fuerit, robore tamen *Masouitæ* excedebant, cum in exercitu *Lithuanorum* maior pars a-

gre-

Digitized by Google

1444. grestium, & ad dimicandum inutilium putabatur. Sæpe itaque *Boleslao* Duce absente milites sui magno animi feruore, magno impetu signum deposcebant. Sed Dux exercitus *Nicolaus Powala* de *Thaczow* Succamerarius *Sandomiriensis* nullatenus Duce *Boleslao* absente fortunam experiendam ducebat. Erat tunc in exercitu *Boleslai* Dux *Michael Lithuaniæ*, filius olim Ducis magni *Sigismundi*, maximum pro consequenda victoria monimentum, ad quem magnam partem exercitus *Lithuanici* defectuum certa intimatione pugna inita constabat. Insuper erant *Masouitis* currus plurimi falcati, bombardis & fistulis pleni, qui vniuersum circumdabant exercitum, atque illum pugnantem velut murus fuissent tutati, quibus respectibus crescente *Masouitis* animo, *Lithuani* magis ac magis consternatos pauidosque animos inducebant, adeo vt omnia vasa nobiliora in auro & argento, veriti futurum suorum casum & fugam, in castra propinquiora remiserint. Consiliarii itaque *Poloni* conuentum apud *Piotrcowiam* agentes, quamvis iuxta commissionem regalem terras *Lancitiensem*, *Cuiauiensem* & *Dobrzinensem* ad defendendum Duci *Boleslao Masouiæ* designassent, miserunt tamen *Vincentium* Archi-Episcopum *Gnesnensem* & *Ioannem* de *Oleschnicza* Palatinum *Sandomiriensem*, qui bellum compositione pacis interciperent, aut si minus, treuga suspenderent. Nam cum res inter domesticos & homagiales Regni ageretur, victoriam futuram cuicunque parti contingentem Regni Consiliariis non lætam aut gratam, sed magis execrabilem & cruentam deberi censeri. Qui cum vtramque partem conuenissent, & nomine Regis & Regni ad pacem & reconciliationem exhortati essent, decisionemque læti pro terra *Drobicensi*, *Wladislao* Regi ex *Turcis* feliciter redeunti reseruare suaderent, treugaque vtraque parte consentiente accepta, conclusaque est, quâ conclusa tractatus de pace & conclusione eius perpetua instaurantur. Sed his Legatis Regni Archi-Episcopo & Palatino interesse indignum visum, quippe qui rem integram asseruare in aduentum Regium decernebant; itaque eis discedentibus pax perpetua inter partes conclusa est, sub his conditionibus, *vt Boleslaus Masouiæ Dux receptis à Casimiro Duce Lithuaniæ sexagenarum sex millibus latorum grossorum Pragensium tam iuri quam possessioni terræ Drobicensis destitutus literis, quas habebat super illa, cedat, districtumque Wegrow appropriatum suo Ducatui perpetuo retineat.* His conditionibus pace constituta sine dimicatione discessum est, & castrum *Drobicense* Duci *Casimiro Lithuaniæ*, pecunia prius accepta, datis obsidibus, resignatum. Sed *Lithuanos* velox pœnitentia pactorum cepit, carpente & arguente illos *Matthia* Episcopo *Vilnensi*, *quod argento non armis contra morem suorum maiorum bella gererent, & iniurias redimerent potius, quam vindicarent*, propter quod & districtus *Wegrow* non obstante iuramento & fœdere, literisque illius renunciationem testantibus, Duci *Boleslao Masouiæ*, contra ius fasque, violenter ablatus est, & Dux *Casimirus* sæpe nuntiis *Boleslai* de restitutione districtus & obseruatione pactorum eum requirentibus minatus, *velle se pecuniam datam nouo bello recuperaturum.* Et quia Consiliarii *Poloniæ Piotrcoviæ* congregati *Wladislaum* Regem alloqui per Nuntios notabiles, vt constitutum erat, non poterant, neque enim arbitrabantur illum intra *Vngariæ* fines reperturum, propter quod omnes conceptus suos literis mandant, & misso veloci nuntio suam Serenitatem literis multifarie dissuadentibus transitum, alloquuntur, mutarequo sententiam assumendi belli contra fœdus cum *Turco* ictum fortissime, bonum censent, & corrigere Regem propositû, præsertim cum melior causa atq; rectior id comprobet atq; superet. 1444.

Poloni Wladislao bellum dissuadent.

Wladislaus itaque Rex omnem diligentiam pro instaurando contra *Turcos* bello conuertens, & nouum exercitum, qui priori fortior & numerosior esset, vndique congregans, circa vigesimam diem Septembris castra à *Segedino* mouit, multis lachrymarum imbribus diebus superioribus emissis, quod contra fœdus & iuramentum primarium *Turcis* præstitum, quos iam tum castra *Sviderow* & *Golubiecz* ac omnes alias in *Rascia* munitiones & loca, & Despoti geminos filios constabat, satisfaciendo conditionibus fœderum, reddidisse, & resignasse, cogebatur bellum gerere, diuino præsidio, quod sibi priori bello propitium nouerat, & cuius vltionem velut iuramenti præuaricator, & tacitis suspiriis & publicis fletibus animo iam præsagitabat, destitutus, sed & copias exercitus sui longe pauciores copiis, cum quibus anno superiori bellum gesserat, quas duplo auctas credebat, intelligens, quum præter spem conclusæ cum *Turcis* pacis, neque tantæ copiæ se parant ad bellum, neque ad tempus statutum *Danubium* traiecerant, sed & multi milites *Poloniæ*, quasi altas largitiones expedissent, cogente defectu, abire permissi sunt, suggerente Regi quodam consultore, illis non indigere, anxium mœstumque trahebat spiritum, querelas sæpe ingeminans, quod tunc milites *Poloniæ* fidos sibi, malo persuasus consilio, remisit, cum illorum vsus magis sibi esset necessarius, & donandi largiendique copia nusquam maior suppeteret. Transitus autem Regis & exercitus non per *Rasciam*, vt superiori anno fuit, sed iuxta flumen *Danubij* per Regnum *Bulgariæ* copiæ omnes tertia die Nouembris traductæ sunt, culpa omnis in *Nicolaum Lassoki* Decanum *Cracouiensem*, qui ea tempestate & actionum Regiarum, & thesaurorum erat præcipuus moderator, arbiter, & expensor, retorquebatur, & suscepti contra fœdus & iusiurandum in *Turcos* belli & solatii militum

Digitized by Google

1444 tum *Poloniæ* qui se iuuari *Pannonico* auro expetebant, abiiciendi.

Postquam igitur Rex in *Bulgariam* traiecit A per passum *Puschawa*, qui est in vlteriori ripa *Danubij* versus *Vngariam*, quarta die *Florentinum*, & sexta *Bidinium* in vlteriori ripa *Danubij* & in ipso Regno *Bulgariæ* peruenit, fortia quidem pro manuali pugna castella, quæ magnus *Teucer* pluribus iam temporibus occupauit, & quæ Rex ipse oppugnare distulit, quia fuit animus eius gentes suas sine offensa & vulnere, sine quibus expugnatio raro contingit, prius *Adrianopolim*, deinde *Galliopolim* vsque traducere, vt se cum Apostolica, Ducis *Burgundiæ*, *Venetorum* & *Genuensium* maritima classe coniungeret, quæ intra Pharum *Galliopoliæ* iam applicata, transitum *Turcorum* ex *Asia* vbi tunc erat Cæsar *Teucrorum Amurathes*, B cum filio *Karaman* Principe *Tartarorum* in Regno *Natoliæ* bellum gerens, in *Europam* ad Regnum *Romaniæ*, quæ & *Græcia* dicitur prohibebat. Et quamuis multorum fuisset tam opinio, quam persuasio, vt ex *Bidinio* dextro colle versus *Adrianopolim* propter breuitatem itineris processus fieret, quo in quindecim diebus tuto peruenisset exercitus; sed quia & Regi & Consiliariis visum est, quod exiguus esset exercitus, & quod per syluas & montes intermedios traduci opportune currus non potuissent, qui quidem etsi celeritatem gentis militaris impediant, si duci tamen vna possunt, totum muniunt, & restaurant exercitum. Decreuit itaque Rex ad sinistram tendere versus C *Danubium*, tum ne currus cogeretur relinquere, tum quod illic maiorem victualium copiam reperturum exercitum cognoscebat.

Dimissis igitur ad latus dextrum versus meridiem vrbibus *Philippopoli* & *Adrianopoli* vltra montes & penes ripam *Danubij* per amœna loca & opulenta, *Macedoniæ* Prouinciam transeundo, quatuor de triginta diebus ad vrbem

Wladislaus Rex Nicopolim venit.

Nicopolim peruentum est, quam fere mediam *Danubius* ambit, aliam partem versus Orientem celsior mons tuetur, reliquum Vrbis humili colle vallatum est, in quo extra circuitus vrbis etiam casæ aderant, pro more patriæ non superbæ, quæ omnes prædæ & incendio datæ D sunt. Muros vero ciuitatis, etsi apparerent paruis de saxis extructi, non tentauit expugnare Rex, eadem quam diximus ratione, citius in *Græciam* transeundi, etiam quia cum exercitu Regis non ductæ fuerunt, nisi paucæ quædam bombardæ paruæ, vt exercitus esset minus impeditus. Humilis siquidem ciuitas *Nicopolis* & cuius præsentia famam minuit, licet sit metropolis in *Bulgaria*, sed aliquando dotata, plerisque commoditatibus agroque & portu fertili, per quem in *Walachiam* & *Transyluaniam*, inde in *Vngariam Teucris* ipsis patet accessus.

Dracula Walachiæ Woie-

Tenente aut statiua Rege sub vrbe *Nicopoli* Illustris *Wladislaus Transalpinæ Walachiæ* Woiewoda, qui & *Dracula* dicitur, ex *Walachia Danubium* traiecit, in *Bulgariam* ad adorandum Regem *Wladislaum*, veniamque petendum, quod coactus & non adiutus ab *Vngaris*, alias societatem & fœdus cum *Turcis* iniisset. Lustrato autem exercitu Regis & eius paucitate perspecta, fertur Regem multis precibus, consiliis & persuasionibus, vt in *Vngariam* omisso cœpto itinere rediret, rogasse, *debilem nimis & paruum numero regium exercitum* asserens, *neque in belli adducendum periculum & discrimen: cum Cæsar Turcorum & tantarum copiarum paucitate nullatenus vinci posset, qui cum maioribus potentiis venationes ferarum exercere consueuit.* Sed superioris anni fortuna & certitudo habita de maritima classe prohibitura *Turcorum* de *Natolia* in *Europam* transitum, & hæc & plura alia sana consilia repudiabat, quamuis fere omnibus Consiliariis *Vngariæ* placebat reuerti. Postquam itaque *Wladislaus* multiplicibus nequaquam potuit auisamentis & consiliis Regem a prosecutione belli auertere, de quatuor millibus *Valachorum*, quibus & filium pro Duce & Capitaneo adiunxerat, pacati & reconciliati sibi Regis auxit exercitum, qui si verum fateri licet, quindecim vix millibus equitum munitus erat, currus vero aderant vltra quam bis mille, non onusti saltem victualibus, sed auro & suppellectilibus, aliisque rebus quæ ad ornamentum & dignitatem militum pertinebant, ita vt quisque propriam suam domum adduxisse videretur. Prouidere autem satagens *Wladislaus* incolumitati Regis, pro veteri merito, quo illum Pater *Wladislai* Regis prosequebatur, donauit illi duos equos velocissimos, & duos *Valachos* fidissimos, omnium itinerum & locorum peritos, monens Regem, *vt illos à latere suo nunquam discedere pateretur, futurum enim, si quod sibi accidisset discrimen, equorum velocitate & hominum illorum peritia facile euitare posse.* Rex etsi equos hominesque susceperit, sicut cæteros, ita & illos monitus salubres abiecit, siue fortunæ suæ confidens, siue aliorum & signanter Cardinalis *Iuliani* & *Ioannis* de *Huniad*, altis pollicitationibus ab omni salubri consilio auersus, siue quod vrgentem vim fatorum exsuperare non posset.

woda ad Wladislaum Regem venit. 1444

Dimisso igitur à sinistris amne *Danubio* per fertilem *Thraciæ* prouinciam exinde iter assumtum est, vbi plurima priscorum Imperatorum ac Ducum *Romanorum* sumtuosa insigniaque ædificia ac marmorea monumenta *Græcis* & *Latinis* literis scripta, comperta sunt, arcus insuper & excelsas columnas, quæ pro maiori parte tum *Teucrorum* malignitate corruerunt. Sed inter eundum quoddam non famosum flumen Rex offendit, vbi viginti octo galeatas naues ad Danubii flumen suo postea tempore traducendas, Imperator *Turcorum* recondiderat, exercitu imposito vsque ad portas *Budæ*, *Vngariæ* & *Sclauoniæ* Regna depopu-

pu-

Digitized by Google

1444. pulanda, si guerra continuanda fuisset transiturus, quas galeatas *Wladislaus* Rex succendi destruique mandauit, vrbesque & castella, templa & villæ, magis militum voluntate, quam Regio imperio vastabantur. Vbi quanta fuerit etiam in *Teucros* Regis clementia & humanitas perspectum est. Cum enim vidisset gentes exercitus sui nedum in *Teucros*, verum etiam *Bulgaros* sæuire, & nullam in *Bulgarorum* & *Græcorum*, sicut nec in paganorum templis haberi reuerentiam, quin omnia ferro igneque mandarentur, accersitis scribis: *Videtisne*, inquit, *quo pacto se nostræ res habeant, & quibus vtimur moribus, neque enim potest hoc genus hominum vlla ratione ab sua immanitate diuelli, metuoque vehementer, ne iratus DEVS inhumanitatem nostram abhorreat aliquando.* Pro honore igitur & purgatione conscientiæ nostræ Maiestatis Nostræ, mandamus literis notetis, in forma subsequenti, vt etiam hostes nostri possint, si velint, de sua salute cogitare.

Manifestum Wladislai Regis.

Nos Wladislaus Dei gratia Vngariæ & Poloniæ Rex &c. Vobis qui castella de Sumen, de Maboracz, de Petrecz, de Warna, de Galatha, ac alia Prouinciæ Thraciæ castella in contemtum Christianæ religionis occupatis, & Christianos homines Græcos & Bulgaros, qui vt in lege Domini ambulent, ab Orientalis Ecclesiæ ritu ad vnionem occidentalis Ecclesiæ sub Eugenio Papa IV. nouissime venerunt, sub iugo & seruitute vestra tenetis, persuademus, & etiam mandamus, Christianos ipsos, pro quorum libertate ex nostris Regnis Poloniæ & Vngariæ hucusque peruenimus, & Deo Duce progrediemur vlterius, propria eorum libertate donetis, Deo & Ecclesiæ Romanæ seruituros; locaque prædicta nostro & Catholico Imperio adiicientes, in manibus nostrorum militum resignetis, & ad vrbem Galliopolim, ac in Asiam ad antiquam sedem Vestram Natoliæ vos transferatis. Quod vt facere tuto possitis, tenore præsentium vobis omnibus & singulis memoratis saluum & securum conductum validum cum effectu Regia liberalitate Nostra concedimus. Quod si præsentibus literis pergitis esse rebelles, nondum exercitum nostrum contra Vos successiue ducentes, militibus nostris in prædam vos dabimus & interitum. Nos iureiurando Nostro vouimus omnipotenti Deo, ac Vnigenito Filio eius Iesu Christo Domino nostro, Vos & Principem Vestrum Amurathum, quem nominatis Cæsarem, Domino auxiliante, inuadere, & quantum in nobis fuerit, persequi & debellare, tanquam Nostros & vniuersæ Reip. Christianæ publicos inimicos. Has itaque conscriptas literas in fortes & victoriosas manus suas accepit, & tribus de *Teucrorum* gente, quos captos tenebat, vita donatis, per Prouinciam prædictam deferendas obsignauit. Quarum literarum serie (vt *Histor. Pol. Liber XII.* redeamus vnde discessimus) complures *Teucri* castella, in quibus morabantur, metu reliquerunt, quidam vero locorum situ ac vallo muroque confisi sese absentare noluerunt, & præsertim hi, qui castellum *Sumen* & castrum *Petrecz* occupabant. Qui cum vidissent se triplici muro, foueis profundis saxosisque montibus esse munitos, impetum Regis pugnamque sustulerunt exercitus, & quanquam ad interitum vsque dicti *Teucri* intra mœnia se viriliter defendissent, a militibus tamen Regis vna tantummodo die crudeli pugna commissa superati sunt, & ex ipsis vltra quam quinque millia partim ex summis muris, turribusque præcipitati, partim igne gladioque ceciderunt. *Bulgarorum* etiam in primordio irruptionis plurimi defecerant, cum ipsis pariter *Teucris*, plurimos etiam Rex ipse sua pietate seruauit, plures insuper *Sclauos* & *Vngaros*, quos sæua *Teucrorum* manus dictis in locis pluribus annis captiuos habuerat, liberos fecit, & in *Vngaria* Regnum iussit per *Danubiam* transfretari. 1444.

Wladislaus Rex castra quadam capit.

Interea *Iulianus* Cardinalis Legatus Apostolicus, qui ipse in bello Regi semper adstitit, literas accepit a *Francisco* Cardinali *Venetiarum*, maritimæ classis Apostolicæ Capitaneo, & Legato, *transitum Teucrorum in multitudine ex Asia in Europam, custodia ne quicquam prohibente, transfretasse* nuntiante, *& quod classis maritima Apostolica prohibere nequiuerit quin Teucri furtim noctuque in paruis cymbis per inferiorem partem Phari Galliopolis traiecissent.* Multorum tamen assertio fuit, *Venetorum* & *Genuensium* galearum nauiumque Patronos & Capitaneos pecunia multiplici ex *Asiatica* gaza corruptos, e custodia stricti excessisse & *Turcorum* Cæsari cum quadraginta millibus suorum aduenienti, transitum liberum fecisse. Quam assertionem piæ mentes non receptant, tanta perfidia *Venetos* & *Genuenses* vsos esse, vt Christianum sanguinem *Mahumeticis* auro venderent. Sed ad multa vix credenda humana sæpe impellit auri sacra fames, aliis placuit ex defectu victualium & commeatuum classem discessisse. Vtcumque sit, liberum mare *Teucris* patuit, qui superato stricto, venientes in *Græciam*, iuncti sunt suis cis mare remanentibus. Hæc tamen denunciatio neque Regem terruit, nec animum suum a periculo futuro auertit, quin ad litus maris Regia signa deduceret, & descensum faciens cum exercitu a castro *Petrecz* iam exusto, per planos & apertos campos incedebat, ad dexteram versus meridiem montes habens, *Romaniam* a *Bulgaria* diuidentes, & protendentes a *Bidino* & ab ipsa *Nicopoli* vsque ad mare *Maurum* iuxta *Galatham*, qua *Messambriam* [illegible], inde *Constantinopolim*, id est per litus maris, & iuxta radices ipsorum montium lacus erant, qui

Turci cum exercitu in Europam veniunt.

1444. penes castellum *Petrecz* capit originem, qui & iuxta ipsam *Gallatam* terminat, intra sinum quendam paruum quem mare expandit. Ad sinistram autem versus septentrionem alii quoque montes habebantur, vltra quos & desertum erat, protendens versus septentrionem vsque ad *Danubium* e regione *Moldauiæ* & *Walachiæ* per distantiam octo ad minus dietarum, nam & de milliaribus illis in partibus neque consuetudo neque computus habebatur vllus. Versus vero meridiem dictum desertum vsque ad *Maurum mare* producitur, montes vero quos dicimus, etiam in ipsum mare terminant penes *Warnam* e regione *Galathæ*, quingentis forte passibus a *Galatha* distantem, quas circumstantias ideo notandas esse voluimus, vt legentibus locus certaminis & loca fugæ melius innotescant. Itur igitur intra montes ipsos penes lacum, donec *Warnam* peruentum est, & priusquam eo Regis peruenisset exercitus, *Teucri* qui *Warnæ* præerant, aufugerunt, marique sese omnes commiserunt, item & qui *Galathæ* præerant factitarunt. *Warnenses* autem & *Galathenses*, *Sumenses*, & *Petrzenses*, aliorum, qui periclitati fuerant, vicinorum exempla metuentes, sese in Regis potestatem dederunt, nona scilicet die Nouembr. feria secunda quos & *Cauerna* & alia plura castra eodem die sunt imitati, etiam priusquam Rex ipse signa monstrauisset, quamuis triplicibus muris portuque maritimo tuerentur. Tanta siquidem fuit Regis autoritas, vt nomine illius in partibus illis, tanquam mortalis cuiusdam Dei sua pro clementia veneraretur, magnanimitate autem sicut *Alexander* aut *Cæsar* alter vbique timeretur.

Eadem siquidem nocte, qua *Warnam* & alia castra Rex muniuit, conspecta sunt castra *Teucrorum*, quorum ignibus cœlum coruscabat, ipsa enim, postquam ex *Natolia* traiecerunt in *Europam*, *Galliopolim* concesserunt, inde *Adrianopolim*, & passim gentes armigeras colligentes validissimum congregarunt exercitum, qui cum *Nicopolim* venientes vestigia Regis continuo cursu subsecuti sunt, castra quoque eodem, quo diximus, vespere, quinque millibus passuum ab exercitu Regio collocarunt, mane autem facto feria tertia in vigilia S. *Martini*, vna duntaxat hora post ortum solis, *Teucros aduentare & pariter adesse* totus ecce conclamat exercitus. Capiunt arma milites bellorum auidi, cœlum & mare vocibus optant, tentoriis leuatis & curribus præparatis, *Teucris* obuiam itur, nullos de ipsis curribus more Tabor instructo, quibus in orbem compositis, primo, secundo & tertio curruum ordine velut e fortalitiis tutius pugnare poterat exercitus, sed visum est Regi ideo currus in ordines non poni, vt singuli qui in illis latitare [illegible] sueuerant, in aciem prodirent, & au- A ctiorem facerent exercitum. Nullus etiam (nescitur quo facto) bombardis se & tormentis instruxit, quibus tamen & terreri & offendi pariter hostilis potuisset exercitus, sed mala quædam valetudo Regis rebus instruendis non mediocriter obfuit, nam cum in sinistro pede Rex ipse apostemate quodam paulisper ægrotaret, *Huniad Ianiss* Woievvoda, Capitaneus exercitus acies instruxit, & in hunc modum locauit; in arcus siquidem modum per quendam vallem latam, mille circiter passibus acies sibi contiguæ consistebant campum opplentes, a lacu fere vsque ad montes, qui deserto contigui sunt, a sinistro cornu penes lacum idem Woievvoda quinque vexilla locauerat, tum ex propriis, tum ex Baronibus *Vnga-* B *rorum*, postquam & Rex ipse cum suis vexillis & aciebus electorum ex *Polonia* & *Vngaria* militum, tanquam in omnium acierum & militum cordibus magno splendore dignitateque fremebat, nihil magis cupiens, quam manum conserere, credens eos, qui intra *Teucrorum* possessiones & mœnia tribus de quinquaginta diebus secum militauerant, & alias vna secum fuerant, in mille pericula mortis, omni etiam virtute ad mortem vsque secum esse pugnaturos, sed aliter quam Rex sperabat, euenit. Nam cum post vexilla Regis ad dextram locatæ essent, *Walachorum* acies, dextro procedendo ordine, vexillum nigrum *Vngarorum*, post hoc vexillum *Agriensis* Episcopi *Si-* C *monis* de *Rozgon*, post quod & gentes *Mathkonis* de *Palencz* Bani *Sclauoniæ* sub *Francone* Bano germano suo, inde vexillum Ecclesiæ sub *Iuliano* Legato, & vltimo loco in fine eorum dextri, versus desertum, vexillum S. *Ladislai* sub *Ioanne* de *Arbi* Præside *Waradiensi* ad duo fere millia passuum. Eodem ordine *Teucris* obuiam itur, curribus regiis ipsas acies & vexilla subsequentibus, aduentusque *Teucrorum* in loco ipso tribus fere horis expectatus. Et quamquam aër erat serenus, mareque tranquillum, tanta tamen venti tempestas & procella ab occidente suborta est, vt omnia fere signa regia, vexillo duntaxat S. *Georgii*, quod sub cura solius Regis erat, excepto, ad hastas vsque confracta sunt & lacerata vt non D superi tantummodo, sed & elementa barbaricæ victoriæ adniterentur.

Interea *Teucri* magno ordine magnisque copiis non per opertos campos & vallem, sed per rubeta & colles, quos diximus, versus desertum exploratione & calliditate vsi, paulatimque ad exercitum Regis accedentes pedites suos sagittarios, quas *Ianitores* seu *Ianczaros* appellant, præstolantur, dextrum eorum exercitus Regii cui Præfectus erat *Waradiensis* Episcopus, licet debili impetu, aggressi sunt, ibique pugna primordium cœpit. Sed nescio qua fatorum inclementia tunc euenerit, quod *Vn-* *Prælium cum Turcis.* 1444.

1444. *Vngari* primarum acierum & quatuor vexillorum *Varadiensis* Episcopi, *Iuliani* Legati, *Franconis* Bani, & Præsulis *Agriensis* primum impetum *Teucrorum* non sustinuerant, sed paucis occisis *Teucris* statim versus *Galatham* inter sinum, quem diximus, maris, & inter lacum & montes versus *Romaniam* confugerunt, quos *Teucri* ipsi acriter ferientes hastis & frameis ad duo milliaria, decem videlicet millibus passuum, per excelsos montes & densissima etiam nemora insecuti sunt, *Walachi* pari exemplo hinc & inde dispersi, *Teucris* minime restiterunt. Restitit autem ex quatuor vexillis, vexillum S. *Ladislai* rectum & integrum, quamuis omnes fere eius milites profugissent, ad quod defendendum *Iulianus* Legatus & *Franco* Banus accurrerunt cum equitibus vix ducentis. Pars *Teucrorum* fugientes hinc inde *Vngaros* & dispersos aurigasque secant & trucidant, pars vero aliquot currus subuertunt & spoliant. Alii autem vexillum S. *Ladislai* magnis circumdant viribus, sed quia fortes erant sub ipso milites, & in vnum globum circulumque prostrati, ac versus *Teucros* inermes cuspides hastarum vertebant, non potuerunt animose pugnando quoquo modo à multitudine hostium superari. *Wladislaus* vero vbi vidit *Vngaros* à dextro eorum terga vertentes & supra reliquas plurimas *Turcorum* cateruas insurgere, ipsas *Turcorum* acies, vbi plus aduertebat, interponi discriminis, velut clarus Imperator & alter *Cæsar* inuasit, & omnes cum suis militibus hasta gladioque, quotquot offendit, aut morte afflixit, aut in errorem fugamque conuertit. Regis exemplum *Ioannes* Woiewoda Capitaneus exercitus secutus est, qui postquam vexillis copiisque Regiis se coniunxit, magno animo in *Teucros* irruit, & quatuor millibus passuum Rex inuictissimus *Teucros* insequens, tantam in eis cædem stragemque commisit, vt incredibile sit audientibus, & his qui coram viderunt, mirandum stupendumque, quod in tali Principe tales vires essent, & viuacitas. Reuersus postea ad locum vnde discesserat ad reliquos hostes profligandos, postquam vidit vexillum *S. Ladislai* à *Teucris* acriter oppugnari, & magno subesse periculo, pietate ductus, pro liberatione vndique à *Teucris* circumuentorum accurrit, cuius præsentia *Turci* cognita terrore consternati, partim cæsi partim in fugam conuersi sunt, triaque millia in *Turcorum* illo duntaxat loco corruisse visa sunt. & quasi in momento deleta. Et quanquam plurimæ & validæ eorum acies hinc inde pluribus locis victæ Regis virtute cecidissent, exigua tamen in eos videbatur strages commissa, propter nimiam eorum multitudinem, dum recentes & nouæ victis, prostratis, aut fugientibus succederent acies. Magna insuper astutia & summa calliditate *Teucrorum* procedebat exercitus, inter quos & sagittarii etiam equestres aderant, quorum vires fuerant inhabiles ad pugnandum, vt ex illis maior terribiliorque appareret exercitus. 1444.

A

Gregem insuper habuerunt camelorum, partim sericeis pannis onustorum, partim sagittis & rebus ad vsum hominum militiamque spectantibus, inter quos quidam visi sunt, qui aurea & argentea moneta graues erant, quam ex industria iuxta antiquam *Tartarorum* consuetudinem, cum se prosterni aut persequi conspexerint, obrutis saccis fuderunt in terram, vt inde milites regios à cursu & persecutione retardarent. Obfuerunt etiam exercitui cameli ipsi aliquorum equos, suorum monstrositate, vertendo in fugam, ita vt eos vix sessores ad quam voluerunt partem diuertere potuerunt, in quibus occidendis *Walachi* & alii quidam, æris cupidiores quam gloriæ, fortes & strenuos se præbuerunt.

B

Inuadit præterea Rex & prosternit acies hostiles, inter quos quædam copiæ *Tartarorum*, electissimorum certe militum, manu Regis corruunt, cuius ante faciem non stantes *Teucri* fugiebant, quasi conspexissent subitum fulgur descendere à cœlo. Deinde reuertens ad *Teucrorum* sagittarios pedestres, quos *Ianczarones* nuncupant, plurimos ex eis morte affecit, nec sine tamen ingenti damno ac læsione suorum militum & equorum. Nam & sagittas *Teucri Ianczarones* in vno loco firmati, & longis scutis ne læderentur in terram defixis, protecti, adeo frequentes in exercitum Regium emittebant, vt & aer sagittis ipsis non aliter opplebatur, quam cadente de cœlo grandine super terram, vnde & plures mortales de exercitu ictibus eorum mortui sunt, & equorum ex vulneratione deficientium immensus clamor, antiqua vero loca adeo sagittis constrata fuere, vt nullus per illa equiti aut pediti pateret transitus. In hac pedestrium pugna maior clades in exercitu regio accepta est, & multos insignes milites ex *Polonia* Rex desiderauit. Dum enim terribilis esset, tum multitudine tum sagittarum missione pedestrium *Ianczarorum* acies, omnibus dissimulantibus Regio mandato *Polonorum* milites irruerunt in illam, deinde Rex ipse desertor esse suorum militum nolens, pugnæ se mediæ iniecit, & magnam stragem in pedestri exercitu edidit, adeo vt *Ianczarones* ipsi deliberabundi presso gradu sisterent, & tam se exercitumque omnem suum, qui totus ex renegatis constabat, quam Cæsarem, qui in medio illorum versabatur, tradere in potestatem Regis conclusissent, si regii exercitus fugam discessionemq; non notassent. Sed catholicus populus felicitate à Deo eorum sceleribus irato iudicabatur indignus. Asserunt & nonulli disciplinæ militaris periti, qui bello huiusmodi interfuerunt *Wladislaum* Regem cladi, quæ successerat,

C

D

1444. occasionem propterea, quod in pugnæ principio *Turcos* venientes & deuictos longius prosequebatur, præbuisse, si enim modum in prosequendo hoste tenuisset, referre triumphum & præsentis certaminis gloriam, & summam belli perficere, haud incertum erat, poterat tamen pugna restitui, poterat *Turcus* vinci & pelli, si *Ioannes* de *Huniad* & *Vngarorum* cohors exemplum eius secuta pronior ad bonam spem quam ad fugam fuerit.

Magni autem animi Rex etsi à quibusdam ex ipsa pugna traheretur, & quidam illum a prælio studebant abducere, belli cupidus & victoriæ, quam sibi partam iam viderat, *Teucros* hostes longo etiam cursu, tertiò persecutus est; in multisque locis languescens prælium aut deficiens restituit, quem cum armorum splendore & strenuitate cognouissent, ad propinquiores eorum acies aut ad montes aufugiebant, & nihilominus tot ex eis moriebantur, vt quatuor aut quinque millibus passuum erat stratus campus corporibus occisorum. Adde quod de exercitu Regio multi ceciderunt, & signanter ex *Polonis*. *Walachi* vero qui ad spoliandos mortuos potius, quam ad persequendos viuos hostes intendebant, nullo fuerunt Regi subsidio, sed cum hostes insequebatur Rex, spolia capiebant, dum autem gentes Regis persequerentur ab hostibus, fugam dabant. Quidam etiam de exercitu Regis, tum pusillanimitate ducti, dum equorum suorum viribus diffidentes, relicta in media dimicatione Rege, ad desertum per montes & syluas diffugierunt. Solicitatus deinde *Wladislaus* Rex *Ioannis de Hunniad*, qui se iam e prælio fuga subduxerat, frequentibus nuntiis, *vt pugna & acie omissa, secum vna & locorum peritis fuga se saluaret*, animo feroci respondens, negat *sibi & sanguini suo fugam competere, malleque se in ea pugna cadere, quam contra maiorum suorum dignitatem pedem referre, militibus suis auspicium suum secutis desertis, vel potius proditis & de protrahenda vita per fugam ignominiosam cogitare, cuius vsum omni morte post fugam sciret amariorem, incertum habens, an etiam per fugam euasurus sit, & post euasionem ad crastinum victurus, pro comperto habens, quantacunque animorum accessione labem præsentis fugæ non posse deleri, nec esse honestatis Regiæ & vincere velle & fugere, & quamuis certum discrimen adesse videat, manendum potius & gloriosam oppetiturus mortem, quam militibus suis proditis in turpem fugam dilapsurum.*

Rex denique, quem *Poloni* sui fortissimi ac bellicosi milites nunquam deseruerunt, vsque ad crepusculum noctis cum hostibus dimicauit, quos circiter circa decem millia passuum a castello *Warna*, vnde discessum fuit, est insecutus, *Teucrique* ipsi in fugam à Rege conuersi sunt, & triginta millibus passuum retrocesserunt. Situs autem Rex *Wladislaus* in dimicantium medio, orantibus plerisque *ne se euidentibus misceret periculis, atq; exercitu dispersA so, solus summam periculi subiret, suo periculo pernitiem vniuersis orthodoxæ fidei cultoribus allaturus*, non acquiescit, sed militiæ decus præponens saluti, & gloriosam mortem vitæ opprobrio, in confertissimos hostes cum agmine militum se immiscens, aliquanto tempore pugnauit fortissime, donec magis ac magis infundentibus se *Turcis*, cum suis occlusus, magnificam mortem oppetiit, damno sui corporis & Christianæ Reip. & Regni *Polonici* ingenti iactura & vulnere, manu ipse hostili oppressus & interemptus, victis iam debellatisque hostibus, neque vllam sibi futuram salutem sperantibus, insperatam & illustrem victoriam præbuit. *in qua ipse Wladislaus cadit.* 1444.

Hostium siquidem multitudine vndique cir-B cumactus, cedere pudori ducens refugientibus & se deserentibus *Ioanne* de *Hunniad* & *Vngaris*, prælium quanta vi poterat resumens, multis cæsis & ipse tandem cum omnibus *Polonorum* militibus propriam mortem animosissime vltus, occubuit. DEUM siquidem suæ maiestati adesse, vbi amplius consilio nihil administrari poterat, confidens, illa solerti consilio transtulit Princeps magnanimus in virtutem. Cum enim plurima & egregia tam Ducis quam militis munera illo prælio edidisset, & maximis hostium copiis fusis fugatisque totus sanguine barbarico maderet, *Ioannes* de *Huniad* hostium magnitudine & paucitate regii exercitus deterritus, in fugam effusus, omnem exercitum C *Vngarorum* suo exemplo secum traxit. Sed & parum ducens, ipse plures nuntios ad *Wladislaum* Regem misit, qui monerent, *vt ipse prælio discedens fuga se saluaret*. At Rex in nuntios vehementer iratus: *abite & renunciate*, inquit, *Ioanni desertori meo non militi, Vngaros exercitu hoc amisso, alterum parare posse, se vero sine suo dedecore fugere non posse, malleque vitæ quam gloriæ iacturam facere, & die illa pro fide, pro Religione, pro populo Christiano, atq; Vngariæ gloriosam mortem quam turpem fugam appetere, viderit ipse qui ferocius intra parietes tutus loquebatur, & qui reclamantem renitentemq; me in huius horæ discrimen perduxit, si* D *rectè agit, si fidem & sacramentum militiæ mihi præstita custodit, & si tam promtam habeat manum iuxta ac linguam habuerat, Regis sui à præsenti & postera ætate desertor iudicandus.* Nocte autem superueniente vtraque pars victam se credens abiit, *Vngari* siquidem credentes omnes currus exercitus Regii fuisse spoliatos ab illis *Teucris*, qui in primo congressu eos profligauerant, versus desertum per opacas etiam syluas ac montes, & valles, locaque præcipitantia fugerant, quibus fugientibus de *Teucrorum* exercitu quidam sæpius acclamans, Hungarico dixit idiomate: *Quæ est, o Vngari, vestra dementia, quæ pusillanimitas, qui cū victores estis, aufugitis.* Quo ne quicquam reuocante, & obstante etiam, quod *Vngari* ab ipso Rege iterum

at-

Digitized by Google

1444. atque iterum reuocarentur ad pugnam, quisque tamen velociori cursu fugiebat, nec seruus de seruando Domino pietate motus est, neque Dominus præsentem & anhelantem seruum præstolatus, tanto quisque terrore perculsus fuit, vt quicunque opaca & inuia loca per consertas arbores, saxa, & per densissima nemora, velut in apertos & planos campos tenebrosa nocte cucurrit, & ipse quoque Woiewoda *Ioannes* Capitaneus exercitus cum pluribus equitibus, *Vngarorum* Rege non expectato, diffugit. Qui autem vltra lacum in primo congressu ante *Teucros* fugerant, & quos *Teucrorum* gladius non vorauit, eadem nocte clanculum ad ipsum desertum confugerunt, vt possent ipsi quoque per *Danubium* in *Walachiam* transfretare, & penes currus regios reuertentes ausi non fuerunt currus accedere, metuentes ne *Teucri* iam circa currus nocturnam requiem stationemque recepissent, quibus tamen in curribus plerique de exercitu Regio nocte tota sed & die sequenti pacifice steterunt, expectantes assidue reditum Regis & totius exercitus, quem suis hostibus præualuisse viderent, & in eadem opinione ipsi quoque *Turci* versabantur. Nam cum se vidissent vbique prosterni, ausi non fuerunt sequenti die, transacto iam vespere, Regios currus inuadere, metuentes ne Christiani milites ad currus & ad primum pugnæ locum reuertissent *Ioannem* de *Huniad* Commendatorem & plurimos *Vngarorum* neque reuocauit pudor neque animauit metus, ne deserti Regis ignominia notarentur.

Fugientibus autem *Vngaris*, *Walachis*, & aliis de exercitu Regis, talis timor pedibus addebat alas, vt Woiewoda *Ioannes* Capitaneus exercitus, qui certos ductores habuit, in duobus diebus & noctibus, ad ripam *Danubij* & ad passum *Lassflocze*, demum in *Walachiam* euolauit, quidam in tribus, quidam in quatuor diebus, quidam vero in quinque diebus & noctibus etiam nihil comedentes, ad eandem *Danubij* ripam peruenerunt, ad quam in decem vel octo ad minus diebus communiter equitando vix perueniri potest per desertum ipsum, in quo nihil ad vsum humanum est repertum, & plerique tribus equitando diebus nullas etiam aquas reperierunt, & non pauci siti languebant & inedia. Tanta inerat miseries fugientibus cupiditas fugiendi. Præter autem *Walachos* nemo quo tenderet sciuit, nam quisque ad eam se partem conuertebat, ad quam ipsum aut impellebat timor, aut ab ipsa fortuna trahebatur. Nulla enim ratione iter agebant, qui sine *Walachis* fugiebant. Hi siquidem interdiu per solem, nocte vero per stellas etsi quandoque circuirent tuto tamen ad *Danubium* profecti sunt. Qui autem Ducibus *Walachis* caruerunt, aut ad *Teucrorum* loca, quæ Christianorum esse putabant, peruenerant, aut errore, aut frigore, aut denique ipsa inedia perierunt, ita quod plures de exercitu Regis fames, plures error, & plures frigus extinxit, quam *Teucrorum* gladius interemit. Quod si *Teucri* ab ipso Rege prostrati non cecidissent, & insequendi fugientes non fuisset illis adempta potestas, aut in ipso deserto singulos fugientes non comprehendissent, vel perdidissent, aut si ad *Danubium* vsque venissent prosequentes fugientes flumine omnes mersissent. Sed Deus ipse tantas in prælio vires in solo Rege dimisit, vt quicunque saluus est, opera & ope Regia est saluatus. Plurimi autem *Teucrorum* qui in primo congressu per Regem cæsi, & ad multa passuum millia profligati sunt, non prius sistebant fugam, donec peruenerunt *Adrianopolim*, vbi vulgata sua strage & regis victoria, vniuersa *Adrianopolis* pauore concussa, qualiter fugeret, qualiterque ex *Europa* in *Natoliam* per mare traiiceret, summo conatu sperabat. Visus est *Iulianus* Cardinalis Legatus cum *Ioanne* Woiewoda à prælio discessisse, qui alias nunquam voluit deserere Regem, nisi postquam *Ioannem* Capitaneum exercitus, Regem & exercitum linquentem cum magna multitudine se sequente vidit discessisse. Incertum autem est, quo euentu *Iulianus* Cardinalis à consortio *Ioannis* Woiewodæ distractus, dum in rara societate *Danubium* peruenisset, à quodam *Walacho*, qui in parua cymba vnicum duntaxat illum traiiciebat, cognito auro, quod ipse *Iulianus* dicitur gestare, & cuius pondere cymba ipsa demonstrat molem, occisus est, & corpus exanime, vt plures ferunt, singulis vestimentis & auro spoliatum est, & in *Danubium* proiectum, ita vt vir eloquentissimus, prudentissimusque occidit, ac suum illum dignissimum spiritum & nobilissimum, ad omnia quæcunque ageret diuinitus aptum, exhalauit. Visus est *Waradiensis* Episcopus inter primos fugiens, dum initio pugnæ persequeretur a *Teucris* ad lacum confugere, in quo dicitur submersus esse. Visus etiam *Agriensis* Episcopus, qui & cum primis non impetum sustinuit, ad *Warnam* castellum sua pro salute confugisse, qui cum ab oppidanis non esset receptus, ad milites regios pugnantes reuersus est, & ingressus acies fortiter dimicauit. *Polonorum* vero militum, præter duos, nullus euasit, eo quod pro more suo de fuga sua nunquam cogitauerunt, & quod bellicosum sit genus hominum. Hi enim dum vitalis spiritus spirauit ab ipso Rege minime discesserunt. Occubuerunt autem ex præstantioribus, *Ioannes Maior* & *Ioannes Gratus* fratres germani de *Tarnow*, & *Martinus* ac *Stanislaus* de *Roznow* filii duo optimæ memoriæ *Nigri Zawischa*, qui in illa infelici clade per Imperatorem *Sigismundum* circa castrum *Golubiecz* a *Turcis* accepta, dimicando strenue occubuerat, & alii plures milites Nobiles *Poloni*. Saluati autem sunt per fugam *Rzesowski* qui pugnæ propter vulnerationem interesse non valens in curru Regio decumbebat,

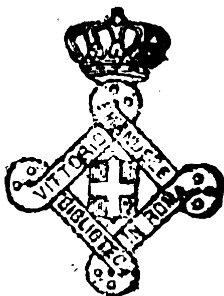
Iulianus Cardinalis Leganus interficitur.

1444 bat, de domo *Pulcozicz*, ex post in *Cracouiensem* Episcopum, *Georgius* de *Sanoch* in Archi-Episcopum *Leopoliensem*, de domo *Streparum*, A *Paulus* de *Garbow* de domo *Powala* in Episcopum *Chelmensem*, *Albertus* de *Zichtin* in Regni *Poloniæ* Vice-Cancellarium, *Ioannes Watrobka* de *Strzelcze*, de domo *Oxa*, in Præpositum *S. Michaelis* & Canonicum *Cracouiensem* promoti: *Andreas* de *Sienno*; de domo *Debno*. *Ioannes* de *Borowno* de domo *Szrenoawa*, *Martinus Chorapiec* de domo *Pulkocicz*, *Petrus* de *Latosyn*, de domo *Gryffonum* captiuitatem *Turcorum* mirabiliter aufugerunt.

Rex vero *Wladislaus* postquam bellum noctе diremptum esset, nusquam apparuit, nec tamen est repertus, qui eum aut capi aut occidi viderit, ac mira quidem & res stupenda est, cum de cæteris militibus qui non redierunt, certa B noua aut de morte aut de captiuitate relata sunt. Sed Rex ipse eodem in prælio omnibus vno ore testantibus vltra quam corpore humano possibile videretur efficeret, tantamque stragem propria manu commisit in *Teucros*, vt opera magnanimitateque sua, quarta pars præstantiorum militum, hostilis exercitus defecit prælio, cuius virtus & strenuitas supra Christianum exercitum venisse dicuntur, & nihil dubium est, quin Rex vera *Teucros* superauerit virtute, quanquam ipsi exercitum Regium multitudine potius quam gladio perterruerint. *Vngari* pro maiori parte salui reuersi sunt, sed præstantiores etiam milites *Vngarorum* prælio C defecerunt, & superstitissent, nisi Regis, quanquam incomparabiliter, superiores erant numero hostes. Erat spes nihilominus habendæ victoriæ, & iam Deus Regi triumphum dederat propter signa ea quæ dixi, nisi illum fuga exercitus sui labefactasset. Ex omni autem Regis exercitu, in quo verum dicam vix aderant viginti millia militum, non creditur quintam partem morte aut captiuitate periisse, & nullam denique iacturam Christianus accepit exercitus, si modo *Wladislaus* Rex nobis aduenisset, quo principe nulla ætas aut vnquam vidit, aut vnquam visura est præstantiorem pugilem pro fide nostra Catholica, aut Catholicum magis & Sanctum Imperatorem, qui pro summa eius bonitate nemini vnquam nocuit homini Christiano, Deum semper laudans & benedicens auditus est, tum in Psalmis tum in omni eius verbo & opere. In cibo moderatissimus Princeps, & spreto vino, sola in potu contentus aqua, ac veluti sanctus Rex & angelus alter in terris cœlibem & virgineam vitam domi militiæque duxit. Cæsa sunt ea pugna octuaginta millia pluresque illustres animæ in cœlum vel inferos transierant. Insignis est hic annus multis cladibus, nam & *Swaiczeri* apud *Basileam* cæsi sunt, & *Delphinus* quam plurimas *Almaniæ* Vrbes occupauit, & Rex *Franciæ*, *Tulun*, *Werdinumq́;* cepit, nulla tamen quam *Pannonica* clades insignior, postquam victus & victor diuersa loca sortiti sunt. Victus enim *Wladislaus Polonorum* & *Hunnorum* Rex consociatus est angelis, victor *Turcus* addictus est perpetuis suppliciis. Transacti mali in animis *Polonorum* inspirata quædam habebatur diuinatio, & nedum fama regiæ cladis *Poloniam* perveniente, mœsta tamen lamenta matronarum, natos & cognatos suos ex sola coniectura & suspicione deplorantium audiebatur. 1444

Wladislai Regis indoles describitur.

Cum in *Adrianopolim* ventum foret, *Turcorum* Cæsar captiuos recensens duodecim *Polonorum* ingenuos iuuenes nondum epheborum ætatem ingressos, quorum videbat eminere genus & formam, e cætera turba secreuit & in thalamum suum deduci iussit. Qui cum ob formæ præstantiam primum se ritu profano & spurcissimo circumcidendos, deinde in scortorum numerum destinatos cognouissent, ne execranda lege & libidine fœdentur, in necem Cæsaris coniurant, rem tamen cum vno *Bulgaro* simili turpitudini destinato communicant, quem & in necem & coniurationem pelliciunt. Sed cum obseruato meridionali tempore, quo corporis Cæsaris custodes sopori se dari soliti erant, propositum exequi pergunt. *Bulgarus* illos præcurrens Cæsari quiescenti prodidit, & *quanto in periculo versaretur, nisi mature prouideret*, indicauit, non ob id tamen machinatio coniuratorum quieuit, sed Cæsarem adorti, in illius trucidationem toto conatu (non ephebos sed viros crederes) ferebantur, perpetrassent insigne tyrannicidium, nisi Cæsar per gradus & scalas abditas in tecta domorum scandens, manus illorum euasisset. Accurrentibus autem corporis custodibus *Ianczaris* in grandi multitudine, nemo se coniuratorum capi permisit, sed thalamo, ex quo Cæsar aufugerat, firmis repagulis clauso atque obfirmato, ne barbarorum manus, qui illos magna oppugnabant virtute, inirent, mutua in se ad vnum omnes debacchati cæde, gloriosam & memorabilem mortem oppetiere, relinquentes exemplũ honestis mentibus, D magis fidem & pudicitiam curæ esse, quam vitam. Et si idem animus *Ioanni* de *Huniad* & cæteris militibus ad *Warnam* cum *Wladislao* Rege contra *Turcum* pugnantibus, qui ætati infirmæ, adfuisset, neque *Wladislaus* Rex ab eis desertus, neque tot pulcherrimarum legionum interitus fuisset secutus, neque Catholicorum debellator exercitus, qui etsi laudabile visus fuisset insumpsisse in anno transacto principium: occulto tamen Deo permittente iudicio processum debilem & finem habuit penitus infelicem.

VITTORIO EMANUELE BIBLIOTECA ROMA

IN-

Digitized by Google

INDEX RERVM IN DLVGOSSO OCCVRRENTIVM.

Prior numerus librum, posterior columnam: littera vero partem columnæ notat.

Digitized by Google

Digitized by Google

 Błoz-

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

C.

Digitized by Google

Cur-

Digitized by Google

D.

Digitized by Google

Gil-

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

 Hol-

Digitized by Google

Iaros-

Digitized by Google

Digitized by Google

K.

Ki-

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Lu-

Digitized by Google

M.

Digitized by Google

Mie-

N.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

P.

Pa-

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Ris-

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Sobies-

Digitized by Google

 Ste-

Digitized by Google

Digitized by Google

T.

Digitized by Google

Tu-

Digitized by Google

 Vi-

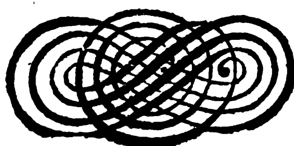
Digitized by Google

 Wla-

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

MAG 2016578

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google